Prefață – P.F : Daniel ... 51
Cuvântul autorului Antologiei ... 52
Lista cărților utilizate la alcătuirea Antologiei ... 54
I.Viața Sfântului Ioan Gură de Aur ... 58
II. Opera... 68
III. Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur ... 71
ACTIVITATEA ... 88
ADAM (starea primordială) ... 88
ADAM (grădina Edenului) ... 92
ADAM (lucrarea lui Adam în Eden) ... 93
ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele) ... 93
ADAM (numele „Adam”) ... 93
ADAM (pune nume animalelor, el fiind stăpânul lor) ... 94
ADAM (pomul cunoştinței binelui şi răului din Eden) ... 95
ADAM (pomul vieții din raiul desfătării) ... 98
ADAM (porunca dată de Dumnezeu primilor oameni) ... 98
ADAM (diavolul invidia fericirea primilor oameni) ... 100
ADAM (ispitirea primilor oameni de către diavol) ... 101
ADAM (căderea în păcat a primilor oameni) ... 103
ADAM (izgonirea protopărinților din Raiul desfătării) ... 110
ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat) ... 114
ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat şi eliberarea de ele) ... 124
ADAM (pedepsele primite de protopărinții noştri pentru păcatul lor) ... 125
ADAM (pedepsirea Evei de către Dumnezeu) ... 126
ADAM (pedeapsa primită de Adam pentru păcatul comis) ... 127
ADAM (pedeapsa primită de şarpe) ... 129
ADAM (urmaşii primei perechi de oameni) ... 130
ADEVĂRUL ... 130
ADEVĂRUL (şi minciuna) ... 132
AFACERILE (necinstite) ... 132
AGHEASMA (mare) ... 132
AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor) ... 132
AJUTORAREA (aproapelui) ... 136
AJUTORAREA (reciprocă a oamenilor) ... 140
AMÂNAREA (faptelor bune şi folositoare) ... 141
ANATEMA ... 141
ANIMALELE (sufletul animalelor) ... 144
APOSTOLII (- oameni simpli şi necărturari) ... 144
APOSTOLII (au fost împuterniciți de Hristos să propovăduiască şi să facă minuni) ... 145
APOSTOLII (au fost învățați de Duhul Sfânt în tot adevărul) ... 148
APOSTOLII („a lui Hristos bună mireasmă suntem”) ... 149
APOSTOLII (propovăduirea lor) ... 149
APOSTOLII (propovăduirea lor - greutățile întâmpinate) ... 161

APOSTOLII (viața dumnezeiască a apostolilor) 167
APOSTOLII (despre Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan) 167
APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel) 168
APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Petru) 188
APOSTOLII (după moartea lor au fost mai cinstiți decât împărații) 189
ASCEZA 189
ASCEZA (folosul) 190
ATEISMUL 190
ATEISMUL (atitudinea noastră față de cei necredincioşi) 195
AVORTUL (gravitatea) 195
BATJOCURA (batjocorirea altuia - gravitatea) 196
BATJOCURA (batjocoritorul este vrednic de dispreț) 197
BATJOCURA (răbdarea batjocurii) 197
BATJOCURA (suportarea în tăcere şi neosândire a acuzelor batjocoritoare ce ni se aduc) 201
BATJOCURA (adevărata batjocură) 202
BATJOCURA (fericiți sunt cei ce suferă batjocură pentru adevăr şi pentru mărturisirea numelui lui Hristos) 202
BĂILE PUBLICE COMUNE (vătămarea sufletească de care sunt cuprinşi cei ce merg la băile comune) 202
BĂNUIALA (ferirea de bănuiala cea rea) 203
BĂRBAȚII (purtarea lor) 203
BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit) 204
BĂRBĂȚIA (adevărata bărbăție) 206
BĂTAIA (prin bătaie îl răneşti pe cel creat după chipul lui Dumnezeu) 207
BĂTAIA (încercarea de a-i opri pe cei ce-şi produc reciproc vătămări corporale) 207
BĂTAIA (înving cu adevărat doar cei ce evită lupta) 208
BĂTAIA (e o faptă de om înțelept a o răbda) 209
BĂTAIA (remedii) 210
BĂTAIA („Eu însă vă spun vouă: Nu vă împtriviți celui rău; iar cui te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt”) 210
BĂTRÂNEȚEA (venerabilă) 212
BEȚIA (definiția) 212
BEȚIA (naşterea beției) 213
BEȚIA (manifestarea acestei patimi) 213
BEȚIA (gravitatea) 214
BEȚIA (urmările distrugătoare ale beției) 218
BEȚIA (remedii) 221
BEȚIA (nu vinul este rău, beția) 224
BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc!”) 225
BINELE (săvârşirea binelui de dragul lui Dumnezeu) 225
BINELE (săvârşirea binelui – folosul) 226
BINELE (întreaga viață trebuie să săvârşim binele) 226
BINELE (răsplătirea binelui) 226
BINELE ŞI RĂUL (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră) 226
BISERICA (definiția) 228

BISERICA (- aşezământ dumnezeiesc şi largă comuniune în Hristos) 230
BISERICA (- trupul lui Hristos) 230
BISERICA (- comuniunea credincioşilor) 231
BISERICA (- spital al sufletelor) 232
BISERICA (- mama noastră spirituală) 233
BISERICA (Hristos e capul Bisericii iar noi trup şi mădulare) 234
BISERICA (originea divină a Bisericii) 235
BISERICA (naşterea Bisericii) 235
BISERICA („plămădirea” Bisericii din coasta lui Hristos) 235
BISERICA („Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea”) 236
BISERICA (temelia Bisericii) 237
BISERICA (numele şi numirile Bisericii) 238
BISERICA (în Biserică se cade să existe legătura dragostei) 238
BISERICA (nu cunoaşte deosebirea dintre stăpân şi slugă) 239
BISERICA (aici „paşte împreună lupul cu mieii”) 239
BISERICA (unitatea Bisericii) 240
BISERICA (mucenicii întăresc Biserica şi sfarmă uneltirile şi ereziile) 240
BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica) 240
BISERICA („porţile iadului nu o vor birui”) 241
BISERICA (ierarhia bisericească) 247
BISERICA (mântuirea omului în Biserică) 247
BISERICA (altarul) 248
BISERICA (catapeteasma) 249
BISERICA (frecventarea bisericii) 249
BISERICA (frecventarea bisericii - folosul) 255
BISERICA (despre rugăciunea de acasă şi cea săvârşită în biserică, cu preoţii, îngerii şi credincioşii) 267
BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei) 269
BISERICA (pregătirea pentru a merge la biserică) 276
BISERICA (despre darurile ce trebuie aduse la biserică) 278
BISERICA (atitudinea în biserică) 279
BISERICA (nefrecventarea bisericii - pretexte) 284
BISERICA (nefrecventarea bisericii - gravitatea) 289
BISERICA (neorânduiala din unele biserici) 293
BISERICA (şi statul) 294
BLÂNDEŢEA (definiţia) 294
BLÂNDEŢEA (- mama tuturor bunătăţilor) 295
BLÂNDEŢEA (naşterea ei) 295
BLÂNDEŢEA (folosul) 295
BLÂNDEŢEA (nu întotdeauna este bună, ci când împrejurarea o cere) 295
BLÂNDEŢEA (şi înţelepciunea) 296
BLÂNDEŢEA (şi mila) 296
BLÂNDEŢEA (şi smerenia) 296
BLESTEMUL (blestemarea cuiva - gravitatea) 297
BLESTEMUL (cei ce blestemă îşi fac loruşi rău) 298

BLESTEMUL (cauzele blestemului) ... 298
BLESTEMUL (atitudinea bunului creştin faţă de blestem) ... 298
BLESTEMUL (nu le este permis creştinilor a blestema) ... 299
BLESTEMUL (remedii) ... 300
BOGĂŢIA (definiţia) ... 300
BOGĂŢIA (- întreruperea circuitului iubirii dumnezeieşti) ... 301
BOGĂŢIA (adevărată) ... 303
BOGĂŢIA (cu adevărat bogat nu este cel care stăpâneşte multe, ci cel care miluieşte pe mulţi) ... 303
BOGĂŢIA (cei mai bogaţi dintre oameni sunt cei ce se mulţumesc cu ceea ce posedă) ... 304
BOGĂŢIA (merge după cel ce o alungă şi fuge de cel ce o urmăreşte) ... 304
BOGĂŢIA (firea bogăţiei) ... 305
BOGĂŢIA (duhovnicească) ... 305
BOGĂŢIA (materială şi bogăţia duhovnicească) ... 306
BOGĂŢIA (pământească şi bogăţia cerească) ... 308
BOGĂŢIA (buna ei chivernisire) ... 309
BOGĂŢIA (reaua ei chivernisire) ... 321
BOGĂŢIA (râvnirea bogăţiei) ... 323
BOGĂŢIA (pofta bogatului după bogăţie creşte neîncetat) ... 324
BOGĂŢIA (goana după bogăţii) ... 325
BOGĂŢIA (gravitatea agonisirii cu nesaţ a bogăţiei) ... 329
BOGĂŢIA (pofta de avuţii nu se poate însoţi cu dreptatea) ... 331
BOGĂŢIA (nu bogăţia în sine este rea, ci lăcomia şi avariţia) ... 331
BOGĂŢIA (îmbogăţirea în chip nedrept şi lacom) ... 332
BOGĂŢIA (despre moştenirea bogăţiei dobândită prin nedreptate) ... 334
BOGĂŢIA (- sclavă sau stăpân ?) ... 335
BOGĂŢIA (punerea ei în păstrare de *stăpân* spre paguba şi nenorocirea lui) ... 337
BOGĂŢIA (atrage neplăceri şi primejdii numeroase) ... 338
BOGĂŢIA (nefericirea celor bogaţi) ... 344
BOGĂŢIA (urmările păgubitoare ale posesiunii egoiste) ... 344
BOGĂŢIA (sfaturi pentru cei bogaţi) ... 351
BOGĂŢIA (şi sărăcia) ... 353
BOLILE (cauze ale bolilor) ... 362
BOLILE (motivele îngăduirii lor de către Dumnezeu) ... 363
BOLILE (mintale) ... 363
BOLILE (mângâierea noastră în boli şi suferinţă) ... 363
BOLILE (răbdarea în boală) ... 364
BOLILE (suportarea lor cu îndelungă răbdare, rugăciune şi iubire) ... 365
BOLILE (răbdarea lor cu mulţumire către Dumnezeu) ... 368
BOLILE (folosul răbdării lor) ... 368
BOLILE (sfaturi pentru cei bolnavi) ... 370
BOTEZUL (- naşterea spirituală a noastră) ... 370
BOTEZUL (- moarte şi înviere cu Hristos) ... 372
BOTEZUL (diferite numiri date Botezului) ... 375
BOTEZUL (preînchipuirea Botezului în Vechiul Testament) ... 375
BOTEZUL (iudaic) ... 378

BOTEZUL (Tăierea împrejur).. 378
BOTEZUL (Tăierea împrejur şi Botezul) 380
BOTEZUL (lui Ioan) 383
BOTEZUL (lui Ioan şi botezul lui Hristos) 384
BOTEZUL (Mântuitorului în apa Iordanului) 385
BOTEZUL (din apă şi Duh)... 392
BOTEZUL (apa Botezului) 394
BOTEZUL (îndemn la primirea Botezului) 395
BOTEZUL (copiilor) 395
BOTEZUL (pregătirea pentru primirea Botezului)... 395
BOTEZUL (naşii de la Botez).. 396
BOTEZUL (ritualul Botezului şi semnificaţiile lui)... 397
BOTEZUL (în numele Sfintei Treimi)... 399
BOTEZUL (săvârşirea lui prin întreită afundare) 399
BOTEZUL (Duhul Sfânt Se pogoară peste fiecare din cei ce se botează)..................... 400
BOTEZUL (nu te botează preotul, ci Dumnezeu e Cel Ce-ţi ţine capul cu putere nevăzută)
.... 400
BOTEZUL (Hristos e Cel ce te botează; El numai împrumută gura şi mâna preotului, pentru a sonoriza şi a face văzută prezenţa Lui) 400
BOTEZUL (atitudinea catehumenului în timpul Botezului)... 401
BOTEZUL (legămintele şi lepădările de la Botez) 401
BOTEZUL (exorcismele de la botez) 405
BOTEZUL (efectele binefăcătoare ale Botezului) 406
BOTEZUL (recomandări pentru neofiţi).. 414
BOTEZUL (ferirea de păcatele de după botez) 417
BOTEZUL (păcatele săvârşite după Botez sunt pedepsite mai aspru) 417
BOTEZUL (despre al doilea botez sau despre repetarea botezului).............................. 417
BOTEZUL (sângelui - martiriul)... 418
BUCURIA (neîncetată a celor virtuoşi) 418
BUCURIA (adevărata bucurie) 419
BUCURIA („Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură!”) 419
BUCURIA (în Domnul).. 421
BUCURIA („Bucuraţi-vă pururea întru Domnul !”)... 422
BUCURIA (de aici, de pe pământ, şi cea din viaţa viitoare) 424
BUCURIA (căi spre agonisirea bucuriei).. 424
BUCURIA (duhovnicească – dobândirea ei)... 424
BUCURIA (nelegiuiţilor).. 424
BUNĂTATEA (exortaţie la bunătate) 425
BUNĂTATEA (roadele bunătăţii)... 425
BUNURILE (comuniunea bunurilor în epoca primară a creştinismului) 425
CAMĂTA (- legătura nedreptăţii) 427
CAMĂTA (gravitatea) 427
CAMĂTA (remedii)... 428
CAMĂTA (sfaturi pentru cămătari) 429
CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioşii în biserică) 430

CĂRŢILE (scrierea de cărţi) ... 430
CĂSĂTORIA (definiţia) ... 430
CĂSĂTORIA („va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup”) ... 430
CĂSĂTORIA („Taina aceasta mare este”) ... 433
CĂSĂTORIA (este instituită de Dumnezeu şi binecuvântată de El) ... 433
CĂSĂTORIA (familia – Biserica de acasă) ... 434
CĂSĂTORIA (în vechime) ... 434
CĂSĂTORIA (la vârstă tânără) ... 434
CĂSĂTORIA (pregătirea pentru căsătorie) ... 436
CĂSĂTORIA (alegerea miresei/mirelui – criterii) ... 437
CĂSĂTORIA (zestrea fetelor) ... 450
CĂSĂTORIA (încheierea căsătoriei - condiţii) ... 451
CĂSĂTORIA (între rudenii este nepermisă) ... 451
CĂSĂTORIA (păstrarea castităţii până la căsătorie) ... 452
CĂSĂTORIA (aşezarea cununiile pe capetele mirilor) ... 453
CĂSĂTORIA (cununia religioasă) ... 453
CĂSĂTORIA (printre cei invitaţi la nuntă să se numere mai ales săracii, căci odată cu ei vine şi Hristos la nuntă) ... 453
CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă) ... 453
CĂSĂTORIA (căsnicia fericită) ... 464
CĂSĂTORIA (viaţa duhovnicească a familiei) ... 464
CĂSĂTORIA (armonia şi buna înţelegere în familie) ... 466
CĂSĂTORIA (greutăţile căsniciei) ... 467
CĂSĂTORIA (complementaritatea şi ajutorul reciproc al celor doi soţi) ... 474
CĂSĂTORIA (dragostea dintre soţi) ... 476
CĂSĂTORIA (îngăduinţa soţilor unul faţă de celălalt) ... 480
CĂSĂTORIA (îndatoririle şi sarcinile soţilor) ... 481
CĂSĂTORIA (îndatoririle soţului) ... 486
CĂSĂTORIA (îndatoririle soţiei) ... 487
CĂSĂTORIA (femeia să asculte de bărbat) ... 489
CĂSĂTORIA („iar femeia să se teamă de bărbat”) ... 494
CĂSĂTORIA (femeile să se supună bărbaţilor lor) ... 497
CĂSĂTORIA (câştigul căsătoriei) ... 501
CĂSĂTORIA (scopurile căsătoriei) ... 502
CĂSĂTORIA (fidelitatea conjugală) ... 505
CĂSĂTORIA (împreunarea trupească) ... 506
CĂSĂTORIA (împreunarea trupească a soţilor - înfrânarea la bună vreme) ... 507
CĂSĂTORIA (înfrânarea soţilor de la poftele trupeşti) ... 510
CĂSĂTORIA (albă) ... 511
CĂSĂTORIA (sfaturi pentru o bună convieţuire a soţilor) ... 511
CĂSĂTORIA (sfaturi pentru soţ) ... 521
CĂSĂTORIA (sfaturi pentru soţie) ... 523
CĂSĂTORIA („ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă”) ... 527

CĂSĂTORIA (neînțelegerea dintre soți) 527
CĂSĂTORIA (violența manifestată de soț asupra soției)..... 527
CĂSĂTORIA (bănuielile de infidelitate)..... 529
CĂSĂTORIA (cartea de despărțire din Vechiul Testament) 529
CĂSĂTORIA (divorțul)..... 530
CĂSĂTORIA (a doua) 538
CĂSĂTORIA (şi monahismul) 549
CÂNTAREA (psalmilor) 549
CÂNTAREA (religioasă)..... 550
CÂNTECELE (ascultarea şi învățarea cântecelor desfrânate)..... 551
CÂRTIREA 552
CEARTA (gravitatea)..... 553
CERŞETORIA (despre „traficanții de Hristos”) 553
CERTAREA (Domnului)..... 554
CHEFURILE 554
CIMITIRUL (- loc de odihnă) 555
CIMITIRUL (- şcoala înțelepciunii) 556
CINSTEA (cinsteşte-te pe tine însuți!) 557
CINSTEA (dorința de a fi cinstiți de oameni)..... 557
CINSTIREA (lui Dumnezeu)..... 558
CINSTIREA (aproapelui) 559
CIRCUMCIZIUNEA 559
CITIREA (cărților sfinte)..... 559
CITIREA (cărților sfinte - folosul) 560
CLEVETIREA (îndreptată asupra celor virtuoşi) 563
CLEVETIREA (manifestarea ei) 563
CLEVETIREA (gravitatea)..... 564
CLEVETIREA (paguba sufletească a celui ce zămisleşte clevetirea) 567
CLEVETIREA (ascultarea cuvintelor clevetitoare – gravitatea) 567
CLEVETIREA (atitudinea noastră la auzul clevetirilor ce ni se aduc) 568
CLEVETIREA (să nu ne întristăm când suntem clevetiți) 570
CLEVETIREA (urmările pierzătoare ale clevetirii) 572
CLEVETIREA (remedii) 573
COMPĂTIMIREA 580
COMPORTAMENTUL 581
COMUNIUNEA 582
COMUNIUNEA (comunicarea şi comuniunea) 582
CONŞTIINȚA (- tribunalul lui Dumnezeu în om)..... 582
CONŞTIINȚA (ne îndeamnă la bine şi ne avertizează despre rău)..... 586
CONŞTIINȚA (legea conştiinței)..... 586
CONŞTIINȚA (cercetarea conştiinței) 587
CONŞTIINȚA (curățirea conştiinței) 591
CONŞTIINȚA (curată)..... 592
CONŞTIINȚA (mustrarea conştiinței) 594
CONŞTIINȚA (întunecarea ei) 598
CONŞTIINȚA (chinul conştiinței)..... 599

CONŞTIINŢA (adormirea conştiinţei) ... 600
CONTRACEPŢIA ... 601
CONVERTIREA (definiţia) ... 602
CONVORBIRILE (duhovniceşti) ... 602
COPIII (creşterea copiilor) ... 603
COPIII (neamul dăinuie prin copii) ... 603
COPIII (iubirea părinţilor faţă de copiii lor) ... 603
COPIII („copii ascultaţi de părinţii voştri întru Domnul") ... 604
COPIII (sunt datori să-şi asculte şi să-şi iubească părinţii) ... 605
COPIII (neascultarea părinţilor trupeşti, când aceştia sunt piedică pentru virtute) ... 605
COPIII („tu îl baţi pe feciorul tău cu toiagul, dar scapi sufletul lui de împărăţia morţii") ... 605
COPIII (pedepsirea copiilor pentru păcatele părinţilor) ... 605
COPIII („De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în Împărăţia cerurilor") ... 607
COPIII (purtarea de grijă pentru mântuirea părinţilor răi) ... 608
COPIII (pot practica virtutea, chiar dacă părinţii lor trupeşti nu o cultivă) ... 608
COPIII (responsabilitatea copiilor cât priveşte cele făptuite de ei) ... 608
CORECTITUDINEA ... 609
CREAREA LUMII ... 609
CREAREA LUMII (cauza şi motivul creaţiei) ... 616
CREAREA OMULUI ... 617
CREAREA OMULUI (Dumnezeu a suflat în faţa lui suflare de viaţă) .. 629
CREAŢIA ... 629
CREAŢIA („Toate sunt de la El, prin El şi în El") ... 633
CREAŢIA (contemplarea creaţiei) ... 633
CREAŢIA (contemplând creaţia cunoaştem pe Creator) ... 634
CREAŢIA (în creaţie vedem meşteşugul lui Dumnezeu, dar şi slăbiciunea firii ei) ... 635
CREAŢIA (raţionalitatea creaţiei) ... 635
CREAŢIA („făptura a fost supusă deşertăciunii") ... 636
CREAŢIA („făptura împreună suspină şi împreună suferă până acum") ... 636
CREAŢIA (transfigurarea creaţiei) ... 637
CREDINŢA (definiţia) ... 637
CREDINŢA (- faptă de virtute, dar şi un dar al Duhului) ... 638
CREDINŢA (- vederea cu ochii minţii a celor ce nu se văd) ... 639
CREDINŢA (- dar adresat de Dumnezeu libertăţii sufletului) ... 639
CREDINŢA (desăvârşită) ... 640
CREDINŢA (puterea credinţei) ... 640
CREDINŢA (îndoiala în credinţă) ... 640
CREDINŢA (mărturisire de credinţă) ... 640
CREDINŢA (să o păstrăm şi să o păzim) ... 641
CREDINŢA (apologia credinţei) ... 641

CREDINȚA (dreaptă) 642
CREDINȚA (dreaptă şi viețuirea neîntinată) 642
CREDINȚA (dreaptă - mărturisirea dreptei credințe) 643
CREDINȚA (dreaptă – prigonirea ei) 643
CREDINȚA (se arată prin fapte) 643
CREDINȚA (ce o ajută?) 644
CREDINȚA (necesitatea credinței) 644
CREDINȚA (folosul credinței) 645
CREDINȚA (roadele credinței) 648
CREDINȚA (şi raționamentele omeneşti) 648
CREDINȚA (şi cunoaşterea) 650
CREDINȚA (şi fapta) 652
CREDINȚA (şi faptele rele) 653
CREŞTINISMUL (despre religia creştină) 653
CREŞTINISMUL (dăinuie prin propria-i putere) 653
CREŞTINISMUL (îndeosebi iubirea şi pacea caracterizează creştinismul) 654
CREŞTINISMUL (numele de „creştin”) 654
CREŞTINISMUL (cine sunt creştinii?) 655
CREŞTINISMUL (creştinii – luminătorii lumii) 656
CREŞTINISMUL (creştinii – ostaşi al lui Hristos) 656
CREŞTINISMUL (creştinii – locuitori ai cerului) 656
CREŞTINISMUL (creştinilor Dumnezeu le-a încredințat taine mari) 657
CREŞTINISMUL (viața virtuoasă a creştinilor) 657
CREŞTINISMUL (purtarea creştinilor) 657
CREŞTINISMUL (pilda vieții creştine) 659
CREŞTINISMUL (împotrivitorii învățăturii creştine) 659
CREŞTINISMUL (dezbinarea dintre creştini) 660
CREŞTINISMUL (pângărirea religiei noastre) 661
CREŞTINISMUL (sfaturi pentru creştini) 661
CRUCEA (definiții ale Crucii) 661
CRUCEA (- capul tuturor bunătăților) 662
CRUCEA (- apărătoarea şi sprijinitoarea noastră şi armă asupra diavolului) 666
CRUCEA (- semn al Împărăției) 666
CRUCEA (- semn mântuitor) 666
CRUCEA (- lemnul cel de viață făcător) 666
CRUCEA (- dovada marii iubiri a lui Dumnezeu pentru noi) 667
CRUCEA (Hristos, în cer, este nedespărțit de Cruce) 668
CRUCEA (preînchipuirea Sfintei Cruci în Vechiul Testament) 668
CRUCEA (cinstirea lemnului crucii pe care a fost răstignit Domnul) ... 669
CRUCEA (mântuirea ne-a venit prin cruce) 669
CRUCEA (însemnarea cu Sfânta Cruce) 672
CRUCEA (cinstirea Sfintei Cruci) 676
CRUCEA (creştinii trebuie să poarte cu ei sfânta cruce) 676
CRUCEA (semnul Sfintei Cruci) 677

CRUCEA (,,cuvântul crucii, celor pieritori nebunie este... ") 677
CRUCEA (străjuieşte la căpătâiul celor adormiţi) 679
CRUCEA („mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului Hristos") 679
CRUCEA („a-ţi lua crucea") 680
CRUCEA (este slavă şi cinste) 680
CRUCEA (ubicuitatea Sfintei Cruci în lume) 680
CUMPĂTAREA (folosul cumpătării) 682
CUNOAŞTEREA (de sine) 682
CURAJUL (definiţia) 682
CURĂŢIA (definiţia) 682
CURĂŢIA (necurăţia) 682
CURĂŢIA (sufletească şi trupească) 683
CURCUBEUL (- legământul lui Dumnezeu cu oamenii) 683
CUVÂNTUL (pentru orice cuvânt deşert vom da seamă în ziua judecăţii) 684
CUVÂNTUL (şi fapta) 684
CUVÂNTUL (şi viaţa) 685
DANSURILE (consecinţele nefaste ale dansurilor ruşinoase) 687
DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu) 688
DEFĂIMAREA (definiţia) 690
DEFĂIMAREA (aproapelui – gravitatea) 690
DEFĂIMAREA (consecinţele dăunătoare ce se resfrâng atât asupra celui defăimat, cât şi a defăimătorului) 691
DEFĂIMAREA (lepădarea defăimării) 691
DEPRIMAREA (definiţia) 692
DEPRIMAREA (remedii) 693
DEPRIMAREA (suportarea ei cu nobleţe – folosul) 694
DEPRINDEREA (puterea deprinderii) 694
DESĂVÂRŞIREA (definiţia) 695
DESĂVÂRŞIREA (atingerea desăvârşirii) 695
DESCÂNTECELE 695
DESFĂTAREA (cea mântuitoare şi desfătarea cea vătămătoare) 701
DESFĂTAREA (cea vătămătoare din lumea aceasta) 701
DESFĂTAREA (despre petrecerea întru desfătarea lumii) 702
DESFRÂNAREA (definiţia) 703
DESFRÂNAREA (cu privirea) 703
DESFRÂNAREA (cu gândul) 707
DESFRÂNAREA (în inimă) 707
DESFRÂNAREA (adulterul) 707
DESFRÂNAREA (homosexualitatea) 714
DESFRÂNAREA (pedofilia) 718
DESFRÂNAREA (naşterea ei) 721
DESFRÂNAREA (manifestarea acestei patimi) 722
DESFRÂNAREA (gravitatea) 723
DESFRÂNAREA (urmările pierzătoare) 725

DESFRÂNAREA (lupta împotriva ei) 727
DESFRÂNAREA (remediile şi eliberarea de desfrânare) 727
DESFRÂNAREA (şi înfrânarea) 735
DESTINUL 736
DEZNĂDEJDEA (- bucuria diavolilor) 741
DEZNĂDEJDEA (naşterea ei) 742
DEZNĂDEJDEA (gravitatea) 742
DEZNĂDEJDEA (urmările pierzătoare ale deznădejdii) 742
DEZNĂDEJDEA (de pe urma păcatelor – remedii) 743
DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră) 745
DEZNĂDEJDEA (vindecarea de deznădejde) 748
DEZNĂDEJDEA (şi nepăsarea) 754
DIAVOLUL (- răul dus la extrem) 754
DIAVOLUL (- biruit de Domnul Hristos) 755
DIAVOLUL (numele „diavol”) 755
DIAVOLUL (diferite numiri ale diavolului) 756
DIAVOLUL (căderea dintru început a diavolului) 757
DIAVOLUL (- „stăpânitorul” lumii acesteia) 757
DIAVOLUL (este josnic şi spurcat) 758
DIAVOLUL (motivele pentru care a îngăduit Hristos diavolilor să intre în porci) 758
DIAVOLUL (puterea limitată a diavolului) 759
DIAVOLUL (se împotriveşte lucrurilor lui Dumnezeu) 762
DIAVOLUL (lucrarea diavolilor) 762
DIAVOLUL (îngăduinţa lui Dumnezeu pentru existenţa şi lucrarea demonilor) 763
DIAVOLUL (manifestă ură faţă de Dumnezeu, faţă de noi şi faţă de întreaga creaţie) 768
DIAVOLUL (perverteşte, schimbă şi răstoarnă totul) 768
DIAVOLUL (patria lui Satan) 768
DIAVOLUL (spaţiul unde bântuie şi ispiteşte diavolul) 769
DIAVOLUL (uneltirile diavolului) 769
DIAVOLUL (fără vrăjmaş nu există luptă, fără luptă nu există cunună) 774
DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră) 775
DIAVOLUL (lansează ispite şi tentaţii, însă multe din ele au drept cauză nepăsarea noastră) 778
DIAVOLUL („desfătarea” diavolului) 779
DIAVOLUL (despre cum se poate apăra omul de diavoli) 779
DIAVOLUL (duşmanii diavolului: lucrările luminii şi virtutea) 780
DIAVOLUL (când se lasă biruit diavolul?) 780
DIAVOLUL (foloasele pe care ni le aduce lupta cu diavolul) 780
DIAVOLUL (Pronia divină întoarce în contra diavolului meşteşugurile acestuia pregătite spre căderea noastră) 781
DIAVOLUL (atitudinea noastră faţă de diavol) 781
DIAVOLUL (nu avem nimic în comun cu diavolul) 781
DIAVOLUL (Satana) 781
DISCERNĂMÂNTUL 782

DISCERNĂMÂNTUL (avem în firea noastră un criteriu natural prin care deosebim binele de rău) 783
DISPREȚUIREA (aproapelui - gravitatea)........ 784
DISPREȚUIREA (aproapelui - gravitatea şi remediile)........ 785
DISPREȚUIREA (îndemn la prețuirea aproapelui) 786
DISPREȚUIREA (mângâiere pentru cei disprețuiți) 787
DISTRACȚIILE........ 787
DOGMELE (păstrarea dogmelor stabilite de Sfinții Părinți) 788
DOGMELE (cunoaşterea dogmelor Bisericii)........ 789
DOGMELE (înalte – pătrunderea lor cu mintea) 789
DOGMELE (explicarea dogmelor prin diferite raționamente) 789
DOGMELE (să nu ne tulbure nimeni dogmele drepte cu invențiile propriilor gânduri) 789
DOGMELE (nimic nu este mai puternic decât adevărul dogmelor)........ 790
DOGMELE (şi viața duhovnicească) 790
DOGMELE (rele) 791
DORUL (de Dumnezeu)........ 791
DRAGOSTEA (- rădăcina tuturor bunătăților) 792
DRAGOSTEA (- dascăl desăvârşit) 792
DRAGOSTEA (- calea care le întrece pe toate)........ 792
DRAGOSTEA (- temelia şi culmea virtuților)........ 795
DRAGOSTEA (- plinirea tuturor poruncilor lui Dumnezeu) 795
DRAGOSTEA (- semnul de recunoaştere a ucenicilor lui Hristos) 796
DRAGOSTEA (elogiu dragostei)........ 797
DRAGOSTEA (Imnul dragostei) 800
DRAGOSTEA (unde dragoste nu e, nimic nu e)........ 803
DRAGOSTEA („ținta poruncii este dragostea”)........ 803
DRAGOSTEA („toate cu dragoste să fie”)........ 804
DRAGOSTEA (naşterea ei în sufletul omului) 804
DRAGOSTEA (trezirea dragostei în aproapele nostru)........ 804
DRAGOSTEA (manifestarea ei) 804
DRAGOSTEA (felurile ei)........ 806
DRAGOSTEA (adevărată)........ 807
DRAGOSTEA (pătimaşă)........ 810
DRAGOSTEA (duhovnicească) 811
DRAGOSTEA (minunile dragostei)........ 812
DRAGOSTEA (unde este dragoste, toate relele sunt alungate)........ 812
DRAGOSTEA (adună la un loc pe cei ce sunt la mari depărtări) 813
DRAGOSTEA (puterea dragostei) 813
DRAGOSTEA (epectaza dragostei) 816
DRAGOSTEA (folosul)........ 816
DRAGOSTEA (roadele ei)........ 816
DRAGOSTEA (şi credința)........ 816
DREAPTA SOCOTEALĂ........ 817
DREPTATEA („Fericiți cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate”) 817
DREPTATEA (nedreptatea – gravele urmări ale săvârşirii ei) 817

DREPTATEA (nedreptatea – suferirea nedreptății) 817
DREPTATEA (nedreptatea – folosul câştigat prin suferirea ei) 819
DREPTATEA (nedreptățile făcute lui Dumnezeu – răzbunarea lor).................... 822
DUMINICA (păzirea sâmbetei de către iudei)... 822
DUMINICA (înlocuirea sabatului cu Duminica) 823
DUMINICA (serbarea Duminicii).. 823
DUMNEZEU (despre Dumnezeu)... 824
DUMNEZEU (frumusețea lui Dumnezeu)... 825
DUMNEZEU (când vrea să spună ceva despre El, Se foloseşte de imagini omeneşti, pe măsura slăbiciunii ascultătorilor).. 826
DUMNEZEU („Deşteaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne?”)...................................... 828
DUMNEZEU (aducerea aminte de Dumnezeu) 828
DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu)... 828
DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu – argumentul cosmologic) 829
DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu - argumentul teleologic) 829
DUMNEZEU (atribute divine) 830
DUMNEZEU (atribute - aseitatea) 830
DUMNEZEU (atribute - atotprezența).. 831
DUMNEZEU (atribute - preştiința) 831
DUMNEZEU (atribute - neschimbabilitatea)... 831
DUMNEZEU (atribute - veşnicia)... 831
DUMNEZEU (atribute - unitatea) 832
DUMNEZEU (lucrarea lui Dumnezeu în lume)... 832
DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră) 833
DUMNEZEU (contemplarea lui Dumnezeu) 839
DUMNEZEU (cunoaşterea lui Dumnezeu)... 840
DUMNEZEU (cunoaşterea lui Dumnezeu în viața viitoare)....................................... 848
DUMNEZEU (vederea lui Dumnezeu) 849
DUMNEZEU (lumina dumnezeiască) 855
DUMNEZEU („Dumnezeu este iubire”) 856
DUMNEZEU (iubirea lui Dumnezeu pentru noi).. 856
DUMNEZEU (e propriu lui Dumnezeu a face bine)... 881
DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu)... 881
DUMNEZEU (pedagogia divină).. 882
DUMNEZEU (judecățile lui Dumnezeu - neînțelegerea lor de către noi) 883
DUMNEZEU (iconomia lui Dumnezeu) 889
DUMNEZEU (amenințările venite din partea lui Dumnezeu către noi)......................... 890
DUMNEZEU (făgăduințele lui Dumnezeu).. 890
DUMNEZEU (jurământul lui Dumnezeu) 891
DUMNEZEU (sălăşluirea lui Dumnezeu în noi).. 892
DUMNEZEU (vorbirea despre Dumnezeu) 894
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (Treimea cea de o ființă şi în trei Ipostasuri) 895
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (expunere de credință în Sfânta Treime) 896
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (Ființa şi energiile divine)......................... 897
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (aproprierea) 899

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (una şi aceeaşi este voința Tatălui şi a Fiului) 899
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea Fiului cu Tatăl)......................... 899
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea Persoanelor Sfintei Treimi)....... 906
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (dumnezeirea Persoanelor Sfintei Treimi).. 910
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (deoființimea Persoanelor Sfintei Treimi).. 911
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (din Tatăl Se naşte Fiul şi purcede Duhul Sfânt)... 915
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (naşterea Fiului din Tatăl).......................... 915
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (naşterea Fiului din Tatăl din veşnicie)...... 916
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (trimiterea Duhului Sfânt în lume de către Fiul)... 917
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (împreuna lucrare a Persoanelor Sfintei Treimi).. 919
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (însuşirile, calitățile şi proprietățile Persoanelor)... 920
DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (sălăşluirea Sfintei Treimi în noi) 920
DUMNEZEU FIUL (numele „Iisus”).. 921
DUMNEZEU FIUL (numele „Hristos”).. 921
DUMNEZEU FIUL (puterea numelui „Hristos”)... 922
DUMNEZEU FIUL (numirile atribuite Domnului Hristos) 922
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Dumnezeu adevărat şi om adevărat)........................... 923
DUMNEZEU FIUL (lucrarea dumnezeiască şi cea omenească în Hristos)................. 927
DUMNEZEU FIUL („Fiul lui Dumnezeu este şi fără tată şi fără mamă”).................. 927
DUMNEZEU FIUL (Hristos - naşterea din Fecioară)... 928
DUMNEZEU FIUL (naşterea după trup a Domnului Hristos) 931
DUMNEZEU FIUL (Naşterea după trup a Domnului Hristos – despre bucuria de la Naşterea Domnului) 933
DUMNEZEU FIUL (naşterea din Fecioară – despre cele ce s-au petrecut la naşterea Domnului).. 934
DUMNEZEU FIUL (naşterea din Fecioară – despre steaua care s-a arătat la naştere). 934
DUMNEZEU FIUL (Naşterea *de sus* din Tatăl şi naşterea *de jos* din Fecioară).......... 936
DUMNEZEU FIUL (Întruparea – Taina Întrupării).. 937
DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos) 938
DUMNEZEU FIUL (Întruparea – „la plinirea vremii”) 943
DUMNEZEU FIUL (Întruparea - cauzele şi scopul întrupării).................................. 943
DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos - eveniment uimitor şi neasemuit pentru umanitate) 946
DUMNEZEU FIUL (Întruparea – efectele Întrupării asupra omului şi a creației) 947
DUMNEZEU FIUL (unirea celor două firi în Hristos).. 947
DUMNEZEU FIUL (Întruparea – roadele Întrupării Domnului Hristos)..................... 948
DUMNEZEU FIUL (chipul strălucitor şi frumos al Domnului Hristos)...................... 950
DUMNEZEU FIUL (despre Cuvântul lui Dumnezeu)... 951
DUMNEZEU FIUL (puterea şi stăpânirea Domnului Hristos)........................... 951
DUMNEZEU FIUL („Hristos ieri şi azi şi în veci e Acelaşi”) 952

DUMNEZEU FIUL („Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa”) 953
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Viaţa noastră) 953
DUMNEZEU FIUL („Eu sunt viţa şi voi sunteţi mlădiţele”) 954
DUMNEZEU FIUL (Hristos – Binefăcătorul nostru) 954
DUMNEZEU FIUL („Nu vă mai numesc robi, ci prieteni”) 955
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Pedagogul nostru) 955
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Învăţătorul nostru suprem) 956
DUMNEZEU FIUL („Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului”) 957
DUMNEZEU FIUL (în cuvântări şi, în general, în vorbire, Mântuitorul S-a coborât la puterea de înţelegere a ascultătorilor Săi) 958
DUMNEZEU FIUL (despre viaţa pământească a Fiului Omului) 958
DUMNEZEU FIUL (despre rugăciunea Domnului Hristos) 959
DUMNEZEU FIUL (îmbrăcămintea Mântuitorului) 959
DUMNEZEU FIUL (slava Domnului Hristos) 959
DUMNEZEU FIUL („Lumea nu L-a cunoscut”) 959
DUMNEZEU FIUL (Hristos şi vestiţii înţelepţi, eroi şi împăraţi ai lumii) 961
DUMNEZEU FIUL (dumnezeirea lui Hristos) 964
DUMNEZEU FIUL (Hristos nu e simplă creatură) 969
DUMNEZEU FIUL („fraţii” Domnului) 972
DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos) 972
DUMNEZEU FIUL (minunile care I se atribuie Mântuitorului în timpul copilăriei Sale) 976
DUMNEZEU FIUL (proorociile Mântuitorului) 978
DUMNEZEU FIUL (proorociile şi minunile Mântuitorului) 978
DUMNEZEU FIUL (suferinţele provocate Binefăcătorului nostru de furia iudeilor) .. 979
DUMNEZEU FIUL (pătimirile şi răstignirea lui Hristos pe cruce) 980
DUMNEZEU FIUL (preînchipuirea Jertfei lui Hristos pe cruce) 984
DUMNEZEU FIUL (pătimirile Domnului – meditarea noastră la acestea) 984
DUMNEZEU FIUL („Părinte, de este cu putinţă, să treacă de la Mine acest pahar, dar nu precum Eu voiesc, ci precum voieşti Tu”) 985
DUMNEZEU FIUL (moartea lui Hristos pe Cruce) 989
DUMNEZEU FIUL (motivele acceptării morţii Sale pe Cruce) 992
DUMNEZEU FIUL (minunile ce s-au întâmplat la moartea Domnului Hristos pe Cruce) 993
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Biruitorul morţii) 993
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Stăpânitor asupra vieţii şi a morţii) 997
DUMNEZEU FIUL (Hristos - Răscumpărătorul nostru) 997
DUMNEZEU FIUL („În El trăim, ne mişcăm şi suntem”) 1016
DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morţi) 1017
DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morţi; arătările după Înviere) 1017
DUMNEZEU FIUL (Învierea Domnului Hristos din morţi; îndoiala lui Toma) 1019
DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morţi – argumente şi mărturii) .. 1020
DUMNEZEU FIUL (pogorârea Domnului Hristos la Iad) 1043
DUMNEZEU FIUL (trupul lui Hristos după Înviere) 1043
DUMNEZEU FIUL (Învierea şi Înălţarea la cer) 1043

DUMNEZEU FIUL (Înălțarea Domnului Hristos la cer) 1044
DUMNEZEU FIUL („Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima”) 1048
DUMNEZEU FIUL (a doua venire a Domnului Hristos)................................. 1050
DUMNEZEU FIUL („Iar despre ziua şi ceasul acela nimeni nu ştie … nici Fiul, ci numai Tatăl”) 1056
DUMNEZEU FIUL (eternitatea lui Dumnezeu – Cuvântul)............................. 1056
DUMNEZEU FIUL („Eu voi fi cu voi până la sfârşitul veacurilor”) 1058
DUMNEZEU FIUL (sălăşluirea Domnului Hristos în noi)............................... 1058
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (I se cuvine aceeaşi cinstire adusă Tatălui şi Fiului) 1059
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dumnezeirea Duhului Sfânt) 1059
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (nu e creatură) 1060
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Luați Duh Sfânt …”) 1061
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi cu toți!”) 1062
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dobândirea harului Duhului Sfânt) 1062
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul Duhului Sfânt nu se micşorează din cauza mulțimii celor ce-l primesc)... 1066
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul se împarte şi nu se desparte, nici nu se sfârşeşte)... 1066
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul – Dumnezeu opreşte harul Duhului când este supărat pe noi) 1066
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Dumnezeu nu este cu noi dacă lipseşte harul Duhului Sfânt).. 1067
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (unde este harul, acolo este bucuria) 1067
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (lucrarea harului Duhului Sfânt) 1067
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Duhul să nu-l stingeți!”)................................ 1069
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (retragerea temporară şi pedagogică a harului Duhului Sfânt dăruit nouă)... 1070
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Duhul Sfânt – Izvorul bunătăților ce duc la mântuire) 1070
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli în limbi ca de foc).. 1071
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt) 1072
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harismele Duhului Sfânt) 1080
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi Biserica) 1081
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Pronia dumnezeiască).................................... 1081
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (sălăşluirea Duhului Sfânt în noi)................... 1095
DUPLICITATEA (ferirea de această patimă execrabilă şi demascarea ei) 1096
DUŞMĂNIA (- bucuria diavolului) 1097
DUŞMĂNIA (manifestarea ei)... 1097
DUŞMĂNIA (pricinuieşte rău mai ales celui ce o îmbrățişează)....................... 1097
DUŞMĂNIA (gravitatea) 1097
DUŞMĂNIA (consecințele nimicitoare de suflet ale acesteia)........................... 1098
DUŞMĂNIA (remedii) 1099

EDUCAȚIA (copiilor) 1106
EDUCAȚIA (lipsirea copiilor de o educație aleasă - gravitatea) 1131
EDUCAȚIA (religioasă a copiilor).. 1135
EDUCAȚIA (lipsa educației religioase a copiilor - gravitatea) 1150
EREDITATEA... 1159
ERETICII (cine sunt ei?)... 1160
ERETICII (diferite numiri date ereticilor) 1160
ERETICII (manifestarea lor) 1161
ERETICII (răstălmăcesc Scriptura şi caută mereu argumente împotriva mântuirii lor) 1161
ERETICII (ferirea de comuniunea lor)... 1162
ERETICII (atitudinea noastră față de eretici) 1165
ERETICII (gravitatea ereziilor acestora) 1169
ERETICII (gravitatea şi urmările pierzătoare ale ereziilor acestora)................. 1171
ERETICII (în ereziile lor, nu au parte de iertare de la Dumnezeu).................... 1171
ERETICII (condamnarea ereziilor acestora).. 1172
ERETICII (combaterea ereziilor acestora).. 1172
ERETICII (întoarcerea de la erezie la învăţătura cea dreaptă) 1179
EREZIILE (definiția).. 1179
EREZIILE (naşterea lor) 1180
EREZIILE (aderarea la diverse erezii a celor slabi în credință)......................... 1182
EREZIILE (ferirea de învăţăturile eretice, ucigătoare de suflet)........................ 1182
EREZIILE (urmările distrugătoare ale ereziilor).. 1182
EREZIILE (slăbiciunea lor întemeiată pe minciună le face să dispară)............. 1182
ETERODOCŞII 1183
EUHARISTIA (- Trupul şi Sângele lui Hristos)... 1184
EUHARISTIA (- masa cea dumnezeiască).. 1185
EUHARISTIA (- pâinea cea spre ființă) 1186
EUHARISTIA (- leac mântuitor)... 1186
EUHARISTIA (- doctoria nemuririi)... 1186
EUHARISTIA (- Sfânta Mulțumire) 1187
EUHARISTIA (- unirea cu Hristos) 1188
EUHARISTIA (- inhabitarea reciprocă a lui Hristos în noi şi a noastră în El) .. 1190
EUHARISTIA (când săvârşim Sfânta Euharistie, vestim moartea şi învierea Lui) 1190
EUHARISTIA („Cel ce aduci şi Cel ce Te aduci, Hristoase...”)....................... 1190
EUHARISTIA (anamneza).. 1190
EUHARISTIA (caracterul sobornicesc al Euharistiei).. 1191
EUHARISTIA („Acesta este trupul Meu”) 1192
EUHARISTIA (aducerea Jertfei nesângeroase)... 1192
EUHARISTIA (prefacerea darurilor) 1192
EUHARISTIA (Hristos Se aduce jertfă şi Se împarte credincioşilor)................ 1193
EUHARISTIA (Hristos Se împarte, nu Se desparte şi niciodată nu Se sfârşeşte) 1194
EUHARISTIA (primirea ei) 1194

EUHARISTIA (primirea Sfintei Euharistii numai după ce ne-am spovedit păcatele) 1194
EUHARISTIA (este necesar a se ține post înainte de primirea Sfintei Împărtăşanii) 1195
EUHARISTIA (primirea ei ,,spre iertarea păcatelor şi spre viața de veci”)....... 1195
EUHARISTIA (primirea ei înaintea morții) 1196
EUHARISTIA (deasa ori rara împărtăşire?) 1196
EUHARISTIA (primirea ei - condiții)... 1197
EUHARISTIA (cum să ne apropiem de Sfânta şi înfricoşata Masă).................. 1212
EUHARISTIA (necesitatea primirii Sfintei Euharistii)...................................... 1215
EUHARISTIA (primirea ei - folosul).. 1216
EUHARISTIA (atitudinea bunului creştin după primirea Sfintei Euharistii)..... 1221
EUHARISTIA (primirea ei cu nevrednicie - gravitatea).................................... 1222
EUHARISTIA (să-i oprim pe cei ce vor să se împărtăşească, nevrednici fiind) 1228
EUHARISTIA (cuvânt împotriva celor ce se apropie foarte rar de Sfintele Taine) 1228
FAPTELE („Iar cel ce va face şi va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor”).. 1230
FAPTELE (săvârşirea lor după voia lui Dumnezeu) 1230
FAPTELE (spre slava lui Dumnezeu şi spre mântuirea noastră să le săvârşim) 1230
FAPTELE (săvârşirea unei fapte bune ne îmboldeşte la alte fapte bune) 1232
FAPTELE (scopul săvârşirii lor) 1232
FAPTELE (să conştientizăm că Dumnezeu ştie şi vede toate şi atunci nu vom greşi) 1232
FAPTELE (starea sufletească, intenția şi gândul cu care se săvârşesc faptele) 1232
FAPTELE (efortul omului şi ajutorul lui Dumnezeu în săvârşirea faptelor bune).. 1233
FAPTELE (săvârşirea faptelor bune) 1234
FAPTELE (îndemn la săvârşirea faptelor bune)... 1235
FAPTELE (bune - săvârşirea lor cu osteneală)... 1236
FAPTELE (bune - săvârşirea lor cu smerenie şi în ascuns) 1237
FAPTELE (scopul săvârşirii faptelor bune).. 1238
FAPTELE (bune - săvârşirea lor spre slava lui Dumnezeu).............................. 1238
FAPTELE (pilda faptelor bune)... 1238
FAPTELE (despre destăinuirea faptelor noastre bune) 1239
FAPTELE (să nu socotim faptele noastre ca fiind mărețe şi să nu cerem Domnului răsplată pentru ele) 1241
FAPTELE (împotrivitorii săvârşirii faptelor bune) 1241
FAPTELE („ca văzând faptele voastre bune, să slăvească pe Dumnezeu din ceruri”)... 1243
FAPTELE (bune - folosul săvârşirii lor) 1243
FAPTELE (răsplătirea faptelor bune).. 1244
FAPTELE (trupului şi faptele sufletului) 1244

FAPTELE (faptele rele - remedii) 1245
FAPTELE (faptele rele chinuie conştiinţa omului) 1245
FAPTELE (după faptă şi răsplată) 1245
FAPTELE (fapta şi cuvântul) 1245
FĂŢĂRNICIA 1246
FECIORIA (definiţia) 1247
FECIORIA (elogiu feciorieі) 1247
FECIORIA (măreţia feciorieі) 1251
FECIORIA (valoarea ei) 1252
FECIORIA (în Vechiul Testament) 1252
FECIORIA (în creştinism şi în alte religii) 1252
FECIORIA (ereticilor) 1253
FECIORIA (îndemn la trăirea în feciorie) 1255
FECIORIA (îmbrăţişarea feciorieі) 1259
FECIORIA (îmbrăţişarea ei prin silă şi constrângere - gravitatea) 1260
FECIORIA (îmbrăţişarea feciorieі - împotrivitorii) 1260
FECIORIA (ar dispărea neamul omenesc dacă ar trăi toţi în feciorie?) 1261
FECIORIA (despre fecioarele cuviincioase) 1262
FECIORIA (vieţuirea virtuoasă a feciorelnicilor) 1262
FECIORIA (purtarea fecioarelor) 1263
FECIORIA (lupta şi nevoinţele celor ce voiesc a trăi în feciorie) 1263
FECIORIA (mucenicia feciorieі) 1267
FECIORIA (folosul feciorieі) 1268
FECIORIA (răsplata primită de cei feciorelnici de la Hristos) 1268
FECIORIA (sfaturi pentru fecioare) 1269
FECIORIA (încălcarea făgăduinţei feciorieі – gravitatea) 1269
FECIORIA (şi căsătoria) 1270
FECIORIA (şi milostenia) 1275
FEMEILE („bărbatul tău te va stăpâni”) 1275
FEMEILE („femeia în biserică să tacă”) 1275
FEMEILE (purtarea lor) 1276
FEMEILE (purtarea acoperământului capilar) 1277
FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute) 1280
FERICIREA (definiţia) 1280
FERICIREA (fericiţi sunt cei...) 1280
FERICIREA (dobândirea fericirii) 1282
FERICIREA (în ce constă fericirea?) 1282
FERICIREA (aparenta fericire a celor bogaţi) 1282
FILOSOFIA (definiţia) 1284
FILOSOFIA 1284
FILOSOFIA (philosophia antigua şi philosophia christiana) 1284
FILOSOFII (păgâni) 1290
FRAŢI (creştinii ortodocşi sunt fraţi în Hristos - Fratele lor) 1292
FRICA (cea bună şi mântuitoare) 1293
FRICA (de Dumnezeu) 1293

FRICA (de păcat) 1296
FRICA (remedii) 1296
FRUMUSEȚEA (trupească şi frumusețea sufletească) 1296
FRUMUSEȚEA (trupului) 1297
FRUMUSEȚEA (sufletului) 1298
FRUMUSEȚEA (de aici, de pe pământ şi cea din viața viitoare).......... 1300
FUNCȚIILE (înalte) 1300
FUNCȚIILE (iubirea de onoruri şi funcții lumeşti) 1301
GÂNDURILE (curate) 1302
GÂNDURILE (păcătoase – eliberarea de ele) 1302
GÂNDURILE (paza gândurilor) 1302
GELOZIA 1303
GENEALOGIA 1306
GHICIREA VIITORULUI 1307
GLOSOLALIA 1308
GLUMELE (ce nu se cuvin) 1312
GRIJA (de cele duhovniceşti) 1314
GRIJILE LUMEŞTI ÎNROBITOARE (definiția) 1314
GRIJILE LUMEŞTI ÎNROBITOARE (gravitatea) 1314
GRIJILE LUMEŞTI ÎNROBITOARE (urmările păgubitoare) 1315
GRIJILE LUMEŞTI ÎNROBITOARE (remedii) 1315
HRANA (consumul cărnii) 1321
HRANA (cumpătarea în mâncări) 1321
HRANA („mâncăm ca să trăim, nu trăim ca să mâncăm”) 1322
HULA (împotriva Duhului Sfânt) 1322
HULA (împotriva lui Dumnezeu) 1323
HULA (împotriva lui Dumnezeu; pedepsirea hulitorului) 1325
HULA (împotriva lui Dumnezeu – lepădarea ei) 1326
HULA (hulirea aproapelui) 1326
IADUL 1328
IADUL (Dumnezeu ne amenință cu iadul pentru a ne scăpa de iad) 1337
IADUL (iadul nu a fost făcut pentru oameni, ci pentru diavoli) 1340
IADUL (deasa cugetare la chinurile din iad) 1341
IADUL (existența iadului) 1341
IADUL (să nu căutăm unde este iadul, ci să ne păzim pentru a nu ajunge în el) 1350
IADUL (frica de chinurile iadului) 1351
IADUL (chinurile diferite ale păcătoşilor din Iad) 1351
IADUL (starea păcătoşilor din Iad) 1365
IADUL (veşnicia chinurilor iadului) 1365
IADUL (de după Judecata Universală) 1370
IADUL (după judecata universală sfinții nu-i vor putea să-i mângâie sau să-i ajute pe cei din iad, chiar rude de-ar fi) 1370
IADUL (Dumnezeu, celor din Rai care au rude ce se chinuie în Iad, le va stinge mila față de aceştia din urmă) 1371
ICOANELE (cinstirea sfintelor icoane) 1371
IDOLATRIA (felurile actuale de idolatrie) 1372

IERTAREA APROAPELUI 1373
INIMA (curată) 1402
INIMA (înfrântă şi smerită) 1403
INIMA (Lumina din inimi) 1403
INIMA (Dumnezeu mângâie inimile celor ce se încred în El) 1403
INSULTELE (aduse aproapelui) 1403
INSULTELE (nu este nimic mai greu de suferit ca insulta) 1404
INSULTELE (despre cel ce-L insultă pe Dumnezeu) 1404
INTERESUL (urmărirea interesului comun, nu doar numai a celui personal) 1405
INVIDIA (definiția) 1408
INVIDIA (naşterea invidiei) 1408
INVIDIA (manifestarea) 1409
INVIDIA (nu este păcat mai rău decât invidia) 1413
INVIDIA (gravitatea) 1414
INVIDIA (este pierzătoare pentru cel ce o întreține şi pricinuitoare de har şi strălucire pentru cei invidiați) 1419
INVIDIA (urmările distrugătoare) 1422
INVIDIA (eliberarea din robia ei) 1423
ISPITELE (atacul ispitelor) 1427
ISPITELE (cauzele ispitelor) 1429
ISPITELE (ferirea de ispite) 1429
ISPITELE (felurile ispitelor) 1430
ISPITELE (folosul răbdării ispitelor) 1433
ISPITELE (îngăduirea ispitelor de către Dumnezeu) 1434
ISPITELE (Dumnezeu nu îngăduie să fim ispitiți mai presus de puterile noastre) 1436
ISPITELE (biruirea lor) 1436
IUBIREA DE ARGINȚI (definiția) 1439
IUBIREA DE ARGINȚI (- rădăcina tuturor relelor) 1440
IUBIREA DE ARGINȚI (naşterea ei) 1441
IUBIREA DE ARGINȚI (manifestarea ei) 1442
IUBIREA DE ARGINȚI (gravitatea) 1448
IUBIREA DE ARGINȚI (urmările păgubitoare) 1452
IUBIREA DE ARGINȚI (lupta împotriva ei) 1458
IUBIREA DE ARGINȚI (remedii) 1459
IUBIREA DE STRĂINI 1465
IUBIREA (- culme a virtuților) 1465
IUBIREA (- calea mântuirii) 1465
IUBIREA (- rădăcina şi izvorul oricărui bine) 1466
IUBIREA (datoria iubirii) 1466
IUBIREA (măreția iubirii) 1466
IUBIREA (minunata lucrare a iubirii) 1466
IUBIREA (puterea iubirii) 1467
IUBIREA (naşterea iubirii) 1467
IUBIREA (manifestarea iubirii) 1468
IUBIREA (de Dumnezeu) 1469

IUBIREA (de Dumnezeu – ce o împiedică?) 1478
IUBIREA (de aproapele) 1479
IUBIREA (de Dumnezeu şi iubirea de aproapele) 1491
IUBIREA (reciprocă dintre oameni).. 1493
IUBIREA (să iubim pe păcătos şi să urâm păcatul) 1493
IUBIREA (jertfelnicia iubirii) 1493
IUBIREA (dovada iubirii)... 1493
IUBIREA (statornică)... 1494
IUBIREA (trebuie să-i cuprindă pe toţi oamenii în braţele ei) 1494
IUBIREA (vrăjmaşilor).. 1494
IUBIREA (roadele iubirii) 1507
IUDA ISCARIOTEANUL 1509
IUDA (Domnul Hristos i-a oferit lui Iuda multe căi de îndreptare).. 1514
IUDEII... 1515
IUDEII (atitudinea unora dintre iudei faţă de Mântuitorul)................ 1519
IUDEII (unii dintre iudei Îl tăgăduiesc pe Mântuitorul Hristos)........ 1521
IUDEII (unii dintre iudei nu L-au mărturisit pe Hristos şi L-au trădat) 1523
IUDEII (despre iudeii ce se pretindeau a fi creştini şi loveau în credinţa noastră) 1523
IUDEII („căzut-au neamurile în groapa pe care au făcut-o”)............. 1523
IUDEII (cu privire la sinagoga evreiască) 1524
ÎMBRĂCĂMINTEA.. 1527
ÎMBRĂCĂMINTEA (creştinul păstrează modestia îmbrăcămintei) 1527
ÎMBRĂCĂMINTEA (să ne fie pricină de continuă aducere aminte de căderea din rai)... 1527
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi)........... 1527
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR („Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte se vor adăuga vouă”) 1528
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (cugetarea la bunătăţile din Împărăţia cerurilor) . 1528
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (Împărăţia Cerului este Hristos Domnul)............. 1529
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (dorirea ei)... 1529
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (nădejdea dobândirii ei) 1530
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (dobândirea ei) 1530
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (este a celor ce se silesc şi numai aceştia o răpesc) 1538
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR („Veniţi … de moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii”).. 1539
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR („În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt”) 1540
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (Raiul şi Împărăţia Cerurilor)............................... 1542
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (starea celor fericiţi în Împărăţia Cerurilor)......... 1543
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (pierderea Împărăţiei cerurilor) 1555
ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (atitudinea drepţilor mântuiţi faţă de cei din iad, după Judecata universală) 1558
ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ (imboldul firesc pentru împreunarea trupească) 1558

ÎMPRUMUTUL (să iertăm pe datornicii noştri fără să le aducem învinuiri).... 1559
ÎNCERCĂRILE (- urmare firească a îndeletnicirilor duhovniceşti) 1559
ÎNCERCĂRILE (îngăduirea încercărilor de către Dumnezeu) 1559
ÎNCERCĂRILE (cauza şi scopul lor) 1562
ÎNCERCĂRILE (Dumnezeu - nădejdea noastră în încercări)........................... 1563
ÎNCERCĂRILE (ajutorul lui Dumnezeu în încercări)....................................... 1564
ÎNCERCĂRILE (răbdarea încercărilor).. 1565
ÎNCERCĂRILE (folosul dobândit din încercări) 1566
ÎNCHISOAREA (pedepsirea cu închisoarea a celor ce se fac vinovați de fapte rele) 1568
ÎNDEMNURILE (duhovniceşti) 1568
ÎNDRĂGOSTIȚII 1569
ÎNDUMNEZEIREA.. 1569
ÎNFRÂNAREA (de la alimente)... 1569
ÎNFRÂNAREA (de la păcate) 1571
ÎNFRÂNAREA (desăvârşită).. 1571
ÎNFRÂNAREA (folosul)... 1571
ÎNGĂDUINȚA (reciprocă a oamenilor) 1571
ÎNGĂDUINȚA (- numai până la păcat).. 1572
ÎNGERII (despre sfinții îngeri) 1572
ÎNGERII (crearea îngerilor) 1572
ÎNGERII (firea îngerilor).. 1573
ÎNGERII (îngerul păzitor) 1573
ÎNGERII (ierarhia cerească) 1574
ÎNGERII (Serafimii).. 1575
ÎNGERII (misiunea, lucrarea şi slujirea lor) 1575
ÎNGERII (desăvârşirea îngerilor)... 1576
ÎNJURĂTURILE 1576
ÎNŞELĂCIUNEA.. 1576
ÎNŞELĂCIUNEA (despre înşelăciunea la timp potrivit şi cu gând bun) 1576
ÎNTÂMPLĂRILE 1579
ÎNTÂMPLĂRILE (neprevăzute şi nefaste) 1580
ÎNȚELEPCIUNEA („S-a făcut nouă înțelepciune”) 1580
ÎNȚELEPCIUNEA („Nu vă socotiți voi înşivă înțelepți”)................................. 1580
ÎNȚELEPCIUNEA (dobândirea înțelepciunii) 1581
ÎNȚELEPCIUNEA (lumească) 1581
ÎNȚELEPCIUNEA (lumească şi cea duhovnicească) 1581
ÎNȚELEPCIUNEA (omenească şi cea dumnezeiască) 1583
ÎNȚELEPCIUNEA (se întovărăşeşte cu trăirea duhovnicească) 1584
ÎNȚELEPCIUNEA (necesitatea dobândirii înțelepciunii).................................. 1584
ÎNȚELEPCIUNEA (şi evlavia) 1584
ÎNȚELEPCIUNEA (şi blândețea).. 1584
ÎNȚELEPCIUNEA (şi simplitatea) 1585
ÎNVĂȚĂTURA (adevărată şi mântuitoare)... 1585
ÎNVĂȚĂTURA (învățăturile rele) 1586
ÎNVIEREA (trupurilor) 1586

ÎNVIEREA (trupurilor - credința în învierea trupurilor) 1598
ÎNVIEREA (trupurilor; învierea drepţilor şi învierea păcătoşilor) 1601
ÎNVIEREA (trupurilor – starea trupurilor după Înviere) 1601
JERTFELE (în Vechiul Testament).. 1606
JERTFELE (aduse de noi lui Dumnezeu) 1608
JOCURILE (de noroc) 1610
JUDECAREA APROAPELUI (manifestarea)... 1610
JUDECAREA APROAPELUI (gravitatea) 1610
JUDECAREA APROAPELUI (urmările păgubitoare).. 1612
JUDECAREA APROAPELUI („Făţarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău”).. 1614
JUDECAREA APROAPELUI („Nu judecați, ca să nu fiți judecați”) 1615
JUDECAREA APROAPELUI (să urmărim mai întâi timpul, pricina, intenția, deosebirea de persoane şi scopul unei fapte) 1617
JUDECAREA APROAPELUI (remedii)... 1618
JUDECATA (particulară)... 1622
JUDECATA UNIVERSALĂ 1627
JUDECATA UNIVERSALĂ (gândul la Judecata finală) 1647
JUDECATA UNIVERSALĂ („oare nu ştiţi că vom judeca pe îngeri?”)........... 1649
JUDECATA UNIVERSALĂ (criteriile judecății) 1650
JUDECATA UNIVERSALĂ (iubirea şi dreptatea la judecata cea de pe urmă). 1652
JUDECATA (la tribunal)... 1653
JURĂMÂNTUL (definiția) 1656
JURĂMÂNTUL (- chemarea lui Dumnezeu ca martor)....................................... 1656
JURĂMÂNTUL (pe numele lui Dumnezeu).. 1657
JURĂMÂNTUL (în Vechiul Testament)... 1657
JURĂMÂNTUL (în general, jurământul este oprit) 1658
JURĂMÂNTUL (nu orice jurământ este oprit) 1659
JURĂMÂNTUL (ferirea de jurământ)... 1659
JURĂMÂNTUL (gravitatea)... 1661
JURĂMÂNTUL (nu au trebuință de jurământ cei ce au nume bun şi au îmbrățişat virtuțile).. 1663
JURĂMÂNTUL (strâmb) 1664
JURĂMÂNTUL (lepădarea obiceiului de a jura) 1664
LACRIMILE (de pocăință) 1667
LACRIMILE („Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”)........................... 1669
LAUDA (constructivă) 1669
LAUDELE (aduse aproapelui) 1669
LAUDELE (respingerea laudelor ce ni se aduc) 1669
LĂCOMIA (definiția) 1670
LĂCOMIA (gravitatea).. 1670
LĂCOMIA (manifestarea ei).. 1671
LĂCOMIA (urmările pierzătoare).. 1675
LĂCOMIA (remedii şi eliberarea din tirania ei) 1676
LĂCOMIA PÂNTECELUI (manifestarea ei).. 1676
LĂCOMIA PÂNTECELUI (gravitatea) 1677

LĂCOMIA PÂNTECELUI (urmările dăunătoare) 1680
LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii)... 1688
LEGEA (civilă)... 1690
LEPĂDAREA DE SINE 1691
LIBERTATEA (- dar divin) 1691
LIBERTATEA (Dumnezeu nu constrânge pe nimeni în urmarea binelui)................. 1693
LIBERTATEA (Dumnezeu doreşte să-L slujim în mod liber şi voit)........................ 1693
LIBERTATEA (duşmanul libertăţii) 1693
LIBERTATEA (adevărata libertate)... 1694
LIBERUL ARBITRU 1694
LIMBILE (amestecarea limbilor) 1696
LINGUŞIREA (cea diabolică şi vătămătoare) 1697
LINGUŞIREA (manifestarea ei) 1697
LINGUŞIREA (gravitatea acestei înjositoare patimi) 1698
LINIŞTEA (sufletească).. 1698
LINIŞTEA (dobândirea liniştii lăuntrice) 1699
LITURGHIA (- centrul cultului ortodox) 1699
LITURGHIA (Duhul Sfânt săvârşeşte toate în Liturghie împrumutând limba şi mâna preotului) 1699
LITURGHIA (aspecte din ritualul Sfintei Liturghii)... 1700
LITURGHIA (cântările din timpul Sfintei Liturghii).. 1700
LITURGHIA (ectenia mare).. 1700
LITURGHIA (ecteniile)... 1700
LITURGHIA (îmbrăţişarea şi sărutarea frăţească) 1707
LITURGHIA (epicleza euharistică) 1708
LITURGHIA (participarea la Sfânta Liturghie şi atitudinea creştinilor în timpul dumnezeieştii slujbe)... 1709
LUCRURILE (firea lucrurilor omeneşti).. 1716
LUMEA (alipirea sufletului de lucrurile lumii) 1716
LUMEA („lumea întreagă zace sub puterea celui rău”) 1719
LUMEA („lumea s-a răstignit pentru mine şi eu pentru lume”) 1719
LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile)..................... 1720
LUMEA („chipul acestei lumi trece”) 1720
LUMEA („lumea aceasta este umbră şi vis”)... 1721
LUMEA (perisabilitatea lucrurilor din lume) 1722
LUMEA (efemeritatea ei) 1722
LUMEA (sfârşitul lumii) 1724
LUPTA DUHOVNICEASCĂ 1726
LUXUL ŞI ÎMPODOBIRILE... 1741
MAICA DOMNULUI (Buna Vestire) 1761
MAICA DOMNULUI (fecioară a născut pe Hristos)... 1761
MAICA DOMNULUI (pururea fecioria Maicii Domnului) 1763
MAMA (dragostea de mamă).. 1764
MANA CEREASCĂ.. 1764
MARTIRIUL (- poartă a morţii şi începutul vieţii celei adevărate)................... 1764
MARTIRIUL (- dovada iubirii de Dumnezeu)... 1765

MARTIRIUL (cine sunt martirii?).. 1765
MARTIRIUL (martirii - exemplu de statornicie în credinţă) 1765
MARTIRIUL (martirii - „buni, biruitori mucenici”)... 1766
MARTIRIUL (chinurile la care au fost supuşi creştinii) 1767
MARTIRIUL (persecutorii) 1770
MARTIRIUL (Hristos – tăria martirilor Săi).. 1770
MARTIRIUL (atitudinea martirilor în faţa morţii)... 1771
MARTIRIUL (ostenelile martirilor sunt uşurate de nădejdea bunătăţilor viitoare)
.... 1773
MARTIRIUL (martiriul pentru Hristos este desfătare, odihnă şi arvună a comorilor
cereşti) 1774
MARTIRIUL (prigoana împotriva creştinilor a vădit cete întregi de mucenici).......... 1774
MARTIRIUL („sângele martirilor – sămânţa creştinilor”) 1775
MARTIRIUL (nu numai moartea mucenicească face pe mucenic, ci şi gândul şi
voinţa)... 1775
MARTIRIUL (măreţia martiriului) 1776
MARTIRIUL (exortaţie la martiriu) 1776
MARTIRIUL (răsplata martirilor de la Hristos Domnul) 1777
MARTIRIUL (cinstirea martirilor).. 1780
MARTIRIUL (despre lauda adusă sfinţilor mucenici) 1782
MARTIRIUL (tabăra mucenicilor nu e cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri)
.... 1782
MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viaţa şi faptele lor) 1783
MARTIRIUL (amintirea chinurilor, luptelor şi biruinţelor mucenicilor este pentru
noi izvor de virtute) 1783
MARTIRIUL (gravarea pe lespedea inimilor noastre amintirea chinurilor răbdate
de mucenici – folosul) 1785
MARTIRIUL (astăzi).. 1787
MASA (agapele frăţeşti) 1789
MASA (cumpătarea la masă).. 1790
MĂNĂSTIRILE (pelerinajul la mânăstiri) 1791
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (îndemn la mărturisirea păcatelor)...................... 1793
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (să nu ne fie ruşine să ne mărturisim păcatele) 1796
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (cum să ne apropiem de scaunul de judecată a
Domnului Hristos pentru a ne mărturisi păcatele) 1798
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (şi cele mai mici păcate trebuie spovedite, căci altfel,
acestea duc la păcatele cele mari) 1799
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (necesitatea mărturisirii păcatelor) 1799
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (în faţa preoţilor).. 1799
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (mai ales în timpul postului)............................... 1800
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (primirea iertării păcatelor) 1800
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (canonul) 1802
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (folosul dobândit prin mărturisirea păcatelor)....... 1807
MĂRTURISIREA PĂCATELOR (căderea în aceleaşi păcate pe care le-am mărturisit)
.... 1811
MÂNDRIA (definiţia).. 1812

MÂNDRIA (- rădăcina şi maica oricărui păcat) 1812
MÂNDRIA (naşterea mândriei).. 1812
MÂNDRIA (felurile mândriei) 1813
MÂNDRIA (cea bună şi de dorit) 1813
MÂNDRIA (manifestarea ei)... 1813
MÂNDRIA (gravitatea)... 1815
MÂNDRIA (urmările pierzătoare ale mândriei) 1819
MÂNDRIA (remedii pentru eliberarea de patima mândriei) 1822
MÂNIA (definiţia) 1834
MÂNIA (cea firească şi bună) 1834
MÂNIA (despre mânia cea folositoare şi cea vătămătoare)............................... 1835
MÂNIA (cea vătămătoare).. 1836
MÂNIA (manifestarea acestei patimi) 1836
MÂNIA (gravitatea).. 1838
MÂNIA (urmările dăunătoare ale mâniei) 1839
MÂNIA (remedii) 1842
MÂNTUIREA (- unirea cu Hristos) 1844
MÂNTUIREA (- fericirea veşnică cu Dumnezeu) 1844
MÂNTUIREA (- rezultatul conlucrării omului cu harul lui Dumnezeu) 1845
MÂNTUIREA („a Domnului este mântuirea”) 1845
MÂNTUIREA (nu ne dorim noi atât de mult mântuirea, pe cât Se sileşte Dumnezeu să ne-o dăruiască) 1846
MÂNTUIREA (multe căi de mântuire a lăsat Dumnezeu oamenilor) 1848
MÂNTUIREA (îngrijirea de mântuirea noastră).. 1849
MÂNTUIREA (ajutorul lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră).................... 1851
MÂNTUIREA (dobândirea mântuirii) 1852
MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire).. 1860
MÂNTUIREA (Dumnezeu ne respectă libertatea şi nu sileşte pe nimeni la mântuire) 1879
MÂNTUIREA (păcătoşii singuri sunt pricina pieirii lor) 1879
MILA (faţă de aproapele) 1880
MILOSTENIA (definiţia) 1880
MILOSTENIA („Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut”) 1881
MILOSTENIA („săracul întinde mâna şi Hristos primeşte”) 1882
MILOSTENIA („cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută”)............................ 1883
MILOSTENIA (măreţia şi importanţa acestei virtuţi) 1888
MILOSTENIA (a fost legiuită de Dumnezeu)... 1889
MILOSTENIA (în mare cinste este înaintea lui Dumnezeu milostenia) 1890
MILOSTENIA (cui să facem milostenie ?) 1890
MILOSTENIA (împărţirea ei mai întâi celor de aceeaşi credinţă).............................. 1899
MILOSTENIA (să nu cercetăm cu minuţiozitate viaţa şi faptele celor ce ne cer milostenie) 1899
MILOSTENIA (să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie)............................ 1900
MILOSTENIA (să nu ne fie ruşine a milui pe cei săraci)... 1909
MILOSTENIA („Faceţi-vă prieteni cu bogăţia nedreaptă!”)...................................... 1910

MILOSTENIA (exortaţie la milostenie)... 1911
MILOSTENIA (înclinaţia spre milostenie este ontologică în noi).............................. 1929
MILOSTENIA (nu contează atât milostenia bogată, cât intenţia curată) 1929
MILOSTENIA („cel care va da un pahar cu apă rece nu va pierde plata”) 1931
MILOSTENIA (să oferim milostenie nu numai din cele prisositoare, ci şi din cele necesare) 1932
MILOSTENIA (oferirea milosteniei în raport cu cât posedă fiecare) 1932
MILOSTENIA (nu se judecă după măsura celor date, ci după puterea averii celor care se îndură şi dau).. 1933
MILOSTENIA (şi cei săraci sunt datori a oferi milostenie) 1933
MILOSTENIA (sufletească) 1936
MILOSTENIA (din furt) 1938
MILOSTENIA (din veniturile adunate în mod nedrept) 1942
MILOSTENIA (săvârşită de dragul slavei deşarte – remedii) 1942
MILOSTENIA (săvârşirea ei din dragoste de semeni, necăutând slava lumească)....... 1946
MILOSTENIA (săvârşirea milosteniei cu gândul nu la cheltuiala banilor, ci la răsplata lui Hristos) 1946
MILOSTENIA (modul săvârşirii milosteniei) 1947
MILOSTENIA (nu se împuţinează, ci se înmulţeşte avuţia noastră când dăm milostenie) 1959
MILOSTENIA (nevoinţele noastre sunt primite doar când sunt însoţite de milostenie)1960
MILOSTENIA (săracii miluiţi ne dau îndrăzneală înaintea Judecăţii lui Dumnezeu) .. 1960
MILOSTENIA (folosul) 1961
MILOSTENIA (răsplata celor milostivi) 1971
MILOSTENIA (lipsa milosteniei - gravitatea) 1979
MINCIUNA (nimic nu este mai slab ca minciuna) 1989
MINCIUNA (are picioare scurte)... 1989
MINTEA (ochii minţii) 1989
MINTEA (curată)... 1990
MINTEA (vătămarea minţii) 1990
MINTEA (întunecarea minţii).. 1990
MINTEA (uşurătatea minţii).. 1991
MINTEA (curăţirea ei) 1991
MINUNILE (despre minuni) 1991
MINUNILE (nu minunile, ci iubirea îi arată pe ucenicii lui Iisus).............................. 1993
MINUNILE (săvârşirea de minuni).. 1993
MINUNILE (scopul săvârşirii de minuni) 1994
MINUNILE (cerute din dorinţa de a experimenta şi de a uimi).................................. 1994
MINUNILE (darul săvârşirii de minuni) 1995
MINUNILE (mai de folos ne este viaţa virtuoasă decât darul săvârşirii de minuni)..... 1995
MINUNILE (credinţa noastră ţine loc de minuni) 2001
MINUNILE (minunea singură nu naşte credinţa) 2001
MINUNILE (puterea de a face minuni a fost dată câteodată şi păgânilor şi creştinilor nevrednici pentru propovăduirea Evangheliei şi pentru binele altora) 2002
MINUNILE (nu trebuie să devină obiectul curiozităţii, ci se cuvine să fie primite cu credinţă) 2004

MINUNILE (săvârşirea de minuni în zilele noastre)... 2004
MIRUIREA.. 2008
MIRUNGEREA 2008
MISIUNEA (astăzi).. 2009
MOARTEA (ce este moartea?)... 2010
MOARTEA (- lege neschimbată a lui Dumnezeu, dată după păcatul primilor oameni) 2011
MOARTEA (raţiunea pentru care Dumnezeu a îngăduit moartea) 2011
MOARTEA (- pieirea stricăciunii trupului).. 2012
MOARTEA (- ieşirea sufletului din trup).. 2012
MOARTEA (- desfacerea trupului întru cele din care a fost alcătuit) 2013
MOARTEA (- odihnă şi bucurie pentru cei drepţi).. 2017
MOARTEA (- trecere spre o viaţă nouă).. 2017
MOARTEA (- eliberare de chinurile pământeşti şi mutarea la răsplăţile cereşti)......... 2018
MOARTEA (cugetarea la moarte) 2018
MOARTEA (aducerea aminte de moarte) 2018
MOARTEA (frica de moarte) 2018
MOARTEA (moartea în sine nu este un lucru rău).. 2021
MOARTEA (binefacerile morţii)... 2021
MOARTEA (pentru creştini moartea este somn şi odihnă) 2023
MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului) 2026
MOARTEA (vămile văzduhului) 2028
MOARTEA (sfinţii în faţa morţii) 2029
MOARTEA (groaznicul sfârşit pământesc al persecutorilor) 2029
MOARTEA (felurile morţii) 2030
MOARTEA (sufletească) 2030
MOARTEA (prin înfometare).. 2031
MOARTEA (necunoaşterea ceasului morţii) 2031
MOARTEA (testamentul) 2034
MOARTEA (slujba înmormântării)... 2034
MOARTEA (necrologul la înmormântare).. 2035
MOARTEA (înmormântarea în pământul natal) 2035
MOARTEA (jelirea celor chemaţi la Domnul).. 2035
MOARTEA (să nu-l numim „muritor” pe cel ce nu este mort decât pentru puţină vreme)... 2052
MOARTEA (mângâiere la moartea unui prunc) 2052
MOARTEA (mângâiere la moartea unui tânăr)... 2055
MOARTEA (mângâiere la moartea unuia dintre soţi) 2058
MOARTEA (mângâiere pentru cei întristaţi de moartea cuiva drag) 2058
MOARTEA (rugăciunile şi milosteniile pentru cei chemaţi la Domnul) 2060
MOAŞTELE (Dumnezeu ne-a lăsat spre mângâiere şi folos, moaştele sfinţilor) 2066
MOAŞTELE (- comoară de mii de bunătăţi) 2067
MOAŞTELE (în sfintele moaşte sălăşluieşte harul lui Dumnezeu) 2069
MOAŞTELE (sfinte - spaima demonilor) 2070
MOAŞTELE (cinstirea sfintelor moaşte).. 2070

MOAŞTELE (închinarea înaintea moaştelor sfinte - folosul) 2072
MOAŞTELE (puterea vindecătoare a sfintelor moaşte)........................... 2076
MOAŞTELE (moaştele sfinte sunt pentru noi şi veşnică aducere aminte de virtute) 2079
MOAŞTELE (când sunt împărțite la mai mulți îşi arată şi mai mult bogăția) 2079
MONAHISMUL (definiția) 2080
MONAHISMUL (cine sunt monahii?) 2080
MONAHISMUL (monahii – îngeri în trup) 2081
MONAHISMUL (monahii - faruri călăuzitoare spre viața veşnică) 2082
MONAHISMUL (măreția monahismului) 2083
MONAHISMUL (viețuirea duhovnicească a monahilor) 2084
MONAHISMUL (intrarea în monahism) 2086
MONAHISMUL (intrarea în monahism - împotrivitorii) 2087
MONAHISMUL (lucrarea monahilor) 2112
MONAHISMUL (convorbirile monahilor)... 2116
MONAHISMUL (purtarea monahilor) 2117
MONAHISMUL (îndatoririle monahilor)... 2118
MONAHISMUL (nevoințele monahilor) 2118
MONAHISMUL (lupta duhovnicească a monahilor) 2120
MONAHISMUL (biruințe ale monahilor) 2120
MONAHISMUL (hrana monahilor) 2120
MONAHISMUL (îmbrăcămintea monahilor)... 2120
MONAHISMUL (chilia monahului) 2121
MONAHISMUL (nealipirea monahului de cele pământeşti).................. 2121
MONAHISMUL (locația potrivită pentru viețuirea monahilor nevoitori) 2122
MONAHISMUL (pustia) 2122
MONAHISMUL (pustnicii)... 2122
MONAHISMUL (monahii au ales să trăiască în feciorie)....................... 2123
MONAHISMUL (sărăcia de bunăvoie a monahilor) 2125
MONAHISMUL (părăsirea mănăstirii şi lepădarea voturilor monahale) 2125
MONAHISMUL (sfaturi pentru monahi).. 2127
MONAHISMUL (moartea îi eliberează pe monahi din această lume şi îi introduce în ceruri) 2127
MULȚUMIREA (adusă lui Dumnezeu) 2128
MULȚUMIREA (sufletească cea după Dumnezeu) 2131
MUNCA (Dumnezeu a dat omului munca nu pentru a-l osândi, ci pentru a-l îndrepta şi a-l înălța) 2131
MUNCA (- antidotul păcatelor)... 2132
MUNCA (gravitatea şederii în nelucrare).. 2132
MUSTRAREA (exortație la mustrarea cea bună şi folositoare) 2132
MUSTRAREA (cum trebuie făcută mustrarea).. 2135
MUSTRAREA (primirea mustrării) 2141

MUSTRAREA (să nu ne supărăm, nici să ne mâniem când suntem mustraţi, ci, dimpotrivă, să mulţumim pentru aceasta)............................. 2141
MUSTRAREA (folosul mustrării) 2142
NAŞTEREA (de prunci) 2146
NAŞTEREA (obiceiuri păgâneşti la naşterea copilului).. 2146
NAŞTEREA (neputinţa naşterii de prunci).. 2147
NĂDEJDEA (definiţia) 2148
NĂDEJDEA (în Dumnezeu) 2148
NĂDEJDEA (adevărata nădejde) 2152
NĂDEJDEA (folosul nădejdii)... 2152
NEBUNIA (întru Hristos) 2152
NECAZURILE (- cea mai mare dovadă a iubirii lui Dumnezeu faţă de noi) 2152
NECAZURILE (- floarea roadelor celor aşteptate) 2153
NECAZURILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu).. 2153
NECAZURILE (Domnul îl ceartă pe cel care îl iubeşte)... 2160
NECAZURILE (răbdarea necazurilor) 2161
NECAZURILE (răbdarea lor - folosul) 2165
NECAZURILE (îndemn la mângâierea celor în necazuri) 2179
NECAZURILE (nădejdea dobândirii bunurilor viitoare uşurează şi îndulceşte necazurile prezente) 2179
NECAZURILE (Domnul Hristos – ajutor şi mângâiere în necazuri)......................... 2179
NECAZURILE (suferite de dragul lui Hristos)... 2181
NECAZURILE (mângâierea şi uşurarea noastră în necazuri).................................... 2181
NECAZURILE (să mulţumim lui Dumnezeu în necazuri) 2184
NECAZURILE (noi ne lăudăm în necazuri) 2185
NENOROCIRILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu) 2186
NENOROCIRILE (răbdarea lor)... 2187
NENOROCIRILE (bunul creştin îndură cu mult curaj nenorocirile, susţinut de ajutorul lui Dumnezeu şi nădejdea bunurilor viitoare) 2189
NENOROCIRILE (să nu privim la nenorocirea prezentă ci la folosul ce-l aduce răbdarea ei) 2189
NENOROCIRILE (în nenorociri să mulţumim lui Dumnezeu pentru că ne-a găsit vrednici de încercare).. 2191
NENOROCIRILE (adevărata nenorocire) 2191
NEVOINŢELE (exagerat de aspre) 2191
NEVOINŢELE (răsplata nevoinţelor) 2192
NOBLEŢEA 2192
NOROCUL... 2192
NUMELE (punerea numelui pruncilor) 2192
OBICEIUL (puterea obiceiului) 2198
OBRĂZNICIA (definiţia) 2198
OCARA (gravitatea) 2199
OCARA (urmările ocărilor aduse cuiva).. 2199
OCARA (răbdarea ocărilor şi defăimărilor pentru Dumnezeu) 2199
OCARA (răbdarea ocărilor) 2201
OCARA (răbdarea ei - folosul)... 2203

OMUL (definiția).. 2204
OMUL (- ființă bipolară, alcătuită din trup şi suflet).. 2205
OMUL (- părticică dumnezeiască).. 2206
OMUL (- coroana şi regele creației) 2206
OMUL (valoarea omului).. 2206
OMUL (vocația omului).. 2209
OMUL (măreția lui între creaturi) 2210
OMUL (- chip al lui Dumnezeu) 2213
OMUL (dobândirea asemănării cu Dumnezeu).. 2214
OMUL (micimea omului față de firea dumnezeiască).. 2215
OMUL (despre om).. 2215
OMUL (duhul omului) 2216
OMUL (simțurile; creştinul îşi sfințeşte fiecare din simțurile sale).................. 2216
OMUL („omul lui Dumnezeu").. 2216
OMUL (a fi OM) 2216
OMUL (deosebirea dintre oameni) 2218
OMUL (starea exterioară a omului descoperă starea interioară a lui şi o înrâureşte pe aceasta) 2218
OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui şi mântuirea noastră).. 2218
OMUL (psihic) 2219
OMUL (credincios).. 2220
OMUL (duhovnicesc) 2220
OMUL (trupesc).. 2224
OMUL (duhovnicesc şi omul trupesc).. 2225
OMUL (păcătos).. 2225
OMUL (depărtarea omului păcătos de Dumnezeu) 2227
OMUL (pătimaş).. 2227
OMUL (oamenii înrăiți).. 2230
OMUL (decăderea morală a omului) 2230
OMUL (despre omul nesăbuit ce luptă împotriva lui Dumnezeu) 2231
OMUL (posedat de diavol).. 2231
OMUL (virtuos).. 2231
OMUL (virtuos şi omul păcătos).. 2234
OMUL (Dumnezeu îngăduie să existe în lume atât oameni buni cât şi oameni răi) 2234
OMUL (apropierea omului de Dumnezeu) 2235
OMUL (unirea omului cu Dumnezeu).. 2235
ORACOLELE.. 2236
OSPITALITATEA.. 2236
PACEA (- bun inestimabil) 2239
PACEA (cu Dumnezeu) 2239
PACEA („Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ")................ 2239
PACEA (sălăşluieşte doar în cel ce practică virtutea) 2240
PACEA (lăuntrică).. 2240
PACEA („Pacea Mea o dau vouă") 2240
PACEA (,,Pace tuturor !").. 2243

PACEA (folosul păcii) 2243
PAGUBELE (despre pierderea bunurilor proprii) 2244
PAGUBELE (suportarea cu uşurinţă a răpirii bunurilor proprii) 2245
PARFUMURILE ŞI MIRESMELE 2248
PATIMILE (definiţia).. 2249
PATIMILE (- beţii ale sufletului).. 2249
PATIMILE (manifestarea lor) 2250
PATIMILE (gravitatea patimilor).. 2250
PATIMILE (fiecare patimă are hrana sa) 2252
PATIMILE (lupta cu patimile).. 2252
PATIMILE (urmările pierzătoare ale patimilor) 2252
PATIMILE (lupta împotriva patimilor) 2254
PATIMILE (remediile şi despătimirea) 2255
PATIMILE (eliberarea de patimi – adevărata libertate).......................... 2258
PĂCATELE (ce sunt păcatele?).. 2259
PĂCATELE (- zid puternic între noi şi Dumnezeu)................................ 2259
PĂCATELE (cauzele lor) 2259
PĂCATELE (naşterea păcatelor).. 2261
PĂCATELE (felurile lor) 2264
PĂCATELE (sufleteşti) 2266
PĂCATELE (despre cei ce se laudă cu păcatele lor) 2266
PĂCATELE (manifestarea lor) 2266
PĂCATELE (poartă masca virtuţii).. 2267
PĂCATELE („dulceaţa” păcatului) 2268
PĂCATELE (nerecunoaşterea păcatelor – gravitatea)............................ 2268
PĂCATELE (cel ce săvârşeşte păcatul este rob păcatului) 2268
PĂCATELE (gravitatea păcatelor).. 2268
PĂCATELE (gravitatea păcatelor, chiar şi a celor *mici*) 2276
PĂCATELE (gravitatea lor în funcţie de dregătoria fiecăruia) 2279
PĂCATELE (gravitatea păcatelor depinde de valoarea persoanelor împotriva cărora le săvârşim) 2280
PĂCATELE (stăruinţa în păcate - gravitatea).. 2280
PĂCATELE (obişnuinţa cu păcatul).. 2281
PĂCATELE (urmările pierzătoare ale păcatelor) 2282
PĂCATELE (păcatele sunt pricina tuturor relelor) 2289
PĂCATELE (nimic nu e atât de greu şi împovărător ca păcatul) 2290
PĂCATELE (nu îi mai ruşinează pe cei care le săvârşesc) 2290
PĂCATELE (ferirea de păcate) 2290
PĂCATELE (ferirea de tot ceea ce ne poate împinge spre păcate)....... 2291
PĂCATELE (dacă voim, nu putem fi siliţi de nimeni şi de nimic să păcătuim).. 2292
PĂCATELE (lupta cu păcatul).. 2292
PĂCATELE (nimeni nu se poate lăuda că este fără de păcat)............... 2292
PĂCATELE (amintirea lor) 2293
PĂCATELE (pomenirea necontenită a păcatelor proprii) 2296
PĂCATELE (remedii şi eliberarea de ele).. 2297

PĂRINȚII SFINȚI 2309
PĂRINȚII SFINȚI (- apărători ai dreptei credințe) 2309
PĂRINȚII SFINȚI (urmarea învățăturii şi sfaturilor acestora) 2310
PĂRINȚII TRUPEŞTI (nu firea, ci virtutea îi face pe oameni părinți) 2310
PĂRINȚII TRUPEŞTI (rugăciunea părinților pentru copiii lor)........... 2314
PĂRINȚII TRUPEŞTI (iubirea datorată şi arătată părinților trupeşti). 2314
PĂRINȚII TRUPEŞTI (recunoştința arătată de copii părinților lor) 2314
PĂRINȚII TRUPEŞTI (cinstirea lor) 2315
PĂRINȚII TRUPEŞTI (îngrijirea lor).. 2315
PĂRUL (aranjarea părului) 2315
PĂRUL (pentru bărbat, dacă îşi lasă părul lung este ocară)................... 2315
PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos) 2316
PEDEPSELE (- mari binefaceri ale lui Dumnezeu şi dovezi ale proniei Lui) 2317
PEDEPSELE (Dumnezeu, în bunătatea Lui, prezice şi amână pedepsele) 2318
PEDEPSELE (blestemarea smochinului neroditor de către Mântuitorul) 2321
PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor)...................................... 2321
PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu poporului iudeu)............................ 2332
PEDEPSELE (pedepsirea păcătoşilor) 2333
PEDEPSELE (sunt trimise de Dumnezeu în scopul povățuirii şi îndreptării noastre şi a semenilor noştri) 2335
PEDEPSELE (motivele pentru care nu toți cei răi sunt pedepsiți aici şi nu toți cei buni sunt cinstiți) 2341
PEDEPSELE (de aici de pe pământ şi cele din viața viitoare) 2342
PETRECERILE (păcătoase) 2348
PETRECERILE (deşănțate de Revelion).. 2348
PETRECERILE (consecințele petrecerilor necuviincioase).................. 2349
PILDELE („Şi fără pilde nu le grăia nimic”) 2350
PIZMA (gravitatea) 2351
PLATA (lucrătorilor) 2351
PLĂCERILE (definiția plăcerii) 2352
PLĂCERILE (atacul plăcerilor)... 2352
PLĂCERILE (despre simțirea plăcerii) 2353
PLĂCERILE (efemeritatea înşelătoarelor plăceri) 2353
PLĂCERILE (gustarea din cupa îmbietoare a plăcerii – urmările pierzătoare) 2355
PLĂCERILE (robia plăcerilor trupeşti) 2355
PLĂCERILE (păcătoase – pregătesc hrana focului veşnic) 2355
PLĂCERILE (fuga de plăcerea care naşte mâhnire, vătămare şi chin) 2356
PLĂCERILE (depărtarea de vecinătatea plăcerii trupeşti vătămătoare) 2356
PLĂCERILE (eliberarea de tirania plăcerilor).. 2356
PLÂNSUL (pentru păcate) 2357
PLICTISEALA (remedii) 2359

POCĂINȚA (definiția) 2360
POCĂINȚA (- „al doilea botez”) 2360
POCĂINȚA (- izgonitoare şi biruitoare de demoni) 2360
POCĂINȚA (Dumnezeu aşteaptă pocăința noastră) 2361
POCĂINȚA (Dumnezeu ne arată bogăția bunătății Sale ca să scăpăm de păcate, nu să adăugăm altele) 2361
POCĂINȚA (,,multă bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieşte”) 2361
POCĂINȚA (necesitatea pocăinței) 2361
POCĂINȚA („Faceți roade vrednice de pocăință!”) 2362
POCĂINȚA (exortație la pocăință) 2362
POCĂINȚA (nu există păcat care să poată birui generozitatea Stăpânului) 2378
POCĂINȚA (nu importă timpul ci intensitatea pocăinței) 2378
POCĂINȚA (ce o ajută ?) 2380
POCĂINȚA (ce o împiedică ?) 2380
POCĂINȚA (căile pocăinței) 2381
POCĂINȚA (modul săvârşirii pocăinței) 2383
POCĂINȚA (e periculoasă întristarea peste măsură pentru păcate) 2391
POCĂINȚA (cu nădejde în mila lui Dumnezeu) 2391
POCĂINȚA (tâlharul de pe cruce – pildă de pocăință) 2392
POCĂINȚA (sfinții – modele de pocăință) 2393
POCĂINȚA (deasa pomenire a păcatelor, însoțită de durerea pentru săvârşirea lor) 2393
POCĂINȚA (amânarea pocăinței) 2394
POCĂINȚA (numai timpul de acum este timp de pocăință) 2396
POCĂINȚA (în fața morții) 2396
POCĂINȚA (pocăința cu nădejde în mila lui Dumnezeu) 2396
POCĂINȚA (recunoaşterea păcatelor) 2397
POCĂINȚA (despre hotărârea de a nu mai păcătui şi de a-şi îndrepta viața) 2397
POCĂINȚA (folosul dobândit prin pocăință) 2398
POCĂINȚA (primirea iertării păcatelor) 2399
POCĂINȚA (bucuria iertării) 2400
POCĂINȚA (roadele pocăinței) 2402
POCĂINȚA (lipsa pocăinței – gravitatea) 2402
POFTELE (pofta trupească este înnăscută în noi pentru naşterea de prunci) 2403
POFTELE (păcătoase – naşterea lor) 2404
POFTELE (satisfacerea poftelor păcătoase) 2404
POFTELE (înfrânarea poftelor) 2404
POFTELE (să nu poftim cele deşarte şi trecătoare, ci să ne îndreptăm dorința spre împlinirea binelui) 2404
POFTELE (rele – remedii) 2405
PORUNCILE DIVINE (sublimitatea lor) 2405

PORUNCILE DIVINE („Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu ... şi toate celelalte se vor adăuga vouă!”) 2405
PORUNCILE DIVINE („Luați jugul Meu asupra voastră...”) 2406
PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor) 2406
PORUNCILE DIVINE (putința împlinirii lor) 2421
PORUNCILE DIVINE (ajutorul lui Dumnezeu pentru împlinirea lor) 2422
PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor - folosul) 2422
PORUNCILE DIVINE (împlinirea poruncilor – semnul iubirii de Dumnezeu) 2424
PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor de dragul lui Hristos) 2424
PORUNCILE DIVINE (încălcarea unei singure porunci – gravitatea) 2425
PORUNCILE DIVINE (prin încălcarea lor Îl jignim şi ofensăm pe Dumnezeu) 2425
PORUNCILE DIVINE (ascultarea părerilor lumii în detrimentul poruncilor lui Dumnezeu) 2426
PORUNCILE DIVINE (neîmplinirea lor - gravitatea) 2426
POSTUL (ce este postul ?) 2428
POSTUL (- unealtă a desăvârşirii) 2429
POSTUL (- terapie a lăcomiei pântecelui) 2429
POSTUL (vechimea postului) 2429
POSTUL (necesitatea postirii) 2430
POSTUL (însemnătatea postului) 2430
POSTUL (îndemn la postire) 2430
POSTUL (emulația dintre creştini în postire) 2431
POSTUL (de ce postim vinerea?) 2431
POSTUL (Paştelui) 2431
POSTUL (Săptămâna mare) 2432
POSTUL (rostul postului) 2435
POSTUL (puterea postului) 2435
POSTUL (modul postirii) 2435
POSTUL (însoțit de rugăciune şi de milostenie) 2440
POSTUL (trupesc şi postul sufletesc) 2440
POSTUL (sufletesc) 2441
POSTUL (motivele pentru care poate fi întrerupt postul) 2444
POSTUL (omului ce este bolnav) 2444
POSTUL (când postim, să nu privim la ostenelile postului, ci la folosul dobândit prin el) 2446
POSTUL (folosul postului) 2446
POSTUL (roadele postului) 2452
POSTUL (nepostirea - gravitatea) 2453
POTOPUL (din timpul lui Noe) 2453
PRAZNICUL (pe cine se cuvine să invităm la praznic) 2458
PREDESTINAREA 2458
PREDICA (definiția) 2459
PREDICA (necesitatea predicii) 2459
PREDICA (scopul predicii) 2460

PREDICA (folosul predicării Cuvântului) 2464
PREDICA (condiții ale unei predici bune) 2466
PREDICA (preotul predicator este dator să-şi pregătească cu sârguință cuvântul) 2468
PREDICA (inspirația predicatorului) 2469
PREDICA (conținutul predicii) 2470
PREDICA (,,lumina rugăciunii să deschidă calea cuvântului”) 2471
PREDICA (greutățile şi poverile predicii) 2471
PREDICA (convingerea auditorilor) 2472
PREDICA (predicile Sfântului Ioan Gură de Aur trezeau în ascultători o neîncetată dorință de a le audia) 2473
PREDICA (lungimea predicii) 2473
PREDICA (cuvântările prea lungi) 2474
PREDICA (franchețea în predică) 2476
PREDICA (asprimea predicii) 2476
PREDICA (auditoriul să nu se neliniştească de greutatea cuvintelor predicii) 2477
PREDICA (biciuirea păcatelor în predică) 2477
PREDICA (e primejdios lucru şi pentru predicator şi pentru ascultător ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor) 2478
PREDICA (sfaturi pentru preotul predicator) 2479
PREDICA (cel ce predică este dator să disprețuiască laudele şi să nu aştepte slavă de la oameni) 2482
PREDICA („De te-or asculta, de nu te-or asculta, tu vorbeşte-le!”) 2483
PREDICA (adresanții ei) 2488
PREDICA (ascultarea predicii) 2489
PREDICA (ascultarea predicii - folosul) 2492
PREDICA (ascultarea predicii şi expunerea ideilor ei de către credincioşi şi altora) 2492
PREDICA (ascultarea cu atenție a cuvintelor predicii şi împlinirea lor) 2497
PREDICA (cugetarea îndelungată la cuvintele auzite din predică) 2499
PREOȚIA (- mare semn al dragostei de Hristos) 2500
PREOȚIA (preoții – iconomi ai tainelor lui Dumnezeu) 2501
PREOȚIA (preoții sunt slujitorii celor mai mari daruri ale lui Dumnezeu) 2502
PREOȚIA (preoții - mijlocitori la Dumnezeu pentru popor) 2503
PREOȚIA (preoții – „sarea pământului şi lumina lumii”) 2503
PREOȚIA (preotul - părinte duhovnicesc) 2505
PREOȚIA (preotul- doctor al sufletelor) 2506
PREOȚIA (măreția preoției) 2506
PREOȚIA (mari sunt puterea şi cinstea preoților) 2508
PREOȚIA („Luați Duh Sfânt; cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veți ține, vor fi ținute”) 2509
PREOȚIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoți) 2510
PREOȚIA (harul lucrează şi prin preoții nevrednici) 2511

PREOȚIA (preotul eliberează sufletele din păcat şi le deschide poarta cerului) 2513
PREOȚIA (despre stăpânirea cea duhovnicească a preotului) 2513
PREOȚIA (duhovnicul şi ucenicul) 2516
PREOȚIA (iscusința duhovnicească a preotului) 2516
PREOȚIA (preotul ca liturghisitor) 2517
PREOȚIA (despre alegerea şi virtuțile păstorului duhovnicesc) 2518
PREOȚIA (cercetarea candidaților la hirotonie de către episcop) 2527
PREOȚIA (vocația pentru preoție) 2530
PREOȚIA (hirotonia) 2530
PREOȚIA (intrarea în preoție) 2530
PREOȚIA (impedimente la intrarea în preoție) 2537
PREOȚIA (simonia) 2537
PREOȚIA (multe păcate săvârşeşte un om care se face preot, dacă nu-i foarte destoinic) 2537
PREOȚIA (primirea preoției) 2538
PREOȚIA (responsabilitatea preotului) 2539
PREOȚIA (fuga de marile responsabilități ale preoției) 2544
PREOȚIA (greutatea slujbei preoției) 2545
PREOȚIA (îndatoririle preotului) 2547
PREOȚIA (preotul este dator să predice cuvântul lui Dumnezeu spre slava Lui şi mântuirea oamenilor) 2549
PREOȚIA (misiunea preotului) 2551
PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtăşească cineva stăpânit de vreun păcat) 2555
PREOȚIA (trăirea duhovnicească a preotului) 2557
PREOȚIA (sfințenia preotului) 2558
PREOȚIA (viața preotului trebuie să fie model pentru credincioşi) 2559
PREOȚIA (purtarea preoților) 2560
PREOȚIA (purtarea nedemnă şi necuviincioasă a unor preoți) 2560
PREOȚIA (preotul să nu caute foloase materiale sug steagul lui Hristos) 2561
PREOȚIA (nu se cade ca preoții să-şi agonisească averi) 2562
PREOȚIA (preoții să nu ia asupra lor purtări de griji lumeşti) 2562
PREOȚIA (preoții să transmită cele duhovniceşti credincioşilor, iar aceştia să-i ajute pe preoți în cele necesare trupului) 2563
PREOȚIA („cel ce slujeşte la altar, de la altar să se hrănească”) 2565
PREOȚIA (ispitele ce-l atacă pe preot) 2566
PREOȚIA (neîncetata luptă duhovnicească a preotului) 2568
PREOȚIA (chiar şi cele mai mici păcate ale preotului ies repede la iveală şi vatămă pe mulți) 2568
PREOȚIA (căderile preotului) 2569
PREOȚIA (căderea unor preoți în păcate grele) 2572
PREOȚII (slujitorii lui Hristos distrug cele ale Lui mai funest decât vrăjmaşii Săi declarați) 2572
PREOȚIA (iubirea preotului pentru păstoriții săi) 2572

PREOȚIA (grija preotului pentru păstoriții săi) 2574
PREOȚIA („voi sunteți lauda apostoliei mele”).. 2589
PREOȚIA (ascultarea față de cei din clerul bisericesc) 2590
PREOȚIA (cinstea datorată celor din cler) 2590
PREOȚIA (credincioşii sunt datori să-şi iubească păstorul duhovnicesc) 2594
PREOȚIA (clevetirea şi judecarea preoților de către mireni – gravitatea) 2595
PREOȚIA (despre veşmintele preoțeşti) 2601
PREOȚIA (mântuirea preoților) 2601
PREOȚIA (sfaturi pentru preoți) 2602
PREOȚIA (sfaturi pentru duhovnici) 2604
PREOȚIA (episcopul este mai cinstit decât împăratul)........................... 2604
PREOȚIA („de pofteşte cineva episcopie, bun lucru doreşte”)............. 2605
PREOȚIA (episcopii - purtarea lor)... 2605
PREOȚIA (episcopul; - „Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ți pui, nici nu te face părtaş la păcate străine”) 2606
PREOȚIA (episcopul – greutatea misiunii sale)....................................... 2606
PREOȚIA (episcopul – „întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte grijă numai de Biserica încredințată lui de Duhul, ci şi de Biserica din întreaga lume”) 2607
PREOȚIA (ascultarea de episcop)... 2607
PREOȚIA (episcopul - responsabilitatea acestuia)................................... 2607
PREOȚIA (sfaturi pentru episcopi) 2609
PRIETENIA (naşterea prieteniei)... 2609
PRIETENIA (necesitatea prietenilor).. 2609
PRIETENIA (cu Dumnezeu) 2610
PRIETENIA (criteriul alegerii prietenilor) 2610
PRIETENIA (cu bărbații paşnici, frații duhovniceşti şi cu părinții sfinți) 2611
PRIETENIA (duhovnicească)... 2611
PRIETENIA (îndatoririle unui bun prieten) 2612
PRIETENIA („Când mă laudă vreun vrăjmaş al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc”).. 2612
PRIETENIA („De dorit sunt rănile prietenului, iar de la duşmani sunt rele şi săruturile”) 2613
PRIETENIA (întărirea prieteniei) 2614
PRIETENIA (dovada prieteniei).. 2614
PRIETENIA (folosul adevăratei prietenii).. 2615
PRIETENIA (lipsa prietenilor) 2617
PRIETENIA („Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine … dacă mâna ta cea dreaptă te sminteşte, tai-o şi arunc-o de la tine”) 2618
PRIETENIA (prieteniile rele)... 2621
PRIETENIA (întreruperea unei prietenii) 2621
PRIMEJDIILE (aruncarea cu bună ştiință în diferite primejdii) 2621

PROFEȚII 2623
PROFEȚII (lucrarea Duhului Sfânt în profeți) 2623
PROFEȚII (cărțile profeților) 2623
PROFEȚIILE (falsele profeții) 2624
PROOROCIILE 2624
PROOROCIILE (Dumnezeu a proorocit chiar şi prin intermediul unor păgâni) 2625
PROOROCIILE (proorocia şi glosolalia) 2625
PROPOVĂDUIREA 2626
PROPOVĂDUIREA (măreția propovăduirii) 2628
RAIUL (Hristos – Raiul nostru) 2629
RAIUL (tâlharul pocăit a *furat* Raiul) 2629
RAIUL (starea fericiților drepți din Rai) 2630
RĂBDAREA (definiția) 2631
RĂBDAREA (dobândirea ei) 2631
RĂBDAREA (ce o ajută?) 2632
RĂBDAREA (însoțită de mulțumirea către Dumnezeu) 2632
RĂBDAREA (răbdarea dreptului Iov) 2632
RĂBDAREA (îndelunga răbdare) 2633
RĂBDAREA (folosul răbdării) 2633
RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați) 2634
RĂPIREA (cea bună) 2634
RĂUL (definiția) 2635
RĂUL (existența răului) 2635
RĂUL (îngăduința lui Dumnezeu pentru existența şi lucrarea răului) 2635
RĂUL (complicii lui) 2636
RĂUL (originea răului) 2636
RĂUL (manifestarea răului) 2637
RĂUL (săvârşirea lui - gravitatea) 2638
RĂUL (săvârşirea răului şi suferirea răului) 2639
RĂUL (suferirea răului) 2640
RĂUL (ținerea de minte a răului) 2647
RĂUL („progresul” în rău) 2647
RĂUL (răsplătirea răului cu rău) 2647
RĂUL (cel ce doreşte a pricinui rău aproapelui se vatămă doar pe sine, iar pe acela îl încununează) 2647
RĂUL (nimeni nu poate fi vătămat de cineva dacă nu se vatămă mai întâi el însuşi pe sine) 2648
RĂUL (lupta împotriva răului) 2648
RĂUL (ferirea de rău şi săvârşirea binelui) 2649
RĂUL (biruirea lui) 2649
RĂUTATEA (definiția) 2649
RĂUTATEA (- boală gravă a sufletului) 2650
RĂUTATEA (manifestarea ei) 2650
RĂUTATEA (nu este ontologică) 2651
RĂUTATEA (este pricină de pieire pentru cei cuprinşi de ea) 2651

RĂUTATEA (lepădarea răutății) 2652
RĂZBOIUL ŞI PACEA.. 2652
RĂZBUNAREA (cauzele răzbunării) 2652
RĂZBUNAREA (gravitatea) 2652
RĂZBUNAREA (nu este permisă creştinilor) 2653
RĂZBUNAREA (remedii) 2653
RÂNDUIALA (buna rânduială).. 2661
RÂSUL (râsul în sine nu este rău) 2661
RÂSUL (râsul în sine nu este păcat dar poate da naştere la un roi de păcate) .. 2661
RÂSUL (batjocoritor şi fără frâu) 2662
RÂSUL (sacrileg) 2662
RÂSUL (luarea în râs).. 2663
RÂSUL (curmarea râsului dezmățat) 2663
RÂSUL (permis şi binefăcător).. 2664
RÂSUL (nevinovat şi cel deşănțat).. 2665
RÂVNA (în cele bune) 2665
RECUNOŞTINȚA (noastră către Dumnezeu) 2665
RELELE (cauza lor) 2666
RELELE (folosul rezultat din suferirea relelor) 2666
ROBII (cine sunt acei „robi ai lui Hristos Iisus”?) 2666
RUGĂCIUNEA (definiția).. 2667
RUGĂCIUNEA (- nervii sufletului) 2670
RUGĂCIUNEA (- armă asupra diavolului).. 2670
RUGĂCIUNEA (- maică a virtuților) 2671
RUGĂCIUNEA (măreția şi importanța rugăciunii).. 2672
RUGĂCIUNEA (necesitatea rugăciunii) 2673
RUGĂCIUNEA (ce ajută rugăciunea?) 2673
RUGĂCIUNEA („Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite”) 2676
RUGĂCIUNEA (ce împiedică rugăciunea?) 2676
RUGĂCIUNEA (cum trebuie să ne rugăm?).. 2677
RUGĂCIUNEA (însoțită de lacrimi) 2689
RUGĂCIUNEA („În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh”) 2689
RUGĂCIUNEA („Tatăl Nostru”).. 2689
RUGĂCIUNEA (ridicarea mâinilor către cer în timpul rugăciunii) 2698
RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmaşii lor).. 2699
RUGĂCIUNEA (pentru iertarea şi bunăstarea vrăjmaşilor) 2703
RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru aproapele) 2706
RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii țării) 2707
RUGĂCIUNEA (de laudă).. 2708
RUGĂCIUNEA (de mulțumire) 2708
RUGĂCIUNEA (de cerere) 2715
RUGĂCIUNEA (de dimineață) 2731
RUGĂCIUNEA (la vremea mesei) 2731
RUGĂCIUNEA (de seară).. 2734
RUGĂCIUNEA (din timpul nopții) 2734

RUGĂCIUNEA (privegherea) ... 2735
RUGĂCIUNEA (folosul rugăciunii) ... 2737
RUGĂCIUNEA (puterea rugăciunii) ... 2747
RUGĂCIUNEA (roadele rugăciunii) ... 2753
RUGĂCIUNEA (stăruința în rugăciune) ... 2756
RUGĂCIUNEA („Totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu”) ... 2759
RUGĂCIUNEA (neîncetată) ... 2759
RUGĂCIUNEA (orice loc poate fi loc de rugăciune) ... 2763
RUGĂCIUNEA (şi citirea cărților sfinte) ... 2764
RUGĂCIUNEA (lipsa ei - gravitatea) ... 2764
SADUCHEII ... 2767
SALUTUL ... 2767
SĂRĂCIA (definiția) ... 2767
SĂRĂCIA (cauza pentru care Dumnezeu a îngăduit să existe săraci) ... 2768
SĂRĂCIA (teama de sărăcie) ... 2768
SĂRĂCIA (să nu ne temem de sărăcia materială ci de cea spirituală) ... 2771
SĂRĂCIA (adevărata sărăcie) ... 2771
SĂRĂCIA (răbdarea ei cu noblețe şi cu mulțumire) ... 2772
SĂRĂCIA (elogiu sărăciei) ... 2772
SĂRĂCIA (care îmbogățeşte) ... 2773
SĂRĂCIA („a moştenit înțelepciune”) ... 2774
SĂRĂCIA (- urzitoarea, ajutătoarea şi sprijinitoarea virtuților) ... 2775
SĂRĂCIA (urgisirea săracilor) ... 2775
SĂRĂCIA (mângâiere pentru săraci) ... 2776
SĂRĂCIA (suportarea ei cu noblețe şi cu mulțumire) ... 2778
SĂRĂCIA (de bună voie) ... 2785
SĂRBĂTORILE (definiția) ... 2785
SĂRBĂTORILE (adevărata sărbătoare) ... 2785
SĂRBĂTORILE (sărbătoresc cu adevărat doar cei ce au cugetul curat) ... 2786
SĂRBĂTORILE (în Vechiul Testament) ... 2787
SĂRBĂTORILE (Crăciunul) ... 2787
SĂRBĂTORILE (Paştele) ... 2788
SĂRBĂTORILE (Paştele iudaic şi Paştele creştin) ... 2791
SĂRBĂTORILE (Paştele - data serbării Paştelui) ... 2793
SĂRBĂTORILE (Înălțarea Domnului) ... 2794
SĂRBĂTORILE (Cincizecimea) ... 2795
SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinților) ... 2795
SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinților mucenici) ... 2796
SĂRBĂTORILE (prăznuirea creştinească a sărbătorilor) ... 2797
SĂRBĂTORILE (viața creştinilor este o primăvară veşnică) ... 2798
SCHISMA ... 2799
SCRIERILE (sfinților) ... 2800
SCRIPTURA (- scrisoare a Atotputernicului Dumnezeu către noi) ... 2800
SCRIPTURA (cuvintele Sfintei Scripturi) ... 2800
SCRIPTURA (credința în cuvintele revelate ale Sfintei Scripturi) ... 2801
SCRIPTURA (ascultarea cuvintelor dumnezeieştii Scripturi şi împlinirea lor) . 2802

SCRIPTURA (inspirația Sfintei Scripturi)... 2802
SCRIPTURA (importanța scrierilor Sfintei Scripturi) 2803
SCRIPTURA (conținutul Sfintei Scripturi) 2803
SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „față către față”, apoi prin făpturi şi prin Scripturi).. 2805
SCRIPTURA (scopul şi rostul ei)... 2806
SCRIPTURA (Legea Veche).. 2807
SCRIPTURA (Legea veche şi Legea Nouă)... 2809
SCRIPTURA (când şi unde a fost dată Legea Veche?)....................................... 2818
SCRIPTURA (Vechiul Testament)... 2818
SCRIPTURA (Vechiul Testament şi Noul Testament) 2819
SCRIPTURA (Noul Testament).. 2823
SCRIPTURA (textul Septuagintei).. 2823
SCRIPTURA (mărturii împotriva celor care „dau alt Dumnezeu Noului Testament şi alt Dumnezeu Vechiului Testament”).. 2824
SCRIPTURA (combaterea celor ce susțin că Dumnezeul Vechiului Testament este crud şi aspru iar Dumnezeul Noului Testament este bun, paşnic şi blând)......... 2826
SCRIPTURA (pregătirea pentru citirea Sfintei Scripturi) 2827
SCRIPTURA (citirea Sfintei Scripturi)... 2827
SCRIPTURA (citirea ei - folosul) 2833
SCRIPTURA (înțelegerea şi interpretarea ei).. 2843
SCRIPTURA (chiar cel mai neînsemnat cuvânt, silabă sau semn ascund în ele o comoară)... 2855
SCRIPTURA (necunoaşterea Scripturii – gravitatea şi urmările) 2857
SCRIPTURA (Psaltirea)... 2857
SCRIPTURA (Evanghelia – definiția) 2859
SCRIPTURA (Evanghelia - vestea cea bună).. 2859
SCRIPTURA (Evanghelia - cuvântul lui Hristos) 2860
SCRIPTURA (Evanghelia - a fost scrisă de bărbați sfinți, inspirați de Duhul Sfânt) 2860
SCRIPTURA (Evanghelia este mai veche decât scrierile filosofilor elini) 2862
SCRIPTURA (Evanghelia – conținutul Evangheliei).. 2863
SCRIPTURA (Evanghelia - valoarea şi importanța ei între cărțile Sfintei Scripturi) 2865
SCRIPTURA (Evanghelia - despre consonanța şi complementaritatea celor patru evanghelişti)... 2865
SCRIPTURA (Evanghelia – propovăduirea ei) 2868
SCRIPTURA (Evanghelia – luminează sufletele tuturor, până la marginile lumii) 2869
SCRIPTURA (Evanghelia; puterea Evangheliei se învederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar şi din pierderea celor răi) 2870
SCRIPTURA (Fericirile).. 2871
SCRIPTURA (epistolele pauline).. 2871
SCRIPTURA (răspândirea învățăturii ei în toată lumea).................................... 2872
SECRETELE (când s-a răcit dragostea dintre oameni au apărut secretele)........ 2872
SFATURILE (acceptarea şi urmarea sfaturilor bune) 2872

SFĂTUIREA (aproapelui) 2875
SFĂTUIREA (duhovnicească) 2878
SFINȚENIA (definiția) 2878
SFINȚENIA (caracteristicile sfințeniei) 2879
SFINȚENIA (sfinții - mari iubitori de Dumnezeu) 2879
SFINȚENIA (sfinții – lumina lumii) 2879
SFINȚENIA (sfinții - biruința lui Dumnezeu şi triumful harului Său) 2879
SFINȚENIA (sfinții - mijlocitorii noştri către Dumnezeu) 2879
SFINȚENIA (Hristos grăieşte prin sfinți) 2880
SFINȚENIA (despre sfinți) 2881
SFINȚENIA (puterea sfinților) 2881
SFINȚENIA (înfățişarea sfinților aduce mult folos duhovnicesc) 2882
SFINȚENIA (nu numai trupurile, ci şi îmbrăcămintea sfinților este cinstită şi săvârşeşte minuni) 2882
SFINȚENIA (chiar şi cei răi trag foloase de pe urma virtuții drepților şi a sfinților) 2882
SFINȚENIA (străluceşte pe chipurile sfinților) 2883
SFINȚENIA (strălucirea lăuntrică a sfinților) 2883
SFINȚENIA (slava sfinților) 2883
SFINȚENIA (faptele minunate ale sfinților) 2884
SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele) 2885
SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii) 2886
SFINȚENIA (unii dintre sfinții Lui au dus o viață dezordonată şi păcătoasă înainte de a-L cunoaşte) 2886
SFINȚENIA (despre cel ce se socoteşte drept înaintea lui Dumnezeu) 2887
SFINȚENIA (cuvintele şi învățăturile sfinților) 2887
SFINȚENIA (amintirea sfinților este vie în creştini) 2888
SFINȚENIA (ajutorul sfinților la mântuirea noastră) 2888
SFINȚENIA (rugăciunile sfinților pentru mântuirea noastră) 2888
SFINȚENIA (sfinții se bucură de izbânzile celor de pe pământ) 2891
SFINȚENIA (viața şi petrecerea sfinților) 2891
SFINȚENIA (cunoaşterea amănunțită a vieților sfinților – folosul) . 2892
SFINȚENIA (urmarea viețuirii sfinților) 2893
SFINȚENIA (dobândirea sfințeniei) 2898
SLAVA (de la oameni – neprimirea ei) 2899
SLAVA DEŞARTĂ (definiția) 2899
SLAVA DEŞARTĂ (- mama tuturor relelor) 2900
SLAVA DEŞARTĂ (naşterea ei) 2900
SLAVA DEŞARTĂ (este zadarnică şi deşartă) 2901
SLAVA DEŞARTĂ (manifestarea ei) 2901
SLAVA DEŞARTĂ (fuge de cel ce-o urmăreşte şi-l urmăreşte pe cel ce fuge de ea) 2906
SLAVA DEŞARTĂ (şi dorința de a plăcea oamenilor) 2906
SLAVA DEŞARTĂ (gravitatea) 2906
SLAVA DEŞARTĂ (urmările pierzătoare) 2912

SLAVA DEŞARTĂ (despre patimile născute de aceasta).................... 2913
SLAVA DEŞARTĂ (remedii) 2914
SLAVA DEŞARTĂ (despre omul eliberat de slava deşartă) 2924
SLĂVIREA (lui Dumnezeu) 2924
SLUGILE.. 2929
SLUJBELE (sfintele slujbe) 2930
SMERENIA (definiția) 2930
SMERENIA (- începutul şi culmea virtuților creştine) 2931
SMERENIA (- cauza tuturor bunătăților) 2933
SMERENIA (măreția şi importanța acestei virtuți)............................... 2933
SMERENIA (Hristos – model de smerenie) 2935
SMERENIA (sfinții – pildă de smerenie) 2936
SMERENIA (este foarte plăcută Domnului).. 2936
SMERENIA (necesitatea smereniei) 2937
SMERENIA (naşterea smereniei)... 2937
SMERENIA (dobândirea smereniei) 2938
SMERENIA (felurile ei).. 2939
SMERENIA (adevărata smerenie) 2939
SMERENIA (îndemn la smerenie) 2940
SMERENIA (manifestarea ei)... 2941
SMERENIA (capcanele smereniei) 2942
SMERENIA (recunoaşterea adevăratei smerenii).................................. 2943
SMERENIA (folosul) 2945
SMERENIA (este o mare slavă când cineva se umileşte mult) 2949
SMERENIA (cu cât ajungem mai virtuoşi, cu atât să ne smerim mai mult)....... 2950
SMERENIA (răsplata celor smeriți).. 2951
SMERENIA (roadele smereniei) 2951
SMERENIA (lipsa ei - gravitatea) 2952
SMERENIA (şi pocăința)... 2952
SMERITA CUGETARE (definiția) 2952
SMINTEALA 2953
SMINTEALA („Nu fiți piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu”)... 2954
SMINTEALA (smintirea altora – gravitatea) 2954
SOMNUL 2957
SOMNUL („dulce este somnul lucrătorului”).. 2957
SPECTACOLELE (luptele de gladiatori şi luptele cu fiarele sălbatice)............ 2958
STATUL (despre autoritățile statului).. 2958
STATUL („Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri”)................... 2959
STATUL (nu este stăpânire decât de la Dumnezeu).............................. 2963
STATUL (sfaturi pentru conducătorul statului)..................................... 2963
STĂRUINȚA.. 2964
SUFERINȚA (pentru Dumnezeu)... 2964
SUFERINȚA (sfinții – pilde de răbdare a suferinței)............................ 2969
SUFERINȚA (drepților).. 2972
SUFERINȚA (celor drepți şi „norocirea” păcătoşilor) 2973

SUFERINȚA (motivele suferinței sfinților) 2979
SUFERINȚA (sensul suferinței) 2980
SUFERINȚA (Dumnezeu îngăduie suferința omului) 2980
SUFERINȚA (îndurată pe nedrept) 2981
SUFERINȚA (suferința şi ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă şi sunt ocărâți) 2982
SUFERINȚA (răbdarea ei) 2982
SUFERINȚA (răbdarea ei - folosul) 2983
SUFERINȚA (îndulcirea relelor prezente prin speranța bunurilor viitoare) 2987
SUFERINȚA (însoțită de pocăință este mântuitoare) 2988
SUFLETUL (denumirea de „suflet") 2988
SUFLETUL (geneza sufletului) 2988
SUFLETUL (însuşirile sufletului, aşa cum a fost creat de Dumnezeu) 2988
SUFLETUL (nemurirea sufletului) 2989
SUFLETUL (valoarea sufletului) 2989
SUFLETUL („Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?") 2990
SUFLETUL (grija pentru suflet) 2991
SUFLETUL (paza sufletului) 2994
SUFLETUL (împodobirea sufletului cu virtuți) 2995
SUFLETUL (tinerețea sufletului) 2995
SUFLETUL (viața sufletului) 2995
SUFLETUL (după moartea trupului) 2996
SUFLETUL (moartea sufletului) 2996
SUFLETUL ŞI TRUPUL 2997
SUFLETUL ŞI TRUPUL (obârşia lor) 3000
SUFLETUL ŞI TRUPUL (unirea deplină şi tainică dintre suflet şi trup) 3000
SUFLETUL ŞI TRUPUL („,se împotrivesc unul altuia ca să nu faceți cele ce ați voi") 3000
SUPERSTIȚIILE 3002
ŞTIINȚA 3004
TAINELE (definiția) 3005
TAINELE SFINTE 3006
TAINELE SFINTE (toate în Taine le săvârşeşte Dumnezeu împrumutând limba şi mâna preotului pentru a sonoriza şi a face văzută prezența Lui) 3006
TAINELE SFINTE (primirea lor) 3007
TALISMANELE 3007
TĂCEREA (spre slava lui Dumnezeu) 3008
TEATRUL (despre participarea la spectacolele de teatru păgâne şi orgiastice) 3008
TIMPUL (anii de la facerea lumii) 3014
TIMPUL (anii de la izgonirea lui Adam din Rai) 3014
TIMPUL (prețuirea timpului şi valorificarea lui) 3015
TIMPUL (orice lucru trebuie făcut la timpul său) 3015
TIMPUL (timpul acordat îndeletnicirilor duhovniceşti) 3015
TIMPUL (la sfârşitul fiecărui an se cuvine să facem bilanțul şi să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate) 3016
TINEREȚEA (ispitele tinereții) 3016

TINEREȚEA (cheltuirea tinereții în păcate - gravitatea)... 3017
TINEREȚEA (cumințenia tinerilor) 3017
TINEREȚEA (sfaturi pentru tineri) 3017
TOACA (bătutul în toacă) 3018
TRADIȚIA (Sfânta Tradiție) 3018
TRÂNDĂVIA (naşterea ei).. 3018
TRÂNDĂVIA (urmările patimii trândăviei)... 3018
TRÂNDĂVIA (remedii) 3019
TREZVIA (îndemn la trezvie)... 3020
TRISTEȚEA (definiția)... 3020
TRISTEȚEA (cea bună şi folositoare)... 3020
TRISTEȚEA (despre „întristarea cea după Dumnezeu”) 3023
TRISTEȚEA (cea pierzătoare) 3023
TRISTEȚEA (cea mântuitoare şi cea pierzătoare)... 3024
TRISTEȚEA (adevăratele pricini de întristare) 3025
TRISTEȚEA (manifestarea ei)... 3025
TRISTEȚEA (gravitatea) 3025
TRISTEȚEA (urmările tristeții).. 3026
TRISTEȚEA (vindecarea de patima tristeții) 3026
TRUPUL (mădularele trupului – funcționalitatea şi frumusețea lor) 3029
TRUPUL (este stricăcios sau nestricăcios?)... 3029
TRUPUL (este o bună slugă, dar un rău stăpân).. 3030
TRUPUL (îngrăşarea şi îngreunarea trupului – păgubirea sănătății duhovniceşti) 3031
TRUPUL (înfrânarea şi strunirea lui)... 3031
TRUPUL („cei ai lui Hristos şi-au răstignit trupul dimpreună cu patimile şi cu poftele”) 3032
TRUPUL (batjocorirea şi necinstirea lui – gravitatea) 3033
TRUPUL (îngrijirea lui).. 3034
TRUPUL (răsfățarea trupului)... 3035
TRUPUL (perisabilitatea lui) 3035
TRUPUL (mortificarea trupului).. 3035
TRUPUL (valoarea trupului)... 3036
TULBURAREA (adevărata tulburare).. 3037
UCIDEREA (sinuciderea) 3038
UMILINȚA (definiția) 3038
UMILINȚA (- mama tuturor bunătăților) 3038
UMILINȚA (şi relevarea virtuților proprii)... 3038
UNELTIRILE (urzite de alții asupra noastră) 3039
UNELTIRILE (cine sapă gropi altora, cade singur în ele) 3039
URA (este urâciune înaintea lui Dumnezeu) 3039
URA (gravitatea).. 3040
URA („veți fi urâți de toți pentru numele Meu”) 3041
URA (remedii) 3041
URA (să urâm păcatul, nu păcătosul) 3042
URCUŞUL DUHOVNICESC 3042
URMAREA LUI HRISTOS 3042

VANITATEA (manifestarea acestei patimi) 3047
VANITATEA (gravitatea) 3047
VANITATEA (consecințele) 3049
VANITATEA (remedii) 3049
VĂDUVIA (definiția) 3051
VĂDUVIA (adevărata văduvie) 3051
VĂDUVIA (elogiu văduviei) 3052
VĂDUVIA (crucea văduviei) 3053
VĂDUVIA (mângâiere pentru o tânără văduvă) 3054
VĂDUVIA (ajutorarea văduvelor) 3059
VĂDUVIA (purtarea văduvelor) 3059
VĂDUVIA (meritul văduvelor) 3060
VĂDUVIA (vrednicia văduvei) 3061
VĂDUVIA (îndemn la purtarea jugului văduviei) 3061
VĂDUVIA (încălcarea făgăduinței văduviei) 3062
VĂDUVIA (şi fecioria) 3062
VEDENIILE 3063
VIAȚA (creştină) 3063
VIAȚA (în Hristos) 3064
VIAȚA („Intrați pe uşa cea strâmtă”) 3066
VIAȚA („Hristos trăieşte în mine”) 3067
VIAȚA (- „chip şi înşelăciune”) 3067
VIAȚA („viața aceasta este umbră şi vis”) 3067
VIAȚA (lupta vieții) 3068
VIAȚA (efemeritatea acestei vieți) 3068
VIAȚA (petrecerea pe pământ a vieții) 3069
VIAȚA (folosirea vieții prezente pentru a o dobândi pe cea viitoare) 3071
VIAȚA (viața rea naşte dogme rele) 3072
VIAȚA (virtuoasă) 3072
VIAȚA (de acum şi viața viitoare) 3073
VIAȚA (viitoare) 3076
VICLENIA (gravitatea) 3079
VICLENIA (manifestarea) 3079
VICLENIA (vicleanul cade în cursele pe care el însuşi le întinde) 3080
VINUL (nu vinul în sine este rău, ci consumul lui peste măsură) 3080
VINUL (vinul este al Domnului iar beția este lucrul diavolului) 3081
VINUL (consumul lui cu multă cumpătare) 3081
VINUL (consumul vinului fără cumpătare - urmări) 3082
VINUL („veseleşte inima omului”) 3082
VINUL (efectele consumului de vin) 3082
VINUL (puterea vindecătoare a vinului) 3082
VIRTUȚILE (definiția) 3082
VIRTUȚILE (- rezultatul conlucrării omului cu harul divin) 3083
VIRTUȚILE (firea virtuții) 3085
VIRTUȚILE (bogăția virtuții) 3085
VIRTUȚILE (măreția virtuții) 3085

VIRTUȚILE (elogiu virtuții) ... 3086
VIRTUȚILE (puterea virtuții) ... 3086
VIRTUȚILE (virtutea biruie şi pe cei care o fac să sufere) ... 3087
VIRTUȚILE (virtutea este admirată şi de cei ce nu o cultivă) ... 3087
VIRTUȚILE (virtutea uimeşte şi pe împotrivitorii ei) ... 3088
VIRTUȚILE (cunoaşterea virtuții este sădită în firea noastră) ... 3088
VIRTUȚILE (intenția virtuții) ... 3088
VIRTUȚILE (scopul cultivării virtuților) ... 3088
VIRTUȚILE (îndemn la virtute) ... 3089
VIRTUȚILE (cultivarea virtuților) ... 3091
VIRTUȚILE (cultivarea virtuților din iubire față de Dumnezeu) ... 3093
VIRTUȚILE (cultivarea virtuților atrage uneori ura celor răi) ... 3093
VIRTUȚILE (cultivarea unei virtuți în mod despărțit de celelalte) ... 3094
VIRTUȚILE (virtutea izvorăşte din dragoste) ... 3096
VIRTUȚILE (felurile virtuților) ... 3096
VIRTUȚILE („calea cea strâmtă" a virtuții) ... 3097
VIRTUȚILE (ostenelile depuse pentru dobândirea virtuților) ... 3097
VIRTUȚILE (să ne îndreptăm privirile la răsplata virtuții, nu la ostenelile ei) ... 3098
VIRTUȚILE (împotrivitorii virtuților) ... 3102
VIRTUȚILE (nimic nu ne poate împiedica de la împlinirea virtuților) ... 3102
VIRTUȚILE (dobândirea lor) ... 3103
VIRTUȚILE (dobândirea lor - folosul) ... 3108
VIRTUȚILE (semnul de recunoaştere desăvârşită a virtuților) ... 3110
VIRTUȚILE (paza virtuților) ... 3110
VIRTUȚILE (răsplătirea virtuților de către Hristos Domnul) ... 3111
VIRTUȚILE (şi păcatele) ... 3112
VISELE ... 3117
VOINȚA ... 3117
VOINȚA (şi putința) ... 3117
VOINȚA (unită cu fapta) ... 3118
VOIOŞIA ... 3118
VORBIREA (vorbele - căile pe care călătoresc faptele) ... 3119
VORBIREA (deşartă) ... 3119
VORBIREA (cuvintelor de ruşine) ... 3119
VORBIREA (evitarea cuvintelor nesocotite şi defăimătoare) ... 3121
VORBIREA (să punem strajă şi frâu gurii şi limbii) ... 3123
VORBIREA (îndemn la discuții ziditoare de suflet) ... 3124
VORBIREA (convorbirile duhovniceşti) ... 3124
VORBIREA (orice vorbim, orice săvârşim şi orice gândim să fie Dumnezeu) ... 3125
VRĂJITORIA (efectul vrăjilor) ... 3126
VRĂJITORIA (cum să înfruntăm şi să golim de putere vrăjile) ... 3126
ZAVISTIA (consecințele) ... 3127
ZAVISTIA (remedii) ... 3127
ZEII (- simple născociri ale oamenilor cufundați în pofte şi în năluciri trupeşti) ... 3127
ZEII (absurditatea închinării la zei) ... 3127

ZEII (jertfele aduse zeilor) 3128
ZELUL 3128
ZGÂRCENIA (manifestarea) 3128
ZGÂRCENIA (gravitatea)... 3130
ZGÂRCENIA (zgârcitul posedă fără a poseda şi munceşte fără a se bucura)... 3131
ZGÂRCENIA (alimentează celelalte patimi) 3131
ZIUA (a şaptea) 3131
ZIUA (a opta) 3132
ZODIILE 3133
INDEX TEMATIC.. 3134

Prefață – P.F : Daniel

Cuvântul autorului Antologiei

Prezenta antologie se doreşte a fi un instrument de lucru util atât studenților, doctoranzilor, profesorilor de Religie, preoților, dar şi tuturor credincioşilor râvnitori pe calea desăvârşirii spirituale, căci cuprinde învățături de credință, explicații, îndemnuri şi sfaturi deosebit de utile şi de actuale ale unuia dintre cei mai mari Părinți ai Bisericii, şi anume, Sfântul Ioan Gură de Aur. Se pare că şi în vremea Sfântului Ioan existau unele probleme şi nedumeriri pe care le întâlnim şi astăzi, prin urmare, cuvântul lui este şi acum, la fel de potrivit ca şi atunci. Scopul nostru este de a pune pe Sfântul Ioan să *vorbească* asupra unor probleme însemnate, care preocupă şi pe omul contemporan.

Pentru alcătuirea buchetului de texte alese pe care mi-am propus să-l prezint în această crestomație hrisostomică, am citit cărțile Sfântului Ioan Gură de Aur, traduse în limba română, apoi le-am cules computerizat, le-am selectat şi împărțit în capitole şi subcapitole şi le-am aşezat mai întâi în ordinea cărților Sfintei Scripturi ce au fost comentate de Sfântul Ioan, iar restul textelor din celelalte scrieri, în ordinea pe care am considerat-o mai potrivită.

Antologia oferă avantajul de a avea grupate citate din scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur pe ansambluri de probleme şi puncte de credință.

Pentru cititor, oboseala studiului nu va fi mică, mai ales că scrierile Sfântului Ioan Hrisostom nu sunt concise şi expeditive, ci explicative, lămuritoare, fulminante, însă şi câştigul duhovnicesc e vrednic de jertfa depusă.

Unii dintre traducătorii operei Sfântului Ioan Gură de Aur în limba română sporesc valoarea versiunii româneşti prin binevenitele note explicative. De aceea, acolo unde ele există, am socotit utilă menționarea acestora în subsolul paginilor. Unde am considerat necesar, am adăugat alte note lămuritoare. Indexul tematic de la sfârşitul cărții vine şi el în sprijinul cititorului.

Cartea reprezintă un îndemn şi un prilej de a cunoaşte cuvintele Sfântului Ioan Hrisostom, căci aceste cuvinte au fost născute de una din cele mai înalte minți şi trăite de una dintre cele mai arzătoare inimi pentru iubirea de Dumnezeu şi de aproapele, pe care le-a dat Biserica Ortodoxă.

Inițiativa alcătuirii acestei antologii aparține Prea Fericitului Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi locțiitorul scaunului de Mitropolit al Moldovei şi Bucovinei, care mi-a propus elaborarea acesteia, m-a sprijinit pe parcurs şi mi-a oferit înalta binecuvântare arhierească în vederea

publicării ei. Îi aduc Prea Fericitului Părinte Patriarh Daniel mulțumiri şi pe această cale.

Fie ca paginile volumului ce apare acum să contribuie la stimularea interesului pentru lectura operei Sfântului Ioan Gură de Aur şi, în general, a tuturor Sfinților Părinți şi scriitorilor din perioada patristică şi postpatristică, spre folosul duhovnicesc al tuturor creştinilor căutători de lumină şi bucurie spirituală!

Lista cărților utilizate la alcătuirea Antologiei

1. „Omilii la Facere" (I), traducere, introducere, indici şi note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți şi Scriitori Bisericeşti" (PSB), vol. 21, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1987, 436 pp.
2. „Omilii la Facere" (II), traducere, introducere, indici şi note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți şi Scriitori Bisericeşti" (PSB), vol. 22, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1989, 341 pp.
3. „Cele dintâi omilii la Facere", Traducere din limba greacă veche şi note de Adrian Tănăsescu-Vlas, Editura Biserica Ortodoxă, Bucureşti, 2004, 141 pp.
4. „Omilii la Matei", traducere, introducere, indici şi note de Pr. D. Fecioru, în col. „Părinți şi Scriitori Bisericeşti" (PSB), vol. 23, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994, 1006 pp.
5. „Comentar la Evanghelia de la Ioan", Traducere din limba franceză de Diacon Gheorghe Băbuț, Editura Pelerinul Român, Satu Mare, 1997, 474 pp.
6. „Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel", Traducere de P.S. Teodosie Atanasiu, revizuită şi îngrijită de Cezar Păvălaşcu şi Cristina Untea, Editura Christiana, Bucureşti, 2005, 559 pp.
7. „Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corintheni", Traducere din limba elină, după ediția Oxonia, 1847 de Arhim. Theodosie Athanasiu, Egumenul Mănăstirii Precista Mare din Roman, ediție revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sophia, Bucureşti, 2005, 479 pp.
8. „Comentariile sau tâlcuirea Epistolei a doua către Corintheni", traducere din limba elină, după ediția Oxonia, 1847, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Bucureşti, 1908, Ediție revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sofia, Bucureşti, 2007, 268 pp.
9. „Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni", Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1852, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Tipografia Editoare „Dacia", Iaşi, 1901, 128 pp.
10. „Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni", Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1852, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Tipografia „Dacia", Iaşi, 1902, 253 pp.
11. „Comentariile sau explicarea Epistolei către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel", Edit. Icos, 1998, 285 pp.

12. „Comentariile sau explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel”, traducere din limba elină, ediţia de Oxonia, 1855, de Arhim. Theodosie Athanasiu, Bucureşti, 1905, 343 pp.
13. „Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei a Sfântului Apostol Pavel”, Editura Nemira, Bucureşti, 2005, 201 pp.
14. „Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit, Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon”, Editura Nemira, 2005, 226 pp.
15. „Comentariile sau explicarea Epistolei către Evrei”, Traducere din limba elenă, ediţia de Oxonia, 1862, de Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, Tipografia Cărţilor bisericeşti, Bucureşti, 1923, 395 pp.
16. „Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>”, Introducere şi traducere Preot Victor Manolache, Editura Bizantină, Bucureşti, 59 pp.
17. „Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei”, Traducere din limba greacă veche şi note de Preotul Profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2007, 405 pp.
18. „Primele patru omilii despre statui ale Sfântului Ioan Chrisostom”, Traducere din original de Stoenescu Apostol, Noua Tipografie „Profesională”, Dimitrie C. Ionescu, Bucureşti, 1908, 85 pp.
19. „Predicile despre statui”, Partea a II-a, Traducere din original de Şt. Bezdechi, Editura Sfintei Episcopii a Râmnicului-Noului Severin, 1938, 227 pp.
20. „Sf. Ioan Gură de Aur - Predici la duminici şi sărbători”, traduse şi orânduite după Duminicile şi sărbătorile anuale ale Bisericii Ortodoxe de Episcopul de Roman – Melchisedek, Ediţia a II-a, Editura Bunavestire, Bacău, 1997, 304 pp.
21. „Omiliile despre pocăinţă”, Traducere din limba greacă de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1998, 185 pp.
22. „Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi”, Traducere din limba greacă şi note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2002, 573 pp.
23. „Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă. Despre necazuri şi biruirea tristeţii”, Traducere de Pr.Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2002, 255 p.

24. „Omilii la Postul Mare”, Versiune românească îmbunătățită, pornind de la ediția tradusă şi îngrijită de Episcopul Roman Melchisedec (1893), în colecția „Comorile Pustiei”, vol. 19, Editura Anastasia, 1997, 181 pp.
25. „Despre feciorie. Apologia vieții monahale. Despre creşterea copiilor”, Traducere din limba greacă şi note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2001, 427 pp.
26. „Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență. Despre rugăciune. Despre viețuirea după Dumnezeu”, Traducere din limba greacă veche şi note de Preotul Profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2005, 377 pp.
27. „Omilii şi cuvântări despre educația copiilor”, Traducere din limba greacă de Pr. Marcel Hancheş, Editura Marineasa, Timişoara, 2005, 187 pp.
28. „Despre necunoaşterea lui Dumnezeu”, Traducere din limba greacă, cuvânt înainte şi comentarii: Walther Alexander Prager, Editura Herald, Bucureşti, 2004, 141 pp.
29. „Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii”, în vol. „Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi”, Editura Deisis, Sibiu, 2000, 139 pp.
30. „Diavolul şi magia”, Traducerea din limba greacă de Zenaida Anamaria Luca, Editura Panaghia, 2002, 132 pp.
31. „Despre preoție”, Traducere, introducere şi note de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1998, 169 pp.
32. „Problemele vieții”, traducere de Cristian Spătărelu şi Daniela Filioreanu, Editura Egumenița, 379 pp.
33. „Puțul şi Împărțirea de grâu – 57 de predici de Sfântul Ioan Gură de Aur”, Editura Buna Vestire, Bacău, 1995, 530 pp.
34. „Din ospățul Stăpânului”, Introducere, traducere, note şi comentarii de † Irineu Slătineanu, Editura Adonai, Bucureşti, 1995, 190 pp.
35. „Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență”, volum realizat de diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003, 361 pp.
36. „Cateheze baptismale”, Traducere din limba greacă veche de Pr. Marcel Hancheş, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2003, 130 pp.
37. „Cateheze maritale”, Traducere din limba greacă veche de Pr. Marcel Hancheş, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2004, 180 pp.
38. „Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur”, Traducere de diacon Gheorghe Băbuț, Editura Pelerinul Român, Oradea, 1994, 255 pp.

39. „Bogățiile oratorice ale Sfântului Ioan Gură de Aur”, în limba franceză de Jean Doublet, traduse în limba română de diacon Gheorghe Băbuț, Vol. şi II, Editura Pelerinul Român, Oradea, 2002, 645 pp.

40. „Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie. Despre tăria credinței. Despre propovăduirea Evangheliei şi alte omilii”, Traducere din limba greacă veche şi note de Preotul Profesor Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2006, 373 pp.

I.Viața Sfântului Ioan Gură de Aur[1]

Sfântul Ioan Gură de Aur s-a născut la Antiohia într-o familie nobilă creştină. Nu s-a putut stabili cu exactitate anul naşterii, însă majoritatea specialiştilor îl aşază în intervalul 344 şi 354, în ciuda faptului că nici un alt autor patristic nu a avut mai mulți biografi, începând de la Palladius, până la sfârşitul Imperiului bizantin. Conform celei mai recente biografii, întocmită de J. N. D. Kelly, pe baza cronologiei vieții Sfântului Episcop Meletie, Sfântul Ioan Gură de Aur s-a născut în anul 349[2], în Antiohia Siriei.

---

[1] Pe lângă sursele folosite şi citate deja la note, în alcătuirea biografiei Sfântului Ioan Gură de Aur am mai consultat şi următoarele volume: Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie,* Sfânta Mănăstire Dervent, 2000; Arhid. Prof. Univ. Dr. Constantin Voicu şi Preot Conf. Univ. Dr. Nicu Dumitraşcu, *Patrologie - Manual pentru Seminariile teologice*, Edit. I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 2004; Pr. Cicerone Iordăchescu, *Istoria vechii literaturi creştine,* vol. II, Edit. Moldova, Iaşi, 1996; Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *Precuvântare* la *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* Tipografia Cărților Bisericeşti, Bucureşti, 1923; J. Tixeront*, Précis de Patrologie*, neuvième édition, Paris, librairie Victor Lecoffre, J. Gabalaa, Éditeur, Rue Bonaparte 90, 1927; F. Cayré, A. A., *Précis de Patrologie, Histoire et doctrine des Pères et Docteurs de l'Église*, Tome Premier, Livres I et II, Sociéte de S. Jean L'Évangéliste, Desclée et cie, Éditeurs Pontificaux Paris –Tournai-Rome, 1927; G. Bardy, *Littérature Grecque Chrétienne*, Bibliothèque Catholique des sciences religieuses; Bruno H. Vanderberghe, *Saint Jean Chrysostome et la Parole de Dieu*, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1961; Anne-Marie Malingrey, *Jean Chrysostome. Lettre d´exil a Olympias et a tous les fidèles*, în col. *Sources Chrétienne*, Nº 103, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1964; Berthold Altaner, *Patrologia*, traduzione italiana di A. Babolin S.I., ed. Marietti, Torino, 1977; Hubertus R. Drobner, *Patrologia,* Istituto Patristico Augustinianum; Johannes Quasten, *Patrologia,* vol. II, I padri greci (secoli IV-V), (dal Concilio di Nicea a quello di Calcedonia), Traduzione italiana del Dr. Nello Beghin, Edizione 1980, Marieti; Monsig. Ubaldo Mannucci, *ISTITUZIONI DI PATROLOGIA ad uso DELLE SCUOLE TEOLOGICHE,* parte II, Epoca Post-Nicena, Roma, 1922; Bonifacio Borghini, *Introduzione,* în vol. *S. Giovanni Crisostomo. Invito a penitenza,* Edizioni Paoline, 1975; John Heston Willey, *Chrysostom: The Orator (Men of Kingdom)*, Unknown Rinding, New York, 1906; J. N. D. Kelly, *Golden Mouth – The story of John Chrysostom – Ascetic, Preacher, Bishop*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1995; Wendy Mayer and Pauline Allen, *John Chrysostom,* London, 2000.

[2] *Golden Mouth - the story of John Chrysostom – ascetic, preacher, bishop*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1995, p. 4; şi Wendy Meyer şi Pauline Allen (autorii monografiei *John Chrysostom,* Edited by Carol Harrison, University of

Era fiul unor oameni care *au strălucit prin nobleţe*[3]. Tatăl său, Secundus, era mare dregător militar (*magister militum Orientis*). Numele acestuia, ca şi cel al surorii sale, Sabiniana, ne arată originea romană a familiei dinspre tată. Secundus a murit curând după naşterea copilului. Mama sa, Antusa, rămasă văduvă la 20 de ani, nu s-a mai recăsătorit niciodată. Ea s-a dedicat cu râvnă şi perseverenţă educaţiei fiului ei, care îi va purta o veşnică recunoştinţă, fapt evidenţiat şi în scrierile sale: *Mi-amintesc,* scrie Sfântul Ioan, *că într-o zi, pe când eram tânăr, dascălul meu a lăudat-o pe mama mea înaintea unei asistenţe numeroase. A întrebat – după cum îi era obiceiul – pe cei de lângă el, cine eram eu. I s-a răspuns că eram fiul unei văduve. M-a întrebat apoi pe mine, câţi ani are mama mea şi de câţi ani era văduvă. I-am răspuns că de patruzeci de ani şi că a pierdut pe tatăl meu la douăzeci de ani. Atunci Libaniu, surprins, a strigat, uitându-se la asistenţă: <<Ah, ce femei au creştinii!>>. Atâta admiraţie şi un elogiu ca acesta provoacă o astfel de purtare, adică refuzul unei a doua căsătorii, nu numai la noi creştinii, ci şi la păgâni !*[4] În ciuda vicisitudinilor vieţii, Antusa s-a dovedit o adevărată mamă creştină. Despre greutăţile prin care a trecut, ea însăşi spune fiului: *Graiul nu-i în stare să zugrăvească furtuna şi viforul suferite de o fată tânără, abia ieşită din casa părintească, mistuită de treburile gospodăriei, aruncată dintr-o dată într-o durere atât de mare şi silită să facă faţă unor griji mai presus de vârsta şi de firea ei.*[5] Alesele însuşiri ale soţului ei avea să le poarte în suflet pentru tot restul vieţii. Multă mângâiere îi va aduce chipul copilului, *icoana însufleţită* a tatălui său. Privind la chipul acestuia, spunea Antusa, *îl vede* pe cel al tatălui.[6]

Prin conduita şi viaţa sa şi-a câştigat binemeritatul loc de cinste alături de celelalte mame creştine: Emilia – mama Sfântului Vasile cel Mare şi Grigorie al Nyssei; Nona – mama Sfântului Grigorie de Nazianz şi Monica – mama Fericitului Augustin.

Primele elemente ale educaţiei creştine, Ioan le primi de la mama sa. Aceasta va face în aşa fel încât nici o piedică să poată sta în calea devenirii

---

Durham, London and New York, 2000, p. 3), când vorbesc de momentul naşterii Sfântului Ioan Gură de Aur, îl aşază în anul 349.

[3] Paladie, *Dialogul istoric al lui Paladie, Episcopul de Helenopolis, cu diaconul Teodor al Romei*, cap. V, trad. de Pr. Constantin Cornițescu în vol. *Viaţa Sfântului Ioan Gură de Aur în relatările istoricilor…*, Edit. I.B.M.B.O.R, Bucureşti, 2001, p. 47.

[4] *Cuvânt către o văduvă tânără, cit.,* în P.S.B., vol. 21, *Introducere,* pp. 5-6.

[5] În vol. *Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Efrem Sirul, Despre preoţie*, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Edit. I.B.M.B.O.R, Bucureşti, 1998, p. 30.

[6] *Ibidem*, p. 30.

fiului său. *N-am cruțat nici o cheltuială, ca să pot să-ți dau o creştere aleasă şi să-ți fac un nume*[7]. Educația clasică o primi de la filosoful Andragațiu şi de la retorul Libaniu. Acesta din urmă, atât de mult l-a îndrăgit pe Ioan încât la moartea sa, atunci când a fost întrebat pe cine avea să lase urmaş, a răspuns fără ezitare: *Pe Ioan, dacă nu mi l-ar fi furat creştinii.* Libaniu se mutase în capitala Siriei, fiind unul dintre cei mai vestiți promotori ai culturii păgâne din secolul al IV-lea. Cursurile lui Libaniu le urmaseră şi Sfinții Grigorie de Nazianz şi Vasile cel Mare la Atena[8]. Se pare că a studiat şi dreptul, întrucât ar fi pledat câtva timp. Pe atunci, avocatura era considerată principala ocupație a unui tânăr cult. Pe Ioan, ştiința profană nu l-a subjugat, ci l-a ajutat să slujească mai bine Biserica.

După noțiunile elementare creştine pe care le primi de la mama sa, intră sub îndrumarea episcopului Meletie al Antiohiei, armean de origine, care îl şi botează. Curând după aceasta, fu făcut citeț. Începu să practice ascetismul acasă, pentru a nu lăsa pe mama lui văduvă a doua oară. În acelaşi timp, a frecventat şi asketerionul lui Diodor de Tars şi al lui Carterios în tovărăşia prietenului său, Teodor, viitorul episcop de Mopsuestia. Sigur, tânărul Ioan nu se va fi mărginit doar la audierea celor doi, ci se va fi cufundat în studierea lucrărilor marilor autori creştini de până la el, în special cei alexandrini.

În timpul studiilor, Ioan legase prietenie cu un camarad, Vasile, probabil viitor episcop de Rafaneea, cu care se angajase să meargă pe acelaşi drum în viață. Dar, la un moment dat, Sfântul Ioan îşi trădă prietenul pe care nu-l împiedică să accepte episcopatul, în timp ce el, Ioan, fugi de această înaltă cinste ascunzându-se. În 374, după moartea Antusei, Ioan a putut să dea curs dorinței sale arzătoare pentru asceză. A plecat în munții Antiohiei, unde timp de 4 ani a dus o viață aspră sub conducerea unui bătrân ascet. Apoi, s-a retras, singur, într-o peşteră, unde, se pare, şi-a şubrezit sănătatea, îmbolnăvindu-se de stomac şi rinichi, din pricina mâncării slabe şi a frigului. Doi ani a petrecut Ioan acolo în asceză şi rugăciune, dormind puțin şi încercând să se apropie de Dumnezeu. În timpul acesta a învățat pe de rost Testamentul Domnului[9].

În anul 380 s-a înapoiat la Antiohia, iar, în 381, bătrânul episcop Meletie l-a hirotonit diacon. Lui Meletie, Ioan îi va închina frumoase cuvinte de laudă: *Nu numai când învăța, nici numai când grăia, ci chiar*

[7] *Ibidem*, p. 31.
[8] Nicolae Corneanu, *Patristica mirabilia*, Edit. Polirom, Iaşi, 2001, p. 109.
[9] Paladie, *op. cit.*, pp. 47-48.

numai când se arăta era în stare să insufle celor ce-l vedeau toată învăţătura virtuţii[10].

Timp de 10 ani înaintea diaconatului, el a fost preocupat de problema monahismului şi a fecioriei, cărora le-a consacrat tratate mici. În cei şase ani de diaconat, probleme de ordin pastoral şi apologetic au început să-l preocupe, deşi nu primise încă Taina Preoţiei. Din această vreme datează tratatul său *Despre preoţie.*

În anul 386 Ioan e hirotonit preot de episcopul Flavian şi primeşte misiunea de predicator. Geniul şi arta sa ortaorică îi duc numele până departe. Timp de 12 ani, între 386 şi 397, şi-a împlinit ascultarea cu atât de mult zel, abilitate şi succes. Vorbea neîncetat: *în fiecare duminică şi sărbătoare, precum şi în fiecare vineri; iar în timpul postului mare, în fiecare zi; a predicat în toate bisericile oraşului şi în cele din jurul oraşului. Temele predicii sale erau foarte variate: făcea teologie, explicând şi demonstrând cu inepuizabile dovezi scripturistice taina de răscruce a creştinismului, Sfânta Treime; polemiza cu ereticii de toate nuanţele vremii sale: manihei, marcioniţi, valentinieni, arieni, anomei şi alţii; nici pe evrei nu i-a uitat (...) Cu predicile şi cuvântările lui, Sfântul Ioan Gură de Aur a câştigat sufletele ascultătorilor săi, sufletele tuturor cetăţenilor frumoasei şi măreţei Antiohii*[11].

Faima talentului său de predicator şi a valorii sale personale a străbătut până departe. Există nenumărate mărturii care vorbesc despre marele impact ce l-au avut predicile lui Ioan asupra ascultătorilor acestora: *În fiecare zi mulţimile îl ascultau cu plăcere datorită folosului (duhovnicesc) pe care îl aveau şi toţi stăruiau în cele spuse de el*[12]. (...) *Mulţi care l-au auzit (vorbind) în biserică, şi-au îndreptat viaţa spre virtute şi au început să gândească la fel ca el despre Dumnezeu*[13]. Despre puterea sa persuasivă, istoricul Sozomen ne relatează: *Nu-i convingea ca să fie de acord cu el, cu vreo tehnică sau putere specială a cuvântului, ci prin faptul că exprima cu sinceritate (sensul) Sfintelor Scripturi*[14].

---

[10] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, Traducere din limba greacă şi note de Preotul profesor Dumitru Fecioru, Edit. I.B.MB.O.R, Bucureşti, 2002, p. 283.
[11] *Introducere*, în P.S.B., vol. 21, p. 11.
[12] Teodor, Episcopul Trimitundei, *Despre viaţa, exilul şi necazurile Fericitului Ioan Gură de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului*, trad. Pr. C. Corniţescu, în vol. *Viaţa Sfântului Ioan Gură de Aur în relatările istoricilor…*, p. 162.
[13] Sozomen, *Istoria bisericească*, trad. de Pr. C. Corniţescu, în *op. cit.,* p. 208.
[14] *Ibidem*, p. 208.

Dărâmarea statuilor împăratului Teodosie şi ale membrilor familiei sale, în anul 387, din cauza cuantumului neobişnuit al obligaţiilor fiscale, a adus locuitorilor Antiohiei ameninţarea cu exterminarea totală. Era atunci un spectacol jalnic: păgânii fugeau din oraş, iar creştinii aşteptau moartea îngroziţi. Din prima săptămână a Postului mare, episcopul Flavian a plecat la Constantinopol spre a cere clemenţă împăratului, iar Sfântul Ioan a rostit, de-a lungul întregului post, 21 de omilii, numite *Omiliile despre statui,* în care consolează şi încurajează pe credincioşii îngroziţi, dar face şi operă morală, combătând plăcerile şi arătând deşertăciunea lucrurilor de aici. Omilia a 21-a, finală, anunţă rezultatul fericit al intervenţiei lui Flavian care aducea amnistierea celor vinovaţi. Succesul pe lângă Teodosie era socotit şi succesul Sfântului Ioan. Numele lui era pe buzele tuturor. Secolul VI îi va da supranumele de Chrysostom – gr. Χρυσος şi στόμα - Gură de Aur.

În timpul celor 12 ani de preoţie la Antiohia, Sfântul Ioan a desfăşurat o prodigioasă activitate misionară şi predicatorială. A combătut pe eretici, îndeosebi pe anomei şi pe iudeo-creştini, şi s-a străduit pentru formarea morală a credincioşilor săi. Acum comentează, de pe amvon, Geneza, Evangheliile după Matei şi Ioan şi Scrisorile Sfântului Pavel.

La moartea patriarhului Nectarie al Constantinopolului, în septembrie 397, Ioan a fost ales patriarh al Capitalei. Nu era însă uşor ca această alegere să se şi concretizeze. Cel ce avea să ducă la îndeplinire aceasta sarcină, puternicul ministru al împăratului Arcadiu, Eutropiu, ştia că se va confrunta, pe de o parte, cu poporul antiohian, care n-ar fi fost de acord cu plecarea păstorului lor iubit, iar pe de altă parte, cu un eventual refuz chiar al celui în cauză, care nu era dornic de mărire şi, totodată, se simţea foarte legat de oraşul în care s-a născut. În plus, poziţia de conducător al Bisericii din Constantinopol era râvnită de mulţi, fiecare având o protecţie şi un sprijin în personalităţile politice sau eclesiastice ale momentului. De aceea, Eutropiu a apelat la o stratagemă, şi anume: l-a rugat pe împărat să-i trimită o scrisoare guvernatorului provinciei Antiohia prin care, acesta din urmă, trebuia să-l aducă pe Ioan la Constantinopol fără ca cineva să bănuiască ceva. Guvernatorul l-a invitat să facă un tur al mănăstirilor martirilor din afara cetăţii, dar, la un moment dat, l-a urcat într-o trăsură care avea poruncă să-l ducă pe Ioan în capitală. Aici, unul dintre oponenţii făţişi ai lui, Teofil al Alexandriei, este obligat să-l hirotonească în 26 februarie 398.

Ajuns patriarh, Sfântul Ioan a început prin a stârpi neregulile şi abuzurile mediului clerical al Capitalei. *A luat măsuri aspre împotriva clericilor care ţineau în locuinţele lor călugăriţe, împotriva clericilor care se îmbogăţeau de pe urma preoţiei, împotriva clericilor care duceau o*

viață nevrednică de preoți, care erau robi pântecelui, desfătării și desfrânării, care trăiau ca niște paraziți și lingușitori (...) a poruncit să fie ajutați săracii și văduvele (...) A zidit spitale pentru bolnavi, case de adăpost pentru bătrâni și săraci ...[15]

Nectarie, patriarhul anterior, fusese un mare senior, și fastul clerului înalt ajunsese la concurență cu cel al aristocrației civile. Ei au fost foarte nemulțumiți de austeritatea și frugalitatea noului patriarh, care cerea să fie vândute obiectele de lux din Patriarhie, care refuza mesele copioase, totdeauna mânca singur și ducea, după spusa lui Paladie, *o viață de ciclop.*

În privința cheltuielilor pentru episcop a considerat că se face risipă și a poruncit ca banii care erau de prisos să fie transferați la spital. Și pentru că era nevoie, el a construit mai multe spitale pe care le-a pus sub conducerea a doi preoți cucernici. Ioan a cercetat registrele iconomului și, găsind că unele cheltuieli nu se făceau în folosul Bisericii, a cerut ca acestea să fie sistate.[16]

Lucrarea sa în plan social este dublată de una misionară la fel de puternică. În acest sens, amintim : convertirea goților la ortodoxie (le-a dat o biserică și le-a hirotonit preoți dintre ei) și trimiterea unor călugări pentru răspândirea creștinismului în Sciția, Persia și Fenicia. Deci pe sciții care locuiau împrejurul Dunării i-a luminat (adică populațiile care locuiau pe teritoriul țării noastre, pe strămoșii noștri). În timpul acesta a continuat să-și scrie și predicile și comentariile sale.

Râvna sa de reformator implacabil, tonul tăios și neiertător al predicilor sale, care critica aspru toate păcatele și pogorămintele, de jos și până sus, la Eutropiu și Eudoxia, dragostea sa pentru cei săraci, pentru adevăr și dreptate, i-au făcut mulți dușmani. Patriarhul Ioan n-a fost pe placul tuturor, și de aceea a deșteptat uneori invidia, gelozia și pofta de răzbunare ale unora, deoarece biciuia fără nici o cruțare răul, ori din ce parte ar fi venit. Eutropiu stăruise pentru aducerea Sfântului Ioan la scaunul patriarhal al Constantinopolului și-l ajutase în lucrările sale de început. Dar Eutropiu era lacom și vicios. Sfântul Ioan îl critica de pe amvon. Eutropiu voise să suprime Bisericii dreptul de azil, Ioan însă i s-a opus. Când, în anul 399, acesta căzu în dizgrație și ceru azil Bisericii, Sfântul Ioan îl primi în Biserică, îl apără de poliția imperială care venise să-l aresteze. În cele două cuvântări ținute cu acest prilej, patriarhul a arătat cât e de trecătoare slava lumii acesteia și cât de bună și de ocrotitoare este Biserica. Pentru nedreptăți de felul celor comise de Eutropiu, Sfântul Ioan mustră și pe

[15] *Introducere*, în P.S.B…, vol. 21, p. 13.
[16] Paladie*, op. cit.,* p. 51.

împărăteasa Eudoxia, care după căderea lui Eutropiu ajunsese suverană absolută în imperiu. Eudoxia s-a dovedit a fi cel mai înverşunat duşman pe care l-a avut Sfântul Ioan. Conflictul s-a declanşat, se pare, în momentul în care înaltul ierarh intervenise în favoarea unei văduve căreia, la moartea soțului, împărăteasa îi confiscase toată averea. Eudoxia a considerat gestul Sfântului Ioan drept o insultă şi nu-l va uita niciodată. Ea foloseşte toate ocaziile şi mijloacele pentru a-l pedepsi, iar cel mai nimerit prilej a fost dat de venirea *fraților lungi,* socotiți origenişti, la Constantinopol, pentru a face plângere împotriva episcopului Alexandriei, Teofil, care îi izgonise din Egipt. Sfântul Ioan îi primi pe aceştia, îi aşeză undeva, dar nu intră în comuniune cu ei şi nu le primi o plângere contra lui Teofil. Aceştia se adresară împăratului, care dispuse convocarea lui Teofil în fața episcopului Capitalei. Teofil îşi luă măsuri, trimițând înainte pe Sfântul Epifanie de Salamina, spre a descalifica pe Sfântul Ioan ca origenist. Bătrânul episcop Epifanie îşi dădu seama până la urmă, de cursa în care fusese atras şi fugi în țara lui. Într-un pseudo-sinod ținut la Stejar, aproape de Calcedon şi condus de Teofil, patriarhul Ioan este condamnat şi depus. Împăratul Arcadie, un om slab, influențat de soția sa, a aprobat hotărârea luată la Stejar şi a poruncit ca să fie exilat. Dar Ioan n-a ajuns decât până în Bitinia, când, datorită unei răscoale a poporului, care îşi iubea şi respecta conducătorul spiritual, împăratul este nevoit să-l recheme şi Ioan este primit în triumf.

Împăcarea n-a durat decât două luni. Cu prilejul inaugurării unei statui a împărătesei în fața senatului şi a Bisericii Sfânta Sofia, unde Sfântul Părinte săvârşea Sfânta Liturghie, s-au făcut serbări mari, cu muzică, dansuri şi spectacole teatrale. Când Sfântul Ioan a protestat, de la amvon, împotriva zgomotului care deranja atmosfera de rugăciune din catedrală, adversarii săi au spus împărătesei că, înaltul ierarh ar fi făcut remarci destul de acide, cu directă trimitere la casa regală. Fără să verifice autenticitatea acuzelor aduse, Eudoxia, la sfatul lui Teofil, a convocat un nou sinod în care a depus a doua oară pe Ioan, sub pretextul necanonicității revenirii lui în scaunul episcopal din Constantinopol, după primul exil. Ioan a fost arestat în palat aproape de sărbătoarea Paştelui şi exilat după Rusalii la 20 iunie 404. De data aceasta este trimis în surghiun la Cucuz, în Armenia. Mânia credincioşilor şi prietenilor săi au condus la incendierea catedralei Sfânta Sofia şi la devastarea palatului senatului. Sfântul Ioan păstra legătura cu cei apropiați prin scrisori. El arată suferințele şi necazurile lui pe drumul lung şi silnic al deportării, dar e mereu preocupat de scumpa sa Biserică şi de răspândirea Evangheliei. După o oprire scurtă la Niceea, Sfântul Ioan a ajuns, la sfârşitul a 77 de zile, la Cucuz sau

Arabissos, în Armenia Mică. Intervenția partizanilor săi la Constantinopol, aşa numiții ioaniți, şi moartea Eudoxiei spre sfârşitul anului 404, nu i-au schimbat situația. Ioan scrise de la Cucuz şi papei Inocențiu, dar acesta n-a putut face nimic pentru el. Duşmanii săi de la Constantinopol au reuşit să-l determine pe împărat să-l transfere într-un loc mai îndepărtat, în care eventualitatea unei posibile reveniri să fie imposibilă. Locul ultimei destinații era Pityus, un orăşel de pe țărmul oriental al Mării Negre. Drumul era greu şi puterile sale împuținate, fiind măcinat de boală şi forțat de soldați să parcurgă pe jos calea către locul de exil. De aceea el nu mai ajunge decât până la Comana, în Pont. Peste noapte i s-a arătat fericitului Ioan Sfântul Mucenic Vasilisc, ce fusese episcop al comanilor, ale cărui moaşte se aflau acolo. Sfântul Vasilisc i-a zis Sfântului Ioan : *Curaj, frate Ioane, căci mâine vom fi împreună.* Fericitul Ioan a săvârşit Sfânta Liturghie şi s-a împărtăşit cu Prea Curatele Taine ale Trupului şi Sângelui lui Hristos. În ziua de 14 septembrie, este chemat la Domnul, cu aceste cuvinte pe buze : *Slavă lui Dumnezeu pentru toate !* Numele său a fost trecut din nou în diptice. La 27 Ianuarie 438 rămăşițele sale pământeşti au fost aduse la Constantinopol şi aşezate în biserica Sfinților Apostoli. Împăratul Teodosie al II-lea, fiul lui Arcadie şi al Eudoxiei, a ieşit înaintea coşciugului, s-a aplecat pe el şi s-a rugat pentru părinții săi, *care din neştiință au păcătuit.*

Biserica Ortodoxă, pentru ca pomenirea Sfântului Ioan să nu fie umbrită de marea sărbătoare a *Înălțării Sfintei Cruci*, a mutat-o pe 13 noiembrie. Sfântul Ioan Gură de Aur mai are şi alte zile de pomenire : 27 ianuarie, amintind de aducerea moaştelor sale în capitala Imperiului, şi pe 30 ianuarie, sărbătoarea *Sfinților Trei Ierarhi.*

Câteva mărturisiri şi în acelaşi timp dezvăluiri ale unor contemporani şi apropiați ai săi ne-ar lămuri mai bine despre acest mare Sfânt şi vorbitor de Dumnezeu. Iată ce spunea Sfântul Isidor Pelusiotul despre el: *Noaptea târziu, când grijile scaunului arhieresc nu-l mai tulburau, Sfântul Ioan se închidea în camera sa de lucru şi tâlcuia epistolele Sfântului Apostol Pavel. Camera nu avea alt mobilier decât un pat modest, o masă şi un scaun, iar ca podoabă sfintele icoane, între care icoana Sfântului Pavel; la această icoană îşi îndrepta necontenit privirile când zăbovea asupra înțelesului dumnezeieştilor cuvinte ale apostolului neamurilor. Dăduse dispoziție să nu fie tulburat de nimeni în timpul lucrului său; nimeni să nu intre la el şi nici să treacă pe dinaintea uşii lui. După ce a tâlcuit o parte din epistolele Sfântului Pavel, Sfântul Ioan a fost cuprins de oarecare îndoială. Oare îi va plăcea lui Dumnezeu tâlcuirea sa? A înțeles el bine*

cuvintele marelui apostol? Şi s-a rugat stăruitor lui Dumnezeu să-i arate într-un chip oarecare de-i sunt plăcute explicările sale.

Între timp un curtean a căzut în dizgrația împăratului. El a cerut, printr-un cunoscut, Sfântului Ioan îngăduința de a-l primi, ca să-şi spună necazul. Arhiepiscopul a încuviințat. Omul a hotărât să se ducă noaptea la casa arhiepiscopului, ca să nu fie văzut de duşmanii săi. Într-o seară, a venit şi l-a rugat pe ucenicul sfântului, pe Proclu, să-l anunțe. Proclu, înainte de a intra, s-a uitat printr-o crăpătură în camera în care lucra sfântul şi a văzut că arhiepiscopul nu era singur, ci în spatele lui stătea un bărbat aplecat spre el şi cu gura la urechea lui. Proclu, intrigat că dascălul său este cu cineva în cameră, a căutat să audă ce spune acel bărbat, dar n-a putut înțelege nimic. Văzând că nu poate intra, s-a întors şi a spus curteanului că nu-l poate anunța, pentru că altul se afla cu arhiepiscopul; să mai aştepte până va pleca acela. După câtva timp, Proclu s-a dus din nou; dar iarăşi l-a văzut pe străin tot acolo; s-a dus şi a treia oară dar în zadar. Nu după mult timp a tocat pentru slujba de noapte. Atunci Proclu a spus curteanului să se ducă acasă şi să vină în seara următoare, că nu-l mai poate introduce, pentru că arhiepiscopul îşi începe rugăciunea, care durează până dimineața. Curteanul a venit şi a doua seară, dar n-a putut să intre pentru aceeaşi pricină ca şi în seara trecută. Mirarea lui Proclu era mare; cine putea fi străinul acela care intra neobservat? Şi s-a hotărât să nu mănânce, să nu doarmă şi să nu se dezlipească de uşă până nu va afla cine este acel bărbat. Şi a făcut aşa. Seara, când a venit curteanul, încredințat că nimeni n-a intrat la arhiepiscop, i-a spus că va vorbi negreşit cu el, că n-a văzut pe nimeni intrând. Totuşi, ca şi mai înainte, s-a uitat înăuntru şi a văzut iarăşi pe acel bărbat. Proclu a spus curteanului să se ducă la casa sa şi să se roage singur lui Dumnezeu pentru mântuirea lui, că bărbatul care vine la arhiepiscop este trimis de Dumnezeu, că intră în cameră fără să fie văzut. A doua zi dimineața, Sfântul Ioan şi-a adus aminte de curteanul care trebuia să vină la el şi l-a întrebat pe Proclu de nu l-a căutat cineva. Proclu i-a răspuns că da, dar i-a povestit totodată şi motivul pentru care nu l-a putut introduce. Când a terminat de vorbit, Proclu şi-a aruncat ochii la icoana Sfântului Pavel şi, minunat peste măsură, a spus arhiepiscopului că bărbatul care era în cameră cu el semăna cu cel zugrăvit pe icoană. Aşa a aflat Sfântul Ioan Gură de Aur că Dumnezeu i-a

ascultat cererea, trimițând pe însuşi autorul epistolelor să-i dicteze tâlcuirea[17].

Tot referitor la sfințenia vieții Sfântului Ioan Gură de Aur, literatura duhovnicească ne transmite această mărturie: *Ava Atanasie ne spunea despre Iania, sora episcopului Adelfie, care relata: Când Ioan Gură de Aur, episcopul Constantinopolului a fost surghiunit în Cucuson, a găzduit în casa noastră. Cât a stat la noi am avut mare îndrăznire şi dragoste către Dumnezeu. Fratele meu, episcopul Adelfie, mi-a spus: Când a murit Fericitul Ioan în surghiun, m-a cuprins o durere de nesuferit, că acest bărbat, dascălul întregii lumi, care a înveselit cu cuvintele sale Biserica lui Dumnezeu, n-a adormit întru Domnul pe scaunul său. Şi eu m-am rugat lui Dumnezeu, cu multe lacrimi, să-mi arate în ce stare se află el. După ce m-am rugat multă vreme, într-o zi, am căzut în extaz şi am văzut un bărbat frumos la chip, care m-a luat de mâna dreaptă şi m-a dus într-un loc frumos şi slăvit. Acolo mi-a arătat pe predicatorii credinței şi pe dascălii Bisericii. Eu mă uitam de jur împrejur să văd pe cel pe care îl doream, pe marele Ioan. După ce mi-a arătat pe toți şi mi-a spus numele fiecăruia, m-a apucat iarăşi de mână şi m-a scos afară. L-am urmat întristat că n-am văzut împreună cu părinții pe cel întru sfinți, Ioan. La ieşire, cel ce stătea la poartă, văzându-mă trist, mi-a spus: Nici unul dintre cei care vin aici nu iese întristat! Eu i-am răspuns: Aceasta îmi este durerea, că n-am văzut cu ceilalți dascăli pe preaiubitul meu Ioan, episcopul Constantinopolei. Acela m-a întrebat iarăşi: Vorbeşti de Ioan, dascălul pocăinței? Da!, i-am răspuns eu. Pe el, mi-a spus acela, nu-l poate vedea om în trup, pentru că el stă acolo unde este tronul Stăpânului*[18].

---

[17] Cf. † Irineu Slătineanu, *Introducere* la vol. *Din ospățul Stăpânului,* Edit. Adonai, 1995, pp. 5-7.
[18] Ioan Moshu, *Limonariu,* cap. CXXVIII.

II. Opera

Opera Sfântului Ioan Gură de Aur este vastă, ea ocupând 18 volume (47-64) în ediția Migne.

O clasificare a operei o face Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman. Pe aceasta am preluat-o în lucrarea de față[19].

Opera Sfântului Ioan se împarte în:

a) Omilii asupra Sfintei Scripturi:

- asupra cărților Vechiului Testament:
  - Omilii la Geneză;
  - Omilii asupra Anei, mama lui Samuil;
  - Omilii asupra lui David şi Saul;
  - Omilii asupra Psalmilor;
  - Omilii asupra obscurității profețiilor;
  - Omilii la Isaia.
- asupra cărților Noului Testament:
  - Omilii la Matei;
  - Omilii la Ioan;
  - Omilii despre săracul Lazăr;
  - Omilii la Faptele Apostolilor;
  - Omilii asupra Epistolelor Sfântului Apostol Pavel.

b) Opere dogmatico – polemice:

- Contra anomeilor;
- Contra iudeilor;
- Despre înviere;
- Cuvântări sau predici la sărbătorile mari al Mântuitorului;
- Cuvântări morale cu bază biblică;
- Cuvântări ocazionale.

c) Apologetice:

- Contra lui Iulian şi a păgânilor;
- Despre Sfântul Vavila;
- Micul Tratat: Că Hristos este Dumnezeu.

d) Ascetice:

- Către Teodor cel căzut;
- Despre pocăință;
- Contra adversarilor vieții monahale;

---

[19] Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Patrologie,* Sfânta Mănăstire Dervent, 2000, pp. 135-136.

- Comparația între un rege şi un monah;
- Către Stagir;
- Despre feciorie.

e) Educativ – morale:

- Despre slava deşartă şi despre ducația copiilor;
- Către o tânără văduvă;
- Despre nerepetarea căsătoriei;
- Nimeni nu e vătămat decât de sine însuşi;
- Către cei ce sunt scandalizați din cauza nenorocirilor;
- Contra celor care au fecioare subintroduse;
- Femeile diaconițe nu trebuie să locuiască cu bărbații;
- Despre preoție.

f) Corespondența:

- Cuprinde 236 scrisori, cele mai multe din timpul celui de-al doilea exil (404-407); au caracter istoric, consolator, de recomandare şi familiar.

III. Personalitatea Sfântului Ioan Gură de Aur

Nici o carte nu poate cuprinde tot ce a făcut acest Părinte al Bisericii. Nici un Părinte bisericesc nu a lăsat o moştenire literară atât de vastă. A descrie în amănunt activitatea pastorală şi literară a Sfântului Ioan Hrisostom, a acestui gigant al Bisericii, este aproape imposibil. Această greutate se vede că a simţit-o şi Theodorit, de vreme ce în întâiul dialog, cum şi în cuvintele sale de laudă adresate amintirii Sfântului Ioan Hrisostom, găsim între altele şi aceste cuvinte: *Dă-ne nouă, Părinte, lira ta, împrumută-mi plectrul (arcuşul) tău, spre lauda ta ... lira ta răsună armonios, cu darul harului, în toată lumea ... Dă-ne nouă puterea acelei limbi nemuritoare. (La Fotie, Miriob., 273)*[20].

Sfântul Ioan Gură de Aur s-a născut în Antiohia, Antiohia lui Dafne şi a lui Orente. Cincisprezece alte oraşe fondate de Seleucus Nicator au fost numite după tatăl acestuia, Antiochus. Locul de naştere al marelui orator a fost numit, în orice caz, de Pliny, *Regina Orientului* şi a fost, în multe privinţe, demnă de ilustrul ei fiu. Acesta a fost un oraş glorios pe ale cărui străzi s-a preumblat adeseori tânărul Hrisostom[21].

Ioan a venit într-o lume care era stabilă dar şi prinsă în inexorabilul moment al schimbării. Până în momentul morţii sale din 14 septembrie 407, întreaga lume a antichităţii se schimbase irevocabil.

Sfântul Ioan s-a născut într-un oraş al cărui statut concura cu cel al celorlalte mari centre urbane din lumea romană târzie – Roma, Alexandria şi Constantinopol. Cetatea Antiohiei număra ca la două sute de mii de suflete, fiind între primele trei din partea de Răsărit a Imperiului Roman. Situat în apropierea rutei de schimb dintre estul îndepărtat până la malurile estice ale Mediteranei şi ruta terestră de la Egipt, prin Constantinopol până în vest, oraşul s-a bucurat de bunuri şi servicii ca şi de disponibilitatea vizitatorilor. Conform standardelor antice, Antiohia era un oraş mare, mai mic decât Roma, dar comparabil cu Constantinopol şi Alexandria[22].

În *Despre statui*, cuvântul 14, Ioan evidenţiază prosperitatea oraşului, ca şi abundenţa mărfurilor, multitudinea de construcţii, facilitatea cu care

[20] Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *Viaţa şi activitatea Celui între Sfinţi, Părintelui nostru, Ioan Chrisostom, Arhiepiscopul Constantinopolului,* în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* Tipografia Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1923, p. 20.

[21] John Heston Willey, *Chrysostom: The Orator (Men of Kingdom)*, Unknown Rinding, New York, 1906, p. 29.

[22] J. N. D. Kelly, *Golden Mouth – The story of John Chrysostom – Ascetic, Preacher, Bishop*, Cornell University Press, Ithaca, New York, 1995, p. 2.

locuitorii oraşului circulă pe străzi până seara târziu, străzile cu coloane[23]. Sfântul Ioan a trăit în zbucium fără să-i fie victimă, pentru că a putut să ia în oraşul său natal lecţii de la dascăli renumiţi. Antiohia nu avea renumele Atenei, dar era totuşi un bastion al înaltei culturi elenice[24].

De aproximativ un secol şi jumătate înflorea în Egipt viaţa monahală, care s-a extins mai apoi şi în Siria, astfel că până şi în împrejurimile Antiohiei, în special în munţi, se găseau sihaştri şi schimnici în număr destul de mare, ei trăind într-o extremă austeritate, rugându-se, postind şi nevoindu-se în scopul cultivării virtuţilor. Era reacţia conştiinţei evanghelice împotriva păcatelor lumeşti invadatoare. Sufletele nobile duceau o astfel de viaţă şi încercau eroic să respecte şi să subscrie idealurilor evanghelice; de observat este faptul că mulţi Sfinţi Părinţi au fost monahi atât în Orient cât şi în Occident.

Şi Sfântul Ioan s-a entuziasmat la gândul unei astfel de vieţi şi, după moartea mamei, a experimentat-o timp de patru ani într-o peşteră. Însă, din cauza austerităţilor excesive şi-a compromis sănătatea; cu toate acestea, şi-a îmbogăţit *comoara* spirituală. Pe tot parcursul vieţii a avut un respect şi o admiraţie deosebite pentru monahi, pe care-i menţionează în repetate rânduri în predicile sale. S-a observat, însă, o diferenţă în aprecierile sale: dacă la început era entuziasmat, când a revenit în Antiohia şi şi-a dat seama de nevoile spirituale ale poporului, Hrisostom a manifestat apoi o preferinţă pentru preoţii care se dedicau apostolatului[25].

Ca diacon, preot şi episcop, el nu doar că a rămas monah în sufletul său, dar a continuat, atât cât îi permiteau noile circumstanţe, să-şi păstreze obiceiurile de austeritate monahală – ca de exemplu, să trăiască în singurătate cât mai mult posibil. Cu toate acestea, nu a eşuat niciodată în îndatoririle sale de episcop. Şi, deşi înţelegea în mare măsură misiunea călugărilor, nu a fost de acord cu îndepărtarea acestora de biserică şi de predicile acesteia. De aceea, a făcut tot posibilul ca şi călugării să aibă aceleaşi idealuri ca şi el. Acest lucru i-a transformat pe mulţi dintre aceştia în duşmanii săi[26].

La 23 de ani, anumite influenţe ce-şi făcuseră simţită prezenţa încă din copilărie, au atins apogeul. Insistenţa moderată a mamei, exemplara integritate a lui Vasile, prietenul său din copilărie, ca şi exemplul dat de

---

[23] Wendy Mayer and Pauline Allen, *John Chrysostom,* London, 2000, p. 12.
[24] Bruno H. Vanderberghe, *Saint Jean Chrysostome et la Parole de Dieu*, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1961, p. 12.
[25] Bonifacio Borghini, *Introduzione,* în vol. *S. Giovanni Crisostomo. Invito a penitenza,* Edizioni Paoline, 1975, pp. 11-12.
[26] J. N. D. Kelly, *op. cit.,* pp. 35 şi 126.

Meletie, episcopul Antiohiei – toate acestea au contribuit la trezirea la viață şi la maturizarea spirituală a tânărului avocat. Între aceste influențe, personalitatea episcopului nu a fost mai puțin importantă. Libaniu a fost cel care i-a *şlefuit* gândirea, rațiunea, creierul, iar Meletie – sufletul. *Libanius l-a învățat să vorbească, iar Meletie i-a insuflat extraordinare idealuri şi aspirații vrednice de un orator desăvârşit. Se pare că Ioan a fost <<norocos>> în ceea ce priveşte prieteniile şi alianțele*[27]. În Antiohia trăia acest cunoscut sofist Libaniu, acest oraş fiind şi locul lui de naştere. A studiat la Atena iar tinerețea şi-a petrecut-o la Constantinopol şi în Nicomidia. Ca student în retorică şi în greaca veche nu avea rival. Într-adevăr, popularitatea sa în Constantinopol ca profesor privat de retorică i-a determinat pe profesorii publici să-i planifice decăderea şi a fost exmatriculat pe motive de practicarea magiei[28]. Libaniu a fost un student credincios de-al lui Demostene, un bun analist al discursurilor marilor oratori şi un iubitor înflăcărat al stilului antic attic şi e drept că uneori pare mai preocupat de formă decât de substanță în lucrările sale.

Era primul retor şi oratorul oficial al oraşului şi reprezentantul său în ocaziile speciale. Ținea mult la titulatura sa de *sofist*. Sfântul Vasile şi Sfântul Grigorie de Nazianz l-au întâlnit pe Libaniu la Atena, şi primul dintre ei a studiat chiar sub îndrumarea sa[29].

A fost contemporan cu oameni influenți. O glorioasă constelație de genii a fost cea care *lumina* perioada acelor ani în care Sfântul Ioan predica la Constantinopol. În vest erau Ambrozie, Ieronim, Augustin. În est erau cei trei Capadocieni: Vasile, Grigorie de Nazianz şi Grigorie de Nyssa, educați, magnetici şi de-a dreptul fascinanți. Aceştia au fost bărbații cu care Ioan a împărțit atenția lumii[30].

În privința aspectului fizic, Gură de Aur era mic de statură şi plăpând, avea fața plăcută, dar slăbită de post şi suferindă, obrajii traşi, fruntea înaltă, liberă şi ridată, proeminentă, capul pleşuv, urechile puțin mari, un chip plat, cu barbă, ochii adânci erau ca două torțe arzând şi deosebit de ageri şi de pătrunzători. Stomacul îi crea des probleme şi adesea febră. Era foarte sensibil la frig. La fizic nu avea nimic prin care să se impună mulțimii. Întreaga sa viață era în ochii vii şi strălucitori şi în voce, relativ slabă dar de o rară putere de persuasiune[31]. *Gusturile sale erau dintre cele*

[27] John Heston Willey, *op. cit.,* p. 40.
[28] *Ibidem,* p. 34.
[29] Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.,* pp. 13-14.
[30] John Heston Willey, *op. cit.,* pp. 159-160.
[31] Cf. J. Tixeront, *Précis de Patrologie,* Paris, Librairie Victor Lecoffre, J. Gabalda, Editeur, 1927, pp. 264-266, John Heston Willey, *Chrysostom: The Orator (Men of*

mai simple, iar viața sa, de o austeritate continuă. Era o natură delicată, simțind cu putere lucrurile şi traducându-şi impresiile într-un mod tranşant. Grațios, bun, afectuos şi vesel cu cei apropiați, rămânea, în relațiile sale exterioare, tot timpul rezervat şi puțin rece. I-a cam lipsit simțul diplomatic şi spiritul practic de combativitate. În situația sa, Atanasie şi Vasile s-ar fi apărat şi ar fi triumfat asupra adversarilor lor. Hrisostom atacat, calomniat, a refuzat lupta şi i-a plăcut mai mult să cedeze decât să lupte. În fața duşmanilor fără conştiință, el a avut scrupule şi nu şi-a valorizat drepturile[32].

În ce priveşte opera Sfântului Ioan Hrisostom, putem spune că acesta lasă posterității o operă uriaşă, inegalabilă atât ca dimensiuni, cât şi prin conținut, cuprinzând 18 volume în ediția Migne (vol. 47-64), comparabilă doar cu cea a lui Origen sau a Fericitului Augustin. Dintre anticii antioheni, Sfântul Ioan este singurul ale cărui scrieri au dăinuit, în timp, aproape în întregime. Acest privilegiu este datorat personalității autorului, dar nu într-o mai mică masură, valorii lor. Nici un scriitor oriental nu a obținut în asemenea măsură admirația şi aprecierea posteriorității.

Întreaga operă literară a Sfântului Ioan a fost inspirată de nevoile practice legate de mântuirea sufletului. Date fiind acestea, Sfântul Ioan era decis în ce direcții urma să-şi folosească energia:

- formarea în retorică, urma să-i folosească în predicile sale şi să ducă la obținerea binemeritată a supranumelui de *Gură de Aur*;
- efortul susținut pentru urmarea lui Hristos şi atingerea desăvârşirii, în conformitate cu învățăturile Sfintei Scripturi: *propovăduieşte cuvântul, staăruieşte cu timp şi fără timp, mustră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga răbdare şi învățătura* (2 Tim., 4, 2), ceea ce va duce, în mod inevitabil, la martiriul său;
- concretizarea unei vieți bazate pe credință, nu prin renunțarea de tip monahic la cele lumeşti, ci chiar prin înfruntarea problemelor cotidiene întâmpinate în *drumul* către mântuirea sufletului.[33]

Scrierile Sfântului Ioan Gură de Aur, dintre cele mai bogate şi alese ale literaturii mondiale, s-au păstrat aproape în totalitate. Opera sa este foarte vastă, fără comparație printre părinții creştini de limbă greacă, egal fiindu-i sub acest aspect numai Fericitul Augustin, scriitor de limbă latină.

Kingdom), Unknown Rinding, New York, 1906, p. 169, Bruno H. Vanderberghe, *Saint Jean Chrysostome et la Parole de Dieu*, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1961, p. 63.

[32] J. Tixeront, *op. cit.,* pp. 264-266.

[33] Hubertus R. Drobner, *Patrologia,* Istituto Patristico Augustinianum, Roma, 2003, p. 438.

Ea conține tratate, omilii, cateheze, comentarii biblice, cuvântări, epistole, precum şi cărți de cult, dintre care cea mai celebră, rămâne, fără îndoială, *Slujba Sfintei Liturghii,* după care se oficiază Liturghia în cea mai mare parte a Bisericii Ortodoxe.

Majoritatea acestor scrieri sunt la origine predici susținute de Sfântul Ioan în Antiohia şi Constantinopol. Unele dintre acestea nu au fost scrise propriu-zis de Ioan, ci stenografiate de tahigrafi în timp ce el le vorbea credincioşilor, iar înaintea editării acestora, erau verificate şi corectate de Sfântul Ioan.

Cum majoritatea scrierilor din epocă erau elaborate prin dictare şi lecturate cu voce tare, faptul că scrierile lui Ioan au la origine discursuri susținute în Biserică nu le situează mai prejos de tratatele religioase redactate numai spre a fi citite. Astfel, *lecturarea scrierilor lui Ioan nu lasă impresia unui dogmatism pur şi steril, străin vieții de credință, pe care o poate simți cititorul tratatelor teologice pure*[34]. Frumusețea scrierilor sale rezultă nu numai din stilul liber dar şi din concluziile morale şi exortațiile la săvârşirea binelui, cu care încheie fiecare omilie.

Scrierile lui Ioan analizează cu limpezime şi convingere probleme morale, sociale, dogmatice şi interpretative, comentează practicile vieții cotidiene, interpretează cărțile Vechiului şi Noului Testament, elogiază personalitatea multor personaje biblice, a sfinților, şi a contemporanilor săi de seamă, se opresc asupra învățăturilor fundamentale ale Bisericii şi apără învățătura genuin-creştină de asaltul ereziilor destul de numeroase în acea perioadă.

Bogăția, profunzimea şi logica ideilor sale, cunoştințele lui enciclopedice, memoria sa fenomenală şi precizia în citarea şi interpretarea Scripturii, precum şi descoperirea bogățiilor de sensuri ale scrierilor acesteia, frumusețea şi atracția stilului, figurile retorice, jocul de cuvinte folosit în unele locuri, desfată sufletul cititorului constituind un adevărat festin duhovnicesc pentru acesta. Isidor Pelusiotul (*Ep.* 5, 2) laudă eleganța limbajului, iar unul dintre cei mai mari erudiți ai epocii moderne, U.V. Wilamowitz-Wallendorf, a declarat că limbajul sfântului este *expresia armonică a unui suflet elegant*[35].

Aproape fiecare frază din omiliile sale este certificată cu un citat din Sfânta Scriptură. Fiecare idee, este imediat lămurită prin diferite exemple

---

[34] Walther Alexander Prager, *Cuvânt înainte* la vol. *Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* Editura Herald, Bucureşti, 2004, p. 10.

[35] Cf. Johannes Quasten, *Patrologia,* vol. II, I padri greci (secoli IV-V), (dal Concilio di Nicea a quello di Calcedonia), Traduzione italiana del Dr. Nello Beghin, Edizione 1980, Marietii, p. 433.

sau asemănări luate din fenomenele naturii, din regnul plantelor, sau al animalelor, din faptele omeneşti, şi cu deosebire din moravurile şi obiceiurile oamenilor de atunci.

Scrierile Sfântului Ioan au un caracter particular ce îți revelă imediat dacă scrierea aparține Sfântului sau nu, chiar dacă nu se cunoaşte de la început numele autorului, ci se voieşte a se dovedi din lectura scrierii. Căci într-adevăr, toate scrierile Sfântului Ioan, fie ele dogmatice, fie morale, fie comentarii de-ale Scripturii, poartă ca tip particular următoarea caracteristică: *nici scrierile dogmatice nu sunt curat dogmatice, nici cele morale nu sunt curat morale şi lipsite de partea dogmatică, şi nici explicările sau herminiile lui asupra Sfintei Scripturi, nu pot fi curat hermeneutice, fără partea dogmatică, ci toate se prezintă sub aceste trei fețe: dogmatică, hermeneutică şi morală*[36].

Scrierile Sfântului Ioan atrag, uimesc, cuceresc într-atât încât îl cuceresc cu totul pe cititor. Operele sale literare sunt un izvor nesecat nu doar pentru teologi, ci şi pentru arheologi şi pentru istoricii culturii.

În teologie, Hrisostom este, înainte de toate, un moralist care extrage din învățătura curentă consecințe practice. El cunoaşte, de altfel, foarte bine doctrina creştină şi, în anumite discursuri de controversă, a expus-o într-un mod savant, dar nu a aprofundat-o pentru ea însăşi, nici nu s-a amestecat în discuții teologice[37].

Putem spune că Sfântul Ioan a fost oarecum reținut în speculații despre tainele divine. Atributele lui Dumnezeu îi sunt familiare, dar el caută mai puțin să le analizeze, dorind mai mult să le trăiască şi să le facă trăite. Sfântul Ioan Gură de Aur nu a avut curiozitatea de a cerceta modul în care, în Hristos, cele două firi s-au unit, iar, pe de altă parte, ca un veritabil antiohian, el a insistat cu precădere asupra umanității sfinte, a vieții, a operei şi a morții lui Hristos.

În toate discursurile lui, face apel la puterea şi înțelepciunea lui Dumnezeu, la mila, dragostea, dreptatea şi voia Sa. Cele mai frumoase pagini oratorice au fost inspirate de gândul la măreția lui Dumnezeu şi la fragilitatea creaturilor, mărturie stând omiliile despre căderea lui Eutropiu. Sensul vanității lucrurilor din lume, care i se revelează cu atâta forță, are ca punct de sprijin necesar înțelepciunea dumnezeiască: Dumnezeu este portul care nu cunoaşte furtună, adevărata cetate, pe când în lumea aceasta noi

[36] Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *art. cit.,* p. 20.
[37] J. Tixeront, *op. cit.,* pp. 264-266.

suntem doar ca nişte călători care poposesc pentru o zi într-o casa de oaspeți şi apoi pleacă[38].

Trebuie însă subliniat faptul că la acea vreme nu erau erezii îngrijorătoare de combătut, aşa cum fuseseră înainte şi după el. În acest domeniu, Sfântul Ioan nu a avut mult de lucru şi nici nu s-a văzut constrâns să aprofundeze grave probleme teologice, aşa cum li s-a întâmplat Sfântului Atanasie, Sfântului Vasile, lui Augustin[39].

Este netăgăduit că Sfântul Ioan ocupă primul loc în literatura noastră bisericească, mai ales ca hermeneut neîntrecut al Sfintei Scripturi.

În exegeză, el caută mai întâi sensul literal şi nu se teme să facă, atunci când se impune, considerații gramaticale şi lingvistice pentru a explica un pasaj dificil, dar aceasta nu semnifică decât o pregătire pentru a desprinde sensul tipic sau învățătura morală a textului. Utilitatea pentru auditorii săi este întotdeauna unicul scop pe care şi-l propune[40]. *Domeniul său era cel al moralei evanghelice pe care îşi dorea cu ardoare s-o insufle poporului*[41].

Fidel principiilor Şcolii din Antiohia, al cărei ilustru reprezentant şi este, el se ataşează mai ales exegezei literare. Totuşi, tempereazǎ rigiditatea acestei metode fie printr-un recurs prudent şi moderat la un oarecare alegorism, mereu fondat pe literă, fie prin insistența asupra învățăturii morale şi a bogăției aplicațiilor practice. Opera sa ni se prezintă ca un manual complet al vieții creştine[42].

Hrisostom era *omul unei singure Cărți* ; Biblia sa nu era niciodată închisă. O ştia pe de rost. O citează, o explică, o comentează şi recomandă permanent citirea acesteia.

Sfânta Scriptură este, pentru Sfântul Ioan, sursa principală şi unică a gândirii sale. El face din aceasta o lege pentru orice orator creştin. Biblia este pentru Sfântul Ioan Hrisostom *cartea prin excelență, care reuneşte lecțiile cele mai variate şi cele mai practice pentru instruirea credincioşilor*[43]. Din textele sfinte, Sfântul Ioan Hrisostom îşi propune să scoată întreaga profunzime. Cu imaginația sa prolifică, el îşi închipuie fără greutate personajele, intră fără greutate în *interiorul* sfinților, în

---

[38] F. Cayré, *Précis de Patrologie. Histoire et doctrine des Pères de l´Église,* tome premier, Société de S. Jean L´Évangéliste, Desclée et Cie, Éditeurs Pontificaux, Paris-Tournai-Rome, 1927, pp. 472-473.
[39] Bonifacio Borghini, *op. cit.,* p. 16.
[40] J. Tixeront, *op. cit,* pp. 264-266.
[41] Bonifacio Borghini, *op. cit.,* p. 16.
[42] F. Cayré, *op. cit.,* pp. 473-474.
[43] Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.,* p. 70.

sentimentele lor, până a şi le însuşi şi le transmite cu o vitalitate a cărei emoție te molipseşte[44].

Marele patriarh al Constantinopolului comentează cea mai mare parte a cărților Vechiului şi Noului Testament, de la Facere şi până la Epistola către Evrei. Sfântul Pavel este pentru dânsul obiectul unei predilecții speciale. Fără îndoială, cele mai numeroase şi cele mai vii cuvântări de laudă sunt cele consacrate Sfântului Apostol Pavel. Aproape la fiecare pas pomeneşte cu drag numele marelui Apostol. El nu încetează să revină la epistolele Sfântului Apostol pe care le explică în detaliu auditorilor săi din Antiohia şi din Constantinopol şi în care găseşte sfaturi admirabile.

Nimeni nu ştiut să folosească mai bine Scriptura inspirată pentru a desăvârşi formarea duhovnicească a poporului creştin[45].

Ca predicator, Sfântul Ioan Gură de Aur a fost considerat cel dintâi. De-a lungul secolelor, elocvența a produs genii: Demostene la greci, Cicero la latini, Hrisostom la orientali. Demostene este geniul elocvenței politice. Însă, elocvența sfântă se naşte cu Sfinții Părinți. Elev al marelui retor păgân Libaniu, Hrisostom a întrecut cu mult pe maestrul său. Dintre toți Sfinții Părinți greci ai Bisericii, Sfântul Ioan Hrisostom este cel mai cunoscut şi cel mai popular, şi din toți Sfinții Părinți greci sau latini, cel mai elocvent. Făcând o paralelă între Hrisostom şi Augustin, Bardenhewer spune cam aşa:

Augustin vorbea scurt, prefera silogismul; Hrisostom foarte lung, el întrebuința adesea câte două ore fără să producă oboseală ascultătorilor, ci dimpotrivă. Augustin se adresa mai mult minții, Hrisostom sufletului întreg, pe care voia să-l vadă mişcat la fapte creştine. Augustin urma în cuvântarea sa o cale severă, logică, rece, abstractă, de multe ori chiar greoaie, Hrisostom însă vorbea cald, cursiv, figurat, se inspira de la auditoriul său sau de la împrejurări; ținea continuu încordată atenția ascultătorilor prin exemplele vii şi plastice de care se servea, prin figurile de stil, ca niciodată nu erau exagerate. Predica lui era un fel de exegeză. Găsim la el unele interpretări de o rară frumusețe. Despre corabia lui Noe, spune el undeva: <<Aceasta avea un sens tainic, era prototip al celor viitoare; căci prin corabie era preînchipuită Biserica; prin Noe, Hristos;

[44] *Ibidem*, p. 71.
[45] G. Bardy, *Littérature grecque chretienne,* Libraierie Bloud & Gay, 1927, pp. 113-114.

prin porumbel, Sfântul Duh, prin frunza de măslin, dragostea lui Dumnezeu pentru oameni>>[46].

Poate nimeni, afirmă Bardenhewer, *n-a ştiut să interpreteze textul sfânt cu atâta temei şi chibzuinţă, aş putea spune, atât de sobru şi totuşi să-l facă în acelaşi timp util pentru toate ramurile vieţii lui religioase, în chip aşa de adânc şi multilateral, aşa de gingaş şi de fin*[47].

Cuvântul a fost vocaţia şi dorinţa sa arzătoare şi cea mai pură măreţie. Contemporanilor săi le plăcea deja să spună: *Şi din gura sa ieşeau cuvinte mai dulci ca mierea.* Toate secolele creştine au confirmat acest elogiu. A fost numit *Homer al oratorilor*. El cunoştea regulile artei oratorice încât nici un scriitor grec creştin nu i s-ar fi putut compara, iar aceste reguli le aplica cu cea mai mare libertate. Cu toate aceste elogii, este prea puţin cunoscut, şi cu siguranţă prea puţin cercetat, chiar şi de cei care consideră numele său un simbol.

Pe când alţii sunt doar slujitori ai regulelor şcolare, Sfântul Ioan Hrisostom aplică aceste reguli oarecum fără să se gândească, fără vreun artificiu şi cu un simţ perfect al măsurii.

Acest stil are aceste particularităţi încât este propriu-zis oratoric. Nu este făcut pentru a fi citit, ci pentru a fi zis. Marea majoritate a discursurilor Sfântului Ioan a fost prinsă din zbor de către tahigrafi particulari care le-au stenografiat pentru a le încredinţa, a medita şi a le transmite altora. Astfel, forma însăşi a vorbirii Sfântului Ioan Hrisostom a putut ajunge până la noi şi putem oarecum să regăsim căldura acestui cuvânt care curgea ca un râu, ce împletea cuvintele, epitetele, comparaţiile, un val de gânduri bogate şi emoţii[48].

Sfântul Ioan Gură de Aur a fost, înainte de toate, păstor de suflete şi predicator. Contemporanii săi, şi alături de aceştia, generaţiile următoare, nu conteneau să-l proclame *cel mai mare dintre oratorii Bisericii greceşti*. Papa Pius X l-a decretat patron al predicatorilor creştini[49], căci numele său stă şi astăzi pe buzele tuturor.

Caracteristica Sfântului Ioan este cu certitudine aceea a unui mare orator. Cea mai mare parte a operei sale o reprezintă predicile. Predicile reprezintă un tablou colorit al situaţiei ecleziastice, politice, sociale şi

---

[46] Otto Bardenhewer, *Geschihte der Altkirchlichen Literatur,* Dritter Band, Freiburg III, Brs. 1923, p. 355; cf. Preot Cicerone Iordăchescu, *Istoria vechii literaturi creştine,* vol. II, Editura Moldova, 1996, p. 134.

[47] *Ibidem,* p. 135.

[48] Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.,* pp. 15, 63.

[49] Berthold Altaner, *Patrologia*, traduzione italiana di A. Babolin S.I., ed. Marietti, Torino, 1977, p. 334.

culturale în capitalele Siriei şi Bizanţului şi de asemenea, un izvor de extraordinară bogăţie pentru teologie, istorie şi arheologie.

Chiar dacă nu ne propunem să studiem elementele elocvenţei sale, totuşi nu este cu neputinţă să nu evidenţiem măcar claritatea clasică a limbii şi a stilului, care mai poate fi regăsită la Demostene, copia spontană, fără nici un artificiu retoric, de imagini şi frumoase asemănări, măreţia expoziţiunii, mereu amplă, bogată, mereu nouă şi cu toate acestea, mereu accesibilă şi instructivă. Ioan ştie să profite de orice ocazie şi orice mişcare pentru a trage învăţăminte de utilitate spirituală pentru ascultători.

Însă, în scrisorile sale, se pare că vorba sa este mai puţin *nervoasă*, mai puţin profundă, subtilă sau mai ingenioasă decât cea a lui Augustin – intelect de vultur ce nu are seamăn în istorie – dar, poate tocmai de aceea, este de o inteligenţă mai ascuţită, mai eficace şi mai pe înţelesul ascultătorilor şi cititorilor pentru care oratorul are o afecţiune aparte. A fost bine spus că dacă Ipponate ilumina minţile, Hrisostom reuşeşte să întărească voinţa[50]. Scrisorile, care sunt circa 240 la număr, foarte scurte, aproape toate scrise în exil şi pe tema Providenţei, temă ce era cea mai potrivită pentru a mângâia sufletele de tulburările suferite atunci de către Biserică, care îl întristau foarte mult, mai mult decât propriile lui suferinţe. În această privinţă, sunt deosebite cele 17 scrisori închinate văduvei Olimpiada (P. G. 52, 549-623); de mare interes istoric s-au dovedit a fi şi cele două scrisori dedicate Papei Inocenţiu (Ibidem, 529; 535) în care Hrisostom aproape formulează o adresare elocventă. (cf. A. Amelli, in *Χqυςοςτομικά,* I, pp. 47-59)[51]. Epistolele sunt adresate vechilor prieteni din Antiohia şi Constantinopol, episcopi, preoţi, călugări, funcţionari, care îi luaseră partea şi care din pricina acestei loialităţi faţă de el, fuseseră închişi, torturaţi sau exilaţi.

Se poate ca autorul, prizonier în deşertul său, să fi fost supus cenzurii, dar şi formaţia sa clasică la şcoala lui Libanius se simte într-o măsură. Învăţase să trateze corespondenţa ca pe un gen literar, deţinând legi şi reguli proprii, la care, ca un om cultivat, ţinuse. Această consideraţie ne va explica de ce Sfântul Ioan Hrisostom, care de altfel face dovada unei veritabile stăpâniri a limbii, n-are aici aceeaşi ţinută literară[52].

Predica şi îngrijirea sufletului deveniră, pentru Sfântul Ioan, scopul principal al vieţii sale; în fapt, au fost transmise urmaşilor mai mult de 700

---

[50] Monsig. Ubaldo Mannucci, *ISTITUZIONI DI PATROLOGIA ad uso DELLE SCUOLE TEOLOGICHE,* parte II, Epoca Post-Nicena, Roma, 1922, pp. 107-108.
[51] *Ibidem,* pp. 106-107.
[52] Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.,* p. 187.

de predici autentice, rod al celor 12 ani de misiune în Antiohia şi al celor 6 ani de episcopat (până la exilarea sa) în Constantinopol.

Predicile sale erau practice. Predica pe subiecte sau teme apăsătoare – păcat, căință, credință, lucrarea pentru mântuire a lui Hristos. Multe dintre ele explică Sfânta Scriptură, sursă inepuizabilă de învățături morale şi pretext de îndemnuri la sfințenie.

Obiceiul său era să ia Sfânta Scriptură, carte după carte, şi astfel avem, în aceste predici, o mină de expoziții, de interpretări, de perioade glorioase. El ținteşte către scopuri reale şi realizabile şi vrea rezultate imediate. Cuvântarea, pregătită cu multă atenție era adresată urmaşilor. În cuvântările sale, izbucnea uneori, avea reacții bruşte şi dădea dovadă de o elocvență extraordinară[53].

Cu un limbaj accesibil, inteligent manipulat, ca şi grija deosebită pentru sufletele ascultătorilor evidențiază dorința lui Ioan de a-şi sensibiliza ascultătorii săi şi de a-i determina să-şi schimbe modul de viață.

El considera că folosind cuvinte ce-i vor sensibiliza, determinându-i să plângă sau să aplaude, ascultătorii vor reține mai uşor conținutul predicilor sale.

Atunci când îi critică, *o face într-o manieră părintească, făcându-i să înțeleagă că disciplina este necesară*[54].

Ceea ce impresionează în discursurile Sfântului Ioan Gură de Aur sunt conținutul şi expunerea oratorică eficace care îmbină cu succes spiritul crestin şi frumusețea elenică a formei. Predicile sale, care durau deseori chiar şi două ore, nu plictisesc, nici nu obosesc întrucât sunt însuflețite de imagini şi comparații; acestea sunt, de asemenea, corelate, în exordii şi concluzii, cu evenimente contemporane şi, uneori, îmbogățite de digresiuni în jurul unor argumente de mare interes[55].

În cuvântările sale, insistă mai cu seamă asupra principiilor moralei creştine, chiar şi atunci când trebuia să critice nerespectarea ritualurilor religioase de către populație prin participarea acestora ca privitori la luptele de arenă.

Reuşi astfel să obțină aprobarea entuziastă a credincioşilor, dar şi pe cea unei părți din cler şi a unor monahi, însă, cu timpul, şi-a atras şi mulți duşmani puternici[56].

---

[53] John Heston Willey, *op. cit.,* pp. 171, 172, 175.
[54] Wendy Mayer and Pauline Allen, *op. cit.,* p. 44.
[55] Berthold Altaner, *op. cit.,* p. 334.
[56] Hubertus R. Drobner, *Patrologia…,* p. 440.

În predicile sale, Sfântul Ioan este medicul sufletelor, cu un diagnostic precis, foarte înțelegător față de fragilitatea umană, sever însă în corectarea egoismului, a desfrâului, a aroganței şi a viciului. *Deşi unele din predicile sale sunt foarte lungi durând chiar şi două ore, aplauzele care urmau demonstrează faptul că Sfântul Ioan sensibiliza sufletele ascultătorilor şi ştia să mențină atenția acestora asupra sa. Sinceritatea infinită de care a dat dovadă pe parcursul vieții impune respect şi impresionează chiar şi astăzi*[57].

Vorbea greaca, dar avea dulcele accent din Antiohia. Nu vorbea latina, o limbă din ce în ce mai puțin utilizată şi pe care o pierdeau din vedere cea mai mare parte din Sfinții Părinți ai Bisericii greci.

Sfântul Ioan abordează predica în plinătatea vârstei: se apropia atunci de 40 de ani. Avea deja în spate o experiență personală foarte bogată şi o reputație de scriitor. Cu o abordare puțin rece şi distantă cu străinii, el se schimbă odată cu amvonul. Acolo se arată aspru, cu o ardoare veselă. Amvonul era Taborul său.

Acesta este programul său, aceasta este misiunea sa: să păstreze turma creştină şi să adune oile rătăcite. Minunată muncă de preot, pe care el încearcă să o realizeze după înclinația înnăscută. Căci, *dacă vreodată s-a născut un om pentru a predica, el este acela. Este gingăşia, harisma, forța şi martiriul său. El se răstigneşte prin cuvânt*[58].

Este renumit chiar de când începe. Tahigrafii notează din zbor predicile sale şi apoi le publică. Trec din mână în mână. *Un singur om e de ajuns pentru a îndrepta un popor întreg, dacă e încununat de zel. (De statuis,* I, 12).

Marele prtedicator credea în puterea cuvântului lui Dumnezeu, şi în eficiența sa pentru mântuirea sufletelor. De aceea îi plăcea să predice. Cuvântul la el nu era totuna cu vidul. Când vorbea, nu se te îngrijea de cuvinte şi expresii frumoase, ci spunea lucrurile simplu şi fără cercetare, cu primele cuvinte care îi veneau[59].

Toate aceste discursuri, scrise într-un limbaj dulce şi armonios, abundând de metafore, *uneori cam lungi, cu multe divagații, dar întotdeauna fiind adaptat auditorilor şi nevoilor lor prezente, şi având un şarm inexprimabil*[60].

---

[57] Johannes Quasten, *op. cit.,* p. 434.
[58] Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.,* p. 65.
[59] *Ibidem,* pp. 15, 63, 65, 66, 76.
[60] G. Bardy, *op. cit.,* p. 113.

În expunerile sale, Sfântul Ioan nu se mulţumeşte să arate doar aspectul negativ al vieţii oamenilor. Era dotat natural pentru a galvaniza energiile, pentru a insufla curajul, şi cultura sa îi aducea, în acest punct, un ajutor pe care nu l-a neglijat. Să declari că omul este superior prin raţiune celorlalte creaturi, să ai încredere în voinţa sa pentru a alege liber binele, să conchizi că răul este o realitate superioară căruia să ştii să-i sacrifici tot în anumite momente, înseamnă să mergi pe un drum trasat de secole de meditaţie şi experienţă, însă nu în afara gândirii creştine. Detaşarea de bunurile pământeşti, curăţenia conştiinţei, curajul pe care Sfântul Ioan îl arată luând termeni de la Platon sau Epictet, sunt valori fireşti care trebuie să se concretizeze în virtuţi pentru creştini. Dacă ultimul motiv în practicarea lor este dragostea pentru Hristos, ne-ar rămâne pentru toţi, cel puţin, singurul mijloc de a înfrunta încercările vieţii.

În discursurile sale aflăm puţină filosofie, argumente abstracte, dar găsim mai ales imagini, comparaţii, argumente familiare. *Nu am putea să-i reproşăm Sfântului Ioan că a scris doar fragmente, inspirat de un umanism deschis. Viaţa şi opera sa sunt în spatele lui pentru a dovedi autenticitatea creştinismului şi moartea îl aşteaptă pe drum pentru a arăta că mesajul său nu conţine doar vorbe goale inspirate de o retorică uşoară*[61]. Cunoscând în profunzime viaţa poporului, tablourile sale moralizatoare nu au nimic artificial sau forţat. *Este ca un tată care glumeşte cu copiii săi şi care, făcându-se că îi părăseşte, îi instruieşte, îi corectează, îi încurajează*. Această atmosferă se prelungeşte uneori mult timp[62].

Sfântul Ioan, pentru excepţionala elocvenţă de care a dat dovadă, a fost numit încă din secolul al V-lea şi *Hrisostomul* sau *Gură de Aur,* supranume ce a înlocuit adevăratul nume al sfântului. Acest supranume reprezintă titlul său de glorie; unul asemănător a mai fost atribuit doar episcopului de Ravena, Petru Hrisologul (- *Cuvânt de Aur*, născut în anul 380 şi chemat la Domnul în 450)[63].

Pe cât a fost de mare orator, pe atât a fost de mare **păstor sufletesc**. Tragedia vieţii Sfântului Ioan ne arată ce adâncă conştiinţă religioasă a avut ierarhul, în faţa moaştelor căruia a trebuit să se plece împăratul Teodosie al II-lea (408-450) şi să îngenuncheze, cerând iertare pentru păcatele părinţilor săi.

---

[61] Anne-Marie Malingrey, *Jean Chrysostome. Lettre d´exil a Olympias et a tous les fidèles*, în col. *Sources Chrétienne*, Nº 103, Les Editions de Cerf, 29, Paris, 1964, pp. 32-33.

[62] J. Tixeront, *op. cit.,* pp. 265-266.

[63] Hubertus R. Drobner, *op. cit.,* pp. 437-438.

În calitate de episcop, Ioan a aplanat unele conflicte între împărat şi oficialii săi, în special în probleme foarte importante; a intervenit în probleme disciplinare convocând sinoade, destituind episcopi, închizând biserici non-niceene; de asemenea, a vizitat deseori mănăstirile pentru maici din vecinătatea pentru a instrui membrii comunităţii.

În tot timpul păstoririi sale, a trăit numai pentru turma sa, căreia i-a şi afierosit întreaga sa viaţă şi activitate. Când păstoriţii săi progresau pe calea Evangheliei, şi el sălta de bucurie, iar când dânşii erau bântuiţi de vreo boală morală, şi el era trist şi amărât cu sufletul. Bucuria lor era considerată ca a sa proprie, iar întristarea lor provenită fie din abaterile de la legea morală, fie din altă cauză, îl atingeau şi pe dânsul[64]. Sfântul Ioan Gură de Aur este, prin excelenţă, şi **apostolul milosteniei**. El şi-a îndemnat ascultătorii la milostenie. A condamnat cu duritate avariţia (în omiliile despre Lazăr şi Bogatul rău) şi s-a făcut panegiristul milosteniei. Elocinţa sa este inepuizabilă în a relua această temă fără încetare. A da unui sărac înseamnă a da lui Dumnezeu şi Ioan a găsit, înaintea lui Bossuet, accentele magnifice pentru a celebra eminenta demnitate a săracilor. În zelul său, s-a lăsat dus până acolo încât apare ca un tribun ce discută de la înălţimea scaunului problema socială. Dar, în loc să concluzioneze ca un tribun dreptul de revoltă al săracului faţă de bogat, el nu are alt scop decât de a-l aduce la cel bogat la milostenie şi la practicarea într-ajutorării[65].

Făcând o foarte **sumară caracterizare** a Sfântului Ioan, putem spune că are tot ceea ce îi trebuie pentru a reuşi în slujirea sa, o credinţă profundă, un zel devorant, o *elocinţă în acelaşi timp caldă şi familiară, îmbogăţită cu cele mai frumoase flori ale retoricii şi cu cea mai exactă cunoaştere a sufletelor*[66]. Acesta este unul dintre caracterele cele mai atrăgătoare care s-ar putea întâlni. *Un suflet tandru, delicat, vibrând la toate emoţiile, o inimă puternică, dur cu el însuşi, nemilos cu viciile, fremătându-se în prezenţa răului, dar în acelaşi timp un spirit insuficient pregătit exigenţelor luptei şi <<condamnat>>, prin natura sa, la o suferinţă continuă, suferinţa oamenilor loiali, care se lansează cu greu într-o luptă şi nu găsesc în faţa lor decât duşmani mascaţi în faţa cărora toată sinceritatea lor este zadarnică*[67]*. Comportamentul său faţă de unii şi faţă de alţii era dominat de adevăr şi milostenie*[68].

---

64 Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *art. cit.,* p. 39.
65 F. Cayré, *op. cit.,* p. 475.
66 G. Bardy, *op. cit.,* p. 112.
67 *Ibidem,* p. 111.
68 Bruno H. Vanderberghe, *op. cit.,* p. 78.

Dacă ne întrebăm, care a fost calitatea lui superioară, şi care a fost caracteristica sa deosebită, negreşit vom răspunde, că în privința culturii filosofice şi enciclopedice, nu era mai prejos de scriitorii de timpurile sale; ca hermeneut al Sfintei Scripturi a fost aproape de neîntrecut, pentru care toți hermeneuții de după dânsul, pe el l-au avut de bază în herminiile lor; în privința sfințeniei vieții lui a fost unul dintre cei mai rari bărbați ai Bisericii creştine; ca păstor şi administrator al Bisericii creştine a fost de admirat. Dar cu asemenea calități îi găsim împodobiți şi pe alții dintre Părinții Bisericii creştine. Aceea însă, care îl distinge pe Sfântul Ioan de toți ceilalți Părinți, dascăli şi scriitori ai Bisericii creştine, aceea care-l arată a fi de neîntrecut, şi în care n-a avut până acum egal pe nimeni, care şi constituie slava lui particulară, este calitatea de *Hrisostom* pe care i-au acordat-o secolele de după dânsul[69].

Acesta este Sfântul Ioan din Constantinopol: *un mesager al poporului, o inimă mare, un împătimit al studiului Cărții (adică al Bibliei – n.n.) şi iubitor de semeni; un om ce părea să ştie intuitiv care erau nevoile oamenilor şi care să distingă adevărul de fals*[70]. A fost cu adevărat *gură de aur,* a fost cel mai elocvent retor al Bisericii creştine, până în ziua de astăzi. Creştinătatea întreagă, imediat după încetarea lui din viață, l-a proclamat de dascăl ecumenic, cel mai mare luminător al lumii, stâlpul Bisericii, lumina adevărului, trâmbița lui Hristos, prooroc şi vorbitor al tainelor lui Dumnezeu, Theoforul Ioan, Hrisostomul Ioan, voind prin aceasta de a învedera marele lui talent oratoric[71].

Suflet înflăcărat, plin de râvnă pentru tot ce era bun şi frumos, cu ținuta sa independentă şi degajată, cu bogăția şi vioiciunea imaginației sale, cu forța dialecticii, comparațiile potrivite, eleganța, frumusețea şi puritatea stilului, înălțimea şi claritatea sa, cu punctele sale de vedere strict personale şi mai ales cu limbajul său direct şi excesiv de liber, cu nemărginita sa iubire de oameni, cu arta de a *mişca* inimile, teologia sa limpede, nevoințele sale, sfințenia sufletului său, dar, mai ales, cu înaltul său talent de a le vorbi oamenilor, a lucrat pentru Biserică toată viața sa cu o nespusă ardoare şi Biserica l-a aşezat nu numai printre Părinții bisericeşti, ci şi printre Doctorii şi scriitorii săi cei mai celebri. Pentru că Hrisostom a fost şi un mare interpret – deşi nu şi sistematizator – al doctrinei creştine, biserica l-a numit *marele învățător al lumii: τοῦ μεγάλου διδαςχάλου τῆς οἰχουμένης.* Sinoadele ecumenice din: Calcedon (451);

[69] Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *art. cit.,* p. 41.
[70] John Heston Willey, *op. cit.,* p. 180.
[71] Theodosie Athanasiu, Episcopul Romanului, *art. cit.,* p. 19.

Constantinopol (680) şi Niceea (787), îl arată ca martor al adevăratei credinţe. La fel papii Leon cel Mare şi Agato.

Titlul de *Învăţat (Înţelept) al Bisericii* nu se aplică decât pentru un foarte mic număr de scriitori bisericeşti, folosit atât în antichitatea creştină (ei sunt Părinţi ai Bisericii şi Învăţaţi totodată), cât şi în secolele următoare. Presupune o *aprobare specială* din partea Bisericii, şi aceasta nu este dată decât autorilor care adaugă la o *înaltă înţelepciune* adevăruri creştine, o *ortodoxie strictă* şi *o viaţă sfântă* exemplară. Printre ei încă, unii se bucură de o autoritate excepţională. Biserica Ortodoxă are în mod special respect pentru Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nazianz şi Sfântul Ioan Hrisostom, pe care îi numeşte *Învăţaţi ecumenici*[72]. Hrisostom se raliază astfel pleiadei de oameni superiori, luceferi ai Bisericii, ale căror lucrări, virtuţi, geniu, au exercitat atâta influenţă asupra creştinismului. Unii ca el, ca Sfântul Grigorie de Nazianz sau Sfântul Vasile cel Mare, nu sunt doar demni de menţionat printre cei mai admirabili creştini pe care i-a cunoscut istoria, ci *sunt demni de a figura în fruntea unei liste a marilor scriitori din care omenirea îşi face o onoare*[73].

Tragedia vieţii Sfântului Ioan Gură de Aur, cauzată de sinceritatea ieşită din comun şi de integritatea caracterului său, au fost cele care au contribuit la creşterea faimei şi a gloriei Sfântului Ioan. El rămâne cel mai cunoscut dintre Părinţii greci şi una din cele mai fascinante figuri ale antichităţii creştine.

[72] F. Cayré, *op. cit.,* p. 3.
[73] G. Bardy, *op. cit.,* pp. 12-13.

ACTIVITATEA

,,Nimic nu se află pe lumea aceasta care să nu se piardă prin nelucrare. Apa, dacă stă, se împute, dar dacă curge şi rătăceşte prin toate coclaurile, îşi păstrează prospețimea; fierul, dacă rămâne nefolosit, devine moale şi nefolositor, mâncat fiind de multa rugină. Iar cel cu care se lucrează este mult mai folositor şi mai bun, nelucind cu nimic mai puțin ca argintul. Şi dacă ar privi cineva pământul nelucrat, nu ar vedea să scoată ceva bun, ci doar ierburi rele şi spini şi mărăcini şi copaci fără rod. Iar cel lucrat este încărcat de roade bogate. Şi fiecare lucru din cele ce sunt – ca să zicem într-un cuvânt – se strică din pricina nelucrării, iar prin folosirea conform cu rațiunea sa, devine mai bun.

Ştiind, dar, toate acestea – câtă vătămare vine din nelucrare, dar cât câştig vine din lucrare – de prima să fugim, iar de cealaltă să ne apropiem cu osârdie, încât şi viața aceasta să o trăim cu bună cuviință, să hrănim din ale noastre şi pe cei ce au trebuință şi, făcându-ne sufletele noastre mai bune, să avem parte de bunătățile veşnice.” (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 158)

ADAM (starea primordială)

„Că toate animalele erau supuse omului, o spune Scriptura. Ascultă! *Şi a adus Dumnezeu la Adam fiarele şi toate necuvântătoarele, să vadă ce nume le va pune* (Fac., 2, 19). Când Adam a văzut animalele alăturea de el, n-a fugit, ci, ca un stăpân, care pune nume roboților de sub stăpânirea sa, aşa a dat şi el nume tuturor fiarelor. *Şi numele pe care l-a dar Adam, acela a fost numele animalului* (Fac., 2, 19), spune Scriptura. Acesta este semnul stăpânirii. Asta e pricina că Dumnezeu vrând să-i arate lui Adam că e stăpân peste toate cele văzute, i-a dat să pună nume animalelor. Dovada aceasta e îndestulătoare să arate că la început animalele nu înfricoşau pe om. Dar mai este şi o altă dovadă, nu mai neînsemnată decât aceasta, ci chiar cu mult mai puternică.

– Care este dovada?

– Vorbirea şarpelui cu femeia. Dacă şarpele l-ar fi înspăimântat pe om, femeia n-ar fi rămas locului la vederea şarpelui, n-ar fi primit sfatul lui, n-ar fi vorbit cu el cu atâta linişte, ci îndată ce l-ar fi zărit s-ar fi spăimântat şi ar fi fugit. Aşa, însă, vorbeşte şi nu se teme. Nu era pe lume fricos. Dar când a intrat în lume păcatul, i s-a luat omului şi cinstea şi stăpânirea”. (*Omilii la Facere,* omilia IX, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 110-111)

„Ai văzut ce viețuire lipsită de nevoi şi de necazuri? Ai văzut ce viață minunată? Ca un înger trăia omul pe pământ; era îmbrăcat cu trup, dar nu era supus nevoilor trupeşti. Ca un împărat, împodobit cu purpură şi diademă, îmbrăcat în porfiră, aşa se desfăta omul în rai, având cu înlesnire totul din belşug”. (*Omilii la Facere,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 153)

„*Şi a luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care l-a făcut şi l-a pus în raiul desfătării*. N-a fost simplu: *În rai*, ci a adăugat: *al desfătării*, ca să ne arate covârşitoarea plăcere de care avea să se bucure omul datorită locuinței lui. Şi după ce a spus: *L-a pus pe el în raiul desfătării*, a adăugat: *ca să-l lucreze şi să-l păzească*. Şi aceasta este semnul unei mari purtări de grijă. Dar pentru că locuirea în rai îl umplea pe Adam de toată desfătarea, pentru că era încântat de priveliştea pe care o vedea şi de bucuria ce i-o dădea această desfătare, de aceea, pentru ca omul să nu alunece din pricina covârşitoarei tihne şi desfătări – *Că lenevirea duce la orice păcat* (Inț. Sir., 33, 32) – Dumnezeu i-a poruncit să lucreze raiul şi să-l păzească.

– Dar aş putea fi întrebat: Raiul are nevoie să fie lucrat?

– Nu spun asta! Dar Dumnezeu a vrut ca omul să aibă deocamdată puțină grijă de paza raiului şi de lucrarea lui. Dacă omul ar fi fost cu totul scăpat de oboseală, îndată ar fi alunecat spre trândăvie din pricina marii lui tihne; aşa, însă, împlinind o muncă lipsită de durere şi de greutăți, putea fi mai înțelept. La fel, cuvântul *ca să-l păzească*, n-a fost adăugat fără rost. Cuvântul acesta este cuvânt de pogorământ; s-a spus ca omul să poată şti că este supus unui Stăpân, Care, dându-i o atât de mare desfătare, i-a dat odată cu desfătarea şi păzirea raiului”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 158)

„Ce cinste poate fi mai mare decât cinstea dată de Dumnezeu? I-a dat să locuiască în rai, să se încânte de frumusețea celor văzute, să se bucure de priveliştea raiului şi să culeagă mare plăcere de pe urma acestei desfătări. Gândeşte-te ce minunat era să vezi pomii plini de roade, felurimea florilor, varietatea, bogăția frunzelor şi toate celelalte câte era firesc să fie în rai, şi într-un rai sădit de Dumnezeu! De aceea dumnezeiasca Scriptură, luând-o înainte, a spus: *A răsărit încă din pământ tot pomul frumos la vedere şi bun la mâncare* (Fac., 2, 9), ca să putem şti că omul, bucurându-se de atât de mare belşug, a călcat sfatul ce i s-a dat, din pricina marii lui neînfrânări şi trândăvii. Gândeşte-mi-te, iubite, la cinstea covârşitoare cu care a fost învrednicit! I s-a dăruit în rai masă proprie şi deosebită, ca să nu creadă că are şi el aceeaşi hrană cu animalele! I s-a dăruit să locuiască în rai ca un împărat şi să se desfăteze de cele de acolo şi, ca un stăpân, să fie despărțit de

animalele puse în slujba lui”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 160-161)

„Că după călcarea poruncii a trăit bărbatul cu femeia; până atunci trăiau în rai ca îngerii; nu erau aprinşi de poftă, nu erau asaltaţi de alte patimi, nu erau supuşi nevoilor firii, ci au fost făcuţi cu totul nestricăcioşi şi nemuritori, că nici nu aveau nevoie de îmbrăcăminte:

Erau, spune Scriptura, *amândoi goi şi nu se ruşinau* (Fac., 2, 25).

Nu intrase încă păcatul şi neascultarea; erau îmbrăcaţi cu slava cea de sus; de aceea nici nu se ruşinau; după călcarea poruncii, însă, a intrat şi ruşinea şi au cunoscut că sunt goi”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 172-173)

„Când mă gândesc la felul de viaţă pe care Dumnezeu l-a dăruit omului, făcându-i atât de bogate binefaceri; când mă gândesc mai întâi că, înainte de facerea lui, Dumnezeu a adus la fiinţă pentru el toată podoaba zidirii, că l-a făcut mai târziu să se bucure de toate cele văzute; când mă gândesc apoi că Dumnezeu a poruncit să se facă raiul, pentru că a voit ca omul să locuiască în el, că l-a despărţit de animalele necuvântătoare, că i-a dat putere asupra tuturor şi i-a poruncit să le pună nume tuturor, aşa cum pune nume un stăpân robilor şi supuşilor, când mă gândesc, apoi, că Adam singur avea nevoie de un ajutor de aceeaşi fiinţă cu el, ca să-i ţie tovărăşie, şi că Dumnezeu nici asta n-a lăsat-o la o parte, ci a făcut-o pe femeie în chipul în care a voit şi i-a încredinţat-o lui şi că odată cu toate acestea i-a dăruit şi vrednicia profeţiei; când mă gândesc, apoi, că după aceste nespuse binefaceri i-a dăruit şi binele cel mai mare din toate, anume că l-a scăpat de toate grijile trupului, că l-a făcut să nu aibă nevoie nici de haine, nici de vreo altă trebuinţă, ci că a voit, după cum spuneam mai înainte, ca omul să trăiască pe pământ ca înger pământean”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 173)

„Dumnezeu i-a dăruit omului dintru început viaţă îngerească, l-a umplut de mii şi mii de binefaceri şi pe lângă toate celelalte l-a mai învrednicit şi cu har profetic. V-am spus toate acestea ca atunci când veţi vedea trândăvia omului după atâtea binefaceri, să nu mai aruncaţi vina pe Dumnezeu, ci să puneţi totul în sarcina omului. El însuşi a fost luişi pricina tuturor relelor (...) el a fost pricina pierderii atâtor bunuri şi a osândei pe care a suferit-o din pricina neascultării”. *Omilii la Facere,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 173)

„Gândeşte-te la covârşitoarea lor fericire! Erau mai presus de toate cele trupeşti; ca şi cum ar fi fost în cer aşa trăiau pe pământ; erau în trup, dar nu îndurau cele trupeşti; n-aveau nevoie nici de casă, nici de acoperiş, nici de haine; de nimic de toate acestea! Şi nu fără rost, nici în zadar ne-a spus dumnezeiasca Scriptură lucrul acesta, ci ca să cunoaştem ce viață lipsită de dureri duceau cei dintâi oameni în rai, ca să cunoaştem traiul lor fără durere şi, ca să spun aşa, starea lor îngerească, pentru ca atunci când vom vedea că au pierdut totul, că din atât de bogați au ajuns în neagră sărăcie, să punem totul pe seama trândăviei lor". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 176)

„… gândeşte-te, că la început nici una din fiarele făcute nu erau înfricoşătoare nici bărbatului, nici femeii, ci toate li se supuneau şi-i recunoşteau stăpânia; erau blânde şi supuse şi fiarele sălbatice, aşa cum sunt acum cele domestice". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 177)

„El (Dumnezeu – n.n.) a voit, dintru început, ca omul să trăiască în rai, să aibă o viață lipsită de dureri, scăpată de osteneli, să ducă o viață întru nimic inferioară îngerilor şi puterilor celor netrupeşti, deşi era îmbrăcat cu trup, şi să fie mai presus de nevoile trupeşti." (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 332)

„,… împreună-vorbirea cu Dumnezeu, neîngrijirea vieții, izbăvirea de scârbe, de griji, de necazuri şi toate celorlalte, toate acestea zic erau tainele nemuririi. Adam nu avea nevoie nici de haine, nici de casă sau de altceva de acest fel, ci el locuia mai mult cu îngerii; multe de-ale viitorului le prevedea şi era plin de înțelepciune. Ceea ce Dumnezeu făcuse pe ascuns de dânsul şi fără ştiința lui – vreau să zic despre Eva, femeia lui – aceea el a cunoscut-o îndată, căci zicea: *Aceasta este os din oasele mele şi trup din trupul meu* (Fac. 2, 23). Durerea însă şi necazul mai pe urmă au venit, mai pe urmă sudoarea, mai pe urmă ruşinea, şi frica, şi lipsa de îndrăznire. La început nu era nici întristare, nici durere şi nici suspin. Însă el nu a rămas în acea vrednicie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 177)

„Căci trupul acela nu era vremelnic şi supus stricăciunii, ci ca o statuie de aur ieşită proaspăt din cuptor şi strălucind de-ți lua ochii; aşa era trupul acela slobod de orice stricăciune, nici trudit de muncă, nici întinat de

sudoare, neîmpresurat de griji şi de mâhnire, nici suferind de ceva care să-i aducă stricăciune. (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 8-9)

„Adam şi Eva trăiau fără căsătorie. Erau în rai ca în cer şi se desfătau de prietenia lui Dumnezeu. Erau izgonite din sufletul lor dorința de împreunare, zămislire, durerile naşterii, naşterea de copii, orice fel de stricăciune. Ca un curs de apă limpede izvorâtă dintr-un izvor curat era viața lor în rai, împodobită cu feciorie.” (*Despre Feciorie*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 26)

„La început, era temut de toate animalele şi fiarele sălbatice; Dumnezeu le-a adus pe toate în fața omului şi nici una nu îndrăznea să-l vatăme sau să-l atace, deoarece vedea că în om străluceşte chipul împărătesc al lui Dumnezeu. Dar când, prin păcat, a întunecat acele trăsături dumnezeieşti, Dumnezeu l-a dat jos de pe tronul său.” (*Despre Feciorie*, 46, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 82)

,,Căci după ce l-a plăsmuit pe cel întâi zidit, de îndată, chiar dintru început, l-a sălăşluit în rai şi l-a dăruit cu acea viață[74] fără de chinuri, lăsându-l să se înfrupte din toate cele din rai în afară de un singur pom.” (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 45)

ADAM (grădina Edenului)

„Iar cuvântul *Eden* înseamnă pământ virgin. Aşa era pământul acela în care Dumnezeu sădise raiul: *A sădit Dumnezeu raiul în Eden, către răsărit* (Fac., 2, 8), ca să cunoşti că raiul n-a fost lucrul mâinilor omeneşti. Pământul era virgin; nu intrase plugul în el, nu se deschisese în brazde, şi a odrăslit numai la poruncă pomii aceia, fără să cunoască mâinile plugarului. De asta l-a numit Eden, pentru că era pământ virgin. Pământul acesta virgin a fost o închipuire a slăvitei Fecioare. După cum acest pământ ne-a odrăslit nouă raiul, fără să primească seminţe în el, tot aşa şi Fecioara ne-a odrăslit pe

[74] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *βιος*: viața biologică a lui Adam era şi ea lipsită de efort şi chinuri. (n.s. 1, p. 45)

Hristos, fără să primească sămânță de bărbat.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 31)

„Când dar te va întreba iudeul: *Cum a născut Fecioara?*, întreabă-1 şi tu: *Cum a născut pământul cel virgin acei minunați pomi?* Că pământ virgin se traduce *Eden* în limba evreiască! Iar dacă cineva nu crede, să întrebe pe cei ce cunosc limba evreiască, şi vor vedea că aceasta-i tălmăcirea cuvântului Eden.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 31)

ADAM (lucrarea lui Adam în Eden)

„Căci, înainte de păcat, când Adam se bucura de multă libertate, i s-a poruncit să se îndeletnicească cu oarecare lucrare a pământului, nu prea grea - ce-i drept - nici cerând multă trudă, dar aducând cu sine multă înțelepciune... *L-a pus pe dânsul ca să lucreze şi să păzească raiul* (Facerea 2, 15).” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 157)

ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele)

„Fiarele aveau frică şi cutremur de om ca de un stăpân, şi se plecau în fața lui - iar după ce am căzut din îndrăznirea către Dumnezeu şi din cinste, din pricina aceasta am ajuns să avem frică noi de ele.

De unde se vede acest lucru? Dumnezeu a adus fiarele la Adam să vadă ce nume le va pune: şi n-a fugit Adam, ca unul care se temea, ci le-a pus nume tuturor ca unor robi supuşi. Acesta este simbol al stăpânirii: de asta şi Dumnezeu, vrând să-i arate şi prin aceasta care e prețul stăpânirii pe care i-o dăruise, l-a pus să dea nume fiarelor, şi numele puse le-au rămas - fiindcă Scriptura spune: *Tot ce a numit Adam, acesta e numele lor* (Fac., 2, 19). Acesta e un semn că primul nu avea frică de fiare mai înainte de cădere, iar al doilea, mai limpede ca primul, este împreună-vorbirea şarpelui cu femeia, că dacă oamenii s-ar fi temut de fiare, n-ar fi rămas pe loc femeia văzând şarpele, ci s-ar fi pus pe fugă; n-ar fi primit sfatul lui, nu ar fi stat de vorbă cu atâta lipsă de frică, ci îndată s-ar fi speriat şi ar fi fugit. Dar iată, stă de vorbă şi nu se teme - că încă nu ființa teama aceasta ...” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 39-40)

ADAM (numele „Adam”)

„ -Pentru ce, dar, 1-a numit aşa?

- Ca să-i arate, prin numele ce-l poartă, nimicnicia firii sale.

Ca într-un stâlp de aramă a săpat în numele său nimicnicia firii sale, ca să-i fie numele dascăl de smerenie, ca să nu-şi facă o idee mai mare de valoarea sa. Noi ştim bine că suntem pământ; o ştim chiar din viată. Adam însă nu văzuse pe nimeni mort înaintea lui, nu văzuse pe nimeni desfăcut în pulbere. Frumusețea trupului lui era aşa de mare, încât era ca a unei statui de aur ieşită acum din cuptor. Aşa strălucea trupul lui! Deci, ca nu cumva frumusețea chipului să-l facă să se trufească, i-a dat în schimb un nume în stare să-i fie dascăl de smerenie. Avea să se apropie şi diavolul de el şi să-i vorbească de mândrie. Avea să-i spună: *Veți fi ca nişte dumnezei* (Fac., 3, 5). Deci, ca să nu-şi închipuie niciodată că este egal cu Dumnezeu, - gândindu-se la numele său care-i arăta că este pământ -, de aceea Dumnezeu ocupă mai dinainte cugetul lui cu numele, pentru ca prin numele acesta să-i dea destulă tărie spre a îndepărta ispita cea viitoare a vicleanului diavol. Amintindu-i de înrudirea lui cu pământul şi arătându-i toată noblețea firii sale, aproape că îi grăieşte aşa: *Dacă ți se va spune că vei fi ca un Dumnezeu, adu-ți aminte de numele tău, şi vei lua destul îndemn ca să nu primeşti sfatul! Adu-ți aminte de mama ta; din înrudirea aceasta cunoaşte-ți nimicnicia, nu ca să cunoşti smerenia, ci ca să nu fii niciodată cuprins de mândrie!* Din această cauză şi Pavel spunea: *Cel dintâi om,* Adam, *este din pământ, pământesc.* Tălmăcindu-ne ce înseamnă Adam, a spus: *este din pământ, pământesc; omul cel de-al doilea este* (Domnul) *din cer* (I Cor., 15, 47)." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 32-33)

ADAM (pune nume animalelor, el fiind stăpânul lor)

„Află, deci, din punerea numelor animalelor, că omul era plin de multă înțelepciune. *Şi le-a adus la Adam să vadă ce nume le va pune*. Dumnezeu face asta voind să ne dea dovadă de multă înțelepciune a lui Adam. Şi iarăşi spune: *Şi numele pe care l-a pus Adam sufletului viu, acela a fost numele lui*.

Dar lucrul acesta s-a făcut nu numai pentru ca să aflăm de înțelepciunea lui Adam, ci ca să ni se arate, prin punerea numelor, că omul este stăpânul lor. Şi oamenii obişnuiesc să facă la fel ca să arate că sunt stăpâni: atunci când cumpără robi, le schimbă numele. De aceea Dumnezeu îl pregăteşte pe Adam ca pe un stăpân, să pună nume tuturor animalelor.

Nu trece cu uşurință, iubite, pe lângă cele spuse! Gândeşte-te cât de mare îi era înțelepciunea lui Adam, ca să poată pune nume atâtor neamuri de

păsări, de târâtoare, de fiare, de dobitoace şi tuturor celorlalte animale, domestice şi sălbatice, celor care trăiesc în apă, celor care ies din pământ, într-un cuvânt tuturor animalelor şi să pună fiecărui neam de animale numele lui propriu şi potrivit. *Tot numele*, spune Scriptura, *pe care l-a pus Adam sufletului viu, acela a fost numele lui*. Ai văzut putere desăvârşită? Ai văzut autoritate de stăpân? Pe lângă toate celelalte, gândeşte-te şi la aceea că au venit la Adam cu toată supunerea, ca la un stăpân, ca să primească nume, şi leii şi panterele şi viperele şi scorpiile şi şerpii şi toate celelalte fiare mai sălbatice decât acestea. Şi omul nu s-a temut de nici una din ele.

Să nu osândească nimeni făpturile create de Stăpân şi să-şi ascută limba împotriva Creatorului, dar mai bine spus, împotriva capului lui şi să spună acele netrebnice cuvinte: *Pentru ce au fost făcute fiarele sălbatice*? Punerea numelor ne arată bine că toate fiarele sălbatice, la fel ca acelea blânde, au recunoscut că omul le e stăpân şi ele îi sunt roabe. Numele dat atunci animalelor dăinuieşte până astăzi, iar Dumnezeu a întărit asta, ca să ne aducem aminte necontenit şi de cinstea pe care a primit-o omul de la început de la Stăpânul universului, când toate animalele îi erau supuse, şi să ne aducem aminte şi de pierderea acestei cinste. Să ne aducem aminte de toate acestea, ca să-i atribuim omului vina că, prin păcat, şi-a tăiat puterea ce-o avea asupra animalelor”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 163-164)

„Şi ca să te încredințezi că era umplut de înțelepciune duhovnicească, auzi dovada.

A adus Dumnezeu la el fiarele ca să vadă ce nume le va pune: şi cum le-a numit pe ele Adam, acesta numele lor. Gândeşte-te, dar, de câtă înțelepciune era umplut, că a putut să pună nume atâtor soiuri de vietăți aşa de felurite şi deosebite – dobitoacelor, târâtoarelor, păsărilor – şi încă pentru fiecare în parte: că Dumnezeu a primit punerea numelor şi n-a vrut să le şteargă, aşa încât numele acelea au rămas neschimbate – ceea ce dovedeşte că Adam nu a greşit, fiindcă Scriptura zice: *tot, cum le-a numit Adam, acesta este numele lor*.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 79)

ADAM (pomul cunoştinței binelui şi răului din Eden)

„Mi se poate, însă, spune:

– Dar iată, Scriptura a numit pomul acesta pomul cunoştinței binelui şi răului!

– Ştiu şi eu! Dar dacă ai vrea să înțelegi felul în care obişnuieşte să vorbească dumnezeiasca Scriptură, ai şti pentru ce a dat acest nume pomului.

N-a fost numit aşa pentru că avea calitatea de a da cunoştință, ci pentru că el a prilejuit călcarea poruncii şi, deci, prin el a intrat în om conştiința păcatului şi ruşinea. Pentru asta a fost numit aşa. Dumnezeiasca Scriptură obişnuieşte să dea nume locurilor de la întâmplările ce s-au petrecut în acele locuri. Deci, dumnezeiasca Scriptură a numit pomul acesta pomul cunoştinței binelui şi răului pentru că el avea să fie prilej al călcării sau păzirii poruncii". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 185)

„Voi vorbi mai întâi despre pomul cunoaşterii binelui şi răului, ca să lămurim dacă din el s-a făcut lui Adam cunoştința binelui şi răului, sau dacă şi mai înainte de a mânca din el ştia să facă această deosebire. Deci, aş cuteza să zic că şi mai înainte de a mânca ştia să facă deosebirea asta: că dacă nu ar fi ştiut ce este bun şi ce este rău, ar fi fost mai dobitoc decât dobitoacele, şi el, stăpânul, ar fi fost mai lipsit de minte decât slugile; căci cum n-ar fi un lucru nelalocul lui ca oile şi caprele să ştie ce verdețuri le sunt de trebuință şi care le sunt otrăvitoare şi să nu dea năvală la orice le cade în față, ci să facă deosebire şi să ştie limpede ce le vătăma şi ce le este de folos, iar omul să fie lipsit de o asemenea pază? Păi dacă nu ar fi avut-o, n-ar fi făcut doi bani, ci mai netrebnic decât toate vietățile ar fi fost: căci ar fi fost cu mult mai de dorit pentru el să petreacă în întuneric şi să i se scoată ochii şi să fie lipsit de lumină decât să nu ştie ce-i bine şi ce-i rău, că dacă lipseşti viața noastră de această cunoştință, ne-ai răpit viața cu totul şi ai umplut toate de multă încurcătură - fiindcă ne deosebim de dobitoace şi suntem mai buni decât fiarele prin faptul că ştim ce e răutatea şi ce-i virtutea, şi cunoaştem ce este rău, şi nu suntem în neştiință de ce e bine. Iar dacă ştim asta acum - şi nu doar noi, ci şi sciții şi ceilalți barbari - cu mult mai mult o ştia omul dinainte de păcat; şi nu avea cum să rămână deşert de culmea bunătăților cel cinstit cu atâtea cinstiri - cum ar fi chipul, asemănarea şi celelalte binecuvântări, fiindcă nu cunosc binele şi răul doar câți sunt din fire lipsiți de minte - iar Adam era umplut de înțelepciune multă, şi în stare să facă deosebire între acestea două." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, pp. 77-79)

„Deci, cel care ştia asemenea lucruri, spune-mi, nu ştia ce-i bine şi ce-i rău? Dar ce noimă ar avea asta? Că dacă nu ştia ce-i bine şi ce-i rău înainte de a mânca din pom, ci a aflat după ce a mâncat din el, păcatul s-a făcut lui dascăl de înțelepciune, şi şarpele a fost nu amăgitor, ci sfătuitor spre cele de folos, făcându-l pe om din fiară ce era. Dar nu este aşa, nu - ferească Dumnezeu! Că dacă nu ştia ce-i bun şi ce-i rău, cum putea primi porunca? Întrucât nimeni nu dă lege celui care nu ştie că este rea călcarea legii; iar

Dumnezeu a dat lege, şi pe cel care a călcat-o l-a pedepsit: şi nu ar fi făcut nici unul din aceste lucruri de nu l-ar fi făcut dintru început cunoscător al virtuţii şi al răutăţii. Vezi cum din toate părţile ni se dovedeşte că nu după ce a mâncat din pom a cunoscut binele şi răul, ci cunoştea acestea şi mai înainte?" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, pp. 80-81)

„Chiar în acelaşi chip ştia şi Adam că este bună ascultarea şi rea neascultarea; iar mai târziu a aflat şi mai limpede - când, gustând din pom, a fost aruncat afară din rai şi a căzut din fericirea aceea. Deci, după ce a căzut în pedeapsă pentru că a gustat din pom în ciuda opreliştii puse de Dumnezeu, pedeapsa l-a învăţat mai limpede, prin cercare, cât de rău e să nu asculţi de Dumnezeu şi cât bine e să asculţi de El. De aceea se cheamă pomul *al cunoştinţei binelui şi răului*. *Dar pentru ce se cheamă pomul al cunoştinţei binelui şi răului, dacă firea pomului nu în sine avea cunoştinţa binelui şi răului, ci din pedeapsa pentru neascultarea săvârşită în privinţa pomului a învăţat omul mai desluşit cum e cu binele şi cu răul?* Fiindcă Scriptura are obiceiul acesta: ca atunci când are loc vreun lucru să dea numire după acel lucru locurilor şi timpurilor în care s-a petrecut el. Şi ca să fie mai limpede ce spun, vă voi lămuri printr-o pildă. Isaac a săpat cândva puţuri; vecinii au încercat să strice puţurile acestea; s-a întâmplat acolo oarecare sfadă, şi a pus numele puţului: *Vrajbă* (Fac., 26, 21) - nu fiindcă ar fi nutrit puţul vreo ură, ci fiindcă sfada s-a făcut cu privire la el. Aşa şi pomul se numeşte *al cunoştinţei binelui şi răului*: nu fiindcă ar fi avut el această cunoştinţă, ci fiindcă prin el s-a făcut întemeinicirea cunoştinţei binelui şi a răului. Altă pildă: a săpat puţ Avraam, iar Avimeleh i-a făcut necazuri; apoi s-au întâlnit, au curmat duşmănia şi, schimbând între ei jurăminte, au pus puţului cu pricina numele de *Fântâna jurământului* (Fac. 21, 31) - nu fiindcă ar fi jurat puţul, ci fiindcă jurământul se făcuse cu privire la el.

Vezi că nu locurile sunt pricină lucrurilor, chiar dacă iau numele lor ?" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, pp. 92-93)

„Iacov a văzut îngeri întâmpinându-l şi tabăra lui Dumnezeu, şi a pus locului numele de *Tabără*. Deşi nu era locul tabără, totuşi s-a chemat *Tabără*, fiindcă acolo a văzut Iacov tabăra. Vezi că locul şi-a primit numele de la lucrul întâmplat în el? La fel şi cu pomul cunoştinţei binelui şi răului: se cheamă astfel, nu fiindcă ar fi cuprins cunoaşterea binelui şi răului, ci fiindcă prin el s-a făcut dovedirea cunoaşterii binelui şi răului, punerea la încercare a ascultării." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, pp. 93-94)

ADAM (pomul vieții din raiul desfătării)

„*Şi acum, ca nu cumva să-şi întindă mâna şi să ia din pomul vieții şi să mănânce şi să trăiască în veci*.

Cu alte cuvinte Dumnezeu spune aşa: *Pentru că omul a dat dovadă de mare neînfrânare, călcând porunca ce i s-a dat, a ajuns muritor; de aceea, ca omul să nu mai îndrăznească iarăşi să mănânce şi din pomul celălalt, care îi dădea viață veşnică, şi deci să păcătuiască veşnic, e mai bine pentru el să fie scos din rai*. Aşadar scoaterea lui Adam din rai este mai degrabă o faptă de purtare de grijă decât de mânie". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 211)

ADAM (porunca dată de Dumnezeu primilor oameni)

„*Şi pomul vieții în mijlocul raiului şi pomul cunoştinței binelui şi răului*.

După ce dumnezeiasca Scriptură ne-a învățat că la porunca Stăpânului pământul a dat tot felul de pomi, frumoşi la vedere şi buni la mâncare, a spus: *Şi pomul vieții în mijlocul raiului şi pomul cunoştinței binelui şi răului*.

Stăpânul cel iubitor de oameni, ca un Creator ce era, cunoştea mai dinainte vătămarea ce avea să i se nască omului în scurgerea vremii din pricina tihnei lui în rai. De aceea a pus în mijlocul raiului şi pomul vieții şi pomul cunoştinței binelui şi răului, pentru că Dumnezeu avea, nu după multă vreme, să-i poruncească să nu mănânce din pomul cunoştinței binelui şi răului. Scopul acestei oprelişti a fost ca omul să poată şti că prin harul şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu are atâta fericire şi că Dumnezeu este Stăpân şi Creator şi al firii lui, şi al tuturor celor văzute". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 153)

„*Şi l-a sfătuit*, spune Scriptura, *Domnul Dumnezeu pe Adam zicând: Din tot pomul din rai să mănânci, dar din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mâncați din el, că în ziua în care veți mânca din el, cu moarte veți muri*. Aproape că îi spune: *Îți cer, oare, un lucru greu şi împovărător? Nu! Îți îngădui să mănânci din toți pomii; numai de acesta te sfătuiesc să nu te atingi! Îți hotărăsc, însă, şi o mare pedeapsă, ca, înțelepțit de frică, să păzeşti sfatul ce ți-am dat*. A făcut la fel ca un stăpân darnic, care încredințează cuiva o casă mare; dar, pentru ca să-i rămână întreagă stăpânirea asupra casei, cere să i se dea un mic venit. Tot aşa şi Stăpânul nostru Cel iubitor de oameni, i-a îngăduit lui Adam să se bucure de toți pomii din rai, dar l-a sfătuit să nu se atingă de unul singur, ca să poată şti

omul că are un stăpân de Care se cuvine să asculte şi să se plece poruncilor Lui.

Cine ar putea admira după vrednicie dărnicia Stăpânului obştesc al tuturora? De câte binefaceri nu l-a învrednicit pe Adam fără să fi făcut încă ceva! Nu i-a îngăduit să mănânce numai din jumătate din pomii raiului, nici nu i-a poruncit să nu se atingă de cei mai mulţi din ei şi să se desfăteze cu restul, ci a voit ca Adam să mănânce din toţi pomii din rai afară de unul, din care l-a sfătuit să nu mănânce. Dumnezeu a arătat cu fapta că n-a făcut asta pentru altă pricină, ci numai pentru ca omul să poată şti cine i-a făcut binefaceri atât de mari.

Pe lângă celelalte, uită-te, şi cu acest prilej, la bunătatea lui Dumnezeu! Cu câtă cinste a acoperit pe femeia pe care avea s-o facă din Adam! Nu fusese încă adusă pe lume femeia şi Dumnezeu porunceşte, ca şi cum ar vorbi amândurora: *Să nu mâncaţi din el* şi: *În ziua în care veţi mânca din el, cu moarte veţi muri*. A arătat chiar dintru început că bărbatul şi femeia una sunt, aşa precum zice şi Pavel: *Bărbatul este cap femeii* (Efes., 5, 23). Dumnezeu vorbeşte, deci, ca la doi, pentru ca mai târziu, după ce o va fi făcut pe femeie din el, bărbatul să aibă pricină a-i face şi ei cunoscută porunca lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 160-161)

,,- Pentru ce Dumnezeu le-a mai dat această poruncă o dată ce ştia că strămoşii noştri vor păcătui?

- Şi acestea sunt tot cuvinte diavoleşti şi născociri de gânduri necuvioase. Că Dumnezeu a avut mai mare purtare de grijă de oameni dacă a dat această poruncă decât dacă nu o dădea, se va vedea lămurit din cele ce voi spune. Să presupunem că Adam n-ar fi avut o voinţă atât de slabă, aşa cum faptele au dovedit-o; să presupunem că n-ar fi primit nici o poruncă şi ar fi rămas să trăiască desfătându-se în rai. Spune-mi, te rog, moliciunea şi trândăvia de pe urma bunului trai l-ar fi dus la mai rău sau la mai bine? Îşi poate da seama orişicine că ar fi căzut în cele mai mari păcate, deoarece nu lua seama la el însuşi. O dată ce încă nici nu era sigur că va ajunge nemuritor, ba, dimpotrivă, ştia bine că această nădejde îi era încă îndepărtată, şi totuşi s-a înălţat la o aşa de mare mândrie şi nebunie, încât să nădăjduiască acest lucru, că va ajunge dumnezeu, deşi această nădejde îi era întemeiată nu pe altceva decât pe spusele diavolului care-i făgăduia îndumnezeirea, spune-mi, te rog, la ce nebunie n-ar fi ajuns dacă era sigur că este nemuritor? Ce păcate n-ar fi săvârşit? Ar mai fi ascultat oare vreodată de Dumnezeu? Aducând această acuzaţie lui Dumnezeu, faci acelaşi lucru ca şi când ai ţine de rău pe cel care opreşte curvia, pentru că cei cărora le este

adresată porunca au de gând să curvească. Nu sunt aceste cuvinte culmea nebuniei? Să presupunem că omul n-ar fi primit această poruncă de la Dumnezeu şi că diavolul s-ar fi apropiat de el şi l-ar fi sfătuit să se revolte împotriva lui Dumnezeu; şi în acest caz diavolul l-ar fi convins foarte uşor pe om să o facă. Dacă, şi după ce a primit porunca lui Dumnezeu, a dispreţuit pe Dumnezeu, Care i-a dat-o, atunci, dacă n-ar fi primit nici o poruncă de la El, iute ar fi uitat că mai are un stăpân." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* pp. 132-133)

„Atunci de ce i-a dat Dumnezeu această poruncă lui Adam, dacă ştia că o va călca? Dar tocmai faptul că i-a dat această poruncă este dovada interesului Său pentru om, interes care se arată mult mai mare decât dacă n-o dădea. Să presupunem că Adam n-ar fi primit nici o poruncă de la Dumnezeu, ci ar fi rămas în rai trăind în desfătare şi bunătăţi nesfârşite. Oare moliciunea şi trândăvia provenite din desfătarea aceasta l-ar fi condus la ceva mai rău sau mai bun? Este evident pentru oricine, cred, că ar fi ajuns pe crestele răutăţii, dacă n-ar fi avut nici o grijă şi nici o limită. Căci, deşi nu era încă încredinţat de nemurirea lui, ajunsese la o asemenea mândrie şi necumpătare, încât nădăjduia să devină Dumnezeu, cu toate că nu avea nici o dovadă că diavolul, care i-a făgăduit asta, era vrednic de crezare. Vă daţi seama în ce punct de nechibzuinţă ar fi ajuns, dacă ar fi fost sigur de nemurirea lui? Ar fi existat păcat pe care să nu-l facă? Ar fi ascultat vreodată de vreo poruncă a lui Dumnezeu? O poruncă a primit de la Domnul şi L-a nesocotit atât de mult. Dacă nu i-ar fi dat nici o poruncă, ar fi uitat degrabă că este făptura Lui." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 175)

„Pentru care lucru i-a dat Dumnezeu lui Adam porunca aceasta? Cunoscându-l pe el mai înainte că va cădea în păcatul neascultării. Şi pentru ce i-a dat el lui această poruncă? Era semn de mai mare grijă decât când nu i-ar fi dat poruncă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 134)

ADAM (diavolul invidia fericirea primilor oameni)

„Diavolul văzând că omul era în cinste şi neputând suferi fericirea de care se bucura el, nu cruţă nimic pentru a-l pierde." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 1, p. 232)

ADAM (ispitirea primilor oameni de către diavol)

„Şi ce a făcut demonul? A găsit fiara aceasta, adică pe şarpe, care întrece în înțelepciune celelalte animale, precum mărturiseşte şi fericitul Moise, spunând: *Iar şarpele era cel mai înțelept dintre toate fiarele cele de pământ, pe care le-a făcut Dumnezeu*. S-a folosit diavolul de şarpe, ca de o unealtă; şi prin el a înşelat vasul cel fără vicleşug, cel mai slab, adică pe femeie, vorbind cu ea: *Şi a zis şarpele femeii*". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 177)

„Ce este că a zis Dumnezeu: *Să nu mâncați din tot pomul raiului*. Uitați-vă, aici, cât e de măiastră viclenia diavolului! Înfăţişează ca sfat şi întrebare ce n-a spus Dumnezeu, ca şi cum ar avea grijă de ei. Asta vrea să arate prin cuvintele: *Ce este că a zis Dumnezeu: «Să nu mâncați din tot pomul raiului»*. Cu alte cuvinte acest viclean demon spune aşa: *Pentru ce v-a lipsit Dumnezeu de o atât de mare desfătare? Pentru ce n-a îngăduit să vă împărtăşiți de bunătățile raiului? V-a dăruit să vă desfătați cu vederea pomilor, dar nu v-a lăsat să mâncați din ei, ca să vă fie plăcerea şi mai mare!*". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 178)

„Mai mult, diavolul nu se mulțumeşte cu atât că rosteşte cuvinte potrivnice celor rostite de Dumnezeu, dar, ca invidios, huleşte pe Creator, ca să-şi poată strecura înşelăciunea, ca să poată sminti pe femeie, spre a-şi ajunge scopul. Şi spune:

Nu veți muri cu moarte. Că ştia Dumnezeu că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii voştri şi veți fi ca nişte dumnezei, cunoscând binele şi răul (Fac., 3, 4-5).

Iată momeala întreagă! A umplut paharul cu otravă, l-a dat femeii; dar femeia n-a vrut să vadă că e aducător de moarte – ar fi putut cunoaşte asta chiar de la început, dacă ar fi voit –. Ea nu; când a auzit pe diavol că pentru aceasta i-a oprit Dumnezeu să mănânce din pom, pentru că *ştia că vi se vor deschide ochii voştri şi veți fi ca nişte dumnezei, cunoscând binele şi răul*, s-a îngâmfat cu nădejdea că are să ajungă egală cu Dumnezeu. Şi a început, deci, să-şi închipuie lucruri mari". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 180)

„Aşa l-a alungat (diavolul - n.n.) pe primul nostru părinte din Paradis. El i-a umflat inima lui de nădejde, de o mai mare ştiință şi de o cinste mai mare, şi îl face să piardă ceea ce avea bucurându-se în pace." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VII, 1, p. 37)

„Aşa cum a făcut (diavolul – n.n.) la început cu Adam, hulind pe Dumnezeu, că e invidios, că e pizmaş. Prin cele ce-l sfătuia numai că nu-i spunea aşa: *Ştia Dumnezeu că vi se vor deschide ochii, ştia că veţi fi ca Dumnezeu; de aceea v-a şi pizmuit; a invidiat cinstea voastră mare*!. Chiar dacă nu i-a spus lui Adam aceste cuvinte, totuşi asta i-a dat să înţeleagă prin cele ce spunea. Uită-te la viclenia lui! După ce diavolul a surpat hotărârea lui Dumnezeu, după ce i-a spus lui Adam că va avea mari bunătăţi neascultând de Dumnezeu, prin deschiderea ochilor, îndumnezeirea şi o cunoaştere deplină, nu i-a spus că Dumnezeu este rău pentru că l-a oprit de a mânca din pom, ca să nu pară că grăieşte ca duşman şi vrăjmaş; ci ia chip de sfătuitor şi purtător de grijă, pentru ca să facă bine primită reaua-i sfătuire. Fapt care s-a şi întâmplat. Diavolul nimic altceva nu voia să facă prin cele ce spunea decât: *Lepădaţi-vă de Dumnezeu Care v-a făcut, că este rău şi duşmănos*! *Nu vrea să aveţi bunătăţi mai mari*! Dar n-a spus deschis aceste cuvinte. Dacă le-ar fi spus, Adam şi Eva ar fi fugit, bănuind că le e duşman. De aceea le-a lăsat pe acestea la o parte, şi-a ascuns gândul şi le-a dat pe ocolite sfatul acela pierzător." (*Despre soartă şi Providenţă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* cuvântul II, pp. 172-173)

„Unii spun că diavolul nu i-ar fi amăgit pe primii oameni dacă nu i-ar fi îngăduit-o Dumnezeu. Ce le vom răspunde? Că, dacă nu se întâmpla aceasta, Adam n-ar fi aflat nicicând cât de mari erau bunătăţile în care se desfăta, nicicând nu s-ar fi izbăvit de superficialitatea şi de neştiinţa lui. Căci cel care se consideră pe el atât de important, încât ar putea deveni chiar Dumnezeu, spuneţi-mi, ce n-ar îndrăzni un asemenea om să facă dacă n-ar fi cuminţit în vreun fel?

Să ne închipuim însă că diavolul n-ar fi apărut deloc. În cazul acesta, oare, ar fi rămas Adam fără de păcat? Aproape cu neputinţă. Cel ce atât de uşor a fost amăgit de o femeie, degrabă ar fi căzut singur în păcat, chiar dacă n-ar fi existat diavolul. Cel ce atât de lesne a fost înşelat de altul, cu siguranţă că şi înainte de înşelare era neatent şi naiv. Diavolul n-ar fi reuşit nimic dacă Adam ar fi fost atent şi înţelept." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 174-175)

„Căci acel viclean diavol, pizmuindu-l pentru vieţuirea din rai, prin nădejdea unei mai mari făgăduieli, i-a răpit ceea ce avea în mână. Căci făcându-l să-şi închipuie că poate fi egal cu Dumnezeu, i-a atras osânda morţii. De acest fel sunt şi acum momelile lui: nu numai că ne depărtează de bunătăţile pe care le avem în mână, ci caută să ne azvârle şi în prăpastie."

(*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 46)

„Şarpele era atunci o creatură suplă, graţioasă, încântătoare; pe el şi-l alege diavolul. Aşa face el încă, aşa face întotdeauna, alegând pentru a ne înşela obiectele care ne plac cel mai mult.

Care va fi primul asalt? Înainte de toate, el caută să desfacă iubirea omului faţă de Binefăcătorul său. Când omul va iubi mai puţin şi se va desface de Dumnezeu, căderea va fi posibilă: *S-a folosit de această maşinatiune ca să-i facă pe oameni nemulţumitori*. Ca urmare a învinuirilor urâte aduse lui Dumnezeu, El îşi pierde prestigiul lui de Binefăcător în ochii Evei, pentru a deveni un stăpân incomod şi un tiran povară: *Pentru ce v-a fi oprit Dumnezeu de la aceste fructe atât de plăcute?...*

Eva ar fi trebuit, indignată, să respingă pe ispititor; cu totul dimpotrivă, ea îi răspunde şi-l încurajează ca să aducă noi încercări şi să-i opună încă mai îndrăzneţe minciuni. O curiozitate nesănătoasă începe să apară: bănuiala, o bănuială nebună, continuă şi o agravează. *Nu veţi muri*. Astfel, Dumnezeu este acuzat de minciună, cuvântul este întors cu îndrăzneală în îndoială, ameninţarea lui este de nici un efect, şi omul nu mai are de ce se teme de dreptatea divină. Lucrurile s-au schimbat ele după şapte mii de ani, şi diavolul se foloseşte de alte înşelări pentru a ne adormi?

Iată că adâncul îşi întredeschide ultima lui adâncime, învingător în toate luptele lui anterioare, diavolul îi dă omului ultima bătălie, şi ispita îngrozitoare pe care i-o prezintă lui va străbate de acum înainte toate veacurile, se va întinde printre toate generaţiile, îşi va înmulţi ravagiile ei şi ne va pierde în cea mai hidoasa necredinţă. Este omul care se face egal cu Dumnezeu! Omul care nu-i mai recunoaşte lui Dumnezeu nici o autoritate, nici o stăpânire, omul ţipând în mândria lui nebună: *Cine este stăpânul nostru?*, omul strigând cu glasul deicid: *Nici Dumnezeu, nici stăpân!,* omul într-un cuvânt, făcându-se pe sine dumnezeu pentru a-l detrona pe Dumnezeu!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 287-288)

ADAM (căderea în păcat a primilor oameni)

„Nu în zadar, nici fără de rost a adus Dumnezeu fiarele şi păsările în faţa lui Adam, ca să le pună nume, ci pentru cele ce aveau să se întâmple nu

după multă vreme. Dumnezeu, cunoscând mai dinainte cele ce aveau să se întâmple, prin cuvintele acestea ale Scripturii ne arată marea înțelepciune pe care a dăruit-o omului creat de El, pentru ca atunci, când va călca porunca cea dată lui de Dumnezeu, să nu socotești că a călcat-o din neștiință, ci să poți ști că a căzut din pricina trândăviei". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 162-163)

„*Şi a pus Adam* – spune Scriptura – *nume tuturor dobitoacelor şi tuturor păsărilor cerului şi tuturor fiarelor pământului* (Fac., 2, 20).

La auzul acestor cuvinte, uită-mi-te iubite, la libertatea voii omului, la covârşitoarea lui pricepere şi nu mai spune că omul nu ştia ce e binele şi ce e răul! Cum să nu fie plin de toată înțelepciunea şi priceperea cel ce a putut pune nume potrivite şi dobitoacelor şi păsărilor şi fiarelor, cel ce n-a încurcat ordinea, nici n-a pus animalelor sălbatice numele ce se potrivea animalelor blânde, şi nici n-a dat animalelor blânde numele potrivit celor sălbatice, ci tuturor le-a dat numele ce i s-a potrivit?" (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„A smintit (demonul – n.n.) mai întâi pe femeie, pentru că totdeauna ea poate fi mai uşor înşelată şi apoi prin ea pe cel întâi-zidit (pe Adam – n.n.)". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 177-178)

„Ar fi trebuit ca femeia să înțeleagă chiar din încercarea diavolului covârşitoarea lui nebunie; ar fi trebuit să înțeleagă că diavolul intenționat spune cele ce n-au fost, că se preface că are grijă de ea, ca să poată afla ce poruncă le-a dat Dumnezeu şi să-i ducă astfel la călcarea poruncii. Femeia putea, dar, să-şi dea seama de înşelăciune şi să-i întoarcă spatele, să nu asculte vorbele lui de prisos şi să n-o pogoare la atâta smerenie, dar n-a vrut. Ar fi trebuit ca de la început să nu fi suferit să stea de vorbă cu el, ci să fi vorbit numai cu acela pentru care a fost adusă la existență, numai cu acela care era de aceeaşi vrednicie cu ea şi căruia i s-a dat ca ajutor. Dar pentru că a fost târâtă, nu ştiu cum, de a stat de vorbă cu şarpele şi a primit de la şarpe, ca printr-o unealtă, pierzătoarele cuvinte ale diavolului, ar fi fost firesc ca îndată ce a văzut că se contrazic cuvintele lui, că dă o altă poruncă decât Creatorul ei, şi că grăieşte alte cuvinte, potrivnice celor spuse de Creatorul ei, da, ar fi fost firesc să-i întoarcă spatele, să fugă de vorbele lui şi să-i fie scârbă de cel ce îndrăznea să-şi ascută limba împotriva poruncii date lor de Dumnezeu. Femeia, însă, din pricina marii ei neatenții, nu numai că nu i-a întors spatele, ba i-a mai şi descoperit întreaga poruncă şi a aruncat înaintea porcului mărgăritarele…". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, II, în col. PSB,

vol. 21, p. 178)

„Dar, acum, după ce a fost înşelată de această fiară vicleană, spunându-i-se că nu numai că nu vor muri, ba dimpotrivă, vor ajunge egali cu Dumnezeu, atunci nădejdea făgăduinței a împins-o să mănânce din pom; n-a vrut să rămână în hotarele ei, ci a socotit mai vrednic de credință pe duşmanul şi vrăjmaşul mântuirii noastre decât cuvintele lui Dumnezeu; dar a aflat, prin ea însăşi, nu după multă vreme, că pierzător fusese sfatul şi că mâncarea din pom adusese peste ei nenorocire". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 181)

„Ce-ai făcut, femeie? Nu numai că ai primit pierzătorul sfat, călcând legea dată de Dumnezeu şi făcând de ocară porunca, nu numai că ai fost atât de neînfrânată că nu te-ai mulțumit cu atâta desfătare, ci ai îndrăznit să pui mâna şi pe rodul singurului pom, de care ți-a poruncit Dumnezeu să nu te atingi! Te-ai încrezut în cuvintele şarpelui, ai socotit mai vrednic de credință sfatul lui decât porunca dată de Cel ce te-a creat! Ai fost aşa de cumplit înşelată că nici iertare nu mai meriți! Oare era de acelaşi fel cu tine cel ce ți-a dat sfatul? Nu! Era unul din supuşii tăi peste care aveai putere. Pentru ce te-ai făcut atâta de ruşine? Ai părăsit pe cel pentru care ai fost creată, spre ajutorul căruia ai fost adusă pe lume, a cărui părtaşă la vrednicie erai, cu care erai de aceeaşi ființă şi de un glas şi ai primit să stai de vorbă cu şarpele şi prin animalul acesta ai primit sfatul diavolului, vădit potrivnic legiuirii Creatorului! Şi nici aşa nu i-ai întors spatele, ci, cu nădejdea făgăduinței lui, ai îndrăznit să mănânci din pom! Fie! Te-ai prăvălit în prăpastie şi ai pierdut o cinste atât de mare! Dar pentru ce ai luat tovarăş la această cumplită cădere şi pe bărbatul tău, pentru ce ai fost duşman celui căruia trebuia să-i fii de ajutor, pentru ce pentru puțină mâncare ai înstrăinat bunăvoința lui Dumnezeu de la el, după ce o înstrăinaseşi de la tine? Ce nebunie mare te-a dus la atâta îndrăzneală? Nu-ți era de ajuns că duceai o viață lipsită de suferințe, că aveai trup, dar nu aveai nevoie de nimic din cele trupeşti? Nu-ți era de ajuns că te bucurai de toate cele din rai, afară de un singur pom? Nu-ți era de ajuns că erau sub stăpânirea voastră toate cele văzute, că aveați stăpânirea peste toate?". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 181-182)

„Mai poți, oare, suferi pe cei ce vor să spună că omul a avut cunoştința binelui şi răului după ce a mâncat din pom, când chiar înainte de a fi mâncat era plin de atâta înțelepciune şi pe lângă înțelepciune mai era învrednicit şi de har profetic? Cum mai poți gândi asta, când caprele, oile şi toate

animalele ştiu care iarbă e bună de mâncare şi care e vătămătoare, când ştiu să se ferească, cu multă grijă, de unele ierburi şi să alerge la altele, iar omul, fiinţă cugetătoare, să nu fi ştiut ce e binele şi ce e răul?” (*Omilii la Facere,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 185)

„Stăpânul cel iubitor de oameni, vrând să înveţe pe om chiar de la început că are un Creator, Care a făcut şi a adus la fiinţă pe toate cele ce se văd, Care l-a făcut şi pe om, a vrut prin această mică poruncă să-i arate stăpânirea Lui. După cum un stăpân darnic dă în folosinţă cuiva o casă mare şi minunată, dar nu vrea să ceară pentru asta adevăratul preţ, ci puţin de tot, ca el să-şi păstreze stăpânirea asupra casei, iar acela să ştie bine că nu este stăpân pe casă, ci o foloseşte prin harul şi dărnicia stăpânului ei, tot aşa şi Stăpânul nostru a încredinţat omului toate cele văzute, i-a dat ca locuinţă raiul şi toate cele din rai în folosinţă; dar pentru ca nu cumva încetul cu încetul să se lase târât de minte şi să creadă că toate cele văzute s-au făcut de la sine şi să-şi închipuie lucruri mai presus de vrednicia lui, i-a poruncit să nu se atingă de un singur pom şi i-a rânduit pedeapsă aspră de calcă porunca, ca să poată şti că are un Stăpân şi că se bucură de celelalte bunătăţi din lume datorită dărniciei Stăpânului”. (*Omilii la Facere,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 185-186)

„Pentru că omul, din pricina marii sale neluări aminte, a căzut împreună cu femeia lui în această mare prăpastie, pentru că a călcat porunca dată lui şi a gustat din pom, de aceea Dumnezeu a numit pomul aceasta pom al cunoaşterii binelui şi răului. Deci nu l-a numit aşa pentru că omul nu cunoştea ce e binele şi ce e răul – că ştia ne-o arată femeia în vorbirea ei cu şarpele: *A zis Dumnezeu*, spune ea, *să nu mâncaţi din el ca să nu muriţi*; deci ştia că de calcă porunca va fi pedepsită cu moartea –, ci l-a numit pom al cunoştinţei binelui şi răului, pentru că după ce vor fi mâncat din el aveau să fie despuiaţi de slava cea de sus şi aveau să simtă că sunt goi, pentru că pomul aceasta avea să fie, s-ar putea spune, o încercare a ascultării sau neascultării lor”. (*Omilii la Facere,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 186)

„Dumnezeu l-a chemat chiar El pe Adam. *Şi a chemat Domnul Dumnezeu pe Adam şi i-a zis lui: «Adame, unde eşti?»*. Uită-te câtă putere au aceste cuvinte! Însăşi faptul că Dumnezeu l-a chemat arată marea şi nespusa Lui iubire de oameni; faptul că i-a dat lui Adam prilej să vorbească, lui care era plin de ruşine şi nici nu îndrăznea să deschidă gura şi să mişte limba, arată marea bunătate a lui Dumnezeu; iar faptul că l-a întrebat: *Unde*

eşti arată, pe lângă iubirea Sa de oameni, şi tăria acestei iubiri. Aproape că îi spune: *Ce s-a întâmplat? Într-un loc te-am lăsat şi în alt loc te găsesc acum; cu slavă te-am lăsat îmbrăcat şi gol te găsesc acum. Unde eşti? Cum ți s-a întâmplat asta? Care tâlhar, care spărgător ți-a luat aşa pe neaşteptate toată bogăția şi te-a lăsat atât de sărac? Cum ți-ai dat seama de goliciunea ta? Cine ți-a răpit acea minunată haină cu care erai îmbrăcat? Ce înseamnă această neaşteptată schimbare? Care furtună, atât de puternică, ți-a înecat iute toată încărcătura corăbiei tale? Ce s-a întâmplat, că încerci să te ascunzi de Cel ce ți-a făcut atâta bine şi te-a ridicat la atât de mare cinste? De cine te temi de cauți acum să te ascunzi? Care acuzator te urmăreşte? Ce martori stau lângă tine? De unde a intrat în tine atâta teamă şi frică?*". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 192)

„Adam îşi alcătuieşte aproape o apărare şi-I spune lui Dumnezeu: *Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat din pom şi am mâncat*. *Ştiu,* spune Adam, *ştiu că am păcătuit; dar femeia, pe care mi-ai dat-o să fie cu mine şi despre care Tu ai spus: «Să-i facem lui ajutor asemenea lui»* (Fac., 2, 18), *ea a fost pricina alunecării mele! «Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine!» M-am aşteptat eu, oare, să mă acopere cu această ruşine tocmai ea, care a fost creată ca să-mi aducă mângâiere? Tu mi-ai dat-o! Tu ai adus-o la mine! Ea, dar, nu ştiu de cine îndemnată, mi-a dat din pom şi am mâncat*.

Cuvintele acestea par a fi o apărare, dar sunt lipsite de orişice iertare.

– *Ce iertare meriți,* îi spune Dumnezeu, *când ai uitat de porunca Mea şi ai socotit mai bun darul femeii decât spusa Mea? Da, femeia ți-a dat să mănânci, dar porunca mea şi frica de pedeapsă erau îndestulătoare să te facă să fugi, să nu mănânci din pom! Oare nu ştiai asta? Oare n-o cunoşteai? Din grija ce v-o port, v-am spus-o mai înainte, tocmai ca să nu cădeți în această greşeală. Deci, chiar dacă femeia ți-a slujit la călcarea poruncii, totuşi nici aşa nu eşti lipsit de vină. S-ar fi cuvenit să socoteşti mai vrednică de credință porunca ce ți-am dat şi să refuzi nu numai tu mâncarea, ci să-i fi arătat şi femeii cât de mare e păcatul. Eşti, doar, capul femeii, iar ea a fost adusă pe lume pentru tine; tu, însă, stricat-ai rânduiala şi nu numai că n-ai îndreptat-o, dar te-ai lăsat târât şi tu!* Ar fi trebuit ca trupul să urmeze capul; s-a întâmplat însă contrarul: capul a luat-o după trup, aşa că au ajuns cele de jos sus!". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 194-195)

„Dacă n-ai fi voit, femeia nu te-ar fi putut duce pe povârnişul acesta! Te-a rugat, oare? Nu! Ți-a vorbit, oare? Nu! A căutat, oare, să te înşele? Nu!

Ți-a dat; şi tu îndată, cu atâta uşurință, ai mâncat, fără să-ți mai aduci aminte măcar de porunca Mea; ba dimpotrivă, ai socotit că vreau să te înşel; că de asta nu ți-am îngăduit să mănânci din pom, ca să nu ajungi mai mare! Cum poate avea temei că am căutat să te înşel, când Eu te-am încărcat cu atâtea binefaceri? Nu era, oare, acesta semnul cel mai mare al facerii de bine că ți-am spus mai dinainte să nu mănânci din pom, ca să nu cazi în nenorocirile în care ai căzut acum? Dar tu n-ai ținut seamă de nimic şi iată că pe pielea ta ai aflat cât de mare ți-e păcatul! Deci nu da vina numai pe femeia ta, ci şi pe trândăvia ta!" (*Omilii la Facere,* omilia XVII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 195)

„Ce a răspuns femeia?

Şarpele m-a amăgit şi am mâncat (Fac., 3, 13).

Iată că şi ea este cuprinsă de mare spaimă şi caută să se dezvinovățească de greşeală. După cum bărbatul socotea că prin cuvintele: *Femeia mi-a adus, mi-a dat şi am mâncat*, trece vina asupra femeii, tot aşa şi ea, negăsind vreo scăpare, mărturiseşte ce s-a întâmplat şi spune: *Şarpele m-a amăgit şi am mâncat*". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 195-196)

„Ai văzut că bărbatul a spus: *Femeia pe care mi-ai dat-o să fie cu mine, ea mi-a dat şi am mâncat*. Nici o silnicie, nici o violență! I-a dat să aleagă, să facă ce vrea! Femeia i-a dat numai! Nu l-a silit, nu l-a forțat. La rândul ei, femeia, când a căutat să se apere, n-a spus: *Şarpele m-a silit şi am mâncat*. De ce? *Şarpele m-a amăgit*, spune ea. Duşmanul mântuirii noastre, lucrând prin fiara aceea vicleană, a înşelat-o pe femeie cu sfatul; n-a silit-o, nici n-a forțat-o, ci prin sfatul cel pierzător a prefăcut în faptă înşelăciunea, pentru că a găsit că femeia poate fi înşelată uşor cu o înşelăciune lipsită de orice iertare. *Şarpele m-a înşelat şi am mâncat*.

Şi bunul Stăpân se mulțumeşte cu aceste cuvinte ale lor şi nu-i sileşte să vorbească mai mult. Dumnezeu nu i-a întrebat pentru că nu ştia, că ştia, şi ştia foarte bine, ci pentru ca să-şi arate iubirea Sa de oameni. Se pogoară până la slăbiciunea lor şi le cere să-şi mărturisească păcatul. De aceea nu-i întreabă mai mult. Ar fi trebuit să afle şi chipul în care au fost înşelați; dar ca să ne arate că nu din neştiință îi întreabă, se mulțumeşte cu spusele lor". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 196)

„Să ne fie căderea lor leac, iar trândăvia lor temei de îndreptare! Pentru că este şi mai mare pedeapsa celor ce fac acum aceleaşi păcate, deoarece n-au vrut să se învețe minte prin pildele de mai înainte. Nici nu vor

primi aceeaşi pedeapsă cei care vor păcătui la fel cu cei dintâi oameni!" (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 207)

„El (Dumnezeu – n.n.) nu a voit ca noi să cădem din Rai – că dacă voia aceasta, nu ar fi pus în Rai la început pe omul pe care l-a făcut, ci pricina este numai omul care nu a ascultat." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 364)

„N-a ştiut să se bucure cumpătat de fericirea lui, ci a jignit pe Binefăcătorul său, socotindu-1 pe demonul înşelător mai vrednic de crezare decât pe Dumnezeu, Care îl pusese pe om la loc de cinste; aşadar, omul a nădăjduit să ajungă el Dumnezeu făcându-şi despre sine o idee mai înaltă decât era vrednic." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, p. 9)

„Pentru ce te-ai încrezut în cuvântul diavolului, femeie? Ce-ai văzut bun la el? Nu-ți era de ajuns că era vrednic de crezut Dumnezeu, Care ți-a dat poruncă? Dumnezeu era creatorul şi făcătorul tău! Şarpele, diavol şi vrăjmaş! Nu-l numesc însă diavol! Îl socoteai numai şarpe. Te întreb: se cădea să-l învredniceşti pe şarpe de atâta cinste încât să-i spui porunca Stăpânului?

Vezi, dar, că era cu putință ca Eva să-şi dea seama de înşelăciune, dar n-a voit? Dumnezeu dăduse doar destule dovezi de binefacerile pe care le făcuse lor; le arătase cu fapta purtarea Lui de grijă. Plăsmuise pe om din neființă, îi insuflase suflet, îl făcuse după chipul Lui, îl făcuse stăpân peste toate cele de pe pământ, îi dăruise ajutor, îl pusese în rai, i-a îngăduit să se folosească de toți pomii şi l-a oprit numai de la unul. Oprelıştea aceasta chiar era spre folosul lui. Diavolul nu-i făcuse cu fapta nici un bine, mare sau mic; a îngâmfat-o pe femeie numai cu cuvântul, a îmbătat-o cu nădejdi zadarnice, şi aşa a înşelat-o. Cu toate acestea, femeia a socotit pe diavol mai vrednic de credință decât pe Dumnezeu, deşi Dumnezeu îi arătase prin fapte dragostea Lui. Diavolul nu-i dăduse decât cuvinte, nimic altceva, şi femeia l-a crezut.

Vezi deci că înşelăciunea s-a făcut numai din pricina prostiei şi a trândăviei? Şi ca să cunoşti mai bine aceasta, ascultă cum învinuieşte Scriptura pe femeie! Scriptura nu spune: *Femeia a fost înşelată*, ci *Văzând pomul că este frumos, a mâncat* (Facerea 3, 6). Prin urmare, păcatul se datorează vederii fără frâu, nu înşelăciunii diavolului. A fost învinsă de pofta sa, nu de răutatea dracului. De aceea nici n-a fost iertată; ci, când a spus: *Şarpele m-a înşelat*, atunci a şi primit cea mai grea pedeapsă. Că era în

puterea ei să nu cadă.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 48)

„Dar ce a făcut omul după ce a primit bunuri atât de mari şi atât de însemnate?

A socotit pe vrăjmaş, pe diavol, mai vrednic de crezare decât pe Dumnezeu, Care i-a dăruit atâtea daruri; a dispreţuit porunca Creatorului şi a preferat înşelăciunea diavolului care s-a silit să-l nimicească definitiv şi să-l scoată dintr-odată din toate bunătăţile. Omul a preferat înşelăciunea diavolului nu pe temeiul unei fapte bune, mari sau mici, făcute lui, ci numai pe temeiul vorbei. L-a dat, oare, pierzării Dumnezeu pe omul care a arătat nerecunoştinţă chiar de la început, de la primii paşi, ca să spunem aşa? Ar fi trebuit, după toată dreptatea, să-l piardă şi să-l nimicească. A primit nenumărate bunătăţi, dar în schimbul acestora şi-a început viaţa cu neascultarea şi nerecunoştinţa. Dumnezeu însă a continuat să-i facă bine şi mai departe, şi nu mai puţin bine decât îi făcuse mai înainte.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 118)

„Cel care a fost convins aşa de uşor de femeie, ar fi căzut prin el însuşi iute în păcat, chiar dacă n-ar fi fost la mijloc diavolul. Iar căderea aceasta ar fi făcut ca pedeapsa să-i fie şi mai mare. De altfel, întreaga cădere nu se datorează numai diavolului; femeia a căzut în păcat şi pentru că era dorită de dorinţa de a gusta din pom, Scriptura o arată prin cuvintele: *Şi a văzut femeia că este bun pomul la mâncare şi plăcut ochilor la vedere şi frumos de a-l cunoaşte; şi luând rodul lui, a mâncat* (Facerea 3, 6). Nu spun acest lucru cu gândul de a scăpa pe diavol de învinuirile ce i se aduc, că a uneltit împotriva primilor oameni, ci cu gândul de a arăta că strămoşii noştri dacă n-ar fi dorit ei înşişi să cadă, nimeni, nici diavolul, nu i-ar fi putut face să cadă. Cel care primeşte cu atâta uşurinţă ispita altuia este el însuşi, chiar înainte de ispită, un trândav şi un molâu.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 131-132)

ADAM (izgonirea protopărinţilor din Raiul desfătării)

„Dar dacă i-a scos din rai, şi i-a pedepsit să trăiască în osteneli, apoi tocmai pentru, aceasta trebuie a ne închina Lui şi a-L slăvi. Fiindcă

desfătarea îi adusese la trândăvie, El a tăiat veselia lor, îngrădindu-le trândăvia cu supărare şi tristeţe, ca astfel noi să ne reîntoarcem către dragostea Lui.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 442-443)

„Dumnezeu trimiţând Evei o nenorocire, i-a găsit o norocire mult mai mare. El a izgonit-o din rai, însă prin această izgonire ea fu adusă la cunoştinţa de Dumnezeu, şi prin urmare a aflat mai mult decât a pierdut.” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 208)

„Dumnezeu a dat omului raiul. Când acesta s-a arătat nevrednic, l-a izgonit de acolo, pentru ca el prin petrecerea afară şi prin pedeapsă să se îndrepte şi să se facă vrednic, de a fi primit a doua oară în rai, însă în raiul ceresc. Vezi acum, că Dumnezeu a fost cu bunătate către oameni şi întru aceea, că i-a izgonit din rai; căci dacă n-ar fi făcut El aceasta, ei nu s-ar fi îndreptat şi nu s-ar fi făcut vrednici de rai.” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 208)

,,Dacă omul ar fi rămas în cinstea din momentul creaţiei şi după ce diavolul îi făgăduise că va fi asemenea lui Dumnezeu prin călcarea poruncii (Facerea 3, 5), ar fi căzut în trei groaznice păcate. Primul, ar fi socotit că Dumnezeu este pizmuitor, înşelător şi mincinos; al doilea, ar fi socotit binefăcător şi prieten pe adevăratul înşelător şi pe tatăl minciunii şi al invidiei; şi, în sfârşit, al treilea, ar fi trăit mai departe numai păcătuind. Scoţându-l atunci din rai, Dumnezeu l-a scăpat de aceste păcate. Tot aşa fac şi doctorii: dacă lasă rana aşa cum este, măresc, prin înmulţirea puroiului, gravitatea bolii; dacă însă o taie, împiedică înaintarea infecţiei.

Ai putea însă să-mi obiectezi:

- Pentru ce spui asta? Dumnezeu nu S-a oprit numai la atât; în afară de acestea, a mai împovărat omul şi cu sudoarea şi cu munca; iar acestea alungă tihna atât de râvnită de firea omenească.

- Spune-mi, te rog: Dacă acum, când trebuie să asudăm şi să muncim, nu încetăm să păcătuim, ce n-am fi îndrăznit să facem dacă Dumnezeu ne-ar fi lăsat să trăim în desfătare continuă, fără să muncim deloc? Scriptura spune: *Multă răutate a învăţat lenevirea*. Faptele de fiecare zi şi cele petrecute pe vremea strămoşilor noştri dau dreptate cuvintelor Scripturii.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era*

chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 119-120)

„Nu datul darurilor, ci chiar luarea lor este semnul unei foarte mare iubiri de oameni. Şi, dacă vreți, am să vă dovedesc aceasta cu cele petrecute în rai. Dumnezeu a dat omului raiul; semn al purtării Lui de grijă. Noi ne-am arătat nevrednici de dar; semn al nerecunoştinței noastre. Dumnezeu a luat darul de la nişte nevrednici. Şi aceasta, semn al bunătății lui Dumnezeu.

Dar mă poate întreba cineva:

- Dar ce bunătate e aceea când iei înapoi darul?

- Aşteaptă şi-ai să auzi! Gândeşte-te ce-ar fi făcut Cain dacă ar fi trăit în rai după ce săvârşise crima! Dacă după ce căzuse din viețuirea aceea paradisiacă, dacă după ce fusese osândit la osteneală şi durere şi vedea atârnată deasupra lui amenințarea cu moartea, dacă atunci când avea înaintea ochilor nefericirea tatălui lui şi înaintea sa încă mai erau urmele urgiei lui Dumnezeu, dacă, înconjurat fiind de atâtea necazuri, şi-a îndreptat paşii spre o răutate atât de mare încât, neținând seamă de glasul sângelui, uitând părtăşia la suferințe, a ucis pe cel care nu-i făcuse vreun rău, a pus mâna pe trup de frate, şi-a muiat mâna în sângele lui şi n-a putut să-şi vină în fire cu tot îndemnul lui Dumnezeu, ci a insultat pe Creator şi a necinstit pe părinți, gândeşte-te la ce răutate n-ar fi ajuns dacă ar fi ajuns în rai? Dacă şi-a îndreptat paşii în salturi spre omor când avea atâtea frâie, în ce prăpastie nu s-ar fi prăbuşit dacă aceste obstacole i-ar fi fost luate?

Vrei să afli şi din viața maicii lui, a Evei, ce bine i-a adus Evei pierderea raiului? Cercetează cum era Eva înainte de cădere, şi cum a ajuns după cădere. Înainte de cădere socotea pe diavolul cel înşelător, pe diavolul cel rău, mai vrednic de credință decât poruncile lui Dumnezeu şi dintr-o simplă privire a pomului cunoştinței a călcat legea pusă de Dumnezeu. Uită-te acum că a ajuns mai bună şi mai înțeleaptă după ce a pierdut raiul. Când a născut pe fiul ei, a spus: *Am dobândit om prin Dumnezeu* (Ecclesiasticul 33, 32). A alergat îndată la stăpânul pe Care-L disprețuise mai înainte, şi n-a socotit lucrul acesta ca pe un lucru datorat firii, nici n-a atribuit naşterea legii căsătoriei, ci a cunoscut pe Stăpânul firii, şi Lui Îi mulțumeşte pentru naşterea copilului. Mai înainte de cădere îl înşelase pe bărbat; după cădere, şi-a instruit copilul şi i-a pus un nume care putea să-i aducă aminte de darul lui Dumnezeu. Mai mult, când a născut alt copil în locul lui Abel a spus: *Mi-a ridicat mie sămânță Dumnezeu în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain* (Facerea 4, 25). Femeia face pomenire de nenorocirea ce-a lovit-o, nu se mânie, ci mulțumeşte iarăşi lui Dumnezeu; pune nume copilului după darul

primit de la Dumnezeu, pentru ca numele să-i fie copilului pricină necontenită de învățătură.

După cum se vede, dar, Dumnezeu i-a dăruit mai mari bunătăți tocmai prin aceea că i-a luat darurile date mai înainte. Femeia fusese alungată din rai, dar prin alungare a ajuns la cunoaşterea lui Dumnezeu. Deci a dobândit mai mult decât a pierdut.

Poate că cineva m-ar întreba:

- Dar dacă a fost de folos ca omul să fie izgonit din rai, pentru ce atunci Dumnezeu i-a mai dat la început raiul?

- A fost de folos, omule, din pricina trândăviei noastre, ca omul să fie izgonit din rai. Dacă Adam şi Eva ar fi fost cu luare-aminte asupra lor, dacă ar fi cunoscut pe Stăpânul şi ar fi fost înțelepți şi cumpătați, ar fi rămas în cinstea dată lor de Dumnezeu. Dar pentru că au adus ocară darului ce li s-a dat, a fost de folos pentru ei să fie izgoniți din rai.

- Dar atunci, pentru ce le-a mai dat raiul?

- Întâi, ca să-Şi arate iubirea Sa de oameni, apoi, ca să ne urce la o cinste mai mare. Noi suntem totdeauna şi în toate împrejurările pricina pedepselor şi a osândei venite peste noi; că din pricina trândăviei noastre ne izgonim pe noi înşine din bunătățile ce ni le dă Dumnezeu. Dar Dumnezeu S-a purtat cu noi ca un tată iubitor. După cum un tată iubitor lasă la început pe copil să stea în casă şi să se bucure de toate bunurile părinteşti, dar când îl vede că necinsteşte cinstea dată, nu-l mai pune la masă cu el, îl alungă din ochii lui şi de multe ori îl izgoneşte chiar din casa părintească, pentru ca să ajungă mai bun prin această ocară şi necinste pricinuite de izgonire şi să se arate vrednic de întoarcerea în casa părintească şi de primirea moştenirii părinteşti - , tot aşa a făcut şi Dumnezeu. I-a dat omului raiul. Când însă s-a arătat nevrednic de el, l-a izgonit din rai pentru ca, ajungând mai bun prin viețuirea în afară de rai şi prin necinstea pricinuită de alungare, să se arate vrednic de reîntoarcerea în rai. Când deci a ajuns mai bun, îl aduce iarăşi în rai şi-i spune: *Azi vei fi cu Mine în Rai* (Luca 23, 43).

Ai văzut că semnul celei mai mari purtări de grijă a lui Dumnezeu față de om a fost nu darea raiului, ci chiar izgonirea din el? Că dacă n-ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăşi vrednic de rai." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* pp. 11-14)

„Deci precum un părinte iubitor de fii lasă dintru început pe copilul său să petreacă în casă şi să se îndulcească de toate cele părinteşti, iar dacă-l va vedea că se face rău, în atâta cinste fiind, îl depărtează de la masă şi îl alungă de la fața sa, şi de multe ori îl scoate şi din casa părintească, ca

lipsindu-se de bunătățile cele părinteşti şi îndreptându-se cu ocările si necinstirile, să se arate iarăşi vrednic de cinstea fiască şi întorcându-se, să primească moştenirea părintească. Aşa şi Dumnezeu a făcut. A dat omului raiul. Dar arătându-se nevrednic, l-a scos afară, ca prin petrecerea de afară îndreptându-se, să se arate iarăşi vrednic de întoarcere. Şi fiindcă după aceea s-a făcut mai bun, iarăşi îl întoarce şi-i zice: *Astăzi vei fi cu Mine în rai* (Lc., 23, 43).

Vezi că nu numai a da raiul, ci şi a scoate din el este semn al purtării de grijă? Că de nu ar fi căzut din rai, nu s-ar fi arătat iarăşi vrednic de el." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 18-19)

,,Şi ca să-i sporească durerea şi să-l facă să simtă propria cădere, nu l-a alungat departe, ci l-a pus în apropierea raiului, astupându-i intrarea înăuntru, ca în fiecare ceas, văzându-se lipsit de acele bunătăți din pricina neluării aminte, să dobândească o atenție neîncetată şi să fie mai temeinic față de poruncile ce urmau să-i fie date spre pază. Căci, bucurându-ne noi de cele bune, nu simțim că trebuie să lucrăm vreun fel de faptă bună; dar când suntem lipsiți de ele, dobândind o sensibilitate mai adâncă din pricina lipsei, suferim şi o durere mai mare. Aceasta s-a întâmplat atunci şi cu întâiul zidit." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 46)

„Dar de ar fi trăit mai multă vreme în Rai, ce rău n-ar fi făcut? Şi un om ce se va mântui dintr-o primejdie rea şi nu se va înțelepți, cu mult mai rău va petrece decât în răutățile cele mai dinainte." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 101)

ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat)

„Atâta vreme cât omul avea îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, fiarele se temeau de om; dar după ce a păcătuit s-a temut el şi de cea din urmă făptură. Dacă nu primeşti spusele mele, dovedeşte-mi că înainte de păcat animalele îl înfricoşează pe om. Dar n-ai să poți. Şi este semn nespus de mare al iubirii de oameni a lui Dumnezeu, că a intrat frica în om după căderea lui în păcat. Dacă omul ar fi păstrat mai departe cinstea dată lui şi după călcarea poruncii, nu s-ar fi sculat uşor din cădere. Dacă oamenii s-ar fi bucurat de aceeaşi cinste, fie de ascultau, fie de nu ascultau, s-ar fi învățat să

facă şi mai mult rău şi nu s-ar fi depărtat repede de păcat. Dar acum când sunt ameninţări, pedepse şi chinuri, oamenii nu înţeleg să se înţelepţească, ce n-ar fi de ajuns de n-ar fi fost pedepsiţi pentru păcatele lor? Deci Dumnezeu, purtându-ne de grijă şi îngrijindu-se de noi, ne-a luat această stăpânire.

Şi aici uită-mi-te, iubite, la nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu! Adam a nesocotit întreaga poruncă, a călcat întreaga lege; dar Dumnezeu, milostiv fiind şi biruind cu bunătatea greşelile noastre, nu i-a luat cinstea, nici nu l-a scos din toată stăpânirea, ci a lăsat în afara stăpânirii lui numai acele animale care nu-i ajută mult la trebuinţele vieţii; pe animalele de neapărată trebuinţă şi pe cele folositoare şi care slujesc mult vieţii noastre, pe acelea le-a lăsat să ne fie supuse şi roabe. A lăsat cirezi de boi, ca să arăm, să brăzdăm pământul, ca să aruncăm seminţele; a lăsat animalele de povară, ca să ne ajute la ducerea poverilor; ca să ne micşoreze oboseala noastră; a lăsat turmele de oi, ca să avem cu ce ne face haine; şi a lăsat şi alte feluri de animale, care ne dau mult ajutor. Când Dumnezeu l-a osândit pe om din pricina neascultării, a spus: *În sudoarea feţei tale să-ţi mănânci pâinea ta* (Fac., 3, 19); dar pentru ca să nu-i fie sudoarea asta şi osteneala aceasta de nesuferit, i-a uşurat greutatea şi povara sudorii cu o mulţime de animale, care stau într-ajutorul oboselilor şi greutăţilor noastre. Dumnezeu a făcut la fel ca un stăpân iubitor de oameni şi purtător de grijă, care, după ce-şi bate sluga, îi tămăduieşte rănile. Dumnezeu l-a osândit pe păcătos, dar cu orice chip vrea să-i facă această osândă mai uşoară; l-a osândit la sudoare şi osteneală continuă, dar a făcut ca multe feluri de animale să-l ajute la munca lui". (*Omilii la Facere,* omilia IX, IV-V, în col. PSB, vol. 21, pp. 111-112)

„Nu mâncarea din pom le-a deschis lor ochii – că ei vedeau pomul şi înainte de a mânca – ci mâncarea din pom a fost temei de neascultare şi de călcare a poruncii date lor de Dumnezeu, din care pricină li s-a luat şi slava care-i înconjura, s-au făcut şi pe ei înşişi nevrednici de o cinste atât de mare. De aceea Scriptura, următoare obiceiului ei, spune: *Au mâncat şi li s-au deschis ochii lor şi au cunoscut că erau goi*. Din pricina călcării poruncii, fiind dezgoliţi de ajutorul cel de sus, au simţit că sunt cu trupul gol, ca să cunoască bine, prin ruşinea ce i-a cuprins, în ce prăpastie i-a dus călcarea poruncii Stăpânului. Ei, care mai înainte se bucurau de atât de mare îndrăznire, ei, care nici nu ştiau că sunt goi – că nici nu erau goi, pentru că slava de sus îi acoperea mai bine decât haina – după ce au mâncat, adică după ce au călcat porunca, au ajuns la atâta înjosire, încât au căutat acoperământ că nu mai puteau suferi ruşinea. Da, călcarea poruncii le-a luat îmbrăcămintea aceea nouă şi nemaiauzită, adică slava şi bunăvoinţa cea de sus, cu care erau îmbrăcaţi, i-a făcut să simtă goliciunea lor şi i-a cuprins

ruşine nespusă”. (*Omilii la Facere,* omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 183)

„Deci când auzi că *li s-au deschis lor ochii*, înțelege că i-a făcut să simtă goliciunea lor şi că au căzut din slava de care se bucurau înainte de mâncarea din pom. Că acesta este obiceiul Scripturii, ascultă că o spune şi în altă parte. Când roaba Sarrei a fugit de la stăpâna ei şi rătăcea prin pustie, a aruncat copilul alături de un brad (Fac., 21, 14-15); şi de la depărtare privea moartea copilului; apoi Scriptura spune: *A deschis Dumnezeu ochii lui Agar* (Fac., 21, 19); nu pentru că nu vedea mai înainte, ci pentru că i-a deşteptat mintea ei. Vezi, dar, că acest cuvânt *a deschis* nu se referă la ochii trupeşti, ci la ochii minții”. (*Omilii la Facere,* omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 184)

„Din pricina trândăviei, au călcat amândoi primii oameni porunca Lui, deşi îi întărise şi le atrăsese luarea aminte prin amenințarea cu moartea. Nici aşa, însă, Dumnezeu nu şi-a oprit de la om iubirea Sa de oameni, ci a mers mai departe cu bunătatea Sa. După cum un tată iubitor, când vede pe copilul său că face din trândăvie o faptă nevrednică de bunul său nume, îl coboară din cea mai înaltă cinste la cea mai din urmă necinste; dar încălzit de dragostea părintească nu-i trece cu vederea, ci-i arată iarăşi iubirea sa vrând să-l scape puțin câte puțin de necinstea în care căzuse şi să-l ridice iarăşi la vechea cinste; tot aşa şi bunul Dumnezeu: a avut milă de om, care căzuse pradă vicleniei diavolului, fiind înşelat împreună cu femeia lui şi primind prin şarpe sfatul vicleanului demon. De aceea s-a apropiat îndată de om cum se apropie un doctor de un bolnav, care are nevoie de îngrijirile şi mâinile doctorului”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 188)

„Pe lângă mustrarea conştiinței le-a mai arătat celor dintâi oameni şi goliciunea lor, mărimea păcatului săvârşit ca şi luarea slavei care-i acoperea mai înainte ca o haină strălucitoare”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 190)

„Nimic nu este mai rău, iubite, ca păcatul. Odată intrat în noi ne umple nu numai de ruşine, dar ne face şi nepricepuți din pricepuți şi înțelepți cum eram mai înainte. Uită-mi-te cât de nepriceput a ajuns Adam, el care mai înainte era atât de înțelept, el care prin fapte ne-a arătat înțelepciunea dată lui, el care făcuse o profeție atât de mare! *Auzind glasul Domnului Dumnezeu, Care umbla prin rai după amiază; s-a ascuns el şi femeia lui de la fața Domnului Dumnezeu între pomii raiului*. Poate fi, oare, o prostie mai

mare ca aceea să încerci să te ascunzi de Dumnezeu, Care este pretutindeni, e Creatorul, Care a adus totul din neființă la ființă, de Cel ce şti cele tăinuite, de Cel ce a zidit îndeosebi inimile oamenilor (Ps., 32, 15), de Cel ce pricepe toate faptele lor, de Cel ce cercetează inimile şi rărunchii (Ps., 7, 10) şi ştie chiar mişcările inimilor noastre? (Ps., 42, 23) Dar, nu te minuna, iubite! Aşa e obiceiul celor ce păcătuiesc! Chiar de nu pot să se ascundă, totuşi încearcă să se ascundă. Aşa au făcut şi cei dintâi oameni; neputând suferi ruşinea ce i-a cuprins după păcat, dezbrăcați de slava aceea nestricăcioasă, căutau să se ascundă undeva. Şi s-au ascuns în mijlocul raiului. După cum slugile rele, care primesc bătaie fără încetare, neputând să se ascundă de stăpânul lor, aleargă în toate colțurile casei, când ici, când acolo, pentru că frica le zdruncină mintea, tot aşa şi cei dintâi-zidiți, negăsind nici o scăpare, se învârt în casa lor, adică în rai". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 190)

„Aş putea fi întrebat:

– Dumnezeu a zis: *În ziua în care veți mânca din pom, cu moarte veți muri*; cu toate acestea noi vedem că Adam şi Eva au trăit un număr mare de ani după ce au călcat porunca şi au mâncat din pom.

– Într-adevăr, pentru cei care citesc superficial Scriptura, se pare că textul acesta pune oarecare greutăți; dar pentru cel care o citeşte cu judecată, textul este clar şi nu pune nici o greutate. Da, Adam şi Eva au trăit încă mulți ani; dar când au auzit: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* au şi primit sentința de moarte; au ajuns muritori şi se poate spune că din acea clipă au şi murit. Acest lucru îl lasă şi Scriptura să se înțeleagă; cuvintele: *Veți primi, deci, sentința de a fi muritori*. După cum la tribunal, când primeşte cineva sentința să i se taie capul este socotit ca şi mort şi nu se deosebeşte întru nimic de cei morți, deşi până i se taie capul mai este aruncat în închisoare şi rămâne acolo multă vreme, tot aşa şi Adam şi Eva, din ziua în care au primit sentința osândirii la moarte, prin sentința aceea ei au şi murit, cu toate că au mai trăit încă multă vreme". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 205)

„După cum un tată iubitor, care are un copil frumos la chip, pe care l-a crescut cu toată grija, care s-a bucurat de toate desfătările, care a locuit într-o casă strălucită, care a fost îmbrăcat cu haine de mătase şi s-a folosit în toată voia de averea şi bogăția părintească, după cum, deci, un tată cu un astfel de copil, când vede mai târziu că fiul său a alunecat dintr-o viață plină de belşug în adâncul răutății, îi ia toate acele bunătăți, îl pune sub stăpânirea lui, îl dezbracă de haina cea frumoasă şi-l îmbracă cu o haină sărăcăcioasă şi

adeseori chiar cu una de rob, ca să nu fie cu totul gol şi hidos; tot aşa şi iubitorul de oameni Dumnezeu, când a văzut că Adam şi Eva s-au arătat nevrednici de îmbrăcămintea aceea frumoasă şi strălucitoare, care-i împodobea şi-i făcea mai presus de orice nevoie trupească, i-a dezbrăcat de toată slava aceea şi de toată fericirea pe care o aveau înainte de a cădea în acea grozavă cădere; dar şi-a arătat marea Lui milă faţă de ei şi i-a miluit în căderea lor; şi văzându-i acoperiţi de multă ruşine că nu ştiau ce să facă pentru a nu mai fi goi şi urâţi, le-a făcut îmbrăcăminte de piele şi i-a îmbrăcat”. (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 208)

„Mâncarea din pomul acesta şi călcarea poruncii îi aduceau omului moartea; când omul a mâncat din el a ajuns muritor, deci supus necesităţilor trupului; atunci a luat început ivirea păcatului, din pricina căruia Dumnezeu a rânduit spre folos moartea.” (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 211)

„După ce a intrat în om păcatul, semnele cinstirii de care se bucura i-au fost luate; şi precum între slugi cele care au trecere la stăpân sunt temute de restul slugilor, iar cele văzute cu ochi răi se tem şi de slugile celelalte, aşa s-a întâmplat şi cu omul: căci până ce avea îndrăzneală către Dumnezeu, era temut de fiare; iar după ce s-a făcut vinovat înaintea Stăpânului a ajuns să se teamă şi de cei mai de pe urmă dintre cei împreună-robi cu dânsul.

Iar dacă nu-i aceasta pricina, arată-mi că mai înainte de păcat fiarele ar fi fost temute omului, dar nu ai cum. Iar dacă după păcat a intrat frica, şi aceasta e din purtarea de grijă a Stăpânului: că dacă porunca dată de Dumnezeu fiind clătinată şi stricată, cinstea dată lui de Dumnezeu ar fi rămas aceeaşi, omul nu s-ar fi ridicat lesne: că atunci când oamenii se bucură de aceeaşi cinste fie că ascultă, fie că nu ascultă, se învaţă mai degrabă la viclenie şi nu se depărtează lesne de răutate. Că dacă acum, sub spaime şi pedepse şi munci nu rabdă să se înţelepţească, cum ar fi fost dacă n-ar fi păţit nimic pentru păcatele lor grozave? Încât este învederat că Dumnezeu ne-a scos din stăpânire pentru grija ce ne-o poartă. Tu vezi-mi şi de aici iubirea Lui de oameni cea negrăită: fiindcă Adam a stricat toată porunca şi a călcat legea - iar Dumnezeu nu a desfiinţat toată cinstea lui, nici nu l-a scos cu totul din stăpânire, ci a lăsat ca afară de stăpânirea lui să fie doar acele vietăţi ce nu îi folosesc prea mult spre nevoile vieţii, iar pe celelalte, cele de trebuinţă şi de folos, care slujesc mult viaţa noastră, le-a lăsat roabe nouă. Ne-a lăsat cirezile de boi ca să tragem plugul, ca să brăzdăm pământul, ca să aruncăm seminţe în brazdă, ne-a lăsat felurile de dobitoace de povară, ca să ne ajute la cărat, ne-a lăsat turmele de oi, ca să avem veşminte, şi alte feluri

de vietăți ne-a lăsat, aducătoare de alte foloase; căci după ce, pedepsindu-l pe om, a zis: *Întru sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta* (Fac., 3, 19), ca sudoarea şi chinul şi osteneala să nu fie cu neputință de îndurat, a uşurat greutatea şi povara sudorii prin mulțimea necuvântătoarelor ce ne ajută în această osteneală şi în acest chin. Şi precum un stăpân iubitor de oameni şi grijuliu, după ce şi-a biciuit sluga, pune să fie doftoricită, aşa şi Dumnezeu, punând pedeapsă asupra noastră, voieşte să o uşureze în tot chipul, osândindu-ne la sudori şi osteneli, dar pe de altă parte gătindu-ne multe feluri de necuvântătoare spre ajutorarea ostenelii noastre.

Pentru toate acestea să îi dăm mulțumită: că şi faptul că ne-a dat cinstea, şi că ne-a luat-o iarăşi, şi că nu ne-a luat-o cu totul, şi că a pus asupra noastră teama de fiare, şi toate câte le-a făcut cu noi sunt, dacă stai să cercetezi, pline de multă înțelepciune, de multă purtare de grijă, de multă iubire de oameni." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 40-42)

„L-a scos îndată din rangul împărătesc - sau, mai bine zis, nu l-a scos Dumnezeu, ci singur pe sine s-a scos din cinste prin neascultare, fiindcă Adam a împărățit doar din iubirea de oameni a lui Dumnezeu, că nu-i dăduse a împărăți ca plată pentru isprăvi duhovniceşti, ci şi mai înainte de a fi el l-a împodobit cu cinste." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 43)

„Deci, faptul că omul a primit stăpânire se datorează numai iubirii de oameni a lui Dumnezeu, iar căderea din stăpânire se datorează uşurătății lui: că precum împărații îi lipsesc de stăpânire pe cei ce nu ascultă de poruncile lor, aşa a făcut şi Dumnezeu cu omul, lipsindu-l de stăpânire atunci când nu a ascultat de El; iar astăzi trebuie să spunem ce altă cinste a răpit firea păcatului şi câte feluri de robie a adus cu sine, încătuşând firea noastră cu feluritele stăpâniri ca un tiran care se foloseşte de felurite lanțuri.

Este, dar, o stăpânire şi o robie dintâi, potrivit căreia femeile sunt stăpânite de bărbați. După păcat a luat ființă trebuința aceasta: căci înainte de neascultare femeia era de aceeaşi cinste cu bărbatul - şi, de altfel, când a făcut-o Dumnezeu, s-a folosit de aceleaşi cuvinte ca şi la facerea bărbatului. Precum la facerea bărbatului nu a zis: *Să fie om*, ci a zis: *Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră*, aşa şi la facerea femeii nu a zis: *Să fie femeie*, ci şi aici a zis: *Să-i facem ajutor* - şi nu doar *ajutor*, ci *asemenea lui*, arătând iarăşi că cei doi erau deopotrivă în cinstire." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 44-45)

„După păcat (spune Domnul Dumnezeu femeii – n.n.): *spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni. Te-am făcut*, zice, *de aceeaşi cinste cu bărbatul. Nu te-ai folosit bine de stăpânire: schimbă-ți starea cu cea de supunere. N-ai putut duce slobozenia: primeşte robia. Nu ştii să stăpâneşti (şi ai cunoscut aceasta cu lucrul): fii dintre cei stăpâniți, şi cunoaşte-l pe bărbat drept stăpân*: *spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni*: şi vezi aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu - căci ca nu cumva, auzind: *el te va stăpâni*, să socoată stăpânirea bărbatului ca fiind împovărătoare, mai întâi vorbeşte de purtarea de grijă a acestuia, zicând: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta*, adică: *Scăparea ta şi limanul tău şi întărirea ta, el va fi; în toate spaimele ce vor veni asupra ta, pe el ți-l dau ca să te întorci spre el şi să scapi la el*. Şi nu doar prin aceasta, ci şi cu nevoile fireşti i-a legat împreună ca şi cu un lanț de nerupt, înfăşurându-i în legătura poftei.

Văzut-ai cum a adus păcatul supunerea, iar Iscusitul şi Înțeleptul Dumnezeu şi pe acestea le-a întrebuințat spre folosul nostru?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 46)

„Hristos, ne-a făgăduit mai mari bunătăți decât cele din care ne-au scos cei care au păcătuit la început. *De ce te tânguieşti, ia spune ? Că Adam, păcătuind, te-a scos din rai? Fă ceea ce e drept înaintea Mea şi râvneşte la fapta bună, şi-ți voi deschide ție nu numai raiul, ci chiar cerul, şi nu te voi lăsa să pătimeşti nimic rău din neascultarea celui întâi-zidit. Te tângui că te-a lipsit de stăpânirea asupra fiarelor? Iată, şi demonii ți-i voi supune, dacă vei lua aminte la învățătura Mea* - că zice: *Călcați peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului*” (Lc., 10, 19). Nu a zis: *stăpâniți,* ca la facere, în privința fiarelor, ci: *călcați*, dând mai mare putere.

Pentru aceasta nu a zis nici Pavel: *Dumnezeu va supune pe satana sub picioarele voastre*, ci: *Dumnezeu va zdrobi pe satana sub picioarele voastre* (Rom., 16, 20). Nu ca mai înainte: *Acela va pândi capul tău, şi tu vei pândi călcâiul lui* (Fac., 3,15) - ci întreagă este izbânda, neştirbit semnul de biruință, desăvârşită nimicirea celui potrivnic, şi sfărâmarea, şi pieirea. *Eva te-a supus bărbatului: dar eu te fac, de vrei, nu doar de o cinste cu bărbatul, ci şi cu înşişi îngerii. Ea te-a lipsit de viața de acum, iar eu ți-o dăruiesc şi pe ceea ce va să vină - cea neîmbătrânitoare şi fără moarte, plină de bunătăți nenumărate*.

Deci, nimeni să nu creadă că a fost păgubit din pricina înaintaşilor: că şi dacă vom vrea să cercetăm toate câte avea să le dea Dumnezeu, vom afla că cele pe care ni le-a dat sunt mult mai mari ca cele pe care le-am pierdut; iar din cele spuse devin limpezi şi celelalte. Viață chinuită a dus Adam.

Hristos a făgăduit viaţa de unde a fugit durerea şi întristarea şi suspinul şi vesteşte că dă în dar Împărăţia Cerurilor - câţi zice: *Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, de moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii: că flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost, şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost, şi M-aţi primit; gol am fost, şi M-aţi îmbrăcat; în temniţă, şi aţi venit la Mine* (Mt., 25, 35-36)." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 67-69)

„Nu numai că Adam nu devine asemenea lui Dumnezeu, cum l-a făcut (diavolul – n.n.) s-o nădăjduiască, ci el îl supune sub împărăţia groaznică a morţii; nu numai că Adam n-a învăţat nimic din mâncarea din pomul oprit, ci puţin de nu şi-a pierdut şi această ştiinţă puţină pe care o avea pentru că a nădăjduit una mai mare; căci în această clipă el a început să roşească pentru goliciunea lui căreia i-a fost superior înainte de a păcătui. Deşi cunoaşterea goliciunii sale, nevoia în care a fost pus de a se îmbrăca, aceste rele şi multe altele au fost o urmare a curiozităţii sale." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VII, 1, p. 37)

„Nu numai că n-am fost vătămaţi prin moartea şi condamnarea lui Adam, ci, dacă suntem treji, atunci chiar am câştigat devenind muritori: întâi că nu păcătuim în trup nemuritor, şi în al doilea rând că prin aceasta avem la îndemână mii şi mii de pricini de cugetare. Într-adevăr, iubiţilor, moartea, care aşteaptă pe fiecare dintre noi, ne convinge de a ne cuminţi şi a ne modera, de a fi cumpătaţi în toate acţiunile noastre şi, cu un cuvânt, de a ne izbăvi de orice răutate. O dată cu acestea, sau, mai bine zis, înaintea tuturor acestora, ea a adus şi alte multe bunuri. De aici sunt izvorâte cununile martirilor şi răsplăţile date apostolilor. De aici Abel s-a îndreptat, de aici Avraam sacrificând pe fiul său, de aici şi Ioan cel ucis pentru Hristos, de aici acei trei tineri, de aici Daniel. Şi dacă noi am voi, atunci nu numai moartea, ci nici diavolul însuşi n-ar putea să ne vatăme. Afară de acestea, se mai poate spune că şi nemurirea ne aşteaptă pe noi, şi înţelepţiţi pentru un timp scurt, ne vom bucura în siguranţă de bunurile viitoare, fiind certaţi în viaţa prezentă ca într-o şcoală, prin boli şi neplăceri, prin ispite şi sărăcie, şi prin toate celelalte ce ni se par triste şi neplăcute, pentru a ne face vrednici de primirea bunurilor viitoare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 169-170)

„*Împreună cu moartea* – zice – *a intrat şi mulţimea păcatelor. Când trupul a devenit muritor, a primit din necesitate la urmă şi pofta, şi mânia, şi supărarea, şi toate celelalte, care aveau nevoie de multă înţelepciune, ca nu*

cumva inundând să înăbuşe în noi conştiința şi să o afunde în adâncimea păcatului. Acestea în sine nu erau păcate, ci necumpătarea cea neînfrânată a lor a făcut ca să fie păcate. De pildă, ca să iau ca exemplu una dintre cele de mai sus, eu zic că pofta în sine nu este un păcat, însă când ea cade în exces, când ea devine fără măsură şi nu voieşte a sta înlăuntrul legilor căsătoriei, ci aleargă după femei străine, atunci faptul devine preacurvie, însă nu din cauza poftei, ci din cauza exagerării ei." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 226-227)

„Dumnezeu, cumințindu-l şi prin fapte, îl făcu pieritor şi supus stricăciunii, şi totodată îl făcu rob şi acestor numeroase nevoi (trupeşti), nu din ură, nici ca să se lepede de el, ci din grijă pentru el, ca să împiedice din faşă acea îngâmfare rea şi ucigaşă, nelăsând-o să meargă mai departe, ci învățându-l pe el prin însăşi proba faptelor, că e muritor şi vremelnic, şi astfel încredințându-l să nu-şi mai închipuie şi să nu mai viseze niciodată asemenea lucruri. Căci diavolul zisese: *Veți fi ca şi Dumnezeu.* (Geneza 3, 5), Voind, aşadar, Dumnezeu să-i smulgă din rădăcină această părere, a făcut trupul lui bolnăvicios şi nevoiaş, învățându-l, prin însăşi firea lucrurilor, să nu zămislească vreodată în capul lui un astfel de gând. Şi cum că aceasta e adevărat, se vede mai ales şi din cele întâmplate cu el; căci după acea nădejde, a fost pedepsit cu această osândă. Şi dă-ți seama acum de înțelepciunea lui Dumnezeu: n-a îngăduit să moară el (Adam) întâi, ci a făcut ca fiul său (Abel) să pătimească acest lucru, pentru ca, văzând în fața ochilor trupul acestuia vestejindu-se şi putrezind, să se aleagă din această privelişte cu o mare învățătură filosofică, şi să plece de acolo cumințit cum se cade.

Ceea ce am spus reiese foarte limpede şi din cele întâmplate, şi se va desluşi nu mai puțin şi din cele ce voi spune de aci încolo. Căci dacă, cu toate că trupul e înlănțuit de o asemenea nevoie şi toți oamenii mor, pier şi putrezesc în văzul tuturor şi se prefac în cenuşă iar filosofii păgâni împlinesc definiția lor despre om cu această însuşire (de a fi muritor), ca ceva de căpetenie (căci fiind întrebați: *Ce este omul*?, ei au răspuns: *o ființă muritoare înzestrată cu judecată*); dacă, deci, deşi toți au recunoscut acest lucru, unii au cutezat să se nemurească pe sine în părerile celor mulți, şi, cu toate că moartea lor s-a întâmplat în văzul lumii, au stăruit să fie proclamați ca zei şi au şi fost cinstiți ca atare; dacă, aşadar, nu s-ar fi ivit moartea ca să-i învețe pe toți că firea e vremelnică şi supusă stricăciunii, până la ce nelegiuire nu s-ar fi coborât o mulțime de oameni?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 9-10)

„Arătându-ţi faptele, şi mai legându-se de felul cum au ieşit lucrurile, îţi răspunde (Dumnezeu – n.n.): *Eu te chemam la o cinste mai mare, dar tu te-ai făcut nevrednic de acest dar şi ai pierdut astfel raiul; nici aşa nu-mi voi întoarce privirea de la tine, ci, în*depărtând greşeala ta, te voi aduce iar în cer. De aceea te-am lăsat atâta vreme ca să putrezeşti şi să te strici, ca în mulţimea de vreme să prindă temelii trainice în tine învăţătura smereniei, şi să nu te mai întorci la semeţia dintâi." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 19-20)

„Îţi spun! A murit Adam şi cu trupul, şi cu sufletul, a murit şi prin păcat, şi prin fire: *În ziua în care veţi mânca din pom cu moarte veţi muri* (Facerea 2, 17). N-a murit Adam din fire în ziua în care a mâncat, dar a murit prin păcat. Aceasta-i moartea sufletului, cealaltă, moartea trupului." (*Cuvânt la Înviere*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 144)

„Dar Adam şi Eva n-au ascultat de porunca lui Dumnezeu (Fac., 3, 1-7); din pricina aceasta au ajuns pământ şi cenuşă. Au pierdut o dată cu traiul acela fericit şi fecioria; o dată cu Dumnezeu a plecat şi fecioria, i-a părăsit şi ea. Atâta vreme cât nu fuseseră biruiţi de diavol, atâta vreme cât cinsteau pe Dumnezeu, Stăpânul lor, a rămas cu ei şi fecioria, împodobindu-i mai mult decât împodobesc hainele cele de aur şi diadema pe împăraţi. Când au ajuns însă în robia diavolului, au fost dezbrăcaţi de această haină împărătească, li s-a luat podoaba cea cerească; au venit peste ei stricăciunea morţii, blestemul, durerea şi o viaţă grea şi chinuită. O dată cu aceasta a apărut în viaţa omului şi căsătoria, acest veşmânt muritor, această haină de rob. *Cel însurat,* spune Pavel, *se îngrijeşte de cele ale lumii* (I Cor., 7, 33)." (*Despre Feciorie*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 27)

„Pentru ce n-a existat căsătoria înainte de înşelăciunea omului? Pentru ce n-a trăit Adam cu Eva în rai? Pentru ce n-au existat durerile naşterii înainte de blestem? Pentru ce? Pentru că toate acestea erau pe atunci de prisos; au ajuns pe urmă de neapărată trebuinţă din pricina slăbiciunii noastre. Şi nu numai ele, ci şi toate celelalte: oraşele, artele, meseriile, hainele şi tot roiul de nevoi. Pe toate acestea le-a târât moartea cu ea, când a intrat în lume." (*Despre Feciorie*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 28)

„... după cum nu este mincinoasă hotărârea lui Dumnezeu, care spune: *Să stăpânească peste toate fiarele pământului* (Fac., 1, 28), pentru că omul nu mai conduce şi nu mai stăpâneşte toate vieţuitoarele de pe pământ, ba, dimpotrivă, tremură şi se teme de unele dintre ele(căci omul a pierdut puterea să nu din pricina lui Dumnezeu, Care i-a dat această putere, ci din pricina lui, care a primit-o).” (*Despre Feciorie*, 46, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 82)

„Toate câte le-a avut omul le-a pierdut: îndrăzneala, vorbirea cu Dumnezeu, petrecerea în rai, viaţa cea fără greutăţi şi ieşind din rai ca dintr-o înnecare de corabie, gol s-a aflat.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 13)

„Ca urmare a decăderii originale a trupurilor noastre, simţurile noastre au devenit prea adesea instrumente ale păcatului. În loc să se ridice, ele se coboară. În loc să tindă la cer şi să guste acolo deliciile curate, ele se aruncă asupra materiei şi-i devorează necurăţiile. Ochiul nu caută decât spectacolele stricătoare sau vanităţile luxului, sau strălucirea bogăţiilor. Urechea nu se pleacă decât la cuvintele lascive, la cântările urâte, la propunerile uşuratice, la dispreţuri şi calomnii. Fiecare simţ vrea păşunea lui şi devine complice şi cauza păcatului.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 137-138)

„Efectul grozav nu se face auzit. Imediat, dezbrăcaţi de har, lipsiţi de nevinovăţia lor, resimţind în ei revolta unei naturi de acum căzute, având ruşine de ei înşişi, ei nu se mai văd decât cu groază şi cu dezgust. Ei se ascund în desimea frunzişului, ei caută împotriva goliciunii lor un văl mizerabil.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 289)

ADAM (consecinţele căderii primilor oameni în păcat şi eliberarea de ele)

„Să nu crezi că primii oameni te-au păgubit. Diavolul l-a scos pe Adam din rai, Hristos l-a băgat acolo pe tâlharul! Şi ia aminte la deosebire. Diavolul a scos din rai pe om fără ca acesta să aibă alt păcat afară de pata unei singure neascultări; Hristos l-a băgat în rai pe un tâlhar care purta nenumărate poveri de păcate.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 96)

„Dacă-ţi spune cineva: *Cum eşti stăpân al dobitoacelor, când tu te temi de leu*? - răspunde-i: *La început când eram binevăzut de Dumnezeu şi petreceam în rai, nu stăteau astfel lucrurile; ci, după ce m-am făcut vinovat în faţa Stăpânului, am ajuns acum supus sclavilor, dar nu cu desăvârşire, ci mi-a mai rămas un oarecare meşteşug prin care biruiesc fiarele. Aşa se întâmplă şi în multe case mari, ca fiii, deşi sunt de neam, cât timp n-au trecere şi putere, să se teamă de mulţi dintre robi, iar când au şi greşit ceva, frica lor sporeşte şi mai mult. Aceasta se poate spune şi despre şerpi, scorpioni şi năpârci, care, din pricina păcatului nostru, sunt groaznice pentru noi*.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 18-19)

ADAM (pedepsele primite de protopărinţii noştri pentru păcatul lor)

„… si femeii şi bărbatului le dă o pedeapsă măsurată, care este mai mult dojană decât pedeapsă…”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 198)

„El doreşte cu tărie mântuirea noastră, iar aceasta a arătat-o dintru început, căci ascultă ce a zis când a făcut pe om: *Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră*, şi iarăşi: *să-i facem ajutor potrivit pentru el* (Facerea 1, 26; 2, 18), iar când ei au păcătuit, priveşte iarăşi cu câtă blândeţe i-a certat, căci n-a zis: *O! Netrebnicule şi cu totul pângăritule; tu care ai luat de la mine atâtea binefaceri, după toate acestea te-ai încrezut diavolului, şi lăsând la o parte pe binefăcătorul tău, ai dat ascultare diavolului?!* Ci iată ce-i spune: *Cine ţi-a spus că eşti gol? Nu cumva ai mâncat din pomul din care ţi-am poruncit să nu mănânci* (Facerea 3, 11). Este întocmai după cum procedează şi tatăl cu copilul său, căruia poruncindu-i să nu se atingă de cuţit, el nu ascultă, însă după ce se răneşte, îi zice: *Şi pentru ce te-ai rănit? Desigur, fiindcă nu m-ai ascultat*. Ai auzit cuvinte ieşite din gura prietenului, şi nicidecum din a stăpânului? Din gura prietenului dispreţuit, şi nici aşa depărtat de cel ce l-a dispreţuit? Deci pe El să-L imităm, şi când certăm pe cineva, să păstrăm aceeaşi blândeţe. Şi pe Eva tot cu aceeaşi blândeţe o ceartă, şi mai drept vorbind nu a fost certare, ci toate cele ce i-a zis au fost numai spre povăţuire şi îndreptare, şi spre siguranţă în viitor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 442)

,,Dacă Dumnezeu n-ar fi îngăduit , diavolul nu s-ar fi apropiat de om şi nici nu l-ar fi înşelat la început pe Adam.

Da, dar în cazul acesta Adam n-ar mai fi putut să-şi dea seama de fericirea avută, nici n-ar mai fi putut să fie coborât din mândria nebunească ce-l stăpânea. Ce n-ar fi îndrăznit să facă Adam dacă n-ar fi fost înțelepțit prin pedeapsă, el, care-şi făcuse despre dânsul o idee atât de mare, încât se aştepta să ajungă dumnezeu?" (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 131)

ADAM (pedepsirea Evei de către Dumnezeu)

„*Eu,* îi spune Dumnezeu, *aş fi vrut să ai o viață lipsită de dureri şi de necazuri, lipsită de orice supărare şi tristețe, plină de toate bucuriile; nici să nu simți că eşti în trup. Dar pentru că nu te-ai folosit cum trebuie de atâta fericire, ci mulțimea bunătăților te-a făcut aşa de nerecunoscătoare, de aceea îți pun frâu, ca să nu mai zburzi şi te osândesc la necazuri şi suspine. «Înmulțind voi înmulți durerile tale şi suspinul tău; în dureri vei naşte fii». Voi face ca temeiul unei mari bucurii şi a naşterii de fii să-ți fie început de durere, ca să-ți aminteşti şi tu necontenit, odată cu durerile fiecărei naşteri, cât de greu e păcatul ce l-ai săvârşit şi cât de mare e călcarea de poruncă şi ca să nu uiți, cu trecerea vremii, ce s-a întâmplat, ci să poți şti că înşelăciunea este pricina tuturor acestora…*". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 200)

„Iubitorul de oameni Dumnezeu spune aceste cuvinte femeii, ca şi cum s-ar scuza aproape: *Eu dintru început te-am creat de aceeaşi cinste cu bărbatul tău şi am vrut să iei parte cu el în toate la aceeaşi vrednicie; ți-am încredințat şi ție, ca şi bărbatul tău, stăpânirea peste toate din lume; dar pentru că nu te-ai folosit cum se cuvine de cinstea ce ți-am dat, de aceea* supune-te bărbatului tău. «*Şi către bărbatul tău întoarcerea ta şi el te va stăpâni*». *Pentru că ai părăsit pe cel de aceeaşi cinste cu tine, pe cel care e de aceeaşi fire cu tine şi pentru care ai fost creată; pentru că ai voit să stai de vorbă cu şarpele, fiara cea vicleană, şi să primeşti sfat de la el, de aceea supune-te bărbatului tău şi hotărăsc să-ți fie el stăpân, ca să cunoşti stăpânia lui! Şi pentru că n-ai ştiut să conduci, învață să fii condusă bine! «Către bărbatul tău întoarcerea ta şi el te va stăpâni». E mai bine pentru tine să fii sub el, să ajungi sub stăpânirea lui, decât, slobodă şi stăpână, să fii aruncată în prăpastie. E mai de folos ca un cal să aibă frâu şi să meargă bine, decât să fie fără frâu şi să te ducă în prăpastie. Caut, deci, folosul tău; vreau ca tu să te supui lui, să urmezi lui cum urmează trupul capului şi să primeşti cu bucurie stăpânia lui*". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VIII, în

col. PSB, vol. 21, p. 202)

„De aceea a şi ajuns femeia sub stăpânirea ta şi ai fost rânduit stăpânul ei, ca ea să-ți urmeze ție, nu să urmeze capul picioarelor. De multe ori, însă, se vede că se întâmplă contrarul; cel care trebuie să fie capul nu ia nici locul picioarelor; iar aceea care trebuie să fie picioare ajunge cap”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 203)

„Care va fi pedeapsa? Dumnezeu îi dă una, totodată aspră şi milostivă, dreaptă, însă temperată. Ea îşi pierde o parte din puterea sa de stăpânire, din această stăpânire pe care ea n-a ştiut s-o folosească decât pentru ruinarea comună. Sceptrul ei se zdrobeşte după ce n-a făcut din el decât un complice pentru revolta sa.

Însă în pedepsire Dumnezeu cuprindea mai ales milă. Punând peste om povara de a stăpâni, el o lua de pe umerii femeii. Cu cât soția lui devenea mai slabă şi mai dezarmată, cu atât mai mult omul trebuia s-o trateze cu delicatețe şi cu blândețe, devenind ajutorul ei şi făcându-i-se ca un protector, ceea ce-i va aduce ei supunerea şi serviciile: *Vei fi plecată către bărbatul tău, acesta este scăparea ta, portul, ajutorul tău va fi el*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 381-382)

ADAM (pedeapsa primită de Adam pentru păcatul comis)

„*Pentru că ai ascultat de femeia ta,* îi spune Dumnezeu, *şi ai mâncat din pom, pentru că ai pus înaintea poruncii Mele sfatul ei şi n-ai voit să te abții numai de la acest singur pom, din care ți-am poruncit să nu mănânci – ți-am poruncit Eu, oare, să te abții de la toți pomii? Nu! De la unul singur numai, şi nici atâta n-ai vrut –, ci ai uitat porunca Mea şi ai ascultat de femeie, pentru aceasta vei cunoaşte prin fapte cât de mare păcat ai făcut*.

Să le audă cuvintele acestea bărbații! Să le audă şi femeile! Unii, ca să nu primească sfaturile rele ale femeilor, celelalte, ca să nu dea astfel de sfaturi”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 203)

„Uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului! Uită-te cum a pedepsit pe şarpe şi cum pedepseşte pe om, pe această ființă cugetătoare! Şarpele i-a spus: *Blestemat eşti tu pe pământ* (Fac., 3, 14). Pe om nu-l pedepseşte aşa.

– Dar cum?

– *Blestemat să fie pământul între lucrurile tale*.

Şi pe bună dreptate, că pentru om a fost adus la ființă pământul, ca să se poată bucura aşa e roadele lui; că, iarăşi, tot pentru om, din pricina lui,

pentru că a păcătuit, a adus asupra pământului blestemul. Şi pentru că blestemul pământului avea să-i ia tihna şi liniştea omului, de aceea Dumnezeu spune: *blestemat să fie pământul între lucrurile tale...*

Spini şi ciulini îţi va răsări. Iată semnele blestemului! *Pământul va da, spune Dumnezeu, spini şi ciulini, ca să lucrezi cu multă trudă şi osteneală! Te voi face ca toată vremea s-o duci în necazuri, ca să-ţi fie necazurile un frâu, ca să nu te crezi mai mult decât ce eşti, ci să ai mereu în minte fiinţa ta şi să nu te mai laşi niciodată înşelat*". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 204)

„Nu numai scoaterea din rai este semn de iubire de oameni şi de bunătate, ci şi aşezarea în faţa raiului! Ca să-l doară inima neîncetat, gândindu-se în fiecare zi de unde a căzut şi în ce stare a ajuns. Dar chiar dacă vederea raiului îi pricinuia durere nespusă, totuşi asta nu-i era un temei de mic folos, pentru că necontenita privire a raiului era pentru cel îndurerat o întărire pentru viitor, ca să nu mai cadă iarăşi în acelaşi păcat. Aşa obişnuim să facem şi noi oamenii în cele mai multe cazuri. Când ne desfătăm cu multe bunătăţi, nu ştim să ne folosim cum trebuie de ele; când, însă, el pierdem, ne cuminţim şi atunci prin experienţă ne dăm seama de trândăvia noastră şi aşa, prin schimbarea lucrurilor, învăţăm ce am pierdut şi în ce rele am căzut". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 212)

„Dar ce bine i-a făcut că l-a scos din rai? M-ar întreba cineva.

– Nu privi cu uşurinţă faptele, iubite, nici nu cerceta superficial cele făcute de Dumnezeu! Priveşte în adâncul marii Lui bunătăţi şi vei vedea că toate faptele lui Dumnezeu urmăresc scopul acesta. Spune-mi, în ce prăpastie nu s-ar fi prăvălit Adam, dacă şi după călcarea de poruncă s-ar fi bucurat de aceleaşi bunătăţi ca şi mai înainte? Dacă după atâtea făgăduinţe a putut primi înşelăciunea şarpelui, a putut primi ispita diavolului, adusă prin şarpe, prin care i-a insuflat nădejdea îndumnezeirii, şi cu asta l-a dus la păcatul călcării de poruncă, n-ar fi crezut, oare, cu mult mai vrednic de credinţă pe vicleanul diavol decât pe Creatorul tuturora şi nu şi-ar fi închipuit, oare, iarăşi despre sine însăşi lucruri mai mari decât propria lui valoare? Aşa e omul! De nu e înfrânat când păcătuieşte, de e lăsat să păcătuiască în toată voia, merge mai departe cu păcatul până ce cade în prăpastie. De altfel pot dovedi şi în alt chip că Dumnezeu a izgonit pe Adam din rai şi l-a osândit la moarte, tocmai pentru ca să-şi arate iubirea Sa faţă de oameni. Izgonindu-l din rai şi silindu-l să locuiască în apropierea raiului, l-a făcut mai înţelept, l-a întărit pe viitor şi l-a învăţat să cunoască prin fapte că a fost înşelat de diavol. Pedeapsa la moarte, apoi, i-a dat-o pentru aceea ca să

nu păcătuiască la nesfârşit, din pricină că prin călcarea poruncii, ajunsese supus păcatului. Nu ţi se par, deci, toate acestea – şi izgonirea din rai şi osândirea la moarte – semne foarte mari ale iubirii de oameni a le lui Dumnezeu? Mai pot adăuga şi altceva.

– Ce anume?

– Mânia lui Dumnezeu pe Adam n-a mărginit numai la Adam binefacerile mâniei Sale. Dumnezeu a vrut să înţelepţească şi pe oamenii de mai târziu prin cele întâmplate lui Adam. Dacă deci, cu toate cele petrecute cu Adam, Cain, fiul lui, care văzuse cu ochii lui izgonirea tatălui său din rai şi căderea lui din slava aceea nespusă, care cunoştea blestemul acela grozav, ce glăsuia: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Fac., 3, 19), tot nu s-a înţelepţit, ci a căzut în păcate şi mai mari, la ce nebunie n-ar fi ajuns, dacă n-ar fi văzut cele întâmplate tatălui său? Şi lucru minunat este acesta că Dumnezeu, pedepsind un păcătos atât de mare, care-şi mânjise mâna cu acea blestemată ucidere, a unit pedeapsa cu iubirea de oameni". (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 319-320)

ADAM (pedeapsa primită de şarpe)

„Dar poate că cineva mă va întreba:

– Pentru ce şarpele a primit o pedeapsă atât de mare, când diavolul este cel ce a dat prin şarpe sfatul?

– Şi aceasta este lucrarea nespusei iubiri de oameni a lui Dumnezeu. După cum un tată care-şi iubeşte copilul, când pedepseşte pe cel ce i-a ucis fiul, sfărâmă şi face în mii de bucăţi şi sabia şi cuţitul cu care a ucis, tot aşa şi bunul Dumnezeu, pentru că şarpele a slujit ca o unealtă vicleniei diavolului, aduce asupra lui o pedeapsă veşnică, pentru ca prin cele ce vedem să ne gândim la marea necinste în care a ajuns diavolul. Într-adevăr, ce pedeapsă trebuie să fi primit acesta, dacă şarpele, care a slujit numai de unealtă, a fost pedepsit aşa?" (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 197-198)

„… prin pedeapsa dată înşelătorului, Dumnezeu arată cât îi sunt de dragi cei ce fuseseră înşelaţi". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, X, în col. PSB, vol. 21, p. 206)

„Dar către şarpe n-a zis nimic, căci el a fost urzitorul tuturor relelor, şi prin urmare nu avea pe cine să arunce şi el vinovăţia, pentru care l-a şi pedepsit foarte greu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 442)

ADAM (urmaşii primei perechi de oameni)

„Dar poate că cineva mă va întreba:

– Cum a avut Cain femeie, când Scriptura nu ne vorbeşte nicăieri de altă femeie în afară de Eva?

– Să nu te uimească lucrul acesta, iubite! Dumnezeiasca Scriptură nu face nicăieri cu exactitate catalogul femeilor, ci tot ce-i de prisos lasă la o parte; pe bărbați îi pomeneşte numai în parte şi nici despre ei totul, ci pe scurt, spunând: cutare a născut fii şi fiice şi a murit. Este firesc, deci, ca Eva să fi născut şi o fată după Cain şi Abel, pe care a luat-o de femeie Cain. Era la început şi pentru că trebuia să se înmulțească neamul omenesc, s-a îngăduit să se înmulțească frații între ei. Aceasta e pricina că Scriptura, lăsând pe seama înțelegerii noastre urmarea faptelor, ne-a povestit numai atât, spunând: *Şi a cunoscut Cain pe femeia lui; şi zămislind, a născut pe Enoh*". (*Omilii la Facere,* omilia XX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 234)

ADEVĂRUL

„Nimic nu este mai strălucit, nimic nu este mai tare şi mai puternic decât adevărul ..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIX, 1, p. 134)

„Adevărul se arată gol tuturor celor ce vor să-l privească; el nu caută să se ascundă, el nu se teme nici de pericole, nici de piedici, el nu se ambiționează după laudele mulțimii. Nimic omenesc nu stăpâneşte asupra lui; dar, superior tuturor curselor care i se întind, el le vede fără să se tulbure; cei ce se refugiază la sânul lui găsesc o scăpare sigură, ei sunt păziți aici ca într-o fortăreață sigură şi de nepătruns; aceia este măreția puterii lui; loviturile ascunse care i se dau, el le răstoarnă; dar faptele sale le arată ochii lumii întregi; aceasta i-o spune Iisus Hristos lui Pilat când zice: *Eu am vorbit pe față lumii şi nimic nu am vorbit în ascuns* (Ioan 18, 20)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIX, 1, p. 134)

„Nimic nu este mai clar, nimic nu este mai simplu ca adevărul, când este căutat cu o inimă dreaptă şi sinceră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LII, 1, p. 252)

„... adevărul are prin el însuşi destulă tărie ..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LII, 1, p. 253)

„Dar adevărul este de aşa natură că el se fortifică şi se întăreşte prin aceleaşi arme cu care adversarul îl combate; şi că eforturile zadarnice pe care le face pentru a-l întuneca, nu slujesc decât pentru a-l face să strălucească mai mult.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVIII, 1, p. 285)

„Tăria adevărului nu are nevoie de ajutor. Dimpotrivă, chiar de ar fi mii cei porniți să stingă adevărul, adevărul nu numai că nu piere, ci se înalță şi mai sus şi mai strălucitor, tocmai datorită celor care încearcă să-l vatăme, şi-şi râde de cei ce se înfurie şi se ostenesc în zadar!” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 304)

„Nimic nu-i mai puternic decât adevărul.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 308)

„- Ce-a spus el?

- A spus: *Viu este Domnul! Nu va fi ploaie pe pământ decât prin gura mea* (III Regi 17, 10).

Ce faci, Ilie? Ce hotărâre iei? De-ai ruga, cel puțin, pe Stăpânul ca în urma rugăciunilor tale să-ți împlinească cuvântul ce l-ai spus: *Viu este Domnul! Nu va fi ploaie pe pământ decât prin gura mea*. Unde sunt ereticii care spun că Fiul lui Dumnezeu Se roagă? Ticălosule, nenorocitule, neruşinatule! Robul porunceşte, şi Domnul Se roagă? Nu-I dai Domnului nici atâta cinste cât lui Ilie? Nu vrei să dăruieşti Stăpânului o vrednicie egală cu aceea pe care o dăruieşti robului?” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 548-549)

„Cel care vrea să afle adevărul trebuie să se curețe mai întâi de patimi; pentru că cel care se curăță de patimi scapă de înşelare şi cunoaşte adevărul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

„Nu pune pacea şi înțelegerea mai presus de adevăr.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

„Omul este făcut pentru adevăr.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 161)

ADEVĂRUL (şi minciuna)

„... minciuna se contrazice în toate şi prin aceleaşi arme cu care combate adevărul, ea piere şi se distruge şi adevărul nu devine decât mai strălucitor şi mai luminos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVIII, 1, p. 286)

„Adevărul, dintr-un om din rândul poporului, face un personaj strălucit şi mare; minciuna dimpotrivă, coboară şi din om mare îl face de nimic.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVIII, 2, p. 288)

AFACERILE (necinstite)

„Atunci când, în afacerea noastră, fie cumpărând, fie vânzând, noi facem tot efortul nostru şi folosim toate mijloacele şi toate şmecheriile închipuite pentru a înşela şi pentru a nu-i da adevărata valoare, sau pentru a reduce prețul sau pentru a-i da preț mai mare, nu este acela un furt şi o răpire? Nedreptatea nu se măsoară după prețul a ceea ce ai furat, ci după voința celui ce fură.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 6, p. 303)

AGHEASMA (mare)

„Căci ziua de azi este ziua în care S-a botezat, în care a sfințit firea apelor. De aceea în sărbătoarea aceasta, la miezul nopții, toți iau apă şi o duc acasă şi o păstrează tot timpul anului, căci astăzi au fost sfințite toate apele; şi minunea e vădită: apa aceasta nu se strică cu trecerea timpului, apa aceasta scoasă astăzi rămâne limpede şi proaspătă un an, doi şi deseori chiar trei ani şi după atâta vreme se ia la întrecere cu apa adusă de la izvor.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 36)

„În ziua în care Domnul S-a botezat a sfințit şi firea apelor. Deci pentru aceea, în ziua praznicului acestuia iau toți apă din râu şi o duc la casele lor şi țin câte un an sau doi sau mai mulți şi nu se strică.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 82)

AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor)

„*Şi a dat pământul iarbă verde, care să semene sământă, după fel şi*

după asemănare şi pom roditor cu sământă, după fel, pe pământ (Fac., 1, 12).

Gândeşte-mi-te aici, iubite, cum s-au făcut toate pe pământ la cuvântul Stăpânului. Nu era om care să-l lucreze, nu era plug, nu erau boi de ajutor, nu avea pământul nici o altă îngrijire, ci a auzit numai porunca şi îndată a dat rodurile lui. Din aceasta să învăţăm că şi acum nu munca plugarilor, nici osteneala lor, nici vreo altă oboseală care se face la lucrarea pământului ne aduce nouă belşugul de roade, ci, înaintea tuturor acestora, cuvântul lui Dumnezeu, care i-a fost grăit pământului dintru început". (*Omilii la Facere,* omilia V, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 72-73)

„Când avem pe Dumnezeu binevoitor, chiar de suntem în pustie, vom fi mai în siguranţă decât cei care trăiesc în oraşe. Ajutorul lui Dumnezeu este cea mai mare siguranţă, este zid nebiruit. Şi ca să vezi că un om ajutat de Dumnezeu este în mijlocul pustiei mai puternic şi mai în siguranţă decât cel care locuieşte în mijlocul oraşelor şi se bucură de mult ajutor omenesc, uitaţi-vă la David şi Saul! David, deşi pribegea din loc în loc şi trăia ca un hoinar, era întărit de mâna Cea de sus, Saul, deşi trăia în mijlocul oraşelor, deşi avea în jurul lui atâta oştire, sutaşi şi străji, în fiecare zi se temea şi tremura de frica atacului duşmanilor. Unul era singur, n-avea pe nimeni alăturea de el, dar nu avea nevoie de ajutorul omenesc, celălalt avea pe cap coroană, era îmbrăcat în purpură, dar avea nevoie de ajutorul lui David. Împăratul avea nevoie de păstor, cel cu coroană pe cap avea nevoie de un om de rând." (*Omilii la Facere,* omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 22, p. 142)

„Nu este om mai puternic decât cel întărit cu ajutorul Cel de sus şi nu este om mai slab decât cel lipsit de ajutor, chiar de ar avea în jurul lui mii şi mii de oşti". (*Omilii la Facere,* omilia XLVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 142)

„Nimeni nu-i mai puternic decât cel ajutat de Dumnezeu, după cum nimeni nu-i mai slab decât cel lipsit de ajutorul Lui". (*Omilii la Facere,* omilia LII,I, în col. PSB, vol. 22, p. 186)

„Când Dumnezeu e binevoitor cu noi, vom fi mai străluciţi ca toţi, chiar de-am fi printre străini, chiar de-am fi lipsiţi de toate, chiar de-am fi necunoscuţi. Nu-i om mai fericit ca omul ajutat de mâna de sus". (*Omilii la Facere,* omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 229)

„Când Dumnezeu vrea să dea ajutorul Său, face pe cei slabi mai puternici decât cei puternici, pe cei puţini mai tari decât cei mulţi. Ne este o fericire mai mare ca aceea de a fi ajutat de Dumnezeu.” (*Omilii la Facere,* omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 262)

„Când ne bucurăm de bunăvoinţa cea de sus, chiar de-am fi printre barbari, chiar de-am fi în ţări străine, ne simţim mai bine decât cei ce stau în casele lor şi au de toate; dar dacă suntem lipsiţi de ajutorul Celui de sus, chiar de-am fi la casa noastră, chiar de-am părea că nu ne lipseşte nimic, suntem cei mai de plâns oameni.” (*Omilii la Facere,* omilia LXI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 277)

„Nimic nu este mai slab decât cei ce sunt departe de ajutorul Duhului Sfânt.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVI, 3, p. 341)

„De este Dumnezeu cu noi, cine este împotriva noastră? Şi cine nu este împotriva noastră? Şi lumea e împotriva noastră, şi tiranii, şi comunităţile, şi neamurile, şi cetăţenii; şi cu toate acestea, cei ce sunt contra noastră sunt atât de departe de a ne supăra sau vătăma cu ceva, încât chiar fără voia lor sunt cauza cununilor noastre şi pricinuitori a mii de bunuri, fiindcă înţelepciunea lui Dumnezeu a întors uneltirile lor spre mântuirea şi slava noastră. Ai văzut cum nimeni nu este, de fapt, împotriva noastră? Căci şi pe Iov aceasta l-a făcut mai strălucit, adică înarmarea diavolului contra lui, căci deşi diavolul a întrebuinţat toate uneltirile contra lui, şi asupra lui erau şi femeia, şi slugile, şi rănile de pe el, şi altele multe, totuşi nimic n-a putut face răul contra lui, ba încă tocmai acele nenorociri aparent aşa de mari – şi într-adevăr au fost mari –, toate acele nenorociri, zic, s-au întors în favoarea lui. Fiindcă Dumnezeu era cu el, apoi şi cele ce se credeau a fi contra lui au fost favorabile lui. Aceasta s-a petrecut şi cu Apostolii, fiindcă şi iudeii, şi cei dintre neamuri, şi fraţii cei mincinoşi, şi stăpânitorii, şi comunităţile, şi foamea, şi sărăcia, şi mii de alte rele erau contra lor, şi cu toate acestea nimic n-a fost împotriva lor, adică nimic n-a putut să-i lezeze. Cele ce i-au făcut mai ales pe Apostoli ca să fie atât de străluciţi şi renumiţi, mari şi înaintea lui Dumnezeu, mari şi înaintea oamenilor, tocmai acestea sunt.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 291)

„Cel ce se luptă împreună cu noi este Dumnezeu. Deci să nu te surprindă deloc dacă fiind bătuţi, noi dominăm pe cei ce ne bat, dacă fiind alungaţi, stăpânim pe cei ce ne alungă, dacă murind, punem pe fugă pe cei ce sunt în viaţă. Când ai de partea ta şi puterea, şi dragostea lui Dumnezeu,

nimic nu poate împiedica să se petreacă asemenea fapte minunate şi paradoxale, şi să strălucească cea mai mare biruinţă” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 298)

„Câtă vreme suntem în mâna lui Dumnezeu, nimeni nu ne va putea răpi, căci mâna Lui este puternică; însă când suntem în afară de mâna Lui şi lipsiţi de ajutor, atunci suntem pierduţi şi gata de a fi răpiţi de oricine va voi, suntem *ca un zid povârnit şi ca un gard surpat* (Ps., 61, 3). Când zidul e povârnit, atunci e uşor de trecut pentru fiecare.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 117)

„Dacă ai bunăvoinţa Lui, nu deznădăjdui, chiar dacă ai fi aruncat într-un cuptor; dar dacă El este mâniat pe tine, să nu fii sigur, chiar de ai fi în rai.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 79)

„Când Dumnezeu ne deşteaptă şi ne mângâie, necăjească-ne oamenii şi de o mie de ori, ei nu pot nimic; căci când El întăreşte inima noastră, nimeni nu este în stare a o clăti.” (*Cuvânt la 26 Decembrie, a doua zi de Crăciun*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 232)

„Când Dumnezeu vrea să ne ajute, nimic nu-L poate împiedica. E de-ajuns atunci o armă a lui Dumnezeu, e de-ajuns un om al Lui, e de-ajuns doar un semn al Lui, pentru a fi biruiţi şi cei mai puternici vrăjmaşi. Noi să ne rugăm la Hristos, zicând: *Doamne, spune un cuvânt şi vrăjmaşii Tăi se vor împrăştia. Spune un cuvânt şi cetatea Ta se va izbăvi. Spune un cuvânt şi poporul Tău va birui*.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 17)

„Căci unele depind de noi iar altele de Dumnezeu. Dacă noi facem ceea ce depinde de noi, va face şi Dumnezeu ceea ce depinde de El.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 88)

„Fireşte, dar şi tu, dacă faci toate cele ce stau în puterea ta, vor urma negreşit şi cele ce ţin de Dumnezeu.” (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 16, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 260)

,,Şi, după cum când vrem să facem ceva fără El, chiar dacă ar fi uşor de făcut, aflăm poticneli şi piedici şi mii de alte nepotriviri în ele, tot aşa, când este El de faţă şi le potriveşte, chiar dacă ar fi problemele mai încurcate

decât toate, devin toate uşor de rezolvat. Prin urmare nimic, nici să nu facem, nici să grăim mai înainte de a chema pe Dumnezeu şi de a-L ruga să le adune El în mâinile noastre şi să le rezolve pe toate.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 67)

„Cine ne va putea lua pacea? Când lumea întreagă se va întoarce împotriva noastră, ce ne interesează? Ce ne privesc furiile oceanului, dacă Iisus Hristos este în corabie, încă chiar când El se pare că a adormit aici?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 98)

AJUTORAREA (aproapelui)

„Noi ne purtăm aşa lipsiți de milă cu frații noştri şi adeseori ne mai ies din gură şi acele cuvinte de gheață şi nesocotite: Ce legătură am eu cu el? Nu-mi pasă! N-am nimic cu el! Ce spui omule? N-ai nici o legătură cu el? Îți este frate, eşti de aceeaşi fire cu el, aveți acelaşi Stăpân, iar de multe ori vă împărtăşiți la aceeaşi masă, vreau să spun, la masa duhovnicească şi înfricoşătoare, şi spui: *N-am nici o legătură cu el şi treci pe lângă el fără de milă şi nu întinzi mâna celui căzut?* Iudeilor legea le poruncea să nu treacă nici pe lângă vita unui duşman căzută jos (Ieş., 23, 5), iar tu vezi adeseori pe fratele tău rănit de diavol şi căzut jos, nu la pământ, ci în prăpastia păcatului, şi nu cauți să-l scoți cu sfatul, nici nu-l îndemni şi nici nu te străduieşti să mai iei şi pe alții în ajutor, dacă e cu putință, ca să slobozi mădularul tău din gâtlejul fiarei şi să-l reîntorci la noblețea lui pentru ca tu, dacă vei cădea vreodată – Doamne fereşte! – în lațurile acelui viclean demon, să poți avea pe cineva care să te poată ajuta şi scoate din mâinile diavolului? Aşa spune Pavel, vrând să-i îndemne pe galateni spre purtarea de grijă a mădularelor lor, adică a semenilor lor: *Luând seamă de tine însuți, ca să nu cazi şi tu în ispită* (Gal., 6, 1). Aproape că le spune: Dacă treci fără milă şi lipsit de omenie pe lângă fratele tău, va trece poate pe lângă tine aşa şi altul când vei cădea în vreun necaz. Deci, dacă nu vrei să fii tu trecut cu vederea în vreme de necaz, nu trece nici tu, ci arată multă dragoste şi socoate nespus de mare comoară să poți mântui pe fratele tău. Nu este virtute mai mare ca asta. Dacă te gândeşti că numai acesta, pe care-l treci cu vederea şi-l nesocoteşti, a fost învrednicit de atâta cinste de Stăpânul tău, că pentru el n-a refuzat să-şi verse sângele Lui – precum spune Pavel: *Şi va pieri prin conştiința ta fratele tău cel slab, pentru care Hristos a murit* (I Cor., 8, 11), – cum nu te îngropi de viu în pământ? Deci dacă Hristos pentru el şi-a vărsat şi sângele, ce lucru mare faci de-i arăți dragoste, dacă, sfătuindu-l cu cuvântul, ridici pe cel căzut, dacă scoți din adâncul păcatului pe cel care e înecat poate cu sufletul

şi a ajuns sub valuri, dacă-l faci să vadă lumina virtuții, ca să nu mai meargă prin întunecimea răutății?” (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 111-112)

„Fiecare să socotească drept cel mai mare câştig folosul pe care-l aduce aproapelui său”. (*Omilii la Facere,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 22, p. 263)

„… în folosul aproapelui stă folosul nostru”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 216)

„Vezi că dragostea este prin ea însăşi cu strălucire lăudată şi încununată? (…) De pildă, un om să postească, să trăiască în castitate, să sufere mucenicia, să-i fie ars trupul; iar un altul pentru ajutorarea aproapelui să amâne mucenicia, dar nu numai să o amâne, ci chiar să fugă de mucenicie. Care din aceştia doi va fi mai slăvit după plecarea de aici? Ca să răspund la această întrebare n-am nevoie de multe cuvinte, nici de îndelungată demonstrație. Fericitul Pavel hotărăşte şi spune: *A mă desface şi a fi împreună cu Hristos este mai bine; dar a rămâne în trup, este mai de trebuință pentru voi* (Filip., 1, 23-24). Vezi, dar, că Pavel a pus ajutorarea aproapelui mai presus de plecarea la Hristos? Că a face voia lui Hristos înseamnă mai cu seamă a fi împreună cu Hristos; iar voia lui Hristos nu este alta decât a te îngriji de folosul aproapelui. Vrei să-ți dau şi al patrulea caz? Hristos îl întreabă pe Petru: *Petre, Mă iubeşti tu oare?;* apoi îi spune: *Paşte oile Mele* (Ioan 21, 15). De trei ori i-a pus această întrebare şi de trei ori i-a spus că aceasta este dovada dragostei (Ioan 21, 16-17). Hristos n-a spus aceste cuvinte numai preoților, ci fiecăruia dintre noi, cărora ni s-a dat în grijă chiar o mică turmă. Să nu disprețuieşti turma pentru că e mică. *Că Tatăl Meu,* spune Hristos, *a binevoit întru ei* (Luca 12, 32). Fiecare dintre noi are o oaie; să o ducă fiecare la păşunile ce-i priesc”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 882)

„Să căutăm să săvârşim acele virtuți care odată cu mântuirea noastră pot aduce mari foloase şi semenilor noştri”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

„Nimeni (…) nu-i atât de bun prieten al lui Dumnezeu ca acela care trăieşte spre folosul celor din jurul său. De aceea ne-a dat Dumnezeu cuvânt, mâini, picioare, tărie trupească, minte şi pricepere, ca toate acestea să fie spre mântuirea noastră şi spre folosul aproapelui. Cuvântul nu ne este de

folos numai la înălţarea de cântări şi mulţumiri lui Dumnezeu, ci de folos şi pentru a învăţa pe alţii şi a-i sfătui. De-l întrebuinţăm în acest scop suntem următorii lui Dumnezeu; de facem dimpotrivă, suntem următorii diavolului". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 892)

„Nimic nu mânie atâta pe Dumnezeu cât dispreţul ce-l arăţi îndatoririlor ce le ai faţă de semenii tăi." (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 881)

„Câte ai face fratelui tău, asupra Stăpânului se răsfrâng; şi întrucât acela a avut binefaceri de la tine, pe aceeaşi măsură ţi se va socoti răsplata." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 413)

„*Căci eu eram,* spune el (Iov – n.n.), *ochiul orbilor, piciorul şchiopilor. Eu eram tatăl celor neputincioşi. Am cercetat judecata pe care n-o ştiam, am zdrobit măselele celor nedrepţi şi am smuls prada din dinţii lor. Pe cei neputincioşi care aveau nevoie de ajutor nu i-am lepădat nici n-a ieşit cineva pe uşa mea cu sânul gol* (Iov, 29, 15-17; 31, 6).

Ai văzut diferitele forme ale iubirii de oameni şi feluritele limanuri ale milosteniei lui şi pe el ajutându-i prin toate acestea pe cei nedreptăţiţi? L-ai văzut uşurând sărăcia, îndreptând văduvia, împotrivindu-se celor nedrepţi, şi fiind înfricoşător pentru cei insolenţi? Căci îşi arăta sârguinţa numai asistând şi venind în ajutor în lupte, lucru făcut şi de cei mulţi, ci şi ducând lucrul până la bun sfârşit şi cu multă tărie. Căci zice: *Şi am zdrobit măselele celor nedrepţi* opunând ambiţiei acelora ca pe un zid purtarea lui de grijă. Opunea grija sa nu numai insolenţelor oamenilor, ci şi uneltirilor firii, îndreptând greşelile ei prin covârşirea ajutorului său. Pentru că întrucât nu le putea da înapoi (Iov – n.n.) mădularele: orbilor ochii, şchiopilor picioarele, s-a făcut el în locul mădularelor lor şi prin el cei care-şi pierduseră ochii vedeau, iar cei cu gleznele tăiate mergeau. Ce ar putea egala această iubire de oameni a lui?" (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 6c,d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 191)

„... nimeni nu va putea fi vreodată de folos celui ce nu vrea să fie treaz şi să contribuie cu cele ale sale." (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 253)

„Dacă vrei să bucuri pe cineva vreodată, nu pofti să slujeşti celor care petrec în bunăstarea şi luxul acestei lumi, ci celor în necazuri, celor în împrejurări grele, celor în temniţe, celor cu totul goi şi care nu au parte de nici o mângâiere. Adu-le acelora fericire, şi multe vei primi. Căci dobândeşti mare câştig de la aceia şi devii mai înţelept şi lucrezi totul spre slava lui Dumnezeu. Iar dacă trebuie să ai grijă de cineva, alege-i mai bine pe orfani şi pe văduve şi pe cei aflaţi în multă sărăcie, decât pe cei ce trăiesc în slavă şi strălucire. Căci El Însuşi a zis: *Eu sunt tatăl orfanilor şi judecătorul văduvelor* (Ps., 67, 6)." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 98)

„Iubitorul de oameni Dumnezeul nostru, fraţilor, a iubit şi iubeşte să aibă toţi oamenii dragoste unul către altul şi prietenie adevărată şi credinţă nedespărţită, că pentru aceea a pus nevoia şi meşteşugurile şi treburile lumii, ca să trebuiască să-şi ajute unul altuia la slujba şi binele vecinului său, că şi semănătorul nu seamănă grâu numai pentru trebuinţa lui, ci şi pentru trebuinţele altora, de vreme ce socotind că fiind lipsă şi neajunsul vremii va pieri şi el şi ceilalţi. La fel, şi soldatul nu merge la război şi la primejdii ca să se păzească şi să se mântuiască numai pe sine, ci ca să facă să stea şi cetăţile şi oraşele în pace şi neprădate. Aşa face şi negustorul cel ce umblă pe uscat şi pe mare, nu aduce negoţ numai cât este pentru trebuinţele lui, ci aduce şi alte negoţuri multe ca să se poată cumpăra şi de către alţii mulţi. De vreme ce ar fi fost în alt chip, adică ar fi oamenii nelipsiţi, n-ar primi să ceară nimic de la vecinii lor. Drept aceea, a unit Dumnezeu lumea cu dragoste atât de minunat, pentru că dragostea nu-l lasă pe om să-şi facă binele lui mai întâi, ci pe al altora, că de n-ar fi fost această iubire frăţească, n-ar fi fost cu putinţă să se mântuiască nimeni nici trupeşte, nici sufleteşte." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 59-60)

„Ce minunată slujire reciprocă în trup! Cum fiecare membru nu lucrează decât la binele comun şi nu-şi găseşte decât în devotamentul faţă de alţii apărarea sa proprie. Vedem noi vreodată membrele noastre invidiindu-se unele pe altele, refuzând să-şi ajute reciproc? Cu totul dimpotrivă, nu se apără ele, nu se ajută ele cu o grabă reciprocă? Piciorul este rănit de un spin, toate membrele se îndreaptă să-l ajute. Ochiul suferă? Trupul întreg suferă şi rămâne în inactivitate.

Aşa trebuie să fie unii pentru alţii toţi credincioşii, fii ai Bisericii, membre ale trupului mistic a lui Iisus Hristos. Aşa trebuie să

se într-ajutoreze. Nu gelozii, nu certuri. Cinstea unuia este cinstea tuturor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 183)

AJUTORAREA (reciprocă a oamenilor)

,,… nu a lăsat (Dumnezeu – n.n.) ca toate să se facă pretutindeni, ca şi prin aceasta să ne silească a ne amesteca unii cu alții. Aşadar, aşezând între noi nevoia ce avem unii de alții, prin aceasta iarăşi a făcut lesnicioase legăturile dintre oameni, pentru că dacă nu ar fi fost aşa, apoi lucrurile ar fi ajuns într-o altă încurcătură şi nemulțămire. Dacă, de pildă, având nevoie de doftor, sau de lemnar, sau de alt meşteşugar, ar trebui ca să facă cineva o călătorie îndelungată, apoi fireşte că totul s-ar pierde. Deci tocmai pentru aceasta a rânduit a se zidi şi cetăți, şi astfel pe toți i-a adunat la un loc. Pentru ca şi cu cei de departe să ne putem întâlni cu uşurință, apoi el a întins marea la mijloc şi a dat iuțeală vânturilor, făcând prin aceasta uşoare călătoriile pe mare. La început a rânduit ca toți să fie strânşi într-un singur loc, şi nu i-a împrăştiat mai întâi, până ce cei dintâi oameni cari primiseră darul au întrebuințat rău buna înțelegere dintre dânşii. Aşadar, el ne-a adunat la un loc din toate părțile, şi prin firea noastră, şi prin înrudirea dintre noi, şi prin limba ce o vorbim, şi prin locul sau țara unde ne găsim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 364)

,,Atât de mare este trebuința de ajutorul altora, încât chiar de ar fi cineva mai bogat decât toți oamenii din lume, totuşi nu va fi scutit de această legătură şi de a avea nevoie de cel mai mic. Nu numai cei săraci au trebuință de cei bogați, ci şi cei bogați au trebuință de cei săraci, ba încă mai multă nevoie au bogații de săraci decât săracii de bogați.

Şi ca să vezi aceasta mai lămurit, să facem, dacă voiți, două cetăți, una numai din bogați, şi cealaltă numai din săraci, şi nici în cetatea bogaților să fie vreun sărac, nici în cea a săracilor vreun bărbat bogat, şi după ce le-am privit cu amănunțime, să vedem care din amândouă va putea să fie îndestulată numai cu sine. Dacă vom afla că cea a săracilor este cea care poate fi îndestulată, apoi este sigur că mai ales bogații au trebuință de săraci. Deci în cetatea bogaților nu este nici unul meşteşugar, nici zidar, nici lemnar, nici ciubotar, nici pitar, nici lucrător de pământ, nici fierar, nici frânghier, şi nici unul dintr-aceştia. Căci, în adevăr, cine dintre acei bogați ar voi să se îndeletnicească cu vreuna din aceste îndeletniciri, când mai ales este ştiut că chiar şi cei ce odinioară se îndeletniciseră cu asemenea meşteşuguri, de îndată ce s-au înțolit nu mai pot suferi ticăloşia acestor

meşteşuguri grele? Aşadar, cum va sta această cetate? *Dând bani bogații, zici tu, îşi vor cumpăra toate acestea de la cei săraci.* Prin urmare, aceia nu sunt îndestulați numai cu dânşii, dacă au trebuință şi de alții." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, pp. 365-366)

„Nimic nu-l duce pe om mai aproape de trufie şi nu-l îndepărtează mai mult de ceilalți decât credința că este liber şi nu are nevoie de nimeni. Dumnezeu ne-a făcut în aşa fel, încât avem nevoie unul de celălalt. Chiar dacă eşti înțelept, tot ai nevoie de ajutorul semenilor tăi. Crezând că nu ai nevoie de ajutor, eşti cel mai nebun şi mai slab dintre toți oamenii. Pentru că, dacă nu ai ajutor, nu se va găsi nimeni care să te îndrepteze atunci când greşeşti în mod inevitabil în această viață şi, astfel, Îl vei mânia pe Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 363)

AMÂNAREA (faptelor bune şi folositoare)

„Într-adevăr nimic nu tulbură atât de mult viața noastră cât amânarea şi zăbovirea săvârşirii faptelor bune. Adeseori amânarea a făcut să pierdem totul." (*Omilii la Matei,* omilia XVI, X, în col. PSB, vol. 23, p. 215)

ANATEMA

„Ce este anatema? Ascultă-l tot pe el ce spune: *Cel ce nu iubeşte pe Domnul, să fie anatema!* (I Corinteni 16, 22), adică despărțit şi străin să fie de toate ale Domnului. După cum de lucrul consfințit lui Dumnezeu nimeni nu ar cuteza să se atingă cu mâinile oricum, şi nici să se apropie, tot astfel este şi cu cel despărțit de Biserică, cu cel exclus din adunările credincioşilor, căci şi acesta este dat la o parte. Pe unul ca acesta, deci, Apostolul îl numeşte anatema, în sens cu totul contrar, şi porunceşte de a fugi toți de el cu groază mare.

De lucrul afierosit lui Dumnezeu nimeni n-ar îndrăzni a se apropia, pentru cinstea şi respectul cuvenit Celui ce I s-a afierosit, pe când de cel rupt de Biserică toți trebuie a se despărți, în sens cu totul contrar. Aşa că, deşi despărțirea este una şi aceeaşi, căci şi unul şi altul este înstrăinat de contactul cu cei mai mulți, totuşi felul sau modul despărțirii nu este unul şi acelaşi, căci acesta din urmă este cu totul contrar celui dintâi. De cel dintâi se depărtau ca fiind afierosit lui Dumnezeu, iar de cel de-al doilea ca fiind înstrăinat de Dumnezeu şi rupt de Biserica Sa." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 304)

,,Nimeni dintre voi, mult iubiților, n-a avut atâta dragoste pentru Hristos câtă a avut sfântul suflet al lui Pavel! Nimeni dintre oameni, afară numai de el, n-a fost cu îndrăznire a rosti asemenea cuvinte; îi ardea sufletul spunând: *Împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos, în trupul meu* (Coloseni 1, 24); şi: *Că aş fi dorit eu însumi a fi anatema de la Hristos pentru frații mei* (Romani 9, 3) şi, iarăşi: *Cine este slab şi eu să nu fiu slab*? (II Corinteni 11, 29). A avut atâta dragoste pentru Hristos! Cu toate acestea, n-a ocărât pe nimeni, n-a silit pe nimeni, n-a dat anatema pe nimeni. De-ar fi făcut acestea, n-ar fi adus lui Dumnezeu atât de multe neamuri şi atâtea cetăți întregi! Dimpotrivă, făcea acestea vorbind frumos, rugând, îndemnând, deşi era umilit, lovit, pălmuit şi luat în râs de toți." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 374)

,,Rogu-vă, dar, pe voi toți, să fiți următori lui Pavel, şi eu împreună cu voi. Dacă Domnul, Care cunoaşte mai dinainte gândul şi voința fiecăruia, Care ştie mai dinainte rostul fiecăruia dintre noi, a făcut aceasta, spre a revărsa asupra noastră darurile şi dărnicia Sa – căci Dumnezeu nu ne-a zidit spre rele – învrednicindu-se astfel de bunătățile cele de obşte, pentru că vrea ca toți să fim următori ai Lui, pentru ce tu lucrezi împotrivă, tu, care te duci la Biserică spre a săvârşi jertfa Fiului lui Dumnezeu?" (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 375)

,,Iată, eu îmi împlinesc slujba mea! Iată, rogu-vă, hirotonia nu dă putere de stăpân, nu înalță, nu duce la tiranie." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 375)

,,Împlinindu-mi dar slujba, cu stăruință vă rog să vă depărtați de un păcat aşa de mare. Cel pe care vrei să-l aduci sub blestem este sau viu şi în viața aceasta muritoare, sau mort. Dacă este încă în viața de aici, păcătuieşti de vrei să ții departe de Hristos pe un om care se poate întoarce, care se poate schimba din rău în bine; iar dacă e mort, păcătuieşti cu mult mai mult." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 376)

,,Stați departe, rogu-vă, de un păcat atât de mare! Iată, spun şi mărturisesc înaintea lui Dumnezeu şi înaintea aleşilor Lui îngeri, că păcatul acesta are să ne fie în ziua judecății pricină de mare chin şi de foc nestins. Dacă în pilda celor zece fecioare, au fost izgonite din cămara cea de nuntă,

din pricina împietririi inimii lor, fecioarele care duseseră o viață strălucită şi plină de credință, fiindcă Stăpânul a toate văzuse faptele lor, cum vom putea fi învredniciți de mântuire noi, care trăim fără nici o grijă şi ne purtăm fără milă cu aproapele nostru? De aceea, rogu-vă, să nu ascultați cu nepăsare astfel de cuvinte.” (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 376-377)

,,Negreşit, trebuie să anatemizăm învățăturile eretice, cele potrivnice învățăturilor primite de noi, să condamnăm învățăturile lipsite de credință, dar să cruțăm cu toată grija pe oameni şi să ne rugăm pentru mântuirea lor.” (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 377)

„Te întreb: Ce vrea să însemne cuvântul acesta pe care-l spui: *Să fie anatema!*? Ştii oare ce spui? Îți dai seama ce grăieşti? Cunoşti puterea acestui cuvânt?

Vei găsi, într-adevăr, în Scriptura cea de Dumnezeu insuflată rostindu-se *anatema* peste Ierihon: *Şi toată cetatea aceasta Îi va fi anatema* (va fi pusă deoparte) *Domnului Dumnezeului tău* (Iosua 6, 17). Şi până în ziua de azi este printre noi acest obicei, să se spună: *Cutare a făcut aceasta, a făcut anatemă* (ofrandă) *în acest loc.* oare aceasta să fie anatema pe care tu o rosteşti? Nu! Căci prin această anatemă se înțelege o faptă bună, un dar făcut lui Dumnezeu. Tu, însă, ce vrei să spui când rosteşti: *anatema!*? Iată ce vrei să spui!: *Să fie dat diavolului, să nu mai aibă parte de mântuire, să ajungă străin de Hristos!.*

Cine eşti tu de ți-ai luat această stăpânire şi aceasta mare putere? La ziua judecății Fiul lui Dumnezeu va sta pe scaunul de judecată şi va pune oile de-a dreapta Sa, şi caprele, de-a stânga (Matei 25, 33). Pentru ce ți-ai luat o râvnă atât de mare, cu care a fost învrednicită numai ceata Apostolilor şi cei care au fost, cu adevărat, după toată rânduiala, urmaşii lor, plini de har şi de putere? Aceştia, păzind cu toată luarea-aminte porunca lui Hristos, ca şi cum şi-ar fi scos ochiul cel drept (Matei 5, 29), aşa alungau pe eretici din Biserică. Aceasta arată marea lor milă şi durere; căci se taie un mădular de seamă. Pentru aceea l-a şi numit Hristos *ochiul cel drept*, pentru a arăta mila celor care-l alungau pe cel potrivnic dreptei-credințe. De aceea Apostolii şi urmaşii lor au fost, şi în această privință ca şi în toate faptele lor, cu multă luare-aminte: condamnau şi alungau ereziile, dar nu aduceau pe nici unul dintre eretici sub blestem. Se pare că se pare că Apostolul Pavel a fost silit numai în două împrejurări să rostească anatema; dar n-a dat anatemei pe cineva anume: o dată în Epistola către Corinteni, spunând: *Dacă cineva nu-L*

iubeşte pe Domnul nostru Iisus Hristos, să fie anatema! (I Corinteni 16, 22), şi altă dată în Epistola către Galateni: *Dacă cineva vă propovăduieşte altceva decât ceea ce ați primit, să fie anatema!* (Galateni 1, 9).

Cu ce te-mpotriveşti? Ceea ce nimeni din cei ce au primit această putere n-a făcut şi nici n-a îndrăznit să facă, aceea îndrăzneşti să faci tu, lucrând împotriva tainei iconomiei întrupării şi a pătimirii mântuitoare a Domnului şi luând-o înaintea judecății Împăratului?

Vreți să aflați ce a grăit un sfânt, unul de mai înainte de noi, un urmaş al Apostolilor, care a fost învrednicit şi de mucenicie[75]? Acest sfânt, acest sfânt, ca să arate cât de greu este cuvântul: *Să fie anatema!*, s-a folosit pentru aceasta de o pildă. *După cum un om de rând care se îmbracă în purpură împărătească — este ucis ca uzurpator, şi el, şi cei ce l-au ajutat, tot astfel şi cei ce, slujindu-se de poruncile Domnului, aduc sub blestemul Bisericii pe un om, aduc asupra lor cea mai mare pierzanie, pentru că răpesc dreptul de judecător al Fiului*. Socotiți oare că este o faptă fără însemnătate a osândi pe cineva cu o astfel de sentință, înainte de vremea judecății şi înainte de Judecător? Cuvântul acesta, *anatema*, prin înțelesul pe care-l are, ne separă cu totul de Hristos." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 371-372)

ANIMALELE (sufletul animalelor)

„… sângele este sufletul animalului". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 341)

APOSTOLII (- oameni simpli şi necărturari)

,,Când elinii zic că apostolii au fost oameni proşti, noi atunci să adăugăm că au fost necărturari, fără ştiință, săraci, oameni de rând, nepricepuți şi neînsemnați. Acestea nu sunt spre hula apostolilor, ci spre slava lor, dacă astfel fiind ei, s-au arătat mult mai străluciți decât întreaga lume. Aceşti proşti şi necărturari s-au luptat vitejeşte cu puternicii şi cu înțelepții, cu tiranii şi cu toți cei ce se făleau în bogății, slavă şi în toate cele omeneşti. De aici se învederează că mare este puterea crucii şi că toate acestea nu s-au făcut prin putere omenească, căci toate cele petrecute nu au fost după fire, ci mai presus de fire. Şi când se face ceva mai presus de fire, fiind totodată bun şi folositor pentru om, atunci este cu totul învederat că

[75] Referire la Ignatie Teoforul.

ceea ce se face vine prin puterea şi lucrarea Proniei. Gândeşte-te bine: pescarul, făcătorul de corturi, vameşul, prostul, necărturarul, toți aceştia venind din Palestina, țara aceea îndepărtată, au izgonit, aşa-zicând, din propriile lor credinți pe filosofi, pe ritori, pe cei stăpâni de cuvânt, şi pe toți aceştia i-au stăpânit într-un timp scurt, având a se lupta cu multe primejdii, căci năvăliseră asupra lor popoarele, împărații (ba chiar însăşi firea parcă se lupta împotriva lor), obiceiurile cele învechite, dracii înarmați, diavolul tulburat şi punând în mişcare totul, pe împărați, pe stăpânitori, pe neamuri, pe varvari, pe elini, pe filosofi, pe ritori, pe sofişti, pe logografi, punând în mişcare legile, tribunalele, pedepsele cele de tot felul, miile de morți şi feluritele cazne – şi cu toate acestea, iată că totul se răsturna, totul se dădea la o parte când apostolii grăiau, întocmai ca şi praful cel uşor şi mărunt care nu poate să se împotrivească vânturilor celor puternice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 29)

APOSTOLII (au fost împuterniciți de Hristos să propovăduiască şi să facă minuni)

„Uită-mi-te cine au fost cei care au auzit aceste porunci aspre şi grele! Oameni fricoşi şi de rând; oameni fără ştiință de carte şi neînvățați; oameni necunoscuți; oameni care nu cunoşteau deloc legile civile; oameni care nu luaseră niciodată cuvântul în agora; pescari şi vameşi; oameni plini de nenumărate scăderi. Dacă suferințele acelea erau în stare să tulbure chiar pe oamenii tari şi mari, cum de n-au fost în stare să doboare şi să înspăimânte pe nişte oameni lipsiți de experiență, pe nişte oameni cărora niciodată nu le-a trecut prin minte că pot face aşa ceva vreodată? Şi nu i-a doborât!

- Era şi firesc, ar putea să-mi spună cineva; că Domnul le-a dat putere să curețe leproşi, să alunge draci.

- Dar îți voi spune şi eu, că tocmai puterea aceasta mai cu seamă era în stare să-i înspăimânte, că ei, care înviau morți, tocmai ei, să sufere acele groaznice chinuri: tribunalele, închisorile, războiul tuturor şi ura obştească a lumii, tocmai ei, să îndure nişte chinuri ca acelea, ei, care făceau minuni.

- Şi care le era mângâierea în fața acestor suferințe?

- Puterea Celui Care i-a trimis! Aceasta e pricina că, înainte de toate, Hristos le-a dat ucenicilor această mângâiere, spunându-le: *Iată, Eu vă trimit pe voi! Vă este de ajuns aceasta spre mângâierea voastră! Vă este de ajuns aceasta ca să vă dea curaj şi să nu vă temeți de nimic din cele ce vor veni asupra voastră!*

- Ai văzut autoritate? Ai văzut stăpânire? Ai văzut putere nebiruită? Cele spuse de Hristos au acest înțeles: *Să nu vă tulburați*, spune Domnul

ucenicilor Săi, că, trimițându-vă în mijlocul lupilor, vă poruncesc să fiți ca oile şi ca porumbeii! Puteam să fac cu totul dimpotrivă, să nu vă las să suferiți ceva, nici să cădeți ca oile pradă lupilor, ci puteam să vă fac mai înfricoşători decât leii! Dar aceasta vă e mai de folos; aceasta vă face şi pe voi mai străluciți şi aceasta propovăduieşte şi puterea Mea!". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 407-408)

„Vai, cât de mare este puterea Celui Care a grăit, cât de mare filozofia celor care au ascultat! Se cuvine să te minunezi mult că ucenicii n-au luat-o la fugă îndată ce au auzit acestea! Erau doar nişte oameni care se temeau şi de umbra lor, care n-au mers mai departe de lacul în jurul căruia pescuiau. Cum de nu s-au gândit şi nu şi-au spus: *Unde vom găsi scăpare? Tribunalele sunt împotriva noastră, împărații împotriva noastră, domnitorii, sinagogile iudeilor, popoarele elenilor, conducătorii şi supuşii!* Prin cele spuse, Domnul nu le-a vorbit mai dinainte numai de Palestina şi de suferințele de acolo, ci i-a lăsat să înțeleagă şi luptele de pe toată fața pământului, spunându-le: *Veți fi duşi înaintea împăraților şi domnilor,* arătându-le că mai târziu are să-i trimită la predicatori şi la păgâni.

Ai pornit cu război pe toată lumea împotriva noastră, puteau spune ucenicii; ai înarmat împotriva noastră pe toți locuitorii pământului, popoare, tirani, împărați! Iar cuvintele pe care ni le-ai spus mai târziu sunt mult mai înfricoşătoare, că din pricina noastră oamenii vor ajunge ucigaşi de frați, de copii, de părinți, că ne-ai spus: *Va da frate pe frate la moarte şi tată pe fiu şi se vor scula fiii asupra părinților şi-i vor ucide* (Matei 10, 21). Cum vor mai crede oamenii în cuvântul nostru când vor vedea că din cauza noastră copiii sunt ucişi de părinți, frații de frați şi toate sunt pline de sânge? Nu ne vor alunga, oare, de pretutindeni ca pe nişte demoni blestemați, ca pe nişte ticăloşi, ca pe nişte pustiitori ai întregii lumi, văzând că pământul este plin de sângele rudelor şi de nişte crime ca acestea? Bună va fi, oare, pacea pe care o vom da în casele în care intrăm, când le umplem de atâtea crime? Dacă am fi mai mulți, şi nu doisprezece! Dacă n-am fi nişte oameni simpli şi fără de carte, ci nişte înțelepți, nişte retori, nişte oameni destoinici la cuvânt! Dar, mai bine spus, dacă am fi împărați care au oştiri şi bogăție de bani! Cum vom putea convinge pe cineva de adevărul învățăturii noastre, când noi aprindem războaie civile, ba chiar războaie cu mult mai cumplite decât războaiele civile? Care om va da ascultare cuvintelor noastre, chiar dacă noi nu ne-am îngriji deloc de scăparea noastră?

Dar ucenicii nici n-au gândit aşa, nici n-au grăit aşa şi nici nu I-au cerut Domnului socoteală de poruncile date lor, ci I s-au supus, L-au ascultat. Aceasta, nu datorită numai virtuții lor, ci şi înțelepciunii

învățătorului. Uită-te că Domnul a împreunat cu fiecare suferință o mângâiere. Despre cei care nu-i vor primi, a spus: *Mai uşor va fi pământului Sodomei şi Gomorei în ziua judecății decât oraşului aceluia* (Matei 10, 15). Acum iarăşi, după ce a spus: *Veți fi duşi înaintea domnilor şi împăraților,* a adăugat: *Pentru Mine, spre mărturie lor şi neamurilor.* Nu mică e mângâierea de a suferi chinuri pentru Hristos şi de a fi mărturie acelora! Că Dumnezeu îşi îndeplineşte totdeauna planurile Sale, chiar dacă nici un om nu ia aminte. Cu aceste cuvinte îi mângâie Domnul pe ucenicii Săi, nu din pricină că ucenicii doreau pedepsirea altora, ci pentru ca ucenicii să fie încredințați că îl vor avea, în orice împrejurare, alături de ei pe Cel Care le-a spus şi ştia mai dinainte acestea; şi să fie încredințați de asemenea că nu vor suferi pentru că ar fi nişte răi şi nişte ciumați". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 409-411)

„Nu erau îngeri din cer, ci oameni care arătau în trupul acesta omenesc virtutea puterilor celor netrupeşti. Nu s-au pogorât îngerii cei de sus jos, ci minunat lucru era că oamenii cei de jos s-au urcat la virtutea îngerilor de sus. Nu mergeau pe pământ cu sufletele dezbrăcate de trup, ci, rămânând în trupuri, au ajuns prin voință îngeri. Şi ca să afli că nici pedeapsa de la început, când Dumnezeu a spus: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Facerea 3, 19), n-a fost pedeapsă, te-a lăsat să rămâi pe pământ, ca să se arate într-un chip mai strălucit puterea Duhului, putere ce a săvârşit astfel de fapte printr-un trup de lut. Puteai vedea limbă de lut poruncind dracilor; puteai vedea mână de lut vindecând bolile; dar, mai bine spus, nu puteai vedea numai mâna de lut, ci, ceea ce era cu mult mai minunat, puteai vedea că umbra trupurilor de lut biruia şi moartea, şi puterile cele netrupeşti, adică pe draci. Şi după cum, când se arată soarele, întunericul dispare, fiarele se afundă în vizuinile lor, ucigaşii, tâlharii şi jefuitorii de morminte fug în vârfurile munților, tot aşa şi când se arăta Petru şi grăia, dispărea întunericul rătăcirii, pleca diavolul, fugeau dracii, piereau suferințele trupurilor, se vindecau bolile sufletelor, se izgonea toată răutatea şi se întorcea pe pământ virtutea. Şi după cum, dacă ai putea scoate din visteriile împărăteşti pline cu aur şi pietre prețioase o singură piatră scumpă, cât de mică, din cele ce se găsesc înăuntru, te-ai îmbogăți tare fiind în posesia ei, tot aşa şi fiecare cuvânt care ieşea din gura Apostolilor dădea mare bogăție duhovnicească, pentru că erau vistierii împărăteşti gurile acelora, aveau în ele cămări de tămăduiri. Puteai vedea, într-adevăr, atunci că sunt cu mult mai dorite decât aurul şi decât piatra prețioasă cuvintele Domnului (Ps., 18, 11). Ceea ce nu

putea săvârşi aurul, nici piatra prețioasă, aceea săvârşeau cuvintele lui Petru. Câți talanți de aur ar fi putut vindeca oare pe ologul din naştere? Dar cuvântul lui Petru a putut vindeca această slăbiciune a firii. A spus: *În numele lui Iisus Hristos, scoală-te şi mergi* (Fapte, 3, 6), şi cuvântul s-a făcut faptă. Ai văzut că sunt cu mult mai dorite cuvintele lui Petru decât aurul şi piatra prețioasă? Ai văzut că gurile Apostolilor erau vistierii împărăteşti? Apostolii au fost cu adevărat doctori ai lumii, plugari ai lumii, cârmaci ai lumii. Doctori, pentru că vindecau bolile. Plugari, pentru că însămânțau cuvântul dreptei credințe. Cârmaci, pentru că au pus capăt furtunii înşelăciunii." (*Omilia I la Rusalii*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 203-204)

„Nu vă spuneam eu la slujba de mai înainte că minunile de după răstignire au fost mai mari decât cele de dinainte de răstignire? Nu v-am dovedit asta şi cu minunile Apostolilor, şi cu dragostea lor de Hristos? Nu vă spuneam că Hristos, înainte de răstignire, învia morții cu porunca, iar mai târziu doar umbrele robilor Săi făceau asta? Nu vă spuneam că înainte de răstignire Hristos făcea minuni cu porunca, iar după răstignire robii Lui au făcut minuni mai mari folosind numele Lui? Nu vă spuneam că duşmanilor Apostolilor le-a fost zguduită conştiința? Nu vă spuneam că au biruit toată lumea, că au fost mai mari minunile de după răstignire decât cele de dinaintea răstignirii?" (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 16)

APOSTOLII (au fost învățați de Duhul Sfânt în tot adevărul)

„Apostolii nu se coborau din munte, purtând, ca Moisi, în mâini table de piatră, ci purtând în sufletul lor Duhul cel Sfânt; erau o vistierie şi un izvor de învățături, de harisme şi de toate bunătățile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărți şi legi însuflețite. Aşa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, aşa pe cele cinci mii de suflete, aşa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de ei". (*Omilii la Matei,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, p. 16)

„Duşmanii îi aveau în puterea lor, iar ei erau doisprezece oameni: simpli, înlănțuiți, biciuiți, purtați de colo-colo; dar nu li s-a putut închide gura; ci după cum nu-i cu putință să înlănțuieşti raza de soare, tot aşa şi limba acelora. Pricina? Nu erau ei cei care vorbeau, ci puterea Duhului! Aşa a învins şi Pavel pe Agripa (Fapte 25, 23-26, 32) şi pe Neron, care a întrecut

pe toți oamenii în răutate. *Domnul,* spune Pavel, *mi-a stat în ajutor şi m-a izbăvit din gura leului* (II Tim. 4, 17). Tu, însă, minunează-te de ucenicii Domnului, că îndată ce au auzit pe Domnul spunându-le: *Nu vă îngrijiți,* au crezut, au ascultat şi nimic din cele înfricoşătoare nu i-a spăimântat. Iar dacă spui că Domnul le-a dat destulă mângâiere prin cuvintele: *Duhul Tatălui nostru va fi Cel Ce grăieşte,* apoi, tocmai pentru aceasta mai cu seamă mă minunez de ei că nu s-au îndoit, nici n-au cerut Domnului să-i scape de chinuri şi de suferințe. Şi aveau să le sufere nu doi sau trei ani ci toată viața lor". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 413)

„… scriind odinioară Pavel lui Tit, iar când spun Pavel, nu spun numai Pavel, ci şi Petru, şi lacov şi loan şi toată ceata Apostolilor. Căci după cum într-o liră sunt diferite coarde, dar una e cântarea, tot astfel şi în ceata Apostolilor felurite sunt persoanele, dar una e învățătura, pentru că unul este şi Meşterul, Duhul cel Sfânt, Care mişca sufletele acelora." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 375)

APOSTOLII („a lui Hristos bună mireasmă suntem[76]")

„Cuvintele *a lui Hristos bună mireasmă suntem*, mi se pare că au o îndoită tâlcuire. Sau că prin aceste cuvinte se spune că, murind noi păcatului, ne-am adus ca jertfă Lui, sau că suntem bună mireasmă a jertfei lui Hristos. Este ca şi cum ar zice cineva: *bună mireasmă a acestei jertfe este mirosul acesta al vostru*. Deci sau că aceasta învederează numele de *bună mireasmă*, sau, după cum am spus, că adică în fiecare zi se jertfesc pentru Hristos." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 60)

APOSTOLII (propovăduirea lor)

„Şi sigur, noi vedem cu ochii noştri această schimbare minunată: aceşti ucenici, care erau înainte atât de timizi şi de fricoşi, după ce au primit apoi Duhul Sfânt, aruncându-se în mijlocul pericolelor, al năpastelor, al fiarelor sălbatice, pe mare şi expunându-se cu îndrăzneală la orice chinuri; oameni fără carte şi fără studii, oameni din poporul obişnuit vorbeau cu atâta

---

[76] II Cor., 2, 15.

tărie şi siguranță (…) Duhul Sfânt îi face de fier, îi face vulturi şi nu permite ca ceva omenesc să-i răstoarne.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 5, p. 389)

„Ucenicii, înainte de a învăța ceea ce trebuiau să ştie, înainte de a fi primit harul Duhului Sfânt, erau extrem de timizi; dar după aceea, au fost mai curajoşi decât leii. Petru însuşi, pe care singure amenințările unei slujnice au fost în stare să-l înfricoşeze, expus apoi la mii de pericole, lovit cu lovituri de bici, răstignit pe cruce cu capul în jos, nu mai păstrează tăcerea; şi ca şi cum le-ar fi suferit în vis aceste chinuri, el vorbeşte cu libertate destul de mare şi cu siguranță, dar nu înainte de crucea şi moartea dumnezeiescului Mântuitor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVI, 1, p. 391)

„*Spre ascultarea credinței*, adică: nu Apostolii erau cei ce aveau merite, ci darul care lucra prin ei şi-i predispunea la aceasta. Treaba lor era ca să umble prin lumea întreagă şi să predice, însă cel ce-i convingea pe ascultători şi-i făcea să creadă era harul lui Dumnezeu, care lucra prin ei, precum zice şi Luca: *A deschis inima lor* (Faptele Apostolilor 16, 14); şi iarăşi: *Cărora s-a dat a asculta cuvântul lui Dumnezeu*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 23)

,,Să rumegăm în noi acest fapt de căpetenie, care nu este mic şi de puțină însemnătate, şi să le spunem totdeauna: Cum s-a putut ca cei slabi şi neputincioşi să covârşească pe cei tari? Cum s-a putut ca cei doisprezece să cucerească lumea întreagă, folosindu-se nu de aceleaşi arme, ci fără nici o armă luptându-se cu cei înarmați? Căci, spune-mi: Dacă doisprezece bărbați, fără nici o pricepere în meşteşugul războinic, s-ar arunca într-un şir nemărginit de ostaşi înarmați până-n dinți şi dacă cei doisprezece ar fi lipsiți nu numai de arme, ci încă şi slabi cu trupul, şi cu toate acestea chiar de li s-ar arunca din rândul oştirii mii de săgeți, ei n-ar pătimi nimic, şi deşi ar avea în trupurile lor înfipte toate săgețile, ei n-ar suferi nici o vătămare, şi la urmă ar învinge şi ar zdrobi cu desăvârşire întreaga oaste, fără ca dânşii să se folosească de arme, ci apărându-se numai cu mâinile, şi pe unii i-ar sfâşia, iar pe alții i-ar lua în robie, fără ca vreunul din ei să fi căpătat vreo rană – oare ar putea zice cineva că ceea ce s-a petrecut aici a fost ceva omenesc? Cu toate că biruința apostolilor a fost cu mult mai minunată decât a acestora, fiindcă dacă pare lucru minunat a nu fi cineva străpuns de săgeți, deşi este gol şi dezarmat, apoi cu mult mai minunat este să vezi pe pescar, pe prost şi

necărturar covârşind pe cel învăţat şi plin de toată ştiinţa omenească, să-l vezi că poartă cu sine o aşa de mare iscusinţă, încât să nu poată fi împiedicat în drumul său nici de nimicnicia lui, nici de sărăcie, nici de primejdii, nici de obiceiurile ce le avea mai înainte, nici de asprimea cea mare a poruncilor ce se dau împotriva lui, nici de miile de morţi ce-i stau în faţă, nici de vrednicia celor ce înşelau pe alţii şi nici de mulţimea celor înşelaţi !" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, pp. 29-30)

,,Ceea ce vameşii şi pescarii au putut să facă cu harul lui Dumnezeu, aceia, filosofii, ritorii, tiranii şi întreaga lume, nici măcar n-au putut să-şi închipuie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 38)

,,Cum că propovăduirea este Dumnezeiască se vădeşte din următorul fapt: Cum le-a venit în minte celor doisprezece oameni simpli ca să săvârşească astfel de lucruri, petrecându-şi timpul în pustietăţi, pe eleştee şi râuri, şi niciodată cugetând a se duce îndată în cetate sau în târguri? Cum le-a venit lor în minte ca să se împotrivească lumii întregi? Cum că ei erau fricoşi şi nerăbdători, o arată cel ce a scris despre dânşii (Luca), care nu s-a dat în lături şi nici nu a putu să sufere a le ascunde cusururile lor, ceea ce şi este o mare dovadă de adevăr. Deci ce spune el despre dânşii? Că Hristos, fiind dus de ostaşi, după atâtea minuni unii au fugit, iar cel ce a rămas pe lângă dânsul, care era şi verhovnicul apostolilor, s-a lepădat de dânsul ! Cum oare cei doisprezece, care chiar trăind Hristos, nu puteau suferi furia iudaicească, iar după ce el a murit, s-a înmormântat şi nu a mai înviat, după cum ziceţi, nici nu a mai vorbit cu dânşii şi nici nu le-a insuflat curaj, cum, zic, aceşti oameni s-au pus de-a curmezişul lumii întregi? Oare nu şi-au fi zis într-înşii: *Dar ce va să zică aceasta? Pe sine nu s-a mântuit, şi va putea ajuta nouă? Trăind, el nu a putut să se apere pe sine, şi fiind mort, ne va întinde nouă o mână de ajutor? Fiind în viaţă, el nu a supus nici un neam, şi noi să înduplecăm o lume întreagă numai cu numele lui? – Şi cum s-ar putea nu doar să facem aceasta, dar chiar să şi cugetăm?* Deci de aici se vădeşte că dacă ei nu l-ar fi văzut înviat şi n-ar fi luat dovada cea mare a puterii lui, nu s-ar fi azvârlit într-un joc atât de primejdios. Chiar de ar fi avut ei mii de prieteni, oare nu îndată i-ar fi făcut duşmani, punând în mişcare obiceiuri vechi şi strămutând hotarele părinteşti? Dar iată că dânşii acum şi-au făcut duşmani şi pe ai lor, şi pe cei străini. Chiar de ar fi fost ei foarte cinstiţi de către cei din afară (adică de neamuri), totuşi, oare nu i-ar fi dispreţuit cu toţii

pentru că aduceau o viață nouă şi nevăzută până atunci? Acum însă ei erau străini de toată lumea şi era firesc ca să fie urâți şi disprețuiți de toți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 39)

„… să vedem cum le-a venit lor în minte şi în ce s-ar fi bizuit să covârşească lumea, dacă nu ar fi văzut pe Hristos înviat. Nu cumva şi-au ieşit din minți, ca să se gândească la aşa ceva, cum s-ar întâmpla? – Fiindcă într-adevăr covârşeşte orice nebunie ca ei să aştepte de a săvârşi un asemenea lucru fără harul Dumnezeiesc. Cum de l-au săvârşit, dacă au fost nebuni şi ieşiți din minți? Şi dacă au fost cu mintea întreagă – după cum au dovedit lucrurile – cum acei doisprezece oameni, fără ca să ia vreo chezăşie vrednică de crezare din ceruri, şi fără ca să se bucure de ajutorul de sus, s-au azvârlit în atâtea şi atâtea primejdii grozave? Cum de s-au luptat vitejeşte cu pământul şi cu marea, spre a schimba obiceiurile întregii lumi, ce erau atât de înțepenite în trecerea timpurilor, şi cum au putut ei să stea în luptă cu o aşa bărbăție? Şi ceea ce este mai mult încă, că ei, chemând omenirea la cer şi la bunătățile de acolo, cereau pe de altă parte disprețuirea bunătăților de aici; dar atunci în ce se bizuiau ei ca să încredințeze pe ascultători? Şi cel puțin dacă ar fi fost crescuți în slavă, bogăție, în stăpânii şi învățătură, şi poate că nici aşa nu le-ar fi fost îngăduit a se încumeta la un lucru atât de greu – dar cel puțin aşteptarea lor ar fi avut oarecare cuvânt – dar acum iată că unii dintr-înşii se îndeletniceau cu pescuitul pe bălți, alții cu cusutul pieilor şi facerea de corturi, iar alții cu slujbe la vamă. Dar nici una din aceste îndeletniciri nu era atât de îndemânatică spre filosofie, şi spre a încredința pe cineva de a-şi închipui lucruri mari, şi mai cu seamă când nu are pilde.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 48)

„… dacă propovăduirea nu a fost vestită prin înțelepciunea omenească, apoi aceasta nu este o împuținare sau o micime a ei, ci încă o mare podoabă şi o mare laudă. Aceasta tocmai că o arată a fi dumnezeiască şi că rădăcinile ei le are de sus din ceruri.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, p. 56)

„… nu le-ar fi venit în minte apostolilor să propovăduiască ceea ce au propovăduit, dacă nu s-ar fi bucurat de harul Dumnezeiesc, şi că fără de ajutorul harului nu numai că nu ar fi izbutit, dar chiar nici nu s-ar fi gândit la aşa ceva. Haideți încă şi astăzi să ne îndreptăm cuvântul tot la aceasta şi să

dovedim că era cu neputință chiar a se gândi la aceasta, dacă nu ar fi avut pe Hristos cu dânşii; şi nu numai din pricină că se puneau cei slabi împotriva celor tari, cei puțini împotriva celor mulți, cei săraci împotriva celor bogați, cei proşti împotriva celor înțelepți, ci şi pentru că se împotriveau unor mari prejudecăți care stăpâneau cu mare tărie pe oameni. Voi ştiți că nimic nu este atât de puternic printre oameni ca tirania unor deprinderi vechi. Încât chiar de n-ar fi fost ei numai doisprezece, şi nici aşa de obişnuiți ca aceştia, chiar de-ar fi fost pe atunci o altă lume, şi ei ar fi avut cu dânşii mulțime nenumărată, totuşi şi atunci ar fi fost greu un asemenea fapt, fiindcă cu aceia era obişnuința care îi îndărătnicea (…) Nimic nu tulbură atât de mult sufletul, chiar dacă ceea ce se face este ceva folositor, ca a i se pune înainte înnoiri şi ceva cu totul străin de el, şi mai cu seamă atunci când este vorba de slujba lui Dumnezeu şi de slava cuvenită lui. Şi cât de mare este puterea acestui fapt, eu vă voi face-o învederată spunând mai dinainte aceea că şi o altă greutate se mai adaogă față de Iudei. În adevăr, cu elinii le-a fost mult mai uşor a se lupta, fiindcă în scurt timp le-au doborât şi zeii, şi credințele lor cele mincinoase, pe când nu tot aşa s-a putut face şi cu Iudeii, şi nu tot aşa vorbeau cu dânşii, căci pe când, pe de-o parte, multe din dogmele lor le desființau, pe de altă parte porunceau a se închina lui Dumnezeu care a legiuit acele dogme. Ziceau, cu alte cuvinte, că trebuie a cinsti pe legiuitor, şi în acelaşi timp însă să nu asculte de legea pusă de dânsul, ca de pildă ținerea Sâmbetei, păzirea tăierii împrejur, aducerea jertfelor sau şi celelalte de acest fel. Încât nu numai obiceiul era o piedică aici, ci şi faptul că ei porunceau a se închina lui Dumnezeu, în acelaşi timp însă porunceau şi a desființa multe legi date de el.

Dar chiar şi printre Elini încă era mare tirania obişnuinței, căci deşi după zece ani numai – şi nu spun de un timp îndelungat – deşi un popor mic – nu spun de lumea întreagă – totuşi apostolii s-au dus în Elada, printre nişte oameni stăpâniți de prejudecăți puternice, aşa că şi aici a fost grea întoarcerea lor la Creştinism. Căci şi aici sofiştii şi ritorii, părinții şi bunicii şi străbunicii lor, şi cei cu mult mai înainte de aceştia, cu toții erau stăpâniți de prejudecăți şi de amăgire. Aşadar rătăcirea era de obşte; şi pământul, şi marea, şi munții, şi văile, şi toate neamurile varvarilor, şi toate obştile Elinilor, şi înțelepții, şi proştii, şi stăpânitorii, şi stăpâniții, şi femeile, şi bărbații, şi cei tineri, şi cei bătrâni, şi stăpânii, şi robii, şi muncitorii de pământ, şi meşteşugarii, şi cu un cuvânt toți cari locuiau prin cetăți şi prin sate. Era firesc dar ca să zică catehumenii: *Dar ce este aceasta? Oare toți câți locuiesc pe pământ au fost înşelați? Oare au fost înşelați şi sofiştii, şi ritorii, şi filosofii, şi scriitorii cei din vremea de acum, ca şi cei mai dinainte,*

ca cei de pe lângă Pitagora şi Platon, şi generalii, şi consulii, şi împărații, şi cetățenii cei de demult ai cetăților, şi locuitorii, şi varvarii, şi elinii? Şi cei doisprezece pescari şi făcători de corturi şi vameşi, oare sunt mai înțelepți decât toți? Şi cine ar putea să sufere aceasta? Dar iată că nimeni nu a spus aşa, nici s-au gândit măcar să facă astfel de întrebări, şi nici că ar fi suferit să le audă, ci cu toții au cunoscut că cei doisprezece au fost mai înțelepți decât toți, pentru care pe toți i-au stăpânit." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 73-74)

„… dar apoi când obişnuința este şi în dogme sau credințe religioase, atunci se face şi mai puternică, şi toate le-ar răbda cineva mai uşor, afară de cele atingătoare de religie. Şi a fi ruşinați de cei mai proşti, precum şi a se crede că ei au învățat altceva în locul celor ce ştiau, şi încă în adânci bătrânețe, toate acestea erau de-ajuns de a-i împiedica împreună cu obiceiul.

Şi pentru ce te minunezi că se întâmplă astfel de lucruri cu sufletul omului, când obişnuința are o mare putere şi asupra trupului chiar? Pe timpul apostolilor era şi o altă piedică cu mult mai puternică decât cele spuse, aceea că nu numai se schimbau nişte obiceiuri atât de vechi şi înrădăcinate, ci încă şi trecerea în Creştinism era însoțită de primejdii – căci nu treceau cum s-ar întâmpla dintr-un obicei în alt obicei, ci dintr-un obicei care avea multă linişte, la nişte împrejurări care amenințau primejdii la fiecare pas. Căci ce nu aştepta pe cel ce credea? De îndată averea lui trebuia a fi ridicată, el a fi alungat din patria lui şi a suferi cele mai mari rele, a fi urât de toți ca un duşman obştesc atât al casnicilor săi, cât şi al străinilor. Încât chiar de ar fi fost chemați de la o înnoire la un obicei, şi totuşi lucrul ar fi fost greu, dar atunci când ei erau chemați de la un obicei vechi la o înnoire şi când li se mai adăogau şi atâtea rele, apoi poți pricepe singur câte piedici le stăteau în față. Pe lângă cele spuse, iarăşi nu puțină piedică mai era şi altceva, care le făcea anevoioasă trecerea lor la Creştinism. În adevăr, pe lângă obicei şi pe lângă primejdii, chiar şi poruncile date de apostoli erau cu mult mai grele, pe când cele de care se depărtau erau mai uşoare, şi plăcute în acelaşi timp. Li se poruncea a părăsi curvia şi a îmbrățişa înfrânarea, erau chemați de la beție la post aspru, de la râs la lacrimi şi smerenie, de la lăcomie la lipsirea de averi, de la iubirea vieții la morți zilnice, de la linişte la primejdii, ba încă li se cerea cea mai de pe urmă străşnicie în toate aceste porunci. *Şi măscăriciunea, zice, şi vorba nebunească să nu iasă din gura voastră* (Efes. 5, 4), iar acestea le spuneau apostolii acelora cari nimic alt nu ştiau decât să bea, să se îmbuibe, celor ce la feluritele serbări de-ale lor nu se tăvăleau decât în murdării, în râsuri şi în comedii de tot felul. Încât cele vorbite lor,

nu pentru că erau adevărate filosofii li se părea greu de împlinit, ci pentru că se spuneau unor oameni trăiți în dezmierdări, în vorbe nebuneşti, în râs şi comedii.

Cine dintr-acei care viețuiau pe atunci auzind: *Cela ce nu va lua crucea sa, şi să vie după mine, nu este mie vrednic* şi: *Nu am venit să pun pace, ci sabie, că am venit să despart pe om de tatăl său, şi pe fiică de mama sa* (Mt. 10, 38; 10, 34-35) nu ar fi amorțit? Cine auzind că: *Cela ce iubeşte pe tată, sau pre mumă mai mult decât pre mine, nu este vrednic mie* (Mt. 10, 37) nu ar fi deznădăjduit şi n-ar fi şovăit a intra într-o religie atât de aspră? Şi cu toate acestea nici că amorțeau şi nici că fugeau auzind astfel de porunci, ci încă alergau în goană, săreau pe deasupra relelor şi sorbeau, aşa zicând, cele poruncite de apostoli. Cine auzind: *Că pentru tot graiul deşert vom da răspuns* (Mt. 12, 36) şi *Cel ce se mânie în zadar, vinovat va fi judecății* (Mt. 5, 22), şi: *Tot cel ce caută la femeie a o pofti pre ea, iată că a preacurvit cu dânsa în inima sa* (Mt. 5, 28), nu ar fi fugit; şi pe cine nu ar fi îndepărtat nişte astfel de porunci aspre? Şi cu toate acestea, toți alergau şi mulți chiar săreau pe deasupra tuturor primejdiilor ce le stăteau în cale!

Deci ce oare îi ajuta pe dânşii? Oare nu se vădeşte că puterea celui propovăduit? Şi dacă n-ar fi fost aceasta, ci dacă ar fi fost cu totul dimpotrivă, şi dacă aceia ar fi fost în locul apostolilor, iar apostolii ar fi fost în locul lor, apoi oare ar fi fost atât de uşor de a atrage pe aceia? Nu se poate spune una ca aceasta. Deci din toate acestea se vede lămurit că numai puterea Dumnezeiască a fost care a făcut totul. Cum de au convins ei pe cei seci şi nestatornici de a-şi lua o viață atât de grea şi aspră?

Dar dacă poruncile apostolilor au fost de acest fel, să vedem dacă nu cumva dogmele lor poate era atrăgătoare. Însă tocmai aceasta era de-ajuns ca să-i alunge pe necredincioşi, căci ce spuneau propovăduitorii? Că trebuie a se închina celui răstignit, şi a crede drept Dumnezeu pe cel născut dintr-o femeie iudeucă. Şi cine ar fi crezut aceste vorbe, dacă nu ar fi mers înainte puterea Dumnezeiască? Că el a fost răstignit şi îngropat, cu toții ştiau, dar cum că a înviat şi s-a ridicat la ceruri, afară de apostoli nimeni altul nu l-a văzut. *Dar i-au stârnit, zici tu, făgăduințele date de el, şi de la vuietul vorbelor au fost înşelați*. Însă tocmai aceasta dovedeşte, fără a mai avea în vedere toate cele vorbite până acum, cum că cele ale noastre nu sunt înşelăciune, fiindcă toate cele grele şi anevoioase de aici îşi au începutul, pe când cele plăcute şi bune trebuia a fi făgăduite după înviere. Deci tocmai acest fapt, o zic din nou, arată că propovăduirea noastră este Dumnezeiască. Pentru că ce nici unul dintre cei ce au crezut nu a spus: *Nu mă apropii de această credință, şi nici n-o pot suferi, fiindcă aici mă ameninți cu cele grele*

şi anevoioase, pe când pe cele bune şi plăcute mi le făgăduieşti după înviere. Şi de unde se poate învedera că va fi înviere? Cine dintre cei duşi acolo s-a întors? Cine din cei ce zac în morminte a înviat? Cine ne-a spus despre acestea după ducerea lui de aici?

Însă nimic din acestea n-au cugetat, ci îşi puneau chiar şi sufletele lor pentru cel răstignit. Deci tocmai acest fapt ne dovedeşte că a fost al unei puteri mari, ca cei ce niciodată nu auziseră, fără de veste să se încredinţeze pentru nişte fapte atât de mari şi să primească a suferi cele grele şi anevoioase, iar pe cele bune să le aibă în nădejde. Dar dacă ei voiau să amăgească lumea, apoi cu totul dimpotrivă ar fi făcut, căci ar fi putut să tăgăduiască aici pe cele bune, iar de cele rele ar fi tăcut cu desăvârşire, fie ele de faţă, fie viitoare. Aşa fac cei ce înşală şi linguşesc; ei nu pun înainte nimic greu, nimic dezgustător, ci toate cele potrivnice. Aceasta este adevărata înşelăciune. *Însă, zici tu, prostia a făcut pe mulţi să creadă celor spuse.* Ce zici? Când erau în credinţa Elinilor nu erau proşti, iar acum, când au venit la credinţele noastre, s-au făcut proşti? Deşi, de altfel, apostolii n-au luat şi nici că au încredinţat oameni dintr-o altă lume, şi deşi cei ce se încredinţau stăpâneau cele ale Elinilor fără nici o primejdie, pe când ale noastre le primeau cu primejdii multe. Deci dacă ei stăpâneau credinţele Elinilor în puterea vreunei raţiuni sănătoase, şi trăind atâta timp în acele credinţe, fireşte că nu s-ar fi îndepărtat de ele, şi chiar nu fără primejdii s-ar fi putut depărta. Dar fiindcă au cunoscut din firea lucrurilor că toate ale lor erau de râs şi înşelătoare, apoi chiar fiind ameninţaţi cu morţile de tot felul, ei au fugit de cele binecunoscute şi au alergat la cele noi, fiindcă dogma religiei creştine este după fire, pe când a religiei Elinilor era împotriva firii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 74-76)

„*Dar zici tu, cei ce au crezut erau robi, femei, doici, moaşe şi fameni*. Da, este foarte adevărat, însă Biserica noastră nu este alcătuită numai din aceştia, şi aceasta este ştiut de toţi; dar dacă este alcătuită numai din aceştia, apoi tocmai acest fapt face propovăduirea minunată, că astfel de dogme pe care Platon şi cei de pe lângă dânsul nici n-au putut măcar să le cugete în mintea lor, fără de veste le-au putut da pescarii aceia, neamul cel mai necărturar din lume, ca încredinţând pe alţii, aceştia să le primească. Dacă ei ar fi încredinţat numai pe cei înţelepţi, faptul nu ar fi fost atât de minunat – dar acum, când ei au adus la o filosofie atât de înaltă pe robi, pe doice, pe fameni şi i-au făcut asemenea îngerilor, prin aceasta au dat cea mai mare dovadă de insuflare Dumnezeiască. Dacă ei ar fi poruncit niscaiva lucruri

obişnuite, poate că s-ar fi putut da ca dovadă de încrederea gloatei micimea şi neînsemnătatea celor spuse de dânşii; dar când ei filosofau lucruri mari şi înalte, covârşind firea omenească, şi care aveau nevoie de-o cugetare înaltă, apoi cu cât vei arăta mai proşti pe cei ce au crezut, cu atâta vei arăta mai înţelepţi şi mai plini de harul Sfântului Duh pe cei ce i-au încredinţat. *Dar, zici tu, ei i-au încredinţat prin mărimea făgăduinţelor.* Apoi tocmai de acest fapt tu nu te minunezi? Cum adică au putut ei încredinţa pe oameni să aştepte după moarte răsplată şi cununi? Eu tocmai de aceasta mă minunez mai mult. *Dar şi aceasta, zici, vine tot din prostie.* Şi ce prostie este aci, spune-mi? Că sufletul este nemuritor, că după durerea noastră de aci ne vom înfăţişa înaintea judeţului celui nemitarnic, şi că vom da seama de vorbe, şi de fapte, şi de gânduri înaintea lui Dumnezeu, carele ştie şi cele ascunse, şi care va pedepsi pe cei răi, iar pe cei buni îi va încununa? Toate acestea nu sunt izvorâte din prostie, ci din cea mai înaltă filosofie, iar cele potrivnice acestora sunt urmarea prostiei. A dispreţui cele de aici şi a crede virtutea ca ceva mare; a nu căuta răsplata faptelor aici, ci a întinde mai departe nădejdea; a avea un suflet atât de puternic şi credincios, încât nimic din relele de faţă să nu-l poată împiedica în nădejdile viitoare; apoi în toate acestea câtă filosofie oare nu este?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp.76-77)

„Este oare firesc ca cei slabi să fie biruiţi de cei tari, sau dimpotrivă? Este oare firesc ca să fie ascultaţi cei ce grăiesc cele mai grele, sau cei ce grăiesc cele mai uşoare? Este oare firesc a asculta de cei ce atrag pe alţii cu primejdii, sau de cei ce-i atrag cu toată îngăduinţa? De cei ce aduc înnoiri, sau de cei ce ţin cu îndărătnicie la obiceiul vechi? De cei ce-i călăuzesc pe calea cea aspră, sau de cei ce-i călăuzesc pe calea cea uşoară şi lesnicioasă? De cei ce se depărtează de cele părinteşti, sau de cei ce nu legiuiesc pe cele străine? De cei ce făgăduiesc după ducerea de aici toate cele bune şi plăcute, sau de cei ce linguşesc cele ale vieţii de faţă? Este oare firesc ca cei mulţi să asculte de cei puţini, sau cei puţini să se plece celor mulţi? *Dar, zici tu, şi voi făgăduiţi în viaţa aceasta*. Şi ce anume făgăduim noi? Iertarea păcatelor şi baia naşterii din nou (botezul). Dar şi botezul îşi are înrâurirea cea mai mare tot în vremurile viitoare, pentru care şi strigă Pavel zicând: *Că aţi murit, şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu. Când se va arăta Hristos, viaţa voastră, atunci şi voi cu dânsul împreună vă veţi arăta întru slavă* (Col. 3, 3-4). Dacă însă chiar şi aici îşi are bunătăţile sale, după cum şi are, apoi chiar şi acest fapt este foarte minunat, căci apostolii au putut încredinţa pe cei ce săvârşiseră mii de rele, ca nimeni altul, că se vor curăţi

de toate acele rele şi nu vor mai da nici un răspuns pentru greşalele lor. Încât chiar pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie a ne minuna, că ei au încredinţat pe nişte oameni varvari a primi o astfel de credinţă şi a avea nădejdi bune pentru cele viitoare, şi după ce au lepădat greutatea păcatelor ce o purtau cu dânşii mai înainte, apoi cu multă bunăvoinţă s-au dedat ostenelilor şi necazurilor viitoare pentru săvârşirea faptelor bune. La nimic din cele simţite nu se mai gândeau, ci se făceau mai presus de toate cele trupeşti, primind darurile cele duhovniceşti. Şi Persul ca şi Sarmatul, Maurul[77] ca şi Indianul, cu toţii au cunoscut de îndată jertfa şi curăţirea sufletului, puterea şi iubirea de oameni cea negrăită a lui Dumnezeu, filosofia credinţei, insuflarea Sfântului Duh, învierea trupurilor şi dogmele vieţii veşnice. Pe toate aceste neamuri varvare şi pe multe altele, pescarii aceia aducându-le la tainele Creştinismului prin botez, le-au încredinţat a filosofa." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 78-79)

„Să ne minunăm dar de puterea lui Dumnezeu, să o admirăm şi să i ne închinăm. Să întrebăm pe iudei, să întrebăm pe elini, cine anume a încredinţat întreaga lume de a se depărta de obiceiurile părinteşti şi a-şi schimba viaţa? Oare pescarul, sau făcătorul de corturi? Oare vameşul, sau cel neînvăţat şi prost? Şi cum s-ar putea oare aceasta, dacă nu ar fi fost la mijloc puterea dumnezeiască, care toate le-a izbutit prin aceia? Dar şi dacă grăiau, în ce anume îi încredinţau? *Botezaţi-vă*, ziceau, *în numele Celui răstignit*. (…) dânşii propovăduind şi spunând asemenea lucruri îi încredinţau că nu sunt dumnezei, deşi ascultătorii lor credeau în asemenea zei şi erau predaţi lor de la strămoşi, iar Cel răstignit, Hristos pe toţi îi atrăgea la Sine. Deşi, dacă poate era ştiut de toţi că El a fost răstignit şi îngropat, totuşi că a înviat din morţi nimeni nu ştia, fără numai puţini dintre dânşii. Cu toate acestea însă, şi în aceasta au încredinţat pe cei ce nu văzuseră; şi încă i-au încredinţat nu numai că a înviat, ci că S-a înălţat şi la ceruri, şi că va veni să judece viii şi morţii.

Dar oare de unde venea încrederea în asemenea vorbe, spune-mi? De nicăieri altundeva, fără numai de la puterea lui Dumnezeu. Căci mai întâi de toate însăşi înnoirea stă ca piedică tuturor - dar când încă cineva înnoieşte atât de multe, apoi atunci lucrul se face şi mai supărător - când răstoarnă temeliile unei vechi deprinderi, când prăbuşeşte legi înrădăcinate. Pe lângă toate acestea, nici chiar propovăduitorii nu păreau tocmai vrednici de credinţă, pentru că se trăgeau dintr-un neam urât de toţi şi pentru că erau fricoşi şi necărturari.

---

[77] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Maurii erau vechii locuitori ai Marocului de astăzi, iar Sarmaţii, vechii locuitori ai Sarmaţiei. (n.s. 4, p. 79)

Cum deci de au străbătut ei lumea întreagă? Cum de v-au încredinţat pe voi şi pe strămoşii voştri, care se părea că filosofau, şi i-au biruit împreună cu zeii lor? Oare nu este vădit că de acolo, că aveau cu dânşii pe Dumnezeu? Căci toate acestea nu sunt doar izbânzi de-ale puterii omeneşti, ci ale puterii celei dumnezeieşti şi negrăite. *Nu,* zici tu, *ci a puterii fermecătoreşti*. Dar atunci trebuia a mai spori încă puterea dracilor şi a se întinde încă mai mult închinarea idolilor. Deci dar cum de au fost răsturnate toate acestea şi prăbuşite, iar cele ale noastre cu totul dimpotrivă, căci au luat locul acelora? Aşa că şi de aici se vădeşte că cele petrecute erau după voia lui Dumnezeu şi că nu numai prin propovăduire, ci şi prin însăşi viaţa acelor propovăduitori. Cum de s-a răspândit pe întregul pământ o feciorie atât de întinsă? Cum dispreţul averilor, al vieţii şi al tuturor celorlalte? Căci fermecătorii şi cei vicleni nimic din acestea nu ar fi putut face, ci cu totul dimpotrivă. Aceştia însă ne-au învăţat viaţa îngerilor, şi nu numai că ne-au învăţat, ci şi dânşii au lucrat-o, şi în ţara noastră, şi în ţările barbarilor, şi chiar la marginile pământului. De unde se vădeşte că pe toate le-a săvârşit numai puterea lui Hristos, care pretutindeni străluceşte şi care luminează cugetele oamenilor mai iute decât orice fulger." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VIII, pp. 91-92)

„Trei lucruri a întrebuinţat apostolul Pavel în predică şi anume: bunăvoinţă fierbinte şi mare curaj în primejdii, adică spirit gata de a suferi orice, pricepere şi înţelepciune – căci nu era deajuns numai de a fi dispreţuitor de primejdii -, puterea duhului, şi viaţa neprihănită." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VI, p. 57)

„Petru şi Pavel au primit Duhul Sfânt şi au străbătut lumea întreagă, ca să izbăvească pe păcătoşi de fărădelegi, să-i îndrepte pe ologi, să-i îmbrace pe cei goi, să-i învieze pe cei morţi, să-i curăţească pe cei leproşi, să-i scoată pe diavoli, să-i nimicească pe demoni. L-au propovăduit pe Dumnezeu, au întemeiat Biserica, au distrus templele, au ridicat altare, au înrădăcinat virtutea, au alungat răutatea, iar pe oameni i-au făcut îngeri." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 48)

„David arată apoi şi chipul puterii lor (al Apostolilor – n.n.), zicând: *Domnul va da cuvânt cu putere multă celor ce binevestesc* (Ps., 67, 12). Apostolii n-au biruit învârtind arme, nici cheltuind bani; n-au biruit nici prin tăria trupului, nici prin mulţimea oştirilor şi nici prin altceva asemănător, ci numai prin cuvânt; prin cuvântul acela ce are putere multă, facerea de

minuni. Aşa au biruit lumea! Predicând pe Cel răstignit şi făcând minuni. De aceea zice Profetul: *Domnul va da cuvânt cu putere multă celor ce binevestesc*. Prin aceste cuvinte vorbeşte despre minuni. Putere negrăită a fost ca pescarul, vameşul şi făcătorul de corturi, printr-o simplă poruncă, să învie morții, să izgonească demonul, să alunge moartea, să pună frâu limbii filosofilor, să coasă gurile retorilor, să-i biruie pe împărați, pe domnitori, pe barbari, pe eleni, să pună stăpânire pe tot neamul omenesc. Şi bine a grăit Profetul! Căci pe toate acestea le-au săvârşit cu acel cuvânt şi cu multă putere au schimbat pe morți în vii, pe păcătoşi în drepți, pe orbi în oameni cu vedere, izgonind bolile din trup şi răutățile din suflet.

De unde le-a venit lor puterea aceasta? De la Duhul Sfânt! Iar aceasta se vede din următoarele: *Erau plini de Duhul* (Fapte 2, 4), spune Scriptura". (*Către iudei,* 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 209-210)

„-Dar cum i-au atras Apostolii pe toți aceştia?, m-ar putea întreba cineva. Cum i-au convins pe scit, pe indian, pe sarmat şi pe trac, când nu ştiau decât o singură limbă, pe cea iudaică?

-Au luat din darul Duhului harul grăirii în multe limbi. Şi aceasta în ceea ce priveşte neamurile; cât despre Israel, darul limbilor. Şi că nici darul acesta nu i-a atras pe iudei, ascultă că o arată Profetul, zicând: *În alte limbi şi cu alte buze voi grăi poporului acestuia, şi nici aşa nu Mă vor asculta, zice Domnul* (Is., 28, 11). Poți găsi cuvinte mai lămurite decât acestea?

Iudeii nu veneau să creadă, pe când neamurile aveau să alerge. Şi acest lucru s-a spus mai dinainte". (*Către iudei,* 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 213)

„Apostolii au zidit totuşi atâtea Biserici pe tot întinsul lumii, deşi erau tăiați bucăți, înlănțuiți, prigoniți, fugăriți, lipsiți de averi, biciuiți, junghiați, arşi, înecați, şi ei şi ucenicii lor. Şi n-au zidit aceste Biserici din pietre, ci din suflete şi din voințe, lucru cu mult mai anevoios decât zidirea din pietre. Nu-i acelaşi lucru să întocmeşti un zid şi să înduplеci un suflet să se schimbe, după ce atâta vreme a fost înnebunit de diavoli, să se îndepărteze de nebunia aceea şi să vină la o atât de mare curăție sufletească şi trupească. Cu toate acestea, goi fiind, neîncălțați şi cu o singură haină pe ei, au putut să străbată întreaga lume". (*Către iudei,* 14, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 232)

„Aceasta-i cea mai mare minune, cel mai mare semn, că nişte oameni săraci, nişte sărmani, nişte oameni de dispreţuit, nişte neînvăţaţi, nişte

oameni de rând şi de nimica, doisprezece la număr, au atras la ei, fără minuni, atâtea oraşe şi neamuri şi popoare şi împăraţi şi tirani şi filosofi şi retori, într-un cuvânt, întreg pământul.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 362)

„Vedeţi, la porunca lui Iisus Hristos, aceşti doisprezece oameni, aceşti doisprezece săraci, necunoscuţi, dispreţuiţi, bătuţi cu vergi, condamnaţi, închişi, traşi la chinuri, priviţi-i împărţindu-şi lumea pentru a o cuceri! Şi ei au cucerit-o! Uimitoare va fi victoria a doisprezece oameni goi şi fără arme (…) Dumnezeu era acolo, Dumnezeu transforma forţele lumii în slăbiciune şi slăbiciunea apostolilor în forţă de neînvins. Măreţia Sa strălucea în această transformare minunată!” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 10)

„Iisus Hristos trăieşte în Biserica Sa. Şi ce viaţă! Ce forţă! Cu ce putere! Cum trăieşte El în întemeietorii acestei Biserici! În cursul vieţii Sale de patimă şi moarte ucenicii Săi erau slabi, ezitau, fricoşi. După moartea Sa, iată-i transfiguraţi. Atunci când totul ar fi trebuit să-i dezamăgească, să-i întristeze, să-i risipească, ei apar deodată hotărâţi să întreprindă cucerirea lumii.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 52)

APOSTOLII (propovăduirea lor - greutăţile întâmpinate)

„Romanii au biruit atunci nenumărate zeci de mii de iudei, dar n-au putut birui doisprezece oameni, care au luptat cu ei, goi şi fără arme. Ce cuvânt ar putea înfăţişa minunea aceasta?” (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 853)

„Apostolii nu păreau să fie vrednici de credinţă; nu erau nici iubiţi, ci dimpotrivă urâţi, că făceau pe oameni să se lepede de cele ce iubeau: de obiceiuri, de datinile strămoşeşti, de legi. Apoi poruncile lor erau grele, iar faptele de la care îi abăteau pe oameni, pline de plăcere. O mulţime de primejdii, nenumărate primejdii de moarte îndurau şi apostolii şi cei care credeau în cuvântul lor; iar în afară de asta timpul era plin de greutăţi, de războaie, de răscoale, de tulburări.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 853)

„Dacă iudeii, cu toate minunile făcute, nu l-au ascultat pe Moise să părăsească o țară în care erau supuşi la frământarea lutului şi facerea cărămizilor şi erau chinuiți şi omorâți în fiecare zi, ce i-a convins pe cei care au crezut în cuvintele apostolilor să se lepede de o viață lipsită de griji şi să îmbrățişeze o altă viață plină de primejdii, de sângiuri, de moarte, şi aceasta când cei ce predicau această viață erau iudei, străini de neamul lor şi cumplit duşmăniți din toate părțile? Să nu aduci în mijlocul popoarelor, nici în mijlocul oraşelor, nici în mijlocul oamenilor, ci într-o casă mică pe un om urât de toți cei din casă şi să încerci cu ajutorul acestuia să abați pe tată, pe soție şi pe copii de la tot ce iubesc ei, oare nu l-ai vedea sfâşiat înainte de a deschide gura? Oare nu-l vor omorî cu pietre înainte de a călca pragul casei, dacă intrarea în casă a unui astfel de om dă naştere la ceartă şi bătaie între bărbat şi femeie? Iar dacă acest om mai este şi uşor de disprețuit, dacă mai dă şi porunci grele, dacă mai şi porunceşte celor ce trăiesc în huzur şi desfrânări să filosofeze, să trăiască adică cumpătat, dacă în afară de acestea mai are de luptat şi cu o mulțime de duşmani care îl covârşesc, nu-i aşa că toți vor căuta să-l ucidă? Ei bine, ceea ce este cu neputință să se întâmple într-o singură casă, aceea Hristos a săvârşit în întreaga lume, aducând pe apostoli, pe doctorii lumii, printre prăpăstii, printre râpi, printre stânci primejdioase, în timp ce războiul cuprinsese şi pământul şi marea." (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 854)

„... *socotiți ca nişte oi aduse spre junghiere*, vorbind de morțile zilnice ale Apostolilor. Ai văzut bărbăție şi blândețe? *Precum acelea – zice – nu se împotrivesc, fiind sfâşiate, tot aşa nici noi nu ne împotrivim*. Dar fiindcă pe de o parte slăbiciunea minții omeneşti, iar pe de alta mulțimea ispitelor sperie pe cineva, priveşte cum ridică iarăşi pe ascultători, cum îi face înalți şi curajoşi, zicând:

Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori, prin Acela Care ne-a iubit (8, 37).

Lucru minunat este nu numai că biruim, ci că biruim chiar prin cele ce uneltesc duşmanii asupra noastră. Şi nu numai că biruim oricum, ci biruim covârşitor, mai mult decât trebuie, adică cu toată uşurința, fără sudori şi osteneli. Nu biruim doar aşteptând desfăşurarea evenimentelor, ci pregătindu-ne numai voința sau buna intenție, şi astfel noi din toate părțile câştigăm trofee de biruință contra duşmanilor." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 297-298)

„,… a spune în gura mare că nu sunt zeii cari îngrijesc de oameni, ci că aceia sunt draci, că cel răstignit este Dumnezeu, voi înşivă ştiţi câtă ură au aprins asupra lor, câtă tulburare a pricinuit şi ce război au aţâţat asupra lor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 40)

„*Până în ceasul de acum şi flămânzim, şi însetăm, şi suntem goi* (I Cor. 4, 11). Ai văzut că nu o zi sau două, ci întreaga viaţă a Creştinilor trebuie să fie aşa. Nici că se încununează cineva, numai dacă a câştigat vreo biruinţă, şi apoi iarăşi a căzut. *Şi flămânzim* – adresându-se celor ce se îmbuibau cu mâncărurile, *şi pătimim* – vorbind către cei ce se îngâmfau, *şi nu suntem aşezaţi*, căci suntem alungaţi, *şi suntem goi*, adresându-se bogătaşilor, *şi ostenim lucrând cu mâinile noastre*, zice, adresându-se de-a dreptul către apostolii cei mincinoşi, cari nici nu lucrau şi nici nu sufereau primejdii, ci numai cât se foloseau. *Însă nu aşa suntem noi, zice, ci împreună cu primejdiile din afară, şi noi o ducem într-o muncă şi lucrare necontenită. Şi ceea ce este mai mult, că nici nu poate spune cineva că noi ne îngreuiem cu acestea, iar pe cei ce ne supără, noi le răsplătim cu binele. Căci aceasta este cu adevărat mare, nu a pătimi rele, căci acest lucru este de obşte tuturor, ci ca pătimind cineva rele, să nu se împuţineze, să nu se tulbure. Noi însă, nu numai că nu ne tulburăm, ci ne şi bucurăm. Dar şi aceasta este dovadă că noi răsplătim cu cele potrivnice pe cei ce ne fac rău*. (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 131)

„*Dacă am semănat noi vouă cele duhovniceşti* – căci prin zicerea *am semănat* nimic alta nu înţelege decât necazurile, primejdiile, cursele şi, în sfârşit, arată prin aceste cuvinte relele negrăite pe care le sufereau în propovăduirea Evangheliei." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 225)

„*Războiţi negreşit pe Cel propovăduit prin noi; că nu pe noi ne propovăduim. Eu sunt rob,* zice, *al celor care au primit propovăduirea Evangheliei, făcând toate numai pentru slava Aceluia. Aşa că, războindu-mă pe mine, războieşti lucrurile Aceluia*." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VIII, p. 89)

„Diavolul când dă cu piciorul atunci este învins; când leagă pe servii lui Dumnezeu, atunci mai cu seamă cuvântul adevărului se răspândeşte.

Priveşte cum acest fapt se petrece peste tot locul. A fost legat (Pavel), şi în temniță a săvârşit asemenea lucruri. *În legăturile mele* (Filip., 1, 7), zice. A fost legat în Roma, şi pe cei mai mulți i-a atras, şi nu numai el se încuraja, ci şi alții mulți prin el. A fost legat în Ierusalim, şi legat vorbind regelui l-a uimit şi a băgat în groază pe domnitor, care l-a şi eliberat, şi nu se ruşina de a afla de la cel legat despre cele viitoare. Legat călătorea pe mare, şi naufragiul a dezlegat, iar furtuna o a legat. În legături fiind el, vipera aceia s-a încolăcit pe mâna lui, şi totuşi el nu a suferit nici o vătămare. A fost legat în Roma, şi legat fiind a vorbit mulțimii şi mii a atras către el, producând ca argument lanțul lui." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 85)

„Simplitatea lor nu numai că nu a putut împiedica predica, ci încă faptul acesta a contribuit a o arăta în toată splendoarea ei. Căci ascultă ce spune Luca: *Şi ştiind că oamenii necărturari sunt şi proşti, se mirau* (Fapte 4, 13). Legăturile nu numai că nu-i intimidau, ci tocmai aceasta-i făcea mai îndrăzneți. Nu atâta se încurajau discipolii când Pavel era dezlegat, pe cât atunci când era legat. *Că mai mult cutează,* zice, *a grăi cuvântul lui Dumnezeu fără frică.*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, pp. 122-123)

„Căci tocmai aceasta dovedeşte mai ales puterea lui Hristos, că prin astfel de lucruri au biruit apostolii, adică prin lanțuri, suferințe, bătăi şi cele mai mari pătimiri." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 110)

„*În totul strâmtorați, dar nu striviți; lipsiți, dar nu deznădăjduiți; prigoniți, dar nu părăsiți; doborâți, dar nu pierduți* (II Cor., 4, 8-9). Prin aceste cuvinte Pavel arată că erau în primejdie de moarte în fiecare zi, că umblau ca nişte morți însuflețiți, dați morții în fiecare zi." (*Cuvânt despre învierea morților*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 121)

„Când vorbim cu elinii şi cu iudeii cei ticăloşi, este de ajuns, spre dovedirea puterii lui Dumnezeu, aceasta, că a ieşit biruitoare credința noastră, cu toate nenumăratele războaie duse împotriva ei. Lumea întreagă i se împotrivea; toți au prigonit cu furie nemaiîntâlnită pe acei doisprezece oameni, pe apostoli: au fost biciuiți, izgoniți, au îndurat mii şi mii de rele, cu toate acestea, în scurtă vreme, au putut să biruiască cu toată covârşirea pe toți potrivnicii lor." (*Cuvânt de laudă*

la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 393)

„Războiul era întreit: firea fiarelor, grozăvia războaielor şi faptul ca duşmanii nu erau străinii, ci ai tăi. Acestea îl făceau să fie şi mai cumplit. Şi pe bună dreptate. Dacă te atacă şi-ți declară război unul din afară, îl poți birui cu uşurință; dar când boala izvorăşte dinlăuntru, din trupul tău, atunci răul e tare greu de vindecat. Aşa s-a întâmplat şi pe vremea lui Pavel.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 394)

„Apostolii au străbătut întreaga lume în lung şi în lat, dezrădăcinând rătăcirea idolatrică şi răspândind pretutindeni adevărul evanghelic. Au descurajat orice fărădelege, au curățit murdăria păcatului şi i-au învățat pe creştini să nu aibă nici o legătură cu idolii, ci să-L adore pe singurul Dumnezeu adevărat, aşteptând învierea morților şi împărăția cerurilor.

Toate acestea au provocat împotrivire, au pornit război, cel mai înfricoşător dintre toate războaiele. Au izbucnit tulburări peste tot, în toate regiunile, la toate popoarele, în toate oraşele, în toate casele. Predica evanghelică a desființat morala veche şi a adus una nouă. Astfel luptătorii tradițiilor idolatre s-au răsculat. Împărații şi domnitorii au arătata severitate incredibilă, poporul se afla în tulburare, judecătorii pedepseau cu mare asprime. Vrăjmaşii lui Hristos au predicat război total împotriva credincioşilor Lui. Prigoane, arestări, întemnițări, exiluri, amenințări, torturi cumplite, morți dureroase (...) Lumea întreagă seamănă cu o mare furtunoasă, care provoacă naufragii repetate. Tatăl se leapădă de fiu, pentru că era creştin; frații se despărțeau; stăpânii se înfuriau pe robii lor. Teamă de prieteni; teamă de străini; teamă chiar şi de rude. Mare învălmăşeală. Ai fi zis că natura s-a răsculat împotriva ei însăşi.

Văzând, aşadar, fericitul Pavel, pedagogul lumii şi dascălul înțelepciunii cereşti, chinurile aspre şi necazurile grele, pedepsele nesuferite şi morțile înfricoşătoare la care erau supuşi creştinii, cu nădejdea bunătăților viitoare ala împărăției cerurilor, ce le-a spus? *Căci socotesc că patimile vremii de acum nu sunt vrednice față de mărirea care ni se va descoperi*.” (Romani 8, 18).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 24-25)

„Dar ce – ar putea zice cineva –, nu mai degrabă s-ar fi manifestat harul dacă ei rămâneau totdeauna aşa[78]? Însă atunci ei nu deveneau atât de încercaţi. Căci, dacă nu aveau experienţa nici unui necaz, nici a sărăciei, nici a prigoanei, nici a strâmtorării, rămâneau nelucrători şi molatici. Dar acum a vrut ca nu numai harul să strălucească prin ei, ci să fie arătată şi probarea celor ce I s-au supus, ca să nu zică mai pe urmă unii că aceia n-au făcut nimic din partea lor, ci totul a fost numai din partea lui Dumnezeu. Căci putea Dumnezeu până la sfârşit să-i ţină cu multă îmbelşugare de har, însă nu a vrut din multe şi absolut necesare pricini, pe care adeseori le-am spus dragostei voastre. Una este tocmai cea pe care am zis-o acum. O alta, nu mai mică decât cea dintâi, ca să-şi cunoască măsurile. O a treia, ca să nu primească o slavă mai mare decât cea cuvenită stării lor de oameni. Din aceste pricini, ba chiar din altele mult mai multe, lăsându-i să cadă în mulţime de necazuri pe care nu le aşteptau, de fapt nu a voit să-i slobozească de stricteţea celei dintâi legiuiri, ci a slăbit doar frâul prea întins al acelei filosofii, ca nu cumva viaţa în trup să le devină oarecum grea şi de nesuportat dacă, adeseori fiind în lipsuri, ar fi trebuit să păzească cu stricteţe acea lege." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 165-166)

„Când a fost vestită de Apostoli dumnezeiasca învăţătură, ei au străbătut toată lumea, au semănat cuvântul credinţei, au smuls din rădăcină rătăcirea, au nimicit legile vechi ale necredincioşilor, au izgonit toată nelegiuirea, au curăţit pământul, au poruncit oamenilor să se lepede de idoli, de temple, de altare idoleşti şi de sărbătorile şi slujbele lor; să cunoască pe singurul şi Unul Dumnezeu al tuturor şi să aştepte nădejdile cele ce vor să fie; le-au vorbit despre Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh, despre înviere şi le-au grăit despre împărăţia cerurilor. Din pricina aceasta, război cumplit s-a pornit; cel mai grozav dintre toate războaiele. Peste tot numai tulburare, frământare, răzvrătire în toate oraşele, în tot poporul, în case, în tot pământul locuit şi nelocuit, iar aceasta, pentru că erau zdruncinate datinile vechi, era zguduit felul de viaţă care dăinuise de atâta vreme, pentru că se introduceau noi învăţături, despre care nu auzise nimeni niciodată. Împotriva lor împăraţii se sălbăticeau, boierii crâcneau, oamenii de rând se tulburau, ţăranii se frământau, tribunalele se puneau în mişcare, săbiile se scoteau din teacă, armele se pregăteau, legile se înăspreau. Aceasta aducea pedepse,

78 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: În starea de a fi permanent susţinuţi în chip vădit de har. (n.s. 356, p. 165)

osânde, ameninţări şi tot ce pare mai groaznic oamenilor. Lumea era ca o mare înfuriată, zămislitoare de cumplite naufragii; şi nu era cu nimic mai liniştită. Îşi tăgăduia atunci pentru credinţă copilul pe tată, nora se despărţea de soacră, fraţii se învrăjbeau între ei, stăpânii se porneau cu ură împotriva slugilor, aproape că toată omenirea era răzvrătită; şi nu era numai război civil, ci război şi între rude, în fiecare casă. Cuvântul propovăduirii Evangheliei, intrând în lume ca o sabie şi tăind partea bolnavă din partea sănătoasă, pricinuia pretutindeni răzvrătire şi împotrivire, făcea să se ridice din toate părţile împotriva credincioşilor mii şi mii de vrăjmăşii şi lupte. Din pricina aceasta unii erau întemniţaţi, alţii duşi la tribunale, alţii de-a dreptul la moarte; unora li se confiscau averile, alţii îşi pierdeau patria, adeseori chiar viaţa. Nenorocirile şi primejdiile cădeau în jurul credincioşilor mai dese ca fulgii de zăpadă. În casă luptă, în afară primejdie; şi de la prieteni, şi de la străini, şi de la cei de acelaşi sânge." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare…>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 80-81)

APOSTOLII (viaţa dumnezeiască a apostolilor)

„Căci sfinţenia făcea viaţa lor strălucită, înţelepciunea lor strălucea, osteneala lor era continuă; ei dispreţuiau viaţa prezentă, nu făceau nici un caz despre lucrurile acestei lumi; ei erau mai prejos de restul oamenilor, şi ridicându-se în văzduh cu uşurinţa vulturului, ei se ridicau până la cer prin faptele lor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIII, 3, pp. 112-113)

APOSTOLII (despre Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan)

„Ioan s-a odihnit cu capul la sânul lui Iisus; atunci întemeindu-se pe iubirea care i-a arătat-o Iisus, această iubire chiar i-a inspirat mai multă îndrăzneală. Căci vorbind despre Sine, EL zice: *Acela era ucenicul pe care-L iubea Iisus* (Ioan 19, 26). Este oare ceva egal acestei cinstiri? Dar să nu ne oprim acolo, să nu ne mulţumim de a-l înălţa pe acest apostol şi de a-l numi fericit; să imităm pe evanghelist şi să căutăm să cunoaştem ce i-a atras lui această iubire mare a lui Iisus Hristos. Care este cauza? El l-a părăsit pe tatăl său, barca sa, şi plasele sale, şi l-a urmat pe Iisus Hristos; dar aceea îi era comun cu fratele său, şi la fel cu Petru, şi cu Andrei, şi cu ceilalţi apostoli. Ce era în el aşa de mare, aşa de strălucit pentru a merita o aşa de mare iubire? Sfântul Ioan n-a spus nimic despre sine, decât că era iubit; motivul

acestei iubiri, el l-a ascuns din modestie. Că era iubit foarte mult de Iisus Hristos, aceea era vizibil pentru întreaga lume. (…) Corifeul apostolilor făcându-i semn să-I pună o întrebare (Mântuitorului – n.n.), el a pus-o, căci ei se iubeau foarte mult unul pe altul. Aşa se spunea despre ei care se urcau împreună la templu, că predicau împreună (Fap., 3, 1). De altfel Petru arăta adesea mai multă râvnă şi fierbinţeală decât ceilalţi, şi lui I-a zis Iisus Hristos: *Petre Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?* (Ioan 21, 15). Ori, cel ce iubea mai mult decât alţii era desigur iubit. Dar cu privire la unul se vedea strălucind de iubirea lui pentru Iisus Hristos, cu privire la celălalt, iubirea lui Iisus părea mai evidentă. Ce a făcut deci să fie iubit Ioan cu o iubire singulară? Pentru mine, mie mi se pare că smerenia lui şi blândeţea lui cea mare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIII, 1, p. 159)

APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel)

„Astfel era acest suflet sfânt: avea în sine lumea întreagă şi purta pe toţi în cugetul său, considerându-i ca pe nişte rudenii ale sale întru Dumnezeu, şi îi iubea pe toţi ca şi cum el i-ar fi născut, ba încă le arăta o mai mare dragoste decât orice părinte! Astfel este harul Duhului: învinge toate durerile trupului şi arată mai înflăcărată dorinţa de cel iubit! Şi aceasta se poate vedea îndeosebi petrecându-se cu sufletul lui Pavel. Ca şi cum ar fi devenit o pasăre înaripată de iubire, ridicată în văzduh, pe toţi îi cerceta necontenit, zburând în toate părţile şi neîngăduindu-şi vreo zăbavă. Ca unul ce ştia că Hristos zisese: *Petre, Mă iubeşti? (...) Paşte oile Mele* (Ioan 21, 15), reţinuse el însuşi această condiţie, ca pe cel mai înalt semn al dragostei, punându-l neobosit în lucrare, uneori chiar cu asupra de măsură." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, *Prolog*, pp. 15-16)

„Dar ce? La toate neamurile, sau mai bine zis la toate popoarele a predicat Pavel? Cum că el a călătorit predicând de la Ierusalim până în Iliria, şi de acolo până la marginile pământului, se învederează din cele scrise romanilor - şi dacă nu a umblat prin toate ţările, apoi nu se poate spune că ceea ce spune el este neadevărat, fiindcă el nu vorbeşte numai de el, ci şi de cei doisprezece Apostoli în general, ca şi de toţi cei ce au vestit împreună cu ei cuvântul lui Dumnezeu. De altfel, nici n-ar putea cineva să-l acuze de ceea ce spune, dacă ar judeca după buna lui voinţă şi zelul cel înfocat, prin care, chiar şi după încetarea lui din viaţă, el nu conteneşte de a predica pretutindeni în lume." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 24)

„Oare ar putea cineva dintre voi să se laude că-şi aminteşte, când se roagă în casa sa, de întreaga Biserică? Eu nu cred. Dar Pavel nu se apropia de Dumnezeu rugându-se numai pentru o cetate, ci pentru lumea întreagă, şi nu numai o dată, nici de două sau de trei ori, ci necontenit. A avea, însă, pe cineva în minte necontenit, aceasta nu provine decât dintr-o mare iubire; dar apoi a se şi ruga necontenit lui Dumnezeu pentru el, gândeşte-te cât de mare este dispoziția şi iubirea aceluia!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 30-31)

„... el, stâlpul Bisericii, el, cel mai tare decât piatra şi fierul, el, diamantul cel duhovnicesc ce folosea mii de cetăți.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, pp. 30-36)

„*Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul şi nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru* (8, 38-39).

Mari lucruri spune el aici! Dar noi nu le ştim, fiindcă nici nu avem o astfel de dragoste. Cu toate acestea, deşi sunt mari cele ce spune el, totuşi voind a arăta că nu sunt nimic fața de dragostea cu care am fost iubiți de Dumnezeu, după ce spune de acea dragoste, vorbeşte în final şi de dragostea lui, ca astfel să nu se pară că spune lucruri mari de el. Ceea ce el spune, aşa şi este: *Ce trebuie* – zice – *să vorbim de cele prezente şi de relele pe care le îndurăm în viața aceasta? Chiar de ar spune cineva de cele viitoare, de lucruri şi puteri, ca de pildă moarte şi viață, îngeri şi arhangheli, şi toată făptura de sus, şi acestea mi se par mici față de dragostea lui Hristos. De m-ar amenința cineva chiar cu moartea cea viitoare, cu moartea cea veşnică, sau de mi-ar făgădui viața cea nesfârşită, ca să mă depărtez de Hristos, eu totuşi nu aş primi. Ce trebuie să-mi vorbeşti de împărații de pe pământ şi de consuli, sau de cutare şi de cutare? De mi-ai spune chiar de îngeri, şi de toate puterile de sus, şi de toate ființele, de mi-ai vorbi de toate cele viitoare, totuşi în fața mea sunt mici toate acestea, şi cele de pe pământ, şi cele din ceruri, şi cele de sub pământ, ca şi cele mai presus de ceruri, sunt nimic în raport cu dragostea aceea*. Apoi, nemulțumit oarecum că n-a reprezentat bine acea dorință pe care o avea, mai introduce şi altele, întrebuințând expresia *nici altă făptură oarecare*. Ceea ce spune aici, este cam aşa: *dacă ar mai fi şi o altă făptură, tot pe atâta pe cât e cea văzută, şi pe cât e cea pricepută, totuşi nimic nu m-ar putea depărta de acea dragoste*. Acestea le zicea Apostolul nu pentru că îngerii, sau arhanghelii, sau şi celelalte puteri se încercau de a-l face să se depărteze de dragostea lui Hristos – să nu fie

una ca aceasta! –, ci voind a arăta dragostea lui cea nemărginită pentru Hristos. El nu iubea pe Hristos pentru cele ale lui Hristos, ci pentru El iubea cele ale Lui, şi numai la El se uita, şi numai de un singur lucru se temea: să nu cadă din dragostea către El. Aceasta pentru Apostol era ceva mai groaznic şi decât gheena, după cum de asemenea îi era mai de dorit ca orice de a rămâne în stăpânirea dragostei." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 298-300)

„Dar, orice ar spune cineva, totuşi nimic nu va spune, căci dragostea lui Pavel era cu mult mai întinsă decât orice mare sau noian, mai iute şi mai arzătoare ca orice pară sau văpaie de foc, şi nici un cuvânt nu ar putea să o descrie după dreptate, ci numai cel ce a câştigat o astfel de dragoste ştie şi o cunoaşte cu exactitate." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 310)

„Cel ce devenise dascălul tuturor, cel ce culesese o mulţime de merite, cel ce aştepta mii de cununi, cel ce dorea pe Hristos atât de mult încât prefera dragostea Lui înaintea tuturor celorlalte, cel ce ardea pe fiecare zi pentru Dânsul, şi pe toate le credea a fi secundare dragostei către Acesta, el, zic, nu se lăsa numai a fi iubit de Hristos, ci a-L şi iubi pe El foarte. De aceea el numai la aceasta îşi avea aţintită privirea, iar pe toate celelalte le suferea cu uşurinţă. La un singur lucru se gândea înaintea tuturor, anume cum să-şi sature această iubire curată, această dragoste nesfârşită către El." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 310)

„Nu atât de grozav este pentru noi tunetul, pe cât de grozavă era vocea lui Pavel pentru demoni. Dacă demonii se înfricoşau şi de veşmintele lui, apoi cu atât mai mult de glasul lui. Acest glas îi alunga legaţi; acest glas a curăţit întreaga lume; acest glas a dezlegat bolile, a scos răutatea, a readus adevărul cel întru Hristos, şi în Duhul lui Hristos a colindat pământul de la Răsărit la Apus. Ceea ce sunt heruvimii pentru Hristos, aceea era glasul lui Pavel, căci după cum El stă pe acele puteri cereşti, tot aşa şedea şi pe glasul lui Pavel. Căci s-a făcut vrednic de a primi pe Hristos acel glas, grăind cele pe care Hristos le iubea, şi ridicându-se până la înălţimi negrăite, aidoma cu serafimii.

Într-adevăr, ce poate fi mai înalt decât acel glas care zicea: *Sunt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălţimea, nici adâncul şi nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu,*

cea întru Hristos Iisus (Romani 8, 38, 39)? Câte aripi ți se pare că are acest glas? Şi câți ochi? De aceea zicea: *Căci gândurile lui [ale diavolului] nu ne sunt necunoscute* (II Corinteni 2, 11). De aceea demonii fugeau grămadă, şi nu numai când el grăia, ci chiar şi numai când din depărtare îi zăreau veşmântul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII*,* p. 555)

„Şi nu numai țărâna gurii, ci şi aceea a inimii lui aş voi să o văd, pe care nu ar greşi cineva dacă ar numi-o inima lumii întregi, izvorul miliardelor de bunătăți, izvodul şi temeiul vieții noastre! Căci Duhul vieții de acolo se împărțea la toți şi se comunica membrelor lui Hristos; nu era trimis prin artere, ci prin dreapta voire a faptelor celor bune. Atât de largă era inima lui, încât putea primi în ea cetăți întregi, țări şi națiuni, după cum şi însuşi zice: *inima noastră s-a lărgit* (II Corinteni 6, 11). Cu toate acestea, acea inimă largă se strâmtora de multe ori de mâhnire, însă dragostea iarăşi o lărgea, precum zice: *Căci din multă supărare şi cu inima strânsă de durere, v-am scris cu multe lacrimi* (II Corinteni 2, 4). Acea inimă spulberată aş voi să o văd; acea inimă care pârjoleşte pe fiecare dintre cei pierduți şi care vede mai presus de toate pe Dumnezeu: *Cei curați cu inima, zice, vor vedea pe Dumnezeu*. (Matei 5, 8). Acea inimă care s-a făcut jertfă, după cuvântul proorocului: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit* (Psalmul 50, 19), care a fost mai înaltă decât cerurile, mai largă decât lumea, mai strălucită decât văpaia soarelui, mai arzătoare decât focul, mai tare decât diamantul; acea inimă care slobozea din ea râuri de apă curată: *Râuri de apă vie, zice, vor curge din pântecele lui* (Ioan 7, 38); acea inimă, zic, în care era izvorul ce fremăta şi țâşnea în sus, care adapă nu numai fața pământului, ci şi sufletele oamenilor, de unde nu numai râuri, ci şi fluvii de lacrimi curgeau zi şi noapte; acea inimă care a trăit în viața cea nouă, iar nu în aceasta a noastră: *Nu eu mai trăiesc,* zice, *ci Hristos trăieşte în mine* (Galateni 2, 20). Prin urmare, inima lui Hristos era inima lui Pavel, era lespedea Duhului Sfânt şi cartea harului Său; era acea inimă care tremura pentru păcatele străine." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, pp. 556-557)

„Nici Gheena şi nici Împărăția Cerurilor nu le socotea fi ceva, şi nici mii lumi față de dragostea lui Hristos." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXII, p. 198)

„Vai! Ce suflet fericit! Nimic nu e asemenea cu sufletul lui Pavel şi nici nu va fi!" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 77)

„Cine va spune puterile Tale, Doamne, că nu l-ai lăsat pe Pavel să greşească şi că ai arătat omenirii un astfel de bărbat? Te-au lăudat pe Tine toți îngerii într-un glas când ai făcut stelele şi când ai făcut soarele, însă nu te-au lăudat atât de mult ca atunci când ai arătat omenirii pe Pavel! De aceea mai strălucit a devenit pământul decât cerul, mai luminat decât lumina soarelui, mai vii scânteierile şi mai încântătoare razele ce izvorăsc din el! El ne-a adus nouă rod, nu doar grâu îngrăşat, nici rodii din cele cultivate, ci rodul evlaviei, pe care l-a adus la maturitate şi pe care îl ridică de jos de câte ori cădea! Soarele de pe cer nu va putea niciodată să ajute mugurii cei putrezi ai pomilor, dar Pavel îi întorcea pe cei care aveau mii de putregaiuri - adică mii de păcate. Acela noaptea se ascunde, dar acesta în continuu îl războieşte pe diavol, căci nimic nu l-a oprit, nimic nu l-a stăpânit. Acela, purtându-se pe bolta cerului, slobozeşte din înalt peste pământ razele sale, iar acesta, răsărind de jos, nu a umplut de lumină doar cerul şi pământul ci, de îndată ce şi-a deschis gura, i-a umplut de plăcere negrăită chiar şi pe îngeri! Fiindcă dacă pentru un păcătos ce se pocăieşte se face mare bucurie în ceruri, atunci cel care de la cea dintâi cuvântare a vânat pe mulți întru Domnul, cum să nu umple de bucurie puterile cele de sus? Dar ce spun eu? E de ajuns că Pavel să vorbească fie şi cât de puțin şi puterile cele cereşti să se veselească şi să salte de bucurie. Pentru că dacă munții săltau ca berbecii când iudeii au ieşit din Egipt, atunci când oamenii se mută de la pământ la cer, crezi că puțină bucurie este? De aceea, deci, *a rămâne în trup, mai de folos este pentru voi*.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 78-79)

„Câtă distanță este între cel ce aleargă şi cel ce zace jos, căzut în brânci, atâta este şi între Pavel şi noi. El murea în fiecare zi şi avea biruințe în fiecare zi. Nu era timp, nu era minut în care să nu progreseze (…)” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, p. 225)

„Petrecerea lui în ceruri este şi pe cel ce aleargă către cer nu-l pot lega cele pământeşti şi nu-l pot stăpâni. Nu vezi tu petrecându-se acelaşi lucru cu soarele? Poți să pui oricâte legături razelor sale, totuşi nu-l vei putea opri din drumul său. Deci aici, pe Pavel nu-l poți opri, şi încă cu atât mai mult pe el, decât pe soare, căci el a primit mai mult decât acela, fiindcă nu poartă cu el numai lumina noastră ordinară, ci lumina cea adevărată.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 122)

„Dacă mi s-ar întâmpla să-l văd pe Pavel aplecându-se din cer spre pământ şi slobozind glasul său, şi dacă acelaşi Pavel ar grăi în temniță, eu aş

prefera mai mult a-l vedea şi auzi în temniţă, decât în cer, pentru că atunci când Pavel este în temniţă, cei din ceruri se coboară la el şi vin spre a-l auzi. Legătura predicii este legătura lui, temelia predicii este lanţul acela pe care îl purta." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 124)

„Pavel, cetăţeanul cerului, cel de formă îmbrăcat cu trup, stâlpul Bisericii, îngerul cel pământesc, omul cel ceresc! Cu cât drag zăbovesc lângă Pavel contemplându-i frumuseţea virtuţii lui! Nu-mi veseleşte atât faţa răsăritul soarelui şi săgetarea razelor lui strălucitoare, cât îmi luminează mintea chipul lui Pavel. Soarele luminează feţele, Pavel, însă, ne urcă pe aripile lui la bolţile cerurilor; ne urcă sufletul mai sus decât soarele, mai sus decât luna." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a doua, pp. 41-42)

„A găsit pământul plin de demoni şi l-a preschimbat în cer. Căci nu înţelegi cele prezente decât cugetând la acestea. Atunci era tânguitul, atunci erau peste tot altare, fum, grăsimea jertfelor, desfrânări, ritualuri, demonii lui Bahus, acropolele diavolului, desfrânarea încununată, şi Pavel era unul. Cum n-a fost înăbuşit? Cum n-a fost sfâşiat? Cum a deschis gura? A intrat în Thebaida şi a luat robi. A intrat în curţile împărăteşti şi pe împărat l-a făcut ucenic. A intrat în sala de judecată, şi judecătorul i-a zis lui: *Cu puţin de nu m-ai convins să devin şi eu creştin*. Şi judecătorul a devenit ucenicul lui. A intrat în temniţă şi l-a convertit şi pe temnicer. A ajuns la insula barbarilor şi pe viperă a făcut-o învăţător. A ajuns la poporul romanilor şi l-a smuls pe senator. A ajuns la râuri, la locurile pustii ale lumii de peste tot." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 49-51)

„-Şi cine-i omul acesta mai bun decât toţi oamenii?

-Cine altul decât acel făcător de corturi, dascălul lumii, cel ce străbate marea şi uscatul ca şi cum ar fi fost înaripat, vasul alegerii, nuntaşul lui Hristos, săditorul Bisericii, zidarul cel înţelept, propovăduitorul, alergătorul, atletul, ostaşul, învăţătorul, cel ce a lăsat amintirile virtuţii sale în toată lumea, cel ce a fost răpit înainte de învierea cea de obşte în al treilea cer, cel ce a fost dus în rai, cel ce a fost făcutde către Dumnezeu părtaş tainelor celor negrăite, cel ce a auzit acelea ce nu sunt cu putinţă firii omeneşti să le grăiască, cel ce s-a bucurat de mai mult har şi şi-a dat mai mare osteneală. Că s-a ostenit mai mult decât toţi, ascultându-l pe el spunând: *Mai mult decât toţi m-am ostenit* (I Cor., 15, 10). Iar dacă s-a ostenit mai mult decât toţi este şi încununat, căci *fiecare îşi va lua plata după osteneala lui* (I Cor.,

3, 8). Iar dacă primeşte o cunună mai mare decât a Apostolilor - iar la fel cu Apostolii nu este nimeni, şi el e mai mare ca ei -, urmează că se va bucura de cea mai înaltă cinste şi de cea mai de sus şedere pe scaun". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 132)

„Toţi dregătorii care au fost în vremurile de demult au fost daţi uitării şi nici măcar din nume nu sunt cunoscuţi celei mai mari părţi dintre oameni, însă numele sfântului Pavel, *cel legat în lanţuri,* e foarte cunoscut aici între noi, foarte cunoscut în ţinutul barbarilor, cunoscut la sciţi şi indieni şi chiar dacă ai ajunge la marginile pământului, vei auzi de acest nume, şi oriunde ar merge cineva va vedea că numele lui Pavel e în gura tuturor. Şi ce-i de mirare că e pe mare şi uscat, când şi în cer numele lui Pavel e foarte preţuit de îngeri, de arhangheli, de puterile cele de sus şi chiar de Dumnezeu, Împăratul lor?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 105-106)

„Ce este omul, cât de mare este nobleţea firii noastre şi de câte virtuţi mari este capabilă această făptură – omul – nimeni nu a arătat mai bine decât Apostolul Pavel. El stă acum de faţă cu glas mare spre a răpune pe toţi pârâşii firii, spre a apăra pe alcătuitorul firii, spre a ne încuraja la fapta cea bună şi spre a astupa gura clevetitorilor care mint spunând că firea omenească nu este capabilă de nici un bine. Pavel nu a primit o altă fire decât noi, nu a dobândit alt suflet, nu a locuit în altă lume şi cu toate acestea a întrecut cu mult pe ceilalţi oameni.

Mai întâi acest Apostol nu s-a înspăimântat de nici o pătimire, de nici un necaz care i s-a întâmplat pentru fapta cea bună şi pentru dreptate, ci cu bucurie s-a supus tuturor necazurilor şi le-a numit pe acestea *vremelnice şi uşoare* (II Cor., 4, 17).

Dar încă şi mai vrednic de mirare este că el a făcut toate acestea fără să urmărească vreo răsplătire.

Noi niciodată nu suportăm nici un fel de osteneală şi necaz fără să aşteptăm răsplătire, el însă le-a luat asupra lui fără răsplată, cu bucurie şi cu dragoste, şi nu s-a tânguit de slăbiciunea trupească, nici de mulţimea treburilor, nici de tirania trupului, nici despre altceva.

În toate zilele el se făcea mai râvnitor şi cu cât primejdiile îl împresurau mai mult, cu atât el devenea mai curajos." (*La 29 iunie, la serbarea Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 288)

„El alerga spre întâmpinarea defăimării ce i se aducea pentru propovăduirea Evangheliei cu mai multă râvnă, decât alergăm noi pentru cinste, dorea moartea mai mult decât noi viața, iubea sărăcia mai mult decât noi bogăția, ostenelile mai mult decât alții odihna, necazul mai mult decât alții bucuria şi pentru vrăjmaşii săi se ruga mai des decât îi blestemăm noi pe ai noştri. Ce deosebire între noi şi Pavel? A răsturnat el oare rânduiala firii? Nu, noi răsturnăm rânduiala, Pavel însă a urmat-o aşa cum era ea lăsată de Dumnezeu. Şi el era om ca şi noi. Aşa dar nu te tângui asupra firii că ea te împiedică să fii îmbunătățit. Ia aminte la Apostolul Pavel. Pentru dânsul numai una era înfricoşată şi grozavă, adică de a supăra pe Dumnezeu. Şi nimica nu era pentru dânsul mai scump şi nimica nu dorea el aşa de mult ca a plăcea Domnului.

Nu mai vorbim de cetăți, de popoare, de împărații şi de toate comorile şi slava lumii, el le socotea toate deşertăciuni. Nici slavele cerului nu erau pentru el aşa de scumpe ca Hristos. Această dragoste lui îi era aşa de dulce, încât el nu râvnea nici chiar vrednicia îngerilor şi a arhanghelilor. Această dragoste a lui covârşea toate, şi având-o el se credea cel mai fericit dintre toate făpturile. Iar această dragoste nici domnia, nici stăpânirea, nici puterea nu vor fi avut pentru el nici un folos.” (*La 29 iunie, la serbarea Sfinților Apostoli Petru şi Pavel*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 289)

„Deci pe cel ce se îngrijea deopotrivă pentru toți oamenii împreună pentru popoare întregi şi cetăți ca şi pentru fiecare în parte, cu ce să-l asemănăm, cu fier sau cu oțel? Cum trebuie să numim sufletul lui? Trebuie oare să zicem că era ca oțelul şi totodată mai nobil şi mai prețios decât piatra cea scumpă. Dar ce să zic eu de aur sau de oțel? Pune într-o parte a cântarului toată lumea iar în cealaltă sufletul lui Pavel şi vei vedea că acesta din urmă, este mai greu şi mai de valoare” (*La 29 iunie, la serbarea Sfinților Apostoli Petru şi Pavel*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 290)

„N-aş greşi de-aş numi sufletul lui Pavel livadă de virtuți şi rai duhovnicesc. Atât de mult înflorea prin har şi atât de vrednică de har îşi arăta filosofia sufletului său! Pentru că a fost vasul alegerii (Fapte 9, 15) şi pentru că s-a curățit bine pe sineşi, cu îmbelşugare s-a revărsat peste el darul Duhului.” (*Cuvântul I la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 225)

„Ce cuvânt, dar, va fi îndestulător spre lauda isprăvilor lui Pavel? Sau ce limbă va putea să spună laudele cuvenite lui? Cum voi putea face față măreției laudelor lui, când un singur suflet are adunate, în

mod covârşitor, toate virtuţile omeneşti, şi nu numai pe cele omeneşti, ci şi pe cele îngereşti?” (*Cuvântul I la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 225)

„De unde ar fi, deci, potrivit să fac început laudelor lui? De unde din altă parte dacă nu de la această dintâi laudă, anume de la a arăta că are strânse în el virtuţile tuturor oamenilor. Profeţii, patriarhii, drepţii, apostolii, mucenicii s-au distins printr-o virtute oarecum deosebită. Pavel însă are adunate în el la un loc toate virtuţile pe care fiecare dintre aceia le avea; şi le are cu atâta covârşire, cum nimeni dintre ei nu le avea.” (*Cuvântul I la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 225)

„Despre care jertfă a lui Pavel vreţi să vă vorbesc? Că nu-i numai una! Se jertfea în fiecare zi şi aducea o îndoită jertfă: murea în fiecare zi (I Cor., 15, 31) şi purta în trupul lui omorârea Domnului Hristos (II Cor., 4, 10). Se găsea necontenit în faţa primejdiilor; se junghia prin voinţă; îşi omora în aşa chip firea trupului, că nu era cu nimic mai prejos de jertfele junghiate, ba, dimpotrivă, cu mult superioare lor. Nu jertfea boi şi oi, ci se jertfea pe sine însuşi în fiecare zi, printr-o îndoită jertfă. De asta a şi îndrăznit să zică: *Căci eu iată-mă şi jertfesc* (II Tim., 4, 6), numind jertfă sângele lui. Nu s-a mulţumit cu aceste jertfe, ci, după ce s-a afierosit bine pe sine însuşi, a adus lui Dumnezeu întreaga lume: pământul şi marea, ţinuturile locuite de greci şi pe cele locuite de barbari, şi, ca să spun într-un cuvânt, tot pământul luminat de soare. Ca un întraripat a străbătut toată lumea; n-a călătorit de dragul călătoriei, ci a smuls spinii păcatelor, a semănat cuvântul credinţei, a alungat rătăcirea, a adus adevărul, a făcut îngeri din oameni, dar, mai bine spus, a făcut pe oameni din demoni, îngeri. De aceea, când a fost să plece de pe lumea aceasta, după atât de multe sudori şi după atât de nenumărate biruinţe, spunea mângâind pe ucenici: *Chiar dacă mă jertfesc pentru jertfa şi pentru slujba credinţei voastre, mă bucur; şi mă bucur împreună cu voi toţi; de aceea şi voi bucuraţi-vă; şi bucuraţi-vă împreună cu mine* (Filip., 2, 17-18). Ce jertfă ar putea egala jertfa aceasta, pe care Pavel a jertfit-o junghiind-o cu sabia Duhului, pe care a adus-o pe jertfelnicul cel mai presus de ceruri?” (*Cuvântul I la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 226)

„Pavel n-a avut altă fire, n-a avut alt suflet, n-a locuit în altă lume; a trăit pe acelaşi pământ şi în aceleaşi ţinuturi ca şi noi; a fost crescut sub aceleaşi legi şi datini; cu toate acestea, a depăşit pe toţi oamenii tuturor timpurilor." (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 233)

„Lucru de mirare la Pavel este nu numai acela că, datorită marii sale râvne, nici nu simţea oboselile virtuţii, ci şi aceea că nici nu săvârşea virtutea pentru plată. Noi, nici chiar când e vorba de răsplată, nu vrem să asudăm pentru virtute; Pavel însă îmbrăţişa şi iubea virtutea fără să se gândească la răsplată şi sărea cu toată uşurinţa peste piedicile ce păreau potrivnice virtuţii." (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 233)

„Pavel căuta ruşinarea şi ocara cea pentru predicarea Evangheliei mai mult decât căutăm noi cinstea; căuta moartea mai mult decât căutăm noi viaţa; căuta sărăcia mai mult decât căutăm noi bogăţia; căuta ostenelile mai mult decât caută alţii tihna; dar nu numai mai mult, ci cu mult mai mult; căuta durerile mai mult decât caută alţii bucuriile; căuta să se roage pentru duşmani mai mult decât caută alţii să-i blesteme." (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 234)

„De un singur lucru se temea, de un singur lucru fugea: de a supăra pe Dumnezeu; de nimic altceva; după cum nici nu dorea altceva decât de a plăcea lui Dumnezeu. Şi nu spun că nu dorea nimic din cele de pe lumea aceasta, dar nici din cele viitoare. Să nu-mi vorbeşti mie de oraşe, de popoare, de împăraţi, de oştiri, de arme, de averi, de stăpâniri şi de puteri! Nici ca pe o pânză de păianjen nu le socotea! Vorbeşte-mi chiar de bunătăţile şi frumuseţile cele cereşti, şi atunci vei vedea puternica dragoste a lui Pavel pentru Hristos! Din pricina dragostei acesteia Pavel nu se mai minuna nici de vrednicia îngerilor, nici de a arhanghelilor, de nimic. Avea în sufletul lui ceva mai mare decât orice, dragostea lui Hristos. Cu ea se socotea mai fericit decât toţi; fără ea nu dorea să fie nici cu Domniile, nici cu Începătoriile, nici cu Stăpâniile. Cu dragostea aceasta voia să fie mai degrabă în cele mai grele munci şi cu cei osândiţi, decât fără ea, cu cei din frunte şi cu cei în cinste. Pentru Pavel era o singură osândă: pierderea dragostei lui Hristos. Aceasta este

pentru el iadul, aceasta este pedeapsa, aceasta, pricinuitoarea a mii şi mii de rele. După cum nu era pentru Pavel decât o singură desfătare: dobândirea dragostei lui Hristos, aceasta era pentru el viața, aceasta lumea, aceasta îngerul, aceasta cele din lumea de aici, aceasta cele viitoare, aceasta împărăția, aceasta făgăduința, aceasta, pricinuitoarea a mii şi mii de bunătăți. Tot ce nu țintea la dragostea lui Hristos nu-l socotea nici trist, nici vesel. Disprețuia pe toate cele ce se văd ca pe iarba putredă. Tiranii şi popoarele înfuriate îi păreau a fi țânțari. Moartea, pedepsele şi miile de chinuri, jocuri de copii. Numai să le sufere pentru Hristos! Atunci le îmbrățişa şi pe acestea; şi se lăuda atât cu lanțurile sale, cum nici Nero nu se lăuda cu coroana de pe cap. Locuia în temniță ca şi cum ar fi locuit în cer. Primea rănirile şi biciuirile cu mai multă plăcere decât cei ce primesc premii. Iubea ostenelile ca pe răsplăți şi socotea răsplată ostenelile. De asta le şi numea har. Ascultă! Răsplată era pentru Pavel a muri şi a fi cu Hristos (Filip., 1, 23), pe când a rămâne în trup, luptă. Cu toate acestea, voieşte mai bine să rămână în trup decât să moară, spunând că-i mai de trebuință asta (Filip., 1, 24). A fi anatema de la Hristos era pentru el luptă şi durere; dar, mai bine spus, chiar mai mult decât luptă şi durere. A fi cu Hristos era pentru Pavel răsplată. Cu toate acestea, pentru dragostea de Hristos, Pavel vrea mai degrabă să fie anatema. Poate însă că cineva îmi va spune că acestea toate îi erau plăcute lui Pavel din pricina lui Hristos. Asta o spun şi eu, pentru că cele ce pentru noi sunt pricini de tristețe, acelea erau pentru Pavel pricini de mare bucurie." (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 234- 235)

„Într-adevăr, mulți oameni, când le mor copiii, capătă oarecare mângâiere dacă li se îngăduie să plângă. Dacă sunt împiedicați, suferă. Tot aşa şi Pavel. Plângând zi şi noapte, se mângâia. Că nimeni nu şi-a jelit aşa de mult păcatele lui cât a jelit Pavel păcatele altora. Gândeşte-te ce chinuri sufleteşti încerca Pavel pentru iudeii care nu voiau să se mântuiască, de vreme ce se ruga să cadă din slava cea de sus numai şi numai ca ei să se mântuiască. De aici se vede că pentru Pavel era cu mult mai cumplită pierderea iudeilor decât propria sa pierdere. De n-ar fi fost mai cumplită, n-ar fi făcut o astfel de rugăciune. A ales-o pentru că era mai uşoară şi pentru că avea mai multă mângâiere. Dar Pavel nu numai că o voia, ci o şi striga, spunând: *Întristarea îmi este mare şi necurmată durerea în inima mea* (Rom., 9, 2)." (*Cuvântul al II-lea la*

Sfântul Apostol Pavel, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 236)

„Pavel mergea pe pământ, dar săvârşea toate faptele sale ca şi cum ar fi mers împreună cu îngerii. Era îmbrăcat cu trup muritor, dar era tot atât de curat ca şi îngerii; era supus tuturor nevoilor firii, dar râvnea să nu pară întru nimic mai prejos de puterile cele de sus. Ca un împărat străbătea lumea; ca unul fără de trup înfrunta durerile şi primejdiile; ca unul care ar fi dobândit cerul dispreţuia cele de pe pământ; ca unul care ar fi trăit împreună cu înseşi puterile cereşti, aşa era de veghetor.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 237)

„Nu este oare minunat şi străin lucru ca un cuvânt ce sare de pe o limbă de ţărână să alunge moartea, să dezlege păcatele, să îndrepte o fire betegită, să prefacă pământul în cer? De asta mă înspăimânt de puterea lui Dumnezeu, de asta mă minunez de puterea lui Pavel, că a primit un atât de mare har, că s-a pregătit aşa pe sineşi.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 237)

„Ştiind deci şi Pavel că dragostea este capul bunătăţilor, o săvârşea cu toată scumpătatea. Într-adevăr, nimeni n-a iubit atât pe duşmani, nimeni n-a făcut atâta bine hulitorilor, nimeni n-a suferit atât pentru prigonitori. Nu se uita la cele ce suferea, ci se gândea că şi prigonitorii săi sunt oameni ca şi el. Şi cu cât se înfuriau mai mult, cu atât mai mult îi era milă de nebunia lor. Şi după cum se poartă un tată cu copilul lui cuprins de nebunie - căci tatăl plânge şi i se rupe inima de milă cu atât mai mult cu cât copilul bolnav îl ocărăşte şi îl loveşte mai cumplit –, tot astfel şi Pavel se purta cu mai multă dragoste.” (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 238-239)

„Ai văzut suflet care depăşeşte tot pământul? Nădăjduia să înfăţişeze lui Dumnezeu pe tot omul; şi în ceea ce-l priveşte, i-a înfăţişat pe toţi: ca şi cum ar fi născut el pe toţi oamenii lumii, aşa se frământa, aşa alerga, aşa se străduia să-i ducă pe toţi în împărăţia cerurilor, ajutând, făgăduind, rugându-se, cucerindu-se, înfricoşând pe draci, alungând pe stricătorii de suflete. Şi toate acestea le făcea prin viu grai, prin epistole, cu cuvântul, cu fapta, prin ucenicii lui, prin el

însuşi, îndrepta pe cei căzuți, întărea pe cei ce stau în credință, ridica pe cei ce zăceau la pământ, mângâia pe cei cu inima zdrobită, încuraja pe cei trândavi; striga înfricoşător către vrăjmaşi, se uita cu asprime la duşmanul. Ca un general, sau ca un prea iscusit doctor, el era şi om de corvoadă, şi purtător de scut, şi apărător. Era totul în tabără. Arăta multă purtare de grijă şi multă râvnă nu numai în cele duhovniceşti, ci şi în cele trupeşti." (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 242)

„Fiind mare în dragoste, care e capul virtuților, era mai arzător decât flacără. Şi cum fierul care cade în foc ajunge cu totul foc, tot astfel şi Pavel, aprins fiind de focul dragostei, ajunge în întregime dragoste. Fiind ca un tată obştesc al întregii lumi, se purta ca un părinte trupesc; dar, mai bine spus, depăşea pe toți părinții prin grija lui şi de cele trupeşti, şi de cele sufleteşti. Dădea pentru iubiții lui copii: banii, cuvintele, sufletul, totul.

Din pricina asta numea dragostea *plinire a legii* (Rom., 13, 10), *legătură a desăvârşirii* (Col., 3, 14), *mamă a tuturor virtuților*, început şi sfârşit ale virtuții. (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 233)

„Pavel a ajuns atât de mare nu numai prin har, ci şi prin sârguința sa. Şi de asta a ajuns prin har, pentru că a ajuns şi prin sârguință. Cu covârşire, şi harul şi sârguința; harul lui Dumnezeu a suflat asupra lui, iar voința era în el. Vrei să cunoşti harul lui Dumnezeu? Hainele lui înfricoşau dracii! Dar nu mă minunez de asta, după cum nu mă minunez nici de aceea că umbra lui Petru alunga bolile, ci mă minunez că a făcut lucruri minunate înainte de primirea harului, chiar de la început; nici nu avea această putere, nici nu primise hirotonia şi s-a aprins de un zel atât de mare pentru Hristos, încât a sculat tot poporul iudeu împotriva lui. Văzându-se înconjurat de primejdii aşa de mari, că şi oraşul era înconjurat, a coborât printr-o fereastră a zidului şi a fugit; cu toate acestea, n-a căzut în trândăveală, nici n-a fost cuprins de sfială şi teamă, ba, dimpotrivă, primejdiile i-au aprins şi mai tare zelul. Dând pas primejdiilor pentru iconomie, dar nedând pas nimănui când era vorba de învățătură, a luat crucea şi urma lui Hristos, deşi avea înaintea ochilor pilda lui Ştefan, deşi vedea că iudeii mai mult decât toți căutau să-l ucidă şi doreau să guste din carnea lui. Nu se arunca în primejdii fără nici o socoteală, dar nu ajungea mai trândav după ce scăpa de ele.

Iubea tare viața de aici pentru câştigul ce-l avea din ea; dar o şi disprețuia tare pentru filosofia câştigată de el de pe urma disprețuirii ei, sau pentru graba mare ce-o avea de a pleca la Iisus. Ceea ce am spus totdeauna despre Pavel nu voi înceta niciodată să spun: nici un om înconjurat de atâtea lucruri potrivnice n-a izbutit ca Pavel, să le schimbe în folosul său. Nici un om n-a dorit atât viața aceasta, nici chiar cei care țin la viață, dar nici unul n-a disprețuit-o atât, nici chiar cei care țin cu orice preț să se omoare; nu-l tulbura nici o dorință şi n-avea nici o poftă pentru vreun lucru din lumea aceasta; judeca totdeauna dorința lui prin voința lui Dumnezeu." (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 258)

„Nici un alt om n-a avut atâtea pricini de laudă ca Pavel, şi totuşi nici un alt om n-a fost aşa de lipsit de mândrie ca el! Ascultă! Pavel spune: *Cunoştința semețeşte.* Şi toți am putea-o spune împreună cu el. Şi Pavel avea în el atâta cunoştință câtă n-a fost în nici un om de când e lumea. Cu toate acestea, cunoştința nu l-a făcut mândru, ci tocmai bogăția cunoştinței lui îl smerea." (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 260-261)

„Pavel ne-a dat poruncă şi lege ca să nu cruțăm pe cei care sunt nepăsători față de Dumnezeu; dimpotrivă, să le vorbim mai cu asprime, în Pavel avem măsura tuturor faptelor. Din pricina aceasta Pavel este de laudă în toate: şi când făptuieşte şi când grăieşte, şi când ocărăşte şi când laudă, şi când întoarce spatele şi când mângâie, şi când se înalță pe sine şi când se smereşte, şi când se laudă şi când se vaită. Pentru ce te minunezi dacă şi ocara şi mustrarea fac pe cineva vrednic de laudă, când chiar omorul şi înşelăciunea şi viclenia au făcut pe unii vrednici de laudă, atât în Vechiul Testament cât şi în Noul Testament?

Cercetând dar temeinic toate acestea, să ne minunăm şi de Pavel şi să slăvim pe Dumnezeu." (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 264)

„Dar când se apropiau de trupurile celor bolnavi hainele lui Pavel, toată boala era alungată." (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 273)

„Pavel, mai iute decât focul, n-a stat nici o zi liniştit: ci îndată ce a ieşit din izvorul sfinţit al apelor, din apa Botezului, vâlvătăi de flăcări s-au aprins în sufletul lui. Nu s-a gândit la primejdii, nu s-a gândit că iudeii au să râdă de el, că au să-l facă de ruşine, că n-au să creadă în el! Nu! Nu s-a gândit la aşa ceva! A luat alţi ochi, pe cei ai dragostei, şi o altă minte şi s-a aruncat înainte, ca un puhoi, cu multă furie! A dărâmat toate legile iudeilor şi a dovedit cu Scripturile că Iisus este Hristosul. Şi încă nu avea multe daruri ale harului, încă nu fusese învrednicit de atât de mare Duh! Cu toate acestea, s-a aprins îndată şi făcea totul cu sufletul mort pentru lume. Şi ca şi cum ar fi vrut să-şi răscumpere timpul trecut, aşa le făcea pe toate; căuta să se ostenească aruncându-se pe sine însuşi în acea parte a luptei unde erau numai primejdii, numai temeri.” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 276)

„Spunea: *Sunt legat dar cuvântul nu este legat* (II Tim., 2, 9). Îl fugăreau; şi fapta asta era o prigoană; dar sfârşitul faptei, apostolie de învăţător. Vrăjmaşii lui făceau ceea ce ar fi făcut prietenii şi cunoscuţii. Nu-l lăsau să se statornicească într-un loc; ci, prin uneltiri şi prin fugăriri purtau pe doctor pretutindeni, ca toţi să audă limba lui. L-au lăsat iarăşi, dar a ajuns şi mai înverşunat; au alungat pe ucenici, şi i-au trimis celor ce nu aveau învăţător. L-au dus în faţa unui judeţ mai mare, şi a fost de folos unei mai mari cetăţi, Roma. De aceea iudeii, plângându-se, ziceau despre apostoli: *Ce să facem oamenilor acestora*? (Fapte 4, 16). *Prin ceea ce facem, răspândim şi mai mult credinţa lor.* L-au dat pe Pavel temnicerului, ca să-l aibă în mâini şi mai bune; dar temnicerul a fost legat mai bine de Pavel. L-au trimis împreună cu cei legaţi, ca să nu fugă; dar el a catehizat pe cei legaţi. L-au trimis pe mare, ca să facă, fără voia lor, să-şi termine şi mai iute călătoria; iar sfărâmarea corăbiei a ajuns pricină de învăţătură celor ce fuseseră cu el în corabie. Ameninţau cu mii şi mii de munci, ca să stingă predicarea Evangheliei, dar ea creştea şi mai mult.” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 279)

„Aţi auzit negreşit de Neron, ajuns celebru din pricina desfrânării lui. A fost cel dintâi şi singurul dintre împăraţi care a născocit noi chipuri de desfrânare şi de necuviinţă. Neron a învinuit pe fericitul Pavel, care a trăit pe timpul domniei lui, de aceleaşi fapte de care voi îi acuzaţi pe aceşti sfinţi

bărbaţi. Fericitul Pavel câştigase pentru credinţa creştină pe o concubină a lui Neron, iubită foarte mult de el, şi a înduplecat-o totodată să părăsească legătura sa necurată. Din pricina asta Neron l-a numit pe Pavel plagă a societăţii, înşelător şi, în sfârşit, i-a adus şi alte învinuiri, ca acelea pe care le rostiţi voi acum. L-a pus mai întâi în lanţuri, dar, pentru că nu l-a înduplecat să înceteze de a mai sfătui pe faţă, a pus, în cele din urmă, să fie omorât. Ce a păgubit cel omorât? Ce a folosit ucigaşul? Cât folos a avut Pavel cel ucis atunci, şi câtă pagubă Neron ucigaşul! Nu este, oare, căutat de întreaga lume ca un înger? Spun doar atât, ca să arăt numai bunătăţile din lumea aceasta dobândite de Pavel. Nu este, oare, Neron hulit de toţi ca o adevărată plagă a societăţii şi ca un demon?” (*Apologia vieţii monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 191)

„Pavel avea o putere cu mult mai mare decât puterea cuvântului, în stare să săvârşească lucruri mai mari. Era înfricoşător dracilor numai ce se arăta, fără să scoată vreun cuvânt. De s-ar aduna la un loc toţi cei din vremea noastră, cu mii şi mii de rugăciuni şi lacrimi, n-ar putea să facă atâta cât au făcut atunci şorţurile lui Pavel (Fapte 19, 12). Când Pavel se ruga, învia morţii (Fapte 20, 7-12); şi a făcut şi alte minuni la fel de mari încât păgânii l-au socotit Dumnezeu (Fapte 14, 8-18); iar înainte de a se muta din viaţa aceasta a fost învrednicit să fie răpit până la al treilea cer şi să audă cuvinte neîngăduite omului să le audă (2 Cor., 12, 2-4). Cum nu se cutremură oamenii din vremea noastră, când încearcă să se compare cu un astfel de bărbat?” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, pp. 113-114)

„Dacă, însă, am lăsa la o parte minunile lui şi am veni la viaţa fericitului Pavel şi i-am cerceta vieţuirea lui îngerească, l-am vedea şi aici, mai mult decât prin minuni, biruitor pe atletul lui Hristos. Ce poţi spune de râvna lui, de bunătatea lui, de desele primejdii prin care trecea, de grijile lui, care veneau în valuri, de necontenitele lui supărări pentru Biserici, de mila lui faţă de cei neputincioşi, de multele lui necazuri, de nemaiauzitele lui prigoniri, de morţile care îl ameninţau în fiecare zi (2 Cor., 11, 23-28)? Care este locul din întreaga lume, care este uscatul, care este marea, care să nu fi cunoscut luptele dreptului acestuia? Pe Pavel şi pustiul 1-a cunoscut şi 1-a primit adeseori, când era în primejdii (Gal., 1; 17). A îndurat tot felul de vrăjmăşii, dar a şi avut tot felul de biruinţe! N-a încetat niciodată lupta, dar niciodată nu i-a lipsit cununa!

Dar, nu ştiu cum s-a făcut, că m-am pornit să ocărăsc pe marele Pavel. Într-adevăr, faptele lui depăşesc orice cuvânt, iar pe al meu tot atât de mult

cât mă depăşesc şi pe mine maeştrii în cuvânt. Dar cu toate că sunt atât de nedibaci, totuşi nu mă voi opri - şi fericitul Pavel va judeca cuvintele mele nu după felul cum le rostesc, ci după intenția cu care le rostesc -, nu mă voi opri de a vorbi de însuşirea aceea mare a lui, care le întrece pe celelalte însuşiri amintite mai sus tot atât pe cât întrecea el pe ceilalți oameni. Care este această însuşire? După atât de mari fapte, după atât de multe şi nenumărate cununi, se ruga să ajungă în iad şi să fie dat muncii veşnice, pentru ca să se mântuiască şi să vină la Hristos iudeii (Rom., 9, 3), care de atâtea ori l-au lovit cu pietre (Fapte 14, 19; 2 Cor., 11, 25) şi l-ar fi omorât dacă le-ar fi stat în putere. Cine a dorit aşa de mult pe Hristos ca Pavel? Dacă poate fi numit acesta dor, şi nu ceva mai mult decât dor! Şi ne mai comparăm noi cu Pavel după atâta har pe care 1-a primit de sus, după atâta virtute pe care a arătăt-o! Ce îndrăzneală poate fi mai mare ca aceasta?" (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 114-115)

„Pavel, locuitorul cerului, stâlpul bisericilor, îngerul pământesc, omul cerurilor." (Din vol. Problemele vieții, p. 80)

„Îndeajuns ne-a ospătat mai înainte limba aceea ce vărsa aur lămurit şi curat şi are în gură izvoare de miere. Zic adică limba fericitului Pavel, care mai bine zis covârşeşte dulceața fagurului de miere prin dulceața învățăturii celei duhovniceşti." (Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. Din ospățul stăpânului, p. 74)

,,Pavel, alergătorul în toată lumea, cel ce îşi avea trupul numai de formă, cel care a călcat în picioare până şi trebuințele firii, cel ca alunga demonii, cel ce era cinstit în ochii credincioşilor ca un înger, cel de care s-au ruşinat şi fiarele, cel de care s-a sfiit marea şi, ținându-l o zi şi o noapte, nu l-a înecat; cetățeanul raiului, cel răpit la cer de trei ori, cel care s-a împărtăşit din tainele lui Dumnezeu, cel ce s-a ostenit mai mult decât toți apostolii; vasul alegerii, cel ce a condus Biserica la Mirele Hristos; crainicul neamurilor, cel ce a străbătut marea şi uscatul, cel ce a lăsat pretutindeni urmele de biruință ale bărbăției sale; cel ce s-a luptat neîncetat cu foamea şi cu setea; cel ce s-a războit cu golătatea şi cu frigul şi a zis: *până în ceasul de acum flămânzim şi însetăm, şi suntem goi*; cel ce s-a făcut mort lumii; cel ce socotea lumea moartă pentru sine, locuitorul ceresc, nebunaticul îndrăgostit de Hristos, cel mai fierbinte decât focul, cel mai vajnic ca fierul şi mai tare ca diamantul." (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre*

râvna celor prezenţi la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuţii, în vol. *Cateheze maritale,* p. 82)

„… poruncea diavolilor şi învia morţii, şi îmbolnăvea doar prin poruncă, şi putea să vindece pe cei bolnavi, ale cărui haine şi umbră tămăduiau orice fel de boală.” (*Îmbrăţişaţi pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 147)

„… limba întregii lumi, lumina Bisericilor, temelia credinţei, stâlpul şi întăritura adevărului.” (*Îmbrăţişaţi pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 150)

„Şi nici măcar de încălţămintele lui a ne atinge, atâta suntem de departe de mărimea lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 64)

„Multă bucurie am a pomeni numele bărbatului acestuia, privind frumuseţea faptelor lui celor bune, că nu veseleşte soarele atâta feţele când răsare şi dă raze luminoase, ca numele lui Pavel. Că soarele luminează numai faţa, iar Pavel ne înalţă tocmai în porţile cerurilor şi mai înalt lucrează decât soarele şi luna, că în acest fel este puterea bunătăţii lui, că face din oameni îngeri şi pe suflet îl face de zboară la cer.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 151)

„Însă printre toţi sfinţii, Pavel străluceşte de o strălucire de necomparat. Nu bunurile pământeşti sunt acestea la care renunţă el pentru fraţii săi, nici relele de aici de jos la care se dedă el pentru mântuirea lor, ci *anatema* pe care el o înfruntă pentru fraţii săi. Pentru a-i scoate din adânc, el se aruncă pe sine acolo în el!” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 182)

„Cuceririle lui sunt vaste ca şi lumea, faptele lui sunt nenumărate, triumfurile lui fără de sfârşit, minunile lui fără de limită. Şi alături de aceste slăvi ale sale să enumerăm martiriile sale, totdeauna persecutat, urât, alungat, urmărit peste oceane şi mări şi pământ, închis în închisoare, târât înaintea tribunalelor şi a împăraţilor, dat lui Nero ca şi o pradă unei fiare crude. Cine va spune suferinţele marelui Pavel? Cine va enumera martiriile sale, ori de unde-i vine lui puterea? Pavel nu are decât o armă, nu cunoaşte decât un singur izvor: rugăciunea. El se roagă neîncetat în alergările sale şi în grozăvia

închisorilor sale, aclamat de mulțimi sau bătut cu vergi de călăii săi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 484)

„Poate fi un lucru mai minunat decât acesta? Lupul a ajuns păstor. Cel care bea sângele oilor nu conteneşte să-şi verse sângele lui pentru mântuirea oilor. Vrei să vezi că bea sângele oilor, că gura lui era plină de sânge? *Iar Saul încă suflând amenințare şi ucidere împotriva ucenicilor Domnului...*(Fapte 9, 1). Dar acesta, care sufla amenințare şi ucidere, acesta, care vărsa sângele sfinților, acesta şi-a vărsat sângele lui pentru sfinți! *Ca om,* spune el, *m-am luptat cu fiarele în Efes?* (I Cor., 15, 32). Şi iarăşi: *în fiecare zi mor* (I Cor., 15, 31). Şi iarăşi: *Socotiți am fost ca nişte oi de junghiere* (Romn., 8, 36). Şi spunea acestea cel ce era de față când se vărsa sângele lui Ştefan, când (el însuşi) încuviința uciderea lui. Ai văzut că lupul a ajuns păstor? Oare mai înainte de asta nu vă ruşinați când auzeați că Pavel a fost prigonitor, hulitor, ocărâtor? Ai văzut că vina de mai înainte i-a făcut lauda mai mare?” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 16)

„Vrei să vezi cât l-a schimbat, cât Şi l-a apropiat, cât l-a atras, şi că l-a pus alături de cei dintâi prieteni ai Lui? Nici unui om n-a vrut Hristos să-i spună atâtea taine câte i-a spus lui Pavel.

- De unde ştim asta?
- O spune însuşi Pavel: *A auzit cuvinte de nespus, pe care nu se cade omului să le grăiască* (II Cor., 12, 4)?Ai văzut de câtă dragoste s-a bucurat vrăjmaşul şi duşmanul? De aceea, trebuie să vă spun viața lui de mai înainte, pentru că ea ne arată şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, şi puterea Lui. Iubirea Lui de oameni, că a voit să mântuie şi să atragă la El pe cel ce săvârşise atâtea rele; puterea, pentru că a putut ceea ce a voit. Sufletul mare al lui Pavel îl arată şi faptul că nu făcea nimic din duh de ceartă, nici nu era stăpânit de slava deşartă, ca iudeii, ci aprins de râvnă; e drept, nu dreaptă, dar râvnă. Asta o şi striga, însuşi zicând: *Dar am fost miluit pentru că am făcut-o neştiind, în necredință* (I Tim., 1, 13). Uimit de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, spunea: *Ca în mine mai întâi să arate Hristos toată îndelunga Lui răbdare, ca pildă celor ce au să creadă în El spre viața veşnică* (I Tim., 1, 16). Iar în altă parte spunea: *Lucrarea puterii Lui a arătat-o mai cu seamă în noi cei ce credem* (Efes., 1, 19). Ai văzut că viața de mai dinainte a lui Pavel a arătat şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, şi puterea Lui, dar a arătat şi integritatea sufletului său? Astfel, în Epistola către Galateni, spre a le dovedi că nu s-a schimbat prin oameni, ci prin puterea lui Dumnezeu, a spus: *Dacă aş plăcea oamenilor, n-aş mai fi rob al*

lui Hristos (Gal., 1, 10).” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 19)

„Eu, când aud de Pavel Apostolul, îmi aduc aminte îndată de omul care a trăit în necazuri, în strâmtorări, de omul care a fost lovit, care a fost întemnițat, care a petrecut o zi şi o noapte în prăpastia mării (II Cor., 11, 23-26); care a fost răpit în al treilea cer, care a auzit în rai cuvinte de nespus (II Cor., 12, 2-4), îmi aduc aminte de vasul alegerii (Fapte 9, 15), de nuntaşul lui Hristos, de cel care dorea să fie anatema de la Hristos pentru frații lui (Rom., 9, 3). Ca un lanț de aur, numele lui Pavel aduce în mintea celor ce sunt cu mare luare-aminte tot şirul faptelor lui mari. Şi nu este mic câştigul ce-l avem de aici!” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 67)

„Pe toți sfinții îi iubesc, dar mai ales pe fericitul Pavel, vasul alegerii, trâmbița cea cerească, nuntaşul lui Hristos. Spun aceasta şi dau pe față dragostea ce-o am, ca să vă fac şi pe voi părtaşi dragostei. Cei îndrăgostiți cu dragoste trupească se ruşinează, pe bună dreptate, să-şi mărturisească dragostea, pentru că se fac de râs şi pe ei, şi vatămă şi pe cei ce le aud mărturisirea; dar cei îndrăgostiți cu dragoste duhovnicească nu încetează nicicând să şi-o mărturisească, pentru că frumoasa lor mărturisire le e de folos şi lor, şi celor ce-o aud. Dragostea cealaltă e păcat, aceasta, laudă. Aceea, patimă de ocară sufletului; aceasta, veselie sufletului, bucurie şi podoabă preafrumoasă. Aceea aduce război în sufletul îndrăgostiților, aceasta izgoneşte războiul, de este, şi aduce pace adâncă în cei îndrăgostiți. De pe urma aceleia nu-i nici un folos, ci chiar mare pagubă de bani, cheltuială fără cap, distrugere a vieții şi stricare desăvârşită de case! De pe urma acesteia, mare e bogăția faptelor bune, mare e belşugul de virtute!” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 316)

„Să nu-mi spună cineva:

- Acum Pavel nu-i printre noi, nu-l vedem cu ochii noştri! Cum putem iubi pe cel pe care nu-l vedem?

În calea dragostei acesteia nu stă nici o piedică. E cu putință să-l iubeşti, deşi a murit, să-ți fie drag, deşi nu-l vezi, mai cu seamă când vedem în fiecare zi atâtea şi atâtea urme ale virtuții sale: bisericile de pe fața întregului pământ, surparea necredinței, schimbarea unei rele viețuiri într-o viețuire bună, izbăvirea de înşelăciune, altarele sfărâmate, templele închise, amuțirea demonilor. Pe toate acestea, şi pe cele asemenea lor, le-a doborât

puterea cuvântului lui Pavel, însuflețită de harul lui Dumnezeu! Ea a aprins pretutindeni strălucitoare flacăra credinței! Avem, pe lângă faptele acestea, şi epistolele lui sfinte, care zugrăvesc bine tot chipul acelui suflet fericit. Să punem la inimă cele scrise de Pavel în scrisori cu tot atâta drag, ca_şi_cum Pavel ar fi în fața noastră şi ar vorbi cu noi.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 317-318)

„Cine nu se va minuna de Pavel? Cine nu-l va admira? Dar, mai bine spus, cine ar putea admira şi prețui după vrednicie sufletul acela mare şi înalt cât cerul, că, deşi legat şi întemnițat în Roma, totuşi scria filipenilor de la atâta distantă? Știți doar ce depărtare este între Macedonia şi Roma! Dar nici lungimea drumului, nici scurgerea mare de timp, nici mulțimea de treburi, nici primejdia şi necazurile în valuri, nimic nu i-a scos din suflet dragostea față de ucenici şi amintirea lor! Îi avea mereu în minte! Nu-i erau atât de mult legate mâinile de lanțuri, cât de legat şi de lipit îi era sufletul de dorul ucenicilor. Aceasta o arată şi la începutul epistolei, când spune: *Pentru că vă am în inima mea, în lanțurile mele şi în apărarea şi întărirea Evangheliei* (Filip., 1, 7). Întocmai ca un împărat care, suit pe tron de cum se face ziuă, stă în palatele împărăteşti şi primeşte îndată de pretutindeni scrisori nenumărate, aşa şi Pavel stătea în temniță, ca în nişte palate împărăteşti, şi aşa primea şi trimitea scrisori cu mult mai multe; că neamurile toate cereau înțelepciunii lui răspuns la treburile lor. Că Pavel avea în grijă cu atât mai multe treburi decât un împărat, cu cât şi stăpânirea ce i se încredințase era mai mare. Dumnezeu pusese în mâinile lui Pavel nu numai țara locuită de romani, ci şi pe toți barbarii, şi marea, şi pământul!” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 333-334)

APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Petru)

„Petru era înconjurat de mulțimi şi umbra lui alunga bolile, îi îndepărta pe diavoli şi-i învia pe morți. Acesta a înconjurat lumea, tăind buruienile necredinței şi semănând semințele evlaviei cu plugul cel mai bun, plugul învățăturii. Şi la cine a venit? La traci, la sciți, la inzi, la mauri, la sardinieni, la goți, la fiarele sălbatice, şi i-a schimbat pe toți.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 49)

„Petru, verhovnicul cetei apostolilor, gura ucenicilor, stâlpul Bisericii, tăria credinței, temelia mărturisirii, pescarul lumii, cel a ridicat neamul nostru din adâncul rătăcirii la cer, cel ce totdeauna fremăta de însuflețire şi îndrăznire, dar, mai bine spus, mai mult de dragoste decât de îndrăznire." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 227)

APOSTOLII (după moartea lor au fost mai cinstiți decât împărații)

„Cei duşi şi purtați de colo-colo, cei disprețuiți, cei înlănțuiți, cei ce-au suferit nenumărate chinuri au ajuns după moartea lor mai cinstiți decât împărații. Şi ca să afli cum, uită-te la cele ce spun. În Roma, cetatea cea prea împărătească, împărații, voievozii şi generalii părăsesc totul şi aleargă la mormintele pescarului şi făcătorului de corturi, iar în Constantinopole cei cu coroane pe cap au socotit că este o fericire să le fie îngropate trupurile lor nu alături de apostoli, ci afară, în pridvoarele bisericii lor. Împărații au ajuns deci portari la pescari, nu le este ruşine cu moartea lor; dimpotrivă, se împodobesc cu ea; şi nu numai ei, ci şi urmaşii lor". (*Către iudei,* 9, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 219)

ASCEZA

„Bine este şi ceea ce faceți acum, adică bune sunt şi postul, şi culcarea jos pe pământ, şi cenuşa pe cap, însă când celelalte (virtuțile sufleteşti – n.n.) nu sunt de față, nici un folos nu aveți din acestea." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IV, p. 54)

„Pentru ca să afli că bogăția nu este nimic, nici sănătatea, nici slava, eu îți voi arăta pe mulți care puteau să se îmbogățească şi totuşi nu s-au îmbogățit, care puteau să fie sănătoşi, şi cu toate acestea şi-au slăbit trupurile lor prin nevoințe, care puteau să se bucure de slavă, şi totuşi se străduiesc să fie disprețuiți." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 24)

„*Căci deprinderea trupească la puțin foloseşte* (4, 8). Unii zic că aceste cuvinte sunt spuse pentru gimnastica trupească. Să nu înțelegeți aceasta! Nu pentru exercițiul trupului vorbeşte el aici, ci pentru al sufletului, pentru gimnastica duhovnicească. Căci dacă ar fi trupească, desigur că l-ar hrăni pe trup; dar când îl topeşte aşa-zicând, când îl subțiază şi când îl slăbeşte de tot, nu mai este atunci gimnastică trupească. Aşadar, el nu

vorbeşte aici de exercițiul trupesc, ci de cel sufletesc, de care avem nevoie. Gimnastica aceea nu are folos, ci doar numai că a folosit cu ceva trupului, în timp ce exercitarea în evlavie, sau după cum zice apostolul *obişnuința spre dreapta-credință* ne aduce folos şi aici şi în viața viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 125)

„… trebuie să ne deprindem în fiecare zi cu postul, cu traiul aspru, cu hrana ieftină, cu masa simplă, alungând din toată viața noastră luxul. Altfel, nu este cu putință să bineplăcem lui Dumnezeu.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 90)

ASCEZA (folosul)

„Plăcut lucru este a vedea pe acei ce-şi chinuiesc trupul, îl strâmtorează şi suferă mii de necazuri, fiindcă aceştia se vor învrednici de acele bunătăți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 457)

ATEISMUL

„... necredința care nu este urmată de pocăință este ea însăşi un chin: căci a fi în afară de lumină, este în sine un mare chin.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVIII, 1, p. 131)

„După cum a crede este dovada unui suflet înalt şi înțelept, tot astfel cel ce nu crede dă dovadă de un suflet lipsit de bunul simţ, irațional şi coborât în rândul dobitoacelor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 140)

„Căci dacă începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu, evident că începutul nebuniei este a nu cunoaşte pe Dumnezeu. Deci dacă a cunoaşte pe Domnul este înțelepciune, iar a nu-L cunoaşte nebunie, atunci a nu-L cunoaşte provine din îngâmfare şi mândrie diavolească; pentru că începutul mândriei este a nu cunoaşte pe Domnul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 403)

„… să nu învinovățească nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce cheamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chemați. *Dară, zici tu, trebuia ca şi fără voia lor să-i tragă la sine*. Să nu fie ! El nu

sileşte pe nimeni, căci cine oare, chemând la cinste, la cununi, ospeţe şi serbări, trage la sine pe cei chemaţi, legaţi şi fără voia lor? Nici unul nu face aşa, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocoreşte. Dumnezeu trimite fără voie în gheena, însă în Împărăţia Cerurilor cheamă pe cei ce vor. În focul cel veşnic el trimite pe păcătoşi legaţi şi văicărindu-se, însă când este vorba de miile de bunătăţi, nu aşa; fiindcă dacă firea celor buni nu este aşa încât ei să alerge spre ele de bunăvoie şi să cunoască harul cel mare, apoi atunci sila întrebuinţată cu oamenii defaimă înseşi acele bunătăţi, *Dar pentru ce, zici tu, nu voiesc oamenii aceste bunătăţi şi nu aleargă după ele?* Din pricina neputinţei sau, mai bine zis, din pricina slăbiciunii lor. *Şi pentru ce atunci nu vindecă slăbiciunea lor?* Dar cum şi în ce fel trebuia să vindece această slăbiciune? Oare n-a făcut el făptura întreagă, care învaţă pe om şi-i arată puterea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu? *Cerurile, zice, spun slava lui Dumnezeu* (Ps. 18, 2). Oare nu a trimis şi pe Proroci? Nu i-a cinstit? Nu a făcut cu dânşii minuni? Nu le-a dat lege scrisă şi lege firească? Nu a trimis şi pe Fiul său? Nu le-a trimis şi pe apostoli? Nu a făcut cu dânşii semne? Nu i-a ameninţat cu gheena? Nu le-a făgăduit Împărăţia Cerurilor? Nu în fiecare zi răsare soarele său peste cei buni şi peste cei răi? Oare cele ce a poruncit nu sunt atât de uşoare şi lesne de împlinit, încât mulţi covârşesc poruncile lui prin prisosinţa filosofiei lor? *Ce trebuia să facă viei sale, şi n-a făcut?* (Is. 5, 4). *Dară, zici tu, pentru ce nu ne-a insuflat în chip firesc cunoaşterea şi virtutea?* Deci cine zice acestea, Elinul sau Creştinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleaşi lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoaştere, iar celălalt pentru viaţă. Aşadar, noi vom vorbi mai întâi către Creştin, căci nu atât îmi este vorba de mădularele dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice Creştinul? *Trebuia, zice, ca să ne insufle însăşi cunoaşterea virtuţii.* Dar ne-a insuflat această cunoaştere, căci de nu ne-ar fi insuflat-o, cum am putea cunoaşte cele vrednice de făcut, cum şi cele ce nu trebuia a le face? De unde atunci şi pentru ce sunt legile şi judecăţile? Deci el ne-a insuflat această cunoaştere, sau mai bine zicând, nu atât cunoaşterea, pe cât însăşi fapta. Dar pentru ce atunci ar trebui ca să primeşti răsplata, dacă totul ar fi al lui Dumnezeu? Căci, spune-mi, rogu-te, oare Dumnezeu te pedepseşte la fel cu Elinul, păcătuind? Nicidecum, căci tu ai cu tine libertatea izvorâtă din cunoaştere. Dar ce? Dacă ţi-ar spune cineva acum că şi tu, şi Elinul vă veţi învrednici aceloraşi bunătăţi pentru cunoaştere, oare nu te-ai nelinişti? Eu cred că da, căci ai zice că Elinul, putând afla cunoaşterea prin sine, n-a voit totuşi să o afle. Şi dacă şi el ar zice că Dumnezeu trebuia să insufle în noi cunoaşterea în chip firesc, oare nu ai râde şi nu ai spune *Dar pentru ce n-ai căutat-o? Pentru ce nu te-ai silit ca să o*

afli, precum am aflat-o eu? - şi ai sta cu multă îndrăzneală împotriva lui, spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie a învinovăţi pe Dumnezeu că nu ne-a insuflat şi cunoaşterea odată cu firea. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoaşterea, şi tot aşa ai putea izbuti să capeţi o viaţă curată, dacă nu ai ispiti şi nu ai cere totul; dar fiindcă te îngreuiezi spre fapta bună, pentru aceea şi pui înainte astfel de vorbe prosteşti. Cum ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adică îndeplinit prin silă? Dar atunci ne-ar fi tăgăduit virtutea multe dintre dobitoacele necuvântătoare, fiindcă multe dintre ele sunt mai cumpătate în viaţă decât noi. *Dară, zici tu, aş fi voit mai bine să fiu bun din silă şi să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin dorirea şi voirea mea, şi apoi să mă osândesc şi să mă pedepsesc.* Însă niciodată binele nu este silit, şi nici că s-a auzit vreodată că sila este mama binelui. Dacă nu ştii ce trebuie să faci, arată, şi atunci vom spune ce trebuie; dar dacă cunoşti singur că desfrânarea, de pildă, este un lucru rău, pentru ce atunci nu fugi de rău? *Nu pot*, zici tu. Însă te vor învinui şi-ţi vor închide gura alţii cari au izbutit a face cele mai mari fapte. Tu poate având şi femeie nu te înfrânezi, pe când un altul şi fără femeie îşi păstrează întreaga-cugetare. Deci ce cuvânt de îndreptăţire vei avea, nepăzind măsura cumpătării, pe când acela sare peste primejdie? *Nu sunt aşa, zici tu, din pricina firii trupului, şi nu din pricina voirii.* Nu eşti aşa fiindcă nu voieşti, şi nu că n-ai putea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, pp. 18-19)

„Şi cad din credinţă aceia care aşteaptă totul de la cugetul lor. Căci, într-adevăr, cugetul omului nufragiază deseori, în timp ce credinţa lui îi serveşte ca o corabie sigură. Deci cei ce se depărtează de credinţă vor naufragia." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 62)

„Cel ce naufragiază este lipsit şi pustiu de toate, căci cel ce cade din credinţă nu mai are nimic pe lângă sine, nu are de ce să se agaţe. El nu are o viaţă corectă, prin care să câştige ceva de acolo, căci dacă este stricat capul, ce folos mai are restul trupului? Căci dacă nu este nimic credinţă fără viaţă, cu atât mai mult viaţă fără credinţă. Dacă Dumnezeu dispreţuieşte cele ale Sale pentru noi, apoi cu atât mai mult şi noi trebuie să dispreţuim cele ale noastre pentru El. Când cineva cade din credinţă, nicăieri nu stă, ci se scaldă în toate părţile până se scufundă de-a binelea." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 62)

„Precum necredinţa zămisleşte o viaţă stricată, tot aşa şi sufletul dispreţuieşte, când ajunge în adâncimea relelor, iar dispreţuind, nu primeşte

de a crede, ca să scape de frică, după cum zice: *Că au zis: nu va vedea, nici va pricepe Dumnezeul lui Iacob,* şi iarăşi: *Limba noastră o vom mări, buzele noastre la noi sunt, cine este nouă Domn?* şi iarăşi: *Pentru ce a mâniat necredinciosul pe Dumnezeu?* Şi iarăşi: *Zis-a cel nebun întru inima sa: nu este Dumnezeu, stricatu-sau şi urâţi s-au făcut întru meşteşugiri,* şi iarăşi: *Nu este frica lui Dumnezeu înaintea ochilor lui, că a viclenit înaintea lui, ca să afle fărădelegea lui şi să urască* (Ps., 93, 7; 11, 5; 9, 34; 13, 1; 35, 2. 3). Chiar şi Christos spune aceasta, zicând: *Tot cel ce lucrează răul, urăşte lumina, şi nu vine la lumină* (Ioan 3, 20).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia VI, p. 114)

„Să-i întrebăm pe cei care tăgăduiesc pronia lui Dumnezeu: *Este Dumnezeu?* Dacă vor spune că nu este, nici să nu le mai răspundem. După cum nu merită să răspunzi nebunilor, tot aşa nici celor care spun că nu este Dumnezeu.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 26)

„După cum noi câştigăm din două părţi, tot aşa necredinciosul este vătămat din două părţi: şi prin aceea că are să fie pedepsit mai târziu, din pricină că nu crede în înviere, şi prin aceea că a căzut doborât de necazurile de aici, din pricină că nu aşteaptă după acestea nimic bun.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 117)

„Copacul necredinţei este plantat de curiozitatea cea rea a gândului, este udat ele orgoliu şi este îngrăşat de patima ambiţiei.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 361)

„Să întrebăm pe cei ce vorbesc împotrivă: Oare este Dumnezeu? Şi de vor zice că nu este, nici să nu le răspundem. Căci precum celor nebuni nu li se cuvine a le răspunde, aşa nici celor ce zic că nu este Dumnezeu.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 33-34)

„Vai de cel fără credinţă, că se va da la îngeri nemilostivi! Vai de cel ce nu se pocăieşte că la adevărat Judecător va merge!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 127)

„Însă ce va deveni nefericitul care dispreţuieşte, care-şi râde, care refuză cu neruşinare să creadă? Vai! Acest nefericit este pierdut. El refuză toată mântuirea, el respinge orice nădejde, el se arată nedemn de orice iertare. *Cine nu crede, este judecat.* El este pierdut, chiar înainte de venirea dreptăţii; el este pierdut în plinul ocean de milă; el este pierdut pentru că nu vrea mântuirea pe care i-o prezintă Dumnezeu, şi de la sine însuşi el se aruncă într-o pierzare fără remediu.

Cum vom putea noi explica o nebunie atât de mare şi să găsim cauza unei nemulţumiri atât de monstruoase?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 155)

„Ce-i trebuie necredinciosului mai învârtoşat pentru a-l forţa să primească, că adevărurile noastre de credinţă au o siguranţă absolută? Trebuie a-i arăta lui că originea lor este divină, că Dumnezeu însuşi a venit să le vestească în lume; că Iisus Hristos care le predică este cu adevărat Fiul lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 162)

„Între dereglarea vieţii şi necredinţă există legăturile cele mai strânse. Viciul are nevoie să nu creadă în nimic. Lui nu-i trebuie nici Dumnezeu, nici suflet, nici destin veşnic, nici Providenţă. El nu împărăteşte în pace decât pe ruinele acestor dogme mari." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 163)

„Cei lipsiţi de credinţă nu sunt într-o stare mai bună decât cei care locuiesc în întuneric; ci, după cum cei din întuneric se izbesc de pereţi, se lovesc de cei cu care se întâlnesc, cad în gropi şi în prăpăstii, şi nu le sunt de nici un folos ochii pentru că nu au lumina care să-i îndrume, tot aşa şi cei lipsiţi de credinţă se lovesc unii de alţii, se izbesc de ziduri şi, la urmă, se prăvălesc singuri în prăpastia pierzaniei.

Martori ai cuvintelor acestora sunt cei care se laudă cu înţelepciunea lumească, cei care se fălesc cu barba lor, cu mantaua şi cu toiagul lor de filosofi. După cuvântări lungi, şi adesea repetate, nu văd pietrele aşezate dinaintea ochilor; că, dacă ar vedea în ele pietre, nu le-ar socoti dumnezei! Se izbesc unii de alţii şi se cufundă în cea mai adâncă prăpastie a necredinţei, nu din altă pricină, ci pentru că încredinţează raţiunii rezolvarea tuturor problemelor. Aceasta a arătat-o Pavel prin cuvintele: Au *rătăcit în cugetările lor şi s-a întunecat inima lor cea neînţelegătoare; zicând că sunt înţelepţi au ajuns nebuni* (Rom., 1, 21-22). Apoi, ca să dovedească întunecimea şi nebunia lor, a adăugat: *Şi au schimbat slava Dumnezeului Celui nestricăcios*

în asemănarea chipului omului celui stricăcios şi al păsărilor şi al celor cu patru picioare şi al târâtoarelor (Rom., 1, 23). Dar când a venit credința, ea a împrăştiat tot acest întuneric din sufletul celui ce a primit-o.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 2-3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 268-269)

ATEISMUL (atitudinea noastră față de cei necredincioşi)

„Astăzi ni se cere şi o mai mare filosofie. Pentru aceea când ucenicii cereau ca să se pogoare foc din cer, ca pe vremea lui Ilie, Hristos le zice: *Nu ştiți al cărui Duh sunteți voi?* (Lc. 9, 55). Pe atunci li se poruncea a urî nu numai necinstirea, ci şi pe cei necinstitori, ca nu cumva prietenia cu dânşii să se facă pricină de nelegiuire pentru credincioşi. Pentru aceea îi depărta pe dânşii şi de rudenii, şi de atingerea cu necredincioşii şi îi îngrădea din toate părțile. Dar acum, când ne-a adus la o mai înaltă filosofie şi ne-a făcut mai presus de o asemenea vătămare, ne porunceşte a ne apropia de cei necredincioşi şi de a-i chema la noi, fiindcă de la dânşii nu ne poate veni vreo vătămare, ci de la noi mai ales aceia vor avea folos. *Deci ce, zici tu, oare nu trebuie a urî pe cei necinstitori?* Nu a urî, ci a milui. Dacă tu îl vei urî, cum vei putea întoarce cu uşurință pe cel rătăcit? Cum te vei ruga pentru cel necredincios? Cum că trebuie a ne ruga şi pentru necredincioşi, ascultă ce spune Pavel: *Rogu-te mai înainte de toate să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțumiri pentru toți oamenii* – şi cum că nu toți erau credincioşi, aceasta nu are nevoie de dovadă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 353)

AVORTUL (gravitatea)

„De ce prefaci cămara naşterii în loc de omor, iar pe femeie, care este dată spre naşterea de prunci, tu o pregăteşti pentru ucidere?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 455)

BATJOCURA (batjocorirea altuia - gravitatea)

,,Dacă o fecioară, de pildă, ar batjocori pe femeia măritată, apoi nu puţin şi-ar ciunti plata ce are a lua; cel ce împrăştie toate averile sale, dacă ar batjocori pe cel ce nu face aşa, apoi atunci multe din ostenelile lui le-a cheltuit în zadar." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 318)

„E posibil apoi a cădea în gheenă numai din cauza insultei. *Căci cel ce zice fratelui său: nebunule, vinovat este de focul gheenei*" (Mat., 5, 22). Chiar de ar face cineva toate faptele cele bune, însă ar fi batjocoritor, nu va intra în Împărăția cerurilor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 40)

„Cel ce batjocoreşte pe creştin, nu batjocoreşte oare prin aceasta pe Hristos?[79] Cel ce batjocoreşte chipul împăratului, pe cine batjocoreşte? Oare nu pe dânsul singur (adică pe împărat)?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 268)

„Dacă cel ce face unuia dintre cei mai mici, Lui îi face, iar care nu face unuia dintre cei mai mici, Lui nu-i face, cum să nu fie acelaşi, deopotrivă şi pentru cel ce laudă ca şi pentru cel ce huleşte? Deci cel ce batjocoreşte pe fratele său, pe Dumnezeu Îl batjocoreşte." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 54)

,,Dar pentru ce îl numeşte el, după locul naşterii sale, *Iuda, cel zis Iscarioteanul* şi pentru ce nu zice *Iuda vânzătorul*? El face aceasta pentru ca să ne îndemne a ne ține limba curată de vorbe de ocară şi de aceea se stăpâneşte a-l numi *vânzătorul*. Să ne învățăm, deci, a nu vorbi rău despre nici unul dintre vrăjmaşii noştri. Dacă Evanghelistul chiar împotriva vânzătorului Domnului nu întrebuințează nici un cuvânt aspru, cum am putea noi să aflăm iertare când hulim pe cei de aproape ai noştri? Ba încă noi batjocorim nu numai pe vrăjmaşii noştri, ci şi pe cei ce sunt către noi cu bune plecări. Vă conjur, să nu mai fie una ca aceasta ! Ascultați numai ce zice Apostolul Pavel: *Nici un cuvânt putred să nu iasă din gura voastră*

[79] Căci omul este făcut după chipul lui Dumnezeu – n. n.

(Efes. 4, 29).” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 166)

BATJOCURA (batjocoritorul este vrednic de dispreț)

„Nimic nu-l poate face pe cineva mai de dispreț, ca batjocura, care-l necinsteşte mai cu seamă pe batjocoritor şi nu-l lasă de a fi respectat după cum trebuie a fi.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 142)

BATJOCURA (răbdarea batjocurii)

„Greutatea pe care o produce batjocura, nu vine de la cel ce o face, ci de la cel ce o primeşte. Pentru ce vă necăjiți dar? Dacă pe nedrept vă batjocoreşte acest om, voi n-ar trebui să vă necăjiți deloc, ci mai mult să-l compătimiți. Dacă pe drept, cu atât mai mult ar trebui să stați liniştiți. Dacă fiind sărac, veți auzi că vă numeşte bogat, această laudă nu vă va atinge deloc, ci o veți lua mai mult ca un nimic; la fel, dacă cel ce vă înjură, zice minciuni despre voi, aceea nu vă priveşte deloc; voi n-ar trebui să vă emoționați nicicum.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIII, 5, p. 440)

„Dacă vă reproşează sărăcia şi naşterea voastră de jos, voi ar trebui să râdeți. Acest fel de batjocuri nu-l necinstesc pe cel ce le primeşte, ci pe cel ce le zice, ca neputincios să filosofeze sau să gândească.

Dar, veți zice voi, când se vorbeşte aşa în fața mai multor persoane care nu ştiu adevărul, atunci rana devine de nesuportat. Este tocmai contrarul, atunci este foarte suportabil, când fiind înconjurat de un număr destul de mare de martori, toți vă laudă şi vă aplaudă, hulindu-l pe cel ce n-a ştiut ce zice şi se râd de el. Persoanele cuminți nu-l laudă pe cel ce se răzbună, ci pe cel ce păstrează tăcerea. Dacă, prin cei ce sunt prezenți nu este nimeni cu minte, atunci ar trebui ca voi să vă folosiți de injurie şi s-o păstrați pentru tribunalul ceresc. Acolo, toți vă vor lăuda, toți vă vor aplauda şi vă vor dovedi; ori, un singur înger valorează mai mult decât tot universul. Şi pentru ce să vorbim despre înger? Domnul Însuşi vă va lăuda.

(…) Dacă ceea ce zice acest om despre noi este fals, să ne fie milă, fiindcă el îşi atrage chinul celor ce batjocoresc (Mt., 5, 22) şi se face nevrednic de a citi Sfintele Scripturi, *căci Dumnezeu i-a zis păcătosului: pentru ce rosteşti cuvintele legământului Meu* (Ps., 49, 17) *şi stând vorbeşte*

împotriva fratelui tău? Şi dacă ceea ce a zis el este adevărat, este încă vrednic de compătimire. Fariseul spune adevărul, vorbind despre vameş (Lc., 18, 10) şi el nu-i face nici un rău; dimpotrivă, el i-a fost folositor; dar el s-a lipit însuşi de cel mai mare bine şi învinuirea lui l-a făcut să se rătăcească şi să se piardă. Aşa, cel ce vă înjură se răneşte din toate părţile, se pedepseşte pe sine însuşi şi nu vă face nici un rău.

Voi dacă vegheaţi, dacă sunteţi atenţi asupra voastră, faceţi un dublu câştig fiindcă, prin tăcerea voastră, vă faceţi pe Dumnezeu favorabil şi deveniţi mai moderaţi şi fiindcă ceea ce v-a zis vă foloseşte să vă corectaţi de greşelile voastre şi să dispreţuiţi slava omenească. Acesta este pentru noi un motiv destul de mare de întristare şi de durere să vedem că cea mai mare parte din oameni caută cu lăcomie slava şi renumele. Dacă vrem să filosofăm, noi vom înţelege uşor şi cu desăvârşire că lucrurile omeneşti nu sunt decât o umbră şi n-au nimic real.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 5, pp. 440-441)

„Dacă îşi bat joc de noi, dacă ne maltratează, ne zicem atunci: *slujitorul nu este mai mare decât Stăpânul său* (Ioan 15, 20). Şi să ne amintim cuvintele evreilor, atunci când aceşti nebuni îi ziceau divinului Învăţător: *Ai demon* şi *Tu eşti un samarinean* (Ioan 8, 48); şi, *Acest om alungă diavolii cu Beelzebub*. Dacă Iisus Hristos a suferit toate acestea, a făcut-o ca noi să călcăm pe urmele Lui (I Petru 2, 21) şi ca să suportăm cu curaj cuvintele înţepătoare şi râsurile care au obiceiul să ne intimideze şi să aprindă mânia în noi. Şi nu numai divinul nostru Mântuitor a suferit toate aceste batjocuri, ci El încă a făcut tot ce a putut, pentru a-i scăpa de chinul care le era pregătit, pentru cei ce s-au făcut aşa de vinovaţi, căci El i-a trimis pe apostoli pentru mântuirea lor. Iată pentru ce îi auzim pe apostoli spunând aceste cuvinte: *Ştiu că din neştiinţă aţi făcut rău ca şi mai marii voştri* (Fap., 3, 17) şi prin aceste sfieli şi prin această blândeţe, ei i-au îndemnat să facă pocăinţă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIV, 3, p. 445)

„Şi oamenii prin aceasta se aseamănă lui Dumnezeu, când ei nu suferă nimic de la cei ce îi supără, nici nu insultă fiind insultaţi, nici nu lovesc când sunt loviţi, nici nu îi dispreţuiesc pe cei ce râd de ei.

Şi cum este cu putinţă?, ai putea zice tu. Este cu putinţă, când nu eşti scârbit de cele întâmplate. *Şi cum se poate să nu te scârbeşti?*, ai întreba tu.

Dar spune-mi, te rog, dacă te-ar batjocori copilul tău, oare ai socoti asta batjocură? Oare te-ai scârbi din această pricină? În nici un caz. Şi dacă te-ai scârbi, oare nu te-ai face de râs? În acelaşi mod, dacă ne vom afla în

aceeaşi situaţie faţă de cei de aproape ai noştri, nimic neplăcut nu vom pătimi, căci ei, dacă batjocoresc, sunt mai fără de minte decât copiii.

Şi nici să cerem să nu fim batjocoriţi, iar batjocoriţi fiind să răbdăm, căci aceasta este adevărata cinste. Dar oare de ce? Pentru că tu eşti stăpânul lui, nu altă persoană. Nu vedeţi cum diamantul te zgârie când îl loveşti? *Dar* – zici tu – *aceasta este de la natura lui*, însă şi tu, prin voinţa ta, ai putea să devii ceea ce se petrece cu diamantul de la natura sa.

Dar ce, nu ştii oare cum tinerii nu au ars, deşi au fost aruncaţi în cuptorul cu foc? Nu ai auzit cum Daniil, fiind aruncat în groapa leilor, nu a pătimit nici un rău? Sunt posibile şi astăzi asemenea lucruri, căci şi înaintea noastră stau leii, sub chipul mâniei, poftei urâcioase şi altor astfel de porniri, care au dinţi îngrozitori şi sfâşie pe cel căzut în ghearele lor.

Aşadar, fii la fel ca acela [ca Daniil], şi nu lăsa patimile să îşi înfigă dinţii în sufletul tău.

Dar – zici tu – *ceea ce s-a petrecut cu Daniil a fost datorită harului*. Da, însă buna lui intenţie, sau mai bine zis voinţă, a fost premergătoare harului, şi oricât de flămânde ar fi acele fiare, nu se vor atinge de coasta ta, căci văzând trup de rob şi s-au dat înapoi, dar când vor vedea membre ale lui Hristos – căci acestea suntem noi, credincioşii -, cum oare nu vor sta liniştite? Dacă nu se liniştesc, din cauza noastră se întâmplă, căci noi nu voim aceasta cu tot dinadinsul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 54)

„Judecă singur: te-a batjocorit cineva anume? Tu eşti stăpân de a transforma acea batjocoră în laudă adusă ţie. Dacă tu îi vei răspunde tot cu batjocoră, vei întinde mai mult necinstea, iar dacă vei binecuvânta pe cel ce te-a batjocorit, atunci vei vedea cum cei de faţă te vor încununa şi te vor aclama. Ai văzut cum, prin cei ce ne nedreptăţesc, ni se face bine, dacă voim? Aceasta se poate zice şi în chestiune de bani, şi în bătăi, şi în toate celelalte ce s-ar întâmpla. Deci, dacă noi suntem răsplătiţi şi pentru cele ce suferim, şi pentru că facem bine celor ce ne fac rău, singuri ne împletim o îndoită cunună. Când vine cineva şi-ţi spune: *Cutare te-a batjocorit, şi către toţi cei de faţă te-a grăit de rău*, tu laudă-l pe acela către cel ce ţi-a spus, şi astfel chiar de ai voi să te aperi, vei putea să te răzbuni numai prin faptul că l-ai lăudat. Când tu faci aşa, atunci cei ce te vor auzi, de ar fi cât de neştiutori, totuşi pe tine te vor lăuda, iar pe acela îl vor urî ca pe o fiară, ba mai rău încă decât pe o fiară sălbatică, pentru că te-a supărat fără să-l fi nedreptăţit, pe când tu, deşi ai pătimit rău, totuşi i-ai răsplătit cu binele, şi atunci vei putea dovedi că toate cele vorbite de dânsul împotriva ta au fost spuse în zadar. Acela fiind mustrat de cuget pentru cele vorbite, dovedeşte

prin aceasta că-i pare rău, iar tu, prin faptul că ai râs când ai auzit că te-a batjocorit, te-ai izbăvit singur de orice bănuială. Deci, gândeşte-te singur câte bunuri ai strâns de aici: întâi, că te-ai izbăvit singur de tulburare; în al doilea rând – deşi aceasta ar putea să ocupe chiar primul loc – că chiar de vei fi avut greşeli, te-ai mântuit de ele, după cum s-a mântuit şi vameşul acela, care a suferit în linişte acuzația fariseului. Pe lângă toate acestea, tu-ți faci prin această purtare sufletul înțelept şi vei căpăta din partea tuturor mii de laude, iar bănuiala ce era asupra ta prin acele vorbe degrabă o vei împrăştia. De voieşti poate să te răzbuni pe acela, nu e nici o îndoială că, într-un fel, vei avea şi aceasta cu prisosință, fiindcă Însuşi Dumnezeu îl va pedepsi pentru cele vorbite; iar chiar şi mai înainte de acea pedeapsă, înțelepciunea ta îi va pricinui ea însăşi lovitura cea mai grea. Nimic nu poate atinge mai mult pe cei ce ne batjocoresc decât simplul fapt că noi râdem de toate batjocurile lor.

Acestea toate cugetându-le, să fugim dar, iubiților, de micimea sufletească şi să alergăm spre limanul îndelungii răbdări, ca astfel şi aici să aflăm odihnă sufletelor noastre, după cum a hotărât şi Hristos, şi să ne bucurăm şi de veşnicele bunătăți." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 224-225)

,,Poate că îți spune că eşti rău, viclean şi spurcat, deşi tu nu eşti aşa? Apoi prin aceasta mai mult încă trebuie a-l căina şi a-l plânge, fiindcă judecata lui este stricată; dispreţuieşte-i o astfel de părere, fiindcă ochii cugetului îi sunt betegiți. Şi apostolii auzeau astfel de batjocuri, şi râdeau de cei ce îi defăimau." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 123)

,,Hristos ne porunceşte a suferi cu blândețe batjocorile, ca astfel şi noi să filosofăm, în acelaşi timp şi pe aceia mai mult să-i ruşinăm. Căci nu cel ce batjocoreşte face vreo ispravă mare, ci tocmai cel ce tace când este batjocorit." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 132)

„Cineva te încarcă cu cuvinte necinstite? Dacă tu dispreţuieşti aceste cuvinte, dacă nu le asculți chiar, dacă te pui mai presus de săgețile ce ți se aruncă, tu n-ai fost necinstit. Şi după cum cu un corp de bronz noi n-am putea fi răniți, când s-ar arunca asupra noastră săgeți din toate părțile: ceea ce face rănile nu este atât mâna de unde pleacă săgețile, cât natura corpurilor care sunt de țintă; tot astfel aici, ceea ce face cinstea şi ocara nu e furia

acelor care batjocoresc, ci slăbiciunea acelora care sunt batjocoriți. Adevărata înțelepciune ne pune la umbra batjocorilor şi ocărilor. Cineva te-a batjocorit cu cuvinte, dar tu nu le-ai dat nici o atenție, n-ai fost deloc mişcat? Tu deci n-ai fost batjocorit; ți-a dat o lovitură dar tu n-ai primit-o. De fapt, când autorul unei blasfemii vede că săgeata necinstită n-a ajuns la acel pe care avea scopul să-l necinstească, atunci el singur suferă o pedeapsă adevărată şi tăcerea acelora pe care îi atacă face să se întoarcă contra lui însuşi lovitura ce voia s-o dea altora.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, pp. 50-51)

„Te-a batjocorit cineva? Rabdă bărbăteşte; şi vei răbda bărbăteşte dacă te vei gândi nu numai la batjocură, ci şi la vrednicia şi cinstea Acelui ce-ți porunceşte să rabzi, şi atunci vei răbda blajin.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 97)

BATJOCURA (suportarea în tăcere şi neosândire a acuzelor batjocoritoare ce ni se aduc)

„Când tu ai răspuns cu batjocură la batjocură, ai fost biruit, nu de oameni, ci, ceea ce este mai ruşinos, ai fost biruit de patima mâniei, care stăpâneşte pe omul lipsit de libertate; iar dacă ai tăcut, atunci, pe lângă faptul că ai biruit, ai câştigat şi trofeul fără nici o osteneală, şi în acelaşi timp vei avea pe cei mulți de partea ta, care te vor încununa şi vor cunoaşte clar neadevărul şi nedreptatea batjocorii suferite. Cel ce răspunde batjocorii, este de toți considerat că răspunde ca unul ce este atins acolo unde-l doare, şi deci singur lasă a se înțelege bănuiala că are cunoştință de cele ce se vorbesc despre el, pe când dacă el râde de cele ce i se atribuie, prin râs a doborât părerea ce îi era contrară. Dar dacă voieşti să ai o dovadă evidentă a celor pe care le spun, întreabă chiar pe adversar: când este el mai mult supărat? Când, fiind înfierbântat de mânie, tu îi răspunzi cu batjocuri, sau atunci când el batjocorindu-te, tu râzi de dânsul? Desigur că atunci când nu iei în considerare insultele lui. Nu atât este el mulțumit şi încântat că nu i s-a răspuns la aceste insulte, pe cât este de mâhnit că nu poate să se atingă de tine. Nu vedeți voi pe cei înfuriați de mânie cum nu fac atâta caz de rănile lor şi cum se aruncă cu cea mai mare furie asupra adversarului, căutând în tot felul, mai rău ca porcii sălbatici, să-l rănească, şi cum mai mult aceasta urmăresc, decât să se apere pentru a nu pătimi ceva? Deci, când tu îl vei lipsi de aceea ce el doreşte în special, atunci l-ai lipsit de totul, l-ai disprețuit cu desăvârşire, l-ai arătat că este vrednic de dispreț, că este mai mult un copil decât un bărbat destoinic. Tu atunci vei căpăta aprobarea tuturor, precum un

filosof, iar pe acela îl vei arăta lumii ca o fiară sălbatică. Aceasta să o facem şi când suntem loviţi, anume când vrem să lovim pe adversar şi să-i dăm lovitura cea mai grea; să-i întoarcem, zic, şi obrazul celălalt, şi atunci i-am provocat mii de răni. Căci cei ce pe tine te aplaudă atunci şi te admiră, pentru el sunt mai groaznici decât cei ce l-ar bate cu pietre. Înaintea acelora şi cugetul lui îl va mustra, şi-l va tortura grozav, şi, ca şi cum ar fi suferit cea mai mare ruşine, el va pleca abătut şi ruşinat. Dacă poate aştepţi şi slava celor mulţi, atunci şi de aceasta te vei bucura. De altfel, noi cu toţii avem simpatie faţă de cei ce pătimesc pe nedrept; dar dacă vedem că ei nici măcar nu se apără, ba chiar se şi expun loviturilor, atunci nu numai că simţim milă faţă de ei, ci încă îi şi admirăm." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 428-429)

BATJOCURA (adevărata batjocură)

„Batjocorire este numai păcatul, că de se va batjocori toată lumea, tu pe tine nu te batjoc

BATJOCURA (fericiţi sunt cei ce suferă batjocură pentru adevăr şi pentru mărturisirea numelui lui Hristos)

„Dumnezeu îi cinsteşte mai ales pe cei care, pentru adevăr şi mărturisirea numelui lui Iisus Hristos, suferă ceva rău sau ceva batjocoritor. Căci, precum este adevărată păstrarea bogăţiilor pierzându-le pentru Dumnezeu şi a iubi viaţa sa urând-o în această lume (Ioan 12, 25), la fel înseamnă a-şi aduna comoara de slavă fiind aici înconjurat de batjocură." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIX, 1, p. 290)

BĂILE PUBLICE COMUNE (vătămarea sufletească de care sunt cuprinşi cei ce merg la băile comune)

„Că apa aceea este un ocean de desfrânare; nu învăluieşte cu apă trupurile ci îneacă sufletele. Femeia îşi cufundă trupul gol în baie, dar tu, când o vezi, te scufunzi în adâncul desfrânării. Aşa e mreaja diavolului; nu îneacă pe cei care înoată, ci mai ales pe cei care stau sus în porticele din jurul bazinului de înot; îi mai cumplit decât pe Faraon, care a fost înecat atunci cu caii şi căruţele lui. Dacă ar fi cu putinţă să vedeţi sufletele înecate, v-aş arăta multe suflete plutind moarte la suprafaţa acestor ape, aşa cum odinioară pluteau la suprafaţa Mării Roşii trupurile egiptenilor. Dar ceea ce-i mai cumplit decât toate este ca oamenii numesc o pieire ca aceasta desfătare,

iar oceanul acesta al pierzaniei loc de plăcere, deşi poţi străbate Marea Egee şi Marea Tireniană mai cu uşurinţă şi în mai multă siguranţă decât priveliştea aceasta. Mai întâi diavolul ţine toată noaptea sufletele în aşteptare; apoi după ce le-a arătat ce aşteptau, le înlănţuieşte şi le face prizoniere. Să nu-ţi închipui că eşti lipsit de păcat dacă nu te-ai apropiat de o desfrânată; poftindu-o ai săvârşit totul. Că, fiind stăpânit de poftă, îţi aţâţi şi mai mult flacăra. Iar dacă spui că aceste spectacole nu te vatămă, atunci eşti vrednic de mai mare osândă pentru că, încurajând prin prezenţa ta astfel de spectacole, sminteşti şi pe alţii, iar ţie îţi faci de ruşine obrazul şi odată cu obrazul sufletul". (*Omilii la Matei,* omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 98)

„Dacă omul *care se uită la o femeie spre a o pofti a şi făcut desfrânare* (Matei 5, 28), să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă ruşine aceste femei, care fac baie în pielea goală, pe toţi cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta, însă, face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsând trupurile vii". (*Omilii la Matei,* omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 99)

BĂNUIALA (ferirea de bănuiala cea rea)

„Pentru că nu ştii pricinile unor lucruri, nu trebuie să inventezi pricini care nu sunt pricini. Mai bine e să nu ştii bine decât să ştii rău. Omul care nu ştie pricina unui lucru va ajunge îndată să găsească adevărata pricină; dar cel care născoceşte o pricină falsă, pentru că nu o ştie pe cea adevărată, nu va putea ajunge cu uşurinţă la cea adevărată, ci va avea nevoie şi de mai multă muncă şi de mai multă sudoare ca să spulbere pricina falsă de mai înainte. Pe o plăcuţă, dacă e curată, poţi scrie cu uşurinţă orice vrei; dar dacă e scrisă, nu e atât de uşor; trebuie mai întâi să ştergi ce a fost scris rău. Tot aşa şi cu doctorii; un doctor care nu dă nici o doctorie este cu mult mai bun decât unul care dă doctorii vătămătoare; un arhitect care clădeşte case şubrede este mai rău decât unul care nu clădeşte deloc; la fel şi cu pământul: este cu mult mai bun pământul care nu are nici un rod decât cel care are spini". (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 856)

BĂRBAŢII (purtarea lor)

„Femeile pe de-o parte se rugau în biserică şi proroceau cu capul descoperit – căci pe atunci femeile proroceau – iar pe de altă parte bărbații purtau părul lung, ca unii ce petreceau în filosofie, şi când se rugau prin biserici sau proroceau îşi acopereau capul, iar amândouă aceste abateri erau din legile elinilor. Deci fiindcă pentru toate acestea el îi sfătuise şi fiind de față, şi poate că unii au ascultat, iar alții nu au crezut, pentru aceea apostolul, ca un adevărat doftor, vine şi prin epistola aceasta şi îndreaptă păcatul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 267)

„Păi atunci când îl văd pe bărbat cu aurării, înfrumusețat, cu frizura aranjată, mirosind a parfum, îmbrăcat cu haine moi şi cu mersul de femeie, luând aminte la desfătări, cum aş mai putea să-l numesc bărbat pe unul ca acesta, care şi-a trădat noblețea firii sale şi s-a potrivit firii femeieşti? Căci dacă Pavel nu o socoteşte vrednică să se numere printre cei vii pe o femeie care face asemenea lucruri, ci o scoate din ceata celor însuflețiți şi o aşază cu cei morți, zicând că *cea care trăieşte în desfătări este moartă* (I Tim., 5, 6), cum mai poate un bărbat care face acestea să mai fie numărat în ceata bărbaților, de vreme ce şi o femeie care face aşa ceva a pierdut viața[80]?” (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 77)

BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit)

„Poate ar fi cineva aici în nedumerire şi s-ar întreba în sine: Ce păcat poate fi a se ruga femeile cu capul descoperit, iar bărbații cu capul acoperit? Care anume păcat este, află de aici. Multe semne au fost date, atât bărbatului cât şi femeii, deosebite unele de altele, unuia semne de stăpânire, celeilalte semne de supunere; pe lângă acestea, femeia să-şi acopere fața şi capul, iar bărbatul să aibă capul descoperit. Deci dacă acestea sunt semne sau simvoluri de stăpânire şi de supunere, apoi amândoi păcătuiesc dacă amestecă rolurile şi buna rânduială, trecând pe deasupra poruncii lui Dumnezeu şi călcându-şi rânduiala lor, bărbatul lăsându-se în micimea femeii, iar femeia răsculându-se asupra bărbatului prin felul de a se înfățişa. Că dacă nu este slobod a schimba hainele, nici femeia de a îmbrăca hlamidă,

[80] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Este vorba de viața cea adevărată, în Hristos. (n.s. 172, p. 77)

şi nici bărbatul de a pune pe faţă farosul sau voalul, după cum zice: *Să nu se îmbrace femeia cu haine bărbăteşti, nici bărbatul să se îmbrace cu haine femeieşti* (Deut. 22, 5), cu atât mai vârtos nu trebuie a le schimba. Toate acestea s-au fost legiuit de oameni, deşi mai pe urmă le-a întărit şi Dumnezeu, celelalte însă – vorbesc adică de a se acoperi şi a nu se acoperi – sunt de la fire. Şi când zic fire, înţeleg pe Dumnezeu, fiindcă cel ce a făurit firea el este. Deci când răstorni hotarele acestea, priveşte câtă vătămare se face. Şi să nu-mi spui că păcatul acesta este mic, căci este mare şi prin sine însuşi, fiindcă este nesupunere şi neascultare. Dacă poate a fost mic, dar iată că acum s-a făcut mare, fiindcă este simvol a mari fapte. Cum că este mare, se vede din cele ce aduc atâta bună-rânduială în neamul nostru omenesc, poruncind în lume şi stăpânului şi celui stăpânit. Astfel că cel ce calcă aceste rânduieli toate le amestecă, şi darul lui Dumnezeu îl trădează, în acelaşi timp şi cinstea dată lui de sus o aruncă jos la pământ, nu numai bărbatul, ci şi femeia. Căci şi pentru femeie este mare cinste a-şi ţine rânduiala în care se găseşte, după cum este şi ruşine ca ea să se răzvrătească.

Pentru aceea apostolul a spus acest lucru pentru amândoi, zicând: *Tot bărbatul, rugându-se, sau prorocind cu capul acoperit, ruşinează capul lui, şi toată femeia, rugându-se sau prorocind cu capul dezvelit, ruşinează capul ei, că totuna este ca şi cum ar fi rasă* (1 Cor. 11, 4-5). Erau pe atunci, după cum am mai spus, şi bărbaţi care proroceau, şi femei care aveau acest har, ca de pildă fetele lui Filip, ca şi altele mai înainte ca acestea, despre care şi Prorocul zicea de la început: *Şi vor proroci, zice, fiii voştri, şi fiicele voastre vedenii vor vedea* (Ioil 2, 28). Deci pe bărbat nu-l sileşte a fi întotdeauna cu capul descoperit, ci numai când se roagă. *Tot bărbatul, zice, rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, ruşinează capul său* – pe când femeii îi porunceşte a fi cu capul acoperit întotdeauna. Pentru aceea, spunând: *şi toată femeia, rugându-se sau prorocind cu capul dezvelit, ruşinează capul său* – nu a stat numai aici, ci încă a şi desluşit pricina, zicând: *că totuna este ca şi cum ar fi rasă*. Dar dacă a se rade este întotdeauna ruşinos lucru, apoi se vădeşte că şi a sta cu capul descoperit este ruşinos totdeauna.

Şi nu s-a mulţămit numai cu aceasta, ci încă a mai adăogat, zicând: *Pentru aceea datoare este femeia să aibă învălitoare pe cap, pentru îngeri*, arătând prin aceasta că ea nu numai în timpul rugăciunii trebuie a fi acoperită, ci mereu. Pentru bărbat el nu face vorbă de învelitoare sau acoperământ, ci numai de părul cel lung. A fi acoperit îl opreşte numai atunci când se roagă, iar a-şi lăsa părul lung îl opreşte pentru totdeauna.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 271-272)

„*Că bărbatul nu este dator să-şi acopere capul, chipul şi slava lui Dumnezeu fiind* (1 Cor. 11, 7). Aceasta este o altă pricină. *Nu trebuie a-şi acoperi capul nu numai fiindcă are de cap pe Hristos, zice, ci şi pentru că stăpâneşte pe femeie. Stăpânitorul trebuie a avea cu sine simvolul stăpânirii când se înfăţişează înaintea împăratului. Deci cum nimeni dintre stăpânitori (arhonzi) nu ar cuteza a se înfăţişa înaintea celui ce poartă diademă fără cingătoare şi fără hlamidă, tot aşa şi tu fără simvolurile stăpânirii, care sunt de a nu-ţi acoperi capul şi de a nu avea păr lung, să nu te rogi la Dumnezeu, ca să nu te batjocoreşti nici pe tine, şi nici pe cel ce te-a cinstit.* Acelaşi lucru s-ar putea zice şi de femeie, fiindcă şi dânsa se batjocoreşte când nu poartă cu sine simvolurile supunerii. *Iar femeia, zice, este slava bărbatului*. Deci stăpânirea bărbatului este firească. Apoi fiindcă a hotărât, el pune iarăşi alte pricini, ducându-se până la întâia zidire şi zicând astfel: *Că nu este bărbatul din femeie, ci femeia din bărbat* (1 Cor. 11, 8). Dar dacă a fi din cineva, aceasta este slava celui din care este, apoi cu atât mai mult când este icoană sau chip.

Că nu s-a zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat (1 Cor. 11, 9). Iată aici a doua întâietate a bărbatului, sau mai bine zis, şi a treia, şi a patra. Întâia, că Hristos este capul nostru al bărbaţilor, iar noi cap femeii; a doua, că noi suntem slava lui Dumnezeu, iar femeia este slava noastră; a treia, că nu noi suntem din femeie, ci femeia din noi; a patra, că nu noi suntem făcuţi pentru femeie, ci femeia pentru noi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 273)

BĂRBĂŢIA (adevărata bărbăţie)

„Să nu îmi arăţi că cineva este bărbat din aceea că poartă veştminte bărbăteşti şi centură, nici din faptul că se poartă cu autoritate şi înfricoşare acasă, ci vădeşte-mi că este bărbat din mintea lui cea iubitoare de înţelepciune, din aceea că îşi ţine din scurt patimile, că biruie bolile sufletului său, că îşi cârmuieşte şi este stăpân în casa lăuntrică a inimii şi nu se lasă dus încoace şi-ncolo de gândurile cele fără de rânduială. Acest lucru îl face mai cu seamă bărbat. Iar dacă se ţine de beţii şi de orgii şi îşi pierde toată ziulica în ospeţe şi jocuri şi discuţii la un pahar cu vin şi se face, sub tirania patimii, mai moale decât orice ceară, cum mai poţi să-l numeşti pe unul ca acesta bărbat, de vreme ce este prins cu totul şi rob vândut, dedându-se la toate patimile? Pe un astfel de om cu apucături femeieşti şi molatic şi iubitor de desfătări, călcat în picioare de toţi, oare mai este cu putinţă să-l

pui în ceata bărbaților? Sau nu știți că lupta și războirea noastră nu este cu oameni de o fire cu noi, ci cu puterile cele nevăzute, cu armiile demonilor, după fericitul Pavel? Că zice el: *Lupta noastră nu este împotriva sângelui și a cărnii, ci împotriva începătoriilor și a stăpâniilor* (Efes., 6, 12).

Acest lucru ține mai cu seamă de bărbat. Însă cel ce se împodobește, dar nu e plin de elan, cel ce se înfrumusețează, dar este lipsit de bărbăție, cum să stea în ceata de bătaie? Sau cum să fie numit bărbat un om cu o dispoziție lăuntrică mai moale decât orice femeie? Tot așa, după cum pe acesta nu l-aș numi bărbat, ci mai muieratic decât o femeie, la fel și *o femeie plină de bărbăție poate fi mai tare decât orice bărbat, dacă mânuie armele cele duhovnicești și îmbracă platoșa dreptății, dacă își ia coiful mântuirii și își pune în față scutul credinței, dacă se încinge cu cingătoarea adevărului și ia sabia Duhului*. Una ca aceasta, care strălucește înveșmântată cu armele, să stea în ceata de luptă. Căci este mai presus decât cerurile în cugetul ei și împrăștie oștile demonilor și nimicește tirania diavolului, alungă patimile și după ea rămân mai multe cadavre decât de pe urma războaielor, nu cadavre ale oamenilor, ci ale gândurilor necuviincioase." (*Omilia aceluiași, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică și despre ușurătatea celor care lipsesc și despre cântare; și că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 77-78)

BĂTAIA (prin bătaie îl rănești pe cel creat după chipul lui Dumnezeu)

„Nu-i o rușine mai mare decât atunci când lovești pe cel făcut după chipul lui Dumnezeu, când te distrezi din insulta ce i-o aduci (…) ". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 563)

BĂTAIA (încercarea de a-i opri pe cei ce-și produc reciproc vătămări corporale)

„Să ne sârguim, dar, și noi să scăpăm de nenumărate rele pe cei căzuți! Să nu facem ca acum, când ne uităm cum se bat și se sfâșie unii pe alții, și când, stând în jurul acestei priveliști drăcești, ne bucurăm cum se batjocoresc și se fac de râs. Poate fi, oare, o cruzime mai mare? Vezi că se ocărăsc, că se trag de păr, că-și sfâșie hainele, că se pălmuiesc, și rabzi să stai liniștit! Cine-i cel care se bate? Urs, fiară sălbatică, șarpe? Nu! E om ca și tine! E fratele tău! E mădularul tău! Nu te uita cum se bat, ci desparte-i! Nu te bucura, ci împacă-i! Nu îndemna și pe alții la bătaie, ci oprește-i și desparte-i pe cei ce se bat! De astfel de priveliști nenorocite pot să se bucure

numai nişte oameni cărora le place să vadă case ruinate, numai nişte oameni fără de judecată, nişte lepădături. Vezi pe om că se face de râs şi nu socoteşti că se face de râs? Nu intri între cei ce se încaieră? Nu împrăştii armata diavolului? Nu pui capăt atâtor nenorociri omeneşti?

- Dar ce? Vrei să fiu lovit şi eu? O astfel de poruncă îmi dai?

- Fii încredințat că n-ai să fii lovit! Dar dacă vei păți asta, atunci fapta ta este faptă de mucenic, că ai suferit pentru Dumnezeu. Dacă pregeți să primeşti lovituri, gândeşte-te că Stăpânul tău n-a pregetat să sufere crucea pentru tine. Cei încăierați sunt beți şi întunecați la minte; mânia îi stăpâneşte ca un tiran, ca un general; au nevoie de un om cu mintea întreagă să-i ajute; şi cel vinovat şi cel nevinovat; unul, ca să înceteze de a mai face rău, celălalt ca să scape de rău. Du-te la dânşii, întinde-le mâna; tu, cel treaz, celui beat! (…) Du-te, deci, şi pune capăt răului! Scoate din valuri pe cei ce sunt pe cale să se înece! Coboară-te în învolburarea mării! Împrăştie priveliştea diavolului! Ia pe fiecare în deosebi şi sfătuieşte-i să stingă flacăra, să potolească valurile. Nu te teme dacă focul se face mai mare, iar cuptorul se încinge mai cumplit! Mulți alții vor veni alăturea de tine şi-ți vor întinde mâna de ajutor. Fă tu numai începutul! Dar mai presus de toți îți va veni în ajutor Dumnezeul păcii. Dacă vei fi tu primul care vei încerca să potoleşti flacăra, te vor urma şi alții; dar tu vei primi răsplata celor săvârşite de aceia. Ascultă ce sfat le dă Hristos iudeilor, care nu se puteau ridica cu mintea mai presus de cele pământeşti: *De vei vedea vita duşmanului tău căzută sub povara ei, nu trece pe lângă ea, ci ridică vita căzută* (Ieş., 23, 5). Şi este mai greu să ridici de jos o vită căzută cu povară decât să desparți şi să împaci doi oameni care se bat. Dacă trebuie să ridici vita de povară a duşmanului tău, apoi cu atât mai mult trebuie să ridici sufletele prietenilor tăi, mai ales când căderea este mai grozavă. Că ei, neputând purta povara mâniei, nu cad într-o groapă, ci în focul gheenei. Tu, însă, vezi pe fratele tău căzut pe jos, strivit de povară, iar pe diavol, alături de el, ațâțând focul, şi treci mai departe fără inimă, fără milă! E primejdios lucru să faci asta şi cu un animal!”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, X, în col. PSB, vol. 23, pp. 191-193)

BĂTAIA (înving cu adevărat doar cei ce evită lupta)

„Vreau să mă adresez acum vouă celor care vă încăierați şi vă bateți în văzul lumii! Vreau să mă adresez mai cu seamă ție, care ai început cearta şi care faci rău! Spune-mi tu, care răneşti, care loveşti, care sfâşii, eşti porc sălbatic, eşti măgar sălbatic? Nu te ruşinezi, nu roşeşti că ai ajuns o fiară sălbatică, că ai aruncat noblețea firii tale omeneşti? Spui că eşti sărac? Da! Dar eşti om liber! Spui că eşti muncitor cu palmele? Da! Dar eşti creştin!

Tocmai pentru că eşti sărac trebuie să fii liniştit! E treaba bogaţilor să se bată, nu a săracilor; că pe bogaţi multe pricini îi silesc să lupte. Nu ai, sărace, plăcerile bogaţilor, dar reuşeşti să-ţi aduni neplăcerile şi necazurile lor: duşmănia, cearta, bătaia. Strângi de gât pe fratele tău, îl înăbuşi, îl trânteşti la pământ în văzul tuturor! Şi nu te gândeşti că te faci de râs şi de batjocură! Nu te gândeşti că te apucă furii de fiară sălbatică! Dar, mai bine spus, ajungi mai rău decât fiarele sălbatice. Acelea au totul în comun; trăiesc mai multe la un loc, merg împreună de la o păşune la alta. Noi dimpotrivă nu avem nimic îndeobşte; toate s-au răsturnat cu susul în jos; peste tot bătăi, certuri, înjurături, duşmănii, ocări. Nu mai respectăm nici cerul, la care cu toţii îndeobşte am fost chemaţi, nu mai respectăm nici pământul, pe care Dumnezeu 1-a dat îndeobşte tuturora, şi nici propria noastră fire! Pe toate le-au spulberat şi le-au distrus mânia şi dragostea de bani". (*Omilii la Matei,* omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 193)

„Să ne fie, dar, ruşine nouă (…) care ca lupii ne năpustim asupra duşmanilor noştri! Dacă ne purtăm ca oile, învingem; învingem, biruim, chiar dacă ne-ar înconjura haite de lupi; dar dacă ne facem lupi, suntem biruiţi, că se depărtează de la noi ajutorul Păstorului. Că Păstorul nu păstoreşte lupi, ci oi; iar Păstorul te părăseşte şi pleacă de la tine că tu nu-i îngădui să-Şi arate puterea Sa. Dacă suferind răul, îţi arăţi blândeţea şi birui, atribuie-I Păstorului întreaga biruinţă; dar dacă răspunzi cu lovituri şi pumni, îi întuneci biruinţa". *Omilii la Matei,* omilia XXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 407)

„Nici să nu ridici braţul, nici să te osteneşti! Dumnezeu îţi dă această putere ca să birui, nu luându-te de piept cu cel ce-ţi face rău, ci răbdând numai. Nu lua poziţie de atac, şi ai şi biruit; nu te lua la trântă, şi ai şi fost încununat. Eşti cu mult mai bun, cu mult mai puternic decât potrivnicul tău. Pentru ce vrei să te faci de râs? Nu-i da aceluia prilej să spună: *Ne-am luat la bătaie şi l-am biruit*!, ci lasă-l pe el să se minuneze şi să se crucească de purtarea ta cea paşnică şi să spună tuturora că ai învins fără să te baţi". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 954)

BĂTAIA (e o faptă de om înţelept a o răbda)

,,Nu-i o ruşine, ba, dimpotrivă, e o faptă de om înţelept şi vrednică de cele mai mari laude, dacă, întâlnindu-te cineva pe drum, te-ar pălmui fără motiv, fără să-l fi provocat, şi te-ar trânti chiar la pământ, iar tu ai răbda toate acestea." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (II). Către Staghirie.*

Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 162)

BĂTAIA (remedii)

„Când cineva, lovit fiind peste obrazul drept, dă spre lovire şi pe cel stâng, mai mult se răzbună pe acela decât dacă i-ar fi dat mii de lovituri; şi când, fiind batjocorit, el nu numai că nu batjocoreşte, ci încă şi binecuvintează, mai grozav l-a lovit decât dacă l-ar fi încărcat cu mii de batjocori.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 116)

BĂTAIA („Eu însă vă spun vouă: Nu vă împtriviți celui rău; iar cui te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt”[81])

„După ce Domnul a rostit toate cuvintele Legii Vechi, a arătat iarăşi că nu fratele nostru este cel ce ne face rău, ci diavolul. De aceea a şi adăugat: *Dar Eu zic vouă: Nu vă împotriviți celui rău.* N-a spus: *Nu te împotrivi fratelui*, ci: *Celui rău,* arătând că se îndrăznesc acestea la îndemnul diavolului. Iar pentru că vina a fost pusă în sarcina diavolului, Domnul slăbeşte şi taie mult din mânia ce o purtăm fratelui, care ne-a făcut răul.

- Ce? Nu trebuie să ne împotrivim celui rău? aş putea fi întrebat.

- Trebuie, dar nu aşa, ci cum a poruncit Hristos: Să suferim de bună voie răul. Numai aşa vei birui răul. Nu stingi focul cu foc, ci cu apă. Dar ca să afli că şi în Legea Veche cel ce suferă răul biruie şi că el este cel încununat, cercetează istoria Vechiului Testament şi vei vedea că acela ajunge în fruntea celorlalți. Cel care a început răul este socotit că a scos doi ochi: şi ochiul aproapelui lui şi pe al lui. De aceea pe bună dreptate este urât şi învinuit de toți. Dimpotrivă cel căruia pe nedrept i s-a scos ochiul este socotit nevinovat, chiar dacă plăteşte cu aceeaşi măsură. De aceea mulți îl compătimesc, pentru că îl socotesc nevinovat chiar după săvârşirea acestei fapte rele. Nenorocirea este aceeaşi şi pentru unul şi pentru altul; dar slava nu mai e aceeaşi nici la Dumnezeu, nici la oameni. De aceea nici nenorocirile lor nu sunt la fel.

Mai înainte Domnul spusese: *Cel care se mânie pe fratele lui în zadar şi-l face nebun, vinovat va fi gheenei focului* (Matei 5, 22). Acum Hristos cere mai multă filozofie; nu porunceşte numai ca cel nedreptățit să stea liniştit, ci să-i dea celuilalt prilejul să facă şi mai mare rău, întinzându-i şi celălalt obraz. Hristos spune aceasta, nu pentru a legiui că trebuie să

---

[81] Matei 5, 39.

întoarcem obrazul când suntem loviți peste obraz, ci pentru a ne învăța că trebuie să suferim răul în toate celelalte împrejurări din viață.

După cum atunci când Domnul a spus: *Cel ce spune fratelui său nebun, va fi vinovat gheenei,* n-a vorbit numai de această insultă, ci de orice fel de insultă, tot astfel şi aici n-a legiuit să suferim cu curaj numai pălmuirile, ci să nu ne tulburăm orice rău am suferi. Pentru aceasta dincolo a dat ca pildă cea mai grea insultă, iar aici lovirea peste obraz, care pare cea mai insultătoare lovire. Prin porunca aceasta Hristos Se adresează şi celui care loveşte şi celui lovit. Cel lovit nu se socoteşte lovit, dacă e pregătit să filozofeze aşa - că nici nu va simți lovitura, pentru că se vede mai mult un luptător decât un om lovit -, iar cel care loveşte, ruşinat de purtarea celui lovit, nu mai dă a doua lovitură chiar dacă ar fi mai sălbatic ca o fiară, ci se va osândi şi pentru lovitura de mai înainte. Că nimic nu opreşte de la rău pe cel ce face răul atât de mult cât îl opreşte cel care suferă în tăcere răul ce i se face; nu-l face numai să nu-şi prelungească mai mult răul, ci-l face să se şi căiască de faptele sale şi să se depărteze, admirându-i bunătatea. Îl face prieten; în loc de duşman şi vrăjmaş îl face rob nu numai prieten. Dacă, însă, răzbună răul ce i s-a făcut, se întâmplă tocmai contrariul; amândoi se fac de ruşine, se fac mai răi, aprind mai mult mânia; adeseori se ajunge chiar la crimă, dacă răul merge mai departe. De aceea Hristos a poruncit nu numai să nu te mânii de te pălmuieşte cineva, ci chiar să-i dai prilejul să-şi sature pofta de a te lovi, ca să nu-l faci să creadă că ai suferit prima lovitură, pentru că n-ai putut altfel. Aşa mai degrabă vei putea da neruşinatului aceluia o lovitură de moarte decât dacă l-ai lovi cu palma; şi vei face, dintr-un om pornit pe ceartă şi bătaie, un om blând şi potolit". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 233-234)

„Dacă iei bine aminte, este mai uşor să întorci şi celălalt obraz celui ce te pălmuieşte decât să răspunzi cu palme. Răspunzi cu palme? Începi războiul! Întorci şi celălalt obraz? Ai pus capăt războiului. În primul caz, aprinzi focul celuilalt; în al doilea caz, ai stins şi flacăra din sufletul tău. Este clar oricui că e mai plăcut să nu te arzi decât să te arzi. Şi ceea ce-i adevărat pentru trup e cu mult mai adevărat pentru suflet.

Ce e mai plăcut: a lupta sau a fi încununat? A te bate cu pumnii sau a primi premiul?". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 471)

„Hristos n-a dat porunca aceasta pentru a pune capăt fricii, ci porunceşte să-i dea şi celălalt obraz, pentru a-l sătura pe acela; nici n-a spus: *Acela să rămână nepedepsit!* , ci: *Tu să nu pedepseşti!*, înspăimântând în

acelaşi timp şi mai mult pe cel care stăruie să lovească şi mângâind pe cel lovit.” (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 208-209)

„Căci n-a zis El (Hristos – n. n.): *Dacă te va lovi pe obrazul drept, tu rabdă cu bărbăție, şi fii liniştit”, ci a adăugat cu aceea de a-i da şi celalalt obraz să-l lovească. <<Întoarce-i, zice, şi pe celălalt>>* (Matei 5, 39). Aceasta este biruință strălucită, de a-i da aceluia mai mult încă decât voieşte el, şi hotarele poftei lui rele a le covârşi cu îmbelşugarea răbdării tale. Astfel şi furia lui o vei doborî, şi răsplata cel dintâi o vei lua din nou, şi, într-un cuvânt, vei împrăştia mânia lui.

Ai văzut însă că spre a nu pătimi rău noi înşine suntem stăpâni, şi nu cei ce ne pricinuiesc rău?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 223-224)

BĂTRÂNEȚEA (venerabilă)

„Slăbiciunea trupului nu vatămă cu nimic tăria credinței. Podoabă a Bisericii e căruntețea gârbovă unită cu credința întraripată. De ea se bucură în mod deosebit Biserica.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 559)

„Cinstea părului alb este virtutea şi nimic n-o dă disprețului ca şi viciul. Bătrânul este pentru tineri un exemplu şi o încurajare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 343)

BEȚIA (definiția)

„Într-adevăr beția este o îndrăcire de bună voie”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 371-372)

„,… beția, care este mama scârbei, bucuria diavolului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

„Beția nu-i altceva decât o ieşire din dreapta judecată, o înnebunire, o lipsă de sănătate sufletească”. (*Către iudei,* cuv. VIII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 382)

„Beția, într-adevăr, nu-i altceva decât o tulburare a gândirii fireşti, o rătăcire a gândurilor, o pustiire a minții, o sărăcire a înțelegerii. Iar aceasta ți se va întâmpla nu numai când eşti beat de vin, ci şi când eşti beat de mânie şi de poftele cele ruşinoase. După cum când nu poți dormi te cuprind căldurile, dar te cuprind căldurile şi când eşti obosit, şi când te întristezi, şi când te doare stomacul, că pricina e deosebită, dar suferința şi boala sunt una, tot aşa şi cu beția. Vinul te îmbată, dat te îmbată şi pofta; pricina e deosebită, dar patima şi boala sunt una." (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 137)

„Beția este o înnebunire de bunăvoie, o pierdere a gândurilor. Beția este nenorocirea de care toată lumea îți bate joc, o boală luată în râs de toți, o îndrăcire de bunăvoie, mai grozavă ca nebunia." (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 138)

,,Căci beția nu este nimic altceva decât trădare a gândurilor şi situație de ocară şi boală de batjocură. Beția este libertate dată unui drac, întunecare a gândurilor, pustiire a priceperii, aprindere a patimilor trupeşti." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 85)

BEȚIA (naşterea beției)

„Beția nu derivă din vin, ci din necumpătarea celui ce-l bea. Vinul nu ne-a fost dat pentru altceva, decât numai pentru sănătatea corpului, însă, necumpătarea împiedică şi aceasta." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 180)

BEȚIA (manifestarea acestei patimi)

„Vom vedea pe cel îmbătat de vin umblând pe cărare şi împletecindu-şi picioarele în toate părțile, cu ochii deschişi, fără însă să vadă pe cineva, izbind pe cel ce-l întâlneşte, bolborosind din gură cuvinte fără şir, vărsând băutura din el, gol şi slutit într-un mod bestial, chiar de s-ar găsi în fața lui femeie, sau fată, sau slugă, sau orişicine s-ar nimeri. Ați râs de ajuns?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 253)

„Aşa este beția. Pune stăpânire pe sufletul bețivilor cum pune desfrânata pe sufletul tânărului stricat, le robeşte mintea, îi sileşte să verse

fără socoteală şi fără chibzuință toată bogăția gândurilor lor. Bețivul nu ştie ce trebuie să spună şi ce nu trebuie să spună. Bețivul nu ştie să-şi rânduiască vorbele lui cu judecată, nu ştie să-şi gospodărească bogăția minții, nu ştie să-şi păstreze unele gânduri, iar pe altele să le dea la iveală, ci toate le socoteşte şi le risipeşte." (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 138)

„Bețivul are aceleaşi suferințe ca şi îndrăcitul. La fel umblă pe două cărări, la fel îşi iese din minți, la fel cade pe jos, la fel îşi învârte ochii, la fel zvârle din picioare atunci când este la pământ. Scote bale la gură, aruncă cu scuipat putrezit şi îi este plină gura de duhoare nesuferită. Un asemenea om este dezgustător prietenilor, de batjocură duşmanilor, uşor de disprețuit de slugi, neplăcut soției, împovărător tuturor, mai neplăcut chiar decât animalele. Animalele beau cât le este sete, li se termină pofta o dată cu trebuința. Bețivul însă, din pricina neînfrânării, depăşeşte pofta şi ajunge mai fără de judecată decât animalele. Şi ceea ce e mai grozav, e că boala asta, plină de atâtea rele şi de atâtea nenorociri, nici nu se socoteşte a fi un păcat. Dimpotrivă, la mesele bogaților oaspeții se iau la întrecere şi se luptă pentru această mârşăvie, se întrec unul pe altul, cine va ajunge pildă de mare băutor, cine va înveseli mai mult masa cu băutul lui, cine-şi va slăbi mai repede nervii, cine-şi va slei puterea, cine va mânia mai mult pe Stăpânul tuturor. Atunci poți să vezi, la mesele bogaților, stadion şi întrecere drăcească." (*Cuvânt la Înviere*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 138-139)

,,Ia uită-mi-te la bețiv cum rabdă aceleaşi chinuri ca un îndrăcit, dacă nu chiar mai cumplite. După cum cel îndrăcit scoate spume din gură şi cade pe jos şi rămâne adesea nemişcat la pământ, nemaifiind conştient de cele din jur, ci privind cruciş, tot aşa şi cel beat – fiindcă o dată cu lipsa de măsură a vinului şi-a vătămat şi puterea de judecată a minții – este asemenea cu acela: nu numai că scoate spume din gură şi zace mai rău ca un mort, ci adeseori varsă putreziciunea din gura sa. Şi pentru aceasta se face şi neplăcut prietenilor, şi nesuferit femeii, şi de batjocură copiilor, şi uşor de disprețuit slugilor; într-un cuvânt, se face tuturor celor ce-l văd pildă de necuviință şi prilej de chicoteală." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 86)

BEȚIA (gravitatea)

„Cumplit lucru, iubite, cumplit lucru e beția! E în stare să betejească simțurile, să întunece mintea! Face mort şi fără de putere pe omul înzestrat cu rațiune, pe omul care a primit stăpânirea peste toate, îl doboară la pământ, legându-l cu lanțuri de nedezlegat. Dar mai bine spus omul beat e mai rău decât omul mort. Omul mort nu poate face nici rău, nici bine; omul beat, însă, bine nu poate face, ci numai rău; face de râs pe toți: şi pe femeie şi pe copii şi chiar pe slugi. Prietenii se ascund şi se ruşinează, gândindu-se la ruşinea lui; duşmanii se bucură, îşi bat joc de el, îl blestemă şi aproape că îi spun aceste cuvinte: *Trebuie, oare, să mai trăiască? Vita! Porcul!* Se rostesc şi alte cuvinte mai grele ca acestea. Bețivii sunt într-o stare mai rea decât cei ce se întorc din bătălii cu mâinile mânjite de sânge şi purtați pe sus. Probabil că pe aceia mulțimea îi laudă din pricina trofeelor, a victoriilor, a rănilor şi a loviturilor de moarte primite; pe bețivi, însă, îi nefericesc, îi numesc ticăloşi şi-i blestemă în fel şi fel de chipuri. Poate fi, oare, om mai ticălos ca bețivul, care e mereu cu capul amețit de băutură, care toarnă vin în el în fiecare zi, de-şi strică judecata gândurilor? De aceea un bărbat înțelept sfătuia, zicând: *Temeiul vieții omului este pâinea şi apa şi haina şi casa, ca să-i acopere urâțenia* (Înț. Sir., 29, 24); pentru ca omul, atunci când se îmbată, să nu se arate, să nu fie văzut de lume, ci să stea în casa lui, ca să nu ajungă de râsul tuturora şi să fie temei de urâțenie". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 368)

„Voi, bețivilor, sunteți mai răi chiar decât animalele cele necuvântătoare; nu numai oamenii treji vă socotesc aşa, ci chiar voi înşivă. Că voi înşivă vă socotiți mai răi decât câinii şi măgarii se va vedea din cele ce voi spune. Pe animalele acestea nu le sileşti să mănânce peste măsură; iar dacă cineva te-ar întreba: *Pentru ce*?, i-ai răspunde: *Ca să nu se îmbolnăvească*! De tine însă n-ai niciodată această purtare de grijă! Vezi că te socoteşti a fi de mai puțin preț decât animalele acelea? N-ai nici o grijă de tine, deşi eşti necontenit în mijlocul furtunii. Nu te simți rău din pricina beției numai în ziua în care te-ai îmbătat, ci şi a doua zi. Şi după cum unui om, care scapă de friguri, îi mai rămâne în trup slăbiciunea pricinuită de friguri, tot aşa şi ție, după ce ți-a trecut beția, se mai învârte în sufletul şi trupul tău mahmureala pricinuită de beție". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 669)

„Unul ca acesta nu se deosebeşte de un îndrăcit: este tot atât de neruşinat, tot atât de furios. De îndrăcit ne este milă, pe acesta îl urâm, îi întoarcem spatele.

- Pentru ce?

- Pentru că de buna lui voie aduce asupra sa nebunia asta şi face canaluri de hazna din gură, din ochi, din nas, într-un cuvânt, din toate mădularele sale. Dacă ai putea să te uiţi acum şi înăuntrul lui, ai vedea că sufletul lui e îngheţat şi amorţit ca în vreme de iarnă şi de ger, iar din pricina furtunii prea mari cârma sufletului nu-i mai poate fi de vreun folos. Mă ruşinez să spun câte rele suferă - bărbaţi şi femei - din pricina beţiei şi a îmbuibării; o las pe seama conştiinţei acelora care cunosc, pe propria lor piele, relele acestea. Ce poate fi mai ruşinos decât o femeie beată sau numai ameţită? Cu cât vasul e mai slab, cu atât şi naufragiul e mai mare, fie că e femeie liberă, fie că e roabă. Femeia liberă se face de râs în faţa cetelor ei de roabe; roaba iarăşi la fel, între roabe. Şi fac - şi una şi alta - să fie hulite de oamenii fără de minte darurile lui Dumnezeu." (*Omilii la Matei,* omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 670)

„Şi după cum o corabie, naufragiată de furtună, după ce a trecut furtuna, rămâne cu paguba pricinuită de furtună, tot aşa şi cu beţivul. Şi după cum corăbierii, în timpul furtunii, aruncă în mare mărfurile din corabie, aşa şi beţivul aruncă de la el toate faptele lui bune. De-ar fi cu trupul şi cu sufletul curat, de-ar fi ruşinos, priceput, blând, smerit, beţia le aruncă pe toate acestea în oceanul fărădelegii. Dar după ce a fost aruncat totul afară, nu mai este nici o asemănare între corabie şi beţiv. Corabia se uşurează după ce a aruncat încărcătura, dar beţivul se îngreuiază şi mai mult. În locul bogăţiei aceleia primeşte nisip, apă sărată şi toate gunoaiele beţiei, care îneacă îndată corabia cu călător şi cu cârmaci cu tot". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 670)

„Nu poţi vedea împărăţia cerurilor dacă eşti beţiv. *Nu vă înşelaţi,* spune Pavel, *nici beţivii, nici hulitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu* (I Cor. 6, 10). Dar pentru ce vorbesc eu de împărăţia cerurilor? Dacă eşti beţiv nu poţi vedea nici lucrurile de pe lumea asta. Beţia face din zi noapte şi din lumină întuneric. Beţivii au ochii deschişi, dar nu văd nici ceea ce le stă înaintea picioarelor. Grozăvia nu-i numai atâta, ci, pe lângă asta, beţivii mai îndură o altă pedeapsă şi mai cumplită: sunt trişti fără pricină, furioşi, bolnavi, luaţi necontenit în râs şi ocărâţi. Ce iertare mai pot avea aceşti oameni, care îşi pricinuiesc singuri atâtea nenorociri? Nici una!". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 670)

„Unde-i beţie, acolo-i diavolul". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 809)

....

„Un om bețiv este un mort însuflețit, o voință diavolească, o boală ce n-are iertare, ruina lipsită de scuză, ruşinea neamului omenesc.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

„Vrei să vezi că bețivul este mai rău ca un îndrăcit? Tuturor ne e milă de un îndrăcit, pe când pe bețiv îl urâm. Pe îndrăcit îl plângem, pe bețiv ne mâniem şi ne supărăm.

- Pentru ce?

- Pentru că îndrăcitul suferă din pricina bolii, pe când bețivul, din pricina trândăvelii lui. Îndrăcitul suferă de pe urma atacului dracilor, pe când bețivul, de pe urma atacului gândurilor lui.” (*Cuvânt la Înviere*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 138)

„Bețivul este mai ticălos decât un mort. Mortul zace în nesimțire şi nu poate face nici bine, nici rău; bețivul însă este destoinic pentru săvârşirea relelor. Îşi îngroapă sufletul în trup ca într-un mormânt şi-şi poartă trupul mort de ici-colo.

Ai văzut că bețivul este mai de plâns decât un îndrăcit, că este mai nesimțitor decât morții?

Vrei să-ți spun ceva mai grozav decât toate acestea? Iată! Bețivul nu poate intra în Împărăția cerurilor.” (*Cuvânt la Înviere*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 139)

„În afară de păcat, beția este cea mai mare ocară, cea mai mare nesocotire, cel mai mare dispreț aruncat cuvintelor dumnezeieşti.” (*Omilie la Mucenici*, p. 474)

„Că cel care ajunge să-şi treacă toată ziua în beție, în chefuri şi îmbuibare este sub tirania diavolului.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 23)

„De unul îndrăcit adesea ni se face milă. Dar asupra bețivului ne oțărâm şi ne mâniem. De ce? Fiindcă acolo este blestemul diavolului, aici însă este vădită delăsarea şi multa neînfrânare; acolo este potrivnicia diavolului, aici potrivnicia propriei minți.” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 85)

„Căci bețivii sunt mai lipsiți de minte decât necuvântătoarele. Cum? Îți spun eu. Dobitoacele când însetează îşi împlinesc pofta doar cât este

nevoie şi s-ar ruşina să depăşească trebuința. Dar oamenii cei cuvântători nu țin seama cum să-şi potolească setea, ci cum să se bălăcească mai tare în vin şi aşa se aruncă într-o cumplită pierzanie. Căci după cum o corabie foarte încărcată se cufundă degrab, tot aşa şi omul care trece peste hotarul trebuinței şi adaugă stomacului o povară mai mare îşi îneacă mintea şi desfigurează gingăşia sufletului.” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 87)

BEȚIA (urmările distrugătoare ale beției)

„*Bețivii*, spune Pavel, *nu vor moşteni împărăția lui Dumnezeu* (I Cor., 6, 10). Poate fi, oare, o mai mare ticăloşie decât aceea de a fi izgonit din pridvoarele împărăției pentru o plăcere vătămătoare şi de scurtă durată?”. (*Omilii la Facere,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 21, p. 33)

„Beția întunecă mintea mai cumplit decât îndrăcirea şi lipseşte pe omul beat de orice judecată. Adeseori când vedem pe un îndrăcit avem milă de el, suferim pentru el şi-i arătăm multă simpatie; cu bețivul, însă, ne purtăm cu totul altfel; ne revoltă, ne supărăm, îl blestemăm în fel şi chip. Pentru ce? Pentru că un om chinuit de demonul cel rău face fără voia lui ceea ce face; merită iertare fie de izbeşte cu picioarele, fie de-şi sfâşie hainele, fie de rosteşte cuvinte de ruşine; bețivul, însă, nu merită iertare pentru ceea ce face; este învinuit cumplit şi de rude şi de prieteni şi de vecini, de toți, pentru că de bună voie a ajuns aşa de rău, pentru că de bună voie s-a dat în mâinile beției”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 371-372)

„Nimic nu hrăneşte mânia atât de mult ca beția. De aceea, zicând mai înainte: *nu în ospețe şi în beții*, el a adăugat imediat: *nu în desfrânări şi în fapte de ruşine, nu în ceartă şi în pizmă*, fiindcă toate acestea din urmă izvorăsc din cele de mai sus.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 449)

„Când îți voi mai aminti apoi şi de vărsăturile de după beție, şi de durerea capului, şi de alte multe boli izvodite de aici, şi de robirea sufletului, atunci ce vei putea zice?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 453)

„… zămisleşte mii de rele. Beţia seamănă cu somnul morţii, ea aduce boli, dureri de cap, uitare, şi este icoana morţii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

„Beţia taie chiar vocea cea mai armonioasă, gângăveşte şi împleteşte limba noastră, strâmbă ochii, şi în fine schimonoseşte totul din noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

„Beţia prin sine însăşi este o tortură.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIII, p. 197)

„Beţivul nu e nefolositor numai altora ci celor ai săi şi chiar statului. Privirea sa numai revoltă, mersul său, glasul, răsuflarea, totul în el este urât şi nesuferit. Dar culmea răului e că beţia ne închide poarta Ierusalimului ceresc; ea ne lipseşte de bunurile veşnice şi, după ce ne-a înjosit în această lume, ne pregăteşte alte chinuri, veşnice.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

„Nu ştii oare care e pedeapsa dată beţivilor? Sunt alungaţi din împărăţia cerurilor, pierd bunătăţile cele nespuse şi sunt aruncaţi în focul cel veşnic!

- Cine a spus-o?

- Fericitul Pavel: *nici lacomii, nici beţivii,* spune el, *nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu*. Poate fi oare o stare mai de plâns decât a beţivului care, pentru o mică plăcere, pierde desfătarea cea atât de mare din Împărăţia cerurilor?” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 473)

„Plăcerea stă în măsură; lipsa de măsură duce la nesimţire. Cum mai poate simţi plăcerea băuturii un om care nu simte nici unde stă, unde zace, care nici nu poate vedea soarele din pricina norului des al beţiei? Cum mai poate avea unul ca acesta vreo bucurie? Atât de mare e întunericul lui, încât nici razele soarelui nu pot risipi întunecimea aceea.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 474)

„Aşa cum, după ce trece febra, slăbiciunea rămâne, la fel şi după ce trece beţia, ameţeala rămâne atât în trup cât şi în suflet. Trupul chinuit

este ca paralizat, ca o corabie naufragiată; iar sufletul, şi mai rău chinuit, de vreme ce trupul se află în această stare, iscă o nouă furtună şi aprinde şi mai viu dorinţa. Câte rele sunt provocate omului de beţie, mi-e ruşine să spun. Las conştiinţa voastră, care le cunoaşte mai bine, să judece." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 150)

„Adevărat, ce este mai rău decât un beţiv care umblă împletecindu-se de colo până colo şi devine pentru cei neînţelepţi pricină de hulire a darurilor lui Dumnezeu?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 150)

„Câţi dintre voi vă îmbătaţi, distrugeţi foloasele vinului. Şi sănătatea v-o zdruncinaţi, şi de veselie vă lipsiţi. Adevărat, ce există mai rău decât să ne pierdem echilibrul şi să simţim o neplăcere negrăită, să credem că toate se învârt în jurul nostru, să ne cufundăm în întuneric adânc, să avem nevoie de ajutor şi îngrijire, precum bolnavii, să fim chinuiţi de atâtea şi atâtea rele? Cei care se dedau beţiei, cu cât beau mai mult vin, cu atât le e sete mai mult. Băutura le stârneşte din ce în ce mai mult setea. Iar plăcerea pe care o provoacă vinul, dispare, setea însă, deoarece devine nestăpânită, îi trage în prăpastia beţiei pe cei pe care îi înrobeşte." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 151)

„Râurile înfuriate nu sapă şi nu distrug malurile lor aşa de uşor precum ne distruge sănătatea desfrâul şi desfătarea, îmbuibarea pântecelui şi beţia. Căci acestea fac trupul moale, slab, bolnăvicios, iar pe suflet îl fac trândav, laş, molâu." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 151)

„Căci (Pavel – n.n.) zicând: *să nu vă îmbătaţi cu vin*, a adăugat *întru care este pierzanie*, arătându-ne că lipsa lui de măsură ni se face pricină a toate relele. *Întru care este pierzanie* înseamnă *prin care pierdem bogăţia virtuţii*.

Şi ca să înveţi că aceasta a vrut să spună, voi încerca să vă limpezesc din înseşi cuvintele folosite. Căci *pierduţi* obişnuim să-i numim pe acei tineri pe care-i vedem că risipesc pe nimic averea părintească şi fără nici o trebuinţă. Căci ei nu cunosc nici când, nici cât să cheltuiască, ci în scurt timp pierd toată averea şi ajung în cea mai neagră sărăcie. Asemenea acestora sunt şi cei robiţi de beţia vinului. Căci nici ei nu ştiu să-şi drămuiască după trebuinţă bogăţia minţii, ci, ca şi acei tineri pierduţi, aşa şi aceştia sunt scufundaţi de beţie. Dacă trebuie să grăiască ceva, spun necuviinţe şi vorbe aducătoare de multă pierzare. Căci ei spun şi fac toate fără ruşine; şi mai rău

decât pierduții aceia care-şi cheltuie avuția, se aruncă pe sine în cea mai neagră sărăcie a virtuții. Adesea dând la iveală tainele minții lor, nu-şi dau seama, şi astfel pierd toată strânsura minții lor, devenind deodată pustii şi goi de toată evlavia şi priceperea.

Căci cel ce se îmbată nu ştie să-şi rânduiască cu judecată cuvintele, ci, precum o casă cu toate intrările deschise este uşor călcată de toți vrăjmaşii, aşa şi mintea unuia ca acesta este răvăşită şi spulberată de patimile pierzătoare." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 84-85)

„Ai văzut că şi decât demonizații sunt mai de plâns unii ca aceştia? Vrei să afli după toate acestea şi capul răutăților? Chiar dacă am spus atâtea, încă nu am adăugat grozăvia cea mare: bețivul este străin şi de împărăția cerurilor! Ascultă-l pe fericitul Pavel, care zice: *Nu vă înşelați! Nici desfrânații, nici idolatrii, nici adulterii, nici homosexualii, nici bețivii nu vor moşteni împărăția lui Dumnezeu* (I Cor., 6, 9-10). Dar ar putea spune cineva: *Cum, şi idolatrul şi adulterul şi bețivul vor fi la fel scoşi din împărăție*? Nu aştepta, iubite, să înveți de la mine! Căci eu doar am citit legea dumnezeiască unde aşa scrie. Nu te agita să afli dacă aceeaşi pedeapsă va primi bețivul cu a celorlalți, ci aceasta vezi-o: că va suferi ca şi aceia alungarea din împărăție. Iar cel ce este în afara acesteia, ce mângâiere mai poate avea?" (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 86)

„Acest viciu care părea multora prea puțin vinovat, apostolul (Pavel – n.n.) îl pune în rândul crimelor care exclud în mod sigur din împărăția cerurilor. Şi, de fapt, ce va merge să facă în ceruri această brută? Căci beția îl degradează pe om în aşa hal încât el nu mai este decât o brută fără conştiință şi fără rațiune. Ce zic eu? Omul coboară mai jos decât bruta. Ea cel puțin, cu setea ei potolită, se opreşte. Oh! Cine ne va descrie această cădere a regelui creației? Cine ne va picta acest mare naufragiu? În aceste valuri de o bestială patimă a aruncat totul, a zdrobit totul, totul este pierdut." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 357-358)

BEȚIA (remedii)

„Când se întâmplă astfel de beții, aud pe mulți spunând: *Să nu mai fie vin*. Ce nesocotință! Ce nebunie! învinuieşti darurile lui Dumnezeu pentru că păcătuiesc alții? Aceasta însă e curată nebunie! Nu-i vinul de vină, ci neînfrânarea celor care se folosesc rău de vin. Spune, dar, *Să nu fie beție! Să nu fie îmbuibare!*; dar dacă spui: *Să nu fie vin*!, vei spune, păşind înainte puțin câte puțin: *Să nu fie cuțit*!, din pricina ucigaşilor; *Să nu fie noapte*!, din pricina hoților; *Să nu fie lumină*!, din pricina clevetirilor; *Să nu fie femeie*!, din pricina desfrânărilor; şi, ca să spun pe scurt, ai desființat tot ce e pe lume.

Dar să nu faci aşa! Gândul acesta vine de la diavol. Nu huli vinul, ci beția! Ia pe bețiv, când este treaz; zugrăveşte-i toată hidoşenia beției şi spune-i: Vinul a fost dat ca să ne veselim, nu ca să ne facem de ocară; ca să râdem, nu ca să fim de râs; ca să ne însănătoşim, nu ca să ne îmbolnăvim; ca să îndreptăm slăbiciunea trupului, nu ca să surpăm tăria sufletului. Dumnezeu te-a cinstit când a dat pe pământ acest dar, vinul. Pentru ce te faci de ocară cu necumpătarea ta? Ascultă ce spune Pavel: *Foloseşte-te de puțin vin pentru stomacul tău şi pentru desele tale suferințe* (I Tim., 5, 23). Dacă Timotei, sfântul acela, care era bolnav şi suferea de nenumărate boli, n-a băut vin până ce nu i-a îngăduit Pavel, dascălul lui, ce iertare mai putem avea noi care, sănătoşi fiind, ne îmbătăm? Aceluia Pavel îi spunea: *Foloseşte-te de puțin vin pentru stomacul tău;* iar acelora dintre voi, care vă îmbătați, vă spune: Folosiți-vă de puțin vin pentru desfrânările voastre, pentru desele voastre cuvinte de ruşine, pentru celelalte pofte rele, pe care de obicei le naşte beția!”. (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 668-669)

„… abțineți-vă cel puțin pentru ruşinea şi necazurile ce le aduce cu sine beția! Vinul a fost dat ca să ne veselim. *Vinul,* spune Scriptura, *veseleşte inima omului* (Ps., 103, 16); dar voi pângăriți şi această însuşire a vinului. Ce veselie poate să-ți mai facă vinul, când nu mai eşti în toată firea, când te doare tot trupul, când vezi că toate se învârt în jurul tău, când te ia amețeala şi când te legi la cap ca bolnavii de friguri, care-şi frecționează capetele cu untdelemn?

Aceste cuvinte nu le adresez tuturora; dar, mai bine spus, le adresez tuturora; nu pentru că toți vă îmbătați - *Doamne fereşte*! -, ci pentru că cei care nu se îmbată n-au grijă de cei ce se îmbată. De aceea mă adresez mai degrabă vouă, celor sănătoşi; pentru că şi doctorul lasă pe bolnavi şi vorbeşte cu cei care stau lângă bolnavi. (…) Animalele nu beau mai mult decât au nevoie; bețivii însă sunt mai lipsiți de judecată decât animalele, că depăşesc hotarele cumpătării. Cât de superior le este măgarul? Cât de superior le este

câinele? Fiecare din aceste animale şi din toate celelalte animale, fie de mănâncă, fie de bea, cunoaşte hotarul saţiului şi nu trece dincolo de trebuinţă! Chiar de-ar fi nenumăraţi cei care le-ar sili, nu vor vrea să mănânce şi să bea mai mult decât le trebuie”. (*Omilii la Matei,* omilia LVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 669)

„De te îmbeţi şi te găseşti veşnic în beţie, tu ascultă pe bogatul din Evanghelie zicând: *Trimite pre Lazăr să-şi întingă vârful degetului său în apă şi să-mi răcorească limba mea* (Lc., 16, 24) - şi atunci vei fugi de patimă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 107)

„Să ne îndreptăm deci de acest rău obicei, dacă avem nenorocirea de a-i fi supuşi; şi, urmând sfatul Apostolului, *să întrebuinţăm puţin vin*. Şi chiar acest *puţin* îl îngăduie fiindcă era chinuit din cauza slăbiciunii; numai boala l-a silit ca să admită discipolului puţin vin.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

„Să ne abţinem de la beţie. Nu spun să ne abţinem de la vin, ci să ne abţinem de la beţie. Nu vinul te îmbată – vinul este zidire a lui Dumnezeu, iar zidirea lui Dumnezeu nu face rău -, ci voinţa ta cea rea te îmbată.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 137)

„*Nu vă îmbătaţi de vin întru care este desfrânare, ci umpleţi-vă de Duh* (Efes., 5, 18). Aceasta-i beţia cea mai bună. Îmbată-ţi sufletul cu Duhul, ca să nu ţi-l îmbete cu beţia. Ocupă cu Duhul mai înainte mintea ta şi gândurile tale, ca să nu mai găsească loc acea neruşinată patimă. Din pricina asta Pavel n-a spus: *Împărtăşiţi-vă cu Duhul*, ci: *Umpleţi-vă de Duhul*. Umple-ţi ca pe un pahar mintea cu Duhul, ca să nu mai poată diavolul pune nimic în ea. Nu trebuie să participăm numai la Duhul, ci să ne umplem de Duhul, cu psalmi, cu inima, cu cântări duhovniceşti, aşa cum v-aţi umplut astăzi, că voi sunteţi cumpătaţi şi înţelepţi.

Noi avem un pahar bun de beţie, un pahar de beţie care ne întăreşte, nu ne slăbănogeşte.

- Care-i paharul acesta?

- Paharul cel duhovnicesc, potirul cel neprihănit al Sângelui Stăpânului. Acesta nu îmbată. Acesta nu slăbănogeşte. Nu slăbeşte puterea, ci o întăreşte. Acesta nu slăbeşte nervii, ci îi face tari. Acesta ţine sufletul treaz. Acesta este sfânt îngerilor, înfricoşător dracilor, cinstit oamenilor, iubit Stăpânului. Iată ce spune David despre acest duhovnicesc pahar, care

stă pe Masa aceasta: *Gătit-ai înaintea mea masă, împotriva celor ce mă necăjesc, uns-ai cu untdelemn capul meu şi paharul Tău este adăpându-mă ca un puternic* (Ps., 22, 6). Dar, ca nu cumva la auzul cuvântului de *beție* să te înspăimânți şi să socoteşti că paharul acesta slăbănogeşte, a adăugat că paharul acesta este puternic şi tare.

Iată un nou chip de beție! O beție care dă tărie, care face pe om cumpătat, puternic, căci a curs din piatra cea duhovnicească. Nu aduce rătăcire gândurilor, ci adaos de gânduri duhovniceşti.

Să ne îmbătăm cu această beție. Să fugim de cealaltă." (*Cuvânt la Înviere*, II-III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 140)

„Ia untdelemn sfânt şi unge-ți tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, ca să nu mai cazi niciodată în vâltoarea beției! Că untdelemnul acesta, prin mirosul lui cel bun, îți aduce aminte de luptele mucenicilor, pune frâu desfrânării, te face răbdător, biruie bolile sufletului." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

„Apropie-te de omul acesta când îl vei afla treaz şi spune-i: *Vinul ne-a fost dat de Dumnezeu ca să ne veselească, nu pentru a ne purta necuviincios; pentru a râde, nu ca să ne facem de râs; pentru a ne menține sănătatea, nu ca să ne îmbolnăvim; pentru a ne întări trupul, nu ca să ne slăbim sufletul.*

Într-adevăr, puțin vin dăruieşte veselie - cum spune psalmistul, *Vinul veseleşte inima omului* (Psalmi 103, 15) - dar şi sănătate, după cum spune şi apostolul Pavel, sfătuindu-l pe ucenicul său, Timotei: *Foloseşte puțin vin, din pricina stomacului tău şi a deselor tale slăbiciuni* (I Timotei 5, 23). Fiecăruia dintre noi, desigur, Apostolul ne-ar fi spus: *Să foloseşti doar puțin vin, din pricina primejdiei desfrâului, a vorbelor necuviincioase şi a dorințelor viclene, care de obicei sunt provocate de beție.* (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 150-151)

BEȚIA (nu vinul este rău, beția)

„Nu te opresc să bei, ci te opresc să te-îmbeți. Nu-i vinul rău, ci necumpătarea. Vinul e darul lui Dumnezeu, necumpătarea, născocirea diavolului. *Slujiți Domnului cu frică şi vă bucurați de El cu cutremur*." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc!”)

„*Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc*. N-a zis: *să nu vă purtați cu răutate, sau să vă răzbunați*, ci a cerut mai mult decât acestea. A nu fi cu răutate, sau a nu căuta răzbunare asupra altuia, este desigur actul unui filosof. Însă a binecuvânta pe cei ce ne prigonesc este faptul unui înger. Şi după ce spune: *binecuvântați*, adaugă imediat: *şi nu blestemați*, adică să nu facem şi noi precum ei; să nu facem aceasta din urmă, ci numai pe cea dintâi, fiindcă cei ce ne alungă pe noi sunt pricinuitori ai plății ce ni se va da. Dacă tu privighezi, pe lângă plata ce o vei avea, îți vei procura şi o altă plată. Acela îți va procura plată prin faptul că te persecută, iar tu îți vei procura plată sie-ți pentru binecuvântarea lui, în loc de blestem; căci prin aceasta tu ai dat dovada cea mai mare de dragoste către Hristos. După cum cel ce blestemă pe persecutor arată că nu se bucură mult suferind persecuțiile pentru Hristos, tot aşa şi cel ce binecuvintează pe cel ce-l prigoneşte dă dovadă de o mare dragoste față de Hristos. Deci, tu să nu-l defaimi, ca nu cumva tocmai el, persecutorul tău, să culeagă plata cea mai mare. Mai mult încă, şi pe el îl vei învăța că faptul acesta este al bunăvoinței tale, iar nu silit; că este fapt de sărbătoare şi veselie, iar nicidecum de întristare. De aceea şi Hristos zicea: *Fericiți veți fi voi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind din pricina Mea* (Matei 5, 11). De aceea şi apostolii se întorceau bucurându-se, nu numai deoarece au auzit rele, ci pentru că au fost şi bătuți. Dar împreună cu acestea tu vei mai câştiga şi altceva nu mic, anume aceea că îi vei uimi pe persecutorii tăi, şi prin fapte îi vei învăța şi pe dânşii că tu călătoreşti spre o altă viață. Când ei te vor vedea bucurându-te şi săltând pentru că suferi rele, vor cunoaşte lămurit prin fapte că tu ai mai mari speranțe decât cele prezente; pe când dacă nu faci aşa, ci plângi şi te tânguieşti, de unde vor putea ei cunoaşte că tu aştepți o altă viață? Pe lângă aceasta, vei mai reuşi şi în altceva; anume că dacă te vor vedea că tu nu te întristezi de persecuțiile şi batjocorile lor, ba încă îi şi binecuvintezi, atunci vor înceta de a te mai alunga. Priveşte, deci, câte bunuri se nasc de aici: şi tu ai o plată mai mare, dar şi ispita este mai mică; şi acela va renunța de a te mai prigoni, şi Dumnezeu Se va proslăvi, iar înțelepciunea ta va fi o învățătură către evlavie pentru cel rătăcit. De aceea El ne-a poruncit a răsplăti cu binele, nu numai pe cei ce ne batjocoresc, ci şi pe cei ce ne prigonesc, şi prin fapte ne oprimă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 420-422)

BINELE (săvârşirea binelui de dragul lui Dumnezeu)

„Dacă faci bine semenilor tăi nu de ochii lumii, ci de dragul lui Dumnezeu, atunci să nu încetezi a face bine orice ți-ar face oamenii, ca să-ți fie mai mare răsplata; dar dacă după ce ai fost bârfit încetezi de a face bine, arăți că săvârşeai o virtute ca aceea nu de dragul lui Dumnezeu, ci de dragul laudelor oamenilor”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 393)

BINELE (săvârşirea binelui – folosul)

„Cele bune aduse aproapelui nostru, mai întâi mulțumesc şi înveselesc pe cel ce le face. Căci cel ce zămisleşte binele său răul asupra aproapelui, cu drept cuvânt că dânsul mai întâi va gusta din ceia ce-i dă. Pe cum se întâmplă şi cu apa ce curge din izvor, fie sărată, fie bună de băut, că ea umple şi vasele, în acelaşi timp şi izvorul nu-l împuținează; — tot aşa şi răul şi binele, ori de unde ar ieşi, pe acela mai întâi îl bucură sau pierde. Acestea pentru moment. Dar pe cele deacolo, fie ele bune sau rele, cine le va povesti? Nimeni.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 55)

BINELE (întreaga viață trebuie să săvârşim binele)

„... întreaga noastră viață trebuie să facem binele. Necontenit trebuie să mulțumim şi nu numai o dată. Cel care aleargă, dacă se opreşte după ce a parcurs douăzeci şi patru de stadii (δολίχουσ) în zadar a alergat. Deci şi noi, dacă am început cu faptele bune, iar după aceasta ne moleşim, pe toate le-am pierdut, pe toate le-am stricat.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 18)

BINELE (răsplătirea binelui)

„... aşa este iubitorul de oameni Dumnezeu: pe cei ce au ales să facă ori să spună ceva bun Se sârguieşte să-i facă biruitori prin daruri şi răsplătiri.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XXIV, 8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 329)

BINELE ŞI RĂUL (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră)

„Că omul ştia că păcatul e un rău, ne-a dovedit-o Adam: cum că ştia că virtutea e un bine, ne-a arătat-o Abel. Căci jertfa aceea a adus-o nu pentru că l-ar fi învățat cineva, sau că ar fi auzit pe cineva cuvântând despre rânduiala pârgii de la jertfe, ci a învățat aceasta de la sine însuşi, din conştiința sa. De aceea nu scobor cuvântarea încoace la timpurile noastre, ci mă opresc la vremea oamenilor celor dintâi, când nu erau nici slove, nici lege, nici prooroci sau judecători, ci numai Adam şi cu copiii lui, ca să te încredințezi că cunoaşterea celor bune şi celor rele se află sădită, dinainte în firea lor. Căci de unde a învățat Adam că e bine să aduci jertfe, că-i bine să cinsteşti pe Dumnezeu şi să fii mulțumitor în toate? Cum adică? O să mi se spună - oare Cain n-a adus jertfă? Da, a adus şi el, dar nu la fel. Şi de aici iar apare conştiința care-şi dă seamă de ce e rău; căci pizmuindu-l pe cel ce se bucura de cinste (pe Abel), plănuia omorul şi îşi ascundea gândul lui viclean. Şi ce spune? *Hai să ieşim aici la câmp!* (Fac., 4, 8). Unul îi e chipul (ce se preface a fi plin de dragoste), altul îi e gândul, căci cugetă la omorârea fratelui său. Dar dacă nu ştia că gândul lui era rău, de ce îl ascundea? Şi după ce a făptuit omorul, fiind iarăşi întrebat de Dumnezeu: *Unde e Abel, fratele tău?,* a răspuns: *Nu ştiu. Ce, eu sunt oare păzitorul fratelui meu?* (Fac., 4, 9). De ce tăgăduieşte? Nu e limpede că astfel se osândea şi mai greu pe sine însuşi? După cum se ascunsese tatăl său, tot aşa şi el tăgăduieşte." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 35)

„Şi cum că de la început, plăsmuindu-l Dumnezeu pe om, l-a făcut ştiutor al amânduror acestora, ne-o arată toți oamenii, căci toți ne ruşinăm chiar de cei supuşi nouă şi adesea un stăpân, când se duce la o femeie destrăbălată, dacă vede pe o slugă de treabă, roşind se întoarce din acel drum necuviincios. Tot aşa socotim că e o batjocură dacă cineva ne ocărăşte cu o vorbă ce arată vreun păcat de-al nostru şi dacă ne supărăm, dăm în judecată pe cei ce s-au purtat astfel cu noi. Astfel ştim ce e viciu şi ce e virtute.

Aceasta o spunea şi Hristos, arătând că nu aduce vreo legiuire nouă care să treacă de puterile firii noastre, ci legiuieşte ceea ce demult sădise în sufletul nostru, zicând după acele multe (9) fericiri: *Ce vreți să vă facă vouă oamenii, acestea să le faceți şi voi lor* (Mt., 7, 12). Nu e nevoie - spune El - de legi mai întortochiate, de multe vorbe sau de o învățătură meşteşugită; voința ta să fie lege. Vrei să ți se facă binele? Fă-l şi tu altuia. Vrei să ai parte de milă? Aibi şi tu milă de aproapele." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 50-51)

„Căci cunoaşterea virtuții a sădit-o în firea noastră, însă făptuirea şi îndreptarea a încredințat-o slobodei noastre voințe. Poate că n-am vorbit

desluşit; atunci voi încerca să vă vorbesc mai lămurit. Spre a şti că e bine să fim cumpătaţi, nu avem nevoie de îndrumări sau de învăţături; cunoaşterea aceasta o avem în firea noastră şi nu e nevoie de străduinţă sau osteneală ca să colindăm şi să întrebăm dacă cumpătarea e ceva bun şi folositor, ci, după părerea obştească, toţi mărturisim acest lucru şi nimeni nu are vreo îndoială cu privire la virtute.

Tot astfel socotim şi desfrâul ca un rău şi nici aci n-avem nevoie de învăţătură şi de osteneală ca să ştim cât de rău e acest păcat. Ci toţi, când e vorba de o hotărâre în această privinţă, suntem călăuziţi de firea noastră şi lăudăm virtutea, chiar dacă nu ne îndeletnicim cu ea, şi urâm viciul, măcar că îl facem. Şi acesta a fost cel mai mare merit al lui Dumnezeu, ca adică, chiar înainte de săvârşirea faptei, conştiinţa şi sloboda voinţă să fie înfrăţite cu virtutea şi duşmane viciului. Aşa că, precum am spus, cunoaşterea acestor lucruri e înnăscută în cugetul tuturor oamenilor şi n-avem nevoie de vreun dascăl spre a învăţa acest lucru; iar îndreptarea a fost încredinţată voinţei, râvnei şi ostenelilor noastre.

Dar de ce? Pentru că, dacă firea ne-ar fi dat de la sine totul, am fi rămas neîncununaţi şi nu ne-am fi ales cu nici o răsplată.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 51-52)

BISERICA (definiţia)

„Căci Biserica este baie duhovnicească, care spală şi curăţă nu murdăria trupului, ci a sufletului, prin feluritele chipuri de pocăinţă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 151)

„Numele de *biserică* este nume ce înseamnă concordanţă şi glăsuire.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 11)

„Căci biserica este cerească, şi nimic alta nu este, decât cer.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIV, p. 200)

„... biserica este liman, liman duhovnicesc al sufletelor.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 33)

„O primă privire aruncată asupra Bisericii ne-o arată ca o societate. Societate organizată, completă, vie, lucrătoare, umplând lumea şi veacurile cu multiple manifestări ale vieţii ei. Însă, cum să studiezi Biserica fără să se vadă în continuu că ea nu poate fi o

societate curat omenească? Divinul curge din ea. Istoria ei este o istorie a cărei explicație o dă singur dumnezeiescul. Şi din toate dovezile divinității ei cea mai de neînvins este chiar originea ei, căci din Iisus Hristos, din Omul-Dumnezeu s-a născut ea. Societate perfectă, societate divină, Biserica nu poate fi decât independentă, înarmată cum este cu puterile divine şi posedând în ea însăşi plenitudinea autorității." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 115)

„Cine zice o societate zice un ansamblu, o coeziune între mai multe membre, o ordine, o ierarhie, organe diferite însă legate între ele printr-o acțiune comună, o autoritate, o forță, care ține corpul întreg în armonie şi pace.

Aşa este Biserica. Dumnezeu nu i-a lăsat pe credincioşii Săi sfărâmați şi rătăciți pe fața pământului. El i-a reunit şi i-a legat. El a făcut un corp din ei, o societate. Acela este sensul care-1 leagă la diferitele nume cu care desemnează Biserica Sa. Este o *casă* ale cărei pietre toate sunt cimentate în acelaşi ansamblu. Este un *staul* în care toate oile sunt menținute sub aceeaşi bâtă ciobănească a păstorului.

Este *o împărăție* ale cărei subiecte sunt armonios unite sub o autoritatea supremă şi repartizate în funcții diferite spre binele comun. Este *un trup*.

Această ultimă închipuire este cea mai cuprinzătoare şi cea mai luminoasă, cea mai folosită de Sfântul Pavel. Dumnezeu a făcut Biserica Sa în felul trupului omenesc. Ceea ce este trupul noi o regăsim în Biserică.

Trupul nostru este un compus din diferite membre. Biserica lui Dumnezeu, definită în accepția ei cea mai largă, îi cuprinde pe credincioşii din toate veacurile şi din toate regiunile.

Patriarhii, profeții, drepții Legii Vechi, toți oamenii care, slujind pe Dumnezeu cu adevărat în sânul barbariei şi a idolatriei, au rămas credincioşi legii săpate în adâncul inimii lor, sunt membre ale Bisericii, îngerii ca şi oamenii fac parte din ea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 115-116)

„Biserica este casa lui Dumnezeu. Dumnezeu locuieşte aici, Dumnezeu are aici în dumnezeiasca Euharistie palatul Său şi tronul Său. Aici sunt, în adorație, mii de îngeri şi totul este plin de măreție de temut al Regelui celui Mare. Iată însă mai mult încă. Sfintele Taine se desfăşoară aici, Marea Victimă este jertfită, Sângele unui Dumnezeu

curge aici, aici se împlineşte jertfa Noului Testament.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 638)

BISERICA (- aşezământ dumnezeiesc şi largă comuniune în Hristos)

„De aceea de ai fi sclav sau liber, aceasta nici nu te avantajează, nici nu te micşorează; Biserica îți cere un singur lucru: ce gând ai şi cum ți-i sufletul”. (*Omilii la Matei,* omilia III, II, în col. PSB, vol. 23, p. 40)

BISERICA (- trupul lui Hristos)

„*Aşa şi trupul lui Hristos, care este Biserica*, că precum şi trupul, şi capul sunt unul şi acelaşi om, tot aşa şi pe Biserică şi pe Hristos unul a spus că este. Pentru aceea a şi pus el pe Hristos în locul Bisericii, numind astfel trupul lui. *După cum,* zice, *unul este trupul nostru, deşi de altfel se alcătuieşte din multe mădulare, tot aşa şi în Biserică una, adică un trup suntem cu toții. Că dacă şi ea (Biserica) este alcătuită din multe mădulare, totuşi toate acele multe mădulare la un loc fac un trup*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 313)

„Să ne facem nevoitori ai filosofiei, să alungăm curgerea acestor rele. Căci ca pe un trup mort văd pe mulțimea Bisericii aruncată acum. Şi după cum la un trup mort de curând putem vedea ochi, putem vedea mâini, picioare, grumaz şi cap, dar nu vedem pe nici un mădular făcând al său, tot aşa şi aici, toți cei de față sunt credincioşi, dar credința nu este lucrătoare; fiindcă fierbințeala i-am stins-o, şi trupul lui Hristos l-am făcut mort.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, pp. 243-244)

„Să ne facem odată mădulare adevărate şi un singur trup. Cel lăudat lepede laudele ce i se aduc şi arunce-le fratelui său, iar cel ce aude laude de altul bucure-se împreună cu cel ce laudă. Că dacă în chipul acesta ne vom purta, vom atrage spre noi şi pe Cap, şi dacă suntem dezbinați între noi, atunci şi noi ne vom depărta de ajutorul cel de acolo - iar dacă ajutorul de acolo se depărtează de noi, atunci trupul va fi mult vătămat, nefiind ținut strâns bine de sus.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, p. 244)

„Că şi Biserica este un trup. Are ochi şi cap. Dacă intră un spin în călcâi, ochiul se uită la călcâi, că este mădular al trupului, şi nu zice: *Pentru că stau sus nu vreau să ştiu de mădularul de jos*, ci se apleacă şi-şi lasă

înălțimea lui. Şi doar ce este mai de rând decât călcâiul şi ce-i mai nobil decât ochiul? Dar mila a şters deosebirea, iar dragostea a amestecat totul." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 132)

„*Şi cum suntem astfel mădulare ale lui Hristos? Suntem, dacă am devenit ca şi El. Şi cum este „din carne", ştiți cu toții câți vă împărtăşiți de Sfintele Taine* [82]. *Căci din ele ne plăsmuim pe dată, iară şi iară.* Cum anume? Ascultă iar pe fericitul Pavel: *De vreme ce copiii sunt părtaşi trupului şi sângelui, şi El s-a împărtăşit de ele* (Evr., 2, 14)însă aici, în acest din urmă verset, se spune că El S-a făcut părtaş nouă, nu noi Lui. Cum, dar, suntem din carnea Lui şi din oasele Lui? Unii vorbesc de sânge şi apă, dar nu e asta. Prin aceasta se arată limpede că este vorba despre altceva: după cum Acela S-a născut de la Duhul Sfânt, fără împreunare, aşa şi noi ne naştem în baia botezului. Ai văzut câte exemple dă ca să facă vrednică de crezut naşterea aceea din botez? O, ce nebuni sunt ereticii! Pe cel născut deja din apă – de vreme ce este născut – îl mărturisesc ca fiu adevărat[83]. Dar că ne facem trup al Lui, asta nu primesc. Dacă nu ne facem trup al Lui, cum explicăm spusa *din carnea Lui şi din oasele Lui*? Dar ia fii atent! Adam a fost plăsmuit, Hristos a fost născut. Din coasta lui Adam a intrat stricăciunea în lume, din cea a lui Hristos viața. În rai a odrăslit moartea, prin Cruce a fost nimicită. Aşadar, după cum Fiul lui Dumnezeu S-a făcut părtaş firii noastre, aşa şi noi firii [ουσια] Lui. Şi după cum Acela ne are întru Sine, aşa şi noi Îl avem întru noi." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 94)

„… credincioşii, fii ai Bisericii, membre ale trupului mistic a lui Iisus Hristos." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 183)

BISERICA (- comuniunea credincioşilor)

„Biserica nimic altceva nu este, decât acea clădire ridicată prin sufletele noastre, sau mai bine zis întărirea credinței prin sufletele noastre. În

---

[82] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Sfântul face apel la experiența credincioşilor. Împărtăşirea nu este ritual, ci simțire a lui Hristos şi proba că ne simțim - nu doar că ştim intelectual – ca făcând parte din trupul Lui. (n.s. 208, p. 94)

[83] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: E vorba de ereticii care primesc doar formal denumirea de fiu al lui Dumnezeu, fără a avea o experiență vie a acestei realități, care nu este posibilă decât în Tainele Bisericii. Este foarte asemănător cu situația confesiunilor neoprotestante de azi. (n.s. 209, p. 94)

această clădire însă, nu vei găsi totul de aceeaşi valoare, ci dintre pietrele care o compun unele sunt strălucite şi luminoase, altele inferioare acestora şi de o culoare mai închisă, însă cu mult mai tari decât celelalte. Vei vedea aici pe mulţi care ţin locul aurului ce împodobeşte tavanul. Vei vedea pe alţii mulţi care contribuiesc la poboaba de pe statui. Vei vedea pe alţii că stau şi ţin loc de coloane. Se obişnuieşte a se numi şi oamenii coloane sau stâlpi, nu numai prin puterea lor, ci şi din cauza frumuseţii lor care împodobeşte mult cladirea, având în acelaşi timp capetele lor suflate cu aur. Vei vedea apoi şi o mulţime mare, care mai mult sau mai puţin ocupă distanţa şi locul cel întins de prin împrejurimi. Acea mulţime mare ţine locul pietrelor celor clădite în ziduri. Dar trebuie de a reprezenta o imagine mai frumoasă. Această biserică nu a fost clădită din altfel de pietre, ci din aur şi argint şi din cele mai preţioase, şi într-un cuvânt, aici aurul e împrăştiat peste tot locul în abundenţă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia X, p. 104)

BISERICA (- spital al sufletelor)

„Da, Biserica este un spital duhovnicesc şi se cade ca aceia care vin aici să primească leacuri potrivite, şi să le pună pe rănile lor şi aşa să plece acasă".(*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Da, iarmaroc duhovnicesc este Biserica lui Dumnezeu! Este spital al sufletelor! Şi trebuie, întocmai ca în iarmaroc, să facem şi în Biserică multe târguieli şi aşa să ne ducem acasă! Şi iarăşi, ca de la spital să plecăm şi noi de-aici, încărcaţi cu leacuri potrivite patimilor noastre!". (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Biserica-i spital, nu tribunal! Nu-ţi dă pedeapsă pentru păcate, ci iertare de păcate!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a treia, p. 57)

„Care port este, oare, aşa de liniştit ca biserica? Care grădină este oare aşa de frumoasă ca adunarea voastră? Aici nu-i şarpele, care ispiteşte, ci Hristos, Care ne învaţă de taină; nu-i Eva, care ne pune piedică, ci Biserica, cea care ne ţine în picioare; nu sunt aici frunze de copac, ci rodul Duhului; nu-i aici gard de spini, ci vie plină de belşug. Dacă găsesc spin în ea, îl schimb în măslin – că cele de aici nu sunt stânjenite de sărăcia firii, ci cinstite cu libertatea de voinţă; dacă găsesc lup, îl fac oaie, nu schimbând firea, ci prefăcând voinţa. De aceea n-ai greşi de-ai spune că biserica e mai mare decât corabia lui Noe. Corabia lui Noe a primit în ea animale şi a

păstrat în ea tot animale; biserica însă primeşte animale şi le schimbă. Iată ce vreau să spun! A intrat în corabie uliu, a ieşit uliu; a intrat lup, a ieşit lup. În biserică însă intră uliu şi iese porumbiță; intră lup, şi iese oaie; intră şarpe, şi iese miel. Nu se schimbă firea, ci este alungat păcatul." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 155-156)

,,Nu am cuțit în mâna mea acum, ci am cuvânt, pe care-l folosesc în loc de cuțit, am cuvânt care-i mai tăios ca orice cuțit, cuvânt care taie desăvârşit tot putregaiul păcatului şi nu pricinuieşte durere celui ce-i tăiat. Nu am foc în dreapta mea, ci învățătură mai tare ca focul; am învățătură care nu arde, dar opreşte întinderea păcatului; învățătură care, în loc de dureri, pricinuieşte celui scăpat de păcat multă desfătare. Aici, pentru vindecare, nu-i nevoie de timp îndelungat, de osteneli şi de bani! E de ajuns numai să voieşti, şi am şi săvârşit toată virtutea." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 225)

„Biserica este loc de vindecare, nu loc de judecată a sufletelor. Biserica nu osândeşte păcatele, ci oferă iertarea lor." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 368)

„Nimic nu ne face viața mai frumoasă decât bucuria de a simți că facem parte din Biserică. În Biserică, oamenii curați dobândesc bucuria, cei supărați, liniştea, iar cei mâhniți, bucuria. În Biserică, cei chinuiți află mângâiere, iar cei obosiți află odihnă. Domnul spune: *Veniți la Mine toți cei osteniți şi împovărați şi Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 11, 28). Ce se află pe lumea aceasta mai dorit şi mai frumos ca aceste cuvinte? Domnul te cheamă în biserică la un prânz bogat. Te ia de la chinuri la odihnă şi de la necazuri la mângâiere. Te scapă de povara păcatelor tale. El vindecă supărarea şi tristețea prin bucurie." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 368)

BISERICA (- mama noastră spirituală)

„Biserica este mama copiilor ei, îi primeşte pe aceştia." (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 519)

„Biserica ne este ca o mamă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 181)

BISERICA (Hristos e capul Bisericii iar noi trup şi mădulare)

„Ai văzut măreția cea prea înaltă a puterii către cei ce cred? Ai văzut speranța chemării? Să decât arhanghelii, ca cei ce suntem preferați tuturor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 28)

„Pricepe deci, de cine şade mai cu apropiere capul tău, care e Hristos, şi în dreapta cui se găseşte, mai presus decât toată începătoria şi stăpânirea şi puterea; pe când corpul lui este călcat în picioare de demoni! Însă, să nu fie una ca aceasta! Un asfel de corp atunci nu s-ar mai numi corp. De capul tău (Hristos) se înfricoşează chiar cei mai încercați dintre servi, pe când tu supui corpul celor ce-l disprețuiesc? Şi de ce osândă nu vei fi oare vrednic? Dacă cineva ar lega picioarele regelui cu un lanț şi cătuşe, oare nu ar fi responsabil de cea mai mare pedeapsă? Tu însă, întreg corpul îl predai fiarelor sălbatice, şi pentru aceasta nu te înfricoşezi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 29)

„*Şi El este Capul trupului Bisericii* (Col., 1, 18). După ce a vorbit despre bunătatea Lui, mai la urmă spune şi despre dragostea Lui. *El este,* zice, *Capul trupului Bisericii*. Nu zice, că El este capul plinătății, ci al trupului Bisericii, voind prin aceasta a ni-L arăta mai familiar, mai apropiat, învederând că Cel ce este atât de înalt şi mai presus de toți, i-a apropiat de Dânsul pe toți cei de jos. Peste tot locul deci, El este întâiul, sus Cel dintâi, în Biserică Cel dintâi, căci este Cap, în înviere Cel dintâi.

Este de admirat cum Pavel se luptă de a-L arăta pe El cel întâi în creațiune (ca om) deşi (în cartea Facerii) se spune că cel dintâi este Adam, ceea ce şi este, — însă El (Hristos) este Capul Bisericii mai înainte de facerea lui Adam, mai înainte de orice om. El este Capul Bisericii, adică Cel întâi, după cum este Cel întâi în creație, şi după cum este cel întâi şi între oameni, întâi după trup, zic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 36)

„Iisus Hristos o posedă ca pe o mireasă a Sa; Iisus Hristos este capul ei şi ea este *trupul*, atât de bine încât Biserica lui Iisus Hristos este ca şi Iisus Hristos continuat, viu, acționând în lume, în cursul tuturor veacurilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 117)

„Cum noi am fost încorporați în Adam pentru a muri, noi suntem acum în Iisus Hristos pentru a trăi. Noi nu facem decât una cu Iisus Hristos, El este capul, noi suntem trupul, acolo unde este capul, acolo sunt şi membrele.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 143)

BISERICA (originea divină a Bisericii)

„Biserica se arată de neînvins, ca divină în întemeierea ei: între alte dovezi, prin acest fapt că ea nu se odihneşte pe nimic omenesc, şi că din contră patimile omeneşti sunt acelea pe care ea le-a cucerit în împărăția ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 122)

„Dacă Biserica este de la Dumnezeu, ea este nemuritoare, dacă o vedem nemuritoare, înseamnă că ea este de la Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 123)

BISERICA (naşterea Bisericii)

„*A ieşit sânge şi apă*. Nu fără motiv şi la întâmplare au curs aceste două izvoare din deschizătura sfântă din coasta Mântuitorului; din ele s-a format Biserica. Cei ce sunt inițiați, cei ce au primit Sfântul Botez, înțeleg bine ceea ce zic eu; ei care au fost renăscuți din apă şi care sunt hrăniți cu acest sânge şi din această carne. Din acest fericit izvor curg misterele şi tainele noastre, ca, atunci când vă apropiați de paharul nostru cel minunat (Potirul) să veniți la el ca să beți ca şi cum ați veni să puneți buzele la această coastă Sfântă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 3, p. 451)

„Ea se naşte din El, din moartea Lui, din sângele Lui, ea se naşte pe Golgota în timpul somnului Noului Adam.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 118)

BISERICA („plămădirea” Bisericii din coasta lui Hristos)

„*A ieşit din coastă apă şi sânge*. Nu trece cu uşurință peste taină, iubite! Căci am să-ți spun şi un înțeles tainic. Am zis că simbol al botezului şi al împărtăşaniei este sângele acela şi apa. Din amândouă acestea s-a născut Biserica: *prin baia naşterii din nou şi prin reînnoirea Duhului Sfânt* (Tit 3, 5), adică prin botez şi prin împărtăşanie. Iar simbolurile botezului şi euharistiei sunt ieşite din coastă. Aşadar, din coasta-I a plămădit Hristos

Biserica, după cum din coasta lui Adam a făcut-o pe Eva[84]." (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 63)

„Că Eva a fost din coasta lui Adam, cu toţii ştim, şi Scriptura limpede zice aceasta: *A adus somn asupra lui şi a luat una din coastele lui şi a zidit-o pe femeie* (Facere 2, 21-22). Dar că şi Biserica s-a plămădit din coasta lui Hristos, oare de unde ar putea cineva să arate? Însă şi acest lucru ni-l arată Scriptura. Când Hristos a fost pus pe cruce şi pironit şi apoi a murit, *apropiindu-se, unul dintre ostaşi a împuns coasta Lui şi a ieşit sânge şi apă* (In. 19, 34). Din acel sânge şi apă a luat fiinţă toată Biserica. Chiar El însuşi mărturiseşte, zicând: *Dacă nu se va naşte cineva din nou din apă şi din Duh, nu poate să intre în Împărăţia Cerurilor* (In. 3, 5). Sângele îl numeşte Duh. Noi suntem născuţi prin apa botezului şi suntem hrăniţi prin sânge. Vezi cum suntem din carnea Lui şi din oasele Lui, născuţi şi hrăniţi din sângele Aceluia şi din apă? Şi după cum, în timp ce Adam dormea, a plămădit-o pe femeie, aşa, în timp ce Hristos era mort, a plăsmuit Biserica din coasta Lui." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soţie trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 47)

BISERICA („Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea")

„*Şi Eu îţi spun: "Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea"* (Matei 16, 18).

Adică, pe credinţa în mărturisirea lui Petru (că Hristos este Fiul lui Dumnezeu – n.n.)." (*Omilii la Matei,* omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 623)

„ ... El Care a zidit Biserica pe mărturisirea lui Petru (Matei 16, 18) şi aşa a întărit-o încât să nu fie biruită de mii şi mii de primejdii şi de morţi ..." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 932)

„Iisus Hristos, vorbindu-i lui Petru n-a mai adăugat nimic, ci precum credinţa lui era desăvârşită, el promite să-şi zidească Biserica Sa pe mărturisirea lui (că Hristos este Fiul lui Dumnezeu - n.n.)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXI, 1, p. 100)

[84] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Hristos – adică Logosul – este Creatorul omului, ca şi al Bisericii. (n.s. 17, p. 63)

„.. făgăduind a aşeza temelia Bisericii pe mărturisirea făcută de el, nu după mult timp de la aceste cuvinte, zice: *Fugi înapoia Mea, Satană, că-Mi eşti scandal.*[85]" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 3-4)

BISERICA (temelia Bisericii)

„Dar pentru că e atât de neclătinată clădirea, pentru că e atât de nesfărâmat zidul, să vedem cum i-au pus apostolii temeliile, cât de adânc au săpat ca să fie clădirea de neclintit. N-au săpat adânc! N-au avut nevoie de atâta osteneală.

- De ce?

- Pentru că au găsit temelie veche, temelia proorocilor. După cum un om care vrea să-şi zidească o casă foarte mare, dacă găseşte în pământ o temelie veche, tare, de nesfărâmat, nu strică temelia aceea, nici nu mişcă pietrele, ci lasă temelia să stea nemişcată şi aşază pe ea clădirea cea nouă, tot aşa şi apostolii, vrând să zidească această mare clădire, Biserica aceasta care-i ridicată în întreaga lume, n-au săpat adânc, ci găsind temelie veche, cea pusă de prooroci, n-au stricat-o, n-au mişcat zidirea şi învăţătura, ci au lăsat-o neclintită şi pe ea au turnat învăţătura lor, credinţa aceasta nouă a Bisericii. Şi ca să vezi că n-au mişcat vechea temelie, ci au zidit pe ea, ascultă-l pe Pavel, zidarul cel înţelept, că ne arată cu de-amănuntul chipul zidirii. Că el este zidarul cel înţelept! *Ca un înţelept zidar,* spune el, *am pus temelia*. Dar să vedem cum a pus temelia! *Am pus-o,* spune el, *peste altă temelie veche, pe temelia proorocilor*.

- De unde ştim asta?

- *Nu mai sunteţi străini,* spune el, *ci împreună cetăţeni cu sfinţii, deasupra fiind zidiţi pe temelia apostolilor şi a proorocilor*. Ai văzut temelie şi temelie; una a proorocilor, cealaltă a apostolilor, aşezată deasupra celeilalte. Şi, într-adevăr, e de mirare că n-au venit apostolii după prooroci îndată, cu după multă curgere de vreme.

- Pentru ce?

- Zidarii cei meşteri fac tot aşa. După ce-au pus temelia, nu încep îndată clădirea, pentru ca nu cumva, fiind zidăria temeliei proaspătă şi slabă, să nu poată ţine greutatea zidurilor. De aceea lasă vreme îndelungată să se întărească pietrele temeliei; când văd că s-au întărit bine, atunci pun şi

[85] Deci Biserica nu este întemeiată pe Apostolul Petru, căci vedem că după foarte puţin timp îl numeşte *Satan,* ci Biserica este întemeiată pe mărturia Apostolului Petru că Hristos este Fiul lui Dumnezeu – n.n.

greutatea zidurilor. Tot aşa a făcut şi Hristos: a lăsat să se întărească bine temelia proorocilor în sufletele ascultătorilor, să se întărească învățătura lor; când a văzut că dogmele cele sfinte sunt întărite ca să poată ține cugetarea cea nouă, atunci a trimis pe apostoli, care pe temelia proorocilor au ridicat zidurile Bisericii. De aceea şi apostolul n-a spus: *fiind zidiți pe temelia apostolilor*, ci *deasupra fiind zidiți*, adică zidiți peste ceva.” (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor*, *(La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 313-317)

BISERICA (numele şi numirile Bisericii)

„Sfânta Scriptură spune clar despre ea, că este munte nezdruncinat şi neînviforat. Fiind fără stricăciune, este numită fecioară, plină de splendoare, este chemată împărăteasă, fiind rudă cu Dumnezeu i se zice fiică. Deşi stearpă, este roditoare, de aceea o numeşte Născătoare fără sfârşit. Îi atribuie mii de numiri, ca să scoată înainte noblețea ei. Căci, ca şi Stăpânul ei, are multe nume. Acesta Se numeşte şi Părinte şi Cale şi Viață şi Lumină, Stâncă, Ispăşitor, Temelie, Uşă, Cel fără de păcat, Domnul Dumnezeu, Fiul, Unul-Născut, Chipul şi Asemănarea lui Dumnezeu. Nu este de ajuns un nume care să cuprindă totul? În nici un caz. Deci, pentru aceea sunt miile de nume, ca să aflăm ceva despre Dumnezeu, chiar şi puțin.

La fel şi Biserica, este numită *cea cu multe nume*. Se numeşte fecioară, dar oare nu era desfrânată înainte de aceasta? Aşadar, aici este minunat Mirele, că a luat o desfrânată şi a făcut-o fecioară. Oh, minunăția şi paradoxul lucrurilor! Nunta, la oameni, pierde fecioria, în timp ce nunta la Dumnezeu, o înviază! La noi, oamenii, cea care era fecioară şi s-a căsătorit, nu mai este fecioară. Prin Hristos, cea care era desfrânată, odată căsătorită, s-a făcut fecioară.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 35-36)

BISERICA (în Biserică se cade să existe legătura dragostei)

,,Şi după cum un trup, dacă nu este susținut cu multă vigoare de legăturile dintre mădulare, face viața de netrăit, tot aşa şi Biserica, dacă nu este susținută prin legătura foarte puternică şi de nedesfăcut a dragostei, naşte mii de războaie într-însa şi sporeşte asupra ei mânia lui Dumnezeu şi

devine pricină de multe ispite[86]." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 179)

BISERICA (nu cunoaşte deosebirea dintre stăpân şi slugă)

„Biserica nu cunoaşte deosebirea dintre stăpân şi slugă, ci îl deosebeşte pe unul de altul prin fapte bune şi păcate." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 201)

BISERICA (aici „paşte împreună lupul cu mieii")

„Când vezi că în biserică stă săracul alături de bogat, omul de rând alături de dregător, cel sărman alături de cel de neam bun, când vezi că cel care afară tremură în fața omului cu putere, iar înăuntru, în biserică, stă fără teamă lângă el, gândeşte-te la înțelesul cuvintelor: *Atunci vor paşte împreună lupul cu mieii* (Isaia 11, 6). Aşadar, Scriptura îl numeşte pe bogat lup, iar pe sărac miel.

- Dar de unde se vede că va trăi lupul cu mielul aşa cum va trăi bogatul cu săracul?

- Uită-te bine la ce-ți spun. De multe ori stă bogatul alături de sărac în biserică. Vine timpul împărtăşirii cu Sfintele Taine. Bogatul este îndepărtat ca nevrednic şi rămâne săracul înlăuntrul corturilor celor cereşti, şi nu se supără bogatul. Se ştie pe sine că nu se poate apropia de Dumnezeieştile Taine.

O, har dumnezeiesc! Din pricina ta, har dumnezeiesc, în biserică nu-i nici o deosebire între bogat şi sărac. Sunt egali. Dar mai mult încă! Când stau împreună, de multe ori săracul întrece pe bogat în credință. Bogăția n-a folosit la nimic celui ce-o are dar nu are credință, şi nici sărăcia nu l-a păgubit pe săracul care stă cu credință lângă Sfântul Jertfelnic." (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 141-142)

„Nu este, dar, în biserică rob sau liber. Scriptura cunoaşte un singur rob, pe cel robit de păcat – căci *Cel ce face păcatul,* spune Domnul, *este rob*

---

[86] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ispite, în interior, față de membrii săi, făcându-i pe mulți să o părăsească sau să-şi răcească evlavia, şi în exterior, pentru cei nebotezați, care, văzând dezbinările din ea, nu mai doresc să se unească cu dânsa. (n.s. 381, p. 179)

păcatului (Ioan 8, 34) -, şi cunoaşte un singur om liber, pe cel liberat de harul lui Dumnezeu.

Cu aceeaşi îndrăznire şi cu aceeaşi cinste se apropie de Masa aceasta şi împăratul, şi săracul. Şi de multe ori săracul cu mai multă cinste.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 142)

BISERICA (unitatea Bisericii)

„Nimeni nu poate sfâşia trupul Bisericii atât de mult ca mândria.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, p. 423)

,,Că nu este, nu este nimic care să poată prăpădi şi strica Biserica – ba, mai mult, nu se poate face acest lucru cu uşurinţă din afara Bisericii – decât a nu fi legaţi întreolaltă, cu multă străşnicie şi profunzime, ucenicii şi dascălii, părinţii şi fiii duhovniceşti, mai-marii şi cei conduşi de ei.” (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 173)

„Vrednicia Bisericii atunci străluceşte, când credincioşii păstrează unitatea trupului ei.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 70)

BISERICA (mucenicii întăresc Biserica şi sfarmă uneltirile şi ereziile)

„Se cuvine să-i numim pe aceşti mucenici şi stâlpi, şi stânci, şi turnuri, şi luminători, şi tauri în acelaşi timp. Căci, ca nişte stâlpi ţin Biserica; ca nişte turnuri o întăresc; ca nişte stânci sfarmă uneltirile şi fac linişte mare înlăuntrul ei; ca nişte luminători au izgonit întunericul necredinţei şi ca nişte tauri la suflet şi la trup, la fel de râvnitori, au purtat jugul cel bun al lui Hristos (Matei 11, 30).” (*Omilie de laudă la Sfinţii Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 361)

BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica)

„Nimic nu este mai puternic decât Biserica. Nimic nu se ridică la valoarea Bisericii. Biserica este mai înaltă decât cerul, mai întinsă decât

pământul, mai luminoasă decât soarele. Câţi nu au luptat cu ea şi nu au reuşit să o biruiască? Toţi cei care au luptat împotriva ei au fost daţi pierzaniei, pe când Biserica a urcat la cer. Biserica are o asemenea putere, încât atunci când se porneşte război împotriva ei, ea iese biruitoare, când este vorbită de rău, ea se întăreşte, iar când este batjocorită, se face mai strălucitoare ca înainte. Este rănită, dar nu cade. Este lovită de valuri, dar nu se răstoarnă. Se porneşte furtună împotriva ei, dar nu naufragiază. Luptă şi nu este biruită. Dacă te lupţi cu un om, fie vei birui, fie vei fi biruit. Dar dacă te lupţi cu Biserica, este cu neputinţă să biruieşti, pentru că Dumnezeu este mai puternic decât oricine. Dacă însuşi Dumnezeu a zidit-o, cine o poate urni din loc?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 369)

„Pentru că ce este mai puternic decât Biserica lui Hristos? Biserica niciodată nu se învecheşte, nici se îmbătrâneşte." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 12)

BISERICA („porţile iadului nu o vor birui")

„Ce ne pasă, căci avem garanţie sigură cuvintele: *Tu eşti Petru şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui pe dânsa*. Şi când zic *Biserică*, nu mă refer doar la loc, ci la felul de a vieţui, nu la ziduri, ci la poruncile Bisericii. Când alergi la Biserică, nu te refugiezi într-un loc, ci într-o învăţătură, căci aceasta nu înseamnă ziduri şi etaje, ci credinţă şi viaţă." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 26)

„Biserica n-are egal şi nu-mi spune despre ziduri şi arme, căci zidurile se învechesc în timp, Biserica însă, niciodată nu îmbătrâneşte. Barbarii distrug doar zidurile bisericii, şi nici demonii nu pot mai mult. Şi despre faptul că nu înşeală cuvintele, dau mărturie faptele. Câţi n-au războit Biserica, şi războind-o, au pierit?

Căci aceasta s-a arătat mai presus de ceruri, asemenea înălţimi are, şi războită fiind, biruieşte, vânată, se înalţă la suprafaţă, primeşte răni, dar nu cade sub lovituri, este zbuciumată, dar nu se cufundă în valuri, strâmtorată, dar nu suferă naufragiu, se luptă, dar nu este învinsă, lovită, dar nu înfrântă." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 27)

„Cu toate că împotriva Bisericii tiranii s-au înarmat, oştiri s-au pornit cu armele, popoare s-au ridicat cu mai mare furie decât focul, obiceiuri i-au declarat război, cu toate că s-au sculat împotriva ei retori, sofişti, bogați, oameni de rând şi căpetenii, totuşi cuvântul lui Hristos, venind mai puternic decât focul, a mistuit spinii, a curățat țarina şi a semănat învățătura predicii. În timp ce unii dintre credincioşi zăceau în închisoare, alții erau surghiuniți peste graniță, altora li se luau averile, alții erau ucişi şi tăiați în bucăți, alții dați focului, alții înecați, în timp ce credincioşii îndurau tot felul de pedepse, fiind batjocoriți, izgoniți şi alungați din toate părțile ca duşmani de obşte ai neamului omenenesc, alții, mai mulți decât cei prigoniți, veneau la credință; nu numai că nu pregetau să creadă din pricina suferințelor îndurate de ceilalți, ci ajungeau şi mai râvnitori şi săreau cu mai mult foc în această frumoasă hăituială. Aşa erau prinşi! Nu-i silea nimeni, nu-i forța nimeni, alergau de bună voie şi mulțumeau celor ce-i duceau să fie prinşi. Vedeau curgând râuri de sânge din trupurile credincioşilor, şi ajungeau şi mai aprinşi pentru credință şi mai îndrăzneți. Creştea şi mai mult numărul creştinilor şi ajungeau şi mai înfocați credincioşi nu numai când frații în credință sufereau aceste chinuri, ci şi când dascălii lor pătimeau la fel, unii fiind izgoniți, alții biciuiți, alții îndurând alte nenumărate chinuri”. (*Către iudei,* 13, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 230-231)

„*Pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porțile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18). Numără câți tirani s-au pornit cu război împotriva Bisericii de când Hristos a rostit aceste cuvinte, câți au dezlănțuit împotriva ei prigoane prea cumplite! Gândeşte-te în ce stare se afla Biserica în tot acel timp de mai înainte, când credința era de curând sădită, când mințile oamenilor erau încă fragede!

Păgâni erau împărații August, Tiberiu, Gaius, Nerva, Vespasian, Tit şi toți cei de după aceia, până în vremurile fericitului Constantin împăratul! Toți aceştia au purtat război Bisericii, unii mai puțin, alții mai mult; dar toți i-au purtat. Iar dacă unii dintre împărați au părut că au dat pace Bisericii, chiar faptul că împărații aceştia erau pe față păgâni a ajuns pricină de război împotriva Bisericii, căci ceilalți păgâni, prin războiul dus de ei Bisericii, căutau să-l linguşească şi să le facă plăcere. Cu toate acestea, toate uneltirile şi atacurile s-au destrămat mai uşor decât pânza de păianjen, au dispărut mai repede ca fumul, au trecut mai repede ca praful ce se ridică de pe pământ. Prin uneltirile şi atacurile lor au dat naştere la o mare ceată de mucenici, au lăsat Bisericii acele nemuritoare vistierii, stâlpii, turnurile acelea care, nu numai în timpul vieții lor, ci şi după moartea lor, au ajuns pricină de mare

folos pentru cei de mai târziu. Ai văzut tăria prezicerii: *Şi porţile iadului nu o vor birui*?

Din cele trecute ai deplină încredere în cele viitoare, căci nimeni nu va putea birui Biserica lui Hristos! Dacă atunci când Biserica era alcătuită din puţini oameni, când credinţa părea o noutate, când învăţătura era de puţin timp sădită, când erau atâtea războaie, când atâtea lupte se porneau din toate părţile, dacă atunci n-au putut face nimic, dacă atunci n-au biruit, cu mult mai mult acum, când Biserica a cuprins toată lumea, toate locurile, şi munţii, şi vâlcelele, şi dealurile. Biserica a cuprins şi marea şi toate neamurile cele de sub soare, pe când păgânătatea a mai rămas doar cu câţiva închinători; au dispărut capiştile, templele, idolii, toate: şi sărbătorile, şi slujbele păgâneşti, şi fumul şi mirosurile jertfelor, şi praznicele cele blestemate. Cum ar fi fost cu putinţă ca, după atâtea piedici, Biserica să aibă un sfârşit aşa de strălucit şi o împlinire mărturisită de fapte, dacă n-ar fi fost la mijloc o putere dumnezeiască, o putere nebiruită, puterea Aceluia Care a prezis biruinţa şi a săvârşit biruinţa? Nimeni nu va fi împotrivă, fie el cel mai nebun dintre nebuni, fie el ieşit din minţi, fie el lipsit cu totul de judecata cea firească!". (*Către iudei,* 14-15, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 232-233)

„Căci din ziua în care a fost rostită şi până la sfârşitul veacului, profeţia aceasta, că Biserica lui Hristos e nebiruită, stă trainică şi neclintită. Biserica înfloreşte, străluceşte, propăşeşte zi de zi, creşte, capătă tot mai multă putere, dă tuturor oamenilor, celor ce au fost din vremea venirii întâi a lui Hristos şi vor fi până la venirea Sa cea de a doua, le dă prilej să culeagă bunătăţile cele pea mari ale Bisericii şi să adune folosul ei cel nespus. Au cunoscut puterea Bisericii cei care au trăit mai înainte de noi, şi cei înainte de aceştia, şi cei mai înainte de aceia, pentru că au văzut războaiele ce s-au pornit împotriva ei, şi primejdiile, şi tulburările, şi frământările, şi valurile, şi furtunile. Oamenii aceştia au văzut că n-a fost înecată, n-a fost biruită, n-a fost doborâtă, n-a fost stinsă, ci, dimpotrivă, a înflorit, a crescut şi s-a ridicat la o mai mare înălţime". (*Către iudei,* 16, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 234-235)

„Dar poţi să spui că Bisericile nu sunt răspândite pe toată faţa pământului? Poţi să spui că nu s-a uneltit împotriva Bisericii? Poţi să spui ca n-a biruit, că n-a înfrânt pe duşmani? Dar după cum nu este cu putinţă să spui că nu este soare, tot aşa nu poţi spune nici asta". (*Către iudei,* 17, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 240)

„Câte războaie nu s-au pornit împotriva Bisericii! Oştiri multe au fost pregătite, arme au fost mânuite, tot felul de chinuri şi pedepse au fost născocite: tigăi, butuci, căldări, cuptoare, gropi, prăpăstii, dinți de fiare sălbatice, adâncuri de apă, confiscări de averi şi alte mii şi mii de torturi, care nu pot fi cuprinse nici în cuvânt, dar nici îndurate cu fapta; şi nu numai de la cei străini, ci chiar de la cei apropiați. Un război civil cuprinsese atunci totul; ba chiar un război mai groaznic decât războiul civil. Nu numai cetățenii porniseră cu război împotriva cetățenilor, ci rudele împotriva rudelor, cunoscuții împotriva cunoscuților, prietenii împotriva prietenilor. Cu toate acestea, nimic din toate acestea n-a putut doborî Biserica, nici n-a slăbit-o. Şi lucru de mirare şi străin este că toate aceste lupte s-au pornit împotriva ei când încă era în faşă. N-ar fi fost un lucru atât de minunat că n-a fost doborâtă Biserica dacă s-ar fi dat aceste atacuri atunci când predica s-a înrădăcinat, când s-a sădit pe toată fața pământului; dar ca la începutul învățăturii, când credința abia fusese aruncată şi sufletul ascultătorilor era mai gingaş, să se dezlănțuie atâtea războaie, şi nu numai să nu piară creştinismul, ci, dimpotrivă, să se întindă mai mult, ei bine, lucru acesta este mai mare chiar decât orice minune. Ca să nu spui că Biserica a ajuns puternică acum datorită păcii date de împărați, Dumnezeu a îngăduit să i se ducă război atunci când era mai mică, atunci când părea mai slabă, pentru ca să afli că tăria ei de acum nu se datorează păcii date de împărați, ci puterii lui Dumnezeu.

Că lucrul acesta este adevărat, gândeşte-te la toți filosofii eleni, câți au voit să introducă învățături noi, la toți câți au vrut să îndrepte lumea spre un nou fel de viață; de pildă: Zenon, Platon, Socrate, Diagora, Pitagora şi alții nenumărați. Cu toate aceasta, atât de puțin au reuşit, încât marea mulțime nu-i cunoaşte nici după nume. Hristos însă nu numai că a dat un nou fel de viețuire, dar a şi sădit-o pretutindeni în lume. Câte nu se spune că a făcut Apolonie din Tiana? Dar ca să cunoşti că tot ce s-a spus despre el a fost minciună, închipuire şi nimic adevărat, s-a stins şi a luat repede sfârşit". (*Către iudei,* cuv. V, 2-3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 311-312)

„N-a zidit Biserica făcând-o din pietre şi lemne, n-a întărit-o înconjurând-o cu şanț pe dinafară, ridicându-i ziduri şi înălțându-i turnuri, ci a rostit numai două cuvinte, şi acestea i-au slujit de ziduri, de turn, de şanț de întărire.

- Şi care sunt cuvintele acestea care au avut atâta tărie?

- *Pe această piatră voi zidi Biserica Mea, şi porțile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18). Acestea sunt zidul, acestea clădirea, acestea întărirea,

acestea limanul şi scăparea. Vezi şi din aceste cuvinte cât de puternic e zidul! Hristos n-a spus că numai uneltirile oamenilor nu o vor birui, ci că nici chiar meşteşugirile iadului. *Porţile iadului,* spune El, *nu o vor birui*. N-a spus nu o vor ataca, ci: *nu o vor birui*. Da, o vor ataca, dar nu o vor birui.

Dar ce înseamnă *porţile iadului*? Poate că nu-s clare cuvintele acestea. Să vedem ce înseamnă poarta oraşului, şi atunci vom şti ce este şi poarta iadului. Poarta oraşului este un loc de intrare în oraş, deci şi poarta iadului este o primejdie care duce în iad. Cu alte cuvinte, Hristos spune aşa: *Biserica rămâne neclătinată, chiar dacă se vor ridica împotriva ei şi o vor ataca primejdii de aşa fel, încât să ne ducă chiar în iad*.

- Dar Hristos ar fi putut să nu lase să vină peste ea rele. Pentru ce-a lăsat?

- Pentru că este o faptă cu mult mai mare să îngăduie să vină încercări peste Biserică, dar să nu lase să sufere răul în urma tacului lor, decât să împiedice încercările. De aceea a lăsat să vină peste ea toate încercările! Ca s-o facă mai încercată! Că *necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare* (Romani 5, 3-4). Şi ca să arate cu mai multă tărie puterea Lui, o smulge chiar din porţile morţii. De aceea a lăsat să vină peste furtuna, dar n-a lăsat să se scufunde vasul. Tot aşa, pe un căpitan de corabie îl admirăm nu când stă la cârmă pe vreme bună, nici când scapă corabia bătută de vânt în pupă, ci când marea e furioasă, când valurile sunt sălbatice, când se dezlănţuie furtuna, când el smulge corabia din mijlocul vijeliei, punând împotriva furiei vânturilor meşteşugul său. Aşa şi Hristos. Ca pe o corabie în mare a lăsat Hristos Biserica în lume; n-a potolit furtuna, dar a smuls-o din furtună; na liniştit marea, dar a întărit corabia. De pretutindeni se năpusteau asupra ei popoare, ca valuri sălbatice; o atacau duhurile cele rele, ca vânturi furioase; de pretutindeni se ridica furtuna, dar Hristos dădea Bisericii vreme tare frumoasă. Şi lucru minunat nu-i că furtuna n-a scufundat vasul, ci că vasul a pus capăt furtunii. Prigoanele cele dese nu numai că n-au înecat Biserica, ci au fost risipite de Biserică.

- Cum, în ce chip, prin ce?

- Prin hotărârea aceasta care spune: *Porţile iadului nu o vor birui*. Câte n-au făcut păgânii ca să surpe aceste cuvânt, ca să facă neputincioasă hotărârea aceasta, dar n-au putut. Hotărârea era a lui Dumnezeu! După cum năpustindu-se duşmanii asupra unui turn făcut din diamante şi legat bine cu fier, nu şubrezesc clădirea, nici nu-i slăbesc legătura, ci pleacă fără să vatăme turnul, fără să-i facă vreun rău, dar îşi sfărâmă puterea lor, tot aşa şi cuvântul acesta, întărit cu străşnicie, ca un turn, în mijlocul lumii: păgânii l-au izbit din toate părţile; au văzut că turnul e puternic şi, sfărâmându-şi tăria, au murit. Ce n-au meşteşugit împotriva acestei hotărâri!" (*Omilie la titlul*

Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II), în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 313-315)

„*Porțile iadului nu o vor birui*. Nu te uita că a fost cuvânt! Da, a fost cuvânt, dar cuvântul lui Dumnezeu. Prin cuvânt a întărit Dumnezeu cerul, prin cuvânt a întemeiat pământul pe ape, făcând ca pământul acesta des şi greu să se poarte pe apele cele nesigure şi curgătoare. Prin cuvânt a întărit de jur împrejur cu zid slab de nisip marea cea atât de groaznică prin furiile ei, marea cea cu atâtea valuri. De ce te minunezi, dar, dacă Cel ce prin cuvânt a întărit cerul, a întemeiat pământul, a îngrădit marea, dacă El, tot prin acest cuvânt, a întărit Biserica, mai de preț ca cerul, pământul şi marea?" (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 315)

„Câți împărați şi tirani s-au bătut cu Biserica lui Hristos? Şi câți s-au bătut cu dânsa, toți au pierit, iar ea s-a suit mai sus decât cerurile. Atâta înălțime şi mărire are Biserica lui Hristos, cât bătându-se de alții, pururea biruieşte, viclenindu-se se adaugă, batjocorită fiind mai luminată se arată." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 12)

„Nimic nu este ca Biserica, nu-mi aminti zidurile şi armele; zidurile le distrug vremurile. Biserica adevărat nimic n-o poate distruge. Zidurile le doboară barbarii. Biserica nici diavolii n-o pot birui. Aşa este măreția Bisericii, cerurile le întrece.

Numără câți tirani s-au îndreptat împotriva ei ca s-o distrugă: câte mase de persecuții s-au îndreptat împotriva ei: Augustus Tiberiu, Gaius, Nero, Vespasian, şi după ei toți până la fericitul Constantin împăratul. Pe toți aceia, alții mici, alții tari, Biserica i-a învins. Cu cât s-a făcut mai mare Corul martirilor ei, cu atât i-a rămas Bisericii un tezaur mai nemuritor.

Când pacea era dată în afară, Biserica suferă asalturi mai dureroase şi mai grozave lupte interioare, trădări, schisme. *Trebuie să fie erezii*. Pentru ce? Înainte de toate pentru a demonstra în cursul tuturor veacurilor, neslăbirea Bisericii." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 124)

„De fiecare dată când a fost persecutată Biserica, persecutorii învinşi au fost aduşi în mod providențial să mărturisească slăbiciunea lor şi victoria divinului persecutat." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 340)

BISERICA (ierarhia bisericească)

„În Biserica lui Iisus Hristos sunt capi şi există poporul. Există o ierarhie de puteri şi sunt subiecte care sunt subordonate acesteia. Vedeţi trupul omenesc. Capul domină şi răspândeşte în restul membrelor influenţa vieţii mişcării. Capul de este luat, totul se distruge şi moare. În acest cap găsim funcţii eminente, şi pentru a vorbi aşa, capi şi demnitari: aceştia sunt ochii, urechile, limba, însărcinate cu serviciile cele mai înalte, misiunile cel mai vitale.

Sub această ierarhie de puteri, membrele inferioare, mâinile, picioarele, ceilalţi slujitori subalterni, împlinesc ascultând de cap, smeritele lor slujiri, însă destul de preţioase şi slujiri necesare.

Varietatea membrelor nu este în corpul omenesc şi în Biserică nicidecum opusă unităţii, ci dimpotrivă o menţin şi o folosesc. Capii ca subiecţi mai mari, ca simpli preoţi, laicii ca şi preoţii, nu au toţi decât un scop, un drum, un bine suprem, un destin unic şi aşteptând aici jos bunuri spirituale egale.

Din ceea ce precedă noi trebuie să scoatem concluzia că Biserica ortodoxă este o societate. Ea are în sfârşit cele trei elemente şi ea împlineşte cele trei condiţii esenţiale. Ea este mulţimea. Ea se compune dintr-un număr infinit de membre pe care ea le recrutează în cursul veacurilor din toate părţile lumii. Ea este unitatea. Membrele ei diferite nu au toate decât aceeaşi credinţă, aceeaşi sfinţire, un acelaşi destin veşnic. Este o familie reunită în casa părintească, trăind din acelaşi patrimoniu, trebuind să ia parte la aceeaşi moştenire. Ea este autoritate. Dumnezeu nu le-a lăsat pe membre să trăiască şi să acţioneze separat şi după placul lor. Şefii conduc poporul; episcopii şi preoţii sub autoritatea Patriarhului, conduc împărăţia lui Iisus Hristos.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 116-117)

BISERICA (mântuirea omului în Biserică)

„Să nu stai departe de Biserică, pentru că nimeni nu este mai puternic decât aceasta. Nădejdea, mântuirea şi scăparea ta este Biserica. Aceasta este mai înaltă decât cerurile şi mai lată decât pământul. Niciodată nu îmbătrâneşte, ci întotdeauna se află în plină glorie.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 35)

„După cum corabia (lui Noe – n.n.) mântuia în mijlocul mării pe cei ce erau înlăuntru, tot aşa şi Biserica mântuieşte pe cei rătăciţi. Dar corabia numai i-a mântuit, pe când Biserica face cu mult mai mult. Iată ce vreau să spun: corabia a luat necuvântătoare şi a mântuit necuvântătoare; Biserica a luat oameni necuvântători, şi nu numai că i-a mântuit, ci i-a şi schimbat; corabia a luat un corb şi a dat drumul tot unui corb; corb ia şi Biserica, dar îi drumul porumbiță; ia lup, şi-i dă drumul oaie. Dacă intră în Biserică un om hrăpăreț şi zgârcit şi aude cuvintele dumnezeieşti ale învățăturii, îşi schimbă gândul şi se face oaie în loc de lup, că lupul răpeşte şi pe cele străine, pe când oaia îşi dă şi lâna ei." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 140)

„Nici o imagine nu redă mai bine rolul, binefacerile, mântuirea prin Biserica universală ortodoxă ca şi Corabia plutind pe apele din sânul pierzării universale (potopul). Apele mari au invadat totul, necazul şi moartea planează peste o lume vinovată; o singură scăpare rămâne, o unică mântuire celor care nu vor să piară: să intre în corabia protectoare. Toți care nu sunt cuprinşi în ea sunt pierduți fără de nădejde. Cine conducea corabia? Cine o susținea în mijlocul furtunilor îngrozitoare? Cine o împiedica să se scufunde în adâncurile mari ale apelor? Capul văzut era Noe; capul adevărat, cu toate că nevăzut, era Dumnezeu. Când corabia se odihnea pe vârful munților, porumbița este trimisă. Porumbița este Duhul Sfânt mângâietor, arvuna eliberării şi a mântuirii. Ramura de măslin este pacea prin Biserică, este bogăția harului, este plenitudinea darurilor cereşti. Corbul este trimis, răul, păcatul urât, erezia, necredința, se separă de Biserică; porumbița singură îi va rămâne fidelă." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 126)

„Corabia mântuirii ne salvează din apele pierzării, ea ne înalță mai presus de furtunile mâniei dumnezeieşti. Noi ne refugiem în ea; în ea şi prin ea vom fi mântuiți." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 127)

BISERICA (altarul)

„Altarul pe care este jertfită această jertfă divină, este cu adevărat minunat (Fac., 2, 10). Din paradis ieşea un râu care se împărțea din toate părțile în fluvii de apă sensibilă; de la această masă curge un râu care răspândeşte fluvii de apă duhovnicească." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 4, p. 223)

BISERICA (catapeteasma)

„Dar că şi catapeteasma templului despărţea Sfânta Sfintelor de Sfintele cele din afară, chiar după cum cerul desparte pe cele de deasupra ale lui de toate acestea de la noi, ascultă cum o lasă şi pe aceasta să se înţeleagă numind cerul catapeteasmă. Când a vorbit despre nădejde, că o avem ca pe o ancoră tare şi neclintită a sufletului, a adăugat: *Care intră în cele dinăuntru ale catapetesmei, unde înaintemergător pentru noi a intrat Iisus, mai presus de cer* (Evr., 6, 19-20). Ai văzut că a numit catapeteasma cer?” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puţini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 13-14)

BISERICA (frecventarea bisericii)

„Văzându-vă, iubiţilor, că veniţi la Biserică în fiecare zi cu tragere de inimă, mă bucur nespus şi nu încetez a slăvi pe iubitorul de oameni Dumnezeu pentru sporul vostru cel duhovnicesc. După cum foamea este semn al bunei stări trupeşti, tot aşa şi râvna de auzirea cuvintelor dumnezeieşti este dovada cea mai mare a sănătăţii voastre sufleteşti.” (*Omilii la Facere,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 56)

„Dacă venim la biserică în fiecare zi, dacă ascultăm necontenit predica, dacă auzim atâtea învăţături şi avem şi ajutorul postului, dar nu biruim aceste patimi şi celelalte care ni se nasc în suflet, apoi ce iertare mai avem, ce cuvânt de apărare ne mai rămâne? Spune-mi, te rog, dacă ai vedea pe fiul tău că se duce în fiecare zi la şcoală, dar că n-a învăţat nimic acolo, cu toată vremea scursă, ai rămâne, oare, nepăsător? N-ai bate, oare, copilul şi nu l-ai ocărî pe învăţător? Dar apoi, dacă ai afla că învăţătorul a făcut totul, că n-a lăsat nimic la o parte, ci că de vină e lenea copilului, nu ţi-ai muta, oare, toată supărarea pe copil şi ai lăsa în pace pe învăţător? Şi este drept ca şi cu voi să se întâmple la fel”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 131-132)

„De altfel chiar venirea voastră la biserică, într-un număr atât de mare, este o dovadă a sănătăţii sufletului vostru. După cum foamea este un semn de sănătate trupească, tot aşa şi dorul de cuvintele dumnezeieşti este cel mai mare semn de sănătate sufletească”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 166)

„… vă rog, mă cuceresc, v-o cer să nu fie fără de folos venirea noastră la biserică! Ascultării cuvintelor să-i urmeze fapta, pentru că, ajutați de îndrăznirea conştiinței noastre şi hrăniți de aici de pe pământ cu bune nădejdi, să putem străbate cu uşurință oceanul greutăților acestei vieți, să ajungem la limanul iubirii de oameni a lui Dumnezeu şi să dobândim acele bunătăți nespuse, făgăduite de Domnul celor ce-L iubesc pe El". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 220)

„Nimeni din cei ce vin la biserică să nu târască cu el grijile lumeşti, pentru ca atunci când se întoarce acasă să ia cu el răsplata vrednică de ostenenile sale". (*Omilii la Facere,* omilia XXX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 381)

„Care dintre voi cei de față, care ați fost încărcați cu atâtea binefaceri, ați făcut o cale atâta de lungă de dragul lui Hristos, ca barbarii aceia (magii de la Răsărit), dar mai bine spus, mai filozofi decât filozofii? Dar pentru ce vorbesc de cale lungă? Multe femei de ale noastre sunt atât de trândave încât nu merg nici o uliță ca să vadă pe Hristos în ieslea cea duhovnicească, dacă nu sunt purtate de catâri! Alții, deşi pot merge pe picioarele lor, totuşi în loc să vină la biserică preferă afacerile şi teatrele. Barbarii aceia înainte de a-L vedea, au făcut atâta cale de dragul lui Hristos; tu, însă, nici după ce L-ai văzut n-ai râvna lor, ci-L laşi pe Hristos". (*Omilii la Matei,* omilia VII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 97)

„Şi uită-te unde L-a dus Duhul! Nu L-a dus în oraş sau în piață, ci în pustie, pentru că Duhul voia ca diavolul să-L ispitească pe Iisus nu numai prin foame, ci voia ca şi pustietatea locului să-i dea diavolului prilej de ispită. Că atunci mai cu seamă ne atacă diavolul când ne vede singuri, cu noi înşine. Aşa a ispitit-o pe femeie la început, când era singură şi nu era cu ea bărbatul. Dimpotrivă, când diavolul vede că suntem cu alții şi adunați mai mulți la un loc nu are atâta cutezanță şi nici nu ne atacă. Mai cu seamă pentru aceasta trebuie să venim cât mai des la biserică, ca să nu fim prinşi uşor de diavol". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 154)

„*Şi în legea Lui să umble ziua şi noaptea*. După cum mai sus a zis *totdeauna*, aşa şi aici *ziua şi noaptea*. Pentru aceea mie mi-e ruşine de cei ce de-abia o singură dată în curgerea anului se văd la biserică. Căci în adevăr, ce iertare vei putea avea dacă, poruncindu-ți-se a umbla ziua şi noaptea în legea Lui, nu cum s-ar întâmpla, ci stăruind necontenit în citirea ei, adică cugetând,

şi tu nu faci aceasta nici cea mai mica parte a vieţii tale?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 26-27)

„*Bărbatul este cap femeii*” (Efes., 5, 23); femeia este un ajutor al bărbatului. Capul să nu îndrăznească să păşească pragurile acestea sfinte fără trup, dar nici trupul să nu se arate fără cap! Să intre aici omul în întregime, având şi copiii cu el! Dacă este un lucru plăcut să vezi un pom din a cărui rădăcină se înalţă un pom tânăr, apoi cu mult mai plăcut este, mai plăcut chiar decât orice măslin, să vezi că omul are lângă el în biserică, din rădăcina lui, copilul, ca un pom tânăr. Dar nu-i doar un lucru plăcut! E şi aducător de câştig. Căci, după cum am spus, mare este plata celor care vin la biserică”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 179)

„Nu m-aţi părăsit nici o singură duminică, ci v-aţi lăsat toate treburile şi aţi venit la biserică. Aceasta-i cea mai mare laudă a oraşului nostru, nu că are mulţime mare de oameni şi suburbii, nici că are săli strălucitoare de oaspete şi case cu acoperişuri de aur, ci că are locuitori râvnitori şi cu mintea trează.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a treia, pp. 43-44)

„Dar ce piedică te face să nu vii la biserică? Îmi vei spune negreşit că sărăcia te împiedică să vii la această frumoasă adunare. Dar scuza asta nu-i binecuvântată. Săptămâna are şapte zile; pe aceste şapte zile Dumnezeu le-a împărţit cu noi şi n-a luat El mai multe. Iar nouă ne-a dat mai puţine, sau, mai bine spus, nici nu le-a împărţit pe jumătate, n-a luat El trei şi nouă ne-a dat trei, ci ţie ţi-a dat şase, iar Lui I-a rămas una. Dar nici în această zi nu vrei să te desparţi de grijile lumeşti. Deci şi tu, cu această zi faci ceea ce fac jefuitorii de lucruri sfinte: Îi furi această zi sfântă, rânduită pentru ascultarea cuvintelor duhovniceşti, şi o petreci în griji lumeşti. Dar pentru ce vorbesc de ziua întreagă? Fă şi tu cu ceasurile acestei zile ce a făcut văduva aceea cu milostenia. A aruncat doi bănuţi în cutia templului şi a tras asupra ei bunăvoinţa lui Dumnezeu (Marcu 12, 42-44). Fă şi tu aşa! Dă-i lui Dumnezeu două ceasuri din zi şi vei aduna în casa ta câştigul a mii de zile. Iar dacă vrei, ia aminte, să nu pierzi cumva ostenelile unor ani întregi, pentru că n-ai voit să te desparţi o mică parte din zi de câştigurile cele lumeşti. Dumnezeu obişnuieşte, când e dispreţuit, să risipească averile adunate, aşa precum le spunea şi iudeilor, ameninţându-i când nu aveau grijă de templu: *Le-aţi adus pe acestea în casele voastre şi le-am suflat, zice Domnul* (Agheu 1, 9).

Spune-mi, te rog, ce vom putea să învăţăm, din cele de trebuinţă, dacă tu vii la biserică o dată sau de două ori pe an? Ce vom putea să te învăţăm despre suflet, despre trup, despre nemurire, despre Împărăţia cerurilor, despre pedeapsă, despre iad, despre îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, despre iertare, despre pocăinţă, despre botez, despre iertarea păcatelor, despre lumea de sus, despre lumea dracilor, despre lumea de jos, despre firea omenească, despre îngeri, despre răutatea dracilor, despre uneltirile diavolului, despre purtarea în viaţă, despre dogme, despre dreapta credinţă, despre ereziile cele stricătoare de suflet? Pe acestea, şi mai mult decât acestea, trebuie să le ştie creştinul ca să poată da răspuns celor ce-l întreabă. Dar voi nu puteţi şti nici cea mai mică parte din aceste învăţături, pentru că, dacă veniţi la biserică o dată pe an, şi atunci fără luare-aminte, veniţi pentru obiceiul sărbătorii, şi nu pentru evlavia sufletului. Ce bine ar fi dacă aţi învăţa temeinic toate aceste învăţături numai dintr-o singură venire la biserică! Dar asta nu-i cu putinţă!" (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 34-35)

„Astăzi este adunare şi de îngeri şi de mucenici. Iar dacă vrei să vezi şi pe mucenici şi pe îngeri, deschide ochii credinţei şi vei vedea priveliştea aceea. Că dacă văzduhul este plin de îngeri, apoi cu mult mai mult biserica." (*Cuvânt la Înălţarea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 158)

„Cine ar putea suferi în tăcere trândăvia asta atât de mare a lor, cine ar putea să le dea iertare şi cuvânt de apărare, când ei, după ce au văzut atâta vreme pe maica lor, după ce s-au bucurat de frumuseţile ei, s-au depărtat de ea şi n-au mai vrut să se mai întoarcă iarăşi, a doua oară, nici n-au urmat porumbiţei lui Noe, ci corbului? Şi au făcut asta când încă mai este potop şi furtună, când încă învălurarea se înalţă tot mai cumplit pe fiece zi şi când această corabie sfântă stă în mijloc şi îi cheamă pe toţi, îi atrage la sine şi dă multă linişte celor ce-şi caută scăparea în ea. Corabia asta nu alungă iureşul apelor şi al valurilor, ci alungă necontenitele întărâtări ale patimilor celor păcătoase, stinge invidia, potoleşte îngâmfarea; nici bogatul nu va putea aici să dispreţuiască pe sărac, căci aude din dumnezeieştile Scripturi că: *Tot trupul, iarbă, şi toată slava omului ca floarea ierbii* (Isaia 40, 7) dar nici săracul nu va fi stăpânit de invidie când vede pe altul îmbogăţindu-se." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 286)

„Ei bine, ce adunare de lume e mai plăcută ca asta de aici? Ce e mai plăcut decât petrecerea aceasta duhovnicească, decât adunarea fraților?” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 485)

,,Cine poate suferi o împuținare ca aceasta? O dată pe săptămână ne strângem aici şi nici măcar în această zi nu suferim să trecem cu vederea grijile lumeşti. Dacă cineva îi întreabă de acestea, îndată pun înainte sărăcia şi necesitatea hranei. Şi zicând că nu au timp, îşi urzesc o [falsă] dezvinovățire [care de fapt este pentru ei] mai cumplită decât orice osândă. Căci ce este mai rău decât această osândă: să ni se pară orice altceva mai important şi mai necesar decât lucrurile lui Dumnezeu. Gândiți-vă la grozăvie: dezvinovățirea devine osândă!” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* pp. 58-59)

„De asemenea, trebuie să participăm la toate slujbele din biserică, dacă este cu putință. *Dar am atâtea griji și probleme!*, îmi vei spune. Tocmai de aceea să vii ia biserică, pentru ca prin prezența ta acolo să atragi asupră-ți bunăvoința lui Dumnezeu, în felul acesta, vei afla ajutor în problemele tale, iar demonii şi oamenii cei răi nu te vor putea birui. Participând la Sfânta Liturghie şi la celelalte slujbe, vei dobândi de la Dumnezeu armele Sale, pentru ca nimeni să nu-ți mai poată face nici un rău.

Şi nu-mi spune că fiind ocupat în continuu cu problemele vieții de zi cu zi, nu poți alerga mereu la biserică să te rogi. Să zicem că nu poți să te duci la biserică, însă oriunde te-ai afla, nimic nu te împiedică să ridici în sufletul tău jertfelnic Domnului. Nu te împiedică nici locul, nici ora. Şi chiar dacă nu îngenunchez, nu plângi şi nu-ți ridici mâinile spre cer, rugăciunea va fi desăvârşită dacă gândul tău este îndreptat cu totul spre Dumnezeu. Dacă nu poți merge la biserică, atunci când mergi pe drum, când te afli la piață, când călătoreşti pe mare, când eşti la lucrul tău, când pregăteşti de mâncare, când cultivi pământul sau orice altă treabă faci, roagă-te cu stăruință şi neîmprăştiere a cugetului. Lui Dumnezeu nu îi pasă de locul unde suntem. Ajunge ca inima să fie lipită de rugăciune şi gândul să fie curat. Uite, Sfântul Apostol Pavel s-a rugat nu în biserică, stând în picioare sau în genunchi, ci în închisoare, întins pe spate, pentru că picioarele sale erau strânse în butuci. Dar fiindcă s-a rugat din toată inima, temeliile temniței s-au zguduit, legăturile s-au desfăcut, iar

temnicerul a crezut în Dumnezeul cel adevărat, botezându-se cu întreaga sa familie (Fapte 16, 25-35).

Iezechia, care era bolnav, nu s-a rugat nici el în picioare sau în genunchi, ci întins în pat. S-a rugat ca Dumnezeu să-i dăruiască vindecarea, după ce fusese înştiinţat prin proorocul Isaia că avea să moară. Dar iată că prin curăţia rugăciunii sale, el a reuşit să schimbe hotărârea lui Dumnezeu (4 Regi 20, 1-6). De asemenea, tâlharul s-a rugat pe cruce şi a dobândit astfel raiul (Luca 23, 42-43). Daniel s-a rugat din groapa cu fiare sălbatice (Dan., 6, 16), iar lona din burta balenei (Iona 2, 1-2). Rugându-se din toată inima lor, toţi aceştia au fost ajutaţi de Dumnezeu, Care i-a izbăvit din nenorocirea în care se aflau." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 194-195)

„O dată pe săptămână ne adunăm aici şi nici în ziua aceasta ei nu voiesc să treacă cu vederea grijile vieţii acesteia. De-i vor învinovăţi şi mustra cineva, îndată pun înainte sărăcia, nevoia agonisirii hranei de nevoie şi alte treburi care îi silesc, aflând cu mintea lor îndreptări, care sunt mai rele decât orice dojană. Că ce poate fi mai rău decât această îndreptăţire? Şi cărui lucru de nevoie trebuie să-i dăm mai multă silinţă decât lucrurilor lui Dumnezeu?" (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 146)

,,Nimic să nu fie mai de cinste pentru voi decât a intra în biserică." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 42)

„Astăzi puţini fraţi au venit la biserica noastră. Oare care să fie pricina de s-au oprit şi noi săvârşim pomenirea mucenicilor şi nimeni n-a venit către noi? De nu cumva depărtarea căii i-a pus pe dânşii în atâta lenevie şi pregetare? Dar nici aceasta nu i-a oprit să vină, ci pentru că n-au dragostea călduroasă către Dumnezeu şi către ai Lui sfinţi. Că în ce chip pe cel ce este sârguitor şi treaz în voinţă nici un lucru nu poate să-l oprească, aşa şi pe cel leneş şi şovăitor toate pot să-l oprească. Mucenicii şi-au vărsat sângele pentru adevăr, şi care este Adevărul? Hristos, şi tu puţina cale n-ai putut să nu o socoţi? Acelora li s-au tăiat capetele pentru Hristos, Hristos pentru tine a murit şi tu pentru Dânsul şovăieşti." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 9)

„Dar ce zice cel fără de minte? Păcătos sunt şi nu pot să vin la biserică! Şi de vreme ce eşti păcătos, vino la biserică, să te facă drept. Cine şi care dintre oameni este fără de păcate?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 9)

„O, câtă bucurie sufletească! O, câtă veselie! O, câtă slavă lui Dumnezeu şi cât folos sufletesc ar fi de am vedea în toate zilele biserica plină de creştini, cu adevărat multă bucurie am avea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 80)

BISERICA (frecventarea bisericii - folosul)

„ … să vină cu tot dragul la Biserică, pentru ca, luând învățătură de aici să poată sta cu vitejie împotriva uneltirilor diavolului.” (*Omilii la Facere,* omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 118)

„Intră aici în biserică un om sugrumat de necazuri şi de împrejurări vitrege; tristețea îi înăbuşă sufletul; dar intrând aici, aude îndată pe profet zicând: *Pentru ce eşti mâhnit, suflete al meu, şi pentru ce te turburi? Nădăjduieşte în Dumnezeu, că-L voi lăuda pe El. Mântuirea feței mele, Tu eşti, Dumnezeul meu* (Ps., 41, 6-7), capătă îndestulătoare mângâiere şi pleacă de aici cu toată tristețea alungată din sufletul lui. Un altul este strivit de cea mai neagră sărăcie şi se turbură văzând că altora le curge în valuri bogăția, că se mândresc şi sunt înconjurați de mare lux. Aude şi acesta pe profet zicând: *Aruncă spre Domnul grija ta şi El te va hrăni* (Ps., 54, 25); şi iarăşi: *Să nu te temi când se îmbogățeşte omul sau când se înmulțeşte slava casei lui, că la moarte nu va lua toate* (Ps., 48, 17-18). Un altul iarăşi este duşmănit şi calomniat; i se pare viața un chin şi nu poate găsi nicăieri ajutor omenesc. Şi pe acesta îl învață fericitul profet ca, în nişte împrejurări ca acestea, să nu dea fuga la ajutor omenesc, că aude şi el spunându-i-se: *Ei mă cleveteau, iar eu mă rugam* (Ps., 108, 3). Ai văzut unde caută ajutorul? *Ceilalți, spune unul ca acesta, urzesc viclenii, calomnii şi curse; dar eu alerg la zidul cel nebiruit, la ancora cea tare, la limanul cel neînviforat, la rugăciune, care îmi face lesnicioase şi uşoare pe toate cele grele*. Un altul este iarăşi nesocotit şi dispreţuit de oamenii care-l cinsteau mai înainte; este părăsit de prieteni şi asta îi turbură şi-i zdruncină mai cu seamă cugetul. Dar şi acestea, dacă vrea, va auzi, venind aici, pe fericitul profet zicând: *Prietenii mei şi vecinii mei în preajma mea s-au apropiat şi au stătut şi cei de aproape ai mei departe au stătut; şi se sileau cei ce căutau sufletul meu; şi*

cei ce căutau mie rele grăiau deşertăciuni şi vicleşuguri toată ziua cugetau (Ps., 37, 11-13)". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 363)

„Nu pentru aceasta venim la Biserică în fiecare zi, numai ca să ne întâlnim unii cu alții şi apoi ca să ne despărțim, ci ca fiecare să învățăm ceva folositor, ca să plecăm acasă după ce am primit doctoria pentru patima care ne supără. N-ar fi, oare, una din cele mai mari prostii, ca noi să cerem în fiecare zi copiilor noştri, care se duc la şcoală, să ne spună ce-au mai învățat şi nici nu ne gândim să-i lăsăm să se ducă fără folos şi degeaba la şcoală, dacă nu vedem că au vreun câştig, iar noi, oameni în toată firea, care venim la această şcoală duhovnicească, să nu fim măcar la fel de silitori ca şi copiii noştri, mai ales când câştigul priveşte mântuirea sufletului nostru? Aşadar, vă rog, ca fiecare din noi să cerceteze în fiecare zi ce a câştigat din predica de azi, ce a câştigat din predica de ieri, ca să nu părem că am venit aici în zadar şi fără de folos. Eu n-am nici o vină dacă veniți în zadar aici; mi-am făcut datoria şi n-am lăsat nimic din ce puteam să fac; dar voi dacă vă supărați de cele ce spun, dacă nu sunteți cu mare luare aminte, dacă nu vreți să vă folosiți de pe urma cuvintelor mele, veți fi pricina unei mari osânde!" (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Şi la acest sobor luăm parte nu doar noi, ci şi Prorocii cu Apostolii dimpreună şi - lucrul cel mai mare dintre toate - însuşi Stăpânul tuturor Iisus, stă în mijlocul nostru, că El însuşi a zis: *Unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt, în mijlocul lor* (Mt., 18, 20); iar dacă unde sunt doi sau trei adunați El în mijlocul lor este, cu mult mai mult acolo unde atâția bărbați, atâtea femei, atâția Părinți, şi Apostoli, şi Prooroci sunt în mijloc, de față." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 77)

„Dacă cineva intră în chioşcul unei parfumerii şi se opreşte puțin, chiar în ciuda lui, el va simți binele, va răspândi un parfum dulce şi plăcut; cu atât mai mult va răspândi această mireasmă bună cel care vine la Biserică. Căci, precum din lene se naşte lene, la el din muncă se naşte forța şi tăria sufletului. Chiar dacă ați fi încărcați cu o mulțime de păcate, ați fi necurați, nu vă depărtați pentru aceea de sfânta noastră Biserică.

Şi la ce, veți zice voi îmi va folosi mie să stau aici, dacă nu mă folosesc de ceea ce se învață aici? Vai! Dacă vă recunoaşteți păcătoşi, dacă vă numiți nefericiți, acela nu este un câştig prea mic, aceasta nu este o frică rău plasată, nu este o frică inutilă; dacă numai veți geme că nu practicați ceea ce ați auzit, va veni o zi când veți practica. Căci este imposibil ca cel ce

vorbeşte cu Dumnezeu şi stă de vorbă cu El şi-L ascultă, să nu aibă ceva folositor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, p. 261)

„Voi vedeţi că iubirea îşi arată puterea ei şi virtutea în rugăciuni, în participarea la Sfintele Taine şi în predici. Ea este izvorul tuturor bunurilor; dacă ne ataşăm de ea cu zel şi cu înfocare, ne vom purta bine în viaţa aceasta şi vom obţine împărăţia care ne este făgăduită.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Venirea ta cu trupul aici măreşte turma credincioşilor, dă fraţilor mult curaj şi tragere de inimă, iar pe duşmanii credinţei îi acoperă de ruşine. Dacă păşeşte cineva în pridvoarele acestea sfinte şi vede aici, în biserică, puţină lume adunată, i se stinge şi bruma de tragere de inimă ce-o mai are; se răceşte, şovăie, ajunge mai trândav şi pleacă; şi aşa încetul cu încetul, toată lumea din biserică ajunge mai nepăsătoare şi mai trândavă. Dar dacă lumea aleargă la biserică, dacă se grăbeşte, dacă se scurge din toate părţile, atunci râvna celorlalţi ajunge temei de râvnă chiar pentru omul nespus de leneş şi de lăsător.

Dacă freci mereu piatră de piatră, produci scântei; şi ce-i mai rece ca piatra şi mai fierbinte ca focul? Cu toate acestea, frecarea necontenită a pietrei de piatră a învins răceala pietrei. Dacă se întâmplă aşa cu piatra, apoi cu mult mai mult se va întâmpla astfel cu sufletele, când se întâlnesc între ele şi se încălzesc de focul Duhului. N-aţi auzit că pe vremea străbunicilor noştri toţi credincioşii erau numai o sută douăzeci, dar, mai bine spus, înainte de cei o sută douăzeci, numai doisprezece, şi nici aceştia n-au rămas toţi, ci unul din ei a pierit, Iuda, şi au fost de toţi unsprezece? Cu toate acestea, din cei unsprezece s-au făcut o sută douăzeci, din cei o sută douăzeci, trei mii, apoi cinci mii, apoi au umplut lumea toată de cunoştinţa lui Dumnezeu. Pricina acestei creşteri este că niciodată nu lipseau de la slujbele bisericeşti, ci erau totdeauna unii cu alţii, stând toată ziua în biserică şi fiind cu luare-aminte la rugăciuni şi la citirile din Scripturi. De aceea au aprins focul acesta mare, de aceea niciodată nu s-au moleşit, ci au atras la ei lumea întreagă”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 177-78)

„Să alergăm aici la fiecare slujbă bisericească, la fiecare sfântă Liturghie. De te arde pofta, vei putea-o stinge cu uşurinţă numai la vederea acestui locaş. De te mânii iute, vei adormi fiara cu înlesnire. De te asaltează o altă patimă, vei putea potoli tot viforul, vei face vreme senină în sufletul

tău şi vei aduce peste el pace deplină". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 179)

„Ceea ce vă rugasem mai înainte vă rog şi acum, şi nu voi înceta să vă rog: Nimic nu te ajută atât la viețuire şi la cugetare ca venirea aici, ca venirea la biserică. După cum un pământ ințelenit, pentru că n-are pe nimeni care să-l îngrijească şi să-l ude, e plin de spini şi de ciulini, pe când pământul care se bucură de mâinile pligarilor înverzeşte, înfrunzeşte şi ajunge încărcat tare de rod, tot aşa şi sufletul; sufletul care se bucură stropirea cuvintelor celor dumnezeieşti înverzeşte, şi e încărcat tare de rodul duhului, pe când sufletul care trăieşte în uscăciune, în nepăsare şi în lipsă de o stropire ca aceasta, (acela) se pustieşte, se sălbăticeşte, scoate mulți spini, păcatele. Iar unde sunt spini, acolo-s balauri, şerpi, scorpioni şi toată puterea diavolului.

Venirea şi şederea aici în biserică este temeiul tuturor bunătăților. Când pleacă de aici, bărbatul pare soției sale mai cinstit, iar femeia, bărbatului, mai dorită". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 193)

„Dacă eşti păcătos, intră în biserică pentru a-ți mărturisi păcatele! Dacă eşti drept, intră ca să nu-ți pierzi dreptatea! Pentru amândouă, biserica este port." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 63)

„Când un om cade, fiind cuprins şi doborât de păcat, când îl mustră conştiința, amintindu-şi necontenit păcatul, când este sufocat de tăria tristeții, când arde în fiecare zi şi nu găseşte nici o mângâiere, deşi îl mângâie mulți, atunci, dacă intră în biserică, pe nesimțite se mângâie şi pleacă liniştit, auzind că mulți sfinți au căzut şi s-au ridicat şi au ajuns din nou la cinstea de mai înainte. Ne ruşinăm de multe ori să spunem oamenilor păcatele noastre; dar chiar dacă le-am spune, mângâierea lor nu ne e de mare folos; dar când ne mângâie Dumnezeu şi ne atinge inima, atunci e izgonită iute toată tristețea adusă de satana." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, pp. 63-64)

„Aici, în biserică, mânia nu te necăjeşte, pofta nu te arde, invidia nu te roade, deznădejdea nu te bântuie, dragostea de slavă deşartă nu-ți strică sufletul. Biserica potoleşte toate aceste fiare. Cuvintele Dumnezeieştilor Scripturi intră ca nişte descântece dumnezeieşti în suflet prin urechi şi adorm toate aceste patimi necugetate. Cât de fericiți sunt, dar, oamenii că pot să aibă parte de o atât de mare filosofie, dar nu vin des la mama obştească a tuturor, la Biserică! Poți, oare, să-mi spui, care îndeletnicire e de mai mare

trebuință decât asta? Care întâlnire e mai folositoare?" (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 33-34)

„Aici se vinde şi se cumpără predicarea cuvintelor dumnezeieşti, rugăciunile părinților, binecuvântările preoților, înțelegerea, pacea, unirea. Duhovniceşti sunt darurile, duhovnicesc e şi prețul." (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 143)

„La nunți, după cele şapte zile, cămările de nuntă se închid; însă aici, în această cămară sfântă, de vrei, poți rămâne totdeauna. Mai mult, la nunți, după întâia sau chiar a doua lună, mireasa nu-i mai e aşa de dragă mirelui; aici nu e aşa, ci, cu cât trece timpul, cu atât dragostea Mirelui e mai înflăcărată, cu atât îmbrățişările sunt mai neprefăcute, cu atât împreună – viețuirea e mai duhovnicească, numai dacă ducem o viață curată, dacă suntem treji. Iarăşi, prefacere se petrece şi cu trupurile mirilor. După tinerețe vine bătrânețea. Aici însă în aceste cămări sfinte, după bătrânețe vine tinerețea. Iar dacă vrem, tinerețea aceasta nu are niciodată sfârşit. Mare e harul, dar va fi mai mare dacă vrem." (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 147)

„După cum un împărat dă ordin ca oştirile lui să se aşeze în fiecare oraş, pentru ca nu cumva barbarii să pornească cu război împotriva oraşelor, tot aşa şi Dumnezeu, pentru că şi în văzduhul acesta sunt draci sălbateci şi barbari, duşmani ai păcii, care pornesc totdeauna cu război, de aceea Dumnezeu a pus împotriva lor oştirile îngerilor, ca să-i doboare de îndată ce se arată înaintea lor şi să ne aducă totdeauna pacea. Şi ca să vezi că sunt îngeri de pace, ascultă pe diaconi care spun totdeauna când se roagă: *Pe îngerul păcii rugați-l*. Vezi că sunt de față şi îngerii şi mucenicii? Pot fi oameni mai nenorociți decât cei ce lipsesc azi de la slujbă? Pot fi oameni mai fericiți ca noi, care am venit la slujbă şi ne bucurăm de praznicul acesta-?" (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 159)

„Iubite, nu trândăvi! Stai cât mai mult aici în biserică! Te supară tristețea? Aici e alungată! Te supără grijile lumeşti? Aici sunt izgonite! Te supără patimile cele păcătoase? Aici se sting! Din piață, de la teatre şi de la celelalte adunări lumeşti ducem acasă, când ne înapoiem, multe griji, multe supărări, multe boli sufleteşti. Dar dacă stai necontenit în

biserică, vei lepăda negreşit şi păcatele pe care le-ai luat din afară. Dacă însă fugi şi te depărtezi, pierzi fără doar şi poate şi bunătăţile ce le-ai dobândit din dumnezeieştile Scripturi, căci bogăţia aceasta a ta se iroseşte încetul cu încetul din pricina adunărilor şi vorbirilor lumeşti. Vreţi să vedeţi de sunt adevărate spusele mele? Duceţi-vă, după ce plecaţi de aici, să-i vedeţi pe cei ce au lipsit azi de la biserică! Veţi vedea cât de mare e deosebirea dintre bucuria voastră şi tristeţea lor. Nu este atât de frumoasă şi atât de fermecătoare o mireasă ce stă în camera ei de nuntă, cât de frumos şi de slăvit este sufletul care se duce în biserică şi răspândeşte parfumurile cele duhovniceşti. Căci omul care vine aici cu credinţă şi cu dragoste pleacă încărcat de mii şi mii de vistierii; de deschide gura numai, umple îndată pe cei cu care stă de vorbă de toată buna mireasmă şi de bogăţie duhovnicească; de vin peste el mii şi mii de rele, le suferă pe toate cu uşurinţă, căci ia de aici îndestulătoare învăţătură, din dumnezeieştile Scripturi, de răbdare şi filosofie. Şi după cum cel ce stă numai pe stâncă îşi râde de valuri, tot astfel se întâmplă şi cu cel ce ascultă mereu sfintele slujbe, cu cel ce se hrăneşte cu cuvintele dumnezeieşti; aşezându-se ca pe o stâncă a dreptei judecăţi a lucrurilor, nu este stăpânit de nimic din cele omeneşti, căci s-a aşezat pe sineşi mai presus de toată năvala lucrurilor celor lumeşti: pleacă de la biserică, ducând acasă mii şi mii de bunătăţi, nu numai de la predică, ci şi de la rugăciunile de la slujbă, şi de la binecuvântarea arhierească, şi de la adunarea cea de obşte din biserică, şi de la dragostea fraţilor, culegând şi din alte nenumărate locuri mult folos şi multă povaţă sufletească.

Uitaţi-vă câtă binecuvântare veţi dobândi voi astăzi şi câtă pagubă vor avea aceia! Voi veţi pleca luând plata mucenicilor; aceia, pe lângă faptul că vor fi lipsiţi de câştigul acesta, vor mai avea şi o altă pagubă, căci se vor acoperi cu mult gunoi de griji din îndeletnicirile cele nefolositoare. După cum *cel ce primeşte pe profet în nume de profet, plată de profet va primi, iar cel ce primeşte pe drept în nume de drept, plată de drept va primi*, tot astfel şi cel ce primeşte pe mucenic în nume de mucenic, plată de mucenic va primi. Şi porneşti la slujba pomenirii lui, când te împărtăşeşti cu istorisirea luptelor lui pentru credinţă, când te minunezi de cele săvârşite, când râvneşti virtutea lui şi când duci şi la alţii faptele lui de vitejie. Acestea sunt darurile mucenicilor. Aşa primeşte cineva pe aceşti sfinţi, cum i-aţi primit şi voi astăzi.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 287-288)

„Şi tu, dar, de eşti păcătos, nu lipsi de la biserică. Nu lipsi nici dacă eşti drept, ca să-ți sune mereu în ureche cuvintele Scripturii şi să rămâi drept, aducându-ți aminte de împărăția cerurilor şi de bunătățile acelea pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El.” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 558)

,,Dacă tu iei parte la rugăciunea Episcopului, părintele nostru, şi la evlavia obştească, dacă auzi cuvântul lui Dumnezeu, dacă cu chipul acesta dobândeşti ajutorul cerului şi ieşi de aici înarmat cu aceste arme, atunci nici Satana nu te va putea vătăma, nici vreunul dintre oamenii cei înrăutățiți, a căror ocupație este de a jigni şi a cleveti pe alții. Iară dacă tu fără aceste arme te duci de la casa ta la târg, lesne vei putea fi biruit de toți cei ce te pândesc. De aici vine că multe din afacerile noastre, atât private, cât şi publice, nu merg după dorința noastră; de aici vine că noi nu ne îngrijim înainte de toate de suflet şi de duh, ci nesocotim orânduiala, pradă treburilor celor lumeşti. De aici vine că toate merg aşa pe dos şi fără de rânduială, şi domneşte o confuzie aşa de mare.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 128-129)

,,Spune mie, poți tu oare trage din vreo afacere lumească atât de mare folos, pe câtă pagubă îți aduce lipsirea de la Biserică? Este cu neputință de a trage din vreo societate atâta folos, pe cât din această sfântă adunare. Tu gândeşti poate la sala judecății, la casa sfatului, sau la palatul împărătesc. Este adevărat, noi aici în Biserică nu dăm nimănui vrednicii şi dregătorii, comandamente ori alte asemenea; dar noi dăm aici o vrednicie, care este mai mărită decât cea împărătească; de fapt nu noi, ci harul lui Dumnezeu dă aici această vrednicie. Dar care este acea mare vrednicie pe care o primesc cei ce vin aici? Ei se învață a birui patimile cele nebuneşti, a stăpâni poftele cele păcătoase, a învinge mânia, a înăbuşi zavistia şi a subjuga deşertăciunea. Un împărat, care şade pe tronul său împodobit cu coroană, nu este aşa de mărit la care mintea şade pe scaun, domneşte peste patimile cele înjosite şi se împodobeşte cu această putere precum cu o coroană mărită. Spune-mi, ne folosesc oare porfira şi hainele cele pompoase, şi coroana cea înfrumusețată cu pietre scumpe, dacă sufletul este robul patimilor? Ce ne foloseşte nouă a fi liberi şi mari, dacă partea cea mai însemnată a noastră, sufletul, suspină într-o robie înjositoare? Precum nu ne foloseşte nouă nimic, când trupul nostru din afară pare sănătos iară înlăuntru îl ard frigurile, aşa nu ne ajută nouă stăpânirea cea pământească, ba chiar nici tronul cel împărătesc, când înlăuntru sufletul este sfâşiat de poftele cele sălbatice şi duhul este răsturnat

de pe tronul stăpânirii de către patimi, încât se gârboveşte de silnicia lor şi tremură de năpădirile lor. Deci, pentru ca să nu ni se întâmple una ca aceasta, de aceea aleargă la noi Profeții şi Apostolii, din toate părțile, cu Sfintele Scripturi şi cu îndemnurile şi sfătuirile lor domolesc patimile noastre, îmblânzesc sălbăticia poftelor noastre, ajutându-ne a ajunge la o domnie care este mai mărită decât o împărăție. Pentru aceasta am zis eu că cel ce se îndepărtează de la slujirea de Dumnezeu şi se lipseşte de aceste sfătuiri, singur se răneşte pe sine de moarte, vătămându-se însuşi mai mult decât orice altă vătămare ar putea să fie pe pământ. Dimpotrivă, cei ce vin aici trag mai mare folos decât de oriunde de aiurea, precum am arătat în curgerea cuvântării noastre." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 130-131)

,,De eşti, omule, aici, (în biserică) e vreme cu cer senin şi eşti în port. Nu vine logofătul să te tulbure! Nu te tulbură vechilul, nu te supără sluga cu treburi lumeşti! Nimeni nu te necăjeşte! Eşti liniştit, te desfătezi de auzul cuvintelor dumnezeieşti. Nicăieri aici nu-s valuri, nicăieri vifor; dimpotrivă, binecuvântare şi rugăciuni, cuvântare duhovnicească şi mutare la cer. Iar la plecarea de aici, mai iei şi arvuna Împărăției cerurilor. Pentru ce laşi masa bogată de aici şi te muți la lata, plină de povară? Pentru ce laşi portul, pentru ce schimbi vremea bună cu furtuna?" (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică,* (*La începutul Faptelor Apostolilor – I),* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,*p. 301)

,,Eu nu spun: *Nu lucra şapte sau zece zile*!, ci: *Împrumută-mi din zi doar două ceasuri, şi ține pentru tine restul*! Şi nu-mi dați nici atât! Dar, mai bine spus, nu-mi împrumuta mie cele două ceasuri! Împrumută-ți-le ție, ca să primeşti mângâierea rugăciunii Părinților; ca să ieşi de aici plin de binecuvântări, ca să pleci întărit din toate părțile, ca să iei armele cele duhovniceşti şi să ajungi nebiruit, neînfrânt de diavol. Te întreb, este ceva mai plăcut ca şederea în biserică? De-ar trebui să stăm de dimineața până seara, ce sfințenie! Este un loc mai ferit ca acesta, unde-s atâția frați, unde e Duhul Sfânt, unde e în mijloc Iisus şi Tatăl Lui? Ce altă adunare mai poți căuta? Ce alt tribunal? Ce alt sfat? Sunt atâtea bunătăți pe masă, în binecuvântări, în rugăciuni, în familia de aici, şi tu te gândeşti la alte ocupații? Ce iertare mai aveți?" (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 302)

„… a ascultat pe prooroci şi s-a împărtăşit de binecuvântare şi s-a bucurat de învăţătură şi L-a rugat pe Dumnezeu pentru păcatele sale şi şi-a uşurat conştiinţa şi nimic nu-l mai osândeşte.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 60)

„Cine are mai mare dulceaţă decât cel ce a auzit pe Prooroci, cel ce s-a împărtăşit de binecuvântare, cel ce s-a îndulcit de învăţătură, cel ce s-a rugat lui Dumnezeu pentru păcatele sale, uşurându-şi conştiinţa şi nemaicunoscând nici o vină de acest fel întru el?” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 148)

„Nu risipi timpul în adunări nefolositoare şi vătămătoare, ci abateţi drumul către casa lui Dumnezeu, ca şi trupul şi sufletul să primească mult folos.” (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 99)

„Mulţi dintre oameni, cu ce fel de cuvinte se hrănesc, de acelaşi fel şi dau afară. Dacă mergi la teatru şi asculţi cântece desfrânate, întru totul astfel de cuvinte vei grăi către aproapele. Dacă vii la Biserică şi te vei împărtăşi de auziri duhovniceşti, asemenea îţi vor fi şi graiurile. De aceea şi proorocul a zis: *revărsat-a inima mea de cuvânt bun*, arătându-ne hrana mesei de care pururea s-a împărtăşit.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* p. 6)

„Pe cei ce lipsesc azi nu încetez să-i plâng, iar pe cei ce sunt de faţă să-i fericesc, pentru că voi cei prezenţi adunaţi comoară necheltuită şi bogăţie nerisipită şi avuţie nepizmuită şi vă întoarceţi acasă plini de multă veselie.” (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenţi la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuţii*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 71-72)

„Căci numai cei care de drag vin neîncetat la Biserică şi au parte de învăţătura cea duhovnicească şi arată multă grijă pentru mântuirea lor pot să-

şi biruie şi să-şi înfrâneze poftele cele rele şi să priceapă în adâncime cum să lucreze virtutea.” (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenţi la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuţii*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 74)

„Vino la Biserică şi dobândeşte cuvinte bune, risipeşte nelegiuirile tale, curăţă gândul tău, înalţă mintea ta, fă-te om şi înger, lasă firea cea trupească şi ia pana cea uşoară a vieţii, mântuieşte-te pe tine de cele văzute şi te atârnă de cele nevăzute, suie-te la cer, joacă împreună cu îngerii, stai de faţă la Judecata Cea de Sus şi Preaînaltă, lasă fumul şi umbra şi iarba şi păianjenul, că nu ştiu ce nume cuvios voi zice la micşorarea şi simplitatea lucrurilor acestei lumi. Acestea zic şi nu voi înceta a le zice, vino la Biserică şi fii om, ca să nu fie numirea ta mincinoasă că te chemi om.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 16)

....

„De ar cerceta cineva conştiinţa inimilor voastre, adevărat multă linişte ar afla înăuntru, pentru că acum nici mânia, nici pofta trupească nu o supără, nici zavistia nu o topeşte, nici mândria nu o strică, nici deşarta mărire nu o umflă, ci toate aceste fiare sălbatice s-au smerit, pentru că le-a adormit postirea, ascultarea Sfintei Scripturi, care prin auz intrând în inimile fiecăruia din voi cu glas dumnezeiesc, toate patimile trupeşti le-a înfrânat. Deci pentru aceasta câtă nebunie şi nepricepere şi câtă osândă o să ai tu, care nu vrei să vii şi să te apropii de biserică, care ne este dimpreună maica tuturor? Ce plimbare mai bună şi mai de folos decât aceasta vei avea? Ce unire cu oamenii o să afli mai bună?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 80)

....

„De eşti păcătos, aleargă la Biserică ca să-ţi mărturiseşti păcatele şi să iei iertarea. Iar de eşti drept, aleargă şi tu cu smerenie ca să nu cazi din dreptate, că Biserica este liman amândurora.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 147)

„*Ales-am a fi lepădat în casa lui Dumnezeu, decât a locui în locaşurile păcătoşilor* (Ps., 83, 11). N-a spus: *Ales-am să locuiesc în casa lui Dumnezeu*, nici *să stau*, nici *să intru*, ci *ales-am a fi lepădat*. Mi-ar plăcea, spune psalmistul, să fiu rânduit chiar printre cei din urmă! M-aş mulţumi, de-ar fi să stau chiar în pridvoarele ei! Aş socoti cel mai mare dar dacă aş fi numărat chiar printre cei din urmă în casa Dumnezeului meu. Dragostea de Dumnezeu îl face bun al tău pe Stăpânul obştesc! Atât de puternică e

dragostea! Cel care iubeşte nu doreşte doar să-1 vadă pe cel iubit, ci şi casa lui, şi poarta casei lui. Nu numai poarta casei lui, ci şi cărarea şi ulița lui. De vede haina sau încălțămintea iubitului său, socoate că îl are lângă el chiar pe acela pe care-1 iubeşte. Aşa erau profeții. Pentru că nu vedeau pe Dumnezeu, Care-i netrupesc, vedeau casa Lui, şi văzându-I casa, îşi imaginau că-L au în față chiar pe Dumnezeu. *Ales-am a fi lepădat în casa Dumnezeului meu mai mult decât a locui în locaşurile păcătoşilor.* Orice loc, orice locaş, în comparație cu casa lui Dumnezeu, este locaş de păcătoşi, fie el tribunal, fie senat, fie locuință omenească. Chiar de s-ar înălța în ele rugăciuni şi cereri, totuşi trebuie neapărat să fie acolo şi certuri, sfadă, ocări şi sfaturi cu privire la grijile lumeşti. Dar casa aceasta unde stăm noi acum e lipsită de toate acestea. De aceea acelea sunt locaşuri de păcătoşi, iar aceasta, casă a lui Dumnezeu. Şi după cum portul este lipsit de vânturi şi de valuri şi dă adăpost corăbiilor ce ancorează-n el, tot aşa şi casa lui Dumnezeu smulge pe cei ce intră-n ea din grijile lumeşti ca dintr-o furtună şi le dă prilej să stea în linişte şi la adăpost, le dă prilej să asculte cuvintele dumnezeieşti. Locul acesta este temei de virtute, şcoală de înțelepciune. Iar aceasta nu numai atunci când se face slujbă, când se citesc Scripturile, când se rosteşte cuvânt duhovnicesc de învățătură şi când este soborul sfânt al părinților, ci totdeauna, în orice clipă! Calcă-i numai pragul, şi ai lepădat îndată grijile lumeşti. Intră dincolo de prag, şi o boare duhovnicească îți învăluie sufletul. Liniştea de aici te umple de frica (de Dumnezeu) şi te învață dreapta cugetare. Îți deşteaptă gândurile şi nu te mai lasă să te gândeşti la cele din lume. Te mută de pe pământ la cer. Dacă atunci când nu e slujbă este atât de mare folosul venirii aici, cu cât folos nu vor pleca de aici cei ce vin la biserică atunci când profeții necontenit strigă, când apostolii binevestesc, când Hristos este în mijloc, când Tatăl laudă cele făcute aici, când Duhul Sfânt dă tuturor bucuria Lui! Şi câtă pagubă nu au aceia care lipsesc!" (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 59-60)

„Ai uitat că toate treburile îți merg mai bine dacă vii să te închini lui Dumnezeu, dacă iei parte la slujba de aici? Ai griji lumeşti! Tocmai pentru ele vino aici, ca să atragi, prin şederea în biserică, bunăvoința lui Dumnezeu şi să pleci de aici întărit; ca să-L ai ajutător, ca să ajungi nebiruit de demoni, ajutat fiind de mâna cea de sus. Dacă te împărtăşeşti cu rugăciunile Părinților, dacă iei parte la rugăciunea de obşte, dacă asculți cuvintele dumnezeieşti, dacă atragi asupră-ți ajutorul lui Dumnezeu, dacă pleci din biserică aşa, întrarmat cu aceste arme, nici chiar diavolul nu-ți poate privi în față şi nici oamenii răi, care se străduiesc să-ți facă rău şi să te hulească."

(*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...>>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 108-109)

„Nu poţi câştiga de la o altă adunare, de la o altă întrunire, cât câştigi din slujba de aici, poţi să-mi vorbeşti de orice tribunal, de senat, de palatul împărătesc chiar! Celor ce vin aici nu le încredințăm conducerea popoarelor şi a oraşelor, nici comanda oştilor! Le încredințăm altă dregătorie, mai de cinste chiar decât cea de împărat. Dar, mai bine spus, nu o încredințăm noi, ci harul Duhului.

-............................ Şi care este acea dregătorie mai de cinste decât cea de împărat, pe care o primesc cei care vin aici?

- Învață să-şi stăpânească patimile ruşinoase, să împărățească peste fapta cea rea, să-şi stăpânească mânia, să lepede invidia, să calce în picioare slava deşartă. Nu-i atât de cinstit împăratul, omul care stă pe tron împărătesc şi cu cununa pe cap, cât este omul care a urcat dreapta lui judecată pe tronul stăpânirii patimilor ruşinoase, care, prin înfrânarea lor, şi-a încununat fruntea cu o cunună mai strălucitoare decât cea de împărat! Ce folos de purpură, spune-mi te rog, de haine de aur, de cunună bătută-n pietre scumpe, când sufletul îți este robit de patimi? Ce folos avem de libertate, când robeşte ruşinos şi ticălos ce-i mai de preț în noi? După cum atunci când boala mocneşte în adâncul nostru şi arde toate cele dinlăuntru, nu avem nici un folos că fața trupului nu arde, tot aşa şi cu sufletul nostru: când este sfâşiat de patimi lăuntrice, nu avem nici un folos de dregătoria noastră înaltă, nici chiar de scaunul împărătesc, când mintea este dată jos de patimi, tiranic, de pe tronul împărătesc, când se supune lor şi tremură în fața răzvrătirilor acestora. Ca să nu se întâmple aşa, profeții şi apostolii aleargă de pretutindeni ca să ne potolească patimile, ca să izgonească din noi toată sălbăticia pornirilor nesocotite şi să ne încredinţeze o dregătorie cu mult mai de cinste decât cea împărătească. De aceea spuneam că cei care se lipsesc de purtarea de grijă dată de Biserică primesc lovituri de moarte şi suferă pagube cât nu îndură de nicăieri din altă parte, iar cei care vin la biserică au câştiguri câte nu le pot avea nicăieri în altă parte.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...>>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 109-111)

BISERICA (despre rugăciunea de acasă şi cea săvârşită în biserică, cu preoţii, îngerii şi credincioşii)

,,E adevărat, poţi să te rogi şi acasă, dar nu te poţi ruga ca în biserică, acolo unde se află o aşa mare mulţime de preoţi, acolo unde urcă la Dumnezeu chemarea într-un glas. Când îl chemi pe Dumnezeu de unul singur nu eşti ascultat întocmai ca atunci când te rogi împreună cu fraţii tăi. Aici este ceva mai mult: unirea în cuget, armonia glasurilor, legătura iubirii şi rugăciunile preoţilor. Pentru aceasta celebrează şi preoţii înaintea tuturor, pentru ca rugăciunile mulţimii care sunt mai slabe să primească întărire dintr-ale lor, astfel încât să se înalţe laolaltă către cer.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p.76)

,,Aşa a scăpat şi Petru din închisoare: *căci se făcea necontenit rugăciune către Dumnezeu pentru el, de către Biserică* (Fapt. 12, 5).

Şi de vreme ce rugăciunea Bisericii i-a adus atâta folos lui Petru şi l-a scos din închisoare pe acel stâlp, cum îţi permiţi să dispreţuieşti puterea acesteia, spune-mi, şi ce scuză vei mai putea avea? Ascultă-l pe Dumnezeu însuşi când spune că este înduplecat de mulţimea care îl cheamă cu iubire. Căci el spune, apărându-se înaintea lui Iona pentru vrejul de dovleac: *Tu ţi-ai făcut necaz pentru acest vrej pentru care nu te-ai trudit şi nici nu l-ai crescut, iar mie cum să nu-mi fie milă de cetatea cea mare a Ninivei, în care locuiesc mai bine de o sută douăzeci de mii de bărbaţi*? (Iona 4, 10-11). Nu fără rost este scoasă în evidenţă mulţimea, ci pentru ca tu să pricepi că rugăciunea făcută laolaltă are mare putere.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, pp. 77-78)

,,Nu numai oamenii dau glas acelei chemări pline de cea mai adâncă cutremurare, ci şi îngerii cad la picioarele Stăpânului, iar arhanghelii se roagă: au şi ei momentul prielnic care îi sprijină în luptă, jertfa venindu-le în ajutor.

Şi după cum oamenii taie ramuri de măslini pe care le agită înaintea împăraţilor, folosindu-se de această plantă pentru a readuce mila şi iubirea de oameni, la fel şi îngerii aduc atunci înainte în locul ramurilor de măslin însuşi trupul domnesc, chemându-l pe Domnul pentru natura omenească, fiind aproape gata să rostească: *ne rugăm pentru aceştia pe care Tu Însuţi i-ai socotit vrednici de a le veni înainte cu iubirea Ta până într-atât, încât ţi-ai oferit propriul Tău trup; revărsăm rugăminţi pentru aceştia, pentru care Tu Însuţi ţi-ai vărsat sângele; Te chemăm pentru aceştia, pentru care Tu ţi-*

ai jertfit trupul acesta." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, pp. 78-79)

„Aşa cum am mai spus, putem să ne rugăm şi acasă la noi sau în orice alt loc, dar rugăciunea aceasta nu are la fel de multă putere ca cea făcută în biserică, împreună cu fraţii tăi şi cu preotul. Iată de ce: pentru că rugăciunea laolaltă cu ceilalţi înseamnă în plus dragoste şi frăţietate, întărite de rugăciunile preoţilor. Rolul preoţilor este de a întări prin puterea rugăciunii lor rugăciunile slabe ale poporului, făcându-le să urce la cer." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 197)

„Şi dacă pe Pavel rugăciunea mulţimii l-a izbăvit de primejdii, cum să nu nădăjduim şi noi că vom dobândi foloase mari de la această apărare? Când ne rugăm singuri suntem slabi, dar când ne adunăm, ne facem mai tari, îmblânzind pe Dumnezeu cu rugăciunea. De multe ori împăratul, trimiţând pe cineva la moarte, nu se pleacă la unul ce se roagă pentru cel osândit, dar pentru o cetate întreagă ce se roagă se milostiveşte, şi, pe cel ce-l ducea la locul osândirii, pentru mulţimea celor ce l-a rugat, îl răpeşte de la osândă şi-l întoarce la viaţă. Aşa de mare este puterea rugăciunii mulţimii. De aceea ne adunăm toţi aici, ca mai mult să plecăm spre milostivire pe Dumnezeu. Căci singuri rugându-ne, suntem slabi, precum am zis, dar prin legătura dragostei înduplecăm pe Dumnezeu să ne dea ceea ce cerem." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 85)

„Totdeauna să vă sârguiţi la slujbele bisericeşti. Şi poate vei zice: *Ce, oare nu pot să mă rog acasă?* Poţi cu adevărat să te rogi, dar rugăciunea aceea nu are atâta putere, precum când se face cu toate mădularele sale, adică când întreg trupul Bisericii înalţă rugăciune cu un cuget şi cu un glas. Vrei să ştii câtă putere are rugăciunea ce se face în Biserică? Petru era legat oarecând în temniţă şi înfăşurat cu multe lanţuri *iar rugăciunea se făcea neîncetat de la Biserică pentru el* (F. Ap., 12, 5) şi îndată l-a izbăvit pe el din temniţă. Ce poate fi mai tare decât rugăciunea aceasta, care a folosit pe stâlpii şi turnurile Bisericii? Fiindcă Pavel şi Petru sunt stâlpii şi turnurile Bisericii. Unuia i-au dezlegat legăturile, iar celuilalt i-au deschis gura.

Şi pentru ca să vă arat îndoita putere a rugăciunii, lăsând pe cele ce s-au întâmplat atunci, să vă aduc aminte de cele ce se fac în fiecare zi şi anume de rugăciunea ce se face de popor. Dacă cuiva dintre voi cei mulţi i se va porunci să se roage singur pentru mântuirea episcopului, s-ar fi lepădat,

zicând că această sarcină este mai presus de puterea sa, dar când auziţi toţi pe diacon poruncind şi zicând: *Să ne rugăm pentru Episcopul, pentru bătrâneţele, ajutorul şi pentru ca drept să înveţe cuvântul adevărului; apoi şi pentru toţi cei ce sunt aici şi pentru cei de pretutindeni*, nu vă lepădaţi a împlini porunca, ci cu osârdie înălţaţi rugăciune, ştiind puterea adunării voastre. Şi cele ce se zic le ştiu cei ce au învăţat tainele, iar celor chemaţi nu li s-a dat voie să facă astfel de rugăciune, pentru că încă nu au ajuns la îndrăzneala aceasta. Vouă vi se porunceşte să faceţi rugăciune pentru lume, pentru Biserica cea întinsă până la marginile pământului şi pentru toţi episcopii ce o ocârmuiesc, şi ascultţi cu osârdie, mărturisind cu lucru că mare este puterea rugăciunii care se înalţă într-un glas de popor în Biserică." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 85-87)

„Că de vreme ce la oamenii cei vinovaţi pe care îi duc să-i piardă, de se va scula toată mulţimea poporului să meargă la împăratul să-i ceară pe ucigaşii aceia şi, biruind rugăciunea multora, îi iartă. Cu cât mai vârtos Împăratul Cel ceresc ne va dărui nouă iertare păcatelor pentru rugăciunea multor creştini, mai vârtos ale preoţilor, că pentru aceasta ne-a dat Dumnezeu preoţi, să ajute şi să întărească rugăciunile celor slabi să se suie la cer înaintea Domnului Iisus Hristos şi Dumnezeul nostru. Că de vreme ce lui Petru, mai marele Apostolilor, i-au folosit rugăciunile Bisericii şi l-au scos din legături, dar tu cum nu bagi seamă de rugăciunea celor mulţi şi de dezlegarea preoţilor? Spune-mi!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 156)

BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei)

„Ce lucru mare vă cer, iubiţilor? Fiecare din voi să-mi aducă înapoi la biserică un frate, să-şi dea interesul, să se ostenească, pentru ca la următoarea Sfântă Liturghie să ne întâlnim cu multă îndrăznire, aducându-i lui Dumnezeu daruri, daruri mai de preţ ca toate, aducând aici sufletele celor rătăciţi de la credinţă. De-ar trebui să fim ocărâţi, să fim răniţi, sau să suferim orice altceva, să facem orice ca să-i câştigăm din nou pe aceşti fraţi. Să suferim în tăcere când bolnavii aceştia dau cu picioarele, ocărăsc şi insultă. Să nu ne usture ocărările lor.

Un singur lucru numai să dorim să vedem: însănătoşirea celui care se poartă atât de urât. De multe ori bolnavul sfâşie pieptul doctorului; asta însă

nu-l face pe doctor să nu-l îngrijească pe bolnav. Nu este oare absurd ca aceia care îngrijesc de trupuri să aibă atâta purtare de grijă, iar noi să trândăvim când pier atâtea suflete, noi să nu vrem să suferim deloc când frații noştri, mădularele noastre, putrezesc?” (*Către iudei,* cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 305)

„De vezi pe fratele tău că se pierde, de te-ar batjocuri, de te-ar ocărî, de te-ar bate, de te-ar amenința că-i eşti duşman, de ți-ar face orice altceva, suferă totul cu curaj, pentru ca să câştigi mântuirea lui! De ți l-ai făcut vrăjmaş, îți va fi Dumnezeu prieten şi te va răsplăti cu mari bunătăți în ziua cea mare a judecății. Facă Dumnezeu ca prin rugăciunile sfinților să fie aduşi la mântuire cei rătăciți, ca voi să aveți bune izbânzi la vânătoarea aceasta”. (*Către iudei,* cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 306)

„Însă eu adresez vorba mea nu tocmai celor absenți, ci mai vârtos vouă, care nu-i atrageți aici, nu-i opriți de la lenevirea lor şi nu-i faceți să vină la această masă mântuitoare. Când slugile voiesc să săvârşească o lucrare împreună, cheamă pe toți soții lor; voi însă când aveți să săvârşiți o slujbă duhovnicească Domnului Dumnezeu, slujirea cea dumnezeiască, nu vă îngrijiți de soții voştri la slujire, ci-i lăsați a pierde acest mare câştig. Dar dacă ei nu voiesc? Va zice cineva: stăruieşte asupră-le, nu-i lăsa până ce vor voi ! Dacă vor vedea că noi nu-i slăbim, ba necontenit îi zorim, vor voi şi ei. Dar toate acestea sunt numai o îndoială şi o dezvinovățire de nimic. Câți părinți sunt aici care n-au cu dânşii pe copiii lor? Nu poți tu oare nici pe copiii tăi să-i aduci aici? De aici înțelegem noi că mulți lipsesc din această adunare nu numai pentru lenevirea lor, ci şi pentru că voi nu v-ați făcut datoria. Dacă voi până acum nu a-ți fost râvnitori la aceasta, trebuie să fiți cu atât mai mult de acum înainte. Fiecare să aducă, de acum, la Biserică, împreună cu dânsul, pe vreunul dintre cei de aproape ai săi: tatăl să-şi aducă fiul, fiul pe tatăl său, bărbatul pe femeia sa, stăpânul pe sluga sa, frate pe frate, prietenul pe prieten; unul să încurajeze şi să îndemne pe altul a se arăta toți aici. Ba nu numai pe prietenii noştri, ci încă şi pe vrăjmaşii noştri să-i invităm la această comună comoară de norocire. Şi când vrăjmaşul va vedea această grijă a ta pentru mântuirea sufletului său, desigur îi va trece ura asupra ta.

Zii celui ce nu voieşte să meargă la Biserică: nu te ruşinezi tu oare de jidovi, care cu aşa mare strictețe păzesc sâmbăta lor şi chiar înaintea serii acelei zile se opresc de orice lucru? Vineri, când soarele se pleacă spre apus, ei curmă toate afacerile, cumpărarea şi vânzarea încetează. Jidovii încă şi

acum păzesc legea lor atât de curat, măcar că vremea ei a trecut şi măcar că ea nu le ajută, ci mai mult îi vatămă; iară tu, care de la umbră ai trecut la lumină şi te-ai învrednicit a vedea soarele dreptăţii, tu, care ai dreptul de cetăţenie al cerului, şi căruia ţi s-a încredinţat adevărul, tu nu vei voi oare să arăţi o râvnă aşa de mare ca jidovii? Numai pe o mică parte a zilei te chemăm aici şi tu nu vei voi nici această mică parte să o întrebuinţezi spre ascultarea cuvântului lui Dumnezeu? Spune-mi, ce iertare poţi tu nădăjdui? Cu ce poţi tu oare să te dezvinovăţeşti temeinic şi cuviincios? Este cu neputinţă, aşa cum este cu neputinţă ca cineva, fiind atât de leneş şi uşuratic de minte, să dobândească iertare, chiar de ar făptui el mii de treburi şi isprăvi pământeşti. Nu ştii tu că, dacă vei veni aici şi te vei ruga lui Dumnezeu, atunci treburile tale vor merge mai bine? Tu ai multe griji vremelnice ! Tocmai de aceea vino aici, pentru ca prin părtăşia ta la această adunare să câştigi ajutorul lui Dumnezeu şi, liniştindu-te, iarăşi să te duci de aici. Tu vei câştiga atunci pe Dumnezeu întru ajutorul tău şi, susţinut de mâna cea cerească, nu vei mai fi biruit de duhurile cele rele." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 126-128)

„… să nu veniţi aici în zadar şi fără roadă, ci precum eu de multe ori v-am rugat, şi nu voi înceta de a vă ruga, puneţi toată râvna voastră, spre a-i aduce aici pe fraţii voştri; îndemnaţi pe cei rătăciţi şi daţi-le sfat bun, nu numai cu cuvintele, ci şi cu fapta, că învăţarea prin fapte este cea mai puternică. Chiar de nu ai vorbi, dar dacă la ieşirea ta din Biserică vei arăta celor ce au rămas afară, prin aerul tău, prin căutarea ta, prin glas, prin mers şi prin toată fiinţa ta, folosul ce ai câştigat de la Biserică, chiar aceasta este de ajuns, spre a-i sfătui şi îndemna şi pe dânşii să vină la Biserică. Adică noi trebuie să ieşim din Biserică, aşa cum am ieşi din locul cel mai sfânt, aşa cum am ieşi chiar din cer, mai îndreptaţi, mai înţelepţi, mai serioşi şi mai legiuiţi în toate cuvintele şi faptele noastre. Când femeia pe bărbat, tatăl pe fiu, fiul pe tată, sluga pe stăpân, prietenul pe prieten şi vrăjmaşul pe vrăjmaş se văd astfel ieşind din Biserică, atunci toţi trebuie să recunoască de ce mare folos ne-am împărtăşit noi aici; ei trebuie să recunoască folosul acesta, când vor vedea că noi ne-am făcut mai blânzi, mai răbdători şi mai cucernici.

Gândeşte numai la ce taine ai fost de faţă în Biserică, că tu aici ai fost în ceata Serafimilor, ai fost în rândul cetăţenilor cerului, ai cântat cu Îngerii, ai vorbit cu Domnul întru rugăciune şi te-ai unit cu Hristos. Dacă noi înşine suntem într-o întocmire dreaptă, nu avem nevoie de vorbe multe ca să îndemnăm a veni la Biserică pe cei ce lipsesc, ci mai vârtos ei vor pricepe, din folosul cel mare de care ne-am împărtăşit, pierderea pe care ei au suferit-o, iar pe viitor se vor grăbi a veni şi ei la Biserică, ca să se împărtăşească la

rândul lor de acest folos. Când ei chiar din cele ale voastre din afară vor vedea frumusețea sufletului vostru, ei de ar fi oricât de nesimțitori, totuşi desigur se vor aprinde de dorul unei asemenea frumuseți. De aceea noi să împodobim omul nostru cel dinlăuntru, iar ceea ce am auzit aici în Biserică, în afară de ea să le punem în lucrare ! Precum luptătorul dă dovadă la săvârşirea luptei de cele ce a învățat în şcoala de gimnastică, aşa şi noi în afacerile vieții trebuie să arătăm cele ce am învățat aici în Biserică." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 133-135)

„Nu ştii că sunt păsări care ademenesc la sine pe altele? Aşa să facem şi noi, căci cum ne vom putea noi oare dezvinovăți, când animale necuvântătoare ademenesc la sine pe altele de felul lor, iară noi, care suntem înzestrați cu minte şi cu judecată, să neglijăm oare o astfel de prinsoare? De aceea eu vă zic: mergeți pe la casele confraților voştri, aduceți-i cu voi la maica noastră cea obştească, la Biserică. Nu este de ajuns să auzim, trebuie să şi facem. Ba încă ne atragem o pedeapsă mai mare, când noi măcar că de-a pururea auzim sfătuirile, dar nu facem ce se zice." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 132)

„Îngrijiți-vă de frații voştri, aduceți-i încoace, chemați-i! Ştiu că adesea ați făcut aceasta! Dar nu este de ajuns s-o fi făcut de multe ori! Trebuie s-o faceți până ce îi veți îndupleca şi îi veți aduce aici! Ştiu că i-ați supărat, că adeseori ați fost socotiți ca împovărători, şi nu i-ați înduplecat. Şi asta v-a stins zelul. Dar să vă mângâie Pavel, care spune: *Dragostea toate le nădăjduieşte, toate le crede; dragostea nu cade niciodată. Tu* fă-ți datoria! Vei avea de la Dumnezeu plată, chiar dacă acela nu primeşte vindecarea ta! Dacă arunci semințele în pământ şi nu dau rod, pleci cu mâinile goale. Cu sufletul nu-i aşa! Tu aruncă în suflet învățătura! Vei fi răsplătit în mod deplin, chiar dacă nu-l convingi cu spusele tale! Şi vei avea atâta plată câtă ai avea de te-ar fi ascultat! Dumnezeu nu Se uită numai la sfârşitul lucrurilor, ci şi la gândul cu care facem un lucru. Aşa obişnuieşte Dumnezeu să hotărască răsplata! Vă rog să faceți şi voi ce fac aceia care se dau în vânt după cursele de cai.

- Ce fac aceia?

- Se înțeleg între ei de cu seara ca să se întâlnească în zori la casa unuia dintre ei, hotărăsc locuri de întâlnire, se adună toți la un loc ca să se ducă cu mai multă plăcere la acea priveliște drăcească.

După cum aceia lucrează cu râvnă împotriva sufletului lor şi se trag unul pe altul în jos, tot aşa şi voi purtați de grijă sufletelor voastre, lucrați fiecare la mântuirea celuilalt. Când e zi de slujbă, du-te la casa fratelui tău,

aşteaptă-1 afară în poartă, iar când iese din casă, pune mâna pe el. De-l cheamă mii şi mii de treburi, nu-l lăsa. Nu-i îngădui să se apuce de vreo treabă înainte de a-l duce la biserică şi înainte de a-l convinge să stea la toată slujba. De se încăpăţânează, de se împotriveşte, de-ţi spune că are mii şi mii de treburi, nu te lăsa convins, nu te lăsa înduplecat! Spune-i, învaţă-1 că îi vor merge mai bine şi celelalte lucruri de se va îndeletnici cu ele după ce s-a terminat slujba, după ce a luat parte la rugăciunile din biserică, după ce s-a bucurat de binecuvântările părinţilor. Leagă-l cu aceste cuvinte, şi chiar cu mult mai multe decât acestea! Du-l astfel la această sfântă Masă, ca să ai îndoită plată, atât pentru venirea ta la biserică, cât şi pentru venirea lui! Dacă vom pune atâta râvnă şi atâta zel pentru vânarea celor nepăsători, îi vom mântui negreşit, necontenitul nostru îndemn îi va ruşina şi-i va face să-şi lase deoparte nepăsarea, de-ar fi ei de mii şi mii de ori mai nepăsători, sălbatici şi neruşinaţi. De-ar fi ei de mii şi mii de ori mai fără de ruşine, nu sunt mai răi decât judecătorul care pe Dumnezeu nu-L cunoştea şi de oameni nu se ruşina (Luca 18, 2-5). Şi totuşi, stăruinţa necontenită a unei văduve l-a înduplecat pe un om atât de crud şi atât de sălbatic, pe un om tare ca fierul şi ca diamantul. Ce iertare mai putem merita noi, dacă o văduvă a putut să înduplece şi să convingă pe un judecător crud, care nici de Dumnezeu nu se temea, nici de oameni nu se ruşina, să-i facă dreptate, iar noi nu putem să-i atragem pe fraţii noştri, care-s cu mult mai blânzi şi mai măsuraţi decât acel judecător, când îi sfătuim spre binele lor?

Acestea vi le-am spus de multe ori, şi n-am să încetez să le spun până ce nu îi voi vedea sănătoşi pe cei bolnavi. În fiecare zi îi voi căuta în biserică, până ce voi putea, prin râvna voastră, să-i găsesc. Vă rog, dar, şi pe voi să-i căutaţi pe cei nepăsători, cu aceeaşi durere cu care vă grăiesc acestea acum, cu aceeaşi mâhnire. Nu numai mie, ci şi vouă v-a poruncit Pavel să vă îngrijiţi de mădularele voastre. *Îndemnaţi-vă,* spune Pavel, *unul* pe *altul cu aceste cuvinte, precum o şi faceţi* (I Tes., 5, 11) şi iarăşi: *zidiţi-vă unul* pe *altul* (I Tes., 5, 11). Că mare este răsplata celor ce se îngrijesc de fraţii lor, şi cumplită pedeapsa celor ce stau nepăsători şi dispreţuiesc mântuirea fraţilor lor.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 62-64)

„După cum se pare, n-am folosit nimic de pe urma lungii cuvântări rostite mai înainte despre dragostea faţă de slujbele bisericeşti; că iarăşi ne e biserica goală de fii. Pentru aceasta sunt nevoit să par iarăşi împovărător şi aspru, mustrând pe cei de faţă şi învinuind pe cei absenţi. Pe aceia pentru că n-au scăpat de trândăvie, iar pe voi pentru că n-aţi venit în ajutorul mântuirii fraţilor voştri. Sunt nevoit să par aşa de aspru şi împovărător, însă nu mă

apăr pe mine, nici averile mele, ci pe voi şi mântuirea voastră, care pentru mine e mai presus de orice.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 102)

„Lumina nu luminează sieşi, ci celor ce sunt în întuneric. Şi tu eşti lumină nu ca să te bucuri singur de lumină, ci ca să aduci la lumină pe cel rătăcit. Ce folos de lumină, dacă nu luminează celui ce stă în întuneric? Ce folos de la creştin, dacă nu câştigă pe nimeni şi nu-l aduce la virtute? La fel este şi cu sarea: ea nu se conservă doar pe ea singură, ci păstrează şi bucatele care se strică şi nu le lasă să putrezească şi să piară. Tot aşa şi tu, pentru că te-a făcut Dumnezeu sare duhovnicească, păstrează, sărează mădularele care se strică, adică pe fraţii tăi cei trândavi şi nepăsători, scapă-i de trândăvie, ca de puroi, şi uneşte-i cu celălalt trup (sănătos) al Bisericii. De aceea te-a numit şi aluat. Că şi aluatul nu se plămădeşte pe el însuşi, ci bucăţica cea mică şi neînsemnată dospeşte frământătura cea mare şi multă. Tot aşa şi voi. Sunteţi puţini la număr, dar mulţi prin credinţa şi râvna voastră de Dumnezeu. După cum aluatul nu-i fără putere din pricina puţinătăţii, ci biruie datorită căldurii din el şi a puterii însuşirii lui, tot aşa şi voi, dacă voiţi, puteţi face pe mulţi să aibă aceeaşi râvnă ca şi voi.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 105)

„Câţi părinţi nu sunt aici, şi nu-i au alături pe fiii lor? Le era, oare, greu să-i aducă aici pe copiii lor? Nu! Deci, este lămurit că aceia nu vin la biserică nu doar din trândăvia lor, ci şi din nepăsarea voastră. Dacă nu v-aţi trezit încă, treziţi-vă acum! Să vină fiecare la biserică aducând câte un membru din familia lui. Tatăl să vină cu fiul lui, fiul cu tatăl, soţii cu soţiile, soţiile cu soţii, stăpânul cu sluga, fratele cu fratele, prietenul cu prietenul. Să se îndemne unii pe alţii şi să pornească împreună spre adunarea de aici. Dar, mai bine spus, chemăm la această comoară obştească de bunătăţi nu numai pe prieteni, ci şi pe duşmani. Duşmanul va pune în mod sigur capăt urii când va vedea că-i porţi de grijă. Grăieşte-i aşa: *Nu-ţi este ruşine de iudei, nu roşeşti când îi vezi cu câtă grijă păzesc sâmbăta, că de cu seara încetează orice lucru? Vinerea, când văd că soarele înclină spre apus, nu mai încheie afaceri, închid prăvăliile, iar de a cumpărat cineva de la ei ziua un lucru şi vine pe seară să-l plătească, nu vor să primească banii. Dar pentru ce vorbesc eu de preţul mărfurilor vândute şi de încheierea de afaceri? De-ar fi*

vorba să câştige o comoară, preferă să piardă câştigul decât să calce legea. Iudeii păzesc Legea cu atâta sfinţenie, iar aceasta, când a trecut vremea Legii, şi o păzesc fără să aibă vreun folos, ba, dimpotrivă, îi şi vatămă, iar tu, care eşti mai presus de umbră, care ai fost învrednicit să vezi Soarele dreptăţii, care trebuie să duci vieţuirea cea cerească, căruia ţi s-a încredinţat adevărul, tu nu arăţi nici atâta râvnă cât ei, care stăruie încă în răutate? Eşti chemat aici pentru puţin timp, şi nu vrei să-l cheltuieşti nici pe acesta cu ascultarea dumnezeieştilor cuvinte? Te întreb, ce iertare mai poţi avea? Ce cuvânt de apărare, binecuvântat şi drept poţi spune? Nu poate, nu poate avea iertare un om atât de nepăsător şi trândav, chiar de-ar spune că-i prins de mii şi mii de griji lumeşti." (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 108)

„După cum au arătat şi cuvintele de mai înainte. *Nu te arăta înaintea Domnului cu mâna goală* (Ieş., 23, 15)*,* spunea Legea. Cu alte cuvinte, să nu vii înaintea Domnului fără jertfe. Iar dacă în casa Domnului nu trebuie să intri fără jertfe, cu atât mai mult nu trebuie să vii la biserică fără de fraţi.

Jertfa cea mai bună şi prinosul cel mai bun este ca, atunci când vii la biserică, să aduci cu tine un suflet. Uitaţi-vă la porumbeii dresaţi cum ies şi vânează alţi porumbei. Aşa să facem şi noi. Ce scuză mai putem avea când animalele necuvântătoare pot vâna animale asemenea lor, iar noi, oamenii cinstiţi cu grai şi cu atâta înţelepciune, dispreţuim un astfel de vânat?" (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 111)

„Deci, ca să nu venim în zadar la biserică, vă rog, aşa cum v-am rugat adeseori, şi nu voi înceta să vă rog, să-i aduceţi aici pe fraţii voştri, să-i îndemnaţi pe cei rătăciţi şi să-i sfătuiţi nu numai cu cuvântul, ci şi cu fapta. Mai mare-i învăţătura cu fapta, cu viaţa. De n-ai spune nimic la ieşirea din biserică, sunt de ajuns, pentru învăţarea şi sfătuirea celor care n-au venit la biserică, numai înfăţişarea ta, privirea ta, glasul tău, mersul tău şi toată purtarea ta, care arată câştigul ce l-ai luat când ai plecat de aici. Că aşa trebuie să plecăm de aici, ca din nişte locuri în care nu pătrund muritorii! Ca şi cum am coborî chiar din ceruri, măsuraţi, înţelepţi, cu bună rânduială în toate, şi în cuvânt, şi în faptă. Să ia toţi cunoştinţă de folosul ce l-am avut în biserică. Soţia, de la soţul pe care-l vede venind de la biserică, tatăl de la fiu, fiul de la tată, robul de la stăpân, prietenul de la prieten, duşmanul de la

duşman. Şi vor lua cunoştinţă dacă ne vor vedea că am ajuns mai buni, mai înțelepți, mai evlavioşi. Gândeşte-te la ce taină ai luat parte tu, cel ce ai fost inițiat! Gândeşte-te cu cine ai înălțat cântarea aceea de laudă, cu cine ai strigat: *Sfinte Dumnezeule*! Învață-i pe cei din afară că ai dănțuit cu serafimii, că petreci cu poporul cel de sus, că ai fost înscris în corul îngerilor, că ai vorbit cu Stăpânul, că ai fost împreună cu Hristos. Dacă ne rânduim aşa viața, la ieşirea din biserică nu mai avem nevoie de cuvânt către cei ce au lipsit de la biserică. Folosul zugrăvit pe fața voastră îi va face să simtă paguba lor şi vor alerga repede să se bucure şi ei de acelaşi câştig. Văzând frumusețea sufletului vostru strălucind din toate simțirile voastre, se vor îndrăgosti de frumusețea voastră, oricât ar fi de trândavi. Dacă frumusețea trupului întraripează pe privitori, apoi cu mult mai mult frumusețea sufletului poate deştepta pe cel ce o priveşte, şi-l poate îndemna spre acelaşi zel. Să împodobim dar omul nostru cel lăuntric, aducându-ne aminte şi afară de cele grăite aici. Acolo este mai cu seamă locul să-ți aminteşti de ele! După cum un atlet arată în stadion ce a învățat în şcoală, tot aşa şi noi trebuie să arătăm în lume ce am auzit aici." (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 112-113)

BISERICA (pregătirea pentru a merge la biserică)

„Văd că mulți au un astfel de obicei în biserică; se sârguiesc să vină la biserică cu haine curate, cu mâinile spălate; dar ca să se înfăţişeze cu sufletul curat înaintea lui Dumnezeu nu suflă nimeni vreun cuvânt! Şi spun lucrul acesta nu ca să vă opresc să vă spălați mâinile sau gura, ci că vreau să vă spălați aşa cum se cuvine, nu numai cu apă, ci, în loc de apă, cu virtuți. Gura se murdăreşte cu defăimări, blasfemii, ocări, cuvinte pline de mânie, cuvinte de ruşine, râs şi glume. Dacă te ştii că nu rosteşti nici una din acestea, nici nu eşti murdărit cu această murdărie, îndrăzneşte de vino la biserică; dar dacă te-ai întinat de nenumărate ori cu aceste pete, pentru ce te osteneşti degeaba clătindu-ți limba cu apă, dar purtând pe ea această murdărie vătămătoare şi ucigătoare?

Spune-mi, dacă ai avea în mâini murdărie omenească şi noroi, ai îndrăzni, oare, să te rogi? Nicidecum! Şi totuşi nici una nu-i vătămătoare, pe când acelea sunt pierzătoare. Pentru ce, dar, în cele indiferente eşti evlavios, iar în cele oprite, fără nici o grijă?

- Ce vrei să spui? aş putea fi întrebat. Nu trebuie să mă rog?
- Trebuie, dar nu murdar, nici cu un astfel de noroi pe tine.

- Dar dacă mă murdăresc, ce să fac?

- Curăţeşte-te!

- Cum, în ce chip?

- Plânge, suspină, dă milostenii, cere-ţi iertare de la cel pe care l-ai supărat, împacă-te cu el, curăţeşte-ţi limba, ca să nu mânii mai mult pe Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia LI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 595)

„Într-adevăr, dacă venim cu credinţă, Îl vom vedea negreşit aşezat în iesle; căci masa aceasta ţine locul ieslei. Că şi pe aceasta se va aşeza Trupul Stăpânului, nu înfăşat ca atunci, ci înfăşurat de jur-împrejur de Duhul. Cei iniţiaţi ştiu ce vreau să spun. Magii s-au închinat numai; ţie, de te apropii cu conştiinţa curată, îţi vom îngădui să-L şi iei şi să pleci acasă. Apropie-te şi tu, aducând daruri, nu ca aceia, ci daruri cu mult mai cinstite! Au adus aceia aur? Adu şi tu curăţenie sufletească şi trupească şi virtute! Au adus aceia tămâie? Adu şi tu rugăciuni curate, tămâierile cele duhovniceşti şi milostenie! Dacă te apropii cu aceste daruri, te vei bucura în toată voia de această Sfântă Masă!" (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 100)

„Când intrăm în biserică, să intrăm cum se cuvine lui Dumnezeu. Să nu avem în suflet dor de răzbunare, ca nu cumva rugându-ne, când spunem: *Iartă-ne nouă, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri* (Matei 6, 12), să ne rugăm împotriva noastră. Înfricoşătoare sunt cuvintele acestea! Cel ce le rosteşte, aproape că strigă aşa lui Dumnezeu: *Am iertat, Stăpâne, iartă-mă! Am dezlegat, dezleagă-mă! Le-am lăsat, lasă-mi-le! Dacă le-am ţinut, ţine-mi-le! Dacă n-am iertat vecinului păcatele lui, nu mi le ierta nici Tu pe ale mele. Cu măsura cu care am măsurat, măsoară-mi şi Tu mie!*" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a noua, pp. 179-180)

„Când intrăm în biserică, să intrăm cum se cuvine. Să nu avem în suflet dor de răzbunare, ca nu cumva rugându-ne când spunem: *Iartă-ne nouă, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri* (Matei VI, 12), să ne rugăm împotriva noastră. Înfricoşătoare sunt cuvintele acestea! Cel ce le rosteşte, aproape că strigă aşa lui Dumnezeu: *Am iertat, Stăpâne, iartă-mă! Am dezlegat, dezleagă-mă! Le-am lăsat, lasă-mi-le! Dacă le-am ţinut, ţine-mi-le! Dacă n-am iertat vecinului păcatele lui, nu mi le ierta nici Tu pe ale mele. Cu măsura cu care am măsurat, măsoară-mi şi Tu mie!*" (*Omilie despre pocăinţă şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 188)

„Când venim la biserică, să venim cum îi place lui Dumnezeu, să nu avem pizmă în sufletul nostru, ca nu cumva rugându-ne să ne blestemăm pe noi, zicând: *iartă-ne nouă precum şi noi iertăm greşiţilor noştri*. Cu adevărat, înfricoşător este acest cuvânt şi ca şi cum am zice, cel ce zice acest cuvânt, aşa grăieşte către Dumnezeu: *O, Stăpânul meu, lăsat-am eu, laşi şi tu, dezlegat-am, dezleagă, iertat-am, iartă, iar de am ţinut eu, ţine, de n-am dezlegat greşelile vecinului meu, nici Tu să nu dezlegi greşelile mele, după măsura cu care am măsurat să mi se măsoare*. Aceasta gândiţi şi vă aduceţi aminte de ziua cea înfricoşătoare şi puneţi în mintea voastră focul acela şi muncile acelea înfricoşătoare, să ne întoarcem din calea noastră cea rătăcitoare, că vine ceasul în care se strică rânduiala acestei lumi şi nu va mai putea afla nimeni vreme să se nevoiască, nu va afla câştig după această lume." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 106)

BISERICA (despre darurile ce trebuie aduse la biserică)

„Să nu căutăm, dar, să dăruim bisericii vase sfinte de aur, ci să căutăm ca ele să fie şi din muncă cinstită. Munca aceasta cinstită, în care nu intră nici jaful, nici furtul, este mai de preţ decât aurul din potirul dăruit! Biserica nu-i un loc unde se adună vase de aur şi de argint, ci un loc de adunare a îngerilor; de aceea trebuie să aducem la biserică sufletele noastre. Dumnezeu Se apropie de darurile noastre de aur numai dacă şi sufletul nostru este de aur. Nu era de argint masa aceea de la Cina cea de Taină, nici nu era de aur potirul din care a dat Hristos ucenicilor sângele Său! Dar toate erau de preţ, toate înfricoşătoare, pentru că erau pline de Sfântul Duh". (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 583-584)

„Dar Dumnezeu nu Se uită la natura darurilor, ci la gândul celui ce aduce darurile. Aşa judecă Dumnezeu darurile. S-a uitat la Abel şi apoi la darurile lui. *S-a uitat la Cain şi apoi S-a întors de la jertfele lui* (Fac., 4, 5). S-a uitat la Cain, dar la jertfele lui nu S-a uitat". (*Către iudei,* cuv. I, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 258)

„Legea lui Moise a zis: *Să nu te arăţi înaintea Domnului Dumnezeului tău deşert* (Ieş. 23, 15). Deci, dacă fără de jertfă nici la templul Vechiului Testament nu se putea merge, cu atât mai mult trebuie a aduce cu sine jertfă, când cineva se adună cu fraţii săi la slujirea cea de Dumnezeu cea creştinească. Iară jertfa. Pe care cineva trebuie să o aducă cu sine, este mai mărită şi mai nobilă decât aceea din legea veche, căci aici omul are să aducă

jertfă lui Dumnezeu propriul său suflet.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 131-132)

BISERICA (atitudinea în biserică)

„Că şi pentru asta vă chemăm des la biserică, nu ca să intraţi numai, ci ca să şi culegeţi roade de pe urma venirii aici. Dacă veniţi regulat, dar nu plecaţi de aici cu roade, nu veţi avea nici un folos, nici de venirea la biserică şi nici de şederea în biserică. Dacă vedem pe copiii noştri că nu învaţă nimic de la învăţătorii la care i-am trimis, ţinem de rău pe învăţători şi trimitem copiii la alţi învăţători, ce cuvânt de apărare mai putem avea când nu ne îngrijim de virtute nici atât cât ne îngrijim de cele pământeşti, când totdeauna ne întoarcem de la biserică cu tăbliţele goale? Şi totuşi aici în biserică avem învăţători mai mulţi şi mai buni! La fiecare slujbă vă dăm ca învăţători pe profeţi, pe apostoli, pe patriarhi şi pe toţi drepţii. Şi nici aşa nu folosiţi ceva! Ci, dacă bombăniţi doi sau trei psalmi, iar rugăciunile obişnuite le spuneţi la întâmplare şi cum se nimereşte, plecaţi acasă socotind că asta-i de ajuns pentru mântuirea voastră. N-aţi auzit pe profetul care spune, dar, mai bine spus, pe Dumnezeu, Care grăieşte prin profet, ca *poporul acesta cu buzele Mă cinsteşte, dar inima lor este departe de Mine?* (Isaia 29, 13). Ca Dumnezeu să nu ne spună tot aşa şi nouă, şterge literele, dar, mai bine spus, zgârieturile, pe care diavolul le-a întipărit în sufletul tău şi adă-mi mie inima ta curăţită de toate grijile lumeşti, ca să pot înscrie pe ea cele ce vreau în toată libertatea. Acum, când mă uit în inima ta, nu văd altceva decât scrisul diavolului: jafuri, lăcomie, invidie, clevetire. De aceea când iau în mâini tăbliţele sufletelor voastre, nici nu pot să le citesc, că nu găsesc pe ele cuvintele pe care duminica trecută v-am lăsat să vi le scrieţi, ci altele în locul acelora, neînsemnate şi urâte”. (*Omilii la Matei,* omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 141-142)

„Şi suntem vrednici de cea mai grea pedeapsă, dacă nu pentru alt păcat, apoi pentru nepăsarea ce-o arătăm cât stăm aici în biserică. Da, în timp ce profeţii psalmodiază, apostolii cântă şi Dumnezeu ne vorbeşte, mintea noastră umblă pe afară şi aducem aici în biserică toată zarva treburilor lumeşti. Nu păstrăm, în timp ce se citesc legile lui Dumnezeu, nici atâta linişte, atâta tăcere, câtă tăcere păstrează spectatorii în teatre când se citesc scrisorile împăratului. În teatre, când se citesc aceste scrisori, se scoală toată lumea în picioare: consulii, prefecţii, senatul şi poporul; toţi ascultă în linişte spusele împăratului; dacă în mijlocul acestei tăceri adânci ar sări cineva şi ar începe să strige, fapta lui ar fi socotită o insultă adusă

împăratului şi i s-ar da cea mai cruntă pedeapsă. (…) Din pricina asta nu suntem chemați numai noi oamenii şi toți cei de pe pământ să lăudăm, ci şi îngerii şi arhanghelii şi popoarele cerurilor, zicând cu psalmistul: *Binecuvântați pe Domnul toate lucrurile lui* (Ps. 102, 93)”. (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 259)

„Că şi în biserică preotul dă pace; iar preotul ține locul lui Hristos şi trebuie să-l primim cu toată dragostea în inima noastră, înainte de a ne împărtăşi. Dacă este dureros să nu te împărtăşeşti, apoi cu cât mai dureros este să alungi din inima ta pe cel care-ți spune: *Pace!* Pentru tine stă preotul în biserică, pentru tine stă cel ce predică, muncindu-se şi trudindu-se. Ce cuvânt de apărare vei avea când nu primeşti nici cuvintele preotului măcar? Biserica este casa de obşte a tuturora; iar noi, care ținem locul apostolilor, intrăm după ce ați intrat voi mai întâi. De aceea, după legea pusă de Hristos apostolilor, îndată ce intrăm în biserică, spunem tuturora, îndeobşte: *Pace!* Nimeni, dar, să nu fie trândav, nimeni să nu se uite pe sus când intră în biserică preoții şi predicatorii! Că nu le va fi mică pedeapsa pentru o purtare ca aceasta! Aş vrea mai degrabă să fiu dispreţuit de nenumărate ori atunci când intru în casa unuia din voi, decât să nu fiu ascultat, aici în biserică, atunci când vorbesc. Dispreţul acesta este pentru mine mai dureros decât celălalt, pentru că şi casa aceasta este mai de preț”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 401)

„Primiți-mă cu dragoste cel puțin aici, când intru în biserică. Când spun *Pace vouă* şi voi răspundeți: *Şi duhului tău!*, să nu o spuneți numai cu glasul, ci şi cu sufletul; nu numai cu gura, ci şi cu inima. Dacă aici tu zici: *Pace şi duhului tău*, dar afară te războieşti cu mine, scuipându-mă şi bârfindu-mă, acoperindu-mă pe din dos cu ocări, ce fel de pace e asta? Eu, chiar dacă te țin de rău de nenumărate ori, îți spun: *Pace*, cu inimă curată, cu gând curat şi nu pot spune de tine vreodată ceva rău; am inimă de tată. Dacă, te cert uneori, o fac cu mare grijă; dar dacă tu mă muşti pe ascuns şi nu mă primeşti în casa Domnului, mă tem să nu-mi măreşti iarăşi tristețea; nu pentru că m-ai ocărit, nici pentru că m-ai scos din sufletul tău, ci pentru că ai îndepărtat pacea şi ai atras asupră-ți acea cumplită osânda. Chiar dacă nu-mi voi scutura praful de pe picioarele mele, chiar dacă nu vă voi întoarce spatele, totuşi amenințarea Domnului rămâne neclintită”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 402)

„Pe vremea apostolilor, casele erau biserici; acum biserica a ajuns casă; pe atunci nimic lumesc nu se grăia în casă; acum nimic duhovnicesc nu

se grăieşte în biserică; chiar aici, în biserică, ați adus piața. Dumnezeu vă grăieşte, dar voi, în loc să ascultați în tăcere cele spuse, ați schimbat lucrurile şi vorbiți de cu totul altceva. Şi de-ați vorbi de treburile voastre! Dar nu, vorbiți şi auziți cuvinte ce nu se cuvin! De asta plâng şi nu voi înceta a plânge". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 402-403)

„Mulți oameni vin la biserică ca să se uite după femei frumoase; alții ca să vadă care copii sunt mai frumoşi şi mai bine făcuți la trup. Nu e de mirare, oare, că nu-i trăsneşte Dumnezeu, că nu se scufundă pământul sub ei? Da, faptele acestea sunt vrednice de iad şi de trăsnete; dar Dumnezeu, fiind îndelung răbdător şi mult milostiv, îşi opreşte deocamdată mânia şi te cheamă să te pocăieşti şi să te îndrepți.

Ce faci, omule? Te uiți în biserică după femei frumoase şi nu te cutremuri când aduci o ocară atât de mare casei lui Dumnezeu? Crezi că biserica este casă de desfrâu şi de mai puțin preț decât piața? În piață te temi şi îți este ruşine să te uiți după femei, dar în biserica lui Dumnezeu, unde Dumnezeu îți vorbeşte şi te amenință pentru aceste fapte, faci desfrânare şi săvârşeşti adulter chiar în timpul când auzi să nu faci acestea? Şi nu te cutremuri, nu te spăimântezi?" (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 833-834)

„N-am batjocori atât de mult biserica dacă am aduce în ea băligar, cât o batjocorim, cu vorbele noastre, grăind unii cu alții cât suntem aici de câştiguri, de afaceri, de negutătorii, de cele ce n-au nici o legătură cu mântuirea noastră. Ar trebui să fie aici coruri de îngeri, să facem din biserică cer, să nu se ştie nimic altceva decât de rugăciuni necontenite, de tăcere desăvârşită pentru ascultarea slujbei şi a predicii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 989)

„Locul acesta în care ne găsim nu-i pentru râs, nici nu ne-am adunat aici să râdem cu hohote, ci să suspinăm; şi prin acest suspin să moştenim împărăția cerurilor. Când stai înaintea împăratului acestuia pământesc, nici nu îndrăzneşti să zâmbeşti; dar când stai în biserică, unde este Stăpânul îngerilor, nu stai cu cutremur, nici cu cuviință, ci râzi şi de multe ori te mânii. Nu te gândeşti că Îl mânii prin asta mai mult decât prin celelalte păcate ale tale?" (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 86)

„… nu este slobod nici a grăi cineva către vecinul său în biserică, fie că l-ar avea de prieten de multă vreme, ci acestea se fac afară de biserică.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 392)

„… doar Biserica nu este bărbierie, nici dugheană de mirodenii sau vreo altă prăvălie din târg, ci loc al îngerilor, loc al arhanghelilor, palatul lui Dumnezeu, însuşi cerul. Deci după cum dacă cineva ți-ar deschide cerul şi te-ar băga acolo, tu nu ai cuteza a grăi, fie chiar de ai vedea pe tatăl tău sau pe fratele tău, tot aşa şi aici nimic nu trebuie a grăi decât cele duhovniceşti. Căci şi cele de aici sunt cer, iar de nu crezi, priveşte la această masă sfântă şi adu-ți aminte pentru ce s-a pus aici şi din ce pricină. Gândeşte-te cine este cel ce stăpâneşte aici, cutremură-te chiar şi mai înainte de vreme. Căci văzând cineva numai scaunul împăratului, se mişcă cu sufletul, aşteptând ieşirea împăratului. Deci şi tu, chiar şi mai înainte de acel timp înfricoşat, ridică-te, şi mai înainte de a vedea ridicându-se vălul sau catapeteasma, şi ceata îngerilor mergând înainte, ridică-te, zic, la cer.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 392)

„… când auzi pe Prorocul zicând: *Acestea zice Domnul*, depărtează-te de pământ, ridică-te şi tu la cer, gândeşte-te cine este cel ce-ți grăieşte prin acela. Când te găseşti în teatru înaintea vreunui comedian caraghios sau a vreunei femei curve ce se sluțeşte, şi când atâta lume este de față, se dă multă băgare de seamă celor ce vorbesc, este multă linişte, deşi nimeni nu porunceşte a tăcea, nici vuiet nu se aude, nici strigare, şi nici măcar un murmur cât de mic – iar când Dumnezeu ne grăieşte din ceruri de nişte lucruri atât de înfricoşate, noi ne găsim mai în nesimțire decât câinii şi nu avem către Dumnezeu nici măcar atâta sfială pe câtă avem către o femeie curvă?

V-ați cutremurat poate auzind acestea? Deci cu atât mai mult să vă cutremurați făcându-le. Ceea ce Pavel a zis pentru cei ce treceau cu vederea pe cei săraci şi mâncau singuri: *Au doară nu aveți casă ca să mâncați şi să beți? Sau pre Biserica lui Dumnezeu defăimați, şi ruşinați pre cei lipsiți*? – dați-mi voie şi mie a o spune despre cei ce fac vuiet aici şi vorbesc: Nu aveți case unde să fleoncăniți? Sau defăimați Biserica lui Dumnezeu şi stricați şi pe cei ce voiesc a fi înțelepți şi liniştiți? Dar este plăcut ca prietenul să vă vorbească ca unor cunoscuți? Nu împiedic aceasta, însă în casă, în piață sau la baie facă-se aceasta, căci biserica este un loc nu de voroave, ci de

învățătură.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 393)

„Dar nu poți fi liniștit, nu poți tăcea? Apoi atunci ieşi afară, ca nu cumva să te faci vătămător şi altora. Căci un singur glas trebuie a fi în biserică, ca al unui singur trup. Pentru aceea şi citețul singur grăieşte, şi chiar cel ce are episcopia – Episcopul – stă nemişcat şi în tăcere. Şi psaltul cântă singur – chiar dacă toți i-ar ține isonul – şi glasul îi iese ca dintr-un singur trup, şi cel ce grăieşte, singur grăieşte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 394)

„Ştiți, de bună seamă, că adesea, pe când Dumnezeu vorbeşte cu noi prin gura Proorocului, noi ne întindem cu vecinul la sfat despre lucruri care nu ne privesc deloc. Dacă, aşadar, lăsând pe toate celelalte, ar vrea să ne ceară socoteală numai pentru acest păcat, ce nădejde de mântuire am avea? Şi să nu-ți închipui că greşeala aceasta e mică; dacă vrei să-ți dai seama de mărimea ei, cerceteaz-o la oameni şi atunci vei vedea cât de mare e păcatul. Cutează, când îți vorbeşte ocârmuitorul, sau dacă vrei, unul din prietenii mai de seamă, să-1 laşi şi să agrăieşti pe sluga ta, şi atunci vei vedea cât de mare e greşeala ce-o faci față de Dumnezeu. Dacă cel astfel jignit e vreun om mai vestit, îți va cere şi socoteală pentru batjocura ce i-ai făcut; ci Dumnezeu, căruia în fiecare zi I se aduc asemenea jigniri, ba chiar şi mai mari, şi nu numai de către unul, doi sau trei oameni, ci aproape de către toți, suferă şi e îndelung răbdător nu numai cu acestea, ci şi cu altele mult mai grele.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 180-181)

„Dacă, de pildă, Dumnezeu îți va cere socoteală pentru nepăsarea sau necuviința pe care o arăți la slujbele bisericii, ce vei face? Iată, în ceasul când îți vorbeşte Dumnezeu, tu, în loc să te rogi, ai început cu cel de lângă tine o discuție în şoaptă, despre lucruri nefolositoare. Şi chiar dacă Dumnezeu ar trece cu vederea toate celelalte păcate ale noastre, acesta e de ajuns pentru a pierde mântuirea. Să nu crezi că e o greşeală mică. Pentru a pricepe gravitatea lui, gândeşte-te ce se întâmplă în cazul analog al oamenilor. Să presupunem că discuți cu o persoană oficială sau cu un prieten bun de-al tău. Şi în vreme ce aceea îți vorbeşte, tu întorci capul cu nepăsare şi începi să discuți cu altcineva. Cei cu care vorbeşti nu va fi jignit de această necuviință a ta. Nu se va mânia? Nu-ți va cere socoteală? Dumnezeu însă, deşi este jignit în fiecare zi, într-un

mod mult mai rău, şi nu numai de doi-trei oameni, ci aproape de noi toţi, ne îngăduie cu îndelungă-răbdare.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 168-169)

„Să stăm cu frică şi cu cutremur, cu ochii plecaţi în jos, dar cu sufletul ridicat în sus. Să suspinăm, fără să ni se audă glasul, dar cu inima să ne bucurăm. Oare nu vedeţi cât de nemişcaţi stau cei ce sunt lângă împăratul acesta pământesc, trecător şi muritor? Nu scot o vorbă, nu se clintesc, nu aruncă ochii ici şi colo, ci stau înfricoşaţi, trişti şi plini de cutremur. Ia pildă de la ei, omule, şi te rog să te înfăţişezi înaintea lui Dumnezeu aşa cum te-ai duce înaintea împăratului celui pământesc. Dar trebuie să te înfăţişezi cu mult mai multă frică înaintea împăratului celui ceresc. Acestea vi le-am spus adeseori şi nu voi înceta a vi le spune, până ce nu voi vedea că v-aţi îndreptat.” (*Omilie despre pocăinţă şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 187-188)

„Numai acela este la Biserică, care petrece în mod vrednic cu cuvântul şi gândul. Acela care are iarăşi viaţa lui stricată şi este cu cei mulţi unit, deşi este trupul lui aici şi gândul lui afară, folos nu are.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 13)

„Eu vă conjur, eu vă rog, nu plecaţi de la biserică; şi când sunteţi aici păziţi-vă de a râde. Să ne ţinem noi aici cu totul timizi şi cutremuraţi, cu ochii plecaţi, cu sufletul înălţat, cu gemete tăcute şi cu o inimă inundată de bucurie.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 202)

BISERICA (nefrecventarea bisericii - pretexte)

„Căci dacă cineva alege ca scuză grijile, neliniştile vieţii, şi că ei sunt obligaţi să-şi ocupe mult timp cu afacerile publice şi casnice, mai întâi le vom răspunde, că aceasta nu este o greşeală mică, de a se lăsa înlănţuit de o aşa de mare mulţime de griji şi de a se lega aşa de tare de lucrurile veacului, încât ei nu pot da un pic de timp, nici la acea înclinare care este mai necesară; în al doilea rând, că acestea sunt pretexte zadarnice, minciuni şi scuze urâte, ceea ce dovedeşte în mod văzut lunga lor vorbire cu prietenii, timpul pe care-l pierd la teatre, şi la spectacolele de curse de cai, la care ei îşi petrec adesea zile întregi, fără a motiva vreodată mulţimea grijilor. Când este vorba de aceste mizerabile amuzări, n-aveţi grijă să vă scuzaţi şi n-aveţi timp de pierdut, dar dacă trebuie să vă aplecaţi spre lucrurile divine, ele vă par aşa de în plus şi atât de dispreţuite, încât consideraţi că ele nu valorează

ca una din grijile voastre; dar oamenii care au asemenea sentimente sunt vrednici să mai respire încă sau să vadă soarele?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XI*,* 1, p. 53)

„Puțini au venit azi la biserică! De ce oare? Prăznuim pomenirea mucenicilor, şi nimeni n-a venit la noi. Oare lungimea drumului i-a trândăvit? Dar, mai bine spus, nu lungimea drumului, ci trândăvia lor i-a împiedicat. După cum nimic nu-l poate împiedica pe cel cu tragere de inimă şi cu voința trează, tot aşa, orice îl poate împiedica pe cel trândav şi descurajat. Mucenicii şi-au vărsat sângele lor pentru adevăr, iar tu te sperii de un drum scurt? Aceia şi-au dat viața pentru Hristos, iar tu nu vrei să ieşi afară din oraş pentru Stăpânul? Stăpânul a murit pentru tine, iar tu pregeți pentru El? E pomenirea mucenicilor, şi tu te trândăveşti, te descurajezi? Ar trebui să fii aici, ca să vezi pe demon biruit, pe mucenic biruitor, pe Dumnezeu slăvit şi Biserica încununată. Dar pretextul lor e acesta:

- Sunt păcătos, spun ei, şi nu pot să vin la biserică!

- Dar tocmai pentru că eşti păcătos, vino, ca să nu-ți pierzi mântuirea. Spune-mi, te rog, care om e fără de păcate? Pentru asta, jertfa şi Biserica, pentru asta, rugăciunile şi postul, pentru că sunt multe rănile sufletului. Pentru asta s-au descoperit împotriva lor şi leacurile şi s-a făcut leac potrivit pentru fiecare din rănile sufletului. Ai Biserica! Ea aduce jertfe! Ai rugăciunile Părinților, dăruirea Sfântului Duh, pomenirile mucenicilor, adunarea sfinților şi multe la fel cu acestea, care te pot ridica din păcat la dreptate. Ce iertare poți avea când nu vii să te rogi mucenicilor? Nici un necaz nu-i pe drumul ce duce la biserică, şi totuşi ai fost împiedicat de a te uni cu mucenicii. Vrei să spui că te împiedică grijile vieții? Păcatul e însă şi mai mare. Pentru ce nu împrumuți lui Dumnezeu puțină vreme, ca să primeşti întreaga zi?” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 545)

„Învinovățiți vara, căci aud pe unii făcând aceasta şi zicând: *Căldura acum este prea mare, zăduful este nesuferit, nu putem să ne strângem şi să ne înghesuim într-o adunare prea mare, ne umplem de sudoare şi de năduşeală*; când ziceți aceasta, în adevăr mie-mi este ruşine de voi, căci acestea sunt vorbe femeieşti, de nimica şi fără putere. Este o adevărată ruşine măcar a răspunde la astfel de dezvinovățiri, dar totuşi trebuie să facem aceasta; căci dacă voi nu vă roşiți a spune acestea, cu atâta mai puțin trebuie să roşim noi de a vă răspunde. Deci, ce să vă răspundem noi la aceste

pricinuiri? Eu vă voi aminti istoria celor trei bărbați din cuptorul cel cu foc, care în mijlocul flăcărilor ce-i înconjurau din toate părțile, ce se atingeau de gura şi de ochii lor şi amenințau a-i înăbuşi, totuşi n-au încetat a aduce Domnului Dumnezeu cântarea cea sfântă a laudei, în mijlocul focului îl lăudau mai veseli decât pe o drăgălaşă pajişte. Pe lângă aceasta vă voi aminti de Daniil şi de groapa leilor din Babilon, încă şi de o altă groapă plină de noroi, care era aproape să înăbuşească pe profetul Ieremia. Pe cei ce vor să dezvinovățească nevenirea lor la Biserică prin arşiță, îndată îi voi duce de la această groapă la temniță şi le voi arăta cum Pavel şi Syla sunt încătuşați acolo, plini de vânătăi şi de răni, cu trupul sfâşiat de mulțimea loviturilor, cum ei totuşi în mijlocul nopții cântau laude lui Dumnezeu şi săvârşeau prea sfânta lor priveghere. Toți aceşti sfinți din cuptorul cel înfocat, din groapa leilor, din temniță, din cătuşi şi din tot felul de pătimiri nespuse, niciodată nu s-au îngreuiat de toate acestea, ci le-au suportat cu o râvnă neobosită, într-o evlavie arzătoare şi preamărire a lui Dumnezeu. Noi însă, care nici măcar o mică parte din pătimirile acelor sfinți nu am răbdat, am vrea să ne lăsăm de îngrijirea mântuirii sufletelor noastre pentru căldură, pentru puțină arşiță şi sudoare, a ne feri de adunările servirii dumnezeieşti, şi în locul lor să ne amestecăm în societățile cele pierzătoare, care nu au în sine nimic sănătos? Nu este aceasta o nebunie? Cuvântul lui Dumnezeu este o rouă atât de plăcută şi drăgălaşă, iar tu vorbeşti de arşiță? Hristos zicea curat: *Apa pe care Eu o dau omului, se va face într-însul izvor săltător întru viața cea veşnică* (In. 4, 1, 4); şi iarăşi: *Cel ce crede întru mine, precum a zis Scriptura – râuri de apă vie vor curge din pântecele lui* (In., 7, 38). Când ai tu izvoarele şi râurile cele duhovniceşti, spune-mi, te mai temi de arşița cea trupească? Când este vorba de târg, unde este aşa de mare zgomot, aşa de cumplită înghesuială şi aşa de nesilnică arşiță, nu te aperi cu căldură, şi totuşi nu poți zice, că în târg suflă numai vânt plăcut şi răcoros, iară aici în Biserică s-a strâns tot pripecul şi arşița. Mai degrabă este cu totul dimpotrivă, căci Biserica este podită cu pietre răcoroase, împotriva razelor soarelui ea este apărată prin ziduri şi acoperământ şi prin bolți înalte, acolo, din contră, fiecare loc este expus razelor celor arzătoare ale soarelui, pe lângă aceea, acolo domneşte o înghesuială cumplită, mult fum şi praf, şi încă multe altele, care pricinuiesc greutăți. Din aceasta vedem că astfel de pricinuiri şi dezvinovățiri ale nevenirii la Biserică, precum le-am pomenit eu, trebuie a le însuşi lenevirii şi moleşirii sufletului care nu este încălzit de flacăra Sfântului Duh.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 124-126)

„Puțini sunt aceia care vin la biserică. Care este, oare, cauza acestui fenomen? Prăznuim pomenirile sfinților şi aproape nimeni nu apare în biserică. Se pare că distanța îi duce pe creştini la nesârguință; sau poate că nu distanța, ci doar nesârguința îi împiedică. Fiindcă, aşa cum nimic nu-l poate împiedica pe cel care are bunăvoință şi râvnă de a face ceva, la fel şi nesârguința, trândăvia şi amânarea, pe toate le pot împiedica.

Mucenicii şi-au vărsat sângele pentru Adevăr, şi tu socoteşti o aşa mică distanță? Aceia şi-au jertfit viața pentru Hristos şi tu nu vrei să te osteneşti deloc? Domnul a murit pentru tine şi tu Îl nesocoteşti? Prăznuim pomenirile sfinților şi ție ți-e greu să vii la biserică, preferând să stai acasă? Şi totuşi trebuie să vii, ca să vezi cum diavolul este biruit, cum Sfântul biruie, cum Dumnezeu este slăvit şi Biserica triumfă.

Dar sunt păcătos, vei spune, *şi nu îndrăznesc să mă întâlnesc cu cei sfinți*. Tocmai pentru că eşti păcătos, vino aici, ca să devii drept. Sau nu cumva nu ştii că şi cei care stau în fața sfântului jertfelnic au săvârşit păcate? Şi noi, care vă învățăm de la amvon, suntem păcătoşi. Dar nu deznădăjduim, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni. De aceea a iconomisit ca şi preoții să sufere de anumite patimi, încât să înțeleagă neputința omenească şi să-i ierte pe ceilalți.

Ce trist! La baluri şi la distracții alergăm binevoitori. Prostiile cântecelor le ascultăm cu plăcere. Necuviințele actorilor le privim ceasuri întregi, fără să ne plictisim. Şi doar atunci când vorbeşte Dumnezeu, prin gura proorocilor şi a apostolilor, căscăm, ne scărpinam şi ne ia cu amețeală. Dar şi pe hipodromuri, cu toate că nu există acoperiş pentru a-i adăposti de ploaie pe privitori, mulți aleargă ca turbații, chiar şi când plouă torențial, chiar şi când vântul le răvăşeşte pe toate. Nu socotesc nici vremea rea, nici gerul, nici distanța. Nimic nu-i poate ține acasă, însă când e vorba să meargă la biserică, atunci şi o ploaie măruntă le devine piedică. Şi dacă-i întrebi cine este Amos sau Ahab, câți prooroci şi apostoli sunt, nu-şi pot deschide gura. Dar despre cai şi călăreți, despre sofişti şi oratori, despre cântăreți şi actori pot să te informeze îndeamănunt. Ce situație e asta?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 165-166)

„Cât despre cei care nu vin deloc la slujbe, aş vrea să ştiu unde se află în acel ceas sfânt. Dar cred că ştiu bine asta. Sau se ocupă cu lucruri necuvioase şi zadarnice, sau sunt afundați în grijile lumeşti. În ambele situații însă, sunt de neiertat. Pentru primii acest lucru este vădit şi nu mai are nevoie de dovezi. Dar şi ultimii, care aduc ca justificare pentru absența lor treburile familiale, şi aceştia

sunt de neiertat, pentru că preferă pe cele pământeşti în locul celor cereşti, pe cele trecătoare în locul celor veşnice, pe cele materiale în locul celor duhovniceşti.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 169)

„Adevărat vrei să zici că este sărăcia piedică şi oprelişte Bisericii (frecventării ei- n.n.), dar această pricină ce ai spus-o nu este cu cale pentru că în săptămână sunt şapte zile, pe care le-a împărțit Dumnezeu cu noi şi nu a luat pentru El mai multă parte şi nouă ne-a dat mai puțin, nici în mod egal nu le-a împărțit, încă nici trei zile n-a luat ca să ne dea nouă iarăşi trei. Şi ție, creştine, ți-a dăruit şase, iar Lui şi-a lăsat numai una. Iar tu nici în această zi nu eşti bucuros să fii liber de grijile lumeşti ca să-ți fie auzul slobod şi deschis, spre ascultarea Sfintei Scripturi, ci faci lucrul ce-l fac toți furii de cele Sfinte, adică cei ce fură Sfintele Odoare din biserică, de vreme ce îndrăzneşti să răpeşti şi această sfântă zi, care este aleasă şi dăruită spre ascultarea Sfintei Scripturi, să o cheltuieşti în grijile şi treburile cele deşarte? Dar ce zic eu de zile întregi? Numai ce a făcut văduva milostenia, fă şi tu în vremea zilei acesteia şi precum a dat ea doi fileri şi multă dragoste a dobândit de la Dumnezeu, aşa şi tu dă împrumut lui Dumnezeu două ceasuri şi El va aduce în casa ta mii de agoniseli bune. Iar de nu vrei să te laşi deloc de lucrurile lumeşti şi să cheltuieşti din zi puțină vreme pentru Dumnezeu, păzeşte-te să nu pierzi toată osteneala ta şi toată agoniseala vieții tale, pentru că ştie Cunoscătorul de inimi când nu-L băgăm noi în seamă, să risipească într-o clipă de ceas câte lucruri sunt adunate în mulți ani (…) Dar o, frățiorule, ce lucruri putem să te învățăm mai înainte de câte trebuie creştinului să facă, de vreme ce numai o dată sau de două ori vii aici într-un an; pentru suflet să te învățăm, pentru trup, pentru Împărăția Cerului, pentru munca cea nesfârşită, pentru matca focului, pentru îndelungă răbdarea lui Dumnezeu, pentru iertare, pentru pocăință, pentru botez, pentru lumea cea de sus şi de jos, pentru firea cea omenească, pentru cea îngerească, pentru răutatea dracilor, pentru meşteşugirile diavolilor, pentru viață, pentru porunci, pentru dreapta credință (ortodoxă), pentru eretici. Că acestea şi mai multe decât atâtea se cade să le ştie tot creştinul şi să dea răspuns tuturor celor ce-l întreabă pentru acestea toate, dar voi nici o parte cât de mică nu puteți să învățați din acestea, pentru că veniți foarte rar la biserică şi încă şi atunci când veniți, nu veniți pentru vreo smerenie sufletească, ci numai pentru obiceiul praznicului, alții pentru vorbele şi adunarea prietenilor, iar bogații şi pentru mândrie şi trufie. Iar eu zic că de ar iubi cineva să ştie toate câte am zis mai sus, ar trebui să vină mai des la biserică, să asculte citirea Sfintei Scripturi şi aşa adevărat le-ar şti toate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 80-81)

„Tare aş vrea să ştiu unde stau acum cei care n-au venit la sfânta slujbă, să ştiu ce i-a oprit, ce i-a îndepărtat de această masă sfântă şi despre ce vorbesc! Dar, mai bine spus, o ştiu prea bine! Sau stau la taifas şi vorbesc despre lucruri de ruşine şi de batjocură, sau sunt ţintuiţi de griji lumeşti. Aceste două preocupări nu pot dobândi iertare şi duc la grea osândă. Despre cei dintâi nici nu trebuie să mai vorbesc, nici să dovedesc că n-au parte de nici o îndurare. Dar că nici aceia care ne spun că sunt prinşi cu treburile din casă, care ne spun că sunt tare ocupaţi şi care nu vor să le pună pe cele duhovniceşti înaintea celor lumeşti măcar o dată pe săptămână, când îi chemăm aici; dar că nici aceia nu pot dobândi iertare, o spune Evanghelia. Cei chemaţi la nunta cea duhovnicească au pus înainte tot aceste scuze: unul că şi-a cumpărat cinci perechi de boi, altul că şi-a cumpărat o ţarină, altul că s-a însurat. Totuşi au fost pedepsiţi. Motivele pentru care nu au venit la nuntă păreau serioase. Dar când Dumnezeu ne cheamă, nu avem cuvânt de apărare. Întâi Dumnezeu, şi apoi treburile noastre, chiar cele de neapărată nevoie. Întâi să-L cinstim pe Dumnezeu, şi apoi să ne îngrijim de celelalte. Spune-mi mie, care slugă se îndeletniceşte cu treburile sale înainte de a-l sluji pe stăpân? Nu-i oare absurd să-i slujim cu atât respect şi atâta supunere pe oameni, la care stăpânia este un simplu nume, iar pe adevăratul Stăpân, nu numai Stăpân al nostru, ci şi al puterilor cereşti, să nu-L învrednicim nici de slujirea ce-o dăm celor ce sunt robi ca şi noi?” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 60-61)

BISERICA (nefrecventarea bisericii - gravitatea)

„Tu însă, când îţi petreci timpul cu femeile de la orchestră şi cu comedianţii din teatru, nu pui înainte niciodată frica de căpetenii sau sila slujbei ostăşeşti, iar când vă chemăm la biserică, atunci găsiţi mii de piedici. Şi ce vei spune în ziua aceea, când vei vedea flacăra şi râurile cele de foc, şi legăturile cele nedezlegate, şi vei auzi plângerea şi scrâşnirea dinţilor?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 53)

„Ce apărare mai putem avea, ce iertare, când El se pogoară din ceruri pentru noi, iar noi nu venim nici de acasă până la El? Când magii, nişte oameni barbari şi de alt neam, aleargă din Persia ca să-L vadă aşezat în iesle, ţie creştine, îţi este greu să mergi o mică bucată de drum, ca să te bucuri de

vederea aceasta fericită?”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 100)

„Puneți înaintea oricărei ocupații, a oricărei griji venirea la biserică. Te întreb: Câştigi atât când lipseşti de la Sfânta Liturghie cât pierzi şi tu şi toată casa ta? De-ai câştiga, când lipseşti de la biserică, o comoară întreagă plină de aur, tot pierzi mai mult decât câştigi, şi cu atât mai mult cu cât cele duhovniceşti sunt mai bune decât cele trupeşti. Acestea, de-ar fi numărate, de-ar curge de pretutindeni, totuşi nu călătoresc împreună cu noi în viața cea de dincolo, nici nu se mută cu noi în cer, nici nu stau înaintea scaunului celui înfricoşător de judecată, ci, de multe ori, chiar înainte de sfârşitul nostru, se duc şi ne părăsesc; dar chiar de-ar rămâne până la sfârşitul vieții noastre, moartea le pune negreşit capăt. Comoara cea duhovnicească, dimpotrivă, este o avere ce nu ne poate fi furată; merge cu noi oriunde; când călătorim din lumea aceasta dincolo, ea ne urmează şi ne dă mare îndrăznire înaintea scaunului de judecată”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 177)

„Desfrânatul, îngâmfatul sau altul, care are un alt păcat, venind des la biserică şi ascultând mereu învățătura, se izbăveşte de păcatul lui şi-şi recapătă sănătatea; dar cel care se desprinde de Biserică, cel care se depărtează încetul cu încetul de învățătura Părinților, cel care fuge de spitalul cel duhovnicesc, chiar dacă i se pare că e sănătos, va cădea totuşi iute în boală”. (*Către iudei,* cuv. III, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 276)

,,Ni se pare că n-am isprăvit nimic, când ne-am dat osteneala de a vă îndemna să fiți mai osârdnici cu vizitarea adunării, unde se face slujirea cea dumnezeiască; căci iarăşi Biserica este deşartă şi părăsită de fiii ei. De aceea, eu iarăşi trebuie să vă îngreunez şi să vă fiu povară, pe de-o parte dojenind pe cei de față, pe de alta probozind pe cei ce lipsesc. Pe aceştia din urmă, pentru că rămân în lenevire şi în uşurătatea minții lor, iară pe voi, pentru că nu vă îngrijiți cu râvna cuvenită pentru mântuirea confraților voştri.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 119)

,,Ce gândiți voi, câte dureri simt eu, când observ că în zilele de sărbători mulțimea cea mare se aseamănă cu valurile cele nenumărate ale mării, iară acum nu se arată la slujirea de Dumnezeu nici a suta parte din acea mulțime? Unde sunt acum aceia care ne îmbulzesc în zilele de

sărbători? Eu îi caut, îi jelesc acum, gândind câți dintre dânşii iarăşi se duc la pieire după ce au fost mântuiți odată, cât de mulți frați văd eu lipsind, cât de mic este numărul celor ce doresc mântuirea şi ce mare parte a Bisericii se aseamănă unui trup mort şi nemişcat." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 122-123)

„Aş vrea, dacă aş putea, să vă arăt sufletele celor care nu merg la biserică, care nu participă la Sfintele Taine, care nu-L ascultă pe Dumnezeu; şi le-ați vedea murdare şi respingătoare. Aşa cum trupurile nespălate sunt pline de mizerie şi duhoare, la fel şi sufletele care nu se curățesc prin spovedanie, prin Sfânta Împărtăşanie şi prin învățătură duhovnicească, sunt pătate de păcat. Aşa cum ogoarele nearate se umplu de buruieni, la fel şi sufletele necultivate duhovniceşte se umplu de mărăcinii răutății.

Dacă noi, care mergem la biserică, participăm la Sfintele Taine şi ascultăm Evanghelia, cu greu ne înfrânăm mânia, cu greu ne izgonim invidia din inimă, cu greu ne controlăm instinctele păcătoase, cu greu ne împotrivim poftelor rele, cu greu domesticim fiarele sălbatice ale patimilor, atunci ce se vor face cei care nu calcă aproape niciodată pe la biserică?" (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 169-170)

„Iar la Dumnezeu învățându-ne prin prooroci şi prin psalmi, căscăm şi dormităm, iar la inimă avem vifor, iar la cap întunecare, iar la alergăturile de cai, când mergem să privim unde nu este nici un acoperământ de perete, de s-ar şi întâmpla să-i lovească cu vreo vijelie în obraz, ei îngăduiesc ca nişte îndrăciți şi rabdă uneori gerul, alteori zăduful, după cum este vremea şi depărtarea căii nu-i osteneşte şi nu-i oboseşte şi nu-i opreşte nici o nevoie. Dar la biserică când vrem să mergem, toate ni se fac sminteală, şi ploaia şi calea. Iar când ne-ar întreba cineva cine este tatăl proorocului Isaia sau Avdie sau a altui prooroc sau din Apostoli, nicidecum nu ştie să răspundă. Iar pentru carele cailor, care merg la alergări, răspund cu multă socoteală despre armele ştiutorilor, avocaților şi retorilor. Şi cine să le laude şi să îngăduiască acestea, spune-mi?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 9-10)

………………………………………………………………………………………

„Căci precum pământul ce nu se ară se înțeleneşte şi se umple de mărăcini, aşa şi sufletul care nu aude cuvântul lui Dumnezeu şi învățătura duhovnicească, răsare tot mărăcini şi ciulini, adică se naşte tot felul de păcat în inima noastră. Că de vreme ce noi în toate zilele auzim citania

Scripturilor, a Proorocilor şi a Apostolilor şi de-a pururea cântăm dumnezeieştile canoane şi abia cu mare nevoie fugim de patimile noastre, abia potolim mânia, abia gonim urgia, pizma, şi pofta cea rea, abia contenim fiarele cele fără ruşine, adică gândurile cele rele ale diavolilor, dar cei ce niciodată n-au dobândit această vindecare a învăţăturii, ce nădejde a mântuirii vor avea? Căci precum cel ce iese de la adăpostire pretutindeni rătăceşte, la fel şi cel ce pierde lumina lui, în multe locuri se împiedică şi cade." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 12-13)

„Mai poate fi oare îndurat acest lucru? Mai poate fi oare îngăduit? Pe zi ce trece vin tot mai puţini oameni la biserică. Plin este oraşul de oameni, şi biserica este goală! Plină piaţa, teatrele şi locurile de plimbare, iar casa lui Dumnezeu pustie! Dar, mai bine zis, dacă e să spun adevărul, pustiu este oraşul e oameni şi plină biserica! Că nu trebuie să numim oameni pe cei din oraş şi din piaţă, ci pe voi, cei din biserică! Nu pe cei trândavi, ci pe voi, cei râvnitori! Nu pe cei ce se dau în vânt după cele din lume, ci pe voi, care alegeţi cele duhovniceşti în locul celor pământeşti." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 7)

„Ce vom spune noi despre cei ce rătăcesc departe de această sfinţită turmă, despre cei ce sunt departe de această casă părintească, pe uliţe şi maidane, ca nişte copii leneşi şi obraznici? Da, copiii care părăsesc casa părintească rătăcesc departe de casă, afară, pe maidane şi-şi pierd ziua cu jocuri de copii, de aceea astfel de copii îşi pierd adesea şi viaţa şi libertatea; iar dacă se întâmplă să cadă în mâinile unor ticăloşi, sau ale unor hoţi, adesea plătesc cu moartea lenevia lor. Acei ticăloşi îi prind, le iau podoabele de aur, iar pe copii îi îneacă în râu sau îi duc în ţări străine, dacă vor să se poarte cu ei mai omeneşte! În acest mod copiii îşi pierd libertatea. Tot aşa păţesc şi cei ce nu vin la biserică. Atunci când rătăcesc departe de casa părintească şi de petrecerea de aici, dau de gurile ereticilor şi de limbile duşmanilor adevărului; apoi aceştia, ca nişte ticăloşi şi hoţi, le fură podoaba de aur a credinţei şi-i îneacă iute; nu-i aruncă în râu, ci-i îneacă prin învăţăturile lor tulburi şi pline de miros urât." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 9)

„O, de v-ar fi cu putinţă să intraţi în cugetul celor care lipsesc de la biserică, atunci aţi vedea bine de câte răni sunt plini şi câţi spini au! După cum un pământ care n-a fost lucrat de mâini de plugar înţeleneşte şi se

sălbăticeşte, tot aşa şi sufletul care nu se bucură de cuvântul duhovnicesc de învățătură, odrăsleşte spini şi ciulini. Dacă noi, care îi auzim în fiecare zi pe profeți şi pe apostoli, abia de ne înfrânăm mânia, abia de ne potolim pofta, abia de scoatem din noi puroiul invidiei, dacă noi, care adormim patimile noastre cu cântecele dumnezeieştilor Scripturi, abia de domolim fiarele cele fără de ruşine, spune-mi mie: ce nădejde de mântuire să mai aibă cei care niciodată nu se bucură de aceste leacuri şi nici nu aud înțelepciunea cea dumnezeiască? Aş dori să pot arăta ochilor voştri sufletul lor, ca să vedeți că e murdar, întinat, negru, josnic şi lipsit de îndrăznire! După cum cei care nu fac baie au trupurile pline de multă murdărie şi necurățenie, tot aşa şi cei care nu-şi scaldă sufletul cu cuvintele de învățătură duhovnicească au pe ei pete mari de păcate. Baie duhovnicească sunt cele de aici; ele curăță cu căldura Duhului toată murdăria.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 61-62)

„De aceea ni se întâmplă toate împotriva voinței noastre, şi în treburile noastre publice, şi în cele particulare, că nu ne îndeletnicim întâi cu cele duhovniceşti, şi apoi cu cele lumeşti, că am stricat rânduiala. De aceea s-a stricat şi şirul, ordinea firească a lucrurilor; de aceea toată viața noastră geme de tulburare.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 109)

BISERICA (neorânduiala din unele biserici)

„Pe atunci şi casele erau biserici, pe când astăzi şi biserica este casă, sau mai drept vorbind, chiar mai rău decât orice casă. Căci într-o casă ar putea vedea cineva şi multă rânduială, fiindcă, de pildă, stăpâna casei şade pe scaun cu toată buna cuviință, şi slugile ies cu toată liniştea, şi fiecare dintre argați se îndeletniceşte cu ceea ce i s-a poruncit. Dar aici în biserică mare este vuietul, mare este tulburarea, şi cu nimic nu se deosebesc cele ale noastre de cele ce se petrec în cârciumă. Atât de mare este râsul, atât de mare vuietul, încât este tocmai ca la băi, ca cei ce strigă prin piață şi care fac un vuiet grozav.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 392)

„Dar acum cu nimic nu se deosebeşte de piața târgului – şi dacă nu ar fi cam îndrăzneț a spune, poate că nu se deosebeşte nici de scena teatrului –

astfel că femeile ce se adună aici se împodobesc cu mai multă neruşinare decât cele desfrânate de la teatru. Din această pricină mulți din cei desfrânați sunt atraşi şi aici, şi dacă voieşte cineva a ispiti vreo femeie şi a-i suci capul, nici un loc nu i se pare mai potrivit pentru aceasta ca biserica." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 391)

BISERICA (şi statul)

„Ea va fi totdeauna prima *să dea Cezarului ceea ce este a Cezarului*, însă ea nu este şi nu va putea fi niciodată lucrul (opera) Cezarului.

Biserica - împărăția sufletelor, societatea constituită de Dumnezeu, plasată şi menținută de Dumnezeu în mijlocul lumii, depozitară a puterilor lui Dumnezeu. Biserica conduce, legiferează, sancționează legile sale, pedepseşte pe cei răzvrătiți ai ei, fără ca puterile publice să aibă vreodată dreptul să răpească guvernarea ei.

Mai multă este puterea spirituală a Bisericii care devine cea mai solidă mărturie, salvarea cea mai sigură a societății civile. (…)

Dacă în societatea civilă, puterea judecătorească este cinstită şi necesară, cu cât mai înalt, mai eficace este puterea spirituală care previne crima, pe când cealaltă nu poate decât s-o constate şi s-o pedepsească." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 118-119)

„Oricare ar fi legislațiile omeneşti, voința lui Dumnezeu şi legea lui sunt de neschimbat." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 244)

BLÂNDEȚEA (definiția)

„Aceasta-i cu adevărat blândețe! Nu eşti blând atunci când suferi în tăcere nedreptatea celor puternici, ci atunci când te pleci când eşti nedreptățit de cei ce par mai mici ca tine. Atunci eşti într-adevăr blând; în cazul celălalt se poate spune că eşti blând, pentru că nu te poți împotrivi puterii celui ce-ți face nedreptate". (*Omilii la Facere,* omilia LII, II, în col. PSB, vol. 22, p.187)

„Blândețea se cheamă nu când cineva ar avea nedreptate de la vreun puternic şi asupritor şi ar îngădui cu blândețe, ci când ar avea nedreptate de la oamenii mici şi simpli şi, fiind necăjit de aceştia, ar răbda." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 122)

BLÂNDEȚEA (- mama tuturor bunătăților)

„*Învățați de la Mine,* spune Domnul, *că sunt blând şi smerit cu inima şi veți afla odihnă sufletelor voastre.* Blândețea este mama tuturor bunătăților". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 473)

BLÂNDEȚEA (naşterea ei)

„... blândețea vine din dragoste." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 190)

BLÂNDEȚEA (folosul)

„Nimic nu-i mai tare ca blândețea. După cum apa aruncată pe foc a stins de multe ori focul, tot aşa şi un cuvânt spus cu blândețe stinge o mânie mai aprinsă decât cuptorul. Şi îndoit ne e câştigul. Câştigăm şi prin aceea că ne-am purtat cu blândețe şi prin aceea că slobozim de tulburare mintea fratelui nostru, punând capăt mâniei. Te întreb: nu-l ții oare, de rău, nu-l învinuieşti pe fratele tău când e mâniat şi te duşmăneşte? Pentru ce nu te străduieşti să te porți tu altfel decât el? Pentru ce vrei să-l mânii şi mai mult? Poți, oare, stinge cu foc? Nu! Firea focului se împotriveşte. Tot aşa nici cu mânia nu poți stinge mânia. Ce este apa pentru foc, aceea-i blândețea şi bunătatea pentru mânie". (*Omilii la Facere,* omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 254)

„Căci nimic nu este mai vrednic decât blândețea. Cu cuvântul blând frângi oasele, cu toate că ce este mai tare decât osul? Căci de va fi cineva vârtos şi neînduplecat, va fi biruit cu lesnire de cel ce se poartă cu el cu blândețe." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 136-137)

BLÂNDEȚEA (nu întotdeauna este bună, ci când împrejurarea o cere)

„Nici blândețea nu e bună totdeauna, ci numai atunci când împrejurarea o cere. De aceea, dacă împrejurarea nu o cere, blândețea ajunge slăbiciune, iar mânia, nesocotință." (*Cuvântul al VI-lea la*

Sfântul Apostol Pavel, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 272)

BLÂNDEŢEA (şi înţelepciunea)

„Aceasta e pricina că Domnul nu ne-a poruncit să fim numai blânzi, dar nici numai înţelepţi, ci le-a unit pe acestea amândouă, ca ele să ajungă virtute, să ai înţelepciunea şarpelui, ca să te fereşti să nu fii lovit în ceea ce ai mai scump; dar să ai şi blândeţea porumbiţei, ca să nu te răzbuni pe cei ce te nedreptăţesc şi nici să pedepseşti pe cei ce uneltesc împotriva ta. Pentru că iarăşi nu-i de nici un folos înţelepciunea, dacă nu-i adaugi blândeţea.

- Dar poate fi o poruncă mai grea ca aceasta? Nu-i de ajuns, oare că suferim răul ce ni se face?

- Nu, răspunde Domnul. Mai mult; nu-ţi îngădui nici să te revolţi! Aşa e porumbiţa!

- Dar o astfel de poruncă este ca şi cum ai porunci unei trestii aruncate în cuptor să nu fie arsă de foc, ci să stingă focul.

- Să nu ne tulburăm! Ucenicii Domnului au împlinit porunca, au dus-o la bun sfârşit şi au arătat prin faptele lor că au fost înţelepţi ca şerpii şi blânzi ca porumbeii. N-au avut altă fire, ci aceeaşi fire ca şi noi. Să nu socotească, dar, nimeni că sunt cu neputinţă de îndeplinit poruncile Domnului! Domnul cunoaşte mai bine decât toţi firea lucrurilor; ştie că sălbăticia se stinge nu cu sălbăticie, ci cu blândeţea”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 408-409)

BLÂNDEŢEA (şi mila)

„Sigur orice virtute este bună, dar virtutea şi mila trecând înaintea tuturor celorlalte, ele sunt acelea care arată că suntem oameni şi că noi ne deosebim de animale, ele ne fac egali cu îngerii. Iată pentru ce ne vorbeşte adesea Iisus Hristos despre această virtute şi ne recomandă să fim blânzi şi binevoitori.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXI, 1, p. 305)

BLÂNDEŢEA (şi smerenia)

„Cel ce a fost învrednicit să vină sub acest jug şi a putut să înveţe de la Stăpânul să fie blând şi smerit cu inima, va dobândi deplina odihnă a

sufletului său. Acest lucru este începutul[87] mântuirii noastre. Cel ce a câştigat această virtute poate, fiind încă în trup, să se ia la întrecere cu puterile netrupeşti şi nu mai are nici o părtăşie cu cele din viața aceasta.

Cel ce imită blândețea Stăpânului nu se mânie, nu se ridică împotriva aproapelui. Chiar dacă cineva îl va lovi, îi va spune: *dacă am vorbit rău, dă mărturie pentru acest rău, dar dacă am grăit bine, de ce mă bați*? (In., 18, 23). Chiar de-l va numi demonizat, îi va răspunde: *eu demon nu am*; şi nimic din cele ce vin asupra-i nu-l va putea vătăma. Unul ca acesta dispreţuieşte toată slava acestei vieți şi nimic din cele ce se văd nu-l va atrage. Fiindcă el va dobândi alți ochi. Cel ce este smerit cu inima niciodată nu va putea privi cu ochi răi bunurile aproapelui. Unul ca acesta nu va fi răpitor, nici lacom, nici nu va pofti vreun lucru, ci va risipi chiar şi cele ale sale, arătând multă compătimire față de semenul de aceeaşi fire. Unul ca acesta nu sapă căsnicia altuia, căci venind sub jugul lui Hristos şi învățând să fie blând şi smerit cu inima, va avea întreaga virtute şi va păşi pe urmele Stăpânului.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 35-36)

BLESTEMUL (blestemarea cuiva - gravitatea)

„Ce faci, omule? Îi ceri lui Dumnezeu să aibă milă de tine, iar tu îl blestemi pe celălalt? Nu te lăsa înşelat. Dacă nu vei ierta, nu vei fi iertat. Ştii lucrul acesta. Şi totuşi, nu numai că nu ierți, dar Îl rogi pe Dumnezeu să nu ierte! Însă, dacă nu este iertat cel care iartă, cum va fi iertat cel care Îi cere lui Dumnezeu să nu ierte? Dacă este un lucru rău să ai duşmani, gândeşte-te cu cât mai rău este să-i judeci şi să-i blestemi pe aceştia. Vei da socoteală pentru faptul că ai duşmani şi mai îndrăzneşti să-i judeci pe deasupra? În ceasul în care te rogi pentru milă şi pentru iertarea păcatelor, cum te va ierta Dumnezeu dacă Îi ceri să le facă rău altora?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 201)

„Pentru aceea nu este alt suflet mai pângărit şi limbă mai spurcată decât ceea ce blestemă pe fratele. Om eşti? Nu borî otravă ca şi scorpiile! Eşti om mai cinstit decât toate făpturile lui Dumnezeu? Nu te face şarpe şi fiară, că pentru aceea ți-a dat Dumnezeu gura, ca să nu muşti ca şi câinele, ci

[87] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal: capul. Prin urmare, înțelesul poate fi şi: *acest lucru este elementul principal al mântuirii noastre*. (n.s. 39, p. 35)

să îndulceşti pe alţi fraţi cu cuvinte dulci.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 157)

BLESTEMUL (cei ce blestemă îşi fac loruşi rău)

„Căci, fericitul acela (Sf. Arhidiacon Ştefan – n.n.) cu nedreptate toate le pătimea şi totuşi se ruga pentru ei cu căldură, în timp ce noi multe suferim după dreptate din partea duşmanilor noştri. Dar, dacă cel ce pătimea pe nedrept nu a îndrăznit a blestema şi, mai bine zis, n-a îndrăznit să nu se roage lui Dumnezeu, apoi cei ce pătimesc după dreptate, nu numai că nu se roagă pentru prigonitorii lor, ci îi şi blestemă – de ce osândă oare nu vor fi vrednici? Ţi se pare că pe acela îl loveşti, pe când adevărul este că împingi sabia în tine însuţi, nelăsând pe judecător să fie blând cu păcatele tale, prin cele ce-L întărâţi pe El împotriva altora.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, pp. 71-72)

BLESTEMUL (cauzele blestemului)

,,De altfel, dacă strâmtoarea pricinuită de încercări şi de sărăcie ar fi pricina blestemelor, ar trebui ca toţi cei săraci să blesteme; dar nu este aşa, căci mulţi oameni care trăiesc în cea mai neagră sărăcie mulţumesc necontenit lui Dumnezeu, iar alţii, bogaţii şi chefliii, nu mai contenesc cu blestemul. Prin urmare, nu firea lucrurilor, ci voinţa noastră face şi una şi alta.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 85)

,,Să nu spunem, dar, că sărăcia, boala şi mulţimea de nenorociri ne silesc să blestemăm. Nu sărăcia, ci nebunia; nu boala, ci nesocotinţa; nu mulţimea de nenorociri, ci lipsa evlaviei duce la blestem şi la păcat pe cei ce nu iau aminte.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p.85)

BLESTEMUL (atitudinea bunului creştin faţă de blestem)

„Dacă nu poţi să binecuvântezi pe cel ce te-a blestemat, taci! Fă deocamdată numai atâta! Şi mergând pe calea aceasta şi străduindu-te cum trebuie, vei ajunge să şi binecuvântezi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 892-893)

BLESTEMUL (nu le este permis creştinilor a blestema)

„... dacă ni s-a poruncit a ne ruga cu căldură pentru aproapele, nu numai pentru credincioşi, ci şi pentru cei necredincioşi, apoi poți pricepe cât de mare rău este să doreşti răul şi să blestemi pe frați. Ce spui? Acela ți-a poruncit ție de a te ruga cu căldură pentru duşmani, şi tu blestemi pe fratele tău? Nu blestemi pe acela, ci pe tine; pe Dumnezeu apoi Îl mânii, grăind acele cuvinte necucernice: *dă-i lui, Doamne, fă-i lui aşa precum mi-a făcut el mie, loveşte-l şi răsplăteşte-l, Doamne!* Departe asemenea cuvinte de ucenicii lui Hristos, care trebuie să fie blânzi şi îngăduitori; departe de gura celui ce s-a învrednicit de astfel de taine. Nimic aspru să nu scoată din ea, nimic neplăcut să nu pronunțe limba care se atinge de trupul dumnezeiesc; să o păzim curată şi să nu pronunțăm prin ea blesteme. Că dacă cei ce grăiesc răul şi dacă cei ce vorbesc în batjocură, nu vor moşteni Împărăția cerurilor, cu atât mai mult cel ce blestemă. Cel ce blestemă de necesitate va şi batjocori pe cel blestemat, dar batjocura şi rugăciunea stau departe una de alta. Blestemul şi rugăciunea nu se cunosc; între rugăciune şi acuzație este o mare prăpastie.

Te rogi lui Dumnezeu spre a-L face blând față de tine, şi pe altul îl blestemi? Dacă nu ierți pe altul, nu ți se va ierta ție; şi nu numai că tu nu ierți, dar şi pe Dumnezeu Îl întărâți ca să nu ierte. Ai văzut ce rău exagerat? Dacă celui ce nu iartă pe altul, nici lui nu i se iartă, dar când îl întărâtă şi pe Dumnezeu să nu ierte, cum i se va ierta lui? Nu pe acela îl vatămă, ci pe tine, şi de ce oare? Pentru că dacă tu aşteptai să fii ascultat pentru păcatele tale, din această cauză niciodată nu vei fi ascultat, fiindcă rugăciunile tale sunt făcute cu o gură spurcată, care într-adevăr este necurată şi spurcată, şi plină de toată necurăția. Trebuie ca să tremuri pentru propriile tale păcate, şi întreaga luptă să o întreprinzi pentru aceasta, iar tu te apropii întărâtând pe Dumnezeu contra fratelui? Nu te temi oare şi nu te îngrijeşti de ale tale?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, pp. 69-70)

„Căci prin cuvintele prin care tu Îl rogi contra fratelui, prin acelea tu însuți lucrezi contra ta, nelăsând pe Dumnezeu să-ți ierte păcatele tale. Dacă tu voieşti a fi un examinator exact al celor ce te-au vătămat pe tine, cum de ceri de la Dumnezeu iertarea păcatelor pe care le-ai făcut?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 71)

„De-ți va veni vreo pagubă sau primejdie mare, nu blestema, că vei cădea în adâncul cel mare al pieirii şi al muncii, că oare îți mai uşurezi nevoia dacă blestemi? Dar mai mult, adaugi osteneala şi munca, că pentru

aceasta aduce diavolul bântuielile asupra omului, ca să blesteme să-l bage în iad, iar dacă te vede că suferi vitejeşte bântuiala şi cu cât mai mult se adaugă patima, cu atât mulțumeşti mai mult lui Dumnezeu, îndată fuge de la tine, de vreme ce în deşert ne trudeşte şi în ce fel un câine dacă nu-i dau de la masa ce se ține el fuge şi se duce la altă masă, aşa face diavolul ca şi câinele, aşteaptă şi păzeşte când ai arunca un cuvânt hulitor, iar tu dacă vei suferi cu mulțumire, îl îneci cu foamea şi fuge ca un câine rău.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 104)

BLESTEMUL (remedii)

„Căci nimic este mai scârbos ca un suflet ce blestemă, şi nici mai necurat ca limba ce aduce astfel de jertfe.

Om eşti: nu vărsa venind de aspidă. Om eşti: nu te face fiară sălbatică. Pentru aceea ți s-a dat gură, nu ca să muşti, ci ranele altora să vindeci.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 65)

„Se porneşte limba de multe ori, din obişnuință, să rostească acel cuvânt rău?

- Pentru că ți se porneşte limba din obişnuință, muşcă-ți tare limba înainte de-a rosti blestemul. Mai bine să curgă sânge din ea acum decât să dorească atunci o picătură de apă, şi să nu poată căpăta această mângâiere. Mai bine să sufere o durere vremelnică acum decât să sufere atunci pedeapsa chinului veşnic, aşa precum îi ardea atunci şi limba bogatului, dar n-a căpătat nici o mângâiere. Dumnezeu ți-a poruncit să iubeşti pe vrăjmaşii tăi (Matei 5, 44)! Şi tu urăşti pe Dumnezeu, Care te iubeşte? Dumnezeu a poruncit să vorbeşti de bine pe cei ce te supără şi să binecuvântezi pe cei ce te ocărăsc (Luca 6, 28)!” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 84)

„Nu există nimic mai trist decât un suflet care poartă în el ură. Asemenea, nu există nimic mai necurat decât o limbă care vorbeşte de rău şi bleastemă. Eşti om, nu te face fiară. Gura nu ți s-a dat dat ca să muşti, ci ca să mângâi prin cuvintele tale.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 202)

BOGĂȚIA (definiția)

„... bogat nu se poate numi acela care a dobândit multe bogății, ci acela care nu are trebuință de nimic.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 56)

,,Bogăția este un rob necredincios, care fuge de la domnul său. Totuşi ar fi bine dacă numai ar fugi de la stăpânul său, dacă nu l-ar duce şi pe dânsul la pieire ! În faptă însă, ea nu numai că fuge de la stăpânul său, ci adeseori şi pe dânsul îl aruncă în nenorocire, făcându-se vânzătorul lui şi vătămându-i mai mult tocmai pe acel stăpân care mai tare a iubit-o. aşa, bogăția este un rob necredincios, un ucigaş, un vrăjmaş neîmpăcat, o fiară sălbatică, o beznă înfricoşată, prăpăstioasă, o stâncă ascuțită acoperită de valuri, o mare plină de furtuni, un stăpân aspru şi despotic, mai nesilnic decât un barbar, un duşman, un potrivnic neîmpăcat, care niciodată nu curmă ura sa.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 63-64)

,,… acestui duşman, bogăției, acestui ucigaş de oameni, acestei fiare răpitoare? Căci aşa trebuie cineva să numească lăcomia de avere şi pofta cea fără de minte după comori!” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 64)

,,… nu-i bogat cel care are multe, ci cel care n-are nevoie de multe.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 53)

„Prietenul cel mincinos şi neadevărat, pofta cea vicleană, batjocorirea cea de mulți stăpânită, înşelătorul cel mult îndrăcit, legatul cel zburător, războinicul cel mort, vântul cel zburător în lume, adică avuția care este născătoare a toată fărădelegea, care află toată răutatea care este soață nesațiului celui stricător de suflet şi vrăjmaş postirii şi războinică curăției şi fur tainic al tuturor bunătăților.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 34)

BOGĂȚIA (- întreruperea circuitului iubirii dumnezeieşti)

„Ne-a dat Dumnezeu această lume ca o casă sigură, ne-a împărțit toate lucrurile cu egalitate; a creat un singur soare pentru a lumina lumea întreagă; a întins cerul ca pe un singur cort (Ps., 103, 3), *a pregătit o singură masă, care este pământul*, mult mai minunată decât aceea; dar aceasta este unică, precum o ştiu cei ce participă la Sfintele Taine; El ne-a dat la toți aceeaşi

naştere duhovnicească. Noi n-avem toți decât o singură patrie care este cerul, noi toți bem aceeaşi băutură. Nici un avantaj pentru bogat, nici un dezavantaj şi inferioritate săracului; Domnul a chemat în mod egal pe toți oamenii, şi le-a împărțit la toți în mod egal bunurile trupeşti şi duhovniceşti. De unde vine dar o aşa de mare inegalitate în viață? Din lăcomie şi din neruşinarea bogaților." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 3, p. 75)

„Deci, spune-mi, cum te-ai îmbogățit tu? De la cine ai luat? Cum s-a îmbogățit celălalt? *De la bunic*, zici tu, iar celălalt spune că are averea de la tatăl său. Aşadar, vei putea tu – chiar dacă te vei ridica din multe generații din trecut – să-mi arăți că aceste averi au fost câştigate cinstit? Nu vei putea face aceasta şi suntem nevoiți să admitem că începutul şi baza ei a fost din nedreptate. Cum aşa? Apoi Dumnezeu dintru început n-a făcut pe cel bogat, sau pe cel sărac, sau că făcându-i, aceluia i-a arătat tezaure de aur nenumărate, iar acestuia nimic, ci l-a lipsit şi de căutarea aurului şi i-a făcut pe amândoi deopotrivă, şi pământul aparține amândurora. Şi dacă pământul este obştesc, apoi cum tu ai atâtea şi atâtea hectare, în timp ce vecinul tău nu are nici o palmă de pământ?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia XII, p. 130)

„Sau poate nu este al lui Dumnezeu pământul şi plinirea lui? Deci, dacă cele ale noastre sunt ale Stăpânului nostru comun, apoi sunt şi ale celor dimpreună cu noi, căci toate ale Stăpânului sunt comune." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 131)

„Şi tu priveşte iconomia lui Dumnezeu: a făcut ca totul să fie obştesc, ca măcar de acestea să se ruşineze neamul omenesc. De pildă aerul, soarele, apa, pământul, cerul, marea, lumina, stelele, pe toate acestea le împarte tuturor deopotrivă, pe toate din pământ, toți dintr-un singur om, toți în aceeaşi casă. Şi, cu toate acestea, nimic nu ne sfieşte. A făcut şi altele comune, ca, de pildă, băile, cetățile, grădinile de plimbare etc." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 131)

„Pentru aceasta a îngăduit Dumnezeu ca tu să ai avere, spre a o împărți săracilor, nu ca să o cheltuieşti în desfrânări, în beții, în mâncăruri şi băuturi, în haine scumpe şi în alte lucruri de necinste. Cel ce are avere este ca un iconom al veniturilor împărăteşti; dacă acesta din urmă ar cheltui banii strânşi, pentru plăcerile lui, şi nu i-ar împărți celor cărora i s-a poruncit, ar fi pedepsit şi osândit la moarte; tot aşa şi acest bogat: este un administrator al

banilor pe care trebuie să-i împartă săracilor; a primit poruncă să-i împartă celor nevoiaşi; dacă cheltuieşte pentru el mai mult decât îi este de neapărată trebuinţă, va primi acolo, pe lumea cealaltă, cumplită pedeapsă. Că nu sunt ale lui cele ale lui, ci ale celor dimpreună robi cu el.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 62)

„Dumnezeu te-a îmbogăţit ca să-i ajuţi pe cei care sunt în nevoi, pentru a-ţi fi iertate păcatele prin iubirea ta de oameni. Nu ţi-a dat bani ca să-i păstrezi şi să-i cheltuieşti fără rost, ci ca să-i împarţi şi în felul acesta să te mântuieşti.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 161-162)

BOGĂŢIA (adevărată)

„Bogat cu adevărat, cu bogăţie neîmpuţinată, este acela care doreşte numai ce-i este de trebuinţă, care nu umblă după lucruri ce depăşesc nevoia. Un om ca acesta nu se teme când dă de sărăcie, nu are pricini de tristeţe şi tulburări; calomnia nu stă în preajma lui, iar invidioşii îl lasă în pace; şi, ca să spun pe scurt, este necontenit senin şi se bucură de linişte şi tihnă”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII,V, în col. PSB, vol. 22, p. 49)

„Adevărata bogăţie stă nu în a avea bani, ci în a nu avea trebuinţă ca să aibi. Şi dacă aceasta am putea să o izbutim, şi aici vom fi mai bogaţi decât toţi bogaţii, şi acolo ne vom învrednici de bunătăţile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XII, p. 127)

„Căci nu este bogat cel ce are multe averi, ci cel ce nu are nevoie de multe.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 116)

„Că nu a se îmbogăţi cineva, ci a nu vrea să se îmbogăţească, acesta este bogăţie. Oare cunoscut-aţi acestea ce v-am zis? Cela ce vrea să se îmbogăţească are nevoie de bani şi, neajungând să-şi plinească toate poftele, este pururea sărac şi lipsit, iar cel ce nu vrea să se îmbogăţească, este pururea la noroc şi bogat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 18)

BOGĂŢIA (cu adevărat bogat nu este cel care stăpâneşte multe, ci cel care miluieşte pe mulţi)

„Acela este bogat nu care are mult, ci care dă mult. Avraam era bogat, dar nu era avar: c statui, omilia II-a, p. 42)

BOGĂȚIA (cei mai bogați dintre oameni sunt cei ce se mulțumesc cu ceea ce posedă)

„… trebuie să socotim mai bogați decât toți oamenii, chiar de-ar fi mai săraci decât toți, pe aceia care se mulțumesc cu ce au, care sunt împăcați cu soarta lor, care nu râvnesc la averi străine. Căci cel care n-are trebuință de averi străine, ci îi place să se mulțumească cu ce are, acela este mai bogat decât toți.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 53)

BOGĂȚIA (merge după cel ce o alungă şi fuge de cel ce o urmăreşte)

„Îndrăgosteşte-te de altceva! Îndrăgosteşte-te de bogăția cea din ceruri! Cine se îndrăgosteşte de împărăția cerurilor disprețuieşte lăcomia; cine-i rob al lui Hristos nu mai este rob al lui mamona, ci stăpân. Că bogăția obişnuieşte să meargă după cel ce o alungă, dar fuge de cel ce o urmăreşte. Nu cinsteşte atât pe cel ce-o urmăreşte cât pe cel ce o disprețuieşte. De nimeni nu-şi bate atâta joc cât de cel ce o doreşte; şi nu numai că-şi bate joc, ci-l mai şi înlănțuieşte cu mii şi mii de lanțuri. Să rupem, dar, odată aceste îngrozitoare lanțuri! Pentru ce-ți robeşti sufletul tău, înzestrat cu rațiune, unei materii fără rațiune, mamă a mii şi mii de răutăți?”. (*Omilii la Matei,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 118)

„*Lasă-Mi Mie,* zice, *acestea; tu te îngrijeşte de cele duhovniceşti, ca să cunoşti şi puterea Mea. Fugi de jugul şi de robia averilor. Până când vei fi supus lor, sărac vei fi; iar când vei disprețui averile, vei fi de două ori bogat: şi că îți vor curge averi din toate părțile, şi că nu vei avea nevoie de nimic din cele de care au nevoie cei mulți.”* (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 116)

„Bogăția este o fiară care dacă este ținută pleacă, iar dacă este alungată, rămâne.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 29)

„… bogăție de bani, care asemenea apelor râurilor se mută şi-şi schimbă vadul; acum fiind la acesta, mâine trece la celălalt; care fuge de la cei ce o au şi nu vrea să rămână la cei ce o iubesc; care are nenumărați

duşmani: o atacă şi moliile, şi tâlharii, şi hulitorii, şi focul, şi naufragiile, şi năvala duşmanilor, şi răzvrătirea poporului, şi viclenia slugilor, şi pierderea actelor de proprietate, şi adaosurile sau ştirbirile ce se pot aduce înscrisurilor; şi atâtea alte nenorociri, câte le pricinuieşte dragostea de bogăţie celor îndrăgostiţi de ea." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 264)

„Cel ce iubeşte să fie bogat, pururea este lipsit de avuţie, iar cel ce nu pofteşte să se îmbogăţească, pururea petrece bine şi cu veselie, că nu se cheamă bogăţia când vrea să se îmbogăţească cineva, ci când nu vrea să se îmbogăţească, aceea este avuţia adevărată." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 77)

BOGĂŢIA (firea bogăţiei)

„*Să nu te temi când se îmbogăţeşte omul sau când se înmulţeşte slava casei lui! Căci când va muri nu va lua toate, nici nu se va pogorî cu dânsul slava lui*. Aşa e firea bogăţiei! Nu se mută dincolo cu cei ce o au, nu pleacă împreună cu cei ce o stăpânesc, nu stă alături de cei judecaţi acolo şi de cei ce dau socoteală de faptele lor, ci moartea face despărţire între ei şi bogăţie. Pe mulţi însă bogăţia i-a părăsit chiar înainte de moarte, necredincioasă e folosinţa, netemeinică desfătarea, primejdioasă stăpânirea! Virtutea însă nu-i aşa, şi nici milostenia! Nu, ele sunt comoară nefurată!" (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 286-287)

BOGĂŢIA (duhovnicească)

„Bogăţia cea materială naşte de multe ori primejdii celor ce o stăpânesc, dar chiar înainte de primejdii, după ce-i desfată puţină vreme, zboară pe neaşteptate, luată fie de calomniatori, fie de tâlhari, fie de spărgători, fie de slugile care o păzesc şi fug cu ea. Bogăţia cea duhovnicească, însă, nu suferă unele ca acestea; nu poate fi luată, pentru că e adăpostită în visteriile minţii noastre; oricare ar fi uneltirile, nimeni nu poate pune mâna pe ea, afară numai dacă noi, trândăvindu-ne, dăm prilej celor ce vor să ne-o răpească". (*Omilii la Facere,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, p. 68)

„De acest fel sunt toate bogăţiile cele duhovniceşti; cu lucrurile

materiale nu-i cu putinţă asta. Acolo cel ce plăteşte îşi împuţinează averea, iar cel ce primeşte ajunge bogat; aici nu-i aşa; ci şi cel ce plăteşte îşi sporeşte cu asta mai mult bogăţia, dar şi cei ce primesc ajung mai bogaţi". (*Omilii la Facere,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 166)

„Aşa e natura acestei datorii duhovniceşti! Cu cât o plăteşti cu atât îţi sporeşte mai mult avuţia. Înmulţeşte nespus şi averea celui care-şi plăteşte datoria, şi averea celor ce-o primesc. Ai văzut ce nou fel de datorie şi ce neobişnuit fel de plată a datoriei? Aşa sunt cele duhovniceşti! Cresc mai mult când se împart; avuţia aceasta se înmulţeşte mai mult când e împărţită la mai mulţi; cel ce plăteşte datoria nici nu simte că a plătit ceva, ba dimpotrivă, i se sporeşte bogăţia, iar cei ce o primesc ajung şi mai bogaţi". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 257)

„Aşa e natura bogăţiei duhovniceşti: se aseamănă cu izvoarele apelor; dar, mai bine spus, întrece chiar belşugul de ape al izvoarelor, căci atunci e mai îmbelşugată bogăţia aceasta, când sunt mulţi cei care iau din ea. Nu se împarte, nici nu se micşorează când intră în suflete, ci, odată intrată, rămâne în fiecare suflet necontenit întreagă şi nefurată; căci bogăţia aceasta niciodată nu poate pieri." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 272-273)

BOGĂŢIA (materială şi bogăţia duhovnicească)

„Nu vedeţi că fiecare din aceştia îşi dau toată silinţa ca în fiecare zi să adauge ceva la banii adunaţi mai înainte şi nu se satură niciodată? Dimpotrivă, cu cât le creşte averea, cu atât li se măreşte şi pofta şi râvna. Deci dacă acolo unde râvna este fără folos, iar banii aduc adeseori multă vătămare mântuirii sufletului, este atâta sârguinţă, cum să nu avem noi mai multă siguranţă aici, unde râvna e de folos, răsplata nespusă, iar câştigul nemăsurat? Dincolo, pe lângă toate cele spuse, este şi multă nestatornicie: stăpânirea de bani e nesigură, nu numai pentru că banii rămân aici când vine moartea şi nu mai sunt de nici un folos celui ce i-a adunat, dar i se mai cere neapărat cu multă asprime şi socoteală de banii care au rămas aici. De multe ori, însă, se mai întâmplă ca, chiar înainte de moarte, după multe osteneli, după multe sudori şi necazuri, împrejurările vieţii ca o furtună să lovească pe cel ce a strâns avere multă şi să rămână dintr-o dată mai sărac decât cei mai săraci. Şi vezi că asta se întâmplă în fiecare zi. Cu bogăţia duhovnicească, însă, nu te poţi teme de aşa ceva. Ea e sigură şi statornică; aici mai cu seamă

ne este de folos, iar dincolo ne dă multă mângâiere.

Aşadar, cât avem timp, să arătăm, rogu-vă, pentru neguțătoria aceasta duhovnicească măcar aceeaşi râvnă care o au bogații pentru bani!" (*Omilii la Facere,* omilia XI, II-III, în col. PSB, vol. 21, pp. 130-131)

„Nu răpiți aurul, ci răpiți aceste bogății care vă vor învăța să priviți aurul ca şi pe tină." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIV, 4, p. 268)

„Numai acelea sunt ale noastre, pe care le vom trimite mai dinainte acolo, iar cele de aici nu sunt ale noastre, ci ale celor vii, sau, mai drept vorbind, chiar şi pe cei vii îi părăsesc. Numai cele ale sufletului: milostenia şi iubirea de oameni sunt ale noastre. Celelalte sunt în afara noastră, după cum zic şi cei profani, fiindcă într-adevăr că sunt în afara noastră.

Să facem, deci, cele ce sunt înăuntrul nostru. Nu este cu putință a lua cu noi averile şi a pleca de aici, ci cu putință este a pleca cu milostenia, şi, mai drept vorbind, de a o trimite mai dinainte acolo, ca să ne pregătească sălaş în locaşurile cele veşnice. Se numesc bani fiindcă ne folosim de ei, iar nu pentru că suntem stăpâni, întrebuințarea lor sau folosința lor o avem numai, nu însă şi stăpânirea. Căci, spune-mi, te rog: fiecare proprietate în parte, şi fiecare ogor, ale câtor stăpâni au fost până acum? Şi ale câtor stăpâni vor mai fi de acum înainte? Se vorbeşte chiar şi într-un proverb foarte înțelept, căci noi nu trebuie a disprețui proverbele din popor, dacă au în ele ceva înțelept: *ogorule,* zice, *al câtor stăpâni eşti, şi al câtor vei fi?* Aceasta să o vorbim şi despre bani, şi despre case. Numai virtutea obişnuieşte a călători împreună cu noi acolo, numai virtutea trece în viața cea de acolo.

Deci, iubiților, să stingem din noi pofta de bani, ca astfel să aprindem pofta de cele de acolo. Nu pot ambele, aceste două iubiri, să stăpânească sufletul omului, căci: *sau pe unul va urî şi pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi şi pe celălalt îl va disprețui.* (Matei 6, 24)." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 117)

,,Bogăția cea materială este supusă vicleniei hoților, gurii calomniatorilor, mâinii spărgătorilor şi răutății slugilor. Iar când scapă de toate acestea, atunci atrage asupra stăpânilor ei prăpădul cel mai mare: deşteaptă ochii invidioşilor, şi de aici nasc mii şi mii de furtuni. Dar bogăția cea duhovnicească scapă de toate aceste primejdii: este mai presus de orice pericol; îşi râde de hoți, de spărgători, de invidioşi şi calomniatori, îşi râde chiar de moarte. La moarte nu se desparte de cei ce o au, ci atunci mai cu

seamă, după moarte, este mai sigură stăpânirea ei; călătoreşte o dată cu stăpânii ei, se mută cu ei în viaţa viitoare, ajunge minunat apărător al celor cu care a păşit pe celălalt tărâm şi-L pleacă pe Judecător spre îndurare.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 272)

BOGĂŢIA (pământească şi bogăţia cerească)

„Dacă vreunul din voi v-aţi angaja să faceţi o călătorie în Persia, pentru a vedea ţara şi să veniţi imediat înapoi; şi dacă v-ar sfătui în acelaşi timp să construiţi case acolo, nu l-aţi judeca drept nebun că vă îndeamnă la un lucru nefolositor şi zadarnic? Pentru ce construiţi dar pe pământ, de pe care va trebui să ieşiţi după mai puţine zile?

Dar, veţi zice voi, aceste case pe care le construiesc eu, le voi lăsa copiilor mei. Vai! Copii voştri trebuie să vă urmeze, dacă cumva ei nu vă vor depăşi; şi la fel va fi cu urmaşii lor şi chiar în această lume, este un motiv de împovărare şi de necăjire a se afla moştenitor. Dar în împărăţia cerească n-aveţi să vă temeţi de aşa ceva: moştenirea pe care o veţi avea acolo, nu va suferi nici o schimbare, vă va rămâne întreagă a voastră, a fiilor voştri şi a copilaşilor dumneavoastră, dacă ei imită virtutea voastră. Acesta este Iisus Hristos care construieşte zidul; cu un aşa de priceput arhitect nu mai este nevoie de nici un inspector; este lipsit de orice nedreptate. Dumnezeu se dezbracă de totul şi El se îngrijeşte de toate, de ce ar mai trebui să vă îngrijiţi voi? El adună materialele şi ridică casa. Şi nu numai aceasta este minunat, ci că El o construieşte după dorinţa voastră, şi încă şi mai bine ca şi cum aţi dori voi. Căci El este un arhitect minunat, şi se pune să vă procure tot felul de comodităţi şi de foloase. Dacă, fiind săraci, vreţi să construiţi această casă, nu vă mai temeţi, ea nu vă va trezi invidie, nici gelozie; invidiosul n-o vede deloc, ci numai îngerii care se bucură de fericirea voastră. Nimeni nu va putea spune dinainte care sunt limitele moştenirii voastre, fiindcă nu veţi avea vecini care să fie atacaţi de această boală. Acolo vecinii voştri vor fi sfinţii, Petru, Pavel, toţi patriarhi, martirii, cetele îngerilor şi ale arhanghelilor. Pentru aceasta dragii mei fraţi, să dăm bunurile şi bogăţiile noastre săracilor, ca să dobândim aceste locuinţe.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 3, pp. 279-280)

……………………………………………………………………………………

„Când el (Sfântul Apostol Pavel – n.n.) zice *bogăţiile acestui veac*, vrea să arate că mai sunt şi alte bogăţii, bogăţiile veacului viitor: după cum era Lazăr bogat, noi suntem săraci în această viaţă, dar bogaţi în cealaltă: nu în aur şi argint, nici în toate aceste obiecte pe care timpul le strică şi le

distruge; dar în acele averi nespuse *pe care ochiul nu le-a văzut şi nici urechea n-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (I Cor., 2, 9). Căci adevărata bogăţie constă în a ne bucura de aceste averi care nu pot primi stricare sau schimbare. Căci Lazăr nu era aşa cum era bogatul, acel bogat mândru şi crud, care îl dispreţuia; în acest mod, el era cel mai sărac dintre muritori. Aşadar, după aceasta, când fu dus în iad, nu putu obţine nici o picătură de apă, atât de mare era sărăcia în care se găsea atunci.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 40)

„Cine umblă după avere are mereu nevoie de bani. Cel care nu se interesează să dobândească avere are mereu ce îi trebuie. Pentru că adevărata avere o dobândeşti nu atunci când te îmbogăţeşti, ci atunci când nu vrei să te îmbogăţeşti. Iată ce vreau să spun prin aceasta: există oameni care răpesc de la toţi, după cum există bogaţi care dăruiesc tuturor. Primii se îmbogăţesc adunând, ceilalţi se îmbogăţesc dând. Primii seamănă pe pământ, ceilalţi seamănă în cer. Şi cu cât este mai bun cerul faţă de pământ, cu atât mai bună este averea celui care strânge în cer faţă de a celui care strânge pe pământ.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 291)

BOGĂŢIA (buna ei chivernisire)

„Bogăţia nu-i de vreun folos, dacă nu-i un suflet care să ştie să chivernisească bogăţia aşa cum se cuvine”. (*Omilii la Facere,* omilia XLVIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 157)

„Cu ce ochi ne vom uita la Judecătorul, a Cărui poruncă, atâta de uşoară o dispreţuim? Ne-a poruncit, oare, să aruncăm toate averile noastre? Nu! Foloseşte-te, dar, în toată voia de averile tale! Împlineşte-ţi cu ele nevoile tale! Dar fă de folos ceea ce-ţi prisoseşte, ceea ce stă fără întrebuinţare în casa ta! Împarte-le celor sugrumaţi de foame, celor îngheţaţi de frig. Trimite-le prin mâinile acestora în patria ta, în care te vei duce nu după multă vreme. Săracii, mai cu seamă, vor putea să-ţi aducă averile tale în patria ta, ca să le găseşti pe toate pregătite când te vei duce acolo. Te vei bucura când vei vedea că averile tale au crescut, văzându-le înmulţite de cel ce le-a adus acolo, dar mai bine spus de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Trebuie, oare, să te osteneşti ca să faci lucrul acesta? Îţi dă, oare, bătaie de cap şi grijă? Nu! N-ai nevoie de animale de jug ca să-ţi duci averile acolo! N-ai nevoie de paznic, nici de un altul asemenea acestuia! Pe drumul care

duce acolo nu umblă nici tâlharii, nici spărgătorii, ca să fure cele ce trimiți. Averile pe care le pui în mâinile săracilor, le pui într-o vistierie sigură, în mâna lui Dumnezeu. Mâna lui Dumnezeu îți va da averile înapoi, întregi şi bine păzite; iar când te vei duce în patria ta, odată cu primirea averilor tale, vei fi lăudat, vei fi încununat şi pe deplin mulțumit şi fericit. Să vărsăm, dar, vă rog, în pântecele săracilor tot prinosul nostru! Să semănăm cât e încă timp de semănat, ca să secerăm la vreme potrivită! Să nu pierdem prilejul de acum, ca să ne căim mai târziu fără de folos! Crezi, oare, că Stăpânul cel iubitor de oameni pentru asta ți-a dat ție mai multă bogăție, ca să o cheltuieşti numai pentru trebuința ta, ia ceea ce-ți rămâne să o încui în cufere şi lăzi? Nu pentru asta, ci pentru ca, după îndemnul apostolic, prisosul tău să împlinească lipsa celorlalți (II Cor., 8, 14). Poate că cheltuieşti mai mult decât ai nevoie. Cheltuieşti mulți bani cu petrecerile, cu hainele, cu luxul; cheltuieşti mulți bani şi cu slugile şi animalele. Săracul nu-ți cere să cheltuieşti atâta cu el. Îți cere numai să-i potoleşti foamea; îți cere să-i dai atâta cât îi este de neapărată trebuință, să-i dai pâinea cea de toate zilele ca să-şi țină zilele şi să nu piară. Şi nici atâta nu vrei să faci, nici nu te gândeşti că, dacă mori pe neaşteptate, laşi aici tot ce ai adunat, iar uneori toată averea ta trece în mâinile duşmanilor şi vrăjmaşilor tăi, iar tu, la plecarea de aici, iei cu tine toate păcatele pe care le-ai făcut, adunându-ți averea". (*Omilii la Facere,* omilia XX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 242-243)

„Un înțelept spunea: *Bună este bogăția la cel ce nu are păcat* (Înț. Sir., 13, 29). Avraam a fost bogat, Iov a fost tot bogat; şi nu numai că bogăția nu le-a adus vreo pagubă, ci dimpotrivă, i-a făcut mai străluciți.

– Pentru ce?

– Pentru că n-au folosit bogăția numai pentru folosul şi desfătarea lor, ci şi pentru ajutorarea celorlalți. Au uşurat sărăcia celor nevoiaşi, au deschis casa lor oricărui străin. Ascultă ce spune unul din ei! *N-am lăsat pe nimeni să iasă din casa mea cu sânul deşert* (Iov. 31, 35); *iar pe cei neputincioşi, dacă erau în nevoi, nu i-am dezamăgit* (Iov. 31, 16). Şi nu i-a ajutat numai cu bani pe cei nevoiaşi, ci şi cu purtarea sa de grijă. *Eram*, spune Iov, *picior şchiopilor şi ochi orbilor* (Iov. 29, 15); *dintre dinți am scos prada* (Iov. 29, 17). Iată-l pe Iov, că avea grijă şi de cei nedreptățiți, dar ținea şi betegilor loc mădularelor lor betejite". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 329-330)

„Bunurile noastre sunt ale noastre mai ales atunci când le vom agonisi pe ele nu nouă înşine, ci săracilor, şi cum anume, o să vă spun îndată.

Dacă îşi pune cineva banii la păstrare în dreapta săracului, nu îl primejduieşte pârâtorul, nu vede ochiul cel pizmaş, nu-i şterpeleşte hoțul, nu-i fură spărgătorul, nu fuge cu ei sluga - căci vistieria asta nu poate fi prădată; iar de îngropi banii acasă, îi supui primejdiei din partea hoțului, şi spărgătorului, şi pizmaşului şi pârâtorului, şi slugii, şi tuturor vătămărilor. De multe ori au scăpat, îndărătul a mii de uşi şi de zăvoare, de primejdiile cele dinafară, dar n-au scăpat de înşişi paznicii lor, ci aceştia, luându-i, au fugit cu ei. Vezi că suntem mai stăpâni ai avuțiilor tocmai atunci când le depunem în banca sărăcimii? La ei, averile stau mai bine nu doar din pricina pazei, ci şi fiindcă acolo e temei de câştig şi venit mai mare: că dacă împrumuți unui om, iei dobândă unu la sută; dar dacă dai cu împrumut lui Dumnezeu prin sărac, vei primi nu a suta parte, ci de o sută de ori mai mult. Dacă vei semăna o țarină roditoare, vei culege înzecit, de va fi un an bun; iar de vei semăna în cer, după ce că se va înmulți însutit semănătura ta, vei primi şi viață veşnică şi neîmbătrânitoare şi fără moarte. Şi aici multă e osteneala celor ce seamănă, în timp ce dincolo semănătorilor le răsare roadă fără ca ei să fi folosit plug şi boi şi lucrători şi fără nici o altă osteneală, şi ei nu au vreodată a se teme de secetă, nici de ploi, nici de rugina grâului, nici de grindină, nici de năvala lăcustelor, nici de viituri, nici de vreo altă năpastă oarecare - ci semințele semănate dincolo rămân mai presus de orice vătămare. Aşadar, de vreme ce semănătorii culeg fără nici o osteneală, nici primejdie, nici temere, nici neizbândă, şi încă însutit mai mult decât au semănat, şi le odrăslesc lor atâtea bunătăți câte *ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit şi la inima omului nu s-au suit* (1 Cor., 2, 9), cum să nu fie o uşurătate fără seamăn a lăsa ceea ce e mai mult pentru a alerga după mai puțin şi a arunca ceea ce este sigur pentru a urmări ceea ce este nestatornic şi plin de primejdii şi cu sorți mari de neizbândă?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, pp. 20-22)

„Dacă doreşti într-adevăr bogățiile, atunci mută-le acolo unde pot rămâne întregi şi nevătămate. Ce faci acum nu-i fapta unui om care iubeşte averile, ci a unuia care iubeşte robia, asuprirea, paguba şi necontenita suferință.

Dacă un om ți-ar arăta pe pământ un loc neştiut de nimeni şi ți-ar făgădui că acolo este cel mai sigur loc pentru păstrarea banilor, n-ai pregeta, n-ai şovăi, chiar dacă te-ar duce în pustie, ci te-ai încrede în cuvântul lui şi ți-ai pune acolo banii. Când, însă, în locul unui om îți făgăduieşte Dumnezeu acelaşi lucru, propunându-ți nu pustia, ci cerul, tu faci tocmai contrariul. Chiar dacă locul acela de pe pământ ar fi fost sigur, totuşi niciodată n-ai fi lipsit de griji. Dar dacă-ți pui averile tale în cer, aceste griji nu te mai

frământă. Ba, ceva mai mult, nu-ți îngropi banii, ci-i răsădeşti”. (*Omilii la Matei,* omilia XX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 269-270)

„… să-ți dau ca pildă bogăția cea mai dorită dintre toate bunurile pământului. S-o punem față în față cu orice virtute ai voi şi atunci vei vedea cât de puțin valorează. Să luăm doi oameni - nu vorbesc de bogăția strânsă prin lăcomie, ci deocamdată de bogăția adunată pe căi cinstite - dintre aceşti doi oameni unul să strângă bani, să facă comerț pe mare, să cultive pământul şi să născocească şi alte multe feluri de negoț, deşi nu ştiu dacă unul, care face atâtea afaceri, poate să câştige bani numai prin muncă cinstită; dar s-o admitem şi să ne închipuim că toate câştigurile sale sunt dobândite în mod cinstit şi că îşi cumpără cu ele moşii, sclavi şi altele de felul acestora; şi în toate afacerile lui, nici urmă de nedreptate. Celălalt, care are o avere tot atât de mare, câştigată tot în mod cinstit, să-şi vândă moşiile, să-şi vândă casele şi vasele cele de aur şi de argint şi să le dea celor nevoiaşi, să ajute pe cei săraci, să vindece pe cei bolnavi, să dezlege pe cei din nevoi, să scoată pe cei din lanțuri, să elibereze pe cei osândiți la muncă silnică în mine, să taie frânghiile celor ce vor să se spânzure, să dea libertate prinşilor de război. Te întreb acum: cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? - Şi n-am vorbit încă de cele viitoare, ci deocamdată de cele de aici. - Aşadar, cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? Cu acela care adună aur sau cu cel care dezleagă suferințe? Cu cel care cumpără moşii sau cu cel care se face pe el însuşi liman oamenilor? Cu cel care-i îmbrăcat cu haine de aur sau cu cel care-i încununat cu laudele nesfârşite ale celor scăpați din nevoi? Nu se aseamănă unul cu un înger pogorât din cer, venit să îmbunătățească starea celorlalți oameni, iar celălalt cu nici un om nu se aseamănă, ci cu un copil care adună în zadar şi fără noimă totul? Dacă unul, care adună în chip cinstit bogății peste bogății, este atât de vrednic de râs şi-i un adevărat nebun, nu va fi, oare, cel mai ticălos om de pe fața pământului cel care face avere pe căi nedrepte? Dacă atât de mare e batjocura unui astfel de om, de câte lacrimi nu este vrednic - şi cât trăieşte şi după moarte -, când vine peste el iadul şi pierde împărăția cerurilor?”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 308)

„Dacă ai fi epitropul unui copil şi i-ai lua toate averile lui, iar pe el l-ai lăsa în cea mai cruntă sărăcie, nu-i aşa că toată lumea te-ar acuza şi ai fi pedepsit de legi? Şi nu socoteşti, oare, că n-ai să fii tras la răspundere şi pedepsit când cheltuieşti în zadar averile pe care le-ai luat de la Hristos?”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 562)

„… le spun celor care se bucură singuri de averea lor, dar nu dau altora, celor care-şi mănâncă singuri averea moştenită de la părinți. Să se ştie că nici aceştia nu sunt scutiți de vină. Spune-mi cum ai să scapi de vină, cum ai să fii fără de păcat când parazitul tău se ghiftuie, când câinele stă lângă masa ta, iar Hristos nu Se vede învrednicit nici cu atâta; când unul primeşte de la tine atâtea bunătăți, pentru că te face să râzi, iar Hristos nu primeşte nici o firimitură, deşi îți deschide împărăția cerurilor; când unul pleacă încărcat de bunătăți, pentru că ți-a spus o glumă, iar Hristos, Care ne-a dat nişte învățături ca acestea, fără de care nu ne-am deosebi nici de câini, nu-I învrednicit de aceleaşi bunătăți ca celălalt? Te cutremuri când auzi cuvintele mele? Dar cutremură-te şi de faptele tale! Dă afară din casa ta paraziții şi cheamă pe Hristos ca să stea la masă cu tine! Dacă Hristos Se va împărtăşi din mâncărurile şi din masa ta, te va judeca cu blândețe în ziua cea înfricoşătoare. Hristos ştie să respecte masa. Dacă ştiu lucrul acesta tâlharii, cu mult mai mult Stăpânul. (…) Dacă Hristos te hrăneşte, cu toate că tu nu faci lucrul acesta, cu mult mai mult te va răsplăti dacă îl faci! Nu te uita că săracul vine la tine murdar şi în zdrențe, ci gândeşte-te că prin el Hristos îți trece pragul casei şi încetează cu cruzimea ta, cu cuvintele neomenoase cu care împroşti pe săracii ce bat la uşa ta, numindu-i şarlatani, trândavi şi cu alte cuvinte mai grele ca acestea. Când le arunci în obraz aceste cuvinte gândeşte-te ce fac măscăricii pe care i-ai invitat la masă! Ce folos îți aduc casei tale? Îți fac plăcut ospățul? Cum pot să ți-l facă plăcut, când se lasă pălmuiți de alții şi spun măscări? Nu-i o ruşine mai mare decât atunci când loveşti pe cel făcut după chipul lui Dumnezeu, când te distrezi din insulta ce i-o aduci, când faci din casa ta teatru, când umpli ospățul cu comedianți, când tu, om de neam bun şi liber, faci ceea ce fac sclavii pe scena”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 563)

„Iov nu-şi lipea inima de avuții când le avea şi nici nu le căuta când le-a pierdut! Bunurile materiale pentru aceasta se numesc bunuri, pentru ca să facem bine cu ele, nu pentru ca să le îngropăm în pământ. Fiecare meseriaş îşi cunoaşte meseria sa; bogatul însă nu cunoaşte nici o meserie; nu ştie nici să bată cu ciocanul, nici să cârmuiască o corabie, nici să țeasă, nici să zidească, nici vreo altă meserie asemănătoare! Să învețe, aşadar, şi bogatul o meserie! Să întrebuințeze cum trebuie averile sale: să miluiască pe cei nevoiaşi! Şi va cunoaşte atunci o meserie mai bună decât toate celelalte meserii.

Da, milostenia este superioară tuturor meseriilor. Atelierul acestei meserii este făurit în ceruri; uneltele ei nu sunt făcute din fier şi din aramă, ci

din bunătate şi din voinţă”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 572)

„După cum tu pui un om ca să administreze averile tale, tot aşa şi Dumnezeu te-a pus pe tine administrator şi vrea ca să cheltuieşti averile cum trebuie. De aceea ţi-a şi lăsat averile - deşi putea să ţi le ia -, tocmai pentru ca să ai prilej să faci fapte bune, pentru ca, punând averile spre trebuinţa altora, să facă şi mai călduroasă dragostea dintre oameni”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 880)

„Să nu-ţi închipui că averile sunt ale tale, din pricină că Dumnezeu, din larga Lui iubire de oameni, ţi-a poruncit să le dai ca din ale tale. Ţi le-a dat ca să poţi ajunge şi tu virtuos. Nu socoti, dar, că sunt ale tale averile pe care le ai! Nu! Când îi dai săracului, îi dai averile lui. N-ai spune că împrumutând pe cineva cu bani, ca să facă vreo negustorie, că banii pe care i-ai dat cu împrumut sunt ai lui. Tot aşa şi cu averile tale. Ţi le-a dat Dumnezeu ca să neguţătoreşti cerul. Nu face, dar, pricină de nerecunoştinţă covârşitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 880-881)

„… aruncarea averilor. Aceasta-i fapta mare a apostolului Petru. Spui că nu poţi să le arunci? Dimpotrivă, e totul cu putinţă! Dar dacă nu vrei, nici nu te silesc, nici nu te forţez. Un lucru însă te rog! Cheltuieşte cât de cât cu cei nevoiaşi şi nu căuta să ai pentru tine mai mult decât îţi este de neapărată trebuinţă”. (*Omilii la Matei,* omilia XC, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 1006)

„Dacă vrei să-i laşi (pe copii – n.n.) bogaţi şi în siguranţă, lasă pe Dumnezeu ca datornic al lor, şi Lui încredinţează-I testamentul cu această însărcinare. Dacă ei primesc banii, nu se pricep şi nu ştiu cui să-i dea, şi vor căpătui pe mulţi nerecunoscători şi vicleni; dar dacă tu, preîntâmpinând răul, vei împrumuta banii lui Dumnezeu, tezaurul rămâne neprimejduit, şi înapoierea lui va fi în cea mai mare siguranţă. Dar apoi Dumnezeu are şi mulţumire că este dator, şi în acelaşi timp şi păstrează tezaurul nostru, privind cu plăcere pe creditorii Săi care n-au împrumutat pe alţii, şi unora le este dator, iar pe ceilalţi îi iubeşte mai mult. Nici nu se bucură mai mult creditorii având datornici, pe cât se bucură Hristos având creditori. Unora nu le datorează nimic, şi de aceea şi fuge de ei; iar cărora le este dator, le şi vine în ajutor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 123-124)

„Toate aceste bogății, zic, să le luăm cu noi, căci mai buni suntem noi decât zidurile casei, şi mai însemnați decât locul pe care călcăm. De ce, lăsându-ne pe noi la o parte, ne concentrăm toată grija în averi, pe care ducându-ne nu le vom putea lua cu noi, ba de multe ori chiar rămânând aici nu le putem stăpâni, pe când ne stă de față mijlocul acesta de a ne îmbogăți, şi nu numai aici, ci chiar şi acolo a ne arăta mai îmbelşugați? Căci cel ce poartă în sufletul său şi aurul, şi țarina, şi casa, oriunde s-ar arăta el, se arată întovărăşit de această bogăție. Şi cum ar fi cu putință aceasta? Ei bine, este cu putință, şi încă cu multă uşurință. Dacă tu strămuți toate acestea în cer prin mâinile săracilor, toate le vei strămuta şi le vei depozita pentru sufletul tău, şi chiar moartea de ar veni la urmă, nimeni nu va putea să ți le răpească, ci şi acolo ducându-te vei fi bogat." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 284-285)

,,Dacă sufletul nu este al tău, apoi banii cum pot fi ai tăi? Cum deci cheltuieşti în ceea ce nu trebuie, cele ce nu sunt ale tale? Nu ştii că pentru aceasta vom da răspuns, ca unii ce rău le-am întrebuințat? Deci fiindcă nu sunt ale noastre, ci ale stăpânului, trebuia ca să le cheltuim cu frații noştri, fiindcă tocmai pentru aceasta a fost învinuit şi bogatul din Evanghelie, precum şi cei ce nu hrănesc pe Domnul, ca unii ce n-au făcut aşa. Nu spune că *Eu cheltuiesc din ale mele şi din ale mele mă desfătez*, căci nu sunt din ale tale, ci din cele străine, şi zic străine, fiindcă tu voieşti aşa, pe când Dumnezeu voieşte ca cele încredințate ție să le cheltuieşti pentru frații tăi. Cele străine sunt ale tale numai atunci când tu le cheltuieşti cu cei săraci, iar dacă tu le cheltuieşti fără crutare numai cu tine singur, apoi atunci străine s-au făcut cele ale tale. Fiindcă le-ai întrebuințat cu cruzime, şi zici că: *Este drept ca cele ale mele să le cheltuiesc numai spre mulțămirea mea*, pentru aceea eu zic că sunt străine, căci cele ale tale sunt de obşte tuturor, după cum de obşte este şi soarele, şi aerul, şi pământul, precum şi celelalte. După cum se petrece cu trupul nostru, că îngrijirea sau slujba nu se mărgineşte numai la unul din mădularele lui, ci se întinde asupra fiecărui mădular în parte, iar de nu cumva se mărgineşte numai la unul din mădulare, apoi atunci întregul trup îşi pierde puterea sa – întocmai aşa se petrece şi cu averile.

Şi pentru ca să fac mai lămurit ceea ce voiesc a zice, iată, de pildă, că hrana dată trupului pentru toate mădularele lui nu se împrăştie în chip a măsurat la toate, ci numai la unul din mădulare; ei bine, atunci este străină cu totul de acel mădular – şi cum să nu fie străină, dacă nici nu o poate mistui şi nici nu-l poate hrăni? – pe când dacă ea se împrăştie la toate de obşte, atunci este a tuturor la un loc şi a fiecăruia în parte. Tot aşa se petrece

şi cu averile: dacă singur te bucuri de ele, atunci le-ai pierdut – că nu rodesc răsplata cuvenită – pe când dacă le împarţi şi altora, apoi atunci mai cu seamă sunt ale tale şi atunci vor rodi, adică îţi vor aduce folos. Nu vezi că mâinile slujesc, gura mestecă şi moaie mâncărurile şi pântecele le primeşte? Nu cumva oare zice pântecele: *Fiindcă eu le-am primit, pentru aceea trebuie a le stăpâni pe toate?* Deci nu spune astfel de vorbe nici tu în privinţa averilor, căci datoria celui ce primeşte este de a împărtăşi şi pe alţii din cele ce a primit. După cum răutatea pântecelui este de a stăpâni mâncărurile numai pentru sine şi a nu le împărţi în chip amăsurat tuturor mădularelor, când întregul trup se şi vatămă – tot aşa şi răutatea celor bogaţi este de a stăpâni tot ceea ce au pentru dânşii, căci atunci şi pe dânşii, şi pe alţii pierd. Ochiul de asemenea primeşte în sine lumina, însă pentru aceasta nu este îndreptăţit a stăpâni numai pentru sine lumina, ci luminează întregul trup – căci nu este după fire a o stăpâni singur pentru sine, pe cât timp ele este ochi. Nasul iarăşi simte mirosul, însă nu-l stăpâneşte numai pentru sine, ci-l trimite crierului, şi pune pântecele în legătură cu acel miros plăcut şi, în sfârşit, prin el întregul trup se simte bine. Picioarele călătoresc singure, însă nu se poartă numai pe dânsele singure, ci duc în acelaşi timp întregul trup. Tot aşa şi tu, orice ţi s-a încredinţat, nu stăpâni tu singur, fiindcă totul vei vătăma, şi chiar pe tine însuţi mai înainte de alţii.

Dar aceste împrejurări nu se văd petrecându-se numai cu mădularele trupului, ci şi în toate lucrurile omeneşti. Căci, de pildă, dacă fierarul n-ar voi să împărtăşească nimănui meşteşugul lui, apoi atunci şi pe sine, şi pe celelalte meşteşuguri le va dărăpăna. De asemenea, şi curelarul, şi lucrătorul de pământ, şi pitarul, precum şi fiecare din cei ce au vreun meşteşug sau vreo lucrare din cele trebuitoare, dacă ar voi să nu împărtăşească pe altul din meşteşug, apoi nu numai pe alţii, ci chiar şi pe sine însuşi se va pierde pe lângă ceilalţi. Şi ce spun eu de cei bogaţi? - Căci chiar şi cei săraci dacă s-ar molipsi de răutatea voastră a celor lacomi şi bogaţi, apoi atunci pe voi v-ar vătăma mai mult, fiindcă dacă, de pildă, n-ar voi să-şi dea braţele lor, curând v-ar face săraci şi pe voi, ba încă chiar v-ar pierde cu desăvârşire. De pildă, dacă lucrătorul de pământ nu şi-ar da munca sa, dacă corăbierul nu ar voi să-şi ia lucrul său pe corabie, dacă ostaşul n-ar voi să se duca la război, apoi înţelegeţi bine câtă vătămare aţi putea avea de aici. Aşa că chiar de n-ar mai fi nimic alt, cel puţin temeţi-vă şi ruşinaţi-vă de aceasta şi urmaţi înţelepciunea acelora. Nu împărtăşeşti din avere pe nimeni? Apoi atunci este drept ca nici tu să nu te împărtăşeşti de ajutorul cuiva. Dar dacă aceasta s-ar petrece, apoi atunci totul s-ar răsturna pe dos.

Pretutindeni deci a da şi a împărtăşi şi pe alții din ale noastre este începutul multor bunătăți, fie cu semințele, fie cu ucenicii, fie cu meşteşugurile, fie în sfârşit cu orice. Dacă, de pildă, cineva ar voi să stăpânească meşteşugul numai pentru sine, apoi şi pe sine şi întreaga viață va răsturna. Dacă lucrătorul de pământ ar păstra semințele acasă îngropate, ar pricinui o foamete grozavă. Tot aşa şi bogatul dacă face astfel cu banii săi, mai înainte de cei săraci pe sine se va nimici, îngrămădindu-şi pe capul său flacăra cea mai arzătoare a gheenei. După cum dascălii, chiar de ar avea cât de mulți ucenici, totuşi pe fiecare îl împărtăşeşte din meşteşugul lor, tot aşa şi tu fă ca să câştigi mulți cari au primit binefaceri de la tine, ca toți să zică de tine că *pe cutare l-a scăpat de sărăcie, pe cutare de primejdii şi că cutare s-ar fi pierdut dacă, după darul lui Dumnezeu, nu s-ar fi bucurat de sprijinul lui; şi că a dezlegat pe cutare de boală, pe cutare l-a izbăvit de pârâşii săi, pe altul, fiind străin, l-a primit la dânsul, pe celălalt, care era gol, l-a îmbrăcat*. Cuvintele acestea sunt mai bune decât mii de bogății şi mii de comori, şi pe toți îi va întoarce către tine mai mult decât hainele cele aurite, sau caii cei împodobiți, sau slugile cele nenumărate ce vin în urma ta. Acestea chiar te arată greoi tuturor, şi de toți vei fi urât, ca un duşman de obşte pe când acelea te vor vesti ca pe un părinte obştesc, şi ceea ce este mai mult decât orice, că şi bunăvoirea lui Dumnezeu îți va urma pretutindeni în faptele tale. Spună atunci cutare că *mie mi-a înzestrat copila la măritiş*, un altul că *mie mi-a crescut copilul şi l-a făcut bărbat desăvârşit*, un altul că *m-a scăpat de nenorocire* şi celălalt că *m-a izbăvit de primejdii*.

Asemenea cuvinte sunt mai bune decât cununile de aur şi au mii de vestitori în cetate despre iubirea ta de oameni. Aceste glasuri sunt cu mult mai dulci şi mai plăcute decât glasurile vestitorilor cari merg înaintea împăratului sau a stăpânitorilor, căci ele te vestesc drept mântuitor, binefăcător, sprijinitor şi, în sfârşit, cu numele pe care le dăm lui Dumnezeu, iar nu lacom, mândru, nesățios şi chițibuşar. Nu, rogu-vă, să nu dorim a auzi nici unul din aceste cuvinte, ci numai din celelalte. Căci dacă şi pe pământ asemenea cuvinte rostite fac pe cineva strălucit şi vestit, dar încă când sunt scrise şi în ceruri, şi când în ziua cea de pe urmă însuşi Dumnezeu le va vesti în auzul tuturor, poți pricepe singur de câtă însemnătate şi de câtă strălucire te vei bucura atunci.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, pp. 102-104)

,,Dacă tu, de pildă, îți bați joc de averi, el nu are unde să te lovească, nu are de unde să te înşface, căci ai scos rădăcina relelor, şi când ai scos

rădăcina, nici rod rău nu va mai ieşi de acolo.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 321)

„Deci spune-mi: Oare vom mai iubi noi un duşman atât de grozav? Nu, rogu-vă, iubiților, ci să fugim de dânsul fără să ne mai uităm îndărăt, şi chiar de ne-ar cădea în mâni, să nu-l ținem în stăpânirea noastră, ci să-l legăm cu mâinile săracilor. Căci aceste legături pot să-l stăpânească mai mult şi din jitnița acelora niciodată nu va dispărea; şi, în sfârşit, acest necredincios va rămâne credincios, îmblânzit, numai prin dreapta cea dătătoare de milostenii. Deci dacă vreodată ne-ar cădea în stăpânire niscaiva averi, să le predăm săracilor prin dreapta cea dătătoare de milostenii, iar de nu ne-ar cădea, să nu le căutăm, nici să ne strângem de gât, şi nici pe cei ce le au să-i fericim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 383)

„Că dacă averile, nu rămân, totuşi cele din ele rămân. Şi lucrul cel de mirat este că dacă sunt păzite, se pierd, iar dacă sunt împărțite, rămân pentru totdeauna!” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 178)

„Să nu cheltuiți bogăția în cele ce nu trebuiesc, ci în acelea care aduc lui Dumnezeu multă mulțumire, fiindcă El ne-a făcut moştenitori a mari daruri şi oprind pentru Dânsul pe cele mici, nouă ne-a dat pe cele mai mari.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 183)

„Sau poate nu ştiți, că cu cât cineva are mai mult, doreşte încă mai mult?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 69)

„Cei ce au averi, să le întrebuințeze aşa precum a poruncit Pavel: *Cei ce au,* zice, *să fie ca cei ce nu au şi cei ce se folosesc de lumea aceasta, ca şi cum nu s-ar folosi* (I Cor., 7, 29-31), ca astfel să ne învrednicim bunurilor făgăduite nouă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, pp. 69-70)

....

„Dumnezeu te-a făcut bogat: pentru ce te faci sărac? Dumnezeu te-a făcut bogat pentru ca să ajuți pe săraci şi pentru a mântui păcatele tale prin dărniciile față de frații tăi. El ți-a dat bani, nu pentru ca, închişi în lăzi, să nu servească decât la pierirea ta, ci pentru ca, împărțiți prin dărnicii folositoare, să poată contribui la mântuirea ta. El ți-a dat o avere nesigură şi trecătoare

pentru ca să stingă focul iubirii tale de aceste lucruri pieritoare.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 47)

„Nimic nu-i atât de înşelător ca bogăția! Nimic nu-i atât de schimbător ca averea! Aşadar, pentru că stăpânirea averilor este nesigură şi adesea îşi ia zborul de la noi mai iute decât o pasăre şi fuge cu mai multă nerecunoştință decât un rob, să ne folosim de ele atâta vreme cât suntem stăpânii lor, ca, în schimbul unor averi nestatornice, să luăm bunătăți statornice şi să moştenim comoara cea gătită în ceruri.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 458)

„… aşa se întâmplă şi cu bogăția. Dacă se închide, atunci ea face zgomot şi se înfurie mai rău decât leul. Iar dacă o scoți din închisoarea cea întunecoasă şi o împarți la săraci, atunci această fiară sălbatică se face blândă ca o oaie, vânzătorul se face acum apărătorul şi mijlocitorul tău, stânca cea primejdioasă se preface într-un liman sigur şi furtuna într-o drăgălaşă linişte.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 65)

,,Ceva asemenea poți să vezi la corăbii. Dacă ele sunt prea încărcate cu mărfuri, se scufundă, iară dacă povara lor este măsurată, atunci ele aleargă cu uşurință peste valuri. Aşa ni se întâmplă şi nouă. De ai grămădit prea multă bogăție, se cere numai o mică furtună, sau o neizbutire neaşteptată, şi corabia ta se prăpădeşte împreună cu oamenii săi (adică împreună cu sufletul tău). Iară dacă tu strângi numai atâta avere pe cât îți este de trebuință, poate să vie şi o furtună puternică, tu vei trece valurile cu uşurință. Aşadar, nu dori mai mult decât ai trebuință, ca să nu pierzi totul; nu aduna mai mult decât este neapărat, ca să nu ți se ia şi cele neapărate, şi să nu păşeşti peste marginile cele cuvenite, ca să nu te lipseşti de toate. Descotoroseşte-te mai ales de prisosință, pentru ca, cel puțin, să ai de ajuns cele de nevoie. Nu vezi tu că şi vierii taie vița, pentru ca puterea ei să nu iasă prin frunze şi prin curpeni, ci să rămână în rădăcină, aducând cu atâta mai bune roduri. Fă şi tu asemenea. Taie frunzele şi curpenii ce sunt de prisos şi întoarce toată puterea la aducerea de roade. Dacă tu nu faci aceasta câtă vreme eşti norocit, negreşit ai să te aştepți ca nenorocirea să vie asupra ta. Deşi este încă linişte, totuşi tu trebuie să te temi de furtună.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 65-66)

„Îngroapă în cer avuțiile tale, şi vei dobândi de pe urma lor rod îmbelşugat. Tot ce sădim în cer dă roade frumoase; roade mai mari, mai bune decât cele sădite în pământ, roade bogate, aşa cum e şi firesc să dea tot ce-şi are rădăcina în ceruri. Iată bunătățile de care te vei bucura de pe urma unei astfel de fapte: mai întâi, vei dobândi viața veşnică şi făgăduințele date celor ce iubesc pe Dumnezeu, făgăduințe pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit (I Cor., 2, 9). În al doilea rând, vei locui în veci. În al treilea rând, scapi de toate grijile, temerile, primejdiile, uneltirile, duşmăniile şi ura de aici de pe pământ. Câtă vreme îți vei păstra averile lângă tine se vor găsi negreşit unii care să ți le răpească. Dacă le vei muta în cer, vei duce o viață lipsită de primejdii, o viață sigură, o viață plină de linişte desăvârşită, căci credința îți va da tot ce-ți trebuie ca să trăieşti. N-ar fi oare o prostie să cauți ca pământul să fie roditor, când e vorba să-ți cumperi o țarină, dar când e vorba să cumperi cer în loc de pământ, şi să poți avea țarină în cer, să te mulțumeşti totuşi cu o țarină pământească, să rămâi tot pe pământ, să înduri toate oboselile legate firesc de pământ şi să înduri şi păcatele acestor oboseli?” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 161-162)

„Bogăția atunci e bună celui care o are, când nu se foloseşte de ea numai pentru banchete şi petreceri, nici numai pentru beții şi plăceri vătămătoare, ci când se desfătează de ea cu măsură, iar ceea ce rămâne împarte ca să potolească foamea săracilor. Atunci e bună bogăția.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 161)

„Bogăția nu e rea dacă o întrebuințăm cum trebuie.” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 300)

„De ți-e voia să laşi pe copiii tăi bogați, lasă-le pe Dumnezeu datornic, că, copiii de-ți vor lua banii nu ştiu cum să-i păzească sau unde îi să îi dea. Ci de vei apuca tu mai înainte şi-i vei da împrumut lui Dumnezeu prin săraci, le va rămâne lor comoara avuției nefurată şi va fi plata uşoară şi încă îți vor mulțumi. Datornic ni se face nouă Dumnezeu şi-i iubeşte pe aceia ce-I dau împrumut şi le este dator decât pe cei cărora nu le este dator; de aceea, de ți-e voia să ai pe Dumnezeu prieten, fă-L datornic copiilor tăi, că nu se bucură atât de mult cel ce împrumută pe datornicii săi, cât se bucură

Dumnezeu de oameni când le este dator şi de oamenii aceia la care nu le este dator, El fuge şi-i sunt urâți. Dar pentru ce să dai avuția ta celor bogați? Că iată Hristos, adică săracii stau gata şi aşteaptă să ia banii tăi, să-i păzească şi să-i adauge şi cu multă mulțumire să ți-i plătească, că din mâna lui Hristos nimeni nu poate să-i apuce. Şi nu păzeşte numai banii câți îi dai, ci încă pentru ei te izbăveşte şi pe tine din nevoile trupeşti şi sufleteşti ce-ți vin asupra. Pentru că oamenii cei ce iau avuția să ne-o păzească le pare că ne fac bine căci o păzesc, iar Hristos nu face aşa, că nu-i mulțumeşti tu, ci încă El îți mulțumeşte şi mărturiseşte că i-a luat de la tine. La fel cel ce-ți păzeşte avuția cere plată de la tine, iar Hristos mai mult îți plăteşte ție." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 70-71)

„Bogat te-a făcut Dumnezeu ca să ajuți pe cei săraci, ca să risipeşti păcatele tale cu milostenia pentru mântuirea altora. Ți-a dat Dumnezeu bani şi avuție, nu ca să-i ascunzi pentru răul tău, ci ca să-i împarți pentru mântuirea sufletului tău." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 132)

„Ar putea să ne fie prețioasă această bogăție a cărei folosire zgârcenia o neglijează în mod nebunesc. Ea se face pentru a-i ajuta pe săraci, a şterge păcatul, a închide iadul, a deschide cerul, a slăvi pe Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 617)

„Bogăția nu are altă siguranță şi altă rodnicie puternică, decât atunci când ea se varsă în sânul săracilor şi prin sărac i se dă lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 620)

BOGĂȚIA (reaua ei chivernisire)

,,Legătură grea şi cătuşe este bogăția, legătură grozavă pentru cei ce nu ştiu a o întrebuința cum se cade, tiran crud şi neomenos, care porunceşte totul spre vătămarea celor ce-i slujesc. Dar dacă am voi, am răsturna din scaun acest tiran, şi l-am face ca să meargă după noi, iar nu să ne poruncească. Şi cum s-ar putea face aceasta? Când noi vom împărți bogăția cu toții îndeolaltă. Câtă vreme bogăția se găseşte singură şi numai în stăpânirea unora, atunci întocmai ca şi un tâlhar de codru ea toate relele le pricinuieşte – dară când noi o punem la mijloc, atunci nu ne va mai stăpâni, căci noi cu toții o vom lega bine din toate părțile.

Şi acestea le spun nu fiindcă bogăția ar fi un păcat prin sine însăşi, ci păcat este a nu o împărți cu cei săraci şi a nu o întrebuința bine, fiindcă Dumnezeu nimic nu a făcut rău, ci toate bune foarte. Astfel că şi averile sunt bune, dar numai dacă nu stăpânesc pe cei ce le au şi dacă se împrăştie spre a alina sărăcia aproapelui. Nici lumina nu este bună când nu împrăştie întunericul, ci încă îl mai prelungeşte, tot aşa nici bogăția care, în loc să facă să piară sărăcia, ea dimpotrivă, o mai sporeşte. Cel ce se îmbogățeşte [cu adevărat], nu caută ca să ia de la alții, ci îngrijeşte de a veni în ajutorul altora; iară cel ce caută ca să ia de la alții, nicidecum se îmbogățeşte, ci el este cel sărac. Aşadar, nu averile prin sine însele sunt un rău, ci rea este cugetarea omului care duce bogăția la sărăcie. Astfel de oameni sunt mai ticăloşi decât săracii care cerşesc pe la răspântiile drumurilor, cu traista în gât şi cu trupurile betegite. Nişte astfel de oameni îmbrăcați în haine strălucite de mătase sunt mai ticăloşi decât cei îmbrăcați în zdrențe; cei ce se plimbă cu mândrie prin târg sunt mai vrednici de jale decât cei ce stau pe la răspântiile drumurilor sau intră prin ogrăzile oamenilor, strigând şi cerând de pomană. Căci aceştia cel puțin laudă pe Dumnezeu şi grăiesc vorbe vrednice de milă şi izvorâte dintr-o înaltă filosofie, pentru care îi şi miluim, le întindem o mână de ajutor şi niciodată nu-i învinovățim. Dar cei ce se îmbogățesc rău, mormăie printre dinți cuvinte de cruzime şi neomenie, cuvinte de răpire şi de poftă satanicească, pentru care şi sunt de toți urâți şi huliți. Căci, în adevăr, gândeşte-te bine: Ce se crede de toți oamenii a fi urâcios şi necinstit? A cere de la cei bogați, sau de la cei săraci? Negreşit că a cere de la cei săraci. Şi tocmai aceasta fac bogații, căci nici că ar îndrăzni a se apropia de cei mai bogați decât ei, pe când cei săraci cer celor mai bogați. Săracul nu cere de la cel sărac, ci de la cel bogat – pe când bogatul sfâşie pe cel sărac. Şi iarăşi, ce este mai frumos, spune-mi, a lua de la cei ce dau de bunăvoie şi cu mulțămire, sau a sili şi a supăra pe cei ce nu vor să dea? Negreşit că a nu supăra pe cei ce nu vor să dea. Dar cei bogați şi aceasta o fac, căci săracul ia de la cel ce dă de bunăvoie şi cu mulțămire, pe când bogații iau de la cei ce nu vor să dea, ceea ce este dovada celei mai mari sărăcii. Că dacă n-ar primi cineva nici la un ospăț să se ducă, când cel ce l-a chemat nu a ştiut să-şi arate mulțămirea către el, apoi cum să fie ceva bun a lua banii altuia cu sila? Pe câinii care latră, oare nu pentru aceea îi înconjurăm şi fugim de dânşii, că ne supără cu prea marea lor îndărătnicie? Aceasta fac şi cei bogați. Dar aceasta este purtarea cea mai necinstită, căci cel ce face totul spre a lua de la alții, pentru ce nu s-ar face şi de râs amenințând cu frica pe alții? De altfel, şi de câini temându-ne, de multe ori azvârlim de la noi ceea ce avem în mâini. Şi iarăşi, ce poate fi mai necinstit, spune-mi, a cere cineva de pomană fiind îmbrăcat în zdrențe, sau în haine de

mătase? Când cineva este bogat şi îngrijeşte de nişte bătrâni săraci pentru a le lua avutul, deşi sunt poate şi copii la mijloc, apoi atunci de ce iertare poate fi vrednic?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, pp. 137-138)

BOGĂȚIA (râvnirea bogăției)

„*Dar,* zici tu, *cum se face că fiind cineva răul, se îmbogățeşte şi nu pătimeşte nici o nenorocire? Dacă fiind bun se îmbogățeşte, aceasta este după dreptate, dar când este rău, ce vom zice?* Că cu toată bogăția lui este de jelit, fiindcă bogăția adăogată la răutate mai mult ațâță patima. *Dar cutare, zici tu, a primit bogăția de la strămoşii săi şi o cheltuieşte cu curvele şi cu desfrânații, şi totuşi nu pătimeşte nimic.* Ce spui? Curveşte, şi tu zici că nu pătimeşte nimic? Se îmbată, şi crezi că el se dezmiardă în desfătări? Nu cheltuieşte banii în nimic folositor, şi încă zici că-l pizmuieşti? Dar ce ar putea fi mai rău decât un asemenea om, care îşi vătăma astfel sufletul? Dacă trupul lui ar fi schilodit sau ciuntit, ai zice că este vrednic de mii de lacrămi – şi când îi vezi întregul suflet schilodit, încă îl crezi şi fericit? *Dar nu simțeşte*, zici tu. Dar tocmai pentru aceasta este de jelit, ca şi cei nebuni. Cel care ştie că este bolnav, negreşit că va chema pe doftor şi va primi doftoria cuvenită – pe când cel ce nu se cunoaşte, nici a scăpa de boală nu va putea. Şi pe acesta tu îl fericeşti, spune-mi? Nu este însă nimic de mirat, fiindcă cei mai mulți sunt certați cu adevărata filosofie. Pentru aceea vom fi pedepsiți cu cea mai grea pedeapsă, fiindcă deşi suntem certați, noi totuşi nici nu ne gândim a ne izbăvi de rău. Pentru aceea mânie, pentru aceea tristețe, pentru aceea tulburare întruna, fiindcă Bunul Dumnezeu arătându-ne adevărata viață fericită, adică aceea a virtuților, noi am lăsat deoparte această cale care duce la fericire şi ne-am deschis o altă cale, care duce spre bogăție şi averi, dar care este încărcată cu mii de rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 309)

„… în adevăr, oare nu este vrednic de râs, spune-mi, că noi cari aşteptăm nemurirea şi toate cele bune, pe carele ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, iată că ne certăm pentru cele care rămân aici şi le credem că acestea sunt de râvnit? Că dacă încă ai trebuință a afla că bogăția nu este vreun lucru mare, că cele de aici sunt umbră şi vis, că se împrăştie toate ca fumul, apoi atunci stai afară de sfânta sfintelor, stai la poartă, zic, căci încă nu te-ai făcut vrednic de intrarea în Împărăția Cerurilor. Dacă tu nu ştii încă a osebi firea lor cea schimbăcioasă

şi veşnic în prefacere, apoi cum vei putea să le dispreţuieşti? Dar dacă spui că ştii, apoi atunci încetează a vorbi în zadar şi a descoase de ce cutare este bogat şi de ce altul este sărac. Căci prin aceasta tu faci ca şi cel ce, plimbându-se prin lumea întreagă, ar întreba întruna: Pentru ce oare acela este alb, celălalt negru, pentru ce unul este cu nasul turtit, celălalt cu nasul în sus. După cum acestea nu sunt defel însemnate pentru noi, de ar aşa sau altminteri, tot aşa nici dacă unul ar fi sărac şi celălalt bogat, şi cu atât mai mult altele de acest fel; ci totul vine de la felul întrebuinţării.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 310)

„Şi cum ne dorim oare pe cele de aici? Fiindcă nu le dorim pe cele cereşti după cum trebuie. Dar aceasta oare de unde vine? De la trândăvie. Dar trândăvia de unde vine? De la dispreţul ce avem de adevăr. Şi dispreţul acesta de unde vine? De la uşurinţa şi prostia noastră de a ne lipi de cele de aici şi a nu cerceta mai întâi cu scumpătate firea lucrurilor. Dar aceasta iarăşi de unde vine? De la aceea că nu se ia aminte nici la citirea Sfintelor Scripturi, nici la vieţuirea cu bărbaţi sfinţi, iar adunările cu cei răi a le depărta şi a fugi de ele.

Deci ca nu cumva să se întâmple aşa, şi valuri fără sfârşit să ne cuprindă şi să ne ducă în noianul răutăţilor, să ne înece şi să prăpădească cu totul, apoi până mai este vreme să ne ridicăm, iubiţilor, şi stând pe acea piatră puternică – voiesc să zic de dogmele şi cuvintele lui Dumnezeu – să putem depărta de la noi neliniştea şi tulburările vieţii de aici. Căci numai aşa ne vom izbăvi şi noi de acea nelinişte, şi pe alţii cari poate se îneacă îi vom putea scăpa, şi astfel ne vom învrednici de bunătăţile viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 311)

„… cei ce doresc mai mult decât le trebuie sunt mai nenorociţi decât cerşetorii, ca unii ce sunt stăpâniţi de un mai mare dezgust de toate decât aceştia.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 430)

BOGĂŢIA (pofta bogatului după bogăţie creşte neîncetat)

„Tulbură-se şi apele dar iar se aliniază, clăteşte-se şi pământul dar se aşează şi se întăreş
bani nu încetează niciodată. Aceasta a luat şi spre aceea caută, stăpâneşte una şi spre alta se nevoieşte. Şi de setea iubirii de argint vânându-se, se face

mai galben decât aurul pentru avuția cea multă pe care o poftește." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 34)

BOGĂȚIA (goana după bogății)

,,Dar vorbele bogaților care anume sunt? Sunt vorbele porcilor, şi ale câinilor, şi ale lupilor, şi ale altor fiare sălbatice! Vorbele unora sunt de mese şi de bucate, de mâncăruri drese cu mirodenii, de vinaţuri alese, de miresme, de haine şi, în sfârşit, de toate celelalte îmbuibări. Alții vorbesc de dobânzi şi împrumuturi, plăsmuind înscrisuri şi fluturându-le în vânt încărcate cu datorii de nesuferit, a cărora stăpânire o au de la părinți şi de la străbuni, şi în puterea cărora unuia îi ia casa, altuia țarina, altuia robul sau celelalte ale lui. Ce ar putea spune cineva de acele testamente scrise cu sânge în loc de cerneală? Căci sau punând de față vreo primejdie mare, sau fermecându-i cu niscaiva făgăduințe mici, aceşti lupi au înşelat pe cei ce aveau ceva câştigat, dezbrăcându-i şi lăsându-i pieritori de foame, iar ei intrând prin furtişag în avutul lor. Toate acestea nu întrec oare până şi furia şi sălbăticia fiarelor din codru?

Pentru aceea vă rog ca să fugim de astfel de bogăție care este încărcată cu omoruri, să câştigăm bogăția cea duhovnicească şi să căutăm averile cele din ceruri, căci cei ce au nişte astfel de averi sunt cu adevărat bogați, sunt cu adevărat cuprinşi, bucurându-se şi de bunătățile de aici, şi de cele viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 138)

,,Ai văzut cum aurul nu lasă pe oameni ca să fie oameni, ci îi preface în fiare sălbatice şi draci? Ce ar putea fi mai de jelit ca bogatul, care în fiecare zi se roagă şi doreşte a fi foamete, ca astfel să câştige el aur mult? Patima lui îl duce la cele potrivnice omenirii întregi, căci nu se bucură pentru că a câştigat din belşug roade, ci tocmai de aceasta se întristează, fiindcă a câştigat mult. Deşi cel ce câştigă mult ar trebui să se bucure, totuşi acesta se întristează. Ai văzut că, după cum ziceam, cei bogați nu atâta plăcere simt din cele de aici, pe câtă nemulțămire îndură din cele ce încă nici nu s-au întâmplat? Cel ce a câştigat miriade de chile de grâu se întristează şi oftează mai mult decât cel sărac. Acesta (săracul) având hrana trebuitoare, se încununează, saltă de bucurie şi mulțămeşte lui Dumnezeu, pe când acela, câştigând atâta aur, se nemulțămeşte şi crede că este pierdut." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, pp. 430-431)

„Nu bogăția este aceea care aduce omului plăcere şi mulțămire, ci cugetarea cea înțeleaptă; iar dacă aceasta nu este, apoi chiar de ar avea cineva toate ale lumii, totuşi se va crede mai lipsit şi mai jelit decât toți. Căci şi cel despre care ne este vorba acum, deşi i se dăduse atâta cinste pe câtă voise, iarăşi s-a întristat că nu i s-a dat mai multă, şi dacă i s-ar fi dat şi mai multă, el ar fi căutat alta şi mai mare; şi de i s-ar da la îndemână o baniță de galbeni, el chiar şi atunci s-ar sfârşi de întristare, ca nu cumva să fie numai o jumătate de baniță. Dacă nu chiar de la început a arătat o astfel de lăcomie, tu să nu te minunezi, fiindcă nici bețivii nu se înfierbântă de la început, ci după ce îşi umplu pântecele de băutură, încă mai grozav li se aprinde pofta de băut. Tot aşa şi aceştia, cu cât îşi vor strânge mai multe bogății, cu atâta ei se găsesc parcă în mai mare sărăcie, şi cei ce agonisesc mai mult, aceştia sunt mai cu seamă cei săraci.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 431)

„A voi ca să nu ai mai mult, de nicăieri nu vine, decât din prostie, din mizantropie şi din mândrie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 175)

„Dacă, când un om este mâniat, aurul nu ne foloseşte la nimic, la ce ne va folosi şi care va fi puterea sa pentru a potoli mânia lui Dumnezeu, care n-are nici o trebuință de bogățiile noastre? Să ne zidim case pentru a ne face adăposturi, iar nu pentru a ne mândri. Ceea ce întrece trebuința este de prisos şi nefolositor. Voi luați o încălțăminte prea mare, ea vă supără şi vă împiedică de a merge; tot astfel, o casă prea mare vă împiedică de a înainta către cer. Voiți să vă zidiți locuințe mari şi frumoase? Eu nu mă împotrivesc la aceasta, dar ele să nu fie pe pământ; zidiți-vă în cer corturi, unde să puteți primi şi pe alții, corturi care niciodată nu pier. De unde vine această patimă de a înseta după averile trecătoare şi pământeşti?” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 43)

„Să nu crezi că, dobândind multe, vei dobândi şi adevărata plăcere. Plăcere şi bucurie şi pace ai atunci când nu vrei să te îmbogățeşti. Dacă alergi după bogăție, atunci nu vei înceta să te chinui. Căci dorința de îmbogățire nu poate fi potolită. Cu cât străbați un drum mai lung, cu atât mai mult te îndepărtezi de scopul tău final. Cu cât îți doreşti mai mulți bani, cu atât vei fi mai neliniştit.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 161-162)

„... bogații nu-şi contenesc nicidecum această poftă absurdă, chiar dacă ar pune stăpânire pe lumea întreagă, iar săracii se grăbesc să-i ajungă din urmă, şi o turbare incurabilă, o nebunie de nestăvilit şi o boală de neîndreptat cuprinde sufletele tuturor. Iar această dragoste a biruit şi a scos afară din suflet orice altă dragoste. Şi nu mai contează nici prietenia, nici rudenia. Şi ce spun prietenia şi rudenia? Nici femeia sau copiii; şi ce alt lucru mai drag ar putea fi pentru bărbați? Toate sunt însă aruncate la pământ şi călcate în picioare atunci când această stăpână crudă şi nemiloasă cuprinde sufletele tuturor celor stăpâniți de ea. Căci ca o stăpână neomenoasă şi ca un tiran nemilos, ca un barbar crud şi ca o desfrânată care se dă tuturor şi foarte cheltuitoare, ea ruşinează, torturează şi supune la mii de primejdii şi pedepse pe cei care au ales să-i fie sclavi. Şi deşi este înfricoşătoare şi neînduplecată, sălbatică şi nemiloasă, având o față de barbar sau mai degrabă de fiară, şi e mai sălbatică decât un lup şi un leu, ea pare a fi atrăgătoare şi dorită şi mai dulce decât mierea pentru cei înrobiți de ea. Şi deşi în fiecare zi făureşte sabie şi arme împotriva lor, le sapă prăpăstii şi îi duce în prăpăstii şi în stânci împletindu-le mii de năvoade ale osândei, e crezută atât de cei cuceriți de ea că-i face amanți geloşi. Şi aşa cum porcul îşi găseşte plăcerea şi delectarea tăvălindu-se în noroi şi în mocirlă, iar scarabeii rostogolesc necontenit sfere de gunoi, tot aşa şi cei cuprinşi de iubirea de arginți sunt mai nenorociți decât aceste animale. Fiindcă aici scârba este mai mare şi noroiul mai împuțit; căci petrecând în această patimă cred ca de aici culeg multă plăcere, ceea ce nu ține de natura realității, ci de gândirea bolnavă de o asemenea lipsă de rațiune." (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 245)

„Căci ce ți se pare, omule, că bogăția este demnă de căutat cu sârguință? Oare din pricina plăcerii meselor? Oare din pricina cinstirii şi alaiului slujitorilor? Oare din pricina faptului că ea se poate răzbuna pe cei care o întristează şi insuflă teamă tuturor? Fiindcă n-ai putea spune alte motive decât plăcerea, linguşeala, teama şi pedeapsa; căci ea nu obişnuieşte să facă pe nimeni nici mai înțelept, nici mai drept, nici mai priceput, nici mai bun, nici mai iubitor de oameni, nici mai presus decât mânia, decât pântecele şi decât plăcerile; nu învață nici moderația, nici reținerea, nici nu introduce sau sădeşte în suflet vreo altă parte a virtuții. N-ai putea spune de ce e pentru tine mai demnă de căutat şi mai dorită decât acestea; fiindcă nu numai că nu ştie să sădească ori cultive nimic din cele bune, ci atunci când le găseşte în

suflet le vatămă, le împiedică şi le veştejeşte, iar uneori le smulge şi introduce în locul lor cele contrare: o neînfrânare nemăsurată, o poftă de moarte, o mânie nedreaptă, o rătăcire a minții, o trufie şi o pierdere a minții. Dar să nu mai vorbim despre acestea, căci cei cuprinşi de această boală n-ar suporta să audă vorbindu-se despre virtute şi răutate, fiind cu totul de partea plăcerii şi din această pricină deveniți sclavii ei, fiindcă sunt învinuiți şi demascați văzându-le.

Hai deci acum ca, lăsând deoparte cuvântul despre acestea, să aducem la mijloc şi celelalte, şi să vedem dacă bogăția are o plăcere, dacă are preț. Fiindcă eu unul văd lucrurile cu totul contrar. Dacă vreți, să cercetăm mai întâi mesele bogaților şi ale săracilor şi să ne întrebăm despre cei ce mănâncă la ele, cine sunt cei care strâng drept rod o plăcere curată şi autentică: oare cei care zac toată ziua pe aşternuturi de frunze şi leagă ospețele de seară de cele de dimineață, care fac să le crape pântecele, care-şi tocesc simțurile, care-şi scufundă corabia sub excesiva povară apăsătoare a mâncărurilor încărcând nava în exces şi inundând-o ca într-un naufragiu al trupului, care născocesc piedici la picioare, la mâini şi la gură, şi-şi leagă tot trupul cu un lanț mai greu decât unul de fier, cel al beției şi lascivității care nu mai preferă un somn adevărat şi curat, nici nu sunt liberi de vise înfricoşătoare, care sunt mai nenorociți decât nebunii, şi-şi introduc în suflet un demon arogant, care sunt expuşi ca la teatru râsului slujitorilor, sau, mai bine zis, sunt o tragedie şi un prilej de lacrimi pentru cei mai moderați decât ei, care nu mai cunosc nimic din cele din jurul lor, nici nu mai pot spune sau auzi ceva, ci sunt purtați pe brațe de pe frunze pe pat? Sau cei treji şi veghetori şi care stabilesc măsura unora ca acestea cu nevoia, care plutesc cu vânt lin şi care au drept cea mai mare plăcere la hrană şi băutură faptul de a mai flămânzi şi înseta?” (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățeşte pe sine însuşi*, 7, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 246-247)

„... dacă ea pare pentru voi dorită şi demnă de luptat pentru ea, nu e oare pentru că hrăneşte în voi patimile cele mai grele, dezlănțuind în acest scop mânia, umflând la maximum băşicile nebuniei slavei, antrenând şi sculând spre demență? Dar atunci deci trebuie fugit de ea fără a întoarce capul, pentru că introduce în mintea noastră sentimente sălbatice, crude şi aspre, lipsindu-ne la toți oamenii de adevărata cinstire, colorând în culorile ei ceea ce este contrar ei, aducând acest lucru din urmă la cei înşelați de el şi convingându-i că nu e ceea ce este cu adevărat prin natura lui, ci ceea ce pare privirilor a fi astfel. Căci aşa cum frumusețile femeilor desfrânate stau

în alifii şi farduri care, deşi ele sunt lipsite de frumuseţe, fac ca vederea lor ruşinoasă şi urâtă să pară frumoasă şi chipeşă pentru cei înşelaţi de ele, aşa şi bogăţia care constrânge la linguşeală o arată pe aceasta drept cinste.” (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 9, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 248-249)

BOGĂŢIA (gravitatea agonisirii cu nesaţ a bogăţiei)

„Spune-mi, care e deosebirea între noi, care clădim case mari şi strălucitoare, şi copiii care-şi clădesc case, jucându-se? Care e deosebirea între noi care chefuim şi cei care îşi mănâncă prânzul lor? Nici una, decât aceea că fapta noastră e însoţită de osândă. Şi nu e de mirare că nu ne dăm seama de josnicia faptelor noastre; n-am ajuns încă bărbaţi; când vom ajunge, atunci vom cunoaşte că toate acestea sunt copilării”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 307)

„Înmulţirea averilor aprinde mai mult flacăra, îi face mai săraci pe cei bogaţi; că bogăţia le înmulţeşte dorinţa şi-i face să ducă lipsă de multe”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 729)

„De ce iertare suntem vrednici, când cu multă râvnă ne îngrădim cu bogăţiile, care pun zid în calea spre împărăţie, când nu numai că le încuiem în sipete şi lăzi, ba le mai îngropăm şi în pământ, în loc să le dăm să le păzească cerul? Te asemeni cu un plugar, care în loc să-şi semene grâul într-un pământ bun, lasă pământul cel bun şi-şi îngroapă tot grâul într-o groapă, ca să nu se bucure nici el de grâu, iar grâul să se strice.” (*Omilii la Matei,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 117)

„Nu este, oare, cea mai mare nebunie să îngrămădim averi peste averi aici, unde cele adunate se pierd şi se strică, iar acolo, unde rămân neatinse şi se înmulţesc, să nu depunem nici cea mai mică parte, şi aceasta când toată viaţa noastră o vom petrece pe lumea cealaltă?” (*Omilii la Matei,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 152)

„Iisus Hristos ne-a răscumpărat şi noi slujim bogăţiile; deci noi proclamăm superioritatea unui alt stăpân, noi ne supunem unui alt stăpân, suntem foarte atenţi la ceea ce ne porunceşte El; drepturile moştenirii, drepturile, prietenia, legile, noi neglijăm totul pentru acest stăpân şi-i jertfim

totul Lui. Nimeni nu priveşte cerul, nimeni nu se gândeşte la lucrurile viitoare. Dar, vai! Va veni vremea când aceste cuvinte şi regretele noastre vor fi inutile; căci zice Scriptura: *Şi în iad cine Te va lăuda?* (Ps., 6, 5). Aurul este dorit, el ne procură mari plăceri şi ne atrage multă cinste, dar nu ca şi cerul. Pe bogat, cei mai mulţi îl urăsc şi-l socotesc dispreţuit; dar pe omul care este împodobit cu virtutea, toţi îl cinstesc şi-l respectă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVI, 3, p. 395)

„Să nu crezi că în a se îmbogăţi cineva se găseşte plăcerea şi mulţumirea, ci în a nu dori să se îmbogăţească. Întrucât doreşti a te îmbogăţi, niciodată nu vei înceta a fi torturat. Pofta de bogăţie este un amor nesatisfăcut niciodată, şi cu cât vei înainta mai mult pe această cale, cu atât mai mult te-ai depărtat de sfârşit. Deci nu este oare aceasta o enigmă, o abrutizare şi o mare nebunie?

Prin urmare, să ne depărtăm de rele, sau, mai bine zis, de cel dintâi rău, adică de bogăţii, şi nici chiar să ne atingem de această poftă, iar de cumva ne-am atinge, să fugim categoric.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 221)

,,Căci pe păcătoşi trebuie întruna a-i jeli, mai vârtos când se bucură de bogăţie şi multă îmbelşugare, ca şi pe cei bolnavi care se îmbuibă cu mâncărurile şi se îmbată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 429)

„Căci cu cât cineva se înconjoară de mai multe, adică cu cât are mai mult, cu atât doreşte şi mai mult.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 135)

,,Te întreb, dacă ai vedea pe un hoţ că iese la drumul mare, că atacă pe drumeţi, că jefuieşte satele, că îngroapă în peşteri şi vizuini aur şi argint, că închide acolo cirezi multe de vite, că are haine şi robi mulţi de pe urma jafurilor lui, te întreb, îl vei ferici oare pentru bogăţia aceea sau îl vei plânge pentru osânda ce are s-o primească? Şi n-a fost încă prins, nici n-a fost dat pe mâna judecătorului, nici n-a fost băgat la închisoare, nici n-a avut pârâşi, nici nu s-a pronunţat sentinţa, ci chefuieşte, petrece, se îmbată şi are de toate! Cu toate acestea, nu-l fericim pentru cele ce le are şi se văd, ci-l plângem pentru cele ce-au să vină şi cele ce-l aşteaptă. Cugetă la fel şi despre bogaţi şi zgârciţi. Sunt tâlhari la drumul mare, jefuiesc averile trecătorilor, îngroapă în cămările lor, ca în peşteri şi vizuini, averile altora.

Să nu-i fericim, dar, pentru cele ce le au, ci să-i plângem pentru cele ce au să vină, pentru judecata aceea înfricoşătoare, pentru pedepsele de neînlăturat, pentru întunericul cel mai din afară (Matei 8, 12; 22, 13; 25, 30), în care vor fi aruncați. Tâlharii scapă de multe ori din mâinile oamenilor, dar, cu toate că ştim aceasta, nu ne dorim nici nouă, nici duşmanilor noştri viața şi averea lor blestemată. Însă despre ceea ce se referă la Dumnezeu nu se poate spune aceasta; nimeni nu scapă de judecata Lui." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 49-50)

„Că acela ce iubeşte banul n-are vrajbă numai cu vrăjmaşii lui ci şi cu prietenii şi mai mult pe săraci îi urăşte, căci nu are prieteni ci se află tuturor ca o povară. Şi nu are numai sufletul lui pierdut ci şi ticălosul lui trup de multe ori îl topeşte cu griji şi-l îmbolnăveşte. Cel ce urăşte argintul opreşte pofta banilor, iar cel ce vrea să se îmbogățească, mai mult aprinde focul poftei în sufletul lui, pentru că dacă dobândeşte zeci de mii de lei şi alții încă pe atâția, mai pofteşte şi dacă dobândeşte doreşte încă de două ori pe atâta şi niciodată nu poate să stingă pofta cea vicleană a lăcomiei." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 28-29)

BOGĂȚIA (pofta de avuții nu se poate însoți cu dreptatea)

„Nu este cu putință a locui împreună pofta de bani şi dreptatea, fiindcă îşi au despărțite corturile lor. Deci nu te mai trudi a aduna la un loc cele ce nu se pot amesteca, ci alungă de la tine tiranica iubire de argint dacă voieşti a lua dreptatea împărătească, căci aceasta este împărăteasa cea adevărată, care face slobozi pe cei robi; iar aceea face cu totul dimpotrivă.

Deci iubiților, cu toată graba să fugim de aceea şi să îmbrățişăm pe aceasta, ca astfel să ne învrednicim şi slobozeniei de aici, în acelaşi timp şi împărăției cerurilor, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 181)

BOGĂȚIA (nu bogăția în sine este rea, ci lăcomia şi avariția)

„Bogățiile nu sunt oprite, dacă cineva se foloseşte de ele numai pentru trebuință. Căci, după cum am spus altădată că vinul nu este un rău, ci beția, tot astfel putem zice că bogăția nu este un rău, ci lăcomia şi avariția.

Să nu confundăm pe bogat cu avar. Avarul nu este bogat: avarului îi lipsesc multe; ori, fiind lipsit de multe, el nu poate fi bogat niciodată.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 41)

„Bogăția nu este în sine ceva rău, ci rău este zgârcenia şi lăcomia de avere. Altceva este un lacom de avere, şi altceva un bogat. Aşa, lacomul de avere este acela, care, deşi are mult, totuşi nu crede că este bogat, căci el de-a pururi tot mai mult pofteşte. Dar cel ce pofteşte mult, acela mai de grabă se poate numi lipsit, decât bogat şi avut.” (*Cuvânt la Duminica a 3-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 66)

„Aceasta o zic nu ca să hulesc bogăția, ci hulesc pe cei ce le trebuieşte bogăția, nu ca pe un lucru bun, că banii buni sunt (…) Buni sunt că mângâie sărăcia, înlătură lipsa, auzi cum zice Iov: *Eu eram ca un ochi orbilor, picioare şchiopilor, eu eram tată neputincioşilor*, aceasta este şi fără de nici un păcat, pentru că împreună cu bogăția, este şi iubirea de săraci, *casa mea era deschisă la fiecare care voia să intre*, zice Iov. Aceasta este slujba bogăției: să fie nu numai cu numele, ci şi cu fapta. Această bogăție este slugă la acea bogăție, că această bogăție pe care o au oamenii pentru dânşii numai, este nume fără de faptă, iar acea bogăție pe care o au oamenii şi pentru dânşii şi pentru alții este bogăție adevărată, şi care este acesta? Este bogăția bunătăților, bogăția milosteniei.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 19)

BOGĂȚIA (îmbogățirea în chip nedrept şi lacom)

„Căci dacă vă pare dulce a vă îmbogăți prin răpiri, amintiți-vă că Iisus Hristos vă opreşte aceasta şi aceea în continuu vă va deveni neplăcut şi amar.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

,,Chiar de ai stăpâni ceva cât de mic prin nedreptate, întreaga avere ți-a dospit-o acel puțin aluat. Pentru aceea, de multe ori cele puține băgate rău, scot pe cele multe câştigate bine.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 156)

,,Vezi poate în stăpânirea bogatului cutare casa celui sărac? Plângi, însă nu pe cel răpit şi lipsit de bunul său, ci pe cel a răpit, căci el nu a dat, ci a luat un rău. Pe acesta l-a lipsit de cele de aici, pe când pe sine s-a scos singur din bunătățile cele negrăite. Dacă cel ce nu dă celor săraci se duce în

gheena, dar cel ce ia cele ale săracilor ce va pătimi?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVI, p. 170)

„Nici un sărac nu este silit a face atâtea rele din pricina sărăciei, pe câte fac bogații pentru ca mai mult să se îmbogățească şi pe cele strânse să nu le piardă. Nu atât de mult doreşte săracul cele trebuitoare, pe cât cel bogat doreşte cele de prisos; nu atâta este volnic săracul a se sluji de viclenie, pe cât poate acela. Căci dacă el şi pofteşte mai mult, în acelaşi timp şi poate mai mult, apoi este vădit că şi mai multe va face.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 135)

„Cu toate că mulți mă strigă mereu, zicându-mi: *Te-ai legat de cei bogați*, le răspund că şi aceia din totdeauna s-au legat de cei săraci. Eu m-am legat de bogați? Nu de bogați, ci de cei care folosesc bogăția în mod rău, căci mereu spun că nu pe bogat îl defaim, ci pe răpitor. Alta este bogatul şi cel înstărit, şi alta lacomul şi hapsânul. Fă distincție între lucrurile acestea şi nu le confunda pe cele neamestecate. Eşti bogat? Nu te împiedic! Eşti lacom? Te învinovățesc. Ai ale tale? Desfată-te! Ai luat altele străine? Nu tac! Vrei să mă ucizi cu pietre? Sunt pregătit să-mi vărs sângele meu, doar te voi împiedica de la păcat.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 29)

„Este greu de închipuit că un om care câştigă bani cu nemiluita să-şi câştige averea în chip cinstit; de cele mai multe ori îşi măreşte averea nenorocind pe alții.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 174)

„Căci unde e bogăție şi răpiri, acolo eu văd lup; unde e bogăție şi cruzime, acolo eu văd leu, şi nu om.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 133)

„Dacă vrei să scapi de judecata neînduplecatului Judecător, nu mai umbla după avere dobândită prin nedreptățirea celorlalți. În această viață, eşti apărat de puterea banilor, de influența funcționarilor şi de bunăvoința judecătorilor, însă în cealaltă viață, cine te va mai apăra? Acolo te vor însoți numai păcatele tale şi strigătele celor nedreptățiți de

tine, care ajung până la tronul ceresc al lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 232)

....

„Nu-mi spui frate pentru care pricină vrei să te îmbogăţeşti din lăcomie şi din răpire, sau vrei să afle alții aurul şi argintul pe care l-ai strâns cu strâmbătate şi tu să rămâi numai cu blestemele şi anatema de la aceia ce le-ai făcut strâmbătate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 26)

....

„Lăcomia este un aluat vechi şi ori în ce casă va cădea o va face necurată şi pustie. Şi măcar cât de puțin de vei strânge cu nedreptate, toată avuția o dospeşte şi o pierde, pentru aceea de multe ori cele puține strânse cu strâmbătate au pierdut şi au stricat lucrurile cele bune agonisite.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 26)

....

„Cum ar fi o fiară sălbatică, ci mai vârtos nici fiarelor nu se aseamănă şi face nedreptate fraților lui celor ce sunt de o credință cu dânsul şi-i mănâncă pe dânşii, deci cum vei putea să dai seamă la Dumnezeu? Că nu vezi pe albină că dacă muşcă pe cineva ea moare? Învață-te şi tu de la dânsa şi nu face pagubă şi scârbă fratelui tău pentru că mai înainte va veni moartea la noi şi numai după aceea va merge la cei ce le-am făcut strâmbătate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 28)

„Pentru că n-ai hrănit pe cel flămând te munceşte Dumnezeu, iar de ai dezbrăcat pe cel îmbrăcat, cum vei scăpa de judecata cea înfricoşătoare?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 29)

„… când vezi pe cineva îmbogățindu-se din strâmbătăți şi din lăcomie, pe acel om nu-l lăuda, ci să-l plângi, că bogăția adaugă munca acolo, de vreme ce adună la dânsul blesteme şi urgie de la cei ce le face strâmbătate şi muncile păcatelor sunt de multe feluri, după vreme şi după obraji şi după vrednicie şi după cunoştință şi necunoştință.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 40-41)

BOGĂȚIA (despre moştenirea bogăției dobândită prin nedreptate)

,,Cel ce a moştenit o avere încărcată de nedreptăți, deşi el nu a răpit nimic, totuşi stăpâneşte cele ale răpitorilor, şi prin urmare să ştie bine că este

drept a pătimi pentru aceasta. Dacă tu ai luat averea cutăruia care a furat-o, iar acel răpit de dânsul venind, ar cere averea înapoi, apoi oare ți-ar fi de-ajuns spre îndreptățire să răspunzi că nu tu l-ai furat pe el? Şi ce ai răspunde, spune-mi, la o astfel de învinovățire? Că nu tu, ci altul l-a dezbrăcat? Dar tu stăpâneşti acum averea sau lucrul furat de la el. Că acela a răpit? Dar tu te bucuri acum de lucrul răpit. Toate acestea le prevăd chiar şi legile din afară, care lăsând la o parte pe cei ce au răpit avutul altora, poruncesc a se cere de la aceia la care găseşte cineva lucrul sau averea furată.

Deci de cunoşti pe cei nedreptățiți, întoarce înapoi lucrul răpit şi fă cu dânşii ce a făcut Zaheu acela cu multă bunăvoință, iar de nu ştii şi nu cunoşti pe aceia, eu îți voi arăta şi o altă cale şi nu-şi voi închide calea mântuirii. Împarte toată averea ta săracilor, şi astfel te vei mângâia de răul făcut." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, pp. 156-157)

BOGĂȚIA (- sclavă sau stăpân ?)

„ - Oare Avraam, oare Iov n-au bineplăcut lui Dumnezeu, deşi au fost bogați?

- Nu-mi vorbi mie de bogați ci de cei robiți de bogăție! Iov a fost bogat, dar n-a fost rob al lui mamona; nu era stăpânit de mamona, ci-l stăpânea; era stăpân, nu rob. Stăpânea toate averile lui, ca şi cum ar fi fost administratorul unor averi străine; aşa le stăpânea. Nu numai că nu răpea averile altora, ci chiar pe ale sale le dădea celor nevoiaşi. Şi, ceea ce-i mai minunat, este că nici nu se bucura de averile sale; el însuşi a arătat-o, spunând: *De m-aş fi bucurat de multa avuție pe care am avut-o* (Iov 31, 25). De aceea nici n-a plâns când a pierdut-o". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 273)

„Numai acela gustă plăcerile bogăției, numai acela este stăpân pe averile lui, care întrebuințează averile pe ceea ce trebuie; ceilalți sunt robii şi prizonierii avuțiilor lor; îşi măresc patimile trupului şi bolile sufletului. Cum poate fi plăcere şi desfătare acolo unde-i împresurare de duşmani şi război, unde-i furtună mai cumplită ca furtuna mării? Dacă bogăția dă peste un prost, apoi îl prosteşte şi mai mult; dacă dă peste un desfrânat, apoi îl face şi mai desfrânat." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 944)

„Trebuie să fiţi stăpâni şi nu robi; să le stăpâniţi fără ca ele să vă stăpânească; a le folosi dar a nu abuza. Bogăţiile se numesc în limba greacă cu un nume care înseamnă *a sluji*, pentru a ne face să înţelegem că trebuie să le facem să slujească nevoilor noastre şi nu a le închide şi a le păzi. Unul este de un slujitor, şi celălalt de un stăpân; a le păzi este funcţia unui slujitor, a le împărţi este a unui stăpân. Voi nu le-aţi primit pentru a le închide în pământ, ci pentru a le împărţi. Dacă Dumnezeu voia să fie păzite, El nu le-ar fi dat oamenilor, ci le-ar fi lăsat ascunse în pământ; precum vrea să le împartă, El permite ca să le avem, ca noi la fel să le împărţim. Căci dacă noi le reţinem în casele noastre, nu mai suntem stăpâni." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIX, 3, p. 94)

„Avarul este păzitorul, iar nu stăpânul bogăţiilor sale; el este sclavul lor, iar nu posesorul. El ar da mai curând din sângele său decât aurul pe care l-a îngropat. Căci acest aur este pentru el un depozit, pe care-l ţine şi îl păzeşte cu atâta îngrijire încât opreşte pe oricine de a se atinge de el. El se foloseşte tot atât de puţin de averile sale ca şi cum i-ar fi străine; şi ele îi sunt cu adevărat străine. Căci averile din care el n-ar putea să se hotărască să împărtăşească şi pe alţii, cu care n-ar voi să uşureze trebuinţele sărăciei, cu orice pedeapsă s-ar ameninţa avariţia sa; se poate zice că aceste averi îi aparţin?" (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 41)

„Eşti stăpân pe multe averi? Să nu ajungi robul acelora peste care Dumnezeu te-a făcut stăpân! Rob al lor ajungi nu când le cheltuieşti cum trebuie, ci când le îngropi în pământ." (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 458)

„… nu învinuiesc pe cei bogaţi, nici nu hulesc banii şi averile, ci întrebuinţarea rea a banilor, cheltuirea lor în desfrânări. De aceea se numesc *bani*, ca să ne folosim noi de ei, nu ei să se folosească de noi[88]. De asta se numesc *avuţii*, ca să le avem noi pe ele, nu ele să ne aibă pe noi. Pentru ce vrei ca să ai ca stăpân o slugă? Pentru ce strici rânduiala?" (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică*, *(La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 300)

---

[88] Tâlcuirea Pr. Dumitru Fecioru: Cuvântul *bani*, χρῆμα în limba greacă, derivă dintr-un verb care are înţelesul de a *se folosi de ceva*. De aici frumosul joc de cuvinte al Sfântului Ioan Gură de Aur, intraductibil în româneşte. (n.s. 334, p. 300)

BOGĂȚIA (punerea ei în păstrare de *stăpân* spre paguba şi nenorocirea lui)

„Mulți oameni nu-şi au locuința într-un singur loc şi de multe ori nici nu vor sau nu pot să locuiască în altă parte, pentru că-i împiedică fie alte afaceri, fie boli trupeşti, dar vor să aibă pretutindeni şi, ca să spun aşa, în toate oraşele, monumente ale lăcomiei lor, vor să aibă în toate coloane nemuritoare ale răutății lor; nu-şi dau seama că-şi pun pe capetele lor păcatele săvârşite cu adunarea celor averi, povară grea şi cu anevoie de purtat; nu-şi dau seama că desfătarea cu averi va trece altora, nu numai după ce pleacă de pe lumea asta, ci chiar şi înainte de plecarea de aici. Dar chiar dacă nu li s-ar lua fără voia lor averile, totuşi i le smulg, ca să spun aşa, cei ai lui şi le risipesc pe toate, iar lor nu le rămâne pentru desfătare nici cea mai mică parte. Dar pentru ce vorbesc eu de desfătare? Chiar de ar voi unii ca aceştia să se desfăteze cu toate averile lor, tot nu pot, că n-au decât un singur stomac pentru atâta mulțime de averi". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 269-270)

„Bogăția, a spune Domnul, nu vă vatămă numai pentru că înarmează pe noi împotriva voastră, nici numai pentru că vă întunecă desăvârşit mintea, ci şi pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, făcându-vă prizonieri banilor, fără suflet şi vătămându-vă de două ori: o dată pentru că vă face robi banilor, peste care ar trebui să fiți voi stăpâni, şi a doua oară pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, Căruia mai mult decât tuturor ar trebui să-I fiți neapărat robi. După cum atunci când Domnul a vorbit de bogăție (Matei 6, 20), a arătat că este vătămată de două ori: şi pentru că este depusă aici, pe pământ, unde o strică moliile şi pentru că nu este depusă dincolo, în cer, unde nu poate fi furată, tot astfel şi acum arată că pricinuieşte o îndoită pagubă sufletească şi pentru că ne depărtează de Dumnezeu, şi pentru că ne supune lui mamona". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 272)

„*Nu puteți sluji şi lui Dumnezeu şi lui mamona* (Matei 6, 24).

Să ne cutremurăm la gândul că noi suntem aceia care L-am silit pe Hristos să spună aceste cuvinte, să pună adică aurul alături de Dumnezeu. Dacă înfricoşător este lucrul acesta, apoi mult înfricoşător este să o faci cu fapta, să preferi tirania aurului în locul fricii de Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 273)

„Hristos nu defaimă averile, ci pe cei stăpâniți de averi. Dacă un bogat intră cu greu în împărăția cerurilor, cu mult mai greu lacomul. Dacă eşti împiedicat să intri în împărăția cerurilor când nu dai averile tale, gândeşte-te ce foc strângi pe capul tău când iei averile altora!

- Dar pentru ce Hristos a spus ucenicilor că bogatul va intra cu greu în împărăția cerurilor, când ucenicii erau săraci şi n-aveau nimic?

- Ca să-i învețe să nu se ruşineze de sărăcie; îşi îndreptățeşte cum porunca ce le-o dăduse de a nu avea nici un fel de avere (Matei 10, 9-10).

Când a spus că e greu, a spus mai mult chiar, a spus că e şi cu neputință; şi nu simplu cu neputință, ci a spus cu tărie că e cu neputință, arătând lucrul acesta cu pilda cămilei şi a acului.

Mai lesne este să intre cămila prin urechile acului, decât bogatul în împărăția cerurilor (Matei 19, 24)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 729)

„… tu deci când îl vezi pe cel bogat că îi merge bine deşi-i un ticălos şi un nelegiuit, suspină şi lăcrimează că bogăția aceea îi este adaos de pedeapsă. După cum cei care fac o mulțime de păcate dar nu vor să se pocăiască, îşi adună totuşi multă urgie, tot aşa şi cei s-au bucurat de bună stare şi n-au fost pedepsiți aici pe pământ vor suferi dincolo mai mare osândă”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 857)

BOGĂȚIA (atrage neplăceri şi primejdii numeroase)

„Nu ştiu să fi murit cineva repede de foame; că poți găsi oricând ceva ca să scapi de răul acesta; dar din pricina banilor, din pricina bogăției, din pricina afacerilor, ştiu că mulți au fost ucişi, unii în taină, alții în văzul mulțimii. Drumurile, tribunalele, oraşele sunt pline de crime. Dar pentru ce vorbesc de drumuri, tribunale şi oraşe? Şi marea-i plină de sângele celor omorâți din pricina bogăției. Tiranul acesta nu s-a mărginit să stăpânească numai pământul, ci a năvălit cu multă furie şi asupra mării. Unul porneşte pe mare de dragul banilor, iar altul, tot pe mare, ucide tot de dragul banilor; tiranul acesta a făcut pe unul negustor, iar pe altul ucigaş. Ce poate fi mai puțin credincioasă decât bogăția, când ea te pune pe drumuri, când îți primejduieşte viața?”. (*Omilii la Matei,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 118)

„Voi L-ați auzit pe Iisus Hristos numind adesea cu numele de spini (Mt., 13, 22), neliniştile veacului acestuia şi închipuirile bogățiilor. Şi sigur, aceasta cu dreptate; precum spinii sunt şerpi, bogățiile sunt la fel; precum

aceia îi sfâşie pe cei ce se apropie, la fel acestea sfâşie sufletul, şi precum focul le arde cu uşurință, şi pe care vierii nu pot să-i sufere, focul la fel va arde bogățiile acestei lumi, la fel vierul le va arunca.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIV, 3, p. 118)

„Cel ce stăpâneşte averile aici pe pământ, va suferi mii de rele. Ca şi un câine turbat se repede şi diavolul asupra celor bogaţi, voind a le răpi, ca pe o bucată de plăcintă sau pâine din mâinile copilului.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 120)

„Întru nimic nu se deosebesc cei bogaţi de copiii cei mici supăraţi de căţei, căci şi asupra lor toţi îşi aţâţă vorba, toţi îi hărţuiesc, toţi îi trag de partea lor, nu numai oameni, ci şi patimi barbare, ca beţia, îmbuibarea pântecelui, linguşirea şi toată desfrânarea.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 120)

„Ascultă ce a făcut unul dintre profani, şi ruşinează-te cel puţin de filosofia lui. Se zice că unul dintre aceştia, intrând într-o casă strălucită şi sclipind de aurul cel mult, de frumuseţea marmurei şi a coloanelor, şi fiindcă a văzut şi pe jos aşternute covoare în toate părţile, deodată a scuipat în faţă pe stăpânul casei. Apoi, fiind dat în judecată pentru acest fapt, el a răspuns că deoarece n-a găsit în toată casa aceea nici un loc mai murdar, s-a văzut nevoit a scuipa pe faţa aceluia! Ai văzut cât de ridicol se face cel ce se împodobeşte pe dinafară, şi cât este de dispreţuit de toţi cei ce au mintea doar la lucrurile exterioare?”(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 199)

„Bogăţia ne aduce o mare ruşinare, iar pe diavol îl îngâmfă mai mult împotriva noastră. Deci, de ce tu chiar înarmezi pe diavol contra ta şi-l faci mai puternic? Înarmează-ţi dreapta ta contra lui, făcând săracilor milostenie.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 284)

„… nesigur lucru este bogăţia. Din pricina ei nu numai casele se sparg, ci încă şi morminte şi sicrie. Deci ce ar putea fi mai ticălos, când nici chiar moartea nu-i poate aduce liniştea cuvenită, ci acel trup fricos, nici lipsit de viaţă cu este scutit de relele din viaţă, fiind urât de toţi acei care l-au pizmuit atât de mult încât s-au grăbit de a-l război până şi atunci când el era ţărână şi cenuşă, şi încă cu mai mare furie decât pe când trăia? Că pe atunci

tâlharii intrând în odaia cu banii, mişcau din loc lăzile cu bani, iar de trupul lui se depărtau, şi nu ar fi luat atâtea încât să-i dezbrace şi trupul, dar acum nici de trupul lui nu se depărtează mâinile cele spurcate ale pângăritorilor de morminte, ci îl mişcă şi-l întorc în toate părţile, şi-l batjocoresc cu multă cruzime. După ce fusese predat pământului, iată că aceştia dezbrăcându-l de haine şi lăsându-l gol, l-au aruncat şi au fugit. Dar cine poate fi atât de duşman ca bogăţia, care pe când sunt în viaţă le pierde sufletul, iar după ce mor, şi trupul îl batjocoreşte, şi nici măcar nu-i dă voie a se ascunde sub pământ? – ceea ce de altfel este obişnuit până şi pentru cei osândiţi, şi pentru cei osândiţi pentru fapte necinstite. Căci pentru aceştia legiuitorii cerând osânda cu moarte, nimic mai departe nu cer – pe când pentru aceia, bogăţia şi după moartea lor cere osândă grozavă, lăsându-i privirilor omeneşti goli şi fără morminte, privelişte tristă şi vrednică de milă. Într-adevăr, aceştia pătimesc cu mult mai grozav decât cei osândiţi de hotărârea judecătorilor, căci aceia poate o singură zi sau şi două rămânând neîngropată, la urmă sunt predaţi pământului, iar aceştia fiind predaţi pământului, sunt batjocoriţi. Şi dacă aceşti tâlhari când pleacă nu iau şi sicriul, apoi aceasta mulţămită nu bogăţiei, ci sărăciei, fiindcă sărăcia îi apără. Dacă însă şi sicriul îl vor încredinţa bogăţiei, şi lăsând sicriul de piatră, vor face unul de aur, fireşte că şi pe acesta îl vor pierde.

Atât de necredincioasă este bogăţia! Căci nu atâta este a celor ce o au, pe cât a celor ce o răpesc. Astfel că este de prisos vorba aceea care încearcă a arăta că bogăţia este cu anevoie a fi cucerită când cei ce o au nu pot avea siguranţă nici chiar în ziua sfârşitului lor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 382)

„Căci ce fericire este aceasta? – Afară numai de nu vei învedera că şi cei ce se luptă cu fiarele sunt de râvnit, căci închizând în cuşti de fier acele fiare preţioase – vorbesc de stăpânii acelor fiare – dânşii nu îndrăznesc nici măcar a se apropia, ci stau deoparte tremurând de frică, şi pun pe alţii ca să se lupte cu dânsele. Cam aşa pătimesc şi cei ce se îmbogăţesc, căci închizând în cămările lor averile ca pe nişte fiare sălbatice, primesc în fiecare zi mii de răni de la ele. Şi se întâmplă cu averile pe dos decât cu fiarele, căci acestea când sunt scoase din cuşcă, vatămă pe toţi pe care-i întâlnesc în drum, pe când averile în vreme ce sunt închise şi păzite, sunt vătămătoare şi pierd pe cei ce le stăpânesc şi pe cei ce le păzesc.

Dar noi, iubiţilor, pe fiara aceasta să o îmblânzim. Şi o vom îmblânzi atunci când nu o vom închide, ci o vom da în mâinile tuturor celor care au

trebuință. Astfel vom putea câştiga de aici şi bunătățile cele mai mari şi, în viața de acum viețuind cu siguranță şi nădejdi bune, ne vom învrednici a sta înaintea dreptului judecător cu îndrăzneală, şi a dobândi bunătățile cele veşnice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 383)

„Pavel, căci când el voia a smulge pe cei bogați din ghearele iubirii de argint nu zicea numai că bogăția este vătămătoare, ci că bagă pe cineva şi în ispite. *Că cei ce voiesc a se îmbogăți, zice, cad în ispită* (1 Tim. 6, 9). Fiindcă deşi s-ar părea că bogăția scapă pe cineva de ispite, totuşi de fapt se petrece cu totul potrivnic de ceea ce cred bogații. Unii se făleau iarăşi pentru înțelepciunea de afară, ca stând neclintiți în această credință; apostolul însă le-a arătat că nu numai nu foloseşte crucii înțelepciunea cea de afară, ci încă o şi goleşte. Se făleau că se judecă de către alții, crezând nevrednic a se judeca de ai lor, ca fiind mult mai înțelepți cei de afară; apostolul însă a arătat că a se judeca de cei de afară este un fapt urâcios. Se făleau că mănâncă din jertfele idoleşti, ca dovedind prin aceasta cea mai desăvârşită cunoaştere, iar el le-a arătat că a nu şti ca să iconomisească cineva cele ale aproapelui este dovadă de cunoaştere nedesăvârşită.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 387)

„Pretutindeni deci iubirea bogăției împinge pe mulți la lăcomie în timpul vânzării.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 431)

„Dacă ai fi sprinten îmbrăcat, nu te-ai teme de nimic, nici de invidie, nici de tâlhari şi nici de cei ce uneltesc viclenii asupra ta. Nu te îmbogățeşti atât în bani, cât te îmbogățeşti în griji; nu te îmbogățeşti atât în proprietăți şi moşii pe cât te îmbogățeşti în primejdii şi multe agonii de moarte, care toate la un loc îți aduc multe ispite şi multe pofte. Acestea şi altele ca acestea sufăr acei ce voiesc a stăpâni multe bogății.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 135)

„După cum strâmtoarea pricinuieşte multe rele şi neajunsuri, la fel şi belşugul. Mulți după ce au ajuns a avea de prisos, sau chiar din belşug, de multe ori au devenit mai leneşi, nu au ştiut să se folosească de acea îmbelşugare, ba încă cei mai mulți dintre ei, văzându-se cu avere multă, nu

au mai vrut să facă nimic.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 267)

„Nimic nu este aşa de amăgitor ca bogăţiile: ele sunt astăzi cu tine, mâine vor fi contra ta. Ele pricinuiesc din toate părţile invidia; sunt duşmani de casă, tovarăşi periculoşi. Voi sunteţi martori că vorbesc adevărul, voi care îngropaţi şi ascundeţi cu atâta nelinişte aurul şi argintul vostru, acest aur şi argint care vă expune acum la cele mai groaznice pericole. Căci vedeţi că săracii sunt scutiţi de griji şi liberi de nelinişte, în timp ce bogaţii suferă mii de greutăţi şi merg căutând în toate părţile în ce loc ar putea îngropa aurul lor, în ce mâini l-ar putea încredinţa.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 43)

„Nimic nu este aşa de expus invidiei ca un om bogat; şi dacă mândria se uneşte la bogăţiile sale, se găseşte atunci aşezat pe o prăpastie îndoită şi toţi îi declară război sângeros.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 44)

„Există o singură necinste şi o singură lipsă de vază, aceea de a fi bogat. Cu adevărat, bogăţia este o mare necinste. Bogăţia dă cuiva numai slava de a fi nemilos, trândav, molâu, îngâmfat, râvnitor de slavă deşartă, sălbatic, îmbrăcatul hainelor frumoase nu-ţi dă cinste şi vază. Dimpotrivă, ai cinste, ai vază dacă te îmbraci cu fapte bune.” (*Despre slava deşartă*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 397-398)

,,Te întreb, să nu te aprinzi oare într-adevăr de mânie şi de urgie, să nu-ţi fie necaz când vezi că altul nu are nici hrana de toate zilele, iar tu faci din argint atâtea şi atâtea lucruri care nu-ţi folosesc la nimic, nici măcar pentru fală? Da, nici pentru fală nu-ţi vor folosi! Dimpotrivă, se vor întoarce împotriva ta! Tu îţi faci lucruri din argint ca să fii strălucit şi cu vază, dar se-ntâmplă contrariul. Oamenii n-au să spună că eşti strălucit şi cu vază, ci toţi au să te acuze că eşti nemilos, zgârcit şi plin de cele mai grele păcate. Cât e de mare invidia tuturor, cât e de mare duşmănia şi ura tuturor! Cât de mult doresc toţi căderea ta! Las de o parte hula pe care astfel de bogaţi o născocesc împotriva lui Dumnezeu, deşi acesta e cel mai mare rău din toate; iar înainte de asta, orice-ai spune, vei găsi la cei bogaţi un rău mai mare decât altul.” (*Despre soartă şi providenţă*, cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 203)

„… mulțimea averilor şi banilor nu aduce nimic [bun] în plus celor ce le au, ci griji şi lupte şi frică şi primejdii, să nu socotim că avem ceva mai puțin decât bogații." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 83)

„Aşa cum omul este zadarnic, trecător şi muritor, la fel este şi bogăția. Sau poate că bogăția este şi mai zadarnică, căci de multe ori nu moare odată cu omul, ci piere înaintea lui. Fiecare din voi cunoaşte exemplele atâtor şi atâtor bogați care au ajuns în sărăcie. Aceştia continuă să trăiască, dar averea lor a pierit. Şi măcar de-ar fi pierit numai averea, fiindcă de obicei îl duce la pieire şi pe deținătorul ei. N-ar greşi cineva dacă ar numi bogăția slujitor nerecunoscător, slujitor ucigaş, care-l omoară pe stăpânul său." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 155)

„Aşadar bogăția este un trădător, trădător şi fugar şi ucigaş. Atunci când nu te aştepți îți scapă şi te părăseşte şi te distruge." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 155-156)

„Bogatul are multe prilejuri de a fi vătămat; se teme pentru case, pentru slugi, pentru pământuri, pentru bani, ca nu cumva cineva să-l păgubească de ceva din acestea. Iar cel ce este stăpân peste multe se face rob la acele multe." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 169)

„Nu vei greşi dacă vei numi bogăția *slugă rea*, *slugă mâncătoare de sânge şi ucigătoare, slugă care dă plată stăpânului ei junghiere şi cea mai rea*, că nu numai când îl lasă pe acel stăpân bogăția îl leagă la nevoie, ci şi mai înainte de a-l lăsa, îl amestecă şi îl tulbură. Pentru că nu-mi căuta pe cel ce este îmbrăcat cu haină de mătase şi care este uns şi miroase şi care este pe dinafară odihnit. Ia descoperă inima lui, dezgoleşte gândul lui încă bogat fiind, şi vei vedea înăuntru tânguire şi tulburări şi înfricoşări." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 18)

„Multe patimi rele hrăneşte bogăția cea rea la noi şi pofta ei cea rea face pe oameni să se umfle ca băşicile cele ce se fac pe apă când plouă, aşa şi bogăția se umflă şi ridică la mai multă mândrie şi neomenie pe ticălosul bogat. Pentru aceea, să fugim de bogăția cea multă pentru că fiare înveninate şi sălbatice pune în sufletul nostru şi ne omoară. Precum se sulemenesc desfrânatele cele din târg, aşa este şi bogăția, că face cinstea necinste." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 128-129)

BOGĂȚIA (nefericirea celor bogați)

„Bogatul este mai nefericit şi mai bolnav decât îndrăgostitul şi bețivul. Ar putea să-şi plângă şi mai mult nefericirea nu numai pentru că dragostea de avuții arde în el cu mai multă furie, dar şi pentru că nu ascultă de sfatul nici unui om, dragostea lui de avuții fiind mai puternică decât dragostea de femei sau de băutură, îndrăgostiții de băutură şi de femei, după satisfacerea poftelor lor, se satură, pe când cei stăpâniți de avuții, nu. Pentru acest motiv am şi fost siliți să ni-i imaginăm pe iubitorii de băutură şi de femei, căci în viața de toate zilele se văd mai rar oameni care să fie atât de mult stăpâniți de dragostea de băutură sau de dragostea de femei; în ce priveşte însă dragostea de avuții, vom putea da exemple nenumărate din viata de toate zilele.” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 214)

BOGĂȚIA (urmările păgubitoare ale posesiunii egoiste)

„După cum vedem că valurile mării acum se urcă la mare înălțime, dar pe neaşteptate iarăşi se micşorează, tot aşa vedem şi pe oamenii care neglijează şi săvârşesc păcatul: acum îi vedem mândri, cu sprâncenele ridicate, uimiți de lucrurile din lumea aceasta, dar pe neaşteptate îi vedem doborâți, prigoniți de neagră sărăcie! Pe aceştia ni-i arată fericitul profet David, când zice: *Nu te teme când se îmbogățeşte omul sau când se înmulțeşte slava casei lui, când va muri nu va lua nimic* (Ps., 48, 17). Bine a spus: *Nu te teme! Să nu te turbure*, spune David, *mulțimea de averi şi strălucirea slavei! Îl vei vedea pe cel bogat, pe cel slăvit, nu după multă vreme, zăcând la pământ, fără putere, mort, aruncat, hrană pentru viermi, lipsit de toate cele ce a avut, fără să poată lua ceva cu el, ci pe toate le lasă aicea*. Nu te nelinişti, deci, când vezi pe cele de aici, nici nu ferici pe acela care le are, că după puțină vreme pe toate le va pierde. Aşa e fericirea de aici! Aşa e bogăția! Nu pleacă cu cei ce au avut-o pe pământ. Rămâne aici şi fericirea şi averea, iar cei ce le-au avut pleacă lipsiți şi goi, îmbrăcați numai cu păcatul şi cu poverile de păcate, strânse de ei cu răutatea lor.” (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 272-273)

„Pentru ce, dar, iubite, te străduieşti să aduni lucruri, pe care le vei lăsa când vei fi răpit de pe pământ nu după multă vreme, lucruri care nu numai că nu-ți pot fi de nici un folos, ba dimpotrivă îți îngreunează povara de păcate ce o porți pe umeri şi de care ai să te căieşti fără de folos? De multe ori averile adunate prin lăcomia ta vor merge în mâinile duşmanilor;

tu, însă, vei da socoteală pentru ele. Poate fi, oare, mai mare nebunie ca aceea să te osteneşti pentru alţii şi să fii osândit pentru cele ce te-ai ostenit?” (*Omilii la Facere,* omilia XLVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 156)

„Viaţa noastră nu se mărgineşte aici pe pământ, nici nu vom fi mereu în ţara aceasta străină, ci nu după multă vreme ne vom întoarce în patria noastră. Să nu facem, dar, totul ca să nu fim săraci acolo. Ce folos avem să lăsăm în ţara cea străină bogăţie multă, iar în ţara noastră să nu avem nici cele de necesară trebuinţă? Să ne grăbim, dar, vă rog, atât cât mai e timp să mutăm acolo bogăţiile din ţara cea străină”. (*Omilii la Facere,* omilia XLVIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 156)

„Spune-mi pentru ce ne înnebunim de pofta de bani, când ne stau în faţă împărăţia cerurilor şi bunătăţile acelea nespuse? Pentru ce preferăm pe cele vremelnice, pe cele ce de multe ori nu ne rămân nici până seara, în locul celor veşnice, care ne rămân pururea? Poate fi, oare o nebunie mai mare ca aceasta, să ne lipsim şi de bunătăţile veşnice din pricina dorinţei vremelnice şi nici averi să nu ne putem bucura pe deplin? Spune-mi, te rog, ce folos ai de pe urma unei mari bogăţii? Nu ştii, oare, că adaosul de avere nu aduce altceva decât haos de griji, bătaie de cap şi privegheri? Nu vezi că aceştia, cei înconjuraţi de multe bogăţii, sunt mai mult decât toţi oamenii, ca să spun aşa, nişte robi şi că se tem în fiecare zi de umbre? Bogăţia dă naştere la uneltiri, la vrăjmăşii, la invidie cumplită şi la mii şi mii de rele. De multe ori poţi avea pe cel care are nenumăraţi talanţi de aur fericind pe meseriaşul care-şi câştigă hrana din munca mâinilor lui. Unde e bucuria, câştigul, când nu ne bucurăm nici de bogăţia ce-o avem, ba mai mult pierdem şi bunătăţi mai mari din dragoste de bani? Dar pentru ce vorbesc eu de bunătăţi mai mari, când pe lângă relele de aici, pe lângă pierderea bunătăţilor de acolo, mai suntem aruncaţi în gheenă? Nu mai pun la socoteală miile şi miile de păcate adunate o dată cu bogăţia, vicleniile, calomniile, răpirile, lăcomiile.

Dar chiar dacă ai scăpa de toate aceste păcate, lucru foarte, foarte greu, dacă, însă, foloseşti numai pentru desfătarea ta banii şi averile şi nu le dai din belşug celor nevoiaşi, focul gheenei tot te paşte”. (*Omilii la Facere,* omilia L, II, în col. PSB, vol. 22, p. 175).

„Spune-mi pentru ce-ţi strângi ţie atâtea poveri de spini? Nu-ţi dai seama că laşi copiilor tăi pricini şi prilejuri de păcate? Nu ştii, oare, că tinerii prin ei înşişi alunecă uşor şi sunt înclinaţi spre păcat? Când, însă, mai au şi bani, atunci căderea în păcat e şi mai uşoară. După cum dacă pui lemne pe foc focul se aprinde şi mai tare, tot aşa şi tinerii dacă au pe mâna lor bani,

cum are focul lemnele, atunci se aprinde aşa de mult cuptorul, încât cuprinde tot sufletul tânărului. Când va putea unul ca acesta să fie cuminte? Când va fugi de desfrânare? Când se va hotărî să se ostenească pentru virtute sau pentru vreo altă faptă duhovnicească? Niciodată!” (*Omilii la Facere,* omilia LIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 256)

„Nu poţi vedea marea atât de frământată de valuri, cât este de frământat sufletul bogatului de gânduri şi de patimi! Bogatul se poartă urât şi cu ai săi şi cu străinii. Dacă vreodată cineva îi răpeşte ceva din bogăţia sa – că multe se pot întâmpla, mulţi sunt uneltitori şi multe sunt răutăţile slugilor şi violenţele celor puternici! – atunci da, atunci vei vedea că viaţa unor asemenea oameni e cu neputinţă de trăit. De câte lacrimi nu sunt vrednici unii ca aceştia care se străduiesc să lucreze împotriva lor şi vor să-şi adune bogăţii spre paguba sufletelor lor?” (*Omilii la Facere,* omilia LIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 257)

„Când păgânii văd că ne zidim case strălucitoare, că ne facem grădini şi băi, că ne cumpărăm moşii, nu vor să ne creadă când le spunem că noi creştinii ne pregătim de plecare într-un alt oraş. *Dacă ar fi aşa, ne spun ei, aţi vinde tot ce aveţi în oraşul acesta şi aţi depune preţul vânzării în celălalt oraş*”. (*Omilii la Matei,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 152)

„Că bogăţia vatămă gândurile pe două căi: şi prin traiul cel bun, şi prin griji. Numai una din acestea este în stare singură să scufunde corabia sufletului. Gândeşte-te ce mare e vâltoarea când amândouă tăbărăsc asupra sufletului”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 527)

„Putrezi nu sunt numai cei care au bogăţii, ci chiar bogăţia însăşi. Hainele se strică, aurul se roade, grâul se mănâncă de viermi, iar sufletul, din pricina grijilor, este ros şi mai putred decât toate cele ale lui. Dacă ai vrea să-ţi pun în faţă sufletul unui iubitor de argint, l-ai vedea găurit peste tot de griji, putred de păcate şi ros de viermi ca o haină mâncată de molii, fără nici o bucăţică întreagă. Nu-i aşa însă sufletul celui sărac, al săracului care de buna sa voie voieşte să fie sărac. Sufletul îi străluceşte ca aurul, sclipeşte ca mărgăritarul, înfloreşte ca trandafirul. Nu-l roade molia, nu-l fură hoţii, nu-l tulbură grija lumii, ci-i ca îngerii; aşa trăieşte pe pământ”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 552)

„*Unde este comoara omului, acolo e şi inima lui* (Matei 6, 21).

Domnul îţi spune: *Dar, chiar dacă averea ta nu-i mâncată nici de molii şi nu-i furată nici de hoţi, paguba ta e foarte mare: eşti pironit de cele de jos, schimbi libertatea cu robia, pierzi averile cele cereşti, nu mai poţi gândi cele înalte, ci totdeauna bani, dobânzi, împrumuturi, câştiguri şi afaceri înrobitoare.*

Poate fi, oare, o ticăloşie mai mare? Un om ca acesta este într-o stare mai rea decât un rob; îşi pune pe umeri cea mai cumplită tiranie, îşi vinde cel mai mare bun al său: nobleţea de om şi libertatea". (*Omilii la Matei,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 265)

„Bogăţia e o molie, şi despre cum molia totul strică, necruţând nici chiar hainele de mătase, tot astfel şi bogăţia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 133)

„Cum că a fi şi cineva bogat este încărcat de necinste, eu voi încerca a o dovedi. Mai întâi bogăţiile fac spiritul neruşinat; şi ce poate fi mai necinstit ca aceasta? Căci spune-mi te rog: dacă trupul este frumos şi pe toţi ceilalţi îi biruieşte cu frumuseţea, iar în acest timp bogăţia intervenind ar unelti şi ar contribui să-l facă netrebnic, în loc de sănătos să-l facă bolnav, în loc de liniştit să-l facă împătimit şi să-i bage hidropica în toate membrele, să-i umfle faţa şi peste tot să-l acopere cu umflături, să-i umfle picioarele şi să i le facă mai grele decât butucii, să-i umfle pântecele şi să i le facă mai mari decât un poloboc, iar după toate acestea nici măcar să nu permită, celor ce-ar voi să-l tămăduiască, ca să se apropie, - căci aşa este stăpânirea, - ba încă i-ar da atâta libertate, încât să-l respingă pe cel ce s-ar apropia de el şi să-l pedepsească, oare a fi cineva bogat în acest mod, este ceva bun? Şi cum ar putea fi aceasta bine, dacă face spiritul atât de nesimţitor? Aşadar stăpânirea bogăţiei este mai uricioasă decât boala, căci dacă cel bolnav şi împătimit după ea, nu se supune prescripţiilor doctorului, aceasta e mai rău decât a boli chiar.

Tocmai acest lucru îl face bogăţia, din toate părţile ea contribuie a se umfla spiritual şi împiedică pe doctori a se apropia de el. Aşadar, din cauza stăpânirii ce exercită ea, noi să nu fericim pe cei bogaţi, ci să-i jelim, după cum nu putem nici ferici pe acel ce vede un hidropicat, şi în loc să-l împiedice a-şi încărca pântecele cu băuturi, cu cărnuri vătămătoare, el îl lasă în libertatea de a face ce voieşte, deşi ar avea putere să-l împiedice. Aşadar stăpânirea nu poate fi pretutindeni ceva bun, precum nici cinstea, că şi aceasta încarcă sufletul cu multă trufie. Dacă chiar corpul nu ar prefera să se îmbolnăvească de dragul bogăţiei, apoi atunci cum treci cu vederea spiritul, şi-l laşi să fie cucerit de această boală? Şi încă nu numai atâta, ci să

primească şi o altă pedeapsă? Căci şi el prin bogăţie capătă o fierbinţeala mare, şi este scuturat ca de friguri, friguri care nimeni nu le poate stinge. Bogăţia nu-l lasă de a judeca drept, ci cu totul din contra: defectele, el le ia ca şi calităţi, sau invers, nu suferă pe nimeni a-l contraria, şi în puterea bogăţiei toate îi sunt premise a le face.

Nu va găsi cineva vreun spirit atât de încărcat de pofte şi absurdităţi, ca spiritul celor ce vor a se îmbogăţi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VII, pp. 84-85)

„Deci, să vedem care sunt pe care bogatul le face, sau mai bine zis, cel ce face o rea întrebuinţare din avere; acela răpeşte, înşală, forţează lucrurile. Dar ce? Oare nu vei vedea născându-se din bogăţie acele omoruri nebune, acele incesturi nepermise, acele şarlatanii, acele sulimanuri şi mirodenii? Ai văzut că în sărăcie poate cineva mult mai în linişte decât în bogăţie de a face fapta bună? Să nu-ţi închipui că dacă bogaţii nu sunt pedepsiţi aici pentru faptele lor, apoi nici nu păcătuiesc, că dacă s-ar putea cu uşurinţa de a fi pedepsiţi aici bogaţii, desigur că din această cauză ai vedea închisorile pline de dânşii. Dar pe lângă altele multe bogăţia mai are şi acest rău, că cel ce câştigă bogăţie şi rămâne nepedepsit, niciodată nu va conteni a face aceasta, ci va căpăta rane fără doctorie, şi nimeni nu-i va putea pune frâu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, pp. 68-69)

„Osteneala adunării bogăţiei este ştiută, dar îndulcirea din ea nu se ştie. Adeseori se întâmplă, că aceia ce noi am adunat şi am agonisit cu osteneală, ajunge chiar în mâinile vrăjmaşilor noştri, şi după moartea ta moştenirea adeseori va fi în partea acelora care, în curgerea vieţii tale, de mii de ori te-au vătămat, ţi-au făcut rău. Ei au îndulcirea banilor, şi tu pe seama ta nu ai decât păcatele, pe care le-ai săvârşit cu agonisirea lor." (*Cuvânt la Duminica a 3-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 67-68)

„Ce alergi tu ca un furios după lucruri trecătoare, care la moarte te părăsesc? Nimic nu este mai înşelător, decât bogăţia, astăzi ea este pentru tine, mâine împotriva ta; de-a pururi înarmează ea ochii tuturor pizmaşilor împotriva ta; ea este potrivnicul tău sub însuşi acoperământul tău, şi-ţi face pe casnicii tăi vrăjmaşi ascunşi.

Ce povară este bogăţia, mărturisesc aceasta mulţi chiar din cei bogaţi. Bogatul are mii de griji, umblă încoace şi încolo căutând, unde să-şi îngroape banii, sau caută pe aceia, la care să-i poată pune." (*Cuvânt la*

Duminica a 3-a după cincizecime, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…*, pp. 67-68)

„Nu este, nu este o altă piedică în călătoria noastră la ceruri, ca bogăția şi ca păcatele pe care le naşte bogăția! Cuvântul acesta nu-i al meu! Hotărârea vine chiar de la Hristos, Care a spus: *Mai lesne este a trece cămila prin urechile acului, decât bogatul în împărăția lui Dumnezeu* (Matei 19, 24).” (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop şi către mulțimea de popor,* în vol. *Despre preoție*, p. 163)

„Din ce motiv, omule, bogăția ți se pare lucru important? Neîndoielnic pentru că-ți plac ospețele scumpe, pentru că simți mulțumire când alții te admiră şi te invidiază, pentru că poți cu banii tăi să le faci rău duşmanilor şi, în fine, pentru că toți se tem de tine datorită puterii pe care ți-o dă bogăția. Da, din aceste patru motive alergi după bani: pentru plăcere, desfrâu, răzbunare şi frică. Alt motiv nu există. Căci, de obicei, bogăția nu-1 face pe om nici mai înțelept, nici mai cuminte, nici mai bun sau de oameni iubitor. Bogăția nu ne poate sădi în suflet nici o virtute. Ci dimpotrivă, dacă află acolo unele virtuți, le dezrădăcinează, ca să sădească în noi răutățile corespunzătoare.

Ți se pare, aşadar, că bogăția este vrednică de râvnit şi de dorit deoarece cultivă în sufletele noastre cele mai mari slăbiciuni, deoarece preschimbă mânia în faptă, deoarece umflă baloanele de săpun ale slavei deşarte, deoarece trezeşte în noi mândria? Tocmai din aceste motive trebuie să te fereşti de ea, neîntorcându-ți nici măcar capul ca s-o priveşti. Altfel, va trimite să sălăşluiască în inima ta câteva fiare sălbatice şi înfricoşătoare, care vor deveni pricină de pierdere a oricărei cinstiri. Şi înfățişându-ți necinstirea ca pe cinstire, va reuşi să te înşele, precum desfrânatele urâte, care îşi înfrumusețează fața spoindu-se cu rujuri şi vopsele şi îi înşeală pe bărbați.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 153-154)

„Să-ți aduci aminte mereu şi de spusele Domnului, care ne-a încredințat că e foarte greu ca bogatul să se mântuiască: *Cei ce au bogății, cât de greu vor intra ei în împărăția lui Dumnezeu! Că mai lesne este să freacă o cămilă prin urechile acului decât să intre bogatul în împărăția lui Dumnezeu!* (Luca 18, 24-25). Alături de această predică dumnezeiască pune, dacă vrei, tot aurul pământului, şi vei vedea că nu poate cumpăni vătămarea pe care ți-o provoacă deținerea lui. Adică, chiar dacă ai avea pământurile şi mările tale, țările şi oraşele lumii, dacă ar

lucra pentru tine toată omenirea, dacă izvoarele ar țâşni aur în loc de apă, şi atunci aş spune că nu valorezi nici trei bănuți, de vreme ce ai pierdut împărăția cerurilor." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 158)

„Bogăția este pentru iubitorul de argint ceea ce este cuțitul pentru nebun. Ba chiar mai rău, căci nebunul, odată ce şi-a înfipt cuțitul în piept, scapă pentru totdeauna de nebunia sa şi nu mai este rănit a doua oară, pe când iubitorul de argint primeşte lovituri nenumărate în fiecare zi şi nu scapă niciodată de nebunia sa. Dimpotrivă, cu cât este mai rănit de bogăție, cu atât mai tare înfige cuțitul în rana sufletului său." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 226)

„Adevărul este că atunci când aduni avere, îți îngraşi două din patimile tale cele mai înfricoşătoare: slava deşartă şi înclinația spre plăceri trupeşti.

Te făleşti cu casele şi cu servitorii tăi, făcându-i pe ceilalți să te admire şi să te invidieze; te dedai plăcerilor trupeşti şi la tot desfrâul. Iată de ce eşti lacom. Iată de ce vrei să răpeşti avutul celorlalți. Ca să-ți îngraşi patimile, nu şovăi să-ți arunci frații pe drumuri şi să le pricinuieşti tot felul de nenorociri. Să ştii că frații tăi sunt mădulare ale trupului lui Hristos şi disprețuindu-i pe ei, îl disprețuieşti pe Hristos.

Crezi sau nu, să ştii că te aşteaptă iadul cel veşnic dacă nu te pocăieşti pentru păcatele tale." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 231)

BOGĂȚIA (remedii recomandate celui avar)

„Ceea ce înțeleptul sfătuieşte a face cu femeia desfrânată, zicând: *Fereşte-ți calea ta de ea şi nu te apropia de uşa casei ei* (Pilde 5, 8), aceasta o zic şi eu pentru iubitorii de averi. Dacă cumva vei cădea pe nesimțite în noianul acestei nebunii, cu greu vei putea ieşi de acolo. După cum când eşti prins în vârtejurile apei nu vei putea scăpa uşor, oricât te-ai strădui, tot aşa, ba încă cu mult mai rău, când vei cădea în adâncimea acestei pofte nu vei putea scăpa, şi te vei pierde pe tine însuți împreună cu toate ale tale." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 221)

„Aur să nu se găsească în casele voastre, ci numai ceea ce este cu mult mai de preț decât miile de bogății, adică milostenia şi iubirea de oameni, în loc de aur. Acestea ne dau nouă curaj înaintea lui Dumnezeu..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 284)

BOGĂŢIA (sfaturi pentru cei bogaţi)

„Să învăţăm pe copii noştri să pună virtutea mai presus de orice şi să socotească bogăţia o nimica. Aceasta, da, este adeseori piedică în calea virtuţii, când tânărul nu ştie să se folosească de bani cum trebuie. Şi după cum copiii cei mici adeseori se rănesc când umblă cu cuţite sau săbii, pentru că nu ştiu să le folosească cum trebuie – de aceea mamele nici nu-i lasă să pună mâna pe ele – tot aşa şi tinerii cad în mari primejdii, când primesc moştenire de averi şi nu vor să le întrebuinţeze cum trebuie. Cu ele îşi adună povară de păcate. Din ele se nasc desfătările, plăcerile ruşinoase şi nenumărate rele. Nu vreau să spun că numai averile-s de vină, ci că de vină sunt cei care moştenesc averile şi nu ştiu să se folosească cum trebuie de ele." (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 329)

„Dispreţuieşte-le deci pe ale tale, şi le vei lua pe cele ale lui Dumnezeu. Aceasta o voieşte El. dispreţuieşte pământul, şi vei răpi Împărăţia cerurilor. Acolo petrece-ţi viaţa, iar nu aici; de acolo să-ţi iei puterea, iar nu de aici. Căci, dacă eşti întărit de acolo, nu numai oamenilor, ci şi demonilor, ba chiar şi diavolului le vei fi înfricoşat, iar dacă vei voi a fi stăpânit de averile acestea de aici, vei fi bun de dispreţuit şi de aceia, şi de multe ori şi de oameni. Oricât te-ai îmbogăţi, în cele ale robilor te îmbogăţeşti, iar dacă le dispreţuieşti, vei fi strălucit în casa împărătească. Astfel au fost apostolii, căci dispreţuind casa aceasta a robilor şi averile de aici, priveşte cum porunceau în cele din casa împărătească, în cele ceruri. *Cutare, zice, fie scăpat de boală, celălalt de demon, acela fie dezlegat, iar acesta legat*. Acestea se petreceau aici pe pământ, însă se săvârşeau în ceruri." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 119)

„Căci bogăţia, nu numai că îi părăseşte pe cei care o au, ci îi şi ucide pe aceştia. Atunci când cineva se vindecă de aceasta, mai ales atunci este trădat. Ce-ţi slujeşte bogăţia care astăzi este la tine şi mâine la altul? La ce-ţi slujeşte aceasta, pe care niciodată nu poţi s-o stăpâneşti? Vrei să te slujeşti de ea? Doreşti s-o ai în stăpânire? Să nu te înmormântezi cu ea, ci dă-o în mâinile săracilor." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 29)

„Tu eşti străin şi călător pe pământ, patria ta este în cer. Strămută acolo toate averile tale, pentru ca să te bucuri din această lume de răsplata

care-ți este păstrată în cealaltă. Căci acel care e nutrit de bune speranțe şi se încrede în bunurile viitoare, gustă chiar din această viață plăcerile împărăției cerului. Nimic nu este mai potrivit pentru a vindeca sufletul şi a-l face mai bun decât a trăi în speranța bunurilor viitoare şi de a strămuta în cer bogățiile sufletului tău, pentru a te ocupa cu toată grija cuvenită de partea cea mai prețioasă a ta.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 44)

„Patria ta este în cer. Aşadar acolo pune capitalul tău, pentru ca să ai adevăratul folos şi îndulcire de la el. Vrei să fii bogat cu adevărat, fă-ți pe Dumnezeu prieten, şi vei fi cel mai bogat. Voieşti să rămâi bogat, fii smerit; căci prin smerenie se slăbeşte pizma altora şi atunci poți în tihnă să stăpâneşti ceea ce ai.” (*Cuvânt la Duminica a 3-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 69)

,,Măcar că eşti sănătos, trebuie să te gândeşti la boală, măcar că eşti bogat şi întărit, totuşi trebuie să te gândeşti la sărăcie. Sfânta Scriptură zice lămurit: *Adu-ți aminte de foamete în vremea săturării, şi de sărăcie şi lipsă în zilele avuției* (Sir.*,* 18, 25). Dacă tu vei cugeta aşa, atunci te vei folosi de bogăție cu cumpătare şi înfrânare, şi vei suporta sărăcia cu mare statornicie. Când vine o nenorocire neaşteptată, ne aruncă în confuzie, iară când vine una aşteptată mai dinainte, nu ne poate zgudui şi mâhni în aşa mare grad. De aceea, totdeauna când vei aştepta sărăcia şi nenorocirea, vei avea două foloase deodată: nu te vei semeți în norocire şi în nenorocire nu te vei tulbura, nici nu te vei arunca la pământ. O nenorocire aşteptată este ca şi când ai fi încercat-o. Eu socotesc aşa: de eşti bogat, aşteaptă în toate zilele să fii sărac. Pentru ce? O astfel de aşteptare poate să-ți aducă cele mai mari foloase. Adică cel ce aşteaptă sărăcia, nu se va îngâmfa întru bogăție, nu va fi molatic, nici dezmierdat, nici nu va pofti avere străină. Căci aşteptarea unită cu frica îi slujeşte în loc de pedagog, îl face dibaci şi cuminte, înfrânează simțirea lui, nu lasă să-i crească plantele cele rele ale lăcomiei de avere, ci le taie cu frica de nenorocire, ca şi cu o secure.

Acesta este un folos neobişnuit de mare pe care îl câştigi prin aşteptarea sărăciei. Nu mai mic este încă şi al doilea folos, ce urmează din acesta, adică, când cu adevărat se iveşte sărăcia, tu nu deznădăjduieşti.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 66-67)

,,Cel ce având bogăție gândeşte la sărăcie, acela nu va sărăci lesne. Când însă frica de sărăcie nu te cuminţeşte, atunci trebuie să vină asupra-ți sărăcia însăşi, pentru ca să te aducă la dreapta socotință. Aşadar, de eşti

bogat, aşteaptă sărăcia; de te afli într-o norocire şi prisosință, teme-te de foamea cea viitoare; de eşti cinstit, gândeşte că poate şi necinstea să vină asupra ta; de eşti sănătos, să ai totdeauna boala înaintea ochilor.” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 67-68)

„Astfel este bogăția banilor, când se risipeşte atunci rămâne şi stă, iar când se ține şi se închide pierde împreună cu ea şi pe cei ce o țin şi o păzesc.

Risipit-a, dat-a săracilor. Dar ascultă şi cele ce urmează. *Dreptatea lui rămâne în veac*, într-o zi a risipit bogăția, dar dreptatea lui rămâne pentru totdeauna şi pomenirea lui se face nemuritoare.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 170-171)

BOGĂȚIA (şi sărăcia)

„De acea sărăcie să fugim, de sărăcia care ne aruncă în păcat, din pricina căreia şi bogatul acela era sărac, din pricina căreia n-a avut nici un strop de apă, cu toate că mult se ruga. Şi cine-i atât de sărac printre noi încât să nu aibă nici apă? Nimeni! Chiar cei lihniți de foame pot avea un strop de apă; şi nu numai un strop, ci chiar mai multă mângâiere. Bogatul acela, nu! Atât era de sărac! Şi grozăvia cea mai mare e că n-a putut nicicând căpăta stropul de apă! Pentru ce, dar, ne minunăm de bogăție, când în cer nu ne poate duce? Spune-mi, te rog, dacă un împărat ar spune că bogații nu pot fi străluciți în palatele împărăteşti sau că nu se pot bucura de cinste, spune-mi, oare, nu şi-ar arunca bogații cu dispreț averile? Ei bine, dacă disprețuim cu uşurință bogățiile, de ştim că ele ne lipsesc de cinstea de a fi în palatele împărăteşti, cum nu vom arunca banii, cum nu ne vom depărta de averi când vedem că împăratul cerurilor strigă şi ne spune în fiecare zi că încărcați cu ele e greu să păşim pragul cel sfânt, să intrăm cu îndrăznire în împărăție?”. (*Omilii la Matei,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 117)

„Este mult mai bine a fi cineva sărac şi să vieţuiască în virtute, decât a fi împărat şi să vieţuiască în păcate. Săracul se bucură de toată mulţumirea sufletească; el nici nu simte sărăcia exterioară, din cauza bogăției lăuntrice. Pe când împăratul, desfătându-se în cele ce nu-i sunt de nici un folos, este chinuit tocmai în cele ce-i sunt cele mai intime, adică în suflet, în gândurile şi în conştiința sa, care sunt nedespărțite de ființa sa şi după moarte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, p. 65)

„Cel ce este stăpân al multor averi, acela este stăpânit şi el de mai multă prostie, vreau să zic de mai multă poftă de averi, pe când cel ce are puțin, acela deja s-a izbăvit de această tiranie, şi de aceea găseşte mai multe ocazii de a face binele. Acesta şi în închisoare păşeşte mai uşor, şi pe cei bolnavi îi cercetează mai degrabă, şi un pahar cu apă rece tot el îl dă mai lesne, pe când acela nu se înjoseşte de a face nimic din toate acestea, ca unul ce este înfumurat şi mândru de bogăția lui.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„… sărăcia sileşte pe cineva a fi înțelept, pe când bogăția de multe ori îl împinge spre rele mari.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 380)

„… iubiților, să nu fugim de sărăcie, nici să admirăm bogăția, ci să ne deprindem sufletul a fi destoinic spre toate. Pentru că, dacă cineva îşi clădeşte casă, nu are în vedere doar ca nici ploaia să nu cadă pe dânsa, nici vreo rază a soarelui să nu o lovească – căci aceasta este peste putință – ci se gândeşte cum ea să fie destoinică a purta totul. De asemenea, şi cel ce face o corabie nu se gândeşte ca nu cumva valurile să o spargă, şi nici că face ceva ca furtuna să nu se ridice pe mare – căci şi aceasta este peste putință – ci toată băgarea lui de seamă este ca pereții corăbiei să fie destoinici a înfrunta orice. Şi cel ce se îngrijeşte de trup iarăşi, nu se gândeşte ca să nu se întâmple vreo schimbare a aerului, ci ca trupul său să le sufere cu uşurință toate acestea. Tot aşa să facem deci şi cu sufletul nostru; să nu-l deprindem cum să fugă de sărăcie, sau cum să ne facem bogați, ci cum să întrebuințăm pe fiecare din acestea spre siguranța şi mulțumirea noastră.

Pentru aceea, lăsând la o parte orice, să pregătim sufletul a fi destoinic şi de bogăție, şi de sărăcie. Chiar de nu s-ar întâmpla nimic omenesc, ceea ce de multe ori este peste putință, chiar şi atunci cel ce nu caută bogăție este mai virtuos decât cel ce întruna se îmbogățeşte şi ştie a suferi toate cu uşurință. Pentru ce? Mai întâi că unul ca acesta de aici are siguranța, pe când acela de dinafară. Şi după cum ostaşul care împreună cu puterea trupului ştie şi meşteşugul de a război este mai bun decât cel ce se bizuie numai pe puterea armelor, tot aşa şi cel ce este îngrădit cu virtutea este mai bun şi mai destoinic decât cel ce se încrede în bani. Dar bogatul chiar de nu ar cădea în sărăcie, totuşi este cu neputință a fi în totul netulburat, fiindcă bogăția are multe valuri şi tulburări.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 381)

„Pe sărac (săracul Lazăr - Luca 14 - n.n.) nu l-a împiedicat sărăcia să se bucure de împărăția lui Dumnezeu, la fel cum bogatului nemilostiv cu nimic nu i-a folosit bogăția pentru a scăpa de gheenă.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 55)

„Şi ce folos ar avea cineva dacă ar câştiga lumea întreagă, dacă şi-ar petrece toată viața în necazuri şi în supărări, mai mult decât cel care nu are nimic? Aşadar, nu averea sau sărăcia îi face pe oameni bogați sau săraci, ci gândul cel bun (care îi călăuzeşte). Vrei să devii bogat, tu, care eşti în sărăcie? Îți stă la îndemână şi nimeni nu te împiedică: dispreţuieşte bogățiile lumii; consideră-le a fi nimic - cum nici nu sunt de altfel - alunga din inima ta pofta bogățiilor şi atunci te vei îmbogăți! Bogat e acela care nu voieşte să se îmbogățească, precum şi sărac e acela care nu voieşte să fie sărac. Pentru ca, aşa cum bolnav este cel care se zvârcoleşte în deplina sănătate, iar nu cel ce suferă boala mai mult decât cel sănătos, tot aşa şi în cazul de față: sărac e cel ce nu poate suferi sărăcia, ci în mijlocul bogățiilor se crede mai sărac decât cei săraci, în timp ce acela care suferă sărăcia mai uşor decât cei bogați, acela este într-adevăr cel mai bogat.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 56)

„... nu sărăcia şi nici bogăția în sine nu este un bine absolut, ci voința liberă cu care noi suntem înzestrați. Această voință liberă s-o punem, deci, în rânduială şi să ne deprindem a cugeta cu înțelepciune. Dacă aceasta va fi bine întocmită, nici bogăția nu va putea să ne scoată din împărăția cerurilor şi nici sărăcia nu ne va face să avem mai puțin; ci vom suferi în linişte sărăcia, fără a pune în primejdie dobândirea bunurilor viitoare şi fără a ne pricinui aici vătămare. Ci vom fi mulțumiți şi aici şi ne vom învrednici de bunurile cereşti.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 58)

„Nici bogăția nu ne duce în ceruri şi nici sărăcia nu ne duce în iad, ci doar intenția bună sau rea. Aşadar, această intenție s-o îndreptăm, pe aceasta s-o orânduim aşa cum se cuvine şi totul ne va fi uşor. Aşa cum tâmplarul – fie că are unelte de fier, fie din aur – în acelaşi fel lucrează lemnul, ba cu cele de fier ar lucra şi mai bine, la fel şi în cazul de față, unde virtutea este mai uşor de dobândit prin sărăcie. Iar că aşa este, ascultă-L pe Hristos spunând despre bogăție: *mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în împărăția lui Dumnezeu* (Mt., 19, 24), în timp ce nimic de acest fel n-a spus despre sărăcie, ci dimpotrivă: *Du-te,*

vinde averea ta, dă-o săracilor (...) după aceea vino şi urmează-Mi (Mt., 19, 21). Aşa că cerul se câştigă dând averea săracilor şi urmându-I Lui!

Aşadar, să fugim de sărăcie, căci ea ne aduce împărăţia cerurilor şi de asemenea, să nu privim bogăţia ca pe un lucru bun, de vreme ce-I pierde pe cei care nu sunt cu luare-aminte, ci să avem întotdeauna ochiul aţintit către Dumnezeu, să ne folosim cum se cuvine de cele pe cere El ni le-a dăruit, să întrebuinţăm cu chibzuinţă, zic, şi de puterea trupului, şi de averea noastră, şi, în sfârşit, de toate celelalte.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, pp. 202-203)

„Dacă bogăţia ar fi un bun, nu ar fi pus Dumnezeu pe săraci ca să stea înaintea uşilor casei Sale.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 283)

„Cei ce n-au moştenit averi de la părinţi să nu fie trişti, nici mâhniţi, ca fiind mai prejos de cei bogaţi, fiindcă mai mari vor avea, dacă vor voi. Căci cu mai multă uşurinţă se vor mişca spre milostenie, ca şi văduva din Evanghelie, iar faţă de aproapele nu vor avea nici o pricină de duşmănie şi va fi mai slobod decât toţi ceilalţi. Nimeni nu-l va putea ameninţa pe unul ca acesta cu confiscarea averilor, căci el este mai presus de asemenea rele. Şi după cum cei ce fug dezbrăcaţi nimeni nu i-ar prinde degrabă, iar pe cei îmbrăcaţi cu multe haine şi de-abia purtându-se i-ar prinde îndată, tot aşa se petrece cu bogatul şi săracul. Unul se împiedică în hainele sale: în miile de griji, mâhniri, mânii şi întărâtări spre mânie, chiar dacă poate n-ar fi prins; pe când celălalt, chiar de ar fi prins, totuşi iute va putea scăpa şi fugi, nefiind împiedicat de nimic.

Toate acestea îngroapă sufletul în pământ, aşa-zicând, şi încă nu numai acestea, ci şi altele multe trase de bogăţie. Că, de pildă, pentru a trăi cineva cu cumpătare sau în simplitate este mai greu pentru cel bogat decât pentru cel sărac, precum şi a fi izbăvit de mânie este mai greu pentru acela decât pentru acesta. *Deci, zici tu, şi mai mare plată va lua*. Câtuşi de puţin. Şi de ce oare, dacă el izbuteşte de a săvârşi cele grele? Fiindcă el însuşi şi-a creat greutăţile, de vreme ce nu ni s-a poruncit să ne îmbogăţim, ci încă din contră, aşa că tu singur îţi făureşti mii de piedici. Alţii aruncă de la dânşii nu numai banii şi averile, ci şi muncesc până şi trupul, ca unii ce merg pe cărarea cea strâmtă, pe când tu nu numai că nu faci aşa, ci încă îţi sporeşti şi aprinzi mai mult cuptorul patimilor şi te înconjuri de altele. Şi deci te duci pe drumul cel cu uşurinţă de cucerit. Acel drum îi primeşte pe astfel de oameni, pe când drumul sau calea cea strâmtă îi duce pe cei întristaţi, pe cei ce nu

poartă cu dânşii nimic, decât numai aceste greutăți, care pot fi duse pe această cale: milostenia, filantropia, bunătatea, blândețea. Dacă le porți pe acestea cu uşurință, vei putea trece; iar dacă ai cu tine uşurătatea, trufia sufletească şi sarcina cea de spini, numită bogăție, îți trebuie un drum cu mult mai larg. Şi nici nu-ți este cu putință de a intra în mulțime, ca nu cumva să-i loveşti pe alții, purtând în spate sarcina ce o ai, ci trebuie a sta la mare depărtare, în timp ce acela care duce cu sine aur şi argint, vorbesc adică de succesele virtuții, nu numai că toți cei de lângă dânsul nu fug, ci încă se şi apropie de el şi stau la un loc." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* pp. 188-189)

„Nici bogăția şi nici sărăcia prin sine însăşi nu este ceva bun, ci aceasta se întâmplă în urma întrebuințării lor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 68)

„Săracul este dispreţuit şi batjocorit, dar bogatul este pizmuit." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 50)

„Pe câți îi aud zicând: Să nu fie sărăcie! Să-i facem, deci, să amuțească pe cei ce se supără de asemenea lucruri, căci e o hulă să spui asemenea vorbe, ci să le spunem lor: să nu fie josnicie de cuget, căci sărăcia a adus nenumărate bunuri vieții noastre şi, fără de sărăcie, bogăția e nefolositoare. Să nu bârfim, deci, nici pe una, nici pe alta, căci şi bogăția şi sărăcia sunt arme, care, dacă vrem, ne duc - şi una şi cealaltă - la virtute. După cum, aşadar, un ostaş viteaz, orice armă ar lua în mână, îşi dovedeşte cu ea vitejia, tot aşa cel fricos şi nemernic e încurcat şi de una şi de cealaltă. Şi ca să te încredințezi că aceasta e adevărat, adu-ți aminte de Iov acela, care a fost şi bogat, şi sărac, a mânuit amândouă aceste arme şi a biruit cu amândouă. Când era bogat, zicea: *Poarta mea a fost deschisă oricui venea* (Iov 31, 32); când a ajuns sărac, *zicea: Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat; cum lui Dumnezeu i-a plăcut, aşa s-a întâmplat* (Iov 1, 21). Bogat fiind, era primitor de oaspeți; în sărăcie, a dat dovadă de multă răbdare. Drept aceea şi tu, dacă eşti bogat, dă de pomană; dacă eşti sărac, dă dovadă de multă răbdare şi îngăduință. Nici bogăția, nici sărăcia nu sunt rele în ele însele, ci ajung aşa după voința acelora ce se slujesc de ele." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 90)

„Sabia nu înțeapă atât de tare ca firea jurământului; cuțitul nu te ucide atât ca tăişul jurământului. Cine a jurat, deşi i se pare că trăieşte, a şi murit,

căci şi-a primit lovitura de moarte. Şi precum cel ce a primit frânghia (în jurul gâtului), chiar înainte de a ieşi din cetate şi a ajunge la locul de osândă şi a vedea pe călău, a murit odată ce a ieşit pe uşile închisorii, tot aşa şi cel care a jurat. La acestea să ne gândim şi să nu împingem pe fraţii noştri să jure. Ce faci, omule? Juri pe sfânta masă, unde zace Hristos jertfit? Acolo jertfeşti pe fratele tău? Chiar tâlharii ucid în drumul mare, iar tu ucizi pe fiu în faţa mamei, făcând un omor mai blestemat decât al lui Cain? Căci acela şi-a ucis fratele în pustiu şi i-a dat moartea cea de aci; tu însă îţi ucizi fratele în mijlocul bisericii şi-i dai moartea cea viitoare, moartea cea veşnică!

Biserica, nu s-a făcut ca să jurăm pe ea, ci ca să ne rugăm în ea. Crezi că masa sfântă a fost făcută ca să jurăm pe ea? A fost făcută ca să ne dezlegăm de păcate, nu ca să ni le legăm." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 94-95)

„Bogăţia este un bine, însă nu în sine, ci în mâna celui drept, de altă parte sărăcia este ceva rău, însă, nu după firea ei, ci prin gura celui necucernic, pentru că el, supărat pe ea, învinovăţeşte şi huleşte pe făcătorul său.

Aşadar nici bogăţia să nu o învinovăţim, nici sărăcia de-a dreptul să nu o prihănim, ci pe aceia, care fac o rea întrebuinţare din una sau alta; căci bogăţia şi sărăcia singure sunt lucruri de mijloc." (*Cuvânt la Duminica a dinaintea Înălţării cinstitei Cruci*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 201)

„Dar poate că un bogat mă va întreba:

- Pentru ce Dumnezeu mi-a dat mie bogăţie şi pentru ce nu i-a dat la fel şi săracului?

- Dumnezeu putea să dea şi săracului bogăţie ca şi ţie, dar n-a vrut pentru ca nici bogăţia ta să nu fie neroditoare, şi nici sărăcia aceluia fără plată. Ţie, bogatului, ţi-a dat bogăţie ca să te îmbogăţeşti prin milostenie şi să împarţi cu dreptate: *A împărţit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veac* (Ps. 111, 8)[89]. Vezi că bogatul strânge de pe urma milosteniei dreptate veşnică? Vezi-l şi pe sărac! Pentru că nu are bogăţie, cu care să lucreze dreptate, are sărăcia, de pe urma căreia culege răbdare veşnică: *Răbdarea săracilor nu piere în veac* (Ps. 9, 18)." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, pp. 153-154)

[89] Evident, cuvântul *dreptate* nu are aici un înţeles juridic. – n.tr.

„… când vezi că bogatul face rău, că e zgârcit şi lacom, că răpeşte, pentru aceea mai cu seamă plânge-l, că fiind bogat, face acestea; pedeapsa îi va fi şi mai mare. Când vezi că un sărac trăieşte în dreptate, cu multă purtare de grijă, pentru aceea mai cu seamă admiră-l, că e drept, deşi e sărac. Dacă vei judeca aşa acestea, dacă vei privi la cele viitoare, dacă vei socoti o nimica din cele de aici, dacă vei nădăjdui necontenit în cele viitoare, dacă te vei depărta de cele de aici, atunci n-ai să fii niciodată tulburat de cele ce se petrec în lume.” (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 196-197)

„… în cele strict necesare şi care ne susţin viaţa săracul nu este lipsit de nimic, ba, dacă ar trebui să zic ceva minunat, este mai bogat decât cel bogat. Căci pe mulţi îi vezi cuprinşi de slăbiciuni ale trupului venite din desfătare şi care îi ţin deoparte de consumul prea mult al apei, pe când săracul în toată viaţa lui se bucură fără temere de aceste izvoare; şi ca la nişte izvoare de miere aleargă la izvoarele de apă sorbind de acolo plăcere curată şi adevărată. Ce este cu firea focului? Oare nu este mai necesară decât mii de comori şi decât toată bogăţia omenească? Şi această comoară iarăşi, în mod egal, este pusă înainte şi săracului şi bogatului spre trebuinţă. Iar folosul care vine trupurilor din aer şi lumina razei de soare oare sunt oferite mai îmbelşugat celor bogaţi şi mai puţin celor săraci? Au bogaţii patru ochi şi săracii numai doi? N-ar putea spune cineva aceasta. Şi pentru bogaţi şi pentru săraci este aceeaşi măsură a împărtăşirii de ele. Ba mai mult, şi în acestea ar putea vedea cineva pe săraci mai bogaţi decât pe cei bogaţi. Cu cât sunt simţurile mai limpezite şi privirea mai ascuţită, sunt şi toate percepţiile mai clare şi amănunţite. Pentru aceea cei care le au astfel au parte de o bucurie mai adevărată şi se desfătează mai mult de vederea zidirii [lui Dumnezeu]. Şi nu numai în privinţa acestor elemente ale naturii, ci şi în celelalte care au intrat în firea noastră [după aceea][90], se vede multă egalitate; ba mai degrabă săracii sunt în avantaj. Căci şi somnul, care e mai plăcut şi mai necesar decât toată desfătarea şi mai de trebuinţă decât orice hrană, este mai uşor şi mai liniştit celor săraci decât bogaţilor. Şi nu doar mai liniştit, ci şi mai curat. Căci multa desfătare şi mâncatul când nu sunt flămânzi şi băutul când nu le e sete şi dormitul când nu e vremea, obişnuiesc să risipească bogaţilor plăcerea în toate. Firea lucrurilor nu este astfel, ci

[90] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: E vorba de afectele care au intrat în om după cădere: somnul, foamea, setea, simţirea frigului şi căldurii, oboseala, predispoziţia spre boală etc şi de obişnuinţele care au intrat în viaţa socială a oamenilor. (n.s. 14, p. 81)

fiecare din cele [amintite], dacă este folosit pentru trebuința şi necesitățile [firii], ne produce plăcere. Nu aduce atâta veselie băutul vinului dulce şi înmiresmat, cât aduce celor însetați băutul apei, nici mâncarea [rafinată] celor sătui, cât mâncarea [simplă] celor flămânzi, nici dormitul pe saltea moale ca dormitul când eşti obosit. Iar toate acestea le au mai cu seamă săracii, iar nu bogații. Iar sănătatea trupului şi orice altă bună dispoziție trupească şi sufletească nu sunt comune atât săracilor cât şi bogaților? Nu cumva poate cineva să zică sau să arate că numai săracii sunt bolnavi, iar bogații pururea petrec în sănătate deplină? Dimpotrivă, se poate vedea că săracii nu sunt prinşi cu uşurință de boli de nevindecat, ci acestea odrăslesc tot timpul în trupurile celor bogați. Umflăturile de picioare, durerile de cap, sfârşeala, ruperile neaşteptate ale muşchilor şi tot felul de curgeri şi excreții rele şi putrede, mai cu seamă pe cei ce trăiesc în desfătări şi miros a parfumuri obişnuiesc să-i îngreuieze, iar nu pe cei ce se ostenesc în sudoare şi care îşi dobândesc hrana trebuincioasă din munca de fiecare zi.

De aceea toți cei ce trăiesc în desfătare sunt mai de plâns decât cerşetorii. Iar aceasta n-o tăgăduiesc nici chiar cei ce se desfătează. Căci adeseori [vezi cum] câte un bogat, zăcând, pe aşternut moale şi fiind de față slugi şi slujnice, are parte de multă îngrijire din partea tuturor, iar vreun sărac, [trecând pe-acolo şi] auzind prin vreo crăpătură pe [bogatul bolnav] strigând şi cerând pâine, lăcrimează şi suspină şi se roagă ca mai bine să fie aşa sărac dar sănătos, decât să aibă împreună cu bogăția şi boala. Şi nu numai în privința sănătății, ci şi în aceea a naşterii de prunci nu se vede cu nimic mai presus bogatul decât săracul. Pentru că mulțimea de copii sau lipsa de copii se vede deopotrivă şi la unii şi la alții. Ba şi aici poate vedea cineva mai prejos pe bogat [decât săracul]. Căci săracul chiar dacă nu devine tată nu simte mare durere, pe când bogatul cu cât îşi vede sporind averea cu atât este muşcat şi mai tare de lipsa de prunci şi nu are nici o bucurie când se gândeşte la lipsa de moştenitor. Iar moştenirea săracului, chiar dacă pleacă de aici fără copii, din pricina puținătății ei, nu se face pricină de luptă şi certuri, ci trece la prieteni şi la rude. Dar cea a bogatului, atrăgând mulți ochi la sine, adesea ajunge în mâna vrăjmaşilor celui mort. Şi asta pe când încă trăieşte acela. Iar el, ştiind că aceste lucruri s-au întâmplat şi altora, va trăi o viață mai cumplită decât orice moarte, aşteptând să i se întâmple acelaşi lucru şi lui. Însă cele legate de moarte nu sunt oare comune? Nu şi asupra bogaților şi asupra săracilor vin morțile fără de veste, iar după moarte nu la fel se desface şi trupul unora şi al celorlalți şi devine praf şi cenuşă şi îl mănâncă viermii? Da, dar cele ale îngropării, ar zice careva, nu sunt la fel. Şi care e câştigul? Când aşezi haină strălucită, scumpă şi aurită peste bogat, nimic altceva nu faci mai mult decât să sporeşti ura împotriva lui şi să-i faci

osânda şi mai mare. Căci deschizi gurile tuturor împotriva celui mort şi atragi mii de blesteme asupra lui şi aprinzi mai tare invidia din pricina lăcomiei. Fiindcă fiecare ar sfâşia şi ar sugruma şi ar blestema pe cel mort că nici acum, când a murit, nu şi-a lăsat la o parte nebunia după averi. Şi nu numai acesta este răul, ci mai deschizi şi ochii spărgătorilor de morminte. Încât pompa de la înmormântare i se face mai degrabă pricină de multă necuviinţă. Trupul unui sărac nu ar dori nimeni să-l dezbrace, căci sărăcia hainelor este paznic al trupului. Aici însă zăvoare şi încuietoare şi uşi şi paznici. Şi toate acestea sunt zadarnice, căci pofta de bani, chiar dacă [hoţii] ştiu toate aceste [măsuri de pază], îi convinge să îndrăznească a face asemenea răutăţi, aşadar, cinstirea prea mare dată celui mort aduce până la urmă ocară asupra lui, pe când cel care are o înmormântare simplă are parte de cinste [după aceea]. Cel bogat însă este necinstit şi dezbrăcat. Iar dacă nu se întâmplă nimic din acestea, nici aşa nu are mai mult decât cel sărac, doar că oferă viermilor o masă mai bogată şi putrezirea este mai mare. Spune-mi, aceste lucruri sunt vrednice de a le ferici? Şi cine este atât de ticălos şi nenorocit să creadă că un om poate fi invidiat din pricina acestor lucruri? Şi nu numai acestea, ci şi pe celelalte, dacă le luăm pe rând şi le vom cerceta în amănunt, vom găsi că săracii au mult mai multe bogăţii.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* pp. 80-83)

„Că bucuria şi siguranţa şi slava cea bună şi sănătatea trupului şi filosofia sufletului şi nădejdile cele bune şi a nu păcătui degrabă la săraci le va găsi cineva mai degrabă decât la bogaţi.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* pp. 83-84)

„Casa bogatului este avută, iar el este sărac şi ticălos. Şi ca să cunoaşteţi că slava este a casei şi nu a omului din cuvintele noastre, vă dovedesc, intraţi în casă. Unde sunteţi? În această casă ce vedeţi? Marmuri frumoase, doar nu vei zice că ai văzut om frumos, ci stâlpi minunaţi şi ferestre minunate, nu zici că minunat este cel ce locuieşte în casa aceasta, ci zici mult aur este pe acoperământ, nu zici că este milostenie (…) La fel vezi un cal cu frâie de aur şi zici ce frâie bune, iată că este cinstea aurarului; frumoasa haină a ţesătorului este dar osteneala, şi aşa rămâne stăpânul acela neîncununat şi cele ce sunt împrejurul lui sunt lăudate, iar când vezi un om bun zici: bun om, frumos, blând minunat, milostiv şi cu minte bună, cucernic, pururea se află în rugăciune, pururea în posturi, pururea la Biserică se odihneşte şi niciodată nu este despărţit de învăţătură. Acestea sunt laudele

omului bun. Pentru aceea, cunoaşte ce este bogăția omului şi ce este bogăția casei, nu te teme, de vei putea învăța să împarți avuția omului şi avuția casei, de aici nu te vei mai teme. Vezi bogăția ce o socotesc de bogăție şi este la tine care eşti lipsit şi sărac? Nu te teme când se îmbogățeşte omul şi ca să cunoşti că aşa este acest lucru, măcar că aici sunt toate, vezi-l pe acesta în vremea morții lui, oare ia ceva din acelea şi se duce?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 25-26)

„Dumnezeu când îi place Lui dă anumitor persoane bogății mari, precum le dă altora misiunea nobilă şi grea a sărăciei. Fără îndoială şi noi trebuie s-o spunem, multe din sărăcii şi din bogății nu sunt de la Dumnezeu decât îngăduite. Dumnezeu nu face decât să permită prosperitatea bogatului rău; El nu face decât să permită excesele şi ruina celui necăjit. Însă altădată El este Cel ce trimite bogăția direct. El îl îmbogățeşte pe Avraam; El îl îmbracă în mod strălucit pe Solomon; prin El au devenit afacerile acestui muncitor atât de prospere; de la El cutare familie îşi are bogățiile sale strălucite şi mari. Cu ce scop? Ca din bunurile sale bogatul să-şi facă un instrument de un interes veşnic. Fără săraci bogăția ar rămâne sterilă şi zadarnică. Prin săraci ea dobândeşte nemurirea veacurilor veşnice." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 529)

„Pentru virtute e mai potrivită sărăcia decât bogăția!" (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 260)

BOLILE (cauze ale bolilor)

„Când ni-i bolnav trupul, facem totul şi ne zbatem ca să scăpăm de suferințe; dar când ni-i bolnav sufletul, amânăm şi nu ne sinchisim. De aceea nu scăpăm nici de bolile trupeşti, pentru că nu sunt fără importanță cele necesare, iar cele fără importanță, necesare. Lăsăm izvorul păcatelor şi curățim râurile. Că pricina bolilor trupeşti este păcatul cuibărit în suflet a arătat-o slăbănogul de treizeci şi opt de ani (Ioan 5, 2-15), bolnavul coborât prin acoperiş (Luca 5, 18-25), iar înainte de toți Cain (Fac. 4, 8). Dovezi despre adevărul acesta găseşti câte vrei şi unde vrei. Să secăm, dar, izvorul păcatelor şi vom opri toate pâraiele bolilor trupeşti. Nu vei pune capăt numai bolilor, ci şi păcatului; şi păcatului mai mult decât bolii, pe cât este sufletul

mai bun decât trupul". (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 169-170)

„Că dacă moartea, cel mai mare rău, îşi are rădăcina şi temeiul în păcat (Rom. 5, 12), cu atât mai mult majoritatea bolilor". (*Omilii la Matei,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 345)

„Ce oare! Veți zice voi, aşa-i că toate bolile vin din păcate? Nu toate, ci cele mai multe. Sunt care-şi trag originea din mândrie, necumpătare, beție, lenevie, acestea nasc bolile trupeşti." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 180)

BOLILE (motivele îngăduirii lor de către Dumnezeu)

„Domnul ne trimite boli pentru a ne pedepsi pentru păcatele noastre. Noi citim în cărțile Regilor că un om a fost atacat de boală pentru păcatele sale. El ne mai trimite încă pentru a ne dovedi şi a ne face mai străluciți; pentru aceasta îi zice Dumnezeu lui Iov: *Să nu crezi că Eu m-am purtat cu tine aşa cu altă intenție decât ca să fac cunoscută şi să vestesc dreptatea ta* (Iov 11, 3)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 180)

,… pedepseşte Dumnezeu trupul, ca să înțelepțească sufletul." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 15)

BOLILE (mintale)

„Hristos nu cere totdeauna credință de la cei bolnavi; de pildă nu cere credință de la cei nebuni sau de la cei care şi-au pierdut conştiința din pricina vreunei boli". (*Omilii la Matei,* omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 363)

BOLILE (mângâierea noastră în boli şi suferință)

,,Cine a fost aşa de bolnav ca Iov? Cine a îndurat o boală ca aceea? Cine a primit o rană atât de cumplită sau a văzut pe altul că a primit-o? Nimeni. Boala şi rănile îi mâncau încetul cu încetul trupul; izvoare de viermi ieşeau din toate mădularele lui; foitul viermilor nu se mai termina; miros greu ieşea din tot trupul lui; iar trupul se măcina puțin câte puțin; topit de atâta putreziciune, învăluia cu duhoarea lui şi mâncarea ce i se aducea –

foame nouă şi nemaiîntâlnită –, că nici nu se putea atinge de ea. Însuşi o spune: *Foşnet de viermi văd şi în mâncarea mea* (Iov 6, 7). Când cazi dar bolnav, omule, adu-ți aminte de trupul lui Iov, de trupul acela sfânt. Era sfânt şi curat; şi totuşi avea pe el atâtea răni! De slujeşti în armată, şi apoi pe nedrept şi fără vreo pricină binecuvântată eşti atârnat pe lemn şi-ți sunt scrijelite coastele, nu socoti asta o ocară, nici nu cădea doborât de dureri! Gândeşte-te la Iov!“ (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 51)

BOLILE (răbdarea în boală)

„Nu e boală mai cumplită decât cea a lui Iov, chiar dac-ar fi să înşirui mii de boli. Astfel era boala lui, că nu putea trăi nici în casă şi nici în mansardă (ὑπωροφιόν) astfel încât toți se păzeau de cel bolnav. Dacă n-ar fi avut o boală de nevindecat, fiind într-o stare cu mult mai rea decât cei loviți de lepră, n-ar fi stat în afara cetății. Aceştia pot intra în case şi pot vorbi, dar Iov şedea mereu sub cerul liber, pe o movilă de gunoi, gol cu desăvârşire, pentru că nu se putea acoperi cu nici o haină. *Trupul meu e plin de păduchi şi de solzi de murdărie; pielea mea crapă şi se zbârceşte* (Iov 7, 5). Oare toate acestea nu-I sporeau durerile pe care le suferea? Corpul lui scotea din el viermi şi puroi şi acest lucru nu se întâmpla doar uneori, ci în continuu.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a , pp. 158-159)

„Iar acum, mulți din oameni când le vine vreo boală sau pagubă, îndată blestemă, deşi durerea şi amarul acela tot îl au, iar de plata răbdării se lipsesc. Ce faci, omule? Pe făcătorul tău de bine, pe Dumnezeu îl blestemi? Nu vezi că te arunci pe tine într-o prăpastie adâncă şi cazi în mare muncă? Nu ştii că diavolul pentru aceasta ne aduce la răutăți pe noi, ca să ne facă să blestemăm şi să mergem în iad? Şi dacă te vede că blestemi, adaugă durerea de o face mai mare ca să te mânii, iar dacă te vede că rabzi vitejeşte şi mulțumeşti lui Dumnezeu, îndată fuge de tine. O omule, dar de ce huleşti? Oare îți mai uşurezi durerea? Nu! Ci încă mai mult o adaugi, nu poți să dormi junghindu-te durerea. Mulțumeşte şi dă laudă lui Dumnezeu, că dacă huleşti şi alungi ajutorul lui Dumnezeu de la tine, pe diavol îl faci mai tare asupra ta, iar când se porneşte limba ta fiind obişnuită a huli rău, muşc-o să sângereze mai bine ea, decât să pofteşti tu la ziua judecății o picătură de apă, precum a pățit şi bogatul acela, că mai bine este să rabzi aici puțină durere, decât să te munceşti acolo în veci.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 165-166)

„Cei sănătoşi să le zică altora, ca să-şi aducă aminte de boala fericitului Apostol Timotei, că niciodată nu s-a odihnit de boală îndelungată. Şi de vreme ce acel sfânt episcop şi a toată lumea învăţător, care şi morţi învia şi alunga dracii din oameni, a răbdat multe boli în toată viaţa lui şi încă fiind foarte bolnav dascălul lui, fericitul Pavel, i-a poruncit să bea puţin vin pentru sănătatea stomacului lui, n-a vrut nici o doftorie, numai cât a răbdat ca un viteaz acea boală amară. Dar noi pentru ce să nu răbdăm? Ce răspuns vom da lui Dumnezeu? Că de se întâmplă să ne vină vreo boală, ne mâniem şi scrâşnim şi alergăm încoace şi încolo fără răbdare şi nu ascultăm Sfânta Scriptură care grăieşte, că pe cel ce îl iubeşte Dumnezeu îl pedepseşte, şi nu numai că nu răbdăm ci încă facem şi vrăji şi farmece drăceşti şi pe Dumnezeu, Care poate să ne ajute, Îl părăsim. Dar ce iertare vom avea? Cum vom răspunde lui Hristos?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 166)

BOLILE (suportarea lor cu îndelungă răbdare, rugăciune şi iubire)

„Deci şi tu, o, iubitule, când de multe ori eşti cuprins de boală sau de friguri sau de dureri, şi usturimea te sileşte să zici ceva de hulă – de te vei stăpâni pe tine, şi vei mulţumi, şi vei proslăvi pe Dumnezeu, aceeaşi plată vei lua (ca dreptul Iov – n.n).

Că pentru care pricină huleşti – spune-mi – şi cuvânt amar scoţi din gură? Oare mai uşoară ţi se face ţie durerea? Iar mai ales şi mai uşoară de s-ar fi făcut, nici aşa nu trebuie să îndrăzneşti şi să vinzi mântuirea sufletului, aflând mângâiere trupului. Dar acum nu numai nu ţi se uşurează durerea, ci şi mai cumplită se face. Pentru că diavolul văzând că a putut ceva şi te-a adus pe tine la hulă, creşte cuptorul, aprinde usturimea ca să îi împlineşti lui pofta. Deci, precum am zis, deşi s-ar fi uşurat durerea, nu trebuie să faci aceasta. Iar când nici nu foloseşti ceva, pentru care pricină te omori pe tine?

Dar nu suferi să taci? Mulţumeşte lui Dumnezeu! Proslăveşte dar pe Cel ce te încearcă pe tine în cuptor! În loc de hulă, slavoslovie zii către Dumnezeu! Aşa zicea şi fericitul acela grăind: *Domnul a dat, Domnul a luat,* şi iarăşi: *De am luat cele bune de la Domnul, să nu răbdăm cele rele?* (*Din Tâlcuirea la Psalmul 127,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 119)

„Deci suferă vitejeşte toate cele ce se întâmplă; pentru că aceasta îţi este ţie mucenicie. Că nu numai a nu jertfi cele ce i se porunceşte să jertfească, ci a alege a pătimi mai vârtos decât a face aceasta, face mucenicia, - ci şi aceea, adică atunci când usturimea sileşte spre hulă, a alege a răbda întru durere şi a nu grăi nici un cuvânt necuviincios, face

mucenic. De vreme ce şi Iov nu pentru că poruncindu-i-se să jertfească nu a jertfit, pentru aceasta s-a încununat, ci pentru că a răbdat vitejeşte durerile.

Încă şi Pavel pentru aceasta se slăvea, pentru bătăi, pentru necazuri, pentru celelalte care răbda cu mulțumire”. (*Din Tâlcuirea la Psalmul 127,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 120)

„Căci ştii, ştii limpede cât de important este să suporți boala trupului cu noblețe şi cu mulțumire. Acest lucru – am spus-o de multe ori – l-a încununat pe Lazăr, acest lucru l-a ruşinat pe diavol în luptele cu Iov şi l-a arătat mai strălucitor pe atletul acelei răbdări. Acest lucru, mai mult decât iubirea de săraci, decât disprețul banilor, decât pierderea pe neaşteptate a copiilor şi miile de atacuri, i-a proclamat numele şi a astupat cu multă bogăție gura neruşinată a acelui rău demon.

Socotind deci necontenit aceste lucruri, bucură-te şi te veseleşte tu care săvârşeşti lupta cea mare, care porți cu blândețe capul încercărilor şi slăveşti pentru ele pe Iubitorul de oameni Dumnezeu Care poate să facă să dispară toate dintr-o dată, dar le lasă să fie ca să-ți fie şi mai strălucitoare această bună negustorie. De aceea şi noi nu încetăm să te fericim.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIV, 1c,d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 222)

„Nu socoti deci că acum îți stă înainte o luptă mică, căci spun că aceea dusă cu boala trupului e mai înaltă decât toate cele pe care le-ai răbdat. Căci pentru Lazăr – pentru că deşi ți-am spus de multe ori aceasta, nimic nu mă împiedică să o spun şi acum – acest lucru i-a fost de ajuns pentru mântuire şi în sânurile celui ce avea casa deschisă pentru trecători, ale celui ce se strămuta necontenit din loc în loc la porunca lui Dumnezeu, care şi-a junghiat fiul lui bun, unul-născut dat lui la bătrânețe, în sânurile acestuia (ale lui Avraam) este dus cel care n-a făcut nimic din acestea, doar fiindcă a suportat uşor foamea şi boala şi lipsa ocrotitorilor. Căci atât de mare bine este să suporți cu noblețe acest lucru, încât chiar dacă ar fi găsit cineva că a făcut păcate foarte mari, scapă de povara foarte apăsătoare a păcatelor lui; şi chiar dacă e virtuos şi drept, i se sporeşte nu puțin, ci foarte mult îndrăznirea. Căci pentru cei drepți e o cunună strălucitoare şi care străluceşte în chip covârşitor mai presus decât soarele, iar pentru păcătoşi e o curățire foarte mare.

De aceea, pe cel care a stricat căsătoria tatălui său şi a spurcat patul aceluia, Pavel l-a dat spre pieirea trupului curățându-l în acest mod. Că acest lucru s-a făcut spre curățirea acestei atât de mari întinăciuni, ascultându-l tot

pe el care spune: *Ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului nostru Iisus Hristos* (1 Cor., 5, 5). Şi când învinuieşte pe alţii de un alt păcat foarte înfricoşător: acela de a gusta cu nevrednicie din Sfânta Masă şi din acele negrăite Taine şi spune că unul ca acesta *se face vinovat de Trupul şi Sângele Domnului* (1 Cor., 11, 27), vezi cum spune că se curăţă aceştia de această cumplită întinăciune, grăind aşa: *De aceea mulţi între voi sunt neputincioşi şi bolnavi* (*1 Cor.,* 11, 30).” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVII, 3b,c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 230-231)

„Că aceia care au realizat cele mari au mult câştig de aici mai mult, şi al lui Timotei care, deşi era atât de bun şi i s-a încredinţat o asemenea slujire străbătând împreună cu Pavel toată lumea locuită, a bolit nu două sau trei zile, nici zece, douăzeci sau o sută, ci multe în continuu, trupul fiindu-i extrem de slăbit. Arătând acest lucru, Pavel spunea: *Foloseşte-te de puţin vin pentru stomacul tău şi pentru desele tale neputinţe* (1 Tim., 5, 23). Şi deşi înviase morţi, nu i-a îndreptat neputinţa, ci l-a lăsat să stea în cuptorul bolii ca de aici să adune bogăţie de îndrăznire.

Căci cele de care se bucurase el însuşi de la Stăpânul şi cele care fusese învăţat de Acela, acestea le-a învăţat şi pe ucenicul său. Chiar dacă el nu căzuse în boală, dar încercările îl pălmuiau nu mai puţin decât boala şi-i produceau multă durere trupului, căci spune: *Mi s-a dat un ghimpe în trup, un înger al satanei, ca să mă pălmuiască* (2 Cor., 12, 7), adică loviturile, legăturile, lanţurile, închisorile, ducerea de sus, sfâşierea, tortura, predarea de multe ori bicelor călăilor. De aceea, nesuportând durerile produse de aici trupului său, spunea: *Pentru aceasta de trei ori L-am rugat pe Domnul – de trei ori înseamnă aici de multe ori – să fiu eliberat de acest ghimpe* (2 Cor., 12, 8). Apoi, pentru că n-a dobândit acest lucru, învăţând folosul său, s-a liniştit şi se bucura de cele ce i se întâmplau.

Şi tu deci, chiar dacă rămâi în casă şi eşti ţintuită de pat, nu socot că duci o viaţă inutilă, fiindcă rabzi lucruri mai cumplite decât ale celor târâţi, sfâşiaţi, întinşi şi torturaţi de călăi pătimind lucrurile de pe urmă, pentru că ai locuind necontenit împreună cu tine un călău: excesul acestei boli. Aşadar, nici nu-ţi dori moartea, nici nu-ţi neglija îngrijirea, fiindcă nici acest lucru nu e sigur.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVII, 3c,d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 231-232)

„Ai fost predat unei boli cumplite? Spune cuvântul Apostolului: *Cu cât omul nostru dinafară strică, cu atât cel dinăuntru se înnoieşte din zi în zi* (2 Cor., 4, 16).” (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 241)

BOLILE (răbdarea lor cu mulțumire către Dumnezeu)

„Când cazi în boală grea, omule, să nu te mânii, nici să blestemi. Ci-ţi adu aminte de trupul cel mult pătimitor şi sfânt al lui Iov, de vreme ce cu adevărat a fost sfânt şi curat, că nici un om n-a putut să sufere pătimire şi rană ca aceea, ca dreptul acela Iov, căci pe încet i s-a mâncat trupul de viermi şi a putrezit şi s-a împuţit cât nu putea să mănânce nici un fel de bucate; pentru aceea zicea: *O! Împuţiciune văd mâncarea mea*! Şi mulţumea lui Dumnezeu că putea să-l vindece, că voia să se arate în toată lumea răbdarea lui ca s-o aibă oamenii pildă şi mângâiere în necazurile ce li se întâmplă. Deci şi tu, bolnavule, această mângâiere să o ai, căci de pățeşti vreun rău pentru Dumnezeu sau din bântuiala oamenilor sau din viclenia diavolilor, mulţumeşte şi nu blestema pe nimeni. Că în ce chip cei ce se muncesc pentru Dumnezeu ori cu mucenicia, ori cu postul, sau cu curăţia se încununează de la Dumnezeu, aşa şi tu aceloraşi cununi te vei învrednici, de vei răbda supărările ce-ţi vin de la oameni. Şi de ţi se va întâmpla să-ţi vină şi boală sau şi moarte, tu mulţumeşte Celui Ce poate să le oprească şi nu vrea (…) că de este cineva drept şi cade la muncă sau la boală sau în pagubă, nu te tulbura, ci zi că acest om bun poate că a făcut vreun rău şi acum îşi îndeplineşte canonul ca să nu meargă la iad.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 165)

BOLILE (folosul răbdării lor)

„Dacă Hristos îi aduce în mijloc pe cei care I-au dat de băut, L-au îmbrăcat şi L-au hrănit, apoi cu mult mai mult îi va aduce în mijloc pe cei care au voit să îndure bolile de dragul Lui. Nu poate sta alături datul unei pâini, a unei haine cu suferitul unei boli îndelungate! E mai mare aceasta decât aceea. Şi cu cât va fi mai grea boala, cu atât mai strălucitoare va fi şi cununa.

Să cugetăm la acestea şi când suntem sănătoşi, şi când suntem bolnavi şi să ne grăim unii altora: *Când vedem că ne cuprinde vreodată o boală grea, să ne spunem nouă înşine aşa: Dacă în urma unei învinuiri am fi duşi*

la tribunal şi aici am fi spânzurați de mâini şi ni s-ar strunji coastele, oare n-ar trebui să suferim fără vreun câştig şi fără vreo răsplată? Tot aşa să cugetăm şi când suntem bolnavi. Să suferim chinurile bolii. Suferința aceasta nu-i fără răsplată. Ni se dă răsplata răbdării, în stare să întărească sufletul nostru abătut!

-Dar fierbințeala nu-i cumplită?

-Pune însă față în față fierbințeala ta cu focul iadului! Dacă ai să vrei să înduri cu toată răbdarea fierbințeala bolii tale, vei scăpa negreşit de focul acela! Adu-ți aminte de Apostoli. Câte au suferit! Adu-ți aminte de drepți! Au fost necontenit în strâmtorări! Adu-ți aminte de fericitul Timotei! Boala nu-i dădea răgaz o clipă; era mereu bolnav. Pavel arată asta când îi spune: *Foloseşte-te de puțin vin pentru stomacul tău şi pentru desele tale slăbiciuni* (1 Tim., 5, 23). Dacă dreptul şi sfântul acesta, căruia i s-a încredințat apărarea lumii, care a înviat morți, a izgonit demoni, a vindecat bolile multora, deci dacă el a fost aşa de bolnav, ce cuvânt de apărare vei avea tu, care te tulburi şi te mânii din pricina unor boli trecătoare? N-ai auzit Scriptura, care spune: *Pe cine-l iubeşte Domnul îl ceartă, şi biciuieşte pe tot fiul pe care-l primeşte?* (Evr., 12, 6). Cât de mulți nu doresc să ia cununa de mucenic! Ei bine, răbdarea aceasta este o desăvârşită cunună de mucenic!" (*Către iudei,* cuv. VIII, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 401)

,,Spune-mi, te rog, ce folos ai avea dacă n-ai fi bolnav de ducă-se pe pustii, dar ai duce o viață destrăbălată? Şi, dimpotrivă: ce pagubă ai dacă, fiind bolnav de ducă-se pe pustii, viața ți-e plină de virtuți şi bine întocmită?

Dar poate îți este ruşine şi roşeşti când diavolul te trânteşte la pământ în fața tuturor? Dar ruşinea aceasta a ta vine tot de acolo că nu judeci cele întâmplate cu rațiunea, ci prin părerea oamenilor. Nu-i cădere căderea pe care spui că o suferi; cădere este doar atunci când cazi în păcat!" (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 161)

,,... boala ta e o pedeapsă din pricina păcatelor tale. Spune-mi, te rog, pentru asta te întristezi? Ar trebui să te bucuri, nu să te întristezi, că datorită bolii ți se şterg păcatele şi că nu eşti osândit împreună cu lumea (I Corinteni 11, 32). Cel ce se întristează nu trebuie să se întristeze că este pedepsit, ci pentru că prin păcatele sale mânie pe Dumnezeu. Păcatele ne îndepărtează de Dumnezeu şi ni-L fac duşman, pe când pedepsele ne împacă cu El şi-L fac să fie îndurător cu noi şi aproape de noi." (*Despre necazuri şi biruirea*

tristeții (III). Cuvânt către Staghirie, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 240-241)

„Oare boala este un lucru rău? Dar atunci de unde s-a încununat Lazăr?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 16, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 274)

„Când te îmbolnăveşti greu, iubitule, şi vin la tine prietenii şi cunoscuții de te îndeamnă să te vrăjeşti şi să porți şalvari, adică pentru sănătatea ta, să te păzeşti foarte pentru frica lui Dumnezeu, să nu primeşti sfaturi ca acestea diavoleşti, ci rabdă pentru Dumnezeu şi-ți vei câştiga ție cununa mucenicilor, că în ce chip rabdă mucenicul ca un viteaz muncile şi pedepsele şi nu se închină idolilor, aşa vei fi şi tu mucenic cu primirea răbdării, adică dacă îi vei alunga pe vrăjitori cu ocară de la casa ta; atunci cei ce vor auzi, te vor lăuda zicând: ferice de cutare om că s-a îmbolnăvit greu şi n-a suferit să se vrăjească, ci a zis *mai bine să mor decât să-mi vând curăția credinței mele*. Deci de vreme ce atâtea laude are aici omul cel drept, dar cu cât mai mult va lua cununi cu vrednicie de înger de la Dumnezeu? De vreme ce nu şi-a lăsat dragostea ce a avut către Hristos, că de aduce Hristos la mijloc pe cei ce au îmbrăcat pe alții şi au dat pâine şi au hrănit pe cei flămânzi şi-i laudă în toată lumea, dar cu cât mai vârtos va lăuda pe cei ce rabdă multă boală pentru El, şi pentru că a fost durerea, şi cununa va fi mai luminată.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 166)

BOLILE (sfaturi pentru cei bolnavi)

„Boala trupului să nu ne slăbească tăria sufletului…”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 361)

BOTEZUL (- naşterea spirituală a noastră)

„Precum la creație pământul a slujit de materie şi Creatorul face tot restul, acum la fel, apa slujeşte de materie, şi harul Duhului Sfânt face tot restul; atunci *omul a primit suflet şi viață* (Fac., 2, 7); *Acum el este umplut de Duh viu* (1 Cor., 15, 45). Dar este o mare deosebire între un lucru şi celălalt; căci sufletul nu dă viață, dar Duhul nu numai că trăieşte prin El

însuşi, ci El le comunică viaţa şi altora. Aşa le-au dat Apostolilor viaţa morţilor. Altădată omul n-a fost format decât după crearea lumii, acum dimpotrivă, omul nou este creat înainte de noua creaţie. Căci el este renăscut primul, şi apoi este transformată lumea. Şi precum la început, Creatorul l-a creat pe om cu totul întreg, acum la fel Duhul Sfânt Îl creează pe al doilea om cu totul întreg. Atunci Dumnezeu zice: *Să-i facem un ajutor asemenea lui* (Fac., 2, 18); dar aici nu zice nimic asemănător. În sfârşit, cel ce a primit darul Duhului Sfânt, de ce mai poate avea nevoie de ajutor? Cel ce rămâne în trupul lui Iisus Hristos, de ce ajutor mai poate avea nevoie? Atunci Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul său, acum şi l-a unit cu Sine. Atunci i-a poruncit să stăpânească peste peşti şi peste toate animalele, acum El a ridicat puterile noastre mai presus de ceruri. Atunci ne-a dat paradisul ca să-l locuim, acum ne-a deschis porţile cerurilor. Atunci omul a fost creat în luna a şasea, fiindcă mai înainte trebuia să sfârşească crearea lumii, acum El a creat în ziua întâi, şi de la început şi cu lumina. Prin care toată lumea vede că tot ce s-a făcut în a doua creaţie priveşte o viaţă mai bună şi o viaţă care nu se va sfârşi niciodată.

Prima creaţie este deci pământească, şi este aceea a lui Adam; apoi vine aceea a femeii, care a fost făcută din una din coastele lui Adam, şi apoi Abel din Adam. Şi totodată noi nu putem cunoaşte nici una din aceste naşteri, nici să le explicăm prin cuvintele noastre, cu toate că ele sunt trupeşti şi pământeşti. Cum ne vom putea noi pune mintea la naşterea duhovnicească pe care o lucrează botezul şi care este mult mai minunată şi mai sublimă? Cum vom putea cuprinde o naştere atât de minunată? Dacă îngerii s-ar afla aici, chiar nimeni nu poate explica felul cum se face prin botez această naştere minunată. Îngerii au fost de faşă la aceasta fără a contribui şi ei, fără a face nimic, ei numai au văzut ceea ce se făcea aici." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXV, 2, p. 121)

„... lucrarea naturii noastre se face dar în cer şi se formează din apă şi din Duh, această apă care concepe şi produce copilul. Ceea ce este pântecele mamei embrionului, apa îi este credinciosului, căci el este zămislit şi născut în apă. La început Dumnezeu a zis: *Apele să scoată peşti* (Fac., 1, 20). Dar după ce a intrat Mântuitorul în râul Iordan, aceştia nu mai sunt peşti vii pe care-i scoate apa: ea naşte suflete cugetătoare, care poartă pe Duhul Sfânt. Şi ceea ce s-a spus despre soare că *El iese ca un mire din cămara sa* (Ps., 18, 5); acum se poate spune despre credincioşi, care răspândesc raze mai strălucitoare decât soarele. Încă trebuie vreme ca ceea ce este zămislit din pântecele mamei să se formeze şi să ajungă la sfârşit; dar nu se întâmplă la fel cu apa, cu ceea ce produce ea totul se formează dintr-odată; când este

vorba despre o viață stricăcioasă, rezultatul unei stricăciuni trupești, rodul întârzie să se arate la lumină, căci este în natura trupurilor de a nu veni decât puțin câte puțin la maturitate, dar nu este așa cu lucrurile duhovnicești: ele sunt desăvârșite de la început.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVI, 1, p. 123)

„Privește câte a făcut Dumnezeu prin Botezul care îl căpătăm, că prin botez a creat din nou pe om și altele multe.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 113)

„Și bogații și săracii feciori ai mei sunt, o scăldătură a botezului i-a născut pe toți.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 130)

BOTEZUL (- moarte și înviere cu Hristos)

„În botez se închipuie moartea, patima, învierea, viața lui Iisus Hristos, și aceste lucruri se fac toate deodată. Capul nostru fiind cufundat în apă ca într-un mormânt (trupul întreg), vechiul om este înmormântat și astupat cu totul; când ieșim apoi din această apă, învie noul om. Precum ne este ușor să ne afundăm în această apă și să ieșim apoi, la fel îi este ușor lui Dumnezeu să-l înmormânteze pe vechiul om și să-l creeze pe cel nou. Această repetare se face de trei ori, pentru a ne învăța că puterea Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh este cea care face toate lucrurile acestea. Dar pentru a vă face convinși că nu în zadar spunem acestea, ascultați-l pe Sfântul Pavel: *Noi ne-am îngropat cu El, cu Iisus Hristos, prin botez pentru a muri păcatului* (Rom., 6, 4); și apoi: *Omul nostru cel vechi s-a răstignit împreună cu El* (Rom., 5, 6); și încă: *Căci am crescut împreună cu El prin asemănarea morții* (Rom., 6, 5). *Voi vă veți boteza cu botezul cu care mă botez Eu, zice Iisus Hristos* (Mc., 10, 39); și altădată: *Eu trebuie să Mă botez cu un botez pe care voi nu-l cunoașteți*. Căci precum ne este ușor să ne botezăm și de a ieși din apă, la fel, Iisus Hristos fiind mort, a înviat atunci când a vrut El, sau mai bine mult mai ușor încă, ca și cum ieșim noi din apă, cu toate că printr-o înțeleaptă și tainică hotărâre El a rămas trei zile în mormânt.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXV, 2, p. 122)

„... botezul pe care l-am primit, când am murit cu păcatul de până atunci.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, p. 173)

„Însă ce înseamnă *întru moartea Lui ne-am botezat*? Aceea că murim şi noi atunci ca şi El, căci botezul este crucea pe care ne răstignim. După cum la Hristos a fost crucea şi mormântul, acelaşi fapt se petrece şi cu noi la botez, deşi nu în acelaşi mod, căci El a murit în trup şi a fost înmormântat, iar noi amândouă acestea [moartea şi înmormântarea] le avem în păcat. De aceea el nu zice: *împreună odrăsliți ne-am făcut cu moartea*, ci: *Căci dacă am fost altoiți pe El, prin asemănarea morții Lui* (6, 5). Moarte este şi aceasta ca şi aceea, însă nu este şi acelaşi subiect, căci moartea lui Hristos a fost aceea a trupului, pe când moartea noastră este cea a păcatului. După cum moartea aceea a fost reală, tot la fel de reală este şi aceasta. Însă deşi este reală, totuşi se cere şi din partea noastră conlucrare, pentru care şi zice: *Precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieții*. Aici, pe lângă o viață îngrijită de care ne vorbeşte, ne dă de înțeles şi despre învierea din morți. Cum? *Ai crezut – zice – că Hristos a murit şi a înviat? Prin urmare, crede aceasta şi despre tine. Fiindcă botezul a fost şi pentru tine cruce şi mormânt, şi fiindcă acest lucru Îi este potrivit Lui. Şi dacă prin moarte şi îngropare te-ai făcut părtaş de Dânsul, apoi cu atât mai mult te vei face prin înviere şi viață. Din moment ce s-a dezlegat ceea ce era mai important – păcatul -, de ceea ce e mai mic – anularea morții – să nu te îndoieşti nicidecum*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 173-174)

„Sunt două morți şi două mortificări, din care cea dintâi se face de Hristos în botezul pe care-l primim, iar a doua trebuie să o facem după aceea chiar noi, prin sârguința noastră proprie. A îngropa păcatele dinainte de Sfântul Botez este rezultatul darului Său, însă a rămâne după botez morți pentru păcat, aceasta este treaba noastră şi a sârguinței ce o punem, deşi chiar şi aici noi vedem pe Dumnezeu ajutându-ne foarte mult.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 181)

„După cum trupul Lui îngropat în pământ a produs rodul cel mare – mântuirea lumii -, tot aşa şi trupul nostru, fiind îngropat prin botez, a produs rod: dreptatea, sfințirea, învierea şi miile de bunătăți, şi, după cum bine ştiți, ne va aduce la urmă şi darul învierii din morți.

Fiindcă trupul nostru s-a îngropat în apă, iar El în pământ, şi noi din cauza păcatului, pe când El pentru mântuirea noastră, de aceea n-a zis *împreună altoiți cu moartea Lui* ci *cu asemănarea morții Lui*. Moarte a fost şi aceea ca şi aceasta, însă nu având acelaşi subiect.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 181)

„*Căci cel care a murit curățit de păcat* (6, 7). Aceasta o zice pentru orice om, adică după cum cel ce a murit a scăpat de a mai păcătui pe viitor, găsindu-se mort păcatului, tot aşa şi cel ce se botează, dacă şi acesta a murit odată acolo, apoi trebuie să rămână pentru totdeauna mort păcatului. *Dacă, zice, ai murit în Botez, rămâi mort, căci orice mort nu mai poate păcătui; iar dacă şi după Botez păcătuieşti, apoi atunci murdăreşti darul lui Dumnezeu*.

După ce, deci, ne cere atâta filosofie, spune şi de cununa ce ne aşteaptă: *Că de am muri împreună cu Hristos* – deşi mai înainte de acea cunună avem şi o altă cunună foarte mare, aceea adică că ne împărtăşim cu stăpânul, totuşi zice *îți dau şi un alt premiu, şi o altă cunună*. Şi care e acea cunună? Viața veşnică:

Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom şi viețui împreună cu El (6, 8). Şi de unde se poate vedea aceasta? *Ştiind că Hristos, înviat din morți, nu mai moare* (6, 9).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 183)

„*M-am răstignit împreună cu Hristos,* face aluzie la botez, iar când zice: *viez nu eu,* dă a înțelege viața de după botez, prin care ni se mortifică toate mădularele.

Viază întru mine Hristos, adică nimic nu fac din acelea pe care Hristos nu le voieşte. După cum prin cuvântul *moarte* el nu înțelege moartea comună, ci moartea de păcate, astfel şi viața o înțelege ca scăpare de păcate. *Nu e posibil în alt mod a via lui Dumnezeu, decât numai mort cu păcatul. Precum Hristos a răbdat moarte corporală, aşa şi eu am suferit moartea păcatului.* <<Omorâți deci membrele voastre cele de pe pământ, care sunt: curvia, necurăția, preacurvia>> (Coloseni 3, 5), şi iarăşi: *Omul nostru vechi s-a răstignit* (Rom., 6, 6), ceea ce s-a făcut prin baia renaşterii. După aceasta apoi dacă rămâi mort cu păcatul, ți-ai vătămat viața.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 56)

„Noi nu credem doar că a înviat, ci că şi după înviere are o mare putere. De aceea şi noi călătorim pe aceeaşi cale ca şi El, adică, prin aceasta, devenim frați ai Lui; e ca şi cum ar fi spus că, astfel, devenim Hristoşi, ca şi El! Vai! Cât de mare este însemnătatea patimilor! Noi credem că prin patimi ne facem asemenea Lui, sau după cum s-a spus undeva, credem că: *ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, (...), căci dacă am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtaşi şi ai învierii Lui* (Rm., 6, 4 – 6); acelaşi lucru îl înțelegem şi aici prin: *conformându-ne morții Lui.* Acolo,

pe drept cuvânt a zis *prin asemănarea morții Lui*, căci nu am murit cu trupul, ci cu păcatul. Şi una şi cealaltă se numesc *moarte*, dar El a murit cu trupul, iar noi cu păcatul; acolo a murit omul cel din trupul nostru pe care El l-a luat şi l-a ridicat, iar aici a murit omul păcatului. De aceea şi spune *prin asemănarea morții Lui.*" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, pp. 214-215)

„Am înviat o dată, nu de mut, din păcat; ne-am îngropat împreună cu El în Botez şi am înviat împreună cu El prin Botez (Rom., 6, 4; Colos., 2, 12). Această înviere dintâi este izbăvirea de păcate, a doua înviere este învierea trupurilor. Ți-a dat pe cea mai mare, aşteaptă şi pe cea mai mică." (*Cuvânt la Înviere*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 144)

„Botezul este mormânt şi înviere. Căci *se îngroapă omul vechi dimpreună cu păcatul şi învie cel nou, înnoit după chipul Celui Ce l-a zidit* (Col., 3, 10). Ne dezbrăcăm şi ne îmbrăcăm. Dezbrăcăm vechea haină, cea întinată de mulțimea păcatelor, îmbrăcăm pe cea nouă, curățită de orice pată. Ce spun?! Îl îmbrăcăm pe însuşi Hristos! Căci zice: *câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat* (Gal., 3, 37)." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 48)

BOTEZUL (diferite numiri date Botezului)

„Este numit *iluminare*, căci el ne deschide strălucirile lumii supranaturale, el ne introduce în tainele credinței, el ne duce, printr-un drum de lumină, până la destinul nostru adevărat şi veşnic. Botezul este încă *afundarea, dispariția omului păcatului şi reapariția omului harului*. Este *înmormântare*. Botezul nu valorează decât prin moartea şi înmormântarea lui Hristos; căci în moartea Lui suntem noi cufundați, în mormântul Lui suntem noi înmormântați. Să-i dăm de asemenea numele de *cruce* botezului nostru, căci prin Botez *noi suntem răstigniții lumii şi lumea este răstignită pentru noi*." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 194)

BOTEZUL (preînchipuirea Botezului în Vechiul Testament)

„Crearea primului om, formarea femeii din coastă, femeile sterpe devenite femei ale naşterii, şi tot ceea ce s-a făcut prin apă şi pe ape, în

fântâna din care a scos Elisei fierul care a căzut acolo, semnele care s-au făcut la trecerea Mării Roşii, minunile făcute la scăldătoarea la care coboară îngerul şi tulbura apa (Ioan 5, 4), şi vindecarea minunată a lui Neeman Sirianul în Iordan, toate aceste lucruri, zic eu, erau ca nişte chipuri şi ca nişte simboluri ale naşterii şi ale curățirii care trebuiau să vină într-o zi, şi care le vestea mai dinainte; oracolele profeților vesteau în oarecare fel această naştere nouă, ca prin exemplul acestor cuvinte: *Cerurile vor vesti dreptatea copilului ce se va naşte, poporului care a fost făcut de Domnul* (Ps., 21, 34). Şi aceasta: *Înnoi-va tinerețile tale ca ale vulturului* (Ps., 102, 5); *Ierusalimul va primi lumina; căci iată că Regele vostru a venit* (Is., 60, 1). Şi încă: *Fericiți sunt cei ce li s-au iertat fărădelegile lor* (Ps., 31, 1).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVI, 2, p. 125)

„Închipuirile cele mai apropiate de adevăr, sau de vremea botezului, a patimii şi a altor taine, sunt mai clare şi mai luminoase decât cele mai vechi. Şi precum gărzile care stau cel mai aproape de rege sunt mai înalte în vrednicie, decât cele mai îndepărtate, aşa închipuirile care au venit într-un timp mai apropiat şi mai vecin cu lucrurile pe care le prezicea, sunt mai clare şi mai strălucite.

Căci un înger al Domnului se cobora la vreme în scăldătoare şi tulbura apa (4), şi-i dădea ei puterea să vindece pe bolnavi; ca evreii să învețe căci cu atât mai mult putea Domnul să vindece bolile sufletului. Dar precum apa acestei scăldători nu avea în sine şi prin natura ei puterea de a vindeca în mod simplu bolile, căci ea atunci le-ar fi vindecat mereu şi continuu, dar o dobândea prin lucrarea îngerului; la fel în noi apa nu lucrează simplu şi prin propria ei putere, ci după ce a primit harul Duhului Sfânt, ea spală, ea atunci şterge toate păcatele.

În pridvoare zăcea mulțimea de bolnavi: orbi, şchiopi, uscați, care aşteptau mişcarea apei (3). Atunci boala era ea însăşi o piedică pentru vindecarea bolnavului, ea îl împiedica pe cel ce dorea (să intre în scăldătoare – n.n.), dar acum fiecare are puterea să se apropie şi să vină la scăldătoare. Acesta nu este un înger care mişcă apa, ci Domnul îngerilor este cel care lucrează totul, care face totul. Şi noi nu putem zice: *Că până merg eu, altul se coboară înaintea mea*.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 1, pp. 172-173)

„Trebuia apoi ca să premeargă ceva botezului, şi multe ne sunt premergătoare, precum: cele din Vechiul Testament, cele de la lacul Siloamului, curățirea celui bolnav, însuşi potopul şi câte s-au întâmplat în

ape, botezul lui Ioan, etc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 65)

„Din veacurile vechi Dumnezeu făcea să apară în lume ceea ce va fi botezul creştin. El ducea poporul său înaintea valurilor Mării Roşii. Valurile se deschid şi se produc două efecte: Israel alesul, îşi găseşte printre aceste valuri eliberarea sa şi mântuirea sa; şi Faraon, omul păcatului *omul vechi* aici se îneacă şi aici piere. *Toți sunt botezați*, zice Sfântul Pavel. Toți la fel, bogați şi săraci, smeriți şi puternici, regi şi sclavi, primesc în botez acelaşi har. *Botezați sunt în Moise*, zice încă apostolul, Moise intrînd primul între valuri, aduce acolo tot poporul. Moise al nostru, Iisus Hristos, ne duce prin renaşterea botezului în Patria cerurilor. Trecerea Mării Roşii este pentru Israel începutul minunilor pustiei, a apei minunate, a manei, norul. Botezul ne răpeşte privirilor noastre la nespusele noastre taine ale Euharistiei. În sfârşit, ieşirea minunată din Egipt printre valurile întredeschise ale Mării Roşii inaugurează pentru Israel eroismele pustiei şi virtuțile Pământului Făgăduinței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 195)

„Voi putea să-ți arăt că Vechiul Testament se înrudeşte cu Noul Testament şi că trecerea prin Marea Roşie se înrudeşte cu botezul nostru. Şi acolo apă, şi aici apă. Aici colimvitra, iar acolo marea. Aici toți intră în apă, şi acolo toți. În aceasta stă înrudirea. Vrei acum să afli şi adevărul culorilor? Acolo au scăpat din Egipt prin mare, aici, de închinarea la idoli. Acolo a fost înecat Faraon, iar aici diavolul; acolo au fost îngropați egiptenii, iar aici a fost îngropat omul cel vechi cu păcatele sale. Ai văzut înrudirea chipului cu adevărul şi superioritatea adevărului fată de chip?” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiți, fraților, că părinții noştri toți au fost sub nor şi toți prin mare au trecut>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 226)

„Dar unde este aici înrudirea dintre chip şi adevăr?

- Că toți au trecut acolo, şi toți trec şi aici. Că acolo au trecut prin apă, şi aici prin apă. Că aceia au scăpat de robie, şi noi am scăpat de robie. Dar nu de aceeaşi robie. Ei din robia egiptenilor, iar noi, din robia demonilor; ei din robia arabilor, noi, din robia păcatului. La libertate au fost duşi aceia, la libertate şi noi; dar nu la aceeaşi libertate, ci noi la una cu mult mai strălucită. Nu te tulbura dacă ale noastre sunt mai mari, sunt superioare acelora. Tocmai aceasta-i însuşirea adevărului: să fie cu mult mai presus

decât chipul, să nu se împotrivească, nici să se lupte cu el.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiţi, fraţilor, că părinţii noştri toţi au fost sub nor şi toţi prin mare au trecut>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 226-227)

BOTEZUL (iudaic)

„Era un botez, botezul iudaic. Acesta curăţea murdăriile trupeşti, nu păcatele sufleteşti. Nu-l izbăvea pe om de păcate, nici dacă curvea, nici dacă fura, nici dacă săvârşea vreun alt păcat de felul acestora. Dar dacă omul se atingea de oase de mort, dacă gusta vreo mâncare oprită de Lege, dacă venea de la vreo stricăciune, dacă se apropia de vreun lepros atunci se spăla; era necurat până seara, apoi era curat. *Să se spele trupul lui cu apă curată*, spune Scriptura, *şi va fi necurat până seara şi se va curăţi* (Lev., 15, 5, 13). De fapt acestea nu erau nici păcate, nici necurăţii. Dar Dumnezeu a rânduit asta, ca prin astfel de curăţiri cu apă să-i facă pe iudeii cei nedesăvârşiţi mai cucernici şi să-i facă de la început mai atenţi pentru păzirea poruncilor celor mari.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 37)

……………………………………………………………………………………

„Botez a fost şi botezul evreiesc, care curăţa necurăţiile trupului dar nu cele sufleteşti, adică păcatele, pentru că nici pe cel curvar, nici pe hoţ, nici pe cel ce făcea alt păcat nu-l izbăvea de păcatele lui, ci numai pe acela care se apropia de trup mort şi pe cel ce mânca bucate spurcate şi pe cel ce se unea cu cei stricaţi. Căci zice Domnul la cartea Leviţilor, ce se cheamă preoţească prin Moise: *Spălaţi trupul lui cu apă curată şi de va fi acel om necurat, până-n seară, tot se va curăţi* (…) Deci iată că botezul cel evreiesc nu slobozea pe om de păcatele cele sufleteşti, ci numai de întinăciunile trupeşti.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 82)

BOTEZUL (Tăierea împrejur)

„… mai târziu, Dumnezeu a îngăduit să dea iudeilor şi legea tăierii împrejur, nu că le-ar putea folosi cu ceva, la mântuirea sufletului, ci ca iudeii să o poarte ca un semn şi o pecete, o mărturie a recunoştinţei lor faţă de Dumnezeu, şi ca să nu se poată amesteca cu păgânii.

De aceea şi fericitul Pavel numeşte tăierea împrejur semn, zicând: *Şi le-a dat lor semn, pecete* (Rom., 4, 11). Că tăierea împrejur nu ajută cu nimic la îndreptăţire, iată dreptul Noe! A ajuns atâta de virtuos, fără să i se fi dat legea tăierii împrejur. Dar ce spun eu! Însuşi patriarhul Avraam e fot

îndreptățit numai prin credință, mai înainte de a primi tăierea împrejur. Înainte ca Avraam să se taie împrejur, Scriptura spune despre el: *Şi a crezut Avraam în Dumnezeu şi i s-a socotit spre îndreptățire* (Fac., 15, 6; Rom., 4, 3). Pentru ce te lauzi dar, iudeule, cu tăierea împrejur? Află că înainte de tăierea împrejur au fost mulți drepți. Abel, de pildă, prin credință a adus jertfă, după cum spune şi Pavel: *Prin credință a adus Abel lui Dumnezeu mai bună jertfă decât Cain* (Evr., 11, 4). Enoh a fost mutat la cer, iar Noe a scăpat de potopul cel groaznic datorită marii sale dreptăți; Avraam fost lăudat din pricina credinței sale în Dumnezeu, înainte de tăierea împrejur. Astfel, dintru început, prin credință a dobândit mântuire neamului omenesc". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, II-III, în col. PSB, vol. 21, p. 336)

„Uită-te la înțelepciunea Stăpânului! Ştiind că va fi nedesăvârşit sufletul urmaşilor lui Avraam, le-a dat ca un frâu, semnul acesta al tăierii împrejur, pentru a le tăia pornirile lor nestăpânite de a se amesteca cu alte popoare. Pentru că le cunoştea desfrânarea şi ştia că nu-şi pot stăpâni pornirea lor necugetată, chiar dacă ar fi sfătuiți de mii şi mii de ori, de aceea le-a dat, ca o legătură, semnul tăierii împrejur, ca să le fie spre amintire veşnică; le-a dat hotare şi legi, să nu meargă mai departe, ci să se mărginească la poporul lor; să nu amestece cu nimeni, ci să păstreze neamestecată sămânța patriarhului, ca aşa să se poată împlini făgăduințele făcute lor. Şi după cum un bărbat înțelept şi blând, care are o slujnică stricată, îi dă poruncă să nu iasă niciodată în fața casei, nici să se arate trecătorilor, iar uneori îi leagă şi picioarele, ca să poată astfel birui marea ei stricăciune, tot aşa şi Stăpânul cel iubitor de oameni a pus în trupul seminției lui Avraam, ca nişte lanțuri la picioare, semnul tăierii împrejur, pentru ca semnul din trupul lor să le aducă aminte că n-au nevoie să-i învețe alții." (*Omilii la Facere,* omilia XXXIX, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 68-69)

„Dar poate că cineva ar putea întreba:

-Atât de mare este paguba tăierii-împrejur, încât face nefolositoare întruparea lui Hristos?

-Da, atât este de mare paguba tăierii-împrejur; dar nu din pricina naturii ei, ci din pricina învârtoşării inimii. Era un timp când legea era folositoare şi necesară; acum însă a încetat şi nu mai este de trebuință. Dacă împlineşti Legea Vechiului Testament acum, când i-a trecut vremea, îți faci nefolositor darul lui Dumnezeu. Hristos nu vă va folosi la nimic dacă nu vreți să vă apropiați de El. Să ne închipuim un om închis în temniță, vinovat de adulter şi de alte fapte de ruşine; şi tocmai când e vorba să fie pedepsit şi să i se aducă sentința de condamnare, vine scrisoarea de la împărat care îi

eliberează, fără judecată şi fără cercetare, pe toți cei din închisoare; dar omul nostru nu vrea să se folosească de darul împăratului, ci preferă şi se ambiționează să fie mai degrabă judecat şi pedepsit. Un om ca acesta nu va putea deci să se bucure de darul împăratului, pentru că, cerând el însuşi judecată, sentință şi cercetare, se lipseşte de iertarea împărătească. Tot aşa s-a întâmplat şi cu iudeii. Să vă explic. Toată firea omenească era vinovată de cele mai ruşinoase păcate. *Căci toți au păcătuit* (Rom., 3, 23), spune apostolul Pavel. Şi erau închişi ca într-o temniță prin blestemul fărădelegii; trebuia să se pronunțe sentința împotriva lor; a venit Însuşi Împăratul şi i-a eliberat pe toți din legăturile păcatului, fără cercetare şi fără să le ceară socoteală.

Toți cei care au alergat la Împărat se bucură de dar, fiind mântuiți prin har; dar cei care vor să se îndreptățească prin lege, vor cădea din har. Căci nici nu vor putea să se bucure de iubirea de oameni a Împăratului Hristos, pentru că, ambiționându-se să se mântuiască prin ei înşişi, vor atrage asupra lor blestemul Legii, pentru că *din faptele Legii nu se va îndreptăți (în fața Lui) nici un trup* (Rom., 3, 20). Pentru aceasta spune: *Dacă vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic* (Gal., 5,2). Căci cel care se ambiționează să se mântuie prin faptele Legii nu are nici o părtăşie cu harul". (*Către iudei,* cuv. II, 1-2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 265-266)

BOTEZUL (Tăierea împrejur şi Botezul)

„Nerecunoscătorii şi nesimțitorii iudei vor să păzească şi acum, când a trecut timpul, tăierea împrejur, arătând cu asta că au judecată de copii. Spune-mi: pentru care pricină mai vor să se taie acum împrejur? Atunci, da, au primit porunca aceasta, ca să nu se amestece cu acele popoare nelegiuite, dar acum, când cu harul lui Dumnezeu am fost povățuiți cu toții la adevărul luminii, care mai e folosul tăierii împrejur? Ne ajută, oare, cu ceva la slobozenia sufletească tăierea unei părți din trup? Nu! N-au auzit pe Dumnezeu, spunând limpede: *Şi va fi semn de legământ*, pentru că au avut nevoie de semn din pricina marii lor nerecunoştințe? Adeseori şi noi oamenii facem aşa. Când nu avem încredere în unii oameni, căutăm să luăm de la ei un semn, ca zălog. Tot aşa şi Dumnezeul universului, ştiindu-i uşurei la minte, le-a cerut semnul acesta; asta nu înseamnă că semnul trebuie să rămână veşnic, trebuința semnului dispare când au luat sfârşit cele pentru care a fost dat semnul. După cum atunci când cerem de la cineva un semn, ca să avem de la el o garanție, semnul dispare când a luat sfârşit pricina pentru care am luat semnul, tot aşa şi acum, pentru că semnul acesta a fost

dat ca să se deosebească poporul patriarhului de alte popoare, ar fi trebuit, iudeilor, să nu mai purtați în trupul vostru dovada lipsei voastre de recunoştinţă acum când unele din popoarele acelea pentru care a-ți primit semnul au dispărut, iar altele au alergat la lumina adevărului, ci să vă scăpați de el şi să vă îndreptați în grabă spre noblețea de mai înainte.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 69)

„Şi ca să vedeți bine, iubiților, ca tăierea împrejur nu-i de nici un folos la săvârşirea virtuții, pot să v-o dovedesc cu fapte. Pentru ce porunceşte Dumnezeu ca pruncul să se taie împrejur a opta zi? După părerea mea acest timp a fost rânduit de iubitorul de oameni Dumnezeu pentru două pricini: întâia, ca pruncul, fiind mic, poate îndura mai uşor durerea tăierii împrejur a trupului; a doua, ca să învățăm chiar prin fapte, că tăierea împrejur nu ajută sufletul cu nimic, ci este numai un semn. Într-adevăr, ce folos sufletesc poate avea copilul de pe urma tăierii împrejur, când el nici nu ştie ce i se face şi nici nu are vreo cunoştinţă? Fapte ale sufletului sunt acelea care se fac cu ştire şi cu voință. Faptă a sufletului este să îmbrățişezi virtutea şi să fugi de păcat; faptă a sufletului este nu numai să nu doreşti mai mult, ci să dai chiar şi cele ce ai săracilor; faptă a sufletului este să nu-ți lipseşti inima de cele de aici, ci pe acestea să le dispreţuieşti şi la cele viitoare să te gândeşti în fiecare zi. Dar un semn în trup, ce faptă sufletească poate fi? Totuşi nesimțitorii şi nerecunoscătorii iudei mai stau încă în umbră, când s-a arătat adevărul, mai stau încă cu ochii ațintiți la lumina de opaiț, când străluceşte Soarele dreptății şi sloboade pretutindeni razele luminii, se mai hrănesc încă cu lapte, când e vremea de hrană tare. Nici nu vor să audă pe fericitul Pavel, care strigă şi spune despre patriarh: *Şi a luat semn tăierea împrejur, ca pecete a îndreptățirii credinței celei din netăierea împrejur* (Rom., 4, 11). Iată că Pavel ne arată aici şi una şi alta; şi că Avraam a primit tăierea împrejur ca semn, şi că a primit îndreptățirea cea din credință, când era netăiat împrejur. Dar ca să nu se obrăznicească iudeul şi să spună: *Dar oare, nu tăierea împrejur i-a adus lui Avraam îndreptățirea?*, şi de aceea fericitul Pavel, care a învățat la picioarele lui Gamaliel (Fapte, 22, 3), care a învățat cu precizie legea, zice: *Să nu socotiți, iudei neruşinați, că tăierea împrejur l-a ajutat cu ceva pe Avraam să se îndreptățească.* Pe timpul când nu era tăiat împrejur, şi-a arătat credința şi a auzit: *A crezut Avraam lui Dumnezeu şi i s-a socotit spre îndreptățire* (Rom., 4, 3). Avraam atunci primeşte ca semn tăierea împrejur, când a ajuns îndreptățit prin credința lui Dumnezeu. Mai întâi Dumnezeu îi adaugă o literă numelui lui şi apoi îi porunceşte tăierea împrejur, ca să arate că pentru marea lui virtute îl face al său pe dreptul Avraam, iar datorită lui şi pe urmaşii săi. Şi după cum când cineva

dobândeşte un rob, de multe ori îi schimbă şi numele şi îmbrăcămintea şi face totul ca să fie cunoscut, aşa ca prin toate să-şi arate stăpânirea, tot aşa şi Dumnezeul universului, vrând să-l deosebească pe Avraam de ceilalţi oameni, prin adăugarea unei litere la numele lui a arătat că va fi tatăl multor neamuri, iar prin tăierea împrejur a arătat că seminţia, care se va naşte din el, va fi poporul lui ales, deosebit de celelalte popoare." (*Omilii la Facere,* omilia XXXIX, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 69-70)

„După cum pe iudei semnul tăierii împrejur îi deosebea de celelalte popoare şi arăta apropierea lor de Dumnezeu, tot aşa şi la noi, tăierea împrejur prin botez face mai precisă deosebirea şi despărţirea dintre cei care cred şi cei care nu cred. *În Hristos, întru Care, spune Pavel, sunteţi şi tăiaţi împrejur cu tăierea împrejur, nefăcută de mâna omenească prin dezbrăcarea de păcatele trupului.*" (*Omilii la Facere,* omilia XXXIX, V, în col. PSB, vol. 22, p. 71)

„Dar uită-mi-te iubite, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi la binefacerea nespusă ce ne-a dat-o nouă. Acolo şi durere şi osteneală în tot ce se făcea; şi nu era alt folos de pe urma tăierii împrejur, decât acela numai, că prin semnul acesta îi făcea cunoscuţi (pe iudei – n.n.) şi-i despărţea de celelalte neamuri. Tăierea noastră împrejur, harul botezului adică, vindecă fără de durere, ne este pricinuitor a mii de bunătăţi şi ne umple pe toţi cu harul Duhului. Nu este un timp anumit când îl putem primi, ca dincolo; această tăiere împrejur nefăcută de mână omenească o putem primi şi când suntem mici de tot, şi când am crescut mari, şi când suntem bătrâni. În această tăiere împrejur, nu-i vorba de durere, ci de lepădarea poverii de păcate, şi de dobândirea iertării greşelilor săvârşite în toată viaţa noastră. Iubitorul de oameni Dumnezeu a văzut covârşitoarea noastră slăbiciune, a văzut că avem nevoie de doctorie puternică, pentru că bolile în care zăceam erau greu de vindecat. De aceea, rânduind cu nespusa Sa iubire de oameni mântuirea noastră, ne-a dăruit înnoirea prin baia celei de-a doua naşteri, ca lepădând pe omul cel vechi, adică faptele cele rele, şi îmbrăcând pe cel nou, să mergem pe calea virtuţii." (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 77-78)

„În această Tăiere împrejur nu lucrează mâna ca acolo, ci Duhul, nu se taie numai o părticică a trupului, ci întregul om. Trup este acesta ca şi acela, unul însă se taie în carne, celălalt duhovniceşte; nu după cum se taie iudeii, nu carnea se leapădă, ci înseşi păcatele. Când anume, şi unde? În botez. O astfel de tăiere împrejur, el (Pavel - n.n.) o numeşte mormânt. *Păcatelor*

cărnii zice, adică pe care le-a săvârşit în carne.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 70)

BOTEZUL (lui Ioan)

„- Dar pentru ce a fost trimis să boteze?

- Tot Botezătorul ne răspunde la această întrebare, zicând: *Eu nu-L cunoşteam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezând cu apă* (Ioan 1, 31).

Dacă asta e singura pricină, pentru ce Luca evanghelistul spune că Ioan *a venit în împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinței spre iertarea păcatelor?* (Luca 3, 3), deşi botezul lui Ioan nu era spre iertarea păcatelor, ci darul acesta era al botezului dat de Hristos mai târziu; că în acesta ne-am îngropat împreună cu Hristos, iar omul nostru cel vechi atunci a fost răstignit împreună cu Hristos; înainte de cruce nu se vede nicăieri iertare de păcate, că iertarea se dă prin sângele lui Hristos. Pavel spune: *Dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit* nu prin botezul lui Ioan, ci *în numele Domnului nostru Iisus Hristos şi în Duhul Dumnezeului nostru* (I Cor. 6, 11). Iar în altă parte spune: *Ioan a predicat botezul pocăinței* - nu spune al iertării - *ca poporul să creadă în Cel ce vine după el* (Fapte 19, 4). Cum avea să dea iertare botezul lui Ioan, când încă nu fusese adusă jertfa, nu se pogorâse Duhul, nu fusese dezlegat păcatul, nu fusese îndepărtată vrăjmăşia şi nici blestemul nimicit?”. (*Omilii la Matei,* omilia X, I, în col. PSB, vol. 23, p. 121)

„Aşadar ce înseamnă cuvintele: *spre iertarea păcatelor?*

Iudeii erau nişte oameni nesocotiți; niciodată nu-şi dădeau seama că păcătuiesc; erau vinovați de cele mai mari păcate şi se lăudau pe toate drumurile că sunt drepți. Asta mai cu seamă i-a pierdut şi i-a depărtat de credință. (…) Aşadar, pentru că aceasta era pricina păcatelor iudeilor, a venit Ioan, nu pentru altceva decât pentru a-i face să se gândească la păcatele lor. Acest lucru îl arată şi chipul acestui botez, fiind botez de pocăință şi de mărturisire. Acelaşi lucru îl arată şi predica lui; nu spunea altceva decât: *Faceți roade vrednice de pocăință* (Luca 3, 8). Pentru că nerecunoaşterea propriilor lor păcate, aşa precum o arată şi Pavel, i-a făcut pe iudei să se depărteze de Hristos; dar recunoaşterea păcatelor le-a născut dorința de a căuta pe Răscumpărător şi de a dori iertarea păcatelor. Acest lucru a venit să-l pregătească Ioan: să-i convingă să se pocăiască; nu ca să fie pedepsiți, ci, ajungând mai smeriți prin pocăință şi osândindu-se pe ei înşişi, să alerge să ia iertare de păcate. Iată cât de precis o spune evanghelistul! După ce a

spus: *A venit predicând botezul pocăinței în pustiul Iudeii,* a adăugat: *spre iertare* (Marcu 1, 4) ca şi cum ar fi spus: *I-am convins să se mărturisească şi să se pocăiască de păcate, nu ca să fie pedepsiți, ci ca să primească mai uşor mai târziu iertarea*. Că dacă nu şi-ar fi recunoscut păcatele, n-ar fi cerut nici harul; şi necerându-l, n-ar fi dobândit iertare. Deci Ioan, prin botezul lui, deschidea cale celuilalt botez". (*Omilii la Matei,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 23, p. 122)

„Botezul lui Ioan era mult mai mare decât botezul iudaic, dar mai smerit decât al nostru, era ca un fel de pod între cele două botezuri, care duce de la botezul iudaic la cel creştin. Ioan nu îndemna pe oameni să țină seama de necurățiile trupeşti, ci-i îndemna şi-i sfătuia să se îndepărteze de acelea, să se întoarcă de la viciu la virtute, să aibă nădejdile de mântuire în săvârşirea faptelor bune, nu în felul de botezuri şi curățiri cu apă. Ioan Botezătorul nu spunea: *Spală-ți hainele tale şi spală-ți trupul tău şi vei fi curat*.

- Dar ce spunea?
- *Faceți rod vrednic de pocăință* (Matei 3, 8).

Deci, botezul lui Ioan era mai mare decât botezul iudaic, dar mai smerit decât al nostru, pentru că botezul lui Ioan nu dădea nici Duhul Sfânt, nici iertarea prin har. Poruncea pocăința, dar nu avea putere să ierte păcatele. De asta şi spunea Ioan: *Eu vă botez cu apă, dar Acela vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc* (Matei 3, 11)." (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 37-38)

„Că botezul lui Ioan era nedesăvârşit, că nu avea nici harul Domnului şi nici nu dădea iertare de păcate se mai vede şi din următorul fapt: Pavel a găsit nişte ucenici şi i-a întrebat: *Ați primit Duhul Sfânt după ce ați crezut? Iar ei au răspuns: Dar nici n-am auzit că este Duh Sfânt. Atunci Pavel le-a pus: Deci în ce v-ați botezat? Iar ei au răspuns: Cu botezul lui Ioan. Şi a spus Pavel: Ioan a botezat cu botezul pocăinței* (Fapte 19,4-6).

Ai văzut că botezul lui Ioan era nedesăvârşit? Dar dacă ar fi fost desăvârşit, Pavel nu i-ar fi botezat din nou, nici nu şi-ar fi pus mâinile peste ei. Dar aşa, pentru că a spus şi una şi alta, a arătat superioritatea botezului apostolic şi a arătat totodată că botezul lui Ioan este cu mult mai prejos de botezul creştin." (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 38)

BOTEZUL (lui Ioan şi botezul lui Hristos)

„… acum la Iordan a împlinit botezul iudaic, dar în acelaşi timp a deschis uşile botezului Bisericii; precum atunci la o singură masă, tot aşa acum la un singur râu, a săvârşit şi umbra, dar a adăugat şi adevărul.

Numai botezul nostru are harul Duhului; al lui Ioan era lipsit de acest har. De aceea cu nimeni altul din cei botezaţi de Ioan nu s-a întâmplat minunea aceasta, ci numai cu Acela Care a dat botezul nostru, ca să afli pe lângă cele spuse şi aceea că nu curăția celui ce boteza, ci puterea Celui botezat a făcut aceasta. Atunci şi cerurile s-au deschis şi Duhul S-a pogorât. Deschizându-se porțile cele de sus, trimițând de acolo Duhul şi chemându-ne în patria cea din ceruri, Hristos ne duce de la vechea viețuire la noua viețuire. Nu numai că ne cheamă, ci ne dă şi cea mai mare vrednicie. Nu ne-a făcut îngeri şi arhangheli, ci fii ai lui Dumnezeu, fii iubiți; şi astfel ne dă să moştenim cerul". (*Omilii la Matei,* omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 150)

„ ... a vorbit (Ioan Botezătorul – n.n.) de neînsemnătatea botezului lui; şi arătând că n-are altă putere decât să-i ducă spre pocăință pe cei botezaţi de el – că n-a spus: *vă botez cu apă spre iertare*, ci *spre pocăință* – vorbeşte de botezul lui Hristos, plin de dar nespus." (*Omilii la Matei,* omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 137)

BOTEZUL (Mântuitorului în apa Iordanului)

„- Şi pentru ce a venit Iisus după treizeci de ani să se boteze? M-ar întreba cineva.

- Pentru că după botezul acesta avea să pună capăt legii vechi. Şi deoarece până la vârsta de treizeci de ani omul poate săvârşi toate păcatele, de aceea Hristos a rămas până la această vârstă, ca să plinească toată legea, ca să nu spună nimeni că a desființat-o, pentru că n-a putut-o împlini. Nu ne asaltează toată viața aceleaşi patimi; în copilărie mai cu seamă naivitatea şi zburdălnicia; în tinerețe plăcerea este mai puternică, iar după tinerețe vine şi pofta de bani şi avere. De aceea Domnul a aşteptat sa treacă toate vârstele, ca în toate să împlinească legea; şi aşa vine la botez, adaugându-l ultimul la plinirea celorlalte porunci". (*Omilii la Matei,* omilia X, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 120-121)

„Că nu era cu putință ca Ioan, luându-L pe Hristos de mână, să meargă din casă în casă şi să le spună: *În Acesta credeți*!, ci ca în fața şi în văzul tuturora să se pogoare acel glas fericit şi să se săvârşească toate celelalte.

Din pricina asta a venit Iisus la botez. Faima Botezătorului şi noutatea faptei atrăgeau şi chemau la Iordan tot Ierusalimul. Malurile Iordanului ajunseseră un mare teatru. Pe cei veniți acolo Ioan îi făcea să se smerească, convingându-i să nu se mai creadă grozavi; le arăta că sunt vinovați de cele mai mari păcate şi că vor putea primi pe Cel ce vine, dacă se vor pocăi, lăsând pe strămoşi în pace, nemailăudându-se cu ei. Viața lui Hristos era umbrită deocamdată şi se credea că ar fi fost ucis odată cu pruncii din Betleem. Chiar dacă S-a mai arătat în lume la doisprezece ani, totuşi îndată a trecut iarăşi în umbră. De aceea trebuia ca ieşirea Sa în lume să se facă în chip strălucit, să aibă început măreț. Aceasta e pricina că atunci, pe malurile Iordanului, au auzit iudeii ce nu auziseră nici de la profeți, nici de la alții. Ioan le propovăduia cu strălucită voce, amintindu-le de ceruri şi de împărăția cea de sus, nespunându-le nimic de pământ". (*Omilii la Matei,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 122-123)

„Şi pentru ca atunci când îl vezi că vine la botez să nu gândeşti ceva rău, Ioan îl opreşte zicând:

Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, şi Tu vii Ia mine? (Matei 3, 14).

Pentru că botezul lui Ioan era un botez de pocăință, care-i făcea pe oameni să-şi osândească păcatele lor şi, deci, ca să nu socoteşti că şi Hristos a venit cu un astfel de gând la Iordan, Ioan îți îndreaptă mai dinainte socotința asta, numindu-L Miel şi Răscumpărătorul tuturor păcatelor din lume. Se înțelege de la sine că este fără de păcat Cel Care poate ridica păcatele întregului neam omenesc. De aceea Ioan n-a spus: *Iată pe Cel fără de păcat!*, ci ceva mai mult: *Iată pe Cel ce ridică păcatul lumii!* (Ioan 1, 29), ca să primeşti cu deplină încredere şi una şi alta - şi că este fără de păcat şi că ridică păcatul lumii -, iar odată ce ai primit aceasta, să înțelegi că a venit la botez pentru a rândui altele". (*Omilii la Matei,* omilia XII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 145)

„*Şi după ce a fost botezat Iisus, îndată a ieşit din apă şi iată I s-au deschis cerurile* (Matei 3, 16).

- Pentru ce s-au deschis cerurile?

- Ca să afli că şi la botezul tău s-au deschis cerurile, ca Dumnezeu să te cheme spre patria cea de sus şi să te înduplece să n-ai nimic în comun cu pământul. Iar dacă n-ai văzut, nu fi necredincios! La începuturile creştinismului s-au arătat totdeauna înfățişări văzute ale lucrurilor mai presus de fire şi duhovniceşti precum şi semne ca acestea, din pricina celor care erau mai puțin pricepuți, care aveau nevoie de înfățişări văzute şi care nu

puteau avea nici o înțelegere pentru cele nemateriale, ci îi uimeau numai cele văzute. S-au făcut acestea, odată şi la început, pentru ca să crezi, chiar dacă mai târziu nu s-au mai făcut minuni." (*Omilii la Matei,* omilia XII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 148)

„Este evident în sfârşit, că Cel ce este atât de curat, încât poate să spele păcatele altora, nu vine pentru a-şi mărturisi păcatele Sale; ci pentru a-i da ocazie acestui minunat predicator să întipărească mai adânc în sufletul ascultătorilor săi ceea ce le-a zis mai înainte, repetându-le a doua oară, şi de a mai adăuga ceva lucru.

Ioan zice: *Iată-L*, fiindcă foarte mulți Îl căutau de foarte multă vreme din cauza a ceea ce au auzit că s-a zis. El Îl arată prezent, şi zice *Iată-L* pentru a le face lor să cunoască, că era Acela pe care ei Îl căutau de mult. *Acesta este Mielul*, el Îl numeşte Miel, aducând în sufletul evreilor profeția lui Isaia (Is., 16, 1; 53, 7), şi încă mielul închipuit care se jertfea încă din timpul lui Moise, pentru a-i duce prin chip mai uşor la adevăr. Şi sigur, acest miel n-a luat şi n-a şters păcatul nimănui, dar Acesta a luat şi a şters păcatul lumii întregi; această lume care era gata să piară, El a slobozit-o dintr-o dată din mânia lui Dumnezeu (1 Tes., 1, 10). *Aceasta este despre care eu am zis: după mine vine bărbat, Care a ajuns să fie înaintea mea, fiindcă mai înainte de mine era* (30). Nu vedeți voi aici, explicația la ce a spus Ioan mai sus? După ce L-a numit pe Iisus Miel, şi a spus că El ridică păcatul lumii, el zice acum: *Mai înainte de mine era*, prin care face să se înțeleagă că acest cuvânt *înainte*, trebuie să se explice prin aceea: că El este Cel ce ridică păcatele lumii, că El este Cel ce botează cu Duhul Sfânt. Venirea mea n-a făcut nimic mai mult, decât să vă anunț pe Binefăcătorul comun a întregului univers, şi să vă administrez botezul cu apă; dar venirea Lui curăță pe toți oamenii, şi dă puterea Duhului Sfânt. Acesta este înainte de mine, adică El este mai mare, mai minunat decât mine, *fiindcă mai înainte de mine era*. Cei ce au primit nebunele greşeli ale lui Pavel de Samosata să roşească combătând un adevăr atât de clar şi evident!

Şi eu nu-L cunoşteam (31). Vedeți cum ridică orice bănuială prin această mărturie, arătând că el nu vorbeşte astfel din linguşeală sau din prietenie; ci prin descoperirea pe care i-a făcut-o Dumnezeu. *Eu nu-L cunoşteam*, zice el, cum eşti tu dar un martor vrednic de credință? Cum Îl faci tu cunoscut altora, dacă tu însuți nu-L cunoşti? Ioan Botezătorul nu a zis deloc: Eu nu-L cunosc, ci *Eu nu-L cunoşteam*, ca aşa să se arate foarte vrednic de credință. Cum, în sfârşit, ar fi avut el linguşire pentru Cel pe Care nu-L cunoştea? *Dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu botezând cu apă* (31). Iisus Hristos deci n-avea nevoie de botezul lui Ioan. Şi

această baie n-a fost instituită decât pentru a-i aduce pe toți ceilalți oameni la credința în Iisus Hristos. Căci Ioan Botezătorul n-a zis: *eu am venit să-i botez pentru a-i face curați pe cei ce-i voi boteza, nici pentru a-i uşura din păcatele lor*; ci *ca să fie arătat lui Israel*.

Dar ce! Aşa-i că botezul lui Ioan, nu se putea nici predica, nici atrage poporul? Eu răspund că aceea n-ar fi fost prea uşor dacă botezul n-ar fi însoțit predica, n-ar fi alergat toți la fel, şi ei n-ar fi cunoscut întâietatea unui botez față de celălalt, fără a face comparație. Dacă poporul ieşea de prin cetăți, aceasta o făcea nu pentru a merge să asculte predica lui Ioan Botezătorul. Pentru ce oare? Ci ca, mărturisindu-şi păcatele lor, să fie botezați. Dar, odată sosiți, ei învățau să-L cunoască pe Iisus Hristos, şi la fel, deosebirea botezurilor; botezul lui Ioan era mai minunat decât acela al evreilor, şi iată pentru ce alergau toți acolo, dar chiar acest botez era imperfect." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVII, 1-2, pp. 82-83)

„Acum trebuie să spun pentru ce pricină S-a botezat Hristos şi cu ce botez S-a botezat. Nu S-a botezat nici cu botezul iudaic, cel de mai înainte, nici cu botezul nostru cel de mai târziu, pentru că nu avea nevoie de iertarea păcatelor. Cum ar fi avut oare nevoie de iertarea păcatelor Cel ce nu are nici un păcat?" (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 38)

„- Pentru care motiv, dar, S-a botezat Hristos, dacă n-a făcut asta nici pentru pocăință, nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru harul Duhului?

- Pentru două motive. Pe unul îl spune ucenicul, iar pe celălalt îl spune lui Ioan Însuşi Domnul.

- Care este, dar, motivul botezului lui Hristos după spusa lui Ioan?

- Ca să-l facă cunoscut mulțimilor. Aşa cum spunea şi Pavel, că *Ioan a botezul cu botezul pocăinței, ca să creadă în Cel ce vine după el* (Fapte 19, 4). Asta s-a săvârşit prin botezul lui Hristos. Mărturia lui Ioan ar fi fost pusă la îndoială şi i-ar fi greu să meargă la casa fiecăruia cu Hristos de mână, să se apropie de uşă, să-i cheme afară şi să le spună, arătându-l pe Hristos: *Acesta este Fiul lui Dumnezeu*. La fel de îndoielnică ar fi fost mărturia lui dacă L-ar fi luat şi L-ar fi adus în sinagogă să-L arate. Dar când popoare întregi, din fiecare oraş, erau revărsate la Iordan şi stăteau pe malurile râului, a venit şi Iisus să Se boteze şi să primească întărire şi adeverire de sus prin glasul Tatălui şi prin pogorârea Duhului în chip de porumbel, atunci mărturia lui Ioan despre El nu ar mai putea fi pusă la îndoială. Pentru aceea cuvintele lui Ioan: *Şi eu nu-L cunoşteam* (Ioan 1, 31) fac mărturia lui

vrednică de crezare. Ioan era rudă, după trup, cu Hristos – *Căci, iată, Elisabeta, rudenia ta a zămislit un fiu* (Luca 1, 36), spune Mariei îngerul despre mama lui Ioan, iar dacă mamele sunt rude, atunci negreşit şi copiii. Deci, Ioan era rudă după trup cu Hristos, şi ca să nu pară că Ioan dă mărturie despre Hristos din pricina înrudirii, harul Duhului a rânduit ca Ioan să-şi petreacă în pustie vârsta lui cea de la început, ca să nu se creadă că face astfel de mărturisire de dragul prieteniei sau pentru cine ştie ce scop ascuns, ci că L-a vestit aşa cum a aflat de la Dumnezeu. Pentru aceea Ioan a spus: *Şi eu nu-L cunoşteam*.

- Dacă nu-L cunoşteai, de unde ai aflat-o, Ioane?

- *Cel ce m-a trimis să botez cu apă*, răspunde Ioan, *Acela mi-a spus* (Ioan 1, 33).

- Ce ți-a spus?

- *Peste care vei vedea Duhul pogorându-Se ca un porumbel, şi rămânând peste El, acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt* (Ioan 1, 33).

Vezi, dar, că Duhul cel Sfânt n-a venit să Se pogoare atunci pentru întâia oară peste Hristos, ci ca să arate pe Cel propovăduit, să-L facă cunoscut tuturor prin zborul Său ca şi cum L-ar arăta cu degetul. Pentru aceasta, deci, a venit Hristos la botez.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 39-40)

„A venit însă şi pentru altă pricină, pe care Însuşi o spune:

- Care-i aceasta?

- Când Ioan a spus: *Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, Tu vii la Mine?* Hristos I-a răspuns, zicând: *Lasă acum, căci aşa se cuvine să plinim toată dreptatea* (Matei 3, 14-15). Ai văzut înțelepciunea slugii? Ai văzut smerenia Stăpânului?

- Ce înseamnă *Să plinim dreptatea*?

- Dreptatea înseamnă împlinirea tuturor poruncilor, de pildă ca atunci când spune: *Erau amândoi drepți, umblând fără prihană în poruncile Domnului* (Luca 1, 6). Aşadar, pentru că toți oamenii trebuiau să împlinească această dreptate, şi pentru că nici unul n-a împlinit-o desăvârşit şi nici n-a îndeplinit-o, de aceea a venit Hristos şi a împlinit această dreptate.

Dar poate că va întreba cineva:

- Ce dreptate a împlinit Hristos prin botezul Lui?

- S-a supus Proorocului, iar aceasta era o faptă de dreptate. Aşa precum s-a tăiat împrejur, a adus jertfă, a păzit sâmbetele, a ținut sărbătorile iudaice, tot astfel a adăugat şi ceea ce lipsea: s-a supus Proorocului care boteza. Că era voința lui Dumnezeu ca toți să se boteze atunci, ascultă ce

spune Ioan: *Cel ce m-a trimis să botez cu apă* (Ioan 1, 33); dar ascultă ce spune şi Hristos: *Vameşii şi poporul au împlinit dreptatea lui Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan; dar fariseii şi cărturarii au lepădat voința lui Dumnezeu, pentru că nu s-au botezat de El* (Luca 7, 29-30). Prin urmare, dacă dreptatea stă în a te supune lui Dumnezeu, iar dacă Dumnezeu a trimis pe Ioan ca să boteze poporul, atunci Hristos a împlinit-o şi pe aceasta împreună cu toate celelalte porunci. Să ne închipuim că poruncile Legii sunt două sute de dinari. Datoria aceasta trebuia plătită de neamul nostru. N-a plătit-o. Moartea ne stăpânea, pentru că eram vinovați. A venit Hristos şi ne-a găsit stăpâniți de moarte. A plătit datoria, a împlinit ce trebuia şi ne-a scos pe noi, care nu aveam cu ce plăti. Din pricina asta Hristos n-a spus: *Se cuvine să facem cutare şi cutare*, ci: *Să plinim toată dreptatea. Mie ca stăpân, ca Unul ce am,* spune Hristos, *Mi se cuvine să dau pentru cei ce nu au*.

Pentru asta S-a botezat Hristos, ca să arate că împlineşte toată Legea. Această pricină şi aceea spusă mai înainte sunt motivele botezului Domnului. De asta şi Duhul S-a pogorât în chip de porumbel. La corabia lui Noe a venit o porumbiță cu o ramură de măslin, semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu şi al scăpării de potop: aici, la botez vine Duhul, în chip de porumbel, nu în trup de porumbel – trebuie ştiut bine lucrul acesta -, ca să vestească lumii mila lui Dumnezeu, dar în acelaşi timp să arate că un om duhovnicesc trebuie să fie fără viclenie, fără răutate şi curat.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III-IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 40-42)

....

„Nu s-a botezat Mântuitorul nostru nici cu botezul evreiesc, nici cu al nostru, ci s-a botezat cu al lui Ioan. Dar pentru ce s-a botezat cu al lui Ioan şi nu cu altul? Pentru ca să cunoaştem noi prin mijlocul firii botezului acestuia, cum că nu s-a botezat nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru darul Duhului Sfânt, se cunoaşte din cuvântul ce a zis Ioan, ca să nu gândească cineva că merge Hristos către Ioan pentru pocăință, cum mergeau alți oameni. Ascultă cum a arătat aceasta şi Ioan, că acest Ioan ce le zicea celorlați oameni proşti (simpli): *Faceți roade vrednice de pocăință*, ascultă ce zice lui Hristos: *Eu trebuie să mă botez de la Tine şi Tu vii la mine?*, şi aceasta a zis-o Ioan arătând că Hristos n-a mers către dânsul pentru motivul pentru care mergeau ceilalți oameni, adică pentru pocăință şi pentru iertarea păcatelor. De vreme ce atâta a fost Hristos de departe de păcate, chiar şi decât Botezătorul a fost mai curat, fără de nici o asemănare dar pentru ce s-a botezat? De vreme ce nici pentru pocăință, nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru a primi Duhul Sfânt? Dar pentru alte motive S-a botezat? Adevărat,

pentru alte două motive S-a botezat, unul pentru care a zis Ioan, iar altul pentru care i-a zis Hristos lui Ioan. Dar care pricină i-a zis Ioan să fie botezul lui Iisus? Pentru ca să-l cunoască toți, precum zicea şi Pavel: *Iar Ioan a botezat pe oameni cu botezul pocăinței, ca să creadă în Cel ce va veni după el*, adică în Hristos, şi aceasta a fost îndreptarea botezului. Că adevărat, a merge pe la casele tuturor şi a bate în uşi strigând şi zicând pentru Hristos: *Acesta este Fiul lui Dumnezeu şi credeți în El*, ar fi dat oamenilor bănuială să nu creadă mărturia lui. Iar că a mers către Iordan şi s-a botezat de Ioan înaintea a toată mulțimea câți au fost pe țărmurile apei, care au văzut cu ochii lor acea taină cum s-a botezat şi în ce chip s-a pogorât Duhul Sfânt asupra Lui în chip de porumbel şi cu mult Îl mărturisea din cer glasul Tatălui prin venirea Duhului Sfânt, a scos mărturia lui Ioan din toată bănuiala, pentru aceea şi Ioan a zis: *Că eu nu L-am ştiut pe El*. Adică a zis că nu-L ştia, făcând vrednică mărturia lui. De vreme ce Ioan era rudă cu Hristos trupeşte, de aceea ca să nu se presupună că Ioan mărturiseşte pe Hristos pentru că îi este rudă, a tocmit darul Duhului Sfânt de a crescut Ioan în pustie de mic şi apoi ca şi cum l-ar fi cunoscut cu dumnezeirea aşa îl mărturisea, pentru aceea zice că *eu nu l-am cunoscut pe Dânsul*, adică nu-L cunoşteam. Dar de vreme ce nu L-ai ştiut, cum L-ai cunoscut? Iar el zice: *Cel ce M-a trimis să-L botez, Acela mi-a spus*. Ce ți-a spus? *Peste care vei vedea Duhul coborându-Se ca un porumbel şi şezând deasupra Lui, Acela este Cel ce botează cu Duhul Sfânt şi cu foc*. Deci vezi că pentru aceasta a venit Duhul Sfânt, iar nu să fi venit ca atuncea întâiul, ci ca să arate tuturor pe Cel mărturisit, zburând în chip de porumbel; pentru aceasta, dacă a venit şi pentru altă pricină pentru care zice el singur, adică zicând Ioan: *Mie îmi trebuie să mă botez de la Tine şi Tu vii la mine?* El răspunse zicând: *Lasă acum, pentru că aşa trebuie să plinesc toată dreptatea*. Vezi dar înțelepciunea slugii? Vezi smerenia cea înțeleaptă a Stăpânului? Ce va să însemne acele cuvinte cu care zice: *Să plinim toată dreptatea*? Dreptatea se cheamă săvârşirea tuturor poruncilor, precum zice în altă parte. Adică erau amândoi drepți, umblând în poruncile Domnului fără de prihană, deci de vreme ce se cădea să plinească toți oamenii această dreptate, şi Hristos, venind, o plineşte. Dar va zice cineva: ce dreptate este aceea să se boteze Hristos? Adevărat dreptate a fost să se plece mărturiei Botezătorului şi să se boteze, căci în ce chip s-a tăiat împrejur şi jertfă s-a adus lui Dumnezeu şi sâmbetele a păzit şi sărbătorile evreilor le-a plinit, aşa şi acest sfânt botez fiind de trebuință l-a adaus, ascultând pe Botezătorul şi proorocul, precum a fost voia lui Dumnezeu să se boteze toți oamenii." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 83-84)

BOTEZUL (din apă şi Duh)

„Eu zic aşa: Dumnezeu l-a făcut pe om din pământ şi apă, şi l-a pus în rai. Cel făcut nu a rămas de bună treabă, ci s-a stricat: ca atare, Dumnezeu nu îl reface din pământ şi apă, ci din apă şi din Duh, şi nu îi mai făgăduieşte raiul, ci îi făgăduieşte împărăția Cerurilor." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 101)

„… botezul se face printr-un lucru material - apa -, dar se săvârşeşte ceva duhovnicesc - naşterea şi reînnoirea. Dacă ai fi fost fără de trup, ți-ar fi dat daruri netrupeşti; dar pentru că sufletul este împletit cu trupul, ți-a dat cele spirituale în cele materiale". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 934)

„Pământul primind apă a făcut vin, şi trupul schimbă în apă trupul pe care-l primeşte. De unde se ştie că pământul produce aceste lucruri, pentru că în aceste producții, cum am spus-o, pământul produce tocmai un efect contrar? Eu nu pot s-o cuprind cu mintea, eu nu pot, şi nu cunosc decât prin credință numai; ori, dacă lucrurile care se fac în toate zilele, care se petrec sub ochii noştri, sub simțurile noastre, şi pe care le aducem în mâinile noastre, au nevoie de credință, cu cât mai mult vor avea nevoie de ea lucrurile tainice şi duhovniceşti? Căci precum pământul, care era neînsuflețit şi nemişcat, a primit de la Dumnezeu, prin porunca pe care i-o dă, puterea să producă lucruri atât de minunate şi de strălucite, la fel din Duh şi din apă unite împreună se fac uşor aceste semne şi minuni, care întrec mintea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXV, 1, p. 120)

„Era odată, pe vremea iudeilor, o scăldătoare de apă (Ioan 5, 2-4). Dar află ce putere avea scăldătoarea aceea, ca să cunoşti bine sărăcia iudaică şi să poți şti bogăția noastră. *Se cobora acolo un înger,* zice Scriptura, *şi tulbura apa, şi cel ce se cobora întâi, după tulburarea apei, se făcea sănătos* (Ioan 5, 4). S-a pogorât Stăpânul îngerilor în râul Iordan şi, sfințind firea apelor, a făcut sănătoasă toată lumea. De aceea acolo, la scăldătoarea iudaică, nu se mai făcea sănătos cel care se cobora în scăldătoare după cel dintâi. Aici însă, în scăldătoarea aceasta, după cel dintâi se cobora al doilea, după al doilea, al treilea, al patrulea. De-ai arunca mii de mii, de-ai arunca lumea toată în apele acestea duhovniceşti, harul nu se mai termină, harul nu se cheltuieşte, apele nu se murdăresc, iar dărnicia nu se micşorează." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 155)

„Acum se dă răspuns la întrebarea pusă de mulți. Întreabă mulți dacă Apostolii fuseseră botezați cu botezul evanghelic înainte de patima Mântuitorului. Eu nu-mi spun părerea mea, nici nu încerc să răspund la această întrebare cu socotințe omeneşti, ci mă țin de cuvintele Scripturii. În Scriptură găsim că, înainte de patima lui Hristos, Apostolii au primit botezul lui Ioan Botezătorul. Mântuitorul, înainte de patimă, n-a dat alt botez, ca să nu desființeze predica lui Ioan şi să dea prilej iudeilor potrivnici să spună că a adus un alt botez al Său ca să ocărască pe Ioan Botezătorul, ci a îngăduit ca apostolii să aibă arvuna apei, păstrându-le lor harul Duhului. De aceea, pentru că nu luaseră încă Duhul, le spune după înviere: *Luați Duh Sfânt!* (Ioan 20, 22). Apoi le spune: *Duceți-vă în Ierusalim şi aşteptați acolo făgăduința Tatălui, pe care ați auzit-o de la Mine, că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt nu mult după aceste zile* (Fapte 1, 4-5). Nu cu apă, căci primiseră botezul cu apă, ci cu Duhul Sfânt. Nu adaugă apă peste apă, ci îmblânzeşte ceea ce lipsea botezului celui nedeplin. *Dar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt nu mult după aceste zile*, în loc de: *după zece zile.*

- Dar pentru ce era nevoie de acest răstimp?

- Care răstimp?

- Cele zece zile.

- Pentru ca să se exercite credința Apostolilor. Căci, potolindu-se harul şi nemaiarătându-se nimeni, li se exercita credința dacă aşteptau ca nemincinos pe Cel făgăduit. Le-a făgăduit şi a spus: *Nu mult după aceste zile*. N-a hotărât după câte zile, ci *nu după multe zile*. Mântuitorul nu ne îngăduie să le ştim pe toate, ci ne arată să avem măsura rânduielii dată de El. Învață ce auzi! Nu iscodi ce nu ți-am spus!

Iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt. Când Duhul cel Sfânt S-a pogorât peste ei în ziua Cincizecimii, a umplut casa în care şedeau, ca să fie botezați cu Duhul ca şi cum ar fi botezați cu apă. Împleteşte ceea ce se vede cu ce nu se vede, adică Duhul cu limbile. Au fost botezați cu Duhul.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 191)

„Atunci când vezi scăldătoarea[91] apelor şi mâna arhiereului atingând capul tău, să nu socoteşti că aceea este doar simplă apă, nici că singură mâna arhiereului este pusă pe capul tău. Fiindcă nu om este cel ce lucrează cele ce

[91] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Termenul e acelaşi cu cel folosit pentru *scăldătoarea* în cazul bolnavului de la Vitezda. (n.s. 6, p. 48)

se săvârşesc, ci harul Duhului este cel ce sfinţeşte firea apelor şi se atinge împreună cu mâna arhiereului de capul tău. Nu bine am zis că avem nevoie de ochii credinţei spre încredinţarea celor ce nu se văd, ca nu cumva să ne oprim doar la cele sensibile?" (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 48)

„*Din apă şi din Duh*. *Din apă*. Cine ne va face să înţelegem taina botezului nostru? Cine ne va spune nouă ceea ce îngerii n-au înţeles ei înşişi? Dumnezeu este Cel ce lucrează; şi Lui îi place să lucreze cu apă. Pentru a crea trupul nostru i-a plăcut să folosească pământ; aici el alege apa. Putem noi să pătrundem cât de puţin convenienţele alegerii divine? Apa i-a slujit de mormânt creaturii căzute încât a trebuit s-o facă în mod prealabil să piară; apa înmormântează omul păcatului. Apa apoi se întredeschide şi din sânul ei se scapă, slăvită şi nepătată o creatură nouă, omul nou, omul supranatural şi divin. Taina Crucii, amintirea morţii, a mormântului Răscumpărătorului, planează peste toată scena botezului nostru şi de acolo îşi trage toată puterea sa." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 151)

„Care sunt elementele ce constituie Botezul? *Apa* şi *Duhul*. Ceea ce-i este omului sânul mamei, Apa îi dă viaţă prin Duhul care este omul supranatural şi divin. Organele omeneşti vivificate prin puterea divină produc omul natural; apa cu viaţă prin Duhul lui Dumnezeu produce omul supranatural." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 193-194)

„Apa o alege Dumnezeu ca şi curăţitoare pentru suflet, ea care deja îi era trupului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 194)

„Apa botezătoare face să piardă în ea omul păcatului, şi în acelaşi timp ea naşte pe omul harului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 197)

BOTEZUL (apa Botezului)

„Acum spune-mi, iudeule, tu, care te întrebi cum are apa de la botez două lucrări, una care îneacă, alta care dă viaţă, spune-mi: cum marea aceea, care avea o singură fire, unora le-a dat viaţă, iar pe alţii i-a omorât; pe unii i-a înecat, iar altora li s-a făcut cale, şi doar una era

curgerea nestatornică a apelor? Cum pe unii i-a ascultat ca o roabă, iar cu alţii s-a purtat ca şi cu barbarii? Explică-mi asta, iudeule, tu, care nu crezi în cruce, cum aceeaşi apă pe unii i-a înecat, iar pe alţii i-a scăpat? Una era apa, una era marea, dar unora nu le-a udat nici picioarele, iar din alţii n-a lăsat nici urmă, ci i-a cuprins toţi şi i-a acoperit cu apă, ajungând marea mormânt obştesc întregului popor egiptean. Spune-mi, cum s-a făcut asta? Ai văzut cum umbra a mers înainte ca să fie crezut adevărul? Ai văzut cum acelea au fost umbre, iar acestea adevăr? Acelea umbre, iar acestea realitate? Ai văzut, aşa precum am spus, că Dumnezeu, când vrea să facă un lucru deosebit de mare, îl preînchipuie mai întâi şi-l schiţează, ca să fie primit adevărul când va veni? Trebuie neapărat ca icoana să fie inferioară adevărului; dacă ar fi în totul la fel, n-ar mai fi icoană, ci adevăr. A mers înainte umbra, apoi au venit culorile cele adevărate şi au arătat icoana curată." (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 567)

BOTEZUL (îndemn la primirea Botezului)

„Ascultaţi acestea, voi toţi care n-aţi primit încă botezul! Fiţi cuprinşi de frică, gemeţi: ameninţarea pe care-o veţi auzi vă va face să tremuraţi. Zice Iisus Hristos: *Cel ce nu se naşte din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia cerurilor*, fiindcă el poartă o haină moartă, adică a blestemului şi a stricăciunii, el n-a primit încă simbolul Domnului (credinţa şi harul), el este un străin şi un duşman. El n-are semnul regesc." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXV, 1, p. 119)

BOTEZUL (copiilor)

„De aceea şi botezăm copiii, deşi nu au păcate: ca să li se adauge sfinţenia, dreptatea, înfierea, moştenirea, înfrăţirea, să fie mădulare ale lui Hristos, să devină sălaş al Duhului." (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 59)

BOTEZUL (pregătirea pentru primirea Botezului)

„… şi cel ce se botează trebuie mai întâi a-şi cunoaşte păcatele sale şi a le condamna[92].” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 149)

BOTEZUL (naşii de la Botez)

,,Vreți să vorbim şi naşilor voştri[93] ca şi aceia să ştie de ce răsplată se învrednicesc dacă arată multă preocupare față de voi, dar şi ce osândă îşi agonisesc dacă vor fi delăsători? Ia gândeşte-mi-te, iubite, oare garanții unora în treburi băneşti nu au mai mult chin decât datornicul care împrumută bani şi pentru care ei se pun drept garanți? Căci dacă cel ce este împrumutat se arată binevoitor, uşurează povara garantului său; dar dacă este răuvoitor, îi provoacă aceluia o belea şi mai mare. De aceea îndeamnă şi zice acel înțelept: *dacă garantezi pentru cineva, socoteşte-te ca achitator al sumei* (Înț. Is. Sir., 8, 13). Dacă garanții unora pentru sume de bani se pun pe ei înşişi în situația de a achita tot bănetul, cu mult mai mult garanții în cele duhovniceşti, deoarece garantează că-i învață pe alții virtutea, datori sunt să arate multă trezvie, îndemnând şi sfătuind, îndreptând şi având dragoste părintească.

Şi să nu socotească a fi neimportant ceea ce se petrece aici, ci să ştie foarte clar că, dacă prin propria lor atenționare îi vor conduce pe drumul virtuții pe cei încredințați lor, se vor împărtăşi de un nume bun, iar dacă se moleşesc, multă osândă vor avea. Tocmai de aceea obişnuim să-i numim pe unii ca aceştia părinți duhovniceşti, ca ei să afle din însăşi realitatea faptelor[94] de câtă dragoste părintească trebuie să dea dovadă în învățătura

---

[92] Aici se face referire la cel ce se botează matur fiind – n.n.

[93] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Acest fapt arată că naşii erau prezenți împreună cu catehumenii la catehizarea acestora. Prin acest fapt, cei doi auzeau aceleaşi învățături, încât fiecare ştia exact care-i sunt datoriile şi drepturile. Greaca nu avea termenul propriu-zis de *naş*, ci folosea un termen juridic ce desemna garantul ce-l lua un debitor în fața creditorului său. (n.s. 11, p. 50)

[94] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: La începutul paragrafului se spunea că lucrurile din Biserică sunt extrem de serioase. Naşii sunt datori să țină cont de această realitate adâncă (şi nu convenție religioasă, cum uneori se crede), luând aminte la cele petrecute în timpul ritualului. Pentru gândirea patristică, numirea realităților duhovniceşti nu este ceva convențional ori *simbolic* (în sensul denaturat în care îl înțelege societatea modernă), ci acest nume (de *părinte duhovnicesc*) este cuvânt lucrător ce angajează pe cel căruia i se adresează şi îl face răspunzător de neîmplinirea lui. Numele de *părinte duhovnicesc* presupune nişte realități cutremurătoare, la care vechii creştini se raportau cu maximă gravitate şi luare-aminte. (n.s. 13, p. 51)

duhovnicească ce o dau fiilor duhovniceşti. Căci dacă este bine să îndrumăm spre râvnirea virtuții pe cei care nu ne-au fost încredințați, cu atât mai mult datori suntem să împlinim sarcina față de cel pe care l-am primit[95] ca fiu duhovnicesc. Învățați şi voi, naşilor, că, dacă veți fi delăsători, nu mică va fi primejdia!" (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 50-51)

BOTEZUL (ritualul Botezului şi semnificațiile lui)

„Se pogoară Dumnezeu pe pământ, ca şi în rai; şi aici este goliciunea, ca şi acolo, însă acolo Adam s-a văzut gol după ce a păcătuit, pe când aici Hristos Se goleşte, ca să împace pe om cu Dumnezeu. A fost dezbrăcat Adam atunci de slava pe care o avea, se dezbracă acum cel ce se botează, de omul cel vechi, mai înainte de a se băga în baia renaşterii, şi atât de uşor se dezbracă, ca şi de nişte haine. Se unge apoi după cum se ung şi luptătorii, care se pogoară în stadion. Îndată se naşte aici, după cum s-a născut cel dintâi om, nu câte puțin, ci deodată, tot aşa şi aici; şi nu se unge după cum preoții în legea veche îşi ungeau numai capul numai, ci mai mult chiar. Acela îşi ungea capul, urechea dreaptă şi mâna, ca să-l mişte spre supunere şi fapte bune, pe când acesta este uns peste tot. Acesta intră în luptă deodată, nu numai învățat ci şi exercitat bine, şi se luptă pentru premiu. El se ridică la făptura cea nouă, sau mai bine zis, aparține făpturii celei noi, căci când el mărturiseşte viață veşnică, a mărturisit deja o altă făptură, o altă creație. La început Dumnezeu a luat țărână din pământ, şi a creat pe om ; dar prin baia renaşterii omul nu mai este creat din țărână, ci se renaşte prin Duhul Sfânt; în Acesta se formează, în Acesta se întocmeşte, după cum şi Hristos în mitra fecioarei. Şi nu zice în rai, ci în ceruri. Să nu crezi că dacă el este pe pământ, rămâne pe pământ; el s-a mutat acolo la ceruri, şi acolo se găseşte cu îngerii.

Dumnezeu îți ridică sufletul sus şi acolo îl întocmeşte, şi îl aşează lângă tronul împărătesc. Se reformează în apă şi ia Duhul Sfânt. După ce el este creat aşa, nu i se mai aduce animalele, ca lui Adam, ci demonii şi căpetenia lor, şi zice: *călcați peste şerpi şi peste scorpii* (Lc., 10, 19). Nu zice aici: *să facem om după chipul şi asemănarea Noastră*, dar ce? Le dă putința de a devenii fiii lui Dumnezeu. *Ci de la Dumnezeu s-au născut* (Ioan 1, 13) zice. Apoi ca să nu ascultați de şarpe, te învață să zici: *mă lepăd de el*, în loc să zici, *nu mai ascult de el*. Şi ca nu cumva să fii prins de alții, preotul

---

95 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Verbul folosit nu este al simplei primiri, ci: primesc pe cineva, făcându-mă garantul lui. (n.s. 14, p. 51)

îți zice să te lepezi şi de toți îngerii lui, şi de toată slujba lui. Aşadar te-a pus nu ca să păzeşti raiul, ci să trăeşti în ceruri. Imediat ce te-ai ridicat, preotul grăieşte aceste cuvinte: *Tatăl nostru Care eşti în ceruri facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pământ* (Mt., 6, 9, 10). Nu cazi pe fața pământului (adică pe pajişte), nu vezi pomul cunoştinței, nu vezi izvoare, ci imediat primeşti pe Stăpânul, te amesteci cu corpul Lui, te frământi cu corpul Lui cel de sus, unde nu poate diavolul să se apropie. Nu este acolo femeie, care să se apropie şi să te amăgească, căci zice: *Nu este parte bărbătească, nici femeiască* (Gal., 3, 28). Dacă tu nu te vei pogorî la el (diavol), nici el nu va putea să se ridice acolo unde eşti: căci eşti în ceruri şi cerul este necălcat de diavol. Nu ai acolo pomul cunoştinței binelui şi al răului, ci numai acesta al vieții. Nu se mai plăsmuieşte din coasta ta femeie, ci cu toții suntem una plăsmuiți din coasta lui Hristos. Dacă cei unşi de oameni nu pătimesc nimic din cauza şerpilor, tu nu vei pătimi ceva întrucât eşti uns, ca să poți stăpâni şi înăduşi pe şarpe, sau cum se zice, să calci peste şerpi şi peste scorpii. Însă, după cum darurile sunt mari şi pedepsele sunt mari. Nu a fost posibil ca odată căzuți din rai, să mai poată locui dinaintea raiului, după cum nici noi nu ne vom mai putea reîntoarce în locul de unde am căzut. Însă, ce va fi după aceasta? Gheena şi viermele cel neadormit.

Să nu fie însă una ca aceasta! Să nu ne găsim vinovați de o astfel de pedeapsă, ci viețuind cu vrednicie, să căutăm de a săvârşi toate cele plăcute Lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, pp. 73-75)

,,După aceasta (după lepădările de Satana şi legămintele şi unirea cu Hristos – n.n.), la vremea nopții, vă dezbracă toate hainele şi – ca pe unii ce urmează să intrați în cer prin isprăvile pe care le veți săvârşi – vă ung[96] întreg trupul cu acel ulei duhovnicesc încât toate mădularele să fie întărite prin ungere şi de nevătămat de către armele de atac[97] trimise de cel potrivnic.

După această ungere, vă coboară în apele sfinte şi în acelaşi timp îngroapă omul vechi şi înviază pe cel nou înnoit după chipul Celui Ce l-a zidit. Atunci, prin cuvintele şi mâna preotului, Se coboară Duhul Sfânt şi alt om se naşte în locul celuilalt, curățind şi dezbrăcând haina veche a păcatului şi îmbrăcând veşmântul împărătesc.” (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează*

[96] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Nici aici nu este vorba de Taina Mirungerii, ci doar de o ungere *întăritoare* pentru lupta duhovnicească ce va urma. (n.s. 25, p. 54)
[97] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Acestea erau arme cu care se lovea la distanță: săgeți, lance, suliță etc. (n.s. 26, p. 54)

a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 54-55)

BOTEZUL (în numele Sfintei Treimi)

„Iată pentru ce, în Botez, se numeşte Treimea: căci Tatăl poate să facă totul şi Fiul la fel şi Duhul Sfânt la fel. În Taina Botezului se numeşte Sfânta Treime, ca să cunoaşteți comuniunea şi unitatea de esență şi de demnitate în darul bunurilor nespuse care ni s-au făcut în comun prin cele trei Persoane." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 3, p. 407)

,,Căci preotul zice: *Se botează cutare în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh*." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 55)

„Unde nu s-a rostit numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, acolo este numai botezul pocăinței, dar unde s-au rostit, este Botezul înfierii. Mântuitorul n-a desființat botezul pocăinței, ci l-a împlinit şi a adăugat Botezul celui în Treime, Botezul Sfântului Duh. Ereticii, atât cât le stă în putere, au desființat Botezul cel în numele Sfintei Treimi." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XIV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 192)

BOTEZUL (săvârşirea lui prin întreită afundare)

,,Căci a se boteza, adică a se afunda în apă şi apoi a ridica capul în sus, este simbol al pogorârii din iad şi al ieşirii de acolo. Pentru care Pavel numeşte botezul mormânt, zicând: *Împreună cu el ne-am îngropat prin botez întru moarte* (Rom. 6, 4)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 436)

,,De trei ori cufundând şi ridicând capul, arătând prin acest tainic ritual coborârea Duhului." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 55)

„Dacă se afundă cel ce se botează, este simbolul unei înmormântări care ea însăşi vesteşte învierea. Soarele obosit şi

întunecat se aruncă în ocean pentru a ieşi din el nou şi mai strălucitor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 194)

BOTEZUL (Duhul Sfânt Se pogoară peste fiecare din cei ce se botează)

„Atunci la botez s-a arătat şi porumbelul ca să arate, ca şi cum ar fi arătat cu degetul, celor de față şi lui Ioan pe Fiul lui Dumnezeu. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să afli şi tu că vine Duhul şi peste tine când te botezi”. (*Omilii la Matei,* omilia XII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 148)

BOTEZUL (nu te botează preotul, ci Dumnezeu e Cel Ce-ți ține capul cu putere nevăzută)

„… atunci când te botezi, nu te botează preotul, ci Dumnezeu este Cel Care-ține capul cu putere nevăzută; şi nici înger, nici arhanghel, nici altcineva nu îndrăzneşte să se apropie şi să te atingă (…) Când Dumnezeu ne naşte prin baia botezului, darul este numai al Lui. Nu vezi că aici pe pământ cei care înfiază pe cineva nu îngăduie ca slugile lor să facă acte de înfiere, ci ei înşişi se duc la tribunal? Tot aşa şi Dumnezeu n-a îngăduit ca îngerii să ne facă acest dar, ci El însuşi este de față, poruncind şi zicând: *Şi tată al vostru să nu numiți pe pământ* (Matei 23, 9). Hristos n-a spus aceste cuvinte ca să dispreţuieşti pe părinți, ci ca, înaintea tuturor acestor să preferi pe Creatorul tău, pe Cel Ce te-a înscris printre copiii Lui”. (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 582-583)

,,Fiindcă nu preotul singur atinge capul botezatului, ci şi dreapta lui Hristos. Şi acest fapt se vădeşte din înseşi cuvintele celui ce botează. Căci nu zice: *eu botez pe cutare*, ci *se botează cutare*, arătând că el este doar slujitor al harului şi oferă doar mâna sa, fiindcă pentru aceasta a fost orânduit de către Duhul. Căci Cel Ce plineşte toate este Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt, Treimea Cea nedespărțită. Credința în Ea ne dăruieşte iertarea păcatelor şi mărturisirea ei ne aduce înfierea.” (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 55)

BOTEZUL (Hristos e Cel ce te botează; El numai împrumută gura şi mâna preotului, pentru a sonoriza şi a face văzută prezența Lui)

„Mare lucru este botezul, zice, însă acest lucru mare nu-l săvârşeşte cel ce botează, ci Cel ce este chemat la botez.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, pp. 25-26)

BOTEZUL (atitudinea catehumenului în timpul Botezului)

„Vedeți deci, nu cumva să ne găsim vinovați după ce am declarat: *mă lepăd de Satana, şi mă împreun cu tine Hristoase.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 73)

„Iar atitudinea cu picioarele goale şi mâinile ridicate ne arată altceva. După cum cei ce suferă o robie trupească arată şi prin înfățişare ruşinea stării în care se află, aşa şi aceştia, fiind prizonieri ai diavolului – fiindcă urmează să fie sloboziți de sub tirania aceluia şi să intre sub jugul cel bun – mai întâi, prin înfățişare, îşi amintesc de starea lor de mai înainte, ca să ştie de unde au scăpat şi la cine aleargă şi ca acest fapt să le fie prilej pentru o mai mare mulțumire şi dispoziție binevoitoare.” (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 50)

BOTEZUL (legămintele şi lepădările de la Botez)

„Ce poate fi mai grațios decât cuvintele prin care ne lepădăm de diavol, prin care apoi ne împreunăm cu Hristos? Ce poate fi mai grațios decât cuvintele din mărturisirea aceea dinainte de botez, ca şi aceea de după botez?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 11)

„Hai mai departe să vă vorbim despre însele Sfintele Taine şi despre legămintele[98] ce se vor face între voi şi Stăpân. Căci după cum în problemele vieții, când cineva vrea să-i încredințeze altcuiva lucrurile proprii, este necesar să se facă contracte între cel ce încredințează şi cel căruia îi sunt încredințate, la fel şi acum când urmează să vi se încredințeze din partea Stăpânului tuturor lucruri nu muritoare, stricăcioase şi pieritoare, ci duhovniceşti şi cereşti. Pentru aceasta se şi vorbeşte de credință, fiindcă nu este nimic văzut, ci toate se pot privi cu ochii Duhului. Sunt necesare

[98] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ceea ce se pune în comun din partea ambilor parteneri, învoiala comună. (n.s. 15, p. 51)

contracte nu cu cerneală şi hârtie, ci întru Dumnezeu scrise cu Duhul[99]. Căci cuvintele pe care le rostiţi aici sunt scrise în cer şi legămintele pe care le faceţi cu gura rămân neşterse în faţa Stăpânului.

Priveşte iarăşi aici atitudinea de robie[100]! Preoţii care vă aduc, mai întâi vă poruncesc să plecaţi genunchii, să întindeţi mâinile spre cer şi aşa să vă rugaţi, ca prin această înfăţişare să vă aduceţi aminte de unde aţi fost eliberaţi şi cui urmează să vă dăruiţi. Apoi, venind preotul la fiecare, cere legământul şi mărturisirea şi-l pregăteşte să spună acele înfricoşate cuvinte, pline de cutremur: *Mă lepăd de tine, Satano*!

Plâng acum şi greu mă tângui[101]! Căci mi-am adus aminte de acea zi în care şi eu m-am învrednicit să rostesc aceste cuvinte, dar cugetând la povara păcatelor pe care am adunat-o de atunci până azi, mi se tulbură mintea şi mă muşcă gândul văzând câtă ocară mi-am agonisit prin delăsare[102]. De aceea vă rog şi pe voi toţi, să aveţi oarece mărinimie faţă de mine şi pentru că urmează să vă întâlniţi cu Împăratul – căci vă va primi cu multă dorire şi vă va îmbrăca cu acea haină împărătească şi vă va da oricâte daruri şi pe care le vreţi, numai să căutăm din cele duhovniceşti – cereţi har şi pentru noi, ca să nu ne ceară socoteală pentru păcate, ci să ne învrednicească din partea Sa de iertare pentru cele făcute după botez. Şi nu mă îndoiesc că iubitori fiind, veţi face aceasta pentru dascălii voştri." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 51-52)

99 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Formularea greacă permite analogia unu la unu a celor patru elemente: scrise *întru hârtie, cu/prin cerneală*, respectiv *întru Dumnezeu, cu /prin Duhul*. (n.s. 16, p. 51)

100 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Atitudinea cu picioarele desculţe şi mâinile ridicate despre care s-a vorbit mai sus. (n.s. 17, p. 52)

101 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Această formulare nu credem că ţine de un artificiu retoric, ci de o realitate duhovnicească mai accentuat resimţită de Sfântul Ioan în momentul când, vorbindu-le catehumenilor, şi-a adus aminte de starea analogă în care se aflase şi el cu mulţi ani în urmă. Simţirea propriei păcătoşenii nu ar trebui să fie o etalare a unei false smerenii, ci o stare lăuntrică trăită sincer (într-un acord deplin al faptelor şi gândurilor) şi care atestă că suntem pe calea cea bună. Pentru un creştin care îşi simte sincer starea de păcătoşenie, singura preocupare ar trebui să fie pocăinţa reală, schimbarea minţii reflectată în modul zilnic de a trăi şi gândi nu *doar* proiectată în, de multe ori, *savante* discuţii despre felurile lacrimilor etc. (dar care – trebuie s-o recunoaştem – în multe situaţii pot fi folositoare). (n.s. 18, p. 52)

102 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Uşurătatea cu care a trăit după botez. (n.s. 19, p. 52)

„În acel moment, preotul vă pregăteşte să ziceți: *Mă lepăd de tine, Satano, şi de trufia*[103] *ta, şi de slujirea ta, şi de lucrurile tale*. Puține cuvinte, dar mare e puterea lor! Căci şi îngerii care stau de față şi puterile cereşti ce se bucură de întoarcerea voastră primesc din gurile voastre cuvintele şi le duc Stăpânului tuturor, şi acestea sunt scrise în cărțile cele cereşti.

Vedeți prin ce înscrisuri se fac legămintele? Căci după lepădarea de cel rău şi de toate lucrurile ce se referă la el, iarăşi preotul vă pregăteşte să ziceți: *Şi mă unesc cu Tine, Hristoase*. Ai văzut covârşitoarea bunătate? Doar cuvintele primindu-le de la tine îți şi încredințează atâta bogăție, uitând toată reaua ta voință de mai înainte şi ne mai aducându-ți aminte de nimic din cele de dinainte, ci Se mulțumeşte cu aceste scurte cuvinte.

Apoi, după aceste legăminte şi lepădări şi uniri – fiindcă ai mărturisit stăpânia Lui asupra ta şi te-ai unit cu Hristos prin cuvintele rostite – preotul te unge pe frunte cu mirul cel duhovnicesc[104], ca pe un ostaş ales pentru arena duhovnicească şi, punându-ți pecetea, spune: *Se unge cutare în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh*.

Căci ştie[105] că vrăjmaşul este scos din minți, şi îşi arată colții, şi dă târcoale ca un leu, răcnind şi priveşte pe cei ce erau mai înainte sub tirania lui cum deodată au scăpat de el şi s-au lepădat şi au trecut de partea lui Hristos, unindu-se cu El[106]. De aceea, vă şi unge pe frunte şi vă pune

---

103 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Am tradus *πομπη* cu trufie, respectând formularea din cărțile de cult. Totuşi termenul grec presupune mult mai mult decât trufia. El desemna cortegiile ce se alcătuiau la sărbătorile păgâne, latura exterioară ce marca acea sărbătoare. Aceste manifestări conțineau, printre altele, spectacole, cântece, reprezentări teatrale de orice natură, alaiul şi îmbulzeala feluritelor categorii sociale, manifestări sportive etc. Contextul social actual nu este diferit față de cel păgân antic. Trebuie doar identificate *cu smerenie şi sinceritate* formele sub care se camuflează astăzi vechile rituri necreştine. Lepădarea pe care o facem la botez ne-ar cere în acest caz renunțarea la multe distracții considerate nevinovate de către majoritatea creştinilor de azi. (n.s. 20, p. 53)

104 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Este vorba despre o ungere prebaptismală, nu de Taina Mirungerii. (n.s. 21, p. 53)

105 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cel ce oficiază botezul trebuie să fie extrem de conştient de ce implicații ontologice au actele săvârşite în această taină a inițierii creştine. Credem că nu este vorba de o cunoaştere dobândită intelectual (verbul folosit este *οιδα*, a cărui înțeles etimologic este de fapt *a văzut*), ci de o experiență pe care însuşi a avut-o în prealabil. (n.s. 22, pp. 53-54)

106 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Textul grec marchează limpede cele patru faze:

a. ridicarea de sub tirania demonului
b. lepădarea de el
c. trecerea de partea lui Hristos
d. unirea cu El.

pecetea[107], ca diavolul să-şi întoarcă ochii de la voi. Căci nu îndrăzneşte să vă privească în faţă când vede fulgerul ce porneşte de acolo şi îi orbeşte ochii. Fiindcă din acea clipă luptaţi şi vă împotriviţi lui şi de aceea preotul, prin ungere, vă introduce ca pe nişte luptători ai lui Hristos în arena duhovnicească." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 53-54)

„Fiindcă ne bucurăm de atâta dar, să arătăm multă râvnă şi să ne amintim[108] tot timpul de legămintele ce le-am făcut cu El. Vouă vă spun acestea: şi noilor iniţiaţi şi celor botezaţi de mai mulţi ani. Cuvântul este pentru noi toţi, fiindcă toţi am făcut legăminte, pe care le-am scris nu cu cerneală, ci cu Duhul, nu cu peniţă[109], ci cu limba. Căci cu această peniţă sunt scrise legămintele faţă de Dumnezeu. De aceea şi David zice: *limba mea este trestie de scriitor ce scrie iscusit* (Ps., 44, 2). Am mărturisit stăpânia Lui asupra noastră, ne-am lepădat de tirania diavolească. Acestea sunt semnăturile[110], acestea legămintele, acestea înscrisurile!" (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 64)

„Vă rog, să aveţi pururea în minte pomenirea legămintelor şi toate de care v-aţi lepădat: adică cortegiile [πομπη] drăceşti şi toate celelalte meşteşugiri[111] ale vicleanului. De lepra acestora să fugiţi pururea şi să păziţi

---

Conştientizarea maximă a întregului parcurs se face în fazele 2 şi 4. Azi nu mai facem atâta caz de aceste lepădări şi uniri tocmai din cauza moleşelii în care ne trăim credinţa şi a desconsiderării realităţii duhovniceşti: prezenţa şi acţiunea reală atât a lui Hristos, cât şi a diavolului. Aceste lepădări şi uniri de fapt se actualizează în fiecare clipă a vieţii, căci permanent suntem puşi să alegem. (n.s. 23, p. 54)

[107] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Editorul francez dă şi alte locuri paralele unde se comentează acest ritual: *ungerea aceasta este făcută şi cu mir şi cu ulei. Mir pentru a-l unge (sufletul neofitului) ca mireasă, iar ulei ca luptător*. Într-o altă cateheză se spune: *Hristos îţi pune pe frunte crucea*. Deci această pecete avea forma crucii. (n.s. 24, p. 54)

[108] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Nuanţa textului grec sugerează, credem, următorul înţeles: să fim în stare de *anamnesis*, stare ce presupune nu doar o evocare a acelui eveniment, ci o aducere a lui în prezent, o retrăire reală a conţinutului său: să actualizăm clipă de clipă lepădările şi unirile de la botez. (n.s. 19, p. 64)

[109] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal, *trestie*. În antichitate se scria cu instrumente făurite din trestie, pene de păsări etc. (n.s. 20, p. 64)

[110] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: În paragraful următor l-am tradus cu *zapis*, din considerente a cititorilor cu textul românesc al Scripturii. (n.s. 21, p. 64)

[111] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal, μεθοδεια: adică *metodele* prin care îşi face în mod subtil – adesea nebăgată în seamă – prezenţa. (n.s. 32, p. 81)

nestricate legămintele cu Hristos ca, neîncetat împărtăşindu-vă cu Sfintele Taine şi întăriți fiind de această Hrană, să fiți neatinşi de vicleniile diavolului.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 81)

„Aşa şi cel ce se cheamă *creştin*, de nu va ține rânduielile şi va călca poruncile şi va face faptele neamurilor, nu se cade să se cheme *creştin*. Cunoaşteți de toți iubiților, că, cu acele puține cuvinte ne-am despărțit de aceştia zicând: *Mă lepăd de Satana şi de toate lucrurile lui*. Zis-ai de toate? Vezi ce ai zis, toate lucrurile lui! Dar acestea ce le faci, ale cui sunt? Socoteşte-te cui te făgăduieşti! Nu la îngeri, nu la împărat pământesc, nu la biruitorii veacului acestuia, ci la singur Împăratul Împăraților şi Biruitorul Biruitorilor; cu Acela te-ai tocmit şi te-ai mărturisit şi ai făgăduit înaintea multor mărturii, în mâinile Lui eşti.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 180)

„Să ne gândim deci la obligațiile botezului nostru, noi care am zis: *Mă lepăd de satana şi de toate faptele lui şi de toate necurățiile lui*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 197)

BOTEZUL (exorcismele de la botez)

„Trebuie să ştiți pentru ce – după învățătura primită în fiecare zi – vă conducem la cei ce exorcizează prin viu grai. Nu în zadar, nici pe degeaba se face acest lucru; ci fiindcă urmează să-L primiți locuind în voi pe Împăratul ceresc, tocmai de aceea, după dăscălirea din partea noastră, vă iau cei rânduiți pentru acest lucru şi, după cum o casă în care împăratul urmează să vină este bine aranjată, aşa şi ei vă curăță mintea prin acele înfricoşate cuvinte, alungând toată meşteşugirea celui rău şi o fac vrednică de prezența Împăratului. Căci nu e cu putință, chiar dacă vreun demon ar fi sălbatic şi crud, ca, după acele glasuri înfricoşătoare şi după invocarea Stăpânului tuturor, să nu se depărteze de voi cu multă grăbire. Pe lângă aceasta, exorcismul vă aduce în suflet o mare evlavie [*ευλαβεια*] şi vă porneşte spre multa străpungere a inimii[112] [*κατανυξις*].”(*Omilia aceluiaşi către cei ce*

[112] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *ευλαβεια*, care a dat în româneşte *evlavie*, nu conține ideea unei pietăți sentimentale, ci din contră ea este starea străjerului ce stă pe meterezele cetății şi a pândarului ce îşi aşteaptă prada. Este deci o stare de maximă trezvie, stare

urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 48-49)

„Mare câştig aduc cuvintele şi invocațiile acelea înfricoşătoare şi minunate." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 49)

BOTEZUL (efectele binefăcătoare ale Botezului)

„Ceea ce lucra acolo tăierea împrejur prin lepădarea unei părți a trupului, aceea lucrează aici botezul prin lepădarea păcatelor". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIX,V, în col. PSB, vol. 22, p. 71)

„Acum la Iordan a împlinit botezul iudaic, dar în acelaşi timp a deschis uşile botezului Bisericii; precum atunci la o singură masă, tot aşa acum la un singur râu, a săvârşit şi umbra, dar a adăugat şi adevărul.

Numai botezul nostru are harul Duhului; al lui Ioan era lipsit de acest har. De aceea cu nimeni altul din cei botezați de Ioan nu s-a întâmplat minunea aceasta, ci numai cu Acela Care a dat botezul nostru, ca să afli pe lângă cele spuse şi aceea că nu curăția celui ce boteza, ci puterea Celui botezat a făcut aceasta. Atunci şi cerurile s-au deschis şi Duhul S-a pogorât. Deschizându-se porțile cele de sus, trimițând de acolo Duhul şi chemându-ne în patria cea din ceruri, Hristos ne duce de la vechea viețuire la noua viețuire. Nu numai că ne cheamă, ci ne dă şi cea mai mare vrednicie. Nu ne-a făcut îngeri şi arhangheli, ci fii ai lui Dumnezeu, fii iubiți; şi astfel ne dă să moştenim cerul". (*Omilii la Matei,* omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 150)

„… atât este de mare şi puternic harul Lui! (…) Duhul Sfânt, ca un foc căzând atunci în sufletele noastre şi mistuind chipul țărânei, o reface,

duhovnicească asupra căreia sfântul Ioan insistă aproape obsesiv în toate cele opt cateheze. Rolul exorcismelor era şi acela de a-i face pe viitorii creştini perfect conştienți de realitatea şi duritatea luptei duhovniceşti. În al doilea rând, starea de străpungere a inimii [κατανυξις] este esențială pentru o reală pocăință (în sensul adânc de *schimbare a minții*) şi această stare nu ne-o putem provoca singuri (doar dorința de schimbare a minții este a noastră), ci este nevoie de o putere exterioară care să ne *atace* inima. Exact aşa s-a întâmplat şi cu convertirea celor 3.000 de oameni la Cincizecime. Sfântul Petru le-a atins prin puterea Duhului inima şi doar apoi le-a spus *pocăiți-vă*. (n.s. 10, p. 49)

pentru a spune aşa, şi-i dă formă nouă, cerească şi strălucitoare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia X, 2, pp. 50-51)

„Botezul ne face să ne renaştem mistic şi duhovniceşte, şi spală păcatele pe care le-am făcut mai înainte; dar este în puterea noastră, şi depinde de atenția şi grija noastră, de a rămâne sfinți şi curați apoi şi de a nu ne mai întina.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia X, 3, p. 51)

„... păcatul şters prin botez nu mai apare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 165)

„Botezul pe care noi trebuie să-l primim, acest botez plin de putere, care trebuie să aducă şi să împartă un mare har, care trebuie să spele toate păcatele, şi să redea viață celor morți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 1, p. 172)

„Să facem tot ce putem ca să ne spălăm întinăciunea noastră. Mai întâi botezul o şterge, apoi, multe mijloace diferite.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 3, p. 376)

„Chiar elin de-ai fi, şi chiar unul care a întrecut toată răutatea, chiar scit de-ai fi, sau barbar, sau fiară sălbatică, şi încărcat de toate absurditățile, chiar de-ai purta cu tine sarcina nenumăratelor păcate, de îndată însă ce ai primit cuvântul crucii şi te-ai botezat, ai şters toate acele răutăți.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, pp. 40-41)

„Botezul nu are puterea numai de a şterge păcatele de dinainte, ci te asigură încă şi față de cele viitoare.”(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 181)

,,… botezul încărcat cu mii de bunătăți şi în care omul cel vechi s-a înecat.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 154)

,,Căci în fiecare botezat întru numele Domnului ea (moartea – n.n.) a fost surpată cu totul. Dacă însă vei spune de trup, atunci cele spuse de apostol au loc, că adică moartea va fi surpată la urmă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 429)

„,… în baia naşterii din nou, când harul Sfântului Duh se atinge de însuşi sufletul omului şi păcatul dintr-însul îl scoate din rădăcină, sufletul celui iertat de împărat rămâne murdar, pe când al celui botezat, defel, ci mai curat decât razele soarelui; şi ceea ce era când s-a născut la început, aceeaşi s-a făcut acum prin botez, ba încă cu mult mai bun. Căci se bucură de Duhul Sfânt, care din toate părțile îi încălzeşte şi-i sporeşte sfințenia. Şi după cum când torni fierul sau aurul, îl faci curat şi frumos ca al început, tot aşa şi duhul Sfânt, ca într-o topitoare curățindu-l şi lămurindu-l prin botez, îi curăță păcatele, făcându-l mai curat şi mai strălucit decât orice aur." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 437)

„Şi tu, prin botez, te faci şi împărat, şi preot, şi prooroc; împărat te faci lepădând jos toate faptele cele rele şi jertfind păcatele; preot, aducându-te pe sineți lui Dumnezeu şi jertfindu-ți trupul şi pe tine însuți. *Că de murim împreună cu Hristos,* zice, *împreună cu Dânsul vom şi învia* (2 Tim., 2, 11); şi proroc te faci aflând de cele viitoare, făcându-te insuflat şi pecetluit. Că precum pe ostaşi se pune pecetea, adică semnul cetei din care fac parte, tot aşa şi Duhul însemnează pe cei credincioşi, şi de vei dezerta cumva, tuturor vei fi cunoscut. Iudeii aveau pecetea aceea numită tăiere împrejur, iară noi avem arvuna Duhului.

Acestea deci ştiindu-le, iubiților, şi cugetând la vrednicia noastră, să arătăm o viață vrednică de harul Sfântului Duh, ca astfel să ne învrednicim şi de viața viitoare." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia III, p. 44)

„Căci în botez se îngroapă păcatele, se şterg toate cele dinainte, omul este înviat şi harul întreg este scris în inima lui ca pe o tablă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, p. 69)

„Căci de îndată ce ne botezăm, sufletul străluceşte mai mult decât soarele, fiind curățit de Duhul, şi atunci nu numai privim către slava lui Dumnezeu, ci şi de acolo primim oarecare strălucire. După cum argintul curat ce stă spre razele soarelui sloboade şi el raze dintr-însul, nu numai de la firea sa, ci şi de la strălucirea razelor soarelui, tot aşa şi sufletul curățit şi ajuns mai strălucitor decât argintul primeşte raze de la slava Duhului, şi aceleaşi raze le sloboade şi el dintr-însul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 80)

„Sufletul nostru îmbătrânit şi învechit în păcate, prin botez s-a reînnoit fără de veste, ca şi cum s-ar fi creat din nou, pentru care şi dorim viața cerească.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 126)

„Şi mai întâi de toate ne-a dat drept antidot baia renaşterii după care am lepădat imediat toată răutatea. Toate au fost alungate: şi frigurile au încetat, şi umflătura a dat înapoi, şi rănile cele cu puroi au fost arse, şi toate cele născute din lăcomie şi din mânie, precum şi toate cele rele; toate au fost alungate prin Duhul! Ochii s-au deschis, urechile s-au destupat, limba a grăit cu o voce încântătoare, sufletul s-a întărit, trupul a căpătat o aşa frumusețe şi strălucire că se asemăna celei pe care o avea Fiul lui Dumnezeu născut din harul Duhului, o slavă asemănătoare cu cea a unui fiu de împărat de curând născut şi îmbrăcat în porfiră împărătească. Vai, şi câtă noblețe nu ne-a dat!…” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, pp. 220-221)

„Botezul iudaic deci nu curăță păcatele, ci numai murdăriile trupeşti. Botezul nostru nu-i aşa; e cu mult mai mare şi plin de mult har. Izbăveşte de păcate, curăță sufletul, dă harul Duhului.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 37)

„Toate păcatele săvârşite înainte de botez se şterg cu harul şi cu iubirea de oameni a puterii lui Hristos, Celui răstignit.” (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 214)

„Astăzi au lepădat prin harul băii botezului vechea haină a păcatului, cei ce pot să se ia la întrecere cu razele soarelui.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 222)

„Că a fost hulitor, prigonitor şi batjocoritor, dar păcatele acestea le-a dezlegat botezul.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 100)

,,Căci îndată scoțându-i pe ei din acele ape sfinte, toți cei prezenți îi înconjoară, îi îmbrățişează, îi sărută, se veselesc şi se bucură împreună cu ei, căci robii şi prizonierii de mai înainte, dintr-o dată devin fii liberi şi sunt chemați la masa împărătească. Pentru că după ce ies de acolo sunt aduşi la înfricoşata masă cea plină de nenumărate bunătăți şi gustă din trupul şi

sângele Stăpânului şi devin sălaş al Duhului şi, ca unii ce L-au îmbrăcat pe Însuşi Hristos, aruncă sclipiri de jur-împrejur, ca nişte îngeri pământeşti, strălucitori fiind din toate părțile şi luminând mai tare decât razele soarelui." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 55)

,,Să zicem iarăşi: *Binecuvântat este Dumnezeu, singurul Care face minuni* (Ps., 72, 18), Cel Ce face toate şi le preschimbă pe toate. Căci cei ce până ieri erau robiți, acum sunt liberi şi cetățeni ai Bisericii. Cei ce erau mai înainte întru ruşinea păcatelor, acum sunt întru îndrăzneală şi dreptate. Şi nu numai liberi, ci şi sfinți; nu numai sfinți, ci şi drepți; nu numai drepți, ci şi fii; nu numai fii, ci şi moştenitori; nu numai moştenitori, ci şi frați ai lui Hristos; nu numai frați ai lui Hristos, ci şi împreună moştenitori; nu numai împreună moştenitori, ci şi mădulare ale lui Hristos; nu numai mădulare, ci şi biserică; nu numai biserică, ci şi instrumente ale Duhului.

Binecuvântat este Dumnezeu, singurul Care face minuni. Ai văzut câte sunt darurile botezului? Mulți cred că singurul dar este iertarea păcatelor, noi însă am numărat zece vrednicii." (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 59)

,,Căci cei ce erau ieri şi alaltăieri robi ai păcatului şi lipsiți de toată îndrăzneala, supuşi tiraniei diavolului, adunați şi încarceruiți ca nişte prizonieri, iată, azi au fost primiți în rânduiala fiilor. Lepădând povara păcatelor şi îmbrăcând haina împărătească, se iau la întrecere cu însăşi strălucirea cerului şi, împrăştiind lumină mai strălucitoare decât a acelor stele, orbesc privirile celor ce se uită la ei. Căci acelea apar doar în noapte, dar ziua nu se mai arată. Acestea însă şi noaptea şi ziua strălucesc la fel, căci sunt stele duhovniceşti, şi cu însăşi lumina soarelui se întrec; ba mai mult, îl depăşesc cu totul." (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 69)

,,Un astfel de om, chiar dacă va păşi pe pământ, va fi precum cel ce viază în cer: cugetă cele de sus, vede[113] cele de sus, nu se mai înfricoşează

[113] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Exact: *îşi închipuie cele de sus.* Este vorba de a-şi preocupa mintea în detaliu, în adâncime cu cele de sus. (n.s. 3, p. 70)

de uneltirile potrivnice ale vicleanului diavol. Când vede diavolul asemenea schimbare, că cei ce erau mai înainte sub stăpânirea lui au fost ridicați la atâta înălțime şi au fost învredniciți de atâta iubire de oameni din partea Stăpânului, vădindu-şi, spre propria-i ocară, neputința, nici nu îndrăzneşte să-i privească în față. Căci nu suferă valurile de lumină ce se revarsă cu strălucire de pe fața lor, ci este orbit de lucire şi se întoarce îndărăt.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 70)

,,Ai văzut cum zidire nouă cu adevărat este ceea ce s-a întâmplat? Căci pătrunzând harul lui Dumnezeu, a replăsmuit şi a schimbat sufletele: altele le face din cum au fost nu preschimbându-le ființa, ci primenind voința liberă [*προιαρεσισ*] şi nelăsând mai departe ca ochii minții să aibă, ca şi criteriu, o prejudecată contradictorie față de lucruri[114], ci, curățind albeața ochilor, le-a dat să vadă cu claritate[115] atât urâțenia şi diformitatea răutății, cât şi marea frumusețe şi strălucire a virtuții.

Ai văzut cum Stăpânul face zi de zi o nouă creație? Cine, spune-mi, a crezut vreodată că cel ce-şi pierdea adeseori întreaga existență în plăcerile vieții[116], închinându-se pietrelor şi lemnelor şi socotindu-le pe acestea dumnezei, s-a suit cu totul la atâta înălțime a virtuții şi a disprețuit şi batjocorit pe toate acelea: pietrele le-a văzut ca pietre, lemnele, ca lemne, iar Făcătorului tuturor I s-a închinat şi L-a cinstit prin credință mai mult decât pe toate cele din viața aceasta.

Ai văzut cum credința în Hristos şi urcuşul spre virtute sunt numite *zidire nouă*?” (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 74)

,,Căci atâta vreme cât acel rău demon şi duşman al mântuirii noastre vede haina cea duhovnicească asemeni unui fulger, nu îndrăzneşte nici măcar să stea aproape, atât se înspăimântă de strălucirea ei. Căci îi orbeşte

---

114 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Aceasta înseamnă că după botez vedem realitatea aşa cum este ea, nu cum ne închipuim că este. (n.s. 12, p. 74)

115 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cu limpezime, dar şi în cele mai mici detalii. (n.s. 13, p. 74)

116 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Traducerea exactă ar fi: *şi-a cheltuit întreaga viață duhovnicească în plăcerile vieții biologice*. (n.s. 14, p. 74)

ochii fulgerul ce țâşneşte din ea." (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 77)

,,… voi, cei ce acum ați fost învredniciți de dumnezeiasca şi tainica inițiere şi ați lepădat povara păcatelor şi ați îmbrăcat luminatul veşmânt. Dar ce zic *luminatul veşmânt*, când L-ați îmbrăcat pe Însuşi Hristos şi L-ați primit pe Stăpânul tuturor înlăuntrul vostru! Arătați, aşadar, o viețuire vrednică de Cel Ce locuieşte în voi, ca să atrageți şi mai mult har de sus şi să râvniți a imita pe cel ce a fost mai întâi prigonitor şi apoi apostol." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 89)

,,Căci nu fără importanță sunt, iubite, cele de care am fost învredniciți. Mărimea darurilor întrece orice minte omenească şi biruie orice cuget de-al nostru. Ia gândeşte-mi-te ce stăpânie[117] ți s-a încredințat şi ce fel de vrednicie ai primit de la Împăratul tuturor. Cel mai înainte rob, prizonier şi răzvrătit a fost ridicat la treapta de fiu. Prin urmare, nu fi uşuratic, nici nu îngădui să ți se răpească această vrednicie, nici nu te lăsa golit de această bogăție duhovnicească. Căci dacă tu nu vrei, nimeni nu poate vreodată să îți ia cele ce ți le-a dăruit Dumnezeu[118]!

Acest lucru nu este cu putință în treburile omeneşti. Căci atunci când cineva are vreo vrednicie din partea împăratului lumesc, pierderea ei nu stă în voia [*γνωμη*] proprie, ci cel care i-a dat-o, acela i-o şi ia; şi oricând vrea, îl văduveşte de acea vrednicie şi îl face dintr-o dată om simplu şi îl dezleagă din funcție. Dar cu Împăratul nostru toate sunt pe dos. Căci vrednicia o dată dăruită din iubire de oameni – adică înfierea, sfințenia, harul Duhului – nimeni nu ne-o mai poate răpi vreodată, afară doar de suntem delăsători. Dar ce vorbesc eu de răpire! Căci dacă vede că avem o dispoziție binevoitoare

---

[117] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Analogie cu funcțiile puterii publice. (n.s. 13, p. 90)

[118] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Redutabilă afirmație a Sfântului Ioan. Prin urmare, dacă vrem, chiar şi această viață poate deveni un rai în comparație cu necazurile inerente ei. După botez – dar conştientizat pe deplin – întreaga responsabilitate a păcatului cade asupra omului, nu asupra diavolului. Dacă ceva ni se pare că nu se derulează bine, ar trebui să ne scrutăm mai întâi lăuntrul şi conştiința şi apoi să încercăm remedii externe. Toți, prin starea de nepocăință şi delăsare în care ne aflăm, suntem vinovați pentru fața şi mersul actualei lumi. (n.s. 14, p. 91)

față de cele deja încredințate ne mai adaugă şi pe deasupra, şi cu multă noblețe sporeşte darurile din partea Lui.” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 90-91)

„Prin Botez ne naştem din nou, nu creaturi muritoare, pământeşti, mici, ci creaturi cereşti, ființe supranaturale, fii ai lui Dumnezeu, moştenitori nemuritori ai unei împărații nemuritoare. O viață nouă ne este dată (…) suntem făcuți fii ai lui Dumnezeu. Dumnezeu ni se comunică nouă; Duhul Sfânt face din noi locuința Lui. La ființa divină care este creată ne corespund puteri divine, cu calități, cu acte supranaturale. Această minune apare mai bine, când noi considerăm, nu numai unde ne ridică Botezul, ci adâncul din care ne scoate el.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 192-193)

„Sufletul întunecat prin păcat redevine de-o albire cerească, orice greşeală este ştearsă, orice pedeapsă este iertată.
La ieşirea din apele botezului sufletul este atât de curat încât el poate fi admis în cer.”
……………………………………………………………………………………
„Dintr-o creatură mică, dintr-un atom, botezul face o creatură divină, o ființă minunată, nobilă, cerească, frumoasă, cu frumusețea proprie lui Dumnezeu, destinată strălucirilor unui neam, a unei împărății cereşti, luând parte la viața lui Dumnezeu şi ca moştenitor al tuturor bunurilor Lui deodată.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 193)

„Primul efect al botezului este de a şterge păcatele noastre fără a lăsa cea mai mică urmă din ele. Dumnezeu ne dă aici deplină iertare. Al doilea efect este de a ne reaşeza în ordinea supranaturală de unde ne-a făcut păcatul să cădem. Aşa cum o statuie a fost deformată de murdărie şi de ruină şi pe care cuptorul o redă în frumusețea ei de la început.

La focul divin al Duhului, nu numai că sufletul nostru se curățeşte de orice întinăciune, ci îi este redată strălucirea harului. Vasul a fost spart mai întâi, apoi Dumnezeu l-a refăcut şi i-a redat o frumusețe mai întreagă şi o strălucire mai minunată.

(…) Botezul are două efecte, el lucrează două opere în mod egal de minunate. El ne scoate din robie şi din relele păcatului. El face să ne naştem la viata divină. Ori înainte de a-i da lumii un asemenea har şi de a institui o atât de măreață Taină, Dumnezeu l-a arătat prin închipuiri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 194-195)

„O Botezule, la lumina ta divină care ne inundăm, recunoaştem nimicul lucrurilor pământeşti şi preţul lucrurilor supranaturale. Dumnezeu este de acum înainte totul pentru tine. Dumnezeu este haina de sfinţenie şi de slavă. Dumnezeu este viaţa ta şi alimentul acestei vieţi. Dumnezeu este prietenul, tatăl, susţinătorul, bucuria, nădejdea sufletului tău. Dumnezeu este supremul şi unicul tău binefăcător." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 196)

„Botezul, de altfel, nu ne deschide el accesul la Tainele sfinte?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 197)

BOTEZUL (recomandări pentru neofiţi)

„… aţi lepădat haina cea veche, cea zdrenţuită, v-aţi uns cu mirul cel duhovnicesc, toţi aţi ajuns slobozi. Nimeni dar să nu mai intre în robia celui rău. Viaţa e luptă şi război." (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 300)

„După ce ieşiţi din acele ape dumnezeieşti şi arătaţi prin această ridicare[119] chipul [συμαβολον] învierii, cereţi ocrotirea[120] Lui în luptă, ca să puteţi păzi cu multă trezvie cele dăruite vouă şi ca să puteţi a nu fi prinşi în meşteşugirile celui rău. Rugaţi-vă pentru pacea Bisericilor, imploraţi-L pentru cei ce încă rătăcesc, plecaţi genunchii pentru cei care sunt în păcate, iar pentru noi cereţi să fim învredniciţi de împuţinarea lor[121]. Căci Cel Ce v-a dat atâta îndrăzneală şi v-a înscris între cei dintâi prieteni ai Săi şi v-a adus înfierea, vouă, celor ce aţi fost mai înainte întemniţaţi şi robi şi lipsiţi de îndrăzneală, nu vă va refuza cererile voastre ci pe toate vi le va plini, arătând şi în aceasta bunătatea Sa.

---

[119] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Textul original oferă o imagine: drumul spre îndumnezeire este o scară a cărei primă treaptă este botezul. (n.s. 33, p. 57)

[120] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Termenul grec arată de fapt *împreună luptarea* omului şi a lui Hristos împotriva diavolului. Nu este vorba doar de o ocrotire de la distanţă şi intermitentă, ci o participare continuă şi reală a lui Hristos la efortul creştinului. (n.s. 34, p. 57)

[121] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Împuţinarea păcatelor, rătăciţilor, eresurilor etc. (n.s. 35, p. 57)

Şi prin aceasta Îl veţi atrage spre o şi mai mare bunăvoinţă.” (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 56-57)

,,Dar voi, proaspeţi oşteni ai lui Hristos, care azi aţi fost înscrişi în ceruri, care aţi fost chemaţi la acest praznic duhovnicesc şi urmează să vă bucuraţi de masa împărătească, voi arătaţi zel pe măsura măreţiei darurilor, ca şi mai mare har să atrageţi de sus. Căci iubitor de oameni fiind Stăpânul nostru, văzând că pentru cele încredinţate vouă aţi avut o dispoziţie binevoitoare [ευσνωμονας λενμενους] şi bine aţi păzit mulţimea darurilor, vă va revărsa cu prisosinţă har şi, chiar dacă Îi oferim ceva neînsemnat, El ne va cinsti cu mari daruri.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 70)

,,Legămintele pe care le-aţi făcut cu Stăpânul, scriindu-le nu cu cerneală şi hârtie, ci prin credinţă şi mărturisire, să le păziţi statornice şi necălcate, silindu-vă să rămâneţi tot timpul vieţii în aceeaşi strălucire. Căci este cu putinţă – doar dacă vrem să aducem şi noi neîncetat din partea noastră ceva – nu numai să rămânem întru aceeaşi strălucire, ci şi mai strălucitoare să facem aceste haine duhovniceşti. Fiindcă şi Pavel, după botez, o dată cu trecerea timpului, mult mai luminos şi strălucitor devenea, harul înflorind şi mai mult în el.

Aşadar, şi noi să ne silim să veghem zi de zi, ca nu cumva strălucirea hainei noastre să primească vreo pată sau murdărie.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 80-81)

,,Căci dacă vom râvni ca lumina din noi, adică harul Sfântului Duh, să o facem mai strălucitoare prin lucrarea faptelor bune, încât niciodată să nu se stingă, ne vom bucura în toată vremea vieţii de acest nume de cinste. Dar după cum cel cu trezvie şi neadormit şi care arată o vieţuire vrednică este neîncetat un neofit, tot aşa cel uşuratic, chiar şi după o singură zi se face nevrednic de această cinste.

Fiindcă şi fericitul Pavel, prin virtutea de după botez atrăgându-şi mai multă bunăvoinţă de sus, a rămas continuu în această strălucire, sporind în sine, prin virtute, strălucirea luminii. Iar Simon Magul pocăindu-se, a alergat

la darul botezului şi s-a împărtăşit de harul şi cinstea Stăpânului, dar nu a adus o voinţă[122] pe măsură, ci a arătat uşurătate. Şi pe dată a rămas pustiu de atâta dar, încât a primit de la cel dintâi dintre apostoli sfat ca să vindece prin pocăinţă mărimea greşelii. Căci i-a spus: *Pocăieşte-te de această răutate a ta, că doar ţi se va ierta cugetul inimii tale*.” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 90)

,,Ştiind, aşadar, că după ce am primit harul lui Dumnezeu totul depinde de noi şi de râvna noastră, să arătăm o bună dispoziţie faţă de cele dăruite nouă ca să ne facem vrednici de daruri şi mai mari. De aceea, vă rog, voi, care aţi fost învredniciţi acum de dumnezeiescul dar, arătaţi multă veghere şi păziţi curată şi nepătată îmbrăcămintea cea duhovnicească dată vouă. Iar noi, care am dobândit acest dar mai demult, să arătăm multă schimbare în vieţuire.” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 91)

,,Vreau mai departe să-mi întorc cuvântul către neofiţi. Neofiţi îi numesc nu numai pe cei învredniciţi de curând de duhovnicescul dar, ci şi pe cei botezaţi acum un an sau mai de mult. Căci dacă ar vrea, ar putea şi aceştia să se bucure neîncetat de acest nume de cinste. Această tinereţe nu cunoaşte bătrâneţe, nu este supusă bolii, nu se pierde prin lipsa de vlagă, nu slăbeşte odată cu timpul, nu poate fi cucerită prin nimic, nu este împuţinată de nimic, decât numai de păcat. Căci bătrâneţea ei vine prin istovirea din păcat.” (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 102)

,,Şi mai ales voi, cei nou îmbrăcaţi în Hristos, care aţi primit coborârea Duhului, vă rog, *în fiecare zi* cercetaţi cu atenţie strălucirea hainei voastre, ca să nu primească nicidecum vreo pată sau zbârcitură: nici prin vorbe nepotrivite, nici prin auzirea celor deşarte, nici prin gânduri rele, nici prin ochii ce se împiedică pur şi simplu de orice le cade prima dată sub privire. Să ne străjuim pe noi înşine din toate părţile, prin pomenirea

---

[122] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: sunt esenţiale pentru progresul duhovnicesc nu atât puterea şi capacităţile omului, cât atitudinea personală binevoitoare şi dornică de a lucra pentru Dumnezeu. (n.s. 12, p. 90)

neîncetată a acelei înfricoşate zile încât[123], rămânând în lumina de acum şi păzind haina nestricăciunii nepătată şi curată, să fim învredniciți de acele negrăite daruri.” (*Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 130)

BOTEZUL (ferirea de păcatele de după botez)

„Vă rog, dar, pe voi, care astăzi ați fost înscrişi printre fii, cei ce ați îmbrăcat haina aceasta strălucitoare, să păstrați cu toată paza strălucirea pe care o aveți acum, închideți din toate părțile intrarea diavolului, pentru ca, bucurându-vă mai din belşug de harul Duhului, să puteți aduce rod, unul treizeci, altul şaizeci şi altul o sută şi să fiți învredniciți să întâmpinați cu îndrăznire pe împăratul cerurilor când are să vină.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 222)

BOTEZUL (păcatele săvârşite după Botez sunt pedepsite mai aspru)

„Dacă, după Botez ne ducem la tot felul de păcate, păcatele pe care le vom face noi atunci vor fi pedepsite mai aspru decât acelea pe care le-am făcut înainte de Botez, cu toate că şi unele şi altele sunt de aceeaşi specie şi de aceeaşi calitate. Sfântul Pavel o arată, şi dă dreptate, prin aceste cuvinte: *Cel ce a călcat legea lui Moise este ucis fără milă, prin mărturia a doi sau a trei martori. Gândiți-vă cu cât mai aspră va fi pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu şi a necinstit sângele Testamentului cu care s-a sfințit şi a făcut de ocară Duhul harului* (Evr., 10, 28-29).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVIII, 1, p. 131)

BOTEZUL (despre al doilea botez sau despre repetarea botezului)

„Precum, deci, nu este cu putință de a se răstigni Hristos a doua oară, căci aceasta ar fi a-L batjocori pe El; că dacă moartea nu-L va mai stăpâni, dacă a înviat, dacă prin înviere a devenit mai puternic decât moartea, dacă prin moarte a învins moartea; şi dacă după toate acestea iarăşi Se răstigneşte, toate cele spuse sunt poveşti şi bătaie de joc. Deci, cel ce se botează a doua oară, iarăşi Îl răstigneşte pe El. Deci ce înseamnă *a doua oară răstignind loru-şi*? Adică răstignindu-L iarăşi. Căci precum Hristos a murit pe cruce, tot

[123] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ziua Judecății de Apoi. (n.s. 31, p. 130)

aşa şi noi am murit prin botez, nu cu trupul, ci cu păcatul. Priveşte acum moarte şi moarte; Acela a murit cu trupul, iar în noi omul cel vechi a fost înmormântat, şi a înviat omul cel nou, cel ce a devenit deopotrivă chipului morţii Lui (…) Botezul nimic alta nu este, decât omorârea (moartea) celui ce se botează, şi învierea lui. Bine a zis el *a doua oară răstignind loru-şi pe Fiul lui Dumnezeu,* căci cel ce face aceasta, ca uitând oarecum de harul cel dinainte, şi astfel ducând o viaţă trândavă, ca şi cum ar mai fi un alt botez, desigur că se înşală şi astfel toate se răstoarnă pe dos. De aceea trebuie a fi cu băgare de seamă şi a ne asigura (…) Nu este, deci, botezul de a doua oară, iar de cumva este, apoi este şi al treilea botez, şi al patrulea, căci cel de dinainte pururea este desfiinţat de cel următor, iar acesta de altul, şi tot aşa la infinit." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, pp. 150-151)

„Nu mai este o a doua baie, de aceea e nevoie de lacrimile noastre, de pocăinţă, de mărturisire, de milostenie, de rugăciune şi de toată cealaltă evlavie. Aşa că şi după botez se curăţesc păcatele, cu osteneală multă şi cu oboseală." (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 214)

„Iertare este! Dar a doua iertare, prin baie nu mai este." (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 65)

BOTEZUL (sângelui - martiriul)

„Ieri Stăpânul nostru s-a botezat cu apă; iar astăzi robul se botează cu sânge; ieri s-au deschis porţile cerului; astăzi au fost călcate în picioare porţile iadului.

Să nu te minunezi că am numit mucenicia *botez*; căci şi aici zboară Duhul cu multă îmbelşugare, şi aici pier păcatele şi se face o minunată şi frumoasă curăţire a sufletului. Şi după cum se spală cei botezaţi în apă, tot astfel şi mucenicii se spală în sângele lor." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 288)

BUCURIA (neîncetată a celor virtuoşi)

„Iar dacă unul se bucură mult, iar altul suferă mai mult, asta se datoreşte celui ce suferă, pentru că e mic la suflet, şi nu firii lucrurilor. Dacă am vrea să ne bucurăm necontenit, avem o mulţime de prilejuri. Dacă

îmbrățişăm virtutea, nimic nu va putea să ne întristeze”. (*Omilii la Matei,* omilia LIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 618)

„Dacă doreşti veselia, nu căuta bani, nici sănătatea trupească, nici slava, nici puterea, nici desfătările, nici mesele bogate, nici veşmintele de mătase, nici ogoare costisitoare sau case arătoase şi strălucitoare, sau altceva de felul acesta; ci deprinde înțelepciunea cea după voia Domnului, prinde virtutea, şi nimic din cele de față sau din cele viitoare nu va mai putea să te mâhnească. Dar ce zic eu: Să te mâhnească? Ba încă, ceea ce întristează pe alții, pentru tine va fi un spor de bucurie. Căci bătăile, morțile, pagubele, învinuirile, grijile şi toate cele asemănătoare, când le răbdăm pentru Dumnezeu şi au această rădăcină, ne aduc multă plăcere în suflet.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 151)

„Noi avem bucurii nespuse, acelea pe care numai cerul singur le poate concepe şi da.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 369)

BUCURIA (adevărata bucurie)

„Aceasta este singura bucurie: numai atunci ne bucurăm, când facem binele (…).” (*Omilii la*

BUCURIA („Bucurați-vă cu cei ce se bucură!”)

„Faptul de a te bucura cu cei ce se bucură necesită un suflet mai înalt decât de a plânge cu cei ce plâng. Aceasta o face însăşi firea, şi nimeni nu este atât de împietrit ca să nu plângă pe cel ce este în nenorociri; pe când tocmai aceia au nevoie de un suflet bărbătos, adică nu numai de a nu invidia pe cel ce prosperă în afacerile sale, ci încă de a se şi bucura. De aceea şi Apostolul acest fapt l-a arătat mai întâi, fiindcă nimic altceva nu întăreşte dragostea dintre oameni atât de mult ca faptul de a ne împărtăşi bucuriile şi supărările unii altora.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, p. 422)

„Prin faptul că te bucuri împreună cu el atunci când se bucură, adică atunci când prosperă în ale sale, tu te cureți de orice invidie şi ură.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 422-423)

„*Bucurați-vă cu cei ce se bucură şi plângeți cu cei ce plâng!* (Rm., 12, 15). (…) Dacă vezi pe fratele tău că are succese, nu zice: *succesele sunt ale lui, de ce să mă bucur eu?,* căci aceste cuvinte nu sunt cuvinte de frate, ci de duşman. De voieşti, succesul aceluia nu este al său, ci al tău, tu eşti stăpân a-l face mai mare, dacă nu te întristezi, ci te bucuri, dacă eşti vesel şi mulțumit. Şi cum că lucrul este aşa, se învederează de acolo, că cei ce pizmuiesc nu pizmuiesc numai pe cei ce progresează, ci şi pe cei ce se bucură de progresele acelora, pentru că ştiu că şi aceştia progresează în faptele cele bune, şi că ei mai cu seamă sunt acei ce se glorifică." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XI, pp. 135-136)

„Voieşti să amărăşti pe diavol? Fii bucuros şi mulțumit de succesele altuia. Voieşti să-l mulțumeşti pe el? arată-te posomorât, şi atunci prin supărarea ta îl vei uşura oarecum de supărarea ce i-a cauzat-o fratele tău prin biruința purtată asupră-i. Atunci tu dezbinându-te de fratele tău, te pui alături cu diavolul, şi cauzezi fratelui un rău mai mare decât cum i-ar fi putut cauza el. Căci nu e tot una: de a fi duşman şi a lucra ca duşman, cu a fi prieten şi a lucra ca duşman, sau a te da de partea duşmanilor, căci un astfel de om este mai primejdios decât toți duşmanii din lume. Dacă fratele tău a avut succese, fie în cuvânt, fie în fapte, fă-te părtaş succeselor sale, şi arată prin aceasta că el este unul din membrele tale." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XI, p. 136)

„(Bucurându-te cu cel ce se bucură – n.n.), nu ai călcat în picioare numai invidia, ci ai mai făcut încă şi altceva: acela are numai o cunună, iar tu ai două şi aceste două sunt mai strălucite decât acea una. Şi care sunt acele două? Una este aceea pe care ai câştigat-o contra pizmei, şi a doua pe care ai dobândit-o datorită dragostei (...) Voieşti a auzi şi despre a treia cunună? Ei bine, pe acesta îl aplaudă oamenii de pe pământ, iar pe tine îngerii din ceruri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XI, p. 137)

„Ne-a poruncit şi Pavel, când ne-a spus să ne bucurăm cu cei ce se bucură şi să plângem (Rom., 12, 15) cu cei ce plâng. E uşor însă să plângi cu cei ce plâng, dar nu atât de uşor să te bucuri cu cei ce se bucură. Mai uşor ne e să suferim împreună cu cei ce suferă decât să ne bucurăm cu cei fericiți. Într-un caz, însăşi natura suferinței e în stare să aplece spre milă chiar şi pietrele; în celălalt caz, invidia nu-l lasă pe omul care nu gândeşte ca un filosof să ia parte la bucuria celor fericiți. Căci după cum dragostea uneşte pe cei despărțiți, aşa invidia desparte

pe cei uniți. De aceea, vă rog să căutăm să ne bucurăm cu cei ce se bucură, ca să curățim din suflet invidia. Că nimic nu alungă atât această boală cumplită şi greu de vindecat ca participarea noastră la bucuria celor care trăiesc în mod virtuos. Ascultă cât de desăvârşit este Pavel şi într-o privință, şi-n alta! *Cine este slab*, spune el, *şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte, şi eu să nu ard?* (II Cor., 11, 29). N-a spus: *şi eu să nu mă întristez,* ci: *eu să nu ard*, voind să arate prin acest cuvânt tăria durerii lui." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 397)

„Dacă vezi pe un altul că sporeşte în toate şi nu-l pizmuieşti, ci, dimpotrivă, aduci mulțumire ca pentru propria ta bunăstare lui Dumnezeu, Care a făcut strălucit pe fratele tău, ai şi primit mare răsplată pentru bucuria ta." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 17)

BUCURIA (în Domnul)

„... fiindcă a vorbit (Apostolul Pavel – n. n.) de pace, şi fiindcă atât pacea cât şi bucuria pot fi şi în lucruri rele, de aceea a adăugat imediat: *în Duhul Sfânt*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVI, pp. 478-479)

„Căci lucrul de căpetenie pentru apostol era mântuirea păcătosului, însă acolo unde nimic nu vătăma mântuirea, le făcea şi plăcerea lor." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IV, p. 51)

„*Mai departe, frații mei, bucurați-vă întru Domnul* (Flp., 3, 1). Bine spune *întru Domnul*, cu alte cuvinte, nu după lume, fiindcă lumea nu poate da bucurie în astfel de lucruri." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 190)

„*Iubiți şi mult doriți, bucuria şi cununa mea, aşa să stați întru Domnul, iubiții mei* (Filip., 4, 1), spune Sfântul Apostol Pavel. Cine dobândeşte bucurie de la Dumnezeu nu o mai pierde niciodată, oricât de grea ar fi viața sa. Celelalte surse ale bucuriei sunt schimbătoare şi temporare, iar bucuria izvorâtă din ele nu este atât de puternică încât să facă să dispară tristețea provenită din lucrurile neplăcute. Însă bucuria care izvorăşte din evlavie, pe de o parte, ne dă sentimentul certitudinii şi stabilității, iar pe de altă parte, este atât de

mare, încât face să dispară tristețea, pentru că cel care are evlavie în suflet îl iubeşte pe Dumnezeu şi se dăruieşte Lui, aflând în El izvor de fericire.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 374)

BUCURIA („Bucurați-vă pururea întru Domnul !”)

„*Bucurați-vă pururea întru Domnul* (Flp., 4, 4). Nimic altceva nu înseamnă aceasta, decât că trebuie să ducă o astfel de viață curată, încât să se bucure în inima lor (...).

Şi iarăşi zic: Bucurați-vă (Flp., 4, 4). Bine a făcut că a repetat cuvântul. Fiindcă firea lucrurilor aduce întristarea, iar prin această repetare a dat de înțeles că totdeauna trebuie a ne bucura.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 253)

„El (Pavel – n.n.) spus numai: *Bucurați-vă pururea*, ci a adăugat şi pricina bucuriei necurmate, când a zis: *Bucurați-vă pururea întru Domnul.* Pe cel ce se bucură întru Domnul nici o restrişte nu-l poate scoate din bucuria lui. De bună seamă, toate celelalte de care ne bucurăm sunt schimbătoare, trecătoare şi lesne se prefac. Şi nu au numai acest neajuns, ci şi pe acela că, chiar dacă dăinuesc, nu ne hărăzesc o bucurie aşa de mare, ca să poată îndepărta sau adumbri mâhnirea ce ni se iveşte din altă parte. Dar teama de Dumnezeu are aceste două însuşiri: e statornică şi nemişcată şi din ea izvorăşte atâta bucurie, că nu mai simțim deloc celelalte necazuri. Cel care se teme de Dumnezeu cum se cuvine şi se bizuie pe Dânsul, are parte de rădăcina plăcerii şi de izvorul bucuriei. Şi după cum o mică scânteie căzând în marea nesfârşită lesne se mistue, tot aşa orice restrişte ar cădea peste cel ce se teme de Dumnezeu, piere şi se stinge ca şi cum ar cădea în marea fără fund a bucuriei. Şi ceea ce e de mirare e că, deşi necazurile sunt de față, el, cel ce se teme de Dumnezeu, nu încetează de a se bucura. Când nu se iveşte nici o supărare, nu e mare lucru să te poți veseli într-una, dar când te înconjoară atâtea lucruri ce te vâră în supărări, să fii mai presus decât ele toate, şi să fii voios în mijlocul năpastei, aceasta este cu adevărat de uimire. După cum nimeni nu s-ar mira că cei trei tineri n-au ars, dacă ar fi fost ei departe de cuptorul babilonic: (ceea ce i-a mirat pe toți a fost împrejurarea că ei, deşi au stat atâta timp în foc, au ieşit de acolo mai puțin vătămați decât cei care n-au fost acolo) tot aşa trebuie să spunem şi despre sfinți: nu ne-am mira dacă, nefiind supuşi la nici o încercare, s-au bucurat fără încetare. E însă vrednic de mirare şi mai presus de firea omenească, că fiind înconjurați de nesfârşite rele de peste tot, s-au simțit mai bine decât cei ce aveau parte de linişte deplină.

Cum că nu e cu putință să găsim vreo viață din afară (lumească sau păgână) care să aibă necontenit parte de voioşie, s-a desluşit prin cele spuse mai sus; cum că, pe de altă parte, e peste putință ca adevăratul credincios (creştinul) să nu guste o necurmată plăcere, şi aceasta iarăşi voi încerca s-o dovedesc, nu numai ca să învățați, dar ca să şi râvniți după această viață lipsită de supărări. Să ne închipuim un om care n-are nimic pe cuget, bizuindu-se pe o conştiință curată, cu gândul numai la viața viitoare, în aşteptarea bunelor nădejdi de acolo; ce lucru ar putea - ia spune-mi - să-l împingă pe un astfel de om la mâhnire? Nu-i aşa că moartea pare lucrul cel mai nesuferit de pe lume? Dar pe unul ca acesta, aşteptarea morții nu numai că nu-l întristează, dar îl şi desfată mai degrabă. Căci ştie că odată cu moartea încetează trudele, că ea e o goană spre cununi şi spre răsplată pusă la o parte pentru cei ce au luptat pentru credință şi virtute. Sau poate moartea prea timpurie a feciorilor? Dar va răbda şi aceasta bărbăteşte, spunând vorbele lui Iov: *Dumnezeu a dat, Dumnezeu a luat; cum Domnul a binevoit, aşa s-a întâmplat. Fie numele Domnului binecuvântat în veci* (Iov 1, 21). Dar dacă nu pot să-l întristeze moartea şi pierderea copiilor, cu atât mai puțin paguba bănească, necinstea, pâra şi bârfirea nu vor putea atinge un suflet aşa de tare şi viteaz, şi nici durerea trupului, căci şi Apostolii au fost biciuiți, dar nu şi-au pierdut curajul.

Mare lucru e şi acesta. Dar ceea ce e şi mai mult, e că nu numai nu s-au mâhnit, dar făceau din această biciuire temei pentru o plăcere şi mai mare, şi se întorceau de la fața sinedriului veseli că au fost învredniciți şi ei de batjocură pentru numele lui Hristos. Pe un astfel de om să presupunem că l-a ocărât sau l-a batjocorit cineva. Dar el a fost învățat de Hristos să se bucure de ocări. *Bucurați-vă şi vă veseliți* - zice Evanghelistul - *de orice vorbă rea ce vor spune împotriva voastră din pricina Mea, căci plata voastră cea multă e în ceruri* (Matei 5, 11. 12).

Dar să zicem că un astfel de credincios s-a îmbolnăvit. Dar el a auzit pe altul sfătuindu-l şi zicând: *La boală şi la sărăcie, bizuieşte-te pe Dânsul, căci precum aurul se lămureşte în foc, aşa şi oamenii cei plăcuți Domnului, în cuptorul umilinței* (Isus Sirah 2, 4. 5).

Dacă deci, nici moartea, nici paguba de bani, nici boala trupească, nici necinstea, nici ocara, nici altceva de felul acesta nu poate să-l mâhnească, ci mai de grabă să-l bucure, atunci ce pricină de supărare poate avea? *Ce adică ? Nu se supărau sfinții?*, mă va întreba cineva. N-auzi - mi se va spune - pe Pavel zicând: *Am supărare mare şi necontenită este durerea inimii mele?* (Rom. 9, 2).

Apoi tocmai asta e de mirare, că supărarea a adus câştigul şi plăcerea izvorâte din jale. Căci după cum bicele le pregăteau bucurie, nu dureri, tot

aşa şi supărarea le pregătea acele mari cununi (de mai târziu). Minunea e că în cele lumeşti, nu numai întristarea, dar şi veselia aduce paguba cea mai mare; în cele ale Duhului tocmai dimpotrivă: nu numai veselia, dar şi întristarea cuprinde în sine o mare comoară de bucurii.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 143-146)

BUCURIA (de aici, de pe pământ, şi cea din viața viitoare)

„Bucuria de aici este amestecată întotdeauna cu întristare, şi niciodată nu se găseşte curată şi lipsită de ea. Pe când bucuria aceea este curată, fără vicleşug, neavând într-însa nimic amestecat. Acea bucurie să o simțim, pe aceea să o căutăm. De altfel, nu este cu putință de a câştiga o astfel de bucurie, decât ca aici să nu preferăm pe cele plăcute, ci pe cele folositoare, căutând a le suferi toate cu mulțumire.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XV, p. 217)

BUCURIA (căi spre agonisirea bucuriei)

„Că nici nu putem simți bucurie în suflet dacă nu socotim mai întâi ca fericire a noastră fericirea altora, dacă nu socotim binele aproapelui ca bine al nostru. Iar asta n-o poți simți dacă nu te subjugă tirania dragostei.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 221)

BUCURIA (duhovnicească – dobândirea ei)

„... dacă vrem să ne bucurăm de adevărata mulțumire, să fugim, mai întâi de toate, de răutate şi viclenie. Să căutăm să facem fapte bune, fiindcă altfel nu e cu putință a ne împărtăşi de aceasta, chiar de am urca până pe tronul împărătesc. De aceea şi zicea Pavel: *Iar roada duhului este dragostea, bucuria, pacea* (Galateni 5, 22). Acest fruct să-l creştem şi să-l păstrăm noi, pentru ca şi aici să ne bucurăm de veselia şi mulțumirea sufletească, şi, în acelaşi timp, să ne învrednicim de împărăția viitoare, prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 27)

BUCURIA (nelegiuiților)

„Nu totdeauna e bună bucuria. Se bucură şi hoții când fură; se bucură şi desfrânatul când strică casa altuia; se bucură şi lacomul când răpeşte

avutul altuia; se bucură şi ucigaşul când ucide. Nu trebuie să ne uităm dacă se bucură, ci dacă se bucură de un lucru bun şi folositor. Să cercetăm dar cu atenție de nu găsim cumva în bucuria omului slăvit bucuria desfrânatului, bucuria hoțului". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 681)

BUNĂTATEA (exortație la bunătate)

„Hristos nu sărută cu atâta bucurie gura profeților cu câtă bucurie sărută gura oamenilor blânzi şi buni." (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 894)

BUNĂTATEA (roadele bunătății)

„Bunătatea naşte în noi nădejdea mântuirii şi ne umple inima de bucurie." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 263)

BUNURILE (comuniunea bunurilor în epoca primară a creştinismului)

„Când au început Apostolii să semene cuvântul credinței au venit la credință îndată trei mii (Fapte 2, 41) şi apoi cinci mii (Fapte 4, 4) şi sufletul şi inima tuturor acestora era una (Fapte 4, 32). Iar pricina acestei înțelegeri, legătura dragostei lor, care făcea ca atâtea suflete să fie una, era disprețul de averi. *Nimeni nu spunea,* zice Scriptura, că *este ceva al său din averile lui, ci toate erau de obşte* (Fapte 4, 32).

Când a fost tăiată rădăcina relelor, adică iubirea de arginți (I Tim., 6, 10), atunci au venit toate bunătățile şi s-au strâns unii lângă alții, pentru că nu mai era nimic care să-i despartă. *Al meu* şi *al tău,* aceste cuvinte de gheață, care au adus în lume războaie cu duiumul, au fost izgonite din sfântă Biserica aceea! Creştinii locuiau pe pământ ca îngerii în ceruri. Săracii nu-i pizmuiau pe cei bogați! Nici nu erau bogați! Bogații nu-i disprețuiau pe cei săraci! Nici nu erau săraci! Toate erau în comun! Nu era nici unul care să spună că era ceva al său din averile sale. Nu se întâmpla atunci ce se petrece azi. Azi, cei ce au dau celor nevoiaşi; atunci, nici asta nu era, ci toți se despărțiseră de averi, le puseseră la mijloc, le amestecaseră, aşa încât nu se mai ştia cine fusese bogat mai înainte. Disprețul de averi a stârpit chiar mândria în toți, căci toți erau egali şi toate averile amestecate. Poți vedea credința lor nu numai din asta, ci şi din felul în care se despărțeau de averi. *Toți câți aveau țarini şi case le vindeau, aduceau prețul celor vândute şi le puneau la picioarele Apostolilor.* Scriptura n-a spus că le dădeau în mâinile

Apostolilor, ci *le puneau la picioarele Apostolilor* (Fapte 4, 34-35). Prin asta creştinii îşi arătau respectul, evlavia şi frica ce-o aveau fată de Apostoli. Socoteau că iau mai mult decât dau.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 239-240)

„Şi, după cum cei care sunt chemați în mari dregătorii, care vor să locuiască în oraşe împărăteşti, se mută în oraşele acelea după ce îşi prefac în bani toată averea lor, tot aşa făceau şi creştinii pe vremea Apostolilor, când au fost chemați la cer, în metropola cea de Sus, în împărăția de acolo. Ştiind că aceea este patria lor cea adevărată, îşi prefăceau în bani averile lor şi le trimiteau acolo mai înainte, prin mâinile Apostolilor.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 241)

CAMĂTA (- legătura nedreptății)

„Nu vezi câtă pedeapsă stă deasupra cametei? Nu auzi că şi în Vechiul Testament este oprită camăta? (Deut., 15, 7-8).

Dar care e scuza celor mai mulți cămătari?

Dacă iau dobânzi pentru banii împrumutați, o fac pentru ca să ajut pe cel sărac, mi se spune.

- Nu păcătui, omule! Dumnezeu nu vrea astfel de jertfă. Nu înşela legea lui Dumnezeu. Mai bine să nu-i dai săracului deloc decât să-i dai dintr-un astfel de câştig. Din pricina dobânzilor nedrepte faci să fie nelegiuiți chiar banii adunați prin muncă dreaptă şi cinstită”. (*Omilii la Matei,* omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 656-657)

„Aceasta este legătura nedreptății! Acestea sunt legăturile cele cu silă făcute! Cămătarul spune: Dau bani cu împrumut, nu ca să iei, ci ca să dai mai mult decât ți-am dat. Dar Dumnezeu ne porunceşte să nu luăm înapoi nici banii pe care i-am dat. *Dați,* ne spune Dumnezeu, *celor de la care nu aşteptați să mai luați* (Luca 6, 35). Însă ceri mai mult decât ai dat şi sileşti pe cel pe care l-ai împrumutat să se socotească dator, să-ți pună în palmă şi ce nu i-ai dat. Şi crezi că prin asta îți măreşti averea! În loc să ți-o măreşti îți aprinzi focul cel nestins.

Aşadar, ca să nu se întâmple una ca aceasta, să tăiem pântecele cel rău care zămisleşte dobânzile, să stârpim odraslele cele nelegiuite, să secăm pântecele acesta pustiitor şi să urmărim numai câştigurile cele mari şi adevărate.

- Dar care sunt acestea?

- Ascultă-l pe Pavel, care spune: *Mare câştig este evlavia unită cu îndestularea cu ceea ce ai* (I Tim., 6, 6).

Să ne îmbogățim, dar, numai cu această bogăție, ca să ne bucurăm şi aici pe pământ de tihnă şi să avem parte şi de bunătățile cele viitoare”. (*Omilii la Matei,* omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 657-658)

CAMĂTA (gravitatea)

,,Ce poate fi mai groaznic decât să neguțătoreşti sărăcia altuia, decât să faci comerț cu nenorocirile fraților tăi? Ce poate fi mai groaznic decât să iei masca bunătății, şi sub ea să-ți arăți toată neomenia, să întinzi mână de ajutor, şi cu ea să împingi în prăpastie pe cel ce are nevoie să fie ajutat? Ce faci, omule? N-a venit la uşa ta săracul ca să-i măreşti sărăcia, ci ca să-l

scapi de sărăcie! Faci la fel cu cei ce preferă otrăvurile; aceia fac de nesimțit răutatea lor, amestecând otrava cu mâncarea; tu, acoperind prăpădul dobânzii cu masca bunătății, nu-i laşi să simtă vătămarea pe cei ce au să bea otrava cea ucigătoare. De aceea, prilej bun este să spunem, despre cei ce dau bani cu dobândă şi despre cei ce se împrumută, cuvintele spuse despre păcat.

- Dar ce s-a spus despre păcat?

- *Până la o vreme*, spune Scriptura, *îndulceşte gâtlejul; dar mai târziu o vei afla mai amară ca fierea şi mai ascuțită decât sabia cea cu două tăişuri* (Proverbe 5, 3-4). Aşa se întâmplă şi cu cei ce se împrumută. Când nevoiaşul primeşte banii, simte o uşurare mică şi trecătoare; dar mai târziu, cu creşterea dobânzilor, când povara ajunge mai mare decât puterile lui, vede că dulceața aceea, care-i ungea gâtlejul, e mai amară ca fierea, mai tăioasă decât sabia cu două tăişuri; şi se vede silit să părăsească dintr-o dată toată moştenirea părintească.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 346-347)

CAMĂTA (remedii)

„Dar tu cauți răsplata aici. Pentru ce faci aceasta? Lasă milostenia să fie milostenie, iar nu marfă de vândut. Mulți, desigur, au luat răsplata şi aici, însă nu au luat-o aici astfel precum au luat-o cei ce aici nu au luat nimic - însă unii dintre aceştia au luat-o ca mai slabi, şi poate că nu au fost atraşi atât de mult de cele de acolo. Şi după cum cei flămânzi, proşti şi robi ai pântecelui, fiind chemați la masa împărătească şi neaşteptând timpul potrivit, dânşii întocmai ca şi copiii cei mici apucă mai înainte, vătămându-şi astfel pofta de mâncare şi săturându-se de bucatele cele mai de rând - tot aşa pătimesc şi cei ce caută şi primesc aici răsplata milosteniei, împuținându-şi singuri plata de acolo.

Dar apoi tu, împrumutând pe altul, după trecere de vreme doreşti a lua capitalul ceva mai mare, sau poate nici nu-l iei, ca astfel prin întârziere să iei mai mare camătă, iar dacă faci milostenie tu ceri răsplata îndată, deşi nu ai a sta aici, ci acolo necontenit; nu ai a fi judecat aici, ci acolo, şi tot acolo vei da şi seamă de faptele tale. Şi dacă cineva ți-ar pregăti o casă în care tu nu vei sta, fireşte că ai socoti faptul acesta ca o pagubă; iar acum tu voieşti a te îmbogăți aici, de unde de multe ori chiar şi mai înainte de asfințitul soarelui vei fi nevoit a pleca? Nu ştii că noi nu avem cetate stătătoare, că ne găsim în loc străin, ca străini şi pribegi? Nu ştii că ne vom scoate de aici ca străini, ca unii ce nu nădăjduim nimic şi nici aşteptăm nimic? - Ceea ce tocmai şi pățim.

Pentru aceea, tot ceea ce strângem, aici lăsăm. Că nu îngăduie Stăpânul ca, luându-le acestea, să ne ducem de aici, fie că am clădi case, sau am cumpăra ţarină, sau robi, sau lucruri de gospodărie, sau altceva de acest fel. Nu numai că nu-ţi îngăduie ca luându-le să pleci de aici, dar nici măcar nu ţi se va da vreo plată. Căci ţi-a spus dinainte să nu clădeşti, nici să cheltuieşti cele străine ori pe cele ale tale. Deci pentru ce, lăsând pe ale tale, lucrezi şi cheltuieşti din cele străine, ca astfel să pierzi şi munca, şi plata, şi să suferi încă şi osânda cea mai mare?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 158)

„Tu, însă, împrumutându-i bani cu dobândă săracului, care este semenul tău, îi pregăteşti o şi mai mare nenorocire. Fă acest schimb, nu te împiedic, dar pentru Împărăţia cerurilor. Ca răsplată a ajutorului pe care îl oferi nu lua dobândă, ci viaţă veşnică. De ce devii neînţelept şi pierzi ceva atât de mare pentru câţiva bani, care pier? De ce-L laşi pe Dumnezeu şi urmăreşti câştig material? De ce te faci că nu-L vezi pe Domnul cel bogat şi alergi după omul sărac? Domnul îţi va răsplăti fiecare binefacere pe care o săvârşeşti, pe când omul se supără atunci când îţi înapoiază ceea ce i-ai împrumutat. Acesta cu greu îţi dă chiar şi o sutime din datorie, pe când Acela te răsplăteşte însutit şi pe deasupra îţi dăruieşte şi nemurirea. Omul îţi întoarce datoria cu cârteli şi înjurături, pe când Acela îţi răsplăteşte faptele bune cu laude şi vorbe bune. Omul simte faţă de tine ură, pe când Acela îţi pregăteşte cu iubire cununi de slavă. Omul îţi dă fără tragere de inimă ceea ce-ţi datorează în viaţa aceasta, pe când Acela îţi dă cu bunăvoinţă şi în viaţa de acum şi în cea de dincolo bunătăţi pe care nu ţi le datorează. Ce poate fi mai neînţelept, aşadar, decât să nu ştii cum să dobândeşti cel mai mare câştig?” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 160-161)

CAMĂTA (sfaturi pentru cămătari)

„Iartă pe toţi datornicii tăi – şi pe cei ce-ţi datorează bani şi pe cei ce ţi-au greşit – şi cere apoi de la Dumnezeu răsplată pentru o măreţie sufletească ca aceasta! Că atâta vreme cât aceia îţi sunt datornici, nu vei avea pe Dumnezeu datornic! Dar dacă le ierţi acelora datoria, vei putea trage la răspundere pe Dumnezeu şi vei putea să-I ceri, cu multă tărie, răsplata unei atât de mari filosofii.” (*Omilii la Matei,* omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 194)

CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioşii în biserică)

„Cât despre catehumeni, desigur, nu este permis ca aceştia să se roage împreună cu credincioşii în biserică, pentru că nu au dobândit încă îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 197)

CĂRȚILE (scrierea de cărți)

„Mai mult în scriere şi prin cărți rămâne cineva bogat, decât în însăşi firea lucrurilor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 416)

CĂSĂTORIA (definiția)

„Căsătoria este purtare obştească de grijă de neamul omenesc.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 572)

CĂSĂTORIA („va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup”)

„*Pentru aceea, va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa*. Nu a zis simplu: *se va uni*, ci: *se va lipi*, arătând cât de strânsă e legătura. *Şi vor fi amândoi un trup*.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 80)

„Taină mare este aceasta (…) Şi cum este taină? Se adună bărbatul şi femeia şi ambii fac unul (…) Se adună împreună şi devin un corp. Dacă cei doi nu devin unul, nu fac pe cei mulți, întrucât rămân doi, iar când se unesc, atunci fac. Şi ce învățăm noi de aici? Că puterea unirii este mare. Iscusința lui Dumnezeu a despărțit chiar de la început pe unul în două, şi voind a arăta că şi după despărțire rămâne tot unul, nu a lăsat ca numai unul să fie de ajuns spre naştere. Unul singur nu este în realitate unul, ci jumătatea unului, jumătatea întregului, iar dovada este că nu poate face copii, ca şi mai înainte de nuntă.

Ai văzut acum taina nunții? A făcut pe unul din celălalt, şi iarăşi pe aceşti doi i-a făcut unul, astfel că şi astăzi din unul se naşte omul. Bărbatul şi

femeia nu sunt doi oameni, ci unul singur. Aceasta se poate adeveri şi astăzi, şi în tot timpul (…) dacă unul este capul (bărbatul) iar cealaltă (femeia) este corpul, cum se poate zice că sunt doi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, pp. 151-152)

„Şi chiar din forma corpului ar putea vedea cineva că sunt unul, căci femeia a fost făcută din coasta bărbatului, şi prin urmare amândoi sunt jumătăți a întregului. De aceea şi numeşte pe femeie ajutor bărbatului, ca să arate că sunt una, de aceea şi bărbatul preferă pe femeie înaintea tatălui şi a mamei sale, ca să se arate că ei sunt un întreg. Dar şi tatăl se bucură la căsătoria fiului şi a fiicei sale, căci aceştia se grăbesc a se uni fiecare cu propriul său corp; şi face atâta cheltuială de bani la nuntă, şi totuşi nu poate suferi să vadă pe fiul său necăsătorit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 152)

„Aceasta este dat Mirelui şi miresei, ca să-şi părăsească părinții şi să se unească unul cu celălalt.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 55)

„*Va lăsa omul pe tatăl său si pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi cei doi (prin căsătorie) vor fi un trup,* un singur om (Facerea 2, 24; Efeseni 5, 31). Aici se arată că bărbatul, după ce-i părăseşte pe cei care 1-au născut, se lipeşte de femeie. De aici înainte trupul, tatăl şi mama, nasc copil care se plăsmuieşte din unirea semințelor lor. Încât toți trei sunt un singur trup, aşa cum şi noi la fel suntem un trup cu Hristos. Aşadar câtă iubire ai pentru tine, citatei iubire vrea Dumnezeu să ai şi pentru femeia ta. Nu vedeți că şi în trupul nostru există multe lucruri nedesăvârşite şi multe lipsuri? Unul are picioarele strâmbe, altul mâinile paralizate, un al treilea are vreun mădular bolnav etc. Însă nici nu se poartă rău cu mădularul acela, nici nu-1 taie; dimpotrivă, îl îngrijeşte şi-1 ocroteşte mai mult decât pe mădularele sănătoase, şi motivul este lesne de înțeles.

Aşadar, iubeşte-o pe femeia ta tot aşa cum te iubeşti şi pe tine. Nu numai pentru că bărbatul şi femeia au aceeaşi fire, ci şi dintr-o altă. pricină, mai însemnată: Deoarece nu mai sunt două trupuri separate, ci unul singur; şi bărbatul este capul, iar femeia trupul. După cum spune apostolul Pavel într-o altă epistolă de-a sa, *Hristos este capul oricărui bărbat, iar capul*

femeii este bărbatul, iar capul lui Hristos este Dumnezeu (I Corinteni 11, 3). Însă aşa cum spune, că *capul lui Hristos este Dumnezeu*, la fel zic şi eu că, după cum noi suntem un trup, aşa este şi Hristos cu Tatăl. Prin urmare şi Tatăl este capul nostru. Ne aduce şi două exemple, imul despre trup şi altul despre Hristos. De aceea şi adaugă: *Taina aceasta* — adică cea care spune că bărbatul şi femeia vor deveni un trup — *mare este; iar eu zic, în Hristos şi în Biserică* (Efeseni 5, 32). Se referă la legătura dintre Hristos şi Biserică, pentru că şi Acela. L-a lăsat pe Tatăl Său, s-a arătat ca om pe pământ, s-a unit cu mireasa (Biserica), adică cu noi, şi s-a făcut un duh cu ea — cu noi, căci *cel ce se lipeşte de Domnul este un duh cu El,* (I Corinteni 6, 17). Şi este taină mare, pentru că omul pe tatăl lui, care 1-a născut şi 1-a crescut, pe mama lui, care în dureri înfricoşătoare 1-a adus pe lume, pe părinţii lui, care i-au făcut atât bine şi l-au ocrotit atâţia ani, pe aceştia îi părăseşte. Şi ce face? Se lipeşte de o femeie care cu puţin înainte îi era. necunoscută, cu care nu avea nimic în comun. Cu adevărat, mare taină! Tar părinţii nu numai că. nu regretă, că se întâmplă acest lucru, ci se şi bucură şi cheltuiesc cu bunăvoinţă bani pentru nuntă. Negrăită taină! Necercetată taină! A profeţit-o şi Moise în cartea *Facerii* (2, 23-25). A propovăduit-o acum cu glas tare Pavel, zicând că se referă la legătura dintre Hristos şi Biserică." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 109-111)

„Şi ca să ne arate nouă dumnezeiasca Scriptură tăria şi intimitatea legăturii, nu a zis *se va uni cu femeia*, ci *se va lipi de femeia lui*. Ba nici aceasta nu a fost suficient, ci a adăugat *şi vor fi cei doi un singur trup*. De aceea şi Hristos, aducând această mărturie, a zis: *încât nu mai sunt doi, ci un singur trup* (Mt., 19, 6). Atât de mare este unirea şi legătura, zice Hristos, încât cei doi sunt un singur trup. Spune-mi, ce gând omenesc poate să cerceteze acest lucru, ce minte [*dianoia*] poate să-l tâlcuiască? Nu bine a zis acest fericit dascăl al lumii că este taină? Şi nu a zis pur şi simplu că este *taină*, ci *taina aceasta mare este*." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 27)

„*Va lăsa* – zice – *pe tatăl său şi pe mama sa*. Iată, acesta este un exemplu din afară. Dar nu a zis după aceea: *şi va locui împreună cu ea*, ci *se va lipi de ea*. Prin aceasta arată unirea strânsă [ακριβης ενωσις] şi dragostea foarte puternică dintre ei. Şi nici aceasta nu i-a fost de-ajuns, ci a arătat prin

ceea ce urmează că supunerea este de aşa fel, încât cei doi să nu mai fie doi. Nu a zis să fie un singur duh sau un singur suflet, căci acel lucru este clar şi cu putinţă oricui, ci aşa să fie supunerea ca şi cum sunt un singur trup[124].” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 101)

CĂSĂTORIA („Taina aceasta mare este”)

„Când se vorbeşte de legăturile căsătoriei, în mod sigur se vorbeşte de un lucru sfânt şi binecuvântat de Dumnezeu. Căsătoria este o *Taină mare*, originea ei este divină, misiunea ei este sublimă, faptele ei sunt mari şi roditoare.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 227)

„*Este o taină mare*, zice apostolul. Da, cu adevărat destul de mare şi destul de străină! Două fiinţe nu se cunosc, poate nu s-au văzut niciodată. Însă Dumnezeu le rânduieşte pe unul altuia; intervine adesea o împrejurare care le apropie şi la o primă privire reciprocă se aprinde flacăra tainică a iubirii. Şi părinţii? La ei de asemenea să admirăm o taină. Această fiică pe care grijile lor generoase au cuprins-o atâta vreme, de care le era insuportabil să se despartă un moment, ei o dau, ei se despart de ea, ei o înzestrează cu această zestre, ei care sunt de altfel atât de avari. Şi toată această purtare împotriva naturii se începe şi se sfinţeşte cu cele mai uimitoare uşurinţe. Dumnezeu este acolo. Puterea Lui şi înţelepciunea Lui poruncesc şi natura se desjudecă pentru a asculta de El. Şi să n-o pierdem niciodată din vedere. Dumnezeu schiţează astfel în căsătorie taina prin excelenţă, unirea Cuvântului Său cu natura omenească: *Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos şi în Biserică*.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 248-249)

CĂSĂTORIA (este instituită de Dumnezeu şi binecuvântată de El)

„Căsătoria vine de la Dumnezeu, mai întâi în instituirea sa primară apoi în înălţarea ei prin Iisus Hristos la demnitatea de Taină.

---

[124] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cei doi trebuie să se armonizeze atât de fin şi amănunţit, încât fiecare mişcare a inimii, a trupului, a întregii lor fiinţe să fie ca o singură mişcare. Aceasta se poate numi dacă se mişcă, până în cel mai mic amănunt, vorbă, gest şi gând, după Hristos. (n.s. 230, p. 101)

Dumnezeu alegând pentru creaturile Sale drumul potrivit pentru fiecare în parte, în două stări: una mai sublimă, fecioria; cealaltă mai accesibilă mulțimii, căsătoria. Celor mai tari, El le deschide imensitatea şi porunceşte dezvoltarea spre stările îngereşti ale cumpătării. Pentru păsăricile mai slabe el construieşte cuibul căsătoriei unde ele îşi vor griji slăbiciunea lor.

Însă acest cuib el îl face încă sublim! El îl înconjoară cu legislația care-l înnobilează şi-l apără: *Dumnezeu este legiuitorul aşezării ei*. El o ridică până la demnitatea de Taină. Şi ca ultimă şi nespusă măreție, El o face imaginea cuprinzătoare a unirii Cuvântului Său cu natura omenească." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 243)

CĂSĂTORIA (familia – Biserica de acasă)

„Familia este o mică Biserică." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 102)

CĂSĂTORIA (în vechime)

„Când auzi, însă, că Iacov s-a însurat cu două surori şi cu cea mare şi cu cea mică, să nu te turburi şi să nu judeci vremurile de atunci cu vremurile de acum. Pe vremea aceea, pentru că era la început, se îngăduia ca un bărbat să țină două sau trei sau chiar mai multe femei, ca să se înmulțească neamul omenesc; dar acum, când cu harul lui Dumnezeu neamul omenesc s-a înmulțit şi virtutea a crescut, nu se mai îngăduie. Venind Hristos a tăiat din rădăcini acest obicei rău." (*Omilii la Facere,* omilia LVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 224)

CĂSĂTORIA (la vârstă tânără)

„… înainte de a cunoaşte tânărul desfrâul să-l căsătorească cu o fată cuminte şi înțeleaptă; ea va scoate pe bărbatul ei de pe căile pline de păcate şi va fi pentru el ceea ce e frâul pentru mânz. Nu au altă pricină desfrânările şi adulterele decât aceea că tinerii sunt lăsați de capul lor. Dacă tânărul are însă o soție pricepută, se va îngriji şi de casă şi de slava sa şi de bunul său nume. Îmi spui că-i tânăr? Da, o ştiu şi eu. Dar dacă Isaac s-a însurat la vârsta de patruzeci de ani şi a trăit în feciorie până atunci, cu mult mai mult acum, pe vremea harului, ar trebui ca tinerii să practice această filozofie". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 694)

„… care e câştigul căsătoriei? Că ea păstrează trupul curat; dacă n-ar avea această parte bună căsătoria n-ar fi de nici un folos. Voi însă faceți cu totul dimpotrivă; când copiii s-au umplut de toate murdăriile, atunci îi căsătoriți, în zadar şi fără de folos.

- Copilul, spun părinții, trebuie să aştepte până ce-şi face o situație, până ce ajunge strălucit în treburile publice.

- Da, de lucrul acesta vorbeşte toată lumea! De sufletul lui însă nu spuneți nici un cuvânt, ci îl dispreţuiţi şi-l aruncați. De aceea s-au amestecat toate; sunt toate pline de neorânduială şi de tulburare, că socotim sufletul un lucru de prisos, că nu ne îngrijim de cele de neapărată trebuință, dar avem mare grijă de cele neînsemnate. Nu-ți dai, oare, seama că nimic nu-l va bucura atâta pe copil ca păstrarea lui curat de necurățenia desfrânării? Nimic nu este egal cu sufletul! Că spune Hristos: *Ce-ar folosi omul de-ar dobândi lumea toată, dar şi-ar pierde sufletul său?* (Matei 16, 26)". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 695)

„Câți aveți băieți tineri şi voiți a-i introduce în societate, grăbiți-vă a-i băga cu un ceas mai înainte în jugul căsniciei. Şi fiindcă pe tânăr îl tulbură dorința şi pofta de femeie, apoi tot timpul mai înainte de căsătorie să-l povățuieşti, să-l înfricoşezi, să-l sperii, să-l îndemni, şi în fine să întrebuințezi toate mijloacele spre a-l convinge să se însoare. Când a sosit timpul căsătoriei, nimeni să nu o amâne. Iată că acum eu grăiesc cuvinte de pețitoare: logodiți-vă fiii voştri!" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 216)

„Iute apoi să le dăm (tinerilor – n.n.) femei, astfel ca trupurile lor să fie curate şi neatinse când vor primi pe mireasă. Aceste amoruri sunt cele mai fierbinți. Cel ce a fost înțelept şi cumpătat şi mai înainte de nuntă, cu atât mai mult va fi şi după nuntă, pe când cel ce s-a deprins cu desfrânarea mai înainte de nuntă, va face aceasta şi după nuntă. *Pentru desfrânat toată pâinea este dulce, nu va înceta până în sfârşit.* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 23, 23)." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, pp. 97-98)

„Cu toții ştim că la tineri pofta trupească este mai puternică şi stăruitoare. Aşadar dacă sunteți părinți, înainte de vremea căsătoriei să-i înfrânați pe copiii voştri cu povețe, cu făgăduieli, cu frică, cu orice mijloc posibil. Şi atunco când vor creşte, să nu amânați căsătoria lor. Nu lăsați anii să treacă. Chiar şi înaint ec afiul vostru să meargă în armată, chiar şi înainte

de a se împlini profesional, îngrijiți-vă să se însoare. Căci atunci când ştie că nu va întârzia să se afle împreună cu mireasa lui, flacăra trupului se va potoli. Însă dacă vede că voi faceți ca nunta să întârzie, aşteptând să strângă bani, va deznădăjdui şi va aluneca în desfrâu.

Of, banii ăştia! Pe nimeni nu intereseată despre cum va dobândi copilul cuminţenie, înțelepciune, cumpătarem bunătate, virtute. Toți aleargă cu furie după bogății şi averi. Aurul Îl dă la o parte pe Hristos...

Să vă îngrijiți, rogu-vă, mai întâi de sufletele copiilor voştri. Dacă fiul vostru se apropie neprihănit de mireasă, atunci bucuria va fi împreunată cu binecuvântarea şi cu frica de Dumnezeu, atunci căsătoria va fi într-adevăr vrednică de cinste, de vreme ce va uni suflete curate şi nepângărite. Atunci soții vor avea în viața lor de obşte armonie, pac eşi înțelegere.

Însă dacă tânărul înainte de căsătoria lui a obişnuit să trăiască în necurăție şi desfrâu, la fel va face şi în căsnicie. Pentru o perioadă scurtă de timp va fi mulțumit de soția lui. Dar grabnic se va întoarce la lucrurile de dinainte, la vorbe porcoase, la glume viclene, la fapte de desfrâu, pe care nu-mi este îngăduit să le descriu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 38)

CĂSĂTORIA (pregătirea pentru căsătorie)

„Gândeşte-te câtă grijă aveau cei vechi! Când îşi însurau copiii nu umblau după bani, după multă bogăție, după robi, după atâtea hectare de pământ; nu căutau frumusețea din afară, frumusețea chipului fetelor, ci frumusețea sufletului şi purtări frumoase". (*Omilii la Facere,* omilia XLVIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 157)

„Ați văzut cum căutau cei vechi să ia femei copiilor lor? Căutau noblețe sufletească înainte de bani. Nicăieri nu era vorba de acte dotale, de învoieli şi de toate acele lucruri de batjocură care se fac azi. Nicăieri ne era vorba de condițiile acelea care se înscriu în acte de căsătorie, anume ce se va întâmpla dacă soțul moare fără să lase copii, dacă se întâmplă cutare şi cutare lucru. Nu, la cei vechi nu era vorba de aşa ceva, ci actul dotal cel mai mare şi cel mai sigur era purtarea fetei. Nu erau cântece şi dansuri". (*Omilii la Facere,* omilia XLVIII,VI, în col. PSB, vol. 22, p. 164)

„Uită-te cât de mare era filosofia acelor oameni! A fost vorba, oare, de cete de robi? Nu! A fost, oare, vorba de acte, de învoieli, de condițiile acelea de râs, care se pun la facerea nunților: dacă se întâmplă asta, dacă se întâmplă aceea? Nu! Azi, chiar înainte de căsătorie, oamenii, care nu ştiu nici dacă va ține căsnicia până seara, rânduiesc în acte cele ce se vor

întâmpla cu mult mai târziu; dacă n-au să aibă copii, dacă au să aibă copii şi altele la fel cu acestea”. (*Omilii la Facere,* omilia LVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 224)”

CĂSĂTORIA (alegerea miresei/mirelui – criterii)

„Că nu averea, ci virtutea face bogată pe o femeie. Ce folos de bogăție dacă femeia e cheltuitoare, dacă nu-i înțeleaptă, dacă împrăştie totul mai repede ca vântul? Ce folos de bogăție dacă femeia e desfrânată şi are nenumărați amanți? Ce folos de bogăție dacă e bețivă? Nu-l va sărăci iute pe bărbat?”. (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 361)

„Aflați însă cum se căsătoreau cei vechi şi faceți ca ei!

- Dar cum se căsătoreau aceia?

- Se interesau ce purtări are fata, ce apucături, ce însuşiri sufleteşti. De aceea nu aveau nevoie de contracte, nici de garanția hârtiei şi cernelii. În locul tuturor acestora le era de ajuns purtarea miresei. Vă rog, dar, şi pe voi, nu umblați după bani şi după avere, ci după purtări, după bunătatea inimii. Caută fată evlavioasă, fată cuminte! Aceste însuşiri sunt mai bune decât nenumărate comori. De cauți pe cele ale lui Dumnezeu vei avea şi pe cele din lumea aceasta; dar dacă le nesocoteşti pe acelea şi umbli după acestea, nici de acestea n-ai parte.

- Dar cutare, mi se spune, a ajuns bogat de pe urma femeii!

- Nu îți este ruşine să-mi dai astfel de exemple? Am auzit pe mulți spunând: Mai bine să ajung săracul săracilor, decât să ajung bogat de pe urma femeii! Da! Ce poate fi mai neplăcut decât o astfel de bogăție? Ce poate fi mai amar decât această bună stare? Ce poate fi mai ruşinos decât de a ajunge vestit pe această cale şi a se spune de toți: Cutare a ajuns bogat de pe urma femeii! Nu mai vorbesc de neplăcerile dinăuntrul casei, care, vrând-nevrând, vin peste cel care s-a căsătorit aşa. Nu mai vorbesc de înfumurarea femeii, de slugărnicia bărbatului, de certurile dintre soț şi soție, de ocările slugilor. Slugile îi spun în obraz: Sărac, coate goale, om de nimic, născut din oameni de nimic! Ce a avut când a venit aici? Nimic! Nu-i, oare, a stăpânei noastre toată averea? Dar nu-ți pasă de aceste cuvinte! Nu-ți pasă că nu eşti om liber”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 835-836)

,,Sfătuiesc a cerceta de la început şi a face totul ca să ia femei potrivite de soţii, pline de toate calităţile cele bune.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p.280)

,,Aceasta să o căutăm mai înainte de casă, sau robi, sau bani şi ogoare, şi mai înainte de foloasele cetăţeneşti sau politice – şi mai mult ca orice să dorim ca aceea care şade împreună cu noi la cârma corăbiei să nu se răscoale sau să se dezbine de noi. Căci astfel şi altele vor urma după dorinţă, iar în cele duhovniceşti vom avea multă uşurinţă, trăgând jugul acesta al căsniciei cu întreagă împreună-glăsuire şi izbăvind în toate după dorinţă, cu care prilej ne vom putea bucura şi de bunătăţile făgăduite nouă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 280)

„Mai întâi caută un bărbat pentru fecioară, însă bărbat în toată puterea cuvântului, protector al femeii, bărbat care să fie capul trupului, şi căruia tu-i predai nu o slugă, ci-i încredinţezi pe însăşi fiica ta. Nu căuta bani, nu căuta strălucirea neamului, nu măreţia patriei lui, căci toate acestea sunt prisoselnice, ci tu caută evlavia sufletului, blândeţea, adevărata înţelepciune, frica de Dumnezeu, dacă voieşti ca fata ta să vieţuiască cu plăcere. De vei căuta bogăţie, nu numai că nu o vei folosi cu nimic, ba încă o vei vătăma, căci o vei face sclava lui, în loc să fie liberă. Nu se va folosi ea atât de mult de plăcerea aurăriilor, pe câtă scârbă va avea din rolul ce-l are ca sclavă. Deci nu căuta de acestea, ci caută mai ales egalitatea în cinste, şi dacă nu este cu putinţă aceasta, apoi atunci caută un bărbat mai sărac decât fiica ta, şi nicidecum mai bogat, dacă nu voieşti să-ţi dai fata unui despot, ci unui adevărat bărbat. Când tu voieşti ca să examinezi cu exactitate valoarea bărbatului aceluia, roagă pe Hristos ca să-ţi stea de faţă şi să-ţi arate, şi El nu se va ruşina de aceasta, căci nunta este taina venirii Lui. Mai ales roagă-L atunci, ca să dea fetei tale un astfel de mire. Nu fi mai rea tu decât sluga lui Avraam, care fiind trimisă într-o călătorie atât de depărtată, a ştiut totuşi în ce anume parte trebuie a se refugia, şi de aceea a şi reuşit în totul. Când tu studiezi şi cauţi pe acel bărbat, roagă-te şi zii către Dumnezeu: *Pe care îl voieşti Tu Doamne, iconomiseşte-l!* Încredinţează-I în mâna Lui acest lucru, şi El fiind cinstit de tine prin această cinste, îţi va răsplăti. Două lucruri trebuie a face: a încredinţa în mâna

Lui alegerea bărbatului, şi a cere ca acel bărbat să fie aşa precum îl voieşte El.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, pp. 155-156)

„... cercetez în mai de aproape ceea ce pare că aduce fericirea într-o casă nouă, ceea ce adeseori mulți bărbați, dar, mai bine spus, toți bărbații, doresc să aibă când se însoară. Care-i dorința lor? Să se însoare cu fete bogate. Un om sărac, un om de jos, un om din popor doreşte să-şi ia femeie dintr-o familie de seamă şi puternică, dintr-o familie bogată. Vom vedea că o astfel de căsătorie atât de mult dorită are tot la atât de multe necazuri ca şi sărăcia de care vor să scape. Şi iată cum. Oamenii, prin firea lor, sunt foarte mândri, şi, dintre toți, femeile sunt şi mai mândre cu cât sunt şi mai slabe; din pricina aceasta sunt şi mai stăpâne de patima mândriei. Dacă se întâmplă ca femeia să mai aibă şi nişte motive din afară să se mândrească, atunci nimic nu le mai poate înfrâna; sunt ca o flacără peste care arunci materiale care se aprind uşor; se înalță, sunt nesupuse, răstoarnă ordinea firească a lucrurilor, întorc totul cu susul în jos. O femeie bogată măritată cu un bărbat sărac nu îngăduie ca el să fie capul gospodăriei; stăpânită de mândrie şi de îngâmfare, îl dă jos din locul ce i se cuvine şi-l aşează în cel cuvenit ei, acela al supunerii şi al ascultării. Ea ajunge capul şi stăpânul casei. Poate fi o robie mai cruntă pentru bărbat? Nu mai vorbesc de ocările, insultele, dispreţul cu care-l încarcă pe soț! Acestea-s mai de nesuferit dintre toate!

Se poate însă să mi se obiecteze următoarele, şi am auzit, când le vorbesc aşa, pe mulți făcând această obiecție: să ajungă bogat şi să trăiască în belşug, că nu-i nici o greutate să învingă şi să supună mândria femeii lui!

Dacă vorbeşte aşa, apoi mai întâi nu-şi dă seama ce greu e lucrul acesta. În al doilea rând, chiar dacă se mai întâmplă să o înfrângă, o face tot spre paguba lui. E mai greu şi mai neplăcut pentru bărbat să i se supună femeia lui de teamă, silită şi forțată, decât să o lase să-i poruncească în toată voia.

- Pentru ce?

- Pentru că această sălnicie ce-o face femeii sale alungă din căsnicia lui toată dragostea, toată plăcerea. Iată când nu-i nici o dragoste, nici plăcere, ci teamă şi silnicie, ce preț mai are căsnicia?

Aşa stau lucrurile în căsniciile în care femeia este bogată. Dacă se întâmplă ca ea să nu aibă nimic, iar soțul să fie bogat, atunci este slujnică în loc de soție; femeia liberă ajunge roabă; pierde toată libertatea şi autoritate ce i se cuvin, nu are o situație mai fericită decât robii cumpărați cu bani. Dacă bărbatul are gust să trăiască în desfrâu, să se îmbete, să aducă în patul lui cârd de femei stricate, soția n-are ce face; trebuie sau să sufere totul şi să

fie mulțumită cu ce vede, sau să plece din casă. Grozăvia nu se mărgineşte la atâta. Dacă bărbatul este bogat, şi ea săracă, atunci nu poată să poruncească cu toată libertate nici slugilor, nici slujnicelor; trăieşte ca într-o casă străină, ca şi cum ş-ar folosi de lucrurile ce nu-i aparţin; nu trăieşte sub acelaşi acoperiş cu un soţ, ci cu un stăpân; este obligată să facă orice şi să sufere orice. Dacă, acum, un bărbat se însoară cu o fată de seama lui, şi acum egalitatea dintre soţ şi soţie este distrusă de legea care obligă pe femeie să se supună bărbatului, cu toate că egalitate dintre averea sa şi cea a bărbatului o face să se creadă egală cu el.

- Sunt, oare, toate căsniciile pline de atâtea greutăți?

- Nu, nu toate! Dar să nu-mi aduci ca pildă foarte puținele căsnicii, uşor de numărată, netulburate de astfel de greutăți. Trebuie să definim esența căsniciei, nu după cazurile extrem de rare, ci după cele întâlnite la fiecare pas. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări." (*Despre Feciorie*, 53-55, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 99-101)

„A venit vremea ca o fată să se mărite. Cea dintâi grijă: pe cine va lua de bărbat? Grijă şi temere, să nu aibă parte de un bărbat de neam prost, cu numele pătat, să nu aibă parte de un om cu inimă de piatră, de un şarlatan, de un îngâmfat, de un fanfaron; se teme ca să nu fie cumva gelos, chițibuşar, prost, viclean, aspru, ticălos. E drept că nu toate fetele trebuie să dea peste astfel de bărbați; dar neapărat toate se preocupă şi se îngrijesc de toate acestea.

Nici nu s-a ivit în viața unei fete cel sortit să-i fie soț, şi ea toată ziua se gândeşte şi nădăjduieşte să vină odată; tremură toată şi se teme; o frământă şi o chinuie toate aceste gânduri

Ar putea să mi se spună:

- O tânără poate însă să se bucure însă să se bucure în aşteptarea unui soț bun şi de treabă!

- Da, e drept! Dar de obicei pe noi nu ne mângâie atât de mult nădejdea unei fericiri viitoare, cât ne întristează aşteptarea necazurilor viitoare. O bună stare viitoare numai atunci dă naştere la plăcere, când eşti pe deplin încredințat că nădejdea şi se va îndeplini; neplăcerile însă şi necazurile îți zguduie şi-ți tulbură îndată sufletul, chiar dacă bănuieşti că te vor lovi. Starea sufletească a unei fete înainte de măritiş se aseamănă foarte bine cu starea sufletească a robilor duşi în piață spre vânzare. După cum aceştia nu pot avea linişte sufletească, din pricină că nu ştiu ce fel de oameni

vor fi viitorii lor stăpâni, tot astfel şi o fată de măritat, în tot timpul dinainte de măritiş, este ca o corabie prinsă de furtună, deoarece părinţii ei în fiecare zi pe unii tineri îi vor de gineri, iar pe alţii îi resping. Astăzi, un tânăr a întrecut în calităţi pe învingătorul de ieri; mâine, îl biruie şi pe acesta altul. Se poate întâmpla ca, chiar în pragul nunţii, cel voit ca ginere să plece cu mâinile goale, şi părinţii să-şi dea fata după unul de care nici nu era vorba.

Cumplite griji copleşesc nu numai pe femei, ci şi pe bărbaţi. cu atât mai mult cu cât viaţa bărbaţilor poate fi cercetată cu uşurinţă, pe când viaţa unei tinere fete cum poate fi iscodită în ce priveşte purtarea şi educaţia ei, o dată ce ea a stat tot timpul închisă în casă?

Aşa stau lucrurile în timpul logodnei; când vine însă ziua nunţii, neliniştea miresei creşte şi mai mult, iar teama este mai mare decât plăcerea măritişului; se teme ca nu cumva să fie pe placul mirelui chiar în seara nunţii, să nu fie mai prejos de aşteptările lui. Mai merge să fie dispreţuită mai târziu, după ce la început a fost lăudată; dar dacă este nesuferită din prima zi a căsătoriei, mai poate fi, oare, preţuită mai târziu? Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viaţă, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 57, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 103-104)

„Cumplit lucru este să te căsătoreşti cu o femeie mai săracă decât tine, dar tot atât să te căsătoreşti şi cu una mai bogată. Cea dintâi te face să duci o viaţă mizeră şi plină de lipsuri; cealaltă răpeşte bărbatul şi libertatea, şi dreptul de a fi stăpân în casa lui.” (C*ătre acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 385-386)

„Să nu simţi respingere faţă de femeie pentru că s-a nimerit să nu fie frumoasă. Ascultă ce zice Scriptura: *Albina e mică printre zburătoare, dar rodul muncii ei întrece orice dulceaţă* (Înţelepciunea lui Sirah 11, 3). Făptură a lui Dumnezeu este şi femeia. Prin respingerea ta n-o jigneşti pe ea, ci pe Ziditorul ei. Ce are ea a ei? Nu i le-a dat pe toate Domnul? Dar nici pe femeia frumoasă să n-o lauzi, să n-o admiri. Admiraţia pentru una şi nesocotirea celeilalte arată că omul acela e desfrânat. Să cauţi frumuseţea sufletului şi să-L imiţi pe Mirele Bisericii. Frumuseţea trupească, dincolo de faptul că este plină de mândrie, provoacă gelozie, şi deseori chiar bănuieli neîntemeiate. Nu dăruieşte însă, şi plăcere? Pentru puţin, da;

pentru o lună sau două, sau cel mult pentru un an; mai târziu, însă, nu. Pentru că, datorită obişnuinţei, nu te mai preocupă frumuseţea, care însă întreţine mândria femeii. Aşa ceva nu se întâmplă în cazul unei femei care nu are frumuseţe exterioară, însă are frumuseţe lăuntrică. Acolo este normal ca plăcerea şi iubirea soţului să rămână de la început şi până la sfârşit nemicşorate, întrucât provin din frumuseţea sufletului, nu a trapului." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 107)

„Frumuseţe trupească să nu cerem. Nu-i vezi pe atâţia şi atâţia care şi-au luat femei frumoase, cum şi-au distrus vieţile în chip jalnic? Şi nu-i vezi pe alţii, care fără să aibă femei frumoase au trăit foarte fericiţi?

Însă nici femeie bogată să nu căutăm. Nimeni să nu aştepte să devină bogat prin căsătorie. Vrednică de scârbă şi de nesocotire este o asemenea îmbogăţire, în plus, cum spune Apostolul, *Cei ce vor să se îmbogăţească, aceia cad în ispită şi în cursa şi în multe pofte nebuneşti şi vătămătoare, care-i cufundă pe oameni în ruină si-n pierzare* (I Timotei 6, 9).

De la femeie, deci, să nu ceri bani, ci virtuţi. E cu putinţă să fii nepăsător faţă de cele importante şi să te îngrijeşti de cele lipsite de importanţă?" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 108)

„Să spun şi altceva? Nimeni să nu facă greşeala să-şi ia soţie mai bogată ca el. Mai săracă să ia. Căci cea care este mai bogată, intrând în casă, se va purta în chip neplăcut. Cu aerul bogăţiei sale, va vorbi urât, va cere multe, va risipi fără rost. Iar dacă bărbatul ei va îndrăzni să-i spună câteva vorbe, îi va răspunde cu neruşinare: *Nu cheltuiesc dintr-ale tale, ci dintr-ale mele!*

Ce spui, doamnă? Ale tale? Care ale tale? Există vreun cuvânt mai necuviincios decât acesta? Acum, că te-ai măritat, nu mai ai un trup al tău, dar ai banii tăi? Prin căsătorie tu şi soţul tău aţi devenit un trup, un singur om, şi spui încă *ale mele?* Cuvântul acesta blestemat şi mizerabil a fost adus de diavol în lume. Toate cele care sunt necesare în viaţă, Dumnezeu ni le-a dat la toţi. Nu poţi spune *lumina mea*, *soarele meu*, *apa mea*. Toate sunt obşteşti, să nu fie aşa şi cu banii? Of, iubirea asta de arginţi! Să piară de o mie de ori banii; sau poate că nu banii, ci mentalitatea acelora care nu ştiu să mânuiască cum

trebuie banii şi-i preţuiesc mai presus decât toate lucrurile.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 117)

„Nu trebuie să căutăm bogată, ci să luăm tovarăşă a vieţii spre facerea de copii”. (*Din Cuvântul 49 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 431)

„Suflet bun să căutăm, ca să dobândim şi dragoste. Aceasta este bogăţia cea multă, aceasta este vistieria cea mare, acestea sunt bunătăţile cele nenumărate”. (*Din Cuvântul 49 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 431)

,,Cei care voiesc să se căsătorească să aibă multă grijă pentru acest lucru. Căci dacă cei ce vor să cumpere case şi slujitori cercetează cu de-amănuntul şi se târguiesc cu cei care vând şi vor să vadă cu atenţie cele spre vânzare şi îndemnarea celor pe care îi vor cumpăra şi starea trupului lor şi înclinarea sufletului, cu atât mai mult cei care vor să-şi ia soţie, nu trebuie oare să arat o mult mai mare grijă? Dacă o casă este proastă se poate da iarăşi înapoi, iar un slujitor ce se arată după cumpărare netrebnic, se poate da înapoi celui ce l-a vândut. Dar soţia, o dată luată, nu se mai poate da înapoi celor care au dat-o , ci eşti silit să o ai până la sfârşit. Chiar dacă e rea, alungând-o, cazi în adulter după legile lui Dumnezeu. Aşadar, când vrei să-ţi iei soţie, nu lua aminte doar la legile din afară, ci înaintea acelora, uită-te la cele ale noastre. Căci după acestea şi nu după acelea te va judeca Dumnezeu în Ziua aceea a Judecăţii. Acelea, dacă le treci cu vederea, îţi aduc adesea pagubă în bunuri; acestea, dacă le neglijezi, aduc sufletului osândă neîmbunată şi focul cel nestins.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soţie trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 40)

,,Vă rog şi vă sfătuiesc pe cei ce urmaţi să vă însuraţi, să ieşiţi în întâmpinarea lui Pavel şi să citiţi legiuirile despre nuntă aşezate de el, şi să vă instruiţi mai întâi ce porunceşte să facem, să cercetaţi acea femeie dacă este rea şi vicleană ori robită de beţie, batjocoritoare, fără pic de minte, ori are alt scăzământ de acest fel, şi abia după aceea să vorbiţi despre nuntă. Dacă vezi că Pavel îţi dă deplină putere să cercetezi, găsind una din aceste patimi la aceea, desparte-te de ea şi ai cutezanţa de a-ţi lua alta, ca să fii departe de orice primejduire. Dar să-ţi lepezi femeia după nuntă nu îngăduie, ci porunceşte ca pe cea care are toate celelalte neputinţe în afară de desfrâu, s-o iubeşti şi s-o ţii la tine, şi astfel te asigură că trebuie să porţi toată răutatea femeii. Iar dacă acest lucru este greu şi împovărător, fă orice şi

preocupă-te ca să-ți iei o soție bună, îngăduitoare, vrednică de încredere, ştiind că altfel faci una din două: ori îți iei soție rea şi îi porți povara ori – şi aceasta nu-i de dorit – o alungi, şi atunci cazi în adulter.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 42)

,,Să cercetăm bine acestea înainte de nuntă şi să cunoaştem aceste legiuiri şi să ne sârguim mult ca să ne luăm o soție care dintru început se armonizează şi se potriveşte cu felul nostru de a fi[125]. Luându-ne o asemenea femeie nu vom avea doar această bucurie, că niciodată nu o vom părăsi, ci şi că o vom iubi cu toată tăria.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 42-43)

,,Nu căuta bogăția averii pentru ca să-ți iei o mireasă. Căci nunta nu trebuie socotită târguială, ci comuniune de viețuire.

Căci pe mulți i-am auzit grăind: *cutare s-a făcut mai înstărit după nuntă, sărac fiind mai înainte, şi fiindcă şi-a luat femeie bogată s-a înavuțit şi se desfătează acum.* Ce zici, omule?! Pofteşti câştig de pe urma femeii şi nu te ruşinezi, nici nu roşeşti, nici nu intri în pământ pentru că te frământi pentru asemenea chipuri de câştig? Unde sunt aceste cuvinte vrednice de un bărbat: *Un singur lucru este al femeii*: *să păstreze cele adunate, să păzească ceea ce intră în casă, să se îngrijească de gospodărie*? Căci şi pentru aceasta ne-a dat-o Dumnezeu, ca întru acestea să ne ajute, şi în toate celelalte.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 50)

,,Mulți bogați luându-şi femei înstărite şi sporindu-şi avuția, au pierdut bucuria şi înțelegerea, iscând zilnic certuri la masă şi întărâtări. Mulți săraci luând din cele mai sărmane, se bucură de pace şi cu multă veselie privesc soarele cel văzut. Dar bogații, înconjurați din toate părțile de desfătare, adesea şi-au rugat moartea din pricina femeilor şi, astfel plecând din viața aceasta, nu au avut nici un folos de pe urma bunurilor, de vreme ce nu au sufletul bun.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 54)

---

125 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: έξ άρχης εΰρυθμόν τινα καί συμβαίνουσαν τοϊς ήμερέροις τρόποις γυναϊκα Imaginea este a doi oameni care merg *împreună, în aceeaşi cadență bine ritmată*, fără dezacord în felul de a păşi. (n.s. 97, pp. 42-43)

,,Să nu ne uităm la bunuri, ci la blândeţea felului de trai şi la curăţie şi la întreaga înţelepciune. Căci femeia cu mintea întreagă şi îngăduitoare şi cu bună măsură în toate, chiar dacă este săracă, poate să facă sărăcia mai dorită decât bogăţia. Fiindcă cea stricată şi destrăbălată şi certăreaţă, şi dacă s-ar afla mii de comori într-însa, le risipeşte mai repede ca vântul şi aduce asupra bărbatului dimpreună cu sărăcia mii de alte rele. Să nu căutăm bogăţia, ci soţia potrivită cu starea noastră." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soţie trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 54-55)

,,Căci frumuseţea trupului, când nu se înjugă cu virtutea sufletului, în douăzeci sau treizeci de zile poate să-l piardă pe bărbat şi nu merge mai departe cu el, ci, arătându-şi răutatea, distruge toată dragostea. Iar cele care strălucesc cu frumuseţea sufletului, cu cât înaintează timpul şi îşi vădesc prin cercare nobleţea lor, cu atât produc soţilor lor dorire mai caldă şi îşi aprind dinlăuntru dragostea cea pentru ei. Şi dacă se întâmplă aceasta şi se statorniceşte între ei dragostea cea caldă şi adevărată este alungat orice chip al desfrâului şi nici un gând de neînfrânare nu mai vine asupra celui ce-şi iubeşte soţia, ci rămâne neîncetat în iubirea faţă de ea. Şi prin întreaga înţelepciune de care femeia dă dovadă Îl atrage şi pe Dumnezeu spre a fi binevoitor şi conducător al întregii case. Aşa şi-au luat adevăraţii bărbaţi de odinioară neveste: căutând la nobleţea sufletului soţiilor şi nu la bogăţia bunurilor." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soţie trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 55-56)

,,*Şi Avraam era bătrân şi înaintat în zile* – zice Scriptura – *şi i-a zis slugii celei mai bătrâne din casa sa, celei ce chivernisea toate ale lui*: *<<Pune mâna ta sub coapsa mea şi te jur pe Domnul Dumnezeul cerului şi al pământului să nu iei femeie pentru fiul meu Isaac dintre fiicele cananeenilor cu care eu locuiesc. Ci mergi în pământul unde am fost născut, la neamul meu, şi de acolo ia soţie pentru fiul meu>>.* (Facere 24, 2-4). Ai văzut virtutea dreptului, câtă grijire a făcut mai dinainte pentru nuntă? Căci nu a chemat femei uşuratice, cum fac cei de azi, nici care au fost măritate înainte, nici din cele mai în vârstă ca să meargă să aleagă soţie pentru fiul său, ci pe casnicul său; şi acestuia i-a încredinţat treaba. Această faptă este cea mai mare dovadă a evlaviei patriarhului: că a însărcinat o astfel de slugă, fiindcă l-a socotit vrednic pentru a face un asemenea lucru. Apoi îi spune să caute o soţie, nu avută, nici frumoasă, ci cu nobleţe în felul de trai, şi pentru aceasta îl trimite atâta amar de cale departe de casă. Ai văzut şi bunăvoinţa slujitorului? Căci nu a zis: *Pentru ce faci aceasta, când sunt atâtea neamuri învecinate cu noi şi atâtea fiice de oameni bogaţi, însemnaţi şi cu multă*

slavă? Tu însă mă trimiți departe, la oameni necunoscuți. Cu cine voi vorbi? Cine mă va asculta? Dacă mă vor înşela? Dacă mă vor amăgi, căci nimic nu este mai uşor decât aceasta în situația în care mă voi afla, aceea de străin? Nimic de acest fel nu a zis, ci, trecându-le pe toate cu vederea, ceea ce este cel mai important a reținut: să nu zică nimic împotriva aceluia, ci să se arate ascultător şi să dorească numai acest lucru – care, de altfel, trebuie căutat mai înainte de orice –, să vădească pricepere şi purtare de grijă când va merge acolo." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 56-57)

,,Acum dar, şi tu, fiindcă urmează să-ți iei nevastă, nu fugi la ajutor omenesc, nici către femei ce se îmbogățesc din averi străine şi care caută numai una: cum să dobândească vreun câştig. Ci aleargă la Dumnezeu. Nu te ruşina ca El să-ți fie alegător al miresei. El Însuşi a făgăduit şi a zis: *Căutați mai întâi Împărăția Cerurilor şi toate celelalte vi se vor adăuga vouă* (Mt., 6, 33). Şi nu zi: *Cum pot să văd pe Dumnezeu şi cum poate El să-mi răspundă cu vocea şi să grăiască cu mine la arătare, încât eu, mergând la El, să-L rog aceasta*? Acestea sunt vorbe ale unui suflet necredincios. Căci şi fără să-ți strige în gura mare, pe toate câte vrea le poate rândui Dumnezeu." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 59-60)

,,Şi tu acum eşti mire şi îți cauți mireasă. Acestea caută-le mai întâi de celelalte: dacă este iubitoare de Dumnezeu, dacă se bucură de multă bunăvoință de Sus. Căci dacă sunt acelea, urmează şi celelalte. Dar dacă nu sunt acestea, chiar dacă îşi țin cu multe asigurări[126] cele lumeşti, nu este nici un câştig." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 66)

,,Căci dimpreună cu virtutea care era în suflet, şi trupurile fecioarelor din vechime se împărtăşeau de multă vigoare. Căci nu aşa le-au crescut maicile lor, ca pe cele de acum, cu băi dese, cu alifii binemirositoare, cu încondeieri ale ochilor şi farduri, în haine moi ori stricându-le în alte mii de

---

[126] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Azi aceste lucruri sunt aceleaşi ca şi pe acea vreme, doar forma s-a schimbat: bani în bancă, asigurări la tot felul de asociații de asigurări, investiții pentru, chipurile, *zile negre*. Oare nu spune psalmistul: *Îmbătrânit-am, dar n-am văzut pe cel drept părăsit, nici pe urmaşii lui cerşind pâine* (Ps., 36, 25)? Iar Mântuitorul porunceşte să nu ne îngrijim de ziua de mâine. Probleme nu sunt aceste mijloace în sine, ci faptul că ne încredem în ele mai mult decât în Dumnezeu. (n.s. 142, p. 66)

chipuri, făcându-le mai molatice decât se cuvine, ci atunci le creşteau în toată severitatea. Pentru aceea şi prospețimea trupului lor era foarte înfloritoare şi nobilă, fiindcă era naturală, nu artificială ori îngrijită prin metode cosmetice. De aceea se şi bucurau de o sănătate curată şi frumusețea lor era nemeşteşugită şi nici o slăbiciune nu le împovăra trupul, ci orice moleşeală era lepădată de la ele. Căci ostenelile şi chinuirile şi a lucra toate cu mâna ta pierd toată moleşeala şi asigură întru totul vlaga cea bună şi sănătatea trupului. De aceea erau şi mai dorite de bărbați şi mult mai iubite. Dar nu numai trupul, ci şi sufletul devine prin lucrarea acestora mai bun şi având mai multă întreagă înțelepciune.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 67-68)

,,Voi, taților, urmați purtarea de grijă ce a arătat-o patriarhul spre a lua o femeie fără ifose pentru fiul său, necăutând el averile ei, nici strălucirea neamului, nici frumusețea trupului şi nimic altceva de acest fel, ci numai noblețea sufletului. Iar voi, mamelor, aşa să vă creşteți fiicele! Voi, viitorilor miri, luați-vă soții cu multă cumințenie, fără dansuri şi râsete şi cuvinte ruşinoase şi trâmbițe şi fluiere şi manifestări diavoleşti şi toate celelalte de acest fel, ci rugându-L pururea pe Dumnezeu să fie mijlocitor al tuturor celor ce trebuie făcute în acest caz. Căci dacă astfel vom rândui cele ale noastre, nu vor fi niciodată divorțuri, nici pricini de adulter, nici motive de gelozie, nici lupte, nici certuri şi ne vom bucura de multă pace şi multă înțelegere [ομονοια]. Dacă este acest lucru, şi celelalte virtuți vor urma întru totul.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 69-70)

,,Nu întoarce spatele femeii dacă nu este frumoasă la înfățişare ori la trup.

Ascultă Scriptura, care zice: *Mică între zburătoare este albina, dar împărăteasa dulcეților este roada ei* (Is. Sir., 11, 3). Făptură a lui Dumnezeu este femeia şi nu pe ea o batjocoreşti, ci pe Cel ce a făcut-o. Ce ți-a făcut femeia?

N-o lăuda pentru frumusețea ei! Căci atât lauda, cât şi ura şi dragostea care se ivesc din pricina frumuseții din afară țin de sufletele neînfrânate. Caută frumusețea sufletului! Urmează Mirelui Bisericii! Frumusețea din afară este plină de fală şi de multă nebunie şi te aruncă în gelozie şi adeseori te face să bănuieşti lucruri necuviincioase. Dar tu zici că dragostea aceasta îți dă plăcere? O lună sau două sau cel mult un an, şi mai departe nu! Iar apoi minunea se veştejeşte după obişnuința îndelungată cu ea. Iar cele care au fost acoperite de frumusețe rămân: mândria, lipsa de minte, dispretul. Dar în

cazul celei sufleteşti nu e aşa. Ci dragostea [ερως] întemeiată pe frumuseţea sufletească, o dată începută, rămâne cu tărie, fiindcă e vorba de frumuseţea sufletului şi nu a trupului.

Ce este mai frumos decât cerul, spune-mi? Ce este mai frumos decât stelele? Nici un trup nu este atât de luminat ca cerul, nici un ochi atât de strălucitor ca stelele. Şi când au fost făcute acestea ţi îngerii le admirau. Acum le admirăm şi noi, dar nu la fel ca la început, căci ne-am obişnuit cu ele. Aşa este firea obişnuinţei şi pentru aceea nu ne mai uimim la fel acum ca atunci. Cu atât mai mult va fi aşa în cazul femeii. Căci dacă i se întâmplă vreo boală îndată piere toată podoaba trupului ei. *Să căutăm la femeie mintea şi inima binevoitoare* [*ευνοια*]*, cugetarea măsurată, blândeţea*. Acestea sunt semnele frumuseţii lăuntrice. Să nu căutăm frumuseţea trupului, nici să nu o învinovăţim pentru acele lucruri peste care nu are putere. De fapt, să nu o învinovăţim deloc – că asta e o faptă a celor plini de îndrăzneală –, nici să nu o întărâtăm, nici să nu ne pornim împotrivă-i. Sau nu vedeţi câţi locuiesc împreună cu femei frumoase şi îşi distrug în chip jalnic viaţa, iar alţii, vieţuind cu unele nu prea arătoase, ajung cu bucurie la cea mai înaintată bătrâneţe? *Să curăţăm pata cea dinlăuntru, să tămăduim zbârciturile cele lăuntrice, să pierdem necurăţiile ce se pun pe suflet. S-o gătim pe femeie să fie frumoasă pentru Dumnezeu, nu pentru noi.* Să nu căutăm la ea averi, nici bunul neam, ci nobleţea sufletului. Nimeni să nu aibă pretenţia să se îmbogăţească de pe urma femeii. Că ruşinoasă şi vrednică de ocară este această bogăţie. Mai bine zis, în nici un chip să nu caute cineva să se îmbogăţească în viaţa de aici. *Că cei ce vor să se îmbogăţească* – zice – *cad în ispită şi în pofte fără de minte şi vătămătoare, şi în curse, şi în pieire şi nimicire* (I Tim., 6, 9). La femeie, dar, nu căuta mulţimea averii, şi atunci pe toate celelalte le vei afla cu uşurinţă. Cine, spune-mi, orice lucru ar face, lasă cele mai de seamă şi se îngrijeşte de cele mai neînsemnate?" (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 91-93)

,,Nimeni dintre voi să nu râvnească să se însoare cu vreuna mai bogată decât el, ci mai bine cu una mai săracă. Că nu va veni atâta bucurie din averi, cât necaz din reproşuri, din faptul că ea a adus mai mult în casa ta, din ocări, din luxul şi din cuvintele grele ce le vei auzi. Că îţi va spune cu ifose: *N-am cheltuit nimic din ale tale, că încă am ale mele, pe care mi le-au dăruit părinţii*. Ce zici tu, femeie? Că ai ale tale? Ce-ar putea fi mai mizerabil decât vorba asta? Nu mai ai trup care să fie al tău şi zici că mai ai avuţii care să fie ale tale? *Nu mai sunteţi două trupuri după căsătorie, ci aţi devenit unul singur!* Iar averile sunt două şi nu una? O, vicleană iubire de avuţie! Un

singur om, o singură vietate ați devenit, şi încă mai spui *ale mele*? Cuvântul acesta murdar de la diavol a venit. Toate cele care sunt mai de trebuință decât acestea ni le-a făcut Dumnezeu comune, iar acestea nu sunt comune? Nu poți spune: *a mea e lumina, al meu soarele, a mea este apa*. Oare toate cele mai de seamă sunt de obşte, iar averile nu sunt comune? Să piară averile de mii de ori, ba mai bine zis nu averile, ci voile cele libere [προαιρεσις] care nu ştiu să se folosească cum se cuvine de averi, ci le cinstesc mai mult decât pe toate celelalte." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 116-117)

„Aşadar, ştiind cu toții acestea, un singur lucru să căutăm: virtutea sufletului şi noblețea chipului de viețuire, ca să ne bucurăm de pace, să ne desfătăm necontenit întru înțelegere şi dragoste. Căci cel care îşi ia femeie bogată, a luat-o mai degrabă ca stăpână decât ca soție. Căci dacă, chiar fără avuție, femeile sunt pline de gânduri şi uşor de abătut spre poftirea slavei, dacă mai primesc şi această adăugire, cum nu vor fi povară pentru soții lor? Cel care îşi ia o femeie de aceeaşi stare cu el sau mai săracă, ia un ajutor şi un împreună-luptător şi îşi aduce toate bunătățile în casă. Căci cea strâmtorată de sărăcie stăruie cu multă îngrijire asupra bărbatului şi pe toate i le face pe plac şi i se supune şi pierde orice pricină de ceartă şi de împotrivire şi de nebunie şi de întărâtare. Şi devine legătura lor a păcii, şi a înțelegerii, şi a dragostei, şi a bunei conglăsuiri. Să nu căutăm aceasta, adică să avem bunuri, ci să ne bucurăm de pace şi de dragoste." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 53-54)

„Cel ce va vrea să ia femeie după lege, trebuie întâi să citească pravilele, pe care le-a scris Pavel Apostolul, pentru ca să afle ce i se cade să facă. Căci când se va întâmpla ca femeia ce o va lua să fie rea, ocărâtoare şi bețivă şi plină de fără de minte şi alte răutăți să aibă şi numai o răutate de aceasta de va avea, mai vârtos preacurvă să fie, trebuieşte să o desparți şi să iei alta, că vei avea multă cheltuială şi nevoi; drept aceea, în tot chipul fă să iei femeie bună, smerită şi înțeleaptă şi ascultătoare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 7)

„Iar de va lua cineva femeie săracă, este puțină răutate, iar de va lua bogată, este mare şi îndoită răutatea, că una face stricăciune vieții, iar alta aduce pe bărbat la supunere şi nevoință." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 7)

„În vremea cea veche nu căutau avuție, bani, robi, vii şi grădini! Nu căutau podoaba cea din afară şi frumusețea, ci frumusețea sufletului şi binecuvântarea neamului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 8)

„Omul tânăr, dacă este înțelept, nu va avea niciodată în vedere un depozit de belşug. El nu va face din căsătoria sa un comerț al aurului. El să ia seamă. Dacă lui îi pare dulce şi comod de a trăi pe belşugul adus de soția sa, va plăti această bunăstare cu cele mai dure jertfe (…) Destul de înşelat este omul care-şi fixează alegerea sa în mod unic pe slabele înfățişări ale frumuseții. Această frumusețe va înflori, mai repede încă decât de obicei îşi va pierde farmecele. Şi ce va mai rămâne dacă sub această frumusețe de o zi, se ascund defectele care vor împodobi toată viața?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 245-246)

„Ceea ce trebuie să iubească acesta sunt calitățile inteligenței şi ale inimii, acestea sunt virtuțile, este purtarea înțeleaptă şi prudentă, este devotamentul, este credința şi sfințenia.

Ceea ce nu trebuie să țină nicidecum în seamă, este mai întâi frumusețea. Frumusețea este lucru slab, lucru trecător, lucru stricăcios. Şi de altfel chiar atunci când prin imposibil, această frumusețe va dura triumfând de-a lungul anilor şi a bolilor, obişnuința îi va răpi încântarea ei. Cu cât mai minunate frumuseți vom contempla noi decât cele ale naturii? Ori obişnuința ni le-a făcut nesimțite. Pe de altă parte, urâțenia nu-i poate răpi femeii încântările solide şi durabile pe care i le comunică virtutea.

Să nu mai căutăm bogăția în soție. Iubirea din aurul ei este o iubire învechită, care ne amenință cu înşelări dureroase şi ne va produce dureri usturătoare." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 250)

CĂSĂTORIA (zestrea fetelor)

„Vine peste mireasă alt necaz, când e vorba de zestrea ei; socrul nu dă cu dragă inimă zestrea făgăduită, iar ginerele se grăbeşte să o ia întreagă; pentru ca să şi-o primească toată, este silit să se coboare la rugăminți nedemne; mireasa, umilită de tatăl ei mai mult decât în fața unui cămătar neîndurător." (*Despre Feciorie*, 57, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 104)

CĂSĂTORIA (încheierea căsătoriei - condiții)

„Nunta este o mare taină. Unirea dintre bărbat şi femeie este închipuirea unirii dintre Hristos şi Biserică. De aceea, să nu te gândeşti la căsătorie în mod superficial şi nici să nu aştepți zestre de la celălalt. Căsătoria nu este o afacere, ci o comuniune de viață.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 364)

CĂSĂTORIA (între rudenii este nepermisă)

,,Dar Dumnezeu a izvodit şi un alt fel de legătură între oameni, căci împiedicând căsătoriile între rudenii, prin aceasta ne-a împins, aşa zicând către cei străini de noi, şi pe aceia iarăşi i-a mişcat spre noi. Fiindcă numai prin înrudirea noastră cea firească nu era cu putință a-i uni pe aceia cu noi, iată că prin căsătorie iarăşi i-a unit, adunând printr-o singură mireasă o mulțime de case la un loc şi amestecând multe neamuri cu alte neamuri. *Omul la nici o rudenie de ale trupului său să nu se apropie, ca să-i descopere ruşinea, eu Domnul* (Levitic 18, 6-19), zice Dumnezeu lui Moisi. *Să nu descoperi ruşinea surorii tale, zice, nici a surorii tatălui tău, nici a altei fete care este în înrudire cu tine, şi care împiedică căsătoria* - înşirând acolo pe nume toate felurile unor astfel de rudenii – *Îți este de ajuns,* zice, *pentru dragostea acelora, de a împărtăşi cu dânşii aceleaşi dureri şi necazuri, iar pentru căsătorie este bine a te apropia de altele. Pentru ce strâmtezi lărgimea dragostei? Pentru ce cheltuieşti în zadar dragostea către dânsa, dacă poți avea prilej şi de dragostea alteia, luându-ți femeie de afară de rudeniile tale, iar printr-însa un şir de rudenii, şi tată, şi mamă, şi frați, şi rudeniile ca şi prietenii acestora?* ” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 364)

„Şi pentru ca iubirea să nu se micşoreze, ci să se întindă la toată omenirea, n-a îngăduit ca oamenii să se căsătorească cu surori şi fiice, impunându-ne despărțirea de rudele noastre. De aceea se spune: *Acela Care i-a făcut de la început, bărbat şi femeie i-a făcut* (Matei 19, 4).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 103)

,,Şi vrând să unească pe oameni şi mai mult, nu a făcut să ne însurăm cu surorile sau fiicele noastre, ca nu cumva să ne întoarcem dragostea doar

către unii şi astfel să ne despărţim, în alt chip, de noi înşine[127].” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 87)

CĂSĂTORIA (păstrarea castităţii până la căsătorie)

„Dacă mireasa este curată (fecioară), atunci şi pofta va fi mai mare, şi teama de Dumnezeu va fi mai mare, atunci nunta este cinstită cu adevărat, căci primeşte trupuri curate, atunci şi copiii ce se vor naşte vor fi plini de binecuvântarea lui Dumnezeu, atunci şi mirele şi mireasa vor urma unul pe altul şi unul altuia se vor supune.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 216)

„Crezi că e de puţin folos căsătoriei ca să se însoare neprihănit cu o fecioară? Este de mare folos nu numai pentru castitatea tânărului, dar şi pentru castitatea soţiei. Nu va fi oare atunci mai ales dragostea lor mai curată? Dar ceea ce este mai mult este faptul că Dumnezeu va fi cu mai multă îndurare faţa de această căsătorie şi o va umple de nenumărate binecuvântări, când soţii vor trăi aşa cum El a poruncit. Dumnezeu va face ca bărbatul să aibă necontenit în inima sa dragoste de soţia lui şi să fie atât de stăpânit de această dragoste, încât să nu se mai uite la altă femeie.” (*Despre creşterea copiilor*, 81, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 425)

„,… socoţi că e puţin lucru ca în căsătorie să se unească un fecior cu o fecioară? Nu e un lucru mic şi pentru cuminţenia femeii, nu numai pentru cea a tânărului. Oare atunci afecţiunea nu va fi mai curată? Iar – ceea ce e mai mare decât toate – oare Dumnezeu nu va fi atunci mai milostiv şi nu va umple căsătoria aceea de mii de binecuvântări, atunci când ei se vor uni aşa cum a poruncit El? Şi fă ca în amintirea lui să aibă această dragoste [*erota*], şi, dacă va ţinut de această afecţiune, îşi va râde de orice altă femeie.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii,* în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 133)

[127] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Căsătoria doar între fraţi ar fi dat caracter de castă închisă anumitor grupuri de oameni şi ne-ar fi rupt de restul umanităţii şi creaţiei. Chiar şi lucrul bun (în acest caz, căsătoria) folosit rău poate duce la dezbinare. (n.s. 195, p. 87)

CĂSĂTORIA (aşezarea cununiile pe capetele mirilor)

„De aceea se pun cununi pe capul mirilor, căci sunt simbol al biruinței, şi că ei fiind neînvinşi, se apropie în acest fel de patul de nuntă, şi că n-au fost biruiți de plăceri. Dacă este robit de plăcere, dându-se pe sine desfrâului, de ce la urmă mai are pe cap cunună când el este învins?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, p. 98)

CĂSĂTORIA (cununia religioasă)

„Ceea ce au făcut cei din Cana Galileii să facă şi cei care acum îşi iau femei: să-L aibă pe Hristos în mijlocul lor. Şi cum se poate face aceasta? Prin preoți! Căci zice: *Cel ce vă primeşte pe voi, pe Mine mă primeşte* (Mt., 10, 40).” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 8)

CĂSĂTORIA (printre cei invitați la nuntă să se numere mai ales săracii, căci odată cu ei vine şi Hristos la nuntă)

„Vreți voi nunți binecuvântate de Dumnezeu? Faceți să ia parte la ele săracii. Ca mulțumirea lor îmbucurată de milosteniile voastre să facă mirilor un cortegiu a cărui pompă n-o va egala nici o strălucire. Cu El vine Hristos, la fel precum cu oaspeții voştri necurați merge diavolul. Familii cu adevărat creştine, introduceți acest obicei de a face din săraci oaspeții bucuriilor voastre din căsătorii; păziți-vă de un lux inutil pentru a vă face plăcuți prin aceşti prieteni ai lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 246)

„Nimeni din orchestră să nu fie de față, căci atunci este cheltuiala zadarnică şi urâcioasă. Mai înainte de toți cheamă pe Hristos. Ştii prin cine să-L chemi? *Întrucât ați făcut unora dintr-aceşti frați ai Mei mai mici, Mie ați făcut* (Matei 25, 45). Să nu-ți închipui că lucrul acesta ar fi neplăcut, de a chema pe săraci la masa de nuntă, în locul lui Hristos.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 156)

CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă)

„Spuneți-mi, pentru ce îngăduiți ca de la început să se murdărească urechile fetei voastre cu cântece de ruşine, cu petrecerile acelea nepotrivite? Nu ştiți cât de uşor alunecă tineretul? Pentru ce pângăriți taina căsătoriei? Se

cuvine să alungaţi de la nunţi toate aceste lucruri drăceşti, să o învăţaţi pe copilă de la început cu ruşinea; să chemaţi preoţii, ca prin rugăciunile şi binecuvântările lor, să întărească unirea între soţi, pentru ca dragostea soţului să crească, iar cuminţenia soţiei să se mărească. Astfel prin toate vor intra în casa aceea fapte de virtute şi vor fi alungate toate uneltirile diavolului; soţii vor duce o viaţă plină de bucurii, întăriţi de ajutorul lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XLVIII,VI, în col. PSB, vol. 22, p. 166)

„Când s-a împlinit numărul celor şapte ani, *şi era înaintea lui Iacov atâta vreme ca nişte puţine zile, pentru că o iubea pe ea, i-a zis lui Laban: Dă-mi femeia mea, că s-au împlinit zilele ca să intru la ea. Şi a adunat Laban pe toţi oamenii locului şi a făcut nuntă. Şi s-a făcut seară; şi luând Laban pe Lia, fiica lui, a dus-o înăuntru la Iacov* (Fac., 29, 20–23).

Ai văzut cu câtă cuviinţă făceau cei vechi nunţile? Auziţi toţi cei care vă daţi în vânt după petreceri drăceşti, toţi care murdăriţi chiar de la început sfinţenia nunţii! Erau oare fluiere? Erau oare chimvale? Erau oare dansuri drăceşti? Nu! Spune-mi, pentru ce, aduci în casă chiar de la început o atât de mare vătămare, pentru ce chemi oameni de pe scenă şi de la teatru, ca să pângăreşti cu o cheltuială nesăbuită cuminţenia miresei şi să-l faci pe mire şi mai fără de ruşine? Bine ar fi dacă chiar fără aceste flăcări, tinerii ar putea îndura în linişte furtuna patimilor! Dar cum să nu se înece sufletul tânărului când, şi cu văzul şi cu auzul, atâtea şi atâtea îi aprind şi mai mult flacăra şi-i face cuptorul patimilor şi mai învăpăiat? Pricina că se pierde şi se strică totul vine de acolo că de la început se sapă la temelia cuminţeniei tinerilor căsătoriţi. Adeseori, din prima zi mirele primeşte în suflet săgeata diavolului, pentru că priveşte cu ochi pofticioşi cele din jurul său, iar mireasa ajunge roabă şi cu văzul şi cu auzul; şi din acea zi rănile se măresc şi fac răul mai cumplit. Şi mai întâi înţelegerea dintre cei doi se şubrezeşte, iar dragostea păleşte. Când bărbatul începe să se gândească la altă femeie şi-şi împarte gândul şi într-o parte şi în alta şi e asaltat de diavol, atunci casa se umple de multă ruşine; iar dacă şi femeia face la fel, atunci se dărâmă, ca să spun aşa, totul din temelii. Se ascund unul de altul; bărbatul bănuieşte pe femei şi femeia pe bărbat. Şi acolo unde ar fi trebuit să fie unire şi înţelegere, acolo unde ar fi trebuit să fie un trup – că *vor fi cei doi un trup* (Fac., 2, 24; Efes., 5, 31), spune Scriptura – acolo cei doi sunt aşa de despărţiţi unul de altul, ca şi cum ar fi tăiaţi. Băgându-se între ei diavolul, le aduce atât de mare pagubă, încât se nasc în fiecare zi gâlcevişi certuri, iar necazurile nu mai contenesc. Cine poate zugrăvi dispreţul slugilor, râsetele vecinilor, neruşinarea soţilor? După cum atunci corăbierii se răscoală, călătorii sunt în

primejdie, pentru că vasul trebuie să se scufunde, tot aşa şi într-o căsnicie în care este neînțelegere între bărbat şi femeie, e firesc ca răul să se întindă asupra tuturor celor din casă. De aceea, vă rog, cunoscând mai dinainte toate aceste rele, nu vă supuneți obiceiului de la nunți. Ştiu că mulți îmi vor spune că aşa e obiceiul să se facă nunțile şi nici nu vor să audă spusele mele; totuşi eu trebuie să vă spun cele ce vă sunt de folos şi cele ce vă vor smulge din osânda ca va să fie. Pentru ce vrei să-mi pui înainte obiceiul când paguba sufletească este atât de mare? Iată că şi eu vă pun înainte un obicei mai bun, pe care îl foloseau cei de la început, când nu era atât de mare cunoştința dreptei credințe. Şi nu mi te gândi la dreptul Iacov, ci la Laban, care se închina la idoli şi n-avea nici o cunoştință de dreapta credință, şi totuşi a arătat atâta filosofie. Fapta asta mare n-a fost a mirelui, ci a socrului. De asta şi eu, când vorbesc acum, nu mă adresez atât mirilor, cât şi părinților mirilor, tatăl mirelui şi tatăl miresei. Nu este, oare, nesăbuit ca noi, care ne-am bucurat de o atât de mare iubire de oameni, care am fost învredniciți de înfricoşătoarele şi nespusele taine, noi să fim mai mici în privința aceasta decât Laban care se închina la idoli?

N-auzi oare, pe Pavel spunând că nunta este taină (Efes., 5, 32), că este icoană a dragostei lui Hristos de Biserică (Efes., 5, 23–27)? Să nu facem, dar, singuri de ruşine, să nu pângărim sfințenia căsătoriei. Dacă sfatul ce vi-l dau este bun şi folositor, urmați-l chiar dacă nu-i consfințit de obicei. Dar dacă lucru pe care-l faceți acum la nuntă este vătămător şi pierzător, îndepărtați-l, chiar dacă e consfințit de obicei. Dacă am îngădui asta, atunci şi hoțul şi desfrânatul şi orice alt făcător de rele ar putea să ne pună înainte obiceiul; dar asta nu-i va fi de folos, nici de iertare, ba dimpotrivă de mare vină, că n-a putut să-şi învingă răul obicei.

Dacă am voi să fim cu mintea trează şi ne-am îngriji cum trebuie de mântuirea noastră, am putea să ne depărtăm de acest rău obicei de la nunți şi să deprindem obiceiul cel bun. Făcând aşa vom da prilej şi altora să facă la fel cu noi şi vom primi răsplată şi pentru cele săvârşite de aceia. Cel care face început de drum bun, acela este pricină şi pentru faptele altora şi primeşte o îndoită plată; şi pentru cele săvârşite de el şi pentru că a îndrumat pe alții pe această minunată cale. Nu-mi puneți înainte acele cuvinte fără rost şi de râs, spunând că acesta e un obicei legiuit şi că pentru asta trebuie neapărat împlinit. Nu obiceiurile acestea de la nunți fac să fie legiuită căsnicia! Legiuită este căsnicia când se face cu cumințenie şi cu cuviință după legile lui Dumnezeu, când cei căsătoriți trăiesc în înțelegere unul cu altul. Şi legile civile ştiu asta; şi poți să auzi pe cei care se ocupă cu ele spunând că nimic altceva nu este căsnicia decât înțelegerea dintre soți. Să nu călcăm, dar, legile lui Dumnezeu o dată cu legile omeneşti! Să nu preferăm

legile diavolului şi acest obicei pierzător. Obiceiul acesta de la nunţi este legea diavolului, a aceluia care se bucură totdeauna de pierderea noastră.

Poate fi, oare, mai mare ruşine ca aceea când în seara nunţii se fac glume necuviincioase pe seama mirelui şi miresei, când ei sunt batjocoriţi şi luaţi în râs de slugi şi de oameni de trei parale, când nimeni nu-i ţine de rău pe aceştia, când fiecare poate spune tot ce pofteşte? Dacă ar încerca cineva, în altă zi, să rostească cuvinte de ruşine ca în seara nunţii, apoi l-ar aştepta tribunalul, carcera, primejdia; în noaptea nunţii, însă, când ar trebui să fie mai multă cuminţenie, multă cuviinţă şi multă curăţenie, se umplu toate de atâta ruşine şi ocară că e firesc să spui acolo nu-i altceva decât mâna diavolului. Dar nu vă supăraţi, vă rog!

Nu fără rost am ajuns să vă vorbesc aşa, ci îngrijorat de mântuirea şi de buna cuviinţă a voastră, dorind să vă schimbaţi şi să ajungeţi începătorii unui nou şi bun obicei”. (*Omilii la Facere,* omilia LVI, I–II, în col. PSB, vol. 22, pp. 221-223)

,,Nunta, de pildă, se crede şi de noi ca şi de cei de afară ca cinstită, şi cu adevărat este cinstită; însă la săvârşirea nunţilor se petrec atâtea fapte de râs, încât te minunezi auzindu-le. Într-adevăr, cei mai mulţi, stăpâniţi şi înşelaţi de datină, nici măcar nu simt necuviinţa lor şi au trebuinţă de alţii ca să-i înveţe. Vei vedea la nunţi şi coruri şi chimvale, şi fluiere şi cântece amestecate cu măscări, şi beţii, şi ospeţe desfrânate, şi cu un cuvânt, cele mai multe necuviinţe aduse de diavolul. Şi ştiu bine că, agăţându-mă de aceste lucruri, voi părea multora de râs, şi cei mai mulţi vor găsi că cele spuse sunt o mare nerozie din parte-mi, atingându-mă de nişte legi vechi; însă eu nu voi înceta a spune acestea, care, după cum am zis, sunt mai mult o înşelăciune a datinii. Poate, cine ştie, dacă nu toţi, măcar puţini vor primi cuvintele noastre şi vor râde împreună cu noi, decât să râdem noi cu dânşii râsul acela care este vrednic de lacrimi, de pedeapsă şi de osânda cea mai mare. Şi cum să nu fie vrednice de hulă asemenea lucruri, când pe o fecioară trăită până atunci în cămara sa şi învăţată a se ruşina încă din fragedă copilărie, deodată o sileşti ca să lepede de la sine orice ruşine şi o înveţi chiar de la începutul căsătoriei neruşinarea, băgând-o în mijlocul bărbaţilor necinstiţi şi desfrânaţi, în mijlocul curvarilor şi dezmăţaţilor? Care rău nu se va întipări în inima miresei chiar din ziua aceea? Neruşinarea, obrăznicia, nesfiala, dragostea de slavă deşartă şi altele de acest fel le va căpăta chiar din acea zi şi va dori să le aibă în toate zilele vieţii ei. De aici cele mai multe femei se învaţă a fi luxoase, cheltuitoare, de aici neruşinate, de aici miile de rele. Şi să nu-mi spui că aşa este obiceiul, căci dacă obiceiul este rău, niciodată să nu se

facă, iar de este bun, facă-se pururea. În adevăr, spune-mi, rogu-te: Oare a curvi nu este rău? Apoi oare vom îngădui noi ca să se petreacă acest rău, fie chiar o singură dată? Nicidecum. Şi pentru ce oare? Fiindcă chiar o singură dată petrecut, tot rău este. Aşadar, şi a se veseli mireasa în acest fel, dacă este rău, nici chiar o singură dată să nu se facă, iar dacă nu este rău, facă-se pururea.

Dar ce, zici tu, oare defaimi nunta, spune-mi? Să nu fie una ca aceasta, nu am ajuns la această necuviinţă – însă eu defăimez cele ce se petrec la nuntă, deprinderile şi necuviinţele cele multe, şi îndeobşte toate necuviinţele. Din acea zi chiar mulţi îşi vor lua ţiitoare şi vor vieţui cu ele mai înainte de vreme. *Dar, zici tu, mulţi admiră frumuseţea şi gingăşia miresei.* Şi ce înseamnă aceasta? Dacă ea este cuminte, poate de-abia va putea să înlăture bănuiala cea rea, iar dacă este neîngrijitoare, degrab va cădea în cursă, având ca pricină a desfrânării ziua aceea. Şi deşi sunt atâtea rele, totuşi când nu se petrec de acestea, cei mai mulţi, care cu nimic nu sunt mai buni decât dobitoacele, numesc aceasta batjocură, fiindcă nu s-a arătat mireasa celor mulţi, şi socotesc ca un rău mare că nu a fost pusă în priveliştea publicului – deşi mai drept vorbind, ei trebuie a socoti ca batjocură tocmai când se petrec asemenea fapte smintitoare. Şi ştiu bine că şi acum cei mai mulţi vor socoti că vorbesc cu multă uşurinţă, însă eu voi suferi şi această batjocură, numai să pot avea vreun câştig de aci. Dacă eu aş fi vrednic de a fi luat în bătaie de joc pentru că sfătuiesc a dispreţui credinţa celor mulţi, apoi atunci mai înainte de alţii m-aş batjocori eu singur.

Dar apoi priveşte şi cele ce se petrec după aceasta: Nu numai în timpul zilei, ci chiar şi în timpul nopţii pregătesc bărbaţi beţi şi ameţiţi de multă desfătare spre a-i pune în faţa miresei, ca să-i privească frumuseţea ei cea feciorelnică. Şi nu se mulţămesc numai în casă, ci încă ies şi pe străzi cu făclii aprinse şi o petrec pentru pohfală în vremea nopţii prin târg, ca toţi să o vadă, prin care fapt nimic alta nu fac, fără numai că o sfătuiesc oarecum ca pe viitor să alunge de la ea orice ruşine. Şi nici nu se opresc măcar aici, ci o duc însoţiţi de cuvinte şi cântece urâcioase – iar aceasta este pentru cei mai mulţi ca o lege – multe slugi şi de cei ce pocnesc cu bicele îi întovărăşesc, grăind cuvintele cele mai urâcioase pe care le-ar voi, atât la adresa miresei, cât şi a mirelui. Nimic nu este cuviincios, ci toate sunt pline de necinste şi de sluţenie. Bună învăţătură de sfială va mai avea o astfel de mireasă, văzând şi auzind din capul locului astfel de lucruri! Ba încă este un fel de întrecere drăcească din partea celor ce fac astfel de neorânduieli, căci caută să se covârşească unii pe alţii prin batjocuri şi necuviinţe, prin care necinstesc pe miri şi pe cei adunaţi.

Ştiu bine că prin aceste vorbe eu sunt greoi şi neplăcut vouă, deoarece caut a tăia plăcerile şi mulţămirile acestei vieţi; dar tocmai pentru aceasta plâng, căci ceea ce este neplăcut, vouă vi se pare a fi plăcut. Şi cum să nu fie neplăcut faptul de a fi batjocorit, de a fi defăimat, de a fi necinstit de toţi împreună cu mireasa? Dacă unul din piaţă ţi-ar zice ceva rău, tu pui în mişcare mii de lucruri şi socoteşti viaţa ta de nesuferit; iar când sluţeşti în faţa întregii cetăţi împreună cu aceea care urmează a-ţi fi soţie, te bucuri de aceasta şi te mândreşti? Dar oare câtă nebunie nu este aici? *Aşa este obiceiul*, zici tu. Pentru aceea şi jelesc eu, căci cu adevărat că este vrednic de jelit, fiindcă diavolul a îngrădit aşa zicând acest fapt în obicei. Fiindcă nunta este un lucru sfânt, care leagă neamul nostru la un loc şi este pricină a multor bunătăţi, pentru aceea dracul acela viclean tulburându-se, căci cunoaşte că prin căsătoria prin rânduială omul se îngrădeşte şi se apără împotriva curviei, el aduce curvia în alt chip. În nişte astfel de adunări, multe fecioare au fost ruşinate, şi dacă nu pretutindeni, cel puţin diavolul se mulţămeşte deocamdată şi cu cuvintele, sau numai cu cântecele acelea deşănţate, se mulţămeşte, zic, şi cu faptul că se dau miresei nişte pilde pe placul lui şi că mirele este pus în priveliştea întregii cetăţi. Apoi fiindcă asemenea neorânduieli se petrec în timpul nopţii, şi ca nu cumva întunericul să fie ca un fel de perdea a acestor rele, iată că necuratul a făcut să se aducă multe facle şi lampioane, care nu lasă ca sluţenia să se ascundă priveliştii lumii. În adevăr, ce voieşte acea mulţime de lume adunată? Ce se voieşte prin acele beţii nebune? Ce se vrea prin acele pocnituri de bice? Oare nu este vădit, ca nici chiar cei ce sunt prin casele lor, adăpostiţi şi cuprinşi de un somn adânc, să nu fie în necunoştinţă de asemenea necuviinţe, ci deşteptaţi de pocniturile bicelor, să se suie pe garduri şi să fie martori ai acestor comédii?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 124-127)

„Ce ar putea zice cineva apoi şi de cântările încărcate de toată desfrânarea, de iubiri nebuneşti şi de împrejurări nelegiuite, care pricinuiesc mii de tragedii şi care pomenesc deseori numele ţiitorilor şi ţiitoarelor? Şi ce este mai grozav, de multe ori se bagă printre aceşti cântăreţi şi fecioare, care leapădă toată ruşinea în cinstea miresei, sau mai bine zis, spre batjocura ei, jertfindu-şi astfel mântuirea lor şi sluţindu-se la un loc cu tinerii desfrânaţi prin acele cântări urâcioase, prin acele cuvinte murdare şi prin acea simfonie satanicească. Şi încă mai întrebi de unde vin curviile de unde preacurviile, de unde stricarea căsătoriei? *Dar, zici tu, de acestea fac nu cei de neam bun, ci oamenii de rând.* Apoi pentru ce îţi râzi de mine, punându-mi înainte un

astfel de gând? Căci dacă asemenea fapte sunt bune, atunci lasă şi pe celelalte [femei] să facă aşa. Nu cumva, fiindcă acestea trăiesc în sărăcie, nu mai sunt fecioare şi nu mai au trebuinţă de întreaga-cugetare? Acum fata ta joacă cu tineri desfrânaţi în privelişte de rând, şi nu ţi se pare, spune-mi, a fi mai necinstită decât curvele?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 127)

„Fireşte că de îndată va veni scârba şi nemulţămirea, după ce s-au sfârşit petrecerile, ba de multe ori urmează şi vreo pagubă mare, prin pierderea vreunor giuvaeruri de preţ în mulţimea şi înghesuiala aceea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 127)

„Este permis de a înveseli nunta cu altfel de lucruri, de exemplu cu mese încărcate cu mâncări, cu haine frumoase şi cu altele de acest fel. Vedeţi că eu nu împiedic asemenea lucruri, ca să nu par a fi prea sălbatic, deşi Rebecăi îi era de ajuns numai o haină subţire. Este permis de a se înveseli la nuntă prin frumuseţea hainelor, prin prezenţa bărbaţilor şi a femeilor venerate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, pp. 149-150)

„Toate trebuiesc a se desfăşura atunci cu prudenţă, cu demnitate şi cu cumpătare, însă eu văd cu totul din contra; văd jucând şi săltând pe la nunţi, ca şi cămilele şi asinii." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 150)

„Nu cumva nunta este teatru? Nu, iubiţilor, nunta este o taină, şi încă o taină de mare importanţă, şi dacă nu vă ruşinaţi de această taină, cel puţin să vă ruşinaţi de Acela al cărui tip este această taină. *Taina aceasta,* zice, *mare este, iar eu zic de Hristos şi de Biserică* (Efes., 5, 32). Este tip al Bisericii şi al lui Hristos." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 151)

„*Dar,* zici tu, *dacă nu vor dănţui la nuntă nici fecioarele, nici femeile măritate, apoi cine să dănţuiască?* Nimeni, căci ce nevoie mare este de a dănţui? Printre tainele religioase ale elinilor sunt şi dansurile, însă în tainele noastre trebuie a predomina tăcerea, buna podoabă, ruşinea şi modestia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 151)

„Nunta este tip al prezenței lui Hristos, şi tu te îmbeți? S-ar părea că cele ce se petrec pe la nunți sunt indiferente, şi cu toate acestea sunt cauzele multor rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 154)

„Voieşti a auzi melodii plăcute? Desigur că nu ar trebui la asemenea ocazii, însă eu consimt şi la aceasta, dacă voieşti; nu asculta melodii sataniceşti, ci de cele duhovniceşti. Voieşti a vedea dănțuind? Priveşte corul îngerilor. *Şi cum este cu putință,* zici, *de a vedea asemenea cor?* Dacă vei alunga acestea, atunci va veni şi Hristos la nuntă şi când Hristos este prezent şi corul îngerilor este prezent. De voieşti, şi astăzi se vor face minuni, ca şi atunci; va preface şi acum apa în vin, şi încă cu mult mai minunat, căci va alunga cheful şi pofta cea uricioasă de la masa ta, şi le va înlocui cu pofta cea duhovnicească. Unde sunt muzicanți nu poate fi Hristos, dar dacă El intră, mai întâi îi scoate afară pe aceştia, şi după aceea face minuni. Ce poate fi mai dezgustător ca pompa satanicească? Ce poate fi mai urâcios ca acele cântece fără înțeles, ca acele neorânduieli în totul nedemne? Şi chiar de ar fi ceva cu înțeles, totuşi cuprinde în sine lucruri urâcioase şi dezgustătoare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, pp. 154-155)

„Să nu facem nunta fiului nostru cu lăutari, cu chitare şi cu dans, căci ar fi curată nebunie să fie ruşinat un astfel de mire cu astfel de lucruri. Dimpotrivă, să chemăm la nuntă pe Hristos. Mirele este vrednic de Hristos. Să chemăm pe ucenicii lui Hristos, pe preoți. Dacă vom face aşa, toate îi vor merge mirelui foarte bine.” (*Despre creşterea copiilor*, 88, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 427)

„Iar nunta să o facem nu cu flaute, nu cu chitare, nici cu dansuri.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 135)

„Vrei să-ți arăt cinstire care-ți aduce câştig? Cheamă cetele de săraci! Dar tu te ruşinezi cu totul şi roşeşti. Şi ce este mai rău decât această nebunie, că pe de-o parte tragi pe diavol în casă şi nu socoteşti că faci ceva de ruşine, iar pe de alta roşeşti dacă L-ai aduce pe Hristos! Căci cum o dată cu intrarea săracilor vine de față şi Hristos, aşa, o dată cu desfrânații şi mimii care dănțuiesc acolo, prăznuieşte şi diavolul în mijlocul lor. Şi nu e nici câştig din acea cheltuială, ci se face şi multă vătămare. Dar din cheltuiala cu săracii pe dată iei multă plată. Însă aşa ceva nu face nimeni în oraş. Dar sârguieşte-te

să începi tu, şi să fii începătorul acestui bun obicei, ca, văzându-te, şi alții să te urmeze. Dacă va râvni cineva dintre voi, dacă va urma acest obicei, copiii şi urmaşii vor zice celor ce întreabă: Cutare a adus cel dintâi acest bun aşezământ. Căci dacă în întrecerile cele din afară, şi în ospețe – în aceste lucruri fără de folos – cei care sunt premiați, de mulți sunt proslăviți prin cântare, cu mult mai mult pentru slujba cea duhovnicească toți vor aduce laude şi mulțumire celui care dintâi a adus această minunată începătură şi aceasta îi va fi lui şi cinste şi câştig. Şi chiar dacă acest lucru este făptuit şi de alții, ție, celui care l-ai sădit cel dintâi, ți se va aduce slavă pentru roadele acelora.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 11-12)

,,Iată cu cât e mai de folos rugăciunea văduvelor şi a săracilor decât orice râsete şi dănțuiri. În acestea o singură zi ține desfătarea, în celelalte neîncetat e câştigul. Gândeşte-te ce mare lucru este ca mireasa să intre în casa mirelui primind pe capul ei atâta noian de binecuvântări.

De câte cununi nu sunt mai scumpe acestea, de câtă avuție nu sunt mai de folos! Pe când cele ce se fac acum la nunți sunt cea mai mare nebunie şi sminteală. Căci dacă nici o pedepsire ori osândă nu pune cineva asupra celor care cu atâta necuviință fac unele ca acestea, gândeşte-te câtă pedepsire suferă cei care sunt loviți cu atâtea ocări, în văzul şi auzul tuturor, de oameni beți şi stricați la minte. Căci săracii, orice primind, binecuvântează şi pentru binefăcătorul lor se roagă cu dinadinsul, cerând mii de bunătăți. Dar aceia, după ce s-au îmbătat şi s-au îmbuibat, aduc asupra capului mirilor tot noroiul zeflemelelor, având unii cu alții certuri diavoleşti. Şi ca nişte potrivnici strânşi laolaltă, aşa şi cei ce s-ar cuveni să-ți dea cinste unii altora, grăiesc ocări vrute şi nevrute despre miri, ca şi cum ar fi duşmani. Şi întărâtarea unora față de alții, întru totul trecând hotarul, îl fac de ruşine pe mire dimpreună cu mireasa lui. Spune-mi, să mai căutăm altă dovadă că diavolii sunt cei ce mişcă sufletele acelora ca să facă şi să spună asemenea vorbe? Cine se va mai îndoi că diavolii sunt cei ce mişcă sufletele acelora ca să facă şi să zică toate acestea? De bună seamă că nimeni. Căci de acest fel şi sunt *darurile* diavolului: batjocoriri, beții, ieşirea din minți a sufletului

Dacă ți-ar spune cineva din superstiție că a aduce pe săraci în locul acestora este semn de nenoroc, să învețe şi aceasta că a nu hrăni săracii şi văduvele, ci afemeiații şi desfrânații, este un lucru cu totul aducător de necaz şi semn a mii de rele. Căci venind desfrânata la nuntă, din chiar acea zi şi dintre cei dragi, îl apucă pe mire şi îl face rob ei şi stinge flacăra pentru mireasa lui, şi îi răpeşte pe furiş bunăvoia față de aceea; şi dragostea mai înainte de a se aprinde o pierde şi aruncă semințele adulterului.

Chiar dacă de nimic altceva, dar măcar de aceste lucruri ar trebui să se teamă părinții, şi să oprească venirea cântăreților şi dansatorilor la nuntă.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 12-13)

,,*Toate cântecele de ruşine şi drăceşti, toate cântările necuviincioase, cetele de tineri desfrânați, leapădă-le de la nuntă şi vei putea să-ți ții mireasa întru întreaga înțelepciune.* Căci de îndată va cugeta de la sine: *O, ce bărbat este acesta! Cu adevărat filosof este, căci ca un nimic socoteşte viața aceasta şi de bună seamă m-a adus în casa lui numai pentru naşterea şi creşterea de copii şi ca să am grijă de casă.* Tu zici că aceste lucruri nu vor fi deloc pe placul miresei? Nu-i va plăcea o zi sau două. Mai mult însă nu, ci mai apoi se va bucura în sine de cea mai mare plăcere, alungând de la ea orice bănuială. Căci cel ce nu îngăduie nici fluiere, nici dănțuiri, nici cântece desfrânate în vremea nunții, nu va îngădui niciodată să se grăiască sau să se facă ceva ruşinos în casa lui. *Apoi, după ce lepezi toate aceste necuviințe ce se petrec în vremea nunții, luând-o la tine, plăsmuieşte-o bine şi cu grijă, purtându-te multă vreme în toate cele cu multă cumpătare şi simplitate şi fără să cedezi degrabă.* Şi după asemenea purtare din partea ta, chiar dacă femeia ar fi lipsită de ruşine, după un timp va şti să tacă şi ea, sfiindu-se de bărbat şi înstrăinându-se de aceste lucruri lumeşti. Tu însă numai nu dezlega cu repeziciune acest mod de viețuire cumpătată, căci bărbații neînfrânați fac aceasta, ci poartă-te aşa îndelungată vreme şi mare îți va fi câştigul: de la o vreme nu te va mai învinovăți, nici nu te va mai ocărî pentru cele prin care tu o modelezi[128].” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 110-111)

,,Dacă laşi deoparte pe diavol, cântecele desfrânate şi mişcările mlădioase[129], şi jucatul fără rânduială, şi vorbele de ruşine, şi alaiul diavolesc, şi zarva, şi râsul, şi toate celelalte lucruri necuviincioase şi îi aduci pe sfinții robi ai lui Hristos, atunci şi Hristos, prin ei, cu adevărat va fi de față, dimpreună cu Mama şi cu frații Lui. Căci zice: *Cel ce face voia*

---

[128] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Procesul de educație este asemenea unei forme din piatră brută: el cere răbdarea şi finețea artistului. (n.s. 257, p. 111)

[129] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal: mădularele frânte. Mişcările lascive şi unduioase ale părților corporale au în general un mesaj erotic. Acest aspect presupune o multitudine de manifestări. Nu vizează doar mişcările gimnastice, iscusit executate, ci şi mişcări ale ochilor, mimica feţei, timbrul vocii, etc. (n.s. 13, p. 8)

Tatălui Meu, acesta este fratele Meu şi sora Mea şi mama Mea (Mt., 12, 50). *Şi ştiu că anevoios lucru este pentru unii şi mi se pare că şi împovărător, când îndemn acestea şi tai vechiul obicei. Dar nu-mi pasă de aceasta. Căci nu mă rog să fiu plăcut înaintea voastră, ci să aveți folos. Nu caut aplauzele voastre şi laudele, ci câştigul şi filosofia*[130]*. Să nu-mi zică cineva că aşa-i datina. Dacă-i vorba să cutezi a păcătui, să nu-mi pomeneşti de datină! Ci, dacă sunt lucruri rele, chiar de este datină veche, leapădă-le. iar dacă nu sunt rele, chiar de este ceva neobişnuit, adu-le şi îndătinează-le*[131]. Şi că necuviințele ce se fac azi nu sunt datină veche, ci noi sunt, adu-ți aminte cum a luat-o Isaac pe Rebeca şi Iacob pe Rahila. Că Scriptura a pomenit şi de nunțile lor, şi zice chiar şi cum miresele au fost duse în casele mirilor, dar nu pomeneşte de nici un lucru de acest fel. Ci au făcut ospăț şi masă mai strălucit decât se obişnuia şi au chemat la nuntă pe cei ce se cuvenea. Dar fluiere şi surle şi țimbale şi dănțuiri venite din înfierbântarea vinului şi toate celelalte necuviințe ce se petrec acum nu le-au primit. Iar ai noştri dănțuiesc şi cântă cântări Afroditei, în care se vorbeşte de multe adultere, de stricări de nunți, de fărădelegi, desfrânări şi împreunări nelegiuite, şi multe alte cântece pline de necuviință şi ruşine zic în acea zi[132] şi, după ce că se îmbată şi sunt într-atâta necuviință, se țin după mireasă, zicând cuvinte de ruşine în auzul tuturor. Cum îi mai ceri întreagă înțelepciune, spune-mi, când tu o înveți din chiar prima zi să aibă atâta lipsă de sfială şi faci ca înaintea privirilor ei să se întâmple şi să se spună lucruri pe care este oprit a le auzi şi sclavii cei mai de jos! Atâta vreme s-au ostenit tatăl şi mama ei s-o păzească fecioară, încât nici n-a vorbit, nici n-a auzit pe altcineva să spună asemenea vorbe. Şi după ce s-au îngrijit ei ca să fie ascunsă, şi să stea în gineceu, şi să fie păzită de străji, de uşi, de încuietori, să aibă la ceas de seară însoțitori, să nu i se arate nimic din aceste deşuchieri, şi încă de multe altele au avut grijă, tu vii acum şi nimiceşti toate acelea, făcând-o să nu se sfiască de tot acel necinstit alai şi vârându-i în suflet cuvinte stricate. Nu de aici se întâmplă după aceea toate relele? Nu de aici ies adulterele şi geloziile? Nu de aici dorința de a se lipsi de prunci şi văduviile şi lepădarea copiilor înainte de vreme? Când chemi

[130] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: La Sfântul Ioan Gură de Aur filosofia desemnează trăirea vieții în acord cu Evanghelia. (n.s. 14, p. 9)

[131] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Remarcabil spirit *modernist* al Sfântului. Acceptă orice manifestare nou adusă, numai să nu fie potrivnică lui Hristos. Insistăm asupra faptului că pentru el criteriul de acceptare nu este înnoirea în duhul lumii (a ține pas cu moda şi cu orice nouă practică), ci deosebirea duhurilor, discernarea duhurilor ce se manifestă prin noile sau vechile practici şi nu deosebirea practicilor prin ele însele. (n.s. 15, p. 9)

[132] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: ziua căsătoriei. (n.s. 17, p. 9)

demonii prin cântece[133], când împlineşti pofta acelora prin cuvinte de ruşine, când aduci în casă mimi[134] şi desfrânaţi şi tot teatrul, când umpli casa de desfrâu şi când pregăteşti ca acolo să prăznuiască toată ceata dracilor, spune-mi, ce lucru bun aştepţi mai departe? Pentru ce mai chemi şi pe preoţi, dacă în cele din urmă săvârşeşti unele ca acestea?" (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui>>*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 8-11)

CĂSĂTORIA (căsnicia fericită)

„Atunci este cu adevărat căsnicie, când cei doi soţi se înţeleg nu numai atunci când le merge bine, ci şi când trec prin primejdii. Prin asta se vădeşte dragostea adevărată!" (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 419)

„Cât este de frumoasă, dulce şi roditoare viaţa celui nobil şi curat, ca fiu al lui Dumnezeu! El şi-a fixat inima sa; el a legat viaţa sa; o soţie pe care-o iubeşte este părtaşă la bucuriile sale şi la greutăţile sale, îl susţine şi-1 încântă; copiii înconjoară masa sa, şi pentru ei el înfruntă munci ostenitoare şi binecuvântate. Pacea locuieşte în căminul lui, şi bucuriile intime îndulcesc amărăciunile inevitabile ale vieţii. Iată adevăratele bunuri." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 358)

CĂSĂTORIA (viaţa duhovnicească a familiei)

„Unde sunt cei ce spun că nu-i cu putinţă să fii virtuos trăind în mijlocul oraşului, ci trebuie să pleci din lume, să trăieşti în munţi? Unde sunt cei care spun că nu-i cu putinţă să fii virtuos, când eşti tată de familie, când ai soţie, când trebuie să ai grijă de copii şi de slugi? Să se uite la dreptul acesta! Avea soţie, copii şi slugi, trăia în oraş, între atâţia răi şi călcători de lege; şi strălucea ca o scânteie în mijlocul oceanului, şi nu numai că nu s-a stins ci a luminat şi mai puternic". (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, I, în col.

---

[133] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cântecul este vehicolul unui duh. În general, orice formă este vehicolul unui duh. Acesta este principiul oricărei manipulări: se oferă o formă exterioară agreabilă, care ascunde în sine duhul distrugător. Este bomba învelită în ambalaj apetisant. (n.s. 20, p. 10)

[134] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Denumire a actorilor din acea vreme. (n.s. 21, p. 10)

PSB, vol. 22, p. 106)

„Unde sunt bărbat şi femeie şi copii întru unire de cuget şi dragoste, legați cu legăturile faptei bune acolo este şi Hristos în mijlocul lor - că El nu acoperişuri din aur caută, nici stâlpi strălucitori, nici marmuri arătoase, ci frumusețea sufletului, şi podoabă a cugetului, şi masă plină de dreptate, încărcată de roadele milosteniei.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 104)

„Poate fi oare o masă mai sfântă ca aceea de la care sunt izgonite beția, lăcomia şi toată nebunia şi la care acestea au fost înlocuite cu întrecerea în păzirea legii lui Dumnezeu, la care bărbatul îşi păzeşte soția, iar soția pe bărbat, ca să nu cadă niciodată în adâncul călcării poruncii, căci de o va călca, pedeapsă cumplită îl aşteaptă? Stăpânul nu se ruşinează când e mustrat de robi, nici casnicii răi când sunt îndreptați spre calea cea bună! N-ai greşi dacă ai numi o casă ca aceasta Biserică a lui Dumnezeu. Este vădit că acolo unde domneşte atâta înțelepciune, încât chiar în timp de desfătare oamenii se îngrijesc de păzirea legilor dumnezeieşti, unde toți cei de față luptă şi se întrec unii cu alții pentru atingerea acestui scop, acolo orice demon, orice putere vicleană este alungată, fiind de față Hristos, Care Se bucură de această frumoasă întrecere a robilor Săi şi le dă din belşug toată binecuvântarea Lui.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 224)

„În familia în care bărbatul, femeia şi copilul merg pe drumul virtuții, acolo locuieşte şi Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 365)

„Să facem o lege pentru noi, pentru soțiile noastre şi pentru copii: să dedicăm o zi pe săptămână în întregime ascultării cuvântului lui Dumnezeu şi cugetării asupra celor auzite.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 365)

„Cât este ea de frumoasă (rugăciunea în comun – n.n.), cât de puternică este ea înaintea lui Dumnezeu, cât este de bogată această rugăciune în tot felul de binecuvântări! Împreună, de asemenea, când soții merg la biserică, luând parte la sfintele slujbe şi ascultând cuvântul sfânt care se vesteşte aici. Aceste predici se fac după aceea obiectul convorbirilor lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 252)

CĂSĂTORIA (armonia şi buna înţelegere în familie)

„Nu pot trăi la un loc doi oameni care nu se străduiesc pentru acelaşi lucru.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea întâi, cap. 2, în vol. *Despre preoţie,* p. 28)

„Un om înţelept, care a spus multe cuvinte de folos, le-a spus şi pe acestea: *Femeia şi bărbatul să se înţeleagă bine între ei* (Parafrază la înţelepciunea lui Sirah 25, V). De la început Dumnezeu a avut grijă ca soţii să trăiască în armonie. De aceea vorbeşte despre amândoi ca şi când ar vorbi despre unul, şi spune: *Bărbat şi femeie i-a făcut* (Facerea l, 27); şi *nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască* (Galateni 3, 2S). Pentru că nu poate exista legătură strânsă între doi bărbaţi aşa cum este legătura dintre un bărbat şi o femeie.

De aceea şi David, plângând şi jelind pentru moartea bunului său prieten, Ionatan, pe care-1 iubea Ioane mult, nu i-a numit tată ori mamă, frate ori soră, ci a spus: *Iubirea ta ini te-a făcut minune mai sus decât iubirile femeii* (II Regi l, 26). Şi într-adevăr, această iubire este mai presus decât toate. Celelalte iubiri sunt puternice, această însă este şi puternică şi neofilită. Pentru că există un instinct erotic care cuibăreşte în natura soţilor şi, fără să înţelegem cum, leagă cele două trupuri.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 102)

,,Căci după cum dacă femeia se răzvrăteşte împotriva bărbatului nimic sănătos nu va fi în casă, chiar dacă toate celelalte lucruri merg strună, tot aşa şi dacă ea este în acelaşi gând cu el şi împăciuitoare, nu va fi nimic neplăcut, chiar dacă se vor ivi mii de necazuri în fiecare zi. Şi dacă aşa se fac nunţile, atunci vom putea şi pe copii cu mare uşurinţă să-i ducem spre virtute. Căci când mama este astfel împodobită cu multă cuminţenie şi cu întreaga înţelepciune şi cu toată virtutea, va putea să-l ţină pe bărbat lângă ea şi să-l aibă cu totul al ei prin dorirea ce i-o insuflă pentru ea. Şi ţinându-l pe el cu sine, îl va avea ca ajutor plin de râvnă pentru îngrijirea copiilor şi aşa îl va atrage şi pe Dumnezeu spre a le purta de grijă. Iar el, sârguindu-se împreună cu soţia pentru bunul mers al casei şi educând prin asceză sufletele copiilor, nimic neplăcut nu se va întâmpla mai departe, ci şi cele ale casei bine se vor rândui, căci în bună rânduială se vor afla şi chivernisitorii lor. Şi, în acest chip, o dată cu casa, fiecare va putea împreună cu femeia lui şi cu copiii, şi

slugile, să treacă în siguranță timpul vieții de aici şi să intre în Împărăția Cerurilor.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 70)

„Căci după cum, dacă generalul este strâns unit cu oastea, nu poate intra vreo vrajbă de nicăieri, aşa şi aici, când şi bărbatul, şi femeia, şi copiii, şi casnicii se îngrijesc de aceleaşi lucruri[135], multă înțelegere [ομονοια] este în familie. Iar dacă nu e aşa, adeseori este de-ajuns să fie rău numai unul de-al casei, ca să se răstoarne şi să se piardă totul, şi acel unul distruge şi nimiceşte toată familia.

Prin urmare, să avem multă purtare de grijă [προνοια] şi de femei, şi de copii, şi de slugi, ştiind că aşa, nouă înşine ne vom face cârmuirea uşoară şi vom avea parte de judecată blândă şi îngăduitoare, şi vom putea zice: *Iată, eu şi pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu* (Is., 8, 18). Dacă bărbatul este vrednic de admirat, adică de va fi bun capul, şi restul trupului nu va avea nici o greutate şi nu se va supune prin silire.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 103-104)

„Soțul nu cunoaşte şi nu iubeşte decât pe soția sa. El părăseşte pentru ea pe tatăl său şi pe mama sa; viața cea veche se transformă într-una nouă şi el nu va mai cunoaşte de acum înainte alte încântări decât cele ale soției sale, altă casă decât cea pe care o întemeiează, altă bucurie decât cea pe care o va gusta în casa sa. Rănile pe care i le fac lucrurile dinafară, amărăciunile vieții, zdrobirile muncii, vor găsi în societatea soției sale alinarea lor şi suportul lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 259-260)

CĂSĂTORIA (greutățile căsniciei)

„Ce se întâmplă oare într-o căsnicie în care bărbatul este îngăduitor, iar femeia este rea, certăreață, cicălitoare, luxoasă, boala comună tuturor femeilor, şi plină de alte păcate şi mai mari? Cum va suporta nenorocitul acela supărările şi scârbele de fiecare zi? Cum va suporta mândria şi supărarea femeii sale? Ce se va întâmpla, iarăşi, într-o căsnicie în care, dimpotrivă, femeia este cuviincioasă şi potolită, iar bărbatul este încrezut, disprețuitor, mânios, mândru şi din pricina averii lui, şi din pricina puterii

[135] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Fiecare să facă ce ține de răspunderea sa, având toți un singur scop: unitatea duhului în familie. (n.s. 237, p. 103)

care i-o dă funcţia sa? Ce se va întâmpla într-o căsnicie ca aceasta, în care bărbatul o tratează pe soţia lui ca pe o roabă şi se poartă cu ea atât de prost ca şi cu slujnicele? Cum va suporta o atât de mare silnicie şi violenţă? Ce să facă, deci, femeia aceasta, dacă bărbatul ei îi întoarce necontenit spatele şi continuă să facă mereu aşa?

Apostolul Pavel spune: *Rabdă toată această robie! Numai atunci vei fi liberă, când îţi va muri soţul tău! Atâta timp cât trăieşte soţul, trebuie să faci una din două: sau să-l înveţi cu multă râvnă, ca să se facă mai bun, sau dacă aceasta nu-i cu putinţă, să suporţi cu bărbăţie războiul acesta nepotolit şi lupta aceasta neîmpăcată*." (*Despre Feciorie*, 39, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 68)

„Într-adevăr, căsătoria este un lanţ, nu numai din pricina mulţimii grijilor, nici numai din pricina supărărilor de fiecare zi, dar şi din pricină că sileşte pe cei căsătoriţi să se supună unul altuia mai cumplit de cum se supune o slugă stăpânului său. *Bărbatul să stăpânească pe femeia sa!* (Fac., 3, 16). spune Scriptura. Care est folosul acestei stăpâniri? Nici unul, căci îl face pe bărbat la rândul lui, rob celei stăpânite de el, născocind o stranie şi ciudată despăgubire a acestei robii. Soţul şi soţia se pot asemăna cu picioarele înlănţuite ale celor condamnaţi la muncă silnică. După cum picioarele acestora sunt legate, şi ei înşişi sunt legaţi unul de altul printr-un lănţişor fixat de fiecare capăt de laţuri ţi nu pot să păşească în toată voia din pricină că sunt siliţi să-şi pasul cu pasul celuilalt, tot astfel şi sufletele celor căsătoriţi, pe lângă propriile lor griji şi necazuri, mai au şi necazul ce le vine de pe urma legăturii ce-i înlănţuieşte unul de altul, necaz care îi strânge mai cumplit decât orice laţ şi le răpeşte amânduorura libertate, prin aceea că nu dă exclusiv unuia singur conducerea, ci împarte puterea ei şi la unul, şi la altul. Unde sunt aceia care erau gata să sufere orice condamnare de dragul mângâierii avute de pe urma satisfacerii poftelor trupului? Nici cea mai mică plăcere nu rămâne întreagă o dată ce cei doi soţi îşi cheltuiesc toată vremea în certuri şi ocări. Iar robia aceasta de a fi silit să suferi fără voie greutăţile celuilalt este îndestulătoare ca să pună în umbră orice plăcere. Din pricina aceasta fericitul Pavel, la începutul poruncilor sale date cu privire la căsătorie, (I Cor., 7, 2) încearcă mai pe ocolite să oprească pe creştin de a se îndrepta spre căsătorie, spunându-le că este îngăduită căsătoria de frica desfrânării, din pricina neînfrânării şi din pricina aprinderii trupului; dar când a văzut că aceste cuvinte ale sale nu sunt atât de puternice spre a-i îndepărta de căsătorie, aduce un argument şi mai puternic decât cele de mai înainte, anume acela care i-a silit pe ucenici să spună Domnului *Atunci nu mai este de folos a se însura* (Matei 19, 10). Iar argumentul acela este

următorul: Nici un om căsătorit nu este stăpân pe el însuşi. Aceste cuvinte nu sunt spuse de forma unui sfat sau unui îndemn; ele sunt constrângătoare ca o lege şi ca o poruncă. Alegerea stă în fața noastră, suntem liberi să ne însurăm sau să nu ne însurăm; dar, după ce ne-am căsătorit, nu mai suntem liberi să facem ce vrem; dimpotrivă, trebuie să suportăm robia, cu voia sau fără voia noastră.

Pentru ce?

Pentru că am făcut această alegere pe deplin conştienți, pentru că ştim bine obligațiile şi legile căsniciei, pentru că de bună voie ne-am pus jugul pe grumaji." (*Despre Feciorie*, 41, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 70-71)

„Atât de mare este amestecul, atât de împilătoare este tirania grijilor casei, atât de mare este mulțimea greutăților, încât, de cele mai multe ori, omul căsătorit este silit să păcătuiască şi să greşească, chiar fără voia lui.

Pe timpul Legii Vechi, nu era vorba de o viețuire atât de virtuoasă, deoarece era îngăduit să te răzbuni pe cel ce ți-a făcut rău, să ocărăşti pe cel ce te ocărăşte, să te îngrijeşti de afacerile băneşti; să te juri, atunci când juri pe bună dreptate, să scoți ochi pentru ochi, dă-ți urăşti duşmanul; de asemenea, nu erai împiedicat să-ți satisfaci poftele simțurilor, nu erai împiedicat să te mânii şi nici să-ți alungi femeia, şi să iei alta în locul ei. Îngăduința Legii nu se oprea însă numai până aici, ci Legea îți permitea să trăieşti deodată cu două femei sub acelaşi acoperiş. În sfârşit, şi în această privință, ca şi în alte privințe, Legea Veche este cât se poate de îngăduitoare. După venirea lui Hristos însă, calea vieții morale a ajuns cu mult mai îngustă; nu numai prin aceea că a luat din mâinile noastre această mare şi nespusă libertate, față de toate cele spuse mai sus, dar şi prin aceea că suntem obligați sau să ținem sub acoperişul casei noastre pe femeia noastră, care de cele mai multe ori ne strică bunele moravuri şi ne sileşte să păcătuim chiar fără să vrem sau, dacă vrem s-o alungăm din casă, atunci trebuie să fie osândită pentru adulter. Nu numai din pricina aceasta săvârşim cu greu virtutea; dar chiar dacă soția noastră are o fire care o putem îndura, totuşi mulțimea grijilor care se revarsă din belşug peste noi din pricina ei şi a odraslelor ei, nu ne îngăduie deloc să ne ridicăm ochii spre cer, căci grijile casei ne ametesc şi ne îneacă sufletul. Să-ți explic! Bărbatul vrea să aibă o viață de om simplu, o viață fără de primejdii şi netulburată de grijile lumii; când vede însă că-l înconjoară copiii, când vede că femeia lui are nevoie de atâtea cheltuieli, se aruncă împotriva voinței lui, în vârtejul treburilor politice. O dată căzută în mijlocul lor, nu mai poți spune că nu-i silit să păcătuiască! Trebuie să se mânie, să se jure, să ocărască, să fie fățarnic, să

facă multe lucruri să fie pe placul celor mari, iar altele, tot atât de multe , cu ciudă şi cu scârbă. Este, oare, cu putinţă ca un om care trăieşte într-o tulburare atât de mare, care mai vrea încă să şi strălucească în virtute, este, deci, cu putinţă să nu se murdărească amarnic din pricina păcatelor, pe care este silit să le săvârşească? Dacă ai cerceta acum să vezi ce fel de viaţă duce în casă, vei vedea că din pricina femeii lui, căsnicia sa este plină de aceleaşi greutăţi, dacă nu şi mai mari. Este silit să se îngrijească de o mulţime de lucruri de care nici habar n-ar fi avut dacă era singur; şi aceasta, în cazul cel mai fericit, când are o femeie înţelegătoare şi la locul ei. Dacă se întâmplă însă să aibă o femeie rea, cicălitoare, rea de gură, atunci căsătoria omului aceluia n-o vom mai numi trebuinţă, ci pedeapsă şi chin. Cum va putea un astfel de bărbat să meargă pe drumul care duce la cer, o dată ce drumul care duce la cer, o dată ce drumul acesta are nevoie de suflet vioi, de suflet sprinten? Cum va putea, deci, să meargă pe drumul care duce la cer, când este strivit de povara atâtor griji, când are picioarele legatele de atâtea lanţuri, când este tras necontenit de jos de un lanţ atât de cumplit, anume de răutatea şi viclenia femeii sale?

Dar care-i obiecţia înţeleaptă a marii majorităţi a oamenilor faţă de toate cele spuse mai sus? Ei spun

Nu va fi, oare, vrednic de mai mare cinste omului care este totuşi virtuoşi, deşi trebuie să facă faţă atâtor nevoi?

- Pentru ce, scumpe prietene, pentru ce?

- Pentru ce? Pentru că, fiind căsătorit, ai de luptat cu mari greutăţi.

- Dar cine te sileşte să-ţi pui în spate o povară atât de mare? Dacă, căsătorindu-te, ai împlinit legea, şi ai fi călcător de lege dacă nu te-ai căsători, obiecţia ta ar fi întemeiată. Dar înaintea Dreptului Judecător n-are importanţă dacă, de bunăvoie, nesilit de nimeni şi stăpân pe tine însuţi de a nu-ţi lua asupră-ţi jugul căsătoriei, voieşte totuşi să te supui la atât de mari greutăţi, încât să-ţi fie şi mai împovărătoare lupta pentru virtute. Dreptul Judecător a poruncit să faci un sigur lucru: să birui în lupta cu diavolul, să birui în lupta cu păcatul. Pe Dreptul Judecător nu-L interesează dacă birui pe diavol şi păcatul căsătorindu-te, desfătându-te şi având o mulţime de griji, sau dacă îl birui trăind în nevoinţe pustniceşti, ducând o viaţă de câine şi neavând nici o grijă lumească.

Dreptul Judecător însă, pentru a ne uşura truda, ne-a spus că mijlocul prin care putem birui păcatul şi drumul prin care putem merge la biruinţă este altul, anume acela de a scăpa de toate grijile vieţii, de a trăi singur, fără soţie şi fără copii. Tu însă eşti de altă părere; vrei să lupţi şi să te războieşti înconjurat de femeie, de copii şi de toate grijile pe care aceştia le târăsc odată cu ei, crezând că poţi săvârşi aceleaşi fapte de virtute ca şi cei care nu

sunt încurcați în niciuna dintre grijile celor căsătoriți şi măgulindu-te cu ideea că tocmai pentru aceasta ai să fii mai mult răsplătit de Dreptul Judecător. Poate că acum când îți spun că nu poți ajunge pe aceeaşi culme ca şi cei necăsătoriți, mă vei învinui că sunt un îngâmfat; la sfârşit însă, siguranța pe care ți-o dă traiul singuratic e cu mult mai bună ambiția deşartă; atunci te vei convinge mai bine să te încrezi în cuvântul lui Hristos, decât în deşertăciunea propriilor tale gânduri. Hristos a spus că nu este destul pentru virtute de a ne despărți de toate cele ale noastre; trebuie însă să ne urâm şi pe noi înşine. Tu, dimpotrivă, spui că poți să birui, deşi eşti vârât până peste cap în toate aceste griji. Dar, după cum, am spus, atunci, la sfârşit, vei cunoaşte bine ce mare piedică în calea virtuții ți-a fost femeia şi grijile pe care femeia ți le-aduce pe cap.

Aş putea însă fi întrebat:

Pentru ce, dar, Dumnezeu a numit ajutor pe aceea care-i este piedică? Dumnezeu doar a spus: *Să facem lui ajutor potrivit pentru el* (Fac., 2, 18).

Pot să te întreb şi eu tot atât de bine:

Ce fel de ajutor a fost femeia pentru bărbat, când ea l-a lipsit de siguranța dată lui în rai, când ea l-a izgonit din rai, din traiul acela minunat, când ea a adus pe lume toată tulburarea? O astfel de ființă, departe de a fi un ajutor, este un vrăjmaş. Tot Scriptura spune: *De la femeie începe păcatul şi din pricina ei murim* (Înț. Sir., 25, 27). Iar fericitul Pavel spune: *Adam n-a fost amăgit; dar femeia, fiind amăgită, a căzut în călcare de poruncă* (I Tim., 2, 14). Ce fel de ajutor a fost femeia, dacă a omorât pe bărbat? Ce fel de ajutor a fost deci femeia, dacă prin ea au venit pe lume fii lui Dumnezeu (Fac., 6, 2), dar, mai bine spus, toți cei care viețuiau pe vremea aceea pământul, care au pierit prin potop odată cu toate animalele, cu păsările şi cu toate celelalte viețuitoare? (Fac., 7, 2) Oare, nu femeia era cât pe ce să piardă pe dreptul Iov, dacă n-ar fi fost el un bărbat tare din fire? (Iov 2, 9-10). Oare nu femeia a pierdut pe Samson? (Jud., 16, 4-22) Oare nu femeia a făcut pe tot poporul iudeu să se închine idolului Baal-Peor şi să fie omorâți cei care-au slujit idolului, de mâinile rudelor lor? (Num., 25, 1-5). Cine, mai cu seamă, a dat pe mâna diavolului pe împăratul Ahab, dacă nu femeia lui? (III Regi 21, 25). Dar înainte de Ahab, cine a abătut spre alți dumnezei inima lui Solomon, un om atât de înțelept şi atât de vestit, dacă nu femeia? (III Regi 11, 4). Oare, nu până şi astăzi femeile fac pe bărbații lor să păcătuiască înaintea lui Dumnezeu? Oare, nu pentru această pricină spune acel bărbat înțelept, Isus, fiul lui Sirah, că *orice răutate este mică față de răutatea femeii* (Înț Sir. 25, 21)?

Atunci pentru ce a spus Dumnezeu: *Să facem omului ajutor potrivit pentru el*? Dumnezeu niciodată nu minte.

Nici eu nu pot spune aceasta. Ferească Dumnezeu! Da, femeia a fost creată pentru un scop, pentru a fi ajutor bărbatului; dar n-a vrut să rămână în această vrednicie dată ei de Dumnezeu, după cum n-a vrut aceasta nici bărbatul ei” (*Despre Feciorie*, 43-46, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 77-82)

„Chiar dacă toți bărbații ar alerga să se căsătorească, femeile n-ar trebui deloc să dorească măritişul. Aceasta pentru motivul că tirania poftelor trupului nu este atât de puternică la femei ca la bărbați şi pentru că femeile sunt cele care culeg fructele amare ale căsătoriei (...) Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 99)

„După cum, când treci printre spini, țepii spinilor te prind de haine, şi dacă te întorci să scoți un ghimpe, te prind alții şi mai mulşi, tot astfel şi grijile şi greutățile căsătoriei; dacă ai scăpat de una, eşti prins de alta; dacă ai scăpat şi de asta, te împiedici de alta. În general vorbind, nu-i cu putință să găseşti o căsnicie lipsită cu totul de necazuri. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 99)

„Dacă în căsătoriile fericite în aparență se nasc atâtea neplăceri şi necazuri, ce poți spune despre căsătoriile recunoscute de toată lumea ca nefericite? Soția este cu adevărat nenorocită. Deşi trebuie să moară o singură dată, totuşi frica de morte o cuprinde de mai multe ori. Deşi are un singur suflet, poartă grijă de mai multe suflete; tremură pentru bărbatul ei, tremură pentru copii ei, pentru nurorile şi ginerii ei, tremură pentru nepoții ei; şi cu cât rădăcina îşi întinde mai mult ramurile, cu atât i se înmulțeasc şi grijile. Dacă se întâmplă vreo nenorocire unuia dintre aceştia, fie paguba de bani, fie boală, fie ceva neplăcut, ea plânge şi lăcrimează tot atât cât şi cei care suferă. Dacă toți ai ei plecă de pe lumea aceasta înaintea ei, jalea e fără margini; dacă unii rămân, iar alții mor de timpuriu, nici aşa nu poate avea mângâiere. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 56, în

vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 101-102)

„Căsătoria nu îngăduie omului să fie pe deplin sănătos: omul căsătorit nu se găseşte într-o situație mai bună decât un bolnav. Căsătoria duce pe capul lui aceeaşi tristețe ca şi boala." (*Despre Feciorie*, 57, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 107)

„Atunci pentru ce Pavel ne mai îngăduie să ne căsătorim, de vreme ce căsătoria ne țintuieşte de grijile lumeşti şi ne îndepărtează de cele duhovniceşti?

Pavel ne spune:

Tocmai ca răspuns la această întrebare, am zis: *Aşa că cei care au femeie să fie ca şi cum n-ar avea* (l Cor., 7, 29); prin urmare, cei care s-au legat cu lanțurile căsătoriei sau au de gând să se lege, să caute să facă, pe altă cale, cât mai slab acest lanț. Pentru că nu-i cu putință să-l rupi, o dată ce te-ai legat de el, fă-l mai uşor de suportat! Dacă vrem, putem să tăiem din viața noastră de oameni căsătoriți tot ce este de prisos şi să nu facem ca prin trândăvia noastră să adăugăm vieții noastre griji mai mari decât cele ce ni le impune însăşi natura căsătoriei.

Dar dacă vrei să afli mai lămurit ce înțeles au cuvintele *să ai femeie ca şi cum n-ai avea* (l Cor., 7, 29), du-te cu mintea la cei care trăiesc fără de femei, la cei care s-au răstignit pentru lume (Gal., 6, 14), la cei care au renunțat la toate cele din lume.

Ce fel de viață duc aceştia? Cum trăiesc? Nu sunt nevoiți să tocmească cârduri de slujnice; n-au nevoie de bijuterii şi coliere, de atâtea şi atâtea hectare de pământ. Toate aceste griji le lasă la o parte şi se îngrijesc numai de hrana lor şi de o haină pe care s-o îmbrace. Aceasta poate s-o facă şi un om căsătorit. Poate să ajungă să aibă aceeaşi filosofie, aceeaşi concepție despre lume şi viață. Cuvintele lui Pavel citate mai sus, *să nu vă lipsiți unul de altul* (I Cor., 7, 5), se referă numai Ia legăturile trupeşti dintre soț şi soție.

În privința aceasta Pavel porunceşte ca un soț să urmeze voinței celuilalt; nu îngăduie ca unul dintre ei să fie stăpân. În ce priveşte însă îmbrăcămintea, felul de trai şi toate celelalte ocupații, unde trebuie pusă în practică concepția creştină despre lume şi viață, filosofia creştină, un soț nu mai trebuie să dea socoteală înaintea celuilalt soț. Bărbatul poate, chiar împotriva voinței soției sale, să suprime din casa sa tot luxul, toate petrecerile, toate ospețele, toate grijile şi ocupațiile fără rost şi zadarnice. Tot aşa, nici soția nu poate fi silită de bărbatul ei, împotriva voinței ei, să se

împodobească, să umble după slava deşartă şi să se îngrijească de lucruri fără de rost şi fără de folos. Şi e foarte drept să fie aşa. Şi iată de ce. Legăturile trupeşti dintre soţ şi soţie pornesc dintr-o dorinţă strâns legată de firea omenească; din pricina aceasta ele se bucură de multă îngăduinţă; din pricina aceasta un soţ n-are dreptul să lipsească pe celălalt soţ, împotriva voinţei lui, de obligaţiile conjugale. Toate celelalte preocupări din viaţa celor căsătoriţi: luxul, petrecerile, mulţimea de prisos a slugilor, ocupaţiile fără rost nu sunt legate de însăşi firea omenească, ci se nasc datorită trândăviei şi mândriei. Întemeiat pe acest adevăr, Pavel nu sileşte pe cei căsătoriţi să se supună unul altuia când e vorba de aceste griji, aşa cum porunceşte această supunere când e vorba de legăturile trupeşti dintre soţ şi soţie. Prin urmare, cuvintele *să ai femeie ca şi cum n-ai avea* înseamnă a nu ne încărca cu griji de care izvorăsc din capriciile şi din dorinţa de lux a soţiilor noastre; înseamnă a avea numai atâta grijă cât se cuvine unui suflet unit cu noi, unui suflet care preferă să trăiască înţelepţeşte şi modest. Că aceasta a fost intenţia lui Pavel, atunci când a rostit aceste cuvinte, se vede şi din cuvintele imediat următoare: *Cei ce plâng să fie ca şi cum n-ar plânge; iar cei ce se bucură de avuţiile lor să fie ca şi cum nu s-ar bucura* (I Cor., 7, 30). Într-adevăr, cei care nu se bucură de avuţii, nici nu se vor îngriji să strângă avuţii, iar cei care nu se plâng că sunt săraci, nici nu se vor teme de sărăcie şi nici nu vor fugi de cumpătare şi de un trai modest. În acest sens trebuie luate cuvintele *să ai femeie ca şi cum n-ai avea*; în acest sens trebuie luate şi cuvintele spuse de Pavel mai jos: *a te folosi de lume ca şi cum nu te-ai folosi* (I Cor., 7, 31)." (*Despre Feciorie*, 74-75, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 125-127)

CĂSĂTORIA (complementaritatea şi ajutorul reciproc al celor doi soţi)

„Dumnezeu, Creatorul naturii noastre, făcând-o în aşa fel ca ea să aibă nevoie de alţii, şi să nu-şi ajungă sieşi, a împărţit aşa de bine lucrurile, că însoţirea reciprocă şi întrunirile completează aceste neajunsuri. Pentru acestea au fost statornicite nunţile, ca unul să afle la celălalt ceea ce-i lipseşte." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIX, 1, p. 92)

„… ce poate fi mai apropiat şi mai familiar bărbatului ca femeia? *Că vor fi, zice, doi un trup* (Fac. 2, 24), din care pricină mare este şi iubirea lor unul către altul, şi fierbinte dorul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 354)

„*Să-i facem lui ajutor* (lui Adam – n.n.) (Fac. 2, 18), arătând că femeia a fost făcută spre trebuință bărbatului şi prin aceasta unindu-l pe dânsul cu cea făcută pentru dânsul. Fiindcă noi ne găsim întotdeauna mai apropiați către cele făcute pentru noi. Şi iarăşi, ca nu cumva ea să se mândrească ca una ce i s-a dat lui de ajutor, şi această legătură să o rupă, apoi Dumnezeu a făcut-o din coasta lui, arătând prin aceasta că ea este o parte a întregului trup. Şi ca nici bărbatul să nu se îngâmfe pentru aceasta, apoi Dumnezeu nu l-a lăsat să fie singur pe cel ce singur a fost făcut mai înainte, ci a făcut cu totul dimpotrivă cu dânsul, aşezând facerea de copii, ca prin aceasta, preferând desigur mai mult pe bărbat, totuşi să nu-l lase a fi totul al său.

Ai văzut deci câte legături de dragoste a făcut Dumnezeu între bărbat şi femeie? Dar aceste chezăşii de bună înțelegere între dânşii el le-a aşezat în însăşi firea lor, fiindcă amândoi sunt de aceeaşi esență, şi amândoi merg spre acelaşi țel. De altfel, toată vietatea iubeşte pe cel la fel cu dânsa – că şi femeia este din bărbat, şi din amândoi împreună sunt copiii lor; astfel că multe şi felurite sunt chipurile care împreună-lucrează la întărirea dragostei în familie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 363)

„… pe bărbat cinstindu-l cu întâietatea, iar pe femeie înarmând-o cu pofta, şi aşezând înlăuntrul amândurora darul facerii de copii, la urmă a mai pus şi alte legături ale dragostei. Aşa de pildă, nici bărbatului nu i-a încredințat totul, şi nici femeii, ci a împărțit fiecăruia din îndatoriri; unuia i-a dat în stăpânire casa, celuilalt i-a încredințat cele dinafară de casă, adică a hrăni pe cei din casă, căci doar bărbatul lucrează pământul, pe când femeii i-a dat a îmbrăca pe cei din casă, fiindcă furca şi războiul de țesut sunt ale femeii, căci el a dat femeii înțelepciune de a face pânză.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 365)

„Soții se completează unul pe altul; nici bărbatul nu este complet fără femeie, nici femeia fără de bărbat. Defectele unuia sunt compensate de calitățile celuilalt; darurile reciproce se fac echilibrul reciproc. Armonia stabilită de Dumnezeu în trupul nostru se înmulțeşte în familie. Capul este conducătorul, membrele slujesc şi ajută şi ascultă. Ori iubirea este aceea care menține totul în unire şi în pace. Acela va fi rolul iubirii în căsătorie. Iubirea îi va da şefului ungerea şi

devotamentul; iubirea îi va da femeii şi copiilor uşurința şi bucuria ascultării." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 249)

CĂSĂTORIA (dragostea dintre soți)

„Când este iubire, nimic din cele neplăcute nu se va întâmpla. Căci, cum ar fi cu putință, capul fiind unit cu trupul şi nici o dezbinare fiind între ele, totuşi celelalte mădulare să nu se găsească în pace? Când căpeteniile sunt în pace, cine ar putea dezbina şi tulbura pacea? Precum iarăşi, dacă acelea se găsesc rău între ele, nimic sănătos nu va putea fi în casă. Deci, nimic nu poate fi mai important decât dragostea, căci ea este mai folositoare decât banii, decât noblețea, decât stăpânirea şi decât toate celelalte. Şi n-a zis simplu: *să fie în pace*, ci: *să-şi iubească bărbații*. Când este dragoste, nimic din cele grele nu se poate infiltra, şi dintru ea se nasc şi celelalte bunuri." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* pp. 162-163)

„Fii cu luare-aminte însă, la faptul că Apostolul stăruie mai mult pe iubire decât pe respect. E firesc. Căci atunci când există iubire între soți, pentru toate problemele se găsesc soluții. Bărbatul care-şi iubeşte femeia sa, chiar dacă ea ar fi neîmblânzită, o va răbda. În căsnicie, înțelegerea fără iubire nu se poate realiza." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 112)

„Şi cum îi vei arăta iubirea ta? Spunându-i, de exemplu: *N-am vrut să iau de soție o altă femeie, care poate ar fi fost mai bogată sau mai gospodină. Te-am ales pe tine pentru caracterul, cumințenia, blândețea şi înțelepciunea ta. Căci am învățat să nesocotesc bogăția ca pe ceva zadarnic, ceva pe care-l dobândesc tâlharii, oamenii imorali şi înşelători. Pe mine m-a atras virtutea sufletului tău, pe care o prefer în locul vreunei alte bogății. O fată înțeleaptă, care trăieşte în evlavie, merită cât lumea întreagă. De aceea te -am iubit, te iubesc şi te pun mai presus de viața mea. Viața de aici este deşartă. Mă rog, aşadar, la Dumnezeu şi fac tot ce pot ca să ne învrednicim să ne trăim viața astfel încât şi în împărăția cerurilor să fim împreună. Căci viața pământească este şi scurtă şi provizorie, însă dacă ne vom învrednici s-o petrecem făcându-ne plăcuți lui Dumnezeu, vom fi veşnic împreună cu Hristos, desfătându-ne în fericire negrăită. Eu mai presus de toate pun iubirea*

pentru tine, şi nimic nu-mi va fi atât de neplăcut şi greu decât să mă cert vreodată cu tine. Şi dacă ar trebui să le pierd pe toate şi să devin sărac sau să mă aflu în primejdie sau să păţesc orice, pe toate le voi îndura cu răbdare, e de ajuns să ştiu că legăturile dintre noi doi sunt bune. Dar e necesar să faci şi tu la fel. Dumnezeu vrea ca legătura iubirii noastre să fie reciprocă şi nedespărţită. Auzi ce spune Scriptura: <<Va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa se va lipi de femeia sa>>. Să nu avem, deci, nici o pricină de împuţinare a sufletului. Piară toţi banii, slujitorii şi cinstirile! Eu mai presus de toate pun iubirea pe care o am pentru tine.

Cuvintele acestea vor fi preţuite de femeie mai mult decât mulţimi de comori şi de bogăţii! Să-i spui c-o iubeşti, fără să te temi că vreodată se va răsfăţa sau se va folosi în chip rău de vorbele astea. Femeile necuviincioase, care se duc cu unul şi cu altul, e firesc să se răsfeţe la auzul unor asemenea cuvinte. O fată bună, însă, nu numai că nu se va înfumura, ci se va şi smeri.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 116-117)

„Căci zicând: *bărbaţilor, iubiţi pe femeile voastre* (Efes., 5, 25), nu s-a oprit la aceasta, ci ne-a dat şi măsură dragostei: *după cum şi Hristos a iubit Biserica*. Şi spune-mi, cât a iubit-o Hristos? Încât S-a dat pe Sine pentru ea. Aşadar, chiar dacă trebuie să murim pentru soţie, să nu ne dăm la o parte. Căci dacă Stăpânul tău aşa a iubit pe roabă, că S-a dat pe Sine pentru ea, cu cât mai mult trebuie să o iubeşti la fel pe cea împreună roabă cu tine.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soţie trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 43)

„Dar nu numai pentru aceasta trebuie să ne iubim femeia – fiindcă este mădularul nostru şi că dintru noi îşi are începutul plăsmuirii –, ci şi fiindcă lege ne-a pus pentru aceasta Dumnezeu, zicând aşa: *Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi cei doi un singur trup* (Facere 2, 24). Căci de aceea a citat şi Pavel legea aceasta, ca din toate părţile să ne îmboldească spre această dragoste [ερως]. Ia uită-te la înţelepciunea apostolească! Căci nu pornind numai de la legile dumnezeieşti, nici doar de la cele omeneşti, ne duce spre dragostea [αγαρη] de soţii, ci, împletindu-le pe amândouă – din prima luând ceea ce este mai înalt şi mai înţelept, din a doua ceea ce este neputincios şi supus firii – aşa ne duce către iubire.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soţie trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 47-48)

„Că nimic nu uneşte şi întăreşte aşa de mult vieţuirea noastră ca dragostea [ερως] dintre bărbat şi femeie.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 87)

„Căci nimic nu este mai tare decât aceste lanţuri[136], mai ales între bărbat şi femeie. Pe un slujitor îl poate cineva lega cu frica. Ba nici pe acela, căci degrabă o va şterge de la stăpân. Însă pe părtaşa vieţii tale, pe mama copiilor tăi, pe cea care este pricina a toată bucuria ta, nu trebuie s-o legi cu frica şi cu ameninţarea, ci cu dragostea [αγαπη] şi cu dispoziţia iubitoare a sufletului [διαθεσις]. Ce fel de însoţire mai e asta, când femeia tremură înaintea bărbatului? Ce bucurie va mai avea bărbatul dacă trăieşte împreună cu ea ca şi cu o roabă şi nu ca şi cu una liberă? Şi chiar dacă pătimeşti pentru ea ceva, să nu o ocărăşti. Că nici Hristos nu a făcut aceasta cu Biserica. *S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o curăţe şi s-o sfinţească* (Efes., 5, 25-26). Prin urmare, era necurată, avea prihană, era urâtă, era de nimic. Orice femeie ţi-ai fi luat, nu ţi-ai luat una ca Aceasta, după cum Hristos a luat Biserica; nici nu a fost atât de departe de tine pe cât a fost Biserica de Hristos. Iar el nici n-a urât-o, nici n-a lepădat-o din pricina urâţeniei ei covârşitoare. Vrei să vezi urâţenia ei? Ascultă pe Pavel, care zice: *Eraţi în întuneric* (Efes., 5, 8). Ai văzut negreala ei? Ce este mai negru decât bezna? Dar uită-te şi la nebunia ei! Că zice: *Petrecând în răutate şi pizmă* (Tit 3,3). Priveşte acum şi necurăţia ei: *ca nişte necredincioşi şi fără de minte*. Ce zic eu? Era şi pângărită şi vrednică de batjocură! Iar cu toate acestea, S-a dat pe Sine pentru cea urâtă ca şi cum ar fi fost frumoasă şi iubită şi minunată.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 89-90)

„*Aşa sunt datori* – zice – *bărbaţii să-şi iubească femeile lor ca pe trupurile lor* (Efes., 5, 28). Cum vine asta? S-a folosit de acest exemplu ca să avem o icoană mai bună şi mai exactă a acestei iubiri. Dar nu numai pentru asta, ci şi ca un alt model, mai apropiat şi mai limpede pentru noi. Că celălalt model nu ne era prea la îndemână şi nu ne obliga prea tare. Deci, ca nu cumva să zică cineva: *Bine, dar Acela era Hristos, şi era Dumnezeu, şi a putut să Se dea pe Sine*, ne arată altă cale. Şi zicând *aşa sunt datori* a arătat că această faptă nu este har, ci datorie firească. Iar apoi, spunând *ca pe*

[136] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Lanţurile dragostei, ale bunăvoinţei, ale grijii, etc. (n.s. 201, p. 89)

trupurile lor a adăugat *Că nimeni nu şi-a urât trupul vreodată, ci îl hrăneşte şi îl încălzeşte*. Asta înseamnă că se poartă faţă de el cu multă grijă. Şi cum de este femeia trupul lui? Ascultă: *Aceasta este acum os din oasele mele şi carne din carnea mea* (Facere 2, 23). Şi nu numai aceasta, ci mai zice că: *vor fi amândoi un singur trup* (Facere 2, 24).” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 93)

„Aşadar, câtă dragoste are cineva pentru sine, atâta voieşte Dumnezeu să avem şi noi către femeie. Nu numai că suntem părtaşi unei singuri firi, ci avem o pricină şi mai mare decât aceasta să ne iubim femeia: fiindcă nu mai sunt două trupuri, ci unul singur: bărbatul cap şi femeia trup. Dar cum de zice în altă parte: *Capul lui Hristos este Dumnezeu* (I Cor., 11, 3)?” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 96)

„Dumnezeu, voind să facă din iubire baza chiar a căsătoriei, a voit ca omul să iubească în soţia sa propriul său trup.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 248)

„Dacă deci soţul îşi ura soţia sa, înseamnă că el îşi ura propria sa carne, şi când el o iubeşte nu face decât să urmeze impulsul naturii sale şi înclinarea inimii sale.

Apoi este legea fundamentală a căsătoriei. Nu pe atâta s-o iubim pe soţia noastră că este soţie, pe cât este membrul nostru şi îşi are originea din noi, căci această lege a stabilit-o Dumnezeu (…) Pentru ea el trebuie să părăsească pe tatăl său şi pe mama sa, şi să pună mai presus de cea mai adâncă, de cea mai naturală, de cea mai veche dintre iubiri, iubirea pe care el a făgăduit-o celei cu care s-a făcut *un alt el însuşi*. Şi această lege este dublă, având deodată rădăcina sa în Dumnezeu şi în natură, vizând totodată iubirea lui Hristos pentru Biserica Sa, iubire pe care trebuie s-o reproducă căsătoria, vizând mai mult condiţia naturală care face din femeie mădular chiar al omului; căci zice apostolul: *Bărbatul trebuie să-şi iubească femeia sa precum se iubeşte pe sine*.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 248)

„Acolo unde stăpâneşte iubirea între soţ şi soţie totul va fi progresist în acest interior fericit. Căci iubirea reciprocă va asigura educaţia bună a copilului; iubirea va face să stăpânească în această împărăţie familială ordinea, armonia, puterea şi rodirea în fapte. Trebuie (menţinut) respectul ierarhiei, bărbatul este şeful, femeia îi

datorează respect şi ascultare. Însă cine mai bine decât iubirea va şti menţine această superioritate de-o parte, acest respect pe de alta? Luaţi aminte la aceste familii patriarhale. Ce putere! Ce pace! Ce fapte! Însă de asemenea ce iubire gingaşă îi unea pe Avraam şi pe Sara; consideraţi înainte de toate iubirea cu totul divină care uneşte pe Hristos cu Biserica Sa.

Iubirea este necesară pentru armonia şi dreapta repartizare a foloaselor şi a darurilor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 249)

CĂSĂTORIA (îngăduința soților unul față de celălalt)

„Aşa trebuie să fie un bărbat! Să nu țină socoteală de fiecare cuvânt spus de femeia lui, ci, ştiind că femeia e slabă, să-şi dea toată silința să fie îngăduitor cu ea, ca să-i alunge supărarea şi să strângă legătura păcii şi unirii. Să audă asta bărbații şi să imite blândețea dreptului Avram. Să respecte şi să cinstească pe femeile lor, să le cruțe ca pe nişte vase mai slabe, ca să întărească legătura unirii dintre ei. Atunci e bogăție adevărată, atunci e avuția multă, când nu e dihonie între femeie şi bărbat, când sunt uniți, ca un trup, unul cu altul. Că spune Scriptura: *Vor fi cei doi un trup* (Fac., 2, 24). Unii ca aceştia chiar dacă sunt săraci, chiar dacă sunt oameni de rând, sunt mai fericiți ca toți ceilalți, ei gustă adevărata plăcere, ei sunt neconteniți senini; ceilalți, cei ce nu se bucură de această legătură a unirii dintre soți, care se gelozesc unul pe altul, care strică marele bun al păcii, chiar dacă sunt înconjurați de multă bogăție, chiar dacă întind mase bogate, chiar dacă au slujbe strălucite, duc o viață mai nefericită decât toți ceilalți, îşi născocesc în fiecare zi furtuni şi tulburări, se bănuiesc unul pe altul, nu pot avea nici o bucurie, pentru că războiul dintre ei le strică şi le amărăşte viața." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 57-58)

„Şi chiar dacă consoarta greşeşte cu mii de păcate față de tine, iartă-i-le toate şi fii îngăduitor. Chiar dacă îți iei una cu rele obiceiuri, domoleşte-o cu îngăduință şi blândețe, după cum şi Hristos, Biserica. Căci nu a spălat numai necurăția ei, ci i-a şters şi bătrânețea, dezbrăcând omul cel vechi ce era alcătuit din păcate." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 44)

„Şi după cum în trupurile noastre, când este vreo boală, nu tăiem mădularul, ci împingem afară boala, aşa să facem şi cu femeia. Dacă e în ea oarecare răutate, nu lepăda femeia, ci scoate afară răul. Căci femeia se poate îndrepta, dar adesea un mădular vătămat nu mai este cu putință să-l

vindecăm. Dar chiar dacă ştim că vătămarea lui este de netămăduit, nici aşa nu-l tăiem. Fiindcă şi picioare strâmbe având adesea mulți, şi pulpe oloage, şi mână uscată şi moartă, şi ochiul chiorâş, nici ochiul nu-l scot, nici mâna nu o taie. Ci, chiar văzând că nu au nici un folos pentru trup şi fiind conştienţi că aduc şi multă ruşinare celorlalte mădulare, le păstrează din pricina împreună pătimirii cu celelalte. Aşadar, cum nu este lucru necuvenit ca unde nu se poate tămădui nimic şi nu este nici un folos să avem atâta purtare de grijă, iar unde sunt bune nădejdi şi multă schimbare să lepădăm îngrijirea? Căci cele care sunt handicapate prin fire nu e cu putință să fie iarăşi dobândite, dar voia liberă [προαιρεσις] dacă este strâmbată se poate reface. Dar şi dacă ai zice că ea boleşte fără nădejde de vindecare şi că are trebuință de multă purtare de grijă pentru felul ei de a fi, nici aşa nu poate fi lepădată. Căci nici mădularul bolnav ce nu se mai poate vindeca nu se taie. Iar ea este mădularul tău. Căci zice Scriptura: *Vor fi cei doi un singur trup*.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 45-46)

„Şi chiar dacă aceea nu se foloseşte cu nimic de învăţătura noastră, vom primi de la Dumnezeu multă răsplată pentru răbdarea noastră. Căci pentru frica Aceluia am arătat atâta răbdare şi am suferit cu blândețe răutatea ei şi nu am lepădat mădularul nostru. Căci femeia ne este un mădular de neapărată trebuință, şi de aceea trebuie mai cu seamă s-o iubim. Acest lucru l-a învățat iarăşi Pavel, când a zis: *Aşa sunt datori bărbații să-şi iubească femeile, ca pe trupurile lor. Nimeni, vreodată, nu şi-a urât trupul, ci îl hrăneşte şi îl încălzeşte, după cum şi Hristos. Iar noi, mădulare suntem ale trupului Lui, din carnea Lui şi din oasele Lui* (Efes., 5, 28-30). După cum Eva – zice Pavel – a fost din coasta lui Adam, aşa şi noi suntem din coasta lui Hristos, căci aceasta înseamnă *din trupul şi din oasele Lui*." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 46-47)

CĂSĂTORIA (îndatoririle şi sarcinile soților)

„*Femeii bărbatul datornica dragoste să-i dea, aşijderea şi femeia bărbatului* (1 Cor. 7, 3). Dar ce va să zică datornica dragoste? *Femeia trupul său nu-şi stăpâneşte* (1 Cor. 7, 4), ci ea este şi roaba şi stăpâna bărbatului. Deci dacă tu te lepezi de acea robie cuvenită, te împotriveşti lui Dumnezeu. Iar de voieşti să te lepezi chiar pentru un timp scurt, fie că ar îngădui bărbatul, acelaşi lucru este. Pentru aceea apostolul a numit acest fapt datorie, ca să arate că nici unul nu este stăpân pe sine, ci unul altuia robi. Pentru

aceea, când vezi că o femeie curvă te ispiteşte, spune-i: *Trupul nu este al meu, ci al femeii mele*. Tot aşa să spună şi femeia către cei ce ar voi să-i calce întreaga-cugetare: *Trupul nu este al meu, ci al bărbatului meu*. Deci dacă femeia sau bărbatul nu este stăpân pe trupul său, cu atât mai mult nu este stăpân pe averi. Auziţi aceasta toţi câţi aveţi femei şi toate câte aveţi bărbaţi: Dacă nu trebuie a avea trup deosebit, cu atât mai mult averi deosebite. Aiurea însă, atât în Legământul Nou, cât şi în cel Vechi, bărbatului se dă multă stăpânire, zicând: *Către bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni* (Fac. 3, 16), iar Pavel, desluşind, scrie astfel: *Bărbaţilor, iubiţi-vă femeile voastre, iar femeia să se teamă de bărbat* (Efes. 5, 25) – pe când aici el nu zice de mare sau mic, ci aşează o singură stăpânire. De ce? Fiindcă cuvântul lui aici este despre întreaga cugetare. În celelalte toate, zice, covârşească sau stăpânească bărbatul; însă unde este vorba de întreaga cugetare, nicidecum. *Bărbatul trupul său nu-şi stăpâneşte, ci femeia, şi femeia trupul său nu-şi stăpâneşte, ci bărbatul*. Mare este egalitatea şi nu este nici o prisosinţă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIX, p. 189)

„Când fiecare se grăbeşte a-şi împlini ale sale, apoi degrab vor urma şi cele ale aproapelui. De pildă, când femeia este pregătită a suferi pe bărbat, fie el cât de aspru, când bărbatul nu batjocoreşte pe femeie, fie ea cât de arţăgoasă, atunci toate sunt liniştite şi sălaş apărat de orice valuri. Tot aşa era şi pe timpul celor vechi, când fiecare îşi împlinea datoriile sale şi nu cerea, sau mai bine zis, nu căuta la cele ale aproapelui. În adevăr, gândeşte-te bine: Avraam a luat cu sine pe nepotul său Lot – şi femeia lui nu l-a învinovăţit. A poruncit femeii sale a călători o cale lungă foarte, şi ea nu s-a împotrivit, ci l-a urmat. Şi iarăşi tot Avraam, după multe necazuri şi năduşeli făcându-se stăpân al tuturor, el totuşi a dat întâietatea lui Lot. Şi la toate acestea Sarra, femeia sa, nu numai că nu se nemulţumea, ba chiar nici gura nu a deschis-o vreodată, şi nici nu a vorbit ceva de acest fel, precum multe dintre femeile de astăzi vorbesc, când mai cu seamă văd pe bărbaţii lor înjosiţi în astfel de împrejurări, şi mai ales înjosiţi de cei mai mici decât dânşii. Ba chiar atunci îi batjocoresc, făcând pe bărbaţii lor nebuni şi proşti, lipsiţi de vlagă, trădători şi tâmpi. Dar nimic din acestea nu a zis Sarra, ba nici nu a cugetat, ci primea cu plăcere tot ceea ce el făcea. Ba încă ceva mai mult: după ce Lot s-a făcut stăpân pe partea de pământ aleasă de el, iar pe cea mai rea a aruncat-o moşului său, deodată l-a împresurat o primejdie grozavă. Auzind de aceasta Patriarhul, a înarmat pe toţi ai săi şi singur s-a pus în fruntea lor, pregătindu-se de a ataca întreaga oaste a Perşilor, cu slugile sale. Dar nici

atunci nu l-a oprit Sarra, femeia lui, nici nu i-a zis ceea ce era firesc: *Da' bine, omule, unde te duci? Cum de te arunci în prăpastie şi te dai pe sineți la atâtea primejdii, pentru un bărbat care te-a batjocorit şi a răpit cele ale tale? Pentru asemenea om tu să-ți verşi sângele? Dacă poate dispreţuieşti cele ale tale, cel puțin fie-ți milă de mine, care am lăsat casă, şi patrie, şi prieteni, şi rude, şi ți-am urmat pe un drum atât de îndepărtat; fie-ți milă, zic, şi nu mă lăsa văduvă, împreună cu relele văduviei!* Nimic din acestea nu a spus şi nici nu a gândit, ci a suferit totul în tăcere. După acestea, rămânând stearpă, ea nu a suferit ceea ce suferă femeile şi nici nu s-a bocit – el însă a plâns mult – nu către femeia sa – ci către Dumnezeu. Şi priveşte cum fiecare îşi păstrează ceea ce i se cuvine, căci nici el nu a dispreţuit pe Sarra ca stearpă, şi nici că i-a zis ceva de acest fel, iar ea căuta să-i aducă vreo mângâiere pentru sterpiciunea sa prin roaba sa Agar, fiindcă pe acele timpuri nu erau oprite astfel de legături, precum este acum. Acum însă nu este slobod nici femeilor de a face astfel de plăceri bărbaţilor, şi nici lor nu le este slobod a avea nişte astfel de împreunări, fie cu ştiinţa, fie cu neştiinţa femeilor, chiar dacă de o mie de ori i-ar supăra amarul lipsei de copii, fiindcă vor auzi şi dânşii: *unde viermele lor nu moare şi focul nu se stinge*. Acum nu este slobod aşa ceva, pe atunci însă nu era oprit. Pentru aceea şi femeia făcea aceasta, şi bărbatul ascultă, şi aceasta o făcea nu pentru plăcere. *Dar ia vezi, zici tu, cum el a alungat pe acea roabă, poruncindu-i femeia sa, Sarra.* Şi eu aceasta voiesc a arăta, adică şi el asculta tot ceea ce-i zicea ea, şi ea de asemenea asculta ceea ce-i zicea el. Însă tu, care grăieşti aşa, nu te uita numai la acestea, ci cercetează şi cele de mai înainte, că adică acea roabă a batjocorit-o, că se obrăznicise în faţa stăpânei sale, decât care ce ar putea fi mai dureros pentru o femei slobodă şi frumoasă?

Deci femeia să nu aştepte mai întâi virtutea bărbatului şi numai după aceea să facă ceea ce este al său, căci aceasta nu este nimic mare, şi nici iarăşi bărbatul să nu aştepte mai întâi de la femeie buna rânduială, şi numai după aceea să filosofeze, fiindcă atunci nu are nici o izbândă, ci fiecare – după cum am fost zis – să facă mai întâi ceea ce se cade a face." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 276-278)

„Dumnezeu a dat femeii rolul de a îngriji de casă, şi bărbatului de a se îngriji de cele din afară, iar tu scobori capul la picioare, şi picioarele le ridici la cap." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 180)

„De la început Dumnezeu a rânduit ca treburile unei gospodării să fie împărțite între bărbat şi femeie. N-a îngăduit ca bărbații să facă totul şi nici n-a lăsat ca totul din viață să depindă de ei. Dacă, femeia n-ar ajuta cu nimic la susținerea vieții, atunci ar fi putut fi cu uşurință disprețuită. Dumnezeu a prevăzut lucrul acesta. De aceea i-a dat şi ei un rost tot atât de mare ca şi bărbatului. Acest lucru l-a arătat Dumnezeu dintru început prin cuvintele: *Să-i facem lui ajutor* (Fac., 2, 18). Doboară deci mândria bărbatului; îi spune că n-are nici un drept să îngâmfe, nici din pricina că a fost făcut întâi, nici pricină că femeia a fost plăsmuită pentru el, deoarece treburile din viață au tot atâta nevoie de bărbat, ca şi de femeie. Care sunt treburile în care femeia ne ajută în susținerea vieții? Viața noastră este alcătuită din treburi în afară de casă şi din treburi dinlăuntrul casei. Pe toate acestea Dumnezeu le-a împărțit în două: pe cele din afara casei le-a întrebuințat bărbaților, iar pe cele dinlăuntrul casei, femeilor. Schimbă această rânduială, şi vei vedea că totul se strică, totul se pierde. Fiecare, bărbat sau femeie, face treabă mai bună şi mai cu folos când este pus în rostul lui. Prin urmare, conducerea gospodăriei cade în sarcina priceperii femeieşti; aici femeia este mai îndemânatică decât bărbatul, pe cât mai îndemânatici sunt meşterii în meseriile lor, față de muncitorii necalificați.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 173-174)

„În afară de acestea, bărbații au îndatorirea de a aduce în casă prin munca lor din afara gospodăriei; femeile au numai îndatorirea de a păstra şi a păzi ceea ce agoniseşte bărbatul. Chiar dacă la prima vedere pare a fi o treabă mai grea agonisirea celor de trebuință traiului decât păzirea şi păstrarea lor, totuşi este zadarnică şi fără folos agonisită, dacă nu-i femeia care să o păzească şi să o păstreze.

Se întâmplă adeseori ca bărbatul, prin câştigurile sale mari, să nu ajute cu nimic în înflorirea gospodăriei, ba, dimpotrivă, să năruiască totul.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 174)

,,Când e vorba de întreaga înțelepciune şi de respect, nimic nu are bărbatul mai mult decât femeia, ci se ceartă asemenea femeii de către legile despre stricarea nunții. Şi e firesc. Căci nu de aceea a venit femeia la tine, şi a lăsat tată şi mamă şi toată casa ei, ca să fie umilită, ca să treci peste ea pentru o slujnică de doi bani, ca să-i faci mii de necazuri. *Ai luat-o ca însoțitoare la drum, ca părtaşă vietuirii tale, liberă şi de aceeaşi cinste cu*

tine. Cum nu este nebunie să primeşti darul ei de nuntă, să arăți toată bunăvoirea față de el şi nimic să nu împuținezi din acesta, iar ceea ce este mai de preț decât orice dar de nuntă – întreaga înțelepciune şi respectul şi trupul tău, care este avuția aceleia – să le strici şi să le pângăreşti? Dacă împuținezi zestrea, dai socoteală socrului. Dacă strici întreaga înțelepciune, vei da socoteală lui Dumnezeu, Cel Ce a rânduit nunta şi ți-a dat în grijă femeia. Şi că-i adevărat acest lucru, ascultă-l pe Pavel ce zice despre adulteri: *Cel ce se leapădă, nu de om se leapădă, ci de Dumnezeu, Care v-a dat Duhul Sfânt* (I Tes., 4, 8)." (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 17-18)

,,Şi deoarece viața noastră obişnuieşte să aibă două laturi, una publică şi alta privată, Dumnezeu, deosebindu-le, a hărăzit femeii cârmuirea casei, iar bărbaților toate treburile civile, cele din piață, de la tribunal, din conducere, din armată, şi toate celelalte. Căci femeia nu poate să țină lancea, nici să sloboadă săgeți, dar poate să țină fusul şi să țeasă pânză, şi toate celelalte din casă să le pună cu bună rânduială. Nu poate să-şi manifeste voia în senat, dar poate să şi-o manifeste în casă şi adesea cele pe care le cunoaşte bărbatul despre cele ale casei, ea le cunoaşte mai bine. Nu poate să orânduiască bine averile obşteşti, dar poate să-şi crească bine copiii, care sunt cea mai mare avere[137]. Poate cunoaşte răutățile slujnicelor, poate să se îngrijească de neprihănirea celor făcute de slugi, să ofere soțului toată cealaltă asigurare şi să abată de la el toată grija de cele din casă. Ea se preocupă de camere, de lână, de pregătirea la timp pentru toate, de

---

[137] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: După cum se observă, Sfântul Ioan prezintă sfera de acțiune a bărbatului în paralelism strict cu cea a femeii, referindu-se la aceeaşi capacitate naturală. Femeia îşi exercită capacitățile de guvernare asupra copiilor, bărbatul asupra treburilor obşteşti. Nu există diferență între rațiunile celor două tipuri de cârmuire, ci doar între modurile lor de manifestare. Iar în ascetică (adică în efortul nostru de a ajunge de la chip la asemănare, singurul lucru cu adevărat important în viața aceasta) nu contează chipul sub care se lucrează o virtute (care ține de personalitatea fiecăruia), ci în ce măsură ea activează toate potențele chipului spre a ajunge asemenea în cele din urmă cu Hristos. Prin urmare, pentru o lume neduhovnicească (despre una desacralizată nici nu mai încape vorba) contează aspectul exterior al lucrurilor (şi de aici şi aparenta inegalitate între bărbat şi femeie), pentru cea duhovnicească esențialul este descoperirea rațiunilor sădite în ele de Dumnezeu. Păcatul – în sensul lui ontologic de abatere a puterilor fireşti de la scopul pentru care au fost create de Dumnezeu – este cel care aduce inegalitățile (nu ierarhiile, care țin de diversitatea creației şi nu de raporturi juridice de subordonare). (n.s. 125, pp. 51-52)

înfățișarea hainelor şi de toate celelalte care nu i se potrivesc bărbatului, nici nu le poate face cu uşurință vreodată, chiar de s-ar sârgui de mii de ori. Căci şi aceasta, da, şi aceasta este lucrarea dărniciei şi înțelepciunii lui Dumnezeu, ca acel ce este de folos în treburile mai mari să fie inferior şi de nici un folos în cele mai mici, aşa încât este trebuința femeii. Căci dacă îl făcea pe bărbat să fie deprins în amândouă, uşor de dispreţuit devenea neamul femeiesc. Şi iarăşi, dacă îngăduia femeii să se ocupe de ceea ce este mai mare şi mai de folos, umplea femeile de multă nebunie [απονοια]. De aceea nu i le-a dat doar unui singur neam în îngrijire pe amândouă, ca nu cumva să fie micşorat celălalt neam şi să pară că există de prisos. Nici nu le-a împărțit pe amândouă în chip egal fiecărui neam, ca nu cumva din această egalitate să iasă vreo luptă sau încrâncenare, iar femeile, răzvrătindu-se, să poftească aceeaşi cinste cu bărbații. Ci, cugetând mai dinainte cele egale şi paşnice şi păstrând pentru fiecare rânduiala cuvenită, a osebit viața noastră în două: ceea ce este mai de trebuință şi mai de folos i-a dat bărbatului, iar ceea ce este mai mic şi inferior, femeii. Încât acela, din pricina slujirii lui de neapărată trebuință, să ne fie foarte dorit, iar aceea, din pricina slujirii mai mici, să nu fie coborâtă în ochii bărbatului său.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 50-53)

,,*Căci femeia şi bărbatul se deosebesc numai în trupurile lor*, femeii fiindu-i rezervat războiul de țesut şi fusul şi a frământa pâinea şi grija căminului şi dereticarea prin casă şi creşterea copiilor, iar bărbatului tribunalul şi conducerea cetății şi afacerile şi cătănia şi războaiele şi luptele.” (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 78)

CĂSĂTORIA (îndatoririle soțului)

,,Să-ți fie mai prețuită şi mai cinstită dragostea ei decât orice în lume. Dacă noi trebuie a purta sarcina unul altuia, apoi cu atât mai mult pe a femeii. Chiar de ar fi săracă, tu nu o batjocori; chiar de ar fi proastă, tu nu o necinsti, ci mai vârtos îndrepteaz-o, căci este mădularul tău, şi prin urmare sunteți un trup. Poate că este bârfitoare, bețivă şi furioasă. Dar pentru toate acestea trebuie a te întrista, iar nu a te mânia, şi a ruga pe Dumnezeu, a o sfătui întruna şi a face totul ca să alunge de la dânsa patima. Dacă tu în loc

de acestea o baţi, apoi mai tare îi stârneşti boala. Obrăznicia se moaie şi se domoleşte cu blândeţea, iar nu cu o altă obrăznicie.

Pe lângă toate acestea, apoi gândeşte-te şi la răsplata ce o vei avea de la Dumnezeu. Căci când îţi este slobod a scăpa de ea, însă nu faci aceasta pentru frica lui Dumnezeu, ci îi suferi toate cusururile, temându-te de legea care opreşte a lepăda pe femeie, chiar de ar avea orice boală – apoi atunci vei lua plată nespusă – dar şi mai înainte de plată tu vei câştiga foarte mult, făcând-o pe ea mai supusă, iar pe tine făcându-te mai blând. Se spune că unul dintre filosofii cei din afară[138] având femeie rea, bârfitoare şi îndărătnică, către cei ce-l întrebau pentru ce suferă o astfel de femeie zicea că are şcoală de nevoinţă şi loc de luptă filosofică chiar în casa sa. *Voi fi, zice, cel mai blând dintre toţi, învăţându-mă printr-însa în fiecare zi*. M-aţi aplaudat mult auzind acestea? Dar eu sunt mâhnit mult când văd că Elinii sunt mai filosofi decât noi, cărora ni s-a poruncit a urma îngerilor, sau mai bine zis, cărora ni s-a poruncit a urma lui Dumnezeu însuşi în privinţa blândeţii. Deci se spune că acel filosof, având femeie rea, nu a depărtat-o pentru aceasta, iar alţii spun că tocmai din această pricină a şi luat-o de femeie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 279-280)

„Dacă s-ar întâmpla a greşi şi a nu aduce în casă mireasă îngăduitoare şi femeie bună, atunci fireşte că trebuie a râvni acestui filosof, adică a o pune în bună rânduială necontenit şi nimic din cele vorbite mai sus a nu face. Fiindcă şi neguţătorul, mai înainte face înscris cu tovarăşul său de neguţătorie, înscris care poate să păzească pacea, şi nu dă drumul corăbiei în luciul mării mai înainte de aceasta, şi nici că se apucă de vreo altă neguţătorie.

Deci şi noi, iubiţilor, toate să le facem, ca astfel pe tovarăşul vieţii noastre şi al corăbiei acestea să-l putem avea înlăuntru cu toată pacea cuvenită." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 280)

CĂSĂTORIA (îndatoririle soţiei)

[138] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Socrat, a cărui femeie, Xantipa, a fost de o răutate şi încăpăţânare proverbială. (n.s. 1, p. 279)

„Sârguieşte-te cu toată recunoştinţa de a da bărbatului ceea ce-i datorezi. Fiindcă şi cu bărbatul tău când vorbesc, eu îl sfătuiesc a te iubi şi a te îngriji, şi nu-l las a aduce la mijloc legea privitoare la femeie, ci îi cer ca să facă ceea ce este scris pentru dânsul. Deci şi tu uită-te numai la datoriile ce te privesc, şi fă-te supusă şi blândă celui cu care vieţuieşti. Şi dacă tu eşti supusă bărbatului pentru Dumnezeu, apoi atunci să nu-mi spui de cele ce trebuie a se face de dânsul, ci de cele pentru care te-a făcut răspunzătoare legiuitorul, şi numai acelea să le împlineşti cu toată străşnicia. Aceasta mai cu seamă este a se supune cineva lui Dumnezeu, adică a suferi chiar şi cele potrivnice şi a nu pune în mişcare legea la fiece pas. Pentru aceea, iubind pe cel ce te iubeşte, nu pare că faci vreo faptă mare, pe când iubind pe cel ce te urăşte, unul ca acesta mai cu seamă este cel ce se încununează. Cam în acest fel şi tu gândeşte-te, că dacă suferi pe bărbatul tău care este aspru, apoi atunci vei primi cunună strălucită – pe când dacă el va fi liniştit şi blând cu tine, apoi pentru ce să-ţi dea Dumnezeu cununa şi răsplata?

Acestea le vorbesc nu ca poruncind bărbatului a îndrăzni fără măsură faţă de femeie, ci ca să înduplec pe femei a-şi suferi bărbaţii, chiar când sunt prea îndrăzneţi faţă de ele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 276)

„Căci liman este femeia, şi cea mai puternică doftorie de veselie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 279)

„Datoriile particulare ale femeii. Aceste datorii privesc soţul ei, copiii ei, interiorul ei, ca soţie mamă, stăpână a casei." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 254)

„Care este de acum datoria ei? Ea trebuie, când soţul intră agitat şi obosit, adesea mort pentru şocurile vieţii dinafară, să fie mângâietoarea lui şi sfătuitoarea lui iubitoare. Şi ceea ce n-ar obţine de la el prietenii lui cei mai influenţi, ea înarmată cu farmecele ei inspirate şi din iubirea ei va şti să obţină. Prin soluţia evlavioasă şi credincioasă, bărbatul cel mai răzvrătit faţă de datoriile creştine se va găsi la sfârşit învins, convins şi plecat.

Ce n-au putut asupra soţilor lor aceste femei minunate despre care ne vorbeşte Scriptura? Deborele, Iuditele, Persidele, Mariile, Priscilele, şi aceste împărătese atât de minunate sfătuitoare ale soţilor

lor? Însă, de asemenea, ce nu poate femeia pentru răul fără început, fără seriozitate, fără conduită? Ce n-a putut femeia lui Abesalom, a unui Samson? Ea ar fi făcut să cadă Iov, dacă Iov n-ar fi fost de neînvins în răbdarea sa şi în credința sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 254-255)

„Dumnezeu împărțind datoriile familiei şi atribuind bărbatului greutățile dinafară şi pretențiile vieții publice, păstrează pentru femeie conduita interiorului. Acolo este domeniul şi câmpul ei de acțiune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 255)

„… pentru femeie grijile casei unde nimic nu trebuie şi nu poate s-o înlocuiască.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 255)

„Serviciul femeii este ca să împartă grija, să păstreze cele spuse, să grijească de lucrurile casei; căci spre aceasta a rânduit-o Dumnezeu, ca în aceste lucruri şi în altele să ne fie de ajutor. Căci viața noastră constă din două lucruri, din lucruri private şi publice; ei i-a atribuit Dumnezeu partea ei: grija femeii este să grijească de lucrurile casei, a bărbatului de negoțul public, judecățile, armata, celelalte toate. Femeii îi este orânduită conducerea interioară. Dacă ea se achită cu fidelitate de sarcina ei, familia este prosperă; dacă o neglijează, este ruina ei.

De acolo se poate judeca, cât de nebune sunt aceste teorii care-i atribuie femeii lucrurile dinafară, ostenelile vieții publice. O, voi care totul răsturnați, lucrul diavolului este acesta, ca toate să se confunde şi să se strice de la principiul lor începător, care a fost dat din natură de către Dumnezeu. Femeilor Dumnezeu atât le-a dat să păzească casa, bărbaților însă grija vieții publice; tu capule te transformi în picioare şi picioarele în cap.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 384-385)

CĂSĂTORIA (femeia să asculte de bărbat)

„După păcat (spune Domnul Dumnezeu femeii – n.n.): *spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni*. *Te-am făcut*, zice, *de aceeaşi cinste cu bărbatul. Nu te-ai folosit bine de stăpânire: schimbă-ți starea cu cea de supunere. N-ai putut duce slobozenia: primeşte robia. Nu ştii să stăpâneşti (şi ai cunoscut aceasta cu lucrul): fii dintre cei stăpâniți, şi cunoaşte-l pe bărbat drept stăpân*: *spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni*: şi vezi aici iubirea de oameni a lui Dumnezeu - căci ca nu cumva, auzind: *el te va stăpâni*, să socoată stăpânirea bărbatului ca fiind

împovărătoare, mai întâi vorbeşte de purtarea de grijă a acestuia, zicând: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta*, adică: *Scăparea ta şi limanul tău şi întărirea ta, el va fi; în toate spaimele ce vor veni asupra ta, pe el ți-l dau ca să te întorci spre el şi să scapi la el*. Şi nu doar prin aceasta, ci şi cu nevoile fireşti i-a legat împreună ca şi cu un lanț de nerupt, înfăşurându-i în legătura poftei.

Văzut-ai cum a adus păcatul supunerea, iar Iscusitul şi Înțeleptul Dumnezeu şi pe acestea le-a întrebuințat spre folosul nostru?" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 46)

„Ascultă cum şi Pavel vorbeşte despre supunerea aceasta, ca să înveți iar împreună-glăsuirea dintre Vechiul şi Noul Legământ. *Femeia, zice, întru linişte să ia învățătură, cu toată ascultarea* (l Tim., 2, 11). Văzut-ai că şi el supune bărbatului pe femeie? Dar aşteaptă, şi ai s-auzi pricina. De ce cu toată ascultarea? Fiindcă *femeii,* zice, *să învețe nu dau voie*. *De ce?* - *Fiindcă l-a învățat o dată rău pe Adam*. *Nici a-şi stăpâni bărbatul*. *Dar pentru ce?* - *Fiindcă l-a stăpânit o dată în chip rău*. Ci să fie întru linişte. *Dar spune şi pricina*. *Fiindcă Adam*, zice, *nu a fost amăgit, iar femeia, amăgindu-se, a fost întru neascultare*. De aceea a şi dat-o jos de pe scaunul învățăturii: *fiindcă cel care dă învățătură fiind neştiutor*, zice, *să ia învățătură; iar de nu vrea să ia învățătură, ci vrea să învețe pe alții, se pierde pe sine şi pierde şi pe ucenicii săi* - ceea ce s-a întâmplat atunci şi cu femeia. Dar că este supusă bărbatului şi că din pricina păcatului i-a fost supusă, vedem desluşit de aici; însă vreau să aud acea spusă: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni*." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 46-47)

„Scriindu-le corintenilor, el grăieşte: *Bărbaților, iubiți pe femeile voastre - iată spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta; femeile să se teamă de bărbați* - iată *el te va stăpâni*. Văzut-ai că nu e apăsătoare stăpânirea când stăpânul e îndrăgostit nebuneşte de roaba sa, când frica e împreunată cu dragostea? Căci astfel e înlăturată greutatea robiei." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 48)

„Am să vorbesc despre femei, ca să vezi cum fericitul Pavel, care a pus legături asupra lor, chiar el le dezleagă iarăşi. *De are vreo femeie bărbat necredincios şi acela va voi să viețuiască cu dânsa, să nu-l lase pe el* (l Cor., 7, 13). De ce? *Că ce ştii tu, femeie, de nu-ți vei mântui bărbatul*? (16).

Dar cum poate femeia să mântuiască? Învățând, catehizând, înduplecându-l a primi cuvântul bunei cinstiri. *Păi chiar ieri, fericite Pavele,*

ziceai <<*că femeii să învețe nu dau voie*>> (l Tim., 2,12). *Cum, dar, o dai acum la întors şi faci femeia dascăl al bărbatului? - Fac asta nu tăgăduindu-mă pe mine însumi, ba chiar cu totul dimpotrivă*. Tu ascultă şi pentru ce a scos-o de pe tronul învățăturii, şi pentru ce o aduce iar pe el, ca să afli înțelepciunea lui Pavel. *Bărbatul să învețe*, zice. Întrebi de ce? Fiindcă nu a fost amăgit: că *Adam, zice, nu a fost amăgit* (l Tim., 2, 14). *Femeia*, zice, *să ia învățătură*. De ce? Fiindcă a fost amăgită: *că femeia, amăgită fiind, a fost întru călcarea poruncii* (14). Iar aici - tocmai dimpotrivă: că atunci când bărbatul este necredincios, iar femeia credincioasă, zice: *Femeia să învețe*. De ce? Fiindcă nu este amăgită, căci credincioasă este. Să ia învățătură, deci, bărbatul, căci a fost amăgit: că necredincios este. *S-a întors treaba*, zice, *în privința învățăturii: să se întoarcă, dar, şi în privința stăpânirii*. Văzut-ai cum pretutindeni arată Scriptura că nu firii, ci amăgirii şi păcatului urmează robia?

Deci, a venit la femeie amăgirea întru început, iar amăgirii i-a urmat supunerea: după aceea s-a mutat amăgirea la bărbat, s-a mutat şi supunerea. Şi precum la început a încredințat Dumnezeu bărbatului mântuirea femeii, fiindcă nu a fost amăgit, grăind astfel: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta*, aşa şi aici, pentru credința celei ce are bărbat necredincios, încredințează femeii mântuirea bărbatului, zicând: *Că ce ştii tu, femeie, de nu-ți vei mântui bărbatul*? (I Cor., 7,16). Ce poate fi mai desluşit decât această dovedire că robia nu este dat al firii, ci urmează păcatului?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 61-63)

„A învățat femeia odinioară pe bărbat, şi totul a stricat şi cu neascultarea l-a făcut vinovat de osândă. De aceea Dumnezeu a supus-o bărbatului, fiindcă la început mai mult a abuzat de egalitate.

Atrasă vei fi de bărbatul tău (Facerea, 3, 16), iar mai înainte de aceasta nu i-au mai fost spuse asemenea cuvinte. Dar cum Adam nu s-a amăgit? Aşadar nici n-a călcat porunca, dacă nu s-a amăgit. Ia aminte bine, femeia a zis: *Şarpele m-a amăgit,* pe când Adam n-a zis *femeia m-a amăgit*, ci că *Ea mi-a dat mie şi am mâncat*. Nu este acelaşi lucru: a lua amăgirea de la cel de acelaşi fel cu tine, sau de la o fiară, de la o vietate supusă şi roabă ție; aşa că aceasta este amăgire. Deci, în raport cu femeia, care a fost amăgită, de cel supus şi rob, Adam n-a fost amăgit, fiindcă el a fost îndemnat de cea liberă şi deopotrivă cu el.

Expresia: *a văzut că rodul este bun de mâncare* nu pentru Adam s-a zis, ci pentru femeie, că *a mâncat şi a dat şi bărbatului ei*, aşa că Adam nu supunându-se poftei a călcat porunca, ci numai a fost convins simplu de femeie. A învățat o dată femeia şi atunci a stricat totul şi de aceea apostolul

zice: *Nu dau voie femeii să învețe.* Şi ce are de-a face cu celelalte femei dacă Eva a greşit? Foarte mult, fiindcă sexul lor este slab şi uşurel. Aici, deci, apostolul vorbeşte de natura femeiască, căci n-a zis *iar Eva fiind amăgită* ci *femeia*, nume ce este comun întregului sex, iar nu numai al aceleia. Deci, ce? Oare întreaga natură a căzut în călcarea poruncii prin Eva? După cum pentru Adam a spus: *După asemănarea greşelii lui Adam, care este chip al Celui ce avea să vină,* (Romani 5, 14) aşa şi aici, adică, neamul femeiesc a călcat porunca, iar nu cel bărbătesc." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, pp. 94-95)

„*Să învețe de bine*. Şi cu toate acestea, le împiedici pe femei de a învăța; cum deci le îngădui aici, pe când în alt loc zici: *Nu îngădui femeii să învețe pe altul* (I Timotei 2, 12)? Însă, ascultă ce a adăugat mai departe: *nici să stăpânească pe bărbat*. Bărbatului încă de la început i s-a permis a-i învăța şi pe bărbați, şi pe femei; femeii îi permite numai cuvântul sfătuitor în casă, însă, nicăieri nu-i îngăduie de a adresa vreo cuvântare lungă. De aceea a adăugat: *nici să stăpânească pe bărbat*." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 162)

„*Femei, supuneți-vă bărbaților voştri ca Domnului* (Efes., 5, 22). Ce înseamnă asta? Că, dacă în unire de gând [ομονοια] vor trăi aceştia, şi copiii cresc bine, şi casnicii trăiesc în bună rânduială, şi vecinii se bucură de linişte, şi prietenii şi rudele. Dar dacă viețuiesc altfel, toate se întorc cu susu-n jos şi se tulbură. Şi, după cum dacă generalii sunt în pace unii cu alții toate oştirile le urmează cu bună cuviință, iar dacă sunt tulburați toate se strică, aşa şi aici. Pentru aceea *femeile* – zice – *să se supună bărbaților lor ca Domnului*. O! dar cum a zis altundeva: *Dacă nu se va despărți cineva şi de bărbat şi de femeie nu va putea să-Mi urmeze* (Mt., 14, 26)? Dacă trebuie să se supună bărbatului ca Domnului, cum zice să se despartă de bărbat pentru Domnul? De bună seamă, este absolut necesar să se supună bărbatului, însă particula *ca* nu are peste tot înțelesul de *egalitate*. Aici ea are acest înțeles: *ca unele care ştiți că slujiți Domnului*. Iar acest lucru se poate vedea şi din altă parte, unde zice: *chiar dacă nu vă supuneți din pricina bărbatului, însă faceți-o mai cu seamă pentru Domnul*; sau alt înțeles: *când te supui bărbatului, fii convinsă că slujeşti Domnului*. Că dacă cel care se împotriveşte acestor stăpânii vremelnice se împotriveşte de fapt rânduielii lui Dumnezeu (Rom., 13, 2), cu cât mai mult nu se împotriveşte cea care nu se supune bărbatului? Aşa a vrut – zice – Dumnezeu dintru început. Să socotim deci pe bărbat că are locul capului şi femeia pe cel al trupului. Iată aceasta o

arată şi din cuvinte precise, când zice *Bărbatul este cap al femeii, după cum şi Hristos al Bisericii şi Însuşi este Mântuitor al trupului. Însă, precum Biserica se supune lui Hristos, aşa şi femeile bărbaţilor lor întru totul* (Efes., 5, 23-24). Zicând că bărbatul este cap al femeii, după cum Hristos al Bisericii, a adăugat: *şi Însuşi este mântuitor al trupului*. Căci capul este mântuirea trupului său. Deja mai dinainte a rânduit amândurora – şi bărbatului şi femeii – purtarea de grijă şi temelia iubirii, fiecăruia împărţindu-i ceea ce i se cuvine: bărbatului cârmuirea şi purtarea de grijă, iar femeii supunerea." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 87-88)

,,După cum Biserica se supune lui Hristos – adică după cum bărbaţii şi femeile, care sunt Biserica, se supun lui Hristos – aşa şi voi, femeilor, supuneţi-vă bărbaţilor ca lui Dumnezeu. *Bărbaţi, iubiţi pe femeile voastre, după cum şi Hristos a iubit Biserica* (Efes., 5, 25). Ai auzit ce supunere nemaiîntâlnită? L-ai lăudat mai înainte şi te-ai minunat de Pavel că a tocmit aşa de bine vieţuirea noastră, ca un bărbat minunat şi duhovnicesc ce este? Însă ascultă acum şi cele care le cere de la tine. Că iarăşi se foloseşte de un exemplu: bărbaţi, iubiţi pe femeile voastre, după cum şi Hristos a iubit Biserica. Ai văzut măsura supunerii datorată de femeie? Ascultă şi măsura dragostei ce o datorează bărbatul! Vrei să ţi se supună femeia precum Biserica lui Hristos? Ai şi tu grijă de ea, după cum Hristos de Biserică! Şi chiar dacă trebuie ca să-ţi dai sufletul pentru ea, chiar dacă trebuie să fii tăiat în mii de bucăţi, chiar dacă ai suferi şi ai pătimi pentru ea, să nu te dai în lături. Fiindcă de pătimeşti acestea n-ai făcut nimic din ce a făcut Hristos. Căci tu, fiind deja unit cu ea, faci acestea. Acela însă a făcut-o pentru cea care Îi întorcea spatele şi Îl ura. Aşadar, după cum El a adus-o cu multă purtare de grijă la picioarele Lui pe cea care stătea cu spatele la El şi Îl ura şi era lepădată şi ruptă în bucăţi, şi nu S-a purtat cu ea cu ameninţări, nici cu supărări, nici cu frică ori cu altceva de acest fel, aşa să fii şi tu cu femeia ta. Chiar dacă te priveşte de sus, chiar dacă este supărată, chiar de o vezi dispreţuindu-te, poţi s-o aduci la picioarele tale dacă ai multă purtare de grijă pentru ea şi dragoste şi bunăvoinţă." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 89)

,,Cel ce-şi iubeşte femeia, chiar dacă nu e foarte ascultătoare, o supune cu totul prin iubire. Atât poate fi de grea şi de anevoioasă unirea cea de un gând [ομονοια], dacă cei doi nu sunt legaţi prin tirania dragostei, încât frica nu o poate îndrepta defel. Pentru aceea stăruie asupra iubirii, ca una ce este mai puternică decât înfricoşarea. Femeia, deşi pare că este în pierdere

prin aceea că a fost rânduită să se supună şi să aibă frică de bărbat, de fapt este în câştig. Căci ceea ce este mai greu şi mai important – iubirea – cade pe umerii bărbatului.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 98)

„Ea are locul [αρχη] doi. Dar are şi ea un rol [αρχη] şi aceeaşi cinste cu cel dintâi. Dar, în acelaşi timp, bărbatul are şi ceva mai mult. Acest lucru este de fapt cea mai mare întregire a unei familii[139]. A primit această sarcină, care este de fapt a lui Hristos, şi nu trebuie numai s-o iubească, ci şi să o conducă bine[140].” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 101-102)

CĂSĂTORIA („iar femeia să se teamă de bărbat”)

„*Iar femeia să se teamă de bărbat*. Nu vorbeşte doar despre dragoste, ci şi de altceva. Să se teamă de bărbat! Ea este în treapta a doua [αρχη][141], după bărbat. Nici ea să nu ceară cinste egală cu el, căci este rânduită sub cap. Nici el să n-o dispreţuiască pe cea supusă lui, căci ea este trup. Şi dacă el, capul, dispreţuieşte trupul, piere şi el. Dar să arate faţă de ea dragoste, după cum şi ea e datoare să asculte. Aşa cum capul are treaba lui şi trupul o are pe a sa[142]. Trupul îi dă capului spre slujire mâinile şi picioarele şi toate celelalte mădulare, iar capul, la rându-i, trebuie să se îngrijească de trup şi să aibă

139 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ca fiecare să-şi recunoască rolul şi funcţia proprie şi să nu defăimeze sau să tindă a înlocui atribuţiile celuilalt. Tocmai în aceasta stă complementaritatea celor doi. Deci tocmai în a juca unul rolul capului şi celălalt pe al trupului, cu tot ce implică aceasta, este ceea ce va salva familia şi o va preface în adevărată Biserică. (n.s. 232, pp. 101-102)

140 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ρυθμιζειν. Să imprime femeii un ritm, să meargă împreună în acelaşi pas cadenţat către Hristos. Iar ritmul vieţuirii lor este dat de măsura în care Duhul locuieşte în ei. Cu cât vor fi mai duhovniceşti, cu atât mersul va fi mai liniştit şi mai plin de încredinţarea că se vor odihni împreună în Împărăţia veşnică. Dar este esenţial ca cei doi să aibă acelaşi puls, acelaşi ritm – ritmul lui Hristos –, altfel nu vor putea merge împreună la Hristos. Mai întâi de toate, cei doi trebuie să aibă acelaşi program duhovnicesc şi strict aceleaşi năzuinţe şi dorire reală de despătimire. Nici un motiv (carieră, poziţie socială, bani, pofte, nevoia de relaxare etc.) nu poate fi pus mai presus de viaţa duhovnicească a cuplului, căci altfel se va distruge. (n.s. 233, p. 102)

141 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Αρχη presupune şi femeii o autoritate, nu o stare de robie, dar nu o autoritate ce vrea să iasă de sub conducerea soţului, ci una care se armonizează cu el prin supunerea reciprocă lui Hristos. (n.s. 218, p. 97)

142 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Nu e vorba de inegalitate, ci de funcţiuni diferite ale celor doi, şi nu pot unul fără altul. (n.s. 219, p. 97)

toată simțirea caldă pentru el. Nimic nu este mai bun decât această însoțire[143]. Dar cum poate fi dragoste, de vreme ce este frică? Tocmai atunci este mai cu seamă dragoste. Fiindcă cea care se teme şi iubeşte. Cea care iubeşte se teme ca de capul ei şi îl iubeşte ca pe un mădular al ei, că şi capul este mădular al trupului întreg[144]. *Pentru aceea l-a pus pe unul deasupra şi pe unul să se supună, tocmai ca să fie pace. Dacă ar fi egalitate, nu ar mai putea fi pace. Nu se poate să fie într-o casă fiecare de capul lui, nici toți conducători, ci e nevoie de un singur conducător.* Dar acestea se întâmplă în cazul oamenilor trupeşti, fiindcă, dacă ar fi bărbații duhovniceşti, ar fi pace. Cinci mii de suflete erau şi nimeni nu zicea că este ceva al său, ci se supuneau unii altora[145] (Fapte 2, 41-47). Aceasta este o dovadă de pricepere şi frică de Dumnezeu. Modelul şi felul dragostei l-a arătat Pavel, dar al fricii, nu.

Ia vezi cum dezvoltă cele despre dragoste: vorbeşte mai întâi de Hristos, apoi de trupul propriu, iar mai pe urmă zice: *pentru aceea va lăsa omul pe mama sa şi pe tatăl său*. Dar cele despre teamă nu le dezvoltă. Oare de ce? Fiindcă vrea mai bine să predomine dragostea. Căci atunci când e dragoste, toate celelalte îi urmează. Dar dacă-i frică, nu este deloc aşa.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 97-98)

,,Dar ce pentru să nu se teamă femeia de bărbat, ar putea zice careva? Tu iubeşte-o! Împlineşte ce ține de tine! Chiar dacă alții nu fac ceea ce ține de ei, noi trebuie să facem tot ce suntem datori. Oare ce vreau să zic? Iată ce! Pavel zice: *Supuneți-vă unul altuia întru frica lui Hristos* (Efes., 5, 21). Pentru ce, dar, celălalt să nu se supună, ci numai unul din ei? Tu crede numai legii lui Dumnezeu şi supune-te ei. Aşa-i şi acum! *Femeia, chiar dacă*

---

143 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Conlucrarea şi unirea dintre femeie şi bărbat ar trebui să fie tot atât de tare şi armonioasă ca aceea dintre cap şi trup. (n.s. 220, p. 97)

144 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Femeia, prin dragoste, îşi depăşeşte statutul de supusă şi îl înglobează pe bărbat în sine. Ea devine cumva – de fapt fiecare din cei doi – trupul întreg, rămânând totuşi supusă mădularului ei, capul. Este o taină care se experimentează, nu se explică. (n.s. 221, p. 98)

145 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Adevărata viață de familie nu se poate trăi dacă nu există o experiență eclesială ca a primilor creştini. Suntem atât de *familişti*, pe cât suntem de *liturgici*. Ca să înțelegem căsătoria trebuie să fim oameni duhovniceşti, în caz contrar o transformăm într-o militărie şi relație juridică, iar acestea sunt trebuincioase oamenilor trupeşti. (n.s. 222, p. 98)

nu e iubită de bărbat, să se teamă[146]*, ca să nu se întâmple nimic rău din partea ei. Asemenea bărbatul, chiar dacă femeia nu se teme, s-o iubească, pentru ca să nu dea el pricină de ceva*[147]*. Fiecare să facă ce ține de el.*" (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 98-99)

,,Tu, când auzi de frică, să-i ceri frica ce se cuvine unei femei libere, nu frică cum e a roabei față de stăpân. Că ea este trupul tău. Dacă faci aceasta şi o socoteşti roabă, pe tine te ocărăşti, trupul tău îl necinsteşti. Dar, atunci, ce fel de frică este aceea? Să aibă frică pentru ca nu cumva să îți grăiască împotrivă, să se răzvrătească asupră-ți, să poftească ea întâietatea. Ajunge dacă frica rămâne numai la aceste lucruri[148]. Dacă o iubeşti cum ți s-a poruncit, vei răzbi cu ea mai cu spor. Ba mai bine zis, nu vei face nimic cu înfricoşarea, ci dacă vei face ceva, numai cu dragostea vei izbândi. Neputincios cum este neamul femeiesc, are trebuință de mult ajutor, de multă îngăduință." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 100-101)

,,Gândeşte-te la Avraam, la Sarra, la Isaac, la cele 318 slugi ale lui. Cum de toată casa era în ordine şi unire? Cum de era toată familia[149] plină de cucernicie [ευλαβεια]? Fiindcă Sarra plinea porunca Apostolului şi se temea de bărbat[150]. Ascultă ce zice chiar ea: *Nu mi s-a întâmplat mie până acum,*

---

[146] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Frica este o alternativă la dragoste, ca să nu fie defăimată taina lui Hristos. (n.s. 223, p. 99)

[147] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: A pune problema altuia este ceva fals. Pe bărbat să nu-l intereseze ce face femeia, ci dacă îşi împlineşte cu sârguință ce ține de el. Asemenea femeia. (n.s. 224, p. 99)

[148] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: În rest, să domnească dragostea. (n.s. 228, p. 100)

[149] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: În sens antic, familia nu desemna doar soțul, soția şi copiii, ci toți locuitorii ce trăiau sub acelaşi acoperiş. Deci intrau şi servitori, sclavi, rude etc. (n.s. 235, p. 102)

[150] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Deşi pare paradoxal dacă ne gândim la pretinsul *misoginism* al Sfinților Părinți, dar rolul femeii este absolut esențial în bunul mers al familiei. Ba ar părea, după această afirmație a Sfântului, că tocmai ea este cheia păcii în familie, deşi greul cade pe umerii bărbatului, cum se vede în continuare. Întreagă această ierarhie şi întrepătrundere – de fapt *dependență* a unuia față de celălalt – este o mare taină ce se cuvine descoperită cu multă smerenie şi frică. Tainele duhovniceşti, fie că sunt ale pustnicilor, fie ale familiei, se trăiesc şi se descoperă în Duhul Sfânt, nu se discută (cel mult se pot oferi indicații). Şi tocmai pentru că sunt duhovniceşti este cu putință ca omul duhovnicesc, chiar dacă nu este căsătorit, să poată vedea limpede problemele (dar şi rezolvările) ce apar în căsnicie, iar adeseori cei căsătoriți să se învrednicească de mari experiențe duhovniceşti, inaccesibile chiar monahilor, cum spune undeva cuviosul Paisie

iar domnul meu este bătrân (Facere 18, 12). Iar Avraam o iubea mult, fiindcă în toate câte îi poruncea avea încredere în el." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 102-103)

CĂSĂTORIA (femeile să se supună bărbaţilor lor)

,,Că dacă şi este supusă nou femeia, însă este supusă ca femeie, iar nu ca roabă, ca una ce este slobodă şi de aceeaşi cinste cu bărbatul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 269)

,,Printre noi cu drept cuvânt este supusă bărbatului, fiindcă isotimia (egalitatea în cinste) aduce luptă, şi nu numai pentru aceasta, ci şi pentru amăgirea întâmplată la început. Pentru aceea, fiind făcută din coasta lui Adam, ea nu îndată a fost supusă bărbatului, căci nici când a dus-o Dumnezeu la Adam nu a auzit făcându-i-se aşa ceva, şi nici bărbatul nu a zis ei altceva, fără numai că *aceasta este os din oasele mele şi carne din carnea mea* – şi nicăieri nu se spune de supunere sau că i s-ar fi poruncit de Dumnezeu aceasta. Dar când ea a făcut o rea întrebuinţare de puterea sa şi când cea făcută de Dumnezeu ca să fie de ajutor bărbatului s-a găsit că ea era vicleană, apoi atunci a pierdut totul; atunci a şi auzit cu dreptate zicându-i-se: *Către bărbatul tău întoarcerea ta*[151]. Fiindcă era firesc ca păcatul acesta să războiască neamul nostru omenesc – apoi Dumnezeu prevăzând răutatea diavolului, a îngrădit cu aceste vorbe pe femeie, şi totodată a doborât prin această hotărâre şi vrăjmăşia viitoare ce ar fi fost între dânşii din pricina acestei viclenii, şi prin pofta cea înnăscută într-înşii a sfărâmat peretele cel din mijloc al vrajbei, adică ura cea ivită din păcat." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 269-270)

„*Femei, plecaţi-vă bărbaţilor voştri, precum se cuvine întru Domnul*! El (Apostolul Pavel – n.n.) nu vorbeşte aici de acea supunere despotică, sau

---

Aghioritul. Totul este sinceritatea şi inima cu care ne apropiem de Hristos. (n.s. 236, p. 103)

[151] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Ediţia britanică are: *după bărbatul tău vor fi dorinţele tale,* ceea ce exprimă mai limpede ideea din acest pasaj. S-ar fi putut zice şi altminteri: *către bărbatul tău scăparea ta.* (n.s. 1, p. 269)

de supunerea cea de la natură, ci de supunerea către Dumnezeu. *Bărbați iubiți-vă femeile voastre, şi nu vă amărâți asupra lor.*

Priveşte iarăşi cum el îndeamnă într-un mod foarte potrivit. După cum în epistola către efeseni pune înainte teama şi iubirea, tot aşa şi aici pune înainte iubirea şi amărăciunea, pentru că se poate să se şi amărască cineva. Ceea ce el spune, aşa şi este, şi pare că ar zice: *nu vă certați între voi, căci nimic nu poate fi mai amar ca cearta; nimic nu poate fi mai supărător ca zânzania dintre bărbat şi femeie; căci certele şi luptele pe tăcute contra persoanelor iubite sunt pline de amărăciune*. Şi aceasta provine din prea multă amărăciune, ca să ajungă cineva de a se răscula împotriva membrului său, contra tovarăşului de căsnicie.

Datoria bărbatului este de a iubi, iar a femeii de a urma pe bărbat. Dacă fiecare îşi îndeplineşte această datorie, toate sunt în ordine. Fiindcă dacă femeia este iubită, devine şi ea iubitoare; şi dacă se supune bărbatului, el devine îngăduitor şi blând. Priveşte acum, că chiar în natură aceasta este ordinea, că unul să iubească iar celălalt să se supună. Când cel ce stăpâneşte iubeşte pe cel stăpânit, atunci totul merge bine. Nu atât se cere iubirea celui stăpânit către stăpânitor, pe cât se cere din partea acestuia către cel stăpânit, căci din partea aceluia este ascultarea şi supunerea.

(...) Deci dacă femeia ta se supune, tu nu-ți lua ifos de stăpân absolut; şi nici tu femeie, dacă bărbatul te iubeşte, să nu te înfumurezi.

Nici dragostea bărbatului să nu îngâmfe pe femeie, şi nici supunerea acesteia să nu înfumureze pe bărbat. De aceea ți-a supus ție pe femeie, ca tu mai mult să o iubeşti, şi de aceea a ordonat ca el să te iubească, pentru ca tu femeie, mai cu uşurință să suferi a te supune. Nu te teme dacă eşti supusă, pentru că a te supune celui ce te iubeşte, nu are în sine nici o greutate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, pp. 115-116)

„Femeile să li se supună bărbaților lor precum Domnului" (Efeseni 5, 22). De ce oare? Pentru că dacă soții conviețuiesc în bună înțelegere, atunci şi copiii lor vor creşte bine şi vecinii se vor desfăta de mireasma vieții lor creştine şi prietenii lor se vor bucura şi rudele lor se vor mândri. Dar dacă se întâmplă invers, toate se vor învălmăşi, toate vor fi tulburi şi confuze. Se întâmplă adică şi aici ce se întâmplă într-o armată: Când generalii ei au legături liniştite şi conlucrează armonios, armata merge bine şi poartă biruințe; însă când aceştia nu se înțeleg şi se ceartă, toată armata se întoarce cu susu-n jos. Aşadar de aceea spune: *Femeile să îi se supună bărbaților lor precum*

Domnului. Însă cum se face că Scriptura într-un alt loc spune: *Dacă vine cineva la mine şi nu urăşte pe femeie şi pe bărbat, nu poate fi ucenicul Meu?* (Parafrază la Matei 14, 26). Dacă femeile trebuie să ii se supună bărbaţilor lor precum Domnului, cum de în altă parte le cere să se lepede de ei pentru Domnul? Citind cu atenţie ambele fragmente, veţi constata că unul nu-1 contrazice pe celălalt. Sunt valabile în paralel amândouă. Adică ce vrea să spună aici Apostolul? Sau *să vă supuneţi bărbaţilor voştri, ştiind că aşa îl veţi sluji pe Domnul* sau *să-i ascultaţi pe bărbaţii voştri, considerând, ca ucenice ale lui Hristos, că faceţi voia Lui.* Pentru că, dacă cel care nu se supune puterii statului şi autorităţilor se împotriveşte ordinii pe care a aşezat-o Dumnezeu, mult mai mult femeia care nu se supune bărbatului ei calcă porunca dumnezeiască.

Să considerăm deci că bărbatul este capul şi femeia trupul, după cum o arată şi acest pasaj apostolic: *Bărbatul este cap femeii (adică cârmuitor), aşa cum şi Hristos îi este cap Bisericii, El Mântuitorul trupului. Dar aşa cum Biserica I se supune lui Hristos, tot astfel şi femeile să le fie întru toate bărbaţilor lor* (Efeseni 5, 23-24).

Tu, bărbatul, îl auzi pe Pavel, care o povăţuieşte pe femeie să ţi se supună ţie, şi-1 lauzi şi-1 admiri. Auzi însă ce spune mai jos: *Bărbaţilor, iubiţi pe femeile voastre aşa cum şi Hristos a iubit Biserica şi pe Sine S-a dat pentru ea* (Efeseni 5. 25). Ai văzut mai înainte un model de supunere? Vezi acum şi modelul de iubire. Vrei ca femeia să ţi se supună aşa cum Biserica i se supune lui Hristos? Poartă-i şi tu ei de grijă, aşa cum Hristos îi poartă de grijă Bisericii. Şi dacă trebuie să-ţi jertfeşti viaţa pentru ea, să fii făcut bucăţi de o mie de ori, să le suferi şi să le rabzi pe toate, nu refuza s-o faci. Căci nici măcar aşa nu vei face ceva egal cu ceea ce a făcut Hristos pentru Biserică, de vreme ce tu vei suferi acestea pentru cea cu care eşti unit, iar Domnul a suferit pentru cea care s-a întors împotriva. Lui şi L-a nesocotii. Aşadar pe când Hristos, nu cu ameninţări, nu cu huliri, nu cu spaime, ci cu multă iubire şi blândeţe, cu grijă şi jertfă a reuşit, să inspire încredere celei care atâi de mult L-a necăjit, aşa să faci şi tu, aşa să te porţi cu femeia ta. Dacă nu-ţi acordă atenţie, dacă te înfruntă cu mândrie, dacă te nesocoteşte, vei putea s-o îndreptezi prin marea ta purtare de grijă, prin dragostea şi bunătatea ta, nu prin mânie şi înfricoşare. Doar pe un slujitor îl poţi cuminţi în felul acesta, sau poate că nici pe el,

pentru că se va înfuria degrabă şi va înceta să te mai slujească. Pe tovarăşa ta de viaţă, pe mama copiilor tăi, pe temelia oricărei bucurii din familie, nu trebuie s-o îndreptezi cu sălbăticie şi ameninţări, ci cu iubire şi bune maniere.

Ce căsnicie mai e asta, când femeia tremură în faţa bărbatului său? Şi de ce afecţiune familială se va bucura bărbatul, când trăieşte cu o femeie pe care o exploatează ca pe o roabă? Şi dacă păţeşti ceva datorită ei, să nu i-o reproşezi. Nici Hristos n-a făcut aşa ceva. *Şi pe Sine S-a dai pentru ea,* zice, *ca s-o sfinţească, curăţind-o..* (Efeseni 5, 25-26). Prin urmare era necurată, avea slăbiciuni, era urâtă şi josnică." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 103-106)

„*Dar şi în ceea ce vă priveşte, fiecare din voi să-şi iubească femeia ca pe sine însuşi, iar femeia spre bărbat să se-nfioare* (Efeseni 5, 33). Nu se arată aici doar dragoste, ci şi respect. Nefiind stăpân al familiei, femeia nu trebuie să ceară, aceeaşi cinstire cu a stăpânului, bărbatul, de vreme ce este mai jos ca el. Dar nici bărbatul nu trebuie să-şi nesocotească femeia pentru că aceasta i se supune, căci ea este trupul; şi dacă capul nesocoteşte trupul, va pieri şi el împreună cu acela. De aceea bărbatul trebuie să-i ofere femeii iubirea lui ca o răsplată a supunerii ei. Şi capul este necesar, şi trupul. Trupul pune în slujba capului mâinile, picioarele, şi toate celelalte mădulare ale sale, iar capul se îngrijeşte de trup şi-1 ocroteşte. Nu există lucru mai bun precum căsnicia şi conlucrarea de acest fel: respect din partea femeii, iubire din partea bărbatului. Desigur, femeia care-1 respectă pe bărbat îl şi iubeşte, îl respectă ca pe capul ei şi-I iubeşte ca pe un mădular, de vreme ce şi capul este tot un mădular al trupului." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 111)

„Iar dacă la prima vedere poziţia femeii pare dezavantajată, deoarece i-a fost poruncit să arate respect faţă de bărbatul ei, în realitate poziţia este avantajată, căci bărbatului i s-a poruncit să fie înzestrat cu ce-i mai important, cu iubirea. Ce trebuie să se întâmple, însă, dacă femeia nu-1 respectă pe bărbat? Şi într-o asemenea împrejurare, acesta are datoria s-o iubească. Dacă ceilalţi nu-şi fac îndatoririle lor, noi trebuie să le facem. Zice, de pildă, *să vă supuneţi unul altuia, întru frica lui*

Hristos (Efeseni 5, 21). Porunca se referă la amândoi. Ce însemnătate are, aşadar, dacă unul nu se supune? Tu să asculți de legea lui Dumnezeu. Femeia, chiar dacă soțul său n-o iubeşte, este datoare să-1 respecte, ca să nu încalce îndatorirea ei. Şi când fiecare îşi duce la îndeplinire îndatorirea, atunci căsnicia lor este creştină, este duhovnicească, nu trupească.

Dar să ții seama de un lucru, bărbate, că, atunci când Apostolul a poruncit soției tale să-ți arate respect, a vorbit despre respectul care se cuvine unei femei libere, vrei să aibă respect de roabă, atunci îți necinsteşti trupul şi te insulți pe tine însuți. Care este conținutul respectului acestuia? Să nu-ți vorbească împotrivă, să nu se răzvrătească, să nu vrea să fie stăpână în casă. E de ajuns ca respectul ei să se limiteze la acestea. Dacă tu o iubeşti, cum ți-a poruncit Dumnezeu, vei izbuti mai multe. Căci firea femeiască este oarecum mai slabă şi are nevoie de ajutor, ocrotire, blândețe, purtare de grijă. Pe toate să i le oferi, pe toate să le faci de dragul ei, chiar şi la chinuri să te supui.

Femeia stă pe lângă stăpânul casei. Are şi ea putere asemănătoare cu cea a bărbatului. Bărbatul, însă, are ceva mai mult, un lucru izbăvitor pentru familie. A primit rangul de a fi cap al trapului, aşa cum este Hristos cap al Bisericii, nu numai de a o iubi şi îngriji pe femeie, dar şi s-o călăuzească spre bine, *ca s-o înfățişeze...,* zice, *sfântă şi fără de prihană* (Efeseni 5, 27). Şi dacă el se va îngriji ca femeia să dobândească sfințenie şi neprihănire, toate celelalte vor veni de la sine. Dacă le cere pe cele dumnezeieşti, cele omeneşti vor urma foarte uşor, şi în casă vor domni ordinea, pacea, evlavia.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 112-113)

CĂSĂTORIA (câştigul căsătoriei)

„Dacă ar fi fost, iubite, căsătoria şi creşterea de copii o piedică în calea virtuții, Creatorul universului n-ar fi adus pe lume căsătoria. Căsătoria nu numai că nu ne împiedică cu nimic în trăirea filosofiei celei după Dumnezeu, dacă voim să fim cu mintea trează, dar aduce în viața noastră şi multă uşurare. Căsătoria potoleşte furiile firii noastre, nu lasă ca oceanul să se frământe, ci ne ajută să ducem totdeauna corabia în port. Pentru asta a dăruit Dumnezeu neamului omenesc căsătoria”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 251)

„Căsătoria este un post al castității pentru cei care se folosesc de căsătorie cum trebuie. Căsătoria nu dă voie firii omeneşti să se sălbăticească. Căsătoria pune traiul legiuit între un bărbat şi o femeie ca un zid de apărare de care se sfărâmă toate valurile poftei; prin acest trai legiuit dobândim multă linişte şi o păstrăm. Sunt însă unii oameni care n-au nevoie de siguranța dată de căsătorie; în locul ei, aceştia îşi potolesc înverşunarea firii prin posturi, privegheri, culcări pe pământ şi prin multe alte nevoințe pustniceşti. Pe astfel de oameni îi sfătuiesc să nu se căsătorească, dar nu-i opresc să se căsătorească. Deosebirea între sfat şi oprire este tot atât de mare cât de mare este deosebirea între constrângere şi liberă alegere. Cel care sfătuieşte lasă celui care-l aude libertatea de a urma sau nu sfatul lui; cel care opreşte îi răpeşte această libertate." (*Despre Feciorie*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 16-17)

„Vezi, nicăieri nu este prețuită căsătoria pentru ea însăşi, ci, din pricina desfrânării, din pricina ispitelor, din pricina neînfrânării. Pavel a vorbit mai sus de toate aceste pricini; acum însă, pentru că făcuse aspre reproşuri, întrebuințează cuvinte mai dulci, deşi în realitate spune aceleaşi lucruri, numind-o aprindere şi foc. Dar nici cuvintele de mai sus nu l-a lăsat inima pe Pavel să le spună fără să-i întepe pe ascultătorii săi. N-a spus: *Să se căsătorească dacă îi sileşte pofta trupului, dacă se abat din calea cea dreaptă, dacă nu mai pot*. N-a spus nici un astfel de cuvânt, care se potriveşte unor oameni care suferă, unor oameni care merită iertare. Dar ce a spus Pavel? *Dacă nu pot să se înfrâneze*, iar cuvintele acestea se potrivesc unor oameni care nu vor să lucreze din pricina trândăviei lor. Pavel le arată că sunt în stare să se înfrâneze, dar n-ajung la nici un rezultat dacă nu vor să se ostenească. Cu toate acestea, deşi stau aşa lucrurile, totuşi Pavel nu-i osândeşte, nici nu-i face vrednici de pedeapsă, îi lipseşte numai de laude, mărginindu-şi tăria dojanei doar la cuvinte. Nicăieri nu pomeneşte de naşterea de copii, pricina plăcută şi sfântă a căsătoriei; dar aminteşte de aprindere, de înfrânare, de desfrânare, de ispita satanică: şi, pentru ca să nu cadă omul în aceste păcate, Pavel îngăduie să se căsătorească." (*Despre Feciorie*, 39, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 66-67)

CĂSĂTORIA (scopurile căsătoriei)

„Într-adevăr, căsătoria a fost lăsată de Dumnezeu pentru naşterea de copii. Dar a fost lăsată de Dumnezeu şi pentru o altă pricină, cu mult mai mare, anume ca să stingă aprinderile firii noastre. Martor îmi este Pavel care

spune: *Dar din cauza desfrânării, fiecare să-şi aibă femeia sa* (I Cor., 7, 2). (*Despre Feciorie*, 19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 33)

„Oamenii se căsătoresc din nouă motive: pentru a nu face păcate trupeşti şi pentru a deveni părinţi. Dar cel mai important dintre aceste două motive este acela de a nu face păcate trupeşti." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 364)

„Căci nunta a fost rânduită nu ca să ne destrăbălăm, nici să ne desfrânam, ci ca să dobândim întreaga înţelepciune. Auzi-l pe Pavel, care zice: *din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă femeia lui, şi fiecare femeie bărbatul ei*. (*Două sunt pricinile pentru care s-a rânduit nunta*: *să dobândim întreaga înţelepciune şi să devenim părinţi*). Dintre acestea două, întâietate are întreaga înţelepciune.

Când a intrat pofta în fire, a venit şi nunta ca să taie lipsa de măsură şi să ne înduplece să avem o singură femeie." (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 13-14)

„Încât una este pricina nunţii, să nu desfrânezi, şi de aceea s-a şi rânduit acest leac." (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* p. 15)

„Pentru aceasta este nunta, nu ca să umplem casele de război şi de lupte, nu ca să ne ţinem în întărâtări şi certuri, nici să ne războim unii împotriva altora şi să ne facem traiul de netrăit, ci ca să ne bucurăm de într-ajutorare şi să avem liman şi loc de scăpare şi mângâiere de relele ce sunt asupră-ne, ca să convorbim cu soţia cu plăcere." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soţie trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 54)

„Mai întâi învaţă care e pricina nunţii şi pentru ce a fost ea introdusă în viaţa noastră şi nu cere nimic mai mult de la ea. Care e motivul nunţii şi pentru ce a dat-o Dumnezeu? Ascultă-l pe Pavel, că zice: *Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă femeia lui* (I Cor., 7, 2). Nu a zis: *ca să scapi de sărăcie* sau *ca să te înavuţeşti*. Dar ce? Ca să fugim de desfrânare, ca să potolim pofta, ca să trăim împreună în întreaga înţelepciune, ca să bine plăcem lui Dumnezeu, ca să ne fie îndeajuns soţia proprie. Acesta este darul

nunții, acesta este rodul ei, acesta câştigul.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 55)

„Căsătoria îi este dată omului ca un leac poftei lui trupeşti prea învârtoşate. Mare este tirania simțurilor, încât fără marea resursă a căsătoriei, marea majoritate s-ar arunca în ruşinoasele şi ucigaşele bucurii ale desfrânării. Chiar formulând această tristă realitate este pus apostolul să zică: *Din cauza necumpătării voastre, fiecare din voi să-şi aibă soția sa*. Acelaşi apostol se teme de marea invazie a simțurilor pe care el n-o vrea între soți decât pentru un moment foarte scurt prin înfrânare şi cumpătare *ca să nu fiți ispitiți de satana,* zice el.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 226)

„Țelurile căsătoriei. Primul este fără îndoială propagarea neamului omenesc. Aceea este minunata putere dată de Dumnezeu omului, creaturii sale. Atunci când Dumnezeu putea El însuşi în mod direct, să dea naştere tuturor oamenilor cum a făcut-o pentru primul, nouă înşine ne încredințează misiunea sublimă de a răspândi viața şi de a continua marea familie a neamului omenesc.

Însă un alt țel este în căile lui Dumnezeu, mai mult decât primul, mai esențial, mai sublim: acesta este sfințirea. Dacă două ființe nemuritoare se unesc pentru moment pe pământ, o fac pentru a se întări reciproc în drumul lor spre destinul nemuritor.

Căsătoria este un port împotriva furtunii patimilor, un refugiu împotriva salturilor cărnii şi ale păcatului. Degradarea omenească este adâncă; omul nu-şi mai poate stăpâni simțurile sale. Dacă Dumnezeu nu-i dă un mijloc de a îmblânzi acest monstru, el va fi devorat de el. Acest mijloc este unirea legitimă a bărbatului cu femeia.

Că omul are soția sa; el îi arată iubirea pe care-o are în inimă; potoleşte în ea arderile naturii fugare; că el n-o are decât pe ea şi decât cu ea şi în ea se sfințeşte el până la rădăcinile patimilor sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 242)

„Noi am spus-o, căsătoria ne este dată de la Dumnezeu pentru ca punând într-o soție afecțiunea inimii şi odihna simțurilor, noi să nu ne dedăm la necinste şi la dezordinile iubirii libere. Un altul mai nobil şi mai fin este întrecerea reciprocă care ne menține în evlavie şi în slujirea lui Dumnezeu: *ca să fim plăcuți lui Dumnezeu*.

Însă un al treilea motiv nu trebuie uitat. Dumnezeu îi dă bărbatului soția ca *ajutor*. Ea are calități speciale, aptitudini personale,

care completează pentru binele familiei, ceea ce bărbatul va fi neputincios să dea. Bărbatul este lucrătorul din afară, femeia este grija dinăuntru. Ea nu va putea ocupa posturi în viața publică, căci ea este rânduită în mod special de Dumnezeu pentru slujirea în casă. Atunci deci când un om gândeşte să încheie o căsătorie, pretinde ca sa arunce ochii peste aceste ajutoare multiple pentru a-şi fixa alegerea sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 245)

CĂSĂTORIA (fidelitatea conjugală)

„Stăpânirea trupului lor, de acum înainte nu mai este a lor. Ei şi le-au dat. Este un bun comun de care nici unul nici altul nu poate dispune pentru a-l da în afară. Când apostolul îi zice soțului: *Bărbatul este dator cu bunăvoința față de soția sa*, el nu înțelege nici o altă *bunăvoință* decât pe cea a fidelității conjugale. Dacă soțul nu poate în conştiință să risipească zestrea soției lui, cu cât mai puțin poate el să-i sustragă donația pe care i-a făcut-o el de la sine însuşi? A fi necredincios, infidel, înseamnă a călca unul din cele mai sfinte înțelegeri.

Mai mult, dacă nu ar fi acest motiv atât de grav al contractului, ar rămâne simpla echitate, problema vulgară a dreptății. Ce! Această tânără curată şi delicioasă copilă, ți s-a dat ție în loialitatea sufletului ei; ea s-a dat fără rezervă; pentru aceea şi-a părăsit tatăl său şi mama sa şi s-a exilat din casa sa şi din viața ei fericită de altădată. Şi ca schimb, tu îi faci prin lipsa ta de purtare, cea mai crudă dintre insulte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 250-251)

„Cu necinstea şi infidelitatea soților vine ruina căminului casei. Cum să presupui pacea şi unitatea acolo unde trădarea irită inima, unde din rănile ulceroase se strică sufletul şi provoacă uri veşnice şi discriminări neîncetate? De altfel aceea este urmarea imediată a infidelității conjugale, vinovatul prinde un dezgust în interior. Ne mai iubind soția sa, cum va iubi el copiii săi? (...) Obsedat de vederile necurate ale iubirilor lui adultere, nefericitul nu mai are activitate şi forță decât pentru a-şi potoli pofta sa: *Desfrânatul totdeauna îşi are închipuirea stricată în mintea sa*.

Dacă el este încă sensibil, încât vinovatul se gândeşte la ruina cea mai de de plâns a sufletului său şi a mântuirii sale. Dumnezeu care a întemeiat familia o va răzbuna asupra acelora

care o întina şi o distrug. Dumnezeu Care a dat legile căsătoriei nu va lăsa nepedepsită călcarea lor. Dumnezeu, Care se declară ca temeiul şi răzbunătorul văduvei şi al orfanului va lua în mână cauza unei soţii batjocorite şi a copiilor părăsiţi şi trădaţi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 251)

CĂSĂTORIA (împreunarea trupească)

„*Iar Adam a cunoscut pe Eva, femeia lui*.

Uită-te când s-a întâmplat asta! După călcarea poruncii, după scoaterea din rai! Atunci a luat început unirea trupească dintre Adam şi Eva. Înainte de călcarea poruncii duceau viaţă îngerească şi n-a fost vorba deloc de unire trupească. Cum putea să fie vorba de aşa ceva, când nu erau supuşi nici nevoilor trupeşti?” (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 213)

„*Să nu opriți datoria unul altuia, fără numai din bună înțelegere* (1 Cor. 7, 5). Dar ce vrea să spună el aici? *Să nu se înfrâneze femeia, zice, dacă bărbatul nu voieşte, şi nici bărbatul, dacă nu voieşte femeia*. Şi pentru ce? Fiindcă din astfel de înfrânare se nasc mari rele, căci şi preacurviile, şi curviile, şi chiar stricarea caselor de aici se trag de multe ori. Dacă având pe femeile lor şi încă curvesc, apoi cu atât mai mult vor face aşa dacă sunt lipsiţi de această mângâiere. Şi bine a zis: *Să nu opriți datoria*, adică să nu vă lipsiţi de datoria voastră conjugală. Cu alte cuvinte, el numeşte lipsă acum ceea ce mai sus a numit-o datornica dragoste, ca astfel să arate însemnătatea stăpânirii. A se înfrâna unul din doi fără voia celuilalt, aceasta este lipsă, aceasta înseamnă a opri datoria, pe când dacă este cu voia lui, nu se poate numi lipsă sau oprire de datorie. Deci trebuie a prefera buna-înţelegere înaintea tuturor, fiindcă este şi mai însemnată decât toate. Şi de voieşti, să cercetăm acest fapt mai de aproape. Fie, de pildă, o femeie şi un bărbat, şi înfrânându-se femeia, fără ca bărbatul să voiască. Deci pentru ce te miri dacă el din această pricină curveşte, sau dacă nu curveşte, apoi este posomorât, veşnic tulburat, veşnic în luptă şi pricinuind femeii mii de neajunsuri? Care este folosul postului şi al înfrânării, dacă dragostea este sfâşiată? Nici unul. Câte batjocuri nu ies de aici, câte vorbe proaste şi câtă luptă nu se desfăşoară în asemenea împrejurări! Când într-o casă bărbatul şi femeia sunt dezbinaţi, apoi acea casă nu se găseşte mai bine decât corabia cea purtată de valurile mării, fiindcă şi aici căpitanul vasului se află în neînţelegere cu cârmaciul.

Pentru aceea zice: *Să nu opriți datoria unul altuia, fără numai din buna înțelegere până la o vreme, ca să vă îndeletniciți în post şi rugăciune* – vorbind aici de rugăciunea cea cu multă sârguință. Că dacă împiedică pe cei uniți de a se ruga împreună pentru un timp, apoi a se ruga necontenit cum s-ar putea? Deci se poate ca cineva să fie şi însurat cu femeie, şi în acelaşi timp să fie cu băgare de samă şi la rugăciune; însă asemenea rugăciune se face mai cu amănunțime prin înfrânare. Căci nu a zis simplu *ca să vă rugați*, ci *să vă îndeletniciți cu rugăciunea*, punând aceasta ca o ocupație, iar nu ca fiind vreo necurățenie. *Şi iarăşi să vă împreunați, ca să nu ispitească pre voi Satana*. Ca să nu creadă că aceasta este o legiuire din parte-i, apoi adaogă şi pricina. Şi care este acea pricină? *Ca să nu ispitească pre voi Satana*, zice. Şi ca să afli că cele ale curviei nu le mrejeşte diavolul singur, a adăogat: *pentru neînfrânarea voastră*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIX, pp. 189-190)

„Pavel spune:

Nu poruncesc celor necăsătoriți să îmbrățişeze fecioria; mă tem că fecioria este greu de îndeplinit. Nu poruncesc nici celor căsătoriți să aibă necontenit legături cu femeile lor. Nu vreau să fiu legiuitorul neînfrânării. Am spus: *Să fiți împreună,* ca să vă împiedic de a cădea într-un păcat mai mare, dar n-am avut de gând de a vă împiedica de a trăi în înfrânare chiar căsătoriți fiind.

Prin urmare, Pavel n-a avut de gând să sfătuiască pe omul căsătorit să aibă necontenit legături cu femeia sa. Nu, ci neînfrânare celor desfrânați au dat o astfel de interpretare cuvintelor lui Pavel. Dar dacă vrei să cunoşti gândul lui Pavel, ascultă-l:

- *Vreau, spune el, ca toți oameni să fie ca şi mine la înfrânare* (I Cor., 7, 7).

- Prin urmare, dacă vrei ca toți să trăiască în înfrânare, vrei ca să nu se mai căsătorească nici unul.

- Nicidecum! Nu-i împiedic deloc pe ceia care vor să se căsătorească şi nici nu-i țin de rău! Doresc însă şi mă rog ca toți să fie ca mine. Căsătoria însă o îngădui, pentru ca să feresc pe oameni de adulter şi desfrânare." (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 55-56)

CĂSĂTORIA (împreunarea trupească a soților - înfrânarea la bună vreme)

„Chiar dacă *nunta e cinstită* (Evrei 13, 4), totuşi căsătoria nu reuşeşte să scape de pângărire pe cel căsătorit, adică să nu facă să cadă în desfrânare; nu stă însă în puterea căsătoriei să facă sfinţi. Asta stă în puterea fecioriei. Nu numai Moise sau numai Pavel porunceşte acestea, ci şi alţii. Ascultă ce spune Ioil: *Sfinţiţi postul, gătiţi posturile sfinte, prăznuiţi sărbătoarea ... vestiţi o adunare sfântă, strângeţi laolaltă pe bătrâni* (Ioil 2, 15-16). Dar poate ai să mă întrebi: Unde se vorbeşte aici ca să nu avem legături cu femeile noastre? Ascultă ce spune profetul mai departe: *Să iasă mirele din camera sa de culcare şi mireasa din camera ei* (Ioil 2, 16). Cuvintele lui Ioil merg mai departe decât cele a lui Moise. Dacă nu trebuie să trăiască împreună în timp de post şi de rugăciune, mirele şi mireasa, în care dorinţele sunt puternice, în care tinereţea este în floare, în care pofta este de nestăpânit, cu atât mai mult trebuie să facă asta ceilalţi, care nu au atâta nevoie de împreunare. Cel care se roagă cum se cuvine, cel care posteşte trebuie să arunce de la el toată pofta lumească, toată grija, toată voioşia, să-şi adune gândurile din împrăştiere şi să se adune în sine însuşi. Aşa să se apropie de Dumnezeu! Pentru asta e postul, pentru că taie toate grijile sufletului, pentru că împiedică mintea de a mai trândăvi, de a mai umbla încoace şi încolo şi o face să se întoarcă spre ea însăşi. Această idee o strecoară cu dibăcie şi Pavel, pentru a-i face pe credincioşi să se abţină de la împreunare, folosindu-se de cuvinte foarte potrivite. N-a mai spus: Să nu vă lipsiţi unul de altul ca să nu vă pângăriţi, ci: *ca să vă îndeletniciţi cu postul şi cu rugăciunea*. Prin urmare, Pavel, prin aceste cuvinte arată că legătura trupească a unui bărbat cu femeia sa nu-l duce la necurăţie, ci-l face să nu se mai îngrijească de cele duhovniceşti.

Diavolul încearcă să ne pună piedici în timpul rugăciunii chiar când luăm atât de mari măsuri de siguranţă. Ce nu va reuşi să facă prin înflăcărarea ochilor minţii noastre, dacă ne va găsi sufletul lenevit şi slăbit de dragostea noastră pentru femeie? Ca să nu păţim aceasta şi ca să nu supărăm pe Dumnezeu printr-o rugăciune atât de deşartă, mai cu seamă atunci când ne sârguim să atragem asupra noastră mila lui Dumnezeu, Pavel ne porunceşte să ne depărtăm de patul căsniciei în vremea rugăciunii." (*Despre Feciorie*, 30-31, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 48-49)

„Vreau, exclamă bărbatul, să propăşesc în virtute; vreau să zbor în înaltul cerului; vreau ca prin stăruinţa mea continuă, în post şi rugăciune, să-mi curăţ murdăria sufletului; dar dacă femeia mea nu vrea să fie de aceeaşi părere cu mine, sunt silit să ajung robul desfrânării ei!

Pentru ca să scape pe bărbat de a scoate astfel de exclamaţii de durere, Pavel spune chiar la începutul sfătuirilor sale: *Bine este pentru om să nu se atingă de femeie!* (I Cor., 7, 1). Pentru aceasta şi ucenicii spuneau Domnului: *Dacă este aşa pricină omului cu femeia, nu este de folos să se însoare* (Matei 19, 10). Au vorbit aşa pentru că-şi dădeau seama că este foarte greu să se înţeleagă soţii în privinţa timpului hotărât postului şi rugăciunii şi că au să-şi facă mult sânge rău din pricina acestor neînţelegeri.

Pavel repetă necontenit această idee, spre a-i convinge pe corinteni: *Fiecare să-şi aibă femeia sa* (I Cor., 7, 2). *Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată* (I Cor., 7, 3). *Femeia nu este stăpână pe trupul său* (I Cor., 7, 4). *Să nu vă lipsiţi unul pe altul* (I Cor., 7, 5). *Să fiţi împreună mereu* (I Cor., 7, 5).

Nici fericiţii apostoli nu au fost convinşi de la primele cuvinte; (Matei 5, 27-32) numai după ce le-au auzit a doua oară şi-au dat seama că porunca lui Hristos trebuie neapărat îndeplinită (Matei 19, 10). Când Hristos s-a suit pe Munte, a vorbit despre înfrânare; iar mai târziu, după mai multe învăţături, le-a inspirat dragoste de înfrânare. Au mai multă tărie cuvintele spuse de mai multe ori." (*Despre Feciorie*, 32-33, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 50-51)

„Şi trebuie să spunem că vicleniile şi cursele diavolului nu sunt aceleaşi şi pentru unii, şi pentru alţii, şi pentru cei căsătoriţi, şi pentru cei ce trăiesc în feciorie. După părerea mea, pe cei căsătoriţi nici nu-i supără diavolul; diavolul ştie bine că au alături de ei un loc de scăpare. Dacă simt că sunt atacaţi cu mai multă tărie, pot îndată să se refugieze în port. De astfel, fericitul Pavel nu-i lasă să se îndepărteze prea mult de ţărm; îi sfătuieşte să se întoarcă la ţărm când obosesc, îngăduindu-le să fie iarăşi împreună." (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 52)

„Pavel îngăduie celor căsătoriţi să trăiască împreună; dar ascultă cum îi ţine de rău când le face acest hatâr: *Şi iarăşi să fiţi împreună, să nu vă ispitească Satana* (I Cor., 7, 5). Dar vrând să arate că nu se datoreşte totul ispitei diavolului, cică cea mai mare parte de vină se datoreşte trândăviei noastre, Pavel a adăugat pricina principală, spunând: *Să fiţi iarăşi împreună, din pricina neînfrânării voastre* (I Cor., 7, 5). Cine n-ar roşi la auzul acestor cuvinte? Cine nu s-ar strădui să scape de defăimarea neînfrânării? Sfatul lui Pavel nu este adresat tuturor oamenilor, ci numai celor căzuţi jos de tot. Pavel spune:

Dacă eşti atât de robit plăcerilor, dacă eşti atât de uşuratic, încă ai nevoie mereu de femeie, încât pofta ți-i mereu trează, fii împreună cu femeia!

Îngăduința aceasta nu porneşte din gura unui om care încuviințează, a unui om care laudă, ci din gura unui om care nu mai încuviințează, a unui om care osândeşte. Dacă n-ar fi avut de gând să atace cumplit sufletul iubitorilor de plăceri, n-ar fi întrebuințat cuvântul *neînfrânare*; cuvântul acesta este tare, este defăimător. Într-adevăr, de ce n-a spus Pavel: Din pricina slăbiciunii voastre? Pentru următorul motiv: dacă Pavel ar fi întrebuințat cuvântul *slăbiciune*, ar fi însemnat că iartă pe cei robiți plăcerilor; dar când întrebuințează cuvântul *neînfrânare*, înseamnă că arată cât este de mare trândăvia lor. Prin urmare, este un neînfrânat omul care nu poate să se depărteze de desfrânare atunci când are necontenit lângă el pe femeia lui, atunci când îşi poate satisface necontenit pofta de împreunare." (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 54-55)

„Omul neînfrânat, omul ahtiat după plăceri, omul care nu se abține de la femeia sa nici în vremea postului şi nici în alte vremi asemănătoare, nu-i pedepsit, dar nu-i nici lăudat (I Cor., 7, 5). Pavel a făcut pogorământul acesta atât de mare față de cei căsătoriți din pricina slăbiciunii voinței noastre, din pricina lipsei de atenție asupra noastră înşine." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 175)

CĂSĂTORIA (înfrânarea soților de la poftele trupeşti)

„- Ce să fac, mă poate întreba cineva, dacă bărbatul meu nu-şi poate stăpâni poftele, iar eu vreau să mă înfrânez?

- Trebuie să te pleci neapărat poftelor lui. Chiar dacă n-ai vrea să faci aceasta, dulcele lanț al căsătoriei, ce te încătuşează, te târăşte după poftele soțului şi te trage către cel cu care dintru început te-ai legat. Dacă te împotriveşti şi rupi lanțul, nu numai că nu scapi de lanțuri, dar mai eşti şi deplin pedepsită.

Femeia care vrea să se înfrâneze fără voia bărbatului ei, nu numai că pierde răsplata înfrânării, dar va da socoteală înainte lui Dumnezeu şi de căderea lui în adulter şi va fi mai vinovată decât bărbatul ei.

- Pentru ce?

- Pentru ce? Pentru că, lipsindu-l de legăturile trupeşti la care-i dă dreptul legea căsătoriei, l-a împins spre prăpastia desfrânării. Dacă unei soții

nu-i este îngăduit să trăiască în înfrânare nici măcar scurtă vreme, fără voia bărbatului ei, poate fi, oare, iertată soția care lipseşte necontenit pe soțul ei de uşurarea ce i-o dă căsătoria?

- Dacă aşa stau lucrurile, atunci nu poate fi o situație mai silnică şi mai împovorătoare decât aceasta!

- Da! Asta o spun şi eu. Pentru ce, deci, te supui unei silnicii? Ar trebui să judeci aşa înaite de a te căsători, nu după ce te-ai căsătorit. Din pricina aceasta şi Pavel, după ce a spus că lanțul căsătoriei nu se poate rupe, vorbeşte şi despre cazul în care acest lanț s-a rupt. După ce a spus: *Eşti legat cu femeie? Nu căuta dezlegare!*, a adăugat: *Eşti dezlegat de femeie? Nu căuta femeie!* (I Cor., 7, 27). Pavel proceda aşa, ca să îmbrățişeze cu mai multă uşurință învățătura despre traiul în feciorie, după ce mai întâi ai meditat îndeajuns asupra greutăților căsătoriei şi ai aflat câtă sălnicie duce cu ea.” (*Despre Feciorie*, 47-48, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 86-87)

CĂSĂTORIA (albă)

„- Ascultă şi fereşte-te de gândurile lui (ale diavolului)! A poruncit Hristos prin Pavel ca femeia să nu se despartă de bărbat şi să nu se lipsească unul pe altul decât prin bună înțelegere (I Cor., 7, 5). Dar unele femei, din o aşa zisă dragoste de evlavie şi de înfrânare, îndepărtându-se de bărbații lor, cu gândul că fac faptă de evlavie, au împins pe bărbații lor la desfrânare. Gândeşte-te cât de mare e răul acesta! Aceste femei se supun unei atât de mari osteneli tocmai ca să fie învinuite că au săvârşit cele mai mari păcate, ca să-şi atragă asupra lor cea mai grea osândă şi să împingă pe bărbații lor în prăpastia pierzării”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 970-971)

....

CĂSĂTORIA (sfaturi pentru o bună convețuire a soților)

„Nici bărbatul să nu ridice împotriva femeii, ci să fie cu multă îngăduință cu ea, ca față de un vas mai slab, şi nici femeia să nu se împotrivească bărbatului, ci să se ia la întrecere unul cu altul în a purta sarcinile unul altuia (Gal., 6, 2) şi să nu socotească nimic mai de preț ca pacea ”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 50)

„Să statornicim în casă pace adâncă, ca şi femeia să poată să se întoarcă la bărbatul ei, dar şi bărbatul să-şi găsească la ea, ca într-un port,

scăparea de grijile şi tulburările din afară. La ea să afle bărbatul întreaga mângâiere. Că spre ajutor i-a fost dată femeia, pentru ca bărbatul, îndestulându-se cu mângâierile ei, să poată ține piept atacurilor ce vin asupra lui. Dacă femeia este cuminte şi blândă aduce mângâiere bărbatului ei nu numai prin traiul lor împreună, ci-i este de mult folos şi în celelalte treburi, îi uşurează munca şi nu-l lasă să simtă greutățile ce se nasc în fiecare zi fie în casă, fie afară de casă; femeia ca un corăbier încercat, prin înțelepciunea ei, potoleşte furtuna din sufletul bărbatului, iar prin priceperea ei îi uşurează mult viața. Pe nişte oameni aşa uniți nimic din viața aceasta nu-i poate întrista, nici nu le poate strica bucuria. Când este înțelegere între femeie şi bărbat, când este între ei pace şi legătura dragostei, toate le merg din plin. Nu pot cădea pradă uneltirilor, pentru că sunt întăriți de un zid mare şi puternic, adică de înțelegerea lor cea după Dumnezeu. Înțelegerea aceasta îi face mai tari ca diamantul, înțelegerea aceasta îi face mai puternici ca fierul, înțelegerea aceasta le ajută mai mult ca bogăția, înțelegerea aceasta îi ridică la cea mai înaltă strălucire; înțelegerea aceasta le pricinuieşte cu îmbelşugare mare şi bunăvoința cea de la Dumnezeu. Să nu socotim, deci vă rog, ceva mai de preț ca înțelegerea acesta; să facem totul, să ne străduim cât putem ca să fie linişte şi pace în casele noastre". (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 61)

„Ca şi cum ar fi fost un singur trup aşa se îngrijea unul de mântuirea celuilalt; şi era atâta înțelegere între ei, ca şi cum ei ar fi fost un trup şi un suflet. Femeile să-şi iubească atâta bărbații, încât să nu pună nimic mai presus de mântuirea lor, bărbații, ca să aibă atât de multă dragoste de femeile lor încât să facă totul ca şi cum ar avea amândoi un singur suflet şi un singur trup. După cum niciodată trupul nu se răscoală împotriva lui însuşi şi nici sufletul contra lui însuşi, tot aşa şi bărbatul şi femeia nu trebuie să se scoale unul împotriva altuia, ci să fie uniți. Atunci se vor putea revărsa asupra lor nenumărate bunătăți. Unde-i atâta de mare înțelegere, acolo-i adunarea tuturor bunătăților, acolo-i pace, acolo-i vedenia cea duhovnicească; acolo nu se vede luptă, nici bătaie, nici duşmănie, nici ceartă, ci toate sunt izgonite, pentru că înțelegerea dintre soți, rădăcina tuturor bunătăților, înțelegerea adică, face să dispară toate acestea". (*Omilii la Facere,* omilia XLV, II -III, în col. PSB, vol. 22, p. 130)

„… purtarea de grijă de femei a fost încredințată bărbaților". (*Omilii la Matei,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 376)

„Iar dacă vrei să auzi şi luptele lui (Iov – n.n.) pentru curățenia trupească şi sufletească, ascultă-l pe el spunând: *Lege pus-am ochilor mei, să nu mă uit la fecioară* (Iov 31, 1). De aceea nu l-a înfrânt soția lui; o iubea şi mai înainte, dar nu peste măsură, ci cum se cade să-ți iubeşti soția”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 416-417)

„Bărbatul când se scoală din pat, să nu caute altceva decât să facă şi să spună ceea ce poate face mai credincioasă toată casa lui. Femeia iarăşi să fie gospodină; dar înainte de această grijă să aibă o altă grijă mai de neapărată trebuință, anume ca întreaga ei casă să săvârşească cele cereşti”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 882)

„Şi se întâmplă acestea – că aleargă şi după cununie după femei uşuratice – tocmai pentru că înainte de căsătorie nu s-au îngrijit de întreaga înțelepciune. De aici ies luptele, batjocoririle, întoarcerea pe dos a caselor, certurile zilnice. De aici se micşorează dorirea [*ερως*] de soție şi se veştejeşte; iar petrecerea şi convorbirile cu desfrânatele îl moleşesc. Pe când, dacă ar învăța să aibă întreagă înțelepciune, şi-ar socoti soția mai dorită decât toate şi o va privi cu multă dragoste [ευνοια] şi va păstra mare şi bună armonie [*ομονοια*][152] cu ea. Iar fiind pace şi armonie [*ομονοια*], toate bunătățile vor intra în casa aceea.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…*, pp. 27-28)

„Dumnezeu a stabilit ca femeia să i se supună barbatului, ca să existe pace şi înțelegere între ei. Căci nicăieri unde sunt mai mulți stăpâni nu există pace. Unul trebui esă fie stăpânul. Aceasta o observăm peste tot. Oricum, acolo unde există oameni duhovniceşti există şi pace.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 111-112)

„Aşadar, Apostolul a spus că toate problemele căsniciei pot fi rezolvate, dacă bărbatul îşi iubeşte femeia şi femeia îşi respectă bărbatul. N-a explicat însă în ce fel se vor realiza acestea. Vă

[152] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ομονοια înseamnă etimologic *acelaşi cuget*. Cei doi trebuie să dobândească mintea lui Hristos. Această armonie este rezultatul faptului că cei doi sunt în acelaşi cuget şi simțire. Dar la această subtilă şi adâncă armonizare nu se poate ajunge dacă fiecare dintre ei nu are mintea întreagă, suflet şi trup feciorelnic [*σωφροσυνη*], apoi atitudine de dăruire către celălalt şi bunăvoință în sensul cel mai profund [*ευνοια*]. (n.s. 56, p. 28)

voi explica eu: Nesocotind banii, năzuind la virtuțile sufletului şi având frică de Dumnezeu.

Orice va făptui cineva, bun sau rău, va fi răsplătit pe măsură de Domnul (Parafrază la Efeseni 6, 8). Aşadar nu de dragul ei, ci de dragul lui Hristos şi ascultând de El, s-o iubească pe femeia lui. Dacă se gândeşte aşa, ispita sau cearta nu se vor cuibări între ei. Femeia să nu creadă pe nimeni când soțul ei este vorbit de rău. Dar nici nu trebuie să urmărească bănuitoare unde intră şi de unde iese tovarăşul său de viață. Bărbatul, de asemenea, nu trebuie să îngăduie calomnii despre femeia sa, însă nici să nu-i nască bănuieli prin purtarea lui. De ce, omule, rătăceşti de colo-colo toată ziua şi te aduni acasă abia seara, fără să-i dai explicații mulțumitoare soției tale? Dacă-ți va reproşa asta, să nu-ți pară rău. Reproşurile ei dovedesc iubire, nu îndrăzneală şi răceală. Şi iubirea ei pentru tine o face să-i fie teamă. Îi e teamă ca nu cumva vreo alta să i te răpească, ca nu cumva să-i ia tot ce are mai de preț, ca nu cumva să-i rupă legătura căsniciei. Eşti dator deci să faci tot ce poți pentru a n-o amărî pe femeia ta.

Dar nici femeia nu trebuie să-1 nesocotească pe bărbatul ei pentru vreun motiv, mai ales dacă este sărac. Să nu cârtească şi să nu hulească, spunând, de pildă: *Laşule şi fricosule, leneşule, nesârguinciosule şi somnorosule! Cutare, chiar dacă se trage dintr-o familie săracă, prin multe osteneli şi primejdii a făcut avere mare. Şi iată, femeia lui poartă haine scumpe, umblă cu trăsura, are atâția slujitori, iar eu te-am luat pe tine, care eşti măcinat de sărăcie şi trăieşti fără rost!* Femeia nu trebuie să-i spună bărbatului ei asemenea vorbe. Trupul nu se răzvrăteşte împotriva capului, ci i se supune. Însă cum va răbda sărăcia? De ia cine va afla mângâiere? Să se gândească la femeile mai sărace ca ea. Să cugete câte fete provenite din familii bune, nu numai că n-au primit nimic de la bărbații lor, ci şi-au cheltuit şi averea lor pentru ei. Să socotească primejdiile care însoțesc o astfel de bogăție, şi va prefera atunci viața săracă dar liniştită. În general, dacă-şi iubeşte soțul, nu va grăi nicicând cârteli sau vorbe de ocară la adresa lui. Va prefera să-l aibă lângă ea fără averi, decât să fie bogat dar ea să trăiască în nesiguranța şi neliniştea care însoțesc lucrările negustoreşti.

Nici bărbatul însă, auzind cârtelile şi ocările femeii sale, nu trebuie s-o înjure sau s-o lovească, sub pretext că are putere

asupra ei. Mai bine s-o sfătuiască şi s-o povățuiască liniştit, fără ca vreodată să ridice mâna asupra ei. S-o învețe filosofia cerească, creştină, care este adevărata bogăție. S-o învețe nu numai prin cuvinte, ci şi prin fapte, că sărăcia nu este deloc rea. S-o învețe să nesocotească slava şi să iubească smerenia; şi atunci ea nici cârteli n-ar mai rosti, nici bani nu şi-ar mai dori. S-o învețe să nu iubească, bijuterii de aur şi hainele luxoase şi multele parfumuri, nici să nu-şi dorească în casă mobilă scumpă şi podoabe de prisos. Toate acestea vădesc zădărnicie şi prostie. Podoabele ei şi ale casei sale să fie buna cuviință şi decența. Şi ea şi casa în care locuieşte să fie înmiresmate de mireasma înțelepciunii şi a virtuții,

Aşadar s-a terminat sărbătoarea nuntii? Au plecat invitații? Ai rămas numai cu mireasa, soția ta? Nu arunca imediat de pe tine seriozitatea, aşa cum fac bărbații desfrânați. Păstreaz-o pentru multă vreme, şi mare câştig vei avea. Acum, în prima perioadă a căsniciei, înainte de a vă cunoaşte bine şi a căpăta libertate în relația voastră, când femeia este stăpânită de o anume ruşinare şi reținere, este ocazia cea mai bună s-o modelezi după tine şi să-i impui, în chip delicat şi cuminte, principiile tale. Căci, când femeia va prinde curaj, le va învălmăşi pe toate. Bine ar fi, deci, să menții sfiala ei cât mai mult cu putință. Şi cum vei face asta? Când şi tu arăți că nu ai mai puțină reținere ca ea; când vorbeşti puțin, când eşti serios şi înțelept. Astfel te va asculta şi va accepta, vrând-nevrând, cele pe care i le vei spune. Dar şi mai binevoitor le va primi dacă-i vei arăta din belşug iubirea ta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.113-116)

„Rudele pricinuiesc adesea multe rele. Ele provoacăcerturi şi distrug armonia dintr

„*Al meu* şi *al tău* — aceste două cuvinte reci — aduc în viața noastră toate nenorocirile, pricinuind războaie şi stricând orice lucru bun. *Al meu* şi *al tău* — aceste două cuvinte blestemate şi murdare — au intrat în lume din cauza diavolului. Acolo unde domnesc *al meu* şi *al tău*, orice părere este pricină de scandal şi de ceartă. Acolo unde aceste cuvinte nu există, domnesc pacea şi înțelegerea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 367)

„Nu e lucru de şagă să poţi trăi bine căsătoria, căci ea se face prilej de mii de răutăţi pentru cei ce nu o trăiesc cum trebuie. Căci după cum femeia poate fi ajutor, aşa se poate face adesea şi potrivnică sfătuitoare. Aşadar, după cum liman poate fi nunta, tot aşa şi scufundare, nu prin firea ei, ci din pricina voii libere [γνωμη] a celor ce rău o trăiesc. Căci cel o trăieşte după legile potrivite ei află în soţia şi în căminul său mângâiere şi puterea de a se rupe de răutăţile de zi cu zi. Dar cel ce nu o ia în serios, ci ca un lucru oarecare, chiar dacă se va bucura de linişte în afara căminului, când vine acasă va vedea stânci ascuţite ce ascund pierzania. Aşadar, fiindcă primejdia nu ne vine de la cele ce ni se întâmplă în afară, este de trebuinţă să avem multă luare-aminte la cele spuse şi să ne ducem căsnicia după legiuirile lui Pavel. Ba, mai mult, să facem aceasta după legile lui Hristos.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 24-25)

„Când bine a rânduit cele pentru femei, a spus cu exactitate şi bărbatului ce să facă: pe ea îndemnând-o să se teamă ca de capul său, iar el s-o iubească ca pe una ce e femeia sa. Dar cum împlinesc cei doi aceasta? Că trebuie fiecare să facă ce ţine de el a arătat Apostolul. Dar *cum*, vă voi spune eu: *dacă vom dispreţui banii şi lucrurile pământeşti, dacă vom privi doar la un singur lucru, anume la virtutea sufletului, dacă vom avea frica de Dumnezeu înaintea ochilor*[153]. Ceea ce a zis şi când a vorbit despre robi: *Ceea ce face fiecare, bun sau rău, aceea va lua de la Domnul* (Efes., 6, 8). Aşa este şi aici. Să nu-ţi iubeşti soţia atât de dragul ei, cât de dragul lui Hristos s-o iubeşti. Şi acest lucru l-a grăit în chip ascuns, când a zis: *ca Domnului* (Efes., 5, 22). Ca şi când te încrezi în Domnul şi ai face toate pentru El, aşa lucrează-le toate. Aceasta[154] este de ajuns să-ţi arate şi cum să te porţi, şi cum să ai încredere, şi cum să nu laşi să te sâcâie vreun gând ori

---

[153] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Singurul mod în care fiecare din cei doi poate să-şi facă datoria proprie este să se desprindă de lume cu toată fiinţa şi să se lipească de Dumnezeu. Orice încercare psihologizantă de convieţuire a celor doi e sortită eşecului, căci patimile din fiecare nu-i vor da pace să-l iubească cu adevărat pe celălalt. Nu e nici o diferenţă, în privinţa lepădării de lume, între monahi şi căsătoriţi, cum adeseori se crede. Tocmai faptul că se vehiculează azi impresia că poţi fi creştin şi dacă cochetezi cu patimile lumii ne stopează în efortul de a trăi real în Hristos. Primii creştini erau şi căsătoriţi, dar puţin erau aceia care pactizau fie şi cât de puţin cu lumea. Şi de aceea deveneau mucenici. (n.s. 238, p. 104)

[154] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: A face totul pentru Hristos, ca şi cum Dumnezeu ar fi de faţă – şi de fapt este –, nu pentru soţie, sau copii, sau carieră, sau câştig etc. (n.s. 238, p. 104)

vorbă sau să ai vreo îndoire în minte. *Nici un credincios să nu-l învinovăţească pe nedrept pe bărbat din pricina femeii. Însă nici bărbatul să nu creadă orice şi oricum împotriva femeii, nici femeia să nu pună la cale veniri şi plecări din casă doar aşa, pur şi simplu. Dar nici bărbatul, nici el să nu dea vreo pricină de bănuială femeii*." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 104-105)

„Bărbatul auzind acestea, cum că el este conducătorul, să n-o ocărască, nici s-o rănească şi să se poarte cu fudulie, ci să o îndemne, să o mustre, să o înduplece în repetate rânduri cu vorbă înţeleaptă, ca pe una ce este mai nedesăvârşită, însă nicidecum să nu-şi tindă mâna asupra ei, ca s-o lovească. Departe să fie aşa ceva de un suflet liber şi demn. Aşadar, fără ocări, fără josnicii, fără batjocoriri! Aşa să-i dea un ritm de vieţuire, ca uneia ce are mintea mai neputincioasă[155]." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 107)

„Pe toate rânduieşte-i-le mai cu seamă în acea vreme în care sfiala este asemenea unui frâu pentru sufletul ei şi nu o lasă să bage de vină sau să te ocărască pentru cele ce se întâmplă. Că atunci când o cuprinde cutezanţa, pe toate le tulbură şi le întoarce pe dos, fără nici o teamă. *Când oare mai este prilej aşa de potrivit să modelezi femeia ca în vremea când ea se sfieşte de bărbat şi mai are puţină teamă de el şi îşi pleacă ochii înaintea lui? În vremea când încă se ruşinează, dă-i toate poveţele şi o vei îndupleca negreşit, fie de vrea, fie de nu vrea.* Dar cum poţi s-o povăţuieşti ca să nu-i destrami sfiala? Dacă însuţi vei fi întru totul mai sfielnic decât ea şi îi vei spune puţine cuvinte, dar le vei zice cu greutate şi putere lăuntrică. Atunci pune-i înainte toate cuvintele despre vieţuirea virtuoasă, căci le primeşte sufletul ei. Statorniceşte-o în cea mai bună dispoziţie a sufletului, adică în sfială." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 111)

---

[155] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Textul nu se referă la faptul că femeia este lipsită de minte, ci la aceea că este mai gingaşă şi mai sensibilă, nu atât de cerebrală ca bărbaţii, şi are nevoie de multă delicateţe în comportarea soţului. Acesta este cazul general, dar pot fi şi excepţii, când femeia este *bărbată* (nu masculinizată, cum se întâmplă azi), iar Sfântul ţine cont în asemenea cazuri de specificitatea situaţiei (a se vedea prima predică despre Aquila şi Priscilla). (n.s. 245, p. 107)

„Am venit la tine pentru virtutea sufletului tău[156], pe care o cinstesc mai mult decât tot aurul. *Căci o copilă înțeleaptă şi liberă şi care se îngrijeşte cu sârg de evlavie* [ευλαβεια] *este mai vrednică de dorit decât întreaga lume. Pentru aceea te şi iubesc şi te sărut şi te îmbrățişez şi mai mult decât sufletul meu te prețuiesc. Căci nimic nu este viața de aici, şi mă rog şi te îndemn şi voi face totul ca aşa să ne învrednicim să petrecem în viața aceasta încât să putem să fim fără nici o teamă împreună şi în veacul ce va să fie*. Că timpul acesta de acum este scurt şi degrab trecător. Iar dacă vom fi învredniciți să trecem viața aceasta în chip bineplăcut lui Dumnezeu vom fi pururea cu mai multă desfătare, şi împreună cu Hristos, şi unul şi altul. Eu prețuiesc dragostea ta mai mult decât toate şi nimic nu-mi este aşa de greu şi anevoios ca aceea de a fi despărțit vreodată de tine. Şi chiar dacă trebuie să pierd toate şi să devin mai sărac decât Irus[157], chiar dacă voi ajunge în cele mai rele primejdii şi voi pătimi greu, toate îmi vor fi uşoare şi lesne de purtat, atâta timp cât cele cu privire la tine vor fi în bună orânduire. Iar copiii atât îmi vor fi doriți, câtă vreme tu te arăți iubitoare şi binevoitoare față de noi. Şi te rog şi pe tine să faci acestea ce le-ai auzit de la mine. Apoi, cu aceste vorbe amestecă şi cuvinte de-ale apostolilor şi zi: *Aşa vrea Dumnezeu*: *să avem dragoste şi unire între noi* (I Cor. 7, 3). *Ascultă Scriptura, care zice*: *<<Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa>>. Să nu dăm nici un prilej mincinos micimii noastre de suflet. Să curgă banii şi mulțimea sclavilor şi toate cinstirile lumeşti. Nimic nu-mi este mai de preț decât dragostea aceasta*. Fie aur cât o fi şi comori asemenea, nu-i sunt oare mai dorite aceste cuvinte femeii, decât toate acelea? Nu te teme că se va porni cândva iubita ta împotrivă-ți, ci mărturiseşte-i că o iubeşti. Căci până şi curtezanele, care se dau când unuia, când altuia, se topesc când aud asemenea cuvinte din partea iubiților lor. Oare o femeie liberă şi o copilă de bun neam, cum nu s-ar topi de aceste cuvinte? Ba nu numai atât, ci mai mult se va pleca la auzul lor. *Arată-ți unirea ta cu ea, punându-te de multe ori la dispoziția ei şi dorind mai bine să stai pentru ea acasă decât să te duci în piață. Şi prețuieşte-o mai mult decât pe toți prietenii tăi şi decât pe copiii ce-i ai de la ea, şi chiar şi pe aceştia să-i iubeşti pentru că o iubeşti pe ea*[158]*. Dacă face ceva bun, laud-o*

---

[156] Sfântul Ioan Gură de Aur pune aceste cuvinte în gura soțului care se adresează soției – n.n.

[157] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cerşetor din poemele homerice. (n.s. 269, p. 114)

[158] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Este mult mai importantă iubirea celor doi decât copiii, care nu sunt decât rodul dragostei. Copiii, ca rod al dragostei, pot sau nu să fie, însă legătura duhovnicească a celor doi nu trebuie să aibă de suferit. Totul (şi căsătorie şi

şi te minunează de ea. Dacă face ceva nelalocul ei, şi aceasta se întâmplă din pricina tinereții şi a necercării ei, îndeamn-o şi adu-i iar aminte. În tot chipul defaimă în fața ei banii şi luxul, şi dezvăluie-i frumusețea cuminţeniei şi a cuviinţei şi învaț-o neîncetat cele ce-i sunt de folos.

Rugăciunile să le faceți în comun. Fiecare să alerge la biserică şi, lăsând orice alte preocupări, să fie atent la cele spuse şi citite acolo. Iar acasă, bărbatul să întrebe pe femeie şi aceea pe bărbat[159]. Iar dacă v-ar cuprinde sărăcia, aduceți-vă aminte şi vorbiţi de sfinţii bărbaţi, de Petru, de Pavel, care erau mai avuţi decât mulţi împăraţi şi bogaţi, şi gândiţi-vă cum îşi petreceau viaţa în foame şi sete. *Învaț-o pe femeie că nimic nu este înfricoşător din cele ale vieții acesteia, decât numai a se porni împotriva lui Dumnezeu.*

Iar dacă cineva se va însura şi va face aşa cum am spus, nu va fi cu mult mai prejos decât monahii, nici cel căsătorit decât cei necăsătoriţi. Dacă vrei să faci mese şi să dai ospeţe, nu este ceva necuviincios, nici vrednic de ocară, numai găseşte un oarecare sfânt sărac[160] care poate să vă binecuvânteze casa şi care poate, o dată ce vă calcă pragul, să vă aducă toată binecuvântarea lui Dumnezeu. Şi pe acesta cheamă-l." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 114-116)

,,Dar cu multă bunăvoință învaț-o. *Fiindcă îndemnul acesta spre virtute are în sine multă întristare şi mâhniciune şi aceasta mai ales pentru o copilă tânără şi delicată.* Când îi grăieşti cuvinte despre viața virtuoasă [φιλοσοφια] dă-i să înțeleagă şi îmbelşugatul har pe care această viețuire îl aduce şi *scoate-i mai ales din suflet pe <<al meu>> şi <<al tău>>*. Când zice *al meu*, spune-i şi tu: *Care sunt ale tale? Căci nu ştiu. Eu nu am nimic al meu. Aşadar, cum zici tu <<al meu>> ca şi cum toate ar fi ale tale?*

---

copiii) trebuie făcut cu un singur scop: a dobândi împreună împărăţia veşnică. (n.s. 270, p. 115)

[159] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Este un test pe care ar trebui să şi-l facă soţii: cât de atenţi au fost în Biserică la cele auzite şi să-şi lămurească nedumeririle, discutând. De pildă, Evanghelia din ziua respectivă sau Sinaxarul pot fi discutate la masă sau când se fac alte treburi în comun (curățenie, pregătirea mesei pentru primirea de oaspeți etc.). Important e faptul de a nu renunţa la acest obicei, ci de a-l ţine, chiar dacă uneori o facem în silă. În asemenea cazuri de ariditate a cuplului, citirea în comun din Sfinţii Părinţi sau din alte cărţi duhovniceşti este de cel mai mare ajutor. (n.s. 272, p. 115)

[160] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Orice sărac este sfânt (de fapt orice om), căci Hristos spune că pe El Îl primim când primim acel sărman. (n.s. 274, p. 116)

Iartă-i vorba. Nu vezi că aşa facem şi cu copiii[161]? Iar când ia ceva din cele ce sunt ale noastre şi mai vrea iar să mai răpească şi altceva, să-i îngăduim şi să-i spunem: *Da, ia-l, că-i al tău. Şi acela*. Aşa să ne purtăm cu femeia. Căci mintea ei este mai copilăroasă. Şi chiar de zice: *ale mele*, tu spune-i: *Da, toate sunt ale tale, ba şi eu sunt al tău*. Că acesta nu e cuvânt de linguşeală, ci mare, mare pricepere. Aşa vei putea să-i moi iuţimea şi să-i stingi descurajarea [αθυμια][162]. Linguşire este numai atunci când cineva face ceva josnic pentru un rău oarecare. Dar aici este vorba de cea mai înaltă filosofie. Aşadar, spune-i: *Şi eu sunt al tău, copilaşul meu. Aceasta mă sfătuieşte Pavel când zice că bărbatul nu mai are stăpânire peste trupul lui, ci femeia* (I Cor., 7, 4). *Dacă nu mai am stăpânire peste trupul meu, ci tu ai, cu atât mai mult eşti stăpână peste bunurile mele*. Dacă îi spui acestea ai potolit-o, ai stins focul, l-ai ruşinat pe diavol, ai făcut-o roaba ta mai mult decât pe una cumpărată cu bani, ai legat-o cu aceste cuvinte. Iar din cele ce îi grăieşti învaţ-o ca niciodată să nu mai zică *al meu* şi *al tău*. *Şi niciodată să nu o chemi pe nume pur şi simplu, ci orice i-ai spune, fă-o cu dulceaţă, cu cinstea cuvenită, cu multă dragoste*. Dă-i cinstea cuvenită şi nu va avea nevoie de cinste din partea altora. Nu va avea nevoie de slavă din partea altora dacă se bucură de cinste din partea ta. Preţuieşte-o mai mult decât toate şi laud-o pentru toate, şi pentru frumuseţe, şi pentru priceperea ei. Aşa o vei convinge să nu mai ia aminte la nimic din cele din afară, ci să dispreţuiască toate celelalte[163]. Învaţ-o frica de Dumnezeu şi toate vor curge ca dintr-un izvor şi casa va fi plină de mii de bunătăţi[164]. Dacă vom căuta cele nestricăcioase, vor veni şi acestea stricăcioase. *Căutaţi* – zice – *mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi toate acestea vi se vor adăuga vouă* (Mt., 6, 33).” (*Omilia*

---

[161] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Îi mustră, dar apoi îi iertăm. (n.s. 276, p. 117)

[162] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Este momentul în care cel supărat nu mai doreşte să continue drumul către desăvârşire. Atunci e nevoie de acel tact duhovnicesc, plin de dragoste jertfelnică, spre a-i risipi încrâncenarea şi a reaprinde motoarele inimii lui. (n.s. 277, p. 117)

[163] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Dacă soţia va simţi căldura şi dragostea şi respectul din partea soţului, nu va mai dori nimic din cele ale lumii, iar cei doi îşi vor putea face lucrarea duhovnicească fără mari tulburări. De aceea caută femeile azi împlinirea în societate, pe plan exterior, pentru că bărbaţii nu mai sunt cu adevăraţi bărbaţi. Iar aceasta se întâmplă fiindcă aceştia nu Îl mai au cap pe Hristos. (n.s. 278, p. 118)

[164] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Femeia este cheia căminului şi o avem aşa cum o modelăm. Vina, de cele mai multe ori, este a bărbaţilor că nu merg bine treburile familiei. (n.s. 279, p. 118)

despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 117-118)

CĂSĂTORIA (sfaturi pentru soț)

„Priveşte câtă slujbă aduce casei femeia: îngrijeşte de casă şi de toate ale casei, se îngrijeşte de slugi, îmbracă pe toți cu mâinile ei, ea face ca pruncii tăi să-ți zică *tată,* ea te scuteşte de desfrâu, ea te ajută ca să păşeşti pe calea prudenței, ea, în fine, este cea care îți conteneşte ațâțarea cea furioasă a naturii tale omeneşti. Ei bine, ajut-o şi tu şi-i răsplăteşte binele ce-ți face. Cum? Întinde-i mâna de ajutor în cele duhovniceşti. Când tu ai auzit ceva folositor şi bun, aceea, ca şi rândunelele, purtând-o în gura ta, du-o acasă, şi o pune în gura mamei şi a puilor ei. Şi cum nu este absurd ca în toate celelalte să pretinzi întâietatea şi să fii stăpân asupra ei, iar în cele duhovniceşti să te dai la o parte? Stăpânitorul nu în cinste trebuie a covârşi pe cel stăpânit, ci în virtuți. Aceasta este datoria celui ce stăpâneşte, şi acesta este succesul lui, pe când al celor stăpâniți este de a asculta. (…) Eşti cap femeii; prin urmare, pune în bună rânduială, tu capul, pe întregul corp. Nu vezi cum capul nu atâta întrece pe celelalte mădulare ale trupului prin locul ce-l ocupă, pe cât prin îngrijirea ce o are de întregul trup, ca şi un cârmaci de corabie, care îngrijeşte de totul? În cap sunt şi ochii trupului, dar şi ochii sufletului; (…) toate simțurile de acolo îşi au începutul şi sorgintea; organele vocii de acolo se trimit, prevederea, adică perspicacitatea de acolo purcede, mirosul şi simțul în genere de acolo, căci obârşia nervilor şi a oaselor de acolo îşi are ființa. Acum ai văzut că capul covârşeşte pe trup mai mult prin pronia lui, decât prin cinste? Tot aşa şi noi să stăpânim pe femei; să le covârşim nu prin aceea ca să căutăm mai multă cinste din partea lor, ci prin aceea de a li se face mai mult bine de către noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 341-342)

„De aceea te-a făcut Dumnezeu cap femeii, de aceea Pavel ți-a poruncit: *Dacă femeile voiesc să învețe ceva, să întrebe acasă pe bărbatul lor* (1 Cor., 14, 35), ca să le aduci, ca dascăl, tutore şi apărător, la credință. Noi însă, când timpul slujbei ne cheamă la biserică, nu le sculăm dacă ele trândăvesc. Iar când le cheamă diavolul la trâmbițe, nu le opriți dacă ascultă grabnic glasul lui!” (*Către iudei,* cuv. II, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 270)

„Nu o nedreptăți în cele mai mari lucruri, nici nu-i da prilej de rănire. Dacă pe ea o dispreţuieşti, măcar teme-te de Dumnezeu, răzbunătorul unor asemenea fapte, Cel Ce pierde cu pedepse de nesuferit astfel de păcate. Căci celor ce îndrăznesc unele ca acestea, le zice: *viermele nu încetează şi focul nu se stinge* (Mc., 9, 48). Dacă nu te muşcă cu putere cele din veacul viitor, să te înfricoşeze cele de aici.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 20-21)

„Aşadar aşa cum Domnul îngrijeşte, cu blândețe de Biserică, adică de noi toți, pentru că suntem mădulare ale Lui, trup al Lui şi oase ale Lui - şi asta o cunoaştem bine noi, cei ce participăm la Sfintele Taine - , la fel şi bărbatul este dator să se îngrijească cu blândețe de soția lui, pentru că din el s-a zidit, este bucată din trupul lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 109)

„Arată-i că-ți place mult să stai cu ea, că preferi să rămâi acasă de dragul ei, decât să te întâlneşti cu prietenii tăi. S-o cinsteşti mai mult decât pe prietenii tăi, mai mult chiar şi decât pe copiii voştri. Şi pe aceştia, de dragul ei să-i iubeşti. Dacă face ceva bun, s-o lauzi şi s-o admiri. Dacă va cădea în vreo greşeală, s-o povățuieşti şi s-o îndreptezi într-o manieră delicată. Să faceți rugăciuni împreună. La biserică să mergeți amândoi. Dacă se întâmplă să vă afle sărăcia, adu-i aminte soției tale că Sfinții Apostoli Petru şi Pavel, care sunt mai presus de toți împărații şi bogătaşii, şi-au petrecut viața în foame şi sete. Arată-i că nici un necaz din viață nu este înfricoşător, fără doar să ne împotrivim, lui Dumnezeu şi voii Sale.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 117)

„Mai presus de toate acest lucru să-1 dezrădăcinezi din sufletul ei, pe *al meu* şi *al tău*. Şi dacă-ți va spune vreodată *ale mele*, să-i răspunzi: *Care sunt ale tale? Căci eu nu le ştiu. Eu n-am nimic al meu. Aşadar cum pui <<ale mele>>, de vreme ce toate sunt ale tale?* Dăruieşte-i-le pe toate. Nu facem aşa şi cu copiii? Când iau ceva pe care-l ținem în mâini şi apoi vor să mai ia şi altceva, le spunem cu îngăduință: *Da, şi ăsta e tot al tău, şi ăla e tot al tău*. Aşa să faci şi în cazul femeii căci are minte copilăroasă. Ți-a spus *ale mele*? Spune-i: *Toate ale tale sunt, şi eu sunt al tău*. Nu sunt cuvinte linguşitoare, ci cuvinte înțelepte. În felul acesta vei putea să-i potoleşti mânia şi să

stingi ținerea de minte a răului. Spune-i deci: *Şi eu al tău sunt!* De altfel aceasta este şi porunca pe care a lăsat-o apostolul Pavel: *Bărbatul nu este stăpân pe trupul său, ci femeia* (I Corinteni 7, 4). Dacă eu nu sunt stăpân pe trupul meu, ci tu, cu mult mai mult nu sunt stăpân pe bani. Spunând aceasta ai liniştit-o, ai făcut-o sluga ta, ai legat-o strâns, dar şi pe diavol 1-ai ruşinat. Şi niciodată să nu-i vorbeşti urâcios şi cu răceală, ci în chip dulce, cu cinstire şi cu multă dragoste. Dacă o cinsteşti tu, nu va avea nevoie de cinstirea altora. S-o pui mai presus de toți, s-o iei cu binişorul, s-o lauzi. Astfel nu va fi atentă decât la tine. Pune-i în inimă frica de Dumnezeu, şi toate celelalte vor curge cu îmbelşugare ca din izvor. Casa se va umple de bunătăți nenumărate. Când le cereți pe cele nestricăcioase, vă vor veni şi cele stricăcioase. *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi toate acestea vi se vor adăuga* (Matei 6, 33). Dacă trăiți în felul acesta, şi copii mulți veți dobândi, şi plăcuți lui Dumnezeu vă veți face, şi bunătățile veşnice le veți moşteni, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 118-119)

„Cât de uşor va putea bărbatul abuza de superioritatea sa şi de forța sa. El se va afla poate în trei împrejurări deosebite. Sau el are această mare fericire între toți de a avea o femeie înțeleaptă, bună, blândă, prevenitoare: atunci ce nedreptate şi ce cruzime va fi de a o trata fără bunăvoință şi fără politețe! Sau soția lui lasă sub cele mai multe raporturi de dorit. Oh! Atunci el să cheme la sine sentimentele de evlavie creştină şi de credință şi ca să nu le uite niciodată nici în injurii, nici în tratările rele. De obicei soția lui va fi bună, însă fără experiență; el a luat-o ca pe o copilă, cum va putea el aştepta de la ea o înțelepciune consumată? În mod blând, puțin câte puțin, prin învățături, unde iubirea îşi va arăta delicatețea şi pretenția ei delicată, el va înlătura de la ea defectele pe care le-a observat şi o va forma pentru virtuți de soție, de mamă, de stăpână a casei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 253)

CĂSĂTORIA (sfaturi pentru soție)

„Ea poate să se ocupe aici cu studiul înțelepciunii şi să liniştească sufletul tulburat al soțului ei, atunci când se întoarce acasă; ea poate să-l îmblânzească şi să risipească inutilitățile şi gândurile necăjitoare care-l

tulbură şi să-l trimită apoi debarasat de gândurile şi grijile pe care le avea dinafară, ducând cu el ceea ce a învățat bun de la femeia sa. Nimic, în sfârşit, nimic nu are mai multă putere şi tărie pentru a-l ordona şi a conduce pe om ca femeia lui, atunci când este evlavioasă şi prudentă şi pentru a-i întoarce sufletul lui unde vrea ea şi cum îi place. Va afla mai puțină încredere la prietenii săi, la învățați şi la fel la cei mari, decât la avizele şi la sfaturile femeii sale. Căci extrema tandrețe pe care o are un soț pentru femeia sa, îl face să primească sfaturile ei cu multă plăcere. Eu v-aş putea arăta aici exemplul multor oameni grei şi indisciplinați, pe care femeia lor i-a potolit şi i-a civilizat. Femeia este însoțitoarea omului, la masă, la pat, în crearea copiilor; ea este păstrătoarea secretelor, a hotărârilor lui, mai ştiu eu a ce? Ataşată cu totul de bărbatul ei, ea îi este aşa de unită precum este capul cu trupul. Ea îi va face mai multe servicii bărbatului ei decât oricine, dacă este cinstită şi cu bun simț.

Pentru aceia le rog pe femei să se aşeze la ceea ce le zic eu şi să le dea sfaturi mântuitoare şi bune bărbaților lor; căci, dacă femeia este foarte capabilă să îndemne pe bărbatul ei la virtute, ea poate la fel să-l ducă la păcate. O femeie l-a pierdut pe Abesalom, o femeie l-a pierdut pe Amon; o femeie a încercat să-l piardă pe Iov; femeia lui Nabat l-a scăpat de la moarte; o femeie - Iudita a scăpat un popor întreg. Debora, Estera şi multe altele, au împlinit destul de bine funcția unui general de armată. Sfântul Pavel zice: *Ce ştii tu femeie de-ți vei mântui bărbatul tău?* (I Cor., 7, 16). Şi Scriptura ne învață că în veacul fericit al apostolilor, Persida, Maria, Priscila (Rom., 16) s-au expus în mod curajos la luptele apostolice.

Imitați-le pe aceste femei sfinte, zidiți-i şi întăriți-i pe bărbații voştri, nu numai prin cuvintele voastre, ci încă şi prin exemplul vostru bun. Şi cum îl veți învăța voi pe bărbatul vostru? Atunci când nu va vedea în voi nici o răutate, nici rău, nici curiozitate, nici iubire pentru podoabe sau împodobiri, nici dorință, nici gust pentru lucrurile zadarnice şi dimpotrivă vă veți mulțumi simplu cu ceea ce aveți, atunci vă va asculta cu plăcere, el va primi cu bucurie sfaturile voastre; dar dacă nu sunteți înțelepte decât în cuvinte şi dacă faceți contrarul a ceea ce ziceți, atunci vă va învinui de înşelătorie, dar dacă faptele voastre se potrivesc cu cuvintele voastre, dacă învățați în acelaşi timp şi prin faptele voastre şi prin cuvintele voastre, soțul vostru vă va asculta atunci cu plăcere şi va ceda atunci în fața voastră; atunci, spre exemplu, când nu veți mai căuta deloc aurul, pietrele prețioase şi măreția hainelor şi în locul acelora vă veți face o comoară de modestie, de cumpătare, de blândețe şi de bunătate, atunci când vă veți prezenta în fața soțului vostru împodobite cu aceste virtuți, veți avea dreptul să le cereți să le aibă şi el. Căci dacă o femeie trebuie să facă ceva lucru pentru a-i plăcea

soțului ei, sufletul ei trebuie să și-l împodobească și trupul ei nu va face așa decât să-l desfigureze împodobindu-l. În sfârșit, aurul și împodobirile nu vă vor face așa de iubite de soțul vostru, ca și cumpătarea și blândețea și de a fi gata să vă dați viața voastră pentru el. Iată ceea ce câștigă inima și toată iubirea soțului. Împodobirile în plus îi sunt neplăcute: ele cer griji, produc osteneală și jenă, dar ceea ce v-am spus îl atașează pe soț femeii sale, fiindcă o voință dreaptă și bine dispusă, prietenia, atașamentul nu cer nici o grijă, nici osteneală; sau vorbind mai scurt, cu aceea se îmbogățește o casă. Împodobirile au dezgustul lor de obicei; dar împodobirile sufletului răspândesc în toate părțile o nouă strălucire în toate zilele și aprind în inimă o flacără mai curată și mai mare.

Pentru aceasta, vreți să plăceți soțului vostru? Împodobiți sufletul vostru cu curăția și cu evlavia, aveți grijă de casă. Acestea sunt lucrurile care atașează mai mult și care nu încetează niciodată să atașeze bătrânețea, nu distruge această podoabă, boala nu o veștejește. Este tocmai contrarul cu frumusețea trupului: vârsta înaintată îl veștejește, boala îl consumă și multe alte lucruri îl distrug. Dar bunurile sufletului le întrec pe cele ale trupului. Frumusețea trupului trezește invidia și gelozia, frumusețea sufletului nu este supusă nici unei boli, nici slavei deșarte. Atașându-vă așa să vă împodobiți sufletul vostru și nu trupul vostru, voi veți conduce mai ușor gospodăria din casa voastră și veniturile voastre vor fi mai abundente, dacă aurul cu care ați putea să vă împodobiți trupul vostru și mădularele voastre, îl veți folosi la lucruri necesare, ca hrană pentru robii voștri și pentru casnicii voștri, să le dați copiilor voștri educația care este necesară și la alte lucruri asemănătoare.

Căci dacă expuneți acest aur în ochii soțului vostru, atâta vreme cât inima lui este îngrijorată, ce rod, ce folos veți avea? Nu, durerea nu permite ca privirea să fie mai fermecată. Voi știți, dragii mei ascultători, sigur știți: când ai venit să întâlnești femeia cea mai împodobită și mai rafinată, nu vei mai găsi plăcere aici, dacă inima este în necaz și în tristețe. Pentru a te bucura de un lucru, trebuie să fii vesel, trebuie să ai inimă mulțumită. Ori, dacă tot aurul este folosit la împodobirea trupului femeii, jena va stăpâni la masă și soțul nu va putea găsi nici bucurie, nici plăcere. Dacă vreți să-i plăceți la al vostru, gândiți-vă să-i dați mângâiere și-i veți da dacă veți înlătura surplusul împodobirii, dacă veți înlătura orice împodobire zadarnică.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXI, 3-4, pp. 310-312)

„Nu te teme când se spune că ești datoare de a urma pe bărbat. Altmintrelea nu ar putea fi legătura. Deci ai căpetenia trebuitoare de la

natură, ai şi legătura aceea a dragostei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 116)

„Dar dacă voieşti numaidecât să placi bărbatului, apoi ai prin ce să-i placi: prin gingăşie, prin blândețe, prin onestitate. Căci crede-mă, femeie, că dacă bărbatul tău ar fi de o mie de ori aplecat spre desfrânări şi nestăpânit, totuşi acestea la un loc de le vei avea: blândețea, cinstea, neîngâmfarea, iconomia, simplitatea mai mult îl vor atrage spre tine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 338)

„(Femeia – n.n.) va putea fi de ajutor bărbatului nu atunci când umblă după găteli şi sulimanuri, nu atunci când umblă după distracții şi desfătări, nu atunci când cere bărbatului bani şi iar bani, nu atunci când caută luxul, nu atunci când cheltuieşte fără sfârşit şi fără socoteală, ci atunci va fi de ajutor bărbatului, când este mai presus decât toate lucrurile de pe pământ, când îşi întipăreşte în sufletul său o viețuire apostolică, atunci când arată în purtările ei multă blândețe, multă modestie, mult dispreț față de bani şi față de avere, multă resemnare. Da, atunci va putea să mântuie pe bărbatul ei. Va fi de ajutor bărbatului ei când va spune: *Dacă avem ce mânca şi cu ce ne îmbrăca, avem de toate* (I Tim., 6, 8); când va nutri astfel de gânduri chiar prin faptele sale, când va râde şi nu-i va păsa de moartea trupului, când va spune că viața aceasta pământească nu prețuieşte nici două parale, când va socoti, ca şi profetul, toată slava lumii acesteia ca floarea ierbii (Isaia 40, 6).” (*Despre Feciorie*, 47, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 83-84)

„... atunci contribuie femeia la mântuirea sufletului bărbatului, când prin faptele şi vorbele sale arată multă înțelepciune, multă filosofie, multă răbdare, când şi râde de toate greutățile căsniciei, când urmăreşte necontenit acelaşi scop. Dacă face altfel, dacă cere cu stăruință cele pe care de obicei le cer femeile, nu numai că nu-i este de nici un folos, dar îl şi mai vatămă.” (*Despre Feciorie*, 47, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 84)

„Esența căsătoriei constă în aceea că femeia măritată iubeşte, se mărgineşte şi se mulțumeşte cu un singur bărbat. Prin aceasta se deosebeşte o femeie cinstită, o femeie care se respectă pe sine, de o desfrânată. Dacă o femeie măritată se mulțumeşte toată viața ei cu un singur bărbat, atunci se poate zice pe bună dreptate că femeia aceea este cu adevărat o femeie căsătorită, iar unirea dintre ea şi bărbatul ei este căsătorie...” (*Despre*

căsătoria a doua a văduvelor, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 168)

„Ea va şti, păstrându-şi demnitatea ei, s-o recunoască pe a lui ca cea mai înaltă. Nimic nu este mai potrivnic delicateței procedeelor decât de a vrea să stăpâneşti şi să te substitui soțului tău în poruncire şi conducere. Sara, soția lui Avraam, este modelul soțiilor sub acest raport.

Cu cât mai mult se va abține femeia de la orice injurie şi de la orice reproş, de la orice învinuire nepotrivită. Chiar dacă soțul ei merită să fie mustrat pentru indolența lui sau lipsa de aptitudine, chiar dacă lenea lui pune în pericol soarta familiei, femeia nu se va îndrepta spre nici un limbaj injurios.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 252-253)

CĂSĂTORIA („ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă”)

„Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 57, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 104)

CĂSĂTORIA (neînțelegerea dintre soți)

„Atunci când bărbatul se ceartă cu femeia, familia lor este în aceeaşi situație ca un vapor aflat în mijlocul furtunii, când căpitanul se ceartă cu timonierul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 365)

CĂSĂTORIA (violența manifestată de soț asupra soției)

,,Dacă cei din afară îți lovesc obrazul drept, iar tu trebuie a le da şi pe cel stâng, apoi mai mult cu atât trebuie a suferi pe bărbatul tău chiar de ar fi cât de îndrăzneț. Şi nu spun aceasta ca bărbatul să-şi bată femeia – să nu fie una ca aceasta! – căci este cea mai de pe urmă batjocură, nu pentru cea bătută, ci pentru cel ce a bătut-o; ci chiar dacă ți s-a sortit de împrejurări, o, femeie, a împreună-viețui cu un astfel de bărbat, tu nu te nelinişti, gândindu-te la răsplata ce vei avea-o pentru acestea, şi la lauda ce vei câştiga-o chiar în viața de acum.

Şi către voi, bărbaţilor, acestea zic: Nici un păcat de felul acesta să nu fie cu voi, ca să vă găsiţi în nevoia de a vă lovi femeia. Şi ce spun eu de femeie? Când nu este slobod bărbatului a lovi nici pe sluga din casă. Dar dacă a bate pe o roabă, şi este mare necinste pentru bărbat, apoi cu atât mai mare necinste este de a întinde mâna asupra celei slobode. Aceasta ar putea-o vedea cineva şi la legiuitori, cari pe o astfel de femeie ce a pătimit bătaie n-o mai silesc a vieţui cu cel ce a bătut-o, ca fiind nevrednic de vieţuire împreună cu dânsa. Căci în adevăr, iubiţilor, este cea mai de pe urmă nelegiuire, ca pe tovarăşul vieţii, pe cea care este legată cu tine în cele trebuitoare de însuşi Dumnezeu, pe aceasta, zic, s-o necinsteşti ca pe o roabă. Pentru aceea, un asemenea bărbat – dacă ar mai trebui a-l numi bărbat – pare a fi asemenea cu fiarele sălbatice, cu omorâtorii de tată, cu omorâtorii de mumă. Dacă ni s-a poruncit de Dumnezeu a lăsa pe tată şi pe mumă pentru femeie, nu îndreptăţindu-i prin aceasta, ci împlinind o lege sfântă, fapt care este dorit şi de născătorii noştri într-atât, încât când îi părăsim le facem mulţămire, iar ei o fac aceasta cu cea mai mare grabă – apoi cum să nu fie atunci cea mai de pe urmă nebunie de a batjocori pe aceea pentru care Dumnezeu ne-a poruncit a lăsa până şi pe părinţii noştri? Deci aceasta este numai nebunie? Dar ruşinea, spune-mi, cine o va suferi? Care cuvânt ar putea să o înfăţişeze, când bocetele şi ţipetele se aud pe la răspântiile drumurilor şi când drumul ce merge la casa celui ce face aceste necuviinţe este înţesat cu vecini şi trecători, curioşi a vedea pe acel bărbat turbat întocmai ca şi o fiară sălbatică? Mai bine ar fi de s-ar deschide pământul pentru un astfel de zurbagiu, decât să se mai vadă prin târg. *Dar,* zici tu, *femeia se obrăzniceşte*. Însă tu gândeşte-te că femeia este vasul cel slab, iar tu eşti bărbat. Pentru aceea tocmai ai fost hirotonisit căpetenie şi ai fost dat cap al ei, ca astfel să rabzi slăbiciunea celei stăpânite de tine. Fă deci o stăpânire strălucită, şi va fi strălucită când nu vei necinsti pe cel stăpânit. După cum cel ce împărăţeşte cu atât se arată mai vrednic de cinstire, cu cât va face pe sfetnicul său mai cinstit, iar dacă el necinsteşte şi batjocoreşte mărimea acelei dregătorii, atunci nu puţin îşi slăbeşte chiar şi mărirea slavei lui – tot aşa şi tu, dacă necinsteşti pe aceea ce stăpâneşte împreună cu tine, apoi atunci nu cum s-ar întâmpla vei vătăma cinstea stăpânirii tale.

Deci iubitule, gândindu-te la toate acestea, cuminţeşte-te, şi împreună cu cele spuse mai sus adu-ţi aminte şi de acea seară, când tatăl ei chemându-te, ţi-a încredinţat pe fiica sa ca un zălog, şi tu lăsând pe toţi, pe tată, pe mumă, casă şi totul, ai primit în mâinile tale întreaga epitropie a ei. Gândeşte-te că după Dumnezeu printr-însa ai copii şi te-ai făcut tată – şi deci fă-te şi din această pricină blând către dânsa. Nu vezi pre lucrătorii de

pământ cum lucrează în tot chipul pământul ce a primit odată semințele aruncate, chiar de ar avea mii de cusururi, fie că este pământ sec, ori cresc pe el buruieni rele, ori dacă, din multă ploaie, este primejduit prin aşezarea sa firească? Aceasta tocmai fă şi tu, căci numai aşa te vei bucura, tu cel întâi, de roade şi de linişte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 278-279)

,,Când se întâmplă ceva supărător în casă, greşind ea, mângâie-te şi nu mai întinde supărarea. Chiar de ai lepăda de la sineți totul, totuşi nu este aşa de supărător ca a nu avea pe femeie cu tine împreună-vieţuind cu dragoste. De ai spune de orice greşală, totuşi nu vei spune nici de una atât de supărătoare ca aceea de a te răscula asupra ei.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 279)

CĂSĂTORIA (bănuielile de infidelitate)

,,Gândeşte-te ce fel de viaţă duc aceia care îşi bănuiesc femeile: fără gust le este hrana, fără saț apa. Masa le pare plină de otrăvuri vătămătoare şi, ca de pierzanie, aşa fug de casă, părându-li-se plină de mii de răutăţi. Nu mai au somn, nici noapte îmbucurată, nici părtăşie cu prietenii, nici măcar cu razele soarelui. Ci socotesc că sunt împovărați până şi de lumina acestuia. Şi acestea se întâmplă nu numai când o văd în adulter, ci şi când doar o bănuiesc. Gândeşte-te că acestea le pătimeşte şi femeia când aude de la altul sau când bănuieşte că te-ai dat unei desfrânate. Cugetând acestea, fugi nu numai de adulter, ci şi de a-i da bănuieli soţiei. Iar dacă te bănuieşte pe nedrept, tămăduieşte-o şi dă-i iarăşi încrederea în tine. Căci nu din duşmănie ori nebunie, ci din grijă face ea aceasta, şi din teama multă pentru propria avere. Căci avere a ei este, după cum am şi spus, trupul tău, şi încă avere mai de preț decât toate.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* p. 20)

CĂSĂTORIA (cartea de despărțire din Vechiul Testament)

,,Era o lege veche, care nu oprea pe bărbatul care-şi ura femeia să o alunge pentru orice pricină şi să ia alta în locul ei. Legea porunceşte ca bărbatul să facă ceva mai mult: să-i dea femeii şi carte de despărțenie, ca să nu mai poată să se întoarcă la bărbatul ei. Dacă legea n-ar fi dat această poruncă, ci ar fi îngăduit bărbatului să-şi lepede femeia şi să ia alta, şi apoi să o aducă în casă iarăşi pe cea dintâi, s-ar fi făcut mare amestec în căsnicii:

bărbații ar fi luat atunci mereu femeile altora şi asta ar fi fost curată desfrânare. Din pricina asta cartea de despărțenie dădea un mare ajutor căsniciilor. În afară de asta, cartea de despărțenie înlătura un alt rău cu mult mai mare. Dacă legea ar fi silit pe bărbat să țină în casă pe femeia pe care o urăşte, bărbatul ar fi ucis-o. Aşa de cruzi erau iudeii! Cum aveau să-şi cruțe femeile lor, când nu-şi cruțau proprii lor copii, când omorau pe profeți, când vărsau sângele ca apa? De aceea legea veche a îngăduit un păcat mai mic, dar a stârpit unul mai mare. La început de tot nu era legea cărții de despărțenie. Ascultă că însuşi Hristos o spune: *Moise a scris acestea din pricina învârtoşeniei inimii voastre* (Matei, 19, 8)*;* a scris să-i dați drumul femeii, ca să n-o omorâți de-o țineți în casă!" (*Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 223-224)

„Nici Moise nu a legiuit aceasta fără să se gândească, ci silit fiind să se coboare la slăbiciunea celor cărora le dădea legi. Căci aceia erau gata să ucidă şi îşi umpleau casele de sângele celor de un neam cu ei şi nu erau cumpătați nici cu femeile lor, nici cu cele străine. Ca să nu-şi ucidă în case femeile, pe care le-ar fi ținut fără plăcere, a poruncit să se lepede, mai mare fiind răul de a omorî şi grabnica pornire spre ucidere. Şi că unii erau ucigaşi şi pângători, ascultă pe profeții care zic: *Aceştia sunt cei ce zidesc Sionul prin sânge şi Ierusalimul prin nedreptăți*, şi iarăşi: *Amestecă sângele cu sânge*, şi iar: *Mâinile lor sunt pline de sânge*. Iar că înnebuniseră nu doar împotriva femeilor lor, ci şi împotriva altora, şi aceasta lămurit arătând proorocul, a zis: *Şi au jertfit pe fiii lor şi pe fiicele lor demonilor* (Ps., 105, 37). Cei ce nu s-au potolit față de copiii lor nu s-au potolit nici față de femei. Şi ca să nu se întâmple aceasta, le-a îngăduit să se despartă. De aceea şi Hristos, luându-Se la întrebări cu iudeii, aceştia I-au zis: *Cum dar Moise a îngăduit să i se dea femeii carte de despărțire*? (Mt., 19, 7). Arătând că Moise nu a scris acestea legiuind împotriva Sa, aşa le zice: *Moise din pricina inimii voastre împietrite a scris, dintru început însă nu a fost aşa. Ci Cel Ce i-a făcut, dintru început i-a făcut bărbat şi femeie* (Mt., 19, 8). Dacă era bun acest lucru nu făcea un bărbat şi o femeie, ci un bărbat şi două femei, încât acela, dacă voia, pe una să o lepede şi pe cealaltă să o ia." (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 27-28)

C Ă S Ă T O R I A (divorțul)

„*De are cineva femeie necredincioasă şi ea vrea să locuiască cu el, să n-o lase. Iar femeia dacă are bărbat necredincios şi el vrea să locuiască cu ea, să nu-l lase* (I Cor., 7, 12-13). Ai văzut ce mare pogorământ? *Chiar dacă este păgână,* spune Pavel, *chiar dacă este necredincioasă şi vrea să locuiască cu el, să nu o îndepărteze!* Şi iarăşi: *Chiar dacă este păgână femeia, chiar dacă este necredincioasă, să n-o alungi, dacă vrea să locuiască cu tine. Ce ştii, femeie, de-ți vei mântui bărbatul sau ce ştii, bărbate, de-ți vei mântui femeia?* (I Cor., 7, 16). Ai văzut că nu opreşte căsătoria cu un necredincios sau cu o necredincioasă? Ascultă-l iarăşi chiar pe Hristos grăind ucenicilor Săi: *Iar eu vă zic vouă: Oricine îşi va lăsa femeia lui afară de pricină de desfrânare, o face să săvârşească preadesfrânare* (Matei, 5, 32). Cât de mare şi covârşitoare este iubirea de oameni a lui Dumnezeu! *Chiar de este necredincioasă, spune Dumnezeu, chiar de este păgână, primeşte-o, ține-o! Dar dacă păcătuieşte fața de tine, dacă uită datoriile căsătoriei şi trăieşte cu alții, ți-i îngăduit să o izgoneşti din casă, s-o laşi*”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 321)

„*Cel care-şi lasă pe femeia lui,* spune Hristos, *o face să săvârşească adulter, iar cel care ia pe cea lăsată face adulter.* Bărbatul care-şi lasă femeia se face pe sine însuşi vinovat de păcat, chiar dacă nu ia altă femeie, tocmai pentru că a făcut-o să săvârşească adulter; iar cel care-şi ia altă femeie săvârşeşte şi el adulter. Să nu-mi spui că a lăsat-o acela! Chiar dacă a lăsat-o, rămâne totuşi femeia celui care a lăsat-o. Apoi, ca să nu facă pe femeie mai obraznică, pentru că toată vina a fost aruncată pe bărbatul care a lăsat-o, Hristos îi închide şi ei uşa unei noi căsătorii, spunând: *Iar cel care ia pe cea lăsată face adulter.* Prin aceste cuvinte Hristos duce pe femeie pe drumul cel bun, chiar fără voia ei: o opreşte de a se mai căsători şi nu-i îngăduie să aibă vreun prilej de micime sufletească. Într-adevăr, dacă femeia ştie că vrând-nevrând trebuie sau să trăiască cu bărbatul pe care 1-a avut de la început, sau, dacă pleacă din casa bărbatului ei, să nu mai aibă nicăieri nici o scăpare, atunci va fi nevoită, chiar fără voia ei, să-şi iubească soțul.

Să nu te miri, dar, că Hristos nu Se adresează femeii când dă aceste porunci. Femeie este mai slabă. De aceea o şi lasă la o parte, dar o pune pe calea cea bună, amenințând pe bărbat. Hristos a făcut ceea ce face un tată care are un copil rău. Tatăl lasă la o parte pe copilul său şi mustră pe cei care i-au stricat copilul, interzicându-le să mai aibă legături cu el, să se mai apropie de el.

Dacă ți se pare grea porunca aceasta, atunci adu-ți aminte de poruncile date de El mai înainte, în care a fericit pe ascultătorii Săi, şi vei vedea că şi

această poruncă este cu putință de îndeplinit, fiind uşoară. Da, cum să-ți alungi femeia din casă când eşti blând, făcător de pace, smerit, milostiv? Cum să te cerți cu soția ta când tu împaci pe alții?

Nu numai prin asta, dar şi în alt chip a făcut Hristos uşoară porunca aceasta. Prin Cuvintele: *în afară de cuvânt de desfrânare,* Hristos lasă bărbatului numai un singur caz când îşi poate lăsa femeia; că altfel s-ar fi ajuns iarăşi la acelaşi lucru. Dacă i-ar fi poruncit bărbatului să o țină în casă, deşi femeia lui a trăit cu mulți bărbați, atunci fapta bărbatului ar duce iarăşi tot la adulter.

Vezi ce acord este între porunca aceasta şi cele spuse mai sus? Bărbatul care nu se uita cu ochi desfrânați la o femeie nu săvârşeşte adulter; iar dacă nu săvârşesc adulter nu dă prilej unui alt bărbat să-şi lase femeia lui. Pentru aceea, deci, Hristos îl strânge pe bărbat cu toată tăria, îl îngrădeşte cu frică, ridică asupra lui mare primejdie dacă îşi lasă soția; căci pe bărbat îl face răspunzător dacă femeia săvârşeşte adulter. Aşadar, ca să nu socoteşti la auzul cuvintelor: *Scoate-ți ochiul tău,* că aceste cuvinte le-a spus şi despre femeie, Domnul a adăugat la timp îndreptarea aceasta, îngăduindu-i bărbatului să-şi lase femeia numai într-un singur caz; în altul, nicidecum". (*Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 224-225)

„*Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă,* Dacă tu, le zice Hristos, îmi spui de Moise, Eu îți spun de stăpânul lui Moise. În afară de aceasta, Mă sprijin şi pe timpul când s-a legiuit căsătoria. Dumnezeu dintru început i-a făcut pe ei bărbat şi femeie (Fac. 1, 27), şi legea aceasta, chiar dacă pare dată acum de Mine, este mai veche decât legea lui Moise şi-i foarte chibzuită, că n-o aduce numai pe femeie alături de bărbat, ci-i porunceşte să lase pe tatăl şi pe mama ei; şi nici nu legiuieşte ca bărbatul să vină la femeia sa, ci să se lipească de ea; iar prin acest cuvânt arată că unirea este de nedesfăcut. Apoi nici nu se mărgineşte numai la atâta, ci cere ca unirea lor să fie şi mai strânsă, că spune: *Vor fi cei doi un trup.*

Apoi, după ce a citat legea aceasta veche, dată şi cu fapta şi cu cuvântul, după ce a arătat că este vrednică de credință pentru că Dumnezeu a dat-o, Hristos, cu autoritate, o tălmăceşte şi El şi legiuieşte, zicând: Deci nu mai sunt doi, ci un trup. După cum este o crimă să tai trupul omenesc, tot aşa este o nelegiuire să desparți femeia de bărbat. Şi Hristos nu S-a oprit la atâta, ci a adăugat şi pe Dumnezeu, zicând: *Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă.* Hristos arată deci că divorțul este şi împotriva firii şi împotriva legii; împotriva firii, pentru că se taie trupul; împotriva legii, pentru că cei ce vor să divorțeze fac lucrul acesta împotriva lui Dumnezeu Care i-a unit şi a

poruncit să nu se despartă”. (*Omilii la Matei,* omilia LXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 717)

„*Femeia de bărbat să nu se despartă. Iar de se va şi despărţi, să nu se mărite, sau să se împace cu bărbatul său* (1 Cor. 7, 10-11). *Fiindcă s-au întâmplat dezbinări,* zice, *fie din pricina înfrânării, fie din alte pricini şi micimi de suflet, pentru aceea este cu mult mai bine ca nici începutul să nu se facă, iar de cumva s-a făcut, apoi rămână femeia cu bărbatul, şi chiar dacă nu mai are legături cu dânsul, cel puţin nu mai are pe alt bărbat*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIX, p. 191)

„*Iar de se desparte cel necredincios, despartă-se*, (1 Cor. 7, 15). Aici faptul nu mai este curvie. Dar ce înseamnă: *Iar de se desparte cel necredincios? De pildă, zice, dacă îţi porunceşte a jertfi şi a lua parte prin căsătorie la necinstirea lui, sau a pleca din casă, apoi atunci mai bine este a strica căsătoria, şi nicidecum bună cinstirea.* Pentru aceea a şi adăogat: *Că nu este robit fratele sau sora întru unele ca acestea.* Dacă în fiecare zi se ceartă şi se luptă pentru aceasta, apoi mai bine este a te izbăvi de acest rău. De aceasta şi face vorbire, zicând: *că spre pace ne-a chemat pre noi Dumnezeu*. Acela este care a dat pricină de desfacere, după cum face şi cel ce curveşte.

Căci ce ştii, femeie, de îţi vei mântui bărbatul? (1 Cor. 7, 16). Aceasta este zisă faţă de zicerea de mai sus: *Să nu-l lase pre el. Dacă el, zice, nu se împotriveşte, rămâi pe lângă dânsul, căci ai şi un câştig. Rămâi, îndeamnă, sfătuieşte şi încredinţează-l, căci nici un dascăl nu va putea să facă ceea ce vei face tu, ca femeie*. Şi nici nu-i face vreo silnicie, sau să ceri de la dânsul ca numai decât să facă aşa, ca nu cumva să se facă greoi în vorbă, nici nu porunceşte a se lepăda de această sarcină, ci prin neştiinţa viitorului lasă lucrul în nehotărât, zicând: *Căci ce ştii, femeie, de îţi vei mântui bărbatul? Sau ce ştii, bărbate, de îţi vei mântui femeia?*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIX, pp. 192-193)

„*Dacă are cineva femeie necredincioasă, şi ea va voi să locuiască cu el, să nu o lase* (1 Cor., 7, 12). Dar dacă are o femeie desfrânată şi adulteră, nu-l împiedică să o lase. *Oricine îşi va lăsa femeia sa, în afară de cuvânt de desfrânare, o face să preacurvească* (Matei 5, 32). Prin urmare, pentru pricină de desfrânare îi este îngăduit să o lase. Ai văzut iubirea de oameni şi

purtarea de grijă a lui Dumnezeu? *Dacă este o păgână*, spune El, *să nu o laşi! Dar dacă este o desfrânată, nu te opresc să faci asta! Dacă este necredincioasă Mie, spune Domnul, să nu o laşi! Dar dacă te ocărăşte pe tine, nimeni nu te opreşte să o laşi!*" (*Către iudei,* cuv. II, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 269-270)

„Pavel spune: *Să nu vă lipsiți unul pe altul, decât din bună înțelegere* (I Cor., 7, 5). Acum însă, după ce s-a despărțit de bărbatul ei, îi porunceşte să se înfrâneze chiar dacă nu vrea: *Iar dacă se desparte de bărbatul ei, să nu se mai mărite, sau să se împace cu bărbatul ei* (I Cor., 7, 11). Vezi, deci, că o femeie măritată este amenințată din două părți de război? Sau trebuie să rabde în tăcere asalturile puternice ale trupului său, care o înjură în fiecare zi, să i se plece lui şi să-i facă toate gusturile; să se lase bătută, ocărâtă, să ajungă de râsul slugilor, sau să sufere altceva de felul acesta. Într-adevăr, bărbații sunt destul de pricepuți şi descoperă o mulțime de mijloace când vor să-şi pedepsească femeile lor. Dacă femeia nu vrea să suporte toate aceste nedreptăți, atunci trebuie să practice o înfrânare fără rod şi fără folos. O numesc fără rod şi fără folos, că înfrânarea ei nu e făcută pe temeiul unei făgăduințe drepte; nu-i făcută din dorința sfințeniei, ci din pricina mâniei care i-o poartă bărbatului. Apostolul spune: *Să nu se mai mărite, sau să se împace cu bărbatul ei.*

- Dar dacă nu vrea să se împace?
- Mai este încă o cale ca să se întoarcă din aceste necazuri!
- Care?
- Să aştepte moartea bărbatului! După cum unei fecioare care s-a hotărât să trăiască în înfrânare, nu-i mai este îngăduit să se căsătorească, pentru că Mirele ai trăieşte veşnic şi este nemuritor, tot astfel şi unei femei măritate numai atunci îi este îngăduit să se căsătorească a doua oară, când îi moare bărbatul." (*Despre Feciorie*, 39, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 68-69)

„Pentru ce iudeii au primit îngăduința de a despărți de femeile lor? (Deut., 24, 1-4).

Ca să nu se războiască între ei, ca să nu se umple casele lor de sângele celor din acelaşi neam. Spune-mi te rog cum ar fi fost mai bine: Să fie dată pe uşă afară soția urâtă, sau să fi înjunghiată în casă? Aşa ar fi făcut dacă nu s-ar fi îngăduit bărbaților să le alunge din casă. Din pricina aceasta Legea Veche spune: *Dacă vei urî pe femeia ta, despartă-te de dânsa* (Deut., 24, 1). În Legea Nouă însă, pentru că Dumnezeu se adresează unor oameni îngăduitori, unor oameni cărora nu le este îngăduit să se mânie, le spune:

Dacă se desparte de soțul ei, să nu se mai mărite (I Cor., 7, 11). Vezi silnicia? Vezi robia de neînlăturat? Vezi lanțul care încătuşează şi pe un soț, şi pe celălalt?” (*Despre Feciorie*, 41, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 70)

„*Oricine-şi va lăsa femeia, în afara pricinii de desfrânare, o face să săvârşească adulter* (Matei 5, 32), condamnând astfel indirect divorțul făcut din oricare altă pricină în afară de desfrâu.

Cel ce se apropie de o desfrânată devine un trup cu ea. Aşadar cum îl va primi o soție credincioasă şi cuminte, care este mădular al trupului lui Hristos? Cum se va uni cu cel care s-a făcut mădular al trupului unei desfrânate?

Fii cu luare aminte şi la un alt lucru care este scris în Evanghelie: femeia creştină care are un soț necredincios nu este necurată, *fiindcă bărbatul necredincios se sfințeşte prin femeia credincioasă* (I Corinteni 7, 14). Despre desfrânată, însă, vorbeşte cu totul altfel: *Voi lua*, zice, *mădularele lui Hristos ca să fac din ele mădularele unei desfrânate?* (I Corinteni 6, 15). În primul caz, în ciuda conviețuirii cu cel necredincios, harul lui Dumnezeu rămâne, pe când în al doilea caz harul se îndepărtează.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 40-41)

,,Care este, aşadar, legiuirea pe care ne-a dat-o Pavel? *Femeia* – zice – *este legată prin Lege*; prin urmare, nu trebuie să se despartă cât timp trăieşte bărbatul. Nici să nu meargă la alt bărbat, nici să se unească prin o a doua nuntă. Ia vezi cu câtă precizie s-a folosit de cuvinte! Căci nu a zis *să trăiască împreună cu bărbatul* cât timp e viu, ci *femeia e legată prin Lege* câtă vreme trăieşte bărbatul ei; încât, chiar dacă îi dă carte de despărțire, chiar dacă părăseşte căminul, chiar dacă pleacă la altul, legată fiind prin Lege, adulteră se face una ca aceasta. Dacă bărbatul vrea să se descotorosească de femeie, ori femeia vrea să-l lase pe bărbat, să-şi aducă aminte de cuvintele acestea şi să cugete că Pavel stă de față şi o prigoneşte, strigând: *femeia este legată prin Lege*. Căci, după cum robii fugari, chiar dacă părăsesc casa stăpânului, sunt împiedicată de lanțuri, aşa şi femeia, chiar dacă îl lasă pe bărbat, are legea împotrivindu-se ei asemenea unui lanț, osândind-o şi pe adulteră şi pe cei care o primesc. Cât timp mai este bărbatul, adulter se cheamă acest lucru. Şi tot cel ce se însoară cu cea fugită săvârşeşte adulter. Şi doar atunci – zice Pavel – îi este cu putință să se mărite a doua oară, când se dezleagă de lanț, când se sfârşeşte bărbatul.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă*

este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa, în vol. *Cateheze maritale,* p.26)

,,Roabă fiind şi supusă legii, chiar dacă ar primi mii de cărţi de despărţire, este înlănţuită de legea adulterului. Slugilor nu le este cu putinţă să-şi schimbe stăpânii dacă aceştia trăiesc. Nici femeii să-şi schimbe bărbatul câtă vreme trăieşte. Căci acest lucru este adulter. Nu-mi zice de legile cele din afară, care poruncesc să-i dai carte de despărţire şi să te rupi de ea. Căci nu după aceste legi te va judeca Dumnezeu în acea Zi a Judecăţii, ci după cele pe care Însuşi le-a pus. Ba şi legile cele din afară nu rânduiesc aceasta pur şi simplu, nici fără socoteală, ci acestea pedepsesc fapta. Încât şi din aceasta se arată că nu se complac cu acest păcat: doar simpla pricină de despărţire, fără implicare de bunuri, o resping. Şi chiar dacă ar fi bunuri la mijloc ca motiv de despărţire, pedepsesc fapta prin păgubire adusă averii bărbatului. Aşadar, nici legile statului nu au lăudat pe cei ce fac aceasta." (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 27)

,,Chiar prin modul plăsmuirii lor a introdus legea[165] pe care eu o scriu acum. Care anume? Femeia hărăzită dintru început, pe aceasta s-o ţină pururea. Această lege era mai veche decât aceea, pe cât era Adam faţă de Moise. Prin urmare, eu nu fac acum ceva nou, ci învăţ pe acelea mai bătrâne şi mai vechi decât Moise." (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 28-29)

,,Nu poţi să spui – zice – că pe tine te-a făcut Dumnezeu şi pe aceea nu Dumnezeu, ci altul mai mic decât Acela. Ci Unul şi Acelaşi v-a adus pe amândoi la fiinţă. Încât chiar dacă pentru altceva nu, măcar pentru acest lucru sfieşte-te şi păstrează dragostea [αγαπη] pentru ea. Căci dacă în cazul robilor, adesea fiind ei despărţiţi unul de altul, faptul că amândoi sunt legaţi să slujească unuia şi aceluiaşi stăpân li se face prilej de dragoste, cu atât mai mult nu trebuie să se întâmple aceasta cu noi, când amândoi avem acelaşi

[165] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Pasaj clar ce arată că pentru Sfântul Ioan legea nu este o convenţie a lui Dumnezeu, dată exterior omului, ci însuşi modul lui ontologic de fiinţare. Legea este însăşi raţiunea pusă de Dumnezeu în el, programul după care l-a construit pe om să meargă. Hristos ne redescoperă *legile* după care am fost creaţi să funcţionăm. (n.s. 62, p. 28)

Făcător şi Stăpân[166].” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 30)

,,Să ne încredem în această bună legiuire şi să lepădăm de la noi înşine orice ruşine, şi nici pe femeile noastre să nu le alungăm, nici pe cele alungate de alţii să nu le primim. Cu ce ochi va privi bărbatul pe femeie, cu ce ochi se vor uita la ea prietenii şi slugile? *Căci dacă moare soţul şi cineva ia femeia aceluia, şi dacă numai văzând chipul[167] celui mort, ce nu pătimeşte şi suferă, ce fel de viaţă va mai avea dacă bărbatul ei trăieşte? Ştiind cel ce o ia că este soaţa aceluia, cum va veni acasă, cu ce dispoziţie a voinţei, cu ce ochi o va privi pe soţia aceluia ca fiind a sa?* Ba mai mult, nici a unuia, nici a celuilalt nu va putea spune cineva că este pe drept una ca aceasta. Căci adultera este femeia nimănui. Fiindcă a călcat şi legămintele cu acela şi nici la tine nu a venit prin legiuirea cuvenită.

Cum dar nu e nebunie să aduci în casă un lucru plin de atâtea rele? Împuţinatu-s-au oare femeile? Pentru ce, dar, fiind atâtea, nu ne este cu putinţă să ne luăm femeie după legea cuvenită şi cu conştiinţă curată? Ci alergăm la cele ce ne sunt oprite, răscolind căsniciile şi aducând răzmeriţe între cei de acelaşi neam, făcându-ne din toate părţile duşmănie, deschizând gurile altora spre mii de osânde şi făcând de ruşine însăşi vieţuirea noastră. Şi ceea ce este mai cumplit decât toate e că ne strângem pedeapsă de neînduplecat în ziua judecăţii. Căci ce vom spune Celui Ce ne va judeca atunci când, aducând legea în mijloc şi citindu-o, va zice: *Am poruncit ca pe femeia lepădată să nu o iei, pentru că fapta este adulter. Cum, dar, ai îndrăznit să o iei printr-o nuntă oprită?* Ce vom zice şi cum vom da răspuns? Căci acolo nu e de trebuinţă să se aducă înainte legile cele din afară, ci silite sunt să tacă şi pe cei înfricoşaţi îi leapădă în focul gheenei dimpreună cu adulterii şi cu cei ce au nedreptăţit căsniciile altora. Cel ce s-a despărţit de femeie fără pricină – în afară de cea de desfrânare – şi cel ce s-a

---

[166] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Dragostea dintre cei doi are ca suport dragostea lor pentru acelaşi Dumnezeu şi o egalitate ontologică venită tot de la El. Dar această egalitate nu se înţelege în sensul ei modern, fără Hristos. Egalitatea poate să aibă loc doar în Hristos, după ce firea este restaurată. (n.s. 64, p. 30)

[167] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Probabil portretul aceluia executat în timpul vieţii, sau orice alt lucru ce avea legătură cu el, pe când era în viaţă. (n.s. 65, p. 30)

însurat cu cea divorțată, trăindu-i încă bărbatul, vor fi la fel pedepsiți, dimpreună cu cea divorțată.

De aceea, mă rog şi vă implor, şi pun sufletul pentru voi, să nu alunge bărbații femeile, nici femeile să nu-şi lase bărbații." (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 30-31)

CĂSĂTORIA (a doua)

„Legile nu pedepsesc pe cei care se căsătoresc a doua oară, ba, dimpotrivă, învăluie şi permit o a doua căsătorie; cu toate acestea, atât în public, cât şi în particular, majoritatea oamenilor îşi bat joc, țin de rău şi întorc spatele celor ce se căsătoresc a doua oară. Toți oamenii îi evită tot atât de mult ca şi pe călcătorii de jurământ; nu mai au încredere să ți-i facă prieteni, să mai încredințeze cu dânşii vre-un contract, să le mai încredințeze ceva. Când îi văd că au scos din sufletul lor cu atâta uşurință amintirea unei atât de mari obişnuințe, iubiri şi legături cu primul soț sau prima soție, îi cuprinde din pricina acestor gânduri un fel de neîncredere față de ei; nu se mai apropie de ei cu inimă deschisă, socotindu-i oameni uşuratici şi nestatornici. Şi nu numai din pricina aceasta le întorc spatele, ci şi din pricina scârbei care o simt din pricina faptelor săvârşite după moartea soțului sau soției. Spune-mi, te rog, ce e mai trist atunci când, după mult plânset, după multă văicăreală, după multe lacrimi, după păr neîngrijit şi haine de doliu, vezi dintr-o dată petreceri, camere nupțiale şi zgomot cu totul contrarii celor de mai înainte, întocmai ca actorii, pe scenă, care, acum o fac pe veselii, iar puțin mai târziu pe triştii? Într-adevăr, numai pe scena teatrului poți vedea pe acelaşi om făcându-o când pe împăratul, când pe omul cel mai sărac dintre toți oamenii. Tot aşa şi aici: cel care cu puțin timp mai înainte se tăvălea de durere la mormânt, îl vezi dintr-o dată mire; cel care-şi smulgea părul din cap, poartă, tot pe acelaşi cap, cununi; cel care era trist şi îndurerat, cel care adeseori vorbea cu lacrimi şi nesfârşite laude despre calitățile soției sale răposate, față de cei ce doreau să-i mângâie durerea, cel care spunea că nu mai poate trăi fără soția lui, cel care se supăra pe cei care încercau să-l facă să-şi contenească plânsetele, ei bine, tocmai acesta, în fața aceloraşi oameni, se găteşte şi se împopoțonează din nou, priveşte cu fața îmbujorată de râs pe aceiaşi oameni, şi cu aceiaşi ochi cu care mai înainte vărsa râuri de lacrimi, şi complimentează şi salută pe toți cu aceeaşi gură cu care mai înainte se lepăda cu jurământ şi de petreceri şi de viață. Dar mai trist decât toate este că un bărbat care se căsătoreşte a doua oară, o dată cu aducerea în

casa sa a unei noi soţii, aduce războaie între copii lui, aduce o leoaică alături de fiicele sale. Într-adevăr, totdeauna mama vitregă este o leoaică. De aici, cearta şi gâlceava de fiecare zi. De aici, invidia aceea ciudată şi neobişnuită împotriva soţiei răposate, care n-o supără cu nimic. Cei vii invidiază şi sunt invidiaţi; dar chiar duşmanii încheie pace cu cei răposaţi. În căsătoriile de a doua, lucrurile nu se petrec aşa; sunt invidiate ţărâna şi cenuşa; ură nespusă împotriva celei îngropate; insulte, batjocuri şi învinuiri aduse celei prefăcute în ţărână; duşmănie neîmpăcată împotriva celei care nu a supărat-o cu nimic. Poate fi oare o lipsă de judecată şi o cruzime mai mare decât aceasta? Răposata n-a neîndreptăţit-o cu nimic. Dar pentru ce întrebuinţez cuvântul : *a neîndreptăţit-o*? Dimpotrivă, soţia de a doua culege roadele ostenelii celeilalte, se desfătează cu bunurile aceleia şi totuşi nu încetează de a se lupta cu umbra ei. Nu i-a făcut niciodată nici o supărare, ba, de cele mai multe ori nici n-a văzut-o la faţă, şi totuşi în fiecare zi o batjocoreşte; se răzbună pe ea, care nu mai e pe pământ, răzbunându-se pe copii ei; adeseori, când nu poate să se răzbune, înarmează mâna soţului ei împotriva copiilor primei soţii. Totuşi oamenii socotesc toate aceste necazuri foarte uşoare şi de suportat, numai ca să nu fie siliţi să îndure tirania poftei trupeşti.” (*Despre Feciorie*, 37, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 61-63)

„... ceea ce mă uimeşte mai mult şi mă face să fiu nedumerit este faptul că umblă după măritiş tocmai femeile care au avut de îndurat nenumărate necazuri de pe urma căsătoriei de mai înainte, tocmai femeile pe care înseşi greutăţile căsătoriei le-au dus la convingerea să fericească pe cele slobode de toate grijile vieţii, tocmai femeile care de nenumărate ori s-au blestemat pe ele, peţitoarele şi ziua în care a fost pusă la cale căsătoria. Aceasta mai cu seamă mă uimeşte! Aceasta mă face să fiu nedumerit. Aceasta mă face să caut pricina, să văd pentru ce aceste femei caută să se mărite, pentru ce doresc căsătoria acum, când au scăpat de ea, odată ce, pe vremea când erau căsătorite, socoteau că trebuie să scuture jugul ei. Mi-am frământat îndeajuns mintea şi cred că am găsit şi pricina. Mai bine spus, n-am găsit o singură pricină, nici numai două, ci mai multe. Unele văduve au uitat toate necazurile fostei lor căsnicii din pricină că a trecut multă vreme de la căsătoria lor şi se uită numai la neajunsurile văduviei. Din pricina aceasta caută să se mărite a doua oară, ca să scape de greutăţile văduviei. Dar îndată după ce s-au măritat, dau drumul la aceleaşi strigăte de durere ca şi mai înainte. Alte văduve, ţintuite în faţa lucrurilor pământeşti şi cu inima agăţată de slava lumii acesteia, socotesc văduvia o ocară; preferă să sufere toate neajunsurile şi greutăţile căsătoriei de dragul slavei deşarte, de dragul unei

nefolositoare trufii. Alte văduve doresc să se mărite pentru alte pricini decât cele două amintite mai sus. Acestea nu-şi pot stăpâni poftele trupului; se căsătoresc din nou, dar încearcă să ascundă pricina reală a recăsătoririi lor, prin pricinile amintite mai sus. Să le învinuiesc şi să le osândesc că se căsătoresc, nu îndrăznesc s-o fac şi nici nu sfătuiesc pe cineva să o facă. Nici fericitul Pavel, dar mai bine spus, nici Duhul Sfânt nu le-a osândit. Iată ce spune Pavel: *Femeia este legată de lege câtă vreme trăieşte bărbatul ei; dar dacă îi moare bărbatul este liberă să se mărite cu cine voieşte, dar numai în Domnul* (I Cor., 7, 39). A îngăduit deci văduvei să se mărite din nou dacă vrea, deşi îndată continuă: *Dar este mai fericită dacă rămâne aşa* (I Cor., 7, 40). Şi ca să nu se creadă că spusele sale sunt o poruncă dată de el, o poruncă omenească, a adăugat: *Socot că şi eu am Duhul lui Dumnezeu* (Matei 7, 1-2)." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 164-165)

„... mărturisesc că şi a doua căsătorie este îngăduită de lege, dar adaug că prima este cu mut mai bună decât a doua. Să nu se creadă că o fată este rea dacă, în comparație cu alta superioară ei, este prin ea însăşi mai mică. Nu compar a doua căsătorie cu prima căsătorie cu gândul de a o rândui printre faptele rele. O las între faptele îngăduite de lege, între cele libere; o prefer însă şi o admir pe aceea care-i mai bună decât ea, prefer şi admir prima căsătorie.

- Pentru ce?

Nu-i totuna, să fie cineva femeia unui bărbat, şi, aceeaşi femeie, să fie apoi femeia unui al doilea bărbat. Femeia care se mulțumeşte cu cel dintâi bărbat a arătat astfel că nici cu acesta nu s-ar căsători la început, dacă ar fi ştiut bine ce înseamnă a fi căsătorită; pe când femeia care aduce al doilea mire în patul celui dintâi, dă îndestulătoare dovadă că i-i dragă lumea, că-i place viața. Prima femeie n-ar fi dat nici o atenție vreunui bărbat nici pe vremea când îi trăia bărbatul cel dintâi; a doua femeie, chiar dacă n-a păcătuit cu alții pe când îi trăia bărbatul, totuşi îi plăceau alții mulți bărbați mai mult decât bărbatul ei." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 166-167)

„... după cum căsătoria dintâi este semn de mare cinste şi de curăție trupească şi sufletească, tot astfel căsătoria a doua, n-aş vrea să spun că-i semn de desfrânare, ferească Dumnezeu, dar arată că femeia care face această căsătorie are un suflet slab, un suflet plin de pofte, legat de pământ,

un suflet care nu poate gândi niciodată ceva mare şi înalt.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 167)

„Femeia măritată cu un singur bărbat a auzit cuvintele Domnului şi le-a înțeles: *Pentru aceasta v-a lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup* (Matei 19, 5); s-a lipit într-adevăr de bărbatul ei ca de propriul ei trup; n-a uitat capul (Efes., 5, 23) cel dat o dată ei. Cealaltă, măritată a doua oară na avut ca trup propriu al ei nici pe primul bărbat, nici pe al doilea; primul bărbat a fost aruncat de al doilea, iar al doilea bărbat, de primul; nu-şi mai aduce aminte bine de cel dintâi, pentru că atenția îi este îndreptată spre cel de-al doilea; dar nici pe acesta nu-l primeşte cu dragostea cuvenită, deoarece mintea şi inima îi sunt împărțite şi celui plecat. Într-o astfel de căsătorie se întâmplă şi una, şi alta; şi primul soț, şi al doilea pierd şi cinstea şi dragostea pe care femeia le datorează bărbatului. Să se gândească femeia care vrea să se mărite a doua oară la starea sufletească a noului ei soț! Ce socoteşte ea că se petrece în sufletul lui când intra în camera de nuntă a primului soț, când se urcă în patul lui, când vede că ea, femeia celuilalt, râde şi se zbenguie în camera şi în pat? În sufletul lui e o adevărată furtună! Nu se va mai apropia de ea cu toată dragostea. N-ar fi mai crud decât toți oamenii, totuşi nu va fi atât de sălbatic încât să nu-i fie inima străpunsă de durere şi de nelinişte, chiar dacă ea şi-ar înfrumuseța şi casa şi pe ea cu fel de fel de podoabe. Jalea care nu demult stăpânise casa nu-i îngăduie să se bucure din plin. După cum atunci când văruieşti un perete afumat în parte foarte tare, negreala groasă a fumului iese prin var, urâțeşte albiciunea peretelui, iar peretele capătă o înfățişare foarte urâtă, tot aşa şi într-o astfel de căsătorie; chiar dacă femeia şi-ar bate capul să înfrumusețeze şi să lustruiască totul, totuşi, în mijlocul atâtei străluciri, apare umbra tristă a soțului răposat, care risipeşte orice veselie, orice plăcere. Servitorii, servitoarele, lucrătorii de pe moşii, străinii, rudele celui răposat, toți sunt trişti din pricina celor petrecute în casă, toți suspină. Dacă se mai întâmplă ca de pe urma soțului dintâi să rămână copii şi dacă sunt mici, atunci ură puternică se naşte împotriva mamei lor în sufletul celor ce pricep cele ce se petrec în jurul lor; dacă sunt mai în vârstă, atunci aceştia mai mult decât orice umplu noua căsnicie de neplăceri şi necazuri. Din pricina aceasta legiuitorii, cuprinzând într-o privire de ochi toate aceste neajunsuri ale căsătoriei a doua, pentru a mângâia pe cei îndurerați de măritişul văduvei, dar pentru a se apăra şi pe ei înşişi – că n-au legiuit căsătoria a doua din proprie inițiativă, ci împotriva dorinței lor şi de teamă ca să nu dea naştere unui rău mai mare –, n-au îngăduit la a doua căsătorie

veselie şi petrecere, n-au îngăduit nici muzică, nici cântece de nuntă, nici cununi; n-au îngăduit nimic din ceea ce face podoaba şi frumuseţea unei nopţi de nuntă. Legiuitorii au poruncit ca femeia care se mărită a doua oară să fie dezbrăcată de găteala unei mirese, iar bărbatul să fie dus neîncununat la femeia văduvă. Prin astfel de legiuiri, legiuitorii par a le striga că nunta a doua este vrednică de îngăduinţă, dar nicidecum nu-i vrednică de laude, de zgomote, de petrecere, de cununi. (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 168-169)

„Ştim că Pavel a îngăduit ca soţii să aibă dese legături între ei; n-a dat poruncă ca ei să se poarte aşa, ci a îngăduit: *Aceasta o spun,* zice el*, ca îngăduinţă, nu ca poruncă* (I Cor., 7, 6)*, din pricina neînfrânării voastre* (I Cor., 7, 5). Acelaşi lucru l-a făcut şi cu văduvele. Ca să nu se nască un rău şi mai mare, a rânduit ca văduvele să se căsătorească a doua oară; arată însă că aceasta este o îngăduinţă, un pogorământ făcut slăbiciunii firii omeneşti. Precizez însă că este o slăbiciune a voinţei omului, şi nu o slăbiciune a putinţei sale." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 170-171)

„*Vreau ca văduvele tinere să se mărite, să nască copii, să-şi chivernisească casa* (I Tim., 5, 14). Tot aici spune şi pricina pentru care vrea aceasta.

- Care este pricina?

- *Ca să nu dea potrivnicul nici un prilej de ocară* (I Tim., 5, 14). E probabil ca pe vremea aceea multe văduve, după ce le murise soţii, să fi dus o viaţă dezmăţată şi neruşinată, ca şi cum ar fi scăpat de căsnicie ca dintr-o închisoare şi o robie. Prin purtarea lor neruşinată îşi făceau un nume prost. Pavel vrea să le îndepărteze de la această libertate pierzătoare de suflet. De aceea le duce din nou tot spre jugul de mai înainte. Dacă o văduvă, spune Pavel, are de gând să trăiască în desfrânare, dacă are de gând să se facă de râs, atunci este mai bine să se mărite *ca să nu dea potrivnicului nici un prilej de ocară*. Prin urmare, Pavel a îngăduit căsătoria văduvelor, pentru ca ele să nu dea prilej de ocară şi să nu ducă o viaţă ruşinoasă şi desfrânată. Ascultă cum mustră pe văduvele care trăiesc fără rânduială! *Ele ar fi trebuit,* spune Pavel, *să-şi petreacă tot timpul în rugăciuni şi cereri către Dumnezeu*; dar nu; ele, *fiind leneşe, învaţă să umble din casă în casă; nu sunt numai leneşe, ci şi guralive şi iscoditoare, vorbind ce nu se cuvine* (I Tim., 5, 13). Pavel nu vrea ca o văduvă să se poarte aşa. Vrea ca să fie tot timpul lipsită de cele

duhovniceşti, căci văduva *care trăieşte în desfrânare a murit de vie* (I Tim., 5, 6). (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 171-172)

„... Pavel, are perfectă dreptate atunci când le sfătuieşte pe văduve să se căsătorească a doua oară, pentru că ele, în loc să-şi petreacă timpul liber săvârşind poruncile evanghelice, şi-l irosesc în fapte zadarnice şi nefolositoare, ba, chiar mai mult, îşi irosesc întreaga lor viaţă în fapte de-a dreptul vătămătoare. După cum Dumnezeu n-a dat iudeilor sâmbăta ca să stea degeaba, ci ca să se îndepărteze de faptele cele rele, tot astfel şi văduva, şi fecioara nu şi-au ales văduvia şi fecioria numai pentru ca să nu aibă legături cu bărbaţii, ci că să se îngrijească de cele ale Domnului şi să se afierosească slujirii lui Dumnezeu." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 172)

„Pentru ce, dar, să se teamă o văduvă că din lipsa unui bărbat îşi duce la ruină averea şi gospodăria, când ea era aceea care avea grija ei pe când trăia bărbatul?

- Va gospodări însă mai uşor casa având alături un bărbat, mi se va obiecta. De frica bărbatului, nu o va ataca nimeni; nimeni nu-i va face greutăţi. Când are un bărbat lângă ea, şi servitorii, şi vătafii, şi logofeţii, toţi se fac mici de frică, toţi sunt foarte supuşi; nici unul nu se împotriveşte. Dar când a murit cel care băga spaima în toţi, o atacă pe văduvă, se poartă cu viclenie, sunt obraznici, încurcă totul şi împrăştie totul. Dacă încearcă să-i pedepsească, să-şi apere drepturile, este chinuită, biciuită, băgată la închisoare, toată lumea o osândeşte, o ocărăşte, o învinuie.

- Dar dacă văduva calcă în picioare legământul faţă de soţul răposat, dacă uită dragostea ce i-o purtata, dacă uită seara în care a stat pentru prima dată alături de ea, dacă uită aplauzele, oraţiile de nuntă, torţele nupţiale, cele dintâi îmbrăţişări, dacă uită pâinea şi sarea din care s-au împărtăşit amândoi atâta vreme, dacă uită cuvintele de dragoste ale bărbatului ei care bucură atât de mult pe o femeie? Dar dacă văduva calcă în picioare toate aceste amintiri şi le aruncă pe toate ca şi cum n-ar fi fost, dacă deschide larg uşile casei sale unui alt bărbat, dacă-l atrage spre patul celuilalt soţ, pat care cunoaşte toate tainele fostei sale căsnicii, spune-mi, te rog, dacă face toate acestea, nu-i nimeni s-o mustre, nu-i nimeni care s-o învinuiască, nu-i nimeni care s-o urască şi să-i spună că nu şi-a iubit niciodată soţul, că nu i-a fost credincioasă, că şi-a călcat legământul şi încă alte multe învinuiri de felul acesta?

Fericitul Pavel a îngăduit recăsătoria văduvelor. Aceasta să nu te facă să crezi că este vrednică de laude recăsători lor, să nu crezi că scapă de mustrările mulțimii. Este, într-adevăr, în afară de osândă şi de pedeapsă, dar nimeni n-o laudă, nici n-o proslăveşte." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4-5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 174-175)

„Să se gândească (văduva – n.n.) atunci că, luându-şi un bărbat, nu va lua negreşit un bărbat chiar atât de destoinic, ca să-şi sporească averile ei. Să presupunem că va da peste un astfel de bărbat; şi în acest caz să nu se gândească numai la mulțimea avuțiilor ei, ci şi la înmulțirea păcatelor ei şi față de Dumnezeu, şi față de oameni. Dacă nu se va căsători cu un om cu multă putere, cu un om cu o funcție înaltă, va fi silită să sufere mult şi să facă fapte potrivnice voinței ei. Şi de aceea ce se temea, dacă rămânea văduvă, de aceea nu scapă acum, când e măritată. Răul nu se va mărgini la atâta; poate ajunge săracă lipită pământului. Dacă rămâne văduvă, este cu putință să i se împuțineze cu ceva averile ei; totuşi, averea rămasă este a ei, nu i-o poate lua nimeni. Dacă însă se căsătoreşte cu un bărbat puternic, cu un om care deține o funcție publică sau are vreo altă oarecare ocupație, îşi poate pierde toată averea de-l loveşte vreo nenorocire pe soțul ei, căci trebuie ca şi soțiile să participe la nenorocirile bărbaților lor.

Dar să admitem că nu se întâmplă nici una dintre acestea. Te rog, spune-mi, ce câştig ai că preferi robia în locul libertății? Ce folos ai de pe urma mulțimii banilor, când nu poți să-i întrebuințezi aşa cum voieşti? Nu-i oare cu mult mai bine să ai mai puțini bani, dar să fii stăpână pe ei, decât să ai averile lumii întregi, dar să fii supusă şi tu şi averile tale voinței altuia? Nu-ți mai amintesc acum de toate celelalte necazuri ce lovesc pe o femeie căsătorită: grijile, insultele şi ocările bărbatului, gelozia lui, bănuielile sale neîntemeiate, durerile naşterii şi încă alte şi alte necazuri. Dacă aş vorbi unei fecioare, de bună seamă că i-aş vorbi şi despre aceste necazuri, pentru că este neştiutoare şi n-are cunoştință despre astfel de lucruri. Să-ți vorbesc însă ție, o văduvă, despre acestea, ar însemna să te plictisesc, căci însăşi viața ți le-a făcut cunoscute şi este de prisos să ți le mai fac eu cunoscute prin cuvânt.

Unei văduve este mai bine să-i mai spun atât numai: O femeie căsătorită fecioară va vorbi cu mai multă îndrăznire, cu mai multă libertate cu soțul ei decât o văduvă căsătorită a doua oară. Se poate ca soțul să-şi iubească femeia chiar dacă a luat-o văduvă; dar iubirea lui ar fi fost mai mare dacă ar fi fost fecioară. Ştie toată lumea că dragostea e mai puternică, mai fierbinte față de soțiile care n-au fost căsătorite mai înainte. Pe văduvă

însă nu o va îmbrățișa, nu o va iubi din toată inima, pentru că ea a mai cunoscut înainte de el şi pe alt bărbat. E în firea noastră omenească, spre a mă exprima aşa, să iubim, fie din gelozie, fie din slavă deşartă, fie din altă pricină, mai cu seamă acele lucruri pesta care suntem noi primii şi singurii stăpâni, asupra cărora nu împărțim cu alții nici stăpânirea, nici plăcerea. Acesta ni se întâmplă şi cu fainele; nu îmbrăcăm hainele purtate de alții cu aceeaşi plăcere cu care îmbrăcăm nişte haine noi. Tot aşa şi cu casele şi cu mobilele. Nu ne place atât de mult casa închiriată, cum ne place casa făcută de noi înşine; mobilele noi pe care le întrebuințăm pentru prima dată, le întreținem cu multă grijă şi atenție, ne sunt dragi, pe când de mobilele cumpărate de la vechituri nu ne apropiem şi ne este atâta scârbă de ele, încât de cele de mai multe ori le refacem. Dacă astfel de simțăminte încercăm cu hainele, cu casele şi cu mobilele, gândeşte ce simțăminte puternice trebuie să se trezească cu sufletul unui bărbat față de femeia sa, bunul cel mai de preț dintre toate bunurile în ochii bărbaților. Hainele, casele, mobilele le dăm celor care vor să le ia; pe femeie însă n-o dăm cu nici un preț; mai degrabă ne dăm viața, decât să ne dăm femeia.

Din cele spuse până aici urmează că bărbatul se apropie cu toată inima, cu toată puterea dragostei lui dacă a fost fecioară, pentru că este a lui şi numai a lui, pentru că n-a fost a nimănui altuia înaintea lui; nu se va uita însă cu aceeaşi dragoste, cu aceeaşi bunăvoință la soția lui dacă a fost văduvă, pentru că ea a fost căsătorită mai înainte cu altul.

Să nu-mi obiectezi că sunt şi unele cazuri că văduvele sunt iubite puternic de soții cu care se căsătoresc; eu nu vorbesc aici de cazuri izolate, ci de ceea ce se întâmplă în chip obişnuit.

Mai sunt şi alte pricini pentru care o soție, în prima ei căsătorie, are mai multă îngăduire de la soțul ei decât o văduvă recăsătorită.

Oricând soțul de-al doilea o poate ține de rău, îi poate spune că nu-l iubeşte; iar dovada lipsei ei de dragoste i-o dă chiar necredința față de primul soț. Cu aceasta-i închide gura nu se mai poate dezvinovăți nici de învinuirile ce i se aduc, nici de învinuirile viitoare. Soțul răposat, soțul a cărui dragoste a încălcat în picioare văduva, îl va convinge pe soțul de al doilea să bănuiască orice despre soția lui, chiar dacă bănuiala nu-i este întemeiată. În acelaşi chip soțul de-al doilea va ajunge o povară tot spunându-i mereu aceleaşi lucruri. O povară vor fi pentru văduvă şi robii şi roabele. Vor murmura pe ascuns, dacă nu şi pe față, şi o vor acoperi cu fel de fel de batjocuri.

Dar dacă se întâmplă să fi rămas copii mici de la cel răposat? Cum îi va creşte? Cum îi va ocroti? Vor duce o viață mai chinuită decât copiii rămaşi orfani şi de mamă şi de tată, când vor vedea că toată averea tatălui

lor, slugi, casă, moşii, dar mai cu seamă femeia, cea mai mare avere, a intrat în stăpânirea altuia. Mai pot ei să o privească pe mama lor ca pe o mamă adevărată? Cu ce inimă se va uita ea, mama, la copii ei, când este silită să roşească şi să se ruşineze că nu le poate da toată dragostea ei de mamă, deoarece sufletul ei este împărțit între ei şi copiii celui de-al doilea soț?” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 5-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 176-179)

„Ce poate face însă o văduvă care n-a trăit decât puțină vreme cu soțul ei?

- Dar eu nici nu mă adresez văduvelor bătrâne, ci celor tinere! Dacă o văduvă bătrână va vrea să se mărite, nici nu voi încerca să-i vorbesc. O dată ce n-a convins-o să fugă de căsătoria a doua traiul îndelungat cu primul soț, vârsta şi celelalte necazuri legate în chip firesc de căsătorie, cu atât mai puțin o voi convinge eu. Cuvintele mele nu o vor convinge. Din pricina aceasta mă şi adresez văduvelor tinere.

- Dar dacă este văduva foarte tânără? Să nu se mai mărite a doua oară nici dacă a trăit cu soțul ei cel dintâi numai un an?

- Pentru ce faci această diferență între o văduvă care a trăit cu soțul ei numai un an şi alta care a trăit douăzeci sau treizeci de ani? Pavel spune, nu eu, că *văduva este mai fericită dacă rămâne aşa* (I Cor., 7, 40). Aceasta a trăit într-adevăr multă vreme cu bărbatul ei, dar a trăit numai cu unul şi acelaşi bărbat, cu cel pe care l-a avut dintru început. Cealaltă, dimpotrivă, se dă pe sine la doi bărbați, şi asta în scurtă vreme.

- N-o face de voie, ci de nevoie. Dacă i-ar fi trăit cel dintâi soț, n-ar mai fi iubit pe altul în afară de el. A murit înainte de vreme. De nevoie deci se căsătoreşte cu al doilea.

- Care nevoie? Aceasta nu-i nevoie. Eu văd altă nevoie, mai mare decât aceea de care-mi vorbeşti, nevoie în stare s-o țină legată de soțul ei răposat, anume că a gustat îndeajuns din amărăciunile căsătoriei. Femeia care a trăit multă vreme cu soțul ei şi a avut parte numai de bine, negreşit că se va mai căsători încă o dată, cu nădejdea că va avea aceleaşi bucurii ca mai înainte; dar femeia care, în prima căsătorie a încercat numai necazuri, cu ce inimă, cu ce nădejdi se mai poate apropia de nişte încercări atât de cumplite? Un negustor care face comerț pe mare şi i se scufundă corabia chiar la ieşirea din port, înaite de a câştiga ceva, nu mai porneşte cu uşurință cu corabia pe mare. Tot aşa şi cu văduva. Este firesc ca şi ea, care a aşteptat de la căsătorie atâtea bucurii înaite de a se căsători, să nu mai dorească să se mărite după ce a văzut de câtă jale-i plină căsnicia, afară de cazul că ar fi cu totul stăpânită de patimi; dar, mai bine spus, chiar dacă ar fi cu totul

neânfrânată şi foarte pătimaşă, totuşi scârba pricinuită de prima căsătorie este îndestulătoare să-i stingă toată pofta. De obicei dorim să săvârşim mai ales acele fapte care ne pricinuiesc bucurii chiar de la început; dar când de la început s-ar putea spune chiar de la primii paşi, avem greutăţi şi necazuri, ne retragem îndată şi ni se stinge dorinţa săvârşirii acelor fapte. Prin urmare, tocmai cele ce au rămas de tinere văduve vor fugi de căsătoria a doua, ca să nu mai pătimească ce au pătimit în prima.

Văduva care rămâne văduvă va trăi în deplină siguranţă; nu se mai teme că va veni peste ea un alt doliu. Văduva căsătorită a doua oară trebuie să se mai aştepte şi la această grozăvie.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 179-180)

,,Ce iertare mai au cei care cutează înainte de sfârşitul bărbatului femeii să facă acestea, de vreme ce Pavel îngăduie a doua nuntă după sfârşitul soţului şi spune asta cu atâta tărie? Ce apărare mai au, fie aceştia care, trăind încă soţiile lor, iau femeile acelora de neveste?” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 31-32)

,,Arătând că mai bună şi mai înaltă este cea a văduviei – şi după ea şi mai prejos, cea a nunţii a doua – pe cei mai întăriţi şi care vor să treacă peste obstacol îi încununează, iar pe cei mai neputincioşi nu-i lasă să cadă. Căci zicând *mai fericită este dacă rămâne aşa* şi auzind *după cugetul meu*, ca să nu socoteşti că aceasta este o lege omenească, adaugă: *şi cred că şi eu am Duhul lui Dumnezeu*. Nu poţi zice că este o părere omenească, ci vădire a harului Duhului şi lege dumnezeiască. Să nu socotim că Pavel zice acestea, ci Mângâietorul ni le legiuieşte. Iar dacă zice *şi cred*, nu o spune ca şi cum nu ar avea Duhul, ci smerindu-se şi micşorându-se pe sine.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 34)

,,Să ne sârguim să ne fie de ajuns prima nuntă. Iar dacă o facem pe a doua, s-o facem după rânduiala şi înfăţişarea cuvenită şi după legile lui Dumnezeu. Căci de aceea a zis: *liberă este să se mărite cu cine vrea*. Şi a adăugat: *numai întru Domnul*, în acelaşi timp dându-i şi libertate, dar şi îngrădindu-i-o, oferindu-i şi liberă stăpânie asupra sa, dar punând iarăşi de pretutindeni hotar şi lege acesteia. De pildă: femeia să nu aducă în casă

bărbați pângăriți şi stricați, sau actori, sau pe cei ce iau aminte la desfrânare. Ci întru curăție şi întreagă înțelepciune şi evlavie să se facă, pentru ca toate să fie spre slava lui Dumnezeu.

Şi fiindcă adesea multe femei, după ce le mor bărbații dintâi, mai întâi fiind adultere, aşa şi-au adus bărbații din urmă şi au scornit alte feluri de pângăriri, de aceea a adăugat *numai în Domnul*, ca nimic din acestea să nu aibă loc la o a doua nuntă. Căci aşa se va putea scăpa de învinuiri. Fiindcă mai bine decât toate este să rămână fidelă celui mort şi să păzească legămintele față de acela şi să aleagă înfrânarea şi să rămână cu copiii hărăziți şi să atragă mai multă bunăvoință din partea lui Dumnezeu. Dar dacă vrea să se mărite a doua oară, s-o facă întru curăție, întru întreagă înțelepciune şi după legiuirile cuvenite, căci îngăduit este şi acest lucru. Oprite sunt numai desfrâul şi adulterul." (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 35)

„Pavel a îngăduit a doua căsătorie gândind aşa: *Femeia* este *legată de lege câtă vreme trăieşte bărbatul ei; dar dacă îi moare bărbatul este liberă să se mărite cu cine vrea, numai întru Domnul; dar mai fericită este dacă rămâne aşa* (I Cor., 7, 39-40).

După cum bună este căsătoria, dar mai bună fecioria, tot aşa bună este a doua căsătorie, dar mai bună căsătoria cea dintâi, o singură căsătorie. Nu oprim, deci, căsătoria a doua, nici n-o legiuim, ci sfătuim: dacă cineva poate trăi în castitate, să rămână la prima căsătorie. Dăm sfatul şi îndemnul acesta chiar pentru liniştea casei. De multe ori căsătoria a doua a ajuns început şi pricină de luptă şi de certuri zilnice. Bărbatul, adeseori, pe când stă la masă, îşi aduce aminte de soția cea dintâi şi pe nesimțite îi curg lacrimi din ochi; femeia de-a doua îndată se sălbăticeşte, sare ca o fiară şi-i cere socoteală pentru dragostea ce o mai păstrează celeilalte. De vrea bărbatul să laude pe cea răposată, temeiul laudelor ajunge pricină de ceartă, de vrajbă. Cu duşmanii care au murit ne împăcăm, şi, o dată cu viața lor, punem capăt şi duşmăniei. Cu femeile acestea se întâmplă cu totul dimpotrivă. Pe aceea pe care n-a văzut-o, de care n-a auzit, care nu i-a făcut nici un rău, pe aceea o urăşte şi o duşmăneşte şi nici moartea nu-i stinge ura. Cine a mai văzut, cine a mai auzit să fii gelos pe pulbere, să duci război țărânei?

Dar grozăvia nu se mărgineşte doar la atât. Chiar de se nasc, chiar de nu se nasc copii din căsătoria a doua, tot e ceartă şi luptă. De nu se nasc copii, femeia de a doua suferă mai mult şi de aceea îi socoteşte pe copiii celeilalte ca pe nişte duşmani care i-au făcut cele mai mari rele; viața acelora

o face să simtă şi mai mult nerodnicia ei. De se nasc copii, iarăşi chinul nu-i mai mic. Adeseori, bărbatul e lipit de copiii celeilalte din dragostea ce-i poartă răposatei; îi iubeşte şi totodată îi e milă de ei pentru că sunt orfani de mamă; femeia, însă, vrea să fie iubiţi numai copiii ei, iar pe copiii celeilalte nu-i vrea nici ca fraţi, ci ca slugi dispreţuite. Acest fapt poate strica toată casa şi face soţului traiul netrai.

De aceea vă îndemnăm la castitate, de e cu putinţă, de aceea vă îndemnăm să vă mărginiţi la căsătoria cea dintâi: femeile să nu-şi aducă soţi în casă şi nici bărbaţii femei, ca să nu se strice toată casa.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 5-6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 353-354)

CĂSĂTORIA (şi monahismul)

,,Dacă tu cauţi ceea ce este mai bun, apoi mult mai bine este a nu te însoţi defel cu femeie, iar de cauţi siguranţă şi ajutor în slăbiciunile tale, însoţeşte-te cu femeie prin căsătorie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIX, p. 188)

CÂNTAREA (psalmilor)

„Şi după cum un şuvoi, care se revarsă, cară la vale în furia lui tot ce întâlneşte în cale, tot aşa şi şuvoiul cel duhovnicesc, râul lui Dumnezeu, râul care veseleşte cetatea lui Dumnezeu s-a umplut de ape şi a curăţit mocirla necredinţei. Nu mai este nici un desfrânat! Dar, mai bine spus, chiar dacă este vreunul, se schimbă şi el! Aude cântecul de psalmi şi inima bate altfel; intră în suflet melodia; necredinţa se schimbă în credinţă, iar patimile lăcomiei şi zgârceniei fug. Dar chiar dacă nu fug, se ascund cum se ascund în găuri iarna fiarele sălbatice. Aşa se ascund şi gândurile cele desfrânate. Şi după cum şerpii se afundă adânc sub pământ când gerul le îngheaţă trupurile, tot aşa şi patimile acestea, ruşinoase şi josnice, se ascund ca într-un adânc. Fără îndoială se ruşinează chiar cei care poartă în ei patimile acestea. Le poartă, e drept, dar sunt moarte. Cântările voastre de psalmi sunt pentru ei ca iarna pentru fiarele sălbatice. Intră cântecul vostru în urechile desfrânatului şi lacomului şi, chiar dacă nu izgoneşte patima, o amorţeşte. Intră cântecul vostru în urechile desfrânatalui şi ale îngâmfatului şi, chiar dacă nu ucide desfrânarea şi mândria, le îngroapă în adânc. Mare lucru când nu iese păcatul la iveală!” (*Omilie după*

cutremur, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 535)

„Iată că psalmul amestecă felurite glasuri şi din ele pregăteşte să se înalțe la cer o singură cântare plină de armonie: şi tineri, şi bătrâni, şi bogați, şi săraci, şi femei, şi bărbați, şi robi, şi liberi, cu toții înălțăm o singură melodie. Căci dacă un chitarist, lovind cu multă dibăcie mai multe corzi deodată, reuşeşte să facă din cele multe o singură melodie, dar corzile rămân în acelaşi timp multe, ce noutate este dacă puterea psalmului şi a cântării duhovniceşti lucrează exact acelaşi lucru? Ba, mai mult, nu numai pe noi, cei de față, ci şi pe cel ce s-a săvârşit dintre cei vii l-a adunat în acelaşi duh. Fiindcă şi acel fericit prooroc a cântat împreună cu noi. Şi, deşi la curțile împărăteşti nu este cu putință acest lucru, fiindcă cel ce poartă coroană şade şi toți se desfată în tăcere de cel ce cântă, iar acestui obicei se supun chiar şi cei aflați în cele mai mari vrednicii, aici nu este aşa, ci proorocul glăsuieşte şi toți răspundem, toți laolaltă cântăm.

Şi nu este osebire aici între rob şi liber, nici între bogat şi sărac, nici între cârmuitor şi omul de rând. Ci toată această deosebire lumească se leapădă şi un singur cor se încropeşte din toți şi este adevărată egalitate între toți şi pământul se face oglindă a cerului." (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 75-76)

CÂNTAREA (religioasă)

„Să căutăm deci să avem necontenit în gurile noastre cântările Duhului. Asta ne face să fim superiori animalelor necuvântătoare, deşi în alte privințe suntem cu mult inferiori lor." (*Omilii la Matei,* omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„În vechime, de pildă, se adunau cu toții la un loc şi cântau încet în obşte. Aceasta o facem şi acum, însă atunci în toți era numai un suflet şi o inimă, pe când astăzi nici măcar într-un singur suflet nu ar putea vedea cineva acea împreună-glăsuire. Mai marele bisericii se roagă şi astăzi pentru pacea tuturor îndeobşte – ca intrând în casa părintească – însă numai numele, numai vorbă multă de această pace, căci faptul nu se vede nicăieri."

(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 392)

„Învață a cânta, şi vei vedea câtă plăcere vei simți, pentru că cei ce cântă cântări duhovniceşti se umplu de Duhul Sânt.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

„*Cântând,* zice, *întru inimile voastre Domnului*, adică nu simplu, din gură numai, ci cu băgare de seamă, căci aceasta înseamnă a cânta lui Dumnezeu, iar altminterea înseamnă a cânta aerului, unde vocea se împrăştie în zadar. *Nu cânta pentru ochii lumii*, zice, *ci chiar în târg de eşti, poţi să cânţi în sine-ţi lui Dumnezeu, fără să audă cineva, fiindcă şi Moise, aşa se ruga, şi era auzit, căci zice: <<Ce strigi către mine*>> (Exod 14, 15), deşi el nu striga, ci se ruga cu voce stăruitoare numai în mintea sa, pentru care numai Dumnezeu a auzit. Nimic nu te împiedică de a te ruga şi preumblându-te, destul ca inima să-ţi fie sus.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, pp. 111-112)

„,… voi, prin şederea voastră aici făcându-vă organe şi instrumente muzicale duhovniceşti, aţi îngăduit Duhului celui Sfânt să cânte în sufletele voastre şi să insufle în inimile voastre harul Lui. De aceea a şi răsunat o preafrumoasă cântare, care a înveselit nu numai pe oameni, ci şi puterile cele de sus.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 23)

CÂNTECELE (ascultarea şi învăţarea cântecelor desfrânate)

„Spuneţi-mi, vă rog, care din cei de faţă ar putea, dacă i-aş cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieştile Scripturi? Nici unul! Şi nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că suntem atât de nepăsători faţă de cele duhovniceşti, pe cât suntem de iuţi, ba mai iuţi decât focul, faţă de cele satanice. De v-aş întreba de ştiţi cântece de lume, cântece de dragoste, cântece desfrânate aş vedea că mulţi le ştiu pe de rost şi că le cântă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiţi că nu ştiţi nici un text din Scriptură?”. (*Omilii la Matei,* omilia II, V, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„După cum murdăria şi ceara din urechi astupă auzul trupului nostru, tot aşa astupă auzul sufletului nostru şi cântecele cele desfrânate, discuţiile despre afaceri, despre datoriile de bani, despre dobânzi şi împrumuturi, mai

grozave decât orice murdărie. Dar mai bine spus, nu numai că-l astupă, ci-l şi murdăresc. Iar cei care povestesc aceste lucruri bagă murdărie în urechile sufletului nostru”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 460)

„Cei ce cântă ode sataniceşti se umplu de duhul cel necurat.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

CÂRTIREA

„*Toate să le faceţi fără cârtire şi fără de îndoială* (Flp., 2, 14). Fiindcă diavolul nu vă poate împiedica să faceţi binele, atunci alege un alt mod pentru a-şi descărca ura împotriva voastră. Dacă nu iubirea de slavă deşartă, dacă nu lipsa de minte, dacă nu poate nimic din acestea, atunci pune cel puţin în sufletul celor slabi cârtirea (…)” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 154)

„… a cârti este fapta celor nerecunoscători şi fără de simţire.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 156)

„Cârtirea aparţine celor ce se ostenesc şi muncesc pentru alţii. Însă tu, care aduni pentru tine însuţi, pentru ce cârteşti? Nu-ţi sporeşte averea? Pentru ce cârteşte cel care lucrează de bună voie, iar nu silit? Mai bine i-ar fi să nu mai lucreze deloc, decât să lucreze cu cârtire, deoarece se pierde şi ceea ce a făcut şi până atunci. Nu vezi cum şi în casele noastre facem la fel şi zicem: *Mai bine nu mai făceam acest lucru decât să ajung la cârtire?* Şi de multe ori preferăm mai degrabă să ne lipsim de slujba vreunora decât să le răbdăm cârtirile.
Urât lucru este cârtirea fiindcă e vecină cu blasfemia. Cârtirea este o mare nerecunoştinţă, de care se ţineau lanţ, nu era nici un fel de linişte, nici o mulţumire şi din toate părţile curgeau nenorocirile; acum însă e linişte şi uşurinţă în toate şi atunci pentru ce cârteşti? Că eşti sărac? Dar gândeşte-te la Iov. Că eşti bolnav? De ce te miri, fiindcă şi tu ai cunoscut bunurile şi reuşitele lui, iar acum eşti bolnav la fel ca şi el. Gândeşte-te la el cum mult timp fiind acoperit cu bube stătea afară pe gunoi şi ştergea cu un ciob puroiul din bubele sale. *Atunci nevasta lui a zis către el: te ţii mereu în statornicia ta? Blestemă pe Dumnezeu şi mori!* (Iov 2, 9). Sau poate a murit copilul tău. Ce dacă i-ai pierdut pe toţi într-o moarte cumplită, la fel ca Iov? Ştiţi că e o mare mângâiere pentru cel bolnav, aflat pe patul morţii, să stai lângă el, să-i închizi gura şi ochii, să te atingi de barba lui şi să-l mângâi, şi, în sfârşit, să

asculți cele din urmă cuvinte ale muribundului. Dar de nimic din toate acestea n-a avut parte dreptul Iov, căci toți ai săi fii au fost deodată îngropați sub dărâmăturile caselor!” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, pp. 156-157)

„*Toate să le faceți,* zice, *fără de cârtire, şi fără de îndoială* (Fil., 2, 14). Cel ce face ceva cârtind, singur şi-a tăiat şi a pierdut plata, ca şi israeliții, când şi-au luat pedeapsa pentru cârtire.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 374)

CEARTA (gravitatea)

„Nici o armă mai puternică nu poate fi pentru diavol precum cearta, lupta şi războiul dintre oameni.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 29)

„Dacă făcătorii păcii sunt fiii lui Dumnezeu, atunci răzvrătitorii sunt fiii diavolului. Ce spui? Bagi intrigi şi certe între alții? Şi cu toate acestea, cine este atât de mişel? Zici tu. Ei bine, sunt mulți care se bucură de certurile dintre alții şi sfâşie trupul lui Hristos mai rău chiar decât ostaşii care L-au împuns cu sulița, mai rău decât iudeii care Îi străpungeau mâinile şi picioarele cu cuie. Şi încă acest fapt este mai mic decât celălalt, căci aici membrele străpunse se unesc iarăşi, pe când acolo dacă se rupe unul din membrele bisericii, şi nu se uneşte imediat, nu se va mai uni niciodată, ci va rămânea afară de trupul lui Hristos.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 40)

CERŞETORIA (despre „traficanții de Hristos”)

„Chiar şi dintre noi se scandalizează mulți de cerşetori, apoi cu atât mai mult cei de afară (ethnicii), care găsesc o mulțime de acuzații şi pricini de nemulțumire, văzând oameni sănătoşi şi în stare de a munci ca să-şi câştige hrana lor – cerând de pomană, şi pe alții dându-le. De aceea ethnicii ne numesc pe noi creştinii negustori de Hristos, adică noi negustorim pe Hristos. *De aceea,* zice, *se blestemă numele lui Dumnezeu* (Rm., 2, 24).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 222)

CERTAREA (Domnului)

„Certarea ne este folositoare. Aşadar certarea este împărtăşirea sfinţeniei, şi încă foarte mult. Că dacă ea scoate din suflet trândăvia, pofta cea vicleană, sau dragostea de cele pământeşti, când întoarce sufletul, când îl face de a dispreţui toate cele de aici (iar de felul acesta este necazul), oare atunci nu devine ea sfântă? Oare nu atrage asupră-ne harul Duhului? Să ne gândim la cei drepţi, cum de au strălucit cu toţii; oare nu prin necazuri şi supărări?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIX, p. 345)

CHEFURILE

„Chiar dacă ospeţele n-au la temelia lor jaful şi lăcomia, sunt tot aşa de temute, pentru că la astfel de ospeţe mănânci şi bei peste trebuinţă, iar lui Hristos nu-I dai nici cât îi trebuie, deşi tu te desfătezi cu cele ale Lui". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 562)

„Acestea le spun nu doar împiedicând a vă întruni ca să ospătaţi împreună, ci împiedicând numai de a vă sluţi şi a nu umbla cu bun chip, voind adică să vă fie plăcerea plăcere, iar nu desfrâu, nu beţie, nu destrăbălare, nu pierzanie şi osândă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 453)

„Şi cum trebuie a ne bucura? Înălţând imnuri, făcând rugăciuni, iar în locul cântecelor acelora demonice, cântând psalmi şi cântări duhovniceşti. Atunci şi Hristos va fi de faţă, şi va binecuvânta întregul ospăţ, când tu te vei ruga, când vei cânta cântări duhovniceşti, când vei chema pe săraci să se împărtăşească din bucatele puse pe masă şi când în ospăţ vei păzi cu grijă buna rânduială şi înţeleaptă cumpătare. Atunci tu vei preface acel ospăţ în biserică, căci în locul acelor strigăte zadarnice, şi în locul acelor aclamări fără rost, tu dai bun temei imnului şi rugăciunii către Stăpânul a toate. Să nu-mi spui că la asemenea ospeţe stăpâneşte o altă lege, ci tu îndreaptă relele pe care le vezi. *Ori de mâncaţi, zice, ori de beţi, ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi* (I Corinteni 10, 31). Fiindcă de la asemenea ospeţe se alimentează poftele voastre, de aici desfrânările, de aici femeile ce ies dispreţuite, iar desfrânatele ajung să fie în mare cinste dinaintea voastră; de aici toate cele ale gospodăriilor s-au răsturnat, de aici miile de rele care au prăbuşit totul, căci lăsând la o parte izvorul cel curat, alergaţi la canalul cel

de scurgere a murdăriilor, dați buzna în mocirlă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 454)

„... cheful, nu pare un rău, dar cheful duce la beție, iar beția la mii şi mii de păcate.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 146)

„Să nu faceți din zi noapte cu beții, cu chefuri şi cu cântece de ruşine!” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

„Aş putea arăta şi în alt chip câtă pagubă, câtă neplăcere şi câtă ruşine atrag după sine îmbuibarea şi chefurile dacă aş înşira toate bolile pe care le întipăresc în suflet chefurile. Bolile sufletului sunt cu mult mal multe şi cu mult mal cumplite decât bolile trupeşti. Din pricina îmbuibării şi a chefurilor oamenii ajung molâi, laşi, obraznici, îngâmfați, desfrânați, insultători, destrăbălați, mânioşi, cruzi mojici, lacomi, slugarnici şi, ca să spun pe scurt, nu sunt buni de nici o treabă de folos şi necesară. Cumpătarea are dimpotrivă, cu totul alte urmări.” (*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 120)

CIMITIRUL (- loc de odihnă)

„Pentru asta şi locul acesta se numeşte cimitir, ca să afli că cei care s-au săvârşit şi se află aici n-au murit, ci dorm, stau culcați.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 80)

„Peste tot, în Noul Testament, moartea se numeşte somn; pentru asta şi locul acesta se numeşte cimitir, adică loc de dormit.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 81)

„Când aduci aici un mort, nu plânge. Nu-l duci la moarte, ci la somn. Îți este de ajuns numele ca să-ți aline durerea. Vezi unde-l duci? În cimitir, într-un loc unde se doarme. Vezi şi când îl duci? După moartea lui Hristos, când s-a tăiat puterea morții. Aşa că şi locul şi timpul îți alină jalea şi durerea. Mai cu seamă femeilor li se potrivesc cuvintele acestea, pentru că ele sunt mai slabe de inimă, pentru că ele cad uşor doborâte de durere. Dar numele locului acestuia le este leac bun durerii lor.” (*Cuvânt la Crucea*

Domnului, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 81)

CIMITIRUL (- şcoala înţelepciunii)

„Pentru ce te mândreşti, omule? Pentru ce te făleşti? Ce nădăjduieşti de la slava lumii şi de la bogăţie? Să ne ducem la morminte, vă rog, şi să vedem tainele de acolo. Să vedem pe om descompus, oasele roase, trupurile putrezite. Dacă eşti înţelept, priveşte! Dacă eşti priceput, spune-mi: Cine e împăratul, cine e ostaşul? Cine e stăpânul, cine e robul? Cine e înţeleptul, cine e neînţeleptul? Unde-i frumuseţea tinereţii? Unde-i faţa cea frumoasă? Unde-s ochii cei strălucitori? Unde-i nasul cel bine întocmit? Unde-s buzele cele arzătoare? Unde-i frumuseţea obrajilor? Nu-s toate praf? Nu-s toate cenuşă? Nu-s toate pulbere? Nu-s toate putreziciune?

Gândindu-ne la acestea, fraţilor, şi aducându-ne aminte de ziua noastră cea din urmă, să ne întoarcem, cât mai avem timp, de pe calea noastră cea rătăcită.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a noua, pp. 180-181)

„Oriunde ai privi, vezi coşciuge, morminte, racle ale celor răposaţi! Vederea acestor morminte ne ajută mult să filosofăm. Sufletul, de este trândav, se trezeşte îndată când le vede; de este treaz şi râvnitor, ajunge mai râvnitor; de se plânge de sărăcie, se mângâie îndată când vede mormintele acestea; de se laudă cu bogăţia, se smereşte şi se pleacă. Vederea mormintelor ne face pe fiecare din cei ce le privim să ne gândim la sfârşitul nostru, ne sileşte să filosofăm fără să vrem şi ne convinge să nu socotim nimic trainic din cele din lumea aceasta, nici din cele triste, nici din cele vesele. Iar cel care-i convins de asta nu cade uşor în cursa păcatului. De asta şi un înţelept ne îndeamnă, zicând: *în toate cuvintele tale adu-ţi aminte de cele mai de pe urmă ale tale şi în veac nu vei păcătui*, iar un altul grăieşte la fel cu acesta, sfătuindu-ne aşa: *Găteşte pentru ieşire lucrurile tale şi pregăteşte-te de drum*. Nu vorbeşte de drumul acesta de pe pământ, ci de plecarea noastră din lumea aceasta.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 497-498)

„Când ieşim afară de zidurile cetăţii, când venim la mormintele acestea şi vedem mulţimea celor răposaţi, vederea celor de aici ne face,

cu voia sau fără voia noastră, să avem astfel de gânduri; iar o dată cu ele, să ne înălțăm de la cele pământeşti şi să ne desprindem de dragostea ce-o avem pentru lucrurile din lumea aceasta. Dar nu vom fi stăpâniți numai de aceste gânduri, ci ne vom şi grăbi spre patria noastră cea veşnică; vom primi de aici destulă mângâiere ca să ne pregătim şi să ne rânduim toate lucrurile noastre pentru plecarea pe tărâmul celălalt, ştiind că tot ce lăsăm din lucrurile noastre aici pe pământ le lăsăm spre paguba noastră.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 498)

CINSTEA (cinsteşte-te pe tine însuți!)

„Pentru ce ceri slavă de la altul? Cinsteşte-te pe tine însuți şi nimeni nu va putea să te necinstească. Dar dacă te necinsteşti pe tine însuți, nu vei fi cinstit chiar de te-ar cinsti toată lumea”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

CINSTEA (dorința de a fi cinstiți de oameni)

„Poate că te bucuri de cinste? Respinge-o, ştiind bine că aceasta te face datornic. Nimeni nu-ți dă cinste? Pentru aceasta încă trebuie a te bucura, căci Dumnezeu nu-ți va pune înainte şi acest păcat pe lângă celelalte, că te-ai bucurat de cinste.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 146)

„Măcar cu atâta te vei alege, că nu vei fi răspunzător de o mai mare pedeapsă. Căci cel ce nu este cinstit în viața aceasta, ba încă este dispreţuit şi nu se bucură de nici o considerație, ba încă este şi batjocorit, dacă nu altceva, cel puțin cu aceasta se va folosi, anume că nu va fi răspunzător pentru că a fost cinstit de cei de o potrivă cu le. Dar, apoi, şi altele multe câştigă: se umileşte, nu cugetă niciodată lucruri mari de el, ba nici nu le voieşte, şi mai mult încă este cu băgare de seamă la sine însuşi. Cel ce se bucură de multă cinste, pe lângă multele datorii ce le are, cade şi în uşurință, şi în slavă deşartă, şi la urmă devine robul oamenilor, după care, stăpânirea aceasta sporind tot mai mult, este silit a face multe pe care nu le voieşte. Deci, iubiților, ştiind că este mult mai bine pentru noi de a nu umbla după slavă şi cinste, nici să nu le căutăm, ci chiar dacă ni se dau, să le respingem, să le aruncăm de la noi şi să înăbuşim pofta aceasta. Acestea sunt spuse atât

către stăpânitori cât şi către cei stăpâniţi. Tot sufletul care pofteşte cinste şi slavă, nu va vedea Împărăția cerurilor. Nu este acesta cuvântul meu şi nici că grăiesc de la mine aceste vorbe, ci sunt ale Sfântului Duh. Nu vor vedea zic, chiar fapte bune de ar avea unii ca aceştia. *Şi-au luat, zice, plata lor* (Matei 6, 5). Deci, cel ce îşi ia plata sa, cum va vedea Împărăția cerurilor?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 146-147)

CINSTIREA (lui Dumnezeu)

„Desigur că pe Dumnezeu Îl cinsteşte şi cel ce îndeplineşte poruncile Lui, însă cu atât mai mult Îl cinsteşte cel ce se înțelepţeşte prin credință; acela a ascultat de Dumnezeu şi I s-a supus, pe când acesta a luat în sufletul său credința cuvenită despre El, şi prin ea mai mult L-a slăvit şi L-a admirat decât prin fapte. Lauda aceea este a celui ce a săvârşit fapte, pe când aceasta se raportează la Dumnezeu şi pe El Îl slăveşte, căci totul este al Său; unul ca acesta se laudă pentru că-şi închipuie lucruri mari despre Dumnezeu, ceea ce se raportează la slava Lui.

De aceea zice Apostolul că credinciosul are laudă la Dumnezeu; şi nu numai pentru aceasta, ci şi pentru alt motiv. Credinciosul se laudă iarăşi nu numai pentru că iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu, ci şi pentru că şi el se bucură de dragoste şi cinste din partea lui Dumnezeu. După cum el a iubit pe Dumnezeu prin faptul că şi-a închipuit lucruri mari despre El (căci aceasta este dovadă de dragoste), tot aşa şi Dumnezeu l-a iubit, deşi era răspunzător de mii de păcate, şi nu numai că l-a scăpat de pedeapsă, ci încă l-a făcut şi drept. Aşadar are dreptul de a se lăuda, ca unul ce s-a învrednicit de atâta dragoste.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 127-128)

„Slava şi cinstirea nu se aduc numai prin vorbe, de vreme ce şi El nu ne-a făcut numai prin vorbe, ci şi prin fapte. Tot aşa şi noi să-L cinstim prin fapte deşi cinstea pe noi ne atinge, nu pe El, fiindcă El nu are nevoie de nimic din partea noastră, ci noi avem nevoie de El. Încât, dacă-l cinstim pe El, pe noi înşine ne-am cinstit. Că după cum cel ce deschide ochii spre a vedea lumina soarelui, lui singur îi foloseşte, admirând frumusețea acestui corp ceresc, iar soarelui nu i-a adus nici o mulțumire, fiindcă nu l-a făcut mai strălucitor decât era, tot aşa, ba încă cu atât mai mult, cu Dumnezeu; căci cel ce admiră şi cinsteşte pe Dumnezeu, pe sine se cinsteşte şi se foloseşte foarte mult.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 52)

CINSTIREA (aproapelui)

„Cine cinsteşte mai mult pe aproapele decât pe sine face ca şi acela să-l cinstească, cercetându-se oarecum între ei, care va da cinstea mai întâi celuilalt.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândeţe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 133)

CIRCUMCIZIUNEA

„Deşi circumciziunea a fost dată de Dumnezeu, totuşi fiindcă prin Evanghelie a fost desfiinţată la timp, toate mijloacele le întrebuinţa Pavel spre a o dezrădăcina.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 23)

„În adevăr, faptul e cert, că cel ce se circumcide o face aceasta fiindcă se teme de lege; cel ce se teme de lege însă, nu va crede în puterea harului, iar cel ce nu crede, nu va câştiga nimic de la cel ce n-a crezut. Şi însă o consideră de stăpână, apoi de ar contraveni chiar la cele mai mici ordinaţiuni şi pe cele mai mari le-ar păzi, el totuşi cade sub blestem; supunându-se pe sine blestemului şi respingând libertatea acordată de credinţă, cum se va putea mântui?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 98)

CITIREA (cărţilor sfinte)

„După cum foamea este semn al bune stări trupeşti, tot aşa şi râvna de auzirea cuvintelor dumnezeieşti este dovada cea mare a sănătăţii voastre sufleteşti”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 56)

„După cum pofta de mâncare este nespus de mare semn de sănătate, tot aşa şi pofta după învăţătura cea duhovnicească este dovada cea mai puternică a sănătăţii sufleteşti”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 409)

„Cine dintre voi, vă rog, atunci când este în casa sa, ia în mâinile sale cartea creştină, cercetându-i cuvintele, citind-o şi meditând-o cu grijă? Nimeni; ci cei mai mulţi, ne aflăm ca grei şi stingheri la acestea; sunt cărţi la puţini. Încă nici cei ce au, nu se folosesc prea mult de ele, ci le păzesc cu

grijă în cabinetele lor, bine legate, sau puse în coperți, şi nu sunt curioşi decât pentru frumusețea copertei şi pentru frumusețea literelor; căci să le citească ei nu-şi fac nici cea mai mică grijă. În sfârşit, dacă ei cumpără cărți, o fac nu pentru a le citi, ci pentru a câştiga, mai ales a se mândri cu bibliotecile lor. Atât este de mare fastul pe care-l produce slava deşartă! Eu nu aud să spună nimeni că are un mare folos din citire sau vanitate, ci dimpotrivă, se slăveşte citind cărțile scrise în aur." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXII, 1, p. 155)

„Precum hrana aceasta noi o pretindem în fiecare zi, tot aşa pretindem ca şi cuvintele credinței pururea să le cerem, pururea să ne hrănim cu ele, pururea să le rumegăm aşa-zicând în noi, într-una vorbind de aceasta, pururea meditându-le, fiindcă au în ele nu orice fel de hrană." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 124)

„... cel ce vrea să dobândească această filosofie dumnezeiască, trebuie să studieze mult." (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 35)

„Sunt iubitori de osteneală şi iubitori de Hristos şi le sunt dragi cărțile, că celui ce-i sunt dragi cărțile, adevărat i se cade să se cheme şi de Hristos iubitor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 172)

CITIREA (cărților sfinte - folosul)

„… vom putea, chiar stând acasă, şi după masă şi înainte de masă, să luăm în mână cărțile dumnezeieşti ca să scoatem din ele folos şi să dăm sufletului hrană duhovnicească. După cum trupul are nevoie de hrană, tot aşa şi sufletul are nevoie de hrană duhovnicească şi de zilnică reîmprospătare a cuvintelor dumnezeieşti, pentru ca întărindu-se să poată rezista răzvrătirilor trupului şi vrăjmaşului, care se năpusteşte necontenit asupra noastră, ca să ne robească sufletul. De aceea şi fericitul profet David a numit fericit pe acela care cugetă la legea Domnului ziua şi noaptea (Ps., 1, 2); iar fericitul Moise, învățând pe poporul iudeu, îl dăscălea, zicând: *Şi când mănânci şi când bei şi când te saturi, adu-ți aminte de Dumnezeul tău*! (Deut., 8, 10)" (*Omilii la Facere,* omilia X, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 126)

„De ne întărim aşa în fiecare zi şi prin citirea dumnezeieştilor cărți şi prin ascultarea predicilor şi prin convorbiri duhovniceşti, vom putea fi şi noi de nebiruit, vom face fără putere uneltirile diavolului şi vom dobândi şi

împărăția cerurilor, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului Iisus Hristos…”. (*Omilii la Facere,* omilia X, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 127)

„Aşadar să ne ocupăm mintea cu aceste dumnezeieşti învățături ca şi noi să câştigăm cele mai mari daruri şi ca şi pe acela să-l putem birui şi să atragem asupra noastră şi mai mult ajutorul lui Dumnezeu. Făcând aşa, vom avea spor în tot ce facem; cele grele vor fi uşoare, cele ce par a fi pline de tristețe vor lua sfârşit şi nimic din cele prezente nu ne va putea întrista”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 165)

„Că grija de astfel de lucruri va aduce sufletului vostru un mare şi mântuitor bine. Îngrijindu-ne de acestea vom putea să placem lui Dumnezeu; vom avea gurile noastre curate de ocări, de cuvinte de ruşine şi defăimări, pentru că cercetăm cuvinte duhovniceşti; vom fi de temut şi demonilor, pentru că limba este întrarmată cu astfel de cuvinte; în sfârşit vom atrage asupra noastră şi mai mult harul lui Dumnezeu, pentru că privirea noastră va fi şi mai pătrunzătoare. Că pentru asta ne-a dat Dumnezeu ochi, gură şi auz, ca toate aceste mădulare să-I slujească Lui; să rostim cuvintele Lui, să facem poruncile Lui, să-I cântăm neîncetat imne, să-I înălțăm mulțumiri şi prin toate aceste mădulare să ne curățim conştiința. După cum trupul ajunge mai sănătos când respiră aer curat, tot astfel şi sufletul ajunge mai înțelept dacă este hrănit cu nişte gânduri ca acestea. Nu vezi că şi ochii trupului lăcrimează mereu dacă-i ținem la fum, dar dacă stăm la aer curat, în livezi, lângă izvoare, în grădini sunt mai pătrunzători şi mai sănătoşi? Tot aşa şi cu ochiul sufletului; dacă paşte în livada cuvintelor duhovniceşti va fi curat, limpede şi ager; dar dacă umblă în fumul grijilor lumeşti va scoate nenumărate lacrimi şi va plânge şi acum pe pământ, dar şi atunci pe lumea cealaltă”. (*Omilii la Matei,* omilia II, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 33-34)

„Monahii nu cântă numai şi se roagă, ci şi citesc. Privelişte încântătoare pentru cei ce-i văd. După ce se termină slujba, unul ia în mâini pe Isaia şi stă de vorbă cu el; altul vorbeşte cu apostolii; altul citeşte cărțile alcătuite de alții, filozofează despre Dumnezeu, despre univers, despre cele văzute, despre cele nevăzute, despre cele materiale, despre cele spirituale, despre nimicnicia vieții acesteia, despre măreția vieții viitoare.

Se hrănesc cu o hrană minunată; nu pun pe masa lor carne de vită, fiartă sau friptă, ci cuvintele lui Dumnezeu mai dulci decât mierea şi fagurele (Ps., 18, 11), miere minunată şi cu mult mai bună decât mierea cea veche cu care se hrănea în pustie Ioan Botezătorul. Mierea aceasta n-o adună

din flori nişte albine sălbatice, nici n-o depun în stupi după ce o fac bună la gust cu rouă, ci o pregăteşte harul Sfântului Duh, care în loc să o mai depună în căsuțe de ceară, în faguri şi în stupi, o depune în sufletele sfinților, ca, acela care voieşte, să o poată mânca necontenit şi în toată voia. Monahii, imitând şi ei aceste albine, zboară în jurul fagurilor cărților sfinte şi culeg din ele multă plăcere. Iar dacă vrei să cunoşti dulceața mâncării lor, apropie-te de ei şi vei vedea ce lucruri plăcute şi bune la gust, ce lucruri de mireasmă duhovnicească ies din gurile lor". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 789)

„Când vede diavolul săpată legea lui Dumnezeu într-un suflet, şi că inima este masa pe care este scrisă, el nu îndrăzneşte să meargă mai înainte. Atunci când edictele regelui, nesăpate pe o coloană de bronz, ci imprimate într-un suflet evlavios prin Duhul Sfânt, fac să strălucească în afară frumusețea lor şi lumina lor, nu pot fi privite în față, el întoarce spatele şi fuge imediat; nimic nu este aşa de grozav diavolului, şi nu alungă mai iute gândurile care le inspiră el, ca un suflet care meditează legea lui Dumnezeu, şi care rămâne mereu aplecat asupra acestei fântâni. Nici un necaz, oricât de grav ar fi, nu va putea să-l tulbure, nici un progres nu-l va putea umfla, nici să se mândrească; ci în mijlocul furtunilor şi al viforului, el se va bucura de un mare calm." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia III, 1, pp. 16-17)

„Cel ce ştie cuvintele cele sănătoase, niciodată nu se îmbolnăveşte." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 186)

,,… monahul vorbeşte cu profeții, că îşi împodobeşte sufletul cu înțelepciunea lui Pavel, că trece necontenit de la Moise la Isaia, de la Isaia la Ioan, de la acesta la altul (…) Şi se ştie că sufletul ni se formează după sufletul celor cu care stăm necontenit de vorbă. Prin urmare, monahul îşi formează sufletul după sufletul apostolilor şi al profeților." (*Comparație între împărat şi monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* 2, p. 247)

,,Nu te veseleşte beția, ci rugăciunea duhovnicească! Nu vinul, ci cuvântul de învățătură! Vinul aduce furtună, iar cuvântul, linişte: unul tulbură, altul alungă tulburarea; unul întunecă mintea, altul o luminează pe cea întunecată; unul aduce necazuri ce nu erau, altul le alungă pe cele ce sunt. Nimic nu aduce atâta bucurie şi veselie precum cuvântul de învățătură, care ne îndeamnă să disprețuim lucrurile acestei lumi, să dorim cele viitoare, să nu socotim având trăinicie nimic din cele omeneşti, nici bogăția, nici

puterea, nici onorurile, nici mulțimea slugilor.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 10-11)

,,Să ne îngrijim dar a ne dobândi dumnezeieştile Scripturi, ca să nu poată diavolul să ne rănească de moarte! Să nu adunăm aur, îngropându-l în pământ, ci să ne adunăm cărți duhovniceşti. Aurul, atunci când se înmulțeşte, unelteşte împotriva stăpânilor lui; cărțile însă, când se înmulțesc, aduc mare folos celor ce le au.

După cum au mare siguranță cei ce locuiesc într-o casă în care sunt depozitate armele împărăteşti, chiar de nu se foloseşte nimeni de ele, că nu îndrăznesc să atace casa aceia nici hoții, nici spărgătorii, nici alt răufăcător, tot aşa şi casa în care se găsesc cărți duhovniceşti; acestea izgonesc dintr-însa toată lucrarea diavolească şi sunt pentru cei ce locuiesc în ea puternic îndemn de virtute. Chiar numai vederea cărților ne face mai trândavi în a lucra păcatului.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 71-72)

„Să avem în casă cărți duhovniceşti. Atunci când le citim, îndepărtăm de la noi lucrarea diavolului, suntem mângâiați sufleteşte şi prindem curaj ca să mergem pe calea virtuții.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 364)

CLEVETIREA (îndreptată asupra celor virtuoşi)

„Că nici nu-i cu putință ca toți oamenii să vorbească de bine pe cei care duc o viață virtuoasă”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 182-183)

CLEVETIREA (manifestarea ei)

„Şi ceea ce este culmea ridicolului la aceşti oameni care, lăsând la o parte treburile lor, s
pe acela să nu spună nimănui, cu atât mai mult ar trebui să nu spui tu cel dintâi. E o taină pe care trebuie s-o păzeşti: tu o dai la lumină şi-ai voi, în fine, ca să nu fie aflată. Dacă tu voieşti ca nimeni altul să n-o ştie, nu spune nimic tu însuți; dar când tu n-ai ştiut să păzeşti taina, în zadar voieşti să faci pe alții să ție ascuns ceea ce tu îi încredințezi. Dar a vorbi de rău e plăcut, ziceți voi; din contră, e plăcut a nu vorbi de rău. Acela care clevetește în continuu este neliniştit, el bănuieşte, se teme, se căieşte, îşi muşcă limba,

tremurând ca nu cumva cuvintele sale să fie auzite şi să aducă mare pericol pentru el.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 63)

„Iubiților, să fugim de grăirea de rău, căci nu este alt păcat mai cumplit şi mai uşor de făcut decât acesta. Pentru care pricină? Pentru că se face mai repede decât altă călcare de lege şi răpeşte degrabă pe cel ce nu ia aminte. Celelalte păcate au trebuință de vreme, de cheltuială, de răbdare, de ajutători şi de multe ori cu îndelungarea vremii nu se mai fac. De pildă: Voieşte cineva să omoare, voieşte cineva să fure, sau să nedreptăţească? Dar trebuie să lucreze mult, şi zăbovind, i s-a potolit mânia, s-a depărtat de la el pornirea cea rea, i s-a stricat scopul lui cel rău şi n-a mai dus la sfatul lui lucrarea. La grăirea de rău nu este aşa. Căci de nu vom fi foarte treji, iute ne răpeşte. Şi ca să grăim de rău nu este nevoie nici de vreme, nici de răbdare, nici de cheltuială, nici de vreo altă lucrare, ci de ajuns este numai a voi şi îndată voința s-a făcut lucrare, căci numai limba este aceea ce slujeşte. Şi răul acesta se răspândeşte iute, înconjurându-ne cu lesnire, iar osânda şi pedeapsa sunt cumplite.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 104)

CLEVETIREA (gravitatea)

„Nu a vătămat niciodată atât de mult cel ce a mâncat trup omenesc, pe cât a vătămat cel ce a înfipt muşcăturile lui în sufletul altuia; căci pe cât sufletul e mai respectat decât corpul, pe atât şi muşcătura lui e mai grozavă. *Vedeți să nu vă nimiciți unul pe altul.* Acestea le zice, pentru că discordia şi lupta sunt fapte destructive şi nimicitoare atât pentru cei ce le introduc, cât şi pentru cei ce le primesc; aceste fapte sfâşie totul, mai rău chiar de cum sfâşie molia hainele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 109)

„Suntem gata totdeauna de a acuza, suntem pregătiți în orice timp de a învinovăți. Chiar dacă nu ni s-ar căşuna alt rău, aceasta numai ar fi de ajuns a ne pierde şi a ne duce în gheenă, aceasta ne împresoară de mii de rele. Şi ca să afli că este aşa, ascultă ce spune Proorocul: *Şezând împotriva fratelui tău,* zice, *ai clevetit* (Ps., 49, 21). *Dar nu eu,* zici tu, *ci acela a grăit*. Dar dacă tu nu ai fi vorbit, altul n-ar fi auzit, sau şi de ar fi auzit, n-ai fi fost tu cauza păcatului. Trebuie de a dosi şi a acoperi defectele aproapelui, pe când tu le trâmbițezi sub pretext de iubire de adevăr. Nu eşti acuzator, ci

flencănitor, bârfitor, nebun. Priveşte câte rele izvorăsc de aici. Mânii pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXI, p. 263)

„Urât obicei, într-adevăr, urât obicei să-i învinuieşti numai pe fraţi, şi să nu te îngrijeşti de îndreptarea lor! Să dai pe faţă păcatele celor păcătoşi, şi să nu-i vindeci”. (*Către iudei,* cuv. VIII, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 391)

„Clevetirea mănâncă carnea fratelui, ea sfâşie carnea aproapelui. Şi, pentru aceasta, Sfântul Pavel ne înspăimântă, zicând: *Iar dacă vă muşcaţi unii pe alţii şi vă muşcaţi, luaţi seama să nu fiţi nimiciţi unii de către alţii* (Gal., 5, 15). Tu n-ai înfipt dinţii în carne, dar clevetirea ta s-a înfipt în suflete, le-ai rănit şi le-ai încărcat de mii de nenorociri, pe al tău însuţi, pe al aceluia care te ascultă şi multe altele: căci pe acel care te aude clevetind nu l-ai făcut mai rău după cum era? Şi chiar de ar fi păcătos, el va păcătui mai uşor încă, de îndată ce şi-a întâlnit tovarăşul; e drept, păcatele altuia îi vor da semeţie şi mândrie şi va căpăta o prea mare încredere în sine.

Mai mult încă, tu ai rănit toată Biserica, căci acei care te ascultă atribuie greşelile de care vorbeşti nu unui singur membru, ci întregului popor creştin; necredincioşii nu vor zice că unul sau altul este un neruşinat şi un desfrânat, ci vor urmări cu clevetirile lor pe toţi creştinii. Astfel se dă ocazie de a blestema pe Domnul: căci dacă trăim cu sfinţenie, numele lui Dumnezeu este lăudat, dar dacă păcătuim, este blasfemiat şi batjocorit. Tu acoperi de ruşine pe acela căruia îi dai pe faţă păcatul şi, astfel, îl faci mai neruşinat şi-ţi capeţi un duşman. În fine, meriţi să fii pedepsit, fiindcă te ocupi cu lucruri care nu te privesc deloc. Să nu-mi zici, eu sunt un vorbitor de rău, dacă mint; dar dacă spun adevărul, nu merit acest nume. Căci a vorbi de rău pe altul, chiar fără să minţi, este o greşeală; fariseul nu spunea decât adevărul, când arunca atâtea învinuiri asupra vameşului, şi totuşi aceasta nu-i folosi la nimic.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 61-62)

„În momentul de a pronunţa înfricoşătoarea sentinţă, Dumnezeu nu va privi numai felul greşelilor noastre, ci şi judecăţile ce vom fi făcut asupra greşelilor fraţilor noştri; pentru aceasta, ne-a îndemnat, zicând: *Nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi* (Matei 7, 1), căci ceea ce atunci va mări desigur greşelile noastre, vrednice prin ele însele de pedeapsă, va fi judecata ce am făcut-o asupra fratelui nostru. Căci după cum umanitatea, blândeţea, iertarea ridică greşelilor o parte din greutatea lor, tot astfel răutatea, cruzimea,

neiertarea adaugă păcatelor proprii o mai mare greutate.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 64)

,,… am numit muşte pe cei care vorbesc de rău pe alții şi am arătat că pe bună dreptate îi numesc aşa, căci după cum muştele se aşază pe rănile şi bubele altora, tot aşa şi cei ce vorbesc de rău pe alții muşcă din păcate străine şi îmbolnăvesc cu aceasta pe cei cu care vorbesc; iar pe cei care nu fac acest lucru, pe cei care nu vorbesc de rău pe alții, i-am numit albine; ei nu răspândesc boli, ci fac faguri de mare evlavie, zburând în livada virtuții sfinților.” (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 6)

,,Oamenii aceştia, care pururea se îngrijesc de cele străine, săvârşesc însă şi o altă nebunie foarte mare. Dacă iarăşi au iscodit ceva, îndată o spun altuia, dar opresc pe acesta cu asprime a mai spune cuiva, şi tocmai prin aceasta dau a înțelege că ei au săvârşit ceva vrednic de prihănit. Căci, dacă tu doreşti ca ceva să nu se mai spună, ar fi trebuit tu însuți mai întâi de toate să nu spui. Voieşti tu ca ceva să nu fie cunoscut, atunci trebuie ca tu însuți să o faci mai întâi. Dar dacă tu însuți nu poți tăcea, în zadar îndemni pe alții la tăcere.

Dar poate tu vei zice: *Este foarte dulce şi plăcut a defăima pe altul*. Dimpotrivă, a nu defăima este plăcut. Cine a defăimat pe altul, cade în încurcături, se teme de urmările cele rele, se căieşte, şi adeseori şi-ar muşca limba; şi tremură, ca nu cumva ceea ce a spus să îi aducă o mare primejdie şi o cumplită daună. Dimpotrivă, cine stăpâneşte limba sa, este liber de toată această mâhnire şi trăieşte într-o linişte dulce. *De ai auzit ceva – zice înțeleptul Sirah, las-o să moară în tine; fii liniştit, nu vei crăpa din aceasta* (Sir. 19, 10). Ce vrea să zică aceasta: *Las-o să moară în tine*? Aceasta vrea să zică stârpeşte-o, îngroap-o, fă-o să nu mai iasă afară.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 87-88)

„Cine n-a grăit de rău pe altul pe ascuns (Matei 7, 1- 5)? Şi, totuşi, chiar Vechiul Testament porunceşte ca aceia care săvârşesc acest păcat să fie osândiți la moarte.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 201-204)

„Să nu ne muşcăm şi să nu ne mâncăm unii pe alții, căci cei ce muşcă cu cuvintele sunt mai răi decât cei ce muşcă cu dinții. Căci aceia cu dinții muşcă trupul, iar aceştia cu cuvintele muşcă sufletul, rănesc cinstea, făcând

rana nevindecată. Şi va primi pedeapsă mai mare, cu cât mai cumplită este muşcarea. Şi cel ce muşcă, adică grăitorul de rău, nu va scăpa de pedeapsă, fiindcă nu are pricină, dreaptă sau nedreaptă, a răutăţii sale. Celelalte păcate, cu toate că au pricini necuviincioase: curvarul îşi împlineşte pofta, hoţul îşi uşurează lipsa, ucigaşul de oameni îşi potoleşte mânia, dar grăitorul de rău nu poate aduce nici o pricină. Căci spune-mi: ce avuţie de bani dobândeşte? Ce poftă îşi împlineşte? Nici una din astea, ci grăirea de rău este o fiică a zavistiei, care nu are nici o pricină, nici dreaptă, nici nedreaptă. De aceea s-a lipsit de toată iertarea." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 97-98)

CLEVETIREA (paguba sufletească a celui ce zămisleşte clevetirea)

„… aceasta e o cursă a diavolului; că păcatul acesta al vorbitului de rău nu are nici o plăcere, ci numai pagubă. Omul care vorbeşte de rău strânge în sufletul său comoară rea. Dacă omul care are în el un germene de boală se îmbolnăveşte el mai întâi, cu mult mai mult cel care strânge în el însuşi răutatea, care e mai amară decât orice germene de boală, va suferi cele mai grele chinuri, pentru că îşi bagă în suflet o cumplită boală. Şi se vede aceasta din cele ce scoate pe gură. Dacă pe ceilalţi îi supără atâta vorbele lui, cu mult mai mult supără sufletul care le zămisleşte. Cel care vorbeşte de rău pe altul se pierde pe el însuşi mai întâi, după cum cel care calcă pe foc se frige, cel care se izbeşte de oţel se vatămă, iar cel care loveşte într-un cui sângerează". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 502-503)

„Nu trebuie să se întristeze cei care sunt vorbiţi de rău, ci cei care vorbesc de rău. Pentru că cei care sunt vorbiţi de rău nu vor trebui să dea socoteală pentru vorbele care s-au spus despre ei. Cei ce trebuie să se neliniştească şi să tremure sunt oamenii care îi vorbesc de rău pe ceilalţi, căci mai devreme sau mai târziu vor fi duşi fără voia lor dinaintea tronului de judecată a lui Dumnezeu, unde vor da socoteală pentru spusele lor. De asemenea, cei care vorbesc de rău trebuie să se nelinişească şi pentru cât anume din ce au spus este adevărat." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 252)

CLEVETIREA (ascultarea cuvintelor clevetitoare – gravitatea)

„Şi nu numai să nu grăim de rău pe alţii, şi nici să ascultăm pe alţii când grăiesc de rău, căci şi pentru aceasta este pregătită vina şi osânda mare. Fiindcă zice: *Auz deşert să nu primeşti* (Ieş., 23, 1). Şi n-a zis *auz deşert să nu crezi*, ci nici să-l primeşti. Astupă-ţi urechile oprind intrarea grăirii de rău şi arată că tu cel ce auzi nu eşti un vrăjmaş şi potrivnic mai mic celui ce grăieşte de rău, decât cel ce se prihăneşte şi se grăieşte de rău. Urmează Proorocului care zice: *Pe cel ce clevetea în ascuns pe vecinul său, pe acela l-am izgonit* (Ps., 100, 5). Nu a zis că *nu am crezut*, sau că *nu am primit cele grăite de el*, ci *l-am izgonit* ca pe un vrăjmaş şi potrivnic." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 102)

CLEVETIREA (atitudinea noastră la auzul clevetirilor ce ni se aduc)

„Aşadar oamenii păcătoşi sunt vrednici de milă, chiar dacă nici un om nu vorbeşte rău de ei. Dimpotrivă, vrednici de a fi invidiaţi sunt oamenii virtuoşi, chiar dacă lumea îi dispreţuieşte. Pentru că atunci când omul are conştiinţă curată, oricâte valuri s-ar ridica asupra sa, el va ajunge negreşit la un port liniştit. Însă atunci când are pe conştiinţă fapte murdare, chiar dacă toate i-ar merge din plin şi chiar dacă marea ar fi liniştită, în cele din urmă se va s cufunda." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 252-253)

„Dar orice ni s-ar întâmpla, să nu se pese de vorbele celorlalţi, ci de dreptatea din cuvintele lor. Aşadar, dacă ne acuză cu dreptate, trebuie să plângem şi să ne pocăim. Iar dacă ne acuză pe nedrept, trebuie pe aceia să-i plângem, iar pe noi să ne fericim, aducându-ne aminte de cuvintele Domnului: *Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocări şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră* (Matei 5, 11). În asemenea împrejurări să nu vă întristaţi, ci să vă bucuraţi, pentru că veţi primi multă răsplată în ceruri." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 258)

„Te-a clevetit pe tine cineva, numindu-te preadesfrânat sau desfrânat? Dacă acestea sunt adevărate, îndreptează-te, iar dacă sunt minciuni, râzi. De ştii că ai întru tine din cele ce s-au zis, înţelepţeşte-te, iar de nu ştii, defaimă-te. Dar mai ales nu râde, nici defăima, ci bucură-te şi saltă după cuvântul Domnului, care ne porunceşte asta. Căci zice: *Când vă vor ocărî şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră minţind pentru Mine, bucuraţi-vă şi vă*

veseliți, că plata voastră multă este în ceruri (Mt., 5,11) şi iarăşi: *Bucurați-vă şi vă veseliți când vor scoate numele voastre ca un rău din pricina Fiului Omului* (Lc., 6, 22-23). Iar dacă cele zise vor fi adevărate şi tu vei suferi cuvintele cu blândețe, vei suspina cu amar şi-ți vei osândi greşalele tale, iar nu vei ocărî împotrivă şi nu vei osândi, vei lua nu mai puțină plată de la cel dintâi." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 127-128)

„Nu cuvintele în sine obişnuiesc să ne sălbăticească, ci petrecerea în vrajbă şi aprinderea de ea. Căci de multe ori aceleaşi cuvinte auzindu-le de la prieteni, care glumesc, sau de la copiii cei mici, nu numai că nu pătimim nimic rău din auzirea lor, ci râdem şi ne veselim de ele. Suntem aşa pentru că nu le auzim cu minte stricată, nici cu suflet cuprins de mânie. Aşa şi de la vrăjmaşi de vei auzi oarecare cuvinte, nu vor putea să te vateme de vei lepăda vrajba şi vei stinge mânia." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 138)

„Ți-a zis cu vrăjmăşie *preacurvar* şi *hoț*, dar ce este aceasta? De zice adevărul, se îndreptățeşte pe sine, iar de zice minciună, râde şi tu de dânsul, fă-te dar de acum întreg la minte şi bun. Iar de nu ştii nimic de cele ce te grăieşte de rău, nu numai nu băga de seamă cele zise, ci te şi bucură şi te veseleşte, după cuvântul Domnului, care zice: *Când vă vor zice tot cuvântul rău, bucurați-vă, că plata voastră multă este în ceruri*, iar de te pârăşte cu adevărat, rabdă şi tu cu smerenie cele ce se zic şi să nu-i stai împotrivă, să-l suduieşti, ci să suspini şi să lăcrimezi cu amar pentru păcatele tale şi vei afla iertăciune, pentru că ceea ce nu fac pritenii, o fac neprietenii cu răutate grăind, deşi adevăruri grăiesc, că prietenii purtându-se cu momeli şi nezicându-le acestea în fața, spre mai mare umflătură ridică boala, iar duşmanii din vrăjmăşie pornindu-se şi păcatele mustrând de nevoie se pun la îndreptare şi se face la noi vrajba poveste de mare folos; de aceea să nu zicem că cutare se luptă cu mine şi mă îndeamnă să grăiesc cuvinte grozave şi de ocară, ci noi suntem vinovați de aceste răutăți în toată vremea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 54-55)

CLEVETIREA (să nu ne întristăm când suntem clevetiți)

„Te-a bârfit la alții? Ce-i asta, când ştii că Dumnezeu este acela Care are să-ți ceară socoteală de faptele tale, şi nu oamenii la care ai fost bârfit. Bârfitorul tău şi-a adăugat lui şi pricină de pedeapsă, ca să dea socoteală nu numai de păcatele lui, ci şi de cele ce le-a spus despre tine. Pe tine te-a bârfit în fața oamenilor, el însă a fost bârfit în fața lui Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 713)

„Noi, însă, deşi ne împărtăşim dintr-o astfel de masă, dintr-o astfel de hrană, ne înarmăm unii împotriva altora, în timp ce ar trebui să ne înarmăm împotriva diavolului, care luptă împotriva noastră a tuturor. De aceea, pe fiece zi noi devenim tot mai slabi, pe când el tot mai tare şi mai puternic. Noi nu ne îngrădim unii pe alții împotriva lui, ci cu acesta contra noastră, şi sub un astfel de general noi ne aruncăm unii asupra altora, în timp ce ar trebui ca asupra lui să ne îndreptăm războiul. Acum însă, lăsându-l pe acesta, noi îndreptăm săgețile asupra fratelui nostru. *Şi care săgeți?*, zici tu. Acelea țâşnite din limbă şi din gură, fiindcă nu numai săgețile, ci şi cuvintele ieşite din gura noastră pricinuiesc răni cu mult mai dureroase decât săgețile cele mai veninoase.

Şi cum am putea să desființăm un asemenea război?, zici tu. Dacă vei pricepe că vorbind de rău pe fratele tău verşi noroi din gura ta; dacă vei pricepe că tu defaimi pe cel ce este membru al lui Hristos, că sfâşii trupul tău, că tribunalul acela îngrozitor şi nemitarnic va fi atunci mai amar pentru tine; dacă vei pricepe, în fine, că săgețile acelea nu ucid pe cel rănit, ci pe cel ce le-a aruncat. Poate că te-a nedreptățit, pricinuindu-ți rele? Oftează în adâncul inimii, însă nu-l grăi de rău; plângi nu pentru nedreptatea ce ți-a făcut, ci pentru pierderea aceluia, precum şi stăpânul tău Hristos l-a deplâns pe Iuda, nu pentru că El urma a fi răstignit, ci fiindcă acela Îl vânduse. Te-a batjocorit poate şi te-a bârfit? Roagă pe Dumnezeu ca să-i fie milostiv. Este fratele tău, este membrul tău, Hristos i-a dezlegat aceleaşi dureri, la aceeaşi masă a fost chemat şi el ca şi tine. Vei zice poate: *Dar atunci mai mult mă necinsteşte*. Atunci însă şi plata ta va fi mai mare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 146-147)

„Când cineva aude vorbindu-se de dânsul rele, dar el nu răsplăteşte cu rele, ci încă laudă pe clevetitorul său şi-l admiră, de sigur că nu pe acela îl laudă, ci pe dânsul singur, căci — după cum am mai spus şi altădată, clevetirile aduse contra celor de aproape ai noştri mai întâi se ating de

clevetitori.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 55)

„Când noi vorbim mii de rele de noi, şi nu ne supărăm, iar dacă auzind pe alţii grăindu-ne de rău ne tulburăm, aceasta nu mai este umilinţă, nu mai este mărturisire, ci fanfaronadă şi slavă deşartă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 322)

„Cel care este vorbit de rău, nu numai că nu va fi nedreptăţit, dar va primi şi o mare răsplată. Nu acesta este vrednic de pedeapsă - bineînţeles, dacă nu a pricinuit el însuşi vorbele rele care s-au iscat, despre el —, ci acela care îl vorbeşte de rău.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 235)

„Sau poate duşmanul tău are dreptate în ceea ce zice? Atunci vei dobândi aceeaşi răsplată, dacă rabzi cu smerenie cuvintele lui, dacă nu-l înjuri şi nu-l jigneşti, ci oftezi cu amărăciune şi te pocăieşti din toată inima pentru păcatele tale. Căci de multe ori, mai mult bine ne fac duşmanii cu vorbele lor grele, decât prietenii noştri cu laudele lor. Căci prietenii, fie din dragoste, fie ca să ne linguşească, nu ne spun adevărul şi în felul acesta, defectele noastre sporesc. Pe când duşmanii, deşi sunt îndemnaţi de răutatea lor, atunci când ne acuză pentru greşelile noastre, ne obligă să ne îndreptăm — bineînţeles, dacă avem bunăvoinţă —, şi în felul acesta, duşmănia lor se face pricina binelui nostru.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 244)

„Nu trebuie să ne intereseze părerea celor mulţi şi răi, ci a celor buni şi puţini.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 373)

„Pe cât nu ne folosesc prietenii când ne laudă, pe atât ne folosesc vrăjmaşii când ne grăiesc de rău. De multe ori prietenii ne linguşesc, acoperindu-ne păcatele, pe când vrăjmaşii ni le aduc în faţă. Şi de vreme ce din pricina iubirii de sine nu ne vedem păcatele noastre, aceia, vrăjmăşindu-ne şi înfruntându-ne, de multe ori le văd mai cu de-amănuntul decât noi şi astfel vrăjmăşia lor ni se face pricină de mare folos. Nu numai că aceia ni le aduc aminte să le cunoaştem, ci ne caută să le şi lepădăm pe urmă, că de te va ocărî vrăjmaşul cu un păcat, care ştii că este în tine, auzindu-l, nu numai că nu trebuie să-l ocărăşti, ci cu atât mai mult de nevoie este a suspina cu amar şi rugându-te lui Dumnezeu, îndată vei lepăda acel păcat. Şi oare ce lucru poate fi mai fericit decât acesta? Şi ce este mai lesnicios decât scăparea

de păcate?” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândeţe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 128)

CLEVETIREA (urmările pierzătoare ale clevetirii)

„Când trâmbiţezi păcatele fratelui, îl faci nu numai mai neruşinat şi mai trândav de a se întoarce la virtute, dar îi faci mai trândavi şi pe cei care te aud şi-i împingi spre nebunească mândrie. Nu numai atât! Mai faci să fie hulit şi Dumnezeu! Şi ştie toată lumea câtă pedeapsă vine peste cei care ajung altora pricină de poticnire”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 370)

„Dacă-i bârfeşti pe alţii, iute vei cădea şi tu în aceleaşi curse.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 176)

„Bârfitorul, mai întâi pe dânsul se necinsteşte şi după aceea necinsteşte pe cel duşmănit, sau că poate nici n-a putut să-l necinstească, şi pe când acela pleacă urât şi dispreţuit de toţi, acesta este încă mai mult iubit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 55)

„Căci cel clevetit nu a fost vătămat cu nimic. Ci cele grăite despre el de vor fi minciuni, plată va lua, iar de vor fi adevărate, nici aşa nu pătimeşte nici o vătămare de la grăirea ta de rău. Căci Judecătorul nu va hotărî pentru el luându-se după ocara ta. Şi ca să zic ceva mai minunat, de va suferi cu bucurie hula, mare folos va dobândi, precum a dobândit vameşul. Iar cel ce grăieşte de rău, deşi mincinoase sau adevărate de vor fi cele grăite de el, foarte mult se va păgubi. Şi nu mai este trebuinţă de a dovedi aceasta. Şi cum că deşi va grăi lucruri adevărate, mai grea îşi face lui judecata, arătat este tuturor, căci în loc să acopere nevoile şi păcatele aproapelui le descoperă şi le publică la toţi, făcându-se pricinuitor de sminteli. Şi dacă cineva va sminti numai pe unul va lua pedeapsă mare, atunci cel ce sminteşte mulţi cu vestea cea rea, câtă pedeapsă nu va suferi? Fariseul nu minţea, ci grăia adevărul, numind păcătos pe vameş, dar însă a fost pedepsit.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 103-104)

„Căci tu, prin clevetirea aproapelui tău, ai făcut mai rău pe cel ce te-a ascultat; de este el un păcătos, acum va fi mai îndrăzneț, căci cunoaşte un tovarăş al păcatului său; de este el un drept, acum uşor se va amăgi întru mândrie şi prin păcatul altora va fi împins a cugeta lucruri înalte despre sine. Tu eşti vinovat încă şi prin aceea că numele lui Dumnezeu se huleşte; căci precum prin vederea faptelor celor bune numele lui Dumnezeu se cinsteşte, aşa prin descoperirea păcatelor El se defaimă şi se necinsteşte. Pe lângă aceasta, pe omul pe care îl defaimi, prin defăimarea ta l-ai făcut mai fără de ruşine şi totodată mai învrăjmăşit asupra ta. Să nu-mi zică nimeni că numai când ar vorbi cineva neadevărul despre aproapele său, atunci l-ar defăima, iară nu când vorbeşte adevărul. Nu, nu este aşa; căci şi aceea este o călcare de lege, când cineva vorbeşte asupra aproapelui ceva de rău, care este adevărat. Fără îndoială şi fariseul acela numai adevăr a vorbit despre vameşul, şi totuşi aceasta nu i-a ajutat, iar toate faptele lui cele bune au fost zadarnice.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 85-86)

CLEVETIREA (remedii)

„Dacă avem o viață mai strălucitoare decât soarele, poate să ne vorbească de rău oricine pofteşte; că nu ne întristăm când suntem vorbiți de rău, ci când pe bună dreptate suntem vorbiți de rău. Dacă suntem păcătoşi, suntem cei mai ticăloşi oameni, chiar dacă nimeni nu ne vorbeşte de rău; dar dacă suntem virtuoşi suntem cei mai de invidiat, chiar dacă întreaga lume ne-ar vorbi de rău; şi vom atrage spre noi pe toți cei care vor să se mântuiască, că aceştia nu se vor uita la defăimarea celor răi, ci la virtutea vieții noastre. De-ar fi cu zecile de mii mai bârfitori decât glasul oricărei trâmbițe, iar viața noastră curată mai luminoasă chiar decât lumina”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 188-189)

„… dacă suntem curați şi făcători de pace, dacă nu răspundem cu ocări când suntem vorbiți de rău, ci chiar ne bucurăm, ei bine atunci, ca şi cum am face minuni, vom atrage spre noi pe toți cei ce ne văd. Toți vor veni cu drag la noi, de-ar fi fiare, demoni, orice. Dacă totuşi ar fi unii care să te vorbească de rău, deloc să nu te tulburi, chiar de-ai vedea că te ocărăsc în piața publică. Nu te tulbura, cercetează-le conştiința şi vei vedea că, în adâncul sufletului lor te aplaudă, te admiră şi-ți împletesc nenumărate laude. Gândeşte-te cât de mult lăuda Nabucodonosor pe tinerii din cuptorul cel de foc, deşi le era duşman şi potrivnic; da, când a văzut că tinerii rămân cu fruntea sus şi neînduplecați, îi laudă şi-i încununează, nu pentru altă pricină,

ci pentru că n-au ascultat de el şi au ascultat de legea lui Dumnezeu (Dan. 3, 28-29)". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 189)

„Luminează, dar, lumea cu viaţa ta şi nu te sinchisi de cei ce te vorbesc de rău! Nu-i cu putinţă, da, nu-i cu putinţă să nu aibă mulţi duşmani omul care săvârşeşte virtutea! Dar asta nu-l supără pe omul virtuos; că unele ca acestea îl fac şi mai strălucit.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea, să urmărim un singur lucru: să ne chivernisim cu toată grija viaţa noastră. Făcând aşa, vom duce şi pe cei ce stau în întuneric la viaţa cea de dincolo. Atât de mare este puterea acestei lumini că. Nu luminează numai aici pe pământ, ci şi dincolo, însoţind pe cei ce o urmează. Când oamenii vor vedea că dispreţuim toate cele din lume şi ne pregătim pentru viaţa viitoare, faptele noastre îi vor convinge înaintea cuvântului nostru". (*Omilii la Matei,* omilia XV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 189)

„Să nu facem rău semenului nostru nici cu cuvântul, nici cu fapta. Hristos n-a spus: *Dacă-l vei vorbi de rău şi-l vei duce în fata judecăţii*, ci atât: *Dacă-l vei vorbi de rău sau chiar în tine însuţi, şi atunci vei primi cea mai cumplită pedeapsă*. Chiar dacă este adevărat ceea ce spui, chiar dacă le spui fiind convins de adevărul spuselor tale, şi atunci vei fi pedepsit! Dumnezeu te va pedepsi nu pentru cele săvârşite de cel grăit de rău, ci pentru cele ce tu le-ai grăit despre el! Că *cu cuvintele tale te vei osândi,* a spus Hristos. N-ai auzit că şi fariseul, când a vorbit de rău pe vameş, a spus adevărul, a vorbit de păcate cunoscute de toată lumea, n-a dat la iveală păcatele tăinuite ale vameşului şi totuşi a primit cea mai mare pedeapsă? Dacă nu trebuie să judecăm şi să osândim păcatele altora, pe care le ştie toată lumea, cu mult mai mult păcatele de care nu suntem siguri". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 504)

„Dar poate voieşti a-ţi răzbuna asupra aceluia? Apoi iată cum a poruncit Pavel a ne răzbuna asupra celor ce ne-au supărat: *De flămânzeşte vrăjmaşul tău, dă-i lui pâine, de însetează, adapă-l pe el* (Rom. 12, 20). Şi dacă nu faci aşa, ci numai cât îi întinzi curse, apoi atunci singur îţi împingi suliţa în tine. Pentru orice ar vorbi acela de rău, tu răsplăteşte-l cu laude, căci aşa vei putea să-ţi răzbuni şi asupra lui, în acelaşi timp şi pe tine te vei scăpa de multe bănuieli. Cel ce se supără când aude vorbindu-se rău de dânsul, pare că suferă aceasta de la cugetul său care-l mustră, pe când cel ce râde de cele vorbite, prin aceasta dă cea mai maree dovadă că el nimic rău nu cunoaşte într-însul. Deci fiindcă prin aceasta tu nu foloseşti nici pe cel ce te

aude, nici pe tine, şi nici pe cel defăimat de tine, şi singur îți împingi sulița în tine, apoi măcar prin aceasta fă-te mai înțelept. Ar fi trebuit, fireşte, ca să te încredințezi de la Împărăția Cerurilor şi de la poruncile lui Dumnezeu, însă fiindcă stai cu nepăsare, şi muşti ca o fiară sălbatică, cel puțin de aici te învață, ca astfel cuminţit fiind prin aceste cuvinte, să poți a-ți rândui viața numai după poruncile lui Dumnezeu, şi astfel făcându-se mai presus de orice patimă, omenească, se învredniceşti de bunătățile cele cereşti." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 476)

„Ai auzit un om lăudat fie de bărbați, fie de femei? Alătură-te şi tu la acele laude, căci cu chipul acesta şi pe tine te vei lăuda. Iar dacă tu poate ai voit să dobori lauda aceea, apoi mai înainte de toate te-ai grăit pe tine de rău, căpătând ascultătorii părere rea despre tine, în acelaşi timp şi pe acela l-ai ridicat încă mai mult. Când auzi că-l laudă, fă-te şi tu tovarăş al acelor laude: dacă nu cu viața şi cu faptele, cel puțin să te bucuri de binele aceluia. L-a lăudat cutare? Laudă-l şi tu, şi tot astfel te va lăuda şi pe tine acesta, ca bun şi blând. Să nu te temi că cu laudele altuia vei înjosi pe ale tale - căci aceasta se întâmplă numai cu prihănirile. Că iubitor de prigonire este neamul nostru omenesc, şi când te aude cineva defăimând pe un altul, el tocmai că întinde laudele şi mai mult, voind prin aceasta a te lovi; iar pe cel ce defăima îl grăieşte de rău atât el întru sine, cât şi către alții.

Ai văzut la câte rele ne facem noi înşine pricina relelor? Cum pierdem şi împrăştiem turma?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, p. 244)

„Când ai voi să grăieşti de rău pe cineva, fiind tu cu purtări bune, mai întâi gândeşte-te la viața ta cea de dinainte, precum şi la nesiguranța viitorului, şi opreşte-ți furia. Chiar dacă din anii cei dintâi ai copilăriei vei fi viețuit în fapte bune, totuşi pe viitor ai putea face multe păcate. Iar dacă poate nu vei avea, după cum crezi, gândeşte-te că aceasta nu va fi din propria virtute, ci prin harul lui Dumnezeu, căi, dacă nu i-ar fi chemat pe strămoşii tăi la credință, şi tu ai fi acum necredincios." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 176)

„Să punem dar uşă şi zăvor gurii, căci de la flecăreli izvorăsc mii de rele, precum case stricate, prietenii rupte şi alte mii de păcate. Nu cerceta deci pe aproapele tău, omule! Dar poate că eşti guraliv, poate că ai acest cusur? Ei! Atunci vorbeşte de cele ale tale lui Dumnezeu cât de mult, şi

atunci cusurul tău nu se va mai numi cusur, ci o calitate bună. Vorbeşte de cele ale tale către prieteni, către cei mai buni prieteni ai tăi, zic: către cei buni şi drepți, şi aceştia se vor ruga lui Dumnezeu pentru iertarea păcatelor tale. Dacă tu spui de cele ale altora, nu te foloseşti cu nimic, nu câştigi nimic, ci încă pierzi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXI, p. 264)

„Căci ce iertare vom îndrăzni să nădăjduim şi ce răsplată, dacă noi cercetăm cu atâta curiozitatea greşelile altuia, când noi nu ne gândim la ale noastre?" (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 63)

„Te sfătuiesc mai ales să nu suferi ca cineva să clevetească înaintea ta; şi dacă câteodată primeşti oarecare cuvinte clevetitoare, înghite-le, ucide-le, dă-le uitării, pentru a fi asemenea acelora care nu le-au auzit şi de a petrece astfel viața fără tulburare şi fără nelinişte. Dacă vorbitorii de rău ştiu că tu îi condamni mai mult decât victimele lor, vor pierde obiceiul lor rău, se vor îndrepta, ei îți vor mulțumi, te vor primi ca mântuitor şi binefăcător: căci, după cum a vorbi de bine pe cineva, a-l lăuda, este o probă de prietenie, a vorbi de rău, a calomnia, este un izvor de duşmănie, de ură şi obiectul discordiei. Noi avem atât de puțină pază pentru greşelile noastre, pentru că suntem preocupați fără încetare a căuta pe ale altora; căci vorbitorul de rău, care totdeauna pândeşte năravurile aproapelui, nu are timp de a se gândi la ale sale, pentru că cheltuieşte toată silința sa pentru această curiozitate deşartă şi la el domneşte neregula. Să ne ajungă a face oarecare înaintări întrebuințând timpul ce avem liber pentru cercetarea propriilor noastre păcate! Dar dacă tu nu te gândeşti decât la păcatele aproapelui, când vei putea să te gândeşti la ale tale? Să fugim, dar, de clevetire, căci aceasta e prăpastia în fundul căreia diavolul ne întinde cursele sale. El voieşte să ne facă nepăsători, ca să încarce mai mult conştiința noastră şi să ne atragă în acest urât obicei; şi nu numai că nu ne dăm seama de cuvintele rele spuse de noi, dar mărim greşelile noastre, lipsindu-ne de orice iertare, căci cel care cercetează cu răutate faptele altuia, acela nu va dobândi iertare pentru ale sale." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 63-64)

„Dar tocmai aceasta este pricina tuturor relelor, că noi călcările de lege ale altora le urmărim cu cea mai mare amănunțime, iar pe ale noastre le trecem cu vederea cu un pogorământ foarte mare. Şi totuşi noi trebuie să urmăm dimpotrivă. Noi pururea trebuie să ținem în minte păcatele noastre, iar nelegiuirile altora niciodată să nu le pomenim." (*Cuvânt la Duminica a 5-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 79)

„Dar poate tu voieşti să îmbunătăţeşti pe fratele tău, văzându-i păcatele lui. Iată, dacă tu voieşti aceasta, atunci plânge, cere de la Dumnezeu ajutorul lui, ia pe fratele tău la o parte, sfătuieşte-l îndeosebi, povăţuieşte-l, mângâie-l. arată păcătosului că tu îl iubeşti, dovedeşte-i că numai din îngrijire pentru dânsul şi pentru că voieşti binele lui, iară nu spre a-l ruşina, pomeneşti păcatele lui. Arată-i cea mai mare dragoste şi prietenie, fără să te ruşinezi a face toate, dacă ţinta ta este de a-l face mai bun. Aşa fac adeseori doctorii, care măgulesc pe bolnavii cei nesupuşi, spre a-i îndemna să primească doctoriile cele vindecătoare. Fă şi tu aşa şi arată preotului rănile aproapelui tău. Aceasta înseamnă a te îngriji de dânsul şi a te interesa de îmbunătăţirea lui.

Dar sfătuirea mea nu priveşte numai pe aceia care vorbesc rău de alţii, ci şi pe aceia care aud nişte asemenea vorbe. Pe aceştia din urmă îi sfătuiesc eu aş astupa urechile şi a urma psalmistului, care zice: *Urât-am pe cel ce grăieşte rău în ascuns despre aproapele său* (Ps., 100, 5). Voieşte cineva să-ţi spună ceva despre altul, zi-i: dacă voieşti să lauzi pe cineva cu bucurie, voi pleca urechea mea. Iară de voieşti să vorbeşti rău despre cineva, eu voi astupa urechile mele la vorbele tale. Căci ce-mi va folosi mie a afla că acesta sau acela este un păcătos? Mai zi defăimătorului: *Pentru noi înşine trebuie să ne îngrijim, cum am putea să dăm seamă de păcatele noastre şi să întoarce grija la cercetarea propriei noastre vieţi*. Căci cu ce ne-am putea noi dezvinovăţi şi afla iertare, când noi nu ne îngrijim de treburile noastre proprii, dar ne ocupăm aşa de mult cu cele străine? Este necuviincios când cineva trece pe lângă o casă, a se uita înăuntru cu curiozitate, iscodind ce se face acolo. Dar încă mai necuviincios şi mai nemoral este a iscodi viaţa şi purtarea altor oameni.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 86-87)

„… înainte de toate, trebuie să te fereşti a asculta pe cel ce vorbeşte rău de aproapele tău. Iară dacă ai auzit ceva asemenea, îngroap-o, omoar-o în tine, dă-o uitării, ca să fie ca şi cum nu ai fi auzit-o. atunci vei putea să petreci o viaţă liniştită, paşnică. Dacă defăimătorii vor vedea că dispreţul nostru îi ajunge mai degrabă pe dânşii decât pe cei defăimaţi, atunci ei curând se vor lăsa de obiceiul lor cel rău, iar pe viitor vor grăi bine despre aproapele; iară despre noi vor spune cu laudă că suntem mântuitorii şi binefăcătorii lor.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 88)

„Vorbirea de rău sau osândirea este o altă patimă înfricoşătoare. Celui care vrea să-ţi vorbească despre alţii să-i spui: *Dacă vrei să lauzi pe cineva, îmi voi deschide urechile. Însă dacă vrei să-l vorbeşti de rău, mi le închid. Primesc doar parfumuri şi miresme, nu duhori şi mizerie. Ce voi câştiga dacă aflu cum cutare este rău? Dimpotrivă, mă voi vătăma nespus. Să ne uităm la ale noastre, să ne interesăm de păcatele şi greşelile făcute de noi.Ce răspuns vom da lui Dumnezeu şi ce milostenie Îi vom cere, atâta vreme cât ne preocupăm plini de curiozitate cu lucruri străine, iar la ale noastre nici nu ne gândim? Să arătăm interes şi grijă pentru viaţa noastră. Preocuparea cu vieţile altora dovedeşte josnicie şi necuviinţă. E ca şi cum am trece prin faţa unei case străine şi am privi indiscret înlăuntru, ca să vedem ce fac stăpânii casei*.

Dacă vezi cum un om stă într-o baltă cu murdărie şi mestecă în ea umplând astfel aerul cu duhoare, nu-i vei face observaţie? Ei, aşa să faci şi cu cei care îi osândesc sau bârfesc pe alţii. Şi să te gândeşti că mizeria din baltă nu loveşte atât de mult în nas, cât loveşte în suflet povestirile murdare despre viaţa altora.

Fii cu luare-aminte, deci, la cuvintele tale! Nu vorbi de rău, ca să nu te pângăreşti. Nu mesteca în balta cu murdării; fă cununi din trandafiri, toporaşi şi alte flori. Nu băga în gură bălegar; gustă din licoarea dulce a florilor, ca albina, şi fă miere din ea. Să fii cu toţi politicos, dulce la vorbă, blând, primitor. despre nici un om să nu-ţi scape vreun cuvânt urât. În felul acesta toţi te vor iubi. Dar şi în ziua Judecăţii Domnul te va afla curat şi nepătat. Căci dacă vom da socoteală pentru orice cuvânt de prisos, cu atât mai mult vom răspunde pentru vorbele noastre urâte.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 43-44)

„V-am învăţat că nu se cuvine a vorbi de rău unul pe altul, şi v-am dat voie la o vorbire de rău fără primejdie, adică v-am sfătuit să vorbiţi de rău păcatele voastre, iar nu să iscodiţi cele străine. Şi v-am adus în faţă pe sfinţi, care se prihăneau pe ei înşişi, iar nu pe ceilalţi.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 10)

„Voieşti să prihăneşti? Îţi voi da ţie materie folositoare. Voieşti să grăieşti de rău? Grăieşte de rău păcatele tale. Căci zice: *Spune tu întâi păcatele tale ca să te îndreptezi* (Is., 43, 26). Ai văzut grăire de rău îndreptăţită, care aduce laudă şi cunună? Şi iarăşi: *Dreptul singur este pârâşul său de la întâiul cuvânt* (Pilde 18, 17). Al său, nu al altuia. De te vei

face pârâş şi grăitor de rău al altuia, te vei pedepsi, iar de te vei face al tău, te vei încununa. Şi ca să cunoşti ce lucru mare şi bun este a-şi prihăni cineva greşelile sale, auzi că *dreptul singur este pârâşul său de la întâiul cuvânt*. Dar dacă este drept, cum este şi pârâş? Şi de este pârâş, cum este drept? Dreptul nu este vinovat pârii şi grăirii de rău, dar s-a zis aşa ca să ştii că, dacă cineva va fi păcătos, dar se va pârî şi-şi va prihăni păcatele sale, se face drept prin învinuirea sa. Dar ce înseamnă *de la întâiul cuvânt*? Ia aminte cu dinadinsul. La tribunale judecata se face în două părți, fiindcă unii trag la judecată pe alții, iar alții singuri se trag; unii pârăsc, alții se pârăsc; unii sunt vinovați, iar alții nevinovați. Şi în partea cea dintâi a judecăţii dă cuvântul celui ce pârăşte, celui ce este nevinovat. Dar aici este invers, tu cel ce eşti vinovat răpeşte mai întâi cuvântul, ca să te faci vinovat. Nu aştepta pe pârâşul tău, dacă eşti dintre cei vinovați. Ci mai înainte de a auzi de la acela pâra, prihăneşte tu cele greşite de tine."(*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 98-99)

„Să fugim de boala aceasta cu multă luare aminte. Iar răutățile altora să le acoperim şi să nu le vădim, ci să sfătuim pe cei ce greşesc, precum zice Domnul: *De-ți va greşi ție fratele tău, mergi de-l mustră pe el între tine şi el singur* (Mt., 18, 15), căci mustrările care se fac aşa mai lesne aduc vindecarea. Să nu muşcăm sau să descoperim rănile cele străine, asemănându-ne muştelor, ci să urmăm albinelor. Muştele se pun pe răni şi muşcă, iar albinele zboară peste flori. De aceea acestea întocmesc faguri, iar acelea aduc boli trupurilor pe care stau. Acelea aduc dezgust, iar acestea sunt plăcute şi lăudate. Deci şi noi să facem ca sufletul nostru să zboare în livada faptelor celor bune ale sfinților şi adeseori să sorbim buna mireasmă a isprăvilor lor, iar rănile celor de aproape să nu le dezvelim. Şi de vom vedea pe vreunii vorbind de rău, să le astupăm gurile, punându-le înainte frica osândei şi aducându-le aminte că toți suntem fraţi. Iar dacă nu vor lua aminte la nici una din acestea, să-i socotim ca nişte muşte, ca măcar această ocară să-i depărteze de la cugetarea cea rea, ca izbăvindu-se astfel de această îndeletnicire deşartă, toată osârdia lor s-o cheltuiască la cercetarea răutății lor. Făcând aşa, şi cei căzuți se vor scula, şi cei ce cugetă adeseori la răutăți se vor lepăda de ele cu lesnire, împiedicându-i pomenirea celor greşite ale altora." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 104-105)

„Nu zice rău de altul niciodată, ca să nu te pângăreşti pe tine şi să-ți dai sufletul muncii, nici să amesteci balegă cu tină ca să faci cărămizi, ci împleteşte cununi de garoafe şi de alte flori mirositoare, nici nu scoate balegă din gura ta, ca gândacii, că cei ce batjocoresc şi necinstesc pe alţii, întâi ei dobândesc împuțiciunea şi putoarea. Drept aceea, pe cel ce este batjocoritor şi grăitor de cuvinte împuțite toți îl urăsc, toți se scârbesc de el ca de gândaci şi ca de nişte lipitori ce se hrănesc în gunoi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 52)

COMPĂTIMIREA

„Cărei mame i se sfâşie atâta inima, când copilul ei e cuprins de friguri şi zace la pat, ca inima acestui fericit apostol Pavel? Se îmbolnăvea pentru bolnavii din fiecare loc din lume şi-i ardea inima de durere pentru cei ce se poticneau. Uită-mi-te ce cuvinte foloseşte! N-a spus: *Cine se poticneşte şi eu să nu mă întristez*, ci: *să nu mă ard*. Prin acest cuvânt ne arată tăria durerii; aproape că se arată pe el însuşi cuprins de flăcări, arzând pe dinăuntru pentru cei care cad pradă poticnirilor”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 136)

„Astfel trebuie, deci, să fim față de aproapele, astfel să plângem şi să ne întristăm. Astfel de lacrimi sunt pline de o fericire nespusă iar o asemenea plângere dă naştere la o negrăită bucurie. Chiar dacă nu vom folosi cu nimic pe cei întristați, ne vom folosi totuşi pe noi înşine. Cel care se întristează atât de mult şi în aşa măsură pentru cei străini, cu atât mai mult se va întrista pentru ale sale proprii. Cel care lăcrimează pentru greşelile altora, desigur că nici pe ale sale nu le va trece cu vederea fără să lăcrimeze, ba chiar unul ca acesta nici nu va greşi atât de repede.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, pp. 282-283)

„Căci a compătimi cu cei ce sunt în nenorociri, aceasta ne dă multă îndrăzneală față de Dumnezeu. Gândeşte-te la cele ce Scriptura filosofează despre Iov, ascultă-l apoi şi pe Pavel, care spune: *Plângeți cu cei ce plâng (...) lăsați-vă duşi spre cele smerite* (Romani 12, 15, 16), fiindcă împărtăşirea de nenorocirile celor întristați obişnuieşte a uşura greutatea cea mare a tristeții. Precum se întâmplă şi cu greutatea, că dacă cineva susține, uşurează povara celui ce o duce, tot aşa şi cu celelalte toate.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 15)

„Cel ce pătimeşte pentru altul, nu numai pe acela îl foloseşte, dar chiar şi el devine mai strălucit şi mai desăvârşit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 90)

„Nimic nu bucură pe Dumnezeu mai mult decât să suferim cu multă râvnă pentru mădularele noastre[168].” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVII-a, pp. 136-137)

COMPORTAMENTUL

„Prin mişcările trupului tău să predici filosofia cea dinlăuntrul tău. *Îmbrăcămintea bărbatului, râsul dinților şi călcătura pasului vestesc cele din sufletul lui* (Înț. Sir., 19, 27).” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 475)

„Față de cei mai tari şi mai puternici ne purtăm cu multă blândețe, chiar dacă ne fac rău, chiar dacă ne ocărăsc, pentru că le ştim de frică; pe cei de o seamă cu noi şi mai mici decât noi însă îi urâm şi-i duşmănim, chiar dacă nu ne-au supărat cu nimic. Acest lucru n-are altă explicație decât că ne temem mai mult de oameni decât de Hristos.” (*Despre căință (I),* 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 60)

„Şi fiecare lucru făcut de noi să fie cu multă bună cuviință. Căci zice: *îmbrăcămintea[169] bărbatului şi râsul dinților şi umbletul piciorului arată cine este* (Is. Sir., 19, 27). Căci icoana stării sufleteşti este privirea senină a ochilor[170] şi mişcarea mădularelor arată în special frumusețea ei. Iar dacă ne plimbăm prin centru, mersul nostru să fie atât de liniştit şi aşezat încât să-i uimească pe cei cu care ne întâlnim. Dar nici ochii să nu fie curioşi, nici picioarele să nu păşească cu neorânduială, iar limba să grăiască cu pace şi

[168] Prin expresia *să suferim cu râvnă pentru mădularele noastre,* Sfântul Ioan înțelege de fapt suferința pentru aproapele nostru şi ajutorarea lui, căci, creştinii sunt mădulare ale Trupului lui Hristos (I Cor., 12). – n.n.

[169] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: στολισμοσ nu se referă doar la hainele în sine, ci şi la modul cum le aşezi şi care este intenția folosirii lor. Echivalentul de azi e o paradă a modei, ilustrare perfectă a lipsei de bună-cuviință, chiar dacă uneori veştmintele par sărăcăcioase sau sumare. (n.s. 27, p. 78)

[170] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Pasajul mai poate fi tradus: *Icoana clară a stării sufleteşti este înfățişarea exterioară* (οψις poate fi şi privirea, dar şi întregul aspect exterior al trupului). (n.s. 28, p. 79)

blândețe. Într-un cuvânt, toate cele din afară să exprime frumusețea lăuntrică a sufletului. Să trăim de acum schimbat şi neobişnuit, fiindcă noi şi neobişnuite sunt cele ce s-au întâmplat cu noi, după cum şi fericitul Pavel arată, zicând: *Dacă cineva este în Hristos, este zidire nouă*.

Şi ca să vezi că noi şi minunate sunt cele dăruite nouă, iată: cei ce mai înainte eram mai lipsiți de preț decât lutul şi țărâna, curățiți fiind, am devenit mai strălucitori decât aurul şi am câştigat cerul în locul pământului. De aceea şi toate cele dăruite nouă sunt duhovniceşti. Căci şi haina noastră este duhovnicească, şi hrana, şi băutura. Ar mai trebui ca şi faptele şi orice îndeletnicire să fie duhovniceşti. Căci acestea sunt roada Duhului, după cum şi Pavel zice: *Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelunga-răbdare, facerea de bine, bunătatea, credința, blândețea, înfrânarea. Împotriva unora ca acestea nu este lege*. (Gal., 5, 22-23). Şi bine a zis ceea ce a zis. Căci mai presus de lege sunt cei ce practică virtutea şi ei nu se supun legii: *nu pentru cel drept s-a pus legea* (I Tim., 1, 9).” (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 78-79)

COMUNIUNEA

„Bunul Dumnezeu a rânduit aşa, ca toți oamenii să trăiască la un loc, drepții amestecați cu răii, pentru ca să se curme şi răutatea celor răi şi să strălucească şi mai mult virtutea celor buni şi pentru ca aceia care sunt răi, dacă ar voi, să aibă mare câştig din traiul la un loc cu drepții”. (*Omilii la Facere,* omilia XXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 258)

COMUNIUNEA (comunicarea şi comuniunea)

„Că dacă atunci când avem trebuință unii de alții, şi încă nevoia nici aşa nu ne adună pe noi în prietenie, dar dacă am fi nelipsiți de nimic şi nu am avea trebuință unul de altul, oare nu am fi fiare sălbatice?

Deci Dumnezeu ne-a rânduit a fi în legătură unul cu altul prin trebuințele ce le avem şi în fiecare zi ne atingem unul de altul. Şi dacă ne-ar fi luat acest frâu, oare cine atunci ar mai fi căutat dragostea şi prietenia aproapelui său?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 164)

CONŞTIINȚA (- tribunalul lui Dumnezeu în om)

„Şi acesta este un semn al iubirii de oameni a lui Dumnezeu făcut de neamul omenesc, că a pus în fiecare din noi conştiinţa, judecător drept, care ştie precis ce este binele şi ce este răul. Conştiinţa mai cu seamă ne ia orice cuvânt de apărare; pentru că noi nu cădem în păcate din neştiinţă, ci din trândăvia sufletului şi a nepăsării faţă de virtute”. (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

„Judecătorul cel drept, conştiinţa adică, deşteptată, le-a strigat cu glas tare, i-a învinuit pe primii oameni, le-a arătat fapta, ca şi cum le-ar fi scris înaintea ochilor mărimea păcatului lor. Da, chiar de la început, de când a făcut pe om, Stăpânul Cel iubitor de oameni a pus în om conştiinţă, acuzator nelipsit din om, care nu poate greşi, nici nu poate fi înşelat. Chiar de ai putea ascunde de toţi oamenii păcatul săvârşit sau fapta de ruşine, de acest acuzator n-o poţi ascunde! Acuzatorul acesta pe care-l ai în tine te însoţeşte mereu, te supără, te chinuie, te biciuieşte şi niciodată nu se linişteşte, ci se năpusteşte asupra ta şi în piaţă şi între lume şi la masă şi când dormi şi când te scoli; îţi cere socoteală de cele ce ai greşit, îţi pune sub ochi şi mărimea păcatelor şi pedeapsa care urmează. Şi după cum un doctor bun nu încetează de a da doctorii unui bolnav până ce nu-l vede făcut sănătos, tot aşa şi conştiinţa nu se opreşte, ci are necontenit grijă.

Lucrarea conştiinţei este să ne aducă necontenit aminte de faptele noastre rele şi să nu îngăduie să dăm uitării ce am săvârşit, ci să ni le pună sub ochi, ca, măcar aşa, să nu mai facem ce-am făcut”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, I-II, în col. PSB, vol. 21, p. 189)

„… şi cel întâi-zidit, simţind mustrările conştiinţei şi gândindu-se la venirea Stăpânului, s-a ascuns îndată. Spune-mi, pentru ce? Pentru că a văzut că se năpusteşte asupra lui acest acuzator, conştiinţa. Nu era un altul care să-l vădească, care să fie martor al greşelii lui, ci numai martorul acela, pe care-l purta înăuntrul lui”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 190)

„Stăpânul cel iubitor de oameni a pus în noi un astfel de acuzator care nu stă liniştit nicicând, ci e în noi şi necontenit strigă şi cere pedeapsă pentru păcatele făcute. Şi asta o poţi vedea chiar din fapte. Desfrânatul, preadesfrânatul sau un alt om care a făcut un păcat asemănător nu are linişte; chiar de s-ar putea ascunde de ochii tuturora, chiar de-ar locui în singurătate, are totuşi acest aspru judecător; se teme de bănuieli, tremură de umbre; îi este frică şi de cei ce-i cunosc păcatul şi de cei ce nu-l cunosc; are în suflet veşnică furtună şi valuri peste valuri. Unuia ca acesta nici somnul nu-i este

dulce, ci e plin de groază şi vedenii; mâncarea nu-i face plăcere, iar statul de vorbă cu prietenii nu-i poate muta gândurile, nici nu-i depărtează chinul, care-l frământă. Ca un călău, conştiinţa însoţindu-l îl sfâşie şi-l biciuieşte fără de răgaz; astfel, după săvârşirea acelei fapte nesăbuite, conştiinţa merge cu el şi, fără să ştie nimeni, îl pedepseşte groaznic, fiind şi pârâş şi judecător". (*Omilii la Facere,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 238)

„… judecătorul cel drept, conştiinţa…". (*Omilii la Facere,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 190)

„În noi este pus nestricăciosul tribunal al conştiinţei; acesta este un har foarte mare şi un efect al bunătăţii Sale nespuse." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 1, p. 68)

„Dumnezeu a pus chiar înăuntrul nostru o judecată nepărtinitoare, şi care niciodată nu se corupe, chiar de am ajunge la răutatea cea mai de pe urmă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIV, p. 285)

,,Dumnezeu a pus în sufletul nostru un judecător neobosit şi priveghetor necontenit – conştiinţa. Într-adevăr printre oameni nu este nici un judecător care să fie aşa de treaz, precum conştiinţa noastră. Dintre judecătorii omeneşti, unii se mituiesc, alţii se câştigă prin măguliri, alţii se intimidează prin frică, şi încă multe altele îi împiedică de la judecata cea dreaptă. Însă tribunalul conştiinţei nu se biruieşte prin toate acestea, ci poţi să măguleşti, să dai daruri, să ameninţi sau să faci orice, această judecătorie pururea va rosti hotărârea cea dreaptă, chiar şi asupra gândurilor tale celor păcătoase. Şi tocmai cel ce a săvârşit păcatul se osândeşte pe sine, chiar când nu-l părăsesc alţii. Şi aceasta nu se întâmplă o dată sau de două ori, ci foarte adeseori, în toată viaţa. De ar fi trecut oricât de mult timp, conştiinţa niciodată nu uită cele petrecute, atât în timpul când se săvârşeşte păcatul, cât şi înainte şi după săvârşirea lui, se ridică asupra noastră ca un pârâş complet, iară mai cu seamă după isprăvirea păcatului. În timpul săvârşirii păcatului, suntem beţi şi nu băgăm seama la conştiinţă aşa de bine, dar după ce păcatul s-a săvârşit şi s-a isprăvit, iar pofta s-a împăcat, atunci vine boldul cel amarnic al căinţei." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 73-74)

,,Să gândim ce dragoste mare ne-a arătat Dumnezeu prin aceea că ne-a dat conştiinţă! Fiindcă El cândva are să ne tragă la răspundere pentru

păcatele noastre, de aceea a pus în inima noastră acest judecător nemituit, pentru ca el chiar aici pe pământ, să ne judece pentru păcatele noastre, să ne facă mai înțelepți şi să ne mântuiască de înfricoşata judecată viitoare. Pentru aceasta zice şi Pavel: *De ne-am fi judecat pe noi singuri, nu ne-am fi osândit* (I Cor. 11, 31). Deci, pentru ca să nu ne osândim acolo, ca să nu fim acolo traşi la răspundere, să intre fiecare în conştiința sa, să deschidă viața sa ca pe o carte, să urmărească cu amănuntul toate păcatele sale, să spună hotărârea cea de judecată a sufletului care le-a săvârşit, să pedepsească gândurile sale, să muncească şi să necăjească inima sa, iar pentru nelegiuirile sale singur să se supună la pedeapsă, osândindu-se pe sine, făcând pocăință aspră cu lacrimi, mărturisind păcatele sale, postind şi dând milostenie, săvârşind înfrânare şi fapte de dragoste, pentru ca noi încă de aicea să lepădăm păcatele noastre; şi să ne putem duce în acea lume cu o veselă siguranță." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 79-80)

,,Dar pentru ce, până la urmă, a pus Dumnezeu în sufletul nostru un judecător atât de treaz şi atât de veghetor, conştiința? Că nu este, nu este între oameni nici un judecător atât de treaz cum e conştiința noastră! Judecătorii din lumea aceasta sunt corupți de bani, se pleacă în fața linguşelilor, cedează în fața amenințărilor; şi sunt şi alte multe pricini care strică dreapta hotărâre a judecătorului. Dar tribunalul conştiinței nu ştie nimic din toate acestea; de i-ai da bani, de l-ai linguşi, de l-ai amenința, de i-ai face orice, el va da dreaptă hotărâre împotriva gândurilor celor păcătoase; şi chiar cel ce face păcatul, chiar el se osândeşte pe sine, de nu l-ar învinui altul. Şi nu face asta o dată, de două ori, ci adeseori chiar toată viața. De-ar trece multă vreme de la săvârşirea păcatului, conştiința nu uită niciodată păcatul; ci acuză cu asprime şi când se săvârşeşte păcatul, şi înainte de a se săvârşi, şi după ce s-a săvârşit; dar, mai cu seamă, după ce s-a săvârşit." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 101)

,,De aceea a pus Dumnezeu în noi conştiința, pentru că ea ne iubeşte mai mult decât un tată. Un tată, după ce a pedepsit pe copilul său o dată, de două ori, de trei ori, de zece ori, şi vede că nu se îndreaptă, deznădăjduit, îl dezmoşteneşte, îl alungă din casă şi nu-l mai recunoaşte de fiu; conştiința însă nu face aşa; dimpotrivă, ea ne spune o dată, de două ori, de trei ori, de mii de ori, şi dacă nu ascultăm, iarăşi ne înfățişează chipurile şi nălucile păcatelor noastre, acasă, pe stradă, la masă, în piață, pe drum, iar adeseori

chiar în vise." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 103)

„Pentru că are să ne ceară atunci cuvânt de greşalele noastre, Dumnezeu a pus în noi acest judecător drept, ca acesta, osândind aici păcatele noastre şi făcându-ne mai înţelepţi, să ne smulgă de la judecata ce va să fie dincolo. Acest lucru îl spune şi Pavel: *Că de ne-am fi judecat noi singuri, nu am mai fi judecaţi de Domnul*." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 109)

„Dumnezeu a pus în om o conştiinţă, care-i spune ce este bine şi ce este rău. De aceea, oamenii care păcătuiesc, din simţământ de vinovăţie, nu vor să audă că îi strigi cu numele faptelor pe care le-au săvârşit. Spre exemplu, dacă îl strigi: *Preacurvarule!* pe un om care preacurveşte, se va supăra, deşi se simte bine atunci când săvârşeşte păcatul. La fel, dacă îl strigi: *călcătorule de jurământ!* pe cel care a călcat jurământul dat, se va supăra, cu toate că el a săvârşit păcatul acela. Zice că păcatul său este un lucru buri, dar îl supără cuvântul care înfăţişează ceea ce a făcut. Dimpotrivă, dacă îi zici unui om cuminte: *Omule cuminte*!, acela nici nu se ruşinează, nici nu se supără. Dacă îl strigi pe un om drept: *Omule drept!*, nu se va simţi jignit, nici nu se va supăra. Cei mult nu va primi cuvintele tale din smerenie, dar sufletul său se va simţi bucuros pentru recunoaşterea faptelor bune pe care le săvârşeşte." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 295-296)

„Un glas se ridică în interiorul sufletului omenesc, glas drept şi sfânt, glas nestricat, judecător neiertător, care pronunţă peste bine şi peste rău sentinţe ireproşabile." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 394)

CONŞTIINŢA (ne îndeamnă la bine şi ne avertizează despre rău)

„Ce înger păzitor este conştiinţa! Ea ne avertizează despre rău cu siguranţă! Ea ne arată binele şi ne îndeamnă la el!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 284)

CONŞTIINŢA (legea conştiinţei)

„Anume, pentru că mulți dintre Elini se pregăteau să-i stea împotrivă (Apostolului Pavel) cu vorba, zicând: *Cum va judeca Dumnezeu pe oamenii dinaintea lui Moise? Nu le-a trimis legiuitor, nu le-a dat lege, nu le-a trimis prooroc, apostol sau evanghelist. Atunci cum o să-i poată pedepsi?* Voind Pavel să le dovedească cum că aceia aveau legea firească şi ştiau bine ce trebuie să facă şi să nu facă, auzi ce le spune: *Când păgânii care n-au lege fac în chip firesc cele ce se țin de lege, aceştia, neavând lege (scrisă), îşi sunt lor înşişi lege, pentru că arată fapta legii scrisă în inima lor.* Cum? Fără slove? *Despre aceasta mărturiseşte cugetul lor şi gândurile lor, care se învinovățesc sau se dezvinovățesc între ele în ziua în care Dumnezeu după Evanghelia mea va judeca prin Hrisios lucrurile ascunse ale oamenilor,* şi iarăşi: *Cei ce au păcătuit fără lege, fără lege vor pieri; şi toți cei ce au păcătuit având lege, vor fi judecați după lege* (Rom., 2, 12. 14. 15. 16). Ce înseamnă: *vor pieri fără lege?* Nu că vor fi învinovățiți de vreo lege, ci de cugetul şi gândurile lor. Căci dacă n-ar fi avut legea cugetului (a conştiinței), n-ar fi trebuit să piară nici ei înşişi chiar când ar fi păcătuit. Căci cum s-ar putea, dacă ei au păcătuit fără lege? Dar când spune: *Fără lege,* nu vrea să zică că n-au avut lege, ci că n-au avut lege scrisă, însă au avut legea firii (legea naturală). Şi iarăşi: *Slavă şi cinste şi pace oricui face binele, evreului întâi, şi elinului* (Rom., 2, 10).” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, pp. 36-37)

CONŞTIINȚA (cercetarea conştiinței)

„Să cercetăm, dar, în fiecare zi tăria sufletului nostru şi să nu încetăm nicicând de a ne examina pe noi înşine. Să ne facem o socoteală nouă înşine de ce am băgat şi ce am scos din el; ce cuvânt folositor am rostit, ce cuvânt rău a ieşti din gura noastră; şi iarăşi, ce cuvânt folositor am băgat prin auz în sufletul nostru; şi iarăşi ce cuvânt, care poate să vatăme, l-am lăsat să intre înăuntru. Să punem limbii canoane şi îngrădiri, ca să gândim cuvintele înainte de a le rosti; să ne instruim mintea să nu dea drumul nici unui cuvânt vătămător; dacă intră din afară un astfel de gând, să-l alungăm ca de prisos şi în stare să ne vatăme, iar dacă se naşte în mintea noastră, să-l izgonim iute cu gândurile binecredincioase”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 64)

„Să nu trecem cu uşurință nici chiar pe lângă aşa socotitele păcate mici, ci în fiecare zi să ne cercetăm cuvintele şi privirile şi să ne osândim singuri, ca să scăpăm de osânda de dincolo. De aceea şi Pavel spune: *Dacă ne-am judeca singuri, n-am mai judecați* (I Cor., 11,31). Deci dacă ne-am

osândi aici păcatele noastre săvârşite în fiecare zi, am curma străşnicia osândei de dincolo. Dar dacă ne trândăvim *suntem pedepsiți, zice Pavel pentru că suntem judecați de Domnul* (I Cor., 11, 32). Să ne osândim, dar, noi singuri mai înainte cu toată sinceritatea; să stăm, fără să ştie nimeni, înaintea scaunului de judecată al conştiinței noastre; aşa să ne cercetăm gândurile noastre şi să pronunțăm o judecată dreaptă, pentru ca mintea, temându-se de pedeapsa gătită dincolo, să nu ne mai lase târâtă de ispite, ci să-şi înfrâneze pornirea şi să oprească intrarea diavolului, văzând mai dinainte ochiul cel neadormit". (*Omilii la Facere,* omilia LX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 270)

„Când te scoli de la masă după ce ai cinat şi te duci să te culci, judecă-ți faptele tale. Acesta-i timpul cel mai potrivit. Iar loc este patul şi camera de culcare. Aceasta a poruncit-o şi profetul, când a spus *Căiți-vă de cele ce ați grăit în inimile voastre în aşternuturile voastre!* (Ps. 4, 4). Pedepseşte-ți cumplit sufletul pentru ca să nu săvârşeşti păcate mari. Dacă faci lucrul acesta în fiecare zi, vei sta cu îndrăznire în fața acelui înfricoşător scaun de judecată. Aşa a ajuns Pavel curat. Pentru aceea şi spunea: *Dacă ne-am judeca pe noi înşine, n-am mai fi judecați* (I Cor. 11, 31). Aşa curățea Iov păcatele fiilor săi. Dacă aducea jertfă pentru păcatele lor neştiute, cu atât mai mult le cerea socoteală pentru cele ştiute. Dar noi nu facem aşa, ci cu totul dimpotrivă. Abia ne-am băgat sub aşternut că şi începem să ne gândim la cele lumeşti. Unii bagă în sufletul lor gânduri ruşinoase, alții se gândesc la banii dați cu camătă, la afaceri şi la treburi vremelnice. Când avem o fată o păzim cu toată străşnicia; dar ceea ce ne este mai de preț decât fata noastră, sufletul, pe acesta îl lăsăm să se desfrâneze, să se pângărească şi-l împuiem cu mii şi mii de gânduri rele". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 505-506)

„Dacă ai zgândări puțin de tot conştiința unui om, ai da peste grămezi de viermi, peste venin şi peste duhoare nespusă, adică poftele cele desfrânate şi rele care sunt mai necurate decât viermii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 832)

„Fiecare dintre voi să intre în conştiința sa, ca să ia hotărârea de judecător, şi să facă să apară în fața acestui tribunal păcatele sale. Şi dacă el nu va vrea ca să fie descoperit în ziua cea grozavă, să aplice medicamentul pocăinței, cu toate că are mii de răni, fiecare poate să se vindece." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 165)

„... fiecare să intre în conştiinţa sa, şi socotindu-şi păcatele făcute, singur să-şi ceară răspundere dreaptă, ca nu cumva să fim atunci judecaţi cu lumea întreagă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 80)

„Deschide uşile conştiinţei tale şi priveşte pe judecătorul ce şade chiar în cugetul tău.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 98)

„E necesar de a fi cercetători ai vieţii noastre, şi a cerceta cu scumpătate faptele ce le săvârşim zilnic, iar nu numai la suprafaţă. Aşa bunăoară: ai făcut vreun bine? Gândeşte-te dacă nu cumva l-ai făcut pentru vreo slavă deşartă sau pentru că ai fost forţat, sau din antipatie către altcineva, sau din ipocrizie, sau din vreo altă cauză oarecare omenească. Precum aurul mai înainte de a fi pus în topitoare se pare a fi mai strălucit, însă numai după ce l-ai scos din foc şi l-ai examinat cu exactitate se probează de e cu adevărat aur veritabil sau fals, astfel se petrece şi cu faptele noastre. Când noi le vom examina cu scumpătate, numai atunci se vor descoperi în toată goliciunea lor, şi ne vom vedea responsabili de multe fapte rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 117-118)

„Aşază-ţi conştiinţa judecător pe scaunul ce nu poate fi mituit al minţii; adu-i înainte toate păcatele tale; cere socoteală cumplită păcatelor, pedepseşte poftele ruşinoase, din care se nasc păcatele! Să fie sfâşiate cu multă asprime! Dacă ne vom deprinde să le judecăm aşa, nu vom mai fi judecaţi la înfricoşătoarea Judecată.” (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 453)

„Să chemăm conştiinţa noastră şi să-i cerem socoteală de cuvintele, de faptele şi de gândurile noastre; să cercetăm ce s-a săvârşit spre folosul nostru, şi ce s-a săvârşit spre paguba noastră. Să vedem ce cuvânt s-a cheltuit rău, în ocări, în cuvinte de ruşine, în insulte; să vedem ce gând a pornit ochiul spre desfrânare, ce gând a trecut la faptă spre paguba noastră, fie cu mâinile, fie cu limba, fie cu privirile chiar.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 469)

„După cum obişnuiam, dar, să facem dimineaţa socoteala banilor noştri, aşa să facem socoteala faptelor noastre după cină, seara, când stăm în pat, când nu ne supără nimeni, când nu ne tulbură nimeni; atunci, să ne cerem socoteală nouă înşine de tot ce-am făcut şi am vorbit în timpul zilei. De vedem că am făcut vreun păcat, să ne pedepsim cugetul, să ne mustrăm sufletul, să ne sfâşiem atât de tare, încât să nu mai îndrăznim, când ne sculăm, să pornim spre prăpastia aceluiaşi păcat, amintindu-ne de mustrarea ce ne-am făcut-o seara." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 469)

,,Să chemăm conştiinţa noastră, ca să ne dea socoteală despre vorbele şi faptele, despre gândurile şi poftele noastre. Să ispitim dacă aici toate sunt curate şi dacă nu s-a făcut ceva spre vătămarea noastră, să cercetăm ce cuvânt rău s-a rostit spre hulă, spre ruşine şi spre batjocură; să cercetăm ce gând a ademenit ochiul nostru la o privire necurată şi ce plan am făcut noi spre vătămarea noastră, fie cu mâinile, fie cu limba, fie cu ochii." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 59)

,,Când e vorba de averea noastră, noi adeseori facem socoteală, când suntem singuri şi nimeni nu ne împiedică, nici nu ne tulbură. Atunci să dăm noi înşine socoteală de toate cele ce am făcut şi am vorbit ziua." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 60)

,,… nici un timp nu este mai potrivit pentru această îndeletnicire cu cercetarea conştiinţei ca timpul serii. Ascultă ce zice Psalmistul: *Cele ce ziceţi întru inimile voastre, întru aşternuturile voastre vă umiliţi* (Ps. 4, 5). Multe se întâmplă cu noi în curgerea zilei, care noi am dori să nu se fi întâmplat; prietenii noştri ne jignesc, slugile ne duc la mânie, femeia ne supără, fiul ne necăjeşte, vuietul grijilor şi al treburilor vremelnice şi lumeşti ne înconjoară din toate părţile. Dar când noi suntem liberi de toate acestea, seara, când suntem singuri şi în linişte, atunci să ne judecăm pe noi înşine, pentru ca prin aceasta să facem pe Dumnezeu milostiv către noi. Căci precum focul repede mistuie şi stârpeşte spinii, aşa de uşor sufletul stârpeşte păcatele sale, când cu osârdie gândeşte la dânsele." (*Cuvânt la Duminica a*

doua a Sfântului şi Marelui Post, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 60-61)

„De-am făcut vreo faptă rea, să nu aşteptăm să vine peste noi nenorociri şi nevoi, nici primejdii şi lanțuri, ci, în fiecare ceas şi în fiecare zi, să punem în mişcare în noi înşine acest tribunal şi să pronunțăm sentință împotriva noastră; să încercăm în tot chipul să dobândim iertare de la Dumnezeu.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 108)

„Ca să nu fim osândiți atunci şi nici să dăm seama de păcatele noastre, fiecare să-şi cerceteze atent conştiința lui; şi desfăşurând înaintea ochilor întreaga lui viață şi cercetând îndeaproape toate păcatele, să-şi osândească sufletul care le-a săvârşit, să-şi pedepsească gândurile, să-şi zdrobească inima, să-şi chinuie mintea, să-şi pedepsească singur păcatele sale prin osândirea lor, prin căința adâncă, prin lacrimi, prin mărturisire, prin post, prin milostenie, prin înfrânare, prin dragoste, ca, prin orice chip, să putem ispăşi aici toate păcatele şi să plecăm dincolo cu multă îndrăznire.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 109)

„Adu-ți aminte ce fac boierii când îşi cheltuie banii lor în lucruri; îndată ce se scoală din somn îşi cheamă sluga (…) şi-şi face socoteala ce a cheltuit ieri, ce a cheltuit în zadar şi ce la treburile lor şi ce le-a rămas pe ziua aceea. Aşa trebuie să facem şi noi socoteală faptelor noastre, să cercetăm gândul nostru ca pe o slugă, pentru cuvinte, pentru fapte şi pentru cugete, care ne-au fost de treabă şi care ne-au fost de stricăciune, care cuvinte grele am grăit sau am ocărât pe cineva, sau am clevetit sau cuvinte grozave am grăit şi ne-am zăbovit în acelea, sau am văzut frumusețe străină şi ne-am înnodat în dragoste, sau prin mâini sau prin limbă am blestemat, sau ne-am aflat cu măriri deşarte, sau de zavistie şi de râs fără de vreme ne-am robit şi pentru aceste răutăți ce am greşit şi am pătimit vreun păcat, trebuie să fugim de dânsul şi, în locul celor ce s-au cheltuit rău, să câştigăm cele bune, adică pentru cuvintele cele rele şi vătămătoare pe care le-am vorbit, să facem post, milostenie şi rugăciuni.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 50)

CONŞTIINȚA (curățirea conştiinței)

„Iar o conştiinţă devine curată dacă ascultă neîncetat şi cu luare-aminte Scriptura, chiar dacă mai înainte era încărcată de mii de păcate. Că prin aceasta nici nu se adaugă la păcatele de mai înainte altele – ba şi cele ce sunt se nimicesc – şi nici sufletul nu mai este dispus aşa de uşor să se pornească iar spre aceleaşi fapte rele.” (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfîntei Irina, despre râvna celor prezenţi la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuţii*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 72)

CONŞTIINŢA (curată)

„Ce ţi se pare plăcut în viaţa aceasta de pe pământ? Mesele bogate şi luxoase, sănătatea trupului, slava, bogăţia? Dar dacă pui faţă în faţă toate plăcerile acestea cu bucuria conştiinţei, toate sunt mai amare decât orice în comparaţie cu ea. Nimic nu-i mai plăcut decât o conştiinţă bună şi o nădejde tare.

Iar dacă vreţi să cunoaşteţi mai bine adevărul spuselor mele, să ne ducem la un om pe patul de moarte sau la un bătrân. Să le aduci aminte de mesele bogate şi luxoase la care s-au desfătat, de slava şi cinstea de care s-au bucurat în viaţă şi de faptele bune pe care le-a săvârşit şi să-i întrebăm de care se bucură mai mult; şi vom vedea că le ruşine, roşesc de acelea, iar de acestea se bucură şi saltă de veselie”. (*Omilii la Matei,* omilia LIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 618-619)

„Cel ce are conştiinţa curată – chiar de ar fi îmbrăcat sărăcăcios, chiar de s-ar lupta cu foamea zilnic – va fi cu siguranţă mai voios decât cei ce se desfată mult, precum şi cel ce are o conştiinţă pătată şi rea, chiar de ar fi înconjurat de toate bogăţiile lumii, totuşi este mai de plâns decât toţi. De aceea Pavel, deşi trăia veşnic în foame şi lipsuri, deşi era necăjit şi amărât în fiecare zi, totuşi era vesel şi se desfată duhovniceşte mai mult decât împăratul de atunci. Ahab fiind rege, şi bucurându-se de plăcerile vieţii, ofta şi era nemulţumit fiindcă săvârşise acel păcat, şi faţa lui era tristă şi înainte de păcat, şi după săvârşirea păcatului.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 27)

„Nimic nu este care să pregătească pe cineva în a nădăjdui la cele bune, decât conştiinţa curată şi bună.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 154)

„Căci nimic nu poate da omului o mulțuire atât de mare precum o conştiință curată.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XII, p. 117)

„Că dacă bucuria vine de la o conştiință cura-, tă, şi vă face desăvârşiți, la urmă nimic nu mai lipseşte de a fi veseli şi a vă mângâia. Nimic nu aduce mângâiere cuiva ca o conştiință curată, chiar de-ar năvăli asupră-i mii de ispite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 264)

„Cel care nu se ştie cu nici un păcat pe cuget, de-ar fi aşezat în rândul supuşilor, este mai împărat decât toți împărații.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 311)

„… o conştiință bună este cea mai mare mângâiere în nenorocire. Pentru ce ne temem noi de moarte? Pentru că nu avem o conştiință bună. Dacă noi am avea aceasta, nu ne-ar înspăimânta nici moartea, nici foametea, nici pierderea averii, nici orice alta. Căci pe cei îmbunătățită nu-i poate vătăma nimic din toate acestea, nici nu le poate răpi norocirea lor cea lăuntrică. Cine se nutreşte cu nădejdile cele mai mărite, nimic nu-l poate întrista.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 78)

„Nimic nu ne face atâta bucurie, nimic nu ne dă atâta curaj cât conştiința că nu ne putem reproşa nimic.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 288)

„Cheltuieşte-ți, aşadar, banii, ca să rămână mereu ai tăi. Aşa cum cel care este cercetat de conştiința sa din cauza săvârşirii fărădelegilor este chinuit, asemenea şi cel care are conştiința curată, chiar dacă s-ar îmbrăca în zdrențe sau s-ar lupta cu foamea, este mai voios decât cei care trăiesc în ospețe.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 160)

„Că nimic nu ne poate produce o atât de mare plăcere precum o conştiință curățită.” (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 72)

„Ea este binefăcătoare. Cum nu va fi conştiinţa marea binefăcătoare a omului? Ea îi dă lui cele mai mari două bunuri ale ei, alături de care toate celelalte nu vor fi nimic. Ea îi dă pacea şi cu această pace bucuriile intime ale unei dulceţi inexprimabile. Ea îi dă în al doilea rând, cinstea, cinstea adevărată, intimă, adâncă. Când lumea întreagă îl va acoperi cu dispreţurile ei pe nevinovatul judecat ca vinovat, ce-l interesează pe cel nevinovat pe care-l scapă conştiinţa lui?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 286)

CONŞTIINŢA (mustrarea conştiinţei)

„Gândeşte-te ce cumplit lucru este să fii judecat de conştiinţă! Acuzatorul acesta este mereu în tine, strigă la tine şi-ţi aduce aminte nelegiuirea!” (*Omilii la Facere,* omilia LXIII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 303)

„Niciodată să nu punem la uitare greşelile noastre proprii, ci temându-ne şi tremurând fără încetare, să ne grăbim ca să ni le amintim, pentru a nu cădea sub loviturile dreptăţii divine; căci nimic nu deşteaptă mai mult în noi aducerea aminte de greşelile noastre ca pedeapsa şi mustrarea conştiinţei; fraţii lui Iosif ne sunt ca probă. Trecuseră treisprezece ani de când vânduseră, dar temându-se că vor fi pedepsiţi pentru aceasta şi tremurând pentru viaţa lor, şi-au adus aminte de păcat şi ziceau între ei: *Într-adevăr, vinovaţi suntem pentru fratele nostru Iosif* (Geneza 42, 21). Vedeţi cum temerea le puse greşeala înaintea ochilor? În momentul în care au săvârşit-o, ei nu se gândeau la ea, dar când se văzuseră ameninţaţi de pedeapsă, ei şi-o aduseră aminte îndată.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 68)

„Pârâşul acesta este cel mai amarnic, şi nimeni nu cunoaşte călcările de lege ale omului mai bine, decât conştiinţa sa.” (*Cuvânt la Duminica a dinaintea Înălţării cinstitei Cruci*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 203)

„După ce un părinte a pedepsit de multe ori pe fiul său, dar cunoaşte că acela a rămas neîndreptat, atunci el public se leapădă de dânsul, îl goneşte din casa sa şi-l desparte de familie. Dar conştiinţa nu urmează aşa. După ce a grăit o dată, şi de două ori, şi de trei ori, şi de zece mii de ori, fără ca tu s-o fi ascultat, ea totuşi vorbeşte din nou şi nu încetează până la răsuflarea cea mai

de pe urmă. Acasă, pe uliță, la masă, la târg, pe cale, ba adeseori şi în visuri, pune înaintea ochilor noştri icoanele păcatelor noastre.

Şi socoteşte înțelepciunea lui Dumnezeu! Conştiința n-are trebuință să ne pârască necontenit, căci noi n-am putea purta povara când ea ar vorbi contra noastră neîncetat. Dar Dumnezeu n-a făcut conştiința aşa de slabă, încât să slăbească după întâia şi a doua amintire. Dacă ea în toate zilele şi în toate ceasurile ne-ar chinui cu boldul său, noi am fi înăbuşiți de descurajare. Dacă din contră, după întâia sau a doua amintire ar înceta cu pâra sa, foarte puțin folos ne-ar aduce. De aceea Dumnezeu a rânduit aşa, ca să ne mustre conştiința de multe ori şi cu sârguință, dar totuşi nu neîncetat; de multe ori, pentru ca să nu cădem în uşurătatea minții, ci până la moarte să rămânem treji; nu neîncetat şi fără răgaz, ca să nu ne descurajăm, ci câteodată să ne liniştim, să ne mângâiem şi să putem iarăşi răsufla. Pe cât de pierzător şi aducător de grosolană nesimțire ar fi dacă păcatele nu ne-ar pricinui nici o durere, tot aşa de vătămător ar fi dacă ar trebui ca noi să suferim această muncă de-a pururea şi peste măsură. Căci covârşirea necazului poate lipsi pe om de minte, copleşindu-i sufletul şi făcându-l incapabil de orice bine. De aceea conştiința ne mustră numai din timp în timp, căci ea este destul de aspră, chinuindu-l pe păcătos mai cumplit decât strămutarea.

Pe lângă aceasta, conştiința se deşteaptă şi strigă cu multă putere asupra noastră, nu numai când noi înşine păcătuim, ci şi când vedem şi pe alții păcătuind. Când desfrânatul, tâlharul ş.a., măcar că nu se pârăşte pe sine, dar aude pâra asupra altora care au săvârşit aceleaşi păcate, se crede pe sine însuşi pedepsit, căci imputând altora păcatele sale, iarăşi se înfățişează cu vioiciune şi aceluia aducându-i aminte păcatele sale proprii. Acela se pârăşte, iar acesta, care a săvârşit aceleaşi păcate, nepârât de nimeni simte durerile pedepsei.

Dar tot aşa se întâmplă şi cu faptele cele mărite. Când alții se laudă şi se încununează, se bucură toți cei ce au făcut aceleaşi fapte nobile, ca şi cum lauda aceea iar privi pe dânşii.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 75-76)

,,Mustrarea conştiinței, iubiților, este o ancoră sfântă a sufletului, care nu ne lasă să ne cufundăm cu totul în cursa păcatului. Căci nu numai când săvârşim păcatul, ci adeseori mulți ani după aceea, conştiința iarăşi ne aminteşte nelegiuirile noastre cele vechi.

Aşa s-a întâmplat feciorilor lui Iacov. Când Iosif a zis către dânşii: *Lăsați pe unul dintre voi aici, şi aduceți pe fratele vostru, iară dacă nu, veți muri*. Ce ziceau ei atunci între dânşii? *Noi suntem vinovați pentru fratele nostru, că nu ne-a fost milă, când se ruga de noi* (Fac. 42, 16-21). Aşadar,

iată, după cât de multă vreme iarăşi şi-au adus aminte de păcatul acela. Ei spusese tatălui lor: *O fiară sălbatică a mâncat pe Iosif* (Fac. 37, 33), şi acum, când Iosif era de faţă şi-i asculta, se înfăţişează păcatul lor. Ce poate fi mai minunat decât acesta? Aici vedem noi o judecată fără jeluire, o apărare fără pâră, o dovedire fără martori, fiindcă făptuitorii singuri s-au pârât, iar cele făcute în taină le-au vădit la lumină. Cine i-a convins, cine i-a silit să atingă iarăşi ceea ce săvârşiseră de un timp atât de îndelungat? Nu este oare limpede că conştiinţa, acest judecător nemituit şi neamăgit de-a pururea, zguduia sufletele lor, umplându-şi inimile lor de nelinişte? Aşa ni se întâmplă şi nouă adeseori cu păcatele noastre cele de mai înainte. Când suntem în nenorocire, iarăşi ne aducem aminte de vechile noastre călcări de lege.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 77-78)

„Când săvârşim păcatul, tulburaţi de plăcere, nu simţim atât de mult glasul conştiinţei; dar după ce l-am săvârşit, după ce păcatul a luat sfârşit, atunci da, atunci mai cu seamă, când s-a stins toată plăcerea, atunci intră boldul amar al căinţei, o altfel de durere decât durerile femeilor care nasc. La femei, înainte de naştere, durerea e grozavă şi de nesuferit; iar durerile pătrunzătoare ale naşterii le sfâşie cu înţepăturile lor; după naştere însă, uşurare, căci o dată cu pruncul iese şi durerea. Cu păcatul însă nu se petrec lucrurile aşa; atâta vreme cât zămislim gândurile păcătoase, suntem veseli şi ne bucurăm; dar când naştem copilul cel rău, păcatul, atunci ne chinuie durerile văzând ruşinea celui născut, atunci ne zvârcolim mai cumplit decât femeile care nasc.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 101-102)

„Ia seama la înţelepciunea lui Dumnezeu! A făcut ca mustrările conştiinţei noastre să nu fie neîncetate – că n-am putea îndura povara, de-am fi mereu mustraţi –, dar nici n-a făcut să fie atât de slabă conştiinţa, încât să se descurajeze de la primul sau de la al doilea îndemn. Dacă ne-ar mustra conştiinţa în fiecare zi şi în fiecare ceas, am cădea doborâţi de tristeţe; iar dacă ar înceta de a ne mai mustra, după ce ne-ar ţine de rău o dată sau de două ori, n-am culege mult folos. De aceea a făcut Dumnezeu ca mustrările conştiinţei să ţină toată viaţa noastră, dar să nu fie dese; toată viaţa, ca să nu ne trândăvim, ci să priveghem totdeauna şi până la sfârşitul nostru, aducându-ne aminte mereu de păcatele săvârşite; dar nu dese, nici unele după altele, ca să nu ne descurajăm, ci să putem răsufla, având oarecare tihnă şi uşurare. După cum a pieire desăvârşită să nu suferi defel din pricina păcatelor săvârşite şi să fii cu totul nesimţitor, tot astfel e vătămător să te

mustre conştiinţa mereu şi peste măsură. Căci o durere prea mare este în stare să scoată adeseori pe om din minţi, să-i înece sufletul şi să-l facă nefolositor spre orice bine. Pentru aceea şi Dumnezeu a făcut să ne mustre conştiinţa la răstimpuri, fiindcă mustrările conştiinţei sunt neîndurătoare şi înţeapă pe păcătos mai puternic decât boldul. Nu numai când păcătuim noi, ci şi când alţii săvârşesc păcate ca şi noi, ni se deşteaptă cu tărie conştiinţa şi strigă la noi cu multă putere. Desfrânatul, bărbatul adulter, hoţul se socotesc biciuţi nu numai când sunt ei mustraţi, ci şi când aud că alţii sunt mustraţi pentru aceleaşi păcate, pentru că mustrarea altora le aduce aminte de păcatele lor; este mustrat altul, dar se simte lovit el, când a făcut aceleaşi păcate ca şi acela." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 103-104)

,,Mustrarea conştiinţei este o ancoră sfântă care nu ne lasă să ne cufundăm desăvârşit în adâncul păcatului. Nu numai atunci, în timpul săvârşirii păcatelor, ci, adeseori, chiar după mulţi ani, conştiinţa ne aduce aminte de păcate vechi." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 104)

,,… conştiinţa, judecătorul care nu poate fi înşelat, care necontenit le zguduia mintea şi le tulbura sufletul." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 108)

„Nu este un acuzator mai aspru decât conştiinţa." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoţie*, p. 94)

„Oricât de păcătos ar fi omul, el nu poate să închidă gura conştiinţei care îl mustră. Conştiinţa este un lucru firesc, pe care Dumnezeu l-a pus în om încă de atunci de când l-a creat. Oricât de mult am încerca să nu o ascultăm şi să luptăm cu ea, conştiinţa ne apare mereu dinaintea noastră şi ne strigă, ne osândeşte şi ne pedepseşte.

Vă aduceţi aminte cât de rău era Ahab, regele Samariei? Cu toate acestea, chiar şi el, atunci când a vrut să răpească via lui Nabot, a avut parte de multă suferinţă. Cu toate că era stăpân absolut, cu toate că nu era nimeni care să-l mustre pentru ceea ce făcuse, totuşi conştiinţa sa îl mustra într-atât, încât era zbuciumat, posomorât şi fără nici o tragere de inimă, iar mâhnirea îi era zugrăvită pe chip (3 Regi 21, 1-29)." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 228)

„Căci fiul lui Iacob care a spus tatălui său că o fiară sălbatică rea l-a mâncat pe Iosif (Fc., 37, 32-36), care a jucat ipocrit această cumplită dramă încercând prin acest rol să țină în umbră omorul de frate, l-a înşelat atunci pe tatăl său, dar conştiința sa n-a înşelat-o, nici n-a convins-o să se liniştească, ci a continuat să se ridice împotriva lui strigând neîncetat fără să i se fi putut astupa gura. Căci după ce a trecut mult timp, cel care tăgăduise înaintea tatălui său îndrăzneala aceea, care n-o spusese nici unui om, pe care nimeni nu-l învinuia, nimeni nu-l dădea de gol, nimeni nu-l ataca, nimeni nu-i aducea aminte de înscenarea aceea, fiind în primejdie să-şi piardă libertatea şi însăşi viața, arătând că în tot acest lung timp glasului acuzator al conştiinței nu-i fusese astupată gura, nici nu fusese îngropat, a zis acestea cuvinte: *Da, suntem în păcate pentru fratele nostru. Când ne ruga, am trecut cu vederea necazul lui şi durerea sufletului său. Iar acum se cere de la noi sângele lui* (Fc., 42, 21).” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 2a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 216)

CONŞTIINȚA (întunecarea ei)

,,După cum tâlharii şi spărgătorii de ziduri când voiesc a fura ceva de preț, fac aceasta stingând lumânarea, tot aşa face şi cugetul cel stricat cu cei ce păcătuiesc, căci şi în noi este o lumină care arde veşnic şi care se numeşte *cuget* sau *conştiință*. Dacă duhul răului intră cu mare grăbire înlăuntru şi stinge acea flacără, de îndată a întunecat sufletul şi l-a doborât, şi îndată a furat tot ce se găsea înlăuntru. Când sufletul a fost cucerit de vreo poftă necurată, întocmai ca şi norul sau ceața care întunecă ochii trupului, tot aşa şi el rămâne întunecat cu totul, cucerindu-i-se mai dinainte prevederea cugetului, şi nu-l lasă a vedea mai departe, nici prăpastia ce-i stă în față, nici gheena, nici frica, ci la urmă fiind asuprit de voința acelei pofte necurate, se face uşor de cucerit de păcat, şi întocmai ca un zid fără ferestre ridicat înaintea ochilor, pofta nu mai lasă a străluci lumina dreptății în cuget, fiindcă toate gândurile cele necuviincioase ale poftei l-au împresurat din toate părțile. Atunci femeia curvă i se înfățişează veşnic şi înaintea ochilor, şi înaintea cugetului, şi înaintea gândurilor lui. Şi după cum cei orbiți, chiar de ar sta sub cerul liber şi într-o amiază din cele mai strălucitoare, totuşi nu se pot bucura de lumină, fiindu-le închişi ochii, întocmai aşa pătimesc şi aceştia, căci de li s-ar trâmbița la ureche mii de vorbe mântuitoare, ei îşi astupă urechile la toate vorbele acelea, fiind prinşi mai dinainte şi robiți cu sufletul acelei patimi. Dar toate acestea le ştiu preabine toți cei ce au cercat asemenea lucruri jalnice. Fie însă ca voi să nu ştiți niciodată de asemenea

încercări.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, pp. 110-111)

CONŞTIINȚA (chinul conştiinței)

,,De altfel, chiar înainte de pedeapsa de dincolo, oamenii răi şi păcătoşi sunt pedepsiți aici, pe pământ. Să nu-mi spui mie că mănâncă la mese strălucite şi bogate, că se îmbracă în haine de mătase, că târăsc după ei turme de robi, că merg fuduli prin oraş! Nu, ci cercetează conştiința lor, şi vei vedea tulburarea din sufletul lor pricinuită de păcate, frica continuă, furtuna, tulburarea; vei vedea, ca la tribunal, că sufletul se suie la tronul cel împărătesc al conştiinței şi că stă ca înaintea unui judecător; gândurile vin ca nişte călăi, îl întind şi-l sfâşie pentru păcate; el strigă tare, nimeni nu ştie, decât singur Dumnezeu, Care vede acestea. Desfrânatul, de-ar fi putred de bogat, de nu l-ar învinovăți nimeni, nu încetează de a se învinovăți pe sine în lăuntrul lui. Plăcerea i-a fost trecătoare, dar chinul e veşnic; de pretutindeni, frică şi cutremur, bănuială şi nelinişte; se teme de ulițe înguste, se sperie şi de umbre; îi este frică de slugile lui, de cunoscuți, de necunoscuți, de femeia pe care a necinstit-o, de bărbatul pe care l-a batjocorit. Umblă, purtând cu el un aspru acuzator, care este conştiința lui; se osândeşte singur şi nu poate găsi odihnă o clipă. Şi în pat şi la masă şi în piață şi acasă, şi ziua şi noaptea, şi adesea chiar în vise, vede idolii păcatului lui. Trăieşte viața lui Cain, suspinând şi tremurând pe pământ (Facere 4, 12), fără să ştie nimeni, având totdeauna adunat înlăuntrul lui jar. Tot aşa se chinuie şi răpitorii şi cei lacomi; tot aşa şi bețivii şi, într-un cuvânt, toți cei ce trăiesc în păcate. Acest tribunal nu poate fi corupt! Ci chiar dacă nu săvârşim virtutea, totuşi suferim pentru că n-am săvârşit-o; iar dacă săvârşim păcatul, simțim durerea îndată ce a luat sfârşit plăcerea păcatului.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 47-48)

,,Este cu neputință ca tribunalul conştiinței să fie desființat. Nu trăin în virtute? Vom suferi. Trăim în răutate? Imediat ce încetează plăcerea păcătoasă, începe durerea sufletească” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 54)

,,Căci ce poate fi cândva mai apăsător decât păcatul? Fiindcă acesta, şi dacă am fi de mii de ori nesimțitori şi am vrea să ne ascundem de oameni, ridică împotriva noastră conştiința ca pe un judecător nemitarnic; şi aceea, fără încetare, se răscoală împotriva noastră, provocându-se continuu dureri, torturându-ne precum un călău şi ştrangulându-ne cugetul prin arătarea mărimii păcatului. Aşadar, zice că *pe cei îngreuiați de acesta de păcat şi*

chinuiți ca de o povară, pe aceştia îi voi odihni, dăruindu-şe iertarea păcatelor, numai să vină la Mine. Cine este atât de împietrit , cine este aşa de tare la cerbice, încât să nu asculte de o asemenea chemare plină de iubire de oameni?" (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 34)

„Ce-i foloseşte celui vinovat de a-şi ascunde crima lui de ochii oamenilor? Conştiința lui a văzut totul, totul descoperă, şi de acum înainte ea nu-l va lăsa în pace un singur moment. Unde are el oarecare aripi ca să se poată ascunde la oarecare întuneric, conştiința îl urmăreşte cu strigătele ei acuzatoare; ea îl acoperă de ruşine şi-l străpunge cu acul remuşcărilor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 284)

„Ea este incisivă, ea este nestricăcioasă, ea este binefăcătoare. Ea este incisivă. Se pot aplica glasului conştiinței cuvintele Sfântului Pavel: *Cuvântul este viu şi eficace, mai pătrunzător ca orice sabie*. Înainte chiar ca păcatul să-şi primească pedeapsa lui de la Dumnezeu, el este deja pedepsit prin chinul adus de conştiință. Străină urmare a păcatului! Înainte de a-1 comite, nimic nu apărea din urâțenia lui; vinovatul este liniştit şi fericit; crima comisă, conştiința atacă fără cruțare, nu-i mai pasă păcătosului un moment calmul şi bucuria. Timpul care îndulceşte orice rană, nu mai are nici o putere asupra conştiinței. Bogăția, plăcerile, avântul sărbătorilor, nu ajung să sufoce glasurile răzbunătoare ale remuşcărilor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 285)

CONŞTIINȚA (adormirea conştiinței)

„Nimic nu îngreuiază atât de mult sufletul, nimic nu betejeşte atât mintea, nimic nu trage sufletul atât de mult jos ca o conştiință păcătoasă ..." (*Omilii la Matei,* omilia XXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 470-471)

„Prietenii ne supără, slugile ne sălbăticesc, soția ne amărăşte, copilul ne pricinuieşte dureri, şi o mulțime de treburi, din casă şi din afară de casă, ne împresoară din toate părțile, încât nu ne mai putem da seama atunci nici cum cădem în păcat. Dar seara, când scăpăm de toate aceste supărări, când suntem cu noi înşine şi avem parte de multă linişte, în pat, să adunăm tribunalul ca să-L facem pe Dumnezeu îndurător prin o astfel de judecată. Dacă păcătuim în fiecare zi şi rănim în fiecare zi sufletul, ajungem să nu mai simțim păcatul; după cum cei

care primesc mereu lovituri, nu mai țin seama de ele şi atrag asupra lor friguri cumplite şi moartea, tot aşa şi noi, din pricina acestei nesimțiri a păcatului, atragem asupra noastră o osândă de care nu mai putem scăpa. Ştiu că sunt supărătoare spusele mele, dar sunt de mult folos." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 469-470)

„Când sufletul primeşte o rană şi cade, nu zace în nesimțire ca trupul, ci se chinuie aici, mustrat de conştiința lui cea rea, iar după ce scapă de aici, este dat, la vremea judecății, pedepsei veşnice. Dacă un om nu simte rănile făcute de diavol, chinul lui va fi mai mare din pricina nesimțirii lui. Că omul care nu simte mustrări de cuget de pe urma celei dintâi răni, primeşte cu uşurință o altă rană şi după aceea alta. Că spurcatul diavol, când dă de un suflet nepăsător, care nesocoteşte rănile de mai înainte, nu se opreşte de a-l lovi până la cea din urmă suflare ." (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 13, în vol. *Despre preoție*, pp. 154-155)

CONTRACEPȚIA

„Că mulți oameni, din pricina dragostei de bani, nu vor să aibă copii; au mutilat firea; nu-şi omoară copiii, dar opresc izvoarele naşterii". (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„De ce semeni acolo unde nu poți secera?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 454)

„De ce semeni acolo unde țarina încearcă a strica rodul, unde sunt multe doctorii de stârpire şi unde de multe ori copilul este omorât mai înainte de naştere? Iată, deci, că şi pe acea desfrânată n-ai lăsat-o să rămână desfrânată, ci ai făcut-o şi ucigaşă de om! Ai văzut cum din beție izvorăşte desfrânarea, iar apoi din desfrânare iese omorul? Ba chiar mai mult şi decât omorul, căci nici nu am cuvinte îndeajuns pentru a numi asemenea faptă criminală, de vreme ce nu numai că pe copilul născut îl omoară, ci îl împiedică chiar de a se naşte. Deci de ce îți baţi joc de darul lui Dumnezeu şi te lupți împotriva legilor Lui, iar ceea ce este binecuvântare tu alungi ca pe un blestem?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 455)

„După cum aceia (sodomiţii – n.n.) născociseră o împreunare nerodnică, ce nu sfârşea cu facerea de copii, tot aşa a făcut şi Dumnezeu pedeapsa, făcând pământul nerodnic cu totul şi lipsit de orice poamă.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 163)

CONVERTIREA (definiția)

„Ce înseamnă a se converti? Înseamnă a părăsi răul pentru bine, diavolul pentru Iisus Hristos, pământul pentru cer.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 78)

CONVORBIRILE (duhovniceşti)

„Dar fiți atenți la acestea: mai întâi, Iisus Hristos nu descoperă totul. Ci mai întâi pune pe ascultător în suspensie în ascultare, el îl aruncă în îndoială, ca apoi după ce a început să caute sensul a ceea ce a auzit, tulburat de nesiguranță, el să primească apoi cu mai multă dorință şi cu bucurie, explicarea pe care o căuta, şi să-şi dubleze ascultarea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 162)

„Dacă ții numai pentru tine cele ce ştii, oamenii îți vor întoarce spatele şi te vor urî pentru că eşti invidios şi urâtor de frate, iar Dumnezeu îți va da cea mai mare pedeapsă pentru că eşti rău. În afară de asta, se va duce iute de la tine harul, lăsându-te pustiu. Pentru că şi grâul, dacă zace necontenit în hambar, se pierde, căci e mâncat de gărgărițe; dar dacă-i scos afară din jitnițe şi pus în brazde, se înmulțeşte şi se înnoieşte iarăşi. Tot aşa şi cuvântul cel duhovnicesc: dacă-l ții necontenit încuiat înăuntrul tău, se stinge iute, pentru că sufletul se strică şi se macină de invidie, de trândăveală şi de lâncezeală. Dar dacă îl semeni în sufletele fraților ca într-o brazdă mănoasă, vistieria cea duhovnicească se înmulțeşte şi în cei care o primesc, şi în tine, care o dai. Şi după cum o fântână are apă mai curată şi izvor mai bogat dacă adeseori se scoate dintr-însa toată apa, iar dacă nu se scoate, seacă; tot astfel şi harisma cea duhovnicească şi cuvântul cel învățătoresc, dacă este scos tot mereu din suflet şi dat să fie sorbit de cei ce vor să-l primească, izvorăşte şi mai mult; dar dacă-i acoperit de zavistie, de invidie, se micşorează şi se stinge desăvârşit”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 151-152)

COPIII (creşterea copiilor)

„Nu se poate spune că Dumnezeu nu dă mare atenție copiilor. Dumnezeu se îngrijeşte mult de creşterea lor. Din pricina asta Dumnezeu a sădit în firea omenească o dragoste atât de mare de copii, încât părinții să fie constrânşi, ca de o lege peste care nu pot trece, să se îngrijească de creşterea copiilor lor.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 247-252)

COPIII (neamul dăinuie prin copii)

,,Căci de la început era dorire de copii fiindcă tot omul îşi lăsa prin ei urmaşi şi pomenire vieții sale. Şi fiindcă nu era nicidecât nădejde de înviere, ci moartea stăpânea, iar după viața de aici cei ce se săvârşeau socoteau că pier cu totul, Dumnezeu a dat mângâierea cea din copii, ca ei să rămână chipuri însuflețite ale celor duşi, şi neamul nostru să dăinuie şi să se desăvârşească prin cei ce vin după, şi urmaşii acelora să fie cea mai mare mângâiere pentru cei ce i-au îngrijit.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 14-15)

COPIII (iubirea părinților față de copiii lor)

„Mulți oameni au cinci sau şase fii sau fiice, iar de se îmbolnăveşte unul dintre ei, tatăl înconjoară patul, sărută ochii copilului, îi strânge mâinile, socoteşte ziua noapte, iar lumina întuneric, nu că s-ar fi schimbat stihiile, ci pentru că nu se mai poate bucura de ele de durerea tristeții. Paturile-s aşternute cu aşternuturi noi, doctorii stau alături, mulți, în jurul bolnavului, iar tatăl se topeşte din picioare. De-ar fi bogat tare, bogăția îi e de nesuferit, de-ar avea mii şi mii de treburi, pe toate le lasă, nu se poate apuca de ele, e amețit de durere. Pentru el toată lumea nu poate fi vindecată de rău. La fel şi mama, se plimbă în jurul bolnavului, bătându-se în piept, toată aprinsă şi cuprinsă de flăcări, caută putere ca să ia asupră-şi o parte din chinul copilului ei, dar, mai bine spus, şi-ar lua asupră-şi tot chinul numai ca să scape de boală pe copilul bolnav, nu mai are nici un preț viața ei, nici zilele pe care le mai are de trăit; mai de preț ca toate e să treacă boala de la copil la ea. Nu am cum zugrăvi durerea asta.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 563)

„... nepurtarea de grijă de copii este un păcat care întrece pe toate celelalte şi merge chiar până la culmea răutăţii.” (*Apologia vieţii monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 246)

„Dumnezeu apoi porunceşte şi părinţilor cum trebuie să se poarte cu copiii, cinstindu-i pe copiii buni şi pedepsindu-i pe cei răi. Scopul acestor porunci este tot acela de a face pe părinţi să-şi iubească şi mai mult copiii.” (*Apologia vieţii monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 253)

COPIII („copii ascultaţi de părinţii voştri întru Domnul”)

„Trebuie să fim supuşi părinţilor noştri, atunci când nu ne împiedică să ne îndeplinim datoriile noastre faţă de Dumnezeu şi când nu ne pun piedici; este foarte periculos de a nu urma această regulă; dar când cer ceva lucru nepotrivit, şi ne jenează în lucrurile duhovniceşti, nu este atunci nici bine, nici înţelept să ne supunem lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXI, 2, p. 102)

„*Dar dacă părinţii poruncesc lucruri absurde?,* zici tu. Părintele nu porunceşte niciodată lucruri absurde, chiar de ar fi el absurd; apostolul s-a asigurat şi în această privinţă căci zice: *întru Domnul*, adică ascultaţi-i în cele ce nu se împotrivesc lui Dumnezeu; dacă însă ar fi părintele elen, sau eretic, nu trebuie a da ascultare deloc, căci porunca lui atunci nu este întru Domnul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 213)

„*Fiilor, ascultaţi de părinţi întru toate că aceasta este bine plăcută întru Domnul*. Iarăşi pune aici *întru Domnul*, şi în acelaşi timp stabileşte şi legăturile ascultării şi ale sfielii şi umilinţei lor către părinţi. *Că aceasta,* zice, *este bine plăcută întru Domnul*. Priveşte cum El voieşte a le face toate nu numai de la natură, sau împinşi înseşi de firea lucrurilor, ci pentru că sunt şi plăcute lui Dumnezeu, şi că, făcându-le, vom avea plată de la Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 116)

,,Când părinţii trupeşti nu împiedică cu nimic, nici nu se pun de-a curmezişul vreunuia din lucrurile cele după Dumnezeu, suntem datori şi este

de neapărată trebuinţă să-i ascultăm. Iar a nu face aceasta este primejdie mare. Dar când cer ceva nepotrivit şi împiedică ceva din cele duhovniceşti, nu trebuie să-i ascultăm nicidecum.” (*Nunta din Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 122)

COPIII (sunt datori să-şi asculte şi să-şi iubească părinţii)

„Dar şi tu, fiule, să asculţi de părinţii care te-au născut. Pentru cele pe care ţi le-au oferit, cu nimic nu-i poţi răsplăti, nici să-i naşti, nici să trudeşti pentru ei, cum au făcut aceştia pentru tine.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 126)

COPIII (neascultarea părinţilor trupeşti, când aceştia sunt piedică pentru virtute)

„Noi nu trebuie nici măcar să-i recunoaştem pe tatăl şi pe mama noastră atunci când ne dăunează în lucruri duhovniceşti şi când ne împiedică să înaintăm în virtute...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

COPIII („tu îl baţi pe feciorul tău cu toiagul, dar scapi sufletul lui de împărăţia morţii”)

„Părintele iubitor care are un copil obraznic nu îl cicăleşte tot timpul, dar nici nu-l lasă cu totul nepedepsit. Însă îl pedepseşte cu măsură, ca să nu-l stârnească şi mai tare.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 365)

COPIII (pedepsirea copiilor pentru păcatele părinţilor)

„*Şi a zis* (Noe – n.n.): *Blestemat să fie Canaan copilul; să fie slugă fraţilor lui.*

Nu fără rost, nici la întâmplare a pomenit Scriptura de Canaan (fiul lui Ham – n.n.), ci pentru o pricină ascunsă. Noe n-a vrut să-l mustre pe Ham pentru păcatul săvârşit şi pentru ocara pe care i-a adus-o, ca să nu fie vătămată binecuvântarea lui Dumnezeu. Că *Dumnezeu, spune Scriptura, a binecuvântat pe Noe când a ieşit din corabie şi pe fiii lui* (Fac., 9, 1).

Deci, Noe, ca să nu pară că blestemă pe cel care primise odată binecuvântarea lui Dumnezeu blestemă pe fiul aceluia.

- Da, mi se poate spune răspunsul acesta, arată că nu l-a blestemat pe Ham, pentru că acesta fusese binecuvântat de Dumnezeu! Dar pentru ce ai pedepsit fiul pentru păcatul tatălui?

- Nici asta nu s-a făcut fără rost. Ham n-a fost pedepsit mai puțin decât fiul lui, nici n-a simțit mai puțin durerea pedepsei. Știți doar, știți că adeseori părinții se roagă să fie pedepsiți ei în locul fiilor lor, știți că părinții sunt pedepsiți mai greu, când văd pe copiii lor pedepsiți decât atunci când ar fi ei înșiși pedepsiți. Deci a fost pedepsit copilul lui Ham, ca tatăl să sufere mai mare durere din pricina dragostei sale părintești pentru copil, ca binecuvântarea lui Dumnezeu să rămână întreagă și ca fiul, care a fost blestemat să ispășească prin asta propriile lui păcate. Da, acum este blestemat pentru păcatul tatălui său, totuși se înțelege că pedeapsa aceasta este și pentru păcatele lui proprii. Nu a fost blestemat numai pentru păcatul tatălui său, ci și pentru ca prin el să primească tatăl său o mai mare pedeapsă. Că nici părinții nu sunt pedepsiți pentru păcatele copiilor, nici copiii pentru păcatele părinților, ci fiecare răspunde pentru păcatele lui, aceasta o spun profeții în multe locuri. De pildă când spun: *Celui ce a mâncat aguridă i se vor strepezi dinții* (Ier., 31, 30); și: *Sufletul celui ce păcătuiește, acela va muri* (Iez., 18, 20); și iarăși: *Să nu fie omorâți părinții pentru copii, nici copiii pentru părinți* (Deut., 24, 16). Vă rog, dar, ca nimeni din voi când nu cunoaște scopul Dumnezeieștii Scripturi, să nu îndrăznească să hulească cele scrise în ea, ci să primească cu suflet înțelegător cele spuse, să se minuneze de preciziunea celor scrise în Dumnezeiasca Scriptură și să se gândească ce rău mare e păcatul." (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 374)

„*Mă jur pe Mine Însumi, că nu se va auzi spunându-se această pildă: părinții au mâncat aguridă și copiilor li s-a sterpezit dinții* (Iez., 18, 3, 44). Moise zice la fel: *Nu vei ucide pe tatăl pentru copil* (Deut., 24, 16). Mai mult, Scriptura zice de un rege, că el nu i-a ucis pe copii pentru părinți, ca să se conformeze legii lui Moise.

Că dacă îmi face cineva această obiecție: pentru ce zice Scriptura *Dumnezeu pedepsește păcatele părinților asupra copiilor, până în al treilea sau al patrulea neam* (Ieș., 20, 5; Deut., 5, 9), vom răspunde că această hotărâre nu este generală și că ea este pronunțată împotriva unora din evreii care au ieșit din Egipt. Și iată sensul: Cum cei pe care i-am scos Eu din robia egipteană au devenit, chiar după ce au văzut atâtea semne și minuni, mai răi ca și părinții lor, care totodată n-au văzut nimic așa de mare și atât de

minunat, ei vor fi pedepsiți la fel ca şi ei, zice Domnul, fiindcă au făcut aceleaşi păcate. Şi dacă se examinează acest pasaj cu grijă şi cu atenție, se va cunoaşte că aşa trebuie să-l înțelegem.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 1, p. 275)

„Aflǎ acum şi bunătatea Celui răstignit! Iudeii spuneau: *Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri* (Matei 27, 25); Hristos însă n-a făcut aşa, ci Îl roagă pe Tatăl zicând: *Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac*! (Luca 23, 34). Dacă ar fi fost sângele Lui asupra lor şi asupra copiilor lor, n-ar fi ajuns dintre copiii lor apostoli. N-ar fi crezut trei mii (Faptele Apostolilor 2, 41), nici cinci mii (Faptele Apostolilor 4, 4). Uită-te că iudeii au fost cruzi şi nemiloşi cu copiii lor, n-au vrut să ştie de glasul sângelui! Dumnezeu însă a fost mai bun decât toți tații, mai iubitor decât toate mamele! Da, a fost sângele Lui peste ei şi peste copiii lor; dar nu peste toți copiii, ci numai peste aceia care au urmat necredinței şi fărădelegii părinteşti; au fost vinovați de păcatul săvârşit nu cei care au fost fiii lor după succesiunea naturală, ci după nebunia voinței. Vezi-mi, însă, şi din altă parte bunătatea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 365)

COPIII („De nu vă veți întoarce şi nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor”[171])

„Copilul este străin de invidie, de slava deşartă, de dragostea de întâietate şi are cea mai mare virtute, nevinovăția, curăția, smerenia. Nu e nevoie numai de bărbăție şi de pricepere, ci şi de această virtute, de smerenie şi de nevinovăție. De-am avea cele mai mari virtuți, dacă ne lipsesc virtuțile acestea, mântuirea noastră şchioapătă. Un copil dacă e ocărât şi lovit nu se supără, nici nu prinde pică; iar dacă e prețuit şi slăvit, nu se îngâmfă. (…)

După părerea mea Hristos a pus în mijloc un copil, un copil foarte mic, lipsit de toate patimile cele rele. Un astfel de copil nu-i mândru, nu umblă după slavă, nu-i invidios, nu-i certăreț; este lipsit de toate patimile de acest fel şi are multe virtuți: nevinovăția, smerenia; nu-l interesează câştigurile băneşti, nu-i lăudăros. Este stăpânul unei îndoite filozofii: are aceste virtuți şi nu se laudă cu ele. De aceea Domnul 1-a dat ca pildă şi 1-a aşezat în mijloc.

[171] Matei, 18, 3.

Dar nu Şi-a oprit cuvântul Său la atâta, ci duce mai departe sfatul acesta, zicând:

Cine va primi pe un copil ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primeşte (Matei, 17, 5). Nu veţi primi, le spune Hristos, numai mare răsplată dacă veţi fi ca nişte copii, ci şi dacă veţi cinsti, pentru Mine, pe alţii care se aseamănă cu copiii; vă dau ca răsplată împărăţia cerurilor pentru cinstea dată acestora. Dar, mai bine spus, le dă o răsplată cu mult mai mare, că Hristos spune: *Pe Mine Mă primeşte.* Atât de tare îmi este de dragă smerenia şi nevinovăţia!

Hristos numeşte aici *copil* pe oamenii curaţi la inimă şi smeriţi, pe cei neluaţi în seamă şi dispreţuiţi de mulţime". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 675-676)

COPIII (purtarea de grijă pentru mântuirea părinţilor răi)

„Nu e lucru de osândă să ai tată necredincios, ci să urmezi necredinţei tatălui; şi vină foarte mare este nu când avem părinţi răi, ci când nu ne îngrijim de ei şi nu facem tot ce ţine de noi ca să îi slobozim din această răutate; iar atunci când noi arătăm toată purtarea de grijă pentru sufletul lor, iar ei stăruie în răutatea lor, suntem slobozi de toată mustrarea şi vina." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 136)

COPIII (pot practica virtutea, chiar dacă părinţii lor trupeşti nu o cultivă)

„Răutatea şi virtutea ţin nu de fire, ci de sloboda alegere. Că de ar fi ţinut de fire, negreşit că cei răi ar fi născut odrasle rele şi cei buni unii la fel ca ei; dar întrucât ţine de sloboda alegere a fi ticălos ori râvnitor, drept aceea şi unor părinţi răi li s-au născut fii buni, şi fii uşuratici au odrăslit din părinţi râvnitori, ca să nu punem răutatea şi bunătatea pe seama firii, ci pe cea a voii." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 137)

COPIII (responsabilitatea copiilor cât priveşte cele făptuite de ei)

„... trebuie să luptăm tot timpul vieţii noastre, iar lupta aceasta începe chiar din copilărie, de la vârsta de zece ani. (Într-adevăr, de la vârsta de zece

ani începem să dăm socoteală pentru păcatele ce le săvârşim, şi asta o arată lămurit copiii mâncați de urşi, pedepsiți astfel pentru că şi-au bătut joc de profetul Elisei) (IV Regi 2, 24-24).” (*Apologia vieții monahale*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 304-305)

CORECTITUDINEA

„Că era Avraam vestit în ochii locuitorilor Cananeii, ascultă ce spun fii lui Het despre el! *Împărat de la Dumnezeu eşti tu între noi, în mormintele noastre cele alese, îngroapă-ți mortul tău. Nici unul dintre noi nu te va opri să-ți îngropi mortul tău* (Fac., 23, 6). Dar uită-te la dreptul Avraam! Îi învață şi pe fiii lui Het cu faptele lui filozofia sa, că nu voieşte să primească mormântul până ce nu le plăteşte prețul cuvenit. Chiar dacă voi sunteți atât de binevoitori față de mine, le spune el, totuşi nu vreau să vă iau mormântul fără să-l plătesc. Şi le-a dat argintul şi a luat mormântul (Fac., 23, 13)”. (*Omilii la Facere,* omilia XLVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 155)

CREAREA LUMII

„Iată că străluceşte firea dumnezeiască chiar din felul în care a fost creată lumea. Dumnezeu a făcut lumea într-un chip cu totul contrar de cum obişnuieşte să lucreze omul; a întins mai întâi cerul şi apoi a zidit pământul; mai întâi acoperişul şi apoi temelia. Cine a mai văzut, cine a mai auzit aşa ceva? Niciodată nu s-ar putea face aşa o clădire omenească! Dar când Dumnezeu porunceşte, toate se pleacă, toate se supun voinței Lui. Să nu iscodim, dar, operele lui Dumnezeu cu mintea noastră omenească, ci, povățuiți de operele Sale, să-L admirăm pe Meşter”. (*Omilii la Facere,* omilia II, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 42-43)

,,Pământul este mama şi hrănitoarea noastră; din el am fost făcuți şi din el ne hrănim; el ne este şi patrie şi mormânt de obşte; în el ne întoarcem iarăşi, după ce ne-am îndulcit din el cu mii şi mii de bunătăți; de aceea Dumnezeu a arătat pământul netocmit şi fără de formă, ca nu cumva oamenii, din pricina nevoii ce o au de el, să-l cinstească mai mult decât merită, ca nu cumva să socotească binefacerile pământului datorate naturii pământului şi nu datorită Celui ce l-a adus din neființă la ființă. De asta a spus: *Iar pământul era nevăzut şi netocmit*”. (*Omilii la Facere,* omilia II, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 43-44)

„Ce vrea să spună prin aceste cuvinte: *Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apelor*?

– După părerea mea, aceste cuvinte arată că în ape era o energie plină de viață; nu era simplu o apă stătătoare şi nemişcătoare, ci mişcătoare, care avea putere de viață în ea. Că ceea ce-i nemişcător este negreşit nefolositor, pe când ceea ce se mişcă este capabil să facă multe.

Deci, ca să ne arate că apa aceasta, multă şi nespus de-ntinsă, avea o putere plină de viață, Moise a spus: *Şi Duhul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apei*. Nu fără rost o spune mai dinainte asta dumnezeiasca Scriptură, ci pentru că avea să ne spună mai târziu că prin porunca Creatorului universului au fost şi animalele aduse la ființă din aceste ape. De aceea ne învață chiar de pe acum că apa aceasta nu era o simplă apă, ci una care era în mişcare, care se frământa şi cuprindea totul”. (*Omilii la Facere,* omilia III, I-II, în col. PSB, vol. 21, pp. 47-48)

„Auzi că *la început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul* şi că a făcut pe cele ce sunt din cele ce nu sunt şi mai spui că a preexistat materia? Care om cu mintea întreagă ar îndura una ca aceasta? Este, oare, om Creatorul, ca să aibă nevoie de o materie preexistentă, pentru a-şi arăta arta Sa? Este Dumnezeu! Lui I se pleacă toate; creează cu cuvântul şi cu porunca. Iată! A spus numai şi a şi fost adusă la ființă lumina şi a şi plecat întunericul.” (*Omilii la Facere,* omilia III, II, în col. PSB, vol. 21, p. 48)

„*Şi a despărțit Dumnezeu lumina de întuneric* (Fac., 1, 4)

– Ce înseamnă *a despărțit*?

– A dat fiecăruia un loc propriu, a rânduit fiecăruia un timp potrivit.

Şi când a făcut aceasta, atunci a pus fiecăruia numele ce i se potrivea:

Şi a numit Dumnezeu lumina zi şi întunericul l-a numit noapte (Fac., 1, 5).

Ai văzut împărțire destul de bună, creație minunată, care depăşeşte orice înțelegere, făcută numai prin cuvânt şi prin poruncă? Ai văzut de cât pogorământ s-a folosit acest fericit proroc, dar, mai bine spus, iubitorul de oameni Dumnezeu, prin gura profetului, ca să învețe neamul omenesc să cunoască ordinea celor create, să cunoască cine este Creatorul universului, să ştie cum a fost adus la ființă fiecare?

Pe atunci, pe timpul lui Moise, oamenii erau încă nedesăvârşiți şi nu puteau să se ridice la înțelegerea lucrurilor celor mai înalte; de aceea Duhul cel Sfânt a istorisit aşa pe toate acestea, coborând limba profetului la puterea de înțelegere a ascultătorilor”. (*Omilii la Facere,* omilia III, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 48-49)

„După cum oamenii, după ce fac un lucru oarecare cu multă luare aminte, când ajung la capătul muncii lor şi pun la probă lucrul făcut, laudă ce au săvârşit, tot aşa şi dumnezeiasca Scriptură pogorându-se la slăbiciunea înţelegerii noastre spus întâi: *Şi a văzut Dumnezeu că lumina este frumoasă*, apoi a adăugat: *Şi a despărţit Dumnezeu lumina de întuneric*; *şi a numit Dumnezeu lumina zi şi întunericul l-a numit noapte*. A împărţit fiecăruia locul său propriu, fixându-le de la început unele hotare, pe care să le păzească mereu neîmpiedicat. Şi orice om cu judecată poate vedea că de atunci şi până acum nici lumina n-a depăşit propriile ei hotare şi nici întunericul n-a călcat rânduiala sa, făcând amestec şi turburare". (*Omilii la Facere,* omilia III, III, în col. PSB, vol. 21, p. 50)

„*Şi a fost seară şi a fost dimineaţă, zi una* (Fac., 1, 5).

A numit o zi sfârşitul zilei şi sfârşitul nopţii, ca să fie o ordine şi un şir în cele văzute, şi ca să nu fie nici un amestec." (*Omilii la Facere,* omilia III, III, în col. PSB, vol. 21, p. 50)

„După ce s-a făcut tăria, Dumnezeu – spune Moise – a poruncit ca o parte din ape să se poarte sub tărie, iar altă parte să fie pe spatele tăriei.

Dar ar putea să mă întrebe cineva:

– Ce este tăria? Este, oare, apa condensată, aer concentrat sau altă substanţă?

– Orice om care gândeşte bine n-ar putea susţine una sau alta. De aceea se cuvine ca, plini de pricepere, să primim cele spuse de Sfânta Scriptură şi, nedepăşind hotarele firii noastre, să nu cercetăm cele mai presus de noi, ci numai aceasta să ştim şi să reţinem că la porunca Stăpânului a fost adusă la fiinţă tăria, care face despărţire între ape, aşa că unele sunt jos, iar altele sus". (*Omilii la Facere,* omilia IV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 59)

„Ce poate fi mai ticălos şi mai nesocotit decât a încerca să spui şi să susţii că toate cele ce există s-au făcut de la sine şi, gândind aşa, să lipseşti creaţia de purtarea de grijă a lui Dumnezeu? Spune-mi, cum se poate susţine că atâta podoabă şi atâtea stihii pot fi conduse fără un conducător, care le ţine pe toate? Corabia n-ar putea nicicând străbate valurile mării fără un cârmaci, nici soldatul n-ar putea săvârşi o faptă de vitejie fără un general, nici o casă nu s-ar putea înălţa fără un arhitect, iar lumea aceasta mare şi podoaba acestor stihii au putut veni, oare, de la sine şi de la întâmplare, fără să fie cineva care să le conducă pe toate şi care, potrivit înţelepciunii lui, să ţină şi să păstreze pe toate cele ce se văd? Dar pentru ce să ne mai

încăpățânăm să dovedim acestor oameni acelea pe care, după cum spune proverbul, le vede şi un orb? Totuşi să nu încetăm a le pune înainte învățăturile Scripturii şi a ne da toată silința ca să-i scăpăm de înşelăciune şi să-i readucem la adevăr". (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 51)

„*Şi a numit Dumnezeu tăria cer şi a văzut Dumnezeu că este frumos* (Fac., 1, 8).

Uită-te cât de mare este pogorământul cuvintelor din pricina slăbiciunii omeneşti! După cum la facerea lumii a spus: *Şi a văzut Dumnezeu că lumina este frumoasă* (Fac., 1, 4), tot aşa şi acum la facerea cerului, adică a tăriei, a spus: *Şi a văzut Dumnezeu că este frumos*, ca să ne arate prin aceste cuvinte nemeşteşugita frumusețe a cerului. Cine nu se va mira, cine nu se va minuna, că în atâta scurgere de vreme cerul şi-a păstrat în floare frumusețea lui şi cu cât trece vremea cu atât se continuă şi frumusețea lui? Ce poate fi mai frumos decât ceea ce a fost lăudat de Creator? Dacă noi la vederea unui lucru desăvârşit, făcut de un om, îi admirăm forma, aşezarea, frumusețea, analogia, ritmul şi toate celelalte însuşiri, cine poate lăuda după vrednicie un lucru creat de Dumnezeu şi mai ales când Însuşi Stăpânul l-a lăudat? Scriptura a grăit aşa pe măsura înțelegerii noastre; şi vei vedea că Moise la fiecare din cele create a grăit aşa, tăind mai dinainte îndrăzneala celor ce mai târziu aveau să-şi ascute limba împotriva creației lui Dumnezeu şi aveau să zică: *Pentru ce a fost făcut cutare sau cutare lucru?* Luând-o, dar, înaintea celor ce vor încerca aceasta, Moise a spus: *Şi a văzut Dumnezeu că este frumos*. Iar când auzi că Dumnezeu a văzut şi a lăudat, înțelege cuvintele acestea într-un chip vrednic de Dumnezeu, aşa cum se potriveşte cu Dumnezeu. Cel Care a creat cerul cunoştea, înainte de a-l crea, frumusețea creaturii Sale; dar pentru că noi suntem oameni şi nu putem, din pricina slăbiciunii noastre, înțelege altfel, de aceea Dumnezeu a pregătit limba fericitului profet să se folosească de aceste cuvinte grosolane pentru învățătura neamului omenesc". (*Omilii la Facere,* omilia IV, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 61-62)

„*Şi a fost seară şi a fost dimineață, ziua a doua* (Fac., 1, 8)

Ai văzut că ne învață precis că Dumnezeu a numit sfârşitul luminii seară, iar sfârşitul nopții, dimineață; şi pe amândouă le-a numit zi, ca să nu ne înşelăm, nici să socotim că seara este sfârşit zilei, ci să ştim bine că lungimea amândurora face o zi? Se poate dar spune, pe bună dreptate, că seara, sfârşitul luminii, şi dimineața, sfârşitul nopții, fac o zi deplină. Asta vrea să arate dumnezeiasca Scriptură prin cuvintele: *Şi a fost seară şi a fost*

dimineață, ziua a doua”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 63-64)

„*Şi adunările apelor le-a numit mări* (Fac., 1, 10).

Iată că şi apele au primit un nume. Precum un meşter mare, când are de făcut un obiect oarecare cu ştiința lui, nu dă nume acestui obiect până ce nu-l termină de făcut, tot aşa şi Stăpânul cel iubitor de oameni n-a dat nume stihiilor până ce prin porunca Lui n-a primit fiecare locul său. Astfel şi-a primit pământul numele lui şi şi-a căpătat forma lui, iar apele s-au strâns şi au fost învrednicite şi ele de un nume”. (*Omilii la Facere,* omilia V, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 71-72)

„*Şi a văzut Dumnezeu că este frumos* (Fac., 1, 10).

Pentru că firea omenească este slabă şi nu poate lăuda după vrednicie făpturile lui Dumnezeu, de aceea dumnezeiasca Scriptură, luând-o înainte, ne arată lauda dată de Însuşi Creatorul făpturilor Sale.

Când, deci, auzi că Însuşi Creatorului I-au apărut frumoase făpturile, mirarea îți va fi şi mai mare şi nici nu vei putea găsi un cuvânt mai mare de laudă şi de admirație ca acesta. Ai un Stăpân care face astfel de lucruri, care nici nu pot fi lăudate după cuviință! Într-adevăr, cum ar putea omul lăuda sau cânta, după vrednicie, operele lui Dumnezeu?” (*Omilii la Facere,* omilia V, III-IV, în col. PSB, vol. 21, p. 72)

„… la fiecare zi spune aşa: *Şi a fost seară şi a fost dimineață, ziua a treia*, nu în zadar, nici fără rost, ci ca să nu confundăm ordinea, nici să socotim că odată cu venirea serii s-a terminat ziua, ci ca să vedem că seara este sfârşit al luminii şi începutul nopții, iar dimineața, sfârşit al nopții şi plinirea zilei. Asta vrea să ne învețe fericitul Moise prin cuvintele: *Şi a fost seară şi a fost dimineață, ziua a treia*”. (*Omilii la Facere,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, p. 74)

„Dumnezeu a creat soarele în ziua a patra, ca să nu socoteşti că datorită lui aveam ziua. Ce am spus despre semințe, aceea voi spune şi despre zi, că fuseseră trei zile înainte de crearea soarelui. Dar a voit Stăpânul să facă cu ajutorul acestei stihii şi mai strălucitoare lumina zilei. Acelaşi lucru putem să-l spunem şi de luminătorul cel mai mic, de lună; fuseseră trei nopți înainte de facerea ei. Da şi luna, adusă la ființă, ne dă folosul ei, că împrăştie întunericul nopții; şi aproape că putem spune că, împreună cu soarele, împlineşte acelaşi rost față de toate celelalte făpturi”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 82-83)

„Da, între seminţe şi între pomi, pământul n-a dat numai pomi roditori, ci şi neroditori; n-a dat numai ierburi folositoare, ci şi ierburi al căror folos nu-l ştim, ba de multe ori chiar vătămătoare. Dar pentru asta cine va îndrăzni să blameze cele făcute? Nimic nu s-a făcut în zadar, nimic nu s-a făcut fără rost! N-ar fi fost lăudate de Creator, dacă n-ar fi fost create spre oarecare trebuinţă! După cum copacii nu sunt toţi roditori, ci mulţi sunt neroditori, şi cu toate acestea nu mai puţin decât cei roditori ne sunt de o minunată trebuinţă, fie că ne slujesc la odihna noastră, fie la facerea caselor, fie că facem din ei multe alte lucruri pentru înlesnirea noastră; şi, în general vorbind, nu este creat nimic fără vreun scop oarecare, chiar dacă noi oamenii nu suntem în stare să cunoaştem cu precizie scopul fiecărei creaturi, aşadar după cum cu copacii, tot aşa şi cu animalele; unele sunt bune de mâncare, altele ne slujesc, tot aşa şi cu fiarele şi cu târâtoarele; nu ne sunt de puţină trebuinţă. Iar dacă ai vrea să cercetezi cu mintea luminată, ai vedea că, chiar acum când ni s-a luat stăpânirea ce-o aveam peste ele din pricina neascultării celui întâi-zidit, chiar acum ne sunt de mare folos. Doctorii folosesc multe fiare şi târâtoare pentru facerea de doctorii, care pot contribui la sănătatea trupurilor noastre”. (*Omilii la Facere,* omilia VII, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 93-94)

„Iar dacă nu ajungeţi sau nu puteţi pricepe raţiunea tuturor creaturilor, asta nu vă fie vouă temei de necredinţă, ci pricină de slavoslovie. Când gândul rămâne neputincios şi mintea nu mai poate cuprinde, du-te cu mintea la măreţia Stăpânului tău şi tocmai de aici conchide că atât de mare e puterea Lui, că noi nu putem şti precis nici raţiunea celor făcute de El”. (*Omilii la Facere,* omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 95)

„Aţi aflat, apoi, pentru ce a făcut cerul desăvârşit, iar pământul fără formă şi netocmit. Şi v-am spus atunci că pentru două pricini: una, ca să nu punem la îndoială puterea Stăpânului, socotind că din pricina slăbiciunii Sale a făcut pământul aşa, odată ce cunoaştem din creaţia stihiei celei mai bune, a cerului adică, puterea Sa; a doua este aceasta: pământul ne este şi mamă şi hrănitor; din el ne hrănim, din el avem celelalte desfătări şi în el ne întoarcem iarăşi; pământul ne este şi patrie şi mormânt; deci, ca nu cumva trebuinţa mare ce-o avem de la el să ne facă să gândim lucruri mari despre pământ, Dumnezeu ne-a arătat la început pământul fără formă, ca să ne învăţăm şi prin fapte, că nu firii pământului se datoresc toate cele spuse mai sus, ci puterii Celui Ce l-a adus la fiinţă.” (*Omilii la Facere,* omilia IX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 108)

„Pentru că Dumnezeu spusese la fiecare la cele create de El: *Şi a văzut Dumnezeu că sunt frumoase*, acum când le-a terminat pe toate şi au luat sfârşit şi cele din ziua a şasea, când a fost adus la fiinţă şi cel care avea să se desfăteze de toate creaturile, a spus: *Şi a văzut Dumnezeu toate câte a făcut; şi iată că erau bune foarte*. Vezi că strângând toate creaturile în cuvântul acesta *toate*, Dumnezeu a lăudat pe toate cele create de El! Nu s-a mulţumit numai cu cuvântul *toate*, ci a adăugat: *câte a făcut*; şi nu s-a oprit aici, ci a mai spus: *şi iată erau bune*, şi *bune toate*". (*Omilii la Facere,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 122)

„*Şi a sădit Dumnezeu rai în Eden către răsărit şi a pus acolo pe omul care l-a făcut*.

Fericitul Moise a lăsat în scris şi numele locului, ca să nu poată înşela minţile oamenilor simpli, cei ce voiesc să flecărească zadarnic şi să spună că raiul nu a fost creat pe pământ, ci în cer, şi să viseze şi alte basme la fel cu acestea". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 151)

„*Întru început a făcut Dumnezeu cerurile şi pământul. Cum adică? La început cerul, şi apoi pământul? Întâi acoperişul, şi apoi podeaua?* Dumnezeu nu-i supus vreunei trebuinţe[172] a firii, nici nu e rob rânduielii vreunui meşteşug: fiindcă voia lui Dumnezeu e făcător şi meşteşugar şi al firii şi al meşteşugului, şi al tuturor celor ce sunt.

Iar pământul era nevăzut şi netocmit. De ce pe cer ni-l arată Moisi adus la fiinţă gata desăvârşit, iar despre pământ ne spune cum l-a meşterit Dumnezeu treptat? Ca aflând puterea lui din cele săvârşite cu stihia mai de soi să te încredinţezi că şi pe pământ putea să-l aducă Dumnezeu la fiinţă gata desăvârşit: dar pentru tine şi pentru mântuirea ta nu a făcut aşa. *Cum pentru mine şi pentru mântuirea mea?* Masă şi patrie şi hrănitoare şi maică[173] de obşte a tuturor este pământul, şi cetate, şi mormânt de obşte: fiindcă din el îşi au obârşia şi trupurile noastre, şi hrana noastră, şi locuim pe el, şi traiul pe el ni-l ducem, şi după moarte într-însul ne întoarcem iarăşi. Deci, ca nu cumva datorită faptului că pământul îţi este atât de trebuincios să te încânţi de el peste măsură şi mulţimea facerilor de bine să îţi fie spre poticnire ca să cazi în păgânătate, ţi-l arată, mai înainte de a fi el, fără chip şi netocmit, încât văzându-i neputinţa să te minunezi de Cel Ce l-a adus la

[172] Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Vreunui imperativ (n.s. 10, p. 18)

[173] Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: În greacă (şi, în general, în limbile indo-europene vechi), pământul este de genul feminin (n.s. 11, p. 19)

ființă şi a pus în el toată puterea de care am vorbit - ca să-L slăveşti pe Cel Care atâtea a gătit ca să ne facă nouă înlesnire.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, pp. 18-20)

„De ce crezi tu că a făcut Dumnezeu tot ce vedem? Oare nu din bunătatea Lui? Nu din iubirea Lui de oameni? Dacă vei întreba pentru ce a făcut aceasta, sau aceea, peste tot vei afla drept cauză bunătatea Lui.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 90-91)

„Cum că tot ce vedem în univers nu s-a produs automat, ne probează gheena, ne-a probat-o potopul lui Noe, înecarea armatelor egiptene în marea Roşie, cele petrecute cu israeliții în pustie, focul Sodomei şi Gomorei, şi altele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 65)

„Iar acest cer plin de frumusețe, mare, strălucitor, stabil, durabil şi care ființează de atâta timp a fost făcut de Dumnezeu însuşi cu o uşurință asemănătoare celei cu care cineva îşi construieşte în joacă o colibă.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 45)

CREAREA LUMII (cauza şi motivul creației)

„Chiar de-ar plesni de necaz păgânii de mii şi mii de ori, eu am să strig cu voce tare că toate acestea au fost create pentru om, pentru că Creatorul nu avea nevoie de nici una din ele, că este desăvârşit; dar, ca să-şi arate dragostea Sa față de noi, le-a adus pe lume pe toate acestea ca să arate cât de mult cinsteşte Dumnezeu neamul omenesc şi ca, povățuiți de aceste creaturi, să-I dăm lui Dumnezeu închinăciunea cuvenită”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 85)

„Da, Dumnezeu n-a creat pe toate cele de pe lume numai pentru trebuința noastră, ci şi datorită marii Lui dărnicii: unele făpturi au fost aduse pe lume pentru trebuința noastră, altele ca să predice puterea Creatorului”. (*Omilii la Facere,* omilia VII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 92)

„Dumnezeu n-a creat pe toate numai pentru trebuința noastră, ci şi pentru dărnicia Lui, pentru ca noi, văzând bogăția nespusă a făpturilor Lui, să ne uimim de puterea Creatorului şi să putem şti că toate acestea au fost aduse la ființă cu o înțelepciune şi bunătate nespusă, spre cinstirea omului ce

avea să fie făcut”. (*Omilii la Facere,* omilia VII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 93)

„Să ştim şi să fim încredinţaţi că toate cele din lume au fost aduse la fiinţă prin cuvântul şi prin iubirea Sa de oameni şi că nu-i nimic făcut la întâmplare şi fără rost; ci chiar dacă noi, din pricina neputinţei gândurilor noastre, nu cunoaştem trebuinţa celor făcute, să fim încredinţaţi că El le-a adus la fiinţă pe toate potrivit înţelepciunii Lui şi potrivit marii Sale iubiri de oameni”. (*Omilii la Facere,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 123)

CREAREA OMULUI

„ – Dar pentru ce, dacă este mai de preţ decât toate, pentru ce a fost făcut pe urmă?

- Pentru o pricină foarte dreaptă. După cum atunci are să vină un împărat într-un oraş este nevoie să meargă înainte însoţitorii şi toţi ceilalţi, ca să pregătească palatul împărătesc şi aşa intră împăratul în palat, în acelaşi chip şi acum. Vrând Dumnezeu să-l pună pe om peste toate cele de pe pământ ca împărat şi stăpânitor, i-a zidit mai întâi această locuinţă frumoasă, lumea. Şi numai după ce a fost gata totul l-a adus pe om, ca să o stăpânească. Ne arată Dumnezeu, chiar prin fapte, cât de mult preţuieşte această fiinţă.” (*Omilii la Facere,* omilia VIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 100)

„Dar să întrebăm pe iudeu şi să vedem ce spune! Cui au fost adresate cuvintele: *Să facem om după chipul nostru?* Scrierea, în care se găsesc cuvintele acestea, este a lui Moise, în care iudeii spun că cred, dar nu cred; precum zice şi Hristos: *Dacă aţi crede în Moise, aţi crede şi în Mine*. (Ioan, 5, 46). Da, ei au scrierile lui Moise, dar noi avem înţelesul lor. Cui au fost adresate cuvintele: *Să facem om*? Cu cine se sfătuieşte Stăpânul? Nu pentru că are nevoie de sfat şi de gânduri – Doamne fereşte! – ci pentru că vrea, sub înfăţişarea cuvintelor, să arate cinstea covârşitoare ce o dă omului pe care avea să-l creeze. Ce spun, dar, iudeii, care au încă voal pe inimile lor şi nu vor să înţeleagă nimic din cele scrise în Scriptură? Ei spun că aceste cuvinte au fost adresate îngerului sau arhanghelului. Ce nebunie! Ce mare neruşinare! Cum poţi gândi, omule, ca Stăpânul să se sfătuiască cu îngerul, Creatorul cu creatura? Nu le este îngăduit îngerilor să stea la sfat cu Dumnezeu; datoria lor este să stea drept înaintea lui Dumnezeu şi să-L slujească. Şi, ca să afli asta, ascultă pe marele glăsuitor Isaia, care spune despre cele mai înalte puteri îngereşti: *Am văzut heruvimii stând în dreapta lui Dumnezeu şi serafimii; şi-şi acopereau feţele lor şi picioarele cu aripile*

(Isaia, 6, 2). Îşi acopereau fețele, pentru că nu puteau îndura lumina fulgerătoare a lui Dumnezeu; şi stăteau înaintea Lui cu multă frică şi cu cutremur. Creaturile lucrul acesta trebuie să-l facă, să stea drept înaintea Stăpânului.

Dar iudeii nu înțeleg nimic din cuvintele Scripturii şi grăiesc ce le trece prin minte.

Deci după ce am spulberat pălăvrăgeala lor, să cuvine să învățăm pe fiii Bisericii adevărul spuselor Scripturii.

Cine este, dar, Acela, Căruia Dumnezeu I-a zis: *Să facem om*? Cine altul decât *Îngerul de mare sfat, Sfetnicul minunat, Domn puternic, Domnul păcii, Părintele veacului ce va să fie* (Isaia, 9, 6), Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu, Cel de o ființă cu Tatăl, prin Care s-au adus toate la ființă? Lui I-a spus: *Să facem om după chipul nostru şi după asemănare*. Cuvintele acestea dau o lovitură de moarte şi celor care gândesc ca Arie. N-a spus poruncitor: *Fă*, ca unui inferior, sau ca unuia mai mic după ființă, ci ca unuia care este de aceeaşi cinste: *Să facem*. Şi cuvintele celelalte arată identitatea de ființă: *Să facem*, spune Dumnezeu, *om după chipul Nostru şi după asemănare*". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 100-101)

„Spunând cuvintele *Să facem om*, Creatorul universului ne-a înfățişat un fel de sfătuire, ca să spunem aşa, un fel de deliberare, arătându-ne sub această formă cinstea celui ce avea să fie creat; ne-a învățat, chiar înainte de a-l crea, măreția dregătoriei ce avea s-o încredințeze omului." (*Omilii la Facere,* omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„*Şi a făcut Dumnezeu pe om; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el; bărbat şi femeie i-a făcut pe ei*. Vezi câtă precizie în cuvinte? Vorbeşte de acelaşi lucru de două ori, ca să poată fixa bine în mintea ascultătorilor săi cele ce le spune". (*Omilii la Facere,* omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„A făcut pe om luând țărână din pământ?

– Da, ne răspunde dumnezeiasca Scriptură. Şi n-a spus simplu *pământ*, ci *țărână*, ca şi cum ai spune partea cea mai proastă şi de mai puțin preț din pământ". (*Omilii la Facere,* omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 143)

„*Şi a făcut Dumnezeu pe om, luând țărână din pământ*. Nu mici sunt gândurile ce ni le trezesc în minte cuvintele acestea cu privire la smerenie,

dacă suntem cu mintea trează. Când ne gândim de unde-şi are început făptura noastră, învățăm îndată să ne smerim, să ne umilim, chiar de-am ridica sprâncenele de mii şi mii de ori. De aceea şi Dumnezeu, îngrijindu-se de mântuirea noastră, a condus aşa limba acestui fericit profet. La început dumnezeiasca Scriptură spusese: *Şi a făcut Dumnezeu pe om; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el* (Fac., 1, 27) şi i-a dat stăpânire peste toate cele văzute; de aceea, ca nu cumva omul, neştiind din ce e alcătuit, să-şi închipuie despre el lucruri mari şi să depăşească hotarele sale, dumnezeiasca Scriptură mai vorbeşte încă o dată de facerea omului şi ne arată chipul alcătuirii lui, începutul naşterii sale; ne spune din ce a fost făcut cel dintâi om şi cum a fost adus pe lumea asta". (*Omilii la Facere,* omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 144)

„Gândeşte-mi-te la rangul creației omului! Gândeşte-mi-te ce era cel plăsmuit înainte de a sufla Stăpânul în fața lui, înainte de a avea în el suflarea aceea care i-a fost suflare de viață şi a ajuns suflet viu! Ce era omul? Un singur corp neînsuflețit, nelucrător şi la nimic folositor. Ceea ce i-a dat totul şi l-a ridicat la o atât de mare cinste a fost suflarea aceea a lui Dumnezeu. Şi ca să vezi aceasta nu numai din cele făcute atunci, ci şi din cele ce se întâmplă acum în fiecare zi gândeşte-mi-te la trupul din care a ieşit sufletul! Cât de urât şi de neplăcut! Dar pentru ce spun eu urât şi neplăcut? Gândeşte-mi-te cât de urât şi de dezgustător, plin de miros urât şi lipsit de orice frumusețe cel care mai înainte, când avea sufletul, care-l conducea, era frumos, plăcut, plin de grație, plin de pricepere şi destoinic spre lucrarea faptelor bune.

Având, dar, în minte acestea toate şi gândindu-ne la noblețea sufletului nostru, să nu facem nici o faptă nevrednică de el, să nu-l coborâm, supunându-l trupului! Să nu ne purtăm fără inimă şi fără judecată cu sufletul nostru atât de nobil şi învrednicit cu un rang atât de mare". (*Omilii la Facere,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 145)

„*Şi a zis Dumnezeu să se facă lumină, şi s-a făcut lumină* (Fac., 1,3)*; Să se facă tărie* (Fac., 1, 6); *Să se adune apele* (Fac., 1,9); *Să se facă luminători* (Fac., 1, 14); *Să răsară pământul iarbă verde* (Fac., 1, 11); *Să scoată apele târâtoare cu suflete vii* (Fac., 1, 20); *Să scoată pământul suflet viu* (Fac., 1, 24). Ai văzut că le-a creat pe toate cu cuvântul? Dar să vedem acum ce spune şi de crearea omului. *Şi a făcut Dumnezeu pe om*. Vezi că prin cuvintele acestea de pogorământ, de care se foloseşte Scriptura din pricina slăbiciunii noastre, ne arată în acelaşi timp şi felul creării omului şi chipul deosebit în care a fost creat; şi, ca să vorbesc omeneşte, Scriptura

aproape că ne arată că omul a fost făcut cu mâinile lui Dumnezeu, precum spune şi un alt profet: *Mâinile Tale m-au făcut şi m-au zidit* (Iov., 10, 8). Spune-mi, te rog, dacă Dumnezeu ar fi poruncit doar atât ca omul să se facă din pământ, oare nu s-ar fi făcut ce poruncise? Negreşit că da! Dar pentru ca, prin felul prin care am fost creați, să ne statornicească în suflet învățătura de a nu ne închipui noi lucruri mai mari decât ne e firea, dea aceea istoriseşte pe toate în chip precis şi spune: *A făcut Dumnezeu om, luând țărână din pământ.*

Vezi şi în aceste cuvinte cinstea dată omului. N-a luat pământ, ci țărână – ai putea spune cel mai prost pământ – şi în această țărână, luată din pământ, a prefăcut-o prin porunca Lui în trup. După cum Dumnezeu adusese pământul din neființă, tot aşa şi acum, când a voit, a prefăcut în trup țărâna, din pământ. Bine este acum să strig cu fericitul David: *Cine va grăi puterile Domnului, cine va face auzite toate laudele Lui?* (Ps., 105, 2). Prin toate îşi arată Dumnezeu iubirea Sa de oameni! Şi a făcut din țărână o ființă ca aceasta şi că l-a ridicat la atâta cinste şi că l-a încărcat chiar de la început cu atâtea binefaceri!". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, I-II, în col. PSB, vol. 21, pp. 148-149)

„*A suflat în fața lui suflare de viață şi s-a făcut omul cu suflet viu.*

– Ce înseamnă *a suflat suflare de viață*?

– Dumnezeu a voit şi a poruncit ca trupul creat de El să aibă putere de viață, care s-a făcut în el în suflet viu, adică activ, care poate prin mişcarea mădularelor să-şi arate măiestria sa.

Uită-te câtă deosebire este între crearea acestei minunate ființe raționale şi crearea animalelor! Când a creat animalele, Dumnezeu a spus: *Să scoată apele târâtoare cu suflete vii* (Fac., 1, 20) şi îndată au ieşit din ape animale însuflețite. La fel şi pământului i-a spus: *Să scoată pământul suflet viu* (Fac., 1, 24). Când a făcut pe om n-a mai grăit aşa, ci mai întâi i-a creat trupul din țărână şi după aceasta i-a dat putere de viață, adică sufletul". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, II-III, în col. PSB, vol. 21, p. 150)

„Uită-te câtă cinste i-a dat îndată omului! L-a creat în afara raiului; dar îndată l-a băgat în rai, ca să simtă prin cele făcute binefacerea şi să cunoască prin fapte cinstea ce i-a dat, când l-a adus în rai. *Şi a pus acolo pe omul care l-a făcut*. Cuvântul *l-a pus* trebuie să înțelegem iarăşi că a fost spus în locul cuvântului: *a poruncit să locuiască acolo*; pentru ca şi vederea raiului şi petrecerea acolo să-i pricinuiască multă plăcere şi să-l îndemne să-I mulțumească lui Dumnezeu şi să-I fie recunoscător, gândindu-se cât bine a primit fără să fi făcut încă ceva care să-l merite". (*Omilii la Facere,* omilia

XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 152)

„… ca să afle Adam că ființa ce va fi făcută este de aceeaşi cinste cu el, Dumnezeu grăieşte la fel ca şi la crearea lui. După cum atunci spusese: *Să facem*, tot aşa şi acum spune: *Să-i facem lui ajutor asemenea lui*. Amândouă cuvintele au multă greutate; şi cuvântul *ajutor*, şi cuvântul *asemenea lui*. *Nu vreau ca omul să fie singur,* spune Dumnezeu, *ci vreau să aibă oarecare mângâiere din această împreună viețuire; şi nu vreau numai atâta, ci trebuie să-i dau şi ajutor asemenea lui*, vorbind de femeie. De aceea a spus: *Să-i facem lui ajutor* şi a adăugat: *asemenea lui*, ca nu cumva când vezi că sunt aduse îndată la existență fiarele şi toate păsările cerului (Fac., 2, 19), să socoteşti că e vorba de una din acestea. Chiar dacă multe din animalele necuvântătoare îl ajută pe om la muncile lui, dar nici una la fel cu femeia, înzestrată cu rațiune”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 162)

„Ceea ce a adus asupra lui Adam n-a fost nici numai somn adânc, nici somn obişnuit. Dar pentru că înțeleptul şi meşterul Creator al firii noastre avea să-i scoată una din coastele lui Adam, de aceea, ca să-l facă pe Adam să nu simtă durere, ca nu cumva, aducându-şi aminte de ființa aceea care i-a produs durere, să se uite cu duşmănie la cea plăsmuită din coasta lui şi să o urască, Dumnezeu a adus peste Adam atâta somn, un somn adânc, poruncind să fie cuprins ca de un fel de amorțire, ca să nu simtă deloc ce se întâmplă cu el. Şi astfel Dumnezeu, ca un meşter prea minunat, a luat ce-a hotărât să ia, a completat lipsa şi din ce a luat a făcut femeia, potrivit propriei Sale iubiri de oameni.

A adus, spune Scriptura, *asupra lui Adam somn adânc şi a adormit. Şi a luat una din coastele lui şi a împlinit cu carne locul ei*, ca să nu cumva Adam, după sularea din somn, să simtă din ceea ce-i lipseşte ce s-a întâmplat cu el. Avea negreşit să afle mai târziu, deşi n-a ştiut nimic în timpul luării coastei. Deci, ca să nu simtă Adam nici durere în timpul ce i se lua coasta şi nici mai pe urmă să nu-l întristeze lipsa, Dumnezeu a rânduit bine pe amândouă; i-a luat coasta fără durere şi a plinit lipsa; cu asta Adam nici n-a simțit ce s-a întâmplat cu el”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 169)

„*Şi luând această coastă*, spune Scriptura, *Domnul Dumnezeu a făcut pe femeie*.

Minunate sunt cuvintele acestea şi biruie cu multă covârşire mintea noastră! Aşa sunt toate cele făcute de Stăpânul! Nu e mai puțin minunată

facerea femeii ca facerea omului din țărână. Şi uite-te la pogorământul dumnezeieştii Scripturi, de ce cuvinte se slujeşte pentru slăbiciunea noastră. *Şi a luat*, spune Scriptura, *una din coastele lui*. Să nu judeci în chip omenesc cuvintele acestea. Grosolănia cuvintelor pune-o pe seama slăbiciunii de înțelegere a minții noastre. Dacă Scriptura nu s-ar fi folosit de aceste cuvinte, cum am fi putut afla aceste taine nespuse? Să nu ne oprim, dar, la cuvinte, ci toate cuvintele acestea să le înțelegem dumnezeieşte, aşa cum se potriveşte cu Dumnezeu. Cuvântul *a luat* şi toate cele asemenea, au fost spuse din pricina slăbiciunii noastre de înțelegere”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 169-170)

„După crearea universului, după aducerea pe lume a animalelor, unele bune de mâncare, altele bune de muncă, omul avea nevoie de cineva cu care să vorbească, de cineva de aceeaşi ființă cu el, care să-i poată aduce multă mângâiere. De aceea Dumnezeu a creat din coasta lui Adam această ființă cugetătoare; şi, cu marea Lui înțelepciune, a făcut-o desăvârşită şi întreagă, întru totul asemenea omului, adică rațională, în care să-i dea omului ajutor în împrejurări grele, în nevoi şi în cele ce mențin viața. Că era Dumnezeu, Cel care a rânduit pe toate cu înțelepciune! Chiar dacă noi nu putem înțelege felul în care au fost făcute cele de pe lume, din pricina slăbiciunii gândirii noastre, totuşi credem că toate se pleacă voii Lui şi vine pe lume tot ce porunceşte El”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 171)

„*Şi a zis Adam: Iată acum os din oasele mele şi trup din trupul meu* (Fac., 2, 23).

Cată la aceste cuvinte, iubite! Iată că Adam a fost învrednicit şi cu darul profeției în afară de înțelepciunea aceea nespusă dată lui de Dumnezeu, de care a dat dovadă când a pus nume atâtor neamuri de animale necuvântătoare! Dar, pentru aceea Moise, acest fericit profet, ne-a spus în cele de mai sus că a luat o coastă din Adam după ce Adam a adormit şi a căzut într-un somn adânc şi că n-a ştiut de loc ce s-a petrecut cu el, pentru ca acum, când afli că Adam, după ce a văzut pe femeie, vesteşte cu precizie tot ce s-a întâmplat, să fii încredințat pe deplin că rosteşte aceste cuvinte printr-un har profetic, fiind inspirat de învățătura Sfântului Duh. Fără să ştie ceva de cele întâmplate, Adam spune că i-a fost adusă femeia: *Iată acum os din oasele mele şi trup din trupul meu*. Un alt traducător al Sfintei Scripturi în

loc de *acum* zice: *iată o dată*[174], pentru a arăta că lucrul acesta s-a petrecut numai o singură dată, că pe viitor nu se va mai face aşa femeia. Acum, spune el, femeia s-a făcut din bărbat; dar mai târziu nu va mai fi aşa, ci din femeie bărbatul; dar mai bine spus, nu din femeie, ci din împreună-lucrarea amândurora ...

Şi ca să vezi cât de precisă e profeţia şi că spusele lui Adam au putere până acum şi vor avea putere până la sfârşitul lumii, ascultă cele spuse mai departe de Scriptură:

Aceasta se va numi femeie, că din bărbatul ei s-a luat ea. Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va lipi de femeia lui şi vor fi cei doi un trup (Fac., 2, 23-24)”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, III-IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 171-172)

„*Şi a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră*. Primul lucru ce se cuvine tâlcuit aici este de ce atunci când a luat fiinţă cerul nu se spune nicăieri: Să facem, ci: *Să fie cer, Să fie lumină*, şi tot aşa pentru fiecare din părţile zidirii; iar aici nu este folosită decât spusa: *Să facem*, care arată o sfătuire cu cineva de aceeaşi cinste. Deci, cine este cel ce urma să fie făcut şi care se bucură de atâta cinste? Omul, vieţuitoarea cea mare şi minunată şi mai scumpă înaintea lui Dumnezeu decât toată zidirea, pentru care sunt cerul şi pământul şi marea şi tot restul trupului[175] zidirii, omul, de a cărui mântuire Dumnezeu S-a îndrăgostit până-ntr-atât că nici pe Cel Unul-Născut nu L-a cruţat pentru el: că nu a contenit, toate făcându-le şi lucrându-le, până ce, înălţându-l, nu l-a aşezat de-a dreapta Sa. Şi strigă Pavel zicând: *Şi împreună cu Dânsul ne-a sculat şi ne-a aşezat de-a dreapta Sa întru cele cereşti întru Hristos Iisus* (Ef., 2, 6).

Sfătuirea este nu fiindcă Dumnezeu ar avea nevoie să Se sfătuiască - să nu fie! - ci pentru a se arăta prin felul vorbirii cinstea ce ni s-a dat. *Şi de ce*, întreabă unii, *dacă e mai de preţ decât toată lumea, a fost adus la fiinţă în urma lumii?* Tocmai de asta, că este mai de preţ decât toată lumea: că precum, având împăratul a merge într-o cetate oarecare, căpeteniile de oaste şi dregătorii şi păzitorii şi robii toţi merg înainte ca, pregătind locuinţa împărătească şi toată slujirea cea de trebuinţă, să primească pe împărat cu multă cinste: întocmai la fel şi aici. Înaintea omului, ca înaintea unui împărat, a mers soarele, a mers cerul, a mers lumina, toate s-au făcut şi s-au împodobit: şi apoi a fost adus el, cu multă cinste. *Să facem om după chipul*.

---

[174] Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: În nota din MG (122) se spune: «Nu numai un tălmăcitor, ci doi traduc aşa: *Iată odată*, anume Simah şi Teodoţian» (n.s. 12, p. 172)
[175] Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Ansamblului (n. s. 13, p. 28)

Să audă iudeul. Către cine grăieşte Dumnezeu: *Să facem om*? Moisi a scris asta - Moisi, pe care spun, mințind, că îl cred. Şi ca să te încredințezi că mint şi nu cred, ascultă cum îi mustră Hristos şi zice: *De ați fi crezut lui Moisi, ați fi crezut şi Mie* (In., 5, 46).” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, pp. 27-29)

„Către cine, spune-mi, a zis: *Să facem om*?

Către un înger sau către un arhanghel, zice iudeul. Precum robii vrednici de bice care sunt traşi la socoteală de stăpân şi, neavând nici o îndreptățire adevărată de răspuns, toarnă tot ce le trăsneşte prin cap, aşa şi voi grăiți: *Către înger şi arhanghel a zis*. Care înger? Care arhanghel? Că nu este al îngerilor să zidească, nici al arhanghelilor să cugete acestea. Dar pentru ce, atunci când a făcut cerul n-a poruncit îngerului şi arhanghelului, ci însuşi l-a adus la ființă, iar atunci când a adus la ființă viețuitoarea mai de cinste decât cerul şi decât toată lumea - omul - îi ia pe robi ca părtaşi ai facerii ?

Nu este aşa, nu: că îngerilor li se cuvine a sta de față, nu a zidi; arhanghelilor se cuvine să slujească, nu să ia parte la cugetul şi sfatul Dumnezeirii. Ascultă ce zice Isaia despre puterile serafimilor, care sunt mai presus decât arhanghelii: *Văzut-am pe Domnul pe scaun înalt şi preaînălțat (...) şi serafimi stăteau împrejurul Lui, şase aripi la unul şi şase aripi la altul: şi cu două îşi acopereau fețele* - adică îşi acopereau vederile pentru că nu puteau îndura strălucirea care pornea din tronul Lui. Ce spui? Serafimii stăteau împrejurul Lui cu atâta minunare şi mirare, şi asta văzând un pogorământ al lui Dumnezeu, iar nişte îngeri sunt părtaşi şi la cugetul, şi la sfătuirea Lui? Dar ce noimă ar avea aceasta?

Şi atunci, cine este cel către care spune: *Să facem om*? Sfetnicul minunat, Stăpânitor, Dumnezeul Cel Tare, Domnul păcii, Părintele veacului ce va să vină: Însuşi Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut. Deci, către Acesta zice: *Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră* - că nu a zis: *după chipul Meu şi al Tău*, sau: *al Tău şi al Nostru*, ci: *după chipul Nostru*, arătând prin aceasta că este vorba de acelaşi chip şi de aceeaşi asemănare: iar Dumnezeu şi îngerii nu au acelaşi chip, nici aceeaşi asemănare. Căci cum ar putea Stăpânul şi slujitorii să aibă acelaşi chip şi aceeaşi asemănare? Aşadar, oricum o luăm se fac de ruşine spusele voastre. Şi aici, de altfel, se are în vedere chipul stăpânirii, precum ne arată urmarea stihului - căci zicând: *după chipul şi asemănarea*, adaugă: *şi să stăpânească peştii mării*; iar stăpânirea lui Dumnezeu nu este una cu stăpânirea îngerilor: întrucât cum ar putea avea aceeaşi stăpânire robii şi Stăpânul, slujitorii şi Cel Care porunceşte ?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, pp. 29-31)

„Dumnezeu, iubiților, neavând nevoie de nimic din partea noastră, ne-a făcut pe noi. Cum că n-a avut nevoie de nimic, a dovedit-o din aceea că după aceasta ne-a făcut pe noi, iar dacă ar fi avut nevoie, desigur că ne-ar fi făcut din toată veşnicia. Dar dacă şi fără noi El a fost, şi noi am fost făcuți în timpurile de după aceasta, nu doar având nevoie de noi ne-a făcut." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 224)

„Voind Dumnezeu să-l plăsmuiască pe om, a zis: *Să facem om după chipul şi asemănarea Noastră* (Fac., 1, 26). Cu cine vorbea? Negreşit, cu Cel Unul-Născut al Lui. N-a spus: *Fă*, ca să nu socoți această poruncă drept una dată unui rob, ci: *Să facem*, ca să vădească prin chipul sfătuirii că este de aceeaşi cinste cu El. Uneori se spune în Scriptură că Dumnezeu are sfătuitor, alteori că nu are; nu pentru că e luptă între cuvintele Scripturii, ci pentru că, prin aceste două feluri de vorbire, Scriptura ne descoperă dogme tainice. Când vrea să ne arate că Dumnezeu nu are nevoie de nimic, spune că nu are sfătuitor; dar când vrea să ne arate că Cel Unul-Născut este de aceeaşi cinste cu El, Îl numeşte sfătuitor pe Fiul lui Dumnezeu.

Şi ca să afli şi una, şi alta, că adică profeții Îl numesc sfetnic pe Fiu nu pentru că Tatăl are nevoie de sfat, ci ca să aflăm cinstea Celui Unul-Născut, şi că nu are nevoie de sfat, auzi-l pe Pavel, care spune: *O, adâncul bogăției şi al înțelepciunii şi al ştiinței lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui şi cât de negăsit urma căilor Lui! Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine I-a fost Lui sfetnic?* (Rom., 11, 33-34). Pavel, dar, a arătat că Dumnezeu nu are lipsă de nimic. Isaia, la rândul lui, vorbind despre Cel Unul-Născut al lui Dumnezeu, grăieşte aşa: *Şi ar fi voit, chiar de ar fi fost arşi în foc. Căci Prunc S-a născut nouă, Fiul, şi S-a dat nouă … şi se cheamă numele Lui Înger de mare sfat, Sfetnic minunat* (Is., 9, 5-6).

-Dar dacă este Sfetnic minunat, pentru ce spune Pavel: *Cine a cunoscut gândul Domnului sau cine I-a fost Lui sfetnic*?

-Pentru că, după cum am spus înainte, Pavel vrea să arate că Dumnezeu nu are lipsă de nimic, pe când profetul vrea să arate că Cel Unul-Născut este de aceeaşi cinste cu Tatăl". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 172-173)

„Căci Dumnezeu nu l-a făcut nemuritor, ci a îngăduit să fie nemuritor, dar l-a făcut (pe suflet supus uitării, neştiinței, mâhnirii şi grijilor: şi a făcut acest lucru, ca nu cumva sufletul, privind la propria sa noblețe, să-şi facă despre sine o părere mai mândră decât se cuvine. Căci dacă, lucrurile fiind

astfel, unii au cutezat să spună că el - sufletul - e o parte din ființa lui Dumnezeu, la ce grad de nebunie n-ar fi ajuns aceştia dacă sufletul ar fi fost slobod de patimi? Decât, ceea ce spuneam despre facerea lumii, acelaşi lucru spun şi despre trup, că eu, adică, admir deopotrivă pe Dumnezeu şi pentru una şi pentru cealaltă, anume că a făcut trupul supus stricăciunii şi că în această stricăciune şi-a dovedit înțelepciunea şi virtutea Lui. Că putea să-i facă dintr-o materie mai bună, a dovedit-o prin facerea corpurilor cereşti şi a soarelui. Căci cel care le-a făcut aşa cum sunt, putea să facă şi trupul omului la fel, dacă ar fi vrut; însă pricina stricăciunii e aceea arătată mai sus. Deci acest lucru, nu numai că nu ştirbeşte minunata putere a Ziditorului, ci o şi sporeşte. Într-adevăr reaua calitate a materialului ne arată şi mai mult îndemânarea şi istețimea meşteşugului, pentru că într-o făptură din lut şi cenuşă Creatorul a ştiut să pună atâta rânduială, şi nişte simțiri atât de felurite şi totuşi destoinice să priceapă astfel de lucruri.

Astfel, cu cât învinueşti şubrezenia materiei, cu atât mai mult minunează-te de măreția meşteşugului. Nu mă mir atât de sculptorul ce face o statuie frumoasă din aur, cât de cel care din lutul sfărâmicios poate, prin bogăția meşteşugului său, să ne arate frumusețea minunată şi neînchipuită a plăsmuirii sale. Pe cel dintâi îl ajută şi materialul; la cel de-al doilea e vorba de dovedirea meşteşugului său curat.

Tu însă, dacă vrei să-ți dai seama de înțelepciunea Aceluia Care ne-a zidit, gândeşte-te ce se face din lut: ce altceva decât cărămizi şi oale? Şi totuşi marele acesta meşter, Dumnezeu, din materia aceasta din care se fac numai oale şi cărămizi, a putut să facă ochiul tău frumos, ca să se minuneze toți cei ce-l văd; a putut apoi să-i dea atâta putere ca să vadă înălțimea nesfârşită a văzduhului, şi, cu ajutorul acestei mici luminițe (a pupilei) să cuprindă atâtea trupuri, şi munți şi păduri şi coline şi mări şi cerul însuşi. Să nu-mi vorbeşti de lacrimi şi de urdori, căci acestea s-au ivit din pricina păcatului tău, ci gândeşte-te mai de grabă la frumusețea lui şi la puterea lui de a vedea, şi în ce chip, străbătând o atât de mare lungime a văzduhului, nu se oboseşte şi nu suferă; căci picioarele, după ce au făcut o bucată de drum, se obosesc istovindu-se, iar ochiul, după ce străbate atâta înălțime şi lățime, nu suferă nici o slăbire. Căci, deoarece mădularul acesta ne este nouă cel mai trebuincios din toate, n-a îngăduit ca el să sufere de oboseală, ca să-şi poată face slujba lesne şi să ne fie totdeauna la îndemână. Dar cine ar putea povesti cu vorbe toată puterea acestui mădular? Şi ce vorbesc eu de lumina ochiului şi de puterea de a vedea? Dacă ai cerceta numai genele, - şi ce parte a trupului pare a fi mai neînsemnată ca aceasta? - şi într-acestea vei vedea marea înțelepciune a lui Dumnezeu. Căci precum la spice, firişoarele acelea (barba spicului) ca nişte suliți întinse înainte îndepărtează păsările,

nelăsându-le să se aşeze pe rod şi să frângă paiul care e destul de şubred, tot astfel şi la ochi perişorii genelor, întinşi înainte ca firişoarele spicelor sau ca nişte suliţi, îndepărtează de la ochi pulberea şi gunoaiele, nelăsând genele să fie bântuite (de necurăţenii). Vei vedea apoi altă înţelepciune nu mai prejos decât acestea, dacă cercetezi şi sprâncenele. Cine nu s-ar minuna de aşezarea lor? Ele nu ies nici în afară peste măsură, ca să întunece ochii, nici nu-s aşezate mai înăuntru decât trebuie, ci ies în afară ca o streaşină a casei, oprind sudoarea ce se scurge de pe frunte, şi împiedicând-o de a vătăma ochii. Căci, vă întreb, din ce pricină perii capului cresc şi sunt tunşi, iar ai sprincenelor nicidecum? Şi lucrul acesta nu s-a făcut la întâmplare şi fără rost, ci pentru ca nu cumva căzând să întunece ochii, cum se întâmplă cu cei bătrâni de tot. Şi cine ar putea slăvi cum trebue înţelepciunea pusă în creierul omului?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 11-14)

„Minunează-te de înţelepciunea şi de prevederea Sa; de înţelepciunea Sa, pentrucă într-un trup atât de supus stricăciunii a putut pune atâta rânduială; şi de prevederea Lui, pentru că l-a făcut supus stricăciunii spre folosul sufletului ca să-i domolească îngâmfarea şi să-i mustreze semeţia." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, p. 19)

„Unul dintre motivele pentru care Dumnezeu l-a făcut pe om din trup şi suflet, adică dintr-un element material şi unul duhovnicesc, este acesta: atunci când este stăpânit de mândrie, omul să se smerească prin neputinţa şi lipsa de valoare a trupului său, iar atunci când îi vin în minte gânduri de înjosire a firii sale omeneşti, să prindă curaj, gândindu-se la valoarea sufletului său nemuritor. De aceea, este bine să cugetăm la originea noastră, să ne amintim din ce suntem făcuţi şi de ce Dumnezeu a pus în noi multe puteri, dar şi multe neputinţe. Prin puterile care ni s-au dat se slăveşte înţelepciunea Creatorului, iar prin neputinţe se pune stăvilar mândriei noastre. Ne-a dat, spre exemplu, limbă ca să vorbim şi să-L slăvim pe Dumnezeul Universului, să grăim despre frumuseţile zidirii, să discutăm despre cele cereşti şi cele pământeşti, despre cele veşnice şi cele vremelnice. Şi toate acestea le înfăptuieşte o bucăţică de carne, care nu măsoară nici două degete. Dar ca să nu creadă că este ceva important şi să se mândrească, cu voia lui Dumnezeu, uneori limba se răneşte sau se umflă, în felul acesta, află că deşi poate vorbi despre lucruri veşnice, ea însăşi este stricăcioasă; că Dumnezeu, despre Care vorbeşte, este atotputernic, iar ea este slabă.

Asemenea, Creatorul nostru ne-a dăruit ochiul, acest glob mic, cu care putem să privim întreaga zidire. Dar ca să nu se mândrească

pentru faptul că vede atâtea frumuseți, de multe ori, ochiul este vătămat de diferite boli, care scad sau duc la pierderea vederii, în felul acesta, ochiul află ce este cu adevărat şi că se cade să-L slăvească pe Ziditor prin zidirea cea văzută.

Gândeşte-te puțin, dacă omul, cu toate că poartă cu sine atâtea neputințe, adesea uită de starea jalnică în care se află şi se răscoală cu neruşinare împotriva Binefăcătorului său, până unde ar ajunge trufia sa dacă ar fi cu totul izbăvit de aceste neputințe...” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 209-210)

„Şi trebuie să fie admirat şi închinat nu numai pentru că ne-a făcut, nu pentru că ne-a dat un suflet netrupesc şi rațional, nu pentru că ne-a făcut mai buni decât toate celelalte, nu pentru că ne-a dăruit împărăția peste cele văzute şi ne-a îngăduit stăpânirea ei, ci pentru că N-are nevoie de nimic din ale noastre. Fiindcă lucrul minunat al bunătății Lui e că ne-a adus la existență fără să aibă cu nimic nevoie de slujirea noastră. Căci El Îşi avea slava şi fericirea Sa înainte de a fi fost făcuți noi, îngerii şi puterile de sus; numai din iubire de oameni ne-a adus la existență şi pentru noi a făcut toate acestea şi încă mult mai multe decât acestea.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 39, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 286)

....

„Şi Adam cel dintâi zidit, când l-a zidit Dumnezeu, el n-a cunoscut că s-a zidit din pământ, de vreme ce a făcut Dumnezeu sufletul mai pe urmă după ce a făcut trupul, ca să nu vadă Adam fapta lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 115)

„Pentru aceea ne-a făcut Dumnezeu din două firi, adică din trup şi din duh, ca atunci când va cădea omul în mândrie şi se va înălța cu mintea, să se smerească pentru micşorarea trupului, atunci să zică împreună cu proorocul: *Ce este omul? Cu deşertăciunea s-a asemănat*. Iar când vei gândi ceva nevrednic cinstei ce ți s-a dat ție de la Dumnezeu, mută-te către râvna cereştilor puteri.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 120)

„Dumnezeu făcând pe om şi puteri mari şi smeriri multe a pus la zidirea sa, pentru ca prin puterea ce are să se laude darul meşterului Dumnezeu, iar prin smerenie socoteala omenească să se vestejească.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 120)

„Dumnezeu a creat omul. Şi această creaţiune era un act al bunătăţii absolut gratuite. În ce avea Dumnezeu nevoie de om? Ce fericire vom putea noi adăuga la fericirea infinită pe care o află cele Trei Persoane în ele Însele, în viaţa lor intimă? Ce slavă îi revenea lui Dumnezeu din micimea noastră şi din neantul nostru? Şi iată că acest Dumnezeu care află în Sine însuşi propria Sa fericire, ne tratează ca şi cum noi Lui i-am fi necesari şi utili!

Împrejurările creării noastre Îi arată încă preţul. Precum mama pregăteşte mai înainte de naşterea copilului său, patul moale, locuinţa bogată, scutecele care trebuie să-l primească, aşa a construit Dumnezeu pentru om un univers splendid. În acest univers totul se uneşte pentru mine, totul se armonizează cu nevoile mele. Îmi trebuie odihnă? Dumnezeu închide toată natura în noaptea tăcută, liniştită. Este timpul lucrului meu? Soarele se ridică şi totul se trezeşte la strălucirea sa. Hrana îmi este necesară. Iată că pe pământ se întinde o masă bogată şi delicat servită. Oceanul se va pune în serviciul meu pentru a face să-mi vină produsele din cele mai îndepărtate regiuni. Privitor la palatul pe care mi l-a construit Dumnezeu, nu este el splendid cu domul său de azur, cu aştrii săi care strălucesc aici, cu florile, cu podoabele de tot felul, cu minunile sale nenumărate?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 15)

CREAREA OMULUI (Dumnezeu a suflat în faţa lui suflare de viaţă)

„Iubirea de oameni a lui Dumnezeu a voit ca omul acesta făcut din pământ să aibă suflet raţional, ca să fie astfel o fiinţă întreagă şi desăvârşită. *Şi a suflat,* spune Scriptura, *în faţa lui suflare de viaţă*. Prin această suflare a dăruit celui făcut din pământ putere de viaţă; suflarea aceasta constituie fiinţa sufletului. Şi Scriptura a adăugat: *Şi s-a făcut omul cu suflet viu*. Cel care a fost făcut, cel din ţărână, odată ce a primit prin suflarea lui Dumnezeu suflare de viaţă, *s-a făcut cu suflet viu*.

– Ce înseamnă *cu suflet viu*?

– Înseamnă lucrător, care are, prin lucrările lui, în slujba sa mădularele trupului, care urmează voinţei lui”. (*Omilii la Facere,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 145)

CREAŢIA

„Unii, de pildă, au admirat lumea mai mult decât era vrednică, încât o credeau a fi Dumnezeu, iar alții atât de mult i-au nesocotit frumusețea, încât o credeau nevrednică de făurirea de către Dumnezeu, şi deci puneau totul în seama unei materii viclene. Deşi Dumnezeu a făcut atât cerul cât şi soarele frumoase şi mari, ca astfel să nu se creadă a fi vreunul din ele străine de înțelepciunea lui Dumnezeu, a fi lipsiți şi nedestoinici prin sine însuşi, ca nu cumva omul să le creadă a fi Dumnezeu; dar cu toate acestea, cei betegiți din pricina propriilor silogisme şi cugetări au căzut în cea potrivnică: unii pe alții înfruntându-se şi acuzându-se, s-au rătăcit în cugetările prin care tocmai căutau a îndreptăți înțelepciunea lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXI, pp. 192-193)

„… şi în diferite feluri de viață ori în animale, şi la arbori, se poate vedea această felurime, şi adesea poți băga de seamă cum cel mai de nimic întrece pe cel mai de soi, şi că nu toate însuşirile sunt în fiecare, tocmai pentru ca să avem nevoie de toate aceste soiuri şi să cunoaştem puterea felurită a Domnului.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, p. 19)

„Admiră pe Stăpânul tău de la făpturile Lui. Dacă vreunul din lucrurile văzute întrece mintea ta şi nu-i poți găsi rostul, slăveşte pentru aceea pe Ziditor, pentru că înțelepciunea lucrărilor Sale biruie cugetul tău. Nu zice: *De ce acest lucru? La ce bun celălalt?* căci toate sunt folositoare, chiar dacă noi nu le cunoaştem rostul. Precum, dacă intri în casa unui doctor, şi vezi puse la iveală o mulțime de instrumente, te miri de felurimea lor, măcar că nu le ştii întrebuințarea, tot aşa fă şi față de zidirea lui Dumnezeu: chiar dacă vezi multe lighioane, ierburi, buruieni şi alte lucruri al căror folos nu-l ştii, minunează-te de felurimea lor şi slăveşte pe Dumnezeu, Făcătorul şi prea Îndemânatecul lor Făuritor, şi pentru aceea că nu le-a făcut nici pe toate cunoscute de tine, nici pe toate necunoscute. Anume nu le-a făcut pe toate necunoscute de tine, ca să nu zici că în lume nu e o pronie; pe de altă parte nici n-a îngăduit să-ți fie ție toate cunoscute, ca nu cumva mulțimea ştiinței tale să te ducă la sminteala semeției. Căci şi pe cel dintâi om, demonul cel rău l-a doborât, momindu-l prin nădejdea unei ştiințe mai mari, şi sărăcindu-l de aceea pe care o avea mai înainte.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 30)

„… a făcut zidirea şi bună şi mare şi minunată, iar apoi, şi că, prin multe dovediri, a arătat celor ce o privesc slăbiciunea ei. Una [minunăția ei] este pentru ca să fie admirată pentru înțelepciunea [Celui ce a făcut-o] şi să-i

atragă pe cei ce o privesc către închinarea Lui, iar alta [slăbiciunea ei] pentru ca nu cumva cei ce o contemplă să-L lase deoparte pe Făcător, pentru frumusețea şi măreția ei şi în locul Aceluia să se închine celor văzute. Căci slăbiciunea [zidirii] poate să vindece o astfel de înşelare." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 9)

„Nu iscodi deci cu indiscreție şi gânduri de curiozitate cele create când ai o asemenea mărturie a bunătății lor. Căci dacă nu te vei mulțumi cu acest cuvânt, ci vei voi să vii la cercetarea celor create aruncându-te singur în vâltoarea gândurilor şi în valurile care nasc o mare furtună, îți vei produce un cumplit naufragiu ție însuți. Deoarece nu numai că nu vei putea găsi toate rațiunile fiecărei creaturi, dar dacă te foloseşti de o gândire nechibzuită vei defăima şi multe din cele care acum ți se par bune.

Fiindcă rațiunea oamenilor e atât de slabă încât de multe ori se lasă târâtă spre lucruri contrare şi în opinia lor despre creație mulți se află între ei pe poziții diametral opuse; admirând-o spre cuviință şi întrecând măsura ucenicii elinilor au socotit că e un zeu, maniheii şi alți eretici au spus unii că nu e opera unui Dumnezeu bun, iar alții tăind din ea o parte au atribuit-o unei materii care se mişcă de la sine şi au judecat că e nedemnă de acțiunea creatoare a lui Dumnezeu. Astfel, cum spuneam, dacă cineva s-ar folosi de raționamente şi de o gândire nechibzuită, defaimă multe din cele ce par a fi bune.

Căci nu ți se pare a fi mai frumos decât soarele? Şi totuşi acest astru strălucitor şi dulce vatămă ochii bolnavi şi aruncându-şi razele mai fierbinți arde pământul, naşte incendii, usucă de multe ori recolta şi o face inutilă, face ca pomii să fie lipsiți de rod şi o parte a lumii nelocuită pentru noi. Ce deci?, spune-mi! V-om defăima oare pentru aceasta soarele? Să nu fie! Ci lăsând gândurile şi tulburarea lor să se liniştească, să ne lipsim de piatra acea care e cuvântul care spune: *Şi a văzut Dumnezeu câte a făcut, şi iată erau bune foarte* (*Fc.,* 1, 31), fiindcă şi cele pe care le-am enumerat acum sunt foarte bune şi folositoare. Dar, cum spuneam mai sus, trebuie să revenim mereu la acest cuvânt şi să spunem: *Iată toate câte a făcut Dumnezeu sunt foarte bune*." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 10-14, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 272-273)

„Căci această minunată şi preaarmonioasă creație n-a făcut-o pentru nimeni altul decât pentru tine; pentru tine a făcut-o aşa de frumoasă, aşa de

mare, felurită, bogată, suficientă, utilă şi un câştig în toate privinţele în stare atât de hrănire a trupului, cât şi de a întreţine iubirea de înţelepciune a sufletului şi de a fi o cale spre cunoaşterea lui Dumnezeu.

Fiindcă îngerii nu aveau nevoie de ea; şi cum ar fi avut nevoie ei care erau înainte de a fi făcută ea? Că erau mult mai bătrâni decât ea, ascultă ce spune Dumnezeu vorbind cu Iov: *Când am făcut stelele, lăudatu-M-au toţi îngerii Mei şi Mi-au cântat imne cu glas mare* (Iov, 38, 7), uimiţi fiind de mulţimea, frumuseţea, poziţia, utilitatea, strălucirea, claritatea, armonia şi toate celelalte pe care aceea le vedeau mai exact decât noi.

Dar el n-a înfrumuseţat cerul numai cu stele, ci l-a împodobit cu soare şi lună, oferindu-ţi în orice timp multă plăcere şi mult folos. Căci ce e mai frumos decât cerul fie când e luminat de razele soarelui, fie când scânteiază pământul cu mulţimea nesfârşită a stelelor ca prin privirile unor ochi şi dă astfel marinarilor şi călătorilor nişte călăuze care-i iau şi duc ca de mână?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 2-4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 279)

„Şi cum să enumeri minunile de pe acest pământ, când descrierea şi studiul unei singure graminee epuizează timpul şi forţa savantului care vrea s-o facă cunoscută?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 8)

„Dumnezeu este mare fie că El transformă. A crea este prima manifestare a măreţiei lui Dumnezeu: a transforma este a doua. Nimic nu arată atât această acţiune divină pe cât această putere de a schimba, de a transforma la rândul său toate substanţele. Omul acceptă, fără a putea să se abată niciodată de la marile legi care împărăţesc asupra creaţiei; Dumnezeu singur se abate cu aceeaşi mare uşurinţă şi chiar cu aceeaşi putere cu care El le-a făcut să fie stabilite." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 9)

„Mai întâi ceea ce ne izbeşte în opera divină, acestea sunt măreţia sa, frumuseţea sa, durata sa neschimbată. Apoi, când ne apropiem mai de-aproape de mulţimea fiinţelor create, noi rămânem într-o stupefacţie profundă văzând varietatea lor inepuizabilă şi infinită." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 23)

„Noi am putea crede că Dumnezeu a limitat măreţia Sa şi perfecţiunea Sa la fiinţele superioare, la scenele măreţe ale naturii. Să

ne deschidem ochii. Minunățiile puterii Sale strălucesc mai mult poate în cele mai infime şi mai urâte dintre creaturi. Ce este o imperceptibilă insectă? Ce este aripa unei musculițe? Ce este iarba câmpurilor? Ce este crinul care se taie şi se aruncă în cuptor? Însă Dumnezeu a tratat aceste ființe mici cu cea mai regească măreție. El a îmbrăcat crinul cum niciodată nu s-a îmbrăcat Solomon în slava sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 26)

„Universul a fost şi rămâne totdeauna marea carte deschisă în care omul trebuie să citească şi să învețe să se închine şi să-L slăvească pe Creatorul său.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 28)

„În această împărăție a lui Dumnezeu asupra creației vom descoperi trei caractere: o forță irezistibilă, taine adânci şi de nepătruns, o binefacere inepuizabilă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 10-11)

CREAȚIA („Toate sunt de la El, prin El şi în El”)

„Ai văzut pe fii diavolului cum rostesc cuvinte din izvorul tatălui lor, diavolul, susținând că toată creația nu este opera lui Dumnezeu, cu toate că Ioan strigă că Hristos *întru ale Sale a venit* (Ioan 1, 11) şi că *lumea prin El s-a făcut* (Ioan 1, 10)?” (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 206)

CREAȚIA (contemplarea creației)

„Această contemplare a lucrurilor create să ne instruiască pe noi. Dacă Oceanul îşi calmează furia sa, pentru ce eu însumi, la porunca dumnezeiască, nu-mi voi potoli mânia mea? Când eu văd murind şi renăscând nişte plante, de unde mai vine necredința mea în dogma învierii? Toate ființele, natura întreagă lucrează: cine îmi permite lenea şi inactivitatea?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 10)

„Creația va fi pentru noi o carte din care învățăm datoriile noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 22)

„Măreția, frumusețea, durata neschimbată a creației. – Ce admirație nu ne va împodobi pe noi dacă ne întindem privirea noastră de la o margine la alta a creației? Ce imensitate în oceanele noastre,

deşerturile noastre, pământul nostru întreg! Însă ce este acest glob dacă nu un nesimțit grăunte de pulbere în mijlocul mulțimii infinite de aştri care populează cerul? Cine va spune numărul acestor aştri? Cine va calcula distanțele îngrozitoare? Cine va descrie uriaşele evoluții? Şi nu numai singură măreția creației ne ține în admirație, ci cu ea mulțimea infinită de ființe. Toate exclamă *Cât de minunate sunt lucrurile Tale Doamne!*

Dacă numărul şi măreția ființelor ne face să scoatem acest strigăt, ce nu vom resimți noi contemplând frumusețea lor? Din cer pe pământ, din curata lumină a aştrilor la cele mai mici şi cele mai fragede creații, ce de haruri răspândite, ce delicatețe se vede, ce splendori se risipesc, ce frumusețe se imprimă peste tot!" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 23)

„Într-o ultimă contemplare a naturii învățăm o ultimă virtute, cea mai grea, cea mai esențială dintre toate: supunerea față de Dumnezeu Stăpânul nostru Suprem. Cu câtă promptitudine şi cu ce elan se supune creația lui Dumnezeu, oricare ar fi voințele asupra ei, oricât de opuse ar fi poruncile Sale! *Mari sunt lucrurile Domnului şi în toate se vede voința Lui*. După porunca primită la crearea lor, apa este limpede totdeauna, focul mistuie, animalul sfâşie, distruge prada sa, monstrul marin înghite şi mănâncă victima sa, pământul este tare şi poartă pe locuitorii săi. Însă când de la toate creaturile Dumnezeu vrea contrariul, priviți cum apa devine tare sub paşii lui Iisus şi ai lui Petru; cum focul răcoreşte pe tinerii evrei în cuptor, cum leii îl ocolesc pe Daniel şi monstrul păzeşte pe Iona, cum înghite pământul pe Datan şi Abiron. În toate se face voința lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 30)

CREAȚIA (contemplând creația cunoaştem pe Creator)

„*Din mărimea şi frumusețea făpturilor, după socoteală*[176] *se cunoaşte Făcătorul lor* (Înț. Sol., 13, 5); cu cât vom cerceta mai mult mărimea şi frumusețea făpturilor, cu atât ne vom apropia mai mult de Făcător." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 9)

„De-ar fi ştiut maniheii să filosofeze bine despre zidire, n-ar fi cinstit-o pe aceasta, care este adusă din neființă, stricăcioasă, schimbătoare,

[176] Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: În original ᾽αναλόγος (n.s. 3, p. 9)

cu întâietăţile nenaşterii. Dacă ar fi ştiut elinii să filosofeze bine despre făptură, nu s-ar fi rătăcit de la adevăr, n-ar fi cinstit făptura şi nu s-ar fi închinat ei în locul Făcătorului. Bun este cerul, însă a fost făcut ca să te închini Făcătorului; strălucitor e soarele, dar ca să îl slujeşti pe Cel Ce l-a lucrat; iar dacă vei rămâne la minunea zidirii şi te vei opri la frumuseţea lucrurilor, lumina ta s-a făcut întuneric, sau mai bine zis, te-ai folosit de lumină spre a te întunerici." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, pp. 9-10)

CREAŢIA (în creaţie vedem meşteşugul lui Dumnezeu, dar şi slăbiciunea firii ei)

„Şi precum mai mult ne minunăm de sculptorul de statui atunci când face una frumoasă din aur, decât atunci când va face din lut chipul desăvârşit şi bine întocmit, aşa şi de Dumnezeu ne minunăm şi-L slăvim că în cenuşă şi în lut, adică în trupurile noastre, a pus frumuseţe negrăită şi înţelepciune nespusă. Şi nu numai în trupurile noastre a făcut aceasta, ci în toată zidirea. Peste tot creând făpturi simple a amestecat în ele semnul cel luminat al meşteşugului Său cu slăbiciunea, ca privind meşteşugul şi frumuseţea, să te minunezi de Ziditorul, iar privind slăbiciunea firii, să nu te închini celor create.

Soarele este luminos când străluceşte şi luminează toată lumea, dar când vine noaptea lipseşte, căci zice: *Ce este mai luminos decât soarele? Dar şi acesta lipseşte* (Înţ. Sir., 17, 26). Şi nu a lipsit numai noaptea, ci şi ziua de multe ori, ca să te minunezi de Ziditorul pentru aceasta şi să nu te închini celui zidit pentru slăbiciunea sa.

Vezi cerul acesta cât este de mare? Cât de frumos şi cât de strălucitor este? Mult mai plăcut la vedere decât trupurile noastre, dar este neînsufleţit. Priveşte în el şi meşteşugul, dar şi slăbiciunea. Şi le-a unit pe amândouă numai pentru întărirea ta. Ca să nu defaimi pe Ziditorul ca pe un slab, a făcut făpturi frumoase, iar ca să nu te închini lor ca unor dumnezei, le-a făcut şi cu lipsă.

Să vă aduceţi aminte de acestea totdeauna." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 93-94)

CREAŢIA (raţionalitatea creaţiei)

„ … fiecare lucru din lume s-a făcut cu o raţiune oarecare." (*Omilii la Facere,* omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

CREAȚIA („făptura a fost supusă deşertăciunii”)

„*Căci făptura a fost supusă deşertăciunii – nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o*. Dar ce înseamnă *făptura a fost supusă deşertăciuni*? Adică s-a făcut stricăcioasă. Din ce cauză şi pentru ce? Pentru tine, omule. Fiindcă ai luat trup muritor şi supus prefacerii; de aceea şi pământul a primit blestemul şi a produs spini şi pălămidă. Cum că şi cerul împreună cu pământul se zbuciumă spre a trece la o condiție mai bună, ascultă-l pe profetul care grăieşte: *Dintru început Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat şi lucrul mâinilor Tale sunt cerurile. Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne, şi toți ca o haină se vor învechi şi ca un veşmânt îi vei schimba şi se vor schimba. Dar Tu acelaşi eşti şi anii Tăi nu se vor împuțina* (Psalmul 10 26-28). Ai văzut cum a slujit făptura deşertăciunii, şi cum se va elibera din această stricăciune?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 267-268)

CREAȚIA („făptura împreună suspină şi împreună suferă până acum”)

„*Creatura până acum suspină*. – Mai mult încă, aceste *gemete* ale universului ne arată clar că păcatul a deformat opera primară şi că creația, ca urmare a păcatului şi a decăderii regelui său, este condamnată acum ca şi el la ispăşire. Această ispăşire, fără îndoială, omul o suportă în cea mai mare parte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 28)

„Ca să-i ridice la înțelegerea măreției bunurilor acelea, le dă ca pildă chiar zidirea, care suferă şi suspină din pricina relelor din veacul acesta, şi le doreşte cu tărie pe cele viitoare, singurele lucruri bune cu adevărat, grăind aşa: *Că şi făptura împreună suspină şi împreună suferă până acum* (Rom., 8, 22).

- Dar pentru ce suspină? Pentru ce suferă?

- Pentru că aşteaptă bunătățile cele viitoare şi doreşte schimbarea în mai bine. *Că şi ea, făptura însăşi,* spune Pavel, *se va elibera din robia stricăciunii, spre libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu* (Rom., 8, 21).

Când auzi că făptura suspină şi suferă, să nu socoteşti că este înzestrată cu rațiune! Ci află din Scriptură înțelesul acestor cuvinte! Când Dumnezeu vrea să vestească oamenilor prin profeți ceva mare şi de folos, face ca înseşi cele neînsuflețite să simtă măreția minunilor ce au să se facă. Nu vreau să spun prin aceasta că făptura ar avea simțire. Nu, ci Scriptura

grăieşte aşa ca să poată înfățişa oamenilor, prin cele ce se întâmplă, măreția minunilor. Şi noi obişnuim să grăim aşa! Când se întâmplă ceva neaşteptat, spunem că s-a întristat oraşul, că s-a posomorât pământul. La fel grăim şi când este vorba despre oameni ce răspândesc groaza, despre oameni care au mânie de fiară sălbatică! Spunem că au făcut să se cutremure temeliile pământului, că pietrele însele s-au cutremurat. Nu că pietrele însele s-ar fi cutremurat cu adevărat! Nu! Dar spunem aşa, ca să putem înfățişa sălbăticia şi mânia lor grozavă." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare...>>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 83)

„Aceasta e pricina pentru care fericitul Pavel ne spune că făptura suspină şi suferă, ca să ne poată înfățişa măreția darurilor pe care ni le va da Dumnezeu după plecarea din viața aceasta." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare...>>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 84)

CREAȚIA (transfigurarea creației)

„Cerul şi pământul şi întreaga făptură se va preface în nestricăciune, împreună cu corpurile noastre". (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 126)

CREDINȚA (definiția)

„Credința este un bine mare; da, sigur, credința este un bine destul de mare şi izvorul tuturor bunurilor; prin ea pot face oamenii lucrurile lui Dumnezeu în numele ei." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIII, 3, p. 323)

,,Când noi primim cele ce prin raționamente nu le putem afla defel, atunci este credință." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, p. 58)

„Credința este sănătatea sufletului." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 357)

„Temelia bunei cinstiri de Dumnezeu[177] este credinţa." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 31)

„Acest fapt este credinţa: a lua aminte la cele ce nu se văd ca la cele văzute. Căci zice: *credinţa este fiinţa celor nădăjduite, dovedirea celor ce nu se văd* (Evr., 11, 1)." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 47-48)

„Căci aceasta este credinţa, când cineva pe cele făgăduite de dumnezeu – chiar dacă nu sunt văzute cu aceşti ochi trupeşti – le socoate mai vrednice de crezare decât cele văzute, ce zac sub ochii noştri materiali." (*Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 122)

„Se numeşte credinţă, credinţa care face semne şi minuni. Dar se numeşte credinţă şi ceea ce ne duce la cunoaşterea lui Dumnezeu, potrivit căreia fiecare din noi este credincios; de pildă, cum spune Pavel în Epistola către Romani: *Mulţumesc Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos, căci credinţa voastră se vesteşte în toată lumea* (Rom., 1, 8)*,* sau în Epistola către Tesaloniceni: *Că de la voi a răsunat cuvântul Domnului nu numai în Macedonia şi în Ahaia, ci în tot locul a pătruns credinţa voastră în Dumnezeu* (I Tes., 1, 8)." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 271)

CREDINŢA (- faptă de virtute, dar şi un dar al Duhului)

„Pentru ce Pavel numeşte credinţa *duh al credinţei* (II Cor., 4, 13)?

Pentru că vrea să arate că la început credinţa este o faptă a gândului nostru celui bun, este o ascultare a unei chemări; mai târziu însă, după ce

---

[177] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *Buna cinstire de Dumnezeu* redă pe ευσεβεια (dreapta credinţă, la nota 4) pentru a nu se repeta de două ori cuvântul credinţă. Din acest pasaj se vede clar că nu există o identitate absolută între πιστις şi ευσεβεια. (n.s. 27, p. 31)

credința a fost întemeiată în sufletul nostru, avem nevoie de ajutorul Duhului, ca să rămână credința neclintită şi nestrămutată. Nici Dumnezeu, nici harul Duhului n-o ia înaintea voinței noastre, ci ne cheamă şi aşteaptă ca noi de bunăvoie şi din propriul nostru imbold să ne apropiem; apoi, după ce ne-am apropiat, ne dă şi Dumnezeu tot ajutorul Lui. Şi pentru că diavolul, după ce ne-am apropiat de credință, vine îndată, voind să smulgă această bună rădăcină şi grăbindu-se să semene neghină şi să pângărească semințele cele bune şi curate (Matei 13, 24-25), de aceea avem atunci nevoie de ajutorul Duhului, pentru ca Duhul, ca un plugar vrednic, să apere cu multă grijă şi dragoste rodul de curând sădit al credinței. De aceea Pavel spunea, scriind tesalonicenilor: *Duhul să nu-l stingeți* (I Tes., 5, 19). Cu aceste cuvinte a vrut să arate că, după ce a venit în ajutorul nostru harul Duhului, nu mai putem fi biruiți de demon şi dejucăm toate vicleniile lui. Că, dacă nimeni nu poate spune *Domn este Iisus, decât în Duhul* (I Cor., 12, 3), apoi cu mult mai mult nimeni nu poate avea credință tare şi înrădăcinată decât în Duhul Sfânt.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 272-273)

CREDINȚA (- vederea cu ochii minții a celor ce nu se văd)

„Atunci avem credință, când nu ne mărginim numai la ochii trupului, ci vedem cu ochii minții cele ce nu se văd. Mai cu seamă pe acelea pe care le vedem cu ochii minții trebuie să la socotim mai vrednice de credință de cât pe cele pe care le vedem cu ochii trupului”. (*Omilii la Facere,* omilia LXIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 298)

CREDINȚA (- dar adresat de Dumnezeu libertății sufletului)

„Pavel spune: *Să nu socotiți că e un dar al lui Dumnezeu numai apostolia sau predicarea cuvântului sau învățătura. Nu! Însăşi credința mea este un dar al milei lui Dumnezeu revărsate asupra mea. Am fost învrednicit de credință, nu pentru că am fost vrednic, ci numai pentru că am fost miluit de Dumnezeu. Şi mila este o urmare a harului, şi nu a meritului. Prin urmare, dacă Dumnezeu nu ar fi fost mult milostiv față de mine, n-aş fi putut ajunge niciodată nu numai apostol, dar nici chiar credincios*.

Ai văzut cât de recunoscător este slujitorul lui Dumnezeu, Pavel? Ai văzut ce inimă zdrobită are? Nu-şi atribuie nici un merit mai mare decât al celorlalți credincioşi. Dimpotrivă, ceea ce le era comun şi lui, şi ucenicilor

săi, credința, spune că nu o are datorită unor merite personale, ci datorită milei şi darului lui Dumnezeu.” (*Despre Feciorie*, 42, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 75)

CREDINȚA (desăvârşită)

„Să ne fie atât de puternică credința noastră, ca şi cum am şi vedea înaintea noastră împlinite făgăduințele.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 11)

„A mers Ilie tot drumul şi a ajuns în Sarepta Sidonului şi a văzut o femeie aducând lemne. Uită-te la filosofia şi credința lui Ilie. A urmat un alt noian de virtute. N-a spus lui Dumnezeu: *La cine mă trimiți? Mă faci să îndur atâtea primejdii ca să mă trimiți la o văduvă unde bântuie foametea cea mai cumplită? Nu se găseau oare mulți oameni mai bogați în stare să-mi uşureze sărăcia mea? Am bătut atât pământ ca să vin la o văduvă, la nenorocirea nenorocirilor? Şi nu-i numai văduvă, ci şi săracă*. Gândeşte-te că slujitorul lui Dumnezeu n-a grăit aşa. Avea încredere în Stăpânul lui, Care face cu putință cele cu neputință.” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 552)

CREDINȚA (puterea credinței)

„… nimic mai puternic decât credința.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* cuvântul II, p. 29)

CREDINȚA (îndoiala în credință)

„Atunci când această întrebare îndoielnică şi periculoasă: *Cum* intră în sufletul omului, necredința intră atunci cu ea în el.”. (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 2, p. 221)

„Căci de aceea am fost numiți credincioşi, pentru ca fără clătinare să credem celor spuse, pentru ca deloc să nu ne îndoim.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 20)

CREDINȚA (mărturisire de credință)

„Că este înviere, este răsplată, că sunt multe bunuri, că Hristos este Dumnezeu, că credința este dreaptă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia VII, p. 126)

CREDINȚA (să o păstrăm şi să o păzim)

„… să vedem ce fel de înțelepciune cere aici Domnul, *înțelepciunea şarpelui*, ne spune Hristos. *După cum şarpele sacrifică totul şi nu se împotriveşte, chiar de-ar trebui să i se taie trupul, numai ca să-i rămână teafăr capul, tot aşa şi tu, de-ar trebui să dai averile, trupul şi chiar sufletul, dă totul, afară de credință. Credința este cap şi rădăcină; dacă-ți păstrezi credința, chiar de-ai pierde totul, pe toate le dobândeşti iarăşi, cu mai multă strălucire*”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 408)

CREDINȚA (apologia credinței)

,,… să ne învățăm cum trebuie să stăm de vorbă cu Elinii, ca să nu fim ca vitele şi dobitoacele ce pasc pe câmp, ci să fim pregătiți de nădejdea ce o avem în noi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 29)

,,Îi vom putea răpune pe Elini şi astfel ne vom putea lupta cu dânşii, iar mai înainte de vorbe să-i uimim cu viața. Aceasta este lupta cea mare, acesta este silogismul cel necontrazis, vreau să zic dovada prin fapte. Oricât de multe am filosofa noi prin vorbe, nu vom putea avea nici un folos dacă nu vom arăta acelora o viață mai bună decât a lor, căci ei nu iau seama la cele vorbite, ci cercetează cu cea mai mare băgare de seamă faptele pe care le facem, şi-ți zic: *Tu cel întâi încredințează-te şi fă cele ce grăieşti, şi după aceea sfătuieşte şi pe alții. De mi-ai vorbi de mii de bunătăți din viața viitoare, însă în faptele tale mi-ai arăta ca şi cum n-ar exista acele bunătăți, fiind cu totul alipit de cele de aici, apoi atunci faptele tale îmi sunt mai de crezut decât vorbele. Când te văd pe tine răpind cele ale altora, bocindu-te fără măsură pentru cei încetați din viață şi făcând multe alte rele, cum am să te cred că va fi înviere?* Şi chiar de nu ar grăi aşa, totuşi vor cugeta aşa, şi în cugetele lor îți vor pune aceste întrebări.

Aceasta este ceea ce împiedică pe necredincioşi de a se face Creştini. Deci să-i atragem prin viața noastră. Mulți bărbați simpli şi proşti, în chipul acesta au uimit cugetele filosofilor, căci prin faptele lor au arătat o mai mare

filosofie decât aceia; căci din viața şi din faptele lor iese un glas mai puternic şi mai strălucit decât orice trâmbiță. Purtarea deci şi viața curată este mai puternică decât limba celor mai străluciți ritori. Când eu spun, de pildă, că nu trebuie a duşmăni pe altul şi uneltesc mii de rele împotriva Elinului, cum voi putea să-l atrag prin vorbe, când prin fapte eu l-am depărtat?

Deci numai prin purtarea şi viața noastră vom putea să-i vânăm şi să clădim Biserica lui Hristos prin sufletele lor; această bogăție dar să o strângem." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 30)

„… voi să nu lăsați vreodată să fie pângărite învățăturile credinței." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 38)

CREDINȚA (dreaptă)

„*Ca să fim sănătoşi, zice, în credință*. Prin urmare. Aceasta este sănătatea: de a nu introduce în credință nimic fals, nimic străin." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 154)

CREDINȚA (dreaptă şi viețuirea neîntinată)

„... ce folos vom avea dacă în credință suntem evlavioşi, iar în viață ne găsim în păcat?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 77)

„Căci, precum şi o pasăre, deşi nu este prinsă din toate părțile, ci numai dintr-una – vreau să zic de picior – totuşi se găseşte sub stăpânirea celui ce i-a întins cursa, tot aşa şi noi, chiar de n-am fi stăpâniți din toate părțile, adică şi din credință, şi din viață, ci numai din viață, suntem sub puterea diavolului, căci: Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne va intra în Împărăția cerurilor." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 68)

„Credința pretinde integritatea moravurilor. Ea mărturiseşte cu uşurință şi bucurie adevărurile divine, cel care are conştiința curată şi viața nepătată." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 163)

„Că nu avem nici un folos de învățături drepte dacă viața ne este stricată; după cum n-avem nici un folos de viață virtuoasă dacă credința nu ne este sănătoasă.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 291)

CREDINȚA (dreaptă - mărturisirea dreptei credințe)

„Voi ați învățat pe ceilalți oameni să se despartă mai degrabă de suflet decât de dreapta credință.” (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop şi către mulțimea de popor,* în vol. *Despre preoție*, p. 162)

CREDINȚA (dreaptă – prigonirea ei)

„Dumnezeu îngăduie în multe împrejurări să se ducă război credinței Lui adevărate şi apostolice; dar lasă totodată ca ereziile şi elinismul să se bucure de linişte şi tihnă.

- Pentru ce?

- Ca să afli şi slăbiciunea duşmanilor acelora, că se distrug de la sine, fără să le facă cineva vreun rău, dar ca să cunoşti şi tăria credinței prigonite, ca să vezi că se răspândeşte chiar prin cei care o împiedică.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 391)

„Adesea, Dumnezeu îngăduie să fie prigonită adevărata credință, pe când ereziile, înşelăciunile şi idolatria să aibă parte de linişte. Din ce motiv? Ca să vezi slăbiciunea ereziilor, care cu toate că sunt lăsate libere, mai devreme sau mai târziu dispar, şi pe de altă parte, să se vădească faptul că, deşi prigonită, credința adevărată sporeşte şi se întăreşte.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

CREDINȚA (se arată prin fapte)

„Da, atunci mai cu seamă crezi, când nu cauți să afli pricina celor ce ți se poruncesc, ci simplu împlineşti poruncile”. (*Omilii la Matei,* omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 102)

„Dacă tu crezi, toate suferă-le, iar dacă nu suferi, este dovada că nu crezi. Nu oare acestea sunt cele făgăduite, ca cel ce crede să sufere chiar şi mii de morţi, mii de necazuri, dacă s-ar cere? Este vorba de Împărăţia cerurilor, de nemurire şi de viaţa veşnică. Deci, cel ce crede, toate le suferă. Aşadar, credinţa se arată prin fapte. Cu drept cuvânt deci ar putea cineva zice că nu în mod simplu se probează, ci prin fapte pipăite, prin modul de viaţă, prin voinţă statornică." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 161)

CREDINŢA (ce o ajută?)

„Da, credinţa are nevoie de ajutorul şi prezenţa Duhului ca să rămână neclintită; iar ajutorul Duhului rămâne în noi dacă ducem o viaţă curată şi dacă facem fapte bune. Prin urmare, dacă vrem să ne fie credinţa bine înrădăcinată în suflet trebuie să avem o viaţă curată, care să înduplece Duhul să rămână în noi şi să întreţină puterea credinţei. Nu se poate, nu se poate ca un om care nu are viaţă curată să nu se clatine în credinţă!" (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 279)

„Ceea ce este hrana pentru trup, aceea e viaţa (virtuoasă) pentru credinţă. Şi după cum trupul nostru nu poate trăi fără bani, tot aşa nici credinţa, fără fapte bune, căci: *fără fapte, credinţa este moartă* (Iac., 2, 20)." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 280)

CREDINŢA (necesitatea credinţei)

„Ce devine întreaga noastră viaţă fără de credinţă? Ce devine familia? Oare nu printr-un act de credinţă îi ştim noi pe fiii strămoşilor noştri? Ce devine societatea? Faceţi pentru moment să înceteze credinţa în tranzacţii, credinţa în simpla monedă, credinţa în cuvântul dat şi semnătura scrisă: ce tulburare şi ce haos! Cum se iniţiază copilul în ştiinţe, dacă nu dând mai întâi credinţa sa în afirmaţiile învăţătorilor săi? Ce devine studiul istoriei fără acte continui de credinţă în cuvântul

istoricilor şi a tradiţiilor popoarelor? Studiul însuşi al naturii nu ne arată decât exteriorul, fenomenul, însă ne descoperă secretele interioare. Ce este substanţa? Ce este viaţa? Cum se uneşte spiritul cu materia? Taine pe care raţiunea nu le va pătrunde niciodată, şi pe care sub pedeapsa de nebunie, noi trebuie să le acceptăm fără a le înţelege.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 161-162)

„Istoria filosofiei separată de credinţă nu este de loc decât o istorie a îndoielii, a nesiguranţei, a contradicţiilor adesea a extravaganţelor.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 162)

CREDINŢA (folosul credinţei)

„Peste tot, fraţilor, pretutindeni credinţa ne este necesară, această credinţă care este izvorul tuturor bunurilor, care lucrează mântuirea, fără de care nu putem înţelege dogmele, nici marile adevăruri ale religiei noastre; fără credinţă suntem asemenea oamenilor care încearcă să treacă marea fără corabie; ei plutesc puţină vreme cu mâinile lor şi cu picioarele lor, valuri îi acoperă; la fel cei ce se dau propriilor lor sentimente, naufragiază înainte de a câştiga nimic, cum o spune Sfântul Pavel: *Ei s-au rătăcit în credinţă* (I Tim., 1, 19). Pentru noi, de teamă ca să nu ni se întâmple şi nouă un asemenea rău, să ne legăm tare cu această ancoră sfântă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIII, 1, pp. 155-156)

„Credinţa ne face filozofi şi arată că suntem cu adevărat creştini; ea ne descoperă micimea naturii omeneşti, şi aruncând toate gândurile zadarnice, ea se ridică la lucrurile cerului şi le contemplă, sau mai sigur, ceea ce nu poate înţelege înţelepciunea omenească, ea o înţelege şi o pune în practică în mod uşor. Să ne ataşăm ei deci, acestei credinţe, şi să nu ne spunem mântuirea noastră în gândiri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIII, 3, p. 324)

„Nici chiar cel ce are pe cap diademă împărătească nu poate avea ceea ce are credinciosul. Contra împăratului de multe ori sunt înarmaţi şi barbarii, şi cei din garda împărătească, şi cetăţenii iarăşi de multe ori sunt răsculaţi, şi altele multe; pe când contra credinciosului, care respectă poruncile lui Dumnezeu, nici omul, nici demonul şi nici altcineva nu va putea să stea. Dacă îi vei răpi banii, i-ai pricinuit lui motiv de plată; dacă ai vorbit ceva rău de el, prin defăimare tu l-ai făcut mai strălucit înaintea lui Dumnezeu; de l-ai adus în sărăcie, mai mare îi va fi slava şi răsplata; şi dacă l-ai predat chiar

morții – ceea ce se crede a fi mai rău decât orice –, tu i-ai împletit cununa muceniciei. Deci ce ar putea fi egal cu o astfel de viață, când nimic nu poate fi împotriva ei, ba chiar cei ce par că uneltesc rele îi folosesc nu mai puțin decât cei ce-i fac bine? De aceea zice Apostolul, cu drept cuvânt: *De este Dumnezeu cu noi, cine este împotriva noastră?*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 291-192)

„Deci dreptul să nu se teamă nici de ispite, căci Dumnezeu este pentru noi ceea ce ne-a arătat din câte a făcut cu noi; nici de bârfele iudeilor, fiindcă ne-a şi ales pe noi, şi ne-a şi îndreptat, ba încă ceea ce e mai minunat, ne-a îndreptățit prin jertfa Fiului Său. Deci cine ne va condamna pe noi, când Dumnezeu ne încununează, când Fiul Său Se jertfeşte pentru noi, şi nu numai că Se jertfeşte, ci după aceasta se şi roagă pentru noi?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 293-294)

„Multe raționamente ard sufletul nostru, multă nesiguranță şi multe contrarietăți, dar toate acestea credința cu adevărat că le tempereazǎ. Multe introduce diavolul în sufletul nostru înflăcărându-l şi punându-l în îndoială la fiece pas, precum de pildă când zic unii: oare este înviere? Oare este judecată? Oare este răsplata faptelor? Ei bine, în toate acestea dacă este credința la mijloc, ea va stinge toate săgețile diavolului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 245)

„Aşadar, dacă raționamente greşite războiesc cugetul nostru, noi să punem înainte credința; dacă fapte absurde ne muncesc, de credință să facem uz; şi în definitiv dacă durerile şi scârbele se grămădesc asupra noastră, numai pe credință ne putem repauza. Ea este cu drept cuvânt păzitoarea şi apărătoarea tuturor celorlalte arme, şi dacă nu o posedăm, apoi şi acelea toate se frâng." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, pp. 245-246)

„... credința linişteşte cugetul." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 18)

„... cei ce se țin de credință, se sprijină de o ancoră puternică." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 121)

„Două minuni izvorăsc din credință: că şi săvârşeşte lucruri mari, în acelaşi timp şi pătimeşte mari." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 317)

„După cum toiagul nu lasă să alunece şi să cadă mădularele noastre tremurătoare şi slăbite de bătrâneţe, pentru că le sprijină, tot aşa şi credinţa sprijină mai bine decât un toiag sufletul nostru slăbănogit şi abătut de slăbiciunea gândurilor. Prin purtarea propriei ei tării, îi dă sufletului odihnă, îl sprijină cu putere şi nu-l lasă să alunece niciodată; căci credinţa, cu marea ei putere, întăreşte slăbiciunea gândurilor, alungă întunericul şi, cu propria ei lumină, luminează sufletul care stă în învălmăşeala gândurilor ca într-o locuinţă întunecoasă.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 268)

„Şi după cum o corabie, clătinată de furia vânturilor şi umplută de apa valurilor care se ridică în jurul ei, stă nemişcată îndată ce este ancorată şi prinde rădăcini în mijlocul oceanului, tot aşa şi mintea noastră, clătinată de gândurile ce o izbesc din afară, scapă de naufragiu când pătrunde în ea credinţa, care-i mai puternică decât o ancoră; şi credinţa duce corabia minţii în siguranţa conştiinţei ca într-un port liniştit. Şi asta a arătat-o Pavel când a spus: *Pentru asta a dat Dumnezeu pe Apostoli ... spre desăvârşirea sfinţilor, ... până ce vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi la cunoaşterea Fiului lui Dumnezeu ..., ca să nu mai fim prunci aruncaţi de valuri şi purtaţi de orice vânt* (Efes., 4, 11-14). Vezi puterea credinţei? Ca o ancoră tare, aşa îndepărtează tulburarea! Tot Pavel le scrie evreilor iarăşi, la fel, spunând aşa despre credinţă: *... pe care o avem ca pe o ancoră tare şi sigură a sufletului, care intră în cele mai dinlăuntru ale catapetesmei* (Evr., 6, 19).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 269)

„Credinţa înalţă la cer sufletul nostru; nu-l lasă să fie înjosit de nici una din greutăţile cele de aici, căci îi uşurează ostenelile cu nădejdea celor viitoare. Cel care caută la cele viitoare, cel care nădăjduieşte spre cele cereşti şi-şi mută ochii minţii acolo, nici nu simte durerea greutăţilor din lumea aceasta, după cum nici Pavel nu o simţea. Şi pricina acestei cugetări ne-a spus-o prin cuvintele: *Căci necazul nostru de acum, trecător şi uşor, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, covârşitoare slavă veşnică* (II Cor., 4, 17).

- Cum? în ce chip?

- Pentru că nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd (II Cor., 4, 18), prin ochii credinţei.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 270)

CREDINȚA (roadele credinței)

„... să primim cu bucurie şi cu dragoste pe mama tuturor bunătăților, credința, ca astfel, ca şi cum am sosi într-un liman fericit şi liniştit, să putem păstra dogmele cele drepte, şi viața noastră să o ducem în siguranță, pentru a ne învrednici bunătăților celor veşnice.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 45)

CREDINȚA (şi raționamentele omeneşti)

„... astfel este credința, căci ea mai mult convinge pe cineva decât raționamentele omeneşti; este cu mult mai clară decât dovezile ieşite din judecata noastră, şi nici o altă gândire sau idee falsă nu o mai poate zgudui vreodată. Cel ce se încrede cu uşurință în raționamentele omeneşti poate să-şi schimbe părerea, pe când cel adeverit prin credință stă neclintit, căci el şi-a îngrădit, aşa-zicând, auzul de toate vorbele cele vătămătoare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 139-140)

„… prin credință vine cunoştința şi, prin urmare, nu e cu putință a-L cunoaşte pe El fără credință. Cum aşa? Prin credință noi trebuie să cunoaştem puterea învierii Lui din morți, fiindcă altfel, prin ce raționament am putea-o înțelege? Prin nici unul, ci numai prin credință. Dar dacă învierea lui Hristos este cunoscută prin credință, atunci cum vom înțelege prin raționamente naşterea lui Dumnezeu Cuvântul, când învierea este un fapt mai mic decât această naştere? Pentru că exemple despre înviere sunt multe, dar din cea de-a doua nici unul. Înainte de Hristos mulți morți au înviat, cu toate că după aceea au murit din nou, dar nimeni nu s-a născut vreodată din fecioară fără de bărbat. Dacă ceea ce e cu mult mai mic decât naşterea cea după trup trebuie să fie apropiată de minte numai prin credință, atunci ceea ce e mai mare şi chiar incomparabil mai mare, cum s-ar putea înțelege prin raționamente? Tocmai acest lucru îl arată dreptatea cea prin credință şi tocmai acest lucru trebuie crezut că a fost cu putință. Dar cum a fost cu putință, nu poate fi înțeles.

Din credință vine apoi şi împărtăşirea de patimile lui Hristos. Cum aşa? Dacă n-am fi crezut, n-am fi pătimit. Dacă n-am fi crezut că pătimind împreună cu El, vom şi împărăți împreună cu El, n-am fi suferit ceea ce am suferit. Aşadar, şi naşterea Lui, şi învierea, numai prin credință pot fi înțelese." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, pp. 212-213)

„Dacă Bunul Dumnezeu ne-a acordat ceva mai bun şi mai mare decât raționamentul omenesc, atunci cu adevărat că aceasta este credința care a infiltrat-o în noi. Nu e posibil ca cel tare în credință să ceară raționamente omeneşti. Căci iată că cele mai însemnate ale noastre sunt lipsite de raționamente omeneşti şi se sprijină numai pe credință. Nicăieri nu este Dumnezeu, şi cu toate acestea El este pretutindeni. Ce poate fi mai nelogic decât aceasta?

Fiecare lucru observat în parte te lasă în mare nedumerire. Desigur, Dumnezeu nu este în spațiu sau în loc dar nu este un loc în care să nu fie. Nu s-a făcut El pe sine, şi nici nu a început a fi. Acum, ce raționament omenesc primeşte acestea, dacă nu ar fi credința? Sau oare, nu s-ar părea ridicol, şi mai mult, o enigmă fără sfârşit? (...) Vezi acum ce confuziune şi întunecime mare? Şi pricepi de ce este nevoie de credință peste tot." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, pp. 61-62)

„Ai văzut deci, că a ispiti cele sfinte prin raționamente omeneşti este o blasfemie? Şi cu drept cuvânt, fiindcă ce poate avea în comun raționamentul omenesc cu cele sfinte?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 62)

„Nimic nu poate fi mai rău decât atunci când cineva, stăpânit fiind de raționamente omeneşti, judecă şi măsoară lucrurile cele dumnezeieşti; fiindcă în chipul acesta se va izbi de piatra aceea cu putere şi va fi lipsit de lumină. Căci, dacă cel ce voieşte a pune stăpânire pe lumina soarelui cu ochii cei omeneşti, nu numai că nu va reuşi sau nu se va putea împotrivi razelor lui, ci, pe lângă acest eşec, va suferi şi multă vătămare, cu atât mai mult cel ce voieşte a-şi îndrepta privirea către acea lumină şi a vedea prin raționamentele sale, nu numai că va cădea, ci încă şi batjocoreşte harul lui Dumnezeu." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 19)

„Credința este totul; dacă ea va întări pe cineva, inima lui va sta în siguranță. Aşadar credința întăreşte, în timp ce raționamentele clatină.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 379)

„Că rațiunea se poate ridica până la Dumnezeu, să-şi dea seama de existența Lui, de perfecțiunile Lui, de Providența Sa, de hotărârile Lui pe care le dă pentru bine şi pentru rău: acolo nu este nici totul, nici chiar principalul pentru om. El ştie că Dumnezeu există: fie, însă ce este Dumnezeu în Sine Însuşi? Ce este esența divină? Care este viața intimă a lui Dumnezeu? Şi apoi, care sunt gândurile Lui, planurile Lui, voințele Sale? Cum să-L cinsteşti? Cum se îndreaptă mânia Lui? Cum să potoleşti mânia Lui? Ce cult I se cuvine? Ce destin îi dă El omului, creaturii Sale?

Rațiunea rămâne mută; privirea omenească se sfarmă de nepătrunsele obscurități. Trebuie deci o a doua privire mai pătrunzătoare şi la luminile rațiunii vor trebui să se adauge cele ale credinței. Şi a pretinde să se ridice la esența divină şi la tainele lui Dumnezeu prin singure forțele naturale este o rătăcire.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 158)

„Nebunie este să judece omeneşte despre lucrurile divine, şi să înlocuiască în lume supranaturalul şi divinul cu rațiunea în locul credinței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 160)

CREDINȚA (şi cunoaşterea)

,,A crede că Cel răstignit şi îngropat a înviat din morți şi că şade de-a dreapta Tatălui, aceasta nu are nevoie de înțelepciune, ci de credință. Fiindcă şi apostolii nu s-au apropiat prin înțelepciune, ci prin credință, şi printr-însa s-au făcut mai înțelepți decât înțelepții, mai presus de toți cărturarii şi învățații lumii, şi cu atât mai vârtos cu cât mai mare este a primi prin credință cele ale lui Dumnezeu, decât a pune în mişcare silogismele şi raționamentele omeneşti fără vreun folos, căci toate acestea sunt mai presus de mintea omenească.

Dar cum a pierdut oare înțelepciunea înțelepților? Prin Pavel şi prin ceilalți apostoli făcându-se cunoscut nouă, a arătat că înțelepciunea omenească este de prisos. Pentru a primi propovăduirea Evangheliei nici cel înțelept nu se foloseşte cu ceva din înțelepciunea lui, nici cel prost nu se

vatămă de neînvățătura lui, ba încă, dacă s-ar putea spune, şi ceva de admirat este, că mai îndemânatică este şi mai uşor primeşte simplitatea şi neînvățătura decât înțelepciunea. Păstorul şi omul simplu mai degrabă va primi, căci el micşorându-şi deodată cugetul şi raționamentele sale, se predă pe sine Stăpânului fără vorbă.

Astfel deci Dumnezeu a pierdut înțelepciunea înțelepților, şi fiindcă dintru început a doborât-o, apoi la urmă nu mai este bună de nimic. Când ea putea şi trebuia să-şi arate puterea şi să cunoască pe stăpân din lucrurile sale, nu a voit. Pentru aceea acum chiar de ar voi să se bage singură în aceste fapte, totuşi nu poate, fiindcă nici faptele nu sunt la fel – de vreme ce calea cunoaşterii lui Dumnezeu este cu mult mai uşoară prin credință decât prin înțelepciune. Pentru aceea prin credință este trebuitoare simplitatea, şi pe aceasta a o căuta totdeauna şi pretutindeni, şi a o prefera înțelepciunii lumeşti.

Au nu a făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumii acesteia? Şi ce va să zică: *a făcut nebună înțelepciunea lumii acesteia?* Adică a arătat-o ca nebună pentru primirea credinței. Fiindcă aşa-zişii înțelepți îşi închipuiau lucruri mari de dânşii, pentru aceea apostolul grabnic a înfruntat înțelepciunea lor. *Ce fel de înțelepciune poate fi aceasta, zice, când bunul cel mai de căpetenie ea nu-l află? Singură s-a arătat nebună şi ea cea dintâi singură s-a defăimat. Că dacă atunci când trebuia să afle adevărul prin raționamente, ea nu a aflat şi nici nu a arătat nimic, apoi acum, când împrejurările se arată mai mari, cum ar putea să izbutească cu ceva, când este nevoie numai de credință şi nicidecum de agerimea minții? Deci nebună a făcut-o Dumnezeu, adică astfel a arătat-o şi a binevoit ca prin nebunia propovăduirii să mântuie pe cei ce cred – adică nebunie numai părută înaintea acelor înțelepți, şi nicidecum că era aşa.* Faptul măreț acesta este, că Dumnezeu nu a pus la mijloc o altă înțelepciune mai mare decât a acelora, ci acea nebunie părută, care a şi biruit – căci a scos şi pe Platon, nu prin vreun alt filosof mai înțelept decât acela, ci prin nişte pescari proşti şi neînvățați. Astfel şi biruința a fost mai mare şi mai strălucită.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, pp. 35-36)

,,Cei simpli şi proşti mai curând s-au încredințat şi au crezut, fiindcă nu aveau cu dânşii prostia cea mai de pe urmă, de a se crede pe dânşii înțelepți, pe când nebunii aceştia îşi închipuiau că pot să afle prin gândiri omeneşti ceea ce nu se poate afla decât prin credință. Când fierarul, în loc să tragă cu cleştele fierul înroşit în foc, s-ar încăpățâna să-l tragă cu mâna, noi

cu toții vom spune că aceasta este cea mai de pe urmă nebunie; întocmai aşa se petrece şi cu filosofii aceştia, căci şi ei încăpățânându-se a afla totul printr-înşii, au necinstit credința. Pentru aceea nici n-au aflat nimic." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 44)

CREDINȚA (şi fapta)

„Nu-i de ajuns numai să crezi, pentru că şi dracii tremură de Dumnezeu (Iacov 2, 19) şi totuşi vor fi pedepsiți. De aceea trebuie să fim cu multă luare aminte asupra vieții noastre." (*Omilii la Matei,* omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 141)

„Căci sfânta învățătură nu aduce nici un folos fără fapte bune. Când vom avea credința cea mai curată, şi o desăvârşită înțelegere a Sfintelor Scripturi, dacă sfințenia obiceiurilor noastre şi a vieții noastre nu ne însoțeşte şi nu ne apără, nimic nu va împiedica, ca noi să nu fim aruncați în flăcările iadului, şi veşnic arşi în aceste flăcări care nu se sting niciodată." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VI, 1, p. 36)

„Chiar când se va crede cu desăvârşire în Tatăl, şi în Fiul, şi în Duhul Sfânt, dacă nu se trăieşte bine, credința singură nu va folosi la nimic pentru mântuire. Atunci când zice Iisus Hristos: *Viața veşnică este să te cunoască pe Tine ca singurul şi adevăratul Dumnezeu* (Ioan 18, 3); să nu credem că această credință ne este îndeajuns pentru mântuire, ci mai avem nevoie încă de o viață bună şi de o purtare ordonată." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXI, 1, p. 144)

„Acela crede că a înviat Hristos, care se dă pe sine primejdiilor, care se împărtăşeşte de patimile Lui, fiindcă acela care e părtaş Celui Înviat este părtaş Celui Viu." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 213)

,,Mărturisire nu doar prin credință, ci şi prin fapte, fiindcă dacă nu este şi aceasta adăugată [celei prin credință] ne primejduim să fim pedepsiți împreună cu cei care L-au tăgăduit. Căci nu unul singur este chipul tăgăduirii, ci multe şi felurite, la care şi Pavel se referea când zice: *Ei mărturisesc că-L cunosc pe Dumnezeu, dar prin faptele lor Îl tăgăduiesc* (Tit. 1, 16). Şi iarăşi: *Dacă cineva dintre ai lor, şi mai ales dintre casnici, nu le poartă de grijă au tăgăduit credința şi sunt mai răi decât necredincioşii* (1 Tim. 5, 8). Şi iar: *Fugiți de lăcomie, care este închinare la idoli* (Col. 3, 5). Prin urmare, fiindcă sunt atâtea tăgăduiri, este limpede că sunt tot pe

atâtea mărturisiri, ba chiar mai multe[178]. Pe acestea toate să ne sârguim să le mărturisim, ca şi noi să ne bucurăm de cinstea din ceruri.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* cuvântul III, p. 57)

„Să ne sârguim să ducem o viaţă plină de fapte bune, pentru ca răsplata să ne fie îndoită: una, cea gătită pentru răsplătirea faptelor noastre, alta, cea gătită pentru tăria credinţei noastre.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 280)

CREDINŢA (şi faptele rele)

„Dar dacă cineva poate că are credinţă, însă face rele, apoi desigur că se îndoieşte de credinţa ce are, şi-şi bate joc de învăţătura ei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 148)

CREŞTINISMUL (despre religia creştină)

„Slujba aceasta a propovăduirii Evangheliei lui Hristos este cu mult superioară cultului ebraic şi elin, căci religia elină era şi trupească, şi eronată, iar cea iudaică, deşi era adevărată, cu toate acestea şi aceasta era trupească, astfel că religia creştină era opusul celei eline şi cu mult superioară celei iudaice. În slujba religiei noastre creştine nu avem nevoie nici de oi, nici de viţei, nici de grăsime sau fum din sacrificii, ci numai de suflet înduhovnicit, ceea ce şi zice Hristos: *Duh este Dumnezeu şi cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh şi în adevăr* (Ioan 4, 24).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 32)

CREŞTINISMUL (dăinuie prin propria-i putere)

„Credinţa noastră creştină dăinuieşte prin propria ei putere şi atunci mai cu seamă i se vădeşte puterea când este atacată. Este ca un ostaş. Acesta este preţuit şi respectat şi în timp de pace, dar ajunge şi mai respectat, şi mai

[178] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Capacitatea de diversificare a răului, deşi uluitoare, nu este nici pe departe la fel de prolifică ca cea a binelui. Oricât de inventiv este dracul, Dumnezeu îl întrece în perspicacitate. Se vede aceasta din surprinzătoarele şi inventivele modalităţi de practicare a virtuţii pe care le făceau sfinţii. (n.s. 25, p. 57)

strălucitor atunci când luptă.” (*Apologia vieții monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 232)

CREŞTINISMUL (îndeosebi iubirea şi pacea caracterizează creştinismul)

„Multe sunt în adevăr care caracterizează creştinismul, dar mai mult decât toate este dragostea şi pacea către alții.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 357)

„Multe sunt lucrurile care îi caracterizează pe creştini, dar mai presus de toate sunt pacea şi iubirea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 352)

CREŞTINISMUL (numele de „creştin”)

„Acum noi nu avem decât un singur nume; dar este un nume care este mai mare decât toate acelea, pentru că noi suntem numiți creştini şi fii ai lui Dumnezeu, şi prieteni ai lui Dumnezeu şi trupul Său. Acest nume ne îndeamnă şi ne încurajează mai mult decât toate celelalte; el ne face mai atenți şi mai înțelepți să facem virtutea. Să nu facem deci nimic care să fie nevrednic de un aşa de mare nume şi atât de cinstit: să ne gândim la incomparabila cinste pe care o avem noi de a purta numele lui Iisus Hristos; căci din acest nume ne numeşte Sfântul Pavel creştini. Să contemplăm şi să admirăm măreția acestui nume. Dacă cel ce este numit fiul unui căpitan mare sau a unui personaj strălucit, primeşte sentimente înalte când aude că el aparține sau la acela sau la acesta, îşi face o cinste foarte mare de a purta acest nume, şi nu cruță nimic ca să nu-l necinstească prin laşitate, noi care ne tragem numele nu de la căpitan, nu de la un prinț pământesc, nu de la un înger, sau de la un arhanghel, sau de la un serafim, ci de la Regele lor, nu ne vom expune noi viața noastră, nu o vom pierde noi mai bine decât a necinsti pe Cel ce ne-a cinstit cu acest nume al Său? Nu cunoaşteți voi casa împăratului, gărzile lui, soldații săi înarmați cu lănci, slujitorii săi care-l păzesc? Nu ştiți voi de ce cinste şi de ce privilegiu se bucură ei? Aşa noi care ne apropiem mult mai mult de Regele nostru, şi care suntem pe atât de aproape pe cât este capul de trup, noi trebuie să facem totul şi să punem totul în faptă pentru a imita pe Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIX, 3, p. 94)

„După cum semănătorii n-au nici un folos dacă aruncă semințele pe cale, tot aşa şi noi n-avem vreun folos de pe urma numelui de creştin dacă

faptele noastre nu sunt pe măsura numelui.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 176)

„Spune-mi, te rog, este de vreun folos soldatul care stă în armată, dar nu-i vrednic de armată şi nu luptă pentru împăratul care îl hrăneşte? Ar fi, poate, mai bine să nu stea în armată decât să batjocorească cinstea împăratului. Aşa şi cu creştinul. Nu merită, oare, să fie pedepsiți când nu luptă pentru împăratul lor? Dar pentru ce spun: când nu luptă pentru împăratul lor? Facă Dumnezeu să lupte pentru sufletele lor!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 177)

CREŞTINISMUL (cine sunt creştinii?)

„Creştinul nu are patrie pe pământ, ci Ierusalimul cel de sus. *Ierusalimul cel de sus*, spune Scriptura, *este slobod; el este mama noastră* (Gal., 4, 26). Creştinul nu are îndeletnicire pământească, ci viețuire cerească. *Căci viețuirea noastră este în ceruri* (Filip., 3, 20) spune Scriptura. Creştinul are rude şi împreună-cetățeni pe toți sfinții. *Căci suntem împreună-cetățeni cu sfinții,* spune Scriptura, *şi apropiați ai lui Dumnezeu* (Efes., 2, 19).” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 291)

„... noi, creştinii, partea cea iubită a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 157)

„Creştinul este fiul veşniciei, cuvântul lui este despre cer, viața lui este sfântă ca şi Dumnezeul pe care-L slujeşte şi-L slăveşte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 329)

„Creştinul este omul refăcut prin har, restabilit prin răscumpărare în slava sa primară, înălțat chiar la o culme de merit şi de putere necunoscută în prima lui stare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 332)

„(Creştinul – n.n.) nu este oare imitatorul, copia vie a lui Iisus Hristos? Viața lui nu este oare chiar viața lui Hristos extinsă şi prelungită?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 636)

CREŞTINISMUL (creştinii – luminătorii lumii)

„Dumnezeu vrea ca un creştin să fie învăţătorul întregului univers, aluatul, lumina, sarea. Ce este lumina? Este o viaţă strălucită, pe care n-o întunecă un nor. Lumina nu-şi este folositoare sieşi, sarea sau aluatul cu atât mai mult, dar aceste lucruri le sunt folositoare altora; la fel se cere de la noi, nu numai ce este în interesul nostru, ci încă ceea ce este în interesul altora. Căci dacă nu sărează, ea nu mai este bună la nimic şi nu mai este sare (Mt., 5, 13; Mc., 9, 49); prin aceea nouă ni se mai descoperă încă un adevăr: este că, dacă trăim bine, alţii la fel, vor trăi bine. Astfel, nu le putem fi folositori altora prin nimic ca prin viaţa noastră bună (Mt., 25, 11). Să le zicem la revedere nebuniilor, vanităţilor, căci aşa sunt lucrurile din lume, aşa sunt cerinţele veacului. Fecioarele sunt numite nebune, fiindcă se ocupau de afacerile nebune ale veacului: ele adunau aici şi nu trimiteau ceea ce au adunat acolo unde trebuia să le trimită.

Să ne temem de ceea ce li s-a întâmplat lor, să nu ni se întâmple şi nouă la fel.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LII, 4, p. 257)

CREŞTINISMUL (creştinii – ostaşi al lui Hristos)

„*Suferă împreună cu mine, ca un bun ostaş al lui Hristos Iisus*. Vai! Cât de mare este demnitatea aceasta, de a fi ostaş al lui Hristos! Gândeşte-te la împăraţii pământeşti şi cum cei din oastea lor consideră această slujire drept ceva mare şi însemnat. Deci, dacă datoria ostaşului este de a pătimi pentru împărat, apoi a nu pătimi nu este faptul unui ostaş. Aşa că nu trebuie a se nelinişti când el pătimeşte, căci aceasta este datoria ostaşului, ci să se neliniştească atunci când el n-ar pătimi.

Nici un ostaş nu se încurcă cu treburile vieţii, ca să fie pe plac celui care strânge oastea.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IV, p. 43)

CREŞTINISMUL (creştinii – locuitori ai cerului)

………………………………………………………………………………

„Oriunde ai locui, trebuie să te simţi ca un străin, pentru că noi suntem locuitori ai cerului.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 69)

CREŞTINISMUL (creştinilor Dumnezeu le-a încredinţat taine mari)

„Căci suntem numiţi credincioşi nu numai pentru că noi credem, ci şi pentru că ni s-a încredinţat de Dumnezeu taine, pe care nici îngerii nu le-au ştiut mai înainte de noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 6)

CREŞTINISMUL (viaţa virtuoasă a creştinilor)

„Ce fel de oameni sunt creştinii! Câtă filozofie arată viaţa lor! Cum dispreţuiesc cele lumeşti! Pe toate le socotesc umbră şi vis şi nu se alătură de nimic din cele văzute, ci, ca şi cum ar locui într-o ţară străină, aşa-şi chivernisesc viaţa, grăbindu-se în fiecare zi pentru plecarea de aici!”. (*Omilii la Facere,* omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 96-97)

CREŞTINISMUL (purtarea creştinilor)

„Se cuvine ca un creştin să strălucească nu numai prin cele ce au luat de la Dumnezeu, ci şi prin cele ce aduce el lui Dumnezeu. Totul să-l arate creştin: mersul, privirea, îmbrăcămintea, glasul. Vă spun acestea, nu pentru a ne lăuda că suntem creştini, ci pentru a ne pune viaţa în rânduială spre folosul celor ce ne văd”. (*Omilii la Matei,* omilia IV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 58)

„Spune-mi dar după care fapte să te cunosc că eşti creştin, când totul te arată necreştin? Dar pentru ce spun: creştin? Nu pot şti bine nici dacă eşti om. Când te văd că arunci cu picioarele ca un măgar, că sari ca un taur, că nechezi după femei ca un armăsar, că eşti lacom la mâncare ca un urs, că-ţi îngraşi trupul ca un catâr, că eşti ranchiunos ca o cămilă, că răpeşti ca un lup, că te mânii ca un şarpe, că răneşti ca o scorpie, că eşti şiret ca o vulpe, că ţii în tine veninul răutăţii ca o aspidă şi viperă, că lupţi împotriva fraţilor tăi ca demonul cel rău, cum voi putea să te număr cu oamenii când nu văd în tine caracteristicile firii omeneşti? Căutând să fac deosebirea între un necredincios şi un credincios, mi-e teamă că nu voi găsi nici deosebirea dintre un om şi o fiară”. (*Omilii la Matei,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 58)

„… marea plată a creştinului este a plăcea necontenit lui Hristos, şi cea mai mare răsplătire este a se primejdui pentru dânsul chiar şi fără plată.”

(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 439)

„Şi sărăcia în lume e batjocoritoare, pentru noi, însă, e o mândrie; de asemenea, şi a fi cineva înjosit, multora se pare de râs, noi, însă, ne fălim cu aceasta." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 124)

„Căci cel necredincios dacă te va vedea purtându-te cu obrăznicie pentru credința ce o ai, va blestema de multe ori credința, ca ceea ce ațâță spre împotrivire, pe când dacă te vede supus şi ascultător, mai mult se va convinge, şi va da crezământ şi ascultare celor spuse de tine. De altfel, şi credința Evangheliei şi numele lui Dumnezeu vor fi hulite." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVI-a, p. 180)

„Se slăveşte credința din purtarea voastră." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 164)

„De aceea ne-a şi numit Hristos vulturi, zicând: *Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna şi vulturii* (Luca 17, 37), ca să ne urcăm la cer, pentru ca, uşurându-ne, să zburăm sus, sus de tot, pe aripile Duhului." (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 43)

„Precum n-au folos semănătorii când leapădă sămânța pe drum, aşa şi noi nu avem nici un folos că ne numim creştini de nu vom avea şi lucrul care să urmeze numelui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 105)

„*Priviți creştinii, cum se iubesc unii pe alții!* Acela era strigătul păgânismului la vederea Bisericii ce se năştea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 183)

„Ce mă interesează lucrurile timpului, pe mine care sunt nemuritor? Ce mă interesează pământul, când mă aşteaptă splendorile cerului? Şi mai ales ce-mi face mie judecata oamenilor, când eu îmi ştiu măreția mea divină, slava mea de necomparat? Ah! Lumea mă dispretuieşte, mă batjocoreşte, mă înjură? Eu sunt pentru ea un prost

mizerabil? Cum mă vor putea atinge aceste injurii, venite de la străinii care nu mă cunosc şi nu ştiu să mă aprecieze? Şi dacă aceste injurii îmi vin de la creştini ca şi mine eu îi voi ierta, sunt fraţii mei.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 334)

„Creştinul nu se lasă dus la laşităţile unei vieţi senzuale. Alţii la ceasurile lungi de somn leneş adaugă paturilor voluptoase odihnele prelungite chiar în mijlocul strălucirii zilei. Altora, mesele somptuoase, interminabilele mâncăruri urmate de distracţii sau de jocuri. Creştinul nu ia odihnă şi hrană decât ceea ce-i este necesar vieţii. El nu trăieşte pentru a mânca, nici pentru a dormi, el doarme şi mănâncă pentru a trăi.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 337)

CREŞTINISMUL (pilda vieţii creştine)

„Să facem din pământ cer! Să arătăm păgânilor, aici pe pământ, de câte bunătăţi sunt lipsiţi ei! Când vor vedea că noi ducem o viaţă virtuoasă, vor avea în faţă chipul împărăţiei cerurilor. Când vor vedea că suntem blânzi, fără mânie, fără pofte urâte, neinvidioşi, nelacomi, când vor vedea că săvârşim numai fapte bune, vor spune: Dacă aici pe pământ creştinii au ajuns îngeri, ce vor fi după ce vor pleca după lumea aceasta? Dacă aici pe pământ, unde locuiesc ca nişte străini, sunt atât de strălucitori, cum vor fi când vor ajunge în patria lor? Aşa şi păgânii se vor face mai buni, iar cuvântul credinţei se va întinde nu mai puţin decât pe timpul apostolilor. Dacă apostolii au fost numai doisprezece şi au întors la credinţă oraşe şi ţări întregi, gândeşte-te la ce înălţime va ajunge credinţa noastră, dacă toţi am fi dascăli prin viaţa noastră virtuoasă! Nu îl atrage pe un păgân la credinţă atât de mult un mort înviat cât un om care filozofează, un om virtuos. De un mort înviat se minunează, dar de la un om ca acesta câştigă. Minunea a fost şi a trecut; viaţa virtuoasă rămâne şi lucrează continuu în sufletul lui. Să avem, dar, grijă de noi înşine, ca să câştigăm şi pe păgâni”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 517)

CREŞTINISMUL (împotrivitorii învăţăturii creştine)

„Dacă numele de creştin (împăratul apostat Iulian) îl socotea o mârşăvie şi un lucru plin de multă ruşine, pentru ce nu dorea să ne ruşineze cu el, ci cu un nume străin? Dar ştia bine că este mare podoabă nu numai oamenilor, ci şi îngerilor şi puterilor celor de sus a se numi cu

numele care are înrudire cu Hristos. Din pricina asta făcea totul ca să ne fure această podoabă şi să pună capăt predicării Evangheliei. Dar asta, ticălosule şi nenorocitule, era cu neputinţă, după cum cu neputinţă este să surpi cerurile, să stingi soarele, să clatini şi să dărâmi temeliile pământului. Şi asta a spus-o mai dinainte Hristos, grăind aşa: *Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece* (Matei 24, 35). Nu primeşti cuvântul lui Hristos? Primeşte atunci glasul faptelor! Eu, care am fost învrednicit să ştiu ce este cuvântul lui Dumnezeu, că este puternic şi de nebiruit, cred că este mai vrednic de credinţă cuvântul Lui şi decât legile firii, şi decât faptele ce se petrec sub ochii noştri." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Vavila*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 294-295)

„Hristos a spus că mai uşor este să piară cerul şi pământul decât să piară unul dintre cuvintele Lui. Împăratul Iulian se împotrivea acestor cuvinte şi a ameninţat că are să nimicească învăţăturile lui Hristos.

Unde este împăratul care-a făcut această ameninţare? A pierit, s-a dus; acum este în iad şi suferă chinul acela de care nu poate scăpa. Unde este Hristos, Care a spus acele cuvinte? În ceruri, de-a dreapta Tatălui; stă pe tronul cel preaînalt al slavei. Unde sunt cuvintele cele hulitoare ale împăratului şi limba lui cea neînfrânată? Cenuşă s-au făcut, pulbere şi hrană viermilor! Unde este cuvântul lui Hristos? Străluceşte prin însuşi adevărul faptelor, strălucind prin îndeplinirea cu fapta a cuvântului Lui, ca şi cum ar fi aşezat pe un stâlp de aur." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Vavila*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 295)

CREŞTINISMUL (dezbinarea dintre creştini)

„Căci în Biserică trebuie a trăi ca şi într-o casă, adică trebuie a ne găsi cu toţii ca şi cum am fi un singur trup, după cum şi botezul este unul, şi masa este una, şi izvorul este unul, şi zidire este una, şi Tată este unul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 172)

„Suntem atât de mult dezbinaţi unii de alţii, încât este nevoie a imita legătura dintr-un trup omenesc, căci numai aşa va putea chiar şi cel mai mare a se folosi din întâlnirea cu cel mai mic. Dacă Moise a aflat ceva din cele de folos de la socrul său, ceea ce el nu ştia, apoi cu atât mai mult ar putea fi

aceasta în Biserică. Şi ce poate fi dacă ceea ce a ştiut necredinciosul nu a ştiut cel duhovnicesc?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 172)

CREŞTINISMUL (pângărirea religiei noastre)

„Nimic nu vatămă şi nu pângăreşte atât religia noastră ca prilejurile de atac pe care le dăm noi necredincioşilor”. (*Omilii la Facere,* omilia VII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 88)

CREŞTINISMUL (sfaturi pentru creştini)

„După cum semănătorii n-au nici un folos dacă aruncă seminţele pe cale, tot aşa şi noi n-avem vreun folos de pe urma numelui de creştin, dacă faptele noastre nu sunt pe măsura numelui. Iar dacă vreţi, am să vă aduc martor de credinţă pe Iacov, fratele Domnului, care zice: *Credinţa fără fapte este moartă* (Iacov II, 17). Este deci nevoie de fapte; fără de ele nici numele de creştin nu ne poate fi de folos. Să nu te minunezi! Spune-mi, te rog, este de vreun folos soldatul care stă în armată, dar nu-i vrednic de armată şi nu luptă pentru împăratul, care îl hrăneşte? Ar fi poate mai bine să nu stea în armată decât să batjocorească cinstea împăratului. Aşa şi cu creştinii. Nu merită oare să fie pedepsiţi când nu luptă pentru împăratul lor? Dar pentru ce spun: când nu luptă pentru împăratul lor? Dare-ar Dumnezeu să lupte pentru sufletele lor!” (*Omilie despre pocăinţă şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 185)

CRUCEA (definiţii ale Crucii)

„Crucea este trofeu ridicat împotriva dracilor. Este sabie împotriva păcatului. Este sabia cu care Hristos a străpuns şarpele. Crucea este voinţa Tatălui, slava Unuia-Născut, veselia Duhului, podoaba îngerilor, întărirea Bisericii, lauda lui Pavel (Gal., 6, 14), cetatea sfinţilor, lumina lumii întregi. După cum izgoneşti întunericul dintr-o casă cuprinsă de întuneric când aprinzi o făclie şi o ţii dreaptă în sus, tot aşa şi Hristos a pus capăt la tot întunericul ce cuprinsese toată lumea, când a aprins ca o făclie Crucea şi a ţinut-o dreaptă în sus. Şi după cum făclia are lumina sus în vârf, tot aşa şi Crucea avea sus în vârf pe Soarele dreptăţii strălucind. S-a cutremurat lumea când L-a văzut pironit, s-a clătinat pământul, s-au despicat pietrele (Matei 27, 51).” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 84)

„Crucea este sărbătoare şi praznic duhovnicesc. Mai înainte Crucea era nume de ocară, dar acum, lucru de cinste. Mai înainte era semn de osândă, dar acum, temei de mântuire.” (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 87)

„Crucea este pieirea duşmăniei. Crucea este trăinicia păcii.” (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 87)

„Crucea este zidul cel nedoborât, arma cea nebiruită, trăinicia celor bogați, bogăția celor săraci, zid împotriva celor ce ne viclenesc, armă împotriva celor ce ne duc război, nimicire a patimilor, dobândire a virtuții, semnul cel minunat şi nemaiîntâlnit. *Semn caută neamul acesta; şi semn nu i se va da decât semnul lui Iona* (Matei 12, 39).” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 251)

CRUCEA (- capul tuturor bunătăților)

„Nu te ruşina (…) de cruce! Ea este cinstea noastră! Ea este taina noastră! Cu acest dar să ne împodobim, cu el să ne gătim! De aş spune că Dumnezeu a întins cerul, că a făcut marea şi uscatul, că a trimis profeți şi îngeri, nu voi spune nimic egal crucii. Crucea este capul tuturor bunătăților, că Dumnezeu L-a cruțat pe Fiul Său pentru mântuirea slugilor Sale, înstrăinate de El”. (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

„Nu ştii cât de mare este puterea crucii, câte fapte a săvârşit şi mai săvârşeşte încă şi câtă siguranță aduce vieții? Prin cruce se săvârşesc toate : botezul prin cruce se săvârşeşte, spre a primi pecetea harului; hirotonia prin cruce se săvârşeşte.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 238)

„Acest semn de moarte - căci nu voi conteni de a spune mereu asta - a ajuns pricină de binecuvântare multă, zid de tărie şi de linişte de tot felul, lovitură de moarte diavolului, frâu demonilor, botniță puterii celor potrivnici. Crucea a surpat moartea, crucea a doborât porțile cele de aramă ale iadului, crucea a sfărâmat zăvoarele cele de fier, a dărâmat cetățuia diavolului, a curmat tăria păcatului, a smuls toată lumea care zăcea sub

osândă, a îndepărtat bătaia lui Dumnezeu cea pornită împotriva firii noastre. Ce spun? Ceea ce n-a putut marea despicată în două, pietrele desfăcute, văzduhul schimbat, mana împărțită la atâtea mii de oameni vreme de patruzeci de ani, legea şi alte minuni săvârşite şi în pustie, în Palestina, aceea a putut crucea, nu într-un singur neam, ci în toată lumea, aceea a putut crucea, semnul cel blestemat, semnul cel de care fugeau toți, semnul cel urât, semnul cel ocărât! Crucea a putut să le săvârşească pe toate cu uşurință după ce a murit Cel răstignit". (*Către iudei,* 10, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 222)

„Crucea ne este cauză a mii şi mii de bunătăți. Crucea ne-a scăpat de rătăcire. Crucea a luminat pe cei ce stăteau în întuneric (Matei 4, 16). Crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi, care-I duceam război. Crucea ne-a făcut pe noi ai Săi, care-I eram străini. Crucea ne-a adus pe aproape de El, care eram departe." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 87)

„Datorită Crucii nu mai rătăcim în pustietăți, că am cunoscut adevărata cale; nu mai trăim în afara palatelor împărăteşti, că am găsit uşa; nu ne mai temem de săgețile cele aprinse ale diavolului, că am văzut izvorul. Datorită Crucii nu mai suntem în văduvie, că am primit pe Mirele; nu ne mai temem de lup, că avem pe Păstorul cel bun. *Eu sunt Păstorul cel bun, spune Domnul* (Ioan 10, 11). Datorită Crucii nu mai tremurăm în fața tiranului, că mergem alături de Împărat." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 87)

„Vrei să afli şi altă faptă a Crucii? Astăzi ne-a deschis raiul, încuiat de mai bine de cinci mii de ani. Da, în această zi, în acest ceas, l-a adus Dumnezeu pe tâlhar în rai, săvârşind două fapte mari. Una, că a deschis raiul, alta, că l-a lăsat pe tâlhar în rai. Astăzi ne-a dat nouă iarăşi patria cea veche, astăzi ne-a dus din nou în oraşul cel strămoşesc, astăzi a hărăzit locaş întregii firi omeneşti." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 89)

„Pe Cruce a zguduit şi toată zidirea şi a despicat şi pietrele (Matei 27, 51), dar a atras la El şi a cinstit şi sufletul tâlharului, mai nesimțitor ca piatra. *Astăzi vei fi cu Mine în rai*, i-a spus Domnul." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 89-90)

„Crucea mai înainte era nume de pedeapsă şi osândă, dar acum este lucru de preţ, lucru de dorit. Crucea mai înainte era pricină de chin şi de ruşine, dar acum, pricină de cinste, pricină de slavă. Căci Crucea este slavă, ascultaţi-L pe Hristos: *Slăveşte-Mă. Părinte,* a spus Domnul, *cu slava pe Care am avut-o la Tine, mai înainte de a fi lumea* (Ioan 17, 5). Numeşte deci Crucea – slavă.

Crucea este capul mântuirii noastre. Crucea este pricină a mii şi mii de bunătăţi. Datorită Crucii am fost primiţi acum în rândul fiilor, noi, cei necinstiţi şi lepădaţi mai înainte. Datorită Crucii nu mai rătăcim, am cunoscut acum pe Făcătorul tuturor, noi, cei ce ne închinam mai înainte la lemne şi la pietre. Datorită Crucii am fost urcaţi la libertatea dreptăţii, noi, robii păcatului. În sfârşit, datorită Crucii pământul a ajuns la cer. Crucea ne-a scăpat de rătăcire. Crucea ne-a povăţuit spre adevăr. Crucea a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii. Crucea ne-a smuls din adâncul răutăţii şi ne-a urcat în vârful virtuţii. Crucea a stins rătăcirea cea drăcească. Crucea a doborât înşelăciunea. Datorită Crucii nu se mai răspândeşte fum şi miros de grăsime arsă de la jertfe, nici nu se mai varsă sânge de necuvântătoare ci, pretutindeni, slujbe duhovniceşti, cântări şi rugăciuni. Datorită Crucii, dracii fug. Datorită Crucii diavolul se izgoneşte. Datorită Crucii, dracii fug. Datorită Crucii, diavolul se izgoneşte. Datorită Crucii, firea omenească se ia la întrecere cu firea îngerească. De când Domnul S-a născut din Fecioară, firea omenească a cunoscut calea acestei virtuţi. Crucea a luminat pe cei ce şedeau în întuneric (Matei 4, 16). Crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi, care-I duceam război. Crucea ne-a adus aproape de El pe noi, care eram departe. Crucea ne-a făcut ai Săi pe noi, Care-I eram înstrăinaţi. Crucea ne-a făcut locuitori ai cerului pe noi, care eram străini. Crucea este pieirea războaielor. Crucea este trăinicia păcii. Datorită crucii nu ne mai temem de săgeţile cele aprinse ale diavolului, că am găsit Izvorul vieţii. Datorită Crucii nu mai suntem în văduvie, că am primit Mirele. Datorită Crucii nu ne mai temem de lup, că am cunoscut Păstorul cel bun. *Eu sunt Păstorul cel bun* (Ioan 10, 11), zice Domnul. Datorită Crucii nu mai tremurăm în faţa tiranului, că mergem aproape de Împărat.

Ai văzut câte bunătăţi ne pricinuieşte Crucea?” (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 100-101)

,,Da, crucea a desfiinţat vrajba lui Dumnezeu cu oamenii, a adus împăcarea, a făcut din pământ cer, a amestecat pe oameni cu îngerii, a doborât împărăţia morţii, a tăiat puterea diavolului, a nimicit puterea păcatului, a scăpat lumea de rătăcire, a adus iarăşi adevărul, a alungat pe

demoni, a dărâmat templele, a sfărâmat capiştele, a împrăştiat fumul jertfelor, a sădit virtutea, a pus rădăcini Bisericilor.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă...*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 251)

„Căci crucea lui Hristos, care a îndreptat lumea, care a desfiinţat rătăcirea, care a făcut pământul cer, care a tăiat tendoanele morţii, care a făcut iadul inutil, care a surpat cetăţuia diavolului, care a surpat gura demonilor, care i-a făcut pe oameni îngeri, care a desfiinţat altarele şi a răsturnat templele, care a sădit pe pământ această nouă şi străină iubire de înţelepciune, care a lucrat zeci de mii de lucruri bune, înfricoşătoare, mari şi înalte (...)” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XV, 1, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 312)

„... crucea a stârpit mânia lui Dumnezeu asupra oamenilor, a lucrat împăcarea, a prefăcut pământul în cer, a unit pe oameni cu îngerii, a dărâmat tăria morţii, a surpat puterea diavolului, a stârpit puterea păcatului, a eliberat lumea din rătăcire, a reîntors adevărul, a speriat duhurile cele rele, a dărâmat capiştele idoleşti, a răsturnat jertfelnicele lor, a mânat fumul jertfelor, a sădit fapta cea bună şi a întemeiat bisericile. Crucea este voinţa Tatălui, cinstea Fiului, bucuria Sfântului Duh, dar şi mărirea Sfântului Pavel, care zice: *Să nu fie mie a mă lăuda, fără numai în crucea Domnului nostru Iisus Hristos* (Gal. 6, 14). Crucea este mai luminoasă decât soarele şi mai strălucită decât razele soarelui. Chiar de s-ar întuneca soarele, crucea totuşi străluceşte; şi soarele se întunecă, pentru că se covârşeşte de sclipirea crucii. Crucea a rupt zapisul ce era asupra noastră (Col. 2, 14), a nimicit temniţa morţii şi ne-a dat cea mai desăvârşită dragoste a lui Dumnezeu: *Căci aşa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Unul-Născut Fiul său L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară* (In. 3, 16). Şi Pavel zice: *Fiind noi vrăjmaşi, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său* (Rom. 5, 10). Crucea este o tărie nebiruită, o pavăză neînvinsă, siguranţa bogaţilor, norocirea săracilor, ocrotirea celor prigoniţi, înarmarea celor năpădiţi, liberarea de patimi, temelia faptei celei bune, semnul cel mărit şi minunat. Crucea iarăşi a deschis raiul, a vârât într-însul pe tâlharul şi a introdus în cer neamul omenesc, care era aproape să se prăpădească, nici măcar de pământ nefiind vrednic. Aşa de multe bunătăţi ni s-au împărtăşit şi ni se vor împărtăşi prin cruce” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Vineri,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* pp. 149-150)

„Limbii omeneşti îi este imposibil să traducă ruşinea ei înainte ca ea să fi fost purtată de *Marea Victimă*. Limba omenească este neputincioasă să descrie istoria strălucirilor ei minunate după drama Golgotei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 64)

„Căci crucea singură ne duce de la mizeriile şi nedreptățile acestei lumi la strălucirile Împărăției veşnice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 67)

CRUCEA (- apărătoarea şi sprijinitoarea noastră şi armă asupra diavolului)

„Chiar în stradă de am fi, chiar în casă, sau oriunde altundeva, crucea este un bun, o armă mâ

„Aceştia (demonii – n.n.) răniți de cruce.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 410)

CRUCEA (- semn al Împărăției)

„Ai văzut că Crucea este semn al Împărăției? Vrei să vezi asta şi în alt chip? N-a lăsat-o pe pământ, ci a luat-o cu El şi a urcat-o la cer.

- De unde ştim asta?
- De acolo că are să vină cu ea la a doua şi slăvita Lui venire (Matei 24, 30). De asta a numit-o şi slavă, pentru că Crucea este un lucru de cinste.” (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 94)

CRUCEA (- semn mântuitor)

„Poate oare să fie ceva mai mântuitor decât Sfânta Cruce?” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare...,* p. 44)

CRUCEA (- lemnul cel de viață făcător)

„Dar ca să nu umplu de tristețe predica mea, vorbind tot mereu de păcatul ce l-a cuprins pe om în urma mâncării din pom şi a neascultării,

haide, dacă vreți, să mutăm cuvântul de la acest pom la alt pom, de la pomul acesta la lemnul crucii, ca să vedem ce rele a adus unul şi ce bunătăți celălalt; dar mai bine spus, nu pomul a adus relele, ci voința liberă a omului, trândăvia şi disprețul pe care l-a arătat omul poruncii Stăpânului. Unul a adus moartea – că după călcarea poruncii a intrat moartea în lume – celălalt ne-a dăruit nemurirea; unul ne-a scos din rai, celălalt ne-a ridicat la ceruri; unul, din pricina unei călcări de poruncă, a fost supus unei atât de mari osânde, celălalt ne-a şters mii şi mii de poveri de păcate şi ne-a dăruit îndrăznirea înaintea Stăpânului. Ați văzut deosebirea între unul şi altul? Ați văzut viclenia diavolului, trândăvia omului şi iubirea de oameni a Stăpânului?

Să ne întrarmăm, dar, iubiților, cu arma acestui lemn de viață făcător şi să omorâm cu puterea lui patimile cele stricătoare de suflet, după cum spune şi apostolul: *Iar cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele* (Gal., 5, 24). Cu alte cuvinte, apostolul spune aşa: *Cei care s-au afierosit cu totul lui Hristos au omorât orice poftă ruşinoasă care se naşte în trup şi vatămă toate lucrările sufletului*". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 186-187)

CRUCEA (- dovada marii iubiri a lui Dumnezeu pentru noi)

„Crucea pentru noi este semnul negrăitei Lui iubiri de oameni, este simbolul marii Lui purtări de grijă pentru noi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 40)

,,Crucea este dovada dragostei lui Dumnezeu: *Aşa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în El să nu piară* (Ioan 3, 16). Şi, iarăşi, Pavel: *Că dacă vrăjmaşi fiind ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului Său*... (Romani 5, 10)." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...*", în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 251)

„Mare şi mântuitor bun este, aşadar, Crucea şi dovada vădită a iubirii de oameni a lui Dumnezeu." (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 109)

CRUCEA (Hristos, în cer, este nedespărțit de Cruce)

„El (Hristos) nu s-a păzit să lase trofeul său cel mare al luptelor Sale şi a biruințelor Sale, în mijlocul Îngerilor şi celor Aleşi; în sânul cetății cereşti crucea este înălțată, crucea străluceşte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 65)

CRUCEA (preînchipuirea Sfintei Cruci în Vechiul Testament)

„A întins Moise toiagul pe care-l avea în mână, a lovit apa, şi curgerea cea nestatornică a apelor s-a despărțit uitându-şi însuşirea ei (Ieş., 14, 21). Când porunceşte Dumnezeu, şi un element ca acesta îşi uită însuşirile lui. Ca o slugă înțeleaptă, marea, când a văzut pe robul Stăpânului, s-a supus şi a ascultat. A ascultat nu pentru că respecta lemnul cel uscat, ci din pricina Celui ce avea să fie răstignit pe lemn. A văzut marea chipul crucii, a înțeles îndată adevărul şi s-a dat înapoi. *Treci tu*, îi spune marea lui Moise, *tu şi tot poporul lui Israel*. Şi a trecut Moise şi tot poporul lui Israel.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 567)

,,Pentru jertfa de pe cruce proorocii au fost trimişi mai dinainte, patriarhii au prezis, iar crucea a fost preînchipuită şi prin cuvânt, şi cu fapta. Junghierea lui Isaac ne-a arătat crucea (Facere 22, 1-14); de aceea şi spunea Domnul: *Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă slava Mea; şi a văzut-o şi s-a bucurat* (Ioan 8, 56). Deci patriarhul s-a bucurat văzând icoana crucii, iar El a voit să fugă de cruce? Moise învingea pe Amalec atunci când arăta semnul crucii (Ieşire 17, 8-13). Şi poți găsi în Vechiul Testament mii şi mii de fapte care preînchipuie crucea.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 252-253)

„Pustia pe care o străbate poporul evreu înainte de a ajunge la pământul făgăduit este viața prezentă, viața aridă şi de continuă suferință, de osteneală şi de pericole. În cursul acestei călătorii prin pustie, Israeliții, ca şi noi în cursul vieții prezente sunt în revoltă împotriva lui Dumnezeu şi-şi atrag pedepse aspre. Şerpii îi acoperă cu muşcături de moarte. Noi suntem muşcați şi mai violent prin pofta trupească, ucişi prin păcatele noastre. De unde-i va veni mântuirea lui

Israel? Moise la porunca lui Dumnezeu, face şi atârnă pe o cruce un şarpe de aramă şi cei ce mureau, de-şi ridicau ochii aici cu credinţă şi încredere erau vindecaţi. Minunată închipuire! Şarpele de aramă nu avea decât asemănarea şarpelui veninos fără a avea veninul. Iisus Hristos, atârnat pe Cruce, înălţat de pe pământ, apărea privirilor neamului omenesc întreg. Privirea îndreptată spre El singur decide la viaţă sau la moarte. A-L vedea şi a crede în El: iată viaţa. A-L dispreţui şi întoarce de la El ochii Săi de la crucea Sa: iată moartea.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 62)

CRUCEA (cinstirea lemnului crucii pe care a fost răstignit Domnul)

„Se dau în vânt toţi după lemnul acela pe care a fost pus şi a fost răstignit Trupul cel Sfânt (…) mulţi iau o bucăţică din lemnul acela, o ferecă în aur, şi bărbaţi şi femei, şi-o atârnă de gât, împodobindu-se cu ea”. (*Către iudei,* 10, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 221)

CRUCEA (mântuirea ne-a venit prin cruce)

„Crucea aceasta a mântuit lumea, a întors lumea la Dumnezeu, a alungat rătăcirea, a adus din nou pe lume adevărul, a prefăcut pământul în cer şi a făcut pe oameni îngeri. Din pricina crucii demonii nu mai sunt înfricoşători, ci uşor de dispreţuit. Nici moartea nu mai este moarte, ci somn. Din pricina crucii toate puterile care ne purtau război au fost aruncate la pământ şi călcate în picioare. Dacă cineva te va întreba: *Te închini Celui răstignit*?, răspunde-i cu glas plin de bucurie şi cu faţa veselă: *Da, mă închin şi nu voi înceta vreodată de a mă închina*! Dacă râde de tine, plânge-l, pentru că e nebun!”. (*Omilii la Matei,* omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 628-629)

„Elinii iarăşi cer de la noi elocvenţă în cuvinte şi putere în sofisme; dar noi şi acestora le propovăduim crucea; şi ceea ce Iudeilor li se pare că este slăbiciune, aceasta Elinii o numesc nebunie. Deci când noi nu numai că nu împlinim cerinţele lor, ci încă facem chiar cele potrivnice celor ce dânşii cer – căci crucea nu numai că nu se arată a fi un semn, cercetată după logică, ci chiar desfiinţarea semnului; nu numai că nu pare o dovadă a puterii, ci chiar o dovadă de slăbiciune; nu numai că nu pare o dovadă de înţelepciune,

ci chiar o dovadă de nebunie – când deci cei ce cer de la noi semne şi înțelepciune, nu numai că nu iau de la noi ceea ce cer, ci încă aud de la noi lucruri potrivnice, şi după aceea prin cele potrivnice ei se încredințează şi cred, apoi cum să nu fie negrăită puterea celui propovăduit? Este întocmai ca şi cum unui naufragiat care doreşte un liman de scăpare i-ai arăta, în loc de liman, vreun loc al mării cu mult mai sălbatic, şi l-ai putea încredința să urmeze sfatului şi să facă aceasta cu mulțumire. Este întocmai ca şi cum celui rănit grozav şi care doreşte a se vindeca prin leacuri, doftorul i-ar spune că-l va însănătoşi nu prin leacuri, ci prin foc, iar el ar primi părerea doftorului. Dar asemenea fapte sunt dovada unei mari puteri, care a putut încredința pe aceştia ca să se supună de bunăvoie celor spuse.

Tot aşa şi apostolii Domnului, nu numai prin semne şi minuni au covârşit, ci şi prin ceea ce se părea a fi cu totul potrivnic. Tot aşa a făcut şi Hristos cu orbul din naştere, căci voind a-i tămădui orbirea, a biruit acea boală printr-un lucru care prelungeşte orbirea, a pus pe ochii lui tină. Deci după cum prin tină a vindecat pe cel orb, tot aşa şi prin cruce a atras la dânsul lumea întreagă – ceea ce era un adaos la sminteală, şi nu desființarea smintelii. Tot aşa a făcut şi cu zidirea lumii, căci pe cele potrivnice le-a pregătit prin cele potrivnice. De pildă, a îngrădit marea cu nisip; cu alte cuvinte, a înfrânat puterea celui tare cu cel slab. A pus pământul pe ape; cu alte cuvinte, aşezat pe cel greu şi îndesat pe cel puhav, pe cel rar şi curgător.

Tot aşa deci şi prin cruce a atras lumea, şi după cum apa poartă pe ea pământul întreg, tot aşa crucea poartă pe ea lumea întreagă. Deci încredințarea prin cele potrivnice este dovadă de mare putere şi de mare înțelepciune. Şi crucea pare a fi un lucru de sminteală, şi cu toate acestea, nu numai că nu sminteşte, ci încă şi atrage spre ea. Toate acestea deci cugetându-le Pavel şi minunându-se, a zis: *Că ce este nebun al lui Dumnezeu, mai înțelept decât oamenii este,* vorbind acestea de cruce: nu că doar ea ar fi ceva slab şi nebun, ci că aşa li se pare lor; răspunde prin urmarea părerii ce dânşii îşi formaseră despre cruce. Ceea ce filosofii n-au putut să facă cu silogismele lor, aceasta a făcut-o păruta nebunie. Cine este cel mai înțelept? Cel care a încredințat pe cei mulți, sau pe cei puțini, sau mai bine zis, pe nimeni? Cel ce încredințează pentru lucruri mari, sau cel ce se căzneşte a încredința pentru cele ce nici nu sunt? Cât nu s-a ostenit Platon şi cei din şcoala lui pentru linie, şi unghi, şi punct, pentru numere întregi şi fracții, pentru cele egale între dânsele şi neegale? Cât nu a vorbit el despre astfel de nimicuri ce se aseamănă cu pânza păianjenului. Şi iată că el nu a folosit pe nimeni, nici mare, nici mic, ci şi-a pierdut viața în zadar. Cât nu s-a trudit ca să dovedească că sufletul este nemuritor, şi după ce nu a spus

nimic limpede, şi nu a încredinţat pe nimeni din cei ce-l ascultau, aplecat de aici fără nici o ispravă.

Dar iată că crucea a încredinţat prin cei proşti şi a atras la sine întreaga lume, şi nu vorbind despre lucruri zadarnice, ci despre Dumnezeu, despre bună-cinstirea cea după adevăr, despre viaţa evanghelică, despre judecata viitoare, şi pe toţi i-a făcut filosofi, şi pe cei proşti, şi pe cei neînvăţaţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, pp. 36-37)

,,Ce oare nu a adus crucea? Cuvântul pentru nemurirea sufletului, pentru învierea trupurilor, pentru dispreţuirea celor de aici, pentru dorirea celor viitoare. Crucea a făcut pe oameni Îngeri, toţi pretutindenea filosofează şi arată toată bărbăţia." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 38)

,,… crucea, care se părea lor ceva de batjocoră, s-a făcut pricina a mii de bunătăţi, pricina slavei celei negrăite şi temelia vieţii creştineşti." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, p. 98)

„Crucea este mântuirea lumii şi slava Lui (a Domnului Hristos – n.n.)." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VIII, p. 89)

„Crucea a pierdut păcatul, a curăţit lumea, a pus capăt unei vechi duşmănii, a deschis porţile cerului, i-a făcut prieteni pe cei urâţi, a înălţat iarăşi la cer firea noastră şi a aşezat-o de-a dreapta Tatălui". (*Către iudei,* cuv. III, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 282)

„Multe sunt semnele pe care le are trofeul biruinţei, Crucea! Prăzile de război sunt atârnate sus în vârful crucii. După cum un împărat viteaz, după ce a biruit într-un război foarte greu, pune în vârful trofeului platoşa, scutul şi armele tiranului, şi ale ostaşilor biruiţi, tot aşa şi Hristos, după ce a biruit în război cu diavolul, a atârnat în vârful Crucii, ca într-un trofeu, toate armele diavolului: moartea, blestemul, ca toţi să vadă trofeul: puterile cele de sus, cele ce sunt în ceruri, oamenii cei de jos, cei ce sunt pe pământ, şi chiar şi dracii cei răi, care au fost biruiţi." (*Cuvânt la Crucea Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 86)

„Da, crucea, voința Tatălui, slava Fiului, bucuria Duhului, lauda lui Pavel: *Mie să nu-mi fie*, spune Pavel, *a mă lăuda decât în crucea Domnului nostru Iisus Hristos* (Galateni 6, 14). Crucea, mai frumoasă ca soarele, mai strălucitoare ca raza soarelui. Când soarele s-a întunecat (Luca 23, 45), atunci crucea a luminat; soarele nu s-a întunecat atunci pentru că a dispărut, ci pentru că a fost biruit de strălucirea crucii. Crucea a şters zapisul nostru (Coloseni, 2, 14), a făcut fără folos închisoarea morții." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...*", în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 251)

„Crucea a deschis raiul, l-a dus pe tâlhar în rai, a povățuit neamul omenesc, care era pe cale de pieire şi nu era vrednic nici de pământ, spre Împărăția cerurilor. S-au făcut şi se fac prin cruce atâtea bunătăți." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...*", în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 252)

„Crucea lucrează opera cea mai minunată de împăcare. Mânia Celui Prea Înalt cade, învârtoşarea omului este biruită, zidul de despărțire se dărâmă, ruşinea este stinsă; la Cruce Dumnezeu şi omul se leagă cu o iubire nespusă. Crucea îl eliberează pe om din toate relele sale deodată. Păcatul este şters. Diavolul este dezarmat. Moartea cedează împărăția şi dă pe victimele sale prin nădejdile învierii. Crucea devine izvorul tuturor bunurilor deodată. Cerul este deschis şi neamul omenesc îşi are intrare liberă aici. Harul curge peste suflete cu abundență de nespus. Mântuirea devine pentru toți la fel de uşoară pe cât este de sigură." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 71)

CRUCEA (însemnarea cu Sfânta Cruce)

„Nimeni (...) să nu se ruşineze de cruce, simbolul sfânt al mântuirii noastre, capul bunătăților, pentru care trăim şi pentru care suntem! Ca pe o cunună aşa să purtăm crucea lui Hristos! Prin cruce se săvârşesc toate cele ale noastre. Dacă trebuie să te naşti din nou, crucea este alături! Dacă trebuie să te hrăneşti cu hrana aceea tainică, dacă trebuie să te hirotoneşti, dacă trebuie să faci orice, pretutindeni este alături de noi crucea, semnul biruinței! De aceea o scriem cu multă râvnă şi pe case şi pe ziduri şi pe ferestre şi pe frunte şi în cugetul nostru. Crucea este semnul mântuirii noastre, al libertății noastre obşteşti, al blândeții Stăpânului nostru, că *S-a adus ca o oaie spre junghiere* (Fapte 8, 32; Isaia 53, 7). Când îți faci semnul crucii, gândeşte-te atunci la tot ce s-a petrecut pe cruce şi stinge mânia şi toate celelalte patimi.

Când îţi faci semnul crucii umple-ţi fruntea cu multă îndrăznire, fă-ţi liber sufletul. Ştii, doar, care sunt acelea care-ţi dau libertatea! Pentru aceasta şi Pavel, îndemnându-se la asta, adică la libertatea ce nu se cuvine nouă, aşa ne-a îndemnat; amintind de cruce şi de sângele Stăpânului a spus: *Aţi fost cumpăraţi cu preţ! Nu fiţi robi oamenilor!* (I Cor. 7, 23). *Gândeşte-te,* ne spune Pavel, *la preţul dat de Domnul pentru tine şi nu fi rob nici unui om!* Pavel numeşte crucea preţ. Nici nu trebuie să o facem aşa de mântuială cu degetele, ci mai întâi să o facem cu inima cu multă credinţă. Dacă-ţi faci aşa cruce pe faţă, nu va putea sta alături de tine nici unul din demonii cei necuraţi, că vede sabia care i-a dat lovitura, vede sabia cu care a fost lovit de moarte. Dacă noi ne cutremurăm când vedem locurile în care sunt executaţi condamnaţii la moarte, gândeşte-te ce trebuie să sufere diavolul când vede arma prin care Hristos i-a doborât toată puterea lui şi a tăiat capul balaurului.

Să nu te ruşinezi, dar, de un atât de mare bine, ca să nu se ruşineze Hristos de tine când va veni cu slava Lui, când înaintea Lui se va vedea crucea strălucind mai mult decât razele soarelui. Şi va veni atunci crucea slobozind glas, cu chipul ei, vorbind întregii lumi pentru Stăpân, arătând că n-a lăsat nimic din ceea ce trebuia făcut pentru mântuirea oamenilor. Crucea, semnul acesta, şi pe timpul înaintaşilor noştri şi acum, a deschis uşile cele încuiate, crucea a făcut fără de putere otrăvurile; crucea a luat puterea cucutei; crucea a vindecat muşcăturile cele veninoase ale fiarelor; dacă crucea a deschis porţile iadului, dacă a dat la o parte bolţile cerului, dacă a redeschis intrarea în rai şi a tăiat puterea diavolului, ce e de mirare că are putere asupra otrăvurilor, asupra fiarelor sălbatice, asupra celorlalte de acest fel.

Întipăreşte-ţi deci în inima ta crucea, strânge în braţe crucea, semnul mântuirii sufletelor noastre!" (*Omilii la Matei,* omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 628-629)

„De vezi că inima ţi se mândreşte, pecetluieşte-ţi pieptul făcând semnul crucii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 976)

„… chiar din vârsta cea dintâi îngrădiţi pe copii cu armele cele duhovniceşti şi învăţaţi-i a-şi pecetlui cu mâna fruntea, şi mai înainte de a putea ei să facă aceasta cu mâna, voi înşivă însemnaţi-le pe frunte semnul sfintei cruci." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 128-129)

„Şi pentru că-l urăşti pe acesta (pe diavolul – n.n.), porți crucea, nu doar pecetluindu-te de formă, ci suferind chiar cele ale crucii Hristos. Chiar Hristos obişnuia să numească pătimirile cruce, zicând: *să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie* (Mt., 16, 24), adică să fie pregătiți de moarte.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 239)

„Eşti creştină şi credincioasă? Fă semnul Sfintei Cruci şi zi: *această armă am numai, aceasta îmi este doctrina, altceva nu ştiu*.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 101)

„*Va fi rădăcina lui Iesei, iar Cel ce a înviat va domni peste neamuri; în El neamurile vor nădăjdui, şi va fi odihna Lui, cinste* (Is., 11, 10). Ca şi cum ai fi spus: *Chipul acesta de moarte este mai de preț decât coroana împărătească. Împărații vor da jos de pe capetele lor coroanele şi vor lua crucea, semnul morții Lui. Pe porfirile împărăteşti, crucea; pe coroanele împăraților, cucea; în timpul rugăciunilor, crucea; pe arme, crucea; pe Sfânta Masă, crucea; pretutindeni, pe toată fața pământului, crucea străluceşte mai mult decât soarele. Şi va fi odihna Lui, cinste*”. (*Către iudei,* 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 218)

„Spune Scriptura: *Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn* (Deut., 21, 23). Cu toate acestea, semnul acesta blestemat, semnul acesta de care fug ei cu groază, semnul acesta al celei mai cumplite osânde, semnul acesta a ajuns acum dorit şi prea iubit. Coroana împărătească nu împodobeşte atât de frumos capul precum crucea, care este mai de preț decât toată lumea. Şi semnul acesta, de care mai înainte toți se cutremurau, a ajuns acum atât de râvnit de toți, că se găseşte pretutindeni, la căpetenii, la supuşi, la femei, la bărbați, la fecioare, la căsătorite, la robi, la slobozi. Şi toți, necontenit, îl însemnează pe cel mai de seamă mădular din mădularele noastre şi-l poartă în fiecare zi întipărit pe frunte ca pe un stâlp”. (*Către iudei,* 9, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 220)

„Fă-ți semnul crucii, şi îndată va fugi puterea cea rea”. (*Către iudei,* cuv. VIII, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 403)

„,… peste tot ceea ce spune şi face să pună pecetea [semnul crucii].” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 109)

„Vrei să ştii cum să intri fără primejdie în sinagogă? Însemnează-ți fața cu semnul crucii şi pe dată, puterea cea vicleană ce locuieşte în sinagogă se va depărta de la tine.

Dacă nu-ți închini fața, atunci încă din fața porții ți-ai lepădat armele, şi vicleanul, văzându-te descoperit şi lipsit de apărare, te va da nesfârşitelor rele.” (*Împotriva Iudeilor VIII*, PG 48, 940, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 123)

„Însemnându-ne cu semnul crucii să ne aducem în minte ceea ce cuprinde ea prin mărețele amintiri şi tot ceea ce prescrie ea ca datorie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 68)

„Noi putem concepe că în acest semn sfințit sunt cuprinse comorile sfințeniei. Binevoiască Dumnezeu ca noi să ni-l imprimăm totdeauna cu credință, cu respect şi cu devotament! Să dea Dumnezeu ca uşurătatea, obişnuința, repezeala, să nu facă din ea un simulacru ridicol, fără har, fără demnitate, fără semnificație!” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 69)

„Înainte de a-i aprecia foloasele, să cunoaştem de cât folos universal a fost ea în Biserică.

Înaintea fiecărei fapte, înaintea fiecărei alergări, primii creştini se însemnau cu ea. Ei se însemnau pe frunte, pe cele mai nobile părți ale trupului, şi toți fără deosebire prinți şi supuşi, stăpâni sau sclavi, bogați şi săraci, păzeau acest obicei. Semnul crucii începea mâncarea, şi chiar însemnându-se cu el primeau creştinii Dumnezeiasca Euharistie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 71-72)

„*Când te însemnezi cu semnul Crucii gândeşte-te la tot argumentul*. Mai întâi este Răscumpărarea întreagă, iubirea, devotamentul, venirea, viața, faptele, suferințele lui Hristos, pe care ni le aduc suferințele crucii în minte. Apoi este triumful Omului-Dumnezeu, cucerirea lumii, stăpânirea popoarelor, strălucitele victorii purtate asupra Puterilor pământului şi ale iadului, pe care ni le arată Crucea. Apoi este strălucirea celei de-a doua veniri pe care acest *semn al Fiului Omului ne-o prevesteşte*. Apoi este nespusa onoare de a fi creştin, ucenic al Dumnezeului Răstignit, pe care semnul Crucii trebuie să ni-l pună înaintea ochilor.

Ia în seamă cât este de puternic semnul Crucii. Enumeră diademele cele mai bune. Şi chiar diadema împodobeşte capul; Crucea

însă păzeşte mintea, ea îi înlătură pe diavoli; ea este diadema care înlătură bolile sufletului, ea este arma de neînvins, care nu numai barbarilor, năvălitorilor lor şi a incursiunilor lor, ci chiar şi împotriva diavolilor stă ea şi-i biruie." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 72)

„Singurul semn al crucii îi pune (pe diavoli – n.n.) pe fugă. Cum să acuzi mai clar slăbiciunea lor de neîndreptat? Un cuvânt, un semn, vederea unui crucifix, amintirea Patimii divine, reduc la nimic îndrăzneala lor măreață. Vederea crucii le aduce în minte drama Golgotei, şi rana de nevindecat care le-a fost făcută prin arma cu care a fost înarmat Iisus Hristos pentru lupta supremă. Se cutremură în fața vederii unui cimitir; ei sunt îngroziți în fața amintirilor Golgotei." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 294)

CRUCEA (cinstirea Sfintei Cruci)

„Ce era crucea înainte de Iisus Hristos? Cel mai sinistru şi cel mai disprețuit instrument. Singur sclavul putea să moară pe lemnul crucii. Abia a murit Răscumpărătorul lumii pe ea şi ea este schimbată, se iluminează, se îmbracă cu nespuse străluciri; pământul întreg o aclamă, mulțimile o poartă în triumf, neamurile o arborează ca drapelul lor, regii o poartă pe coroanele lor, ea străluceşte pe pieptul celor viteji, peste tot ea este sinonimul slavei. De la Domnul s-a făcut aceasta! De nu ar fi fost decât această singură minune la baza creştinismului, ar fi suficientă pentru a-i demonstra divinitatea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 63)

„Crucea străluceşte pe coroanele regilor; ea este înălțată pe monumente; ea este pusă pe drumuri şi în piețe, ea apare pretutindeni, pretutindeni obiect de admirație şi de iubire. Oare înaintea cărei statui a vreunui demnitar se închină atâția ca şi câți se închină în fața crucii, şi care slavă în această lume este comparabilă cu cea a crucii? Slava viitoare. La a doua venire crucea va apărea pe cer, ca semn al puterii, stindard a victoriei, armă de neînvins cu care Dumnezeu - Omul va veni să-i biruie pe duşmanii Săi definitiv şi biruind veşnic." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 269-270)

CRUCEA (creştinii trebuie să poarte cu ei sfânta cruce)

„Dacă tâlharii nu îndrăznesc să se apropie când văd semnele cele împărăteşti, ci fug fără să se întoarcă, cu mult mai mult fug bolile şi dracii când văd semnul acela, Crucea! Pavel purta Crucea nu ca să o poarte numai el, ci ca să-i facă pe toţi la fel cu el şi să-i înveţe pe toţi să o poarte.” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 273-274)

CRUCEA (semnul Sfintei Cruci)

„*Atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer* (Matei, 24, 30).

Adică crucea, care va fi mai strălucitoare decât soarele; soarele se va întuneca şi se va ascunde, iar crucea se va vedea; şi nu s-ar vedea dacă n-ar fi cu mult mai strălucitoare decât razele soarelui!

- Dar pentru ce se arată semnul acesta?

- Ca să închidă cu covârşire gura cea neruşinată a iudeilor, Hristos vine cu crucea la judecată, pentru că ea îi este cea mai mare îndreptăţire; îşi arată nu numai rănile, ci şi moartea Lui cea de ocară.

Atunci vor plânge seminţiile (Matei, 24, 30).

Când vor vedea crucea nu va mai fi nevoie de învinuire. Vor plânge seminţiile iudaice pentru că moartea Lui nu le-a folosit la nimic, pentru că au răstignit pe Acela Căruia trebuiau să I se închine”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 865-866)

CRUCEA („cuvântul crucii, celor pieritori nebunie este... ”)

„*Cuvântul crucii,* zice, *celor ce pier nebunie este* (I Cor. 1, 18). Fiindcă era firesc ca credincioşii să se tulbure şi să se nelinişteascã pentru cele ce vorbeau Elinii despre cruce, de care-şi băteau joc şi o războiau cu aşa-zisa lor înţelepciune, pentru aceea vine Pavel şi-i mângâie, zicându-le: *Să nu vă închipuiţi că aceasta este ceva străin şi paradox, căci lucrul este firesc ca puterea crucii să nu se cunoască de cei ce pier, fiindcă sunt smintiţi şi nebuni. Pentru aceea şi batjocoresc, şi doftoriile cele mântuitoare ei le privesc cu dezgust.* Dar ce spui, omule? Hristos s-a făcut rob pentru tine, a luat chip de rob, s-a răstignit şi a înviat, iar pentru că a înviat tu trebuie a i te închina lui şi a-i admira iubirea de oameni, fiindcă nici ceea ce nu a făcut pentru tine nici tatăl tău, nici prietenul şi nici chiar fiul tău, aceasta a făcut-o Stăpânul pentru tine, care îi erai duşman şi-l dispreţuiai. Trebuia dar să-l admiri pentru aceasta, şi tu numeşti nebunie faptul unei înţelepciuni atât de mari? Însă nu este nimic de mirat, căci cei ce pier nu pot cunoaşte cele ce

duc spre mântuire. *Deci, zice apostolul, nu vă tulburați, căci ceea ce dânşii fac nu este ceva străin şi împotriva aşteptărilor, ca faptele cele mari şi minunate să fie luate în bătaie de joc de cei smintiți şi nebuni*. Pe cei ce sunt în acest hal nu e cu putință a-i încredința prin înțelepciunea omenească, şi chiar de ai voi să-i încredințezi în acest chip, totuşi vei face ceva dimpotrivă. Ceea ce covârşeşte mintea omenească are nevoie numai de credință, şi nu de gândiri omeneşti. Dacă noi, de pildă, am voi să convingem pe cineva prin silogisme omeneşti, cum Dumnezeu s-a făcut om, cum a intrat în pântece de fecioară şi celelalte, şi dacă faptul nu-l ducem la credință, apoi acela mai mult va râde de noi. Prin urmare, cei ce caută dezlegarea acestor taine în gândiri omeneşti, aceia sunt cei ce pier.

Şi ce vorbesc eu de Dumnezeu? Chiar şi pentru celelalte zidiri de vom face aşa, ne vom face de râs. Fie, de pildă, un om care vrea să afle totul prin gândiri omeneşti, şi încerci a-l încredința cu rațiunea *cum vedem noi lumina*. Deci încredințează-l tu prin raționamente. Dar nu vei putea, căci când vei spune că este de ajuns a deschide ochii spre a vedea lumina, tu nu ai spus felul cum vede, ci faptul petrecut. *Pentru ce – îți va răspunde el – nu vedem cu urechea? Şi pentru ce nu auzim cu ochii? Pentru ce nu auzim cu nasul şi nu mirosim cu urechea?* Deci dacă el este în nedumerire despre aceasta, iar noi nu putem să arătăm rațiunea pentru care nu suntem aşa, ci altminteri, apoi atunci va râde de noi sau, mai bine zis, ne vom râde pe noi înşine. Dacă aceste organe îşi au începutul lor în acelaşi cap şi sunt vecine unele cu altele, apoi pentru ce nu pot să facă cu toate acelaşi lucru? Pentru ce nu pot toate să vadă, să audă şi să miroasă? Dar nu vom putea spune pricina, nici chipul lucrării lor celei felurite şi negrăite, şi dacă am încerca să facem aceasta, fireşte că ne vom face de râs. Tocmai pentru aceea, dându-ne la o parte înaintea puterii şi a înțelepciunii celei negrăite şi nemărginite a lui Dumnezeu, vom tăcea.

Deci tot aşa va fi şi când am voi să înfățişăm cele ale lui Dumnezeu prin înțelepciunea noastră omenească, căci şi atunci va fi mare râsul, nu din pricina neputinței sau a slăbiciunilor faptelor în sine, ci din pricina prostiei oamenilor. Gândeşte-te bine la ceea ce spun: Când eu zic: *S-a răstignit*, Elinul răspunde: *Dar ce rațiune poate fi aici? Când cel răstignit nu s-a putut ajuta pe sine singur în timpul când se găsea pe cruce, apoi cum a putut învia după aceasta şi a ajutat încă şi pe alții? Dacă putea să facă aceasta, trebuia să o facă înainte de moarte – ceea ce ziceau şi Iudeii – şi dacă nu s-a putut ajuta pe sine, cum a putut ajuta pe alții? Aceasta nu are rațiune.* Apoi, omule, crucea este mai presus de rațiune, este a unei puteri negrăite !

A se găsi cineva în nişte împrejurări minunate, şi după ce se luptă să iasă biruitor, şi să se arate ca mai presus de acele împrejurări, aceasta nu poate fi decât a unei puteri suprafireşti şi nemărginite. După cum, de pildă, mai minunat a fost faptul că cei trei Coconi, fiind aruncați în cuptorul cel de foc, au călcat în picioare flacăra cea arzătoare, decât dacă n-ar fi putut fi aruncați în acel cuptor; precum şi cu Iona, mai minunat s-a arătat faptul că, după ce a fost înghițit de chit, nu a suferit nimic de la acea fiară, decât dacă n-ar fi fost înghițit – tot aşa şi cu Hristos, mai minunat s-a arătat faptul că, după ce a murit, a înviat şi zdrobit puterea morții, decât dacă n-ar fi murit. Pentru aceea nu zice: *Pentru ce nu s-a apărat pe sine când era pe cruce?* - căci el se grăbea a se lupta cu moartea. Nu s-a pogorât de pe cruce nu pentru că nu putea, ci fiindcă nu a voit. Căci pe cel ce nu l-a putut stăpâni tirania morții, cum l-ar fi putut stăpâni piroanele crucii?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, pp. 32-34)

CRUCEA (străjuieşte la căpătâiul celor adormiți)

„Singurul mormânt care i se potriveşte creştinului, este acela, care este străjuit de crucea lui Iisus Hristos." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 271)

CRUCEA („mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în crucea Domnului Hristos")

„Crucea Domnului e pentru noi o laudă mare. Şi nu zice (Pavel – n.n.) *eu nu mă laud,* sau *nu voiesc a mă lăuda,* ci *mie să nu-mi fie,* ca şi cum pare că ar alunga una din absurdități, şi a cerut ajutorul lui Dumnezeu ca să reuşească. Dar ce anume este lauda crucii? Că adică Hristos a luat pentru mine chip de rob, şi a pătimit toate pentru mine robul, duşmanul şi nerecunoscătorul; însă, atâta m-a iubit, încât a primit a Se preda pe Sine blestemului. S-ar putea oare egala ceva cu acest act măreț? Căci dacă servitorii gândesc de dânşii lucruri mari, când sunt lăudați de stăpânii lor, cum trebuie a ne lăuda noi, când Stăpânul şi Dumnezeul Cel adevărat nu se ruşinează a fi crucificat pentru noi? Deci nici noi nu ne ruşinăm de îngrijirea Lui cea nespusă pentru noi. El nu s-a ruşinat de a Se crucifica pentru tine, şi tu te ruşinezi de îngrijirea Lui cea nemărginită? Dar aceasta e cea mai mare nebunie; tocmai pentru aceasta ar trebui a te mândri mai des." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 124-125)

CRUCEA („a-ți lua crucea”)

„*Să-şi ia crucea*. Nefericiți suntem noi dacă înaintăm fără cruce în luptele vieții! Crucea este arma noastră. Cum vom suferi fără de ea trăsăturile duşmanului? Crucea este arma noastră ofensivă, de atac, cum să speri fără ea să biruieşti față de cei ce ne asaltează?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 68-69)

CRUCEA (este slavă şi cinste)

„Crucea este slavă şi cinste, după cum chiar şi El o numeşte aşa, zicând: *a venit ceasul ca să se proslăvească Fiul Omului,* (Ioan, 11, 4). Deci, dacă el numeşte cele ale robilor slavă, cu atât mai mult tu trebuie a numi slavă cele ale Stăpânului. Ai văzut cât de mare este rodul crucii? Să nu te înspăimânți dar de dânsa, că dacă ți se pare ceva posomorât, totuşi naşte mii de bunuri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 88)

CRUCEA (ubicuitatea Sfintei Cruci în lume)

„Crucea pe Sfânta Masă, crucea la hirotoniile preoților, crucea străluceşte iarăşi alături de Trupul lui Hristos la Cina cea de Taină. O vezi pretutindeni dănțuind: în case, în piețe, în pustietăți, pe drumuri, pe munți, pe câmpii, pe dealuri, pe mare, în corăbii, în insule, pe paturi, pe haine, pe arme, în cămări, la banchete, pe vase țărăneşti, pe vase de aur, pe mărgăritare, în picturile de pe ziduri, pe trupurile dobitoacelor greu bolnave, pe trupurile celor chinuiți de demoni, în războaie, în timp de pace, ziua, noaptea, în cetele celor ce se desfătează şi în frățiile celor care duc viață aspră. Atfel, acest dar minunat, acest dar negrăit a ajuns râvnit de toți. Nimeni nu se ruşinează, nici nu-şi acoperă fața când se gândeşte că acesta este semnul unei morți blestemate, ci, dimpotrivă, toți se împodobesc cu crucea mai mult decât cu o cunună, decât cu covoare împărăteşti, decât cu mulțime de coliere de mărgăritare. Astfel, nu numai că nu fuge nimeni de semnul acesta, ci, dimpotrivă, este dorit şi iubit şi prea râvnit de toți. Străluceşte pretutindeni şi este răspândit pretutindeni: şi pe zidurile caselor, şi pe acoperişuri, şi pe cărți, şi în oraşe şi în sate, şi în ținuturile locuite şi în cele nelocuite. Cu plăcere l-aş întreba acum pe elen: semnul acestei morți blestemate şi al acestei osânde ar fi ajuns el dorit şi prea râvnit de toți dacă n-ar fi fost mare puterea Celui răstignit?” (*Către iudei,* 9, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 220-221)

„Nu numai că unealta sclavilor este reabilitată în cinste, ci, imediat după Golgota, biruințele sale nu mai au limite, cum ele n-au nici sfârşit. Crucea este pretutindeni, pretutindeni ea creează şi ea triumfă. Ea este peste tot în lucrurile sfinte. Rugăciunea se înarmează cu ea. Sfânta Taină o înmulțeşte peste măsură. Ea prezidează la Taine. Ea este podoaba obligatorie a sanctuarului (Altarele); este săpată pe obiectele de cult. Ea este peste tot în viața creştinului. În continuu ea o însemnează. Înainte de faptele sale, în cursul rugăciunilor sale, în fața pericolelor sale, el se însemnează pe fața lui cu ea. Casa sa este plină cu aceste reprezentări împărăteşti. Ea este peste tot în lume. Ea încoronează fruntea clădirilor. Ea străjuieşte drumurile. Peste tot este găsită; peste tot cinstită şi este închinată în amintirea lui Dumnezeu Care a socotit demn de a muri pe ea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 64-65)

„Urmăriți în Biserică, ceremoniile cultului, împlinirea Tainelor dumnezeieşti, facerea tainelor. Pretutindeni e semnul şi invocarea crucii Mântuitorului. Străbateți lumea creştină. Nu veți vedea voi aici fără întrerupere crucea? Locuințele, faptele personale, actele publice, clădirile, străzile, piețele nu sunt ele în cea mai mare parte din timp sfințite prin cruce?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 68)

„Ea este pretutindeni, ea intervine în toate, se înalță pe clădirile publice, împodobeşte drapelele Imperiului, este prinsă în coroana regilor. Creştinul o poartă cu încredere, căci semnul Crucii este prin excelență semnul său de cinste; Biserica foloseşte acest semn în fiecare din tainele sale. Totul se sfințeşte şi se lucrează prin semnul Crucii." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 70-71)

„Semnul crucii se înalță peste tot, în casele particulare, în forum, în mijlocul pustiurilor, în drumurile mari, pe munți, în văi, în mijlocul pădurilor. Oceanul însuşi o contemplă sculptată pe prora navelor, şi lacurile îndepărtate o au în viziune fericită. Poporul creştin o află peste tot; el o imprimă pe veşmintele sale, pe armele sale; naşterea sa este sfințită prin semnul crucii; Crucea împodobeşte vasele sale de aur şi de argint, ea străluceşte pe diamantele prețioase, ea se arată măreață în fresce. Smeritul țăran îşi apără oile sale; cei stăpâniți sunt eliberați prin acest semn. Acest semn o reclamă chiar în mijlocul bucuriilor publice, şi aroma Crucii trebuie să însănătoşească şi să sfințească până şi sărbătorile profane." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 72)

CUMPĂTAREA (folosul cumpătării)

„După cum Pavel a numit iubirea de argint rădăcină a tuturor relelor (I Tim., 6, 10), tot aşa n-ai greşi dacă ai numi izvor al tuturor relelor lipsa de măsură şi dorința de a avea din fiecare lucru mai mult decât trebuie? Dacă am voi să nu dorim mai mult nici hrană, nici în îmbrăcăminte, nici în locuințe, nici în celelalte trebuințe trupeşti, ci am căuta numai necesarul, de multe rele ar scăpa neamul omenesc". (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 47)

CUNOAŞTEREA (de sine)

„… nimic nu ne face atâta să nu ne cunoaştem pe noi înşine cât lipirea inimilor de lucrurile din lumea aceasta; şi iarăşi, nimic nu ne face să ne lipim inima de lucrurile din lumea aceasta cât necunoaşterea noastră înşine; ele se condiționează una pe alta. După cum omul care-i îndrăgostit de slava cea din afară şi care socoteşte de mare preț lucrurile de aici nu poate, oricât s-ar strădui, să se cunoască pe el însuşi, tot aşa cel ce le disprețuieşte, cu uşurință se cunoaşte pe sine; iar cel ce se cunoaşte pe sine însuşi păşeşte spre săvârşirea celorlalte virtuți". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 327)

„Cine nu se cunoaşte pe sine însuşi este un om mândru." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 362)

CURAJUL (definiția)

„... curaj şi bărbăție sunt atunci când cei ce nădăjduiesc în Dumnezeu înfruntă primejdii de moarte, fără a lua în seamă prietenia sau disprețul altora." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 103)

CURĂȚIA (definiția)

„... curăția este o înfrânare, o victorie peste poftă, câştigată în urma luptei." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 174)

CURĂȚIA (necurăția)

„Nu în unirea trupurilor stă necurăţenia, ci în cugete şi în voia omului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIX, p. 192)

CURĂŢIA (sufletească şi trupească)

„Ştiu că lupta pentru curăţie sufletească este foarte grea. Pentru a ne învinge poftele trupeşti, este nevoie de multă bărbăţie şi de hotărâre. Dar un asemenea lucru nu este lipsit de primejdii, pentru că omul care vrea să dobândească liniştirea trupului trebuie să păşească pe cărbuni încinşi şi să nu se ardă, şi pe sabie şi să nu se taie. Dacă nu suntem pregătiţi corespunzător, astfel încât să nu cedăm dinaintea poftelor trupeşti, ne autodistrugem repede. Astfel, avem nevoie de gând curat, de ochi atenţi, de răbdare neînfrântă, de ţinerea poruncilor lui Dumnezeu, de post, de priveghere şi mai presus de toate, de harul Duhului Sfânt, în ce condiţii atragem acest har asupra noastră? Făcând tot ce ne este nouă în putinţă şi nepierzându-ne nicicând curajul.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 366)

CURCUBEUL (- legământul lui Dumnezeu cu oamenii)

„Ai primit, îi spune Dumnezeu lui Noe, *semnul pe care L-am dat între mine şi tot trupul, care este pe pământ. Să nu ţi se mai turbure, dar, mintea, nici să ţi se mai învălmăşească gândurile ci să ai bune nădejdi, uitându-te la semnul acesta! Semnul acesta să mângâie pe toţi cei ce vor veni după tine; vederea semnului să le dea încredere, că un potop ca acela nu va mai cuprinde lumea. Da, oamenii vor continua să facă păcate mai departe, dar Eu voi împlini ce-am făgăduit şi nu mă voi mai mânia aşa de tare pe toţi cei din lume.*

Aţi văzut ce covârşitoare bunătate? Aţi văzut ce mare pogorământ? Aţi văzut ce întinsă purtare de grijă? Aţi văzut ce darnică făgăduinţă? Nu şi-a întins binefacerea Lui până la două, trei sau zece generaţii, ci a făgăduit să o întindă cât va ţine lumea ca să ne înţelepţim din două; şi din aceea că oamenii dinainte de potop au primit o pedeapsă atât de mare, din pricina mulţimii păcatelor lor şi din aceea că noi am fost învredniciţi de o astfel de făgăduinţă, din pricina nespusei Lui iubiri de oameni.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„*Acesta este semnul legământului pe care îl fac între Mine şi tine şi cu tot sufletul viu, care este cu voi în generaţii veşnice* (Fac., 9, 12).

Ai văzut că a dat vieţuitoarelor un semn, care se va întinde generaţii de generaţii? Semnul n-a fost dat numai pentru cei ce vieţuiau pe vremea aceea, ci semnul acesta este neîntrerupt şi ţine cât va ţine lumea.

– Dar care-i semnul acesta?

Pun curcubeul Meu în nori şi va fi semnul legământului între Mine şi pământ (Fac., 9, 13).

Iată, spune Dumnezeu, *pe lângă făgăduinţa cu cuvântul, dau şi acest semn, curcubeul adică – despre care unii spun că îl fac razele soarelui străbătând norii. Dacă nu ţi-i de ajuns cuvântul Meu, spune mai departe Dumnezeu, iată că îţi dau şi un semn că n-am să mai aduc pe pământ o astfel de pedeapsă. Privind semnul acesta, veţi scăpa de orice teamă*". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 353)

CUVÂNTUL (pentru orice cuvânt deşert vom da seamă în ziua judecăţii[179])

„*Dar vă zic vouă că pentru orice cuvânt deşert, pe care îl vor rosti oamenii, vor da seamă în ziua judecăţii* (Matei, 12, 36).

Prin *cuvânt deşert* se înţelege cuvântul care nu corespunde faptelor: minciuna, calomnia. Unii tâlcuitori spun că prin *cuvânt deşert* se înţelege un cuvânt grăit fără rost, de pildă cuvintele care dau naştere la râs nesăbuit sau cuvintele de ruşine, neruşinate şi nepotrivite.

Că din cuvintele tale te vei îndrepta şi din cuvintele tale te vei osândi (Matei, 12, 37).

Ai văzut că tribunalul nu e aspru? Că pedepsele sunt uşoare? Judecătorul nu-ţi va hotărî osânda întemeiat pe cuvintele pe care altul le-a spus despre tine, ci pe cuvintele pe care tu însuţi le-ai grăit. Iar aceasta este cea mai desăvârşită dreptate. Tu eşti stăpân şi să le spui şi să nu le spui.

Aşadar, nu trebuie să se neliniştească şi să tremure cei vorbiţi de rău, ci cei care vorbesc de rău. Nu sunt siliţi să se dezvinovăţească cei vorbiţi de rău de cuvintele rele pe care le-au auzit, ci cei care vorbesc de rău, pentru cuvintele pe care le-au vorbit. Pe aceştia îi ameninţă toată primejdia". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 502)

CUVÂNTUL (şi fapta)

„... nu numai auzirea, dar chiar şi învăţătura nu va putea adăuga ceva celui ce învaţă, dacă nu şi face ceea ce zice; şi nu numai că nu adaugă,

[179] Matei, 12, 36.

ci îi va aduce şi o mai mare pedeapsă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VI, p. 87)

„Cel ce învață pe alții cele ale filosofiei trebuie ca mai întâi să se învețe pe sine însuşi, şi atunci va fi plăcut celor ce-l ascultă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 41)

„Cugeți lucruri mari, zice, pentru grăirea frumoasă sau pentru limbuția ta? Dacă lupta şi timpul sunt ale ritorilor, poate că cugeți bine, dar dacă sunt ale apostolilor cari propovăduiesc adevărul şi-l adeveresc cu semne şi minuni, atunci pentru ce te trufeşti pentru nişte lucruri care nu înseamnă nimic şi care nu pot ajuta cu nimic la cele de aici? Căci, în adevăr, ce paradă de vorbe ar putea ajuta la învierea unui mort, sau la alungarea vreunui demon, sau la altă minune de felul acestora?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 142)

„Când cineva învață pe alții şi cu cuvântul, şi cu fapta, acela este mai mare decât toți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 333)

„Țeseți împreună cu curățenia învățăturilor şi înțelepciunea viețuirii”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 193)

CUVÂNTUL (şi viața)

„Viața voastră să fie pe măsura învățăturilor, iar învățăturile să predice viața, căci *credința fără fapte este moartă* (Iacov, 2, 26), iar faptele fără credință sunt tot moarte. De avem învățături sănătoase, dar viața ticăloasă, de nici un folos nu ne sunt învățăturile; şi iarăşi, dacă avem viață curată, dar şchiopătăm în ce priveşte învățăturile, nici aşa nu avem vreun câştig. De aceea trebuie ca din amândouă părțile să întărim această zidire duhovnicească. *Tot cel ce aude aceste cuvinte ale Mele*, spune Hristos, *şi le face pe ele, se va asemăna bărbatului înțelept* (Matei, 7, 24). Vezi, dar, că Hristos vrea ca noi să nu auzim numai, ci să şi facem şi să ne arătăm prin fapte ascultarea”. (*Omilii la Facere,* omilia II, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 44-45)

„Fiecare din voi, iubiților, dacă voieşte, poate să fie dascăl, dacă nu al altuia, cel puțin al său. De aceea mai întâi învață-te pe tine însuți. Dacă vei învăța toate câte a poruncit (Domnul – n.n.), prin aceasta vei câştiga mulți imitatori. După cum lumânarea când este aprinsă poate să aprindă mii de mii de lumânări, iar când este stinsă, nici sie-şi nu poate să-şi procure lumină, şi nici pe altele nu le poate să le aprindă, tot aşa este şi cu viața curată; dacă lumina din noi este strălucitoare, atunci vom putea face mii de discipoli şi de dascăli, căci noi stăm în fața lor ca un arhetip, ca un model demn de imitat, adică pildă vie de fapte bune. Niciodată nu vor putea folosi pe auditori atât de mult cuvintele noastre, pe cât le vor folosi viața noastră cea neprihănită.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 340)

DANSURILE (consecințele nefaste ale dansurilor ruşinoase)

„- Să dea Dumnezeu să nu plâng niciodată, ci să-mi facă parte de râs şi de joacă toată viața.

- Poate fi un gând mai copilăresc decât acesta? Că nu Dumnezeu îți face parte să joci, ci diavolul! Ascultă ce-au pățit cei ce au jucat! *A şezut poporul,* spune Scriptura, *a mâncat şi a băut şi s-a sculat să joace* (Ieş., 32, 6). Aşa au făcut şi sodomenii, aşa au făcut şi cei de pe vremea potopului. Că şi despre ei spune Scriptura că *erau mândri, aveau de toate şi se răsfățau de belşugul pâinii* (Ieş., 16, 49). Iar cei de pe timpul lui Noe vedeau că de atâția ani se lucra la facerea corăbiei şi totuşi o duceau numai în petreceri ca nişte nesimțiți, fără să se gândească la cele ce aveau să se întâmple. De aceea, când a venit potopul pe toți aceştia i-a măturat, iar năvala apelor a înecat atunci întreaga lume. Nu cere, deci, de la Dumnezeu acelea pe care le primeşti de la diavol. Dumnezeu dă inimă zdrobită, smerită, trează, curată, frântă, pocăită şi pătrunsă de durere. Acestea sunt darurile Lui, pentru că de ele mai cu seamă avem noi nevoie. În fața noastră stă un război cumplit; lupta noastră este împotriva puterilor nevăzute; bătălia noastră, împotriva duhurilor răutății; războiul nostru, împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor (Efes., 6, 12). Ar fi de dorit ca să ne sârguim să fim treji, să ne deşteptăm ca să putem face față acelei oştiri sălbatice. Dar dacă râdem şi jucăm, dacă stăm toată vremea nepăsători, vom cădea, chiar înainte de a ne ajuta diavolul, din pricina propriei noastre nepăsări. Nu e al nostru să râdem neîncetat, să ne îmbuibăm şi să petrecem, ci a celor de pe scenă, a femeilor stricate, a bărbaților desfrânați, a paraziților şi a linguşitorilor; nu a celor chemați la cer, a celor înscrişi în cetatea cea de sus, a celor care au în mâini armele cele duhovniceşti, ci a celor ce fac voile diavolului. Diavolul, diavolul este acela care a făcut din râs şi din joc o artă, ca să atragă la el pe ostaşii lui Hristos, ca să le moaie tăria râvnei lor". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 86-87)

„ ... din pricina dansului mulți tineri ajung nişte desfrânați şi-şi pierd sufletele! ... Ajung robi din cauza plăcerii! Sunt purtați ca o cireadă de vite oriunde îi târăşte lupul!" (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 558)

„Unde-i dans, acolo-i şi diavolul! Nu pentru asta ne-a dat Dumnezeu picioare, ci ca să mergem cu bună rânduială; nu ca să ne schimonosim, nu ca să sărim ca şi cămilele - că şi cămilele sunt neplăcute când dansează, cu atât

mai puțin femeile -, ci ca să dănțuim împreună cu îngerii. Dacă trupul capătă o înfățișare plină de urâțenie, când se schimonoseşte aşa, apoi cu mult mai mult sufletul! Dracii dănțuiesc aşa! Slugile dracilor se pocesc aşa!” (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 559)

„Dansatoarele de astăzi nu cer pe tipsie capul, ci sufletele comesenilor. Când îi fac sclavi, când le înfierbântă sufletele cu amoruri nelegiuite, când îi înconjură cu femei desfrânate, nu le taie capetele, ci le junghie sufletele, făcând din ei adulteri, stricați şi desfrânați. Să nu-mi spui mie că nu ți se vatămă cu nimic sufletul dacă bei vin, dacă te îmbeți, dacă te uiți la o femeie care dansează şi cântă cântece de ruşine! Să nu-mi spui că, biruit de plăcere, nu cazi în desfrânare! Şi tu săvârşeşti păcatul acela înfricoşător, pentru că faci mădularele lui Hristos mădulare ale unei desfrânate (I Cor., 6, 15). Chiar dacă nu-i de față fata Irodiadei, dar este de față diavolul, care a dansat atunci prin ea; şi diavolul dănțuieşte acum prin desfrânatele acestea şi pleacă ducând cu el roabe sufletele tuturor oaspeților”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 561-562)

„Vederea unor astfel de dansuri (destrăbălate – n.n.) îl împinge adeseori şi pe cel ce vrea să stea cuminte, fără să vrea, să imite schimonoseala aceasta, mai ales când şi diavolul e de față; şi e de față şi te invită cu cântecele cele desfrânate, cu cuvintele cele de ruşine, cu alaiul acela drăcesc. Tu, însă, în ziua aceea a botezului, când ai fost învrednicit de Sfintele Taine, te-ai lepădat de toată această slujire şi te-ai unit cu Hristos, ca să-i slujeşti Lui. Adu-ți aminte de cuvintele pe care le-ai spus atunci şi de legământul făcut şi fugi! Fugi, ca să nu-ți încalci jurământul!” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 485)

„Ai văzut ce fac horele şi jocurile? Că au putut până într-atât încât au şi ucis pe acest sfânt mare, pe Ioan Botezătorul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 100)

DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu)

„Dumnezeu aşteaptă de la noi să-I dăm prilejul ca să-şi reverse bunătatea Sa. Să nu ne lipsim, dar, de darurile Sale din pricina trândăviei noastre!” (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 315)

„Cel care a primit de la Dumnezeu darul cuvântului şi al învăţăturii spre a fi de folos semenilor săi, dar nu se foloseşte de el, pierde darul, şi, dimpotrivă, cel ce se sârguieşte să fie de folos semenilor cu darul acesta, capătă şi mai mult dar, după cum celălalt pierde şi ce a primit”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 891)

,,Ai primit darul cuvântului? Nu te trufi, nici te îngâmfa, căci darul nu este al tău. Nu fi nemulţămitor pentru darurile stăpânului, ci împarte-le în chip drept cu tovarăşii tăi, şi să nu te mândreşti cu ele, ca şi cum ar fi ale tale, nici să le cruţi pentru tine numai, şi pe alţii să nu-i împărtăşeşti din ele. Chiar copii de ai avea, sunt ai lui Dumnezeu. Dacă tu le socoteşti aşa, apoi şi avându-le, vei fi mulţămit, şi luându-ţi-se, nu te vei întrista, ci vei zice ca şi Iov: *Domnul a dat, Domnul a luat* (Iov 1, 21).

Tot ceea ce avem este a lui Hristos, şi chiar fiinţarea de la dânsul şi printr-însul o avem; şi dreptul de a trăi, de a răsufla, şi lumina, şi aerul, şi pământul, toate sunt ale lui, şi dacă ne-ar lipsi de una din acestea, ne pierdem şi ne nimicim, căci noi suntem aici trecători şi nemernici. Aşadar, a zice mereu că *aceasta este a mea, cealaltă este a ta* nu sunt decât vorbe goale, căci în fapt nu este aşa. Şi când tu zici că te găseşti în casa ta, nu este altceva decât o vorbă goală lipsită de adevărul lucrului, fiindcă şi aerul, şi pământul, şi materia casei sunt ale Ziditorului – şi chiar şi tu, care ai clădit-o, precum şi toate celelalte sunt ale lui. Dacă poate întrebuinţarea casei este a ta, apoi şi aceasta este nesigur, nu numai din pricina morţii, ci chiar şi mai înainte de moarte, din pricina nestatorniciei lucrurilor omeneşti.

Acestea deci întipărindu-le în mintea noastră, necontenit să filosofăm cu ele, şi de aici vom câştiga două bunuri mari: vom fi şi totdeauna mulţămiţi, fie că le-am avea în stăpânire, fie că ni s-ar lua, şi nici nu vom mai sluji celor trecătoare, care nici nu sunt ale noastre. Chiar averile dacă ţi le-a luat, pe ale sale le-a luat; chiar cinstea şi slava, chiar trupul, şi chiar însuşi sufletul de ţi l-a luat, al său l-a luat; chiar copilul dacă ţi l-a luat, apoi nu a luat pe fiul tău, ci pe sluga lui, fiindcă nu tu l-ai plăzmuit, ci el l-a făcut; tu ai slujit în aceasta numai ca loc de trecere, dar totul el l-a făcut. Deci să-i mulţămim lui că ne-am învrednicit a sluji în lucrarea sa. Dar ce? Ai fi voit poate ca pentru totdeauna să ai acel dar? Apoi aceasta iarăşi este fapta unui nemulţămitor şi a unuia care nu ştie că are un lucru străin, şi nu pe al său. După cum cei ce de bunăvoia lor, depărtându-se de asemenea lucruri trecătoare, ştiu bine că ceea ce au nu este a lor, tot aşa şi cei ce se întristează

la pierderea lor, sfitarisesc sau îşi însuşesc lucrurile stăpânului. Căci dacă noi chiar nu suntem ai noştri, apoi cum acele lucruri pot fi ale noastre?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, pp. 101-102)

„A lăsat (Dumnezeu – n.n.) şi bani pentru a-i întrebuința bine, a lăsat şi putere, pentru a o întrebuința spre bine. Ne-a dăruit meşteşugurile şi artele frumoase pentru ca astfel viața să ne fie mai plăcută, prin traiul laolaltă, iar nu ca să ne depărtăm de cele duhovniceşti şi unii de alții şi nu să ne doborâm unii pe alții. Casa ne-a lăsat-o pentru a ne apăra de ploaie şi de schimbările vremii, iar nu pentru altceva, nu pentru a o împodobi tu cu aur şi săracul să moară de foame. Ne-a dat şi haine pentru ca să ne acoperim trupurile, iar nu pentru a ieşi în evidență, nu pentru ca acele haine să fie împodobite cu aur mult, iar Hristos să se prăpădească gol şi flămând. A dat omului un acoperământ nu pentru a-l avea numai pentru el, ci pentru a-l oferi şi altora. A dat pământul, nu pentru ca tu să te foloseşti mai mult decât alții şi să ai de unde cheltui bunurile lui Dumnezeu cu desfrânatele şi cu actrițele, cu cele ce cântă din chitară sau cu cei ce cântă din flaut, ci cu cei flămânzi şi aflați la nevoie. Marea a lăsat-o nu pentru a-i răscoli tu adâncurile după perle şi alte asemenea lucruri, ci pentru a pluti pe ea şi pentru a nu te obosi în vreo călătorie lungă.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 204)

,,Aşa sunt sufletele sfinților. ***Se bucură mai mult de Dumnezeu Cel Care a dat decât de darurile*** [***primite***]. ***Căci ei nu-L iubesc pentru darurile Lui, ci pe acelea le iubesc din pricina Lui***.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 77)

DEFĂIMAREA (definiția)

,,… să fugim, iubiților, de defăimări, şi să recunoaştem că patima defăimării este o cursă a Satanei şi o groapă plină de răutate şi de pânditCuri.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 88)

DEFĂIMAREA (aproapelui – gravitatea)

„*Cel ce defăimează, nu defăimează un om, ci pe Dumnezeu* (I Tes., 4,8), adică, dacă ai pronunțat vreun cuvânt insultător, dacă ai atacat pe fratele tău, nu pe el l-ai atacat, ci pe Duhul Sfânt, pe Care L-ai întristat. Apoi

adaugă şi binefacerea căpătată de la El, pentru ca astfel mai mare să le fie şi acuzaţia. *Şi să nu întristaţi pre Duhul Cel Sfânt,* zice, *întru Care v-aţi pecetluit spre ziua răscumpărării*. Acest Duh ne-a arătat pe noi turmă împărătească; acest duh ne-a depărtat pe toţi de la faptele cele dinainte; acest duh este Care nu ne-a părăsit a fi împreună cu cei căzuţi în urgia lui Dumnezeu, şi tu încă Îl întristezi? Ai văzut cum acolo el exprimă cea mai mare frică, zicând: *cel ce defăimează, nu pe om defăimează, ci pre Dumnezeu*, pe când aici el se pronunţă într-un mod îndemnător: *Să nu întristaţi pre Duhul Cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care v-aţi pecetluit*." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 143)

DEFĂIMAREA (consecinţele dăunătoare ce se resfrâng atât asupra celui defăimat, cât şi a defăimătorului)

„Este abia necesar de a vorbi despre victima însăşi a defăimării voastre. Ce efect produceţi voi asupra ei în mod negreşit? O aruncaţi în tristeţe; o împingeţi spre ură şi mânie, poate faceţi din ea un duşman de necorectat. În sfârşit, voi înşivă, voi vinovaţii, voi defăimătorii vă gândiţi să evitaţi mustrările multe şi dureroase? Voi sunteţi osândiţi mai întâi de către Legea divină. Nimic în Evanghelie nu apar aşa de aspre ca pedepsele date defăimătorilor, celor mai răi călcători ai iubirii. Apoi vine o pedeapsă naturală şi imediată. Defăimătorul trăieşte în continuu neliniştit. El ştie răul care l-a produs prin propriile sale batjocuri, descoperirile lui neloiale, calomniile lui nedrepte; şi în fiecare ceas el aşteaptă să fie demascat, urmărit, pedepsit. În sfârşit, prima victimă a defăimărilor lui, este sufletul său. El îl neglijează în aceeaşi măsură în care se ocupă printr-o întâmplare neplăcută şi răutăcioasă de ale altora (...) Diavolul, îndemnându-ne la defăimare, urmăreşte împotriva sufletului nostru un alt scop: el vrea să agraveze osândirea pe care-o merită deja prin ele înselele păcatele noastre: *Păcatele noastre le facem atât de grave, încât sunt lipsite de orice scuză*." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 612-613)

DEFĂIMAREA (lepădarea defăimării)

„*Să fie gata la orice lucru bun, zice, să nu defaime pe nimeni*, adică oricine ar fi, pe nimeni, fără excepţie. Să ascultăm de această povaţă. *Pe nimeni, zice, să nu defaime*, adică să ne fie gura curată de defăimări, căci chiar adevărate de ar fi acele judecăţi, totuşi nu este al nostru de a le grăi, ci ale judecătorului, după cum zice: *Dar tu, de ce judeci pe fratele tău?*

(Romani 14, 10), chiar de ar fi adevărate.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 175)

„Şi apoi, a pretinde că a necinsti pe fratele tău prin defăimare este a purta grijă de sufletul lui şi de binele lui duhovnicesc, ce este aceasta decât un lucru, decât o raţiune ciudată, dacă nu o ipocrizie rafinată? Aveţi în inimă binele fratelui vostru? Sunt mii de feluri de a i-1 face lui, mii de feluri sfinte, adevărate şi eficace. Rugaţi-vă pentru el, plângeţi în mod sincer pentru păcatele lui, mustraţi-1 singur, arătaţi-i iubirea voastră pentru sufletul lui, rugaţi-l să se recunoască şi să se îndrepte. Arată iubirea faţă de faptele păcătosului, convingeţi-l pe acesta, cuprinde-i picioarele, roagă-1, îndeamnă-1 dacă vrei să-1 vindeci cu adevărat şi să-l faci viu. Aceasta face şi înţelepciunea medicului.

Ce leac este pentru defăimare? Cel defăimător să se considere pe sine însuşi pentru a înţelege ce rău îşi face el. Cel defăimător trebuie să ia în seamă pe Dumnezeu pentru a învăţa cu ce îngăduinţă şi cu ce bunătate trebuie să fie scoase cuvintele sale.

Vorbeşti împotriva fratelui tău. Ce este aceea ? Ceea ce-ţi iese din gură. Şi cum vom putea scăpa de acest război? Dacă vei cugeta că atunci când vorbeşti împotriva fratelui tău, din gura ta scoţi lut; dacă vei cugeta că-l huleşti pe un mădular al lui Iisus Hristos, că îţi batjocoreşti carnea ta, cât va fi de grozav şi de necorectat acel tribunal la care te dai, căci nu acela va fi vinovatul, ci tu însuţi te-ai ucis pe tine.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 613-614)

DEPRIMAREA (definiţia)

„... deprimarea e o cumplită cameră de tortură a sufletelor, o durere nespusă şi o pedeapsă mai amară decât orice pedeapsă. Pentru că ea imită un vierme veninos care atacă nu numai trup, ci şi însuşi sufletul, şi o molie care roade nu numai oasele, ci şi gândirea, şi un călău perpetuu care nu sfâşie doar coastele, ci vatămă şi puterea sufletului, o noapte necontenită şi un întuneric neluminos, o furtună şi o vijelie, un incendiu nevăzut care arde mai năprasnic decât orice flacără, un război fără armistiţiu, o boală care umbreşte pentru mulţi cele văzute; fiindcă pentru cei aflaţi într-o asemenea dispoziţie soarele şi natura transparentă a aerului par a-i tulbura şi imita în miezul zilei o noapte adânca.

De aceea şi minunatul prooroc arătând aceasta spune: *Soarele va apune pentru ei în miezul zilei* (Am., 8, 9), nu fiindcă astrul ar dispare şi şi-ar întrerupe alergarea obişnuită, ci pentru că sufletul deprimat îşi închipuie că e noapte în însuşi momentul cel mai luminos al zilei. Fiindcă întunericul nopții nu e aşa cum e noapte a deplină care vine nu potrivit legii firii, ci se închegă potrivit întunecării gândurilor. Este înfricoşătoare şi insuportabilă, are fața amară, mai crudă decât orice tiran, nu cedează repede celor ce încearcă să o destrame, ci de multe ori ține sufletul cucerit de ea mai puternic decât e amantul, atunci când el nu e deprins în multă iubire şi înțelepciune (filozofie)." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 2b-c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 185)

„... deprimarea e cea mai cumplită dintre toate pătimirile, că este culmea şi capul lucrurilor cumplite." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 6a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 190)

DEPRIMAREA (remedii)

„Dar cu cât mai năprasnică e furtuna, cu atât mai mare e şi premiul, dacă o vei suporta necontenit cu mulțumire şi cu curajul cuvenit, cum o şi suportați. Fiindcă atunci când suflă un vânt puternic, dacă ridică pânzele peste măsură, cârmacii răstoarnă barca; dar dacă o fac cu măsură şi cum se cuvine, conduc cu multă siguranță.

Ştiind deci acestea, stăpâna mea preaiubită de Dumnezeu, nu te preda demonului preamăririi, ci domină cu rațiunea furtuna, fiindcă poți, şi hula valului nu e mai mare decât meşteşugul tău." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea III, Ia-b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 137)

„Când auzi că din biserici, una s-a prăbuşit, alta se clatină, alta e cuprinsă de valuri puternice, alta a suferit lucruri incurabile; una primind un lup în loc de păstor, alta un pirat în loc de cârmaci, iar alta un călău în loc de medic, când auzi deci aceasta suferă – căci nu se cade a suporta fără durere unele ca acestea –, dar suferă punând o măsură întristării tale.

Căci dacă pentru greşelile pe care le-am făcu noi înşine şi pentru cele pentru care vom da socoteală, nu e un lucru necesar, nici sigur, ci foarte ruinător şi vătămător a suferi cu multă tărie, cu atât mai mult e un lucru de

prisos şi zadarnic şi, pe lângă acestea, satanic şi pierzător de suflet a te înmuia şi frânge pentru greşelile făcute de alții." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 1d-e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* pp. 152-153)

DEPRIMAREA (suportarea ei cu noblețe – folosul)

„... deprimarea e mai apăsătoare decât toate, dar cu cât e mai apăsătoare, cu atât mai mari răsplătiri are (…)

Şi Lazăr acela care căzuse în neputința firii – iar acest lucru nu era o pătimire pentru Dumnezeu – ştii de ce cununi s-a bucurat fiindcă a pătimit şi a răbdat şi a suportat cu noblețe lipsa îngrijitorilor, deprimarea produsă de rănit, de foame, de disprețul şi cruzimea bogatului. Deşi nu găsim să spunem nici o virtute a lui, nici că a miluit pe săraci, nici că a ajutat pe cei nedreptățiți, nici că ar fi lucrat vreun lucru bun, ci doar că zăcea la poarta bogatului, boala lui, limbile câinilor şi disprețul față de el al bogatului, care toate țineau de pătimirea celor rele. Şi deşi n-a făcut nimic nobil, numai pentru că a suportat cu noblețe deprimarea venită de aici a avut aceeaşi soartă ca şi patriarhul care a realizat virtuți." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 7e,8b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 193)

DEPRINDEREA (puterea deprinderii)

„…de la reuşita unui lucru căpătăm înclinarea de a voi şi mai mult acel lucru. Pentru că aşa cum a face ceva provine din deprinderea de a face, la fel şi nu a face provine din deprinderea de a nu face. Ai făcut milostenie? Ți-ai întărâtat şi mai mult dorința de a face milostenie. Nu ai făcut? Mai mult te vei întărî în deprinderea de a nu da. Ai fost serios într-o zi? Parcă şi a doua zi eşti îndemnat să faci la fel. Te-ai trândăvit? Ai sporit prin aceasta trândăvia. *Când vine cel nelegiuit, vine şi defăimarea o dată cu ruşinea şi batjocura* (Pr., 18, 3). Precum când ajunge în adâncul greutăților nu bagă de seamă şi disprețuieşte totul, tot aşa şi când ajunge în adâncul bunătăților el se sileşte şi încearcă să înainteze şi mai mult în bine. După cum acela, împietrindu-se, devine şi mai trândav, la fel şi acesta, înțelegând mulțimea bunătăților devine şi mai serios, de teamă ca nu cumva să piardă totul." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, pp. 153-154)

DESĂVÂRŞIREA (definiţia)

„Noi numim desăvârşit pe acela care odată cu credinţa are şi viaţa curată.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 148)

DESĂVÂRŞIREA (atingerea desăvârşirii)

„Cel ce crede că deja a ajuns la desăvârşire şi nimic nu-i mai lipseşte pentru fapta bună, încetează de a mai alerga, gândind că a ajuns la ţintă. Dar cel care crede că încă se află departe de capăt, nu va înceta niciodată din alergarea sa. Să nu uităm a medita neîncetat la aceasta, chiar de am fi făcut mii de bunătăţi. Pentru că dacă Pavel, după mii de suferinţe şi după atâtea primejdii, judecă astfel, atunci noi cu atât mai mult! *Nu numai că n-am căzut,* zice, *din cauza neputinţei de a alerga atâta şi nu doar că n-am deznădăjduit, ci încă mai şi alerg şi mă lupt cu curaj, şi singurul scop pe care-l am este ca să progresez.*” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, pp. 224-225)

DESCÂNTECELE

,,Aşadar, ce este şi mai de râs, de care voiesc a vă vorbi? Ceva ce pare a fi nimic, dar de care eu suspin, pentru că este începutul celei mai de pe urmă nebunii şi a celei mai de pe urmă prostii. Femei, slugi şi doici iau tină din baie, îşi ung degetul şi fac semn pe fruntea copilului. Şi dacă le-ar întreba cineva ce voiesc a face cu tina aceea, îţi răspund că acea tină are putere de a alunga ochiul rău şi viclean, deochiul şi pizma altora. Vai, câtă putere mai are tina şi noroiul, de vreme ce tot asaltul diavolului îl opreşte! Şi nu vă acoperiţi obrazul de ruşine? Nu veţi cunoaşte oare, fie şi mai târziu, cursa diavolului, şi cum el aduce asupră încă din fragedă copilărie uneltirile lui cele drăceşti? Dacă cu adevărat tina face această minune, pentru ce atunci nu faci şi tu aşa pe fruntea ta, tu care eşti bărbat şi care ai poate mai mulţi duşmani decât copilul, care te pizmuiesc? Pentru ce nu-ţi bagi întregul trup în tină? Căci dacă tina are atâta putere pusă în frunte, pentru ce atunci nu te-ai băga cu totul în ea? Toate acestea sunt râs şi comédii satanniceşti, care duc nu numai în batjocură pe cei amăgiţi, ci şi în gheena.

Şi dacă astfel de fapte se petrec printre Elini, nu este vreun lucru de mirare, dar când se petrec şi printre cei ce se închină Crucii şi se împărtăşesc Tainelor celor negrăite, când, zic, se petrec asemenea fapte urâcioase chiar şi

printre cei ce filosofează ca Creştini, apoi atunci este vrednic de jale. Dumnezeu te-a cinstit pe tine a te unge cu mirul cel duhovnicesc, şi tu spurci copilul ungându-l cu tină? Dumnezeu te-a cinstit, iar tu te necinsteşti singur? Tu ar trebui ca să însemni pe fruntea copilului crucea, care aduce întărire nebiruită, iară acum, lăsând aceasta, te arunci în asemenea nebunie satanicească? Şi dacă aceste lucruri li se par unora a fi mici şi nebăgate în seamă, apoi afle că acestea sunt pricina celor mai mari rele şi că nici Pavel nu a trecut cu vederea cele părute ca mici. În adevăr, ce poate fi mai mic lucru ca a-şi acoperi omul capul? Dar priveşte câtă vorbă face şi cu câtă asprime opreşte acest lucru, spunând pe lângă toate celelalte că cel ce-şi acoperă capul său, singur şi-l necinsteşte[180]. Deci dacă cel ce îşi acoperă capul şi-l necinsteşte, dar încă cel ce îl unge cu tină, cum de nu spurcă pe copil? Deci cum îl dai în mâinile preotului, spune-mi? Cum de ceri ca să se pună de preot pe fruntea copilului pecetea harului, când tu ai uns acea frunte cu tină?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 128)

„Ei bine, iată o spun şi vă previn pe toate, că dacă se va mai descoperi cineva făcând acestea, fie că ar lega hârtiuţi de gâtul bolnavului, fie că ar descânta, fie în fine orişice din meşteşugul cel murdar, nu voi mai cruţa deloc. *Dar ce,* zici tu, *să moară copilul?* Dacă el trăieşte în urma acestora, atunci el a murit; dar dacă fără de acele descântece a murit, atunci trăieşte. Acum când tu vezi pe fiul tău ducându-se la curve, doreşti ca să-l înghită pământul de viu, şi zici: *Ce folos dacă trăieşte*?, şi când îl vezi că se primejduieşte în mântuirea lui, voieşti să-l vezi încă viu? Nu ai auzit pe Hristos Care zice: *Cine-şi va pierde sufletul său ... îl va afla pe el, şi cine va vrea să-l mântuiască, pierde-l-va pe el* (Mt., 16, 25)?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 101)

„Aceasta este judecată satanicească, aceasta este meşteşugire diavolească, ca să astupe rătăcirea, şi doctoria cea otrăvitoare să o dea ca miere. Diavolul, fiindcă nu poate să momească pe altă cale, a apucat pe calea aceasta a cântecelor şi a aţişoarelor atârnate la gât. Cu chipul acesta crucea se necinsteşte, iar zgardele şi cântecele sunt cinstite; Hristos este defăimat iar în locu-I este introdusă o babă beată şi năroadă, taina noastră creştinească este călcată în picioare, iar rătăcirea şi înşelăciunea diavolului dănţuiesc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 102)

---

[180] A se vedea 1 Cor., cap. 11.

„*Copilul a fost deochiat*, zici. Cu adevărat că este de râs şi ruşinos acest lucru. Dar până când oare cu asemenea copilării? Până când, cu asemenea drăcii? Cum să nu râdă de noi elinii? Cum să nu ne ia în bătaie de joc, când le spunem, că puterea crucii este mare? Cum au să creadă ei, când ne văd întrebuințând asemenea mijloace, de care dânşii râd? Pentru aceea a lăsat Dumnezeu doctori şi doctorii? *Dar ce? Să las copilul să moară,* zici, *dacă ei nu-l pot vindeca?* Dar unde se duce copilul tău, nenorocitule? La ce tiran se duce? Spre care demoni pleacă de aici? Oare nu se duce la cer? Oare nu se duce la Stăpânul său? De ce plângi? De ce te vaiți? De ce eşti nemulțumitor? Iubeşti darul mai mult decât pe cel ce l-a dăruit? *Dar sunt slab*, zici, *şi mi se zguduie cele dinăuntru ale mele*. Pune însă în fața acestor contrarietăți, frica de Dumnezeu, pentru că dacă în relele tale ceea ce este mai puternic scoate şi astupă ce este mai slab — ca de exemplu antidotul care scoate şi astupă efectele otrăvii — cu atât mai mult în relele spiritului frica de Dumnezeu alungă frica şi supărarea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 103)

„Dar mi-am adus aminte şi de alți fraşi ucigaşi, precum de exemplu de Abesalom, care a ucis pe fratele său cel dintâi, Amnon (Cart. II, Împ., cap 13), iar David împăratul, care iubea pe copil, s-a îmbrăcat în sac şi şi-a pus cenuşă în cap, dar n-a chemat nici vrăjitori, nici descântători, deşi erau şi pe atunci — după cum o dovedeşte Saul, — ci a rugat călduros pe Dumnezeu. Aceasta fă şi tu; ceea ce a făcut dreptul acela fă şi tu!” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 104)

„Ai căzut poate într-o boală grea şi mulți vin ca să te îndatoreze cu de-a sila, unii cu descântece, alții cu hârtiuțe atârnate la gât, iar alții încercând a te mângâia cu altele de acest fel? Ei bine, suferit-ai tu boala cu bărbăție şi fără să te abați din calea cea dreaptă? Preferat-ai de a pătimi orice, numai ca să nu faci nimic din cele ale idololatrilor? Aceasta-ți va aduce ție cununa muceniciei. De aceasta să nu te îndoieşti deloc, iar dacă doreşti să afli cum şi în ce fel, eu îți voi spune. Într-adevăr, că după cum martirul suferă cu bărbăție durerile muncilor cu care este torturat, numai ca să nu se închine idolilor, tot aşa şi tu suferi durerile cauzate de boală cu mai multă mulțumire, decât să alergi la vreun ajutor al descântătorilor, sau să faci ceva din ceea ce-ți poruncesc să faci. Sunt grozave durerile ce le suferă martirul? Dar şi durerile bolnavului sunt mai îndelungate, aşa că la acelaşi sfârşit ajung, şi de multe ori sunt mai grozave decât ale celui dintâi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 193)

„Porți nu numai talismane, dar te duci şi la descântători şi aduci în casă tot felul de babe băute şi nebune.

Nu ți se face ruşine şi nu roşeşti, după atâta învățătură, să te aduni cu unele ca ele? Partea cea mai înspăimântătoare a înşelăciunii este că, sfătuindu-te şi cercetându-ți noi să te îndepărtezi de ele, crezând că te aperi, zici: *Femeia aceasta nu face decât să spună descântece şi este creştină, pentru că nu rosteşte altceva decât numele lui Dumnezeu*. Uite, pentru asta o urăsc în primul rând şi mă întorc cu scârbă de la ea, fiindcă se foloseşte de numele lui Dumnezeu ca să-L hulească. Spunând că e creştină face ce fac şi idolatrii.

Dar demonii înşişi rosteau numele lui Dumnezeu, şi erau demoni; deşi spuneau despre Hristos: *Te ştim cine eşti: Sfântul lui Dumnezeu* (Marcu 1, 24), Domnul i-a certat şi i-a izgonit.

Vă rog, dar, să rămâneți curați şi neatinşi de înşelăciune şi cuvântul meu să-l aveți drept toiag (...) Odată cu cuvintele acestea să-ți închini fruntea şi ai să vezi că nu numai omul care ți-a ieşit în cale, dar nici diavolul însuşi nu te va putea vătăma, văzându-te pretutindeni apărat de aceste arme...” (Cateheză I PGB 30, PG 570-576, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 110)

„Aştepți, poate, să te tămăduiască demonii? Când Hristos le-a îngăduit să intre în porci, nici n-au aşteptat şi i-au şi împins să se arunce în mare fără să le pese câtuşi de puțin de ei. Le va păsa, crezi, de trupurile oamenilor? Bine ar fi măcar de nu i-ar mai omorî pe oameni şi de nu le-ar mai voi răul.

Te-au scos din rai, ți-au răpit cinstea pe care o aveai în ceruri şi vrei acum să-ți vindece trupul? Sunt lucruri de râs şi basme. Demonii ştiu să facă numai rău şi să aducă numai vătămare, nu şi să vindece.

Nu le e lor milă de suflet şi, spune-mi, le va fi milă de trup? Ei nu se străduiesc decât să-l îndepărteze pe om de împărăția lui Dumnezeu şi tu crezi că ar voi să-l izbăvească de boli? Nu l-ai auzit pe profet, sau, mai bine zis, pe Dumnezeu, Care grăieşte prin profet, spunând că nu pot face nici rău nici bine? Şi chiar dacă ar putea şi ar voi să tămăduiască, lucru cu neputință, tu oricum păzeşte-te să primeşti în schimbul unui câştig mic şi vremelnic, osânda veşnică. Îți tămăduieşte trupul ca să-ți pierzi sufletul? Nu e un târg bun. L-ai mâniat pe Dumnezeu, Făcătorul trupului şi îl chemi să te vindece pe diavol, care-ți vrea doar răul? Cum, atunci, să nu te momească lesne, cu ştiința lui vindecătoare, orice idolatru şi cum să nu te facă să crezi şi să slujeşti dumnezeieştilor neamurilor?

Vracii, cu meşteşugul lor, pe mulți i-au tămăduit de boli şi pe mulți ce erau bolnavi i-au făcut sănătoşi. Numai că pentru aceasta trebuie să fii părtaş la necinstirea lui Dumnezeu.

Departe de noi asemenea gând! Ascultă ce spune Moise iudeilor: *De se va ridica în mijlocul tău prooroc sau văzător de vise şi va face înaintea ta semn şi minune. Şi se va împlini semnul sau minunea aceea, de care ți-a grăit el, şi-ți va zice atunci: să mergem după alți dumnezei, pe care tu nu-i ştii şi să le slujim acelora. Să nu asculți cuvintele proorocului aceluia sau ale acelui văzător de vise...* (Deuteronom 13, 1-3).

Aceasta înseamnă că dacă vreun prooroc se va arăta, va face semne, va învia morții, va curăța leproşii sau va vindeca schilozii şi te va chema, arătându-ți aceste minuni, să nu mai crezi în Dumnezeul tău şi să te lepezi de El, să nu crezi în puterea lui. Domnul Dumnezeul tău te încearcă ca să vadă dacă-L iubeşti din toată inima ta şi din tot sufletul tău.

Este limpede, dar, că demonii nu vindecă. Dacă totuşi Dumnezeu le îngăduie cândva să tămăduiască vreo boală, aşa cum fac oamenii, este ca să te încerce şi nu pentru că Dumnezeu n-ar şti, ci ca să înveți să nu-i suferi pe demoni nici dacă tămăduiesc.

Dar ce vorbesc eu de tămăduirea trupului? Dacă cineva te sperie cu gheena ca să te lepezi de Hristos, să nu primeşti.

Dacă-ți făgăduieşte cineva împărăție cerându-ți în schimb să te îndepărtezi de Fiul Unul Născut al lui Dumnezeu, să te întorci de la el, să-l urăşti şi să fii ucenicul lui Pavel şi cu râvnă să repeți cuvintele pe care le-a vestit fericitul şi viteazu-i suflet: *căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile. Nici înălțimea, nici adâncul şi nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru* (Romani 8, 38).

Pe el nu-l despart de iubirea lui Hristos nici îngerii, nici puterile, nici cele prezente, nici cele viitoare şi nici vreo făptură, iar pe tine te îndepărtează de El vindecarea trupului?

Ce iertare vom putea noi primi? De Hristos trebuie să ne temem mai tare decât de gheenă şi pe El trebuie să-L dorim mai aprins decât orice împărăție.

Dacă se întâmplă şi ne îmbolnăvim, e mai bine să rămânem bolnavi, decât să fim tămăduiți de nişte demoni şi să ne lepădăm de Dumnezeul nostru.

Pentru că, deşi, ne tămăduiesc, în fapt, mai mult ne vatămă decât ne sunt de folos.

Ei sunt de folos trupului, care oricum are să moară şi să putrezească nu peste mult timp, dar vatămă, în schimb, foarte tare sufletul, care este nemuritor.

Şi, aşa cum fac negustorii de sclavi, momind copii cu bunătăţi (dulciuri, năut prăjit, sau multe altele), răpindu-le libertatea şi chiar şi viața, tot aşa fac şi demonii, făgăduind vindecarea unui mădular al trupului, dar făcându-ne să pierdem mântuirea sufletului.

Noi, iubiților, să nu îngăduim una ca asta. Să avem grijă şi să ne păzim cu orice chip de necredință şi de a ne lepăda de Dumnezeul nostru.

Oare Iov n-ar fi putut să creadă cuvintele femeii sale şi să-L blesteme pe Dumnezeu şi să scape de nenorocirea care dăduse peste el? Căci spunea: *Blesteamă pe Dumnezeu şi mori!* (Iov 2, 9). Iov, însă, a preferat să rabde, să se topească pe picioare şi să sufere plaga pe care nimeni altul n-ar fi putut-o îndura, decât să scape de cumplitele chinuri şi de nenorociri, blestemându-L pe Dumnezeu.

Pe el să-l imiți. Chiar dacă diavolul îți promite să te scape de necazurile care te copleşesc, nu-i crede lui şi nu-i ceda. Fă şi tu aşa cum a făcut dreptul Iov, care nu s-a lăsat convins de vorbele nevestei sale, ci a ales să rabde boala mai bine decât să-şi piardă credința şi mântuirea sufletului.

Dumnezeu nu te părăseşte atunci când îngăduie să te îmbolnăveşti şi să suferi cele mai grele boli, ci voieşte să te facă şi mai plin de slavă şi mai strălucit. Rabdă, dar, cu tărie ca să auzi şi tu: *Nu crezi că de aceea am făcut ce am făcut, ca să Mă arăt drept*? (Iov).” (Împotriva Iudeilor I, PGB 34, 132-138. PG 48, 854-855, în vol. *Diavolul şi magia,* pp. 110-113)

„Am spus aceste lucruri pentru lăudăroşii care strigă că demonii tămăduiesc. Ca să cunoşti că nu este adevărat, ascultă ce supune Domnul Hristos despre diavol: *El, de la început a fost ucigător de oameni...* (Ioan 8, 44).

Dumnezeu îl numeşte *ucigător de oameni* şi tu alergi la el ca la doctor? Cum te vei apăra, spune-mi, când vei fi învinuit că ai socotit mai vrednice vrăjile decât ce a lăsat Domnul Hristos?

Când Dumnezeu îl numeşte *ucigător de oameni*, tu primeşti vrăjile şi descântecele celor ce strigă lucruri împotriva dumnezeieştilor rânduieli şi spun că diavolul poate vindeca boli şi neputințe?

Nu arăți că mai mult te încrezi în ele decât în Dumnezeu, chiar dacă nu o spui în cuvinte? Şi dacă diavolul este ucigaş de oameni este limpede că şi demonii care-l slujesc sunt la fel.

Domnul Hristos te-a învățat că aşa este, prin faptele şi lucrările Sale. Atunci când le-a îngăduit demonilor să intre în turma de porci, au aruncat

toată turma în mare (Matei 8, 28-32), ca să înveți că şi oamenilor le-ar fi putut face acelaşi lucru, dacă Dumnezeu le-ar fi îngăduit.

Dumnezeu, însă, i-a oprit şi nu i-a lăsat. Demonii au arătat ce sunt în stare să facă cu puterea pe care au căpătat-o asupra porcilor. Au arătat că, nefiindu-le milă de ei, cu atât mai mult nu s-ar fi dat în lături să ne facă acelaşi lucru şi nouă." (*Împotriva Iudeilor VII*, PG 48, 940, în vol. *Diavolul şi magia,* pp. 122-123)

DESFĂTAREA (cea mântuitoare şi desfătarea cea vătămătoare)

„Şi totuşi sunt oameni aşa de nesocotiți şi de proşti, că urmăresc necontenit numai pe cele de aici şi rostesc aceste cuvinte de batjocură: *Să mă desfătez deocamdată de toate cele ce văd şi apoi mă voi gândi la cele pe care nu le văd! Îmi voi sătura pântecele, voi robi plăcerilor, mă voi folosi de viața de aici! Dă-mi mie ziua de astăzi şi ia-ți ție pe cea de mâine!* Ce cumplită nebunie! Cu ce se deosebesc de țapi şi de porci cei care rostesc cuvintele acestea? Dacă profetul nu îngăduie să fie socotiți oameni cei care nechează după femeia aproapelui (Ier. 5, 8), cine mă va ține de rău de numesc țapi şi porci şi mai lipsiți de minte decât măgarii pe cei ce socotesc nesigure pe cele ce sunt mai sigure decât cele ce se văd?" (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 161)

DESFĂTAREA (cea vătămătoare din lumea aceasta)

„Pavel se laudă pentru lanțurile pe care le purta pentru Hristos, iar tu te lauzi şi te îngâmfi în bogăția ta? Apostolii se bucurau că s-au învrednicit de a fi biciuiți pentru Hristos, iar tu cauți liniştea şi desfătarea? Deci cum voieşti ca să te bucuri de aceeaşi bunătate ca dânşii, când tu călătoreşti pe un drum cu totul contrar lor?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 84)

„Dar a viețui în delectări, a râde şi a fi în plăceri e un lucru bun? Nu! Ascultându-l pe Solomon, care a trecut prin orice fel de desfătare, şi care spune: *Mai bine este să mergi într-o casă în doliu decât să mergi într-o casă de băutură* (Sol., 7, 2)." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 15, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 273)

„Iar în legătură cu desfătările lumii acesteia, nu numai că sunt trecătoare şi curgătoare, ci ne pricinuiesc şi multe alte necazuri. În frecuşul cu vâltoarea lor se toceşte şi puterea trupului şi se slăbeşte[181] şi bărbăția sufletului[182]. Şi nu obişnuiesc revărsările râurilor să sfarme şi să mănânce aşa de mult din maluri şi să le niveleze, cum surpă desfătarea şi comoditățile cu atâta uşurință şi pe ascuns toate eforturile noastre de a ne menține sănătatea. Iar dacă vei merge la vreun spital şi vei întreba, o să afli că mai toate pricinile bolilor din aceste desfătări ale lumii se trag." (*Ce este Mie şi ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 136-137)

„Să fugim de beție şi de desfătare, nu numai de cea de la mese, ci şi de oricare alta, ce se află în lucrurile lumeşti. Şi în locul acelei desfătări să dobândim plăcerea celor duhovniceşti şi să ne desfătăm de Domnul, cum zice proorocul – *Desfătează-te în Domnul şi îți va da ție cererile inimii tale* (Ps., 36, 4) – ca să ne bucurăm şi de bunătățile de aici şi de cele viitoare." (*Ce este Mie şi ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 139)

DESFĂTAREA (despre petrecerea întru desfătarea lumii)

„Astfel, de pildă, dezmierdarea a abătut din calea cea dreaptă un popor întreg, după cum zice: *Îngroşatu-s-a, îngrăşatu-s-a, lățitu-s-a, săturatu-s-a, şi a dat cu piciorul, cel iubit* (Deut. 32, 15). Şi Sodomitenilor tot la dezmierdare le-au venit asupra capului acele trăsnete din cer, ceea ce arătând Prorocul Iezechiil, zicea: *Însă fărădelegea Sodomei a fost mândria întru săturare de pâine, şi întru prisosință cu desfătări se răsfață* (Iez. 16, 48). Pentru aceea şi Pavel zicea: *Iar ceea ce se petrece întru desfătare, de vie este moartă* (1 Tim. 5, 6). Şi pentru ce oare? Fiindcă şi trupul celui ce se desfătează este ca şi un mormânt, deoarece poartă în sine o mulțime de rele.

---

[181] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal: este abătută de la calea dreaptă, este pervertită, i se denaturează sensul şi capacitățile naturale. Asta şi face lumea în care trăim: ne schilodeşte, ne face neoameni, refuză rațiunile pentru care au fost toate create. (n.s. 308, p. 136)

[182] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Acesta este efectul contactului zilnic cu agitația şi poftele lumii: incapacitatea de a mai lupta cu noi înşine, cu puterile demonice, slăbirea voinței şi a încordării trupeşti. Devenim fleşcăiți şi fără nici cea mai mică dorință şi aprindere în lupta duhovnicească. Pentru aceea suntem datori să ne ferim cu orice preț de toată agitația. (n.s. 309, p. 136)

Deci dacă trupul se pierde astfel, apoi cum va sta oare sufletul? De câtă tulburare nu va fi însoțit, de cât vuiet, de câte valuri? Pentru aceea tocmai se face nefolositor la orice şi nu va putea să facă cu înlesnire nimic din cele trebuitoare, ba nici să audă sau să cugete ceva, ci ca şi un căpitan de corabie care – făcându-se furtuna stăpână pe meşteşugul lui – se face şi el scufundat în apă împreună cu corabia şi cu călătorii dintr-însa – tot aşa şi sufletul se scufundă împreună cu trupul în adâncul cel cumplit al nesimțirii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 433)

DESFRÂNAREA (definiția)

„A curvi nu este rezultatul vreunei pofte naturale, ci e o insultă contra naturii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 106)

DESFRÂNAREA (cu privirea)

„Stăpânul nostru Cel iubitor de oameni, însă, cunoscând că firea noastră cade iute în ispită şi că viclenia diavolului este iscusită şi felurită, a căutat să ne întărească bine; şi voind să ne facă să nu cădem în cursele diavolului, ne-a dat această lege spunând: *Oricine caută la o femeie, spre a o pofti, a şi făcut preadesfrânare cu ea în inima lui* (Matei, 5, 28).” (*Omilii la Facere,* omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 79)

„– Ce dar? Să învinuim ochii că s-au uitat?

– Deloc! Nu este de vină ochiul că a ajuns pricina alunecării, ci trândăvia voinței şi neînfrânarea poftei. Ochiul pentru asta a fost creat, ca prin el să vedem creaturile lui Dumnezeu şi să slăvim pe Făcătorul lor. Lucrul ochiului este să vadă; dar văzul rău vine de la gândul care conduce pe om. Stăpânul a creat mădularele ca să ne folosească la săvârşirea faptelor bune; conducerea mădularelor însă a dat-o în seamă sufletului. Când sufletul se trândăveşte şi slăbeşte frâurile, pățeşte ca un vizitiu care, neputând stăpâni săriturile fără rânduială ale cailor, scapă frâurile şi caii se prăvălesc în prăpastie târând cu ei şi trăsura şi vizitiul; tot aşa şi cu voința noastră: când nu ştie să întrebuințeze cum trebuie mădularele, se îneacă, plecându-se în fața poftelor ruşinoase. Ce aceea Stăpânul nostru Hristos, ştiind că firea noastră se ispiteşte uşor şi că voința ne e trândavă, a pus lege, care îngrădeşte şi opreşte privitul cu curiozitate, ca să stingă de departe flacăra care se naşte în noi. El spune: *Cel care se uită la femeie ca să o poftească, a şi făcut preadesfrânare cu ea în inima lui* (Matei, 5, 28). Cu alte cuvinte

Hristos spune: *Opresc privirea desfrânată, ca să vă scap de fapta ruşinoasă. Să nu socoteşti că numai împreunarea face păcatul! Nu! Gândul este acela care aduce osânda!*" (*Omilii la Facere,* omilia XXII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 262-263)

„Ascultă ce zice Hristos: *Cel care se uită la o femeie spre a o pofti, a şi făcut preadesfrânare cu ea în inima lui* (Matei, 5, 28). Vezi aici iarăşi că osânda vine din pricina gândului rău, că din pricina privirii pofticioase pedeapsa este dată ca şi cum ar fi fost săvârşită fapte?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 337-338)

„Este mai bine să-ți pui pe ochi glod şi țărână decât să priveşti o nelegiuire ca aceasta. Nu-i atât de vătămător glodul pentru ochi cât de vătămătoare este privirea pofticioasă şi vederea unei femei goale. Ascultă cine a adus pe lume întâia oara umbletul în pielea goală şi teme-te de temeiul unei neruşinări ca aceasta!

- Dar cine a adus pe lume umbletul în pielea goală?
- Neascultarea şi ispita diavolului. Astfel, chiar de la început, obiceiul acesta se datoreşte diavolului. Primii oameni s-au ruşinat când s-au văzut goi; voi, însă, vă şi lăudați cu asta şi după spusele apostolului *slava voastră e în neruşinarea voastră* (Filip., 3, 19)". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 88)

„*Cel care se uită la o femeie spre a o pofti a şi făcut adulter cu ea,* adică cel ce-şi face de lucru pentru a se uita cu curiozitate la trupurile strălucitoare, pentru a căuta cu privirea chipurile frumoase, pentru a hrăni sufletul cu vederea lor (…) Că omul care caută să vadă chipuri frumoase, acela mai cu seamă aprinde cuptorul patimii, îşi robeşte sufletul şi porneşte iute şi spre faptă. De aceea Hristos n-a spus: *Cel care pofteşte să facă adulter*, ci: *Cel care se uită la o femeie spre a o pofti".* (*Omilii la Matei,* omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 219)

„Că nu s-a mărginit să spună *Cel care va pofti* - pentru că poate pofti şi cel ce şade în munți -, ci *Cel care se va uita spre a pofti,* adică omul care adună în el însuşi pofta, care, fără să-l silească cineva îşi bagă fiara în mintea lui potolită. O astfel de poftă nu porneşte datorită firii, ci trândăvirii. De altfel şi Vechiul Testament o interzicea, spunând: *Nu te uita la frumusețe străină* (Înț. Sir., 9, 8). Apoi, ca să nu spui: *Ce păcat fac dacă mă uit la o femeie, dar nu cad*? Hristos pedepseşte chiar privirea, pentru ca nu cumva, prin aceasta îngăduință, să prinzi curaj şi să cazi în păcat.

- Dar ce păcat fac dacă mă uit? O poftesc, dar nu săvârşesc nici o faptă rea!

- Şi aşa eşti rânduit împreună cu cei ce fac adulter! Legiuitorul a hotărât şi nu trebuie să iscodeşti mai mult. Se poate ca, uitându-te aşa, să poți să te stăpâneşti o dată, de două ori, de trei ori! Dar dacă vei continua să faci asta, dacă vei aprinde cuptorul, de bună seamă vei cădea, că nu eşti în afara firii omeneşti. După cum noi când vedem un copil cu cuțitul în mână, îl batem şi-i luăm cuțitul din mână, deşi nu l-am văzut rănit, tot aşa şi Dumnezeu opreşte privirea pofticioasă, chiar înainte de păcat, tocmai pentru a nu cădea în păcat. Că omul, care şi-a aprins o dată flacăra, îşi plăsmuieşte necontenit chipuri de lucruri ruşinoase, chiar în lipsa femeii văzute, şi de la ele ajunge adesea la faptă. Aceasta e pricina că Hristos opreşte chiar împreunările făcute în inimă.

(…) fericitul Iov şi-a pus dintru început această lege de a nu se uita la fecioare (Iov 31, 1). Lupta e mai mare după ce te-ai uitat cu poftă la o femeie dar n-ai trăit cu ea. Că nu gustăm atâta plăcere de pe urma uitatului cu poftă la o femeie, câtă suferință avem de pe urma creşterii poftei; împuternicim pe potrivnic, facem loc larg diavolului şi nu mai suntem în stare să-l îndepărtăm, după ce l-am băgat în gândurile noastre cele mai intime, după ce i-am deschis lui mintea. De aceea Hristos spune: *Nu fi desfrânat cu ochii şi nu vei fi desfrânat cu mintea*!

Este un alt fel de a te uita la o femeie, aşa cum se uită cei cu inima curată. De aceea Hristos n-a oprit uitatul, ci uitatul cu poftă. Dacă n-ar fi vrut asta, ar fi spus: *Cel care se uită la o femeie*; dar n-a spus aşa, ci: *Cel care se uită spre a o pofti,* ca să facă plăcere ochilor. Dumnezeu nu ți-a făcut ochii ca prin ei să-ți bagi în suflet desfrânarea, ci ca văzând făpturile Lui să admiri pe Creator. După cum este o mânie fără rost, tot astfel este şi un uitat fără rost, când faci aceasta de dragul poftei. Dacă vrei să te şi uiți şi să ai şi plăcere, uită-te la femeia ta, iubeşte-o pe ea neîncetat! Nici o lege nu te opreşte! Dar dacă vrei să te uiți cu nesațiu la frumuseți străine, atunci nedreptățeşti şi pe femeia ta, rotindu-ți ochii pretutindenea, şi nedreptățeşti şi pe aceea la care te uiți, că o atingi cu ochi nelegiuiți. Chiar dacă n-ai atins-o cu mâna, o atingi cu ochii. De aceea şi asta se socoteşte desfrânare şi aduce asupra ta chinurile din iad, că-ți umple sufletul de nelinişte şi tulburare. Mare este amețeala, nespus de cumplită durerea! Cel cuprins de această patimă este mai nefericit decât prinşii de război, decât cei înlănțuiți. Adesea, aceea care a aruncat săgeata a plecat, dar rana a rămas. Mai bine spus n-a aruncat aceea săgeata, ci tu te-ai rănit de moarte uitându-te cu poftă”. (*Omilii la Matei,* omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 219-221)

„De câte ori, după ce am zărit o femeie, am avut de tras atâtea şi atâtea necazuri, şi apoi, întorşi acasă cu sămânța dorului în suflet, ne-a chinuit durerea atâta amar de zile? Dar tot nu ne îndreptăm, ci nici n-am apucat să ne vindecăm bine de rana de mai înainte, că iarăşi cădem şi ne aprindem în aceleaşi curse, şi pentru o scurtă plăcere a ochilor, trebue să îndurăm o durere lungă, necurmată. Dar dacă ne învățăm să ne spunem nouă înşine mereu zicala aceasta, ne vom feri de toate relele. Cel mai grozav laț e frumusețea femeii; mai bine zis, nu frumusețea femeii, ci privirea cea desfrânată (cu care o privim noi). Căci să nu bârfim lucrurile, ci pe noi şi lenevia noastră.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 89)

„Cel ce se uită prea lung după nevestele frumoase ale altora, chiar dacă nu păcătuieşte cu ele, de vreme ce le doreşte, a şi devenit, după cum spune Hristos, un păcătos; adesea e dus el însă de poftă şi la săvârşirea păcatului. Să ne ținem, deci, departe de greşeli. Vrei să fii cumpătat? Nu fugi numai de păcatul cu femeia altuia, ci şi de privirea desfrânată.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 92)

„După cum este cu neputință să te atingi de foc şi să nu te arzi, tot aşa uitatul la chipurile frumoase arde sufletul, ce caută cu poftă, mai iute decât focul. Că trupurile frumoase sunt pentru ochii desfrânaților ca o materie ce aprinde lesne. De aceea trebuie să nu dăm prilej focului poftei să vadă frumuseți străine, ci să înăbuşim prin orice mijloc focul, să-l stingem cu gânduri cucernice, să stăvilim incendiul ca să nu se întindă mai departe, să nu-i îngăduim să-i surpe tăria sufletului nostru.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 489)

„Oare n-ai auzit pe Hristos zicând: *Că oricine se uită la femeie poftind-o a şi preadesfrânat cu ea*? (Mt., 5, 28). Şi dacă voi privi fără să o poftesc? Vei zice. Dacă nu ți-ai înfrânat privirea, ci ai pus atâta osârdie pentru aceasta, cum vei putea rămâne neîntinat după ce ai privit? Oare trupul tău este piatră, sau fier? Eşti îmbrăcat cu trup, cu trup omenesc care se aprinde de poftă mai repede ca fânul.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 110-111)

DESFRÂNAREA (cu gândul)

„Nu în unirea trupurilor stă necurăţenia, ci în cugete şi în voia omului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIX, p. 192)

DESFRÂNAREA (în inimă)

„Să nu spui: Ce mare lucru este dacă mă uit cu curiozitate la o femeie? Dacă săvârşeşti desfrânarea cu inima, repede o vei îndrăzni şi cu trupul”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 972)

„Iar rădăcina desfrânării este pofta desfrânată. De aceea Dumnezeu pedepseşte nu numai desfrânarea, ci şi pofta, mama desfrânării. Aşa fac şi doctorii. Nu vindecă numai bolile, ci şi cauzele bolilor. Când vindecă pe cei bolnavi de ochi, îndepărtează tumoarea cea rea, care-i mai sus de ochi, din tâmplă. Hristos face la fel. Desfrânarea este o boală rea de ochi; nu a ochilor trupului, ci a ochilor sufletului mai întâi. De asta Domnul îndepărtează din suflet tumoarea desfrânării cu frica de Lege; de asta a pedepsit nu numai desfrânarea, ci şi pofta: (…) *a şi făcut desfrânare cu ea în inima lui*. Când inima ţi-e stricată, ce folos de restul trupului? Ca şi cu plantele şi cu arborii: când vedem că măduva le e putredă, restul e de aruncat. Tot aşa şi cu omul: când inima e pierdută, în zadar e sănătos restul trupului. Când vizitiul a pierit, căzând de pe capră, în zadar mai aleargă caii.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şasea, p. 102)

DESFRÂNAREA (adulterul)

„*Bărbatul să dea femeii cinstea cuvenită* (I Cor., 7, 3). Ce cinste-i dai când o insulţi în ce are ea mai scump şi dai desfrânatelor trupul tău, care-i al ei? Ştii doar că trupul tău este al ei! Ce cinste-i dai când aduci în casă gâlceavă şi război? Ce cinste-i dai când faci în oraş fapte pe care povestindu-le acasă fac să roşească soţia care te ascultă, fiica ta care-i de faţă; dar înainte de ele te faci tu însuţi de ruşine. Trebuie neapărat sau să taci sau să te faci în aşa hal de râs povestind nişte necuviinţe, pentru care de le-ar povesti slugile tale, ai avea tot dreptul să le biciuieşti”. (*Omilii la Matei,* omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 100)

„În sfârşit, nici o iertare nu este pentru cel care, având mângâierea de a avea o femeie, îşi îndreaptă pofta lui spre alta; căci acela este un adulter. Căci dacă credincioşii care se dedau la post şi rugăciune se abţin de la femeile lor (I Cor., 17, 5), cel care, nemulţumindu-se cu a sa, ia alta, ce foc nu se pregăteşte pentru el? Dacă nu i se permite celui ce a alungat pe femeia sa, să se apropie de alta (Mt., 5, 23) (*Căci acela este adulter*), ce păcat nu face cel care păzindu-şi femeia sa, ia ala? Nu neglijaţi deci nimic, toţi să alungaţi acest viciu din inima voastră, din suflet, smulgeţi-l până la rădăcină. Cel ce cade într-o aşa destrăbălare îşi face mai mult necaz lui decât soţiei sale. Acest păcat este aşa de mare şi aşa de nevrednic de iertare, încât Dumnezeu o pedepseşte pe femeia care se desparte de bărbatul ei în ciuda lui, ca şi cum ea ar fi idolatră; şi dimpotrivă El nu pedepseşte pe cea care se desparte de un bărbat adulter. Vedeţi grozăvia acestui rău? Sfântul Pavel zice: *Dacă o femeie credincioasă are un bărbat necredincios şi dacă el consimte să rămână cu ea, ea să nu se despartă de el* (I Cor., 7, 13). Dar Iisus vorbeşte aşa despre femeia adulteră; şi ce zice El? *Oricine îşi va lăsa femeia sa, afară de motiv de adulter, o face să păcătuiască* (Mt., 5, 32). Dacă, căsătoria a două trupuri nu face decât unul (Mt., 19, 5), de acolo urmează că cel ce se leagă de o destrăbălată, este acelaşi trup cu ea (I Cor., 6, 16). Cum deci o femeie virtuoasă şi modestă, care este un mădular al lui Iisus Hristos, va permite unui soţ adulter să se apropie de ea? Cum se va uni ea cu un membru desfrânat? Vedeţi fraţilor, cât de uimitor este aceasta: femeia credincioasă care rămâne cu un soţ necredincios nu devine necurată, căci apostolul zice: *soţul necredincios se sfinţeşte prin femeia credincioasă* (I Cor., 7, 14). El nu vorbeşte la fel despre femeia stricată, ci zice: *Voi lua eu oare mădularele lui Iisus Hristos şi le voi face mădularele unei desfrânate?* (I Cor., 6, 15). În sfârşit, că un soţ necredincios locuieşte cu o femeie credincioasă, sfinţenia rămâne şi nu se pierde, dar conlocuirea cu adulterul o distruge; deci, adulterul este un rău foarte mare şi un rău care aduce un chin veşnic. În această viaţă el vă atrage multe rele, vă face să duceţi o viaţă nenorocită, care nu se deosebeşte de aceea a celor nefericiţi care sunt condamnaţi la chinuri, atunci când pentru a face păcatul, încerci să intri pe ascuns într-o casă străină şi că om liber sau rob, toată lumea vă este bănuitoare şi suspectă.

Pentru aceasta vă îndemn, ca să puneţi toată grija ca să vă scăpaţi de această boală străină. Dacă n-o faceţi, să n-aveţi îndrăzneală să intraţi în biserica lui Dumnezeu. Nu trebuie ca oile râioase şi bolnave să se amestece cu cele sănătoase şi tari, ci trebuie ca ele să fie separate de turmă până la vindecarea lor. Noi suntem mădulare ale lui Iisus Hristos, să nu devenim deci, mădulare ale unei desfrânate. Acest loc nu este o casă de desfrânate, ci

este biserică; dacă sunteți mădulare ale unei desfrânate, să nu mai veniți aici să necinstiți acest loc sfânt. Chiar când n-ar fi deloc iad nici chin, după această consimțire reciprocă pe care v-ați dat-o solemn, după ce flacăra nunții a fost aprinsă, după ce ați încheiat o căsătorie legitimă, ați trăit împreună, dați zile copiilor, cum veți îndrăzni să vă bucurați de o altă femeie? Cum nu vă îngroziți de acest păcat, cum nu roşiți oare? Nu ştiți voi, că cei care, după moartea soției lor, se căsătoresc cu alta, sunt huliți de mulți oameni, cu toate că nu este nici greutate, nici pedeapsă legate de a doua nuntă? Şi voi, până este vie soția voastră luați alta; mare este necumpătarea voastră! Ascultați ce zice Sfânta Scriptura despre acest fel de libertini: *Viermele lor nu moare, nici focul nu se stinge* (Mc., 9, 45). Căci aceste amenințări trebuie să vă umple de groază, temeți-vă de acest loc de chin. Pofta pe care o simțiți voi acum nu este atât de mare pe cât chinul la care veți fi supuşi. Dar ferească-vă Dumnezeu de a vă expune la un asemenea rău!" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIII, 4, pp. 325-326)

,,Plăcerea lui (a adulterinului – n.n.) a fost scurtă de tot, pe când durerea şi scârba urmate după ea sunt fără sfârşit, fiindcă şi seara, şi noaptea, şi în oraş, şi în pustietate, şi, în sfârşit, pretutindeni îl însoțeşte acel nemilos pârâş, arătându-se ca o sabie ascuțită de amândouă părțile, mistuindu-l de frică şi de groază şi fiind muncit de cele mai înfricoşate munci." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 233)

,,Dacă cineva îşi iubeşte femeia după cum trebui a o iubi, apoi chiar de ar fi cât de stricat, totuşi pentru dragostea ei nu va dori a vedea pe o alta. *Tare este ca moartea dragostea* (Cânt. 8, 6), zice înțeleptul, astfel că a fi desfrânat de nicăieri nu vine, fără numai din a nu iubi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 357)

„Dacă crezi că îți este permis de a uza de femei pierdute şi a transforma casa ta într-un local de curvie, tăvălindu-te ca şi porcii în noroi, ei bine, ruşinea şi dezgustul, izvorâte de aici, vor fi cu mult mai mari decât orice plăcere." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 15)

„Fie că ai avut relații trupeşti cu împărăteasa, fie cu sluga ta din casă, păcatul este acelaşi. De ce? Pentru că prin asemenea faptă nu ai nedreptățit

atâta pe acea femeie, pe cât te-ai nedreptăţit pe tine însuţi. Tu eşti care te-ai murdărit singur, tu în acelaşi timp ai defăimat şi pe Dumnezeu. Pentru că având relaţii cu femei străine, fie ele măritate, fie nemăritate, pentru tine este preacurvie (…) De aceea Dumnezeu pedepseşte fiindcă L-ai defăimat, căci nu atâta dispreţuieşti pe acea femeie, pe cât dispreţuieşti pe Dumnezeu, care vede totul. Căci spune-mi: dacă cineva s-ar învrednici a câştiga de la împăratul porfiră împărătească, şi alte nenumărate onoruri, şi i s-ar porunci a trăi cinstit, iar el ieşind din palatul împărătesc s-ar duce să corupă o femeie oarecare, - pe cine a defăimat el atunci? Pe femeie, sau pe împărat? A defăimat desigur şi pe acea femeie, însă nu atâta ca pe împărat." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 214)

„Nimeni iubind o femeie măritată, nu poate fi om bun." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 339)

„Desfrânata nu ştie să iubească, ci-ţi vrea numai răul; sărutarea ei are viermi, iar gura ei otravă primejdioasă. Dacă acestea nu se ivesc de la început, cu atât mai mult trebue să fugi de dânsa, pentru că învăluie pieirea şi ascunde moartea, şi nu o lasă ca să se ivească dela început. Astfel, dacă cineva vrea să aibă bucurie adevărată şi o viaţă plină de plăceri, să fugă de tovărăşia muierilor stricate: căci ele umplu de războaie nenumărate şi de tulburare sufletele celor îndrăgostiţi de ele, şi stârnesc fără încetare certuri şi turburare, prin cuvinte şi prin toată fapta lor. Şi precum fac cei mai înverşunaţi dintre duşmani, tot aşa fac şi-şi dau osteneala şi acestea, ca ei - îndrăgostiţii lor - să ajungă de ocară, în sărăcie şi să dea de cele mai mari nenorociri. După cum vânătorii se căznesc să mâne lighioanele în laţurile întinse, ca apoi să le sugrume, tot aşa şi acestea: după ce au întins în toate părţile cursele destrăbălării, prin ochii, prin apucăturile şi prin vorbele lor, apoi aruncă în ele pe îndrăgostiţii lor şi îi leagă, nelăsându-se până le beau şi sângele, batjocorindu-i apoi, dojenindu-i pentru neghiobia lor şi făcându-şi mult râs de ei. Căci un astfel de om nu e vrednic să afle milă, ci ca să fie batjocorit şi luat în râs, de vreme ce se arată mai neghiob ca o femeie, ba chiar ca o femeie stricată. De aceea iarăşi ne învaţă înţeleptul acela care zice: *Bea apă din vasele tale* şi iarăşi: *Drăgălaşă ca o cerboaică şi fermecătoare ca o căprioară să-fi fie ea* (Prov., 5, 15), vorbind astfel de soţia care locuieşte cu tine pe temeiul legii căsătoriei. De ce părăseşti pe ajutătoarea ta şi alegi pe aceea care îţi vrea răul? De ce fugi de tovarăşa vieţii tale şi te iei după aceea care îţi surpă viaţa? Aceasta din urmă e ca o sabie cu două

ascuţişuri; cea dintâi e mădularul şi trupul tău. De aceea, iubiţilor, fugiţi de stricăciune atât din pricina pagubelor, pe care vi le aduce acum, cât şi din pricina pedepsei viitoare.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 70-71)

„Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viaţă, datorită marii lor supărări.” (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 98)

„Cu totul neîndreptăţit este cel care are atâta neînfrânare încât ajunge adulter. Dacă există atâţia bărbaţi care, în timpul postului şi rugăciunii, nu se apropie nici de soţia lor, ce să spunem despre cel care vrea şi femeie străină ca să-şi satisfacă poftele trupeşti? Greu şi urât păcat! De altfe tocmai de aceea Evanghelia îi îngăduie femeii să se despartă de soţul ei dacă acesta săvârşeşte adulter, pa când nu-i îngăduie să se despartă fără voia lui, dacă el este necredincios.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 40)

„Înfricoşător, deci, este păcatul desfrânării şi încă mai înfricoşător cel al adulterului. Amândouă duc la iadul veşnic. De aceea, rogu-vă, aveţi grijă să vă feriţi de asemenea boală sufletească. Altfel nu veţi avea un loc în spaţiul sfânt al Bisericii. Oile bolnave trebuie să fie despărţite de cele sănătoase, până ce se vor vindeca. Suntem mădulare ale lui Hristos. Să nu devenim mădularele unei desfrânate. Aici nu este casa păcatului, ci biserica lui Dumnezeu. dacă ai devenit mădular al desfrânatei, nu sta în biserică, ca să nu pângăreşti locul. Însă dacă te pocăieşti şi te îndreptezi, Domnul te va primi în lăcaşurile Sale cereşti.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 41)

„Dacă cineva cade, de exemplu, în păcatul adulterului, oricât de bogat ar fi, chiar dacă n-ar fi nimeni care să-l învinovăţească, nu poate scăpa de părerile de rău. Plăcerea lui a fost trecătoare, dar durerea sa va fi veşnică. De pretutindeni îl înconjoară temeri şi bănuieli. Îi e frică de uliţele strâmte, este bănuitor cu slujitorii lui, tremură chiar şi de umbra sa, se cutremură de tulburare ca nu cumva păcatul lui să se facă cunoscut soţiei înşelate. Oriunde s-ar duce, poartă cu el, ca pe un osânditor necruţător, conştiinţa. Se îneacă în cugetele de vinovăţie, nu mai poate respira. În pat şi la masă, la piaţă şi acasă, zi şi noapte, chiar şi în visele lui, păcatul pe care l-a făcut stă în faţa ochilor lui. Trăieşte viaţa lui Cain, suspinând şi tremurând, la fel ca acela. Poartă în el un foc, fără ca cineva să ştie asta.

Aşa sunt chinuiţi şi hoţii, şi jefuitorii, şi criminalii, şi beţivii şi alţii, în general, cei care trăiesc în păcat." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 53-54)

„Iar dacă şi după nuntă petreci în desfrâu, degeaba te-ai însoţit, de prisos şi în zadar. Ba, mai mult, nu numai în zadar, ci şi spre vătămare. Că nu este acelaşi lucru ca, neavând femeie, să desfrânezi, iar după nuntă să faci la fel. Nici desfrânare nu mai este după, un asemenea lucru, ci adulter. Şi chiar dacă ciudat ţi se pare ceea ce am spus, e adevărat.

Ştim că mulţi socotesc că este adulter numai când cineva strică o femeie măritată. Dar eu spun că este adulter şi dacă cel ce are femeie se poartă[183] netrebnic şi neînfrânat fie cu o desfrânată de obşte, fie cu o slujnică, fie cu orice altă femeie care nu are bărbat. Căci vina adulterului nu este doar a celor cu care se păcătuieşte, ci şi a celor care păcătuiesc." (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 15-16)

„Mulţi dintre cei ce iau aminte la desfrânate cumplit sunt pierduţi şi aici, răbdând vicleniile desfrânatelor. Căci acelea sunt geloase pe consoarta lui şi îl rup de apropiata sa şi îl înlănţuie cu totul prin dragostea [ερως] lor. Şi fac farmece şi întrebuinţează filtre şi urzesc multe descântece. Şi aşa, îl aruncă într-o slăbiciune cumplită şi îl predau stricăciunii şi unei epuizări totale, şi mai aduc asupra-i mii de alte rele, ca să-l piardă din viaţa aceasta. Dacă nu te temi de gheenă, omule, teme-te de vrăjitoriile lor.

Când prin această destrăbălare te faci gol de prieteşugul lui Dumnezeu şi te despoi de ajutorul cel de sus şi fără nici o teamă te ia în primire desfrânata şi îşi cheamă dracii şi coase plăcuţe de metal şi face sfătuiri potrivnice şi, prin acestea, cu multă uşurinţă îţi îngrădeşte mântuirea. Şi te face de ocară şi de râs înaintea tuturor locuitorilor cetăţii, încât nici de milă nu mai ai parte pătimind aceste rele. Pe lângă acestea, mai pune şi paguba bunurilor, bănuielile de fiecare zi, înfumurarea, ieşirea din minţi, păcatul ce se abate din partea desfrânatelor asupra celor fără de minte, care toate sunt mai amare decât mii de morţi. Şi nu te-ai dăruit femeii tale, care, adesea, nici măcar un cuvânt greu nu ţi-a zis, iar desfrânatei, care te loveşte, te închini. Şi nu ţi-e ruşine, nici nu roşeşti, nici nu te rogi să te mai ţină pământul. Cum mai poţi să intri în Biserică şi să-ţi întinzi mâinile la cer? Cu ce gură Îl chemi

[183] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Nu se referă doar la raporturile sexuale, ci la orice avansuri, gesturi, vorbe (după cuvântul Mântuitorului chiar gânduri şi sentimente lăuntrice) etc. pe care cel căsătorit le face unei alte femei şi care ar putea rupe relaţia cu soţia sa. (n.s. 31, p. 15)

pe Dumnezeu? Cu cea cu care ai sărutat-o pe desfrânată? Şi nu te înspăimânţi, nici nu te înfricoşezi, spune-mi, că un fulger venit de sus îţi va aprinde neruşinatul cap? Chiar dacă te ascunzi de femeia-ţi pe care o nedreptăţeşti, de ochiul cel neadormit nu te poţi ascunde cândva. Fiindcă şi adulterului acela care zice: *Întuneric am împrejurul meu şi ziduri, pentru ce să mă tem*, înţeleptul îi răspunde: *Că ochii Domnului sunt de mii de ori mai strălucitori decât soarele, privind la faptele oamenilor*." (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 21-22)

„Miere iese din buzele femeii desfrânate, care pentru o vreme îţi va îndulci gâtlejul, dar mai apoi, mai amară decât fierea o vei afla şi mai spintecătoare decât sabia cu două tăişuri. Venin are sărutarea desfrânatei, venin ascuns şi dosit. Pentru ce te repezi după plăcerea care te face de ocară, care odrăsleşte pierzania, care aduce rană fără de vindecare, când poţi să te bucuri şi să nu pătimeşti nimic înfricoşător? Căci împreună cu femeia ta liberă ai şi plăcere, şi siguranţă, şi îngăduinţă, şi cinste, şi frumuseţe, şi conştiinţă bună. Acolo însă e multă amăreală, multă vătămare, osândă necurmată. Căci şi dacă nimeni dintre oameni nu te vede, conştiinţa nu încetează vreodată să te osândească. Ci oriunde te vei duce, acest judecător te va urma, osândindu-te şi urlând lucruri mari împotrivă-ţi.

Dacă cineva este mai plecat spre plăcere, mai abitir să fugă de vorbirea împreună cu desfrânatele. Căci nimic nu este mai amar decât acest obicei, nimic mai neplăcut decât întâlnirea cu ele şi nici o abatere mai pângăritoare. *Căprioara iubirii şi puiul bucuriilor tale să vorbească* tainic *cu tine.* Izvorul apei tale să fie numai al tău (Pilde 5, 15-18). Având izvor de apă curată, pentru ce alergi la băltoaca plină de mocirlă, plină de putoarea gheenei? Ce iertare, ce apărare vei mai avea înaintea pedepsei negrăite? Căci dacă cei ce înainte de nuntă, luând aminte la desfrâu, se pedepsesc şi dau socoteală, după cum a dat şi acela îmbrăcat cu haine murdare (Mt., 22, 11-13), cu cât mai mult cei care s-au căsătorit? Căci de două ori, ba de trei ori, sunt vinovaţi. Că bucurându-se de mângâiere, au sărit în destrăbălarea aceea şi acest lucru nu este numai desfrâu, ci şi adulter, care este mai cumplit decât orice păcat. Acestea repetându-vi-le şi vouă înşivă şi femeilor voastre, aşa să le şi împlinim! De aceea, la acestea îmi şi întrerup cuvintele: *Din pricina desfrânării, fiecare să-şi aibă femeia lui şi fiecare femeie bărbatul ei. Femeii să-i dea bărbatul bunăvoirea datorată, asemenea şi femeia bărbatului. Femeia nu are stăpânie peste trupul ei, ci bărbatul. Asemenea şi bărbatul nu are stăpânie peste trupului lui, ci femeia.* Cu multă scumpătate păzind aceste cuvinte, şi în piaţă şi acasă, şi ziua şi seara, şi la masă şi în patul conjugal, şi

în tot locul, şi noi să le cugetăm îndelung, *să le deprindem şi pe femeile noastre, şi să le grăiască spre noi, şi să le audă de la noi*, ca, petrecând cu întreagă înţelepciune viaţa aceasta, să avem parte şi de Împărăţia Cerurilor.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 22-23)

,,Să fugim şi de acest fel de adulter! Căci ce vom spune, ce vom aduce înainte, dacă, după ce cutezăm unele ca acestea, vom veni de faţă cu o pricină bine ticluită: pofta firii? Însă se va porni împotrivă-ne femeia dată nouă, lipsindu-ne de această apărare. De aceea s-a rânduit nunta, ca să nu desfrânezi. Ba, mai mult, nu numai femeia, ci şi mulţi alţii, părtaşi aceleaşi firi cu noi, ne lipsesc de această iertare. Căci atunci când cel împreună rob cu tine, având acelaşi trup şi aceeaşi poftă, îmboldit de aceeaşi silă, nu se uită la altă femeie, ci rămâne în dragoste doar cu femeia sa, ce apărare vei mai avea punând înainte ca motiv pofta? Dar ce voi spune de cei care au femei? Ia gândeşte-mi-te la cei care trăiesc pururea în feciorie şi care nu se împărtăşesc deloc de nuntă, ci arată multă întreagă înţelepciune. Când alţii, care sunt în afara nunţii, au întreaga înţelepciune, ce iertare vei mai avea tu dacă după nuntă desfrânezi? Acestea şi bărbaţii şi femeile să le audă, şi văduvele şi cele căsătorite!” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 32-33)

DESFRÂNAREA (homosexualitatea)

„*Pentru aceea, Dumnezeu i-a dat unor patimi de ocară, căci şi femeile lor au schimbat fireasca rânduială cu cea împotriva firii; asemenea şi bărbaţii, lăsând rânduiala cea după fire a părţii femeieşti, s-au aprins în pofta lor unii pentru alţii* (Romani 1, 26-27).

Toate patimile omeneşti sunt necinstite, dar mai ales pofta nebună după bărbaţi; căci sufletul mai mult pătimeşte şi se necinsteşte în păcate decât trupul în boli. Bagă de seamă cum şi aici, ca şi în cazul dogmelor, îi lipseşte de orice iertare. Despre femei zice: *au schimbat fireasca rânduială*. Prin urmare, nu se poate spune că au fost împiedicate de ceva în relaţiile fireşti, nici că nu au avut cu cine să-şi împlinească trebuinţa şi au fost silite să se arunce în această cumplită nebunie. Căci *a schimba* presupune a avea ce schimba, după cum atunci când vorbea de credinţă zicea că *au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună* (l, 25). Bărbaţilor iarăşi le reproşează acelaşi lucru, spunând: *lăsând rânduiala cea după fire a părţii femeieşti*.

Astfel şi pe femei ca şi pe bărbaţi îi lipseşte de orice iertare, învinovăţindu-i deopotrivă, pentru că nu numai că au avut prilejul de a-şi împlini plăcerile, şi lăsând la o parte ceea ce aveau, au ajuns la asemenea absurdităţi, dar încă şi că necinstind ceea ce este firesc, au alergat la ceea ce este potrivnic firii. Or, cele potrivnice firii sunt şi mai grele, iar în acelaşi timp şi mai dezgustătoare, astfel încât nici nu le-ar putea numi cineva plăcere, fiindcă adevărata plăcere este cea conformă cu natura." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, p. 56)

„Şi de întrebi, poate, de unde oare s-a iscat şi s-a lăţit această senzualitate în afara firii, răspunsul este: de la părăsirea lui Dumnezeu. Dar părăsirea lui Dumnezeu de unde vine? De la nelegiuirea celor ce L-au părăsit.

Bărbaţi cu bărbaţi, săvârşind ruşinea, zice mai departe. Să nu-ţi închipui, zice, dacă ai auzit spunând că *s-au aprins*, că boala aceasta provine numai din dorinţă, ci mai mult din trândăvia lor, care a şi aţâţat focul dorinţei. De aceea nici nu zice *fiind târâţi*, sau *căzând*, după cum zice în alte părţi, ci *lucrând*, adică faptul că acţionaseră în păcat, şi nu oarecum, ci cu o voinţă determinată. Şi nu zice *dorinţa*, ci *ruşinea săvârşind*, fiindcă au făcut de râs firea şi au încălcat legile rânduite de Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, p. 58)

„Vorbind de gheenă şi de pedeapsă, şi fiindcă celor neevlavioşi şi care preferau a trăi în astfel de plăceri nu li se păreau acestea demne de credinţă, ci mai degrabă ridicole, Apostolul arată că pedeapsa se găseşte în chiar această plăcere smintită. Dacă însă unii ca aceştia nu simt pedeapsa, ba încă resimt mare plăcere în asemenea fapte murdare, să nu te uimească, căci şi nebunii şi cei ce sunt stăpâniţi de vreo boală mintală, deşi de multe ori se nedreptăţesc ei singuri, cauzându-şi rele, ei totuşi nu-şi dau seama de aceasta, ci râd şi benchetuiesc în fapte ca acelea, pe care cei sănătoşi le plâng şi le detestă, însă prin aceasta nu voim a spune că aceia scapă de osândă, ca şi nebunii, ci tocmai în acest fapt murdar pedeapsa le va fi mai grozavă, fiindcă nici măcar nu vor a cunoaşte prăpastia relelor în care se găsesc. De altfel, nu trebuie a ne da cu părerea din faptele celor bolnavi [mintal], ci din ale celor sănătoşi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, pp. 59-60)

„Ceea ce pătimesc femeile desfrânate, aceleaşi le pătimesc şi aceştia, ba încă mai grav decât ele, fiindcă, deşi contrar legii, cel puţin ele-şi doresc

împreunarea firească, pe când pederaştii doresc ceva cu totul contrar şi legii, şi firii.

Chiar dacă nu ar fi iadul, şi nici amenințarea pedepsei, totuşi acest fapt în sine este mai grozav decât orice osândă. Dacă ei simt plăcere în aceasta, după cum zici, ei bine, atunci îmi spui mai mult de îngreuierea pedepsei lor. Când eu văd pe cineva alergând pe stradă gol şi cu tot trupul plin de noroi, iar acela, în loc să se acopere, încă se şi mândreşte, atunci nu numai că nu-l laud pentru aceasta, ci chiar îl deplâng, fiindcă nu simte, sărmanul, că singur se face de râs.

Dar pentru a arăta mai clar batjocura aceasta, dați-mi voie să aduc şi alt exemplu. Dacă cineva ar pedepsi o fecioară care ar fi avut relații cu animale necuvântătoare, şi ea în loc să se ruşineze, încă s-ar mândri de acea faptă, oare nu ar fi, pentru aceasta, vrednică de plâns, fiindcă, deşi ar fi putut să scape de această boală, dacă ar fi voit, totuşi ea nici măcar nu o simte ca boală? Desigur că ar fi vrednică de lacrimi. Deci, dacă faptul acela este cumplit, nici faptul pederaştilor nu este mai prejos. Fiindcă a fi cineva batjocorit de ai săi este cu mult mai de plâns decât dacă ar fi batjocorit de străini. Pe unii ca aceştia eu îi consider mai răi decât ucigaşii: fiindcă e cu mult mai bine a muri decât a trăi defăimat astfel de o lume întreagă. Ucigaşul desparte sufletul de trup, iar aceştia împreună cu trupul pierd şi sufletul. Orice păcat mi-ai spune, nu poate fi egal cu această grozavă nelegiuire. Şi dacă cei ce pătimesc de această boală ar simți gravitatea faptului pe care-l săvârşesc, desigur că ar prefera o mie de morți mai bine decât a face asemenea fapte.

Nimic nu este atât de cumplit decât această batjocură. Dacă Pavel, vorbind de păcatul desfrânării, zicea: *Orice păcat pe care-l va săvârşi omul este în afară de trup. Cine se dedă însă desfrânării păcătuieşte în însuşi trupul său* (I Corinteni 6, 18), apoi ce am putea spune de această nebunie, care este cu atât mai rea decât desfrânarea, încât nici nu poate fi exprimată? Nu zic numai că prin acest păcat tu nu ai devenit femeie, dar că ai şi pierdut şi dreptul de a fi bărbat; căci nici nu te-ai schimbat în natura femeii, şi nici nu ai păstrat natura bărbătească, ci amândurora te-ai făcut deopotrivă trădător, vrednic de a fi alungat şi bătut cu pietre şi de femei, ca şi de bărbați, deoarece ai nedreptățit şi necinstit amândouă genurile. Şi ca să afli cât de mişelesc e faptul acesta, spune-mi, te rog: dacă, venind la tine un om, ți-ar spune în gura mare că tu eşti câine, oare nu ai fugi de el ca de un om obraznic? Dar iată că tu, care faci parte dintre oameni, nu numai câine te-ai făcut pe tine însuți, ci chiar mai prejos şi mai de necinste decât acest animal; căci câinele cel puțin este folositor omului, pe când cel desfrânat nu este folositor la nimic. Şi iarăşi: dacă cineva, amenințându-te, ți-ar porunci să

naşti copii şi să lehuzeşti, oare nu te-ai umple de mânie împotriva lui? Dar iată acum că cei înnebuniți după astfel de păcate singuri îşi făuresc relele cele mai grozave. Căci grozavă sminteală este a te schimba în natura femeiască şi a continua să rămâi şi bărbat în acelaşi timp, sau, mai bine zis, a nu fi nici femeie, nici bărbat.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, pp. 60-62)

„Însă nimic nu poate fi mai inutil decât un desfrânat şi un pederast. Nu numai sufletul, ci şi trupul pederastului este necinstit şi vrednic de a fi alungat de pretutindeni. Şi de câte gheene sunt oare vrednici aceştia? Dar dacă poate râzi auzind de iad, şi nu crezi în focul cel veşnic, atunci adu-ți aminte de Sodoma, fiindcă prin acea nenorocire icoana iadului ne stă în față chiar în viața prezentă. Fiind mulți care şi astăzi, ca şi atunci, nu cred în învierea cea de apoi, şi nici în cele ce vor urma după înviere, şi care râd când aud spunându-li-se de focul cel nestins, Dumnezeu ne-a luminat prin chiar întâmplările din viața prezentă. O astfel de întâmplare este arderea Sodomei şi toată urgia de acolo. Cei ce au fost acolo ştiu, căci singuri au văzut cu ochii lor acea calamitate trimisă de Dumnezeu, şi urmările fulgerelor şi tunetelor de sus. Tu judecă acum singur cât de mare a fost păcatul lor, dacă Dumnezeu a fost nevoit a le arăta gheena mai înainte de timp! Deoarece mulți Îi dispretuiau cuvintele, şi atunci ca şi acum, Dumnezeu le-a arătat neaşteptat icoana gheenei, şi încă într-un mod unic în istoria omenirii. Într-adevăr, ciudat a fost norul acela care a plouat foc în loc de apă, după cum şi păcatul pe care ei îl săvârşiseră – pederastia cea potrivnică naturii; şi [ploaia de foc] a ars pământul acela, după cum şi pofta trupească făcuse acelaşi lucru cu sufletele lor. De aceea şi acea ploaie a fost opusul unei ploi obişnuite: nu numai că n-a deschis pântecele pământului, ca să-l facă a da naştere roadelor, ci încă l-a făcut netrebnic chiar pentru primirea semințelor ce ar fi aruncate în el. Astfel era şi împreunarea bărbaților din Sodoma, căci acea nelegiuire făcuse trupurile lor mai netrebnice decât pământul cel ars al Sodomei.

Ce poate fi mai odios decât un bărbat tăvălindu-se în desfrânare? Ce poate fi mai grețos? O, ce nebunie! O, ce smintire! Dar de unde şi cum a pătruns în sufletul omului această poftă nebună, care a adus firea în halul celor ce se războiesc, ba încă cu atât mai rău decât acelea, pe cât şi sufletul e mai înalt şi mai bun decât trupul? Vai nouă, dacă ajungem a fi mai fără de minte decât animalele necuvântătoare, mai fără de ruşine decât câinii! Căci nicăieri printre acestea nu vei găsi o astfel de împreunare, ci firea îşi cunoaşte hotarele sale. Voi însă, care săvârşiți acest păcat, ați făcut neamul

nostru omenesc mai necinstit decât dobitoacele, căci îl batjocoriţi prin asemenea fapte, batjocorindu-vă şi voi înşivă.

Însă de unde şi cum, oare, s-a născut acest rău? Dintr-o viaţă uşuratică şi din necunoştinţa de Dumnezeu. Când unii scot din sufletul lor teama de Dumnezeu, atunci toate cele bune fug de la dânşii." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, pp. 62-63)

DESFRÂNAREA (pedofilia)

„A pătruns în societatea noastră, cu o furie de beţiv, o dragoste ciudată şi nelegiuită; s-a abătut asupra capetelor noastre o boală cumplită şi de nevindecat; s-a năpustit o ciumă mai grozavă decât orice ciumă; s-a născocit o nelegiuire nouă şi cu neputinţă de suferit; sunt călcate în picioare nu numai legile scrise, ci şi legile firii. Curvia e puţin lucru faţă de această nouă desfrânare. După cum, când ne doare ceva, durerea aceasta dispare dacă vine peste noi o durere mai puternică decât cea dintâi, tot astfel şi acum: grozăvia acestui păcat face să nu mai fie atât de grozav celălalt păcat: curvia. Oamenii care săvârşesc acest grozav păcat doresc în aparenţă să scape de laţurile şi farmecele femeilor; în realitate însă, sunt mai desfrânaţi decât curvarii, căci ameninţă să facă de prisos femeile, deoarece tinerii îndeplinesc rolul de femei în locul femeilor. Şi grozăvia nu se reduce numai la atât, se merge şi mai departe, căci se săvârşeşte o atât de mare ticăloşie, cu cea mai mare libertate şi cu conştiinţa că nu se săvârşeşte nici un păcat, încât nelegiuirea a ajuns lege. Nimeni nu se teme, nimeni nu tremură, nimeni nu se ruşinează, nimeni nu roşeşte săvârşind acest cumplit păcat; mai mult încă, se laudă cu această batjocură şi, în ochii acestor păcătoşi, cei caşti par nişte nebuni, iar cei care-i dojenesc pentru păcatele lor par nişte oameni ce spun prostii. Dacă se întâmplă ca aceia ce-i mustră să fie mai slabi la trup decât ei, sunt stâlciţi în bătăi; dacă sunt mai tari, sunt batjocoriţi, sunt luaţi în râs, sunt scăldaţi cu o ploaie de zeflemele. Tribunalele, legile, pedagogii, părinţii, însoţitorii şi profesorii copiilor nu sunt de nici un folos. Unii pedagogi sunt corupţi prin bani, alţii nu se gândesc cum să-i crească pe copii sănătoşi la suflet şi la trup, ci se gândesc doar la cum să-şi primească leafa; dintre cei care sunt mal înţelepţi şi care se îngrijesc de mântuirea copiilor încredinţaţi lor, unii se lasă furaţi cu uşurinţă şi înşelaţi de argumentele cu care se justifică acest grozav păcat, iar alţii se tem de puterea pe care o au cei ce săvârşesc păcatul. Într-adevăr, mai uşor ai putea scăpa din mâinile autorităţii de stat, dacă ai cădea sub bănuiala că ai pus la cale un complot, decât din mâinile neruşinaţilor acelora, dacă ai încerca să îndepărtezi de lângă ei pe copiii cu care îşi satisfac poftele lor ruşinoase, în acest chip. În mijlocul oraşelor,

bărbații trăiesc cu bărbați, ca şi cum ar trăi într-o pustie unde nu s-ar vedea picior de femeie. Tineri care au scăpat de lațurile întinse de aceşti bărbați vor scăpa cu greu de faima proastă a celorlalți tineri, care au suferit în trupul lor astfel de ocări; mai întâi, pentru că sunt foarte puțini şi se pierd în mulțimea celor pângăriți; al doilea, pentru că înşişi cei care săvârşesc acest grozav păcat, acei demoni blestemați, spre a se răzbuna pe ei pentru refuzul lor şi pentru dispreţul ce li s-a aruncat în obraz, nu găsesc alt mijloc de răzbunare decât de a-i huli că şi aceştia le-au servit aceloraşi scopuri. Şi pentru că n-au reuşit să le dea lovitura mortală, pentru că n-au putut să-i facă să săvârşească acelaşi păcat şi nici să se atingă de sufletul lor, încearcă prin calomnii să vatăme curăția lor trupească şi să nimicească bunul lor nume.

Din pricina grozăviei acestui păcat, am auzit pe mulți minunându-se că nu s-a pogorât încă şi peste noi o altă ploaie de foc, că n-a suferit oraşul nostru pedeapsa venită asupra Sodomei, deşi este vrednic de o pedeapsă cu atât mai cumplită cu cât nici cetățenii oraşului nostru nu s-au înțelepțit prin pățania sodomenilor (Fac., 19, 1-28). Dar cu toate că Sodoma strigă întregii omeniri de două mii de ani, prin înfățişarea ei actuală, mai puternic decât ar striga cu vocea, ca oamenii să nu mai îndrăznească săvârşirea unui astfel de păcat, totuşi nu numai că n-au ajuns să se lase de păcat, ci, dimpotrivă, au ajuns să-l săvârşească cu mai multă îndrăzneală, luându-se oarecum la luptă cu Dumnezeu şi dându-şi silința să arate prin fapte că vor săvârşi păcatul cu atât mai multă înverşunare, cu cât Dumnezeu îi va amenința mai mult.

Pentru ce, dar, nu cade peste noi foc din cer? Pentru ce, dar, nu vine peste cetățenii oraşului nostru pedeapsa trimisă sodomenilor, o dată ce îndrăznesc să săvârşească acelaşi păcat? Pentru ce? Pentru că îi aşteaptă un foc mai cumplit şi o pedeapsă fără de sfârşit. Oamenii de după potop au săvârşit păcate mai mari şi cu mult mai grele decât cei de dinainte de potop; totuşi Dumnezeu n-a trimis peste lume un al doilea potop. Pentru ce n-a trimis Dumnezeu peste ei un al doilea potop? Pentru aceeaşi pricină: ca să-i pedepsească mai cumplit. Pentru ce, dar, sodomenii au primit o atât de mare pedeapsă pentru păcatul lor săvârşit într-un timp când nu erau nici tribunale, nici nu atârna deasupra lor frica de conducători, nici nu erau pedepsele date de legi, nici nu era ceata profeților care să le fi dat porunci cum să-şi orânduiască viata, nici nu aşteptau pedepsele gheenei, nici nu aveau nădejdea Împărăției cerurilor, nici nu erau răspândite celelalte învățături creştine, nici nu se făcuseră minunile care aveau puterea să învie şi pietrele; pentru ce, dar, sodomenii, care nu s-au bucurat de nici unul dintre aceste daruri, au primit o atât de mare pedeapsă pentru păcatul lor, iar cetățenii oraşului nostru, care au avut parte de toate aceste învățături şi de toate aceste bunătăți, care trăiesc cu frică din pricina pedepselor ce pot veni asupra lor

atât din partea tribunalelor omeneşti, cât şi a celui dumnezeiesc, n-au primit încă aceeaşi pedeapsă ca şi sodomenii, deşi sunt vrednici de o pedeapsă mai cumplită tocmai pentru pricinile amintite mai sus? Nu este, oare, şi la mintea unui copil că nu sunt pedepsiți acum pentru că sunt păstrați pentru o pedeapsă mai grea? Dacă noi ne mâniem şi ne supărăm atâta din pricina acestui păcat, oare Dumnezeu va suferi să rămână nepedepsite aceste grozave păcate. El, Care are grijă de întreg neamul omenesc. El, Care-Şi întoarce fața cu dezgust dinaintea păcatului şi urăşte păcatul? Nu se poate! Nu se poate asta! Va aduce negreşit peste ei mâna Sa cea puternică, va aduce peste ei o pedeapsă cu neputință de suferit şi chinuri a căror durere va fi atât de cumplită, încât suferințele sodomenilor, în comparație cu suferințele lor, vor fi socotite neînsemnate. Pe care barbari, pe care fiare şi animale nu i-au întrecut ei prin această împreunare neruşinată? Unele animale au în firea lor o puternică dorință de împreunare şi o poftă fără hotar, care nu se deosebeşte întru nimic de nebunie; totuşi, în înverşunarea lor după împreunare, nu cunosc această dragoste păcătoasă a concetățenilor noştri; stau înlăuntrul hotarelor firii; oricât de mare ar fi clocotul patimii în aceste necuvântătoare, legile firii nu sunt răsturnate. Oamenii însă, aşa-zisele ființe cuvântătoare şi raționale, care se bucură de învățătura dumnezeiască, oamenii, care poruncesc altora ce trebuie făcut şi ce nu, oamenii, care au auzit cuvintele scrierilor descoperite de Dumnezeu, nu săvârşesc cu atâta uşurință şi libertate păcatul cu femeile stricate pe cât îl săvârşesc cu tinerii. Îndrăznesc totul şi săvârşesc acest păcat cu atâta nebunie, ca şi cum n-ar mai fi oameni care să-i vadă, ca şi cum n-ar mai fi purtarea de grijă a lui Dumnezeu care să judece faptele lor, ci ca şi cum întunericul ar fi cuprins totul şi n-ar mai fi nimeni care să vadă faptele lor ruşinoase şi nici să audă de ele. Părinții copiilor care cad pradă acestei ocări suferă totul în tăcere; nu se îngroapă pe ei înşişi împreună cu copiii lor, dar nici nu caută să găsească vreun leac împotriva acestui rău. N-ar trebui, oare, să-i ducă pe fiii lor departe de această țară, n-ar trebui să-i ducă pe mare, pe insule, pe pământ neumblat şi nelocuit de oameni, n-ar trebui să facă tot ce le stă în putință, să sufere durerea despărțirii numai ca să nu se întâmple aceste murdării şi ticăloşii şi să scape pe copiii lor de această boală? Părinții nu duc, oare, pe fiii lor din locurile molipsite de boală şi din locurile ciumate, chiar dacă şederea lor în acele locuri le aduce mult câştig, chiar dacă sunt foarte sănătoşi? De ce nu fac şi acum tot aşa? Dar nu, acum, când o pierdere atât de grozavă a cuprins totul, acum, nu numai că ei înşişi ii târăsc spre această prăpastie, dar şi prigonesc, ca pe nişte ciumați, pe cei care vor să-i scape de pierzare. De câte pedepse, de câte trăsnete n-ar fi vrednici părinții care îşi dau toată silința să curățească graiul fiilor lor cu ajutorul înțelepciunii scriitorilor profani, dar

sufletul lor, înnămolit în mocirla desfrânării şi pe cale de a putrezi complet, nu numai că îl trec cu vederea, ba încă îl împiedică, atunci când vrea, să iasă din mocirlă.” (*Apologia vieții monahale*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 265-270)

DESFRÂNAREA (naşterea ei)

„Unii spun că pofta trupului se naşte din creier; alții spun că din coapse. Eu însă aş spune că nu se naşte din altă parte decât dintr-o voință desfrânată şi dintr-o minte nesupravegheată. Dacă sufletul ne este curat, nu ne vatămă deloc mişcările trupului”. (*Omilii la Matei,* omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 721)

„Din această boală rea (vanitatea – n.n.) se nasc şi omoruri absurde, căci pe cei mai mulți i-a împins la preacurvie nu privirea, nici pofta de relație sexuală, ci dorința de a se mândri spunând cu falǎ că *am amăgit pe cutare femeie*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 343)

„Vă rog, fugiți de desfrânare şi de mama acesteia – beția!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 454)

,,Curvia vine din dezmierdare şi necumpătare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 172)

,,… acest rău (curvia – n.n.) tot de acolo se naşte, adică din lăcomia pântecelui.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 241)

„Boala aceasta nu vine de la frumusețea trupului îndeobşte, sau de la frumusețea feței, ci numai de la un suflet trândăvit şi rătăcit.

De multe ori s-au văzut bărbați care, trecând cu vederea femei frumoase şi încântătoare, s-au dat pe sine unor femei urâte şi spurcate. De unde se vădeşte că a se îndrăgosti de o femeie nu vine de la frumusețea feței sale, fiindcă dacă ar fi aşa, apoi asemenea femei ar fi robit pe cei căzuți mai înainte de cele urâcioase.

Deci care este pricina? Că dacă a dori nu vine de la frumusețea feței, apoi de unde îşi are începutul şi obârşia? Poate că de la dracul cel viclean?

Desigur că îşi are şi de acolo, însă nu aceasta este ceea ce se caută, ci să vedem de nu cumva şi noi suntem pricina. Nu numai de la draci vine cuiva aceasta, ci împreună cu dânşii vine mai întâi de la noi. De nicăieri nu se naşte această boală cumplită, fără numai de la obicei, de la graiuri linguşitoare, de la lene şi nelucrare, de la a nu avea nimic de făcut.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 84)

„Privirea curioasă este rădăcina preacurviei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 112)

DESFRÂNAREA (manifestarea acestei patimi)

,,După cum tâlharii şi spărgătorii de ziduri când voiesc a fura ceva de preț, fac aceasta stingând lumânarea, tot aşa face şi cugetul cel stricat cu cei ce păcătuiesc, căci şi în noi este o lumină care arde veşnic şi care se numeşte *cuget* sau *conştiință*. Dacă duhul răului intră cu mare grăbire înlăuntru şi stinge acea flacără, de îndată a întunecat sufletul şi l-a doborât, şi îndată a furat tot ce se găsea înlăuntru. Când sufletul a fost cucerit de vreo poftă necurată, întocmai ca şi norul sau ceața care întunecă ochii trupului, tot aşa şi el rămâne întunecat cu totul, cucerindu-i-se mai dinainte prevederea cugetului, şi nu-l lasă a vedea mai departe, nici prăpastia ce-i stă în față, nici gheena, nici frica, ci la urmă fiind asuprit de voința acelei pofte necurate, se face uşor de cucerit de păcat, şi întocmai ca un zid fără ferestre ridicat înaintea ochilor, pofta nu mai lasă a străluci lumina dreptății în cuget, fiindcă toate gândurile cele necuviincioase ale poftei l-au împresurat din toate părțile. Atunci femeia curvă i se înfățişează veşnic şi înaintea ochilor, şi înaintea cugetului, şi înaintea gândurilor lui. Şi după cum cei orbiți, chiar de ar sta sub cerul liber şi într-o amiază din cele mai strălucitoare, totuşi nu se pot bucura de lumină, fiindu-le închişi ochii, întocmai aşa pătimesc şi aceştia, căci de li s-ar trâmbița la ureche mii de vorbe mântuitoare, ei îşi astupă urechile la toate vorbele acelea, fiind prinşi mai dinainte şi robiți cu sufletul acelei patimi. Dar toate acestea le ştiu prea bine toți cei ce au cercat asemenea lucruri jalnice. Fie însă ca voi să nu ştiți niciodată de asemenea încercări.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, pp. 110-111)

,,Pe cine oare va prețui mai mult curva, spune-mi, pe cel ce-i slujeşte şi-i este ca rob, sau pe cel care zboară pe deasupra mrejelor ei, pe deasupra undițelor ei? Nici nu mai încape vorbă că pe acest din urmă. Aşadar, pentru

cine se va înflăcăra ea mai tare? Pentru cel căzut sau pentru cel ce nu cade defel? Fireşte că pentru că acesta. Deci cine-i va fi mai dorit? Cel ce îi este supus sau cel ce încă nu s-a lăsat a fi cucerit? Fireşte că acest din urmă, iar dacă nu credeți, eu vă voi da dovadă din cele ale voastre.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, pp. 399-400)

„Dar împreunarea are în sine oarecare plăcere – cel puțin aceasta veşnic o trâmbițează; pe când cel cumpătat suferă întruna, luptându-se cu tirania firii. Şi cu toate acestea se întâmplă tocmai dimpotrivă, căci năvala şi tulburarea aceasta mai mult la cel curvar se găseşte. Căci şi zguduitura în trup îi este foarte mare, din care pricină se găseşte mai rău decât orice mare furtunoasă, niciodată neputând sta împotriva poftei, ci veşnic este însăgetat de dânsa, ca şi cei îndrăciți, cari întruna sunt tulburați de duhuri rele. Dar cel cumpătat, ca şi un luptător viteaz, întruna aruncând de la sine acea plăcere, câştigă la urmă cea mai bună şi cea mai plăcută plăcere dintre miile de plăceri, împodobindu-se întruna cu biruința aceasta, cu cugetul împăcat şi cu cele mai strălucite trofee. Acela dacă după împreunare se odihneşte puțin, nimic nu înseamnă, căci iarăşi a venit furtuna peste dânsul, iarăşi valurile de dinainte, pe când cel ce filosofează nu lasă ca nici măcar început să-şi ia o astfel de tulburare, nici a se înfuria marea, nici a urla fiara sălbatică. Dar dacă ar şi suferi vreo silă sau vreo tulburare stăpânindu-şi o astfel de apucătură, totuşi fiind întruna hărțuit şi atacat, el nu se pleacă defel, şi se aseamănă cu cel care ține în frâu un cal sălbatic şi înfuriat şi-l stăpâneşte cu toată băgarea de seamă, pe când cel ce se pleacă ca să scape de osteneală va fi tras de cal şi purtat în toate părțile.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, pp. 400-401)

„Patima aceasta este mai puternică şi decât mânia, fiindcă a se mânia cineva nu se poate dacă nu este nimeni care să întărâte; pe când a pofti este ceva silnic, chiar şi dacă nu este de față persoana care stârneşte această patimă. Pentru aceea, apostolul nu a tăiat-o cu totul, ci a adăugat *până la o vreme*. El nu a desființat pofta în sine, ci numai pe aceea nedreaptă. Iar pentru pofte, zice: *fiecare să-şi aibă femeia sa* (1 Cor., 7, 2).” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, p. 212)

DESFRÂNAREA (gravitatea)

„Dumnezeu ți-a plăsmuit trupul, a pus în tine suflet, te-a cinstit cu rațiune şi cu grai numai pe tine din toate viețuitoarele de pe pământ; ți-a dat

să te foloseşti de toate cele ce vezi; ți-a dăruit cunoaşterea Lui; a dat pe Fiul Lui pentru tine, ți-a dăruit botezul, plin de atâtea bunătăți; a împărtăşanie; ți-a făgăduit împărăția cerurilor şi bunătățile cele negrăite". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„Am să iau un păcat, de pildă desfrânarea şi ai să vezi câte feluri de pedepse voi găsi pentru acest păcat. Nu pedepse născocite de mine, ci din dumnezeieştile Scripturi.

A făcut cineva desfrânare înainte de darea legii? Altfel este pedepsit. Şi aceasta o arată Pavel: *Câți au păcătuit fără lege, fără lege vor şi pieri* (Rom., 2, 12). A făcut cineva desfrânare după ce s-a dat legea? Va fi pedepsit mai greu. *Câți au păcătuit în lege,* spune Pavel, *prin lege vor fi judecați* (Rom., 2, 12). A făcut cineva desfrânare, preot fiind? Din pricina vredniciei lui preoțeşti primeşte adaos foarte mare la pedeapsă. De aceea fetele celorlalți oameni erau ucise de făceau desfrânare, pe când fetele preoților erau arse de vii (Lev. 21, 9). Prin porunca aceasta legiuitorul arată, cu putere, cât de mare pedeapsă aşteaptă pe un preot care săvârşeşte acest păcat. Dacă fata preotului este pedepsită mai greu, pentru că-i fiică de preot, apoi mult mai mult preotul. A fost silită o femeie să facă desfrânare? Nu-i pedepsită! A făcut desfrânare o femeie bogată şi o sărmană? Pedeapsa este felurită". (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 857)

„Întru nimic nu se deosebeşte de îndrăcit desfrânatul, care umblă numai după femei; ca şi îndrăcitul, umblă gol; e îmbrăcat cu haine, dar e lipsit de îmbrăcămintea cea adevărată, e dezbrăcat de slava cuvenită lui; nu se taie cu pietre, ci cu păcate mai cumplite decât pietrele. Cine poate să lege pe un om ca acesta? Cine poate să potolească pe cel ce se poceşte singur, pe cel cuprins de furii, pe cel ce nu stă niciodată acasă, ci colindă mormintele, adică locuințele desfrânatelor, locuințe pline de groaznic miros şi multă putreziciune?" (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 359)

„Prin curvie întregul trup se face spurcat – ca şi cum căzând cineva într-un lac de murdării, s-ar afunda peste tot în acea mocirlă – adică întregul trup s-a mânjit cu acea necurăție. De altfel, aşa este şi obiceiul nostru, căci de la lăcomie şi răpire nu s-ar gândi cineva ca să se ducă la baie să se spele, ci cu nepăsare el se duce la casa sa, pe când după împreunarea cu curva, fiindcă întregul trup i s-a făcut necurat, se duce la baie ca să se curețe, ceea ce dovedeşte urâcioasa socotință ce o are cineva în cugetul său de acest

păcat. Amândouă aceste păcate – lăcomia şi curvia – sunt păcate grele şi amândouă bagă pe om în gheena, dar fiindcă Pavel totul face cu iconomie şi înțelepciune, pentru aceea a mărit aici păcatul curviei mai mult decât celelalte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVIII, p. 181)

„Că dacă cineva ar cerceta acestea cu toată băgarea de seamă şi ar putea să adune la un loc toate batjocurile lor, toate nelegiuirile, toate iuțimile cele dese izvorâte fie din suflet, fie din dezmierdările lor, toate dezgusturile şi toate celelalte pe care le ştiu numai cei ce le pătimesc, va găsi fireşte că orice război are mai multe răgazuri decât viața lor cea ticăloasă. Şi de care plăcere îmi vorbeşti, spune-mi, de cea izvorâtă din împreunare, care este atât de scurtă? Dar îndată această plăcere este cuprinsă de alt război, şi valuri şi tulburare, în sfârşit, iarăşi de aceeaşi nebunie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, p. 400)

„Un profet, învinovățind pe iudei, spune: *Ați adăpat pe cei sfinți cu vin* (Am., 2, 12). De ce pedeapsă va fi vrednic cel care varsă în sufletele celor simpli, în sufletele celor curați, băutură tulbure şi vătămătoare, dacă primeşte pedeapsă atât de mare cel care adapă cu vin pe nazarei, pe sfinții lui Dumnezeu? Ce pedeapsă va suferi cel care terfeleşte toată sfințenia fecioriei dacă este pedepsit cel care nu îndeplineşte o mică parte din lege?” (*Despre Feciorie*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 35)

„Cum mai poți intra în Biserică după ce te-ai înhăitat cu desfrânatele? Cum îți mai întinzi către cer mâinile cu care ai îmbrățişat desfrânata? Cum îți mai mişti limba şi te mai rogi cu această gură cu care ai sărutat-o pe desfrânată? Cu cei ochi vei privi pe cei mai curați dintre prieteni? Dar ce vorbesc de prieteni? Căci şi dacă nu ar şti nimeni, tu însuți, fără să vrei, te vei roşi şi vei fi ruşinat înaintea tuturor şi, mai mult decât orice altceva, trupul tău va fi respingător.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 36)

DESFRÂNAREA (urmările pierzătoare)

„… după cum în afaceri oamenii de obicei pierd dacă au boala dragostei de câştig - sunt de multe ori înşelați, iar câştigurile mici le aduc pagube mari, după cum spune şi proverbul -, tot aşa şi pentru desfrânat, patima lui este o piedică în simțirea plăcerii. Pe oamenii dedați cu totul plăcerilor, pe afemeiați, femeile îi plimbă de colo până colo ca pe nişte robi. Nu se poartă cu ei cum s-ar purta cu nişte bărbați, ci îi pălmuiesc, îi scuipă, îi duc oriunde vor, îşi râd de ei, dându-le tot felul de porunci". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 725)

„... este imposibil ca desfrânatul să intre în împărăția cerurilor..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIII, 4, p. 325)

„Ce ai putea să-mi spui despre desfrânați, care pentru o plăcere scurtă suferă o robie nedemnă, cheltuială de bani, frică necurmată, şi, într-un cuvânt, duc viața lui Cain, ba chiar mai groaznică decât a aceluia, căci se tem de cele prezente, iar de cele viitoare tremură, şi bănuiesc ca duşmani ai lor pe prieteni ca şi pe neprieteni, pe cei ce ştiu ca şi pe cei ce nu ştiu! Şi încă nu stau numai aici, spre a se izbăvi de această agonie, ci cugetul lor le născoceşte multe visuri pline de groază şi-i sperie cu cele ce s-ar putea întâmpla." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 219)

,,Să aducem la mijloc un om ce se găseşte în astfel de stare, adică iubeşte o curvă şi este stăpânit de acea poftă nebună, şi după aceasta vom vedea râsul acesta. În adevăr, ce ar putea fi mai urâcios şi mai de ocară precum a sta dinaintea uşilor unei curve şi a fi pălmuit de o femeie curvă, a plânge şi a se scânci, şi a-şi necinsti singur slava sa? Iar de voieşti a şti şi paguba de aci, apoi gândeşte-te la cheltuielile de bani, la primejdiile cele mai de pe urmă, la războiul împotriva celorlalți îndrăgitori ai ei, cum şi la rănile câştigate în aceste hărțuieli." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, p. 399)

„Iată că această răutate face de râs, sărăceşte, aruncă dispreţul asupra celui ce o are şi se descarcă asupra lui ca asupra unui duşman; ba de multe ori chiar îl aruncă pe nenorocit în boli şi primejdii. Sunt mulți dintre aceştia, care se bat pentru curvie, se rănesc şi mor. Dacă deci curvia pricinuieşte atâtea rele, atunci preacurvia şi mai mult." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 258) ....

„Preacurvarul, de pildă, fie el de o mie de ori bogat, şi nepârât de nimeni, totuşi nu încetează a se pârî lăuntric el însuşi pe sine. Plăcerea durează numai un timp scurt, iar durerea rămâne, împreună cu frica şi tremurul, bănuiala şi supărarea. El tremură de toată umbra, chiar de slugile sale, de aceea care ştiu sau nu păcatele sale, de femeia, pe care el a necinstit-o, şi de bărbatul, pe care el l-a batjocorit. Poate să se ducă unde voieşte, el pururi poartă cu sine conştiința sa, ca un pârâş amarnic, se osândeşte însuşi pe sine, şi nici un moment nu poate afla repaus; căci în pat, la masă, la târg, în casă, ziua şi noaptea şi chiar în visuri păcatele sale îi fâlfâie pe dinaintea ochilor, el trăieşte pe pământ, ca şi Cain, tânguindu-se şi tremurând, şi fără ca cineva să vadă, el poartă în inima sa un foc arzător." (*Cuvânt la Duminica a 22-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 166)

„Măcar de nu te-ar vedea nimeni din oameni, dar conştiința te mustră şi-ți urăşti şi trupul şi ți-e scârbă de el, că de n-ar fi aceasta, n-ar alerga curvarii la băi, că mai necurat se socoteşte pe sine decât toată putoarea şi împuțiciunea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 47)

DESFRÂNAREA (lupta împotriva ei)

„Oamenii sunt chinuiți cel mai mult de desfrânare şi de lăcomie." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 359)

DESFRÂNAREA (remediile şi eliberarea de desfrânare)

„Trândavul şi desfrânatul, îndrăgostitul în toată voia de frumusețile trupurilor, să pună frâu gândului, să-şi înscrie pe latul inimii lui legea lui Hristos, care spune: *Oricine caută la femeie spre a o pofti, a şi făcut desfrânare cu ea în inima lui* (Matei, 5, 27); să alunge patima desfrânării şi să se cumințească". (*Omilii la Facere,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 174)

„Să facem tot ce ne stă în putință ca tinerii să fugă de pornirile ruşinoase. Stăpânul nostru obştesc, văzând slăbiciunea firii omeneşti, a legiuit căsătoria, ca să ne îndepărteze de desfrânare. Să nu lăsăm tinerii de capul lor, ci cunoscând văpaia cuptorului, să ne străduim să-i căsătorim potrivit legii lui Dumnezeu, înainte de a se tăvăli în desfrânări, ca să-şi păstreze castitatea şi să nu se pângărească de desfrânare. Căsătoria să le dea îndestulător ajutor, ca să-şi poată potoli şi săltările trupului şi să scape şi de osândă". (*Omilii la Facere,* omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 260)

„Iar dacă vrei să auzi şi luptele lui (Iov – n.n.) pentru curăţenia trupească şi sufletească, ascultă-l pe el spunând: *Lege pus-am ochilor mei, să nu mă uit la fecioară* (Iov 31, 1). De aceea nu l-a înfrânt soţia lui; o iubea şi mai înainte, dar nu peste măsură, ci cum se cade să-ţi iubeşti soţia". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 416-417)

„Cel păcătos să nu se deznădăjduiască, pentru că poate să lase în urmă chiar pe cei dintâi. Ascultă ce spune Dumnezeu Ierusalimului: *Şi am zis după ce ea a făcut toate aceste desfrânări: întoarce-te la Mine şi nu s-a întors* (Ier. 3, 7). Când ne întoarcem la dragostea cea mare de Dumnezeu, Dumnezeu nu-Şi mai aduce aminte de faptele noastre cele de mai înainte. Dumnezeu nu-i ca omul; nu ne ocărăşte pentru cele din trecut şi nici nu ne spune dacă ne pocăim: *De ce ai stat atâta vreme departe de Mine*? ci ne iubeşte când ne ducem la El; numai să ne apropiem cum trebuie. Să ne lipim strâns de El şi să ne ţintuim inimile noastre cu frica de Dumnezeu. Nişte lucruri ca acestea s-au petrecut nu numai pe vremea Noului Testament, ci şi pe vremea Vechiului Testament. Cine a fost mai rău ca Manase? Dar a putut să-L plece pe Dumnezeu spre milă (IV Regi 21, 9-18). Cine a fost mai fericit ca Solomon? Dar a căzut când a dormitat (III Regi 11, 4). Dar, mai bine spus, se poate vedea şi una şi alta la acelaşi om la tatăl lui Solomon, la David, care a fost şi bun şi rău. Cine a fost mai fericit ca luda? Dar a ajuns vânzător (Matei 26, 14-15). Cine a fost mai păcătos ca Matei? Dar a ajuns evanghelist (Matei 9, 9). Cine a fost mai rău ca Pavel? (Fapte 8, 1-3; 9, 1-2). Dar a ajuns apostol (Fapte 9, 3-9). Cine fost mai zelos decât Simon Magul? (Fapte 8, 13). Dar a ajuns mai ticălos decât toţi (Fapte 8, 18-24). Poţi vedea astfel de schimbări, oricâte vrei, şi în trecut şi acum, în fiecare zi. De aceea spun: Nici cel de pe scenă să nu deznădăjduiască, nici cel din Biserică să nu se încreadă". (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 776-777)

„Când tu vezi o femeie frumoasă, nu te gândi de îndată cum ai putea să te bucuri de plăcerea ei, ci cum să te izbăveşti de acea plăcere." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 82)

„*Dar,* zici tu, *pentru ce îmi împleteşti silogisme de acestea? Că eu mă cunosc singur că voiesc a alunga patima şi nu pot; ci îmi stă înainte, mă apasă şi simt dureri grozave*. Dar, omule, voieşti poate s-o alungi, însă nu faci ceea ce fac cei ce alungă ceva, ci tu pătimeşti acelaşi lucru, pe care, de pildă, îl pătimeşte cel bolnav de friguri, care, umplându-şi pântecele de apă

rece, ar zice: *Cât mă gândesc ca să sting frigurile, şi deşi voiesc, totuşi nu pot, ci încă mai mult mi se aprinde flacăra.*" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 82)

„Mare este într-adevăr, mare este tirania obişnuinţei, şi atât de mare încât se mută în nevoie a firii. Dar dacă obişnuinţa zămisleşte această patimă, învederat este că tot ea o şi poate stinge. Mulţi dorind în acest fel, au încetat de a mai dori, nemaivăzând pe cele pe care le doreau. Aceasta fireşte că se pare pentru un timp scurt foarte dureros şi foarte dezgustător, dar cu timpul se face plăcut, şi la urmă patima se face cu neputinţă chiar celor ce ar voi." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 84)

„Cum că îndeletnicirea şi grija pot de la cel întâi atac să alunge răul, aceasta este vădit din mai multe părţi. Când tu, de pildă, vezi vreo femeie frumoasă, şi simţi ceva pentru dânsa, să n-o mai vezi defel, şi atunci ai scăpat. *Şi cum am să pot a nu o mai vedea,* zici tu, *fiind tras de pofta de a o vedea*? Predă-te pe sineţi altor îndeletniciri, de pildă, cărţilor folositoare, îngrijirilor de cele necesare, epitropisirii şi îngrijirii de orfani, ajutorării celor nedreptăţiţi, rugăciunilor, filosofiei pentru cele viitoare; cu de-acestea ocupă-ţi sufletul. În chipul acesta vei putea îndrepta nu numai o rană proaspătă, ci chiar şi pe cea învechită şi înţepenită, cu uşurinţă o vei alunga. Că dacă batjocura face, pe cel ce doreşte, a desface dorirea, după cum spune şi proverbul, apoi cu cât mai mult aceste îndeletniciri duhovniceşti nu ne vor depărta de rele, dacă am voi a ne depărta? Dar dacă noi pururea stăm de vorbă şi ne petrecem timpul cu nişte astfel de săgeţi ce întruna ne însăgetează, vorbind şi auzind cele ale lor, prin aceasta noi întreţinem boala. Dar cum vei putea spune că stingi focul, dacă în fiece clipă tu îl aprinzi din nou?

Aceste rele izvorâte din obişnuinţă să se spună celor tineri, iar celor ajunşi de acum bărbaţi şi în stare a filosofa să li se spună ceea ce este mai mare decât toate, adică frica de Dumnezeu, aducerea aminte de gheenă şi dorinţa de Împărăţia Cerurilor - căci toate acestea sunt de-ajuns spre a stinge focul.

Pe lângă toate acestea, mai gândeşte-te şi la aceea, că adică ceea ce vezi, nimic alta nu este, fără numai flegmă, şi sânge, şi suc al unei hrane trecute în putrezire. *Dar,* zici tu, *floarea este încântătoare la vedere*. Dar, iubitule, nimic nu este mai încântător ca florile ce ies din pământ, şi cu toate acestea şi ele putrezesc şi se vestejesc. Deci nici aici nu te uita numai la frumuseţea ei, ci pogoară-te mai afund cu gândirea, şi atunci, dezvelind cu cugetul acea pieliţă frumoasă, priveşte cu amănunţime cele ce sunt sub dânsa. Fiindcă şi trupurile celor ce pătimesc de idropică strălucesc frumos şi în afară nu au nimic urât; dar dacă cu cugetarea ne-am atinge de sucurile ce zac înlăuntrul acelor trupuri, noi

nu am putea iubi astfel de oameni. Dar poate că ochiul acelei femei este gingaş, şi zburdalnic în privire, sprâncenele sunt frumos întinse şi genele bat în vânăt, şi fecioara este blândă, şi căutătura liniştită. Priveşte bine şi aici, şi vei vedea că nimic nu este, fără numai nervi, şi vine, şi pieliţe, şi artere. Însă tu închipuie-ţi ochiul acesta îmbolnăvit, îmbătrânit, veştejit de tristeţe, umflat de mânie, cât de greţos este, cât de iute se nimiceşte şi cum piere mai repede decât cele scrise.

De la acestea apoi strămută-ţi mintea la frumuseţea cea adevărată. *Dar,* zici tu, *nu văd frumuseţea sufletului*. De vei voi, o vei vedea, căci după cum te poţi minuna de cei ce lipsesc şi nu-i poţi vedea cu ochii trupeşti, ci numai cu cugetul, tot aşa este cu putinţă a vedea şi frumuseţea sufletului fără ochii aceştia trupeşti. Nu ai istorisit de multe ori despre vreun chip sau vreo faţă frumoasă? Şi ai pătimit ceva în zugrăvirea acelei frumuseţi? Întipăreşte-ţi şi de astă dată frumuseţea sufletului şi dezmiardă-te cu frumuseţea lui!" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, pp. 84-85)

„Chiar dacă pofta este tiranică, zice, totuşi de o vei îngrădi cu frica lui Dumnezeu, ai doborât furia ei." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 133)

„Care este această doctorie şi care este dezlegarea de răul menţionat (desfrânarea – n.n.), decât numai de a vieţui după spirit?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 109)

„Când eşti cuprins de pofta trupească, gândeşte-te la focul cel veşnic, gândeşte-te la pofta păcatului că nu este vrednică de nimic bun, şi că păcatul nu are nici o plăcere. Dacă frica legilor pământeşti are atâta putere asupra noastră, încât ne opreşte de la fapta cea rea, apoi cu atât mai mult amintirea celor viitoare, pedeapsa cea veşnică, osânda cea nesfârşită. Dacă frica de împăratul pământesc ne opreşte de la atâtea rele, cu cât mai mult încă frica de Împăratul ceresc." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 301)

„Căci dacă poate îl supără pofta trupească mai mult (pe tânăr- n.n.) decât pe cel bătrân, totuşi are multe mijloace la îndemână, prin care ar putea face mai mult decât bătrânul, ca să îmblânzească acea fiară sălbatecă. Şi care sunt acele mijloace? Osteneli, citiri, privegheri, posturi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia VII, p. 131)

„Şi tu, dar, când vezi o femeie frumoasă la chip şi minunat îmbrăcată, când vezi că pofta te ațâță, ridică ochii la cununa ce ți-e gătită sus, ca să treci cu vederea peste un astfel de chip!... Copiii, când sunt însoțiți de pedagog, nu aleargă de acolo-acolo, nu stau pe drum cu gurile căscate, nici nu se minunează de orice; cu atât mai mult tu n-ai să faci asta când vezi că Hristos este alături de gândurile tale! *Cel care se uită la o femeie ca să o poftească a şi făcut desfrânare cu ea în inima lui*." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, p. 104)

„Să ardem aici desfrânarea cu cuvântul învățăturii, ca să nu fim siliți să o ardem acolo cu focul gheenei." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, p. 104)

„Mierea, prin natura ei, este dulce şi foarte plăcută; celor bolnavi însă le este amară şi neplăcută, nu din pricina naturii mierii, ci din pricina bolii acestora. Tot aşa şi cu porunca aceasta! Dacă pare a fi împovărătoare, apoi nu-i din pricina naturii ei, ci din pricina trândăviei noastre. Şi nu mi-e mare oboseala să arăt că porunca asta se îndeplineşte uşor. Ca să o facă grea Hristos ar fi trebuit să grăiască altfel. Aşa însă a spus: *Fugi din fața femeii! Depărtează-te de desfrânare*! Deci, ca să o facă grea, ar fi trebuit să spună cu totul altfel: *Uită-te la femei! Iscodeşte frumusețile cele străine! Şi, totuşi, caută de-ți înfrânge pofta!* De n-ar fi dat o astfel de poruncă, porunca asta ar fi fost grea! Dar când ne spune: *Fugi de cuptor, depărtează-te de foc, nu te apropia de văpaie, ca să rămâi nevătămat!*, atunci porunca e tare uşoară. Că porunca este potrivită firii." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, pp. 114-115)

„Să ne închipuim un tăietor de lemne. Vrea să taie un stejar. Îşi ia toporul şi dă cu el la rădăcină. Dacă-i dă o lovitură şi nu cade copacul cel fără roade, nu-i dă, oare, altă lovitură, a patra, a cincea, a zecea? Fă şi tu la fel! Stejar este desfrânarea, e copac fără roade; face ghindă, hrană pentru porci. De multă vreme e înrădăcinată desfrânarea în sufletul tău! A acoperit conştiința ta cu coajă de copaci. Cuvântul meu e toporul. L-ai auzit într-o singură zi! Cum să fie doborâtă desfrânarea dintr-o dată, când e înrădăcinată în tine de atâta vreme? Să nu te minunezi de-mi vei auzi cuvântul de două ori, de trei ori, de o sută de ori, chiar de zeci de mii de ori! Caută numai să tai lucrul cel rău şi vânjos, adică obişnuința cea rea." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 159)

„Frumusețea trupului nu-i făcută din altceva decât din flegmă, sânge, scurgeri, fiere şi hrană amestecată cu sucuri. Ochii, obrajii şi toate celelalte mădulare ale trupului cu ele se hrănesc; dacă n-ar primi în fiecare zi hrana aceea care le vine din stomac şi din ficat, atunci pielea s-ar zbârci, ochii s-ar duce în fundul capului şi îndată toată frumusețea chipului ar zbura. Aşadar, dacă te-ai gândi ce-i în lăuntrul ochilor frumoşi, ce-i înlăuntrul unui nas statuar, ce-i înlăuntrul gurii şi obrajilor, ai spune că toată frumusețea trupului nu-i altceva decât un mormânt văruit şi plin pe dinăuntru de atât de multă murdărie. Dacă ai vedea o bucățică din aceste materii din care-i alcătuit trupul, de pildă o bucată de flegmă sau de scuipat, n-ai putea să o atingi nici cu vârful degetelor şi nici n-ai suferi s-o vezi. Acum spune-mi, poți să cazi de uimire în fața unui depozit care ține înlăuntru atâta murdărie?” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 114, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 355)

„… pe cei ce au soție cuviincioasă şi cumpătată şi liberă, fiind aprinşi foarte de dragul ei, chiar dacă nu este ea de față, atunci când îi ațâță vreo desfrânată sau stricată, dorul pentru soție le ține mai dinainte cu tărie mintea şi nu le îngăduie să intre vreo altă iubire.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 7)

„… pe cei ce au soție cuviincioasă şi cumpătată şi liberă, fiind aprinşi foarte de dragul ei, chiar dacă nu este ea de față, atunci când îi ațâță vreo desfrânată sau stricată, dorul pentru soție le ține mai dinainte cu tărie mintea şi nu le îngăduie să intre vreo altă iubire.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 7)

„Ți se par dulci, tinere, desfătările femeii păcătoase? Îmi dau şi eu seama de asta. O spune şi Scriptura: *Din buzele femeii desfrânate picură miere* (Proverbe 5, 3). Te previn însă, să nu guşti din ea, căci degrabă va deveni otravă. Cum spune iarăşi Scriptura? Că această miere *până la o vreme îți îndulceşte gâtlejul, dar mai târziu o vei găsi mai amară decât fierea şi mai ascuțită decât sabia cu două tăişuri* (Proverbe 5, 3-4).

Le-am spus părinților tăi că trebue să te conducă cât mai repede la căsătorie, deoarece au răspundere pentru păstrarea curăției tale. Dar nici tu nu eşti lipsit de răspundere. Dacă te tăvăleşti prin păcat să nu-mi spui că de vină e vârsta ta tânără. Întrucât, dacă ar fi aşa, ar trebui ca toți tinerii să facă

la fel. Tu eşti cel care te impingi singur în foc.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 39)

„Când vei vedea o femeie frumoasă, având ochi luminoşi şi veseli, cu obrazul strălucind şi cu chipul de o neasemănată frumuseţe, care îţi va aprinde gândul şi-ţi va creşte pofta, pune-ţi în minte că este pământ şi cenuşă şi sufletul tău va înceta să se mai turbeze. Descoperă pielea feţii ei şi atunci vei vedea care este frumuseţea. Nu privi numai faţa cea de deasupra, ci treci cu gândul înăuntru şi nu vei afla altceva fără numai oase şi vine şi flegmă. Şi de nu sunt de ajuns acestea gândeşte-te că ea se schimbă, îmbătrâneşte, se îmbolnăveşte, i se afundă ochii, obrazul i se îngălbeneşte şi toată floarea aceea se strică. Gândeşte-te de ce te minunezi şi ruşinează-te de judecata ta, că te miri de lut şi de cenuşă şi te aprinzi de praf şi spuză. Şi zic acestea nu prihănind firea. Să nu fie! Nici ocărând-o şi defăimând-o, ci pregătind doctorii celor bolnavi. Şi pentru aceasta a făcut-o Dumnezeu în acest fel, ca să-Şi arate şi puterea Sa şi purtarea Sa de grijă faţă de noi, căci cu prostimea firii ne îndeamnă la smerenie şi ne potoleşte orice poftă, şi să-Şi arate şi înţelepciunea Sa, făcând din lut atâta frumuseţe. De aceea atunci când micşorăm firea, descoperim meşteşugul Ziditorului.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 93)

,,Trupul bărbatului nu mai este al bărbatului, ci al femeii. Să păzească, aşadar, ce-i al ei întreg şi să nu-l împuţineze nici să-l prăpădească[184].” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* p. 16)

„*Femeia nu are stăpânire peste trupul său, ci bărbatul. Asemenea şi bărbatul nu are stăpânire peste trupul său, ci femeia*. Când vezi vreo desfrânată amăgind, uneltind împotrivă, cătând la trupul tău, spune-i: *Nu este al meu trupul, ci al femeii mele. Nu îndrăznesc să-l folosesc rău, nici să-l dau altei femei*. La fel să facă şi femeia.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* p. 16)

---

[184] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Trupul soţului este al soţiei. Prin urmare, soţul (la fel este şi pentru soţie) trebuie să păzească avuţia altuia (trupul care nu mai este al său, ci al soţiei). Este dragostea care se dăruieşte cu totul, care nu face nimic pentru sine, ci doar pentru celălalt. Dar mai întâi, cei doi trebuie să realizeze că nu-şi mai aparţin lor, ci fiecare celuilalt. (n.s. 34, p. 16)

,,Ca pe nişte pietre socoteşte-le pe celelalte femei, ştiind bine că după ce te-ai căsătorit, chiar numai să priveşti cu ochi neînfrânați altă femeie – măritată sau nu –, te faci vinovat de osânda adulterului. Repetă-ți aceste cuvinte în fiecare zi. Şi de vezi că se ridică în tine pofta către altă femeie, şi de aici soția ta îți pare că nu te mai desfată, intră în cămara ta, şi deschizând Scriptura şi luându-l pe Pavel mijlocitor[185], şi cugetând adânc[186] şi neîncetat la aceste cuvinte, stinge văpaia. Şi aşa femeia ta îți va fi şi mai dorită, nici o poftă nemaiatrăgând *pe furiş* bunăvoirea ta față de ea[187]. Şi nu numai că femeia îți va fi mai dorită, ci şi tu vei ajunge mult mai venerabil şi mai liber. Căci nu este, nu este nimic mai de ruşine decât un om desfrânându-se după căsătorie. Căci nu numai pe socru şi pe prieteni, şi pe cei dragi, ci şi pe slugi le face să roşească. Şi acest lucru nu este singurul înfricoşător, ci şi că o va privi pe propria soție mai cumplită decât orice înlănțuire şi, cătând la cea care l-a aprins , necontenit va avea în închipuirile sale acea desfrânată.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 19-20)

„Când vezi femeie frumoasă şi adaugi pofta ta mai mult decât a ei, socoteşte că pământul este şi cenuşă şi se va potoli tulburarea poftei, sau pune în gândul tău cum va schimba frumusețea ei bătrânețile sau boala şi vei vedea cum i se adâncesc ochii, cum i se zbârcesc fețele obrazului şi toată se strică floarea aceea a frumuseții şi a tinereții. Lut lauzi şi cenuşă şi țărână, care nu este altceva decât mormânt văruit, frumusețea trupului. Şi de ai vedea cele dinăuntrul trupului, este plin de necurății şi de putoare multă. Şi de multe ori şi înfățişarea frumoasă murind şi după o zi s-a aflat groapa ei plină de viermi şi de împuțiciune multă. Vezi omule ce frumusețe râvneşti şi săruți? Drept aceea a oprit Hristos să nu râvneşti la frumusețea cuiva şi zice: *Cel ce caută la femeie pentru a o pofti pe ea, iată, a preacurvit cu ea*! Pentru

[185] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Pavel oferă prin cuvintele sale cheia rezolvării problemei. Dar aceasta nu exclude şi rugăciunea îndreptată către marele Apostol. Metoda aceasta, ca prin rugăciune şi meditare la cuvintele unui sfânt să primim rezolvarea unei probleme, este o constantă în Tradiția Bisericii. (n.s. 45, p. 19)

[186] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Acelaşi cuvânt ca şi în nota 44. Deşi pare învechit, Părinții – conform uzului antic – recomandă citirea cu glas tare şi ritmat, acest fapt modelând şi schimbând încet-încet mintea. (n.s. 46, p. 19)

[187] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Relația dintre cei doi creşte dacă vor medita zilnic Scriptura şi nu se vor dezlipi de Hristosul euharistic şi de rugăciunea împreună. (n.s. 47, p. 20)

aceasta, când vei vedea fața vreuneia şi vei păți vreo stricăciune sufletească, nicidecum a doua oară să nu o mai vezi şi te vei izbăvi. Căci şi cei ce sunt bolnavi de hidropică şi de splină au fețele lor luminoase, iar când cunoşti hidropica în pântecele lor, îi urăşti. Aşa şi frumusețea străină să o urâm, şi femeia rea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 7)

„De ai război de către pofta curviei, adu-ți aminte de focul muncii şi se va stinge acea poftă vicleană.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 38)

....

„Drept aceea, să nu ne ruşinăm de viața noastră, nici să ne pângărim trupul cu curvia şi cu necurăția, de vreme ce este Biserica lui Dumnezeu, precum zice apostolul, căci nu vei putea să intri în biserică după ce vorbeşti cu curvele şi cu curvarii. Cum vei ridica mâinile la cer să te rogi lui Dumnezeu, (mâini) cu care te-ai împletit cu desfrânata şi cu desfrânatul?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 47)

„Dacă oceanul îşi zdrobeşte valurile sale nestăpânite de mal, să-ți zdrobeşti, şi tu poftitorule, de malul poruncii divine, arderile cărnii tale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 29)

DESFRÂNAREA (şi înfrânarea)

„… când vedem pe cineva întorcându-se plin de sânge după ce a sfâşiat pofta, încă mai mult îl admirăm şi ne facem părtaşi luptei şi biruinței lui, iar către cei ce iubesc poftele şi plăcerile trupeşti zicem: *Arătați-ne plăcerea ce o aveți din poftele voastre; cel cumpătat o are de la lupta şi biruința sa, iar tu de nicăieri. Dacă îmi veți spune de plăcerea cea din împreunare, eu vă voi dovedi că plăcerea ce o simte cel înfrânat este mai lămurită, mai îndelungată. Tu ai o plăcere câştigată în urma unei mulțămiri scurte şi care aproape nici nu s-a arătat, pe când acela o are de la conştiința sa, şi mai mare, şi mai îndelungată, mai dulce*. Nici împreunarea cu femeie nu poate să țină sufletul netulburat şi să-l întraripeze ca filosofia celui înfrânat, fiindcă acesta, după cum am zis, ne arată lămurit plăcerea sa, pe când la tine văd numai dezgustul ce-l ai în urma învingerii ce ai suferit, şi de aş voi să îți văd plăcerea, nu aş găsi-o nicăieri. Căci care timp voieşti a-ți fi de mulțămire şi plăcere? Cel dinainte de împreunare? Dar acel timp este mai mult de nebunie, de smintire, căci a scrâşni din dinți şi a-ți pierde dreapta judecată nu vine de la plăcere, fiindcă dacă ar fi fost din plăcere, nu ți-ar fi pricinuit din acelea pe care suferă cei ce au dureri. Căci şi cei ce se

luptă cu pumnul în stadion, şi cei loviți scrâşnesc din dinți, şi femeile ce sunt în facere sfârşindu-se de dureri acelaşi lucru îl fac. Astfel că aceasta nu este plăcere, ci mai mult un fel de ieşire din sine, o smintire, mai mult tulburare. Dar poate timpul de după împreunare? Nici acesta nu este de plăcere, fiindcă nici de femeia ce a născut nu zicem că este în plăcere, ci că s-a izbăvit de dureri. Aceasta deci nu este plăcere, ci mai degrabă boală şi moleşire, sau cel mult este mijlocia acestor două. Deci care este timpul plăcerii? Nu este nici unul sau, deşi este, apoi este atât de scurt încât mai că nici nu este. Deşi ne-am silit mult ca să găsim acel timp şi să punem stăpânire pe el, totuşi nu am putut. Nu aşa este şi cu timpul celui înfrânat, căci acesta este întins şi tuturor învederat, sau mai bine zis, întreaga lui viață este în plăcere, conştiința lui fiind liniştită, valurile fiindu-i alinate şi de nicăieri neavând nici o tulburare. Deci fiindcă mai ales acesta este în plăcere, pe când iubitorul de plăcere este veşnic în tulburare şi tristețe, apoi să fugim de desfrânare şi să iubim cumpătarea, ca astfel să ne învrednicim şi bunătăților viitoare, cărora fie ca toți să ne învrednicim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, pp. 401-402)

DESTINUL

„Diavolul a mai adus pe lume şi o altă învăţătură rea! A deschis drum învăţăturii despre soartă şi destin, ca să pângărească libertatea dată nouă de Dumnezeu, ca să ne convingă că natura este rea; iar cu asta a mai semănat şi alte învăţături rele, deşi nu pe faţă. Aşa sunt otrăvile diavolului”. (*Omilii la Matei,* omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 721)

„Dar atunci de ce vei avea nevoie de rugăciuni? De ce mai voieşti a te face creştin, dacă totul este sortit de la naştere? Fiindcă vei fi sub păcat. De unde sunt meşteşugurile? Sunt oare destinate de la naştere? *Da, zici tu. Dar a fost ursit unuia să devină înțelept prin osteneli.* Arată-mi însă unul care să fi învățat meşteşug fără osteneli. Astfel, meşteşugul se capătă nu de la naştere, ci cu multe osteneli. *Dar de unde,* zici tu, *că cineva fiind om rău este bogat, şi un altul, fiind viclean, a căpătat moştenire de la tatăl său? Pe când un altul, deşi munceşte mult, totuşi este sărac?* Acestea într-una le pun înainte; toate numai cu privire la bogăție şi sărăcie, şi nimic de virtute şi răutate. Dar tu nimic n-ai spus până acum; arată-mi dacă cineva sârguindu-se a devenit rău, sau dacă cineva trândăvindu-se a devenit bun. Căci dacă soarta are vreo putere, atunci trebuie să-şi arate puterea în cele mai mari: adică în virtute şi răutate, şi nicidecum în bogăție şi sărăcie.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, pp. 21-22)

,,Cine sunt cei care vorbesc de rău pe Dumnezeu? Sunt cei care aduc împotriva înțelepciunii proniei lui Dumnezeu neorânduiala şi necesitatea soartei! Deloc nu-i de mirare că suferă de boala aceasta păgânii, cei care cad în admirare şi slujesc lemnelor şi pietrelor; dar grozăvia cea mai mare, vrednică într-adevăr de lacrimi şi plânsete multe, e aceea că sunt traşi ca un şuvoi spre tulburare – gândul şi nebunia aceea, cei ce s-au învrednicit să scape de rătăcirea şi slujirea idolească şi să cunoască pe Dumnezeul tuturor, pe Dumnezeul cel adevărat, cu adevărat Dumnezeu. Lucru de mirare foarte este când gândesc aşa oameni care spun că se închină lui Hristos, care au fost învredniciți de Taine atât de mari, care-au luat parte la învățături nespuse şi la înțelepciunea ce ne-a fost din ceruri dată, oameni care, după ce au primit de la Dumnezeu atâta cinste, se aruncă singuri în prăpastie de bună voia lor, care îndepărtează de la ei, cu multă negheobie, libertatea pe care Dumnezeu le-a dăruit-o, care vin singuri la robie prea cumplită şi născocesc cu gândurile lor o stăpânire tiranică foarte, dar înşelătoare, aruncând din suflet orice nădejde bună şi încercând să curme tăria celor ce se străduiesc pentru virtute." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 171)

,,Pentru aceasta diavolul a născocit asemenea otrava şi licorile cele aducătoare de moarte ale învățăturii despre soartă, pentru ca să aducă pe negândite, după cum am spus, toată învățătura lui, ca să ne arate deşartă toată gândirea noastră, fără temei toată credința noastră, ca să convingă pe oameni să aibă gânduri rele despre Dumnezeu." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 172)

,,Nu poate, nu poate dobândi cerul acela care crede-n soartă, dar, mai bine spus, unul ca acesta nu poate scăpa de iad şi de pedeapsă. Credința în soartă ne porunceşte să ne împotrivim învățăturilor lui Dumnezeu, Care spune: *Şi de veți vrea şi Mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca. Dar dacă nu veți vrea şi nici nu Mă veți asculta, de sabie veți fi mâncați; căci gura domnului a grăit acestea*! (Isaia 1, 19-20).

Ai văzut cum grăieşte Dumnezeu şi ce legi aşază? Ascultă şi cum vorbeşte soarta şi ce legi potrivnice aduce, şi astfel cunoaşte că cele dintâi sunt spuse de Duhul dumnezeiesc, iar cele de pe urmă, de vicleanul demon, de fiara cea neîmblânzită. Dumnezeu spune: *De veți vrea* şi *De nu veți vrea*, prin aceste cuvinte făcându-ne pe noi stăpânii faptelor noastre bune sau rele, stăpânii voinței noastre.

- Dar diavolul ce cuvânt aduce (împotrivă)?

- Diavolul spune că nu putem scăpa de soartă, oricare ne-ar fi voia. Dumnezeu spune: *De veți vrea, bunătățile pământului veți mânca*. Soarta spune: *Chiar de veți vrea, dacă nu vă este dat, voința nu vă e de vreun folos!* Dumnezeu spune: *Dacă nu veți vrea să luați aminte la cuvintele Mele, de sabie veți fi mâncați.* Soarta spune: *Chiar dacă nu veți vrea, dacă vă este dat, veți fi negreşit mântuiți!*. Nu spune aşa soarta? Poate fi o luptă mai lămurită ca aceasta? Poate fi un război mai vădit ca acesta, pe care demonii, dascălii răutății, îl duc cu neruşinare cuvintelor dumnezeieşti? Dar, după cum am spus, nu-i deloc de mirare că demonii, adică păgânii, sunt conduşi de asta; ci grozăvia grozăviilor este că voi, care aveți o învățătură atât de dumnezeiască şi atât de mântuitoare, o necinstiți şi alergați la acele învățături lipsite cu totul de judecată, care vă pierd sufletul." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 171)

,,Să nu socotiți că învățătura despre soartă face parte din învățăturile îngăduite, numai că sunt unii oameni care cred în soartă. Se săvârşesc şi crime, cu toate că sunt interzise de legi; se fac şi desfrânări şi răpiri, chiar de mulți oameni, cu toate că sunt oprite. Că a crede în soartă este interzis, ca şi omorul, chiar de legile păgâne, se poate vedea din următorul fapt. Dacă unul care a făcut desfrânare cu femeia altuia, şi a fost dat în judecată, ar spune: *Eu nu-s de vină, ci soarta*! *Eu am vrut să fiu cuminte; dar soarta m-a împins, ea m-a dus la fapta asta*!, oare n-ar fi tocmai pentru aceasta osândit mai cumplit, că s-a apărat aşa de nepotrivit? Va fi oare iertat? Deloc! Şi după învățătura celor ce se încred în soartă ar trebui iertat. Dacă toate se întâmplă din pricina soartei, şi nu a voinței, atunci nu poate avea acela o altă apărare mai mare decât soarta. Iar dacă voința e stăpână şi mai puternică decât soarta, atunci soarta nu există; că dacă există soartă, atunci trebuie neapărat, în ciuda tuturor sforțărilor noastre, să se împlinească poruncile ei şi, prin urmare, zadarnic este pedepsit acela, zadarnic nu-i iertat. Dar nici un om nu va vrea să audă de o astfel de apărare, nici de dobândirea iertării, într-atât este de osândită o astfel de apărare de toți oamenii, şi socotită basm şi vorbărie." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 178-179)

,,Cum se face deci că oamenii care cred în soartă o necinstesc prin aceea că nu iartă pe cei care au făcut fapte rele sub silnicia ei? Atât de mult îi conving şi adevărul, şi conştiința că această credință în unire este basm. Aceştia când cad în păcate grele mai adaugă încă un păcat, ca să scape astfel

de pedeapsa ce le e gătită, dar nu se gândesc că au să fie pedepsiți mai greu. Nu-i o nenorocire atât de mare să păcătuieşti, cât să fii un neruşinat după ce ai păcătuit şi să învinovățeşti pe Dumnezeu de propriile tale păcate. Acesta e un rău mai mare decât păcatul. Pentru aceea s-a străduit şi diavolul, ca nu numai să ne facă trândavi spre faptă bună şi grabnici spre păcat şi să învinuim pe Dumnezeu de toate faptele noastre, dar, după ce ne-am umplut sufletul şi limba de hulă, sub cuvânt de apărare, să-L învinuim pe Dumnezeu, scăpându-ne de vina faptelor noastre şi aruncând-o pe altul nevinovat. Şi de-ai face asta unui om, ar fi de ajuns să te ducă la pieire, căci eşti pedepsit ca un făcător de rele când defăimezi pe cineva fără să fi făcut nimic. Ai văzut câte rele a adus diavolul pe lume prin credința în soartă? Întâi, dispreț față de virtute. Într-adevăr, oricât de râvnitor ai fi în nevoința ta pentru virtute, ți se slăbeşte sufletul când ajungi să crezi că nici una din faptele tale nu e o faptă rea. Când ştii că nu-i o crimă să faci desfrânare, sau să ucizi, sau să spargi ziduri ca să furi, împins de năvala firii, ca şi cum te-ai prăvăli la vale, nu te vei opri de a huli pronia dumnezeiască şi de a învinovăți pe Dumnezeu. Spune-mi, rogu-te, poate fi oare un păcat mai mare?” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 179-180)

„Diavolul convingându-i pe unii oameni să nu se îngrijească de curăția trupească şi sufletească, de bunătate şi de alte virtuți, prin asta i-a făcut să trăiască în trândăvie şi cu o conştiință rea; i-a făcut să arunce vina păcatelor lor pe alții. Şi ar fi trebuit să-şi schimbe răutatea lor. Dar n-au făcut asta, ci au plăsmuit o învățătură rea, plină de mii şi mii de rele, învățătura despre soartă.” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 186)

„Nu este, într-adevăr, preaiubite, învățătură mai rea şi mai plină de puroi de nevindecat ca învățătura despre soartă, despre ursită. Nu numai că pune în sufletul celor rătăciți de această credință (în soartă) o învățătură hulitoare, necredincioasă şi pierzătoare, ci le şi înduplecă să grăiască despre Dumnezeu cele care nici despre demoni nu s-ar putea spune; mai tulbură şi viața noastră şi umple totul de nelinişte şi de multă frământare. Învățătura despre soartă surpă, distruge şi arată ca de prisos tot ce ne-a fost dat de Dumnezeu şi de fire, prin prooroci şi prin sfinți, spre învățătura şi spre îndreptarea noastră. Învățătura despre soartă face ceea ce ar face de pildă un om bolnav care ar avea nevoie de doctorii, dar care nu s-ar lăsa convins să folosească leacurile făcute de doctorii ce stau în jurul lui şi nici n-ar vrea să scape de boală, ci ar sta nepăsător şi trândav, aşteptând o ticăloasă moarte.

Învățătura despre soartă nu ne învață oare tot aceleași? Să nu dea nimeni un sfat folositor, să nu asculte nimeni sfatul altuia! În zadar sunt legile şi judecătorii! În zadar amenințările şi sfaturile! În zadar frica de pedeapsă, în zadar pentru cei buni cinstirile, premiile şi răsplățile! Nici dacă te străduieşti n-ai vreun folos, nici dacă te trândăveşti nu eşti păgubit. Omul, când e copil, să nu se ducă la şcoală, când e bărbat, să nu asculte de legi, să nu ia aminte la sfaturi şi îndemnuri de folos. Ce poate să aducă munca şi osteneala? Ca o corabie fără lest, fără corăbieri şi fără căpitan, care a dat cârma minții furiei furtunii, aşa să umble omul!" (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 190-191)

,,Dacă trebuie neapărat să se întâmple fiecăruia după cum îi e scris, şi celor ce trudesc, şi celor ce dorm, atunci lucrătorul pământului să nu mai înjuge boii, să nu mai scoată plugul, să nu mai taie brazda, să nu mai arunce sământa, să nu mai aştepte timpul potrivit al anului, să nu mai îndure frigul, ploaia ce nu conteneşte, greutățile şi ostenelile anotimpurilor, să nu mai ascută secera, să nu mai secere holdele, să nu mai bată grâul, să nu mai sădească, să nu mai cultive plante! Într-un cuvânt, să lase deoparte toată grija lucrării pământului, să stea acasă şi să doarmă tot timpul. Şi, negreşit, dacă îi e scris şi-i ursit spre bine, bunătățile îi vor veni de la sine în casă. Iar dacă ursitoarea Cloto l-a ursit astfel, de s-ar istovi muncind, ostenelile şi sudorile lui îi vor fără de folos. De credeți, într-adevăr, în soartă, pentru ce nu sfătuiți lumea să facă aşa? Pentru ce nu-i dați sfatul acesta, ca să învățați din fapte binele soartei? Vrei să-mi arăți ce-ai primit de la soartă? Pune capăt lucrării pământului, desființează navigația, distruge toate meseriile; să nu mai lucreze nici un meşteşugar, nici zidarul, nici fierarul, nici țesătorul, nici un altul care cu meseria lui întreține viața noastră, şi atunci vei vedea bine care sunt răsplățile sorții, atunci vei simți într-adevăr, atunci vei vedea ce preț are scrisul sorții!" (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 192)

,,Dacă soarta face pe oameni răi şi buni, pentru ce sfătuieşti pe copilul tău, pentru ce-l îndemni? Toate-s de prisos şi în zadar! Dacă soarta face bogați şi săraci, nu-ți mai trimite copilul la învățătură, nu-i mai da bani, nu mai face nimic din cele ce-i pot înmulți averea!, ci lasă în seama sorții viitorul lui. Dar n-ai să vrei! Iată, pentru ce în lucrurile mici n-ai încredere în puterea sorții, iar în cele mari te încrezi? Dacă este într-adevăr soartă, lasă-ți copilul să se întâlnească şi cu oameni răi şi să se vateme cu stricații! Dacă e sortit şi ursit să fie bun, îți va fi bun copilul!" (*Despre soartă şi Providență,*

cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 192)

„Iată dar că învățătura despre soartă n-a fost născocită din altă pricină decât din trândăvie, din nepăsare, din dorința de a scăpa de ostenelile pentru virtute. Dacă este soartă, nu este judecată; dacă este soartă, nu este credință; dacă este soartă, nu este Dumnezeu; dacă este soartă, nu este virtute, nu este păcat; dacă este soartă, muncim în zadar. Nu este laudă, nu este blam, nu este respect, nu este ruşine, nu sunt legi, nu sunt tribunale.” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 194-195)

„Cei care flecăresc despre soartă, şi pun la îndoială învățătura mântuitoare despre înviere, au căzut în această prăpastie a necredinței din pricina cugetului lor rău şi a faptelor lor păcătoase. Şi după cum bolnavii de friguri, în dorința de a scăpa de fierbințeală, se aruncă adesea în apă rece, uşurându-şi boala pentru scurtă vreme, dar mai târziu îşi aprind şi mai amarnic flacăra, tot aşa şi cei cu conştiința rea: căutând să găsească o uşurare cugetului lor şi nevoind să-şi spele păcatele prin pocăință, cred în tirania sorții şi nu mai cred în înviere. Cu astfel de gânduri netrebnice îşi uşurează aici, pentru scurtă vreme, cugetul; dar îşi aprind şi mai tare flacăra gheenei, pentru că ajung şi mai păcătoşi; iar când vor pleca dincolo, vor vedea că sunt pedepsiți pentru fiecare păcat.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 279)

DEZNĂDEJDEA (- bucuria diavolilor)

„Nici o armă a diavolului nu-i atât de tare ca deznădejdea. Diavolul nu se bucură atâta când păcătuim, cât e bucură când deznădăjduim.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 14)

„Nici o săgeată a Satanei nu este aşa de tare şi primejdioasă ca deznădăjduirea, şi când noi deznădăjduim, îi facem chiar mai multă bucurie decât când păcătuim.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 13)

„Nici o armă nu este mai eficientă în mâna diavolului ca deznădejdea. Tocmai de aceea el nu este atât de mulțumit când

păcătuim, ca atunci când deznădăjduim.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 340)

DEZNĂDEJDEA (naşterea ei)

„Care este rădăcina şi mama deznădejdii? Trândăvia! Dar mai bine n-am numi-o numai rădăcină, ci şi hrănitoare şi mamă. După cum putreziciunea dă naştere moliilor în lână, iar moliile, la rândul lor, măresc putreziciunea, tot astfel şi aici, trândăvia dă naştere deznădejdii, şi la rândul ei, deznădejdea hrăneşte trândăvia; făcând acest schimb blestemat între ele, măresc puterea de distrugere, dacă vei stăvili şi vei tăia pe una din ele, vei putea cu uşurință să birui şi pe cealaltă. Niciodată omul harnic nu va cădea în deznădejde, şi nici cel care are bune nădejdi de mântuire şi nu dezamăgeşte nu va putea cădea în trândăvie. Desfă această cârdăşie şi sfărâmă jugul, adică gândul cel cu multe fețe şi împovărător. Gândul care uneşte deznădejdea cu trândăvia nu este de un singur fel, ci are mai multe şi felurite fețe. Care este acest gând? De pildă: un om care s-a pocăit săvârşeşte multe şi mari fapte de virtute; între timp poate să păcătuiască iarăşi în aşa fel, încât păcatul său să atârne tot atât de greu ca şi faptele lui bune; un asemenea gând mai cu seamă este îndestulător să-l ducă la deznădejde, gândindu-se că a dărâmat tot ce a clădit şi că s-a ostenit în zadar şi fără nici un folos cu săvârşirea acelor fapte bune care. Trebuie să îndepărtăm din mintea noastră această idee şi să ne gândim la aceea că, dacă n-am fi ajuns să săvârşim fapte bune care să atârne tot atât de greu ca şi păcatele făcute mai târziu, nimic nu ne-ar fi împiedicat să ne înecăm cu desăvârşire.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 372-373)

DEZNĂDEJDEA (gravitatea)

„Nimic nu este mai rău ca şi un om în deznădejde.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LV, 2, p. 272)

DEZNĂDEJDEA (urmările pierzătoare ale deznădejdii)

,,Deznădăjduirea ne împiedică de a ne scula din căderea în păcate, (…) nu ne lasă a ne elibera de relele de sub care noi suspinăm, (…) deznădăjduirea ne aruncă în bezna răutății. Dacă noi însă nu deznădăjduim, putem curând să scăpăm de această beznă.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 11)

„Deznădejdea nu are numai răul că ne închide porțile cetății cereşti, nu numai că ne face mai trândavi şi mai dispreţuitori, dar are şi răul că sădeşte în sufletul nostru mândrie nebunească. Diavolul a ajuns aşa cum a ajuns din pricina deznădejdii; mai întâi şi-a pierdut orice deznădejde; în urma, din deznădejde a căzut în mândrie. Un suflet care şi-a pierdut odată nădejdea mântuirii lui nu-şi mai dă seama cum se prăbuşeşte; vorbeşte şi lucrează după bunul plac şi fără judecată împotriva propriei sale mântuiri. După cum nebunii, o dată ce şi-au pierdut minţile, nu se mai tem şi nu se mai ruşinează de nimic, ci săvârşesc fără frică cele mai nesăbuite fapte, se aruncă în foc, în apă sau în prăpastie. Tot astfel şi cei stăpâniți de nebunia deznădejdii nu mai pot fi opriți; săvârşesc tot felul de păcate, iar dacă nu vine moartea să-i împiedice de la nebunia şi furia lor, îşi pricinuiesc o mulțime de rele.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 364)

DEZNĂDEJDEA (de pe urma păcatelor – remedii)

„Că nu ne pierde atât de mult păcatul cât deznădejdea. Dacă cel care a făcut un păcat se trezeşte, îşi îndreaptă prin pocăință repede păcatul săvârşit; dar cel care se deznădăjduieşte şi nu se pocăieşte nu se îndreaptă, pentru că n-a folosit leacurile pocăinței.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 970)

„Iar cei ce avem un suflet murdar, să nu deznădăjduim, după cum şi zice: *De vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, şi de vor fi ca purpura, ca lâna albă le voi face* (Isaia 1, 18). Când Dumnezeu făgăduieşte ceva, tu nu te îndoi deloc, ci fă toate acelea prin care ai putea apuca şi atrage la sine-ți acele făgăduințe.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 365)

„Iubiților, să nu deznădăjduim, ci chiar bârfitor de ai fi, sau lacom, sau orice, tu cugetă la Pavel, care mai înainte a fost hulitor, prigonitor, batjocoritor şi, în sfârşit, cel întâi între păcătoşi, şi cum cu toate acestea, deodată s-a ridicat până la cea mai înaltă virtute şi cele dinainte nu i-au fost lui nici o piedică – deşi, de altfel, nimeni nu a fost stăpânit de atâta înverşunare răutăcioasă ca dânsul, care a dus un război înverşunat asupra Bisericii. Căci şi-ar fi dat atunci până şi sufletul pentru nimicirea Bisericii şi

era amărât până în suflet că nu avea mai multe mâini spre a prinde cu toate pe Ştefan[188]. Şi cu toate acestea, a găsit el mijlocul de a-l prinde cu mai multe mâini, adică cu acele ale mărturiilor mincinoase, ale căror haine le ținea el. Dar apoi când intra prin casele Creştinilor, alerga ca o fiară sălbatică, târând după dânsul pe bărbați şi pe femei şi băgând în toți groaza şi tulburarea şi mii de alte rele. Atât de înfricoşat era, încât apostolii, chiar şi după prefacerea lui şi intrarea în Creştinism, nu îndrăzneau a se apropiau de el. Şi cu toate acestea, după atâtea rele, s-a făcut aşa precum a fost după aceea! Nimic cred că nu mai trebuie a spune." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, pp. 231-232)

„Ştiind dar că Dumnezeu nu numai că nu-şi întoarce fața de la cei ce se întorc la El, ci că-i primeşte tot aşa de bine ca şi pe cei virtuoşi, că nu numai că nu-i pedepseşte, ci că merge în căutarea celor rătăciți şi că Se bucură de găsirea acestora mai mult decât de cei care nu s-au rătăcit, să nu deznădăjduim când ne simțim încărcați de păcate." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 24)

„Să nu deznădăjduim, ci să avem bune nădejdi în Stăpânul nostru, gândindu-ne la noianul bunătății Lui." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 25)

„- Dar pentru ce ai dat ninivitenilor un răgaz aşa de scurt? (trei zile)

- Ca să afli şi virtutea barbarilor, adică a ninivitenilor, care au putut, în trei zile, să pună capăt unei urgii atât de mari venite asupră-le din pricina păcatelor lor, dar ca să te şi minunezi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care s-a mulțumit cu o pocăință de trei zile pentru un noian atât de mare de păcate şi, în sfârşit, ca tu să nu cazi în deznădejde, chiar de-ai păcătuit de mii de ori. După cum cel cu suflet trândav şi nepăsător nu face mare lucru chiar dacă ar avea mult timp de pocăință şi nici nu se împacă cu Dumnezeu, din pricina trândăviei lui, tot aşa cel cu minte trează şi cu râvnă clocotitoare, cel ce se pocăieşte cu mult zel poate şterge într-o clipită păcatele a ani întregi. Nu s-a lepădat Petru de trei ori? Nu cu jurământ, a treia oară? Nu s-a temut el de cuvintele unei slujnice de rând? Şi ce s-a întâmplat? A avut nevoie de mulți ani pentru pocăință? Deloc, ci în aceeaşi noapte a şi alunecat şi s-a ridicat; a primit şi lovitura, şi primit şi leacul; s-a şi îmbolnăvit, şi s-a şi vindecat!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, pp. 82-83)

[188] A se vedea cap. 6 şi 7 din Faptele Apostolilor.

„Auzi-le pe acestea, iubite, şi să nu deznădăjduieşti niciodată. Gândeşte-te la măreția nespusă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu şi grăbeşte-te de-ți şterge păcatele. Dacă tâlharul, pe cruce fiind a fost învrednicit de o atât de largă dărnicie din partea lui Dumnezeu, cu mult mai mult ne va învrednici pe noi iubirea Lui de oameni, de voim să ne mărturisim păcatele noastre.” (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 108)

„Când vezi că oameni atât de mari au păcătuit, dar au avut parte de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pentru că nu s-au deznădăjduit, să ai şi tu mai mare nădejde de mântuire, dacă păcătuieşti.” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 553-554)

„Atunci când păcătuiți să nu pierdeți nădejdea mântuirii, ştiind că şi drepții au păcătuit, dar prin pocăință nu şi-au micşorat deloc cinstea lor.” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 558)

„Dacă L-ai supărat cu păcatele tale, nu deznădăjdui. Atunci când superi un om, dar imediat după aceea te duci şi dimineața şi la amiază şi seara la el şi îi ceri iertare, nu-i vei muia, oare, inima? Cu atât mai mult vei muia inima lui Dumnezeu, Care nu cunoaşte răutate, dacă dimineața, la amiază şi seara şi în fiecare ceas Îi vei cere să Se milostivească asupra ta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 189)

DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră)

„Nu numai că l-a băgat pe tâlhar în rai, ci l-a băgat înainte de întreaga lume şi înainte de Apostoli, ca, văzând pe cel plin de răutăți fără număr cum petrece în curțile împărăteşti, nimeni dintre cei de mai apoi să nu deznădăjduiască de intrarea în rai, nici să nu dispere de mântuirea sa.

Dar să vedem dacă nu cumva tâlharul a arătat şi osteneli, şi isprăvi, şi roade. Nici asta nu se poate spune: ci pe temeiul unui cuvințel, pe temeiul credinței singure a ajuns dintr-un salt în rai, ca să înveți că nu atât înțelepciunea lui a făcut totul, cât iubirea de oameni a Stăpânului. Că ce a zis tâlharul? Ce a făcut? A postit? A plâns? Şi-a frânt inima? A vădit pocăință vreme îndelungată? Nicidecum: ci chiar pe cruce, după ce a primit osândă de la oameni, s-a învrednicit de mântuire.

Vezi ce repeziciune? De pe cruce în cer, de la osândă la mântuire. Care sunt, dar, cuvintele acelea? Ce putere au de i-au adus tâlharului asemenea bunătăți? *Pomenește-mă întru împărăția Ta*. Și ce dacă? A cerut să primească bunătăți, n-a arătat osârdia cea prin fapte. Dar Cel Ce cunoștea inima lui n-a luat aminte la cuvinte, ci la așezarea cugetului - că cei ce se bucuraseră de învățături proroceşti, cei ce văzuseră semne, cei ce priviseră minuni ziceau despre Hristos că *are drac* (In., 7, 20; 8, 48, 52) și *rătăcește mulțimea* (In., 7, 12); iar tâlharul, care nu auzise pe prooroci și nu văzuse minuni, văzându-L pironit pe cruce n-a luat aminte la necinste, nici nu a căutat la lipsa de slavă, ci, căutând la Dumnezeirea Lui, a zis: *Pomenește-mă întru Împărăția Ta*.

Iată un lucru nou și nemaipomenit. Vezi cruce, și pomenești de împărăție? Ce lucru vrednic de împărăție ai văzut? Un om răstignit, bătut, batjocorit, defăimat, scuipat, biciuit: astea sunt lucruri vrednice de împărăție, spune-mi? Vezi tu, el privea cu ochii credinței și nu se uita la cele văzute: drept aceea, nici Dumnezeu nu S-a uitat doar la vorbe, ci precum tâlharul căutase la Dumnezeire, așa și El a privit în inima tâlharului și a zis: *Astăzi vei fi cu Mine în rai*." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al șaptelea, pp. 96-98)

„Vina noastră cea mai mare este că noi deznădăjduim de mântuirea noastră, pe când diavolul nu pierde niciodată nădejdea pieirii noastre". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 417)

„Chiar de nu ai fi cel mai vrednic, totuși să nu te deznădăjduiești, căci ai drept cel mai mare apărător al tău dragostea Celui ce te judecă!" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 155)

„Cel care-și pierde nădejdea, chiar dacă de-ar avea tărie și râvnă destulă, în zadar le are. Cum va putea face vreo faptă bună, mai mică sau mai mare, o dată ce și-a închis ușa pocăinței, o dată ce și-a astupat intrarea în arenă și a rămas afară? Aste e pricina pentru care diavolul viclean uneltește totul ca să sădească în noi gândul deznădejdii. Când a reușit, nu-i mai trebuie sudori și osteneli ca să ne biruiască. De ce să-i trebuiască, de vreme ce căzuții, cei de jos, nici nu vor să i se împotrivească? Omul care poate scăpa de lațul deznădejdii își recapătă tăria și nu încetează de a se lupta cu diavolul până la ultima suflare; chiar dacă ar cădea în mii de păcate, se scoală din nou și taie pe vrăjmaș. Dar cel ce rămâne înlănțuit cu gândul deznădejdii, cel căruia i-a slăbit tăria, cum va putea să i se împotrivească, cum va putea să biruie pe diavol, când o ia la fugă îndată ce îl vede?" (*Cuvânt de sfătuire*

către Teodor cel căzut, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 327)

„Să nu-mi spui mie că se pot ridica de jos numai cei ce au greşit puțin! Poate să fie unul plin de toată răutatea, să fi săvârşit tot felul de păcate ce ar trebui să-i închidă împărăția cea de sus. Mai mult! Să fie nu un necredincios, ci un credincios, unul dintre cei ce mai înainte bineplăceau lui Dumnezeu, dar care mai pe urmă a ajuns desfrânat, ticălos, afemeiat, hoț, bețiv, sodomit şi hulitor, unul care să fi săvârşit şi alte păcate la fel ca acestea! Nici unui ca acesta nu-i este îngăduit să cadă în deznădejde, chiar de ar fi ajuns la adânci bătrâneți încărcat cu păcate aşa de mari şi de grele. Dacă mânia lui Dumnezeu ar fi pătimaşă, da, atunci ar fi drept să cadă în deznădejde, căci n-ar putea stinge flacăra aprinsă de-atât de mari păcate! Dar când Dumnezeu este lipsit de patimă, şi când pedepseşte, şi când osândeşte, şi pentru că nu osândeşte cu mânie, ci cu multă grijă şi cu multă bunătate, atunci se cuvine să avem mare îndrăznire şi încredere tare în puterea pocăinței." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 327-328)

„Atât este de mare dragostea de oameni a lui Dumnezeu. Niciodată Dumnezeu nu-Şi întoarce fața de la o pocăință făcută din inima curată. Chiar de-ai ajunge un mare păcătos, dar ai vrea să te întorci iar pe calea virtuții, Hristos te primeşte, te trage lângă El, şi face totul ca să te aducă la starea cea dintâi.

Dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu e încă şi mai mare. Chiar de n-ai arătat deplină pocăință, totuşi Hristos nu respinge nici o pocăință scurtă şi puțină, ci-i dă şi ei răsplată. Asta se vede din cele spuse de profetul Isaia poporului iudeu: *Din pricina păcatului l-am întristat puțin; l-am bătut, Mi-am întors de la el fața; iată că s-a întristat şi a umblat mâhnit; atunci l-am vindecat şi l-am mângâiat* (Isaia 57, 17-18).

Să ne dea mărturie Ahab, împăratul cel lipsit cu totul de credință, împins la păcat de femeia sa (III Regi 21, 1-15)! Numai pentru că a plâns, pentru că s-a îmbrăcat cu sac şi şi-a osândit păcatul, a atras atât de mult pe Dumnezeu spre milă, că a scăpat de toate nenorocirile ce-l amenințau. Dumnezeu îi spune lui Ilie: *Ai văzut cum s-a smerit Ahab în fața Mea? Nu voi aduce nenorocire în zilele lui, pentru că a plâns în fața Mea* (III Regi 21, 29).

Să-ți mai dau o pildă: pe Manase. Pe toți i-a întrecut în nebunie şi în tiranie. A înlăturat slujirea şi închinarea lui Dumnezeu făcută după lege, a închis templul, a făcut să înflorească rătăcirea idolească şi a ajuns mai

nelegiuit decât toți împărații de dinaintea lui (II Par., 33, 1-9). Dar mai târziu, când s-a pocăit (II Par., 33, 12), Dumnezeu l-a aşezat între prietenii Săi (II Par., 33, 13). Dar Manase s-ar fi uitat la mărirea nelegiuirii lui, dacă şi-ar fi pierdut nădejdea că se mai poate întoarce şi schimba, ar fi pierdut toate bunătățile dobândite mai târziu. Aşa însă, în loc să se uite la grozăvia păcatelor lui, s-a uitat la noianul milei lui Dumnezeu. Şi, rupând legăturile diavolului, s-a ridicat, a luptat şi a săvârşit drumul cel bun.

Dar nu numai prin cele întâmplate acestor împărați Dumnezeu ne curmă gândul deznădejdii, ci şi prin cuvintele spuse de profet: *Azi, de-Mi vei auzi glasul, să nu vă învârtoşați inimile voastre, ca în vremea răzvrătirii* (Ps., 94, 8-9). Cuvântul *azi* se poate spune pentru toată viața, iar dacă vrei, chiar pentru bătrânețe." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 332-334)

„Că deşi ne vom pogorî chiar în prăpăstiile răutății, este cu putință să ne ridicăm şi să ne îndreptăm, lepădând toată răutatea." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 141)

DEZNĂDEJDEA (vindecarea de deznădejde)

„Şi cu toate acestea, când vedem pe Dumnezeu rugându-se, şi oamenii rugându-se pentru oameni în locul lui Hristos, noi nu înțelegem de aici nimic înjositor şi nedemn de acea mărire şi splendoare, ci un singur lucru desprindem de aici: întinderea şi mărimea dragostei Lui.

Dacă şi Duhul se roagă cu suspine negrăite; dacă şi Hristos a murit pentru noi, şi se şi roagă pentru noi; dacă şi Tatăl n-a cruțat chiar pe Fiul Său pentru tine, şi te-a ales şi te-a îndreptat, apoi de ce te mai sfieşti? De ce tremuri, dacă te bucuri de o astfel de dragoste şi de o astfel de îngrijire?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 295)

,,Niciodată să nu disprețuim pe cele mici, ca nu cumva să nu cădem în cele mari; dar dacă cumva le-am disprețui şi la urmă am ajunge la fundul tuturor relelor, nici atunci să nu ne deznădăjduim, ca nu cumva să cădem în buimăceală, căci din adâncimea aceea a relelor este foarte greu de a ieşi cel

care nu priveghează, nu numai din pricina adâncimii, ci şi din pricina aşezării ei. În adevăr, iubiţilor, că păcatul este o adâncime mare, şi afundând pe cineva acolo îl sfărâmă. Şi după cum cei ce cad într-un puţ nu pot cu lesnire a ieşi, ci au trebuinţă de alţii cari să-i scoată de acolo, tot aşa şi cei ce au venit întru adâncul păcatelor. Să coborâm deci funii către aceştia, şi-i vom scoate afară; sau mai bine zis, nu numai pe aceia a-i ridica, ci chiar şi pe noi înşine, şi să ne ridicăm nu numai pe atâta pe cât ne-am pogorât, ci mult mai mult, de vom voi. Pentru că şi Dumnezeu ajută, că nu voieşte moartea păcătosului, ci *să se întoarcă şi să fie viu* (Iez. 18, 23). Deci nimenea deznădăjduiască, nimenea pătimească patima celor necinstitori, fiindcă al acelora este păcatul acesta. *Când vine necinstitorul întru adâncul răutăţilor, defaimă şi nu bagă samă* (Pilde 18, 3), zice. Pentru aceea, nu mulţimea păcatelor aduce deznădăjduirea, ci socotinţa celui necinstitor. Chiar de ai întrece toată răutatea, zi către tine: Iubitor de oameni este Dumnezeu şi doreşte mântuirea noastră, după cum şi zice: *Că de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi* (Is. 1, 18), şi apoi îndată fugi de păcat.

Deci să nu deznădăjduim, fiindcă nu a cădea este atât de cumplit, pe cât a zăcea jos după ce am căzut; nici a se răni este atât de greu, pe cât a nu te căuta, rănit fiind. *Cine se va putea lăuda că are inimă curată, zice, sau cine va cuteza a zice că este fără păcat?* (Pilde 20, 9). Acestea zic nu ca să vă fac pe voi mai leneşi, ci ca să vă împiedec a cădea în deznădăjduire.

Voieşti poate a afla cât de bun este Stăpânul nostru? Ascultă. S-a suit la biserică vameşul acela încărcat de păcate, şi zicând: *Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului* (Lc. 18, 13), iată că s-a întors la casa sa îndreptat numai cu aceste cuvinte. Încă şi prin Prorocul zice Dumnezeu: *Pentru păcat, puţin am întristat pre el, şi am văzut că s-a întristat şi a umblat posomorât, şi am vindecat căile lui* (Is. 57, 17-18). Ce poate fi întocmai cu această iubire de oameni? *Ca să nu mai fie posomorât, zice, i-am iertat păcatele şi l-am vindecat.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, pp. 86-87)

,,Satana a fost la început un înger bun, dar fiindcă din capul locului a fost uşuratic la minte şi apoi a fost deznădăjduit, de aceea a căzut aşa de adânc, încât niciodată nu se va mai scula. Cum că el la început a fost un înger bun, învăţăm din cuvintele Sfintei Scripturi, unde se zice: *Văzut-am pe Satana ca un fulger din cer căzând* (Lc. 10, 18). Această asemănare cu fulgerul ne arată atât strălucirea cea dinainte a Satanei, cât şi repeziciunea căderii sale. Pavel a fost la început un hulitor al lui Iisus Hristos, prigonitor

şi vrăjmaş al credincioşilor. Dar pentru că nu a deznădăjduit după ce a cunoscut rătăcirea sa cea grozavă, de aceea el s-a făcut asemenea îngerilor. Iuda dimpotrivă, dintru început a fost Apostol, dar pentru că era uşuratic la minte, s-a lăsat smintit de păcat, şi s-a făcut vânzător al Domnului. Însă tâlharul cel de pe cruce, măcar că săvârşise aşa de multe păcate, nu a deznădăjduit şi de aceea a intrat în rai. Fariseul, uşuratic fiind la minte, s-a bizuit prea mult pe faptele sale cele bune, şi de aceea a căzut în pieire; vameşul, dimpotrivă, nu a deznădăjduit, şi de aceea s-a înălțat aşa, întrecându-i pe alții.

Trebuie oare să vă mai arăt că aceasta s-a întâmplat şi unei cetăți întregi? Toată cetatea cea mare Ninive s-a mântuit, pentru că nu a deznădăjduit, măcar că hotărârea cea dumnezeiască îi luase toată nădejdea. Adică proorocul nu zisese: *Dacă vă veți pocăi, vă veți mântui*; ci el zisese de-a dreptul: *Încă 40 de zile şi Ninive se va prăpădi* (Iona 3, 4). Însă cu toate că Dumnezeu îi amenințase, cu toate că proorocul le vestise aceasta, iar cuvintele lui nu cuprindeau nici amânare, nici condiții, ei totuşi nu au deznădăjduit, nu au părăsit încrederea. Dumnezeu nu le pusese condiții, iar proorocul nu le zisese: *Dacă vă veți pocăi, vă veți mântui*; şi el n-a făcut aceasta pentru ca şi noi, când auzim asemenea hotărâre a lui Dumnezeu, să nu ne îndoim şi să nu părăsim nădejdea, ci să privim la exemplul Ninivei." (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 11-13)

„… să nu deznădăjduim, ci să avem nădejde tare la Dumnezeu, să gândim la noianul cel nemăsurat al harului Său şi al iubirii de oameni, să ne scăpăm de conştiința cea rea şi, cu toată râvna şi osârdia, să ne sârguim la fapta cea bună, făcând pocăință sinceră şi serioasă." (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 17)

„… să cunoşti fapta cea bună a ninivitenilor, care în aşa de puține zile s-au pocăit de aşa de multe păcate şi le-au stârpit. Totodată, trebuie să te minunezi de îndurarea lui Dumnezeu, căreia i-a fost de ajuns o pocăință atât de scurtă pentru atât de multe păcate; de aceea tu nu trebuie să cazi în deznădăjduire, măcar de ai fi săvârşit mii de păcate." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 29)

„Nu deznădăjdui deci, iubitul meu prieten, de schimbarea ta în bine! Dacă diavolul a avut atâta putere, încât să te coboare din piscul acela, de pe culmile virtuții, la cel mai ruşinos păcat, apoi, cu mult mai mult, Dumnezeu va putea să se tragă iarăşi la îndrăzneala cea dintâi. Mai mult! Va putea să te

facă şi mai fericit decât erai înainte. Numai să nu te simţi desăvârşit căzut, să nu-ţi tai bunele nădejdi şi nici să nu faci ce fac cei lipsiţi de credinţă. Da, nu mulţimea de păcate ne duce de obicei la deznădejde, ci lipsa credinţei din suflet. Din pricina asta Solomon n-a spus: tot omul care ajunge în adâncul păcatelor se deznădăjduieşte, ci: *Cel lipsit de credinţă de deznădăjduieşte* (Pilde 18, 3). Numai cel lipsit de credinţă îşi pierde nădejdea când ajung în adâncul păcatelor. Necredinţa nu-i lasă să se uită în sus la Dumnezeu şi să se întoarcă acolo de unde au căzut.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 323-324)

„... vicleanul când simte că sufletul ne este îngreuiat de conştiinţa faptelor noastre rele, atunci mai vine şi el şi ne atacă prin gândul deznădejdii, care este mai greu decât plumbul. Dacă începem să deznădăjduim, deznădejdea ne striveşte îndată sub povara ei; că, desprinşi de lanţul nădejdii, cădem în adâncul relelor...” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 325)

„Nu-i lucru cumplit să cazi, cumplit lucru e să rămâi jos, să nu te mai ridici, să nu mai ai voinţă, să fii slăbănog şi să-ţi ascunzi slăbiciunea voii cu gândul deznădejdii. Pe unii ca aceştia îi mustră şi profetul: *Au doară cel care cade nu se mai ridică şi cel ce se abate nu se mai întoarce?* (Ier., 8, 4). Dacă m-ai întreba cine sunt oamenii care au căzut din nou după ce căzuseră, îţi voi răspunde: toate cuvintele acestea despre ei s-au spus.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 334)

„Oaia, care s-a despărţit de turmă, de cele nouăzeci şi nouă, şi a fot adusă iar în staul (Matei 18, 12-13), ne arată tocmai căderea şi întoarcerea celor credincioşi. Şi oaia nu era din altă turmă, ci din numărul mioarelor turmei, mai înainte păstorul o păştea; şi s-a rătăcit cu rătăcire mare! S-a rătăcit în munţi, în văgăuni, adică pe o cale depărtată, depărtată mult de calea cea dreaptă. A lăsat-o oare păstorul rătăcită? Deloc! A adus-o în staul din nou! N-a izgonit-o, n-a bătut-o; dimpotrivă a adus-o pe umeri. După cum doctorii cei iscusiţi îngrijesc cu luare-aminte pe cei ce zac de o boală veche, şi-i vindecă nu numai cu doctorii, ci uneori şi din purtarea lor frumoasă cu bolnavii. Tot aş aşi Dumnezeu nu-i aduce la virtute cu asprime mare pe cei căzuţi în cumplită slăbiciune sufletească, ci cu blândeţe şi încetul cu încetul;

îi sprijină necontenit, ca stricăciunea să nu li se mărească, şi rătăcirea să nu ajungă mai cumplită.

Asta o vedem nu numai în pilda oii celei pierdute, ci şi în pilda fiului risipitor (Luca 15, 11-32). Acesta nu era un străin; era fiu şi fratele fiului care-şi îndeplinea cu grijă toate îndatoririle de fiu. N-a căzut într-un păcat obişnuit, ci, am putea spune, în adâncuri de păcate: din bogat, liber şi de bun neam a ajuns mai ticălos ca slugile, străinii şi năimiţii. Şi totuşi ş-a întors la starea cea dintâi şi şi-a căpătat slava cea mai înainte. Dacă şi-ar fi pierdut nădejdea că mai poate trăi, dacă şi-ar fi pierdut curajul din pricina celor întâmplate, dacă ar fi rămas în pământ străin, n-ar fi dobândit ce a şi dobândit, ci, sleit de foame, ar fi murit de cea mai ticăloasă moarte. Dar pentru că s-a pocăit şi n-a deznădăjduit, din o ticăloşie atât de mare ajunge din nou la strălucirea lui de altădată: cea mai frumoasă haină o pune pe el şi se bucură de daruri mai mari decât fratele care nu a căzut niciodată. *Iată de atâţia ani îţi slujesc,* a zis fratele cel mare*, şi niciodată n-am călcat porunca ta; şi mie niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care şi-a mâncat averea cu desfrânatele, i-ai înjunghiat viţelul cel gras!* (Luca 15, 29-30). Atât de mare este puterea pocăinţei!

Având dar atâtea pilde, să nu rămânem în păcate, nici să pierdem nădejdea putinţei unei împăcări cu Dumnezeu! Să facem şi noi ca fiul cel risipitor: *Voi merge la Tatăl meu!* (Luca 15, 18), şi să ne apropiem de Dumnezeu! Dumnezeu niciodată nu ne îndepărtează; noi ne depărtăm de El. *Eu sunt Dumnezeu Care este aproape, zice Domnul, şi nu Dumnezeu care este depărtat* (Ier., 23, 23). Iar printr-un alt profet, ne ţine iarăşi de rău, zicându-ne: *Oare nu păcatele voastre stau între voi şi mine?* (Is., 59, 2). Deci, dacă păcatele sunt acelea care ne depărtează de Dumnezeu, să ridicăm această stavilă cumplită! Atunci nimic nu ne va mai împiedica săi fim aproape de Dumnezeu." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 7-8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 334-336)

„În Corint era un bărbat cu vază; acesta săvârşise un păcat atât de mare cât nici între păgâni nu se mai pomenea (I Cor., 5, 1). Era credincios, era de-ai lui Hristos; unii spun că era chiar cleric. Şi ce? L-a tăiat oare Pavel din numărul celor care aveau să se mântuiască? Deloc! Ba, tocmai Pavel învinuieşte cumplit pe corinteni că nu l-au adus la pocăinţă. Şi voind să ne arate că nu este păcat care să nu poată fi iertat, vorbeşte iarăşi despre cel ce păcătuise mai greu decât păgânii: *Daţi pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului său, ca duhul lui să i se mântuiască în ziua Domnului Iisus*

Hristos (I Cor., 5, 5). Aşa le grăia Pavel înainte de a se pocăi acela. Dar după ce s-a pocăit, Apostolul le spune: *Destul este pentru unul ca acesta de la cei mai mulți* (II Cor., 2, 6). Şi le scria să mângâie din nou, să-i primească pocăința, ca să nu-i înghită satana cu lăcomia sa (II Cor., 2, 11).

La fel, cu galatenii. Întreg poporul galatean, după ce crezuse, după ce făcuse minuni, după ce îndurase o mulțime de încercări pentru credința lui Hristos, a căzut, dar s-a sculat din nou." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 336-337)

„Tâlharul de pe cruce, cu toate că a făcut, atâtea răutăți, nu a deznădăjduit şi, astfel, a intrat primul în rai." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 339)

„Cu toate că hotărârea lui Dumnezeu era: *Patruzeci de zile mai sunt, şi Ninive va fi distrusă!* (Iona 3, 4), oamenii nu şi-au pierdut nădejdea şi îndrăzneala. Şi aceasta, cu toate că Dumnezeu nu le-a spus că se vor mântui dacă se pocăiesc. Să luăm şi noi exemplu de la aceşti oameni, şi chiar şi atunci când auzim de la Dumnezeu cuvinte de osândă, să nu ne pierdem nădejdea, ci să ne pocăim." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 340)

„Ştiind că Părintele ceresc, Care este Păstorul cel bun, nu numai că nu ne dispreţuieşte când ne întoarcem la El, dar ne primeşte înapoi cu multă dragoste — cu mai multă dragoste decât cea pe care o arată oamenilor sporiți în virtute —, ştiind nu numai că nu-i pedepseşte pe cei rătăciți, dar Se duce chiar să-i caute, ca să-i aducă din nou în turmă şi Se bucură mai mult pentru ei decât pentru cei drepți, atunci când suntem căzuți în păcat, nu trebuie să deznădăjduim, după cum atunci când facem vreun lucru, bun, nu trebuie să aveam o prea mare îndrăzneală." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 345-346)

„Cel care are în inima sa dragostea pentru cele înalte şi se hrăneşte cu nădejdea bunătăților veşnice nu este răpus de nici o încercare şi de nici o supărare din această viață." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

„Învierea viitoare opreşte pe toate buzele învinuirea hulitoare, şi în orice suflet deznădejdea şi dezolarea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 145)

DEZNĂDEJDEA (şi nepăsarea)

„În viața creştinului, deznădejdea şi nepăsarea suntdistrugătoare. Pe cel care a căzut în păcat, deznădejdea nu-l lasă să se ridice, iar pe cel care este în picioare, nepăsarea îl face să cadă. Deznădejdea îl lipseşte pe om de bunătățile pe care le-a dobândit, iar nepăsarea nu-l lasă să scape de relele care îl apasă. Nepăsarea îl coboară din ceruri, pe când deznădejdea îl coboară de tot în prăpastia răutății. Iată cât de mare este puterea celor două patimi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 339)

DIAVOLUL (- răul dus la extrem)

,,Rău este diavolul, o mărturisesc şi eu; dar rău luişi, nu nouă, dacă priveghem. Aşa e natura răului: este pierzătoare numai pentru cei ce-l au.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 39)

„Au întâmpinat pe Hristos doi îndrăciți, care petreceau prin morminte, iar diavolii văzând că vor fi scoşi din cei doi, Îl rugau pe Iisus să le dea voie să intre în turma de porci care păştea alăturea. Şi le-a dat voie şi intrând în ei, i-a prăpăstuit îndată pe toți. Iată aşa ocârmuiesc diavolii. Şi cu porcii nu au nimic, dar cu tine au de-a pururea război şi luptă neîncetată şi vrajbă necurmată. Dacă pe aceia, cu care nu aveau nimic, nici o clipă nu i-a suferit, ce nu ne-ar fi făcut nouă dacă ne-ar fi avut sub stăpânirea lor, care le suntem vrăjmaşi şi totdeauna îi întărâtăm.

Ce rane nevindecate nu ne-ar fi făcut? Dumnezeu pentru aceasta i-a lăsat să intre în turma de porci, ca să cunoşti răutatea lor chiar cu trupurile dobitoacelor. Şi cum că şi celor îndrăciți tot aşa li s-ar fi făcut ca şi porcilor, arătat este tuturor, de nu ar fi dobândit chiar în chinul această purtarea de grijă a lui Dumnezeu.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 26)

„Voieşti şi o altă pildă din care să vezi iarăşi cum ocârmuieşte diavolul, când îi dă voie Dumnezeu să-şi pună în lucrare puterea sa? Aminteşte-ti de cirezile şi turmele lui Iov, cum într-o clipă toate le-a mistuit, de moartea cea ticăloasă a fiilor lui, de rana care a fost adusă peste tot trupul lui şi vei vedea cruzimea, asprimea şi nemilostivirea diavolilor.” (*Cuvânt*

către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 27)

DIAVOLUL (- biruit de Domnul Hristos)

„Diavolul este un învins mizerabil. Că el era puternic după victoria din raiul pământesc! El ținea lumea înlănțuită; el strica generațiile pe măsură ce apăreau ele pe pământ; păcatul îi slujea de cauză lui: moartea, pedeapsa păcatului, era ajutorul lui fidel; iadul era plin de învinşii pe care-i ducea el acolo fără încetare; acolo erau închise aceste *comori nevăzute* de care vorbeşte Profetul.

Însă că totul se schimbă de când apare Iisus Hristos. Iisus Hristos suferă şi moare; prin moartea lui el expiază, el răscumpără, el îi smulge dreptății divine decretul de amnistie şi prin urmare osândirea diavolului. Iisus Hristos pătrunde ca învingător în împărăția Satanei; El sfarmă *porțile de aramă* ale închisorii noastre seculare; El ia diavolului comorile adunate *tezaurul ascuns*, natura omenească cu totul întreagă, pentru a o da harului, slavei, cerului, lui Dumnezeu.

De acum totul este răsturnat, totul este transformat. Victoriilor le urmează pentru diavol uriaşa dezbrăcare. Pentru noi, reversurile noastre sângeroase sunt schimbate cu triumfurile strălucite. Pentru un rai pământesc pe care ni l-a răpit diavolul, Iisus Hristos ne dă cerul. Dacă diavolul ne-a făcut să fim osândiți la moarte, Iisus Hristos ne aduce nemurirea. Dacă învinşi, noi suntem reduşi la neputință, biruitori în Iisus Hristos noi aruncăm la picioare pe duşmanii noi mândri: *Vă dau putere să călcați peste şerpi şi peste scorpii*.

Semnele evidente din înfrângerea lui. Totul ne arată în diavol un învins. Evanghelia înregistrează grozăviile lui. Creştinismul îl ține captiv. Copiii şi femeile slabe şi-au făcut din el o jucărie.

Iată-l în Evanghelie. Arătarea lui Iisus îl îngrozeşte; poruncile Lui îi sunt aşa de tari încât îl zdrobesc. El înalță spre învingătorul lui strigate plângătoare şi-I adresează rugăminți lamentabile. Dumnezeu îl forțează la mărturisiri care-i sunt lui un chin.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 293-294)

DIAVOLUL (numele „diavol”)

„Chiar numele pe care le poartă diavolul ne arată că nu e rău prin fire. Numele de diavol, διάβολος, vine de la cuvântul διαβάλλειν care înseamnă a

pârî." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 1-2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 30-31)

DIAVOLUL (diferite numiri ale diavolului)

„Spirite viclene şi rele se numesc în general mulțimea cea mare a dracilor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 111)

„Când Sfânta Scriptură vrea să exprime lăcomia lui, zice: *umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită* (I Petru), iar când vrea să arate veninul lui cel ucigător îl numeşte *şarpe* şi *scorpie*: *Iată, v-am dat putere să călcați peste şerpi şi peste scorpii, şi peste toată puterea vrăjmaşului* (Lc., 10, 19); iar când vrea să arate puterea şi veninul lui deodată, îl numeşte *balaur*, după cum spune: *Balaurul acesta pe care l-ai zidit ca să se joace în ea* (Ps., 103, 27); în sfârşit, pretutindeni îl numeşte *balaur*, *şarpe viclean* şi *aspidă*." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 118-119)

„Demonilor, duşmanii şi pustiitorii mântuirii noastre." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 399)

„Spurcate şi preaspurcate diavole." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 402)

,,Vreți să vă spun şi alt nume al diavolului? Veți vedea că şi acela nu-i un nume care să indice firea sau substanța diavolului. Se numeşte *cel-rău*; iar răutatea nu ține de fire, ci de voință, că şi răutatea este o faptă care uneori se întâmplă, iar alteori dispare. Să nu-mi spui mie că răutatea e permanentă la diavol! La început diavolul nu era rău, ci mai târziu şi-a adăugat răutatea; de aceea se şi numeşte apostat. Şi deşi sunt mulți oameni răi, numai diavolul este prin excelență rău.

- Dar pentru ce se numeşte *cel-rău*?
- Pentru că diavolul, fără să fi suferit vreun rău de la noi, fără să poată să ne aducă vreo vină, mică sau mare, când vede că omul este cinstit de Dumnezeu, îi pizmuieşte îndată fericirea lui. Şi poate fi oare o răutate mai mare ca aceasta, să duşmăneşti şi să te porneşti cu război împotriva cuiva fără nici o pricină binecuvântată?" (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 31-32)

„Pe diavoli i-a numit *stăpânitori ai lumii*, ca să arate că cerul nu este deschis pentru ei, ci neapropiat, şi că stăpânirea lor tiranică se întinde numai în această lume.” (*Despre Cel Nepătruns IV,* PGB 35, 122.PG 48, 730, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 9)

„Pe om Scriptura îl numeşte doar *rău*, dar atunci când vorbeşte de diavol, îl numeşte *cel viclean*. De ce, la urma urmei? Pentru că diavolul s-a făcut părintele răutăţii şi, de aceea, este numit *cel viclean* prin excelenţă. Şi s-a socotit că este de ajuns să fie numit doar cu acest adjectiv şi să nu i se mai rostească şi numele propriu din pricina vicleniei sale fără de seamăn, pe care, însă, n-o are din fire, ci pe care a dobândit-o mai târziu.” (Cuvâ*ntul la Psalmul* 139 PGB 7, 254. PG 55, 422, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 12)

DIAVOLUL (căderea dintru început a diavolului)

„Diavolul la început a fost bun; trândăvindu-se şi deznădăjduind a ajuns atât de rău, că nu s-a mai putut ridica din răutatea lui. Că a fost bun, ascultă ce spune Hristos: *Văzut-am pe satana ca un fulger căzând din cer* (Luca 10, 18). Comparaţia cu fulgerul arată şi vieţuirea lui strălucită de mai înainte, şi iuţeala căderii sale. (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, p. 13)

DIAVOLUL (- „stăpânitorul” lumii acesteia)

....

„Dar de ce l-a numit oare pe diavol *domnul şi stăpânitorul lumii* acesteia? De aceea tocmai pentru că aproape întreaga natură omenească s-a predat lui, şi toţi servesc lui de bunăvoia şi cu asentimentul lor. Lui Hristos, Care a promis mii de bunătăţi, nu-i dă nimeni vreo atenţie; pe când diavolului, care nimic nu a promis din acelea, ci încă duce şi în gheenă, toţi i se supun. Dar dacă el stăpâneşte în veacul acesta, şi are sub stăpânirea sa mai mulţi decât are chiar Dumnezeu, şi de dânsul ascultă mai mult decât de Dumnezeu – afară de puţine excepţiuni, - apoi aceasta provine din cauza trândăviei noastre.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 35)

„Numeşte (Apostolul Pavel – n.n.) pe diavoli *stăpânitori ai lumii*, nu ca şi cum ar stăpâni ei lumea, ci ca cei ce sunt cauza faptelor rele, căci Scriptura obişnuieşte a numi şi faptele cele rele *lume*, precum acolo unde Hristos zice: *Voi nu sunteţi din lumea aceasta, precum nici Eu din lume nu sunt* – Dar ce? Nu erau ei din lume? Nu erau îmbrăcaţi cu corp? Nu erau ei

născuți şi crescuți de cei din lume? Şi iarăşi în alt loc zice: *Lumea Mă urăşte pe mine, iară pe voi nu poate să vă urască* (Ioan 17, 14, 7,7), unde vorbeşte tot de faptele cele rele. Aşadar sub vorba *lume* el înțelege aici pe oamenii cei răi, iar demonii pe aceştia mai cu seamă-i stăpânesc." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 227)

DIAVOLUL (este josnic şi spurcat)

„Nimic nu e mai spurcat ca diavolul." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 50)

DIAVOLUL (motivele pentru care a îngăduit Hristos diavolilor să intre în porci[189])

„Dacă cineva m-ar întreba: *Pentru ce Hristos a făcut ce au cerut demonii, îngăduindu-le să intre în turma porcilor?*, voi răspunde aşa: Hristos a făcut lucrul acesta nu pentru ca să dea ascultare demonilor, ci pentru ca să rânduiască multe. Întâi, să învețe pe cei izbăviți de tiranii aceia cumpliți cât de multă vătămare le aduceau aceşti duşmani; apoi, ca să cunoască toți că demonii nici în porci nu îndrăznesc să intre dacă Hristos nu le-ar îngădui; în al treilea rând, ca să se ştie că demonii ar fi făcut oamenilor acelora mai mult rău decât porcilor, dacă, în marea lor nenorocire, nu s-ar fi bucurat de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Ştie, doar, toată lumea că demonii ne urăsc pe noi mai mult decât pe animale. Deci dacă demonii n-au cruțat porcii, ci într-o clipă i-au aruncat în mare, cu mult mai mult ar fi făcut aceasta cu acei oameni pe care-i aveau în puterea lor; i-ar fi dus şi târât in pustietăți dacă n-ar fi avut alături de ei, chiar atunci când demonii îi munceau, multa purtare de grijă a lui Dumnezeu, care-i înfrâna şi-i oprea pe demoni de a merge mai departe.

De aici se vede că nu este om care să nu se bucure de purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Dacă nu se bucură toți la fel şi nici în acelaşi chip, apoi şi aceasta este cea mai bună cale a purtării de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeu îşi arată purtarea Sa de grijă după trebuința deosebită a fiecăruia. Pe lângă cele spuse, mai învățăm de aici şi altceva, că Dumnezeu poartă de grijă nu numai de toți îndeobşte, ci de fiecare om în parte. Asta a arătat-o şi ucenicilor Săi, spunând: *Iar vouă şi perii capului vă sunt numărați* (Matei

[189] Matei 8, 31.

10, 30). Şi poţi vedea aceasta lămurit chiar la îndrăciţii aceştia; de mult ar fi fost înecaţi dacă nu s-ar fi bucurat de marea purtare de grijă a lui Dumnezeu.

Domnul a îngăduit demonilor să intre în turma de porci, ca să afle şi locuitorii ţinuturilor acelora puterea Lui. Unde era cunoscut numele Lui, Hristos nu căuta să se arate; dar unde nu-L cunoştea nimeni, unde oamenii nu-L ştiau încă, făcea să strălucească minunile Sale, ca să atragă şi pe aceştia la cunoaşterea Dumnezeirii Sale. Că locuitorii oraşului aceluia nu-L cunoşteau, o arată sfârşitul. Ar fi trebuit să I se închine Lui şi să se minuneze de puterea Lui. Dar ei au trimis la El.

Şi L-au rugat să plece din hotarele lor (Matei 8, 34).

- Dar pentru ce demonii au omorât porcii?

- Demonii totdeauna se străduiesc să aducă supărări pe capetele oamenilor şi totdeauna se bucură de pieirea lor. Aceasta a făcut-o diavolul şi cu Iov, deşi acolo Dumnezeu a îngăduit. Dar nici acolo Dumnezeu n-a făcut pe placul diavolului, ci, vrând să-l arate mai strălucit pe slujitorul Său, a pus capăt obrăzniciei diavolului şi a întors asupra capului lui tot ce pusese la cale împotriva dreptului. Şi acum, cu vindecarea celor doi îndrăciţi, s-a întâmplat contrariul de ce voiau demonii: puterea lui Hristos a fost strălucit vestită; răutatea demonilor, de care i-a izbăvit Hristos pe cei munciţi de ei, a fost arătată şi mai lămurit şi s-a dovedit că demonii nici de porci nu se pot atinge, dacă nu le îngăduie Dumnezeul universului". (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 357-358)

DIAVOLUL (puterea limitată a diavolului)

„Nici pe diavol să nu-l creadă nimeni că-i în stare să împiedice pe cineva a merge pe calea virtuţii! Da, diavolul poate înşela, poate pune piedici celor trândavi, dar nu poate opri, nu poate sili! Şi lucrul acesta însăşi viaţa ni-l arată! Când vrem să fim cu luare aminte asupra noastră înşine, suntem atât de tari, că, chiar de-ar fi mulţi care să ne îndemne pe calea păcatului, nu le luăm în seamă sfatul, ne astupăm urechile când ne învaţă rele şi ajungem mai tari decât diamantul; dar când suntem trândavi, ne îndreptăm spre rău noi singuri, fără să ne sfătuiască cineva". (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 282)

„De vrei să fii bun, nimeni nu te împiedică! Dar, mai bine spus, este cine să te împiedice: diavolul! Nu poate, însă, dacă ai ales calea faptelor bune şi atragi prin ele ajutorul lui Dumnezeu." (*Omilii la Matei,* omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

„Şi acum priveşte câtă ticăloşie, cât râs, că cel ce a fost lăsat pentru a-l călca în picioare, noi îl îngăduim deasupra capului nostru! Cum de se întâmplă astfel? Prin noi înşine: dacă voim el este mare şi puternic, dar dacă voim el devine mic. Dacă suntem cu luare-aminte la noi înşine şi rămânem împreună cu Împăratul nostru, el se teme şi devine mai neputincios decât un copil în lupta contra noastră. Când ne depărtăm de el gâfâie din cauza mâniei pe care ne-o poartă, mugeşte, scrâşneşte din dinți pentru că se vede lipsit de tovărăşia noastră, fiindcă el nu se apropie dacă Dumnezeu nu-i va da voie. Dacă n-a cutezat să intre în turma de porci fără voia lui Dumnezeu, cu atât mai mult nu va intra în sufletele oamenilor.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 119)

„*Eu fac vara,* zice (Dumnezeu – n.n.), *Eu fac negura, Eu împuternicesc tunetul, Eu mişc vântul, eu am făcut marea şi pe dragonul ce se desfată în ea – adică pe diavolul. Dar nici pe tine nu te-am lipsit de această putere. Desfată-te şi tu dacă voieşti cu el, căci poți să-l legi ca pe o pasăre.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

„Dacă diavolul este ucigător de oameni, negreşit sunt ucigători de oameni şi duhurile cele rele care-l slujesc. Hristos ți-a arătat asta cu fapta. Când i-a lăsat să se ducă în turma de porci, demonii au înecat în adânc toată turma aceea, ca să cunoşti că, dacă Dumnezeu le-ar îngădui, ar face şi oamenilor aceasta, i-ar îneca îndată. Dar aşa, Dumnezeu îi ține, îi împiedică şi nu-i lasă să facă asta. Acest lucru l-au arătat când au căpătat putere împotriva porcilor. Dacă pe porci nu i-a cruțat (înşelătorul), cu mult mai mult pe noi nu ne va cruța. Aşadar, iubite, nu te lăsa târât de înşelăciunile acelora, ci fii întărit de frica de Dumnezeu”. (*Către iudei,* cuv. VIII, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 403)

,,Nici chiar pe îndrăciți Dumnezeu nu i-a dat cu totul în stăpânirea dracilor, pentru că, dacă i-ar fi dat, ar suferi mai cumplit decât suferă acum.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 21)

„… nu te teme de Satana, căci el este căzut şi slab. Dimpotrivă, nimeni nu este mai tare decât omul care are o îmbucurătoare încredere în Dumnezeu.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 49)

„Oamenii păcătuiesc de buna lor voie, din propria lor pornire, nu sunt siliți, nici constrânşi de diavol. Şi aceasta au arătat-o toți cei ce au biruit uneltirile lui.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 55)

„Domnul i-a spus lui Petru: *Iată Satana v-a cerut ca să vă cearnă ca pe grâu; iar Eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credința ta* (Luca 22, 31-32). Ce înseamnă *a cerne*? Înseamnă *să vă ducă, să vă poarte, să vă zguduie, să vă mişte, să vă scuture, să vă chinuie*, *aşa cum se întâmplă cu cele pe care le cerni*. Dar Eu, spune Hristos, l-am oprit, ştiind că nu puteți îndura încercarea. Cuvintele *ca să nu piară credința ta* arată că Petru şi-ar fi pierdut credința dacă Hristos îngăduia Satanei să-l cearnă. Dacă Petru, care-L iubea cu înfocare pe Hristos, care şi-a pus de nenumărate ori sufletul pentru El, care sărea totdeauna înaintea cetei apostolilor, care a fost fericit ca Dascăl (Matei 16, 17) şi tocmai de aceea a fost numit Petru (Matei 16, 18), pentru că avea neclintită şi nestrămutată credința, dacă Petru ar fi fost doborât şi şi-ar fi pierdut credința de ar fi îngăduit Hristos diavolului să-l încerce cât voia, cine altul ar fi putut rămâne în picioare fără ajutorul Lui? De asta şi spune Pavel: *Credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui să fiți încercați peste puterile voastre, ci va aduce, o dată cu încercarea, şi scăparea, ca să puteți răbda* (I Corinteni 10, 13).” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 276)

„Moartea mucenicilor arată neputința demonilor şi mărturiseşte despre tăria lor.” (*La Sfântul Mare Mucenic Drosida*, PGB 37, 322. PG 50, 686-687, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 52)

„La fel spunem şi noi acum: *De n-ar fi fost Domnul cu noi (...) de vii ne-ar fi înghițit pe noi.* (Psalmul 123, 1-3).

Ce n-ar fi putut face vrăjmaşul nostru, diavolul, de nu era Domnul cu noi? Ascultă ce îi spune Hristos lui Simon Petru: *Şi a zis Domnul: Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta.* (Luca 22, 31). Pentru că fiara e rea şi nesătulă şi, dacă n-ar fi strunită, mereu pe toate le-ar răsturna şi le-ar întoarce pe dos.

Dacă lui Iov, cu îngăduință de la Dumnezeu, i-a distrus casa din temelii, pe el l-a umplut de răni, a abătut asupra lui încercări năprasnice, i-a risipit averea, pe fiii şi pe fiicele lui i-a dus la groapă, i-a umplut carnea de viermi, pe nevastă a întors-o împotriva lui, pe prieteni i-a prefăcut în

duşmani, iar pe slugi le-a făcut să-i arunce cuvinte grele, de n-ar fi fost strunit de Dumnezeu, pe toți i-ar fi pierdut.” (*Cuvântul la Psalmul 131*, PGB 6, 664-666 PG 55, 353, în vol. *Diavolul şi magia,* pp. 65-66)

„Nu te teme de diavol, chiar dacă e netrupesc, pentru că nu poate face rău oricum şi oricât ar vrea.

Nimic nu e mai slab decât acela a cărui putere e îngrădită, aşa cum nimic nu e mai puternic decât cel ce are îndurare chiar dacă are trup muritor.

Am spus toate acestea nu ca să-l dezvinovățesc pe diavol, ci ca să vă scap de trândăvie.” (*Cuvânt pentru cei ce nu înțeleg de ce diavolul n-a fost scos*, PG 49, 262, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 101)

„De nu ar opri Dumnezeu pe diavol, toate cele bune ale lumii le-ar strica, şi chiar şi lumea toată, pentru că vicleană fiară şi nesățioasă este diavolul şi drept aceea nu i-a dat Dumnezeu putere asupra tuturor, căci este din fire bun şi iubitor de oameni, a Căruia este slava, în vecii vecilor. Amin!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 32)

„De vom vrea să ne păzim, nici diavolul nu va putea să ne pornească spre urgie şi spre mânie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 55)

DIAVOLUL (se împotriveşte lucrurilor lui Dumnezeu)

„Diavolul nu face bine celor care îl ocărăsc, ba dimpotrivă, chiar când nu-i ocărit, vatămă pe cei care-i slujesc şi-l cinstesc; Hristos, însă, face dimpotrivă; după ce fariseii L-au ocărit şi L-au batjocorit, s*trăbătea toate oraşele şi satele, învățând în sinagogile lor şi predicând Evanghelia împărăției şi vindecând toată boala şi toată neputința* (Matei 9, 35)”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 392)

DIAVOLUL (lucrarea diavolilor)

,,Lucrarea diavolilor este un lanț împovărător al răului, mai puternic decât cel mai straşnic lanț de fier.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 96)

,,… lucrarea diavolilor este la fel de neîndurătoare ca focul şi pârjolul.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 98)

DIAVOLUL (îngăduința lui Dumnezeu pentru existența şi lucrarea demonilor)

„Să ne gândim că Dumnezeu l-a lăsat pe diavol tocmai pentru ca noi, cuprinşi de frică, în aşteptarea atacului duşmanului, să fim mereu cu multă luare aminte şi cu mintea trează şi pentru ca să ne uşurăm ostenelile pentru virtute cu nădejdea plății viitoare şi cu răsplata bunătăților celor veşnice. Pentru ce te minunezi că Dumnezeu l-a lăsat pe diavol purtător de grijă al mântuirii noastre? L-a lăsat tocmai pentru ca să ne trezească din trândăvia noastră, să ne fie temei de cununi. Însuşi iadul pentru acesta l-a pregătit, ca frica de pedeapsă şi grozăvia chinurilor să ne împingă spre împărăție. Ai văzut cât de iscusită e iubirea de oameni a Stăpânului? Face şi iscodeşte totul, nu numai ca să mântuie pe cei creați de El, ci şi ca să-i învrednicească de bunătățile cele nespuse. De asta ne-a dăruit şi voință liberă, de asta a sădit în firea şi în conştiința noastră cunoştința păcatului şi virtuții, de asta a îngăduit să existe diavol şi ne-a amenințat cu iadul, pentru ca să nu facem cunoştință cu iadul şi să dobândim împărăția”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 283)

„Iar Dumnezeu îi dă voie sau pentru a ne certa, sau pentru a ne pedepsi, sau pentru a ne face mai încercați, ca de exemplu pe Iov. Nu vezi că nu se apropie de Iov, că nu cutează a veni lângă el, ci stă la o parte, înspăimântat şi tremurând? Dar ce vorbesc eu de Iov? A năvălit asupra lui Iuda şi încă n-a cutezat a-l lua sub stăpânirea sa până ce nu l-a scos Hristos din ceata sfântă a apostolilor. Mai înainte îl cucerise pe dinafară, dar a intra înăuntru nu îndrăznea; când însă l-a văzut îndepărtat din ceata sfântă a apostolilor, s-a repezit asupra lui mai grozav decât un lup flămând şi nici că l-a lăsat până ce nu l-a nimicit cu o moarte îndoită.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 119-120)

„Atleții care au încredere în forțele lor se prezintă cu curaj în fața adversarilor şi le dau toate foloasele ce pot să dorească, pentru ca victoria să fie mai glorioasă; tot astfel şi Dumnezeu lasă în mâinile diavolului întreaga persoană a dreptului, pentru ca acest drept, doborând pe vrăjmaşul său, cu toate foloasele ce avea asupra sa, coroana să fie cu atât mai strălucitoare. Este un aur curat, aruncă-l în cuptorul cel mai fierbinte, încearcă-l în orice fel îți va plăcea, tu nu-i vei găsi nici o necurățenie.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 22)

,,Dacă vrei să ştii, şi diavolul ne este de folos dacă ne folosim de el cum trebuie; ne aduce mari foloase şi câştigăm nu neînsemnate lucruri.

V-am dovedit aceasta printre altele şi cu viaţa lui Iov. O pot dovedi însă şi cu fapte din viaţa lui Pavel.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* pp. 34-35)

,,De aceea l-a lăsat Dumnezeu (pe diavol – n.n.) aici, ca să te facă mai puternic, ca să facă mai strălucit pe atlet, ca să fie mai mărețe luptele.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 41)

,,Dumnezeu a avut un scop când n-a nimicit pe diavol: a îngăduit acelora care mai înainte fuseseră doborâți de el, să-l doboare pe diavol. Iar hotărârea aceasta a lui Dumnezeu este pentru diavol mai mult decât o pedeapsă, şi este destul de puternică să-i aducă cea mai cumplită osândă.

Mi s-ar mai putea pune o întrebare:

- Toți oamenii îl vor birui pe diavol?

- Dar ce legătură are această întrebare cu cele spuse mai sus? Este cu mult mai drept ca cei curajoşi să aibă prilejuri de a-şi arăta voința şi râvna lor, iar cei lipsiți de voință şi râvnă să fie pedepsiți pentru trândăvia lor, decât să fie sacrificați cei dintâi din pricina celor din urmă. În cazul de acum, dacă leneşul este biruit, apoi înfrângerea sa nu se datorează vrăjmaşului său, diavolul, ci propriei sale trândăvii.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* pp. 126-127)

,,Diavolul îşi face luişi rău şi nu nouă. Noi, dacă am voi, vom putea culege multe roade bune chiar prin el, împotriva dorinței şi voinței lui. Aceasta-i lucru minunat în ochii noştri şi prin aceasta se vădeşte şi mai mult nespusa lui iubire de oameni a lui Dumnezeu. Îl ustură pe diavol desăvârşirea în virtute a oamenilor şi-l îndurerează cu totul, dar când vede că ajungem mai buni chiar cu ajutorul lui, atunci nenorocirea ce cade pe capul lui n-o mai poate suporta.

- Dar în ce chip ne dă ajutor diavolul să ajungem mai buni?

- Temându-ne de cruzimea lui, de necontenitele sale viclenii şi de repetatele sale uneltiri, ne face să nu dormim mult, să priveghem, să ne aducem aminte mereu de Domnul.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 128)

,,Dacă diavolul ar fi pierit şi ar fi dispărut de la început, mulți oameni poate că ar fi socotit basme toate relele săvârşite de el înainte ca Dumnezeu să-l fi nimicit, anume că a înşelat pe om, că l-a scos din bunătățile cele multe; dimpotrivă, s-ar fi spus că Dumnezeu a făcut asta, a pierdut pe diavol, mânat de invidie şi de răutate. Nu sunt şi acum oameni care îndrăznesc să susțină asta, deşi au îndestulătoare dovezi că diavolul nu urmăreşte altceva decât să înşele? Ce n-ar îndrăzni însă oamenii să spună, ce n-ar îndrăzni oamenii să rostească dacă ar fi fost nimicit diavolul, dacă deci n-ar cunoaşte pe propria lor piele răutatea lui?" (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 129)

,,Dumnezeu n-a nimicit pe Satana pentru ca să te facă pe tine mai tare, pentru ca mai mult să preamărească pe luptător şi să-i dea mai multe prilejuri de a arăta vitejia sa. Aşadar, când cineva întreabă pentru ce n-a stârpit Dumnezeu pe diavolul, răspunde-i că celor priveghetori şi păzitori de sine, Satana nu numai că nu le face vătămare, dar le foloseşte; nu pentru că aceasta ar fi propria lui voință, căci el este rău, ci folosul acesta decurge din vitejia celor priveghetori, care răutatea lui o întorc în folosul lor. Aşa s-a luptat cu cucernicul Iov, deşi nu pentru a-l face mai mărit, ci pentru a-l răsturna. Acest scop şi acest plan l-a avut el, pentru că este rău şi voieşte a pierde pe oameni. Cu toate acestea el n-a putut să vateme pe cel drept; mai vârtos acesta a tras folos din luptă. Diavolul a arătat numai răutatea sa, iară cel cucernic vitejia sa. Dar totuşi Satana biruieşte pe mulți, vei zice tu. Negreşit, însă nu tăria lui, ci slăbiciunea acelora este vinovată de aceasta.

În sfârşit, Satana trebuie să ne chinuiască pentru ca să ne facem mai buni. Cum că Satana poate să folosească oamenilor, putem încă să învățăm de la Apostolul Pavel, când el scrie aşa despre amestecătorul de sânge de la Corint: *Dați-l pre unul ca acela Satanei, spre chinuirea trupului, pentru ca duhul să se mântuiască* (I Cor. 5, 5). Iată, aici Satana este pricină de mântuire, negreşit nu după voia lui, ci prin înțelepciunea Apostolului. Precum adeseori doctorii fac leacuri din lucrurile cele vătămătoare, din plante otrăvitoare, aşa a făcut şi Apostolul. El a luat de la Satana ceea ce este la el folositor, adică îndemânarea lui de a pedepsi pe cineva. El adeseori s-a slujit cu Satana ca un călău sau slugă la schingiuire. Însă călăii schingiuiesc pe făcătorii de rele nu cum voiesc ei, sau după propria lor părere, ci după cum poruncesc judecătorii. Căci călăul la îndeplinirea pedepsei trebuie să se conducă după voia celui ce a rostit hotărârea. Vezi cât de mare este vrednicia şi însemnătatea Apostolului? El, o ființă trupească, se slujea de alta fără de

trup ca de un rob. Şi precum Domnul Dumnezeu a poruncit diavolului pentru Iov: *Atinge-te de trupul lui, iară de sufletul lui să te fereşti* (Iov 2, 6), ca să-i pună margine şi hotar, pe care Satana, această fiară sălbatică, să nu le poată trece, aşa urmează şi Apostolul. Când a dat Satanei pe amestecătorul de sânge, a zis: *Spre pieirea trupului* (I Cor. 5, 5), adică sufletul lui nu trebuie să-l piardă Satana. Vezi câtă putere are robul lui Dumnezeu?" (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 47-49)

„Dumnezeu l-a lăsat să existe ca să te facă pe tine mai puternic, ca să te arăţi un luptător mai strălucit şi luptele tale să fie şi mai pline de vrednicie.

De te întreabă cineva de ce l-a lăsat Dumnezeu pe diavol (pe pământ), aşa să-i răspunzi: pentru că pe cei treji şi veghetori nu numai că nu i-a vătămat vreodată, ba chiar le-a fost de folos, nu voind el, desigur, fiindcă e viclean, ci datorită curajului lor, pentru că s-au folosit cum trebuie de viclenia lui. Şi asupra lui Iov s-a năpustit, dar nu ca să-l facă mai plin de slavă, ci ca să-l biruie. E viclean, fiindcă viclene îi sunt planurile şi voia. Deloc nu l-a vătămat pe dreptul Iov, ba, dimpotrivă, lupta i-a fost de folos precum am arătat mai înainte. Diavolul şi-a arătat viclenia, iar dreptul şi-a arătat bărbăţia şi vrednicia.

Pe mulţi, vei spune, îi biruie. Îi biruie, desigur, dar numai din pricina propriei lor slăbiciuni şi nu prin puterea sa." (*Că din trândăvie răutatea...* PGB 31, 104. PG 49, 266, în vol. *Diavolul şi magia,* pp. 16-17)

„Răul pe care-l face diavolul hrăneşte şi înteţeşte strălucirea virtuţii, pentru că Dumnezeu îl întoarce în bine pentru noi, ca să ne folosească, şi face ca cele ale noastre să fie şi mai pline de slavă. Astfel că pricinuind un rău, diavolul îi face şi mai străluciţi pe cei ce-l rabdă." (*Cuvântul III la Fapte*, PG 60, 377, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 59)

„Din ce cauză Dumnezeu nu-l nimiceşte pe vrăjmaşul oamenilor, diavolul, care i-a înşelat pe Adam şi Eva şi continuă să ne războiască sălbatic pe toţi? Este o întrebare şi totodată un reproş al multora.

Reproşul aceasta ar fi fost just dacă diavolul ne-ar fi cucerit prin forţă. Dar de vreme ce nu are nici o putere să ne tragă cu forţa în păcat, de vreme ce numai prin conlucrarea noastră îşi poate izbuti scopurile, de vreme ce de noi depinde dacă facem voia lui, atunci de ce vrem să piară pricina izbânzii noastre în lupta împotriva lui, condiţia triumfului şi a încununării noastre?

Chiar şi în cazul fantastic că diavolul ar putea să-i biruie pe toţi oamenii şi să-i ducă la pieire, iarăşi n-ar trebui să ne întrebăm de ce Dumnezeu 1-a lăsat să săvârşească în chip liber lucrarea sa distrugătoare. Căci de noi depinde biruinţa lui şi stăpânirea pe care o are peste noi. Cu voia noastră devenim sclavii lui, nu forţat. Asta o dovedesc cei care 1-au biruit până astăzi. Şi nu sunt puţini. Dar şi în viitor vor exista mulţi care-l vor învinge. Desigur, nu toţi. Însă tocmai de aceea, este foarte corect şi drept ca luptătorii viteji să găsească ocazii prin care să-şi arate buna lor intenţie iar trândavii să fie pedepsiţi, decât să fie vătămaţi primii de dragul celor din urmă. Molâul şi nepăsătorul nu este vătămat de adversarul lui, ci de trândăvia sa. Aşadar de ce să-1 nimicească Dumnezeu pe diavol, lipsindu-i astfel pe viteji, de dragul celor vicioşi, de putinţa de a săvârşi fapte de bărbăţie?

Cugetând în felul acesta, am putea acuza şi ochii, deoarece prin ei mulţi poftesc la trupuri străine şi cad în desfrânare, dar şi gura, întrucât cu ea unii hulesc şi spun vorbe rele. Aşadar nu cumva oamenii ar fi trebuit să fie făcuţi fără ochi şi limbă? Dar atunci să ne tăiem şi mâinile, care făptuiesc atâtea crime, şi picioarele, care aleargă la păcat. Să ne tăiem şi urechile, care ascultă povestiri viclene şi-i transmit sufletului mizeria gândurilor. Însă după ce se întâmplă toate acestea, va trebui să dispară şi hrana şi băuturile şi cerul şi pământul şi marea şi întregul univers. Adevărat, de ce mai e nevoie de lucrurile materiale, când omul, pentru care Dumnezeu le-a creat pe toate, se va fi ciopârţit atât de jalnic? Vezi la ce concluzii comice şi fără rost conduce acest şir de cugete?

Diavolul este rău pentru el însuşi, nu pentru noi. Pentru că noi, dacă vrem, multe avem de câştigat de la el, desigur fără voia lui. Astfel, minunea devine şi mai mare şi dovedeşte nemărginita iubire de oameni a lui Dumnezeu, căci, când noi ne îmbunătăţim, diavolul se întristează şi suferă; iar când îmbunătăţirea noastră se datorează chiar lui, atunci nu mai poate îndura nenorocirea în care a căzut şi se înăbuşea în răutatea lui.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 173)

„Dar unde sunt acestea vrednice de iertare? Dar pentru care motiv a lăsat Dumnezeu pe diavolul, un duh ca acela pângărit şi necurat, să ne împiedice şi să ne arunce de multe ori în păcate? Lăsatu-l-a pe acesta ca de frica vrăjmaşului acestuia şi de vătămarea ce aşteptăm să ne vie de la el, să avem multă şi mare pază şi pururea să ne păzim cu privegherea. Dar ce te miri că a lăsat pe diavolul? Aceasta a făcut-o pentru că grijeşte şi se nevoieşte pentru mântuirea noastră şi deşteptându-ne din somnul lenei şi gătindu-ne pricină de cununi. Pentru aceasta a făcut şi matca focului, adică

Iadul, ca temerea muncilor şi nesuferirea Iadului să ne ducă pe noi la Împărăția Cerurilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 136)

DIAVOLUL (manifestă ură față de Dumnezeu, față de noi şi față de întreaga creație)

„Diavolul ne vatămă pe noi; dar originea acestei vătămări nu se datorește urii pe care diavolul ne-o poartă nouă, ci urii pe care o poartă lui Dumnezeu. De aici se vede, dar, că Dumnezeu ne iubeşte pe noi mai mult decât ne iubim noi pe noi înşine”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 538)

„Dacă dracii n-au putut suferi nici o clipită pe porci, cu care n-au nimic comun, ce nu ne-ar face nouă dacă ne-ar avea în mâna lor, nouă, care le suntem duşmani şi care necontenit îi muşcăm! Ne-ar pricinui nenorociri nemaiauzite! De aceea Dumnezeu i-a lăsat să intre în turma porcilor, ca să cunoaştem răutatea lor în trupurile necuvântătoare.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 20)

DIAVOLUL (perverteşte, schimbă şi răstoarnă totul)

„Întâi au fost profeții, apoi profeții mincinoşi; întâi apostolii, apoi apostolii mincinoşi; întâi Hristos, apoi antihrist. Dacă diavolul n-ar vedea ce să imite sau pe cineva împotriva căruia să uneltească, nici n-ar întreprinde nimic şi nici n-ar şti ce să facă”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 537)

DIAVOLUL (patria lui Satan)

„Bunul Dumnezeu a pregătit şi acest lucru, ca diavolul să nu ne poată teroriza când se apropie de noi. Fiindcă nimeni n-ar putea să se împotrivească puterii lui. De aceea, Dumnezeu i-a destinat pustiul ca locuință, şi l-a închis acolo ca pe un tâlhar şi tiran; şi dacă n-ar putea înşfăca şi băga în închisoarea lui pe vreun nenorocit, gol şi dezbrăcat de harul Sfântului Duh, desigur că n-ar îndrăzni să iasă de acolo. Dacă nu ne-ar vedea călătorind prin pustiu, el n-ar cuteza să se apropie de noi. Pustiul şi locul de şedere al diavolului nu este nimic altceva decât păcatul. Deci contra lui avem noi nevoie de pavăza credinței, de coiful mântuirii şi de sabia Duhului. Iar

aceasta nu numai ca să nu pătimim rele din partea lui, ci chiar să-i tăiem şi capul, când el ar voi să fugă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 141-142)

DIAVOLUL (spaţiul unde bântuie şi ispiteşte diavolul)

„*După stăpânirea,* zice, *a duhului văzduhului*. Aceasta o zice iarăşi ca să arate că diavolul are

„În afara bisericii stă diavolul; în acest sfânt staul nu îndrăzneşte să intre. Unde e turma lui Hristos, lupul nu se arată. Stă afară, se teme de Păstor.” (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 456)

„*Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor acestei lumi şi ai acestui veac al întunericului* (Ef., 6, 12)… Căci avem pe de-o parte începătoriile şi stăpâniile din ceruri (îngerii buni – n.n.), iar pe de altă parte începătoriile şi stăpâniile de sub cer (îngerii răi – n.n.). De aceea le şi numeşte *stăpânitori ai acestei lumi*, pentru a arăta că cerul este de neatins pentru ele şi că întreaga lor putere şi-o manifestă numai în lumea actuală.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 89)

„Că nu este lupta noastră împotriva sângelui şi a cărnii, ci către începătorii, către puteri, către duhurile viclene ce sunt în văzduhul cerului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 158)

DIAVOLUL (uneltirile diavolului)

„Multe sunt uneltirile lui, multe căile lui, prin care încearcă să pună piedică celor mai trândavi! De aceea trebuie să cunoaştem bine uneltirile lui ca să scăpăm de laţurile lui şi să nu-i lăsăm nici o portiţă de intrare. Să ne păzim bine limba, să punem strajă ochilor, să ne curăţim mintea şi să fim totdeauna gata de luptă, ca şi cum ar năvăli asupra noastră o fiară sălbatică ce încearcă să ne vatăme”. (*Omilii la Facere,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 53-54)

„Cu cât ne creşte bogăţia cea duhovnicească cu atât să ni se mărească şi grija! Să stăvilim din toate părţile atacurile diavolului. Să ducem viaţă curată, ca să atragem asupră-ne bunăvoinţa lui Dumnezeu şi prin asta să ajungem mai presus de săgeţile vicleanului. Rea este fiara, iar vicleniile ei

meşteşugite. Când nu ne poate târî direct spre păcat, ne momeşte prin înşelăciune. Nu ne forțează, nici nu ne sileşte – Doamne fereşte! – ci numai ne înşală; iar când vede că ne trândăvim, ne pune piedică. În sfârşit, când nu ne poate vătăma pe față prin păcate mântuirea noastră, ne-o vatămă de mai multe ori chiar prin faptele de virtute pe care le facem; ne strecoară pe nesimțite momeala şi ne fură toată bogăția (insuflându-ne gândul slavei deşarte – n.n.).” (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 394-395)

„… gândeşte-te cum sunt chinuiți demonii care se gândesc să spună şi să facă totul spre vătămarea noastră! Că n-ai să-mi răspunzi la cele ce-ți spun, că demonii nu fac totul ca să ne mărească trândăvia, să ne alunge din suflet frica de iad şi să ne facă să nu mai credem în judecata de apoi! Deşi voiesc aceasta, totuşi cu strigăte şi vaiete propovăduiesc chinurile iadului.

- Cum se face că demonii spun acestea, dar rostesc alte cuvinte decât cele pe care le voiesc?

- Nu pentru altceva decât că sunt siliți să asculte de o putere mai mare decât ei. Că de bună voie n-ar vrea să mărturisească nici că sânt chinuiți de oameni morți, nici că suferă ceva groaznic.

Dar pentru ce spun toate acestea? Le spun, pentru că demonii mărturisesc că este iad, ei care vor să nu credem în iad”. (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 161-162)

„Dacă cumva am şti că vreun şarpe s-a cuibărit lângă patul nostru, cu cea mai mare grabă am încerca să-l ucidem, iar pe diavolul avându-l cuibărit în sufletul nostru, credem că nimic nu pătimim, şi ne lăsăm alene în somn. Cauza este că noi nu-l vedem cu ochii aceştia trupeşti, şi de aceea este nevoie a priveghea şi a fi mai mult treji. De duşmanul văzut s-ar putea păzi cineva mai simplu, pe când de cel nevăzut nu vom putea să fugim uşor, dacă nu vom fi veşnic înarmați, mai ales că el nu ştie a se lupta pe calea cea dreaptă, căci atunci repede te-ar cuceri; ci de multe ori, sub forma prieteniei, îşi varsă tot veninul sălbăticiei lui. Aşa de pildă, el a pregătit în acest chip pe femeia lui Iov îmbrăcată sub masca iubirii, şi a făcut-o să dea bărbatului său acel sfat viclean. Astfel şi cu Adam vorbind necuratul, şi prefăcându-se că-i poartă de grijă şi-i voieşte binele, zicea: *În ziua în care veți mânca din pom, vi se vor deschide ochii* (Facere 3, 5). Astfel l-a făcut şi pe Ieftae (Judecătorii 11) să sacrifice pe fiica sa sub forma evlaviei şi să aducă lui Dumnezeu acea jertfă nelegiuită.

Ai văzut cât de meşteşugite sunt cursele lui? Ai văzut cât de felurit îi este războiul? Păzeşte-te, deci, şi din toate părțile întăreşte-te cu armele

duhovniceşti, şi află cu exactitate uneltirile lui, ca astfel să nu poți fi cucerit, ci lesne să-l zdrobeşti. Şi Pavel însuşi tot astfel a fost față de el, căci i-a aflat toate vicleniile, drept care şi zicea: *Căci gândurile lui nu ne sunt necunoscute* (II Corinteni 2, 11).

Deci şi noi să aflăm şi să fugim de vicleniile lui, ca astfel să dobândim biruința, atât în viața prezentă, cât şi în cea viitoare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 179-180)

„Dar noi ne-am predat cu totul celor prezente, şi nu înțelegem vicleşugul diavolului, care prin cele mici ne răpeşte cele mari, care ne dă țărână spre a ne răpi aurul, sau, mai bine zis, spre a ne răpi cerul şi a ne arăta umbra, ca să ne scoată din adevăr, şi ne prezintă totul nu în realitatea lucrurilor, ci în vise şi în fantazii – şi aceasta este bogăția prezentă –, ca astfel făcându-se ziuă, să ne arate mai săraci decât toți!" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 283-284)

„,… diavolul nu lucrează de-a dreptul, ca să nu fie descoperit, ci punându-şi o mască străină, meşteşugeşte cu totul altele, şi după cum vrăjmaşul cel viclean, atacând cetatea şi zidurile ei, le sapă pe dedesubt, ca să nu se prindă de veste, pentru ca astfel să fie greu de păzit şi să izbândească în planurile sale, aşa face şi necuratul. Pentru aceea, pururea minunatul şi marele Pavel descoperind uneltirile şi rupând cursele lui cele viclene, zicea: *Că nu este să nu ştim amăgirile lui* (2 Cor. 2, 11). Chiar şi aici el descoperă întreaga lui viclenie, şi dă pe față toate uneltirile, şi, în sfârşit, toate câte necuratul voieşte a pregăti, el le pune la mijloc şi le răstoarnă pe toate cu cea mai mare amănunțime." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 404)

„Poate că ar voi cineva să audă cum diavolul lucrează. Când va afla o minte nedumnezeiască, când va găsi un cuget necurat, atunci se cuibăreşte bine, ca într-un suflet pustiu. Când omul nu-şi aduce aminte de poruncile lui Dumnezeu, nici păzeşte dreptățile Lui, atunci diavolul, luându-l rob, pleacă cu dânsul împreună." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 28)

„*Şi nu este de mirare că însuşi Satana se preface în înger de lumină; nu este dar lucru mare dacă se prefac şi slujitorii lui ca slujitori dreptății* (2 Cor., 11, 14-15) - aşa că dacă trebuie a te minuna, apoi de aceasta minunează-te, iar nicidecum de aceea. Când dascălul lor toate le cutează, nimic nu poate

fi de mirare de a-l urma şi ucenicii. Dar ce va să zică oare *înger de lumină*? Adică se preface în înger care are îndrăzneală, care stă înaintea lui Dumnezeu. Sunt însă şi îngeri ai întunericului; aceştia sunt ai diavolului, îngeri întunecaţi şi sălbatici. Pe mulţi a înşelat diavolul în chipul acesta, prefăcându-se, însă nefiind cu adevărat îngerul luminii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIV, p. 214)

„Mie mi se pare că a devenit stăpânitor sub cer după greşala strămoşilor noştri. *Celui ce lucrează acum,* zice, *întru fiii neascultării*. Vezi aşadar, că nu cu de-a sila, nici în mod tiranic sunt atraşi, ci cu binele? A zis neascultare, ca şi cum ar zice cineva înşelăciune, căci cu înşelăciunea şi cu momeala pe toţi îi atrage.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 35)

„... această fiară este foarte vicleană şi are mare putere, căci toate le unelteşte, toate le mişcă, toate le întoarce pe dos, numai pentru a-şi atinge scopul. *Însă nu vă temeţi,* spune, *nu vă împuţinaţi, privegheaţi numai şi atunci va fi fricos ca un struţ. Veţi călca peste şerpi şi peste scorpii* (Lc., 10, 19), zice. Aşadar, a fost făcut pentru ca picioarele noastre să calce peste el, dacă noi vom voi.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 119)

„Diavolul toate le unelteşte, toate le mrejeşte, pe toţi îi încurcă în mrejele lui şi scrâşneşte din dinţi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 259)

„Dumnezeu ne-a dat să cunoaştem meşteşugirile lui, ca să-l urâm mai mult şi, urându-l mai mult, să-l biruim mai uşor. Că este cu putinţă să-i cunoaştem meşteşugirile lui, o spune Pavel. Ascultă ce spune el despre desfrânatul din Corint. Scriindu-le corintenilor, le grăieşte aşa: *întăriţi faţă de el dragostea, ca nu cumva să fim covârşiţi de Satana; că nu ne sunt necunoscute gândurile lui* (II Cor., 2, 11).” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 398)

„Era un obicei la neamuri să-i socotească pe oameni dumnezei. De aceea, când te întreabă cineva de unde vine închinarea la idoli, să ştii care a fost începutul.

Chiar şi pe apostoli, deşi erau oameni, îi socoteau dumnezei (Fapte 14, 11).

În acelaşi chip, şi diavolul s-a străduit, la început, din răsputeri, să le zdruncine oamenilor cucernicia, căci a zis: *Veți fi ca Dumnezeu* (Fac., 3, 5). Pentru că n-a reuşit, a încercat s-o facă mai târziu, străduindu-se mereu să-i determine pe oameni să creadă în zei.” (La Daniil, cap. II PGB 8, 564 PG 56, 209, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 36)

„Să ne amintim acum şi de cei trei tineri. În cazul lor diavolul şi-a luat lecția sa obişnuită, prin care niciodată nu se învață minte. Ce i se întâmplă? Mijloacele pe care le foloseşte pentru a-i război pe credincioşi, în cele din urmă se întorc şi-l lovesc chiar pe el, zădărnicindu-i puterile. Asta, bineînțeles, nu se face pentru că o vrea el, ci întrucât Preaînțeleptul Dumnezeu conduce lucrurile astfel încât uneltirile şi armele lui să se întoarcă împotriva sa.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 13)

„Că nu este lupta noastră împotriva sângelui şi a cărnii, ci către începătorii, către puteri, către duhurile viclene ce sunt în văzduhul cerului. Vedeți, fraților, ce vrăjmaşi avem? Vedeți cu ce războinici ne luptăm? Că adevărat mult sunt vicleni şi fără de ruşine; pentru aceasta spre toate păcatele ne îndeamnă să le facem, ca să avem întocmai cu ei iadul şi munca şi de se vor scăpa de acea greşeală ca să nu o facem, vin cu alta; iar de nu nimeresc nici cu aceea, se mută spre alta şi în scurt, dintr-un păcat în altul schimbându-se, nu se lasă până nu fac pe voia lor şi pe unul îl îndeamnă spre curvie, pe altul la preacurvie, pe altul spre viclenie şi pe altul să răpească de la altul, să fure pe vecinul lui sau pe altcineva. La fel pe altul în îndeamnă spre lăcomie şi nesaț, pe altul spre pizmă şi zavistie, iar pe altul spre ucidere şi sudalmă, pe altul spre clevetire şi năpăstuire la alții, iarăşi spre nesațiul pântecelui şi sodomie, pe alți spre furtişag de cele sfinte şi obrăznicie şi pe unii îi îndeamnă spre mărire deşartă şi plăcerea oamenilor, pe alții spre neomenie şi nemilostivire, pe alții spre jurământ şi lepădare de cele bune şi spre mânie şi urgie şi ceartă şi pe alții la camăta banilor, iar pe alții spre necurăție şi a huli pe Dumnezeu şi pe unii îi întăresc să nu facă milostenie la săraci, iar pe alții să strice hotarul vecinului lor; alții opresc simbria argaților, care lucru este mai rău decât toate; alții dezbracă săracii şi supără pe văduve şi pe unii nu-i lasă să intre în biserică, iar pe alții îi face de se leapădă de Hristos şi pe alții în mii de patimi îi aruncă, care n-au număr, că de aş sta să le povestesc, nu mi-ar ajunge toată vremea vieții mele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 158-159)

„Păcat de necunoştinţa ce-o avem, că aşteptăm bunătăţi ca acestea (efemere – n.n.) şi încă ne mai trudim cu cele trecătoare şi nu cunoaştem răutatea şi înşelăciunea diavolului, că pentru lucruri mici şi stricate ne lipseşte chiar şi de cele veşnice, ne dă lut ca să ne înstrăineze de cer, ne arată umbră ca să ne scoată din adevăr şi ne năluceşte prin vise ca să ne îndemnăm la păcate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 131)

„Fiecăruia diavolul i se prezintă cu aceleaşi arme, aceleaşi insinuări perfide, aceleaşi fascinaţii ucigătoare.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 290)

„Satana ne urăşte cu cruzime, şi nu sunt maşinaţii şi piedici de care el să nu se folosească împotriva noastră ca să ne facă victimele lui. De altă parte Dumnezeu vrea de la noi această luptă.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 295)

„Înainte de toate diavolul caută să ne înşele prin învăţături false. *Când diavolul vrea să invadeze sufletele orbeşte mintea şi întunecă cugetarea şi raţiunea...*

Apoi diavolul se străduieşte să ne ţină departe de Dumnezeu. Ştiind că dacă, cu curaj şi cu pocăinţă mergem la Dumnezeu, noi vom fi primiţi în mod negreşit, el ispiteşte totul pentru a ne ţine depărtaţi.

Însă înainte de toate el încearcă de a ne opri de la rugăciune.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 296)

„Mare e şi răutatea diavolului, şi mare şi viclenia slujitorilor lui.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 343)

DIAVOLUL (fără vrăjmaş nu există luptă, fără luptă nu există cunună)

,,Dacă potrivnicul continuă să existe, cei trândavi nu-s păgubiţi din pricina celor vrednici, ci din pricina trândăviei lor; dar dacă dispare potrivnicul, cei vrednici vor fi păgubiţi din pricina celor trândavi; nu-şi vor mai putea arăta puterea lor şi nici n-ar mai dobândi cununi.

Poate că n-aţi înţeles încă ce v-am spus. E de neapărată trebuinţă, dar, să vă grăiesc mai pe înţeles. Să ne închipuim că avem în faţă un potrivnic. Cu el trebuie să lupte doi atleţi. Dintre aceştia, unul, din pricina lăcomiei la

mâncare, e fără vlagă, prăpădit, slăbănogit, molâu; celălalt, sârguincios, viguros; toată ziua e în arenă, antrenându-se necontenit, neavând altă grijă decât să se întărească în vederea luptei. Dacă ai face să dispară potrivnicul din faţa lor, pe care din cei doi l-ai păgubit? Oare pe cel trândav şi nepăsător sau pe cel sârguincios, care a muncit atâta? Evident că pe cel sârguincios! Acesta-i păgubit dacă potrivnicul este îndepărtat din pricina celui trândav; cel trândav însă, chiar rămânând potrivnicul, nu este păgubit din pricina celui vrednic; că el cade din pricina propriei trândăvii.

Dar să dăm şi o altă dezlegare acestei probleme, ca să vezi că nu diavolul aduce pagubă oamenilor, ci totdeauna propria lor trândăvie doboară pe cei ce nu sunt cu luare-aminte asupra lor." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 1-2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 30)

„Dacă suntem mereu cu luare aminte şi atenţi iubiţilor, diavolul ne şi ajută să sporim duhovniceşte. Cu ce l-au vătămat pe Iov atâtea şirete uneltiri cu care s-a ostenit să-l piardă? Nu spune, te rog, că pe Iov l-a vătămat, căci numai un duh slab se vatămă. Dar unul ca acesta se sminteşte şi dacă nu există diavol. Totuşi, spune Scriptura, mai tare se vatămă prin lucrarea aceluia. Dar şi pedeapsa-i este mai uşoară când păcătuieşte îndemnat de diavol, pentru că pedepsele nu sunt aceleaşi pentru toate păcatele.

Să nu ne amăgim noi înşine. Nu diavolul ne vatămă, dacă priveghem şi suntem treji. El ne trezeşte şi mai mult, el ne deşteaptă şi ne sileşte să ne păzim.

Să lămurim mai întâi un lucru: să zicem că nu existau fiare şi nici tulburările care ne macină sufletul, nici boală, nici durere, nici supărare, nici altceva asemenea. Ce-ar fi fost omul? Socotesc că mai mult porc decât om, mâncând şi îmbătându-se, nestânjenit de nici una din aceste suferinţe. Acum, însă, grijile şi teama îi sunt prilej de exersare în virtute, de deprindere a celei mai bune învăţături şi îi sunt şcoală de cucernicie şi de dreaptă-credinţă."(*Cuvântul XLIV la Fapte* PGB 16B, 268-270 PG 60, 377, în vol. *Diavolul şi magia,* pp. 17-18)

DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră)

„Ne trebuie deci rugăciuni necontenite, ca astfel să-l zdrobim sub picioarele noastre. Spurcat şi neruşinat este diavolul. Şi deşi el se luptă găsindu-se cu mult mai prejos decât noi, totuşi şi în acest mod el ne biruieşte. Cauza nu poate fi alta decât faptul că noi nu încercăm să ne aflăm întotdeauna mai sus de săgeţile ce le aruncă asupra noastră; căci atunci n-ar

putea să se ridice până la noi, ci s-ar retrage jos. Tipul diavolului este şarpele. Şi dacă dintru început chiar aşa l-a rânduit Dumnezeu, apoi cu atât mai mult astăzi.

Însă dacă tu nu ştii ce vrea să însemne a se lupta de jos, eu voi încerca să-ți explic modul acestui război. Deci ce vrea să însemne a se lupta de jos? Adică a se lupta în lucrurile cele de jos, ca de pildă plăcerea, bogăția şi toate cele pământeşti. Dacă însă el ar vedea pe cineva înălțându-se spre cer, mai întâi că nici nu ar putea să se înalțe într-atât, iar apoi, chiar de ar încerca, deîndată ar cădea înapoi; căci el n-are picioare – să nu te temi! – şi n-are nici aripi – să nu te înspăimânți! Pe pământ se târăşte, şi în cele pământeşti.

Deci, să nu ai nimic în comun cu pământul, şi atunci nu vei avea nici o greutate în a-l birui. El nici nu ştie o altfel de luptă, ci ca şi şarpele se ascunde în spini, cuibărindu-se într-una în înşelăciune. De vei tăia atunci spinii, iute va fugi de acolo, fiindcă ar fi văzut; şi dacă ştii a-l descânta cu anumite *descântece* divine, fiindcă avem şi noi *descântece* duhovniceşti, cum sunt numele Domnului nostru Iisus Hristos şi puterea Crucii Sale, de îndată îl vei zdrobi. Un astfel de descântec are nu numai puterea de a-l scoate pe şarpe din locurile sale ascunse şi a-l arunca în foc, ci şi de a vindeca rănile provocate de el. Dacă poate mulți, spunându-le pe acestea, totuşi nu s-au vindecat, aceasta nu a fost din cauza Celui invocat, ci din cauza puținei lor credințe. Fiindcă şi pe Iisus mulți Îl atingeau şi-L înghesuiau, şi totuşi nimic nu câştigau; pe când femeia cea cu scurgere de sânge, deşi nici de trupul Lui nu s-a atins, ci numai de poalele hainei, cu toate acestea la un moment i-a încetat curgerea sângelui, pe care o avea de mulți ani.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 142-143)

„Că precum săgeata aruncată de om loveşte pasărea, sau zidul, sau lemnul, sau haina, sau că taie aerul, tot aşa şi săgeata diavolului trebuie numaidecât de a lovi, iar dacă nu loveşte pe cel ochit, atunci fără îndoială că loveşte pe cel ce a aruncat-o. Cum că dacă noi nu suntem răniți, iar diavolul fără îndoială este rănit, o putem afla din multe locuri ale Sfintei Scripturi. De pildă, a uneltit contra lui Iov, nu l-a rănit însă, ci s-a rănit pe sine singur. A uneltit contra lui Pavel, însă nu l-a putut răni, ci s-a rănit singur. Peste tot se întâmplă aşa, peste tot se poate vedea aceasta, dacă suntem cu băgare de samă. Când el (diavolul) va lovi, se va lovi singur; cu atât mai mult încă atunci când întărindu-ne şi înarmându-ne contra lui cu pavăza credinței, ne vom găsi în siguranță, ca să devenim neînvinşi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXII, p. 273)

„Demonii nu doresc altceva mai mult decât pieirea oamenilor, se bucură şi-şi fac o cinste din ceea ce strică viața noastră şi din ceea ce smulge din rădăcini toate cele bune.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 329)

„Dar dacă ai vrea să cercetezi şi felul în care luptă diavolul cu oamenii, ai vedea că lupta lui este cu mult mai crâncenă şi cu mult mai felurită. Nimeni nu ştie atâtea feluri de hoții şi de viclenii câte ştie spurcatul acela. Asta îi dă şi mai mare putere. Nici nu poate avea cineva o vrăjmăşie mai neîmpăcată față de cel mai mare duşman al său, câtă are vicleanul acesta față de om.

Iar dacă ai cerceta şi înverşunarea cu care luptă diavolul cu oamenii, ai vedea că e de râs să comparăm înverşunarea oamenilor cu înverşunarea diavolului. Dacă ai alege pe cele mai înfricoşătoare şi mai sălbatice fiare şi ai vrea să pui față în față furia lor cu furia diavolului, ai vedea, prin comparație, că fiarele acestea sunt cele mai blânde şi cele mai paşnice animale. Atâta mânie suflă diavolul când se năpusteşte asupra sufletelor noastre !

Pe câmpul de bătălie, lupta dintre oameni ține puțină vreme; şi chiar în acest scurt timp, de multe ori, lupta se opreşte. Venirea nopții, oboseala măcelului, timpul de hrană şi multe alte pricini dau putință ostaşilor să se odihnească, să lepede armele, să răsufle puțin, să se întremeze cu mâncare şi băutură şi să-şi redobândească puterea de mai înainte şi în alte multe chipuri. Dar în lupta cu vicleanul diavol nu poți pune niciodată armele jos, nici nu poți da somn ochilor tăi, de vrei să rămâi nerănit. Aici trebuie să se întâmple una din două: sau să cazi şi să pieri, dacă lepezi armele din mâini, sau să stai mereu înarmat şi să fii totdeauna treaz. Că şi diavolul cu oastea lui stă totdeauna înarmat, pândind trândăvia noastră. Şi pune diavolul mai multă râvnă pentru pierderea noastră decât punem noi pentru mântuirea noastră. Pentru că războiul acesta este nevăzut şi izbucneşte pe neaşteptate - şi asta e pricina a nenumărate nenorociri; de aceea războiul acesta este, pentru cei ce nu priveghează necontenit, cu mult mai periculos decât celălalt război.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 13, în vol. *Despre preoție*, p. 155)

,,Mult şi tare se împotriveşte diavolul, din toate părțile năpustindu-se asupra mântuirii noastre. Trebuie, dar, să fim treji şi cu priveghere şi să înălțăm ziduri în toate părțile în fața asaltului său. Căci dacă va prinde un prilej cât de mic, o dată aflat, îşi va pregăti şi restul intrării şi îşi va introduce

câte puțin în cetatea noastră întreaga sa putere. *Dacă ne pasă într-adevăr de mântuirea noastră, nici în cele mici să nu-i îngăduim să aibă de a face cu noi, ca nu cumva să pregătim astfel, mai dinainte, cale pentru cele mari*. Căci este cea din urmă nebunie ca diavolul să arate atâta sârguință spre a ne pierde sufletul, iar noi, pentru însăşi mântuirea noastră, să nu facem nici măcar cât el." (*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 140)

„Pe cei treji la minte nimic nu-i poate vătăma. Poate fi cineva mai rău şi mai viclean ca diavolul? Ei bine, nici diavolul, care e rău, viclean şi cu multă putere, cu toate uneltirile lui împotriva lui Iov, cu toate că şi-a golit toată tolba lui cu săgeți asupra casei şi trupului celui drept, nu numai că nu l-a doborât, ci, dimpotrivă, l-a făcut şi mai strălucit. Iov, deci, n-a putut fi vătămat nici de diavol; Iuda, însă, pentru că era nepăsător şi trândav, n-a câştigat nimic nici din viețuirea lui lângă Hristos, ci a ajuns din trândav vânzător, cu toate învățăturile şi sfaturile Domnului. Pricina este că Dumnezeu nu sileşte, nu forțează pe cel care nu vrea, după cum nu l-a silit Hristos nici pe Iuda. Aşa că nici pe noi diavolul nu ne poate vătăma dacă suntem cu luare-aminte; dar, dacă nu suntem cu luare-aminte, dacă ne trândăvim, nu putem câştiga nici de la cei ce ne pot ajuta! Mai mult chiar, suferim şi cumplită pagubă!" (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 237)

DIAVOLUL (lansează ispite şi tentații, însă multe din ele au drept cauză nepăsarea noastră)

„Ar fi trebuit, atunci, zice, ca toți cei ce sunt ispitiți de diavol să fie biruitori, sau, dacă pricina răului se află în noi, ar trebui să mergem spre pierzare şi fără diavol.

Acest lucru se şi întâmplă, fiindcă mulți sunt duşi la pierzanie şi fără a-i ispiti diavolul. Aceasta întrucât, cu siguranță, nu el este pricina tuturor relelor.

Multe din ele se întâmplă din cauza nepăsării noastre. Dacă pentru unele, el este vinovatul, aceasta se datorează faptului că noi am făcut începutul.

Spune-mi rogu-te, când l-a biruit diavolul pe Iuda? Atunci când, zice Evanghelia, a intrat în el. Ascultă care e adevărata pricină: ... *era fur şi, având punga, lua din ce se punea în ea* (Ioan 12, 6). Dar Iuda însuşi l-a lăsat să intre şi să sălăşluiască în el, fără nici o împotrivire. Prin urmare, nu

diavolul face începutul, ci noi îl primim şi-l chemăm.” (*Cuvântul LIV la Fapte* PGB 16B, 266-268. PG 60, 377, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 60)

DIAVOLUL („desfătarea” diavolului)

„Se bucură şi simte mulţumire şi plăcere când ne mâniem, când ne păruim şi ne înfruntăm între noi.” (*Cuvântul XLIII la Epistola I către Corinteni* PGB 18A, 730. PG 61, 371, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 35)

DIAVOLUL (despre cum se poate apăra omul de diavoli)

„Diavolul face toate eforturile sale pentru a ne ispiti, el ne încearcă de aproape şi ne întinde din toate părţile piedici şi curse pentru ca să ne piardă. Trebuie deci să priveghem şi să-i închidem porţile; dacă el află cea mai mică intrare, imediat o face şi mai mare, şi, puţin câte puţin, el va face să treacă toate forţele lui. Dacă avem ceva virtute pentru mântuire, să nu-l lăsăm să se apropie nici în cele mai mici lucruri, pentru a ne scăpa şi în cele mai mari. Va fi în sfârşit de-o extremă nebunie, ştiind cât este el de veghetor şi atent pentru a pierde sufletul nostru, de a nu fi la fel de veghetori şi a pune o grijă egală pentru mântuirea noastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIII, 1, p. 108)

„Iar pentru a respinge atacul lui împotriva noastră, nu este un zid de apărare mai bun decât rugăciunea şi implorarea stăruitoare.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 98)

„Diavolul dă târcoale furios ca un leu. Dar, chiar dacă ar încerca să-i lovească pe cei ce-L au pe Hristos, semnul crucii pe frunte, focul Duhului Sfânt şi candela veşnic aprinsă, tot n-ar reuşi, fiindcă nici măcar privirea nu şi-ar putea-o îndrepta spre ei, ci pe dată le-ar întoarce spatele şi ar fugi, a doua oară ne mai îndrăznind să se întoarcă.

Ca să te convingă că toate acestea nu sunt doar vorbe, fii atent, te rog, la ce spunea Pavel. Şi el a fost om, dar leul acesta se temea atât de tare de el, încât nici hainele lui şi nici de umbra-i nu cuteza a se apropia. Lucru foarte firesc, dat fiind că nu suferea mirosul de bună mireasmă al lui Hristos ce ieşea dintr-însul şi nici măcar privirea nu şi-o putea ridica spre acea candelă a virtuţii.” (*Cuvânt la Psalmul* 7, PGB 5,294. PGB 55, 84, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 12)

„Că alta nimica nu alungă pornirea dracilor ca rugăciunea ce se face din tot sufletul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 107)

„Să veghem asupra gândurilor noastre, a cuvintelor noastre, a actelor noastre. Să nu-i lăsăm nici o ieşire diavolului. Însă să ne exersăm, mai ales în practicarea virtuților. Şi printre diferitele virtuți să ne ataşăm de iubire. Nimic nu ne va face puternici împotriva diavolului ca practicarea virtuții iubirii şi a milosteniei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 295)

DIAVOLUL (duşmanii diavolului: lucrările luminii şi virtutea)

„Aşa cum liliecii nu iubesc soarele şi lumina, ci le socotesc duşmani, iubind, însă, noaptea şi întunericul, tot aşa şi demonii, împreună cu aceia pe care-i poartă în rătăcire, iubesc viclenia şi toate nelegiuirile, socotindu-le potrivite cu firea lor, iar duşmanii lor sunt virtutea şi lucrările luminii.

Când acestea strălucesc, celelalte se întunecă, încât cel ce-şi petrece viața în virtute nu mai are trebuință a se nevoi, de vreme ce e de ajuns să apară virtutea şi toată răutatea va dispărea şi se va desființa.” (*La Isaia*, cap. II PGB 8, 294. PG 56, 39), în vol. *Diavolul şi magia,* p. 58)

DIAVOLUL (când se lasă biruit diavolul?)

„Când diavolul va vedea o schimbare atât de mare şi va vedea că aceia care mai înainte se aflau sub stăpânirea lui s-au ridicat atât de sus şi s-au învrednicit de necuprinsa iubire de oameni a Domnului, se depărtează prearuşinat şi preasmerit şi nici privirea nu mai cutează a o ridica asupra lor. Aceasta pentru că nu rabdă strălucirea şi lumina care iese din ei şi care-l orbeşte. Atunci le întoarce spatele luând-o la fugă.” (*Cateheze IV* PGB 30, 404, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 51)

DIAVOLUL (foloasele pe care ni le aduce lupta cu diavolul)

„Sufletul e ca un scut. Dacă-l loveşte lancea şi e moale, îl străpunge, dar, dimpotrivă, dacă e tare, nu-i pricinuieşte nici o stricăciune, ci cade alături, cu vârful îndoit. Dacă săgețile pe care le aruncă diavolul asupra unui suflet îl găsesc slăbit şi lipsit de voință, atunci îl pătrund până de adânc, dar dacă îl găsesc întărit şi puternic, diavolul însuşi se depărtează neputincios, fără a-i pricinui nici cel mai mic rău. Ba, mai mult, de aici se nasc şi două

mari foloase, chiar trei: diavolul nu l-a vătămat, ci l-a lăsat mai puternic decât l-a găsit, şi el însuşi, de pe urma acestui fapt, a devenit mai slab.” (*Cuvântul la Psalmul* 9, PGB 5,454 PG 55, 125, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 18)

DIAVOLUL (Pronia divină întoarce în contra diavolului meşteşugurile acestuia pregătite spre căderea noastră)

„Diavolul răstoarnă propria sa putere prin aceleaşi arme de care se serveşte contra servi
76)

„Este obiceiul lui Dumnezeu, de demult şi dintru început, de a întoarce asupra capului diavolului şi de a preface în temei de mântuire tot ce urzeşte diavolul împotriva noastră. Iată! A scos diavolul pe om din rai, dar Dumnezeu i-a deschis cerul; l-a alungat diavolul din împărăția cea de pe pământ, dar Dumnezeu i-a dat împărăția cerurilor şi a înscăunat firea noastră pe tronul cel împărătesc. Astfel, Dumnezeu ne dă mai mari bunătăți decât acelea de care încearcă diavolul să ne lipsească. Prin asta Dumnezeu caută să-l facă pe diavol mai puțin zelos în uneltirile lui împotriva noastră, iar pe noi să ne învețe să nu ne temem de uneltirile lui.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 401)

DIAVOLUL (atitudinea noastră față de diavol)

„Continuăm să-i blestemăm pe demoni şi să-i urâm.” (*Către iudei,* cuv. VI, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 358)

DIAVOLUL (nu avem nimic în comun cu diavolul)

„Numai cu diavolul singur noi n-avem nimic în comun.” (*Primele patru omilii despre st*

DIAVOLUL (Satana)

„Sub numele de *Satan,* în limba ebraică se înțelege potrivnicul, vrăjmasul, războinicul. Aşa, de pildă, în Cartea a 3-a a Împăraților, Scriptura numeşte *Satan* pe împotrivitor, zicând: *Că nu este Satan (împotrivitor) acum, nu este întâmpinarea* (3 Împ., 5, 4) – povestind împrejurările cu Solomon,

adică nu este împotrivitor, războinic, potrivnic cel ce supără.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, p. 231)

„Că asta înseamnă cuvântul *satana* în limba ebraică; Satana înseamnă potrivnic.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi, Părintele nostru Eustaţie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 392)

DIAVOLUL (scoaterea diavolilor din oamenii posedaţi de ei)

„… scoaterea demonilor din om este lucrarea unei puteri foarte mari şi nu a unui har oarecare”. (*Omilii la Matei,* omilia XLI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 493)

„Poate că împăratul a pus pe supuşii săi sub stăpânirea căpeteniilor pe unul, de pildă, a-l dezlega, iară pe altul a-l lega; iar oasele sfinţilor nu au această putere josnică şi vrednică de milă, ci pe aceea cu mult mai mare şi mai însemnată, aceea care pe draci îi aduce de faţă şi-i munceşte, iar pe cei legaţi de dânşii îi dezleagă de legăturile cele grozave.

Şi ce poate fi mai înfricoşat ca Divanul acesta? Că deşi nevăzându-se nimeni şi negăsindu-se nimeni lângă coastele dracilor, totuşi se aud glasuri, şi suspine, şi bătăi, şi cazne, şi limbi aprinse - fiindcă dracul nu poate suferi acea putere minunată. Şi iată cum cei ce au purtat trupuri stăpânesc pe puterile cele fără de trupuri; ţărâna, şi cenuşa, şi oasele acelea covârşesc firile celor nevăzute[190].” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, p. 237)

DISCERNĂMÂNTUL

„Atunci când sufletul este stăpânit de dorinţa trupească, îi scade discernământul. De aceea, nu vede ce se află dinaintea sa, fie prăpastie, fie iad, fie primejdie, fiind robit de păcat.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 366)

---

[190] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Obiceiul era ca cei îndrăciţi să fie aduşi pe la mormintele sfinţilor, unde, după ce le citeau cuvenitele rugăciuni, acei bolnavi se vindecau, iar dracii erau alungaţi de puterea minunată a sfintelor moaşte – după cum se petrece şi astăzi. (n.s. 1, p. 237)

DISCERNĂMÂNTUL (avem în firea noastră un criteriu natural prin care deosebim binele de rău)

„... însuşi sufletul omenesc are în el puterea de a deosebi binele de rău…” (*Apologia vieţii monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 317)

„Dumnezeu a pus legile în firea omenească să aleagă ce-i rău şi ce-i bine; întreabă pe singură petrecerea noastră să cunoşti, că toţi cei ce fac lucrurile rele, fug de ocară şi de numele cel rău, adică de vei zice curvarului *curvar* se mânie şi se ruşinează. Ia zi jurătorului cel strâmb: *O! Jurător mincinos!* să vezi, nu va lua acel nume spre ocară şi spre necinste? La fel şi din celelalte păcate din faptele lor se ruşinează. Iar de vreme ce este bine să faci păcatul, de ce fugi de frica ponosului păcatului? Ia zi-i curatului *curat* şi celui feciorelnic *feciorelnic*, să vezi, nu se bucură de fapta bunătăţii lui? Zi dreptului *drept* şi milostivului *milostiv*, că cu lucrul se încununează şi cu numirea se luminează, că deşi se leapădă de lauda numelui pentru smerenie, iar în suflet tot primeşte lauda (…) Ascultă mincinosul, nu mărturiseşte că este minciună, ci se făţăreşte şi se face că grăieşte adevărat şi înşeală şi pe judecător. La fel şi vicleanul nu-şi arată viclenia lui, ci se face la arătare cu chip de prietenie şi-şi ascunde viclenia lui. La fel şi asupritorul, când merge la judecată nu mărturiseşte cine este, ci pune mărturii în chip de adevăr minciuni şi arată mărturia răutăţii, că şi sufletul nostru dacă se uneşte cu răutăţile, numele cel bun se răpeşte de la el, pentru că mulţi puternici de multe ori nu le mai stă mintea numai la lăcomie şi roagă unii să nu-i facă săracului nedreptate sau să-i ierte datoria ce o are la el şi să nu se răzbune asupra celor ce l-au scârbit pe el, iar de vine vreun puternic viclean să se roage, nu începe a spune adevărat ceea ce este, ci adaugă numele bunătăţii şi zice cum că este om drept şi făcător de bine şi se laudă cu faptele cele bune pe care le face la mulţi. Vezi că răutatea se biruieşte de lauda faptei celei bune? Pentru aceea, nici un om rău nu vrea să audă că este rău, că firea pururea iubeşte al său, chiar deşi voieşte voinţa răutatea, pentru aceea să nu zicem că cutare din fire este bun şi cutare din fire este rău, că de ar fi omul din fire bun, n-ar putea să se facă niciodată rău. La fel, de ar fi iarăşi din fire rău, n-ar putea să se facă niciodată bun, că de n-ar fi fost în voinţa noastră să se facă cei răi buni, nici iubitorul de oameni Dumnezeu nu ne-ar fi făcut înclinaţi spre sine şi am fi toţi răi împreunându-ne cu firea sau am fi toţi buni şi drepţi, dar noi cu lenea noastră ne pierdem mântuirea sufletului nostru şi ne facem pe noi pustii de dragostea cea dumnezeiască.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 97-98)

„Că tot omul ştie să deosebească binele de rău, viciul de virtute, noi avem ca garanţie omenirea întreagă şi istoria tuturor veacurilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 285)

DISPREȚUIREA (aproapelui - gravitatea)

„Pe cel iubit de Hristos şi atât de important înaintea Lui, tu îl crezi atât de disprețuit? Pe cel pe care El l-a iubit, tu îl disprețuieşti?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVI, p. 477)

„Disprețuieşti pe un om credincios, pe care Hristos nu l-a disprețuit? Şi ce zic eu că nu l-a disprețuit? Când El nu numai că l-a iubit, deşi îi era duşman, şi spurcat, ci chiar a şi murit pentru el! Hristos l-a iubit pe acela, cu toate răutățile lui, şi a făcut atâtea pentru el, şi tu acum, când el a devenit frumos şi admirat, îl disprețuieşti? Acum, când el este mădularul lui Hristos? Nu înțelegi ce spune aici? Nu simți îndrăzneala cea mare ce o ai? El are cap pe Hristos; Hristos este pentru acesta şi masă, şi haină, şi viață, şi lumină, şi mire, şi totul. Şi tu îndrăzneşti a zice că îl disprețuieşti? Ba încă zici că pe lângă acesta disprețuieşti şi pe alții?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, pp. 498-499)

„Dacă cel ce dă mai mult (milostenie – n.n.) ar disprețui pe cel ce dă mai puțin, apoi fireşte că pe sine s-a vătămat mai mult.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 318)

„Să nu ne disprețuim deci unii pe alții, ca să nu ne învățăm a-L disprețui şi pe Dumnezeu. Cel obraznic cu oamenii va fi obraznic şi cu Dumnezeu. Să ne cinstim unii pe alții, ca să ne învățăm a-l cinsti şi pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 78)

„Hristos pedepseşte nu numai pe cei care caută să se răzbune, dar şi pe cei care disprețuiesc pe frații care-i duşmănesc, deşi în sufletele lor nu le mai poartă ură.” (*Despre căință (I),* 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 62)

„Ia, aşadar, aminte, tu, care eşti cu nasul pe sus şi nu catadicseşti nici să-ți priveşti aproapele, că acela este ca şi tine şi

merită la fel de multă cinstire ca cea de care ai parte tu însuți. Acela este sărac, iar tu bogat? El este neşcolit, iar tu învățat? El este neînsemnat, iar tu persoană importantă? Dar ce valoare crezi că au toate aceste lucruri vremelnice şi zadarnice? Oare semenul tău nu este şi el chipul lui Dumnezeu? Atunci de ce îl dispreţuieşti? Nu înțelegi că dispreţuindu-l pe el, îl dispreţuieşti pe însuşi Dumnezeu? De ce nu îl slujeşti? De ce nu te îngrijeşti de el? De ce nu îl cinsteşti? Ştiu de ce: pentru că îl socoteşti mai prejos decât tine. Şi te întreb: cu cât mai prejos erau apostolii față de Hristos? Apostolii erau oameni, pe când Hristos era Dumnezeu. Şi totuşi, Domnul a primit să le spele picioarele. Nu ar trebui să faci şi tu măcar atât pentru semenii tăi? Dar tu nici nu vrei să auzi de aşa ceva." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 210-211)

DISPREȚUIREA (aproapelui - gravitatea şi remediile)

,,Căci şi cei ce au venit la lucru în ceasul al unsprezecelea, ei cei întâi au luat plată; de asemenea oaia cea pierdută a făcut pe păstor ca, lăsând pe cele nouăzeci şi nouă, să alerge după dânsa şi, ridicând-o pe umeri, să o aducă înapoi la turmă; şi fiul cel pierdut s-a bucurat de mai multă cinste decât cel cinstit şi lăudat de tatăl său; şi tâlharul a fost încununat şi proslăvit mai înainte de apostoli. Dar şi în pilda cu talanții ar putea vedea cineva petrecându-se aceasta, fiindcă şi cel ce a primit cinci talanți, şi cel ce a primit doi s-au învrednicit de aceeaşi plată, ba încă acesta din urmă s-a bucurat de o mai mare îngrijire, fiindcă dacă i s-ar fi încredințat cei cinci, neputând a-i întrebuința, ar fi pierdut totul, pe când acum primind numai pe cei doi, el şi-a îndeplinit şi datoria sa, în acelaşi timp s-a învrednicit şi de plata celui cu cinci şi, prin urmare, cu atât mai mult l-a întrecut pe acesta, cu cât şi osteneli a pus mai puține, şi s-a învrednicit şi aceloraşi cununi. Deşi om era şi el ca şi cel ce primise cinci, cu toate acestea stăpânul nu-l întreabă cu amănunțime, nici îl sileşte a se trudi la fel cu celălalt şi nici îi zice *De ce nu poți ca să iei şi să întrebuințezi cinci talanți?* – căci cu dreptate i-ar fi zis; ci l-a încununat şi pe acesta.

Acestea ştiindu-le, voi cei mari nu dispreţuiți pe cei mai mici şi mai prejos de voi, ca nu cumva mai înainte de dânşii pe voi înşivă să vă vătămați, căci dezbinându-se ei, întregul trup se pierde. Fiindcă ce altceva este trupul, decât că mai multe mădulare sunt unite la un loc? După cum şi apostolul zice: *Că şi trupul nu este un mădular, ci multe.* Deci dacă aceasta este trup, apoi atunci să ne îngrijim ca cele multe să rămână multe, căci dacă nu se

face aşa, apoi vătămarea se face spre moarte. Pentru aceasta şi apostolul nu numai aceasta cere, adică a nu ne dezbina unii de alții, ci încă a ne şi uni puternic. Zicând deci *ca să nu fie dezbinare în trup*, el nu s-a mulțămit numai cu atât, ci a adăogat îndată: *ci să se îngrijească mădularele între sine, asemenea unul de altul*, punând aici şi o altă pricină, pentru ca cel mai mic să se bucure de o mai mare îngrijire şi cinste. Dumnezeu a iconomisit aşa nu numai ca să nu se dezbine unul de altul, ci ca între dânsele să fie şi dragoste multă, şi bună-înțelegere. Deci dacă ființarea fiecăruia stă în mântuirea aproapelui, apoi să nu-mi spui de mare sau mic, mai presus sau mai prejos, căci aici nu este mare şi mic. Rămânând în trup, este cu putință a vedea şi judeca deosebirea dintre ele; pierzându-se însă, nu mai este cu putință – şi se pierde negreşit, când cele mici nu stau în locul lor.

Deci dacă şi cele mari se pierd – din pricină că cele mici s-au dezbinat – apoi atunci sunt datoare şi acestea a îngriji de cele mici, de vreme ce în mântuirea acestora stă şi mântuirea lor. Aşa că de vei spune de mii de ori că acel mădular este necinstit şi mai prejos şi dacă nu vei îngriji deopotrivă de dânsul ca şi de tine, ci-l vei lăsa în părăsire ca mai mic, vătămarea se va răsfrânge asupra ta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, pp. 325-326)

DISPREȚUIREA (îndemn la prețuirea aproapelui)

,,Şi pe făcătorul de corturi, ca şi pe cel purtat în caretă prin târg, şi cu o mulțime de slugi după el – îl vei socoti de frate, ba încă mai mult pe acela decât pe acesta. Căci acela se numeşte după dreptate frate, care seamănă mai mult. Deci cine seamănă mai mult cu pescarii? Cel care se hrăneşte în fiecare zi din rodul ostenelilor sale, care n-are nici o slugă, nici un adăpost, ci veşnic se află în necazuri – sau cel împresurat de atâta trufie, încât tot ce face este împotriva legilor Dumnezeieşti?

Deci iubitule, nu dispreţui pe fratele tău, căci icoana (chipul) acestuia este foarte mult aproape de cea apostolică. *Dar, zici tu, nu de bunăvoie este sărac, ci fiind silit de împrejurări, nu o face aceasta din principiu*. Dar cum aceasta? Nu ai auzit ce zice Mântuitorul: *Nu vă judecați, ca să nu vă judecați* (Mt. 7, 1)? Pentru ca să afli că nu silit faci aceasta, apropie-te şi dă-i mii de talanți, şi vei vedea cum el îi leapădă. Aşa că, deşi nu a moştenit bogăție de la strămoşi, şi totuşi, când poate lua, nici nu se apropie măcar, apoi aceasta este dovada cea mai mare de disprețuire a bogățiilor. Fiindcă şi Ioan a fost fiul lui Zevedeu cel sărac, şi pentru aceasta nu zicem că sărăcia lui a fost silită. Deci când vezi lemnarul, sau fierarul, sau hornarul (măturător de

hogege), să nu-i dispreţuieşti din această pricină, ci pentru aceasta încă mai mult să-i admiri, fiindcă şi Petru se încingea, avea mreajă, şi pescuia în mare după învierea Stăpânului. Şi ce spun eu de Petru? Însuşi Pavel chiar, cu toate luptele sale nenumărate, şi cu atâtea minuni, sta şi cosea piei pentru facerea corturilor, şi cu toate acestea Îngerii se sfiau de dânsul, şi dracii tremurau, şi nici că-i era ruşine a zice: *Singuri voi ştiţi că trebuinţelor mele şi celor ce sunt cu mine au slujit mâinile acestea* (Fap. 20, 34). Şi ce spun eu că nu se ruşina? Ba încă chiar se mândrea pentru aceasta. *Dar, zici tu, cine este acum atât de virtuos ca Pavel?* Ştiu şi eu că nimeni, însă nu pentru aceasta sunt de dispreţuit cei de acum. Când tu cinsteşti pe altul pentru Hristos, chiar de ar fi cel de pe urmă, însă credincios, cu dreptate va fi cinstit. Când, de pildă, tu deschizi casa ta generalului şi ostaşului, amândoi fiind prietenii împăratului, prin cine crezi că cinsteşti mai mult pe împăratul? Fireşte că prin ostaş, fiindcă generalul are şi fără prietenia împăratului multe alte însuşiri, care sunt de ajuns a face pe alţii ca să-i dea cinstea cuvenită, pe când ostaşul nimic alta n-are decât prietenia împăratului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, pp. 209-210)

DISPREŢUIREA (mângâiere pentru cei dispreţuiţi)

„Chiar de te-ar dispreţui vreun om, totuşi nici o vătămare nu vei avea, dacă Dumnezeu nu te va dispreţui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 62)

DISTRACŢIILE

„Nu te împiedic să te căsătoreşti, nici nu te opresc să te distrezi, dar vreau să faci asta cu cinste, nu cu ruşine, nu cu osândă, nu cu mii şi mii de păcate”. (*Omilii la Matei,* omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 99)

„Nu teatrul e de vină când oamenii sunt siliţi să cheltuiască o groază de bani pentru dansul acela drăcesc de pe scenă? De unde desfrâul şi nenumăratele păcate? Vezi, dar, că tu distrugi viaţa când susţii teatrele, iar eu o menţin şi o întăresc atunci când le dărâm!

- Să dărâmăm, dar, teatrele? aş putea fi întrebat.

- O, dacă s-ar putea să fie dărâmate! Dar, mai bine spus, dacă vreţi, din partea mea teatrul este dărâmat şi desfiinţat. Totuşi nu vă poruncesc să

dărâmați teatrele. Lăsați-le să existe, dar faceți să fie goale![191] O faptă ca aceasta este de mai mare laudă decât dărâmarea lor. Dacă nu vreți să imitați pe altcineva, atunci imitați-i pe barbari. Ei nu cunosc astfel de spectacole. Ce cuvânt de apărare mai putem avea când noi, cetățenii cerului, împreună dănțuitori cu heruvimii şi părtaşi cu îngerii, suntem în această privință mai răi decât barbarii? Şi aceasta când putem găsi alte mii de distracții cu mult mai bune decât distracțiile de la teatru. Dacă vrei să te distrezi, du-te în grădini, pe malul râului şi al lacurilor, plimbă-te pe câmpii, ascultă cântecul greierilor, du-te deseori la mormintele mucenicilor, unde-i sănătate trupului şi folos sufletului, unde nu-i vătămare, nici căință după plăcere, ca la teatru. Ai soție, ai copii! Ce plăcere o poate egala? Ai casă, ai prieteni! Acestea-s cele ce desfătează şi ne dau şi câştig, pe lângă curățenie trupească şi sufletească. Spune-mi, ce este mai dulce decât copiii? Ce este mai dulce decât soția pentru un bărbat care vrea să trăiască curat la trup şi la suflet? Se spune că barbarii au rostit cândva un cuvânt plin de înțelepciune. Auzind de aceste teatre nelegiuite şi de distracția aceasta plină de păcate, au spus: Romanii au născocit aceste distracții ca şi cum n-ar avea copii şi soții. Prin aceste cuvinte au vrut să arate că nimic nu-i mai dulce decât copiii şi soția, dacă vrei să duci o viață curată". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 463)

DOGMELE (păstrarea dogmelor stabilite de Sfinții Părinți)

„Cât ne priveşte pe noi, să nu ieşim din vechile limite pe care le-au pus Părinții noştri, şi să fim supuşi întru totul legii pe care ne-a arătat-o Duhul Sfânt." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VII, 1, p. 38)

„Nu în toate şi peste tot locul noi trebuie să interpretăm în favoarea noastră pasajul *fiecare să fie deplin încredințat în mintea lui*, căutând a ne apăra cu el când e vorba de dogme; ascultă-l tot pe Pavel ce spune: *Dacă vă propovăduieşte cineva altceva decât ați primit – să fie anatema!* (Galateni 1, 9), şi: *Mă tem ca nu cumva, precum şarpele a amăgit pe Eva în viclenia lui, tot aşa să se abată şi gândurile voastre* (II Corinteni 11, 3); iar filipenilor le zicea: *Păziți-vă de câini! Păziți-vă de lucrătorii cei răi! Păziți-vă de tăierea*

[191] În secolul al IV-lea, Sf. Ioan Gură de Aur a atacat cu multă vehemență, hotărâre şi energie teatrul păgân, chiar din primii ani ai propovăduirii sale la Antiohia, dorind a-l interzice cu desăvârşire. Dintre cauze amintim: vulgarizarea crescândă a scenei, imoralitatea actorilor, aceştia reprezentau pe scenă cele mai josnice aspecte ale vieții, primejduind astfel puritatea morală a celor ce îi priveau, faptul că teatrul antic era strâns legat de cultul păgân etc. – n.n.

împrejur (Filipeni 3, 2). Dar romanilor, fiindcă nu era încă timpul de a îndrepta astfel de lucruri, le zice: *Fiecare să fie deplin încredințat în mintea lui*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 462-463)

DOGMELE (cunoaşterea dogmelor Bisericii)

„Noi vrem ca voi să arătați o foarte mare rigoare față de dogmele Bisericii şi să le aveți bine fixate în mintea voastră." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 33)

DOGMELE (înalte – pătrunderea lor cu mintea)

„… viața necurată împiedică dogmele cele înalte şi nu lasă a se arăta pătrunderea şi agerimea cugetului. Deci după cum nu se poate ca cel ce se găseşte în rătăcire – însă cu o viață curată – să rămână pentru totdeauna în rătăcire, tot aşa şi cel ce trăieşte în răutate, nu cu uşurință va putea să privească la înălțimea dogmelor, ci tot cel ce voieşte a cuceri adevărul trebuie a se curăți degrab de toate patimile." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 82)

DOGMELE (explicarea dogmelor prin diferite raționamente)

„Cei care se află în afara Bisericii, slujind patimile şi propriile lor idei, nu pot să primească nici un adevăr al lui Dumnezeu care este mai presus de mintea omenească." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 356-357)

DOGMELE (să nu ne tulbure nimeni dogmele drepte cu invențiile propriilor gânduri)

„Să nu ne tulbure cineva introducând pe deasupra, în dogmele Bisericii, invențiile propriilor gânduri şi vrând astfel să tulbure dogmele cele drepte şi sănătoase, ci fugi de însoțirea cu unii ca aceştia ca de otrăvurile vătămătoare. Căci aceştia sunt mai cumpliți decât acelea. Fiindcă acelea provoacă doar vătămarea trupului, pe când aceştia ruinează însăşi mântuirea sufletului." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 32-33)

„… să nu credem că gândurile noastre au mai multă autoritate decât dogmele spuse de Duhul Sfânt.” (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 96)

DOGMELE (nimic nu este mai puternic decât adevărul dogmelor)

„Aşa cum lumina nu se preface niciodată în întuneric dacă rămâne lumină, aşa şi adevărul dogmelor credinței noastre nu va fi ruşinat niciodată, tocmai pentru că dogmele nu mint, ci sunt adevărate, şi nimic nu este mai puternic decât adevărul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

DOGMELE (şi viața duhovnicească)

„Să ne străduim să punem în sufletele noastre învățăturile cele sănătoase şi odată cu asta să aducem şi viață curată, pentru ca şi viața să dea mărturie de dogmele noastre, dar şi dogmele să ne arate viața vrednică de credință. Nu avem nici un folos dacă dogmele ne sunt drepte, dar viața stricată; şi iarăşi nu putem câştiga ceva de folos pentru mântuirea noastră dacă avem viață curată, dar nu ținem seama de dogme. Se cuvine, dar, să ne împodobim cu amândouă, şi cu învățături drepte şi cu viață curată, dacă vrem să scăpăm de iad şi să dobândim împărăția. Spune-mi, ce folos ai de un copac care se întinde mult în sus, e plin de frunze, dar e gol de fructe? Tot aşa şi creştinului nu-i sunt de nici un folos dogmele drepte, dacă viața lui e stricată”. (*Omilii la Facere,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 154)

„Chiar de vom păzi dogmele cele drepte, lipsind îmbunătățirea cea din fapte, vom cădea cu totul din viața veşnică – martor fiind Domnul, Care zice: *Nu tot cel ce îmi zice Mie: <<Doamne, Doamne>> va intra în Împărăția Cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri* (Mt., 7, 21).” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, p. 33)

„Viața bună nu foloseşte la nimic fără învățătura dreaptă, precum învățătura bună nu foloseşte la nimic fără viața curată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVI, 3, p. 341)

„Să avem mereu credință dreaptă şi să ducem viață îmbunătățită, pentru că din toate părțile Cuvântul ne-a arătat că nu ne sunt de vreun folos învățăturile drepte fără o viață plină de virtute.

Facă Dumnezeu, cu rugăciunile sfinților Săi şi ale tuturor întâistătătorilor Săi[192], să păzim neştirbite învățăturile cele drepte pe care le-am primit dintru început şi de la strămoşi, alăturându-le şi o viață asemenea lor, ca să dobândim bunătățile cele făgăduite." (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiți, fraților, că părinții noştri toți au fost sub nor şi toți prin mare au trecut>>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 233)

DOGMELE (rele)

„… o viață stricată totdeauna naşte credințe rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 440)

DORUL (de Dumnezeu)

„Când eşti străpuns de dragostea de Dumnezeu, când ai îndreptat spre Dumnezeu dorul, nu vezi nimic din cele văzute ci te gândeşti necontenit la Cel dorit, noaptea şi ziua, când dormi şi când eşti treaz." (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 276)

„Necontenit să avem statornicit în sufletul nostru dorul de Hristos. Aşa, vom râde de toate cele din viața aceasta; vom locui pe pământ ca şi cum am locui în cer". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 14)

„ ... să ne gândim la primii creştini, care au aruncat banii, moşiile şi orice preocupare şi grijă lumească şi s-au afierosit cu totul lui Dumnezeu, stăruind ziua şi noaptea în învățătura cuvântului. Aşa e focul cel duhovnicesc! Nu îngăduie să dorim cele de pe pământ, ci ne mută spre o altă dragoste. Din pricina aceasta cel îndrăgostit de astfel de lucruri face cu uşurință totul chiar de-ar trebui să-şi părăsească averile, luxul şi desfătarea, chiar de-ar trebui să disprețuiască slava, chiar de-ar trebui să-şi dea sufletul. Odată intrată în suflet căldura acelui foc, izgoneşte toată trândăvia şi-l face pe cel cuprins de ea mai uşor ca pana. Disprețuind pe toate cele văzute, unul ca acesta se căieşte neîncetat, varsă mereu izvoare de lacrimi şi culege de pe

[192] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Ale episcopilor. (n.s. 36, p. 233)

urma lor mare plăcere.” (*Omilii la Matei,* omilia VI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 84)

DRAGOSTEA (- rădăcina tuturor bunătăților)

„Dragostea este rădăcina şi izvorul şi mama tuturor bunătăților.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, VI, p. 72)

„*Roada Duhului*, zice el, *este dragoste, bucurie, pace* (Gal., 5, 22). Uită-te cât de bine sunt alese cuvintele şi ce bine e rânduită învățătura. A pus mai întâi dragostea şi apoi a amintit de bucurie şi de pace. A pus mai întâi rădăcina şi apoi a arătat rodul. A aşezat întâi temelia şi apoi a ridicat casa. A început de la izvor şi apoi a venit la râuri.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 221)

„Dragostea este rădăcina, izvorul şi mama tuturor bunătăților. Dragostea, ca o rădăcină, odrăsleşte miile şi miile de ramuri ale virtuții, ca un izvor izvorăşte multe curgeri de ape, şi ca o mamă strânge la sânul ei pe cei ce aleargă la ea. Fericitul Pavel a cunoscut asta, de aceea a numit-o roadă a Duhului. În alt loc, i-a dăruit dragostei o cinste atât de mare, că a numit-o chiar plinire a Legii. *Dragostea*, zice el, *este împlinirea Legii* (Rom., 3, 10).” (*Omilia a II-a la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 221)

,,Gândeşte, însă, că dragostea este rădăcina, izvorul şi muma a tot binele.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 139)

DRAGOSTEA (- dascăl desăvârşit)

„Ce ar putea cineva ordona unuia, care are pe lângă sine totul, când are un dascăl atât de desăvârşit în filozofie ca dragostea?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 114)

DRAGOSTEA (- calea care le întrece pe toate)

„Ascultă ce spune Hristos vorbind cu ucenicii: *Dintru aceasta vor cunoaşte toți că sunieți ucenici ai Mei, de veți avea dragoste între voi* (Ioan 13, 35). Apoi arătând în ce anume, n-a spus de minuni, ci *de veți avea dragoste între voi.* Şi iarăşi atunci când se roagă Tatălui, zice: *Întru aceasta vor cunoaşte că Tu M-ai trimis* (Ibid., 17, 21). Dar şi către ucenici zicea: *Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unul pe altul* (Ibid., 13, 34). Deci acest dar - dragostea - este cu mult mai însemnat şi mai strălucit decât acela de a învia morții şi cu drept cuvânt, căci a învia morții este darul lui Dumnezeu numai, în timp ce a avea dragoste este şi al nostru, adică depinde şi de sârguința noastră.

Aceasta este caracteristica creştinului; aceasta arată pe ucenicul lui Hristos, Cel răstignit, Cel ce n-a avut nimic de comun pe pământ, şi lipsind aceasta, nici mucenia nu poate folosi pe cineva. Şi ca să cunoşti, priveşte lucrul acesta lămurit în persoana lui Pavel. Fericitul Pavel a luat două din virtuțile, sau darurile principale, sau mai bine zis, trei: cele ce sunt în semne, cele în cunoştință, cele în viață, şi totuşi nimic nu sunt acestea fără de dragoste zice el. *Şi cum poate fi aşa* zice, *iată că eu vă spun*: *că de aş împărți toată avuția mea, iar dragoste nu am, nimic nu sunt* (Ibid., 13, 3). Se poate ca să-şi împartă cineva averile, şi totuşi să nu fie iubitor, adică să nu aibă dragoste. Dar despre aceasta ni se spun îndeajuns Ia locul unde vorbeşte despre dragoste, şi deci trimitem acolo pe cel ce doreşte a cunoaşte, deocamdată, precum am fost spus, să râvnim darul acesta, să ne iubim unii pre alții, şt atunci nu vom avea trebuință de nimic spre a săvârşi virtutea, ci toate ne vor fi uşoare şi fără sudori şi toate le vom reuşi cu cea mai mare grabă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, pp. 83-84)

„Aceasta să râvnim, şi atunci cu nimic nu vom fi mai prejos de Pavel sau Petru care au înviat morții, chiar dacă n-am putea alunga poate nici frigurile; iar fără de dragoste chiar de am face semne şi minuni mai mari decât ale apostolilor, chiar dacă ne-am arunca pe noi înşine în mii de primejdii pentru credință, nici un folos nu vom avea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 84)

„*Fără de noi ați domnit; dar este de folos ca voi să domniți, ca să domnim şi noi împreună cu voi* (I Cor., 4, 8). Şi iarăşi: *Acum trăim, dacă voi stați tari în Domnul* (I Tes., 3, 8). Vezi cât de mult dorea el fericirea fraților, că nici nu socotea că trăieşte dacă nu se mântuiesc aceia? Omul care a fost răpit până la al treilea cer, care a fost dus în rai şi a auzit taine negrăite (II Cor., 12, 2-4), omul care s-a bucurat de atâta

favoare înaintea lui Dumnezeu, n-ar fi avut nici o bucurie de acele bunătăți dacă n-ar fi văzut şi pe frații lui mântuiți împreună cu el (Rom., 9, 3). Pavel ştia, ştia bine că, nimic nu este mai mare ca dragostea, nici nu are seamăn cu ea, nici chiar mucenicia, capul tuturor bunătăților. Şi ascultă cum. Dragostea chiar fără mucenicie face ucenici ai lui Hristos, dar mucenicia fără dragoste nu poate săvârşi aceasta.

- De unde ştim asta?

- Chiar din cuvintele lui Hristos! El le-a spus ucenicilor Săi: *Din aceasta vor cunoaşte toți că sunteți ucenicii Mei dacă vă veți iubi unii pe alții* (Ioan 13, 35). Iată, dragostea face ucenici fără mucenicie! Să-ți arăt acum că mucenicia fără dragoste nu numai că nu face ucenici, dar nici nu-i de folos celui ce suferă. Ascultă pe Pavel, care spune: *De aş da trupul meu să-l ardă, dar dragoste nu am, nimic nu-mi foloseşte* (I Cor., 13, 3).” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 397-398)

„Dacă iubirea este prezentă, celui ce a dobândit-o nu îi lipseşte nici o parte din filosofie, ci deține întreaga virtute, desăvârşită şi perfectă, în timp ce fără iubire omul este lipsit de orice bine. De aceea şi Pavel o înalță şi o slăveşte prin cuvântul său; ba s-ar putea spune că nici măcar laudele sale nu ajung să fie pe măsura înălțimii propriei iubirii.

Căci ce ar putea să-i fie egal, câtă vreme iubirea cuprinde laolaltă profeții şi întreaga Lege şi fără de care nici credința, nici cunoaşterea, nici ştiința misteriilor şi nici chiar martiriul sau orice altceva nu-l va putea mântui pe cel care le va fi dobândit? Şi pentru că *de aş da trupul meu ca să fie ars, iar dragostea nu am, nimic nu-mi foloseşte.* (I Cor. 13, 3).

Şi altundeva iarăşi, urmărind să dea de înțeles că dragostea este mai mare decât orice şi că este cel mai de seamă bine, [acelaşi] a spus: *Cât despre prorocii – vor dispărea, darul limbilor va înceta, cât despre cunoaştere – va dispărea; rămân însă acestea trei: credința, nădejdea şi dragostea, iar mai mare decât toate este dragostea.* (I Cor. 13, 8 şi 13).

Nu este o simplă întâmplare că cercetarea noastră s-a oprit şi asupra acestui cuvânt despre iubire. Nu-i greu de înțeles că profețiile vor dispărea şi darul limbilor va înceta.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, p. 17)

„Ştii cât e de mare puterea dragostei? Hristos a lăsat la o parte toate minunile pe care aveau să le facă apostolii şi a spus: *Întru aceasta vor cunoaşte oamenii că sunteți ucenicii Mei, dacă vă veți iubi unii pe alții* (Ioan

13, 35). Iar Pavel a spus că dragostea este plinirea legii (Rom., 13, 10) şi, dacă lipseşte dragostea (1 Cor., 13, 1-2), harismele[193] nu sunt de nici un folos.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 55)

„Da, ştia bine Pavel că nimic n-are seamăn dragostei şi că cel mai mare semn de preţuire este semnul iubirii.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiţi, fraţilor, că părinţii noştri toţi au fost sub nor şi toţi prin mare au trecut>>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 222)

DRAGOSTEA (- temelia şi culmea virtuţilor)

„Începutul şi sfârşitul virtuţii este dragostea, şi orice virtute pe ea o are ca rădăcină, şi scop, şi vârf al tuturor bunurilor. Şi dacă ea este şi începutul şi sfârşitul bunurilor, apoi ce poate fi deopotrivă cu ea?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 440)

„Căci începutul şi sfârşitul a toată virtutea este dragostea”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 168)

„Dragostea este cea mai mare între faptele cele bune” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 140)

DRAGOSTEA (- plinirea tuturor poruncilor lui Dumnezeu)

„Dragostea, fiind plinirea tuturor poruncilor lui Dumnezeu, are două avantaje, evitarea răului şi săvârşirea binelui. Şi este numită

---

[193] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Harismele sunt nişte daruri supranaturale date de Dumnezeu unora dintre creştinii epocii apostolice şi imediat apostolice pentru întărirea şi sporul duhovnicesc al comunităţii primare creştine. O enumerarea a acestor harisme o dă Sfântul Apostol Pavel în *Epistola întâi către corinteni,* 12, 8-10. Aceste harisme sunt: 1. *Înţelepciunea*, o înţelepciune superioară înţelepciunii fireşti; 2. *Cunoştinţa,* cunoaşterea unor lucruri inaccesibile prin puterile naturale ale omului; 3. *Credinţa,* credinţa aceea care poate muta munţii din loc; 4. *Vindecarea bolilor,* fără ajutorul ştiinţei medicale; 5. *Facerea de minuni*; 6. *Proorocia*; 7. *Deosebirea duhurilor*; 8. *Vorbirea în limbi* sau *glosolalia,* darul de a vorbi şi alte limbi decât cele ştiute; 9. *Tălmăcirea limbilor,* darul de a face cunoscute cele grăite de glosolali. (n.s. 2, p. 55)

plinire a tuturor poruncilor lui Dumnezeu nu numai pentru că ea constituie suma tuturor îndatoririlor noastre creştine, ci şi pentru că înlesneşte plinirea lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 135)

DRAGOSTEA (- semnul de recunoaştere a ucenicilor lui Hristos)

„Stăpânul tuturor nu ne-a dat alt semn îndestulător şi vrednic de credință pentru a fi recunoscuți ca ucenici ai Lui decât semnul dragostei, spunându-ne: *După aceasta vor cunoaşte toți că sunteți ucenici ai Mei, dacă veți avea dragoste între voi* (Ioan 13, 35). De aceea, vă rog să alergăm cu toții la dragoste, de ea să ne lipim, cu ea să primim sărbătoarea aceasta.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 221)

,,Iubirea este chipul propriu pe care îl poartă ucenicii Domnului, pecetea robilor lui Dumnezeu, semnul după care sunt recunoscuți apostolii: *Întru aceasta vor recunoaşte toți că sunteți ucenicii Mei.* Întru ce? A vorbit cumva despre minunea învierii morților, despre vindecarea leproşilor ori despre alungarea demonilor? Nicidecum, căci el spune, lăsându-le deoparte pe acelea: *Întru aceasta vor recunoaşte toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții* (In., 13, 35).

Căci unele ca acelea sunt numai daruri ale harului venit de sus, pe când iubirea este izbânda străduinței omeneşti. Şi, îndeobşte, noblețea cuiva nu iese la iveală prin darurile primite de sus, cât mai degrabă prin izbânzile obținute cu propriile sale eforturi. Pentru aceasta a spus Hristos că ucenicii săi nu sunt recunoscuți după minunile înfăptuite, ci după dragoste.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 16-17)

„Şi fără să amintească ele minunile pe care le vor săvârşi în numele şi cu puterea Lui, a spus că iubirea este aceea care-i va deosebi şi-i va face ucenici ai Săi. Ciudat! De ce nu minunile, ci iubirea? Deoarece iubirea este însuşirea principală a sfinților şi temelia virtuții. Prin aceasta ne mântuim toți, ea naşte lucrători ai lui Hristos, ea încântă sufletele, ea aduce oile pierdute în staulul Bisericii.

Şi minunile pe care le vor face Apostolii, nu vor vădi că sunt ucenici ai Lui? Deloc.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 141)

„Şi să nu spunem vreodată că iubim pentru că avem prieteni, unul mai mulți, altul mai puțini. Aceasta nu este iubire adevărată, iubire creştinească, iubire după voia lui Dumnezeu. Cel ce are iubirea plăcută lui

Dumnezeu nu-i iubeşte doar pe prietenii lui, care-l iubesc la rândul lor, ci pe tot oamenii, chiar şi pe duşmanii săi,care-l urăsc şi-l nedreptăţesc." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 142-143)

DRAGOSTEA (elogiu dragostei)

„Dar ceea ce este minunat pentru dragoste este că pe când celelalte bunătăţi au unite cu dânsele şi rele – că, de pildă, cel lipsit de averi de multe ori se trufeşte pentru aceasta, cel ce ştie a vorbi de multe ori suferă de doxomanie, şi chiar cel smerit de multe ori cugetă lucruri mari despre sine în cugetul său, iată că singura dragostea este lipsită de orice boală de acest fel, căci în faţa celui iubit nu s-ar înfumura cineva niciodată. Şi să nu-mi spui numai de unul care iubeşte, ci de toţi cari iubesc astfel, şi numai atunci vei vedea preţul dragostei; şi mai vârtos, dacă voieşti, spune întâi de cel ce este iubit şi de cel ce iubeşte, şi iubeşte aşa precum este vrednic a iubi. Un astfel de om, zic, de ar locui pe pământ sau în cer, el pretutindeni se bucură de linişte sufletească şi-şi împleteşte singur luişi mii de cununi. Un astfel de om este lipsit de orice pizmă, mânie, zavistie, uşurinţă, slavă deşartă, de poftă rea, de orice iubire necuviincios, şi de orice boală de acest fel, şi-şi va păstra curat sufletul său. După cum nu ar face luişi nici un rău, tot aşa nu va face nici aproapelui său. Astfel fiind, negreşit că cu dânsul va călători pe pământ Arhanghelul Gavriil. Deci astfel este cel ce are dragoste, pe când cel ce face semne şi minuni şi are cunoaştere desăvârşită, dacă este lipsit de dragoste, apoi chiar de ar învia mii de morţi, totuşi nimic mare nu va folosi, fiindcă este de toţi depărtat, că nu primeşte a se amesteca cu nimeni dintre cei de un fel cu dânsul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 340)

„Celelalte virtuţi au pe lângă dânsele de multe ori legate necazuri şi supărări, ca de pildă: postul este legat cu zavistia; înfrânarea şi cumpătarea se leagă cu pofta, trezvia sau privegherea este legată cu dispreţul – pe când dragostea, pe lângă folosul cel mare, are cu sine şi multa plăcere, şi nici un necaz, şi întocmai ca şi drăgălaşa albină, adună de pretutindeni cele bune – precum aceea adună de pretutindenea mierea – şi le învistiereşte în sufletul celui ce iubeşte. Chiar de slujeşte cel ce are dragostea cu dânsul, totuşi i se pare slujba mai plăcută şi decât libertatea, fiindcă cel ce iubeşte nu atât se bucură poruncind, pe cât poruncindu-i-se. deşi a porunci altora este un lucru plăcut, totuşi dragostea schimbă însăşi firea lucrurilor şi toate câte are în mâini se fac bune. Ea este mai blândă decât orice maică, mai îmbelşugată ca

orice comoară, ea face şi pe cele grele şi anevoioase, uşoare şi sprintene; virtutea ne-o arată totdeauna uşoară, iar răutatea amară şi hâdă. Gândeşte-te bine: a cheltui sau a împrăştia avutul pare un lucru supărăcios, dar iată că dragostea acest lucru îl face plăcut; a lua sau a răpi bunurile altora pare plăcut lucru, şi totuşi dragostea nu lasă a părea plăcut, ci încă face pe om a fugi de acest păcat ca de un lucru urâcios. Şi iarăşi, a grăi de rău pe alții pare multora un lucru plăcut, dar dragostea învederează acest fapt ca amar şi dezgustător, iar a grăi de bine îl arată plăcut, fiindcă nimic nu ne este mai plăcut ca a grăi de bine pe cel iubit de noi. Şi iarăşi, mânia are oarecare plăcere, aici însă nicidecum, ci toate vinele ei, aşa zicând, sunt rupte, căci şi chiar de ar supăra cel iubit pe cel ce-l iubeşte, totuşi mânia nu se vede pe fața acestuia, ci numai lacrămi şi rugăminți – atât de departe este dragostea de dorința de a supăra. De l-ar vedea păcătuind, jeleşte şi plânge, dar şi plânsul acesta poartă cu sine plăcere, fiindcă chiar lacrămile dragostei sau întristarea ei sunt mai plăcute decât orice veselie sau bucurie. Nu atâta se simt uşurați cei veseli, ca cei cari plâng pentru prietenii lor, sau mai bine zis, pentru cei iubiți ai lor; şi dacă poate nu crezi, apoi opreşte-ți lacrămile, şi se vor întrista şi nemulțămi, ca şi cum ar fi pătimit cele mai grozave rele.

Dar, zici tu, a iubi are cu sine şi o plăcere necuviincioasă. Să nu fie una ca aceasta, şi astupă-ți gura, omule! – Fiindcă nimic nu poate fi mai curat de o astfel de plăcere ca dragostea adevărată. Deci să nu-mi vorbeşti de acea dragoste grosolană şi prostească, care este mai mult o boală decât dragoste; ci de acea dragoste pe care o cere Pavel, care caută la folosul celor iubiți, şi atunci vei vedea pe unii ca aceştia mai iubitori decât orice părinți. Şi după cum cei ce iubesc averile nu ar voi să cheltuiască din bani, ci mai cu plăcere ar suferi să se găsească în orice strâmtoare decât să-şi vadă banii împuținați, tot aşa şi cel ce simte dragostea către cineva, mai curând ar voi să pătimească mii de nenorociri decât să vadă vătămat cu ceva pe cel iubit. *Dar, zici tu, cum Egipteanca a voit să vatăme pe Iosif, deşi îl iubea?* Pentru că ea iubea pe Iosif cu dragostea aceea drăcească, în vreme ce Iosif nu cu aceasta o iubea, ci cu acea dragoste pe care o cere şi Pavel. Gândeşte-te câtă dragoste izvorăşte din cuvintele şi din faptele lui Iosif." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, pp. 341-342)

„… ceea ce mai ales este de mirare, dragostea izbuteşte în cele bune fără osteneli şi ia premiul fără luptă. Ea nu lasă să se căznească mult cel ce o are, pentru ca să ia astfel cununa, ci fără de osteneală îi dă premiul cuvenit. Căci unde nu este nici o patimă care să războiască o minte sănătoasă, ce

osteneală ar putea fi?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 348)

,,Ceea ce este minunat cu dragostea este că nu numai că nu lasă pe cel batjocorit a se întrista şi amărî, ci încă îl face a se şi bucura. Pentru aceea şi Ionatan, după toate cele suferite de la tatăl său, în loc să se întristeze, el se mândrea cu dragostea către David, ca şi cum ar fi fost încununat. Dragostea nu ştie ce este ruşinarea sau defăimarea, şi pentru aceea ea încă pune în sârguință pe om pentru lucruri de acelea pe care alții caută să le acopere. Ruşinare este acolo unde nu se ştie ce este dragostea, iar nu acolo unde este vorba de a se primejdui pentru cel iubit şi de a suferi toate pentru el.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 349)

,,*Şi acum rămâne credința, nădejdea, dragostea, aceste trei; iar mai mare decât acestea trei este dragostea* (1 Cor. 13, 13). Credința şi nădejdea, de îndată ce s-au împlinit bunătățile crezute şi nădăjduite, încetează a mai fi credință şi nădejde, ceea ce şi Pavel, învederând, zicea: *Nădejdea care se vede nu este nădejde, că ceea ce vede cineva, pentru ce o şi nădăjduieşte?* (Rom. 8, 24) şi iarăşi: *Iar credința este adeverire a celor nădăjduite, dovedire a lucrurilor celor nevăzute* (Evr. 11, 1). Aşa că, arătându-se toate cele crezute şi nădăjduite, amândouă acestea încetează, în vreme ce dragostea atunci mai cu seamă se înalță şi se face mai înfierbântată. Aici deci se aduce o altă laudă dragostei: el nu se mulțămeşte cu cele de mai înainte, ci râvneşte a mai găsi încă ceva. În adevăr, gândeşte-te bine: a zis că dragostea este un mare har şi calea tuturor harurilor în chipul cel mai înalt; a zis că fără dragoste nimic nu folosesc celelalte haruri; i-a zugrăvit icoana prin multe pilde; dar aici voieşte iarăşi a o ridica şi din altă parte şi a o arăta mare şi prin faptul că ea rămâne. Pentru care şi zicea: *Şi acum rămâne credința, nădejdea, dragostea, aceste trei; iar mai mare decât acestea este dragostea*. Şi cum este mai mare dragostea? Fiindcă trece dincolo, fiindcă rămâne în veci. Deci dacă atât de mare este puterea dragostei, apoi cu mare dreptate adaogă apostolul zicând: *Urmați dragostea*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, pp. 361-362)

,,Dumnezeu chiar de la început a făcut mii de încercări spre a o împlânta în noi. Aşa, de pildă, tuturor a dat un singur cap, pe Adam. Pentru ce nu suntem toți făcuți din pământ? Pentru ce nu suntem toți desăvârşiți ca

dânsul? Pentru că şi copiii, şi crescătoarele de copii, şi faptul de a se naşte între dânşii să ne unească unii cu alţii. Pentru aceea nici pe femeie nu a făcut-o din pământ. Fiindcă nu era de ajuns a ne îndupleca spre bună înţelegere numai singur faptul că suntem cu toţii de aceeaşi esenţă, dacă nu vom avea cu toţii acelaşi strămoş – apoi şi aceasta a făcut-o Dumnezeu. Dacă astăzi, despărţindu-ne poate numai locurile, şi încă ne socotim între noi ca străini unii de alţii, apoi cu atât mai mult ar fi fost aceasta dacă neamul nostru omenesc ar fi avut două începuturi. Tocmai pentru aceea a legat ca de la un singur cap întregul trup al neamului omenesc. Şi fiindcă la început se credeau a fi doi, apoi priveşte cum iarăşi îi uneşte unul cu altul prin căsătorie. *Pentru aceea, zice, va lăsa omul pre tatăl său şi pe muma sa, şi se va lipi de femeia sa, şi vor fi amândoi un trup* (Fac. 2, 24). Şi nu a zis *femeia*, ci *omul*, fiindcă mai mare este pofta în acela. Iar pofta lui pentru aceea a făcut-o mai mare decât a femeii, pentru ca pe cel mai mare să-l plece prin tirania dragostei şi să-l supună celui mai mic şi mai slab. Fiindcă trebuia a aşeza şi căsătoria, apoi pe cel născut din femeie l-a făcut bărbat femeii. Căci la Dumnezeu toate sunt mai prejos de dragoste." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, pp. 362-363)

DRAGOSTEA (Imnul dragostei)

„Mai întâi el pune înainte tocmai aceea ce se credea de dânşii mare şi de admirat, adică de la harul limbilor, şi aducând la mijloc acest har, el nu a spus atâta pe cât aveau ei, ci încă mai mult. Căci nu a zis *dacă vorbesc în limbi,* ci *De aş grăi în limbi omeneşti şi îngereşti* (1 Cor. 13, 1). Şi ce înseamnă oare *omeneşti*? Adică în limbilor tuturor neamurilor de pe faţa pământului. Şi nu s-a mulţămit numai cu această iperbolă, ci încă a mai adăogat una şi mai mare, zicând: *şi îngereşti, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare, şi chimval răsunător*. Ai văzut unde s-a ridicat harul, şi cum apoi l-a doborât şi l-a sfâşiat? Nici nu a zis măcar simplu: *că nu sunt nimic*, ci *făcutu-m-am aramă sunătoare*, adică ceva fără simţire şi fără suflet. Cum deci aramă sunătoare? Adică slobozesc glas din mine, însă în zadar şi fără folos, şi de nimic bun. Cum s-ar zice, eu nu fac nimic, ci mai mult supăr, ba chiar mă fac greoi şi de nesuferit la cei mai mulţi. Ai văzut cum cel lipsit de dragoste se aseamănă cu lucrurile neînsufleţite şi fără simţire? Sub nume de *limbi îngereşti* el înţelege aici nu îmbrăcaţi cu trup îngeresc, ci *chiar de aş vorbi cum este obiceiul îngerilor a vorbi între sine, totuşi fără dragoste nu sunt nimic, ba încă mă fac greoi şi de nesuferit.* de asemenea şi aiurea, unde zice că: *Lui se pleacă tot genunchiul, al celor cereşti, al celor pământeşti şi al celor de dedesubt* (Flp. 2, 10) nu spune

acestea ca şi cum îngerii ar fi îmbrăcaţi cu trup, cu genunchi şi oase – să nu fie! – ci voieşte a da să se înţeleagă închinarea lor cea mai adâncă întrebuinţând chipul obişnuit printre noi. Tot aşa şi aici el a numit limbi îngereşti nu cu scopul de a învedera acest organ al trupului, ci voind a arăta vorbirea dintre îngeri în felul cunoscut de noi.

Apoi pentru ca vorba sa să fie bine primită, el nu a stat numai până aici, ci a păşit şi la alte haruri, pe care doborându-le pe toate din pricina lipsei de dragoste, la urmă face icoana dragostei. Şi fiindcă îşi pune înainte a face creştere în cuvânt, apoi el începând cu harurile cele mai mici, se urcă treptat la cele mai mari. Atunci când le-a aşezat după rânduiala lor, a pus darurile limbilor tocmai la urma tuturor, iar de astă dată acest har l-a pus chiar la început, ca astfel, după cum am spus, câte puţin să se ridice la cele mai mari. Într-adevăr, după ce vorbeşte de limbi, îndată păşeşte la harul prorociei, zicând: *Şi de aşa avea proorocie* (1 Cor. 13, 2), vorbind şi de acest har iarăşi în chip preaînălţat. Fiindcă după cum atunci când vorbeşte de limbi nu a spus simplu, ci *în limbi omeneşti*, adică în limbile tuturor oamenilor, şi trecând mai departe, *şi în limbi îngereşti*, şi nu numai după aceasta a arătat că fără dragoste aceste haruri nu înseamnă nimic, tot aşa şi aici, el nu pune numai prorocia în chip simplu, ci chiar şi cea mai înaltă prorocie, căci zicând: *Şi de aş avea prorocie*, a adăogat: *şi de aş şti toate tainele şi toată cunoaşterea*, adică şi pe acest har el îl pune prin întindere, prin creştere.

Mai departe el păşeşte şi la celelalte haruri, însă ca nu cumva vorbind de fiecare în parte să se pară supărător, el pune pe muma şi izvorul tuturor, dar şi pe acest har iarăşi îl trece în chip exagerat, căci zicând: *Şi de aş avea toată credinţa* – şi nu se mărgineşte numai aici, ci aceea ce a zis şi Hristos, aceasta a adăogat-o şi apostolul aici, zicând: *încât să mut şi munţii, iar dragoste nu am , nimica nu sunt*. Dar oare cum Hristos a zis că cea mai mică parte de credinţă are putinţa de a strămuta munţii? – Şi cum că a vorbit de cea mai mică parte, ascultă ce spune: *De veţi avea credinţă,* zice, *cât un grăunte de muştar, veţi zice muntelui acestuia: Mută-te, şi se va muta* (Mt. 17, 20) – pe când Pavel aici arată că aceasta este *toată credinţa*. Ce am putea spune aici? Fiindcă aceasta este mare lucru, a strămuta munţii, apoi pentru aceea a şi pomenit de acest fapt, nu că doară toată credinţa numai atâta poate face, ci fiindcă acest fapt se părea a fi mai mare în ochii celor simpli, pentru mărimea lui; pentru aceea deci şi apostolul a pus de faţă această pildă. Ceea ce spune el aceasta înseamnă: *De aş avea toată credinţa şi de aş putea strămuta şi munţii, însă dragoste nu am, nimica sunt*.

Şi de aş împărţi toată avuţia mea, şi dacă trupul meu aş da să-l arză, iar dragoste nu am, nimic îmi foloseşte (1 Cor. 13, 3). Vai, câtă măreţie!

Căci şi aceasta o pune cu un alt adaos, de vreme ce nu a zis simplu: *De aş da săracilor jumătate din averile mele, sau două, sau trei părți*, ci *de aş împărți toată avuția mea!* Şi nu zice *de aş da*, ci *de aş împărți*, ca şi cum ar fi drept aceasta, ca împreună cu împărțirea lor să mă afierosesc slujbei celei mai sârguitoare. *Şi dacă trupul meu aş da să-l ardă.* nu a zis *ca să fiu omorât*, ci şi aceasta o pune tot prin exagerare, căci a pus la mijloc cea mai grozavă moarte dintre toate morțile, adică a fi ars de viu, şi cu toate acestea, chiar şi o asemenea moarte, dacă este lipsită de dragoste, nu este vreun lucru mare, ceea ce a şi adăogat, zicând: *nimic îmi foloseşte*. Dar niciodată nu aş putea arăta mai bine toată măreția faptului, pe câtă vreme nu aş aduce la mijloc mărturiile lui Hristos cu privire la milostenie şi moarte. Şi care sunt acele mărturii? Când zice bogatului: *De voieşti să fii desăvârşit, vinde averile tale, şi le dă săracilor (...) şi vino de urmează mie* (Mt. 19, 21), şi atunci când vorbea de dragostea cea către aproapele, zicea: *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni are, ca cineva sufletul său să-şi pună pentru prietenii săi* (In. 15, 13). De unde se vede că şi fiind vorba de Dumnezeu, dragostea este cea mai mare virtute. *Dar eu spun,* zice Pavel, *că chiar de ne-am da sufletul pentru Dumnezeu, şi dacă l-am da să fie ars chiar, căci aceasta înseamnă cuvintele: şi dacă trupul meu aş da să-l ardă*, *totuşi nu vom avea nici un folos dacă nu iubim pe aproapele*. Deci a spune că harurile nu folosesc nimic dacă lipseşte dragostea nu este de mirare, fiindcă harurile sunt pe al doilea loc față de cu viață. În adevăr, iubiților, că mulți din cei ce au avut cu dânşii haruri, fiindcă s-au făcut răi, au fost pedepsiți, ca de pildă cei cari proroceau întru numele lui Hristos, scoteau mulți draci şi făceau multe semne şi minuni, ca de pildă şi Iuda vânzătorul; pe când alți credincioşi, având o viață curată, nu au mai avut nevoie de nici un ajutor altul spre a se mântui. Aşadar, dacă harurile au trebuință de dragoste – după cum am spus – nu este nimic de mirat dar, ca şi o viață după rânduială să nu poată nimic fără ea. Tocmai aceasta ne pune în mirare şi învederează măreția faptului." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, pp. 335-338)

„… arătându-le câte bunătăți vor avea de la dragoste, a zugrăvit roadele dragostei, iar prin laudele aduse ei a înfrânat patimile acelora, fiindcă fiecare din vorbele spuse era ca o doftorie îndeajuns de puternică spre a le vindeca rănile. Pentru aceea zice: *Dragostea îndelung rabdă*, adresându-se aici către cei ce se certau între dânşii. *Dragostea se milostiveşte*, zicând acestea împotriva celor fățarnici şi dezbinați. *Nu pizmuieşte*, grăind către cei ce erau geloşi sau pizmuiau pe cei mai presus de

ei. *Nu se semețeşte*, grăind celor ce se despărțeau de ceilalți. *Nu se trufeşte*, zice împotriva celor ce se îngâmfau de dânşii. *Nu se poartă cu necuviință*, vorbe adresate celor ce credeau că nu sunt datori a fi cu îngăduință față de alții. *Nu caută ale sale*, grăind către cei ce priveau de sus pe ceilalți. *Nu se întărâtă, nu gândeşte răul* – către ceilalți batjocoriți şi necinstiți de alții. *Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr* – adresându-se iarăşi către cei pizmătareți. *Toate le suferă* – vorbe adresate de-a dreptul către cei pizmuiți. *Toate le nădăjduieşte* – către cei descurajați. *Toate le rabdă, dragostea niciodată nu cade* – către cei ce cu uşurință s-au dezbinat de ceilalți." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 359)

DRAGOSTEA (unde dragoste nu e, nimic nu e)

„Dacă lipseşte dragostea, toate celelalte nu sunt de nici un folos, şi iute se descompun. Pe toate celelalte numai dragostea le cimentează; dar dacă lipseşte dragostea, orice bun ai voi să spui, nu este nimic, căci totul se prăbuşeşte. Se petrece aici, ceea ce se petrece cu corabia, căci oricât de mari ar fi uneltele ei, dacă nu va avea în acelaşi timp şi legătura cerută (υποζώματα), nu va fi de nici un folos. Tot aşa este şi cu casa, căci dacă în trupul ei nu vor fi paiante, oricât de mari vor fi pereții, la nimic nu folosesc, fiindcă lipsesc legăturile necesare. Orişice calități bune ar avea cineva, toate sunt nefolositoare dacă lipseşte dragostea. Apostolul nu a zis că dragostea este vârful sau începutul şi sfârşitul tuturor, ci numai că ea este mai mare decât toate celelalte, că este legătura care le cimentează pe celelalte, şi că ea este mai necesară decât acelea. Vârful sau capătul unui lucru, sau creştetul aşa zicând, în sens figurativ, înseamnă intensitatea perfecțiunii morale, pe când legătura dragostei este cea care uneşte şi ține strânşi pe cei ce tind spre perfecțiune, precum ține strâns şi rădăcina trunchiul şi ramurile copacului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 94)

DRAGOSTEA („ținta poruncii este dragostea")

„Sfârşitul tămăduirii este sănătatea, aşa că, fiind sănătate, nu este nevoie de multă căutare; tot aşa, şi dragoste când este nu trebuie multă poruncă. Şi de care dragoste vorbeşte? De cea sinceră, iar nu de cea care se mărgineşte numai în vorbe; de cea izvorâtă din voință şi din compătimire, din participarea la durere." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, p. 26)

DRAGOSTEA („toate cu dragoste să fie”)

„Dar oare ce va să zică: *toate cu dragoste să fie?* (1 Cor. 16, 14) – Adică chiar de ceartă cineva, zice, sau de stăpâneşte, sau este stăpânit, sau învață, sau se învață, toate cu dragoste să se facă. Şi dacă dragostea nu ar fi fost băgată în seamă, nu s-ar fi trufit, nici nu ar fi zis între dânşii: *Eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollo*. Dacă ar fi fost acestea, nu s-ar fi judecat la judecățile păgânilor, sau mai bine zis, nici nu s-ar fi judecat. Dacă ar fi fost aceasta, acel curvar nu ar fi luat pe femeia tatălui său, nu ar fi dispreţuit pe frații cei neputincioşi, nu ar fi fost eresuri printre dânşii, nu ar fi fost stăpâniți de slavă deşartă pentru harurile ce le aveau. Pentru aceea deci zice Pavel: *Toate ale voastre cu dragoste să fie*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 469)

DRAGOSTEA (naşterea ei în sufletul omului)

„Cum se naşte însă dragostea în sufletul omului? Dragostea este rodul virtuții. Dar şi iubirea, la rândul ei, dă naştere virtuții. Şi iată cum se întâmplă asta: Cel virtuos nu alege banii în locul iubirii aproapelui său. Nu ține minte răul. Nu este nedrept. Nu vorbeşte de rău. Pe toate le rabdă cu vitejie sufletească. Din acestea provine iubirea. Faptul că din virtute se naşte dragostea este arătat de cuvintele Domnului: *Din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci* (Matei 24, 12). Şi iarăşi, faptul că din iubire se naşte virtutea, îl arată cuvintele apostolului Pavel: *Cel ce iubeşte pe altul a plinit legea* (Romani 13, 8). Aşadar una din două se cere, dragostea sau virtutea. Cel ce o are pe una, o deține negreşit şi pe cealaltă. Şi invers: cel care nu iubeşte şi răul îl va săvârşi; şi cel ce face răul nu iubeşte. Să ne străduim deci să dobândim iubirea, pentru că ea este o fortăreață care ne apără de tot răul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.133)

DRAGOSTEA (trezirea dragostei în aproapele nostru)

„Nimic nu face să fie cineva iubit mai mult decât cinstea şi îngrijirea pe care le arată către alții.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 412)

DRAGOSTEA (manifestarea ei)

„... este nevoie şi de viață neprihănită, de aceea să dovedim o râvnă vrednică de un asemenea dar; şi o vom arăta cu adevărat numai dacă vom păstra cu multă râvnă pe mama tuturor bunurilor, adică dragostea. Dragoste nu prin cuvinte seci, sau salutări simple, ci cu sprijin văzut şi cu dovadă în fapte. De pildă: a potoli foamea săracului, a veni în ajutorul celor bolnavi, a scăpa pe cineva din primejdii, a plânge cu cei ce plâng, a te veseli cu cei ce sunt veseli, căci şi aceasta este dragoste, deşi s-ar părea că a te veseli cu cei veseli e un fapt neimportant. Cu toate acestea acest fapt este mare în sine însuşi, şi este rezultatul unei minți de filosof, căci pe mulți am putea să-i găsim că îl săvârşesc cu amărăciune, iar alții fără nici o tragere de inimă, ci numai de ochii lumii.

Mulți plâng cu cei ce plâng, însă nicidecum nu se bucură cu cei ce sunt veseli, ci se întristează şi plâng în timp ce aceştia sunt veseli, din ură şi pizmă. Nu este un fapt neînsemnat să fii vesel când fratele tău este vesel, ci chiar important, şi poate mai important nu numai decât a plânge cu cei ce plâng, ci şi decât faptul de a veni în sprijinul celor aflați în primejdii, însă se mâhnesc când alții progresează, căci atât de mare este tirania pizmei şi a urii.

Deşi a se pune cineva în pericol pentru fratele său este un fapt greu, căci e însoțit de osteneli şi sudori multe, pe când a te bucura izvorăşte numai dintr-o bună intenție, cu toate acestea mulți nu se grăbesc a face ceea ce e mai uşor, ci îşi iau asupra lor ceea ce e mai greu, căci se topesc de ciudă când văd pe alții progresând şi întregii Biserici fiind de folos, fie prin cuvânt, fie prin alt mod!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 113-114)

„*Dragostea să fie nefățarnică* (12, 9).

Dacă o ai pe aceasta, nu vei simți risipa banilor, nici oboseala trupului, nici greutatea cuvintelor, nici sudoarea slujbei, ci toate le vei purta cu bărbăție, fie că ar trebui să ajuți pe cineva cu trupul, sau cu banii, sau prin cuvântul, sau cu altceva.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 410)

„Astfel sunt cei ce iubesc: când chiar făcând binele şi nu sunt iubiți, ei totuşi merg mai departe cu iubirea, devin înflăcărați şi chiar amenință nu că voiesc aceasta, ci sunt mişcați de dragostea lor, ca măcar cu chipul acesta să poată atrage către ei pe cei ce-i disprețuiesc. Deşi o astfel de dragoste este din silă, cu toate acestea ei se mângâie de fapt, fiindcă iubesc înflăcărat, aşa că şi pedeapsa pe care o aplică, tot din dragoste o aplică. Cei ce nu simt nimic, şi nici nu se scârbesc când sunt urâți, desigur că nici nu se vor încerca

să îl pedepsească.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 444-445)

„Cel ce iubeşte pe cel iubit nu vrea nicicând să fie lipsit de iubire, şi nici nu poate suferi vreo piedică pusă iubirii.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 42)

„E un obicei al celor ce iubesc să fie mai mândri de suferinţele îndurate pentru cei iubiţi, decât de binefacerile primite de la aceştia.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 104)

„Căci puterea iubirii e atât de mare, încât face pe cei ce nu gustă ceea ce au gustat alţii, să se veselească deopotrivă cu cei ce au gustat, învăţându-ne să socotim bunurile aproapelui ca fiind îndeobşte ale noastre.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 157)

„Aşa e dragostea! Nu te lasă să dormi, te umple de îngrijorare. Cei ce iubesc nu-i au numai în suflet pe cei iubiţi, ci ţin minte făgăduinţele făcute, mai bine decât cei care vor primi cele făgăduite. Tot aşa şi o mamă iubitoare de copii: păstrează pentru copiii ei resturile de la masă; copiii le pot uita; ea nu le uită, ci le păstrează cu toată grija şi le pune înaintea copiilor ei şi-i hrăneşte când flămânzesc.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 281)

„Aşa e dragostea! Înlătură inegalitatea, nu ştie de rang şi vrednicie! De-ar fi cineva mai înalt decât toţi, dragostea îl face mai smerit ca toţi.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 338)

DRAGOSTEA (felurile ei)

„Sunt multe cauze, care nasc prietenia sau dragostea. Dragostea cea uricioasă o vom trece cu vederea, căci nimeni dintre noi nu va spune că nu este dintre cele murdare, dar, de voiţi, vom pune la mijloc dragostele acele naturale şi vitale, sau relative la viaţa noastră. Dragostele vitale sunt de acestea: a câştigat cineva un prieten, care a fost prieten şi al părinţilor săi, a

luat parte la masa sau la călătoria sa, este megieşul său, sau a avut vreun bine de la el, — sunt frumoase şi acestea; sau că este de aceeaşi meserie cu el, deşi o astfel de dragoste nu este sinceră, căci conține în ea oarecare invidie şi gelozie. Dragostele naturale sunt: dragostea tatălui către fiu, a fiului către tată, a fratelui către frate, a bunicului către nepot, a mamei către copii, şi de voiți, şi a femeii către bărbat, căci şi acestea sunt vitale şi pământeşti. Acestea din urmă se pare că sunt mai aprinse decât celelalte, şi zic că se pare, că de multe ori sunt învinse de cele dintâi. Într-adevăr, câteodată prietenii s-au arătat mai sinceri decât frații, decât fiii şi decât părinții, câteodată cel născut n-a ajutat pe născătorul său, pe când poate cel ce nici nu l-a cunoscut măcar, l-a ajutat.

Dragostea cea duhovnicească însă, este mai presus de toate celelalte, căci ea ca şi o regină stăpâneşte pe celelalte, şi are o față strălucită. Nimic din cele pământeşti nu o naşte pe ea, după cum pe celelalte; nici obiceiul, nici binefacerea, nici natura, nici timpul, ci se pogoară de sus din cer. Şi de ce te miri, dacă ea nu are trebuință, dacă chiar şi când este atacată ea nu se dă în lături? Cum că această dragoste este cu mult mai mare decât celelalte, ascultă pe Pavel când zice: *Aş fi poftit eu însumi să fiu anatema de la Hristos pentru frații mei* (Romani, 9, 3). Care părinte ar pofti aceasta, ca să fie dat anatemei şi să se găsească în rele?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, pp. 8-9)

DRAGOSTEA (adevărată)

„Aşa face adevărata dragoste: că dragostea nu caută ale sale, ci mai înainte de ale sale caută ale aproapelui, ca prin acelea să vadă de ale sale.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 125)

„Dragostea să nu fie oricum, ci nefățarnică, fiindcă numai aceasta este adevărata dragoste, şi când aceasta este, apoi toate celelalte vin de la sine. Cel ce miluieşte având dragoste nefățarnică, miluieşte cu bunăvoință, căci el ştie că milostenia lui şi-o dă; cel ce cârmuieşte, cu sârguință cârmuieşte, căci ştie că pe el se cârmuieşte; cel ce dăruieşte, face aceasta cu îmbelşugare, căci ştie că lui îşi dăruieşte.

Apoi, fiindcă dragostea poate fi de multe ori chiar şi în faptele cele rele, precum de pildă este dragostea celor corupți, dragostea celor ce sunt de acord în răpiri şi furtişaguri de averi străine, dragostea celor de prin ospețe şi bețiii, de aceea Apostolul scoțând dragostea adevărată din rândul celor de mai sus, zice: *Urâți răul, alipiți-vă de bine*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 410-411)

„*Iar Dumnezeul răbdării şi al mângâierii să vă dea vouă a gândi la fel unii pentru alții, după Iisus Hristos* (15, 5).

Fiindcă mai sus a spus despre cele ale lui Hristos, aducându-L drept exemplu, a adăugat apoi şi mărturia din Scripturi, arătând că împreună cu Scripturile tot Hristos este iarăşi Care dă şi răbdarea. De aceea a şi zis: *Iar Dumnezeul răbdării şi al mângâierii să vă dea aceeaşi să gândiți între voi, despre Hristos*, căci aceasta este adevărata dragoste, că ceea ce gândeşte sau cugetă cineva de El, aceeaşi să gândească şi de altul. Apoi, arătând că el nu cere dragostea oricum, a adăugat: *După Hristos Iisus*, ceea ce în tot locul face, fiindcă este şi altă dragoste, care nu e după Hristos." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 494)

„*Nu se întărâtă,* zice, *nu gândeşte răul*. Priveşte iarăşi cum ea nu numai că nu stăpâneşte răul, dar încă nici nu-l lasă de a-şi lua început, căci nu a zis: *se întărâtă, dar nu biruieşte*, ci nici nu se întărâtă; şi nici nu a zis: *nu face răul*, ci nici nu gândeşte răul, adică nu numai că nu face nici un rău împotriva celui iubit, dar nici nu îşi închipuie măcar aşa ceva. Cum deci ar putea face răul, sau cum s-ar întărâta ea, care nu se înjoseşte nici măcar de a-şi închipui vreun rău? – de unde şi este izvorul mâniei.

Nu se bucură de nedreptate, adică nu-i pare bine de cei ce pătimesc rele, şi nu numai aceasta, ci încă şi ceea ce este mai mult, că *se bucură de adevăr*, adică îi pare bine de cei ce propăşesc, ceea ce spune Pavel şi aiurea: *A se bucura cu cei ce se bucură şi a plânge cu cei ce plâng* (Rom. 12, 15). Prin urmare, dragostea nu pizmuieşte, nu se semețeşte, căci bunătățile străine le socoteşte ca pe ale sale. Ai văzut acum că dragostea încetul cu încetul face înger pe cel hrănit şi crescut de dânsa? Când tu eşti fără întărâtare, sau fără mânie în sufletul tău, când eşti curat de zavistie şi slobod de orice patimă tiranică, apoi cugetă singur că te-ai izbăvit în sfârşit de firea omenească şi că te-ai făcut asemeni îngerilor prin aceasta. Dar apostolul nu se mulțămeşte numai cu aceasta, ci are încă şi mai mult ceva a spune – fiindcă pe cele mai puternice el le pune la urmă.

Pentru aceea adaogă: *Toate le suferă* (1 Cor. 13, 7). Când este îndelungă-răbdare, când este milostivire, apoi chiar dacă ar veni asupra ei lucruri grele, de nesuferit, sau batjocori, sau răni, sau moarte, sau orice, dragostea pe toate le suferă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, pp. 351-352)

,,*Toate le nădăjduieşte, zice, toate le crede, toate le rabdă*, şi ce va să zică *toate le nădăjduieşte?* Adică toate cele bune. *Nu se leapădă de cel iubit, zice, ci de ar fi cât de netrebnic, ea stăruie îndreptându-l, îngrijindu-se de el şi cercetându-l îndeaproape. Toate le crede*, adică nu numai că nădăjduieşte cum s-ar întâmpla, ci şi crede, fiindcă îl iubeşte foarte mult. Chiar dacă poate nu s-ar desfăşura lucrurile după nădejdea ce o are şi acela ar deveni încă şi mai greoi, totuşi ea şi pe acestea le suferă, căci dragostea, zice, *toate le rabdă*.

Dragostea niciodinioară nu cade (1 Cor. 13, 8). Ai văzut unde a pus el sfârşitul dragostei, ceea ce mai ales este însuşirea cea mai minunată a acestui dar? Dar ce va să zică *nu cade?* Adică nu se destramă, nu se nimiceşte, nu se întrerupe niciodată în a răbda, fiindcă ea toate le suferă, toate le rabdă. Cel ce iubeşte niciodată nu poate urî, chiar de ar fi orice împrejurare, şi acesta tocmai este cel mai mare bun al dragostei." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 352)

,,*Nu se poartă cu necuviință* (1 Cor. 13, 5). *Ce spun eu că nu se trufeşte,* zice, *când ea este atât de departe de patimă, încât chiar de ar pătimi cele mai necinstite şi mai grozave lovituri pentru cel iubit, totuşi şi acest fapt nu-l crede necuviincios*. Nu a zis apoi că *se poartă necuviincios, însă rabdă cu bărbăție necinstea*, ci că nici nu simte vreo necinste. Dacă iubitorii de bani, suferind toate ocările pentru cămătăria lor, nu numai că nu se plâng din această pricină, ci încă se şi fălesc, apoi cu atât mai mult cel ce are această dragoste lăudată nu se va în lături pentru orice, numai ca să încredințeze pe cei iubiți, şi nu numai că nu se va da în lături, dar chiar pătimind nu se ruşinează." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 348)

,,Singur acela este care iubeşte adevărat, care caută la folosul celui iubit; iar dacă nu caută acest bun, apoi chiar de ar spune de mii de ori că iubeşte, în fapt este mai duşman decât toți ceilalți duşmani." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 349)

,,Spunând (Pavel – n.n.) mai înainte că nu se poartă cu necuviință, aici arată şi felul cum nu se poartă cu necuviință. Şi care anume este felul acesta? *Că nu caută ale sale*, zice. Căci pe cel iubit dragostea îl vede în toate, şi numai atunci se poartă cu necuviință – dacă s-ar putea zice aşa – când nu

poate schimba sau preface pe cel ce se poartă necuviincios; adică dacă ar fi cu putinţă ca prin purtarea sa necuviincioasă să poată folosi pe cel iubit, apoi atunci ea nici nu socoteşte aceasta ca necuviinţă, căci pentru dânsa acela este totul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 350)

,,Aceasta este adevărată dragoste, de a nu vedea în cel iubit şi în cel ce iubeşte două fiinţe despărţite, ci un singur om – ceea ce de nicăieri nu vine fără numai din dragoste.

Aşadar, nu căuta ale tale ca să afli ale tale, căci cel ce caută ale sale nu află ale sale." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 350)

„Dacă tu iubeşti pe X, iar pe Z nu-l iubeşti (deşi poate nici nu-l urăşti), apoi aceasta este dragoste după om, şi nu după Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 205)

„Iar dragostea cea adevărată se arată nu numai prin aceea, că cineva dă unui om mâncare şi băutură, vorbeşte cu el şi-i arată prietenie, ci prin aceea o pune în vileag, când cineva se îngrijeşte de adevărata norocire şi de mântuirea sufletească a aproapelui, când iarăşi ridică pe cel căzut, când întinde mâna de ajutor celui răsturnat la pământ, care nu se poate îngriji de mântuirea sa, când cineva preferă binele aproapelui folosului său propriu. Aşa lucrează dragostea cea adevărată; căci *dragostea nu caută ale sale* (I Cor., XIII. 5)." (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 141)

DRAGOSTEA (pătimaşă)

,,… nu că doară iubea (Egipteanca – n.n.) pe Iosif, ci pentru că voia cu orice preţ să-şi împlinească pofta cea nebună, iar aceasta se învederează din cele ce a făcut mai pe urmă. Căci şi judecată s-a făcut, şi învinovăţire a adus, şi cele mincinoase le mărturiseşte, şi pe cel ce nu a făcut nici un rău l-a predat fiarei cele sălbatice (bărbatul), care îl şi bagă în temniţă, sau mai bine zis, dacă ar fi fost după plăcerea ei, ar fi trebuit chiar să-l omoare. Astfel a

înarmat ea pe judecător.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 343)

„… chiar atunci când se găsea în nevoie a spune pricina pentru care era băgat în temniță, el nu a spus drama petrecută între dânsul şi acea femeie, ci zice pe scurt: *Pentru că furat sunt din pământul Evreilor, şi aici nu am făcut nimic* (Fac. 40, 15), şi nicăieri nu pomeneşte de acea femeie desfrânată, nici nu se mândreşte de acest fapt – ceea ce ar fi putut pătimi fiecare – ca să nu se pară că a fost băgat în acea casă cu gânduri rele. Dacă oamenii chiar păcătuind, şi totuşi nici atunci nu se stăpânesc a nu învinovăți pe altul, deşi faptul poate că este ruşinos, apoi cum să nu fie vrednic de admirat Iosif, care fiind cu totul curat, nu a spus nici un cuvânt de iubirea acelei femei, nici nu a dat în vileag păcatul, şi nici după ce a ajuns pe scaun şi voievod al întregului Egipt nu a grăit de rău pe acea femeie şi nici nu a căutat pedepsirea ei?

Ai văzut cum el cu adevărat că o iubea şi se îngrijea de dânsa, pe când ea nu-l iubea, ci era muncită de o poftă nebună? Ea nu iubea pe Iosif, ci voia să-şi împlinească pofta cea desfrânată. Chiar vorbele ei, dacă cineva le-ar cerceta în amănunțime, le-ar găsi pline de mânie şi de omor precugetat. *A intrat la mine sluga cea de Evreu, pe care l-ai băgat în noi, să mă batjocorească* (1 Cor. 39, 17), zice, luând în derâdere binefacerea bărbatului şi arătându-i hainele, ea ajunsese mai sălbatică decât orice fiară. Nu tot aşa însă s-a purtat şi Iosif. Şi ce spun eu de iubirea către dânsa, când el chiar către frații săi cară îl vânduseră s-a arătat tot aşa, şi când nici de dânşii nu a grăit nimic neplăcut, nici în sine, şi nici către alții?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, pp. 343-344)

DRAGOSTEA (duhovnicească)

„... dragostea duhovnicească e atât de puternică încât niciodată nu vrea să uite, ci pururea îl poartă în suflet pe cel iubit, dorindu-l necontenit şi neîngăduind să se atingă de suflet vreo supărare sau vreo durere. Căci precum cuptorul Babilonului, când s-a înălțat acea mare văpaie, o rouă răcoritoare i-a împresurat pe cei trei tineri, la fel şi dragostea celui care iubeşte şi este plăcut lui Dumnezeu, stăpânindu-i sufletul, îndepărtează orice flacără a patimilor, răcorindu-l cu acea rouă minunată.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 31)

„Nimic nu e atât de puternic ca legătura dragostei duhovniceşti. Cel ce devine prieten cuiva în urma unei suferințe îndurate, dacă acea suferință nu

este într-una, va deveni duşman; cel ce este nedezlipit de altul din obicei, când obiceiul va conteni, se va stinge şi prietenia lui. Femeia iarăşi, dacă a survenit vreo ceartă, şi-a lăsat bărbatul şi a rupt legătura dragostei, de asemenea şi fiul dacă vede că părintele său trăieşte timp îndelungat şi nu-l poate moşteni mai curând, se îngreuiază.

Ei bine nimic din acestea nu se întâmplă unde este dragoste duhovnicească; nimic din acestea nu o nimiceşte, fiindcă nimic din ele nu o nasc. Nici timpul, nici distanța, nici suferința, nici auzirea clevetirilor, nici mânia, nici insulta şi nimic în fine nu se poate furişa, unde este această dragoste, şi nici nu o poate nimici. Şi ca să afli că este aşa, vă voi spune despre Moise, că deşi era înşelat de cei de un sânge cu el, totuşi dânsul se ruga lui Dumnezeu pentru ei. Care tată ar fi făcut acestea pentru fiul mişel, şi oare nu l-ar fi înşelat şi el la rândul său?

Deci, iubiților, să căutăm a avea dragoste duhovnicească, căci aceasta este puternică şi nu se nimiceşte.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, pp. 9-10)

DRAGOSTEA (minunile dragostei)

„Aceasta a mântuit lumea, aceasta a doborât pe războinicul cel de demult, aceasta a unit cerul cu pământul, aceasta a făcut pe oameni îngeri. Aceasta deci să o îmbrățişăm şi noi, adică pe dragostea evanghelică, care este maică a mii de bunătăți. Prin aceasta ne-am mântuit, prin aceasta am câştigat toate bunătățile cele nepovestite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 264)

DRAGOSTEA (unde este dragoste, toate relele sunt alungate)

„După cum focul ce cade pe materii arzătoare totul nimiceşte, tot aşa şi căldura dragostei, oriunde ar pătrunde, pe toate cele ce vatămă cuvântul lui Dumnezeu le nimiceşte, şi aşa face pământul curat şi prielnic pentru primirea semințelor. Unde este dragoste, toate relele sunt alungate. Acolo nu mai este iubire de arginți, care e rădăcina tuturor relelor; nu mai este iubirea de sine, nu mai este mândria; căci, de ce s-ar mândri cineva înaintea prietenului său? Nimic nu-l face pe om atât de umil ca dragostea, căci îi servim pe prieteni ca slugi şi nu ne ruşinăm, ci încă suntem chiar mulțumiți de această slujbă. Banii nu-i cruțăm, ba de multe ori nici trupurile, căci de multe ori se şi primejduieşte cineva pentru cel iubit.

Unde este adevărata dragoste, invidie nu poate fi, nici grăirea de rău, fiindcă nu numai că nu-i defăimăm pe prieteni, ci încă şi când sunt defăimați

îi apărăm, închizând gura defăimătorilor. Toate sunt în linişte, toate în pace şi nici măcar urmă de ceartă sau luptă nu se vede, căci toate sunt încărcate de pace." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, pp. 81-82)

„Presupuneți la un om ştiința şi limbajul îngerilor, puterea vindecării, forța invincibilă a martiriului; dacă, prin ipoteză, voi îl faceți pe om lipsit de iubire, el nu mai este nimic înaintea lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 176)

DRAGOSTEA (adună la un loc pe cei ce sunt la mari depărtări)

„O astfel de putere are dragostea! Cuprinde în brațe, strânge la un loc nu numai pe cei de față, pe cei de alături de noi, pe cei care-i vedem, ci şi pe cei de departe. Nici timpul, nici spațiul nu pot întrerupe, nu pot tăia dragostea." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 152)

,,Aşa e puterea dragostei! Adună la un loc şi leagă pe cei ce sunt la mari depărtări! Dacă iubim pe cineva, îl avem înaintea ochilor în fiecare zi, chiar de-ar trăi în țări străine şi ne-ar despărți oceane întinse; după cum, dacă nu ne este drag cineva, adesea părem că nici nu-l vedem, chiar de-ar sta alăturea cu noi! Când e dragoste, nici o vătămare de pe urma depărtării; când nu e dragoste, nici un folos de pe urma apropierii. Nu de mult, când am rostit cuvânt de laudă în cinstea fericitului Pavel, aşa săltați de bucurie, ca şi cum l-ați fi văzut pe Pavel alături de voi, deşi trupul lui se află în Roma, cetatea cea împărătească, iar sufletul lui, în mâinile lui Dumnezeu. Căci *sufletele drepților sunt în mâna lui Dumnezeu şi chinul nu se va atinge de ele* (Înțelepciunea lui Solomon 3, 31). Cu toate acestea, puterea dragostei l-a pus pe Pavel înaintea ochilor voştri." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 7)

DRAGOSTEA (puterea dragostei)

,,Şi ca să aflați câtă putere are dragostea, să o zugrăvim cu cuvântul, fiindcă în fapte nu o vedem aievea, şi vom înțelege cam câte bunătăți ar fi pe pământ dacă ea ar fi cu îmbelşugare răspândită. Atunci nu ar mai fi nevoie nici de legi, nici de tribunale, nici de pedepse, nici de osânde, şi nici de altceva de acest fel, căci dacă toți ar iubi şi ar fi iubiți, nimeni nu ar nedreptăți pe altul cu ceva, ci şi uciderile, şi luptele, şi războaiele, şi

răzmerițele, şi răpirile, şi furtişagurile, şi lăcomiile, şi, în sfârşit, toate relele ar fi scoase dintre oameni şi răul ar fi cunoscut numai din nume. Dar semnele şi minunile nu ar putea face aceasta, ci încă de multe ori duc şi la slavă deşartă pe cei ce nu bagă seamă, şi chiar în uşurință deplină." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 340)

„Mai degrabă ar putea răbda paiele para focului decât diavolul para cea arzătoare a dragostei! Dragostea este mai puternică decât zidurile cetăților, ea este mai vârtoasă decât diamantul, şi chiar de ai vorbi de o altă materie mai puternică decât diamantul, totuşi vârtoşia dragostei pe toate le covârşeşte. Pe dragoste nu o învinge nici bogăția, nici sărăcia, sau mai drept vorbind, dacă ar fi dragoste, apoi nu ar mai fi nici sărăcie, şi nici bogăție nemăsurată, ci numai bunătățile ce ar izvorî din fiecare din ele. Din una am scoate bunăoară nepizmuirea, iar din cealaltă neîngrijirea, şi atunci nu am mai suferi nici grijile bogăției şi nici nevoile sărăciei. Şi ce spun eu de foloasele ce am trage din ele? Chiar numai faptul de a îndrăgi, gândeşte-te cât de mare este prin sine însuşi, câtă mulțămire sufletească poartă în sine, în câtă plăcere ține sufletul omului, ceea ce mai cu seamă este al dragostei cu osebire." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 341)

„… nimic nu poate să atragă atât de mult ca dragostea. Pentru acelea – vorbesc de semne şi minuni – de multe ori te vor şi pizmui, pe când pentru dragoste te vor admira şi iubi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 355)

„Şi de voieşti să afli puterea dragostei, apoi adu-mi aci un bărbat fricos şi sperios, şi temându-se până şi de umbra lui, sau unul neînfrânat şi iute la mânie, mai mult fiară decât om, desfrânat şi neruşinat, şi, în sfârşit, având cu sine toată răutatea, şi predă-l în mâinile dragostei, adu-l, zic, în nevoința ei, şi degrab vei vedea pe acel fricos şi neîndrăzneț făcându-se bărbătos, mare de suflet şi cu uşurință îndrăznind spre toate. Şi ceea ce este minunat, că acestea se petrec nu doar schimbându-se sau prefăcându-se firea lui, ci dragostea îşi arată puterea chiar în acel suflet timid, şi se petrece acelaşi lucru ca şi cum cineva ar face o sabie de plumb să taie ca şi una de fier, fără însă a o face din fier, ci rămânând în firea ei de plumb. Gândeşte-te bine: Iacov, de pildă, era fără viclenie, stând în casă fără nici o grijă şi fără

primejdie, vieţuind în linişte şi libertate, întocmai ca şi o fecioară în odaia casei părinteşti; aşa şi el, zic, şezând înlăuntrul casei, era silit a sta fără treabă mai toată vremea, fiind scutit de târg şi de cele ale târgului, căci întotdeauna se găsea în pace şi linişte adâncă. Dar ce? Iată că deodată acest om neprefăcut, fiindcă l-a aprins flacăra dragostei atât de mult, el care şedea întruna în casă, priveşte-l, zic, cum dragostea l-a făcut stăruitor şi iubitor de muncă.

Acestea nu sunt zise de mine, ci ascultă ce spune chiar acest patriarh. Învinuind pe socrul său, el îi zicea: *De douăzeci de ani de când sunt cu tine* (Fac. 31, 38). Şi cum ai petrecut acei douăzeci de ani? *Ziua mă ardea căldura, iar noaptea suferam gerul, zice, şi somnul se depărta de la ochii mei* Fac. 31, 40). Acestea le spunea acel bărbat fără vicleşug, care şedea în casă şi trăia o viaţă liniştită. Cum că el era şi fricos, aceasta se vede de acolo că numai cât se gândea a da ochii cu fratele său Isav, şi murea de frică. Dar apoi priveşte cum acest fricos, fiind stăpânit de dragoste, s-a făcut mai îndrăzneţ decât leul. Căci punându-se pe sine înaintea tuturor ca un scut, era gata a se azvârli el cel întâi împotriva acelui sălbatic care mugea de răzbunare, după cum credea el, şi în trupul său îşi pusese siguranţa celor două femei ale sale; şi cu cel de care mai înainte se temea chiar de a-l vedea, acum dorea a da piept cu el – căci mai puternică era dragostea femeilor lui decât această frică. Ai văzut cum, fiind fricos, s-a făcut fără de veste îndrăzneţ, nu că doară i s-a schimbat firea, ci fiind stăpânit de dragoste?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 356)

„Cum că dragostea face blând pe cel îndrăzneţ şi înţelept pe cel desfrânat nu mai este nevoie de nici o pildă, fiindcă tuturor este cunoscut. De ar fi cineva mai sălbatic decât orice fiară, totuşi prin dragoste se face mai blând ca o oaie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 357)

„… fiindcă dragostea este făuritoare a toată virtutea, pentru aceea să o sădim cu toată străşnicia în sufletele noastre, ca să ne aducă multe bunătăţi şi veşnic să avem rodul ei îmbelşugat, veşnic înverzit şi niciodată veştejit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 357)

DRAGOSTEA (epectaza dragostei)

„Că dragostea nu ştie de saţiu, ci cu cât se desfătează mai mult de chipul celor dragi, cu atât îi creşte mai mare văpaia." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 222)

DRAGOSTEA (folosul)

„Să avem cu noi acel semn, cu mult mai mare decât toate celelalte, adică dragostea. Căci unde se găseşte acest mare bun, de îndată acolo stă de faţă Fiul împreună cu Tatăl, iar harul Sfântului Duh ne adumbreşte." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 144)

„Vei deveni nesuferit diavolului, dacă din toate părţile vei avea cu tine văpaia duhului şi a dragostei." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 413)

„Unde-i dragoste, păcatele sufletului sunt nelucrătoare; unde-i dragoste, încetează săltările nejudecate ale minţii: *Dragostea*, spune Pavel*, nu se semeţeste, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă* (I Cor., 13, 4-5). Dragostea nu face rău aproapelui. Acolo unde împărăteşte pacea, acolo nu-i Cain, care să-şi ucidă fratele. Seacă izvorul invidiei, şi ai secat râul tuturor păcatelor. Taie rădăcina, şi ai tăiat totodată şi rodul." (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 221-222)

DRAGOSTEA (roadele ei)

„Unde este dragostea, acolo nu poate fi nici iuţime, nici mânie, nici hulă, ci toate sunt alungate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 163)

„Nu este nici un bun care să nu vină de la dragoste." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIX, p. 245)

DRAGOSTEA (şi credinţa)

„Nici un folos nu este de dragoste, dacă nu e credința, sau mai drept vorbind, nici că poate fi dragoste în alt mod.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 250)

DREAPTA SOCOTEALĂ

„… lipsa măsurii este întru totul neplăcută şi de nesuportat, în timp ce dreapta măsură ne este plăcută, folositoare şi necesară.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 106)

DREPTATEA („Fericiți cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate”[194])

„… *Fericiți cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate.* S-a folosit de aceste cuvinte ca să căutăm dreptatea, nu de mântuială, ci cu toată dorința inimii noastre. Şi pentru că semnul caracteristic al lăcomiei este dorința – şi nu atât dorința de mâncăruri şi băuturi cât dorința de a stăpâni mai mult şi de a avea mai multe bogății în jurul nostru -, de aceea Domnul a poruncit să mutăm dorința aceasta a noastră spre dreptate, pentru a nu mai fi lacomi”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 179)

DREPTATEA (nedreptatea – gravele urmări ale săvârşirii ei)

„Dar aşa e nedreptatea! Nedreptatea zguduie conştiința în fiecare zi, chiar când tace cel nedreptățit. Cei care fac nedreptate, aşteptându-se la pedeapsă, trăiesc în fiecare zi cu frica în sân şi aproape că-şi iau singuri plată păcatelor lor”. (*Omilii la Facere,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 190)

DREPTATEA (nedreptatea – suferirea nedreptății)

„… a ne mâhni mai mult pentru cei ce ne-au necăjit pe noi, decât pentru noi înşine, fiindcă vătămarea la aceia trece. După cum cei ce dau cu piciorul în cuie sau piroane, cugetând lucruri mari, mai vârtos sunt vrednici de milă şi de plâns din pricina acestei turbări, tot aşa şi cei ce nedreptățesc pe cei ce nu le fac nici un rău, sunt vrednici de multe lacrimi, iar nu de blesteme, ca unii ce-şi vatămă sufletele lor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 65)

---

[194] Matei, 5, 6.

„Dacă noi pătimim ceva rău din partea oamenilor, nu puțin vom scădea din datoria noastră, dacă vom suferi cu bărbăție cele petrecute. Deci nu suntem nedreptățiți, fiindcă supărarea aceasta Dumnezeu o socoteşte în folosul nostru, nu după dreptate, ci după socotința iubirii de oameni şi în schimbul celor ce am pătimit şi nu ne-am răzbunat. *Şi de unde se învederează aceasta*?, zici tu. Au pătimit iudeii rău din partea vavilonenilor, şi Dumnezeu nu a împiedicat, ci bărbații, copiii şi femeile erau târâți în robie, însă această robie, după măsura păcatelor lor, le-a fost spre mângâiere. Pentru aceea zice Isaia: *Mângâiați, mângâiați pe norodul meu, preoți, grăiți către inima Ierusalimului, că a luat din mâna Domnului îndoite păcatele sale* (Is., 40, 1-2), şi iarăşi: *Doamne Dumnezeul nostru, pace dă nouă, că toate ai dat nouă* (Is., 26, 12). Dar şi David zice: *Vezi pe vrăjmaşii mei, că s-au înmulțit, şi iartă toate păcatele mele* (Ps., 24, 19 şi 18). Iar când îi adusese înainte pe Semei, care-l blestema, el a zis: *Lăsați-l pre el să blesteme, că va vedea Domnul smerenia mea şi-mi va întoarce mie bine pentru blestemul lui în ziua de astăzi* (2 Împ., 16, 11-12). Căci când nu ne răzbunăm asupra celor ce ne nedreptățesc, atunci mai cu seamă noi ne folosim - că se socotesc acestea spre iertarea păcatelor noastre, dacă suferim cu mulțumire nedreptățile ce ni se aduc." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, pp. 210-211)

„Aceasta este biruință strălucită, acesta este semnul biruinței Bisericii, aşa este surpat diavolul, când noi pătimim rele. Când noi pătimim relele ce ni se aduc, atunci diavolul este prins în curse şi pătimeşte rău când voieşte a ne face nouă rele. Ceea ce se petrecea şi cu Pavel, căci cu cât mai mult grămădea primejdii asupra sa, cu atât mai mult şi diavolul ieşea biruit." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXV, p. 225)

„Dacă noi vom răsplăti nedreptatea cu blândețea, le-am domolit toată iuțimea lor, am aşezat chiar înăuntrul lor un tribunal, care ne va da nouă votul, adică ne va ierta, iar pe dânşii îi va pedepsi mai grozav, decât cum i-am pedepsi noi chiar. Singuri ei se vor osândi şi se vor dezaproba, căutând orice ocazie, prin care să-şi plătească datoria lor cu o mai mare măsură, ştiind bine că a răsplăti în mod egal, e tot una cu a rămânea mai pe jos, şi de aceea vor lua exemplu de la noi purtându-se cu blândețe." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, pp. 158-159)

„... cel care nedreptățeşte pe altul în realitate nu nedreptățeşte, ci singur se nedreptățeşte (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 261)

„Să ne doară sufletul pentru cei care ne fac rău, mai mult decât ne doare pentru noi înşine; căci rana pe care vor să ne-o facă nouă, o primesc, de fapt, ei. Aşa cum cei care dau cu piciorul în cuie şi se laudă cu aceasta sunt vrednici de plâns, la fel şi cei care îi nedreptăţesc pe alţii sunt vrednici de mila noastră, deoarece îşi rănesc propriile lor suflete.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 352)

„... nimeni nu ne poate face vreo nedreptate, nici vătăma dacă nu ne-am preda lor noi înşine.” (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 2, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 237)

DREPTATEA (nedreptatea – folosul câştigat prin suferirea ei)

„Orice nedreptatea, pe care o suferim de la cineva, este socotită de Dumnezeu fie pentru izbăvire de păcate, fie pentru răsplătire”. (*Omilii la Matei,* omilia IX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 111)

„David a văzut pe Semei că îl atacă, că se bucură de nenorocirea lui şi că îl umple de ocări; când generalii săi au vrut să-1 omoare pe Semei, David i-a împiedicat zicând: *Lăsaţi-l să blesteme, ca să vadă Domnul smerenia mea; şi-mi va răsplăti mie cu bine pentru blestemul acesta în ziua aceasta* (II Regi 16, 11-12); iar în Psalmi, cântând, spunea: *Vezi pe vrăjmaşii mei, că s-au înmulţit şi cu ură nedreaptă m-au urât, şi-mi iartă toate păcatele mele* (Ps., 24, 20, 19). Iar săracul Lazăr a avut parte de odihnă, tocmai pentru că a suferit nenumărate necazuri în viaţa aceasta. Aşadar nu sunt nedreptăţiţi cei care suferă nedreptăţi dacă îndură cu curaj tot ceea ce suferă, ci câştigă chiar mai mult fie că sunt încercaţi de Dumnezeu, fie că sunt biciuiţi de diavol”. (*Omilii la Matei,* omilia IX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 111)

„Acela care suferă o nedreptate şi o suportă cu bărbăţie dobândeşte prin asta mai mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„Cel care ştie să sufere cu curaj nedreptatea este oţel, cui şi foc, pe când cel care pune la cale şi săvârşeşte nedreptatea este mai slab decât lutul. Aşadar nu e rău să fii nedreptăţit, ci e rău să nedreptăţeşti şi să nu ştii să înduri nedreptatea. Câte nedreptăţi n-a îndurat David? Câte nedreptăţi n-a

făcut Saul? Şi cine a ajuns mai puternic şi mai fericit? Cine a ajuns mai de plâns şi mai de jelit? Nu, oare, Saul, cel care a nedreptăţit? Uită-te! Saul i-a făgăduit lui David că dacă va răpune pe Goliat îl va face ginere şi-i va da cu dragă inimă pe fiica sa de soţie. David a răpus pe Goliat, dar Saul nu s-a ţinut de cuvânt; nu numai că nu i-a dat pe fiica lui, dar căuta să-l şi omoare. Şi cine a ajuns mai strălucit?". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 503)

„*Şi care este câştigul,* zici, *când eu pătimesc rău?* Mare este câştigul, iubitule; căci Dumnezeu nu a pus răsplata celui ce ţi-a făcut rău în pedeapsa lui, fiindcă atunci n-ar fi vreun mare lucru. În adevăr, ce folos când eu pătimesc rele şi când şi acela pătimeşte rele? – deşi ştiu pe mulţi cari cred că a fi o mare mângâiere pentru dânşii când văd pe prigonitorul lor pedepsit, fiindcă atunci cred că au luat înapoi de la acela tot ce li se răpise. Însă Dumnezeu nu a pus răsplata în acestea. Voieşti poate a şti câte bunătăţi vei moşteni? Îţi deschide cerul întreg, te face împreună cetăţean cu sfinţii, te pregăteşte a sta împreună cu ei în aceeaşi ceată, te izbăveşte de păcate, te încununează cu dreptatea. Dacă cei ce iartă pe cei ce le greşesc iau iertarea păcatelor, dar încă cei ce nu numai că iartă, ci chiar mai dau şi altele cu îmbelşugare, de ce binecuvântare nu se vor învrednici? Deci să nu suferi lipsit de curaj, ci încă te şi roagă pentru cel ce te-a nedreptăţit, căci şi aceasta o faci tot pentru tine. Ţi-a luat averea? Dar în acelaşi timp a luat şi păcate, ceea ce s-a petrecut şi cu Ghiezi şi Neeman[195]. Câtă avere nu ai da ca să ţi se ierte păcatele? Dar tocmai aceasta se petrece acum cu tine, căci dacă suferi cu bărbăţie şi nu blestemi pe prigonitorul tău, ţi-ai pus pe cap o cunună strălucită. Şi cuvântul acesta nu este al meu, ci al lui Hristos, care zice: *Rugaţi-vă pentru cei ce vă supără*, după care îndată pune şi răsplătirea şi o arată cât de mare este, căci zice: *Ca să fiţi fii deopotrivă Tatălui vostru celui din ceruri* (Mt. 5, 44-45). Astfel că tu cu nimic nu ai fost lipsit, ba încă ai şi câştigat, nu ai fost nedreptăţit, ci încă te-ai şi încununat, făcându-ţi sufletul mai filosof şi făcându-se deopotrivă cu Dumnezeu, izbăvindu-te de grija banilor şi câştigând Împărăţia Cerurilor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVI, pp. 170-171)

„Cel care păţeşte pe nedrept vreun rău şi rabdă cu bărbăţie nedreptatea dobândeşte mare îndrăzneală la Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 184)

[195] A se vedea cartea a IV-a a Împăraţilor, cap. 5.

„Adu-ți aminte de două împrejurări când ai fost vorbit de rău sau nedreptățit: una când ai dat frâu liber mâniei tale şi una când ai rămas liniştit. Spune-mi: când ai fost mai mulțumit şi când te-ai folosit? Atunci când ai fost biruit de mânie sau când ai biruit mânia? De multe ori, am ajuns să ne blestemăm pe noi înşine, pentru că mânia ne-a împins să spunem vorbe rele. Dimpotrivă, când am fost deasupra mâniei, am scăpat de multe rele şi am fost mulțumiți, ca atunci când ne-am biruit duşmanul. Când ne apărăm prin mânie, nu biruim, ci suferim cea mai mare înfrângere. Biruieşti doar atunci când întâmpini răul cu blândețe. Cei nebuni, desigur, spun că este tocmai invers. Dar tu să nu ceri părerea oamenilor nebuni, ci a celor cu minte. Sau mai bine, îndreaptă privirea ta spre Dumnezeu, pentru ca El să te cinstească. Cine are cinstirea lui Dumnezeu, nu are nevoie de altă cinstire." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 260-261)

„Te nedreptăţeşte cineva? Nu te certa cu el, ci cu diavolul, care îl îndeamnă la rău. De omul care păcătuieşte să-ți pară rău. Să te gândeşti că dacă nu se pocăieşte, va fi pedepsit în iad pe vecie. În felul acesta, nu numai că nu te vei mânia, dar îți şi va părea rău pentru el.

Aşa cum îți este milă de un bolnav care este cuprins de febră, la fel să îți fie milă şi de fratele tău care te nedreptăţeşte. Şi acesta este bolnav. Vrei să te aperi de nedreptate? Atunci smereşte-te şi taci. În felul acesta, îl vei răni pe duşmanul tău, diavolul. Altfel, dacă te mânii şi te răzbuni, îți vei face rău atât ție, cât şi fratelui tău, care este deja rănit de diavol şi nu mai are nevoie de încă o rană, ci de compătimire, rugăciune şi de ajutorul tău. Dacă nu cazi, poți chiar să-1 ajuți. Dar dacă şi tu cazi sub săgeata mâniei aruncată de diavol, cine vă va ridica pe amândoi? Nici tu nu-l mai poți ajuta pe el, nici ei pe tine.

De aceea, să ne purtăm mereu în aşa fel, încât să ajutăm la vindecarea rănilor fraților noştri. Să nu le facem şi alte răni şi să nu le adâncim pe cele pe care le-a făcut diavolul." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 261)

„Nenorocirea nu este să fii nedreptățit, ci să nedreptăţeşti. Dumnezeu nu este nedrept. De aceea, fie în această viață, fie în cealaltă, nedreptatea se plăteşte, la fel cum este răsplătită şi virtutea." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 294)

„Dacă te vei hotărî să suporți nedreptatea, primele uouă-trei ori îți va fi greu să învingi ținerea de minte a răului, care se naşte spontan în

orice suflet plin ele patimi, împotriva celor care au făcut rău. Dar după aceea, te vei obişnui să-i ierţi pe semenii tăi. Astfel, atunci când vei fi nedreptăţit, nu te vei mai supăra prea tare şi nu vei mai cere răsplătirea răului cu rău. Dimpotrivă, te vei bucura şi vei îndura răul fără să cârteşti, la fel ca Hristos sau ca sfinţii, te vei ruga pentru vrăşmaşii tăi şi vei mulţumi lui Dumnezeu pentru chinul tău. Prin această purtare a ta lipsită de răutate, vei primi cinstirea şi dragostea oamenilor, dar cel mai important, în cer vei moşteni bunătăţile gătite de Domnul pentru cei care Îi urmează Lui." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 321)

DREPTATEA (nedreptăţile făcute lui Dumnezeu – răzbunarea lor)

„Când Domnul era pălmuit, n-a făcut rău celui ce-L pălmuia; dar când era să fie nedreptăţit robul lui Dumnezeu, a pedepsit pe împărat, ca să te înveţe să răzbuni nedreptăţile făcute lui Dumnezeu, dar să nu ţii seamă de nedreptăţile făcute ţie de alţii. Dumnezeu îţi spune: *După cum Eu nu ţin seamă că sunt nedreptăţit, dar răzbun nedreptăţile pe care ţi le-au făcut alţii, tot aşa şi tu: răzbună nedreptăţile ce Mi se fac Mie, dar nu ţine seama de nedreptăţile făcute ţie de alţii!*" (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 518)

DUMINICA (păzirea sâmbetei de către iudei)

„*Sâmbăta a fost făcută pentru om, şi nu omul pentru sâmbătă* (Ps., 24, 20, 19).

- Dar atunci pentru ce a fost pedepsit cel ce a adunat lemne sâmbăta? (Num. 15, 32-36).

- Pentru că dacă ar fi fost dispreţuite legile chiar de la început, cu greu ar mai fi fost păzite mai târziu. Că multe şi mari foloase a adus sâmbăta la început; de pildă, i-a făcut pe iudei să fie blânzi şi iubitori de oameni faţă de cei ai lor; i-a învăţat că Dumnezeu este Creatorul şi purtătorul de grijă, după cum zice Iezechiel (Iez., 20, 12, 20), i-a învăţat să se depărteze încetul cu încetul de păcat şi i-a făcut să fie cu luare aminte la cele duhovniceşti. Dacă atunci când le-a dat legea despre păzirea sâmbetei, Dumnezeu ar fi spus: *Sâmbăta faceţi fapte bune, dar nu faceţi fapte rele!*, iudeii n-ar fi păzit porunca. Dumnezeu însă a interzis fără deosebire orice fel de faptă şi a spus: *Sâmbăta să nu faceţi nimic!* Şi nici aşa n-au ascultat. Când Domnul a dat

poruncile pentru păzirea sâmbetei a lăsat să se înțeleagă că vrea atât numai, ca iudeii să se depărteze de păcat. Că spune Dumnezeu: *Nimic să nu faceți sâmbăta în afară de cele ce trebuie făcute pentru suflet* (Ieş., 12, 16). În templu sâmbăta se lucra; şi se lucra cu zor şi de două ori mai mult decât în zilele de lucru. Astfel Domnul, prin umbră, îi face să întrezărească adevărul". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 478)

DUMINICA (înlocuirea sabatului cu Duminica)

„Uită-mi-te însă cât de felurite şi de potrivite dovezi aduce Domnul pentru desființarea sâmbetei. Când a făcut tină şi a vindecat pe orbul din naştere într-o sâmbătă nici nu-Şi îndreptățeşte fapta Sa (Ioan, 9, 1-41), deşi L-au învinuit fariseii şi atunci; era însă de ajuns chipul în care a creat ochii orbului, ca să arate că El este Stăpânul legii. Când a vindecat pe slăbănogul de la Vitezda, când slăbănogul şi-a luat patul (Ioan, 5, 1-18) şi când fariseii L-au învinuit, Domnul îşi justifică fapta şi ca om şi ca Dumnezeu; ca om, când spune: *Dacă omul primeşte tăiere împrejur sâmbăta, ca să nu se strice legea* - şi n-a spus ca să se folosească omul -, *pe Mine vă mâniați că am făcut sâmbăta pe un om întreg şi sănătos* (Ioan, 7, 23); ca Dumnezeu, când spune: *Tatăl Meu până acum lucrează şi Eu lucrez* (Ioan, 5, 17). Când fariseii i-au învinuit pe ucenici că nu păzesc sâmbăta, le-a spus: *N-ați citit ce a făcut David când a flămânzit, el şi cei dimpreună cu el? Cum a intrat în casa lui Dumnezeu şi a mâncat pâinile punerii înainte?* (Matei, 12, 3-4), şi le-a adus ca martori şi pe preoți (Matei, 12, 4). Şi acum iarăşi îi întreabă: *Este îngăduit sâmbăta a face bine sau a face rău?* (Marcu 3, 4); şi *Care dintre voi, de-ar avea o oaie...?* (Matei, 12, 11). Domnul cunoştea dragostea lor de bani; ştia că sunt mai mult iubitori de bani decât iubitori de oameni". (*Omilii la Matei,* omilia XL, I, în col. PSB, vol. 23, p. 483)

DUMINICA (serbarea Duminicii)

„În ziua aceasta orice muncă încetează; sufletul e mai lipsit de griji din pricina tihnei; iar ceea ce-i mai mare decât toate, e că în ziua aceasta ne bucurăm de mii şi mii de bunătăți. În ziua aceasta a fost surpată moartea, a fost stins blestemul, păcatul a pierit, porțile iadului s-au sfărâmat, diavolul s-a legat, războiul de veacuri a încetat şi împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii s-a săvârşit, neamul nostru s-a întors la noblețea de mai înainte, dar, mai bine spus, la o noblețe şi mai mare. Soarele a văzut priveliştea aceea minunată şi nemaivăzută, a văzut pe om ajuns nemuritor." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe*

cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață, 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 253)

„Adu-ți aminte, omule, de cât de multe şi de cât de mari bunătăți ai avut parte în ziua aceasta! De câte rele ai scăpat! Ce erai mai înainte şi ce-ai ajuns pe urmă! Dacă oamenii îşi serbează cu mult fast zilele lor de naştere, iar mulți robi în zilele în care au fost eliberați dau ospețe, iar cei liberi fac şi daruri, şi cu toții cinstesc mult ziua, apoi cu mult mai mult trebuie să cinstim noi ziua aceasta, pe care n-ai greşi de-ai numi-o zi de naştere a întregii omeniri! Eram pierduți, şi-am fost găsiți, eram morți, şi-am înviat; eram vrăjmaşi, şi ne-am împăcat. De aceea se şi cuvine să o cinstim cu duhovnicească cinste, nu cu ospețe, nu cu vin, nu cu beții şi dansuri, ci făcând să fie îndestulați şi frații noştri mai săraci. Nu spun acestea ca să mă lăudați, ci ca să mă şi urmați!" (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 254)

DUMNEZEU (despre Dumnezeu)

„*Şi a spus Domnul Dumnezeu socotindu-Se* (Fac., 8, 20-21).Cuvintele acestea sunt spuse iarăşi în chip omenesc, pe măsura de înțelegere a firii noastre." (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 338)

„Divinitatea este mai presus de număr, de timp şi de veacuri." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 3, p. 13)

„Acela cu Care nimic nu se poate compara, pe care nimic nu-L poate egala, înaintea Căruia neamurile toate laolaltă nu înseamnă nimic." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 120)

„Măreția Lui nu are hotare, înțelepciunea Lui nu are număr, judecățile Lui sunt fără fund, iar căile Lui necercetate. Acesta este *Cel mai mare şi mai puternic*, dacă şi aceasta este sigur să spunem. Dar ce pătimesc? Om sunt şi omeneşte vorbesc. Cer iertare Stăpânului că am limbă din țărână. Căci nu cu obrăznicie mă folosesc de aceste cuvinte, ci din greutatea neputinței şi a firii limbii noastre.

Milostiv să-mi fii mie, Stăpâne, că nu din îndrăzneală mă folosesc de aceste cuvinte, ci pentru că nu am altele; căci nu rămân la slăbiciunea

cuvântului, ci urc pe aripa înțelesului." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 40)

,,Dumnezeu, Cel nespus, Cel nestricăcios, Cel mai presus de minte, Cel nevăzut, Cel neînțeles, *în a Cărui mână sunt marginile pământului* (Psalmi 94, 4), *Cel ce caută spre pământ şi-l face de se cutremură, Cel ce se atinge de munți şi fumegă* (Psalmi 103, 33), a cărui pogorâre nici heruvimii n-au putut s-o îndure, ci-şi acopereau fețele cu aripile lor, Dumnezeu care covârşeşte orice minte, Care biruie orice gând, Care lasă în urmă pe îngeri, pe arhangheli şi toate puterile cele de sus." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: ,,Părinte, dacă este cu putință...*", în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 254)

„Dumnezeu, atât de mare, atât de inaccesibil în El Însuşi, a socotit demn să ni se arate nouă sub vălul lucrurilor create, şi dacă măreția Sa cea intimă ne scapă, măreția pe care o îmbracă lucrurile Sale ni-L fac cunoscut în mod minunat." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 4)

„Este un Dumnezeu, este Ființa infinit bogată şi puternică, Cel căruia Îi aparține la propriu slava şi fericirea veşnică, Cel care împărăteşte în cerurile prea înalte, este El Care consideră demn să se ocupe de noi, să fixeze viitorul nostru, să conducă viața noastră prezentă şi să umple de cele mai mărețe promisiuni viața noastră viitoare." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 366)

„Pentru Dumnezeu întunericul viitorului nu există; Dumnezeu citeşte în viitor ca şi în trecut şi în prezent. Pentru Dumnezeu legile naturii se îndoiesc de greutatea Lui; universul I se recunoaşte ca vasalul Său, şi forțele naturale, care-i opun omului bariere de netrecut, nu au pentru Dumnezeu nici o rezistență. Pentru Dumnezeu stăpânirea nu cunoaşte nici o limită: Dumnezeu împărățeşte acolo unde vrea El să împărățească, fără ca nici o voință, nici inteligența, nici inima, să-I poată opune vreo revoltă sau rezistență." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 45)

DUMNEZEU (frumusețea lui Dumnezeu)

„Frumusețea răpeşte inima noastră. În Dumnezeu ea este de necomparat; sau mai curând, Dumnezeu este Frumusețe primordială şi unică, centrul din care pornesc toate razele frumuseții care iluminează creaturile. Orice frumusețe vă încântă? Este cel puțin un reflex, cel puțin un gust, cel puțin o sclipire după Frumusețea divină şi veşnică. În cer, Îngerii şi Sfinții intră în extaz când contemplă frumusețea lui Dumnezeu. Pe pământ mulțimile urmau, însetate şi răpite *pe cel mai frumos dintre fiii oamenilor,* atunci când El nu lăsa să apară decât un reflex puțin cunoscut din frumusețea Sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 21-22)

„Frumusețea Sa (a lui Hristos – n.n.) răpeşte inimile, *cel mai frumos dintre fiii oamenilor* va fi în mod veşnic cel mai iubit, mai frumoşi sunt ochii Lui decât vinul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 62)

„Când, în creaturi, vedem trăsături de frumusețe şi încât această frumusețe ne încântă şi ne răpeşte, ce este aceasta dacă nu un gust din acest ocean de frumusețe care este Dumnezeu? O rază din această frumusețe supremă cade peste o creatură şi imediat inima noastră se emoționează. Ce este aceasta oare dacă nu focarul de unde s-a desprins această rază? Atunci când ne înşeală frumusețile pământeşti, să ne gândim că Dumnezeu singur este toată frumusețea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 172)

DUMNEZEU (când vrea să spună ceva despre El, Se foloseşte de imagini omeneşti, pe măsura slăbiciunii ascultătorilor)

„Şi Dumnezeu râvneşte? Da, dar nu din patimă, ci din iubire şi gelozie.

Căci vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu! Îți spun cum *râvneşte*. A văzut pământul distrus de demoni şi L-a dat pe Fiul Său, căci cuvintele spuse despre Dumnezeu, n-au putere. Se zice: Dumnezeu este gelos, Dumnezeu Se mânie, Dumnezeu Se căieşte, Dumnezeu urăşte. Cuvintele acestea sunt omeneşti, dar sensurile divine, vrednice de Dumnezeu.

Cum râvneşte Dumnezeu? *Căci vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu*. Se mânie Dumnezeu? *Doamne, nu cu mânia Ta să mă mustri pe mine*! Dumnezeu oare, chiar şi doarme? *Scoală-te, Doamne, de ce dormi*? Dumnezeu Se căieşte? *M-am căit că l-am făcut pe om*. Dumnezeu urăşte? *Sărbătorile voastre şi lunile noi le urăşte sufletul Meu*.

Dar nu lua seama la neputința cuvintelor, ci la sensurile vrednice de dumnezeire. Dumnezeu este gelos pentru că iubeşte. Se mânie, nu suferă, ci pedepseşte şi chinuieşte. Dumnezeu doarme, nu întinzându-se, ci îndelung răbdând. A ales cuvintele. Astfel, şi când auzi că Dumnezeu naşte, să nu crezi că S-a împărțit, ci este de aceeaşi ființă. Căci cuvintele acestea multe, Dumnezeu le-a folosit pentru noi şi despre El, ca să luăm aminte." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 36-37)

„Fiindcă oamenilor le grăieşte, Se foloseşte şi de imagini omeneşti, pe măsura slăbiciunii ascultătorilor, înfățişări care nu sunt suficiente să reprezinte ce s-a spus, nici n-au puterea să conducă la toată deplinătatea măsurii, să pătrundă miezul ei." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 40)

„Aşa cum nu apare ceea ce este, cel care-L priveşte, poate să-L vadă; astfel, apare când ca bătrân, când ca tânăr, când în foc, când în adiere, când în apă, când în războaie, neschimbându-Şi firea, dar făcându-Se la vedere după felurimea celor pe care-i are înainte.

Astfel, şi când vrea să spună ceva despre El, se foloseşte de imagini omeneşti. Deci, ce să grăiesc? S-a urcat pe munte şi *S-a schimbat la față înaintea lor, şi a strălucit fața Lui ca lumina şi hainele Lui s-au făcut albe ca zăpada*. S-a deschis, zic, puțin din dumnezeire, le-a arătat lor pe Dumnezeul care sălăşluia în El, *S-a schimbat înaintea lor*. Luați aminte cu mare atenție la cuvinte. Zice: *Şi S-a schimbat la față înaintea lor, şi au strălucit veşmintele Lui ca lumina şi înfățişarea Lui ca soarele*. De vreme ce ziceam: *cel mai mare şi mai puternic*, şi mai spuneam: *Milostiv fii mie, Stăpâne*! (căci nu rămân la cuvânt, ci mă uluiesc şi nu am altă slovă potrivită), vreau să te înştiințez că din Scriptura aceasta m-am adăpat. Evanghelistul n-a putut să arate strălucirea Lui şi zice *a strălucit*. Cum a strălucit? Spune-mi! Cu putere. Şi cum zici *ca soarele*? Zici că a strălucit ca soarele? Da! De ce? Pentru că nu am altă stea mai puternică. Şi era alb *ca zăpada*. De ce ca zăpada? Pentru că nu am altă materie mai strălucitoare. Că nu a strălucit aşa, se arată din ceea ce urmează: *Şi ucenicii au căzut cu fața la pământ*. Dacă ar fi strălucit ca soarele, ucenicii n-ar fi căzut cu fața la pământ, căci în fiecare zi vedeau soarele şi nu cădeau. Dar pentru că strălucea mai presus decât soarele şi decât zăpada, de aceea, nesuportând strălucirea, au căzut cu fața la pământ." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 41-42)

DUMNEZEU („Deşteaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne?”)

„Scripturile spun că Dumnezeu doarme, grăind aşa: *Deşteaptă-Te, pentru ce dormi, Doamne*? (Ps., 43, 25). Nu s-a spus asta ca să bănuim că Dumnezeu doarme, ar fi cea mai mare prostie! Nu! Prin cuvântul somn Scriptura ne arată îndelunga-răbdare şi îngăduinţă a lui Dumnezeu. Alt profet spune: *Fi-vei oare ca un om ce doarme*? (Ier., 14, 9).” (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 127)

„Într-un loc al Scripturii se spune că Dumnezeu doarme, în altul că nu doarme. Amândouă aceste locuri sunt adevărate, dacă dai cuvintelor înţelesul ce se cuvine. Cel care spune că Dumnezeu doarme arată prelungirea îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, iar cel care spune că nu doarme ne vădeşte firea Sa nemuritoare”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 128)

DUMNEZEU (aducerea aminte de Dumnezeu)

„Toate ni se par cu anevoie de purtat, atunci când amintirea de Dumnezeu nu o avem precum trebuie a o avea, când nu-L avem într-una în cugetul nostru, şi atunci cu dreptate ar putea să ne spună: *M-ai uitat tu, te voi uita şi Eu pe tine*, şi iată că răul este îndoit, căci dacă Îl uităm noi, ne uită şi El pe noi. Acestea două sunt legate între dânsele, şi două sunt în realitate. Mare bine ne aduce nouă amintirea de Dumnezeu, mare încă şi atunci când noi Îl avem pururea în cuget, căci aceasta ne face de a prefera pe cele bune.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVI, pp. 308-309)

DUMNEZEU (existenţa lui Dumnezeu)

„*De unde ştii că este Dumnezeu*? Din cele ce se văd, zici, din buna orânduială ce se vede în toată firea, din aceea că faptul este vădit tuturor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 96)

„Prin aceea ne deosebim de necredincioşi, că avem o altfel de judecată despre lucruri. Necredinciosul vede cerul şi se închină cerului, socotindu-l Dumnezeu. Vede pământul şi-i slujeşte şi rămâne uimit în faţa celor materiale. Noi nu facem aşa. Vedem cerul, şi admirăm pe Creatorul lui;

nu-l socotim Dumnezeu, ci lucrarea lui Dumnezeu. Văd toată zidirea, şi prin ea sunt călăuzit spre Cel ce a creat-o." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 115)

DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu – argumentul cosmologic)

„Să nu ne oprim de a contempla aceste minunății. Creația este veşmântul de slavă al lui Dumnezeu, căci parcurgând minunățiile creației noi trebuie să descoperim Necreatul. Să contemplăm acest cer strălucitor şi imens, cine l-a creat dacă nu Dumnezeu? Acest pământ împodobit atât de minunat cu florile sale, atât de bogat cu veşnica sa rodire, atât de plin de minunății de tot felul, cine l-a scos din neființă dacă nu cuvântul celui Prea Înalt?

Să ne înălțăm la aceste gânduri înalte: să ne absorbim în aceste mărețe spectacole. Iată cine este demn de noi." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 8-9)

„Dacă Dumnezeu ne este invizibil în El însuşi, nu ni se arată El nouă prin operele Sale? Universul cu incomparabilele sale minunății nu ne descoperă el desăvârşirile nevăzute ale lui Dumnezeu?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 21)

„Frumusețile Universului ne sunt destinate să ne vorbească în continuu despre Dumnezeu; să ne descopere nu numai existența Sa, ci de asemenea şi perfecțiunile Sale." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 22)

DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu - argumentul teleologic)

„Încântările, folosul, gingăşiile materne pe care le găsim pregătite peste tot nu ne spun ele despre bunătatea Creatorului? Înțelepciunea Sa infinită nu apare ea în ordinea minunată care împărățeşte în acest vast imperiu? În splendorile şi frumusețile naturii, nu vedem noi un reflex al Veşnicei Frumuseți?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 27)

„Şi această privire, care se poartă de jur împrejur asupra minunilor şi asupra perfecțiunilor operei divine, ne face prin două demonstrații opuse, să scoatem concluzia despre acea cârmuire a lui Dumnezeu peste toate lucrurile create. Universul este minunat în

structura sa, legile sale, în permanența sa neschimbată; el nu poate fi decât după rațiunea unei Providențe care după ce l-a creat, îl menține în primitiva sa perfecțiune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 30-31)

DUMNEZEU (atribute divine)

„Dumnezeu – deşi de altfel răzbunător al răului – cum că este milostiv, îndelung-răbdător, bogat în milă şi îndurări, apoi de aceasta în multe locuri din Sfânta Scriptură se spune; dar că este pedepsitor, o singură dată sau de două ori, sau în sfârşit foarte rar se spune în Sfânta Scriptură, şi chiar şi atunci dacă pricina este din cele mai însemnate.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 143)

„Cunoaşte pe Stăpânul cel milostiv, Cel iubitor de oameni, Cel bun, Cel care vindecă, Cel care iartă, Cel care Se îmblânzeşte iute, Cel care-Şi pleacă uşor urechea la rugăciunea noastră.” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 187)

„… Cel fără de început, Cel neschimbător, Cel fără de trup, Cel nesupus distrugerii, Cel atotprezent, Cel ce este deasupra tuturor şi Cel care este mai presus de întreaga creație.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 44)

„Dar Cel iscodit de tine în chip indiscret e nepieritor, neschimbabil, pururea fiind şi la fel fiind, fără de început şi fără de sfârşit, neînțeles, depăşind mintea, biruind gândul, inexprimabil, negrăit, necuprins nu numai pentru mine şi tine, pentru prooroci şi apostoli, dar şi pentru puterile de sus cele curate, nevăzute, netrupeşti şi care petrec necontenit în cer.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, II, 18, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 268-269)

DUMNEZEU (atribute - aseitatea)

„… este vădit că Dumnezeu este o ființă nenăscută.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 121)

DUMNEZEU (atribute - atotprezența)

„*Şi au auzit glasul Domnului Dumnezeu, Care umbla în rai după amiază; şi s-au ascuns*. Ce spui? Oare Dumnezeu umblă? Să-I atribuim, oare, lui Dumnezeu picioare? Să nu înțelegem, oare, din aceste cuvinte nimic înalt? Dumnezeu nu umblă! Doamne fereşte! Cum ar umbla El, Care este pretutindeni şi umple totul? Este cuprins, oare, într-o grădină, El, al Cărui tron e cerul şi al Cărui aşternut al picioarelor e pământul? (Isaia, 66, 1).” (*Omilii la Facere,* omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 189)

„Iată ce zic eu: Dumnezeu se zice că este în ceruri. De ce oare ? Nu doară că El este mărginit în loc - să nu fie una ca aceasta! - şi nici că a lăsat pământul lipsit de prezența Sa, ci o zicem aceasta în raport cu îngerii ce stau înaintea Sa.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVI, p. 221)

DUMNEZEU (atribute - preştiința)

„Hristos a zis: *Trebuie să vină smintelile*, însă prin aceste vorbe nu a vătămat întru nimic libertatea cugetării şi nici nu a adus vreo silnicie în viață, ci numai că a prevăzut ceea ce va urma numaidecât, din pricina relei voiri a oamenilor, ceea ce trebuia să se întâmple nu din pricină că el le-a prezis, ci din pricina celor ce aveau cugetarea şi voia de nevindecat. Nu fiindcă a prezis el s-au întâmplat acestea, ci fiindcă trebuiau negreşit a se întâmpla le-a prezis. Fiindcă dacă smintelile ar fi urmarea vreunei trebuințe sau vreunei siliri, iar nu a voii şi a cugetării celor ce le aduc, apoi atunci degeaba a zis: *Vai omului aceluia prin care vine sminteala* (Mt. 18, 7).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 283)

DUMNEZEU (atribute - neschimbabilitatea)

„*M-am tulburat întru părerea Mea de rău* (Osea 11, 8).

- Cum? Se tulbură Dumnezeu?

- Doamne fereşte! Dumnezeu nu se tulbură, dar, după cum am spus, Dumnezeu se foloseşte de cuvintele de care ne folosim noi.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 174)

DUMNEZEU (atribute - veşnicia)

„Căci dacă este un Dumnezeu, precum şi este singur Unul, nu este nimic înainte de El; dacă El este Creatorul tuturor lucrurilor, El este înaintea tuturor lucrurilor; dacă El este Domnul şi Stăpânul tuturor fiinţelor, nimic nu vine decât după El, şi creaturile şi veacurile.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 4, p. 15)

„Vreţi să cunoaşteţi veşnicia Lui? Ascultaţi ce spune Moise despre Tatăl. Dacă egiptenii voiesc să ştie, întreabă el, cine este Cel ce m-a trimis, ce le voi răspunde? El a primit poruncă să răspundă: *CEL CE ESTE* m-a trimis. Acest cuvânt *CEL CE ESTE*, înseamnă că Dumnezeu este totdeauna, că El este fără de început, că El este cu adevărat şi în mod propriu. El înseamnă încă aici: *El era de la început*, şi arată că El este totdeauna *că El este Cel veşnic*. Aici Sfântul Ioan s-a folosit de o expresie care face să se vadă că Fiul este veşnic şi fără început şi din toată veşnicia în sânul Tatălui Său. Dar ca potrivirea numelor să nu ne ducă să credem că Fiul este din numărul celor care sunt prin har, el pune articolul care-l deosebeşte de aceştia.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 2, pp. 73-74)

DUMNEZEU (atribute - unitatea)

„Dumnezeu este unul. Nu este şi nu poate fi decât un singur Dumnezeu. Cum se vor concepe doi infiniţi? Însă dacă Dumnezeu este unul, dacă Natura divină este una şi nu poate fi decât una, această unitate de natură nu exclude pluralitatea Persoanelor. Nu există decât un singur Dumnezeu; pot să fie în Dumnezeu mai multe persoane distincte neformând în unitatea de natură decât un Dumnezeu.

Dumnezeu este aşa. Dumnezeu nu este singur (solitar) în infinitul slavei Sale. Dacă El a compus pe pământ familia, El a compus-o ca o umbră, o imagine, un reflex a ceea ce este în Sine însuşi.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 6)

„Se vede că în Treime nu este nimic împărţit. Când zice despre Duhul Sfânt Scriptura, despre Tatăl zice, şi chiar în acelaşi timp despre Fiul.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 7)

DUMNEZEU (lucrarea lui Dumnezeu în lume)

„Dumnezeu nu obişnuieşte să spună sau să facă ceva la întâmplare şi fără de rost, ci fiecare lucru, cu înţelepciunea potrivită lui.” (*Despre*

schimbarea numelor, cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 26)

„Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor care-L iubesc.” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; şi despre răbdare…,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 100)

DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră)

„Atâtea şi atâtea binefaceri a făcut Dumnezeu omului pe care l-a creat! Mai întâi l-a adus de la nefiinţă la fiinţă; apoi l-a învrednicit de i-a făcut trup din ţărână; apoi, ceea ce e mai însemnat, prin suflare i-a dăruit suflet; apoi a poruncit să se facă raiul şi a rânduit ca omul să locuiască acolo; după aceasta iarăşi, ca un Tată iubitor îi dă omului, ca să nu alunece, ca unui copil tânăr care se bucură de toate libertăţile şi înlesnirile, şi o mică şi neînsemnată grijă; îi porunceşte Stăpânul Dumnezeu lui Adam să lucreze şi să păzească raiul, ca împreună cu desfătarea mare pe care o avea, împreună cu multă libertate şi tihnă, să aibă şi aceste două mici griji care să-l împiedice să meargă mai departe. Acestea sunt deocamdată binefacerile date de Dumnezeu omului ce fusese creat; cele date mai pe urmă, ne arată iarăşi covârşitoarea Lui iubire de oameni şi pogorământul arătat omului, datorită tot bunătăţii lui Dumnezeu.” (*Omilii la Facere,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 159)

„Să nu uităm niciodată binefacerile făcute nouă de Dumnezeu, ci să le avem necontenit în minte, ca mânaţi de amintirea lor să-I mulţumim pururi, chiar dacă sunt atât de multe încât mintea noastră nici nu poate socoti darurile făcute de Dumnezeu nouă. Da, cine ar putea socoti binefacerile făcute nouă până acum, pe cele pe care ni le-a făgăduit şi pe cele pe care le primim în fiecare zi?” (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 332)

„După cum nu putem număra valurile mării, oricât ne-am sili, tot aşa nu putem număra nici feluritele binefaceri ale lui Dumnezeu, pe care le-a făcut neamului omenesc.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 333)

„Dumnezeu e darnic când dăruieşte şi (…) depăşeşte în daruri

gândurile noastre”. (*Omilii la Facere,* omilia LIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 211)

„Nici mintea nu-i îndestulătoare, nici cuvântul nu poate enumera celelalte binefaceri ale lui Dumnezeu. Oricâte aş spune, mai rămân atât de multe, încât covârşirea lor biruie pe cele ce le-aş spune”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„Da, amintirea binefacerilor lui Dumnezeu este în stare să ne îndemne la ostenelile cele pentru virtute, este în stare să ne facă să dispreţuim pe toate cele din lumea aceasta şi să dorim cu înfocare pe Cel Care ne-a făcut atâtea binefaceri, ca Să-l iubim în fiecare zi din ce în ce mai mult”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„Oricât ne vom gândi, nu vom putea spune nici cea mai mică parte din binefacerile date nouă de Dumnezeu, fie cele date până acum, fie cele ce ni le dă în fiecare zi, fie cele gătite nouă. Numai să voim să împlinim poruncile Lui!” (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 349)

„Dumnezeu e darnic când dăruieşte şi (…) depăşeşte în daruri gândurile noastre”. (*Omilii la Facere,* omilia LIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 211)

„… vorbind mai întâi de binefacerile făcute nouă de Dumnezeu.

- Care sunt aceste binefaceri?

- Ne-a creat din nimic; a făcut pentru noi toate cele pe care le vedem: cerul, marea, pământul, aerul, pe toate cele din ele: animalele, plantele, seminţele. Trebuie să vorbesc pe scurt, din pricina noianului nemărginit de opere făcute de Dumnezeu. Dintre toate fiinţele de pe pământ numai nouă oamenilor ne-a dat un astfel de suflet. Pentru om a sădit raiul, i-a dat un ajutor, l-a pus stăpân peste toate fiinţele necuvântătoare, cu slavă şi cu cinste 1-a încununat. După acestea, cu toate că a fost nerecunoscător faţă de Binefăcătorul său, a fost totuşi învrednicit de daruri şi mai mari.

Nu te uita numai la aceea că l-a scos afară din rai, ci uită-te şi la câştigul pe care l-a avut din izgonirea din rai. După ce l-a izgonit din rai, după ce i-a dat acele nenumărate bunătăţi şi după ce i-a făcut felurite binefaceri, a trimis şi pe Fiul Său la cei cărora le-a făcut bine şi totuşi îl urăsc: ne-a deschis cerul, ne-a deschis largi porţile raiului şi ne-a făcut fii pe noi cei nerecunoscători, pe noi duşmanii Lui. De aceea bun prilej este şi acum să zicem: *O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui*

Dumnezeu! (Rom., 11, 33). Ne-a dat şi botezul iertării păcatelor, izbăvirea de pedeapsă, moştenirea împărăției cerurilor; a făgăduit mii de bunătăți celor care fac binele; ne-a întins mâna, a revărsat Duhul Sfânt în inimile noastre.

Dar ce s-a întâmplat? Cum ar fi trebuit să ne purtăm după ce ne-a dat atât de multe şi de mari bunătăți? Oare, dacă am fi murit în fiecare zi pentru Cel Ce ne iubeşte atâta, am fi putut plăti noi după vrednicie aceste binefaceri, sau mai bine spus am fi putut plăti noi cea mai mică parte din datorie? Nicidecum! Că şi plata aceasta s-ar fi întors tot spre folosul nostru.

Cum ne purtăm, dar, noi care suntem datori să murim în fiecare zi pentru El? Cum? Îi călcăm în fiecare zi legile Lui!”. (*Omilii la Matei,* omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 706)

„Dumnezeu ți-a plăsmuit trupul, a pus în tine suflet, te-a cinstit cu rațiune şi cu grai numai pe tine din toate viețuitoarele de pe pământ; ți-a dat să te foloseşti de toate cele ce vezi; ți-a dăruit cunoaşterea Lui; a dat pe Fiul Lui pentru tine, ți-a dăruit botezul, plin de atâtea bunătăți; ți-a dat sfânta împărtăşanie; ți-a făgăduit împărăția cerurilor şi bunătățile cele negrăite”. (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„Lucrurile lui Dumnezeu sunt de aşa natură, şi binefacerile Sale sunt aşa de mari şi atât de sublime încât, nu numai nici o limbă, ci chiar nici puterea îngerească nu poate să le spună exact.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XI, 2, p. 55)

„El este însuşi începutul şi izvorul tuturor bunurilor; El este Viața însăşi; Lumina însăşi, Adevărul însuşi; El nu opreşte în Sine comorile Sale, ci le revarsă asupra tuturor celorlalți; şi după ce le-a revărsat, El rămâne tot plin; după ce le-a dat altora, El n-are cu nimic mai puțin; dar le arată bunurile Sale, mereu le răspândeşte, şi revărsându-le cu îmbelşugare peste alții, El rămâne în aceeaşi desăvârşire, în aceeaşi plinătate.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 1, p. 66)

„Căci dacă beți din mare o gură de apă, atunci ați micşorat-o, cu toate că această micşorare este nevăzută de ochi. Ori, nu se poate spune acelaşi lucru despre acest izvor; oricâtă cantitate de apă ați bea voi, el rămâne cu toate acestea întreg şi nu suferă nici o micşorare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 1, p. 66)

„Ne-a izbăvit de păcate, ne-a dăruit putere spre lucrarea virtuții, ne-a dat înclinația spre faptele bune şi pentru răbdare, în sfârşit, prin botez ne-a

dăruit Duhul Sfânt." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 219)

„Cele dăruite nouă sunt de aşa natură, încât ne-a făcut puternici nu numai pentru că ne-a dat, ci pentru că ne-a împuternicit de a şi primi. Aceasta o arată el prin expresia *celui ce ne-a învrednicit*. De exemplu: dacă ar ajunge cineva şi împărat, ar putea da cui voieşte stăpânirea pe o provincie, dar atât poate el da, adică poate să dea demnitatea de guvernator, însă nu va putea niciodată a-l face pe acest guvernator apt pentru postul său, ba de multe ori onoarea ce i-a conferit-o îl face ridicol. Dar când dă şi demnitatea, şi îl face şi demn de acea cinste, îl face şi destoinic la treaba încuviinţată lui, atunci desigur că faptul este măreţ." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 23)

„Noi trebuie a ne aminti într-una că ne-am bucurat de astfel de binefaceri, şi veşnic să rumegăm în noi înşine despre darul lui Dumnezeu, adică de ce anume ne-am izbăvit şi ce am câştigat, căci numai aşa ne vom arăta recunoscători, şi numai cu chipul acesta vom face a creşte dragostea noastră către Dânsul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 26)

„Atât de mari sunt binefacerile lui Dumnezeu, şi covârşesc orice aşteptare şi credinţă omenească, încât de multe ori nu-i vine omului a crede. Căci cele ce n-am gândit şi n-am aşteptat, pe acelea ni le-a hărăzit Dumnezeu..." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 47)

„Nici nu putem gândi atâtea câte Dumnezeu Se pregăteşte să ne dea." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 237)

„Este foarte folositor să ne aducem aminte de binefacerile lui Dumnezeu asupra oamenilor. Este ca atunci când ne aducem aminte de binele pe care ni l-a făcut vreun prieten: dragostea noastră faţă de el sporeşte. De aceea, să ne amintim mereu de primejdiile din care ne-a izbăvit Dumnezeu, iar evlavia noastră faţă de El va creşte şi ne vom strădui mai mult să-I plăcem şi să dobândim virtuţile sfinte." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 255)

„O binefacere inepuizabilă! Oh! Dulce şi binefăcătoare împărăţie a lui Dumnezeu! El ne conduce, însă pentru ce, dacă nu pentru binele

nostru? Şi ce urmare neîntreruptă de haruri! El ne ridică când ne află zdrobiţi şi căzuţi. El ne vindecă în multiplele noastre boli; El ne învie chiar în morţii noştri. La strigătul nostru, *dă-ne nouă pâinea noastră*, El răspunde prin continui şi nenumărate binefaceri.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 13)

…………………………………………………………………………………………

„Dacă meditarea bunătăţii lui Dumnezeu trebuie să fie neîntreruptă, cea privitoare la datoriile pe care ni le impune această bunătate nu trebuie să fie mai puţină.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 14)

„Să derulăm imensul, interminabilul fir al binefacerilor lui Dumnezeu. Binefaceri generale, binefaceri personale fiecăruia; binefaceri temporale, binefaceri ale veşniciei (…) *Cu ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie?* Cum se plăteşte iubirea dacă nu prin iubire?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 22)

„Este actul creator care ne scoate din nefiinţă şi ne dă în stăpânire un univers splendid. Este întruparea, răscumpărarea, sfinţirea, slăvirea, cu cortegiul lor de minuni.

După aceste binefaceri generale readuceţi în mintea voastră sau mai curând în inima voastră binefacerile repartizate fiecăruia, prieten sau duşman. Ce străduinţă din partea lui Dumnezeu pentru aleşii Săi! *Nici un păr din capul lor* nu cade, *nici un cot* nu li se adaugă la statura lor (…) De mii de ori mai mult decât păsările, mai mult decât crinii câmpului, Dumnezeu conduce, hrăneşte, păzeşte pe aleşii Săi; El îi cunoaşte, îi urmează *El numără până şi părul de pe capul lor*.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 168)

„Atunci când noi încă eram nimic, şi când Dumnezeu nu ne datora nimic, El s-a hotărât să ne creeze. Pentru noi El a creat cerul şi pământul, dându-ne ca locuinţă regală acest Univers, pe care El l-a umplut de atâtea măreţii şi frumuseţi. Şi acest paradis pământesc pe care ni l-a dat El, aceste bunuri naturale cu care ne-a umplut El, nu erau încă în planul dărniciei Sale decât o lungime palidă a strălucirilor veşnice pe care El ni le păstra. Noi încă nu-I dădusem nici o mărturie despre fidelitatea noastră şi de iubire, însă El deja ne trata cu o generozitate atât de extraordinară.

Şi chiar în fiinţa noastră însăşi, câte străluciri, câte urme ale puterii şi ale bunătăţii lui Dumnezeu se pot vedea! Noi am fost creaţi

cu facultatea nobilă întru toate de a intra în contact şi în convorbire cu Dumnezeu, cu acest privilegiu unic printre toate fiinţele din acest Univers, de a conversa cu Cel Prea înalt. La acest privilegiu Dumnezeu a adăugat un altul la fel de minunat: acela de a fi nemuritor. Şi la această nemurire El adăugă fericirea. Nu numai că noi ne bucurăm de veşnicie, ci această veşnicie Dumnezeu o face fericită (…) Şi acest dar făcut tuturor, cum nu va fi el făcut mai măreţ încă, faţă de cei care vor fi meritat prin viaţa lor sfântă favorurile speciale ale lui Dumnezeu!

Însă iată-ne în faţa unei mărturii şi mai înseninate încă a Bunătăţii. Atunci când revoltaţi, stricaţi, noi nu merităm decât mânia şi dispreţurile, Dumnezeu, departe de a ne părăsi în faţa Dreptăţii sale, ne-a dat deplinei Sale milostiviri. El a jertfit pentru noi pe Fiul său Unic, Care a fost victima propriilor noastre stricăciuni. Şi cu ce inimă, cu ce nesăţioasă iubire vine acest Fiu la noi, ne-a înfiat ca şi fraţi ai Săi, ne-a tratat ca pe nişte prieteni ai Săi, ne-a dotat ca pe nişte copii ai Săi. Nouă dacă Îl vrem, atât cât Îl vrem noi, ne-a dat prietenia unui Dumnezeu! El o vrea, o cere, o pretinde rugîndu-ne." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 376-377)

„Pe Fiul, spune Pavel, pe Cel Unul-Născut, pe Cel adevărat, pe Cel iubit, pe Acesta Dumnezeu L-a dat pentru noi, slugile cele nerecunoscătoare. Şi nu numai că ne-a slobozit de păcate, pe noi, cei îngreunaţi cu mii şi mii de păcate, striviţi cu atâtea poveri de păcate, dar ne-a făcut şi drepţi. Nu ne-a dat porunci grele şi împovărătoare! A cerut de la noi numai credinţă şi ne-a făcut drepţi şi sfinţi, ne-a făcut fii ai lui Dumnezeu, ne-a arătat moştenitori ai împărăţiei; ne-a făcut împreună-moştenitori cu Unul-Născut; ne-a făgăduit învierea şi nestricăciunea trupurilor; ne-a făgăduit aceeaşi soartă cu îngerii, soartă care depăşeşte tot cuvântul şi mintea, vieţuirea în ceruri şi şederea faţă către faţă cu Dumnezeu; a revărsat pe pământ harul Sfântului Duh; ne-a izbăvit de demoni, a nimicit păcatul, a desfiinţat blestemul, a sfărâmat porţile iadului, a deschis raiul. N-a trimis pentru mântuirea noastră înger sau arhanghel, ci pe Fiul Său Unul-Născut, aşa cum spune prin profetul: *Nici sol, nici înger, ci însuşi Domnul ne-a mântuit* (Is., 63, 9). Oare nu este mai strălucitor decât mii şi mii de cununi faptul că am fost sfinţiţi şi îndreptăţiţi prin credinţă? Că Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu S-a pogorât din cer pentru noi? Că Tatăl L-a dat pentru noi pe Fiul Său Cel iubit? Că am primit Duhul Sfânt? Şi încă cu toată uşurinţa! Că ne-am bucurat de har şi dar nespus?" (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare…>>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 85-86)

„Am fost sfințiți şi îndreptați prin Unul-Născut, că ne-am bucurat de har, de pace, de dar, de iertarea păcatelor, de părtăşia Sfântului Duh, cu toată uşurința, fără osteneli, fără sudori, numai prin credință, că a trimis Dumnezeu pe Fiul Său Unul-Născut, că unele bunătăți ne-au şi fost date, iar altele ni le-a făgăduit, de pildă, slavă nespusă, nestricăciune, învierea trupurilor, soartă îngerească, petrecere cu Hristos şi locuire în Ceruri. Pe toate acestea Pavel le-a înfățişat prin cuvintele: *Şi ne lăudăm întru nădejdea slavei lui Dumnezeu*." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare...>>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 86-87)

DUMNEZEU (contemplarea lui Dumnezeu)

„Când înalți, deci, privirea şi priveşti frumusețea, măreția şi folosul cerului, urcă-te atunci de la cer la Creator – aşa precum spunea un înțelept: *Din măreția şi frumusețea făpturilor se cunoaşte în chip asemănător Făcătorul* (Inț. Sol., 13, 5) – şi vezi şi din crearea acestor stihii cât e de mare puterea Stăpânului tău! Un om cu suflet ales, dacă ar vrea să cerceteze pe fiecare din cele văzute – dar pentru ce spun eu pe fiecare din cele văzute? – dacă ar vrea să cerceteze bine trupul lui, va vedea chiar în cele mai mici organe ale trupului lui puterea nespusă şu nepovestită a lui Dumnezeu. Dacă aceste lucruri văzute sunt îndestulătoare să ne arate măreția puterii Creatorului, ei bine, dacă te-ai urca la puterile cele nevăzute, dacă ai înălța gândul nostru la oştile îngerilor, ale arhanghelilor, ale puterilor celor de sus, ale tronurilor, ale domniilor, ale începătorilor, ale stăpâniilor, ale heruvimilor, ale serafimilor, care minte, care cuvânt ar fi în stare să ne spună măreția Lui nepovestită?". (*Omilii la Facere,* omilia IV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 62)

„Ai văzut că Scriptura spune că Dumnezeu, la fiecare creație, a lăudat ceea ce a creat? Aceasta, pentru că mai târziu omenirea, instruită de aceste cuvinte, să se urce cu mintea de la creaturi la Creator. Dacă făpturile lui Dumnezeu sunt de aşa fel încât depăşesc firea omenească şi nimeni nu le poate lăuda după vrednicie, ce mai poți spune de Creatorul lor?". (*Omilii la Facere,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 73-74)

„Privind cerul, te minunezi de frumusețea lui, de felurimea stelelor, de covârşitoarea lui strălucire! Dar nu te opri aici, ci du-te cu mintea la

Creatorul lor! Te uimeşte iarăşi lumina soarelui, te minunezi când vezi cât ți-i de folos şi-i admiri frumusețea lui când vezi că razele lui îți luminează fața? Dar nu te opri aici ci gândeşte-te că, dacă făptura aceasta este atât de frumoasă şi de minunată, încât depăşeşte orice minte omenească, apoi cât de frumos şi de minunat trebuie să fie Cel ce a adus-o la ființă numai prin poruncă şi cuvânt! La fel gândeşte şi despre pământ. Când îl vezi împodobit cu flori, ca şi cum ar fi împodobit cu o haină înflorată, când vezi că se aşterne pe toată fața lui covorul de verdeață, nu te gândi că prin puterea pământul s-au născut din el acestea, nici la ajutorul soarelui sau a lunii, ci gândeşte cu cap şi judecată că, chiar înainte de crearea acestora, a spus Dumnezeu atât: *Să răsară pământul iarbă verde* (Fac., 1, 11) şi îndată s-a împodobit fața pământului". (*Omilii la Facere,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 85-86)

„Să-L contemplăm pe Dumnezeu în lucrările Sale. Acolo de asemenea puterea, înțelepciunea, bunătatea divină apar în mod măreț. Dumnezeu este minunat fie că El creează ființele, fie că le transformă, fie că le stăpâneşte." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 7)

„David profetul sfânt meditează, nu asupra naturii lui Dumnezeu, ci asupra unui singur atribut al lui Dumnezeu. În fața Lui se deschide un abis înspăimântător şi de nepătruns. El dă înapoi şi interzice şi-şi mărturiseşte neputința Sa în fața *teribilei Măreții* a Celui Prea înalt. Marele Pavel meditează, nu asupra esenței divine, nici chiar ansamblului ei de conducere, ci asupra unui punct izolat din providența Sa. Incapabil de a concepe ideea divină, el strigă: *Cât de nepătrunse sunt judecățile Tale*! Isaia sfidează orice creatură la a înțelege naşterea Cuvântului. - însă ce! În cer chiar îngerii nu vor putea fără o lumină mai înaltă decât natura lor să-1 contemple pe Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 158-159)

DUMNEZEU (cunoaşterea lui Dumnezeu)

„*Şi după zile, Cain a adus Domnului jertfă din rodurile pământului* (Fac., 4, 3).

Vezi cum Creatorul firii a pus în conştiința omului cunoştința de Dumnezeu! Spune-mi, cine l-a dus pe Cain la această idee? Nimeni altul decât cunoştința de Dumnezeu din conştiința lui. *A adus Domnului jertfă din rodurile pământului*. Ştia şi cunoştea că se cuvenea să-I aducă, ca unui Stăpân, ceva din cele ce avea. Nu pentru că Dumnezeu avea nevoie de ele, ci

ca să-şi arate recunoştinţa sa pentru nişte binefaceri ca acelea de care se bucurase. Da, Dumnezeu n-are nevoie de nimic şi nu-I trebuie nici unul din lucrurile noastre; dar pentru nespusa Lui iubire de oameni, coborându-se până la noi, primeşte pentru mântuirea noastră să-I aducem jertfe, pentru ca să ne fie cunoaşterea lui Dumnezeu o şcoală de virtute". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 214-215)

„Despre Dumnezeu vă vorbim noi, a cărui natură nu se poate închipui în mod vrednic nici în cuvinte, nici în gânduri. Iată pentru ce sfântul Ioan nu se foloseşte aici de numele de substanţă, fiindcă nimeni nu poate spune ceea ce este Dumnezeu după substanţa Sa; ci pretutindeni El ne face s-o cunoaştem după lucrurile Sale." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 4, p. 14)

„Dar de teamă ca să nu ni se întâmple şi nouă la fel, fraţilor, să fim supuşi lui Dumnezeu, şi să păzim poruncile Lui; să nu căutăm în mod curios să adâncim mai mult, pentru ca să nu ne pierdem ca şi ei (protopărinţii noştri - n.n.) harurile care le-am primit." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VII, 1, p. 38)

„Învăţaţi despre aceste adevăruri, să fim bucuroşi de a reţine ceea ce ne-au învăţat despre Cuvântul aceia care, de la început, l-au văzut cu proprii lor ochi, şi i-au fost slujitori; şi să n-avem curiozitatea de a căuta mai mult să ştim. Această boală produce două mari rele în cel care-l infectează: una, că el se îmbată în mod zadarnic să cerceteze ceea ce nu se poate. Alta, că el irită mânia lui Dumnezeu, străduindu-se să răstoarne limitele pe care i le-au pus el însuşi. Dar până unde porneşte aceia mânia lui Dumnezeu, nu este nevoie să v-o spun, pentru că o ştiţi voi toţi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VII, 2, pp. 38-39)

„Dumnezeu la început a pus în om cunoştinţa de Sine. Însă oamenii această cunoştinţă au atribuit-o lemnelor şi pietrelor, nedreptăţind adevărul, bineînţeles aceasta numai din partea oamenilor, căci adevărul în sine rămâne neschimbat, şi are cu sine slava sa nestrămutată." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 48)

„… prin lucrurile Sale, prin care El voia să fie cunoscut. Căci pentru aceea le-a făcut, pentru ca din cele văzute să se admire Făcătorul lor după cuviinţă. Este cerul mare şi pământul nemărginit? Admiră deci pe Făcătorul

lor! Căci aceste făpturi mari nu numai că de Dânsul sunt făcute, ci încă şi cu uşurinţă sunt făcute. Pentru aceea şi zice Scriptura despre cer: *Lucrurile mâinilor Tale sunt cerurile*, (Ps. 101, 26; 8, 4) iar despre pământ zice: *Cel ce a făcut pământul ca un nimic*, (Is. 40, 23). Fiindcă prin această înțelepciune omul nu a voit să cunoască pe Dumnezeu, pentru aceea l-a încredinţat prin păruta nebunie a propovăduirii, şi nu prin silogisme, ci prin credință." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, pp. 34-35)

,,Nimic nu este atât de nefolositor şi împiedecător adevăratei cunoaşteri de Dumnezeu ca lipsa de minte şi alipirea de avere, fiindcă acestea două pregătesc pe om de a admira cele de aici, de a nu face nici o vorbă de cele viitoare şi de a-şi astupa urechile cu mulțimea grijilor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 44)

,,Dar dacă noi niciodată nu putem să avem cunoaşterea deplină a ceva, apoi cum de au ajuns unii al atâta nebunie, încât să zică că cunosc pe Dumnezeu cu toată străşnicia? Chiar de am avea cunoaşterea deplină a tuturor celorlalte, nici aşa încă nu am putea avea cunoaşterea de Dumnezeu deplină, căci câtă depărtare este între dânsul şi toate celelalte nici nu se poate spune." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 201)

,,Noi (…) ştim că Dumnezeu este pretutindeni, însă cum şi în ce fel, nu ştim; ştim de asemenea că toate ființele le-a făcut din ceea ce nu erau, adică din nimic, însă felul nu-l cunoaştem; ştim de asemenea că s-a născut din fecioară, însă cum, nu ştim. Atunci însă vom şti ceva mai mult şi mai lămurit despre acestea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 359)

,,*Nu doară că pre Tatăl l-a văzut cineva, fără numai cela ce este de la Dumnezeu, acela a văzut pre Tatăl* (In. 6, 46), numind **vederea lui Dumnezeu** cunoaştere lămurită şi desăvârşită. Deci cum cel ce ştie esenţa nu va şti şi iconomiile? – fiindcă cunoaşterea esenţei Lui este mai mare decât iconomiile Lui. *Aşadar, zici tu, nu ştim pe Dumnezeu?* Să nu fie una ca aceasta; dară cum că Dumnezeu este, noi ştim; care însă este esenţa lui,

aceasta n-o ştim nicidecum.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 361)

„Cel ce a aflat pe Dumnezeu şi L-a cunoscut, niciodată nu se va îndoi de ceva; el nu va zice: *acesta e imposibil, celălalt e posibil,* sau *cum s-a făcut aceasta*? Dacă vom cunoaşte, şi dacă-L vom cunoaşte de la cel ce trebuie a cunoaşte, adică de la Însuşi Duhul Sfânt, nici că ne vom îndoi vreodată de ceva. De aceea zice: *Spre cunoştinţă deplină a lui, şi ochi luminaţi minţii voastre*. Cel ce a aflat ce este Dumnezeu, nu se va îndoi de promisiunile date, nu va fi necredincios asupra faptelor deja întâmplate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 25)

„A cunoaşte pe Hristos constă şi în a vieţui cu dreptate, căci cel ce vieţuieşte cu viclenie şi cu răutate, nu cunoaşte pe Dumnezeu, şi nu este cunoscut nici el de Dumnezeu. Ascultă pe apostol ce spune în alt loc: *Mărturisesc ei că pe Dumnezeu Îl ştiu, iar cu faptele Îl tăgăduiesc* (Tit., 1, 16).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 129)

„Însă voi mult vă depărtaţi de măreţia lui Dumnezeu dacă vă închipuiţi că pe Dumnezeu Îl puteţi cunoaşte la fel cum Se cunoaşte El pe Sine însuşi.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 138)

„Multe cugetări de Dumnezeu, pe care însă nu le putem exprima, sau că multe exprimăm, dacă nu putem a le şi cugeta, precum de pildă când zicem că Dumnezeu este pretutindeni; dar cum aceasta? Noi nu putem pricepe. Cum că Dumnezeu este netrupesc, adică putere nematerială, cauza tuturor celor bune, o ştim, dar cum este, nu ştim. Iată dar că grăim, că exprimăm cu graiul, dacă nu pricepem. Am zis că este pretutindeni, dar nu pricep; am zis că este fără început, dar nu pricep; am spus că S-a făcut prin Sine singur, şi iarăşi nu pot pricepe. Deci, este ceva, pe care nu pot nici exprima; mintea pare că ar cugeta ceva, dar nu poate spune, nu poate exprima exact ceea ce cugetă!” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 58)

„*Căutaţi,* zice, *şi veţi afla.* (Matei 7,7). Şi cum oare am putea afla pe Domnul? Gândeşte-te cu câtă greutate se găseşte aurul. *În ziua necazului meu pe Domnul am căutat,* zice, *cu mâinile mele noaptea înaintea Lui, şi nu m-am amăgit* (Ps., 76, 2), adică că precum căutăm lucrul_pierdut. Aşa să

căutăm pe Dumnezeu. Oare nu avem mintea ațintită spre ceea ce căutăm ? Oare nu întrebăm pe toți? Oare nu facem călătorii îndelungate? Oare nu făgăduim bani? De pildă, fie pierdut un copil al nostru; ei bine, ce nu am face? Câte țări şi mări oare nu am scotoci căutându-1? Oare nu am a pune pe al doilea plan banii, sau casele, sau totul în fine, în schimbul aflării lui? Iar dacă îl găsim, îl îmbrățişăm şi nu-1 mai părăsim. Când noi căutăm ceva, facem totul spre a afla lucrul dorit. Apoi cu cât mai mult trebuie a face aceasta, fiind vorba de Dumnezeu? După cum căutăm ceva din cele trebuitoare, tot aşa dacă nu şi mai mult - trebuie a căuta pe Dumnezeu.

Decât, fiindcă suntem slabi şi neputincioşi, caută pe Dumnezeu măcar pe atâta, pe cât cauți pe copilul sau banii tăi. Oare_nu faci călătorii pentru aceasta? Oare n-ai călătorit niciodată pentru bani? Şi n-ai făcut totul pentru a-ți ajunge scopul? Oare nu te-ai încurajat când i-ai găsit? *Căutați,* zice, *şi veți afla.* Cele căutate au nevoie de multă grijă, mai ales când e vorba de Dumnezeu, căci mari sunt piedicile, multe sunt cele ce întunecă; multe sunt şi cele ce acopăr, aşa zicând, simțirea noastră. Că precum soarele este văzut, şi stă în mijlocul tuturor celor de față, şi nu avem nevoie de a-l căuta, iar dacă ne îngropăm într-o prăpastie adâncă, avem nevoie de multă osteneală spre a-l vedea, fie chiar că am face totul; tot aşa şi aici, când ne-am afunda în prăpastia poftelor celor rele, când ne îngropăm şi ne afundăm în întunericul patimilor şi a faptelor lumeşti, de-abia putem privi, de-abia putem ridica privirea, de-abia zărim. Cel ce este afundat într-o groapă adâncă, cu cât priveşte în sus, cu atâta se apropie de soare.

Să lepădăm deci de la noi pulberea ce ne împresoară, să împrăştiem negura ce ne acoperă, căci este deasă şi nu ne lasă de a vedea înainte. *Dar cum se împrăştie,* zice, *această negură*? Dacă vom atrage spre noi razele soarelui dreptății.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXII, pp. 271-272)

„Numai prin credință poate fi pricepută această ființă veşnică şi fericită.” (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 178)

,,Tot astfel, a înfățişat şi Pavel trei comparații: prima este aceea cu pruncul, când spune: *când eram ca un prunc, simțeam ca un prunc*, a doua este cea cu oglinda, iar a treia este cea cu ghicitura. După ce a spus: *când eram prunc*, a adăugat: *căci vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură* (I Cor. 13, 12).

Iat-o şi pe cea de-a doua comparație făcută în privința slăbiciunii prezente şi a nedesăvârşirii cunoaşterii, cea de-a treia fiind oferită de

expresia *în ghicitură*. Căci şi copilaşul vede, aude şi exprimă multe, însă nu vede, nu aude, nici nu exprimă limpede vreun lucru; gândeşte, însă nu în chip logic." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, p. 21)

„… *astăzi cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte aşa cum eu însumi sunt cunoscut*" (I Cor., 13, 12).

Şi nu spune *în parte* fiindcă ar cunoaşte numai o parte a esenței, iar pe alta nu – căci Dumnezeu este fără părți – ci fiindcă ştie că Dumnezeu este, dar ce este în esența lui nu cunoaşte; fiindcă are ştiința faptului că Dumnezeu este înțelept, dar cât de înțelept este nu cunoaşte; fiindcă nu-i este necunoscut că Dumnezeu este mare, dar cum şi în ce fel este măreția sa, aceasta nu o ştie; fiindcă are ştiință de atotprezența Sa, dar ştiința modului în care se realizează aceasta nu o are; fiindcă nu îi este necunoscut faptul că Dumnezeu le prevede, le susține şi le stăpâneşte pe toate în amănunțime, dar modul în care face toate acestea nu-l cunoaşte. Iată, de aceea spune: *în parte cunoaştem şi în parte profețim*". (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 27-28)

„… pe Dumnezeul de negrăit, Cel care nu poate fi gândit, nici văzut şi nici înțeles; pe Cel care înfrânge puterea limbii omeneşti, Cel care este dincolo de înțelegerea cugetului muritor, pe Cel nedezvăluit îngerilor, Cel pe care serafimii nu Îl pot contempla, heruvimii nu Îl pot pricepe, Cel care rămâne nevăzut începătoriilor, stăpâniilor, puterilor şi, într-un cuvânt, întregii făpturi create, fiindu-le cunoscut numai Fiului şi Duhului." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 63)

„Că nici începătoriile, nici stăpâniile, nici domniile şi nici o altă putere creată din cele care există nu posedă o înțelegere precisă a lui Dumnezeu." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 86)

„… esența lui Dumnezeu este necunoscută pentru întreaga ființă creată." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 95)

„… lipsa cunoaşterii nu înseamnă a nu şti care este esența lui Dumnezeu, dimpotrivă, tocmai pretenția de a şti acest lucru înseamnă a fi lipsit de cunoaşterea lui Dumnezeu.

Dacă s-ar întâmpla ca doi oameni să se certe între ei cu privire la cunoaşterea întinderii cerului, unul susținând că nu poate fi cuprinsă cu ochiul omenesc, iar celălalt pretinzând că este cu putință şi, pentru a realiza acest lucru, se angajează să o măsoare în întregime folosind pentru aceasta

palma, răspunde-mi acum, despre care dintre cei doi vom spune că deține cunoaşterea întinderii cerului – cel care pretinde că ştie câte palme măsoară ori cel care îşi recunoaşte neştiința? Iar dacă în privința cerului, cel care îi cunoaşte întinderea este mai degrabă omul care se retrage înaintea acesteia, cum să nu avem nevoie, când este vorba de Dumnezeu, de o asemenea sfială? Şi cum să nu fie atinsă, de nu se întâmplă astfel, culmea rătăcirii?” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 122)

„Vei găsi însă puțini credincioşi care să se intereseze de dreapta credință şi de o bună viețuire; cei mai mulți iscodesc şi caută acelea care nu pot fi găsite; şi mânie pe Dumnezeu de le caută. Dacă ne silim să aflăm pe acelea pe care Dumnezeu n-a vrut să le aflăm, nici nu le vom afla - căci cum e cu putință, dacă Dumnezeu nu vrea ? -, şi singura urmare a acestor iscodiri este că ne primejduim.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, p. 112)

„Dumnezeul păcii şi al Universului depăşeşte cu mult puterea noastră de înțelegere. De aceea, trebuie să primim cele legate de Dumnezeu cu credință şi evlavie. Iar când limba nu are putere să spună cu exactitate ceea ce trebuie despre Dumnezeu, atunci să Îl slăvim, pentru că este atât de mare, încât nu poate fi cuprins de gândirea şi de rațiunea noastră.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 371)

„Numai cu credință se primesc aceste taine (dumnezeieşti).” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 54)

„Deci când vezi serafimii care zboară în jurul tronului acela înalt şi sublim, cu întinderea aripilor apărându-şi fețele, acoperindu-şi picioarele, spatele şi fața, şi scoțând un strigăt plin de uimire, nu socoți că ei au pene, aripi şi picioare; nu, fiindcă acele puteri sunt nevăzute, ci prin aceste imagini gândeşte-te la inaccesibilitatea şi necuprinsul Celui ce şade pe tron. Fiindcă El este necuprins şi inaccesibil şi pentru ele, deşi primeşte să se coboare până la noi; pentru că El nu era ceea ce S-a arătat oarecând, deoarece Dumnezeu nu şade, nici nu are tron, nici nu e cuprins într-un loc. Deşi era aşezat şi stătea pe un tron şi era înconjurat de ei – care toate arată că Se pogoară nu că şade –, aceştia nu puteau să-L vadă, ci, nesuportând fulgerarea țâşnită de acolo, cu întinderea aripilor îşi apărau fețele şi doar doxologeau, doar cântau cu mult tremur acea cântare tainică de sfințire (Is., 6, 1-2). Oare nu te vei ascunde sub pământ tu care vrei să iscodeşti cu atâta aroganță

Pronia unui Dumnezeu a Cărui putere e negrăită şi inexprimabilă şi pentru puterile de sus?

Fiindcă toate cele ale Lui sunt clare cu exactitate doar pentru Fiul şi Duhul Sfânt, pentru nimeni altul.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, III, 1-6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 269)

„Neînvăţarea este o boală foarte grea, fără învăţătură nu este cu putinţă să cunoască careva pe Dumnezeu, numai Îl cunoaşte cum Îl cunosc şi cele fără de cuvânt dobitoace.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 6)

„Dumnezeu este mare! Dumnezeu este atât de infinit de înalt mai presus decât orice inteligenţă creată pe care niciodată, nici în cer nici pe pământ, nici un altul decât Dumnezeu nu va pătrunde în mod adecvat acea Esenţă divină. – Dumnezeu, atunci, ne va rămâne complet necunoscut? Viaţa Sa intimă ne va fi ea un mister neaccesibil? Nu. Fără să ne dea de la sine însuşi o cunoaştere adecvată, Dumnezeu a socotit demn ca să ne descopere taina vieţii Sale interioare.

Nici o fiinţă creată nu va cuprinde deplin pe Dumnezeu.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 4-5)

„De nepătruns întregii naturi create, Esenţa divină, gândurile Sale, voinţele Sale, viaţa Sa intimă vor rămâne pentru totdeauna închise, atâta vreme cât Dumnezeu Însuşi nu va avea bunăvoinţa să ridice vălul şi să ne descopere taina.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 6)

„Ne-a fost dat să aruncăm o privire asupra Fiinţei infinite a lui Dumnezeu. Să-L binecuvântăm pentru această revelaţie sublimă; însă să ne închinăm cu cutremur tainei pe care această privire nu este de ajuns s-o pătrundă. Să înţelegem că Dumnezeu este atât de infinit în măreţie încât nici-o inteligenţă creată nu este suficientă să-L îmbrăţişeze.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 7)

„În faţa lui Dumnezeu noi suntem în situaţia de copii în faţa ştiinţei. Ca şi copil noi nu-l înţelegem pe Dumnezeu *decât puţin,* o parte; *în parte cunoaştem* zice apostolul, însă privitor la a ne înălţa până la cunoaşterea şi contemplarea esenţei divine cu ajutorul raţiunii

noastre singure, nici să nu ne gândim la aceasta.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 158)

„Nebunie şi crimă de a pretinde să pătrunzi natura divină, să întrebi cu neruşinare pe Dumnezeu despre voințele Lui supreme, de a supune imbecilei noastre rațiuni hotărârile Sale, de a pune la îndoială afirmațiile Lui, de a contesta tainele Lui, de a se împotrivi cuvântului Lui, şi de a refuza aderența noastră imediată şi completă la ceea ce socoteşte El demn să ne reveleze.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 159)

„Pentru om Dumnezeu va rămâne totdeauna în Sine Însuşi, în faptele Sale, în guvernarea Lui şi în Providența Sa, un adânc de nepătruns.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 164)

DUMNEZEU (cunoaşterea lui Dumnezeu în viața viitoare)

,,Care să fie, aşadar, lucrul gândit de Pavel în legătură cu ce spune: *cunoaşterea va dispărea*?

El nu spune aceasta despre cunoaşterea totală, ci despre cea parțială, vorbind despre apariția unui moment de oprire a înaintării către o stare mai bună, în aşa fel încât cunoaşterea parțială o dată dispărută să nu mai fie parțială, ci deplină. După cum vârsta copilăriei sfârşeşte fără ca ființa să treacă în neant, ci prin creşterea în vârstă şi atingerea stării de bărbat desăvârşit, tot astfel se petrec lucrurile şi în privința cunoaşterii. Pavel vrea de fapt să spună că această cunoaştere mică nu va mai fi mică îndată ce va deveni mare. Acesta este înțelesul cuvântului *a dispărea* şi în continuare ni-l va înfățişa mai precis. Pentru a se înțelege că dispariția nu înseamnă pieire totală, ci sporirea şi creşterea cunoaşterii către un bine mai mare, după ce a spus *va dispărea*, adaugă: *pentru că în parte cunoaştem şi în parte profețim; dar când va veni desăvârşirea, atunci ceea ce este în parte va dispărea* (I Cor. 13, 9-10), astfel încât să nu mai fie în parte, ci desăvârşit. Dispare, aşadar, nedesăvârşirea cunoaşterii pentru a nu mai fi nedesăvârşită, ci desăvârşită. Dispariția este de fapt împlinire şi avansare către o stare mai bună.

Şi să cerceteze laolaltă cu mine înțelepciunea lui Pavel. Nu spune cunoaştem o parte, ci *cunoaştem în parte*, adică deținem o parte a unei părți.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 18-19)

,,Ei, bine, cât de mare este distanța dintre cunoaşterea care urmează să ne fie dată şi cea prezentă acum? Pe cât de mare este deosebirea dintre bărbatul ajuns la deplină maturitate şi pruncii hrăniți la sân. Da, la fel de mare este şi superioritatea cunoaşterii viitoare față de cea prezentă. Că acesta-i adevărul şi că pe atât este de mare cunoaşterea aceea față de cea prezentă ne-o spune iarăşi Pavel însuşi. Deoarece, după ce a spus *cunoaştem în parte*, dorind să explice şi în cât de mare parte cunoaştem şi că acum deținem cât se poate de puțin, a adăugat: *când eram prunc, vorbeam ca un prunc, simțeam ca un prunc, judecam ca un prunc; dar când m-am făcut bărbat am lepădat cele ale pruncului.* (I Cor. 13, 11).

Compară, aşadar, cunoaşterea prezentă cu starea de prunc, iar cunoaşterea viitoare cu starea de bărbat desăvârşit. Şi nu a spus *când eram copil* – deoarece i se spune copil şi celui de doisprezece ani – , a spus *când eram prunc*, arătându-ne că este vorba despre copilul hrănit încă la sân cu lapte." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 19-20)

DUMNEZEU (vederea lui Dumnezeu)

„*Şi s-a arătat Domnul Dumnezeu lui Avram*.

Acum întâlnim pentru întâia oară în Scriptură cuvântul *s-a arătat*. Dumnezeiasca Scriptură n-a folosit acest cuvânt nici cu Adam, nici cu Abel, nici cu Noe, nici cu altcineva. Ce înseamnă, dar, aceste cuvinte: *şi s-a arătat*? Pentru ce atunci Scriptura spune în altă parte: *Nimeni nu va vedea pe Dumnezeu şi va trăi*? (Ieş., 12, 7). Ce putem gândi, dar, de aceste cuvinte ale Scripturii, care spun că Dumnezeu *S-a arătat*? Cum s-a arătat dreptului Avram? Oare a văzut Avram ființa lui Dumnezeu? Nu! Doamne fereşte!

- Dar ce?

- Dumnezeu S-a arătat aşa cum numai El singur ştie şi atât cât putea Avram să vadă. Iscusit este înțeleptul şi bunul nostru Stăpân! Se pogoară spre firea omenească şi se înfățişează celor care se pregătesc în chip vrednic. Şi asta o arată prin profetul Osie, când spune: *Eu am înmulțit vedeniile şi în mâinile proorocilor m-am asemănat* (Osie, 33, 20). Isaia l-a văzut şezând pe scaun (Isaia, 6, 1); dar cuvintele acestea sunt nevrednice de Dumnezeu, că Dumnezeu nu şade. Cum ar putea şedea pe scaun firea cea netrupească şi nepieritoare? Daniil iarăşi L-a văzut ca vechi de zile (Dan., 7, 22). Zaharia apoi L-a văzut într-un fel, iar Iezechiil în alt fel. De asta Dumnezeu a spus: *Eu am înmulțit vedeniile*, în loc de: *M-am arătat aşa, după vrednicia fiecăruia.*" (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 410)

„Dar dacă vrem, vom vedea şi noi pe Hristos. Nu aşa cum L-au văzut aceia atunci în munte, ci cu mult mai strălucitor. În ziua cea din urmă, nu va veni aşa; atunci pe Tabor, pentru a-i cruța pe ucenici, a dat drumul numai la atâta strălucire cât puteau ei suferi; în ziua cea din urmă însă va veni cu însăşi slava Tatălui; şi nu numai cu Moise şi Ilie, ci cu oştire nenumărată de îngeri, cu arhangheli, cu heruvimi, cu popoarele acelea nenumărate de puteri cereşti; nu va avea un nor deasupra capului Lui, ci cu cerul înfăşurat. După cum atunci când se face judecată înaintea poporului se dau la o parte perdelele, iar judecătorii sunt văzuți de toți cei de față, tot aşa şi atunci, în ziua cea mare a judecății lumii, toți îl vor vedea pe Hristos stând pe scaunul de judecată; toți oamenii vor sta înaintea Lui; şi El, cu gura Lui, va grăi oamenilor". (*Omilii la Matei,* omilia LVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 653)

„Ce vom răspunde noi lui Isaia care-şi ridică aşa de sus glasul, zicând: *Văzut-am pe Domnul aşezat pe un tron minunat şi înalt* (Is., 6, 1)? Lui Ioan care-i dă această mărturie *că el a spus aceste cuvinte atunci când a văzut slava Lui*? (Ioan 12, 41). Lui Ezechiel căci L-a văzut la fel pe Domnul aşezat pe Heruvimi (Ezech., 1). Lui Daniel , care zice că *cel vechi de zile a şezut?* (Dan., 7, 9). Şi lui Moise însuşi, care vorbeşte aşa despre Dumnezeu: *Arată-mi mie fața Ta ca însuşi cunoscut să Te văd* (Ieş., 33, 13; 70)? Iacob, pentru că l-a văzut pe Dumnezeu, a fost numit Israel (Fac., 32, 28), căci Israel înseamnă un om care vede pe Dumnezeu; şi alții L-au văzut.

Pentru ce zice Sfântul Ioan: *Pe Dumnezeu nu L-a văzut nimeni niciodată?* Aceasta o zice pentru a ne face să cunoaştem că Dumnezeu în aceste arătări îşi tempera strălucirea Sa, acomodându-Se slăbiciunii omeneşti, şi că El nu S-a făcut cunoscut niciodată în substanța Sa curată. Dacă oamenii L-au văzut chiar în natura Sa, ei nu L-ar fi văzut în atâtea moduri diferite, pentru că El este simplu, fără închipuire, fără compoziție, fără limite, că El nu este nici aşezat, nici în picioare şi nici nu merge. Acestea sunt acolo lucruri proprii trupului. Dar ceea ce este, El singur o ştie. Şi ceea ce spun, Dumnezeu Tatăl o arată prin gura unuia dintre profeții Săi: *Eu am vorbit către prooroci şi le-am înmulțit vedeniile şi tot prin prooroci am grăit în pilde* (Os., 12, 11), adică, Eu m-am potrivit după slăbiciunea lor, Eu nu m-am arătat lor aşa cum sunt.

Precum El trebuia să vină la noi în trup adevărat, de multă vreme pregătea El oamenii să vadă substanța lui Dumnezeu, atâta cât o puteau ei vedea. În sfârşit, ceea ce este Dumnezeu, nu numai profeții, ci chiar îngerii şi arhanghelii n-o văd. Să-i întrebăm, ei nu vă vor răspunde nimic asupra substanței, ci numai vor cânta: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace între oameni bună voire!* (Lc., 2, 14). Dacă vreți să învățați

ceva lucruri de la heruvimi şi serafimi, ei vă vor răspunde prin aceste cântece mistice de sfinţire: *Cerurile şi pământul s-au umplut de slava Lui* (Is., 6, 3). Dacă vă adresaţi puterilor cereşti, nu veţi învăţa alt lucru decât că toată slujba lor este de a lăuda pe Dumnezeu: *Lăudaţi-L pe El toţi îngerii Lui, lăudaţi – L pe El toate puterile Lui* (Ps., 142, 2). Este sigur deci că singur Fiul îl vede, şi la fel Duhul Sfânt. Căci cum va putea fiinţa creată să vadă fiinţa necreată? Căci dacă nu putem vedea nici o fiinţă netrupească, cu toate că ea este creată (îngerii) putem mai puţin vedea natura netrupească şi necreată; pentru aceasta zice Sfântul Pavel aşa: *Nimeni dintre oameni nu L-a văzut, şi nu poate să-L vadă* (1 Tim., 6, 16).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 1, p. 72)

„Căci dacă zice El altădată: *Dumnezeu s-a arătat în trup* (1 Tim., 3, 16), nu vă miraţi: arătarea prin trup nu este o arătare după substanţă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 1, p. 72)

„... zice Iisus Hristos: *Să nu dispreţuiţi pe unul din aceşti prea mici. Căci vă spun vouă că îngerii lor în ceruri pururea văd faţa Tatălui Meu* (Mt., 18, 10). Şi ce! Dumnezeu are o faţă, este El închis în ceruri? Să nu fie nimeni aşa de nebun s-o spună. Ce înţelege Iisus Hristos prin aceste cuvinte? Ceea ce înţelege atunci când zice: *Fericiţi cei curaţi cu inima că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Mt., 5, 8). El vorbeşte de această vedere duhovnicească care ne este posibilă din partea lui Dumnezeu; la fel noi trebuie să spunem despre îngeri, că fiind creaturi curate şi priveghetoare, îl au pe Dumnezeu pururea prezent şi nu se gândesc decât la El. Pentru aceasta, spune El Însuşi: *Nimeni nu cunoaşte pe Tatăl fără numai Fiul* (Mt., 11, 27). Ce oare! Suntem noi toţi în necunoaştere? Ferească Dumnezeu! Dar nimeni nu-L cunoaşte ca şi Fiul. Precum deci mulţi L-au văzut pe atât cât poate sufletul omului să ajungă la această vedere, şi că nimeni n-a văzut substanţa Lui, acum la fel noi Îl cunoaştem toţi pe Dumnezeu, dar nimeni nu cunoaşte natura Sa şi substanţa Sa, decât Cel ce este născut din El. Căci, prin cuvântul de cunoaştere, Sfântul Ioan înţelege aici o vedere şi o înţelegere sigură, *deplină şi întreagă*, şi aceea pe care a dat-o Tatăl Fiului. *Precum Mă cunoaşte pe mine Tatăl tot aşa cunosc şi Eu pe Tatăl* (Ioan 10, 15).

Pentru aceasta, priviţi şi vedeţi, cu ce siguranţă şi tărie se pronunţă Evanghelistul zicând: *Nimeni n-a văzut vreodată pe Dumnezeu*, el n-a adăugat: Fiul care L-a văzut ne-a dat cunoaşterea; ci a spus ceva cuvinte mai mult decât vederea, prin aceste cuvinte: *Fiul cel Unul-născut, Care, este în sânul Tatălui.* Şi în sfârşit, a fi în sânul Tatălui, este mai mult decât a-L vedea. Cel ce nu mai vede nu are o cunoaştere deplină şi desăvârşită a

obiectului pe care îl vede, dar cel ce locuieşte în sân nu ignoră nimic. Atunci când auziți aceste cuvinte: *nimeni nu cunoaşte pe Tatăl fără numai Fiul*, nu ziceți: Dacă Fiul îl cunoaşte pe Tatăl mai mult decât ceilalți, totodată El nu-L cunoaşte în plinătatea Lui; căci pentru a preveni această obiecție ne-a făcut Evanghelistul să remarcăm că Fiul rămâne în sânul Tatălui, şi că Iisus Hristos zice că El Îl cunoaşte atât pe Tatăl pe cât Îl cunoaşte Tatăl pe Fiul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 2, p. 73)

„Apoi iată ce vrea să zică Iisus Hristos: Dacă voi ați cunoaşte esența şi demnitatea Mea, ați cunoaşte şi pe cea a Tatălui Meu. *Acum Îl cunoaşteți şi L-ați şi văzut*; adică: *voi L-ați văzut,* voi îl vedeți prin Mine, văzându-Mă pe Mine.

Iisus Hristos numeşte aici vedere cunoaşterea interioară şi duhovnicească a sufletului, căci ceea ce se vede *în mod exterior*, noi putem să le vedem în acelaşi timp şi să nu le cunoaştem, dar ceea ce se cunoaşte, noi nu putem să le cunoaştem şi să nu ştim ceea ce sunt ele. Pentru aceea zice Mântuitorul: *Îl cunoaşteți*, precum, zice El, El a fost văzut de îngeri chiar; dar nimeni n-a văzut propria Lui substanță, şi cu toate acestea, Iisus Hristos zice că ucenicii Săi au văzut-o; ascultați, după măsura cu care puteau ei înțelege. El a vorbit aşa pentru vă învăța că cel ce L-a văzut, cunoaşte la fel pe Tatăl. Într-un cuvânt, ucenicii Îl vedeau, nu cu adevărat în substanța lui simplă şi curată, ci îmbrăcat în trup. Altădată numeşte Iisus Hristos vederea cunoaştere, ca atunci când zice: *Fericiți cei curați cu inima că aceea vor vedea pe Dumnezeu* (Mt., 5, 8). Ori, Mântuitorul numeşte curați, nu numai pe cei ce se abțin de la desfrânare, ci pe cei ce se abțin de la orice fel de păcat, fiindcă orice păcat întină sufletul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 2, p. 376)

„*Şi în anul morții regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt şi măreț; serafimii stăteau în jurul lui şi fiecare avea câte şase aripi: cu două îşi acopereau fețele, iar cu două picioarele* (Is. 6, 1-2).

Care să fie pricina pentru care îşi acoperă fețele, punându-şi înainte aripile, răspunde-mi? Şi care altă pricină să fie decât aceea că ei nu puteau îndura străfulgerarea plină de strălucire şi acele raze de lumină care veneau dinspre tron? Aceasta, cu toate că ei nu vedeau lumina însăşi în puritatea ei, nici esența lui Dumnezeu lipsită de acoperire, ci le stătea înainte chipul coborârii către cele văzute. Dar ce este coborârea? Este modul prin care Dumnezeu nu se arată aşa cum este, ci se arată pe el însuşi după cum poate fi văzut de către cel ce este în stare să-l contemple, potrivindu-şi chipul în care apare pe măsura slăbiciunii celor care îl privesc.

Faptul că avea loc o coborâre apare evident chiar din cuvintele profetului: *L-am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt şi măreț*, dar Dumnezeu nu se aşază, acesta fiind modul în care nu pot apărea decât ființele corporale. Iar cât priveşte cuvintele *pe un scaun*, Dumnezeu nu poate fi cuprins într-un scaun, câtă vreme divinitatea nu poate fi circumscrisă vreunui lucru. Dar serafimii nu puteau îndura nici măcar o asemenea coborâre, cu toate că i se aflau în preajmă: *serafimii stăteau în jurul Lui*. Prin urmare, faptul că se aflau în preajmă era mai degrabă pricina pentru care nu puteau să-l vadă. Fiindcă nu se vorbeşte despre un loc anumit, ci Duhul Sfânt doreşte să arate că, deşi [serafimii] se află mai aproape de esența divină decât noi, tot nu o pot contempla. De aceea şi spune: *serafimii stăteau în jurul Lui*, nu pentru a ne induce ideea unui loc anumit, ci dezvăluind prin apropierea locului faptul că ființa lor este mai apropiată de Dumnezeu decât este a noastră.

Noi nu întrezărim caracterul incomprehensibil al lui Dumnezeu aşa cum o fac acele puteri, ca unele care sunt mai pure, mai înțelepte şi mai străvăzătoare decât îi stă în putere naturii umane. Întocmai cum neputința de a înfrunta razele soarelui nu este aceeaşi pentru orb şi pentru cel ce vede, la fel, neputința de a-l cunoaşte pe Dumnezeu nu este pentru noi la fel de mare cum este pentru aceia. Iar distanța care îl separă pe cel orb de cel ce vede este la fel de mare precum deosebirea dintre noi şi aceia. De aceea, când îl auzi pe profet că spune: *L-am văzut pe Dumnezeu*, să nu îți închipui că el a văzut acea esență, ci numai chipul coborârii, ba încă şi pe acesta mai nedesluşit decât puterile de sus, deoarece nu a avut puterea să vadă precum heruvimii.

Dar ce vorbesc eu despre acea preafericită substanță, câtă vreme omul nu poate privi fără teamă ființa îngerului?" (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, pp. 67-69)

,,Răspunde-mi, Ioane, ce vrei să spui? ,*Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată*. Dar ce ne vom face cu profeții care spun că l-au văzut pe Dumnezeu? Căci Isaia spune: *L-am văzut pe Dumnezeu stând pe un scaun înalt şi măreț* (Is. 6, 1). La rându-i, Daniel: *Am privit până când au fost aşezate scaune şi s-a aşezat Cel vechi de zile* (Dan. 7, 9). Iar Miheia: *L-am văzut pe Domnul Dumnezeul lui Israel stând pe tronul său*" (III Reg. 22, 19) şi la fel un alt profet: *L-am văzut pe Dumnezeu stând deasupra altarului de jertfă şi mi-a spus: Loveşte locul de ispăşire* (Amos 9, 1). Şi pot fi adunate multe asemenea mărturii. Aşadar, cum de spune Ioan că: *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată?* O spune pentru ca tu să pricepi că există o înțelegere precisă a lui şi o cunoaştere clară a esenței divine. Faptul că toate

acele viziuni surprindeau chipul coborârii lui Dumnezeu şi nici unul din acei profeți nu a văzut esența pură reiese în chip vădit din deosebirile dintre viziuni. Căci Dumnezeu este simplu, fără părți şi fără formă, pe când toți aceştia vedeau diferite forme.

De altminteri, El ne arată chiar acest lucru, din nou prin intermediul unui alt profet, şi, pentru a-i convinge pe aceştia că nu au văzut în chip limpede esența, spunea: *Am înmulțit vedeniile profeților şi am dat asemănarea mea pe mâinile lor* (Os. 12, 11). Nu mi-am arătat însăşi esența mea, a vrut El să spună, ci chipul coborârii mele, potrivit cu slăbiciunea privitorilor. Cu siguranță, Ioan nu s-a referit numai la oameni când a spus: *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată*. Căci acesta era un lucru evident atât din cuvântul profetic pe care îl amintesc iarăşi: *Am înmulțit vedeniile profeților şi am dat asemănarea mea pe mâinile lor*, cât şi din dezvăluirea făcută lui Moise. Fiindcă acela dorea să îl vadă pe Dumnezeu înaintea ochilor săi, El îi spune: *Nimeni nu va putea vedea fața mea şi să trăiască* (Ex. 33, 20).

Astfel, aceasta este un lucru vădit pentru noi şi bine cunoscut. Prin urmare, cuvintele *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată* nu au fost rostite de Ioan numai în privința naturii noastre, ci şi în privința puterilor de sus. Din acest motiv îl şi prezintă pe Fiul cel Unul-Născut ca pe acela care a dat această învățătură. Pentru a nu se găsi unul care să spună: *De unde reiese limpede că este aşa?,* a adăugat: *Fiul cel Unul-Născut, cel care este în sânul Tatălui, acesta a fost cunoscut,* prezentând, astfel, o mărturie şi un dascăl demn de crezare al acestei învățături. Căci, dacă ar fi vrut să ne arate că avem de-a face cu acelaşi lucru pe care l-a rostit şi Moise, nu ar mai fi avut rost să precizeze că Fiul cel Unul-Născut a făcut cunoscută învățătura. Fiindcă nu o dată cu precizarea *Însuşi Cel Unul-Născut a făcut cunoscut*, ci şi mai înainte ca Ioan să spună că a învățat de la cel Unul-Născut, profetul ne arătase limpede că a învățat de la Dumnezeu. Numai pentru că urmărea să ne dezvăluie ceva mai mult decât cele spuse atunci de Moise, anume, faptul că nici puterile de sus nu îl văd pe Dumnezeu, de aceea l-a prezentat pe Cel Unul-Născut ca dascăl al învățăturii.

Iar în acest loc să înțelegi că vedere înseamnă cunoaştere. Bineînțeles, nu se cuvine să gândeşti că puterile netrupeşti au parte de pupile, ochi şi gene, ci, aşa cum este vederea pentru noi, la fel este cunoaşterea pentru acelea. Astfel, când auzi că *Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut vreodată*, socoteşte că ți-a fost dat să auzi că nimeni nu l-a cunoscut pe Dumnezeu în esența sa cu deplină claritate. La fel, când auzi despre serafimi că şi-au plecat ochii şi şi-au pus o pavăză înaintea privirii, şi când auzi că heruvimii au făcut acelaşi lucru, să nu socoteşti că este vorba despre ochi sau despre

gene – fiindcă acesta este un comportament specific corpului –, ci să crezi că acestea sunt modalitățile prin care profetul a vorbit acoperit despre cunoaşterea cu care sunt înzestrați.

Prin urmare, când profetul spune că aceştia nu pot îndura să privească chipul coborârii lui Dumnezeu, nu vrea să spună altceva decât că ei nu pot îndura să dețină o cunoaştere deplină şi o înțelegere precisă cu privire la Dumnezeu, şi că nu îndrăznesc să privească direct la esența divină în puritatea şi plinătatea acesteia şi nici măcar la chipul coborârii lui Dumnezeu. Iar a privi direct înseamnă a cunoaşte." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, pp. 90-92)

„Şi precum auzim că împărații au hlamidă şi coroană şi haine de fir şi scaunul cel împărătesc şi ne minunăm cu adevărat, cu atât mai mult ne minunăm, când trăgându-se perdelele, Îl vom vedea pe Domnul şezând pe scaun înalt. Când se vor trage perdelele cerului şi Împăratul îngerilor pogorându-se, înconjurat de mulțimile cereşti, atunci, prin vedere, mai mult ne minunăm. Pune-ți în minte, ce minune mai mare este să vezi firea noastră purtându-se peste heruvimi şi toata puterea îngerească revărsată împrejurul ei." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 15)

DUMNEZEU (lumina dumnezeiască)

„*Eu sunt lumina*. Dar care este, vă rog această lumină? Ea nu este sensibilă, ci este duhovnicească şi aceasta este care luminează sufletul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 3, p. 31)

„Nici moartea, nici greşeala n-au putut să supraviețuiască, nici s-o învingă pe acea lumină, şi dimpotrivă ea iluminează totul, şi străluceşte prin propria Sa putere; iată pentru ce zice evanghelistul: *şi întunericul nu a cuprins-o*. Căci această lumină este de neînvins, şi ea nu locuieşte în mod voluntar în sufletele care nu voiesc să fie luminate." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 3, p. 32)

„Precum nu te poți bucura bine de lumina soarelui, dacă nu sunt deschişi ochii, la fel, nu se participă în mod deplin la această lumină minunată, dacă nu se deschid ochii sufletului, şi dacă nu sunt puşi în stare s-

o primească şi s-o vadă din toate părţile. Dar cum se poate? Curăţindu-se de toate păcatele sale." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 4, p. 32)

„Eu zic deci: dacă Fiul îl luminează pe tot omul venind în lumea aceasta, cum sunt dar atâţia oameni care nu sunt luminaţi? Căci nu toţi cred în Iisus Hristos, nu toţi îi dau Lui închinarea care I se cuvine. Cum luminează El deci pe tot omul? El îl iluminează pe atât cât este în el. Dar dacă unii îşi închid în plină amiază ochii sufletului lor, pentru a nu primi razele acestei lumini, şi rămân în întuneric, nu trebuie să ne legăm de natura luminii, ci de răutatea celor ce se lipsesc în mod voit de acest dar; căci harul este răspândit în toţi: el nu-l respinge nici pe evreu, nici pe păgân, nici pe barbar, nici pe scit, nici pe liber, nici pe sclav (Col., 3,2), nici pe om, nici pe femeie, nici pe bătrân, nici pe tânăr, ci el îi primeşte pe toţi în mod egal, şi îi cheamă pe toţi fără deosebire. Pentru aceasta cei ce vor să profite de un aşa de mare bine, nu trebuie să-şi impute orbirea lor decât loruşi; poarta este deschisă întregii lumi, nimănui nu-i închide intrarea; dacă deci unii se hotărăsc să rămână afară, ei numai prin propria lor greşeală pier." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VIII, 1, p. 40)

DUMNEZEU („Dumnezeu este iubire")

„Cea mai sublimă definiţie a lui Dumnezeu este că El e iubire. Toate desăvârşirile lui Dumnezeu se rezumă în iubire. Viaţa Sa intimă este iubire. Acţiunile Lui în afară sunt iubire." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 203)

DUMNEZEU (iubirea lui Dumnezeu pentru noi)

„Se cuvine, dar, să cunoşti covârşitoarea iubire de oameni a Stăpânului tuturor, pe care a arătat-o neamului nostru! A întins cerul, a aşternut pământul, a creat tăria, ca un zid despărţitor între ape; a poruncit apoi să se adune apele; apele le-a numit mări, iar uscatul, pământ; a împodobit pământul cu seminţe şi cu celelalte ierburi; a trecut apoi la crearea celor doi mari luminători şi a feluritelor stele, ca să împodobească cu ele cerul; a adus apoi la fiinţă din ape vieţuitoare însufleţite şi păsările zburătoare pe pământ sub tăria cerului. A împlinit astfel numărul celor cinci zile. Şi pentru că trebuia să fie create din pământ animale, a poruncit Dumnezeu să fie aduse şi acestea la fiinţă; unele pentru hrana noastră, altele bune să ne slujească; au mai fost create şi fiarele şi târâtoarele. Deci, după ce a împodobit totul, după ce a pus în toate cele văzute cuvenita rânduială şi

frumusețe, după ce a pregătit masă scumpă plină cu fel de fel de mâncăruri, îmbelşugată şi bogată, după ce a înfrumusețat în fel şi chip cele de sus şi cele de jos, şi a făcut, ca să spun aşa, palat împărătesc, strălucitor peste tot, ei bine atunci a creat pe cel ce avea să se bucure de toate aceste frumuseți. I-a dat stăpânire peste toate cele văzute şi arată cu cât este mai de preț decât toate cele ce fuseseră create cel ce avea să fie plăsmuit, de vreme ce porunceşte ca toate cele făcute să fie sub stăpânirea şi conducerea lui". (*Omilii la Facere,* omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 94-95)

„Vă rog, dar, să nu trândăvim, ci fiecare din voi să se gândească în fiece clipă, de e cu putință, nu numai la binefacerea ce a făcut-o Dumnezeu cu tot neamul omenesc, ci şi la binefacerile făcute cu fiecare din noi; nu numai la cele mărturisite şi ştiute de toți, ci şi la cele personale şi tăinuite celorlalți oameni. Aşa vei putea mulțumi necontenit Stăpânului. Aceasta-i cea mai mare jertfă, cea mai desăvârşită ofrandă; aceasta ne este pricină de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Şi cum? Am să vă spun eu! Cel care frământă necontenit în mintea lui aceste gânduri, cel care-şi cunoaşte bine nimicnicia sa, cel care se gândeşte la nespusa şi covârşitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu, Care rânduieşte viața noastră nu după cum merită păcatele noastre, ci după bunătatea Lui, ei bine, un om ca acesta îşi pleacă gândirea, îşi zdrobeşte cugetul, îşi micşorează toată mândria şi îngâmfarea, învață să fie smerit, să disprețuiască slava acestei vieți, să-şi râdă de toate cele văzute, să se gândească la bunătățile cele viitoare, la viața cea veşnică şi fără sfârşit. Un om cu un astfel de suflet aduce lui Dumnezeu jertfă adevărată şi bine plăcută, după cum spune profetul: *Jertfa lui Dumnezeu duh umilit; inimă înfrântă şi smerită, Dumnezeu nu va urgisi* (Ps., 50, 18). Pe slugile cele cu judecată sănătoasă nu-i îndreaptă atât pedepsele şi osândele, cât binefacerile şi conştiința că nu sunt pedepsiți după cât merită pentru păcatele lor". (*Omilii la Facere,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 112-113)

„Dacă ai vrea să priveşti cu judecată şi cu cap pe toate care se săvârşesc după felul lor în fiecare zi de Creatorul universului spre binele nostru, vei găsi adânc de iubire de oameni. Care gând sau care minte va putea să atingă bunătatea lui nespusă, pe care o arată neamului omenesc, răsărind soarele peste răi şi buni, plouând peste drepți şi nedrepți şi dăruind şi cealaltă îndestulare?" (*Omilii la Facere,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 125)

„Mare şi nespusă este iubirea de oameni a Stăpânului universului faţă de neamul omenesc! De mult pogorământ s-a folosit pentru mântuirea noastră, de multă cinste a învrednicit această fiinţă, adică pe om, arătând şi cu fapta şi cu cuvântul că de om poartă de grijă mai mult decât de toate cele ce se văd." (*Omilii la Facere,* omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 148)

„Când mă gândesc la felul de viaţă pe care Dumnezeu l-a dăruit omului, făcându-i atât de bogate binefaceri; când mă gândesc mai întâi că, înainte de facerea lui, Dumnezeu a adus la fiinţă pentru el toată podoaba zidirii, că l-a făcut mai târziu să se bucure de toate cele văzute; când mă gândesc apoi că Dumnezeu a poruncit să se facă raiul, pentru că a voit ca omul să locuiască în el, că l-a despărţit de animalele necuvântătoare, că i-a dat putere asupra tuturor şi i-a poruncit să le pună nume tuturor, aşa cum pune nume un stăpân robilor şi supuşilor, când mă gândesc, apoi, că Adam singur avea nevoie de un ajutor de aceeaşi fiinţă cu el, ca să-i ţie tovărăşie, şi că Dumnezeu nici asta n-a lăsat-o la o parte, ci a făcut-o pe femeie în chipul în care a voit şi i-a încredinţat-o lui şi că odată cu toate acestea i-a dăruit şi vrednicia profeţiei; când mă gândesc, apoi, că după aceste nespuse binefaceri i-a dăruit şi binele cel mai mare din toate, anume că l-a scăpat de toate grijile trupului, că l-a făcut să nu aibă nevoie nici de haine, nici de vreo altă trebuinţă, ci că a voit, după cum spuneam mai înainte, ca omul să trăiască pe pământ ca înger pământean; deci, când mă gândesc la toate acestea, mă minunez de iubirea de oameni a Stăpânului faţă de neamul nostru, de trândăvia omului şi de invidia diavolului, că nu suferea vicleanul demon să vadă pe om că duce viaţă îngerească în trup omenesc". (*Omilii la Facere,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 173)

„Fiecare din faptele săvârşite de Stăpânul nostru obştesc este temei de iubire de oameni şi fiecare fel de pedeapsă este plin de multă bunătate". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 212)

„Pavel spune: *Trăiesc prin credinţa Fiului lui Dumnezeu, Care m-a iubit pe mine şi S-a dat pe Sine pentru mine*. Uită-te cât e de covârşitoare recunoştinţa lui!

- Ce spui, fericite Pavel? Puţin mai înainte spuneai: *Care n-a cruţat pe Fiul Lui, ci L-a dat pentru noi toţi* (Rom., 8, 32), iar acum spui: *Care m-a iubit pe mine*. Faci din binefacerea, care cuprinde toată lumea, o binefacere personală!

- *Da, răspunse Pavel. Chiar dacă jertfa a fost adusă de El pentru tot neamul omenesc, totuşi din pricina dragostei ce-I port, socot că jertfa a*

făcut-o special pentru mine. Aşa obişnuiesc să facă şi profeţii şi să spună: Dumnezeu, Dumnezeul meu (Ps., 21, 1; 143, 1) *, deşi este Dumnezeul lumii. Dragostea are însuşirea de a personaliza cele comune: Prin credinţa în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit*.

- Ce spui? Numai pe tine te-a iubit?

- Nu! răspunse Pavel. Dumnezeu iubeşte pe toţi oamenii; dar eu Îi sunt dator cu atâta recunoştinţă, ca şi cum numai eu aş fi iubit de El. *Şi S-a dat pe Sine pentru mine*.

- Ce? Numai pentru tine S-a răstignit? N-a spus El: *Când mă voi înălţa, voi trage pe toţi la Mine* (Ioan, 12, 32)? Apoi, n-ai spus tu însuţi: *S-a dat pe Sine pentru noi toţi*?

- *Da, răspunse Pavel. Nu mă contrazic, când spun acestea, ci-mi mângâi dorul.*" (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, VI, în col. PSB, vol. 22, pp. 13-14)

„Ce dragoste vrednică vom putea, deci, arăta noi Celui Ce ne-a iubit atâta de mult? Chiar dacă ne-am da sufletul pentru legile Lui şi pentru păzirea poruncilor date de El, nici aşa nu vom putea ajunge la măsura dragostei pe care ne-a arătat-o El nouă! El, Dumnezeu fiind a primit să moară pentru oameni; El, Stăpân fiind, a primit să moară pentru robi; şi nu pentru nişte simpli robi, ci pentru nişte robi nerecunoscători, care-I purtau neîmpăcată vrăjmăşie; El luându-o înainte, ne-a făcut atâtea binefaceri nouă, unor oameni nevrednici, unor oameni căzuţi în mii şi mii de păcate; iar noi, chiar dacă am face tot ce putem, nu facem mare lucru când ne străduim să-I răsplătim pentru binefaceri aşa de mari. Toate faptele noastre bune, dacă le facem, sunt o răsplată şi o datorie; iar tot ce face El pentru noi este har, binefacere, dar măreţ". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 14)

„Dumnezeul universului ne face bine totdeauna chiar când noi suntem nerecunoscători. Dumnezeu Îşi întinde ajutorul Său, fără să ţină seama de nerecunoştinţa noastră. În toate Dumnezeu merge pe urmele iubirii Sale de oameni…". (*Omilii la Facere,* omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 230)

„Vezi că Dumnezeu pentru tine a întins cerul, a aprins soarele, a revărsat mările, a răspândit aerul, a rânduit lunii drumuri, a pus legi nemişcătoare anotimpurilor anului şi la semnul Lui toate celelalte îşi urmează neabătut drumul rânduit lor. Că şi oamenii şi animalele, care se târăsc, care merg, care zboară şi care înoată, animalele din lacuri, din izvoare, din râuri, din munţi, din câmpii, din case, din aer, din şesuri,

plantele, semințele şi arborii, sălbatici şi domestici, roditori şi neroditori, într-un cuvânt, toată făptura care se mişcă de mâna cea neobosită a lui Dumnezeu, totul serveşte la întreținerea vieții noastre şi Dumnezeu ne dă nu numai cele de trebuință, ci mai mult decât ne trebuie". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 164)

„Hristos, Care a grăit nenumărate cuvinte despre dragoste, dă aceste legi tocmai ca să cunoşti din aceste două feluri de legi marea Lui purtare de grijă, ca să cunoşti că El caută prin toate numai folosul tău". (*Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 223)

„*Pe voi, cărora Dumnezeu v-a dat suflet, cărora v-a plăsmuit trup, pentru care a făcut toate cele văzute, pentru care a trimis profeți, a dat legea şi a făcut nenumărate faceri de bine, pentru care a dat pe Fiul Său cel Unul-Născut*". (*Omilii la Matei,* omilia XXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 280)

„Dar-ar Dumnezeu să ne aprindem şi noi tot atât de mult de dragoste de Dumnezeu cât de mult e aprinsă inima lui Dumnezeu de dragoste de noi! Focul dragostei lui Dumnezeu caută numai prilejul; dacă-i dai prilej să scânteieze puțin, aprinzi întreaga flacără a binefăcătoarei Sale dragoste". (*Omilii la Matei,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 290)

„Dumnezeu, care are o iubire suprafirească". (*Omilii la Matei,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 290)

„ …Dumnezeu, Care ne iubeşte atât demult încât dragostea Lui biruieşte dragostea părinților noştri; şi atât demult o biruie, pe cât de mult biruie binele pe rău.

Dacă voi, răi fiind, ştiți să dați daruri bune fiilor voştri, cu cât mai vârtos Tatăl vostru Cel ceresc (Matei 7, 11).

Domnul n-a spus aceste cuvinte pentru a huli firea omenească, nici pentru a osândi neamul omenesc, ci în comparație cu bunătatea Lui numeşte răutate dragostea părintească. Atât de mare este iubirea Sa de oameni". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 299)

„*…Pe Mine m-ai disprețuit, Care te-am adus de La neființă la ființă, Care ți-am dat suflet, Care te-am pus stăpân peste toate cele de pe pământ, Care am făcut pentru tine pământul, cerul, marea, văzduhul şi toate câte sunt! Pe Mine M-ai disprețuit şi M-ai socotit mai prejos de diavol! Şi totuşi*

nici aşa, nu M-am depărtat de tine, ci, după acestea, ți-am făcut şi alte nenumărate binefaceri; M-am făcut de bunăvoie rob, am fost pălmuit, am fost scuipat, am fost junghiat, am murit de moartea cea mai ruşinoasă; pentru tine M-am înălțat la cer, ți-am dăruit Duhul cel Sfânt, te-am făcut vrednic de împărăția cerurilor; ți-am făcut mari şi alese făgăduințe; am vrut să fiu capul tău, să-ți fiu mire, haină, casă, rădăcină, hrană, băutură, păstor, împărat, frate; te-am luat moştenitor şi împreună-moştenitor; te-am ridicat din întuneric în împărăția luminii!". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 306)

„Ce poate fi egal cu întruparea Fiului lui Dumnezeu? Dumnezeu ne-a dat nouă, duşmanilor Săi, ceea ce avea El mai de preț din toate, pe Unul-Născut Fiul Său. Şi nu numai că L-a dat, dar, după ce ni L-a dat, ni L-a oferit spre mâncare. A făcut totul pentru noi". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 325)

„Diavolul ne vatămă pe noi; dar originea acestei vătămări nu se datoreşte urii pe care diavolul ne-o poartă nouă, ci urii pe care o poartă lui Dumnezeu. De aici se vede, dar, că Dumnezeu ne iubeşte pe noi mai mult decât ne iubim noi pe noi înşine". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 538)

„Oare nu pe dreptate Îşi întoarce Dumnezeu față de la noi şi ne pedepseşte, când El ni Se dă nouă cu totul, iar noi Îl îmbrâncim? Negreşit! Dumnezeu îți spune: De vrei să te împodobeşti, împodobeşte-te cu podoaba Mea! De vrei, înarmează-te cu armele Mele! De vrei să te îmbraci, îmbracă-te cu haina Mea! De vrei să te hrăneşti, hrăneşte-te la masa Mea! De vrei să vrei să călătoreşti, călătoreşte pe calea Mea! De vrei să moşteneşti, moşteneşte moştenirea Mea! De vrei să te duci în patrie, intră în cetatea al cărei meşter şi ziditor Eu sunt! (Evr., 11, 10). De vrei să-ți zideşti casă, zideşte-ți casă în corturile Mele! Eu nu-ți cer plată pentru cele ce-ți dau, ci-ți mai datorez şi răsplată de vrei să te foloseşti de toate cele ale Mele! Ce dărnicie o poate egala pe aceasta? Eu îți sunt tată, îți spune Hristos, Eu îți sunt frate, Eu îți sunt Mire, Eu îți sunt casă, Eu îți sunt hrană, Eu îți sunt haină, Eu îți sunt rădăcină, Eu îți sunt temelie, sunt tot ce vrei! Ca să n-ai nevoie de nimic, Eu îți voi şi sluji! Că am venit să slujesc, nu să Mi se slujească! (Matei 20, 28). Eu îți sunt prieten şi mădular şi cap şi frate şi soră şi mamă! Eu sunt totul! Un singur lucru îți cer numai: să-mi fii apropiat Mie! Eu sunt sărac pentru tine, cerşetor pentru tine, pe cruce pentru tine, în mormânt pentru tine. Sus, pentru tine mijlocesc; jos, pentru tine solitor am

venit de la Tatăl. Tu eşti totul pentru mine; şi frate şi împreună moştenitor şi prieten şi mădular! Ce vrei mai mult? Pentru ce întorci spatele Celui Ce te iubeşte? Pentru ce te osteneşti pentru lume? Pentru ce torni apă într-un vas găurit? Că aceasta faci când te osteneşti pentru viața aceasta pământească. Pentru ce-ți bagi mâna în foc? Pentru ce dai cu pumnii în aer? Pentru ce alergi în zadar? Nu are, oare, orice meserie un scop? Negreşit! Arată-mi şi tu scopul strădaniei tale lumeşti! Dar nu poți! Că *Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciuni!* (Ecl., 1, 2)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 868-869)

„Hristos le arată cât de veche e dragostea Lui pentru ei: *Veniți,* le spune El, *binecuvântații Părintelui meu, de moşteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii.* Câte bunătăți nu prețuieşte acest nume de a fi binecuvântat; şi mai ales de a fi binecuvântat de Tatăl!". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 898)

„Gândiți-vă ce preț mare a dat Hristos pentru noi! Şi-a vărsat sângele Lui! S-a dat pe Sine Însuşi!" (*Omilii la Matei,* omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1003)

„Considerați ce iubire are El pentru voi; pentru aceasta a venit El, pentru voi şi-a dat viața Sa." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XX, 3, p. 99)

„Dumnezeu, Nemuritorul, Cel ce este fără început, care are o mare infinitate de slavă, i-a iubit pe oamenii formați din pământ şi din cenuşă (țărână), încărcați cu o mulțime de păcate, care nu încetau de a-L supăra, nişte nemulțumiți; da, zic eu, iată cine sunt cei pe care-i iubea. Cuvintele care urmează sunt destul de puternice, căci El adaugă: *încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat*, nu pe unul din slujitorii Săi, nici un înger, nici pe un arhanghel. Dar nimeni nu a arătat niciodată o asemenea iubire, atâta iubire pentru Fiul Său unic, câtă a avut Dumnezeu pentru aceşti slujitori nemulțumiți." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVII, 2, p. 129)

„Vai! Cât de mare putere a avut dragostea lui Dumnezeu! Noi, care eram duşmani şi disprețuiți, deodată am devenit sfinți şi fii ai Celui Preaînalt! Când noi Îl numim Tată, El ne-a declarat fii, iar când zice fii, ne-a şi descoperit întreaga vistierie a bunătăților!" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 26)

„Aceasta este cauza pentru care eu plâng şi jelesc, căci ce nu a făcut Dumnezeu ca să fie iubit de noi? Ce mijloc n-a întrebuințat? Ce n-a trecut cu vederea? L-am batjocorit fără ca El să ne nedreptățească cu ceva, ci din contră, bine făcându-ne şi încărcându-ne cu mii de bunătăți; am fugit de El, îndemnându-ne şi ispitindu-ne în toate părțile, şi nici aşa încă nu ne-a pedepsit, ci a alergat însuşi El, şi ne-a prins fugind, dar noi ne-am smucit din brațele Sale şi am trecut în acelea ale diavolului; şi nici aşa El nu S-a depărtat cu totul de noi, ci a trimis ca să ne roage mulțime de prooroci, de îngeri şi de patriarhi, dar noi nu numai că nu am primit solia, dar am şi batjocorit pe trimişi. Dar El nici pentru aceasta nu ne-a urât, ci ca pe nişte iubiți dispreţuitori, pe toţi ne-a ocolit, stând de vorbă cu Ieremia şi Miheia, în cer şi pe pământ, nu ca să ne aducă vreo supărare, ci pentru ca să arate motivul celor făcute de El, şi împreună cu proorocii chiar El să Se apropie de cei ce-L dispreţuiau, gata de a le da lor răspuns, şi cerând de a sta pe-ndelete de vorbă cu toţi şi cu fiecare în parte, ca să poată atrage la El, prin vorbă, chiar şi pe cei surzi. *Poporul Meu! Ce ți-am făcut şi cu ce te-am împovărat? Răspunde-Mi!* (Miheia 6, 3) - şi după toate acestea, vai nouă, am ucis pe prooroci, i-am bătut cu pietre şi am făcut alte şi alte nenumărate rele!

Dar ce face El şi după toate acestea? N-a mai trimis nici prooroci, nici îngeri, nici patriarhi, ci ni L-a trimis pe Însuşi Fiul Său!

Venind Fiul Său, a fost şi El omorât; dar nici aşa nu I s-a stins dragostea de noi, ci încă mai mult I s-a aprins, căci stăruie necontenit a-i chema pe toţi la El, şi se roagă, şi face totul, chiar şi după uciderea Fiului Său, numai ca să-i apropie de El.

Pavel strigă, zicând: *În numele lui Hristos, aşadar, ne înfăţişăm ca mijlocitori, ca şi cum Însuşi Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Iisus Hristos, împăcaţi-vă cu Dumnezeu!* (II Corinteni 5, 6), dar nimic din acestea nu ne-au împăcat.

Lucru minunat că nici aşa nu ne-a părăsit, ci stăruie mereu ameninţându-ne chiar cu gheena, dar şi făgăduindu-ne împărăţia cerurilor, ca măcar cu acest mod să poată atrage la El, şi noi încă suntem nepăsători. Dar ce poate fi mai rău decât această sălbăticie? Dacă ar face un om ceea ce face Dumnezeu, oare nu am fi devenit demult robii lui? Şi pe Dumnezeu, Care face aşa, Îl dispreţuim?!" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 82-83)

„Să ne gândim mai întâi de câte ori Îl batjocorim chiar după miile de bunătăţi, şi cum El încă ne mângâie, de câte ori fugim de El, şi totuşi nu ne trece cu vederea, ci ne apucă şi ne atrage la El. Dacă toate acestea le gândim,

vom putea desigur să aprindem în noi acea poftă şi acea dragoste către El. Dacă un om de rând ar iubi astfel pe împărat, oare acesta nu s-ar îmblânzi şi umili de măreția dragostei? Eu cred că da, şi încă foarte mult. Când însă aici se petrece din contră, căci frumusețea, slava şi bogăția celui iubit este nemăsurată şi neştiută, iar din partea noastră îi dăm numai dispreț, cum nu vom fi vrednici de cea mai grea pedeapsă, de vreme ce fiind atât de înjositori şi netrebnici, şi totuşi iubiți de marele şi minunatul Mântuitor, noi disprețuim iubirea Lui? El nu are nevoie de dragostea noastră, şi totuşi nici aşa nu încetează de a ne iubi; în schimb noi avem mare nevoie de dragostea Lui, dar cu toate astea preferăm banii, prietenia oamenilor, liniştea trupească, slava şi stăpânirea, în locul Lui, Care nimic n-a preferat în locul nostru. Un singur Fiu a avut, pe Unul-Născut al Său, şi nici pe Acesta nu L-a cruțat pentru noi, iar noi multe preferăm înaintea Lui." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 84-85)

„Acelea ce au venit de la Hristos sunt numeroase, variate şi felurite, fiindcă a şi murit pentru noi, ne-a împăcat şi apropiat de Dumnezeu, şi ne-a dat chiar pe cele de negrăit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 152)

„*Căci Hristos, încă fiind noi neputincioşi, la timpul hotărât a murit pentru cei necredincioşi. Căci cu greu va muri cineva pentru un drept; dar pentru cel bun poate se hotărăşte cineva să moară. Dar Dumnezeu Îşi arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos a murit când noi eram încă păcătoşi* (5, 6-8).

Ceea ce spune aici, aşa este; că dacă cineva pentru un bărbat virtuos nu ar prefera îndată să moară, apoi înțelegi dragostea Stăpânului, când El nu pentru cei virtuoşi, ci pentru cei păcătoşi şi pentru duşmani a primit moartea."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 156)

„Ce n-a făcut Dumnezeu pentru noi? A făcut pentru noi lumea aceasta stricăcioasă, nestricăcioasă; a îngăduit a fi batjocoriți proorocii pentru noi, i-a trimis în robie pentru noi, i-a lăsat să cadă în cuptorul cel cu foc şi să sufere mii de rele. Şi pe prooroci pentru noi i-a făcut, şi pe apostoli tot pentru noi, şi pe Unul Născut Fiul Său pentru noi L-a dat, şi pe diavol pentru noi îl pedepseşte. Ne-a pus de-a dreapta Lui, iar El a fost batjocorit pentru noi, după cum zice: *Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea* (Psalmul 68, 11). Dar, deşi ne-am depărtat de El atât de mult, totuşi nu ne-a părăsit, ci ne cheamă iarăşi la El, şi pune şi pe alții să se roage şi să

stăruie pentru noi, tot cu scopul de a ne face bine, ceea ce s-a petrecut şi cu Moise, căci şi lui îi zicea: *Lasă-Mă dar să-i pierd pe ei* (Ieşirea 32, 10), ca astfel să-l atragă spre rugăciune pentru dânşii." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 275-276)

„... cel mai mare semn al dragostei lui Dumnezeu către noi, adică jertfa Fiului Său. *Nu numai că ne-a îndreptățit, zice, nu numai că ne-a slăvit şi ne-a făcut asemenea chipului Său, dar nici pe Fiul Său nu L-a cruțat pentru tine*. De aceea a şi adăugat: *El, Care pe Însuşi Fiul Său nu L-a cruțat, ci L-a dat morții, pentru noi toți, cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El* (8, 32)?

Şi priveşte câtă măreție şi câtă căldură întrebuințează în vorbe, spre a ne arăta dragostea cea mare a lui Dumnezeu către noi! Cum ne va părăsi pe noi, pentru care n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său, ci pentru noi toți L-a dat pe El? Gândeşte-te câtă bunătate din partea Lui, dacă n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său, ci L-a dat, şi încă L-a dat pentru toți laolaltă: şi pentru mişei, şi pentru cei nerecunoscători, şi pentru duşmani, şi pentru cei ce-L blestemau pe El.

Cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El? Ceea ce el spune aici, aşa şi este. Dacă Dumnezeu a dat şi pe Fiul Său, şi încă nu L-a dat oricum, ci L-a dat spre jertfă, de ce te mai îndoieşti de celelalte, când ai primit pe Stăpânul a toate? De ce stai la îndoială asupra stăpânirii bunurilor, când ai cu tine pe Stăpânul acelor bunuri? Cel ce a dat duşmanilor ceea ce este mai mare şi mai important, cum nu va da prietenilor ceea ce e mai mic şi de mai puțin preț?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 292-293)

„Nu se dă în lături chiar de la vorbele cele mai josnice, şi nu consideră ca înjosire de a-i atribui nume dintre patimile omeneşti, numindu-se pe sine gelos: *Că Dumnezeu zelos (gelos) sunt Eu* (Ieşirea 20, 5), zice, ca de aici tu să afli întinderea dragostei Lui.

Deci, iubiților, să-L iubim pe El, după cum voieşte, căci aceasta El o consideră ca un lucru de mare preț. Chiar dacă noi Îl dispreţuim, El totuşi rămâne iubindu-ne şi chemându-ne la El, şi chiar de nu ne întoarcem la El, totuşi pentru cine iubeşte îl pedepseşte din dragoste numai, şi nicidecum nu caută în tot chipul a ne pedepsi. Iată ce spune la proorocul Iezechiel despre cetatea cea iubită de El, dar care-L dispreţuia: *Iată, Eu voi ațâța împotriva ta pe amanții tăi de care s-a dezgustat sufletul tău şi-i voi aduce împotriva ta din toate părțile* (Iezechiel 23, 22 şi urm). Ce ar putea zice mai mult un iubit înflăcărat dispreţuit de iubita sa, şi după aceasta iarăşi arzând de dorul ei?

Căci Dumnezeu totul face ca să fie iubit de noi, şi de aceea n-a cruţat nici chiar pe Fiul Său.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 445)

„... nu bani, ci sângele Său l-a dat pentru noi, şi de aceea nu ar suferi ca să fim dispreţuiţi noi, pentru care a vărsat sângele Său şi a pregătit atâta cinste.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, p. 464)

„*De acum nu mai zic vouă robi, ci am zis vouă prieteni, că toate câte am auzit de la Tatăl meu cunoscute le-am făcut vouă* (In. 15, 15), adică le-am încredinţat vouă, mi-a pus încrederea şi nădejdea în voi. Dar, dacă chiar numai a-şi pune nădejdea şi încrederea în noi, şi este cea mai mare dovadă de prietenie a lui, dar încă atunci când se arată nu numai prin vorbe încredinţându-ne tainele lui cele negrăite, ci înseşi acele taine dându-ni-le prin fapte, apoi poţi singur pricepe câtă dragoste este din partea lui în acest fapt. De aceasta deci să ne ruşinăm, şi chiar de nu ar fi vorba de gheena, totuşi nerecunoştinţa noastră către un astfel de prieten şi binefăcător să ne fie mai înfricoşată decât gheena. Să facem aceasta nu ca argaţi năimiţi, ci ca fii slobozi şi iubiţi, pentru dragostea tatălui, şi să încetăm odată a ne mai pironi la cele lumeşti.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 72)

„… El te-a făcut şi te cruţă mai mult decât orice, şi pe tine mai mult te iubeşte decât orice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 123)

„Căci fiind Împăratul tuturor făpturilor şi al acelei fericite firi, totuşi pe oameni, pe cari el i-a făcut din ceea ce nu erau, şi pe cari i-a hărăzit cu mii de binefaceri, pe oameni, zic, cari îl batjocoreau şi necinsteau, nu i-a dispreţuit, ci încă s-a făcut şi el om pentru dânşii, şi a cinat împreună cu curvele şi cu vameşii, şi pe morţii lor i-a înviat, pe cei îndrăciţi i-a vindecat, şi cerul le-a făgăduit. Şi după toate acestea, punând mâna pe dânsul, l-au lovit, l-au legat, l-au bătut, şi-au râs de dânsul, şi la urmă l-au şi răstignit. Dar nici aşa el nu-i dispreţuia, ci chiar pe cruce fiind, zicea: *Părinte, iartă-le păcatul acesta* (Lc. 23, 34), ba încă şi pe tâlharul care mai înainte îl batjocorise l-a băgat în Rai, şi pe gonaciul de altădată – Pavel – l-a făcut

apostol, deşi pe ucenicii şi pe prietenii lui îi predase spre moarte Iudeilor care-l răstigniseră şi pe dânsul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 345)

„Că mare este covârşirea dragostei Lui, că a şi murit pentru lumea întreagă şi că, găsindu-se această lume în asemenea stare nenorocită, El a primit a muri." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 110)

„Pentru că Dumnezeu era împăcând lumea Luişi în Hristos, nesocotind lor, greşalele lor (2 Cor., 5, 19). Ai văzut dragoste care covârşeşte toată mintea, toată judecata? Căci cine era cel batjocorit? El. Cine apoi a venit mai întâi la împăcare? El. *Dar, zici tu, a trimis pe Fiul, şi nu a venit El*. Pe Fiul a trimis, fireşte, dară nu numai Fiul ruga, ci împreună cu Dânsul şi printr-însul şi Însuşi Tatăl. Pentru care şi zicea că Dumnezeu era în Hristos împăcând Luişi lumea, adică prin Hristos. Fiindcă a zis: *Care a dat nouă slujba împăcării*, apoi îndreptează vorba, zicând: *Să nu credeţi că noi suntem stăpâni ai faptului acestuia; noi suntem slujitori, iar cel ce lucrează totul este Dumnezeu, Cel ce a împăcat lumea cu Sine prin Unul-născut Fiul Său*. Şi cum i-a împăcat cu Sine? Aceasta este minunea cea mare, că nu numai s-a făcut prietenul lor, ci încă s-a făcut prieten în chipul acesta. Cum? Lăsându-le păcatele, căci altfel nu era cu putinţă. Pentru care a şi adăugat: *nesocotind lor greşalele*.

Că dacă ar fi voit să ceară socoteală de păcate, toţi am fi pierit. Dar cu toate acestea, atât de mari fiind păcatele lor, nu numai că nu a căutat să-i pedepsească, ci încă să-i şi împace cu Dânsul; nu numai că le-a iertat păcatele, dar încă nici le-a mai socotit." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XO, p. 113)

„*Rugămu-vă în locul lui Hristos*, adică pentru Hristos, căci noi am luat lucrul în locul Lui. Iar dacă ţi se pare că acest lucru este mare, apoi ascultă şi cele ce urmează, prin care se arată că nu numai în locul lui Hristos, ci noi facem aceasta şi în locul Tatălui. Pentru care a şi adăugat: *Ca şi cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi. Nu numai prin Fiul se roagă, ci şi prin noi care am luat solia în locul Lui. Să nu credeţi, zice, că noi vă rugăm ca din partea noastră, ci însuşi Hristos vă roagă, însuşi Tatăl lui Hristos prin noi*. Şi ce ar putea fi deopotrivă cu măreţia faptului? A fost batjocorit, mii de bunătăţi făcând lor, şi aşa batjocorit nu numai că nu a căutat răzbunare, ci încă şi pe

Fiul său l-a dat, ca printr-Însul să ne împăcăm. Dar cei ce L-au primit, nu numai că nu s-au împăcat, ci încă L-au şi ucis. Iarăşi a trimis pe alţi soli ca să-i roage, şi aceştia fiind trimişi, el singur este care cere şi se roagă. Şi ce anume cere? *Împăca-ţi-vă cu Dumnezeu*. Şi nu a zis *împăcaţi pe Dumnezeu cu voi*, căci nu El este care duşmăneşte, ci voi, fiindcă Dumnezeu niciodinioară nu duşmăneşte. Şi apărându-1 ca pe un sol trimis, zice:

Că pe Acela ce nu a cunoscut păcat, pentru noi păcat L-a făcut (2 Cor. 5, 21). Nu spun cele mai dinainte, că, de pildă, aţi batjocorit, că cu nimic nu v-a nedreptăţit, că v-a făcut bine, că nu a căutat răzbunare, că El Cel dintâi vă roagă, deşi El Cel dintâi a fost batjocorit; nimic din acestea să nu le mai avem în vedere acum. Dar oare nu ar fi drept a vă împăca cu Dânsul, cel puţin pentru cele ce a făcut cu voi acum? Şi ce a făcut? *Că pe Cel Ce nu a cunoscut păcat, pentru noi păcat L-a făcut*. Că dacă nimic alta nu ar mai fi făcut, fără numai aceasta, apoi poţi pricepe cât de mare este faptul de-a da pe Fiul Său pentru noi, care L-am batjocorit. (…) *Pe cel ce nu au cunoscut păcat*, zice, pe Cel ce este însuşi dreptatea, *păcat L-a făcut*, adică L-a lăsat a fi pedepsit ca un păcătos şi a muri ca un blestemat. *Blestemat,* zice, *este cel spânzurat pre lemn* (Gal., 3, 13). Că a muri astfel este cu mult mai mare şi mai însemnat decât a muri în chip obişnuit, ceea ce şi dând a înţelege, zicea: *Ascultător făcându-Se până la moarte, iară moarte de cruce* (Flp., 2, 8). Căci faptul acesta nu era în sine numai osândă şi pedeapsă, ci şi necinste. Şi acum gândeşte-te singur câte ţi-a dăruit. Mare lucru este, desigur, ca şi păcătos fiind, să moară pentru cineva; dar când încă este şi drept cel ce pătimeşte aceasta, şi moare pentru păcătoşi, şi nu numai că moare, ci încă ca şi un blestemat, şi nu numai ca blestemat, ci încă şi dăruindu-ne prin aceasta mari bunătăţi pe care niciodată nu le-am aşteptat - *ca să ne facem dreptate a lui Dumnezeu întru Dânsul*, zice - apoi ce cuvânt şi ce minte ar putea să înfăţişeze acestea? *Că pe cel drept,* zice, *l-a făcut păcătos, ca pe cei păcătoşi să-i facă drepţi*. Sau mai bine zis, nici numai aceasta nu a spus, ci ceva cu mult mai mare, căci nu a pus numai starea lucrului, ci însăşi însuşirea. Căci nu a zis: *1-a făcut păcătos*, ci *1-a făcut păcat*, şi nu numai pe cel ce nu a păcătuit, ci chiar pe cel ce nu a cunoscut păcatul, ca şi noi să ne facem nu numai dreptate, ci dreptatea lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 114)

„Mai întâi că El ne-a iubit pe noi care Îl uram, şi deci, fiind vrăjmaşi, ne-a împăcat cu Dânsul, iar după aceea voieşte a ne iubi pe noi care-L iubim. Să rămânem deci iubindu-L pe Dânsul, ca şi noi să fim iubiţi de Dânsul. Că dacă, noi fiind iubiţi de oamenii puternici, suntem temuţi de toţi, apoi cu atât mai mult fiind iubiţi de Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 267)

„Fiecare dintre noi datorăm atâta recunoştinţă şi mulţumire lui Hristos, cât ar datora dacă ar fi venit numai pentru el. Nu s-ar fi dat în lături de a arăta chiar pentru unul o astfel de iconomie, pentru că într-atâta iubeşte el pe fiecare om, ca şi cum iubeşte lumea întreagă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 64)

„Nu numai că a dat pe Fiul Său Cel iubit, ci în aşa mod, încât să fie şi sacrificat. Priveşte bogăţia iubirii Sale către om: pe Fiul Său Cel iubit L-a dat pentru cei vrednici de ură. De aici poţi vedea cât ne preţuieşte. Dacă, pe când noi Îl uram şi eram duşmanii Lui şi a dat totuşi pe Fiul Său Cel iubit, ce nu va face la urmă, când ne facem prieteni cu El?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 11)

„*Pentru dragostea Lui cea mare, cu care ne-a iubit pe noi*. Dar cum ne-a iubit pe noi? Căci faptele săvârşite nu sunt demne de iubire, ci de urgie şi de cea mai grozavă pedeapsă. Deci şi aceasta e rezultatul milei Lui celei mari.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 36)

„Multe fapte probează iubirea lui Dumnezeu. Mai întâi că prin sine a mântuit neamul omenesc, al doilea că în ce stare fiind omenirea o a salvat, şi al treilea că unde a ridicat-o.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia V, p. 44)

„Dragostea lui Dumnezeu a unit ceriul cu pământul. Dragostea lui Dumnezeu a pus pe om pe tronul lui Dumnezeu. Dragostea lui Dumnezeu a arătat pe pământ de Dumnezeu. Dragostea lui Dumnezeu pe Stăpânul a toate l-a făcut serv. Dragostea lui Dumnezeu a făcut ca să fie predat Fiul Său Cel iubit pentru mântuirea duşmanilor. Şi nu s-a mărginit numai aici, ci încă ne-a chemat la bunătăţi mai mari. Nu numai că ne-a izbăvit de relele de dinainte, ci încă a făgăduit că ne va da şi alte bunuri cu mult mai mari. Pentru toate acestea mulţumind lui Dumnezeu, să practicăm toată fapta bună, şi cu deosebire să practicăm dragostea, ca să ne învrednicim de bunurile făgăduite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 99)

„Să-I mulţumim din tot sufletul nostru, pentru că El ne iubeşte mai mult decât născătorii noştri, şi pe cât de mare este deosebirea între bunătate şi răutate, pe atât de mare e deosebirea între iubirea lui Dumnezeu şi cea a

născătorilor noştri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

„... tocmai când L-am nedreptățit atât de mult, El a predat pe Fiul Său pentru noi, iar noi, chiar şi după ce ne-am învrednicit de atâtea bunătăți, după ce am devenit prietenii Săi, după ce, în fine, ne-am învrednicit prin El de atâtea bunuri, nu L-am iubit nici măcar ca pe un prieten.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 43)

„S-a jertfit pe Sine pentru duşmani, pentru cei ce-L urau, pentru cei ce-L disprețuiau. Ceea ce n-ar face cineva nici pentru prieteni, sau pentru fii, sau pentru frați, a făcut Stăpânul pentru slugi, şi încă Stăpân nu aşa precum sunt slugile, ci Dumnezeu pentru oameni, care nici măcar n-au avut măcar puține merite.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 81)

„*Pentru tine am fost scuipat,* zice (Dumnezeu – n.n.)*, pentru tine am fost lovit, am fost lipsit de slavă, pe Părintele Meu L-am lăsat şi am venit la tine, care Mă urai şi Mă disprețuiai, ba încă nici nu voiai să auzi de numele Meu. Te-am urmărit şi am alergat după tine ca să te am în stăpânirea Mea.* (...) Acestea ştiindu-le, iubiților, şi cunoscând marea Lui iubire către noi, să facem tot ce ar putea să ne arate pe noi vrednici de darurile sale cele mari.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 176)

„Care stăpân şi-a dat vreodată pe fiul său pentru slugă? Nimeni, ci cu toții încă ar prefera să dea slugi pentru copii. Pe când cu Dumnezeu se petrec lucrurile cu totul altfel. Pe propriul Său Fiu nu L-a cruțat, ci L-a dat pentru noi toți, pentru noi, duşmanii Lui care îl urâm.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVI-a, p. 182)

„Nimic nu constituie o mai mare dovadă a iubirii Sale de oameni – de ai pune în considerare cerul sau marea, sau pământul, sau chiar toate cele făcute din nimic – decât crucea Lui. Pentru aceasta şi Pavel se laudă cu ea, zicând: *Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai cu crucea Domnului nostru Iisus Hristos* (Galateni 6, 14).” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 20)

„Nimeni dintre noi nu ne cruță mai mult ca Dânsul, Care ne-a adus la viață din ceea ce eram, Care răsare soarele, Care plouă, Care entuziasmează sufletul, Care L-a dat pe Fiul Său pentru noi.” (*Comentariile sau explicarea*

Epistolei către Filimon, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 215)

„A plătit (Hristos - n.n.) prețul răscumpărării pentru noi, atât cât cineva n-ar fi plătit nici pentru fiul său: Şi-a vărsat sângele Său. Deci, dacă am avea mii de suflete şi le-am depune pe toate, oare i-am răsplăti deopotrivă? Deloc! Şi de ce? pentru că El a făcut aceasta nu ca şi cum ar fi fost dator, ci totul a făcut din har, iar noi facem pentru că suntem datori. El fiind Dumnezeu, S-a făcut rob pentru noi, şi nefiind sub stăpânirea morții, a devenit sub stăpânirea morții găsindu-se în trup, iar noi chiar de n-am pune sufletele noastre pentru Dânsul, totuşi le vom da după legea naturii, şi fără de voie ne vom despărți de dânsele după puțin timp.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 216)

„Deci, iubiților, să ne ruşinăm de o atât de mare dragoste a lui Hristos către noi şi să ne înfierbântăm şi noi de dragostea Lui. Chiar de ar fi cineva smerit sau om de rând, să audă că El ne iubeşte pe noi, şi atunci mai mult decât toți ne vom înfierbânta către Dânsul şi-L vom avea în cinste mare, şi-L vom iubi. Stăpânul nostru ne iubeşte atât de mult, şi noi nu ne mişcăm?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 217)

„Ce mare bunătate! Ce nemăsurată iubire de oameni! A flămânzit *Cel ce dă hrană la tot trupul* (Ps., 135, 25), *Cel ce deschide mâinile şi satură pe tot cel viu de bunăvoință* (Ps., 144, 16)!

Am flămânzit, şi Mi-ați dat să mănânc.

Nu I se micşorează vrednicia sa, ci iubirea Sa de oameni chezăşuieşte pentru săraci.

Am însetat, şi Mi-ați dat să beau.

- Cine-i Cel ce rosteşte aceste cuvinte?

- Cel ce varsă apele în lacuri, râuri şi izvoare; Cel ce a spus în Evanghelie: *Din pântecele celui ce va crede în Mine râuri de apă vie vor curge, precum a zis Scriptura* (Ioan 7, 38); Cel ce a spus: *De însetează cineva, să vină la Mine şi să bea* (Ioan 7, 37).” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 150)

„Iubirea lui Dumnezeu nu are hotar, nici bunătatea Lui nu se poate tălmăci cu cuvântul.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 157)

„Cum a aplecat cerurile şi S-a pogorât pe pământ? Cum Cel ce umple toată zidirea vine la mine şi S-a făcut ca mine, pentru mine? Cum a luat ca ucenic tocmai pe acela pe care-l ştia că are să fie vânzător? Cum a poruncit, ca unui prieten, vrăjmaşului să-L urmeze? Cum nu S-a îngrijit de vânzare, ci de mântuirea vânzătorului?” (*Cuvânt la vânzarea lui Iuda*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 75)

„Stăpânul nu ne iubeşte aşa cum îl iubim noi pe El, ci ne iubeşte atât de mult, încât nici un cuvânt nu ne poate înfăţişa dragostea Lui.” (*Cuvântul al II-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 237-238)

„Dumnezeu S-a purtat totdeauna față de neamul omenesc cu atâta bunătate, că a făcut mai mult bine duşmanilor Lui decât au făcut rău demonii prietenilor lor.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 302)

„Dar nu este timpul acum să vorbesc de toată iubirea Lui de oameni! Dar chiar de-aş vorbi despre ea veacuri întregi şi de-aş avea atâta putere câtă au negreşit puterile cele netrupeşti, tot nu aş putea vorbi după vrednicie. Numai El Însuşi ştie cât este de bun, pentru că, la drept vorbind, numai El este bun.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 303)

„Dumnezeu, când răsplăteşte faptele noastre bune, răplata Lui depăşeşte măsura faptelor noastre; când păcătuim însă, mânat de dragostea ce ne-o poartă, ne mustră totdeauna, dar pedeapsa pe care ne-o dă e mai mică decât păcatele noastre.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 455)

„Avem un Stăpân blând. Vrea numai să-i dăm noi prilej ca să-şi arate îndată toată bunătatea Lui.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 470)

„… ne-a dăruit viață veşnică, deşi ne era dator cu osândă şi pedeapsă.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 476)

,,… după cum trupurile unse cu untdelemn scapă din mâinile noastre şi alunecă uşor, de le-am ține cu mii de mâini, tot aşa şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu: oricâte nume i-am da, nu o putem cuprinde; măreția ei întrece cu mult, cu foarte mult, slăbiciunea cuvintelor noastre. De asta şi-a dat seama şi Pavel. De aceea, văzând învinsă puterea cuvintelor de măreția iubirii de oameni a lui Dumnezeu, a spus numai un singur cuvânt şi s-a oprit.

- Care-i cuvântul?

- *Mulțumire lui Dumnezeu pentru darul Lui care nu se poate povesti* (II Corinteni 9, 15). Nimic nu poate înfățişa purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Nici cuvântul, nici mintea! De aceea aici Pavel spune că dragostea Lui de oameni nu se poate povesti. În altă parte, spune că depăşeşte mintea noastră, grăind aşa: *Pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte toată mintea, va păzi inimile noastre* (Filipeni 4, 7).” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 10-11)

,,Chiar dacă am muri de nenumărate ori pentru Dumnezeu, chiar dacă am săvârşi toată virtutea, totuşi aceste fapte ale noastre nu sunt nici pe departe în înălțimea cinstirilor cu care ne-a cinstit pe noi Dumnezeu. Gândeşte-te la cele ce-ți spun! Dumnezeu n-are nevoie de nimic de la noi, ci Îşi este de ajuns Luişi; ne-a adus din neființă la ființă, ne-a dat suflet, cum nu are nimeni pe pământ, a sădit raiul, a întins cerul, a întărit pământul, a aprins luminători strălucitori, a împodobit pământul cu lacuri, cu izvoare, cu râuri, cu flori şi cu pomi, a presărat cerul cu puzderie de stele, a făcut ca noaptea să ne fie tot atât de folositoare ca şi ziua pentru odihna şi tăria ce ne vin de pe urma somnului.” (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 102)

,,Şi dacă ai încerca să vorbeşti despre toate bunurile şi frumusețile date de Dumnezeu omului, ar trebui să povesteşti nespus de mult, fără a ajunge însă vreodată să le spui pe toate.” (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 103-104)

,,… nu este cu putință să cunoaştem sau să înfățişăm toată bunătatea Domnului față de noi. Din cele ce ştiu, voi spune ce este mai însemnat.

După o atât de mare neascultare, după atât de mari păcate, atunci când tirania păcatului a cuprins pe toată lumea, când lumea trebuia deci să fie pedepsită în chipul cel mai greu, să piară desăvârşit şi să nu se mai audă de neamul omenesc, atunci a arătat Dumnezeu faţă de noi cea mai mare binefacere, jertfind pe Unul-Născut pentru duşmanii Lui, pentru cei ce-L urau şi-L duşmăneau; iar prin jertfa Unuia-Născut ne-a împăcat cu El şi a făgăduit că ne va da împărăția cerurilor, viaţa veşnică şi nenumărate bunătăți, pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-a suit (I Corinteni 2, 9). Ce poate egala această purtare de grijă, această iubire de oameni şi această bunătate a lui Dumnezeu?" (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 134)

„Despre dragostea lui Dumnezeu faţă de oameni s-au mai spus şi aceste cuvinte, al căror înţeles îl pricepem atât cât putem: cine are cunoştinţa nemărginită şi bunătatea nemărginită, negreşit va avea nemărginită şi iubirea de oameni. Chiar dacă nu descoperim această iubire de oameni în fiecare din întâmplările ce se petrec în lume, apoi chiar această neştiinţă a noastră este tot un semn, tot o dovadă a dragostei Sale nemărginite de lume. Dumnezeu face în fiecare zi multe şi mari lucruri pentru mântuirea noastră; iar acestea sunt cunoscute numai de El. Dumnezeu face bine neamului nostru omenesc numai în virtutea bunătății Sale, iar din cauză că nu are nevoie să fie slăvit de noi, nici să-L răsplătim în vreun chip oarecare, de aceea face ca cele mai multe binefaceri ale Sale să ne rămână ascunse nouă; iar dacă uneori ni le descoperă, apoi o face tot din cauza noastră, pentru ca prin recunoştinţa ce I-o arătăm să atragem asupra noastră şi mai mult ajutor." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 135-136)

„*Eu am venit să slujesc, nu să Mi se slujească* zice Hristos (Mt. 20, 28). Eu sunt prietenul tău, capul tău, sunt fratele tău, soră, mamă, toate, şi nu voiesc alta decât să fii şi tu prietenul Meu. Eu am fost sărac pentru tine, cerşetor pentru tine, am fost răstignit pentru tine, în cer mă rog Tatălui pentru tine şi am venit pe pământ ca mijlocitor pentru tine la Tatăl. Tu eşti Mie totul, frate împreună moştenitor, prieten, membru. Ce doreşti mai mult? Pentru ce te tragi îndărăt de la Acel ce atât de mult te iubeşte? Pentru ce lucrezi tu numai pentru lumea aceasta? Pentru ce torni tu apă într-un vas fără fund? Căci aceea face cel ce lucrează pentru lumea cea de acum. Pentru ce

voieşti tu să apuci focul şi să abaţi aerul? Pentru ce alergi în zadar? Toate au sfârşitul lor; arată-mi, deci, şi sfârşitul râvnei tale pentru lume. Dar tu nu poţi aceasta. Toate sunt deşertăciune. Să mergem la morminte; arată-mi pe tatăl tău, arată-mi pe nevasta ta cea moartă. Unde este cel ce purta haine împletite cu aur, cel ce şedea în trăsură pompoasă, cel ce avea putere pe viaţă şi pe moarte? Eu nu văd nimic alta decât oase şi viermi. Toate acele sunt pulberi şi vis şi umbră, un chip sec, ba nici măcar un chip. Şi dea Dumnezeu ca la sfârşit numai acesta să fie răul. Cinstea, traiul cel bun şi bogăţia sunt, negreşit, aici numai o umbră, dar cele ce au fost legate cu ele, cele ce au urmat din ele: zgârcenia, desfrânarea, acestea nu sunt umbre, ci sunt scrise în cer, fie cuvinte, fie fapte." (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 115-116)

„Ar trebui să avem nenumărate limbi, ba chiar putere îngerească, spre a mulţumi lui Dumnezeu cum se cuvine pentru purtarea de grijă ce o are pentru noi; dar, mai bine spus, nici atunci n-ar fi cu putinţă să-I mulţumim cum trebuie." (*Despre Feciorie*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 8)

„Nimeni, nici un îndrăgostit de trupuri, oricât de înnebunit ar fi de dragul lor, nu arde atât de mult de dorul iubitei lui, cât de mult doreşte Dumnezeu mântuirea sufletelor noastre. Aceasta se poate vedea şi din viaţa de toate zilele, dar şi din dumnezeieştile Scripturi. De pildă, în primele capitole ale proorociei lui Ieremia şi în multe alte locuri din profeţii, Dumnezeu este dispreţuit şi trecut cu vederea, dar El nu încetează a alerga şi a căuta prietenia celor care Îi întorc spatele. Însuşi Domnul arată lămurit aceasta când spune: *Ierusalime, Ierusalime, cel ce omori pe profeţi şi ucizi cu pietre pe cei trimişi la tine, de câte ori am voit să adun pe fii tăi, cum adună găina puii săi sub aripi, şi n-ai voit!* (Matei 23, 37). iar Pavel, scriindu-le corintenilor, spune: *Pentru că Dumnezeu era în Hristos, a împăcat lumea cu El Însuşi, fără să ţină seama de păcatele lor, punând în noi cuvântul împăcării. Aşadar, în numele lui Hristos, vă rugăm, ca şi cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi, în numele lui Hristos vă rugăm, împăcaţi-vă cu Dumnezeu!* (II Cor., 5, 19-20)." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 354-355)

„Nu te gândeşti la cele făcute ţie de Dumnezeu şi la cele făcute ţie de demon, că Unul atâta te-a iubit, că şi Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat pentru tine (Ioan 3, 16) – şi Tatăl nu avea ceva mai de preţ ca El –, şi încă te

iubeşte, că te cheamă şi prin apostoli numai ca să te mântuieşti, iar celălalt atâta te-a urât şi te urăşte, încât îţi poartă război prin tot ce poate şi nu numai că nu-ţi dă nimic bun, ci încearcă să-ţi ia şi ceea ce ai primit de la Dumnezeu. Dumnezeu a vrut să te facă deopotrivă cu îngerii, iar demonul te-a făcut să ajungi mai fără cinste şi decât animalele, îndemnându-te să te închini lor. Dumnezeu te călăuzeşte la împărăţia cerurilor şi la alte cinstiri, iar demonul a pizmuit şi locuinţa dată ţie aici şi nu s-a lăsat până nu te-a scos din ea." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 174-175)

„Cât este de mare covârşirea iubirii de oameni a lui Dumnezeu! Cât este de mare covârşirea dărniciei Lui! Care cuvânt va fi îndestulător pentru a-I mulţumi Celui ce ne izvorăşte nouă atâtea bunătăţi?" (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 265)

„Rămân fără glas de uimire când mă gândesc la mulţimea iubirii de oameni a lui Hristos." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 318)

„Cugetă încă şi la înţelepciunea lui Pavel, care caută multe denumiri, ca sa arate iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Că nu a zis numai *darul*, nici numai *bogăţia*, ci *covârşitoarea bogăţie a harului Sau, prin bunătate*. Dar şi aşa, n-a putut să arate, căci precum corpurile alunecăcioase, deşi s-ar ţine de nenumărate mâini, tot scapă alunecând lesne, aşa şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ori cu câte nume am numi-o, tot nu putem să o definim. Mărimea ei covârşeşte cu mult şi întrece slăbiciunea cuvintelor noastre. Lucru pe care şi Pavel îl arată, că puterea cuvintelor este biruită de mărimea iubirii lui Dumnezeu. Şi care sunt acelea? *Iar lui Dumnezeu mulţumită pentru darul Său cel negrăit* (II Cor., 9, 15). Căci nici un cuvânt şi nici o minte nu va putea arăta purtarea de grijă a lui Dumnezeu. De aceea aici se spune că este negrăită, iar în altă parte se spune că ea covârşeşte mintea noastră, căci zice: *Pacea lui Dumnezeu, care covârşeşte toată mintea va păzi sufletele voastre.*" (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 15-16)

„... dragostea lui năvalnică faţă de noi. Fiindcă El nu proniază pur şi simplu, ci o face îndrăgindu-ne [eron] şi îndrăgindu-ne cu o dragoste curată, o dragoste nepătimaşă [erota apathe], dar foarte fierbinte şi foarte intensă,

autentică, de nedestrămat şi care nu poate fi stinsă.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VI, 1, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 275)

„A adus drept exemplu tatăl, mama, mirele, distanța dintre cer şi pământ, dintre răsărituri şi apusuri, grădinarul care se osteneşte pentru legume, constructorul unor edificii viitoare, îndrăgostitul năvalnic tulburat dacă a întristat chiar şi cu un cuvânt persoana îndrăgită, şi prin toate acestea a arătat că bunătatea lui Dumnezeu întrece toate, tot atât cât întrece bunătatea răutatea.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VI, 22, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 278-279)

„Căci această minunată şi preaarmonioasă creație n-a făcut-o pentru nimeni altul decât pentru tine; pentru tine a făcut-o aşa de frumoasă, aşa de mare, felurită, bogată, suficientă, utilă şi un câştig în toate privințele în stare atât de hrănire a trupului, cât şi de a întreține iubirea de înțelepciune a sufletului şi de a fi o cale spre cunoaşterea lui Dumnezeu.

Fiindcă îngerii nu aveau nevoie de ea; şi cum ar fi avut nevoie ei care erau înainte de a fi făcută ea? Că erau mult mai bătrâni decât ea, ascultă ce spune Dumnezeu vorbind cu Iov: *Când am făcut stelele, lăudatu-M-au toți îngerii Mei şi Mi-au cântat imne cu glas mare* (Iov, 38, 7), uimiți fiind de mulțimea, frumusețea, poziția, utilitatea, strălucirea, claritatea, armonia şi toate celelalte pe care aceea le vedeau mai exact decât noi.

Dar el n-a înfrumusețat cerul numai cu stele, ci l-a împodobit cu soare şi lună, oferindu-ți în orice timp multă plăcere şi mult folos. Căci ce e mai frumos decât cerul fie când e luminat de razele soarelui, fie când scânteiază pământul cu mulțimea nesfârşită a stelelor ca prin privirile unor ochi şi dă astfel marinarilor şi călătorilor nişte călăuze care-i iau şi duc ca de mână?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 2-4, p. 279)

„Şi trebuie să fie admirat şi închinat nu numai pentru că ne-a făcut, nu pentru că ne-a dat un suflet netrupesc şi rațional, nu pentru că ne-a făcut mai buni decât toate celelalte, nu pentru că ne-a dăruit împărăția peste cele văzute şi ne-a îngăduit stăpânirea ei, ci pentru că N-are nevoie de nimic din ale noastre. Fiindcă lucrul minunat al bunătății Lui e că ne-a adus la existență fără să aibă cu nimic nevoie de slujirea noastră. Căci El Îşi avea

slava şi fericirea Sa înainte de a fi fost făcuţi noi, îngerii şi puterile de sus; numai din iubire de oameni ne-a adus la existenţă şi pentru noi a făcut toate acestea şi încă mult mai multe decât acestea." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 39, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 286)

„Şi Cel care e de aceeaşi fire cu El devine ceea ce sunt eu şi umblând pe pământ a vieţuit împreună cu oamenii printre care a făcut minuni, printre care a făcut făgăduinţe şi printre care le-a împlinit. Căci pe unele le-a dat încă de aici, iar pe altele le-a rezervat pentru viitor. Că le va împlini a făcut arătat prin minunile pe care le-a lucrat încă fiind pe pământ şi prin deznodământul tuturor celor pe care le-a spus mai dinainte după acestea: *Cine va grăi puterile Domnului şi va face auzite toate laudele Lui?* (Ps., 105, 2). Cine nu şi-ar ieşi din sine, cine n-ar fremăta înaintea nespusei Sale purtări de grijă gândindu-se cum pentru noi, slugile Lui nerecunoscătoare, L-a dat pe Fiul Său Unul-Născut la moarte, şi la o moarte blestemată, ocărâtă, moartea unor condamnaţi?

A fost spânzurat de un stâlp înalt, a fost scuipat, pălmuit, lovit peste cap, luat în râs, îngropat de milă, iar pe mormântul lui s-au pus peceţi; şi toate acestea le-a suportat pentru tine şi de grija ta, ca să desfiinţeze tirania păcatului, ca să surpe cetăţuia diavolului, ca să taie legăturile morţii, ca să mi se deschidă porţile cerului, ca să piară blestemul, ca să se desfiinţeze întâia osândă, ca să înveţi răbdarea, ca să fi învăţat tăria, ca nimic din viaţa de faţă să nu te întristeze, nici moartea, nici insulta, nici ocările, nici batjocurile, nici bicele, nici uneltirile vrăjmaşilor, nici calomniile, nici atacurile, nici defăimările, nici bănuielile rele, nici orice altceva din unele ca acestea.

Pentru că El Însuşi a trecut prin toate acestea, s-a împărtăşit de toate acestea împreună cu tine şi a răbdat cu tărie covârşitoare toate învăţându-te şi deprinzându-te ca nimic din unele ca acestea să nu te sperie. Dar nu S-a mulţumit numai cu acestea, ci înălţându-Se la ceruri a dăruit harul negrăit al Duhului Sfânt, şi pe cei ce aveau să slujească pentru aceasta i-a trimis apostoli. Şi văzându-i pe aceşti vestitori ai vieţii pătimind mii de rele, biciuiţi, ocărâţi, aruncaţi în mare, chinuiţi de foame şi de sete, cuprinşi în fiecare zi de spaimă, trăind zilnic în primejdii de moarte, a suferit acest lucru pentru tine şi de grija ta. Pentru tine, omule, a pregătit şi Împărăţia, pentru tine a pregătit bunătăţile negrăite, acel sfârşit în ceruri, sălaşurile cele diferite şi felurite, fericirea pe care nici un cuvânt n-o poate tâlcui." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi*

despre Pronia lui Dumnezeu, VIII, 6-9, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 287-288)

„Având, aşadar, atât de mari dovezi ale proniei Lui, pe cele din Noul şi din Vechiul Testament, pe cele din viaţa de faţă şi din cea viitoare, pe cele făcute şi pe cele ce se săvârşesc în fiecare zi, pe cele de la început, pe cele de la mijloc şi pe cele de la sfârşit, cele ce se fac necontenit, pe cele din trup şi din suflet, şi văzând venind din toate părţile nori de dovezi care proclamă pronia Lui, te mai îndoieşti? Nu te îndoi, ci crede că proniază şi convinge-te de asta! Deci nu mai iscodi indiscret, ştiind că ai un Stăpân mai afectuos decât un părinte şi mai grijuliu decât o mamă, mai îndrăgostit decât un mire şi o mireasă, care socoteşte că odihna Lui e mântuirea ta şi se bucură mai mult decât tine de izbăvirea de primejdii şi de moarte – ceea ce am arătat prin Iona – şi care arată orice fel de iubire: cea care o are un părinte pentru copii, o mamă pentru rodul pântecului ei, agricultorul pentru via sa, constructorul pentru meşteşugul său, mirele pentru mireasă, tânărul pentru o tânără, o iubire care vrea să îndepărteze de la tine cele rele tot atât pe cât e de departe răsăritul de apus, pe cât e mai înalt cerul faţă de pământ – căci am arătat şi aceasta –, sau mai bine zis nu numai atât, cu mult mai mult, cum am arătat punând în mişcare cuvântul despre acestea şi îndemnându-te să nu te opreşti la imagini, ci să le depăşeşti prin raţionamente. Căci pronia lui Dumnezeu e de netâlcuit, purtarea Lui de grijă e necuprinsă, bunătatea Lui e negrăită, iar iubirea Lui de oameni cu neputinţă de adulmecat.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VIII, 10-12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 288-289)

„Ce minte, ce înţelegere, ce gând poate să cuprindă covârşitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu şi măreţiile negrăitelor daruri ce le-a dat firii omeneşti?!” (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 69)

„Domnul nostru Iisus Hristos a alergat şi s-a ostenit să ne întoarcă din surparea diavolului, atâta cât nici de Dânsul nu-i fu milă, ci se dă dădu pe Sine morţii.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„Nimeni nu ne-a iubit pe noi ca Cel ce ne-a făcut pe noi, Dumnezeu, nici tată, nici mamă, nici prieteni, nici altul nimeni, că pentru noi a dat pe Fiul Său la moarte, ca să ne mântuiască pe noi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 46)

„... Dumnezeu, a Cărui atât de mare îi este iubirea de oameni, cât nu numai mintea noastră cea omenească o covârşeşte, ci şi a îngerilor Lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 89)

„Scripturile noastre sunt minunate să picteze această iubire necuprinsă a lui Dumnezeu pentru om. Ce iubire este mai vehementă şi mai tandră decât iubirea maternă? Însă Dumnezeu ne iubeşte cum nu ştie să ne iubească o mamă chiar. Cine este mai nobil erou decât un tată consumându-se în iubire pentru ai săi? Dumnezeu îi întrece cu toată distanța infinită. Pentru a picta întinderea gingăşiei Sale, Dumnezeu o măsoară prin imensitățile despre care ochiul nostru are experiență: *Pe cât sunt de înalte cerurile de la pământ (...) Precum este răsăritul de apus*. (…) Vrem noi alte elemente ele iubirii? Iată iubirea arhitectului pentru opera sa: Dumnezeu ne iubeşte precum îşi iubeşte artistul capodopera sa, a geniului său şi a degetelor sale: *Întrebați pe fiii mei şi de lucrurile mâinilor mele*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 15-16)

…………………………………………………………………………………

„Fără încetare iubirea Sa ne urmăreşte; reproşurile Sale fine ne cheamă: chiar pedepsele Sale însele nu au alt scop decât să ne aducă în brațele Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 17)

…………………………………………………………………………………

„Mai înțelept decât orice medic, mai gingaş decât orice părinte, mai veghetor decât orice agricultor, Dumnezeu ne conduce prin singurele căi care ne sunt nouă favorabile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 36)

„Ce nu face Dumnezeu pentru a ne câştiga la El? Respins, El ne urmăreşte, dispreţuit, El ne caută, supărat, El ne iartă. El acționează spre noi ca cel mai împătimit dintre amanți. El ne trimite pe profeții Săi să ne spună, cât ne iubeşte El pe noi şi ce bogăție de slavă ne păstrează: noi îi ucidem pe profeții Săi. El ne trimite pe Fiul Său unic; noi Îl omorâm pe o cruce! În loc să ne zdrobească ca pe nişte insecte

răufăcătoare, Dumnezeu departe de a ne respinge, reîncepe în fiecare suflet marele act al răscumpărării.

Este posibil ca noi să ne opunem şi să rezistăm cu nesimţire? Convertirea sufletelor noastre şi a inimilor noastre nu se impune ea nouă în mod imperios? Iubirea nu cere ea iubire? Iubiţi cum suntem noi de Dumnezeu, rămânem noi ca de gheaţă, fără întoarcere, fără afecţiune, fără inimă? Petru după ce s-a lepădat de El, nu se converteşte el la iubirea lui Hristos? David în extazul iubirii sale nu a cântat el: *Ce am dorit eu în cer şi pe pământ decât pe Tine, O, Dumnezeul meu!* Iată iubirea, iată convertirea, iată adevărata viaţă creştină.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 322)

„Ce n-a suferit El pentru a cuceri iubirea noastră! Ce minune nu continuă El să lucreze pentru a menţine şi a dezvolta în lume iubirea credincioşilor Săi?

(…) La rândul nostru să iubim. Să facem din iubirea divină centrul întregii noastre sfinţiri, punctul de plecare al oricăreia din activităţile noastre; totdeauna iubirea, totul pentru a o face să se nască, a o dezvolta, a o apăra, a o proteja. Şi această sfântă şi suavă iubire s-o folosim în toate împrejurările vieţii. Suntem noi persecutaţi? Iubirea lui Hristos să ne facă blânzi în a-L imita pe Iisus Hristos! Ne strânge durerea? Să găsim pacea în iubirea sfântă, împotriva lumii, împotriva diavolului, împotriva noastră înşine, să ne înarmăm cu puterile şi energiile iubirii.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 323-324)

DUMNEZEU (e propriu lui Dumnezeu a face bine)

„Elinii cei necuraţi şi necredincioşi nu oare atribuie soarelui totul, cum şi idolilor lor? Dar ce? Nu oare El (Dumnezeu) le face bine şi acestora? Nu oare e rezultatul aceleiaşi pronii că aceia trăiesc, sunt sănătoşi, fac copii, şi celelalte? Dar aşa numiţii Marcionişti? Nu şi aceştia hulesc pe Dumnezeu ca şi Manicheii? Şi cu toate acestea nu şi lor le face bine pe fiece zi? Dacă înse El face bine şi acestora, care nu-L cunosc, cu atât mai mult nouă. Ce altă îndeletnicire e mai demnă de Dumnezeu, decât de a face bine neamului omenesc, fie prin pedeapsă, fie prin iertare?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu)

„Pe cât de uşor ne este nouă să mişcăm limba cântarului, tot pe atât de uşor îi este lui Dumne
că El este vistierul milei? Noi vedem însă că şi animalele există tot prin mila Lui: *Oameni şi dobitoace vei izbăvi, Doamne* (Ps., 35, 7). S-a uitat pe pământ şi l-a umplut de fiinţe vii: pentru cine? Pentru tine! Dar pe tine de ce te-a creat? Din bunătatea Lui!

Nimic nu e mai de preţ ca mila; ea este cauza luminii de aici şi tot ea este şi pricina luminii de acolo. " (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 89-90)

„Unde este mila lui Dumnezeu, acolo sunt toate bunătăţile." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

DUMNEZEU (pedagogia divină)

„Aşa de felurit şi aşa de deosebit lucrează cu măiestrie Dumnezeu, fără să Se schimbe, ci împărţind cu folos darurile bunătăţii Lui. Şi cum, ascultă! Dacă Dumnezeu ar înfricoşa pe cel păcătos, pe cel ce cade în păcate, i-ar împinge la deznădejde; dacă l-ar ferici pe omul drept, i-ar slăbi tăria virtuţii lui, l-ar face să nu mai fie atât de sârguincios odată ce se şi vede fericit de Dumnezeu. De aceea, pe păcătos îl miluieşte, iar pe cel drept îl înfricoşează. *Înfricoşător este pentru toţi cei din jurul Lui* (Ps., 88, 8) şi: *Bun este Domnul cu toţi* (Ps., 144, 9). A spus: *Înfricoşător este pentru toţi cei din jurul Lui*. Şi cine sunt aceia decât sfinţii? David spune: *Dumnezeu cel Preaslăvit în sfatul sfinţilor, mare şi înfricoşător este pentru toţi cei din jurul Lui* (Ps., 88, 8). Dacă vede pe cineva căzând, Dumnezeu îi întinde mâna iubirii de oameni; dacă îl vede pe altul stând îi bagă frica în oase. Aceasta este o faptă de dreptate şi de dreaptă judecată. Pe omul drept îl întăreşte prin frică, iar e cel păcătos îl ridică prin iubire de oameni." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, pp. 125-126)

„Unde este o conducere silnică, Dumnezeu pune frica de Împărăţia Lui; unde este smerenia nimicniciei, dă leacul iubirii Sale de oameni. Că acest Dumnezeu mare este Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor. Dar tot El coborându-Se din slava Lui, este, după cu spune Sfânta Scriptură, Tatăl orfanilor şi Judecătorul văduvelor. Vezi marea bogăţie a iubirii Lui de oameni? Vezi frica de Dumnezeu, folositoare şi omului credincios şi omului cu stăpânire? Acolo unde vede că stăpânirea e de ajuns spre mângâiere, a pus frica spre folos; acolo unde vede că orfanul se pierde din pricina nimicniciei sale, iar văduva din pricina sărăciei, adaugă iubirea Sa de oameni spre mângâiere. Eu sunt Tatăl orfanilor! Prin asta face două lucruri: îşi arată

iubirea Sa de oameni, şi pedepseşte şi împlinirea. Se numeşte Tatăl orfanilor, ca să şi mângâie pe cei sărmani, dar să şi lovească pe cei ce împilează, spre a nu mai face rău orfanilor şi văduvelor.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, pp. 129-130)

DUMNEZEU (judecățile lui Dumnezeu - neînțelegerea lor de către noi)

„Pavel, omul acesta atât de mare şi atât de valoros, a spus că judecățile Lui, adică rânduielile şi conducerea Lui, sunt cu neputință de cercetat, şi n-a spus neînțelese, ci cu neputință de cercetat, că nu primeşte nici cercetare să fie, iar urma căilor Lui spune el că este de negăsit – că numeşte căi hotărârile şi poruncile Lui...” (*Omilii la Facere,* omilia IV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 63)

„Când lucrează Dumnezeu ceva, nu încerca, iubite, să cercetezi cu mintea ta omenească cele făcute de El! Faptele Lui depăşesc înțelegerea noastră, iar mintea omenească nicicând nu va putea să le cuprindă sau să înțeleagă pricina celor create de El”. (*Omilii la Facere,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 310)

„... noi nu trebuie să ne neliniştim, nici să pătrundem cu curiozitate mai încolo decât îi place Lui să ne descopere.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 2, p. 472)

,,Nu este Dumnezeu atât de sărac încât să facă numai de acelea pe care le poți tu cuprinde cu judecata ta cea slabă. Dacă tu de multe ori nu pricepi treaba meşterului, apoi cu atât mai mult nu vei pricepe pe a lui Dumnezeu, care este meşterul cel mai strălucit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 176)

,,Nu ne împotrivim deloc când un doctor ne prescrie de multe ori rețete ce par potrivnice însănătoşirii noastre, când ne porunceşte, de pildă, să ne băgăm picioarele sau mâinile degerate în izvoare reci ca gheața, sau când ne spune să facem alte lucruri tot atât de ciudate; ba, dimpotrivă, pentru că suntem convinşi mai dinainte că doctorul prescrie aceste rețete întemeiat pe ştiința sa medicală, îl ascultăm cu dragă inimă, deşi de multe ori se înşală. Iscodim însă faptele lui Dumnezeu, cu toate că El ne este superior nouă, cu toate că este Însăşi Înțelepciunea, cu toate că nu se înşală niciodată în hotărârile Sale! Îl credem fără să spunem vreun cuvânt pe doctor, pe care ar

trebui să-l întrebăm de ce face aşa, şi nu altfel, iar pe Cel pe Care ar trebui să-L credem cu adevărat, pe Dumnezeu, pe El îl întrebăm pentru ce şi cu ce scop săvârşeşte faptele Sale şi ne supărăm dacă nu putem cunoaşte cauzele lor! Poți spune că o astfel de purtare porneşte dintr-un suflet credincios? Nu! Ci mă rog, fierbinte mă rog, să nu cădem într-o nebunie atât de grozavă! În fața tuturor întâmplărilor ce vin peste noi, înaintea cărora suntem nedumeriți, să spunem şi noi cuvintele Scripturii: *Judecățile Tale sunt foarte adânci* (Psalmi, 35, 6). Tot înțelepciunea lui Dumnezeu este şi aceasta, ca noi să nu cunoaştem bine cauza tuturor celor ce ni se întâmplă.

Răsplata noastră n-ar fi mare şi nici n-ar fi o dovadă de credință dacă am asculta de Dumnezeu pentru că am şti cauzele tuturor celor ce ni se întâmplă; dar foarte mare folos sufletesc avem când, fără să cunoaştem vreuna din pricinile necazurilor ce vin peste noi, ne dăm totuşi silința să ne supunem tuturor poruncilor Lui, să-l ascultăm cu adevărat şi să credem în El din toată inima. De un singur lucru trebuie să fim convinşi, anume că toate pe care Dumnezeu le aduce peste noi sunt spre folosul nostru. Să nu căutăm să aflăm cauza lor şi nici să nu ne supărăm sau să ne întristăm dacă n-o cunoaştem. Nu ne este nici cu putință, nici folositor s-o ştim, pe de o parte, pentru că suntem muritori, iar pe de altă parte, pentru că am cădea îndată în nebunească mândrie. Pe copii noştri îi punem să facă multe treburi ce li se par vătămătoare şi întru nimic folositoare; copiii nu cer să le afle pricina şi nici noi nu-i punem la lucru după ce mai întâi i-am convins că treburile pe care le fac sunt spre folosul lor; dimpotrivă, îi învățăm să asculte de poruncile părinților lor şi să nu caute să afle mai mult. Dacă noi, pe când suntem copii, ne purtăm astfel față de părinții noştri, care au aceeaşi fire ca şi noi, şi nu ne răzvrătim, ne vom supăra oare pe Dumnezeu, de Care ne deosebim atât de mult cât se deosebeşte Dumnezeu de oameni, pentru că nu cunoaştem toate pricinile celor ce ni se întâmplă? Ce poate egala această necredință?" (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 144-145)

„Când vezi că un doctor îți taie uneori rana, alteori ți-o arde, iar alteori aceeaşi rană o şi taie, o şi arde, nu-l iscodeşti pe doctor de ce face aşa şi nu altfel, cu toate că de multe ori nici tăietura, nici arderea şi nici amândouă la un loc nu te vindecă. Pe doctor, deci, tu nu-l iscodeşti; dar, om fiind, Îl iscodeşti pe Dumnezeu, Care nu greşeşte niciodată, Care-ți rânduieşte toate treburile tale într-un chip vrednic de înțelepciunea Sa, şi-I cere să-ți dea socoteală de ce dă o poruncă sau alta şi nu te pleci nemărginitei Sale înțelepciuni. Nu-i aceasta, oare, cea mai cumplită

nebunie?” (*Despre Feciorie*, 17, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 31)

„Apostolul Pavel, care a cunoscut atâtea taine negăite şi a urcat la al treilea cer, în vreme ce cerceta voile şi judecățile lui Dumnezeu, a simțit o amețeală, ca şi când ar fi privit într-un abis. Străduindu-se să caute adâncimea înțelepciunii lui Dumnezeu, s-a tulburat. S-a tulburat şi a încetat imediat cercetarea, spunând: *Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui*? (Romani 11; 34).

Dacă Apostolul a întâmpinat în felul acesta voile lui Dumnezeu, noi de ce ne străduim în zadar să le cercetăm şi să le pătrundem pe cele nepătrunse? Să nu ajungem, rogu-vă, la un asemenea nivel de nebunie. Ci la fiecare nelămurire a noastră să ne aducem aminte şi să repetăm cuvântul psalmistului: *Adânc nepătruns sunt judecățile Tale*” (Psalm 35, 6). (Din vol. *Problemele vieții*, p. 9)

„Vedem un tăietor de lemne făcându-şi treaba şi nu-i cerem socoteală pentru asta. Vedem un doctor arzând răni, tăind mădulare, chinuind cu regim istovitor vreun bolnav, şi nu-l întrebăm de ce face toate acestea. Tăietorului de lemne, doctorului şi altor oameni le arătăm încredere şi primim tăcut, fără să cercetăm şi fără să cârtim ceea ce fac ei. Însă nemuritorului şi preaînțeleptului Dumnezeu nu-I arătăm încredere şi vrem să-I punem la îndoială minunatele Sale lucrări, de multe ori îndrăznind chiar să-L acuzăm de nedreptate! Iar să dăm bani săracilor sau să-i apărăm pe cei nedreptățiți nu ne hotărâm uşor, cercetăm însă cu stăruință — şi din păcate, aproape mereu cu dispoziție de rea-credință — de ce Dumnezeu îngăduie ca unul să fie bogat, altul sărac, iar altul sărac lipit pământului. Nu ne plecăm mai bine capetele, nu ne osândim pe noi înşine, nu punem frâu limbii noastre, nu ne adunăm mintea şi nu ne întoarcem curiozitatea asupra vieții şi lucrărilor noastre? Să cercetăm cu atenție faptele noastre şi să ne preocupăm de păcatele pe care le-am săvârşit. Dacă suntem cercetători şi puşi pe fapte mari, să cerem de la sinele nostru socoteală pentru câte rele am spus şi am făcut, însă în loc să facem aşa, îl aşezăm pe Dumnezeu în scaunul acuzaților şi-L judecăm, adăugând astfel şi un alt păcat mulțimii de păcate pe care le-am săvârşit şi pregătindu-ne osândirea veşnică, de care mă rog să fim izbăviți.”(Din vol. *Problemele vieții*, pp. 180-181)

„Dacă ceva din cele ce se petrec, covârşesc mintea noastră, să nu socotim, din aceasta, că suntem lipsiți de purtarea de grijă a lui Dumnezeu,

ci, înțelegând pe cele neînțelese, să le lăsăm înțelepciunii Lui celei neurmate. Şi dacă meşteşugul omenesc nu este cu putință omului neiscusit să-l înțeleagă, cu atât mai mult va fi cu neputintă minții omeneşti să înțeleagă nemărginirea purtării de grijă a lui Dumnezeu (Rm., 11, 33). Căci neînțelese sunt judecățile Lui şi neurmate căile Lui. Dar însă luminându-ne din aceste puține cuvinte, să mulțumim Domnului pentru toate cele ce se fac. Putem şi în alt fel să mulțumim lui Dumnezeu pentru purtarea Sa de grijă, căruia nimeni nu-I va putea grăi împotrivă.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 33)

„*Cât de cu neputință de cercetat sunt judecățile Lui şi cât de neadulmecate sunt căile Lui* (Rm., 11, 33). N-a spus numai necuprinse, ci şi *cu neputință de cercetat judecățile Lui*. Fiindcă nu numai că le poate cuprinde cineva, dar nu poate nici măcar să facă începutul cercetării, astfel încât nu numai că nu va putea veni cineva la capătul ei, dar nu va putea adulmeca nici măcar începutul economiilor Lui.

Iar după ce a spus: *Cât de cu neputință de cercetat sunt judecățile Lui şi cât de neadulmecate sunt căile Lui* minunându-se şi uimindu-se a încetat cuvântul printr-o doxologie adăugând şi spunând aşa: *Cine a cunoscut minunea Domnului sau cine a fost sfătuitorul Lui? Sau cine I-a dat Lui mai înainte şi va lua înapoi de la El? pentru că de la El şi prin El şi pentru El sunt toate. A Lui fie slava în veci. Amin.* (Rm., 11, 33-36).” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, II, 7-8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 266)

„Nu spune, aşadar: *De ce asta? Pentru ce asta?*, ci în cazul economiilor şi creaturilor lui Dumnezeu oferă şi tu lui Dumnezeu Care te-a creat tăcerea pe care o oferă olarul lutului.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 274)

„Ştiind deci toate acestea, atât cele prin care S-a arătat, cât şi cele pe care le-a făcut şi cele pe care le va face, nu iscodi nimic cu curiozitate şi indiscreție, nici nu spune: *De ce aceasta? Pentru ce aceasta?* Căci cum nu e un lucru foarte nebunesc şi plin de ultima demență şi nebunie atunci când nu iscodim niciodată cu indiscreție un medic care taie, arde, aplică leacuri

amare, chiar dacă ar fi un simplu slujitor, iar stăpânul zace tăcut pătimind acestea şi-i este recunoscător pentru ardere, tăiere şi leacuri, şi acestea în fața unui viitor neclar – căci mulți doctori au omorât pe mulți făcând acestea – şi-i cedează cu multă supunere când face acestea, şi la fel face şi cu marinarul şi cu constructorul şi cu cei pricepuți în celelalte îndeletniciri.

Iar dacă e ridicol a crede că un om simplu şi priceput poate cere meşterului să-i spună cauzele tuturor celor făcute de el, e la fel de ridicol şi a iscodi indiscret acea înțelepciune negrăită, inexprimabilă şi necuprinsă şi a căuta de ce s-a făcut aceasta şi aceea ştiind bine că această înțelepciune nu greşeşte, că bunătatea Lui e multă, că pronia Sa este negrăită, că toate cele făcute de El pentru noi trimit spre un sfârşit bun, cu condiția să nu se interpună cele ale noastre, fiindcă El nu vrea să piardă pe nimeni, ci să mântuiască. Cum nu este atunci o nebunie covârşitoare a iscodi indiscret de la început şi numai decât pe Cel ce vrea şi poate să mântuiască pe toți, şi a nu aştepta sfârşitul celor făcute?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VIII, 13-14, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 289-290)

„... iar dacă eşti atât de curios şi indiscret, aşteaptă sfârşitul şi observă unde duc acestea şi nu te frământa, nici nu te tulbura de la început. Pentru că un om nepriceput când îl vede la început pe topitorul de aur topind aurul şi amestecându-l cu cenuşă şi paie, dacă nu aşteaptă sfârşitul, va socoti că aurul este pierdut; iar cineva născut şi crescut pe mare, mutat dintr-o dată pe uscat fără să fi auzit vreodată nimic de cultivarea pământului, dacă vede grâul depozitat şi păzit sub zăvoare şi ferit de umiditate, scos afară de țăran şi risipit, aruncat şi pus în brazde în văzul trecătorilor şi nu numai ferit de umiditate, dar predat lutului şi nămolului şi neavând nici o pază, nu va crede oare că grâul e pierdut şi nu-l va condamna oare pe țăranul care a făcut acestea? Dar această condamnare nu ține de natura locului, ci le lipsa de experiență şi de prostia celui ce nu judecă bine, care formulează de la început o judecată pripită. Căci dacă ar aştepta vara, ar vedea holdele unduind, secera ascuțită şi grâul odinioară risipit şi rămas fără pază, putrezit şi stricat, predat lutului, acum înălțat şi înmulțit, arătând mai frumos, dezbrăcat de vechimea lui şi îndreptat cu multă vigoare, având alai şi pază, înălțându-şi tulpina în sus şi încântând pe privitor, hrănindu-l şi aducându-i mult câştig, şi atunci va fi şi mai uimit pentru că trecând prin unele ca acestea rodul a fost adus la o asemenea înflorire şi strălucire.

Aşadar, şi tu, omule, nu-L iscodi indiscret pe Stăpânul comun, al nostru al tuturor; iar dacă eşti atât de ambițios şi îndrăzneț să boleşti de această nebunie, aşteaptă şi sfârşitul celor ce se fac. Căci dacă țăranul aşteaptă toată iarna uitându-se nu la cele ce le pătimeşte grâul în anotimpul rece, ci spre cele de care are să se desfăteze mai încolo, cu atât mai mult e drept să aştepți şi tu sfârşitul când este vorba de Cel care cultivă tot pământul şi sufletele noastre; şi numesc sfârşit nu numai pe cel din viața de față – căci de multe ori aceasta va fi încă de aici –, ci şi pe cel din viața viitoare. Pentru că economia ambelor noastre vieți priveşte spre un singur sfârşit: mântuirea şi slava noastră. Chiar dacă este divizată în timp, unit în scop; aşa cum acum e iarnă, acum primăvară, dar mişcarea fiecărui anotimp priveşte spre un singur lucru: coacerea roadelor, aşa şi cu lucrurile noastre.

Deci când vezi Biserica risipită, pătimind cele de pe urmă, pe cei ce strălucesc în ea alungați, bătuți, pe întâistătătorul ei dus foarte departe, nu te uita doar la acestea, ci şi la cele ce vor ieşi din acestea: răsplătirile, recompensele şi premiile; *căci cel ce va răbda până la sfârşit, acesta se va mântui* (Mt., 10, 22). Fiindcă în Vechiul Testament, când cuvântul învierii nu era cunoscut încă, ambele se făceau în viața de față; dar în Noul Testament nu este peste tot acest lucru, ci uneori aici sunt cele întristătoare, iar cele bune aşteaptă plecarea noastră de aici.

Dar chiar şi dacă cele bune din această viață s-ar realiza pentru ei în viața de față, vrednici de admirație ar fi şi cei care nu s-au bucurat de ele, pentru că, neştiind lămurit cuvântul despre înviere şi văzând întâmplându-se cele contrare făgăduințelor lui Dumnezeu, n-au fost scandalizați, nu s-au agitat, nu s-au tulburat, ci s-au lăsat în seama proniei Lui neînțelese, nelăsându-se smintiți de nimic din cele întâmplate în mod contrar, ci cunoscând bogăția mijloacelor şi iscusința înțelepciunii Lui aşteptau sfârşitul şi înainte de acest sfârşit suportau cu mulțumire tot ce se îndrăznea împotriva lor slăvind pe Dumnezeu Care îngăduia să se facă acestea.” (*Scrisori din exil*, *Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, IX, 1-7, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 290-291)

„Căci drepții de odinioară nu căutau să afle cum şi în ce mod vor fi acestea, chiar atunci când vedeau că după raționamentul omenesc toate mergeau spre disperare, nici nu se frământau, nici nu se tulburau, ci suportau toate cu noblețe, având drept dovada cea mai mare a bunătăților viitoare puterea Celui ce le-a făgăduit şi necăzând în disperare pentru că lucrurile se făceau în chip contrar. Căci ştiau limpede că El este iscusit şi înțelept şi va

putea, chiar şi după ce aceste lucruri au fost interzise, să le redobândească mai mult decât înainte şi să adauge cu multă uşurinţă sfârşitul lor la cele făgăduite.

Aşadar, şi tu, iubite, în cazul în care cele triste îşi primesc dezlegarea încă în viaţa de faţă, dă slavă lui Dumnezeu; iar în cazul în care se ajunge la cele mai rele, mulţumeşte şi atunci şi nu te scandaliza cunoscând lămurit Pronia nesfârşită a lui Dumnezeu cu neputinţă de tâlcuit şi că negreşit toate îşi vor primi sfârşitul cuvenit fie în viaţa de faţă, fie în cea viitoare. Iar dacă auzind cineva vorbindu-se de viitor s-ar grăbi din laşitate să-l vadă realizat aici, vom spune că adevărata viaţă şi lucrurile sigure şi cu neputinţă de mişcat din loc ne aşteaptă atunci. Fiindcă acestea de acum sunt o cale, dar acelea sunt patria; cele de aici se aseamănă unor flori de primăvară, dar acelea unor stânci neclintite: acolo vor fi cununile şi răsplătirile care n-au sfârşit, acolo vor fi premiile şi recompensele, şi tot acolo şi pedepsele, chinurile insuportabile ale celor ce au făcut astfel de rele.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XI, 1-3, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 301-302)

„Pe doctor când doftoreşte pe bolnavi, unora le taie carnea, pe alţii îi arde şi le lasă sânge, iar pe alţii îi închide în locuri întunecoase şi îi chinuieşte cu foame şi cu sete, şi noi acestea văzând făcându-le, nu cercetăm să zicem pentru ce face acestea, ci numai tăcem; iar înţelepciunea lui Dumnezeu cea nespusă o iscodim şi o cercetăm. Iar de va vrea cineva să facă milostenie pentru cei săraci şi cei ce se află în nevoie, cercetăm cu amănuntul şi zicem: pentru ce este cutare sărac şi lipsit? Sau cutare bogat? Dar nu te pleci jos să te cunoşti pe tine însuţi cine eşti? Şi să pui legătură limbii tale şi să-ţi opreşti mintea să nu cercetezi fără de lucru, ci numai îţi socoteşte mulţimea păcatelor tale şi de eşti cercetător, cere-ţi întâi ţie pedeapsă pentru cercetarea şi pentru cuvintele cele rele ce ai zis, că se cade să te cercetezi pe tine iar nu pe Dumnezeu; de ce adaugi spre păcatele tale şi altele mai grele?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 137)

DUMNEZEU (iconomia lui Dumnezeu)

„Şi dacă poate nu ştii modul iconomiei lui Dumnezeu, să nu te nelinişteşti, căci aceasta este mai ales treaba credinţei; adică, chiar neştiind

modul iconomiei Lui, să primească fără rezervă ideea acestei iconomii.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 37)

„…mari lucruri a voit Dumnezeu să ne dea, însă raționamentele noastre pământeşti nu primesc măreția iconomiilor Lui. Prin urmare, acestea trebuie a veni prin credință, ceea ce este doctrina cea mai mare a sufletelor.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 19)

DUMNEZEU (amenințările venite din partea lui Dumnezeu către noi)

„Aşa e Stăpânul nostru! Adeseori amenință, nu ca să prefacă amenințarea în faptă, ci ca, îndreptându-i pe cei amenințați, să nu-i mai pedepsească. Dacă ar vrea să-i pedepsească, ce rost ar mai avea să le-o spună mai dinainte? Dar nu vrea! De aceea tot amână, zăboveşte, spune mai dinainte, tocmai pentru a le da prilej păcătoşilor să fugă de păcat, să îmbrățişeze virtutea şi să scape astfel de pedeapsă”. (*Omilii la Facere,* omilia XXII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 264)

„… aşa fac şi părinții care-şi iubesc copiii; când îi văd pe copii că pleacă de lângă ei şi se duc să se joace cu alți copii, pun slugile s-o facă pe sperietorii, pentru ca, fiind cuprinşi de frică, să alerge copiii la sânul mamei lor. Tot aşa şi Dumnezeu; trimite de multe ori asupra noastră amenințări, nu ca să aducă amenințarea, ci ca să ne atragă la El. Iar când ne întoarcem la El, Dumnezeu stinge îndată amenințarea. Că de ne-am purta la fel şi în încercări şi în zile de linişte n-am mai avea nevoie de încercări. Dar pentru ce vorbesc despre noi? Chiar sfinții s-au înțelepțit mult din aceasta”. (*Omilii la Matei,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

DUMNEZEU (făgăduințele lui Dumnezeu)

„Să ne învățăm să nu punem niciodată la îndoială făgăduințele lui Dumnezeu, nici să ne neliniştim când se amână împlinirea lor, ci când Stăpânul universului făgăduieşte să avem mai multă încredere în cele ce nu se văd decât în cele ce se văd şi le avem în mâini. Să fim încredințați, apoi, că e cu neputință ca făgăduințele lui Dumnezeu să nu se împlinească. Chiar dacă vreme îndelungată faptele ar fi împotriva făgăduințelor lui Dumnezeu, nici atunci să nu ni se clatine gândul, ci să ştim că iscusința Celui Ce făgăduieşte este de nebiruit; să ştim că toate se pleacă înaintea Lui, când vrea să aducă la îndeplinire cele hotărâte de El. Pentru că este Domn al firii şi Creator, poate dărui şi pe cele mai presus de fire. Nu cumva, gândindu-ne

la slăbiciunile firii noastre, să iscodim cele făcute de Dumnezeu, nici să ne sfărâmăm mintea căutând la rânduiala firii, ci, ca nişte slugi recunoscătoare, să credem în făgăduinţele Lui, ştiind că puterea Stăpânului nostru e covârşitoare; să depăşim slăbiciunea firii noastre, ca să dobândim cele făgăduite, să ne bucurăm de bunăvoinţa Lui şi să cinstim şi pe Dumnezeu după puterea noastră. Nespus de mare cinste Îi dăm lui Dumnezeu, când avem încredere în puterea Lui, chiar de sunt potrivnice spusele Lui celor ce le vedem cu ochii trupului. Şi de ce te minunezi că dai nespus de mare cinste lui Dumnezeu când nu pui la îndoială spusele Lui? Asta se întâmplă şi între oameni, dacă nu ne îndoim când cineva ne făgăduieşte unul din lucrurile acestea stricăcioase şi trecătoare, ci avem încredere în cel ce ne-a făgăduit, oricine socoteşte că-i dăm celui ce ne-a făgăduit nespus de mare cinste, tocmai pentru că nu punem la îndoială spusele lui, ci avem încredere în făgăduinţele lui. Dacă, deci, se întâmplă lucrul acesta între oameni care adesea sau se schimbă sau nu pot îndeplini ce-au făgăduit din pricina neputinţei lor, apoi cu atât mai mult, când e vorba de Dumnezeu, suntem datori să avem încredere în făgăduinţele Lui, chiar dacă până la împlinirea lor trece multă vreme.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXIX, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 62-63)

,,Căci chiar dacă ar fi mii de piedici, nu se poate ca în vreun fel să nu mai stea vreodată în picioare cele făgăduite de Dumnezeu. Fiindcă, după cum El Însuşi este neabătut şi neschimbat, rămânând neîncetat şi pururea Acelaşi, tot aşa şi făgăduinţele Lui nu pot cădea şi sunt nemişcate, în afară de cazul când sunt oprite să vină de faptele noastre. Dar în lucrurile omeneşti se întâmplă contrariul. Căci după cum stricăcioasă şi muritoare este firea omenească, aşa şi darurile din partea oamenilor sunt stricăcioase şi veştejite. Şi-i firesc. Căci stricăcioşi suntem noi, toţi oamenii, iar firea darurilor omeneşti urmează firea noastră. Dar cu făgăduinţele dumnezeieşti nimic de acest fel nu se întâmplă vreodată, ci doar acelea singure au statornicie, şi nemişcare, şi fixitate, şi tărie.” (*Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 125)

DUMNEZEU (jurământul lui Dumnezeu)

„– Dar ce? Dumnezeu s-a jurat? mă poate întreba cineva. Dar pe ce s-a putut jura Dumnezeu?

– Ia seama, însă, că tot ce spune Dumnezeu aici e pogorământ.

Dumnezeu numeşte jurământ întărirea făgăduinţei Sale: *Îmi voi ţine jurământul cu care M-am jurat lui Avraam, tatăl tău*.

Apoi îi spune ce a făgăduit şi pentru ce s-a jurat:

Şi voi înmulţi seminţia ta ca stelele cerului (Fac., 26,4). Asta i-o spune şi patriarhului:

Atât de mare va fi seminţia ta încât va fi egală cu stelele şi cu nisipul (Fac., 13, 17)". (*Omilii la Facere,* omilia LI, II, în col. PSB, vol. 22, p. 180)

DUMNEZEU (sălăşluirea lui Dumnezeu în noi)

„Să ne împodobim frumuseţea sufletului cu tot ce putem, ca, făcându-i strălucitoare şi luminoasă frumuseţea lui, să atragem lângă noi pe Stăpânul cerurilor, ca să ne socotească vrednici a-şi face sălaş în noi. Că se coboară îndată acolo unde vede frumuseţe sufletească. El doar a spus: *Spre cine voi căuta, oare, dacă nu spre cel blând, spre cel liniştit, spre cel smerit, spre cel care tremură de cuvintele Mele?* (Isaia, 66, 2). Ai văzut că ne-a vorbit de toate culorile duhovniceşti, care pot face strălucitoare frumuseţea sufletului?" (*Omilii la Facere,* omilia LV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 220)

„Când un om are cugetul curat, când n-are în el murdărie, atunci va putea locui în el Stăpânul universului". (*Omilii la Facere,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 269)

„*Fericiţi cei curaţi cu inima*, spune Hristos, *că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei, 5, 8). Iar când ai ajuns învrednicit să locuiască Dumnezeu în tine, aşa te simţi ca şi cum trupul ţi-ar fi în zadar şi de prisos şi dispreţuieşti cu totul pe cele omeneşti. Toate cele ce se văd ţi se par umbră şi vis; ca şi cum ai locui în cer, aşa nu pofteşti nimic din cele de aici. Un om ca acesta era Pavel, dascălul lumii. De aceea şi striga zicând: *Sau căutaţi probă a lui Hristos, Care locuieşte în mine?* (II Cor., 13, 3). Şi iarăşi: *Trăiesc, dar nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine* (Gal., 2, 20). Şi iarăşi: *Iar de trăiesc acum în trup, prin credinţă trăiesc* (Gal., 2, 20). Ai văzut un om îmbrăcat cu trup, că grăieşte aşa ca şi cum ar fi fără de trup?" (*Omilii la Facere,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 269)

„... şi mai mult se veseleşte El locuind în om decât în cer." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 285)

„Eu am Dumnezeu şi fac totul ca să-L pot avea în mine, şi m-aş crede în cea mai mare fericire, nu când îmi va vizita casa mea numai, ci când eu aş putea să-l atrag în inima mea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XII, p. 122)

„Ceea ce a dăruit puterilor celor de sus, tot aceea a hărăzit şi firii noastre omeneşti. Dumnezeu stă pe Heruvimi, după cum spune şi psalmistul: *S-a suit pe Heruvimi şi a zburat* (Ps., 17, 12), şi iarăşi: *Cel ce şade pe Heruvimi şi priveşte adâncurile* (Cântarea celor trei tineri, 31). Această cinste ne-a dat-o şi nouă. Cel ce stă pe Heruvimi locuieşte în noi: *Voi locui în voi şi voi umbla între voi* (Lev., 26, 12; II Cor., 6, 16). Heruvimii au ajuns care ale lui Dumnezeu! Noi să ajungem Biserică a lui Dumnezeu. Ai văzut ce înrudită e cinstea? Ai văzut cum a împăcat pe cele de sus cu cele de jos? De aceea, stă în puterea noastră să nu ne deosebim deloc de îngeri.” (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 448)

„Căci aici nu este această prezenţă generală a lui Dumnezeu, de care se bucură fără deosebire chiar fiinţele inferioare; este una cu totul specială, casa tainică a lui Dumnezeu din interiorul nostru. Creaţi după asemănarea Lui, Dumnezeu află în sufletul nostru drept sanctuarul tainic pregătit pentru a-L primi aici. El aici locuieşte, aici se aşează, pentru a zice aşa, adică El lucrează dintr-odată asupra fiinţei noastre întregi; asupra inteligenţei noastre pentru a o lumina, asupra inimii noastre pentru a o curăţi şi înmuia, asupra voinţei noastre pentru a o face suplă şi supusă, chiar asupra simţurilor noastre, pentru a stinge în ele focurile necurate ale poftei trupeşti.

Fericit, fericit de mii de ori e sufletul omului drept, în care locuieşte Dumnezeu, în care Iisus Hristos îşi face retragerea Sa, pe care-L umple Duhul Sfânt cu luminile Sale şi cu ungerea Sa! Când se roagă dreptul, Dumnezeu este acolo. Când el acţionează, Dumnezeu îl ajută la aceasta; când el suferă, Dumnezeu îl mângâie; când se schimbă, Dumnezeu îi întinde mâna pentru a-l susţine. Dreptul, zice Sfântul Pavel *poartă pe Dumnezeu în inima sa*, aşa suntem noi *temple ale viului Dumnezeu*. Şi dacă atât de mari taine încurcă raţiunea noastră încât ochii noştri orbiţi nu pot să-I suporte strălucirea, Duhul Sfânt ne este dat ca un Stăpân, ca un Învăţător Care va şti să ne înveţe: *Duhul Sfânt pe care Tatăl Îl va trimite în numele Meu, Acela vă va învăţa pe voi*.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 96-97)

„Dumnezeu nu este numai pentru noi, Dumnezeu este în noi. Având pe Dumnezeu în noi de ce ne-am putea teme noi şi va putea, tulburându-ne, să ne ia pacea?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 97)

DUMNEZEU (vorbirea despre Dumnezeu)

„Atât de mare rău este să descoperi orişicui şi la întâmplare tainele cele dumnezeieşti. Să audă asta cei care vorbesc tuturor oamenilor fără deosebire. Că Hristos nu ne vorbeşte acolo de porci (Matei 7, 6), ci de oamenii care seamănă cu porcii, care, asemenea acestor animale, se tăvălesc în mocirla păcatului pentru a ne învăța să ştim să facem deosebire între persoane şi să căutăm oameni cu viață curată, când trebuie să descoperim ceva din cuvintele dumnezeieşti, ca să nu-i vătămăm şi pe aceia şi pe noi. Unii ca aceştia nu numai că nu câştigă nimic din cele spuse, dar târăsc adeseori odată cu ei în prăpastia pierzării şi pe cei care le-au pus înainte, fără cercetare, aceste bune mărgăritare”. (*Omilii la Facere,* omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 179)

„Pretutindeni este nevoie de o cugetare dreaptă, dar mai cu samă când grăim sau auzim grăindu-se de Dumnezeu, căci nici limba nu poate grăi ceva, şi nici urechea nu poate auzi, sau mai bine zis nici una nici alta nu sunt în stare de a grăi, sau a asculta cu toată demnitatea măreția lui Dumnezeu. Şi ce spun eu de limbă şi ureche? Când nici chiar mintea, care e mult superioară acestora, nu poate cuprinde exact, nu poate exprima exact ceea ce voim a grăi de Dumnezeu. Că dacă pacea lui Dumnezeu covârşeşte toată mintea, şi cele pregătite celor ce-L iubesc pe Dânsul, la inima omului nu s-au suit, apoi cu atât mai mult însuşi El, Dumnezeul păcii şi Ziditorul tuturor, covârşeşte mai mult măsura cugetării noastre. Deci, trebuie de a primi totul cu credință şi evlavie, iar când rațiunea se oboseşte şi nu poate reprezenta cu exactitate cele vorbite, atunci mai ales să slăvim pe Dumnezeu, că avem un astfel de Dumnezeu, care covârşeşte şi mintea, şi cugetarea noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, pp. 57-58)

„De multe ori pricepem ceva, dar nu putem exprima.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 62)

„Bogăție, vistierie şi izvoare de viață veşnică ne sunt nouă faptele Mântuitorului. Doresc să le spun, mă grăbesc să le predic, dar nu pot să le grăiesc după vrednicie. Sunt stăpânit de dor, dar îmi mărturisesc neputința.

De aceea alerg ca să-mi găsesc scăpare la cuvintele profetului, ca la un port neînvolburat: *Cine va grăi puterile lui Dumnezeu, cine va face auzite toate laudele Lui?* (Ps., 105, 2). Dacă acest mare profet, căruia Dumnezeu i-a făcut cunoscute tainele şi ascunzişurile înțelepciunii Lui, cel ce a fost învrednicit să fie numit Tatăl lui Hristos, fericitul David, mare între profeți, slăvitul între împărați, prietenul lui Dumnezeu, a cărui inimă era prețuită de Dumnezeu, că Însuşi Dumnezeu a spus: *Am găsit pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea* (Fapte 13, 22; I Regi 16, 22); dacă limbile profeților şi ale apostolilor care au revărsat atâtea izvoare, prin care s-a umplut tot pământul de ştiința lui Dumnezeu, ca să-l acopere cum acoperă apa multă mările; dacă atât de mari râuri curgătoare, care au dat naştere la oceanul bunei credințe, îşi mărturisesc înfrângerea, ca să arate puterea Celui predicat, unde se va mai vedea picătura cuvântului meu cel foarte scurt, când îmi stă în față noian aşa de mare de înțelepciune? Dar nu trebuie să-mi amorțească glasul pentru că văd cât de mare este teologia, ci să îndrăznesc să mă uit la gândul lui Dumnezeu. Că Dumnezeu nu răsplăteşte după vrednicia celor spuse, ci după dorința celor ce predică şi după dragostea celor care ascultă. Şi după cum părinții cei iubitori, când văd pe copii lor că gângăvesc şi pocesc cuvintele, nu se uită la graiul lor cel nedesăvârşit, ci la dorința lor de a grăi şi le e mai plăcută gângurirea copiilor decât vorbirea frumoasă a oratorilor şi gândirea înaltă a filosofilor, tot aşa şi Dumnezeu nu se uită la limba mea, care gângăveşte despre teologie, ci la dorința şi la dragostea mea, că predic cu credință şi-l proslăvesc cu dragoste. Limba omenească nu poate grăi limpede, ci, oricâte grăim despre Dumnezeu, le grăim gângăvind. Pentru ce? Pentru că şi Pavel strigă: *Pentru că în parte cunoaştem şi în parte proorocim* (I Cor., 13, 9).” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 170)

„,… de fiecare dată când s-ar vorbi despre Tatăl, nu ar fi exclus nici Fiul, [tot astfel] când se vorbeşte despre Fiul, nu este lăsat deoparte Duhul.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 107)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (Treimea cea de o ființă şi în trei Ipostasuri)

„Noi vom crede ceea ce zice Iisus Hristos: *Tatăl este în Mine şi Eu în Tatăl* (38). Căci, zice El, Eu nu sunt nimic alt lucru, decât ceea ce este Tatăl Meu, totuşi rămânând Fiu; şi Tatăl nu este nimic alt lucru, decât ceea ce este

Fiul, totuşi rămânând Tată şi El ştie ceea ce este Fiul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXI, 3, p. 309)

„În lupta pe care o ai de dus cu aceşti eretici trebuie să ştii să te fereşti şi de nelegiuitul amestec făcut de Sabelie între persoanele Dumnezeirii, dar să fugi şi de nebuneasca deosebire făcută de Arie în fiinţa Dumnezeirii; să mărturiseşti că una este Dumnezeirea Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, dar să adaugi totodată că această unică Dumnezeire are trei ipostase. Aşa vom putea respinge atacurile celor două erezii." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 111)

DUMNEZEU. VIAŢA SFINTEI TREIMI (expunere de credinţă în Sfânta Treime)

,,Acei care s-au înscris în această oaste duhovnicească (prin Botez – n.n.) să creadă în Dumnezeul tuturor, Tată al Domnului nostru Iisus Hristos, cauza a toate, negrăit şi de necuprins cu mintea, Care nu poate fi tâlcuit nici cu cuvântul, nici cu mintea, şi a alcătuit[196] toate cu iubire de oameni şi bunătate.

Şi în Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul Lui Cel Unul-Născut, Care întru toate este asemănător şi egal cu Tatăl şi având neschimbată asemănare cu El, de o fiinţă cu Tatăl şi cunoscut propriu-I ipostas, Care se naşte din El în chip negrăit şi este înaintea timpului [*ανωτερον χρονων*], Făcătorul tuturor veacurilor [*απαντων αιωνων*], Care în vremurile [*υστεροις καιροις*] din urmă, pentru mântuirea noastră, a luat chip de rob şi S-a făcut om şi a trăit împreună cu firea omenească[197] şi a fost răstignit şi a treia zi a înviat.

Căci *voi trebuie să aveţi fixate în minte cu maximă acurateţe acestea*, ca să nu fiţi pradă uşoară înşelăciunilor diavoleşti, ci, dacă adepţii lui Arie vor să vă pună piedici, să ştiţi cu exactitate că trebuie să vă protejaţi auzul de vorbele lor şi să le răspundeţi cu îndrăzneală, arătându-le că Fiul este asemenea[198] după fiinţă cu Tatăl. Căci El însuşi este Cel Care a zis: *după*

---

[196] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Verbul grec este *συνιστημι* şi conţine deopotrivă ideea instituirii (creaţiei) şi a menţinerii în interdependenţă, într-o strânsă unire. (n.s. 28, p. 31)

[197] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Sintagma grecească poate avea două sensuri:
1.) a parcurs toate etapele creşterii fireşti omului
2.) a convieţuit împreună cu oamenii.
Întruparea le presupune pe amândouă. (n.s. 29, p. 31)

[198] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *ομοιον κατα την ουσιαν οντα τω Πατρι*. Deşi o conştiinţă dogmatică rigidă (nu riguroasă! cum e cea despre care se vorbeşte în paragraful

cum Tatăl scoală morții si-i face vii, tot aşa şi Fiul îi face vii pe cei care vrea (In., 5, 21); şi prin toate arată că are o putere egală cu Tatăl. Dacă din alt flanc Sabelie vrea să strice dogmele cele sănătoase, confundând ipostasurile, închide-ți auzul şi față de acela, iubite, învățându-l că una este ființa Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, trei însă ipostasurile." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 31-32)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (Ființa şi energiile divine)

„Cum că este Dumnezeu, aceasta o ştim, dar care este esența Lui nu o ştim defel." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 59)

„Ce înseamnă energia Lui? Căci ființa Lui are energie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 62)

„Nici că e cu putință de a găsi un nume propriu al acelei ființe. Şi ce este de mirare că nu putem găsi un nume propriu ființei lui Dumnezeu, când nici chiar pentru înger nu putem găsi care să exprime esența sau ființa lui?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 62)

„Ființa era neprihănită, nepieritoare, firea nestricăcioasă, neînțeleasă, nevăzută, necuprinsă, totdeauna fiind şi aceeaşi fiind, mai presus de îngeri, mai înaltă decât puterile cele de sus, biruind gândul, depăşind cugetul, fără putința de a fi văzută, ci doar crezută." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 39)

„,... şi eu ştiu multe, însă nu cunosc modul lor de a fi. Ştiu că Dumnezeu este peste tot şi că este în întregime peste tot, dar nu ştiu cum; că este fără de început şi nevăzut, dar nu ştiu cum. Căci rațiunea refuză să

---

25) ar putea fi scandalizată de o astfel de formulare semi-ariană (prezentă şi în paragraful 21), totuşi Sfântul Ioan nu este deloc semi-arian, căci imediat, mai jos, spune: *una este ființa Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh*. Acest fapt ne arată că Părinții – fiind oameni duhovniceşti – nu se legau de formule, ci de modul în care erau înțelese. Asupra exactității înțelegerii nu se permitea însă nici un compromis (după cum se va vedea în paragraful 24). Iar posibilitatea de a interpreta eronat o afirmație scripturistică, dogmatică etc. se diminuează pe măsură ce creştem în adevărata viață duhovnicească a lui Hristos, ale cărei semne sunt smerenia şi dragostea duhovnicească. (n.s. 30, pp. 31-32)

priceapă cum se poate ca ceva să fie o substanță (*ousia*) fără să aibă ființă nici de la sine, nici de la altul. Ştiu că l-a născut pe Fiul, dar nu cunosc cum. Ştiu că Duhul este de la El, dar cum este de la El nu cunosc. Mănânc, dar nu cunosc cum se împarte hrana spre a deveni umoare, sânge, limfă, ori bilă. Câtă vreme nu cunoaştem [nici măcar] lucrul acesta, deşi, de fiecare dată când mâncăm, avem zi de zi hrana înaintea ochilor, cum de îndrăznim să iscodim esența lui Dumnezeu?" (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, p. 21)

,,… vă îndemn să vă feriți de nebunia lor, căci, mărturisesc, este cu adevărat cea mai mare nebunie disputa legată de faptul de a şti ceea ce este Dumnezeu în esența sa. Şi pentru a pricepe că aceasta este cea mai mare nebunie, vă voi face limpede acest lucru prin cuvintele celor inspirați de Dumnezeu. Cei inspirați nu numai că se arată lipsiți de cunoaşterea referitoare la ceea ce este esența lui Dumnezeu, dar nu ştiu nici măcar cât de mare este înțelepciunea lui; aceasta, cu toate că nu esența provine din înțelepciune, ci înțelepciunea din esență. De vreme ce aceşti oameni inspirați de Dumnezeu nu pot înțelege în chip precis înțelepciunea lui Dumnezeu, cât să fie de mare nebunia celor care îşi închipuie că le poate sta la dispoziție spre folosință însăşi esența lui, pe care o concep prin intermediul propriilor raționamente? Vom asculta, aşadar, ce spune profetul în această privință: *Minunată este pentru mine ştiința ta.* (Ps. 138, 6). Dar să ducem mai departe cuvântul său: *Te voi binecuvânta, fiindcă mă minunez înaintea ta plin de teamă* (Ps. 138, 14).

Ce înseamnă *plin de teamă*? De multe lucruri numai ne minunăm, fără să fim cuprinşi de teamă, aşa cum ne minunăm de frumusețea coloanelor, a frescelor, ori de trupurile aflate în floarea tinereții. Iarăşi, ne minună, de întinderea mării şi de adâncimea sa nemărginită, dar ne cuprinde teama când ne îndreptăm privirea către adâncurile ei. În acelaşi chip, profetul şi-a îndreptat privirea către întinderea nemărginită şi atotcuprinzătoare a înțelepciunii lui Dumnezeu şi, cutremurându-se, s-a minunat cuprins de mare teamă, pentru ca apoi, revenindu-şi în fire, să prindă a exclama cuvintele: *Te voi binecuvânta, fiindcă mă minunez înaintea ta plin de teamă: minunate sunt lucrările tale.* (Ps. 138, 14). (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 22-23)

,,Judecățile Lui sunt de necercetat, căile Lui de nepătruns, pacea depăşeşte orice minte, darul este negrăit, cele pe care Dumnezeu le-a pregătit celor ce-L iubesc nu s-au suit la inima omului, înțelepciunea Lui este nemăsurată, toate acestea sunt, aşadar, cu neputință de înțeles, iar El însuşi

să rămână singurul lucru care poate fi înțeles? Şi cum ar fi cu putință să afirmi aşa ceva fără să ajungi la culmea nebuniei?” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 26-27)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (aproprierea)

„... tot ceea ce este al Tatălui este şi al Fiului şi tot ceea ce este al Fiului este şi al Tatălui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXI, 1, p. 422)

„Lucrurile care se par că sunt proprii Tatălui şi-i aparțin Lui în mod unic, aparțin în mod egal şi Fiului şi Duhului Sfânt (Ioan 6, 44). Cum nimeni nu vine deci la Fiul dacă nu-l atrage Tatăl? Dar această putere se arată la fel şi în Fiul, căci zice: *Eu sunt Calea, nimeni nu vine la Tatăl decât prin Mine* (Ioan 14, 6). Vedeți că este la fel şi pentru Duhul Sfânt. Apostolul zice: *Nimeni nu poate mărturisi pe Iisus Domnul, decât numai în Duhul Sfânt*. Şi iarăşi, darul pe care l-a făcut Dumnezeu Bisericii Apostolilor Săi, Scriptura îl atribuie pe atât Tatălui, pe atât Fiului, pe atât şi Duhului Sfânt...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 3, p. 461)

„Tatăl a voit şi Fiul a lucrat, a activat. Dar nici Fiul n-a fost lipsit de voință, fiindcă Tatăl a voit, şi nici Tatăl nu a fost lipsit de activitate, fiindcă Fiul a activat, a lucrat, ci toate sunt comune Tatălui şi Fiului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 13)

„Nu cumva să-ți închipui că totul este al Tatălui (...) de aceea atribuie (Apostolul Pavel – n.n.) totul Fiului, precum, iarăşi atribuie totul Tatălui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 25)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (una şi aceeaşi este voința Tatălui şi a Fiului)

„Una şi aceeaşi este voința Tatălui şi a Fiului, apoi ceea ce a voit Fiul, aceasta şi Tatăl a voit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 13)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea Fiului cu Tatăl)

„Dar Fiul nu este nici mai mic decât Tatăl, nici inferior Lui în esență, în substanță.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 3, p. 30)

„*Tatăl Meu lucrează şi Eu lucrez?* Era acelaşi lucru cu a se face egal cu Dumnezeu. Iisus Hristos nu arată nici o diferență între aceste cuvinte. El n-a zis: El lucrează, şi Eu Îl slujesc, Îl ajut; ci: precum lucrează El, la fel lucrez şi Eu Însumi; şi El face să se vadă o egalitate destul de mare.

Căci dacă, Iisus Hristos n-ar fi vrut să arate această egalitate, şi dacă evreii o bănuiau zadarnic, El n-ar fi permis să se păstreze această idee falsă despre El, ci ar fi corectat-o. Şi evanghelistul n-ar fi trecut cu tăcerea, ci ar fi arătat în mod public că evreii o bănuiau aceasta şi că Iisus Hristos nu s-a făcut egal cu Tatăl Său; aşa face El în altă parte, atunci când vede că ceva a fost spus într-un sens şi este luat în altul; spre exemplu privitor la această frază: *Dărâmați acest templu şi în trei zile Îl vi ridica* (Ioan 2, 9), care se referea la trupul său. Dar evreii, neînțelegând ce a zis Iisus Hristos şi crezând că El vorbea despre templul lor, ziceau: *În patruzeci şi şase de ani s-a zidit acest templu, şi tu îl vei ridica în trei zile?* (Ioan 2, 20). Cum deci Iisus Hristos a zis un lucru, şi evreii se gândeau la altul, că ceea ce a zis despre trupul Său, ei au înțeles-o despre templul lor, evanghelistul face să se vadă, şi pentru a corecta această greşeală a adaugă: *Iar El vorbea despre templul trupului Său* (Mt., 2, 21). La fel, dacă în acest loc Iisus Hristos nu s-ar fi făcut egal cu Tatăl Său, sigur că evanghelistul ar fi îndreptat gândirea evreilor care o credeau, şi el ar fi zis: Evreii se gândeau că Iisus Hristos se făcea egal cu Dumnezeu, dar El nu vorbeşte de această egalitate. Şi nu numai evanghelistul nostru face aşa în locul pe care l-am arătat, ci un altul face tot la fel. Iisus Hristos zicându-le ucenicilor Săi: *Feriți-vă de aluatul fariseilor şi al saducheilor*, şi ucenicii zicând între ei: *N-am luat pâine* (Mt., 16, 6); cum Mântuitorul vroia să zică un lucru, numind aluatul învățătura lor, şi ucenicii înțeleg altul, gândindu-se că Iisus vorbea despre pâini, El corectează acest gând; şi chiar aici nu este evanghelistul, ci Iisus Hristos Însuşi care corectează, zicând: *Cum nu înțelegeți că nu despre pâini v-am vorbit?* (Mt., 16, 11). Dar despre pasajul asupra căruia este vorba nu se vede nici o corectare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 3, p. 183)

„Şi de teamă că auzind aceste cuvinte, care arată că Tatăl este începutul Fiului, voi să nu vă gândiți că este o inegalitate de substanță între unul şi celălalt, şi o mai mică demnitate în aceasta, El vine Însuşi să vă judece, pentru a arăta egalitatea Sa. Căci cel ce are puterea să pedepsească şi să răsplătească pe cei ce vrea, poate să facă acelaşi lucru ca Tatăl. În sfârşit,

dacă El n-avea o putere egală, dacă El n-ar fi primit această cinste decât după aceea, după ce a fost născut, care ar fi fost originea acestei ridicări? Prin ce treaptă ar fi venit El apoi la o aşa de înaltă demnitate?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIX, 1, p. 187)

„El a zis: *Tatăl Meu şi Eu lucrez*; şi prin aceia arată că El este egal Tatălui Său şi că trebuie să fie cinstit în mod egal” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIX, 1, p. 187)

„Dacă El ar fi vorbit totdeauna într-un fel demn de vrednicia Sa, evreii n-ar fi primit cuvântul Lui, pentru că chiar adesea, pentru câteva cuvinte vrednice de măreția Sa, ei Îl persecutau şi aruncau cu pietre în El. Căci dacă, în văzul lor, El ar fi zis întotdeauna lucruri de jos şi smerite, cei mai mulți apoi, s-ar fi scandalizat, şi aceea ar fi fost dăunător mântuirii lor; deci pentru acest motiv amestecă Mântuitorul în învățătura Sa măreția şi simplitatea; simplu cum am spus-o, pentru a le impune tăcere evreilor; mărețul, pentru a descoperi demnitatea persoanei Sale şi a scoate din ideea de jos pe care-o aveau despre El, pe cei care aveau minte şi simț, făcând să se cunoască destul că lucrurile omeneşti şi îngroşate pe care le spunea El, nu-I plăceau deloc, căci a fi trimis arată o trecere dintr-un loc în altul. Şi DUMNEZEU ESTE PRETUTINDENEA.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIX, 2, p. 189)

„În cuvintele următoare, El arată că este egal cu Dumnezeu. Aceste cuvinte: *Că precum Tatăl scoală morții şi le dă viață, tot aşa şi Fiul pe care voieşte îi înviază* (Ioan 5, 21) şi: *Ca toți să cinstească pe Fiul precum cinstesc pe Tatăl* (Ibid., 23) şi: *Căci cele ce le face Tatăl, acelea le face şi Fiul întocmai* (Ibid., 19). Toate lucrurile acestea, zic eu, stabilesc şi confirmă egalitatea Sa.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLIX, 2, p. 240)

„*Mie Mi se cade să fac, până este ziuă, lucrurile Celui Care M-a trimis pe Mine; căci vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze* (4); adică, trebuie ca să Mă fac cunoscut Eu Însumi, şi ca să fac tot ceea ce este capabil să dovedească cum că Eu fac aceleaşi lucruri ca şi Tatăl Meu, nu asemănătoare, ci aceleaşi; ceea ce arată o şi mai mare egalitate, şi nu se poate spune decât de aceia care n-au între ei nici cea mai mică inegalitate. Cine va îndrăzni deci să combată acum această egalitate a Fiului, văzând că El este capabil de aceleaşi lucruri ca şi Tatăl, Care are puterea să le facă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 2, p. 277)

„Dacă Iisus Hristos era mai mic decât Tatăl Său, de o altă substanţă, nu ar fi făcut El orice lucru, pentru ca să nu-L creadă egal şi de aceeaşi substanţă; dar vedem acum că face tocmai contrarul, pentru că zice: *Dacă Eu nu fac lucrurile Tatălui Meu, să nu credeţi în Mine* (Ioan 10, 37). Şi iarăşi, atunci când zice: *Tatăl Meu este în Mine şi Eu în Tatăl Meu* (Ibid. 38), El ne arată că este egal cu Tatăl. Ori, ar fi trebuit ca Iisus Hristos să combată cu putere şi să distrugă această părere de egalitate, dacă era mai mic decât Tatăl, şi să nu zică: *Eu sunt în Tatăl Meu, şi Tatăl Meu este în Mine* şi: *Noi suntem una*; *Cel ce Mă vede pe Mine, vede pe Tatăl Meu* (Ioan 14, 9). Căci atunci când vorbea despre puterea care era în El zicea: *Căci precum Tatăl înviază morţii şi le dă viaţă, tot aşa şi Fiul îi dă viaţă cui voieşte* (Id. 5, 21), ceea ce n-ar fi putut face, dacă El ar fi fost de altă substanţă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIV, 1, p. 328)

„… a bănui pe Fiul de slab şi mai prejos este dovadă de cea mai de pe urmă nelegiuire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 427)

„Căci cum ar putea fi împreună-şezător pe scaun (σύνθρονος)? Cum ar putea învia pe care ar voi, după cum învie şi Tatăl? Cum cele ale Tatălui sunt toate ale sale, şi ale sale sunt ale Tatălui? Toate acestea deci ne arată că Fiul are puterea deopotrivă cu Tatăl.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 427)

„Şi gurile ereticilor le astupă când zice: *Prin Iisus Hristos şi Dumnezeu Tatăl. Dacă Pavel ar fi menţionat numai de Tatăl.* Dacă Pavel ar fi menţionat numai de Tatăl prin acea particulă *prin,* poate că ei ar fi născocit sofisme, zicând că acel *prin,* se potriveşte Tatălui, la care se raportează acţiunea Fiului; dar acum el menţionând de Fiul şi de Tatăl la un loc, şi întrebuinţând cuvântul în comun, o astfel de supoziţie nu-şi mai are locul de a fi. Acum el face aceasta nu ca şi cum ar atribui tatălui toate acţiunile Fiului, ci arată că acest cuvânt nu introduce nici o deosebire esenţială. Ce vor zice acei ce-şi închipuie oarecare împuţinare, când la Botez se pronunţă acele cuvinte: *În numele tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, se botează* etc.? Căci dacă prin faptul că Fiul se pune după Tatăl ar presupune inferioritatea Fiului, iată aici Apostolul începe cu Fiul şi apoi vine la Tatăl?

Ce am putea zice deci? Dar să nu pronunțăm nimic defăimător.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 8)

„Căci mulți dintre oameni obişnuiesc a da o atenție nu cuvintelor care prezintă măreția lui Dumnezeu, ci acelor care arată binefacerea Lui către oameni. Pentru aceea deci, trecând acelea cu vederea, vorbeşte despre binefacerea făcută nouă. Dar ereticii dau asalt nefolositor când zic: *iată că Tatăl înviază din morți pe Fiul.* După ce dânşii au fost îmbolnăviți o dată, cu voia lor asurzesc, când e vorba de cele mai înalte dintre dogme; iar când e vorba de cele înjosite, care sunt zise în Scriptură astfel, fie cu privire la corp, fie pentru respectul către Tatăl, fie pentru altă oarecare economie, ei acestea le preferă: pe care examinându-le prin ele înseşi, vom vedea că tocmai pe dânşii îi vatămă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 9-10)

„Este oare Fiul mai mic în slavă decât Tatăl? Dar acesta nu ar zice-o nimeni, şi nici chiar un nebun.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 24)

„... este mărturisită chiar şi egalitatea Lui cu Tatăl, după cum spune şi Ioan că întru nimic nu este mai mic decât Tatăl. *N-a socotit a fi ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu*, zice. Care poate fi sensul acestor cuvinte? Păi cu toate acestea cuvintele arată tocmai contrariul, spui tu, pentru că dacă era Dumnezeu, cum mai putea fi vorba de *ştirbire*? A spus că în chipul lui Dumnezeu fiind, nu a ştirbit demnitatea de a fi egal cu Dumnezeu (...)” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 109)

„Dumnezeu, Unul Născut, Care este chipul lui Dumnezeu, Care cu nimic nu este inferior Tatălui, Care este egal cu El.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 128)

„*S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte de cruce* (Flp., 2, 8). *Iată deci S-a făcut ascultător prin voința Sa şi nu era egal cu Cel Căruia I S-a supus*, zic necredincioşii. O, nerecunoscătorilor şi uşuraticilor la minte, acest lucru nu-L micşorează, fiindcă şi noi ascultăm uneori de prieteni, fără ca această ascultare să ne micşoreze. A ascultat după cum ascultă Fiul de Tată, dar nu a căzut în vreo slujbă de rob, şi chiar în aceasta a păstrat minunea demnității Lui înaintea Tatălui cu multă cinste. A cinstit pe Tatăl nu pentru ca tu să-L necinsteşti pe El, ci pentru ca să-L slăveşti şi mai mult şi ca să afli aici că era Fiu adevărat,

fiindcă El, mai mult decât toți, a cinstit pe Tatăl. Nimeni n-a cinstit atât de mult pe Dumnezeu. Pe cât de mare înălțime avea, pe atât de mare umilință a suferit. Aşa cum este mai mare decât toți şi nimeni nu este egal cu El, tot aşa, şi prin cinstea pe care I-a adus-o Tatălui i-a covârşit pe toți, nu silit şi fără voia Sa, ci din buna Lui voință.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 135-136)

„*Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl* (Flp., 2, 11), adică toți să zică aşa, fiindcă aceasta este slava Tatălui. Ai văzut deci cum, oriunde este slăvit Tatăl este slăvit şi Fiul? Tot astfel şi când este necinstit Fiul este necinstit şi Tatăl. Dacă aceasta se întâmplă chiar şi printre oameni, unde deosebirea dintre tată şi fiu este mare, cu atât mai mult se va întâmpla când va fi vorba de Dumnezeu, unde nu e nici o deosebire: asupra Lui se va răsfrânge şi cinstea şi necinstea. Slava Tatălui este ca lumea să se supună Fiului. Aşadar şi când spunem că Fiul este perfect, fără de nici o lipsă şi că nu este inferior Tatălui, aceasta este slava lui Dumnezeu, că a născut un astfel de fiu. Aceasta este şi cea mai de seamă dovadă a puterii, a bunătății şi înțelepciunii Lui, că a născut un Fiu cu nimic inferior Lui, nici cu înțelepciunea, nici cu bunătatea. Când spun că este la fel de înțelept ca şi Tatăl şi că nu-I este cu nimic inferior, e o dovadă a marii înțelepciuni a Tatălui; când spun că este la fel de puternic ca şi Tatăl, e o dovadă a puterii Tatălui; când spun că este la fel de bun ca şi Tatăl, aceasta e o dovadă a bunătății Lui celei mari, că a dat naştere la un astfel de Fiu, cu nimic mai prejos decât El şi nici având vreo lipsă. Când spun că nimic nu e inferior după natură, ci egal, şi nici nu e de vreo altă natură, şi în aceasta eu slăvesc pe Dumnezeu Tatăl şi bunătatea Lui, şi puterea şi înțelepciunea Lui, că ne-a arătat nouă un alt El Însuşi, la fel întru totul, numai faptul de a fi Tată. Astfel că orice lucruri mari şi minunate aş spune despre Fiul, toate se vor raporta la Tatăl. Fiindcă dacă acest fapt mic şi nebăgat în seamă – pentru că a-L cinsti şi a I se închina întreaga lume e un fapt cu adevărat mic față de slava lui Dumnezeu – dacă, zic, şi acest fapt mic se săvârşeşte spre slava lui Dumnezeu, atunci cu atât mai mult celelalte multe?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 139-140)

„*Şi să aşteptăm, zice, fericita nădejde şi arătarea slavei marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos*. Unde sunt acum cei ce zic că Fiul este inferior Tatălui? *Marelui Dumnezeu şi Mântuitorului*. *Marelui Dumnezeu*, zice. Când el Îi zice *mare* lui Dumnezeu, nu o spune ca mare în raport cu ceva, ci absolut mare, după care nu ar fi mare, fiind pus în raport cu ceva, căci atunci prin comparație ar fi mare, iar nu prin natura sa, pe când

acum El este mare fără vreo asemănare.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 174-175)

„Care sunt dar pricinile că şi El, şi Apostolii au spus despre El multe lucruri smerite?

Cea dintâi pricină şi cea mai mare este că S-a îmbrăcat cu trup şi că a voit să-i încredinţeze pe toţi, şi pe cei de atunci şi pe cei de mai târziu, că nu este o umbră, nici nu este o închipuire trupul Lui Lui văzut, ci adevăr. Dacă atâtea lucruri smerite şi omeneşti au fost spuse despre El, şi de către Apostoli şi de către El însuşi, şi totuşi diavolul a fost în stare să înduplece pe nişte oameni ticăloşi şi de nimic să tăgăduiască întruparea Cuvântului, să îndrăznească să spună că n-a luat trup şi să facă să dispară tot temeiul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, în ce prăpastie n-ar fi căzut de nu s-ar fi spus acestea?

Nu auzi încă şi acum că Marcian, Manes, Valentin şi mulţi alţii tăgăduiesc întruparea? Pentru aceasta s-au grăit despre Domnul multe lucruri omeneşti şi smerite, mai prejos de fiinţa cea nespusă a dumnezeirii Sale, ca să ne încredinţeze de adevărul întrupării. Şi multă silinţă şi-a dat diavolul ca să facă să dispară această credinţă dintre oameni! Ştia doar că, dacă face să dispară credinţa în întruparea Domnului, se va prăbuşi cea mai mare parte a credinţei noastre.

În afară de pricina aceasta mai este şi o alta: slăbiciunea şi neputinţa ascultătorilor, care Îl vedeau atunci pentru întâia oară şi Îl auzeau atunci pentru întâia oară, de a primi dogme mai înalte”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 110)

„Te întreb: Cum ar fi trebuit să grăiască Domnul cu nişte oameni care nu înţelegeau şi nu sufereau gândurile cele înalte? Deci nu este deloc de mirare că nu a spus despre El lucruri mari şi înalte unor oameni care se târau pe jos şi care erau aşa slabi la minte”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 112-113)

„Pentru aceasta, adeseori a grăit multe ca un om, totuşi nu ca un om, ci cu cuviinţă dumnezeiască, (cuvinte) vrednice de înălţimea Lui, pentru a face pogorământ slăbiciunii ascultătorilor şi pentru a purta de grijă de curăţia învăţăturilor. Dar ca să nu vatăme pe oameni de mai târziu pogorământul făcut continuu părerii despre vrednicia Lui, n-a trecut cu vederea de a vorbi şi despre cele mari şi înalte ale Lui. Deşi ştia mai dinainte că nu-L vor

asculta, ba, dimpotrivă, Îl vor ocărî şi vor sări, totuşi a vorbit şi despre acestea, grăind cele amintite mai sus şi arătând şi pricina pentru care a amestecat între ele şi cuvintele smerite”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 113)

„Aşadar, când Îl vezi grăind cele smerite nu socoti că pogorământul acesta este o urmare a smereniei ființei Lui, ci o urmare a slăbiciunii minții ascultătorilor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 114)

„Domnul a grăit şi a făcut multe lucruri smerite nu numai din pricina îmbrăcăminții trupului, nici numai din pricina slăbiciunii ascultătorilor, ci şi din pricină că a voit să-I învețe pe ascultătorii Lui smerenia”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 114)

„Şi nu numai acestea sunt pricinile pentru care Domnul a grăit lucruri smerite despre Sine, ci şi aceea ca nimeni să nu creadă că El este ipostasul[199], ipostastul cel dintâi şi nenăscut, şi nimeni să nu-L socotească mai mare decât Tatăl”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 115)

„Egalitatea cu Tatăl nu I-a fost adusă din afară, nici nu I-a fost dată prin răpire, nici nu-I este străină şi necuvenită Lui, ci (este) firească şi adevărată. De aceea a luat chip de rob, pentru că ştia bine şi era convins că acest lucru nu-L va putea vătăma cu nimic. Aşadar, nu L-a vătămat, ci şi în chip de rob a continuat să aibă aceeaşi slavă. Vezi că şi luarea trupului nostru este o dovadă că Fiul este egal cu Cel ce L-a născut, că egalitatea aceasta nu-i adusă din afară, nici adăugată, nici îndepărtată, ci statornică şi trainică, aşa cum este egalitatea dintre fiu şi tată?” (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 165-166)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea Persoanelor Sfintei Treimi)

[199] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Am acceptat lectura din Savillius, *ipostas,* nu pe cea a lui Montfaucon, de ființă. (n. s. 33, p. 115).

„Când îl vei vedea că el (Apostolul Pavel – n. n.) pomeneşte numai de Tatăl şi de Fiul, sau numai de Tatăl singur, tu să nu împuținezi nici pe Fiul şi nici pe Duhul Sfânt." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXX, p. 524)

„Că dacă noi admirăm pe Fiul că a fost ascultător Tatălui până la moarte, iar moartea de cruce, apoi trebuie a admira şi pe Tatăl că a născut un astfel de Fiu, nu supus ca un rob, ci ca slobod supunându-se şi fiind împreună chibzuitor cu Tatăl, adică sfetnic – fiindcă sfetnicul nu este rob. Şi când auzi zicându-se sfetnic, iarăşi să nu-ți închipui că Tatăl este lipsit de ceva, ci să te gândeşti numai la *omotimia*, adică la egalitatea în vrednicie a Fiului către Născătorul său." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 269)

„*Slujba ta, zice, fă-o deplin* (2 Tim. 4, 5) şi *slujba mea o slăvesc* (Rom. 11, 13). Şi lui Timotei scriindu-i, zicea: *Pentru care pricină aducu-ți aminte să aprinzi harul lui Dumnezeu, carele este întru tine* (2 Tim. 1, 6). (…) Ai văzut că nu arată nici o deosebire între harurile Tatălui, şi ale Fiului, şi ale Sfântului Duh? Prin aceasta însă el nu contopeşte ipostasurile Sfintei Treimi – să nu fie! – ci numai cât învederează egalitatea acestor ipostasuri. *Ceea ce Duhul hărăzeşte, zice, aceasta şi Tatăl lucrează, aceasta şi Fiul porunceşte.* Deşi, dacă acesta ar fi mai mic decât Tatăl, nu ar fi scris aşa." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, pp. 304-305)

„Mai sus arată ca împărțitor al harurilor şi pe Duhul, şi pe Fiul, şi pe Tatăl, iar aici (1 Cor. 12, 11) s-a mulțămit să spună numai de Duhul, pentru ca să afli şi de aici că în Treimi este una şi aceeaşi vrednicie." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 305)

„Că dacă Duhul este mai prejos decât Tatăl şi de o altă ființă, apoi atunci mângâierea cu nimic nu a folosit şi nici cuvintele *acelaşi Duh* (1 Cor. 12, 11) nu-şi aveau rost aici. Cel ce primeşte dar de la împăratul, de aici are o mare mângâiere, că adică darul i s-a dat chiar de împărat, iar cel ce primeşte dar din partea slugii, atunci mai ales se întristează când i se dă acest dar. Aşa că şi de aici se vădeşte că Duhul Sfânt este deopotrivă cu Tatăl şi că în împărțirea harurilor el are rol împărătesc, iar nu de slugă. Deci precum i-a mângâiat, zicând: *Osebiri slujbelor sunt, iar acelaşi Domn, şi osebiri lucrărilor, iar acelaşi Dumnezeu este*, tot aşa şi mai sus, zicând: *osebiri*

darurilor sunt, dar acelaşi Duh şi după aceasta iarăşi zicând: *Toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voieşte*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 307)

„*Întuneric era deasupra adâncului. Şi a zis Dumnezeu: să se facă lumină, şi s-a făcut lumină* (Fac. 1, 2-3). Dar atunci a zis: *Să se facă*, şi s-a făcut; acum însă nu a zis, ci Însuşi El S-a făcut nouă lumină. Nu a mai spus apostolul că şi acum a zis să se facă lumină, ci că chiar El a strălucit. Pentru aceea strălucind lumina aceea, noi nu vedem numai lucruri simțite, ci pe însuşi Dumnezeu prin Hristos. Ai văzut egalitate desăvârşită în Treime? Căci fiind vorba de Duhul, apostolul zice: *Iară noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului ca prin oglindă privind, spre acelaşi chip ne preschimbăm din slavă în slavă ca de la Duhul Domnului*, iară pentru Fiul: *ca să nu lumineze lor lumina Evangheliei slavei lui Hristos, Care este chipul lui Dumnezeu Cel nefăcut*, pe când pentru Tatăl zice: *Cel ce a zis să lumineze dintru întuneric lumina, Acela a strălucit întru inimile noastre, spre luminarea cunoştinței slavei lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos.*

Că precum când a zis: *Evangheliei slavei lui Hristos*, a adăugat îndată: *Care este chipul lui Dumnezeu*, arătând prin aceasta că dânşii s-au lipsit şi de slava Lui - tot aşa şi când a spus: *cunoştinței slavei lui Dumnezeu* - a adăugat îndată: *în fața lui Iisus Hristos*, arătând că printr-Însul cunoaştem pe Tatăl, precum şi că prin Duhul ne apropiem de Dânsul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VIII, p. 90)

„Autoritatea Fiului şi a Sfântului Duh este una şi aceeaşi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 7)

„*Tatăl Meu până acum lucrează şi Eu lucrez* (Ioan 5, 17). Ai văzut putere? Dacă ar fi mai jos şi mai mic decât Tatăl, cuvintele acestea nu I-ar fi apărare, ci osândă mai mare, învinuire mai cumplită. Când face cineva o faptă pe care numai unuia mai mare îi este îngăduit să o facă, iar apoi, când este luat la rost şi învinuit, el se apără spunând: *Pentru că a făcut-o cel mai mare, de accea am făcut-o şi eu*, prin acest fel de apărare nu numai că nu se dezvinovățeşte, ci-şi atrage şi mai mare mustrare şi mai mare învinuire. Căci e semn de îngâmfare să te apuci de lucruri mai mari decât meriți.

Aşadar, dacă Hristos ar fi fost mai jos decât Tatăl, apărarea Lui n-ar fi fost apărare, ci mai mare osândă. Dar pentru că este egal cu Tatăl, de aceasta nu este osândă. Şi dacă vreți, să lămuresc spusele mele cu o pildă. Numai

împăratului îi este îngăduit să poarte porfiră şi coroană pe cap, în rest, nimănui. Dacă s-ar arăta un om din mulţime îmbrăcat aşa, şi, dus înaintea judecăţii, ar spune: *M-am îmbrăcat aşa pentru că şi împăratul se îmbracă astfel*, nu numai că n-ar fi găsit fără de vreo vină, ci dimpotrivă, ar fi osândit şi pedepsit şi mai mult tocmai din pricina acestui fel de apărare.

O altă pildă. Slobozirea de osândă şi de pedeapsă a răufăcătorilor, a ucigaşilor, a hoţilor, a spărgătorilor de morminte şi a acelora ce îndrăznesc altele ca acestea ţine numai de bunătatea împărătească. Dacă un judecător l-ar slobozi pe un osândit fără poruncă împărătească şi s-ar apăra şi el când este învinuit, tot aşa: *Pentru că împăratul slobozeşte, slobozesc şi eu*, nu numai că n-ar scăpa de vină prin acestă apărare, ci dimpotrivă, ar aprinde împotriva lui şi mai mult mânia. Şi pe bună dreptate. Nici la beţie nu au dreptul slujbaşii mai mici să facă fapte pe care numai cei mari au puterea să le facă, şi să se apere că au făcut asta din pricina beţiei, pentru că şi apărarea aceasta este o ocară mai mare adusă celor ce le-au dat slujba. Din pricina asta, cine este mai mic să nu se apere niciodată aşa! Dar dacă este împărat, şi de aceeaşi vrednicie, poate face asta în toată voia. După cum una e dregătoria cea mai înaltă, e drept ca una să fie şi stăpânirea. Prin urmare, dacă se arată cineva apărându-se astfel, neapărat trebuie să fie de aceeaşi vrednicie cu acela a cărui stăpânire a citat-o pentru sineşi.

Deci, pentru că şi Hristos S-a apărat aşa în faţa iudeilor, ne-a dovedit, neîndoielnic, că este de aceeaşi vrednicie cu Tatăl”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 191-192)

,,Încă şi aceasta trebuie să se fixeze în mintea voastră, că Duhul Sfânt este de aceeaşi vrednicie cu Tatăl şi cu Fiul, după cum chiar Hristos a zis ucenicilor: *Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfânt* (Mt., 29, 19)” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 32)

,,Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui şi Duhului Sfânt slavă, putere şi cinste.” (*Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 130)

„În Dumnezeu Persoanele sunt distincte însă fără ca această distincţie să implice vreo inferioritate (…) când se zice Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, unul este darul, una este şi puterea.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 6-7)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (dumnezeirea Persoanelor Sfintei Treimi)

„Şi a sfătuit *Domnul Dumnezeu pe Adam* (Fac., 2, 16).

Iată că şi aici Scriptura foloseşte aceleaşi cuvinte ca mai sus: *Domnul Dumnezeu*, pentru ca prin repetarea acestor cuvinte să primim o învățătură precisă şi să nu suferim pe cei care îndrăznesc să împartă aceste două nume: unul să-l dea Tatălui, iar pe celălalt Fiului. Pentru că ființa amândurora este una, de aceea şi dumnezeiasca Scriptură dă, fără deosebire, acelaşi nume când Tatălui, când Fiului". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 159)

„Ai văzut cum descoperă Tatăl pe Fiul? Ai cum văzut cum descoperă Fiul pe Tatăl? Că *Nimeni nu cunoaşte pe Tatăl decât Fiul şi căruia va voi Fiul să-i descopere* (Matei 11, 27). Deci nu poți cunoaşte de la altul pe Fiul decât de la Tatăl, nici nu poți cunoaşte de la altul pe Tatăl decât de la Fiul. Şi din aceasta se vede deci că Fiul este de aceeaşi cinste şi deoființă cu Tatăl". (*Omilii la Matei,* omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 623)

„Tare mi-ar place să întreb pe cei care vor să micşoreze vrednicia Fiului: Care daruri sunt mai mari: cele pe care i le-a dat Tatăl lui Petru sau cele pe care i le-a dat Fiul? Tatăl i-a dăruit lui Petru descoperirea Fiului; Fiul însă i-a dăruit puterea de a semăna pretutindeni în lume descoperirea Tatălui şi descoperirea Fiului; i-a încredințat lui, unui om muritor, stăpânire peste toate cele din ceruri, dându-i cheile Cel Ce a întins Biserica peste toată fața pământului şi a spus că Biserica este mai puternică decât cerul: *Cerul şi pământul vor trece,* a spus El*, dar cuvintele Mele nu vor trece* (Matei, 24, 35). Cum, dar, poate fi mai mic Fiul, Care a dat astfel de daruri, Care a săvârşit astfel de lucruri? Când spun asta nu împart faptele Tatălui şi ale Fiului, că *Toate prin El s-au făcut şi fără de El nimic nu s-a făcut* (Ioan, 1, 3)*,* ci ca să fac să amuțească limba neruşinată a acelora care îndrăznesc unele ca acestea". (*Omilii la Matei,* omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 624-625)

„*Acesta este Fiul Meu cel iubit,* a spus Tatăl. Iar - dacă este iubit, nu te teme! Nimeni nu părăseşte pe cel pe care-l iubeşte. Aşadar nu te tulbura. De L-ai iubi pe Hristos de mii de ori, nu-L iubeşti cum îl iubeşte Tatăl Său, *întru Care a binevoit.* Îl iubeşte nu numai pentru că L-a născut, ci şi pentru că este în totul egal cu El şi de acelaşi gând cu El. Deci dragostea este îndoită, dar,

mai bine spus, chiar întreită: pentru că este Fiu, pentru că este iubit, pentru că în El a binevoit.

- Ce înțeles au cuvintele: *întru Care am binevoit?*

- Ca şi cum ar spune: întru Care Mă odihnesc; întru Care îmi găsesc plăcerea. Pentru că este în totul egal cu Tatăl, pentru că este o voință şi în El şi în Tatăl, pentru că, rămânând Fiu, este una în totul cu Cel ce L-a născut". (*Omilii la Matei,* omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 624-625)

„… Tatăl şi Fiul sunt de aceeaşi ființă". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 792)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (deoființimea Persoanelor Sfintei Treimi)

„Hristos n-a spus că va veni cu o slavă asemănătoare slavei Tatălui, ca să nu presupui iarăşi deosebire între Tatăl şi Fiul, ci a arătat precis că va veni *întru slava Tatălui Său*, ca să credem că au una şi aceeaşi ființă." (*Omilii la Matei,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 638)

„Căci Fiul este strălucirea! Ori, strălucirea este cuprinsă şi închisă în aceeaşi natură a cărei strălucire este ea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VII, 2, p. 38)

„Întrebați-i dar pe contrazicători: Tatăl îl cunoaşte pe Fiul? Dacă ei nu sunt nebuni, vor răspunde: da. Să mergem mai înainte, să-i punem această întrebare: Fiul îl cunoaşte pe Tatăl printr-o exactă şi o cunoaştere desăvârşită, şi cunoaşte El deplin ceea ce este El? El vă va dovedi încă. Înțelegeți dar că cunoaşterea Fiului față de Tatăl este exactă, deplină şi întreagă. Căci a zis El Însuşi: *Precum Mă cunoaşte pe Mine Tatăl şi Eu cunosc pe Tatăl*. Şi altădată: *Nimeni nu L-a văzut pe Dumnezeu fără numai Cel ce este de la Dumnezeu*. Iată pentru ce, cum am spus-o, Evanghelistul aminteşte despre sân, făcându-ne să cunoaştem îndată, prin acest cuvânt singur, că este între Tatăl şi Fiul o legătură strânsă, unitate de substanță, desăvârşită egalitate de cunoaştere şi de putere. Tatăl nu ar avea în sânul Său pe unul care ar fi de altă substanță şi Fiul n-ar îndrăzni să rămână în sânul Tatălui, dacă El n-ar fi decât un slujitor şi primul venit. Aceea nu-i aparține decât Fiului, Care trăieşte în mod familiar cu Tatăl, şi n-are nimic mai puțin decât El." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 2, p. 73)

„Că dacă capul femeii este bărbatul, apoi acest cap este deofiinţă (oʽμοούσιος) cu trupul şi, prin urmare, şi capul lui Hristos fiind Dumnezeu, se vădeşte că Fiul este deofiinţă (oʽμοούσιος) cu Tatăl.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 268)

„*Harul Domnului nostru Iisus Hristos, şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl, şi împărtăşirea Sfântului Duh, cu voi cu toţi. Amin* (2 Cor. 13, 13). Unde sunt acum cei ce spun că deoarece Sfântul Duh nu este trecut în începutul epistolei, nu este de aceeaşi fiinţă cu Tatăl? Iată că aici L-a pus împreună cu Tatăl şi cu Fiul. Pe lângă acestea apoi se mai poate spune că şi colosenilor scriindu-le şi zicând: *Har vouă şi pace de la Dumnezeu Tatăl nostru*, a tăcut pentru Fiul şi nu a mai spus ca în toate celelalte epistole: *şi de la Domnul Iisus Hristos*. Aşadar, nici Fiul nu este de-o fiinţă cu Tatăl din această pricină? Aceasta însă ar fi cea mai de pe urmă nebunie. Că tocmai aceasta îl arată pe El a fi de aceeaşi fiinţă cu Tatăl, deoarece Pavel îi întrebuinţează numele fără osebire. Şi cum că ceea ce eu spun nu este câtuşi de puţin numai o cugetare a mea, ascultă cum el pomeneşte de Fiul şi de Duhul Sfânt, iară de Tatăl nu spune nimic. Corintenilor, de pildă, scriindu-le, zice: *Ci v-aţi spălat, v-aţi sfinţit, v-aţi îndreptăţit întru numele Domnului Iisus, şi întru Duhul Dumnezeului nostru* (1 Cor., 6, 11). Dar ce, spune-mi, oare aceştia nu s-au botezat şi în numele Tatălui? Apoi atunci nici nu au fost spălaţi, nici nu au fost sfinţiţi. Dar dacă s-au botezat - după cum s-au şi botezat - apoi atunci pentru ce apostolul nu a spus că *v-aţi spălat în numele Tatălui*? Pentru că pentru el totuna este a pomeni acum de una, altădată de alta din ipostasele Treimii. Şi acest obicei l-ai putea găsi în multe locuri în epistolele sale.

Căci romanilor scriindu-le, zice: *Vă rog pre voi, prin îndurările lui Dumnezeu* - deşi îndurările sunt ale Fiului - şi *vă rog pre voi prin dragostea Duhului* (cap. 12, 1-15, 30) - deşi dragostea este a Tatălui. Pentru ce deci nu a pomenit pe Fiul, vorbind de îndurările Fiului, şi nici de dragostea Tatălui, vorbind în locu-i de Duhul? Fiindcă erau acestea învederate şi în totul mărturisite, şi de aceea le-a tăcut. Tot aceste cuvinte se vor găsi puse invers. De pildă, aici zice: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos, şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl, şi împărtăşirea Sfântului Duh*, pe când aiurea spune de împărtăşirea Fiului şi dragostea Duhului. *Vă rog pe voi,* zice, *prin dragostea Duhului*, iar în Epistola întâi către Corinteni zice: *Credincios este Dumnezeu, prin care aţi fost chemaţi la împărtăşirea Fiului Său* (cap. 1, 9). Astfel că cele ale Sfintei Treimi sunt neîmpărţite; şi împărtăşirea Sfântului Duh, cuvenită şi aparţinând Duhului, s-a găsit pusă în seama Fiului, precum şi harul Fiului s-a pus în seamă şi Tatălui şi Sfântului Duh. *Har vouă,* zice, *de la Dumnezeu*

Tatăl. Şi, iarăşi punând în seama harului multe feluri de lucrări, adaugă: *Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind deosebi fiecăruia precum voieşte* (1 Cor., 12, 11), şi acestea le spun nu unind la un loc sau contopind ipostasele - să nu fie una ca aceasta! - ci cunoscând şi ceea ce este propriu, cum şi ceea ce este împărţit din ale lor, şi unitatea fiinţei." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, pp. 265-266)

„... dacă Fiul nu se împărtăşeşte de natura Tatălui, atunci El nu mai este mijlocitor, ci S-a despărţit şi S-a depărtat de El. Că precum El s-a împărtăşit de natura oamenilor, fiindcă la oameni a venit, tot aşa Se împărtăşeşte şi de natura Tatălui, fiindcă de la Tatăl a venit. Deci, fiindcă El a fost mijlocitor a două naturi, trebuie să se afle alături de aceste două naturi. Că precum El a fost om, astfel a fost şi Dumnezeu. (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 79)

„Fiul este de aceeaşi putere, de aceeaşi stăpânire şi de aceeaşi fiinţă cu Tatăl". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 107)

„Cine nu va râde de mine că încerc să demonstrez şi să dovedesc nişte adevăruri atât de evidente? Şi cum să nu fiu vrednic de osândă când caut să arăt că Fiul este de-o-fiinţă cu Tatăl? Căci această rătăcire a ereticilor, că Fiul nu-i de-o-fiinţă cu Tatăl, este potrivnică nu numai Scripturilor, ci şi părerii de obşte a tuturor oamenilor şi firii lucrurilor. Poţi vedea că cel născut este de-o-fiinţă cu cel ce l-a născut nu numai la oameni, ci şi la toate animalele şi la copaci. Nu e oare absurd să crezi că această lege rămâne neschimbată la plante, la oameni şi animale, şi nu numai la Dumnezeu nu rămâne, numai la El trebuie să fie răsturnată?" (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 107)

„Când vrea să arate, identitatea fiinţei Lui cu fiinţa Celui ce L-a născut, zice: *Cel ce M-a văzut pe Mine L-a văzut pe Tatăl* (Ioan 14, 9). Când vrea să arate unitatea puterii, zice: *Eu şi Tatăl una suntem* (Ioan 10, 30). Când vrea să arate că au aceeaşi stăpânire, zice: *Precum Tatăl scoală morţii şi-i înviază, aşa şi Fiul, pe care voieşte, îi înviază* (Ioan 5, 21). Când vrea să arate identitatea de adorare, zice: *Ca toţi să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl* (Ioan 5, 23). Când vrea să arate autoritatea de a schimba legile, spune: *Tatăl Meu lucrează; şi Eu lucrez* (Ioan 5, 17)". (*Cuvântări*

împotriva anomeilor, cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 108-109)

,,Căci nici Tatăl nu ar fi îngăduit să-l aibă în sânul său pe Fiul, dacă nu ar fi fost de o aceeaşi fiinţă, şi nici Fiul, dacă natura sa ar fi fost inferioară, nu ar fi suportat sălăşluirea în sânul Tatălui.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 94)

„Pavel strigă, zicând: *Pe toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind îndeosebi fiecăruia după cum voieşte* (I Cor., 12, 11). Pavel spune *după cum voieşte*, nu după cum i se porunceşte. Duhul împarte, nu Se împarte; stăpâneşte, nu este supus stăpânirii. Pavel arată că Sfântul Duh are aceeaşi putere pe care a mărturisit-o şi despre Tatăl. Şi după cum despre Tatăl spunea: *Iar Dumnezeu este Cel ce lucrează toate în toţi* (I Cor., 12, 6) tot aşa şi despre Sfântul Duh: *Pe toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind îndeosebi fiecăruia după cum singur voieşte.* Ai văzut putere desăvârşită? Este clar că cei care au o singură fiinţă, au şi o singură stăpânire, iar cei care au o vrednicie de aceeaşi cinste, aceia au o singură putere şi o singură stăpânire.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 217)

„Ca să arate măreţia puterii Duhului şi că este de aceeaşi fiinţa cu Tatăl şi cu Fiul, spune: *Căci Duhul pe toate le cercetează, şi adâncurile lui Dumnezeu* (I Cor., 2, 10). Ai văzut învăţătură desăvârşită? După cum nu poate şti pe cele din cugetul omului, spune Pavel, altcineva, ci fiecare le ştie pe cele ale lui, tot aşa şi pe cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le ştie decât numai Duhul lui Dumnezeu (I Cor., 2, 11). Pilda aceasta este foarte mare şi destul de puternică să arate vrednicia Duhului. Pavel a dat pilda aceasta.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 219)

,,Şi ca să înveţi şi de aici (din rânduiala Botezului – n.n.) că una este fiinţa Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, astfel este şi predania botezului.” (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 55)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (din Tatăl Se naşte Fiul şi purcede Duhul Sfânt)

……………………………………………………………………………………

„Tatăl naşte pe Fiul, Care este Chipul Său, *Strălucirea* Ființei Sale, Preaiubitul veşnic din inima Sa. Căci Dumnezeu îl iubeşte în mod infinit pe acest alt El însuşi, pe acest fiu pe care-l naşte *mai înainte de luceafăr*, în mod veşnic. Această iubire infinită este substanțială, existând ca Persoană divină, Duhul Sfânt purcezând numai de la Tatăl." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 7)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (naşterea Fiului din Tatăl)

„Acest Cuvânt este născut din El, şi că El este născut din El nepătimaş, adică fără patimă, nici stricare, nici micşorare, nici schimbare din partea Tatălui Care naşte, nici din partea Fiului Care este născut." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 4, p. 14)

„Dacă Dumnezeu l-ar fi născut pe Fiul său cum nasc oamenii, ar fi fost oarecare spațiu de timp între cel care naşte şi cel ce este născut; dar cum El L-a născut într-un mod de nespus, propriu şi potrivit unui Dumnezeu, să încetăm de a ne folosi de aceste expresii: *Înainte* şi *După*, căci acestea sunt nume care aparțin timpului; dar Fiul este Creatorul chiar a tuturor veacurilor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia VII, 1, p. 38)

„Dar, Fiul este născut din nespusa substanță a Tatălui." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIX, 3, p. 191)

„El este născut din Tatăl, Fiu adevărat, adică din esența, din ființa Sa." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 91)

„Când te întreabă un eretic una ca asta şi-ți spune: *Cum a născut Tatăl? Care este chipul naşterii celei dumnezeieşti?* Tu răspunde-i cu cuvintele Stăpânului: *NU este al vostru a şti anii sau timpurile*. Nu este al vostru a cunoaşte naşterea şi ființa lui Dumnezeu; şi nu numai că nu-i al vostru, dar nici al Îngerilor, nici al Arhanghelilor, a nici unei puteri create.

- Atunci al cui este a o cunoaşte?

- *Nimeni nu cunoaşte pe Tatăl decât Fiul, nici pe Fiul nu-L cunoaşte cineva decât numai Tatăl* (Matei 11, 27), nici adâncurile lui Dumnezeu, decât Duhul lui Dumnezeu. *Nu este al vostru a şti anii sau timpurile*. Nu te

rușinează măsura pusă Apostolilor? Celor ce au petrecut împreună cu Mântuitorul, celor ce li S-a arătat, celor ce au fost luminați de El, acelora nu li s-a îngăduit să știe, ci au fost învățați să nu depășească măsura, și au auzit: *nu este al vostru a ști anii sau timpurile*, iar tu iscodești?" (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XIV, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 193)

„*Căci nimeni nu l-a văzut pe Tatăl, în afară de cel care este de la Tatăl; acesta l-a văzut pe Tatăl* (In. 6, 46). Iar el a rostit aici că îl cunoaște cu temeinicie și a arătat în același timp și cauza pentru care deține această cunoaștere. Care este, așadar, această cauză? Este aceea că își are ființa de la El. Iar faptul de a avea ființă de la El demonstrează, la rându-i, faptul că îl cunoaște cu temeinicie. Tocmai de aceea îl cunoaște limpede, fiindcă este de la El, iar semn al faptului de a fi de la El este faptul că îl cunoaște cu precizie. Căci dacă o substanță ar fi superioară altei substanțe nu ar mai putea fi cunoscută bine de către cea din urmă, oricât de mică ar fi distanța dintre ele." (*Despre necunoașterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 116)

„Că Fiul s-a născut din Tatăl, știu. Iar cum, nu știu. Și cum că S-a născut din Fecioară, știu. Dar cum, nu știu. Și nici aici nu înțeleg chipul nașterii. Nașterea celor două firi se adeverează, însă chipul lor se tace. Și precum nașterea din Fecioară este necunoscută, cu toate că mărturisesc că S-a născut și nu tăgăduiesc din pricina neștiinței chipului, așa fă și tu la Tatăl. Deși nu știi cum S-a născut, mărturisește că S-a născut. Și de-ți va zice ție ereticul, cum S-a născut Fiul din Tatăl, trage-i mintea la pământ și zi către el: *coboară-te din cer și dovedește-mi cum S-a născut din Fecioară* și după aceea întreabă-l despre aceea." (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri și căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 53-54)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (nașterea Fiului din Tatăl din veșnicie)

„… ai auzit numindu-se Fiu; dar nici aici să iei toate înțelesurile legate de ideea de fiu, și nici pe toate să le scoți ci să primești numai câte sunt vrednice de Dumnezeu, că adică este deoființă cu Tatăl, că dintr-însul s-a născut mai înainte de toți vecii, iar necuviințele care vin din slăbiciunea omenească lasă-le pe pământ." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 270)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (trimiterea Duhului Sfânt în lume de către Fiul)

„Când păcatul este şters şi când ucenicii separându-se pentru a porni la luptă, trebuiau să fie expuşi la pericole mari, El a trebuit să le trimită pe Duhul Sfânt pentru a-i încuraja şi a-i însufleți la lupte. Şi de ce n-a coborât El imediat după înviere? Aceasta ca, chiar prin faptul întârzierii, ucenicii având o dorință mai mare, să-L primească cu mai mult belşug şi cu mai mare roadă de har. Atât cât a rămas Iisus Hristos cu ei, ei n-au simțit nici o greutate, nici un necaz; dar imediat ce se retrage El, această despărțire îi aruncă într-o frică şi într-o groază destul de mare, aprinzând în ei iubirea lor şi trezind în ei o dorință mare să dorească primirea Duhului Mângâietor.

Că rămâne la voi şi va fi în voi; adică, El nu se retrage chiar după moarte. Dar, de teamă ca ucenicii, auzind vorbindu-se de un mângâietor, să nu se gândească la o nouă întrupare şi să nu se gândească cum Îl vor vedea cu ochii trupeşti, Mântuitorul îi întoarce de la această gândire îngroşată, zicând: *Pe Care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede*. Duhul Sfânt nu va rămâne cu voi ca şi Mine, ci El va locui în sufletele voastre; aceasta înseamnă acest cuvânt: *Va fi în voi*. Iisus Hristos îl numeşte Duhul Adevărului şi prin acest chip, El descoperă vechile chipuri ale legii vechi. *Că rămâne la voi*; ce vrea să spună aceea: *Cu voi?* Ceea ce zice El însuşi: *Eu sunt cu voi*. Şi mai introduce acestea aici: El nu va mai avea de suferit ceea ce sufăr Eu şi El nu se va despărți niciodată de voi. *Pe care lumea nu poate să-L primească, pentru că nu-L vede*. Ce oare? Aşa-i că Duhul Sfânt este din numărul lucrurilor văzute? Nicidecum. Ci aici Iisus Hristos prin cuvântul vedere, înțelege cunoaşterea, căci El adăugă: *Nici nu-L cunoaşte*. Şi adaugă, fiindcă El are obiceiul de a numi vedere cunoaşterea exactă. Cum, din toate simțurile, ochiul este cel care face să se cunoască cel mai bine lucrurile, tot la fel Iisus Hristos, prin acest simț, arată cunoaşterea exactă. Apoi, Mântuitorul numeşte aici lume pe cei răi şi El îi mângâie pe ucenicii Săi, făcându-i să cunoască cum le aduce un dar minunat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 1, p. 384)

„Dar de ce n-a venit Duhul Sfânt înainte ca să fi plecat Iisus Hristos? Fiindcă, atâta vreme cât rămânea blestemul şi păcatul nu era distrus şi oamenii erau condamnați şi rânduiți la chinuri, Duhul Sfânt nu putea să vină. Trebuie deci, zice El, ca să fie distrusă neprietenia şi ca noi să fim împăcați cu Dumnezeu (Efes., 2, 14-16), pentru ca să putem primi acest dar. Şi pentru ce zice Mântuitorul: *Eu Îl voi trimite?* Este ca şi cum ar zice: *Eu vă voi pregăti ca să-L puteți primi*. Căci cum ar fi putut fi trimis Cel ce este

pretutindeni? Dar mai mult, zicând aceea, Iisus Hristos arată distincția persoanelor, iată pentru ce vorbeşte El aşa. Şi cum Duhul Sfânt şi Fiul nu se pot despărți, Mântuitorul îi convinge pe ucenicii Săi să se ataşeze de El, să-L cinstească şi să I se închine. El putea să facă însuşi toate lucrurile acestea, dar îi lasă Lui să facă minunile, ca ei să cunoască demnitatea Lui. Precum Tatăl a putut să dea naştere la tot ce există şi Fiul a creat la fel, pentru a ne arăta puterea Sa; Duhul Sfânt a venit la fel pentru a Se face cunoscut." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 3, p. 407)

„... *că dragostea lui Dumnezeu …* - şi țineți seama că nu zice *s-a dat*, ci *s-a vărsat în inimile noastre*, ceea ce arată belşugul acestui dar. Darul cel mai mare, pe acela ni l-a dat. Nu ne-a dat cerul, şi pământul, şi marea, ci ceea ce este mai cinstit decât toate acestea, ceea ce din oameni ne-a făcut îngeri, fii ai lui Dumnezeu şi frați ai lui Hristos. Şi ce este aceasta? *Duhul cel Sfânt*, zice. Dacă nu voia El ca după necazuri şi osteneli să ne dăruiască cununi mari şi neveştejite, nu ne-ar fi dat atâtea bunuri mai înainte de osteneli.

Acum, însă, dragostea cea fierbinte de aici se vede, că nu ne-a cinstit doar începutul şi ne-a dăruit câte puțin, ci fără veste şi deodată a vărsat asupra noastră izvorul bunătăților, şi aceasta mai înainte de lupte." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 155)

„- Dar, spune-mi, pentru ce nu s-a dat Duhul înainte de răstignire?

- Pentru că omenirea era în păcat, în greşeală, în vrăjmăşie, în necinste. Pentru că nu Se jertfise Mielul Cel ce ridică păcatul lumii (Ioan 1, 29).

Aşadar, pentru că nu Se răstignise încă Hristos, nu se făcuse nici împăcarea; iar odată ce nu se făcuse împăcarea, pe bună dreptate nu s-a trimis nici Duhul, pentru că trimiterea Duhului era dovada împăcării. De asta şi Hristos zice: *Mai de folos vă este vouă ca Eu să Mă duc, că de nu Mă voi duce Eu, Acela nu va veni* (Ioan 16, 7). *Dacă nu Mă voi duce*, spune Domnul, *şi nu voi împăca pe Tatăl Meu, nu vă voi trimite pe Mângâietorul*." (*Omilia I la Rusalii*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 205-206)

„De aceea ne-a şi fost trimis Duhul Sfânt, pentru că este de ființa cea mai împărătească." (*Omilia I la Rusalii*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 211)

„Trebuia deci ca Iisus Hristos să se retragă pentru ca să ne vie Duhul Sfânt? Da, şi aceea pentru trei motive. Înainte de toate trebuia ca crima pământului să fie distrusă, lumea curățită, omenirea păcătoasă pusă în starea ei de nevinovăție primară: atunci numai Duhul Sfințeniei putea să-şi facă în noi locuința Sa.

(…) atunci a venit Duhul Sfânt, când a fost înlăturat păcatul. Mai mult, era convenabil ca *Mângâietorul* să vină în momentul durerilor supreme, şi Duhul puterii în momentul marilor lupte. Aceste lupte uriaşe ale apostolilor şi ale Bisericii împotriva iadului şi a lumii începură imediat după Înălțarea lui Iisus Hristos; era drept ca această Înălțare să fie urmată de aproape de Cinzecime. A treia rațiune, motiv, este mai atingător. Iisus Hristos dispărut, ce gol! Ce deznădejde! Ce dezolare! Însă, zice El, vă va veni *Alt Mângâietor*. Eu am fost Eu însumi în cursul petrecerii Mele trecătoare văzute pe acest pământ, acum când Mă retrag, Duhul Sfânt va împlini acelaşi rol în suflete.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 95-96)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (împreuna lucrare a Persoanelor Sfintei Treimi)

„*A zis Domnul Dumnezeu,* spune Scriptura: *Nu este bine să fie omul singur. Să-i facem lui ajutor asemenea lui* (Fac., 1, 18).

Iată iarăşi şi aici: *Să facem*. Precum la început la facerea omului, spusese: *Să facem om după chipul Nostru şi după asemănare* (Fac., 1, 26), tot aşa şi acum, când avea să facă pe femeie, se foloseşte de acelaşi cuvânt şi spune: *Să facem*. Cu cine vorbeşte? Nu vorbeşte cu vreo putere creată, ci cu Cel născut din El, cu Sfetnicul Cel minunat, Cel tare, Domnul păcii (Isaia, 9, 6), Fiul Lui cel Unul-Născut”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 162)

„… cuvintele: *Nu grăiesc de la Mine* (Ioan 14, 10) nu înseamnă desființarea puterii lui Hristos, ci dovada unimii, a conlucrării dintre puterea Lui şi a Tatălui.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință…*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 253-254)

„Dacă distincția persoanelor divine nu distruge în nimic perfecta unitate a naturii, lucrările vor fi în mod necesar comune.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 7)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (însuşirile, calitățile şi proprietățile Persoanelor)

,,Într-adevăr, dintre numele folosite unele sunt comune, iar altele proprii. Cele comune sunt folosite pentru a arăta că substanța nu este diferită, pe când cele proprii sunt menite să deosebească caracterul propriu al fiecărui hypostas. Astfel, denumirile de *Tată* şi *Fiu* sunt proprii fiecărui hpostas, iar cele de *Dumnezeu* şi *Domn* sunt comune. Aşadar, fiindcă a folosit numele comun *un singur Dumnezeu*, Pavel a adăugat şi denumirea specifică, pentru ca tu să ştii despre cine vorbeşte şi, astfel, să nu cădem în nebunia lui Sabellie." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 109)

,,Căci nici Tatăl nu poate fi numit Fiu, nici Fiul Tată, nici Duhul Sfânt cu alt nume decât acesta, ci fiecare, rămânând în propriu-I ipostas, are o putere egală." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 32)

DUMNEZEU. VIAȚA SFINTEI TREIMI (sălăşluirea Sfintei Treimi în noi)

,,Cel ce are Duhul nu numai că se numeşte al lui Hristos, dar chiar are pe Hristos în el, fiindcă nu se poate ca Duhul să fie de față şi Hristos să nu fie. Unde este un ipostas al Treimii, acolo este de față Treimea întreagă, fiindcă Treimea este nedespărțită în Sine şi unită în mod desăvârşit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia XIII, p. 247)

„Ai văzut câte rele sunt, când cineva nu are Duhul Sfânt? Moarte, duşmănie către Dumnezeu, a nu putea fi mulțumit de legile lui Dumnezeu, a nu fi al lui Hristos precum trebuie, a nu-L avea pe El în sine. Acum gândeşte-te şi la bunurile ce sunt, când cineva are în sine Duhul; că el este al lui Hristos, că are în sine pe Însuşi Hristos, că luptă ca să întreacă pe îngeri în viață curată." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 247)

,,Iar când vorbesc de Hristos, înțeleg şi pe Tatăl şi pe Duhul Sfânt. Căci Însuşi ne-a făgăduit, zicând: *dacă Mă iubeşte cineva şi va păzi poruncile Mele, Eu şi Tatăl vom veni şi ne vom face sălaş la el* (In., 14, 23)." (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă*

cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17), în vol. *Cateheze baptismale,* p. 70)

„Duhul Sfânt ne este un protector şi un mângâietor totdeauna eficace. Iisus Hristos Însuşi ne rămâne fără încetare prezent; şi El, Tatăl Său şi Duhul dumnezeiesc fac din sufletele noastre locuința lor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 98)

DUMNEZEU FIUL (numele „Iisus")

„Numele *Iisus* nu este un nume elinesc, ci ebraic, care tâlcuit în limba greacă înseamnă [Sotir], adică Mântuitor; şi se numeşte *Mântuitor*, pentru că a mântuit pe poporul Său." (*Omilii la Matei,* omilia II, II, în col. PSB, vol. 23, p. 30)

„Numele de *Iisus* şi de *Mântuitor* erau foarte cunoscute la iudei. Şi pentru că faptele viitoare ale Domnului Iisus aveau să fie neobişnuite, de aceea numele acesta a fost purtat şi de altul, de Iisus al lui Navi, preînchipuire a Domnului Iisus, ca de la început să se înlăture orice tulburare ce ar fi putut fi provocată de un nume nou. În Scriptură se spune că Iisus al lui Navi, urmând lui Moise, a dus pe poporul iudeu în pământul făgăduinței. Aceasta e preînchipuire. Iată acum şi faptul! Iisus al lui Navi a dus poporul iudeu în pământul făgăduinței; Domnul Iisus a dus pe poporul Său în cer şi la bunătățile cele cereşti. Iisus al lui Navi, după moartea lui Moise, Domnul Iisus, după încetarea legii. Acela, conducător de popor, acesta, împărat.

Dar ca nu cumva când auzi numele Iisus să te rătăceşti din pricina acestui nume, evanghelistul Matei a adăugat: *Iisus Hristos, Fiul lui David.* Celălalt Iisus nu era din seminția lui David, ci din altă seminție." (*Omilii la Matei,* omilia II, III, în col. PSB, vol. 23, p. 30)

„Numele de *Iisus* l-a adus îngerul din ceruri, când S-a născut Mântuitorul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 18)

DUMNEZEU FIUL (numele „Hristos")

„Hristos se numeşte de la χριςθῆναι (a fi uns) (…) *Dar cu ce untdelemn a fost uns?*, ai putea întreba. Nu a fost uns cu untdelemn, ci a fost uns în Duhul Sfânt, căci Scriptura obişnuieşte a-i numi unşi pe aceştia. Ceea ce premerge ungerii este Duhul Sfânt, şi pe El îl primeşte şi untdelemnul. Dar unde numeşte oare Scriptura unşi pe cei neunşi cu untdelemn? *Nu vă atingeți de unşii Mei şi nu vicleniți împotriva profeților Mei* (Psalmi 104,

15), fiindcă pe atunci nu era instituită ungerea cu untdelemn pentru toți, ci numai pentru preoți, regi și profeți.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 18)

„Denumirea de *Hristos* înseamnă ungerea Sfântului Duh.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 12)

DUMNEZEU FIUL (puterea numelui „Hristos”)

„Numele acesta este înfricoşător şi demonilor, şi patimilor, şi bolilor. Cu acest nume, deci, să ne împodobim, cu el să ne îngrădim în toată vremea.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 143)

„Dacă tu pronunți numele Lui cu credință, vei alunga şi bolile, şi pe demoni. Dar dacă poate nu se aruncă boala, apoi aceasta nu vine din neputință sau din slăbiciunea puterii Sale, ci mai mult din interesul celui bolnav. *După numele Tău Dumnezeule, aşa şi lauda Ta* (Ps., 47, 9). Prin numele acesta lumea s-a întors la credința cea adevărată, tirania a fost desființată, diavolul a fost călcat în picioare, cerurile s-au deschis, iar noi ne-am renăscut prin acest nume.

Dacă avem în noi acest nume, apoi vom străluci. Numele acesta face şi mucenici, şi mărturisitori. Acest nume deci să-l avem şi să-l stăpânim ca pe un mare dar, ca astfel să vițuim întru slavă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 113)

DUMNEZEU FIUL (numirile atribuite Domnului Hristos)

„De ce a fost numit Cale? Ca să înveți că prin El ne ridicăm la Tatăl. De ce a fost numit Piatră? Ca să pricepi lucrurile neîndoielnice şi nezdruncinate ale credinței. De ce a fost numit Temelie? Ca să afli că pe toate le ține. De ce a fost numit Rădăcină? Ca să ştii că în Acesta înflorim. De ce a fost numit Păstor? Pentru că pe noi ne păstoreşte. De ce S-a numit Oaie? Pentru că pentru noi S-a adus jertfă de ispăşire. De ce a fost numit Viață? Pentru că ne-a înviat pe noi, cei morți. De ce a fost numit Lumină? Pentru că ne-a izbăvit de întuneric. De ce a fost numit Tărie? Pentru că este de aceeaşi ființă cu Tatăl. De ce a fost numit Logos? Că S-a născut din Tatăl.

Căci aşa cum cuvântul meu se naşte din suflet, la fel şi Fiul S-a născut din Tatăl. De ce a fost numit Veşmânt? Pentru ca eu, botezându-mă, să mă îmbrac cu Acesta. De ce a fost numit Masă? Pentru că Îl mănânc pe El, desfătându-mă cu Sfintele Taine. De ce a fost numit Lăcaş? Pentru că mă

sălăşluiesc în El. De ce Sălăşluitor? Pentru că ne-am făcut templul Lui. De ce a fost numit Cap? Pentru că eu sunt mădularul Lui. De ce S-a chemat Mire? Pentru că m-a găsit potrivit să-I fiu mireasă. De ce a fost numit neprihănit? Pentru că m-a făcut feciorelnic. De ce a fost numit Stăpân? Pentru că eu sunt roaba Lui.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 38)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Dumnezeu adevărat şi om adevărat)

„Să se ruşineze Marcion[200], să se ruşineze Pavel din Samosata[201], care nu vor să vadă ce-au văzut magii, strămoşii Bisericii![202] Nu mi-i ruşine să-i numesc strămoşi ai Bisericii! Să se ruşineze Marcion, când vede că Dumnezeu este închinat în trup! Să se ruşineze Pavel, când vede că nu este închinat numai ca simplu om! Că este Dumnezeu în trup o arată scutecele şi ieslea; iar că magii nu I s-au închinat ca unui simplu om arată darurile acelea atât de bogate aduse de ei lui Hristos, pe când era încă Prunc, daruri care de obicei se aduc numai lui Dumnezeu. Să se ruşineze şi iudeii împreună cu Marcion şi Pavel, când văd că le-o iau înainte barbarii şi magii şi când nici după aceştia nu înțeleg să vină să se închine lui Hristos! Că tot ce s-a făcut atunci a fost o preînchipuire a celor viitoare! Chiar de la început, de la naşterea lui Hristos, s-a arătat că neamurile păgâne o vor lua-o înaintea poporului iudeu”. (*Omilii la Matei,* omilia VII, IV în col. PSB, vol. 23, pp. 95-96)

„După ce, prin minunile pe care le-au făcut, ucenicii au luat dovada puterii Lui, nu când L-au văzut făcând minuni, ci când ei înşişi au putut face atâtea minuni în numele Lui”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 468)

„… iarăşi S-a suit în corabie, deşi putea să treacă marea cu piciorul; că nu voia să facă totdeauna minuni, ca să nu se creadă că e numai Dumnezeu,

---

[200] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Marcion, eretic din secolul al doilea, predica antiteza dintre dreptate şi har, lege şi Evanghelie, iudaism şi creştinism. După el totul îşi are originea în două principii veşnice şi necreate: un Dumnezeu bun şi un Dumnezeu drept, dar rău, creatorul lumii materiale şi autorul Vechiului Testament (n. s. 22, p. 95).

[201] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Pavel din Samosata, episcop al Antiohiei, eretic din sec. III, condamnat de trei sinoade ținute în Antiohia între 264 şi 268, tăgăduia Dumnezeirea lui Hristos (n. s. 23, p. 95).

[202] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Sf. Ioan Gură de Aur numeşte pe magi strămoşi ai Bisericii, pentru că, înainte de întemeierea Bisericii, magii au propovăduit pe Hristos (n. s. 23, p. 95).

şi nu şi om deplin”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 362)

„Prin aceste fapte ale Sale, Hristos n-a împlinit numai profețiile, nici n-a sădit numai dogmele adevărului, ci ne-a îndreptat şi viața, dându-ne reguli pentru cele de neapărată trebuință, ca prin toate să desăvârşească viața noastră. De aceea când a fost să Se nască, n-a căutat casă strălucită, nici mamă bogată şi de neam bun, ci săracă, logodită cu un dulgher; S-a născut într-o colibă şi a fost aşezat într-o iesle; nu Şi-a ales ca ucenici retori şi înțelepți, nici bogați şi nobili, ci săraci, născuți din familii sărace şi neînsemnate; când întindea masa, uneori punea pe masă pâini de orz, alteori, la vremea mesei, trimitea pe ucenici şi cumpere de-ale mâncării din piață (Ioan 4, 8), când Îşi făcea patul, Şi-L făcea din fân; când Se îmbrăca, Se îmbrăca cu haine ieftine, întru nimic deosebite de ale majorității oamenilor; casă nu avea. Dacă trebuia, de la un loc la altul mergea cu piciorul; şi călătorea atât de mult pe jos că şi obosea (Ioan 4, 6). Când stătea jos n-avea nevoie de scaun, nici de pernițe la picioare, ci stătea pe pământul gol, fie pe munte, fie lângă o fântână; iar la fântână n-a stat pentru altă pricină, ci numai ca să vorbească cu samarineanca (Ioan 4, 7). Pune apoi măsuri supărării; când trebuia să plângă, lăcrima potolit (Ioan 11, 35); pune, după cum am spus, reguli şi hotare până unde trebuie să mergi, şi nu mai departe. Pentru aceea şi acum, pentru că se întâmpla ca unii oameni mai slabi să aibă nevoie de animale, şi aici a pus o măsură, arătând că nu trebuie să fie purtați de cai, nici de catâri înhămați, ci să se folosească de asin; să nu se meargă mai departe, ci totdeauna să se mărginească la ceea ce au nevoie”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 763)

„Căci El voia să se creadă deodată şi în smerenia Lui şi în întruparea Lui şi în vrednicia şi în măreția divinității Sale. Iată pentru ce se apără El acum ca Dumnezeu. În sfârşit, dacă El le-ar fi vorbit totdeauna omeneşte, ei totdeauna ar fi avut despre El sentimente de jos şi groase; deci pentru a-i scoate din părerea lor şi pentru a-i lumina, Îl numeşte El pe Tatăl Său.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXVIII, 3, p. 182)

„Că dacă Iisus Hristos foloseşte de câteva ori expresii cu totul omeneşti, nu vă mirați. Precum evreii, pentru că au auzit vorbindu-se în termeni prea înalți, Îl persecutau şi Îl luau drept al lui Dumnezeu, El începe să se exprime puțin mai jos şi mai îngroşat, numai după expresii; apoi se ridică, vorbeşte într-un fel mult mai sublim, apoi iar coboară, reducând tonul; modificând aşa vorbirea Sa şi învățăturile Sale, ca cei mai învârtoşați

să poată crede uşor în El. Vedeți, după ce a zis: *Tatăl Meu până acum lucrează; şi Eu lucrez*, şi S-a arătat egal cu Dumnezeu, El zice încă: *Fiul nu poate face nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând*. Atunci se pronunță în cuvinte mai înalte, şi zice: *Căci cele ce le face Acela, acestea le face şi Fiul întocmai*. După care, El Se coboară din nou: *Căci Tatăl iubeşte pe Fiul şi-I arată toate câte face şi lucruri mai mari decât acestea îi va arăta, ca voi să vă mirați* (20). Se poate vedea o mai mare coborâre? Nu, desigur ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 4, p. 185)

„Când zice: *El n-avea putere,* El vorbea despre Iisus ca despre un om care face mai multe lucruri într-un mod omenesc; dar atunci când spune că fiind în mijlocul lor, nimeni n-a îndrăznit să pună mâna pe El ca să-L prindă, El arată puterea divinității Sale. Căci se retrăgea ca un om, apărea ca Dumnezeu, reprezentând una şi alta în mod adevărat. În sfârşit, atunci când fiind în mijlocul celor care întindeau curse pentru a-L prinde, nu este prins, El face să se cunoască atunci puterea Sa de neînvins, dar atunci când se retrăgea, El statornicea adevărul întrupării Sale, ca nici Pavel de Samosata, nici Marcion, nici cei ce sunt atacați de boala lor, să nu poată să contrazică. Prin această purtare El închide gura tuturor ereticilor acestora.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 1, p. 233)

„... ce înseamnă *făcându-Se asemenea oamenilor* (Flp., 2, 7)? Multe a avut El comune cu noi, dar au fost multe şi necomune, ca de pildă: El nu S-a născut din unirea bărbatului cu femeia, a fost fără păcat şi altele. Acestea, care nu aparțin oamenilor, Îi aparțineau Lui. El nu a fost numai în aparență, ci şi în realitate Dumnezeu. S-a arătat în chip de om, însă în multe nu a fost la fel cu omul, deşi ca realitate a trupului a fost la fel. Apostolul spune, pentru a arăta că nu a fost un simplu om: *făcându-Se asemenea oamenilor* (Flp., 2, 7). Noi suntem din trup şi suflet, Acela însă e Dumnezeu, suflet şi trup; de aceea zice: *făcându-Se asemenea oamenilor*. Şi ca nu cumva, auzind că S-a deşertat pe Sine, să-ți închipui vreo prefacere oarecare sau vreo schimbare, el adaugă aici că *rămânând ceea ce era, a luat ceea ce nu era, şi făcându-Se trup, a rămas Dumnezeu, fiind Cuvânt.* Aşa că sub acest raport El a fost asemenea oamenilor şi de aceea zice Apostolul *şi la înfățişare aflându-se ca un om* (Flp., 2, 7). Nu că natura lui s-ar fi schimbat, sau că s-ar fi produs vreo contopire, ci *la înfățişare aflându-se ca un om.* Zicând că a luat chip de rob a avut curajul să spună şi acest lucru, pentru ca astfel să astupe gurile tuturor. De altfel şi când spune *întru asemănarea trupului păcatului* (Rom., 8, 3) nu vrea să spună că nu avea trup, ci că acel trup nu

păcătuise, deşi era la fel cu al păcătosului. În ce constă, deci, egalitatea? În natura trupului şi nicidecum în păcat. Precum acolo se spune *întru asemănarea,* deşi nu era egal întru totul, la fel şi aici se spune *asemenea* deşi nu e întru totul egal (de exemplu: că S-a născut fără sământă bărbătească, sau că a fost fără de păcat, sau că n-a fost om simplu). De altfel, bine a zis: *ca un om* (Flp., 2, 7), fiindcă nu a fost unul dintre cei mulți, ci ca unul dintre cei mulți. Dumnezeu Cuvântul nu S-a prefăcut în om şi nici natura Lui nu s-a schimbat, ci ni S-a descoperit ca om, nu pentru a ni se arăta ca o nălucă, ci pentru a ne da pildă de smerenie. Deci când spune *ca un om* acest lucru trebuie să-l înțelegem. La fel îl numeşte *om* şi în altă parte, când spune: *Căci unul este Dumnezeu, unul este şi Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni: omul Hristos Iisus* (1 Tim., 2, 5).” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 133-135)

„Uneori Domnul lasă trupul Său singur şi lipsit de lucrarea Sa ca, arătându-i slăbiciunea să dea încredințare că este om; alteori Îşi ascunde firea omenească pentru ca să cunoşti că nu era numai om. Deci, dacă totdeauna ar fi arătat cele omeneşti, s-ar fi crezut că este om; iar dacă totdeauna ar fi săvârşit cele ale Dumnezeirii, nu ar fi fost crezută învățătura despre întruparea Lui. Din cauza acesta învârstează şi amestecă cuvintele şi faptele, ca să nu dea prilej nici bolii nebuniei şi ereziei lui Pavel al Samosatei, nici celor ale lui Marcion şi Manes. Pentru aceasta Domnul le prezice pe cele viitoare ca Dumnezeu şi şovăie ca om”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 122-123)

„Dacă Iisus Hristos nu este decât om, El nu ne este decât un obiect de admirație, un binefăcător însemnat de umanitate, foarte presus față de ceilalți fără îndoială, dar nestrăbătând frontierele neantului omenesc. Dacă Iisus Hristos nu este decât Dumnezeu, El n-a putut trăi ca noi, să devină *frate în mijlocul fraților Săi*; El n-a putut să-şi dea lacrimile Sale şi sângele Său pentru mântuirea lumii. El rămâne Dumnezeu în îndepărtatul infinit al măreției Sale supreme. Noi nu mai avem mijlocitor între Dumnezeu şi noi.

De asemenea chiar cu aceeaşi grijă şi cu aceeaşi stăruință cu care El făcea să apară deodată dumnezeirea Sa, Iisus Hristos îşi arăta şi făcea simțită realitatea naturii Sale omeneşti.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 53)

„Este, într-o persoană divină, unică, unirea naturii Dumnezeieşti şi a naturii omeneşti. Este Dumnezeu şi omul în mod ipostatic unit împreună, *Este un Dumnezeu-Om*, este *Cuvântul făcut trup*. O belşug! O nespusă minune! Dumnezeul Care împărăţeşte în cer, în faţa Căruia lumile nu sunt decât ca şi un bob de rouă, înaintea Căruia natura omenească nu este decât neant, acest Dumnezeu vine la om, se amestecă cu creaturile Sale, devine ca una din ele! Acesta se întrupează în carnea omenească, se face *Fiul Omului*, - mai mult! – primeşte nu numai carnea nevinovată şi plină de lumină aşa cum era ea la începuturi ieşită din mâinile Creatorului ei, ci o carne pătimitoare şi muritoare." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 54)

„Venit în această lume la plinirea vremii, Iisus Hristos îşi înmulţeşte dovezile realităţii naturii Sale omeneşti. El este conceput în mod minunat dintr-o fecioară, însă El se naşte ca ceilalţi oameni; El petrece ca ceilalţi câteva luni de formare şi de creştere în pântecele mamei. Născut, El parcurge toate gradele copilăriei şi ale adolescenţei. El se supune la toate condiţiile vieţii omeneşti; El suportă ca şi noi toate pretenţiile alimentaţiei şi ale somnului. Ca şi noi, El îşi asumă toate greutăţile naturii umane decăzute, asprimea timpului, lipsurile sărăciei, tristeţile sufletului, zdrobirea oboselii. El trece prin toate pretenţiile unei cărni posibile şi ale unui suflet omenesc în starea ispăşirii. Însă, dovada ultimă a realităţii naturii omeneşti în Iisus Hristos este suferinţa şi moartea. Înspăimântătoarele chinuri care precedă răstignirea, suferinţa supremă, moartea, înmormântarea, pun ultima pecete pe dogma Întrupării." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 55)

DUMNEZEU FIUL (lucrarea dumnezeiască şi cea omenească în Hristos)

„Dar lucrând în acelaşi timp ca un om, El nu lăsa ca Divinitatea să stea ascunsă în El." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XXXI, 1, p. 145)

DUMNEZEU FIUL („Fiul lui Dumnezeu este şi fără tată şi fără mamă")

„După ce a zis *avem mult de vorbit şi lucruri grele de tâlcuit*, a spus: *Căci acest Melchisedec (...) împăratul dreptăţii, apoi şi împăratul Salemului, adică împăratul păcii, fără tată, fără mamă, fără spiţă de neam,*

neavând nici început al zilelor, nici sfârşit al vieţii, ci, asemănat fiind Fiului lui Dumnezeu, rămâne preot pururea (Evrei 7, l, 2-3). Oare nu s-au tulburat auzurile voastre, auzind despre un om că este fără tată, fără mamă? Cred că da, căci nedumerirea aceasta se referă şi la Hristos. Dacă este fără de tată, cum este Fiu şi încă Unul Născut? Fiul trebuie să aibă tată, altfel nu va fi fiu. Dar Fiul lui Dumnezeu este şi fără tată şi fără mamă. Cum? Fără tată după naşterea cea de jos, iar fără de mamă, după cea de sus. Căci n-a avut tată pe pământ, nici mamă în cer. *Fără spiţă de neam*.

Să audă cei ce iscodesc fiinţa Lui." (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 52)

„Despre aceasta de jos Isaia zice: *Şi neamul Lui cine-l va spune* (Is., 53, 8). Dar poate vei zice că El n-a zis pentru naşterea de sus. Dar ce vom avea de zis către Pavel, care după ce a spus despre amândouă naşterile, pe urmă a spus *fără spiţă de neam*? După ce a zis *fără tată, fără mamă*, a spus *fără spiţă de neam*. Nu numai după naşterea de sus în care este fără mamă, să crezi că este fără spiţă de neam, ci şi după cea de jos, după care este fără tată. Deci, după ce a zis despre amândouă naşterile, a zis şi fără spiţă de neam. Şi dacă naşterea de jos fiind neînţeleasă, cum vom îndrăzni să cercetăm pe cea de sus? Dacă pridvoarele Bisericii sunt atât de mărețe şi pricinuitoare de frică sfântă, cum va îndrăzni să intre cineva în cele neumblate?" (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 53)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - naşterea din Fecioară)

„Naşterea Lui, însă, e superioară naşterii noastre, pentru că s-a născut fără căsătorie. Naşterea este o naştere omenească, îi spune îngerul Fecioarei, pentru că ai să ai în pântece; dar naşterea aceasta este mai cinstită decât o naştere omenească, pentru că se face fără împreunare. Îţi spun asta ca să cunoşti în ce se aseamănă şi în ce se deosebeşte naşterea ta de celelalte naşteri.

Uită-te cu câtă înţelepciune au fost făcute toate! Superioritatea naşterii Fecioarei n-a dus la pierderea asemănării şi înrudirii cu celelalte naşteri, dar nici asemănarea n-a pus în umbră superioritatea, ci prin fapte s-a arătat şi una şi alta. Pe de o parte se aseamănă întru totul cu naşterea noastră, iar pe de altă parte se deosebeşte întru totul". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 170)

„Nu merge (…) mai departe cu iscoditul! Nu căuta mai mult decât spun cuvintele evanghelistului! Nu te întreba: cum a lucrat Duhul Cel Sfânt această zămislire din Fecioară? Dacă nu ne putem explica chipul în care se plăsmuieşte copilul când se naşte în chip firesc, cum putem să ne explicăm, oare, o naştere săvârşită prin minunea Sfântului Duh? Ca să nu mai hărțuieşti pe evanghelist, ca să nu te mai necăjeşti punând mereu aceste întrebări, scapă de orice nedumerire spunând: Dumnezeu a făcut minunea! Chiar evanghelistul spune aşa: *Nu ştiu nimic mai mult; atât ştiu, că ceea ce s-a făcut, s-a făcut de la Duhul Sfânt*.

Să se ruşineze dar cei care caută să pătrundă cu mintea lor naşterea cea de sus a Fiului! Dacă nimeni nu poate explica naşterea aceasta în timp din Fecioară, naştere cu nenumărați martori, prezisă cu atâția ani înainte, văzută şi pipăită, cât de mare trebuie să fie nebunia acelora care iscodesc şi încearcă să pătrundă cu mintea naşterea cea nespusă a Fiului din Tatăl? Nici arhanghelul Gavriil, nici Matei n-au putut sa spună ceva mai mult, ci atât doar că S-a născut de la Duhul Sfânt; dar cum de la Duhul şi în ce chip, nici unul din ei nu ne-a explicat. Nici nu era cu putință". (*Omilii la Matei,* omilia IV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 50)

„Se cădea să fie netulburat pântecele acela în care a păşit Creatorul universului! Se cădea să fie lipsit de orice frământare sufletească sufletul care a fost învrednicit să slujească unor taine atât de mare! Aceasta este pricina pentru care îngerul o vesteşte pe Fecioară înainte de zămislire, iar pe Iosif, atunci când avea să nască". (*Omilii la Matei,* omilia IV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 54)

„Apoi magii nu numai că I s-au închinat, ci, deschizând vistieriile lor, I-au adus daruri; şi daruri nu ca unui om, ci ca unui Dumnezeu. Că tămâia şi smirna sunt simboluri ale lui Dumnezeu. Ce i-a făcut, dar, pe magi să se închine Lui?

- Aceea ce i-a făcut să plece din țara lor şi să facă un drum atât de lung, anume: steaua şi lumina pusă de Dumnezeu în sufletul lor; ele i-au călăuzit treptat spre o cunoaştere mai desăvârşită a lucrurilor. De n-ar fi fost asta, nici nu I-ar fi arătat Pruncului o cinste atât de mare, când toate cele din jurul Lui erau sărăcăcioase. Nimic din cele văzute de ei nu era strălucitor şi mare, ci o iesle, o colibă şi o Mamă săracă, ca să vezi descoperită filozofia magilor, ca să cunoşti că n-au venit la El ca la simplu om, ci ca la Dumnezeu şi binefăcător. De aceea nu i-a smintit nimic din cele văzute, ci I s-au închinat şi I-au adus daruri, lipsite de toată greutatea legii iudaice; că nu I-au

jertfit oi şi viţei, ci daruri care erau aproape de filozofia Bisericii noastre, adică: credinţă, ascultare şi dragoste”. (*Omilii la Matei,* omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 101)

„Cum deci, poate zice cineva, este născut trupul Domnului? El este născut nu numai din Duh, ci încă şi din trup, ceea ce ne învaţă Sfântul Pavel prin aceste cuvinte: *Născut din femeie, născut sub lege* (Gal., 4, 4). Duhul Sfânt L-a crescut în aşa fel, dar nu L-a scos din nefiinţă, la ce ar fi fost nevoie de sânul unei mame? Duhul L-a format din trupul unei fecioare, dar cum? Eu nu pot s-o explic. Apoi, Iisus Hristos este născut dintr-o femeie, de teamă ca să nu se creadă că El nu avea nimic comun cu natura noastră. Dacă atunci aşa s-au petrecut lucrurile, se află oameni care totuşi nu cred această naştere, la ce rău n-ar fi ajuns ei, susţinând că acest trup n-ar fi fost scos din acela al unei fecioare?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVI, 1, p. 123)

„Noi spunem aceea că Hristos a luat din pântece fecioresc trup curat, sfânt, neprihănit şi necălcat de nici un păcat.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puţini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 19)

„Se naşte dintr-o Fecioară care nu ştia de nuntă. Ea nici n-a ajutat la ce s-a întâmplat, nici n-a luat parte la ce s-a făcut. A fost numai o unealtă a tainicei puteri a lui Dumnezeu; atâta ştia, numai cât aflase de la înger, când l-a întrebat: *Cum va fi mie asta, că nu ştiu de bărbat?* (Luca 1, 34). Şi îngerul i-a spus: *Vrei să ştii? Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri* (Luca 1, 35).

- Dar în ce chip a fost cu Ea şi puţin mai târziu din Ea?

- După cum un meşter face un vas prea bun şi prea frumos când găseşte un material foarte bun, tot astfel şi Hristos, când a găsit sfânt, şi trupul, şi sufletul Fecioarei, Şi-a făcut Lui Templu însufleţit, plăsmuind Omul din Fecioară, în chipul în care a voit şi îmbrăcându-Se cu el astăzi, S-a născut, fără să Se ruşineze de urâciunea firii omeneşti. Nu I-a adus ocară îmbrăcarea cu făptura mâinilor Sale, dar făptura mâinilor Sale a cules nespus de mare slavă, ajungând îmbrăcăminte Plăsmuitorului.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 26)

„Se naşte, dar, astăzi din Fecioara, biruind firea şi depăşind căsătoria. Se cuvine Cârmuitorului sfinţeniei să Se nască dintr-o naştere curată şi sfântă. Căci El este Cel ce odinioară a plăsmuit pe Adam din pământul feciorelnic, făcând din Adam pe femeie, fără de femeie. După cum Adam a adus pe lume pe femeie, fără de femeie, tot astfel astăzi Fecioara a născut bărbat, fără de bărbat.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 27)

„De s-ar fi născut dintr-o căsătorie obişnuită, cum m-am născut eu, minciună s-ar fi socotit de mulţi Dumnezeirea Lui. Acum însă, pentru asta se naşte din Fecioară, iar prin naştere păstrează neschimbat pântecele Fecioarei, păstrează şi fecioria nepăgubită, pentru ca felul străin al naşterii să-mi fie pricinuitor de mare credinţă. De aceea, de mă va întreba cineva, fie elen, fie iudeu, cum Hristos, Dumnezeu fiind după fire, S-a făcut, mai presus de fire, om, voi spune: da, aducând ca mărturie a cuvintelor mele pecetea fără pată a fecioriei: în acest chip este Dumnezeu, pentru că a biruit rânduiala firii, în acest chip este plăsmuitor al pântecelui şi descoperitor al fecioriei, pentru că felul naşterii I-a fost nepângărit şi Şi-a zidit Luişi negrăit templu, în chipul în care a voit.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 28)

„- Dar pentru ce Se naşte din fecioară? Pentru ce păzeşte nevătămată fecioria?

- Pentru că altădată diavolul a înşelat pe Eva pe când era fecioară; de aceea, fiind fecioară Maria, Gavriil i-a binevestit. Înşelată fiind Eva, a născut cuvânt pricinuitor de moarte, iar Maria, binevestită fiind, a născut pe Cuvântul în trup, de viaţă veşnică pricinuitor nouă.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 31)

DUMNEZEU FIUL (naşterea după trup a Domnului Hristos)

„Şi S-a aflat în iesle Cel ce ţine universul, şi S-a înfăşat în scutece, Cel Care Se îngrijeşte totdeauna de toţi.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 43)

„Ceea ce patriarhii cu mare dor au aşteptat, proorocii au prezis, drepţii au dorit să vadă, s-a împlinit în ziua da astăzi: Dumnezeu s-a arătat în trup

pe pământ şi a locuit între oameni. De aceia să ne bucurăm şi să ne veselim iubiților" (*Cuvânt la Naşterea Domnului, 25 decembrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 213)

„Este Dumnezeu şi Se face om, fără să înceteze de a fi Dumnezeu." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 23)

„Când S-a născut, iudeii tăgăduiau străina Sa naştere, fariseii tălmăceau strâmb Dumnezeieştile Scripturi, iar cărturarii grăiau cele potrivnice legii. Irod căuta pe Cel născut, nu ca să-L cinstească, ci ca să-L piardă. Astăzi, însă, au văzut că toate-s împotrivă. Căci după cum zice Psalmistul: *Nu s-a ascuns de la fiii lor din neam în neam* (Ps., 77, 4).

Venit-au împărații, care s-au minunat de Cerescul Împărat, cum a venit pe pământ fără îngeri, fără arhangheli, fără tronuri, fără domnii, fără puteri, fără stăpânii, ci, mergând pe o cale străină şi neumblată, a ieşit dintr-un pântece nepângărit, fără să lase pe îngeri lipsiți de ocârmuirea Lui şi fără să iasă din Dumnezeirea Sa prin întrupare. Venit-au împărații ca să se închine Împăratului ceresc al slavei. Venit-au ostaşii ca să slujească Arhistrategului puterii. Venit-au femeile ca să vadă pe Cel născut din femeie şi să prefacă în bucurie întristările femeii. Venit-au fecioarele ca să-L vadă pe Fiul Fecioarei, minunându-se că Făcătorul laptelui şi al sânurilor, Cel ce face să curgă de la Sine izvoarele sânurilor, a primit hrană de copil de la Mama fecioară. Venit-au pruncii ca să vadă pe Cel făcut prunc spre a culege laudă din gura pruncilor şi a celor ce sug (Matei 21, 16; Ps., 8, 2). Venit-au copii ca să vadă pe Copilul care a făcut mucenici din pricina nebuniei lui Irod (Matei 2, 16-18). Venit-au bărbații ca să vadă pe Cel ce S-a făcut om, pe Cel ce a tămăduit păcatele robilor. Venit-au păstorii ca să vadă pe Păstorul cel bun, Care Şi-a pus sufletul pentru oi (Ioan 10, 11). Venit-au preoți ca să vadă pe cel făcut arhiereu după rânduiala lui Melchisedec (Evrei 7, 17; Ps., 109, 4). Venit-au robii ca să vadă pe Cel ce a luat chip de rob (Filipeni 2, 7) spre a cinsti cu libertate robia noastră. Venit-au pescarii ca să vadă pe Cel ce a făcut din pescari vânători de oameni (Matei 4, 19). Venit-au vameşii ca să vadă pe Cel ce a arătat pe evanghelist dintre vameşi (Matei 9, 9). Venit-au femeile păcătoase ca să vadă pe cel ce a întins picioarele Sale spre a fi spălate cu lacrimi de femeile păcătoase (Luca 7, 36-50). Şi, ca să spun pe scurt, venit-au toți păcătoşii ca să vadă pe Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii (Ioan 1, 29), magii daruri aducând, păstorii binecuvântând, vameşii evanghelizând, femeile păcătoase miruri purtând, samariteanca de izvorul apei însetând (Ioan 4, 15), cananeanca credință

neîndoielnică având.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 23-24)

„Nu se îngăduia din fire o astfel de naştere, dar ca Stăpân al firii a adus un chip străin de naştere, ca să arate că El, când se face om, nu Se naşte ca un om, ci Se naşte ca un Dumnezeu.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 27)

„Dar ce să spun, ce să grăiesc? Văd pe teslar şi ieslea, văd pe prunc şi scutecele, văd naşterea Fecioarei lipsită de cele de trebuință. Toate încărcate de sărăcie, toate pline de lipsă. Iată, bogăție în mare sărăcie! Cum a sărăcit pentru noi, când era bogat? Cum n-a avut nici pat, nici aşternut, ci a fost aruncat în ieslea goală? O, sărăcie, izvor de bogăție! O bogăție nemăsurată, ce ai chip de sărăcie! În iesle stă, şi zguduie lumea! În scutece se înfăşoară, şi va sfărâma legăturile păcatului. Încă n-a rostit cuvânt desluşit, şi a şi-nvățat pe magi, i-a şi-ntors la credință.

Ce să spun, ce să grăiesc? Iată pruncul este înfăşat în scutece şi stă în iesle. De față-i şi Maria, Fecioară şi Mamă. De față-i şi Iosif, aşa numitul tată. El bărbat se zice, şi Ea femeie se numeşte. Nume legiuite, dar goale de împreună-viețuire. Gândeşte-le până la cuvinte, şi nu până la lucruri. El s-a logodit numai, dar Duhul Sfânt a umbrit.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 31)

„Înainte de a apărea Iisus Hristos nouă, El îşi arată Dumnezeirea Sa în Minunata Zămislire. El Se naşte dintr-o Fecioară. Legile naturii sunt răsturnate: ordinea lucrurilor este distrusă. Singur din omenirea întreagă Iisus Hristos inaugurează o lume nouă care nu mai are nimic comun cu naşterile obişnuite.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 44)

DUMNEZEU FIUL (Naşterea după trup a Domnului Hristos – despre bucuria de la Naşterea Domnului)

„Nu fluieră o cântare lipsită de noimă, ci ei cântă cântare îngerească. Îngerii cântă, Arhanghelii psalmodiază, Heruvimii înalță imne, Serafimii doxologesc. Toți prăznuiesc văzând pe Dumnezeu pe pământ şi pe om în ceruri, pe Cel de sus, jos, din pricina tainei Întrupării, pe cel de jos, sus, din pricina iubirii de oameni.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus*

Hristos, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 23)

DUMNEZEU FIUL (naşterea din Fecioară – despre cele ce s-au petrecut la naşterea Domnului)

„Cu toate că El a venit şi s-a arătat sub o formă mică şi de jos, totodată în această smerenie şi sub forma unui slujitor, creatura L-a cunoscut ca pe Domnul ei. Cum? Steaua din înaltul cerului, i-a chemat pe magi să vină să i se închine; o ceată de îngeri, răspândiți peste tot Îl slujeau ca pe Stăpânul lor şi îi cântau imne spre lauda Lui; de altă parte s-au întâlnit mulți care s-au unit şi au vestit *Întruparea* Lui; îngerii L-au vestit păstorilor; păstorii, locuitorilor oraşului; Gavriil, Mariei şi Elisabetei, Anei şi lui Simeon ce erau în templu. Şi nu numai bărbații şi femeile s-au bucurat mult, ci şi fiul care nu era încă ieşit din pântecele maicii sale (Ioan Botezătorul); eu vorbesc de acest locuitor al pustiei care, purtând acelaşi nume ca şi Evanghelistul nostru, a săltat în sânul mamei (Lc., 1, 41); toți suspinau în nădejdea naşterii care trebuia să sosească. Iată ce s-a petrecut în vremea venirii." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII, 2, pp. 57-58)

DUMNEZEU FIUL (naşterea din Fecioară – despre steaua care s-a arătat la naştere)

„... haide să dezlegăm problemele puse de cuvintele Evangheliei, începând cu dezlegarea problemelor puse de steaua de la naştere. Dacă vom afla ce stea a fost, de unde a fost, dacă a fost o stea din multele stele sau alta decât celelalte, dacă a fost o stea adevărată sau numai una aparentă, atunci vom înțelege cu uşurință şi pe toate celelalte.

- De unde vom căpăta răspuns la aceste întrebări?
- Chiar din cele scrise în Evanghelie. Că n-a fost una din stelele cele multe, dar, mai bine spus, după părerea mea, n-a fost nici stea, ci o putere nevăzută, care a luat chip de stea, se vede în primul loc din mersul ei. Nu este, nu este vreo stea care să meargă pe cer cum a mers steaua aceasta; noi vedem că şi soarele şi luna şi toate celelalte stele merg de la răsărit la apus; steaua aceasta, însă, mergea de la miazănoapte la miazăzi, că aşa se află Palestina față de Persia. În al doilea loc, şi din timpul în care s-a arătat putem vedea că steaua aceasta n-a fost una din multele stele. Nu se vedea noaptea, ci ziua nămiaza mare pe când strălucea soarele; putere pe care n-o au nici stelele, nici luna; că luna depăşeşte în strălucire pe toate celelalte stele, dar când se ivesc razele soarelui, se ascunde

îndată şi dispare. Steaua aceasta, însă, prin mărimea strălucirii sale, a biruit şi razele soarelui; strălucea mai tare decât ele; lumina mai puternic, deşi era atâta lumină.

În al treilea rând, se vede că nu era una din celelalte stele, pentru că apărea şi apoi iarăşi dispărea. Pe drumul până în Palestina steaua se arăta conducând pe magi; când au ajuns în Ierusalim s-a ascuns; apoi iarăşi, când magii au părăsit pe Irod, după ce-i spuseseră pricina pentru care veniseră şi au plecat, steaua iar s-a arătat; şi acest lucru nu poate fi mişcarea firească a unei stele, ci a unei puteri înzestrate cu o rațiune deosebită. Nici nu avea un drum propriu; mergea când magii trebuiau să meargă; când stăteau ei, stătea şi ea; slujea tuturor celor de trebuință (Ieş., 13, 21 – 22). Era ca stâlpul cel de nor din pustie: oprea şi scula tabăra iudeilor atunci când trebuia. În al patrulea rând, se vede bine că nu era o stea precum celelalte din chipul în care a arătat locul unde s-a născut Pruncul. Că n-a arătat locul rămânând sus pe cer - de altfel nici nu putea să le arate locul de rămânea sus -, ci l-a arătat pogorându-se jos. Ştiți doar că locul era atât de mic cât putea încăpea o colibă, dar mai bine spus, cât putea încăpea trupul unui prunc; iar o stea obişnuită nu putea să arate un astfel de loc pentru că o stea stă la o înălțime foarte mare şi nu poate să arate un loc atât de mic, nici să-l facă cunoscut celor care vor să-l găsească. De lucrul acesta poți să te încredințezi uitându-te la lună; deşi este cu mult mai mare decât stelele, totuşi pare că este aproape de toți locuitorii lumii răspândiți pe o întindere atât de mare de pământ. Spune-mi, te rog, cum ar fi putut steaua să arate locul aşa de îngust al ieslei şi al colibei de n-ar fi părăsit înălțimea aceea, de nu s-ar fi pogorât jos şi n-ar fi stat chiar deasupra capului Pruncului? Acest lucru îl lasă evanghelistul să se înțeleagă când spune: *Şi iată steaua mergea înaintea lor, până a venit şi a stat deasupra unde era Pruncul* (Matei 2, 9).

Iată, dar, câte pricini ne arată că steaua aceasta nu era una din multele stele ale cerului şi că ea nu s-a arătat potrivit legilor care guvernează creația văzută.

Aş putea fi întrebat:

Dar pentru care pricină s-a arătat steaua?

- Ca să mustre nesimțirea iudeilor şi să le ia orice cuvânt de apărare pentru nerecunoştința lor". (*Omilii la Matei,* omilia VI, II în col. PSB, vol. 23, pp. 78-79)

„- Dar pentru ce Dumnezeu, mi s-ar putea spune, i-a adus pe magi prin arătarea stelei?

- Şi ce-ar fi trebuit să facă? Să le trimită profeți? Magii n-ar fi primit mărturia profeților! Să le trimită glas din cer? Nu l-ar fi luat în seamă! Să le fi trimis înger? Dar şi pe acesta l-ar fi trecut cu vederea! De aceea Dumnezeu lasă la o parte toate aceste mărturii şi, făcând mare pogorământ, îi cheamă pe o cale obişnuită: le arată o stea mare şi deosebită de celelalte stele, ca să-i minuneze şi prin mărimea şi prin frumusețea înfățişării ei, dar şi prin felul mersului ei. Pavel a făcut la fel: elinilor le vorbeşte pornind de la altarul de pe Aeropag (Fapte 17, 22-31), aducând ca mărturie pe poeții lor; iar iudeilor, care trăiau după lege, le vorbeşte pornind de la tăierea împrejur şi de la jertfe. Pentru că fiecare om iubeşte acelea cu care este obişnuit, de aceea atât Dumnezeu cât şi oamenii trimişi de El pentru mântuirea lumii se folosesc de ideile şi de faptele cu care lumea era obişnuită. (…) Aşa a făcut şi cu magii; a vrut să-i cheme prin arătarea unei stele, ca să-i înalțe cu mintea mai sus de propria lor gândire. Pentru că, după ce i-a condus şi i-a călăuzit şi după ce i-a adus lângă iesle, nu le mai vorbeşte prin stea, ci prin înger. Aşa au ajuns cu încetul mai buni". (*Omilii la Matei,* omilia VI, III în col. PSB, vol. 23, pp. 80-81)

„Când steaua a ajuns deasupra Pruncului, steaua s-a oprit. Iar ca o stea, când să se ascundă, când să se arate şi în sfârşit să se oprească după ce iar s-a arătat, înseamnă că era o stea cu o putere mai mare decât a unei stele obişnuite. Asta a întărit şi mai mult credința magilor. De aceea s-au şi bucurat. S-au bucurat că au găsit ce căutau; s-au bucurat că au ajuns vestitorii adevărului; s-au bucurat că n-au făcut în zadar atâta cale. Atât de mare le era dorul de Hristos! Şi venind steaua s-a oprit chiar deasupra capului Pruncului, arătând că dumnezeiesc este Pruncul. Oprindu-se, steaua i-a făcut să se închine Pruncului, nu ca nişte simpli barbari, ci ca unii din cei mai înțelepți dintre barbari. Vezi ce rost mare a avut steaua? În afară de profeție şi de interpretarea arhiereilor şi cărturarilor magii au dat atenție şi stelei". (*Omilii la Matei,* omilia VII, IV în col. PSB, vol. 23, p. 95)

DUMNEZEU FIUL (Naşterea *de sus* din Tatăl şi naşterea *de jos* din Fecioară)

„Astăzi, Cel născut din Tatăl mai presus de minte şi de cuvânt, pentru mine Se naşte din Fecioară, tot mai presus de minte şi de cuvânt. Atunci S-a născut din Tatăl după fire mai presus de veci, după cum ştie Cel ce L-a născut. Astăzi se naşte iarăşi mai presus de fire, după cum ştie harul Duhului cel Sfânt. Naşterea lui de sus adevărată este, iar naşterea de jos, fără de minciună. Cu adevărat din Dumnezeu, Dumnezeu S-a născut şi cu adevărat

Acelaşi, din Fecioară, om S-a născut. Sus, Singurul Unul-Născut din Cel Nenăscut, jos, Singurul Acelaşi Unul-Născut din singură Fecioara. Şi după cum necucernic lucru este să te gândeşti la mamă, la naşterea de sus, tot astfel de hulă lucru este să te gândeşti la tată, la naşterea de jos. Tatăl a născut fără curgere, iar fecioara a născut fără stricăciune. Nici Dumnezeu n-a suferit curgere născând, căci a născut prin Duhul. Din această cauză nici naşterea Lui de sus nu este tâlcuită, nici naşterea Lui în vremurile din urmă nu rabdă iscodire.

Că a născut Fecioara astăzi, o ştiu! Că a născut Dumnezeu mai presus de timp, o cred! Dar chipul naşterii am învățat să-l cinstesc în tăcere şi am primit ca prin cuvinte să nu iscodesc. Când e vorba de Dumnezeu, nu trebuie să căutăm la firea lucrurilor, ci să credem în puterea Celui ce le săvârşeşte. Legea firii este ca să nască femeia măritată, dar lucru mai presus de fire este ca să nască fecioară ce nu ştia de nuntă şi să rămână fecioară. Să se cerceteze, dar, cele după fire, iar cele mai presus de fire să se cinstească în tăcere. Nu ca pe un lucru tainic şi vrednic de cinstit prin tăcere.

Iertați-mă, vă rog, că vreau să pun capăt cuvântului cu începutul. Sunt neîndemânatic pentru o cercetare mai adâncă şi nu ştiu în ce chip şi încotro să-ntorc cârma cuvintelor.

Ce să spun, ce să grăiesc? Văd pe Aceea ce a născut, văd pe Cel născut, dar nu văd şi chipul naşterii. Se biruieşte firea, se biruieşte şi hotarul rânduielii, acolo unde voieşte Dumnezeu. Nu s-a săvârşit un lucru după fire, ci o minune mai presus de fire. Firea şi-a încetat lucrarea ei şi a lucrat voința Stăpânului. O, har netâlcuit!" (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 25-26)

„Pentru că nici păgânii, nici iudeii, nici ereticii nu credeau că Dumnezeu a născut pe Cuvântul fără sământă şi fără pătimire, de asta, când Se naşte azi din trup pătimitor, a păstrat nepătimitor trupul cel pătimitor, ca să arate că, după cum atunci când S-a născut din fecioară, n-a stricat fecioria, tot astfel şi Dumnezeu a născut Dumnezeieşte ca Dumnezeu pe Dumnezeu-Cuvântul, rămânând neîmpuținată şi neschimbată Sfânta Lui ființă." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 32)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea – Taina Întrupării)

„Priviți această taină grozavă şi de nepătruns. Cuvântul rămâne mereu în această casă; El s-a îmbrăcat cu natura noastră nu pentru a o părăsi, ci

pentru a locui totdeauna în ea. Dacă n-ar fi voit s-o păstreze mereu, El nu i-ar fi făcut cinstea de a o pune pe tronul regesc, şi purtând-o cu El, nu ar fi făcut-o să fie închinată de toată oastea cerească: prin Îngeri, prin Arhangheli, de către Tronuri, de către Domnii, de către Începătorii, de către Puteri. Ce duh, ce limbă va putea să arate cinstea nespusă pe care Dumnezeu i-a făcut-o naturii noastre, această cinste care este grozavă şi în acelaşi timp supranaturală? Ce înger? Ce arhanghel? Nu desigur, nimeni, ori în cer ori pe pământ, n-o va putea niciodată." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XI, 2, p. 55)

„Gândeşte-te cum el (Sfântul Apostol Pavel – n.n.), pretutindeni, iconomia lui Dumnezeu cu omul o numeşte taină, şi cu drept cuvânt, căci nu este învederată tuturor oamenilor, şi mai mult încă, nici îngerilor nu era ştiută; cum atunci să nu fie mare ceea ce s-a arătat prin Biserică? De aceea zice: *Cu adevărat mare este.* Şi cu adevărat că este mare: căci omul a devenit Dumnezeu, şi Dumnezeu om; omul s-a văzut fără de păcat, omul s-a înălțat, s-a propovăduit în lume, şi împreună cu noi, l-au văzut pe el îngerii." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 114)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos)

„Dar când a binevoit să ia chip de rob, să primească pârga noastră, n-a luat închipuire de trup, nici aparență de trup, ci trup adevărat. De aceea a primit să vină cu toate cele ale noastre; să se nască din femeie, să fie prunc, să fie înfăşat, să fie hrănit cu lapte şi să sufere de toate celelalte, ca să se creadă adevărul întrupării şi să se coasă gurile ereticilor. Pentru aceea a dormit în corabie, a călătorit, a ostenit, a îndurat toate cele omeneşti, ca prin fapte să poată fi încredințați toți oamenii. Pentru aceea a stat înaintea scaunului de judecată, a fost răstignit, a suferit, moartea cea plină de ruşine şi a fost pus în mormânt, ca prin toate să se învedereze întruparea Sa. Dacă n-a luat cu adevărat trupul nostru, atunci nici n-a fost răstignit, nici n-a murit, nici n-a fost îngropat, nici n-a înviat." (*Omilii la Facere,* omilia LVIII, III, în col. PSB, vol. 22, pp. 250-251)

„Da, este un lucru cu totul neobişnuit că Dumnezeul Cel negrăit, Cel netălmăcit, Cel neînțeles, Cel asemenea Tatălui, a primit să vină pe pământ din pântece fecioresc, a primit să Se nască din femeie şi să aibă strămoşi pe David şi pe Avraam. Dar pentru ce spun pe David şi pe Avraam? Lucru plin cu totul de spaimă şi uimire este că a avut strămoşi pe acele femei păcătoase

despre care am vorbit mai înainte. Când auzi acestea, ridică capul sus! Nu te gândi la ceva umilitor. Dimpotrivă, minunează-te că, fiind Fiu al Dumnezeului celui fără de început şi adevărat Fiu, a primit să audă spunându-I-se Fiu al lui David, pentru ca pe tine să te facă fiu al lui Dumnezeu! A primit să Se facă rob Tatălui, pentru ca ție, robului, să-ți facă Tată pe Stăpânul". (*Omilii la Matei,* omilia II, II, în col. PSB, vol. 23, p. 29)

„Cuvântul S-a îmbrăcat cu carnea noastră, de teamă că, venind la noi în măreția Sa şi în toată strălucirea divinității Sale, să nu ne piardă pe toți." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VI, 1, p. 35)

„De unde a venit El Cel ce a umplut toate, Cel ce este prezent peste tot? Ce loc a părăsit El Cel care ține şi cuprinde totul în mâna Sa? Cu adevărat n-a părăsit nici un loc, şi cum ar fi putut-o face? Dar se pare că El a părăsit unul coborându-Se la noi. Precum fiind în lume, El nu părea că este aici, fiindcă nu era cunoscut încă aici; El s-a făcut apoi cunoscut însuşi atunci când a binevoit să se îmbrace cu trupul nostru. Şi această arătare şi coborâre o numeşte Scriptura venirea Sa." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 2, p. 50)

„Pentru acesta, când veți auzi aceste cuvinte: *Cuvântul s-a făcut trup* nu vă tulburați deloc, nu vă smintiți. Substanța divină n-a fost schimbată deloc în trup, va fi o necredință de a avea o aşa cugetare, ci Dumnezeu rămânând ceea ce era, a luat chipul robului.

Dar pentru ce Sfântul Ioan s-a slujit de acest cuvânt: *S-a făcut*? Aceasta o face pentru a le închide gura ereticilor (docheților); căci sunt care pretind că, Cuvântul nu S-a făcut în mod real om, şi că tot ceea ce priveşte Taina Întrupării nu este decât aparență, asemănare, închipuire. Sfântul Evanghelist s-a folosit dar de acest cuvânt *S-a făcut* pentru a înlătura această hulă, nu vrea prin aceia să arate o schimbare de substanță, ci să arate că El a luat în mod real şi cu adevărat un trup. Atunci dar când zice Sfântul Pavel: *Iisus Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-se El însuşi blestem pentru noi* (Gal., 3, 13). El nu vrea să spună că substanța Lui a fost separată şi lipsită de slavă, şi că ea a căzut în blestem. Căci nici chiar demonii, nici cei mai nebuni şi mai destrăbălați dintre oameni, nu sunt capabili de un aşa sentiment atât de urât pe cât de necredincios! Deci nu aceasta o înțelege Sfântul Apostol, ci că Iisus Hristos luând asupra Sa blestemul pe care noi l-am pricinuit, nu permite ca noi să i ne supunem mai mult şi ne eliberează de el. La fel, în acest loc Sfântul Ioan zice că *Cuvântul trup S-a făcut*, nu schimbându-şi substanța Sa în trup, ci rămânând ceea ce

era mai înainte, după ce a luat trupul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XI*,* 1-2, p. 54)

„Cel ce este atât de mare, Cel ce este strălucirea slovei, Cel ce este chipul ipostasului Lui, Cel ce a făcut veacurile, Cel ce şade de-a dreapta Tatălui, Acela a voit şi S-a silit, de a fi fratele nostru în toate şi de aceea a lăsat pe îngeri şi puterile cele de sus şi la noi a venit şi pe noi ne-a luat.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 101)

„De aceea, nu a luat de la început chip de om de vârstă matură, ci a primit să Se zămislească, să Se nască, cu lapte să Se hrănească, să trăiască pe pământ atâta timp, ca să dea încredințare că este om cu adevărat, şi prin toate celelalte. Adeseori şi îngerii s-au arătat pe pământ în chip de om, şi chiar Dumnezeu, dar arătarea nu era trup adevărat, ci pogorământ. Deci, ca să nu socoteşti că această venire a Lui este aşa cum au fost acele arătări, ci ca să fii încredințat cu adevărat, S-a zămislit, S-a şi născut, S-a şi hrănit, a stat în iesle, nu într-o căsuță, ci într-un loc larg, mulțime nenumărată fiind de față, ca să se facă naşterea Lui cunoscută. De aceea şi profețiile au grăit de demult acestea: nu doar că va fi om, ci că va fi şi zămislit, Se va şi naşte şi va fi hrănit după legea pruncilor. Şi aşa striga şi Isaia, zicând: *Iată, Fecioara în pîntece va lua şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel; unt şi miere va mânca* (Is., 7, 14), şi iarăşi: *Prunc S-a născut nouî, Fiul, şi ni S-a dat nouă* (Is., 9, 5).

Ai văzut că a fost vestită mai dinainte şi vârsta copilăriei Lui?” (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 121)

„Acelea pe care altădată patriarhii le doreau cu înfocare, profeții le preziceau, iar drepții pofteau să le vadă (Matei 13, 17), acelea s-au împlinit şi au luat astăzi sfârşit. Dumnezeu pe pământ S-a arătat în trup şi cu oamenii a petrecut (Baruh 3, 38). Să ne bucurăm, dar, şi să ne veselim, iubiților.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 7-8)

„Nu te întreba cum, căci unde va vrea Dumnezeu se biruieşte rânduiala firii. A voit, a putut; S-a pogorât, a mântuit. La Dumnezeu toate merg mână-n mână. Astăzi Cel ce este Se naşte, Cel ce este Se face ce nu

era.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 23)

„Nu S-a făcut om îndepărtându-se de Dumnezeire, şi nici nu S-a făcut din om Dumnezeu încetul cu încetul, ci, Cuvânt fiind, datorită nepătimirii Sale, S-a făcut trup, rămânându-I neschimbată firea.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 23)

„Era întotdeauna ca Dumnezeu, ocârmuind lumea, dar astăzi a venit ca şi om, şi ca Dumnezeu: ca om, păstorind poporul, iar ca Dumnezeu, mântuind lumea.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 29)

„Dumnezeu pe pământ a venit şi omul în cer s-a suit. Toate s-au împreunat. A venit pe pământ, întreg fiind în ceruri. Dumnezeu fiind, S-a făcut om, fără să-nceteze a fi Dumnezeu. Cuvânt nepătimitor fiind, S-a făcut trup.” (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 29)

,,Această covârşire a iubirii Sale de oameni şi mărimea pogorârii Sale erau înspăimântătoare, cerându-se multe dovezi pentru ca ele să fie socotite adevărate. Căci gândeşte, numai, ce va să zică că a auzi şi a afla că Dumnezeu cel negrăit şi netrecător, care nu se poate cuprinde cu mintea, nu se poate vedea cu ochii şi nu se poate pipăi, Acela *în mâna căruia sunt marginile pământului* (Ps. 94, 4), care *caută spre pământ şi-l face a se cutremura, Cel ce se atinge de munți şi ei fumegă* (Ps. 103, 32), a cărui strălucire, chiar când ei se pogoară, nu o pot suporta heruvimii, ci îşi acoperă fețele cu aripile lor, că Acesta care este cu mult mai înalt decât toate gândurile, întrecându-i pe Îngeri, pe Arhangheli şi pe toate puterile cereşti, să voiască a se face om şi să primească trupul cel format din pulbere, să intre în pântecele fecioarei şi să petreacă acolo nouă luni, a se adăpa la pieptul ei şi a suferi toate întâmplările omeneşti – nu este oare aceasta de cea mai mare mirare? Iară pentru că ceea ce avea să facă era atât de miraculos şi neobişnuit, încât mulți n-ar fi putut crede, de aceea Dumnezeu a trimis mai întâi pe profeți ca să prevestească acestea; şi a profețit încă Patriarhul Iacov, când a zis: *Din vlăstare fiul meu te-ai înălțat, te-ai culcat şi ai adormit ca un leu* (Fac. 49, 9). Încă şi Isaia a zis despre Dânsul: *Iată fecioara va zămisli şi va naşte fiu, şi se va chema numele lui Emanoil* (Is. 7, 14). Şi în alt loc zice el: *Văzutu-l-am ca un prunc şi ca o rădăcină pe pământ însetat* (Is. 53, 2).

Încă şi David a vorbit despre venirea Lui în trup prin cuvintele: *Pogorî-se-va ca ploaia pe lână şi ca picătura ce cade pe pământ* (Ps. 72, 6), pentru că El a intrat în pântecele mumei sale fără a fi fost băgat în seamă şi fără vuiet.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Vineri,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 153-154)

„… ca să nu se creadă că nălucire este întruparea Sa, încredințează pe oameni despre întrupare nu numai prin vederea trupului Său, ci şi prin aceea că a stat printre oameni multă vreme şi a trecut prin toate cele omeneşti. N-a venit pe pământ sub chip de bărbat desăvârşit şi deplin, ci a stat şi în pântece feciorese, ca să îndure şi zămislirea, şi naşterea, şi hrănirea cu lapte, şi creşterea, pentru ca să dea adeverire de întruparea Sa şi prin lungimea timpului, dar şi prin schimbările proprii vârstei. Şi n-a mărginit dovada întrupării Sale numai la atât, ci, după ce S-a îmbrăcat cu trup, îngăduie ca trupul Său să sufere toate scăderile firii: să flămânzească (Matei 4, 2), să înseteze (Ioan 19, 28), să doarmă (Matei 8, 24), să ostenească (Ioan 4, 6).” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință…*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 255-256)

„Nu ne-a chemat pe noi sus, ci Însuşi a venit la noi. Iar când auzi că *a lăsat*, să nu socoteşti că Şi-a schimbat locul[203], ci că S-a împreună pogorât. Căci şi împreună cu noi fiind, era şi împreună cu Tatăl.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 49-50)

„Priviți la Cuvântul făcut Trup, Dumnezeu Însuşi luând natura noastră fără să-şi piardă nimic din divinitatea Sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 70)

„Fiul lui Dumnezeu! Acela este *darul de nespus*, Acela este taina de nespus. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiul Omului. Veşnic în sânul Tatălui, Fiul S-a întrupat în sânul Fecioarei Maria. Acela este un mister mai adânc şi mai înalt decât naşterea noastră duhovnicească. Este prin excelență taina credinței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 153)

---

203 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Că ar fi trecut dintr-o stare în alta, în cea nouă nemaiavând ceva comun cu cea dinainte. (n.s. 116, p. 50)

„Fiul lui Dumnezeu a coborât din cer pe pământ, Cuvântul S-a făcut trup şi a locuit printre noi. Şi ce este această întrupare a Fiului lui Dumnezeu, dacă nu nunțile Lui tainice cu natura omenească? Or, noi asistăm la aceste nunți divine, banchetul de nuntă ne strânge, bucuria creştină dă peste maluri în comunitatea creştină, de unde trebuie să fie alungate tristețile vechi ale neamului omenesc vinovat şi osândit.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 328-329)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea – „la plinirea vremii”)

„Când elinii întreabă, de ce Hristos a venit tocmai acum, noi să nu-i lăsăm a spune ei aceasta, ci să-i întrebăm dacă Hristos n-a reuşit în lucrul Său pentru care a venit. După cum dacă ar fi venit mai demult şi nu ar fi reuşit, nu ar fi putut fi suficient timpul pentru justificarea noastră, tot aşa şi după ce El a reuşit, nu vom putea fi considerați ca drepți şi să scăpăm de răspundere din cauza timpului, pentru că nici pe medic nu-l învinovățeşte cineva din cauza timpului, după ce a fost scăpat de boală şi însănătoşit bolnavul, şi nici nu dă vina pe medicamente, după cum nici pe un general învingător nu îl cercetează cineva, de ce a învins în timpul acela şi nu altădată, şi în locul acesta sau altul. Astfel de întrebări se fac când el nu a reuşit, dar după ce a reuşit trebuie a primi cu mulțumire şi a-L aproba. Căci, spune-mi, ce este mai demn de crezut? Raționamentul tău şi clevetirea sau sfârşitul unui fapt în perfecțiune? A învins El, sau n-a învins, aceasta arată-mi! A stăpânit, sau nu? A dus la un sfârşit bun lucrul început, sau nu?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IV, pp. 49-50)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea - cauzele şi scopul întrupării)

„În cele din urmă, Dumnezeu a văzut că chiar după atâta purtarea de grijă, oamenii tot mai au nevoie de multa şi nespusa Lui iubire de oameni; am văzut că n-au avut nici o putere, nici patriarhii, nici profeții, nici minunile acelea nemaiîntâlnite, nici pedepsele, nici îndemnurile adresate fiecărui om, nici acele repetate robii; de aceea, îndurându-se de neamul nostru, a rânduit, să se nască din Fecioară şi să ia chip de rob (Filip., 2, 7), Doctorul trupurilor şi al sufletelor, Fiul Lui Cel Unul Născut, sculându-L ca să spun aşa, din sânurile părinteşti, a rânduit să petreacă împreună cu noi şi să sufere toate slăbiciunile noastre, pentru ca să poată ridica de la pământ la cer firea noastră care zăcea jos undeva din pricina mulțimii păcatelor. Fiul tunetului, minunându-se de lucrul acesta şi înțelegând covârşitoarea dragoste a lui Dumnezeu, arătată neamului omenesc, striga şi spunea: *Aşa a iubit*

Dumnezeu lumea (Ioan, 3, 16). Uită-te cât de mare minune cuprind aceste cuvinte! Spune *Aşa*, gândindu-se la măreția celor ce vrea să ne spună.

De aceea îşi începe aşa cuvântul său!

- Spune-ne, Fericite Ioane, cum *Aşa*? Spune-ne măsura, spune-ne măreția, învață-ne covârşirea cuvintelor pe care vrei să ni le spui!

- *Aşa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Lui Cel Unul Născut L-a dat, ca tot cel ce crede în el să nu piară, ci să aibă viață veşnică.*

Ai văzut că aceasta e pricina venirii Fiului? A venit ca să găsească mântuire prin credința în E

„Că Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi smerit în zadar şi în deşert atât de mult dacă n-ar fi vrut să ne înalțe pe noi. S-a născut după trup, ca tu să te naşti după Duh; S-a născut din femeie, ca tu să încetezi de a mai fi fiu al femeii. Pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu a avut o îndoită naştere: una asemenea nouă, şi alta mai presus de noi. Pentru că S-a născut din femeie, Se aseamănă cu noi; dar pentru că nu S-a născut nici din sânge, nici din voința trupului sau a bărbatului ci de la Duhul Sfânt, ne arată naşterea cea mai presus de noi, naşterea cea viitoare, pe care ne-o va dărui nouă de la Duhul". (*Omilii la Matei,* omilia II, II, în col. PSB, vol. 23, p. 29)

„Dumnezeu, cum am spus-o, n-are nevoie de nimic; ci El a venit pentru a-Şi revărsa harurile Sale şi binefacerile Sale peste ai Săi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 1, p. 49)

„Fiind cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, El s-a făcut om, pentru a-i face pe oameni fii ai lui Dumnezeu." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XI*,* 1, p. 54)

„Când profeții nimic nu au izbutit, când îngerii şi arhanghelii, când întreaga natură văzută şi nevăzută cu nimic nu puteau să ajute, atunci şi el a iconomisit prezența lui printre oameni, arătând prin aceasta, că faptul salvării omului avea nevoie de puterea dumnezeiască." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 26)

„Nu a trimis pe altul, nici că ne-a vestit acestea prin altul, ci El prin Sine. Nu a trimis înger, nici arhanghel, pentru că spre a îndrepta atâtea rele nu era posibil nimănui, ci a fost nevoie de prezența Sa, de a corecta." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VI, p. 52)

„Hristos numeşte venirea Lui cu drept cuvânt ieşire, căci şi noi eram afară (departe) de Dumnezeu. Şi precum se întâmplă în împărății cu cei

legați şi potrivnici împăratului că sunt afară de palatul împărătesc, iar cel ce voieşte a-i împăca cu împăratul, nu-i bagă pe aceia înăuntru, ci el singur ieşind afară, stă de vorbă cu dânşii, până ce îi va face vrednici de fața împăratului, spre a-i prezenta, tot aşa a făcut şi Hristos. Că ieşind şi venind la noi, adică luând trup, şi grăind cele din partea Împăratului, ne-a introdus înăuntru, după ce ne-a curățit şi ne-a împăcat. De aceea venirea lui o numeşte *ieşire.*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 70)

„De aceea a luat trupul nostru, zice, numai din filantropie, ca să ne miluiască pe noi. Nici nu este vreo altă pricină a iconomiei mântuirii noastre, decât aceasta numai că ne-a văzut aruncați jos la pământ, pierduți, tiranisiți de moarte şi I-a fost milă de noi. *Ca să curățească păcatele norodului,* zice; *ca să fie milostiv şi credincios Arhiereu!*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 101)

„Cel Unul-Născut, mai înainte de veci, Cel nepipăit, Cel curat, Cel netrupesc, a intrat în trupul meu cel văzut şi stricăcios. Pentru ce? Pentru ca fiind văzut să mă învețe, şi învățându-mă să mă povățuiască spre ceea ce nu se vede. Pentru că oamenii dau mai multă crezare ochiului decât auzului, pentru că pun la îndoială ceea ce nu văd, pentru aceasta a îndurat ca să-L vedem cu trupul, ca să risipească îndoiala." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 26)

„Dar ce să spun, ce să grăiesc? Minunea mă înspăimântă. Cel Bătrân în zile S-a făcut prunc. Cel ce stă pe scaun înalt şi prea înălțat, este aşezat în iesle. Cel nepipăit, Cel curat, Cel nealcătuit, cel netrupesc este cuprins de mâini omeneşti; Cel ce a rupt legăturile păcatului este înfăţişat în scutece, pentru că vrea asta. Vrea să prefacă necinstea în cinste, vrea să îmbrace cu slavă pe cel neslăvit, vrea să arate chip de virtute pe cel supus ocării. De asta ia trupul meu, ca eu să-i fac în mine loc Cuvântului Lui. Îmi ia trupul meu, ca să-şi dea Duhul Lui. Îmi dă şi-mi ia, ca să-mi dea vistierie de viață. Îmi ia trupul meu, ca să mă sfințească. Îmi dă Duhul Lui, ca să mă mântuiască." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, În vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 26-27)

„S-a făcut trup pentru ca să Se sălăşluiască întru noi. Dumnezeu nu S-a făcut, ci era. De asta S-a făcut trup, ca să-L primească ieslea pe Cel pe Care nu-L încăpea cerul, de asta S-a aşezat în iesle, ca să primească hrană de

copil de la Maica-Fecioară, Cel ce hrăneşte lumea. De asta Părintele *veacului ce va să fie* (Isaia 19, 5) este ținut ca prunc la sân în brațe fecioreşti, tocmai pentru ca şi magii să se poată apropia de El." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, În vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 29-30)

„Pentru că oamenii au părăsit pe Dumnezeu şi au cioplit dumnezei în chip de om, cărora le slujeau spre ocara Ziditorului, pentru aceasta Cuvântul lui Dumnezeu, Dumnezeu fiind, S-a arătat în chip de om, ca să strice şi minciuna şi să-i facă pe nesimțite să-i slujească Lui." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 32)

„Pentru asta S-a pogorât Fiul lui Dumnezeu, ca să împace firea noastră cu Stăpânul." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 57)

„A luat pentru mine toate cele cuvenite firii mele." (*Cuvânt la vânzarea lui Iuda*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 76)

„Dumnezeu *făcut om pentru a ne face pe noi dumnezeu*." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 42)

„Dacă El S-a făcut om, a făcut-o pentru a ne face pe noi dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 98)

„Acest Fiu al lui Dumnezeu, venit la noi pentru a ne ridica până la Dumnezeu (…) a murit pentru a distruge moartea noastră şi să ne transmită propria Sa viață." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 154)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos - eveniment uimitor şi neasemuit pentru umanitate)

„Trebuie să ne minunăm şi să ne înspăimântăm de măreția Întrupării care depăşeşte orice înțelegere. Gândeşte-te ce lucru mare ar fi să vezi că se coboară soarele de pe cer, că aleargă pe pământ şi că trimite razele sale tuturor celor de aici. Iar dacă s-ar întâmpla aceasta cu luminătorul acesta ceresc, toți s-ar înspăimânta văzând o astfel de minune. Gândeşte-te şi

socoteşte acum ce lucru mare este să vezi că Soarele dreptăţii sloboade din trupul nostru razele Sale şi luminează sufletele noastre.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puţini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 8)

„Marele şi unicul eveniment pe care trebuia să-l admire cerul şi a cărui teatru trebuia să fie pământul, este în mod sigur venirea Cuvântului lui Dumnezeu în trupul omului. Cuvântul se aprinde pentru natura omenească de o iubire tainică; El o face fiica Lui, ea devine soţia Lui. El este capul, ea este trupul Său, sunt doi într-un singur trup: ea este *os din oasele sale şi carne din carnea sa*. Pentru ea El părăseşte strălucirile cerului, El îl lasă pe *Tatăl Său*, El *vine la soţia Sa* şi această unire a devenit de nedespărţit, ea este veşnică. Cuvântul îi dă propriei sale soţii bogăţiile Sale; El i se dă El Însuşi întreg şi totul. Ba mai mult! El se devotează pentru ea. Pentru ea El este în durere şi în lacrimi; El trăieşte în sărăcie şi în muncă; El moare în chinul Crucii. Şi când, prin moartea Sa, El a curăţit-o pe această soţie, El o înalţă la dreapta puterii lui Dumnezeu, pe tronul veşnic pe care Tatăl Său i l-a pregătit.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 243)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea – efectele Întrupării asupra omului şi a creaţiei)

„După venirea lui Hristos, cei ce locuiesc pământul au ajuns din fiare, oameni, dar, mai bine spus, toţi aceia care păşesc cu adevărat pe urmele Lui au ajuns din oameni, îngeri.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 500)

DUMNEZEU FIUL (unirea celor două firi în Hristos)

„... prin alipire şi unire, Cuvântul lui Dumnezeu şi trupul sunt una şi aceeaşi Persoană; nu că ar fi confuzie, nici amestecare a substanţei, ci în virtutea unei nespuse şi cuprinse uniri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XI*,* 2, p. 55)

„Prin învierea lui Lazăr prefigurează învierea Sa cea de a treia zi, că prin această înviere vrea să-i mângâie pe ucenicii Săi slabi la suflet pentru timpul scurt al petrecerii Lui sub pământ; vrea ca înainte de Patimile Sale pe cruce să slăbească teama ucenicilor Săi, să le arate că-I va fi uşor să-Şi dăruiască Lui ce a dăruit El altuia, să-i încredinţeze prin fapte pe cei îndoielnici, în chipul acesta a dat glas faptelor şi aproape că le grăia aşa prin ceea ce făcea: *N-am lăsat nici o clipă firea omenească pe care am luat-o, lipsită de lucrarea dumnezeiască, ci Eu am lucrat când ca om, când ca Dumneze*u*; într-un caz am arătat firea Mea dumnezeiască, în celălalt caz, firea omenească; învăț prin aceasta că faptele Mele cele smerite trebuie atribuite firii Mele omeneşti; iar cele mărețe şi înalte dumnezeirii; prin această unire inegală de fapte tălmăcesc unirea Firilor celor neegale; prin puterea pe care o am asupra patimilor arăt că patimile Mele sunt de bună voie. Ca Dumnezeu, am supus firea, prelungind postul vreme de patruzeci de zile* (Matei 4, 2). *Mai târziu, am flămânzit* (Matei 4, 2) *şi am obosit* (Ioan, 4, 6) *ca un om, dar, ca Dumnezeu, am potolit marea înfuriată* (Matei 8, 24). *Ca om, am fost ispitit de diavol* (Matei 8, 31-32)*, dar ca Dumnezeu am izgonit cu porunca pe draci. Vreau să pătimesc pentru oameni, ca om. Dar ca să nu socoți ceea ce se va face ca un semn de slăbiciune, înainte de a merge la moarte, rechem la viață pe cel ținut de moarte. După ce vă voi fi arătat mai dinainte lucrarea Dumnezeirii, numai atunci voi plăti datoria cea veche a omenirii. După ce voi fi dezlegat legăturile, numai atunci Mă voi lega. Voi arăta prin fapte că putere am să-Mi pun sufletul Meu, şl putere am iarăşi să-l iau*. Asta-i învățătura prin fapte a Mântuitorului.” (*Cuvântul la Lazăr cel de patru zile mort*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 444)

DUMNEZEU FIUL (Întruparea – roadele Întrupării Domnului Hristos)

„Sublimul, apropiindu-se de ceea se este smerit şi de jos, îl ridică fără a-şi întuneca cu nimic propria slavă; şi iată ce s-a făcut în persoana lui Iisus Hristos. În sfârşit, El nu şi-a micşorat cu nimic natura printr-o coborâre aşa de mare, de adâncă, şi ne-a ridicat la o slavă nespusă pe noi care eram rămaşi în întuneric şi în dispreț; aşa ca un rege care vorbeşte cu iubire şi cu bunătate unui sărac şi cerşetor, care nu se necinsteşte, nu face nimic rău, şi-l face pe acest cerşetor strălucit, îl acoperă cu slavă înaintea lumii întregi. Căci dacă atunci când este vorba de aceste demnități omeneşti care sunt împrumutate,

cel ce este îmbrăcat în ele poate să-şi facă rău, să se alipească de cel inferior; cu atât mai mult, acelaşi lucru este vrednic de această substanță nemuritoare şi fericită, care n-are nimic de împrumutat, nimic întâmplător sau trecător, ci ale cărei atribute sunt neschimbate sau veşnice.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XI*,* 1, p. 54)

„... între dogmele Bisericii, aceea a Întrupării nu este mai puțin importantă, sau mai scurt, ea este principala; pentru că Întruparea este originea şi începutul mântuirii noastre, pentru că prin ea s-a făcut totul, căci totul s-a împlinit. Ea a distrus moartea, a ridicat păcatul, ea a anulat blestemul, ne-a adus o mulțime de haruri. Iată de ce voia Iisus Hristos ca să se creadă mai ales în întrupare, care a fost pentru noi rădăcina şi izvorul tuturor bunurilor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXI*,* 2, p. 145)

„Dumnezeu Şi-a făcut Lui şi templu sfânt şi prin acela a adus în viața noastră viețuirea cerurilor.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 19)

„... dacă soarele acesta, care este un corp stricăcios, îşi trimite razele pretutindeni şi, cu toate că se împreună şi cu noroaie şi cu spurcăciuni şi cu multe alte lucruri de acest fel, nu-şi vatămă cu nimic curăția lui prin împreunarea aceasta, ci, dimpotrivă, după ce a împărtăşit propria lui putere tuturor corpurilor ce l-au primit, îşi trage la sine razele sale tot curate, fără să ia ceva din mirosul greu şi din murdăria lor, cu mult mai vârtos Soarele dreptății, Stăpânul puterilor celor netrupeşti, nu numai că nu S-a pângărit când a venit în trup curat, dar l-a făcut şi pe acesta şi mai curat, şi mai sfânt.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 20)

„Dar ce să spun, ce să grăiesc? *Iată Fecioara va avea în pântece* (Isaia 7, 14)! Acum nu mai este vorba de ce e vorba să se întâmple. Acum ne minunăm de ce s-a întâmplat. Printre iudei s-a întâmplat, printre ei era vorba de asta, dar de noi creştinii aceasta se crede, de noi, printre care nici vorbă nu era. *Iată Fecioara va avea în pântece*. Litera este a sinagogii, dar averea a Bisericii. Sinagoga a găsit scoica, iar Biserica a descoperit mărgăritarul.

Sinagoga a vopsit lâna, iar Biserica a îmbrăcat porfira. O Evreică L-a născut, dar L-a primit întreaga lume. Sinagoga L-a hrănit şi L-a alăptat, dar Biserica L-a avut şi s-a bucurat de El. La aceea, mlădiţa viţei, iar la mine, strugurele adevărului. Aceea a cules strugurele, dar neamurile beau băutura cea tainică. Aceea a semănat bobul de grâu în Iudeea, dar neamurile, cu secera credinţei, au secerat spicul. Neamurile au tăiat cu cucernicie trandafirul, iar iudeilor le-a rămas spinul necredinţei. Pasărea a zburat, iar nebunii stau lângă cuib. Iudeii tălmăcesc filada literei, iar neamurile culeg roada Duhului." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 27)

„Veniţi să sărbătorim! Veniţi să prăznuim! Străin e chipul sărbătorii, căci preaslăvit este cuvântul naşterii. Astăzi legătura cea veche s-a dezlegat, diavolul s-a ruşinat, dracii au fugit, moartea s-a zdrobit, raiul s-a deschis, blestemul s-a pierdut, păcatul s-a alungat, înşelăciunea s-a izgonit, adevărul a venit, credinţa pretutindeni s-a răspândit şi s-a lăţit. Vieţuirea celor de sus pe pământ s-a sădit, îngerii cu oamenii împreună vieţuiesc, oamenii cu îngerii fără de teamă vorbesc." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 29)

„După ce Cuvântul a luat natura umană, El a unit-o apoi cu fiecare dintre noi. În fiecare din noi El reînnoieşte minunea iubirii prin Întruparea Sa. Noi suntem trupul Său mistic, noi suntem membrele Sale, *noi nu mai facem decât un singur trup cu El*. Cine nu vede de acolo urmări? Noi îi datorăm cinstea mortificării şi a martiriului." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 57)

DUMNEZEU FIUL (chipul strălucitor şi frumos al Domnului Hristos)

„După cum pe Munte mulţimile au stat lângă Hristos nu numai când vorbea, ci L-au urmat şi după ce a terminat cuvântarea Sa, tot aşa şi acum; L-au înconjurat nu numai când făcea minuni, ci şi după ce a terminat. Aveau mare folos chiar numai uitându-se la chipul Domnului. Gândeşte-te cât trebuie să fi strălucit chipul Stăpânului nostru obştesc atunci, dacă Moise avea faţa plină de slavă (Ieş., 34, 30), iar Ştefan arăta ca un înger? (Fapte, 6, 15). Poate că mulţi s-au aprins acum de dorinţa de a vedea chipul Domnului; dar dacă voim, vom vedea un chip cu mult mai frumos decât cel de atunci. Dacă vom duce viaţa aceasta cu îndrăznire, îl vom primi pe Domnul pe nori,

întîmpinîndu-L într-un trup nemuritor şi nestricăcios (I Tes., 4, 17)”. (*Omilii la Matei,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 346)

„Nu era minunat numai când făcea minuni, ci chiar când se arăta era plin de farmec. Lucrul acesta a vrut să-l spună profetul prin cuvintele: *Împodobit cu frumusețe, mai mult decât fiii oamenilor* (Ps. 44, 3); iar când Isaia spune că *n-avea chip, nici frumusețe* (Isaia 53, 2), Isaia spune cuvintele acestea sau pentru că pune în comparație frumusețea Lui omenească cu frumusețea şi slava nespusă şi negrăită a Dumnezeirii Sale sau pentru că istoriseşte cele ce se vor petrece în timpul patimilor, necinstea suferită în vremea răstignirii şi smerenia arătată în toate împrejurările de-a lungul întregii Sale vieți.” (*Omilii la Matei,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 345-346)

„Hristos nu S-a sfârşit spre bătrânețe, ci astfel era de frumos, încât nici nu se poate grăi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 92)

DUMNEZEU FIUL (despre Cuvântul lui Dumnezeu)

„Cât despre voi fraților, atunci când veți auzi numindu-se *Cuvântul*, nu-i suferiți pe cei ce Îl numesc creatură, nici pe cei ce-şi închipuie că El este un simplu cuvânt, căci sunt mai multe cuvinte, mai multe porunci ale lui Dumnezeu, la care înşişi îngerii se supun, dar nici unul din aceste cuvinte nu este Dumnezeu, ele sunt toate profeții şi porunci, şi aşa are obiceiul Scriptura să numească legile, prescripțiile şi poruncile care le dă Dumnezeu. Iată pentru ce a zis ea despre îngeri: *Cei tari în virtute, care faceți cuvântul Lui şi auziți cuvintele Lui* (Ps., 102, 20); dar acest Cuvânt este o substanță într-un ipostas, *sau o persoană* care iese de la Tatăl în mod nepătimitor. Iată, deja am spus-o, ceea ce vrea să arate Sfântul Ioan prin numele de CUVÂNT.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IV, 1, p. 23)

DUMNEZEU FIUL (puterea şi stăpânirea Domnului Hristos)

„Iată cum exercită El (puterea şi stăpânirea Sa – n.n.) chiar asupra ființelor neînsuflețite, lipsite de rațiune. Steaua apare la ieslea Sa, soarele se întunecă la moartea Sa, pietrele se despică, catapeteasma Templului se rupe în două. La glasul Său marea se linişteşte: sub paşii Săi ea se închiagă, în mâna Sa grăunțul de grâu se face inepuizabil.

Cum o arată El din cer pe pământ! Îngerii Îl Slujesc, oamenii I se ataşează Lui prin legături de neînvins, universul se aşază să-L slujească; Biserica se întinde pentru a-şi întinde stăpânirea şi pentru a întemeia peste tot iubirea Lui; fiecare secol Îi aduce un cult şi un nou devotament. Prin El cerul se deschide şi iadul se închide. Prin El diavolii sunt legaţi şi învinşi. Prin El moartea îşi pierde împărăţia sa. Prin El, prin Biserica Sa, viciile sunt distruse şi virtuţi extraordinare îşi stabilesc împărăţia lor. Iisus Hristos a transformat totul, totul a creat, totul a curăţat, totul a sfinţit în lume. El s-a împodobit cu inteligenţele, El stăpâneşte ca un suveran peste inimi, El îndreaptă voinţele, El îndeamnă la eroisme. Priviţi pământul acoperit de bisericile Sale, de mănăstirile Sale, împărţit între ai Săi: ce sunt toate acelea, dacă nu împărăţia lui Iisus Hristos al cărei Stăpân absolut este El?

Nu numai că Iisus Hristos împărăţeşte prin El însuşi, ci El comunică cui îi place Lui puterea Sa de a stăpâni. Cine este mai mare ca şi Biserica? Cine este mai stăpânitor ca Petru? Cine este mai mare rege ca şi Pavel? Cu ce putere să compari puterea apostolilor, a preoţilor lui Iisus Hristos?

Însă ce! Chiar până la instrumentele patimii Sale şi a morţii Sale, Iisus Hristos le comunică puterea Sa supremă. Contemplaţi împărăţia universală a crucii: omagiile pe care le primeşte Ea, minunile pe care le lucrează Ea, lucrurile care s-au întemeiat sub acest dumnezeiesc stindard, nenumăratele mulţimi pe care Ea le-a pus în mişcare, cuceririle, victoriile, împărăţiile a căror îndemn a fost Ea. Şi dacă Iisus Hristos împărăţeşte aşa în timp, ce va fi aceasta pentru împărăţia Sa în secolul viitor? Ce va fi aceasta când, la a doua venire a Sa, *El va împărăţi în strălucirea Sfinţilor Săi*!” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 49-50)

DUMNEZEU FIUL („Hristos ieri şi azi şi în veci e Acelaşi”)

„*Iisus Hristos ieri şi astăzi, Acelaşi, şi în veci. La învăţaturi străine şi de multe feluri să nu vă mutaţi, că bine este cu darul să vă întăriţi inimile, iar nu cu mâncările, dintru care nu s-au folosit, cei ce au umblat întru dânsele.* (Vers. 8, 9). Expresia *Iisus Hristos ieri şi astăzi, şi în veci,* arată timpul cel nemărginit, trecutul, prezentul şi viitorul cel fără sfârşit. Adică aţi auzit că El este Arhiereu, însă nu un Arhiereu Care are sfârşit, căci El acelaşi este în veci. Fiindcă se găseau şi de aceia care ziceau că nu este, şi că va veni de acum înainte, apoi el (Apostolul Pavel) zice că Hristos ieri şi astăzi, şi

acelaşi în veci. Încă şi astăzi iudeii spun că alt Hristos va veni, şi deci lipsindu-se de Cel ce este cu adevărat, au căzut în aşteptarea lui antihrist.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 376)

DUMNEZEU FIUL („Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa”[204])

„*Eu sunt Adevărul şi Viaţa* arată că tot ce a prezis El se va întâmpla fără îndoială. Dacă Eu sunt Adevărul, nu va ieşi nici o minciună din gura Mea; dacă Eu sunt Viaţa, chiar nici moartea nu vă va împiedica să intraţi în casa Tatălui Meu. Dar mai mult, *dacă Eu sunt Calea*, voi nu mai aveţi nevoie de conducător; dacă Eu sunt Adevărul, Eu nu zic nimic fals; dacă Eu sunt Viaţa, chiar când veţi muri, veţi avea toate bunurile pe care vi le făgăduiesc Eu. Ceea ce zice Iisus despre cale, ucenicii au înţeles-o şi au mărturisit-o; dar celelalte lucruri, ei nu le înţelegeau deloc; deşi ei nu-i cereau Lui explicaţia, cu toate acestea ei au primit destulă mângâiere din înţelegerea acestui cuvânt: *Eu sunt Calea*. Apoi, *fiindcă este în puterea Mea să duc la Tatăl, în mod sigur voi veţi veni la El; căci nu este altă cale care poată să vă ducă la El*.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 2, p. 376)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Viaţa noastră)

„*Ci îmbrăcaţi-vă în Domnul Iisus Hristos* (13, 14).

Cel ce este îmbrăcat cu Hristos, are cu sine întreaga virtute. Când el zice: *îmbrăcaţi-vă*, ne porunceşte a ne înveşmânta cu totul în Hristos, după cum zice şi în altă parte: *Iar dacă Hristos este în voi* (Romani 8, 10); şi iarăşi: *Şi Hristos să Se sălăşluiască, prin credinţă, în inimile voastre* (Efeseni 3, 17). Căci el voieşte ca sufletele noastre să fie casă a lui Hristos, şi El să ne înfăşoare ca şi cu haină, ca astfel El să fie totul pentru noi, atât înlăuntru, cât şi pe dinafară; căci El este plinătatea noastră, după cum zice în alt loc: *plinirea Celui ce se plineşte toate întru toţi* (Efeseni 1, 23); El este şi Calea, şi Mirele, după cum zice către corinteni: *pentru că v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă înfăţişez lui Hristos fecioară neprihănită* (II Corinteni 11, 2); El este şi rădăcina, şi băutura, şi hrana, şi viaţa noastră: *şi nu eu mai trăiesc, zice, ci Hristos trăieşte în mine* (Galateni 2, 20); El este şi apostol, şi arhiereu, şi dascăl, şi tată, şi frate, şi împreună-moştenitor, şi părtaş al mormântului şi al crucii, căci zice: *ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez,… şi am fost altoiţi pe El prin asemănarea morţii Lui* (Romani 6,

[204] Ioan, 14, 6.

4, 5); El este şi rugător, după cum zice: *vă rugăm, în numele lui Hristos* (II Corinteni 5, 20); El este mijlocitor pentru noi către Dumnezeu Tatăl, precum zice: *Care şi este de-a dreapta lui Dumnezeu, Care mijloceşte pentru noi* (Romani 8, 34); El este casă şi cel ce locuieşte în ea, după cum şi zice: *Cel ce rămâne întru Mine şi Eu întru el* (Ioan 6, 56); şi tot El este şi prieten: *Voi sunteţi prietenii Mei* (Ioan 15, 14), şi temelie, şi piatra cea din capul unghiului, precum şi noi suntem mădularele Lui, şi ţarină, şi clădire, şi viţă, şi împreună lucrători. Şi ce nu voieşte a fi El pentru noi, apropiindu-ne şi unindu-ne cu El ? Dar toate acestea sunt dovada vie a iubirii Lui către noi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, pp. 449-450)

„Hristos spune: *Eu sunt părintele tău, Eu sunt fratele tău, Eu sunt mirele sufletului tău, Eu simt scăparea ta, eu sunt hrana Ta, Eu sunt îmbrăcămintea ta, eu sunt rădăcina ta, Eu sunt sprijinul tău, Eu sunt tot ce-ţi doreşti tu. Când Mă ai pe Mine, nu-ţi lipseşte nimic. Eu sunt slujitorul tău, pentru că am venit să slujesc, nu să fiu slujit. Eu sunt prietenul tău şi mădular al trupului tău şi capul tău şi fratele tău şi sora ta şi mama ta. Eu sunt toate pentru tine. Nu trebuie decât să stai lângă Mine. Pentru tine, Eu M-am făcut sărac şi pribeag, pentru tine am ridicat, crucea şi am coborât în mormânt, am venit pe pământ pentru tine, trimis de Tatăl, iar în cer Mă rog pentru tine Părintelui Meu. Tu eşti totul pentru Mine, şi frate şi împreună-moştenitor şi prieten şi mădular al Trupului Meu. Ce vrei mai mult decât atât? De ce Îl dispreţuieşti pe Cel care te iubeşte atât de mult?* (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 353-354)

DUMNEZEU FIUL („Eu sunt viţa şi voi sunteţi mlădiţele")

„*Eu sunt viţa şi voi sunteţi mlădiţele*. Ce vrea să ne facă Mântuitorul să înţelegem prin această parabolă? Că cel ce nu ascultă cuvântul Lui nu poate să trăiască şi că prin tăria şi puterea Sa se lucrează minunile şi semnele care trebuiau să se împlinească." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVI, 1, p. 392)

DUMNEZEU FIUL (Hristos – Binefăcătorul nostru)

„*Ascultă fiică şi vezi*. Ce să văd? Pe cei morţi înviaţi, pe cei leproşi curăţiţi, marea neînvolburată, paraliticul ţinându-se pe picioare, paradisul deschis, pâinile înmulţindu-se, pe păcătoşi dezlegaţi, pe ologi săltând, pe

tâlhar făcându-se cetăţean Raiului, pe vameşul devenit evanghelist, pe desfrânată devenită fecioara cea mai smerită.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 55)

DUMNEZEU FIUL („Nu vă mai numesc robi, ci prieteni”)

„El ne dă dulcele nume de prieteni: *prietenii Mei*, nume aproape mai gingaş decât cel de *tată*. Între prieteni ce încredere este! Ce părăsire! Ce gingaşe şi delicioase înţelegeri! Iată ce a voit şi realizat Dumnezeu care ne iubeşte şi care vrea ca noi să-L iubim şi în El pe toţi cei care-L iubesc, adică pe semenii noştri. Prietenul, are el ceva secret pentru prieten? A fi numai *servitor* înseamnă a fi ţinut la distanţă, a nu şti nimic din secretele familiei; a fi prieten înseamnă a cunoaşte totul şi a fi iniţiat în cele mai secrete hotărâri. Şi acela a fost pentru noi dumnezeiescul *prieten*. Mai multe secrete sunt între noi, Iisus Hristos ne-a învăţat totul, totul a descoperit, şi Duhul Lui, Duhul Sfânt, continuă să ne facă să pătrundem în adâncurile gândirii divine: *am pătruns adâncimile lui Dumnezeu*. (…) Iată un minunat semn al iubirii!” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 101)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Pedagogul nostru)

„Prin venirea Sa, Hristos a voit să înveţe pe oameni toată virtutea. Iar cel care învaţă, nu învaţă numai prin cuvânt, ci şi cu fapta, aceasta fiind cea mai bună învăţătură a unui dascăl. Căpitanul unei corăbii, stând lângă ucenic, îi arată nu numai prin cuvânt cum să ţină cârma corăbiei, ci adaugă cuvântului şi fapte; nici nu vorbeşte numai, nici nu lucrează numai. Tot aşa şi zidarul, stând lângă cel pe care are să-l înveţe cum să ţească zidul, îl învaţă şi cu fapte, dar îl învaţă şi prin cuvânt. La fel şi ţesătorul, cel ce brodează, argintarul, fierarul. Orice meserie se învaţă şi prin cuvânt, şi cu fapta. Deci, pentru că şi Hristos venise ca să ne înveţe toată virtutea, de aceea şi spune ceea ce trebuie să facem, dar şi face. *Cel ce va face şi va învăţa*, spune El, *acela mare se va chema în Împărăţia cerurilor* (Matei 5, 19). De pildă: A poruncit să fim smeriţi şi blânzi, şi ne-a învăţat prin cuvânt. Dar iată că ne învaţă şi cu fapta. După ce a spus: *Fericiţi cei săraci cu duhul* (Matei 5, 3), *fericiţi cei blânzi* (Matei 5, 5), ne arată şi cum trebuie să împlinim aceste porunci.

- Cum ne-a arătat?

- A luat un ştergar, S-a încins cu el şi a spălat picioarele ucenicilor (Matei 13, 4-5). Ce smerenie poate fi deopotrivă cu această smerenie? Nu ne-a învăţat smerenia numai prin cuvânt, ci şi cu fapta. Tot cu fapte ne învaţă şi blândeţea şi îngăduinţa.

- Cum anume?

- A fost pălmuit de sluga arhiereului, şi-I spune: *Dacă am vorbit rău, mărturiseşte despre rău! Dar dacă am vorbit bine, de ce Mă baţi*? (Ioan 18, 23).

A poruncit să ne rugăm pentru duşmani (Matei 5, 44). Iarăşi, şi asta ne-a învăţat cu fapta. Pe când era răstignit sus pe cruce, spune: *Tată, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac*! (Luca 23, 34). După cum ne-a poruncit să ne rugăm pentru vrăjmaşi, tot aşa S-a rugat şi El de Tatăl Său, cu toate că Însuşi avea puterea să ierte; dar a făcut-o tocmai ca să te înveţe pe tine. Iarăşi, a poruncit să facem bine celor ce ne urăsc pe noi şi celor ce ne vatămă, ne prigonesc (Matei 5, 44). Porunca aceasta a împlinit-o şi cu fapta: a scos demonii din iudeii care-L numeau îndrăcit (Ioan 7, 20), a făcut bine celor care-L prigoneau, a hrănit pe cei care unelteau împotriva Lui, a făcut să intre în Împărăţia cerurilor pe cei care voiau să-L răstignească.

Iarăşi, le spunea ucenicilor Săi: *Să nu aveţi aur, nici argint, nici bani de aramă în cingătoarele voastre* (Matei 10, 9), ca să-i îndemne spre sărăcia de bună voie. Porunca aceasta a arătat-o şi cu fapta: *Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi; iar Fiul Omului nu are unde să-Şi plece capul* (Matei 8, 20). Nu avea masă, nu avea casă, nimic din toate acestea. Nu pentru că nu avea de unde, ci pentru că învăţa pe oameni să meargă pe această cale.

În acelaşi chip i-a învăţat şi cum să se roage. Ucenicii I-au spus: *Învaţă-ne să ne rugăm*! (Luca 11, 1). Pentru aceea Se şi ruga; ca să înveţe ucenicii să se roage. Nu numai că S-a rugat, dar a trebuit să-i înveţe şi cum să se roage.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă...*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 257-258)

„Aşadar, precum voia să-i înveţe să se roage, aşa S-a rugat şi el ca om, nu ca Dumnezeu, că Dumnezeirea este nepătimitoare. S-a rugat ca să ne înveţe pe noi să ne rugăm.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă...*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 259)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Învăţătorul nostru suprem)

„Este exemplul nostru şi regula vieţii noastre. Nu ne era suficient de a ne dovedi realitatea naturii Sale omeneşti, şi în aceea de a da credinţei noastre în Întrupare baza de nezdruncinat; Iisus Hristos - capul nostru, introducătorul nostru în sfinţenia prezentă şi slava viitoare, a vrut încă să ne croiască drumul, să ne lumineze calea, să devină modelul nostru în fiecare din stările diferite din care se compune viaţa omenească. Ca fiecare artist care-şi formează ucenicii săi deodată prin cuvânt şi prin exemplu, care le formulează lor reguli şi le aplică sub ochii lor, aşa a vrut să facă Iisus Hristos. În acelaşi timp când învaţă legile vieţii Sale sfinte, El le împlineşte dinaintea noastră, şi prin acţiunea Sa Sl desăvârşeşte în a ne da certitudinea naturii Sale omeneşti. El ne învaţă smerenia; El Însuşi ia ultimul loc, şi noi îl găsim smerit la picioarele apostolilor Săi. El ne învaţă răbdarea dulce, căci cu o inalterabilă blândeţe primeşte o palmă mârşavă de la un slujitor. El ne zice: *Fericiţi cei săraci*!; El n-are unde să-şi plece capul Său. El ne recomandă să ne rugăm fără încetare; El însuşi este în rugăciune fără întrerupere. Cum să te rogi? Cerând lui Dumnezeu ca El să ia seama la dorinţele noastre, însă rămânând supuşi la voinţa supremă a sa. *Părinte… treacă de la Mine paharul acesta; însă nu voinţa Mea, ci voinţa Ta să se facă*.

Aşa, fiindcă El a fost om ca noi, Iisus Hristos a putut să ne dea învăţătură.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 55-56)

DUMNEZEU FIUL („Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului”)

„*Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului* (Ioan 5, 22). Dacă are toată judecata, urmează că hotărârii Lui nu-i scapă nimic. Căci Cel ce are toată judecata este stăpân să şi pedepsească şi să şi încununeze. Iar cuvântul acesta: *a dat*, să nu-l înţelegi omeneşte, iubitule! Că nu l-a dat Fiului ca unuia ce nu avea, nici n-a născut un Fiu nedesăvârşit, nici că I s-a adăugat pe urmă Lui, ci cuvântul *a dat* înseamnă că L-a născut pe Fiul aşa, desăvârşit, deplin. Se foloseşte de cuvântul acesta ca să nu socoteşti doi dumnezei născuţi, ci ca să cunoşti şi rădăcina şi fructul, şi nu ca să socoteşti că I s-a adăugat pe urmă puterea de a judeca. Altădată, când a fost întrebat: *Au doară Împărat eşti Tu*? (Ioan 18, 37), n-a răspuns: *am luat împărăţia*, n-a spus că I s-a adăugat Lui împărăţia, ci: *Eu pentru aceasta M-am născut* (Ioan 18, 37). Dacă S-a născut Împăratul desăvârşit, urmează că e şi Judecător. Căci însuşirea împăratului este şi de a judeca, şi de a hotărî, şi de a cinsti, şi

de a pedepsi”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 131)

DUMNEZEU FIUL (în cuvântări şi, în general, în vorbire, Mântuitorul S-a coborât la puterea de înțelegere a ascultătorilor Săi)

„Iisus Hristos atunci când vrea să vorbească despre lucrurile înalte şi sublime, se coboară la puterea ascultătorilor Săi, şi nu se foloseşte de cuvinte vrednice de slava Sa, ci de cele mai simple şi de mai jos. Dacă a vorbit odată despre lucruri divine în termeni proprii, nu mai avea nevoie să se repete pentru a ne învăța, pe cât este posibil; dar nu este la fel cu cuvintele simple de care se foloseşte El, prin care se cobora la puterea ascultătorilor Săi; dacă ele n-ar fi fost repetate în mod frecvent, cum era vorba despre lucrurile divine, ele n-ar fi mişcat, nici n-ar fi aprins inima ascultătorilor Săi care se târau pe pământ. Iată de ce a spus Iisus Hristos mai multe cuvinte simple decât ridicate; dar, de teamă ca acelea să nu le fie grele ucenicilor Săi, El nu-i lasă tot timpul curbați spre pământ, nu zice numai aceste cuvinte simple, nu se foloseşte de aceste comparații groase, fără a arăta pentru ce motiv face aşa. Vorbind despre botez şi despre această naştere care-o lucrează harul, voind să vorbească apoi despre naşterea Sa nespus de tainică, El întrerupe vorbirea Sa şi arată cauza. Care este ea? Este micimea şi slăbiciunea ascultătorilor Săi; El a arătat apoi după aceste cuvinte: *Dacă v-am spus cele pământeşti şi nu credeți, cum veți crede de vă voi spune cele cereşti?* Pentru aceasta când Iisus Hristos zice ceva lucru simplu şi de jos, trebuie să-i atribuim motivul slăbiciunii şi micimii ascultătorilor Săi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVII, 1, p. 127)

DUMNEZEU FIUL (despre viața pământească a Fiului Omului)

„*Fiul Omului, zice, n-are unde să-Şi plece capul* (Luca 9, 58). Aceasta fă-o şi tu. Trebuia să mănânce, şi cu toate acestea se hrănea cu fire de grâu strânse de pe ogoare. Trebuia să călătorească, şi de nicăieri nu avea nici cai, nici boi, ci călătorea pe jos până ostenea. Trebuia să doarmă, şi în loc de pernă avea sub cap prora corabiei. Trebuia să se culce spre a se odihni, şi atunci se culca pe iarbă. Şi hainele Lui erau simple, şi de cele mai multe ori petrecea singur, fără să ia pe cineva cu El.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 456)

DUMNEZEU FIUL (despre rugăciunea Domnului Hristos)

„Că precum dascălul auzind pe copil gângăvind şi silabisind literele, nu zici că el nu ştie dacă întreabă pe copii, unde este sau ce este litera aceasta, căci tu ştii foarte bine că nu-l întreabă pentru că nu ştie, ci voieşte să-l înveţe pe nesimţite. Tot aşa şi Hristos se ruga, nu doar pentru că avea nevoie, ci voind a te învăţa pe tine pe nesimţite, ca într-una să fii cu băgare de seamă la rugăciune, ca într-una să priveghezi, şi cu cea mai mare stăruinţă să o faci.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 320)

DUMNEZEU FIUL (îmbrăcămintea Mântuitorului)

„Iisus Hristos mergea pe străzi îmbrăcat aşa de simplu şi de sărăcăcios, încât femeile Samariei, femeile rele, vameşii, toţi îndrăzneau în mod liber şi cu uşurinţa să se apropie de El şi să-I vorbească.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIII, 2, p. 63)

„El trăia ca toată lumea şi hainele Lui nu aveau nimic deosebit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 1, p. 77)

DUMNEZEU FIUL (slava Domnului Hristos)

„Domnul nostru Iisus Hristos a venit pentru a ne face să vedem nu numai slava Lui pământească, ci şi slava cea cerească. Iată pentru ce zice: *voiesc ca unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o* (Ioan 17, 24). Căci dacă slava care a avut-o El pe pământ a fost atât de strălucitoare şi aşa de luminoasă, ce vom gândi noi, ce vom spune noi despre cea pe care o are în cer? Căci nu o vom vedea într-un pământ cuprins de stricăciune; ea nu ni se va arăta nouă atunci când vom fi în trupuri slabe şi stricăcioase; ci atunci când vom deveni creaturi nemuritoare şi nestricăcioase; şi ea se va face văzută într-o aşa de mare strălucire, încât nici un cuvânt nu poate s-o exprime. Fericiţi dar, şi de mii de ori fericiţi cei ce vor avea cinstea să vadă această slavă, căci despre ea vorbeşte profetul când zice: *Căci cei necredincioşi vor fi luaţi, ca să nu vadă slava Domnului* (Is. 24, 10, 70).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII, 3, p. 59)

DUMNEZEU FIUL („Lumea nu L-a cunoscut”)

„*Dar lumea nu la cunoscut* (10). Evanghelistul numeşte aici lumea această mulţime de oameni stricaţi care n-are gust şi simţire decât pentru lucrurile pământeşti, mulţime nebună, popor fără minte; căci prietenii lui Dumnezeu, oamenii mari, l-au cunoscut toţi, înainte chiar de întruparea Lui. Iisus Hristos o spune cu numele despre marele patriarh Avraam: *Avraam tatăl vostru, zice el, a dorit cu râvnă să vadă ziua Mea; el a văzut-o, şi s-a umplut de bucurie* (Ioan 8, 56). Şi la fel despre David, vorbind contra evreilor: *Cum, zice El, îl numeşte David pe El în duh pe Domnul său prin aceste cuvinte: zis-a Domnul Domnului Meu, şezi de-a dreapta Mea?* (Mt. 22, 43). Adesea, combătându-i, îl numeşte pe Moise; apostolul Petru o spune despre ceilalţi profeţi ai săi că ei ne asigură că toţi ceilalţi profeţi de la Samuil, l-au cunoscut pe Iisus Hristos, şi au prezis venirea Lui cu mult înainte: *Toţi profeţii, zice el, care au venit din timp în timp de la Samuil, au prezis ce s-a întâmplat în aceste zile* (Fp., 3, 24). El s-a făcut văzut, şi a vorbit lui Iacov şi tatălui său, şi chiar bunicului lui (I Cor., 15, 5-8), El le-a făcut lor multe şi mari făgăduinţe, şi le-a împlinit întocmai.

Pentru ce, replicaţi voi, zice el însuşi: *Mulţi profeţi au dorit să vadă ceea ce vedeţi voi şi n-au văzut-o, şi să audă ceea ce auziţi voi şi n-au auzit?* (Lc., 10, 24). Aşa-i că ei n-au avut cunoştinţă? Ei au avut-o în mod sigur, şi voi încerca să demonstrez prin acelaşi loc prin care unii cred că pot afla contrarul. Iisus Hristos spune: *Mulţi au dorit să vadă ceea ce vedeţi voi*. Ei au cunoscut deci că El trebuia să vină printre oameni, şi să împlinească ceea ce a promis cu adevărat şi a împlinit, căci ei dacă nu ar fi avut deloc această cunoştinţă, nu şi-ar fi format această dorinţă. Nimeni, în sfârşit, nu poate să dorească să vadă aceea despre care el nu poate să aibă nici o cunoştinţă, nici o idee. Pentru aceea au cunoscut ei pe Fiul lui Dumnezeu, şi au ştiut că El trebuie să vină printre oameni.

Care sunt deci aceste lucruri pe care ei nu le-au cunoscut, pe care nu le-au auzit? Acestea sunt acelea pe care le vedeţi şi le auziţi acum. Profeţii au auzit glasul Lui şi L-au văzut; dar nu l-au văzut întrupat, vorbind cu oamenii, vorbind în mod familiar cu ei; iată ceea ce arată însuşi Iisus Hristos, căci El n-a spus în mod simplu: *Ei au dorit să Mă vadă*. Dar ce a zis El? *Ei au dorit să vadă ceea ce vedeţi voi*. El nu a zis: *Ei au dorit să Mă audă*; ci: *Ei au dorit să audă ceea ce aţi auzit voi*. Pentru aceasta, dacă n-au văzut venirea Lui în trup, ei mai puţin au cunoscut pe Cel pe care doreau să-L vadă că va veni într-o zi în lume, şi au crezut în El, cu toate că nu l-au văzut deloc întrupat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VIII, 1, p. 41)

„*Lumea nu L-a cunoscut*, adică, aceşti oameni care sunt ataşaţi în mod unic şi n-au iubire decât pentru ea. Şi aşa are Iisus Hristos obiceiul de a-i numi, ca atunci când zice: *Părinte sfinte, lumea nu te-a cunoscut* (Ioan 17, 25). Prin care este vizibil cum v-am făcut s-o vedeţi, că nu numai pe Fiul nu L-a cunoscut lumea, ci chiar pe Tatăl. Nimic nu tulbură şi nu întunecă atâta sufletul ca dorința fierbinte după lucrurile prezente." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VIII, 2, p. 42)

DUMNEZEU FIUL (Hristos şi vestiții înțelepți, eroi şi împărați ai lumii)

„Când noi vorbim cu elinii, nu punem în fața ochilor cerul, ci pe oameni, care, deşi se găseau mai rău decât fiarele sălbatice, totuşi El i-a îmblânzit şi i-a făcut asemenea îngerilor. Şi când noi le vorbim de această prefacere a omului, le închidem gura. Căci omul este cu mult superior cerului şi poate câştiga, sau, mai bine zis, îşi poate face sufletul mai strălucit decât frumusețea cerului." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 364)

„Te întreb: Pentru ce despre doi din cei trei, care au fost răstigniți în acelaşi loc, în acelaşi timp, de aceiaşi judecători, nu se mai spune nimic, şi numai Acestuia I se închină lumea?

Te întreb iarăşi: Pentru ce nu se mai cunoaşte nici numele acelor mulți filosofi care au căutat să aducă în lume o nouă învățătură şi o nouă viețuire, care au avut ucenici, iar Acesta este slujit de toată lumea? Prin comparație se pun în evidență lucrurile. Compară dar, iudeule, şi află covârşirea adevărului! Care înşelător a dobândit atâția credincioşi pe tot întinsul lumii? Care înşelător şi-a întins cultul lui de la o margine la alta a lumii? Care înşelător îi are pe toți oamenii supuşi, şi asta când i s-au pus atâtea piedici? Nimeni! Deci e evident că Hristos n-a fost înşelător, ci mântuitor, binefăcător, purtător de grijă şi apărător al vieții noastre". (*Către iudei,* cuv. V, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 314)

„Dar minunile din timpul nostru nu sunt oare cu mult mai minunate? Nu se predică crucea, şi lumea aleargă la ea? Nu se vesteşte moartea care este de ocară, şi toți o înfruntă? N-au mai fost în afară de Hristos răstigniți şi alte mii şi mii de oameni? N-au fost oare spânzurați pe lemn o dată cu Hristos şi doi tâlhari? N-au fost oare mulți înțelepți? N-au fost oare mulți puternici? Numele căruia dintre ei a pus atâta stăpânire? Dar pentru ce vorbesc eu de înțelepți şi de puternici? N-au fost oare împărați slăviți? Care împărat a cuprins lumea într-un timp

aşa de scurt? Să nu-mi vorbeşti de ereziile cele multe şi felurite! Toate, toate propovăduiesc pe acelaşi Hristos, deşi nu-L propovăduiesc drept; dar toate se închină Celui răstignit în Palestina pe timpul lui Ponțiu Pilat. Toate acestea nu ți se pare că sunt o dovadă mai puternică decât vocea coborâtă din cer? Pentru ce nici un împărat n-a cuprins lumea aşa cum a cuprins-o Hristos, deşi I-au stat în cale mii şi mii de piedici? Că împărații I-au dus război lui Hristos, tiranii au ieşit la luptă cu El, popoare s-au răsculat împotriva Lui! Dar creştinismul nu s-a împuținat, ci, dimpotrivă, mai mult a strălucit.

Spuneți-mi, vă rog, de unde puterea aceasta?

Spuneți că Hristos a fost un mag, un vrăjitor? Dar numai un mag a fost pe pământ? Ați auzit, cred, că printre perşi şi indieni au fost mulți magi şi mai sunt încă şi acum! Dar nimeni nu ştie de numele lor.

Îmi spuneți apoi că Apoloniu din Tyana a strălucit şi el, deşi a fost un înşelător şi un vrăjitor? Dar unde şi când? Într-o mică parte a lumii şi scurtă vreme. Apoi s-a stins repede şi a pierit. N-a lăsat în urma sa nici Biserică, nici popor, nimic.

Dar pentru ce vorbesc eu de magii şi înşelătorii care au pierit? Spuneți-mi, care e pricina că a încetat toată slujirea la idoli? Pentru ce tac şi s-a închis gura oracolului de la Dodona şi de la Claros şi toate aceste locaşuri pline de răutate? Pentru ce demonii tremură nu numai de Cel răstignit, dar chiar şi de oasele celor junghiați pentru El? Pentru ce o iau la fugă chiar când aud cuvântul *cruce*? Ar trebui să-şi râdă de ea! Este oare crucea un lucru strălucitor şi vestit? Nu! Dimpotrivă, un lucru de ruşine şi de ocară: este moarte pentru osândit, este cea mai josnică moarte pentru făcătorii de rele; blestem pentru iudei, grozăvie pentru greci. Pentru ce, dar, demonii se tem de ea? Oare nu din pricina puterii Celui răstignit? Dacă zeii se tem de cruce numai pentru că e cruce, atunci tocmai lucrul acesta e ocară pentru zei. Mulți au fost răstigniți şi înainte de Hristos şi după Hristos! Iar cu El, doi! Te întreb: fuge demonul la auzul numelui tâlharului răstignit sau al cutăruia sau cutăruia alt răstignit? Deloc! Dimpotrivă, chiar râde! Dar dacă rosteşti numele lui Iisus Nazarineanul, demonii fug ca de foc. Ce-mi poți răspunde? De unde această putere?” (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 248-249)

„Nu fi, dar, fără judecată! Judecă fiecare fapt şi închină-te puterii Celui Răstignit! Spune-mi, te rog, de ai vedea pe unul că ridică cetăți, că le înconjoară cu şanțuri, că aduce pe ziduri maşini de război, că

făureşte arme, că strânge oştire, că are bani cu nemiluita, dar, cu toate acestea, nu poate cuceri un oraş; iar pe un altul, că se aruncă în luptă cu trupul gol, că se slujeşte numai de mâinile lui şi că nu cucereşte numai un oraş sau două sau douăzeci, ci mii şi mii de oraşe cu locuitori cu tot, în iureşul lui de-a lungul lumii, spune-mi, te rog, puterea acestui om este o putere omenească? Tot astfel şi aici! Pentru asta a îngăduit Dumnezeu să fie răstigniţi alături de El şi tâlhari pe cruce şi să se arate înainte de El şi unii înşelători, ca, prin punerea faţă în faţă să se arate chiar celor foarte nesimţitori covârşirea adevărului, iar tu să cunoşti că Hristos nu este unul dintre aceia şi că este o deosebire neînchipuit de mare între El şi aceia. Nimic n-a putut să-I umbrească slava Lui! Nici că a suferit aceleaşi patimi ca şi ei, nici că au trăit în acelaşi timp. Dacă s-ar spune că demonii se tem de cruce, şi nu de puterea Celui Răstignit pe cruce, atunci cei doi tâlhari, răstigniţi şi ei, ar închide gura celor ce spun asta." (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 252)

„Dacă toţi înţelepţii reuniţi nu ar fi putut schimba ideile, credinţele, moravurile unui sătuc, nu putea decât un Dumnezeu să fie Cel ce a schimbat faţa lumii întregi.

Precum Profeţii, precum Apostolii, precum toţi marii slujitori ai lui Dumnezeu, Iisus Hristos îşi întinde peste oameni şi peste lucruri o împărăţie biruitoare, însă o diferenţă esenţială Îl separă de ceilalţi toţi. Ei nu au decât o putere de delegaţie de trimis; ei îşi exercită stăpânirea lor în numele lui Dumnezeu: Iisus Hristos nu are puterea Sa de stăpânire decât de la Sine însuşi. *Puterile se ascund de El, Stăpânirea este în El*." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 49)

„Alexandru sau Cezar şi Napoleon, o dată morţi şi dispăruţi de pe scena lumii, nu au putut lăsa decât răceala şi neputinţa vieţii de a supravieţui. Amintirea lor este neputincioasă, nu mai mişcă voinţele, nici inimile, nemaitrezind nici ură nici iubire nemaifăcând să se nască nici devotament nici eroism, nemaiîntemeind nici o operă, nu mai îndeamnă la nici o întreprindere, nu mai dă viaţă nici unei instituţii.

Iisus Hristos singur este viu, căci Iisus Hristos singur face faptele vieţii. Ce! Iisus Hristos n-a fost niciodată mai puternic decât după moartea Sa pe cruce? Nu numai că El trăieşte, ci El le comunică apostolilor Săi, preoţimii Sale, sfinţilor Săi, minunile unei vieţi nestricăcioase. Slava Sa străluceşte în lumea întreagă. Slava apostolilor Săi şi a martirilor Săi întrece slava oricărui monarh strălucit.

Mormântul celor mai mulți eroi rămâne necunoscut chiar din elita savanților; cel al sfinților şi al martirilor este pentru mulțimi nenumărate un loc de pelerinaj.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 51)

DUMNEZEU FIUL (dumnezeirea lui Hristos)

„Cum ne face El pe noi dumnezei şi fii ai lui Dumnezeu, nefiind adevărat Dumnezeu?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 2, p. 417)

„Însă de unde se poate deduce că Acesta Care S-a întrupat din sămânța lui David este Însuşi Fiul lui Dumnezeu? Mai întâi de la proorocii din Sfintele Scripturi, ceea ce reprezintă o dovadă nu puțin însemnată. Apoi din modul naşterii Lui, ceea ce însuşi Apostolul a arătat: *Din sămânța lui David după trup*, căci el a dezlegat legea firii. În al treilea rând, de la minunile pe care le-a săvârşit, dând dovadă de o mare putere, căci aceasta înseamnă expresia *întru putere*. În al patrulea rând, de la Duhul pe care-L dă celor ce credeau în El, şi prin Care pe toți îi făcea sfinți, pentru care şi Apostolul zice: *după Duhul sfințeniei* – însă asemenea daruri numai lui Dumnezeu Îi sunt cu putință a acorda. În al cincilea rând, de la învierea Lui, căci El este primul şi singurul Care S-a ridicat pe Sine din morți, ceea ce Însuşi a spus, că acesta este un semn îndeajuns să închidă gurile celor necuviincioşi: *Stricați acest Templu, şi în trei zile îl voi ridica* (Ioan 2, 19); şi iarăşi: *Când veți înălța pe Fiul Omului, atunci veți cunoaşte că Eu sunt* (Ioan 8, 28); şi iarăşi: *Neam viclean şi desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, decât semnul lui Iona proorocul* (Matei 12, 39).

Dar oare ce vrea să zică prin cuvintele: *Care s-a hotărât*. Adică Cel ce S-a arătat, Acela a fost hotărât, a fost mărturisit de toți şi de toate: de prooroci, de naşterea Lui cea minunată după trup, de puterea şi de semnele pe care le făcea, de Duhul prin Care dă sfințenie tuturor celor credincioşi, de la învierea Lui cea mai presus de fire, prin care a desființat tirania morții.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 22)

,,Când zicem că *unul este Domnul* vorbind de Fiul, prin aceasta noi nu îndepărtăm pe Tatăl de la numele de Domn, după cum este Domn şi Fiul, tot aşa nu îndepărtăm nici pe Fiul de la numele de Dumnezeu, după cum Dumnezeu este Tatăl.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 204)

„Căci a zice: *la început era Cuvântul şi că în chipul lui Dumnezeu era, şi a se face egal cu Dumnezeu,* şi altele de acest fel, arătau desigur dumnezeirea Cuvântului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 7)

„*Iar împăratul veacurilor, Celui nestricăcios, nevăzutului, singurului Dumnezeu fie cinste şi slavă în vecii veacurilor. Amin!* (1, 17). *Pentru toate acestea,* zice, *nu numai pe Fiul să Îl slăvim, ci şi pe Tatăl.*

Dar acum noi am zice ereticilor: iată că apostolul a spus aici *unuia singurului Dumnezeu*; aşadar Fiul nu este Dumnezeu? Şi *Celui nestricăcios,* aşadar Fiul nu este nestricăcios? Şi ceea ce Tatăl ne dă după aceasta, Fiul nu are? *Da!* zic ei; *Fiul este şi Dumnezeu şi nestricăcios, însă nu în aşa fel ca Tatăl.* Dar ce spui? Nu este la fel? *Este de o ființă mai mică, inferioară,* zic ei. Aşadar, şi de o nestricăciune inferioară. Dar ce înseamnă nestricăciune mai mare sau mai mică, fiindcă nestricăciune nu înseamnă altecva decât *a nu se strica, a nu se corupe.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 51)

„Dacă mă va întreba elenul: *De unde se vede că Hristos este Dumnezeu?* (trebuie să ne închipuim că aceasta ne va întreba mai întâi, căci toate celelalte decurg din aceasta), nu-i voi aduce dovada din cer, nici din altele ca acestea. Într-adevăr, dacă îi voi spune că Hristos a zidit cerul, pământul, marea, n-are să primească spusa mea. Dacă îi voi spune că a înviat morți, că a vindecat orbi, că a izgonit demoni, nici pe asta n-are s-o primească. Dacă îi voi spune că a făgăduit împărăția cerurilor şi bunătăți negrăite, dacă îi voi vorbi despre înviere, nu numai că nu-mi va asculta cuvintele, ci va râde de mine. De unde dar să-l îndrumez, mai ales dacă este un om fără carte şi neînvățat? De unde din altă parte dacă nu din cele recunoscute îndeobşte şi fără împotrivire şi de mine, şi de el, din acelea despre care n-are nici cea mai mică îndoială. Căci, după cum am spus, nu are să se lase uşor convins dacă îi voi pune ca temei al dumnezeirii Sale facerea cerului şi celelalte.

Care este dar lucrul despre care mărturiseşte şi elenul că l-a făcut Hristos şi pe care nu-l poate tăgădui deloc? Care? Că Hristos a sădit neamul creştinilor! Într-adevăr, nu va tăgădui că Hristos a întemeiat Bisericile de pe toată fața pământului. Pe temeiul acestora vom face dovada puterii Lui şi vom arăta că El este Dumnezeu; vom spune că nu stă în firea unui simplu om să cucerească într-un timp scurt atât de multă omenire, să cuprindă pământul şi marea şi să cheme pe oameni la astfel de lucruri, mai ales că ei erau stăpâniți de datini şi obişnuințe nesocotite, dar, mai bine spus, stăpâniți

de o răutate atât de mare. Şi totuşi, a avut tăria să elibereze neamul omenesc de toate acestea; nu numai pe romani, ci şi pe perşi, şi, într-un cuvânt, toate neamurile barbare. A săvârşit acestea fără să Se folosească de arme, fără să cheltuiască bani, fără să pornească oştiri, fără să dezlănțuie războaie, ci numai cu unsprezece oameni la început, oameni fără vază, de jos, neînvățați, de rând, săraci, goi, flămânzi, neîncălțați, cu o singură haină. Dar pentru ce spun eu: a săvârşit? A putut să convingă atâtea seminții de oameni să cugete nu numai la cele din lumea aceasta, ci şi la cele viitoare, să rupă legile strămoşeşti, să smulgă din rădăcină datinile cele vechi, înrădăcinate, să smulgă din rădăcină cele vechi, înrădăcinate de atâta amar de vreme, şi să sădească în locul lor altele, să-i abată de la nişte reguli uşoare şi să-i îndrepte spre nişte dreptare grele, cele ale Lui; şi să facă acestea, cu toate că toți Îi declarau război, cu toate că a fost batjocurit să sufere crucea şi o moarte plină de ocară. Nu va putea tăgădui elenul că n-a fost răstignit de iudei, că n-a îndurat de la ei nenumărate patimi, dar că în fiecare zi s-a răspândit tot mai mult predica. Şi minunea stă nu numai aici, ci şi acolo că Hristos înfloreşte până şi la perşi, cu toate că încă şi acum perşii Îi poartă război. Şi sunt printre perşi şi azi popoare multe de mucenici; iar cei ce erau mai sălbatici chiar decât lupii, când au primit predica, au ajuns mai blânzi decât oile şi cugetă la cele înalte despre nenurire, despre înviere şi despre bunătățile cele negrăite.

Aceste fapte mari s-au săvârşit nu numai în oraşe, ci şi în pustie, în sate, la țară, în porturi şi limanuri. S-au supus Celui răstignit cu multă credință nu numai oameni de rând, sau numai căpeteniile, ci chiar cei ce au fruntea încununată cu coroană". (*Către iudei,* 1-2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 197-199)

„Mai înainte v-am vorbit despre dogme şi slava Unuia-Născut Fiu lui Dumnezeu şi am închis gura acelora care-L lipsesc de vrednicia de Fiu al lui Dumnezeu şi-L înstrăinează de Tatăl." (*Cuvânt despre învierea morților*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 116)

„Minunat fiind din pricina minunilor, iar din pricina poruncilor nu mai puțin decât a minunilor, pe bună dreptate este închinat de toți şi crezut Dumnezeu." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 302)

„Nu numai prin cuvinte, ci şi prin fapte să-L slăvim pe Dumnezeu necontenit, împreună cu Hristos, Dumnezeul nostru, că Lui se cuvine toată

slava, cinstea şi închinăciunea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 22)

„*Împăratului veacurilor, celui nestricăcios, nevăzutului, Dumnezeului singur înţelept fie cinste şi slavă în veci. Amin!* (I Tim. 1, 17)

Face Pavel aceasta numai în privinţa Tatălui, iar în privinţa Fiului nu? Ascultă cum a făcut acelaşi lucru şi în privinţa Unului Născut. Deoarece, când a spus: *Căci aş fi dorit să fiu anatema de la Hristos pentru fraţii mei, cei de neam cu mine, după trup*, a adăugat după aceea: *ale cărora sunt înfierea şi legămintele şi Legea şi închinarea şi făgăduinţele; din care după trup este Hristos, cel ce este peste toate Dumnezeu, binecuvântat în veci. Amin!* (Rom. 9, 4-5). Ca şi Tatălui, la fel îi oferă şi Unului Născut doxologia, mai înainte de a duce mai departe cursul cuvântării. Fiindcă Pavel l-a ascultat pe Hristos care rosteşte: *Ca toţi să cinstească pe Fiul, precum cinstesc pe Tatăl*. (Ioan 5, 23).” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 65)

,,Urmăreşte aceasta: *Este un singur Dumnezeu, Tatăl, din care sunt toate, şi un singur Domn, Fiul, prin care sunt toate* (I Cor. 8, 6). Astfel, dacă Tatăl ar fi fost numit ca unic Dumnezeu, atunci ar fi fost înlăturat Fiul de la dumnezeire, iar dacă Fiul ar fi fost numit ca unic domn, atunci ar fi fost exclus Tatăl de la domnie. Însă, prin afirmaţia *un singur Domn, Iisus Hristos*, Tatăl nu este exclus de la domnie. Aşadar, nici Fiul nu este înlăturat de la dumnezeire când se spune că este un singur Dumnezeu, Tatăl.

Iar dacă s-ar găsi, din nou, unii care să susţină că Tatăl este numi Dumnezeu deoarece, chiar dacă şi Fiul este Dumnezeu, nu este Dumnezeu în aceeaşi măsură în care este Tatăl, pentru a da rostirii aşa ceva, se urmează premisele pe care ei înşişi le-au instituit – pe care noi nici măcar nu am îndrăzni să le rostim –, anume, că Fiul este numit singurul Domn, deoarece Tatăl nu este Domn în aceeaşi măsură în care Fiul este Domn. Iar dacă această ultimă afirmaţie este lipsită de evlavie, nici cea dintâi nu ar putea să aibă sens. Dar, aşa cum denumirea *un singur Domn* nu îl exclude pe Tatăl de la deţinerea unei domnii desăvârşite şi nici nu este o denumire atribuită numai Fiului, nici sintagma *un singur Dumnezeu* nu îl îndepărtează pe Fiul de la o adevărată şi autentică dumnezeire şi nici nu este proclamată numai în privinţa Tatălui.

Faptul că Fiul este Dumnezeu şi că este Dumnezeu în aceeaşi măsură în care este Tatăl, rămânând, cu toate acestea, Fiu, reiese limpede din însăşi atribuirea numelui de Tată. Căci, dacă acest nume de Dumnezeu ar fi

aparținut numai Tatălui şi nu ne-ar fi indicat un alt hypostas în afara primului hypostas al celui nenăscut, ca şi cum ar fi propriu numai acestuia şi i-ar fi fost numele prin care este recunoscut, atunci ar fi fost inutilă specificarea denumirii de Tată. Ar fi fost de ajuns să spună *un singur Dumnezeu*, şi noi am fi recunoscut despre cine este vorba; însă, tocmai pentru că numele de Dumnezeu este comun Tatălui şi Fiului deopotrivă, dacă Pavel ar fi spus numai *un singur Dumnezeu* nu ar fi arătat despre cine este vorba. Din acest motiv a fost adăugat numele de Tată, pentru a lămuri că se vorbeşte despre primul hypostas, al celui nenăscut, pe care nu ar fi fost suficient să îl indice prin folosirea denumirii de *Dumnezeu*, câtă vreme aceasta este comună în aceeaşi măsură şi pentru Fiul.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 108-109)

,,De altfel, aşa cum voi arăta în cele ce urmează, nici numele de *Dumnezeu* nu este mai important decât cel de *Domn* şi nici numele de *Domn* nu este mai puțin important decât acela de *Dumnezeu*. Pe tot parcursul Vechiului Testament, Tatălui i se spune fără întrerupere Domn: *Domnul Dumnezeul tău* (Deut. 6, 4) şi, mai apoi: *Domnului Dumnezeului tău să i te închini şi numai lui să-i slujeşti* (Deut. 6, 13); iarăşi: *Mare este Domnul nostru şi mare este tăria Lui şi priceperea Lui nu are hotar* (Ps. 146, 5) şi din nou *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul. Tu singur eşti Cel Preaînalt peste tot pământul* (Ps. 82, 19). Dacă, într-adevăr, atributul de Domn ar fi fost inferior celui de Dumnezeu şi nevrednic de substanța aceluia, nu trebuia să se spună: *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul*. Din nou, dacă faptul de a fi Dumnezeu ar fi superior celui de a fi Domn, şi mai vrednic de cinstire decât acesta, nu trebuia ca Fiul, după acei oameni, fiind inferior, să fie invocat cu un nume care îi aparține Tatălui, şi chiar unul care ar fi propriu numai aceluia. Dar lucrurile nu stau aşa, nu, nicidecum, întrucât nici Fiul nu este inferior față de Tatăl, nici numele de Domn nu este mai prejos decât cel de Dumnezeu. Acesta este şi motivul pentru care Scriptura se foloseşte de asemenea denumiri fără deosebire, aplicându-le deopotrivă şi Tatălui, şi Fiului.

Şi, aşa ați auzit că Tatăl este numit Domn, hai să vă arătăm acum şi cum este numit Fiul Dumnezeu. *Iată, Fecioara va lua în pântece şi va naşte Fiu şi vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuieşte: Cu noi este Dumnezeu* (Mat. 1, 23; cf. Is. 7, 14). Vezi cum, pe de-o parte, numele de Domn este folosit pentru Tatăl, iar pe de altă parte, numele de Dumnezeu este folosit pentru Fiul? Căci, aşa cum acolo se spunea că *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul*, în acelaşi chip se spune aici *vor chema numele lui Emanuel*. Şi iarăşi: *Prunc s-a născut nouă, un Fiu s-a dat nouă şi se cheamă*

numele Lui: Înger de mare sfat, Dumnezeu tare, biruitor (Is. 9, 5). Şi ia aminte laolaltă cu mine la înțelegerea de care dau dovadă profeții şi la înțelepciunea lor spirituală.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 110-111)

„*Cât despre cele jertfite idolilor, ştim că toți avem cunoştință. Cunoştința însă semețeşte, iar iubirea zideşte. Iar despre mâncarea celor jertfite idolilor, ştim că idolul nu este nimic în lume şi că nu este alt Dumnezeu decât Unul singur* (1 Cor. 8, 1-4). Pricepi acum că Pavel rosteşte aceste lucruri adresându-se acelora care socoteau că există mai mulți dumnezei? *Căci, deşi sunt numiți mulți dumnezei, fie în cer, fie pe pământ, – iarăşi se luptă Pavel împotriva acelora – ca şi cum ar exista într-adevăr mai mulți dumnezei şi mai mulți domni – adică, vrea să spună că sunt dumnezei numai cu numele – totuşi, pentru noi, este un singur Dumnezeu, Tatăl, din care sunt toate, şi un singur Domn, Iisus Hristos, prin care sunt toate* (1 Cor. 8, 5-6).

De aceea a şi adăugat *un singur*, ca ei să nu creadă că se reintroduce politeismul. Astfel, Tatăl nu a fost numit Dumnezeu unic pentru a-l înlătura pe Fiul de la dumnezeire, după cum nici Fiul nu a fost numit unic Domn pentru a-l înlătura pe Tatăl de la domnie; i-a numit în acest fel numai pentru a vindeca slăbiciunea acelora şi dorind să nu le ofere nici un prilej de reîntoarcere la politeism. Acesta este, de asemenea, şi motivul pentru care Fiul lui Dumnezeu nu este făcut cunoscut iudeilor prin profeți în mod precis şi clar, ci în chip acoperit şi numai arareori. Căci, dacă ar fi auzit iarăşi despre un Dumnezeu şi un Dumnezeu, cu siguranță că în loc să renunțe la eroarea politeistă, boala aceasta le-ar fi revenit. De aceea, profeții spun fără încetare de la un capăt la altul că: *Nu există decât un singur Dumnezeu şi nici un altul în afară de El*, nu pentru a-l respinge pe Fiul, nicidecum, ci din dorința de a vindeca slăbiciunea acelora şi, în acelaşi timp, pentru a-i convinge să renunțe la credința lor în mai mulți dumnezei lipsiți de existență.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 114-115)

DUMNEZEU FIUL (Hristos nu e simplă creatură)

„Când se spune ceva înjositor fiind El îmbrăcat în trup, atunci ceea ce se vorbeşte nu este spre înjosirea dumnezeirii, ci spre arătarea iconomiei.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 268)

„Dacă El este creatură, cum de este chipul Creatorului (I Cor., 1, 15)? Căci nici calul nu este chipul omului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 33)

„Ereticii voind să arate că Fiul este mai mic decât Tatăl, cercetează Scripturile căutând nume străine, şi despre cuvintele din Scriptură: *Dumnezeu* şi *Domn* spun că Tatăl este Dumnezeu, iar Fiul este Domn; împart aceste nume şi atribuie cuvântul *Dumnezeu* Tatălui, iar Fiului, cuvântul *Domn*, ca şi cum ar fi împărţitori şi moştenitori ai Dumnezeirii.

Spune Scriptura numai despre Fiul cuvântul *Domn?* N-au auzit psalmul azi, că vorbeşte de o singură persoană: *Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu lui Dumnezeu m-am rugat*? Deci, pe aceeaşi persoană o numeşte şi *Domn*, şi *Dumnezeu*. Cine vrei să fie Dumnezeu? Fiul sau Tatăl? Negreşit vei spune că Tatălui I se potriveşte acest nume. Deci, aici Dumnezeu este Fiul, şi Domn este Tatăl? Pentru ce împărţi numele? Pentru ce acolo îl adaugi, iar aici îl imparţi?

- Dar Pavel spune - să dea Dumnezeu să-l auzi pe Pavel şi să Fii fericit! - *Dar pentru noi este un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sunt toate, şi un singur Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate* (I Cor., 8, 6). A numit pe Fiul Dumnezeu? Nu!

- Dar ce?

- Domn!

- Dar spune-mi, te rog, pentru ce numele de *Dumnezeu* e mai cinstit decât numele de *Domn*, şi numele de *Domn* mai mic decât cel de *Dumnezeu*?

Fiţi, vă rog, cu luare-aminte! Dacă voi dovedi că aceeaşi însemnare are şi numele de *Domn*, şi numele de *Dumnezeu*, ce vei spune? Spui că numele de Dumnezeu e mai mare, iar numele de Domn e mai mic? Ascultă pe proorocul care spune: *Acesta este Domnul, Care a făcut cerul. Acesta este Dumnezeu, Care a întocmit pământul* (Isaia 45, 18). *Domnul* a făcut cerul, iar *Dumnezeu*, pământul. Proorocul acesta a atribuit aceleiaşi persoane şi numele de *Domn*, şi numele de *Dumnezeu*. Şi iarăşi: *Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul tău este un singur Domn* (Deut., 6, 4). De două ori numele de *Domn,* şi o dată cel de *Dumnezeu*. Mai întâi numele de *Domn*, apoi cel de *Dumnezeu* şi iarăşi cel de *Domn*. Dacă numele de *Domn* ar fi mai mic, iar cel de *Dumnezeu* mai mare, proorocul n-ar fi dat Marii Fiinţe mai întâi numele

mai mic înaintea celui mare, ci s-ar fi mulțumit să spună pe cel mai mare şi nu l-ar mai fi adăugat pe cel mai mic.

Ați înțeles oare ce am spus? Vă mai spun o dată învățătura asta! Că ceea ce fac nu-i priveliște spre lăudăroşenie, ci învățătură spre pocăință, ca să plecați de aici înarmați, nu neînarmați.

Spui, eretice, că numele de *Dumnezeu* e mai mare, iar cel de *Domn* mai mic? Ți-am arătat că profetul spune: *Domnul a făcut cerul, Dumnezeu a întocmit pământul,* îți arăt iarăşi pe Moise, când spune: *Ascultă, Israele, Domnul Dumnezeul tău este un singur Domn*. Cum este unul, dacă sunt două nume: unul, al unei ființe mai mici, altul, al unei ființe mai mari? Ființa nu poate fi mai mare şi mai mică decât ea însăşi, ci egală şi unită. *Domnul Dumnezeul tău este un singur Domn.* Cu aceste cuvinte îți aduc dovada că numele de *Domn* este identic cu cel de *Dumnezeu*. Într-un cuvânt, dacă numele de *Domn* este mai mic, iar numele de *Dumnezeu* este mai mare, care nume ar trebui să fie numele Lui? Numele de *Domn*, care e mai mic, sau numele de *Dumnezeu*, care e mai mare? Dacă ereticul spune: *Care e numele Lui?*, răspunde-i: *Ce spui, eretice? Spui că numele de Domn e mai potrivit Fiului, iar cel de Dumnezeu, Tatălui? Dar dacă-ți voi dovedi că numele cel mic, cel de Domn, este propriu să facă cunoscut pe Tatăl, ce vei face?* «*Să cunoască ei că numele Tău este Domnul!*» (Ps., 82, 17), spune proorocul. N-a spus: *Dumnezeu*. Şi totuşi, dacă numele de *Dumnezeu* e mai mare, pentru ce proorocul n-a spus: *Să cunoască ei că numele Tău este Dumnezeu?*

Dacă numele de *Dumnezeu* este propriu şi specific Lui, iar numele de *Domn* îi e străin, pentru că e un nume mai mic, pentru ce proorocul a spus: *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul,* pentru ce a întrebuințat numele cel mic, cel mai mic, cel inferior în ce priveşte vrednicia, şi nu a întrebuințat numele cel mare şi înalt, vrednic de Ființa Sa? Dar ca să cunoşti că numele de *Domn* nu este mic, nici inferior, ci are aceeaşi putere, a spus: *Să cunoască ei că numele Tău este Domnul. Tu singur eşti Cel Prea Înalt peste tot pământul* (Ps., 82, 17)." (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 522)

„Dar nu părăseşti încă lupta, eretice, ci spui din nou că numele de *Dumnezeu* e mai mare, iar cel de *Domn* mai mic. Dar ce vei spune dacă-ți voi arăta că Fiul e numit cu numele cel mai mare? Te vei da bătut?

Vei pune capăt certii? Vei recunoaşte mântuirea? Te vei elibera de nebunie?

Ai înțeles ce-am spus? Ereticii dau Fiului numele de *Domn*, iar Tatălui numele de *Dumnezeu,* ca fiind mai mare acest nume. Dar se termină lupta dacă-ți voi dovedi că Fiul este numit cu numele de *Dumnezeu*, cu numele cel mai mare. Te birui cu armele tale şi te întrec cu aripile tale. Tu ai spus că numele de *Dumnezeu* e un nume mai mare, iar numele de *Domn*, un nume mai mic. Vreau să-ți dovedesc că numele mai mic nu s-ar potrivi Tatălui, dacă Tatăl ar fi mai mare, iar numele mai mare nu s-ar potrivi Fiului, dacă Fiul ar fi mai mic. Ascultă pe profetul care spune: *Acesta este Dumnezeul nostru şi nu se va socoti altul lângă El; aflat-a toată calea ştiinței, după aceasta pe pământ S-a arătat şi cu oamenii a petrecut* (Baruh 3, 36-38). Ce spui de asta? Te împotriveşti acestor cuvinte? Dar nu poți! Rămâne adevărul care-şi revarsă strălucirea şi orbeşte vederile ereticilor, care nu vor să creadă în adevăr." (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 523)

DUMNEZEU FIUL („frații" Domnului)

„*Şi se vor închina ție fiii tatălui tău* (Fac., 27, 29).

Scriptura obişnuieşte să numească orice grad de rubedenie fii; aşa şi aici zice: *fiii tatălui tău*, ca şi cum ar spune: cei ce se vor naşte din sămânța lui Isav. Că Isaac nici n-a avut alt copil, ci numai pe aceştia doi". (*Omilii la Facere,* omilia LIII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 198)

DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos)

„De obicei Dumnezeu face minuni totdeauna atunci când se întâmplă ceva nou şi neobişnuit şi când vrea să aducă un nou fel de viețuire; minunile fiind nişte garanții ale puterii Sale date celor ce aveau să-I primească legile." (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 168)

„De câte ori face Iisus câte o minune vorbeşte şi de împărăția cerurilor şi caută să ne atragă pe toți spre ea. Chiar pe cei pe care-i amenință că are să-i alunge din împărăția cerurilor, nu-i amenință ca să-i alunge, ci ca să-i înfricoşeze cu aceste cuvinte, spre a-i atrage la împărăția cerurilor. Iar dacă nu se folosesc nici de pe urma acestei amenințări, apoi toată vina e a lor şi a

tuturor celor ce suferă de aceeaşi boală.” (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 337)

„Domnul, când avea să facă o minune, făcea mai înainte alte multe fapte, care deşteptau mintea, ca nu cumva, cu trecerea timpului, să se uite minunea. Tot aşa şi Moise; mai întâi s-a speriat de şarpe; şi nu s-a speriat aşa uşor, ci spaimă de moarte l-a cuprins; şi atunci a văzut minunea, că şarpele s-a prefăcut în toiag (Ieş. 4, 1-5). Tot aşa şi apostolii; când se aşteptau să piară (când s-a pornit furtuna pe mare şi s-au ridicat valuri înspăimântătoare – Matei 8, 23-25 – n.n.), atunci au fost mântuiți. Ca să-şi poată da seama de măreția minunii, trebuia să simtă primejdia.” (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 353)

„Văzându-se demonii fugind şi cedând locul din toate părțile; diavolul retrăgându-se cuprins de ruşine; chiar moartea, moartea mai întâi învinsă, apoi doborâtă şi cu totul distrusă: tot felul de boli erau vindecate, mormintele dădeau pe morții lor (Mt., 27, 52), diavolii îi lăsau liniştiți pe cei ce-i stăpâneau, bolile părăseau pe bolnavi. Atunci s-au văzut toate aceste semne şi minuni pe care profeții au dorit să le vadă ca de la un drept, şi nu au văzut; atunci s-au văzut ochi alcătuindu-se şi primind lumina şi Iisus Hristos făcându-i să vadă toți într-o clipă şi în cea mai importantă parte a corpului, (…) Mai mult, s-au văzut membre pe care paralizia le-a uscat şi care erau ca tăiate de la trup, dintr-odată refăcute şi reunite cu celelalte; mâini moarte primindu-şi mişcarea, picioare tăiate săltând deodată, urechile închise auzind, şi o limbă, înainte mută, vorbind dintr-odată cu mare zgomot. Căci aşa precum un arhitect priceput rezideşte o casă dărâmată, Iisus Hristos a reparat natura umană; piesele care erau stricate, El le-a înlocuit; cele ce erau lipsite, le-a completat; le-a ridicat pe cele care erau cu totul căzute.

Şi ce vom spune despre refacerea sufletului, lucrare încă mai minunată decât vindecarea trupurilor? Singur, sănătatea trupului este ceva lucru mare şi considerabil dar cea a sufletului îi este superioară; precum pentru această vindecare, că este corpul din natură făcut să se mişte, după cum îi place Creatorului, şi de a merge fără opunere peste tot unde vrea să meargă, pe atât sufletul care este liber, şi care are puterea de a lucra şi libertatea, nu se supune întru totul lui Dumnezeu dacă nu vrea. Căci Dumnezeu nu vrea să-l facă frumos şi virtuos în ciuda lui, prin forță şi prin constrângere, pentru că aceasta n-ar mai fi virtute; ci vrea să-l convingă în mod liber şi voit să devină virtuos şi frumos, ceea ce este mult mai dificil decât cealaltă vindecare. Iată ce a făcut Iisus Hristos. Tot felul de dureri şi de rele au fost distruse. La fel precum, prin grijile pe care i le-a dat trupului, El

nu numai l-a vindecat, ci l-a întărit într-o sănătate desăvârşită, aşa nu numai că a scos sufletul din adânc şi din răutatea stricăciunii, ci l-a ridicat la înălţimea virtuţii. Dintr-un vameş a făcut apostol, dintr-un persecutor, dintr-un hulitor necredincios, învăţătorul lumii; magii au fost învăţătorii evreilor, tâlharul a devenit cetăţeanul cerului, o desfrânată a strălucit prin credinţa ei cea mare; din două femei, cananeanca şi samariteanca, aceasta din urmă femeie stricată ca şi cea dintâi; una merge să-i convertească pe concetăţenii săi şi aduce la Iisus Hristos pe toţi locuitorii oraşului, ca prinşi într-o plasă; cealaltă prin credinţa şi stăruinţa ei, alungă duhul necurat din sufletul ei; altele mai rele decât acestea, trec cu totul în rândul ucenicilor. Într-un cuvânt, totul se transformă, neputinţele trupului, bolile sufletelor; toate îşi dobândeau sănătatea şi ajung la cea mai înaltă virtute. Acestea nu erau numai două, sau trei, sau cinci, sau zece, sau douăzeci, sau o sută de persoane care-şi schimbau viaţa şi se converteau, ci oraşe şi ţinuturi întregi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII, 2, pp. 58-59)

„Nu trebuie să ne ataşăm Lui atât din cauza minunilor, pe cât din cauza învăţăturii. Domnul lucrează minunile, nu pentru credincioşi, ci pentru necredincioşi şi pentru oamenii cei mai îngroşaţi (la minte – n.n.)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 2, p. 169)

„El a făcut adevărate minuni al căror adevăr nu poate fi contestat, El i-a atras pe toţi oamenii la Dumnezeu, El a confirmat prezicerile Sale prin împlinirea lucrurilor pe care le-a prezis." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLI, 2, p. 202)

„,… din desfăşurarea împrejurărilor celor vorbite de El se învederează că şi minunile, precum şi cele făgăduite de Dânsul sunt adevărate. Şi pentru ca cele vorbite de mine acum să fie mai lămurite, voi dovedi aceasta cu înseşi acele împrejurări.

A înviat pe Lazăr numai cu cuvântul, şi l-a arătat ca vieţuind după aceea în trup. A spus iarăşi despre Biserica întemeiată de dânsul că *porţile iadului nu o vor birui* (Mt. 16, 18) şi că *Cel ce va lăsa pre tată şi pe mumă pentru mine, însutit va lua în veacul acesta, şi viaţă vecinică va moşteni* (Mt. 19, 29). Prin urmare, aici este o singură minune, învierea lui Lazăr, iar prorociri sunt două: una arătată aci, în viaţa de acum, şi cealaltă în viaţa viitoare. Şi acum, tu gândeşte-te cum toate acestea se dovedesc una prin celelalte. Dacă de pildă cineva nu ar crede că Lazăr a înviat, apoi din prorocirea cea spusă pentru Biserică să creadă în minune, căci ceea ce el a

spus cu atâta timp mai înainte, s-a petrecut şi a luat sfârşit, fiindcă porţile iadului nu au biruit Biserica. Deci Cel ce a spus adevărul în proorocire, este vădit că şi minunea a săvârşit-o; iară Cel ce a săvârşit minunea, şi ceea ce a proorocit a dus la bun sfârşit, este vădit că spune adevărul şi în prorocia cu privire la cele viitoare – că cel ce dispreţuieşte cele de aici va lua însutit şi va moşteni viaţa veşnică. Cele deja spuse şi petrecute sunt o chezăşie puternică că şi cele viitoare se vor petrece întocmai aşa cum au fost prevestite." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 77-78)

„Aşa erau minunile lui Hristos: erau cu mult mai frumoase şi mai bune decât cele săvârşite în chip firesc[205]. Aşa s-a petrecut şi cu altele, de pildă când îndrepta vreun mădular bolnav al trupului şi îl făcea mai bun decât cele sănătoase." (*Ce este Mie şi ţie femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 134)

„Două lucruri trebuie să fie acceptate cu tărie de către lume: că Iisus Hristos era Dumnezeu, că profeţiile Sale erau veridice şi promisiunile Sale erau sigure. Minunea vine să le confirme şi pe unele şi pe altele. Astfel totul se leagă, totul se ţine în Iisus Hristos: minunile, profeţiile, vestirile viitoare şi promisiunile se sudează împreună într-o unitate indisolubilă. El profeţeşte, El face veşnice şi divine promisiuni lumii. Totul este adevărat? Este aceasta real? Este aceasta sigur? Vine minunea care pronunţă ca un ultim resort şi interzice orice neîncredere." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 40)

„Minunile lui Iisus Hristos. Ele sunt nenumărate şi Evanghelia declară că nu consemnează decât puţine. Ele sunt strălucitoare: Iisus Hristos Se arată în totul ca Stăpânitor al naturii, Stăpân al spiritelor şi al trupurilor, Învingătorul demonilor, Arbitrul vieţii, Principiul învierii. Totul îi cedează Lui, păcatul se risipeşte, moartea fuge dându-i pe captivii ei, soarele se întunecă, marea se linişteşte sau se încheagă sub picioarele Sale. Viaţa Sa întreagă este o minune, moartea este mai mult strălucitoare." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 41)

---

[205] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Hristos nu restaura doar firea (în acest caz nu a făcut doar vin), ci îi dădea şi cea mai bună calitate (aici, cel mai bun vin). (n.s. 303, p. 134).

„Dacă se vorbeşte de *minuni* ale ştiinţei omeneşti, de semne ale puterii şi ale geniului omului, niciodată însă nu se vor străbate limitele supreme ale posibilului omenesc. Nu sunt răsturnate legile mari ale naturii. Însă pentru Iisus Hristos aceste limite nu mai există: legile nu mai sunt de neatins. Iisus Hristos porunceşte ca stăpân al naturii întregi, şi El tulbură după bunul plac legile cele mai inflexibile." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 47)

„La trecerea, la glasul, în contact cu Omul-Dumnezeu, toate mizeriile omeneşti se găseau vindecate, bolile făceau loc deplinei sănătăţi, orbii vedeau, surzii auzeau, cei schilozi primeau înapoi după credinţa lor integritatea robustă a membrelor lor. Mai formidabil decât boala şi neputinţa, moartea însăşi dădea la viaţă victimele sale. Diavolul părăsea trupurile pe care le tulbura, totul din cer pe pământ, de pe pământ la iad, asculta de Mântuitorul Omul-Dumnezeu…" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 48)

DUMNEZEU FIUL (minunile care I se atribuie Mântuitorului în timpul copilăriei Sale)

„Dacă ar fi făcut minuni din pruncie, n-ar mai fi fost socotit om. Pentru acelaşi motiv nici templul trupului Său n-a fost plăsmuit necondiţionat de nimic, ci au loc zămislirea, purtarea în pântece nouă luni, durerile naşterii, naşterea, hrănirea cu lapte, tăcere în tot timpul copilăriei, aşteptarea vârstei cuvenite bărbaţilor, pentru ca prin toate să fie primită taina întrupării.

- Atunci, ar întreba cineva, pentru ce s-au făcut la naşterea Sa minunile care s-au făcut?

- S-au făcut pentru Mama Lui, pentru Iosif, pentru Simeon, care avea să plece de pe lumea asta, pentru păstori, pentru magi, pentru iudei. Că dacă iudeii ar fi privit cu multă luare-aminte la cele petrecute, ar fi cules mare folos din ele pentru cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia VIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 105)

„Este evident dar că minunile care I se atribuie lui Iisus Hristos în copilăria Sa sunt false, şi că ele au fost inventate şi închipuite. Dacă Iisus a făcut minuni din copilăria Sa, Ioan ar fi cunoscut-o, şi tot poporul n-ar fi avut nevoie de un învăţător ca să-l înveţe. Ori, Ioan zice că El dacă a venit, era ca Iisus Hristos să fie cunoscut lui Israel, şi pentru aceea zicea: *Eu am trebuinţă să fiu botezat de Tine*. Apoi, cum Îl cunoştea mai bine, el Îl

vesteşte poporului, zicând: *Acesta este despre care eu am zis: După mine vine bărbat, Care a ajuns să fie înaintea mea, şi Care m-a trimis să botez cu apă*. El l-a trimis pe Ioan pentru a se face cunoscut lui Israel, şi El Însuşi I s-a descoperit lui Ioan înainte de coborârea Duhului Sfânt. Iată pentru ce acesta spunea înainte ca Iisus să fi venit la el: *Cel ce este înaintea mea vine după mine*. Ioan nu-L cunoştea deci înainte să vină la Iordan, şi când boteza tot poporul, ci Îl cunoaşte când vine El să se boteze. Tatăl I l-a descoperit El Însuşi profetului şi Sfântul Duh L-a făcut cunoscut evreilor în timp ce se boteza." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XVII, 3, pp. 84-85)

„Dacă Iisus ar fi făcut minuni în copilăria Sa, israeliții n-ar fi avut nevoie de nimeni pentru ca să-L facă cunoscut lor. Cel care venise la o vârstă tânără, se făcuse minunat prin minunile Sale, nu numai în Iudeea, ci încă şi în Siria şi mai departe, şi aceia numai în timp de trei ani, sau mai scurt care nu avea nevoie de trei ani pentru a se face cunoscut şi a-şi face faimă, pentru că din prima zi, numele Lui s-a răspândit peste tot; Acela zic eu, Care, prin numărul minunilor Sale, a făcut ca numele Lui să strălucească până a fi cunoscut de toată lumea, Acela n-ar fi putut, cu atât mai mult, să rămână ascuns şi necunoscut, dacă ar fi făcut ceva minuni, în copilăria Sa; minunile pe care le face un copil fac mai mult zgomot şi produc mai multă admirație; şi de altfel, El ar fi avut de două ori sau de trei ori ocazia să se arate.

Dar Iisus în copilăria Sa n-a făcut mai mult decât ceea ce spune Luca, atunci când la vârsta de doisprezece ani S-a pus în templu în mijlocul învățătorilor legii, ascultându-i şi învățându-i (Lc., 2, 46-47), şi când prin întrebările pe care le-a pus lor, S-a făcut vrednic de admirație. De altfel, se înțelege că n-a făcut minuni din copilăria Sa. Evreii le-ar fi privit ca pe nişte simple închipuiri. Dacă, fiind deja om, El a fost bănuit de aşa ceva, cu atât mai mult l-ar fi bănuit ei dacă ar fi făcut în copilăria Lui. Mai mult, invidia de care erau cuprinşi evreii, i-ar fi făcut să-L răstignească imediat şi înainte de timpul hotărât, şi aşa opera de răscumpărare ar fi fost trecut în bănuială." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXI, 2, p. 101)

,,Dacă Cel Ce a strălucit cu mulțimea minunilor în aşa scurt timp Şi-a făcut tuturor cunoscut numele, cu cât mai mult, dacă făcea minuni din cea dintâi vârstă, nu putea să fie uitat numai în atâta vreme! Căci întâmplările ce par nemaiauzite şi care s-au petrecut cu un copil, timpul le face de două ori mai vestite şi de trei ori, ba chiar de mult mai multe ori. Însă nimic nu a făcut pe când era copil, ci numai acest lucru îl mărturiseşte Luca, că fiind de doisprezece ani a şezut împreună cu dascălii templului şi prin întrebările pe

care le punea părea un copil minunat (Lc., 2, 46). Dar şi pentru altă pricină, de astă dată raţională, nu a început să facă minuni din cea dintâi vârstă: fiindcă iudeii socoteau că lucrul acesta este închipuire [φαντασια]. Căci dacă mulţi erau bănuitori faţă de un om în puterea vârstei, dacă făcea aceasta, cu atât mai mult dacă un băieţaş făcea minuni, mistuiţi cum erau de invidie, l-ar fi pironit pe cruce mai înainte de vremea cuvenită." (*Nunta din Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 120)

DUMNEZEU FIUL (proorociile Mântuitorului)

„… din desfăşurarea împrejurărilor celor vorbite de El se învederează că şi minunile, precum şi cele făgăduite de Dânsul sunt adevărate. Şi pentru ca cele vorbite de mine acum să fie mai lămurite, voi dovedi aceasta cu înseşi acele împrejurări.

A înviat pe Lazăr numai cu cuvântul, şi l-a arătat ca vieţuind după aceea în trup. A spus iarăşi despre Biserica întemeiată de dânsul că *porţile iadului nu o vor birui* (Mt. 16, 18) şi că *Cel ce va lăsa pre tată şi pe mumă pentru mine, însutit va lua în veacul acesta, şi viaţă vecinică va moşteni* (Mt. 19, 29). Prin urmare, aici este o singură minune, învierea lui Lazăr, iar prorociri sunt două: una arătată aci, în viaţa de acum, şi cealaltă în viaţa viitoare. Şi acum, tu gândeşte-te cum toate acestea se dovedesc una prin celelalte. Dacă de pildă cineva nu ar crede că Lazăr a înviat, apoi din prorocirea cea spusă pentru Biserică să creadă în minune, căci ceea ce el a spus cu atâta timp mai înainte, s-a petrecut şi a luat sfârşit, fiindcă porţile iadului nu au biruit Biserica. Deci Cel a spus adevărul în prorocire, este vădit că şi minunea a săvârşit-o; iară Cel ce a săvârşit minunea, şi ceea ce a prorocit a dus la bun sfârşit, este vădit că spune adevărul şi în prorocia cu privire la cele viitoare – că cel ce dispreţuieşte cele de aici va lua însutit şi va moşteni viaţa veşnică. Cele deja spuse şi petrecute sunt o chezăşie puternică că şi cele viitoare se vor petrece întocmai aşa cum au fost prevestite." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 77-78)

DUMNEZEU FIUL (proorociile şi minunile Mântuitorului)

„Venind Hristos pe pământ şi lucrând mântuirea oamenilor, a lucrat în felurite chipuri şi mântuirea acelora care trăiau pe vremea aceea, şi a acelora de mai târziu. Şi iată ce face! Face minuni şi prezice unele lucruri ce aveau să se înfăptuiască mai târziu, după îndelungată vreme. Prin minunile săvârşite atunci, Hristos dă ascultătorilor Săi garanţie că într-adevăr au să se

înfăptuiască şi prezicerile Lui; prin înfăptuirea celor prezise, dă dovada celor de mai târziu că sunt vrednice de credinţă şi minunile săvârşite de El pe când era pe pământ; iar prin aceste două dovezi face vrednice de credinţă şi spusele Sale despre Împărăţia cerurilor.

Prezicerile lui Hristos au fost de două feluri: unele aveau să se înfăptuiască în viaţa aceasta, altele, după sfârşitul lumii". (*Către iudei,* 11-12, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 226)

„Ce a spus Hristos şi ce a prezis când aproape toată lumea era stăpânită de păgânătate? *Pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui* (Matei 16, 18).

Cercetează cuvintele acestea cum vrei, şi vei vedea strălucind adevărul lor. Lucru minunat nu-i numai acela că a zidit Biserica în toată lumea, ci că a făcut-o de nebiruit; de nebiruit, deşi s-au pornit împotriva ei atâtea şi atâtea răăzboaie; căci cuvintele *porţile iadului nu o vor birui* arată primejdiile care au încercat să o pogoare la iad. Ai văzut adevărul prezicerii? Ai văzut tăria făpturii? Ai văzut cuvinte ce strălucesc în fapte? Ai văzut putere de nebiruit, care face totul cu uşurinţă? Să nu treci repede pe deasupra cuvintelor acestora: *Voi zidi Biserica Mea*, pentru că sunt scurte! Cercetează-le adânc cu mintea! Gândeşte-te ce lucru mare este ca într-un timp atât de scurt să umple tot pământul de sub soare cu atâtea Biserici, să întoarcă la credinţă atâtea neamuri, să înduplece popoare, să pună capăt datinilor strămoşeşti; să smulgă obiceiuri înrădăcinate, să izgonească tirania plăcerii şi tăria păcatului ca pe un colb, să ducă la pieire temple, idoli, slujbe, sărbători blestemate şi jertfele cele necurate ca pe un fum, şi, pretutindeni, să ridice altare, în ţara romanilor, în ţara perşilor, în ţara sciţilor, în ţara maurilor, în ţara indienilor! Ce spun? Pe toată faţa pământului nostru! Căci şi insulele britanice şi insulele de dincolo de marea aceasta, chiar şi insulele din ocean, au simţit puterea cuvântului acestuia. Căci şi acolo s-au întemeiat Biserici şi altare.

Cuvântul acesta, pe care l-a rostit Hristos atunci, este sădit în sufletele tuturor, stă pe buzele tuturor. Şi, după cum am spus, tot pământul, plin de spini fiind, a fost curăţat, a ajuns o ţarină curată, care a primit seminţele credinţei". (*Către iudei,* 12, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 226-227)

DUMNEZEU FIUL (suferinţele provocate Binefăcătorului nostru de furia iudeilor)

„Că a îndurat atunci cele mai mari ocări. Nu I-a fost batjocorit numai un mădular, ci tot trupul. Capul, cu cunună de spini, cu trestie, cu pălmuiri; fața, cu scuipări; obrajii, cu palme; tot trupul cu biciuiri, cu îmbrăcare cu hlamidă şi închinăciuni fățarnice; mâna, cu trestia pe care I-au dat-o să o țină în loc de sceptru; în sfârşit, cu datul oțetului. Poate fi oare ceva mai cumplit decât acestea? Poate fi, oare, o ocară mai mare? Cele săvârşite atunci depăşesc orice cuvânt. Ca şi cum s-ar fi temut să nu lase ceva nefăcut din îndrăzneața lor faptă, iudeii săvârşesc totul; pe profeți i-au omorât cu mâinile lor, iar pe Hristos, pe temeiul hotărârii judecătorului; ajung ucigaşi şi osândesc pe Hristos; Îl osândesc şi cu gura lor şi cu gura lui Pilat, spunând: *Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri* (Matei 27, 25). Tăbărăsc asupra Lui şi-L ocărăsc; Îl leagă şi-L târăsc; ei sunt vinovați că ostaşii Îl ocărăsc; Îl pironesc, Îl înjură, îşi bat joc de El, Îl batjocoresc. Pilat n-a hotărât aceasta; dar ei fac toate acestea de la ei; ei sunt totul: şi acuzatori şi judecători şi călăi." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 974)

DUMNEZEU FIUL (pătimirile şi răstignirea lui Hristos pe cruce)

„*Dat-au spre mâncarea Mea fiere şi spre setea Mea M-au adăpat cu oțet* (Ps. 68, 25). Dar nici evanghelistul Ioan nu spune că a băut; că nu-i nici o deosebire între a gusta şi a bea; amândouă cuvintele arată unul şi acelaşi lucru.

Şi totuşi nebunia lor nu s-a oprit aici, ci, după ce L-au dezbrăcat, după ce L-au răstignit şi după ce I-au dat oțet, merg mai departe; chiar când Îl văd atârnat pe cruce Îl ocărăsc şi ei şi cei ce treceau. Dar ceea ce era mai cumplit decât toate era că Hristos pătimea acestea sub învinuirea de amăgitor şi înşelător, de îngâmfat, de om care s-a lăudat în zadar cu cele ce spunea. De aceea L-au şi răstignit în fața întregului popor, ca să-L facă de râs înaintea tuturor celor ce-L vedeau; de aceea s-au slujit de mâinile ostaşilor, ca furia lor să crească şi prin această judecată publică.

Ce inimă n-ar fi muiat mulțimea care-L urma pe Iisus şi plângea? Această mulțime, da, dar nu pe aceste fiare! De aceea şi Domnul pe aceia îi învredniceşte de răspuns, dar pe aceştia, nu!" (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, I-II, în col. PSB, vol. 23, p. 975)

„Diavolul a vrut deci să întunece triumful lui Iisus Hristos, dar n-a putut; din trei care au fost răstigniți în acelaşi timp, singur Iisus strălucea, pentru a vă învăța că virtutea a făcut totul. Trei au fost răstigniți, s-au făcut minuni, dar nici una din aceste minuni nu i-a fost atribuită decât numai lui

Iisus; atât erau de slabe cursele diavolului şi încercările lui, care s-au întors cu totul spre ruşinea şi spre dispreţul lui; pentru că unul din cei ce au fost răstigniţi cu Iisus Hristos a dobândit mântuirea! Deci, nu numai că răstignirea acestor tâlhari n-a micşorat slava lui Iisus răstignit cu ei, ci dimpotrivă, ea n-a putut să contribuie decât s-o înalţe. Nu era nici mai puţin mare nici mai puţin admirabil de a converti un tâlhar, fiind spânzurat pe cruce şi de a-l face să intre în Paradis, decât de a face să tremure pământul şi să se despice pietrele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 1, p. 448)

„Pentru voi, fraţii mei, consideraţi vă rog, barbaria şi netrebnicia celor ce sunt în jurul lui Iisus Hristos. Noi, oricât de mare număr de duşmani am avea, orice rău şi batjocură ne-ar face să suferim, dacă vedem că-i omoară, noi îi plângem şi-i văităm; dar pe aceşti nenorociţi, nimic nu a putut să-i mişte; durerile, chinurile pe care le suferă Iisus Hristos nimic n-a putut să-i atingă; dimpotrivă, mereu mai cruzi, mai furioşi, ei inventează noi batjocuri, ei umplu un burete cu oţet şi îl duc la gura Lui, ei Îi dau să bea, ca şi cum o făceau pentru cei ce erau condamnaţi la moarte, căci pentru aceia i-au prezentat trestia cu oţetul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 451)

„*De ce S-a răstignit?* Zice; *desigur că nu din cauza păcatelor Lui, şi dovada se desprinde din învierea Lui. Pentru că dacă ar fi fost păcătos, cum ar fi putut să învieze?! Dar dacă a înviat, e vizibil că nu a avut păcat; şi dacă n-a fost păcătos, pentru ce a fost răstignit? Pentru alţii; şi dacă a fost răstignit pentru alţii, desigur că a înviat*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 150)

„În adevăr, iubiţilor, mare mângâiere ne aduc patimile lui Hristos, şi ale apostolilor Lui, fiindcă în chipul acesta cugetând necontenit la ele, ni se va părea mai bună calea virtuţii." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 330)

„- Pentru care pricină a fost jertfit? Pentru ce?

- Ca să împace cerul cu pământul, ca să te facă prieten cu îngerii, ca să te împace cu Dumnezeul tuturor, ca să te facă prieten cu El, pe tine, care-I erai vrăjmaş şi potrivnic." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 57)

„*Pentru că Paştile nostru, Hristos, pentru noi S-a jertfit* (I Cor., 5, 7).

- Spune-mi, unde S-a jertfit?

- În vârful Crucii. Nou este jertfelnicul acestei jertfe, pentru că şi jertfa este nouă şi plină de mirare. Acelaşi a fost, şi jertfă, şi preot. Jertfă, după trup, iar preot, după duh. Acelaşi a şi adus, dar S-a şi dus, după trup. Ascultă că pe amândouă acestea le-a arătat Pavel: *Orice arhiereu,* spune el, *luat dintre oameni, este pus de oameni* (Evr., 5, 1). De aceea, trebuie să aibă şi el ceva de adus. Iată, El se aduce pe Sine. Iar în alt loc zice că *Hristos S-a adus o dată jertfă, ca să ridice păcatele multora* (Evr., 9, 28). *Se va arăta celor ce-L aşteaptă spre mântuire*. Iată aici Pavel spune că a fost adus, iar dincolo spune că S-a adus pe Sine. Ai văzut că a fost şi jertfă, şi preot, iar Crucea a fost jertfelnic?

- Dar pentru ce nu s-a adus jertfa aceasta în templu, ci în afară de oraş şi de ziduri?

- Ca să se împlinească acele cuvinte care spun: *Cu cei fără de lege s-a socotit* (Isaia 53, 12).

- Dar pentru ce a fost jertfit pe vârful Crucii, şi nu sub un acoperiş?

- Ca să curăţească şi văzduhul. Pentru asta a fost jertfit în vârful Crucii. Nu sub bolta acoperişului, ci sub bolta cerului. Când Oaia era jertfită în vârful crucii, atunci văzduhul se curăţa, dar se curăţă şi pământul, căci Sângele din coasta Lui se picura pe el. Mai mult din această cauză nu S-a jertfit sub acoperiş, de asta nu s-a jertfit în templul iudaic, ca nu cumva evreii să tragă în folosul lor jertfa şi nici să nu creadă că jertfa s-a adus numai pentru poporul acela. De asta S-a jertfit în afară de oraş şi de ziduri, ca să afli că jertfa este universală, că jertfa este pentru tot pământul, ca să afli că jertfa aceasta este o curăţire universală, nu una parţială, ca pe vremea iudeilor. Dumnezeu poruncise iudeilor să lase la o parte tot pământul şi să aducă jertfă şi să se roage numai într-un singur loc, tocmai pentru că tot pământul era necurat, din pricina fumului, a grăsimii arse şi a tuturor celorlalte întinăciuni de la jertfele elenilor, aduse pe pământ." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 88-89)

„- Spune-mi, tâlhare, de unde ţi-a venit gândul să pomeneşti de împărăţie? N-ai văzut decât piroane, cruce, învinuiri, batjocuri, ocări.

- Da, aşa e, răspunde tâlharul. Dar însăşi Crucea este pentru mine semn al Împărăţiei." (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 108)

„- Pomeneşti, tâlhare, Împărăţia cerurilor, te întreb, ce ai văzut? N-ai văzut decât piroane şi cruce.

- Da, răspunde tâlharul, dar Crucea este semn al Împărăției. De asta îl numesc Împărat, pentru că Îl văd răstignit. Este de datoria unui împărat să moară pentru supuşii lui. El Însuşi a spus: *Păstorul cel bun sufletul Lui Îşi pune pentru oi* (Ioan 10, 11). Aşadar, şi împăratul cel bun îşi pune sufletul pentru supuşii Lui. Din această cauză Îl numesc Împărat, pentru că Şi-a pus sufletul Lui." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 93)

„Poți vedea nespusa iubire de oameni a lui Hristos nu numai de la Cruce, ci şi din cuvintele rostite pe Cruce. Era pironit pe cruce, batjocorit, luat în râs şi scuipat, dar zicea: *Tată, iartă-le lor păcatul, că nu ştiu ce fac* (Luca 23, 34). Cel răstignit Se roagă pentru cei ce-L răstignesc. Şi doar ei grăiau împotrivă, zicând: *De eşti Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce, şi vom crede în Tine* (Matei 27, 40-42). Dar tocmai pentru asta nu Se pogora de pe Cruce, pentru că este Fiul lui Dumnezeu, căci pentru asta a venit, ca să Se răstignească pentru noi.

Pogoară-Te de pe cruce, şi vom crede în Tine. Acestea sunt cuvinte şi pretext de necredință. Învierea lui Lazăr, aflat într-un mormânt acoperit cu piatră, era o faptă mai mare decât pogorârea de pe cruce. Într-adevăr, era o faptă mult mai mare să scoată din mormânt pe Lazăr mort după patru zile şi legat cu fâşii decât să Se pogoare de pe cruce.

Iudeii ziceau: *De eşti Fiul lui Dumnezeu, mântuieşte-te pe Tine Însuți!* (Matei 27, 40), iar El făcea totul ca să-i mântuiască pe cei ce-L acuzau, zicând: *Iartă-le lor păcatul, că nu ştiu ce fac* (Luca 23, 34)." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 96)

„Răstignirea este în ea însăşi un lucru de ocară, dar Hristos o numeşte slavă, pentru că s-a făcut pentru cei iubiți." (*Omilia I la Rusalii*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 205)

„... Crucea a suferit-o în mijlocul oraşului, în mijlocul praznicului, în mijlocul poporului iudeilor, în fața ambelor tribunale, al iudeilor şi al romanilor, când sărbătoarea i-a adunat pe toți, în mijlocul zilei, în văzul comun al lumii întregi. Şi pentru că numai cei prezenți vedeau ceea ce se făcea a poruncit soarelui care s-a ascuns să vestească în toată lumea îndrăzneala lor." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XVII, 9-

10, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 316)

„O! Mare minune! Judecătorul vine la judecată, viaţa gustă moartea, Ziditorul se loveşte cu palma de zidire, Cel Nevăzut de Serafimi se scuipă de slugă, oţet şi fiere gustă, cu suliţa Se împunge şi în groapă Se pune.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 106-107)

„Au ieşit noaptea cu felinare şi cu făclii ca să-L prindă (Ioan 18, 3). Socoteau că năvălesc asupra unui simplu om. Voind dar să le arate puterea Lui, să le arate că este Dumnezeu şi lovesc cu piciorul în bolduri, le zice: *Pe cine căutaţi?* (Ioan 18, 4). Stăteau înaintea Lui, alături de El, şi nu-L vedeau; ci însuşi Cel căutat îi sfătuia cum să-L găsească, pentru a cunoaşte iudeii că de bunăvoie vine la patimă, că, dacă n-ar fi voit, n-ar fi fost prins. Cum ar fi putut-o face, când nici nu-L puteau găsi? Dar pentru ce spun eu că nu-L puteau găsi? Nici să-L vadă nu puteau, deşi le stătea în faţă. Şi nu numai că nu puteau să-L vadă, deşi le era în faţă, ci chiar când au răspuns la întrebarea Lui, nici atunci nu ştiau cine era Cel din faţa lor. Atât de tare le erau ochii orbiţi! Şi nu numai atât, ci i-a aruncat şi la pământ cu glasul Lui. Când a spus: *Pe cine căutaţi?,* s-au întors toţi înapoi din pricina glasului acestuia.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 54-55)

DUMNEZEU FIUL (preînchipuirea Jertfei lui Hristos pe cruce)

„Trebuie apoi a adeveri că Dumnezeu va preda pe Fiul Său Cel Unul născut, iar minunea aceasta o a preînchipuit mai înainte un om, Avraam patriarhul, în jertfa unicului său fiu Isaac.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 66)

DUMNEZEU FIUL (pătimirile Domnului – meditarea noastră la acestea)

„Dar noi, fraţii mei, să nu ne mulţumim să cinstim istoria patimilor Mântuitorului; ci s-o purtăm continuu în sufletul nostru şi în inima noastră; să avem în faţa ochilor noştri cununa de spini, hlamida, trestia, scuipările, lovirile care I s-au dat peste ochi, bătăile, derâderile şi bătaia de joc.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIV, 3, p. 445)

DUMNEZEU FIUL („Părinte, de este cu putinţă, să treacă de la Mine acest pahar, dar nu precum Eu voiesc, ci precum voieşti Tu")

„*Acum sufletul Meu este tulburat, şi ce voi zice? Părinte, izbăveşte-Mă pe Mine de ceasul acesta. Dar pentru aceasta am venit în ceasul acesta*. (27) Dar acesta nu este limbajul celui ce trebuia să convingă că El mergea la moarte în mod voluntar? Acela este, dimpotrivă, sensul acestor cuvinte. Mântuitorul, ca să nu se zică, că fiind lipsit de durerile omeneşti, Lui îi era uşor să filosofeze asupra morţii, şi că El îi îndemna pe alţii la aceasta, neavând de suferit nimic El însuşi, face să se vadă aici că cu toate că se temea, totuşi n-a refuzat-o, fiindcă ea trebuia să ne fie foarte folositoare şi utilă. Într-un cuvânt, aceste cuvinte îi aparţin trupului pe care l-a luat El şi nu dumnezeirii Sale. Iată pentru ce zice El: *Acum sufletul Meu este tulburat*. Dacă El nu era aşa, ce urmare ar mai fi fost între aceste cuvinte şi cele următoare: *Părinte, izbăveşte-Mă pe Mine de ceasul acesta*? Dumnezeiescul Mântuitor este atât de tulburat, încât îi cere Tatălui său să-L scape de moarte, dacă ar putea s-o evite.

Aceste cuvinte arată slăbiciunea naturii omeneşti. Dar, *Eu nu pot alege nimic,* zice El, *pentru a cere să fiu scăpat de moarte*, *căci pentru aceasta am venit în ceasul acesta*; este ca şi cum ar zice: *oricât de mare ar putea fi tulburarea şi întristarea noastră, să nu fugim de moarte; oricât aş fi Eu de tulburat, tot nu voi fugi de moarte*. Trebuie să suferim ceea ce ni se întâmplă; dar: *Părinte, preaslăveşte numele Tău* (28). *Cu toate că tulburarea în care Mă găsesc, Mă face să pronunţ aceste cuvinte, Eu spun contrarul*: *Preaslăveşte numele Tău*, adică: *du-Mă la cruce*, ceea ce arată o slăbiciune omenească şi neputinţa firii care nu vrea să moară şi face să se vadă că Iisus Hristos nu era lipsit de sentimente omeneşti. Precum nu se socoteşte ca păcat când ne este foame, sau de a dori să dormim, de asemenea nu este o dorinţă viaţa prezentă. Ori, Iisus Hristos era lipsit de orice păcat, dar nu de instinctele naturale, altfel trupul Lui n-ar fi fost un trup adevărat. Prin aceste cuvinte, Dumnezeiescul Mântuitor ne-a mai învăţat un lucru. Şi care? Că dacă ni se întâmplă să fim înecaţi şi în frică, nu trebuie să ne lăsăm pentru aceea întristaţi şi să ne schimbăm hotărârea.

Părintele Meu, preaslăveşte numele Tău. Iisus Hristos face să se vadă că El moare pentru adevăr, ceea ce numeşte El slava lui Dumnezeu, şi aceea s-a întâmplat după moartea Sa." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVII, 1-2, p. 344)

„-Pentru ce spune în această rugăciune: *... dacă este cu putinţă?*

-Prin aceste cuvinte ne arată slăbiciunea firii omeneşti, care nu vrea cu una cu două să fie smulsă din viața aceasta, ci pregetă, şovăie din pricina dragostei pentru viața aceasta sădită de la început de Dumnezeu într-însa". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 120)

„-Pentru ce zice: *Nu este cum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu*?

-Şi de ce te minunezi că-Şi dă atâta silință înainte de răstignire ca să ne încredințeze de slăbiciunea trupului Său, când şi după înviere văzând că ucenicul se îndoieşte, nu S-a ferit să-i arate şi rănile, şi semnele cuielor, să supună rănile atingerii mâinii şi să zică: *Cercetează şi vezi, că duhul nu are carne şi oase* (Luca 24, 39; Ioan 20, 27)". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 121)

„Nu-i o vină că trupul nu vrea să moară. Doar este o însuşire a firii; iar Domnul a arătat în El toate însuşirile firii, afară de păcat, şi chiar cu multă prisosință, ca să închidă gurile ereticilor. Când Domnul spune: *De este cu putință, să treacă de la Mine paharul acesta* şi: *Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu*, nimic altceva nu arată decât că a îmbrăcat cu adevărat trup care se temea de moarte. Aceasta înseamnă a se teme de moarte, a şovăi, a fi neliniştit, a avea trup". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 122)

,,… nu s-a înfățişat El deodată ca un om crescut, ci s-a născut şi s-a nutrit de mumă-Sa, a crescut şi a sporit, pentru ca prin toate acestea să fie crezută omenirea Lui cea adevărată. Ba încă nu s-a oprit la această dovadă, ci a suferit cu trupul Său toate slăbiciunile firii omeneşti, a însetat şi a flămânzit, a dormit şi a ostenit, ba a mers şi la cruce şi a pătimit atât de mult, pe cât poate vreun om pătimi. De aceea a căzut de pe fața Lui sudoarea ca picăturile de sânge, precum aceea s-a întristat şi s-a descurajat. Deci, precum El flămânzea şi ostenea, dormea şi mânca şi bea, tot aşa şi pregeta a muri, şi prin aceasta a arătat adevărata Sa omenire; căci dragostea către viață este sădită în firea omenească. Aşadar, spre a arăta că trupul, pe care El l-a luat, nu este nălucire, nici părere, de aceea El a pus la iveală înaintea noastră patimile Sale.

Acesta este un temei. Afară de aceasta, pot să vă mai aduc şi un altul, care este tot aşa de însemnat; care este acesta? Hristos a voit să învețe pe oameni toate faptele cele bune. Iară cine voieşte să dea învățătură dreaptă, trebuie să învețe nu numai prin cuvinte, ci şi prin fapte. Aceasta este învățarea cea mai bună. Când cârmaciul stă lângă învățăcelul său, arătându-i

cum să țină cârma, uneşte vorba cu exemplul; el nu numai vorbeşte, nici numai lucrează, ci le uneşte amândouă. La fel face şi zidarul. Pune pe învățăcelul său lângă sine şi îi arată, prin cuvânt şi prin faptă, cum trebuie să zidească. Tot aşa fac şi ceilalți meşteri. Învățarea şi exemplul sunt pretutindeni legate la un loc. Deci, fiindcă Hristos a venit ca să ne învețe toate faptele cele bune, de aceea El învăța ce trebuie a face, şi totodată şi El însuşi făcea; căci El zice aşa: *Cine va face şi va învăța aşa, acela mare se va chema întru împărăția cerului* (Mt. 5, 19). Iată, El voia ca noi să fim smeriți şi blânzi, şi a învățat aceasta cu cuvintele. Însă El a învățat aceasta şi prin faptele Sale, căci după ce a zis: *Fericiți cei săraci cu duhul, fericiți cei blânzi* (Mt. 5, 3-4), a arătat prin faptele Sale cum trebuie a împlini această datorie. El a luat fota, s-a încins cu dânsa şi a spălat picioarele ucenicilor Săi (In. 13, 4-5). Ce a putu să fie asemenea acestei smerenii? Aşadar, El a învățat această faptă bună nu numai cu cuvântul, ci şi cu fapta. Tot aşa a arătat El cu fapta blândețea şi păciuirea Sa. Cum? El a fost lovit peste față de sluga arhiereului, dar a zis numai atâta: *De am grăit rău, mărturiseşte de rău, iară de am grăit de bine, de ce Mă bați?* (In. 18, 23). El a poruncit a ne ruga pentru vrăjmaşi, dar iarăşi ne-a învățat aceasta prin faptele sale. Căci când spânzura pe cruce, a zis: *Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac* (Lc. 23, 34). Aşadar, precum El ne-a poruncit nouă să ne rugăm pentru vrăjmaşi, aşa s-a rugat şi El însuşi, măcar că şi fără de aceasta El putea să-i ierte, prin propria Sa putere. Iarăşi a poruncit El să facem bine celor ce ne urăsc, să binecuvântăm pe cei ce ne clevetesc. Şi aceasta a făcut-o cu fapta, izgonind demonii din iudei, măcar că ei Îl huleau, ca şi cum ar fi El însuşi cuprins de demon. El grămădea binefacerile asupra prigonitorilor Săi şi a introdus în împărăția cerului pe cei ce au voit să-L răstignească. Mai departe zice: *Să nu purtați la brânele voastre nici aur, nici argint, nici aramă* (*Mt*. 10, 9); şi El a împlinit şi aceasta, precum singur zice despre Sine: *Vulpile au vizuini şi păsările cerului cuiburi, iară Fiul Omului nu are unde să-Şi plece capul* (Mt. 8, 20). El ne-a învățat şi cum să ne rugăm. Apostolii au zis către Dânsul: *Doamne, învață-ne să ne rugăm* (Lc. 11, 1); şi de aceea El însuşi se ruga, pentru ca ei să învețe de la Dânsul a se ruga. El însă trebuia să le arate lor nu numai că trebuia a se ruga, ci încă şi cum să se roage. De aceea, El le-a dat şi formula rugăciunii: *Tatăl nostru, carele eşti în ceruri* şi celelalte. Fiindcă El ne-a poruncit a ne ruga: *şi nu ne duce în ispită*, adică în primejdie, ne învață aceasta însuşi şi cu fapta, când zice: *Părinte de este cu putință, treacă de la mine paharul acesta*, prin care învață pe toți credincioşii a nu se arunca singuri în primejdii, ci a aştepta năpădirea vrăjmaşilor, iar atunci a arăta toată bărbăția. Ei nu trebuie a se grăbi înşişi şi a se expune primejdiei.

Aşadar, fiindcă El voia să înveţe pe ucenicii Săi a se ruga, se roagă El însuşi, după firea Sa cea omenească, nu însă după cea dumnezeiască. Iară ca om s-a rugat El, pentru ca să ne înveţe că trebuie să ne rugăm pentru izbăvirea noastră din primejdii. Iară dacă izbăvirea noastră va fi cu neputinţă, atunci să respectăm hotărârea cea dumnezeiască. De aceea a zis El: *Însă nu precum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu*. Aceasta nu trebuie a se înţelege ca şi cum El ar avea altă voinţă decât Tatăl; şi cuvintele acestea trebuie să fie învăţătură pentru oameni, ca ei, chiar când sunt în necaz şi în primejdie, când tremură şi nu le place a muri, totuşi trebuie să supună voinţa lor voinţei lui Dumnezeu. Pavel ştia aceasta şi a împlinit-o. El a rugat pe Domnul ca să depărteze ispitele de la dânsul şi a zis: *De trei ori pe Domnul am rugat* (II Cor. 12, 8), dar fiindcă aceasta nu era voia Domnului, el a adăugat: *de aceea binevoiesc întru neputinţă, în nevoi şi în prigonire* (II Cor. 12, 10).

Aşadar, Hristos amândouă acestea ne-a învăţat prin rugăciunea Sa, să nu ne aruncăm înşine în primejdii, ci să ne rugăm pentru depărtarea primejdiei. Dacă ea totuşi ne-a ajuns, să o întâmpinăm cu bărbăţie şi cu răbdare şi să supunem voinţa noastră voinţei lui Dumnezeu. Deci, ştiind noi acestea, să ne rugăm, ca să nu cădem în ispită; iară dacă am căzut în ea, să cerem de la Dumnezeu răbdare şi putere şi totdeauna să supunem voinţa noastră voinţei Lui." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Vineri,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 154-159)

„De aceea, după cum a flămânzit, după cum a dormit, după cum a ostenit, după cum a mâncat, după cum a însetat, tot aşa fuge şi de moarte, ca să arate că este om; iar slăbiciunea firii omeneşti nu îngăduia să Se despartă de viaţa aceasta fără durere. Dacă Hristos n-ar fi spus nici un cuvânt cu privire la teama de moarte, ne-am fi putut întreba: Dacă era om, nu trebuia oare să sufere cele ale omului?

- Care sunt acelea?

- Cel ce avea să fie răstignit se teme, este cuprins de nelinişte, nu se desparte fără durere de viaţa de aici. În fire e sădită dragostea de cele din lumea aceasta. De aceea, vrând să arate că îmbrăcămintea trupului Lui era adevărată, vrând să dea încredinţare despre întruparea Sa, lasă să iasă la iveală patimile Sale cu multă putere de dovedire.

Aceasta-i o pricină pentru care a rostit Hristos acele cuvinte." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putinţă…*", în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 256)

„Pentru aceea a şi spus: *Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu* (Matei 26, 39). Nu pentru că una e voința Lui şi alta voința Tatălui, ci ca să-i învețe pe oameni că, şi dacă îi cuprinde spaima, şi dacă tremură, şi dacă e vorba să vină peste ei primejdii, şi dacă e vorba să fie smulşi din viața aceasta, să pună înaintea voinței lor voința lui Dumnezeu." (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...*", în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 259)

DUMNEZEU FIUL (moartea lui Hristos pe Cruce)

„El n-ar fi mers la moarte forțat în ciuda Sa; că această moarte Lui nu-i face nici un rău, şi prin ea câştigă mântuirea tuturor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVII, 2, p. 128)

„Nu merge la moarte în ciuda voinței sale, căci dacă nu murea în mod voluntar şi fiindcă El voia aceasta, cum va fi moartea Sa o legătură a dragostei?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 1, p. 298)

„*Părinte, a venit ceasul! Preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslăvească*. Prin aceste cuvinte, dumnezeiescul Mântuitor ne arată încă şi că El nu merge la moarte în ciuda Sa. Cum va merge El la moarte în ciuda Sa şi involuntar, El care o cere şi I se roagă pentru aceea, El care o numeşte slavă, nu numai a Celui care este răstignit, ci şi a Tatălui Său? Căci aceea s-a întâmplat: nu numai Fiul a fost slăvit, ci şi Tatăl. Înainte de cruce, evreii nu cunoşteau nici pe Tatăl: *Israel nu M-a cunoscut* (Is., 1, 3); dar după cruce, tot universul a alergat la El." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 1, p. 416)

„... despre moartea lui Hristos – Care nici nu ar fi murit dacă nu urma să ne îndrepteze..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, p. 163)

„... nu Hristos era răspunzător, ci a murit pentru păcatele noastre, ca păcatul să-l desființeze, să-i taie venele şi întreaga putere, şi cu un cuvânt să-l nimicească cu totul, pentru aceasta a murit El."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 184)

„El prin moartea Sa a omorât moartea ..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, p. 465)

„... moartea suferită de El a fost cea mai necinstită, cea mai plină de batjocură, cea mai blestemată. Căci *Blestemat este cel spânzurat pe lemn* (Gal., 3, 13). De aceea s-au hotărât iudeii să-L răstignească pe lemn, pentru ca astfel să-L facă de batjocură. De aceea au fost răstignit cu El şi doi tâlhari, pentru ca astfel să se facă părtaş lor şi să se plinească ceea ce s-a zis: *şi cu cei făcători de rele a fost numărat* (Is., 53, 12). Dar cu atât mai mult străluceşte adevărul şi cu atât mai mult devine luminat! Când atâtea uneltiri se fac duşmani slavei Lui, atunci minunea şi mai mult străluceşte şi se arată mai mare. Ei nu considerau lucru urât a-L ucide, ci a-L ucide într-un asemenea mod pentru a-L arăta mai vrednic de dispreț decât toți, la aceasta se gândeau; însă, cu toate acestea, nimic n-au făcut. Astfel, deşi amândoi tâlharii erau nişte pângăriți – deşi mai la urmă unul dintre ei s-a schimbat – ei chiar de pe cruce îşi băteau joc de El şi nici conştiința propriilor lor păcate, nici faptul că erau şi ei în aceeaşi situație şi nici că pătimeau la fel ca şi El nu le-au oprit răutatea; lucru, de altfel, recunoscut şi de unul dintre ei când a grăit celuilalt pentru a-l face să tacă: *Nu te temi tu de Dumnezeu, că eşti în aceeaşi osândă?* (Lc., 23, 40), ceea ce dovedeşte marea lor răutate.

Pentru aceasta, şi Dumnezeu L-a preaînălțat la şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume (Flp., 2, 9).” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 136-137)

„În ele însele, moartea, închisoarea şi lanțurile sunt vrednice de ruşine şi de batjocură; însă dacă cineva ar adăuga şi cauza lor şi ar cunoaşte bine taina, ar găsi pe fiecare dintre acestea încărcată de multă laudă şi cinste. Căci moartea aceea a mântuit lumea cea pierdută; că moartea aceea a unit pământul cu cerul; că moartea aceea a nimicit tirania diavolului, iar pe oameni i-a făcut îngeri şi fii ai lui Dumnezeu. Moartea aceea a ridicat firea noastră în tronul cel împărătesc, iar lanțurile acelea pe mulți i-au întors de la rătăcire.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 20)

„*Ca prin moarte,* zice, *să surpe pe acela ce are stăpânirea morții, adică pe diavolul.* Aici arată ceea ce este minunat, că adică prin aceea ce diavolul a stăpânit, prin aceea a fost biruit, şi arma cea puternică ce o avea cu sine, adică moartea, prin aceasta chiar l-a rănit Hristos, ceea ce învederează marea putere a învingătorului. Ai văzut cât bine a făcut moartea?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 92)

„(Hristos – n.n.) a ales moartea cea necinstită. Căci fie! A murit. Dar de ce a murit cu o moarte necinstită? Pentru nimic alta, decât ca să ne învețe pe noi de a nu băga în seamă slava oamenilor. De aceea, nu ca fiind supus păcatului şi-a ales această moarte, ci învățându-ne pe noi de a fi cu îndrăzneală contra ei, şi a nu o băga în samă de loc." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 327)

,,Moartea lui Hristos a numit-o moarte, ca să te încredințezi de patimile Sale. Moartea noastră a numit-o adormire, ca să ne uşureze durerea. Acolo unde a avut loc învierea, moartea o numeşte curajos moarte; dar acolo unde învierea e în nădejde, o numeşte adormire, prin acest nume mângâindu-ne şi dându-ne bune nădejdi." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 112)

„Patima şi moartea sunt pentru Iisus Hristos dovedirea cea mai izbitoare a dumnezeirii Sale. Pentru a spune aşa noi recunoaştem în faptele vieții Sale mai mult şi mărturisim pe Fiul lui Dumnezeu.

Pentru omul care nu este decât om, ceasul morții este decisiv. Este ora dispariției şi a ruinii. Pentru Iisus Hristos această oră este a puterii, a triumfului, a vieții. Victoriile pe care El n-a mai putut să le poarte în timpul vieții, El le aduce în mod măreț prin moartea Sa. Calvarul Său este câmpul Său de triumf, crucea Sa este tronul Său regesc; biruință asupra cerului, biruință asupra lumii, biruință asupra iadului.

Biruință asupra cerului. El prin cruce, prin patima Sa şi moartea Sa dezarmează dreptatea dumnezeiască şi câştigă mântuirea noastră. Şi pentru ca triumful Lui să fie şi mai văzut, mai strălucit, El vrea să triumfe prin tot ceea ce a cauzat înfrângerea şi ruina. Spune modul biruinței şi atunci te vei mira mai mult. Prin ce a învins diavolul, prin aceea îl biruieşte Iisus Hristos, şi a acceptat aceleaşi arme, prin care el ne-a biruit atunci (...) Şi când auzi, *Fecioara, lemnul şi moartea,* acelea au fost simbolul. Lemnul era copacul, pomul. Moartea era asupra lui Adam. Aşteaptă adevărul. Înălțată este fecioara, şi lemnul şi moartea simbolizate, au fost simbolul învingerii noastre. Căci în locul Evei este Maria; în locul lemnului cunoştinței binelui şi a răului este lemnul crucii; în locul morții lui Adam, moartea lui Hristos (...) din muritori în nemuritori am fost făcuți; acestea sunt binefacerile minunate ale crucii.

Căci prin cruce triumfă Iisus Hristos asupra iadului. Biruitor asupra cerului prin moartea Sa, biruitor asupra iadului, Iisus Hristos

este al lumii. Cine-şi va refuza aici să-I aclame dumnezeirea? Care este omul, eroul, personajul minunat, care odată mort, nu intră într-o tăcere de uitare, în regiunea rece a indiferenţei? Care om mare mai mişcă încă lumea din fundul mormântului său? Trebuie să fie Dumnezeu pentru ca moartea să devină mai vioaie chiar decât n-a fost viaţa. Ori aşa este cu Iisus Hristos singur. Puterea Sa s-a desprins chiar din mormântul Său. Mort, El a învins mai mult, mai mult cucereşte lumea decât în cursul vieţii Sale." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 50-51)

„Şi chiar moartea Sa devine forţa Sa şi triumful Său. Viu, El rămâne ascuns şi fără prestigiu; mort, El cucereşte lumea, întemeiază o împărăţie de nedistrus, primeşte omagiile tuturor generaţiilor." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 70)

„Iisus Hristos zicea: *Nu este iubire mai mare decât aceasta ca cineva să-şi dea viaţa pentru prietenul său* şi El a murit, El a murit liber, în mod voluntar; El putea să aleagă pentru mântuirea lumii acel mijloc care-i plăcea Voinţei sale Supreme; El a ales moartea, şi moartea pe cruce. Această moarte El o dorea cu fierbinţeală; această cruce El o iubea ca pe o comoară a Sa. A fi răstignit, era pentru El *a fi slăvit*; a muri însemna *a fi botezat* în slavă şi în iubire. Crucea, într-un cuvânt, trebuia să ne dea nouă cea mai înaltă, cea mai de neînvins arătare a Iubirii dumnezeieşti." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 71)

DUMNEZEU FIUL (motivele acceptării morţii Sale pe Cruce)

„Dacă Iisus Hristos a fost răstignit, aceasta s-a făcut nu fiindcă El a fost cel mai slab şi evreii mai tari; trupul Său a fost spânzurat pe Cruce, fiindcă a iubit Dumnezeu lumea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVII, 2, p. 128)

„Că precum doctorul neavând nevoie de a gusta din mâncările cele pregătite pentru bolnav, şi totuşi pentru grija ce o are de acela, el însuşi gustă mai întâi, ca să convingă pe bolnav de a se încuraja să guste din mâncare, tot aşa şi Hristos a făcut cu omul. Fiindcă toţi oamenii se temeau de moarte, El deşi nu avea nevoie, totuşi a gustat moartea ca să-i convingă şi pe dânşii de a fi cu îndrăzneală faţă de ea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 89)

DUMNEZEU FIUL (minunile ce s-au întâmplat la moartea Domnului Hristos pe Cruce)

„Pietrele s-au despicat, iar învârtoşarea inimii iudeilor nu s-a despicat. S-a rupt catapeteasma (Matei 27, 51; Marcu 15, 38; Luca 23, 45), dar nu s-a rupt înțelegerea cea vicleană a iudeilor.

- Dar pentru ce s-a rupt catapeteasma?

- Pentru că templul nu putea vedea răstignit pe Stăpânul. Ruperea catapetesmei templului aproape că ne îndeamnă, zicând: *De acum înainte poate să calce oricine vrea în Sfânta Sfintelor. La ce-mi mai foloseşte Sfânta Sfintelor, când s-a adus afară o astfel de jertfă? La ce-mi mai foloseşte Testamentul Vechi? La ce-mi mai foloseşte Legea? Degeaba, în zadar i-am învățat pe iudei atâta amar de vreme*.

Asta o strigă şi profetul prin cuvintele: *Pentru ce s-au întărâtat neamurile şi popoarele au cugetat cele deşarte?* (Ps., 2, 1), au cugetat atâta amar de vreme la această profeție, dar când profeția s-a înfăptuit, n-au crezut. Ai văzut că au cugetat în deşert? Pentru asta s-a rupt catapeteasma templului, pentru ca să arate mai dinainte pustiirea continuă ce va fi mai târziu." (*Cuvânt la Crucea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 84)

„Am vorbit de multe ori despre sângele ieşit din coastă. Era semn foarte mare să vezi curgând sânge dintr-un corp mort." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 189)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Biruitorul morții)

„Iisus Hristos atacând moartea prin moartea Sa, a învins-o aşa de bine, încât a scos şi a eliberat din împărăția ei pe cei ce erau ținuți în legăturile ei." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 3, p. 32)

„El a distrus Moartea, i-a luat tot ceea ce avea amar şi rău, şi l-a renăscut pe om şi a făcut un om nou." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIX, 1, p. 411)

„Moartea a străpuns pe Hristos, însă aşa rănit cum era, Hristos a răpus-o la urmă. Ceea ce se credea a fi nemuritor, s-a sfârşit într-un corp mort, şi aceasta a văzut-o lumea întreagă. Şi ceea ce este cu adevărat

minunat, e că El n-a dat voie altuia să facă aceasta, ci singur a făcut-o.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 73)

„Astăzi Stăpânul nostru a străbătut iadul. Astăzi *a sfărâmat porțile cele de aramă* (Ps., 106, 16; Isaia 45, 2). *Astăzi a frânt zăvoarele cele de fier* (Ps., 106, 16; Isaia 45, 2). Uită-te cât de precise sunt cuvintele! N-a spus: *A deschis uşile cele de aramă*, ci: *A sfărâmat porțile cele de aramă*, ca să nu mai poată fi întrebuințată închisoare. N-a spus: *A tras zăvoarele*, ci: *A frânt zăvoarele, ca să piară toată puterea închisorii*. De intri într-o închisoare fără uşi şi fără zăvoare, închisoarea nu te poate ține. Iar când Hristos a sfărâmat porțile, mai poate altul să le facă la loc? *Cine va îndrepta*, spune Scriptura, *ceea ce va scrie Dumnezeu?* (Eccl., 7, 13). Împărații, când vor să elibereze pe cei închişi, nu fac aşa, ci lasă întregi porțile şi păstrează şi paznicii. Cu asta arată că au să intre neapărat în închisoare iarăşi, sau cei eliberați, sau alții în locul acestora. Hristos n-a făcut aşa, ci, voind, să arate că moartea are sfârşit, a sfărâmat porțile ei cele de aramă. Le-a numit de aramă, nu pentru că porțile ar fi de aramă, ci pentru ca să arate tăria şi neînduplecarea morții. Şi ca să vezi că arama şi fierul arată tăria şi neînduplecarea, ascultă ce spune Scriptura despre omul neînduplecat: *Nervul tău este de fier, iar grumazul tău şi fruntea ta, de armă* (Isaia 48, 4). N-a spus asta pentru că nervul lui ar fi de aramă, ci pentru că avea privirea aspră, neruşinată, crudă.

Vrei să afli că moartea era aspră, neînduplecată şi tare ca diamantul? În decursul atâtor veacuri nimeni n-a putut-o îndupleca să elibereze prin vreunul din cei ținuți de ea, până când a silit-o Stăpânul îngerilor, când S-a pogorât în iad. A legat mai întâi pe cel puternic, după aceia i-a răpit vasele lui. De asta a şi adăugat Scriptura: *Vistierii întunecate, nevăzute* (Isaia 45, 3).” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 81-82)

„Binecuvântat fie Dumnezeu! Şi femeile îşi bat joc de moarte, şi copilele îşi râd de moarte, şi fecioarele cu totul tinere şi neispitite de nuntă sar chiar în boldurile iadului şi nu suferă defel! - Toate aceste bunătăți ne-au fost date nouă din pricina lui Hristos născut din Fecioară. După fericita Lui naştere, după naşterea cea mai presus de fire, s-a dus tăria morții, s-a surpat puterea diavolului! Aşa că moartea a ajuns uşor de disprețuit nu numai de bărbați, ci şi de femei; şi nu numai de femei, ci şi de copile. După cum un păstor curajos prinzând un leu care îi speria oile şi-i vătăma întreaga turmă, îl face uşor de disprețuit şi de batjocură şi-l dă copiilor şi fetelor ciobanilor să se joace cu el, după ce-i scoate dinții, îi taie ghearele şi-i tunde coama, tot astfel şi Hristos,

prinzând moartea, care era înfricoşătoare firii noastre şi speria tot neamul nostru, i-a dat drumul după ce a pus capăt fricii de ea." (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 362)

„Cunoaşte, dar, cât era de mare frica de moarte dinainte de învierea lui Hristos, pentru ca, văzând cât e de dispreţuită acum, să te minunezi de Dumnezeu, pricina acestei schimbări. Cunoaşte, dar, cât era de mare puterea ei mai înainte, pentru ca, văzându-i slăbiciunea ei de acum, să mulţumeşti lui Hristos, Care i-a luat puterea; nimic mai înainte nu era, iubite, mai tare ca moartea şi nimic nu era mai slab ca noi. Acum, însă, nimic nu-i mai slab ca moartea şi nimic nu-i mai tare ca noi. Ai văzut ce minunată schimbare s-a făcut? Ai văzut cum a făcut Dumnezeu pe cele tari, slabe, şi pe cele slabe, tari?" (*Cuvântul de laudă la Sfintele Mucenițe Veronica, Prosdoca şi Domnina, mama lor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 426-427)

„Să ne minunăm dar de Stăpânul că a făcut ca moartea, care era înfricoşătoare profeţilor, sa fie dispreţuită de femei. Ilie a fugit de moarte, femeile nu au fugit, ci au fugit la moarte. Acela se ferea din calea morţii, acestea căutau moartea. Ai văzut cât de mare schimbare s-a făcut dintr-odată? Avraam şi Ilie erau cuprinşi de nelinişte în faţa sfârşitului; femeile au călcat în picioare moartea ca pe glod. Dar să nu învinuim nici pe acei sfinţi, nu e vina lor; era slăbiciunea firii, nu vina voinţei. Dumnezeu a vrut atunci ca moartea să fie înfricoşătoare, ca să se arate mai târziu măreţia harului lui Dumnezeu. Că moartea era osândă. Nu voia să înceteze ameninţarea osândei, ca să nu ajungă oamenii după asta mai trândavi, *Să rămână,* a spus Dumnezeu, *sentinţa care-i înfricoşează şi-i înţelepteşte! Că va veni timpul când vor scăpa de spaima aceasta!* Lucru care s-a şi întâmplat. Că Dumnezeu ne-a scăpat de spaima aceasta o arată mucenițele acestea; dar mai înainte de mucenițe ne-o arată Pavel. Ai auzit în Vechiul Testament pe Avraam spunând: *Pe tine te vor cruța, dar pe mine mă vor omorî* (Fac., 12, 12). Ai auzit pe lacov spunând: *Scoate-mă, Doamne, din mâna fratelui meu, că mă tem de el!* (Fac., 32, 11). Ai văzut pe Ilie fugind de ameninţarea unei femei, fiindu-i frică de moarte! Ascultă-l pe Pavel, ca să vezi ce spune despre moarte. O socoteşte el, oare, înfricoşătoare ca şi ceilalţi? Se întristează, se teme de apropierea ei? Dimpotrivă, socoteşte moartea un lucru dorit. Pentru asta spune: *Dar a mă despărţi de trup şi a fi cu*

Hristos este cu mult mai bine (Filip., 1, 23). Pentru aceia moartea era înfricoşătoare, pentru acesta, mai bună decât viaţa. Pentru aceia neplăcută, pentru acesta, dulce. Şi pe bună dreptate, pentru că mai înainte moartea cobora pe oameni în iad, dar acum îi trimite lui Iisus. De asta Iacov spunea: *Veţi pogorî bătrâneţile mele cu întristare în iad* (Fac., 42, 38), pe când Pavel spune: *Dar a mă despărţi de trup şi a fi cu Hristos este cu mult mai bine*. Pavel nu grăia aşa ca să osândească viaţa de aici - Doamne, fereşte! Să ne ferim de a da ereticilor prilejuri de atac! -, nici nu fugea de viaţă pentru că e rea, ci pentru că dorea viaţa viitoare, care-i mai bună decât cea de aici. Că n-a spus atât: *Este bine a mă despărţi de trup şi a fi cu Hristos,* ci: *Este mai bine.* Iar *mai bine* arată ceva mai bun decât un bun oarecare." (*Cuvântul de laudă la Sfintele Muceniţe Veronica, Prosdoca şi Domnina, mama lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 431)

„Diavolul a adus peste noi moartea ca să ne piardă; a adus-o pe pământ ca să ne taie orice nădejde de mântuire. Hristos însă, murind, a schimbat-o, şi prin moarte ne-a urcat iarăşi în rai." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 526)

„Apare Hristos şi Simon cântă cu bucurie imnul despărţirii, Pavel îşi aruncă dispreţul asupra morţii, martirii se reped spre ea, sfinţii o doresc, orice credincios adevărat îi primeşte vestea fără să tremure. Domnul a înviat, nu mai este groaznică moartea credincioşilor. Nu vă mai temeţi, a venit Răsăritul cel de sus." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 148-149)

„Iisus Hristos intră în mormânt ca un triumfător şi biruitor; El zdrobeşte porţile groaznice, îi alungă pe demonii care împărăţeau peste Adam, peste neamul lui, El îi smulge morţii victimele sale, şi în locul unui mormânt noi n-avem decât un dormitor dulce." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 262)

„Ce a fost ea înainte de Iisus Hristos? O frică, o groază chiar pentru cei drepţi, chiar pentru sfinţi. Toţi tremură, nici unul nu nădăjduieşte. Dar Iisus Hristos moare; dezarmată în El, moartea se face biruitoare, slăvită. Moartea veche este învinsă, căci este biruit păcatul care singur o susţinea şi-i menţinea împărăţia. Este învins diavolul care

împărăţea prin moarte. La cruce salutaţi-L pe învingătorul morţii vechi a neamului omenesc. Iisus Hristos pătrunde în împărăţia ei, distruge porţile întunecoasei închisori, unde ea le oprea pe victimele ei, îi scoate pe cei prinşi, şi dimpotrivă îl leagă pe demon şi închide iadul. Tot ce a slujit la pierderea noastră, El face să slujească la biruinţa noastră. Biruinţă cu adevărat slăvită! Ea ne vine fără greutate, fără pericol. Noi nu avem de luptat şi suntem învingători; sângele nostru n-a curs şi iată că ne soseşte dintr-o dată slava şi siguranţa. Iisus Hristos a murit, şi pe noi ne îmbogăţeşte biruinţa şi ne încoronează." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 269)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Stăpânitor asupra vieţii şi a morţii)

„Ca să afle ucenicii că are stăpânire asupra morţii şi vieţii, că stăpâneşte pe cele de sus şi pe cele de jos. De aceea aduce pe muntele Taborului şi pe Moise, care murise, şi pe Ilie, care nu murise". (*Omilii la Matei,* omilia LVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 647)

DUMNEZEU FIUL (Hristos - Răscumpărătorul nostru)

„Pentru noi şi mântuirea noastră, Cel Ce este în sânul Tatălui a primit să ia chip de rob, să îndure toate celelalte suferinţe trupeşti, să se nască din femeie, să se nască din Fecioară, să stea nouă luni în pântece, să fie înfăşat, să fie socotit Iosif, logodnicul Mariei, tată al Său, să crească trupeşte puţin câte puţin, să se taie împrejur, să aducă jertfă, să flămânzească, să înseteze, să obosească şi în sfârşit să sufere moartea, şi nu o moarte oarecare, ci una socotită de ocară, adică moarte pe cruce; şi pe toate acestea pentru noi şi pentru mântuirea noastră le-a primit Creatorul universului, Cel neschimbat, Cel Ce a adus pe toate de la nefiinţă la fiinţă, Cel Ce se uită pe pământ şi-l face pe el de se cutremură (Ps., 103, 33), strălucirea salvei Căruia nici heruvimii, puterile acelea netrupeşti, nu pot s-o vadă, ci-şi acoperă cu aripile feţele, arătându-ne minunea, pe Care Îl laudă necontenit îngerii, arhanghelii şi miile de mii de îngeri; Acesta, pentru noi şi mântuirea noastră, a primit să Se facă om, ne-a deschis calea unei îmbunătăţite vieţuiri şi ne-a dat o învăţătură îndestulătoare prin tot ce a făcut în trupul pe care l-a luat. Ce cuvânt de apărare ne mai rămâne, deci, când după ce s-au făcut atâtea pentru mântuirea noastră, noi ne pierdem vremea cu lucruri de nimic, trădându-ne mântuirea prin trândăvia noastră?" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 283-284)

„Duşmanul mântuirii noastre, deci, împins de invidie, a meşteşugit ca cel întâi-zidit, care era nemuritor, să fie osândit la moarte; dar Stăpânul cel purtător de grijă şi iubitor de oameni, prin moartea Sa, ne-a dăruit iarăşi nemurirea şi am dobândit bunătăți mai mari decât am pierdut. Diavolul ne-a izgonit din rai, dar Stăpânul ne-a urcat la cer, diavolul a făcut să fim osândiți la moarte, dar Stăpânul ne-a dăruit nemurirea; diavolul ne-a lipsit de desfătarea paradisului, dar Stăpânul ne-a pregătit împărăția cerurilor. Ai văzut că iscusința Stăpânului a întors împotriva capului diavolului armele făurite de invidia lui împotriva mântuirii noastre? Nu numai că ne-a învrednicit de mai mari bunătăți, dar ni l-a dat şi pe diavol în mâinile noastre, spunându-ne: *Iată v-am dat vouă putere să călcați peste şerpi şi peste scorpii* (Luca, 10, 19)". (*Omilii la Facere,* omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 144)

„Ți-am văzut, îi spune Dumnezeu lui Avraam cugetul tău iubitor de Dumnezeu, şi iată ți-am gătit ce-ai spus mai înainte copilului tău. *Şi l-a luat şi l-a adus jertfă în locul lui Isaac fiul său*. Ai văzut iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Jertfa a fost adusă; patriarhul şi-a arătat cugetul său iubitor de Dumnezeu, i s-a încununat voința, luând pe Isaac au plecat încununați cu nenumărate cununi. Toate acestea au fost închipuirea crucii. De aceea şi Hristos spunea iudeilor: *Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua mea; şi a văzut-o şi s-a bucurat* (Ioan, 8, 56).

– Cum a văzut-o când a trăit cu atâția ani înainte?

– Prin tip, prin umbră. După cum aici a fost adusă jertfă oaia în locul lui Isaac, tot aşa şi Mielul cel cuvântător a fost adus jertfă în locul lumii. Trebuia ca prin umbră să fie preînchipuit adevărul.

Vezi-mi iubite, că toate au fost preînchipuite prin umbră. Unul-născut acolo, unul-născut aici. Fiu iubit şi adevărat acolo, fiu iubit şi adevărat aici. *Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru Care am binevoit* (Matei, 3, 17). De tată a fost adus Isaac jertfă, pe Acesta Tatăl L-a dat. şi strigă Pavel zicând: *El, Care n-a cruțat pe Fiul Lui, ci L-a dat pentru noi toți, cum nu ne va dărui toate împreună cu El?* (Rom., 8, 32).

La atât se mărgineşte umbra. Adevărul este, însă, mult superior. Da, Mielul Acesta cuvântător s-a jertfit pentru întreaga lume, Mielul Acesta a curățit întreaga lume! El a scăpat pe oameni de rătăcire şi i-a readus la adevăr; El a făcut pământul cer, nu schimbând firea stihiilor, ci făcând pe oamenii de pe pământ să aibă viețuirea cea din ceruri. Prin El a pierit toată slujirea idolilor, prin El oamenii nu se mai închină la pietre şi la lemne, nici nu se mai pleacă cei cinstiți cu rațiune în fața lucrurilor celor fără de simțire, ci toată înşelăciunea a fost alungată, iar lumina adevărului a luminat lumea.

Ai văzut superioritatea adevărului? Ai văzut ce este umbra şi ce este adevărul?” (*Omilii la Facere,* omilia XLVII, III- IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 151-152)

„Iosif, însă va fi şi un tip al celor viitoare; a arătat mai dinainte, în umbră, realitatea de mai târziu. Şi după cum Iosif s-a dus la fraţii săi ca să-i cerceteze, iar ei n-au ţinut seamă că le e frate, nu s-au uitat nici la pricina pentru care a venit, ci mai întâi s-au sfătuit să-l ucidă, dar mai pe urmă l-au vândut barbarilor, tot aşa şi Stăpânul nostru, mergând pe urmele iubirii Sale de oameni a venit să cerceteze neamul omenesc; a luat trupul nostru, primind să fie fratele nostru; şi a venit. Pavel striga, zicând: *Că nu pe îngeri a luat, ci sămânţa lui Avraam; de aceea trebuia să se asemene întru toate fraţilor Săi* (Evr., 2, 16-17). Dar iudeii cei nerecunoscători au căutat să ucidă pe Doctorul trupurilor şi al sufletelor, pe Cel Ce a făcut nenumărate minuni în fiecare zi; şi-au adus la împlinire ucigaşul lor gând şi au răstignit pe Cel Ce a primit să ia chip de rob pentru mântuirea noastră. Iudeii au căutat să-L ucidă şi L-au ucis răstignindu-L pe cruce; fraţii lui Iosif, însă, s-au sfătuit să-l ucidă, dar nu au dus la îndeplinire sfatul lor. Că trebuia ca tipul să fie mai mic decât realitatea; de n-ar fi aşa, Iosif n-ar mai fi tip celor ce aveau să fie mai târziu. De aceea el este o umbră premergătoare a celor ce aveau să se întâmple în viitor. Şi gândeşte-te la minunea petrecută cu Iosif! Nu l-au ucis, ci l-au vândut; apoi au mânjit haina cu sângele unui ied şi au dus-o tatălui, vrând să-l convingă că Iosif a fost ucis. Vezi că toate acestea s-au făcut pentru ca totul să fie ca într-o umbră, numai icoană a celor ce se vor întâmpla, dar să se păstreze realitatea?” (*Omilii la Facere,* omilia LXI, III, în col. PSB, vol. 22, pp. 274-275)

„*Ci nu precum greşala, aşa şi harul* (Rom., 5, 15) - nu a dăruit Dumnezeu pe cât a greşit omul; nu este câştigul cât şi paguba; nu este sfărâmarea de corabie cât dobânda negoţului, ci bunătăţile sunt mai mari ca relele. Şi e firesc să fie aşa: că răutăţile au venit prin rob, încât au fost mai mici, iar bunătăţile sunt dăruite de Stăpânul, pentru care şi sunt mai mari.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 95)

„ ... prin moarte, biruită moartea; prin blestem, blestemul nimicit; iar prin armele prin care diavolul biruia, prin acelea i s-a surpat tirania lui.” (*Omilii la Matei,* omilia II, I, în col. PSB, vol. 23, p. 28)

„*Ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică* (15). Nu vedeţi voi cauza morţii şi mântuirea pe care-o aduce ea? Nu vedeţi potrivirea

chipului cu adevărul? Atunci evreii au scăpat de moarte, dar de o moarte temporală; acum credincioşii sunt scăpaţi de viaţa veşnică. Acolo şarpele înălţat în aer vindeca muşcăturile şerpilor, Iisus răstignit vindecă rănile pe care le face dragonul duhovnicesc (diavolul). Acolo, cel ce privea cu ochii trupului era vindecat; aici, cel ce vede cu ochii sufletului se uşurează de toate păcatele sale. Acolo spânzura un chip de aramă care reprezenta un şarpe, aici trupul Domnului pe care L-a format Duhul Sfânt. *Acolo, un şarpe muşca şi un şarpe vindeca; aici moartea dă la moarte şi moartea a dăruit viaţă*. Şarpele care ucide avea otravă, Cel ce dă viaţă nu avea otravă. Aici este acelaşi lucru: moartea care dădea moarte păcătuise, precum şarpele avea veninul; dar moartea Domnului era lipsită de orice păcat, precum şarpele de aramă era lipsit de orice venin, *căci El n-a făcut nici un păcat, şi din gura Lui n-a ieşit nici un cuvânt rău* (1 Petru 2, 22). Aceea a spus-o Sfântul Pavel prin aceste cuvinte: *El a dezbrăcat domniile şi puterile şi le-a dat pe faţă cu hotărâre, biruind asupra lor prin cruce* (Col., 2, 15). La fel ca şi un atlet curajos, care, ridicându-l foarte sus pe duşmanul său, îl aruncă la pământ, purtând o strălucită victorie, aşa Iisus Hristos, în faţa lumii întregi, le-a zdrobit puterile care ne erau duşmane, şi, după ce i-a vindecat pe cei ce erau răniţi în pustiu, El i-a eliberat prin răstignirea Sa de toate fiarele; Iisus Hristos, de asemenea, n-a zis: *Trebuie ca Fiul Omului să fie spânzurat pe Cruce*, ci a zis: *Trebuie să fie înălţat*; ca în acest fel să nu-i stânjenească pe cei ce-L ascultau şi să se apropie de chip.

Căci Dumnezeu aşa de mult a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul Născut L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică (16). Adică: Nu vă miraţi că Eu voi fi ridicat, ca voi să fiţi mântuiţi; aşa a hotărât Tatăl Meu, şi Tatăl Meu aşa v-a iubit, încât El L-a dat pe Fiul Său pentru slujitorii Săi şi pentru nişte slujitori nemulţumiţi, pe când nimeni n-ar face atâtea pentru prietenul său. Sfântul Pavel zice la fel: *Căci cu greu va muri cineva pentru un drept* (Rom., 5, 7). Apostolul era întemeiat pe iubirea lui Dumnezeu, fiindcă el le vorbea credincioşilor; Iisus Hristos îi exprimă aici cu mai multă grijă fiindcă El îi vorbea lui Nicodim; (…) căci aceste cuvinte: *Aşa a iubit*, şi această compunere: *Dumnezeu, lumea*, arată o neasemănată iubire." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVII, 2, p. 129)

„Altarele, ceremoniile şi jertfele legii vechi erau închipuirea care ne vesteşte nouă acest sânge preţios. Iată preţul răscumpărării întregii lumi; iată cu ce a câştigat Iisus Hristos Biserica Sa, prin acest sânge El o împodobeşte şi o înfrumuseţează cu totul. La fel ca şi cel ce cumpără robi, dă aur şi haine din stofă de aur, dacă vrea să-i împodobească, şi să-i pregătească, aşa ne-a

cumpărat pe noi Iisus Hristos şi ne-a împodobit cu sângele Său.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 4, p. 223)

„*Şi a ieşit la locul Căpățânii*. Unii zic că acolo a murit Adam şi că acolo se odihneşte, şi că Iisus Hristos a ridicat un trofeu chiar pe locul în care a împărățit moartea şi şi-a exercitat împărăția ei; căci Iisus Hristos îşi purta crucea Sa ca pe un trofeu împotriva stăpânirii morții. La fel precum învingătorul poartă semnele biruinței sale, aşa purta Mântuitorul pe umerii Săi simbolul biruinței Sale.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 1, p. 448)

„*Şi ce aduce darul nu seamănă cu ce a adus acel unul care a păcătuit; căci judecata dintr-unul duce la osândire, iar harul din multe greşeli duce la îndreptare* (5, 16).

Însă ce este aici, şi ce vrea să spună el? Aceea că un singur păcat numai a avut puterea de a introduce în lume moartea şi pedeapsa, pe când harul nu numai acel singur păcat a desfiinţat, ci şi pe cele introduse după acela. Apoi, ca nu cumva prin expresiile *precum* şi *astfel* din versetul 15, să introduci măsura bunurilor față de rele, şi ca să nu crezi că, auzind de Adam, se vorbeşte numai de desfiinţarea păcatului făcut de acesta, zice că desfiinţarea aceasta a fost a multor păcate. Şi de unde se învederează aceasta? Din aceea că, după nenumăratele păcate săvârşite în urma celui din rai, faptul s-a terminat în îndreptare. Însă unde este îndreptarea, acolo cu necesitate este şi viață, şi după aceea numaidecât trebuie să urmeze şi miile de bunătăți; precum şi acolo unde este păcatul, cu necesitate că este şi moartea. Dreptatea este superioară vieții, fiindcă ea este rădăcina şi obârşia ei. Cum că s-au acordat mai multe bunuri, şi că n-a fost desfiinţat numai păcatul acela, ci şi toate cele de după, aceasta a arătat-o zicând: *iar harul din multe greşeli duce la îndreptare*. Astfel urmează, cu necesitate, că împreună cu celelalte şi moartea a fost desfiinţată din rădăcină, însă aceasta va trebui să o dezvolte mai jos. Mai înainte a spus că printr-un om a intrat păcatul în lume, şi că, dacă păcatul acela, intrat printr-un om, a omorât pe toți oamenii, cu atât mai mult darul unuia va putea mântui. După aceasta a arătat că nu numai păcatul acela a fost desfiinţat prin har, ci şi toate celelalte, şi nu numai că toate păcatele au fost desfiinţate, ci încă s-a dat şi îndreptarea; şi, în fine, că Hristos a folosit nu numai într-atât pe cât a vătămat Adam, ci cu mult mai mult. Şi arătând Apostolul toate acestea, din nou vine şi dezvoltă subiectul. Însă cum îl dezvoltă?

Căci, dacă prin greşeala unuia moartea a împărăţit printr-unul, cu mult mai mult cei ce primesc prisosinţa harului şi a darului dreptăţii vor împăraţi în viaţă prin Unul Iisus Hristos (5, 17).

Ceea ce el spune, aşa şi este. *Ce anume a înarmat moartea contra omenirii?* Zice. *Aceea că un singur om a mâncat din pomul cunoştinţei. Deci, dacă moartea a avut atâta putere printr-un singur păcat, atunci, când unii se vor găsi că au primit har şi dreptate cu mult mai mari decât păcatul acela, cum vor putea să mai fie răspunzători cu moartea?* De aceea nici n-a zis el aici simplu har, ci *prisosinţa harului*, fiindcă n-am luat din har numai atât pe cât ne trebuia spre desfiinţarea păcatului, ci încă mai mult, de vreme ce ne-am izbăvit şi de osândă, şi orice răutate am alungat-o, am renăscut de sus şi am înviat o dată cu îngroparea omului cel vechi, ne-am răscumpărat şi ne-am îndreptat, am fost duşi la înviere şi ne-am sfinţit, am devenit fraţi ai Unuia-Născut Fiului lui Dumnezeu şi împreună moştenitori ne găsim în trupul Lui; şi după cum trupul este unit cu capul, aşa şi noi suntem uniţi cu El. Toate acestea Pavel le-a numit *prisosinţa harului*, arătând că nu am luat un medicament care doar să vindece rana, ci am luat în acelaşi timp şi sănătate, şi înfrumuseţare, şi cinste, şi slavă, şi vrednicii care întrec şi covârşesc firea noastră omenească. Fiecare dintre acestea era de ajuns prin sine ca să dezlege moartea; însă când sunt şi toate la un loc, atunci nici urmă din ea nu mai rămâne, nici umbra ei nu se mai vede, ci a dispărut cu totul. După cum cineva ar băga la închisoare pe un altul care i-ar datora zece bani, şi nu numai pe acela, ci şi pe femeia şi copiii lui şi pe toţi casnicii lui, iar venind un altul să-l răscumpere ar plăti nu numai cei zece bani, ci ar mai da şi mii de talanţi de aur, şi pe cel închis l-ar băga în curţile împărăteşti, şi l-ar ridica pe tronul celei mai înalte stăpânii, şi l-ar face părtaş de cinstea cea mai mare, şi la urmă nu şi-ar mai aduce aminte de cei zece bani împrumutaţi, întocmai aşa s-a petrecut şi cu noi. Mai mult decât datoram a plătit Hristos pentru noi, atât de mult pe cât de întinsă şi nemărginită este marea faţă de o picătură de apă.

Deci nu te îndoi, omule, ca unul ce vezi atâta bogăţie de bunătăţi, şi nici nu căuta cu mirare cum s-a dezlegat scânteia aceea a morţii şi a păcatului, de vreme ce o mare atât de întinsă de haruri s-a revărsat asupra lor şi i-a copleşit. Aceasta şi Pavel a lăsat bine să se înţeleagă, zicând că: *cei ce primesc prisosinţa harului şi a darului dreptăţii, vor împărăţi în viaţă*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 166-168)

„De aceea a venit Unul Născut al lui Dumnezeu, şi nici că s-a depărtat până ce mai întâi nu ne-a izbăvit de acea greutate. Şi ceea ce e mai important

e însuşi modul biruinței Lui. Fiindcă El n-a luat alt trup, ci chiar acel trup omenesc obosit şi zdrobit. După cum cineva, văzând în piață o femeie obişnuită lovită şi maltratată de un mojic, ar veni în ajutorul acelei femei, spunând că el este fiul ei, deşi este fiul împăratului, şi astfel ar scăpa pe acea femeie din ghearele duşmanilor ei, tocmai aşa a făcut Hristos, fiindcă, luându-ne apărarea şi mărturisind că El este Fiul Omului, S-a pus în dreptul nostru şi a osândit păcatul. După aceea păcatul n-a mai îndrăznit să lovească în om. Ba mai mult, El – Fiul lui Dumnezeu – a lovit păcatul cu o lovitură de moarte; însă prin aceasta n-a fost osândit trupul cel lovit, ci păcatul care lovea a fost zdrobit şi înfrânt, ceea ce este mai minunat decât orice.

Căci dacă biruința nu era în trup, nu ar fi fost atât de minunat lucru, fiindcă şi Legea făcea aceasta; faptul minunat este că împreună cu trupul au stat şi trofeele, iar el [trupul], care de mii de ori a fost zdrobit de păcat, a repurtat o biruință strălucită asupra păcatului. Priveşte câte fapte minunate s-au petrecut aici: întâi, că păcatul n-a biruit trupul; al doilea, că a fost biruit păcatul, şi încă de trup, căci nu este totuna a nu fi învins cu a birui pe cel ce veşnic te atacă; al treilea, că nu numai că a biruit, ci l-a şi osândit. Nu a fost învins păcatul, ca să nu mai păcătuiască, însă ca trupul, care era mai înainte atât de disprețuit, să biruiască păcatul şi să-l osândească prin moarte, putință în care se şi arată bunătatea firească a trupului.

Astfel, s-a dezlegat şi puterea păcatului, iar în acelaşi timp a ucis şi moartea ce era introdusă de păcat.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 237-238)

„A se împotrivi şi a se lupta pentru noi, aceasta a fost fapta Lui; a noastră însă este de a ne bucura de biruință.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 239)

„A-ți da ție cununa cea neveştejită, aceasta aparține Lui, însă a stăpâni lucrul dat, aceasta este treaba ta.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 240)

„... a introdus şi neamurile în creştinism, şi le-a amestecat cu cei din Legea veche care au săvârşit fapte plăcute; cum a mântuit pe cei deznădăjduiți, cum i-a ridicat la ceruri pe cei ce nu erau vrednici nici de pământ, cum le-a oferit viața veşnică şi negrăită celor căzuți şi din viața prezentă, şi cum pe cei ce erau călcați în picioare de demoni el i-a făcut deopotrivă cu îngerii, le-a deschis raiul, relele cele vechi pe toate le-a dezlegat, şi cum toate acestea le-a făcut într-un timp scurt, pe calea cea mai uşoară – când, zic, vei cugeta la toate acestea, atunci vei cunoaşte

înțelepciunea lui Dumnezeu; când vei vedea că ceea ce n-au ştiut nici îngerii, nici Arhanghelii, aceasta fără de veste le-a fost dat să afle celor dintre neamuri învățați prin Iisus; atunci vei cunoaşte înțelepciunea lui Dumnezeu.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 490)

„Legea nu numai că nu ne-a scăpat, ci ne-a şi condamnat, pe de o parte scoțând mai în evidență păcatul, iar pe de altă parte neputând a ne elibera sau a înceta urgia lui Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu însă, chiar şi acest imposibil l-a făcut posibil, dezlegând păcatele, pe duşmani punându-i în rândul prietenilor şi dăruindu-ne şi alte mii de bunătăți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 13)

„A nu cruța nici pe Fiul Său, acesta e cu mult mai mare şi decât înfierea, şi de cât toate celelalte daruri. Mare lucru este a ni se ierta păcatele, dar mai mare încă, că am câştigat-o prin sângele Stăpânului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 11)

„Două lucruri mari a săvârşit; şi El a ajuns la cea mai de pe urmă umilință, şi pe om l-a ridicat până la cea mai mare înălțime, şi l-a mântuit prin sângele Lui. Mai întâi a zis aceea, că adică s-a umilit până la atâta pe Dânsul; apoi spune şi ceea ce este mai puternic încă, faptul acela cu adevărat mare şi principal. Deşi nu am fost vrednici de nimic, El totuşi ne-a ajutat; deci dacă ne-am făcut vrednici şi fără aceasta, era de ajuns faptul şi fără a fi sacrificat; dar când şi ambele (nevrednicia şi sacrificiul) au fost, cum să nu ne uimească?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 28)

„*Prin cruce omorând vrajba întru sine*. Nimic nu e mai propriu şi mai expresiv ca aceste cuvinte: *Moartea Lui,* zice, *a omorât vrajba, adică a rănit-o şi a nimicit-o, nu că doar a poruncit altuia să facă aceasta şi nici că numai a lucrat pentru aceasta, ci a şi suferit*. Nu a zis: dezlegând-o, sau desființând-o, ci tocmai ce e mai grozav *omorând-o*, ca astfel să nu se mai ridice, să nu mai învie niciodată. Cum deci învie ea? Din cauza prea marii răutăți ce ne stăpâneşte.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia V, p. 49)

„Şi boala noastră a fost grea, şi frigurile noastre au fost grozave, dar noi nu zăceam pe pat, ci pe răutatea însăşi, aruncați ca pe o grămadă de gunoi, răniți, mirosind urât, nespălați, chinuiți de boală şi mai mult schelete,

decât oameni. În acest timp mulți demoni ne-au înconjurat şi râzând de noi şi dispreţuindu-ne, şi chiar stăpânitorul lumii acesteia. A venit Fiul lui Dumnezeu Unul Născut, luminându-ne cu strălucitoarele raze ale venirii Lui şi întunericul s-a împrăştiat numaidecât! A venit la noi Împăratul, Cel care stă pe tronul părintesc, lăsând de bună voie acel tron; când spun *lăsând*, să nu-ți închipui vreo mutare din loc – fiindcă El umple şi cerul, şi pământul, şi universul întreg -, ci înțeleg prin aceasta iconomia Lui pentru mântuirea neamului omenesc. A venit la duşmanul său care-L ura şi-L dispreţuia, care nu putea suferi nici măcar să-L vadă şi care, în sfârşit, Îl defăima în fiecare zi; l-a văzut pe cel care şedea pe grămada de gunoi, cu rănile pline de viermi, cuprins de friguri, pe cel suferind de tot felul de boli. Frigurile care-l torturau nu erau altceva decât pofta cea rea; umflăturile pe care le avea nu erau decât ignoranța; pe lângă acestea, foamea cumplită care îl stăpânea nu era altceva decât lăcomia iar rănile pline de puroi care-i acopereau trupul nu erau altceva decât curvia; boala ochilor era idolatria; surzenia urechilor şi guta nu erau altceva decât închinarea la pietre, la lemne şi la toate celelalte; iar duhoarea aceea cumplită era răutatea, boală foarte grea şi cu totul dezgustătoare. Ai văzut cum noi, mai răi chiar decât nebunii, numeam lemnele şi pietrele *Dumnezeu*? Ne-a găsit într-o aşa de mare răutate, şi totuşi nu S-a scârbit de noi, nu S-a îngrețoşat, nu ne-a respins, nu ne-a urât, fiindcă era Stăpânul nostru şi nu putea să urască propria Sa creație.

Aşadar ce face? Ca şi un doctor iscusit prepară medicamente de mult preț, El gustă cel dintâi din ele, fiindcă El, mai înaintea noastră, a dat dovadă de bărbăție şi abia apoi ne-a dat-o şi nouă.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, pp. 219-220)

„Nu numai că ne-a scăpat de întuneric, ceea ce de altfel este un fapt destul de mare, dar şi mai mare este însă că ne-a introdus în împărăția cerurilor, cu care ocazie a arătat filantropia Sa. Si priveşte cât de variat este darul care ni l-a făcut, căci întâi ne-a scapat de întunericul răutăților, al doilea că ne-a şi mutat în împărăția cerurilor. *Care ne-a izbăvit pe noi*, adică nu numai că ne-a scăpat, ci încă ne-a şi izbăvit, ne-a mântuit, arătând prin aceasta marea ticăloşie în care ne găseam, pe de o parte, iar pe de alta învederând robirea diavolului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 24)

„*Pace făcând prin El, prin sângele crucii Sale* (Col. 1, 20). Pe de o parte împăcarea aceasta arată duşmănia ce era, iar pe de alta încetarea războiului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 37)

„Dar oare ce înseamnă: *cele din cer?* Cele de pe pământ cu drept cuvânt le-a împăcat, deoarece eram plini de duşmănie şi în multe feluri ne depărtasem de Dânsul, şi fiecare din noi se răscula nu numai contra celorlalţi, ci şi contra sa însuşi ; dar cele din ceruri, cum le-a împăcat? Ce? Oare era şi acolo luptă? Oare era şi acolo război? Dar atunci cum de ne rugăm noi: *facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pămant* (Mt., 6, 10)? Deci ce înseamnă aceasta? Se despărţise pământul de cer; îngerii deveniseră războitori ai oamenilor, fiindcă vedeau pe Stăpânul lor insultat de om. *Toate cele din ceruri şi cele de pe pământ, să fie iarăşi adunate întru Hristos* (Efes., 1, 10). Însă cum? Cele din ceruri astfel: a strămutat acolo pe om, a ridicat în ceruri pe duşman, pe cel ce-l ura şi era urât. Nu ca să rămână pe pământ a făcut El împăcarea, ci l-a ridicat în ceruri pe el, duşmanul şi războinicul. Şi aceasta este pacea profundă. Îngerii iarăşi se arată pe pământ, fiindcă şi omul s-a arătat în ceruri. Mi se pare că răpirea lui Pavel la cer din cauza aceasta fost, ca să i s e arate că şi Fiul acolo a fost înălţat. Pacea de pe pământ a fost îndoită, căci a avut drept consecinţă împăcarea cu cele cereşti, împăcarea şi a celor pământeşti, însă în ceruri a fost simplă. Pentru că dacă pentru un singur păcătos ce se pocăieşte se face mare bucurie în ceruri, dar încă pentru atâţia? Toate acestea numai puterea lui Dumnezeu le-a săvârşit, zice; apoi de ce atunci vă puneţi nădejdea în îngeri? Căci atât de departe sunt ei de a vă aduce înainte lui Dumnezeu, încât şi războinici ai voştri deveniseră, şi a trebuit ca însuşi Dumnezeu să vă împace cu dânşii.

De ce alergaţi la îngeri?, zice. Voieşti să afli poate ura ce îngerii aveau către noi, şi cum ei ne dispreţuiau de-a pururea? Pe timpul israeliţilor, pe timpul lui David, pe timpul sodomitenilor şi în valea plângerii, îngerii au fost trimişi spre pedepsirea oamenilor. Astăzi nu este aşa, ci din contră, căci pe pământ ei cântă de bucurie mare, şi pe dânşii El i-a coborât la noi, dar şi pe noi oamenii ne-a ridicat acolo. Şi priveşte încă minune: pe dânşii i-a coborât mai întâi aici, şi numai după aceasta a ridicat pe om spre dânşii; pământul a devenit cer, fiindcă cerul urma a primi cele de pe pământ. De aceea şi noi mulţumindu-I, zicem: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, şi pe pământ pace, întru oameni bună voire* (Luc. 2, 14). Şi acum iată că şi oamenii s-au arătat mulţumindu-I. Ce înseamnă *bună voire*? Adică împăcare, adică cerul nu mai este peretele din mijloc al vrajbei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, pp. 38-39)

„Nu a pătimit El numai ca să ne scape de rele, ci ca să ne readucă la starea dintâi, după cum ar elibera El pe un acuzat nu numai de vinovăţia lui, ci încă l-ar reabilita şi în cinstea ce o avea mai înainte, şi l-ar aşeza printre

cei ce nu au greşit cu nimic, şi încă nu numai printre cei ce nu au greşit, ci chiar alăturea de cei ce au avut succese mari. Şi ceea ce este mai mult, e că încă i-a dat sfinţenie înaintea Sa şi nevinovăţie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IV, p. 45)

„După cum cineva ar lua un câine prăpădit de foame şi de râie, urâcios şi împuţit, şi care nici n-ar putea să se mişte de jos, şi deodată l-ar face om şi l-ar pune pe tronul împărătesc, tot aşa a făcut şi El cu omenirea. Se închinau pietrelor şi pământului; credeau că cerul şi soarele sunt superioare, şi că întregul univers le servea lor, însă erau prizonieri, legaţi ai diavolului, care deodată s-a ridicat deasupra pe capul omenirii, şi îi poruncea şi o tiraniza. Fiind ei prizonieri şi sclavi ai demonilor, deodată s-au făcut corpul Stăpânului îngerilor şi al arhanghelilor. Nu ştiau ce este Dumnezeu, şi totuşi deodată au devenit părtaşi ai tronului lui Dumnezeu. Voieşti a vedea acum miile de trepte pe care ei le-au trecut în curgerea timpului? Mai întâi trebuia ca să cunoască că pietrele nu sunt dumnezei; că nu numai că nu sunt dumnezei, ci chiar inferioare omului, al treilea, că sunt inferioare animalelor necuvântătoare; al patrulea, că sunt mult mai inferioare şi decât plantele; al cincilea, că extremităţile în fine se reuneau în acelaşi cuvânt, că nu sunt nici măcar pământ, nici vietăţi, nici plante, nici om, nici cer; sau iarăşi de la început, că nici pietrele nici vietăţile, nici plantele, nici elementele naturii, nici cele de sus, nici cele de jos, nici omul, nici demonii, nici îngerii, nici arhanghelii, şi nici vreo alta din puterile acelea nu trebuia a fi închinată de om, sau a fi adorată de el.

Scoşi ca dintr-un adânc înfricoşat, îi trebuia a afla că numai Stăpânul a toate este Dumnezeu adevărat, că numai pe El trebuie a-L servi, că viaţa corectă este frumoasă şi admirată, că moartea de acum nu este moarte adevărată, că viaţa nu este viaţă, că corpul învie, că devine nestricăcios, că în ceruri se ridică, că se bucură de nemurire, că stă cu îngerii, şi că, în fine, se strămută de aici acolo. Deci pe cel ce şedea aici jos, şi care a sărit peste toate aceste scări l-a pus pe tron, şi l-a făcut pe dânsul, care era mai prejos de pietre, mai însemnat decât îngerii şi arhanghelii, decât tronurile şi decât stăpâniile (…) ca şi cum ar lua cineva un nebun, şi l-ar face filosof, tot aşa a făcut El cu noi. Însă orice ar spune cineva, nimic nu ar putea spune după cum trebuie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 56)

„*Dezbrăcând începătoriile şi domniile*, numind prin această expresie, puterile drăceşti (...) fie că natura omenească era îmbrăcată cu acele puteri, fie că devenind om a dezbrăcat pe diavol de motivul care stăpânea pe om.

Dar ce vrea să zică: *l-a vădit pe față*? De altfel, bine a zis, căci niciodată diavolul nu s-a arătat mai urâcios ca atunci. Aşteptându-se ca să aibă în stăpânire pe om, el a pierdut şi ceea ce avea, căci trupul lui Hristos fiind pironit pe cruce, morții deja înviau. Acolo a primit diavolul rana cea grozavă, în corpul cel mort a primit cea de pe urmă lovitură, căci după cum luptătorul, crezând pe adversarul său doborât, primeşte lovitura mortală de la acesta, tot aşa a pătimit şi diavolul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 71)

„Căci faptul minunat acesta este, căci lumea a văzut şarpele sfâşiat sus pe cruce." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 72)

„Nu ne-a mântuit din război, acum, şi nici că ne-a dat pământul şi bunurile lui, ci pierderea diavolului, împărăția cerurilor, viața cea veşnică." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 78)

„Gândeşte-te apoi şi câte bunuri a făcut: moartea a legat-o, pe noi ne-a scos din tirania diavolului, de robie ne-a izbăvit, frate cu noi făcându-se, ne-a cinstit; şi nu numai prin frăție ne-a cinstit pe noi, ci şi prin altele multe, căci şi Arhiereul nostru a voit a fi către Tatăl, pentru care a şi adaos: *ca să fie milostiv şi credincios Arhiereu întru cele ce sunt către Dumnezeu.*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 101)

„Pentru toți a murit, desigur, ca toți să se mântuiască - ca din partea Sa - căci moartea Lui a fost în locul morții tuturor, şi pentru păcatele tuturor, însă dacă n-a ridicat păcatele tuturor, este că nu toți au voit." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVII, p. 227)

„Înainte de a lua Domnul trup şi a Se smeri, toate piereau şi se stricau; dar când S-a smerit pe sine, pe toate le-a ridicat la înălțime; a prăpădit blestemul, a stins moartea, a deschis raiul, a omorât păcatul, a deschis bolțile cerului, a urcat la cer începătură nouă, a umplut lumea de bună-credință, a alungat rătăcirea, a adus adevărul, a ridicat pe tronul împărătesc începătura noastră, a lucrat mii şi mii de bunătăți, pe care nici eu, nici toți oamenii nu le-ar putea înfățişa prin cuvânt. Înainte de a Se smeri pe Sine, numai îngerii Îl cunoşteau; dar când S-a smerit pe Sine, toată firea omenească L-a cunoscut. Vezi că smerenia nu L-a micşorat, ci a adus mii şi mii de câştiguri, a lucrat mii şi mii de fapte mari şi a făcut ca slava Lui să strălucească şi mai

mult?". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 140)

„Cel ce a dezlegat sufletul din legăturile morții, Cel ce a sfărâmat porțile iadului, Cel ce a zdrobit porțile cele de aramă şi încuietorile cele de fier şi sufletul l-a slobozit din legăturile morții". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. IX, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 149)

„Jertfa obştească pentru toată lumea, care a curățit sufletele noastre, a pus capăt păcatului, a stins moartea, a deschis cerurile, ne-a arătat multe şi mari nădejdi şi le-a făcut pe toate celelalte". (*Către iudei,* cuv. VII, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 366-367)

„Mult iubitor de oameni este Dumnezeu! Nu Şi-a cruțat pe Fiul Său, ca să cruțe pe rob! A dat pe cel Unul-Născut, ca să răscumpere nişte robi nerecunoscători! A dat Sângele cel scump al Fiului Lui! O iubire de oameni a Stăpânului! (Ioan 3, 16; Romani 8, 32)" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 163)

„Am fost cumpărați cu Sânge scump (I Petru 1, 18-19). Pentru aceasta Dumnezeu pe pământ S-a arătat (Baruh 3, 38). Pentru tine, omule, Dumnezeu pe pământ S-a arătat şi nu avea unde să-şi plece capul (Luca 9, 58). Vai, ce minune! Judecătorul vine să fie judecat pentru cei vinovați! Viața gustă moarte! Creatorul este pălmuit de creatură! Cel ce nu poate fi privit de Serafimi este scuipat de rob, gustă oțet şi fiere, este împuns cu sulița, este pus în mormânt! Şi tu, spune-mi, te trândăveşti, dormi, dai din umeri cu dispreț, omule?

Nu ştii că, de ți-ai vărsa sângele tău pentru El, nici aşa n-ai făcut ce erai dator să faci. Că altul e sângele Stăpânului, şi altul sângele robului! Pocăieşte-te şi întoarce-te înainte de ieşirea sufletului, ca nu cumva să vină moartea şi tot leacul pocăinței să fie fără de folos. Că aici, pe pământ, are putere pocăința; şi numai aici; în iad n-are nici o putere. Să căutăm pe Domnul, cât avem timp!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, pp. 181-182)

„Ai văzut biruința minunată? Ai văzut faptele mari ale Crucii? Să-ți spun şi ceva mai minunat? Când ai să afli chipul biruinței, atunci ai să te minunezi şi mai mult. Prin acelea prin care diavolul a biruit pe om, prin acelea l-a biruit şi Hristos pe diavol. Ascultă cum! Semnele înfrângerii

noastre au fost: fecioria, lemnul şi moartea. Fecioara a fost Eva, - nu cunoscuse încă pe bărbat -, lemn a fost pomul, şi moartea a fost pedeapsa dată lui Adam. Şi iată, iarăşi, Fecioara, lemn şi moarte, aceste semne ale înfrângerii, au ajuns semne ale biruinței. În locul Evei, Maria; în locul pomului cunoştinței binelui şi răului, lemnul Crucii; în locul morții lui Adam, moartea lui Hristos. Ai văzut că diavolul a fost biruit prin acelea prin care biruise? Prin pom l-a biruit diavolul pe Adam; prin Cruce l-a biruit Hristos diavol. Lemn şi într-o parte, şi lemn şi în alta: unul a trimis în iad, iar celălalt a chemat din iad pe cei plecați acolo. Şi iarăşi lemn într-o parte, şi lemn şi în alta: unul a ascuns gol pe cel făcut rob, iar celălalt a arătat tuturor gol pe Biruitor, din înălțimea Crucii. Moarte şi într-o parte, moarte şi în alta: una a osândit pe cei de după Adam, iar cealaltă a înviat pe cei ce muriseră înainte de moartea lui Hristos. *Cine va grăi puterile Domnului?* (Ps., 105, 2). Din muritori au ajuns nemuritori. Acestea-s faptele mari ale Crucii. Ai aflat biruința! Ai aflat chipul biruinței!

Află acum că biruința aceasta s-a săvârşit fără ca noi să ne obosim. N-am înmuiat noi armele în sânge. N-am stat noi pe câmpul de bătălie. N-am primit noi rănile, n-am văzut noi războiul, dar noi am câştigat biruința. Stăpânul a luptat şi noi ne-am încununat.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 83)

„A păcătuit Adam şi a murit; dar n-a păcătuit Hristos, şi a murit. Nou şi străin lucru este acesta. Acela a păcătuit şi a murit, Acesta n-a păcătuit, şi a murit.

- Pentru ce?

- Pentru ca acela ce a păcătuit şi a murit să poată lepăda legăturile morții prin Cel ce n-a păcătuit, dar a murit. Aşa se întâmplă şi în afacerile băneşti. Cineva datorează nişte bani, nu are cu ce plăti şi este ținut în lanțuri; un altul nu datorează nimic, dar poate plăti; plăteşte şi scapă pe datornic. Tot aşa s-a întâmplat şi cu Adam. Adam avea de plătit o datorie; era ținut de diavol şi nu putea să plătească datoria. Hristos nu datora nimic, nici nu era ținut de diavol, dar putea să plătească datoria. A venit şi a murit pentru cel ținut de diavol, ca să-l slobozească pe acela.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 143)

„Din muritori am ajuns nemuritori. Am fost doborâți şi am înviat. Am fost biruiți şi am ajuns biruitori.” (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 150)

„Închipuie-ți doi oameni care se urăsc între ei şi nu vor să se împace; vine un altul, se pune la mijloc între ei şi pune capăt vrăjmăşiei. Tot aşa a făcut şi Hristos. Dumnezeu era mâniat pe noi, iar noi uram pe Dumnezeu, pe Stăpânul Cel iubitor de oameni. S-a aşezat la mijloc şi a împăcat cele două firi.

- Şi cum S-a aşezat la mijloc?

- A primit El de la Tatăl pedeapsa ce ni se cuvenea nouă, a suferit şi pedeapsa de la Dumnezeu, şi ocările de la oameni.

Vrei să vezi că le-a primit pe amândouă? *Hristos,* spune Scriptura, *ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-Se pentru noi blestem* (Gal., 3, 13). Ai văzut cum a primit pedeapsa primită de sus, de la Dumnezeu. Vrei să vezi că a suferit şi ocările cele venite de jos, de la oameni? *Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine,* spune Scriptura*, au căzut asupra Mea* (Ps., 68, 11).

Ai văzut cum a pus capăt vrajbei? Ai văzut cum nu S-a oprit de a face, de a suferi şi de a lucra totul până ce nu l-a adus pe duşman şi pe vrăjmaş la Dumnezeu, până ce nu l-a făcut prieten?” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 161)

„Acela (Dumnezeu – n.n.) cu toate că ştia mai dinainte că vom pierde darul, totuşi l-a dat, iar cei ce s-au învrednicit de El şi nu l-au păzit, răi s-au făcut (protopărinții noştri Adam şi Eva – n.n.). Deci am arătat că nu Dumnezeu ne-a depărtat de darul Său, ci noi l-am pierdut. Şi cu toate că l-am pierdut, mai pe urmă mai mari daruri am luat decât cele ce am pierdut. Că în loc de osteneli vremelnice, Dumnezeu ne-a cinstit cu viața veşnică, iar în loc de mărăcini şi ciulini, a făcut să odrăslească în sufletele noastre roada Duhului. Nimic nu era mai defăimat decât omul, iar acum nimic nu este mai cinstit decât el. El era partea cea mai de pe urmă a firii cuvântătoare, dar picioarele s-au făcut cap şi au fost duse sus la Scaunul cel împărătesc, prin pârgă. Şi precum un om darnic şi împărțitor de mari daruri, văzând pe cineva că a scăpat din naufragiu numai cu trupul gol, îl primeşte cu mâinile întinse, îl îmbracă cu haine strălucite şi-l aşează la loc de cinste, aşa şi Dumnezeu a făcut cu firea noastră. Toate câte le-a avut omul le-a pierdut: îndrăzneala, vorbirea cu Dumnezeu, petrecerea în rai, viața cea fără greutăți şi ieşind din rai ca dintr-o înnecare de corabie, gol s-a aflat. Iar Dumnezeu primindu-l, îndată l-a îmbrăcat si povățuindu-L puțin câte puțin, l-a suit la cer, cu toate că greşeala lui nu era vrednică de iertare. Că nu din pricina silei vânturilor s-a întâmplat scufundarea aceasta, ci din lenevirea lui. Dar n-a căutat Dumnezeu la aceasta, ci a miluit ticăloşia noastră şi cu dragoste ne-a primit, ca şi cum am fi suferit necazul în mijlocul noianului. Că fiind în rai şi a

cădea în păcat este ca şi cum ţi s-ar întâmpla înecare de corabie la mal. Pentru care pricină? Pentru că s-a împiedicat şi a căzut când nu era mâhnire, nici grijă, nici osteneli, nici trude şi încă nu năpădise asupra firii noastre valurile cele nenumărate ale poftelor. Şi precum piraţii cu un fier mic găuresc corabia jefuită şi astfel scufundă corabia, aşa şi atunci diavolul văzând corabia lui Adam, adică sufletul lui plin de multe bunătăţi, cu un glas subţire, ca şi cu un fier mic, apropiindu-se şi găurindu-l, a jefuit toată bogăţia lui, iar corabia a afundat-o. Dar Dumnezeu a făcut câştigul mai mare decât paguba, căci firea noastră a suit-o la Scaunul cel împărătesc." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 13-14)

„... mai multe daruri şi mari bunătăţi decât cele pierdute ni s-au dat." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 16)

„Ai pierdut raiul, dar El ţi-a dat cerul. Vezi că mai mare este câştigul decât paguba? Şi mai multă este bogăţia? Ţi-a dat cerul ca să-Şi arate atât iubirea Sa de oameni cât şi să rănească pe diavolul, arătând că deşi el va aduce multe primejdii neamului omenesc, cu nimic nu se va folosi, fiindcă Dumnezeu pururea spre mai mare cinste ne ridică.

Ai pierdut raiul, Dumnezeu ţi-a deschis cerul. Ai fost blestemat cu osteneală vremelnică, dar te-ai cinstit cu viaţa cea veşnică. A poruncit pământului să scoată mărăcini şi ciulini, dar sufletul tău a odrăslit roada Duhului.

Cugetă la iubirea de oameni a lui Dumnezeu până unde s-a pogorât. De vom pierde unii dintre noi oarecare lucruri, deşi vom lua altele mai scumpe, totuşi le căutăm tot pe cele pierdute şi nu ne liniştim până ce nu le vom avea din nou. La fel şi aici: tu ai pierdut raiul, dar nu numai cerul ţi s-a dat, ci şi raiul, căci zice: *Astăzi vei fi cu mine în rai* (Lc., 23, 33). Ca nu numai cu dăruirea celor mai mari să mângâie sufletul, ci şi cu dobândirea celor pierdute." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 82-83)

„Am fost cumpăraţi cu sânge scump (I Petru I, 18-19). Pentru aceasta Dumnezeu pe pământ s-a arătat (Baruh III, 38). Pentru tine, omule,

Dumnezeu pe pământ s-a arătat şi nu avea unde să-şi plece capul (Luca IX, 58). Vai, ce minune! Judecătorul vine să fie judecat pentru cei vinovaţi! Viaţa gustă moarte! Creatorul este pălmuit de creatură! Cel ce nu poate fi privit de serafimi, este scuipat de rob, gustă oţet şi fiere, este împuns cu suliţa, este pus în mormânt! Şi tu, spune-mi, te trândăveşti, dormi, dai din umeri cu dispreţ, omule? Nu ştii că chiar dacă ţi-ai vărsa sângele tău pentru El, nici aşa n-ai făcut ce erai dator să faci? Că altul e sângele Stăpânului si altul sângele robului! Pocăieşte-te şi întoarce-te înainte de ieşirea sufletului, ca nu cumva să vină moartea şi tot leacul pocăinţei să fie fără de folos." (*Omilie despre pocăinţă şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 190)

„Şi Cel care e de aceeaşi fire cu El devine ceea ce sunt eu şi umblând pe pământ a vieţuit împreună cu oamenii printre care a făcut minuni, printre care a făcut făgăduinţe şi printre care le-a împlinit. Căci pe unele le-a dat încă de aici, iar pe altele le-a rezervat pentru viitor. Că le va împlini a făcut arătat prin minunile pe care le-a lucrat încă fiind pe pământ şi prin deznodământul tuturor celor pe care le-a spus mai dinainte după acestea: *Cine va grăi puterile Domnului şi va face auzite toate laudele Lui?* (Ps., 105, 2). Cine nu şi-ar ieşi din sine, cine n-ar fremăta înaintea nespusei Sale purtări de grijă gândindu-se cum pentru noi, slugile Lui nerecunoscătoare, L-a dat pe Fiul Său Unul-Născut la moarte, şi la o moarte blestemată, ocărâtă, moartea unor condamnaţi?

A fost spânzurat de un stâlp înalt, a fost scuipat, pălmuit, lovit peste cap, luat în râs, îngropat de milă, iar pe mormântul lui s-au pus peceţi; şi toate acestea le-a suportat pentru tine şi de grija ta, ca să desfiinţeze tirania păcatului, ca să surpe cetăţuia diavolului, ca să taie legăturile morţii, ca să mi se deschidă porţile cerului, ca să piară blestemul, ca să se desfiinţeze întâia osândă, ca să înveţi răbdarea, ca să fi învăţat tăria, ca nimic din viaţa de faţă să nu te întristeze, nici moartea, nici insulta, nici ocările, nici batjocurile, nici bicele, nici uneltirile vrăjmaşilor, nici calomniile, nici atacurile, nici defăimările, nici bănuielile rele, nici orice altceva din unele ca acestea.

Pentru că El Însuşi a trecut prin toate acestea, s-a împărtăşit de toate acestea împreună cu tine şi a răbdat cu tărie covârşitoare toate învăţându-te şi deprinzându-te ca nimic din unele ca acestea să nu te sperie. Dar nu S-a mulţumit numai cu acestea, ci înălţându-Se la ceruri a dăruit harul negrăit al Duhului Sfânt, şi pe cei ce aveau să slujească pentru aceasta i-a trimis apostoli. Şi văzându-i pe aceşti vestitori ai vieţii pătimind mii de rele, biciuiţi, ocărâţi, aruncaţi în mare, chinuiţi de foame şi de sete, cuprinşi în

fiecare zi de spaimă, trăind zilnic în primejdii de moarte, a suferit acest lucru pentru tine şi de grija ta. Pentru tine, omule, a pregătit şi Împărăția, pentru tine a pregătit bunătățile negrăite, acel sfârşit în ceruri, sălaşurile cele diferite şi felurite, fericirea pe care nici un cuvânt n-o poate tâlcui." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VIII, 6-9, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 287-288)

„Dumnezeul iubirii de oameni nu a trecut cu vederea neamul omenesc, ci, demonstrându-i diavolului că toate câte le-a făcut sunt fără folos, iar omului arătându-i câtă purtare de grijă are pentru el, i-a dăruit prin moarte nemurirea. Poftim? Diavolul l-a scos din rai, iar Stăpânul l-a dus în cer!? Mai mare este câştigul decât paguba!" (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 46)

„O dată a venit Hristos şi a găsit zapisul părintesc, cel iscălit de Adam. Acela a pus început datoriei, noi am sporit-o cu păcatele de după[206]. Blestem era acolo[207], şi păcat, şi moarte, şi osândire din partea legii. Pe toate le-a distrus Hristos şi ne-a iertat[208]. Şi Pavel strigă, zicând: *Zapisul păcatelor noastre, ce ne era potrivnic, l-a luat din mijloc şi l-a pironit pe cruce* (Col., 2, 14). Nu a zis *l-a şters* sau *l-a ştampilat*[209], ci *l-a pironit pe cruce*, ca să nu mai rămână nici o urmă a lui. De aceea nu l-a şters, ci l-a rupt. Căci cuiele crucii l-au rupt şi l-au distrus, ca să nu mai aibă nici un folos mai departe.

Şi nu într-un colț ascuns, ci în mijlocul lumii l-a rupt, stând la etajul cel mai înalt: să privească îngerii, să privească arhanghelii, să privească puterile de sus, să privească şi demonii cei răi şi însuşi diavolul, care ne-au supus datoriilor. Rupe zapisul, ca ei să nu ne mai împiedice după aceasta."

---

[206] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Responsabilitatea morții şi stricăciunii o avem cu toții, prin păcatele săvârşite. O aplicare concretă a acestui principiu ce perpetuează – amplificând sau reducând – de-a lungul generațiilor păcatele strămoşilor este moştenirea de către copii ale unor predispoziții ale înaintaşilor. (n.s. 22, p. 65)
[207] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: În acea datorie. (n.s. 23, p. 65)
[208] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Imaginea este aceea a unui loc plin de gunoaie (păcat, moarte, blestem etc.). Hristos le ia de acolo şi oferă spațiu pentru a viețui. (n.s. 24, p. 65)
[209] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ştampilă ce ar fi anulat vechea semnătură, care totuşi ar fi rămas pe hârtie ca mărturie a stării de fapt care a trecut. (n.s. 25, p. 65)

(*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 65)

„Iudeii au văzut minuni. Şi tu vei vedea acum! Mai mari şi mult mai luminate decât atunci evreii, când au ieşit din Egipt. Nu l-ai văzut pe faraon înecat cu toată oastea, ci l-ai văzut pe diavol scufundat cu toată armia lui. Aceia au trecut prin mare, tu ai trecut prin moarte. Aceia au scăpat de egipteni, tu ai fost eliberat de demoni. Ei au lepădat robia barbară, tu pe cea cu mult mai cumplită a păcatului.” (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 66)

„Vine apoi momentul când Iisus Hristos prin El însuşi, prin operele Sale minunate, atestă dumnezeirea Sa. El îi apărea lumii ca şi stăpânul suprem al lumii. El se apropie de om în nevinovăţie şi integritate. El îl află pătat şi rănit în mod mizerabil de păcat. El îl apropie, îl atinge, îl curăţă, îl reface. *Precum arhitectul construieşte cea mai bună casă a sa, aşa Acela restaurează natura umană: părţile frânte le separă, cele risipite şi aruncate le adună, cele slabe le face să crească*. Era sigur de contemplat, un spectacol atât de divin şi de sublim.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 48)

„Hristos este Dumnezeu; cerul şi pământul I se închină şi Îl laudă. Însă Hristos este luptător: El vine pentru a-i da răului cea mai grozavă luptă; El zdrobeşte păcatul, El răstoarnă împărăţia diavolului, El formează o împărăţie de nebiruit. *Mâinile tale vor fi în ceafa duşmanilor tăi*. Este Triumfătorul, El este Cel Tare, este *Leul din Iuda*, biruitorul leului.

Însă cum se va duce această luptă uriaşă? De ce arme se va folosi Hristos pentru a birui păcatul, moartea, iadul? Arma Sa este crucea; biruinţa Sa este moartea Sa: somnul morţii Sale a fost grozav pentru toţi vrăjmaşii Săi deodată. În Cruce este forţa Sa; din somnul Său ţâşneşte puterea Sa, împărăţia Sa se inaugurează la mormânt. Înviat, aduce neamurile în împărăţia Sa.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 61)

„Şi dacă eliberarea este minunată în ea însăşi, ea nu este mai puţin minunată în maniera în care a fost făcută. Dumnezeu se foloseşte pentru a o împlini chiar de mijloacele folosite spre ruinarea noastră. O femeie ne pierde, o femeie ne dă pe Autorul răscumpărării noastre. Un arbore ne oferă fructul care a dus la căderea noastră, un arbore ne oferă fructul divin din care noi ne vom scoate mântuirea noastră. Diavolul ne

ține sub împărăția morții, prin moartea Sa Iisus Hristos ne eliberează de vechiul blestem: *Cu moarte vei muri*. Dacă crucea ne este o eliberare, ea ne este de asemenea o lumină victorioasă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 66)

„Şi acest Fiu odată făcut trup, Se face al nostru, jertfit pentru noi, devenit Mântuitor, Împăciuitor, Mijlocitor, Capul nostru, Şeful nostru, Viața noastră, ne-a comunicat viața Lui divină, ne-a înfiat cu acest har cu totul extraordinar prin care noi devenim *fii ai lui Dumnezeu, creaturi cereşti, alți Iisus Hristos*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 149)

„El s-a făcut *păcat* pentru a şterge orice păcat din noi. El a devenit jertfă şi victimă pentru a ne vindeca de infirmitățile noastre prezente şi a ne reda forțele vii ale unei sănătăți veşnice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 154)

„La darurile Sale, Dumnezeu se adaugă pe Sine. Iată-L că El coboară din ceruri, Se face semenul nostru, fratele nostru, prețul nostru de răscumpărare, hrana noastră, viața noastră: *Eu sunt mâna, capul, fratele, sora, mama, Eu sunt totul*. Pe cruce El ne răscumpără din pierzare, în cer la dreapta lui Dumnezeu El mijloceşte; pe pământ, El ne cheamă la slava Sa, El ne daă comorile veşniciei Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 441)

„Prin Răscumpărare, prin încorporarea noastră în Iisus Hristos, ființa noastră întreagă este sfințită. Totul în noi este sfânt, totul a îmbrăcat o demnitate divină; noi suntem separați pentru totdeauna de păgâni, de evrei, de necredincioşi şi de cei lumeşti, care nu se supun decât la instinctele lor naturale care sunt stricate. Limba noastră pe care se odihneşte dumnezeiasca împărtăşanie, inima noastră unde şade Dumnezeu, voința noastră pe care El o consideră demnă s-o mişte, totul în noi trebuie să se ridice până la frumusețile sublime ale Legii Evanghelice.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 585)

DUMNEZEU FIUL („În El trăim, ne mişcăm şi suntem”)

„El este sufletului ceea ce este temelia pentru casă, seva pentru plantă, capul pentru trup, drumul pentru călător, locuitorul pentru casă. Prin El singur trăim noi, noi posedăm, noi moştenim. El singur îi dă

vieții noastre prezente meritul, vieții viitoare slava şi fericirea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 52-53)

DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți)

„*Iar dacă Hristos nu s-au sculat, zadarnică este credința voastră* (1 Cor. 15, 17). Necontenit el pune învierea lui Hristos împreună cu ceea ce este lămurit şi mărturisit de toți, făcând prin aceasta puternic şi lămurit ceea ce se părea a fi îndoielnic şi neputincios, *încă sunteți în păcatele voastre*, zice. Că dacă nu s-a sculat, atunci nici nu a murit; iar dacă nu a murit, nici păcatul nu l-a dezlegat – căci moartea lui a fost dezlegarea de păcate. *Iată, zice, mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumii* (In. 1, 29). Dar cum îl ridică? Prin moarte. Pentru aceea l-a şi numit miel, ca cel ce urma a fi omorât. *Dar dacă nu a înviat, apoi nici nu a fost omorât şi nici păcatul nu s-a dezlegat, iar dacă nu s-a dezlegat, atunci este în ființă încă, şi dacă încă ființează, apoi atunci în zadar am propovăduit; dar dacă în zadar am propovăduit, atunci şi voi în zadar ați crezut că v-ați izbăvit de păcat*. De altminteri, dacă el nu a înviat, apoi moartea rămâne nemuritoare. Dacă şi el a fost stăpânit de moarte şi nu i-a dezlegat durerile, atunci cum a putut izbăvi pe alții, în vreme ce el era stăpânit de moarte?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 420)

„A înviat Hristos, şi cu El a înviat întreaga lume. El a înviat sfărâmând legăturile morții." (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 143)

DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți; arătările după Înviere)

„*Le-a arătat lor mâinile şi coasta Sa* (Ioan 20, 20). După cum un general, după ce se întoarce din război împodobit cu răni purtătoare de biruință, nu se ruşinează de răni, căci ele sunt mai strălucitoare decât cununile, tot aşa şi Mântuitorul, după ce a primit răni pentru adevăr şi pentru neamul cel de obşte, nu ascunde Patimile, ci le descoperă ca să-Şi arate biruința Lui. A arătat mâinile în care era semnul cuielor, a arătat şi coasta din care ne-a izvorât nouă izvorul tainelor. A arătat mâinile, ca să-i încredințeze de înviere, ca să-i încredințeze pe cei ce se îndoiau că a înviat cu adevărat Cel ce a pătimit, că a înviat cu adevărat Trupul care a murit şi a fost îngropat.

Şi s-au bucurat ucenicii, văzând pe Domnul (Ioan 20, 20). A fost dată pacea, s-a terminat frica, a înflorit harul.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, III-IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 174-175)

„Fiți vă rog cu luare aminte! *Prin multe semne doveditoare arătându-li-Se lor timp de patruzeci de zile şi grăind despre Împărăția lui Dumnezeu*. În cele patruzeci de zile nu S-a arătat ucenicilor în fiecare zi. După înviere a dat trupului Său multă putere de convingere, pentru ca nu cumva deasa lui vedere să irosească măreția puterii Sale. Trebuie, deci, ca după înviere să se arate cu semne dumnezeieşti, nu printr-o arătare obişnuită. De asta şi spune Luca: *Prin multe semne doveditoare timp de patruzeci de zile*. Nu era, dar, o arătare obişnuită, ci erau probe că El este. Se arată lor cu alt chip, cu alt glas, cu altă înfățişare. S-a dus de multe ori la ucenici şi nu a fost cunoscut. S-a dus la Petru şi la pescarii care erau cu Petru şi le-a zis: *Fiilor, aveți ceva de mâncare?* (Ioan 21,5). Şi nu i-au cunoscut nici chipul, nici glasul. Şi le-a zis Iisus: *Aruncați mreaja în partea dreaptă a corabiei şi veți găsi* (Ioan 21, 6). Şi aruncând mreaja au prins mult peşte (Ioan 21, 6). Nu L-au cunoscut după înfățişare, dar L-au cunoscut după semnul puterii Sale. De aceea şi Evanghelistul Ioan zice lui Petru: *Domnul este!* (Ioan 21,7). Nu l-a convins chipul pe care l-a văzut, ci semnul puterii. De asta strigă Luca: *Printre multe semne doveditoare arătându-li-Se lor, timp de patruzeci de zile, şi grăind*.

Hristos nu era văzut aşa ca oricare dintre noi, ci Se arăta din când în când. Dacă citim cu atenție Evanghelia, găsim că Mântuitorul, după înviere, s-a arătat de unsprezece ori Sfinților Apostoli şi apoi S-a înălțat la Tatăl.

- De ce S-a arătat de unsprezece ori?

- Pentru că a avut unsprezece ucenici, după ce Iuda s-a scos din ceata Apostolilor, după ce şi-a pierdut locul şi vrednicia din pricina vânzării celei rele pe care a săvârşit-o. S-a arătat de unsprezece ori Apostolilor, dar nu tuturor de fiecare dată, ci felurit; uneori unora, alteori altora.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, X, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 184-185)

„Dacă Hristos ar fi nădăjduit că ei prin aceasta s-ar fi întors la credință, negreşit El n-ar fi pregetat, după învierea Sa, a se arăta tuturor.

Cum că ei n-ar fi crezut nici când El li S-ar fi arătat după Învierea Sa, o dovedeşte învierea lui Lazăr. Acesta murise de patru zile, aşa că puțea şi trecuse în putreziciune. Dar Hristos l-a rechemat la viață înaintea ochilor iudeilor, şi iarăşi i-a deşteptat; însă cu toate acestea, El n-a putut a-i aduce la credință; dimpotrivă, i-a făcut mai mari vrăjmaşi ai Săi. Căci ei au venit şi

voiau pentru aceasta a-l omorî. Dacă ei n-au crezut în El când a sculat din moarte pe un altul, nu s-ar fi înfuriat ei oare asupra Lui mai tare, când El li S-ar fi arătat iarăşi ca înviat? Ei prin aceea negreşit nu s-ar fi îndreptat, ci necucernicia şi osânda lor ar fi sporit. Aşadar pentru ca El să-i scape de o tulburare de prisos, nu S-a arătat lor, ci numai ucenicilor Săi; căci El i-ar fi expus la o mai mare pedeapsă, dacă după răstignire S-ar mai fi arătat lor.

Aşadar, El S-a retras de la ochii lor, pentru ca să-i cruțe, dar S-a arătat lor prin minunile Apostolilor Săi." (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 173-174)

DUMNEZEU FIUL (Învierea Domnului Hristos din morți; îndoiala lui Toma)

„*Iar Toma, unul din cei doisprezece, care se zice Geamăn, nu era cu ei* (Ioan 20, 24).

A fost rânduiala lui Hristos ca să lipsească Toma, pentru ca îndoiala lui să facă şi mai vădită învierea. Dacă Toma n-ar fi lipsit şi nu s-ar fi îndoit de înviere, Mântuitorul nu ar fi risipit îndoiala, şi minunea învierii ar fi smintit încă pe mulți. Dar îndoiala lui Toma a ajuns leac pentru toți îndoielnicii.

Când a venit Toma, ceilalți ucenici i-au spus: *Am văzut pe Domnul!* (Ioan 20, 25). Ei se lăudau cu ce văzuseră, iar el, stăpânit de neîncredere, dar nu de necredință (atât de puternică îi era îndoiala), dorea să se încredințeze. De aceea n-a zis: nu-i cu putință asta. Fiți cu mare luare-aminte la cuvintele mele. Toma n-a tăgăduit învierea, n-a spus: *Grăiți lucruri care sunt cu neputință de înfăptuit. Îmi vestiți un lucru ce nu se poate*, ci a căutat să se încredințeze de înviere, zicând: *De nu voi vedea şi eu în mâinile Lui semnul cuielor, de nu voi pune mâna mea în coasta Lui, nu voi crede* (Ioan 20, 25).

Şi după opt zile ... (Ioan 20, 26).

Vezi că a venit în cealaltă duminică. De la o duminică la alta sunt opt zile.

Şi după opt zile de la înviere, a venit iarăşi Iisus, uşile fiind încuiate, a stat în mijloc şi a zis: Pace vouă! (Ioan 20, 26). Pentru că şi duminica cealaltă Domnul spusese de două ori: *Pace vouă!* (Ioan 20, 19-21), acum spune o singură dată ca întreg darul păcii să fie de la Sfânta Treime.

Pace vouă! Apoi a zis lui Toma: *Adu degetul tău încoace!*

Uită-te, te rog! Mântuitorul nu aşteaptă să afle de la ucenici de îndoiala lui Toma. N-a fost mai întâi înştiințat şi apoi a învățat. Ci, ca să-l convingă pe Toma că era de față, chiar când nu era văzut, şi ca să-l facă să-şi cerceteze singur îndoiala, îi spune: *Adu degetul tău încoace,* după cum ai

spus, *şi vezi mâinile Mele şi adu mâna ta şi o pune în coasta Mea şi nu fi necredincios, ci credincios* (Ioan 20, 27). Domnul arată că nu-i credincios cel ce caută să se încredinţeze, ci cel ce slujeşte credinţei este credincios.” (*Cuvânt la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 177-178)

„Totuşi să mulţumim bunătăţii şi îngăduinţei lui Dumnezeu, că degetul lui Toma a ajuns condeiul dreptei credinţe, care a rupt laţurile ereticilor şi a astupat gurile celor ce îndrăznesc să spună că Domnul în aparenţă s-a îmbrăcat cu trup şi în aparenţă a murit. Degetul lui Toma a pus capăt îndoielilor ereticilor, ca şi degetul acela faţă de care n-au avut nici o putere magii egipteni, zicând: *Degetul lui Dumnezeu este acesta* (Ieş., 8, 19).” (*Cuvânt la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 178)

„*Aşadar, pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiţi cei ce n-au văzut şi au crezut* (Ioan 20, 29). Unul a fost ţinut de rău, şi noi toţi am fost fericiţi. Fericirea aceasta a trecut la noi toţi şi cei ce vor fi după noi. Am ajuns părtaşi acestei mari şi slăvite fericiri, pentru că primim cu credinţă minunile, deşi nu le-am văzut cu ochii.” (*Cuvânt la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 179)

DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morţi – argumente şi mărturii)

„Îndrăznirea fericitului Petru este cea mai grăitoare dovadă a învierii! Ce dovadă mai mare decât aceasta poţi să ai, când cel care înainte de răstignire nu putea îndura ameninţarea unei slujnice (Ioan, 18, 17), iar acum el singur se ridică cu atâta îndrăznire împotriva întregului popor iudeu? Şi, în faţa unei atât de mari mulţimi înfuriate, le grăieşte cuvinte, care le putea aţâţa şi mai mult mânia”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 360)

„*Că precum Iona, le spune Hristos, a fost în pântecele chitului trei zile şi trei nopţi, tot aşa va fi şi Fiul Omului în inima pământului, trei zile şi trei nopţi* (Matei 12, 40).

Nu le-a spus pe faţă că va învia. Ar fi râs de El. A lăsat să se înţeleagă asta, pentru ca ei să creadă că Domnul ştia mai înainte de învierea Sa. Că

fariseii ştiau într-adevăr că Domnul va învia se vede de acolo că au spus lui Pilat: *Amăgitorul Acela a spus încă pe când era viu: După trei zile voi învia* (Matei 27, 3)*,* cu toate că ucenicii nu cunoşteau aceasta; că ei, înainte de înviere, erau mai nepricepuţi decât fariseii; de aceea fariseii s-au şi osândit pe ei înşişi.

Vezi cât de precis vorbeşte Domnul de învierea Sa, deşi face numai aluzie la ea? N-a spus: *în pământ*, ci: *în inima pământului,* ca să arate şi mormântul şi ca nimeni să nu spună că moartea a fost aparentă. A îngăduit să stea trei zile în mormânt, ca să dea adeverire că a murit. Moartea Lui nu este adeverită numai prin răstignirea pe cruce, nici numai prin faptul că toţi au văzut că Şi-a dat duhul, ci şi prin timpul zilelor cât a stat în mormânt. Despre înviere aveau să dea mărturie toate evenimentele de mai târziu; dar moartea Sa pe cruce ar fi fost pusă la îndoială dacă n-ar fi fost atunci multe semne şi minuni care să dea mărturie; iar dacă ar fi fost pusă la îndoială moartea pe cruce, s-ar fi pus la îndoială şi învierea. Din pricina aceasta Domnul numeşte moartea Sa: *semn.* Dacă n-ar fi fost răstignit, n-ar fi fost dat semnul. De aceea citează simbolul, pe Iona, ca să fie crezut adevărul. Spune-mi, închipuire a fost şederea lui Iona în pântecele chitului? N-o poţi spune! Prin urmare n-a fost închipuire nici şederea lui Hristos în inima pământului. Că nu e cu putinţă ca simbolul să fie adevăr, iar adevărul, închipuire". (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 510)

„Atât de mare este puterea Celui răstignit, că după atâta bătaie de joc, după atâta batjocură, sutaşul şi mulţimile s-au pocăit. Unii spun că sutaşul acesta, întărindu-se mai pe urmă în credinţă, a murit mucenic[210]." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 984)

„Trebuia să se creadă că Hristos a murit, că a fost îngropat şi că a înviat. Şi despre toate acestea duşmanii Lui ne fac dovada. Uită-te că înseşi cuvintele lor ne dau mărturie de toate acestea. Ei spun: *Ne-am adus aminte că amăgitorul acela, încă fiind viu*; deci a murit; *După trei zile Mă voi scula. Porunceşte dar să se întărească mormântul*; deci a fost înmormântat; *Ca nu cumva să vină ucenicii Lui să-L fure*; deci, dacă va fi întărit mormântul, nu se va putea face nici o viclenie. Nici una. Prin urmare dovada învierii a ajuns de necontestat tocmai prin cele propuse de voi, nu s-a făcut nici o viclenie, pentru că mormântul a fost pecetluit. Iar dacă nu s-a făcut nici o viclenie şi

---

210 Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Numele lui este Longhin, prăznuit la Biserică la 16 octombrie. (n.s. 23, p. 984).

s-a găsit mormântul gol, atunci negreşit a înviat. Ai văzut cum arhiereii şi bătrânii poporului, chiar fără voia lor, au luptat pentru dovedirea adevărului?

Tu însă uită-mi-te la dragostea de adevăr a ucenicilor! Nu ascund nimic din cele spuse de duşmani, chiar dacă spun lucruri de ocară. Iată Îl numesc pe Hristos *amăgitor* şi nu o trec sub tăcere.

Cuvintele spuse de arhierei şi de farisei lui Pilat arată şi cruzimea lor, că nici la moartea Lui n-au pus capăt mâniei, dar şi curăţenia şi dragostea de adevăr a ucenicilor." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 990)

„- *Aveţi strajă! Întăriţi cum ştiţi! Şi pecetluind mormântul, l-au întărit cu strajă* (Matei 27, 65-66).

Pilat n-a lăsat pe ostaşi să pecetluiască ei singuri mormântul; aflase ce e cu Hristos şi nu voia să le dea vreun ajutor; dar, ca să scape de ei, le-a îngăduit şi aceasta, spunându-le: *Pecetluiţi voi mormântul cum voiţi, ca să nu puteţi învinui pe alţii*. Dacă ostaşii ar fi pecetluit ei singuri mormântul, arhiereii şi cărturarii ar fi putut spune - chiar dacă ar fi fost spusele lor neadevărate şi mincinoase; şi cum nu le-a fost ruşine să spună altele, ar fi putut spune şi asta - că ostaşii, îngăduind să fie furat trupul, ar fi dat prilej ucenicilor să plăsmuiască cuvântul despre înviere. Aşa însă, întărind ei înşişi mormântul, nu mai puteau să spună asta.

Ai văzut cum se sârguiesc arhiereii şi fariseii să pună fără voia lor în lumină adevărul? Ei s-au dus la Pilat, ei i-au cerut, ei au întărit mormântul cu strajă, ca să fie unii altora şi învinuitori şi martori ai adevărului. Când L-au furat ucenicii? Sâmbăta? Dar cum, când nu le era îngăduit să se apropie sâmbăta de mormânt? Dar chiar dacă ar fi făcut-o călcând legea, cum ar fi îndrăznit să se apropie când ei erau atât de fricoşi? Cum ar fi putut convinge poporul? Ce-ar fi trebuit să spună? Ce-ar fi trebuit să facă? Cu ce tragere de inimă ar fi putut lua apărarea unui mort? Ce răsplată ar fi aşteptat? Pe când trăia, au fugit îndată ce L-au văzut prins. Ar fi avut, oare, curajul să vorbească despre El după moartea Lui, dacă n-ar fi înviat? Cum s-ar putea susţine aşa ceva? Se vede de aici că ucenicii nici n-ar fi voit, nici n-ar fi putut să plăsmuiască învierea, dacă Hristos n-ar fi înviat. Hristos le vorbise ucenicilor mult despre înviere, le vorbise adeseori, până într-atâta, că chiar iudeii au zis că Hristos spusese: *După trei zile voi învia.* Deci dacă n-ar fi înviat, ucenicii s-ar fi socotit negreşit înşelaţi; şi văzându-se atacaţi din pricina Lui de tot poporul şi ajunşi fără de casă şi fără de masă, I-ar fi întors spatele şi n-ar fi voit să-I încununeze fruntea cu o astfel de slavă, pentru că fuseseră înşelaţi şi aruncaţi, din pricina Lui, în cele mai mari primejdii. Nici nu mai este de dovedit! Dacă n-ar fi fost adevărată învierea, nici n-ar fi putut

s-o plăsmuiască. Pe ce s-ar fi întemeiat? Pe talentul lor oratoric? Dar erau nişte oameni neînvăţaţi! Pe mulţimea banilor? Dar nu aveau nici toiag, nici încălţăminte. Pe faima neamului? Dar erau oameni de jos şi din oameni de jos. Pe măreţia locului lor de naştere? Dar erau nişte sate neînsemnate. Pe mulţimea numărului lor? Dar nu erau mai mult de unsprezece oameni şi aceştia împrăştiaţi. Pe făgăduielile învăţătorului? Care făgăduieli? Dar dacă n-a înviat, nici făgăduielile nu mai puteau fi vrednice de credinţă. Cum ar fi putut înfrunta un popor înfuriat? Dacă duhovnicul apostolilor n-a putut înfrunta cuvintele unei femei care stătea la poartă, şi dacă toţi ceilalţi ucenici s-au împrăştiat când L-au văzut legat, cum s-ar mai fi gândit să meargă până la marginile lumii şi să sădească o învăţătură plăsmuită despre înviere? Dacă Petru n-a putut înfrunta ameninţarea unei femei, iar ceilalţi ucenici au fugit la vederea lanţurilor, cum ar fi putut înfrunta pe împăraţi, pe dregători şi popoare, care aveau şi săbii şi grătare şi cuptoare aprinse şi-i ameninţau cu mii şi mii de primejdii de moarte în fiecare zi, dacă nu s-ar fi putut bucura de puterea şi ajutorul Celui înviat? Minuni asemănătoare făcuse Domnul; înviase atâţia morţi; dar nici una din aceste minuni nu i-a făcut pe iudei să se ruşineze, ci au răstignit pe Săvârşitorul lor. Aveau, oare, să creadă popoarele în învierea lui Hristos numai pe spusele ucenicilor? Nu! Lucrul acesta nu se poate, nu se poate! Că pe toate le-a lucrat puterea Celui înviat!”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 991-992)

„Uită-te la răutatea vrednică de râs a arhiereilor şi fariseilor! *Ne-am adus aminte,* spun ei*, că amăgitorul Acela a zis încă pe când trăia: După trei zile voi învia.* Dacă era un amăgitor şi un lăudăros mincinos, pentru ce vă temeţi, pentru ce alergaţi de colo-colo, pentru ce atâta râvnă? *Ne temem,* spun ei, *ca să nu-l fure cumva ucenicii şi să înşele mulţimea.* Şi s-a arătat, doar, că asta n-ar fi fost deloc o dovadă; dar răutatea este chiţibuşară şi neruşinată; face lucruri nechibzuite. Au poruncit să întărească mormântul trei zile, ca şi cum ar fi luptat pentru apărarea învăţăturilor lui Hristos.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 992)

„Şi Hristos a înviat mai devreme, ca să nu poată spune arhiereii că nu Şi-a împlinit cuvântul şi că a fost furat. N-a fost un lucru lipsit de valoare că a înviat mai devreme; dar dacă învia mai târziu, ar fi fost pusă la îndoială învierea. Ce n-ar fi putut să zică şi să răszică, deşi pe nedrept, dacă Hristos n-ar fi înviat atunci când ostaşii stăteau la mormânt şi păzeau mormântul, ci după trei zile, după plecarea ostaşilor? Pentru aceea deci Hristos a înviat înainte de împlinirea celor trei zile. Trebuia să în- vieze atunci când ostaşii erau acolo, când păzeau mormântul; trebuia deci să învieze chiar înăuntru

celor trei zile. Dacă ar fi înviat după trecerea celor trei zile şi după plecarea ostaşilor, învierea ar fi putut fi pusă la îndoială. De aceea a şi îngăduit să se pecetluiască mormântul aşa cum voiau şi să pună de pază şi ostaşi. Şi nu le-a păsat arhiereilor şi fariseilor că fac asta sâmbăta, că lucrează; ei aveau ochii îndreptați numai într-o singură parte: să-şi împlinească răutatea lor. Nădăjduiau că prin asta vor birui. Dar fapta aceasta a lor era semnul celei mai mari nechibzuințe. Semn că erau zguduiți de o puternică frică. Cei care L-au prins când era viu se tem de El când e mort. Şi ar fi trebuit, dacă Hristos era un simplu om, să prindă curaj, acum când e mort. Dar ca să afle arhiereii şi fariseii că cele ce a pătimit Hristos, pe când trăia, le-a pătimit de bună voie, iată că Domnul îngăduie să I se pună pecete, piatră şi strajă; dar n-au putut să-L țină în mormânt. Un singur lucru reuşesc să facă: să facă cunoscut mormântul şi să fie crezută prin aceasta învierea". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 992-993)

„Când ostaşii au venit şi au vestit pe arhierei - adevărul străluceşte mai mult când e propovăduit de potrivnici -, le-au dat arginți ca spună că *ucenicii Lui au venit noaptea şi L-au furat.*

Cum L-au furat, o, nechibzuiților! Adevărul învierii era prea strălucitor şi prea măreț ca să poată fi plăsmuit! Spusa aceasta că L-au furat era de necrezut şi nici chip de minciună nu avea. Spune-mi, cum L-au furat ucenicii, când ei erau nişte oameni sărmani şi din popor, care nici nu îndrăzneau să se arate? Nu era, oare, pusă pecete pe mormânt? Nu erau, oare, lângă mormânt atâția paznici, atâția ostaşi şi iudei? Nu se gândeau, oare, şi ei la asta, nu se îngrijeau, nu privegheau, nu aveau grijă să nu fie furat? Dar, în sfârşit, pentru ce să-L fure ucenicii, ca să născocească dogma învierii? Dar cum le-ar fi trecut prin minte să născocească aşa ceva unor oameni cărora le plăcea să trăiască ascunşi de lume? Cum ar fi ridicat piatra care era atât de păzită? Cum ar fi putut să se ascundă de atâția oameni? Chiar dacă nu s-ar fi temut de moarte totuşi n-ar fi încercat, în zadar şi fără rost, să săvârşească fapta asta, când erau atâția paznici. Că ucenicii mai erau şi nişte fricoşi o arată cele petrecute mai înainte. Când L-au văzut prins, toți au fugit. Dacă n-au avut curajul să rămână lângă El atunci când îl vedeau viu, cum nu s-ar fi temut acum când era mort şi înconjurat de o mulțime atât de mare de ostaşi? Aveau, oare, de deschis o uşă? Trebuia să se ascundă numai de un singur om? Nu! Pe mormânt era pusă o piatră mare care avea nevoie de multe mâini. Aveau dreptate arhiereii să spună: *Şi va fi rătăcirea cea din urmă mai rea decât cea dintâi!* Împotriva lor au rostit aceste cuvinte! Ar fi trebuit ca, după atâta furie, să se căiască de faptele lor; dar ei se silesc să le întreacă pe cele de mai înainte născocind minciuni vrednice de râs; când era

viu, I-au cumpărat sângele; după ce a fost răstignit şi a înviat, încearcă tot cu bani să facă să piară cuvântul despre înviere. Tu însă uită-mi-te că sunt prinşi tocmai prin cele ce au făcut. Dacă nu s-ar fi dus la Pilat şi n-ar fi cerut strajă la mormânt ar fi putut să-şi răspândească minciunile lor cu mai mult neruşinare; dar aşa, nu! Aşa au lucrat totul ca şi cum s-ar fi străduit să-şi coasă propriile lor guri. În ce priveşte pe ucenici, dacă n-au putut să privegheze cu El mai cu seamă când au fost ținuți rău de El, cum ar fi putut îndrăzni să-L fure? De ce nu L-au furat mai înainte, mai înainte de a fi pus voi, arhiereilor, pază la mormânt? Dacă ucenicii ar fi voit să-L fure, ar fi putut face asta în prima noapte, când mormântul nu era păzit, când nu era nici o primejdie, când puteau lucra fără frică. Că arhiereii s-au dus sâmbătă la Pilat şi i-au cerut strajă ca să-L păzească (Matei 27, 62-66). În cea dintâi noapte nu era nimeni din ei la mormânt.

Ce ne spun apoi giulgiurile care fuseseră muiate în smirnă? Şi Petru a văzut giulgiurile acestea în mormânt (Ioan 20, 5). Dacă ucenicii ar fi voit să-L fure nu I-ar fi furat trupul gol; nu numai ca să nu-L facă de ocară, ci şi ca să nu mai piardă vremea cu dezbrăcatul şi aşa să-i scoale pe străjeri şi să pună mâna pe ei; mai cu seamă că Domnul fusese uns cu smirnă, o materie care se lipeşte tare de trup şi intră în haine; de aceea nu era uşor să se desprindă giulgiurile de pe trup; iar cei care ar fi făcut aceasta aveau nevoie de multă vreme. Prin urmare şi de aici se vede că este de necrezut furtul trupului. Nu cunoşteau, apoi, ucenicii mânia iudaică? Nu ştiau că-şi atrag urgia lor? Dar, în sfârşit, ce-ar fi câştigat din fapta lor dacă Hristos n-ar fi înviat? Dar arhiereii şi bătrânii, ştiind că au născocit furtul, au dat arginți şi au spus: *Spuneți că L-au furat şi noi vom îndupleca pe dregător.* Voiau să se răspândească zvonul acesta, dar au izbit în zadar cu pumnii în adevăr; iar prin cele prin care au încercat să umbrească adevărul, prin acelea l-au făcut, fără voia lor, să strălucească. Chiar spusa arhiereilor şi bătrânilor, că ucenicii L-au furat, întăreşte învierea. Ei înşişi mărturisesc: că nu era trupul în mormânt. Când înşişi arhiereii şi bătrânii mărturisesc că trupul Lui nu era acolo, iar şederea paznicilor lângă mormânt, giulgiurile şi frica ucenicilor arată ca mincinos şi neadevărat furtul, urmează că dovada învierii este de nezdruncinat". (*Omilii la Matei,* omilia XC, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 999-1001)

„Oamenii care Îl luaseră în râs pe Hristos pe când trăia, după moartea Lui atât de mult au fost zguduiți, încât au fost în stare să şi moară pentru El cu dragă inimă. Aceasta mai cu seamă arată puterea învierii Lui. Acesta a fost şi motivul pentru care au fost păstrate pentru mai târziu faptele cele mai strălucite ale lui Hristos, pentru ca dovada scoasă din ele să fie mai presus de

orice îndoială. Dacă noi uităm, după ce-au murit, pe cei pe care i-am admirat pe când erau în viață, te întreb cum au putut mai târziu cei care-şi bătuseră joc de Hristos pe când trăia să-L socotească Dumnezeu, dacă Hristos ar fi fost un om ca toți oamenii? Cum au putut primi chiar să moară pentru El, dacă n-ar fi avut dovada clară a învierii Lui?" (*Omilii la Matei,* omilia V, III, în col. PSB, vol. 23, p. 71)

„Căci nu era nici aşa de minunat, nici aşa de uimitor, că fiind în viață El făcea minuni, ca de a-i vedea pe ucenicii Lui după moartea Sa, făcând minuni mai mari în numele Său; aceea era o dovadă de netăgăduit a învierii Sale. Dacă Iisus înviat S-ar fi arătat tuturor, nu s-ar fi crezut aşa de bine în învierea Sa, s-ar fi putut spune: aceasta este o fantomă. Dar cel care, după moartea Sa, vedea lucrând singur numele Lui mai mari minuni ca atunci când trăia El şi rămânea printre oameni, nu putea refuza să creadă, dacă nu era complet nebun." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIII, 3, pp. 323-324)

„După moartea Sa, putând face lucruri mult mai mari ca înainte de moarte, cum nu va fi aceasta o slavă atât de mare? În sfârşit, ca popoarele să creadă în înviere, ucenicii şi predicatorii învierii au făcut minuni mult mai mari. Spuneți: dacă Iisus Hristos nu ar fi înviat, dacă nu ar fi trăit după moartea Sa, dacă n-ar fi fost Dumnezeu, cum ar fi făcut ucenicii în numele Lui atât de mari lucruri şi atât de mari minuni?

Dacă Dumnezeu a fost preaslăvit întru El şi Dumnezeu Îl va preaslăvi pe El şi îndată Îl va preaslăvi (32). Ce vrea să spună aceea: *Dumnezeu Îl va preaslăvi pe El*? Adică: El Îl va slăvi El însuşi şi nu prin altul; Îl va slăvi imediat, El Îl va slăvi în acelaşi timp cu crucea. Nu, El nu va întârzia şi nu mult după învierea Lui va face să strălucească această slavă a Sa; ci chiar atunci când va fi spânzurat pe cruce, vor apărea semne şi minuni strălucite şi în cer şi pe pământ. Se văd aceste semne şi aceste străluciri: soarele a fost întunecat, pietrele s-au despicat, catapeteasma templului s-a rupt în două, cele mai multe trupuri ale sfinților care erau adormiți, erau morți, au înviat (Lc., 26, 45) (Mt., 27, 51-51); evreii, pentru a fi siguri pe mormânt, au sigilat piatra şi au pus gărzi acolo; şi cu toate că a fost închis cu o piatră uriaşă mormântul unde era pus trupul, acest trup a înviat şi a ieşit din mormânt. Patruzeci de zile după aceea, apostolii au primit Duhul Sfânt, şi imediat ei L-au vestit pe Iisus înviat. Iată ce înseamnă acest cuvânt: *Dumnezeu Îl va preaslăvi pe El*; şi Îl va slăvi în continuu, nu prin îngeri, nici prin îngeri, nici prin vreo altă putere, ci prin El însuşi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXII, 2, p. 369)

„Dacă ar fi luat trupul, nu l-ar fi dezbrăcat mai înainte; şi dacă l-ar fi dezbrăcat, nu şi-ar fi făcut nici o grijă să ia giulgiul, să-l strângă şi să-l pună într-un colţ, ci l-ar fi luat aşa cum era. Pentru aceasta Evanghelistul n-are atâta grijă să arate că trupul a fost înmormântat cu multă smirnă, substanţă care lipeşte şi leagă giulgiul de trup ca un plumb, decât că giulgiurile erau strânse într-un loc aparte; voi să nu-i ascultaţi pe cei ce zic că trupul a fost furat. Un hoţ n-ar fi fost aşa nebun pentru a folosi atâta timp la lucruri inutile. Pentru ce motiv ar fi lăsat el acest giulgiu? Cum s-ar fi pus el să le desprindă de către trup, fără ca să fie zărit? Trebuia pentru aceea destulă vreme, şi dacă ar fi întârziat aşa, el n-ar fi fost lipsit ca să fie prins asupra faptului. Dar pentru ce erau puse giulgiurile acolo puse separat şi mahrama într-un loc aparte? Pentru a vă arăta că aceea nu s-a făcut la întâmplare şi cu grabă, pentru că giulgiul şi mahrama erau separate şi strânse separat; într-un cuvânt, aceea se face aşa, ca ucenicii să creadă în înviere. Pentru aceasta li se arată Iisus Hristos apoi, ca fiind deja convinşi de înviere prin ceea ce au văzut.

Priviţi aici, vă rog, fraţii mei, cât este de departe evanghelistul de fast şi de vanitate; cercetaţi să vedeţi câtă grijă are el să arate că Petru a făcut o cercetare exactă, fiind sosit primul la mormânt şi văzând giulgiurile care erau acolo, el n-a căutat nimic mai mult şi s-a retras. Dar Petru, care era vioi şi iute, a intrat în mormânt, a cercetat totul cu atenţie şi face o nouă descoperire; atunci el l-a chemat pe Ioan ca să vină să vadă. Ioan deci intrând după Petru, vede astfel giulgiurile care au servit la îngroparea trupului, separate şi puse la o parte. Ori, aceste giulgiuri aşa separate, strânse şi puse într-un loc aparte, dovedesc în mod arătat că cel ce le-a aranjat în acest fel nu era nici constrâns, nici grăbit, nici tulburat, ci că era atent şi liniştit la ceea ce făcea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* Omilia LXXXV, 4, pp. 453-454)

,,Cum că propovăduirea este dumnezeiască se vădeşte din următorul fapt: Cum le-a venit în minte celor doisprezece oameni simpli ca să săvârşească astfel de lucruri, petrecându-şi timpul în pustietăţi, pe eleştee şi râuri, şi niciodată cugetând a se duce îndată în cetate sau în târguri? Cum le-a venit lor în minte ca să se împotrivească lumii întregi? Cum că ei erau fricoşi şi nerăbdători, o arată cel ce a scris despre dânşii (Luca), care nu s-a dat în lături şi nici nu a putu să sufere a le ascunde cusururile lor, ceea ce şi este o mare dovadă de adevăr. Deci ce spune el despre dânşii? Că Hristos, fiind dus de ostaşi, după atâtea minuni unii au fugit, iar cel ce a rămas pe

lângă dânsul, care era şi verhovnicul apostolilor, s-a lepădat de dânsul! Cum oare cei doisprezece, cari chiar trăind Hristos, nu puteau suferi furia iudaicească, iar după ce el a murit, s-a înmormântat şi nu a mai înviat, după cum ziceți, nici nu a mai vorbit cu dânşii şi nici nu le-a insuflat curaj, cum, zic, aceşti oameni s-au pus de-a curmezişul lumii întregi? Oare nu şi-au fi zis într-înşii: *Dar ce va să zică aceasta? Pe sine nu s-a mântuit, şi va putea ajuta nouă? Trăind, el nu a putut să se apere pe sine, şi fiind mort, ne va întinde nouă o mână de ajutor? Fiind în viață, el nu a supus nici un neam, şi noi să înduplecăm o lume întreagă numai cu numele lui? – Şi cum s-ar putea nu doar să facem aceasta, dar chiar să şi cugetăm?* Deci de aici se vădeşte că dacă ei nu l-ar fi văzut înviat şi n-ar fi luat dovada cea mare a puterii lui, nu s-ar fi azvârlit într-un joc atât de primejdios. Chiar de ar fi avut ei mii de prieteni, oare nu îndată i-ar fi făcut duşmani, punând în mişcare obiceiuri vechi şi strămutând hotarele părinteşti? Dar iată că dânşii acum şi-au făcut duşmani şi pe ai lor, şi pe cei străini. Chiar de ar fi fost ei foarte cinstiți de către cei din afară (adică de neamuri), totuşi, oare nu i-ar fi dispreţuit cu toții pentru că aduceau o viață nouă şi nevăzută până atunci? Acum însă ei erau străini de toată lumea şi era firesc ca să fie urâți şi dispreţuiți de toți." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 39)

,,Să vedem cum le-a venit lor în minte şi în ce s-ar fi bizuit să covârşească lumea, dacă nu ar fi văzut pe Hristos înviat. Nu cumva şi-au ieşit din minți, ca să se gândească la aşa ceva, cum s-ar întâmpla? – Fiindcă într-adevăr covârşeşte orice nebunie ca ei să aştepte de a săvârşi un asemenea lucru fără harul Dumnezeiesc. Cum de l-au săvârşit, dacă au fost nebuni şi ieşiți din minți? Şi dacă au fost cu mintea întreagă – după cum au dovedit lucrurile – cum acei doisprezece oameni, fără ca să ia vreo chezăşie vrednică de crezare din ceruri, şi fără ca să se bucure de ajutorul de sus, s-au azvârlit în atâtea şi atâtea primejdii grozave? Cum de s-au luptat vitejeşte cu pământul şi cu marea, spre a schimba obiceiurile întregii lumi, ce erau atât de înțepenite în trecerea timpurilor, şi cum au putut ei să stea în luptă cu o aşa bărbăție? Şi ceea ce este mai mult încă, că ei, chemând omenirea la cer şi la bunătățile de acolo, cereau pe de altă parte dispreţuirea bunătăților de aici; dar atunci în ce se bizuiau ei ca să încredințeze pe ascultători? Şi cel puțin dacă ar fi fost crescuți în slavă, bogăție, în stăpânii şi învățătură, şi poate că nici aşa nu le-ar fi fost îngăduit a se încumeta la un lucru atât de greu – dar cel puțin aşteptarea lor ar fi avut oarecare cuvânt – dar acum iată că unii dintr-înşii se îndeletniceau cu pescuitul pe bălți, alții cu cusutul pieilor şi

facerea de corturi, iar alții cu slujbe la vamă. Dar nici una din aceste îndeletniciri nu era atât de îndemânatică spre filosofie, şi spre a încredința pe cineva de a-şi închipui lucruri mari, şi mai cu seamă când nu are pilde.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 48)

,,Dar chiar dacă ei nădăjduiau că vor covârşi lumea, cu ce nădejde şi-au luat asupră-şi atâtea primejdii, dacă nu aveau privirea ațintită în viitor? Să zicem că ei nădăjduiau a covârşi lumea; dar atunci ce aşteptau ei să câştige prin faptul că au atras pe toți către cel ce nu a înviat – după cum spuneți? Dacă chiar astăzi oameni cari au crezut în Împărăția Cerurilor şi în miile de bunătăți de acolo, şi totuşi cu greu ar primi să se arunce în primejdii, apoi cum aceia ar fi suferit atâtea în zadar, ba încă pentru ceva rău? Căci dacă nu au fost aievea cele petrecute cu Hristos, dacă Hristos nu s-a înălțat la ceruri, şi dacă ei ar fi născocit toate acestea cu scop de a convinge pe alții, apoi negreşit că şi-ar fi bătut joc de Dumnezeu şi şi-ar fi atras de sus mii de trăsnete asupra capului lor. De altminteri, chiar de ar fi avut ei o asemenea bunăvoință pe cât timp trăia Hristos, totuşi murind el li s-ar fi stins orice râvnă, căci dacă nu învia, li s-ar fi părut că el a fost numai un înşelător şi viclean. Nu ştiți că oştirile, trăind generalul sau împăratul, fie chiar de ar fi cât de slabe, totuşi sunt unite sub aceeaşi căpetenie, pe când dacă lipseşte capul, chiar de ar fi oricât de puternice, se împrăştie?

Cu care cuvinte înduplecătoare s-au întrarmat ei, spune-mi, voind a începe propovăduirea Evangheliei şi a se împrăştia în lumea întreagă? Şi cum de nu s-au oprit în fața atâtor piedici? Dacă ei erau nişte nebuni ieşiți din minți – şi nu voi conteni a spune lucrul acesta – ar fi trebuit să nu poată face nimic, fiindcă nimeni nu se încredința de la nişte nebuni; dar dacă ei au izbutit în lucrarea lor, după cum şi este şi după cum arată sfârşitul acelei lucrări, apoi aceasta ne dovedeşte că dânşii au fost mai înțelepți decât toți. Şi dacă au fost mai înțelepți decât toți, apoi este vădit lucru că nu în zadar s-ar fi apucat ei de propovăduire, căci dacă nu ar fi văzut pe Hristos înviat, ce ar fi fost în stare să-i azvârle pe dânşii în asemenea război? Ce anume nu i-ar fi îndepărtat de la o asemenea hotărâre? Le-a spus lor că *După trei zile voi învia* şi le-a făgăduit cele ale împărăției cerurilor; le-a spus că vor stăpâni lumea întreagă, luând Duh Sfânt, şi multe altele pe lângă acestea, care covârşesc întreaga fire. Dar dacă nu s-ar fi împlinit nimic cu aceste făgăduințe, deşi trăind credeau făgăduințele, totuşi după moartea lui n-ar mai fi crezut defel dacă nu l-ar fi văzut înviat din morți. Fiindcă şi-ar fi zis: *Spunea că: Peste trei zile voi învia*, şi nu a înviat; ne-a făgăduit că ne va da Duh Sfânt, şi nu ni l-a trimis; apoi cum vom crede noi cele viitoare, când cele de aici l-au dezmințit? Pentru ce, dacă nu a înviat, ei au propovăduit că

a înviat? *Fiindcă îl iubeau*, zici tu. Şi cu toate acestea mai firesc era ca să-l urască ca pe un înşelător şi trădător, fiindcă stârnindu-i cu mii de nădejdi, şi smulgându-i din casele lor, de la părinții şi rudele lor, şi pe întregul neam iudaicesc făcându-l să-i războiască din toate puterile, la urmă i-a trădat. Şi dacă aceasta s-ar fi petrecut din pricina slăbiciunii şi a neputinței sale, poate că ar fi trecut cu vederea, dar acum faptul acesta s-ar fi crezut de cea mai mare înşelăciune. Ar fi trebuit ca el să spună adevărul, iar nu să făgăduiască cerul, el care a fost om muritor, după cum spuneți voi. Aşa că era mai firesc ca ei să propovăduiască înşelăciunea lui, să-l arate lumii ca pe un înşelător şi fermecător, şi astfel şi dânşii ar fi scăpat de primejdii, în acelaşi timp şi războiul l-ar fi înlăturat. Dacă Iudeii au dat arginți ostaşilor ca să spună că ucenicii lui i-au furat trupul, şi dacă şi dânşii s-ar fi înfățişat înaintea lor şi ar fi zis: *Da, noi l-am furat ! – şi Hristos nu a înviat*, apoi de câtă cinste nu s-ar fi bucurat? Încât atârna de dânşii ca să fie şi cinstiți, să fie şi încununați.

Deci din ce pricină au înlocuit ei toate acestea prin batjocura şi primejdiile cele mai mari, dacă nu ar fi fost la mijloc o putere Dumnezeiască, care să-i încredințeze şi care era mai puternică decât toate primejdiile prin care au trecut? Dacă poate nici cu acestea nu ne putem încredința, apoi gândeşte-te şi la următorul fapt: că dacă n-ar fi fost aşa, chiar de s-ar fi pregătit ei cât de mult, totuşi n-ar fi propovăduit în numele lui, ci s-ar fi depărtat de dânsul, pentru ceea ce spun. Voi ştiți că noi nici nu putem suferi măcar ca să auzim de numele celor ce ne-au înşelat cu de-acestea. Apoi atunci cum de propovăduiau numele lui, aşteptând a stăpâni lumea printr-însul? Pe când trebuia a aştepta cu totul dimpotrivă, adică chiar de ar fi stăpânit-o, totuşi s-ar fi pierdut punând la mijloc numele înşelătorului. Deci dacă voiau să astupe cele mai dinainte, trebuia să tacă, fiindcă a se azvârli în luptă îşi aprindeau asupră-le şi un război mai mare, şi un dispreț mai mare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, pp. 49-50)

,,Dacă chiar atunci pe când nu aveau nici o frică, şi ei uitau, şi multe nici nu pricepeau, după cum spune şi evanghelistul, dar încă când i-a stăpânit şi o frică aşa de mare, cum de nu a zburat din mintea lor totul? Şi ce spun eu de cuvinte, când chiar şi dorința lor către dascăl se veştejea pe nesimțite prin frica celor viitoare, din care pricină îi şi dojenea. Iată, de pildă, că încă pe când ei atârnau de dânsul, adeseori îl întrebau: *Unde mergi?*, iar mai pe urmă, când le-a tâlcuit acele povețe lungi, istorisindu-le cele ce se vor întâmpla la moartea lui pe cruce şi relele ce-i vor înăbuşi după aceasta, ei cuprinşi de groază rămăseseră ca prostiți, căci ascultau cele ce le

zicea: *Nimeni dintre voi nu mă întreabă: Unde mergi? Dar fiindcă acestea ama grăit vouă, întristarea a umplut inima voastră* (In. 16, 5-6). Deci dacă ei în vremea când aşteptau să moară şi să învieze, şi încă se împuţinaseră şi se întristaseră atât de mult – dar dacă nu l-ar fi văzut înviat cum nu ar fi pierit? Cum nu ar fi căutat să se pogoare chiar de vii în pământ, fiind cuprinşi de ciuda înşelăciunii în care au căzut şi de groaza celor ce-i aşteptau pe viitor?

De unde apoi acele dogme înalte la dânşii? Iară pe cele mai înalte le-a spus că pe urmă le vor auzi. *Încă multe am a zice vouă, zice, ci nu puteţi a le purta acum* (In. 16, 12), aşa că cele de după aceasta au fost mai înalte. Unul dintre ucenici nici nu voia să meargă cu dânsul în Iudeea, fiindcă auzise de primejdii, ci zicea: *Să mergem şi noi ca să murim cu el* (In. 11, 16), fiind oarecum îngreuiat, sau mai bine zis nemulţămit fiindcă a aşteptat atât de mult ca să moară. Deci dacă acest ucenic, fiind cu dânsul împreună, şi încă aştepta să moară, din care pricină era chiar şi nemulţămit – dar încă fără dânsul şi fără ceilalţi ucenici ce n-ar fi putut aştepta să pătimească, când mai ales şi mustrarea cugetului era mai mare din pricina necinstei lui? Şi ce aveau de spus ei împrăştiindu-se în lume? Căci moartea şi patimile lui le ştia întreaga lume, de vreme ce a fost spânzurat pe un loc înalt, în miezul zilei, în cetatea de scaun, la o sărbătoare mare, când nici nu era slobod a se scăpa ceva din vedere – dar învierea lui nu a văzut-o nimeni dintre cei de afară, ceea ce nu era pentru ei o piedică mică în a încredinţa pe alţii. Când el a fost înmormântat, cu toţii au împrăştiat vestea, şi cum că ucenicii i-au furat trupul noaptea, aceasta o spuneau ostaşii cu toţi Iudeii; dar cum că a înviat, nimeni din cei de afară nu ştia. Deci în ce nădăjduiau ei ca să încredinţeze lumea?

Dacă făcându-se şi minuni, şi totuşi ostaşii s-au înduplecat să mărturisească cu totul potrivnic, dar ei cum de nădăjduiau ca să propovăduiască şi fără minuni? Ei, cari nu câştigaseră nici un ban de la nimeni, cum, zic, se încumetau ca să încredinţeze marea şi uscatul despre învierea lui din morţi? Dacă ar fi făcut aceasta împinşi de iubirea de slavă, apoi cu atât mai mult ar fi trebuit ca fiecare să-şi laude dogmele şi isprăvile sale, şi nicidecum ale celui mort. Dar poate că atunci nu i-ar fi crezut oamenii? Şi pentru cine auzind spunându-se, ar fi crezut mai degrabă? Pentru cel prins şi răstignit, sau pentru dânşii cari fugeau şi scăpau din mâinile Iudeilor? Pentru ce, spune-mi, dacă ei urmau a face aceasta, n-au lăsat de îndată Iudeea şi nu s-au dus prin cetăţile de afară, ci se învârteau înlăuntrul Iudeii? Cum de credeau oamenii, dacă ei nu făceau minuni? Dacă nu făceau minuni, apoi faptul petrecut era al puterii lui Dumnezeu, iar dacă

nu făceau, şi cu toate acestea stăpâneau lumea, apoi atunci faptul era cu mult mai minunat. Nu cunoşteau ei pe Iudei, spune-mi? Nu ştiau deprinderea lor cea rea, precum şi sufletul lor cel plin de zavistii? Căci ei au aruncat cu pietre chiar şi în Moise după ce au trecut Marea Roşie ca pe uscat, după biruința şi trofeele cele minunate, după ce fără vărsare de sânge, ci prin mâinile lui au stat cu bărbăție împotriva Egiptenilor cari îi robiseră, după ce le-a dat mana în pustie, după sfărâmarea pietrelor din munți şi curgerea apei din ele, după miile de minuni făcute cu ei în Egipt, la Marea Roşie şi în pustie. Tot ei au aruncat şi pe Ieremia într-un lac, şi pe mulți din Proroci au ucis. Ascultă ce spune Ilie după foametea aceea grozavă, după norul cel minunat şi după focul pe care l-a pogorât din cer, precum şi după jertfele cele uimitoare, ascultă-l, zic, ce spune el, fiind alungat de dânşii departe mult de țară: *Doamne, pre Prorocii tăi au ucis, altarele tale au surpat, şi am rămas eu singur, şi caută sufletul meu ca să-l ia pre el* (III Împ. 19, 14).

Deci cum s-ar fi putut ei apăra împotriva Iudeilor, spune-mi, mai ales că nici nu făceau nimic din cele legiuite? Cum s-ar fi putut apăra, când ei erau mai neînsemnați şi mai disprețuiți decât toți ceilalți şi când aduseseră atâtea înnoiri, pentru care au şi răstignit pe dascălul lor? De altminteri, nici nu li s-ar fi părut Iudeilor atât de grozav dacă asemenea lucruri le-ar fi spus Hristos, fiindcă ar fi crezut cel puțin că el face acestea spre a câştiga slavă, pe când acum pe dânşii mai mult îi urau, ca pe unii ce se războiau pentru un altul. Dar poate că-i ajutau legile Romanilor? Însă tocmai acele legi îi împiedecau mai mult, căci ziceau: *Tot cel ce se face pe sine împărat nu este prieten Cesarului* (In. 19, 12). Încât numai aceasta erau de-ajuns pentru a-i împiedica, că erau adică ucenici ai celui crezut împărat şi că voiau a covârşi poruncile lui. Aşadar, ce anume le-a stârnit râvna atât de mult, încât să se arunce în astfel de primejdii? Ce spuneau ei despre Hristos şi ce anume cuvinte se păreau adevărate? Că s-a răstignit? Că s-a născut dintr-o femeie Iudee săracă şi logodită cu un tâmplar Iudeu? Că era dintr-un neam urâtă de toată lumea? Dar toate acestea erau de-ajuns nu numai ca să nu atragă pe ascultători, ci chiar să-i întărâte pe toți, şi mai ales fiind spuse de un făcător de corturi, de un pescar sau şi de un vameş. Oare ucenicii nu le-au judecat toate acestea în capul lor? – Mai ales că firile fricoase mai multe îşi închipuiesc chiar şi decât ce este aievea, şi astfel de firi erau ale ucenicilor lui.

Deci în ce nădăjduiau ei ca să izbândească în planul lor? Sau mai drept vorbind, nici nu ar mai fi nădăjduit în altceva, mii de împrejurări căutând a-i îndepărta de asemenea lucrare, dacă nu ar fi înviat Hristos. Nu este, prin urmare, învederat chiar şi pentru cei mai tâmpi, că dacă ei nu s-ar

fi bucurat de un har mare şi îmbelşugat, şi dacă n-ar fi avut dovada învierii lui, nu numai că nu ar fi încercat să facă aceasta, dar încă nici nu s-ar fi gândit? Că dacă erau atâtea piedici cari li se împotriveau în voința – şi nu zic în lucrarea lor – şi cu toate acestea au voit şi au ieşit la lucru, ba încă au făcut lucruri care au covârşit toată aşteptarea omenească, apoi este vădit lucru că ei au făcut toate acestea nu cu puterea omenească, ci cu harul Dumnezeiesc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, pp. 50-52)

„Şi vei îndrăzni, spune-mi, a zice că Stăpânul lor este mort, ale Cărui slugi sunt sprijinitori ai împăraților lumii? Şi aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în Roma, ci chiar şi în Constantinopole." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, p. 236)

„Fie, Stăpâne, ai mâncat şi ai stat la masă cu ucenicii înainte de Patimi, dar pentru ce petreci cu ei după înviere?

- Ca să-i încredințez şi pe ei şi pe Toma de înviere, răspunde Domnul.
- Într-adevăr, dacă după ce a făcut Domnul asta, mai sunt încă şi acum unii care nu cred în Învierea Domnului, ai mai fi putut, oare, convinge gurile cele neînfrânate ale acelora care îndrăznesc să grăiască cu uşurință orice despre viața Mântuitorului, de n-ar fi asta, de n-ar fi mâncat şi n-ar fi băut cu ei? De aici învățăm să cinstim Masa cea Dumnezeiască şi Tainică." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 187)

„Cu adevărat, cea mai mare dovadă a învierii este aceea că Hristos cel înjunghiat a arătat după moarte atâta putere încât i-a convins pe oameni să disprețuiască, pentru credința în El, şi patria, şi casa, şi prieteni, şi rude, şi chiar viața şi să dorească în locul plăcerilor din lumea aceasta biciuirile, primejdiile, moartea. Acestea nu erau isprăvile unui mort oarecare, nici ale unuia care a rămas în mormânt, ci ale Unuia ce a înviat şi trăieşte. Cum se poate explica astfel fapta aceasta, că, pe când Domnul trăia, au părăsit pe Dascălul lor şi au luat-o la fugă toți Apostolii care erau cu El, pentru că frica le luase puterea, dar după ce au murit nu numai Petru şi Pavel, ci şi Ignatie, care nu L-a văzut niciodată pe Domnul şi nici nu s-a bucurat de împreună-viețuirea cu El, i-au arătat atâta dragoste, că şi-au şi dat sufletul pentru El?" (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a*

suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 382)

„Când elinii pornesc război şi luptă împotriva noastră privitor la dogme şi ne hulesc credința, printre alte argumente să le aducem şi argumentul acesta, adică moartea mucenicilor, spunându-le: *Cine i-a înduplecat pe mucenici să disprețuiască viața de aici? Dacă Hristos a murit şi nu a înviat, cine a săvârşit aceste lucruri mai presus de fire? Că nu este în stare o putere omenească să înduplece vreme de atâția ani atâtea zeci de mii de oameni - şi nu numai bărbați, ci şi femei, fecioare ce nu ştiau de nuntă şi copii mici - să disprețuiască viața aceasta, să se arunce cu îndrăznire în gura fiarelor sălbatice, să râdă de foc, să disprețuiască orice fel de chin şi de pedeapsă şi să se grăbească spre viața cea viitoare*. Spunându-le acestea, nu vor mai avea nevoie de alte argumente, ci se vor gândi singuri şi vor avea în cele ce le-am spus argumentul cel mai puternic.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 499-500)

,,Era totuna, ori să fi văzut pe cel Înviat, ori să fi auzit pe Petru grăind slăbănogului: *În numele lui Iisus Hristos, scoală-te şi umblă* (F.A. 3, 6). În adevăr, aceste minuni ale Apostolilor, săvârşite în numele lui Hristos, erau dovada cea mai puternică despre Învierea Domnului, convingând despre Învierea Sa mai mult decât arătarea Sa personală. Aceasta se adevereşte din următoarele: Hristos a înviat şi S-a arătat ucenicilor Săi, dar totuşi şi între aceştia s-a găsit unul, care nu voia să creadă în Învierea Domnului, adică Toma. El dorea chiar ca, înainte de a crede, să pună degetul său pe semnele rănilor şi cu mâna sa să poată pipăi coasta Domnului. Acest ucenic petrecuse cu Domnul în curgere de trei ani, mâncase cu Domnul de-a pururea la o masă, văzuse cele mai mari semne şi minuni, auzise pe însuşi Domnul vorbind, iar şi acum, când el a văzut pe Domnul înviat, nu voia să creadă, până ce mai întâi nu a văzut semnele cuielor şi rana cea pricinuită de suliță! (…)

Dar noi putem încă şi din o altă împrejurare a dovedi că minunile Apostolilor ne conving despre Învierea lui Hristos mai puternic decât privirea însuşi a Înviatului. Când poporul a auzit cum a zis Petru către slăbănog *În numele lui Iisus Hristos, scoală-te şi umblă*, au crezut mai multe mii (F.A. 4, 4). Acel Apostol, Toma, a văzut pe Cel înviat, şi totuşi nu voia

să creadă; dar aceşti vrăjmaşi ai lui Hristos au văzut minunea lui Petru, şi pentru ea au primit credinţa. Aşadar, această minune a trebuit să-i fi convins despre Înviere mai lămurit şi mai puternic decât însăşi privirea. De aceea minunile şi semnele Apostolilor sunt dovada cea mai puternică despre Învierea Domnului. De aceea zice El însuşi: *Adevăr, adevăr zic vouă, cel ce crede în Mine va face aceleaşi lucruri, pe care Eu le fac, ba încă şi mai mari va face* (In. 14, 12). Căci fiindcă între acestea urmase răstignirea şi mulţi prin aceea se scandalizaseră, de aceea acum era trebuinţă de minuni mai mari.” (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 174-175)

,,Hristos, în cursul petrecerii Sale pe pământ, a săvârşit semne şi minuni, a sculat morţi, a vindecat leproşi, a alungat duhurile cele rele, după aceea a fost răstignit şi, după cum afirmă iudeii, nu a mai înviat. Ce trebuie să răspundem noi acum iudeilor? Noi trebuie să le zicem: Dacă Hristos nu a înviat, cum oare după răstignirea Lui au putut să se facă în numele Lui încă mai mari minuni decât alea pe care le-a făcut El însuşi? Niciodată n-a făcut cineva după moartea Sa lucruri mai mari decât în viaţa sa; însă după moartea lui Hristos, numele Său a lucrat minuni care, după fel şi însuşire şi în tot chipul au fost mai mari, căci niciodată în timpul vieţii Domnului umbra Sa n-a sculat morţi, dar umbra Apostolilor, prin puterea lui Hristos, a făcut aceasta de mai multe ori. Şi iarăşi minunile după Înviere au fost mai mari, căci la minunile cele de mai înainte era însuşi poruncitorul, iară după răstignirea Sa, chiar slugile Lui numai cu numele Lui au făcut minuni încă şi mai mari şi mai înalte, aşa că prin aceasta puterea Sa a strălucit şi mai tare şi mai slăvit. Căci aceea, că un altul numai prin chemarea numelui lui Hristos a făcut minuni, este mult mai mare decât când El singur ar fi săvârşit minunile. Vedeţi, iubiţilor, că minunile Apostolilor după Învierea Domnului au fost mai mari decât minunile lui Iisus Hristos însuşi? Nu este oare aceasta o îndestulătoare dovadă despre înviere? Căci precum am şi zis, mai adeverez o dată: dacă Hristos a murit şi nu a înviat iarăşi, atunci ar fi trebuit să înceteze şi minunile Lui; dar în fapt ele nu numai n-au încetat, ci au urmat încă şi mai mari şi mai slăvite, adică acele săvârşite prin Apostoli. Iară dacă Hristos nu ar fi înviat, atunci nici Apostolii nu ar fi putut săvârşi în numele Lui astfel de minuni; căci era una şi aceeaşi putere a Domnului, care lucra minunile atât înainte, cât şi după răstignire, unele prin însuşi Domnul, altele prin Apostoli. Dar pentru ca dovada Învierii să fie cu atât mai clară şi mai adevărată, de aceea a trebuit ca minunile cele de după Înviere să fie mai presus decât cele dinainte.

Dar de unde ştim noi, întreabă cel necredincios, că Apostolii au săvârşit astfel de minuni în numele lui Iisus? Din Sfânta Scriptură, răspund eu. Dar tu nu voieşti a primi această dovadă şi tăgăduieşti că Apostolii au făcut minuni; atunci recunoşti tu într-înşii o putere a lui Dumnezeu încă mai mare, căci ei atunci fără minuni ar fi întors tot globul cel mare al pământului la cunoştința dumnezeieştilor adevăruri. În adevăr, aceasta ar fi fost cea mai mare şi mai extraordinară minune, ca nişte oameni săraci, neînsemnați, neînvățați şi nevoiaşi, în număr numai de doisprezece, să facă următori ai lor, fără minuni, aşa de multe cetăți şi popoare, aşa de numeroase provincii, principi şi domnitori, învățați şi oratori, ba mai tot globul pământului !

Dar poate tu ai dori să vezi şi astăzi săvârşindu-se minuni? Ei bine, eu îți voi arăta nişte lucruri asemenea, ba încă şi mai mari decât cele de mai înainte, nu numai un înviat, nu numai un orb făcut să vadă, ci tot pământul, care s-a eliberat din întunericul amăgirii. Îți voi arăta nu numai un lepros care s-a curățit, ci atâtea popoare întregi care s-au curățit de lepra păcatului, prin baia renaşterii. Ce minune mai mare doreşti, tu, omule, când vezi o schimbare atât de mare şi aşa de repede urmată?" (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 176-178)

,,Voieşti tu să mai ai încă o dovadă despre Înviere? Prefacerea cea mare, care s-a săvârşit în duhurile Apostolilor după Înviere, această prefacere este o dovadă pentru Învierea Domnului, încă mai mare decât faptele cele minunate ale Apostolilor. Este îndeobşte constatat că chiar omul care în cursul vieții sale a fost iubit, după moartea sa adeseori nu se mai pomeneşte. Dar când cineva nu a fost cu destulă inimă bună către un om în viață şi încă l-a şi părăsit, cu atât mai sigur îl va uita după moarte. De acolo vine că nu este nimeni care în curgerea vieții părăsind pe prietenul sau pe învățătorul său, după moarte lui să-l prefere la orice alta şi să-l pună mai presus de toate, şi mai cu seamă când ar vedea că din această dedare şi din această râvnă a sa ar ridica asupră-şi mii de primejdii. Dar vezi că aceea ce aiurea niciodată nu se face, s-a făcut la Hristos şi la Apostoli. Ei, pe când El mai trăia, s-au lepădat de El şi L-au părăsit, la prinderea Lui ei au fugit şi s-au depărtat, iar acum, după ce El a suferit nenumărate batjocuri şi defăimări, ba chiar şi moartea pe cruce, acum ei Îl prețuiesc şi-L înalță mai presus de toate, încât pentru mărturisirea numelui Lui ei cu bucurie jertfesc însăşi viața lor. Însă, dacă Hristos după moartea Sa nu ar fi înviat, cum ar fi fost cu putință ca aceia, care în timpul vietuirii Lui fugiseră de primejdie, acum, după moartea Lui, de la sine să se arunce în primejdii nenumărate? Toți odinioară fugiseră, iar Petru se lepădase de Domnul de trei ori, chiar cu jurământ. Şi acest ucenic, care în timpul vietuirii lui Hristos se temea de o

biată slujnică; încât de trei ori se lepădase de Domnul său, la urmă chiar prin jurământ, acum, după Învierea Domnului, aşa de neobişnuit s-a schimbat, încât el nu se înspăimântă nici de toată lumea, ci public, în mijlocul a tot poporul, predica, despre Cel răstignit şi îngropat, că a înviat a treia zi din morţi şi s-a înălţat la cer. Aceasta o face el acum fără de nici o frică şi această schimbare a sa ne dovedeşte nouă, în faptă, că într-adevărat el a văzut pe Cel înviat. De unde a dobândit Petru această bărbăţie? De unde decât de acolo că el era deplin convins despre învierea lui Hristos? Că el L-a văzut, a vorbit cu El şi L-a auzit vorbind de cele viitoare, de aceea înfruntă el acum toate ostenelile; ştiind că este vorba despre un Mântuitor viu, a dobândit acum un curaj mai mare şi o putere mai tare, încât chiar a şi murit pentru Hristos, şi de voia sa a lăsat a se răstigni cu capul întors spre pământ.

Aşadar, când vezi tu că, după moartea lui Hristos, încă mai mari minuni se fac în numele Lui decât mai înainte şi că ucenicii Lui acum îi sunt mult mai devotaţi decât înainte, că ei acum îndeobşte vădesc o mai mare siguranţă şi în toate ocaziile se arată o schimbare atât de măreaţă şi aşa de admirabilă, fă singur încheierea din aceste fapte şi întâmplări, că prin moartea lui Hristos n-a fost totul isprăvit, că mai vârtos El a înviat, trăieşte, şi că El, Cel răstignit, pururea rămâne Dumnezeu cel viu şi nemuritor. Căci dacă El n-ar fi înviat, ucenicii Lui n-ar fi putut, după moartea Sa, să facă minuni încă mai mari decât înainte. Cândva îl părăsiseră chiar Apostolii Lui, iar acum toată lumea aleargă la El, nu numai Petru, ci mii şi mii de alţii, care au vieţuit mai târziu şi nu au văzut ei înşişi pe Cel înviat, şi-au dat viaţa lor pentru Dânsul, au fost decapitaţi şi au suferit nenumărate patimi, spre a rămâne statornici în mărturisirea credinţei lor întru Dânsul şi a putea muri întru ea. Dar cum putea Acela, care după socotinţa ta, o, necredinciosule, a rămas în mormânt şi nu a mai înviat, cum putea acest mort a Se arăta aşa de tare şi aşa de puternic în următorii Săi, îndemnându-i să-l adore, şi mai bucuroşi a suferi şi a răbda toate decât a lăsa credinţă întru El? Vezi tu cum toate acestea dovedesc nesmintit învierea Lui? Minunile, care după moartea Lui s-au săvârşit şi încă astăzi se săvârşesc, dăruirea cea mare a ucenicilor, pe care au arătat-o ei atunci şi pe care o arată şi astăzi, primejdiile cărora s-au supus credincioşii, toate acestea sunt dovezi despre Învierea Domnului.” (*Cuvânt la Învierea Domnului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 178-181)

„… dovada învierii sunt minunile apostolilor.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 357)

,,Nu L-ai văzut cu ochii pe Hristos înviat, dar Îl vezi cu ochii credinței înviat! Nu L-ai văzut cu privirile acestea pe El înviat, dar Îl vezi înviat, prin minunile apostolilor. Arătarea minunilor te duce la privirea prin credință a lui Hristos înviat. De aceea, cu mult mai mare şi mai puternică dovadă despre învierea Lui au fost minunile făcute în numele Lui decât arătarea Lui înviat. Vrei să vezi că minunile ne încredințează mai mult de învierea Lui decât dacă S-ar fi arătat tuturora? Ascultați cu luare-aminte! Mulți se întreabă şi spun: *Pentru ce după înviere nu S-a arătat îndată iudeilor*? Întrebarea aceasta însă e de prisos şi zadarnică! Dacă avea să-i atragă prin asta la credință, apoi Hristos S-ar fi arătat după înviere tuturora. Dar Lazăr e dovada că nu i-ar fi atras dacă li S-ar fi arătat după înviere. L-a înviat pe Lazăr cel mort de patru zile; Lazăr mirosea, putrezise, era legat cu feşe, şi a făcut să iasă din mormânt în văzul tuturora; cu toate acestea, nu numai că nu i-a atras la credință, ci chiar i-a şi supărat. Da, au venit şi au voit chiar să-L omoare pentru asta (Ioan 11, 47-53). Dacă a înviat pe altul, şi nu au crezut, oare nu s-ar fi pornit iarăşi cu furie împotriva Lui dacă li S-ar fi arătat după înviere? Negreşit iudeii nu I-ar fi putut face nimic, totuşi prin încercarea aceea a lor şi-ar fi arătat toată necredința. Pentru aceea Hristos S-a ascuns, voind să-i scutească de o furie zadarnică; i-ar fi făcut încă şi mai vinovați de pedeapsă dacă li S-ar fi arătat după înviere. De aceea, pentru ca să-i cruțe, S-a ascuns de ochii lor, dar S-a arătat prin minunile apostolilor. Să auzi pe Petru spunând: *În numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te şi umblă*! (Faptele Apostolilor 3, 6), nu era mai puțin decât să-L vezi pe El înviat. Minunea aceasta e cea mai mare dovadă a învierii; atrage mai uşor la credință decât învierea însăşi. Că minunile săvârşite în numele Lui au putut convinge pe oameni mai mult decât vederea lui Hristos înviat se vede de aici: Hristos a înviat şi S-a arătat ucenicilor Săi; cu toate acestea, s-a găsit un necredincios şi între aceia: Toma cel numit Geamănul; a avut nevoie să-şi pună mâinile în semnul cuielor; a avut nevoie să vadă coasta Lui (Ioan 20, 24-28). Dacă ucenicul acela, care a stat cu El trei ani, care a stat la masă cu Stăpânul, care a văzut semne şi minuni mari, care a auzit cuvintele Stăpânului şi L-a văzut înviat, dacă el nu a crezut mai înainte, până ce n-a văzut semnele cuielor şi rănile suliței, te întreb, cum avea să creadă lumea dacă-L vedea pe El înviat? Cine ar putea spune asta? Dar vă voi da şi o altă dovadă în afară de aceasta, că minunile au mai multă putere de convingere decât arătarea Lui înviat. Când a auzit tot poporul spunând ologului: *În numele lui Iisus Hristos, scoală-te şi umblă*!, au crezut în Hristos trei mii, chiar cinci mii de bărbați, pe când ucenicul n-a crezut, cu toate că L-a văzut înviat. Vezi că minunea asta te face să crezi mai uşor în înviere? De vederea

lui Hristos înviat s-a îndoit chiar ucenicul Lui, pe când la vederea minunii vindecării ologului au crezut chiar duşmanii Lui. Aşa că dovada minunii e mai puternică decât dovada arătării. I-a atras mai mult pe iudei şi i-a convins de învierea lui Hristos.” (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 357-359)

„Şi ca să vezi bine că de aceea a spus: *Aveți ceva de mâncare aici*?, ca să nu socotească ucenicii că este o nălucă, un duh, o vedenie, ci înviere adevărată şi reală, ascultă că şi Petru se slujeşte tot de această dovadă ca să adeverească învierea după ce a spus: *Pe Acesta Dumnezeu L-a înviat a treia zi şi I-a dat să Se facă arătat, ...nouă martorilor celor mai dinainte rânduiți* (Faptele Apostolilor 10, 40-41), a dat şi dovada învierii, zicând: *care am mâncat şi am băut împreună cu El, după ce a înviat din morți* (Faptele Apostolilor 10, 41). De asta şi în altă parte Hristos, după ce a înviat pe cea moartă, ca să adeverească învierea, a spus: *Dați-i să mănânce*! (Marcu 5, 43). Când dar auzi că a stat cu ei patruzeci de zile, arătându-li-Se lor şi petrecând cu ei, cunoaşte pricina mesei! N-a mâncat pentru că avea nevoie de mâncare, ci pentru că vroia să îndrepte slăbiciunea ucenicilor. De aici se vede că cea mai mare dovadă a învierii erau minunile şi semnele apostolilor. De aceea şi spune El: Amin, amin zic vouă: cel ce crede în Mine va face şi el lucrurile pe care le fac Eu; şi mai mari decât acestea va face (Ioan 14, 12). Era nevoie de semne şi mai mari, pentru că între timp fusese crucea, care smintise pe mulți. Dacă Hristos după ce s-a săvârşit ar fi rămas mort şi în mormânt şi n-ar fi înviat, după cum spun iudeii, nici nu S-ar fi înălțat la ceruri, nu numai că n-ar fi trebuit să se facă minuni mai mari după răstignirea Lui, dar ar fi trebuit să se stingă şi cele săvârşite mai înainte. Uitați-vă cu luare-aminte la ceea ce am să spun. Spusele mele sunt o dovadă neîndoielnică a învierii, de asta le şi spun iarăşi.

Înainte de răstignire Hristos a făcut minuni; a înviat morți, a curățit leproşi, a alungat demoni. Apoi a fost răstignit şi, după cum spun nelegiuiții iudei, n-a înviat din morți. Ce le vom spune? Îi vom întreba aşa: Dacă n-a înviat, cum atunci s-au făcut după răstignirea Lui minuni mai mari în numele Lui? Nici un om mort n-a făcut după moartea lui minuni mai mari; aici însă vedem că după moartea Lui s-au făcut minuni mai mari, şi prin natura lor, şi prin felul lor. Minunile săvârşite de apostoli au fost mai mari prin natura lor: niciodată umbra lui Hristos n-a înviat din morți, pe când umbrele apostolilor au făcut multe minuni (Faptele Apostolilor 5, 15). Şi prin felul lor minunile au fost mai mari: înainte de răstignire făcea minuni poruncind El însuşi;

după înviere însă, robii Lui, slujindu-se de cinstitul şi sfântul Lui nume, făceau minuni mai mari şi mai strălucite, aşa că puterea Lui strălucea mai tare şi mai slăvit. Într-adevăr, era cu mult mai mare lucru să facă minuni un altul folosindu-se de numele lui Hristos decât să facă El prin porunca Sa. Ai văzut, preaiubite, că şi prin natura lor şi prin felul lor au fost mai mari minunile apostolilor după învierea lui Hristos? Deci este neîndoielnică dovada învierii. Spun din nou ce spusesem mai înainte: Dacă Hristos ar fi murit şi n-ar fi înviat, ar fi trebuit să se fi terminat şi minunile şi să se fi stins; dar aşa, nu numai că nu s-au stins după moartea Lui, ci au fost şi mai mari şi mai slăvite. Dacă Hristos n-ar fi înviat, n-ar fi făcut alţii minuni ca acelea în numele Lui. Dar aceeaşi putere făcea minuni şi înainte de răstignire, şi după răstignire. Înainte, Hristos Însuşi; mai pe urmă, prin ucenicii Săi. Şi s-au făcut după răstignire minuni mai mari şi mai strălucite, ca să fie mai vădită şi mai plină de slavă dovada învierii." (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 360-361)

„Vrei să-ţi mai dau şi altă dovadă a învierii lui Hristos? Sufletul ucenicilor! După înviere sufletul lor a fost mai mare, mai curajos.

Este recunoscut în toată lumea că de abia dacă-ţi mai aminteşti după moartea lui de un om cu care ai avut, pe când trăia, legături de prietenie; dar pe un om cu care n-ai avut legături în timpul vieţii lui şi pe care l-ai părăsit când trăia, pe acela îl uiţi de tot. De aceea, nici un om care şi-a lăsat şi şi-a părăsit prietenul sau dascălul, pe când trăia acesta, n-are să-l preţuiască nici după moartea lui, mai ales când vede că dragostea şi râvna ce-i arată îi aduc primejdii nenumărate. Dar iată că lucrul acesta, care nu se întâmplă cu nici un om, s-a întâmplat cu Hristos şi cu apostolii. Pe când Hristos trăia, apostolii s-au lepădat de El şi L-au părăsit; iar când a fost prins, L-au lăsat şi au fugit. Dar după ocările acelea nenumărate şi după răstignire, atât de mult L-au preţuit, că şi-au dat şi viaţa pentru mărturisirea Lui şi a credinţei în El. dacă Hristos a murit şi nu a înviat, cum se face că apostolii, care au fugit pe când trăia din pricina primejdiei care-i ameninţa, înfruntau după moartea Lui, pentru El, primejdii nenumărate? Ceilalţi apostoli au fugit toţi; Petru însă s-a lepădat chiar de trei ori cu jurământ, care s-a temut de o slujnică netrebnică, el, după ce Hristos a murit, voind să ne convingă prin fapte chiar că L-a văzut pe Hristos înviat, atât de mult s-a schimbat, că n-a mai ţinut seama nici de un popor întreg, a sărit în mijlocul mulţimii de iudei şi a spus că Cel răstignit şi îngropat a înviat din morţi a treia zi şi S-a înălţat la ceruri. Nu i-a mai fost teamă de nimic. De unde i-a venit curajul? De unde din altă

parte decât din încredințarea învierii lui Hristos! Pentru că L-a văzut şi a vorbit cu El, pentru că L-a auzit vorbind despre cele viitoare, pentru aceea, ca şi cum ar înfrunta primejdii pentru un om viu, aşa s-a aruncat în toate primejdiile. Asta, pentru că dobândise mai multă putere şi mai mult curaj să moară pentru El şi să fie răstignit pe cruce cu capul în jos. Când vezi deci că se fac minuni mai mari, că ucenicii care-L părăsiseră mai înainte au mai multă dragoste pentru El, au mai multă îndrăznire, când vezi că lucrurile se schimbă şi ajung pretutindeni mai strălucite, că toate sporesc spre o stare strălucită şi plină de îndrăznire, află din aceste lucruri că viața lui Hristos nu s-a terminat cu moartea, ci a urmat învierea, află că Cel răstignit trăieşte şi rămâne veşnic Dumnezeu neschimbat. Dacă n-ar fi înviat şi n-ar trăi, ucenicii n-ar fi făcut mai târziu minuni mai mari decât cele dinainte de răstignire. Înainte de răstignire, L-au părăsit şi ucenicii, acum însă, aleargă la El lumea întreagă, nu numai Petru, ci şi alții, mii şi mii şi cu mult mai mulți, după Petru, oameni care nu L-au văzut şi-au dat viața pentru El, li s-au tăiat capetele, au suferit nenumărate chinuri, ca să plece din lumea aceasta având întreagă şi desăvârşită mărturisirea Lui. Cum s-a făcut, o, iudeule, că Cel mort, Care a rămas în mormânt, după cum spui tu, a arătat atâta tărie şi putere în cei de după apostoli, încât i-a convins să I se închine numai Lui şi să voiască mai bine să sufere şi să îndure orice decât să piardă credința în El?!

Iată, toate dau dovadă puternică de învierea lui Hristos; minunile din vremea apostolilor, minunile cele de acum; dragostea celor de atunci, dragostea celor de acum; primejdiile prin care au trecut cei credincioşi. Vrei să vezi că şi duşmanii se tem de tăria şi puterea lui Hristos, că sunt cuprinşi de tramă cu mult mai mult după răstignire? Ascultă cu luare-aminte şi asta!: *Văzând iudeii îndrăznirea lui Petru şi a lui Ioan,* spune Scriptura, *şi ştiind că sunt oameni fără carte şi simpli, se mirau* (Faptele Apostolilor 4, 13). Şi erau cuprinşi de nelinişte nu pentru că (aceştia) erau neînvățați, ci pentru că îi biruiau pe toți înțelepții, cu toate că erau neînvățați, şi *văzând cu ei pe omul care fusese tămăduit, n-aveau de zis nimic împotrivă* (Faptele Apostolilor 4, 14), cu toate că mai înainte de răstignire se împotriveau când vedeau minunile.

- Dar acum, pentru ce nu s-au împotrivit?

- Puterea nevăzută a Celui răstignit le-a legat limba. El le-a închis gura lor; El le-a potolit îndrăznirea; de asta stăteau fără să aibă ceva de spus împotrivă. Iar când vorbesc, uită-te cum îşi mărturisesc spaima. *Vreți*, le spun ei, *să aduceți asupra noastră sângele Omului Acestuia?* (Faptele Apostolilor 5, 28). Dar pentru ce temi de sângele Lui dacă-i simplu om? Câți profeți n-ai ucis, câți drepți n-ai înjunghiat, o, iudeule, şi de sângele nici

unuia nu te-ai temut! Pentru ce te temi acum? Da, cu adevărat, Cel răstignit a zguduit conştiinţa lor; nemaiputându-şi ascunde teama pe care o aveau, şi-au mărturisit, fără voia lor, înaintea duşmanilor lor slăbiciunea. Când L-au răstignit, strigau zicând: *Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri* (Matei 27, 25). Atâta dispreţuiau sângele Lui! După răstignire, văzând că străluceşte puterea Lui, se tem, sunt neliniştiţi şi spun: *Vreţi să aduceţi asupra noastră sângele Omului Acestuia?*. Dacă Hristos a fost un înşelător, un potrivnic al lui Dumnezeu, după cum spuneţi, iudei nelegiuiţi, pentru ce vă temeţi de sângele Lui? Dacă ar fi fost aşa cum spuneţi voi, ar trebui, dimpotrivă, să vă împăunaţi că L-aţi ucis! Dar pentru că n-a fost aşa, iată că tremuraţi!" (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 362-365)

„Şi Petru este dovada vădită a Învierii. Că şi Petru s-a lepădat de El mai înainte, si s-a lepădat cu jurământ, totuşi mai pe urmă L-a mărturisit şi şi-a dat sufletul lui pentru El. Dacă Hristos n-ar fi înviat, Petru care se lepadase de El pe cand trăia, n-ar fi îndurat mii de primejdii de moarte ca să nu se lepede de El după ce murise! De aceea şi Petru este o dovadă vădită a învierii. Totuşi, cei neruşinaţi ar fi putut spune că Petru a propovăduit învierea lui Hristos tocmai pentru că a fost ucenicul Lui, pentru că a stat cu El la masă, că a fost împreună cu El vreme de trei ani, pentru că s-a bucurat de învăţătura Lui. Dar când vezi că Pavel, care nu L-a văzut, care nu L-a auzit, care nu a luat parte la învăţătura Lui, care I-a purtat război după răstignirea Lui, care a ucis pe cei ce credeau în El, care amesteca şi tulbura totul, când vezi că acesta s-a schimbat pe neaşteptate, când vezi că acesta, prin ostenelile lui pentru predicarea Evangheliei, a întrecut pe toţi prietenii lui Hristos, te întreb: ce pretext mai fără de ruşine ai să nu crezi în învierea lui Hristos? Dacă n-a înviat Hristos, te întreb, cine l-a atras, cine l-a adus la Hristos pe omul acesta aşa de crud şi neomenos, pe omul acesta aşa de înverşunat şi de sălbatic? Spune-mi, iudeule, cine l-a convins pe Pavel să vină la Hristos? Petru? sau Iacov? sau loan? Dar toţi aceştia se temeau de Pavel, se cutremurau de el! Nu numai înainte, ci *şi când* le era prieten, când Barnaba l-a luat de mână şi l-a dus în Ierusalim (Fapte 9, 27), şi atunci încă se mai temeau să se apropie de el. Războiul se terminase, dar frica stăruia în Apostoli. Ar fi îndrăznit oare Apostolii să-1 convingă pe Pavel pe când le era potrivnic şi duşman, când ei se temeau de el şi după ce se împăcase cu ei? Ar fi îndrăznit ei, oare, să se ducă la el, să stea înaintea lui, să-i vorbească, într-un cuvânt, să se arate lui? Nu, asta-i cu neputinţă! Schimbarea lui Pavel nu-i faptă omenească, ci faptă a harului dumnezeiesc!

Dacă Hristos a rămas mort, după cum spuneți voi, iudeilor şi dacă venind ucenicii L-au furat, pentru ce atunci s-au făcut minuni mai mari după răstignirea Lui? Pentru ce s-a arătat mai mare puterea Lui? Nu numai că a schimbat pe duşman, pe căpetenia luptei voastre - deşi, chiar dacă ar fi făcut numai asta, şi aceasta, adică să ia rob pe duşman şi pe vrăjmaş, ar fi fost semn foarte mare al puterii Lui , nu numai că a făcut aşa, ci şi altceva mai mult decât aceasta. Nu numai că l-a schimbat, dar l-a făcut aşa de mult al Său, aşa de mult l-a atras spre dragostea Sa, că i-a încredințat toate lucrurile Bisericii - *Vas ales îmi este acesta,* spune El, *ca să-Mi poarte numele Meu înaintea neamurilor şi a regilor* (Fapte 9, 15) - că l-a înduplecat să se ostenească mai mult decât Apostolii pentru Biserica împotriva căreia luptase mai înainte." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 18)

DUMNEZEU FIUL (pogorârea Domnului Hristos la Iad)

„Şi lucru minunat este Însuşi Împăratul; S-a dus în iad, cu toate că nici un împărat n-ar vrea să facă vreodată asta, ci ar porunci, prin scrisori, slujitorilor săi să elibereze pe cei legați şi nu I-a fost ruşine nici de temniță, nici de întemnițați. Cum avea să-i fie ruşine de cele pe care le-a făcut?" (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 82-83)

DUMNEZEU FIUL (trupul lui Hristos după Înviere)

„Că după înviere Hristos nu va mai avea trup pătimitor, ci nemuritor, deci şi nestricăcios, care nu va avea nevoie de hrană. Deci Hristos după înviere nici n-a mâncat, nici n-a băut, pentru că n-a avut nevoie - că trupul Lui nu avea nevoie de mâncare şi de băutură -, ci a băut şi a mâncat pentru a-i încredința pe ucenici de învierea Sa". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 929)

DUMNEZEU FIUL (Învierea şi Înălțarea la cer)

„,… trupul domnesc înviat nu s-a întors în pământ, ci s-a înălțat la cer şi a distrus întreaga tiranie a morții şi împreună cu el a înviat laolaltă lumea întreagă, iar el s-a aşezat pe tronul împărătesc." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 54)

DUMNEZEU FIUL (Înălțarea Domnului Hristos la cer)

„A şezut de-a dreapta Sa; şi care cuvânt ar putea reprezenta aceasta? Pe cel de pe pământ, pe cel mai fără de glas decât peştii, pe cel ce a fost jucăria demonilor, priveşte unde l-a ridicat. Cu adevărat că aceasta e măreția cea prea înaltă a puterii Lui. Şi priveşte încă unde l-a ridicat: *în ceruri*, zice, şi l-a făcut superior întregii naturii create, *mai presus decât toată începătoria şi stăpânirea*. Cu adevărat că pentru cunoştința sa exactă, noi avem nevoie de ajutorul Duhului şi de o judecată înțeleaptă, cu adevărat că e necesitate de Revelație. Înțelegi, câtă depărtare e între natura omului şi cea a lui Dumnezeu şi cum din această înjosire l-a ridicat la acea cinste. Nu a zis în mod simplu sus, ci *mai pre sus*, adică nu a întrecut numai cu o treaptă, sau două, sau trei. Decât puterile de sus Dumnezeu este mai presus, altfel că l-a ridicat acolo pe cel dintre noi; din cel mai înjosit loc l-a ridicat la cea mai înaltă stăpânire, de unde nu mai este altă cinste mai mare. *Decât toată începătoria*, zice, adică nu acestora numai, sau numai acelora, ci decât *toată începătoria şi stăpânia, şi pururea, şi domnia, şi decât tot numele ce se numeşte*, adică orice în ceruri, decât toate e mai presus.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 26)

„*Nu pe îngeri a luat cândva Dumnezeu* după cum zice în epistola către Evrei, *ci sămânța lui Abraam* (Evr., 2, 16). Nu a luat nici începătoriile, nici stăpâniile, nici domniile şi nici vreo altă putere oarecare, ci natura noastră a luat-o, şi a aşezat-o de-a dreapta lui. Şi ce zic, a aşezat-o? Aşternut i-a făcut lui, şi toate a supus sub picioarele Lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 28)

„Căci cu adevărat mare şi minunat şi plin de uimire este acest fapt, ca trupul cel luat de noi să şadă sus de-a dreapta lui Dumnezeu, şi să fie închinat de îngeri, de arhangheli, de Serafimi şi de Heruvimi. Aceasta de multe ori având-o eu în minte, rămân uimit şi mari lucruri îmi închipuiesc de neamul omenesc, căci mari şi strălucite văd începutul şi osârdia lui Dumnezeu pentru natura noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 100)

„A adus Stăpânul pârga firii noastre, aşa cum a luat-o. Hristos a făcut ceea ce face un plugar cu ogoarele sale încărcate de spice. După cum acesta ia câteva spice, le face snop şi le aduce lui Dumnezeu, şi prin aceste câteva spice binecuvintează tot lanul, tot aşa şi Hristos, a făcut să fie binecuvântat tot neamul nostru prin acel singur Trup al Lui, prin acea pârgă.

Dar pentru ce n-a adus toată firea?

Pentru că nu înseamnă că aduci pârga dacă aduci întregul, ci dacă aduci puțin, iar prin acest puțin faci să se binecuvinteze întregul.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 161-162)

„A adus, deci, Tatălui pârga firii noastre. Şi aşa de mult S-a minunat Tatăl de acest dar, şi din pricina vredniciei Celui ce l-a adus şi din pricina neprihănirii darului adus, că L-a primit cu mâinile Lui, a pus alături de El darul şi a zis: *Şezi de-a dreapta Mea* (Ps., 109, 1).

- Cărei firi a zis Dumnezeu: *Şezi de-a dreapta Mea*?

- Aceleia care a auzit: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Facere 3, 19).

- Dar nu era de ajuns că a depăşit cerurile? Nu era de ajuns că stă cu îngerii? Nu era nespusă şi această cinste?

- Nu. Ci a depăşit Îngerii, a lăsat în urmă pe Arhanghelii, a trecut dincolo de Heruvimi, s-a suit mai sus de Serafimi, a trecut de Începătorii şi nu s-a oprit până nu s-a aşezat în tronul cel dumnezeiesc. Nu vezi câtă depărtare este de la cer la pământ? Dar, mai bine spus, să o luăm mai de jos. Nu vezi cât de mare este depărtarea de la iad la pământ? De la pământ la cer? De la cer, la cerul cel mai de deasupra? De la acela până la Îngeri, până la Arhangheli, până la Puterile cele de sus, până la Tronul cel împărătesc? Şi Stăpânul a urcat firea noastră la toată această depărtare, la această înălțime. Uită-te unde stătea jos şi unde a fost urcată! Nici nu se putea urca mai sus de unde a urcat Domnul. Aceasta a vrut să arate Pavel în cuvintele: *Cel ce S-a pogorât este Acela Care S-a şi suit* (Efes., 4, 10).

- Şi unde S-a pogorât?

- *În cele mai de jos ale pământului* (Efes., 4, 9) şi S-a suit *mai presus de toate cerurile* (Efes., 4, 10).

Află cine s-a urcat sau ce fire s-a urcat şi cum era această fire înainte de urcare.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 162-163)

„Oare ucenicii n-aveau ochi? Oare nu vedeau ce se petrece? Oare n-a spus Evanghelistul că S-a înălțat în văzul lor? Pentru ce, dar, au mai venit îngerii ca să-i învețe că S-a înălțat la cer?

- Pentru două motive. Unul, pentru că ucenicii se întristau totdeauna când se despărțeau de Hristos. Că se întristau, o ştim din cuvintele lui Hristos. Ascultă ce le spune: *Nimeni dintre voi nu Mă întreabă: Unde te duci? Dar pentru că am spus acestea, întristarea a umplut inima voastră*

(Ioan 16, 5-6). Dacă e greu să ne despărțim de prietenii şi rudele noastre, cum oare să nu se fi întristat ucenicii când au văzut că se despart de Mântuitorul, de dascălul Cel purtător de grijă, Cel iubitor de oameni, Cel blând, Cel bun? Cum nu s-ar fi mâhnit? Îngerii au stat deci ca să-i mângâie pe ucenici de durerea pricinuită de înălțarea Lui cu venirea Lui din nou. *Acest Iisus,* spune îngerul*, care S-a înălțat de la cer, aşa va veni. V-ați întristat,* le spune, *că S-a înălțat? Dar nu vă mai întristați! Va veni iarăşi*. Ca să nu facă ucenicii ceea ce a făcut Elisei când a văzut că se înalță dascălul lui, sfâşiindu-şi haina (IV Regi 2, 12), - că nici nu avea pe cineva lângă el care să-i spună că Ilie va veni iarăşi -, deci, ca să nu facă şi ei ceea ce a făcut Elisei, de aceea au venit îngerii, ca să le mângâie tristețea. Aceasta este cea dintâi cauză a venirii îngerilor. A doua cauză, nu mai mică decât cea dintâi, este aceea pentru care îngerul a adăugat cuvintele: *Care S-a înălțat*.

- Care este, dar, cauza aceasta?

- Înălțarea la cer. Distanța era mare şi puterea privirii noastre nu este în stare să urmărească un trup care se înalță până la ceruri. După cum o pasăre care zboară în înălțime se ascunde privirii noastre cu atât mai mult cu cât se înalță mai sus, tot astfel şi trupul Acela, cu cât Se înalță mai sus, cu atât mai mult se ascundea, din pricină că slăbiciunea ochilor nu-l putea urmări până la o distanță aşa de mare. Deci, îngerii au stat ca să-i învețe pe ucenici despre Înălțarea la cer, ca nu cumva să creadă că S-a înălțat la cer Ilie. Dar pentru că S-a înălțat cu adevărat la ceruri, de aceea îngerii au spus: *Cel ce S-a înălțat de la voi la cer*. Îngerii n-au adăugat aceste cuvinte fără rost. Ilie s-a înălțat la cer, deşi era rob; Iisus S-a înălțat la cer, căci era Stăpân. Ilie în căruță de foc; Iisus pe un nor. Când trebuia să cheme pe rob, a fost trimis tron împărătesc. Dar nu numai tron împărătesc, ci chiar tronul cel părintesc. Că şi despre Tatăl a spus Isaia: *Iată, Domnul stă pe nor uşor* (Isaia 19, 1*).* Aşadar, pentru că Tatăl stă pe nor, pentru aceea a trimis şi Fiului norul. Ilie, când s-a înălțat, a lăsat cojocul pe Elisei; iar când Iisus S-a înălțat, a lăsat peste ucenici daruri; n-a făcut numai un profet, ci mii de Elisei; dar, mai bine spus, cu mult mai mari şi mai străluciți decât Elisei.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 167-168)

„Mântuitorul a venit, şi venind a adus Sfântul Duh, iar înălțându-Se a dus sus Trup sfânt, ca să dea lumii garanție de mântuire puterea Duhului Sfânt. Iarăşi, să spună creştinul că Sfântul Trup este însăşi lumii arvună de mântuire.” (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XVI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 195)

„Mai înainte, când mă uitam la cer şi mă gândeam la puterile cele fără de trupuri, vedeam mai bine nimicnicia noastră din comparaţia cu puterile cele de sus; acum însă, când voim să ne vedem nobleţea noastră, ne uităm sus în cer, chiar la Tronul cel împărătesc, căci acolo şade pârga noastră.” (*Omilia I la Rusalii*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 212)

„… auzind de tron şi de locul de la dreapta, nu înţelegi că ar fi vorba de vreun tron ori de înscrierea într-un spaţiu anume, ci, din denumirea de tron şi din relaţia existentă prin ocuparea locului din dreapta, ajungi să înţelegi lipsa unei deosebiri şi egalitatea în privinţa slavei.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 94)

„Această natură omenească atât de mică, dacă nimic nu-i prin ea însăşi, iat-o prin Iisus Hristos dusă până la cele mai înalte ceruri, de mii de ori mai presus de Îngeri şi mai presus decât orice creatură pe care i-ar plăcea lui Dumnezeu s-o scoată din nefiinţă. Ea şade de-a dreapta lui Dumnezeu, şi-i vor fi aduse onoruri incomparabile în mod veşnic. Şi acestea nu sunt numai onorurile supreme pe care le primeşte natura omenească, ci iat-o înzestrată cu o stăpânire supremă. În Iisus Hristos ea împărăţeşte în cer şi pe pământ; toate puterile îi sunt supuse; ea judecă, ea este dominatoare; de ea depind toate destinele tuturor fiinţelor şi *nimic din ceea ce s-a făcut nu s-a făcut fără de Ea*. Aceasta este totul? Nu încă. În urma sa această Împărătească atrage toată părinţimea sa săracă şi mizerabilă, pentru a o înnobila şi a o înzestra în mod măreţ. Iisus Hristos este acolo *cap Bisericii*; *Biserica este trupul Său*; El a umplut-o cu Dumnezeirea Sa; El a făcut-o să fie vie din viaţa Sa divină; El a făcut-o una cu Sine însuşi.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 53-54)

„Să cinstim Sfânta Umanitate a Cuvântului Întrupat în slava Sa. Noi am spus-o, printr-un sfat nespus al lui Dumnezeu, mica şi frageda natură a devenit mai mult decât însoţitoare, mai mult decât veşmântul Dumnezeirii: iat-o unită cu Fiul lui Dumnezeu nemaiputând face decât o singură Persoană dumnezeiască. A luat natura noastră şi a dus-o să şadă deasupra. Şi cine zice că a fost dusă să şadă? Şi-a făcut-o veşmântul Său; nu la aceasta singură, la picioarele acesteia, se supun toate? (…) Umanitatea sfântă însăşi este încoronată în mod măreţ în cele mai presus de ceruri. Ea este regină, ea este stăpânitoare, din cer şi pe pământ totul i se supune ei, totul o cinsteşte, totul i se închină cu

cutremur. Îngerii înşişi şi Arhanghelii o cinstesc şi toate puterile acelea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 56-57)

DUMNEZEU FIUL („Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima”)

„*Veniți*, *învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*. Cele de mai înainte nu l-au convins pe om; cele de mai târziu şi cele petrecute nu de mult nu l-au înduplecat. Precum mai înainte, aşa şi acum, a mişcat zidirea, dar a întărit-o iarăşi, fiindu-i milă de ea. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima.* Nu are în mână toiag cu care să lovească, ci fire care tămăduieşte.

Veniți, vedeți bunătatea nespusă! Cine nu iubeşte pe un stăpân care nu bate? Cine nu admiră pe un judecător care roagă pe condamnat?

Te miră smerenia cuvintelor?, ne întreabă Domnul. Dar sunt Creator şi iubesc lucrarea Mea! Sunt Plăsmuitor şi cruț ce am plăsmuit. Dacă M-aş folosi de drepturile Mele, n-aş mântui omenirea căzută. Dacă nu i-aş da leacurile potrivite, nu s-ar vindeca omenirea bolnavă de boală de nevindecat. Dacă n-aş mângâia-o, ar muri. Dacă numai aş amenința-o, ar pieri. Pentru asta pun pe omenirea care zace la pământ plasturele bunătății. Mă plec cu multă milă asupra ei, ca să o ridic, că e căzută. Cel ce stă în picioare n-ar ridica pe cel căzut dacă nu şi-ar apleca spre el mâna. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*. Nu Mă laud cu cuvintele. V-am arătat fapte, ca să vă încredințați că *sunt blând şi smerit cu inima.* Uitați-vă de unde am venit. Uitați-vă la chipul Meu, înțelegeți vrednicia Mea şi închinați-vă pogorământului Meu făcut pentru voi! Gândeşte-te de unde am venit, şi unde vorbesc cu tine! Cerul Mi-e tronul, şi stau pe pământ şi vorbesc cu tine. Sunt slăvit sus, şi ca un îndelung-răbdător nu Mă mânii, că *sunt blând şi smerit cu inima.* Dacă n-aş fi fost blând Eu, Fiul împăratului, n-aş fi ales ca mamă o roabă. Dacă n-aş fi fost blând Eu, Creatorul lumii văzute şi nevăzute, n-aş fi venit la voi. Dacă n-aş fi fost blând, n-aş fi fost înfăşat în scutece (Luca 2, 7, 12), Eu, Părintele veacurilor. Dacă n-aş fi fost smerit, n-aş fi primit sărăcia unei iesle (Luca 2, 7, 12, 16), Eu, Care sunt Stăpânul bogăției întregii zidiri. Dacă n-aş fi fost blând, n-aş fi trăit împreună cu cele necuvântătoare, Eu, Care nu pot fi privit nici de Heruvimi. Dacă n-aş fi fost blând, n-aş fi fost scuipat de buze nelegiuite (Matei 26, 67; 27, 30; Marcu 14, 65; 15, 19), Eu, Care, prin scuipare, am dat lumină orbilor (Ioan 9, 6). Dacă n-aş fi fost blând, n-aş fi îndurat pălmuirea dată Mie de robi, Eu, Care am slobozit pe

robi. Dacă n-aş fi fost blând, n-aş fi dat spatele Meu spre bătăi (Matei 26, 67; Marcu 14, 65; Ioan 18, 22; 19, 3) pentru cei robiți. Dar pentru ce nu spun ceea ce e mai mare? Dacă n-aş fi fost blând, n-aş fi plătit Eu, Care nu eram dator cu nimic, datoria morții pentru cei care erau datori să sufere moartea. Am plătit Eu datoria, ca să scap de pedeapsa osândirii şi pe cei ținuți jos în iad. Că nu sunt numai Împăratul celor vii, ci şi Stăpânul morților. Pentru aceea am venit, lucrând pe două căi mântuirea lumii. M-am arătat ca om şi am ajuns pentru puțină vreme mort, ca să împart harul nestricăciunii Mele tuturor, şi celor de sub pământ. *Veniți învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima.* Smerenia acestor cuvinte nu ține de firea Mea, ci de voia Mea. Am o fire neapropiată, dar voia Mea se apropie de toți. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima,* nu cu vrednicia. Sunt smerit cu voința, nu cu puterea. Datorită puterii sunt înfricoşător pentru îngeri, datorită voii sunt smerit pentru oameni. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima.* Nu grăiesc potrivit obârşiei Mele, ci potrivit milei Mele. Iubesc bunătatea mai mult decât puterea. Eu, Care-ți vorbesc aşa, sunt Împărat. Mare-Mi este puterea, dar nu vreau să înspăimânt slăbiciunea ta cu puterea pe care o am. Nu spun: *Veniți, învățați de la Mine, că sunt Stăpân, sunt Domnul zidirii. Cel ce caută spre pământ şi-l face pe el de se cutremură* (Ps. 103, 33). *Cel ce măsoară cerul cu palma şi ține pământul cu mâna* (Isaia 40, 12), ci: «*Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*». Atât sunt de blând, că tu ai păcătuit, şi Eu am fost bătut! Atât sunt de smerit, de buna Mea voie, că Eu, Stăpânul, am venit să eliberez pe cei robiți, iar ei, cei robiți, M-au pălmuit şi M-au răstignit pe Mine, eliberatorul lor. Şi cu toate acestea, spuneam Tatălui Meu, rugându-Mă pentru ei: *Tată, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac* (Luca 23, 34). *Veniți, dar, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima.* Veniți, mult Mă rog, nu Mă ruşinez să vă rog. Voiesc mai bine să rog pe robii Mei, ca să nu fiu silit să-i pedepsesc. Veniți, învățați de la Mine blândețea Mea, înainte de a vedea cât sunt de înfricoşător. Veniți acum, ca să vă vindec; peste puțin vă voi cere socoteală; acum sunt îndurător, peste puțin dau sentința, - acum sunt iubitor de oameni, peste puțin Mă voi arăta Judecător drept. *Veniți, învățați de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima.* Sau prețuiți blândețea Mea, sau temeți-vă de puterea Mea. Veniți, Întâmpinați-Mi fața Mea întru mărturisire (Ps. 94, 2)! Pentru cât mai este timp, s-a rânduit de Mine o astfel de smerenie." (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 541-543)

DUMNEZEU FIUL (a doua venire a Domnului Hristos)

„*După cum fulgerul iese de la răsărit şi se arată până la apus, aşa va fi şi venirea Fiului Omului. Că unde va fi stârvul, acolo şi vulturii.*

- Cum se arată fulgerul?

- Fulgerul n-are nevoie de vestitor, n-are nevoie de predicator, ci se arată într-o clipită de ochi şi celor ce stau în case şi celor din cămări, pe fața întregului pământ. Aşa va fi şi venirea lui Hristos: se va arăta dintr-o dată pretutindeni prin strălucirea slavei Sale.

Vorbeşte apoi şi de un alt semn: *Unde va fi stârvul, acolo şi vulturii*. Prin aceste cuvinte arată mulțimea îngerilor, a mucenicilor, a tuturor sfinților." (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 864-865)

„Domnul va veni cu putere şi slavă multă. Aduce crucea, ca păcatul iudeilor să se osândească prin el însuşi. O aduce întocmai ca un om care fiind lovit cu o piatră arată piatra sau haina însângerată.

Va veni pe nori, aşa cum S-a înălțat; şi semințiile văzând aceasta vor plânge. Nenorocirea lor însă nu se va mărgini numai la plânsete, ci plânsul va fi ca să-şi pronunțe ele însele sentința, ca să se osândească singure." (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 866)

„Căci sunt două veniri ale lui Iisus Hristos: una a avut loc deja, cealaltă trebuie să vină, dar nu sunt amândouă pentru aceeaşi cauză şi pentru acelaşi sfârşit; Iisus Hristos a venit mai întâi, nu pentru a judeca păcatele, ci pentru a le ierta; a doua oară El va veni, nu pentru a le ierta, ci pentru a le judeca. Iată pentru ce zice divinul Mântuitor la prima venire a Sa: *N-am venit ca să judec lumea, ci s-o mântuiesc*. Dar pentru a doua zice: *Când va veni Fiul Omului în slava Tatălui Său, El va pune oile de-a dreapta Sa şi caprele de-a stânga; şi atunci aceia vor merge la viața veşnică, şi aceştia la chin veşnic* (Mt., 25, 31)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVIII, 1, p. 131)

„Să ne schimbăm viața dar, să trăim în frică de Dumnezeu. Căci în vremea când vom avea noi mai mare încredere, atunci când ne vom gândi mai puțin şi când nu ne vom aştepta, atunci brusc va veni Domnul. Iată de ce ne face atenți Iisus Hristos zicând: *Căci precum în zilele lui Noe şi a lui Lot mâncau, beau şi se însurau şi aşa a venit sfârşitul* (Mt., 24, 37). Pavel ne prezice la fel: *Atunci când vom zice iată-ne în pace şi în siguranță, ei vor fi surprinşi dintr-o dată, atunci va veni peste ei pieirea, ca şi durerile peste*

cea însărcinată? (I Tes., 5, 3). Ce este aceea veți zice voi, durerile unei femei gata să nască? Adesea femeile care sunt gata să nască când se bucură şi mănâncă, sunt în baie, se plimbă prin piața publică, negândindu-se la ceea ce li se întâmplă, sunt cuprinse subit de puterile naşterii; apoi dacă suntem amenințați ca să fim noi surprinşi, să fim mereu gata." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, pp. 165-166)

„El va veni iarăşi la noi, şi ne va trage şi pe noi acolo, va pleca luându-se cu El. Însă şi acest fapt este o dovadă de mare cinste. Dacă El a venit pe când noi eram duşmani, atunci cu atât mai mult va veni când suntem prieteni ai Săi. Şi nu va permite aceasta nici îngerilor, nici slujitorilor Lui, ci va veni El însuşi şi ne va chema la moştenirea împărăției Sale. Iar atunci, cei care L-au cinstit, vor fi cinstiți de El şi vor fi ridicați în nori. *Iar noi,* spune el, *vom fi răpiți în nori şi astfel pururea cu Domnul vom fi.*" *(Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, pp. 246-247)

„*Că precum iese fulgerul de la răsărituri, şi se arată până la apusuri, aşa va fi şi venirea Fiului Omului,* căci şi fulgerul nu se ascunde în vreun colț oarecare, ci străluceşte peste tot orizontul; deci venirea lui nu are nevoie de vestitori, şi va fi tot atât de strălucită, după cum este şi venirea fulgerului, care n-a avut nevoie de vestitori." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 289)

„Domnul a spus: *De vor spune: Iată în cămări este Hristos, iată în pustie, să nu vă duceți*. Aceste cuvinte le-a spus despre a doua şi slăvita Lui venire, despre hristoşii cei mincinoşi, despre profeții cei mincinoşi şi despre antihrist, ca să nu fie cineva înşelat de acela şi să cadă. Pentru că înainte de Hristos va veni antihrist şi pentru ca nu cumva, căutând pe Păstor, să cazi în gura lupului, de aceea îți spune semnele venirii Păstorului. A dat acest semn ca să nu socoteşti că şi a doua Lui venire va fi pe neştiute, pentru că venirea cea dintâi a fost aşa. Şi pe bună dreptate a fost pe neştiute venirea Lui cea dintâi, pentru că a venit să caute pe cel pierdut (Luca 19, 10). Dar a doua Lui venire nu va fi aşa.

- Dar spune-mi: cum?

- *După cum fulgerul iese de la răsărit şi se arată până la apus, tot aşa va fi şi venirea Fiului Omului* (Matei 24, 27). Vor vedea toți deodată venirea Lui. Nimeni nu va trebui să întrebe: Unde este Hristos? Aici? Acolo? După cum, când fulgeră nu avem nevoie să întrebăm dacă a fulgerat, tot aşa şi când va veni Hristos nu vom avea nevoie să întrebăm dacă a venit Hristos.

Întrebarea însă este dacă vine cu Crucea, că nu trebuie să-mi uit făgăduința.

Ascultă, dar, ce spune Domnul mai departe: *Atunci* (Matei 24, 30), spune Domnul.

- Când *atunci*?

- *Când va veni Fiul Omului, soarele se va întuneca şi luna nu-şi va mai da lumina sa* (Matei 24, 29). Atât de mare va fi lumina atunci, că şi cele mai strălucitoare stele nu se vor mai vedea. *Atunci şi stelele vor cădea; atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer* (Matei 24, 29-30)." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 94-95)

„- Dar pentru ce se va arăta atunci Crucea şi pentru ce Judecătorul va veni cu ea?

- Ca să-şi cunoască nebunia lor cei care l-au răstignit. Pentru asta le arată acest semn al neruşinării lor. Şi că din această cauză vine cu Crucea, ascultă pe profetul Zaharia, care spune: *Atunci vor plânge semințiile pământului* (Zah., 12, 12; Matei 24, 30), căci vor vedea pe Cel ce le va învinui şi cunoaşte păcatele lor.

Şi de ce te miri că va veni cu Crucea, când El Îşi va arăta atunci şi rănile? *Vedea-vor pe Care L-au împuns* (Zah., 12, 10; Ioan 19, 37), spune profetul. Va face cum a făcut Toma. Voind să-i îndrepte necredința lui, i-a arătat după Înviere semnul cuielor şi rănile, zicându-i: *Pune mâna ta şi vezi, că duhul nu are carne şi oase* (Ioan 20,27; Luca 24, 39); tot aşa şi atunci, va arăta rănile şi Crucea ca să arate că El este Acela Care a fost răstignit." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 95)

„Să ne ridicăm, dar, iubiților, şi să ne uităm la venirea aceea din nou. Că şi Pavel spune: *Însuşi Domnul Se va pogorî din cer întru poruncă, la glasul arhanghelului, iar noi cei vii vom fi răpiți în nori, întru întâmpinarea Domnului în văzduh, dar nu toți* (I Tes., 4, 15-16). Nu vom fi răpiți toți, ci unii vor rămâne, iar alții vor fi răpiți. Ascultă, că o spune Însuşi Hristos: *Atunci, de se vor găsi două măcinând la moară, una se va lua şi una se va lăsa; şi de vor fi doi pe un pat, unul se va lua şi unul se va lăsa* (Luca 17, 34-35).

- Ce vor să spună cuvintele acestea enigmatice?

- Prin *moară* ne-a arătat pe toți cei săraci şi necăjiți, iar prin *pat şi odihnă*, pe cei bogați şi puternici. Şi pentru că a voit să arate că unii săraci se vor mântui, iar alții vor pieri, a spus că din cele ce vor fi să moară una se va

lua şi alta se va lăsa, iar din cei ce vor fi în pat unul se va lua şi altul se va lăsa; prin aceasta arată că păcătoşii vor rămâne aici şi vor aştepta pedeapsa, pe când drepții vor fi răpiți în nori. După cum la intrarea unui împărat în oraş dregătorii şi căpeteniile, care au multă considerație față de împărat, îi ies întru întâmpinare la porțile oraşului, iar osândiții şi vinovații sunt păziți în oraş, aşteptând acolo hotărârea împăratului, tot aşa şi la venirea Domnului, cei ce sunt drepți Îl vor întâmpina în văzduh, iar osândiții şi cei ce se ştiu pe cuget cu multe păcate Îl vor aştepta aici pe Judecător." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 168-169)

„El descrie cum va veni iarăşi, prin cuvintele: *precum iese fulgerul de la răsărit* … Aşadar, El nu va întrebuința, nici un trimis, nici un vestitor, ci într-o clipă Se va arăta El tuturor, în toată lumea. El zice: *Unde este stârvul, acolo şi vulturii*; aceasta înseamnează că Îngerii, Mucenicii şi Sfinții îl vor înconjura. Mai departe pomeneşte de semnele cele înfricoşătoare.

Îndată după necazul zilelor acelea, soarele se va întuneca. Prin *zilele necazului* înțelege el pe cele ale lui Antichrist şi ale profeților lui mincinoşi, când mare necaz este de a fi mulți amăgiți. Dar acest necaz nu va dura îndelung. Căci, dacă pentru cei aleşi s-a scurtat şi războiul iudaic, cu atât mai vârtos se va scurta pentru dânşii şi acest necaz. De aceea zice el *îndată*, căci mai toate se vor întâmpla deodată. Abia va sosi Antichrist şi profeții săi, şi Hristos se va arăta. *Soarele se va întuneca* aceasta nu va să zică se va desființa, ci va covârşit de strălucirea venirii Sale; *şi stelele din cer vor cădea*, căci ele atunci nu vor mai fi trebuincioase, nemaifiind noapte. *Şi puterile cerului se vor clăti* pe bună dreptate, când ele vor vedea o aşa de mare schimbare. Căci dacă Îngerii, precum zice Iov (Iov 38, 7), s-au uimit şi-au lăudat pe Dumnezeu când s-au făcut stelele, mai vârtos se vor uimi ei când vor vedea o aşa de mare prefacere; şi vor privi toată lumea înaintea scaunului judecății lui Dumnezeu şi, împreună cu slujitorii lor, pe acei oameni supuşi pedepsei. *Atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer*, adică crucea mai strălucită decât soarele. Soarele se va întuneca, iară crucea va străluci, căci ea este mai luminoasă decât razele soarelui. Şi acest semn se va arăta spre a ruşina cu totul neruşinarea iudeilor. *Şi toate semințiile lui Israel vor plânge*, când vor vedea crucea, căci ele nu au tras nici un folos din moartea lui Hristos şi au răstignit pe Acela căruia ar fi trebuit să i se închine. Iar după ce a amintit crucea, adaugă: *Şi vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere şi cu slavă multă*. El va să zică: pentru că ai auzit de cruce, să nu crezi că a doua venire a lui Hristos va fi ceva trist, ci mai vârtos El va veni cu putere şi cu slavă multă. Iară crucea o poartă El, pentru ca prin

ea păcatele acelora de sine să se osândească, aşa precum un bătut cu pietre ar arăta pietrele şi petele de sânge de pe haine. Şi vine pe nor, precum s-a înălțat la cer pe nor. Văzând acestea, semințiile vor plânge, pentru că înşişi îşi rostesc hotărârea, înşişi se osândesc." (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 112-114)

„Căci în Ziua aceea înfricoşătoare şi cutremurătoare când va veni arătându-Şi slava Sa, când va veni în slava Tatălui Său, când va fi acel înfricoşător tribunal în care se va înfățişa toată firea oamenilor, când vor clocoti râuri de foc, când popoarele de îngeri şi ale puterilor de sus se vor revărsa jos împreună cu El, când vor fi acele zeci de mii de premii, când drepții vor străluci unii ca soarele, iar alții ca nişte stele, când vor fi aduse în mijloc cete de ucenici, coruri de apostoli, pâlcuri de prooroci şi adunări de bărbați nobili, atunci în acea strălucire, în acea slavă va veni El purtând crucea care revarsă raze strălucitoare; căci spune: *Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului, soarele se va întuneca, luna nu-şi va mai da lucirea şi se va arăta semnul crucii* (Mt., 24, 20). O, strălucire a Patimii! O, lumină a crucii! Soarele se întunecă şi stelele cad ca nişte frunze, dar crucea străluceşte mai luminos decât toate acelea ocupând tot cerul. Vezi cum se găteşte cu ea Domnul? Vezi cum se declară *slavă* a Lui acest lucru atunci când în acea Zi o va arăta întregii lumi cu atâta strălucire?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XVII, 11-13, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 316-317)

„Vine Domnul nostru Iisus Hristos din cer, vine să judece morții şi viii. Vine Cel Ce cercetează inimile şi rărunchii, vine, dar cine poate să scape din mâinile Lui? Vine şezând pe scaun de heruvimi şi căutând în adânc. Vine Dumnezeul dumnezeilor şi Domnul domnilor. Vine Biruitorul biruitorilor şi Judecătorul judecătorilor. Vine Împăratul împăraților, Cel ce vădeşte şi arată toată răutatea şi taina cea ascunsă a greşelilor, Cel ce vădeşte poftele şi cugetele cele rele ale tuturor. Vine ochiul cel negreşit şi neadormit, Judecătorul cel nefățarnic şi Cercetătorul cel nemitarnic, care arde toate poftele şi faptele cele spurcate şi în matca focului le trimite. Vine Cel Ce iubeşte pacea şi urăşte orice fel de cuvânt viclean şi toată răpirea şi păcatul şi pe cei ce fac smintelile, mai mult la biserica ortodoxă a Domnului, pe care îi va munci în veci. Vine Cel Ce de la fața Lui fuge pământul, marea seacă, cerul se strânge ca un sul de hârtie, stelele cad, văzduhul se cutremură, soarele se întunecă şi luna nu-şi mai dă lumina ei, puterile cerurilor se

clătesc, heruvimii tremură, serafimii se spăimântează, îngerii se îngrozesc, arhanghelii se cutremură. Şi cele de sus şi cele de jos, toate se cutremură. Vine Cel ce nu primeşte faţă omenească, nici miluieşte săracul la judecată. Vine Cel ce dă tuturor după faptele lor, Cel ce vădeşte şi arată sfaturile şi mişcările a toată dihania, vine Cel ce miluieşte pe cei milostivi, Cel groaznic în sfaturi pentru fiii oamenilor. Vine Cel ce face de se pleacă tot genunchiul celor cereşti şi a celor pământeşti şi a celor de sub pământ. Vine pe drepţi să-i mântuiască şi să-i slăvească, iar pe cei păcătoşi să-i muncească şi să-i pedepsească, al Cărui scaun este pară de foc şi roatele Lui foc arzând. Vine să fericească pe cei însetaţi, iar pe cei sătui să-i necăjească şi să-i mustre. Vine să cinstească pe cei ce s-au nevoit şi au privegheat în rugăciuni şi în cântări şi în mulţumiri şi în răbdare, iar pe cei leneşi şi negrijulii să-i trimită în munci, vine spre cei păcătoşi groaznic, iar spre cei drepţi, lin şi blând." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 161)

„Gândesc şi de ziua cea de apoi şi de graba aceea a sfârşitului şi de ceasul acela în care va da seama fiecare pentru faptele lui şi de Judecătorul cel ce nu ia mită, şi de groaznica aceea stare, cum se pogoară Judecătorul de la ceruri ca un fulger, cum aleargă puterile cele cereşti înaintea Lui cu tulburare mare, cum se găteşte scaunul cel înfricoşător. Cum se înväluieşte cerul ca o hârtie, cum vor arde stihiile de tot şi se vor topi de frică, cum se va cutremura tot pământul aşteptând venirea Judecătorului, cum vor striga şi vor glăsui trâmbiţele, cum se vor deschide mormintele, cum se vor scutura gropile, cum vor sări morţii ca din somn, cum lutul cât clipeala ochiului va veni în starea cea dintâi, cum se vor întoarce sufletele iar în trupurile lor, cum vor alerga drepţii în întâmpinare, cum va veni Mirele la vreme de miazănoapte, cum cei ce vor fi gata, vor intra în casa Mirelui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 168)

„Însă cât va fi de diferită această venire a doua faţă de prima? Atunci la prima a venit smerit şi sărac, El a coborât precum coboară noaptea picurul de rouă în tăcerea nopţii. Când El va reveni pe pământ, aceasta o va face cu pompă şi cu măreţie. Profeţii şi-au epuizat măreţia descrierilor pentru a picta slava şi puterea celei de-a doua veniri.

Veacurile sunt împlinite, timpul s-a închis, veşnicia se inaugurează. Ea se începe prin cea mai măreaţă scenă. Universul se transformă, neamul omenesc este înălţat cu totul întreg pentru judecata universală, învierea trupurilor s-a împlinit, îngerii au făcut împărţirea celor aleşi şi a celor respinşi. Atunci din înaltul norilor, înconjurat de

curtea cerească apare Iisus Hristos.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 371)

DUMNEZEU FIUL („Iar despre ziua şi ceasul acela nimeni nu ştie ... nici Fiul, ci numai Tatăl”)

„Spune-mi, te rog, sunt, oare, cuvintele acestea ale unui om care nu ştie? Dacă spui că nu ştie ziua parusiei Lui, pentru că a spus: *Nici Fiul nu o ştie*, ce ai să spui când acum a spus: *Cine este oare?* (Matei 24, 45 – n.n.). Sau spui că şi aceste cuvinte le-a spus tot pentru că nu ştia? Departe cu astfel de gânduri! Nici un ieşit din minți n-ar susține asta; deşi dincolo ar putea spune pricina, dar aici nici atât. Când îl întreabă Hristos pe Petru: *Petre, Mă iubeşti?* (Ioan 21, 15), îl întreabă, oare, pentru că nu ştia? Sau când întreabă: *Unde l-ați pus?* (Ioan 11, 34), întreabă pentru că nu ştia? Veți găsi în Scriptură că şi Tatăl grăieşte aşa; că El zice: *Adam, unde eşti?* (Fac. 3, 9); şi: *Strigarea Sodomiei şi Gomorei s-a înmulțit spre Mine; coborându-Mă voi vedea de fac după strigarea care vine la Mine; iar de nu, să ştiu* (Fac. 18, 20-21); iar în altă parte zice: *Dacă ar auzi, dacă ar înțelege!* (Iez. 2, 5); în sfârşit, în Evanghelie spune: *Poate se vor ruşina de Fiul Meu* (Matei 21, 37). Sunt, oare, toate aceste cuvinte, cuvinte de neştiință? Tatăl nu le-a spus pentru că nu ştia, ci pentru a rândui cele ce erau cu cuviință. Cu Adam, ca să-l facă să-şi spună păcatul; cu sodomenii, ca să ne învețe să nu osândim niciodată înainte de a cerceta lucrurile; cu profetul, ca să nu creadă oamenii fără judecată că o prezicere duce neapărat la săvârşirea păcatului prezis; cu pilda din Evanghelie, ca să arate că ar trebui să facă asta, să se ruşineze de Fiul. Aici, în cazul nostru, a spus-o şi ca ucenicii să nu mai iscodească, să nu mai caute să afle, dar şi ca să arate că o astfel de cunoştință e o cunoştință rară şi de mult preț.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 876-877)

DUMNEZEU FIUL (eternitatea lui Dumnezeu – Cuvântul)

„Tot ceea ce a fost făcut, a fost făcut în timp şi în vreme, dar Fiul lui Dumnezeu nu este numai înainte de vreme; el este chiar înainte de toate veacurile pentru că el este Creatorul. Căci Scriptura spune despre El: *Prin care El a făcut şi veacurile* (Evr., 1, 2). Ori creatorul este anterior creaturilor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia III, 2, p. 18)

„Eu zic că acest Cuvânt: *Era*, fiind spus despre Cuvântul, nu arată alt lucru decât o existență veşnică, căci Evanghelistul spune: *La început era*

Cuvântul; şi al doilea *era* care vine după aceea, înseamnă că Cuvântul era cu cineva. Precum este cel mai special atribut al lui Dumnezeu de a fi veşnic şi fără de început, de aceea l-a pus evanghelistul aici şi l-a întărit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia III, 3, p. 19)

„Precum deci acest cuvânt: *La început era Cuvântul* arată veşnicia, la fel acesta: *Cuvântul era la început de la Dumnezeu*, arată coeternitatea (Aceeaşi veşnicie). De teamă că auzind aceste cuvinte: *La început era Cuvântul*, toți înțelegând că Fiul este veşnic, să nu amestecați, să nu vă închipuiți că Tatăl este mai bătrân decât El, că El este mai înainte de El cu oarecare interval, prin urmare, voi nu-i atribuiți un început unic Fiului lui Dumnezeu, Evanghelistul adaugă: *El era la început la Dumnezeu*; astfel, Fiul este veşnic ca şi Tatăl, căci Tatăl n-a fost niciodată fără Cuvântul său, ci Cuvântul a fost totdeauna Dumnezeu cu El, în propriul ipostas.

Cum spuneți voi, dacă El era la Dumnezeu, a adăugat Ioan: *În lume era*? Aceasta căci fiind Dumnezeu, El era la Dumnezeu. Şi în lume: fie Tatăl, fie Fiul, nici unul nici altul nu este închis în limite. În sfârşit, *dacă slava Lui nu are margini* (Ps., 144, 5), este vizibil că substanța Sa nu are un început temporar. Ați auzit voi aceste cuvinte: *La început Dumnezeu a făcut cerul şi pământul*? Ce spuneți voi despre acest început? Desigur că şi unul şi altul au fost făcute înaintea lucrurilor văzute; la fel, atunci când auziți spunându-se despre Fiul unic: *La început era*, trebuie să înțelegi că El este înaintea tuturor ființelor inteligibile, şi înaintea veacurilor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IV, 1, p. 23)

„Spune-mi deci: raza soarelui iese din substanța soarelui, sau din vreun alt corp? Dacă nu ne-am pierdut simțirea şi mintea, vom spune în mod necesar că iese din substanța lui; şi pe când, cu toate că raza emană din soare, nu vom spune niciodată că ea este mai puțin bătrână decât substanța soarelui, pentru că nu s-a văzut niciodată soare fără rază; căci dacă, printre ființele văzute şi simțite, se află care, fiind printr-un altul, nu sunt mai puțin vechi decât cel prin care sunt ele, pentru ce nu credeți despre natura nevăzută şi nespusă? Este acelaşi lucru aici, pe cât priveşte şi suportă natura divină.

Chiar pentru acest motiv îl numeşte Sfântul Pavel pe acelaşi Fiu cu un singur nume, prin care arată totodată, şi că El iese din Tatăl, şi că El îi este Lui coetern (Evr., 1, 3). Ce oare! Oare nu prin El s-au făcut toate veacurile şi timpul? Trebuie fiecare om care n-a ajuns nebun, s-o mărturisească. Nu este deci nici un spațiu de timp între Fiul şi Tatăl. Dacă nu este niciunul, Fiul nu este deci mai tânăr, El e coetern, căci *înainte* şi *după* sunt termeni care arată

timpul, care este între ei. Ori, Dumnezeu este mai presus de timpuri şi de veacuri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IV, 4, pp. 23-24)

„Dar cum, fiind El Viața, ar fi fost un timp în care El nu ar fi fost? Nu este nimeni care nu spune şi nu mărturiseşte că viața este totdeauna, căci ea nu are nici început nici sfârşit, şi prin urmare, Fiul este viața; dar dacă a fost o zi în care El nu era, cum într-o zi cel ce nu era deloc este viața altora? Pentru ce dar, spun ereticii, Ioan i-a dat Lui un început, spunând: *La început era*? Ce! Vă opriți la acest cuvânt *La început* şi la acest *Era*, şi nu vă duceți cu atenția până la acest *Cuvântul era*? Ce veți răspunde voi la ceea ce spune profetul despre Tatăl: *Tu eşti din veac şi până în veac* (Ps., 89, 2). Aşa-i oare că prin aceste cuvinte îi pune margini? Nicidecum, ci arată şi vesteşte veşnicia Lui. Gândiți-vă la fel pentru acest loc al sfântului Ioan, acesta n-a fost pentru a-L închide în hotare că a spus aceşti temeni, căci el n-a spus: El a fost la început, ci: *La început era*, ducându-vă să gândiți prin aceste cuvinte: *Era,* că Fiul este fără de început.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IV, 3, p. 25)

„*Gândul acesta să fie în voi care era şi în Hristos Iisus, Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu* (Flp., 2, 5 – 6) şi iată că au căzut şi Pavel de Samosata, şi Marcel, şi Sabelie! *Dumnezeu fiind în chip*, zice, şi atunci cum de spui tu, necuratule, că şi-a luat începutul din Maria şi că înainte de aceasta nu exista?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 108)

DUMNEZEU FIUL („Eu voi fi cu voi până la sfârşitul veacurilor”[211])

„Voi cunoaşteți că Eu sunt cu voi, fiindcă veți vedea în toate zilele propovăduirea înflorind şi că toată lumea se va supune la sfânta şi evlavioasa învățătură pe care o veți vesti voi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 2, p. 385)

DUMNEZEU FIUL (sălăşluirea Domnului Hristos în noi)

„Că unde e Hristos, acolo sunt şi îngerii; iar unde sunt Hristos şi îngerii, acolo-i şi cerul, acolo-i lumină mai strălucitoare decât lumina

[211] Mt., 28, 20.

soarelui acestuia pământesc”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 564)

„Ce suntem noi, dacă suntem lipsiți de prezența Mântuitorului, dacă nu trebuie să-L vedem? Dacă cei ce nu văd lumina soarelui duc o viață mai rea ca moartea, ce credeți voi, ce credeți voi că suferă cei ce sunt lipsiți de o aşa mare lumină?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII, 3, p. 59)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (I se cuvine aceeaşi cinstire adusă Tatălui şi Fiului)

,,Dacă Duhul Sfânt ar fi îndepărtat de Tatăl şi de Fiul, apoi cu atât mai mult la botez nu ar trebui să se amintească de el, la botez zic, unde mai cu seamă se vede vrednicia Dumnezeirii şi unde se hărăzesc daruri de acela care se cuvine numai lui Dumnezeu a le da (…) să-mi spui pentru ce la botez se vorbeşte de dânsul? Dar nu vei găsi altă pricină a-mi spune fără numai că Duhul Sfânt este de aceeaşi cinste cu Tatăl şi cu Fiul. Când apostolul nu are nici o pricină de acest fel, priveşte cum alătură pe Sfântul Duh pe lângă Tatăl şi pe lângă Fiul, zicând de pildă: *Harul Domnului nostru Iisus Hristos, şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl, şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți* (2 Cor. 13, 13), şi iarăşi: *Şi sunt osebiri darurilor, dar acelaşi Duh, şi osebiri slujbelor sunt, dar acelaşi Domn, şi osebiri lucrărilor sunt, dar acelaşi Dumnezeu, care lucrează toate întru toți* (1 Cor. 12, 4-6).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, pp. 204-205)

„*Slova omoară, iar Duhul face viu*, şi iarăşi *scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu*, oare le spunea pentru Dumnezeu, sau pentru Duhul? Învederat este că pentru Duhul, căci către Duhul îi chema el de la slovă. Apoi ca nu cumva, auzind cineva cuvântul *Duhul*, să se gândească că dacă Moisi s-a întors către Domnul, iar el (Apostolul pavel – n.n.) către Duhul, prin aceasta să-şi închipuie că Duhul este mai mic decât Fiul, iată că, îndreptând o astfel de bănuială, zice: *Iar Domnul Duhul este*, adică *şi Duhul este Domn*, zice.

Şi ca să afli că vorba lui este despre Mângâietorul, a adăugat: *şi unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia.*” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 79)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dumnezeirea Duhului Sfânt)

„Hristos zice: *robul nu ştie ce face domnul său* (In., 15, 15), în vreme ce Duhul ştie cele ale lui Dumnezeu, precum omul ştie cele ale sale, neînvăţat de cineva (…) Dar şi a lucra precum voieşte arată puterea şi stăpânirea Lui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 80)

„Unde-mi este acum Macedonie, cel ce luptă împotriva Mângâietorului, Dătătorul harismei vorbirii în limbi? Că nu mint când atribui dumnezeirii Mângâietorului darul vorbirii în limbi, îmi este martor fericitul Pavel, care adineauri vă spunea vouă, celor ce mă ascultaţi cu atâta plăcere: *Pe toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, fiecăruia după cum voieşte* (I Cor., 12, 11). A spus cum voieşte, după cum i s-a poruncit. Dar să trecem mai departe, ca să nu vă îngreunez memoria cu mulţimea digresiunilor, şi să ţinem minte acest cuvânt puternic al lui Pavel despre Mângâietorul. Să ne lăudăm în faţa ereticilor cu această învăţătură, să fim îngăduitori cu ei că sunt rătăciţi şi să ne închinăm dumnezeirii Mângâietorului.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 407-408)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (nu e creatură)

„(Duhul Sfânt – n.n.) nu face parte dintre fiinţele create.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 107)

„Cine ar putea plânge şi jeli după cum merită pe cei ce încearcă să hulească vrednicia Duhului, pe aceia care, ca nişte turbaţi, nu vor să se îndepărteze de nesocotinţa lor nici pentru măreţia facerilor de bine ale Duhului, ci îndrăznesc să facă orice împotriva mântuirii lor, înstrăinându-L, atât cât atârnă de ei, de vrednicia Lui domnească, şi încearcă să-L pogoare în rândul creaturilor? Pe aceştia aş vrea să-i întreb: Pentru ce porniţi, o, iubiţilor, atâta război împotriva vredniciei Duhului? Dar, mai bine spus împotriva mântuirii voastre, şi nici nu vreţi să luaţi aminte la cele spuse de Mântuitorul ucenicilor Lui? El a spus: *Mergând învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh* (Matei 28, 19). Ai văzut că vrednicia este de aceeaşi cinste? Ai văzut înţelegere desăvârşită? Ai văzut că Treimea este nedespărţită? Este oare vreo deosebire sau vreo schimbare sau vreo micşorare? Pentru ce, dar, îndrăzniţi voi să adăugaţi altele la cuvintele Stăpânului? Sau nu ştiţi că şi în treburile omeneşti, dacă

cineva încearcă sau merge cu îndrăzneala până acolo să adauge sau să şteargă ceva din legile omeneşti, suferă cea mai mare pedeapsă şi nimic nu-l poate scăpa de osândă? Aşadar, dacă primejdia e atât de mare când faci asta cu nişte legi făcute de oameni, te întreb, mai poate fi iertare pentru cei ce sunt atât de mândri că încearcă să strice cuvintele Mântuitorului nostru obştesc, pentru cei ce nu vor să asculte nici pe Pavel, care are pe Hristos vorbind în el (II Cor., 13, 3)?, pe Pavel care strigă şi spune cu strălucită voce: *Pe acelea pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor., 2, 9).” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 218)

„Nu ştiu pentru care pricină nu se lasă înduplecați cei care, din pricina părerilor lor şi împotriva mântuirii lor, duc un război atât de înverşunat împotriva vredniciei Duhului, Îl înstrăinează, atât cât atârnă de ei, de vrednicia Lui şi-L pogoară în rândul creaturilor. Încăpățânează-se cât vor vrea, împotrivească-se cât vor pofti spuselor Dumnezeieştii Scripturi. Noi primim învățăturile dumnezeieşti ca descoperiri pogorâte de sus şi dăm Duhului Sfânt cuvenita doxologie, arătând odată cu dreapta credință şi deplinătatea adevărului.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 219)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Luați Duh Sfânt …”)

„*A suflat asupra lor şi le-a zis: Luați Duh Sfânt*; *cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veți ține, vor fi ținute*. La fel precum un rege îi trimite pe ofițerii săi şi pe soldați şi pe generali, dându-le puterea să închidă în închisoare şi să-i slobozească pe vinovați, aşa Iisus Hristos, trimițându-i pe apostolii săi, le-a dat aceeaşi autoritate şi aceeaşi putere.

Cum deci Iisus Hristos după ce a zis: *Dacă nu Mă voi duce Eu, Duhul Sfânt nu va veni la voi* (Ioan 16, 17) acum le dă El Duh Sfânt? Răspund că El nu le-a dat Duh Sfânt, şi că, suflând peste ei, El numai i-a pregătit să-L primească. Dacă arătarea unui înger l-a lovit pe Daniel şi l-a făcut să cadă cu fața la pământ (Dan., 8, 17), ce li s-ar fi întâmplat apostolilor, primind un dar aşa de mare fără ca Mântuitorul să-i fi pregătit mai înainte, pe ei care nu erau încă decât ucenici? Pentru aceasta n-a zis El: *voi ați primit*, ci: *Luați Duh Sfânt*. Cu toate acestea, n-ar fi o greşeală a spune că ei au primit atunci o

putere duhovnicească sigură şi un har; un har, nu destul de puternic, întradevăr, pentru a învia morţii şi a lucra minuni, ci capabil de a ierta păcatele; căci este deosebire între darurile Duhului Sfânt, pentru aceasta adaugă Domnul: *cărora le veţi ierta păcatele, le vor fi iertate*, făcându-i să cunoască natura darului pe care-l dă lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 3, pp. 460-461)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi cu toţi!”)

„*Harul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi!* Arma cea mai puternică, zidul cel nebiruit, turnul ce nu se clatină, acesta este harul Domnului Iisus Hristos; şi le-a amintit de acest har, spre a-i face mai cu bunăvoinţă şi mai ageri în lupte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 552)

„*Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi toţi. Amin!* (16, 24). Ai văzut de unde se cuvine a începe şi unde se cuvine a sfârşi în toate şi pretutindeni? Căci iată că Apostolul de aici, anume de la harul Domnului Iisus Hristos, a pus temelie epistolei sale, şi de aici i-a pus şi acoperământ, invocând şi dorindu-le lor pe mama tuturor darurilor şi a toată binefacerea.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 553)

„Fără harul Duhului, niciodată n-ar fi Trupul şi Sângele cel de taină. N-am avea preoţi. Căci nici nu s-ar putea face aceste hirotonii fără pogorârea harului.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 135)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dobândirea harului Duhului Sfânt)

„Aşa e Stăpânul nostru! Când vede că un suflet se apropie cu mare dor şi cu înflăcărată râvnă de cele duhovniceşti, îi dă cu îmbelşugare harul şi-i dăruieşte şi bogatele lui daruri.” (*Omilii la Facere,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 56)

„Harul lui Dumnezeu e gata şi caută pe cei ce vor să-l primească din belşug. Aşa e Stăpânul nostru: când vede că sufletul ni-i treaz şi dorul clocotitor, ne dă cu îmbelşugare bogăţia Lui, depăşind prin dărnicia Lui

cererea ce I-o facem.” (*Omilii la Facere,* omilia IX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 108)

„Harul este gata să caute pe cei ce-l primesc cu inima deschisă”. (*Omilii la Facere,* omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 176)

„Acolo unde este curăţenie trupească şi sufletească, unde este cuminţenie, unde sunt şi celelalte virtuţi, acolo se pogoară cu îmbelşugare şi harul Duhului.” (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 126)

„Sfântul Ioan vrea să înveţe că chiar harul nu se răspândeşte în mod indiferent peste orice persoane, ci numai peste oamenii cu voinţă bună. Acestora li s-a dat putere să se facă fii ai lui Dumnezeu. Căci dacă ei nu vor, acest har nu vine, şi efectul este nul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 2, p. 51)

„Să atragem asupra noastră, fraţii mei, harul de neînvins şi atotputernicia Duhului Sfânt. Îl vom atrage în noi prin păzirea poruncilor, şi nu le vom fi cu nimic inferior îngerilor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 5, p. 390)

,,Adevăratul har şi adevărata pace este numai de la Dumnezeu. Cel ce are harul lui Dumnezeu nu se teme de nimeni, chiar de ar suferi mii de rele, şi nu zic numai de la oameni, dar chiar şi de la diavolul; pe când cel ce este dispreţuit de harul lui Dumnezeu, pe toţi bănuieşte, chiar de s-ar părea că este în cea mai mare siguranţă. Căci nestatornic este neamul omenesc; nu numai prietenii sau fraţii, ci chiar şi părinţii se schimbă de multe ori dintr-o mică pricină, şi-i vezi cum alungă pe copilul ce l-au născut mai rău ca pe duşman, precum şi copiii alungând pe părinţi. Gândeşte-te bine:

David avea har de la Dumnezeu, iară Avesalom, fiul său, avea har de la oameni; dară ce fel de sfârşit a avut fiecare dintre ei şi care a fost mai mult lăudat, voi ştiţi cu toţii. Avraam de asemenea avea har de la Dumnezeu – pe când Faraon avea har de la oameni – cari pentru ca să le facă pe plac, i-au dat pe femeia dreptului Avraam (Fac. 12). Dară cine din aceştia doi s-a făcut mai strălucit şi mai fericit? Fireşte că Avraam. Şi ce spun eu de dreptul Avraam? Aveau har Israilitenii de la Dumnezeu, pe când de Egipteni erau urâţi şi dispreţuiţi – şi cu toate acestea, voi ştiţi cu câtă însemnătate au stăpânit ei pe Egiptenii cari îi urau şi-i dispreţuiau pe dânşii.

Deci iubiților, aceasta să o căutăm cu toții. Chiar rob de ar fi cineva, aceasta să o dorească, adică să capete har de la Dumnezeu înainte de harul stăpânului său; chiar femeie de ar fi, să ceară harul lui Dumnezeu înainte de harul bărbatului; chiar ostaş de ar fi, să ceară cea de sus bunăvoire, mai înainte de harul împăratului sau al stăpânitorului său, şi atunci va fi plăcut şi înaintea oamenilor. Şi cum ar putea cineva să capete har de la Dumnezeu? Cum, zic, în alt chip, fără numai prin smerita cugetare? *Dumnezeu, zice, celor mândri le stă împotrivă, iară celor smeriți le dă har* (Pilde 3, 34), şi *Jertfa lui Dumnezeu duhul zdrobit, inimă zdrobită şi smerită Dumnezeu nu va defăima* (Ps. 50, 19). Dacă chiar înaintea oamenilor smerenia este atât de plăcută, apoi cu cât mai vârtos înaintea lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, pp. 10-11)

„… dacă s-a ostenit (Pavel – n.n.) mai mult, şi harul a fost mai mare, iar harul i-a fost mai mare fiindcă a dat dovadă de mai multă râvnă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 412)

„... ei (filipenii – n.n.), prin stăruința neclintită în lucrarea faptelor bune, au atras asupra lor harul lui Dumnezeu ca să conlucreze cu ei spre a birui natura omenească." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 30)

„Precum focul are nevoie de lemne, tot aşa şi harul are nevoie de buna noastră voință, ca pururi să fie nestins." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, p. 10)

„Cum este cu putință a atrage spre noi harul? Făcând cele plăcute lui Dumnezeu şi întru totul supunându-ne Lui. Oare nu până şi în casele cele mari noi le considerăm nu pe acele slugi ca având har, care nu îngrijesc de ale lor, ci de cele ale stăpânilor, cu tot sufletul şi bunăvoința, şi nu numai pentru asprimea stăpânului, ci şi pentru bunăvoință, şi pentru dragostea lor, toate făcându-le în regulă?" (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, pp. 118-119)

„Iubiților, să nu respingem acest har, căci în noi stă şi ele a-l păstra, adecă de a rămânea în noi, şi de a-l îndepărta. Îl vom păstra când vom cugeta la cele cereşti, şi-l vom îndepărta când ne vom gândi la cele pământeşti." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, p. 388)

„Nici un om trupesc nu va putea primi vreodată harul Duhului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, p. 390)

„Mare era Pavel când s-a botezat, dar cu mult mai mare a ajuns după botez, când predica şi uimea pe iudei; cu mult mai mare a ajuns după botez, când a fost răpit în rai şi s-a suit în al treilea cer (II Cor., 12, 2). Prin urmare, putem şi noi, dacă voim, să creştem, să mărim harul dat nouă prin botez. Iar harul creşte prin fapte bune; aşa ajunge mai strălucit şi ne dă o lumină mai strălucitoare.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 147)

„Nici firea, nici vârsta, nici altceva nu ne pot împiedica atunci când zelul şi râvna sunt vii; când credința e arzătoare şi când prin toate acestea atragem asupra noastră harul lui Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 502)

„,… harul cere întâi ca noi să avem fapte, de aceea, la unii oameni harul urmează faptelor şi rămâne, de la alții fuge, iar de ceilalți nici nu se atinge.” (*Despre căință (I),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 82-83)

„Nimeni nu poate spori în virtute dacă nu este plin de harul Duhului Sfânt. Dar Duhul Sfânt nu locuieşte în suflete căldicele. Ca să dobândim har, trebuie ca sufletul nostru să aibă râvnă spre orice lucrare a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 356)

„,Şi printr-o viețuire înaltă să atrageți atâta har, încât şi voi să fiți neînvinşi şi Biserica lui Dumnezeu să salte şi să se veselească pentru sporirea voastră, şi Stăpânul tuturor să fie slăvit şi noi toți să fim învredniciți de împărăția cerurilor.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 81)

„Este pusă o condiție pentru coborârea harurilor pe care trebuie să le atragă rugăciunea peste noi. Această condiție este iubirea, precum

condiţia iubirii este supunerea filială faţă de porunci.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 95)

„Dar cum vom putea atrage ajutorul Duhului şi cum îl vom face să rămână în noi?

- Prin fapte bune şi vieţuire curată! După cum lumina candelei se întreţine cu untdelemn, şi când se termină untdelemnul, se stinge şi flacăra, tot aşa, când facem fapte bune şi când sufletul nostru este plin de fapte de milostenie, harul Duhului rămâne în noi cum rămâne flacăra întreţinută de untdelemn.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 273)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul Duhului Sfânt nu se micşorează din cauza mulţimii celor ce-l primesc)

„Când ar veni întreaga lume aici, harul nu se sfârşeşte, nici puterea lui; el rămâne acelaşi. Şi aşa cum razele soarelui strălucesc în toate zilele lumea întreagă fără să se termine şi nepierzând nimic din lumina lor pentru că se răspândesc în mai multe locuri pe pământ; aşa cu atât mai mult, harul Duhului Sfânt nu se micşorează din cauza mulţimii celor ce-l primesc.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 1, p. 173)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul se împarte şi nu se desparte, nici nu se sfârşeşte)

„Se împarte şi nu se desparte; se împarte şi nu se sfârşeşte. Află despre darul Duhului.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 48)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul – Dumnezeu opreşte harul Duhului când este supărat pe noi)

„Dumnezeu opreşte harul Duhului când este supărat pe noi. Am să vă fac mai întâi dovada aceasta, ca să vă conving că absenţa Duhului Sfânt arată că Dumnezeu e mâniat, şi ca să cunoaşteţi că S-a împăcat cu noi când vedeţi că trimite din nou Duhul; că dacă nu S-ar fi împăcat, n-

ar fi trimis Duhul Sfânt.” (*Omilia I la Rusalii*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 204)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Dumnezeu nu este cu noi dacă lipseşte harul Duhului Sfânt)

„Dumnezeu nu este cu noi dacă lipseşte harul Duhului Sfânt, căci, dacă am fi părăsiți de acel har, cum ar putea fi cu noi?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, p. 118)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (unde este harul, acolo este bucuria)[212]

„Se roagă ca harul lui Dumnezeu să fie cu ei, adică să fie bine plăcuți Lui, şi împreună cu darul să aibă şi umbrirea Sfântului Duh, căci, când este aceasta, nimic trist nu poate fi. Căci precum cel care-l vede pe împărat şi se bucură de har din partea lui nu va simți nimic supărător, tot aşa şi noi, fie că ne-am despărțit de prieteni, fie că am cădea în unele rele, nimic nu vom simți, când este acel har care ne îngrădeşte pe noi”. (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, p. 118)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (lucrarea harului Duhului Sfânt)

„Scriptura numeşte harul Duhului Sfânt pe atât un foc, pe atât o apă; făcând să se vadă că aceste nume arată, nu substanța, ci lucrarea. Căci Duhul Sfânt nu poate fi compus din diferite substanțe, pentru că El este nevăzut, şi dintr-o singură natură. Ioan Botezătorul arată unul din aceste lucruri atunci când zice: *Acela vă va boteza cu Duh Sfânt şi cu foc* (Mt., 3, 11). Celălalt este desemnat chiar de Iisus Hristos: *Râuri de apă vie vor curge din pântecele celui care crede în Mine* (Ioan 7, 38). Pentru aceasta, în vorbirea pe care o are cu samariteanca, El îl numeşte apă, pe Duhul Sfânt: *Acela ce va bea, zice El, din apa pe care I-o voi da Eu, nu va mai înseta niciodată*. Scriptura numeşte Duhul Sfânt şi foc, pentru a arăta puterea şi căldura harului, şi distrugerea păcatului; ea Îl numeşte apă, pentru a arăta că ea curăță şi răcoreşte sufletul celor ce o primesc. Şi cu dreptate: căci aşa cum este o grădină plantată cu pomi şi plină de roade, şi mereu verde, aşa este un suflet veghetor şi bucuros pe care-l îmbrobodeşte Duhul Sfânt cu harul său. El nu permite ca tristețea şi durerea, nici răutățile şi şmecheriile satanei să-l

[212] În greacă veche χάρις, ατος se traduce prin *har*, iar χαρά, ᾶς se traduce prin *bucurie,* deci numai unde e harul, e bucuria adevărată. – n.n.

poată atinge chiar puțin, El vindecă uşor toate rănile produse de duhul cel rău.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXII, 1, p. 151)

„Aşa este harul Duhului Sfânt: aceea este forța şi eficacitatea Lui. Dacă află într-o inimă tristețe, El o risipeşte; dacă află acolo dorințele rele, le distruge şi le stinge. El alungă orice copilărie şi nu suferă ca noi să fim stăpâniți de cea mai mică frică, ci ne ridică până la cer, pentru a spune aşa, făcându-le pe toate lucrurile cereşti prezente privirii noastre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 5, pp. 389-390)

„Când Duhul este de față, toate valurile se liniştesc, toate patimile se ascund, şi nimic nu ne mai poate vătăma, sau împotrivi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 259)

„Aceasta este pricina tuturor bunurilor, de a rămânea pururea în noi harul Duhului, căci acesta ne povățuieşte spre tot lucrul bun, iar când se depărtează de noi, ne pierdem şi rămânem pustii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, p. 388)

„Când firea nu mai putea, atunci harul dăruia.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 560)

„Ați văzut schimbare deplină?[213] Ați văzut cum harul Duhului i-a preschimbat sufletul, cum i-a transformat voința [*γνωμη*], cum – asemeni focului ce cade pe spini – intrând harul înlăuntrul său i-a ars spinii păcatelor şi l-a făcut mai tare decât diamantul[214].” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 89)

„Viața Sa în noi ne va rămâne ascunsă totdeauna, inaccesibilă: *Lumea nu-L vede*. *Pe Care lumea nu poate să-L primească pentru că nu-L vede*. Lumea totdeauna nebună, fiindcă ea nu-L va vedea cu ochii trupului, nu va crede aceasta şi se va pune prin această necredință grosolană în imposibilitatea de a-L primi.

---

[213] Este vorba de Sf. Apostol Pavel – n.n.

[214] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Pentru un creştin este esențială experiența lăuntrică a harului, ca încredințare a dispariției păcatului şi a urmărilor sale. (n.s. 10, p. 89)

Însă sufletele credincioase Îl vor primi. El va fi aici *Mângâietorul* în mizeriile nenumărate ale vieții prezente. El va fi aici *Duhul Adevărului* în mijlocul întunecimilor şi a rătăcirilor care ne înconjoară din toate părțile. Noi nu-L vom vedea, însă cu toate acestea *Îl vom cunoaşte*, vom deosebi acțiunea Lui în noi, suavele şi puternicele Sale inspirații, darurile Sale atât de bogate, atingerile Sale atât de delicate, eliberările Sale atât de minunate." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 96)

„Iar cel care a găsit har înaintea lui Dumnezeu nu simte nici o greutate; acela, cu harul lui Dumnezeu, va putea trece aici cu uşurință toate greutățile, iar dincolo va scăpa de pedepsele gătite celor păcătoşi, căci harul lui Dumnezeu merge totdeauna înaintea lui şi-i face toate lesnicioase." (*Despre schimbarea numelor,* în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* cuv. IV, p. 77)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Duhul să nu-l stingeți!")

„*Duhul să nu-l stingeți* (I Tes., 5, 19), adică harul, căci aşa obişnuieşte Apostolul de a numi harul Duhului. Pe acest har îl stinge o viață necurată. După cum cineva aruncând deasupra unei candele țărână sau şi apă, sau dacă îi varsă untdelemnul îi stinge focul, tot aşa este şi cu harul Duhului. Dacă arunci asupra lui ceva pământesc, i-ai stins focul. Dacă poate n-ai făcut nimic de acest fel, însă vine vreo ispită din vreo parte, şi-l loveşte cu tărie, ca şi un vânt puternic, şi dacă lumina harului nu este mare, sau dacă nu are untdelemn de-ajuns, sau n-ai astupat bine lumina cu palma în timpul vântului, sau n-ai închis bine uşa, desigur că lumina se va stinge şi atunci totul ai pierdut. Şi care este acea deschizătură sau uşă, pe unde poate străbate vântul şi stinge lumina harului? Această uşă este ochiul şi urechea. Deci nu lăsa ca să lovească în ele vântul cel tare al răutății, fiindcă va stinge lumina, ci astupă-le bine cu frica de Dumnezeu. Şi gura este o uşă; de aceea închide-o bine, ca astfel şi lumina să strălucească, în acelaşi timp să şi împiedice vântul de a pătrunde înăuntru. De pildă, te-a insultat cineva? Te-a bârfit? Închide bine gura, căci dacă o vei deschide, vei ațâța vântul, şi imediat va stinge lumina." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 275)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (retragerea temporară şi pedagogică a harului Duhului Sfânt dăruit nouă)

„Căci când ne vede că suntem plecați spre nepăsare şi că ne îndepărtăm de prietenia Lui, nemaiținând socoteală de cele ale Duhului, ne părăseşte puțintel, pentru ca în acest fel cumințindu-ne, să ne întoarcem iarăşi la El.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 58-59)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Duhul Sfânt – Izvorul bunătăților ce duc la mântuire)

„*Dar v-ați sfințit, dar v-ați îndreptat în numele Domnului Iisus şi în Duhul Dumnezeului nostru* (I Cor., 6, 11). Ai văzut că Duhul cel Sfânt a şters toate păcatele acelea?

Unde sunt acum cei ce hulesc vrednicia Duhului? Că dacă nu iartă păcatele, în zadar Îl primim la botez. Iar dacă iartă păcatele, în zadar este hulit de eretici. Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, noi n-am putea spune Domnul Iisus. *Nimeni nu poate să spună Domn este Iisus decât în Duhul cel Sfânt* (I Cor., 12, 3). Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, noi, credincioşii n-am putea chema pe Dumnezeu, căci spunem: *Tatăl nostru, Care eşti în ceruri* (Matei, 6, 9). Aşadar, după cum n-am putea chema pe Domnul, n-am putea chema nici pe Dumnezeu, Tată.

- De unde ştim asta?

- De la acelaşi Apostol care spune: *Dar pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu Duhul Fiului Lui în inimile noastre, strigând*: «*Ava Părinte*» (Gal., 4, 6). Deci, când chemi pe Tatăl, adu-ți aminte că ți-a mişcat sufletul. Dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi în Biserică cuvântul înțelepciunii şi al cunoştinței. *Unuia se dă prin Duhul cuvântul înțelepciunii, iar altuia cuvântul cunoştinței*. Dacă n-ar fi Duhul Sfânt, n-ar fi în Biserică păstori şi învățători. Că şi aceştia prin Duhul se fac, după cum şi Pavel spune: *În care v-a pus Duhul cel Sfânt păstori şi episcopi* (I Cor., 12, 8). Vezi că şi aceasta vine tot prin Duhul? Dacă n-ar fi Duhul Sfânt în acest părinte şi învățător obştesc al nostru (adică episcopul), nu i-ați fi răspuns cu toții într-un suflet: *Şi duhului tău*.” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 207-208)

„Te întreb, care bunătate din cele ce alcătuiesc mântuirea noastră nu s-a înfăptuit prin Duhul Sfânt? Prin Sfântul Duh ne-am izbăvit de

robie, am fost chemați la libertate, am fost urcați la înfiere, am fost plăsmuiți din nou, de sus, ca să spun aşa, şi am lepădat povara grea şi urât mirositoare a păcatelor. Prin Duhul Sfânt avem soboare de preoți, avem cete de învățători. Din izvorul acesta avem şi darurile descoperirilor şi harurile vindecărilor. De aici îşi au obârşia şi toate celelalte cu câte se împodobeşte Biserica lui Dumnezeu." (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 216-217)

„Prin Sfântul Duh am dobândit dezlegarea de păcate; prin Sfântul Duh ne-am spălat de orice întinăciune; prin darul Sfântului Duh, noi, care am alergat la har, am ajuns din oameni îngeri; nu ne-am schimbat firea, ci, ceea ce este cu mult mai minunat, am rămas cu firea omenească, dar ducem viață îngerească. Atât de mare este puterea Sfântului Duh! Şi după cum focul acesta material, când primeşte în el lutul cel moale, face din el oale tari, tot aşa şi focul Duhului, când primeşte un suflet credincios, îl face mai tare decât fierul, chiar de-ar fi mai moale ca lutul, iar pe cel care cu puțin mai înainte era întinat de noroiul păcatelor îl arată dintr-o dată mai strălucitor ca soarele." (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 217)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli în limbi ca de foc)

„În tot timpul cât a fost Domnul cu ei, ucenicii s-au bucurat de mii şi mii de bunătăți; petrecerea împreună cu El i-a făcut să fie foarte fericiți. Toți cei ce locuiau în Palestina se uitau la ei ca la nişte luminători, pentru că înviaseră morți, curățiseră leproşi, alungaseră draci, vindecaseră boli şi făcuseră alte multe minuni. Deci, pentru că ajunseseră atât de slăviți şi de vestiți, Domnul a îngăduit să-i despartă pe ei puțină vreme de puterea care le sta într-ajutor, pentru ca, lipsiți de ea, să cunoască ei cât de mult le dăruia lor prezența bunătății lui Hristos şi, ajungând la cunoaşterea bunătăților trecute, să primească cu mai multă râvnă şi darul Duhului, al Mângâietorului. Ucenicii erau amărâți, şi Duhul i-a mângâiat; suspinau din pricina despărțirii de Învățătorul, erau cuprinşi de tristețe, şi Duhul i-a luminat cu lumina Lui; aproape zăceau la pământ, şi Duhul i-a ridicat, a împrăştiat norul tristeții lor şi a pus capăt nedumeririi. Când au auzit pe Domnul spunându-le: *Mergeți şi învățați toate neamurile* (Matei 28, 19), erau nedumeriți şi nu ştiau

unde să se îndrepte fiecare şi în care parte a lumii trebuie să predice cuvântul. De aceea a venit Duhul cel Sfânt în chip de limbi şi a împărțit fiecăruia părțile lumii unde trebuiau să învețe. Prin limbile date, Duhul a făcut cunoscut fiecăruia, ca printr-o scrisoare, şi puterea dată, şi hotarele în care aveau să predice. Pentru asta S-a pogorât Duhul în chip de limbi.

Dar nu numai pentru asta, ci şi pentru ca să ne aducă aminte de o veche întâmplare. În vechime, oamenii, cuprinşi de nebunie, au vrut să facă un turn care să ajungă până la cer; Dumnezeu, prin împărțirea limbilor, a stricat unirea lor cea rea (Facerea 11, 1-9). Acum Duhul cel Sfânt S-a pogorât peste ei în chip de limbi de foc, ca prin asta să unească lumea împărțită. Şi s-a făcut un lucru nou şi nemaiîntâlnit. După cum atunci, în vechime, limbile au împărțit lumea şi înțelegerea cea rea a dus la despărțire, tot astfel şi acum limbile au unit lumea şi au adus la înțelegere pe cei ce erau despărțiți. Pentru asta, *în chip de limbi*. *Ca de foc*, pentru că spinul păcatului crescuse în noi cât o pădure de mare. După cum pământul când e bun şi gras, dar nu-i lucrat, odrăsleşte mulți spini, tot aşa şi firea noastră era bună din pricina Celui Care a adus-o la viață şi în stare să dea rod de virtute, dar a odrăslit păcatul întocmai ca pe nişte spini şi alte buruieni netrebnice, din pricină că nu primise plugul dreptei credințe, nici sămânța cunoştinței de Dumnezeu. Şi după cum adeseori nu se vede fața pământului din pricina mulțimii spinilor şi a buruienilor, tot aşa şi noblețea şi curăția firii noastre nu s-au arătat până n-a venit Plugarul firii omeneşti, până ce n-a pogorât focul Duhului, până ce n-a curățit-o şi până ce n-a făcut-o în stare să primească sămânța cea cerească.

Atât de mari şi mai mari decât acestea sunt bunătățile ce le avem noi datorită zilei de azi." (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 220-221)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt)

„Harul Duhului Sfânt este nespus, darurile Lui sunt de mai multe feluri, Înțelepciunea lui Dumnezeu a rânduit aşa pentru a vă învăța că darurile Tatălui, ale Fiului şi ale Duhului Sfânt, sunt unul şi acelaşi dar, şi puterea lor una singură şi aceeaşi putere." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 3, p. 461)

„După cum este Duh al înțelepciunii, după care cei înțelepți deveneau neînțelepți (şi se vede aceasta din învățătura Noului Testament), după cum

este Duh al puterii, după care cei slabi sculau pe cei morți şi alungau pe demoni, după cum este Duhul profeției, al vindecării bolilor, al limbilor multe, tot aşa este şi Duh al înfierii. Şi după cum noi cunoaştem Duhul profeției din aceea că cel ce are asemenea Duh prezice cele viitoare, nu grăind din propriul său cuget, ci fiind mişcat de har, tot aşa şi cel ce are Duhul înfierii, nu de la sine numeşte *Tată* pe Dumnezeu, ci mişcat de Duhul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 262)

„Dumnezeu acorda celor ce se botezau diferite haruri, care se numeau şi duhuri, după cum şi zice: *Şi duhurile proorocilor se supun proorocilor* (I Corinteni 14, 32). Unul de pildă avea duhul proorociei, prin care prezicea cele viitoare; altul duhul înțelepciunii, prin care învăța pe cei mulți; altul avea duhul vindecărilor şi însănătoşea pe cei bolnavi; un altul duhul puterilor, prin care învia pe cei morți; altul avea duhul limbilor, şi vorbea în felurite limbi. Pe lângă toate aceste duhuri mai era şi harul rugăciunii, care şi el se numea duh, şi cel ce avea un asemenea duh se ruga pentru întreaga mulțime a credincioşilor." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 274)

„*El nu se roagă ca şi cum Dumnezeu n-ar şti, sau ca şi cum l-ar învăța ce să facă, ci ca să aflăm noi, ca să ne rugăm numai pentru cele ce trebuie a ne ruga, şi să cerem de la Dumnezeu numai cele ce crede El că ne sunt de folos*, căci acest lucru vrea să însemne expresia *după Dumnezeu*. Astfel, deci, harul acesta se dădea atât pentru mângâierea celor ce intrau în creştinism, cât şi pentru cea mai bună învățătură. Însă, cel ce acordă asemenea haruri, şi mii de alte bunuri, era Mângâietorul, după cum şi zice în altă parte: *Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh* (I Corinteni 12, 11). Aceasta se face şi pentru învățătura noastră, şi pentru a se arăta dragostea Duhului, care se pleacă până la atâta în favorul nostru. Deci, aceasta se făcea ca să audă cel ce se roagă, ca rugăciunea sa să se facă după Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 275)

„*Şi sunt osebiri darurilor, dar acelaşi Duh* (1 Cor. 12, 4), prin care mângâie pe cei ce aveau mai puține haruri, din care pricină erau trişti. *Pentru ce, zice, eşti trist? Că nu ai luat pe cât a luat celălalt? Dar gândeşte-te că sunt daruri, şi nu cade din datorie, şi-ți vei mângâia întristarea*. Pentru aceea de la început el a zis astfel: *Sunt osebiri darurilor*. Şi nu a zis *osebiri*

semnelor, minunilor, ci, darurilor, convingând pe ascultător cu numele darului nu numai a nu se întrista, ci încă să fie mulțămit. *Pe lângă acestea, mai gândeşte-te şi la aceea, zice, că deşi prin măsura dătătorului ți s-au împuținat darurile față de celălalt, totuşi, fiindcă te-ai învrednicit a le lua tot de acolo de unde a luat şi cel cu mai multe, apoi ai aceeaşi cinste. Nici nu poți spune că aceluia i-a dat Duhul, iar ție ți-a dat îngerul, fiindcă şi ție, ca şi aceluia, ți-a dat Duhul*. Pentru aceea a şi adăogat: *dar acelaşi Duh*, astfel că, deşi este deosebire în dare, totuşi în cel ce le-a dat, adică în dătător nu este nici o deosebire, fiindcă şi tu, ca şi acela, ați luat din acelaşi izvor.

Şi osebiri slujbelor sunt, dar acelaşi Domn (1 Cor. 12, 5). Pregătind deci încurajarea şi mângâierea lor, adaogă şi pe Fiul şi pe Tatăl. Numeşte harurile acestea cu un alt nume, voind prin aceasta a le da o mai mare mângâiere, pentru care a zis astfel: *Şi osebiri slujbelor sunt, dar acelaşi Domn*. Cel ce a auzit de haruri şi a primit mai puține, poate că s-ar supăra, pe când nu tot aşa şi cel ce primeşte o slujbă, căci lucrul acesta dovedeşte osteneală şi durere. *Pentru ce te întristezi, zice, dacă aceluia i s-a poruncit a se osteni mai mult, tu fiind cruțat?*

Şi osebiri lucrărilor sunt, dar acelaşi Dumnezeu este care lucrează toate întru toți. Ci fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos (1 Cor. 12, 6. 7). *Şi ce este lucrarea, zice, ce este harul? Ce este slujba? Numai în nume este deosebire, fiindcă lucrurile sunt aceleaşi. Ceea ce este harul, aceea este şi slujba, aceea este şi lucrarea*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 304)

„*Slujba ta, zice, fă-o deplin* (2 Tim. 4, 5) şi *slujba mea o slăvesc* (Rom. 11, 13). Şi lui Timothei scriindu-i, zicea: *Pentru carea pricină adu-ți aminte să aprinzi harul lui Dumnezeu, carele este întru tine* (2 Tim. 1, 6). Şi galatenilor iarăşi, scriindu-le, zicea: *Căci cel ce au lucrat în Petru spre apostolie, au lucrat şi mie întru neamuri* (Gal. 2, 8). Ai văzut că nu arată nici o deosebire între harurile Tatălui, şi ale Fiului, şi ale Sfântului Duh? Prin aceasta însă el nu contopeşte ipostasurile Sfintei Treimi – să nu fie! – ci numai cât învederează egalitatea acestor ipostasuri. *Ceea ce Duhul hărăzeşte, zice, aceasta şi Tatăl lucrează, aceasta şi Fiul porunceşte.* Deşi, dacă acesta ar fi mai mic decât Tatăl, nu ar fi scris aşa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, pp. 304-305)

„… ceea ce i s-a dat de sus este în folosul său, deşi poate că este mai mic decât harul dat altora. Căci spunând acelaşi Duh, acelaşi Domn, acelaşi

Dumnezeu, împuternicind din nou prin aceasta pe cel trist, adaogă iarăşi o altă mângâiere, zicând astfel: *Ci fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos* (1 Cor. 12, 7). Ca să nu zică cineva: *Şi ce dacă acelaşi Domn, acelaşi Duh şi acelaşi Dumnezeu, când eu am luat mai puţin?* Pentru că aşa este spre folos, zice. Sub nume de *arătarea Duhului* apostolul înţelege semnele, şi cu drept cuvânt. *Pentru mine credinciosul, zice, se vădeşte că cel ce are Duhul îl are de când s-a botezat, iar pentru cel necredincios aceasta nu va fi învederat de nicăieri, fără numai de la semne – încât şi de aici nu este o mică mângâiere, căci şi dacă harurile sunt deosebite, totuşi dovada este una şi aceeaşi: dacă ai mult sau puţin, eşti deopotrivă învederat. Aşa că dacă voieşti să arăţi că ai Duhul, ai o dovadă sigură. Deci când şi cel ce dă este unul şi acelaşi, când şi harul este unul, şi arătarea harului tot de acolo se face, şi când mai cu seamă aceasta este spre folosul tău, apoi atunci nu te întrista ca un dispreţuitor. Căci nu a făcut aceasta ca să te arate mai prejos de altul sau să te necinstească, ci ca să te cruţe, având în vedere numai folosul tău. A lua mai mult decât pot duce puterile tale, aceasta nici nu ar fi spre folosul tău, ba încă ţi-ar fi vătămător şi vrednic de întristare*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 305)

„*Că unuia prin Duhul se dă cuvântul înţelepciunii, iar altuia cuvântul cunoaşterii, întru acelaşi Duh. Şi unuia credinţa întru acelaşi Duh, iar altuia darurile tămăduirilor întru acelaşi Duh* (1 Cor. 12, 8-9). Ai văzut cum el pretutindeni face acelaşi adaos, zicând: *întru acelaşi Duh?* Pentru că el ştia foarte bine cât de mare mângâiere este de aici. *Unuia lucrarea puterilor, iar altuia prorocie; unuia osebirea Duhurilor, iar altuia feluri de limbi, iar altuia tălmăcirea limbilor* (1 Cor. 12, 10). Şi fiindcă mai ales în acest de pe urmă har ei se încumetau şi cugetau lucruri mari de dânşii, pentru aceea apostolul l-a trecut la urma tuturor, şi a adăogat: *Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind deosebi fiecăruia precum voieşte* (1 Cor. 12, 11). Aceasta este doftoria universală a mângâierii, adică a primi toţi din aceeaşi rădăcină, din aceleaşi comori, din aceleaşi izvoare. Pentru aceea apostolul într-una întrebuinţează cuvintele *întru acelaşi Duh*, mângâindu-i şi făcând să piară păruta nepotrivire." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 305)

„Dar ce va să zică: *cuvântul înţelepciunii*? Adică acela pe care l-a avut Pavel, pe care l-a avut Ioan, fiul tunetului. Şi ce va să zică *cuvântul cunoaşterii*? acela adică, pe care îl aveau mulţi dintre credincioşi, cari aveau

cunoaştere, însă nu puteau a învăţa pe alţii şi nici nu puteau cu uşurinţă să arate altora ceea ce ştiau. *Unuia, zice, credinţa*, spunând aici nu de credinţa dogmelor, ci de credinţa minunilor şi a semnelor, despre care zice Mântuitorul: *De veţi avea credinţă cât un grăunte de muştar, veţi zice muntelui acestuia: Mută-te de aici acolo, şi se va muta* (Mt. 17, 20). Şi apostolii cereau de la dânsul o astfel de credinţă zicând: *Adaoge nouă credinţă* (Lc. 17, 5). Această credinţă este muma semnelor. Lucrările puterilor şi darurile tămăduirilor nu sunt acelaşi lucru, căci cel ce avea darul tămăduirilor numai cât vindeca pe cei bolnavi, pe când cel ce avea lucrările puterilor, şi pedepsea în acelaşi timp, fiindcă puterea era nu numai de a vindeca, ci şi de a pedepsi, după cum a făcut Pavel şi Petru. *Unuia proorocie, iar altuia osebirea duhurilor*. Şi ce va să zică *osebirea duhurilor?* Adică a cunoaşte cine este anume cel duhovnicesc şi cine nu, cine este proroc şi cine este amăgitor, ceea ce spunea şi tesalonicenilor, zicând: *Proorociile să nu le defăimaţi, toate să le ispitiţi, ce este bun să ţineţi* (1 Tes. 5, 20-21). – Fiindcă mare era pe atunci droaia de proroci mincinoşi, de vreme ce diavolul lucra pe capete de a da fiinţă minciunii şi de a o face deopotrivă cu adevărul. *Unuia feluri de limbi, iar altuia tălmăcirea limbilor*, adică unul, de pildă, ştia ce spune el, dar n-o putea lămuri şi altora, iar celălalt le putea pe amândouă deodată. Se credea că acest har este mare, fiindcă şi apostolii încă de la început l-au primit, şi printre corinteni cei mai mulţi îl aveau, pe când nu tot aşa şi cu cuvântul învăţăturii. Pentru aceea harul acesta îl pune întâi, iar harul limbilor îl pune tocmai la urmă, fiindcă şi acesta vine de la cel dintâi, ca şi toate celelalte, şi prorociile, şi lucrările puterilor, şi felurile de limbi, şi tălmăcirea limbilor. Nici unul din toate acestea nu este asemeni cu cel dintâi, pentru care şi zice apostolul în altă parte: *Preoţii cei ce îşi ţin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească, mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt şi în învăţătură* (1 Tim. 5, 17). Dar şi lui Timotei îi scria, zicând: *Până ce voi veni, păzeşte citirea, şi mângâierea, şi învăţătura. Nu fii nebăgător de seamă de harul ce este întru tine* (1 Tim. 4, 13-14). Ai văzut că şi învăţătura el o numeşte har?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 306)

„Deci iubiţilor, să nu ne împuţinăm cu sufletul şi nici să ne întristăm şi să zicem: Pentru ce unul a luat şi altul nu a luat? Şi nici să învinovăţim pentru aceasta pe Duhul Sfânt. Că dacă ştii că din dragoste ţi-a hărăzit ceea ce ai, atunci poţi înţelege că tot din aceeaşi dragoste a hotărât şi măsura cu care ţi s-a dat şi te vei bucura pentru cele ce ai primit. Deci nu te nelinişti

pentru cele ce nu le-ai primit, ci încă să-i mulțămești că nu ai primit mai mult decât puterile tale.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p.308)

„… toată zavistia să o lepădăm de la noi, şi nici să nu pizmuim pe cei ce au mai mari haruri decât noi, nici să disprețuim pe cei ce au daruri mai maci decât noi, căci aşa a voi Dumnezeu. Iar de te tulburi încă, apoi gândeşte-te că de multe ori cel crezut mai presus de tine nu poate face sau nu poate împlini rolul tău. Încât chiar dacă ai fi mai prejos decât el, în aceasta tu îl întreci; şi chiar mai presus de tine de ar fi, în aceasta îți este mai prejos, şi prin aceasta este egalitate. Căci se pare că şi în trupul omului cele mici nu puțin ajută în funcționarea organismului, fiindcă de multe ori vatămă chiar şi pe cele crezute mari când nu-şi îndeplinesc rolul lor. În adevăr, iubiților, ce poate fi mai disprețuit şi mai nebăgat în seamă din trupul omenesc ca firele de păr? Dar iată că dacă vei smulge aceste firişoare de păr disprețuite de la sprâncenele şi genele de deasupra ochilor, ai făcut ca să piară frumusețea feței şi chiar ochiul nu se mai pare a fi frumos şi sănătos. Deşi paguba a fost întâmplătoare, însă chiar şi aşa s-a stricat orice frumusețe, şi nu numai frumusețea, ci şi ochii sunt vătămați în lucrarea lor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 317)

„Că dacă harul poate este mai mic, este cu toate acestea foarte trebuitor, şi după cum în trup nefiind acel mădular mai nebăgat în seamă, multe sunt împiedicate în mersul lor firesc, tot aşa şi fără cel cu harul mai mic şchiopătează toată plinătatea Bisericii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 322)

„… şi darurile cel mici sunt de râvnit ca şi cele mari, prin faptul că nu au fost date tuturor cum s-ar întâmpla. *Pentru ce eşti scârbit, zice, că nu ai poate harul tămăduirilor? Apoi gândeşte-te că ceea ce ai tu, chiar de ar fi mic, totuşi de multe ori cel ce are pe cele mai mari nu-l are pe acesta*. Pentru aceea zice: *Au doară toți în limbi grăiesc? Au doară toți tălmăcesc?* După cum pe cele mari nu le-a hărăzit Dumnezeu pe toate deodată la toți, ci unora pe unele, altora pe altele, tot aşa a făcut şi cu cele mici, căci nu le-a dat pe toate la toți. Iar aceasta a făcut-o iconomisind o mare împreună-glăsuire şi dragoste între dânsele, ca astfel fiecare simțind nevoie de aproapele, să se alipească pe lângă fratele său. Aceasta a iconomisit-o Dumnezeu şi între meşteşuguri, şi între stihiile firii, şi între plante, şi între

mădularele noastre şi, în sfârşit, între toate şi în toate, fără vorbă multă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 334)

,,*Ci să râvniți, zice, darurile cele mai bune, şi încă mai înaltă cale arăt vouă* (1 Cor. 12, 31). Aceasta spunându-le, pe nesimțite dă a înțelege că ei sunt pricina că au primit haruri mici, şi stăpâni sunt, de vor voi, ca să ia şi pe cele mai mari. Căci când zice: *să râvniți*, prin aceasta cere de la dânşii sârguința şi pofta cea pentru cele duhovniceşti. Şi nu a zis *cele mai mari*, ci *cele mai bune*, adică cele mai folositoare. Ceea ce el spune aici aceasta înseamnă: *stăruiți în a dori haruri, şi vă voi arăta izvorul harurilor*. Şi nici nu a zis *haruri*, ci *cale*, ca prin aceasta încă mai mult să-i înalțe spre cele ce urmează a le spune. *Eu,* zice, *nu vă arăt numai un har, sau două, sau trei, ci o cale sigură care duce la toate harurile, şi încă nu o cale cum s-ar întâmpla, ci mult mai înaltă, şi care stă înaintea tuturor, şi este de obşte pentru toți. Şi nu este ca harurile, care unele sunt ale acelora, altele ale acestora, şi care nu sunt date toate tuturor, ci ceea ce eu spun, zice, este dar, este har universal*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, pp. 334-335)

,,Dacă aceste haruri s-au fost dat pentru întărirea credinței, apoi câtă credință va fi împrăştiată pretutindeni, negreşit că întrebuințarea acestor haruri va fi de prisos.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 359)

„De multe ori din cauza vieții necurate sau şi trândave, mulți n-au luat daruri. Ba câteodată chiar şi având o viață bună şi curată şi totuşi n-au luat. De ce oare? Ca nu cumva să-şi iasă din drumul împărătesc, ca să nu se trufească, ca nu cumva să se facă mai molatici, ca nu cumva să se îngâmfe mai mult. Că dacă chiar şi fără daruri şi totuşi conştiința vieții curate este de-ajuns de a îngâmfa pe cineva, apoi cu atât mai mult când se adauge şi harul. Aşa că harul se dă celor umiliți şi celor sinceri şi mai ales celor sinceri (…) Omul umilit şi care nu-şi închipuie lucruri mari de dânsul, devine mai harnic când primeşte darurile, ca câştigate cu merit, deşi nu se judecă singur pe sine ca vrednic, pe când cel ce le-a câştigat fără merit, consideră faptul acesta ca o datorie şi se îngâmfă. Astfel că Dumnezeu iconomiseşte lucrul acesta în interesul omului chiar, ceea ce poate vedea cineva şi în biserică petrecându-

se. Unul de pildă are dar în vorbă potrivit la învățătură, pe când un altul nici nu poate deschide gura.

Nimeni, deci, să nu se mâhnească pentru aceasta, căci *fiecăruia se dă arătarea duhului spre folos*. Că dacă stăpânul casei ştie ce trebuie a încredința fiecăruia, apoi cu atât mai mult Dumnezeu, care ştie cugetul omului, care ştie totul chiar mai înainte de a fi făcute de om.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 80)

„Să nu zici: *De ce n-aş fi avut darul de a fi învățător, că dacă aş fi avut acest dar, pe mulți i-aş fi învățat*, căci nu ştii, că dacă poate îl aveai, ar fi fost spre osânda ta, că poate ascundeai talantul, sau că poate îl întrebuințai spre intrigă, spre invidie. Acum tu însă ai scăpat de toate acestea…” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, pp. 80-81)

„Nu ai poate talentul de vorbă frumoasă? Nu ai în cap o îmbelşugare de cugetări? Cu toate acestea ştii cele obşteşti. Ai copii, ai vecini, ai prieteni, ai frate, ai neamuri, şi dacă nu poți să ții în biserică cuvânt lung, poți totuşi ca pe aceştia să-i sfătueşti. Aici nu este nevoie de retorică, şi nici de vorbă lungă, şi deci arată cu această ocazie că dacă ai avea talantul vorbirii, nu ai neglija. Că dacă în cele mici nu te încerci, cum te-aş putea crede în cele mari?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 81)

„Dacă ai avea harul, de multe ori te-ai îngâmfa, şi de multe ori te-ai abate din calea cea dreaptă, căci nu te ştii tu pe sine-ți atât de bine, precum te ştie Dumnezeu. Să nu zicem: *De ce aceasta, şi pentru ce*? Când Dumnezeu iconomiseşte lucrurile, să nu-I cerem socoteală, fiindcă aceasta este cea mai de pe urmă neevlavie şi nebunie. Robi suntem, şi încă robi care stăm departe mult de Stăpânul, neştiind nici chiar cele de la picioarele noastre.

Deci, să nu cernem voința lui Dumnezeu, ci pe cât ni-a dat, să păstrăm pe cât timp trăim, chiar mic de ar fi, sau nebăgat în samă, şi vom reuşi în totul; şi mai bine zis, nici mic nu se poate numi ceea ce este din darurile lui Dumnezeu. Eşti scârbit că nu ai darul învățăturii? Spune-mi însă, care ți se pare mai mare: darul învățăturii sau al tămăduirii bolilor? Desigur că acesta. Dar ce? Nu ți se pare că a da vedere orbilor este cu mult mai mare decât a vindeca bolile? Nu ți se pare că a învia morții este un dar mai mare? Dar ce? A învia morții numai cu umbra şi cu sudariile (= basma de şters sudoarea) nu ți se pare a fi mai mare decât a-i învia cu cuvântul? Deci, ce voieşti? Voieşti să înviezi morții cu umbra şi cu sudorile, sau ca să ai darul învățăturii? Desigur că darul acela de a învia morții numai cu umbra şi cu sudariile.

Dar dacă ți-aş arăta că cu mult mai mare decât aceasta este alt dar, care-ți este cu putință de a-l lua, dacă nu-l ai, şi de care cu dreptate ai fost lipsit; - ce vei spune? Şi apoi acest dar nu numai unuia sau la doi este îngăduit de a-l primi, ci tuturor. Ştiu că ați rămas ca prostiți şi în uimire, auzind că vă este cu putință de a avea un mai mare dar decât a învia morții, şi a da vedere orbilor, şi a face cele de pe timpul apostolilor, - ba încă poate că vi se pare de necrezut. Deci, care este acel dar? Dragostea. Dar credeți-mă că nu este aceasta vorba mea, ci a lui Hristos, spusă prin Pavel. Ce spune el? *Să râvniți,* zice, *darurile cele mai bune, şi încă mai înaltă cale vă arăt vouă* (I Cor., 12, 31).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 82)

„Aşa sunt darurile Stăpânului. Nu împarte împărtăşirea după rang, ci după voință şi gând.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 1341)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harismele Duhului Sfânt)

„*Din pântecele celui care crede-n Mine vor curge râuri de apă vie, precum a zis Scriptura* (Ioan 7, 38). Ai văzut că nu curg numai patru râuri din izvorul acesta, ci nenumărate? Izvorul acesta e minunat nu numai prin mulțimea râurilor, ci şi prin natura lui. În el nu-s scurgeri de apă, ci harismele Duhului. Izvorul acesta se împarte în sufletul fiecărui credincios, şi nu se împuținează; se împarte, şi nu se termină; se îmbucătățeşte, dar nu se micşorează; în toți întreg, în fiecare întreg. Aşa sunt harismele Duhului.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 330-331)

„Aşa e natura harismelor: nu au nici cununi, nici răsplată. Darul nu-i o faptă a celor ce l-au primit, ci un har al bunăvoinței celui ce a dat darul. De aceea şi Hristos a poruncit ucenicilor să nu se bucure că izgonesc demoni; iar pe cei care profețeau în numele Lui şi făceau multe minuni i-a scos din împărăția cerurilor, pentru că aceştia voiau să se mântuiască numai prin harismele lor, fără să aibă vreo îndrăznire prin propriile lor fapte (Matei 7, 21).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 271-272)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi Biserica)

„Dacă n-ar fi Duhul, n-ar fi Biserica, iar dacă este Biserica, atunci evident că este şi Duhul.” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 208)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Pronia dumnezeiască)

„Dumnezeu face totul şi săvârşeşte totul spre folosul nostru; şi tot spre folosul nostru a dăruit omului şi desfătarea şi tihna. Dacă Dumnezeu, din pricina covârşitoarei Lui iubiri de oameni, ne-a pregătit, înainte de a fi neamul nostru, acele bunătăți negrăite, precum Însuşi spune: *Veniți binecuvântații Părintelui Meu de moşteniți împărăția cea pregătită vouă înainte de întemeierea lumii* (Matei, 25, 34), apoi cu mult mai mult ne va da din belşug toate cele de pe lumea asta”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 158)

„…înțeleptul Dumnezeu, Cel ce rânduieşte viața noastră după înțelepciunea Lui…”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 191)

„Când ne bucurăm de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, putem scăpa nu numai de uneltirile oamenilor răi, ci chiar de-am cădea între fiare sălbatice nu vom păți nimic. Că Stăpânul, arătându-Şi bogăția puterii Lui, schimbă chiar firea fiarelor şi le preface în oi; nu că le-ar face să-şi piardă cumva sălbăticia firii lor, ci le face blânde ca oile, cu toate că-şi păstrează firea. Când Dumnezeu vrea stihiile îşi uită propria lor lucrare; focul nu mai e foc. Şi aceasta o poți vedea cu cei trei tineri (Dan., 3, 8-28) şi cu Daniel (Dan., 6, 16-24). Daniel, înconjurat de lei, ca şi cum ar fi avut oi împrejurul lui, n-a pătit nimic, ajutorul celui de sus a înfrânat sălbăticia leilor. Fiarele au rămas fiare, dar nu şi-au vădit firea lor sălbatică; şi au cunoscut asta şi cei care erau mai sălbatici ca fiarele.

S-a întâmplat aceasta pentru o mai mare învinuire a acelor care au depăşit pe fiare în cruzime, cu toate că erau înzestrați cu rațiune. Au cunoscut chiar fapte că, datorită purtării de grijă a Stăpânului, fiarele nu s-au atins de dreptul Daniel, n-au îndrăznit să-i sfâşie trupul; dar cei care l-au aruncat pe Daniel la fiare au fost mai răi decât fiarele. Şi ca să nu se creadă că totul a fost o nălucire, acei au cunoscut adevărul din cele petrecute cu cei ce au fost aruncați în groapă; cu Daniel fiarele au fost blânde ca oile, îşi uitaseră firea, dar cu cei ce fuseseră aruncați după Daniel în groapă, fiarele

şi-au arătat sălbăticia lor. Tot aşa s-a întâmplat şi cu focul din cuptorul cel din Babilon. Focul a cruțat pe cei din cuptor, pe cei din mijlocul focului; nu şi-a arătat tăria sa, ci, ca şi cum i-ar fi fost înlănțuită lucrarea focului, aşa a lăsat nevătămate trupurile celor trei tineri; nici părul lor n-a îndrăznit să se atingă, ca şi cum o poruncă ar fi împiedicat focul să-şi arate lucrarea sa; dar i-a mistuit pe cei ce şedeau lângă cuptor. Prin aceste două lucruri Dumnezeu şi-a vădit puterea Sa cea mare; şi prin aceea că a păzit nevătămați pe cei din cuptor şi prin aceea că a mistuit pe cei de lângă cuptor. Deci, când ne bucurăm de ajutorul celui de sus, nu numai că scăpăm de uneltirile vrăjmaşilor noştri, dar nu pățim nimic nici chiar de-am cădea în mijlocul fiarelor. Mâna lui Dumnezeu e mai puternică decât orice; în toate împrejurările ne dă tărie şi ne face să fim nebiruiți". (*Omilii la Facere,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 238-239)

„*Iată Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârşitul veacului* (Matei 28, 20).

Ai văzut iarăşi autoritatea cu care le-a vorbit? Ai văzut că şi aceste cuvinte au fost spuse pe măsura înțelegerii ucenicilor? N-a spus că are să fie numai cu ei, ci cu toți credincioşii de mai târziu - că n-aveau să trăiască apostolii până la sfârşitul veacului -, ci le-a vorbit ca unora ce fac un singur corp cu toți credincioşii de mai târziu. Domnul le-a spus: Să nu-mi vorbiți de greutatea însărcinării. Eu, Care fac toate uşoare, sunt cu voi! Aceasta o spunea adesea şi profeților în Vechiul Testament: şi lui Ieremia, care punea înainte tinerețea lui, şi lui Moise şi lui Iezechiel, care şovăiau: *Eu sunt cu voi!* Acelaşi lucru îl spune acum şi ucenicilor Săi". (*Omilii la Matei,* omilia XC, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 1001-1002)

„Dacă Dumnezeu arată o atât de mare purtare de grijă de nişte flori de rând, nevrednice de cuvânt şi de un folos întâmplător, cum nu va purta grijă de tine, făptura cea mai necesară din toate?" (*Omilii la Matei,* omilia XXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 281)

„Cum lucrează El dar? El conduce şi păstrează lucrurile Sale prin Providența Sa. Atunci când vedeți ridicarea soarelui, mersul lunii, izvoarele, fântânile, fluviile, ploile şi mişcările naturii, fie în semințe, fi în trupurile noastre, fie în acela al animalelor şi a tuturor celorlalte lucruri care alcătuiesc lumea aceasta, recunoaşteți aici lucrarea continuă a Tatălui: *Care face să strălucească soarele atât peste cei buni cât şi peste cei răi* (Mt., 5, 45). Şi încă: *Dacă Dumnezeu astfel o îmbracă iarba câmpului, care astăzi este şi mâine se aruncă în foc* (Mt., 6, 30). Şi apoi despre păsări: *Tatăl vostru Cel*

ceresc le hrăneşte (Mt., 6, 93).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 2, p. 182)

„Nimic din cele ce alcătuiesc lumea nu poate fi lipsit de pronia, adică purtarea de grijă a lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 145)

„Ia spune-mi, te rog, oare atâtea bunătăți, ce le vedem, ar putea să se desfăşoare în mod automat? Lumina de toate zilele, ordinea şi pronia, drumul stelelor, succedarea regulată a zilelor şi a nopților, continuitatea naturii în plante, în vietăți şi în oameni, de unde vin acestea? Cine, spune-mi, este, care guvernează toate acestea? Dar dacă nu se interesează nimeni, ci totul se mişcă automatic, apoi cine învârtind această cămară frumosă şi mare, - voi să zic cerul, - a aşezat-o deasupra pământului, sau şi pe ape? Cine dă timpurile cele fertile şi trimite ploile cele îmbelşugate? Cine a aşezat în semințe şi în plante atâta putere creatoare? Căci tot ceea ce vine automatic, e fără rânduială pe când ordinea şi buna orânduială se face numai cu artă. Dar spune-mi, oare în lucrurile de pe lângă noi, care se fac aşa zicând automatic, nu vedem noi multă neorânduială, mult vuet şi tulburare? Şi nu zic de acel fapt întâmplat automatic, ci de un lucru făcut de cineva, însă fără vreo artă. De exemplu: fie bunăoară lemne şi pietre, fie şi var grămădite toate la un loc; apoi apucându-se un om fără experiență de clădire, clădească el, zic, şi ridice casa. Ei bine, nu ar strica el totul? Fie, apoi, o corabie şi să aibă toate cele trebuitoare, afară de căpitanul care să o cârmuiască; ei bine acea corabie – bine lucrată de altfel - va putea ea oare pluti singură? Dar apoi pământul acesta atât de mare, cum de stă el pe ape, şi cum de s-a învârtoşat în trecerea timpului, fără de vreo putere care să-l combine şi să-l întărească în aşa fel? Care ar fi explicarea la toate acestea? Dar dacă pământul sprijină şi cerul, iată şi o altă greutate asupra lui, pe când dacă cerul ar fi pus pe ape, iată şi o altă nedumerie. În adevăr că nedumerirea aceasta încetează din moment ce noi vom vedea aici rezultatul proniei divine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, pp. 184-185)

„În general vorbind, dacă am voi a cerceta cu amănunțime şi am scărmăna cuvântul **de ce** şi **pentru ce**, asupra proniei divine, ei bine secole întregi nu ne-ar ajunge.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 185)

„De ce a făcut pe om atât de mic, şi atât de departe de cer, încât mai că se îndoieşte spre fenomenele de sus? Spune-mi, de ce în timpul iernii noptea e mai mare, şi în timpul verii e mai mică decât ziua? Pentru ce atâta frig, atâta fierbinţeală? Pentru ce corpul e muritor? Şi alte mii de întrebări îţi fac, şi dacă voieşti, nu voi înceta a te întreba, şi tu nu vei şti ce să răspunzi nimic, astfel că chiar din faptul acesta, că nu ne sunt cunoscute cuvintele **de ce** şi **pentru ce**, noi putem vedea rezultatul proniei divine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 186)

„Cum că totul se guvernează de providenţa divină şi că nimic nu scapă îngrijirii sale, putem şi noi a o judeca din faptele noastre; pentru că şi popoarele şi animalele şi totul în fine au nevoie de stăpânire şi îngrijire.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 65)

„Toate se bucură de purtarea Lui de grijă! Fie îngeri, fie arhangheli, fie puterile cele de sus, într-un cuvânt toate cele văzute şi nevăzute. De sunt lipsite de lucrarea, purtării Lui de grijă, se duc, se pierd, pier”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 193)

„Domnul cel atât de bun, îndurat şi atât de îngrijitor pentru noi, care este mai înţelept decât orice doctor, mai plin de iubire decât oricare tată, şi care întrebuinţează mai multă sârguinţă şi îngrijire pentru sufletele noastre, decât poate întrebuinţa un lucrător de pământ pentru ţarina sa” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 209)

,,Dacă un om nepriceput nu poate înţelege meşteşugul altui om, cu atât mai mult nu poate mintea omenească să înţeleagă nemărginirea proniei lui Dumnezeu. *Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi cât de nepătrunse căile Lui!*” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 26)

,,Mai mult încă, Dumnezeu nu părăseşte pe oameni nici atunci când nu voiesc să se facă mai buni şi să cunoască adevărul, cu toate că oamenii se bucură de o atât de mare purtare de grijă. Pentru că de bunăvoia lor s-au lipsit de vieţuirea cerească din rai, Dumnezeu le dă aici, pe pământ, în această viaţă, toate bunătăţile: face să răsară soarele Său şi peste cei răi, şi peste cei buni, plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi (Matei 5, 45) şi le dă oamenilor toate cele de trebuinţă pentru menţinerea vieţii acesteia. Dacă

Dumnezeu poartă atât de mult grijă de duşmanii Săi, cum se poate spune că va trece cu vederea vreodată pe cei care cred în El şi pe cei care-L slujesc după putere? Nu-i cu putinţă aceasta, nu-i cu putinţă, ci Se îngrijeşte de ei mai mult decât de tot ce există.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* pp. 136-137)

„Ar trebui să avem nenumărate limbi, ba chiar putere îngerească, spre a mulţumi lui Dumnezeu cum se cuvine pentru purtarea de grijă ce o are pentru noi; dar, mai bine spus, nici atunci n-ar fi cu putinţă să-I mulţumim cum trebuie.” (*Despre Feciorie*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 8)

„Căpitanul corăbiei îşi face datoria lui şi salvează corabia de la înec, dar călătorii de pe corabie nu pot vedea cât de desăvârşită este ştiinţa lui în a conduce vasul din pricina tulburării lor, din pricina fricii ce-l cuprinde şi din pricina neliniştii nenorocirilor ce stau deasupra capetelor lor. Tot astfel şi cu lumea: Dumnezeu conduce lumea şi poartă grijă de ea, dar majoritatea oamenilor nu vede degetul lui Dumnezeu în lume din pricina furtunii vieţii şi din pricina tulburării pe care aceşti netrebnici şi nenorociţi, mai mult decât toţi, o aduc asupra lumii.” (*Apologia vieţii monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 276)

„Deseori, şi desigur sufletelor evlavioase, Dumnezeu iconomiseşte lucrurile astfel încât evenimentele nefericite să aibă un final fericit.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 10)

„Dumnezeu găseşte soluţii la probleme de nerezolvat şi ieşiri la lucruri care păreau fără ieşire.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 13)

„Dumnezeu Îşi arată puterea Sa îndeosebi atunci când vrăjmaşii credincioşilor Lui robi se înmulţesc.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 14)

„Dumnezeu obişnuieşte să acţioneze în felul acesta în împrejurări deosebite. Când relele se înmulţesc, când fărădelegea se întinde, când robii Lui sunt chinuiţi, atunci îşi arată marea Sa putere.

Nu voi uita să amintesc şi de o altă înţeleaptă dar obişnuită pedagogie a lui Dumnezeu: Când întâmpinăm viclenii şi greutăţi, nu intervine îndată pentru a ne ajuta, ci mai întâi ne lasă să ne chinuim un timp şi mai târziu săvârşeşte minunea. De ce face aşa? Ca să ne ferească de nerecunoştinţă şi

nemulțumire. De obicei noi, oamenii, imediat ce ieşim din necazuri, uităm şi de amărăciunea lor şi de Dumnezeu Care ne izbăveşte de ele. De multe ori, iarăşi, credem că singuri am reuşit să scăpăm de nenorocirile care au dat peste noi. Aşadar de aceea Dumnezeu îngăduie ca mai întâi să ne lovească încercările şi mai târziu vine să ne salveze." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 15)

„Să fim siguri, deci, că toate sunt iconomisite de Dumnezeu numai spre binele nostru, însă felul în care sunt iconomisite să nu-l căutăm. Nici să ne supărăm şi să ne necăjim că nu-l cunoaştem. Nu e posibil să ştim astfel de lucruri, şi nici nu ne e de vreun folos să le cunoaştem, atât pentru că suntem muritori, cât şi pentru că vom ajunge repede la nebunie. Dumnezeu vrea să se pocăiască şi să se mântuiască şi cei care nu cred în Dânsul. El însuşi o spune: *N-am venit să-i chem pe cei drepți la pocăință, ci pe cei păcătoşi* (Matei 9, 13). Dar chiar şi când nu vor să se îndrepteze şi să cunoască adevărul, nici atunci nu-i părăseşte. Deşi cu voia lor se lipsesc de viața veşnică, Dumnezeu le oferă toate cele necesare pentru viața pământească, răsărind soarele Lui şi peste cei buni şi peste cei răi, trimițând ploaie şi celor drepți şi celor nedrepți şi, în general, dându-le tuturor cele de trebuință pentru a trăi. Aşadar dacă Domnul arată atâta grijă pentru vrăjmaşii Lui, cum îi va trece cu vederea pe cei care-L iubesc şi-L urmează?

Astfel, când vedem dezordine şi tulburare şi aşa-zise nedreptăți, să nu cârtim împotriva lui Dumnezeu, căci în viața de aici nimic nu se face fără pronia Lui. În realitate, lipsa de orânduială şi tulburarea se află nu în evenimentele exterioare, ci în cugetul nostru. Atâta vreme cât cugetul rămâne tulburat de patimi, nicăieri nu va vedea ordine şi armonie. Aşa cum ochii, când sunt bolnavi, şi în miezul zilei văd totul întunecat, iar când sunt sănătoşi chiar şi noaptea călăuzesc bine trupul, la fel şi mintea noastră, când este sănătoasă pe toate le vede bine, dar când este bolnavă, chiar în cer dac-ai înălța-o, şi acolo găseşte dezordine şi tulburare." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 177-178)

„Dacă o corabie nu poate pluti pe mare fără cârmaci, pentru că va naufragia, e cu putință ca lumea întreagă să rămână necârmuită din clipa zidirii ei? Lasă o corabie pe mare doar pentru o zi fără căpitan şi echipaj, şi-o vei vedea scufundându-se. Lasă neîngrijită doar pentru două zile o colibă mică, pe care-ai construit-o în via ta pentru nevoile culesului, şi-o vei vedea

năruindu-se. Corabia deci nu poate călători fără cârmaci. Coliba nu poate sta în picioare fără îngrijire. O zidire atât de mare, atât de complexă şi atât de vrednică de admirat cum este universul, cum ar fi rămas întreagă şi cum ar fi funcţionat mii de ani fără pronie? Priveşte nemărginirea cerului cu nenumăratele stele, priveşte frumuseţea pământului cu toate animalele şi plantele lui, şi strigă din inimă: *Cât de mărite sunt lucrurile Tale, Doamne, pe toate-ntru înţelepciune le-ai făcut* (Psalmi 103, 24)" (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 179-180)

„De atâţia ani soarele îl vedem că are rânduială bună şi călătoreşte în toate zilele, mulţimea stelelor cea de multe feluri îşi păzeşte rânduiala lor, drumurile lumii sunt fără oprire, noaptea şi ziua urmează una după alta cu neîncetată schimbare, toate sunt în armonie şi cele de sus şi cele de jos, mişcându-se ca într-un dans, şi mai precis, că fiecare îşi păzesc locul său şi nu ies din rânduiala pe care Dumnezeu a hotărât-o." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 28)

„Şi dacă o corabie care are puţini corăbieri şi călători, nici o stadie nu poate merge fără cel ce o cârmuieşte, cu mult mai mult lumea aceasta atât de mare, care are în ea atâtea suflete, alcătuite din deosebite stihii, nu ar fi ţinut atâta vreme, dacă nu ar fi fost pronia divină, care să întărească şi să ţie lumea aceasta totdeauna." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 34)

„Că dragostea şi purtarea Lui de grijă faţă de noi covârşeşte pe cea a oricărui stăpân, purtător de grijă, sau a oricărui tată iubitor de fii, sau maică iubitoare de prunci. *Oare va uita mama pe pruncul său? Sau nu-i va fi milă de fiii pântecelui său? Că de va şi uita femeia pe aceştia, dar Eu nu te voi uita pe tine,* zice Domnul (Is., 49, 15).

Credincioasă cu adevărat este făgăduinţa şi nu mai are nevoie de dovadă, căci este a lui Dumnezeu. Dar totuşi veniţi să dovedim aceasta şi prin lucruri." (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 44-45)

„Ce deci? – spun ei – nu vrei ca eu să ştiu lămurit şi să cred că Dumnezeu proniază toate? Fireşte că vreau, o doresc şi ţi-o urez mult, dar nu să iscodeşti Pronia cu curiozitate şi indiscreţie. Căci dacă ştii şi te-ai

convins, nu mai căuta; iar dacă te îndoieşti, întreabă atunci pământul, cerul, soarele, luna, întreabă feluritele specii de necuvântătoare, seminţele, plantele, peştii fără glas, stăncile, munţii, văile, dealurile, ziua, noaptea.

Fiindcă Pronia lui Dumnezeu e mai evidentă decât soarele şi raza lui, şi în fiecare timp şi în fiecare loc, şi în pustie şi în lumea locuită şi în cea nelocuită, şi pe pământ şi pe mare, şi oriunde ai merge, vei vedea aduceri-aminte limpezi şi suficiente, vechi şi noi, ale acestei Pronii, glasuri mai clare decât glasul nostru raţional purtate din toate părţile şi învăţându-l pe cel ce vrea generozitatea Lui.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, V, 1-2, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 274)

„Unora care erau odinioară îndureraţi şi se tânguiau zicând: *Domnul m-a părăsit, Dumnezeul lui Israel m-a uitat*, proorocul adaugă zicând unele ca acestea: *Oare femeia va uita pe pruncul ei şi nu-i va fi milă de rodul pântecului ei?* (Is., 49, 14-15), vrând să spună că aşa cum aceea n-ar putea uita de pruncii ei, aşa nici Dumnezeu n-ar putea uita de neamul oamenilor.

Apoi, ca să afli că proorocul a adus această imagine nu vrând să arate că măsura iubirii lui Dumnezeu e ca a maicii faţă de rodul pântecului ei, ci pentru că socotea cunoscut că măsura acestei iubiri e mai mare decât a celorlalte iubiri – pentru că afecţiunea lui Dumnezeu e mult mai mare decât aceea – a adăugat. *Chiar dacă femeia şi-ar uita pruncii, Eu nu te voi uita, zice Domnul* (Is., 49, 14-15). Vezi cum a trecut măsura iubiri de mamă?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VI, 3-5, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 275)

„... câtă distanţă este între lumină şi întuneric, între bunătate şi răutate, atâta este între măsura bunătăţii şi a proniei lui Dumnezeu şi afecţiunea părintească; ascultă ce spune: *Cine dintre voi, dacă fiul său îi cere pâine, îi va da oare piatră? Sau dacă-i cere peşte, îi va da oare şarpe? Deci dacă voi, răi fiind, ştiţi să faceţi daruri bune copiilor voştri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care le cer de la El* (Mt., 7, 9-11) arătând că, pe cât de mare e distanţa între răutate şi bunătate, pe atât e mai înaltă bunătatea lui Dumnezeu faţă de grija părintească.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VI, 6-7, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 276)

„... Pronia Lui prin lucrurile Lui. Căci a o înfăţişa întreagă sau măcar o parte a ei nu e lucru uşor, aşa este de nemărginită şi negrăită strălucind atât prin cele mici, cât şi prin cele mari, atât prin cele văzute. Dar să facă dovada plecând de la cele văzute." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 1, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 279)

„Având, aşadar, atât de mari dovezi ale proniei Lui, pe cele din Noul şi din Vechiul Testament, pe cele din viața de față şi din cea viitoare, pe cele făcute şi pe cele ce se săvârşesc în fiecare zi, pe cele de la început, pe cele de la mijloc şi pe cele de la sfârşit, cele ce se fac necontenit, pe cele din trup şi din suflet, şi văzând venind din toate părțile nori de dovezi care proclamă pronia Lui, te mai îndoieşti? Nu te îndoi, ci crede că proniază şi convinge-te de asta! Deci nu mai iscodi indiscret, ştiind că ai un Stăpân mai afectuos decât un părinte şi mai grijuliu decât o mamă, mai îndrăgostit decât un mire şi o mireasă, care socoteşte că odihna Lui e mântuirea ta şi se bucură mai mult decât tine de izbăvirea de primejdii şi de moarte – ceea ce am arătat prin Iona – şi care arată orice fel de iubire: cea care o are un părinte pentru copii, o mamă pentru rodul pântecului ei, agricultorul pentru via sa, constructorul pentru meşteşugul său, mirele pentru mireasă, tânărul pentru o tânără, o iubire care vrea să îndepărteze de la tine cele rele tot atât pe cât e de departe răsăritul de apus, pe cât e mai înalt cerul față de pământ – căci am arătat şi aceasta –, sau mai bine zis nu numai atât, cu mult mai mult, cum am arătat punând în mişcare cuvântul despre acestea şi îndemnându-te să nu te opreşti la imagini, ci să le depăşeşti prin raționamente. Căci pronia lui Dumnezeu e de netâlcuit, purtarea Lui de grijă e necuprinsă, bunătatea Lui e negrăită, iar iubirea Lui de oameni cu neputință de adulmecat." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VIII, 10-12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 288-289)

„Noi nu grijim atâta pentru mântuirea noastră, pe cât grijeşte Făcătorul nostru, Dumnezeu, nici nu ne este nouă atâta grijă să nu pățim vreun rău, cât îi este lui Dumnezeu, Care ne-a dăruit sufletul nostru; iar Dumnezeu pe oameni nici la primejdii nu-i lasă să cadă pururea, ca să nu se strice şi să nu piară de întristare, nici la noroc şi la patimi bune nu-i lasă pururea, ca să nu se lenevească pentru mântuirea lor, ci cu schimbările

acestea mântuirea lor în multe feluri tocmind-o o lucrează, pentru că o corabie, de nu va avea cârmaci, nu va putea să stea, ci prea lesne se va scufunda. Dar această lume cum ar fi putut să stea atâția ani, de n-ar avea cine o îngriji? Şi pentru ca să nu mai zic alta, socoteşte tu această lume ce este pe pământ cum ar fi o corabie şi cerul vetrila, corăbierii oamenii şi luciul mării să fie bezna cea fără fund. Cum dar în atâția ani nu s-a întâmplat înecare şi pierire niciodată acestei corăbii a toată lumea? Ia lasă o corabie într-o zi fără corăbier şi fără cârmaci, că îndată o vei vedea înecată. Dar această lume are şase mii de ani şi mai mulți şi nici una ca aceasta nu a pățit. Şi încă ce zic eu corabie sau luntre, o colibă de face cineva în via lui şi dacă culege via şi o lasă pustie, de multe ori nici două zile nu stă, ci îndată se strică şi cade. Şi de vreme ce o colibă nu poate să stea neîngrijind nimeni de ea, dar zidirea cerului şi a pământului fiind atât de bună şi de minunată, cum ar fi putut să stea atâția ani nestricată, fără de grija şi chiverniseala cuiva? Ar fi fără putință. Ia socoteşte podoaba şi frumusețea cerului câți ani are şi nu s-a mai înnegrit! Cunoaşte şi puterea pământului, cum nu i-a slăbit pântecele în atâția ani născând atâtea feluri de semănături? La fel şi izvoarele şi fântânile cum izvorăsc totdeauna şi nu mai seacă. Socoteşte şi marea câte râuri primeşte iar peste măsura ei nu creşte niciodată. Pentru aceasta se cade dar la fiecare faptă din câte sunt numite şi făcute de Dumnezeu să zicem: *Cât s-au mărit lucrurile Tale Doamne, toate cu înțelepciune le-ai făcut!*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 136-137)

„Ce nebunie va fi de a nega că universul ar fi condus de către o Inteligență superioară! Nimic nu este în siguranță, nimic nu subzistă decât ceea ce este condus şi stăpânit. Fără supraveghere edificiul se dărâmă, nava se pierde, trupul nostru însuşi nu-şi păstrează multă vreme forțele sale şi sănătatea sa. Şi acest corp imens, acest Univers atât de vast, atât de complicat, compus din părți atât de diverse, din rotițe atât de delicate, dus la mişcări atât de impetuoase, cum va rămâne el fără direcție, fără conducere?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 11-12)

„Veşnica obiecție împotriva Providenței şi a conducerii dumnezeieşti este inegala repartiție a bunelor şi a relelor; prosperitatea unora, durerea care se ataşează de preferință la virtute. Ce să zici? Ce să răspunzi? Cum să aperi o Providență dumnezeiască în sânul acestor manifestări dezordonate?

Să presupunem mai întâi că totul ar fi taină în conducere şi că distribuirea bunelor şi a relelor ne rămâne o indescifrabilă şi dureroasă enigmă. Cu ce drept ne vom ridica noi împotriva acestei întunecimi particulare, atunci când atâția alții disprețuiesc cercetările noastre şi proclamă, cu măreția infinită a lui Dumnezeu, neputința noastră de a o îmbrățişa. O omule, incapabil de a înțelege încolțirea unui grăunte de grâu, obligat de a accepta misterul care ți se oferă din toate părțile, cu ce drept negi tu Providența sub pretextul că n-o poți înțelege? Providența rămâne pentru tine un adânc de nepătruns? Însă chiar aceea este în mod precis semnul lui Dumnezeu, semnul prezenței Sale şi a acțiunii Sale. A şti că trebuie să ignori: iată cea mai sigură şi cea mai adâncă dintre ştiințe. A crede, când totul aici contrazice, că poți pătrunde totul, este toată ignoranța cea mai completă şi cea mai ridicolă.

Însă, în al doilea rând, oare este adevărat că acțiunea providențială ne-ar fi în totul şi totdeauna un adânc din care noi nu putem coborî cel puțin câteva trepte? Este oare adevărat că în inegala distribuire a bunurilor şi a relelor, totul ne-ar fi confuz şi haos? (…) Viața este o trecere rapidă spre o limită veşnică. Limita este totul: condițiile în care se efectuează trecerea sunt secundare. De altfel cu ce drept îi atribuim noi lui Dumnezeu ceea ce este opera libertății omeneşti? Nu suntem noi înşine oare cei care de o sută de ori ne săpăm groapa în prăpastia în care cădem, adâncul mizeriei şi al durerii unde gemem noi apoi? Însă, îi atribuim direct lui Dumnezeu aceste nereuşite ale soartei în care sunt chinuite victime nevinovate. Ce face Dumnezeu? Înțelegeți-L aruncând ochii asupra lui Iov, cea mai torturată din aceste victime; aruncați ochii asupra drepților, asupra sfinților din toate secolele. Dumnezeu îi încearcă, îi înalță în durere. Pe de altă parte, voi vă smintiți de ceea ce numiți voi *fericirea celor răi*. Fericire? Numiți-o mai curând nefericire şi dezvoltarea acestei prosperități; numiți-o pedeapsă: plângeți pentru aceste suflete rănite, mutilate, muribunde. Însă, voi insistați. Acest păcătos binecuvântat de soartă şi influent este sminteala poporului creştin, pentru ce-l lasă Dumnezeu în soarta sa, în creditul său şi în perversitatea sa? Mai întâi acest păcătos este folosit de Dumnezeu pentru sfințirea aleşilor Săi. Dacă el îi persecută este triumful lor. Dacă îi ispiteşte, este o luptă nobilă care le pregăteşte prețul credincioşiei lor. Însă Dumnezeu nu este măreț numai în a-i încununa pe aleşii Săi, El este încă milostiv în a aştepta pe păcătoşi şi înțelept să scoată din răul actual un bine viitor. Cine zice că în familia acestui păcătos nu vor ieşi sfinți mari? Câți

drepți ar condamna Dumnezeu la neant dacă El ar nimici pe cel stricat!” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 12-13)

„Să parcurgem acum toate regnurile naturii (...) Aştrii se mişcă în imensitate pe drumuri infinite pe care le parcurg fără a devia vreodată. Oceanele abundă fără a trece frontierele lor, marile fluvii împlinesc misiunea lor roditoare a pământurilor producând recoltele lor, arborii se acoperă cu fructele lor, fiecare plantă îşi dă florile sale, fiecare graminee se supune în existența sa fragilă la nişte legi precise care stăpânesc naşterea sa, dezvoltarea sa şi sfârşitul său. Mai minunată încă este viața animalelor, insectele, misiunea pe care o împlinesc ele lucrarea determinată pentru care sunt făcute ele. Nimic în vastul imperiu nu este lăsat la întâmplare; nimic care nu are rațiunea sa de a fi şi legea sa.

În fața acestui măreț spectacol, să raționăm. Cum s-ar fi stabilit aceste legi fără o inteligență directoare? Cum s-ar menține ele fără o continuă acțiune a aceleiaşi inteligențe? Cum ceea ce va fi pentru noi şi nouă imposibil şi absurd, va fi el când este vorba de imensul univers, înțelept şi posibil? Iată nava în mijlocul oceanului, lăsați-o o zi fără echipaj pentru a o conduce, şi negreşit ea se pierde. Lipsiți o casă de locuitorii ei, părăsiți-o pe ea şi lăsați-o; într-un timp foarte scurt şi ea se ruinează, părțile sale se descompun, ea cade bucată cu bucată. Să lăsăm, aceasta să nu fie decât un moment, trupul nostru fără conducerea sufletului nostru, ca el să rămână fără de grijă, fără de hrană, fără nici una din condițiile existenței sale; acesta nu va mai fi în curând decât un cadavru în descompunere. Şi noi vrem ca acest corp imens care este Universul ale cărui organe sunt atât de multiple şi atât de complicate să subziste fără o inteligență care prezidează funcțiile sale şi care menține viața sa? Aşa ca o uriaşă navă, având pământul ca şi carenă, cerurile ca vetrile, ca ocean imensitatea, acest Univers călătoreşte la întâmplare fără pilot, fără echipaj, fără direcție? Această lume vastă care este ca o casă, noi credem că ea s-a construit fără arhitect, fără posesor ea se menține? În adevăr a crede aceasta înseamnă a crede în absurd, şi negând o Providență conducătoare a lumii, înseamnă a nega evidența însăşi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 31-32)

„Că negatorul Providenței are plăcerea să ne facă să remarcăm umbrele, defecțiunile ființelor, defectuozitățile în lucrarea dumnezeiască; noi nu-l vom lăsa în mod voluntar să se întindă la

acestea: noi vom exagera chiar observațiile sale căci ele ne slujesc în mod minunat să întemeiem înțelepciunea divină conducând ansamblul lucrurilor.

Ce voia Dumnezeu în splendorile creației? Să-i arate omului puterea şi înțelepciunea lui Dumnezeu Creatorul. Însă omul este nebun şi nemulțumitor, şi în perfecțiunea şi în frumusețea operei el caută cu ce să nege lucrătorul, şi din lume el face un Dumnezeu. Cum va fi el dezabuzat? Prin imperfecțiunile şi lipsurile pe care Dumnezeu le lasă în opera sa. Fiecare ființă este neputincioasă luată în parte şi nici o parte din Univers nu-şi este suficient sieşi, căci toate trebuie să arate că Dumnezeu singur, având deplinătatea ființei îşi este suficient sieşi. Căci *cerurile vor pieri*, chiar dacă cerurile spun slava lui Dumnezeu. Astfel şi prin perfecțiunea lor şi prin imperfecțiunea lor lucrurile create demonstrează acțiunea divină de unde vin ele şi care le conduce. Pământul este o inepuizabilă sursă de viață: însă fără ajutorul luminii şi a apelor pământul nu mai este decât un mormânt pentru mort. Ce este mai frumos decât soarele? Însă el este supus de răsăritul şi apusul său, el nu se naşte decât pentru a muri, el nu apare decât pentru a dispărea în umbrele apusului. Strălucirea sa este incomparabilă: şi cel mai mic nor, zic cea mai mică barieră este de-ajuns ca să distrugă razele sale şi să-i învingă puterea sa.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 32-33)

„Pretenția de a înțelege Providența în toate purtările Sale este cu atât mai nebunească pe cât înaintea secretelor, chiar ale naturii, noi rămânem în cea mai mare parte a timpului muți şi neputincioşi. Noi nu ştim aproape nimic despre acest domeniu de care ne ocupăm. Tot ceea ce ne înconjoară, din cer până în adâncurile pământului, este plin pentru noi de nepătrunse secrete, şi noi pretindem să ne ridicăm până la ideea divină? Noi vrem s-o scrutăm? Ne irităm pentru vălurile cu care se apără ea şi de întunecimile pe care le opune ea mândrelor şi îndrăznețelor noastre investigații! A nega universul pentru că noi nu cunoaştem legile lui va fi o nebunie; a nega acțiunea divină în lumea spirituală sub pretextul că purtările sale ne sunt ascunse, va fi o nebunie tot pe atât de arătată.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 34-35)

„Dumnezeu acționează cu noi ca un tată bun şi înțelept. El păstrează întunecimi pentru a opri căutările noastre pline de mândrie ale rațiunii noastre şi pentru a ne lăsa meritele unei credințe docile şi

pline de încredere, însă mai adesea ne face să zărim țintele pe care le urmăreşte El şi intențiile care-L conduc.

Ori în mod precis această idee divină, acest plan divin trebuie să-l avem fără încetare înaintea ochilor, dacă vrem să înțelegem acțiunea providențială. A se mărgini la bunurile şi relele adevărate, a ignora misiunea unora şi a altora în viața dreptului şi în cea a păcătosului, înseamnă a se închide față de orice acces la sfaturile şi la acțiunile Providenței.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 35)

„Când psalmistul vrea să desprindă adâncimile binefacerilor Providenței divine, el ne arată sub imaginea unui fluviu abundent care coboară din înălțimi, din sânul lui Dumnezeu, străbate regiuni întregi, se întinde pe pământuri, străbătând văile, împărțindu-se la infinit pentru a iriga câmpiile şi pentru a purta peste tot rodirea şi viața. Acela este binele dumnezeieştii Providențe care se răspândeşte peste toate ființele noastre, în cursul vieții noastre întregi, bunuri de tot felul, bogății de tot numele. Să parcurgem anii noştri scurşi de la leagănul nostru, să numărăm dacă este posibil, binefacerile care au însemnat fiecare din zilele noastre, fiecare din ceasurile noastre. *Fluvii nesfârşite*. La bunurile Sale, Providența adaugă pe cel mai dulce din toate, acesta este pacea, siguranța, şi prin urmare bucuria nespusă pe care ne-o dă protecția, conducerea lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 37-38)

„Dacă pământul ar putea geme şi să plângă, el s-ar plânge fără îndoială de gerurile care-l împietresc, de ploile care-l inundă, de furtunile care-l tulbură. Şi totuşi cine nu ştie că aceste calamități aparente îi pregătesc rodirea sa şi sunt necesare bogățiilor viitorului său seceriş? Aşa e cu noi. Când împotrivirea ne scoate lacrimi, şi cu aceste lacrimi murmure nedrepte împotriva Providenței, noi nu vedem decât după aceea ce cuprindea această taină a durerii care este o binecuvântare. Ce necaz când Avraam a primit poruncă să-l jertfească pe Isaac! Ce urmare de nenorociri când Iosif vândut de frații săi gemea în închisorile din Egipt! Ce făcea Dumnezeu în aceste purtări tainice ale providenței Sale? Două lucruri la fel de minunate: slăvirea puterii Sale şi slăvirea sfinților Săi. Lazăr ros de chinurile şi bubele lui îşi pregătea măreţul lui triumf în sânul lui Avraam. Toți sfinții pe care ni-i descoperă Scriptura năşteau în durerile încercării strălucirea lor cea veşnică.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 168-169)

„Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor care-L iubesc.” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; şi despre răbdare…,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 100)

DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (sălăşluirea Duhului Sfânt în noi)

„Cel ce vieţuieşte în Duhul, este mai presus şi de frică, şi de supărare, şi de primejdii, şi de orice schimbare, şi nu numai că nu suferă nimic, ci mai mult încă, căci chiar căzând pe capul lui astfel de nenorociri, el le dispreţuieşte. Şi cum va fi aceasta? Dacă Duhul locuieşte pururea în noi. El n-a spus ca să locuiască pe un timp scurt în noi, ci necontenit. De aceea n-a zis *Duhul ce a locuit*, ci *cel ce locuieşte*, arătând prin aceasta rămânerea lui veşnic în noi. Prin urmare, cel ce vieţuieşte, aceasta mai cu seamă este mort pentru viaţa de aici.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 250)

„*Ci vă umpleţi de Duhul*, zice. Aşadar, e în noi acest Duh? Negreşit că este în noi sau că mai drept vorbind poate fi în noi căci dacă alungăm orice minciună de la noi, dacă îndepărtăm amărăciunea, şi mânia, şi iuţimea, curvia şi toată necurăţia; când în fine devenim buni, milostivi, şi iertăm unul altuia; când măscărăciunea şi glumele proaste nu sunt cu noi; când noi înşine ne pregătim de a fi vrednici, apoi ce poate împedeca pe Duhul Sfânt de a nu se pogorî asupra noastră? Şi nu se pogoară încă, cum s-ar întâmpla, ci umple inimile nostre. Când interiorul nostru are atâta lumină, la urmă nici nu ni se pare a fi atât de grea practicarea virtuţii, ci lesnicioasă şi uşoară.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 182)

„Sufletul întărit de Duhul, este superior tuturor valurilor vieţii, iar calea ce duce la ceruri o brăzdează mai puternic ca corabia, ca cel ce nu de vânt este împins, ci de însuşi Duhul, - având şi toate pânzele curate complete, - care scoate şi împrăştie din cugetul nostru orice este înjosit, şi sec. Că precum vântul când bate într-o pânză de la o corabie spartă sau găurită, nu poate lucra cum se cade, tot aşa şi Duhul nu poate rămâne într-un suflet puhav, într-un suflet aşa zicând găurit de păcate, ci trebuie multă silinţă, multă încordare de putere, încât cugetul să ne fie înfierbântat, şi pretutindeni faptele noastre să fie împuternicite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, p. 389)

DUPLICITATEA (ferirea de această patimă execrabilă şi demascarea ei)

„Păziţi-vă de profeţii mincinoşi, că vor veni la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori (Matei 7, 15).

Iată, în afară de câini şi porci, altfel de duşmani, mai cumpliţi decât aceia. Pe câini şi pe porci îi recunoaşte şi-i vede toată lumea, dar pe aceştia nu. Sunt ascunşi. De aceea ne-a poruncit să ne ţinem departe de câini şi de porci, dar pe profeţii mincinoşi să-i cercetăm cu deosebită grijă, pentru că nu-i cu putinţă să-i cunoaştem de la primul lor atac. De aceea a şi spus: *Păziţi-vă,* tocmai pentru a-i cunoaşte mai bine”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 302)

„Domnul înţelege aici prin: *profeţi mincinoşi* nu pe eretici, ci pe oamenii cu viaţa stricată, care-şi pun masca virtuţii şi pe care majoritatea oamenilor obişnuiesc să-i numească oameni falşi. De aceea a şi adăugat, zicând:

După roadele lor îi veţi cunoaşte (Matei 7, 16).

De multe ori găseşti între eretici şi oameni cu viaţă curată; dar printre profeţii mincinoşi, niciodată.

- Dar dacă şi printre eretici sunt făţarnici?

Pot fi demascaţi cu uşurinţă. Calea pe care ne-a poruncit Hristos să mergem este grea şi obositoare prin natura ei; făţarnicii, însă, nu vor să se obosească, ci vor numai să arate lumii că se osebesc. De aceea pot fi uşor demascaţi. (…)

Uită-te la blândeţea lui Hristos! N-a spus: *Pedepsiţi-i,* ci: *Căutaţi să nu fiţi vătămaţi de ei, ca nu cumva să cădeţi din neluare aminte în mâinile lor*.

Apoi, ca să nu spui că nu-ţi este cu putinţă să-i recunoşti pe unii ca aceştia, Domnul îţi dă iarăşi o pildă din viaţa de toate zilele, grăind aşa:

Oare se culeg struguri din spini sau smochine din ciulini? Astfel orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune (Matei 7, 16-18).

Cu alte cuvinte Hristos spune aşa: *În astfel de oameni nu găseşti nici blândeţe, nici dulceaţă; sunt oi numai la piele; de aceea şi pot fi recunoscuţi uşor*”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 303-304)

„Nici o minciună să nu fie în noi, nu una să zicem, şi alta să cugetăm, căci aceasta este minciună, şi nici să nu ne împuţinăm cu sufletul, căci

aceasta nu poate fi al unei inimi adevărate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIX, p. 241)

DUŞMĂNIA (- bucuria diavolului)

„Că de n-ar fi fost vrajba între noi, nu s-ar bucura diavolul niciodată (...) Ne luptăm unu războinic.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 56)

DUŞMĂNIA (manifestarea ei)

„Când duşmănia te stăpâneşte în ziua întâi, şi în cea de a doua, de multe ori apoi o vei întinde chiar pentru ani îndelungaţi, şi astfel ea singură va creşte fără de ajutorul cuiva. Chiar cuvinte vorbite cu altă intenţie, în alt mod vor fi interpretate; chiar mişcările celui duşmănit, şi în fine orice ar face el, totul contribuie de a înfuria încă mai mult şi de a preface în fiară sălbatecă pe adversari, cum şi de a-l face mai rău şi chiar de cât cei nebuni. Nici chiar numele lui nu voeşte a-l pronunţa, şi nici nu suferă de a-l auzi măcar, ci tot ce iasă din gura lui este izvorât din răutate şi din deprinderea de a batjocuri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 140)

,,Nu numai că nu-i iubim pe vrăjmaşi, dar încă duşmănim şi urâm chiar pe cei ce ne iubesc. Uitătura urâtă, invidia, nimicirea prin fapte şi vorbe a cinstei şi a numelui bun a altora nu au altă explicaţie decât ura şi duşmănia înverşunată. Astfel, nu numai că nu ne deosebim întru nimic de păgâni, dar suntem în privinţa aceasta cu mult mai răi decât ei.” (*Despre căinţă (I),* 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* pp. 66-67)

DUŞMĂNIA (pricinuieşte rău mai ales celui ce o îmbrăţişează)

„… află că nu faci duşmanului tău atâta rău cât ţie”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, X, în col. PSB, vol. 23, p. 215)

DUŞMĂNIA (gravitatea)

„Niciodată şi nicăieri diavolul nu găseşte un loc mai propriu şi mai potrivit ca în duşmănii. De aici se şi nasc miile de rele ce bântuie omenirea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 139)

„Când e vorba de cel ce ține mânie, în fiecare zi se încearcă acelaşi păcat. La ce iertare - ia spune-mi — ne putem atunci aştepta, dacă, de bunăvoie, ne-am supus unei fiare aşa de crunte (păcatul)? Cum vei ruga pe Dumnezeu să fie blând şi blajin cu tine, când tu, pentru tovarăşul tău de robie, eşti aşa de hapsân şi neîndurător ? O să-mi spui că te-a batjocorit. Dar şi tu batjocoreşti pe Dumnezeu adesea. Şi unde se potriveşte tovarăşul de robie cu Stăpânul? Şi apoi el - tovarăşul tău de robie - poate că te-a batjocorit fiind nedreptățit, şi tu te-ai oțărît: ci tu batjocoreşti pe Stăpânul tău, nu fiind nedreptățit sau asuprit de El, ci primind binefaceri de la El în fiecare zi. Gândeşte-te că dacă Dumnezeu ar vrea cu de-amănuntul să cerceteze greşelile ce le-am făcut față de El, n-am trăi nici măcar o singură zi. *Dacă ai ține seama, Doamne, Doamne, de păcatele noastre,* zice psalmistul, *cine ar putea să fie găsit bun?* (Ps., 129, 3). Şi ca să las la o parte toate celelalte, pe care le ştie cugetul fiecăruia din acei ce păcătuiesc şi la care nu are de martori pe oameni, ci numai pe singur Dumnezeu, dacă ni s-ar cere socoteală numai de păcatele acestea fățişe şi mărturisite, ce iertare am putea avea pentru acestea?” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 178-179)

DUŞMĂNIA (consecințele nimicitoare de suflet ale acesteia)

„Ce poate fi mai nenorocit decât un om mâniat fără încetare? După cum nebunii nu se pot niciodată bucura de liniştea (cugetului), tot aşa şi cel care ține mânia şi are duşman, niciodată nu va avea parte de pace, fierbând într-una şi sporind în fiecare zi furtuna gândurilor lui, când îşi aduce aminte de vorbele şi faptele aceluia, umflându-se de duşmănie chiar numai la auzul numelui celui care l-a supărat, iar când îl vede tremură şi se teme, ca şi cum ar fi supus la cel mai greu chin. E destul să vadă vreun lucru de-al lui: un veşmânt, casa sau strada lui, ca să se chinuiască: şi, după cum hainele, fața, încălțămintea, casa ba chiar şi strada celor scumpi şi dragi obişnuiesc să ne umple de voie bună, orice vine de la oamenii duşmani şi urâți, sluga, prietenul, casa, strada sau orice alt lucru de la ei, dacă ne iese înainte, ne roade sufletul şi cu fiecare lucru văzut, ne face altă rană.

Dar la ce avem nevoie de această împresurare, de acest chin şi pedeapsă a sufletului? Chiar dacă gheena nu i-ar amenința pe cei ce sunt munciți de ură, dar măcar numai din pricina caznelor ce le pricinueşte ura, ar trebui să iertăm păcatele aproapelui nostru. Dar când ne aşteaptă pedeapsa veşnică, ce lucru poate fi mai neghiob decât să te chinuieşti şi aci şi acolo, închipuindu-ți că pedepseşti pe duşman?” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 183)

„Nimic nu umple atât cugetul de necurăție, ca mânia ce stăruie neîncetat în suflet. Acolo unde e mânie sau supărare, zboară duhul blândeții. Şi dacă omul e gol de Duhul Sfânt, ce nădejde de mântuire va avea? Când va şti să păşească drept? Drept aceea, iubitule, caută ca nu cumva, când vrei să-ți răzbuni pe duşman, să aluneci în prăpastie şi să te pustieşti de ocrotirea lui Dumnezeu. Mai ales că, chiar dacă lucrul ar fi foarte greu, mărimea pedepsei (ce ne aşteaptă pe cea lume) izvorâte din neascultare ar fi în stare să ridice chiar şi pe cel mai căzut şi mai netrebnic, înduplecându-l să rabde orice trudă.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 198-199)

„Dacă vei continua cu duşmănia şi te surprinde moartea cu vrăjmăşie-n suflet, trebuie neapărat să fii pedepsit acolo. La fel se întâmplă cu oamenii care sunt în proces unii cu alții. Dacă se împacă înainte de a intra la judecată, scapă şi de pagubă, şi de frică, şi de primejdii multe, că pun capăt procesului după cum vor ei; dar dacă lasă în seama judecătorului judecarea lor, suferă şi pedeapsă, şi pierdere de bani, iar duşmănia dintre ei nu mai are sfârşit. Tot aşa şi aici; dacă ne împăcăm cu duşmanii noştri în viața de aici, scăpăm de orice pedeapsă; dar dacă ne ducem cu duşmănia în suflet înaintea acelui tribunal înfricoşător, vom fi pedepsiți cumplit la judecata Dreptului Judecător. Vom fi pedepsiți neîndurător şi noi, şi duşmanii noştri: cei care s-au mâniat pe nedrept, pentru că s-au mâniat fără să aibă dreptate, iar cei care s-au mâniat pe bună dreptate, pentru că pe bună dreptate au purtat în suflet dor de răzbunare.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 123)

DUŞMĂNIA (remedii)

„Să arătăm duşmanilor noştri dragostea poruncită de Hristos, ca să fim asemenea Tatălui nostru celui din ceruri! Şi-i vom pune capăt, dacă ne aducem aminte de propriile păcate, dacă cercetăm cu toată luarea aminte de propriile noastre păcate.” (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, pp. 258-259)

„Dar cum să îmblânzim oare mânia? Cum să stingem flacăra? Dacă vom înțelege şi vom simți propriile nostre greşeli, şi cât suntem de răspunzători înaintea lui Dumnezeu; dacă vom înțelege că nu ne răzbunăm asupra duşmanului, ci asupra noastră; dacă vom înțelege că noi prin

duşmănie mulțumim pe diavol, pe cel ce cu adevărat este duşmanul nostru, şi că odată căzuți în cursele lui noi nu facem altceva, decât că pe de o parte nedreptățim pe aproapele, care este unul din mădularele noastre, iar pe de-altă parte că pe dânsul (diavolul) îl cinstim şi îl preamărim. Voieşti numaidecât să fii răzbunător şi duşman? Fii şi duşman, însă al diavolului, iar nu al mădularului, al fratelui tău." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 140)

„Când duşmanul tău te-a vătămat, dacă eşti treaz, şi nu doar că nu te răzbuni pe cei deopotrivă cu tine, dar le mai faci şi bine, vei înțelege că tocmai prin aceasta el ți-a făcut bine. Dar rana este adâncă, spui tu. Dar înțelege că binele nu i-l faci duşmanului tău, căci pe dânsul îl pedepseşti, ci ție însuți îți faci bine, pentru că iute vei dobândi înclinarea de a face binele.

Dar cum? Trebuie oare ca binele să fie făcut cu scop? Desigur că nu, însă când inima nu va putea suporta nedreptatea venită de la aproapele, tu sfătuieşte-o şi grabnic o vei convinge ca să lase duşmănia, iar apoi vei face bine duşmanului tău ca unui prieten şi de bunătățile viitoare te vei învrednici." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 262)

„Când voieşti a război pe fratele tău, înțelege că te războieşti împotriva membrelor lui Hristos, şi conteneşte cu mânia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 41)

„Doresc să aud că cineva întâlnind în cale pe duşmanul său i-a apucat amândouă mâinile în mâinile sale, l-a prins în brațe, l-a sărutat şi a lăcrimat. Atunci acela chiar de ar fi fiară sălbatică, chiar de ar fi piatră, sau orice, se va îmblânzi în urma unei asemenea dragoste şi prietenii arătate." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 210)

„Rugămintea ce v-am facut-o mai înainte v-o fac şi acum. Rogu-vă, îndepliniți-o! Să stingem vrăjmăşiile pe care le avem unii cu alții! Nimeni să nu poarte vrajbă semenului său mai mult de o zi. Înainte de pogorârea nopții, stinge şi mânia, pentru ca nu cumva, rămânând singur cu gândurile tale, să aduni cu scumpătate toate cele făptuite şi spuse de vrajbă şi să faci mai împovărător sfârşitul şi mai grea împăcarea.

E la fel ca atunci când ni se scrântesc oasele mădularelor noastre şi ies de la locul lor. Dacă le îndreptăm îndată, le punem la locul lor fară multă durere; dar dacă le lăsăm multă vreme în afara căsuțelor lor, cu anevoie le

întoarcem să le punem la locul lor; iar după ce le-am pus, e nevoie de multe zile ca să se potrivească bine, să se întărească şi să rămână la locul lor.

Tot aşa şi cu vrajba. Dacă ne împăcăm îndată cu vrăjmaşii noştri şi o facem cu dragă inimă, n-avem nevoie de multă silință ca să ne reîntoarcem la vechea prietenie; dar dacă lăsăm să curgă multă vreme, ca şi cum am fi orbiți de vrajbă, ne roşim la față, ne ruşinăm; avem nevoie de alți oameni, nu numai de aceia care să ne pună față în față cu cei cu care suntem învrăjbiți, dar şi de oameni care să ne şi stăpânească bine după ce ne-am întors, până ce ajungem la prietenia de mai înainte". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 166)

„Dacă prindem duşmănie pe cineva, să ne împăcăm cu el în aceeaşi zi. Dacă rămâne duşmănia şi a doua zi şi a treia zi, atunci ziua a treia ajunge repede a patra, aceasta a cincea, iar a cincea va da naştere la mai multe zile de duşmănie. Cu cât zăbovim mai mult, cu atât ne este mai ruşine să ne împăcăm.

Spui că este o ruşine să te duci la duşmanul tău, să te împaci cu cel ce ți-a făcut rău?

Dar tocmai aceasta-i laudă, aceasta-i cunună, acesta-i cuvânt de laudă, acesta-i câştig şi visterie cu mii şi mii de bunătăți. Însuşi duşmanul te va lăuda şi te vor lăuda toți cei de față! Iar dacă unii oameni te vor judeca, află că Dumnezeu negreşit te va încununa. Dacă însă aştepți ca duşmanul tău să vină mai întâi la tine şi să-ți ceară iertare, nu vei avea atâta câştig; căci el, luându-ți-o înainte, ți-a răpit răsplata şi a mutat asupra lui toată binecuvântarea; dar dacă alergi înainte de-a alerga el, nu te-ai micşorat, ci ai biruit mânia, ai biruit patima, ai arătat multă filosofie ascultând de Dumnezeu, ți-ai făcut viața mai plăcută, ai scăpat de griji şi de tulburare. Este greu şi primejdios lucru să ai mulți duşmani, nu numai după hotărârea lui Dumnezeu, dar şi după judecata omenească. Dar pentru ce vorbesc de mulți duşmani? E primejdios lucru să ai chiar numai un singur duşman, după cum liniştitor şi mântuitor lucru este să îi ai pe toți semenii prieten". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 167-168)

„Când cei vinovați de nelegiuirile acestea (dărâmarea statuilor) erau târâți în judecată, când focul (la flacăra căruia erau canoniți) ardea înăuntru, iar călăii îi înconjurau şi le sfâşiau coastele, dacă cineva stând acolo într-o parte i-ar fi grăit astfel: *Dacă aveți duşmani, uitați mânia voastră şi atunci puteți să scăpați de acest chin*, oare nu s-ar fi rostogolit la picioarele aceluia să le sărute? Dar ce vorbesc de picioare? Dacă i-ar fi poftit să se învoiască a

fi robi de aici încolo, ar fi primit şi această condiţie. Apoi dacă o pedeapsă omenească, ce are un sfârşit, biruie orice supărări, cu atât mai mult pedeapsa veşnică, dacă gândul la ea ar stăpâni mereu cugetul nostru, ar alunga din suflet nu numai mânia, dar şi orice gânduri rele. Căci ce e mai uşor decât să nu mai ţii mânia împotriva omului ce te-a vătămat? Pentru asta nu e nevoie de mari călătorii, de cheltuieli de bani, de mijlocirea altora; e de ajuns ca să vrei, şi virtutea aceasta şi-a şi împlinit lucrarea ei. Atunci de ce pedeapsă nu suntem noi vrednici, dacă din pricina unor treburi lumeşti ne supunem la îndatoriri vrednice de robi şi facem servicii mai prejos de mândria noastră, cheltuim bani, stăm de vorbă cu portarii, ca să ne gudurăm pe lângă nişte nelegiuiţi, şi într-un cuvânt, suntem gata la orice numai ca să ne ajungem scopul, iar când e vorba de o lege dumnezeiască, nu numai că pregetăm de a-1 îmbia noi la împăcăciune pe fratele ce ne-a mâhnit, dar încă socotim o ruşine să alergăm noi mai întâi spre dânsul ?

Oare socoteşti ca o ruşine, ca să te alegi tu mai întâi cu un câştig? Ba ar trebui să-ţi fie ruşine de a stărui în această patimă (a mâniei), aşteptând să vie la tine pentru împăcare cel care te-a supărat: aceasta e ruşine, ocară şi cea mai mare pagubă. Căci cel care vine întâi, acela se alege cu câştigul. Dacă te lepezi de mânia ta, rugat fiind de altul, atunci acestuia i se pune în socoteală fapta asta bună; căci nu din supunere către Dumnezeu, ci ca să-i faci aceluia pe plac, ai împlinit legea; dacă însă, fără să mijlocească nimeni, fără să vie nici acela care te-a jignit, ca să te roage (de împăcare), ci tu, lăsând la o parte orice ruşine şi codeală, alergi la cel ce te-a jignit, să te împaci cu el, atunci toată isprava e numai a ta şi tu vei primi toată răsplata.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 184-185)

„Dacă ţi-aş spune: *Posteşte!*, îmi pui înainte slăbiciunea trupului; dacă-ţi spun: *Dă săracilor*! o să-mi vorbeşti de lipsa ta de mijloace şi de îndatorirea de a-ţi creşte copiii; dacă-ţi spun: *Du-te mai des la biserică*!, vorbeşti de grijile tale lumeşti; dacă-ţi spun: *Du-te la sobor şi caută să înţelegi adâncimea învăţăturilor (creştine)*, vorbeşti de nepriceperea ta. Dacă-ţi spun: *îndreaptă pe altul!*, răspunzi că acela nu ascultă de sfaturile tale, căci adesea, când vorbeai, nu te-a luat în seamă. Scuzele astea sunt cam slabe, dar totuşi sunt scuze. Dar dacă îţi voi spune: *Uită-ţi supărarea şi împacă-te!*, atunci la ce pretext mai alergi? N-o să-mi poţi vorbi nici de slă-biciunea trupului, nici de sărăcie, nici de nepricepere, nici de treburi: de aceea păcatul acesta e mai de neiertat ca oricare altul.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 185-186)

„Cum vei putea întinde mâna spre cer sau să-ți miști limba sau să ceri iertare? Căci chiar dacă Dumnezeu ar vrea să-ți ierte păcatele, tu nu-I îngădui, de vreme ce ții mânia în suflet împotriva tovarășului de robie al tău. O să-mi spui că acesta e hain și sălbatic, lacom de pedeapsă și de răzbunare. Dar tocmai de aceea să-i ierți păcatele. Ai răbdat multe asupriri, ți s-au hrăpit multe, ai auzit multe ocări, ai suferit pagubă în treburile cele mai de seamă, și dorești să-ți vezi dușmanul pedepsit. Și în aceasta ți-e ție de folos să ierți." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 186)

„Căci adesea mulți fiind mustrați de noi pentru că nu s-au înduplecat să se împace cu dușmanii când au fost îmbiați la aceasta, au găsit de cuviință să se dezvinovățească de răutatea lor în acest fel: *Nu vreau să mă împac, ca să nu-l fac mai rău, mai hain, și să nu mă disprețuiască după aceea și mai mult*. Și pe lângă aceasta mai spun și aceea: *Mulți oameni cred că din slăbiciune mă duc eu mai întâi să mă împac și să-mi îmbii dușmanul*. Toate acestea sunt deșertăciuni. Ochiul cel neadormit a văzut cugetul tău; de aceea nu trebuie să ții deloc seamă de tovarășii tăi de robie, când e vorba să înduplеci pe Judecătorul ce are să te judece. Iar dacă stai pe gânduri de teamă ca dușmanul să nu se facă și mai rău din pricina omeniei tale, apoi află că nu așa se face mai rău, ci mai rău se face, dacă nu te împaci cu el. Chiar dacă ar fi omul cel mai păcătos, și chiar dacă nu ar spune și n-ar vesti-o, chiar tăcând, el va încuviința felul tău de purtare, și în cugetul lui va cinsti blândețea ta; dacă, însă, cu toate măgulirile și cu toată omenia va stărui în aceeași răutate, va avea ca pedepsitor foarte crunt pe Dumnezeu." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 187-188)

„Cel care vânează slava cea lumească, și care de aceea se împacă, acela e oprit de la câștigul provenit din răsplată; acela însă care știe bine că mulți îl vor și batjocori și-l vor ocărî, și care totuși chiar așa mai încearcă să se împace, va avea parte de o cunună îndoită și întreită. Și acesta e cu adevărat cel ce face aceasta pentru Dumnezeu." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 189)

„Ni s-a poruncit să avem un singur dușman: diavolul. Cu el să nu te împaci niciodată, iar fratelui să nu-i porți niciodată ură în inimă, ci chiar de se iscă vreo neînțelegere, aceasta să țină doar o zi, și să nu treacă de lungimea unei zile. *Soarele* - zice Apostolul - *să nu apună peste mânia voastră* (Efes., 4, 26).

Dacă te împaci înainte de seară, capeți o oarecare iertare de la Dumnezeu; dacă stărui să rămâi dușman și mai departe, ura nu mai e fiica

mâniei sau a supărării care te-au scos din fire, ci a răutății şi a unui suflet păcătos care nu unelteşte decât rele. Răul nu e numai că te lipseşti de iertare, dar şi îndreptarea se face din ce în ce mai greu; dacă trece o zi, ruşinea se face mai mare, iar dacă trece şi a doua, sporeşte iarăşi.

Dacă se va adăuga şi a treia şi a patra, se va adăuga şi a cincea. Şi iarăşi din cinci se fac zece, din zece douăzeci, din douăzeci o sută şi în cele din urmă rana nu mai are leac; şi cu cât se adaugă mai mult timp, cu atât ne depărtăm mai mult (de împăcăciune).” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 191)

„Dacă ai fost nedreptățit de aproapele tău, adu-ți aminte de David. Gândeşte-te la blândețea şi la lipsa de răutate a acestui prooroc şi mânia care îți arde sufletul va dispărea.

Spune-mi: din ce pricină ți-e duşman fratele tău? Poate te-a înjurat? Poate a furat de la tine? Poate te-a nedreptățit? Orice ți-ar fi făcut, să nu întârzii să tai frânghia care te ține legat de duşmănie. Dacă nu faci lucrul acesta astăzi, mâine va fi mai greu. Poimâine, şi mai greu. Cu fiecare zi ce trece, ruşinea ta va creşte şi odată cu ea, duşmănia va prinde rădăcini puternice în inima ta.

Umple-mă de bucurie spunându-mi că ai fost la duşmanul tău, l-ai prins în brațe, l-ai strâns cu iubire şi l-ai sărutat cu lacrimi în ochi. Chiar şi fiară dacă ar fi, purtarea ta îi va muia inima şi se va îmblânzi. În felul acesta, scapi de păcat, iar pe el îl câştigi, făcându-l să-şi prefacă ura în prietenie şi dragoste.

Să nu-mi zici: *Este un om sucit, rău şi de neîndreptat şi de aceea nu aş putea niciodată să mi-l fac prieten*. Oricum ar fi, nu poate fi mai rău decât Saul, care, deşi, a fost salvat de multe ori de la moarte de David, s-a întors împotriva acestuia. Dar cu toate că Saul s-a purtat astfel, David l-a ajutat din nou, însă Saul nu s-a potolit şi a căutat să-l omoare iar şi iar.

Ce poți să mai zici despre duşmanul tău? Că ți-a intrat fără drept pe ogor? Că ți-a furat animalele? Că şi-a bătut joc de tine? Că te-a înşelat? Cu toate acestea, nu a încercat să-ți ia viața, aşa cum a încercat în repetate rânduri Saul cu David. Şi chiar dacă ar încerca să-ți ia viața, tot David este mai presus de tine, căci cu toate că a trăit în vremea legii mozaice, care nu era desăvârşită şi care învăța: *ochi pentru ochi, dinte pentru dinte* (Ieş., 21, 24), a ajuns la înălțimea înțelepciunii legii evanghelice: *iubiți pe vrăjmaşii voştri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi* (Luca 6, 27). Pe când tu, de multe ori, te umfli de răutate, înfuriat de ceea ce ți-a făcut duşmanul tău în trecut, David, neținând cont de ce avea să-i facă Saul în viitor, nu înceta să-l ajute şi să-l salveze din orice primejdie. Pe cine salva mereu? Pe cel care

căuta cu tot dinadinsul să-1 omoare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 241-242).

EDUCAȚIA (copiilor)

„Vă rog, să întindeți mână de ajutor copiilor voştri, ca să nu fim pedepsiți şi pentru păcatele săvârşite de ei. Nu ştiți, oare, ce a pățit preotul Eli, că n-a îndreptat cum se cuvine păcatele copiilor lui? (I Regi, 4, 18-19). După cum un doctor nu vindecă o rană dacă întrebuințează plasture în loc de cuțit, când rana are nevoie de cuțit, tot aşa şi preotul acela a primit aceeaşi pedeapsă ca şi copii lui, pentru că s-a purtat cu ei cu multă blândețe, în loc să-i pedepsească pe măsura păcatelor lor.

Să ne temem, vă rog, de această pildă! Iar dacă avem copii să ne îngrijim de creşterea lor.” (*Omilii la Facere,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 22, p. 263)

„Să nu ne străduim, dar, să adunăm bani, ca să-i lăsăm copiilor noştri, ci să-i învățăm virtutea şi să chemăm peste ei binecuvântarea lui Dumnezeu. Acesta, acestea e cea mai mare bogăție, aceasta e bogăția cea nespusă, cea necheltuită, care sporeşte în fiecare zi bogăția noastră. Nimic nu-i egal cu virtutea, nimic nu-i mai puternic decât ea. Chiar de mi-ai vorbi de demnitate de împărat, de cel cu coroana pe cap! Dacă nu e virtuos, va fi mai ticălos decât un om îmbrăcat în zdrențe. La ce poate folosi diadema sau porfira dacă-i lipsit de virtute? Crezi, oare, că Stăpânul se uită la deosebirea de dregătorii? Crezi, oare, că ține seamă de strălucirea persoanelor? Nu! Cel care n-a dobândit aici pe pământ îndrăznire către El, nu va avea parte nici pe lumea cealaltă de cinste şi de îndrăznire.

Lucrul acesta să-l urmărim cu toții. Să învățăm pe copii noştri să pună virtutea mai presus de orice şi să socotească bogăția o nimic. Aceasta, da, aceasta este adeseori piedică în calea virtuții, când tânărul nu ştie să se folosească de bani cum trebuie. Şi după cum copii cei mici adeseori se rănesc când umblă cu cuțite sau săbii, pentru că nu ştiu să le folosească cum trebuie – de aceea mamele nici nu-i lasă să pună mâna pe ele – tot aşa şi tinerii cad în mari primejdii, când primesc moştenire de averi şi nu vor să le întrebuințeze aşa cum trebuie. Cu ele îşi adună povară de păcate. Din ele se nasc desfătările, plăcerile ruşinoase şi nenumărate rele. Nu vreau să spun că averile-s de vină, ci că de vină sunt cei care moştenesc averile şi nu ştiu cum să se folosească cum trebuie de ele”. (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 329)

„Ascultă cum se îngrijea Iov de creşterea copiilor lui! Nu-i răsfăța peste măsură, aşa cum facem noi, ci le cerea să aibă viață desăvârşită. Dacă

aducea jertfe pentru păcatele neştiute ale copiilor lui (Iov 1, 5), gândeşte-te ce judecător aspru era al faptelor lor ştiute!” (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 416)

„Un tânăr, de a cărui educație nu te ocupi este ca un pământ înțelenit pe care cresc mulți spini. Să aruncăm, dar, asupra tinerilor focul Duhului Sfânt, să ardem dorințele lor rele, să întoarcem brazdele ogorului sufletului lor şi să-i facem gata de a primi sămânța. Să arătăm lumii pe tinerii noştri mai cuminți şi mai înțelepți decât bătrânii păgânilor”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 576-577)

„Şi doar nu este o artă mai mare ca aceasta. Care artă poate fi egală cu arta de a educa sufletul copilului, de a-i forma mintea tânărului? Cel care practică această artă trebuie să fie mai priceput şi mai talentat decât un pictor şi decât un sculptor”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 695)

„Cea dintâi mare este marea vârstei copilăriei, care e tare agitată din pricina neştiinței, a uşurătății şi a nestatorniciei. De aceea punem copiilor şi dascăli, ca aceştia, prin purtarea lor de grijă, să dea firii ceea ce-i lipseşte, întocmai ca pe mare, prin meşteşugul conducerii corăbiei.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 924)

„În mod principal această vârstă are nevoie de învățăturile noastre: cum ea este fragedă, învățăturile care i se dau intră uşor în sufletul lor, şi se imprimă ca şi sigiliul pe ceară în sufletul lor; este momentul critic de care depinde viața lor întreagă să aleagă viciul sau virtutea. Dacă deci de la început şi din primii ani, sunt întorşi copiii de la păcat, şi sunt puşi pe calea cea dreaptă, li se va imprima lor obicei bun care va rămâne în ei ca o a doua natură; ei nu vor fi duşi uşor de la sine la rău, obiceiul îi va reține şi-i va antrena la bine. Prin aceia, noi îi vom face mult mai folositori pentru stat chiar decât bătrânii şi le vom insufla din tinerețe, virtuțile maturității.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia III, 1, p. 16)

„Să nu ne gândim dar cum să lăsăm pe copii bogați, ci cum să-i lăsăm virtuoşi. Dacă ei au avere în care se încurajează, nu se vor mai îndeletnici cu nimic, fiindcă prin averea lor cea multă vor astupa, aşa zicând, relele ce-i stăpânesc, pe când dacă se vor vedea goi şi lipsiți de mângâiere, vor face totul ca prin virtutea lor să găsească mângâiere în sărăcie. Deci să nu le laşi

avere, ca să le laşi virtutea.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 123)

„Tinerețea este sălbatică, având nevoie de mulți purtători de grijă, dascăli, pedagogi, îngrijitori, de mulți hrănitori. Este de dorit, deci, ca după atâtea necazuri, să poată fi stăpânită. Tinerețea este ca un cal sălbatic, ca şi o fiară sălbatică, şi dacă de la început şi din cea mai fragedă vârstă a copilăriei îi vom pune nişte hotare bune, după aceea nu vom avea anevoie de multe osteneli, ci obişnuința va deveni lege. Să nu-i dăm să facă ceva din cele plăcute şi vătămătoare şi nici ca unor copii să le facem totdeauna pe placul lor, ci mai cu seamă să-i ținem în întreaga înțelepciune şi cumpătare, fiindcă abuzul de acestea pierde tinerețea mai mult decât orice.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, p. 97)

„Mare depozit avem noi în copiii noştri. Să ne îngrijim de ei, iar aceasta să o facem ca nu cumva vicleanul diavol să ne piardă chiar pe noi. Acum, însă, toate sunt contrare pentru noi. Pentru ca să putem avea țarina bună şi rodnică, toate le facem: şi ca să o încredințăm unui bărbat credincios, şi să căutăm a avea un îngrijitor de măgari, un altul pentru catâri, un iconom, şi un logofăt deştept; iar tocmai ceea ce este mai de preț pentru noi, să ne îngrijim de a încredința pe copilul nostru unuia care ar putea să-i păstreze neatinsă întreaga ui înțelepciune, la aceasta nu ne gândim, deşi aceasta este proprietatea noastră cea mai de preț, iar celelalte prin el vin. Ne îngrijim de proprietățile ce le vom da lor, şi nu ne îngrijim de ei. Ai văzut câtă lipsă de judecată?

Cercetează sufletul copilului, şi la urmă vor veni şi acelea; iar dacă acest bun nu este, nici un folos nu va avea el din averi, pe când dacă va câştiga acest bun, nici o vătămare nu va avea de la sărăcie. Voieşti a-l lăsa pe el bogat? Învață-l să fie om bun şi cinstit, fiindcă astfel va putea şi averile să şi le stăpânească şi dacă nu va putea câştiga altele din nou, cel puțin nu va fi mai prejos decât cele deja câştigate. Iar dacă copilul este rău, chiar de i-ai lăsa lui nenumărată avere, dacă nu i-ai lăsat păzitor, l-ai făcut mai rău decât cei ce ajung la cea mai de pe urmă sărăcie. Copiilor celor care nu sunt bine crescuți le este mai bună sărăcia decât bogăția. Sărăcia ține pe cineva în virtute chiar şi fără voia lui, pe când bogăția nici pe cei ce voiesc nu-i lasă să fie înțelepți, ci îl scoate pe om, îl zdrobeşte şi îl bagă în mii de rele.

Mamelor! Îngrijiți-vă mai ales de fetele voastre, căci este mai uşoară pentru voi o astfel de îngrijire; luați seama bine, ca să se deprindă să stea în casă, iar mai cu seamă învățați-le să fie evlavioase, demne a disprețui averile, să fie simple şi fără pretenții în îmbrăcăminte şi în felul acesta dați-

le în căsătorie. Cu chipul acesta nu numai pe ele, ci şi pe bărbatul pe care îl vor avea l-aţi mântuit şi l-aţi scăpat din neajunsuri; şi nu numai pe bărbat, ci şi pe copii, şi nu numai pe copii, ci şi pe nepoţi. Că dacă rădăcina este bună, ramurile se vor întinde tot mai bine, iar pentru toate acestea veţi lua plată. Noi facem toate astfel încât să folosim nu numai unui suflet, ci printr-un suflet să folosim multora. Fata ta, astfel trebuie a ieşi din casa părintească la căsătorie, precum iese un luptător din locul de antrenament, având toată ştiinţa, cu cea mai mare exactitate, ca şi un aluat care trebuie a dospi întreaga frământătură şi a o preface în pâine bună. Şi băieţii trebuie să fie aşa de sfioşi, prin demnitatea şi întreaga înţelepciune, încât să aibă laudă şi de la oameni, şi de la Dumnezeu. Să se înveţe a-şi păzi pântecele, a fugi de lux, a fi iconomi, iubitori, să înveţe să fie cumpătaţi. Căci numai aşa vor putea şi părinţilor a le pricinui o mai multă plată şi cu chipul acesta toate vor fi spre slava lui Dumnezeu, şi spre a noastră mântuire.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, pp. 97-98)

„Acesta, Eli, este unul dintre cei care au păcătuit din pricina răutăţii copiilor lui, dar, mai bine spus, din pricina trândăviei lui. N-a fost pedepsit pentru că avea copii răi, ci pentru că-i cruţa mai mult decât trebuie şi n-a apărat legile lui Dumnezeu când copiii lui le călcau în picioare (I Regi 2, 13-18; 23-26).” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (III). Cuvânt către Staghirie,* 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 214)

„Când cineva ne face stăpâni peste unul dintre semenii noştri, ne face o cinste deosebită, dar cinstea aceasta ne sileşte foarte mult să purtăm grijă de el; dacă nu ne obligă altceva, apoi faptul că soarta aceluia stă în mâinile noastre este destul de puternic să ne înduplece la aceasta şi n-am admite să trădăm cu uşurinţă pe cel încredinţat nouă. Obligaţia aceasta însă creşte şi mai mult când ştim că cel care ne-a dat cinstea de a fi stăpâni peste cineva se supără, se mânie, mai mult decât cel de sub stăpânirea noastră, şi ne pedepseşte cumplit când nu ne facem datoria. Tot aşa a procedat şi Dumnezeu.

Pentru ca părinţii să nu dispreţuiască poruncile lui Dumnezeu prin care li se porunceşte să-şi crească copiii, El le-a sădit în suflet o necesitate firească, dragostea de copii. Dar pentru ca nu cumva dragostea de copii să slăbească şi să se frângă din pricina purtării urâte a acestora faţă de părinţi, Dumnezeu a rânduit pedepse pentru copii, date atât de El, cât şi de părinţi, ca astfel copiii să se supună părinţilor cu toată luarea-aminte, iar părinţii să capete, prin această rânduială, o şi mai mare dragoste de copii.

Dumnezeu nu numai că pedepseşte pe copii când se poartă urât cu părinții, şi îi cinsteşte şi îi laudă când sunt buni, dar se poartă la fel şi cu părinții, îi pedepseşte amar când nu se îngrijesc de creşterea copiilor, şi-i cinsteşte şi-i laudă când le dă o bună creştere.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 253-254)

„... să-i chemăm acasă pe fiii noştri doar când vor fi puternici, când vor fi de folos şi altora. Să-i scoatem din mănăstire numai atunci când lumina vieții lor va putea lumina pe toți, când lumina lor poate fi pusă în sfeşnic (Matei 5, 14-16). Atunci veți vedea ce fii aveți voi şi ce fii au ceilalți părinți, care şi-au lăsat copiii în lume şi pe care voi îi fericeați.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 309)

„Aşa ar trebui să procedeze şi cei care dau legi societății omeneşti, dacă vor să aibă vreun folos de pe urma legiuirii lor. N-ar trebui să aplice pedepsele cuvenite tinerilor atunci când ajung bărbați, ci să-i formeze şi să-i educe atunci când sunt copii. Dacă ar proceda aşa, n-ar mai avea nevoie mai târziu de pedepse. În starea de azi a lucrurilor, legiuitorii se aseamănă cu un doctor care, în fața unui om cuprins de o boală uşoară, n-ar spune nimic, nu i-ar arăta cum să scape de boală, dar i-ar prescrie nenumărate rețete medicale atunci când boala l-a doborât şi nu mai poate fi vindecat. Tot astfel şi cei care fac legi, atunci încearcă să ne facă educația, când ne-am stricat cu totul.

Pavel însă nu gândeşte aşa, dimpotrivă, cere ca tinerii să aibă de Ia început şi din copilărie lângă ei dascăli ai virtuții. Prin această poruncă Pavel împiedică strecurarea viciului în sufletele lor. Aceasta-i învățătura cea mai bună.

Nu-i bună deloc aceea care mai întâi îngăduie ca răutatea să pună stăpânire pe sufletele tinerilor, iar apoi caută s-o alunge. Noi să procedăm altfel. Să ne dăm toată silința, să nu precupețim nimic spre a face ca răutatea să nu se strecoare în sufletul copiilor noştri.

Pentru aceea vă sfătuiesc:

Nu împiedicați pe alți oameni care vor să învețe pe fiii voştri virtutea. Veniți-le voi în ajutor, ca să salvați de la înec corabia sufletului copiilor voştri. Puneți-le totul la îndemână, astfel ca fiii voştri să traverseze cu bine marea acestei vieți.

Dacă toți am gândi aşa despre creşterea copiilor noştri, dacă toți am căuta să-i povățuim mai mult spre virtute decât spre toate celelalte bunuri ale lumii, încredințați fiind că virtutea este adevăratul bun, iar celelalte sunt

bunuri de puțină însemnătate, fiii noştri s-ar împodobi cu bunătăți atât de mari, încât amintindu-le ar părea că aiurez.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 309-310)

„Iar pricina tuturor relelor din lume provine din principiul pe care îl punem la temelia educației copiilor noştri. Şi vă voi explica acest lucru în cele ce urmează.” (*Despre creşterea copiilor*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 398)

„Dacă o fată este crescută în casa părintească în dragostea şi patima după podoabe femeieşti, când va pleca din casa părinților va fi de nesuferit soțului ei şi greu de mulțumit şi mai împovărătoare decât cei care strâng impozitele. V-am mai spus şi altădată că răul nu poate fi îndreptat din lume din pricină că nici un om nu are grijă de copii, nimeni nu le vorbeşte despre feciorie, nimeni nu le spune despre curăția trupească şi sufletească, nimeni nu-i învață să disprețuiască averile şi măririle, nimeni nu le vorbeşte despre poruncile vestite în Scripturi.

Ce se va întâmpla cu copiii noştri dacă n-au, chiar din prima vârstă, educatori? Dacă oamenii care au fost educați chiar de când s-au născut şi au fost instruiți până la bătrânețe nu reuşesc totuşi să ajungă oameni desăvârşiți, cât rău nu vor săvârşi cei care de la începutul vieții lor au fost obişnuiți sa audă vorbindu-li-se numai despre lucrurile pământeşti? În vremea noastră fiecare părinte îşi dă toată silința să instruiască pe copiii lui în meserii, în arte, în ştiință, în oratorie, dar nici unul nu se interesează cât de puțin să educe sufletul lor.

Nu încetez de a vă ruga, de a vă ruga cu lacrimi şi a vă cere ca, înainte de toate celelalte, să dați copiilor voştri o bună educație. Dacă-ți iubeşti copilul, arat-o prin educația ce i-o dai. De altfel, ai şi răsplată. Ascultă ce spune Pavel: *...dacă vor stărui, cu înțelepciune, în credință, în dragoste şi în sfințenie* (I Tim., 2, 5). Dacă ai nenumărate păcate adunate în conştiința ta, atunci născoceşte o iertare a păcatelor tale, şi anume: creşte un atlet pentru Hristos. Prin aceste cuvinte nu-ți spun: *Nu-l lăsa să se căsătorească. Trimite-l în pustie. Pregăteşte-l să îmbrățişeze viața monahilor*! Nu-ți spun asta! Aş vrea negreşit şi aş dori ca toți să îmbrățişeze viața monahală, dar nu silesc pe nimeni, pentru că o astfel de viață pare prea greu de purtat. Creşte un atlet pentru Hristos! Învață-ți copilul din prima vârstă să trăiască cu evlavie în lume!” (*Despre creşterea copiilor*, 17-19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 399-400)

„Dacă vei întipări în sufletul lui încă fraged învățăturile cele bune, nimeni nu va putea să i le desprindă; ele se întăresc ca şi sigiliul aplicat pe ceară. Copilul, când e mic, tremură, se teme şi are respect şi de chipul tău, şi de cuvintele tale, şi de tot ce faci. Întrebuințează cum trebuie superioritatea ta. Tu eşti cel dintâi care te vei bucura de bunătăți dacă ai un copil bun, şi apoi Dumnezeu. Prin educarea copilului tău lucrezi pentru tine însuți." (*Despre creşterea copiilor*, 20, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 400)

„Pune deci numaidecât copilului lege ca să nu ocărască pe nimeni, să nu hulească pe nimeni, să nu se jure, să nu înjure, să nu se bată. Când îl vezi că-ți calcă legea, pedepseşte-l, uneori printr-o căutătură aspră şi severă, alteori prin cuvinte usturătoare, iar alteori, prin cuvinte de mustrare; deşteaptă-i uneori ambiția prin cuvinte măgulitoare de a fi mai bun decât alții, alteori făgăduieşte-i răsplată pentru o purtare bună. Nu-l bate mereu şi fără socoteală, ca să nu-l obişnuieşti să fie crescut prin bătaie. Dacă se va obişnui să fie educat numai prin bătaie, va învăța să disprețuiască bătaia. Iar dacă a învățat să disprețuiască bătaia, ai stricat totul. Dimpotrivă, să se teamă de bătaie, dar să n-o primească. Să fie mişcat biciul, dar să nu cadă pe spatele copilului. Amenințările să nu meargă până la faptă. Dar să nu creadă că se reduc numai la amenințări cuvintele tale. Amenințarea atunci este bună, când este crezut că se va traduce în faptă. Căci dacă cel ce a greşit îți află gândul, va disprețui şi amenințarea, şi bătaia. Dimpotrivă, să se aştepte sa fie pedepsit, dar să nu-l pedepseşti, ca să nu se stingă teama de pedeapsă, ci teama să rămână ca un foc plin de putere ce arde de peste tot toți spinii, sau ca o cazma ascuțită ce sapă până în adânc. Când vei vedea că teama are bune rezultate, fii blând. Firea omenească are nevoie şi de blândețe.

Învață pe copil să fie îngăduitor şi bun cu oamenii. Dacă-l vei vedea că înjură şi insultă pe servitor, nu trece cu vederea acest lucru, ci pedepseşte-l pe copil. Dacă ştie că nu-i este îngăduit să înjure şi să insulte sluga, cu atât mai mult nu va înjura şi insulta pe ceilalți oameni, închide-i gura la orice cuvânt râu şi urât. Dacă-l vei vedea că huleşte pe cineva, astupă-i gura şi îndreaptă-i limba spre propriile sale greşeli şi scăderi.

Sfătuieşte şi pe mamă să-i dea copilului astfel de învățături; tot aşa şi pe pedagog, ca şi pe servitorul ce-l însoțeşte la plimbare, pentru ca toți la un loc să-i fie paznici şi să observe ca nu cumva să iasă din gura copilului, prin uşile cele de aur, acele cuvinte urâte şi rele.

Să nu crezi că-ți trebuie mult timp ca să ajungi la bune rezultate, îți sunt de-ajuns două luni şi ai reuşit în totul dacă de la început îl observi, îl

ameninți şi pui atât de mulți supraveghetori. Buna lui deprindere se preface într-o a doua natură.

Aşadar, această poartă va ajunge o poartă vrednică de a intra prin ea Domnul numai dacă nu se vor rosti nici cuvinte de ruşine, nici cuvinte necugetate şi nici un alt cuvânt rău, ci numai cele ce se cuvin Stăpânului. Dacă cei care instruiesc pe copiii lor pentru a fi buni ostaşi, îi iau de mici şi-i învață să tragă cu arcul, să se îmbrace cu haine ostăşeşti, să călărească, fără ca vârsta copiilor să le fie o piedică, cu cât mai mult trebuie ca aceia care se pregătesc pentru oastea cerească să se îmbrace cu toată această podoabă împărătească! Să fie învățat deci copilul să cânte psalmi lui Dumnezeu, spre a nu-şi petrece vremea cu cântece de ruşine şi povestiri nefolositoare." (*Despre creşterea copiilor*, 30-34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 404-405)

„Dacă poveştile băbeşti pun atâta stăpânire pe sufletul copilului, încât îşi închipuie că sunt adevărate cele povestite, cum oare n-ar pune stăpânire pe sufletul lui şi nu l-ar umple de multă teamă, când i s-ar spune istorisiri cu totul adevărate?" (*Despre creşterea copiilor*, 44, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 411)

„Să nu duci niciodată copilul la teatru, ca să nu se pângărească în întregime prin cele ce aude şi vede. În piețe, mai cu seamă când trece prin înghesuială de lume, pedagogul să țină seamă de această lege şi să vorbească cu el în aşa chip, încât să nu se pângărească ochii copilului.

Sunt multe mijloace prin care poți face pe copil să nu-şi închipuie că merită să fie văzut şi admirat: dezbracă-l de prea multa podoabă; tunde-i părul de pe cap, aşa cum se cade să fie un copil. Dacă se supără copilul că este lipsit de podoabe, învață-l în primul rând că el este cea mai mare podoabă.

Astfel, pentru a face pe copil să nu se uite cu plăcere Ia lucrurile care i-ar vătăma sufletul, serveşte-te de povestirile acelea, destul de bune pentru a-l feri, în care se vorbeşte despre păcatele săvârşite de fiii Iui Dumnezeu cu fiicele oamenilor (Fac., 6, 4; Mt. 34, 37-39; Lc. 17, 27), despre cele întâmplate sodomiților (Fac., 19, 1- 28), despre gheenă şi încă multe altele.

În privința educației ochilor, pedagogul şi însoțitorul copilului trebuie să aibă multă grijă. Arată-i alte frumuseți şi întoarce-i privirile, de la priveliştile de ruşine, spre cer, soare, stele, florile pământului, livezi, spre pozele frumoase din cărți. Cu astfel de frumuseți să-i încânți vederea. Şi sunt încă alte multe lucruri frumoase care nu sunt vătămătoare.

Greu de păzit este această poartă. Foc zace înlăuntrul ochilor; focul este legat de însăşi natura ochilor şi ai putea spune că este chiar constrângător. Să învețe copilul cântece dumnezeieşti. Dacă în lăuntrul sufletului său nu se deşteaptă nici o poftă, apoi nu doreşte să vadă nici în afară. Să nu facă baie cu femeile (rău e obiceiul acesta), nici să nu fie trimis unde sunt adunate mai multe femei la un loc.

Să audă necontenit întreaga istorie a vieții lui losif. Să afle învățăturile despre împărăția cerurilor şi ce mare răsplată se dă celor ce trăiesc în castitate. Făgăduieşte-i că ai să-i dai o mireasă frumoasă şi ai să-l faci moştenitorul averii tale. Amenință-l în toate chipurile. Amenință-l în toate chipurile dacă vezi că face altceva decât doreşti şi grăieşte-i aşa:

Nu vom reuşi, fiule, să-ți găsim o soție virtuoasă dacă nu vei arăta multă grijă de tine, dacă nu vei dori să trăieşti virtuos. Dar dacă te vei sili să trăieşti aşa, te voi însura curând.

Dacă va fi învățat copilul să nu rostească mai ales cuvinte de ruşine, atunci să sădeşti de sus, de la Dumnezeu, în sufletul lui evlavia. Vorbeşte-i despre frumusețea sufletului. Fă să se nască în sufletul lui gânduri şi sentimente curate față de femei. Spune-i: *Cel care se lasă disprețuit de o servitoare este el însuşi un servitor.* Spune-i că tânărul trebuie să aibă foarte multă grijă de el însuşi. Să aibă grijă mai mult de ochi decât de limbă: cuvintele sunt auzite îndată de oameni, pe când privirile nu sunt observate de toți. Simțul văzului merge iute; poate ademeni, chiar între mulți oameni, fără să fie observat, cu aruncăturile ochilor orice față ar vrea. Tânărul să nu aibă legătură cu nici o femeie afară de mama lui. Nu-i da bani pe mână. Să nu se găsească ceva ruşinos în preajma lui. Învață-l să disprețuiască distracțiile şi altele asemenea acestora.

Să nu obişnuim trupul copilului cu haine moi şi nici să nu-i îngăduim să se apropie de alte trupuri. Să căutăm să facem rezistent trupul copilului. Trebuie să ne gândim că noi creştem un atlet pentru Dumnezeu. Să nu întrebuințeze deci nici aşternut moale şi nici haine moi. În acest chip să dăm legi simțului tactil.” (*Despre creşterea copiilor*, 56-63, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 415-417)

„Prin urmare, o lege de netrecut să fie pentru copil: să nu se răzbune niciodată când este insultat el sau când suferă vreo nedreptate sau ceva rău; dar niciodată să nu treacă cu vederea pe altul care suferă pe nedrept.

Dacă tatăl învață aceste lucruri pe copiii lui şi-i creşte aşa, atunci şi el va fi cu mult mai bun. Şi va căuta să fie cu mult mai bun dacă nu pentru alt

motiv, cel puțin din obligația de a nu-şi prejudicia învățătura prin exemplul său.

Să fie învățat copilul să rabde disprețul şi lipsa de considerație. Să nu ceară de la servitori să-i facă servicii pentru simplul fapt că este fiul stăpânului. Să se servească singur, în acelea numai sa fie slujit de servitori în care nu poate să se servească singur, spre exemplu a face de mâncare, îndatorire ce nu-i de căderea unui om liber. Într-adevăr, copilul nu trebuie să neglijeze treburile ce sunt de căderea omului liber, iar în schimb să se ocupe cu lucrurile ce trebuie făcute de sclavi. Când trebuie spălat pe picioare, să nu-l spele servitorul, ci sa se spele copilul însuşi. Dacă se poartă aşa, el ajunge iubit şi respectat de servitori. Să nu-l îmbrace nimeni cu hainele şi nici să nu aştepte in baie ca să fie servit de cineva, ci el însuşi să le facă pe toate. Dacă va face aşa, va ajunge sănătos, lipsit de mândrie şi plăcut celorlalți oameni.

Învață-l pe copil că toți oamenii sunt egali prin fire; spune-i ce este un rob şi ce este un om liber.

Vorbeşte-i aşa:

În vechime, fiule, pe vremea strămoşilor noştri, nu erau robi. Păcatul a adus pe pământ robia. Odinioară, la început, un fiu a insultat pe tatăl său şi a fost pedepsit ca să fie rob fraților săi (Fac., 9, 20-25).

Bagă de seamă deci să nu fii rob robilor. Dacă te vei mânia şi te vei supăra ca robii şi vei face aceleaşi fapte ca şi ei, atunci nu eşti întru nimic mai presus de ei în ceea ce priveşte virtutea şi nici nu vei mai avea vrednicia de om liber. Sârguieşte-te dar să fii stăpânul for; şi să fii stăpân nu prin faptul că eşti stăpân, ci prin felul tău de a te purta; să fii stăpânul pornirilor tale, ca nu cumva să fii găsit rob al lor, deşi eşti liber. Oare nu vezi câți părinți au dezmoştenit pe copiii lor şi i-au făcut moştenitori în locul lor pe sclavi? Ai grijă deci să nu se întâmple aşa ceva. Din partea mea nici n-o vreau, nici n-o doresc; tu eşti stăpân şi pe una, şi pe alta.

Potoleşte-i în acest chip mânia. Porunceşte-i să se poarte cu slugile cum se poartă cu frații. Învață-I că toți oamenii sunt egali prin fire…” (*Despre creşterea copiilor*, 69-72, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 419-420)

„Spune deci copilului:

Dacă vei vedea că un servitor ți-a pierdut creionul, sau ți-a stricat pana de scris, nu te mânia, nici nu insulta şi nici nu înjura; dimpotrivă, fii iertător, potoleşte-te repede. Dacă te vei învăța să suporți fără supărări pagube mici, vei suporta şi pe cele mari, când ai să pierzi cureaua de Ia tăbliță sau lănțişorul de aramă.

Copiii sunt tare supărăcioşi când pierd astfel de mărunţişuri şi şi-ar da mai degrabă viaţa decât să lase nepedepsite asemenea pierderi. Atunci este timpul să înmoi asprimea mâniei Iui. Fii încredinţat că dacă va fi liniştit şi blând faţă de aceste pagube, când va fi bărbat va suporta cu uşurinţă orice pagubă. Dacă va avea copilul plăcuţa lucrată frumos din lemn foarte curată şi fără nici o pată, iar lângă ea lănţişoare de aramă şi creioane strălucitoare ca şi argintul şi alte obiecte de acestea copilăreşti şi dacă le va pierde sau le va strica servitorul care-l însoţeşte, iar copilul nu se va supăra, nici nu se va mânia, a dat dovadă de cea mai mare înţelepciune. Să nu-i cumperi îndată lucrurile pierdute sau stricate, ca nu cumva să se stingă dorinţa prin înlocuirea obiectelor. Dimpotrivă, atunci să-i înlocuieşti ceea ce l-a supărat, când vei vedea că nu le mai doreşte şi nici nu mai suferă din pricina lor.

Nu este vorba aici de lucruri mici, ci sunt lucruri care ţin de orânduirea întregii lumi. Învaţă-l să dea precădere fratelui mai mic, dacă are; de nu are frate, servitorului. Şi acesta este un semn de cea mai mare înţelegere.

Înmuiaţi prin aceste mijloace mânia copilului, ca să dea naştere la gânduri potolite şi blânde. Dacă nu simte dezgust de nimeni, dacă suportă paguba, dacă n-are nevoie să fie servit, dacă nu se revoltă când altul este cinstit şi preţuit, cum poate să se mai mânie?" (*Despre creşterea copiilor*, 73-75, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 421-422)

„Învaţă-ţi copilul să nu pună nici un preţ pe bani, nici pe slava omenească, nici numai pe viaţa de aici. Dacă va avea astfel de gânduri, va fi un înţelept." (*Despre creşterea copiilor*, 87, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 427)

„Dacă vrea să se facă militar, dacă vrea să se facă avocat sau orice altceva, învaţă-l să nu-şi câştige existenţa în chip ruşinos.

Mama să caute să-şi crească fiica în acelaşi chip, să îndepărteze de faţa ei luxul, podoaba şi toate celelalte lucruri cu care se împodobesc femeile stricate. În afară de aceasta, să stabileşti o lege generală ca să îndepărtezi, atât pe tânăr, cât şi pe faţă, de lux şi de beţie. Şi acest lucru este de mare ajutor pentru păzirea castităţii. Pe tineri îi ispiteşte pofta trupească, iar pe fete, dragostea de podoabe şi uşurătatea. Să căutăm să stârpim toate aceste porniri.

Crescând astfel de atleţi, vom putea să plăcem lui Dumnezeu ca să putem şi noi, şi copiii noştri, să dobândim bunătăţile făgăduite celor ce-L

iubesc pe El..." (*Despre creşterea copiilor*, 89-90, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 427)

,,Ca un sculptor minunat, care face o statuie de aur şi o lucrează cu foarte mare grijă, aşa lucra şi Iov sufletul copiilor, formându-l şi împodobindu-l. şi ca un plugar vrednic, care udă, apără şi împrejmuieşte trunchiurile finicilor sau ale măslinilor şi-i îngrijeşte în tot chipul, aşa şi Iov nu lasă nimic la o parte pentru a creşte, ca pe un măslin plin de rod, sufletul fiecărui copil cu un spor mai mare de virtute." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 121)

,,Că adeseori când o slujnică aprinde sfeşnicul, îi poruncim să nu-l ducă unde este vreo trestie sau iarbă uscată sau ceva de acest fel, ca nu cumva uitând noi de el, să cadă vreo scânteie şi, pornind de la acea uscătură, să se aprindă toată casa. Această purtare de grijă să o avem şi pentru copii şi să nu le ducem privirile unde sunt slujnice desfrânate[215], fete destrăbălate ori roabe neînfrânate, ci să poruncim cu tărie ca, şi dacă avem o asemenea slujnică, sau vecină, sau pur şi simplu orice fată care este astfel[216], să nu vină nici sub privirile, nici să nu aibă convorbiri cu cei tineri, ca nu cumva căzând din acelea vreo scânteie, să aprindă întreg sufletul copilului şi nefericirea să devină nemângâiată. Şi nu numai de imagini, ci şi de auziri dulci şi desfrânate să-i ferim[217] ca să nu li se vrăjească[218] prin acestea sufletul. Nici la spectacole să nu-i ducem, nici la ospețe şi beții, ci mai degrabă tinerii să

[215] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Părinții sunt cei care îngăduie copiilor să privească poftele lumii, tocmai pentru că ei înşişi le doresc şi nu au discernământ să le cântărească nocivitatea. (n.s. 47, p. 25)

[216] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Chiar rude să fie, dacă sunt oameni cu duh lumesc, nu trebuie să îngăduim sub nici un chip să transmită copiilor starea lor. (n.s. 48, p. 25)

[217] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Este limpede că muzica de azi este cea de care trebuie feriți copiii. În limba greacă, gama acoperită este mult mai largă: în categoria acestor *cuvinte dulci şi desfrânate* intră orice vorbă deşănțată, orice înjurătură, orice râsete sau sunete cu tentă sexuală, orice flirt etc. (n.s. 49, p. 26)

[218] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: O componentă care ne este foarte greu s-o acceptăm, căci ni se pare ridicolă. Totuşi să nu uităm că întreaga vrăjitorie se bazează pe jonglarea cu imaginarul, iar muzica, pe lângă imagistică, avea un rol fundamental în vrăjitorie. De altfel este incredibil de mare numărul pieselor muzicale, al video-clipurilor ori desenelor animate care reactivează vechi simboluri şi puteri păgâne. De pildă, puțini mai ştiu azi că starurile sexy aduc perfect cu vechile înfățişări ale vrăjitoarelor şi desfrânatelor. (n.s. 50, p. 26)

fie păziţi mai tare decât fecioarele în cămările lor[219]. ***Că nimic nu împodobeşte aşa de mult vârsta lor precum cununa întregii înţelepciuni*** [*σωφροσυνη*] ***şi a veni la nuntă curat de toată desfrânarea***[220]. Iar dacă sufletul nu a cugetat mai înainte [*προμελεταω*] la desfrâu[221], nici nu s-a stricat, ci tânărul a cunoscut doar pe femeia cu care s-a unit prin nuntă, atunci şi soţiile le vor deveni dorite. Când tinerii vor păşi spre căsătorie cu o asemenea pază, atunci şi pornirile drăgăstoase [*ερωτες*] vor fi mai calde şi dragostea [*ευνια*] mai adevărată şi prietenia [*φιλια*] lor mai adâncă şi mai strânsă. Iar cele ce se întâmplă acum nu sunt nuntă, ci pur şi simplu înavuţire şi negoţ. Căci atunci când tânărul este stricat dinainte de nuntă, iar după nuntă iarăşi se uită la altă femeie, care mai este folosul nunţii, spune-mi?” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* pp. 25-27)

„… să-i creştem (pe copii – n.n.) cu multă sârguinţă [în legea lui Dumnezeu] şi să îndepărtăm pe cei tineri de ***orice răutate***, mai cu seamă de neînfrânare şi împrăştiere[222]. Cumplit este acest război şi nimic nu

---

[219] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Pe vremea sfântului, fecioarele erau păzite cu străji şi uşi ferecate. Cămările lor se numeau talamusuri (sau ginecee pentru femeile căsătorite). Unde duce *libertatea* (dacă aceasta se poate numi libertate) oferită copiilor încă din primii ani de viaţă se vede limpede peste tot. Noi trebuie să fim atenţi şi să nu primim conţinutul cuvintelor în sensul pe care îl dă lumea. De pildă libertatea înseamnă pentru lume a-ţi face de cap, a da frâu liber poftelor. Creştinul trebuie să regândească fiecare cuvânt şi să nu accepte nimic, chiar cea mai mică deformare în înţelesurile cuvintelor. Dar pentru a sesiza şi a recupera înţelesul lor real trebuie curăţită mintea prin pocăinţă. Libertatea pentru creştin are alt înţeles şi sens. (n.s. 51, p. 26)

[220] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Pregătirea pentru căsătorie se face din copilărie. Copilul trebuie păstrat curat de orice poftă şi părere pătimaşă a lumii, oricât ar fi de mică, pentru a avea mai târziu o căsătorie şi o viaţă de familie cu adevărat creştină, în curăţie şi duh evanghelic. (n.s. 52, p. 26)

[221] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Pentru o adevărată căsătorie, nici măcar mintea mirilor nu trebuie să fi poftit vreodată şi să fi cugetat pătimaş sau cu dorinţă la desfrânare. De desfrâul cu fapta nici nu poate fi vorba. Grea luptă au în căsnicie cei care au avut experienţe sau pofte de desfrâu – cât de mică – înainte de căsătorie. Dar şi aceste neajunsuri se depăşesc tot prin pocăinţă. Poate acum înţelegem mai mult de ce mirii de la a doua căsătorie erau opriţi de la împărtăşanie o perioadă mai îndelungată. (n.s. 53, p. 26)

[222] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Am redat prin amândouă cuvintele aspecte ale grecescului ασελγεια, care are multe conotaţii: desfrâu, agitaţie, neastâmpărare, necuviinţă, imoralitate, deşănţare, efeminare etc. Este de fapt o patimă globală care dă frâu liber oricărei impulsivităţi şi imbolduri tinereşti sau copilăreşti de orice natură ar fi acestea. Această patimă ia amploare în urma lipsei unei educaţii riguroase şi a unui program de viaţă, a unui mod ordonat de a fi. Medicamentul ar fi tocmai vieţuirea

primejduieşte atât de mult vârsta copilăriei şi tinereţii ca această patimă. Din toate părţile să-i îngrădim şi să-i ocrotim cu sfătuiri, cu îndemnuri, cu înfricoşări, cu ameninţări[223]. Dacă ei vor birui această poftă, nu vor fi biruiţi degrabă de vreo alta, ci vor fi şi mai tari decât banii, se vor înfrâna şi de la beţie, şi chefurile şi întâlnirile stricate le vor îndepărta cu toată râvna, le vor fi mai iubiţi şi părinţilor, vor fi mai respectaţi şi de toţi oamenii.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* cuvântul II, p. 42)

„… ca să fie respectaţi şi de oameni şi să fie doriţi şi lui Dumnezeu copiii [noştri], să împodobim sufletele lor şi să-i aducem către nuntă cu [zestrea] întregii înţelepciuni [*σωφροσυνη*][224]. Căci astfel se vor revărsa asupra lor ca din nişte izvoare şi toate cele ale veacului de acum şi Îl vor avea milostiv şi pe Dumnezeu. Se vor bucura şi de slava de acum şi de cea viitoare[225].” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 43)

„Ascultă-l pe Pavel zicând: [*femeia se va mântui prin naştere de prunci*] *dacă ei* [*copiii*] *stăruie în credinţă, în iubire şi sfinţenie cu cuminţenie* [*en pistei, en agape, en hagiasmo meta sophrosynes, 1 Timotei* 2, 15]. Chiar dacă ştii de mii de rele în tine însuţi, gândeşte-te că ai totuşi o mângâiere pentru relele tale. Creşte un atlet pentru Hristos! Nu-ţi spun: întoarce-l de la căsătorie, trimite-l în pustie, pregăteşte-l să-şi aleagă viaţa monahilor! Nu-ţi spun aceasta. Desigur, vreau acest lucru şi aş dori ca toţi să-l îmbrăţişeze, dar fiindcă el pare să fie o povară, nu vă silesc. Creşte un atlet pentru Hristos şi, fiind în lume, învaţă-l evlavia din fragedă vârstă.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 107-108)

---

ordonată, conştiincioasă, fără compromisuri şi refuzul constant de a se lăsa în braţele oricărui impuls lăuntric. (n.s. 20. p. 42)

[223] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: De observat că sfântul nu propune doar metode paşnice, ci şi mai aspre. (n.s. 21, p. 42)

[224] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Pregătirea pentru căsătorie se face din copilărie şi chiar de la zămislire ori şi mai dinainte. (n.s. 23, p. 43)

[225] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Viaţa creştină asigură prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi necesităţile pentru veacul de acum. Prea mult ne îngrijim de cariera şi situaţia copiilor noştri, când eforturile cele mai multe s-ar cuveni să fie orientate spre a le da o educaţie prin poruncile lui Hristos. (n.s. 24, p. 43)

,,Dacă în sufletul încă fraged se întipăresc învăţăturile bune, nimeni nu le va mai putea şterge atunci când se vor face tari ca o întipărire, precum ceara. Îl ai încă tremurând înfricoşat şi temător la orice privire, la orice cuvânt şi oricare alt lucru; să te foloseşti de începutul [vieţii lui] spre ceea ce se cuvine. De vei avea un fiu bun, tu cel dintâi te vei bucura de cele bune, apoi şi Dumnezeu; pentru tine însuţi lucrezi.

Se spune că atunci când sunt pescuite, mărgăritarele sunt apă. Iar dacă pescarul e iscusit, punând pe mână picătura aceea şi rotind-o în palmă cu mâna cealaltă o face rotundă şi-i dă formă perfect sferică. Dar după ce i s-a întipărit forma, nu mai poate fi modificată. Fiindcă tot ce este fraged poate primi orice neavând încă forma lui proprie fixă, drept pentru care e trasă uşor spre oricare formă; dar ceea ce este tare, dat fiind că a dobândit ca stare duritatea nu iese uşor din ea, nici nu trece uşor într-o altă stare.

Aşadar, fiecare dintre voi, părinţi şi mame, aşa cum îi vedem pe pictori făcându-şi tablourile şi statuile cu multă luare-aminte, tot aşa să ne îngrijim şi de aceste minunate statui [care sunt copiii]. Căci pictorii, punându-şi în fiecare zi tabloul înaintea lor, întind culorile cum se cuvine. Iar sculptorii în piatră fac şi ei acelaşi lucru, îndepărtând ce e de prisos şi adăugând ce lipseşte. Aşa şi voi, ca nişte făcători de statui, să aveţi spre aceasta toată zăbava făcând statui minunate lui Dumnezeu; suprimaţi ce e de prisos şi adăugaţi ce lipseşte; şi priviţi la ele în fiecare zi [să vedeţi] ce înzestrare prisositoare au din fire, ca să o sporiţi, şi ce deficienţă din fire, ca să o suprimaţi. Şi cu multă luare-aminte alungaţi de la ei prilejul desfrânării, căci această dragoste [*eros*] este foarte vătămătoare pentru sufletele tinerilor. Ci mai înainte de a ajunge la experienţa ei învaţă-l să fie treaz şi veghetor.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 108-109)

,,Şi dacă-l vezi călcând legea, pedepseşte-l, uneori cu o privire severă, alteori cu cuvinte muşcătoare, uneori cu reproşuri, alteori răsfaţă-l şi fă-i făgăduinţe. Nu-l lovi încontinuu, nici nu-l obişnui să fie pedepsit aşa, căci dacă se învaţă să fie pedepsit încontinuu, se va învăţa să le dispreţuiască, iar învăţând să le dispreţuiască, s-ar răsturna toate. Ci să se teamă mereu de lovituri, dar să nu le primească; biciul să pocnească, dar să nu lovească. Iar ameninţările să nu fie transpuse în faptă. Să nu se vadă însă că vorbele sunt doar simple ameninţări, fiindcă doar atunci este bună ameninţarea când se crede că va fi transpusă în faptă, căci dacă cel ce a greşit află îngăduinţă, o va dispreţui. Ci să se aştepte să fie pedepsit, ca să nu se stingă frica, ci să rămână ca un foc care creşte şi smulge toţi spinii de peste tot şi ca o sapă

ascuțită care sapă adânc. Dar când vezi că frica îi este de folos, uşurează-l, căci firea noastră are nevoie şi de uşurare.

Învață-l să fie îngăduitor şi iubitor de oameni. Şi dacă vezi că-şi ocărăşte servitorul însoțitor, nu trece cu vederea faptul şi pedepseşte-l pe el, cel liber. Căci cel ce ştie că nu-i este îngăduit să ocărască pe sluga sa, cu atât mai mult nu va defăima, nici nu va huli pe cel liber şi egal în cinstire cu el. Coase-i gura de la răutate. Dacă-l vezi defăimând pe cineva, închide-i gura şi mută-i limba împotriva greşelilor lui. Îndeamnă şi pe mama lui, precum şi pe pedagogul şi servitorul lui însoțitor să-i spună acestea, ca toți să-i fie străjeri şi să observe ca nici unul din acele gânduri să nu scape din gura acelui copil şi din uşile de aur. Şi să nu socoteşti că lucrul are nevoie de mult timp. Dacă porunceşti şi ameninți sever de la început aşezi atâția străjeri, sunt de ajuns două luni şi totul se va îndrepta şi lucrul va dobândi tăria sigură a firii.

Şi această poartă se va putea face vrednică de Dumnezeu atunci când el nu va rosti nici o obrăznicie, nici o glumă, nimic lipsit de minte şi nimic altceva, ci toate vor fi cum se cuvin Stăpânului. Căci dacă cel care învață meseria militară trupească îşi învață de devreme copiii să fie soldați şi să mânuiască armele, să îmbrace mantaua militară şi să urce pe cal, şi vârsta lor nu este pentru ei nici o piedică, cu atât mai mult cei ce vor să fie soldați sus [în cer] trebuie să îmbrace toată găteala împărătească. Să învețe deci să cânte psalmi lui Dumnezeu ca să nu-şi petreacă timpul în cântări ruşinoase şi poveşti nelalocul lor. Aşa să fie asigurată poarta aceasta şi cetățenii aceia să fie înscrişi în liste, iar pe ceilalți să-i omorâm înăuntru, cum omoară albinele viespile nelăsându-le să iasă afară, nici să bâzâie.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 112-113)

„… copiii să nu audă nimic nelalocul lui nici de la alți copii, nici de la pedagog, nici de la doici. Ci aşa cum plantele au nevoie de cea mai mare îngrijire atunci când sunt fragede, tot aşa şi copiii. Să purtăm astfel de grijă să aibă doici bune, pentru ca să li se pună de la bază o temelie bună şi să nu primească încă de la început nimic rău. Prin urmare, să nu audă poveşti [*mythous*] flecare şi băbeşti [cf. *1 Timotei* 4, 7]: *Cutare a iubit pe cutare. Fiul împăratului şi fiica sa mai mică au făcut acestea*. Să nu audă nimic din acestea, ci să audă altele fără nici un ocoliş cu toată simplitatea.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 114)

„Prin urmare, să nu audă astfel de basme [*mythois*]. Ci atunci când se relaxează de ostenelile studiilor — fiindcă îi plac povestirile din vechime —

vorbeşte-i depărtându-l de la orice copilărie, căci creşti un filosof, un atlet şi un cetăţean al cerurilor. Spune-i, aşadar, şi p0ovesşte-te-i: *Erau la început doi copii ai unui tată, doi fraţi* [cf. Facere 4, 1 *sq.*]. după care, oprindu-te, reia: *Şi care au ieşit din acelaşi sân. Unul era mai mare, iar altul mai mic. Primul era plugar, iar celălalt păstor. Şi acela îşi scotea oile în văi şi la iazuri*. Şi îndulceşte cele povestite, ca să aibă copilul o desfătare şi să nu-l părăsească însufleţirea. *Unul semăna şi sădea. Şi i s-a părut potrivit odată să cinstească prin acestea pe Dumnezeu. Iar păstorul i-a adus lui Dumnezeu întâi-născuţii turmelor sale*. Nu este oare cu mult mai bine ca în loc de oi cu lâna de aur şi de basmul acela* să-i povesteşti acestea? După cate ţine-i trează atenţia — căci povestirea are cea de acest fel — neadăugând nimic mincinos, ci doar pe cel din Scriptură. *Iar atunci când a adus lui Dumnezeu întâi-născuţii* [turmelor sale], *de îndată s-a pogorât foc din cer şi a răpit toate la jertfelnicul de sus. Dar cel mai mare nu a făcut aşa, ci s-a dus şi, punându-şi deoparte pentru sine primele roade, i-a adus lui Dumnezeu pe cele de pe urmă. Şi Dumnezeu n-a luat seamă la ele, ci S-a întors de la ele şi le-a lăsat să rămână pe pământ; dar pe acelea* [ale celui mai mic] *le-a primit la Sine. Aşa cum se întâmplă şi cu cei ce stau la ţară: pe unul din cei ce-i aduc daruri stăpânul îl cinsteşti şi-l primeşte înăuntru, dar pe altul îl lasă să stea afară. Aşa s-a întâmplat şi atunci. Dar ce s-a petrecut după aceasta? Fratele mai mare s-a întristat că a fost lipsit de cinste şi a fost trecut cu vederea în ce priveşte bunăvoinţa, şi era mâhnit. Îi spune lui atunci Dumnezeu: «Pentru ce te-ai întristat? Nu ştii că lui Dumnezeu i-ai adus jertfă? Pentru ce m-ai supărat? Ce ai de reclamat? Pentru ce mi-ai adus roadele de pe urmă?». Iar dacă ţi se pare potrivit să foloseşti un limbaj mai simplu, vei spune: «Şi acela, neavând ce să spună, a rămas liniştit», sau mai degrabă a tăcut. După care, văzându-l pe fratele său mai mic, îi spune: <Să ieşim la câmp>. Şi luându-l cu viclenie, fratele mai mare l-a omorât. Şi credea că lucrul rămâne ascuns de Dumnezeu. Dar vine la el Dumnezeu şi-i spune: «Unde e fratele tău?». Şi acela spune: «Nu ştiu. Oare nu cumva sunt eu păzitorul fratelui meu?». Şi îi zice atunci Dumnezeu: «Iată, sângele fratelui tău strigă la Mine din pământ».*

Dar şi mama să stea alături atunci când sufletul copilului se plămădeşte astfel prin asemenea povestiri, ca să ajute şi ea şi să laude cele zise.

Deci ce s-a întâmplat după aceasta? Pe acela Dumnezeu l-a primit în cer şi, sfârşindu-şi viaţa, e acum sus [în cer]. Fiindcă prin asemenea

* Aluzie la mitul expediţiei Argonauţilor în căutarea lânii de aur. O critică a mitologiei inspirată din Platon, *Republica* 378a-b [n. tr.]

povestiri copilul primeşte cuvântul despre înviere. Căci dacă în basme se povestesc lucruri de necrezut, spunându-se că *aceasta a făcut-o semizeu* iar copilul crede aceasta şi, chiar dacă nu ştie ce este un *semizeu*, şuie că e ceva mai mare ca omul şi, auzind aceasta, se minunează, cu atât mai mult când aude vorbindu-se despre înviere şi că sufletul acestuia a urcat la cer. *Deci pe acela l-a luat numaidecât sus, dar acesta, care l-a omorât, a trăit încă mulți ani rău pătimind, trăind cu frică şi cutremur, şi a suferit de4ci de mii de lucruri cumplite fiind pedepsit în fiecare zi*. Şi vorbeşte-i de pedeapsă cu seriozitate, nu spune pur şi simplu: *Au auzit de la Dumnezeu: «Suspinând şi tremurând să fii pe pământ»,* căci nu ştie copilul ce este aceasta; ci spune-i: *Aşa cum tu stai în picioare în fața învățătorului neliniştit dacă vei fi biciuit sau nu, şi tremuri şi te înspăimântezi, tot aşa şi acela a trăit mereu ca unul care L-a supărat pe Dumnezeu.*

Îi este de ajuns să-i povesteşti până aici, şi spune-i această povestire într-o seară la cină. Iar ama să-i spună iarăşi aceleaşi lucruri. Apoi, după ce le-a auzit de mai multe ori, cere-i şi lui: *Spune-mi povestea,* ca să se şi ambiționeze. Şi când va fi reținut povestirea, atunci să-i spui şi folosul. Căci sufletul său, care a primit în el povestirea, ştie să aducă roade chiar şi înainte de sfârşitul muncii tale. După care spune-i şi tu: *Vezi cât de rea este lăcomia pântecelui? Cât de rău este să-ți omori fratele? Vezi cât de rău este să crezi că te poți ascunde de Dumnezeu? Fiindcă El le vede pe toate, chiar şi pe cele făcute în ascuns*. Dacă şi numai această învățătură o vei fi însămânțat în copilul tău, nu vei mai avea nevoie de pedagog, această frică de Dumnezeu păzind copilul mai mult decât orice frică şi zguduindu-i sufletul. Dar nu numai aceasta. Ci du-l de mână şi la biserică sârguindu-te să-l duci mai cu seamă [în prima săptămână din Postul Mare] atunci când se citeşte această povestire. Fiindcă îl vei vedea strălucind de bucurie, săltând şi bucurându-se, pentru că ştie ceea ce toți nu ştiu, luând-o înaintea citirii, recunoscând-o şi folosindu-se mult. Şi de acum lucrul e bine aşezat în amintirea sa - dar sunt şi alte foloase ce pot fi scoase din povestire. Să învețe de la tine că nu trebuie să se îndurereze atunci când suferă rele; Dumnezeu i-a arătat aici aceasta încă de la început, pentru că pe cel care i-a fost bine-plăcut l-a luat prin moarte sus, la cer." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 114-117)

„… când va fi crescut, spune-i şi povestiri mai înfricoşătoare. Câtă vreme gândirea sa e fragedă, să nu o împovărezi peste măsură, ca să nu se sperie. Dar când se va face de cincisprezece ani sau mai mult, să audă cele despre gheenă, iar când va fi de zece, de opt sau chiar mai puțini ani, să audă cele despre potop, cele despre Sodoma, cele făcute împotriva Egiptului, toate

lucruri care sunt pline de pedepse, şi să le audă foarte pe larg. Iar când va creşte mai mult, să audă şi cele ale Noului Testament, cele ale harului, cele ale gheenei. Cu aceste povestiri şi cu multele altele împrejmuieşte-i auzul oferindu-i şi exemple de acasă*.

Iar dacă cineva povesteşte lucruri îndoielnice, nicidecum să nu lăsăm, cum spuneam, să ajungă la el. Dacă vezi un servitor vorbind lucruri de ruşine în faţa lui, pedepseşte-l îndată şi cercetează cu severitate şi asprime greşelile făcute. Dacă vezi o fată, mai bine să nu se apropie de el acea fată ca să nu se aprindă focul, afară numai dacă e o femeie bătrână şi care n-are nimic care să poată atrage un tânăr; dar de o femeie tânără să se ferească mai mult ca de foc. Căci aşa nici nu va spune ceva nelalocul lui, dacă nu va auzi nimic nelalocul lui, ci va fi crescut în acestea." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 122)

„… să îndepărtezi excesul de eleganţă tăindu-i părul care-i cade de sus pentru a-i da o înfăţişare serioasă. Iar dacă copilului îi va veni greu să fie lipsit de podoabă, să înveţe mai întâi că aceasta e cea mai frumoasă podoabă. Iar ca să nu vadă [lucruri indecente], vor fi de ajuns pentru pază povestirile privitoare la fiii lui Dumnezeu care au alunecat spre fiicele oamenilor [*Facere* 6, 1-4], la sodomeni [*Facere* 19, 1-29], gheenă şi toate celelalte.

Aici mai ales pedagogul şi servitorul însoţitor trebuie să aibă mare grijă. Arată-i însă alte lucruri frumoase şi abate-i ochii spre cer, spre soare, spre stele, spre florile pământului, spre pajişti, spre frumuseţile [ilustraţiilor] cărţilor; spre acestea întoarce-i privirile. Şi sunt multele altele care nu aduc vătămare. Căci această poartă e cu anevoie de păzit fiindcă are focul înăuntrul ei, precum şi o necesitate, cum ar spune cineva, naturală. Să înveţe cântările dumnezeieşti [psalmii]. Dacă nu e trezită înăuntru, el nu vrea nici să vadă în afară. Să nu facă baie cu femei, căci e un obicei rău, nici să nu fie trimis în mulţime de femei.

Să audă necontenit toate cele privitoare la Iosif*; să înveţe apoi cele privitoare la Împărăţia cerurilor, care e plata pusă deoparte celor cuminţi. Făgăduieşte-i că-i vei aduce o mireasă frumoasă şi-l vei face moştenitor şi urmaş. Ameninţă-l cu de toate, dacă vezi lucruri contrare, şi spune-i: *Nu-ţi vom găsi copile, o femeie virtuoasă, dacă nu vei arăta multă pază şi dăruire în virtute; dar de cum te vei stăpâni, de îndată te voi aduce la nuntă*. Mai cu

* Adică de la creştini, respectiv din Vechiul şi Noul Testament [n.tr.].
* Aluzie la episodul tentativei de seducţie a lui Iosif de către femeia lui Putifar; *Facere* 39 [n.tr.]

seamă dacă e educat să nu grăiască lucruri ruşinoase, el are evlavie din tinereţe. Vorbeşte-i despre frumuseţea sufletului. Fă să se nască în el un gând înţelept faţă de femei. Spune-i că a fi dispreţuit de slugi e un lucru vrednic de o slugă şi că mai cu seamă tânărul are nevoie de multă sârguinţă. Căci cel ce grăieşte ceva nelalocul său va fi vădit, dar cel ce priveşte nu va fi vădit – pentru că acest simţ e repede – şi chiar şezând între mulţi o poate seduce prin aruncături ale ochilor pe cea pe care o vrea. Să nu aibă nimic comun cu vreo femeie. Afară de mama sa să nu mai vadă nici o femeie. Nu-i da bani. Nimic ruşinos să nu pătrundă în el. Să dispreţuiască bogăţia şi celelalte asemenea ei." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 123-125)

,,Creştem un atlet, să ne gândim la asta." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 125)

,,Să venim, aşadar, la puterea tiranică: irascibilitatea [*thymos*]. Ea nu trebuie nici retezată cu desăvârşire în tânăr, nici nu trebuie îngăduit ca el să se folosească pretutindeni de ea, ci să-i educăm de la cea mai fragedă vârstă ca atunci când suferă o nedreptate, să o suporte, iar dacă văd pe cineva suferind o nedreptate, să meargă cu vitejie şi să ia cu cuvenită măsură apărarea celui ce suferă. Dar aceasta cum va fi? Dacă se antrenează cu cei ai casei lor şi suportă să fie dispreţuiţi şi să nu se înfurie când nu sunt ascultaţi, ci îşi cercetează cu exactitate cele pe care le greşesc faţă de alţii. Peste tot în unele ca acestea tatăl va fi stăpân, fiind aspru şi neînduplecat când legile sunt călcate, dar blând şi binevoitor şi dăruind copilului multe răsplăţi atunci când sunt respectate. Căci tot aşa guvernează şi Dumnezeu lumea prin frica de gheenă şi prin făgăduinţa Împărăţiei. Şi tot aşa să fim şi noi faţă de copiii noştri.

Mulţi de pretutindenea să fie cei care îi îmboldesc pentru a-i antrena şi deprinde între ai săi să suporte suferinţa. Şi aşa cum înainte de concursuri atleţii se antrenează pe terenuri între ei, ca, izbândind între ei, să fie nebiruiţi de adversarii lor, tot aşa să fie educat acasă şi copilul. Şi adeseori tatăl sau fratele lui să fie cel care-l provoacă; şi toţi să se sârguiască pentru biruinţa lui, cineva fie apărându-se, fie împotrivindu-i-se în luptă ca prin aceasta să se antreneze. Tot aşa şi servitorii să-l înţepe necontenit şi pe drept şi pe nedrept, ca să înveţe să-şi stăpânească pretutindeni suferinţa. Căci dacă tatăl îl va înţepa, nu e lucru mare, pentru că numele tatălui, stăpânind dinainte peste sufletul său, nu-l lasă să se revolte. Ci să facă aceasta cei de-o vârstă cu

el, slugi sau liberi, ca să învețe între aceştia îngăduința.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 126-127)

„Când se înfurie, adu-i aminte pătimirile proprii, când se enervează pe un servitor, adu-i aminte dacă nu cumva i-a greşit şi el şi cum s-ar purta el însuşi în asemenea împrejurări. Dacă-l vezi lovind un servitor, pedepseşte-l pentru asta, iar dacă-l vezi ocărându-l, pedepseşte-l şi pentru aceasta. Să nu fie nici moale, nici sălbatic, ca să fie şi bărbat şi îngăduitor. Căci adeseori va avea nevoie de ajutorul irascibilității, ca, de exemplu, dacă va avea cândva copii şi el sau va fi stăpân peste slugi. Irascibilitatea e folositoare pretutindeni; e nefolositoare însă atunci când ne apărăm pe noi înşine. De aceea şi Pavel nu se foloseşte nicicând de ea pentru el însuşi, ci numai pentru cei care au suferit o nedreptate. Şi Moise văzând un frate nedreptățit s-a folosit de irascibilitate şi încă foarte vitejeşte [*Ieşire* 2, 11-15], el care era şi mai blând dintre toți oamenii [*Numeri* 12, 3]; dar când a fost ocărât, nu s-a apărat, ci a fugit.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 127)

„Să aibă această singură lege; să nu se apere niciodată când e ocărât sau suferă cele rele şi să nu rabde nicicând văzând pe un altul suferind aceasta.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 127)

„Înmoaie-i, aşadar, irascibilitatea astfel încât să nu dea naştere unor gânduri îngăduitoare; căci atunci când nu mai e ataşat pasional de nimic, când suportă paguba, când nu cere îngrijire, când nu e agasat atunci când e cinstit un altul, din ce pricină s-ar mai înfuria?” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 130)

„Medicii spun că această poftă [sexuală – n.n.] îi cuprinde cu vigoare pe copii după cincisprezece ani [vârsta pubertății]. Deci cum vom lega această fiară? Ce vom face? Ce frâu îi vom pune? Nu ştiu altul decât pe cel al gheenei. Mai întâi să-l abatem de la priveliști şi auziri ruşinoase şi un copil liber să nu calce niciodată în teatru. Dacă totuşi caută desfătarea de acolo, de vom găsi, să-i arătăm pe alții de o vârstă cu el care se rețin [să meargă acolo], ca să se rețină şi el din emulație [*zelo*]; căci nimic nu îndreaptă aşa de bine ca emulația, nimic. Şi aşa să lucrăm în toate, mai ales

dacă e sensibil la emulație [*zelotypos*], fiindcă aceasta are o putere mult mai mare decât frica, promisiunile şi decât toate.

După care să ne gândim la desfătări nevătămătoare pentru ei. Să-i ducem la bărbați sfinți. Să-i oferim o uşurare. Să-l cinstim cu multe daruri, ca sufletul lui să suporte necinstirea care-i vine de aici [adică de la faptul că nu merge la teatru]. Şi în loc de spectacolele acelea, introdu povestiri desfătătoare, pajişti şi edificii strălucitoare. După care să le dăm jos pe acelea prin cuvânt, spunând către el: *O, copile, acele spectacole unde se văd femei dezbrăcate şi se grăiesc lucruri ruşinoase sunt pentru sclavii neliberi. Făgăduieşte că nu vei auzi, nici nu vei spune nimic necuviincios, şi du-te. Dar nu e cu putință să nu auzi acolo nimic ruşinos. Cele ce se petrec acolo sunt nedemne de ochii tăi*. Spunând acestea să-l sărutăm cu drag şi să-l cuprindem şi să-l strângem cu mâinile ca să-i arătăm afecțiunea noastră. Şi prin toate acestea îl vom înmuia.

Dar ce? Am spus deja ca nicicând o fată tânără să nu se apropie de el, nici să-i slujească, ci doar o slujnică deja înaintată în vârstă, o femeie bătrână. Şi cuvântul să aducă vorba de Împărăție [a cerurilor] şi de cei ce au strălucit odinioară în curăție şi dintre cei din afară [păgâni] şi dintre cei ai noştri [creştini]; şi necontenit să-i umplem urechea cu aceştia. Iar dacă avem servitori [*oiketes*] înfrânați şi cuminți, să dăm exemple şi dintre aceştia spunându-i că e foarte nelalocul lui ca servitorul să fie atât de cuminte, iar omul liber [*eleutheros*] să fie mai rău decât acela.

Dar mai există un alt leac. Care e acesta? Să fie învățat şi să postească, dacă nu mereu, măcar de două ori pe săptămână: miercurea şi vinerea. Şi să meargă la biserică. Şi luându-l seara, când se termină spectacolele, tatăl să-i arate pe cei ce ies de acolo şi să râdă de bătrâni, pentru că s-au făcut mai lipsiți de minte decât tinerii, şi de tineri, pentru că ard [de patimi]. Şi să întrebe pe copil: *Ce au câştigat toți aceştia? Nimic altceva decât ruşine, ocară şi batjocură*. Căci nu e lucru puțin pentru cumințenie să se abțină de la toate acele privelişti şi auziri.

Dar mai e ceva: să fie învățat să se roage cu multă râvnă şi străpungere [a inimii]. Şi să nu-mi spui că un copilaş n-ar accepta cândva acestea, fiindcă mai cu seamă copilul acceptă acestea având privire ageră şi fiind treaz. Căci vedem multe astfel de exemple la cei din vechime, ca, de pildă, pe Daniel şi pe Iosif. Să nu-mi spui că Iosif avea şaptesprezece ani [*Facere* 37, 2], ci cugetă la aceasta: de unde vine că el l-a atras pe tatăl său mai mult decât frații săi mai mari? Iar Iacob nu era mai mic? Dar Ieremia? Iar Daniel nu avea doisprezece ani? Şi Solomon n-avea şi el doisprezece ani când s-a rugat cu acea minunată rugăciune? Iar Samuel nu l-a povățuit, tânăr fiind, pe învățătorul său? Aşa încât să nu deznădăjduim; căci dacă cineva nu

acceptă acestea e fiindcă e prea tânăr la suflet, nu la vârstă. Să fie educat, aşadar, să se roage cu multă străpungere [a inimii] şi să privegheze după putinţă şi să se pună asupra copilului întipărirea unui bărbat sfânt. Căci cel care sârguieşte nici să jure, nici să ocărască atunci când e ocărât, nici să defaime, nici să urască, ci posteşte şi se roagă, are din acestea îndemn îndeajuns spre cuminţenie [*sophrosyne*].” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 130-132)

„Există şi o altă pază a cuminţeniei: să vadă necontenit pe întâistătătorul Bisericii [pe episcop sau preot] şi să audă de la acela multe laude, iar tatăl să se mândrească pentru aceasta faţă de toţi. Văzându-l, fetele să se umple de respect. Şi astfel povestirile [biblice], frica de tatăl său şi făgăduinţele, şi după acestea răsplata de la Dumnezeu şi lucrurile bune de care se desfată cei cuminţi îi vor aduce multă siguranţă. Adaugă la aceasta şi favorurile din armată şi în treburile publice. Pe lângă acestea, să ai necontenit un cuvânt de dispreţ împotriva desfrânării şi multe laude la adresa cuminţeniei. Acestea toate sunt de ajuns pentru a reţine sufletul copilului. Şi aşa se vor naşte în el gânduri cuviincioase.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 134)

„Să-i aducem aminte cuvintele de îndemn: *Copile, numai de Dumnezeu să te temi şi afară de El să nu te temi de altcineva*. Plecând de aici va fi bărbat priceput şi plăcut, căci nimic nu-l fac pe om atât de lipsit de minte ca aceste patimi. Frica de Dumnezeu e de ajuns pentru înţelepciune şi pentru a avea în lucrurile omeneşti judecata pe care se cuvine să o avem. Căci culmea înţelepciunii aceasta este: a nu fi pasionat de cele copilăreşti. Să fie educat să socotească drept nimic banii, drept nimic slava omenească, drept nimic puterea, drept nimic moartea, drept nimic viaţa de faţă; şi aşa va fi chibzuit. Dacă după un astfel de antrenament [*askeseos*] îl vom duce la nuntă, gândeşte-te ce mare dar va fi pentru mireasă.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 134-135)

„Să-l facem să se apropie după putere şi de treburile publice [*pragmaton politikon*] care nu au păcate. Iar dacă serveşte ca militar, să înveţe să nu umble după câştig ruşinos; la fel şi dacă [e avocat şi] ia apărarea celor nedreptăţiţi sau dacă face orice altceva de acest fel.” (*Cuvânt despre*

cum se cade să-şi crească părinţii copiii, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 135)

„Iar mama să înveţe să-şi educe şi ea fata în acestea şi să o abată de la lux şi podoabe, şi de la toate celelalte lucruri care sunt ale femeilor desfrânate. Toate să le facă după legea aceasta şi atât tânărul, cât şi fata să se abţină de la plăcere şi beţie. Căci acesta este un lucru mare pentru cuminţenie, fiindcă pe tineri îi tulbură pofta sexuală, iar pe femei dragostea de podoabe şi fleacuri.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 135)

„Dacă copilul tău este demonizat, alergi pe la toţi Sfinţii şi asceţii şi-i rogi să ţi-l izbăvească; însă dacă păcătuieşte - şi asta e mai grav - eşti nepăsător. Adevărat, ce lucru bizar! Pentru că atunci când copilul tău este chinuit de demon nu-i aşa de înfricoşător, căci în felul acesta poate scăpa de iad; dimpotrivă, din această încercare cineva se poate mântui şi încununa, dacă o rabdă cu nădejde. Însă cel care trăieşte în păcat, este imposibil să se mântuiască. Astfel, şi în viaţa aceasta este ruşinat, şi după moarte va fi pedepsit veşnic.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 122)

„De aceea, precum caii care aleargă necugetat către prăpastie, şi îi ţinem în frâu şi îi pedepsim lovindu-i – şi pedeapsa aceasta este spre izbăvirea lor —, aşa şi pe copii trebuie să-i ţinem în frâu, să-i strunim şi să-i pedepsim pentru greşelile lor. Pentru că, dacă nu-i pedepsim noi, îi aşteaptă alte pedepse, pedepse veşnice, ca şi pe noi.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p.125)

„Dar se cade să socotească părinţii şi tatăl şi mama nu cum să facă pe fiul lor cu bani şi cu avuţie de galbeni, ci cum să-i poată să-i facă mai avuţi la smerenie şi omenie şi la învăţătură şi la bunătate şi la înţelepciune mai multă decât toate, să nu le trebuiască multe ca să nu fie daţi la pofte şi la lucrurile cele lumeşti ale tinereţii, ci să fie plecaţi, să fie învăţaţi, să fie înţelepţi. Cade-se ca voi, părinţi, să cercetaţi, adică să vedeţi ieşirile şi intrările lor, umbletele lor cu amănuntul şi cu grijă mare să vedeţi umbletele lor şi cu cine se unesc, pentru că atunci când vă leneviţi de toate acestea nu aveţi nici o iertare de la Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 3)

„Căci sufletul copiilor este ca pânza albă care în orice fel se va vopsi întâi aşa va fi până la sfârşit. Chiar de ar vrea cineva să o vopsească cu altă culoare, pururea se arată vopseala cea dintâi. Aşa şi copiii cei mici, când se obişnuiesc la bine, cu anevoie se întorc la rău.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 5)

....

„Deci să nu gândim cum să-i lăsăm pe copiii noştri bogați, ci cum să-i pedepsim şi să-i lăsăm înțelepți, pentru că de ar avea nădejdea lor la avuție, n-au grijă să facă alte bunătăți decât să acopere cu bogăție faptele lor cele rele. Deci să nu ne apucăm de alt lucru până ce vom îndrepta sufletele copiilor noştri.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 6)

„Acest lucru i se cuvine în mod deosebit femeii. Două prime motive sunt cunoscute. Mai întâi este aptitudinea minunată dată de Dumnezeu femeii privind opera educației. Apoi uşurința pe care i-o procură viața liniştită şi tăcută pe care o duce ea în casă, departe de luptele şi de tulburările vieții publice. Mai este încă o a treia rațiune pe care ne-o arată Pavel. Educația bună a copiilor este pentru femeie răscumpărarea unei greşeli vechi. Ea a fost sedusă, 1-a sedus pe bărbat; să lucreze acum la mântuirea celor pe care i-a pierdut prin păcatul ei în Paradisul pământesc. *Femeia se va mântui prin naşterea de fii, dacă-i va educa*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 257)

„Să nu fim, dar, nepăsători, ştiind că cei care se poartă după voia lui Dumnezeu cu părinții lor vor fi slăviți şi străluciți şi în viața aceasta. Pe cel virtuos şi blând îl respectă şi-l cinstesc toți, de-ar fi el mai sărac decât toți, după cum pe cel rău şi vicios îl urăsc şi-i întorc spatele toți, de-ar avea el mare bogăție. (Cel virtuos) va fi respectat nu numai de ceilalți oameni, dar îți va fi mai drag şi ție, tatăl lui, că vei avea şi alt temei de dragoste, nu mai mic decât glasul sângelui, virtutea. Şi-ți va fi nu numai drag, ci şi mai de folos, că te va cinsti, te va sluji şi te va îngriji la bătrânețe. După cum cei nerecunoscători față de Dumnezeu sunt dispreţuitori şi față de părinți, tot aşa cei care-L cinstesc pe Făcător cinstesc mult şi pe cei ce i-au născut. Aşadar, ca să-ți fie copilul slăvit şi de Dumnezeu, şi de oameni, să-ți facă şi ție viața plăcută şi să scapi şi tu de osânda ce va să fie, ai grijă mare de creşterea lui.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 357-358)

EDUCAȚIA (lipsirea copiilor de o educație aleasă - gravitatea)

„Dacă baza şi temeliile începutului lor vor fi bune, mare le va fi plata; iar dacă vor neglija aceasta, mare le va fi osânda. Fiindcă şi Eli s-a pierdut din cauza fiilor săi, căci trebuia a-i povățui. Îi povățuia el, dar nu precum trebuia, ci, nevoind a-i întrista, iată că şi pe ei, şi pe el s-a pierdut.

Auziți acestea, voi, părinților, creşteți pe copiii voştri întru învățătura şi certarea Domnului, cu mută băgare de seamă." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IX-a, p. 97)

„... nepurtarea de grijă de copii este un păcat care întrece pe toate celelalte şi merge chiar până la culmea răutății." (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 246)

„Părinții care nu se îngrijesc de buna creştere a copiilor lor sunt mai răi chiar decât ucigaşii de prunci; pentru că primii omoară sufletul nepieritor, iar ultimii doar trupul muritor." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 125)

„Iar când se pedepseşte fiul tău de la diavolul şi-l apucă nevoia, să alergi la toți sfinții, să izbăvească pe fiul tău din chinul diavolului. Şi când se află în păcat şi răutate, care păcat este mai rău decât orice chin diavolesc, care vezi că-l bântuieşte în toate zilele, nu pui în mintea ta? Măcar bine de se bântuieşte fiul tău de diavolul să-l apuce să-l arunce jos, nu este nimic legat nicidecât pentru că nu poate demonul care-l apucă să-l lege la iad legat nicidecum. Mai mult, din aceasta poate să se izbăvească cineva şi să se încununeze când poartă patima aceasta cu îngăduință şi cu mulțumire. Dar cel ce se află înăuntru în păcat nu este cu putință să se izbăvească niciodată, ci i se cuvine şi aici să fie cu totul ocărât şi necinstit, şi dacă va merge şi acolo la viața ce va să fie, să se muncească în veci. Şi ce răspuns vei da lui Dumnezeu, tu care te leneveşti a certa pe fiul tău? N-a fost copilul locuitor cu tine, va zice Dumnezeu către tine cel ce eşti tată, nu te-am făcut învățător şi stăpân şi purtător de grijă asupra copilului tău? Nu ți-am dat toată puterea în mâinile tale? Nu ți-am poruncit să-l înveți şi încă să-l prefaci când este tinerel? Deci ce iertare o să ai de vei lăsa pe copilul tău să crească şi să rămână neînvățat şi ce vei zice? Că este copilul tău slab la minte şi nu primeşte cuvântul? Ți s-a căzut când era încă copilul tău mic să-l înveți şi să-l obişnuieşti la cele ce se cuvin. Să cerți mişcările sufletului lui şi să te aibă de frică de mic, când este uşoară lucrarea; atunci se cuvine ca un plugar bun

să tai mărăcinii, adică obiceiurile lui cele rele. Deci care răspuns şi ce cuvinte avem să zicem lui Dumnezeu când copiii noştri hulesc?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 4)

„Nu este mai întâi o cruzime faţă de copilul a cărui educaţie rea compromite grav mântuirea veşnică? Nu este ea un dispreţ formal faţă de Dumnezeu, care prin atâtea dovezi şi în atâtea feluri S-a arătat ca protector şi şi-a arătat providenţa faţă de copil? Nu este ea trădarea celei mai esenţiale dintre datorii, pentru că prima misiune şi indispensabilă a părinţilor este de a-i înălţa spre bine pe copiii lor?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 395)

„Sunt diferite grade în crima cruzimii faţă de aproapele. Ori dintre toate gradele acestea, gradul suprem, cruzimea cea mai vinovată, este cea care constă în a falsifica educaţia copiilor. Mai mult decât străinul, mai mult decât slujitorul, mai mult decât prietenul, mai mult decât aproapele, copilul are dreptul la toate binefacerile şi la grijile părinţilor săi. Şi cu cât este mai mare sufletul decât trupul, cu atâta le depăşeşte educaţia pe grijile materiale. A-i refuza educaţia bună este mai crud încă decât tratarea rea şi maltratarea." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 396)

„Priviţi la marele preot Eli, pătrundeţi istoria tragică a acestui bun şi sfânt personaj. Circumstanţele atenuante sunt multe şi mari; evlavia sa şi virtuţile sale sunt remarcabile; el a dat pe lângă altele această mustrare moleşită fiilor săi vinovaţi (…) Dumnezeu îl loveşte cu o asprime implacabilă. Va cruţa El pe părinţii vinovaţi de aceeaşi cruzime faţă de fiii lor? Să n-o credem. Experienţa de altfel este zilnică; fără încetare, noi vedem nefericiţi părinţi înconjuraţi de rele fără de număr, urmare amară a neglijenţei lor de a-i învăţa binele pe fiii lor." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 396)

„Mamele care nu-şi cresc aşa copiii în evlavie sunt mai degrabă ucigaşe de copii decât mame. Aceasta o spun nu numai femeilor, ci şi bărbaţilor. Da, adesea mulţi părinţi fac totul şi se interesează să aibă copilul lor cel frumos casă strălucită, moşie mare, dar nu spun nici un cuvânt ca să-i fie sufletul frumos şi voinţa plină de credinţă. Acest lucru strică lumea întreagă, pentru că nu purtăm grijă de copiii noştri; ne îngrijim de moşiile lor, dar le dispreţuim sufletele lor. Săvârşim curată nebunie. De-ar fi ele, moşiile, multe şi întinse, dar dacă nu-i om cel ce trebuie să le administreze cu

virtute, toate se pierd şi se duc o dată cu el, ba mai aduc stăpânului şi pagubă nespusă; dacă este, însă, virtuos şi vrednic, de n-ar avea nimic, va putea chivernisi în voie tot ce-i dai pe mână. Nu trebuie, dar, să urmărim să ne fie copiii bogați în aur şi argint şi-n altele asemenea, ci să ne fie mai bogați ca toți în evlavie, în înțelepciune, în virtute, să nu aibă nevoie de multe, să nu se dea în vânt după cele lumeşti, după pofte tinereşti. Să observăm cu luare-aminte ieşirile şi intrările lor, să vedem unde se duc, cu cine se întâlnesc ştiind că nu vom avea nici o iertare înaintea lui Dumnezeu de nu ne îngrijim de ei.

Dacă ni se va cere socoteală de grija ce-o purtăm fată de alții - *Nimeni,* spune Pavel, *să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui* (I Cor., 10, 24) -, apoi cu mult mai mult față de copii! Dumnezeu îți va spune: Nu ți l-am pus în casă cu tine de la început? Nu te-am pus pe tine să-i fii dascăl, apărător, purtător de grijă şi stăpân? N-am pus în mâinile tale toată puterea? Când era fraged, ți-am poruncit să-l formezi şi să-1 călăuzeşti! Ce iertare mai poți avea de l-ai lăsat în voie când zburda? Ce poți să spui? Că-i greu de stăpânit şi îndărătnic? Dar trebuia de la început să prevezi aceasta, când îl puteai uşor struni, când era tânăr, când puteai să-1 înfrânezi bine, să-1 obişnuieşti cu cele ce se cuvin, să-1 povățuieşti şi să-i tămăduieşti bolile sufleteşti. Când lucrul era mai uşor, atunci trebuia să tai spinii! Când e la vârstă fragedă, e mai uşor să-i smulgi! Că n-ar fi crescut patimile şi n-ar fi ajuns greu de înlăturat de n-ar fi fost neluate în seamă! De aceea spune Scriptura: *Pleacă din pruncie grumazul lui* (Is. Sir., 7, 24), când educarea lui e mai uşoară." (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 356-357)

„Am să-ți spun o istorie veche ca sa vezi că cei care nu se îngrijesc de creşterea copiilor lor vor fi pedepsiți cu cea mai grea pedeapsă pentru acest păcat, chiar dacă în celelalte sunt blânzi şi cumpătați.

Era un preot la iudei, blând în celelalte şi măsurat, cu numele Eli. Acest Eli avea doi copii, care însă ajunseseră tare păcătoşi. Eli nu i-a înfrânat, nici nu i-a oprit; dar, mai bine spus, i-a înfrânat şi i-a oprit, dar nu cu chibzuință şi asprimea cuvenite. În loc să-i biciuiască, să-i alunge din casa părintească, să întrebuințeze orice mijloc pentru a-i îndrepta, îi îndemna numai şi-i sfătuia, grăindu-le aşa: *Nu*, *copii, nu faceți aşa, că nu sunt bune vorbele ce le aud despre voi* (I Regi, 2, 24).

- Ce spui? Copiii tăi au ocărât pe Dumnezeu, şi-i mai numeşti fii? N-au vrut să mai ştie de Făcătorul lor, şi tu îi mai recunoşti de fii?

Pentru aceea spune Scriptura că Eli nu-i îndruma. Că nu-i îndrumăm pe copii când îi sfătuim numai, ci când le vorbim mai aspru şi mai hotărât, şi-i batem atât de tare cât cere mărimea greşelii. Deci, nu-i de ajuns numai să spui, nici doar să sfătuieşti, ci trebuie să pui în jurul lor şi multă frică, pentru ca să tai trândăvia tinereții. Pentru că Eli i-a sfătuit, dar nu i-a sfătuit cum trebuia, i-a dat în mâinile duşmanilor; când s-a început lupta, au căzut pe câmpul de luptă, iar Eli, neputând suferi vestea, a căzut jos, s-a zdrobit şi a murit.

Vezi că pe bună dreptate am spus că sunt adevărați ucigaşi de copii părinții care nu se poartă cu asprime cu copiii când sunt răi, nici nu le cer să fie cu evlavie față de Dumnezeu? Aşa a ajuns Eli ucigaş de copii. Da, duşmanii i-au ucis copiii, dar el a fost pricina uciderii lor; neîngrijindu-se de creşterea lor, a îndepărtat de la ei ajutorul lui Dumnezeu, şi a făcut să fie goi şi fără apărare în fața celor ce au voit să-i ucidă. Nu i-a pierdut numai pe ei, ci s-a pierdut şi pe sine.

Aşa pățesc şi azi mulți părinți. Pentru că n-au vrut să-i bată, nici să-i țină de rău, nici să-i supere pe copiii lor, care duceau o viață vicioasă şi nelegiuită, i-au văzut adesea prinşi în fărădelegi, duşi la tribunale şi cu capetele tăiate de călăi. Când tu nu dai o creştere bună copiilor tăi, când tu nu-i înțelepțeşti, când tu însuți te amesteci cu oameni răi şi stricați şi iei parte la răutatea lor, atunci ei cad sub puterea legilor obşteşti şi sunt pedepsiți în văzul tuturor. Pe lângă nenorocire, mai mare e şi ruşinea. După osândirea la moarte a copilului, toți îl arată cu degetul pe tată, de nu mai poate ieşi în piață. Cu ce ochi va mai putea să se uite la cei pe care-i întâlneşte, după o ruşinare atât de mare a fiului său, după o astfel de nenorocire?

De aceea mă rog, stăruitor mă rog, să aveți mare grijă de creşterea copiilor voştri şi să urmăriți totdeauna mântuirea sufletului lor. Eşti învățătorul întregii tale case! Ție îți trimite mereu Dumnezeu şi pe femeia ta, şi pe copii." (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 8-9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 358-359)

„Pe copiii pe care nu-i învață părinții, pe aceia îi învață legile." (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 362)

„Spune-mi, mai îndrăzneşti încă să te numeşti tată, când îți trădezi aşa fiul, când nu-l faci să dea roade de neapărată trebuință, când îl laşi să-l strice toate păcatele? De-ai vedea pe un rob fugar că-ți loveşte fiul, te-ai revolta, te-ai mânia, te-ai supăra, ai sări mai cumplit ca o fiară asupra celui ce ți-a lovit copilul. Dar când vezi că diavolul îți loveşte în fiecare zi copilul, că demonii îl duc la păcate, dormi, nu te mânii şi nici nu-ți smulgi fiul din ghearele acestei prea cumplite fiare! Iarăşi, dacă e chinuit de demon, alergi la toți sfinții, superi pe cei ce locuiesc în vârfurile munților, ca să-ți scape copilul de boala aceea cumplită, dar dacă îl chinuie necontenit păcatul, care-i mai cumplit ca demonul, nici nu te mişti! Nu-i lucru cumplit să fii chinuit de demon! Demonul nu poate să arunce în gheenă; dimpotrivă, dacă priveghem, încercarea aceasta ne va aduce cununi frumoase şi strălucite de suferim cu mulțumire astfel de încercări. Dar e cu neputință să se mântuiască unul care trăieşte în păcat! Trebuie neapărat să fie şi aici acoperit de ruşine, iar după moarte să fie chinuit fără de sfârşit! Şi cu toate că ştim aceasta, ne dăm în vânt pentru lucruri de mică însemnătate, pe când pentru lucruri mari nici nu vrem să ne mişcăm. Când vedem pe cineva chinuit de demon, plângem; dar când vedem că un copil e un păcătos, nici măcar nu ne doare inima. Şi tocmai atunci ar trebui să ne văităm şi să plângem! Dar, mai bine spus, n-ar trebui numai să plângem, ci să-l oprim, să-l înfrânăm, să-l sfătuim, să-l îndemnăm, să-l înfricoşăm, să-l mustram, să izgonim, prin orice chip de îngrijire, boala aceea.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 362-363)

EDUCAȚIA (religioasă a copiilor)

„Vezi deci, că existând cele spirituale, vin după ele şi cele corporale? Voeşti să fie copilul tău ascultător? De la început chiar creşte-l întru învățătura şi certarea Domnului. Să nu-ți închipui că ar fi de prisos de a pune pe copilul tău ca să asculte şi să învețe Sfintele Scripturi, pentru că acolo va auzi mai întâi spunându-se: *Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta*, încât aceasta se face pentru tine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 214)

„Să nu crezi că numai monahilor sunt trebuitoare învățămintele din Sfânta Scriptură, căci astfel de învățăminte sunt trebuitoare mai cu seamă copiilor care intră în lume. Corabia care stă necontenit în port, nu are atâta

nevoie de o confecționare deosebită, nu are nevoe de căpitan, şi nici de marinari, după cum are nevoie aceea care veşnic pluteşte pe mări. Tot aşa este cu omul din lume şi cu monahul. Unul stă nemişcat, ca corabia din port, trăieşte o viață fără griji şi ocupații grele, scutit, aşa zicând, de orice furtună; celălalt însă e veşnic pe mare, şi veşnic pluteşte în mijlocul ei luptându-se cu multe valuri şi furtuni. Chiar de nu ar avea el nevoie de cunoaşterea Sfintelor Scripturi, totuşi e necesar de a fi pregătit, ca la ocazie să poată astupa gurile altora, aşa că oricât de fericit ar deveni în viața prezentă, el cu atât mai mult are nevoie de învățătura Sfintelor Scripturi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 216)

„Când trupul copilului tău este bolnav, nu te dai în lături de a trimite pe cineva după un doctor, fie cât de departe, spre a-l însănătoşi, în timp ce sufletul lui fiind bolnav, nimeni nu face vorbă de aceasta, ci toți stăm cu nepăsare, toți suntem căzuți în trândăvie, toți ne îngrijim prea puțin." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 182)

„Spune-mi, iubitule, să presupunem, că tu vezi pe fiul tău aproape a muri de foame, l-ai putea tu trece cu vederea, sau mai vârtos, nu ai face şi nu ai răbda tu toate, ca să-l scapi de a muri de foame? Deci, dacă tu nu treci cu vederea pe cel ce se chinuieşte de foame trupească, cum ai putea tu să rămâi liniştit, când fiul tău este amenințat să piară de foamea învățăturii celei dumnezeieşti? Meriți tu oare numele de tată? Această foame duhovnicească este mai primejdioasă, decât cea trupească, căci moartea, cu care ea se sfârşeşte, este mai grozavă. De aceea tu trebuie cu mult mai mult să gândeşti la liniştirea acestei foame. Apostolul zice: *Creşteți pe fiii voştri întru învățătura şi certarea Domnului* (Efes., VI, 4). Aceasta este cea mai frumoasă îngrijire pentru un părinte, acestea sunt cele mai nobile osteneli pentru copiii săi, şi din aceasta cunosc eu înrudirea firii, când părinții tocmai la binele cel duhovnicesc pentru ai săi, au cea mai mare grijă." (*Cuvânt la Duminica a 14-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 136)

„Când a instituit sărbătorile, (Dumnezeu - n.n.) a poruncit părinților să arate copiilor care este rostul şi originea acelor sărbători. După ce a vorbit despre sărbătoarea Paştilor, a adăugat: *Şi vei vesti fiului tău în ziua aceea, zicând: Pentru aceasta a aşezat Dumnezeu sărbătoarea aceasta pentru mine, pentru că am ieşit din Egipt* (Ieş., 3, 8). În Lege dă aceeaşi poruncă. După ce a vorbit despre întâii-născuți adaugă iarăşi: *Dacă te va întreba fiul*

tău după acestea, zicând: Pentru ce se face aceasta? ii vei spune. Cu mână tare ne-a scos Domnul din Egipt, din casa robiei. Iar când s-a îndărătnicit Faraon şi n-a vrut să ne lase să plecăm, a ucis în Egipt pe toţi întâii-născuţi, de la întâii-născuţi ai oamenilor până la întâii-născuţi ai dobitoacelor. Pentru aceea jertfesc Domnului toată partea bărbătească ce deschide pântecele (Ieş., 13, 14-15).

Dumnezeu porunceşte deci părinţilor să ducă pe copiii lor, prin toate mijloacele, la cunoaşterea lui Dumnezeu." (*Apologia vieţii monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 252-253)

„Nu este oare absurd ca, atunci când e vorba să introduci pe fiul tău printre curtenii Curţii domneşti şi printre ostaşii împăratului, să faci tot ce poţi, să-ţi dai toată silinţa, ba să-l înduplеci şi pe fiul tău să facă la fel, numai să reuşeşti să stea alături de împărat, şi faci asta fără să te mai gândeşti la cheltuieli, la primejdii şi nici chiar la moarte, iar, când e vorba ca fiul tău să intre în oastea cerului, să nu te doară deloc inima dacă ar lua cel din urmă loc şi ar fi ultimul dintre ostaşii cerului?" (*Apologia vieţii monahale*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 256-257)

„Când e vorba să dăm pe copiii noştri să înveţe carte, nu numai că îndepărtăm din calea lor tot ce le-ar putea împiedica instrucţia, dar ne folosim de toate mijloacele care le înlesnesc învăţătura: Ie tocmim pedagogi şi profesori, cheltuim bani, nu-i punem să facă alte treburi, strigăm la ei de mai multe ori decât instructorii de la jocurile olimpice, arătându-le că neştiinţa de carte aduce cu sine sărăcia, iar învăţătura, bogăţie. În sfârşit, facem şi spunem tot ce ne stă în putinţă atât noi, cât şi alţii spre a-i duce la capătul râvnei ce ne-am propus şi, cu toate acestea, adeseori nu ne ajungem scopul. Dar când e vorba să facem pe fiii noştri sa aibă purtări bune şi să aibă o vieţuire desăvârşită, putem noi oare crede că aceasta o putem dobândi de la sine, fără nici o oboseală, mai cu seama când sunt atât de multe piedici care stau în cale? N-ar fi oare cea mai mare nerozie să crezi că un lucru atât de uşor cum este instrucţia să aibă nevoie de atât de multă sârguinţă, să fie atât de preţuită, să crezi că fără această deosebită atenţie nu se poate ajunge niciodată la vreun rezultat, iar ceea ce este cu mult mai greu, educarea sufletului copilului, se poate face fără nici o osteneală, dormind, ca una din treburile neînsemnate şi de nimic? Educarea sufletului este mai grea, mai anevoioasă decât instrucţia, după cum este mai greu a face decât a vorbi, mai anevoioase faptele decât vorbele." (*Apologia vieţii monahale*, 8, în vol.

Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…, pp. 270-271)

„Cel care învață să meargă pe sârmă, cel care învață echilibristica pleacă pentru multă vreme din casa părinților săi, iar noi îi închidem în casă, împreună cu părinții, pe cei care vor să învețe să zboare de pe pământ la cer? Poate fi o nesocotință mai mare decât aceasta? Nu vedeți că plugarii nu aduc acasă de pe ogoare recolta lor, înainte de coacere chiar dacă mari nevoi i-ar sili să culeagă fructul ostenelilor?

Să facem şi noi ca şi plugarii. Să nu aducem acasă înainte de vreme pe fiii noştri din pustie. Să-i lăsăm acolo atât cât trebuie pentru ca învățăturile ce le primesc în mănăstire să se fixeze în sufletele lor, iar plantele virtuților sădite în ei să se înrădăcineze. Să nu ne tulburăm şi nici să nu ne supăram, chiar dacă ar trebui să stea zece sau douăzeci de ani în mănăstire. Cu cât vor sta mai mult in această şcoală a virtuții, cu atât vor dobândi mai multă putere. Mai mult chiar, sunt de părere că nici nu trebuie să hotărâm cât timp să stea în mănăstire; să hotărâm să rămână acolo pană se vor coace roadele învățăturilor sădite în ei. Când s-au copt roadele, atunci să se întoarcă din pustie, înainte în nici un caz. Nu vom avea nici un folos dacă ne grăbim să-i aducem prea devreme acasă, dimpotrivă, vom opri coacerea învățăturilor sădite în sufletele lor. Fructul care a fost lipsit de hrana pe care şi-o scoate din rădăcină nu va fi de nici un folos. Ca să nu ni se întâmple şi nouă asta, să îndurăm despărțirea de copii. Nu numai să nu ne grăbim să-i aducem înainte de vreme acasă, dar chiar să-i oprim dacă ar voi să se întoarcă. Dacă se întorc acasă desăvârşiți la suflet, vor fi un câştig obştesc şi pentru tatăl lor, şi pentru mama lor, şi pentru casa lor şi pentru neamul lor...” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 307-308)

„Dacă un om este cinstit cu mare cinste dacă creşte pentru oraşul său atleți, dacă instruieşte ostaşi pentru împăratul său, ce mare cinste urmează să primim noi, care creştem pentru Dumnezeu bărbați atât de vrednici şi de mari, dar, mai bine spus, nu bărbați, ci îngeri? Să facem totul spre a lăsa copiilor noştri bogăția credinței, singura bogăție care dăinuieşte, care călătoreşte necontenit cu ei, care poate să le folosească foarte mult nu numai aici, ci şi dincolo. Bogăția cea pământească nu numai că nu se mută cu noi de aici dincolo, dar chiar aici pe pământ piere înaintea noastră şi adeseori nimiceşte pe cei care o au.” (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 317)

„Ceea ce este fraged şi încă n-a căpătat o formă tare poate lua orice formă, pentru că este uşor de schimbat în altă formă; cui este tare însă, şi a primit tăria în natura sa, nu-i este uşor să iasă din natura sa şi să se schimbe în altă formă.

După cum pictorii lucrează cu multă grijă şi exactitate tablourile, iar sculptorii statuile, tot astfel şi fiecare tată şi mamă trebuie să-şi dea silința pentru desăvârşirea acestor tablouri, acestor icoane minunate ale lui Dumnezeu. Pictorii, în fiecare zi, pun în fața lor tabloul şi-i dau culorile trebuitoare, sculptorii fac la fel: dau jos ce este de prisos şi adaugă ce trebuie. Tot aşa şi voi, ca nişte sculptori, întrebuințați tot timpul vostru liber spre a sculpta statui minunate Iui Dumnezeu; îndepărtați ce este de prisos, adăugați ce trebuie şi uitați-vă cu grijă la ele în fiecare zi: care este darul natural al copiilor, spre a-l dezvolta, care este defectul, spre a-l îndepărta. Cu multă grijă, în primul rând, alungați din sufletul lor desfrânarea, căci mai cu seamă dragostea trupească tulbură sufletele tinerilor. Dar mai ales, înainte de a gusta din acest fel de dragoste, învață-l să fie cumpătat, să privegheze, să se roage cu stăruință şi să-şi facă semnul crucii când spune sau face ceva.

Închipuie-ți că eşti un împărat care are sub conducerea sa un oraş: sufletul copilului. Căci, într-adevăr, sufletul este un oraş. După cum în oraş unii fură, alții fac fapte de dreptate, unii muncesc cum trebuie, iar alții fac toate de mântuială şi la întâmplare, tot astfel şi în suflet sunt gânduri şi gânduri. Unele se luptă împotriva pornirilor neîndreptățite ale sufletului, cum sunt soldații în oraş; altele se îngrijesc de buna stare a întregii locuințe a trupului, cum sunt oamenii de stat dintr-un oraş; altele poruncesc, cum sunt conducătorii oraşului; altele povestesc lucruri de ruşine şi desfrânate, cum sunt destrăbălații din oraş; altele povestesc lucruri cuviincioase, cum sunt oamenii cumpătați şi înțelepți din oraş; altele iubesc o viață plină de moleşeală, ca femeile de la noi; altele spun prostii, ca şi copiii; unora li se porunceşte ca unor sclavi, cum sunt servitorii în oraş; altele sunt nobile, cum sunt oamenii liberi din oraş.

Avem deci nevoie de legi ca să alunge gândurile rele, să Ie aprobe pe cele bune şi să nu îngăduie ca gândurile rele să pună stăpânire pe cele bune. Dacă într-un oraş n-ar fi legi care să îngrădească libertatea hoților, viata în oraş ar fi grozav de tulburată; dacă soldații n-ar face uz cum trebuie de puterea lor, s-ar distruge totul; dacă flecare cetățean şi-ar părăsi starea şi funcția sa şi ar urmări-o pe a altuia, s-ar nimici buna rânduială din pricina lăcomiei; tot aşa este şi cu sufletul copilului.

Sufletul unui copil este deci un oraş: oraş de curând zidit şi întemeiat, oraş care are cetățeni străini ce n-au încă experiența nici unui lucru (astfel de cetățeni sunt mai cu seamă uşor de format). Cei care au fost crescuți într-un

fel rău de viețuire, cum sunt bătrânii, sunt greu de schimbat, deşi nu cu neputință, căci dacă vor, pot şi ei să se schimbe. Cei tineri însă, care n-au încă experiența vieții, vor primi cu uşurință legile toate.

Dă aşadar legi acestui oraş, legi înfricoşătoare şi aspre pentru cetățenii oraşului. Fii apărătorul legilor ce se calcă, nu-i de nici un folos să dai legi dacă nu cauți ca aceste legi să fie puse în aplicare.

Dă deci legi! Ai multă grijă de ele. Legiuirea noastră este pentru bunul mers al întregii lumi. Astăzi construim un oraş. Cele patru simțuri să fie meterezele şi porțile oraşului, iar întreg trupul să fie ca un zid. Porțile lui sunt: ochii, limba, auzul, mirosul şi, dacă vrei, pipăitul. Prin aceste porți intră şi ies cetățenii acestui oraş, cu alte cuvinte, prin aceste porți gândurile corup sau desăvârşesc sufletul copilului." (*Despre creşterea copiilor*, 21-27, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 400-402)

„Să învățăm pe copii să aibă necontenit pe buze cuvintele lui Dumnezeu, chiar şi când merg, să nu le aibă în chip silit, nici superficial şi nici rar, ci continuu." (*Despre creşterea copiilor*, 28, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 403)

„După cum plantele când sunt mici şi plăpânde au nevoie de mai multă îngrijire, tot astfel şi copiii. Să ne îngrijim să le luăm pedagogi buni ca să le punem o bună temelie chiar de Ia început şi să nu primească din fragedă vârstă ceva rău.

Să n-audă copilul basme prosteşti şi băbeşti, lată ce se spune în astfel de basme: *Cutare s-a îndrăgostit de cutare*. Sau: *Fiul împăratului şi fiica cea mai mică au făcut cutare şi cutare lucru*. Asemenea povestiri să nu audă copiii. Dimpotrivă, să audă alte povestiri, fără aluzii urâte, ci pline de multă simplitate şi curăție. Se poate să le audă din gura servitorilor şi din gura celor ce-l însoțesc pe copil la plimbare, dar nu din gura tuturor, căci nu-i îngăduit tuturor servitorilor să se amestece în educația copilului. Cei care ne ajută in opera noastră trebuie să fie oameni pricepuți, ca unii ce au să se apropie de statuia pe care o facem pentru Dumnezeu. Dacă am fi constructori şi am zidi o casă pentru un om de seamă, n-am îngădui servitorilor să se apropie fără nici un rost de construcție. Oare n-ar fi absurd ca acum, când zidim un oraş şi creştem cetățeni pentru împăratul ceresc, să îngăduim tuturor, fără deosebire, să se amestece în lucrul nostru? Să ne luăm deci în ajutor numai pe acei servitori care sunt pricepuți şi de folos. Dacă nu avem nici unul, să tocmim unul cu leafă, bărbat virtuos, şi să-i dăm mână liberă spre a ne ajuta în opera noastră.

Să nu audă deci copilul basme prosteşti şi băbeşti. Când este plictisit din pricina lecțiilor, povesteşte-i istorisiri sfinte - căci sufletului îi place să audă povestiri din vechime. Povesteşte-i, făcându-l să-şi uite de joacă; doar tu creşti un filosof, un atlet şi un cetățean al cerurilor.

Povesteşte-i aşa:

La început un tată avea doi copii; ei erau frați.

Opreşte-te puțin, apoi adaugă:

Amândoi aveau aceeaşi mamă. Unul era mai în vârstă, celălalt mai tânăr. Cel mai în vârstă era plugar, iar cel mai tânăr era păstor. Cel mai tânăr îşi ducea turmele sale la păscut pe câmpii şi pe malurile mării.

Îndulceşte povestirile ca să fie plăcute copilului, spre a nu-i obosi sufletul:

Celălalt frate semăna ogoarele şi planta pomi. O dată s-au gândit să cinstească prin rodul ostenelilor lor pe Dumnezeu. Păstorul a luat ce-a avut mai bun în turma lui şi I-a jertfit lui Dumnezeu.

Nu-i cu mult mai bine să povesteşti aceste lucruri în locul povestirii neadevărate despre oile cu lâna de aur? Apoi deşteaptă interesul copilului. Poți s-o faci prin povestire. Să nu adaugi de la tine nimic neadevărat, ci numai ceea ce-i scris în Scriptură:

Când I-a adus lui Dumnezeu jertfă ce a avut mai bun în turmele sale, îndată s-a pogorât foc din cer, a răpit toată jertfa şi a dus-o la jertfelnicul cel de sus. Fratele cel mai mare n-a făcut aşa. S-a dus, şi-a oprit pe cele mai bune din roadele sale pentru sine şi a jertfit lui Dumnezeu fructe mai puțin bune. Dumnezeu nici nu s-a uitat la ele, s-a întors şi le-a lăsat să rămână pe pământ. Jertfa celuilalt frate însă a primit-o sus, la El. Aşa se întâmplă şi cu administratorii moşiilor: stăpânul cinsteşte pe cel care-i aduce roadele moşiei şi-l pofteşte în casă, iar pe altul, de care nu e mulțumit, îl lasă afară. Tot aşa s-a întâmplat şi aici. Ce a urmat după aceasta? Fratele mai mare s-a întristat, ca unul ce fusese disprețuit şi dezaprobat de Dumnezeu, şi era mâhnit. Şi Dumnezeu i-a spus lui: "Pentru ce eşti trist? nu ştiai că aduci lui Dumnezeu darurile tale? Pentru ce M-ai insultat? Pentru ce Mi-ai jertfit roade mai puțin bune?

Dacă vrei să vorbeşti mai simplu, spune:

Acela neavând ce răspunde, a stat liniştit.

Sau, mai bine:

A tăcut.

După aceasta, văzând pe fratele său mai mic i-a spus: Hai să ieşim la câmp! Fratele cel mai mare, prinzând cu viclenie pe cel mai mic, l-a omorât. Şi credea că poate să se ascundă de Dumnezeu. Dar Dumnezeu a venit la el şi i-a spus: *Unde este fratele tău? – Nu ştiu*, a răspuns el, *Nu sunt păzitorul*

fratelui meu! Atunci Dumnezeu i-a spus: *Iată, sângele fratelui tău strigă către Mine!*

Să stea alături şi mama când sufletul copilului este format cu astfel de povestiri; ca să-ți ajute şi ea şi să laude cele spuse de tine.

Ce s-a întâmplat apoi? Dumnezeu a primit în cer pe fratele ucis; deşi a murit, el trăieşte sus în cer.

Copilul primeşte această învățătură despre înviere. Copilul crede, chiar dacă i se spun lucruri imposibile, ca de exemplu: *Şi l-a făcut semizeu*. Copilul nu ştie ce este un semizeu, dar pricepe că trebuie să fie ceva mai mare decât omul şi îndată se minunează. Cu atât mai mult când va auzi despre înviere şi că sufletul lui s-a suit în cer.

Şi a luat Dumnezeu pe fratele cel mai tânăr, sus; celălalt însă a trăit mulți ani, dar necontenit în suferință, cu frică şi cu cutremur; a suferit nenumărate chinuri şi era pedepsit în fiecare zi (Fac., 4, 1-12).

Vorbeşte-i cu tărie despre pedeapsa dată lui de Dumnezeu; nu-i spune numai: *că va fi gemând şi tremurând pe pământ*. Copilul nu poate pricepe ce valoare au aceste cuvinte, aşa că trebuie să-i spui:

După cum tu, când stai înaintea învățătorului, eşti cuprins de spaimă, tremuri şi te temi dacă e vorba să fii bătut, tot aşa a trăit toată viața lui şi fratele mai vârstnic, pentru că a păcătuit înaintea lui Dumnezeu.

E destul atât pentru copil. Spune-i această povestire seara, în timpul cinei. Mama să-i povestească aceeaşi istorisire din nou. Apoi, după ce a auzit-o de mai multe ori, cere-i-o s-o povestească şi el: *Spune-mi povestirea*, ca să se simtă şi el onorat de a o povesti. Când va stăpâni povestirea îi vei spune şi folosul ce-l putem scoate din ea. Cu toate că sufletul copilului, care a auzit povestirea, ştie să scoată prin propriile sale puteri folosul şi învățătura din ea înainte de a i le spune tu, totuşi spune-i şi tu.

Vezi cât de mare rău este lăcomia, cât de mare rău este să invidiezi pe fratele tău? Vezi cât de mare rău este să-ți închipui că poți să te ascunzi de Dumnezeu? El vede totul, chiar pe cele săvârşite întru ascuns.

Numai dacă această învățătură ai sădi în sufletul copilului, ai făcut mult, şi nu mai ai nevoie de pedagog. Frica de Dumnezeu va sta necontenit lângă copil şi negreşit îl va zgudui mai mult decât frica de orice alt pedagog.

Nu te mărgini la atât numai, ci ia-l de mână şi du-l la biserică! Caută să-l duci mai cu seamă atunci când se citeşte această povestire, îl vei vedea cum se bucură, cum sare în sus şi se veseleşte că ştie ceea ce toți ceilalți nu ştiu încă.

O ia înaintea celui ce citeşte povestirea, recunoaşte cele citite şi-i foloseşte mult. În felul acesta povestirea se întipăreşte în mintea sa.

Se mai pot scoate şi alte învăţături folositoare din această povestire. Învaţă-l deci:

Nu trebuie să fim trişti când suferim ceva nedrept. Dumnezeu ne arată aceasta, chiar de la început, prin acest frate nedreptăţit. Pentru că a făcut fapte plăcute înaintea lui Dumnezeu, Dumnezeu l-a luat, când a murit, sus în cer." (*Despre creşterea copiilor*, 37-42, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 406-410)

„Când este de cincisprezece ani, şi chiar mai mult, să audă relatări despre gheenă. Dar mai bine, când este de zece, opt ani şi mai puţin chiar, să audă în toată amănunţimea istoria potopului, a Sodomei, istorisirile despre cele petrecute în Egipt, toate câte sunt pline cu pedepse trimise de Dumnezeu pentru oameni. Când creşte mai mare, să audă istorisiri din Noul Testament, din timpul harului, istorisiri despre gheenă, îngrădeşte-i auzul cu aceste relatări şi cu altele nenumărate pe care le ai din propria ta experienţă.

Să nu-i îngăduim, să nu mai lăsăm să se apropie de el un om care i-ar povesti lucruri nepotrivite. Am spus lucrul acesta şi mai sus. Dacă vei vedea pe un servitor că spune copilului cuvinte de ruşine, pedepseşte-l îndată şi fii judecător aspru şi fără milă al celor greşite. Dacă vei vedea că o fată se apropie de el, păzeşte-l; dar mai bine este să nu se apropie de copil nici o fată, ca să nu se aprindă în el focul, afară de o femeie bătrână, care nu poate cu nimic să atragă pe tânăr. Păzeşte-l de o fată tânără mai mult ca de foc. Copilul nu va rosti nici un cuvânt nepotrivit dacă nu va auzi cuvinte nepotrivite şi dacă va fi hrănit cu cuvinte cuviincioase." (*Despre creşterea copiilor*, 52-53, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 414)

„Nici nu trebuie să tăiem complet din tânăr mânia, dar nici nu trebuie să-i îngăduim să o folosească totdeauna. Din prima vârstă să învăţăm pe copii să rabde chiar când ei înşişi sunt nedreptăţiţi; iar dacă ar vedea pe cineva că este nedreptăţit, să păşească curajos şi să ia apărarea celui năpăstuit, cu măsura cuvenită.

Cum vom putea sădi în sufletul copilului aceste legi? Prin exerciţii în raporturile lui cu servitorii: dacă rabdă când nu li se dă atenţie, dacă îşi stăpânesc mânia şi nu se supără când nu le sunt îndeplinite dorinţele şi cererile şi dacă îşi recunosc greşelile săvârşite faţă de alţi oameni, în toate aceste exerciţii tatăl este stăpân: să fie aspru şi ameninţător când sunt călcate legile, dar dulce şi prietenos când legile sunt îndeplinite, dăruind copilului multe răsplăţi. Tot astfel guvernează şi Dumnezeu lumea: prin frica de iad şi prin făgăduinţa împărăţiei. Aşa să ne purtăm şi noi cu fiii noştri.

Să fie mulți care să-l facă pe copil să se mânie, cu scopul de a-l pregăti şi a-l obişnui să rabde când este mâniat de cei din jurul lui. şi după cum atleții, înainte de începerea luptelor, fac exerciții cu prietenii lor pe locurile de antrenament, pentru a fi nebiruiți de rivalii lor, tot aşa şi copilul să fie instruit în casă; iar cel care să-l pună la încercare să fie tatăl, sau, mai mult decât toți, fratele lui. Dar toți cei din casă să se silească să facă pe copil să iasă biruitor, fie răzbunându-se pe el, fie împotrivindu-i-se spre a dobândi tăria caracterului. Şi servitorii să-l mânie adeseori pe drept sau pe nedrept, pentru a-l deprinde prin orice mijloc să-şi stăpânească mânia. Dacă tatăl său îl face să se mânie, nu e mare lucru, căci numele de tată pune stăpânire mai dinainte pe sufletul copilului şi nu-l lasă să se revolte. Dar dacă fac acest lucru copiii de aceeaşi vârstă cu el, robi şi liberi, prin ei se va deprinde să fie blând.

Mai este şi un alt mijloc. Care-i acela? Când se manie, adu-i aminte de scene şi învățăminte din propria sa viața. Când se supără pe un servitor care i-a greşit cu ceva, întreabă-l dacă el n-a greşit cu nimic şi ce-ar simți el însuşi daca ar fi în locul servitorului, Dacă-l vezi că bate un servitor, pedepseşte-l. Dacă-l insultă şi-l înjură, pedepseşte-l din nou. Copilul nu trebuie să fie nici bleg, nici sălbatic, ci să fie şi puternic, şi blând. De multe ori are nevoie să fie ajutat de mânie, atunci când el însuşi are să aibă copii sau are sa fie stăpân peste servitori.” (*Despre creşterea copiilor*, 66-69, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 418-419)

„... să-l îndepărtăm pe copil de vederea şi auzirea a ceva ruşinos, niciodată un copil să nu se ducă la teatru. Dacă cere să se ducă la teatru, atunci să găsim copii de vârsta lui care nu se duc la teatru ca, prin puterea exemplului, să-l îndepărtăm de teatru, nimic nu produce rezultate atât de importante ca emulația. S-o aplicăm în toate încercările noastre, dacă este ambițios copilul. Emulația are mai multă putere decât frica, decât făgăduința şi decât orice altceva.

Să-i procurăm apoi alte distracții nevătămătoare. Să-l ducem să viziteze pe oamenii sfinți, pe monahi, să-i dăm putința să se odihnească, să-l cinstim cu felurite daruri, pentru ca sufletul să poată suporta lipsa spectacolelor obscene din teatre. În locul acelor spectacole, dă-i să citească povestiri plăcute, arată-i livezi, câmpii şi clădiri frumoase. După ce i-ai dovedit frumusețea acestora, spune-i:

O, fiule, spectacolele acelea de teatru nu sunt pentru oamenii liberi, să vadă femei goale şi să audă cuvinte de ruşine. Făgăduieşte-mi că n-ai să asculți niciodată vreun cuvânt urât şi nici n-ai să vezi ceva ce nu se cade.

Dacă-mi faci această făgăduință, du-te la teatru. Totuşi, îți spun, nu-i cu putință să nu auzi acolo ceva de ruşine. Cele ce se petrec la teatru nu sunt vrednice de privit.

Spunând aceste cuvinte, să-l sărutăm, să-l luăm în brațe, să-l strângem la piept ca să-i arătăm dragostea noastră. Prin toate acestea îl înmuiem.

Ce alte mijloace să mai întrebuințăm? După cum am spus mai sus, să nu se apropie de nici o fată şi nici să-l servească vreo fată, ci o servitoare înaintată în vârstă, o femeie bătrână. Vorbeşte-i de împărăția cerurilor. Dă-i exemple de oameni, atât dintre păgâni, cât şi dintre creştini, care au strălucit prin castitate. Umple-i necontenit urechile cu astfel de exemple. Iar dacă avem şi servitori care trăiesc în castitate, să-i dam şi pe ei de exemplu. Pentru că-i ruşinos ca un servitor să fie cast, iar fiul stăpânului, nu.

Mai avem încă un leac. Care? Să-l deprindem să postească; dacă nu totdeauna, cel puțin de două ori pe săptămână: miercurea şi vinerea. Să se ducă la biserică. Iar seara, când iese lumea de la teatru, tatăl să-şi ia copilul de mână şi să-i arate pe cei ce ies din teatru; să deplângă pe bătrânii ce vin la teatru, că sunt mai lipsiți de înțelepciune decât tinerii, şi să aducă mustrare şi tinerilor, că s-au dus acolo ca să se aprindă. Şi să întrebe pe copil: *Ce-au câştigat toți aceştia? Nimic altceva decât ruşine, insultă şi dispreț*. Nu este puțin lucru pentru păstrarea castității copilului îndepărtarea lui de la auzirea şi vederea acestor spectacole ruşinoase.

Mai este încă şi alt mijloc de a păstra cast pe copil. Să fie învățat să se roage cu multă râvnă şi umilință. Copilul va primi aceste povețe pentru că prin firea sa el este pătrunzător şi are sufletul treaz. În istoria Vechiului Testament găsim multe exemple de genul acesta, spre exemplu: Daniel, losif. Să nu-mi spui că losif avea şaptesprezece ani când se ruga (Fac., 37, 2), ci gândeşte-te că mult mai înainte şi mai mult decât frații săi a cucerit inima tatălui prin cuvioşia sa (Fac., 37, 3). lacov nu era fratele cel mai tânăr (Fac., 38, 11-22)? Dar Ieremia (Ier., 1, 6-7)? Dar Daniel, nu era de doisprezece ani (Dan., 1, 4-7)? Dar Solomon, nu era şi el de doisprezece ani când a îndreptat spre Dumnezeu acea minunată rugăciune (III Regi 3, 6-7)? Dar Samuel, nu I-a învățat când era tânăr pe propriul lui dascăl (I Regi 3, 1-20)? Prin urmare, să nu deznădăjduiți. Dacă are cineva un suflet lipsit de maturitate, nu acceptă rugăciunea; vârsta copilăriei, însă, o primeşte pe aceasta. Să fie învățat deci copilul să se roage cu multă umilință şi să ia parte la privegherile de noapte atât cât poate, în general, îndemnăm să se formeze în copil caracterul unui bărbat sfânt. Într-adevăr, cel care nu se jură, cel care nu se sileşte să ocărască atunci când este ocărât, cel care nu insultă, care nu duşmăneşte, cel care posteşte şi se roagă, cel care are atâtea calități, acela are destule ajutoare pentru a păzi fecioria." (*Despre creşterea copiilor*, 77-80, în

vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 422-424)

„Este şi un alt mijloc de a păzi castitatea. Să vadă des pe întâistătătorul Bisericii şi să audă din gura lui laude, iar tatăl să-şi arate bucuria când fiul lui este lăudat înaintea multor oameni. Fetele să se ruşineze şi să aibă respect față de el când îl văd.

Prin urmare, îi vor da lui mult ajutor pentru păstrarea castității: povestirile folositoare, frica şi făgăduințele tatălui, iar, pe lângă acestea, răsplata ce o are de la Dumnezeu şi marile bunătăți de care se vor bucura cei ce au trăit în castitate.

Vorbeşte-i încă şi despre bunul nume pe care poate să-l aibă în armată şi în societate. Mai presus de toate, vorbeşte-i necontenit cu dispreț de desfrânare şi laudă mult castitatea. Toate acestea sunt îndestulătoare ca să pună stăpânire pe sufletul copilului. Cu astfel de învățături sufletul lui va da naştere gândurilor curate.

Ne-a mai rămas încă ceva. Să mergem la stăpânul tuturor cetățenilor noştri, la cel care îi conduce pe toți. Care este acesta? Înțelepciunea. Aici e nevoie de multă osteneală spre a-l face pe copil înțelept şi a alunga din sufletul lui orice necunoştință. Mai ales aceasta este partea cea mai însenînată şi cea mai minunată a filosofiei, de a cunoaşte dogmele despre Dumnezeu, despre toate bunurile ce sunt depozitate în acestea, despre gheenă, despre împărăția cerurilor, *Începutul înțelepciunii este frica de Domnul* (Pilde 1, 7).

Să sădim deci în sufletul copilului această înțelepciune şi să i-o întărim ca să cunoască bine valoarea lucrurilor omeneşti: ce este bogăția, slava, puterea, ca să ajungă în stare să le disprețuiască şi să dorească bunurile cele mai mari. Să-i amintim mereu cuvintele acestea sfătuitoare: *Fiule, teme-te de Dumnezeu şi de nimeni altul!*

Întemeiat pe aceste învățături, copilul va ajunge un bărbat înțelept şi plin de har." (*Despre creşterea copiilor*, 83-87, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 426)

„Trebuie aşadar, ca părinții să se îngrijească nu de cum vor dobândi bani copiii lor, ci de cum vor dobândi evlavie şi bogăție sufletească. Trebuie să-i educe astfel încât să nu aibă nevoie de multe lucruri, să nu se dedea dorințelor vremurilor de astăzi. Trebuie încă să cerceteze cu atenție când ies copiii lor din casă şi când se întorc, unde se duc şi cu cine se întovărăşesc. Daca nesocotesc aceste îndatoriri ale lor, vor da răspuns la

Dumnezeu. Dacă ni se cere socoteală pentru cât ne-am îngrijit de alții — căci spune Scriptura că *Nimeni să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale celuilalt* (I Corinteni 10, 24) —, cu atât mai mult ni se va cere răspuns pentru cum am avut grijă de copiii noştri.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 120-121)

„Ne putem dezvinovăți atunci când Dumnezeu îi pedepseşte aspru pe copiii care înjură pe tatăl sau pe mama lor, iar noi îi auzim pe copiii noştri cum Îl hulesc pe Însuşi Dumnezeu, şi îngăduim asta?

Să ne străduim, aşadar, să le dăm copiilor noştri educație creştină, cu încredințarea că, atunci când vor avea evlavie şi iubire de Dumnezeu, se vor deosebi şi în viața pământească prin virtuțile lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 122-123)

„Aşa cum nu ne vom putea dezvinovăți de păcatele noastre personale, la fel nici de păcatele copiilor noştri. Şi e ceva logic. Pentru că dacă răutatea ar fi fost din fire, am fi avut justificare. E ştiut însă, că prin voia noastră urmăm fie calea păcatului, fie pe cea a virtuții. Cum se va dezvinovăți aşadar părintele care a lăsat-o pe cea mai iubită ființă a lui, pe copilul său, să apuce pe drumul cel rău?

Dacă copiii sunt educați în bunele năravuri, greu îşi vor schimba purtarea când vor creşte. Căci sufletul de copil este ca pânza albă şi curată care, dacă o vopsim în vreo culoare, se vopseşte atât de bine încât, ori de câte ori vom vrea s-o re vopsim, mereu se va observa culoarea de la început. Aşa sunt şi copiii. Când se obişnuiesc cu binele, greu se mai schimbă.

Apostolul Pavel ne spune un proverb pe care 1-a împrumutat de la poetul Menandru: *Tovărăşiile rele strică obiceiurile bune* (I Corinteni 15, 33). Să nu ne mirăm că unii devin hoți sau desfrânați sau hulitori. Copiii care de mici sunt lipsiți de educația creştină se obişnuiesc să trăiască în rău şi la prima ocazie se abat de la calea dreaptă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 124)

„Dacă-l educi cum trebuie pe copilul tău şi-1 faci să aibă evlavie şi iubire, dacă şi el va face la fel cu copiii săi etc., se va alcătui un lanț binecuvântat datorită ție, care ai devenit rădăcina întregului bine.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 125)

„Dar şi părinţii, o spun din nou, sunt datori să-şi educe cum trebuie copiii, străduindu-se pentru dezvoltarea echilibrată a trupului şi a duhului lor. Să-i înveţe evlavia şi virtutea. Dacă nu fac aşa, nu trebuie să se numească părinţi.

Aşa cum chemaţi doctorul când copilul vostru se îmbolnăveşte trupeşte, la fel să faceţi şi când el suferă sufleteşte. Sufletul este bolnav când păcătuieşte, când se desfrânează, când fură, când face ceea ce Dumnezeu interzice.

Dar şi neşcolirea, needucarea, este o boală a sufletului, şi desigur mare, pentru că din pricina ei se întâmplă atâtea şi atâtea rele. Trebuie deci să-i şi educăm pe copiii noştri, căci astfel vor putea să-L cunoască mai bine pe Dumnezeu? Fără învăţătură vor fi ca animalele, care sunt lipsite de cuget. Omul, care a fost înzestrat cu cuget, trebuie să fie şi înţelept, aşa cum 1-a făcut dintru început Dumnezeu. Fără înţelepciune el este o piatră preţioasă afundată în mocirlă, este corabie fără cârmă şi fără echipaj, care înaintează pe marea vieţii necârmuită, la întâmplare. De aceea un înţelept a spus: *Omul neşcolit priveşte, dar nu vede*. I se pare că vede, dar este orb, fiindcă nu are cunoaştere, şi îndeosebi cunoaşterea adevărurilor şi a dogmelor credinţei - ce este sufletul, cerul, Dumnezeu Cel în trei ipostasuri, învierea, botezul, îngerii, Sfânta Liturghie, preoţia etc.

Proorocul David spune: *Luaţi învăţătură, ca nu cumva să se mânie Domnul* (Psalmi 2, 12). Educaţi-vă creştineşte copiii. Aceasta este datoria voastră. Dacă veţi fi nepăsători, veţi merge în iad, chiar dacă aveţi alte virtuţi. Să-i învăţaţi tainele Bisericii, dreptatea, înţelepciunea, vitejia sufletească. Să-i ajutaţi să se cunoască pe ei, căci prin cunoaşterea de sine vor fi conduşi şi la cunoaşterea de Dumnezeu. Dacă nu-L cunosc pe Dumnezeu, la ce le va fi de folos toate celelalte? Nu-L auziţi pe Domnul, Care spune în Sfânta Evanghelie că, dacă omul ar câştiga lumea întreagă dar şi-ar pierde sufletul său, nu i-ar folosi la nimic?

Educaţi-i, aşadar, duhovniceşte pe copiii voştri. Educaţi-vă şi pe voi. În felul acesta vă veţi mântui şi veţi intra în împărăţia cerurilor, cu harul lui Hristos." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 128-130)

„Mai întâi disciplina, ascultarea, formarea moravurilor. Să se evite moleşeala, luxul, excesele bunăstării, ca el să fie curat totdeauna. Curăţia la copil, la omul tânăr, iată marele obiect al pretenţiilor părinţilor la care sunt avizaţi. Totul se pierde, prezentul şi viitorul,

dacă omul tânăr este stricat. Omul tânăr desfrânat va fi mai târziu soţul infidel. Să fie format astfel la o viaţă frugală şi ostenitoare.

Însă nimic nu foloseşte fără principiile religioase. *Educaţi pe aceştia în disciplina şi ascultarea de Dumnezeu*, zice Pavel. Nimic nu va folosi fără de religie; cu ea totul se întoarce spre folos şi spre bogăţie. Vedeţi pe Ana soţia lui Fanuel, ea îl dă lui Dumnezeu pe fiul ei şi acest fiu ajunge minunatul profet Samuel. Ca copilul să ştie să gândească, ca şi creştin, această înţelepciune îi va folosi mai mult decât toate celelalte. În loc să aspire la bogăţie, el va avea sufletul destul de înalt pentru a dispreţui bogăţia. În loc de a urmări slava şi onorurile lumii acesteia, el se va încununa cu splendorile veşnice. În loc de a se ambiţiona spre o viaţă mai lungă, el va aspira la o viaţă divină fără de sfârşit. În loc de a fi abil să vorbească frumos, el va avea elocvenţa faptelor, prestigiul pe care-l dă virtutea. Să ne gândim la eroii străluciţi pe care i-a produs religia în cursul veacurilor." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 256-257)

„Fă ca fericitul Iov! Se temea şi de păcatele săvârşite în gând de feciorii săi! De aceea, aducea jertfe pentru ei şi avea mare grijă de ei. Fă ca Avraam! Şi acesta nu se îngrijea de bani şi de moşii, ci de legile dumnezeieşti, pentru ca urmaşii lui să le păstreze cu sfinţenie. Şi despre virtutea aceasta a lui dă mărturie Dumnezeu, grăind aşa: *Că ştiu că Avraam va învăţa pe copiii lui judecăţile şi dreptăţile Mele* (Fac., 18, 19). Iar David, pe patul de moarte, a chemat pe fiul său şi, în loc de mare moştenire, îi dădea aceste porunci şi-i spunea: *De vrei, copilul meu, să trăieşti după legile lui Dumnezeu, nu vei fi doborât de necazurile ce-ţi vin pe negândite, că toate-ţi vor merge după voie şi te vei bucura de multă linişte; dar dacă pierzi ajutorul lui Dumnezeu, nu ţi-e de nici un folos împărăţia şi multa ei putere*. Acestea şi altele ca acestea îi spune, deşi nu cu aceste vorbe.

Aşa să grăim şi noi copiilor noştri, şi cât trăim, şi la moartea noastră. Să-i convingem că bogăţie mare, moştenire desăvârşită, comoară nefurată este frica de Dumnezeu. Să nu ne străduim să le lăsăm averi care se pierd, ci dreapta credinţă, care rămâne şi nu se pierde. Când nu-i dreaptă credinţă, pier cu primejdie şi mare ruşine şi averile pe care le ai; dar când ai dreapta credinţă, câştigi averi pe care nu le ai. Dacă-ţi creşti bine copilul, şi-l creşte aşa şi el pe fiul lui, şi acela pe al său, se va prelungi fapta ta ca un lanţ de bună-vieţuire, care a luat de la tine început şi rădăcină, şi tu vei culege roadele purtării de grijă de urmaşi. Dacă părinţii şi-ar creşte bine copiii lor, n-ar mai fi nevoie de legi, de tribunale, de osânde şi pedepse, de execuţii publice. *Legea nu este pusă pentru cel drept,* spune Scriptura (I Timotei, 1,

9). Dar pentru că nu ne îngrijim de ei, pentru aceasta aducem asupra lor mai mari nenorociri, îi dăm pe mâinile călăilor şi-i împingem mereu în prăpastie. *Cel care-i moale cu fiul său,* spune Scriptura, *va lega rănile lui* (Is. Sir., 30. 7).

- Ce înseamnă cuvintele: *Cel care-i moale?*

- Cel care are milă de copil, care-l linguşeşte, care-l alintă peste măsură. Copilul are nevoie de o purtare de grijă mai aspră, trebuie să ştie de frică!

Nu spun asta ca să fiţi foarte aspri cu copiii voştri, ci ca să nu ajungeţi să nu vă mai ia în seamă. Dacă femeia trebuie să se teamă de bărbat, apoi cu mult mai mult fiul de tată. Nu-mi spune mie că e cu neputinţă să supui tinereţea. Dacă Pavel cere unei văduve să aibă grijă de creşterea copiilor, apoi cu mult mai mult bărbaţilor. Dacă ar fi fost cu neputinţă, n-ar fi poruncit-o. Trândăvia noastră e de vină dacă ajung nişte răi copiii noştri; pentru că nu le sădim dintru început, din fragedă vârstă, credinţa în suflet. Ne străduim să înveţe toată ştiinţa profană, să slujească în armată; şi pentru aceasta cheltuim bani, ne rugăm de prieteni, umblăm la unul şi la altul; dar ca să ajungă slăvit în faţa Împăratului îngerilor, nu spunem cuvânt! Îl lăsăm să se ducă des la teatru, dar nu-l silim niciodată să vină la biserică. De vine o dată sau de două ori copilul la biserică, apoi vine aici de mântuială, la întâmplare şi în zadar, ca să se distreze. N-ar trebui să fie aşa. Ci, după cum le cerem socoteală de lecţii când îi trimitem la şcoală, tot aşa şi când îi trimitem la biserică, dar, mai bine zis, când îi ducem la biserică. N-ar trebui să punem pe alţii să-i ducă la biserică, ci noi înşine să-i luăm de mână şi să-i aducem aici şi să le cerem să ţină minte predica şi învăţătura ce o aud. Aşa, da, aşa ne va fi mai uşoară îndreptarea copiilor noştri. Că dacă ar auzi în casă vorbindu-li-se mereu de credinţă, dacă i-am sfătui ce trebuie să facă, iar la acestea ar fi adăugate şi învăţăturile de aici, ar da repede roadă frumoasă aceste bune seminţe. Dar nimic din toate acestea nu facem! Socotim de mică însemnătate cele de neapărată trebuinţă. De le dăm aceste sfaturi, îi apucă îndată râsul. De aceea au ajuns toate cu susul în jos." (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 9-10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 360-362)

EDUCAŢIA (lipsa educaţiei religioase a copiilor - gravitatea)

„Să ştiţi că, dacă toate faptele noastre ar fi bine rânduite cu privire la sufletul nostru, însă nu ne vom îngriji de mântuirea copiilor, vom fi pedepsiţi

cu pedeapsa cea mai mare. Vă voi da o dovadă, nu a mea, ci una care se află în Sfintele Scripturi.

Era un preot la iudei, om cumpătat şi îngăduitor, care se numea Eli. Acest Eli era tatăl a doi copii. Deşi vedea că fiii lui merg pe căi greşite, totuşi nu-i dojenea, nici nu-i împiedica. Mai bine spus îi mustra, dar nu făcea asta cu toată tăria. Păcatele acestor copii erau: desfrânarea şi lăcomia. Scriptura spune că mâncau cărnurile sfinte înainte de a fi sfințite şi înainte de a fi aduse ca jertfă lui Dumnezeu (I Regi 2, 16- 17). Cu toate că tatăl lor ştia asta, nu i-a pedepsit, încerca să-i întoarcă de la păcatul lor prin sfaturi, spunându-le necontenit astfel de cuvinte: *Nu, copiii mei, nu faceți aşa, că nu-i bun auzul pe care-l aud despre voi că faceți poporul să nu mai slujească Domnului. Dacă va păcătui om față de om, se vor ruga pentru el Domnului; dar dacă va păcătui omul față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?* (I Regi 2, 24- 25). Greutatea acestor cuvinte era mare şi ruşinea îndestulătoare ca să aducă la simțiri pe un om cu minte. Cuvintele tatălui au scos la iveală păcatul lor, au arătat cât este de înfricoşător şi le-au făcut cunoscut cât de greu de suferit şi cât de înspăimântătoare este pedeapsa ce-i amenință. Dar pentru că Eli n-a arătat față de fiii săi toată asprimea trebuitoare, a pierit şi el împreună cu aceştia. Eli nu trebuia să se mărginească numai la amenințări. Trebuia să-i îndepărteze de la fața lui, să-i biciuiască. Trebuia să fie cu ei cu mult mai neîndurător şi mai aspru. Dar pentru că n-a făcut asta, Eli a ațâțat pe Dumnezeu la luptă şi împotriva lui, şi împotriva fiilor lui. Pentru că şi-a cruțat fără socoteală fiii, a pierdut, o dată cu mântuirea copiilor lui, şi propria sa mântuire. Ascultă ce-i spune Dumnezeu lui Eli! Dar, mai bine-zis, nu-i spune lui. Nu l-a mai socotit vrednic să-i spună vreun cuvânt. S-a purtat cu el ca şi cu o slugă care a greşit foarte mult în fața stăpânului său şi căreia îi face cunoscute prin altă persoană nenorocirile ce vor veni peste el. Atât de mare era atunci mânia lui Dumnezeu pe Eli. Ascultă deci ce spune Dumnezeu lui Samuel, ucenicul lui Eli, despre dascălul său. Dumnezeu vorbea mai mult cu ucenicul lui Eli şi cu celălalt profet şi cu alți oameni decât cu Eli despre pedepsele ce vor veni peste el. Aşa l-a nimicit Dumnezeu pe Eli pe vecie! Dar ce spune Dumnezeu lui Samuel? *A ştiut că fiii lui au hulit pe Dumnezeu, şi nu i-a certat* (I Regi 3, 13). Eli i-a certat, dar nu cum trebuia. I-a certat, dar Dumnezeu spune că certarea făcută fiilor săi n-a fost certare. Prin urmare, Dumnezeu a osândit certarea făcută de Eli, pentru că nu era făcută cu asprime şi cu tărie. Din cele spuse urmează că putem să avem grijă de copii, dar dacă nu ne îngrijim de ei cum trebuie, înseamnă că nu avem grijă de ei, după cum nici certarea făcută de Eli nu era certare. După ce Dumnezeu a spus care e păcatul lui Eli şi al fiilor lui, a pronunțat cu multă mânie pedeapsa: *Pentru aceea mi-am jurat*

casei lui Eli că păcatul casei lui Eli nu se va ierta până în veac, nici prin tămâiere, nici prin jertfe (I Regi 3, 14).
Ai văzut cât de mare este înverşunarea lui Dumnezeu şi cât de neiertată pedeapsa? Dumnezeu spune: *Fără îndoială, trebuie să piară nu numai el, nici numai copiii lui, ci toată casa lui; nu va fi leac care să vindece rana aceasta*. Şi totuşi, în afară de negrija sa faţă de creşterea copiilor. Dumnezeu n-a mai putut să-l învinovăţească de alt păcat pe bătrânul acela. Eli era, într-adevăr, un bărbat minunat în toate faptele lui. Înţelepciunea şi curăţia vieţii lui se pot vedea nu numai din faptele lui, ci şi din felul în care a primit pedeapsa lui Dumnezeu. Mai întâi, când a auzit hotărârea lui Dumnezeu şi a văzut că-l aşteaptă cea mai cumplită pedeapsă, nu s-a îndărătnicit, nu s-a supărat, nici n-a spus cuvintele pe care poate mulţi le-ar fi spus: *Sunt eu stăpân pe voinţa altora? Sunt răspunzător de propriile mele păcate! Fiii mei sunt în vârstă şi ar fi drept ca numai ei să fie pedepsiţi*. Eli însă n-a spus şi nici n-a gândit aşa! Ca o slugă înţeleaptă, care ştie numai un singur lucru, să primească cu inima uşoară toate hotărârile stăpânului, chiar dacă sunt neplăcute şi dureroase, tot astfel şi Eli a rostit cuvinte pline de multă înţelepciune: *Însuşi Domnul va face ce va fi plăcut înaintea Lui* (I Regi 3, 18). Virtutea lui se poate vedea nu numai de aici, ci şi din altă parte. Când iudeii erau în război, i s-a adus la cunoştinţă înfrângerea armatei iudaice şi că fiii lui au fost omorâţi în luptă într-un chip ruşinos şi vrednic de milă. Eli a rămas netulburat la auzul acestei ştiri (I Regi 4, 13-18). Dar când i s-a mai spus că în măcelul acela a fost răpit de duşmani şi chivotul legii, da, atunci bătrânul, întunecat de durere, a căzut din scaun pe spate înspre uşă şi şi-a rupt spinarea, că era bătrân şi greoi (I Regi 4, 17). A fost un om slăvit care a judecat pe Israel patruzeci de ani (I Regi 4, 18).

Dacă pe preotul, pe bătrânul, pe slăvitul, pe cel care a stat fără prihană în fruntea poporului evreu patruzeci de ani, care a condus poporul în nişte vremuri care cereau multă grijă şi băgare de seamă, nimic din acestea n-a putut să-l scape de pedeapsă, ci a pierit năprasnic şi mizerabil pentru că nu s-a ocupat de copiii lui cu toată grija, iar păcatul acestei nepurtări de grijă pentru creşterea copiilor a înecat, ca un val furios şi mare, toate acele fapte şi a ascuns toate faptele lui bune; dacă, deci, un om atât de mare a suferit o astfel de pedeapsă, ce pedeapsă vom suferi noi, care trăim în timpuri care cer de la noi mai multă înţelepciune şi înţelegere a lucrurilor, noi, care suntem mai prejos de virtutea aceluia…" (*Apologia vieţii monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 247-250)

„Să nu mi se spună că mulți oameni au avut mai puțină grijă de copiii lor decât Eli, şi totuşi n-au primit pedeapsa lui Eli. Asta nu-i adevărat! Din pricina acestui păcat mulți oameni au suferit adeseori pedepse mai cumplite chiar decât pedeapsa lui Eli. De unde vine moartea copiilor înainte de vreme? De unde bolile cumplite şi fără de sfârşit şi peste noi, şi peste copiii noştri? De unde pagubele, de unde accidentele, de unde neajunsurile, de unde nenumăratele nenorociri? De acolo că nu avem nici o grijă de copiii noştri când sunt răi. Spusele mele nu sunt o simplă presupunere, întâmplarea bătrânului Eli este îndestulătoare să ne convingă. Dar vă voi mai cita şi cuvintele unui bărbat înțelept. Vorbind despre copii, spune aşa: *Nu te bucura de fiii necredincioşi; dacă nu au frică de Dumnezeu, să nu ai încredere in viața lor*. Vei suspina din pricina doliului înainte de vreme şi vei cunoaşte moartea lor neaşteptată. Mulți, după cum am spus mai sus, au suferit aceste pierderi. Alții au scăpat, dar până la sfârşit nu vor scăpa nici ei. Pedeapsa va cădea pe capul lor. Când vor pleca dincolo, vor fi pedepsiți şi mai straşnic." (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 251)

„Pe bătrânul Eli, deşi era strălucit în toate celelalte fapte, l-a pedepsit numai din pricina acestei lipse de grijă față de creşterea copiilor lui; pe patriarhul Avraam l-a cinstit atât pentru celelalte virtuți ale lui, cât şi pentru această purtare de grijă pentru copii. Vorbind despre acele multe şi mari daruri pe care a făgăduit că i le va da, Dumnezeu a arătat şi pricina acestor daruri: *Ştiam, spune Domnul că Avraam va da poruncă fiilor lui şi casei lui după el şi vor păzi căile Domnului Dumnezeu, ca să facă dreptate şi judecată* (Fac., 18, 19). Am citat acum aceste cuvinte, ca să cunoaştem că Dumnezeu se va purta cu asprime față de cei care nu se îngrijesc de nişte făpturi atât de dragi Lui şi atât de prețuite de El. Căci nu se poate ca Dumnezeu să se îngrijească atât de mult de mântuirea copiilor, iar noi să nu le purtăm deloc de grijă, disprețuindu-i.

Prin urmare, Dumnezeu nu rămâne nepăsător față de purtarea noastră, dimpotrivă, se supără şi se mânie cumplit, după cum de altfel şi faptele ne arată. Pentru asta şi Fericitul Pavel ne îndeamnă adesea, zicând: *Părinților, creşteți pe copiii voştri în învățătura şi certarea Domnului* (Efes., 6, 4).

Dacă noi am primit poruncă să veghem asupra sufletului copiilor pentru că vom da socoteală, cu mult mai mult a primit această poruncă tatăl care i-a născut, care i-a crescut, care trăieşte necontenit împreună cu ei. După cum nu putem să avem vreun cuvânt de apărare sau de iertare pentru păcatele noastre, tot astfel nu putem fi iertați nici pentru păcatele copiilor. Acest lucru a fost pus în lumină de Fericitul Pavel. Legiuind ce fel de

oameni trebuie să fie cei care sunt însărcinați cu conducerea altora, Pavel, pe lângă toate celelalte îndatoriri de neapărată trebuință, cere să fi îndeplinit şi îndatorirea de a-şi fi crescut bine copiii, (I Tim., 3, 4) pentru că nu vom fi iertați dacă aceştia ajung nişte răi şi nişte stricați. Şi pe bună dreptate. Dacă am fi prin fire răi, poate că am avea un cuvânt de apărare, dar pentru că ajungem răi sau buni prin libertatea voii noastre, ce scuză potrivită ar putea invoca tatăl care va lăsa să se piardă şi să ajungă om rău ființa cea mai iubită şi mai scumpă dintre toate ființele de pe pământ, copilul? Că nu vrea tatăl său să-l facă bun? Dar care părinte ar putea spune asta? Însăşi firea lui îl sileşte şi-l mână să-şi facă bun copilul. Că nu a putut? Tatăl nu poate spune nici asta. Faptul că a avut copilul în mâinile sale de când era fraged, că este cel dintâi şi singurul căruia i s-a încredințat puterea asupra copilului, că îl are în casă, sub ochii săi, necontenit, îi face lesnicioasă şi cu totul uşoară supravegherea copilului.

Sunt convins că proasta creştere a copiilor şi înrăirea lor nu se datoreşte altui fapt decât dragostei pătimaşe ce o avem pentru bunurile materiale ale acestei lumi. Grija de cele lumeşti şi preferința părinților numai pentru bunurile pământului, îi silesc să nu se îngrijească de copii şi, o dată cu asta, să nu se îngrijească nici de sufletele lor. Aceşti părinți (să nu se creadă că vorbesc cu patimă) sunt mai răi decât asasinii de copii. Aceştia despart sufletul de trup, ceilalți, părinții, prin purtarea lor, aruncă în focul gheenei sufletul lor, o dată cu trupul lor. E necesar şi e în firea lucrurilor ca trupul lor să moară, dar moartea sufletului lor ar fi putut fi înlăturată dacă lipsa de purtare de grijă a părinților n-ar fi adus-o asupra copiilor lor. Mai mult încă, învierea cea de obşte va face să dispară moartea trupului, pierderea sufletului însă este ireparabilă; un suflet pierdut nu se mai mântuie, este chinuit veşnic.

Prin urmare, pe bună dreptate am spus că părinții care nu se îngrijesc de mântuirea copiilor lor sunt mai răi decât ucigaşii de copii. Nu-i atât de groaznic să-ți ascuți sabia, să-ți înarmezi mâna, s-o împlânți în gâtul copilului, pe cât de groaznic este a pierde şi a strica sufletul lui. Nimic nu o poate egala." (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 254-256)

„Poți spune cu mâna pe inimă că te-a auzit fiul tău sfătuindu-l vreodată, sau ştie el prin el însuşi că jurământul, chiar jurământul drept, este un păcat înaintea lui Dumnezeu (Matei 5, 33-37)? I-ai spus tu vreodată că nu poate să se mântuiască cel care ține minte răul şi e ranchiunos? Scriptura spune: *Căile celor ce țin minte răul duc spre moarte* (Pilde 12, 29). I-ai spus tu vreodată fiului tău că Dumnezeu dispreţuieşte aşa de mult pe bârfitor,

încât i-a interzis citirea cuvintelor dumnezeieşti (Înţ. Sol., 1, 11)? I-ai spus tu vreodată fiului tău că Dumnezeu aruncă din ceruri pe omul îngâmfat şi pe ocărâtor şi-l dă focului gheenei (Is., 13, 11)?

I-ai spus tu vreodată fiului tău că cel care se uită la vreo femeie cu ochi desfrânaţi este privit ca un om care a şi săvârşit păcatul şi este pedepsit ca desfrânat (Matei 5, 27-28)? L-ai sfătuit vreodată să fugă de păcatul săvârşit în fiece clipă, judecarea aproapelui, care atrage după sine o pedeapsă cumplită (Matei 7, 1-5)? I-ai citit tu vreodată legile puse de Hristos pentru aceste păcate? Sau poate nici tu nu ştii că există astfel de legi. Cum deci va putea fiul tău să săvârşească poruncile lui Hristos, când nici tu, tatăl lui, care trebuie să-l înveţi aceste porunci, nu le ştii?

Dacă această grozăvie s-ar mărgini numai la atât, de a nu le da nici un sfat folositor, grozăvia n-ar fi atât de mare; dar voi îi împingeţi să săvârşească fapte potrivnice poruncilor lui Hristos. Când părinţii îşi îndeamnă copiii să studieze elocinţa, nu-i poţi auzi spunându-le altceva decât aceste cuvinte: *Cutare, om de proastă condiţie socială şi din părinţi de jos, pentru că a studiat elocinţa şi ştie să vorbească bine, a ajuns mare demnitar, şi-a făcut avere mare, şi-a luat femeie bogată, şi-a zidit casă luxoasă, este temut şi slăvit de toţi. Altul apoi, cutare, pentru că a învăţat limba latină, are o funcţie înaltă la curtea domnească şi conduce şi rânduieşte treburile curţii*. Un alt tată dă de exemplu pe alţii; dar toţi părinţii dau fiilor lor de exemplu numai pe oamenii străluciţi şi renumiţi pe pământ. Nimeni, niciodată, nu pomeneşte de cei străluciţi şi renumiţi în ceruri, ba dimpotrivă, dacă ar încerca cineva să-i pomenească şi să-i dea de exemplu, l-ar alunga ca pe unul care distruge rânduiala lumii.

Aşadar, dacă de la început îi încântaţi cu astfel de cuvinte, apoi nu-i învăţaţi altceva decât temelia tuturor relelor, căci le sădiţi în suflet două patimi foarte puternice: dragostea de bani şi dragostea de slava deşartă, cea din urmă mai rea decât cea dintâi. Fiecare dintre aceste patimi, luată separat, este îndestulătoare să distrugă sufletul unui copil; dar când sunt unite şi cad împreună pe sufletul lui fraged, ca nişte şiroaie de munte unite împreună, distrug toate însuşirile bune ale copilului, pentru că târăsc cu ele peste sufletul lui atâţia spini, atâta nisip, atât de mult bolovăniş, încât sufletul lui nu mai poate să odrăslească, nici să rodească vreuna dintre însuşirile lui bune. Despre adevărul spuselor mele ne dau mărturie şi înţelepţii păgâni. Un înţelept numeşte fiecare dintre aceste patimi, luate separat, nu unite, acropolă a răutăţilor, iar alt înţelept, cap al răutăţilor. Dacă fiecare din aceste patimi, luată separat, este acropolă şi cap şi dacă dragostei de avuţii i se mai alătură şi cealaltă, mult mai cumplită şi mai tiranică, adică dragostea nebună după slavă, şi la un loc se năpustesc asupra sufletului tânărului, se înrădăcinează

în el şi-l ocupă de timpuriu, cine va mai putea urni din suflet această boală, mai ales când şi părinții nu numai că nu-şi dau nici o silință ca aceste lăstare de răutate să fie smulse, ci, dimpotrivă, fac totul şi cu fapta, şi cu cuvântul ca ele să prindă şi mai adânc rădăcină. Mai este cineva atât de lipsit de judecată încât să nu se deznădăjduiască de mântuirea unui copil care a primit o astfel de creştere? Ar fi de dorit ca un suflet care are fericirea să se bucure de alte învățături decât cele de mai sus să evite răul, dar ce nădejde de mântuire mai poate fi când pretutindeni premiile se dau în bani şi când bărbați blestemați sunt dați copiilor ca pilde de urmat? Oamenii care iubesc banii şi averile ajung în chip neîndoios invidioşi, stricați, gata oricând să jure, sperjuri, obraznici, insultători, hoți, neruşinați, îndrăzneți, nerecunoscători şi făcători a tot felul de răutăți. Martor vrednic de credință al acestor adevăruri este Fericitul Pavel, care spune că rădăcina tuturor relelor din viață este iubirea de arginți (I Tim., 6, 10). Mai înainte de el, Hristos a arătat acelaşi lucru şi a spus că nu este cu putință să slujească lui Dumnezeu cel care slujeşte patimii iubirii de arginți (Matei 6, 24).

Prin urmare, dacă paşii tânărului sunt conduşi chiar de la început spre această robie, când va putea ajunge liber, când va putea scoate capul din valurile care-l învăluie, o dată ce toți îl împing, toți îl dau la fund şi aduc peste el primejdia înecului? N-ar fi de dorit să nu-l necăjească nimeni, să poată să se ridice, cu ajutorul multor oameni care i-ar întinde mână de ajutor, să poată vedea, dar să stea şi deasupra valului sărat al răutății?” (*Apologia vieții monahale*, 5-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 257-260)

„De unde deci să ia vreun sfat bun? De la el? Prin propriile sale sforțări? Tânărul însă nu poate prin el însuşi, fără ajutorul cuiva, să săvârşească virtutea. Chiar dacă ar voi să săvârşească o faptă de virtute, gândul lui cel bun se va îneca înainte de a odrăsli din pricina potopului cuvintelor tale. După cum trupul care nu se hrăneşte cu mâncăruri sănătoase, ci cu mâncăruri vătămătoare, nu poate trăi nici câtăva vreme, tot astfel şi sufletul hrănit cu învățăturile şi sfaturile pe care i le dai nu poate să dea naştere vreunui gând sau vreunei fapte mari şi virtuoase! Dimpotrivă, este necesar ca un astfel de suflet să slăbească şi să se moleşească, fiind necontenit stăpânit de răul care-l slăbeşte treptat, iar mai târziu, să se prăvălească în gheenă şi în pierzarea cea de acolo.

Iar dacă ai pretenția că spusele mele nu sunt drepte, dacă susții că fiul tău poate săvârşi toate faptele de virtute trăind in mijlocul lumii, dacă susții aceasta în serios, şi nu în glumă, nu şovăi de a mă învăța şi pe mine această nouă şi minunată învățătură! Într-adevăr, nu vreau ca lucruri atât de mari să-

mi rămână necunoscute şi nici nu doresc să-mi fie străine nişte învăţături atât de bune!

Această minunată învăţătură însă nu o voi putea afla din gura voastră; voi înşivă nu mă lăsaţi, prin vorbele şi prin faptele voastre contraziceţi susţinerea voastră şi învăţaţi contrariul. Porunciţi copiilor voştri să facă fapte ce nu pot mântui, le daţi astfel de porunci ca şi cum singurul vostru gând şi toată silinţa voastră ar avea ca scop pierderea fiilor voştri.

Uită-te şi vezi dacă îndeplineşti următoarele porunci date nouă de Mântuitorul.

Hristos a spus: *Vai de cei ce râd* (Luca 6, 25), voi însă daţi fiilor voştri multe prilejuri de râs. *Vai de cei bogaţi* (Luca 6, 24), a spus Domnul, voi însă faceţi tot ce vă stă în putinţă ca fiii voştri să se ocupe cu afaceri băneşti. Hristos a spus: *Vai de voi când toţi oamenii vă vor vorbi de bine!* (Luca 6, 26), a spus Domnul iarăşi; voi însă de cele mai multe ori vă cheltuiţi toată averea numai spre a fi lăudaţi de oameni. *Cel ce ocărăşte pe fratele lui este vinovat gheenei* (Matei 5, 22), voi însă socotiţi slabi şi laşi pe cei ce suferă în tăcere ocările altora. Hristos porunceşte să ne ferim de ceartă şi de judecată (Matei 5, 25), voi însă creşteţi pe copiii voştri numai în ceartă şi numai în judecăţi. Hristos porunceşte să ne scoatem adeseori ochiul dacă ne vatămă (Matei 5, 29), voi însă faceţi prieteni mai cu seamă pe acei oameni care pot să vă dea bani, chiar dacă vă învaţă să faceţi cele mai mari rele. Hristos nu ne-a îngăduit să ne despărţim de soţie, afară de pricină de desfrânare (Matei 5, 32), voi însă porunciţi fiilor voştri să calce în picioare această poruncă, dacă pot să dobândească mai multă avere printr-o nouă căsătorie. Hristos a oprit cu desăvârşire jurământul (Matei 5, 34), voi însă vă bateţi joc de cei care păzesc această poruncă. Hristos a spus. *Cel ce-şi iubeşte sufletul său, şi-l va pierde* (Ioan 12, 25), voi însă, prin toate mijloacele, aprindeţi în copiii voştri această dragoste. Hristos a spus: *Dacă nu veţi ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl vostru Cel ceresc nu vă va ierta greşelile voastre* (Matei 6, 15); voi însă ocărâţi chiar pe fiii voştri când nu vor să se răzbune pe cei ce i-au nedreptăţit şi vă grăbiţi să-i faceţi să se răzbune cât mai iute pe vrăjmaşii lor. Hristos a hotărât că postul, rugăciunea şi milostenia n-au nici un preţ dacă sunt făcute din dorinţa de slavă, din dorinţa de a fi lăudate de oameni aceste fapte (Matei 6, 1-18); voi însă faceţi toate faptele voastre numai pentru a fi lăudaţi de oameni.

Mai e nevoie, oare, să mai amintesc de toate păcatele voastre? Sunt îndestulătoare şi cele pomenite până acum să pregătească, pentru un suflet încărcat cu ele, nenumărate gheene, şi nu toate aceste păcate strânse la un loc, ci chiar fiecare în parte. Voi însă pentru că îngrămădiţi pe spatele fiilor voştri deodată toate aceste păcate şi pentru că puneţi peste ei poveri de

păcate, cu neputință de purtat, îi trimiteți în acest chip în râul cel de foc. Vor putea ei oare să se mântuiască vreodată dacă dau focului gheenei atât de multă hrană care să întrețină necontenit focul?” (*Apologia vieții monahale*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 261-263)

„Lucrul cel mai cumplit nu-i numai că le dați sfaturi potrivnice poruncilor lui Hristos, ci mai ales că înveşmântați viciul cu nume strălucitoare, anume: numiți cultură şi civilizație mergerea necontenită la cursele de cai şi la spectacolele teatrale; spuneți că un om este liber dacă este bogat; numiți mărinimie sufletească dărnicia făcută din dragostea de slavă şi de dragul laudelor mulțimii; numiți îndrăzneală semeția prostească; numiți dragoste de oameni mesele întinse însoțite de chefuri şi desfrânare; numiți om de curaj pe cel ce săvârşeşte nedreptăți şi face rău. Apoi, ca şi cum n-ar fi de-ajuns această înşelăciune, dați virtuților nume contrarii lor: înțelepciunii îi spuneți mojicie, blândeții – stânjeneală, dreptății – laşitate, smereniei – slugărnicie, renunțării la drepturile tale de dragul liniştii şi al păcii, slăbiciune. Dați virtuților aceste nume ca şi cum v-ați teme ca nu cumva să scape de pieire copiii voştri dacă ar auzi de la alții adevăratul lor nume.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 263-264)

„Vă dați toată osteneala ca fiul vostru să aibă servitor, să aibă cal, să fie îmbrăcat cât mai frumos, dar nu suferiți să vă gândiți cum să ajungă bun fiul vostru, întindeți râvna voastră pentru strângerea de avuții, - care nu-s decât pietre şi lemne -, cât puteți de mult, dar nu învredniciți sufletul copilului vostru nici cu cea mai mică parte din această râvnă, îndurați toate ostenelile şi toate cheltuielile ca să aşezați în casa voastră o statuie minunat lucrată şi să faceți din aur acoperişul caselor voastre, darn u vreți nici să vă gândiți măcar să faceți de aur sufletul copilului vostru, statuia cea mai de preț dintre toate statuile.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 265)

„Dar mi se poate obiecta:

- La ce le foloseşte copiilor noştri educarea sufletului? La ce le foloseşte viețuirea morală desăvârşită?

- Ei bine, acest gând este cel care strică totul, anume că lucrul cel cu adevărat de neapărată trebuință, cel care menține viața noastră, este socotit de prisos, pare secundar.

Dacă ar vedea cineva pe fiul său bolind cu trupul, negreşit că n-ar spune: *Ce folos are să se facă sănătos?*. Dimpotrivă, şi-ar da toată silinţă să-I facă atât de sănătos, încât să nu i se mai întoarcă boala. Când însă sufletul copilului e bolnav, părinţii spun că n-are nevoie de nici o îngrijire. Şi îndrăznesc să se mai numească părinţi după ce rostesc astfel de cuvinte!" (*Apologia vieţii monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 271)

EREDITATEA

„Dar dacă suntem cu mintea trează, nu ne pot vătăma cu nimic nenorocirile venite peste noi din pricina păcatelor strămoşilor noştri. Ele rămân doar nişte nume. Cel dintâi-zidit din pricina călcării de poruncă, a adus pe pământ moartea şi o viaţă chinuită şi plină de dureri; Ham a adus robia. După venirea Stăpânului Hristos, însă, putem, dacă vrem să facem ca aceste rele să fie numai nişte simple nume." (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 375)

„Vezi-mi iarăşi şi din aceste cuvinte că păcatele înaintaşilor noştri nu aduc nici o vătămare firii noastre. Ninevitenii aceştia, care, prin pocăinţa lor, au atras asupră-le iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi au schimbat hotărârea Stăpânului, aceştia au avut mai întâi strămoş pe Ham, cel care a batjocorit pe tatăl său, apoi au avut strămoş pe Nevrod, om tiran şi mândru, care a avut de urmaş pe Asur. Se spune că au fost poate printre şi alţii răi şi stricaţi, care au dus o viaţă urâtă şi păcătoasă, care s-au dedat de beţii, la râs, la petreceri şi vorbe pline de ruşine; dar pentru că ninevitenii s-au hotărât să se pocăiască cu adevărat, păcatele strămoşilor nu i-au vătămat cu nimic, dimpotrivă, au atras asupra lor atât de mult ajutorul cel de sus, că până azi se cântă fapta pocăinţei lor.

Să mergem, dar şi noi pe urmele ninevitenilor. Să ştim că nici păcatele strămoşilor nu ne vatămă dacă voim să fim cu mintea trează, dar nici virtutea lor nu ne poate fi de folos, dacă ne trândăvim; să ne străduim mult să facem fapte de virtute şi să avem voinţă, plină de înţelepciune, ca să ne bucurăm de binecuvântarea lui Sim şi Iafet şi să scăpăm de blestemul şi robia venită peste Ham. Să fim liberi, să nu ajungem robii păcatului; să dobândim adevărata libertate, ca să avem parte de bunătăţile cele nespuse." (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 379)

„Ai văzut că virtutea sau păcatul nu stă în firea noastră, ci în voinţa noastră? Iată, în ce priveşte firea şi patriarhul Avram şi Nahor erau fraţi, dar

în ceea ce priveşte voința lor nu erau frați. Nahor a rămas tot în rătăcire, deşi fratele său ajunsese la o atât de mare virtute; Avram, însă, prin faptele lui, arăta tuturor că sporeşte zi de zi în virtutea după Dumnezeu." (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 405)

„Un om care caută virtutea nu va putea fi vătămat cu nimic, chiar dacă strămoşul lui a fost de alt neam, chiar dacă a fost desfrânat, chiar dacă a avut alte păcate. Dacă pe un stricat, întors pe calea cea dreaptă, nu poate să-l facă de râs viața lui de mai înainte, cu atât mai mult nu va putea face de ruşine păcătoşenia părinților pe un om virtuos, născut dintr-un desfrânat şi o adulteră". (*Omilii la Matei,* omilia III, II, în col. PSB, vol. 23, p. 39)

„Nu-i cu putință, da, nu-i cu putință să te socoți virtuos sau păcătos, strălucit sau neînsemnat, pe temeiul virtuții sau viciului strămoşilor tăi; iar dacă e nevoie, am să spun ceva şi mai ciudat: acela-i mai strălucit care ajunge bun fără să aibă strămoşi străluciți". (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

ERETICII (cine sunt ei?)

„,… el, (Pavel – n.n.), numeşte *câini* pe cei ce amăgeau pe credincioşi, zicând: *Păziți-vă de câini* (Flp. 3, 2), iar altă dată îi numeşte *îngerii satanei*, şi *cu conştiința înfierată*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 283)

ERETICII (diferite numiri date ereticilor)

„Trebuie să-i vădesc din Sfintele Scripturi pe aceştia ca pe nişte vrăjmaşi ai lui Hristos, şi *vicleni* şi *hulitori* şi *fățarnici* şi *furi* şi *tâlhari* şi *urâți* şi *prooroci mincinoşi* şi *dascăli mincinoşi* şi *povățuitori orbi* şi *înşelători* şi *vicleni* şi *antihrişti* şi *învrăjbitori* şi *fiii celui viclean* şi *nebuni* şi *fără de Dumnezeu* şi *luptători de duh*, care au hulit Duhul Darului, cărora nu li se va ierta nici în veacul cel de acum, nici în cel viitor, pentru care se huleşte calea adevărului, încă spre acestea şi *fiii celui viclean* se cheamă, ai diavolului, precum a zis către ei Domnul, că voi sunteți de la tatăl vostru, diavolul, iar Ioan Evanghelistul zice adesea că sunt copiii diavolului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 173-174)

ERETICII (manifestarea lor)

„De pildă, maniheii, câinii, nebunii şi turbaţii, arată chip blând, dar înăuntru au turbarea cea primejdioasă a câinilor, şi ascund sub pielea de oaie lupul - dar tu nu privi cele dinafară, ci uită-te la fiara ascunsă înăuntru.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 98)

ERETICII (răstălmăcesc Scriptura şi caută mereu argumente împotriva mântuirii lor)

„Dar ereticii, răstălmăcind Scripturile împotriva capetelor lor şi căutând mereu argumente împotriva mântuirii lor nu-şi dau seama că se îmbrâncesc singuri în prăpastia pierzării. Că pe Fiul lui Dumnezeu nici lauda nu-L face mai slăvit, nici hula nu-L vatămă. Nu are nevoie Fiinţa cea necorporală de lauda noastră. Ci, după cum cel ce spune de soare că e strălucitor nu-i adaugă lumină la lumina lui, nici cel care spune că soarele e întunecos nu-i micşorează strălucirea, ci cuvintele lui sunt dovada propriei orbiri, tot aşa şi cel ce spune că Fiul lui Dumnezeu e creatură, şi nu Fiu, dă dovadă de nebunia lui, iar cel care cunoaşte fiinţa Lui, îşi arată propria-i înţelepciune. Şi nici acesta nu Îi este de folos, nici acela nu-L vatămă, ci unul luptă împotriva mântuirii lui, iar celălalt pentru mântuirea lui. Dar, după cum am spus, ereticii, răstălmăcind Scripturile, trec cu vederea unele texte din Scriptură şi caută doar, doar, vor găsi un text care ar părea de acord cu rătăcirea lor. Să nu-mi spui mie că Scriptura e de vină. Nu-i de vină Scriptura, ci nesocotinţa lor. Şi mierea e dulce, dar bolnavul o socoate amară. Nu mierea e de vină, ci boala. Tot aşa şi nebunii care nu văd lucrurile aşa cum sunt ele, dar nu-s de vină lucrurile, ci mintea stricată a celui nebun. Dumnezeu a făcut cerul ca să-i vedem creaţia şi să ne închinăm Creatorului. Păgânii, însă, au îndumnezeit creaţia lui Dumnezeu. Nu e de vină creaţia, ci nesocotinţa acelora. După cum omul nesocotit nu are folos de nicăieri, tot aşa şi omul cu judecată singur îşi este de folos. Poate fi cineva egal cu Hristos? Nu! Dar Iuda nu s-a folosit. Poate fi cineva mai rău ca diavolul? Nu! Şi Iov a fost încununat. Nici Hristos nu i-a fost de folos lui Iuda, pentru că Iuda era nesocotit, nici diavolul nu l-a vătămat pe Iov, pentru că Iov era un om cu judecată. Spun acestea pentru ca nimeni să nu hulească Scripturile, ci nesocotinţa acelora care tălmăcesc rău cele bine spuse. Nu Scriptura e de vină, ci mintea care tălmăceşte rău cele bine spuse.” (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către*

Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat", III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 520-521)

ERETICII (ferirea de comuniunea lor)

„Dacă aţi face studiul vostru şi meditaţia Sfintelor Scripturi, dacă v-aţi pregăti în fiecare zi la luptă, eu nu m-aş mai feri să caut să vă abat de la lupta cu ei; dimpotrivă, eu vă voi sfătui să mergeţi la luptă, fiindcă adevărul este tare şi puternic, dar cum nu ştiţi să vă folosiţi de Scripturi, mă tem de luptă, mă tem că voi aflându-vă fără de arme şi fără apărare, ei să nu vă doboare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVI, 3, p. 341)

„Şi ce să le facem celor dedaţi la astfel de fapte rele? Dar iată că Apostolul nu ne răspunde: *Aruncaţi-vă asupra lor, apucaţi-vă la ceartă cu ei şi bateţi-i cu pumnii*, ci *Depărtaţi-vă de ei*. Dacă ei făceau aceasta din neştiinţă, sau din amăgire, ar fi trebuit să se îndrepte; dar fiindcă de bunăvoie păcătuiesc, atunci fugiţi de ei, zice. Şi în alt loc Apostolul spune aceasta: *Să vă feriţi de orice frate care umblă fără de rânduială* (II Tesaloniceni 3, 6), iar lui Timotei, vorbindu-i de Alexandru făurarul, îi dă acelaşi sfat: *Păzeşte-te şi tu de el* (II Timotei 4, 15). Apoi, luând şi în bătaie de joc pe cei ce îndrăzneau unele ca acestea, arată şi pricina smintelii lor: *Căci unii ca aceia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecelui lor*. Şi filipenilor scriindu-le, zicea: *Pântecele este dumnezeul lor* (Filipeni 3, 19)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, pp. 550-551)

„Ai îndrăzni oare să te apropii şi să vorbeşti cu unii care au fost prinşi şi condamnaţi pentru că au încercat să pună mâna pe putere? Eu nu cred. Nu-i oare absurd să fugi cu atâta grabă de oameni care fac rău unui om, dar să ţi-i faci prieteni pe cei ce au ocărât pe Dumnezeu şi să prăznuieşti tu, care te închini Celui răstignit, cu cei ce L-au răstignit (se referă la iudei – n.n.)? Aceasta nu-i numai prostie, ci cumplită nebunie!" (*Către iudei,* cuv. I, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 252)

„Ce mare prostie, ce mare nebunie este să sărbătoreşti împreună cu cei pe care Dumnezeu i-a necinstit, cu cei pe care Dumnezeu i-a părăsit, cu cei care au mâniat pe Stăpânul! Ai suferi oare să-l vezi pe omul care l-a ucis pe fiul tău? Ai suferi oare să-i auzi numele? N-ai fugi oare de el ca de dracu, ca de diavol? Au ucis pe Fiul Stăpânului tău, mai îndrăzneşti să te întâlneşti cu

el în acelaşi loc? Cel ucis atât de mult te-a cinstit, că te-a făcut fratele Lui şi împreună-moştenitor cu El; tu însă atât Îl necinsteşti, că-i cinsteşti pe ucigaşii şi răstignitorii Lui, că le slujeşti lor luând parte la sărbătorile lor, că te întâlneşti în locurile lor spurcate, că păşeşti pragurile cele necurate, că te împărtăşeşti de la masa demonilor. Căci nu pot numi altfel postul iudeilor după ce au ucis pe Dumnezeu! Nu slujesc oare demonilor cei care lucrează împotriva lui Dumnezeu?” (*Către iudei,* cuv. I, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 259)

,,Adună-ți învățătura sănătoasă din Sfintele Scripturi. De vine la tine un altul să-ți spună altceva, astupă-ți urechile, fugi îndată, nu zăbovi. Dacă s-ar pune la cale un complot împotriva împăratului, n-ai vrea, negreşit, să iei parte la astfel de adunare, ca nu cumva să te primejduieşti numai prin simpla ta participare, chiar dacă n-ai fost de acord, iar când se grăieşte împotriva lui Dumnezeu, când învățătura lui este tăgăduită, nu fugi, nu urăşti limba hulitoare, nu astupi gurile cele fără de Dumnezeu? Cum vei putea să te rogi lui Dumnezeu cu îndrăznire, când iei parte la hulele aduse Lui? Nu, vă rog, nu faceți aşa! Nu spun asta către cei de față; dar, mai bine spus, şi către cei de față. Chiar dacă voi nu aveți pe cuget un astfel de păcat, totuşi voi să spuneți aceste cuvinte şi altele mai multe celor pe care-i ştiți bolnavi de boala aceasta, ca să smulgeți din rădăcină răul.” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 177)

,,Dar, dacă se întâmplă să fie vreunul mai slab, să fugă din tovărăşia lor şi să se ferească de a intra în vorbă cu ei, ca nu cumva, sub pretextul prieteniei, să se nască pricina lipsei de evlavie.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 57)

,,Dacă medicul ajunge la bolnav îi este adesea de folos atât bolnavului, cât şi medicului însuşi. În schimb, dacă unul mai slab stă laolaltă cu cei bolnavi, îi este dăunător şi lui însuşi, şi celui suferind; căci nici aceluia nu îi va putea fi de vreun folos, iar el însuşi îşi va lua mult rău asupra sa de pe urma bolii. Şi după cum cei care îi privesc pe suferinzii cu ochii pătimesc, fiind atinşi întrucâtva de acea boală, la fel se petrece şi cu cei care îndură tovărăşia acestor blasfemiatori - dacă sunt mai slabi îşi atrag asupra lor o mare parte din lipsa de evlavie.

Aşadar, spre a nu pătimi noi înşine relele cele mai mari, să fugim de tovărăşiile lor, rămânând numai a-l ruga şi a-l implora pe Dumnezeul iubitor de oameni, cel care doreşte ca toți oamenii să se mântuiască şi să ajungă la

cunoaşterea adevărului, să-l rugăm să îi izbăvească de eroare şi de cursa diavolului, întorcându-i către lumina cunoaşterii, către Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos împreună cu de viață dătătorul şi preasfântul Duh, Căruia să-i fie slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 58)

„Să te fereşti de momelile ereticilor. Află că sub pielea de oaie se ascund lupii, care cu tine se poartă cu dulceață şi blândețe, însă cu Domnul luptă ca nişte fiare turbate. Fugi departe de răutățile lor şi rămâi credincios Tradiției Părinților, adică învățăturii şi credinței care izvorăsc din Sfintele Scripturi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 357)

,,Se cuvine ca de la început să fugiți de asemenea convorbiri cu ei şi mai ales, pe cât puteți, dacă timpul îngăduie, fiind întăriți cu mărturiile Scripturii ca şi cu nişte arme duhovniceşti, închideți gura lor cea neruşinată.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 33)

„Să ne păzim noi de cei ne înşeală cu pielea oilor şi dedesubt ascund lupul şi înşală pe cei mai leneşi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 174)

„Ascultați răspuns de dosădire voi care vă împrieteniți şi mâncați cu ereticii, că sunteți vrăjmaşi ai lui Hristos, că nici cel ce se împrieteneşte cu vrăjmaşii împăratului nu poate să-i fie lui prieten, că încă nici a trăi nu e vrednic, ci împreună cu vrăjmaşii îl vor pierde.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 176)

....

„Deci ascultați cei ce vă împrieteniți cu ei, că la cei spurcați nimic nu le este curat, ca să scăpați de urgia ce vine asupra lor. Dar câți vă pângăriți cu ei la desfătări, cum îndrăzniți de vă împărtăşiți cu dumnezeieştile Taine ale lui Hristos? Sau n-auziți pe fericitul Pavel strigând că nu puteți să mâncați şi din masa Domnului şi din masa dracilor? Ieşiți din mijlocul lor, zice proorocul, şi de necurat nu vă atingeți! Oare ascultați de acestea ce le zicem? Oare vă plecați spre aceasta? Sau în zadar grăim şi ostenim? Însă pentru cei ce vor şi se nevoiesc să audă cuvântul şi să-l facă, nu mă voi mânia, nici nu voi înceta a zice cuvintele lui Pavel. *Nu faceți, îndoindu-vă, în alt chip ca cei necredincioşi, pentru că ce unire are întunericul cu lumina?*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 176)

„Auziți, ortodocşilor, şi nu vă amestecați cu ereticii! Ascultați păstorilor şi vă cutremurați şi nu tăceți, ci mărturisiți vicleşugul păgânătății lor. Nu dați loc diavolului, nu lăsați uşă lupilor!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 177)

ERETICII (atitudinea noastră față de eretici)

„Mai vârtos să-ți fie urât (ereticul – n. n.) pentru că față de tine, cel împreună-rob cu dânsul, se arată plăcut şi blând, iar față de Stăpânul Cel de obşte al nostru, al tuturor, e mai sălbatic decât câinii turbați, căutând să arate că în cer este război necruțător şi luptă neîmpăcată, şi că în cumpănă cu Dumnezeu deopotrivă trage oarecare putere potrivnică. Fugi de otrava vicleniei, să urăşti leacurile cele pierzătoare; şi dacă ai primit moştenire de la părinți credința şi învățătura cea din Dumnezeieştile Scripturi, pe aceasta să o păzeşti nestricată.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 18)

„Da, sunt încă stăpâniți de înşelăciune, dar sunt frații noştri şi se cuvine să avem mare purtare de grijă de ei; să nu stăm nicicând nepăsători, ci cu multă luare aminte, să facem tot ceea ce stă în puterea noastră, să le dăm leacul potrivit, ca odată şi odată să se întoarcă la învățătura cea sănătoasă!” (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 51)

„Noi să ne plinim datoria noastă şi să le întindem mână de ajutor, vorbindu-le cu multă blândețe. Şi fericitul Pavel ne îndeamnă la fel, zicând: *Să povățuim cu blândețe pe cei ce stau împotrivă, că doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoaşterea adevărului şi se vor trezi din cursa diavolului, prinşi fiind de el, pentru a-i face voia* (II Tim., 2, 25-26), vezi că îi arată cu cuvântul că sunt prinşi ca într-o beție? Cuvântul *se vor trezi* arată că stăteau cufundați jos undeva. Şi iarăşi, prin cuvintele: *prinşi fiind de diavol,* aproape că vrea să spună că sunt prinşi în mreaja diavolului. Ne trebuie multă blândețe şi îndelungată răbdare ca să-i putem smulge din cursele diavolului. Să le spunem: *Treziți-vă puțin, uitați-vă la lumina dreptății, gândiți-vă la înțelesul adevărat al cuvintelor!*” (*Omilii la Facere,* omilia VIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 102)

„*Dar ce,* zici tu, *dacă vrăjmaşii noştri sunt şi elinii (păgâni), apoi nu trebuie a-i urî?* A urî, da, însă nu pe dânşii, ci credința lor; nu pe om, ci fapta lui cea rea, părerea lui cea stricată. Omul este lucrul lui Dumnezeu, pe când rătăcirea este lucrul diavolului. Aşadar, să nu amesteci cele ale lui

Dumnezeu cu cele ale diavolului. De altfel, şi Iudeii erau hulitori, prigonitori şi batjocoritori, şi grăiau mii de rele de Hristos; dar oare pentru aceasta îi ura Pavel, el care iubea pe Hristos mai mult decât toți? Câtuşi de puțin, ba încă îi şi iubea, şi toate le făcea pentru dânşii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 353)

„… astăzi ni se cere şi o mai mare filosofie. Pentru aceea când ucenicii cereau ca să se pogoare foc din cer, ca pe vremea lui Ilie, Hristos le zice: *Nu ştiți al cărui Duh sunteți voi?* (Lc. 9, 55). Pe atunci li se poruncea a urî nu numai necinstirea, ci şi pe cei necinstitori, ca nu cumva prietenia cu dânşii să se facă pricină de nelegiuire pentru credincioşi. Pentru aceea îi depărta pe dânşii şi de rudenii, şi de atingerea cu necredincioşii şi îi îngrădea din toate părțile. Dar acum, când ne-a adus la o mai înaltă filosofie şi ne-a făcut mai presus de o asemenea vătămare, ne porunceşte a ne apropia de cei necredincioşi şi de a-i chema la noi, fiindcă de la dânşii nu ne poate veni vreo vătămare, ci de la noi mai ales aceia vor avea folos. *Deci ce, zici tu, oare nu trebuie a urî pe cei necinstitori?* Nu a urî, ci a milui. Dacă tu îl vei urî, cum vei putea întoarce cu uşurință pe cel rătăcit? Cum te vei ruga pentru cel necredincios? Cum că trebuie a ne ruga şi pentru necredincioşi, ascultă ce spune Pavel: *Rogu-te mai înainte de toate să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțămiri pentru toți oamenii* – şi cum că nu toți erau credincioşi, aceasta nu are nevoie de dovadă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 353)

„Căci lucrul diavolului este a ne dezbina între noi, şi pentru aceea mult şi-a bătut capul a nimici dragostea dintre oameni, ca astfel să taie orice cale de îndreptare, şi pe acela, de pildă, să-l țină în rătăcire, iar pe tine să te țină în scârbă față de el, şi astfel să se îngrădească din toate părțile orice drum spre mântuire a aceluia. Când şi doftorul urăşte pe cel bolnav şi fuge de el, iar cel bolnav dispreţuieşte pe doftor, apoi atunci când se va ridica din pat cel bolnav, dacă nici acesta nu cheamă la sine pe acela, şi nici acela nu se duce la acesta? Pentru ce, spune-mi, îl dispreţuieşti şi fugi de el? Că este necinstitor? Apoi tocmai de aceasta trebuie a te apropia şi a-l vindeca, ca astfel să ridici pe cel ce se găsea bolnav. Dar dacă poate are o boală care nu se poate vindeca, tu cu toate acestea fă din parte-ți ceea ce ți s-a poruncit să faci, fiindcă şi Iuda era bolnav de o boală de nevindecat, şi totuşi Dumnezeu nu a încetat de a-l îngriji. Deci nici tu să nu încetezi a te îngriji de el. Chiar dacă poate ai încercat multe, şi totuşi nu ai putut să-l izbăveşti de necinstire,

şi să primeşti plata celui izbăvit, totuşi îl vei pregăti pe acela de a admira blândețea ta, şi atunci întreaga ta slavă va trece de-a dreptul la Dumnezeu. Chiar dacă ai face minuni, chiar de ai învia morții, sau orice de acest fel, totuşi niciodată nu te vor admira atât de mult Elinii, ca atunci când te vor vedea blând, liniştit şi purtându-te cu dulceață către dânşii. Nu mică este această virtute, fiindcă mulți se vor izbăvi cu desăvârşire de rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, pp. 354-355)

„Dar dacă nu de îndată se face credincios, tu nu te minuna, nici te grăbi, nici nu cere toate deodată, ci lasă-l până ce te va lăuda, până ce te va iubi, şi în trecerea timpului va ajunge şi la aceasta. Şi ca să afli cât de însemnat este acest fapt, ascultă pe Pavel cum se îndreptăţeşte înaintea unui judecător necredincios: *Mă socotesc, zice, fericit a fi, vrând să răspund înaintea ta astăzi* (Fap. 26, 2). Dar acestea le spunea el nu pentru a-l linguşi – să nu fie una ca aceasta! – ci voind ca prin blândețea sa să câştige pe acel judecător necredincios. Şi dintr-o parte l-a câştigat, el care până acum era socotit ca învinuit, şi biruința o mărturiseşte cu glas mare cel prins în cursă, zicând în auzul tuturor celor de aici: *Întru puțin mă pleci a mă face creştin*. Dar Pavel ce i-a răspuns? Încă mai mult a întins mreaja (cursa) zicându-i: *Aş pofti de la Dumnezeu şi întru puțin şi întru mult, nu numai tu, ci şi toți cei ce mă aud pre mine astăzi să se facă într-acest fel precum şi eu sunt, afară de legăturile acestea*, (Fap. 26, 28-29). Dar ce spui, Pavele? *Fără legături?* Şi ce îndrăzneală vei mai avea la urmă, dacă tu te ruşinezi şi fugi de legături, şi încă în fața unui public atât de numeros? Oare nu pretutindeni în Epistolele tale te mândreşti pentru aceste legături şi te numeşti *legatul lui Hristos*, iar lanțul acela ni-l porți în toate părțile ca pe o diademă împărătească? Deci ce s-a întâmplat acum că te aperi de acele legături? *Nu eu mă apăr de dânsele, zice, căci nici nu sunt ele atât de încăpătoare spre a primi lauda mea; însă am aflat de la stăpânul meu că nu este bine a pune petec nou pe haină veche*[226] *şi pentru aceea am spus aşa. Căci până acum ei defăimau credința noastră Creştinească, şi stăteau cu duşmănie împotriva crucii, aşa că aş mai spune şi de legături, apoi fireşte că ura lor s-ar face şi mai mare. A fi legat, lor li se pare a fi ceva ruşinos, fiindcă nu au gustat încă din slava noastră. Deci se cuvine a fi către dânşii cu îngăduință, şi când ei se vor învăța a filosofa, atunci fireşte că vor şti şi frumusețea acestui fier, cum şi mândria ce o avem noi din pricina legăturilor*. Când el vorbeşte către alții de legături,

[226] A se vedea Mt. 9, 16.

apoi atunci numeşte acest fapt har zicând: *Că pentru Hristos s-a dăruit vouă nu numai în el a crede, ci şi pentru dânsul a pătimi* (Flp. 1, 29). Atunci lucrul plăcut era ca cei ce auzeau vorbindu-se de cruce să nu se ruşineze, şi pentru aceea el păşeşte cu timpul în dezvelirea tainelor. Nici în palatul împărătesc când aducem pe cineva, nu silim pe cel adus a vedea pe cele dinlăuntru mai înainte de a privi vestibulul sau intrarea în palat, căci numai aşa, când se va vedea înlăuntru şi va privi cele de acolo, i se vor părea minunate.

Deci aşa dojenim noi pe fiii elinilor: cu îngăduință, cu dragoste, căci dragostea este un mare dascăl, în stare a întoarce pe cineva din rătăcire, a-i preface viața, a-l călăuzi spre filosofie, şi din piatră a-l face om." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, pp. 355-356)

„Sub numele de eretic apostolul îl înțelege pe cel neîndreptat sau, mai bine zis, pe cel ce nu dă speranță de îndreptare. Căci, după cum a-l trece cu vederea pe cel ce dă speranță de schimbare este rezultatul trândăviei, tot aşa şi a umbla cu linguşiri şi cu binele pe lângă cei ce nu dau semne de îndreptare este semn de cea mai de pe urmă prostie şi tâmpire, fiindcă prin aceasta noi îi facem mai cutezători." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 186)

„Să nu fim, aşadar, cuprinşi de furie împotriva lor, nici să nu ne revărsăm mânia, dimpotrivă, să le vorbim cu îngăduință, deoarece nimic nu este mai puternic decât îngăduința şi blândețea. De aceea şi Pavel a cerut stăruitor să fie urmată o asemenea purtare, spunând: *un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând față de toți*" (II Tim. 2, 24). Nu a spus *numai de frați*, ci *față de toți*. Şi iarăşi: *Îngăduința voastră să se facă ştiut, nu a spus fraților, ci tuturor oamenilor* (II Filip., 4, 9)." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, p.30)

„… cu cât sunt ei mai lipsiți de evlavie, cu atât mai mult este nevoie să ne rugăm pentru ei ca într-o bună zi să renunțe la nebunia lor. Iar prin aceasta vom face să se vadă chipul Dumnezeului nostru Mântuitor *care voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină* (1 Tim. 2, 4).

Să nu încetăm, aşadar, să aducem rugăciuni de îndurare în favoarea lor." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 124)

ERETICII (gravitatea ereziilor acestora)

„Dacă Petru, corifeul apostolilor, făcând asta înainte de a cunoaşte toate tainele lui Hristos, a fost numit satană, ce iertare mai pot avea cei care tăgăduiesc taina întrupării Fiului lui Dumnezeu după ce au atâtea dovezi? Când omul care a fost fericit de Hristos, când omul care a făcut o mărturisire ca aceea a auzit astfel de cuvinte, gândeşte-te ce vor păţi cei care se leapădă după înviere de taina crucii. Hristos n-a spus: Satana a grăit prin gura ta, ci: *Mergi înapoia Mea, satano!* (Matei 16, 23)". (*Omilii la Matei,* omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 627)

„*Că altă temelie nimenea poate să puie, afară de ceea ce este pusă, care este Iisus Hristos* (1 Cor. 3, 11). În câtă vreme este mai mare-meşter sau arhitect, nu poate pune altă temelie, iar dacă pune, apoi atunci nu mai este mai mare-meşter. Priveşte cum el chiar şi de la cugetările cele mai obişnuite alcătuieşte minunat subiectul acestui stih. Ceea ce spune el, aceasta înseamnă: *Am vestit vouă pe Hristos, v-am încredinţat temelia, gândiţi-vă bine cum zidiţi; gândiţi-vă ca nu cumva să trageţi pe ucenici spre oameni şi spre slavă deşartă. Deci să nu vă uitaţi la eresuri şi dezbinări, că altă temelie nimenea poate să puie, afară de ceea ce este pusă, care este Iisus Hristos*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 85)

„Întreabă dar pe eretic: *Dumnezeu se teme, şovăie, pregetă, se întristează?*, şi dacă-ţi va răspunde: *Da*!, fugi de el şi aşază-l jos cu diavolul, dar, mai bine spus, mai jos decât diavolul! Nici diavolul nu va îndrăzni să răspundă aşa!" (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 121)

„Vai de voi, ereticilor! Sunteţi mai nenorociţi chiar decât păgânii! Pe păgâni îi aşteaptă negreşit dincolo chinurile iadului; dar cel puţin au aici, pe pământ, o oarecare plăcere: că se căsătoresc, că se bucură de averile lor şi de toată tihna şi desfătarea date de viaţa aceasta pământească. Voi însă vă chinuiţi şi suferiţi şi aici, şi dincolo: aici, pe pământ, cu voia voastră, dincolo, pe lumea cealaltă, fără voia voastră. Păgânii nu vor primi nici răsplată, nici pedeapsă pentru post şi feciorie; voi însă, pentru faptele de pe urma cărora aşteptaţi nenumărate laude, tocmai pentru acelea veţi primi cea mai cumplită pedeapsă şi, printre altele veţi auzi: *Duceţi-vă de la Mine în focul cel veşnic, pregătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25, 41)*, că aţi*

postit şi ați trăit în feciorie!” (*Despre Feciorie*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 8)

„Păgânii nici n-au răsplată dacă le săvârşesc, deoarece nu postesc şi nici nu trăiesc în feciorie de frică de Dumnezeu. Voi însă, care luptați împotriva lui Dumnezeu, care huliți creaturile lui Dumnezeu, spunând că sunt rele, voi nu numai că sunteți răsplătiți pentru postul şi fecioria voastră, dar mai sunteți încă şi pedepsiți. Din pricina învățăturilor voastre greşite, sunteți rânduiți în acelaşi loc cu păgânii, pentru că, la fel ca ei, ați lepădat pe adevăratul Dumnezeu şi ați introdus politeismul, credința în mai mulți dumnezei. Din pricina viețuirii voastre însă, starea vă e mai rea decât a păgânilor; paguba păgânilor se mărgineşte la aceea că nu primesc nici un bine pentru postul şi fecioria lor; paguba voastră însă este mai grozavă, că sunteți şi pedepsiți pentru postul şi fecioria voastră. Păgânii pot să se bucure de toate desfătările vieții de pe pământ; voi însă v-ați lipsit şi de desfătările de pe pământ, şi de cele din viața cealaltă.

Poate fi, oare, o pedeapsă mai cumplită decât aceea de a fi pedepsit, în loc să fii răsplătit, pentru osteneli şi sudori? Desfrânatul, lacomul, cel care se desfătează cu bunurile altora, cel care răpeşte averea semenului său au oarecare mângâiere de pe urma faptelor lor; mică, e drept, dar o au; negreşit, vor fi pedepsiți pe lumea cealaltă, dar cel puțin cât au trăit pe pământ s-au bucurat de toate. Dar nu se poate spune cât de mare va fi durerea omului care, împotriva tuturor aşteptărilor, se vede chinuit, omul care a trăit pe pământ în sărăcie, ca să fie bogat pe lumea cealaltă, omul care a îndurat pe pământ toate nevoințele fecioriei, ca să dănțuiască pe lumea cealaltă cu îngerii; nu se poate spune deci cât de mare va fi durerea acestuia când se va vedea deodată şi pe neaşteptate pedepsit din pricina faptelor pentru care nădăjduia să se bucure de nenumărate bunătăți. Socotesc că va fi chinuit atât de conştiința lui, cât şi de foc, când va vedea că cei care au îndurat aceleaşi nevoințe ca şi el trăiesc împreună cu Hristos, iar el este pedepsit cumplit pentru aceleaşi fapte pentru care ceilalți se desfătează cu bunătăți nespuse, când va vedea că el, care a trăit ca un sfânt, este chinuit mai mult decât desfrânații şi stricații.

Castitatea ereticilor e mai rea decât desfrânarea altora. Desfrânarea altora nedreptățeşte şi face rău numai oamenilor; castitatea ereticilor însă se ia la luptă cu Dumnezeu, insultă covârşitoarea Lui înțelepciune. Astfel de curse întinde diavolul slujitorilor lui! Nu e ideea mea că fecioria ereticilor este curat o născocire a vicleniei diavolului. Ideea asta nu-i a mea, ci a lui Dumnezeu, Care cunoaşte toate gândurile diavolului. Ce spune El? Iată ce spune: *Duhul grăieşte lămurit că în vremurile cele de apoi vor cădea unii de*

la credință, luând aminte la duhurile cele înşelătoare şi la învățăturile demonilor, ale celor care întru fărădelege grăiesc minciuni, mincinoşi şi fățarnici, înfierați în însuşi cugetul lor, care opresc de la căsătorie, îndepărtează de la mâncările pe care Dumnezeu le-a făcut ca să ne hrănim cu ele (I Tim., 4, 1-3). Mai poate fi fecioară aceea care a căzut din credință, aceea care ia aminte la duhurile cele înşelătoare, aceea care ascultă la draci, aceea care cinsteşte minciuna? Mai poate fi fecioară aceea a cărei conştiință îi este înfierată? O fecioară nu trebuie să fie curată numai la trup, ci şi la suflet, dacă vrea să primească pe Mirele cel Sfânt. Mai poate fi curată la suflet aceea al cărei suflet este însemnat cu fier roşu? Dacă trebuie îndepărtată din cămara de nuntă a Mirelui toată grija cea lumească, deoarece nu-i cu putință să fii cu înfățişare cuviincioasă când eşti cuprins de grija cea lumească, te întreb, mai poate fi păstrată de frumusețea fecioriei când, înlăuntrul sufletului, gânduri de necredință se plimbă în toată voia lor?

Rămâne, într-adevăr, neatins trupul fecioarei eretice, dar ce folos, dacă i se strică, gândurile sufletului! Ce folos că rămân în picioare zidurile curții bisericii, dar este dărâmată biserica!" (*Despre Feciorie*, 4-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 10-12)

ERETICII (gravitatea şi urmările pierzătoare ale ereziilor acestora)

„Nu vedeți acum fraților, în ce abis de curaj şi de neruşinare i-a aruncat pe aceşti eretici mintea fiindcă s-au depărtat odată de la adevăr?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IV, 2, p. 24)

ERETICII (în ereziile lor, nu au parte de iertare de la Dumnezeu)

„Aceştia însă nu introduc ceva mic, când zic că Fiul lui Dumnezeu este creatură. Nu ai auzit că şi în Vechiul Testament se scrie, că cel ce adună lemne în ziua sâmbetei este pedepsit, deşi nu se calcă decât una din porunci, şi încă nu din cele mari? Nu ai auzit cum Oza, pe când sprijinea chivotul legii, ce urma a cădea, a murit imediat, pentru că s-a atins de el, fapt ce nu aparținea serviciului lui? Apoi dacă călcarea sâmbetei şi atingerea de chivotul ce dădea la pământ a adus pe Dumnezeu într-atâta indignare, că nici măcar de cea mai mică iertare nu a învrednicit pe cutezător, oare cel ce vatămă dogmele cele înfricoşate şi nespuse, se va bucura de iertare sau justificare? Desigur că nu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 21)

ERETICII (condamnarea ereziilor acestora)

„Negreşit, trebuie să anatemizăm învăţăturile eretice, cele potrivnice învăţăturilor primite de noi, să condamnăm învăţăturile lipsite de credinţă, dar să cruţăm cu toată grija pe oameni şi să ne rugăm pentru mântuirea lor." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 377)

ERETICII (combaterea ereziilor acestora)

„Dar noi nici aşa să nu deznădăjduim de mântuirea lor, ci să facem tot ce stă în puterea noastră, să vorbim cu ei cu tot dragul şi îndelungă răbdare, arătându-le şi cât de nebunească le e credinţa lor şi cât de mare le e vătămarea. Niciodată să nu pierdem nădejdea mântuirii lor. Poate că se vor încredinţa cu trecerea timpului, mai ales dacă noi ducem o astfel de viaţă, că nu le dăm nicicând prilej de a ne ataca credinţa. Da, mulţi din aceştia când văd că unii din noi se numesc creştini doar cu cuvântul şi cu numele, dar la fel cu ceilalţi oameni, răpesc, se lăcomesc, pizmuiesc, uneltesc, urzesc viclenii, că fac şi celelalte fapte urâte, o duc în petreceri şi mâncăruri cu nemiluita, nici nu mai iau în seamă sfaturile noastre cu cuvântul; socotesc înşelăciune credinţa noastră şi cred că toţi creştinii sunt la fel cu ei." (*Omilii la Facere,* omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 96)

„Noi avem de a-i combate pe duşmanii adevărului, pe cei ce fac tot efortul lor pentru a răsturna slava Fiului lui Dumnezeu sau mai bine spus pe a lor proprie; căci slava Fiului lui Dumnezeu nu primeşte nici o schimbare; ea este mereu aceeaşi, limbile dispreţuitoare nu pot s-o slăbească; dar ei se studiază atunci şi se forţează să-i înstrăineze pe aceia care îl cinstesc pe El (la ceea ce zic ei) ei se acoperă de dispreţ şi-şi pedepsesc sufletul la chinuri." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia III, 2, p. 17)

„... pe cei neclintiţi şi statornici nimic din acele eresuri nu-i vatămă, ci îi arată încă şi mai străluciţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 283)

„Cel ce voieşte a zgudui şi a mişca din loc slava cea înţepenită şi a o întoarce în chip cu totul potrivnic nu trebuie de la început a spune cele potrivnice, fiindcă se va face de râs celor stăpâniţi de alte păreri. Ceea ce multora pare uimitor nu chiar de la început este bine primit de ascultător, ci

trebuie mai întâi a surpa bine credințele cele greşite prin altele, şi numai după aceea a întoarce vorba la cele potrivnice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, pp. 387-388)

„Nu trebuie a ne revolta certându-ne cu dânşii pentru adevăr, ci chiar de s-ar înfuria ei de mii de ori, este totuşi necesar ca noi să păzim măsurile evlaviei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 8)

„Precum sabia ascuțită pe amândouă muchiile, oriunde ar cădea, chiar şi în rânduri multe şi dese, le taie şi le nimiceşte cu uşurință pentru că este ascuțită peste tot şi nimic nu poate sta împotriva tăişului ei, tot aşa şi cuvintele Duhului. Prin aceste cuvinte deci şi ucenicii lui Arie din Alexandria, şi cei ai lui Pavel de Samosata, şi cei ai lui Marcel al Galatiei, şi ai lui Sabelie Libianul, şi ai lui Marcion Ponticul, şi ai lui Valentin, şi ai lui Manes, şi ai lui Apolinarie din Laodiceea, şi ai lui Fotinos şi Sofronie, şi, într-un cuvânt, toate ereziile au fost răsturnate. Deci, văzând voi o astfel de privelişte şi atâtea rânduri de eretici răniți cu o singură tăietură de sabie, ridicați-vă pentru a privi, ca nu cumva terminându-se defilarea să fiți lipsiți de bucuria acestei privelişti. Fiindcă dacă la hipodrom, unde sunt întrecerile de cai, nimic nu este atât de plăcut ca atunci când un cal, izbindu-se de alții, îi trânteşte la pământ cu tot cu vizitiii lor, iar el aleargă singur mai departe către punctul hotărât şi, prin urmare, către sfârşitul luptei, în timp ce privitorii aplaudă şi strigătele lor se ridică înspre cer; dacă, într-un cuvânt, întregul stadion (loc de luptă, dar şi publicul considerat laolaltă) participă la această alergare a cailor, asemenea unei păsări ce sare de pe o creangă pe alta de bucurie, atunci cu atât mai mare va fi în cazul nostru bucuria, când toate ereziile şi toate acele meşteşuguri drăceşti vor fi răsturnate la pământ împreună cu vizitiii (ereziarhii) lor, cu ajutorul şi cu harul lui Dumnezeu.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 106-107)

„Dacă este nevoie de a discuta cu elinul, nu de aici trebuie să începi discuția, ci de acolo, că sau Hristos este Dumnezeu, şi Fiul lui Dumnezeu, sau demonii lor sunt dumnezei. Când tu dezlegi mai dinainte aceasta, toate celelalte vin de la sine. Însă mai dinainte de a stabili acest principiu, este în zadar de a discuta despre responsabilitate si recompense.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 30)

„Se lipeşte de tine un elin[227], şi devine prietenul tău? Ei bine, nimic să nu discuţi cu dânsul despre credinţa religioasă, până ce îl vei avea prieten apropiat, şi apoi când vine vorba de credinţă, vorbeşte liniştit. Priveşte pe Pavel cât de liniştit vorbeşte atenienilor, când a fost dus înaintea areopagului; el nu le-a zis: *O! smintiţilor şi nebunilor!,* ci: *Bărbaţi atenieni, întru toate vă văd pe voi ca cei mai cucernici* (Fapte 16, 22). Dar şi când trebuie de a înfrunta, apoi nu se da în lături, ci cu cea mai mare putere atacă pe duşman, ca atunci când zicea lui Elima: *O! plinule de toată viclenia şi de toată răutatea, fiul diavolului, vrăjmaş a toată dreptatea!* (Fapte 13, 10). După cum a înfrunta pe aceia ar fi fost dovadă de lipsă de minte, tot aşa şi a nu înfrunta pe acesta ar fi fost dovada unei mari slăbiciuni.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XI, pp. 133-134)

„Acele dispute sau certuri cu ereticii, nu iese din ele nici un folos, căci sfârşitul lor este nimic. Când cineva este bolnav şi când orice s-ar face este cu neputinţă a-i schimba părerea, apoi de ce să te mai oboseşti în zadar, semănând sămânţă pe piatră? Asemenea osteneală ar trebui să întrebuinţezi către ai tăi, vorbindu-le de milostenie şi de alte virtuţi.

Dar atunci cum de zice în alt loc: *ca doar le va da Dumnezeu pocăinţă spre cunoaşterea adevărului* (II Timotei 2, 25), pe când aici: *De omul eretic, după întâia şi a doua mustrare, depărtează-te, ştiind că unul ca acesta s-a abătut şi a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit*? Apoi, acolo el spune de cei ce dau oarecare nădejde de îndreptare, şi pentru cei ce se împotrivesc la întâmplare; dar când îndărătnicia lor este învederată tuturor, de ce te mai munceşti în zadar? De ce baţi în zadar văzduhul? Ce vrea să zică: *fiind singur de sine osândit*? Adică *nu poate spune că nimeni nu i-a dat de veste, că nimeni nu l-a sfătuit*. Când deci şi după sfătuire el rămâne acelaşi, devine de sine osândit.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 184)

„Cel care nu se satură de a-L iubi pe Hristos nu se satură niciodată de a lupta împotriva celor ce-L urăsc pe El”. (*Către iudei,* cuv. VII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 362)

„Căci nici nu este îngăduit creştinilor să stârpească rătăcirea cu sila şi cu constrângerea, ci să lucreze la mântuirea oamenilor cu convingerea, cu cuvântul, cu bunătatea.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi*

[227] În acea vreme, mulţi elini erau păgâni – n.n.

împotriva lui Iulian, şi către elini, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 305)

„Psalmul citit azi (Ps. 141 – n.n.) ne duce la luptă cu ereticii, nu ca să-i doborâm că stau în picioare, ci ca să-i ridicăm, că zac la pământ. Aşa e lupta noastră! Nu face din vii morți, ci din morți, vii! E plină de bunătăți, de multă blândețe! Nu prigonesc cu fapta, ci cu cuvântul! Nu pe eretic, ci erezia. Nu urăsc pe om, ci rătăcirea, şi vreau să o nimicesc, nu lupt cu omul, că omul e lucrarea lui Dumnezeu, ci cu gândirea pe care a stricat-o diavolul, şi vreau s-o îndrept. Aşa şi doctorul vindecă bolnavul. Nu se luptă cu trupul bolnavului, ci stârpeşte răutatea trupului. Şi eu, dar, dacă mă lupt cu ereticii, nu mă lupt cu oamenii înşişi! Vreau să scot din ei rătăcirea, să curăț puroiul.” (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 516)

„Dacă este necurată nunta, apoi sunt necurate toate făpturile care se nasc prin căsătorie şi, prin urmare, sunteți necurate şi voi, ca să nu spun că-i necurată însăşi firea omenească. Mai poate fi fecioară, oare, aceea care nu-i curată? Ați născocit un al doilea, sau, mai bine spus, un al treilea chip de necurățenie, de pângărire. Voi, care fugiți de căsătorie ca de ceva blestemat, prin însăşi fuga voastră ați ajuns mai blestemate decât orice pe lume, pentru că ați făcut fecioria să ajungă mai necurată decât desfrânarea. Alături de cine să vă pun? Alături de iudei? Dar ei nu vă primesc. Iudeii cinstesc nunta şi admiră creația lui Dumnezeu. Alături de noi, ortodocşii? Dar voi înşivă nu voiți să ascultați cuvintele lui Hristos, grăite de Pavel: *Cinstită este nunta şi patul neîntinat*. Nu-mi rămâne decât să vă pun alături de păgâni. Dar vă resping şi ei, căci sunteți mai lipsite de credință chiar decât păgânii. Platon spune că Cel care a făcut întreaga lume este bun; mai spune apoi că binele nu pizmuieşte pe nimeni. Tu însă Îl numeşti pe Dumnezeu rău şi creator de lucruri rele.

Nu te teme însă că n-am lângă cine să te pun! Am lângă cine. Alături de diavol şi de draci, care mărturisesc aceleaşi învățături ca şi tine. Dar, mai bine spus, locul tău nu-i nici alături de diavol şi de dacă! Să nu socoteşti că ei gândesc despre Dumnezeu şi despre creația Lui ce gândeşti tu, pentru că te-au convins să crezi astfel de nebunii. Dracii ştiu că Dumnezeu este bun. Ascultă-i cum strigă! Uneori spun: *Te ştim cine eşti! Sfântul lui Dumnezeu!* (Marcu 1, 24), iar alteori: *Aceşti oameni sunt robi ai Dumnezeului celui*

Preaînalt, care vă vestesc vouă calea mântuirii (Fapte 16, 17). După aceste cuvinte mai puteți vorbi despre feciorie? Vă mai puteți lăuda cu fecioria? N-ar trebui, oare, să vă duceți să vă plângeți pe voi înşivă şi să jeliți din pricina nebuniei prin care diavolul, legându-vă ca pe nişte prinşi de război, v-a târât în focul iadului?” (*Despre Feciorie*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 14-15)

,,Vă îndemn pe voi toți să încercați pe cât puteți să-i vindecați ca pe unii atinşi de boala nebuniei şi ca pe unii ce şi-au pierdut judecata, vorbindu-le cu blândețe şi îngăduință. Căci învățătura aceasta li s-a născut din pierderea minții şi din rana sângerândă a cugetului lor. Rănile inflamate nu suportă să fie tratate cu mâna şi nici nu îndură o atingere brutală. De aceea, medicii înțelepți şterg rănile de acest fel cu un burete foarte fin. Câtă vreme şi aceştia poartă în suflet o rană inflamată, la fel cum se toarnă peste rană a apă curată şi binefăcătoare cu un burete fin, la fel şi noi, revărsându-ne asupra lor toate cuvintele noastre, să încercăm să ne îngrijim de rana acestora şi să-i curățim cu totul de inflamarea orgoliului lor.

Frate iubit, chiar dacă te-ar jigni, dacă te-ar lovi cu piciorul, dacă te-ar scuipa şi orice altceva de ți-ar face, tu nu înceta să le porți de grijă. Cei care se îngrijesc de un om lovit de nebunie au de îndurat multe asemenea porniri. Dar, cu toate acestea, ei bine, nu trebuie să încetezi a-i îngriji; dimpotrivă, este motivul pentru care trebuie în şi mai mare măsură să-i compătimeşti şi să le deplângi soarta, fiindcă aceste porniri sunt semnele suferinței lor.

Rostesc aceste cuvinte pentru cei mai tari dintre voi, pentru cei care nu pot fi influențați şi pentru cei puternici, adică pentru toți cei care nu pot fi păgubiți de pe urma prezenței lor.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, pp. 56-57)

,,Țăranii harnici, când văd un copac sălbatic lipsit de roade, care le îngreunează munca şi dăunează plantelor cultivate din pricina rădăcinilor puternice şi a desimii umbrei, se grăbesc foarte tare să-l doboare. Deseori se întâmplă să se pornească vântul şi să se alăture lor la tăierea copacului: năpustindu-se asupra frunzişului copacului şi zguduindu-l cu multă putere, frânge copacul întreg şi îl culcă la pământ, scutindu-i în acest fel de multă trudă. Cum şi noi urmărim să doborâm un copac îndărătnic şi sălbatic, erezia anomeenilor, să îl rugăm pe Dumnezeu să ne trimită harul Duhului său, pentru ca un vânt, de orice fel ar fi acesta, să se năpustească şi să smulgă erezia din rădăcină, scutindu-ne astfel de multă trudă." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 61)

„Avem nevoie de flacăra Duhului pentru a reuşi nu numai să smulgem această rădăcină a răului, ci şi spre a o mistui în foc. Îl vom chema, aşadar, pe Dumnezeul hulit de ei şi lăudat de noi şi îl vom ruga să ne călăuzească pe mai departe limba în cursa ei şi să ne deschidă cugetul către o înțelegere mai clară a celor rostite." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 62)

„Dar oamenii care sunt într-atât de păcătoşi, ce-şi spun? *Acela este un eretic,* spun ei, *în el şi are sălaş diavolul, grăieşte nedreptate împotriva lui Dumnezeu, iar prin cuvintele lui ademenitoare şi prin înşelăciunea lui deşartă a dus pe mulți în prăpastia pierzaniei. Pentru aceasta a fost izgonit de Sfinții Părinți dascălul lui, care a tăiat din trupul Bisericii,* înțelegând prin aceasta fie pe Paulin[228], fie pe Apolinarie[229].

Apostolul spune: *Să dea învățătură, certând cu blândețe pe cei ce stau împotrivă, ca doar le va da lor Dumnezeu pocăință spre cunoaşterea adevărului, şi ei să scape din cursa diavolului, de care sunt prinşi pentru a-i face voia* (II Timotei 2, 25-26). Întinde mreaja dragostei, nu ca să cadă cel neputincios, ci, dimpotrivă, ca să se vindece! Arată că din toată inima ta vrei să faci ca binele (pe care l-ai primit tu) să fie binele tuturora! Aruncă undița cea plăcută a dragostei, şi astfel, cercetând cu ea cele ascunse, scoate din prăpastia pierzării pe cel pe care îl îneacă gândurile sale. Păruta lui învățătură bună vine sau din prejudecată, sau din neştiință. Arată-i că învățătura lui e străină de învățătura încredințată de Hristos Sfinților Apostoli. Iar dacă omul care s-a abătut din calea cea dreaptă va voi să primească sfatul tău, el, după cuvântul proorocului, cu viață va viețui (Iezechiel 3, 21), iar tu îți vei izbăvi sufletul tău. Dar dacă nu vrea, ci stăruie în îndărătnicia lui, tu, ca să nu te acoperi de vină, mărturiseşte-ți numai credința ta, cu îndelungă răbdare şi bunătate, ca să nu-ți ceară Judecătorul din mâna ta sufletul lui. Nu fi cu ură, nu-i întoarce spatele, nu-l prigoni! Dimpotrivă, arată-i dragoste curată şi adevărată. Câştigă-i dragostea! De n-ai avea alt folos, acesta este marele folos, acesta-i marele câştig, că vă iubiți unul pe altul, că ați învățat să fiți ucenici ai lui Hristos. Căci spune Hristos: *Întru aceasta vor cunoaşte toți că sunteți ucenicii Mei, de veți avea dragoste unii față de alții* (Ioan 13, 35)." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 373-374)

---

[228] În text: Paulian.
[229] PG 48, 949, nota a.

„Cuvintele noastre ortodoxe sunt ca armele care apără pe ai noştri şi îi lovesc pe eretici. Aceste cuvinte nu îi lovesc pentru a-i doborî, ci pentru a-i ridica după ce au căzut. Acesta este scopul luptei noastre: să îi ajutăm şi pe vrăjmaşii noştri să se mântuiască.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 353)

„Ține-l, înconjoară-l şi nu-l lăsa să sară, nici să alerge în labirintul silogismelor. Ține-l şi sugrumă-l, nu cu mâna, ci cu cuvântul. Nu-i da timp şi ieşiri. Ei ne pricinuiesc tulburări, pentru că le urmăm cuvântului lor şi nu-i aducem sub legile dumnezeieştilor Scripturi. Deci pune împrejurul lui zid, din toate părțile, mărturiile cele din Scripturi şi nu va mai putea să deschidă gura.” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 54)

....

„Iubitorul de oameni Dumnezeu, Care voieşte să se mântuiască toți oamenii şi să vină la cunoştința adevărului, Cel Ce este aproape tuturor celor ce-L cheamă pe El întru adevăr, n-a trecut cu auzul, nici n-a lepădat rugăciunile sfinților, ci a plecat cerurile şi S-a pogorât şi toate le-a tocmit spre mântuirea neamului nostru şi pe toate le-a arătat, făcând şi învățând, apoi vrând să arate că toți câți vor să fie mai mari bisericilor, aşa trebuie să-i alunge pe eretici. A făcut bici de ştreang şi a intrat şi i-a scos pe toți din biserică şi i-a alungat, zicând: *Casa Mea casă de rugăciune se va chema şi voi ați făcut din ea peşteră de tâlhari!* Ascultați, mai marii bisericilor, că pentru voi a arătat pildă bună ca să urmați după El şi să vă păziți de lupi din toate părțile şi să-i alungați şi să păziți turma din toate părțile nevătămată. Şi dacă i-a scos pe toți afară, adică pe cei ce cugetau împotrivă, apoi a spus şi pustiirea lor şi stingerea ce le va veni din neam în neam celor ce cugetă cele împotrivă, zicând: *Iată! Se lasă casa voastră pustie!* Vezi câte s-au făcut, că vrăjmaşii şi viclenii Bisericii, adică ereticii din toate neamurile, se dau pieririi, după cuvântul Domnului, Ce a zis: *Că tot ce nu a sădit Tatăl Meu, va smulge*, precum a şi făcut, că El a făcut aceasta întâi şi a arătat-o, iar după Înălțarea Lui la Ceruri, s-au luptat cu ei fericiții Apostoli. Şi după aceştia, dumnezeieştile lor cuvinte şi dascălii Bisericii şi sinoadele cele după vremi care s-au ținut, pe aceştia dezrădăcinându-i, adică pe cei ce nu s-au pocăit, i-au dat spre pierzare după cum este scris: *Că vei pierde pe toți cei ce grăiesc minciună!*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 177-178)

ERETICII (întoarcerea de la erezie la învățătura cea dreaptă)

,,Cel ce se izbăveşte de patimi grabnic se va izbăvi şi de rătăcire şi se va învrednici de adevăr.

Să nu crezi că-ți este de ajuns la aceasta numai să nu fii lacom sau să nu curveşti, ci trebuie a împreună-lucra toate cu cel ce caută adevărul. Pentru aceea şi zice Petru: *Cu adevărat cunosc că Dumnezeu nu este alegător de față, ci în tot neamul, cela ce se teme de el şi lucrează dreptate, primit este la dânsul* (Fap. 10, 34-35), adică îl cheamă şi-l trage spre adevăr. Nu vezi pe Pavel, că era mai grozav decât toți în a război şi a alunga pe creştini? Însă cu toate acestea, fiindcă avea o viață neprihănită şi nu făcea aceasta din vreo patimă omenească, apoi a şi primit Creştinismul, ba încă pe toți i-a întrecut. Dar dacă ar zice cineva: *Apoi cum cutare Elin, deşi este bun, cinstit şi iubitor de oameni, totuşi stă în rătăcire?* - noi am putea răspunde că el are vreo altă patimă, ca de pildă slava deşartă, trândăvia sufletului, sau că nu se îngrijeşte de mântuirea sa, ci se învârteşte de azi pe mâine fără țintă şi cum s-ar întâmpla. Pentru aceea şi zice Pavel că cel ce face dreptate este fără ponos. Tot aceasta o spune Pavel când zice: *După dreptatea cea din lege făcându-mă fără prihană* (Flp. 3, 6) şi *Mulțumesc lui Dumnezeu, căruia slujesc de la strămoşi, întru curată cunoştința cugetului* (2 Tim. 1, 3). *Dar, zici tu, cum de cei necurați s-au învrednicit de propovăduire?* Fiindcă au voit şi au dorit. Pe unii, chiar rătăciți, propovăduirea chiar îi atrăgea şi se curățau de patimi, iar pe cei ce se apropiau de la sine nu-i lepăda, iar cei mai mulți primiseră bună-cinstirea de la strămoşii lor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, pp. 82-83)

EREZIILE (definiția)

„Ce este erezia? Nimic n-o va defini mai bine ca şi parabola noastră. *Duşmanul a venit şi a semănat neghină în mijlocul grâului bun;* neghină, grâu rău, sec, stricătoare grâului şi care i se aseamănă. Erezia, ca şi diavolul tatăl ei, arată Adevărul. Ea nu-l răstoarnă cu o lovitură ca şi necredința; ea se mulțumeşte de a amesteca cu el rătăcirile, aşa cum a fost amestecată neghina cu grâul curat. La fiecare învățătură universală erezia a venit să-i amestece stricăciuni care, fără a distruge deodată, le strică, le denaturează." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 111-112)

EREZIILE (naşterea lor)

„Dacă ar fi primit cu inima curată învățăturile dumnezeieştii Scripturi şi n-ar fi pus în ele gândurile lor n-ar fi căzut într-o nebunie atât de mare.” (*Omilii la Facere,* omilia IV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 63)

„Elenii pentru asta au rătăcit, că au îngăduit totul minții lor şi n-au voit să ştie că mintea omenească e slabă; au gândit la lucruri mai presus de puterile lor, au depăşit măsura propriilor lor hotare şi au căzut din vrednicia cuvenită lor.” (*Omilii la Facere,* omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 95)

„Aceasta mai cu seamă este răsturnarea Bisericii: a se face dezbinări. Aceasta este arma diavolului; aceasta răstoarnă totul pe dos. Întrucât trupul Bisericii este unit, diavolul nu poate găsi loc de intrare; dar făcându-se dezbinări, el se furişează pe nesimțite, pătrunde înăuntru, şi pe urmă vin smintelile. Astfel, dar, smintelile vin din dezbinări. Dar dezbinarea de unde vine? De la dogmele sau credințele ce sunt contra învățăturii apostolilor. Dar acele credințe false de unde vin? De la a sluji cineva pântecelui şi celorlalte patimi. *Căci unii ca aceştia, zice, nu slujesc Domnului, ci pântecelui lor*. Aşadar nu ar fi sminteli, nu ar fi dezbinare, dacă nu s-ar plăsmui nici o credință împotriva învățăturii apostolice, ceea ce şi aici arătând-o, Apostolul zicea: *împotriva învățăturii*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 550)

„… o viață stricată totdeauna naşte credințe rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 440)

„... şi cu drept cuvânt, când este o viață deşănțată şi depărtată de buna ştiință, atunci şi credința se strică şi devine la fel cu viața (...)” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

„Aceasta este viclenia fără seamăn a diavolului. Se străduieşte să-şi răspândească învățăturile pierzătoare fie adăugând ceva, fie scoțând ceva, fie denaturând, fie interpretând greşit textul Scripturii.” (*Cuvânt la <<Doamne, nu a omului este calea lui?>>,* PGB 8A, 482. PG 57, 210-211, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 36)

„Aceasta înseamnă, aceasta arată, că ne-am umplut de multă uşurătate şi nu mai scrutăm cu râvnire întreaga Scriptură, ci pe cele pe care le socotim mai clare, pe acestea le alegem, iar cu celelalte nu ne batem defel capul.

Acest lucru a adus şi eresurile: faptul că nu vrem să ne avântăm către tot conținutul Scripturii şi socotim că există lucruri de prisos şi peste care se poate trece. De aceea toate celelalte ni se par nu numai de prisos, ci şi nefolositoare şi chiar vătămătoare.” (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 144-145)

„Cei fără Dumnezeu eretici, care curg ca un lac mare strâns de multă ploaie (…) de unde s-a întâmplat aceasta (rătăcirea lor – n.n.)? Adesea este că din necunoştința şi din neînvățătura celor mai mari, că unde sunt păstorii neînvățați, acolo se strâng lupii şi prăpădesc oile.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 173)

„În ce moment apare erezia? Numai atunci când adevărul a fost semănat în suflete şi când ele îl primesc aici. După profeții falşi, după apostoli ereziarhi, după dogmele alterate iese o erezie corespunzătoare.

De unde vine erezia? Ea se ridică chiar din sânul Bisericii; ereticul este aproape totdeauna un renegat, de care se foloseşte diavolul pentru a pierde în suflete depozitul sfânt al adevărurilor dumnezeieşti.

Şi cine-o introduce în câmpul Bisericii? *Somnul* celor care au în pază Revelația. Să parcurgem istoria, acest fapt ne va părea cuceritor. În orice epocă în care vegherea păstorilor s-a delăsat, sau fermitatea lor s-a moleşit şi munca lor s-a oprit îşi fac apariția câteva erezii devastatoare într-o zi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 112)

„După cum învățăturile rele aduc după ele viață stricată, tot aşa şi viața stricată naşte de multe ori învățături rele.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiți, fraților, că părinții noştri toți au fost sub nor şi toți prin mare au trecut>>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 233)

„*Asemănatu-s-a împărăția cerurilor omului care a semănat sământă bună în țarina sa. Dar pe când dormeau oamenii a venit vrăjmaşul şi a semănat neghină.* Vezi că ereziile au venit pentru că au dormit oamenii, pentru că au trândăvit, pentru că n-au fost cu mare luare-aminte la cele spuse? Dar, ca să nu spui: *Pentru ce a îngăduit Hristos?*, îți răspunde Pavel: *Îngăduința asta nu te vatămă cu nimic*! *Dacă eşti vrednic, te vei arăta şi mai vrednic*!” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 236)

EREZIILE (aderarea la diverse erezii a celor slabi în credinţă)

„Nu-i totuna să rămâi în dreapta credinţă când nu-i nimeni care să te împiedice şi să te înşele, şi să rămâi neclintit şi neclătinat când se sparg în tine mii şi mii de valuri. După cum copacii care-s bine înrădăcinaţi ajung şi mai puternici când sunt loviţi din toate părţile de vânturi, tot aşa şi cu sufletele înfipte bine în temelia dreptei credinţe: oricâte rătăciri le-ar lovi, nu se clatină, ci ajung şi mai puternice.

- Dar ce spui de sufletele slabe, care se clatină şi se împiedică uşor?

Nici ele nu suferă aceasta din pricina atacurilor ereziilor, ci din pricina propriei lor slăbiciuni. Nu vorbesc de slăbiciunea firii, ci de slăbiciunea voinţei! Că ea merită să fie certată, ea stă sub osândă şi pedeapsă şi pe ea suntem în stare să o înduplecăm. Aceasta este şi pricina pentru care suntem lăudaţi când îndreptăm slăbiciunea voinţei noastre, fiind pedepsiţi când n-o îndreptăm.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercaţi>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 236-237)

EREZIILE (ferirea de învăţăturile eretice, ucigătoare de suflet)

„Să fugim de învăţăturile care vatămă, ca nişte otrăvuri, sănătatea sufletului nostru. De toate învăţăturile de acest fel să ne depărtăm! Mult mai mare e vătămarea asta şi cu atât mai mare cu cât e mai bun sufletul nostru decât trupul. Otrăvurile aduc moartea aceasta trupească, dar otrăvurile care vatămă sănătatea sufletului aduc moarte veşnică”. (*Omilii la Facere,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, p. 74)

EREZIILE (urmările distrugătoare ale ereziilor)

,,Deseori, îndată ce pământul este lăsat în paragină şi încetează să mai fie folosit de mâinile agricultorilor, este năpădit de buruieni, mărăcini şi de copaci sălbatici care cresc singuri. În acelaşi chip este pustiit şi sufletul anomeenilor, câtă vreme nu este cultivat de cercetarea Scripturilor, ci pornind de la sine s-a lăsat pe el însuşi să fie năpădit de această erezie potrivnică şi sălbatică. (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 61)

EREZIILE (slăbiciunea lor întemeiată pe minciună le face să dispară)

„Dumnezeu îngăduie în multe împrejurări să se ducă război credinței Lui adevărate şi apostolice; dar lasă totodată ca ereziile şi elinismul să se bucure de linişte şi tihnă.

- Pentru ce?

- Ca să afli şi slăbiciunea duşmanilor acelora, că se distrug de la sine, fără să le facă cineva vreun rău, dar ca să cunoşti şi tăria credinței prigonite, ca să vezi că se răspândeşte chiar prin cei care o împiedică.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 391)

„Oare nu s-au prăpădit toți după fărădelegea lor? Că unde sunt cei ce se luptau atunci cu Biserica, împărați şi puternici şi înțelepți? Sau nu s-au risipit şi au pierit ca şi cum nu ar fi fost? Unde este înfierbântarea şi semeția evreilor? Unde este Simon ereticul, fermecătorul cel mare, ucenicul diavolului şi înaintemergătorul lui Antihrist? Unde este cel rău născut de el, Mundan şi necurăția lui, scornitorul hulii, mai marele răutăților, cu cele două preacurve şi altele ale lor câte se grăiesc urâte şi scârbite şi necurate fapte, care nu se cade să se arate? Pentru care zicea şi Apostolul Petru că cele ascunse ce se fac de dânşii ruşine este a le şi grăi la altare. Unde este Marcion, unde Valie? Unde Manent? Unde este Vasilid? Unde este Neron? Unde este Iulian, unde Arie, unde e Nestorie, unde sunt toți cei ce se luptau cu Biserica, cum le zice şi David: *Înconjuratu-m-au câini mulți!* Oare n-au pierit toți şi s-au risipit pentru hula lor şi au fost izgoniți ca nişte lupi? Pentru că şi-au aflat luptători şi împotrivitori viteji pe războinicii păstori, pe mai-marii Bisericilor care au fost în vremile acelea, pe fericiții bărbați.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 178)

„Adesea, Dumnezeu îngăduie să fie prigonită adevărata credință, pe când ereziile, înşelăciunile şi idolatria să aibă parte de linişte. Din ce motiv? Ca să vezi slăbiciunea ereziilor, care cu toate că sunt lăsate libere, mai devreme sau mai târziu dispar, şi pe de altă parte, să se vădească faptul că deşi prigonită, credința adevărată sporeşte şi se întăreşte.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 358)

ETERODOCŞII

„Plânge-i pe cei necredincioşi, plânge-i pe cei care prin nimic nu se deosebesc de ei, adică pe cei care au murit fără a fi luminați de Sfântul Botez, fără a fi pecetluiți cu harul Sfântului Duh. Aceştia sunt cei cu

adevărat vrednici de suspine, pentru că se găsesc în afară de împărăţie, laolaltă cu cei condamnaţi. *Adevărat, adevărat, zic ţie: de nu se va naşte cineva din apă şi din duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu* (In., 3, 5).” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 71)

EUHARISTIA (- Trupul şi Sângele lui Hristos)

„Gândeşte-te, omule, de ce jertfă ai să te atingi şi de ce masă ai să te apropii. Adu-ţi aminte că, deşi eşti pământ şi cenuşă, te împărtăşeşti cu trupul şi Sângele lui Hristos.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puţini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 21)

„... şi de fiecare dată când ne împărtăşim, mâncând Trupul şi Sângele Său.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 69)

„Cine ne asigură că semnul semnelor s-a împlinit? Că Dumnezeu este acolo? Că Iisus Hristos este prezent pe altar, de când au fost pronunţate cuvintele de sfinţire? Că în loc de pâine, este Trupul sfinţit al Mântuitorului? Că în loc de vin este *Sângele Legii celei noi*? Că în momentul sfinţirii o minune transformă, schimbă pâinea în Trup şi vinul în Sânge, în aşa fel încât neavând nici pâine nici vin, Iisus Hristos singur este acolo. Iisus Hristos cu totul întreg, Trupul Lui, Sângele Lui, sufletul Lui, dumnezeirea Sa. Cine ne afirmă aceste lucruri? Cine ne vine ca garant? Cine ne dă siguranţa absolută?

Dumnezeu Însuşi.

Cuvântul lui Dumnezeu, afirmaţia lui Dumnezeu. Realitatea acestui cuvânt nu va fi pusă la îndoială, atât sunt de clare pasajele Evangheliei care le cuprind.

Privitor la eficacitatea cuvântului lui Dumnezeu cine va îndrăzni să-i pună lui limite? Au existat ele când El făcea să iasă universul din nefiinţă? Cine a zis: *Acesta este Trupul Meu?* Este un om? Este preotul pe care noi îl avem sub ochi? Ferească Dumnezeu! Căci precum atunci acel glas *Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul* de atunci toate se produc, toate la timpul lor chiar natura noastră de atunci se creează; chiar acest glas auzit în Biserică şi la o singură masă, de atunci în fiecare zi şi până la a doua venire a Lui face aceeaşi jertfă perfectă.

Dumnezeu singur acționează, Dumnezeu singur vorbeşte, Dumnezeu singur lucrează această minune, cea mai mare din toate minunile Sale, încoronarea, consumarea tuturor faptelor Sale, marea şi divina realitate pe care Legea Veche n-o cuprindea decât în închipuiri. Priviți la profetul Ilie în fața victimelor lui, a jertfei primitive. El ridică ochii la cer, el zice un cuvânt, focul coboară şi consumă victimele. Imaginea este solemnă fără îndoială, scena este sublimă: însă ce este aceea față de prețul minunilor la care este martor altarul ortodox? Însă cu ce condiții şi cu ce preț ne vom bucura noi de aceste minuni? Condiția expresă este ca noi să avem încredere absolută în cuvântul lui Dumnezeu. El a zis: *Acesta este Trupul Meu*, deci este cu adevărat trupul Lui. (…) Căci unde este cea mai mare certitudine, în simțurile noastre care adesea ne înşeală sau în cuvântul Lui Dumnezeu care nu ne înşeală şi nu poate să ne înşele niciodată?

Când deci, o creştine, Dumnezeul tău ți-a zis: *Acesta este Trupul Meu* bucură-te de o plăcere atât de delicioasă, îmbogățeşte-te cu o atât de imensă binefacere, îmbată-te de o atât de suavă dulceață. Nu mai zice: Oh! cât aş vrea să-L văd, să-L ating, să respir parfumurile Lui divine!” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 198-199)

EUHARISTIA (- masa cea dumnezeiască)

„Care păstor hrăneşte oile sale cu mădularele lui? Dar pentru ce vorbesc de păstor? Sunt mame care, după ce au născut, dau de multe ori pe copiii lor să fie hrăniți de alte mame. Hristos însă n-a îndurat lucrul acesta, ci însuşi ne hrăneşte cu propriul Lui sânge şi prin toate Se uneşte strâns cu noi. Uită-te, te rog, S-a născut din ființa noastră!

- Dar aceasta n-are legătură cu toți oamenii.

- Are totuşi legătură cu toți oamenii. Dacă Dumnezeu a venit la firea noastră, atunci negreşit a venit la toți oamenii; iar dacă a venit la toți oamenii, atunci a venit şi la fiecare”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p.935)

,,Vedeți cum S-a unit Hristos cu mireasa Sa? Vedeți cu ce fel de hrană ne creşte pe toți? Din aceeaşi plămadă din care am fost făcuți ne şi hrănim. Căci precum femeia îşi hrăneşte pruncul cu sângele şi laptele ei, aşa şi Hristos, pe care i-a născut, Însuşi îi hrăneşte necontenit cu sângele Său.” (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 64)

EUHARISTIA (- pâinea cea spre ființă)

„Cu înseşi ființa sa (a omului – n.n.) se amestecă sângele, făcându-l voinic şi curat, şi ducându-l spre cea mai neexplicată frumusețe.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVI, p. 220)

„Să nu socoteşti că este pâine, nici că este vin ceea ce vezi! Că nu se dau afară ca celelalte mâncăruri. Ferească Dumnezeu! Să nu gândeşti aşa! Ci, după cum ceara unindu-se cu focul nu pierde nimic şi nimic nu prisoseşte, tot aşa socoteşte şi aici! Sfintele Taine intră în ființa trupului.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 178)

„Să nu socoteşti că este pâine, nici că este vin ceea ce vezi! Că nu se dau afară ca celelalte mâncări. Ferească Dumnezeu! Să nu gândeşti aşa! Ci, după cum ceara unindu-se cu focul nu pierde nimic şi nimic nu prisoseşte, tot aşa socoteşte şi aici! Sfintele Taine intră în ființa trupului.” (*Omilie despre pocăință şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 187)

„Nu zic că este pâine, nici să gândeşti că este vin, pentru că nu merge în jos ca celelalte bucate. Să nu dea Dumnezeu să fie acestea, nici să cugeți acest lucru niciodată, că precum la ceară focul nu are nici o prisoseală, aşa gândeşte şi pentru dumnezeieştile taine, că se împart în ființa trupului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 105-106)

EUHARISTIA (- leac mântuitor)

„Sfintele Taine din fața noastră sunt leac mântuitor al rănilor noastre, sunt bogăție neîmpuținată, pricinuitoare a împărăției cerurilor.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 21-22)

EUHARISTIA (- doctoria nemuririi)

„Nu ne dă Hristos apă de izvor, ci sânge viu, care nu-i simbol al morții, ci pricină a vieții”. (*Omilii la Matei,* omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 98)

EUHARISTIA (- Sfânta Mulțumire)

„Că şi înfricoşătoarele taine, pline de nespusă mântuire, săvârşite la fiecare slujbă, se numesc *euharistie*, adică mulțumire, pentru că sunt o aducere aminte de multe binefaceri ale lui Dumnezeu față de noi, pentru că ne arată capul purtării de grijă a lui Dumnezeu şi pentru ca prin toate ne pregătesc să-I mulțumim lui Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 324)

„*Paharul binecuvântării carele binecuvântăm, au nu este împărtăşirea sângelui lui Hristos?* (1 Cor. 10, 16). Dar ce spui, fericite Pavele? Voind a ațâța pe ascultător şi amintindu-i de Tainele cele înfricoşate, numeşti paharul acela înfricoşat şi spăimântător paharul binecuvântării? *Da, zice el, căci ceea ce eu vorbesc nu este puțin lucru. Binecuvântare când zic eu, înțeleg euharistie, iar când zic euharistie, înțeleg întreaga comoară a binefacerii dumnezeieşti şi amintesc de darurile cele mari şi minunate. Căci şi noi vorbind de paharul binecuvântării înțelegem binefacerile lui Dumnezeu cele negrăite, şi de câte ne-am bucurat; ne apropiem astfel de dânsul şi ne împărtăşim, mulțămindu-i că a izbăvit neamul omenesc din rătăcire, că fiind depărtați de dânsul, ne-a apropiat, că neavând nici o nădejde şi fiind fără Dumnezei în lume, el ne-a făcut frații săi şi împreună-moştenitori. Pentru acestea şi pentru altele de acest fel, mulțămindu-i ne apropiem de dânsul. Deci cum de voi faceți cele potrivnice, o, corintenilor: binecuvântând pe Dumnezeu că v-a scăpat de idoli şi în acelaşi timp alergând la mesele lor?*

Paharul binecuvântării carele binecuvântăm, au nu este împărtăşirea sângelui lui Hristos? A vorbit foarte drept şi înfricoşat. Ceea ce el spune aici aceasta înseamnă: că ceea ce este în pahar este chiar sângele cel curs din coasta lui şi din acel sânge ne împărtăşim. L-a numit paharul binecuvântării, fiindcă avându-l în mână, noi lăudăm pe Dumnezeu, îl admirăm şi suntem uimiți de darul său cel nespus, binecuvântându-l că şi-a vărsat şi sângele său ca să nu rămânem în rătăcire, şi nu numai că l-a vărsat, ci încă ne-a şi împărtăşit pe noi toți dintr-însul. *Aşa că dacă doreşti sânge, apoi nu sângele dobitoacelor ucise la capiştea idolilor, ci chiar cu sângele meu te împărtăşeşte*. Şi ce poate fi mai înfricoşat ca aceasta? Ce poate fi şi mai drag totdeodată? Aceasta o fac şi cei ce iubesc, adică atunci când văd că cei iubiți de dânşii sunt alipiți de alții străini, iar ei sunt dispretuiți, apoi le dau cele ale lor şi-i înduplecă a se depărta de aceia. Cei ce iubesc cu dragoste omenească îşi arată aceasta prin bani, sau haine, sau moşii, niciodată însă nu şi-a arătat

cineva dragostea prin sânge. Hristos însă şi-a arătat dragostea lui cea fierbinte către noi şi în aceasta. În legea veche, fiindcă se găseau mai nedesăvârşiți, suferea şi le primea sângele ce-l jertfeau la altar, ca astfel să se depărteze singuri de jertfele idoleşti, ceea ce iarăşi venea din dragostea lui cea negrăită către neamul omenesc; aici însă a preschimbat ierurgia într-un chip cu mult mai înfricoşat şi mai măreț, şi chiar însăşi jertfa preschimbându-o, a poruncit ca în locul jertfirii dobitoacelor să se pună înainte pe sine însuşi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, pp. 249-250)

EUHARISTIA (- unirea cu Hristos)

„*Noi nu suntem toți decât un singur trup*, zice Scriptura, *şi mădulare ale trupului Lui şi ale oaselor Lui*. Căci cei ce sunt învățați în tainele noastre sfinte să asculte cu atenție ceea ce voi spune.

Ca noi să devenim aşa nu numai prin iubire, ci încă şi real, să ne unim cu această carne divină. Este efectul pe care-l produce alimentul pe care Mântuitorul ni l-a dat pentru a face să cunoaştem căldura şi excesul iubirii Sale. Iată pentru ce a unit El, a amestecat trupul Lui cu al nostru, ca noi să fim toți un singur trup, legat de un singur cap. În sfârşit, acela este semnul unei iubiri fierbinți. Iov arată acest adevăr, când spune despre slujitorii săi că el îi iubea atât de mult, încât ei ar fi dorit să-l mănânce. Căci pentru a arăta ataşamentul lui viu şi frumos ei ziceau: *Unde s-ar fi găsit unul care să nu se fi săturat la masa lui?* (Iov 31, 33). Iată ce a făcut Iisus Hristos pentru noi; El ne-a dat carnea Sa să o mâncăm pentru ne a angaja ca să avem pentru El o iubire din cele mai mari şi a ne-o arăta pe cea pe care o are El pentru noi; El nu s-a făcut numai văzut celor ce doreau să-L contemple, ci S-a lăsat atins, S-a dat să fie mâncat, să fie înfipți dinții în El, absorbind în aşa fel încât să mulțumească cea mai fierbinte iubire." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 2-3, p. 222)

„*Pâinea care frângem, au nu împărtăşirea trupului lui Hristos este?* Dar pentru ce oare nu a întrebuințat apostolul cuvântul μετοχή, ci κοινωνία? Pentru că a voit prin cuvântul κοινωνία (împărtăşire), să arate ceva mai mult decât se înțelege prin cuvântul μετοχή, deşi amândouă cuvintele au multă asemănare; au voit adică să arate că nu numai ne împărtăşim, ci şi că împărtăşindu-ne ne unim cu dânsul. Căci după cum trupul acela s-a fost unit cu Hristos, tot aşa şi noi prin pâinea aceasta ne unim cu dânsul. Dar pentru

ce oare a adăogat *care frângem*? Aceasta se întâmplă numai în euharistie, şi numai aici se poate vedea, nu însă şi atunci când era pe cruce, şi când s-a petrecut cu totul dimpotrivă, după cum zice: *Os nu se va zdrobi dintr-însul* (In. 19, 36). Dar ceea ce nu a pătimit pe cruce, aceasta o pătimeşte în punerea înainte pentru tine, şi primeşte a se frânge pentru ca pe toți să-i sature.

Apoi fiindcă s-a zis *împărtăşirea trupului*, iar ceea ce se dă spre împărtăşire este altceva decât aceea cu care ne împărtăşim, iată că apostolul a nimicit şi această mică deosebire, căci spunând *împărtăşirea trupului* a căutat iarăşi a spune ceva mai apropiat, pentru care a şi adăogat: *Căci o pâine, un trup cei mulți suntem* (1 Cor. 10, 17). *Ce spun eu împărtăşire, zice, căci noi suntem una cu trupul acela. Ce este pâinea din punerea înainte? Trupul lui Hristos. Deci ce devin cei ce se împărtăşesc din ea? Trupul lui Hristos, şi nu mai multe trupuri, ci un trup*. După cum pâinea fiind alcătuită din multe boabe de grâu, este unită într-un singur întreg, fără să se vadă undeva boabele de grâu – deşi ele ființează – astfel şi noi ne unim unii cu alții şi cu Hristos. Nu că tu te hrăneşti din alt trup, iar acela din altul, ci din acelaşi ne hrănim cu toții. Pentru aceea a şi adăogat: *Căci toți dintr-o pâine ne împărtăşim*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, pp. 250-251)

,,… multe şi felurite sunt luptele dintre noi toți, şi ne găsim față de alții, care sunt mădulare ale trupului lui Hristos, mai grozav decât fiarele sălbatice. Hristos te-a unit cu El (prin Sf. Euharistie – n.n.) – deşi tu erai atât de învrăjbit cu dânsul – pe când tu nu te cobori a te uni nici măcar cu fratele tău după cum se cuvine, ci te desparți de dânsul, deşi te-ai bucurat de atâta dragoste şi viață din partea Stăpânului. Şi nici măcar nu şi-a dat trupul său în chip simplu, ci fiindcă firea cea dinainte a trupului celui plăzmuit din pământ ajunsese din pricina păcatului a fi moartă şi lipsită de viață, apoi a adus, cum s-ar zice, o altă frământătură, un alt aluat, adică însăşi trupul său, de la fire fiind acelaşi, însă lipsit de păcat şi plin de viață." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, p. 251)

,,Devenim un singur trup cu Hristos prin Împărtăşire." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 95)

EUHARISTIA (- inhabitarea reciprocă a lui Hristos în noi şi a noastră în El)

„*Cel că mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu rămâne în Mine şi Eu în el* (56) pentru a arăta că el se încorporează în El.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 1, p. 225)

„*Te-am unit şi M-am lipit de tine. Mănâncă trupul Meu, am zis, şi bea sângele Meu, ca să te am şi Sus dar şi jos să Mă unesc în totul cu tine. Nu-ți este de ajuns că pârga ta o am Sus? Oare nu te mângâie acest fapt? Şi iarăşi m-am pogorât, şi nu oricum Mă împreunez cu tine, ci mă amestec, sunt mâncat, sunt fărâmat în părți mici, ca astfel unirea să se facă întru totul, căci cele unite stau pentru totdeauna unite; astfel că eu sunt întru totul legat de tine. Nu vreau câtuşi de puțin să fie între noi vreo rupere cât de mică, ci doresc să fim împreună unul şi acelaşi.”* (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 176)

EUHARISTIA (când săvârşim Sfânta Euharistie, vestim moartea şi învierea Lui)

„*De câte ori veți face aceasta, moartea Domnului veți vesti* (I Cor., 11, 26), adică faceți amin

EUHARISTIA („Cel ce aduci şi Cel ce Te aduci, Hristoase…”)

„… acea masă (Cina cea de Taină – n.n.) nu avea nimic mai mult decât cea de după aceea, căci şi astăzi tot El este Care lucrează şi Care Se dă pe Sine, ca şi atunci.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, pp. 286-287)

EUHARISTIA (anamneza)

„După cum noi pomenim mai ales acele cuvinte rostite în ceasul de pe urmă de către cei ce se duc de la noi şi le spunem moştenitorilor acelora, ca atunci când ar cuteza să calce acele porunci, să-i ruşinăm zicându-le: *Gândiți-vă că tatăl vostru aceste cuvinte le-a rostit l-a urmă către voi, şi până în seara în care a adormit, tot aceasta a poruncit* - tot aşa şi Pavel voind a-şi face de aici vorba mai înfricoşată, numai cât nu le zice: *Aduceți-vă aminte că această taină v-a predanisit-o la urmă, şi chiar în acea noapte*

în care urma a fi omorât pentru voi, v-a poruncit acestea la acea cină sfântă, după care nimic nu a mai adăogat.

Apoi povesteşte până şi împrejurările petrecute atunci, zicând că: *Au luat pâine, şi mulţumind au frânt, şi au zis: Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul meu, carele se frânge pentru voi*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 287)

„... vorbind (Pavel – n.n.) de acea cină, când cu toţii au stat pe acelaşi aşternut[230] şi de la însuşi Hristos au primit jertfa aceasta, tot aşa şi astăzi se găsesc, pentru care şi zice: *Că de câte ori veţi mânca pâinea aceasta, şi păharul acesta veţi bea, moartea Domnului vestiţi până când va veni* (1 Cor. 11, 26). După cum şi Hristos, zicând: *Aceasta să faceţi întru pomenirea mea*, a acoperit de noi pricina predării acestei taine, şi împreună cu celelalte spunând că şi aceasta este de-ajuns a ne sluji de pricină a evlaviei noastre – fiindcă atunci când vei cugeta ce a pătimit pentru tine Stăpânul, vei fi mai cu băgare de seamă şi mai filosof – tot aşa şi Pavel iarăşi zice: *Că de câte ori veţi mânca pâinea aceasta, moartea Domnului vestiţi*, căci şi aceasta este tot aceeaşi cină. Apoi arătând că această cină rămâne până la sfârşitul lumii, aceeaşi zice: *până când va veni*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, pp. 287-288)

EUHARISTIA (caracterul sobornicesc al Euharistiei)

„O singură masă ne stă tuturor înainte; un singur Tată ne-a născut; cu toţi am ieşit din acelaşi pântece; aceeaşi băutură ni s-a dat tuturora; dar, mai bine spus, nu numai aceeaşi băutură, ci ni s-a dat să bem şi dintr-un singur potir. Că Tatăl, vrând să ne facă să ne iubim unii pe alţii, a meşteşugit şi aceea ca să bem toţi dintr-un singur potir, semn de foarte puternică dragoste a unora cu alţii". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 403)

---

230 Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Επ΄ αὐτῆς κείμενοι τη^ς στιβάδος, *stând pe acelaşi aşternut.* Obiceiul Evreilor era de a sta la masă culcaţi jos pe pământ, sau chiar şi pe pat, când negreşit că aveau sub dânşii un aşternut, fie pentru a nu-şi murdări hainele, fie pentru a sta pe ceva moale. Deci expresia de aici *pe acelaşi aşternut* în acest înţeles este pusă. (n.s. 1, p. 287)

EUHARISTIA („Acesta este trupul Meu”[231])

„Să nu ne uităm numai la materia ce ne stă înaintea ochilor, ci să avem în minte permanent cuvintele Domnului. Cuvântul Lui nu înşală niciodată, pe când simțurile ne înşală uşor. Cuvântul Lui n-a fost niciodată dezmințit, pe când simțurile noastre de foarte multe ori greşesc. Când cuvântul Lui spune: *Acesta este trupul Meu,* să ascultăm şi să credem şi să vedem trupul Lui cu ochii sufletului. Hristos nu ne-a dat nouă ceva material, ci, în lucrurile materiale, toate sunt duhovniceşti”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 934)

EUHARISTIA (aducerea Jertfei nesângeroase)

„Că noi proaducem pururea ca jertfă pe acelaşi Miel, nu acum unul, mâine un altul, ci în veci pe acelaşi, aşa că o singură jertfă este. *Dar fiind vorba de aceasta,* zici tu, *fiindcă se proaduce în multe locuri, apoi sunt şi mai mulți Hristoşi*? Nicidecum, ci unul şi acelaşi Hristos este pretutindeni, un trup, care este acelaşi şi acolo şi aici. Deci, precum este un trup, deşi se proaduce în multe părți, şi nu mai multe trupuri, aşa şi o singură jertfă. Arhiereul nostru este chiar El, Care a proadus Jertfa ce ne curăţeşte pe noi. Acea jertfă o proaducem şi astăzi, acea proadusă şi atunci.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVII, p. 230)

EUHARISTIA (prefacerea darurilor)

„Tainele din fața noastră nu sunt fapte ale puterii omeneşti. Domnul, Care le-a săvârşit atunci la cina aceea, Acelaşi le săvârşeşte şi pe acestea acum. Noi preoții nu suntem decât slujitorii; El este Cel ce le sfinţeşte şi le preface”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 935)

„Hristos e de față. Acela Care a pregătit atunci masa aceea, Acelaşi o pregăteşte pe aceasta şi acum. Cel care face ca cele puse înainte să ajungă Trup şi Sânge ale lui Hristos nu este un om, ci este Însuşi Iisus Hristos Cel răstignit pentru noi. Preotul stă împlinind forma şi rostind cuvintele acelea, dar sunt puterea şi harul lui Dumnezeu. El a spus: *Acesta este Trupul Meu*. Aceste cuvinte prefac pe cele puse înainte. Şi după cum cuvintele acelea care au spus: *Creşteți şi vă înmulțiți şi umpleți pământul* (Fac., 1, 28) s-au rostit o

[231] Matei 26, 26.

singură dată, dar se împlinesc cu fapta de-a lungul vremurilor, pentru că acele cuvinte au întărit firea noastră pentru facerea de copii, tot astfel şi cuvintele acestea, rostite o dată, fac desăvârşită jertfa în fiecare zi în biserici, de atunci şi până astăzi şi până la venirea Lui.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 56)

„Cel ce este în fața Sfintei Mese nu face nimic de la el şi nici darurile puse înainte nu sunt fapte ale firii omeneşti, ci harul Domnului este de față, deasupra lor, şi se pogoară peste toți, şi săvârşeşte acea Jertfă tainică. Om este, e drept, cel ce stă în fața Sfintei Mese, dar Dumnezeu este Cel ce lucrează prin el. Nu te uita, dar, la firea celui pe care îl vezi, ci gândeşte-te la harul cel nevăzut. Nimic nu este omenesc din cele ce se întâmplă pe această Sfântă Masă.” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 208)

EUHARISTIA (Hristos Se aduce jertfă şi Se împarte credincioşilor)

„Credeți, dar, că şi acum este Cina cea de Taină la care Domnul a mâncat. Întru nimic nu se deosebeşte aceea de aceasta. Pe aceasta n-o săvârşeşte un om, iar pe cealaltă Hristos, ci El o săvârşeşte şi pe aceasta şi pe aceea. Când îl vezi pe preot că-ți dă trupul şi sângele Lui nu socoti că preotul face asta, ci că mâna lui Hristos se întinde spre tine”. (*Omilii la Matei,* omilia L, II, în col. PSB, vol. 23, p. 582)

„Cel Ce a dat ceea ce-i mai mult, adică pe El însuşi, cu mult mai mult nu va refuza să-ți dea şi trupul Său.

Să auzim, dar, şi preoți şi credincioşi, de ce am fost învredniciți! Să auzim şi să ne cutremurăm! Ne-a dat să ne săturăm cu sfântul Lui trup! S-a dat pe El însuşi jertfă! Ce cuvânt de apărare mai avem când fiind hrăniți aşa păcătuim atâta! Când mâncând Mielul, suntem lupi! Când fiind hrăniți cu Oaia, răpim ca leii!”. (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

„Câți oameni nu spun azi: Aş fi voit să-I văd chipul Lui, statura Lui, încălțămintea Lui! Iată îl vezi, te atingi de El, îl mănânci! Doreşti să-I vezi hainele Lui? Dar El Se dă pe El însuşi ție nu numai să-L vezi, ci chiar să te

atingi de El, să-L mănânci, să-L primeşti înăuntrul tău”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 934)

„Prin Sfintele Taine ale Sfintei Euharistii El Se uneşte cu fiecare din credincioşi; pe cei pe care i-a născut îi hrăneşte cu trupul Lui; nu-i dă altuia să-i hrănească, ca să te convingi iarăşi, şi prin aceasta, că a luat trupul tău”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 935)

EUHARISTIA (Hristos Se împarte, nu Se desparte şi niciodată nu Se sfârşeşte)

„Să presupunem un foc de unde se aprind mii de focuri, două mii, trei mii de flăcări, şi mai multe încă; acest foc, după ce şi-a dat lumina sa şi puterea sa la toate aceste mii de flăcări, nu rămâne el cu totul deplin acelaşi? Nimeni n-o tăgăduieşte. Căci dacă printre lucruri, lucruri nevăzute şi neîmpărțite, pe care împărțirea le micşorează, sunt care nu pot da din ele altora, fără să sufere micşorarea, cu cât mai tare va fi pentru Ființa netrupească şi nestricăcioasă? Căci dacă nu este în mod necesar împărțire când lucrul comunicat este o substanță trupească, atunci când se vorbeşte despre o putere, şi despre o putere provenind dintr-o substanță netrupească, nu este mai vizibil că ea nu trebuie să sufere nici o împărțire? Iată pentru ce zice Sfântul Ioan: *Şi din plinătatea Lui noi toți am luat*, şi adaugă mărturia sa la cea a lui Ioan Botezătorul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 1, p. 66)

EUHARISTIA (primirea ei)

„Câți oameni nu spun azi: Aş fi voit să-I văd chipul Lui, statura Lui, încălțămintea Lui! Iată îl vezi, te atingi de El, îl mănânci! Doreşti să-I vezi hainele Lui? Dar El Se dă pe El însuşi ție nu numai să-L vezi, ci chiar să te atingi de El, să-L mănânci, să-L primeşti înăuntrul tău”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 934)

EUHARISTIA (primirea Sfintei Euharistii numai după ce ne-am spovedit păcatele)

„Este timp de pocăință şi pentru catehumeni şi pentru cei botezați; unii, pocăindu-se, să aibă parte de sfânta taină a Botezului, iar ceilalți,

spălându-şi prin mărturisire păcatele săvârşite după botez, să se apropie cu conştiinţa curată de Sfânta Masă.” (*Omilii la Matei,* omilia X, V, în col. PSB, vol. 23, p. 127)

,,Cunoscând, dar, mijloacele de vindecare a rănilor noastre, (căile pocăinţei), să le întrebuinţăm necontenit ca, făcându-ne cu adevărat sănătoşi, să ne împărtăşim cu îndrăznire cu Sfintele Taine, să întâmpinăm cu multă slavă pe Împăratul slavei, Hristos.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 38)

,,*Nu daţi cele sfinte câinilor, nici nu aruncaţi mărgăritarele voastre înaintea porcilor* (Matei 7, 6). Hristos ne-a dat aceste învăţături tot ca nişte porunci; noi însă, din pricina slavei deşarte, a umblatului după lauda lumii şi a ambiţiei necugetate, am călcat în picioare şi această poruncă, îngăduind, fără nici o socoteală şi fără o cercetare amănunţită, să ia parte la Sfintele Taine oameni desfrânaţi, necredincioşi şi plini de nenumărate păcate; înainte de a cerceta temeinic sufletul lor, le descoperim toată învăţătura credinţei noastre şi îi conducem dintr-o dată în sfânta sfintelor, fără să le mai dăm putinţa să vadă şi cele ce sunt înainte de sfânta sfintelor. Din această cauză unii dintre cei care au fost iniţiaţi în Sfintele Taine cu atâta grabă, au fugit îndată şi au săvârşit nenumărate rele. Şi nu numai când e vorba despre alţi oameni, dar chiar când e vorba de noi înşine, trebuie să mărturisim că nesocotim această prea înfricoşătoare poruncă, atunci când ne împărtăşim cu nemuritoarele Taine, făcând aceasta plini de necurăţie şi cu nesocotinţă.” (*Despre căinţă (I),* 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 72)

EUHARISTIA (este necesar a se ţine post înainte de primirea Sfintei Împărtăşanii)

,,Mai înainte de a te împărtăşi, posteşti, ca să te arăţi oarecum vrednic de împărtăşire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 289)

EUHARISTIA (primirea ei ,,spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci”)

,,Tuturor deci a dat acest trup spre împărtăşire, ca astfel hrănindu-ne cu dânsul şi lepădând de la noi moartea cea dinainte, să ne amestecăm cu

dânsul prin această masă sfântă şi să intrăm în viaţa veşnică şi nemuritoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, p. 251)

EUHARISTIA (primirea ei înaintea morţii)

„Un altul mi-a spus - n-o aflase de la altul, ci el însuşi fusese învrednicit să vadă şi să audă - că dacă cei care pleacă de pe lumea aceasta s-au împărtăşit cu Sfintele Taine cu conştiinţa curată, când îşi dau sufletul, sunt însoţiţi de aici de îngeri, din pricina sfintei Împărtăşanii pe care au luat-o.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 138)

EUHARISTIA (deasa ori rara împărtăşire?)

„Mulţi dintre voi se împărtăşesc din jertfa aceasta o singură dată în cursul anului, alţii de două, iar alţii mai de multe ori. Deci, cuvântul nostru este îndreptat către toţi, nu numai către cei de faţă, ci şi către cei ce stau prin pustii, căci aceia mai cu seamă o singură dată în an se împărtăşesc, de multe ori şi la doi ani. Deci ce? Pe care oare vom aproba noi? Pe cei ce se împărtăşesc o dată, sau pe cei de mai multe ori, ori pe cei de mai puţine ori? Nici pe cei de o dată, nici pe cei de multe ori, nici pe cei de puţine ori, ci pe cei cu cuget curat, pe cei cu inima curată, pe cei cu viaţa fără de prihană. Unii ca aceştia, apropie-se pururea, iar de nu sunt aşa, să nu se apropie niciodată. De ce? Fiindcă îşi iau cu sine judecată, şi osândă, şi pedeapsă nespusă. (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVII, p. 231)

„Nu sărbătoarea şi prăznuirea este pricină de împărtăşire, ci conştiinţa curată şi viaţa lipsită de păcate. După cum cel care nu se ştie cu nici un păcat pe cuget trebuie să se împărtăşească în fiecare zi cu Sfintele Taine, tot astfel cel încurcat în păcate şi nepocăit nu trebuie să se apropie de Sfânta Împărtăşanie nici la sărbătoare”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 103)

„Apropierea cea mai bună de Sfintele Taine nu se judecă prin ţinerea timpurilor sărbătorilor, ci prin conştiinţa curată”. (*Către iudei,* cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 282)

„Există însă şi o altă chestiune: mulți se împărtăşesc, o dată pe an, alții de două ori, alții de mai multe ori. Pe care dintre ei îi vom ferici mai mult? Pe cei care se împărtăşesc o dată, pe cei care se împărtăşesc de câteva ori sau pe cei care se împărtăşesc de mai multe ori? Nici pe unii nici pe alții, ci pe cei care se apropie de sfântul, potir cu conştiința curată, cu inima neprihănită, cu trăire lipsită de reproşuri. Aceştia se pot împărtăşi mereu. Ceilalți însă, păcătoşii nepocăiți, să stea departe de Preacuratele Taine, căci altfel îşi pregătesc lor răutate şi osândă." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 170)

„Mulți oameni se împărtăşesc cu Sfintele Taine ale lui Hristos într-un an o dată, alții de multe ori într-un an. Oare pe care din aceştia îi vom lăuda sau îi vom ferici? Pe cei ce se împărtăşesc o dată, sau pe cei ce se împărtăşesc de multe ori, sau pe cei ce de puține ori? Eu zic că nici pe cei ce se împărtăşesc din an în an, nici pe cei ce se împărtăşesc de multe ori, nici de puține ori, ci numai pe cei ce se împărtăşesc cu gând curat şi cu inimă curată, pe cei ce au viață nehulită, pe cei ce sunt nepomenitori de rele şi nepizmuitori şi care poftesc pacea. Unii ca aceştia la toate praznicile domneşti să se împărtăşească. Iar cei ce sunt necunoscători şi necurați de tot felul de păcate, nici o dată în an să nu fie vrednici a se împărtăşi. Că mulți bolnavi şi slabi mor împărtăşindu-se cu nevrednicie şi merg la iad." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 13)

„Vremea Cuminecăturii este nu sărbătoarea şi praznicul, ci curăția conştiinței şi viața cea nevinovată. Că în ce fel cel ce n-are la el nici o împiedicare de păcate poate să se cuminece în toate zilele, aşa şi cel ce cade în păcat şi nu se pocăieşte, nici într-o sărbătoare nu poate să se cuminece, că nu ne uşurează pe noi aceasta de păcate de ne vom cumineca o dată în an ci, mai mult, aceasta ne osândeşte mai rău, că numai o dată ne cuminecăm şi nici atunci curat." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 251-252)

EUHARISTIA (primirea ei - condiții)

„A ne apropia cu credință nu înseamnă numai a primi sfintele Taine ce stau înaintea noastră, ci şi a le şi atinge cu inimă curată şi a fi însuflețiți de aceleaşi gânduri şi simțăminte ca şi cum ne-am apropia de însuşi Hristos. Ce dacă nu-I auzi glasul? Dar îl vezi aşezat pe Sfânta Masă! Dar, mai bine spus, îi auzi şi glasul! Îți grăieşte prin evanghelişti". (*Omilii la Matei,* omilia L, II, în col. PSB, vol. 23, p. 582)

„Taina aceasta a sfintei Împărtăşanii ne porunceşte să fim totdeauna curați nu numai de jaf şi de răpire, dar chiar de cea mai mică duşmănie". (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

„Nici un Iuda să nu se apropie de această masă, nici un Simon Magul! Că şi unul şi altul au pierit din pricina iubirii de argint! Să fugim de această prăpastie; nici să socotim că ne este de ajuns spre mântuire dacă facem dar acestei sfinte mese un potir de aur bătut în pietre scumpe dezbrăcând pe văduvă şi orfani. Dacă vrei să cinsteşti jertfa adu-I sufletul pentru care Hristos S-a jertfit. Sufletul fă-ți-l de aur. Care ți-i câştigul dacă sufletul ți-i mai rău decât plumbul şi lutul, iar potirul dăruit, de aur?". (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

„Nimeni să nu se apropie cu scârbă, nimeni să nu se apropie cu paşi şovăitori. Toți să fim înflăcărați, toți să fim cu sufletele clocotitoare, toți să fim cu mințile treze. Dacă iudeii mâncau cu zel paştele stând în picioare, cu încălțămintea în picioare şi cu toiegele în mâini, cu mult mai mult noi trebuie să fim veghetori. Ei trebuiau să meargă în Palestina; tu însă trebuie să mergi în cer.

De aceea trebuie să fim totdeauna veghetori. Nu e mică pedeapsa pentru cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie. Adu-ți aminte cât te-ai revoltat împotriva vânzătorului, împotriva răstignitorilor. Caută, dar, să nu te faci şi tu vinovat de trupul şi sângele lui Hristos! Iudeii au junghiat prea sfântul trup, dar tu îl primeşti într-un suflet murdar, după ce ai primit atâtea binefaceri. Domnul nu S-a mulțumit numai să Se facă om, să fie pălmuit şi junghiat, ci să Se şi unească cu noi; ne-a făcut trup al Lui nu numai prin credință, ci chiar în realitate. Decât cine trebuie să fie mai curat cel ce se împărtăşeşte cu această jertfă? Nu trebuie să fie, oare, mai curată decât raza soarelui mâna celui care taie acest trup, gura care se umple de focul cel duhovnicesc, limba care se înroşeşte cu sângele cel prea înfricoşător? Gândeşte-te la cinstea cu care ai fost cinstit! Gândeşte-te la ce fel de masă iei parte! Ne hrănim şi ne unim cu Acela de Care îngerii se cutremură văzîndu-L, pe Care nici nu îndrăznesc să-L privească fără frică din pricina străfulgerării Lui; ajungem trup şi sânge al lui Hristos. *Cine va grăi puterile Domnului? Cine va face auzite toate laudele Lui?*". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 934-935)

„Aşadar să nu ne trândăvim de vreme ce suntem învredniciți de o atât de mare dragoste şi cinste. Nu vedeți pe copii cu câtă grabă se îndreaptă spre

sânul mamei lor, cu câtă râvnă îşi înfig buzele în sân? Tot cu atâta grabă să ne apropiem şi noi de masa aceasta, de sânul potirului cel duhovnicesc; dar, mai bine spus, să sugem harul Duhului cu mai multă râvnă decât copiii de lapte. O singură durere să simțim, aceea de a nu ne împărtăşi cu această hrană". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 935)

„Nici un Iuda să nu fie aici! Nici un iubitor de argint! Dacă nu eşti ucenic pleacă! Masa aceasta nu-i primeşte pe unii ca aceştia. *Cu ucenicii Mei vreau să fac Paştele!* (Matei 26, 18), a spus Domnul. Masa aceasta este masa aceea de la Cina cea de Taină, întru nimic mai prejos. N-a făcut-o pe aceea Hristos, iar pe aceasta un om. Nu, ci şi pe aceasta tot El. Acesta este foişorul acela unde era El cu ucenicii Lui atunci (Luca 22, 12). De acolo a plecat la Muntele Măslinilor (Matei 26, 30). Să plecăm şi noi de aici spre mâinile săracilor. Munte al Măslinilor este locul unde sunt săracii. (…) Nici un om cu inimă de piatră să nu se apropie de sfintele Taine, nici unul care-i crud şi nemilos, nici unul care-i cu totul necurat.

Cuvintele acestea vi le spun şi vouă care vă împărtăşiți şi vouă celor ce împărtăşiți. Este de neapărată trebuință să vi se spună şi vouă, ca să împărțiți aceste daruri cu multă băgare de seamă. Nu mică vă va fi osânda dacă îngăduiți să se împărtăşească de la această masă cineva pe care-l ştiți cu vreun păcat. Sângele lui Hristos din mâinile voastre se va cere. De-ar fi general, de-ar fi mare dregător, de-ar fi chiar cel cu diadema pe cap, opreşte-l dacă se apropie cu nevrednicie! Tu ai mai multă putere decât el. Dacă ți s-ar fi încredințat să ai grijă de curățenia apei unui izvor din care bea o turmă şi ai vedea că vine la apă o oaie plină toată de noroi la gură, n-ai lăsa-o să se aplece să bea, ca să nu tulbure izvorul; aici însă nu ți s-a încredințat izvorul unei ape, ci izvorul sângelui şi al Duhului". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 935-936)

„Când îi vezi pe unii că se apropie, deşi au păcate mai murdare decât pământul şi noroiul, nu te revolți şi nu-i opreşti? Ce iertare mai poți avea? Pentru aceasta v-a cinstit Dumnezeu pe voi, preoților, cu această cinste, ca să-i deosebiți pe unii de alții. Aceasta e vrednicia voastră; aceasta-i trăinicia voastră, aceasta-i toată cununa voastră, nu ca să umblați într-o haină albă şi strălucitoare.

- Dar de unde ştiu eu pe cutare şi pe cutare?

- Nu vorbesc de cei pe care nu-i cunoşti, ci de cei pe care-i cunoşti. Vrei să-ți spun ceva mai înfricoşător? Nu e atât de mare grozăvia să spunem că au călcat în picioare pe Hristos, că au socotit ceva de rând sângele Testamentului şi au batjocorit harul Duhului (Evr., 10, 29). Cel care

păcătuieşte şi se apropie de sfintele Taine este mai rău decât un îndrăcit: îndrăciții, pentru că sunt stăpâniți de demoni, nu sunt pedepsiți; aceştia însă pentru că se apropie cu nevrednicie sunt dați osândei veşnice. Aşadar nu numai pe aceştia să-i alungăm, ci pe toți pe care-i vedem că se apropie cu nevrednicie. Nimeni să nu se împărtăşească, dacă nu-i ucenic! Nici un Iuda să nu se împărtăşească, ca să nu pățească ce-a pățit Iuda. Trup al lui Hristos este şi mulțimea aceasta. Vezi, dar, ca tu, care împărtăşeşti cu sfintele Taine, să nu mânii pe Stăpân dacă nu cureți trupul acesta! Vezi să nu-i dai sabie în loc de hrană! Dacă un om nevrednic vine din neştiință să se împărtăşească, opreşte-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, nu de om! Dacă te temi de om, vei fi dispreţuit de om. Dar dacă te temi de Dumnezeu, vei fi respectat şi de om. Dacă nu îndrăzneşti să opreşti de la sfânta Împărtăşanie pe unul nevrednic, adu-l la mine. Nu-i voi îngădui o astfel de îndrăzneală. Mai degrabă mă voi despărți de suflet decât să împărtăşesc cu sângele Stăpânului pe un nevrednic; mai degrabă îmi voi răspândi sângele meu decât să împărtăşesc cu sângele acesta atât de înfricoşător pe unul care nu merită. Nu ai nici o vină dacă nu cunoşti pe cel nevrednic, deşi l-ai cercetat cu de-amănuntul. Cele ce ți le-am spus, le-am spus de cei pe care-i cunoşti. Dacă vom îndrepta pe cei pe care-i cunoaştem, Dumnezeu ni-i va face cunoscuți repede şi pe cei pe care nu-i cunoaştem. Dar dacă îngădui să se împărtăşească cei pe care-i cunoaştem că sunt păcătoşi, pentru ce să ne mai facă Dumnezeu cunoscuți pe cei pe care nu-i cunoaştem? Nu spun cuvintele acestea ca să oprim de la împărtăşire pe oameni, nici să-i alungăm din biserică, ci ca să-i aducem la Sfânta împărtăşire după ce s-au îndreptat, ca să ne dăm silința să-i îndreptăm. Aşa vom face îndurător şi pe Dumnezeu. Vom găsi mulți oameni care să se împărtăşească cu vrednicie şi vom primi şi mare răsplată şi pentru râvna noastră şi pentru grija ce o purtăm de alții”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 936-937)

„Care dintre voi n-ar vrea (…) să cuprindă picioarele lui Iisus? Puteți şi acum, toți câți vreți! Puteți să-I cuprindeți nu numai picioarele, ci şi mâinile, şi capul acela sfânt, împărtăşindu-vă, cu cuget curat, cu înfricoşătoarele taine”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 995)

„Este timp de pocăință şi pentru catehumeni şi pentru cei botezați; unii, pocăindu-se, să aibă parte de sfânta taină a botezului, iar ceilalți, spălându-şi prin mărturisire păcatele săvârşite după botez, să se apropie cu conştiința curată de Sfânta Masă.” (*Omilii la Matei,* omilia X, V, în col. PSB, vol. 23, p. 127)

,,Iubiților, să ne îngrijim de frați şi să păstrăm unirea cea către dânşii. Fiindcă spre aceasta ne îndeamnă jertfa cea înfricoşată. Poruncindu-ne a ne apropia de dânsa mai cu seamă cu dragoste fierbinte şi cu bună-înțelegere, ca astfel făcându-ne vulturi, să putem zbura de-a dreptul la cer, ba încă şi mai presus de ceruri. *Că unde va fi stârvul, acolo se vor aduna vulturii* (Mt. 24, 28), zice, numind aici stârv trupul Domnului, pentru moartea ce a suferit. Dacă el nu ar fi căzut, noi nu ne-am fi ridicat. Numeşte vulturi pe cei ce se apropie de dânsul, arătând prin aceasta că cel ce se apropie de acest trup trebuie a sta sus şi a nu avea nimic de obşte cu pământul şi nici a se târî jos pe pământ, ci a zbura întruna în sus, a avea privirea ațintită numai spre Soarele Dreptății şi a avea totodată şi ochiul cugetului ager ca al vulturului, căci masa aceasta este masa vulturilor, iar nicidecum a coțofenelor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, pp. 253-254)

,,Curăță-ți bine sufletul, pregăteşte-ți cugetul pentru primirea acestor Taine, fiindcă dacă ți s-ar încredința de a purta cu sineți un copil împărătesc împreună cu podoabele sale, cu porfira şi diadema împărătească, negreşit că ai arunca de la sineți orice ai avea pământesc. Acum tu primind cu tine nu un copil de împărat pământesc, ci pe unul-născut Fiul lui Dumnezeu, nu te înfricoşezi, spune-mi, nu arunci de la tine orice dragoste de cele lumeşti, şi nu te împodobeşti numai cu podoaba acea cuvenită, ci încă te uiți la pământ, încă iubeşti banii şi te sperii de aur? Şi ce iertare ai putea avea? Ce îndreptățire? Nu ştii că Stăpânul nostru îți leapădă orice lux pământesc? Oare nu pentru aceea a primit el a se naşte în peşteră şi a avea mumă săracă? Nu pentru aceea oare zicea către cel ce se gândea la precupeție: *Iar Fiul Omului nu are unde să-şi plece capul* (Mt. 8, 20)? Dar ucenicii lui? Oare nu şi ei au păzit aceeaşi lege, ducându-se în casele celor săraci, şi unul cerea adăpost la un dubălar, altul la un făcător de corturi, iar altul la o vânzătoare de porfiră? – Fiindcă şi dânşii nu căutau însemnătatea caselor în care intrau, ci virtuțile sufleteşti ale celor ce locuiau în ele. Deci pe aceştia să-i urmăm şi noi, iubiților! Frumusețea stâlpilor şi a marmurilor să le trecem cu vederea şi să căutăm numai la sălaşurile cele de sus, să călcăm în picioare orice trufie, împreună cu pofta de bani, şi să avem cugetul către cele de sus. Dacă noi suntem cu băgare de seamă, apoi chiar nici lumea întreagă nu este vrednică de noi, darămite stâlpii sau grădinile caselor. Pentru aceea vă rog ca să împodobim sufletul nostru; această casă să o pregătim precum trebuie."

(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, pp. 256-257)

„… căci cum să nu fie cu nevrednicie, când cineva trece cu vederea pe cel sărac? Cel ce nu dă săracului, apoi îl mai şi ruşinează, cum să nu fie nevrednic? Că dacă a nu da săracilor scoate pe cineva din Împărăția Cerurilor, chiar de ar fi cineva şi întru feciorie, apoi cu atât mai mult când nu dă cu îmbelşugare – fiindcă şi fecioarele acelea aveau untdelemn, însă nu aveau din belşug – dar încă cel ce face atâtea necuviințe, poți cugeta singur cât de vinovat este. *Dar, zici tu, care necuviințe?* Ce spui, care necuviințe? Te împărtăşeşti dintr-o astfel de masă, şi eşti dator a fi mai blând decât toți oamenii, şi deopotrivă cu îngerii, şi cu toate acestea te-ai făcut cel mai crud dintre toți; te-ai împărtăşit din sângele Stăpânului, şi pe fratele tău nici măcar aşa nu-l cunoşti; şi atunci de care iertare vei fi vrednic? Deşi poate că nu l-ai ştiut mai înainte de acestea, totuşi trebuia să-l ştii de la acea masă, dar acum tu necinsteşti chiar şi acea masă şi pe cel ce te-a învrednicit a fi părtaş îl găseşti că nu este vrednic de mâncărurile tale. Nu ai auzit ce a pătimit cel ce a cerut cei o sută de dinari? Nu te gândeşti ce ai fost şi ce ai ajuns? Nu-ți aduci aminte că erai cu mult mai sărac în săvârşiri bune decât este acest sărac în bogății – fiind plin de păcate? Şi cu toate acestea, Dumnezeu te-a izbăvit de toate cele rele şi te-a învrednicit unei astfel de mese, dar tu nici aşa nu te-ai făcut mai iubitor de oameni. Aşadar, nimic nu-ți mai lipseşte, fără numai a te da muncitorilor.

Aceste graiuri, iubiților, să le auzim şi noi cu toții, câți ne apropiem aici împreună cu cei săraci la această sfântă masă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 288)

„… nici nu s-a mai mulțumit cu cele spuse mai înainte, ci a mai adăogat şi acestea, zicând: *Ci să se ispitească omul pre sine*, ceea ce spune şi în a doua Epistolă: *Pre voi înşivă vă ispitiți…pre voi înşivă vă cercați* (2 Cor. 13, 5), şi nu după cum facem noi acum, când ne apropiem mai ales în anumite vremi, adică avem în vedere mai mult vremea decât cugetul curat. Fiindcă nu ne gândim ca să ne apropiem de aceste Taine pregătiți şi curățiți de relele noastre, în acelaşi timp şi plini de umilință, ci să ne apropiem în sărbători, şi încă atunci când ar fi toți de față.

Nu însă aşa a poruncit Pavel, ci un singur timp ştia el pentru apropiere şi împărtăşire, adică curățenia conştiinței. Că dacă noi nu ne-am împărtăşi niciodată dintr-o masă lumească fiind bolnavi de friguri şi plini de venin şi

de sucuri rele şi vătămătoare, ca să nu ne prăpădim, apoi cu atât mai mult nu ne este iertat a ne atinge de aceste taine având cu noi pofte necuviincioase, care sunt cu mult mai rele decât frigurile. Când eu zic pofte necuviincioase, înţeleg şi poftele trupului, şi ale averilor, şi ale mâniei, şi ale pizmei, şi îndeobşte toate necuviinţele omeneşti. Pentru aceea trebuie ca cel ce se apropie de sfintele Taine să scoată din sine toate acestea şi astfel a se atinge de acea jertfă curată cu cugetul împăcat. Şi nici să stea de faţă cu lene, nepăsare şi obrăznicie – fiind silit a se apropia din pricina sărbătorii – şi nici iarăşi dacă el este pregătit mai dinainte şi pătruns de umilinţă, să fie împiedicat a se apropia pentru că nu este sărbătoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 291-292)

„*Să se ispitească omul pre sine*, şi numai după aceea să se apropie. Şi nu porunceşte altuia de a ispiti pe altul, ci fiecare pe sine însuşi, făcând judecata în taină, iar nu între alţii, şi certarea fără martor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 292)

„*Deci, dar, fraţii mei, când vă adunaţi să mâncaţi, unul pre altul să aşteptaţi* (1 Cor. 11, 33) (…) voieşte iarăşi a aduce vorba şi îndemnarea pentru cei săraci, pentru care a şi spus toate cele de mai înainte, arătând că dacă ei nu fac aceasta, apoi cu nevrednicie se vor împărtăşi. Dacă a nu împărtăşi pe săraci din averile sale îl depărtează pe cineva de masa aceea, apoi cu atât mai mult când el răpeşte avutul altora. Şi nu a zis: *când vă adunaţi, daţi celor ce au trebuinţă*, ci ceea ce este mai însemnat: *unul pre altul să aşteptaţi*, căci prin aceste cuvinte el mrejeşte şi lasă a se înţelege şi aceea, şi totodată aduce sfatul sub o formă potrivită. După aceea, la urmă el vorbeşte cu un ton înţepător, zicând: *Iar de flămânzeşte cineva, acasă să mănânce* (1 Cor. 11, 34). Aşadar, pe unul ca acesta el îl scoate din biserică şi îl trimite acasă, atingându-se prin aceasta cu putere de dânşii şi luându-i în bătaie de joc, ca pe nişte robi ai pântecelui, cari nu se pot stăpâni. Nici nu a zis: *Dacă cineva trece cu vederea pe cei săraci*, ci *dacă flămânzeşte cineva*, vorbind parcă cu nişte copii bosumflaţi, cu nişte necuvântătoare care slujesc pântecelui. Căci în adevăr, mare era dispreţul dacă, flămânzind, trebuia să mănânce acasă. Dar nici nu s-a mulţămit numai cu atâta, ci a mai adăogat şi altceva mai înfricoşător, zicând: *ca să nu vă adunaţi spre osândă*, adică *ca nu cumva să vă adunaţi spre pedeapsă, batjocorind biserica şi ruşinând pe frate, fiindcă voi vă adunaţi pentru aceasta, zice, ca să vă îngăduiţi, ca să vă iubiţi unul pe altul, ca să vă folosiţi şi ca să folosiţi; iar dacă se întâmplă cu*

totul dimpotrivă, apoi atunci mai bine este ca să mâncați acasă. Acestea le zicea ca mai mult să-i tragă. Pentru aceea a arătat şi vătămarea ce vine de aici, şi judecata ce-şi atrăgea, nu mică, şi în sfârşit, i-a înfricoşat din toate părțile *de la Tainele cele sfinte, de la cei slabi, de la cei adormiți şi de la toate cele spuse mai înainte*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 293-294)

„Văd pe mulți împărtăşindu-se cu trupul lui Hristos cum s-ar întâmpla, mai mult ca obicei şi ca lege, decât ca impus de cuget. *Când va sosi,* zice, *timpul Sfântului Mare Post, sau când va sosi ziua Arătării Domnului (Epifania) mă voi împărtăşi cu Sfintele Taine*, deşi timpul de câştig nu este epifania, nici postul mare, ci sinceritatea şi curățenia sufletului. Cu acestea apropie-te, fără acestea însă niciodată." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 30)

„Înțelegi, cum cei ce sacrificau în Legea veche se purtau cu atâta sfială în timpul sacrificiului, căci ce nu făceau ei pentru curățirea lor? Necontenit se curățeau; iar tu, apropiindu-te de jertfă, de care se înfricoşează şi îngerii, hotărăşti perioade de timpuri pentru aceasta? Şi cum te vei prezenta înaintea tronului lui Hristos cu mâinile murdare, şi cu buze necurate? Vei îndrăzni oare a te atinge de corpul Lui? Tu nu ai îndrăzni câtuşi de puțin de a săruta pe Rege cu gura împuțită; iar pe Împăratul cerului îndrăzneşti a-L săruta cu sufletul fiind împuțit? Dar aceasta e o mare insultă. Spune-mi, oare ai prefera să nu te atingi de jertfă cu mâinile nespălate? Eu nu cred, şi chiar sunt sigur că nici ai primi a te apropia, decât să te atingi cu mâinele murdare. Deci dacă eşti evlavios la asemenea fapte mici, având sufletul murdar te apropii, şi îndrăzneşti a te atinge? Deşi Sfintele Taine pentru puțin timp le ai în mâni, pe când în suflet ele se descompun în totalitatea lor. Dar ce? Nu vezi sfintele vase acoperite asfeli, şi strălucind asffel? Apoi sufletele noastre trebuie a fi mai curate şi mai strălucite decât acestea, mai sfinte decât acestea. Pentru ce oare? Pentru că acestea sunt făcute pentru noi, şi ele nu se împărtăşesc cu Cel ce este, nu simțesc, pe când noi da, simțim că ne împărtăşim cu Sfintele Taine dintr-însele. Acum, tu nu ai primi a te apropia cu haina murdară, iar cu sufletul necurat te apropii? Văd aici o mare anomalie. În alte timpuri chiar de sunteți curați, nu vă apropiați, iar în ziua de Paşti, ca şi cum ar fi îngăduit vouă, vă apropiați. O, ce obicei! O, ce prejudiciu!" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, pp. 30-31)

„Şi apoi, când tu te apropii de hrana aceasta preţioasă, îţi speli gura; şi când voieşti a te apopia de hrana cea duhovnicească nu-ţi speli sufletul, ci te apropii plin de necurăţie?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 66)

„El (preotul – n.n.) zice: *Sfintele Sfinţilor!,* aceasta spune, adică dacă cineva nu este sfânt, să nu se apropie. Şi nu cum s-ar întâmpla zice ca să fie curat de păcate, ci sfânt, căci pe sfânt îl face nu numai izbăvirea de păcate, ci şi prezenţa Duhului şi bogăţia faptelor bune. *Voiesc,* zice, *nu numai ca să vă spălaţi de murdărie, ci încă să deveniţi chiar albi şi frumoşi*. Că dacă împăratul Babilonului alegând, după luarea în robie, pe tinerii cei mai frumoşi la faţă şi mai bine făcuţi, cu atât mai mult noi cei ce stăm de faţă la masa împărătească trebuie a fi frumoşi la faţă, bine formaţi, având podoabe aurite, îmbrăcăminte curată, încălţăminte împărătească, faţa sufletului frumoasă, înfăşurându-l în podoabe de aur, şi încingându-l cu cureaua adevărului. Unul ca acesta, deci, apropie-se, şi atingă-se de paharul împărătesc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVII, p. 233)

„Nu ştiţi că masa acesta este plină de foc duhovnicesc şi, după cum izvoarele izvorăsc apă, tot astfel şi masa aceasta are o flacără ce nu poate fi spusă în cuvinte?

Nu te apropia, dar, având trestie, nici lemne, nici iarbă, ca să faci vâlvătaia mai mare şi să arzi sufletul care se împărtăşeşte! Ci apropie-te având pietre scumpe, aur, argint, ca să faci mai curată materia, ca să pleci cu mult câştig. De ai ceva pe cuget, izgoneşte-l, alungă-l din sufletul tău! Ai vreun duşman care ţi-a făcut mari rele? Pune capăt duşmăniei, potoleşte-ţi inima răvăşită, umflată, ca să nu mai fie nici o tulburare, nici o nelinişte. Ai să-L primeşti pe Împărat prin Împărtăşanie, dar când Împăratul păşeşte în sufletul tău, trebuie să fie multă seninătate, multă linişte şi pace adâncă a gândurilor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 104)

„De aceea am postit postul de patruzeci de zile, şi ne-am adunat de atâtea ori aici ascultând rugăciunile şi predica, pentru ca, prin această râvnă, ştergând păcatele ce s-au lipit de noi în orice chip anul acesta, cu duhovnicească încredere să ne împărtăşim în chip evlavios din acea jertfă fără sânge; dacă nu va fi aşa, zadarnic şi fără nici un folos ne-am necăjit cu acest post. De aceea fiecare să se socotească, ce păcat şi-a îndreptat, ce virtute a dobândit, de ce nărav s-a scăpat, ce pată de pe el şi-a spălat-o, şi

întru ce s-a făcut mai bun. Şi dacă va descoperi că de pe urma postului s-a ales cu acest frumos câştig şi e încredinţat că şi-a îngrijit rănile cu cea mai mare luare aminte, să se apropie. Dacă, nesocotind acestea, nu se va putea lăuda decât cu postul, şi nu va putea dovedi că în alte privinţe s-a făcut mai bun, să rămână afară şi să intre numai atunci când se va fi curăţat de toate păcatele. Să nu se bizuie numai pe post acela care a stăruit în rele fără să se îndrepte." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 176-177)

„Căci precum cel care curveşte şi huleşte nu se poate împărtăşi din Sfânta Masă, tot aşa cel care are un duşman şi-i păstrează mânie neîncetat, nu poate primi Sfânta Împărtăşanie." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 178)

„Iată vă spun şi vă iau ca mărturie şi strig cu glas mare: *Cine are vreun duşman să nu se apropie de Sfânta Masă spre a primi trupul Domnului. Nimeni din cei care se apropie să nu aibă vreun vrăjmaş. Ai un duşman? Nu te apropia. Vrei să te apropii? Împacă-te şi apoi vino şi atinge jertfa sfântă*." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 190)

„Spune Pavel: *Fiecare să se cerceteze pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar*. Nu-ţi spune să descoperi tuturor rana, nu te pune să te învinuieşti în sobor de oameni, nu-ţi cere să chemi în jur martori ai păcatelor tale, ci înăuntru, în conştiinţa ta, fără să fie nimeni de faţă, afară de Dumnezeu, care le vede pe toate, judecă-te, cercetează-ţi păcatele, treci prin faţa minţii toată viaţa ta şi du-ţi păcatele în faţa Scaunului de Judecată. Depărtează-ţi greşelile, şi aşa, cu conştiinţa curată, apropie-te de Sfânta Masă şi împărtăşeşte-te cu Sfânta Jertfă.

Având acestea în cuget, să ne aducem aminte de cele spuse despre neînfrânare, să ne aducem aminte de pedeapsa mare ce stă înaintea celor ce se uită din curiozitate şi cu poftă la chipurile femeilor, să avem înaintea ochilor, înainte de gheenă, frică şi dragoste de Dumnezeu, să ne curăţim în toate privinţele şi aşa să ne apropiem de Sfintele Taine, ca să ne împărtăşim cu aceste mântuitoare Taine nu spre judecată şi osândă, ci spre mântuirea şi sănătatea sufletului şi spre îndrăznire neîntreruptă în Hristos Iisus Domnul nostru." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şasea, pp. 118-119)

„Cu ce îndrăznire, deci, te mai apropii de Sfintele Taine? Ai îndrăzni, oare, să pui mâna pe pulpana hainei împăratului pământesc dacă ţi-ar fi

mâna plină de murdărie? Nicidecum!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 178)

„Când aveți să vă apropiați de această înfricoşătoare şi dumnezeiască masă şi de Sfânta Împărtăşanie, faceți aceasta cu frică şi cu cutremur, cu conştiința curată, cu post şi cu rugăciune. Nu faceți zgomot, nu tropăiți din picioare, nu împingeți pe cei de lângă voi. Căci e cea mai mare nebunie şi dispreț, nu din acela de neluat în seamă.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 21)

„Ştiut că mulți dintre noi ne apropiem acum de această Sfântă Masă, pentru că este obiceiul ca la această sărbătoare să ne împărtăşim. Ar trebui însă, aşa precum v-am spus de multe ori şi mai înainte, să nu ținem seama de sărbătoare când avem să ne împărtăşim, ci să ne curățim cugetul, şi atunci să ne apropiem de Sfânta Jertfă. Cel pângărit şi necurat nici în sărbători nu are dreptul să se împărtăşească cu acest Trup sfânt şi înfricoşător; cel curat însă, cel care şi-a şters bine, prin pocăință, păcatele, acela are dreptul, şi în sărbători, şi oricând, să se împărtăşească cu Dumnezeieştile Taine, acela merită să se bucure de darurile lui Dumnezeu. Dar nu ştiu cum se face că unii nu țin seama de lucrul acesta, şi mulți creştini, plini de mii şi mii de păcate, când văd că vine sărbătoarea, ca şi cum ar fi împinşi chiar de sărbătoare, se apropie de Sfintele Taine pe care nişte oameni ca aceştia nici n-au dreptul să le vadă; pe cei care-i cunoaştem îi oprim, iar pe cei pe care nu-i cunoaştem îi lăsăm în seama lui Dumnezeu, Cel ce ştie ascunzişurile inimii fiecăruia.” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 42-43)

„Când un împărat vă cheamă la ospăț, cu frică vă aşezați la masă şi mâncați din bucatele puse înainte cu sfială şi cu linişte, dar când Dumnezeu vă cheamă la masa Lui, când Îl pune înaintea voastră pe Fiul Lui, când stau de față cu frică şi cu cutremur puterile îngereşti, când Heruvimii îşi acoperă fețele, iar Serafimii strigă cu cutremur: *Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul!*, tu spune-mi te rog, tu strigi şi faci zgomot la ospățul duhovnicesc? Nu ştii, oare, că sufletul trebuie să fie plin de linişte în acel timp? De linişte multă şi de pace e nevoie atunci, nu de zgomot, de mânie şi de tulburare. Acestea fac necurat sufletul care se apropie de Sfintele Taine. Ce iertare mai putem avea noi dacă după atâtea păcate nu ne curățim de aceste patimi nici când ne

apropiem de Sfânta Împărtăşanie? Este oare ceva mai de preț decât Sfintele Taine care ne stau în față? Atunci ce ne tulbură ca să ne grăbim? Ce ne tulbură ca să părăsim pe cele duhovniceşti şi să alergăm la cele trupeşti?” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 21)

„Nimeni, dar, să nu aibă înlăuntru gânduri rele. Să ne curățim sufletul şi mintea, căci ne apropiem de o jertfă curată. Să ne facem sfânt sufletul. Putem să facem asta chiar într-o singură zi.

- Cum, în ce chip?

- Ai ceva împotriva duşmanului tău? Smulge din suflet ura şi mânia. Tămăduieşte-ți rana, pune capăt duşmăniei, ca să te tămăduiască Masa. Gândeşte-te! Te apropii de o jertfă înfricoşătoare, de o jertfă sfântă. Înfricoşează-te de Cel Ce-ți stă înainte. Înaintea ta stă Hristos jertfit.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, În vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 56-57)

„Mulți dintre ascultători, neputând îndura povara spuselor mele, după terminarea slujbei au venit la mine şi mi s-au plâns revoltați: *Ne-ai îndepărtat*, spuneau ei, *de Sfânta Masă*! *Ne alungi de la Sfânta Împărtăşanie!*. Am fost silit să vă spun asta, ca să vedeți că nu vă îndepărtez de Sfânta Masă, ci mai mult vă apropii. Nu vă alung, nici nu vă opresc prin mustrările mele, ci mai mult vă atrag. Frica de pedeapsă de care vorbeam stă ca focul pe ceară. După cum focul topeşte ceara, tot aşa şi frica de această pedeapsă, când cade pe conştiința noastră, a păcătoşilor, topeşte şi pierde păcatele; când stăruie în conştiința noastră, frica aceasta ne face sufletul curat şi strălucitor şi ne dă mai multă îndrăznire; iar îndrăznirea aceasta ne face să avem mai multă râvnă de a ne împărtăşi des cu negrăitele şi înfricoşătoarele Taine. Şi după cum doctorul care dă doctorii amare bolnavilor, care şi-au pierdut pofta de mâncare, elimină cu ele din stomac sucurile rele şi deşteaptă pofta de mâncare, iar prin asta îi face pe bolnavi să se apropie cu mai mult drag de mâncărurile obişnuite, tot aşa şi predicatorul care rosteşte cuvinte amare, curăţeşte cu ele sufletul de gânduri rele şi-l scapă de povara grea a păcatelor, iar prin asta linişteşte conştiința şi o face să guste cu multă plăcere Trupul Stăpânului. Nu trebuie, dar, să vă necăjiți de cele ce am spus! Dimpotrivă, să le primiți şi să le lăudați.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca*

predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 461-462)

,,Noi avem de gând a ne apropia de masa cea sfântă, care umple pe fiecare de o sfială cucernică. Să ne apropiem dară de ea cu o conştiință curată. Să nu fie aici vreun Iuda, care poartă în inimă înşelăciunea împotriva aproapelui său, să nu fie vreun înrăutățit, care ascunde în sufletul său otrava prihanei." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 137)

,,… să curățim sufletele noastre, şi să facem aceasta curând. Cum şi în ce chip? – întrebi tu. Iată cum: dacă tu ai ceva împotriva vrăjmaşului tău, stârpeşte mânia şi curmă duşmănia, pentru ca la această masă să dobândeşti iertarea păcatelor tale. Tu te apropii de jertfa cea prea sfântă, cea înaltă. Hristos este aici Cel jertfit. Socoteşte, deci, pentru ce Hristos S-a adus pe Sine jertfă? El a primit de bună voie, pentru ca să surpe zidul ce era între Dumnezeu şi oameni, să împace cerul şi pământul, iar pe tine, din vrăjmaş lui Dumnezeu, să te facă iarăşi soț al Îngerilor. Hristos a dat viața Sa pentru tine, iară tu nu voieşti să curmi vrăjmăşia contra aproapelui tău? Cum poți tu aşa să te apropii de masa păcii? Domnul nu a pregetat pentru tine a răbda toate patimile, iar tu pregeți a te lepăda de mânia ta!" (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 138-139)

,,Ascultă, numai, ce zice Domnul: *Când aduci darul tău la altar, şi acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă darul tău înaintea altarului şi mergi de te împacă mai întâi cu fratele tău; apoi, venind, adu darul tău* (Mt. 5, 23-24). Ce zici? Trebuie oare eu să las darul şi jertfa? Desigur, aceasta este jertfa păcii, iar dacă tu nu năzuieşti la pace, părtăşia ta la jertfă nu-ți aduce nici un folos. Aşadar, dobândeşte mai întâi pacea, apoi vei putea să tragi şi folosul de la jertfă. Pentru pace este întemeiată această jertfă, căci pentru aceasta a venit în lume Fiul lui Dumnezeu, pentru ca iarăşi să împace neamul omenesc cu Tatăl, precum zice Pavel: *Acum El a împăcat toate şi a nimicit vrajba pe cruce* (Col. 1. 22; Efes. 2, 16). Şi El însuşi nu numai că a venit să întemeieze pacea, ci ne şi fericeşte pe noi, dacă vom face şi noi la fel, când zice: *Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema* (Mt. 5, 9)." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 140)

„… să ne împărtăşim de înfricoşatele taine ale Sfintei Cine cu blândețe şi cu bunătate, să ne apropiem de masa cea sfântă cu umilință, cu smerenie, cu frică şi cu lacrimi pentru păcatele noastre, pentru ca înduratul Dumnezeu, privind din cer simțămintele noastre cele paşnice, dragostea noastră cea nefățarnică şi conglăsuirea noastră cea frățească, să ne facă părtaşi tuturor bunătăților cele făgăduite." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 142-143)

,,Gura ta primeşte acum trupul Domnului. De aceea păstrează limba ta curată de vorbele cele de ruşine şi semețe, de batjocură şi de hulire; căci este foarte pierzător de a întrebuința la ocară şi batjocură şi la vorba nebuneşti limba care a fost părtaşă acestor prea Sfinte Taine. Nu pângări cinstea pe care Dumnezeu ne-a dat-o în Cina cea Sfântă, ca ea să nu se facă pentru tine o mai mare răspundere şi păcat. Dar tu primeşti Taina cea Sfântă nu numai cu gura, ci şi cu inima; de aceea, să nu gândeşti rele şi viclenie asupra aproapelui tău, ci ține sufletul tău curat de toată răutatea." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 141)

„Şi când va veni vremea Sfintei Împărtăşanii gândeşte-te, ce greşeală ai îndreptat, ce virtute ai izbutit, ce păcat ai şters prin spovedanie, în ce ai devenit mai bun? Dacă conştiința te înştiințează că te-ai străduit îndeajuns pentru vindecarea rănilor tale sufleteşti, dacă ai făcut ceva mai mult decât postul, împărtăşeşte-te cu frică de Dumnezeu. Altfel, stai departe de Preacuratele Taine. Şi când te vei curăța de toate păcatele tale, atunci să te apropii." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 168)

„Precum sfârşitul luptelor olimpice, este cununa, aşa şi sfârşitul postului este împărtăşirea cea curată. De aceea de nu vom săvârşi aceasta, în zadar ne-am chinuit, căci atât neîncununați cât şi fără de nici un dar ne ducem de la nevoința postului. Pentru aceasta părinții au întins vremea cea de nevoință a postului, dându-ne timp de pocăință, ca spălându-ne şi curățindu-ne, curați să ne apropiem de Împărtăşanie. Şi eu, iată, de acum strig cu glas luminat şi mărturisesc, rog şi poftesc, ca să nu vă apropiați la aceasta Sfântă Masă cu întinăciune sau cu conştiința încărcată. Că astfel de apropiere nu poate fi împărtăşire, cu toate că de nenumărate ori ne vom atinge de acest Sfânt Trup, ci osândă şi chin şi adăugire de pedeapsă. Nimeni fiind păcătos să nu se apropie. Dar n-am zis bine nimeni păcătos, căci şi pe mine întâi mă opresc de la dumnezeiasca Masă, ci nimeni rămânând păcătos să nu se apropie." (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 43)

„Deci când vrei să te apropii de Sfânta Masă, vezi că este acolo de faţă împăratul tuturor. Şi este de faţă cu adevărat şi cunoaşte mintea fiecăruia, văzând cine se apropie cu sfinţenia cuvenită şi cine cu conştiinţa rea, cu gânduri necurate şi întinate şi cu fapte spurcate. Şi de va afla pe vreunul în acest fel, mai întâi îl dă la judecata conştiinţei lui, care îl bate cu gândurile, şi de-l va îndrepta, îl primeşte iarăşi. Iar de va rămânea neîndreptat, atunci va cădea în mâinile Lui, ca un nemulţumitor şi necunoscător. Ce înseamnă aceasta, ascultă pe Pavel, care zice: *înfricoşător lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu* (Evrei, 10, 31).” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 45-46)

„Dacă în lada în care păstrezi hainele cele scumpe şi cu fir o slugă de a ta va pune o haină plină de întinăciune şi cu mulţi păduchi, oare vei suferi această ocară cu blândeţe? Spune-mi! Sau dacă într-un vas de aur în care de obicei păstrezi miruri, ar fi turnat cineva noroi, oare nu l-ai fi bătut pe cel ce a făcut aceasta? Şi în cel ce s-a turnat mirul cel dumnezeiesc (adică în om – n.n.), cum vom putea oare pune întinăciuni diavoleşti, cuvinte sataniceşti si cântece pline de desfrânare? Cum va suferi Dumnezeu acestea, spune-mi? Mai ales că deosebirea între darul cel duhovnicesc şi între această lucrare rea este mai mare ca cea dintre hainele cele de fir şi între cele întinate şi decât cea dintre mir şi noroi.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândeţe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 121)

„Pentru aceea, se cade ca fiecare să chibzuiască cu gândul său, oare care greşeală şi păcătuire a îmblânzit-o şi care bunătate a câştigat-o din îndreptare, care păcat a lăsat sau la măsură de bunătate a ajuns şi de s-a făcut mai bun de cum era (…) de s-a făcut leneş la celelalte bunătăţi şi are numai postirea singură s-o arate, iar din celelalte bunătăţi nici una nu a făcut, afară să rămână. Iar după ce toate păcatele şi le va fi curăţit cum se cuvine, atunci să vină înăuntru şi să se împărtăşească cu Sfintele Taine ale lui Hristos.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 11)

„Că nu se cade să păzească numai sărbătorile când vor să se împărtăşească, ci să-şi curăţească conştiinţa cea dinăuntru şi atunci să se apropie de această Sfântă Masă, de vreme ce cel ce este spurcat şi cu inima necurată nu numai în cealaltă vreme, ci nici în ziua praznicului nu este

vrednic să dobândească Sfântul şi înfricoşătorul Trup al Domnului. La fel şi cel curat care desăvârşit şi-a spălat păcatele lui prin pocăința cea adevărată, nu numai acum ci pururea şi în toată vremea este vrednic să dobândească aceste dumnezeieşti şi de Dumnezeu dăruite Taine. Însă pentru acest lucru nu ştiu ce voi să zic şi cum se vor păzi cei mai mulți care sunt plini de răutăți, adică ei dacă văd ziua sărbătorii că vine, ei aleargă toți ca şi cum i-ar îndemna cineva şi se împărtăşesc cu Preacuratele Taine, pe care nici cu ochii lor nu sunt vrednici să le vadă; pentru care şi noi pe câți îi cunoaştem dintre cei nevrednici îi vom opri ca să nu se împărtăşească, fiind nevrednici iar pe câți nu-i vom cunoaşte îi vom lăsa la mila lui Dumnezeu, care cunoaşte cele ascunse ale gândurilor tuturor oamenilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 85)

„Vă rog pe toți să nu veniți la dumnezeieştile Taine pentru motivul sărbătorii, ci cînd veți vrea să vă cuminecați, se cade să vă curățiți cu multe zile mai înainte prin pocăință şi rugăciune şi prin milostenie şi osteneală pentru cele sufleteşti, şi să nu vă întoarceți iar la cele dintâi ca şi câinele la borâtură, că Masa aceasta a Domnului este plină de foc sufletesc şi precum fântânile fireşte izvorăsc apa, aşa şi aceasta are o pară oarecare, negrăită. Deci de vei ține trestie, lemne, iarbă, nu te apropia ca să nu aprinzi mai rău şi să nu ardă pe sufletul care se cuminecă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 252)

EUHARISTIA (cum să ne apropiem de Sfânta şi înfricoşata Masă)

,,… să ne apropiem de el cu frică şi cu toată curățenia. Şi când îl vezi stând în față, zi în sineți: *Pentru trupul acesta eu nu mai sunt țărână şi cenuşă, nu mai sunt rob, ci slobod; pentru acest trup eu nădăjduiesc la ceruri şi la căpătarea bunătăților de acolo, viața veşnică, soarta îngerilor, petrecerea împreună cu Hristos; trupul acesta fiind pironit şi batjocorit, moartea nu l-a putut lua în a sa stăpânire; pe acest trup văzându-l soarele răstignit pe cruce, şi-a întors razele sale; pentru aceea şi catapeteasma Bisericii s-a rumpt în două atunci, şi pietrele s-au despicat, şi întregul pământ s-a cutremurat. Acest trup este cel plin de sânge, cel împuns cu sulița, cel a izvorât din el izvoare de mântuire, izvorul sângelui şi al apei în lumea întreagă*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, p. 254)

,,… să ne apropiem de Dânsul cu căldură şi cu dragoste aprinsă, ca astfel să nu suferim o pedeapsă mai grozavă, fiindcă cu cât am primit mai mari binefaceri, cu atâta ne vom pedepsi mai mult când ne vom arăta nevrednici de acele binefaceri. Acest trup a fost cinstit şi de Magi, pe când încă se găsea în iesle, şi bărbați varvari şi fără bună cinstire, părăsindu-şi patria şi casa lor, au făcut cale îndelungată, şi după ce au sosit, s-au închinat lui cu frică şi tremur.

Să urmăm deci şi noi măcar pe aceşti varvari, noi, zic, cari suntem cetățeni ai cerului. Aceia văzându-l în iesle şi în peştera dobitoacelor, şi nevăzând nimic din cele ce ai văzut tu acum, s-au apropiat totuşi cu multă frică, pe când tu nu-l vezi în iesle, ci în jertfelnic, nu femeie care îl ține în brațe, ci preot şezând de față, şi Duhul Sfânt zburând deasupra celor puse înainte. Nu cum s-ar întâmpla vezi acest trup, după cum aceia, ci ştii puterea lui şi întreaga iconomie, şi nimic nu-ți este necunoscut din cele ce se săvârşesc, de vreme ce ai fost catehizat în toate acestea. Deci să ne deşteptăm şi să ne înfricoşăm, iubiților, şi să arătăm mai multă evlavie decât acei varvari, ca nu cumva apropiindu-ne de el cum s-ar întâmpla, să grămădim foc asupra capului nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, pp. 255-256)

,,Gândeşte-te la vremea în care te apropii de sfintele Taine şi întinzând o masă văzută, îndreaptă-ți cugetul spre acea masă, voi să zic spre Cina Domnului, spre privegherea Ucenicilor din acea noapte sfântă. Şi mai drept vorbind, dacă ar cerceta cineva cu de-amănuntul, ar vedea că toate cele de aici sunt noapte, şi încă noapte adâncă.

Deci să priveghem împreună cu Stăpânul şi să ne umilim împreună cu ucenicii. Vremea de față este pentru rugăciuni.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, pp. 289-290)

„Când vă apropiați de această înfricoşată şi Sfântă masă, de Sfintele Taine, faceți aceasta cu frică şi cu cutremur, cu conştiința curată, cu post şi cu rugăciune. Socoteşte o omule ce jertfă ai să primeşti, de ce masă te apropii! Gândeşte că tu cel ce eşti praf şi cenuşă ai să primeşti Trupul şi Sângele lui Hristos! Când un împărat vă cheamă la masa sa, voi stați acolo cu respect şi luați cu înfrânare din bucatele cele puse pe masă. Aici însă Dumnezeu vă invită la masa sa, şi v-a dat pe propriul său Fiu, şi îngerii stau

împrejur cu frică şi cu cutremur, şi heruvimii îşi acoperă fețele şi serafimii strigă cuprinşi de spaimă: *Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul*. Ceea ce ni se dă la această masă este vindecarea rănilor sufletului nostru, o visterie neîmpuținată, care ne agoniseşte împărăția Cerurilor. Aşa dar să ne apropiem plini de o spaimă sfântă şi plini de mulțumire să cădem mărturisind păcatele noastre, plângând de întristare pentru relele ce am făcut, întinzând mâinile la rugăciunea către Dumnezeu, aşa curățindu-ne să ne apropiem cu toată liniştea şi rânduiala către împăratul cerului. Ca o sărutare duhovnicească să primim, jertfa cea curată şi sfântă, să ne ațintim ochii noştri cu râvnă spre dânsa şi să ne înflăcărăm inimile noastre ca să nu ne adunăm aici spre osândire, ci spre împăcarea cu Dumnezeu, spre o pace adâncă, spre câştigarea nenumăratelor bunătăți, pentru ca noi înşine să ne sfințim şi să zidim pe aproapele nostru.” (*Cuvânt la Naşterea Domnului, 25 decembrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 222)

„Când ne apropiem să ne împărtăşim, să nu socotim că ne împărtăşim cu dumnezeiescul Trup ca din mâna unui om, ci să socotim că ne împărtăşim cu dumnezeiescul Trup ca din cleştele de foc al Serafimilor, pe care l-a văzut Isaia (Is., 6, 6-7); iar cu dumnezeiescul Sânge aşa să ne împărtăşim, ca şi cum am atinge cu buzele dumnezeiasca şi preacurata coastă a lui Hristos.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, pp. 178-179)

„Să ne cutremurăm când ne apropiem, să mulțumim, să cădem cu fața la pământ, mărturisindu-ne păcatele noastre, să vărsăm lacrimi, bocind răutățile noastre, să ridicăm lui Dumnezeu rugăciuni stăruitoare. Şi aşa, curățați, să ne apropiem în linişte şi cu rânduiala cuvenită, ca unii ce ne apropiem de Împăratul cerurilor. Iar când primim Jertfa cea fără de prihană şi sfântă, să o sărutăm cu ochii, să o îmbrățişăm, să ne împărțim sufletul nostru, ca să nu venim la judecată sau spre osândă, spre împăcarea cu Dumnezeu, spre pacea trainică, spre pricina a nenumărate bunătăți, ca să ne sfințim şi pe noi înşine şi să zidim şi pe aproapele.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 22)

„... arătând toată silința, toată podoaba şi netulburarea sufletului, să ne apropiem de Sfintele Taine cu rugăciune şi cu inimă zdrobită, ca şi prin acestea, îmblânzind pe Stăpânul nostru Iisus Hristos, să putem avea parte de bunătățile făgăduite nouă.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru*

Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puţini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 22)

„Sfânta Jertfă se numeşte Taină şi este taină. Iar acolo unde este taină, trebuie multă tăcere. Aşadar, cu multă tăcere, cu multă ordine, cu evlavie cuvenită să ne apropiem de această sfinţită Jertfă, ca să atragem mai mult bunăvoinţa lui Dumnezeu, ca să ne curăţim sufletul şi să avem parte de bunătăţile cele veşnice." (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 44)

„Când ne apropiem să ne împărtăşim, să nu socotim că ne împărtăşim cu dumnezeiescul Trup ca din mâna unui om, ci să socotim că ne împărtăşim cu dumnezeiescul Trup ca din cleştele de foc al serafimilor, pe care l-a văzut Isaia (Isaia VI, 6-7); iar cu dumnezeiescul sânge aşa să ne împărtăşim ca şi cum am atinge cu buzele dumnezeiasca şi preacurata coastă a lui Hristos." (*Omilie despre pocăinţă şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 187)

„Adică să gândim în acel ceas, când mergem la Sfânta Împărtăşanie, că suntem pe pământ şi să nu ne gândim că în acel ceas suntem în dans cu îngerii?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 86)

„Când te apropii, să nu te gândeşti că te împărtăşeşti de la om, ci de la singuri Serafimi, cu lingura cea de foc pe care a văzut-o Isaia. Cugetă că te împărtăşeşti cu Dumnezeiescul Trup şi în ce fel atingi buzele tale de Precurata Coastă, aşa să te împărtăşeşti şi cu Dumnezeiescul Sânge." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 106)

„Noi trebuie să ne apropiem de altar, de Masa Sfânta, cu credinţă, cu frică, cu curăţie, cu respect, cu iubire." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 199)

EUHARISTIA (necesitatea primirii Sfintei Euharistii)

„Căci după cum a se apropia cineva cum s-ar întâmpla este primejdios, tot aşa şi a nu se împărtăşi din cina cea de taină este primejdios, este foame, este moarte veşnică." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, p. 256)

EUHARISTIA (primirea ei - folosul)

„Să ne atingem şi noi de poalele hainei Lui! Dar, mai bine spus, dacă vrem putem să-L avem pe Hristos în întregime. Şi acum trupul Lui stă în fața noastră; nu numai haina Lui, ci şi trupul Lui. Nu numai ca să ne atingem de El, ci să-L şi mâncăm şi să ne şi săturăm. Să ne apropiem deci de El, cu credință, fiecare cu boala lui! Dacă ei care s-au atins de poalele hainei Lui au atras o atât de mare putere, cu mult mai mult noi, care-L ținem în întregime!”. (*Omilii la Matei,* omilia L, II, în col. PSB, vol. 23, p. 582)

„Să ieşim deci de la această masă, frații mei, ca nişte lei umpluți de căldură şi de foc, grozavi pentru demoni, plini de amintirea Capului nostru, şi de această iubire fierbinte despre care El ne-a dat semne aşa de vizibile. Adesea părinții îşi încredințează părinții la o doică; Eu, dimpotrivă îi hrănesc cu trupul Meu, Mă dau Eu Însumi spre mâncare. Eu vreau ca pe toți să vă înnobilez şi să vă dau la toți o nădejde mai bună pentru bunurile viitoare. Cel ce s-a dat pentru voi în lumea aceasta vă va face în cealaltă mult mai bine. Eu am vrut să fiu fratele vostru din iubire față de voi, Eu am luat trupul şi sângele vostru ca şi unul şi altul să fie comun între noi: Eu vă dau acest trup şi acest sânge, prin care Eu am devenit de aceeaşi natură cu voi. Acest sânge formează în voi o imagine strălucită şi regească, el produce o frumusețe necrezută, el nu lasă să se strice noblețea sufletului, atunci când este udat adesea şi hrănit. Alimentele nu se transformă mai întâi în sânge, ci înainte se transformă în alt lucru. Dar acest sânge se răspândeşte în suflet imediat ce este băut, el îl adapă şi îl hrăneşte. Acest sânge când este primit cu vrednicie, îi pune pe fugă pe diavoli, îi face şi-i cheamă să vină la noi pe îngeri, şi chiar pe Domnul îngerilor Îl face să vină la noi. Căci imediat ce văd diavolii sângele Domnului, ei fug, dar îngerii vin. Acest sânge, prin vărsarea lui a spălat şi a curățit lumea întreagă.

Sfântul Pavel, în Epistola către Evrei, zice despre acest sânge lucruri care sunt pline de o minunată înțelepciune. Acest sânge a curățit interiorul templului şi Sfânta Sfintelor (Evr., 9). Căci dacă simbolul acestui sânge, şi în templul evreilor, şi în capitala Egiptului, numai aruncat prin stropire pe uşorii de la uşi, a avut atâta putere şi atâta virtute, cel adevărat are cu mult mai mare şi mai eficace. Acest sânge a sfințit altarul de aur: arhiereul nu îndrăznea să intre în jertfelnic până nu-l stropea înainte şi se curățea. Cu acest sânge se făcea sfințirea preoților; acest sânge preînchipuit spăla păcatele; dacă deci închipuirea a avut atâta putere şi virtute, dacă moartea se temea aşa de mult de umbră, cu atât mai mult se va teme ea de adevăr? Acest sânge este sfințirea şi mântuirea sufletului. Acesta îl spală, îl curăță, îl

împodobeşte, îl lărgeşte; el face inteligența noastră mai strălucită decât focul, sufletul nostru mai strălucit decât aurul. Acest sânge fiind vărsat a deschis cerul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 3, pp. 222-223)

„Cei ce iau parte la acest sânge trăiesc cu îngerii, cu arhanghelii şi cu aceste puteri cereşti; ei sunt îmbrăcați cu haina regească a lui Iisus Hristos şi echipați cu arme duhovniceşti. Dar este prea puțin spus; ei sunt îmbrăcați chiar cu Regele Însuşi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 4, p. 223)

„Ascultați ceea ce zice Iisus Hristos: *Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului şi nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi*. Mai înainte evreii au zis că aceea era imposibil; divinul Mântuitor le arată că nu numai aceea nu este imposibil, ci şi că este foarte necesar. Pentru aceasta adaugă: *Cel care mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu, are viață veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi*. Cum zicea: *Dacă cineva mănâncă din pâinea aceasta nu va muri în veac* şi că era vizibil că ei s-au smintit la fel ca mai înainte atunci când a făcut să se arate sminteala lor prin aceste cuvinte. *Avraam a murit de asemenea şi proorocii şi Tu zici: nu va gusta moartea niciodată* (Ioan 8, 52). El le prezintă învierea, prin care rezolvă dificultatea şi îi face să vadă că cel ce mănâncă din această pâine nu va muri niciodată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 1, p. 225)

,,Te-ai împreunat cu Hristos, şi care este sfârşitul? Mare şi minunat: învierea viitoare, întrutot-slăvită şi care covârşeşte orice cuvânt.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 174)

,,Voieşti poate ca şi din altă parte să afli de puterea trupului său? Întreabă pe femeia ce era în scurgerea sângelui, care nu de dânsul, ci de-abia de haina lui s-a atins, şi încă nici de haina lui întreagă, ci de marginea hainei. Întreabă pe însuşi diavolul şi zi-i: *De unde ai primit rana cea nevindecată? Cum de nu mai ai nici o putere? Cum de ai fost înfrânt? De cine ai fost prins, fugind?* – Şi toate acestea nimeni altul nu ți le va spune, fără numai trupul cel răstignit. Printr-însul boldul tiranului s-a frânt. Printr-însul capul lui s-a sfărâmat. Printr-însul stăpâniile şi puterile întunericului s-au vădit: *Dezbrăcând, zice, începătoriile şi domniile, le-a vădit, de față arătându-le,*

biruind pre dânsele întru ea (Col. 2, 15). Întreabă şi pe moarte şi spune-i: *Cum de ți s-a sfărâmat boldul? Cum de ți s-a doborât biruința? Cum de ți s-a tăiat puterea? Cum de ai ajuns acum de râsul copiilor, tu care mai înainte de aceasta erai înfricoşată tuturor tiranilor şi drepților?* – Şi la toate acestea va arăta ca pricină pe acest trup. Căci când acest trup s-a răstignit, morții au înviat; atunci acea temniță s-a spart şi porțile cele de aramă s-au sfărâmat, morții s-au aruncat afară şi portarii iadului toți au rămas înmărmuriți de frică. Dacă acest trup ar fi fost unul din cele multe, trebuia a se petrece cu totul dimpotrivă, moartea fiind mai puternică. Însă nu s-a petrecut aşa, fiindcă nici el nu a fost unul din cei mulți. Pentru aceea moartea a fost moleşită şi slăbănogită cu desăvârşire. Şi după cum cei ce primesc o hrană pe care nu sunt în stare a o mistui, varsă chiar şi ceea ce aveau mai înainte în stomac, tot aşa s-a întâmplat şi cu moartea, căci primind într-însa trupul acesta pe care nu a fost în stare să-l mistuiască, a vărsat din ea chiar şi ceea ce avea mai înainte. Căci durerile facerii o cuprinseseră şi s-a zbuciumat mult până ce l-a vărsat afară. Pentru aceea şi zice apostolul: *Pre care Dumnezeu l-a înviat, stricând durerile morții* (Fap. 2, 24). Nici o femeie nu a avut aşa dureri când a născut copilul, precum a avut moartea, care, având într-însa trupul Stăpânului, s-a spintecat zbuciumându-se. Şi ceea ce s-a întâmplat cu dragonul din Vavilon, că primind mâncare a crăpat în două, aceasta s-a întâmplat şi cu moartea. Căci Hristos nu a mai ieşit prin gura morții, ci spintecând pântecele dragonului şi spărgându-l, a ieşit din ea cu cea mai mare strălucire şi slobozind raze nu numai până la cerul ce-l vedem, ci chiar până la scaunul cel de sus, căci acolo s-a şi suit.

Acest trup ne-a dat nouă putere de a-l stăpâni şi a-l şi mânca, ceea ce izvorăşte din dragostea lui cea nemărginită, fiindcă şi noi de multe ori muşcăm pe cei ce iubim. Pentru aceea şi Iov, arătând dragostea pe care i-o purtau slugile sale, zicea: *Cine ne-ar da nouă din cărnurile lui să ne săturăm?* (Iov 31, 31). Tot aşa şi Hristos şi-a dat cărnurile sale spre saț nouă, trăgându-ne prin aceasta la o dragoste mai mare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, pp. 254-255)

,,Această masă sfântă este puterea noastră, este legătura cugetului, pricină de încurajare, nădejdea, mântuirea, lumina şi viața noastră. Împreună cu această jertfă ducându-ne acolo, vom călca pragurile acelea sfinte în cea mai mare curățenie şi îndrăzneală, fiind îngrădiți din toate părțile ca şi cu nişte arme aurite. Dar ce zic eu de cele viitoare? Chiar aici aceste Taine au puterea de a preface pământul în cer. Deci deschide porțile cerului şi pleacă-te spre a vedea bine, sau mai bine zis, nu ale cerului, ci ale cerului cerurilor,

şi atunci vei vedea cele spuse, căci ceea ce este acolo mai de preț, aceea îți voi arăta că se găseşte pe pământ. După cum în palatele împărăteşti ceea ce este mai de preț nu sunt pereții, şi nici tavanul cel aurit, ci trupul împărătesc ce şade pe scaun, tot asemenea şi trupul împăratului în ceruri. Dar aceasta îți este slobod a vedea aici pe pământ, căci nu-ți voi arăta îngeri, nici arhangheli, nici ceruri şi cerurile cerurilor, ci chiar pe însuşi Stăpânul acestora.

Ai priceput cum tu vezi aici pe pământ ceea ce este mai de preț decât orice? Şi nu numai că vezi, ci şi pipăi, şi nu numai că pipăi, ci şi mănânci, şi luându-l cu tine pleci acasă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, p. 256)

,,… de-a pururea să vă aduce-ți aminte de această sfântă unire, pe care o săvârşim noi acum, la masa Domnului ! Aici sufletele noastre se curățesc şi toți ne facem mădulare ale lui Hristos; căci aici este un trup căruia toți ne facem părtaşi. Aşa, prin aceasta, noi ne facem un trup, ca sfânta dragoste cea întru Hristos să lege toate sufletele noastre. Dacă vom face aceasta, atunci putem să gustăm hrana cea sfântă cu o siguranță îmbucurătoare şi ne vom face locaşuri ale păcii celei agonisite de Hristos." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 141-142)

,,Vrei să vezi tăria acestui sânge? Să ne întoarcem la preînchipuirea lui, la vechile întâmplări din Egipt. Dumnezeu se pregătea să aducă peste egipteni a zecea plagă. Căci vroia să-i piardă pe cei întâi-născuți ai lor, fiindcă nu dădeau drumul poporului Său întâi-născut. Aşadar, ce a făcut ca să nu-i amestece pe iudei cu egiptenii, căci erau în acelaşi loc? Ia aminte la puterea preînchipuirii, ca să cunoşti şi tăria adevărului! Bătaie trimisă de Dumnezeu urma să vină de sus şi îngerul nimicitor târcolea în jurul caselor.

Ce a făcut Moise? *Jertfiți un miel neprihănit şi ungeți cu sângele lui uşile*! Ce zici!? Ai văzut tu sânge de necuvântător să mântuie oameni cuvântători? Da! – zice; nu fiindcă este sânge, ci fiindcă este preînchipuirea sângelui Stăpânului[232]. Căci precum statuile împăraților fiind neînsuflețite şi nesimțitoare, îi scapă pe oamenii simțitori şi însuflețiți ce fug sub protecția lor, nu fiindcă sunt de aramă, ci fiindcă sunt chipuri ale împăratului, aşa şi

[232] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Puterea simbolului vine din puterea celui pe care îl reprezintă. El vehiculează puterea acestuia din urmă. (n.s. 10, p. 62)

acel sânge, nesimțitor şi neînsuflețit, a mântuit pe oamenii ce aveau suflet, nu fiindcă era sânge, ci fiindcă era preînchipuirea acestui sânge[233].

Atunci îngerul nimicitor a văzut sângele cu care s-au uns uşile şi nu a îndrăznit să intre. Acum diavolul vede nu sângele preînchipuirii întins pe uşi, ci gura credincioşilor unsă cu sângele Adevărului – uşă a bisericii[234] purtătorului de Hristos. Oare nu cu mult mai mult îl va opri acest sânge? Căci dacă îngerul, văzând preînchipuirea, s-a înfricoşat, nu cu mult mai mult diavolul, văzând adevărul, va fugi?

Vrei să afli şi din altă parte tăria acestui sânge? Uită-te de unde curge dintru început şi de unde îşi are izvorul? De sus, de pe cruce, din coasta Stăpânului. Căci murind Hristos şi fiind încă pe cruce, soldatul s-a apropiat şi a împuns coasta cu sulița şi a ieşit apă şi sânge[235] (In., 19, 33-34). Acest fapt era şi simbol al botezului şi al Sfintelor Taine[236]." (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 62-63)

„Şi cine ne va spune puterea dumnezeieştii Taine şi efectele minunate pe care le produce ea asupra noastră, asupra diavolului, asupra lumii, asupra tuturor duşmanilor? Ce nu va lucra Trupul lui Hristos? Ce putere nu va ieşi din El? Ce minune nu va ieşi din simpla atingere de ele? La cruce acest trup zdrobit nu răsturna pietrele şi natura întreagă? Demonii nu fugeau ei înspăimântați? Moartea însăşi nu era ea în groază?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 199)

„Sunteți voi încă pe pământ? Oare nu-i aşa că Euharistia vă plasează cu totul dimpotrivă în cer?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 201)

---

233 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Puterea vechilor preînchipuiri vine din realitatea întrupării lui Hristos. (n.s. 11, p. 62)

234 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Trupul nostru este biserica lui Hristos, iar gura, uşa ei. (n.s. 12, p. 62)

235 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: În manuscrisul utilizat de Sfântul Ioan ordinea e probabil cea spusă de el. Ediția greacă-latină a lui Nestle-Aland, dimpotrivă, nu oferă nici o variantă de manuscris care să respecte această ordine, ci sângele mai întâi şi apoi apa. Prin aceasta se arată că în Biserică criteriul principal de interpretare al Scripturii nu este probitatea lingvistică, ştiințifică, istorico-arheologică etc. (deşi acestea folosite duhovniceşte pot fi extrem de utile), ci ceea ce poate să-l înalțe pe om spre dumnezeire. (n.s. 13, p. 63)

236 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Termenul desemnează Euharistia. (n.s. 14, p. 63)

EUHARISTIA (atitudinea bunului creştin după primirea Sfintei Euharistii)

,,Când tu mănânci ceva bun şi plăcut, te păzeşti pe sineţi, ca nu cumva prin vreo altă mâncare să vatămi pe cea dinainte, iar când te împărtăşeşti cu Duhul Sfânt, tu aduci dezmierdări sataniceşti. Gândeşte-te, ce făceau apostolii când se împărtăşeau din acele cine sfinte? Oare nu stăruiau în rugăciuni şi cântări? Oare nu în privegheri sfinte? Oare nu în acea învăţătură lungă şi plină de multă filosofie? Fiindcă în adevăr faptele acele mari şi preaslăvite atunci le-a povestit lor Iisus şi le-a poruncit, când Iuda ieşise spre a chema pe cei ce urmau a-l răstigni. Nu ai auzit că şi acei trei mii din început, după ce se bucurau de sfânta împărtăşire, stăruiau întruna în rugăciuni şi în învăţătură, iar nu în beţii şi petreceri?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 289)

,,… după ce te împărtăşeşti, în loc să întinzi mai departe întreaga cugetare, tu toate le dezlegi. Deşi nu este totuna a fi treaz înainte de împărtăşire, cu a fi treaz după împărtăşire: în adevăr, iubiţilor, că trebuie a fi cineva cu întreagă cugetare în amândouă – dar mai vârtos după ce a primit pe mire – mai înainte de împărtăşire, pentru ca să fie vrednic de a-l primi, iar după împărtăşire, pentru ca să nu se arate nevrednic de sfintele ce a primit. Dar ce? Oare trebuie a posti după împărtăşire? Eu nu spun aceasta şi nici nu silesc pe nimeni. Este bine a face şi aceasta, însă eu nu silesc pe nimeni, ci sfătuiesc a nu se dezmierda cineva cu îmbuibările. Cum că niciodată nu trebuie cineva a se desfăta, a arătat-o şi Pavel, zicând că: *Ceea ce petrece întru desfătare, de vie este moartă* (1 Tim. 5, 6). Apoi cu atât mai mult atunci va muri. Că dacă desfătarea este moarte pentru femeie, cu atât mai vârtos pentru bărbat, şi dacă aceasta făcându-se în orice vreme îl pierde pe cineva, apoi cu atât mai vârtos după împărtăşirea cu sfintele taine. Tu primind pâinea vieţii, faci lucrul morţii, şi nu te înfricoşezi? Nu ştii câte rele vin omului prin desfătare? Râs nelalocul lui, grăiri fără rânduială, glume pline de pierzare, bârfeală zadarnică şi celelalte multe, pe care nici a le spune nu este bine. Şi acestea le faci bucurându-te de cina lui Hristos şi în acea zi când te-ai învrednicit a te atinge cu limba de trupul lui! *Dar, zici tu, ce să fac pentru ca să nu se întâmple acestea?* Cercetează-ţi cu luare aminte mâna dreaptă, limba, buzele care s-au făcut porţi de intrare ale lui Hristos." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 289)

,,Pentru aceea, ca nu cumva spre judecată şi osândă să facem aceasta, rogu-vă să-l hrănim pe Hristos, să-l adăpăm şi să-l îmbrăcăm. Acestea sunt vrednice de această masă sfântă. Ai auzit cântări sfinte? Ai văzut nuntă duhovnicească? Te-ai îndulcit de masă împărătească? Te-ai umplut de Duh Sfânt? Ai dănțuit împreună cu Serafimii? Te-ai făcut părtaş Puterilor celor de sus? Apoi atunci nu lepăda o bucurie ca aceasta, nu vărsa comoara." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

,,... beat fiind, nu ai dori ca să te afli împreună cu un prieten al tău; iar pe Hristos avându-l înlăuntrul tău, îndrăzneşti, spune-mi, a-l înăbuşi cu atâta beție? Dar poate că iubeşti desfătarea? Apoi pentru aceasta conteneşte cu beția, fiindcă eu voiesc a te desfăta cu adevărata desfătare, care niciodată se veştejeşte. Deci care este adevărata desfătare care într-una înfloreşte? Cheamă la ospățul tău pe Hristos, dă-i lui cele ale tale, sau mai drept vorbind, cele ale lui; aceasta are cu sine plăcerea cea nemărginită şi care înfloreşte într-una. Nu tot aşa însă sunt şi cele pământeşti, ci abia de se arată, că şi pier, iar cel ce se desfătează nu se găseşte mai bine decât cel ce nu se desfătează, sau mai drept vorbind, chiar mai rău. Unul se găseşte ca într-un liman, iar celălalt ca într-un puhoi şi fiind împresurat de boli. Deci ca nu cumva să nu se întâmple una ca aceasta, să vânăm cumpănirea, căci numai aşa vom fi bine şi cu trupul, în sufletul îl vom avea în neprimejduire, şi ne vom izbăvi de relele cele de acum ca şi de cele viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

EUHARISTIA (primirea ei cu nevrednicie - gravitatea)

„Vezi să nu fii ca Irod şi să spui: *Că venind, să mă închin Lui* şi venind să vrei să-L ucizi! Că lui Irod se aseamănă toți cei care se împărtăşesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine! *Unul ca acesta,* spune Pavel, *va fi vinovat față de trupul şi sângele Domnului!* (I Cor. 11, 27), pentru că au ei înşişi pe mamona, pe tiranul pe care-l supără împărăția lui Hristos, tiranul mai nelegiuit decât Irod. Mamona vrea să stăpânească şi trimite pe cei ai lui să se închine lui Hristos numai de formă, dar Îl junghie când I se închină. Să ne temem, dar, ca nu cumva să avem chip de rugători şi de închinători, dar cu fapta să facem cele potrivnice." (*Omilii la Matei,* omilia VII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 97)

„Ori, precum este acolo ceva lucru mare şi minunat, dacă vă apropiaţi de această masă cu adevărată curăţie a inimii, vă apropiaţi de mântuire; dar dacă conştiinţa voastră este necurată, voi vă aruncaţi la chinuri şi aţi atras asupra voastră răzbunarea Domnului; căci, zice Sfântul Pavel: *Cel care mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului* (I Cor., 11, 29). Dacă este adevărat că cei ce întină purpura regală sunt pedepsiţi ca şi cum ar fi rupt-o, trebuie să ne mirăm că cei care primesc trupul Domnului Iisus Hristos cu un suflet necurat, sunt condamnaţi la aceleaşi chinuri ca şi cei ce L-au străpuns cu cuie? Vedeţi cât este de grozavă pedeapsa pe care o pune Apostolul înaintea ochilor noştri? *Cine a călcat Legea lui Moise, este ucis fără milă, zice el, pe cuvântul a doi sau trei martori; gândiţi-vă cu cât este mai aspră pedeapsa celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, şi i-a necinstit sângele Testamentului cu care s-a sfinţit, şi a făcut de ocară Duhul harului* (Evr., 10, 28-29).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 4, pp. 223-224)

„Şi atunci când luăm parte cu nevrednicie la Sfintele Taine cădem în acelaşi adânc, în care s-au aruncat cei ce L-au omorât pe Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 4, p. 231)

,,Cei ce se împărtăşesc acum cu vrednicie din trupul lui, precum şi cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie vor suferi muncile cele mai de pe urmă. Dacă cineva nu l-ar primi nici pe împăratul pământesc oricum s-ar întâmpla – şi ce spun eu de împăratul, că nici de haina împărătească nu s-ar putea atinge cum s-ar întâmpla, sau cu mâinile nespălate, chiar de ar fi în pustie, sau singur, şi nu ar mai fi nimeni de faţă (deşi acea haină nu este nimic alta decât tort şi pânză pentru hrana viermilor şi a moliilor, dar dacă poate îi admiri boiaua sau coloarea acelei haine, apoi şi aceasta este din sângele peştelui omorât), şi cu toate acestea nu ar îndrăzni, zic, a se atinge de ea cu mâinile murdare: Deci dacă nu ar cuteza cineva a se atinge cum s-ar întâmpla de o haină omenească, apoi cum atunci vom cuteza a ne atinge de trupul Dumnezeului a toate, care este fără de prihană şi curat, care s-a împreunat cu acea fire dumnezeiască, prin care suntem şi viem, prin care porţile morţii s-au rumpt şi bolţile cerului ni s-au deschis – cum vom cuteza, zic, a ne atinge de acest trup şi a-l primi cu atâta nepăsare şi batjocură?

Nu, rogu-vă, să nu ne sfâşiem cu asemenea neruşinare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, p. 254)

„*Drept aceea, oricine va mânca pâinea aceasta, sau va bea păharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi trupului şi sângelui Domnului* (1 Cor. 11, 27). De ce? Pentru că a vărsat acel sânge şi a preschimbat faptul în omor, iar nu în jertfă. Că după cum şi atunci cei ce l-au împuns în coastă, nu ca să-i bea sângele l-au împuns, ci ca să-l verse, tot aşa şi cel ce cu nevrednicie se împărtăşeşte, fiindcă cu nimic nu se foloseşte de aici. Ai văzut cât de înfricoşată a făcut aici vorba şi cu câtă putere s-a atins de dânşii, arătând că dacă vor bea astfel sângele Lui, apoi cu nevrednicie se împărtăşesc din aceste Taine sfinte?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 288)

„Că *cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, judecată lui îşi mănâncă şi bea* (1 Cor. 11, 29). Ce spui fericite Pavel? Că dacă cina aceasta este pricina bunătăților şi izvorul vieții, apoi atunci cum se face judecată? *Nu prin firea sa, zice, ci prin voia celui ce s-a apropiat. După cum venirea lui printre noi – care ne-a adus acele bunătăți mari şi negrăite – pe cei ce nu au primit-o încă mai mult i-a judecat, tot aşa şi Tainele se fac hrană de pedeapsă mai mare pentru cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie.* Şi pentru ce oare judecată lui îşi mănâncă şi bea? *Nesocotind, zice, trupul Domnului*, adică, necercetând, neînțelegând precum trebuie măreția acestor taine, nesocotind mărimea darului dat. Că dacă tu ai afla cu de-amănuntul cine este cel ce îți stă de față, şi cine fiind, pentru cine s-a dat pe sine, apoi nu ai mai avea nevoie de nici un cuvânt, ci îți va ajunge numai aceasta spre trezvirea ta, de nu cumva vei fi căzut cu desăvârşire.

Pentru aceasta între voi mulți sunt neputincioşi şi bolnavi, şi adorm mulți (1 Cor. 11, 30). Aici el nu mai aduce pildele de la alții, după cum a făcut cu jertfele idoleşti, povestind de istorii vechi şi de ranele din pustie, ci le ia chiar de la înşişi corintenii aceştia, ceea ce face cuvântul încă şi mai atingător. Fiindcă a spus că: *Judecată lui îşi mănâncă şi bea* şi că *vinovat este*, apoi ca să nu se pară că el spune numai vorbe, arată şi fapte, şi-i ia de martori chiar pe dânşii, ceea ce mai cu seamă ajunge a-i speria şi a le arăta că amenințarea s-a făcut faptă. Şi nu s-a mulțumit numai cu acestea, ci de aici a adus şi a adeverit vorba despre gheena, înfricoşându-i din amândouă părțile şi dezlegând o pricină dezbătută de toți. Fiindcă mulți se întrebau în sine: De unde şi cum vin morțile cele de năprasnă? De unde bolile cele lungi şi grele? – Iată că el răspunde că multe din aceste nenorociri neaşteptate îşi au, sau mai bine zic îşi trag pricina din păcatele făcute. *Dar ce, zici tu, oare cei ce sunt sănătoşi întruna şi ajung la bătrânețe unse nu păcătuiesc?* Şi cine ar putea spune aceasta? *Apoi atunci pentru ce nu sunt pedepsiți?*

Fiindcă vor fi pedepsiți acolo mai grozav. Noi însă, dacă am voi, nu am fi pedepsiți nici aici, şi nici acolo.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 292)

„Precum mâncarea ce prin natura sa este hrănitoare, cade într-un stomac bolnav şi bicisnic, şi vatămă totul şi strică, devenind cauza bolilor, întocmai aşa se petrece şi cu împărtăşirea Sfintelor şi Dumnezeieştilor Taine. (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVII, p. 231)

„Desigur este cea mai mare dispreţuire de Dumnezeu, când cineva se apropie aici fiind întinat de păcat. Ascultă ce zice despre aceasta Apostolul: *De va pângări cineva casa lui Dumnezeu, strica-l-va pe el Dumnezeu*.” (*Cuvânt la Naşterea Domnului, 25 decembrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 222-223)

„Iar apropierea de Dumnezeu (a omului – n.n.) plin fiind de întinăciune, este cel mai groaznic dispreț.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puţini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 22)

„Nimeni, dar, să nu fie prefăcut, nimeni să nu fie plin de răutate, nimeni să nu aibă venin în cuget, ca să nu se împărtăşească spre osândă. Căci şi atunci diavolul a intrat în Iuda după ce s-a împărtăşit; diavolul n-a dispreţuit Trupul Stăpânului, a dispreţuit pe Iuda, pentru neruşinarea lui, ca să afli că în aceia care se împărtăşesc cu nevrednicie cu Dumnezeieştile Taine, în aceia, mai cu seamă, intră mereu diavolul, ca şi în Iuda atunci. Cinstea este de folos celor vrednici, dar cei care se bucură cu vrednicie de cinste îşi atrag mai mare osândă. Nu vă spun acestea ca să vă înfricoşez, ci ca să vă întăresc.

Nimeni, dar, să nu fie Iuda, nimeni când vine să se împărtăşească să nu aibă venin de răutate. Sfânta Jertfă este o hrană duhovnicească. Şi după cum atunci când hrana cea trupească ajunge într-un stomac bolnav, care are sucuri rele, hrana măreşte şi mai mult boala, nu din pricina ei, ci din pricina bolii stomacului, tot astfel se întâmplă şi cu Tainele cele duhovniceşti: şi ele, când intră într-un suflet plin de răutăţi, îl strică şi mai mult îl pierd, nu din pricina lor, ci din pricina bolii sufletului care a primit Tainele.” (*Omilia I la*

Vânzarea lui Iuda, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 56)

„Celor care se împărtăşeau cu nevrednicie cu Sfintele Taine le grăia aşa: *Cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie va fi vinovat faţă de Trupul şi Sângele Domnului* (I Cor., 11, 27). Cu alte cuvinte, spune aşa: *Vor fi pedepsiţi la fel şi cei care se împărtăşesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine, ca şi cei care L-au răstignit*. Să nu osândească nimeni asprimea cuvântului meu. Sângele Stăpânului este o haină împărătească. Aduce ocară împăratului şi cel care rupe haina lui de purpură, ca şi cel care o murdăreşte cu mâinile necurate. De aceea sunt pedepsiţi la fel. Aşa se întâmplă şi cu Trupul lui Hristos. Iudeii L-au sfâşiat cu piroanele pe cruce. Tu, trăieşti în păcate, Îi sfâşii trupul cu limba ta cea necurată şi mintea ta cea necurată. De aceea şi Pavel a atârnat aceeaşi pedeapsă deasupra capului tău şi a adăugat: *Pentru aceasta sunt între voi mulţi neputincioşi şi bolnavi şi mor destui* (I Cor., 11, 30).” (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 453-454)

„Va fi vinovat de Trupul şi Sângele Domnului; adică vor primi aceeaşi pedeapsă pe care o vor primi şi răstignitorii lui Hristos. După cum ucigaşii aceia, vă spuneam eu, au fost vinovaţi de Sângele lui Hristos, tot aşa şi cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie cu Sfintele Taine; că asta înseamnă: *Va fi vinovat de Trupul şi Sângele Domnului*. S-a părut însă multora că spusele acestea ale mele sunt o exagerare şi că ameninţarea e cumplită. V-am dat atunci şi o explicaţie a celor spuse, servindu-mă de un exemplu foarte potrivit; iată exemplul: *După cum cineva aduce ocară împăratului dacă sfâşie porfira împăratului sau dacă o murdăreşte de noroi, tot aşa şi aici, necinstesc la fel haina cea împărătească a lui Hristos şi cei care au ucis Trupul Domnului, ca şi cei care îl primesc cu suflet necurat. Iudeii l-au sfâşiat Trupul pe cruce; cei care îl primesc cu suflet necurat îl murdăresc; deci ocara e aceeaşi, deşi nelegiuirea e deosebită*.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 459-460)

„… să nu fie părtaş la această sfântă masă nici un făţarnic, nici un înrăutăţit, nici un răpitor, nici un hulitor, nici un învrăjbit, nici un zgârcit,

nici un bețiv, nici un lacom de avere, nici un desfrânat, nici un pizmăreț, nici un fur, nici unul cu răutatea ascunsă în inimă, ca nu cumva el însuşi să-şi atragă judecata, adică hotărârea osândirii. Iată, Iuda s-a împărtăşit cu nevrednicie din Cina cea tainică, şi apoi de acolo s-a dus şi a vândut pe Domnul. De aici tu trebuie să vezi că diavolul tocmai asupra acelora are stăpânire, care cu nevrednicie se împărtăşesc din această Sfântă Taină, şi că ei înşişi se aruncă într-o osândă încă mai mare. Eu aceasta o zic nu pentru a vă înspăimânta de această sfântă masă, ci pentru a vă face mai cu luare aminte. Adică, precum hrana cea trupească, intrând într-un stomac bolnav, mai mult sporeşte boala, aşa hrana cea sufletească, gustându-se cu nevrednicie, mai mult măreşte răspunderea şi osânda. De aceea vă conjur să nu ascundem în sufletul nostru nici un gând păcătos, ci să curățim inima noastră, căci noi suntem Biserica lui Dumnezeu, dacă facem aceasta!” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 138)

,,Numai cel ce are conştiința curată să se împărtăşească din Cina cea Sfântă; nici un Iuda necredincios, nici un înrăutățit, nici unul care are otravă în inima sa, să nu cuteze a se apropia de masa cea sfântă; căci Apostolul Pavel zice: *Oricare va mânca pâinea aceasta, sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi trupului şi sângelui Domnului*! (I Cor. 11, 27), de care grea vinovăție să ne păzească harul lui Dumnezeu totdeauna ! Amin.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 171)

„Sfântul Apostol spune: *Oricine va mânca pâinea sau va bea. paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi față de Trupul şi de Sângele Domnului (...) şi osândă îşi mănâncă şi bea"* (I Corinteni 11; 27, 29), Adică va fi pedepsit la fel de aspru ca şi cei ce L-au răstignit pe Hristos, căci şi ei s-au făcut vinovați față de Trupul Său.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 170-171)

....

„Pentru că zice dumnezeiescul Apostol: cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, vinovat este Trupului şi Sângelui Domnului nostru Iisus Hristos, adică, câtă muncă vor lua evreii ce au răstignit pe Iisus Hristos, atâta va lua şi acela. Că precum acei ucigaşi sunt vinovați sângelui, aşa şi cei ce nevrednici se împărtăşesc cu Sângele şi Tainele lui Hristos. Ca şi cum cineva ar sparge sau ar întina haina împăratului, pe împăratul batjocoreşte; aşa şi la Sfintele Taine, este ca şi când ar omorî Trupul Domnului nostru Iisus Hristos, cei ce-L primesc cu suflet şi cu gând necurat, încât atâta sunt de

multe cele ale nelegiuirii, pe cât sunt cele ale batjocoririi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 14)

„Dacă noi cinstim trupul Mântuitorului împărtăşindu-ne în mod demn, noi îi facem cea mai înspăimântătoare injurie împărtăşindu-ne în stare de păcat de moarte. Ce! Noi nu vom asista la nici un banchet cu mâinile întinate de noroi, şi cu un suflet întinat de noroi vom asista la banchetul marelui Rege? Câtă grijă nu se pune pentru vasele sfinte care sunt în proprietate? Însă adevăratul vas sfinţit nu este sufletul celui ce se împărtăşeşte? Voi sunteţi nevrednici de a vă împărtăşi? Luaţi seama ca în acelaşi timp să nu fiţi nevrednici de a intra chiar în Biserică.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 58)

„Ce profanare şi ce crimă de a îndrăzni să atingi trupul sfânt al Fiului lui Dumnezeu când păcatul te face urât şi dispreţuit! Ce îndrăzneţ va încerca să atingă cu mâinile întinate haina regală? Însă ce este haina unui prinţ al pământului faţă de preţul cărnii înviate şi slăvite a lui Iisus Hristos? Ce urâtă profanare au comis călăii acoperind cu pământ, cu blasfemii şi lovituri şi cu sânge această carne divină! Oare va fi mai mică aceasta de a atinge cu necurăţie aceeaşi carne, atunci când ea este îmbrăcată cu slavă?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 200-201)

EUHARISTIA (să-i oprim pe cei ce vor să se împărtăşească, nevrednici fiind)

„De vei vedea pe cineva curvind şi va vrea să se împărtăşească aşa nevrednic, spune preotului în taină că cutare om este nevrednic şi vrea să se împărtăşească şi opreşte pe necuratul. Iar de vei acoperi, eşti părtaş la păcatul acela.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 14)

EUHARISTIA (cuvânt împotriva celor ce se apropie foarte rar de Sfintele Taine)

„Fiindcă preoţii nu ştiu pe cei păcătoşi şi nevrednici de a se împărtăşi de sfintele Taine, Dumnezeu face aceasta de multe ori, căci îi predă pe aceia Satanei. Când se întâmplă boli, sau curse, sau alte nenorociri de felul acestora, pentru aceasta se întâmplă. Aceasta o şi spune Pavel, zicând: *De aceea mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi, şi mulţi au murit* (I

Corinteni, 11, 30). *Şi cum se întâmplă aceasta,* zici tu, *dacă noi ne apropiem de Sfintele Taine o singură dată în cursul anului?* Apoi acesta este răul cel mare, că tu hotărăşti vrednicia apropierii de Sfintele Taine, nu după curăția cugetului, ci după intervalul de timp, şi crezi că aceasta este evlavie, de a nu te apropia de multe ori în cursul anului de Sfânta Împărtăşire, neştiind că, dacă te apropii cu nevrednicie, fie chiar numai o dată, aceasta îți pătează şi înfierează sufletul; iar dacă te-ai apropiat cu vrednicie, fie chiar şi numai o dată, ți l-ai mântuit. ....

Îndrăzneală nu este a te apropia de multe ori în cursul anului, ci a te apropia cu nevrednicie chiar şi o singură dată în timpul anului." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, pp. 64-65)

„Timp de apropiere să ne fie nouă curăția cugetului." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 65)

FAPTELE („Iar cel ce va face şi va învăţa, acesta mare se va chema în împărăţia cerurilor”[237])

„Săvârşeşte tu mai întâi fapte bune şi aşa treci la purtarea de grijă a celorlalţi! Pentru asta a pus Domnul săvârşirea faptelor bune înaintea învăţării pe alţii, arătând că aşa mai cu seamă vei putea învăţa şi pe alţii; altfel nicidecum, ci vei auzi: *Doctore, vindecă-te pe tine însuţi!* (Luca 4, 23). Că mulţi îl vor batjocori pe cel ce nu poate să se înveţe pe sine, dar încearcă să îndrepte pe alţii; dar, mai bine spus, unul ca acesta nici nu va putea să înveţe, că faptele vor vorbi împotrivă. Dacă împlineşte, însă, desăvârşit şi pe una şi pe alta, mare se va chema în împărăţia cerurilor”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 202)

„*Cel ce va face şi va învăţa* zice Iisus Hristos, *acela mare se va chema în Împărăţia Cerurilor* (Mt., 5, 19) şi pe bună dreptate. Este uşor a filosofa în cuvinte, dar a pune în practică regulile înţelepciunii, aceea este mare şi demn de un suflet tare şi generos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 1, p. 415)

FAPTELE (săvârşirea lor după voia lui Dumnezeu)

„O faptă săvârşită după voia lui Dumnezeu, chiar dacă pare rea, este cea mai bună faptă dintre toate; şi, dimpotrivă, o faptă săvârşită împotriva voii lui Dumnezeu şi împotriva hotărârii Lui, chiar dacă pare a fi bună, este cea mai rea şi cea mai nelegiuită dintre toate faptele”. (*Către iudei,* cuv. IV, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 290)

„Tot astfel judecă-l şi pe omul care posteşte! Dacă-l vezi că posteşte pentru Dumnezeu, laudă-i fapta! Dar dacă-l vezi că face asta împotriva voinţei lui Dumnezeu, fugi de el şi urăşte-l mai mult decât pe cei beţivi şi pe cei stricaţi”. (*Către iudei,* cuv. IV, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 293)

FAPTELE (spre slava lui Dumnezeu şi spre mântuirea noastră să le săvârşim)

„Pentru că, după cum toate cele făcute de Stăpânul s-au creat cu o

---

[237] Matei 5, 18

rațiune oarecare şi împlinesc un rost de neapărată trebuință, aşa cum cuvântul ne-a arătat şi mărturia faptelor ne învață, tot aşa se cuvine ca şi cele făcute de noi să nu fie făcute în zadar şi fără rost, ci spre folosul şi câştigul mântuirii noastre”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

,,Dacă cel ce va da de băut numai un pahar cu apă rece pentru Dumnezeu, moşteneşte Împărăția cerurilor (Matei 10, 42), gândeşte-te ce mare răsplată va primi cel ce le face pe toate pentru Dumnezeu!

Poți şi merge pentru Dumnezeu, şi poți şi vedea pentru Dumnezeu.

– Cum pot vedea pentru Dumnezeu şi merge pentru Dumnezeu?

– Când nu alergi spre păcat, când nu te uiți cu jind după frumuseți străine, când la vederea unei femei pe care o întâlneşti îți înfrânezi ochii, îți îngrădeşti privirea cu frica de Dumnezeu, atunci ai făcut aceasta pentru Dumnezeu. Tot pentru Dumnezeu facem aceasta şi când nu ne îmbrăcăm cu haine scumpe, care ne fac molatici, ci numai cu cele ce pot să ne acopere.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 18)

,,Nu-mi spune mie că nu poți face toate faptele tale pentru Dumnezeu! Când pot fi făcute pentru Dumnezeu încălțămintea, aranjatul părului, hainele, mersul, privirea, cuvintele, adunările de oameni, ieşirile în oraş, întoarcerile acasă, glumele, laudele, mustrările, cuvintele de laudă, prieteniile, vrăjmăşiile, ce mai rămâne care să nu poată fi făcut pentru Dumnezeu, dacă am vrea?” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 19)

,,*Ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți* (1 Corinteni 10, 31). De ne rugăm, de postim, de învinovățim, de iertăm, de lăudă, de mustrăm, de venim acasă, de plecăm de acasă, de vindem, de cumpărăm, de tăcem, de stăm de vorbă, de facem orice altceva, toate să le facem spre slava lui Dumnezeu. Dacă nu se face aceasta spre slava lui Dumnezeu, nici altceva să nu se mai facă, nici să nu se mai grăiască de către noi. În loc de toiag tare, în loc de armă şi întărire, în loc de vistierii nespuse, să purtăm cu noi oriunde-am fi graiul acesta, întipărindu-l în mintea noastră, pentru ca făcând, spunând şi neguțătorind totul spre slava lui Dumnezeu, să dobândim de la El slavă şi aici (în lumea aceasta), şi după plecarea noastră de aici. Că spune Scriptura: *Pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine îi voi slăvi* (1 Regi 2, 30).” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 21-22)

„Faptele trebuie făcute pentru Dumnezeu, cu nădejdea dobândirii împărăției cereşti. Pentru cine te nevoieşti, dacă nu pentru Cel care are să-ți dea toate darurile?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 217)

„Când o lucrare, oricât de duhovnicească ar fi ea, nu se face pentru Dumnezeu, îl vatămă pe cel care o săvârşeşte”. (Din vol. *Problemele vieții,* p. 363)

FAPTELE (săvârşirea unei fapte bune ne îmboldeşte la alte fapte bune)

„Se întâmplă cu virtutea ceea ce se întâmplă şi cu banii. După cum cel ce câştigă două monezi de aur capătă mai mare dorință să adune şi să strângă zece şi douăzeci de monezi, tot astfel şi cel care face şi săvârşeşte o faptă bună capătă chiar prin săvârşirea acestei fapte sfat şi imbold ca să facă şi alte fapte”. (*Către iudei,* cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 380)

FAPTELE (scopul săvârşirii lor)

„… că Dumnezeu cere totdeauna scopul faptelor noastre”. (*Omilii la Matei,* omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 248)

FAPTELE (să conştientizăm că Dumnezeu ştie şi vede toate şi atunci nu vom greşi)

„Când mănânci, închipuieşte-ți-L pe Dumnezeu înaintea ta, pentru că într-adevăr chiar este d vei face de râs, niciodată nu te vei aprinde de mânie. Dacă neîncetat ai în cugetul tău acest lucru, neîncetat vei fi cu frică şi cu groază de păcat, ca unul ce te afli alături de Împăratul a toate.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 151

FAPTELE (starea sufletească, intenția şi gândul cu care se săvârşesc faptele)

„... fiindcă faptele întotdeauna se judecă de la intenția celui ce le săvârşeşte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia VII, p. 115)

FAPTELE (efortul omului şi ajutorul lui Dumnezeu în săvârşirea faptelor bune)

„Când vede că vrem să facem cele ce trebuie şi că avem gânduri curate, Dumnezeu ne întinde mâna, ne răsplăteşte înainte de a ne osteni, ca să ne mărească cu asta şi mai mult râvna. Şi vei vedea că asta se întâmplă cu toți drepții”. (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 95)

„Când noi facem tot ce trebuie făcut, Dumnezeu ne ajută cu prisosință. Ca să nu ne trândăvim şi nici să stăm cu mâinile în sân, Dumnezeu vrea să facem şi noi ceva, ca aşa să ne dea ajutorul Său – că nu săvârşeşte totul cu ajutorul celui de sus, ci este nevoie şi de conlucrarea noastră; şi iarăşi, nici Dumnezeu nu ne cere ca noi să facem totul, că ştie slăbiciunea noastră, ci mergând pe urmele iubirii Sale de oameni, vrea să-I dăm şi noi pricină pentru a-şi arăta dărnicia Sa. Aşteaptă şi de la noi participarea noastră”. (*Omilii la Facere,* omilia LIII,II, în col. PSB, vol. 22, pp. 195- 196)

„Tot aşa şi noi să fim convinşi, că de ne-am strădui de mii de ori, niciodată nu vom putea săvârşi ceva, dacă nu ne bucurăm de ajutorul cel de sus. Şi după cum nu putem face nimic din cele ce trebuie făcute, dacă nu ne străduim şi noi, nu vom putea fi învredniciți de ajutorul cel de sus. De aceea să ne străduim să facem şi noi cât ne stă în putință şi să atragem ajutorul cel de sus, ca şi datorită strădaniei noastre şi iubirii de oameni a lui Dumnezeu să sporească zi de zi faptele noastre de virtute şi să ne bucurăm de mult har de sus…”. (*Omilii la Facere,* omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 254)

„Dacă vom avea fapte bune, vom avea cu noi pe Duhul Sfânt; şi când avem cu noi pe Duhul Sfânt, vom avea şi fapte bune. Şi din contră: dacă nu avem fapte bune, Duhul Sfânt pleacă de la noi, iar dacă rămânem pustii de Duhul Sfânt, atunci şi în fapte vom şchiopăta.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 502)

„Fireşte, dar şi tu, dacă faci toate cele ce stau în puterea ta, vor urma negreşit şi cele ce țin de Dumnezeu.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte*

pe sine însuşi, 16, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 260)

„Când îi chemi să se boteze, când îi îndemni să-şi schimbe viața şi să facă fapte bune, pentru că nu vor s-o facă şi o tot amână, răspund: *Dacă va vrea Dumnezeu, mă va îndupleca şi m-oi schimba!* Nu-i țin de rău pentru răspunsul lor! Dimpotrivă, chiar îi laud mult că aleargă la voia lui Dumnezeu. Dar doresc să facă şi ei ce le stă în putință, şi apoi să spună: *Dacă va vrea Dumnezeu*! Că dacă dormi şi trândăveşti, dacă nu te străduieşti să faci fapte bune, ci pui înainte numai voia lui Dumnezeu, niciodată nu vei avea cele de care ai nevoie. După cum am spus: Dumnezeu nu atrage la Sine pe nimeni cu sila, cu forța.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 57)

FAPTELE (săvârşirea faptelor bune)

„Fiecare să caute să adauge alte fapte bune la cele săvârşite până acum şi niciodată să nu pună capăt acestei frumoase lucrări”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 301)

„Stăpânul încununează totdeauna gândul cu care săvârşeşti fapta cea bună”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 6)

„Dacă vreți să-l îmblânziți pe Domnul şi să vi-l faceți favorabil, faceți fapte; informați-vă despre nenorocirea şi despre numărul nenorociților, aveți ochi iubitori pentru cei ce sunt goi, pentru cei ce-i mistuie foamea, pentru cei dispreţuiți şi batjocoriți; Domnul vă va da multe mijloace să arătați omenia.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXII, 3, p. 431)

„Creştinul nu va avea nici un folos de la credința lui şi de la harul câştigat prin botez, dacă nu are fapte bune, şi este expus tuturor patimilor; ba încă şi batjocora îi va fi mai mare, şi ruşinea mai multă. După cum acela care este îmbrăcat cu porfiră şi are diademă pe cap, nu numai că nu câştigă nimic de la aceste podoabe, nu numai că nu i se adaugă nimic în cinste, ci încă prin necinstea şi neruşinarea sa singur se batjocoreşte, tot aşa şi credinciosul care vieţuieşte în păcat, nu numai că nu va fi respectat dar chiar va fi mai mult batjocorit.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 192-193)

„Chiar de nu am săvârşi fapta bună, noi totuşi trebuie a lăuda fapta bună; chiar de nu am fugi de răutate, noi totuşi trebuie a înfrunta şi a biciui răutatea, ca astfel hotărârea noastră să fie nepărtinitoare. Pe această cale păşind, noi vom putea în decursul timpului să ne dedăm şi faptelor celor bune." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 400)

„Nimic nu poate aprinde un suflet mare şi înțelept spre săvârşirea faptelor bune, ca atunci când află că prin aceasta se aseamănă cu Dumnezeu. Ce se poate măsura cu aceasta? Nimic. " (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 106)

„Cel mai greu lucru e să pui începutul dorinței celei bune; odată începutul făcut, săvârşirea faptei bune nu mai întâmpină atâta greutate." (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 91)

„Nu te uita numai la oboseală, uită-te şi la răsplată! Multe fapte bune ni se par foarte grele pentru că ne uităm numai la osteneli şi la sudori, şi nu ne gândim la răsplătire gătite nouă pentru aceste fapte bune. Nu trebuie să facem aşa! Să ne gândim în acelaşi timp la toate, şi la oboseli, şi la răsplăți. Făcând aşa, toate ni se vor părea uşoare, precum şi sunt. Luptătorul care ajunge vestit prin faptele sale de arme, ajunge vestit pentru că nu se gândeşte numai la răni, la căderi, la moarte, ci şi la trofee, la victorii şi la toate celelalte. Plugarul, apoi, nu se gândeşte numai la oboseala aratului şi a prăşitului, ci-şi pune înaintea ochilor aria şi teascurile, şi cu aceste nădejdi se apucă de arat şi de prăşit." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 181)

„Înainte de a începe un lucru, chiar de-ar fi uşor şi lesnicios, lucrul acela pare greu şi anevoios. Dar când ne apucăm de el, când îndrăznim să-l săvârşim, cea mai mare parte de teamă ne dispare; încrederea ia locul fricii şi al deznădejdii; se micşorează teama, creşte uşurința, iar nădejdea izbânzii ajunge din ce în ce mai tare" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 339)

FAPTELE (îndemn la săvârşirea faptelor bune)

„Să nu aştepte toți ca cei nevoiaşi să vină la dânşii, ci dânşii să se ocupe de ajutorul celor nevoiaşi, căci cel ce se îngrijeşte, astfel trebuie a se îngriji.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 186)

„Cunoscând, dar, că Dumnezeu face totul ca să ne scape de osândă şi pedeapsă, să căutăm să-I dăm şi noi multe prilejuri ca să ne scape: să ne mărturisim, să ne pocăim, să vărsăm lacrimi, să ne rugăm, să lăsăm ura ce-o avem pe aproapele nostru, să uşurăm sărăcia celor din jurul nostru, să priveghem în rugăciune, să fim smeriți, să avem în minte mereu păcatele noastre.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 471)

FAPTELE (bune - săvârşirea lor cu osteneală)

„*Sporind întru lucrul Domnului pururea*, adică în viața cea curată. Şi nu zis *lucrând binele*, ci *sporind*, adică să-l facem cu prisosință şi să trecem pe deasupra tuturor primejdiilor. *Ştiind că şi osteneala noastră nu este deşartă întru Domnul*. Ce spui? Iarăşi osteneală? Dar având cu sine cununi şi pentru ceruri. Osteneala cea de dinainte, adică aceea de după pierderea Raiului, era osânda celor păcătuiți, pe când cea de acum este pricina cununilor viitoare, încât nici nu mai este osteneală dacă ne bucurăm de ajutorul cel mare a lui Dumnezeu – pentru care a şi adăogat: *întru Domnul*. Osteneala de dinainte era ca să fim pedepsiți, iar aceasta de acum, ca să ne învrednicim de bunătățile viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 457)

„… noi când voim a face ceva măreț şi nobil, să nu ne gândim numai la osteneala ce-o vom avea, ci şi la câştigul ce-l vom trage de acolo.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 463)

„Multă răsplată aşteaptă pe cei care au făcut fapte bune, iar răsplata este şi mai mare când cei care au săvârşit faptele cele bune au trecut prin primejdii şi au suferit ocări şi necinste de la oameni. Dacă doi oameni

săvârşesc aceeaşi faptă bună, unul însă o săvârşeşte fără nici o osteneală, iar altul cu multă osteneală, apoi şi cinstea şi cununile unuia şi ale altuia sunt deosebite.” (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 191)

„Voi spune după acestea şi un alt lucru care poate părea uimitor, dar e adevărat. Chiar dacă va lucra cineva un lucru mare şi nobil, dar nu cu osteneală, primejdie şi pătimiri, nu va primi o răsplată mai mare: *căci fiecare îşi va primi plata după osteneala lui* (1 Cor., 3, 8), nu după mărimea virtuții, ci după ponderea pătimirii. De aceea şi Pavel când se laudă nu se laudă numai pentru că a făcut vreun lucru nobil, ci şi pentru că a pătimit cele rele. Fiindcă atunci când spune: *Sunt ei slujitori ai lui Hristos? – nebuneşte vorbesc –: eu sunt slujitor mai presus de ei!* (2 Cor., 11, 23) şi sugerează superioritatea printr-o comparație, n-a spus: *Am propovăduit la atâția şi atâția*, ci lăsând deoparte cele pe care le-a făcut, enumerând relele pe care le-a pătimit spunând aşa: *În prisos de osteneli, în lovituri în exces, în prisos de închisori, în primejdii de moarte de multe ori. De cinci ori am primit de la iudei patruzeci de lovituri fără una, de trei ori am fost bătut cu toiege, o dată am fost lovit cu pietre, de trei ori am naufragiat, am petrecut o noapte şi o zi în adânc; în călătorii adeseori, în primejdii de râuri, în primejdii de tâlhari, în primejdii de la neamul meu, în primejdii de la păgâni, în primejdii în oraş, în primejdii în pustie, în primejdia pe mare, în primejdii de la frații mincinoşi, în osteneală, în trudă, în privegheri adeseori, în foame, în sete şi în goliciune, care sunt, fără a mai pomeni de celelalte, stăruința mea de fiecare zi* (2 Cor., 11, 23-28).” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 8c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 193-194)

FAPTELE (bune - săvârşirea lor cu smerenie şi în ascuns)

„Vistierie sigură a faptelor bune este uitarea faptelor bune! Faptele bune sunt ca lucrurile de preț. Dacă am pune în piață în văzul tuturora hainele noastre scumpe şi aurul nostru, am atrage asupra noastră tâlharii; dar dacă le ținem în casă şi le ascundem, le punem în deplină siguranță. Tot aşa şi cu faptele bune: dacă ni le aducem mereu aminte, mâniem pe Stăpân, întrarmăm pe duşman, pe diavol, şi-l chemăm să ni le fure; dar dacă nu le ştie nimeni, ci numai Cel Care trebuie să le ştie, le-am pus la loc sigur”. (*Omilii la Matei,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, p. 43)

FAPTELE (scopul săvârşirii faptelor bune)

„... că săvârşim faptele cele bune şi că avem milă de toți, fără deosebire, pentru că vor cunoaşte atunci că le facem pentru a-L imita pe Acela pe care-L numim Învățătorul nostru.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 19)

,,Este vorba să faci o faptă bine plăcută lui Dumnezeu, şi te opreşti să întrebi dacă ți se dă răsplată? N-ar trebui, oare, să nu faci o faptă dacă prin săvârşirea ei cazi în gheenă? N-ar trebui oare, dimpotrivă, să săvârşeşti cu multă râvnă numai faptele cele bune? Faci o faptă iubită de Dumnezeu, şi mai ceri încă altă răsplată? Într-adevăr, nu ştii ce mare fericire este a plăcea lui Dumnezeu! Dacă ai şti, n-ai mai gândi că poate exista vreo altă răsplată asemenea acesteia! Nu ştii oare că atunci ți se măreşte răsplata, când îți îndeplineşti îndatoririle fără să nădăjduieşti răsplată? Nu observi că şi oamenii îi cinstesc mai cu seamă pe aceia pe care-i văd că nu urmăresc atât răsplata, cât împlinirea îndatoririlor lor, pe aceia care-şi dau mai multă silință în a plăcea decât în a primi vreo cinstire? Când oamenii se poartă cu atâta noblețe față de semenii lor, tu, care ai primit atâtea binefaceri de la Dumnezeu, care nădăjduieşti să mai primeşti încă atâtea bunătăți, când e vorba să săvârşeşti o faptă care duce la mântuirea ta, te mai interesezi de răsplată înainte de a o săvârşi?” (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 106-107)

FAPTELE (bune - săvârşirea lor spre slava lui Dumnezeu)

„O, ce trândăvie! O, ce nerecunoştință! Noi care veşnic trăim în viclenii şi păcate, chiar de am face vreodată un bine cât de mic, apoi ca şi slugile cele nerecunoscătoare examinăm cu cea mai mare atenție, şi cernem fapta săvârşită ca să vedem dacă are vreo plată. Şi cu toate acestea plata este mare, dacă nu o săvârşeşti cu speranța de plată, ci ca o slugă ce nu caută recunoştință. Noi trebuie să facem totul pentru Hristos, nu pentru plată, ci pentru El, căci de aceea ne-a amenințat cu gheena, de aceea ne-a şi făgăduit împărăția cerurilor, ca El să fie iubit de către noi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 83)

FAPTELE (pilda faptelor bune)

„Evanghelistul spune: *Deschizându-Şi gura, îi învață pe ei.*

- Dar pentru ce evanghelistul a mai adăugat cuvintele: *Deschizându-Şi gura?*

- Ca să afli că Hristos învăța şi când tăcea, nu numai când grăia; uneori deschidea gura, alteori glăsuia prin fapte”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 173)

FAPTELE (despre destăinuirea faptelor noastre bune)

„Atunci este de folos a spune cineva facerile sale de bine numai când se urmăreşte folosul aproapelui. Iar când le va arăta cineva şi le va propovădui neavând nici o nevoie, nu va fi mai bun decât cei ce ocărăsc. Dar când va face aceasta voind să încredințeze pe cel păcătos de care are o părere rea, este purtător de grijă şi făcător de bine.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 140)

„Pentru că aceştia (apostolii mincinoşi din Corint – n.n.) născoceau o mulțime de hule împotriva lui şi-i vătămau pe ucenici, convingându-i să nu-i acorde lui slava ce i se cuvenea, Pavel se vede silit să vorbească despre faptele lui demne de laudă. Nici nu era cu cale să mai tacă. Şi pentru că Pavel avea de gând să ne vorbească de luptele lui, de descoperirile pe care le-a văzut, de ostenelile ce le-a îndurat, de aceea, vrând să arate tuturor că face aceasta silit şi fără voia lui, că se vede împins de nevoie, numeşte fapta asta neînțelepciune grăind aşa: *O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție! Vreau,* spune el, *să fac un lucru prostesc: să mă fălesc şi să mă laud. Dar nu-s de vină eu, ci aceia care mă silesc la aceasta. De aceea, vă rog să mi-o îngăduiți, şi vina să o aruncați asupra lor*.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 320)

„Pavel, dar, dădea în vileag păcatele sale în fiecare zi în epistolele sale; le înfiera şi le făcea cunoscute nu numai oamenilor de atunci, ci şi celor ce aveau să vină după aceia; el însă pregeta şi şovăia să-şi spună laudele sale, chiar când se vedea silit. Acest lucru îl cunoaştem şi de acolo că o faptă ca aceasta a numit-o de nenumărate ori neînțelepciune, dar şi de acolo că a trecut sub tăcere vreme îndelungată descoperirea aceea minunată şi dumnezeiască. Că n-a avut acea descoperire cu doi sau trei ani mai înainte, ci cu mult mai mulți ani. Aceasta e pricina pentru care arată şi timpul, grăind aşa:

Cunosc un om care acum paisprezece ani ... a fost răpit până la al treilea cer (II Cor., 12, 2), ca să afli că nici atunci n-ar fi vorbit despre ea dacă nu s-ar fi văzut silit mult de tot. Dacă-i era în gând să se laude, ar fi vorbit de ea îndată când a văzut descoperirea, sau în primul, al doilea sau al treilea an; dar aşa, a ţinut-o în el paisprezece ani; a tăinuit-o şi n-a spus-o nimănui, ci numai corintenilor. Şi când? Când a văzut că apostolii cei mincinoşi îşi înalţă capul. Aceasta arată că n-ar fi vorbit despre ea nici atunci dacă n-ar fi văzut câtă stricăciune era între ucenici. Noi însă nu facem aşa, ci cu totul dimpotrivă! Nici măcar într-o zi nu facem pomenire de păcate! Dimpotrivă, când auzim că alţii ni le pomenesc, ne revoltăm, ne supărăm, socotim ocară fapta lor şi-i umplem de sudalme mii şi mii. Dar dacă facem o faptă bună, cât de mică, despre fapta aceea vorbim neîncetat; mulţumim celor ce vorbesc de ea şi-i socotim prieteni pe unii ca aceştia. Şi doar Hristos ne-a dat o altă poruncă, cu totul dimpotrivă: să uităm faptele noastre bune şi să ne aducem aminte numai de păcate. Şi porunca aceasta ne-a făcut-o cunoscută şi prin sfatul dat ucenicilor Lui, spunând: *Când veţi face toate cele poruncite vouă, spuneţi: Slugi netrebnice suntem* (Luca 17, 10)*,* dar şi prin pilda fariseului, punând pe vameş mai presus de el (Luca 18, 9-14). După cum pe vameş pomenirea păcatelor l-a mântuit, aşa pe fariseu l-a pierdut pomenirea faptelor lui bune.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-aţi îngădui puţină neînţelepţie!>>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 323-324)

„Ai văzut că sfinţii au obiceiul să nu-şi spună faptele lor mari decât dacă sunt siliţi? De aceea şi Pavel, căutând la aceştia şi învăţând bine de la ei că este urât şi supărător să te lauzi singur, spunea: *O, de mi-aţi îngădui puţină neînţelepţie* (II Cor., 11, 1)! Nu multă, ci puţină. Nici când este silit, Pavel nu se gândeşte să vorbească pe larg despre faptele sale de laudă, ci le spune în puţine cuvinte. Şi face aceasta pentru ei şi pentru mântuirea lor. După cum este cea mai mare nerozie să vorbeşti de faptele tale de laudă când nu te sileşte nimeni, tot aşa este o trădare să taci asupra faptelor tale când eşti silit, forţat. Cu toate acestea Pavel, chiar când se vedea silit, pregeta şi numea fapta neînţelepţie, ca să vezi priceperea lui, înţelepciunea lui şi marea lui purtare de grijă. Că, după ce a spus: *Ceea ce grăiesc, nu după Domnul grăiesc,* a adăugat: *în această stare de lăudăroşenie* (II Cor., 11, 17). Să nu socoteşti, zice el, că eu spun asta despre tot ce grăiesc eu!

Pentru aceasta mai cu seamă îl laud deci, îl admir şi-l numesc *prea înţelept* pe Pavel, pentru că numeşte neînţelept pe omul care se făleşte şi se laudă pe sine. Dacă Pavel numea o faptă ca aceasta neînţelepţie, când se vedea silit s-o facă, de ce iertare mai sunt vrednici, ce cuvânt de apărare mai

pot avea cei care, fără să-i silească nimeni, spun despre ei lucruri mari sau silesc pe alții să le spună? Ştiindu-le dar pe toate acestea, să nu lăudăm numai cele spuse, ci să le şi urmăm, să le râvnim. Să dăm uitării faptele noastre aducătoare de laudă şi să ne aducem aminte totdeauna de păcatele noastre.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>,* 10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 329-330)

FAPTELE (să nu socotim faptele noastre ca fiind mărețe şi să nu cerem Domnului răsplată pentru ele)

„Aşadar, dacă vrei să înfăptuieşti lucruri mari, să nu le socoteşti mari şi nici să nu ceri răsplată pentru ele. Mereu să mărturiseşti că toate s-au făcut prin harul lui Dumnezeu. În felul acesta, adică prin faptele tale, prin recunoştința de care dai dovadă, dar şi prin smerenie şi cumpătare, îl faci pe Domnul datornicul tău şi, în acelaşi timp, câştigi dragostea şi bunăvoința oamenilor, pentru că nimeni nu este mai iubit între oameni decât cel smerit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 214)

FAPTELE (împotrivitorii săvârşirii faptelor bune)

„Omul care se împotriveşte faptelor bune prin atitudinea lui falsă şi nedreaptă, pe lângă aceea că-şi vatămă propria-i persoană mai face cunoscut şi altora sufletul său rău şi stricat.” (*Despre Feciorie*, 20, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 34)

„... omul care bârfeşte fapte vrednice de laude şi de cununi, pentru că el nu le poate dobândi, pe bună dreptate este urât de toți ca duşman şi vrăjmaş al virtuții, ca unul ce ajuns mai nenorocit ca un nebun. Cei care nu ştiu ce fac, nici nu suferă pe deplin conştienți cele ce le pătimesc. Din pricina aceasta nebunii nu numai că nu sunt pedepsiți când ofensează pe înalții demnitari ai statului, ba, dimpotrivă, mai sunt şi compătimiți de cei ofensați. Dar dacă un altul, deplin conştient, ar aduce ofensele pricinuite de ceilalți în chip inconştient, atunci pe bună dreptate toată lumea ar fi de acord că unul ca acesta merită să fie pedepsit ca duşman al oamenilor.” (*Despre Feciorie*, 20, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 34)

„Va fi pedepsit nu numai *cel care şade împotriva fratelui său şi cleveteşte şi sminteşte pe fiul maicii sale* (Ps., 49, 21), ci şi cel care huleşte faptele hotărâte ca bune de Dumnezeu. Ascultă ce spune un alt profet, care vorbeşte despre acelaşi lucru! *Vai de cel ce spune că răul este bine şi binele, rău; de cel care face din lumină, întuneric, şi din întuneric, lumină; de cel care face din dulce, amar, şi din amar, dulce* (Is., 5, 20)." (*Despre Feciorie*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 34-35)

„Evreii, întorşi dintr-o lungă robie, au avut de gând să zidească templul din Ierusalim dărâmat la pământ de mulţi ani (I Ezdra 1-4), dar nişte oameni barbari şi cruzi, fără frică de Dumnezeul în cinstea Căruia iudeii voiau să înalte templul, fără milă de nenorocirea suferită de poporul iudeu, de care abia scăpase după îndelungată vreme, fără teamă de pedeapsa dată de Dumnezeu celor ce îndrăznesc să săvârşească astfel de fapte, fără sprijinul nimănui, au încercat la început să împiedice zidirea templului. Cum însă încercările lor au fost zadarnice, au trimis scrisori împăratului perşilor; în aceste scrisori acuzau pe locuitorii Ierusalimului că sunt răzvrătitori, doritori de noi orânduiri sociale, războinici; şi l-au convins pe împărat să le îngăduie ca, în numele lui, să împiedice zidirea templului. Luând de la împărat această împuternicire, au năvălit cu mulţi călăreţi împotriva iudeilor şi au întrerupt lucrările de zidire a templului. Se făleau cu victoria lor, pentru care ar fi trebuit să plângă, şi socoteau că viclenia lor şi-a ajuns scopul (I Ezdra 4, 1-24). Şi totuşi această aşa-zisă victorie nu era să fie decât începutul şi pricina nenorocirilor ce aveau să cadă pe capul lor nu după multă vreme. Lucrările pentru zidirea templului au continuat şi au avut un sfârşit strălucit. Acei oameni vicleni şi cruzi au învăţat, şi, prin ei, toţi, că orice om, fie Mitridate, cum a fost cazul atunci, fie oricare altul, care ar voi să lupte împotriva celor ce au de gând să facă un lucru bun, nu luptă împotriva oamenilor, ci împotriva Dumnezeului cinstit de săvârşitorii faptelor bune. Niciodată nu poate să aibă un sfârşit bun omul care se luptă cu Dumnezeu. Se poate întâmpla ca la începutul cutezanţei lui să nu păţească nimic. Dacă nu este pedepsit îndată, apoi aceasta se datoreşte faptului că Dumnezeu îl cheamă la pocăinţă şi-i dă răgaz să se deştepte, ca dintr-o beţie. Dacă însă stăruie în cutezanţa sa, el nu mai are nici un câştig dintr-o atât de îndelungată răbdare a lui Dumnezeu; vor folosi însă alţii foarte mult, căci vor învăţa din pedeapsa dată lui că niciodată nu trebuie să declari război lui Dumnezeu, din a Cărui mână nebiruită nu poţi scăpa. Şi într-adevăr, nu după multă vreme, au venit, peste cei care opriseră pe evrei să zidească templul, nenorociri aşa de mari, încât toate celelalte nenorociri păleau în faţa grozăviei tragediei lor.

Mâinile iudeilor împiedicați de a-şi îndeplini gândul lor au ucis şi au junghiat mulțime de duşmani; pământul se înmuiase până la o mare adâncime de sângele celor ucişi; de atâta sânge se prefăcuse pământul în noroi; trupurile cailor şi ale oamenilor stăteau grămadă unele peste altele; din trupurile şi rănile lor deschise ieşeau o mulțime de viermi; pământul era acoperit de cadavre, iar acestea, la rândul lor, acoperite de viermi. Puteai spune, uitându-te pe acel câmp de bătălie, că nu se găseau trupuri de oameni morți sub viermi, ci izvoare de viermi; izvoarele acestea de viermi scoteau din toate părțile la iveală neamul acela de viețuitoare, aşa Că din putreziciunea aceea viermii creşteau mai repede decât stuful, nenorocirea aceasta n-a ținut zece sau douăzeci de zile, ci vreme îndelungată. A fost pedeapsă dată aici pe pământ acelor oameni ce au luptat împotriva lui Dumnezeu, dar pedeapsa pe care o vor primi dincolo, pe lumea cealaltă, va fi cu mult mai cumplită decât aceasta." (*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 183-185)

FAPTELE („ca văzând faptele voastre bune, să slăvească pe Dumnezeu din ceruri")

„*Şi slăveau pe Dumnezeu în mine*. Judecă şi în acest loc regula lui de umilință, cum o păzeşte cu exactitate; căci nu zice: că mă admirau, mă lăudau, sau se minunau, ci totul atribuie harului lui Dumnezeu. *Slăveau,* zice, *pe Dumnezeu în oameni.*" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 40)

FAPTELE (bune - folosul săvârşirii lor)

„Dacă ai multe fapte bune, poți uşor să-ți acoperi cu ele păcatele; dar dacă eşti gol de fapte bune, fiecare păcat îți face o rană de moarte.

Ca să nu se întâmple asta, să ne înarmăm cu fapte bune". (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 342)

„Toate rămân pe pământ şi numai faptele noastre bune călătoresc împreună cu noi. Pentru acelea vom da socoteală; pentru acelea vom primi plată." (*Omilii la Matei,* omilia LIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 618)

„Căci fapta bună nu aduce atâta folos celor ce o primesc, pe cât celor ce o fac, fiindcă le dă curaj față de Dumnezeu” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, p. 186)

„Dacă încercările, boala, neputința sau pieirea trupului, pe care le suferim fără voia noastră, că nu le facem noi, ni se socotesc pentru ştergerea păcatelor, cu mult mai mult faptele bune, pe care le facem cu voia şi râvna noastră.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 235)

FAPTELE (răsplătirea faptelor bune)

„Dacă tu pretinzi ca să ți se dea totul aici, atunci ți-ai pierdut osteneala prin care te-ai umplut de lumină.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 272)

„*Fiecare va lua plata sa după osteneală*, nu după sfârşitul sau rezultatul lucrului, ci după osteneală. Căci ce sunt eu vinovat dacă nu sunt cu băgare de seamă cei ce mă ascultă?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 93)

„Gândeşte-te: ai semănat milostenie, te aşteaptă în ceruri tezaure neprețuite şi slavă veşnică; ai semănat înțelepciune, vei primi cinste şi recompensă, laude din partea îngerilor şi cununi neveştejite din partea Celui ce recompensează.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 121)

„Să urmăm virtutea şi bucuria pe care le aduce săvârşirea faptelor bune.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 50)

....

„Dacă vei face vreun bine şi nu vei lua pentru el plata aici, nu-ți pară rău, nici nu te tulbura, că după moarte, în veacul cel viitor, te aşteaptă plata cea multă cu dobândă şi Împărăția lui Dumnezeu cea veşnică.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 136)

FAPTELE (trupului şi faptele sufletului)

„Pe cât e mai bun sufletul decât trupul, pe atât sunt mai presus şi faptele unuia faţă de ale celuilalt.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 533)

FAPTELE (faptele rele - remedii)

„Căci dacă frica de oameni poate să vă reţină şi să vă întoarcă de la faptele rele, cu cât mai mult trebuie să împărăţească iubirea lui Iisus Hristos în voi?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

FAPTELE (faptele rele chinuie conştiinţa omului)

„... înainte de a ne arunca în iad, fac chin conştiinţei noastre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 3, p. 473)

FAPTELE (după faptă şi răsplată)

,,Fiecare faptă are plata sa, fiecare faptă, răsplata sa. Un ucigaş, un om rău, un zgârcit, dacă face o faptă bună, i se răsplăteşte binele făcut; nu rămâne nerăsplătit din pricina faptelor rele pe care le-a făcut. Şi iarăşi, unui om care a făcut mii de fapte bune, dar a făcut şi o faptă rea, i se plăteşte acea faptă rea. Ţineţi minte acestea, păstraţi-le bine, să nu le uitaţi! Nu este om bun care să nu aibă păcat, nu este om păcătos care să nu aibă vreo faptă bună.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 148)

FAPTELE (fapta şi cuvântul)

„Dumnezeu nu vrea ca un creştin să se mulţumească numai cu mântuirea lui, ci să zidească şi pe alţii, nu numai prin învăţătură, ci şi prin viaţa şi purtarea sa. Nimic nu îndeamnă pe cineva pe calea adevărului ca viaţa curată. Oamenii nu se uită atât la ce spunem noi, cât la ce facem noi. Şi ca să vezi că lucrurile stau aşa, iată! Chiar dacă am filosofa noi de nenumărate ori cu cuvântul şi am vorbi despre supunerea la voia lui Dumnezeu, dar dacă atunci când se iveşte prilejul nu arătăm prin fapte ce am spus, nu foloseşte atât cuvântul nostru, cât vatămă fapta; dar dacă şi înainte de a vorbişi după ce am vorbit arătăm prin faptă că ne supunem voii lui Dumnezeu, suntem crezuţi când dăm sfatul, pentru că împlinim cu fapta ce sfătuim, Hristos pe aceştia i-a fericit, spunând: *Fericit cel ce face şi învaţă* (Matei, 5, 19). Uită-te că întâi a pus fapta, apoi învăţătura. Când fapta merge

înainte, chiar dacă nu urmează învățătura, fapta e de ajuns să învețe mai puternic decât glasul pe cei ce o văd”. (*Omilii la Facere,* omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 104)

„Învățătura cu fapta este mai bună şi cu mult mai vrednică de credință decât învățătura cu cuvântul. Un om ca acesta poate să învețe chiar când tace, chiar când nu e văzut: pe unii prin înfățişarea sa, pe alții prin auz; se va bucura de multă bunăvoință de la Dumnezeu, pentru că face să fie slăvit Stăpânul său nu numai prin viața sa, ci prin viața celor ce se uită la el. Un om ca acesta va înălța mulțumiri şi laude Dumnezeului universului prin mii de limbi şi prin mii de guri. Se vor minuna de el şi de Stăpânul lui nu numai cei ce-l cunosc şi cei care sunt martorii vieții lui, ci şi cei care nu-l cunosc, dar au aflat de la alții viața lui, cei care locuiesc departe, în țări depărtate. Vor respecta covârşitoarea lui virtute nu numai prietenii lui, ci şi duşmanii. Atât de mare este puterea virtuții că închide gurile şi leagă limbile chiar ale acelor oameni care duc război virtuții. După cum cei bolnavi de ochi nu îndrăznesc să privească la soare, tot aşa nici păcatul nu poate privi la virtute, ci se retrage, întoarce spatele şi-şi mărturiseşte înfrângerea”. (*Omilii la Facere,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 154)

„Cel ce vorbeşte multe, nu face nimic, pe când cel ce lucrează mult, nu vorbeşte nimic fără timp şi fără rost.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 188)

„Mulți predicatori, cu toate că au predicat multora despre virtute, n-au nici o roadă, pe când alții, cu toate că nu predică, săvârşesc minuni datorită vieții lor îmbunătățite.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 450)

FĂȚĂRNICIA

„… câți care poartă masca evlaviei, care au o blândețe plăsmuită, câți care cred că sunt nişte oameni mari, fără să fie însă, n-au fost oare demascați în vremea de față iar cele ale amăgirilor s-au scurs şi ei s-au arătat cum erau, nu cum se pretindeau şi amăgeau printre fățarnici.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XIX, 13, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 320)

FECIORIA (definiția)

„Fecioara este un vas sfânt, o porfiră care nu i se cuvine nimănui altuia decât împăratului tuturor, este o mireasă care are totdeauna nunta feciorelnică. Cât de fericită e nunta în care aşternutul este feciorelnic! Pentru astfel de nuntă fericita noastră muceniță a înfruntat primejdii. A văzut frumusețea Mirelui şi nu s-a despărțit de chipul Lui.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 572)

„Fecioria constă în a avea sfânt şi trupul şi sufletul.” (*Despre Feciorie*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 12)

FECIORIA (elogiu fecioriei)

„Dacă Pavel se teme să despartă pe cei căsătoriți unul de altul pentru multă vreme, pentru ca diavolul să nu găsească prilej de a nu se strecura pe ascuns în sufletul lor, de câte cununi nu sunt vrednice fecioarele, care dintru început n-au nevoie de ajutorul căsătoriei pentru a nu cădea în desfrânare, fecioarele care rămân nebiruite până la sfârşitul vieții? (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 52)

„Sărăcia n-o poate vătăma pe fecioară, aşa cum se întâmplă la nunțile din lume; dimpotrivă, o face mult mai dorită de Mire, mai ales când trăieşte de bunăvoie în sărăcie, n-o vătăma nici faptul că se trage din părinți sărmani şi de jos, nici că nu este frumoasă; nimic din toate acestea. Dar de ce să mă mărginesc la atâta? Chiar dacă-i roabă, n-are nici o însemnătate; robia nu-i poate strica logodna; atât îi trebuie numai: să aibă un suflet frumos, să stea in primele rânduri ale virtuții. Fecioara n-are cum să se teamă de gelozie; n-are cum să fie invidioasă pe altă femeie, că aceasta are un bărbat mai frumos decât ea. De ce? Pentru că nici un mire nu este asemenea şi nici egal Mirelui ei; nici pe departe nu se aseamănă unul cu altul.” (*Despre Feciorie*, 60, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 109)

„Dacă este urâtă la chip, podoaba fecioriei îi schimbă îndată urâțenia chipului, căci o găteşte cu o frumusețe nemeşteşugită; dacă este frumoasă şi

luminoasă la chip, podoaba fecioriei o face şi mai strălucitoare şi mai frumoasă. Pe fecioară n-o împodobesc pietrele preţioase, bijuteriile, hainele luxoase şi scumpe, hainele împestriţate cu tot felul de culori şi flori, nici altceva asemănător; nimic din cele pieritoare; în locul acestora, pe fecioară o împodobesc posturile, sfintele priveghери, blândeţea, modestia, sărăcia, bărbăţia, smerenia, răbdarea; în general, dispreţuirea tuturor lucrurilor din viaţa de aici. Ochii îi sunt atât de buni şi de cuviincioşi, încât se îndrăgostesc de ei nu atât oamenii, cât puterile cele netrupeşti şi Stăpânul acestor puteri; îi sunt atât de curaţi şi de pătrunzători, încât poate privi frumuseţile netrupeşti în locul celor trupeşti; îi sunt atât de blânzi şi de liniştiţi, încât nu se tulbură şi nu se aprind împotriva celor ce-i fac rău şi necontenit o supără; mai mult încă, tocmai la aceştia se uită blând şi prietenos. Podoaba fecioriei aşterne pe chipul şi înfăţişarea ei atâta cuminţenie, încât chiar desfrânaţii, când se uită la ea, se ruşinează, roşesc şi-şi înfrânează furia poftelor lor. După cum slujnica ce slujeşte pe o femeie cuminte trebuie să fie, chiar împotriva voinţei ei, tot atât de cuminte ca şi stăpâna ei, tot astfel şi trupul care slujeşte unui suflet închinat unei atât de înalte înţelepciuni şi filosofii, trebuie să-şi potrivească pornirile lui după mişcările sufletului. Ochii, gura, îmbrăcămintea, umbletul, pe scurt toată făptura ei, capătă chipul bunei rânduieli a sufletului. După cum un parfum puternic, chiar închis într-un vas, îmbălsămează cu mirosul său plăcut aerul şi desfătează nu numai pe cei ce stau aproape de vasul cu parfum, dar chiar şi pe cei care stau mai departe de el, tot astfel şi parfumul curat al sufletului fecioresc, curgând prin simţuri, scoate la iveală virtutea sa ascunsă; pune tuturor simţurilor frâiele de aur ale bunei cuviinţe, face ca zburdălnicia simţurilor să păstreze bună rânduială; nu lasă limba să rostească ceva neplăcut şi nepotrivit; nu lasă ochiul să se uite neruşinat şi bănuitor în jur şi la cei din jur; nu Iasă auzul să prindă vreo cântare ce nu se cuvine a fi auzită. Cuminţenia o face să aibă grijă şi de picioarele ei, să nu păşească necuviincios, ci să aibă un mers firesc şi măsurat. O dată ce cuminţenia a îndepărtat de la ea podoaba hainelor, dă sfaturi feţei să nu izbucnească în râs, să nu zâmbească cu nesocotinţă, dimpotrivă, să-i fie totdeauna serioasă şi austeră; gata oricând spre lacrimi, nu spre râs nesocotit.

Când auzi de lacrimi, să nu bănuieşti cumva că lacrimile sunt pricinuite de tristeţe. Lacrimile fecioarei izvorăsc dintr-o plăcere şi o bucurie atât de mari, cât nu are râsul din lumea aceasta. Iar dacă nu mă crezi, ascultă pe Luca Evanghelistul, care spune că, după ce apostolii fuseseră biciuiţi, au plecat cu bucurie din faţa sinedriului (Fapte 5, 40-41). Ştim doar că biciuirea nu are această urmare; nu produce plăcere şi bucurie, ci durere şi chin. Da, aşa e natura biciuirii; totuşi credinţa în Hristos este atât de puternică, încât

schimba însăşi firea lucrurilor. Prin urmare, dacă biciuirile dădeau naştere la plăcere, din pricina credinței în Hristos, pentru ce să fie ciudat dacă şi lacrimile produc tot plăcere din pricina credinței în El? Din pricina aceasta, Hristos numeşte jug bun şi sarcina uşoară (Matei 11, 30) tocmai calea numită de El îngustă şi strâmtă (Matei 7, 30)." (*Despre Feciorie*, 63, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 111-113)

„Ca într-un port liniştit, tăcerea, liniştea şi pacea sufletească stăpânesc sufletul fecioarei. Pacea aceasta se pogoară in sufletul ei pentru că fecioara nu se îndeletniceşte cu cele omeneşti; stă necontenit de vorbă cu Dumnezeu şi-şi are mereu ațintiți ochii spre El. Cine poate măsura această plăcere? Care cuvânt ar putea înfățişa fericirea unui suflet care se găseşte într-o astfel de stare? Nimeni şi nici un cuvânt! Numai cei care se bucură de Domnul cunosc cât de mare este această bucurie şi plăcere, care nu suferă asemuire." (*Despre Feciorie*, 68, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 116)

„*Cel neînsurat se îngrijeşte de cele ale Domnului; iar cel însurat de cele ale lumii* (I Cor., 7, 32-33). Lumea trece, pe când Dumnezeu rămâne. Nu este, oare, îndestulător acest argument pentru a dovedi superioritatea traiului în feciorie?" (*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 125)

„Spune-mi, te rog, în ce se deosebeau de îngeri Ilie, Elisei, loan Botezătorul, aceşti iubitori sinceri ai fecioriei? Întru nimic altceva decât că erau uniți cu trupul; în celelalte privințe, dacă ai cerceta bine, nu-i vei găsi întru nimic mai prejos de îngeri. Dar tocmai faptul acesta, care pare o scădere, tocmai aceasta îi ridică mai mult şi este pentru ei pricină de laudă. Într-adevăr, de câtă bărbăție, de câtă filosofie n-au avut nevoie spre a putea ajunge asemenea îngerilor, ei, care trăiau pe pământ, care erau supuşi tuturor nevoilor firii omeneşti? Cine le-a dat această putere? Fecioria! Ea i-a făcut aşa! Şi aceasta se vede din faptul că, dacă ar fi avut femeie şi copii, n-ar fi putut locui cu uşurință în pustie, n-ar fi putut să părăsească casele, nici celelalte îndeletniciri ale vieții. Aşa însă, datorită fecioriei, au fost sloboziți din toate aceste legături şi trăiau pe pământ ca şi cum ar fi trăit în ceruri. N-aveau nevoie de ziduri, de acoperiş, de pat, de masă; de nimic din toate acestea; în loc de acoperiş aveau cerul; în Ioc de pat, pământul, în loc de masă, pustia. Şi, lucru minunat, tocmai pustia neroditoare, pricină de foamete pentru ceilalți oameni, pentru aceşti sfinți era masă îmbelşugată, n-

aveau trebuință de vii, nici de teascuri, nici de semănături, nici de holde de secerat. Băutură plăcută şi îmbelşugată le dădeau izvoarele, râurile şi lacurile. Lui Ilie un înger îi pregătea masă minunată şi neobişnuită, masă superioară celei obişnuite printre oameni. Iată ce spune Scriptura despre el: *o pâine ajungea să-l hrănească timp de patruzeci de zile* (III Regi 19, 6-8). Pe Elisei harul Duhului îl hrănea adeseori în chip minunat; nu-I hrănea numai pe el, ci şi pe alții prin el (IV Regi 4, 40). Iar Ioan Botezătorul, care a fost mai mult decât un profet, căci mai mare decât el nu s-a ridicat nimeni dintre cei născuți din femeie (Matei 11, 11), nici n-a avut nevoie de hrană făcută de mână omenească. Nu-i întrețineau viața trupului pâinea, vinul şi untdelemnul, ci lăcustele şi mierea sălbatică (Matei 3, 4). Ai văzut îngeri pe pământ? Ai văzut puterea fecioriei? Fecioria i-a făcut pe cei alcătuiți din sânge şi trup, pe cei ce mergeau pe pământ, pe cei supuşi nevoilor firii omeneşti muritoare, fecioria i-a făcut pe aceştia să se poarte în toate împrejurările vieții ca şi cum ar Fi fost fără de trupuri, ca şi cum ar Fi şi dobândit cerul, ca şi cum ar fi fost nemuritori.

Lui Ilie, Elisei şi Ioan Botezătorul toate le erau de prisos. Le erau de prisos nu numai cele care sunt în adevăr de prisos, cum e, de pildă, luxul, traiul bun, bogăția, puterea, slava şi tot cortegiul acestor visări, ci şi cele care par necesare şi de folos, cum sunt casele, oraşele, meseriile. A trăi aşa înseamnă *a fi cu bună cuviință şi a fi alipit stăruitor de Domnul* (I Cor., 7, 35), în aceasta constă virtutea fecioriei." (*Despre Feciorie*, 79-80, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 135-137)

„... fecioria i-a făcut pe acei bărbați minunați, pe Ilie, Elisei şi loan, să meargă pe drumul cel minunat; fecioria le-a tăiat din jurul lor toate legăturile, ea le-a îngăduit să zboare cu picioarele libere şi uşoare spre cer ca nişte păsări. Când n-ai de purtat de grijă de nevastă, când n-ai de îngrijit copii, poți trăi cu foarte multă uşurință în sărăcie; iar sărăcia ne apropie de ceruri şi ne scapă nu numai de frică, de griji, de primejdii, ci de toate greutățile pe care le pune pe umerii noştri viața pământească.

Omul care nu are nici un fel de avere, dar se socoteşte pe sine ca şi cum ar avea tot ce-i trebuieşte, dispreţuieşte totul şi are multă îndrăznire şi față de înalții demnitari, şi față de puternicii zilei, şi chiar față de cel ce are pe cap diademă, față de împărat. Omul care dispreţuieşte averile, procedând metodic, va dispreţui cu uşurință şi moartea. Ajungând mai presus de tot ce-i omenesc, va vorbi cu îndrăznire înaintea orişicui, fără să se teamă de cineva, fără să tremure înaintea cuiva." (*Despre Feciorie*, 80-81, în vol. *Despre*

Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…, pp. 137-138)

„Între viața îngerilor din cer şi a cea a fecioarelor pe pământ paralela va fi la fel de dreaptă, pe cât de cuprinzătoare, îngerii n-au carne, n-au trupuri în nici un fel; sufletul fecioarelor se desprinde în mod eroic de trupuri şi nu suferă nici o întinăciune. Ba mai mult, fecioarele nu cunosc nici legăturile legitime. Şi dacă le vedem tributare față de toate condițiile vieții trupeşti, şi că în ciuda acelora ele rămân cu totul spirituale şi cu totul cereşti, înseamnă că vedem în ele nişte ființe superioare chiar îngerilor.

Ce fac îngerii? Care este rolul lor? Cum se scurge pentru ei veşnicia? Ei sunt fără încetare înaintea lui Dumnezeu, în extaz în fața frumuseții Lui supreme, în adorare în fața Măreției Lui supreme. Ori ce fac fecioarele noastre în chiliile lor tăcute, sau în sânul tumultului faptelor lor de iubire şi de apostolat? Ce fac ele decât să slujească lui Dumnezeu, să se închine lui Dumnezeu, să iubească pe Dumnezeu, să se jertfească spre slava lui Dumnezeu? Îngerii slujesc continuu ca slujitori ai lui Dumnezeu; la fel şi fecioarele." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 223-224)

„Bun lucru e fecioria! E o faptă mai presus de fire!" (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 274)

FECIORIA (măreția fecioriei)

„La început şi dintru început a stăpânit fecioria; dar când a intrat, prin trândăvie, neascultarea şi şi-a făcut intrare păcatul, fecioria a zburat, pentru că cei dintâi oameni s-au făcut nevrednici de măreția unui atât de mare bun, şi a intrat, deci, în lumea legii unirii trupeşti. Gândeşte-mi-te, dar, iubite, cât de mare este vrednicia fecioriei! Gândeşte-te ce bun înalt şi mare este! Gândeşte-te că depăşeşte firea omenească, că are nevoie de harul cel de sus. Ascultă-L pe Hristos spunând saducheilor că cei care au ales de bună voie fecioria arată în trup viețuirea puterilor celor fără de trup. Saducheii voiau să li se dea răspuns despre înviere şi L-au întrebat: *Învățătorule, erau la noi şapte frați; şi cel dintâi însurându-se, a murit neavând copii şi a lăsat pe femeia lui fratelui său; şi a murit şi al doilea şi, neavând copii, a lăsat pe femeia lui fratelui său; asemenea şi al treilea şi al patrulea şi al cincilea şi*

al şaselea şi al şaptelea. Aşadar la înviere a cărui dintre cei şapte fraţi va fi femeia, că toţi au avut-o? Ce le-a răspuns Hristos? *Rătăciţi, neştiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu. La înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii* (Matei, 22, 25-30). Ai văzut că cei care au îmbrăţişat fecioria de dorul lui Hristos imită viaţa îngerească, deşi merg pe pământ şi trăiesc în trup? Cu cât este mai mare şi mai înălţătoare fapta, cu atât mai mari, dar mai bine spus, cu mult mai mari sunt cununile, răsplăţile şi bunătăţile făgăduite celor care împreună cu fecioria fac şi fapte bune". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 213-214)

„Ce este mai plăcut, mai frumos, mai strălucitor decât fecioria? Străluceşte mai frumos decât razele soarelui. Ne îndepărtează decât toate grijile lumeşti şi ne face să ne uităm ţintă la Soarele dreptăţii." (*Despre Feciorie*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 35)

FECIORIA (valoarea ei)

„Postul şi fecioria, în ele însele, nu sunt nici bune, nici rele; ajung bune sau rele prin voinţa celor care le practică, prin gândul pus la temelia postului sau a fecioriei." (*Despre Feciorie*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 10)

FECIORIA (în Vechiul Testament)

„Vechiul Testament nu vorbea despre feciorie. Nu numai iudeii de rând, dar nici leviţii. Şi nici arhiereii, şi nici chiar marele arhiereu nu se interesau de altceva decât de căsătorie. De feciorie, nici vorba!" (*Despre Feciorie*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 22)

FECIORIA (în creştinism şi în alte religii)

„Iudeii privesc cu dezgust frumuseţea fecioriei şi nu e de mirare, o dată ce n-au cinstit nici pe Hristos, născut din Fecioară. Păgânii o admiră şi se minunează de ea. Dar numai Biserica lui Dumnezeu, numai creştinii o pun în practică şi o râvnesc.

Au şi ereticii fecioare, dar n-aş putea să le numesc fecioare. Mai întâi pentru că nu sunt curate, căci nu sunt logodite cu un singur bărbat, aşa cum vrea fericitul nuntaş al lui Hristos, Pavel, când zice: *V-am logodit cu un*

singur bărbat, ca să vă înfăţişez fecioară curată lui Hristos (II Cor., 11, 2). Deşi cuvintele lui Pavel sunt spuse despre Biserică luată în întregime, totuşi ele se adresează şi fecioarelor.

Pot fi, oare, curate fecioarele acestea ale ereticilor, o dată ce nu iubesc pe singurul bărbat vrednic de iubire, pe Hristos, ci îl înlocuiesc cu altul, care nu-i Dumnezeu? Aceasta este prima pricină pentru care nu putem să le numim fecioare. A doua pricină e următoarea: au renunţat la căsătorie pentru că socotesc un lucru rău căsătoria. Iar o dată ce au legiuit că este rea căsătoria, s-au lipsit prin însăşi această legiuire de cununiile fecioriei. Cei care se abţin de la rău n-au dreptul la cununi; singurul lor drept este de a nu fi pedepsiţi. Aşa privesc lucrurile atât legile creştine, cât şi legile civile. Legea porunceşte: *Ucigaşul să fie omorât*, dar nu adaugă: *Să fie cinstit cel care nu ucide*. Legea porunceşte: *Hoţul să fie pedepsit*, dar nu porunceşte să i se facă daruri celui care nu se atinge de bunurile altuia.” (*Despre Feciorie*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 5)

FECIORIA (ereticilor)

„Mi s-ar putea spune:

- Faţa fecioarelor ereticilor este palidă, mâinile şi picioarele uscate, îmbrăcămintea aspră şi de proastă calitate, privirea ochilor potolită.

- Ei şi? Ce folos, când privirea lăuntrică este obraznică şi îndrăzneaţă? Poate fi ceva mai obraznic şi mai îndrăzneţ decât privirea aceea lăuntrică a sufletului, care convinge şi privirea ochilor trupului să socotească rele fâpturile lui Dumnezeu? *Toată slava fiicei împăratului vine din lăuntru*, spune David. Fecioara ereticilor a călcat în picioare aceste cuvinte profetice; este înconjurată pe dinafară cu slava unei fecioare, dar pe dinăuntru este plină de necinste. Aceasta-i grozăvia, că faţă de oameni arată multă bunătate şi bună-cuviinţă, iar faţă de Dumnezeu, Creatorul ei, se poartă ca o nebună. Nu îndrăzneşte să se uite în faţa omului – dacă mai sunt astfel de fecioare printre eretici –, dar se uită cu ochi neruşinată în faţa Stăpânului oamenilor şi grăieşte cuvinte nelegiuite împotriva măreţiei lui Dumnezeu. Într-adevăr, faţa lor e galbenă ca lemnul de merişor şi seamănă cu faţa unui mort. Dar sunt vrednice de lacrimi şi de mult plânset nu numai pentru că-şi chinuiesc şi-şi istovesc în zadar trupurile lor cu postul şi cu fecioria, dar şi pentru că fac acestea spre propria lor pierzare.

Îmbrăcămintea lor e aspră şi de proastă calitate? Fecioria însă nu stă în îmbrăcăminte şi în culoarea hainelor! Fecioria stă în trup şi în suflet! N-ar fi o prostie să numeşti pe cineva filosof după barbă şi păr, după bastonul de

filosof ce-l are în mâini şi după mantia de filosof aruncată pe umeri, şi nu după purtările sale, după sufletul său? N-ar fi o prostie să numeşti pe cineva ostaş după hlamidă şi după centură, şi nu după vigoarea trupului şi după curajul său? Tot aşa şi cu fecioara. N-ar fi, oare, o prostie să dăm cuiva iute şi degrabă numele de fecioară – nume atât de minunat ce depăşeşte tot ce-i omenesc – pentru că are părul neîngrijit şi fața mohorâtă, pentru că poartă haine cernite, fără a-i cerceta cu de-amănuntul sufletul, fără a cunoaşte bine starea sufletului ei? Pavel care a rânduit legile acestei mari nevoințe, legile fecioriei, nu ne îngăduie să procedăm aşa. Pavel ne porunceşte să recunoaştem pe cei care intră în această luptă după credința lor, după sufletul lor, şi nu după haine. Pavel spune: *Oricine se luptă se înfrânează de la toate* (I Cor., 9, 25), adică toate care vatămă sănătatea sufletului; iar în altă parte spune: *Nimeni nu se încununează dacă nu se luptă după regulă* (II Tim., 2, 5)." (*Despre Feciorie*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 12-13)

„Nu te-ai căsătorit? Dar nu pot din pricina aceasta să te numesc fecioară! Pe aceea o numesc fecioară, care poate să se căsătorească, dar nu se căsătoreşte. Când însă spui că este oprită căsătoria pentru că este rea, nu mai este voința ta care te face să nu te căsătoreşti, ci legea care te sileşte la aceasta! Pe perşi, când nu se căsătoresc cu propriile lor mame, îi admirăm, pe când pe romani, nu. Pentru ce? Pentru că la romani o astfel de căsătorie e o ruşine, iar la perşi este îngăduită căsătoria între fiu şi mamă. Pentru aceasta sunt de lăudat perşii care nu fac o astfel de căsătorie. Aşa trebuie judecată şi căsătoria lăsată de Dumnezeu. Noi, ortodocşii, cu toții avem dreptul şi putem să ne căsătorim; pentru aceea şi admirăm pe cei care nu se căsătoresc. Voi, ereticii, însă, pentru că ați azvârlit căsătoria în rândul lucrurilor rele, nu mai aveți nici un drept la laude pentru fecioria voastră. Nu ți-e sufletul curajos şi puternic când te abții de la cele ce-ți sunt oprite. Nu eşti un om cu adevărat virtuos când nu săvârşeşti o faptă socotită rea de toată lumea. Atunci eşti cu adevărat virtuos şi strălucit, când săvârşeşti o faptă bună, o faptă care nu acoperă de ruşine pe cei ce o săvârşesc, o faptă pe care dacă vrei să o facă şi să o împlineşti, nu numai că te scapă de prostul nume al celor răi, ci te şi rânduieşte în ceata celor buni. După cum eunucii nu merită laudă pentru că trăiesc în feciorie şi pentru că nu se căsătoresc, tot astfel nici voi nu meritați nici o laudă. Pe eunuci o necesitate firească îi sileşte să trăiască în feciorie şi să nu se căsătorească; tot aşa şi pe voi vă sileşte la aceasta prejudecata unei conştiințe rele. După cum tăierea unei părți a trupului a lipsit pe eunuci de lauda fecioriei, tot aşa şi diavolul v-a tăiat gândurile cele bune, deşi firea v-a rămas întreagă şi v-a impus să nu vă căsătoriți; prin aceasta vă măreşte şi

nevoințele, şi vă lipseşte şi de cinstea de a vă numi fecioare.” (*Despre Feciorie*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 15-16)

FECIORIA (îndemn la trăirea în feciorie)

„Dar dacă corintenii nu l-ar fi întrebat despre feciorie, Pavel n-ar mai fi aşteptat dorința lor, ci, luându-le-o înainte, le-ar fi vorbit el; nu le-ar fi impus fecioria ca lege, nici ca poruncă, ci ca sfat şi îndemn. Pavel însă n-a vrut să fie el inițiatorul unui asemenea sfat, deoarece ştia că fecioria are nevoie de multe sudori, de multă bunăvoință.

Şi aici Pavel a imitat pe Stăpânul nostru obştesc. Mântuitorul a vorbit despre feciorie atunci când l-au întrebat ucenicii. Ucenicii au spus: *Dacă aşa este pricina omului cu femeia, îi este mai de folos să nu se însoare*, iar Hristos a răspuns: *Sunt oameni care s-au făcut pe ei înşişi fameni pentru Împărăția cerurilor*.

Când o faptă ce trebuie săvârşită este deosebit de mare şi nu poți obliga pe nimeni, prin constrângerea unei porunci, să o îndeplinească, trebuie să aştepți ca să-şi exprime dorința cei care vor să o facă; iar pentru a le deştepta râvna, trebuie să pregăteşti voința şi dorința lor în alt chip, fără a da naştere la bănuieli.

Aşa a făcut şi Hristos. N-a deşteptat în sufletul apostolilor dorința de feciorie vorbindu-le despre feciorie; dimpotrivă, le-a vorbit numai despre căsătorie şi le-a arătat greutățile căsătoriei. Şi şi-a oprit aici cuvântul său. Hristos a lucrat cu atâta înțelepciune, încât apostolii, care nu auziseră din gura lui Hristos nici un cuvânt despre necăsătorie, spun ei înşişi că *este mai de folos omului să nu se mai însoare* (I Cor., 7, 7).

Tot pentru acest motiv şi Pavel, imitatorul lui Hristos, spunea: *Despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om ca să nu se atingă de femeie*.

Prin aceste cuvinte Pavel pare a se scuza şi spune: Nu îndrăzneam să vă urc pe o culme atât de înaltă, din pricină că fecioria este un lucru foarte greu de îndeplinit. Dar pentru că voi mi-ați scris din propria inițiativă, îmi iau îndrăzneala să vă sfătuiesc.

Pentru care pricină Pavel n-a adăugat niciodată cuvintele *despre cele ce mi-ați scris* în alte răspunsuri date corintenilor la multele lor întrebări?

Pentru următoarea pricină: Pavel aminteşte de cele scrise de ei, de întrebările puse lui, pentru ca sfatul său să nu supere pe nimeni.

Chiar după ce corintenii i-au dat prilejul să vorbească despre feciorie, Pavel nu-i sfătuieşte cu asprime, ci cu multă bunătate. Şi aici imită pe Hristos. Şi Hristos după ce a spus tot ce era de spus despre feciorie, a

adăugat: *Cel care poate să o primească, să o primească* (Matei 19, 12). Pavel ce spune? *Despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om să nu se atingă de femeie* (I Cor., 7, 1).

Dar aş putea fi întrebat:

- Dacă nu e bine pentru om să se atingă de femeie, pentru ce a mai lăsat dumnezeu căsătoria? Ce trebuință mai avem de femei, dacă nu ne sunt de folos nici pentru căsătorie, nici pentru naştere de copii? Cine va putea împiedica pieirea întregului neam omenesc, dacă moartea paşte şi taie în fiecare zi pe cei din viață, şi nu se mai pot ridica alții în locul celor căzuți? Dacă toți am îmbrățişa acest bine, fecioria, dacă nu ne-am mai atinge de femei, toate se vor prăbuşi: oraşe, case şi ogoare, meserii şi arte, plante şi animale. După cum atunci când cade generalul pe câmpul de bătălie, se strică buna rânduială a trupelor, tot astfel, dacă dispare, datorită desființării căsătoriei, omul, împăratul tuturor celor de pe pământ, nu va mai rămâne în picioare şi în bună rânduială nimic din tot ce se vede pe pământ. Prin urmare, acest sfat bun al tău va umple lumea de nenumărate nenorociri.

Dacă aceste cuvinte ar fi rostite numai de duşmanii creştinismului şi de necredincioşi, nici n-aş ține seamă de ele. Sunt însă mulți oameni care în aparența aparțin Bisericii şi care rostesc aceleaşi cuvinte; din pricina slăbiciunii voinței au părăsit sudorile şi ostenelile pentru păzirea fecioriei; osândesc fecioria, declară că e de prisos, cu intenția de a-şi acoperi propria lor trândăvie, pentru a apărea în ochii lumii că nu îndepărtează de la ei aceste nevoințe din pricina nepăsării lor, ci din pricina unei drepte judecăți.

Să lăsăm deci la o parte pe duşmanii declarați ai creştinismului – căci *omul firesc nu primeşte cele ale Duhului, căci sunt nebunie pentru el* (I Cor., 2, 14) – şi să-i învățăm pe cei care în aparență sunt alături de noi două lucruri: întâi, că fecioria nu este de prisos, ci, dimpotrivă, este foarte folositoare şi foarte necesară; al doilea, că învinuirea ce-o aduc fecioriei este spre paguba lor şi aduce pe capetele lor tot atâtea primejdii câtă răsplată şi laudă aduce celor ce trăiesc în feciorie." (*Despre Feciorie*, 13-14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 23-25)

„Pentru care pricină, deci, Pavel, atunci când dă sfaturi celor necăsătoriți, se dă pe el ca pildă?

N-o face fără rost şi nici la întâmplare. Pavel îşi dădea seama că va spori şi mai mult râvna corintenilor pentru săvârşirea faptelor bune, dacă vor avea în fața ochilor lor pilda dascălului lor. După cum cel care învață numai cu cuvântul, fără să învețe prin faptă, nu-i este de mare folos celor care-i învață, tot astfel cel care pune în practică mai întâi el sfaturile ce le dă,

reuşeşte, tocmai prin pilda sa, mai mult decât prin orice altceva, să înduplece pe ascultători să-i urmeze sfaturile. În afară de aceasta, Pavel arată prin cuvintele sale că-i sunt străine sufletului atâta invidie, cât şi mândria. El vrea ca această virtute extraordinară, fecioria, să fie îmbrăţişată de toţi ucenicii săi; nu pretinde că el are ceva mai mult decât ei, ba, dimpotrivă, vrea ca toţi să fie în toate la fel ca el. Pot să mai adaug şi o a treia pricină pentru care Pavel a rostit acele cuvinte. Care-i aceasta? Traiul în feciorie părea un lucru greu; nu părea un lucru uşor pentru majoritatea credincioşilor. Voind însă să arate că traiul în feciorie este un lucru uşor, dă ca pildă pe un om care pune în practică această virtute, pentru ca nu cumva credincioşii să socotească fecioria un lucru foarte împovărător şi pentru ca ei să depăşească cu curaj aceeaşi cale, uitându-se la cel care merge înaintea lor." (*Despre Feciorie*, 35, p. 57)

„... se dă pildă pe sine, pentru a scoate din sufletul credincioşilor săi ideea că este cu neputinţă traiul în feciorie.

Pavel spune: *Dar fiecare om are harul său, unul aşa, iar altul într-alt fel* (I Cor., 7, 7). După cum vezi smerenia apostolică a lui Pavel, departe de a se pierde, străluceşte pe deplin în toate împrejurimile! Pavel numeşte virtutea fecioriei săvârşită de el har al lui Dumnezeu; virtutea pentru care a stors atâta sudoare o atribuie în întregime lui Dumnezeu." (*Despre Feciorie*, 35-36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 58)

„În Epistola către Romani spune: *Având haruri diferite, potrivit harului dat nouă* (Rom., 12, 6). Prin aceste cuvinte, Pavel merge şi mai departe şi enumeră printre aceste haruri sprijinul dat credincioşilor, milosteniile sale, dărnicia lui. Oricine ştie însă că aceste fapte nu sunt haruri de la Dumnezeu, ci fapte săvârşite prin propria sforţare. Am zis acestea ca nu cumva, când auzi pe Pavel grăind: *Fiecare are harul său de la Dumnezeu* (I Cor., 7, 7), să-ţi pierzi curajul şi să zici în sinea ta: *Înfrânarea, fecioria nu o pot săvârşi prin propria mea sforţare. Pavel însă a numit-o un har de la Dumnezeu!* Dar Pavel vorbeşte aşa nu cu intenţia de a aşeza fecioria în rândul harurilor de la Dumnezeu, ci pentru că vrea să se smerească pe sine. Pavel n-ar fi putut să se găsească într-o contrazicere atât de mare nici cu el însuşi, nici cu Hristos. N-ar fi putut contrazice pe Hristos, care spune: *Sunt fameni care s-au făcut pe ei înşişi fameni pentru împărăţia cerurilor*, adăugând: *Cel care poate să o primească, să o primească* (Matei 19, 12). N-ar fi putut să se contrazică nici pe el, căci însuşi osândeşte pe femeile care au ales să trăiască în văduvie, dar care mai pe urmă nu mai vroiau să trăiască în

văduvie. Dacă înfrânarea este un dar de la Dumnezeu, atunci de ce Pavel le mai amenință prin cuvintele: *Având osândă, pentru că au călcat credința cea dintâi* (I Tim., 5, 12). Niciodată Hristos nu a osândit pe cai care nu au numite haruri de la Dumnezeu; dar totdeauna Hristos a osândit pe oamenii care nu duc o viață dreaptă şi virtuoasă.” (*Despre Feciorie*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 59-60)

„Pavel însuşi, enumera faptele de virtute săvârşite de el, a pomenit, printre aceste fapte de virtute, şi înfrânarea. După ce a spus: *În multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări, în bătăi, în întemnițări, în osteneli, în tulburări, în privegheri, în posturi,* a adăugat: *în curăție* (II Cor., 6, 4-6). Dacă ar fi fost un har de la Dumnezeu curăția trupească, apoi Pavel n-ar fi rânduit-o prin aceste fapte de virtute. Mai mult încă! Pentru ce-i mustră Pavel pe cei care nu trăiesc în curăție, numindu-i neînfrânați? (I Cor., 6, 13). Pentru ce spune că face mai bine tatăl care nu-şi căsătoreşte fata? (I Cor., 7, 38). Pentru ce pricină spune că este mai fericită văduva care trăieşte mai departe în văduvie? (I Cor., 7, 40). Prin urmare, fericirile sunt adresate nu oamenilor care au săvârşit minuni, ci oamenilor care au făcut fapte de virtute. Acelaşi lucru, şi cu pedepsele. Întreb încă o dată: Petru ce Pavel ne sfătuieşte necontenit să trăim în feciorie, în înfrânare, dacă lucrul acesta n-ar atârna de noi şi nici n-am avea nevoie de vre-o sforțare după ce am primit ajutorul de la Dumnezeu? După ce Pavel a spus cuvintele: *Vreau ca toți oamenii să fie ca şi mine în înfrânare* (I Cor., 7, 7)*,* adaugă îndată: *Spun celor necăsătoriți şi văduvelor: Bine este pentru ei, dacă vor rămâne ca şi mine* (I Cor., 7, 6). Se dă din nou pe sine de exemplu, pentru aceeaşi pricină. Creştinii aveau în fața lor pilda unei astfel de trăiri în înfrânare, iar această pildă le era cunoscută; de aceea puteau cu atât mai mult să aibă îndrăzneală de a lua asupra lor ostenelile fecioriei. Să nu te minunezi dacă nu adaugă pricina care i-a îndemnat să se dea pe sine ca exemplu nici când spune: *Vreau ca toți să fie ca şi mine*, şi nici când spune: *Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca şi mine*. Pavel nu spune aceste cuvinte spre a se lăuda; dimpotrivă, socoteşte o pricină îndestulătoare propria lor părere, potrivit căreia a săvârşit virtutea înfrânării.” (*Despre Feciorie*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 60-61)

„Pavel pare a spune: *Ți se pare grea şi anevoioasă fecioria? O astfel de părere este însă greşită, şi din pricina aceasta declar că trebuie să îmbrățişezi fecioria, pentru că este atât de uşoară, încât ne prilejuieşte cu mult mai mici griji decât căsătoria. Vreau să te cruț! Nu vreau să ai*

necazuri în viață! Şi pentru aceasta vreau să nu te căsătoreşti!." (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 93)

„*Cel însurat se îngrijeşte de cele ale lumii* (I Cor., 7, 33), *iar cel neînsurat se îngrijeşte de cele ale Domnului* (I Cor., 7, 32). Şi într-un caz şi în altul, Pavel vorbeşte de grijă, în primul caz, grija omului însurat este fără folos şi zadarnică, dar, mai bine spus, este însoțită de durere şi necaz, căci *unii ca aceştia vor avea necaz în trup* (I Cor., 7, 29); în al doilea caz însă, grija este îndreptată spre bunătăți cu neputință de zugrăvit prin cuvinte.

Pentru ce, dar, să nu alegem mai degrabă grija de cele duhovniceşti, nu atât pentru motivul că atrage după sine atâtea şi atâtea răsplăți, cât pentru motivul că, prin natura ei, este mai uşoară decât grija de cele lumeşti?

De ce se îngrijeşte o fată care nu se mărită? Se îngrijeşte, oare, de chivernisirea averilor şi a banilor, de supravegherea slugilor, de ținerea din scurt a administratorilor moşiilor şi de celelalte treburi? Supraveghează, oare, bucătarii, țesătorii şi pe ceilalți oameni de serviciu? Doamne fereşte! Nu-şi bate capul cu nici una dintre aceste griji. De un singur lucru se îngrijeşte: să-şi zidească sufletul ei, să împodobească acel templu sfânt, nu cu împletiturile părului, nu cu aur şi mărgăritare, nu cu vopsele şi farduri, costisitoare şi greu de găsit, ci cu sfințenia trupului şi a duhului.

Femeia măritată, spune Pavel, *se îngrijeşte cum să placă bărbatului ei* (I Cor., 7, 34). Pavel a procedat foarte înțelept n-a cercetat în amănunțime toată viața unei femei căsătorite, nici n-a arătat tot ce suferă o femeie cu trupul şi cu sufletul, pentru ca să placă bărbatului ei; n-a spus cum îşi chinuie şi-şi supune trupul la felurite munci, cum îşi terfeleşte sufletul cu slugărnicii, cu linguşeli, cu fățărnicii, cu temeri, cu griji fără rost şi zadarnice. Dimpotrivă, printr-un singur cuvânt, le-a cuprins pe toate acestea şi a lăsat pe seama conştiinței fiecăruia dintre ascultătorii săi sarcina de a medita asupra lor.

A arătat astfel cât e de superioară fecioria, a ridicat-o până la cer (…)" (*Despre Feciorie*, 75, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 127-128)

FECIORIA (îmbrățişarea fecioriei)

„Pavel spune: *Ai auzit de feciorie, nume plin de multe osteneli şi de multe sudori! Nu te teme! Fecioria nu-i o poruncă, nici nu aduce cu sine constrângerea poruncii. Pe cei care îmbrățişează de bună voie şi prin propria lor alegere fecioria, pe aceea îi răsplăteşte cu bunătățile ei,*

punându-le pe cap o cunună strălucitoare şi plină de flori; iar pe cei care o resping şi nu vor să o îmbrăţişeze, nici nu-i pedepseşte, nici nu-i sileşte să trăiască în feciorie.” (*Despre Feciorie*, 41, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 74)

FECIORIA (îmbrăţişarea ei prin silă şi constrângere - gravitatea)

„Pentru ce Pavel rosteşte acum aceste cuvinte: *Şi aceasta nu v-o spun ca să vă pun cursă*, o dată ce mai sus numeşte fecioria eliberare de legături, o dată ce ne spune că sfaturile date de a trăi în feciorie sunt spre folosul nostru, şi anume spre a nu avea necazuri, spre a fi scutiţi de griji, spre a ne cruţa? Pentru ce a mai rostit aceste cuvinte de vreme ce a arătat, prin cele spuse de el mai sus, că traiul în feciorie este lesnicios şi uşor de dus?

- Ce a vrut să spună Pavel prin aceste cuvinte?

- Pavel n-a numit fecioria o cursă. Doamne fereşte! Atunci ajunge o cursă, când îmbrăţişezi fecioria silit şi constrâns de cineva. Şi într-adevăr lucrurile aşa stau. Când faci ceva silit de cineva şi împotriva voinţei tale, lucrul acela, oricât ar fi de uşor, ajunge mai greu decât orice alt lucru şi ne înăbuşă sufletul mai groaznic decât ştreangul. Pentru aceasta a spus: "Nu ca să vă pun cursă”.

Cu alte cuvinte, Pavel spune aşa:

V-am spus şi v-am arătat cât de multe avantaje şi foloase are fecioria; cu toate acestea, vă las toată libertatea de a alege sau nu traiul în feciorie; pe cei care nu vor, nu-i atrag, nici nu-i silesc să îmbrăţişeze această virtute, şi v-am dat aceste sfaturi cu gândul de a vă necăji, ci pentru că doresc ca stăruinţa voastră bună în credinţă să nu fie tulburată de grijile lumeşti.

Vezi, şi cu acest prilej, cu câtă înţelepciune procedează Pavel! Îndeamnă, rugându-se! Îngăduie căsătoria, sfătuind pentru feciorie! Prin cuvintele spuse mai sus: *Nu silesc, ci îndemn* (I Cor., 7, 25) şi prin cele adăugate acum: *spre a trăi în bunăcuviinţă şi a vă alipi cu sârguinţă de Domnul* (I Cor., 7, 35), a arătat cât de măreţ e traiul în feciorie şi cat de mult câştig avem în urma acestei vieţuiri după Dumnezeu.” (*Despre Feciorie*, 73, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 129-130)

FECIORIA (îmbrăţişarea fecioriei - împotrivitorii)

„... nu-ţi este îngăduit, nici când eşti silit, să-ţi împiedici fata de a trăi în feciorie, dacă ea vrea asta; dimpotrivă, trebuie să te opui cu dârzenie

tuturor piedicilor care se ridică împotriva unei dorințe atât de bune. Ascultă ce spune Hristos: *Cel care-şi iubeşte pe tatăl său şi pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 37). Când căutăm să îndeplinim o faptă care e pe placul lui Dumnezeu, trebuie să ne fie duşman şi inamic orice om care ne pune piedici, chiar de ne-ar fi tată, chiar de ne-ar fi mamă; oricine ar fi." (*Despre Feciorie*, 78, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 134)

FECIORIA (ar dispărea neamul omenesc dacă ar trăi toți în feciorie?)

„Spune-mi, te rog, Adam a fost născut prin căsătorie? Eva a fost născută prin durerile de naştere ale unei alte femei? Nu poți să-mi spui! Atunci pentru ce tremuri, pentru ce te temi degeaba că va dispărea neamul omenesc, dacă dispare căsătoria? Milioane de milioane de îngeri slujesc lui Dumnezeu, mii de mii de Arhangheli stau înaintea Lui; şi nici unul dintre ei nu există datorită căsătoriei, naşterilor, durerilor naşterii şi zămislirii. Prin urmare, Dumnezeu ar fi înmulțit cu atât mai mult pe oameni, fără să fi fost nevoie de căsătorie, aşa cum a făcut şi pe cei dintâi oameni, din care se trag toți oamenii.

În vremea noastră chiar, nu puterea căsătoriei menține neamul omenesc, ci cuvântul Domnului spus la început: *Creşteți şi vă înmulțiți şi umpleți pământul* (Fac., 1, 28).

Spune-mi, te rog, i-a fost de vreun folos lui Avraam căsătoria pentru naşterea de copii? Nu! A fost căsătorit atât amar de ani, şi la urmă a strigat către Dumnezeu: *Ce vei face cu mine, Stăpâne, Doamne? Iată, mor şi n-am copii!* (Fac., 15, 12). După cum atunci, cu Avraam, Dumnezeu a făcut ca nişte trupuri moarte să ajungă rădăcina şi pricina naşterii unui popor atât de numeros ca poporul evreu, tot astfel şi la începutul lumii, Dumnezeu ar fi găsit o cale prin care să se înmulțească neamul omenesc, dacă Adam şi Eva ar fi ascultat de poruncile Lui şi nu i-ar fi biruit dorința de a mânca din pomul cunoştinței binelui şi răului. Când nu vrea Dumnezeu, căsătoria nu poate înmulți numărul existent al oamenilor, dar nici fecioria nu poate împuțina numărul lor când Dumnezeu voieşte ca numărul oamenilor să fie mare." (*Despre Feciorie*, 14-15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 27-28)

„Toți oamenii aveau să vină pe pământ aşa cum au venit primii oameni?

- Nu pot să spun dacă aşa sau în alt chip. Răspunsul la întrebarea aceasta e următorul: Dumnezeu n-avea nevoie de căsătorie ca să se înmulțească oamenii pe pământ.

Potopul de pe timpul lui Noe, care a făcut să dispară de pe fața pământului oameni şi animale şi, într-un cuvânt, toate viețuitoarele (Fac., 7, 17-23), ne-a dovedit că păcatul, împreunările ruşinoase, şi nu fecioria, au dus la pieirea neamului omenesc. Pustiirea aceea grozavă n-ar fi venit peste oameni dacă fiii lui Dumnezeu ar fi pus frâu poftelor lor ruşinoase, dacă ar fi păzit fecioria şi dacă nu s-ar fi uitat cu priviri pofticioase la fiicele oamenilor (Fac., 6, 1-5). Să nu-ți închipui că spun că din pricină că se căsătoreau oamenii a venit peste ei nenorocirea aceea. Nu spun aceasta; deocamdată spun atât, că a pierit şi a dispărut atunci neamul omenesc din pricina păcatului, şi nu din pricina fecioriei." (*Despre Feciorie*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 32)

FECIORIA (despre fecioarele cuviincioase)

„… semnul osebitor al unei fecioare este a se îngriji numai de cele ale lui Dumnezeu şi a fi statornică în credință." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 391)

FECIORIA (viețuirea virtuoasă a feciorelnicilor)

„Minunat lucru şi vrednic de multe cununi este biruirea furiei poftelor şi stăpânirea înverşunării firii! Dar cu adevărat minunat lucru este atunci când fecioria este unită cu o astfel de viață. Fecioria în ea însăşi şi numai ea este neputincioasă şi nu-i în stare să mântuie pe cei care o practică. Pentru aceasta ne pot da mărturie toți câți practică şi azi fecioria. Sunt atât de departe de Ilie, Elisei şi loan Botezătorul cât e de departe pământul de cer. După cum, dacă lipseşti fecioria de *bună-cuviință şi de alipirea stăruitoare de Domnul*, ai tăiat înseşi arterele fecioriei, tot astfel, când practici fecioria, dar o dată cu ea duci şi o viață virtuoasă în toate privințele, ai în sufletul tău şi rădăcina, şi temelia tuturor faptelor bune. O viețuire virtuoasă hrăneşte roadele fecioriei, aşa cum hrăneşte un pământ gras şi roditor rădăcina plantelor. Mai bine spus însă, viața unui om care s-a răstignit pentru lume şi pentru poftele lumii este şi rădăcină a fecioriei, dar şi rod al fecioriei." (*Despre Feciorie*, 80, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 137)

FECIORIA (purtarea fecioarelor)

„Dar dacă şi fecioara se îndeletniceşte cu multe şi este prinsă de griji lumeşti?

O fecioară nu trebuie să fie aşa! Pe o astfel de fecioară ai scos-o din ceata fecioarelor. Nu-i de ajuns ca cineva să nu se căsătorească, spre a fi rânduită printre fecioare. Trebuie să aibă şi curăţie sufletească. Când spun curăţie sufletească, nu spun numai că trebuie să fie slobodă de pofte urâte şi ruşinoase, să nu dorească podoabele şi luxul, ci să nu aibă nici o preocupare şi nici o grijă lumească. Dacă nu-i aşa, la ce bun curăţia trupească? După cum nu poate fi ceva mai ruşinos pentru un ostaş decât atunci când îşi aruncă armele şi-şi pierde timpul prin crâşme, tot astfel nu poate fi ceva mai ruşinos pentru o fecioară decât atunci când este legată cu griji lumeşti. Cele cinci fecioare neînţelepte din parabola Domnului aveau candele, trăiau în feciorie; toate acestea nu le-au fost de nici un folos; uşile s-au închis, au rămas pe dinafară şi au pierit (Matei 25, 1-12). Fecioria tocmai pentru aceea este superioară căsătoriei, pentru că taie orice prilej grijilor de prisos şi dă putinţă celor care au îmbrăţişat fecioria să-şi afierosească tot timpul lor faptelor bineplăcute lui Dumnezeu. Dacă o fecioară nu face asta, apoi este cu mult mai prejos decât o femeie căsătorită; îşi acoperă sufletul cu spini şi înăbuşă sămânţa curată, sămânţa cerească.” (*Despre Feciorie*, 77, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 130-131)

„Când a vorbit despre feciorie, Pavel a spus că virtutea fecioarei nu trebuie să se mărginească numai la curăţia trupului; Pavel vrea ca fecioara să-şi afierosească tot timpul liber slujirii lui Dumnezeu: *Acest lucru vi-l spun nu ca să vă întind cursa, ci spre bună ştiinţă şi alipire stăruitoare de Domnul* (I Cor., 7, 35). Pavel vrea ca fecioara să nu se împartă în fele de fel de treburi, ci toată fiinţa ei să fie îndreptată spre cele duhovniceşti şi cele cereşti şi să se îngrijească de cele ale Domnului (I Cor., 7, 34).” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 172)

FECIORIA (lupta şi nevoinţele celor ce voiesc a trăi în feciorie)

„- Pentru care pricină, Pavele, îi îngădui acestui om să nu se atingă de femeie?

Din cauza desfrânării, răspunse Pavel. Mi-e teamă, continuă Pavel a spune, ca nu cumva urcându-te pe culmile fecioriei, să nu cazi în prăpastia desfrânării. Nu-ți sunt atât de uşoare aripile, ca să te înalți până la acea înălțime.

Pentru ce te temi, pentru ce tremuri, fericite Pavele? Doar ei au ales aceste lupte, ei de buna lor voie s-au îndreptat cu deosebită râvnă spre frumusețea fecioriei.

Da, mi-ar răspunde Pavel, aceştia au această râvnă pentru că nu cunosc câte greutăți sunt pe calea fecioriei. Dar eu, care cunosc aceste greutăți, care am adus această luptă, preget atunci când e vorba să sfătuiesc pe alții să îmbrățişeze nevoințele fecioriei.

Cunosc cât e de grea fecioria: cunosc tăria acestor lupte; cunosc greutatea războiului. Ca să poți da lupta, ai nevoie de un suflet căruia îi place lupte, de un suflet tare, de un suflet care să se lupte până la sânge împotriva poftelor. Trebuie să mergi pe cărbuni, şi să nu te arzi; să calci pe săbii, şi să nu te tai. Pofta este tot atât de cumplită şi de primejdioasă ca şi focul şi sabia. Un suflet care nu-i pregătit să țină piept chinurilor poftei, iute este biruit. Trebuie să avem inimă de oțel, ochi neadormit, răbdare mare, ziduri puternice, alte ziduri care să le împrejmuiască pe acestea şi zăvoare puternice; trebuie să avem paznici treji şi viteji, dar mai presus de toate trebuie să avem ajutor de sus, ajutorul lui Dumnezeu. *De n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte* (Ps., 126, 1).

- Cum vom atrage asupra noastră acest ajutor ceresc?

Dacă vom pune în slujba nevoințelor fecioriei tot ce stă în puterea noastră: gândurile sănătoase, posturi şi privegheri îndelungate, păzirea poruncilor, dar mai presus de toate dacă nu ne încredem niciodată în propriile noastre puteri. Chiar dacă am săvârşit cele mai mari fapte de virtute, e de neapărată trebuință să ne opunem necontenit: *De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc* (Ps., 126, 1). *Pentru că nu avem de luptat împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătorilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății din văzduhuri* (Efes., 6, 12). Gândurile noastre trebuie să stea ziua şi noaptea gata de luptă, să fie înfricoşătoare poftelor celor neruşinate. Puțin dacă ar slăbi paza, diavolul e gata, e lângă noi, cu focul în mână, ca să-l azvârle asupra noastră şi să aprindă templul lui Dumnezeu. Prin urmare, trebuie să ne întărim prin toate mijloacele. Lupta noastră este împotriva strigătelor nepotolite ale trupului. Zelul nostru este după o viețuire cerească. Drumul nostru este drumul puterilor celor fără de trupuri. Pământul şi cenuşa râvnesc să egaleze pe cei ce locuiesc în ceruri, stricăciunea se ia la întrecere cu nestricăciunea.” (*Despre Feciorie*, 26-27, în

vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 41-43)

„Fecioria nu s-a speriat de asalturile poftei trupeşti, nici n-a fugit dinaintea luptei care pare atât de grea pentru marea mulțime; dimpotrivă, fecioria se împotriveşte cu curaj şi dă luptă cu pornirile trupului. Nu merită, oare, fecioara să fie admirată, atunci când ceilalți oameni au nevoie să se căsătorească a doua oară ca să nu ardă, iar ea, care nu şi-a pus pe cap nici prima cununie, este necontenit sfântă şi neîntinată? Pentru aceste pricini şi, înainte de aceste pricini, pentru răsplățile pregătite în ceruri celor care trăiesc în văduvie, Pavel, care avea pe Hristos grăind în el, spunea: *Bine este pentru ei dacă vor rămâne ca şi mine* (I Cor., 7, 8). (*Despre Feciorie*, 37, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 63)

„Negreşit şi viața aceasta a fecioriei are necazuri; dar când punem față în față necazurile fecioriei cu necazurile căsătoriei, nici n-ar trebui să mai numim necazurile fecioriei necazuri.” (*Despre Feciorie*, 64, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 113)

„Fecioria însă este nevoită să călătorească toată viața pe marea ispitelor, să călătorească pe o mare fără porturi. Nici dacă s-ar ridica cea mai cumplită furtună, fecioarei nu-i este îngăduit să ancoreze corabia şi să se odihnească. Pirații nu atacă pe corăbieri când corabia lor se află în apropierea unui oraş, sau a unui loc bun de ancorat, sau a unui port, că s-ar primejdui zadarnic; dar dacă prind corabia în mijlocul mării, li se măreşte îndrăzneala, pentru că nu-i nimeni în apropiere să sară în ajutorul corăbierilor; pun totul în mişcare, fac tot ce pot şi nu se opresc până ce nu omoară pe toți călătorii de pe corabie sau până ce nu sunt ei omorâți. Tot astfel şi diavolul, acest groaznic pirat, porneşte asupra fecioarei furtună mare, tulburare cumplită şi vijelii cu neputință de îndurat; o zguduie din temelii pentru pa prin silă şi forță, să-i distrugă corabia. Diavolul ştie că fecioara nu poate să trăiască cu un bărbat (I Cor., 7, 5), ştie că trebuie să lupte necontenit, că trebuie să se războiască cu duhurile răutății (Efes., 6, 12) tot timpul, până ce va debarca în portul cel neînvălurat al vieții veşnice. Pavel a lăsat pe fecioară, ca pe un ostaş viteaz, în afara zidurilor cetății; nu îngăduie să i se deschidă porțile chiar dacă vrăjmaşul o atacă sălbatic, chiar dacă, prin însuşi acest fapt, diavolul ajunge mai înverşunat, deoarece n-are nici o putere să încheie pace. Dar nu numai diavolul supără mai cumplit pe cei necăsătoriți, ci şi tăunul poftei. Aceasta o ştie toată lumea. Poftele pe

care ni le satisfacem nu ne mai stăpânesc; libertatea de a ne satisface poftele potoleşte furtunile sufletului. Adevărul acesta este mărturisit şi de un proverb; un proverb popular, e drept, dar adevărat. Iată ce spine proverbul: Nu poftim ce putem dobândi cu uşurinţă. Dacă însă suntem împiedicaţi vreodată să săvârşim faptele pe care altă dată le săvârşeam în toată voia, atunci se întâmplă contrariul: cele dispreţuite din pricina stăpânirii pe care o avem asupra lor, ne aţâţă şi mai mult pofta când nu mai avem nici o putere asupra lor. Prin urmare, astfel judecate lucrurile, cei căsătoriţi se bucură, în primul rând de o mai mare linişte; în al doilea rând, chiar dacă flacăra poftei tinde vreodată să se urce la înălţime, traiul împreună dintre bărbat şi femeie potoleşte iute această flacără. Fecioara însă nu are cum să-şi stingă focul; se uită cum se ridică, cum se urcă la înălţime; de stins nu-l poate stinge. Încearcă un singur lucru: să nu se ardă în timpul focului. Este, oare, o situaţie mai groaznică decât aceasta de a purta înăuntrul sufletului tău toată vâlvătaia, şi a te feri să nu te ardă? De a îngrămădi focul în vistieriile sufletului, şi a păstra mintea neatinsă? Nimeni nu-i îngăduie fecioarei să arunce afară aceşti cărbuni. Fecioara se sileşte să sufere cu sufletul acele încercări pe care, după spusele lui Solomon, trupul nu le poate suferi. Dar ce spune Solomon? *Va călca, oare, cineva pe cărbuni aprinşi, şi nu-şi va arde picioarele?* (Pilde 6, 20). Dar, iată, fecioara calcă şi îndură chinul. *Va băga, oare, cineva, foc în sân şi nu-şi va arde hainele?* (Pilde 6, 27). Fecioara însă îşi bagă foc înăuntrul sufletului său, nu în sân; şi-i foc sălbatic, foc vestit; şi totuşi suportă, îşi acoperă flacăra, ca să n-o vadă lumea.

Spune-mi acum, te rog, va mai îndrăzni cineva să mai compare căsătoria cu fecioria? Sau, ca să spun într-un cuvânt, va mai îndrăzni cineva să o privească în faţă? Fericitul Pavel nu îngăduie aceasta. Pentru el, este o mare deosebire între o femeie măritată şi o fecioară. Fecioara, spune Pavel, se îngrijeşte de cele ale Domnului, pe când femeia măritată, de cele ale lumii (I Cor., 7, 34).” (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 53-54)

„Faţă de cei căsătoriţi Pavel se poartă cu multă îngăduinţă, sfătuindu-i să nu se lipsească unul de altul, chiar dacă unul din ei ar voi să o facă, şi nici să prelungească multă vreme această lipsire, chiar atunci când se face prin bună înţelegere. Mai mult încă, le îngăduie, când moare unul dintre soţi, să se căsătorească a doua oară, dacă vor, ca să nu ardă. Faţă de fecioare însă nu arată o astfel de îngăduinţă. Pe cei căsătoriţi îi pune din când în când să se înfrâneze, după ce-i lasă să-şi potolească simţurile vreme îndelungată în limanul vieţii conjugale; pe fecioară însă nu o lasă însă nici să răsufle nici o clipă; o pune să stea necontenit pe câmpul de bătălie, să fie asaltată

necontenit de poftele trupului, şi nu-i îngăduie să lase armele din mâini nici o clipă. Pentru ce n-a spus Pavel şi fecioarei, ca văduvelor: *Dacă nu se poate înfrâna, să se căsătorească* (I Cor., 7, 9)? Pentru ce? Pentru că nimeni nu spune unui atlet, după ce a aruncat după el hainele, după ce şi-a făcut toate pregătirile pentru luptă, după ce a intrat în arenă, nimeni nu-i mai spune: Pleacă din arenă, fugi din fața celui cu care ai să te lupți, fugi din fața duşmanului! Nu! Trebuie să se întâmple una din două: sau să plece din arenă cu laurii victoriei, sau să fie învins şi ruşinat. Atâta vreme cât se exercită şi se antrenează în locuri de exercițiu cu cunoscuții şi se luptă cu prietenii ca şi cum ar fi nişte potrivnici, este liber să lupte sau să nu lupte, să se ostenească, sau să nu; dar când s-a înscris la concurs, când stadionul este plin de lume, când a venit arbitrul, când spectatorii şi-au ocupat locurile lor, când a venit în arenă şi potrivnicul său şi s-au aşezat unul în fața celuilalt, atunci nu mai este timp să se facă ce vrea, ci trebuie să se supună legilor luptei. Tot aşa şi cu fecioara; atâta vreme cât chibzuieşte dacă să se căsătorească sau nu, căsătoria nu reprezintă pentru ea o primejdie; dar o dată ce a făcut alegerea şi s-a înscris în ceata fecioarelor, a intrat în arenă. Cine, deci, va îndrăzni să intre în arenă atunci când spectacolul a început, când îngerii privesc de sus, când Hristos însuşi este arbitrul luptelor, iar diavolul înfuriat scoate strigăte şuierătoare, încleştat în luptă şi prins de mijloc, cine, deci, va îndrăzni să intre în arenă şi să spună fecioarei: fugi de duşman, nu te mai supune cu atâta oboseli! Fereşte-ți partea slabă! Nu trânti, nici nu pune piedici duşmanului! Lasă-l să biruie!” (*Despre Feciorie*, 38, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 64-65)

FECIORIA (mucenicia feciorie)

„Fecioria este mucenicie înainte de mucenicie. Da, pentru că plăcerile sunt nişte călăi cumpliți ai trupului, dar, mai bine spus, plăcerile sunt chiar mai cumplite decât călăii; ne strâng cu lanțuri de mâini, ne rănesc sufletul cu privirile, duc, prin auz, voinței satanice flacăra dorului după plăceri, biciuiesc cu bici usturător sufletul, ne tulbură cu atacuri pornite valuri, valuri asupra noastră. Dacă poruncim ochilor să rămână orbi în fața frumuseților trupurilor, atunci plăcerile întredeschid ce a fost închis şi fac loc în suflet, prin urechi, cântecelor desfrânate; dacă se întâmplă ca urechile să fie închise cântecelor desfrânate, atunci plăcerile împodobite desfrânat ne atacă gândurile; şi, ca să spun pe scurt, dacă biruim prin toate mijloacele plăcerile când suntem treji, apoi plăcerile pornesc luptă cu noi prin umbrele visurilor, când adormim. Această încercuire a luptei duse împotriva noastră de

plăceri continui nu se ridică o dată cu soarele şi nu se linişteşte o dată cu noaptea. Dacă plăcerile mai au în ajutor şi tinerețea, atunci lupta este între foc şi foc; se ia la luptă cuptorul cu paiele. Tinerețea se aprinde uşor de plăceri; după cum tinerețea se aprinde mai uşor decât untdelemnul, tot aşa cumințenia este mai tare în fața ostenelilor. Toate acestea au făcut din fecioria fericitei fecioare o lungă mucenicie. A luptat cu plăcerile ca un mucenic cu fiarele; s-a războit cu gândurile, ca un mucenic cu chinurile; s-a luat la trântă cu gândurile doritoare de plăceri, ca un mucenic cu răutatea călăilor; dar a biruit în lupta care se dădea în sufletul şi în trupul ei. În ea focul voinței a fost mai înflăcărat decât focul firii, a fost sfânt. Firea a fost biruită de această copilă; în alții firea e tiranică şi-i înfierbântă spre împreunare; în Tecla însă, firea practica fecioria." (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 570-571)

FECIORIA (folosul fecioriei)

„De pe acum fecioara se bucură de bunătățile cele viitoare, de pe acum trăieşte sfințenia învierii. Că spune Domnul: *La înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită.* De asta pierderea unui asemenea bun este foarte mare, pentru că şi bunul este mare; de asta desfrânarea celei ce s-a hotărât să trăiască în feciorie este mai spurcată decât desfrânarea desfrănatei." (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 572)

FECIORIA (răsplata primită de cei feciorelnici de la Hristos)

„Pavel îşi dădea perfect de bine seama că pe oamenii care nu se pot ridica cu mintea la cele de sus, pe oamenii care se târăsc pe pământ, pe oamenii care îşi au privire ațintite spre pământ, nu-i poți atrage spre feciorie, nu-i poți îndemna să trăiască în feciorie decât numai cu ajutorul celor pământeşti. Spune-mi, te rog, pentru care pricină mulți oameni necugetați şi fără cap se jură, şi se jură chiar strâmb, fără nici o teamă, pe dumnezeu, şi pentru lucruri mici, şi pentru lucruri mari, dar nu vor deloc să se jure pe capul copiilor lor. Se îngrijesc mai mult de al doilea jurământ decât de primul. Tot astfel, atunci când e vorba de ajutorarea săracilor, nu-i mişcă pe oameni spre milostenie atât de mult învățăturile despre dobândirea

împărăției cerurilor, deşi le izbesc necontenit auzul, cât nădejdea că de pe urma milosteniilor lor vor dobândi vreun bine pe lumea aceasta fie pentru ei, fie pentru copiii lor." (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 90-91)

„Fecioara are altfel de bucurii decât femeia măritată; pleacă de pe lumea asta cu mare câştig." (*Despre Feciorie*, 58, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 108)

„Fecioara nu-i silită să se intereseze de mirele cu care se va căsători; nu se teme că va fi înşelată. Dumnezeu nu-i om; e Stăpân, nu rob ca unul dintre noi. Atât de mare este deosebirea între Mirele fecioarei şi mirii celor care se mărită! Iată acum şi darurile de nuntă potrivite unei fecioare**.** Darurile acestei mirese sunt cerurile şi bunătățile cereşti; nu un sclav, nici hectare de pământ, nici atâția şi atâția galbeni de aur. Mai mult! Cea măritată tremură de frica morții pentru o mulțime de motive; dar şi pentru aceea că moartea o desparte de soțul ei; fecioara însă chiar îşi doreşte sfârşitul, este sătulă de viață; se grăbeşte să vadă Mirele față către față şi să se desfăteze de slava cerească." (*Despre Feciorie*, 59, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 108-109)

FECIORIA (sfaturi pentru fecioare)

,,Audă deci fecioarele, că nu în aceasta stă fecioria, căci cea care se îngrijeşte de cele ale lumii nici nu mai este fecioară, şi nici nu mai este cu bună cuviință. Căci zicând: *Se deosebeşte femeia şi fecioara* (1 Cor. 7, 34), a pus această deosebire între ele, cum şi prin ce anume se depărtează una de alta. Şi dând o definiție amănunțită fecioarei, cum şi femeii măritate, el nu a spus de nuntă, nici de înfrânare, ci de linişte şi de prea multă îndeletnicire." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIX, p. 197)

FECIORIA (încălcarea făgăduinței feciorie – gravitatea)

„... fecioara care şi-a călcat făgăduința fecioriei a săvârşit un păcat mai mare decât adulterul..." (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 171)

FECIORIA (şi căsătoria)

„... sunt convins că fecioria este o treaptă superioară a căsătoriei. Spunând aceasta nu osândesc căsătoria, n-o pun între faptele rele, dimpotrivă, o preţuiesc nespus de mult.” (*Despre Feciorie*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 16)

„Tu (ereticule n.n.) însă huleşti căsătoria, spui că este rea; iei rolul de legiuitor, şi nu de sfătuitor, şi, ca atare, urăşti pe cei pe care nu-i convingi. Eu nu-i urăsc; admir pe cei care se înscriu la această luptă a fecioriei, dar nu osândesc pe cei care rămân în afara luptei. Atunci aş avea dreptul să osândesc pe cineva, când alunecă spre un rău recunoscut de toţi ca rău. Dar n-am nici un drept să osândesc pe un om care se mulţumeşte cu un bine mai mic pentru că nu poate atinge un bine mai mare; el singur se lipseşte de lauda şi de admirația cuvenită celui care a îmbrăţişat binele cel mare, fecioria! Cum poţi să-mi spui că opresc căsătoria, când nu osândesc pe cei căsătoriţi? Opresc desfrânarea, adulterul, dar nu căsătoria. Osândesc pe desfrânaţi, pe adulteri şi-i alung din sânul Bisericii; dar nu încetez de a lăuda pe cei căsătoriți, dacă trăiesc cu înțelepciune.

Prin urmare, din concepția noastră asupra căsătoriei rezultă două câştiguri: unul, că nu hulim creația lui Dumnezeu; al doilea, că nu înjosim fecioria, ci, dimpotrivă, o facem cu mult mai sfântă.

Cel care huleşte căsătoria răpeşte şi slava fecioriei. Cel care laudă căsătoria pune în lumină şi mai mult minunăţia fecioriei şi o face mai strălucită.” (*Despre Feciorie*, 9-10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 17)

„Căsătoria este bună; şi tocmai pentru aceasta este minunată fecioria, pentru că e mai bună decât ce este bun şi este cu atât mai bună cu cât este mai bun căpitanul unei corăbii decât corăbierii, generalul decât soldații.” (*Despre Feciorie*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 18)

„Bun lucru este fecioria; sunt de acord şi eu. E mai bună decât căsătoria; mărturisesc şi asta. Dacă vrei, pot adăuga că este cu atât mai bună decât căsătoria pe cât este mai bun cerul decât pământul, îngerii, decât oamenii. Pot merge încă şi mai departe şi să spun ceva mai mult, anume că fecioria este superioară stării îngereşti. Îngerii într-adevăr nu se însoară, nici nu se mărită (Matei 22, 30), dar nu sunt alcătuiți din trup şi sânge, nu locuiesc pe pământ, nu țin piept unei mulţimi de patimi, n-au nevoie de

mâncare şi băutură; nu-i pot încânta şi moleşi cântecele plăcute, nu-i poate atrage frumuseţea oamenilor, nu-i poate vrăji nimic. Cum este cerul de curat într-o amiază liniştită, netulburată de nici un nor, tot aşa sunt şi îngerii; nu-i tulbură nici o dorinţă; de aceea e şi firesc să rămână necontenit luminaţi şi strălucitori.

Oamenii, deşi inferiori prin firea lor fericiţilor îngeri, îşi dau toate silinţele şi stăruie după puterea râvnei lor să-i egaleze pe îngeri.

- Cum îi pot egala?

- Îngerii nu se însoară, nici nu se mărită (Matei 22, 30). Fecioara face la fel. Îngerii stau necontenit înaintea lui Dumnezeu şi slujesc lui Dumnezeu (Evr., 1, 14). Fecioara face la fel. Din pricina aceasta Pavel a scutit pe fecioare de orice grijă lumească (I Cor., 7, 34), pentru a fi sârguitoare şi cu mintea totdeauna la Dumnezeu. E drept, nu pot încă să se înalţe ca îngerii la ceruri, fiind legate prin trup de pământ; au însă o mare mângâiere, căci primesc pe Însuşi Stăpânul cerurilor, dacă sunt sfinte şi cu trupul, şi cu duhul.

Ai văzut vrednicia şi frumuseţea fecioriei? Ai văzut că face pe cei trăitori pe pământ să ducă aceeaşi viaţă ca şi locuitorii cerului? Sunt îmbrăcaţi cu trup, dar nu rămân mai prejos de puterile cele fără de trup. Sunt oameni, dar au aceeaşi râvnă ca şi îngerii." (*Despre Feciorie*, 10-11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 18-19)

„Ai văzut de unde-şi are început căsătoria? Ai văzut din ce pricină a ajuns necesară? Din pricina încălcării poruncii, din pricina blestemului, din pricina morţii. Unde e moarte, acolo e şi căsătorie; dacă nu există moarte, nu urmează nici căsătorie. Fecioria nu are ceste urmări; e totdeauna folositoare, totdeauna bună, totdeauna fericită; şi înainte de moarte, şi după moarte; şi înainte de a exista pe lume căsătorie, şi după ce a venit pe lume căsătorie." (*Despre Feciorie*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 27)

„Nu prefera deci în locul fecioriei căsătoria, îngăduită de Dumnezeu din pricina slăbiciunii tale, nici nu le pune pe picior de egalitate! Dacă ai judeca aşa, ar trebui să speri că e mai bine să ai două femei decât să te mulţumeşti cu una, deoarece legea lui Moise îngăduie să ţii două femei (Deut., 21, 15). Mai mult, urmând acestui chip de gândire, ar trebui să preferi bogăţia în locul sărăciei de bunăvoie, chefurile şi mesele bogate, în locul unei mese cumpătate, răzbunarea în locul răbdării cu curaj a nedreptăţii.

-Dar, atunci, le osândeşti pe toate acestea?

-Nu le osândesc deloc! Dumnezeu le-a îngăduit şi au fost de folos la timpul lor. Afirm însă că sunt locuri de puţină însemnătate, mai degrabă fapte de copii decât de oameni mari. Hristos, voind să ne facă desăvârşiţi, a poruncit să le lepădăm pe toate acestea, ca pe nişte haine de copil care nu sunt în stare să îmbrace pe un om desăvârşit şi nici să împodobească vârsta omului duhovnicesc dorit de Hristos. (*Despre Feciorie*, 15-16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 28-29)

„Dumnezeu s-a purtat cu omenirea cum se poartă păsările cu puii lor. Când mama le aduce de mâncare îi face să iasă din cuib; dacă vede că puii ei sunt plăpânzi că nu se pot ţine pe picioare şi mai au încă nevoie să stea în cuib, îi lasă înlăuntru mai multe zile; nu face asta de cu gândul de a-i lăsa pe vecie în cuib, ci ca să li se întărească bine aripile, să se înzdrăvenească, spre a-şi putea lua zborul fără primejdie. Aşa a făcut şi Dumnezeu cu noi. Dintru început ne-a atras spre cer şi ne-a arătat calea care duce acolo; Dumnezeu ştia, ştia foarte bine că nu vom averea destulă putere să ne luăm zborul spre cer; a vrut însă să ne arate că prăbuşirea noastră se datoreşte doar propriei noastre slăbiciuni, şi nu voinţei Lui. După ce ne-a făcut această dovadă, ne-a lăsat multă vreme, ca într-un cuib, în lumea aceasta, ca să ne căsătorim. Dar după ce ne-au crescut aripile virtuţii în această mare scurgere de vreme, a venit Domnul, ne-a scos cu binişorul şi încetul cu încetul din locuinţa aceasta de aici şi ne-a învăţat să zburăm spre înălţime.

Oamenii care sunt şi acum mai trândavi, oamenii care dorm adânc, stau încă cu plăcere în cuib, lipiţi de lucrurile din lumea aceasta; dar cei cu adevărat viteji, îndrăgostiţi de lumină, părăsesc cuibul cu uşurinţă, zboară spre înălţime, ajung în ceruri, părăsind toate cele de pe pământ: nunta, averile, grijile, într-un cuvânt toate cele câte de obicei ne atrag spre pământ.

Să nu socotim, deci, îngăduinţa dată la început omenirii de a se căsători drept o necesitate şi pentru vremurile de mai târziu, necesitate care ne împiedică de a trăi necăsătoriţi. Hristos doreşte îndepărtarea noastră de căsătorie. Ascultă ce spune: *Cel care poate să o primească, să o primească* (Matei 19, 12).” (*Despre Feciorie*, 17, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 29-30)

„*Despre cele ce mi-aţi scris,* spune el, *bine este pentru om să nu se atingă de femeie* (I Cor., 7, 1).

Să se ruşineze de cuvintele lui Pavel şi cei ce osândesc căsătoria, dar şi cei care o înalţă mai mult decât merită. Pavel închide gura şi unora, şi altora, şi prin aceste cuvinte, şi prin cele ce urmează:

Bună este căsătoria, pentru că-l face pe om să păzească curăția şi nu-l lasă să cadă în desfrânare şi să moară. Nu defăima, deci, căsătoria! Este de mare folos. Nu lăsa ca mădularele lui Hristos să ajungă mădularele unei desfrânate şi nici nu îngăduie ca templul cel sfânt să ajungă pângărit şi necurat (I Cor., 6, 19). Pentru aceasta e bună căsătoria, pentru că sprijină şi îndreaptă pe cel care e pe cale să cadă.

Te întreb acum: Este căsătoria de vreun folos omului care poate să se țină pe picioarele lui, omul care n-are nevoie de ajutorul ei? Pentru un astfel de om, căsătoria nu-i nici folositoare, nici necesară; este mai degrabă o piedică în fața virtuții. Nu numai că pune virtuții o mulțime de piedici, dar o lipseşte de cea mai mare parte de laude.

Omul care încarcă cu arme pe cel care poate să biruie luptând fără arme, nu-i dă nici un ajutor, ba, dimpotrivă, îi face o mare nedreptate acestui om; îl lipseşte de admirația lumii şi de strălucirea cununii. Nu-l lasă să-şi arate toată tăria lui, nici nu-i îngăduie să aibă o biruință răsunătoare. Căsătorind un om care poate să se țină singur pe picioarele lui, îi pricinuieşti o pagubă şi mai mare. Îl lipseşti nu numai de slava dată de oameni, dar şi de răsplățile pregătite celor ce trăiesc în feciorie. Pentru această pricină *este bine pentru om să nu se atingă de femeie.*" (*Despre Feciorie*, 24-26, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 40-41)

„Spune-mi acum, te rog, mai poți acum să compari căsătoria şi plăcerile căsătoriei cu fecioria, un lucru atât de mare? N-ai face, oare, cea mai mare prostie?

La toate aceste lucruri s-a gândit Pavel când spunea: *Fiecare să-şi aibă femeia lui* (I Cor., 7, 2). Din pricina aceasta pregeta, din pricina aceasta nu îndrăznea Pavel să le vorbească de la început corintenilor despre feciorie; le vorbeşte mai întâi de căsătorie. Având intenția de a-i desprinde încetul cu încetul de căsătorie, le mai strecoară, ici şi colo, şi câte un cuvânt despre înfrânare, pentru că nu vrea să le supere auzul dându-le de la început nişte sfaturi prea aspre. Cel care-şi alcătuieşte cuvântul său cu cuvinte grele la auz este împovărător pentru ascultători şi sileşte de cele mai multe ori sufletele lor, să nu-i primească cu dragă inimă spusele, neputând suporta greutatea lor. Pe când omul care-şi face variat cuvântul său, omul care face ca în cuvântul său ideile uşoare să fie mai multe decât cele grele, omul acesta face să dispară greutatea cuvântului său, odihneşte sufletele ascultătorilor,

convinge şi familiarizează cu tema cuvântării sale. Aşa a făcut şi fericitul Pavel. Când a spus: *Bine este omului să nu se atingă de femeie*, a adăugat îndată: *Dar fiecare să-şi aibă femeia sa*. Dă sfaturi şi porunci cu privire la căsătorie. Adaugă şi pricina pentru care recomandă căsătoria: *Din cauza desfrânării* (I Cor., 7, 2). Prin aceste cuvinte Pavel justifică în aparenţă îngăduinţa căsătoriei, dar în realitate şi pe ascuns, cu prilejul sfaturilor date celor căsătoriţi, aduce laude înfrânării; n-o descoperă cu totul prin cuvânt, dar o lasă la înţelegerea conştiinţei ascultătorilor." (*Despre Feciorie*, 27, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 43)

„Pavel declară: *Aceasta o spun ca îngăduinţă, iar nu ca poruncă* (I Cor., 7, 6); iar acolo unde este îngăduinţă, nu mai poate avea loc laudă. Dar când vorbeşte despre căsătorie, spune *Poruncă a Domnului nu am* (I Cor., 7, 25). Nu cumva, oare, Pavel cu aceste cuvinte a pus pe aceeaşi treaptă căsătoria cu feciorie? Ferească Dumnezeu! Fecioarelor le dă sfat (I Cor., 7, 25), iar pe când celor căsătoriţi îngăduinţă (I Cor., 7, 6). Nu porunceşte nici unora, nici altora. Dar nu din aceeaşi pricină; celor căsătoriţi nu le porunceşte să trăiască tot timpul cu femeile lor, pentru ca nu cumva cel care vrea să trăiască ceva timp în înfrânare să fie împiedicat, deoarece este legat de necesitatea poruncii; de asemeni, nu porunceşte nici celor necăsătoriţi să nu se căsătorească, pentru ca nu cumva cel care nu poate să trăiască în feciorie să se osândească pe sine ca un călcător de poruncă." (*Despre Feciorie*, 34, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 55)

„*Dacă te-ai însurat, n-ai păcătuit; dacă fecioara s-a măritat, n-a păcătuit* (I Cor., 7, 28). Iată ce ispravă mare faci dacă te căsătoreşti! N-ajungi un păcătos, dar n-ajungi nici să fii admirat şi preţuit! Admiraţia, preţuirea şi cununile se cuvin celui ce trăieşte în feciorie; cel căsătorit să se mulţumească că aude că nu păcătuieşte!" (*Despre Feciorie*, 48, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 87-88)

„Tu însă, dacă vrei să afli superioritatea feciorie, ascultă pe Hristos, care spune*: Nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii în ceruri* (Matei 22, 30). Iată deosebirea între o fecioară şi o femeie măritată! Fecioria, când este într-adevăr feciorie, face să dispară dintr-o dată tot ce este muritor în om!" (*Despre Feciorie*, 78, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 135)

FECIORIA (şi milostenia)

„... Pavel, definind fecioria, n-a numit-o fecioară pe cea care n-a făcut experienţa căsătoriei şi e liberă de convieţuirea cu un bărbat, ci pe cea care se îngrijeşte de cele ale Domnului (1 Cor., 7, 34). Şi Însuşi Hristos, arătând cât de superioară e feciorei milostenia (Mt., 25, 1-11), al cărei sceptru îl ţii şi a cărei cunună ţi-ai împletit-o de mult, El Însuşi a scos afară o jumătate din acel cor (Mt., 15, 12-13), fiindcă au intrat la el fără această (milostenie), sau mai bine zis fiindcă nu şi-a agonisit-o din belşug, fiindcă avea untdelemn, dar nu destul. Dar pe cei care au intrat fără feciorie, fiindcă erau îmbrăcaţi în aceasta (milostenie), i-a primit cu multă cinste numindu-i *binecuvântaţii Părintelui Său* (Mt., 25, 34), chemându-i la El, dăruindu-le moştenire Împărăţiei şi proclamându-i astfel în mijlocul întregii lumi; şi n-a refuzat să spună în faţa îngerilor şi a întregii creaţii că sunt hrănitorii şi găzduitorii Lui (Mt., 25, 35)." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 4a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 156-157)

FEMEILE („bărbatul tău te va stăpâni[238]")

„S-a întâmplat la început şi cu femeia. Era de aceeaşi cinste cu bărbatul; dar pentru că nu s-a folosit bine de cinstea dată, de aceea i s-a luat puterea şi a auzit: *Către bărbatul tău întoarcerea ta şi el te va stăpâni* (Fac., 3, 16). *Pentru că n-ai ştiut să te foloseşti bine de conducerea ce ţi-am dat-o, îi spune Dumnezeu, învaţă să fii condusă bine decât să conduci rău*". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 376)

FEMEILE (,,femeia în biserică să tacă"[239])

,,Zicând că : *Femeile voastre în biserică să tacă* şi că *nu li s-a dat voie lor să grăiască, ci să fie plecate*, a adăogat: *precum şi legea zice*. Şi unde anume zice legea? *Şi către bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni* (Fac. 3, 16).

Ai văzut înţelepciunea lui Pavel, de unde aduce el mărturie, şi nu numai că le porunceşte a tăcea, ci a tăcea cu frică, ba încă cu atâta frică cu câtă trebuie a se linişti sluga? Pentru aceea şi el zicând că nu li s-a dat voie

---

[238] Fac., 3, 16.
[239] I Cor., 14, 34.

să vorbească, nu a zis *să tacă*, ci în loc de tăcere el a pus ceva mai mult, zicând: *Să fie plecate*. Dar dacă aceasta trebuie să fie purtarea femeilor față de bărbații lor, apoi cu atât mai mult față de dascăli şi părinți, şi de adunarea obştească a Bisericii. *Dar, zici tu, dacă ele nu grăiesc nimic şi nici nu întreabă, apoi pentru ce mai stau de față?* Ca să asculte cele ce trebuie, iar de cele îndoielnice să afle de la bărbații lor. Pentru aceea a şi adăogat: *Iar de voiesc să se învețe ceva, acasă să întrebe pre bărbații lor* (1 Cor. 14, 35). Nu numai că nu li se îngăduie a vorbi, dar nici a întreba ceva în biserică. Şi dacă nu li se îngăduie a întreba, cu atât mai mult a grăi nu le este slobod. Dar oare pentru ce le-a pus apostolul într-o astfel de supunere? Pentru că femeia este mai slabă, ea uşor alunecă şi este uşoară de minte. Pentru aceea apostolul le-a pus ca dascăli pe bărbații lor, folosind prin aceasta pe amândouă părțile, căci şi pe acelea le-a făcut mai cumpătate, şi pe aceştia mai băgători de seamă de cele ce se petrec în biserică, ca unii cari vor încredința femeilor lor cu toată amănunțimea ceea ce au auzit.

Mai departe apoi, fiindcă femeile socoteau ca o mândrie şi podoabă a lor a vorbi în biserică, iată că apostolul aduce vorba cu totul dimpotrivă, zicând: *Că ruşine este femeilor să grăiască în biserică.* Mai întâi el a dovedit aceasta cu legea lui Dumnezeu, iar după aceea cu gândul obştesc şi cu obiceiul, după cum le vorbea şi mai înainte despre păr, zicându-le: *Dar nu însăşi firea vă învață pre voi?* – şi, în sfârşit, pretutindeni vei găsi această uneltire la dânsul, căci nu îndeamnă pe ascultători numai cu pilde din sfintele Scripturi, ci şi cu de-acelea din obiceiul de obşte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, pp. 396-397)

FEMEILE (purtarea lor)

„Femeile priveau cele ce se petreceau (pătimirile şi răstignirea Domnului – n.n.); femeile care suferiseră alături de El, care plânseseră pentru El. Uită-te cât de mare e stăruința lor! I-au urmat slujindu-L şi au fost de față şi în mijlocul primejdiilor. De aceea au şi văzut totul: cum a strigat, cum Şi-a dat sufletul, cum s-au despicat pietrele şi pe toate celelalte. Şi ele au fost cele dintâi care L-au văzut pe Iisus înviat; şi neamul acesta femeiesc osândit, neamul acesta, el s-a bucurat cel dintâi de vederea bunătăților; neamul acesta femeiesc a arătat bărbăție; ucenicii au fugit, dar femeile au rămas.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 985)

„Ai văzut curajul femeilor? Ai văzut dragostea lor? Ai văzut măreția sufletului lor şi în fața banilor şi în fața morții?

Să imităm, dar, bărbaților, pe femei! Să nu lăsăm pe Iisus în necazuri şi nevoi! Femeile acelea au cheltuit atâția bani şi şi-au pus viața în primejdie chiar când Iisus era mort; noi însă – iarăşi vă voi grăi de aceleaşi lucruri –, noi nu-L hrănim când Îl vedem flămând, nici nu-L îmbrăcăm când Îl vedem gol, ci trecem pe lângă El când vedem că ne întinde mâna." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 986)

„Femeile pe de-o parte se rugau în biserică şi proroceau cu capul descoperit – căci pe atunci femeile proroceau – iar pe de altă parte bărbații purtau părul lung, ca unii ce petreceau în filosofie, şi când se rugau prin biserici sau proroceau îşi acopereau capul, iar amândouă aceste abateri erau din legile elinilor. Deci fiindcă pentru toate acestea el îi sfătuise şi fiind de față, şi poate că unii au ascultat, iar alții nu au crezut, pentru aceea apostolul, ca un adevărat doftor, vine şi prin epistola aceasta şi îndreaptă păcatul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 267)

„Să fie, zice, în îmbrăcăminte cuviincioasă, făcându-şi lor podoabă din sfială, nu din păr împletit şi din aur, sau din mărgăritare, sau din veşminte de mult preț, ci din fapte bune (2, 9 – 10). Şi ce vrea să zică: să se împodobească pe sine cu înțelepciune? Adică hainele să fie bine potrivite pe trup, din toate părțile, cu rânduială, iar nu cu meşteşuguri spre a atrage curiozitatea. Aceea este podoaba adevărată, pe când aceasta este podoabă falsă." (Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei, omilia a VIII-a, p. 87)

„Plină de vigoare şi de dăruire este femeia: dacă înclină către răutate, lucrează mari rele, iar dacă se apucă de virtute, mai degrabă şi-ar da sufletul decât să renunțe la râvna şi dăruirea lăuntrică [*προθεσις*]." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 63)

FEMEILE (purtarea acoperământului capilar)

„Poate ar fi cineva aici în nedumerire şi s-ar întreba în sine: Ce păcat poate fi a se ruga femeile cu capul descoperit, iar bărbații cu capul acoperit?

Care anume păcat este, află de aici. Multe semne au fost date, atât bărbatului cât şi femeii, deosebite unele de altele, unuia semne de stăpânire, celeilalte semne de supunere; pe lângă acestea, femeia să-şi acopere faţa şi capul, iar bărbatul să aibă capul descoperit. Deci dacă acestea sunt semne sau simvoluri de stăpânire şi de supunere, apoi amândoi păcătuiesc dacă amestecă rolurile şi buna rânduială, trecând pe deasupra poruncii lui Dumnezeu şi călcându-şi rânduiala lor, bărbatul lăsându-se în micimea femeii, iar femeia răsculându-se asupra bărbatului prin felul de a se înfăţişa. Că dacă nu este slobod a schimba hainele, nici femeia de a îmbrăca hlamidă, şi nici bărbatul de a pune pe faţă farosul sau voalul, după cum zice: *Să nu se îmbrace femeia cu haine bărbăteşti, nici bărbatul să se îmbrace cu haine femeieşti* (Deut. 22, 5), cu atât mai vârtos nu trebuie a le schimba. Toate acestea s-au fost legiuite de oameni, deşi mai pe urmă le-a întărit şi Dumnezeu, celelalte însă – vorbesc adică de a se acoperi şi a nu se acoperi – sunt de la fire. Şi când zic fire, înţeleg pe Dumnezeu, fiindcă cel ce a făurit firea el este. Deci când răstorni hotarele acestea, priveşte câtă vătămare se face. Şi să nu-mi spui că păcatul acesta este mic, căci este mare şi prin sine însuşi, fiindcă este nesupunere şi neascultare. Dacă poate a fost mic, dar iată că acum s-a făcut mare, fiindcă este simvol a mari fapte. Cum că este mare, se vede din cele ce aduc atâta bună-rânduială în neamul nostru omenesc, poruncind în lume şi stăpânului şi celui stăpânit. Astfel că cel ce calcă aceste rânduieli toate le amestecă, şi darul lui Dumnezeu îl trădează, în acelaşi timp şi cinstea dată lui de sus o aruncă jos la pământ, nu numai bărbatul, ci şi femeia. Căci şi pentru femeie este mare cinste a-şi ţine rânduiala în care se găseşte, după cum este şi ruşine ca ea să se răzvrătească.

Pentru aceea apostolul a spus acest lucru pentru amândoi, zicând: *Tot bărbatul, rugându-se, sau prorocind cu capul acoperit, ruşinează capul lui, şi toată femeia, rugându-se sau prorocind cu capul dezvelit, ruşinează capul ei, că totuna este ca şi cum ar fi rasă* (1 Cor. 11, 4-5). Erau pe atunci, după cum am mai spus, şi bărbaţi care proroceau, şi femei care aveau acest har, ca de pildă fetele lui Filip, ca şi altele mai înainte ca acestea, despre care şi Prorocul zicea de la început: *Şi vor proroci, zice, fiii voştri, şi fiicele voastre vedenii vor vedea* (Ioil 2, 28). Deci pe bărbat nu-l sileşte a fi întotdeauna cu capul descoperit, ci numai când se roagă. *Tot bărbatul, zice, rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, ruşinează capul său* – pe când femeii îi porunceşte a fi cu capul acoperit întotdeauna. Pentru aceea, spunând: *şi toată femeia, rugându-se sau prorocind cu capul dezvelit, ruşinează capul său* – nu a stat numai aici, ci încă a şi desluşit pricina, zicând: *că totuna este ca şi*

cum ar fi rasă. Dar dacă a se rade este întotdeauna ruşinos lucru, apoi se vădeşte că şi a sta cu capul descoperit este ruşinos totdeauna.

Şi nu s-a mulţămit numai cu aceasta, ci încă a mai adăogat, zicând: *Pentru aceea datoare este femeia să aibă învălitoare pe cap, pentru îngeri*, arătând prin aceasta că ea nu numai în timpul rugăciunii trebuie a fi acoperită, ci mereu. Pentru bărbat el nu face vorbă de învelitoare sau acoperământ, ci numai de părul cel lung. A fi acoperit îl opreşte numai atunci când se roagă, iar a-şi lăsa părul lung îl opreşte pentru totdeauna." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 271-272)

„*Că de nu se înveleşte femeia, să se şi tundă; iar de este lucru de ruşine femeii a se tunde sau a se rade, învelească-se* (1 Cor. 11, 6). În începutul cuvântului cere ca femeia să nu aibă capul gol, iar mai departe el dă a înţelege că aceasta s-o facă într-una, zicând: *că totuna este ca şi cum ar fi rasă*, şi încă o cere aceasta cu toată îngrijirea şi cu toată sârguinţa. Şi nici nu a întrebuinţat măcar zicerea obişnuită καλύπτεσθαι = a se acoperi, ci κατακαλύπτεσθαι = a se înveli peste tot, a se ascunde de tot, încât să nu se mai vadă pe nicăiri. Apoi atingându-se cu putere de acea femeie care nu ascultă, zice: *Că de nu se înveleşte femeia, să se şi tundă*, adică: *Dacă arunci acoperământul cel aşezat de legea lui Dumnezeu, apoi atunci, zice, aruncă şi pe cel de la fire.*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 272)

„Aşadar, a se acoperi este semn al supunerii şi al stăpânirii. Deci apostolul pregăteşte pe femeie de a căuta în jos, de a se sfii şi de a-şi ţine însuşirea sa femeiască. Însuşirea şi cinstea celui stăpânit este de a rămâne în supunere. Bărbatul nu este silit a face aceasta, fiindcă el este icoana Stăpânului, pe când femeia cu drept cuvânt trebuie a face aşa." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 274)

„*Dar,* zici tu, *dacă părul îi este dat spre acoperământ, pentru ce atunci trebuie a-şi mai adăuga şi altă învelitoare?* Pentru aceea că ea trebuie a-şi mărturisi supunerea nu numai prin simvol de la fire, ci şi prin simvol de la voie, adică de la voia slobodă. *Cum că trebuie a le acoperi, zice, chiar firea, apucând înainte, a legiuit aşa. Deci adaogă şi cele de la tine, ca să nu*

se pară că tu răstorni legile firii, ceea ce este dovadă de mare obrăznicie, fiindcă ne luptăm nu numai cu noi înşine, ci şi cu firea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 275)

„… a se împotrivi cineva acestora, adică a grăi împotrivă, este a fi iubitor de ceartă şi nicidecum om cu cugetare sănătoasă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 275)

„Dar mă tem ca nu cumva unele dintre femei, primind acoperământul sau vălul poruncit de apostol, să se găsească în fapte că sunt necinstite şi dezvelite în alt fel. Pentru aceea şi lui Timotei scriindu-i, nu s-a mulţămit numai cu acestea Pavel, ci a mai adăogat şi altele, zicând: *Întru podoabă de cinste, cu sfială şi cu întreagă cugetare să se împodobească pre sine* (1 Tim. 2, 9), că dacă nu este slobod a avea capul descoperit, ci să poarte cu sine pretutindeni simvolul supunerii, apoi cu atât mai mult trebuie a arăta această supunere prin fapte. Astfel, de pildă, cele dintâi femei numeau domni pe bărbaţii lor, şi le dădeau întâietate." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 275-276)

FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute)

„… mulţi şi fără să îndure nenorociri s-au prăbuşit numai prin sfaturile femeilor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 298)

FERICIREA (definiţia)

„Oamenii care caută să definească fericirea prin desfătare, bogăţie, slavă şi prin bunuri din lumea aceasta, nu sunt oameni care cugetă la virtutea lor, ci oameni care au ajuns cai şi asini." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 169)

FERICIREA (fericiţi sunt cei…)

„Care om poate fi mai fericit decât acela care trăieşte în aşa fel că oamenii se minunează de el şi spun: *Slavă Ţie, Dumnezeule!*" (*Omilii la Facere,* omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 96)

„Eu socotesc fericit nu pe acela care este încărcat de bogății, ci pe acela care este încoronat cu virtute deşi suferă nenumărate nenorociri." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

„Dacă vezi un om gras, căruia îi merge tare bine cu sănătatea, înalt şi întrecându-i pe ceilalți cu statura, să nu îl lauzi până ce mai întâi n-ai aflat ce fel de suflet are. Să fericim pe oameni, nu (numai) după frumusețea din afară, ci şi după frumusețea cugetului lor." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVII-a, p. 135)

„Chiar dacă se mâhneşte cineva după voia lui Dumnezeu, se alege cu mare folos din aceasta. Deoarece, aşadar, cei biciuiți sunt mai fericiți decât cei ce biciuesc, şi cei care la noi se mâhnesc sunt mai fericiți decât cei care la cei de afară (la păgâni) huzuresc, şi cei ce-s îndurerați, decât cei ce se bucură; ce prilej vom mai avea de supărare? De aceea nu trebuie să socotim fericit decât pe cel ce trăieşte după voia lui Dumnezeu. Şi Scriptura numai pe aceştia îi socoate fericiți, căci zice: *Fericit bărbatul care nu umblă în sfatul celor necredincioşi* (Psalm 1, 1). *Ferice de cel pe care-l îndrepți şi îl înveți legea Ta* (Psalm 93, 12). *Fericiți cei neprihăniți în cale* (Psalm 118, 1). *Fericiți toți cei ce se încred în El* (Psalm 2, 11). *Ferice de poporul al cărui Dumnezeu e Domnul* (Psalm 143, 15). Şi iarăşi aşa spune Hristos: *Ferice de cei ce plâng, fericiți cei umiliți, fericiți cei blânzi, fericiți cei împăciuitori, fericiți cei ce sufăr prigoană din pricina dreptății* (Matei 5, 3-10). Vezi cum Scripturile dumnezeieşti nu fericesc nicăieri pe vreun bogat, pe vreunul de neam mare, sau pe cel ce a avut parte de slavă, ci numai pe cel ce a dobândit virtutea?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 149-150)

„Numai acela e fericit care se teme de Dumnezeu." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 151)

„Atunci când vedeți în viața aceasta pe unul că o duce în petreceri şi are o viață tihnită, dar are să fie osândit dincolo, să nu-l fericiți pe acesta pentru viața de petreceri de aici, ci plângeți-l pentru viața de chin de dincolo. Şi iarăşi, când vedeți pe unul din cei care au să se bucure de multă cinste dincolo că este în viața aceasta trecătoare necăjit, strâmtorat şi înconjurat de mii şi mii de rele, nu-l plângeți din pricina necazurilor de aici, ci fericiți-l şi socotiti-l pildă de urmat pentru cununile gătite lui în acele veacuri fără de sfârşit." (*Cuvânt de*

laudă la Sfântul Mucenic Iulian, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 478)

„… să nu fericim pe cei bogaţi, ci pe cei virtuoşi, să nu plângem pe cei săraci, ci pe cei păcătoşi.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 50)

FERICIREA (dobândirea fericirii)

„Hristos nu dă aceste învăţături ca sfaturi şi porunci, ci ca fericiri, pentru a face plăcut la auz cuvântul Său şi pentru a deschide tuturor oamenilor uşa învăţăturii Sale. N-a spus: *Cutare şi cutare este fericit*, ci: *Toţi cei ce faceţi acestea sunteţi fericiţi*. Deci, fie că eşti rob, fie că eşti sărac; fie că eşti nevoiaş fie că eşti străin, fie că eşti om de rând nimic nu te împiedică să fii fericit”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 176)

„Aşadar, dacă voieşti să fii fericit, să trăieşti liniştit şi în bucurie, nu căuta nici liniştea, nici bucuria, ci înarmează sufletul tău cu răbdare şi curaj; fără acestea, nu numai că vei cădea în faţa ispitei, dar liniştea te va pierde şi te va doborî mai mult.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 72)

„Pe noi nimeni nu ne poate face nenorociţi, decât noi înşine, după cum nici fericiţi nu ne poate face altul decât noi înşine, după harul lui Dumnezeu.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 151)

FERICIREA (în ce constă fericirea?)

„... fericirea, slava desăvârşită constă în a contempla pe Fiul lui Dumnezeu, şi aceea face strălucit şi fericit...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXII, 3, p. 429)

FERICIREA (aparenta fericire a celor bogaţi)

„Şi grăieşte-i aşa celui ce-a spus cele de mai înainte: *Pentru ce-i fericit acesta? Pentru că are un cal minunat şi frâu de aur? Pentru că are multe slugi şi-i îmbrăcat cu haine frumoase? Pentru că se ţine de beţii şi benchetuieşte în fiecare zi? Dar tocmai pentru asta-i un ticălos şi un*

nenorocit, vrednic de mii şi mii de lacrimi! Văd prea bine că nu puteți să-l lăudați pe el, ci toate cele din afara lui: calul, frâul, hainele, care nu fac parte din el. Spune-mi, rogu-te, poate fi o mai mare nenorocire decât să audă că i se laudă calul, frâul calului, frumusețea hainelor, vigoarea trupească a slugilor, dar că despre el nu se spune nici un cuvânt de laudă? Poate fi un om mai sărac decât acesta, care n-are nici un ban al său şi nici un lucru pe care să-l poată lua cu sine de aici (din lumea aceasta), ci se împodobeşte numai cu bunuri străine? Podoaba şi bogăția noastră nu sunt slugile, hainele şi caii, ci virtutea sufletului, bogăția faptelor bune şi îndrăznirea către Dumnezeu.

De asemenea, dacă vezi că cei ce stau alături de tine nefericesc pe un om sărman, neluat în seamă, disprețuit, sărac, dar virtuos, laudă-l pe acesta din urmă şi, astfel, a şi ajuns lauda celui ce a trecut pe dinaintea prăvăliei sfat şi îndemn de bună viețuire. Dacă ei spun că e un necăjit şi un amărât, la rândul tău spune-le că săracul acesta este cel mai fericit dintre toți oamenii, pentru că are pe Dumnezeu prieten, pentru că este virtuos, pentru că are o bogăție ce nu se împuținează niciodată, pentru că are cugetul curat. Ce pagubă are el de pe urma lipsei de avere, când are să moştenească cerul şi bunătățile din cer?

Deci, dacă vei cugeta şi tu aşa şi vei învăța şi pe alții să cugete astfel, vei primi mare răsplată şi pentru mustrare şi pentru laudă, pentru că şi una şi alta ai făcut-o spre slava lui Dumnezeu." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 15)

,,Nu mustra pe cel pe care Dumnezeu îl laudă! Că Dumnezeu laudă pe cel ce viețuieşte drept, chiar de este sărac. Nu lăuda pe cel de care e scârbit Dumnezeu! Că Dumnezeu e scârbit de cel ce trăieşte în păcate, chiar de-ar fi înconjurat de multă bogăție." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 15)

,,Te frământi, te necăjeşti eşti plin tot de tulburare pentru că un oarecare se îmbogățeşte pe nedrept şi-l linguşeşte mulțimea? Dar nu auzi pe psalmist că spune: *Să nu te temi când se îmbogățeşte omul, că la moarte el nu va lua nimic, nici nu se va coborî cu dânsul slava lui*? (Ps., 48, 17-18). Nu auzi pe proorocul care strigă cu glas mare: *Tot trupul e iarbă, şi toată slava omului, ca floarea ierbii*? (Isaia 40, 6). Nu vezi că însuşi adevărul lucrurilor dă dreptate celor spuse de prooroci? Nu vezi că viața şi sfârşitul lucrurilor întăresc cele spuse, că omul *la moarte el nu va lua nimic*? Ascultă-l pe Iov grăind acelaşi lucru: *Gol am ieşit din pântecele maicii mele, gol mă voi întoarce* (Iov 1, 21), *pentru că omul la moarte nu va lua nimic* (Psalmi

48, 18). Ascută-l pe Pavel cugetând la fel: *Nimic n-am adus pe lume; învederat e că nici nu putem lua* (1 Timotei 6, 7). Şi tu fericeşti pe omul care nu poate lua de aici nimic ca să-l poată apăra dincolo în ziua judecății! Spune-mi, poate fi oare o mai mare ticăloşie şi nefericire decât să pleci de aici mai necinstit ca toți, după ce ai trăit pe pământ în multă desfătare? Dacă ai vedea pe unul dintre oamenii bogați şi îngâmfați din oraş, care se bucură de multă cinste într-o țară străină, înconjurat de paraziți şi linguşitori, deci, dacă ai vedea pe unul dintre aceştia că trebuie să se întoarcă în patria lui, dar că nu i se îngăduie să ia ceva cu el, ci că trebuie să plece gol, lipsit de cinste, la înfățişare mai sărac şi mai sărman ca cerşetorii, spune-mi, l-ai socoti pe acesta de invidiat?; oare nu tocmai pentru aceasta l-ai neferici şi ți-ar fi milă de el? Gândeşte astfel şi despre cei bogați." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 184-185)

FILOSOFIA (definiția)

„Că aceasta este definiția filozofiei*:* să fii cu pricepere curat la suflet". (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

FILOSOFIA

„Omului îi aparține în mod natural puterea de a se ridica să filosofeze." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 2, p. 12)

„În adevăr, iubiților, ceea ce este însemnat pentru noi este virtutea şi filosofia. Dar fiindcă virtutea este departe de noi, şi atât ea, cât şi filosofia se găsesc cu totul străine nouă, apoi pentru aceea este tulburare mare în cugetele noastre, pentru aceea cele mai multe valuri năvălesc asupră-ne, pentru aceea amețeala ce ne cuprinde." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 310)

„Care este caracteristica filosofului adevărat? Nu oare de a dispreţui averile şi slava, şi în definitiv de a fi mai presus de orice invidie şi patimă?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 219)

FILOSOFIA (philosophia antigua şi philosophia christiana)

„Evangheliştii şi-au scris Evangheliile lor nu ca Platon[240], care a scris acea lucrare numită *Republica* sau ca Zenon[241] sau ca altcineva care a dat reguli de purtare în viaţă şi a alcătuit legi. Toţi aceştia au arătat prin scrierile lor că au fost inspiraţi de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un duşman al creştinătăţii, un vrăjmaş al bunei rânduieli, un demon care răstoarnă totul. Poţi spune altceva, când ei, în scrierile lor, cer ca femeile să fie comune bărbaţilor, când aduc pe fecioare goale în arene în văzul bărbaţilor, când îngăduie concubinajul, când amestecă şi răstoarnă totul şi calcă în picioare legile firii? Toate cele spuse de ei sunt născociri ale demonilor şi împotriva firii. Despre acestea însăşi firea ne poate da mărturie, că ea însăşi nu îngăduie astfel de lucruri. Şi aceşti filosofi au scris cărţile lor fără să fie prigoniţi, fără să fie în primejdie, fără să li se ducă război, ci în toată linişte şi în toată libertatea, într-o limbă frumoasă şi aleasă; pescarii, însă, au scris Evangheliile fiind prigoniţi, biciuiţi şi mereu în primejdie de moarte; cu toate acestea, scrierile lor au fost primite cu toată dragostea de neînvăţaţi şi de învăţaţi, de robi şi de liberi, de împăraţi şi de ostaşi, de barbari şi de eleni.

Nu poţi spune că Evangheliile au fost primite de toţi pentru că sunt scurte şi simple. Nu, pentru că sunt cu mult superioare scrierilor amintite mai sus. Nici prin vis nu s-au gândit filosofii aceia la feciorie, şi nici la numele ei, la sărăcia de bună voie, la post sau la ceva asemănător tot atât de înalt. Pescarii noştri, însă, n-au izgonit numai pofta, nici n-au pedepsit numai fapta, ci şi privirea desfrânată, insultele, râsul dezmăţat, îmbrăcămintea nepotrivită, mersul necuviincios, strigătul, mergând cu purtarea de grijă până la cele mai mici fapte din viaţa omului. Au umplut toată lumea cu sadul fecioriei. Au convins pe oameni să filosofeze despre Dumnezeu şi despre cele din ceruri aşa cum nimeni dintre filosofi n-a filosofat vreodată. Cum ar fi putut filosofa aşa, când ei au îndumnezeit chipurile animalelor sălbatice, ale fiarelor, ale târâtoarelor şi ale altor animale mult mai nevrednice? Şi iată, învăţăturile înalte ale pescarilor sunt primite şi crezute, înfloresc şi se răspândesc în fiecare zi, pe când învăţăturile filosofilor se duc, pier, dispar mai iute ca pânza de păianjen. Şi pe bună dreptate, pentru că demonii le-au propovăduit. Din pricina aceasta sunt pline de desfrânare, pline de multă

---

[240] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Platon, filosof grec (428-348 î.d.Hr.), discipolul lui Socrate şi dascălul lui Aristotel. Autorul a numeroase lucrări filosofice, scrise în formă de dialog: Criton, Fedon, Gorgias, Banchetul, Republica şi altele. Filosofia sa are ca metodă dialectica şi ca încoronare teoria ideilor. (n.s. 8, p. 21).

[241] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Zenon din Cilium, filosof grec (336-264 î.d.Hr.), întemeietorul stoicismului. (n.s. 9, p. 21).

întunecime şi de mai multă nerozie.” (*Omilii la Matei,* omilia I, IV-V, în col. PSB, vol. 23, pp. 21-22)

„Poate fi, oare, ceva mai de râs decât o lucrare ca *Republica* lui Platon, în care filosoful, în afară de cele spuse mai sus, ca să poată arăta ce este dreptatea, a scris pagini întregi pline de neclaritate? Chiar dacă spusele sale ar avea vreun folos, totuşi sunt cu totul netrebuincioase pentru viața oamenilor. Dacă un plugar, un fierar, un zidar, un corăbier, într-un cuvânt un meseriaş, care se hrăneşte din lucrul mâinilor sale, şi-ar părăsi meseria şi munca sa cinstită şi şi-ar cheltui atâția şi atâția ani ca să învețe din scrierile unui filosof ce este dreptatea, ar ajunge să moară de foame înainte de a o învăța şi ar pleca de pe lumea aceasta sfârşindu-şi viața în chip silnic, fără să ajungă să învețe ceva practic. Învățăturile noastre creştine nu sunt aşa. Hristos ne-a învățat dreptatea, cuviința, folosul, într-un cuvânt virtutea, în cuvinte puține şi lămurite. Uneori spune: *În aceste două porunci se cuprind toată legea şi profeții* (Matei 22, 39), adică în dragostea de Dumnezeu şi dragostea de aproapele; iar alte ori: *Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii faceți şi voi lor, că aceasta este legea şi profeții* (Matei 7, 12). Toate aceste învățături sunt uşor de înțeles şi le poate învăța cu uşurință şi plugarul şi sluga şi văduva şi copilul şi chiar omul care pare redus cu totul la minte. Aşa este natura adevărului. Şi o mărturiseşte sfârşitul lucrurilor. Toți oamenii au aflat ce trebuie să facă; şi nu numai că au aflat, dar s-au şi străduit să trăiască aceste învățături. Şi este trăită învățătura creştină nu numai în oraşe, ci şi pe vârfurile munților. Da, acolo, pe vârfurile munților vei vedea cete de îngeri strălucind în chip de trup omenesc, vei întâlni pe pământ viețuire cerească. Că reguli de viețuire ne-au dat nouă pescarii! Nu ne-au dat porunci, aşa cum fac filosofii, să studiem din copilărie, nici n-au legiuit că, pentru a pune în practică virtutea, trebuie să avem atâția si atâția ani. Nu, pescarii s-au adresat oricărei vârste fără deosebire. Învățăturile filosofilor, jocuri de copii; ale evangheliştilor, adevărul lucrurilor. Acestei viețuiri i-au dat ca loc cerul; meşterul ei este Dumnezeu şi tot Dumnezeu este legiuitorul legilor de acolo. Aşa şi trebuia. Răsplățile unei astfel de viețuiri nu sunt frunze de dafin, nici de măslin, nici întreținere pe seama statului, nici statui de aramă, lucruri lipsite de căldură şi valoare, ci viață fără de sfârşit; ajungem copii ai lui Dumnezeu, dănțuim împreună cu îngerii, stăm alături de tronul împărătesc, suntem necontenit cu Hristos.” (*Omilii la Matei,* omilia I, V, în col. PSB, vol. 23, p. 22)

„Cine cunoaşte vechiul Egipt, Egiptul cel înnebunit, cel ce lupta împotriva lui Dumnezeu, Egiptul care se închina pisicilor şi se temea şi

tremura în fața unei cepe, acela își dă seama bine de puterea lui Hristos; dar mai bine spus, nici n-avem nevoie de aceste vechi istorii, că se văd şi acum rămăşițele rătăcirii de odinioară, dovada nebuniei lor de mai înainte. Şi totuşi locuitorii Egiptului, care ajunseseră în vechime la o atât de mare nebunie, astăzi toți filosofează despre cer şi despre lucrurile cele mai presus de cer, râd de obiceiurile strămoşeşti, îi caină pe străbuni şi nu pun nici un preț pe filosofi. Însăşi viața i-a învățat că înțelepciunea vechilor filozofi nu era altceva decât o născocire de babe bețive şi că adevărata filosofie, vrednică de ceruri, este filosofia propovăduită de pescari. De aceea locuitorii Egiptului, pe lângă curăția dogmelor, arată mare râvnă şi pentru viața creştină." (*Omilii la Matei,* omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 107)

„Unde-mi sunt acum filosofii greci, care în zadar şi fără de rost imitau neruşinata filosofie cinică[242] - căci ce folos aveau că şedeau într-un butoi[243] şi se apucau apoi de fel de fel de blestemății – care se împodobeau cu inele, pietre prețioase şi aveau în casele lor slugi şi slujnice şi alte multe lucruri netrebnice, căzând dintr-o extremă în alta? Ioan Botezătorul n-a fost ca unul ca aceştia, ci locuia în pustie ca în cer, arătând prin viața lui mare filosofie. Când s-a pogorât din pustie în oraşe era ca un înger din cer: luptător al bunei credințe, încununat al lumii, filosof al unei filosofii vrednice de ceruri. Şi era aşa când încă nu se pusese capăt păcatului, când încă nu încetase legea, când încă nu fuseseră sfărâmate porțile cele de aramă, ci când stăpânea încă vechea viețuire. Aşa-i un suflet curajos şi treaz! Merge înainte mereu şi depăşeşte piedicile puse, ca şi Pavel pe timpul noii viețuiri!" (*Omilii la Matei,* omilia X, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 125-126)

„Unde-i acum Platon? Unde-i Pitagora?[244] Unde-i mulțimea de filosofi stoici?[245] Platon s-a bucurat de multă cinste; dar a fost demascat şi vândut ca sclav; n-a reuşit să înfăptuiască nici una din ideile sale, nici chiar

---

[242] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Întemeietorul filosofiei cinice este Antistene (444-365 î.Hr.), discipolul lui Socrate. Antistene sustinea că ştiința este inutilă, că sănătatea, bogățiile, dregătoriile nu sunt adevăratul bine, de aceea trebuie disprețuite; omul are datoria să se silească să ajungă liber, înfrângându-şi poftele; virtutea este binele suveran. (n.s. 24, p. 125)

[243] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Cum făcea filosoful cinic Diogene (413-327 î.Hr.), ucenicul lui Antistene. (n.s. 25, p. 125)

[244] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Pitagora s-a născut în insula Samos pe la 585 î.d.Hr. şi a murit pe la 500 î.d.Hr., în Italia de Sud, unde şi-a desfăşurat activitatea sa de om politic, filosof şi matematician. Este întemeietorul filosofiei ce-i poartă numele. (n.s. 20, p. 412)

[245] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Adepții filosofului Zenon din Citium (c. 336 – c. 264 î.d.Hr.), întemeietorul filosofiei stoice. (n.s. 21, p. 412)

cu ajutorul unui tiran; mai mult, şi-a trădat ucenicii şi şi-a sfârşit ticălos viaţa; iar gunoaiele filosofiei cinice, toate, ca umbra şi visul, au pierit! Şi n-au avut de luptat filosofii greci cu greutăţile cu care au luptat ucenicii Domnului! Păreau străluciţi pentru filosofia lor – atenienii au afişat chiar scrisorile lui Platon, pe care Dion[246] le trimisese lor –, au trăit în belşug şi tihnă toată viaţa şi aveau nu puţine bogăţii. Astfel Aristip[247] îşi cumpăra metrese scumpe; altul lasă prin testament mari moşteniri; iar altul păşea pe spatele ucenicilor săi, care făceau pod din spatele lor; despre Diogene din Sinope se spune că se schimonosea în piaţa publică. Acestea sunt faptele cele mari ale filosofilor! Nimic asemănător nu găsim în viaţa ucenicilor Domnului, ci mare curăţenie sufletească şi trupească, desăvârşită bună-cuviinţă, război cu toată lumea pentru adevăr şi credinţă, junghieri în fiecare zi, iar după acestea, trofeele cele strălucite.” (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 412)

„Filosofia este un bun destul de mare. Eu vorbesc despre a noastră căci, în ce priveşte învăţătura neamurilor, aceasta nu este decât cuvinte şi poveşti şi încă poveşti care n-au nimic filosofic în ele. În sfârşit, printre ei totul se face din mândrie şi din vanitate. Filosofia este deci un bine destul de mare, pentru că, chiar în această viaţă ea ne răsplăteşte. Spre exemplu, cel ce dispreţuieşte bogăţiile, simte deja, de acum, tot folosul acestui dispreţ, el este lipsit de orice grijă în plus şi fără de folos. Cel ce calcă în picioare slava, primeşte de aici jos răsplata sa, pentru că el nu este rob nimănui, fiindcă se bucură de adevărata libertate. Cel ce doreşte bunurile cerului, primeşte în această viaţă răsplata sa, pentru că el nu face nici un caz de lucrurile prezente şi trece cu uşurinţă peste toate greutăţile şi necazurile acestei vieţi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIII, 1, pp. 320-321)

„Spuneţi-mi, vă rog, pentru ce n-au putut înţelege neamurile deloc? Nu erau ele pline de toată înţelepciunea omenească şi de cunoaştere? Pentru ce n-au putut ele să-i depăşească pe pescari, pe făcătorii de corturi, pe oamenii fără inteligenţă? Nu-i aşa că fiindcă ele se întemeiau pe propriile lor iluminări, fiindcă ei voiau să-i scoată pe toţi din mintea lor cea slabă şi că dimpotrivă aceştia lăsau totul pe seama credinţei şi nu voiau să fie luminaţi

[246] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Dion de Siracuza, om de stat siracuzian, născut în 409, mort în 354 î.d.Hr., prieten cu filosoful Platon. (n.s. 23, p. 412)
[247] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Aristip de Cirena, născut pe la 430 î.d.Hr., filosof grec, întemeietorul şcolii filosofice hedoniste. (n.s. 24, p. 412)

decât de ea? Iată pentru ce apostolii i-au întrecut cu mult pe Platon, pe Pitagora şi pe mulţi alţi visători; iată pentru ce i-au întrecut pe astronomi, pe matematicieni, pe geometri, pe aritmeticieni şi pe toţi ceilalţi savanţi, ori cu ce ştiinţă ar fi fost împodobiţi? (…) Remarcaţi, în sfârşit, că apostolii au învăţat că sufletul este nemuritor şi nu numai că au făcut cunoscută nemurirea, ci încă au şi dovedit-o. Dar filosofii n-au cunoscut mai întâi ceea ce este sufletul şi după ce i-au făcut descoperită diferenţa şi l-au deosebit de trup, ei s-au dezbinat între ei; unii zicând că este netrupesc, alţii că este trupesc şi că el se risipeşte şi piere odată cu trupul; filosofii au spus şi că cerul este însufleţit şi că el este un Dumnezeu; dar pescarii au învăţat că Dumnezeu a creat cerul şi i-a convins pe oameni." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIII, 3, p. 324)

„Să le fie deci ruşine păgânilor cu filosofii lor şi cu înţelepciunea lor mai păcătoasă decât orice nebunie; să se dea la o parte şi să se ascundă. La ei, filosofii, în tot timpul vieţii lor, abia câtorva ucenici au putut să le împărtăşească ideile lor şi la cea mai mică primejdie i-au pierdut şi pe aceştia; dar ucenicii lui Hristos, pescari, vameşi şi lucrători de corturi, în puţini ani au adus toată lumea la credinţa lor, şi, cu toate că se iveau primejdii nenumărate, propovăduirea lor nu numai că nu s-a stins, dar înfloreşte şi sporeşte mereu, şi ei au învăţat înţelepciunea pe nişte oameni simpli, plugari sau ciobani." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 161)

„Elinismul, păgânismul, se întinsese pe tot pământul şi pusese stăpânire pe sufletele tuturor oamenilor; cu toate acestea după ce ajunsese la o atât de mare putere şi răspândire, a fost doborât de puterea lui Hristos." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 305)

„După cum oamenii şugubeţi ar râde, iar cei cu judecată ar plânge cu lacrimi de unul care s-ar apuca să săgeteze cerul ca să-l despice, sau ar încerca să sece oceanul cu pumnii, tot astfel e bine ca şi noi să râdem de elini şi să-i plângem când vorbesc împotriva noastră, încearcă lucruri cu mult mai grele decât cel care nădăjduieşte să găurească cerul şi să golească oceanul. Nici lumina nu va fi vreodată întuneric atâta vreme cât e lumină, nici adevărul minunilor şi învăţăturilor noastre nu va fi răsturnat." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 307-308)

FILOSOFII (păgâni)

„Căci dacă aceşti înțelepți falşi caută să-şi arate în afară înțelepciunea lor şi gravitatea, n-ar trebui să vă mirați, ci ar trebui să râdeți văzându-i urmând învățători falşi şi fără de minte; căci învățătorii lor n-au ştiut să gândească nimic mare, adevărat, nici cu privire la Dumnezeu, nici cu privire la creatură; ceea ce la noi ştie cea mai mică dintre femei, pe care Pitagora n-a cunoscut-o, că sufletul este duhovnicesc şi nemuritor. Căci aceşti filozofi zic în mod fastuos că sufletul este schimbat în muscă, în peşte, în țânțar. Nu vă aplecați urechea la ei, vă rog (…) Ei sunt aici personaje destul de mari, ei lasă să le crească părul, îl taie, îl ajustează şi se îmbracă cu o manta; iată în ce constă toată filozofia lor. Dacă îi priviți mai de aproape, ei nu sunt decât cenuşă şi țărână, nu este nimic sănătos la ei, ci *gâtlejul lor este mormânt deschis* (Ps., 5, 11); în ei totul este murdărie şi stricăciune, şi învățăturile lor aşa ca un leu putrezit, mâncat de viermi.

Primul dintre filozofii lor a învățat că Dumnezeu este apă, cel care a venit după el a zis că era focul, un altul că era aerul, şi toți n-au avut despre Dumnezeu decât idei stricate şi trupeşti. Nu admirați dar, vă rog pe aceşti învățători care n-au ştiut să se ridice la cunoaşterea unui Dumnezeu netrupesc. Căci dacă au avut ceva cunoaştere, ei o datorează vorbirilor pe care le-au avut în Egipt cu ai noştri. Dar, pentru a nu produce aici prea multă dezordine, să terminăm vorbirea noastră. Dacă ne-am ostenit să vă expunem învățătura lor, ceea ce au zis ei despre Dumnezeu, despre materie, despre suflet şi despre trup, nu ați putea apoi să nu izbucniți în râs. De altminteri nu merită nici măcar să fie respinşi, căci ei se distrug în mod reciproc pe ei înşişi.

Filozoful care a scris împotriva noastră cartea despre materie, se defaimă pe sineşi. Astfel deci, pentru a nu vă ocupa fără folos timpul vostru, şi pentru a nu ne pune să vorbim fără sfârşit, să le lăsăm toate lucrurile acestea, şi să spunem că trebuie să ne aplecăm la lectura Sfintei Scripturi, în loc să ne punem la vorbiri fără sens din care nu scoatem nici un folos. Acest aviz i-l dă Sfântul Pavel lui Timotei, acestui ucenic iubit care este plin de înțelepciune, şi care a primit darul Duhului Sfânt şi al minunilor. Să urmăm deci sfatul marelui apostol, să fugim să respingem aceste poveşti şi copilării (I Tim., 4, 7; 6, 20; 2 Tim., 2, 3); să punem mâna la lucru; vreau să spun, să ne obişnuim cu faptele iubirii spre frații noştri, cu primirea de străini, şi să ne lipim cu toată puterea noastră de milostenie, ca să putem dobândi bunurile pe care ni le-a făgăduit Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVI, 3, pp. 341-342)

„Filosofii păgâni nu se arată întru nimic mai buni ca mimii[248] sau ca acei ce se îndeletnicesc cu jocul de teatru, care nu pot să se laude decât cu mantia, barba şi cu toiagul lor.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 158)

„Într-adevăr unii din filosofi spun că nu e nici o Pronie pe lume, că lumea nu e făcută de Dumnezeu, că virtutea nu îşi este sieşi de ajuns, ci că (pentru întregirea virtuții) avem nevoie de bani, de neam mare şi de strălucirea din afară şi de altele încă mai de râs decât acestea!” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 159)

„Şi cu ce folos se aleg păgânii de pe urma studiului vorbirii frumoase, dacă cugetul le este gol de gânduri? Asta e ca şi cum cineva ar purta o sabie cu mânerul de aur, însă cu o lamă mai proastă decât orice plumb. Tot astfel şi limba acestor (vorbitori cu meşteşug) e împodobită cu vorbe şi cu nume, mintea însă le e plină de multă slăbiciune şi la nimic trebuincioasă.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 160)

„Aş vrea să vă vorbesc şi de minciunile, deşertăciunea şi neruşinarea celorlalți filosofi elini. Spune-mi, te rog, la ce este de folos să mănânci sământă omenească aşa cum făcea Stagiritul (Aristotel)? Ce folos este să trăieşti cu mamele şi surorile, aşa cum legiuia filosoful Stoiei (Zenon)? Aş putea arăta că întemeietorul Academiei şi dascălul lui şi alții mai minunați încă decât aceştia sunt mai neruşinați decât cei numiți mai sus, că au legiuit sodomia, despre care spuneau că este o parte sfântă a filosofiei; aş putea dezvălui toată alegoria lor, dacă nu s-ar lungi prea mult cuvântul meu, şi dacă n-ar fi îndeajuns ca prin unul singur să vădesc caraghioslâcul tuturor filosofilor.

Când filosoful lor cel mai mare, cel care pare a avea o filosofie mai înaltă şi, din pricina îndrăznirii gândirii sale şi din pricina înfrânării, se arată atât de neruşinat, atât de prost şi atât de fără rost - căci spunea că nu e nimic de mănânci carne de om -, ce vom mai spune despre ceilalți filosofi, dacă cel ce străluceşte mai mult decât alții, prin înălțimea îndeletnicirii sale, este atât de caraghios, atât de copilăros şi atât de prost?” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi*

[248] Tâlcuirea D-lui Prof. Ştefan Bezdechi: Actori care joacă numai cu gestul, fără cuvinte, ca la cinematograful mut. (n.s. 2, p. 158)

către elini, IX, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 318)

FRAŢI (creştinii ortodocşi sunt fraţi în Hristos - Fratele lor)

„Botezul şi împărtăşirea cu sfintele Taine ne fac fraţi". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 897)

„Nu toţi de aici ne sunt rude, ci numai cei ce sunt deopotrivă cu noi în modul vieţuirii, şi nici nu numim fraţi pe toţi care au îndurat aceleaşi scârbe ca şi noi, ci numai pe aceia care au arătat acelaşi zel ca şi noi. Astfel, pe unii ca aceştia Hristos îi numeşte fiii lui Dumnezeu, iar pe cei ce nu fac acestea fiii diavolului, fiii necredinţei, fiii gheenei şi ai pierzării. Tot astfel şi Timotei, pentru virtutea lui, era numit de Pavel fiu, pe când pe fiul surorii sale nici după nume nu-l ştim. Căci deşi acesta îi era rudă de sânge, totuşi nici un folos nu-i aducea, pe când cel ce şi de la natură şi prin locul naşterii era străin (căci Timotei era cetăţean al Listrei), pe acela, zic, îl consideră ca fiind cel mai aproape de el." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, pp. 390-391)

„Căci ce anume face frăţia? Baia renaşterii, care şi poate face pe cineva de a numi tată pe Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXV, p. 300)

„După cum oamenii neînrudiţi între ei, pe cei ce nu se ştiu unul pe altul de unde sunt, îi uneşte o legătură de căsătorie, şi când se căsătoreşte o fată cu un băiat, cele două neamuri ajung un neam şi dau naştere la nepoţi şi la unchi, tot aşa când Hristos a luat Trup, prin acest trup, toată Biserica a ajuns rudă a lui Hristos: Pavel rudă cu Hristos, Petru rudă cu Hristos, orice credincios, noi toţi, orice dreptcredincios. Pentru asta spune Pavel: *Fiind, dar, neamul lui Dumnezeu* (Fapte 17, 29)." (*Cuvânt la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos*, XVI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 195-196)

„Dar o, preadoriţii mei fraţi – de aş putea să vă numesc pe voi fraţi! Căci am avut parte de aceleaşi dureri ale naşterii ca şi voi, dar prin delăsarea

de după aceea am pierdut înrudirea[249] cea adevărată şi nobilă. Dar lăsaţi-mă să vă numesc fraţi din pricina marii dragoste.” (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 59-60)

FRICA (cea bună şi mântuitoare)

„Celor de după el, Sfântul Mucenic Iulian dându-le prin cele ce a pătimit îndemnul să stăruiască în credinţă, să nu se teamă de nimic altceva decât de păcat şi de lepădarea de Hristos.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 292)

FRICA (de Dumnezeu)

– Ce înseamnă: *Şi spre cel care tremură de cuvintele Mele?*

– Înseamnă a te supune cu fapta poruncilor lui Dumnezeu, aşa cum spune şi în altă parte: *Fericit este acela care se teme de toate pentru evlavie* (Prov., 28, 14). Dacă noi ne purtăm cu multă dragoste şi bunăvoinţă cu sluga noastră când o vedem că împlineşte cu multa sârguinţă şi teamă poruncile noastre, apoi cu mult mai mult va face aşa bunul Stăpân cu noi. De aceea, deci, a spus: *Voi căuta spre cel blând, spre cel liniştit spre cel care tremură de cuvintele Mele*.

Să tremurăm, dar, vă rog, şi cu multă frică să împlinim cuvintele Lui. Poruncile date de El nouă sunt cuvintele Lui! Când ştim ce-I place şi ce doreşte, să-I împlinim dorinţa şi să ne silim să fim aşa cum vrea”. (*Omilii la Facere,* omilia LV V, în col. PSB, vol. 22, p. 220)

„Să avem totdeauna înaintea ochilor noştri frica de Dumnezeu. Nimic

---

[249] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Singurul lucru care ne desparte pe noi creştinii unii de alţii este păcatul. În cazul înrudirii omeneşti, legătura este menţinută de conştiinţa că suntem dintr-un singur sânge. Actele grave provoacă renegarea, excluderea din familie. Asemănătoare este şi rudenia duhovnicească. Legătura este cu atât mai strânsă cu cât avem conştiinţa (pentru care trebuie să ne ostenim ca să o experimentăm cu adevărat în Liturghie şi să o transpunem şi în afara ei) că suntem cu toţii din sângele lui Hristos. Păcatul este cel care ne desparte de împărtăşirea cu simţire din sângele lui Hristos (chiar dacă formal ne împărtăşim cu Sfintele Taine, poate adesea din convenienţă). De aceea spunea Sfântul că a pierdut înrudirea cea adevărată (η ακρβης συνγεννεια, literal, *înrudirea profundă*, simţită în cele mai lăuntrice cute ale inimii), fiindcă păcatul nepocăit a reuşit să pervertească acea legătură tainică între mădularele Bisericii, transformând-o într-una adesea formală. (n.s. 4, pp. 59-60)

nu-l pierde atât de mult pe om ca atunci când cade de pe această ancoră, după cum nimic nu-l poate salva mai mult decât aceasta, dacă el îşi are ochii necontenit aţintiţi spre ea. Dacă noi, având înaintea ochilor pe un om, ne sfiim totuşi a face păcate, şi de multe ori ne ruşinăm până şi de slugile cele mai liniştite, nefăcând nimic absurd prin aceasta, de aici poţi înţelege câtă siguranţă am avea dacă veşnic ne-am gândi, cu frică, la Dumnezeu. Când ne vom găsi astfel, atunci diavolul nu se va putea arunca asupra noastră, de vreme ce s-ar trudi în zadar...” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IV, pp. 63-64)

„Deci iubiţilor, nu de gheenă să ne temem atât de mult, pe cât a nu dispreţui pe Dumnezeu, căci aceasta este cu mult mai grozav decât aceea. Când El, fiind întărâtat, îşi întoarce faţa de la tine, aceasta este mai rău decât orice, este mai greoi decât orice.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 116)

„Aceasta este avere mare, acesta este nepreţuitul tezaur! Dacă avem frică de Dumnezeu, nimic nu ne mai trebuie, dar dacă nu, atunci chiar de am avea şi împărăţie, vom fi mai săraci decât toţi oamenii. Nimic nu este asemenea cu cel care se teme de Domnul. *Frica Domnului toate le covârşeşte*. (Sir., 25, 14). Aceasta să o câştigăm, iar pentru a o câştiga să facem orice. Chiar de ni s-ar cere să ne dăm şi sufletul, chiar de trupul ni s-ar cere pentru a fi supus la chinuri, nimic să nu lăsăm, ci totul să facem pentru a dobândi frica de Dumnezeu. Căci numai aşa vom fi mai bogaţi decât toţi şi ne vom învrednici de bunurile viitoare (...)” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, pp. 73-74)

„Dacă în cele pământeşti reuşita nu este posibilă fără de frică, atunci cu cât mai mult nu va fi aceasta în cele duhovniceşti? Pentru că, spunem: cine a învăţat vreodată carte fără de frică? Cine a ajuns meşter desăvârşit fără de frică? Deci, dacă acolo unde nu pândeşte diavolul, ci numai lenea, e nevoie de frică pentru a o birui, atunci aici, unde e nevoie de atâta luptă, unde sunt atâtea piedici, cum să fie cu putinţă a ne mântui lipsiţi fiind de frică?

Cum şi în cel fel este această frică? Dacă vom avea în minte că Dumnezeu este de faţă, că pe toate le aude, pe toate le vede, nu doar pe cele săvârşite sau vorbite, ci şi pe cele din inimă şi din adâncul cugetului nostru – fiindcă *destoinic este Dumnezeu să judece simţurile şi cugetările inimii* (Evr., 4, 12), atunci nimic rău nu vom face, nimic rău nu vom vorbi, şi chiar nimic rău nu vom cugeta. Spune-mi, te rog, dacă ai fi veşnic lângă rege, oare

nu ai sta cu frică? Atunci cum de şezi lungit în fața lui Dumnezeu şi râzi şi nu te ruşinezi şi nici nu tremuri? Nu disprețui răbdarea Lui, pentru că El rabdă îndelung pentru a te aduce la pocăință.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, pp. 150-151)

„Aceasta înseamnă a se teme cineva de Dumnezeu, când chiar de nu vede nimeni, el totuşi face ceea ce este bine, iar nu ceea ce este rău. Dacă noi facem bine numai de ochii oamenilor, atunci înseamnă că ne temem de oameni şi nu de Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 118)

„Înfricoşător şi grozav este cuvântul, dar este nevoie a-l grăi, pentru ca cugetul vostru să se mişte şi să se zguduie, arătând că noi ne temem mai mult de oameni, decât de Dumnezeu, şi că-i cinstim mai mult pe oameni decât pe Dumnezeu. Gândeşte-te bine: cel ce preacurveşte ştie că Dumnezeu îl vede, şi totuşi, Îl disprețuieşte pe Dumnezeu, iar dacă îl vede un om, îşi stăpâneşte pofta. Prin aceasta oare nu-i preferă pe oameni lui Dumnezeu? Oare nu-L batjocoreşte pe Dumnezeu? Dar încă ce este cu mult mai grozav e că de oameni se teme, iar pe Dumnezeu Îl disprețuieşte. Când îi vede pe oameni, îşi stăpâneşte focul poftei sau mai bine zis care foc? Nu este foc, ci batjocură, căci, dacă nu este slobod de a se folosi de acea femeie, desigur că faptul este un foc, acum însă este batjocură şi cutezătoare necinstire; când îi vede pe oameni, zic, se opreşte din nebunia lui, iar de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu prea puțin se îngrijeşte.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 202)

„Nimic nu este mai puternic decât frica de Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 289)

„Nu este, nu este nimic mai puternic decât omul care are înrădăcinat în sufletul lui cu multă râvnă frica de Dumnezeu. De l-ar amenința focul, sabia, fiarele sau altceva, le disprețuieşte pe toate cu multă uşurință.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 503)

„Ne-a arătat (Pavel – n.n.) că cei ce au frica de Dumnezeu sunt mai străluciți decât toți, chiar dacă sunt cuprinşi de cea mai neagră sărăcie. Pe

Priscilla şi pe Aquila, făcători de corturi şi meşteşugari fiind, şi vieţuind în sărăcie, i-a fericit acum mai mult decât pe împăraţi. Cei aflaţi în vrednicii şi la conducere în lumea aceasta au fost daţi uitării, iar făcătorul de corturi, împreună cu soţia lui, sunt lăudaţi pretutindeni în lume. Iar dacă aici se bucură de atâta slavă, ia gândeşte-te de câtă răsplată şi cununi vor fi învredniciţi în Ziua aceea a judecăţii. Şi chiar înainte de acea zi, nu mici le-au fost desfătarea şi folosul, şi slava în vremea de acum, căci au vieţuit împreună cu Pavel atâta timp." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 159-160)

....

„Nu este altă răutate mai rea ce duce pe om la iad ca şi când nu se teme cineva de Dumnezeu, pentru că zice: începutul înţelepciunii este frica Domnului. Dacă n-are omul frică de Dumnezeu, orice răutate îi este în voinţă face." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 48)

FRICA (de păcat)

„Nu mi-e frică de nici un vicleşug, numai de un lucru mi-e frică, de păcat şi să nu mă mu

FRICA (remedii)

„Ce este înspăimântător? Moartea? Nu este ea înfricoşătoare! Căci cu repejune ne duce la limanul neînviforat. Dar oprirea bunurilor? *Gol am ieşit din pântecele mamei mele şi gol mă voi întoarce*. Dar exilurile? *Al Domnului este pământul şi plinirea Lui*. Dar cuvintele de batjocură? *Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, când vor spune tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind pentru Mine, căci plata voastră multă este în ceruri*." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 27-28)

FRUMUSEŢEA (trupească şi frumuseţea sufletească)

„Pe femeie o face plăcută şi dorită nu frumuseţea trupului, ci virtutea sufletului, nu sulimanurile şi fardurile, nici aurul şi hainele cele scumpe, ci cuminţenia, bunătatea şi frica tainică de Dumnezeu. Iar frumuseţea cea nematerială nu o poţi deprinde cum trebuie în altă parte, ci numai în acest loc minunat şi dumnezeiesc (în biserică – n.n.), unde Apostolii şi Profeţii ne şterg, ne răzuiesc bătrâneţea păcatului, ne împodobesc, ne aduc din nou

vigoarea tinereții, scot din sufletul nostru toată murdăria, toată zbârcitura, toată pata. Să ne sârguim dar, şi bărbați, şi femei, ca să sălăşluiască în noi această frumusețe. Frumusețea trupului, şi boala o veştejeşte, şi trecerea timpului o strică, şi bătrânețea o stinge, şi moartea, când vine, o pierde de tot; dar frumusețea sufletului n-o poate poci nici vremea, nici boala, nici bătrânețea, nici moartea, nici altceva din unele ca acestea, ci continuă să fie veşnic în floare. Frumusețea trupului adeseori cheamă la desfrânare pe cei ce o privesc, pecând frumusețea sufletului atrage chiar pe Dumnezeu spre dragostea cea potrivită Lui, precum şi Proorocul spune, grăind către Biserică: *Ascultă, fiică, şi vezi şi pleacă urechea ta şi uită poporul tău şi casa părintelui tău, că a poftit Împăratul frumusețea ta* (Ps., 44, 12-13).

Aşadar, iubiților, ca să ajungem prieteni cu Dumnezeu, să căutăm să deprindem în fiecare zi această frumusețe, ştergându-ne toată murdăria cu citirea Scripturilor, cu rugăciunile, cu milosteniile, cu buna înțelegere a unuia cu altul, pentru ca Împăratul, îndrăgostindu-Se de frumusețea sufletului nostru, să ne învrednicească de Împărăția cerurilor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 194)

FRUMUSEȚEA (trupului)

„Că aşa e frumusețea trupului! Floare cu puțină dăinuire. Se iveşte puțin în primăvara tinereții, şi după puțină vreme o strică bătrânețea. Iar dacă ai vrea să cercetezi şi alcătuirea trupului, atunci cu atât mai mult l-ai disprețui. Trupul nu-i altceva decât flegmă, sânge, scurgeri şi sucuri provenite din hrana mistuită. Cu acestea sunt udați ochii, obrajii, nasul, sprâncenele, buzele şi tot trupul. Dacă piere seva aceasta, piere o dată cu ea şi frumusețea obrazului.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 263-264)

„Ce devine ea? Un accident o zdrobeşte, cel mai mic rău o alterează, câțiva ani sunt suficienți ca s-o facă să se vestejească. Apoi în sfârşit, cum sfârşeşte ea? Cum sfârşeşte cea mai răpitoare frumusețe? Deschideți acest mormânt, întrebați acest sicriu: aceasta eu n-o ştiu, ce urâtă şi fără formă, iată frumusețea care vă fascinează atât de puține zile!” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 359)

„Primăvara nu este mai rapidă, frumusețile naturii care cel puțin se renasc, nu sunt atât de curând veştejite, pe cât sunt de alterate şi de pierdute frumusețile fețelor celor mai răpitoare.

Ce este oare frumusețea trupului dacă nu pulbere şi lut? Când se va lua masca de pe fața aceasta atunci te vei arăta ceea ce eşti. Aceasta însă cu adevărat înainte de moarte. Când năvăleşte peste bătrân boala, atunci vei vedea ce este.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 629)

„Când mai sus am ştiut deprima frumusețea, cauză obişnuită a iubirii dezordonate şi nelegitimă, arătându-i fragilitatea şi rapiditatea decadenței, noi nu vom înțelege nicidecum să-i luăm acestei opere a lui Dumnezeu ceea ce are ea ca suav, măreț, puternic. Niciodată Dumnezeu nu s-a arătat atât de Dumnezeu ca făcând să se nască dintr-o materie josnică şi fragedă aceste minuni de har şi de frumusețe.

În fața unei frumuseți pământeşti noi suntem deci în fața unei opere mai minunate a lui Dumnezeu. Însă, ce face iubirea respinsă de Dumnezeu dacă nu să necinstească şi să întine opera sa, să abuzeze împotriva lui însuşi pentru darul lui eminent? Ce pedeapsă suportă şi merită cel care întină în mod nedemn portretul regelui? Dumnezeu dă frumusețea pentru a aprinde în unirea bărbatului cu femeia focul curat şi sfânt al iubirii conjugale. Este o violare sacrilegă de a o face să slujească la iubirile adultere.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 630-631)

FRUMUSEȚEA (sufletului)

„Frumusețea sufletului, niciodată nu se vestejeşte, şi chiar la bătrânețe are mulți îndrăgitori şi întruna înfloreşte.

Deci ca şi noi să câştigăm această frumusețe, să râvnim pe cei ce o au şi să ne facem îndrăgostiți de dânşii. Căci numai aşa vom putea şi noi ca, luând această frumusețe, să ne bucurăm de bunătățile veşnice.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 85)

„Frumusețea sufletului? înțelepciune, îngăduință, milostenie, iubire, dragoste de frați, dorință de iubire, ascultare de Dumnezeu, plinirea legii, dreptate, cuget smerit. Acestea sunt frumusețile sufletului. Prin urmare, acestea nu sunt de la fire, ci din voința liberă. Şi cel ce nu le are, poate să le primească, iar cel care le are, dar se trândăveşte, le-a şi pierdut. Că frumusețea sufletului vine din ascultarea de Dumnezeu şi că dacă urmezi Acestuia, sufletul urât leapădă urâțenia şi devine frumos.” (Din vol. *Despre*

Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>, p. 55)

„Dumnezeu a închis frumuseţea trupului în lăuntrul hotarelor firii, pe când frumuseţea sufletului a lăsat-o slobodă de constrângerea şi sclavia unor asemenea hotare, pentru că şi e cu mult mai de preţ. În puterea noastră şi în ajutorul lui Dumnezeu stă putinţa înfrumuseţării sufletului nostru. Stăpânul nostru, iubitor de oameni fiind, mai cu seamă prin aceasta a cinstit neamul omenesc, că a lăsat ca cele de puţină valoare, cele care nu ne sunt de mare folos, cele ale căror pierdere ne lasă reci să fie supuse legilor constrângătoare ale firii, dar ne-a făcut stăpâni peste cele cu adevărat bune. Căci, dacă Dumnezeu ar fi lăsat să fim stăpâni peste frumuseţea trupului, să-l putem face mai frumos, atunci am fi avut griji zadarnice, ne-am fi cheltuit toată vremea cu îndeletniciri nefolositoare, şi nu ne-am fi îngrijit deloc de suflet. Ne-am mai fi ocupat oare de suflet şi de lucruri de seamă dacă am fi putut schimba cu adevărat înfăţişarea trupului nostru? Dacă acum, când nu ne stă asta în putere, când nu ne putem schimba faţa, ne dăm toată silinţa, silim natura ca să ne dăm o frumuseţe falsă, cu ajutorul culorilor şi vopselelor, cu ajutorul pieptănături şi a împletiturii părului, cu ajutorul hainelor, cu ajutorul încondeierii ochilor şi cu alte meşteşuguri de înfrumuseţare; deci, dacă ar fi stat în puterea noastră schimbarea înfăţişării trupului nostru, poate că nu ne-am fi ocupat cu altceva, ci tot timpul l-am fi cheltuit cu asta. Am fi înfrumuseţat cu mii de podoabe sluga, adică trupul, iar pe stăpânul lui, adică sufletul, l-am fi lăsat să zacă necontenit, lipsit de frumuseţe şi părăsit mai rău decât un rob. Pentru acest motiv Dumnezeu ne-a slobozit de această rea îndeletnicire şi ne-a dat o ocupaţie mai bună. Astfel omul, care nu poate să-şi înfrumuseţeze urâţenia trupului, va putea să-şi înalţe sufletul la suprema frumuseţe, chiar dacă ar fi fost coborât în cea mai groaznică urâţenie, poate să-şi facă sufletul atât de iubit şi de dorit, încât să-l dorească nu numai oamenii buni, dar însuşi Dumnezeu şi Împăratul tuturor, aşa cum zice şi Psalmistul, vorbind de această frumuseţe: *Şi va dori Împăratul frumuseţea ta* (Ps., 44, 13).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 352-353)

„Există o frumuseţe, o strălucire adevărată, cea a sufletului, cea pe care o dă harul şi care pregăteşte cerul.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 347-348)

FRUMUSEȚEA (de aici, de pe pământ şi cea din viața viitoare)

„Căci frumusețea de aici se vatămă de toate şi în toate împrejurările, şi chiar dacă nu ar atinge-o nici o boală sau grijă, ceea ce este peste putință, nu rămâne întreagă nici douăzeci de ani, pe când frumusețea cea de acolo pururea înfloreşte, pururea străluceşte. Nu ai a te terne de schimbare sau prefacere acolo, şi nici că venind bătrânețea îți va aduce vreo zbârcitură, sau că ar vesteji-o vreo boală, sau vreo tristețe ar vătăma-o, ci va fi mai presus de toate acestea. Frumusețea de aici chiar înainte de a se arăta, a dispărut, şi dispărută nu are mulți admiratori. Că oamenii lumeşti nu admiră, iar cei ce admiră, cu desfrânare admiră.

Deci, nu frumusețea aceasta să o căutăm, ci pe cea de acolo, după aceea să umblăm, ca astfel cu făclii strălucitoare să intrăm în cămara de nuntă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 339)

FUNCȚIILE (înalte)

„Funcțiile înalte împing de multe ori la fapte care nu-s pe placul lui Dumnezeu. Trebuie să ai suflet tare, ca să împlineşti o funcție înaltă aşa cum trebuie. Cel care nu are o astfel de funcție filosofează vrând-nevrând; cel care are o funcție înaltă însă pățeşte ceea ce ar păți un bărbat care ar trăi la un loc cu o fată plăcută la chip şi frumoasă, dar care ar fi primit poruncă să nu se uite la ea, fără a fi pedepsit. Aşa e şi puterea.” (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„Cum bogățiile au obiceiul de a-i pierde pe oameni fără ca ei să se gândească, demnitățile la fel compromit mântuirea lor; acelea îi fac lacomi, acestea neruşinați.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVI, 1, p. 336)

„... iubiților, să rămânem în harul lui Dumnezeu, arătând o purtare vrednică de acest har şi ducând necontenit în noi şi între noi pacea şi sfințenia. Acestea sunt adevăratele demnități, pe când toate celelalte sunt trecătoare, momentane, se sfârşesc o dată cu viața din lumea aceasta, şi de cele mai multe ori se cumpără cu bani, pentru care nici nu ar putea fi considerate demnități, ci mai mult nume seci, având puterea şi tăria lor în îmbrăcămintea hainelor şi în linguşirea celor ce-i înconjoară, însă demnitatea dată de Dumnezeu, acel dar al sfințeniei şi al înfierii, nu încetează nici după

moarte; îi face străluciți şi aici pe cei ce-l au, şi-i însoțeşte şi dincolo, în viața viitoare” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, pp. 26-27)

„Cel ce păstrează în sine darul înfierii şi păzeşte cu străşnicie sfințenia se va arăta cu mult mai strălucit chiar decât cel ce poartă pe cap coroană şi este îmbrăcat în porfiră împărătească; ba chiar în viața prezentă se va bucura de linişte şi veselie sufletească, căci cel ce se hrăneşte cu bune nădejdi nu are motive de tulburare şi e însoțit pretutindeni şi pururea de mulțumirea sufletească. Mulțumirea şi bucuria sufletească nu stau în mărimea întâietății, nici în mulțimea banilor, nici în importanța funcției, nici în puterea fizică, nici în luxul mesei, nici în podoaba hainelor şi nici în altele de acest fel, care, toate la un loc, sunt lucruri omeneşti, ci numai în succesele duhovniceşti şi în conştiința bună şi curată.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 27)

„Căci în sfârşit, ce sunt aceste onoruri, această soartă, această strălucire? Ce sunt ele dacă nu o vanitate, pentru că ele dispar atât de rapid? Un pericol grozav, pentru că ele sting orice viață naturală şi aprind jocul tuturor patimilor. Un sclavaj, pentru că ne înlănțuie în continuu, supraîncărcându-ne de datorii, ne înalță în noi înşine, ne fac tributarii lumii şi greşelilor ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 190)

„Ce să facem când demnitățile vin la noi? Să împărățim ca şi când n-am împărăți. Să comandăm ca fiind nişte slujitori ai fraților noştri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 365-366)

FUNCȚIILE (iubirea de onoruri şi funcții lumeşti)

„Dorința după posturi de cinste - dintre toate patimile dorința aceasta duce cel mai mult la pieirea sufletului omenesc.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 71)

GÂNDURILE (curate)

„Vă rog, dar, să ne străduim totdeauna să fim însuflețiți de gânduri curate. Gândul curat este pricina tuturor bunătăților. Bunul Stăpân nu se uită atât la ceea ce facem cât la ceea ce avem înăuntru, în mintea noastră, de acolo de unde pornesc faptele noastre; şi, uitându-se la gândurile noastre lăuntrice, primeşte faptele noastre sau îşi întoarce spatele. Fie de ne rugăm, fie de postim, fie de facem milostenie – că acestea sunt jertfele noastre cele duhovniceşti –, fie de facem o altă faptă duhovnicească, să o facem mânați de gânduri curate, ca să primim cunună vrednică de osteneli. N-am face, oare, cea mai mare prostie să îndurăm ostenelile, dar să fim lipsiți de răsplată, din pricină că n-am făcut faptele de virtute după cum cer legile date de Dumnezeu? Da, este cu putință, este cu putință datorită nespusei iubiri de oameni a lui Dumnezeu, să primim cunună chiar pentru o faptă nesăvârşită, numai pe temeiul gândului". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 337)

GÂNDURILE (păcătoase – eliberarea de ele)

„După cum fiarele fug la ieşirea soarelui şi se înfundă în vizuina lor, tot aşa se afundă şi gândurile noastre cele cu păcat la ivirea luminii mucenicilor în sufletele noastre şi se aprinde în noi flacăra cea strălucitoare a filosofiei." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

GÂNDURILE (paza gândurilor)

„Dar cum poți supune un gând sălbatic? m-ar întreba cineva.

– Ce spui, omule? Supunem leii, le îmblânzim sufletele lor şi te îndoieşti dacă putem îmblânzi sălbăticia unui gând?" (*Omilii la Facere,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 110)

„Să ne aducem aminte pururea de cuvintele lui Iosif, care a spus: *Cum voi face cuvântul acesta rău, ca să păcătuiesc înaintea lui Dumnezeu?* (Fac., 39, 9). Când ne tulbură un gând, să ne aducem aminte de cuvintele acestea ale lui Iosif şi îndată va fugi orice poftă ruşinoasă." (*Omilii la Facere,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 289)

„*Dar cum poate birui cineva sălbăticia gândului?* Zic unii. Ce spui tu, omule? Îi biruim pe lei şi sufletele lor le îmblânzim, şi te mai îndoieşti că sălbăticia gândului poate fi preschimbată în blândeţe? Şi asta cu toate că leul are în fire sălbăticia, iar blândeţea e împotriva firii lui; în vreme ce cu tine e dimpotrivă, bunătatea fiindu-ţi în fire, iar sălbăticia - împotriva firii. Deci, cel ce scoate ceea ce este după fire din sufletul fiarei şi pune acolo ceea ce este împotriva firii ei, oare nu va putea păstra în sufletul său ceea ce-i este după fire? Oare câtă nepăsare n-ar dovedi nefăcând aceasta? De altfel, cu sufletul leilor mai e şi altă greutate: fiindcă sufletul fiarei este lipsit de cugetare. Ci totuşi, aţi văzut adesea duşi prin piaţă lei mai blânzi ca oile, şi mulţi din cei aflaţi în prăvălii deseori aruncau bani stăpânului, ca plată pentru meşteşugul şi înţelepciunea cu care a îmblânzit fiara. Iar în sufletul tău este şi cugetare, şi frică de Dumnezeu, şi mult ajutor din toate părţile. Deci, nu îmi veni mie cu dezvinovăţiri şi îndreptăţiri ...” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 37-38)

„Nicăieri n-a spus (Dumnezeu) că trupul este de vină pentru săvârşirea păcatelor, ci necontenit a spus că de vină este gândul nostru cel rău. Nu este de vină ochiul care vede, ci mintea şi cugetul. Adeseori când mintea ne e îndreptată în altă parte, ochiul nu vede pe cei din faţă. Prin urmare, vederea nu se datoreşte în întregime ochiului”. (*Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 221-222)

GELOZIA

„Nu este nimic mai rău decât invidia şi gelozia.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 1, p. 166)

„Spune-mi, te rog, care om este mai vrednic de milă decât omul gelos sau omul cuprins de gelozie fără temei? Imaginea exactă a unei astfel de căsnicii o putem avea dacă o comparăm cu războiul sau cu furtuna: numai jale, numai bănuieli, numai dihonie, numai certuri şi discuţii. Gelosul nu-i mai fericit decât îndrăcitul sau nebunul; necontenit se frământă, sare, se ceartă cu toată lumea, se mânie pe oricine, vinovat sau nevinovat, pe slugă, pe copil, pe oricine îi iese în cale. Toată plăcerea căsătoriei s-a dus; toată viaţa îi este plină de amărăciune, de jale şi de scârbă. Chinul geloziei îi urmăreşte pretutindeni, fie de rămâne în casă, fie de iese în oraş, fie de pleacă în călătorie; îi chinuie mai groaznic decât boldul; îi întărâtă sufletul şi nu-i lasă nici o clipă de tihnă, căci boala aceasta nu dă naştere numai la tristeţe, ci şi la mânie cumplită. Tristeţea singură, sau numai mânia, îl poate

pierde pe om dacă pune stăpânire pe sufletul lui. Dacă însă îl asaltează şi tristețea şi mânia, strivindu-i necontenit, fără să-l lase să-şi tragă puțin sufletul, starea lui sufletească este mai groaznică decât moartea. Nu poți compara gelozia nici cu sărăcia lucie, nici cu bolile de nevindecat, nici cu focul, nici cu sabia. Numai cei care au suferit pe propria lor piele chinurile geloziei îi cunosc amarul. Cuvântul nu poate zugrăvi grozăvia bolii. Nimeni şi nimic nu poate mângâia sufletul unui soț răvăşit de gelozie, al unui soț silit să bănuiască necontenit cinstea aceleia pe care o iubeşte ca pe ochii din cap, pentru care şi-ar da cu plăcere viața. Chin groaznic îl cuprinde şi când se îndreaptă spre pat, şi când se aşează la masă să mănânce şi să bea; masa îi pare plină mai degrabă cu otrăvuri decât cu mâncăruri, iar patul, de nesuferit; nu poate sta în el nici câteva clipe; se frământă şi se răsuceşte ca şi cum ar sta pe jăratec. Nu-l poți smulge din cumplita răvăşire a sufletului său nici întâlnirile cu prietenii, nici grija de afaceri, nici teama de primejdii, nici cele mai puternice plăceri, nimica. Furtuna aceasta pune stăpânire pe sufletul lui mai tiranic decât orice altă bucurie, decât orice altă supărare. La acest chin sufletesc se gândea Solomon când a spus: *Nemiloasă ca iadul este gelozia* (Cânt. Cânt., 8, 6); iar, în altă parte: *Din pricina geloziei bărbatul ei este plin de mânie; este fără milă în ziua răzbunării, nici un preț de răscumpărare nu va putea să-i potolească ura, nici dacă-i vei face nenumărate daruri* (Pilde 34, 35). Atât de mare este furia geloziei, încât nici pedepsirea celui care i-a stricat casa nu potoleşte durerea gelosului. Adesea mulți i-au omorât pe oamenii care le-au necinstit casa, dar n-au putut să-şi omoare mânia şi tristețea. Alții au rămas la fel de mistuiți de focul geloziei, dacă nu mai mult, chiar după ce şi-au înjunghiat soțiile. Soțul gelos trăieşte toate chinurile geloziei chiar dacă gelozia sa nu-i deloc întemeiată, iar nenorocita şi nefericita lui soție suferă mai cumplit decât bărbatul ei. Unde să-şi îndrepte privirea, la cine să fugă, când vede că bărbatul ei o urăşte mai mult decât pe vrăjmaşii ei, când vede că s-a prefăcut în fiară sălbatică cel care trebuia să-i fie mângâiere în necazuri, acela de la care trebuia să aştepte apărare? În ce parte a lumii să scape de chinurile ei o dată ce portul vieții ei, căsnicia, e închis şi plin de nenumărate stânci? Slugile şi slujnicele îi râd în obraz, sunt mai obraznice cu ea decât soțul ei. De felul lor servitorii sunt bănuitori şi nerecunoscători; când însă li se mai dă şi libertatea să se mai poarte cum le este felul, când văd că a intrat dihonia între stăpânii lor, atunci cearta dintre soți e cel mai nimerit prilej ca să-şi dea pe fața toată purtarea lor urâtă. Atunci pot să născocească şi să plăsmuiască tot ce vor, în toată voia şi să întărească şi mai mult bănuiala soțului. Gelosul crede totul cu uşurință; pleacă urechea la tot ce se spune; nu poate face diferența între calomniatori şi oamenii vrednici de crezare. Şi sunt mai crezuți cei care

măresc bănuiala soțului decât cei care vor să o spulbere. Pentru aceasta, soția bănuită pe nedrept este silită să se teamă şi să tremure de frica slugilor bârfitoare şi a nevestelor lor tot atât de mult ca şi de frica bărbatului; este silită să cedeze slugilor locul cuvenit ei în casă, şi să ia ea locul lor. Poate trăi o clipă fără să verse lacrimi? Ce noapte, ce zi, ce sărbătoare este lipsită de gemete, de vaiete, de lacrimi? Necontenit amenințări şi ocări; unele de la bărbatul ei, rănit fără temei în suflet, altele, de la slugile cele ticăloase. Se păzeşte, îşi controlează vorbele şi faptele; toată viața îi e plină de temă şi de cutremur. E iscodită nu numai când iese din casă şi când vine acasă, ci îi sunt cercetate cu de-amănuntul şi vorbele, şi privirile, şi suspinele; este silită să stea mai nemişcată ca o stâncă, să sufere totul în tăcere, să stea închisă necontenit în camera ei, mai rău decât un întemnițat; dacă vrea să spună ceva, să se tânguie, să iasă din casă, trebuie să dea socoteală şi explicații acelor judecători ticăloşi, adică slujnicelor şi mulțimii servitorilor. Dacă vrei, închipuie-ți că toate aceste chinuri sufleteşti le are o familie nespus de bogată, care întinde mese îmbelşugate şi luxoase, care are o mulțime de slugi; o familie de neam strălucit, familia unui înalt demnitar, înconjurat de slavă multă şi de faima strămoşilor. Să nu laşi nimic dintre cele care parcă fac de invidiat viața acelei familii. Strânge totul cu grijă, şi compară totul cu tristețea şi chinul geloziei ce stăpânesc acea familie. Vei vedea că, în sânul acelei familii atât de bogate şi de slăvite, plăcerea nu o găseşti nicăieri. A dispărut, s-a stins aşa cum se stinge o mică scânteie ce cade pe întinsul nesfârşit al oceanului.

Acestea se întâmplă când e gelos bărbatul." (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 95-98)

„Dar dacă femeia e geloasă (lucru destul de des), atunci bărbatul suferă mai puțin decât femeia, şi cea mai mare parte a durerii cade tot pe acea nenorocită, căci nu va putea să se folosească de aceleaşi arme, ca un bărbat, față de soțul ei bănuit de adulter. Care bărbat va suferi să stea necontenit acasă, la porunca soției lui? Care slugă va îndrăzni să-l spioneze pe stăpânul său, fără să nu fie în dată pedepsită? Femeia geloasă nu poate să-şi mângâie durerea cu mijloacele de care se foloseşte un bărbat gelos şi nici nu-şi poate exprima prin cuvinte mânia ei. Bărbatul va suferi poate o dată, de două ori plânsetele şi vaietele ei; dacă însă continuă să-l învinovățească, o învață iute că e mai bine să sufere şi să se mistuie în tăcere.

Toate acestea se întâmplă şi pentru soț, şi pentru soție, când gelozia se întemeiază pe simple bănuieli. Dacă se întâmplă ca gelozia să fie întemeiată, atunci tot femeia este cea care suferă cel mai cumplit." (*Despre Feciorie*, 52,

în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 98)

„Se poate întâmpla, într-adevăr ca o femeie căsătorită să nu fie înşelată de soțul ei şi să nu ajungă geloasă, dar totdeauna este cu frica în sân că i se poate întâmpla asta. Este cu neputință ca femeia care vrea să se mărite cu un bărbat să nu se gândească la toate acestea, să nu se teamă de toate aceste chinuri după ce s-a căsătorit.

- Îți repet, iarăşi, că nu se întâmplă asta în toate căsniciile!

- Nici eu nu susțin. Dar dacă vine peste o căsnicie furtuna geloziei, vin şi alte furtuni. Dacă poți scăpa de unele, apoi nu poți scăpa de toate. Sunt multe cazuri când femeile care strică casele altora nici n-au mai avut nevoie de farmece sau de otrăvuri, căci rivalele lor au fost răpite mai înainte din viață, datorită marii lor supărări." (*Despre Feciorie*, 52, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 99)

GENEALOGIA

„Iar dacă vrem să facem genealogia cuiva, apoi să n-o facem vorbind de părinții, de bunicii şi de străbunicii aceluia, ci să dăm la iveală virtutea lui. Acesta-i cel mai minunat chip de genealogie! Ce folos de-i sunt părinții străluciți şi virtuoşi, dacă el n-are viață plină de fapte bune? Şi iarăşi, ce pagubă are de-i sunt părinții şi strămoşii de neam prost şi fără vază, dacă el e încărcat cu mii de virtuți? Dreptul Noe nu se trăgea din părinți cu vază, dar a ajuns om virtuos şi a atras asupra lui dragostea lui Dumnezeu. Dumnezeiasca Scriptură nu ne spune de părinții lui Noe că au fost virtuoşi şi totuşi Noe a putut să se urce pe culmile virtuții, deşi au fost atâtea piedici şi era împiedicat de atâția. Ca să afli că nimic nu-l poate împiedica pe cel care priveghează, pe cel care e cu mintea trează, pe cel care are multă grijă de mântuirea lui". (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 282)

„Dacă avem strămoşi virtuoşi, să le imităm virtutea; dacă dimpotrivă avem strămoşi păcătoşi, să nu socotim că răutatea lor ne vatămă cu ceva, ci să ne pregătim de ostenelile cele pentru virtute. Să fim încredințați că nu ne poate vătăma deloc răutatea lor. Fiecare este încununat sau osândit după cele ce-a făcut; aşa precum spune fericitul Pavel: *Ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, fie bine, fie rău* (II Cor., 5, 10) şi iarăşi: *Care va da fiecăruia după faptele lui* (Rom., 2,6)". (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, II, în col.

PSB, vol. 22, p. 107)

GHICIREA VIITORULUI

„Noapte adâncă nu este numai printre eretici şi printre elini, ci şi printre mulţi de-ai noştri, din pricina vieţii şi a credinţei lor. Fiindcă sunt mulţi cari nu cred în înviere, mulţi cari ţin zilele, mulţi cari se folosesc de descântece, de vrăji, de semne şi de ghiciri în zborul păsărilor, mulţi cari cred în puterea hârtiuţelor atârnate la gâtul bolnavilor şi în alte nimicuri de felul acestora.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 41)

„Ascultă deci pe Platon când spune astfel: *După cum hrismodii (ghicitorii sau prorocii cari dau hrismoasele sau răspunsurile oracolului) şi theomanţii vorbesc multe şi bune, şi nu ştiu nimic din cele ce vorbesc* (…)

Toate acestea ne dovedesc sila cu care slujesc dracii fiind stăpâniţi, cum şi sila pe care o rabdă cei ce s-au predat o dată lor şi care îşi ies din minţi. Dar şi Pithia – sunt silit a biciui acum şi o altă sluţenie a lor, pe care ar fi fost bine a o trece cu vederea, spre a nu vă vorbi de aceste lucruri netrebnice – însă pentru ca mai lămurit să cunoaşteţi acea necinste, este trebuitor a spune acestea, pentru ca şi de aici să aflaţi nebunia şi dispreţul cel mare la care se expuneau cei ce întrebuinţau ghicitori sau theomanţi de aceştia. Se spune deci că această Pithie, fiind femeie, şedea pe tripodul lui Apollon cu picioarele răşchirate, şi că stând aşa, deodată îi intra pe dedesubt, prin organele genitale, duhul cel necurat, umplând pe femeie de furie, care după ce îşi despletea părul cădea în extaz, ieşindu-i spume pe gură, şi astfel făcându-se într-un fel de nebunie, grăia cuvinte fără rost.

Ştiu că vi s-a înroşit obrazul de ruşine auzind acestea, însă aceia încă cugetă lucruri mari şi pentru sluţenia ca şi pentru nebunia aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 302)

„De ce te duci la acel mag sau vrăjitor? De ce-l întrebi? De îndată ce te-ai dus, de îndată ce l-ai întrebat, te-ai pus sub robia lui, căci îl întrebi ca unul ce crezi. *Nu,* zici tu*; nu-l întreb ca şi cum aş crede că tot ce va spune se va adeveri, ci ispitindu-l*. Dar chiar de s-ar adeveri, nu este fapta unui om care este încredinţat că acela spune minciuni, ci a unuia care se îndoieşte.

Deci, de ce întrebi ce va fi? Căci dacă el ar zice: *aceasta va fi, fă aceasta şi vei scăpa*, chiar nici aşa n-ar trebui să slujeşti idolilor; dar totuşi nu atât de mare este nebunia. Când însă prevestesc cele viitoare, apoi cel ce vrea să ştie, nimic altceva nu-i procură, decât o tristeţe zadarnică. Faptul nu se întâmplă, pe când tristeţea rămâne şi-l topeşte. Dacă aceasta ar fi fost în interesul nostru, nu s-ar fi ferit Dumnezeu de a ni le împărtăşi, nu ne-ar fi pizmuit şi nu ne-ar fi ascuns aceasta, El care a zis: *Câte am auzit de la Tatăl, am arătat vouă*, şi: *de acum nu vă mai zic slugi, ci prieteni; voi sunteţi prietenii Mei* (Ioan 15, 14-15). De ce, dar, nu ni le-a arătat şi pe acestea? Pentru că voieşte ca noi să nu facem nici o vorbă de ele. Acestea le spunea celor din legea veche, le spunea despre asin şi despre altele de acest fel, fiindcă erau prunci; pe când nouă, fiindcă voieşte a nu face nici o vorbă de ele, n-a pus nici o grijă de a ni le face cunoscute.

Însă, ce anume aflăm? Ceea ce n-au aflat aceia, că toate ale lor erau mici, pe când cele ce am aflat noi sunt acestea: că vom învia, că vom fi nemuritori, că vom deveni nestricăcioşi, că viaţa aceea nu va avea sfârşit, că toate vor trece, că vom fi răpiţi în nori, că toţi cei răi vor fi pedepsiţi şi multe altele pe lângă acestea, şi nici o minciună.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 98)

GLOSOLALIA

,,Când cineva se boteza, de îndată vorbea în limbi străine, şi nu numai că vorbea limbi străine, ci mulţi şi proroceau, iar unii arătau şi alte multe semne şi minuni. Fiindcă aceia se apropiau de la idoli, şi nu ştiau nimic lămurit, ba nici nu erau crescuţi în vechile Scripturi, când se botezau, îndată luau Duhul Sfânt; dar fiindcă pe acest Duh nu-l vedeau – fiindcă este nevăzut – apoi harul le dădea un semn văzut de lucrarea sa, şi unul, de pildă, vorbea îndată limba Perşilor, altul a Romanilor, iar altul pe cea a Indienilor, iar un altul vreo altă limbă, şi prin aceasta se învedera în ochii păgânilor că Duhul este cel ce grăia prin acela. Pentru aceea şi zice mai jos (1 Cor. 12, 7): *că fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos*, numind harurile*, arătarea Duhului*. Fiindcă şi apostolii acest semn îl luau la început, şi cei ce credeau luau semnul grăirii în limbi străine, şi nu numai acest semn, ci şi multe altele, fiindcă mulţi dintr-înşii şi morţii înviau, şi dracii alungau, şi multe de-aceste minuni săvârşeau, şi cu un cuvânt, aveau darurile cu dânşii, unii mai puţin, iar alţii mai mult. Dar mai mult dintre toate printre dânşii era harul vorbirii în limbi, iar aceasta a şi fost pricina schismei dintre dânşii, nu doar prin firea sa, ci din pricina nerecunoştinţei celor ce primiseră acest har. Cei

ce aveau mai mari haruri se mândreau către cei ce aveau mai mici, iar aceştia la rândul lor se supărau şi pizmuiau pe cei ce aveau mai mari. Harul cel mai însemnat – după cum am zis – era printre dânşii acela al limbilor. Aceasta chiar însuşi Pavel o arată cu trecerea timpului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, pp. 300-301)

„*Că cel ce grăieşte în limbă nu oamenilor grăieşte, ci lui Dumnezeu, că nimenea îl aude, ci cu Duhul grăieşte taine. Dar cela ce proroceşte, oamenilor grăieşte zidire şi îndemnare, şi mângâiere* (1 Cor. 14, 2-3). Deci aici el face o asemuire între haruri, şi doboară harul limbilor, arătându-l nici cu totul netrebuitor, nici iarăşi foarte folositor prin sine; şi aceasta fiindcă dânşii foarte mult se trufeau cu acest har şi fiindcă harul limbilor se credea de dânşii a fi unul din harurile cele mai mari. Şi se credea a fi mare pentru că acest har l-au primit apostolii mai întâi, şi încă cu atâta pompă, însă nu pentru aceasta era mai preferat ca celelalte. Dar de ce au luat apostolii acest har mai înainte de toate celelalte? Fiindcă urmau a se duce prin toate țările din lume, şi după cum în timpul zidirii turnului din Vavilon o singură limbă a fost împărțită în multe, asemenea şi atunci multe limbi se dădeau unui singur om, şi acelaşi grăia în mai multe limbi străine, în limba Perşilor, de pildă, şi a Romanilor, şi a Indienilor, căci duhul îl învăța pe dânsul toate acele limbi. Acest har se numea harul limbilor, fiindcă unul singur putea să vorbească fără de veste mai multe limbi. Dar tu priveşte cum el şi doboară harul limbilor, şi îl înalță, căci când zice: *Căci cel ce grăieşte în limbă nu oamenilor grăieşte, ci lui Dumnezeu, că nimenea îl aude*, el a doborât acest har, arătându-l ca nefiind mult trebuitor, iar când adaogă că: *cu Duhul grăieşte taine*, iarăşi l-a înălțat, ca să nu se pară că este de prisos şi nefolositor, şi că este dat în zadar.

Iar cel ce prooroceşte, oamenilor grăieşte zidire şi îndemnare şi mângâiere. Ai văzut de unde a arătat el însemnătatea acestui har – adică de la folosul obştesc – şi cum pretutindeni el preferă acest har ca fiind dat spre folosința celor mulți? Dar oare cei ce grăiesc limbi nu oamenilor grăiesc, spune-mi? Însă nu au ca roadă o astfel de zidire şi îndemnare şi mângâiere. Astfel că a fi stăpâniți de Duhul amândurora era de obşte, însă cel ce prorocea era mai presus de celălalt şi, prin urmare, mai trebuitor celor ce-l ascultau, pe când pe cel ce grăia limbi nu-l ascultau cei ce nu aveau har. Deci ce? Oare pe nimeni nu zideau aceia? *Da, ce, se zideau pe ei înşişi.* Pentru aceea a şi adăogat: *Cela ce grăieşte în limbă pre sine singur zideşte.* (1 Cor. 14, 4). Şi cum, dacă nu ştie cele ce grăieşte? Dar până acum apostolul vorbeşte de cei ce ştiau cele ce grăiau, adică ştiau numai pentru

dânşii, însă nu puteau să tâlcuiască altora. *Iar cel ce proroceşte, zice, Biserica zideşte*. Câtă deosebire este între acela şi Biserică, pe atâta deosebire este între cel ce grăieşte limbi şi cel ce proroceşte.

Ai văzut înțelepciunea lui, cum nu a micşorat harul limbilor le cave de nimic, ci îl arată ca având oarecare folos, mic fireşte, însă pe cât trebuie celui ce-l are! Apoi ca nu cumva să creadă că el pizmuindu-i doboară harul limbilor – căci cei mai mulți din corintenii aceştia aveau harul limbilor – oarecum îndreptând bănuiala aceasta a lor, zice: *Şi voiesc ca voi toți să grăiți în limbi, iar mai vârtos să prorociți. Că mai mare este cel ce proroceşte, decât cel ce grăieşte în limbi, fără numai de va tălmăci, ca Biserica zidire să ia* (1 Cor. 14, 5). Însă *mare* şi *mic* de aici nu stă în potrivnicia acestor haruri, ci în întâietatea unuia din ele. Aşadar şi de aici se învederează că el nu defăima harul, ci îi duce pe dânşii spre cele mai bune şi mai mari, arătând prin aceasta îngrijirea lui de dânşii, în acelaşi timp şi măreția sufletului lui apărat de orice pizmă. Nu a zis doar *doi sau trei*, ci *voi toți voiesc să grăiți în limbi* – şi nu numai aceasta, ci *,mai vârtos să proorociți*, adică mai mult aceasta decât aceea, fiindcă *mai mare este cel ce proroceşte* (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, pp. 371-373)

,,… căci un singur lucru, adică un singur rol îl au limbile, acela adică de a uimi pe ascultător, de a-l înfricoşa numai.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 386)

,,… limbile, dacă le aud cei necredincioşi şi proşti, nu numai că nu se folosesc cu nimic, dar încă şi râd de cei ce le vorbesc, ca de nişte nebuni. Căci acestea sunt numai spre semn, adică spre a uimi, spre a înfricoşa. Cei ce au minte se şi folosesc – căci spre aceasta a şi fost dat acest semn – fiindcă atunci când s-au pogorât limbile asupra apostolilor nu au fost numai aceia cari îi învinovățeau de beție, ci mulți se şi minunau şi-i admirau, ca pe unii ce povesteau minunile lui Dumnezeu. Aşa că cei ce râdeau erau cei proşti. Pentru aceea nu a zis simplu: *au nu ar zice că sunteți nebuni*, ci a adăogat încă *cei neînvățați (proşti) şi necredincioşi*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 386)

„Pe mulți îi aud punând des şi mereu această întrebare: Pentru ce, atunci, toți cei botezați vorbeau în limbi, iar acum, nu?

Să vedem mai întâi ce era vorbirea în limbi, şi după asta voi spune de ce acum nu mai vorbesc în limbi cei botezați.

- Ce era, dar, vorbirea în limbi?

- Cel botezat grăia îndată în limba indiană, în limba egipteană, în limba persană, în limba scită, în limba tracă, şi un om primea harul grăirii în multe limbi. Pe aceştia de acum, dacă s-ar fi botezat atunci, i-ar fi auzit şi pe ei grăind în felurite limbi. Scriptura spune că Pavel a găsit pe unii botezaţi cu botezul lui Ioan şi i-a întrebat: *Aţi primit Duhul Sfânt după ce aţi crezut? Ei i-au răspuns: Dar nici n-am auzit că este Duh Sfânt* (Fapte, 19, 2). Şi a poruncit îndată să se boteze. *Şi punându-şi Pavel mâinile peste ei, a venit peste ei Duhul cel Sfânt şi grăiau toţi în limbi* (Fapte, 19, 6).

- Pentru care pricină, dar, a fost retras şi luat dintre oameni harul acesta acum?

- N-a fost luat pentru că Dumnezeu nu ne mai cinsteşte acum, dimpotrivă, pentru că ne cinsteşte foarte mult.

- Cum?

- Am să-ţi spun. Pe vremea aceea oamenii erau mai nepricepuţi. Abia fuseseră izbăviţi de închinarea la idoli. Mintea lor era mai greoaie, nu aşa de sprintenă. Erau încântaţi şi atraşi de cele trupeşti. Nu aveau încă idee de darurile cele netrupeşti, nici nu ştiau ce este un har spiritual, privit numai cu credinţa. Pentru asta se făceau minuni. Unele haruri duhovniceşti sunt nevăzute şi se înţeleg numai cu credinţa, altele se arată prin semne văzute, pentru încredinţarea celor necredincioşi. De pildă, iertarea păcatelor este o faptă spirituală, un har nevăzut. Nu vedem cu ochii trupului cum se curăţă păcatele noastre.

- Pentru ce?

- Pentru că cel ce se curăţă este sufletul, iar sufletul nu se vede cu ochii trupului.

Aşadar, curăţirea păcatelor este un dar spiritual, care nu poate fi văzut cu ochii trupului. Vorbirea în limbi este şi ea o lucrare spirituală a Duhului, dar are un semn văzut, uşor de priceput chiar de cei necredincioşi. Căci limba care se aude este o vădire şi o dovadă a lucrării petrecute înlăuntru, în suflet, adică a lucrării nevăzute. De asta şi Pavel spune: *Iar fiecăruia i se dă arătarea Duhului spre folos* (I Cor., 12, 7). Eu, acum, n-am nevoie de semne, de minuni.

- Pentru ce?

- Pentru că am fost învăţat să cred în Stăpânul şi fără să-mi dea semn. Cel care nu crede are nevoie de o garanţie, dar eu, care cred, n-am nevoie nici de garanţie, nici de semn. Ştiu că am

fost curățit de păcate, chiar dacă nu grăiesc în limbi. Cei de pe vremea Apostolilor n-ar fi crezut dacă n-ar fi primit semn. De asta li se dădeau lor semne, ca o garanție a credinței în care credeau.

Prin urmare nu ca unor credincioşi, ci ca unor necredincioşi li se dădeau semne, se făceau minuni, ca să ajungă credincioşi. Aşa spune şi Pavel: *Semnele nu sunt pentru cei credincioşi, ci pentru cei necredincioşi* (I Cor., 14, 22).” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 208-210)

„În vremea de demult, cel ce se boteza şi credea grăia îndată în diferite limbi pentru vădirea Duhului primit la botez. Pentru că cei din vremea aceea mai erau încă slabi şi nu puteau vedea cu ochii trupului harismele cele duhovniceşti, li se dădea o harismă materială, care să facă vădită harisma cea duhovnicească; astfel, cel botezat grăia îndată şi în limba noastră, şi în limba perşilor, şi în limba indienilor, şi în limba sciților, ca să afle şi necredincioşii că au fost învredniciți de harul Duhului Sfânt. Semnul, adică glasul, era material şi îl auzeau cu urechile trupului; iar acest semn material făcea cunoscut tuturora harul duhovnicesc şi nevăzut al Duhului. Acest semn se chema glosolalie. Omul care cunoştea prin naştere o singură limbă, acela grăia prin har felurite şi deosebite limbi. Puteai vedea un singur om la număr, dar mai mulți prin harismele lui; puteai vedea de parcă are diferite guri şi felurite limbi.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 337-338)

GLUMELE (ce nu se cuvin)

„Timpul prezent nu ne este dat pentru petreceri, ci e timp de jale, de necazuri şi de dureri, şi tu încă vorbeşti glume proaste? Dar care luptător intrând în stadiu (locul luptelor olimpice) îşi părăseşte lupta începută cu antagonistul lui, şi se dedă la glume? Diavolul stă în față, el se înverteşte răcnind prim-mprejurul tău ca să te răpească, toate le mişcă şi toate le întoarce asupra capului tău, întrebuințează toate mijlocele ca să te scoată din templu, scrâşneşte cu dinții, mugeşte, scoate din nările lui foc şi pară contra mântuirii tale, şi tu încă mai stai pe loc vorbind glume, şi vorbe nebuneşti şi cu un cuvânt vorbe de acele ce nu se cuvine a le vorbi? Dar atunci el te va putea lua în stăpânire cu multă uşurință. Ne jucăm, iubiților. ” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 165)

„Te joci şi te desfătezi, vorbeşti caraghiozlâcuri, cu care provoci râsul altora, şi crezi că lucrul acesta e o nimica? Câte jurăminte false nu vin de la glume, câte pagube, câte vorbe murdare nu ies de acolo?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 166)

„Cel ce vorbeşte glume, nu poate fi cuvios, nu poate fi sfânt; chiar elen de ar fi, unul ca acesta este ridicol, căci numai celor de pe scena teatrului li se îngăduie aceasta. Unde este gluma, acolo este şi măscărăciunea, unde este râs fără timp, acolo este şi vorba murdară. Ascultă pe profetul de zice: *Slujiți Domnului cu frică, şi vă bucurați Lui cu cutremur* (Ps., 2, 11). Vorba murdară face sufletul uşurel şi trândav; ea de multe ori a născut insultele, şi tot din cauza ei se întâmplă lupte între indivizi şi chiar războaie între popoare. Dar ce? Încă nu ai ajuns cu totul în vârsta bărbătească? Dacă ai ajuns, apoi leapădă-te de cele ale copiilor. Tu nu voeşti ca servitorul tău să vorbească în piață cuvinte fără vreun folos, şi cu toate acestea tu, care spui că eşti servitorul lui Dumnezeu, vorbeşti glume şi caraghioslâcuri în piață? E plăcut lucru a nu se înşela un spirit privighetor; pe când pe un spirit uşurel şi neprevăzător cine nu-l va putea vâna şi prinde în cursă? El însuşi se va slăbi cu totul, şi nu va mai fi nevoie de cursa şi de siluirea diavolului. Pentru ca să cunoşti, apoi priveşte şi chiar numele ce se dă unui astfel de om. Glumeț înseamnă un om nestatornic, un om lesne schimbăcios, uşurel, şi care se face de toate; însă o astfel de purtare departe fie de cei ce se numesc creştini. Un astfel de om iute se schimbă în ideile lui, iute sare din una în alta. El trebuie ca să-şi schimbe necontenit şi schimele (gesturile), şi vorbele, şi râsul, şi umbletul şi în fine totul imită, şi gândul său e preocupat veşnic cum ar putea să inventeze mai multe comicării, căci de ele are nevoie. Prin forța lucrurilor, el îşi atrage multe duşmănii din partea celor luați în râs de dânsul, fie că au fost față şi au văzut, fie că dacă nu au fost de față, au auzit de la alții. Deci, departe de creştin de a-şi bate joc de cineva. Dacă lucrul acesta e bun, de ce simțiți un fel de repulsie cătră mimici? Te faci mimic (imitator al altora) şi nu te ruşinezi? Pentru ce nu permiteți femeilor voastre de a face aceasta? Oare nu e aceasta un obicei nedemn, şi un fapt nepotrivit unui om cuminte? Într-un spirit glumeț multe şi mari rele locuiesc, mare uşurință şi un pustiu complet de idei sănătose. Într-un astfel de spirit s-a slăbit armonia generală, a devenit şubredă întreaga clădire, frica de Dumnezeu a fost alungată, evlavia a fost depărtată. Limba o ai nu ca să te momițăreşti şi să batjocoreşti pe altul ci ca să mulțumeşti lui Dumnezeu. Nu vezi pe bufoni şi pe şarlatani, sau scamatori? Aceştia sunt aşa-zişii glumeți. Alungați, vă rog, din sufletele voastre o astfel de patimă respingătoare, pentru că este fapt de paraziți, fapt al mimicilor, al paiaților şi

al femeilor desfrânate. Departe fie de spiritele femeilor măritate, departe de spiritele nobile, sau şi ale sclavilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, pp. 166-167)

„După cum pofta treptat şi câte puţin duce la curvie, tot aşa şi cu glumele. La început se par a fi plăcute, dar mai apoi nimic nu e mai urâcios ca ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 167)

„Omul glumeţ iute devine şi ocărâtor al altora, dar ca batjocoritor şi bărfitor al altora el îţi îngrămădeşte asupra capului mii de rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 169)

GRIJA (de cele duhovniceşti)

„Pe cât de mare este deosebirea dintre Dumnezeu şi lume pe atât mai mare şi mai bună este grija de cele duhovniceşti decât grija de cele lumeşti.” (*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 125)

GRIJILE LUMEŞTI ÎNROBITOARE (definiţia)

„Sub numele de beţie eu nu înţeleg numai beţia de vin, ci şi acea îmbătare venită din bunurile lumeşti.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 453)

GRIJILE LUMEŞTI ÎNROBITOARE (gravitatea)

„Cel ce are nevoie de multe lucruri este rob a multe lucruri, cu toate că el se pare că este mai presus de ele...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 3, p. 419)

„Spuneţi-mi, vă rog, ce-i deosebeşte pe îngeri de noi, dacă nu că ei nu sunt constrânşi de nevoi comune ca şi noi? Aşa, cu cât avem mai puţină apropiere de starea lor, cu atât suntem mai depărtaţi de ei şi adânciţi în această viaţă nenorocită. Şi pentru a şti dacă eu spun adevărul, întreabaţi-i pe bătrâni, întrebaţi-i care perioadă din viaţa lor o cinstesc mai mult, sau pe aceea în care au fost robi nebuni ai tuturor nevoilor acestora sau pe aceea în care ei s-au desprins de ele? Întrebaţi-i pe cei care suferă de febră, întrebaţi-i

când se simt fericiți, dacă aceasta este când se simt rău şi beau mult, atunci când au nevoie de multe lucruri, sau atunci când reprimindu-şi sănătatea, ei nu mai au aceste nevoi constrângătoare? Nu vedeți că în orice stare ar fi, înseamnă să fii rău având nevoie de multe şi că robia nenorocită şi pofta nesățioasă ne depărtează foarte mult de adevărata filosofie a virtuții?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 3, p. 419)

„Hristos a mai poruncit: *Nu vă îngrijiți de ziua de mâine* (Matei 6, 34). Ştiu precis că nici un om nu vrea să asculte această poruncă, nici să se lase convins de adevărul ei, din pricina puținătății credinței noastre în Hristos. De aceea, acoperindu-mi fața din pricina ruşinii, voi lăsa la o parte această poruncă. Ar trebui să credem pe Hristos numai pe cuvânt; noi însă nu-L credem nici când ne dovedeşte adevărul spuselor Sale cu dovezi de nezdruncinat, nici când ne dă exemple despre temeinicia spuselor Lui, cum sunt cele cu păsările cerului (Matei 6, 26) şi cu iarba câmpului (Matei 6, 30); ba, dimpotrivă, ne frământă grija zilei de mâine ca şi pe păgâni, ba poate şi mai mult, şi, cu toate că ni s-a poruncit că nici nu trebuie să ne rugăm pentru cele de mâine, noi ne cheltuim toată râvna noastră cu astfel de rugăciuni." (*Despre căință (I),* 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 69-70)

GRIJILE LUMEŞTI ÎNROBITOARE (urmările păgubitoare)

„Dar dacă vrem să ne ocupăm de averile noastre, dacă vrem să trăim în lux şi chef, dacă vrem să avem grija femeilor şi a tuturor lucrurilor din lume, vom mai avea, oare, timp să ne purtăm ca nişte bărbați, vom mai avea timp să trăim în Duhul (Rom., 8, 4), vom mai avea timp să ne îngrijim de cele ale Domnului (I Cor., 7, 32)? Vom avea timp când vom pleca de pe lumea aceasta. Dar atunci nu mai este timpul ostenelilor şi al luptelor, ci al cununilor şi al pedepselor." (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 144)

„Nimic nu-l îndepărtează pe om mai mult de sine însuşi decât grijile de zi cu zi. Şi nimic nu-l face mai prins de grijile de zi cu zi decât neglijarea sufletului său." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 362)

GRIJILE LUMEŞTI ÎNROBITOARE (remedii)

„Dacă ne îngrijim de cele ale lui Dumnezeu, atunci şi Dumnezeu se va

îngriji de cele ale noastre şi vom străbate în toată linişte a oceanul vieții acesteia”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 165)

„*Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca.* Nu că sufletul ar avea nevoie de mâncare - că este imaterial - ci pentru că aşa obişnuim să vorbim. Dar chiar dacă sufletul n-are nevoie de hrană, totuşi nu poate rămâne în trup, dacă trupul nu-i hrănit.

Şi după ce a spus aceasta, nu s-a mărginit numai la atât, ci şi întăreşte spusele Sale, fie prin pilde luate din alcătuirea ființei noastre, fie prin pilde luate din afară de noi. Prin pilde luate din alcătuirea ființei noastre grăind aşa: *Nu este oare sufletul mai mare decât hrana şi trupul decât haina?* Cel ce a dat ceea ce este mai mult, nu va da oare ceea ce este mai puțin? Cel ce a plăsmuit trupul, care trebuie să fie hrănit, nu va da, oare, hrană? De aceea n-a spus atât: *Nu vă îngrijiți ce veți mânca şi cu ce vă veți îmbrăca,* ci: *pentru trupul vostru* şi: *pentru sufletul vostru.*” (*Omilii la Matei,* omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 275)

„*Uitați-vă la pasările cerului* (Matei 6, 26).

Ca să nu spui că trebuie să ne îngrijim de hrană, Domnul ne îndeamnă şi cu pilde mai puternice şi cu pilde mai slabe. Pilde mai puternice: sufletul şi trupul; pilde mai slabe: păsările cerului. *Cum nu vă va da vouă Dumnezeu hrană*, spune Domnul, *când El Se îngrijeşte atât de mult de ființe cu mult inferioare vouă?* (…)

De aceea se cuvine să admirăm mai ales înțelepciunea Legiuitorului nostru, că deşi putea da exemple de oameni, putea să numească pe Ilie, Moise, pe Ioan Botezătorul sau pe alții ca aceştia, care nu s-au îngrijit de hrană, totuşi dă ca pildă păsările ca să convingă şi mai mult pe ascultătorii Săi. Dacă Hristos ar fi dat ca pildă pe aceşti drepți, ascultătorii Săi ar fi putut spune: *N-am ajuns încă la virtutea acelora!* Aşa, însă, Domnul îi trece pe aceştia sub tăcere şi dă ca pildă păsările cerului, tăindu-le orice scuză. Domnul, prin această pildă, imită legea veche. Ca şi Vechiul Testament ne trimite la albină (Prov., 6, 8), la furnică (Prov., 6, 6), la turturică şi la rândunică (Ier., 8, 7). Nu mic semn de cinste este şi acesta, că putem săvârşi, prin voința noastră liberă, ceea ce animalele fac prin fire. Deci dacă Dumnezeu are atât de mare grijă de cele ce au fost făcute pentru noi, cu atât mai mult de noi; dacă are grijă de cei ce ne slujesc, cu atât mai mult de noi, stăpânii acelora. De aceea spune: *Uitați-vă Ia păsările cerului!,* n-a spus: *Nu precupețesc, nici nu fac negoț*, ci:

Nici nu seamănă, nici nu seceră (Matei 6, 26).

- Ce? Nu trebuie să semănăm?

- Hristos n-a spus că nu trebuie să semănăm, ci că nu trebuie să ne îngrijim; n-a spus nici că nu trebuie să muncim, ci că nu trebuie să fim fricoşi, să fim chinuiți de griji. Ne-a poruncit să ne hrănim, dar să nu ne îngrijim de hrană. Acelaşi lucru l-a spus mai înainte David, în chip ascuns, grăind aşa: *Deschizi Tu mâna Ta şi saturi pe tot cel viu de buna voință* şi iarăşi: *Cel ce dă dobitoacelor hrană şi puilor de corb, care îl cheamă pe El*". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 275-276)

„Nu râvna noastră, ci purtarea de grijă a lui Dumnezeu săvârşeşte totul, chiar în acelea în care ni se pare că noi lucrăm. Că dacă Dumnezeu ne părăseşte, nu ne-ar fi de nici un folos nici grija, nici munca, nici altceva din altele ca acestea, ci toate s-ar pierde". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 277)

„După cum bețivul nu poate crede uşor că există om care să nu bea nici apă, deşi sunt printre noi mulți monahi care au făcut aceasta, iar desfrânatul, care a trăit cu nenumărate femei, nu poate crede că este uşor să trăieşti în feciorie, şi nici cel care răpeşte averile străine nu poate crede că altul îşi dă cu uşurință şi averile lui, tot aşa nici cei măcinați, în fiecare zi, de nenumărate griji nu vor admite cu uşurință că pot exista oameni care trăiesc fără să se îngrijească de hrană şi de îmbrăcăminte. Că sunt mulți oameni care trăiesc aşa, ne-o pot arăta, chiar în zilele noastre, cei ce filozofează[250]". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 278)

„*Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, că ziua de mâine va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei.*

Adică chinul şi zbuciumul de fiecare zi. Nu-ți ajunge că-ți mănânci pâinea în sudoarea feței ?" (*Omilii la Matei,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 286)

„*Vă dau această poruncă,* spune Domnul, *nu cu alt scop decât ca să vă scap de grijile cele de prisos. Dacă azi te îngrijeşti de ziua de mâine şi apoi mâine te vei îngriji tot de ziua de mâine, nu înseamnă că faci o muncă de prisos? Pentru ce sileşti ziua de azi să aibă mai mult necaz decât necazul sortit ei, adăugând la propriile ei osteneli şi povara zilei de mâine? Nu uşurezi cu nimic ziua de mâine cu adaosul grijilor zilei de azi, ci o încarci cu oboseli şi frământări zadarnice*". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 287)

---

[250] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Adică monahii. (n. s. 25, p. 278).

„Noi ne îngrijim de cele de pe pământ, iar de cele din ceruri deloc. Am răsturnat rânduiala. Luptăm pe două căi împotriva poruncilor lui Hristos. Şi iată cum! Hristos ne spune: *Nu căutaţi deloc cele de aici!*, dar noi pe acestea le căutăm neîncetat. Hristos spune: *Căutaţi pe cele cereşti,* dar noi nu le căutăm nici o clipă, ci pe cât de mare ne e grija pentru cele lumeşti, tot pe atât de mare ne e nepăsarea pentru cele duhovniceşti, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mare." (*Omilii la Matei,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 287)

„Şi cum să nu ne dăruiască Dumnezeu toate bunătăţile, când El S-a grăbit atâta ca să-Şi dea Fiul Său spre junghiere? - Că jertfa nu se împlinise încă, dar o spune Pavel, grăind aşa: *El, Care n-a cruţat pe Fiul Său, cum să nu ne şi dăruiască toate împreună cu El?* (Rom. 8, 32)." (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 300)

„Hristos a spus: *Căutaţi împărăţia lui Dumnezeu şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33). Dacă suntem fără de grijă când vedem că alţii îşi neglijează treburile lor şi se ocupă de ale noastre, cu mult mai fără de grijă vom fi când Dumnezeu Se îngrijeşte de treburile noastre şi poartă grijă de ele. Nu te îngriji, dar, de treburile tale, ci lasă-le în grija lui Dumnezeu! Dacă te îngrijeşti tu de ele, te îngrijeşti ca om; dar dacă Dumnezeu poartă grijă de ele, poartă grijă de ele ca Dumnezeu. Nu te îngriji de ele, neglijând treburile de mai mare însemnătate, pentru că atunci nici Dumnezeu nu va purta multă grijă de treburile tale. Ca să aibă multă grijă de ele lasă-I-le pe toate în seama Lui! Dacă neglijezi însă pe cele duhovniceşti şi te îndeletniceşti cu treburile tale, Dumnezeu nu va purta multă grijă de treburile tale. Deci, dacă vrei să-ţi meargă bine treburile tale şi să scapi de orice grijă, îndeletniceşte-te cu cele duhovniceşti, dispreţuieşte pe cele lumeşti!

Făcând aşa, vei avea şi pământul odată cu cerurile şi vei dobândi şi bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 790)

„Cine pune, oare, într-o tabără de luptă temelii? Cine zideşte, oare, casa pe care are s-o părăsească puţin mai târziu? Nimeni! Dimpotrivă, dacă ar încerca cineva să facă aşa ceva ar fi ucis ca trădător. Cine cumpără într-o tabără de luptă hectare de pământ? Cine încheie afaceri? Nimeni! Şi pe bună dreptate. Ai venit ca să lupţi, i se poate spune, nu să faci negoţ! Pentru ce te

ostenești într-un loc pe care-l vei părăsi peste câtva vreme? Fă aceasta când ne vom întoarce în țară! Aceste cuvinte ți le spun și eu acum: Fă aceasta când ne vom duce în cetatea cea de sus. Dar, mai bine spus, acolo nu trebuie să te ostenești; împăratul cel ceresc va face totul pentru tine. (…) Așa ar trebui să trăiască creștinii. Să trăiască întocmai ca niște călători pe pământ, războindu-se cu diavolul, dezlegând pe cei ținuți robi de el; să se scape de toate grijile lumești". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 797-798)

„Avem noi de umplut mai mult decât un pântece? Trebuie să întreținem noi mai mult decât un trup? Pentru ce atâta grijă și atâta tumult? Acest suflet, pe care ni l-a dat Domnul, pentru ce-l împărțim noi așa, pentru ce îl risipim între atâtea slujiri și oficii, creându-ne nouă înșine slujiri crude?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXX, 3, p. 419)

„A nu avea nevoie decât de puține lucruri, aceea este libertatea de care se bucură îngerii și cei ce îi imită pe ei. Gândiți-vă cât este de lăudabil a-și dobândi această libertate într-un trup muritor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 3, p. 420)

,,… nu vedeți poate ce depărtare este de la cer până la pământ, și ce fel de război avem a purta, cum omul este aplecat spre păcat, cum păcatul lesne ne împresoară, și câte curse sunt la mijloc? Deci pentru ce să tragem după noi atâtea griji, afară de cele firești, și să ne aducem prin aceasta mai multe osteneli și necazuri, și mai mare să ne facem sarcina? Nu ajunge oare a ne îngriji numai de pântece, de haine și de case? Nu ajunge grija celor trebuitoare? – Deși chiar și de aceasta ne-a oprit Hristos, zicând: *Nu vă îngrijiți cu sufletul vostru ce veți mânca, și ce veți bea, nici cu trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca* (Mt. 6, 25). Deci dacă nu trebuie a ne îngriji nici chiar de hrana trebuitoare și de haine, nici de ziua de mâine, apoi cei ce pun în trebuințele lor zilnice atâtea mâncăruri, prin care singuri se îngroapă în pământ, cum vor putea să se ridice la ceruri?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 457)

„Astfel este Dumnezeu: când vede că noi nu suntem pironiți așa zicând de cele pământești, atunci ne dă și acestea. Când ne vede că preferăm cele duhovnicești, atunci ne dă și cele trupești; mai înainte nu ni le dă, ca nu cumva să smulgem pe cele duhovnicești. Crutându-ne pe noi, nu ne dă cele

trupeşti, ca şi fără de voia noastră să ne depărteze de ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XX, p. 255)

„La ce este bun a ne ataşa bunurilor pământeşti, când Dumnezeu, acest Dumnezeu care *îmbracă crinii câmpului* şi pregăteşte *mâncarea păsărilor*, acest Dumnezeu se oferă să poarte grijă de toate bunurile noastre?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 132)

HRANA (consumul cărnii)

„*Tot ce se mişcă şi viază să vă fie hrană. Ca pe iarba verde pe toate vi le-am dat*. Prin aceste cuvinte Dumnezeu pune început mâncării de carne; nu face asta ca să-i împingă pe oameni la lăcomie, ci ca oamenii să-I aducă Stăpânului jertfe şi mulțumiri din cărnuri şi ca oamenii să nu se gândească că sunt opriți de a mânca carne jertfită, Dumnezeu le dăruieşte puterea de a mânca din carnea jertfelor, dându-le multă libertate: *Ca pe iarba verde pe toate vi le-am dat*. Apoi, după cum lui Adam i-a dat voie să mănânce din toți pomii, dar i-a poruncit să nu mănânce dintr-un singur pom, tot aşa şi acum lui Noe, după ce-i dă voie să mănânce fără teamă orice fel de carne, îi zice: *Numai carne în sângele sufletului să nu mâncați*.

– Ce vor să spună aceste cuvinte? Ce înseamnă *carne în sângele sufletului*?

– Înseamnă carne de animale sufocate. Că sângele este sufletul animalului.

Pentru că oamenii aveau să aducă animale ca jertfă, Dumnezeu, prin această poruncă, aproape că le spune aşa: *Sângele dați-Mi-l Mie, iar carnea vouă*. A făcut asta, ca să înăbuşe dinainte pornirea oamenilor spre uciderea de oameni”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 340-341)

„Unii spun că nu trebuie să mâncăm sânge de animale, pentru că sângele lor e greu, asemănător pământului şi aducător de boli. Dar noi trebuie să ne păzim de a mânca sânge de animale nu pentru această pricină iscodită cu măiestrie de mintea omenească, ci pentru porunca Stăpânului”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 342)

HRANA (cumpătarea în mâncări)

„Nu mâncarea e un rău, – Doamne fereşte! – vătămătoare e îmbuibarea şi mâncatul peste trebuință de-ți plesneşte pântecele. Îmbuibarea te face să pierzi şi plăcerea mâncării, după cum nu e un rău să bei cu cumpătare vin, ci să te îmbeți, şi prin lipsa de măsură să-ți strici mințile”. (*Omilii la Facere,* omilia X, I, în col. PSB, vol. 21, p. 116)

„Dacă mâncăm cu măsură să nu ne ruşinăm niciodată; că Stăpânul ne-a făcut cu un astfel de trup că nu-l putem menține altfel decât dacă mâncăm; numai să ne depărtăm de lipsa de măsură; mâncarea cumpătată ajută nespus

de mult şi la sănătatea noastră şi la buna noastră stare". (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„Şi în aceasta mărginim noi mulţumirea cu cele de trebuinţă sau mulţumirea cu puţin. Cel ce poate a se mulţumi cu stridii şi a fi sănătos, nimic mai mult să nu caute; iar cel mai slab şi mai neputincios, şi care are trebuinţă pe deasupra de îndulcirea lui cu verdeţuri, să nu fie împiedicat. Iar dacă cineva ar fi mai neputincios şi decât acesta şi ar avea trebuinţă poate de un ajutor cumpătat din cărnuri, nici de la acestea nu-l împiedicăm. Căci nu pentru a ucide sau a vătăma pe oameni sfătuim noi prin acestea, ci ca pe cele prisoselnice să le tăiem. Iar prisoselnic este tot ceea ce este mai mult decât trebuinţa. Căci când noi şi fără acestea am putea trăi cu sănătate şi plăcut, tot ceea ce este adaos este cu desăvârşire prisoselnic.

Acestea le spunem noi şi de haine, şi de masă, şi de casă, şi de toate celelalte, şi pretutindeni căutăm trebuinţa numai, căci prisosul este şi nefolositor." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, pp. 179-180)

„Un pahar mic de vin şi o pâine e de ajuns spre a umple pântecele omului. Dumnezeu a făcut pe om mai cumpătat decât toate celelalte vietăţi pe care el le stăpâneşte." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

HRANA („mâncăm ca să trăim, nu trăim ca să mâncăm")

„Să ne obişnuim a mânca atât cât să trăim, nu cât să nu putem duce şi să ne îngreunăm. Că nu ne-am născut şi nu trăim ca să mâncăm şi să bem, ci mâncăm ca să trăim. Nu s-a făcut la început viaţa pentru mâncare, ci mâncarea pentru viaţă. Noi însă aşa ne cheltuim toată viaţa, ca şi cum pentru asta am fi venit în lume." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p.41)

HULA (împotriva Duhului Sfânt)

„O*rice păcat şi defăimare se va ierta oamenilor; dar defăimarea Duhului nu se va ierta lor. Şi celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului i se va ierta lui; dar celui care va zice cuvânt împotriva Duhului Sfânt nu i se va ierta lui nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie* (Matei 12, 31-32).

- Ce vrea să spună Domnul prin aceste cuvinte?

- Multe ați spus împotriva Mea! zice El. Că sunt un înşelător, că sunt împotriva lui Dumnezeu. Vă iert acestea, dacă vă pocăiți, şi nu vă pedepsesc. Dar defăimarea Duhului nu se va ierta nici acelora care se pocăiesc.

- Cum e cu putință asta? Că a fost iertat şi acest păcat celor ce s-au pocăit. Mulți din cei care au defăimat au crezut mai târziu şi toate păcatele li s-au iertat. Ce înțeles au, dar, cele spuse? Că dintre toate păcatele acesta singur nu se poate ierta? Pentru ce oare?

- Pentru că despre Hristos iudeii nu ştiau cine este, dar despre Duhul aflaseră de multă vreme. Tot ce-au grăit profeții au grăit prin Duhul Sfânt; toți cei din Vechiul Testament aveau o idee foarte clară despre Duhul Sfânt.

Înțelesul cuvintelor lui Hristos este deci acesta: *Fie!* spune El. *Puteți păcătui față de Mine, din pricina trupului cu care sunt îmbrăcat; dar nu puteți spune şi de Duhul Sfânt: Nu-L cunoaştem!. De aceea defăimarea voastră nu vă va fi iertată şi veți fi pedepsiți şi aici şi dincolo.* - Mulți au fost pedepsiți numai aici; de pildă, desfrânatul din Corint (I Cor., 2, 6) şi corintenii care s-au împărtăşit cu nevrednicie cu dumnezeieştile taine (I Cor., 11, 18-32) - *Dar voi, continuă Hristos, veți fi pedepsiți şi pe lumea aceasta şi pe cealaltă. Vă iert toată defăimarea adusă Mie înainte de răstignire! Vă iert chiar răstignirea! Numai pentru necredința voastră nu veți fi pedepsiți!* - Că nici cei care au crezut înainte de răstignire nu aveau o credință totdeauna deplină. Înainte de patimi Hristos poruncea să nu-L facă nimănui cunoscut; iar în timpul răstignirii a spus că le-a iertat lor păcatul acesta - *Dar cele ce ați spus despre Duhul Sfânt, acelea nu vor avea iertare!*

Că Domnul S-a gândit la defăimările aduse Lui înainte de răstignire se vede din cuvintele pe care le-a adăugat: *Celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice cuvânt împotriva Sfântului Duh, nu i se va ierta lui.*

- Pentru ce?

- *Pentru că Duhul Sfânt vă este cunoscut*, spune Hristos, *pentru că ați păcătuit față de fapte evidente. Chiar dacă spuneți că pe Mine nu Mă cunoaşteți, dar nu puteți spune că nu cunoaşteți pe Sfântul Duh, că scoaterea demonilor şi tămăduirile sunt lucrarea Sfântului Duh. Deci nu M-ați ocărât numai pe Mine, ci şi pe Duhul cel Sfânt. De aceea osânda voastră este de neînlăturat şi aici şi dincolo*". (*Omilii la Matei,* omilia XLI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 496-497)

HULA (împotriva lui Dumnezeu)

„... cei ce trăiesc rău sunt pricină de hulă împotriva Lui." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 284)

„Sfântul nume al lui Dumnezeu nu este atâta hulit prin stricăciunea neamurilor pe cât este prin stricăciunea creştinilor. Pentru aceasta vă îndemn, dragii mei frați, să facem tot posibilul ca Dumnezeu să fie slăvit în mod infinit. Căci zice: Vai slujitorului prin care se huleşte numele lui Dumnezeu! Ori, zicând Dumnezeu: *Vai*, El arată că cel împotriva căruia pronunță acest cuvânt, va fi condamnat la chinuri şi la pedepsele cele mai aspre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVII, 3, p. 346)

„Căci dacă omul însuşi, filosofând în fel şi chip, nu suferă nimic din cauza defăimătorilor, cu atât mai mult Dumnezeu, prin natura Sa neschimbată şi nestricăcioasă, sau prin slava Sa cea neîmpuținată şi neschimbată.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 53)

„Dacă noi, batjocorind pe Împăratul a toate, în loc să fim pedepsiți, am fost cinstiți prin marea Lui iubire de oameni, îți poți închipui câtă nerecunoştință am avea față de El, batjocorindu-L şi după aceasta! Atunci desigur că vom fi pedepsiți cu cea mai mare pedeapsă pentru asemenea nerecunoştință, ba încă mai aspră decât cea dintâi. Batjocora dinainte nu ne-ar arăta atât de nerecunoscători pe cât ne arată cea de după cinstea şi marea Lui purtare de grijă față de noi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 363)

„Fiindcă toți cei ce trăiesc defăimând pe Dumnezeu, nevrednici sunt de a privi soarele. Nevrednici sunt cei ce-L defaimă de a se bucura de făpturile care-L slăvesc, precum şi fiul care defaimă pe tatăl său este nevrednic de a se bucura de slujba servitorilor merituoşi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 365)

,,Nu este, nu este păcat mai mare ca acesta, dar nici deopotrivă; ci este adaos de păcate. Păcatul acesta amestecă totul; i se cuvine pedeapsă de neiertat, osândă neîndurată.” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 170-171)

,,Căci ***pentru cel ce are minte*** este mai înfricoşat decât orice iad să-L jignească pe Dumnezeu.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 77)

„Hulitorii de Dumnezeu sunt aceia despre care cineva a spus: *Cel care aruncă o piatră în sus, în capul lui a aruncat-o* (Sir. 27, 25). Cel ce aruncă o piatră în sus nu va putea să despice bolta cerească, nici măcar să o atingă, dimpotrivă, piatra rămasă în aer îl va izbi în creştetul capului pe însuşi aruncătorul ei. La fel se întâmplă şi cu cel care huleşte acea Fiinţă preafericită, aceea pe care nimic nu ar putea-o păgubi, fiind cu mult prea mare şi prea înaltă, încât să mai poată primi vreo lovitură: el ascute sabia care îi va pătrunde în suflet, ca urmare a nerecunoştinţei arătate faţă de binefăcătorul său." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, pp. 62-63)

„La urma urmei, cel care suferă, chiar dacă mai rosteşte câte-o vorbă rea în durerea lui, este vrednic de iertare, însă cel care, fără să sufere, îl huleşte pe Dumnezeu şi-şi pierde sufletul, ce iertare mai aşteaptă?" (Din vol. *Problemele vieții*, p. 152)

HULA (împotriva lui Dumnezeu; pedepsirea hulitorului)

„Şi pentru că noi vorbim acum de blasfemii, singura recunoştinţă, singura mulţumire ce
aspre mustrări, şi chiar, dacă trebuie, dispreţuieşte-l lovindu-l peste faţă; tu nu poţi întrebuinţa mâna la un lucru mai sfânt ca acesta. Dacă te va trage înaintea judecăţii, înfăţişându-te cu curaj, spune drept toată apărarea că tu ai răzbunat pe regele îngerilor, al cărui sfânt nume era blasfemiat. Căci dacă se pedepsesc acei care blasfemiază numele regelui pământesc, cu atât mai mult trebuie a pedepsi pe acel care merge până la acelaşi abuz faţă de Dumnezeu.

Aceasta e o crimă publică, este o nedreptate comună contra căreia noi trebuie să ne rid
Dumnezeu: pentru că dacă voiesc să pronunţe blasfemii, să fie mai atenţi şi mai timizi, să se teamă ca un creştin să nu-i audă şi să nu pedepsească pe loc nelegiuirea lor. Nu vă aduceţi aminte de curajul sfântului Ioan? El văzu un om tiran care călca legile căsătoriei şi cu îndrăzneală el spune în public: *Nu ţi se cuvine ţie să ai pe femeia fratelui tău* (Mc., 4, 18).

Eu te sfătuiesc a dojeni nu un rege, nici un judecător; eu însufleţesc zelul tău nu pentru a
(*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 30-31)

....

„Cel puţin îndreaptă pe egalul tău şi dacă va trebui să pieri, să nu te retragi: aleargă cu bucurie la acest fel de martir: pentru că sfântul Ioan a fost martir. Nu se cerea de la el ca să sacrifice, nici să adore idolii; dar neputând păzi tăcerea când vedea legile sfinte insultate, el sacrifică capul său; aşadar,

şi tu poţi lupta ca şi el pentru dreptate până la moarte şi Domnul îţi va ajuta.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 31)

HULA (împotriva lui Dumnezeu – lepădarea ei)

„Hula nu-I pricinuieşte nici o vătămare lui Dumnezeu; ci, dimpotrivă, cel ce-L huleşte, acela se răneşte. Nu te mânia pe hulitor! Suspină pentru el, plânge-l! Fapta lui e vrednică de plâns. Pe un om rănit nimic nu-l poate vindeca aşa de bine ca blândeţea. Blândeţea e mai puternică decât forţa. Iată ce grăieşte Dumnezeu, Cel hulit de noi, atât Vechiul cât şi în Noul Testament; în Vechiul Testament: *Poporul Meu, ce ţi-am făcut?* (Mih., 6, 3); iar în Noul Testament: *Saule, Saule, pentru ce Mă prigoneşti?* (Fapte 9, 4). Pavel ne porunceşte să povăţuim cu blândeţe pe cei ce ne stau împotrivă (II Tim., 2, 25); iar Domnul a certat cu asprime pe ucenici când s-au apropiat de El şi I-au cerut să pogoare foc din cer, spunându-le: *Nu ştiţi ai cărui Duh sunteţi* (Luca 9, 54-55). Şi acum, când cărturarii L-au hulit, Domnul nu le-a spus: *O, spurcaţilor şi înşelătorilor! O, pizmaşilor şi duşmanii mântuirii oamenilor!*, ci: *Pentru ce cugetaţi cele rele in inimile voastre?* (Matei 9, 4).

Trebuie, dar, să stârpim cu blândeţea boala. Omul care se îndreaptă datorită fricii se întoarce iute iarăşi la răutatea lui. De aceea a poruncit Domnul să se lase şi neghina (Matei 13, 30), ca să se dea vreme de pocăinţă. Mulţi din aceştia s-au pocăit şi au ajuns oameni vrednici, deşi mai înainte erau păcătoşi şi răi”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 367)

HULA (hulirea aproapelui)

,,Dacă cel care spune fratelui său: *Nebunule* este vrednic de cea mai grea pedeapsă, cât de mult foc al gheenei va aduna pe capul lui cel care huleşte pe fratele său numindu-l răufăcător, pizmăreţ, om fără conştiinţă, râvnitor de slavă deşartă şi mai ştiu eu cum?” (*Despre căinţă (I),* 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 58)

,,Dar pentru ce îl numeşte el, după locul naşterii sale, *Iuda, cel zis Iscarioteanul* şi pentru ce nu zice *Iuda vânzătorul*? El face aceasta pentru ca să ne îndemne a ne ţine limba curată de vorbe de ocară şi de aceea se stăpâneşte a-l numi *vânzătorul*. Să ne învăţăm, deci, a nu vorbi rău despre nici unul dintre vrăjmaşii noştri. Dacă Evanghelistul chiar împotriva vânzătorului Domnului nu întrebuinţează nici un cuvânt aspru, cum am putea noi să aflăm iertare când hulim pe cei de aproape ai noştri? Ba încă noi

batjocorim nu numai pe vrăjmaşii noştri, ci şi pe cei ce sunt către noi cu bune plecări. Vă conjur, să nu mai fie una ca aceasta ! Ascultați numai ce zice Apostolul Pavel: *Nici un cuvânt putred să nu iasă din gura voastră* (Efes. 4, 29).” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 166)

IADUL

„Iadul nu trebuie să ne înfricoşeze şi să ne sperie din pricina focului nestins, din pricina cumplitelor pedepse şi din pricina chinurilor fără de sfârşit, ci din pricină că L-am supărat pe Stăpânul cel aşa de bun şi din pricină că ne aflăm în afara bunei Lui voințe”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 281)

„Dacă nu ne apucăm acum, cât mai suntem încă în arenă, de ostenelile virtuții, dacă nu fugim acum de mrejele păcatului, mai târziu degeaba ne învinuim, când pocăința nu mai este de folos. Câtă vreme mai suntem în viața de aici, este cu putință să avem câştig de pe urma pocăinței, să ne curățim păcatele de mai înainte şi să ne învrednicim de iubirea de oameni a Stăpânului; dar dacă lăsăm să treacă timpul acesta şi suntem smulşi dintr-o dată de aici, nici un folos nu vom avea de ne vom căi atunci. Şi ca să vezi că aşa este, ascultă pe profetul care spune: *În iad cine se va mărturisi Ție?* (Ps., 6, 5); şi iarăşi: *Fratele nu izbăveşte, izbăvi-va, oare, omul?* (Ps., 48 , 7). Nu este nimeni acolo, spune profetul, nici frate, nici tată, nici mamă, care să scoată din munci pe cel pe care trândăvia lui l-a aruncat acolo. Dar pentru ce vorbesc eu de frate, de tată sau de mamă? Nici chiar drepții, care au multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, nu ne vor putea ajuta cu ceva atunci, dacă ne trândăvim acum. *Chiar dacă vor veni Noe, Iov şi Daniil, nu vor mântui pe fiii şi fiicele lor* (Iez., 14, 20). Uită-te cât de grozavă e amenințarea şi de ce drepți vorbeşte profetul! Aceştia, pe vremea lor, au mai mântuit pe alții. Noe a mântuit pe femeia şi pe fii lui, când potopul acela înfricoşător a venit pe lume, Iov la fel a fost şi el pricina mântuirii altora, iar Daniil a smuls pe mulți de la moarte, când barbarul acela, dorind lucruri mai presus de firea omenească, a încercat să ucidă pe caldei, pe magi şi pe gazarieni. Ca să nu socotim cumva că în veacul ce va să fie vor mai fi unele ca acestea, că cei virtuoşi adică şi cei care au îndrăznire înaintea lui Dumnezeu vor putea scăpa de pedepsele de acolo pe cei dragi lor care au dus aici pe pământ o viață păcătoasă”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 106-107)

„Dumnezeu ne-a amenințat cu iadul, nu ca să ne arunce în el, ci ca să ne înduplece să fugim de această cumplită tiranie. Noi, însă, facem cu totul dimpotrivă şi alergăm în fiecare zi pe drumul ce duce spre iad”. (*Omilii la Matei,* omilia I, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 25)

„Şi prin aceasta îți arată dragostea Lui şi-ți descoperă dorul ce-l are de tine. Că nu spune: *Duceți-vă în focul cel pregătit vouă!*, ci: *În focul cel pregătit diavolului!* Iar mai înainte de a pronunța această sentință, le spune celor trimişi în foc păcatele săvârşite; şi nu le spune pe toate, ci câteva. Iar înainte de păcătoşi îi cheamă pe cei ce au făcut fapte bune, ca să le arate păcătoşilor, şi prin aceasta, că pe bună dreptate îi învinuieşte. Nu sunt, oare, cuvintele spuse de Hristos păcătoşilor mai chinuitoare chiar decât chinul iadului? Nimeni n-ar lăsa pe binefăcătorul său să plece cu mâna goală dacă l-ar vedea flămând; iar dacă-l lasă, atunci de ruşine ar dori mai degrabă să se ascundă în pământ decât să audă doi sau trei prieteni de purtarea lui. Ce va fi, oare, în sufletul nostru, când vom auzi spunându-ni-se, înaintea întregii lumi, nemilostivirea noastră față de Binefăcătorul nostru? N-ar fi vorbit Domnul nicicând de lucrul acesta, dacă n-ar fi urmărit să arate pentru ce ne pedepseşte aşa. Din nespusele Sale faceri de bine se vede că nu pentru a ocărî, ci pentru a Se apăra şi a arăta că nu în zadar, nici fără temei, a spus păcătoşilor: *Duceți-vă de la Mine!* Dacă ar fi vrut să-i ocărască, le-ar fi pus în față toate păcatele lor; dar aşa, le spune numai ce a suferit de pe urma nemilosteniei lor”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 306-307)

„Cunosc mulți oameni care se tem numai de iad; eu, însă, spun că mult mai amară decât chinul iadului este pierderea slavei din împărăția cerurilor. Nu e deloc de mirare că nu se poate înfățişa asta cu cuvântul. Că nici nu ştim fericirea acelor bunătăți, ca să ne dăm seama bine de nenorocirea pricinuită de pierderea lor. Pavel a cunoscut bine fericirea, bunătăților cereşti (II Cor., 12, 2-4); el ştia că cea mai mare nenorocire este să pierzi slava lui Hristos. Şi aceasta o vom şti atunci când noi înşine o vom pierde.

Dar să nu suferim asta, o Unule-Născut, Fiule al lui Dumnezeu, nici să încercăm groaznicele chinuri ale iadului!

Cât de mare rău este pierderea acelor bunătăți nu se poate spune lămurit; dar, pe cât voi putea, mă voi sili să v-o fac cât de puțin cunoscută. Să presupunem că este un copil minunat, care este şi virtuos şi are şi stăpânirea întregii lumi; că este atât de virtuos, încât toți supuşii lui îl iubesc, ca şi cum ar fi propriul lor copil. Gândiți-vă acum ce n-ar îndura tatăl acestui copil numai şi numai să nu piardă prilejul de a sta necontenit alături de el? Ce necaz, mare sau mic, n-ar accepta, numai să-l poată vedea şi să se poată bucura de chipul lui? Aceasta să o gândim şi despre slava din ceruri. Nu este atât de dorit şi de iubit de tatăl lui acest copil, chiar de ar fi de nenumărate

ori virtuos, cât de iubită şi de dorită este dobândirea bunătăților cereşti, adică desfacerea de legăturile trupului şi trăirea cu Hristos (Filip., 1, 23). Nesuferit este iadul şi chinul de acolo; dar chiar de-ai spune că sunt mii şi mii de iaduri, nici atunci nu vei putea spune că chinul celui căzut în atâtea iaduri este la fel cu chinul celui care pierde slava aceea fericită, a cerurilor, de a fi adică urât de Hristos şi de a auzi: *Nu vă ştiu pe voi* (Matei 25, 12)*,* de a fi învinuit că ai văzut pe cel flămând şi nu l-ai hrănit (Matei 25, 42). Am suferi mai degrabă mii de trăsnete, decât să vedem că Hristos îşi întoarce de la noi blânda Sa faţă, că nu vrea să Se uite la noi cu dulcii Săi ochi. Dacă atunci când Îi eram duşmani, când Îl uram, când Îi întorceam spatele, Hristos ne-a iubit atât de mult, încât nu S-a cruţat nici pe Sineşi, ci S-a dat spre moarte, cu ce ochi, dar, ne vom mai uita la El, când după toate aceste binefaceri, nu L-am învrednicit nici de o bucată de pâine când era flămând". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 305-306)

„Unde sunt, deci, cei care nu cred în existenţa iadului? Dacă cei care au trăit înainte de venirea lui Hristos, care n-au auzit nici din nume de iad şi nici de înviere, vor fi pedepsiţi pe lumea cealaltă, după ce au fost pedepsiţi şi aici, apoi cu mult mai mult noi, care am fost născuţi şi crescuţi cu cuvintele filozofiei! Aş putea fi, însă, întrebat:

- Dar e drept să fie aruncaţi în iad cei care nici n-au auzit de iad? Vor spune: Dacă ne ameninţai cu iadul, ne-am fi temut şi ne-am fi înţelepţit!

- Nu cred! Că şi noi, cei de astăzi, auzim în fiecare zi vorbindu-ni-se de iad şi totuşi nu ne sinchisim deloc. În afară de asta, trebuie să mai spun şi aceea că acela care nu se teme de pedepsele care îi stau în faţă, cu mult mai mult nu se va teme de pedepsele de pe lumea cealaltă. Că pe oamenii mai puţin ascuţiţi la minte şi mai legaţi de pământ îi cuminţesc de obicei mai repede pedepsele imediate decât cele de mai târziu.

- Deasupra noastră, însă, stă o frică mai mare, iadul, mi se poate spune. Cei dinainte de venirea lui Hristos n-o aveau, aşa că li se face nedreptate când sunt pedepsiţi.

- Deloc! Mai întâi, în faţa lor nu stăteau aceleaşi lupte ca în faţa noastră. Ale noastre sunt cu mult mai mari. Iar cei ce se ostenesc mai mult au nevoie şi de ajutor mai mare. Şi nu mic ajutor ne este nouă creşterea fricii. Dacă noi avem avantajul faţă de cei de dinainte de venirea Domnului, să ştim pedepsele de pe lumea cealaltă, ei au faţă de noi avantajul că erau pedepsiţi cumplit îndată. Dar mulţi mai fac încă o obiecţie:

- Unde mai este dreptatea lui Dumnezeu, spun aceştia, dacă păcătuind eşti pedepsit şi pe lumea aceasta şi pe lumea cealaltă?

- Vreți să vă aduc aminte chiar de cuvintele voastre, ca să nu-mi faceți greutăți, ci ca voi înşivă să dați răspuns întrebării voastre? Am auzit pe mulți oameni de-ai noştri revoltându-se şi grăind aşa când află că unui ucigaş i s-a tăiat capul în temniță: *Ticălosul şi blestematul acela a ucis treizeci de oameni şi chiar cu mult mai mulți şi îndură numai o singură moarte! Unde este dreptatea*? Deci voi înşivă mărturisiți că nu-i de ajuns o singură moarte pentru pedepsirea lui. Cum se face, însă, că atunci când e vorba de pedepsele de pe lumea cealaltă sunteți de altă părere? Sunteți de altă părere pentru că nu judecați pe alții, ci pe voi înşivă. Atât de mare piedică e dragostea de sine pentru vederea dreptății!". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 449-450)

„Să nu supărăm pe Hristos. Lucrul acesta e mai cumplit şi mai groaznic decât orice. Chiar dacă multora li se pare iadul înfricoşător, eu nu voi înceta de a striga mereu, că a supăra pe Hristos este mai cumplit şi mai înfricoşător decât gheena. Şi vă rog ca şi voi să gândiți la fel. Aşa vom scăpa şi de iad şi ne vom bucura de slava lui Hristos". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 450)

„Dacă focul acesta material de pe pământ s-a năpustit ca o fiară din cuptorul Babilonului şi i-a ars pe cei ce şedeau afară, ce nu va face focul celălalt, nematerial, celor peste care se va năpusti? Ascultă ce spun profeții despre ziua aceea: *Ziua Domnului este nelipsită de mânie şi plină de urgie* (Isaia 13, 9). Nu va fi nimeni care să ne apere; nimeni care să ne scape; nicăieri chipul cel blând şi liniştit al lui Hristos. Ci, după cum cei osândiți în mine, la muncă silnică, sunt dați pe mâna unor oameni fără de inimă şi nu văd pe nici unul din cunoscuții lor, ci numai pe cei care-i păzesc, tot aşa va fi şi atunci; dar, mai bine spus, nu aşa, ci chiar cu mult mai cumplit. Aici pe pământ mai poți să faci o cerere de grațiere împăratului, îl mai poți ruga să-ți ridice osânda; dar acolo nu. Cei ce au intrat acolo nu mai scapă, ci rămân acolo, se pârjolesc şi simt atâta durere cât nu se poate spune cu cuvântul. Dacă nimeni nu poate să înfățişeze prin cuvinte durerile cumplite ale celor arşi în foc, cu mult mai mult suferințele pricinuite de focul de acolo. Aici pe pământ se termină totul într-o scurtă scurgere de timp; dincolo însă focul arde mereu şi nu se mistuie ce se arde". (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 515-516)

„Dar pentru ce trebuie să vorbesc de chinurile din iad? Gândeşte-te la cei care suferă de podagră. Când îi chinuie cuțitele durerii, poți să le arăți

mii de bolnavi cu suferințe mai mari decât ale lor, nici nu te bagă în seamă! Durerea lor e atât de puternică încât nu îngăduie minții să aibă o clipă de răgaz să se mai gândească şi la alții şi să se mângâie. Să nu ne hrănim, dar, cu aceste nădejdi zadarnice! Te poți mângâia cu nenorocirile altora când e vorba de suferințele mici; dar când durerea e covârşitoare, când toate cele dinăuntrul tău sunt pline de tulburare, când sufletul nu mai poate să-şi dea seama nici de el însuşi, de unde mai poți culege mângâiere?

Deci sunt de râs şi de batjocură toate aceste cuvinte; sunt basme de adormit copiii. Mângâierea de care-mi vorbeşti poți s-o capeți când ai o supărare, o supărare mică, atunci când auzim că şi cutare a pățit la fel. Dar sunt cazuri când nici supărarea nu ne-o mângâie. Dacă deci suferințele altora n-au nici în aceste mici supărări vreo putere, cu mult mai mult nu vor avea vreo putere când e vorba de dureri şi chinuri nespuse, care atrag după ele scrâşnetul dinților. Ştiu că vă supăr şi vă întristez cu aceste cuvinte. Dar ce să fac? N-aş vrea să grăiesc aşa! Aş vrea ca şi eu şi voi toți să îndrăgiți virtutea. Dar pentru că cei mai mulți dintre noi trăim în păcate, aş vrea să-mi dea cineva atâta putere ca să vă întristez cu adevărat şi să ating sufletul ascultătorilor mei. (…) Dacă o slugă disprețuieşte amenințarea stăpânului său, negreşit sluga nu rămâne nepedepsită, pentru că disprețul arătat stăpânului este o pricină de şi mai mare pedeapsă.

De aceea vă rog să ne zdrobim inimile când auzim vorbindu-se de iad. Într-adevăr, nimic nu este mai plăcut decât de a vorbi de iad, pentru că nimic nu-i mai amar decât chinurile din iad.

- *Dar cum poate fi plăcut să aud vorbindu-mi-se de iad*? m-ar putea întreba cineva.

- *Pentru că este neplăcut să ajungi în iad*! Pentru că aceste cuvinte, supărătoare în aparență, îndepărtează iadul de la noi şi în locul lui ne dau o altă plăcere: ne schimbă sufletele, ne fac mai evlavioşi, ne înalță mintea, ne înaripează gândul, alungă atacul cel rău al poftelor, sunt doctorie. De aceea îngăduiți-mi ca, vorbindu-vă de iad, să vă vorbesc şi de ruşinea din iad. Că după cum ninivitenii vor osândi atunci pe iudei, tot aşa şi pe noi ne vor osândi mulți din cei care par acum cu mult mai prejos de noi. Să ne gândim, dar, cât de mare va fi batjocura, cât de mare osânda. Să ne gândim, cel puțin acum, să punem început şi uşă de pocăință”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 516-517)

„Pentru noi, spun monahii, a supăra pe Stăpân e mai groaznic decât a fi aruncați în iad”. (*Omilii la Matei,* omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 634)

„Hristos, vrând să ne descrie chinul din iad, ni l-a zugrăvit sub chipul unui om care nu-şi poate satisface dorința; ne-a dat ca pildă pe bogatul care se pârjolea de sete; dorea o picătură de apă şi n-o putea avea; aşa se chinuia (Luca 16, 24)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 731)

„Când a vorbit despre împărăție, după ce a spus: *Veniți de moşteniți împărăția,* a adăugat: *cea pregătită vouă de la întemeierea lumii;* dar când a vorbit de foc, n-a mai grăit aşa, ci: *cel pregătit diavolului.* <<Eu, le spune Hristos păcătoşilor, v-am pregătit împărăția; focul nu-i pregătit vouă, ci *diavolului şi îngerilor lui;* dar pentru că voi înşivă v-ați aruncat în el, vina e a voastră>>.

Hristos îşi îndreptăţeşte hotărârea Lui nu numai prin cele spuse mai înainte, ci şi prin cele ce le mai spune, arătând pricinile osândirii lor: *Am flămânzit şi nu Mi-ați dat să mănânc.* De-ar fi fost chiar un duşman cel ce întindea mâna, oare, suferințele lui, foamea lui, frigul lui, lanțurile lui, goliciunea lui, boala lui, umbletul lui de ici-colo sub cerul liber n-ar fi fost în stare să înmoaie şi să înduplece chiar pe cel mai nemilos om? Aceste suferințe sunt în stare să pună capăt şi duşmăniei. Dar voi n-ați făcut aceasta nici prietenului vostru, care vă e prieten şi binefăcător şi stăpân. De vedem un câine flămând, ni se face milă de el; o sălbăticiune de-o vedem înflămânzită, ni se moaie inima; dar ție nu ți se înmoaie inima când vezi pe Stăpân flămând? Poți să mai aperi o astfel de purtare?”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 898-899)

„- Ar trebui însă, mi s-ar mai putea spune, să vină pe lume numai cei buni, atunci n-ar mai fi fost nevoie de iad, nici de osândă, nici de pedeapsă şi n-ar mai fi fost nici urmă de răutate; cei răi ar fi trebuit sau să nu se nască sau să moară îndată ce s-au născut.

- Se cuvine să-ți spun mai întâi cuvintele apostolice: *Dar tu, omule, tu cine eşti care răspunzi înaintea lui Dumnezeu? Oare făptura va zice Celui Ce a făcut-o: Pentru ce m-ai făcut aşa?* (Rom., 9, 20). Iar dacă vrei şi argumente, îți voi spune că sunt mai mult admirați cei buni când se găsesc printre cei răi; atunci se vădeşte mai ales bunătatea şi multa lor filozofie. Dar tu, spunând acestea, nimiceşti temeiul luptelor şi al strădaniilor.

- Dar ce? Ca să se arate aceştia buni, trebuie să fi pedepsiți alții?

- Doamne fereşte! Ei nu sunt pedepsiți ca să se arate ceilalți buni, ci sunt pedepsiți pentru răutatea lor; nici n-au ajuns răi pentru că au fost aduşi aşa pe lume, ci pentru răutatea lor; nici n-au ajuns răi pentru că au fost aduşi aşa pe lume, ci pentru că sunt trândavi. De aceea şi sunt pedepsiți. Şi cum să

nu fie vrednici de pedeapsă, când au avut atâția dascăli de virtute şi n-au câştigat nimic. După cum cei buni şi virtuoşi sunt vrednici de îndoită cinste şi pentru că au ajuns de folos şi pentru că n-au fost vătămați cu nimic de cei răi, tot aşa şi cei răi sunt vrednici de îndoită pedeapsă şi pentru că au ajuns răi, când puteau să ajungă buni - dovadă cei care au ajuns buni - şi pentru că n-au câştigat nimic de la cei buni". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 918)

„Două lucruri a spus Ioan despre Hristos: unul, că va boteza cu Duh Sfânt şi altul, că va arde pe cei necredincioşi. Dacă unul e vrednic de credință, atunci negreşit şi celălalt. De aceea Ioan a făcut două proorocii despre Hristos, pentru ca pe temeiul celei care s-a împlinit să crezi şi în aceea care nu s-a împlinit încă. Hristos face la fel; adeseori despre aceleaşi lucruri sau despre lucruri contrare, face două proorocii, una care se împlineşte pe pământ, alta pe care o făgăduieşte că se va împlini pe lumea cealaltă. Face asta pentru ca oamenii, cărora le place să discute mult, să creadă pe temeiul profeției împlinite şi profeția care nu s-a împlinit încă. Hristos a făgăduit că va da în viața aceasta însutit celor care au părăsit tot ce-au avut, iar în veacul viitor viață veşnică (Marcu 10, 30); şi a făcut vrednice de credință şi darurile viitoare prin împlinirea darurilor date pe pământ. Aşa şi Ioan Botezătorul; a făcut două profeții: una că Hristos va boteza cu Duh Sfânt, alta că va arde pe cei păcătoşi în focul cel nestins.

Deci dacă Hristos n-ar fi botezat cu Duhul Sfânt pe apostoli şi în fiecare zi pe cei ce voiesc, ai putea pune la îndoială şi pe celelalte, adică pedeapsa veşnică şi focul cel nestins; dar dacă s-a săvârşit şi se săvârşeşte în fiecare zi ceea ce este mai mare şi mai greu, ceea ce depăşeşte orice cuvânt – botezul cu Duh Sfânt –, cum poți spune că nu-i adevărat ceea ce-i uşor, ceea ce-i potrivit minții omeneşti, adică pedeapsa veşnică şi focul nestins?" (*Omilii la Matei,* omilia XI, V-VI, în col. PSB, vol. 23, p. 139)

„ ... pe cel care spune fratelui său: *nebunule*, îl pedepseşte cu gheena focului. Acum, pentru prima dată, Hristos pomeneşte de gheenă. Mai înainte, vorbise mult de împărăția cerurilor; dar abia acum vorbeşte de gheenă, arătând cu asta că împărăția cerurilor se datoreşte iubirii Sale de oameni şi voinței Sale, pe când iadul se datoreşte vieții noastre păcătoase." (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 210-211)

,,… să nu învinovățească nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce cheamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chemați. *Dară, zici tu, trebuia ca şi fără voia lor să-i tragă la sine*. Să nu fie ! El nu

sileşte pe nimeni, căci cine oare, chemând la cinste, la cununi, ospeţe şi serbări, trage la sine pe cei chemaţi, legaţi şi fără voia lor? Nici unul nu face aşa, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocoreşte. Dumnezeu trimite fără voie în gheena, însă în Împărăţia Cerurilor cheamă pe cei ce vor. În focul cel veşnic el trimite pe păcătoşi legaţi şi văicărindu-se, însă când este vorba de miile de bunătăţi, nu aşa; fiindcă dacă firea celor buni nu este aşa încât ei să alerge spre ele de bunăvoie şi să cunoască harul cel mare, apoi atunci sila întrebuinţată cu oamenii defaimă înseşi acele bunătăţi, *Dar pentru ce, zici tu, nu voiesc oamenii aceste bunătăţi şi nu aleargă după ele?* Din pricina neputinţei sau, mai bine zis, din pricina slăbiciunii lor. *Şi pentru ce atunci nu vindecă slăbiciunea lor?* Dar cum şi în ce fel trebuia să vindece această slăbiciune? Oare n-a făcut el făptura întreagă, care învaţă pe om şi-i arată puterea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu? *Cerurile, zice, spun slava lui Dumnezeu* (Ps. 18, 2). Oare nu a trimis şi pe Proroci? Nu i-a cinstit? Nu a făcut cu dânşii minuni? Nu le-a dat lege scrisă şi lege firească? Nu a trimis şi pe Fiul său? Nu le-a trimis şi pe apostoli? Nu a făcut cu dânşii semne? Nu i-a ameninţat cu gheena? Nu le-a făgăduit Împărăţia Cerurilor? Nu în fiecare zi răsare soarele său peste cei buni şi peste cei răi? Oare cele ce a poruncit nu sunt atât de uşoare şi lesne de împlinit, încât mulţi covârşesc poruncile lui prin prisosinţa filosofiei lor? *Ce trebuia să facă viei sale, şi n-a făcut?* (Is. 5, 4). *Dară, zici tu, pentru ce nu ne-a insuflat în chip firesc cunoaşterea şi virtutea?* Deci cine zice acestea, Elinul sau Creştinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleaşi lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoaştere, iar celălalt pentru viaţă. Aşadar, noi vom vorbi mai întâi către Creştin, căci nu atât îmi este vorba de mădularele dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice Creştinul? *Trebuia, zice, ca să ne insufle însăşi cunoaşterea virtuţii.* Dar ne-a insuflat această cunoaştere, căci de nu ne-ar fi insuflat-o, cum am putea cunoaşte cele vrednice de făcut, cum şi cele ce nu trebuia a le face? De unde atunci şi pentru ce sunt legile şi judecăţile? Deci el ne-a insuflat această cunoaştere, sau mai bine zicând, nu atât cunoaşterea, pe cât însăşi fapta. Dar pentru ce atunci ar trebui ca să primeşti răsplata, dacă totul ar fi al lui Dumnezeu? Căci, spune-mi, rogu-te, oare Dumnezeu te pedepseşte la fel cu Elinul, păcătuind? Nicidecum, căci tu ai cu tine libertatea izvorâtă din cunoaştere. Dar ce? Dacă ţi-ar spune cineva acum că şi tu, şi Elinul vă veţi învrednici aceloraşi bunătăţi pentru cunoaştere, oare nu te-ai nelinişti? Eu cred că da, căci ai zice că Elinul, putând afla cunoaşterea prin sine, n-a voit totuşi să o afle. Şi dacă şi el ar zice că Dumnezeu trebuia să insufle în noi cunoaşterea în chip firesc, oare nu ai râde şi nu ai spune *Dar pentru ce n-ai căutat-o? Pentru ce nu te-ai silit ca să o*

afli, precum am aflat-o eu? - şi ai sta cu multă îndrăzneală împotriva lui, spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie a învinovăţi pe Dumnezeu că nu ne-a insuflat şi cunoaşterea odată cu firea. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoaşterea, şi tot aşa ai putea izbuti să capeţi o viaţă curată, dacă nu ai ispiti şi nu ai cere totul; dar fiindcă te îngreuiezi spre fapta bună, pentru aceea şi pui înainte astfel de vorbe prosteşti. Cum ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adică îndeplinit prin silă? Dar atunci ne-ar fi tăgăduit virtutea multe dintre dobitoacele necuvântătoare, fiindcă multe dintre ele sunt mai cumpătate în viaţă decât noi. *Dară, zici tu, aş fi voit mai bine să fiu bun din silă şi să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin dorirea şi voirea mea, şi apoi să mă osândesc şi să mă pedepsesc.* Însă niciodată binele nu este silit, şi nici că s-a auzit vreodată că sila este mama binelui. Dacă nu ştii ce trebuie să faci, arată, şi atunci vom spune ce trebuie; dar dacă cunoşti singur că desfrânarea, de pildă, este un lucru rău, pentru ce atunci nu fugi de rău? *Nu pot*, zici tu. Însă te vor învinui şi-ţi vor închide gura alţii cari au izbutit a face cele mai mari fapte. Tu poate având şi femeie nu te înfrânezi, pe când un altul şi fără femeie îşi păstrează întreaga-cugetare. Deci ce cuvânt de îndreptăţire vei avea, nepăzind măsura cumpătării, pe când acela sare peste primejdie? *Nu sunt aşa, zici tu, din pricina firii trupului, şi nu din pricina voirii.* Nu eşti aşa fiindcă nu voieşti, şi nu că n-ai putea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, pp. 18-19)

„Fiindcă ai auzit de foc, să nu-ţi închipui că cei arşi acolo vor fi aduşi la nefiinţă, sau că vor pieri cu totul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 93)

„Că de ar rămâne sufletul de mii de ori nemuritor, zice – după cum chiar şi este – totuşi fără de trup nu se va putea învrednici de acele bunătăţi negrăite, după cum nici nu va putea fi pedepsit." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 420)

„Căci este cea mai de pe urmă ticăloşie, şi mai grozavă decât însăşi gheena, ca după ce Dânsul ne-a arătat atâta dragoste, să se găsească unii care nu au lucrat nimic chiar după o astfel de îngrijire din parte-I." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 110)

„Împărăţia a gătit-o oamenilor, dar gheena, spune Domnul, n-a gătit-o oamenilor, ci a pregătit-o diavolului şi îngerilor lui. Dacă voi duceţi o astfel de viaţă încât sunteţi vrednici de osândă şi de pedeapsă, în sarcina voastră e

drept să cadă vina”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 129)

,,Să ne gândim apoi, fără a mai ține seamă de chinurile iadului, cât de mare rău este pierderea împărăției cerurilor. Căci chiar dacă nu ne-ar amenința focul iadului, nici nu ne-ar aştepta chinuri veşnice, numai gândul de a fi înstrăinați de Hristos cel blând şi iubitor de oameni, Care S-a dat pe Sine la moarte pentru noi, Care a suferit toate ca să ne scoată din chinurile iadului şi să ne împace cu Tatăl pe noi, cei care Îi eram duşmani din pricina păcatelor noastre, prin urmare, numai gândul acesta, de a putea pierde acele bunătăți negrăite şi nemuritoare care ne aşteaptă, ar trebui să fie mai puternic decât chinul iadului şi îndestulător ca să ne deştepte sufletele şi să ne înduplece să fim totdeauna treji.” (*Despre căință (I),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 86)

„Chiar iubirea face iadul! Este iubirea respinsă, dispreţuită, mâniată, care sfârşeşte prin a părăsi pentru totdeauna pe mizerabilul care s-a jucat cu ea în mod ostentativ.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 303)

„Căci în sfârşit, dacă noi ne plângem de o disproporție între crimele noastre şi pedepsirea noastră, această disproporție era cu mult mai mare încă între infinitul răsplăților noastre şi puținul pe care Dumnezeu îl cerea de la noi pentru dobândirea lor. Nu! Dacă iadul este grozav, el este pe atât de drept, pe cât de grozav.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 303)

IADUL (Dumnezeu ne amenință cu iadul pentru a ne scăpa de iad)

„Precum deci pedepsele îi atrag pe oameni mai mult la datoria lor decât binefacerile, Iisus Hristos ne-a făcut amenințări grozave, ca teama să ne aducă să-L cinstim.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIX, 1, p. 187)î

„*Şi cum atunci,* zici tu, *el care ne iubeşte ne-a amenințat cu gheena, cu osânda şi pedeapsa*? Tocmai de aceea, fiindcă te iubeşte. Căci scoțându-ți din rădăcină răutatea ta, şi stăpânindu-te cu frică, ca şi cu un frâu, totul face şi toate le lucrează ca să nu păşeşti pe calea răului, şi atât prin cele plăcute, cât şi prin cele neplăcute, te împiedică de a da năvală la cele de jos; voieşte,

cu un cuvânt, a te ridica la El, izbăvindu-te de răutate, care este mai grozavă decât gheena.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 158-159)

„A fugi de osândă are cea mai mare putere asupra cuiva; că dacă paguba s-ar mărgini la a nu câştiga cele bune, negreşit că cei mai mulți ar suferi aceasta, însă când ajunge până şi la a suferi rele, apoi atunci nu ar mai putea răbda. Trebuia ca pierderea împărăției cerurilor să fie socotită de dânşii ceva de nesuferit, însă pentru neputința celor mulți aceasta pare cu mult mai grozavă; nu atât dăruirea celor bune mişcă pe ascultătorul cel încăpățânat, pe cât amenințarea cu pedepsele.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 105)

„De aceea auzim vorbindu-se de gheenă, ca astfel mult folos să tragem din amenințarea şi din frica ei. Dacă ar fi urmat ca să-i arunce într-însa pe cei ce păcătuiesc, fără ca dinainte să vestească amenințarea de ea, desigur că mulți ar cădea într-însa. Dacă şi acum, când ni se cutremură sufletul de frică, şi încă sunt unii care păcătuiesc cu uşurință, ca şi cum nici nu ar fi gheenă, dar dacă nici nu s-ar fi spus mai dinainte şi nici nu ne-ar fi amenințat, ce rele n-ar face? Astfel că – cum am spus deseori – gheena ne arată nouă îngrijirea părintească a lui Dumnezeu nu mai puțin decât Împărăția cerurilor. Căci gheena conlucrând împreună cu Împărăția cerurilor pe mulți oameni prin frică îi împinge în Împărăția cerurilor. Aşadar, să nu luăm faptul acesta ca o asprime sau cruzime din parte-I, ci ca o milă şi filantropie mare, ca o îngrijire părintească şi dragoste către noi. Dacă n-ar fi amenințat pe niniviteni pe timpul lui Iona, desigur că n-ar mai fi rămas cetatea lor. Dacă n-ar fi amenințat cu gheena, cu toții ar fi căzut în gheenă. Dacă n-ar fi amenințat cu foc, nimeni n-ar fi scăpat de foc. El voieşte a face cu totul contrare celor ce grăieşte, ca tu să faci ceea ce voieşte. Nu voieşte moartea păcătosului, ca nu cumva să cazi în acea moarte. N-a spus numai prin cuvinte, ci a arătat şi faptul ca astfel să fugim.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 171)

„Bune sunt, Stăpâne, făgăduințele Tale, bună este şi Împărăția Ta, pe care o aşteptăm, dar şi gheena, cu care ne ameninți! Una ne îndeamnă, cealaltă ne înfricoşează: Împărăția ne îndeamnă spre bine, gheena ne înfricoşează cu folos.

Dumnezeu ne amenință cu iadul, nu ca să ne arunce în iad, ci ca să ne scape de iad. Dacă ar fi vrut să ne pedepsească, nu ne-ar fi amenințat mai înainte, pentru ca, întăriți, să fugim de cele ce ne amenință. Ne amenință cu

pedeapsa, ca să scăpăm de pedeapsă. Ne înfricoşează cu cuvântul, ca să nu ne pedepsească cu fapta.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, pp. 152-153)

„Te înfricoşează spunându-ți dinainte ce te aşteaptă, ca să te ferească de a da ochii cu primejdia.” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 544)

,,Chiar amenințarea cu focul gheenei ne înfățişează tot atât de bine iubirea Lui de oameni, ca şi făgăduința împărăției cerurilor. Dacă nu ne-ar amenința cu iadul, n-am dobândi atât de iute bunătățile cereşti. Dacă frica de pedepse n-ar împinge pe cei mai trândavi, făgăduința bunătăților ar fi neîndestulătoare spre a îndemna la virtute.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 121)

,,Pentru aceea Dumnezeu ne-a amenințat şi cu iadul, pentru ca să nu ne arunce în iad. El zice către noi cam aşa: *Teme-te de cuvintele Mele, şi nu vei tremura de faptele mele*”. (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 29)

„Dar chiar şi focul gheenei l-a făcut Dumnezeu pentru mântuirea noastră, ca să ne dea motiv de luptă şi pricină de încununare, ca să ne atragă în Împărăția cerurilor prin frica chinurilor veşnice şi prin străduința evitării lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 178)

„Pentru aceasta, Dumnezeu adesea ne aduce aminte de înfricoşătoarea muncă, ca să ne folosim din frica muncii, pentru că de nu le-ar fi spus mai dinainte de înfricoşătoarea muncă, mulți ar fi căzut în ea, pentru că acum de ni se cutremură sufletele de frică şi încă tot sunt unii fără de omenie şi fac păcate ca şi cum n-ar fi muncă, că de nu ne-ar învăța şi înfricoşătoarea muncă, ce rău n-am face noi?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 39)

„… spune Dumnezeu mai înainte cele ce va face, pentru ca să nu facem noi lucrurile rele de la care ne opreşte, pentru aceea ne înfricoşează cu matca focului, ca să nu intrăm în ea şi ne sperie cu cuvântul, iar nu ne

scârbeşte cu fapta, bune-ți sunt o, Stăpâne, făgăduințele, bună-ți este şi împărăția pe care o aşteptăm să ne-o dai şi înfricoşarea gheenei, că împărăția cerului îndeamnă pe oameni, iar iadul înfricoşează pe păcătoşi ca să-i facă buni, pentru că Dumnezeu înfricoşează pe păcătoşi nu ca să-i pună în matca focului, ci ca să-i izbăvească din matcă, îi înfricoşează cu cuvântul, ca să nu-i muncească cu fapta, pentru că cel ce nu aşteaptă nici înviere, nici muncă pentru păcatele lui, îi pare că numai aici va să viețuiască, iar nu şi în cealaltă lume, pentru aceea nici bine nu face, nici de păcat nu se lasă, dar nici munca lui sfârşit nu are. Iar cel ce se teme de muncă şi înfricoşătoarea judecată, şi de răspunsul cel groaznic, face în tot felul ca să poată scăpa de curvie, de malahie, de viclenie şi de tot felul de păcate, şi se face blând şi întreg la minte, smerit, milostiv şi iubit de toți şi de singur Dumnezeu, pentru că cuvântul nu poate să facă până întru atâta cât face frica." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 41-42)

„Înfricoşarea muncii ne-a gătit nouă atâtea bunătăți şi odihnă, pentru ca să ne ajute şi frica şi nădejdea din două părți, frica să ne împiedice de la lucrurile cele rele, iar nădejdea să ne îndemne să facem cele bune." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 90)

IADUL (iadul nu a fost făcut pentru oameni, ci pentru diavoli)

„Când a vorbit despre împărăție, după ce a spus: *Veniți de moşteniți împărăția,* a adăugat: *cea pregătită vouă de la întemeierea lumii;* dar când a vorbit de foc, n-a mai grăit aşa, ci: *cel pregătit diavolului.* <<Eu, le spune Hristos păcătoşilor, v-am pregătit împărăția; focul nu-i pregătit vouă, ci diavolului şi îngerilor lui*;* dar pentru că voi înşivă v-ați aruncat în el, vina e a voastră>>." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 898-899)

„Împărăția a gătit-o oamenilor, dar gheena, spune Domnul, n-a gătit-o oamenilor, ci a pregătit-o diavolului şi îngerilor lui. Dacă voi duceți o astfel de viață încât sunteți vrednici de osândă şi de pedeapsă, în sarcina voastră e drept să cadă vina". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 129)

„Că pentru asta ne-a zidit Dumnezeu şi ne-a adus la viață, ca să ne facă părtaşi veşnicelor bunătăți, ca să ne dea împărăția cerurilor, nu ca să ne arunce în iad şi să ne dea focului! Iadul n-a fost făcut pentru noi, ci pentru

diavol.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 337)

IADUL (deasa cugetare la chinurile din iad)

„... nu lasă a cădea în gheenă pe cel ce îşi aduce aminte des de gheenă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 547)

„Dacă ne-am gândi într-una la gheenă, nu am cădea iute în ea.

De aceea Dumnezeu ne-a amenințat cu osânda. Dacă nu am avea nici un folos gândindu-ne la ea, nu ne-ar fi amenințat Dumnezeu, însă fiindcă amintirea ei ne poate face mult bine, de aceea, ca pe o doctorie mântuitoare a aşezat-o în noi, adică în sufletele noastre. Aşadar, să nu disprețuim folosul ce-l putem câştiga de aici, şi ideea gheenei să o avem în continuu cu noi, fie în ospețe, fie la cină.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 301)

„Nimeni din cei ce au înaintea ochilor gheena nu va cădea în gheenă, nu va scăpa de gheenă. Precum se întâmplă chiar printre noi, că cei ce se tem de tribunale, nu vor fi pedepsiți de tribunale, pe când cei ce disprețuiesc tribunalele, tocmai aceia sunt care suferă pedeapsa tribunalelor, întocmai aşa este şi în cazul de față. Dacă ninivitenii nu ar fu avut teamă de nimicirea lor, s-ar fi nimicit, dar fiindcă s-au temut, de aceea nu s-au nimicit. Dacă cei de pe timpul lui Noe s-ar fi temut de potop, nu s-ar fi prăpădit de potop. Tot aşa şi sodomitenii dacă s-ar fi temut de pedeapsă, nu ar fi pierit prin foc.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 302-303)

IADUL (existența iadului)

„Să ne aducem aminte necontenit de judecata cea înfricoşată, de râul cel de foc, de legăturile cele nedezlegate, de întunericul cel mai dinafară, de scrâşnirea dinților, de viermele cel neadormit.

Dar – zici tu – Dumnezeu este iubitor de oameni. Însă acestea sunt vorbe, iar dacă ar fi după părerea ta, atunci nici bogatul acela care a trecut cu vederea pe Lazăr nu este pedepsit; nici fecioarele cele nebune nu sunt scoase

din cămara de nuntă; nici cei ce nu hrănesc pe Hristos nu se duc în focul cel pregătit diavolului; nici cel îmbrăcat în haine necuviincioase nu se pierde, legat de mâni şi de picioare; nici cel ce a pretins de la datornicul său o sută de dinari nu va fi predat muncilor; atunci nu este adevărat nici ceea ce zice pentru preacurvari: *Unde viermele lor nu moare şi focul nu se stinge* (Marcu 9, 44), ci toate acestea sunt numai simple ameninţări. *Da!* Zici tu. Şi cum de îndrăzneşti de a pronunţa astfel de vorbă, şi de la sine îţi dai o aşa hotărâre? Eu, atât din cele spuse de Hristos, cât şi din cele ce a făcut, voi putea să-ţi dovedesc că este cu totul din contră. Dacă tu nu crezi în cele viitoare, cel puţin crede din cele petrecute, căci cele petrecute deja şi îndeplinite nu mai sunt vorbe şi ameninţări. Cine a trimis peste întreaga lume potopul şi a făcut înecarea aceea înfricoşată? Cine a adus prăpădirea aceea grozavă a întregului neam omenesc? Cine după aceasta a slobozit din cer fulgerele şi trăsnetele acelea asupra pământului Sodomei? Cine a cufundat în mare întreaga armată egipteană? Cine a nimicit în pustiu cele şase sute de mii? Cine a ars de tot adunarea lui Abiram? Cine a poruncit pământului să-şi deschidă gura şi să înghită de vii pe cei ai lui Core şi Datan? Cine, pe timpul lui David, a nimicit cât ai clipi din ochi şaptezeci de mii de oameni? Să mai spun oare şi de cei pedepsiţi în parte? Ce veţi zice de Cain, care a fost predat unei pedepse neîncetate? Dar de Harmi (fiul lui) cel lapidat cu tot neamul lui? Dar de cel ce a pătimit tot aceasta, pentru că adunase lemne în ziua Sâmbetei? Să mai spun şi de cei patruzeci de copii sfâşiaţi de fiarele sălbatice, şi care nu s-au bucurat de iertare, deşi erau prunci fără de minte?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 468-469)

„Dar încă nenorocirile zilnice nu le vezi? Nu vezi pe cei ce se topesc şi acum de foame? Nu vezi pe cei ce sunt cuceriţi de lepră şi de schimonosirea trupului? Pe cei ce încontinuu trăiesc în sărăcie, şi pe cei ce pătimesc mii de rele? Şi cum s-ar putea, sau mai bine zis, ce raţiune ar fi ca unii să fie pedepsiţi, iar alţii să nu fie? Dacă Dumnezeu nu este nedrept – după cum nu este –, apoi nu mai încape vorbă că şi tu vei da seamă de păcatele tale; iar dacă El nu pedepseşte fiindcă este iubitor de oameni – după cum zici tu –, apoi atunci nici pe aceştia nu trebuia să-i pedepsească. Acum însă, tocmai pentru nişte astfel de cuvinte pe care voi le rostiţi, Dumnezeu pedepseşte chiar şi aici pe mulţi, pentru ca atunci când voi nu veţi crede cuvintele ameninţătoare, cel puţin prin pedepsirea faptelor imediat să credeţi. Şi fiindcă nu credeţi şi nici nu vă înspăimântă atât de mult cele petrecute în Legea veche, cel puţin cele petrecute cu generaţiile ce se succed în timp vor putea îndrepta pe cei trândavi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, p. 470)

„*Dar cum vom fi pedepsiți acolo pentru vecie*, zici tu, *când noi aici pe pământ am păcătuit pe un timp scurt? Cum se poate ca un om care a săvârşit un omor cât ai clipi din ochi, să fie pedepsit la osândă veşnică? Dar Dumnezeu nu face aceasta!* Zici tu. Însă pe paraliticul acela cum de l-a ținut treizeci şi opt de ani într-o aşa osândă grea? Cum că l-a pedepsit pentru păcatele lui, ascultă ce-i zice Hristos: *Iată te-ai făcut sănătos, dar de acum să nu mai greşeşti* (Ioan 5, 14). *Dar – zici tu – a luat dezlegare*. Da, însă acolo nu se vor petrece tot aşa lucrurile; şi cum acolo pedeapsa nu va avea sfârşit niciodată, ascultă-L ce zice: *Unde viermele lor nu moare şi focul nu se stinge* (Marcu 9, 44), şi iarăşi: *Şi vor merge aceştia la osândă veşnică, iar drepții la viață veşnică* (Matei 25, 46). Deci, dacă este viață veşnică, este în acelaşi timp şi osândă veşnică. Nu vezi cu câte a amenințat pe iudei? Şi oare s-au îndeplinit toate acele amenințări, sau au rămas numai vorbe goale? *Nu va rămâne, zice El, piatră pe piatră*, şi oare a rămas ceva? *Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum nu a fost de la începutul lumii* (Matei 24, 21), şi oare n-a fost acel necaz? Citeşte istoria lui Iosif, şi atunci nu vei putea nici să mai răsufli auzind câte nenorociri au îndurat iudeii!

Acestea le spun nu ca să vă întristez, ci ca să vă pun în siguranță; le spun ca nu cumva amăgindu-vă cu cele zadarnice, să vă fac de a suferi pedepsele cele mai grele. De ce nu crezi tu că e drept de a fi pedepsit după ce ai păcătuit? Nu ți-a spus el mai înainte toate? Nu te-a amenințat? Nu te-a ajutat? Nu a făcut pentru mântuirea ta mii de fapte? Nu ți-a dăruit baia renaşterii, şi toate cele mai dinainte ți le-a iertat? Dar şi după botez oare nu ți-a dat ajutor de a te întoarce la El iarăşi prin pocăință?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 471-472)

„Dacă şi după toate acestea, poate că nu voieşti a te convinge că este pedeapsă şi osândă, apoi atunci nici diavolul nu va fi pedepsit. *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui!* (Matei 25, 41). Dacă nu este gheena, apoi nici diavolul nu va fi pedepsit, iar dacă el este pedepsit, apoi este arătat faptul că şi noi vom fi pedepsiți, fiindcă şi noi am călcat poruncile lui Dumnezeu, deşi nu la fel ca diavolul. Şi cum nu te sfieşti grăind cu atâta îndrăzneală? Căci tu zici că El nu pedepseşte pentru că este iubitor de oameni, laşi a se înțelege, că dacă pedepseşte nu mai este iubitor de oameni. Vedeți ce fel de cuvinte vă pune în gură diavolul? Dar ce? Oare monahii, care viețuiesc prin munți şi dau dovadă de o nevoință grea, se vor duce acolo neîncununați? Dacă cei răi nu vor fi pedepsiți, şi nici nu va fi vreo răsplată, ar putea să zică cineva cu drept cuvânt, că nici cei buni nu vor fi încununați. *Da! zici tu; aceasta este demn*

de Dumnezeu, ca să fie numai împărăția cerurilor, şi nicidecum gheena. Aşadar, după părerea ta, şi cel ce curveşte, şi cel preacurvar, şi cel ce a făcut mii de rele, se vor bucura tot de aceleaşi bunuri ca şi cei ce au arătat o viață neprihănită şi sfântă; atunci Pavel şi cu Nero vor sta alături, sau mai bine zis, şi diavolul va sta alături cu Pavel. Dacă nu este gheena, iar înviere este, apoi atunci şi cei răi se vor bucură de aceleaşi bunuri ca şi cei buni. Dar cine ar putea să spună grozăviile acestea, fie chiar dintre cei mai smintiți oameni? Mai mult încă: cine chiar dintre demoni ar putea să spună aşa? Căci şi demonii mărturisesc că este gheenă, pentru care şi strigau zicând: *Ai venit aici mai înainte de vreme ca să ne chinuieşti* (Matei 8, 29). Apoi, dacă şi demonii mărturisesc acest lucru, cum de tu nu te temi şi nu tremuri tăgăduind? Cum de nu vezi aici pe dascălul tuturor acestor rele credințe? Căci diavolul, care a înşelat pe om dintru început şi cu speranța de bunuri mai mari i-a luat bunurile pe care deja le avea în mână, tot el este care îndeamnă pe om şi acum de a grăi şi a cugeta de-acestea, şi astfel îi ațâță pe unii să se arate dispreţuitori şi să spună că nu este gheena, ca tocmai aşa să-i bage în gheenă. Dar Dumnezeu face cu totul din contră; El a pregătit gheena, şi ne-a amenințat cu ea, ca astfel să ne ferească de a cădea în ea. Dacă fiind gheena şi diavolul te amăgeşte, apoi nefiind, cum ar fi mărturisit de existența ei demonii, al căror interes este tocmai de a lucra ca noi nici să nu bănuim aşa ceva, ca astfel să devenim mai leneşi în fapta bună şi să cădem cu ei în focul cel nestins? *Dar cum de au mărturisit atunci existența gheenei?* Zici tu. Pentru că silirea la care erau supuşi atunci era pentru ei foarte grea.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 472-474)

„Deci nu vă mai amăgiți pe voi înşivă, încrezându-vă diavolului, căci toate cugetările acestea ale lui sunt. Gândeşte-te tu, care te vrei iscoditor, dacă şi judecătorii, şi stăpânii, şi dascălii, şi barbarii, deopotrivă şi dintotdeauna, cinstesc pe cei buni şi pedepsesc pe cei răi, atunci cum s-ar putea cu Dumnezeu să se petreacă tocmai dimpotrivă şi dinaintea Lui să se învrednicească aceloraşi bunuri şi cei răi ca şi cei buni?!

Dar atunci cei răi când oare se vor izbăvi de rele? Astăzi, când dânşii aşteaptă pedeapsă, când se găsesc printre atâtea primejdii, ca de pildă frica de judecători şi de legi, şi cu toate acestea încă nu se depărtează de rele, dar încă ducându-se de aici fără de această frică, şi cu credință că nu numai nu vor cădea în gheena, ci chiar se vor învrednici de împărăția cerurilor deopotrivă cu cei buni? Aşadar, când oare vor conteni aceştia de a face rele? Aceasta, spune-mi, este iubire de oameni, să stăruie cineva în rele, să pună premiu pe săvârşirea răului, să pretindă ca şi cel ce se îngrijeşte de o viață

curată să se bucure de aceleaşi bunuri ca şi cel ce trăieşte în desfrânare, iar cel credincios să stea pe-o treaptă cu cel necredincios, Pavel la fel cu diavolul?!

Dar oare până când vom tot vorbi de acestea? De aceea vă rog, iubiților, ca izbăvindu-vă voi de această nebunie şi venindu-vă deplin în simțiri, să înduplecați sufletul vostru de a se sfii şi a se cutremura, pentru ca astfel să vă izbăviți şi de gheena viitoare, viețuind aici cu toată grijă, iar în acelaşi timp să vă învredniciți şi de nădăjduitele bunuri făgăduite nouă din belşugul iubirii dumnezeieşti." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 474-475)

„Unde sunt acum, deci, aceia care nici după o aşa de mare exactitate din partea lui Dumnezeu nu vor să creadă că există iadul? Că dacă toți drepții nu se vor bucura de aceleaşi bunuri, chiar de ar întrece cât de puțin pe ceilalți – *Stea de stea se deosebeşte, zice, în slavă* –, apoi atunci cum cei păcătoşi vor fi în aceleaşi bunuri cu cei drepți? O astfel de nedreptate nu ar face nici omul, cu atât mai puțin Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 544)

„De ce te joci cu ceea ce nu trebuie să te joci? De ce te amăgeşti singur şi delirezi? De ce te lupți cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Tocmai de aceea a pregătit iadul şi ne-a amenințat cu el, pentru ca să nu cădem în el, pentru ca de frica lui să ne facem mai buni. Astfel dar, cel ce răstoarnă ideea de pedepse ale iadului, nimic alta nu face decât că se împinge singur în el prin asemenea amăgire. Nu moleşi mâinile celor ce se ostenesc pentru fapta bună, nici nu întinde mai departe lenea celor ce dorm. Dacă ar crede cei mulți că nu este iad, apoi cum s-ar mai depărta de la rele? Unde apoi se va mai arăta şi dreptatea?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 548)

„Într-adevăr, orice ar fi ei, elini, iudei, eretici sau creştini, cu toții mărturisesc acest lucru: că *Dumnezeu este drept*. Dar în această lume sunt mulți păcătoşi care pleacă dincolo nepedepsiți, la fel cum şi mulți virtuoşi pleacă după ce au pătimit aici multe rele. Deci, dacă Dumnezeu este drept, atunci unde-i va recompensa cu bune pe cei buni şi cu rele pe cei răi, dacă gheenă nu există şi nu va fi nici învierea morților? Acest cuvânt repetat fără încetare şi acelora, şi nouă, nu ne va lăsa să ne îndoim despre înviere." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 126)

„*Nu am să-mi torturez eu spiritul,* zici, *cu aşteptarea gheenei; chiar de-ar fi gheenă, eu îl voi convinge că nu este,* zici, *mă voi ocupa aici cu plăcerile şi dezmierdările*. Apoi, de ce adaugi păcate peste păcate? Daca ai păcătuit şi crezi că este gheenă, vei da seama numai de acestea, dar dacă vei mai adauga şi o asemenea impietate, vei da seama şi de aceste raționamente greşite, aşa că mângâierea ce o ai avut de timp scurt, va fi cauză de o pedeapsă continuă. Dar fie; ai păcătuit. Atunci de ce îndemni şi pe alții să păcătuiască, spunând că nu este gheenă? De ce înşeli pe cei mai simpli? (...) În partea ta, totul s-a rasturnat pe dos, nici cei însemnați nu vor deveni mai însemnați, ci leneşi, şi nici cei răi nu se vor depărta de rele, ci încă mai răi vor fi. Nu cumva de vom corupe pe alții, vom avea iertarea păcatelor? Nu ai văzut pe diavolul cum a încercat să-l prăbuşească pe Adam? O astfel de purtare este motiv de o mai mare pedeapsă, căci un astfel de om va fi pedepsit nu numai pentru propriile sale păcate, ci şi pentru păcatele străine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 29)

„Cel ce adună lemne în ziua Sâmbetei este bătut cu pietre, deşi porunca aceasta este cu mult mai mică şi mai nebăgată în seamă decât tăierea împrejur, - şi cum zic – acela este bătut cu pietre, dar cei ce săvârşesc de multe ori fapte cu mult mai nelegiuite, oare vor trece nepedepsiți? Dacă nu este gheena, apoi unde este dreptatea lui Dumnezeu?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 246)

„Numără pe toți cei pedepsiți dinaintea ta, gândeşte-te că Dumnezeu nu este părtinitor, şi mai gândeşte-te că şi tu care ai făcut multe rele, nu ai pătimit nimic din cele arătate, şi atunci vei avea ideea gheenei completă. De altfel, chiar Dumnezeu a împlântat în noi ideea de gheenă, ca astfel să nu fim în necunoştință de ea. Şi poeții, şi filosofii, şi mitologii, şi, cu un cuvânt, toți oamenii au filosofat în privința răsplății de acolo.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 248)

„Ca să nu creadă cineva că faptul gheenei este o amenințare, ci că gheena există cu adevărat, aceasta, zice, este învederată din faptele întâmplate aici. Sau nu ți se pare că potopul este simbol al gheenei, potopul, zic, care a nimicit totul prin apă ?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 171)

,,Aşa, însuşi Domnul ne îngrozeşte cu iadul. De aceea să nu ne îndoim de existența iadului, ca să nu ajungem într-însul. Căci cine nu crede că este iad, pururea va fi uşuratic la minte şi leneş, iară cel ce va fi aşa, desigur va ajunge în iad. De aceea să nu ne îndoim de iad, ci foarte mult să vorbim despre dânsul, ca astfel cu atât mai puțin să păcătuim." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 27)

„Unii, însă, spun: *Dumnezeu este iubitor de oameni, nu va face asta*. Şi îi întrebăm: *Prin urmare acestea s-au scris în zadar? Nu*, răspund ei, *ci pentru ca să ne înspăimântăm şi să fim buni*. *Adică dacă nu devenim buni, dacă rămânem răi până la sfârşit, nu ne va trimite în iad? Şi nu-i va răsplăti pe oamenii virtuoşi? Da, îi va răsplăti. Dumnezeu ne răsplăteşte chiar mai mult decât o merităm. Bine, dar cum cele referitoare la o răsplată sunt adevărate şi se vor realiza negreşit iar cele privitoare la iad nu?*

Cât de uneltitor este diavolul! Cât de lipsit de iubire de oameni este! Acesta ne bagă în minte astfel de cugete, care ne conduc la nesârguință şi trândăvie. Ştie, vicleanul, că frica de iad este ca un căpăstru care ne strânge sufletul şi-l înfrânează de la rele. Se străduieşte deci în toate felurile să ni-l scoată, ca să ne arunce lesne la râpă.

Orice cuvinte pe care le luăm din Scriptură despre iad, spun că sunt doar ameninţări şi că nu se vor înfăptui. Bine, să acceptăm – chiar dacă asta dovedeşte necuviinţă – că aşa ar fi cu privire la cele viitoare. Însă cu privire la cele ce s-au întâmplt, pentru cele ce s-au făptuit deja, ce ne vor spune?

Îi întrebăm: Aţi auzit de marea nenorocire, de acea distrugere a lumii care s-a petrecut în vremea lui Noe? Nu cumva şi aceea a fost spusă doar ca o ameninţare? Nu s-a întâmplat, nu s-a înfăptuit? N-o mărturisesc chiar şi munţii Armeniei, unde s-a oprit corabia pentru a aduce aminte de întâmplare?Şi atunci mulţi ziceau că nu se va întâmpla nimic rău. O sută de ani a cosntruit corabia bietul Noe, o sută de ani a strigat, dar nimeni nu l-a crezut. Şi pe când nu credeau în cuvintele ameninţătoare, i-a aflat pedeapsa adevărată. Aşadar Cel Care i-a pedepsit atât de aspru, nu ne va pedepsi mult mai aspru pe noi? Căci fărădelegile timpurilor noastre nu sunt deloc mai mici ca cele din vremea aceea." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 48-49)

„În Sodoma exista atunci un păcat trupesc înfricoşător. Doar unul. Şi pentru acesta au fost pedepsiţi. În ţara noastră astăzi se săvârşesc nenumărate păcate, şi ca acela al sodomiţilor şi chiar mai rele decât acela. Vă întreb deci: Dumnezeu, Care a lăsat atunci mânia Lui să izbucnească şi n-a ţinut seamă nici de implorările lui Avraam, nici de jertfa de sine a lui Lot, care chiar şi pe fiicele sale era gata să le ofere sodomiţilor desfânaţi ca să salveze cinstea

trimişilor Lui, cum va îndura acum atâtea păcate ale noastre? Glume, îndelungă vorbire, rătăcire şi amăgire a diavolului sunt toate cuvintele despre inexistenţa iadului.

Vrei să-ţi aduc şi alt exemplu? Aminteşte-ţi cum l-a pedepsit Dumnezeu pe Faraon al Egiptului, care i-a fugărit armata lui pe israeliţi, înecându-i în Marea Roşie şi pe el şi oastea lui, şi toate carele lor. Poate îmi vei spune că acela fusese foarte necredincios. Şi într-avedăr aşa a fost. Dar îţi voi arăta cum au fost pedepsiţi alţii, care credeau şi se aflau aproape de Dumnezeu.

Auzi ce spune Pavel: *Să nu ne desfrânăm, cum s-au desfrânat unii israeliţi şi într-o singură zi au căzut douăzeci şi trei de mii; nici să-L ispitim pe Domnul, aşa cum L-au ispitit unii din ei şi au pierit de şerpi; nici să cârtiţi, aşa cum au cârtit unii din ei, şi au fost nimiciţi de către pierzătorul* (I Corinteni 10, 8-10). Aşadar dacă desfrânarea şi cârtirea au o asemenea urmare nimicitoare, ce urmare vor avea păcatele noastre?

Şi să nu te amăgeşti, văzând că acum Dumnezeu nu pedepseşte imediat. Aceia au fost pedepsiţi atunci în acelaşi ceas pentru că nu ştiau nimic despre iad. Tu însă vei plăti acolo păcatele pe care le faci aici. Apoi gândeşte-te şi la următorul lucru: Dacă pe israeliţi, care se aflau într-o stare duhovnicească de prunc, i-a pedepsit Dumnezeu atât de aspru, cum se va milostivi de noi? Aşa ceva ar fi lipsit de judecată. Noi, chiar şi pentru aceleaşi păcate ca ale lor, avem o vină mai mare. De ce? Fiindcă ne-am învrednicit să primim har mai mare, harul lui Hristos, harul Sfântului Duh.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 50-51)

„Nu vezi ce se întâmplă în societatea noastră? Unii s-au înecat în suferinţe pe când alţii trăiesc în beşug. Unii ucigaşi sunt osândiţi, iar alţii scapă de pedeapsă. Unii răufăcători sunt întemniţaţi, iar alţii rămân liberi. Câţi tâlhari, câţi hoţi,câţi înşelători nu umblă printre noi nepedepsiţi? Aşadar când vezi oameni care au făcut păcate asemănătoare sau poate şi mai mari, rămânând nepedepsiţi, vrând-nevrând eşti nevoit să admiţi că există iad, pentru că fireşte, Dumnezeu nu este nedrept şi nu face deosebiri. Ar fi nedrept dacă i-ar lăsa pe atâţia păcătoşi nepedepsiţi şi pe atâţia virtuoşi în suferinţă, dacă n-ar fi pregătit şi pentru unii şi pentru alţii o altă stare, viitoare.

Chiar şi filosofii idolatri, scriitori sau poeţi, dar în general şi toţo oamenii care au trăit înainte de Hristos, şi-au pus probleme în legătură cu răsplata viitoare şi au vorbit despre pedepsele care vor fi date în iad. N-au putut, desigur, să descrie cu precizie câte se întâmplă în viaţa de după moarte, căci nu aveau decât idei confuze şi *frânturi* ale dogmelor noastre

adevărate. Cu toate acestea însă alcătuiseră o oarecare imagine a judecății şi a osândirii păcătoşilor. Astfel, vorbesc despre râuri de foc, despre tartar, care se află la o depărtare egală cu cea a pământului de cer, şi de alte feluri de iaduri." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 55-56)

„Să credem aşadar în iad, ca să nu-l cunoaştem. Cel ce nu crede nu se nevoieşte duhovniceşte; şi cel ce nu se nevoieşte, va ajunge negreşit în iad." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 62)

„Dar de nu va pedepsi pe unii ca aceştia, precum zici, nu este iubitor de oameni. (…) Nu ți le-a spus mai înainte toate? Nu te-au înfricoşat? Nu ți-a ajutat la nevoile tale şi în scârbele tale? N-a făcut mii de chivernisiri pentru tine? Nu S-a răstignit pentru mântuirea ta? Dar de nu se vor munci oamenii cei răi, furii şi tâlharii, nici oamenii cei buni şi sfinți nu se vor încununa! Dar unde este iubirea de oameni şi judecata cea dreaptă a lui Dumnezeu? Pentru aceea, o oamenilor, nu vă rătăciți ascultând pe diavolul, pentru că acestea toate sunt meşteşugirile lui şi vicleniile lui. Că de vreme ce judecătorii pe oamenii cei buni îi iubesc chiar şi legiuitorii îi cinstesc, iar pe cei răi îi muncesc şi-i omoară, dar Dumnezeu cum este să nu facă unele ca acestea?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 36-37)

„Nu numai noi le zicem acestea, ci şi mulți filosofi şi poeți ai elinilor mult au filosofat pentru munca ce va să fie şi au zis că în iad se muncesc oamenii cei răi şi vicleni, că de n-au şi putut ei să zică şi să vădească adevărul ca şi noi, dar tot au cunoscut că este judecată şi răsplătire şi cum au fost ei de au auzit plânsete şi râuri de foc şi tânguiri şi răceală şi gheață şi tartar şi alte multe locuri de muncă, au zis că sunt sub pământ. Şi iar au zis că sunt nişte locuri bune şi ostroave a celor blânzi şi grădini cu flori înflorite şi cu multe mirosuri şi cete de sfinți se află acolo în veşminte luminate îmbrăcați şi cântă cântece minunate. Pentru aceasta, să nu ne arătăm necredincioşi zicând că nu este muncă, ca să nu cădem într-însa." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 37)

„Nu crezi, omule, în pedepsele cele ce vor fi pentru că nu se văd, pentru că n-au venit, pentru că nu stau sub ochii noştri? Dar poți, oare, să nu crezi în cele ce au fost şi au luat sfârşit? Gândeşte-mi-te la Sodoma şi Gomora! Oraşele acelea n-au fost pedepsite pentru un alt păcat decât pentru că locuitorii lor au adus între ei împreunări nelegiuite, dragoste neîngăduită, pentru că au răsturnat din temelii legile firii. Ar putea fi cu cale, oare, ca Dumnezeu, Care e Acelaşi şi atunci şi acum, pe păcătoşii de atunci să-i

pedepsească fără de cruțare, iar pe tine - care ai păcătuit în urma lor şi care eşti vrednic de mult mai mare pedeapsă şi osândă, pentru că ai avut parte de mai mare har, dar nu te-au cumințit pedepsele lor - să nu te pedepsească?” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiți, fraților, că părinții noştri toți au fost sub nor şi toți prin mare au trecut>>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 221)

„Iar dacă sunt unii care nu cred în pedepsele viitoare, să-i facem prin cele trecute să se îngrijească de virtute, povestindu-le de sodomiți, vorbindu-le de potop, amintindu-le de pedepsele date egiptenilor, pentru ca, înțelepțindu-se cu pedepsirea altora şi ducând viață curată, să primească şi învățătura despre iad şi înviere. Pentru că şi acum toți câți nu cred în judecata viitoare nu au altă pricină de a nu crede decât aceea că au o viață stricată şi o conştiință rea. Prin urmare, dacă ne curățim de păcate şi dacă ne învață minte frica pricinuită de pedepsele trecute, vom fi înduplecați să primim şi învățătura despre pedepsele cele viitoare.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiți, fraților, că părinții noştri toți au fost sub nor şi toți prin mare au trecut>>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 233)

IADUL (să nu căutăm unde este iadul, ci să ne păzim pentru a nu ajunge în el)

„Dacă ar voi să se îndeletnicească cu fapte bune, apoi repede s-ar convinge şi de existența iadului, şi nu s-ar mai îndoi. *Şi unde – zici tu –, în care anume loc va fi iadul?* Dar ce-ți pasă ție? Problema care se pune este de a şti că iadul există, iar nu a şti în care anume loc se găseşte. Sunt unii care, vorbind basme băbeşti, spun că este în valea lui Iosafat. Ceea ce se spune despre un război trecut, ei îl raportează la iad, sau, mai bine zis, târăsc iadul în acel loc. Dar Scriptura nu spune aceasta. *Dar în ce loc va fi?* Zici tu. Undeva afară – după cum cred şi eu – de lumea întreagă. După cum închisorile împărăteşti şi minele de metale stau departe de palatul imperial, tot aşa şi iadul va fi departe şi în afară de această lume. Deci să nu căutăm unde este, ci să ne păzim de-a nu ajunge în el! Dacă Dumnezeu nu pedepseşte aici pe toți după faptele lor, noi să credem în pedepsele viitoare, chiar dacă Dumnezeu este iubitor de oameni şi îndelung-răbdător.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, pp. 546-547)

IADUL (frica de chinurile iadului)

„Dar astăzi noi stăm aşa de rău încât, dacă nu am avea frică de gheenă, nici nu ne-am sinchisi să facem binele. De aceea dacă nu de altceva, adică cel puțin de teama gheenei, să ne fie frică mai mult de ea, dacă nu de Hristos. Nu aşa însă cu Pavel, ci dimpotrivă, căci el iubea pe Hristos. Fiindcă noi facem altfel, de aceea suntem şi pedepsiți cu gheena. Dacă am iubi pe Hristos, precum ar trebui să-L iubim, am şti că este mai rău decât gheena de a supăra pe Cel iubit, şi fiindcă nu-L iubim, de aceea nici nu ştim mărimea pedepsei.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 81-82)

„Ce-i mai grozav ca gheena? Dar nimic nu e mai folositor decât frica de ea; căci teama de gheena ne aduce cununa domniei.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 81-82)

„O, dacă nu ne-am aduce noi înşine asupra noastră chinurile! Dumnezeu vrea să fie gol iadul, vrea să închidă temnița întunericului, vrea să păstreze mânia Lui numai pentru diavol, vrea să stea Judecător nu ca să pedepsească pe unii, ci ca să-i încununeze pe toți.” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 544)

„Cele pe care vi le-am spus despre iad, nu le-am spus pentru a vă obosi şi a vă înfricoşa sufletele, ci pentru a ni le odihni şi cuminți.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 62)

„Dacă vă veți aduce aminte de cele pe care vi le-am spus despre iad, va fi ca şi când ați folosi un leac amar, foarte amar dar şi foarte lucrător, care vă va aduna sufletul, va izgoni dorințele viclene şi vă va curăți de toată răutatea.

Să folosim, aşadar, acest leac, aducerea aminte de iad, pentru curățirea inimii noastre, pentru mântuirea sufletului nostru, pentru desfătarea cu bunătățile *pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit* (I Corinteni 2, 9).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 62-63)

IADUL (chinurile diferite ale păcătoşilor din Iad)

„Dacă sunt doi oameni la fel de răi, care aici pe pământ nu au aceeaşi stare materială, unul e bogat şi altul e sărac, apoi dincolo pe lumea cealaltă nu vor fi pedepsiți la fel, ci bogatul mai cumplit.

Vezi, dar, că bogatul este pedepsit mai cumplit, pentru că a primit pe lumea asta averi!" (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 856)

„Nu primesc aceleaşi pedepse toți păcătoşii, ci pedepsele sunt multe şi felurite; se ține seamă şi de timpul când au fost săvârşite şi de persoane şi de funcții şi de priceperea fiecăruia şi de altele multe." (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 857)

„Cei ce fac păcate vor cădea în iad, într-un râu de foc, într-o groapă plină de jăratec şi vor pierde împărăția cerurilor, ceea ce este mai mare şi mai grozav decât toate relele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 4, p. 300)

„Dar atunci când se va deschide iadul sub picioarele noastre, cum vom putea suferi acest vierme care nu moare niciodată? Acest foc care nu se stinge, această scrâşnire a dinților?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 3, p. 418)

„Dreptul Judecător, şezând pe tronul cel înfricoşat, va porunci ca unii să fie aruncați în cuptorul cel arzător, alții în întunericul cel mai din afară şi în pedepsele cele mai cumplite şi mai insuportabile." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 47)

„Cauzele acelor viermi sunt viermii de aici (viermii păcatelor – n.n.), ba încă nu numai cauze, ci sunt chiar părinții şi născocitorii acelor viermi care niciodată nu mai mor, după cum şi zice: *unde viermele lor nu moare şi focul nu se stinge* (Marcu 9, 44). Aceştia singuri aprind gheena, care niciodată nu se stinge." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 194)

„... cele ce-l aşteaptă în lumea cealaltă: căderea din împărăția cerurilor, durerea pricinuită de gheenă, legăturile cele neîntrerupte, întunericul cel mai din afară, viermele cel neadormit, scrâşnirea dinților, scârba şi năcazul, râurile cele de foc, cuptoarele cele ce niciodată nu se sting." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 256)

„Gândeşte-te bine: a păcătuit Adam, a păcătuit şi Eva; amândoi au călcat porunca dată, însă nu tot deopotrivă au păcătuit; aşadar nici tot deopotrivă au fost pedepsiţi. Atâta deosebire a fost, încât chiar şi Pavel a zis: *Şi nu Adam a fost amăgit, ci femeia, amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă* (I Timotei 2, 14). Deşi amăgirea a fost una şi aceeaşi, cu toate acestea examinarea cea precisă a lui Dumnezeu a arătat o aşa de mare deosebire.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 545)

,,Cum că trupurile înviază, a arătat-o cu grâul, dar cum că nu în aceeaşi slavă se vor găsi toate, o dovedeşte de aici. După cum a nu crede în înviere îi face trândavi şi îngâmfaţi, tot aşa şi a crede că toţi se vor învrednici de aceleaşi bunătăţi îi face leneşi şi nepăsători. Pentru aceea amândouă aceste rele sunt îndreptate; unele sunt amănunţite şi îndreptate în stihurile de dinainte, iar pe celelalte începe acum a le îndrepta. Deci făcând două cete din cei înviaţi – drepţi şi păcătoşi – şi la urmă chiar acestea două împărţindu-le în multe alte cete, arată că nici drepţii, şi nici păcătoşii nu se vor învrednici de aceleaşi, că nici drepţii nu vor fi deopotrivă cu toţi drepţii, şi nici păcătoşii la fel cu toţii. Aşadar, el face mai întâi o singură împărţire a drepţilor şi a păcătoşilor, zicând: *Trupuri cereşti, şi trupuri pământeşti*, prin trupuri pământeşti lăsând a se înţelege aceştia din urmă, iar prin trupuri cereşti cei dintâi. După aceea apoi aşează deosebirea dintre păcătoşi faţă de alţi păcătoşi, zicând: *Nu tot trupul este acelaşi trup, ci altul este trupul peştilor, altul al păsărilor, altul al dobitoacelor.* Deşi toate sunt trupuri, însă unele sunt în mai mare înjosire, altele în mai mică. Tot aşa şi în viaţa lor, şi chiar în alcătuirea lor.

Şi după ce spune acestea, se ridică iarăşi la cer, zicând: *Şi alta este slava soarelui, şi alta a lunii.* După cum între trupurile pământeşti este deosebire, tot aşa şi între cele cereşti, şi încă deosebire nu cum s-ar brodi, ci până la cele mai de pe urmă. Căci deosebirea nu este numai între soare şi lună, sau numai între lună şi stele, ci încă şi între stele faţă de alte stele, căci deşi sunt toate în cer, totuşi unele se împărtăşesc de o mai mare, altele de o mai mică slavă. Deci ce învăţăm noi de aici? Că deşi toţi drepţii vor fi în împărăţia lui Dumnezeu, nu toţi însă se vor bucura de aceleaşi bunătăţi, precum şi dacă toţi păcătoşii se vor găsi în gheenă, nu însă cu toţii vor suferi aceleaşi pedepse.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 447-448)

„A adeverit (Apostolul Pavel – n.n.) şi cuvântul despre învierea trupurilor. *Nu se poate,* zice, *ca acela ce a slujit şi unuia şi altuia să rămână afară de toată răsplata, ci împreună cu sufletul cele rele vor fi pedepsite, iar cele bune vor fi încununate*.

Dar unii dintre eretici zic că alt trup va învia. Cum, spune-mi? Adică altul a păcătuit şi altul se pedepseşte? Altul a avut virtuți, şi altul se încununează?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 105)

„Căci chiar de nu ar fi gheena, totuşi a fi lepădat de la acea strălucire şi a se depărta necinstit, câtă osândă nu este? Că dacă chiar acum, trecând împăratul şi cei împreună cu dânsul, şi fiecare ştiindu-şi lipsa lui, nu atâta simțim plăcere din privirea strălucirii, pe câtă neplăcere dacă nu ne împărtăşim cu nimic din pohfala ce se desfăşoară primprejurul lui - apoi ce va fi atunci? Sau poate crezi că este mică pedeapsa de a nu face parte în rândurile acelei cete, de a nu se învrednici de slava cea negrăită, de a fi aruncat departe de frumusețea aceea şi de bunătățile cele nepovestite? Când apoi şi întuneric va fi, şi scrâşnirea dinților, şi legături nedezlegate, şi viermele cel neadormit, şi foc nestins, şi scârbă, şi amărăciune, şi limbi fripte din pricina acelui foc, precum, de pildă, a acelui bogat din Evanghelie; când ne vom tângui şi nimeni nu ne va auzi, când vom suspina şi vom răcni din pricina rănilor, şi nimeni nu ne va avea în băgare de seamă, şi peste tot locul vedem că nimeni nu este care să ne mângâie - apoi cum vom socoti pe cei ce se găsesc astfel? Dar ce ar putea fi mai ticălos ca acele suflete? Ce ar putea fi mai de jelit?

Că dacă, intrând într-o temniță şi văzând pe unii nespălați, pe alții legați şi topiți de foame, pe unii închişi la întuneric, ne cutremurăm şi ni se împuținează inima de frică şi apoi facem toate spre a nu cădea şi noi acolo; dar când vom fi traşi şi băgați în temnițele gheenei, în acele locuri de munci, ce ne vom face oare? Căci legăturile acelea nu sunt de fier, ci de foc care nu se stinge niciodată. Şi nici cei ce vor fi atunci de față nu vor fi de o cinste cu noi - pe care trebuia a-i îmblânzi de multe ori - ci îngeri, la care nu ne-ar fi slobod nici măcar a ne uita, fiind grozav de înfuriați pentru cele cu care noi am batjocorit pe Stăpânul. Acolo nu este ca aici, unde vedem pe unii punând vorbe de rugăminte, pe alții dând bani, pe alții altele, şi astfel aducând o mângâiere oarecare celor osândiți." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, pp. 106-107)

„*Dar,* zici tu, *dacă fac chiar numai un păcat, în loc de miile de păcate, pe care le face un altul, şi totuşi pentru acel păcat sunt scos afară şi cad din împărăție, de ce atunci să nu fac încaltea toate păcatele?* Cuvânt

ieşit din gura servului nerecunoscător! Totuşi noi vom dezlega şi acest cuvânt. (…) Din împărăţie cu toţii vom cădea poate, dar în gheenă nu vom suferi aceeaşi osândă, ci unul mai mare, altul mai uşoră. De exemplu: şi tu şi acela aţi dispreţuit, fie pe aproapele, fie vreo poruncă a Bisericii; în asemenea caz şi unul şi altul veţi cădea din împărăţia cerurilor. Dar dacă nu aţi dispreţuit deopotrivă, ci unul mai mult, iar altul mai puţin, apoi în gheenă veţi simţi deosebirea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, pp. 41-42)

„Pentru că în adevăr, a se arde şi a nu se consuma, şi a fi veşnic ros de vierme, fără să fie nimicit, este o stricăciune nestricăcioasă, precum s-a întâmplat cu fericitul Iov, care se strica, se deteriora corporalmente în trecerea unui timp îndelungat, şi el totuşi nu se prăpădea, ci într-una muia bulgării pământului rezemându-se pe puroi (Iov, 7, 5). Aşa ceva va suferi şi sufletul atunci când viermii vor sta pe lângă el şi-l vor roade, nu în timp de doi ani, nici trei, nici zece, nici o sută şi nici mii de ani, ci fără de sfârşit. *Unde viermele lor nu moare, şi focul nu se stinge*, zice (Mc., 9, 44). (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 252)

„... cei pierduţi auzind acestea se bucură, căci nu sunt numai ei pierduţi, ci suferă împreună cu cei mulţi. Şi ce fel de bucurie este aceasta? Căci chiar şi pentru această bucurie vor da seamă. Să nu-ţi închipui că precum aici a avea tovarăşi la nenorociri îţi aduce oarecare mângâiere, tot aşa va fi şi acolo. Şi de unde se vede aceasta? Eu voi arăta. Căci, spune-mi, te rog: dacă cineva ar fi condamnat a fi ars de viu, şi ar vedea şi pe fiul său arzând împreună cu el, şi ieşindu-i fum din cărnuri, oare atunci n-ar muri? Dacă cei sănătoşi, văzând acestea petrecându-se, li se încreţeşte pielea de pe ei şi se moleşesc cu totul, cu atât mai mult vor pătimi acestea cei ce sunt în suferinţe. Să nu te minunezi auzind acestea, căci ascultă ce spune un înţelept: *şi tu eşti slab ca noi şi te asemeni nouă* (Isaia 14, 10), că este oarecum simpatie şi compătimire printre noi oamenii, fiindcă ne mişcăm şi avem milă de nenorocirile altora. Oare tatăl, când vede pe fiul său stând în aceeaşi osândă, va simţi el mângâiere, sau un adaos la durerile sale? Dar bărbatul când vede pe femeia sa? Dar oamenii când văd pe un om? Oare atunci nu ne vom mişca încă mai mult? Da, desigur, însă acolo nu vor fi suferinţe ca acestea, ci cu totul altele: plângere va fi şi scrâşnirea dinţilor, văzându-ne unii pe alţii, văitându-ne cu toţii. Cei ce sunt în sărăcie, oare vor simţi ei vreo mângâiere în relele lor, din împărtăşirea altora la sărăcia aceea?

Şi ce va fi atunci, când şi fiul, şi tatăl, şi femeia, şi nepoţii vor lua aceeaşi osândă? Dar când noi vom vedea prieteni, vom mai simţi oare vreo

mângâiere? Nu vom mai avea, iubiților, nici una, ci încă mai mult ni se vor mări relele ce le vom suferi. Pe lângă acestea, sunt şi rele care nu pot avea nici o mângâiere din împărtăşirea şi a altora din ele, prin mărimea lor. De pildă, cineva se găseşte în foc, şi tot în acelaşi foc se găseşte şi un altul, ei bine cum se vor mângâia ei unul pe altul? Spune-mi, te rog: dacă vreodată am căzut în friguri grozave, oare nu ne-a lipsit nouă orice mângâiere atunci?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, pp. 108-109)

„Râul de foc curge în clocote, para îl ațâță într-una.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 172)

„Relele de care se spune pe față, arătându-ni-se numele lor: ‚foc, zice, este acolo, şi întuneric, şi legături, şi viermele cel neadormit ; dar nu numai acestea ce ni s-a spus stau de față, ci încă şi altele mai grozave. Şi ca să afli, gândeşte-te mai întâi bine. Că spune-mi: dacă este foc, cum de este şi întuneric? Ai văzut că aceasta este mai grozav decât aceea? Că nu mai este nici lumină. Şi dacă este foc, cum de mai arde într-una? Ai văzut că aceasta este mai grozav decât aceea?

Că nu se mai stinge niciodată, pentru care se şi numeşte nestins. Să ne gândim deci cât de mare rău este de a arde într-una şi de a fi în întuneric, de a se văicări şi a scrâşni din dinți, şi de a nu fi auzit de nimeni. Dacă cineva dintre cei de bun neam fiind pus în temniță, numai cât că se găseşte în putoare, în întuneric şi legat împreună cu omorâtorii de oameni, şi o crede mai grozav decât moartea, apoi gândeşte-te ce va fi când vom fi arşi la un loc cu omorâtorii lumii, nici văzând şi nici fiind văzuți, ci într-o aşa mulțime crezându-ne singuri. Acolo întunericul şi bezna aceea grozavă nu ne lasă de a vedea nici pe cei de lângă noi, ci fiecare se va găsi aşa, ca şi cum ar fi singur. Deci dacă întunericul singur prin sine-şi ne tulbură şi înfricoşează sufletul, apoi ce va fi dacă pe lângă întuneric vor mai fi şi arderi şi dureri înfricoşate?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, pp. 55-56)

„Căci cu ce ai voi să comparăm relele cele de acolo? Ce am putea pune față de acel foc nestins, de acel vierme fără sfârşit? Ce am putea găsi aici egal cu scrâşnirea dinților de acolo, cu legăturile, cu întunericul cel mai dinafară, cu urgia, cu scârba şi cu strâmtorarea de acolo? Ce am putea spune față de timpul de acolo? Ce sunt miile de ani față de secolele cele nesfârşite? Nu oare ca o picătură de apă față de noianul cel fără fund?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 332)

„… de a viețui în acel foc şi a fi ars într-una.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 332)

„Focul acela este nestins, el are nevoie de trupuri care nu sunt mistuite de foc niciodată. Pentru asta spune şi Pavel: *Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi*. Important nu este numai să înviem, şi să ne îmbrăcăm cu nemurirea, ci să nu fim găsiți goi de slavă ți de îndrăznirea cea către Dumnezeu, ca să nu fim dați focului. De aceea spune: *Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi*.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 133)

„*Nu vă înşelați: Nici desfrânații, nici închinătorii la idolii, nici preacurvarii, nici malahiştii, nici sodomiții, nici hoții, nici lacomii, nici bețivii, nici bârfitorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăția lui Dumnezeu* (I Cor., 6, 9-10). Ai auzit în ce ceată l-a pus? Cu stricații, cu desfrânații, cu închinătorii la idoli, cu preacurvarii, cu bârfitorii, cu lacomii, cu răpitorii.

- Dar pentru ce? E tot una bețivul cu desfrânatul? E tot una bețivul cu închinătorii la idoli?

- Nu grăi aşa, omule! Nu mă întreba: de ce?, când îți citesc legile lui Dumnezeu. Întreabă-l pe Pavel, şi-ți va răspunde. Eu nu pot să-ți spun dacă este sau nu rânduit cu ei la aceeaşi persoană pedeapsa. Dar că şi bețivul cade din împărăția cerurilor, ca şi închinătorul la idoli, de asta sunt pe deplin încredințat. Când este ştiut asta, pentru ce mă mai întrebi de mărimea păcatului? Când rămâne afară, în fața uşilor, când cade din împărăția cerurilor, când pierde mântuirea, când este trimis în munca veşnică, pentru ce mai vorbeşti de măsurarea păcatelor, de cântar şi de balanță?” (*Cuvânt la Înviere*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 139)

,,Chiar dacă n-ar fi iad, totuşi ar fi o pedeapsă grozavă de a fi scos afară din mărirea aceea negrăită. Sau credeți voi că ar fi un chin mic acesta de a nu fi cineva în partea acelor fericiți şi a nu se învrednici de acea mărire negrăită, a fi scos din acea ceată mărită şi din acele bucurii nesfârşite? Dar dacă la acestea se mai adaugă încă întunericul, încă scrâşnirea dinților, încă lanțurile cele nedezlegate, viermele care nu moare niciodată, focul cel nestins, spaima şi chinurile de tot felul; dacă limba arde ca la îmbuibatul cel bogat, de pildă; dacă noi țipăm fără a fi auziți de cineva şi suspinăm de durere fără a fi băgați în seamă, nefiind nimeni care să ne mângâie – nu suntem noi oare atunci cei mai nenorociți şi mai nevrednici de plâns dintre toate făpturile?

Când noi vizităm o temniță şi vedem pe cei nenorociți, pe unii legați cu lanțuri de fier, pe alții zăcând în camere întunecoase, ne înfiorăm şi ne străduim să facem totul ca să nu ajungem şi noi într-o asemenea ticăloşie. Dacă la o astfel de privire noi ne cutremurăm, ce se va întâmpla oare cu noi atunci când, încătuşați, ne vom arunca în prăpastia iadului? Lanțurile de acolo nu sunt de fier, ci de foc, care niciodată nu se stinge, iar căpeteniile temniței nu sunt din neamul nostru, că poate li s-ar insufla compătimire şi milă de noi, ci sunt duhurile cele rele, înfricoşate şi nemilostive, care ne muncesc şi ne chinuiesc pentru păcatele noastre. La ele nu folosesc cu nimic banii şi darurile şi toate mituirile; încă sunt zadarnice toate rugămințile şi vorbele cele prieteneşti, neputând aduce nici o uşurare. Aici nu este iertare, nici pogorământ." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 21-22)

„Noi, care trăim acum în legea Evangheliei, dacă vom săvârşi aceleaşi păcate ca şi cei care nu cunosc Evanghelia, nu vom primi aceleaşi pedepse ca ei, ci cu mult mai cumplite, pentru că ne-am bucurat de un dar mai mare, pentru că participăm la o învățătură mai desăvârşită, pentru că am fost cinstiți cu o cinste mai mare. Prin urmare, dacă păcatul acesta este aşa de mare şi prin natura sa, şi prin trup, gândeşte-te ce mare vâlvătaie va aduce pe capul celor care îndrăznesc să-l săvârşească!" (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 247)

„Pentru că ai auzit de foc, să nu socoți că focul cel din iad este la fel ca cel de pe pământ! Focul de aici arde şi nimiceşte tot ce apucă, apoi se potoleşte. Dar focul de dincolo nu are sfârşit şi arde neîncetat pe cei odată prinşi. De asta se şi numeşte foc nestins (Marcu 9, 43, 44, 45, 46, 48). Într-adevăr, şi păcătoşii trebuie să se îmbrace în nestricăciune. Dar nu spre cinste, ci pentru că nestricăciunea să le fie agonisită fără de sfârşit pentru pedeapsa cea din iad. Cât este de cumplit focul acela, prin cuvânt nu-l poți înfățişa nicicând. Din experiența lucrurilor mici putem să ne facem o mică idee despre lucrurile mari. Dar ai intrat vreodată într-o baie încălzită mai mult decât trebuie, atunci fă-ți o idee de focul din gheenă, şi iarăşi, dacă ai fost vreodată cuprins de friguri mari de tot, du-te cu mintea la flacăra aceea, şi atunci vei putea face bine deosebirea între focul de aici şi focul din gheenă. Dacă baia şi frigurile ne chinuiesc atât şi ne pricinuiesc atât de mari dureri, cum ne vom simți când vom cădea în râul cel de foc, în râul care curge prin fața înfricoşatului județ? Din pricina acelor chinuri de nesuferit, vom scrâşni din dinți, dar nimeni nu ne va întinde o mână de ajutor. Vom plânge cu glas

tare când se va năpusti spre noi mai puternic para de foc, dar nu vom vedea pe nimeni în afară de cei munciți cu noi şi de pustietate mare. Cine ar putea descrie frica ce ne-o va băga în suflet întunericul de acolo? După cum focul din iad nu se va stinge niciodată, tot aşa nici nu luminează. Astfel n-ar fi întuneric! Numai acel timp va fi în stare să ne înfăţişeze tulburarea, frica, descurajarea şi cumplita groază ce ne vor cuprinde atunci. Multe şi felurite sunt muncile din iad: de pretutindeni valuri de pedepse se vor năpusti asupra sufletului nostru. Iar dacă cineva ar spune: Cum va putea sufletul să țină piept la o mulțime atât de mare de pedepse, cum va putea dăinui, fiind chinuit veacuri nesfârşite?, acela să se gândească la cele ce se petrec aici pe pământ, cum mulți oameni țin adesea piept unei boli cumplite şi îndelungate. Iar dacă şi mor de pe urma bolii, apoi nu mor din pricină că li s-a stins sufletul, ci pentru că trupul şi-a luat rămas bun de la viață; că, dacă n-ar fi pierit trupul, sufletul ar fi fost chinuit de boală mai departe. Când însă trupul se va îmbrăca în nestricăciune, când nu se va mai putea desface, atunci nu va mai fi nici o piedică pentru ca sufletul să se chinuie fără de sfârşit. Aici, pe pământ, nu e cu putință să meargă mână în mână tăria chinurilor cu veşnicia lor, ci amândouă se luptă între ele, pentru că trupul, fiind pieritor, cade biruit de chinuri. Dar când va ajunge trupul nepieritor, atunci nu va mai fi luptă între chin şi veşnicie, căci chinurile vor fi veşnice, ca şi veşnicia. Să nu ne închipuim apoi că grozăvia şi mărimea chinurilor vor nimici sufletul! Nici trupul nu va fi nimicit atunci, ci va rămâne să fie chinuit cu sufletul în veci; a doua oară nu va mai muri." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 341-343)

„Mulți oameni dintre cei cu puțină judecată doresc să scape numai de iad. Eu însă spun că pedeapsă mult mai cumplită decât iadul este să nu iei parte la slava vieții veşnice. Socotesc că cel care n-a dobândit slava aceea nu trebuie să se plângă atât din pricina chinurilor din iad, cât din pricina căderii din Împărăția cerurilor. Că acesta într-adevăr este chinul cel mai mare." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 347)

„Dar şi chinurile trecătoare, oricât de înfricoşătoare ar fi – fie cu foc, sau cu vergele ori cu fiare sălbatice sau cu orice altceva – sunt ca nişte umbre în fața chinurilor viitoare. De primele scăpăm uşor, căci trupul nu poate rezista multă vreme unor suferințe foarte mari. De ultimele, însă, nu putem scăpa, căci nu sunt doar foarte mari, ci şi veşnice. În iad *viermele lor nu moare şi focul nu se stinge* (Marcu 9, 44). Şi auzind despre foc, să nu

crezi că e vorba de un foc asemănător celui material. Căci focul material îl arde şi-l nimiceşte pe om, care, după aceea, murind, încetează să mai simtă arsurile. Focul iadului, însă, pe cei care-i cuprinde, îi va arde neîncetat, veşnic. De aceea se şi numeşte *focul cel nestins* (Marcu 9, 43).

În viața viitoare şi păcătoşii vor fi nestricăcioşi, însă nu pentru a fi slăviți împreună cu Hristos, ci spre a fi chinuiți pururea împreună cu diavolul (…) Cuvântul nu are putere de a arăta cât de înfricăşătoare este această stare, cu toate acestea însă putem culege o mică idee din câteva exemple.

Dacă vreodată ai intrat într-o baie şi ți s-a întâmplat să te dogoare mai mult decât trebuie, gandeşte-te cum va fi focul iadului. Şi dacă vreodată te-ai îmbolnăvit şi ai avut febră foarte mare, închipuie-ți cum va fi flacăra care nu se sting eniciodată. Băile fierbinți te chinuiesc? Febra mare te face să suferi? Ce vei face când te vei afla în râul de foc, râu care va curge în ziua înfricoşătoarei judecăți a lui Hristos?

Auzi cum vorbesc proorocii despre ziua judecății: *Ziua Domnului vine fără putință de scăpare, zi de mânie şi de urgie* (Isaia 13, 9). Niciunde nu vei vedea fața blândă şi linistită a lui Hristos. Nu va fi nimeni care să te ajute. Dar, aşa cum cei care sunt osândiți să muncească în mină sunt supuți poruncilor aspre şi nu le mai văd pe nici una din rudele lor, ci doar pe acei oameni duri, la fel se va întâmpla atunci şi cu noi – sau poate că se va întâmpla ceva mult mai rău. Căci aici e posibil ca împăratul, dacă-l rugăm, să se îndure de osândit şi să-l scape de pedeapsă, acolo însă nu există o asemenea posibilitate. Acolo nu există iertare. Fiecare osândit arde veacuri nesfârşite şi are dureri a căror pătrunzime nu poate fi exprimată în cuvinte, dureri care nu pot fi comparate cu cele trupeşti. În cele din urmă, aici omul suferă pentru puțin şi după aceea moare, acolo însă arde fără să se strice şi fără să se topească.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 58-59)

„Mare amăgire este ca cineva să se mângâie cu gândul că ceilalți vor merge împreună cu el, spunând: *Mă duc şi eu acolo, ca toți ceilalți*. Însă de ce să mă refer la iadul viitor? Gândiți-vă la cei care suferă aici de dureri puternice şi se vaită de ne stârnesc mila. Dacă le veți arăta pe alții, car esuferă mai mult ca ei, nu vor da nici o atenție. Durerea lor nesfârşită nu-i lasă să cugete la cei care se găsesc într-o stare şi mai rea şi nu-şi găsesc mângâierea în asta.

Aşadar să nu ne facem nădejdi înşelătoare. Cineva se poate mângâia văzând nefericirea semenului său, atunci când suferința lui nu este serioasă. Însă când îl află o nenorocire mai mare, când durerea sa este negrăită, când mintea lui este întristată şi sufletul plin de întristare, atunci nimic nu-l poate mângâia.

Groaza iadului nu poate fi descrisă. Acolo este întuneric adânc, scrâşnetul dinților, viermele neadormit, lanțuri încătuşate, foc nestins, suferință, întristare şi flăcări care provoacă durere crâncenă, după cum citim în parabola bogatului şi a săracului Lazăr. Vom plânge, dar nimănui nu-i va fi milă de noi. Vom jeli, dar nimeni nu va căuta să ne împace. Vom suspina, dar nimeni nu ne va da atenție. Vom privi în jur cu nelinişte, dar de nicăieri nu vom afl amângâiere. În ce stare mai mizerabilă şi mai vrednică de milă ar putea să se afle sufletele noastre?

Dacă vizităm vreodată o temniță şi-i vedem acolo pe osândiții palizi şi neputincioşi, închişi în celule întunecate sau încătuşați în lanțuri de fier – cum se întâmplă cu cei mai periculoşi criminali -, nu numai că ne emoționăm şi simțim durere în suflete, dar facem totul pentru a nu încerca şi noi o asemenea suferință şi chin.

Ce vom face însă când vom fi conduşi legați spre suferințele iadului? Legăturile acelea nu vor fi făcute din fier, ci din foc, foc nestins. Iar temnicerii nu vor fi oameni ca noi, care uneori se îmbunează şi arată compătimire, ci îngeri severi şi înfricoşători, pe care nimeni nu-i poate nici măcar privi, îngeri plini de urgie pentru nenorocirea pe care a arătat-o Domnului şi sfintelor Lui porunci. Şi nici un om bun nu vine acolo, cum se întâmplă aici, ca să ofere bano sau să aducă hrană sau să spune două vorbe de mângâiere celor osândiți. Acolo nu există mângâiere, nu există îndurare." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 60-61)

„... cuptoarele cu neputință de suportat..." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 10a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 166)

„Dar ce zic eu foc şi muncă şi alte pedepse, când numai despărțirea lui Dumnezeu este cea mai rea din toate pedepsele, când nu ne vor lăsa să vedem pe Hristos, mai rea muncă decât aceasta care este? Nu este alta mai rea decât despărțirea de lumina dumnezeiască. Dar de ce iubim să trăim şi să fim în lume? Că de intră vreun om mare la închisoare şi zace în putoarea temniței şi la întuneric şi să fie legat într-un loc cu tâlharii şi cu ucigaşii de oameni, îi pare că este mai rea aceasta decât toate morțile, dar dacă ne vor duce acolo în temnița iadului să ardem într-un loc cu ucigaşii lumii şi nici să vedem pe nimeni, nici să ne vadă nimeni nu poate, ci în atâta mulțime de oameni muncindu-se iarăşi ne aflăm singuri şi pustii fără de mângâierea nimănui, pentru că cei ce se află acolo de întuneric mult ce este nu pot să vadă nici pe cei ce sunt lângă dânşii sau să-i recunoască, ci numai singur

fiecare se munceşte şi deşi se cheamă foc şi pară, dar este întunecoasă şi numai ce arde, dar nu luminează, nici se vede, nici se stinge. Şi nu numai atâta, dar sunt şi dureri multe care pedepsesc sufletele noastre. Că focul acela care-i cuprinde îi arde pururea, pentru aceea se cheamă foc nestins. Şi se îmbracă păcătoşii nu cu cinste, ci cu pedepse să fie pururea în iad şi să sufere muncile amare de acolo, că scăparea bunătăților are atâta durere şi atâta plângere şi atâta nevoie şi greutate, încât nici o pedeapsă, nici o muncă nu este în toată lumea precum au în iad păcătoşii care nu se pocăiesc aici, în lume, până sunt vii, şi în ce chip intră cineva în temniță şi vede pe unii mârşavi, pe alții galbeni ca şi cum ar fi morți şi pe alții cu lanțuri şi cu fiare în grumajii lor şi pe alții cu butuci în picioare şi pe alții închişi în temnița împuțicioasă şi întunecată, oare nu ne cutremurăm şi nu ne îngrozim şi facem în tot felul să nu cădem în scârbă şi în nevoie ca aceasta? Dar când vom merge noi legați în legăturile iadului, ce vom face atunci, amar şi vai de noi! Că legăturile acelea nu sunt de fier, ci sunt de foc care nu se stinge niciodată, iar şi cei ce ne muncesc pe noi nu sunt oameni, să le fie milă unul de altul, precum ne este nouă, ci sunt îngeri înfricoşători şi nemilostivi, asupra cărora nu poate nici să caute nimeni, mare şi rea mânie au asupra noastră, căci am hulit pe Stăpânul lor cu faptele noastre cele rele şi temnițele acelea nu sunt ca ale noastre, să le ducă la cei din temniță haine şi bani.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 38)

„De ți se va fi întâmplat să mergi într-o baie înfierbântată sau de te-au prins vreodată frigurile cu căldură mare, atunci să-ți aduci aminte de para muncii şi de atunci te vei scula şi vei fugi de păcat; cel ce are lucruri şi bune şi rele tot are oarecare mângâiere puțină de muncă, pentru că iată că îți zic păcătosule să nu te laşi să cazi în deznădăjduire şi să zici, lasă să fac toate păcatele de vreme ce am să merg în iad. Eşti curvar, nu te face şi sodomit; eşti fur, nu te face şi ucigaş, şi tot vei avea mai puțină muncă, iar cel ce este pustiu de tot felul de bunătăți nu poate să zică câte rele va petrece dacă se va duce în munca cea fără de moarte, pentru că acolo va fi mare cercetare lucrurilor celor rele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 39-40)

„Mulți fără de minte grăiesc cuvinte proaste, că de se vor munci şi alții să mă muncesc şi eu, ia socoteşte tu care zici acestea cu mintea ta câți oameni zac de podagră şi au multe dureri şi iuți şi de le-ai arăta lor mii de alți bolnavi să aibă dureri şi mai rele, ei nimic nu cunosc de-i doare şi mai rău, pentru că de durerea lor prea multă nu se pot mângâia cu durerea altuia. Pentru aceea nu se cade să dăm nădejdi reci ca să ne mângâiem unul pe altul,

căci când este durere nici singur sufletul nu are mângâiere de la nimeni.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„Atunci limbile clevetitorilor se vor arde neîncetat şi nu va fi cine să le răcorească. Atunci dinţii grăitorilor de rău, de îngeri vor fi zdrobiţi. Atunci gurile mincinoşilor cu foc se vor astupa, atunci mâinile iubitorilor de argint spânzurate vor tremura şi zgâriindu-se se vor chinui, atunci ochii cei ce fac semne se vor scoate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 126)

„Revelaţia divină ne vorbeşte despre chinul focului. Chin grozav, grozavă cauză de dureri. Să ne facem ceva idee despre el, dacă este posibil, reprezentându-ne focul de cărbuni aprinşi sau înfierbântările noastre mari ale febrei. Şi ce sunt acestea în comparaţie cu arderile veşnice?

Căci focul iadului este veşnic. În opoziţie cu focul nostru pământesc, care se consumă la un moment şi distruge victimele sale, focul iadului face chinul nemuritor.

Însă chinul focului nu este nici singurul, nici cel mai grozav. În singurătatea sa infinită, în părăsirea definitivă, în apăsătoarele şi nepătrunsele întunecimi, condamnatul este dat la tristeţi nesfârşite, la deznădejdi îngrozitoare, la chinuri şi înspăimântări pe care răceala noastră pământească nu şi le va putea închipui niciodată. Să zicem mai bine. Sufletul osânditului este locul de plimbare al tuturor durerilor; toate îl inundă deodată şi aici rămân, fără moarte, cu o intensitate absolută.

Se va întreba cum va fi posibil atâta suferinţă? Fără îndoială asemenea dureri, în starea noastră prezentă ne-ar fi lipsit repede de orice sentiment şi de orice viaţă. Însă, dincolo de această lume, nu este aşa. Nemurirea trupului adăugată la cea a sufletului face nemuritoare pedeapsa ca şi răsplata, durerile ca şi bucuriile.

Ce să faci, ce să conchizi în faţa unei asemenea revelaţii? Cum să ne purtăm în faţa unui asemenea viitor? Mai întâi este înţelept, de a pune în paralelă pentru un moment, bucuriile vinovate cu o veşnicie de chinuri? Vom consimţi noi la un somn plăcut de o noapte prin care trebuie să pierdem farmecul printr-o viaţă întreagă de suferinţă? Ce să concludem încă? Că trebuie cu orice preţ să ne împăcăm cu Dumnezeu în timpul vremii de milă şi de har care ne este acum acordat.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 262-263)

„Ce chinuri se suferă în iad? Chinul este îndoit: este pedeapsa simțurilor, este pedeapsa lipsei, a pagubei.

Pedeapsa simțurilor. Cât de grozavă! Cât de netolerat! Este focul, agentul cel mai activ, cel mai pătrunzător al durerii. Să ne gândim, dacă vrem, la oarecare idee îndepărtată despre focul iadului, să ne gândim la focurile noastre de aici de jos, să ne aruncăm prin gândire într-un oarecare jar. Ce suferințe grozave! Ele nu sunt nimic totuşi nici în intensitate, nici în durată față de prețul celor din iad. În iad focul chinuie victima fără ca ea, nici să slăbească, nici să-şi piardă vreodată prima ei senzație de durere.

Dacă aceste dureri grozave încă şi-ar primi oarecare îndulcire din oarecare mângâiere… Însă osânditul suferă într-o singurătate şi o părăsire completă, şi nimeni în mod veşnic nu se va mai ocupa de suferințele sale. Dacă alții se apropie de el, aceştia sunt diavolii care nu vin la el decât pentru a-l chinui mai mult.

Întunecimile adânci, nepătrunse, unde este adâncit osânditul, adaugă la chinul lui înspăimântările şi grozăviile. Cine nu ştie efectele grozave ale fricii? În iad frica ia toate formele şi ajunge la nişte stări de nedescris,

Chinul focului nu este unicul chin. Iadul este mai curând reunirea tuturor durerilor. Fiecare simț le are pe ale lui, şi nici o parte din ființa sa nu este în osândit fără chinul ei propriu.

Şi această ispăşire e veşnică! Nici o perspectivă de eliberare, nici o ieşire, nici o nădejde. Totdeauna! Totdeauna! Totdeauna!

Este pedeapsa lipsirii, a părăsirii. Este pierderea lui Dumnezeu, a lui Iisus Hristos, a slavei veşnice, a plăcerilor cerului. Regret de nepovestit, viermele care roade, schimonosirile de durere pe care celelalte chinuri le ruinează.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 282-283)

„Şi ce este el acest iad? Dumnezeu ne-a făcut în linii mari, descrierea lui formidabilă. Chinul trupului în nestinsele flăcări; chinul sufletului în plângerile şi scrâşnirile dinților, în inexprimabilele dureri, în urile grozave, în remuşcările şi regretele care rod inima ca şi un *vierme*,care-l sfâşie ca şi cele mai veninoase dintre târâtoare, şerpii; deznădejdi fără sfârşit, dureri fără uşurare, chinuri pentru fiecare din simțiri, întunecimi oribile, călăi nenumărați, închisoare veşnică, blestem fără sfârşit.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 303)

IADUL (starea păcătoşilor din Iad)

„Noi căutăm să dovedim că păcătoşii se căiesc în iad de păcatele lor, se schimbă şi ajung mai buni din pricina iadului, dar nu câştigă nimic ca să li se uşureze văpaia. *Părinte,* îi spune bogatul lui Avraam, *trimite pe Lazăr în casa mea ca să dea mărturie rudelor mele, şi să nu vină în locul acesta*), nereuşind să dobândească pentru el o binefacere, se îngrijeşte acum să mântuiască pe alţii. Ai văzut cât de crud era mai înainte şi cât de bun a ajuns mai târziu? Atunci când era în viaţă nu-l vedea pe Lazăr, deşi-l avea înaintea ochilor; acum se îngrijeşte de rudele sale, chiar nefiind de faţă! Atunci când era bogat, nu-l pleca spre milă vederea săracului, dar acum, când suferă şi e în nişte nevoi de neînlăturat, se îngrijeşte de rude şi cere să fie trimis Lazăr ca să le vestească suferinţele lui. Ai văzut cât de iubitor de oameni, cât de bun şi cât de milos a ajuns? Şi ce folos i-a adus?" (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 465)

,,De vreme ce noi, ori aici, ori în viaţa cea viitoare, neapărat trebuie să ne întristăm pentru păcatele noastre, apoi este mai bine ca noi să facem aceasta aici decât în acea lume. De unde reiese aceasta? Din cuvintele Psalmistului, precum şi din Evanghelie. Adică Psalmistul zice: *Cine în iad se va mărturisi ţie?* (Ps. 6, 6). El cu aceasta voieşte să spună că cineva nu se va putea mărturisi Domnului în iad, ci că această mărturisire acolo nu va putea ajuta la nimic. Acelaşi lucru ne-a învăţat Hristos într-o pildă (Lc. 16, 19 şi urm.)." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 53)

IADUL (veşnicia chinurilor iadului)

„ ... focul acela este foc nestins.

- Dar cum poate să fie foc nestins? aş putea fi întrebat.

- Nu vezi că soarele acesta arde necontenit şi niciodată nu se stinge? N-ai auzit de rugul ce ardea şi nu se mistuia de flăcări? (Ieş. 3, 2) Deci şi tu, dacă vrei să scapi de flacără, fă milostenie şi nu vei face cunoştinţă cu focul acela. Dacă aici pe pământ vei crede celor spuse, nu vei vedea cuptorul acela, când vei pleca acolo; dar dacă nu crezi în cuptor aici pe pământ,

dincolo îl vei cunoaşte bine pe propria-ți ta piele, când nici nu-i cu putință să te scapi de el." (*Omilii la Matei,* omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 141)

„Să se arate aici deci cei ce zic: în timp de o oră eu am omorât, într-o clipă eu am făcut adulter. Ce, pentru un păcat aşa de scurt, eu voi suferi o veşnicie de chinuri? Dar iată un om al cărui păcat n-a ținut aşa de mult pe cât pedeapsa (Ioan V) şi care a petrecut o viață întreagă în pedeapsă pentru păcatul său. În sfârşit, păcatele nu sunt măsurate de timp, ci prin natura însăşi a păcatului." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 179)

„Lucrul ce ne stă de față nu este mic şi nebăgat în seamă, ba încă chiar este dintre cele mai însemnate, şi pentru care toți oamenii vorbesc, adică dacă focul gheenii are sfârşit. Cum că nu are, a spus-o lămurit Hristos, zicând: *Că focul lor nu se va stinge, şi viermele lor nu se va sfârşi (nu va muri)* (cf. Mc. 9, 44). Şi ştiu bine că, auzind acestea, cădeți într-un fel de piroteală, sau mai bine zis, vă lasă nesimțitori, însă ce să fac? Dumnezeu porunceşte a spune acestea necontenit, zicând: *Spune lămurit norodului acestuia* (Ieş. 19, 10)" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 89)

„Cum că focul gheenei nu va avea sfârşit, aceasta a arătat-o şi Hristos, după cum am zis; însă şi Pavel, arătând veşnicia osândei, spune că păcătoşii vor lua muncă – pieirea veşnică de la fața Domnului (2 Tes. 1, 9); şi iarăşi: *Nu vă amăgiți: nici curvarii, nici preacurvarii, nici malahii, nici sodomnenii împărăția lui Dumnezeu nu vor moşteni* (1 Cor.6, 9-10). Dară şi Evreilor zicea: *Pacea să urmați cu toții, şi sfințenia, fără de cari nimenea va vedea pe Domnul* (Evr. 12, 14). Încă şi Hristos, răspunzând celor ce vor zice lui în ziua aceea: *Au nu în numele tău am prorocit, şi cu numele tău multe puteri am făcut?,* le va zice: *Duceți-vă de la mine, nu vă cunosc pre voi* (Mt. 7, 22-23). Şi fecioarele rămase afară n-au mai intrat în cămara de nuntă, şi pentru cei ce nu-l hrănesc pe el zice că se vor duce în focul cel veşnic. Şi nu-mi spune: *Apoi dacă osânda nu are sfârşit, unde este rațiunea de dreptate?* Că Dumnezeu când face ceva, supune-te hotărârii sale şi nu mai băga la mijloc gândiri omeneşti. De altminteri, cum nu ar fi drept ca cel ce de la început primind mii de bunătăți, iar în schimb făcând mii de răutăți vrednice de osândă, să nu fie pedepsit, dacă el nici cu binefacerile căpătate şi nici după

amenințări nu s-a făcut mai bun? Dacă tu ai cerceta dreptatea, apoi chiar de la început trebuia să ne pierdem, după logica de drept şi dreptate, sau mai bine zis, nici chiar atunci numai după logica de drept, căci el a avut şi iubire de oameni față de noi, deşi am săvârşit rele. Când cineva batjocoreşte pe cel ce nu l-a îndreptățit cu nimic, după principiul de drept este pedepsit, dar când cineva batjocoreşte pe binefăcătorul său, pe cel ce nu i-a făcut nici un rău mai înainte, ci dimpotrivă, i-a dăruit mii de bunătăți, pe cel ce singur a fost pricina ființării lui, şi care este Dumnezeu, pe cel ce i-a insuflat duh de viață, pe cel ce voieşte a-l ridica la ceruri, pe acela, zic, care nu numai că-l batjocoreşte, ci încă în fiece zi îl amărăşte prin câte face, cum nu-l va pedepsi? De care iertare ar fi vrednic oare? Nu vezi cum pe Adam l-a pedepsit numai pentru un singur păcat? *Da, zici tu, fiindcă aceluia i-a dat Raiul şi se bucura de multe bunătăți* - deşi nu este acelaşi lucru: a se bucura în linişte şi a păcătui, cu a păcătui găsindu-te în mare scârbă. Răul cel mare tocmai acesta este, că tu păcătuieşti nu găsindu-te în Rai, ci în miile de greutăți de aici, şi nu te înțelepțeşti nici măcar când te gândeşti în ticăloşie, după cum ar face un om legat, care s-ar deda la răutăți.

Dar ție ți-a făgăduit ceva mai mult decât Raiul, şi până acum încă nu ți-a dat, ca nu cumva să te moleşeşti în vremea luptelor, dar nici nu a tăcut, ca nu cumva să te apese cu ostenelile şi necazurile. Adam un singur păcat a făcut şi şi-a atras o moarte deplină, pe când noi facem mii de păcate în fiecare zi. Deci dacă Adam, pentru un singur păcat, şi şi-a atras un rău atât de mare şi a băgat moartea în lume, dară noi cari viețuind ne găsim veşnic în păcate, ce nu vom pătimi, noi cari în locul Raiului aşteptăm cerul? Greoaie este vorba aceasta şi întristează pe ascultători, şi dintre toți însumi eu sufăr, o ştiu bine, căci inima mea se tulbură şi se zbate, şi cu cât aş vedea apropiindu-se vorba de gheena, cu atât mai mult tremur şi mă prăpădesc de frică! Dar este nevoie a spune acestea, spre a nu cădea în gheena.

Nu ai luat tu Raiul, nici pomii şi verdeața de acolo, ci cerul şi bunătățile din ceruri. Dar dacă cel ce a luat mai puțin şi a fost pedepsit, şi nici un cuvânt nu l-a putut scăpa, apoi cu atât mai mult noi, cari am luat mai mult şi suntem chemați la mai mari bunătăți, şi cari păcătuim în fiece zi, cu atât mai mult noi, zic, vom suferi cele mai grozave pedepse. Gândeşte-te bine, cât timp este de când neamul omenesc stă în osândă şi moarte pentru un singur păcat. Au trecut cinci mii şi mai bine de ani, şi totuşi pentru un singur păcat moartea nicidecum nu s-a dezlegat. Şi nu avem a zice că Adam a auzit pe Proroci, nici că a văzut mai înainte de dânsul pe alții pedepsiți pentru păcate, că aceasta ar fi putut să-l înfricoşeze de a păcătui, şi că o asemenea pildă l-ar fi putut cuminți, căci el a fost cel dintâi om – şi cu toate

acestea a fost pedepsit. Tu însă nimic din acestea nu ai a pune înainte, tu, care după atâtea pilde încă mai rău te-ai făcut, tu, care te-ai învrednicit de Duhul Sfânt, şi cu toate acestea nu un păcat numai, sau două şi trei, ci mii de păcate tragi după tine; tu, zic, cum nu te vei pedepsi? Să nu cugeţi că dacă păcatul se face în clipeala ochiului, apoi şi osânda va fi tot în clipeala ochiului. Nu vezi pe unii oameni că pentru o singură tâlhărie, sau pentru o singură curvie făcută în clipeala ochiului, îşi pierd toată viața în temnițe şi în ocne, luptându-se cu foamea şi cu miile de morți? Şi nimeni dintre dânşii nu a scăpat, şi nici nu a zis că dacă păcatul l-a făcut în clipeala ochiului, apoi trebuie ca şi osânda să şi-o facă tot atâta cât a făcut şi păcatul.

Dar, zici tu, cei ce fac aşa sunt oameni, pe când Dumnezeu este iubitor de oameni. Dar nici oamenii nu fac de acestea poate din cruzime, şi Dumnezeu care este iubitor de oameni astfel şi lucrează cu păcătoşii, după cum şi zice Scriptura: *Că după mila lui, mare este şi certarea lui* (Sirah 16, 12). Când tu spui că Dumnezeu este iubitor de oameni, atunci îmi spui pricina unei mari osânde, că noi păcătuim față de dânsul care este iubitor de oameni. Pentru aceea şi Pavel zicea: *Înfricoşat lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu* (Evr. 10, 31). Suferiți, rogu-vă, vorbele noastre despre gheena şi focul cel nestins, că poate veți căpăta vreo mângâiere de aici. Cine dintre oameni poate să pedepsească astfel precum a pedepsit Dumnezeu, carele a dat potopul şi a pricinuit nimicirea de obşte a neamului nostru omenesc, şi după puțină vreme iarăşi a plouat de sus foc, şi pe toți cei de acolo i-a nimicit? Ce pedeapsă dată de oameni poate să fie atât de grozavă? Nu vezi cum osânda aceea este aproape nemuritoare? Au trecut patru mii de ani, şi totuşi pedeapsa Sodomitenilor stă încă în ființă. Deci după cum iubirea de oameni a lui este mare, tot aşa şi pedeapsa ce o dă păcătoşilor este mare. Şi dacă ar fi poruncit lucruri mari şi cu neputință a fi împlinite, poate că ai avea cuvânt de apărare greutatea celor poruncite – dar când încă sunt foarte uşoare şi lesnicioase de împlinit, apoi ce am putea spune?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, pp. 89-91)

„Căci pedepsele de acolo nu vor fi ca cele de aici, care se şi sfârşesc tot aici, ci vor fi veşnice. Precum pedepsele de aici se sfârşesc în viața de acum, tot aşa şi cele de acolo vor rămânea pentru vecie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 242)

„Muncile de aici sunt de acest fel, dar cele de acolo care cuvânt le poate înfăţişa? Acele cuptoare nestinse, acele râuri de foc, dinţii care scrâşnesc, legăturile cele nedezlegate, viermele cel neadormit, întunericul cel mai din afară, relele ce niciodată nu vor avea sfârşit?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 246)

„Lucrul dureros pentru om este veşnicia osândei şi neiertarea păcatelor." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 96)

„Gândeşte-te la bogatul acela din Evanghelie şi la Lazăr, cum unul s-a bucurat de cele de acum, iar altul de cele viitoare. Apoi oare ţi se pare că este unul şi acelaşi lucru, a fi pedepsit în toată vremea, şi a fi sărac o vreme scurtă? Este tot una a fi bolnav cu trupul cel stricăcios, şi a fi pârjolit veşnic într-un suflet nemuritor? A se încununa şi a se dezmierda întruna după acea boală scurtă, şi a fi muncit veşnic după scurta mulţumire a acelor de acum? Şi cine ar putea spune aceasta?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 98)

„Pune înainte, de voieşti, foc, şi fier, şi fiare sălbatice, ba chiar şi mai grozave, şi totuşi, faţă de muncile acelea nu sunt nici măcar ca_o umbră. Căci când acestea năvălesc cu putere asupra omului, se fac chiar uşoare, fiindcă fac mai grabnică scăparea din munci, trupul nefiind în stare a se lupta şi cu mărimea şi cu îndelungarea muncilor - pe când nu tot aşa se petrece şi cu cele viitoare, ci amândouă acestea, adică îndelungarea şi covârşirea merg împreună, atât în cele bune, cât şi în cele mâhnicioase.

Deci pe cât mai este vreme, *să întâmpinăm faţa Lui întru mărturisire* (Ps., 104, 2), ca astfel să-L vedem atunci pe Dânsul blând şi liniştit şi ca să scăpăm de acele puteri ameninţătoare. Nu vezi pe ostaşii care slujesc aici pe cei ce stăpânesc, cum târăsc, cum leagă, cum bat, cum sparg coastele, cum pe lângă celelalte munci mai adaugă şi lumânări aprinse, cum taie mădularele? Dar toate acestea sunt jucării şi de râs faţă de acele pedepse. Fiindcă aceste pedepse sunt vremelnice, iar acolo nici viermele nu se sfârşeşte, nici focul nu se stinge, căci atunci şi trupul va fi nestricăcios.

Dar să nu fie, iubiţilor, ca noi să cunoaştem acestea din cercare, ci acele grozăvii să ne fie de-ajuns numai a le grăi, şi nici să fim daţi muncitorilor acelora, ci aici să ne cuminţim." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 100)

„Cele de faţă oricum ar fi, se pot răbda şi au un sfârşit; însă caznele de dincolo sunt veşnice şi nu poţi scăpa de ele.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVII-a, p. 137)

„Muncile cele fără de moarte însoţite de groaznice scrâşniri de dinţi.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 508)

„Nici pedeapsa, nici cinstea nu vor avea sfârşit. Hristos a dat această hotărâre, spunând că, după cum este viaţă veşnică, tot astfel este şi pedeapsă veşnică. Când a lăudat pe cei de-a dreapta şi a osândit pe cei de-a stânga, a adăugat: *Vor merge aceştia la osândă veşnică, iar drepţii la viaţă veşnică* (Matei 25, 46).” (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 145)

„Trupurile lor, însufleţite, vor fi supuse la chinuri şi dureri, cu neputinţă de spus prin cuvinte, nu o mie de ani, nici zece mii, nici de două ori sau de trei ori pe atâta, ci veşnic.” (*Apologia vieţii monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 185)

„Nu-i nici o nădejde că se va sfârşi chinul celui dat focului de Hristos.” (*Către acelaşi Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 382-383)

IADUL (de după Judecata Universală)

„Să priveghem deopotrivă, să fim sobri, să ostenim, să facem tot efortul nostru pentru a dobândi aceste bunuri şi a scăpa de acest râu de foc, care curge cu mare zgomot înaintea grozavului şi minunatului tribunal. Cel ce va cădea odată aici, va rămâne acolo veşnic, nimeni nu va putea să-l scoată din chin, nici tatăl său, nici mama sa, nici fratele său.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII, 3, p. 60),

IADUL (după judecata universală sfinţii nu-i vor putea să-i mângâie sau să-i ajute pe cei din iad, chiar rude de-ar fi)

....

„Chiar şi sfinţii – dreptul Noe, mult-încercatul Iov, proorocul Daniel şi alţii- dacă au rude printre cei din iad, nu vor putea să-i mângâie ori să-i

ajute. Căci atunci nu va mai exista compătimirea firească, care caracterizează legăturile pământeşti dintre oameni. Se va întâmpla ca părinții virtuoşi care se vor mântui să aibă copii păcătoşi, care vor intra în iad, şi invers. Răul,vedeți nu se datoarează naturii sau rudeniei, ci intenției fiecăruia. Aşadar pentru ca cei virtuoşi să se desfete neîmpiedicat cu bunătățile raiului şi să nu fie tulburați de compătimirea față de cei din iad, Dumnezeu îi va lipsi de simtământul compătimirii. Astfel se va pierde chiar şi cel mai profund sentiment părintesc. Dacă chiar şi în viața aceasta unii părinți, văzând cum copii lor aleg calea păcatului şi a crimei îi alungă şi se îndepărtează de ei, cu mult mai mult se va întâmpla aşa în viața de dincolo." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 61)

IADUL (Dumnezeu, celor din Rai care au rude ce se chinuie în Iad, le va stinge mila față de aceştia din urmă)

„Măcar şi Noe de s-ar ruga sau Iacob sau Avraam sau Daniel pentru oamenii lor văzân oamenii cei drepți atunci au copii păcătoşi şi iarăşi copiii cei sfinți au părinți păcătoşi şi nu le este milă de dânşii, pentru că sfinților aşa se cade, să nu aibă nici o scârbă, de vreme ce se învrednicesc de iau bunătățile cele cereşti. Deci pentru aceasta zic că se stinge mila, de vreme ce şi ei împreună cu Domnul nostru Iisus Hristos sunt scârbiți asupra păcătoşilor. Pentru acest lucru, nimeni să nu nădăjduiască că va afla bine nefăcând lucruri bune, măcar de ar şi ar avea părinții drepți, căci vremea care ni s-a dat am petrecut-o cu lucruri rele." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 38-39)

ICOANELE (cinstirea sfintelor icoane)

„Dar nu numai față de numele lui ați simțit o atât de mare dragoste, ci şi față de chipul trupului lui. Ceea ce ați făcut cu numele lui, aceea ați făcut cu icoana chipului lui. Că mulți au săpat icoana aceea sfântă în montura inelelor, pe peceți, pe sticle, pe pereții caselor, pretutindeni, pentru ca nu numai să audă numele acela, ci ca să şi vadă pretutindeni chipul trupului lui şi să aibă îndoită mângâiere a plecării lui[251]." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au*

[251] Tâlcuirea Pr. Prof. Dumitru Fecioru: Textul acesta, de la ... de *la început* şi până la: *mângâiere a plecării lui,* a fost citat de Sf. loan Damaschin ca text din Părinți pentru primirea cinstirii sfintelor icoane; cf. Sf. Ioan Damaschin, *Cultul sfintelor icoane,* traducere de Dumitru Fecioru, Bucureşti, 1937, p. 94. (n.s. 21, p. 281)

adunat la această prăznuire, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 280)

„Noi dobândim vederea sfinţilor, citind vieţile
şi lucrurile lor cele bune, nu doar având noi icoanele trupurilor lor,
ci ale sufletului lor, că ceea ce au învăţat ei sunt icoanele sufletelor lor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 108)

IDOLATRIA (felurile actuale de idolatrie)

„... multe şi variate sunt felurile de idolatrie; de exemplu, unul îl ţine de stăpân pe Mamona, altul îşi ia pântecele drept Dumnezeu, iar altul e stăpânit de cine ştie ce altă poftă păcătoasă.

Că tu nu jertfeşti acestora viţei, ca elinii? Însă faci cu mult mai rău decât aceia, căci îţi jertfeşti propriul tău suflet. Poate că, într-adevăr, nu pleci genunchii şi nu te închini lor. Însă cu mai multă supunere faci tot ceea ce-ţi porunceşte fie pântecele, fie aurul, fie tirania altor felurite pofte. Or, elinii tocmai prin aceasta sunt dezgustători, că au ridicat la rang divin patimile noastre omeneşti, pofta personificând-o în Afrodita, mânia în Marte, beţia în Dionysos. Dar dacă poate nu ciopleşti idoli în piatră, ca aceia, totuşi tu cu şi mai multă râvnire te pleci patimilor pierzătoare, căci membrele lui Hristos le faci membre ale desfrânării, şi te tăvăleşti şi în alte felurite nelegiuiri.

De aceea vă rog ca, înţelegând mărirea nebuniei, să fugim de o asemenea idolatrie – căci aşa numeşte Pavel lăcomia. Să fugim deci nu numai de lăcomia după bani, ci şi de pofta cea rea, fie ea în privinţa hainelor, fie ea în privinţa meselor, fie în privinţa oricăror păcate de felul acestora; căci pedeapsa pe care o vom lua dacă nu vom asculta de legile lui Dumnezeu este cu mult mai aspră decât a elinilor, după cum zice: *Iar sluga ceea care a ştiut voia stăpânului şi nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult* (Luca 12, 47).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VI, p. 101)

„*Pântecele este dumnezeul lor* (Flp., 3, 19), zice el. Şi tocmai de aceea spune altundeva: *Să bem şi să mâncăm* (1 Cor., 15, 32). Ai văzut câtă răutate are în sine plăcerea ? Dumnezeul unora este banul, iar al altora pântecele. Oare nu sunt şi aceştia idolatri, ba încă şi mai răi decât idolatri?” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 240)

„Nici un cuvânt nu poate fi mai şfichiuitor şi mai ruşinos decât vorbele acestea ale Apostolului: *Pântecele este dumnezeul lor, iar mărimea*

lor întru ruşinea lor (Flp., 3, 19). Şi cine sunt aceştia? Aceia, spune el, *care au în gând cele pământeşti* (Flp., 3,19). Clădim case, însă unde? Pe pământ. Cumpărăm moşii, unde însă? Tot pe pământ. Dobândim vreo stăpânire, vreo funcție de conducere, însă unde? Pe pământ. Ne bucurăm de slavă tot pe pământ. Ne îmbogățim tot aici. Ei bine, aceştia sunt cei al căror Dumnezeu este pântecele. Aceia care nimic duhovnicesc nu cugetă, ci îşi agonisesc totul pentru această viață, doar la acestea gândindu-se, pe drept cuvânt că au pântecele ca Dumnezeu şi de aceea spun: *Să mâncăm şi să bem, căci mâine vom muri.*" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 241)

IERTAREA APROAPELUI

„Să imităm pe Stăpânul nostru! Să nu luăm în seamă când greşesc alții față de noi, să iertăm pe cei ce ne greşesc! Dar când păcatul se întinde la Dumnezeu, atunci să pedepsim! Dar nu ştiu cum se face că noi facem cu totul dimpotrivă! Nu ne străduim de loc să pedepsim păcatele săvârşite împotriva lui Dumnezeu, dar dacă se întâmplă să păcătuiască cineva față de noi, îl mustrăm şi-l osândim cu asprime; nu ne dăm seama că pornim cu asta şi mai mult cu mânie asupra noastră pe Iubitorul de oameni Dumnezeu. Că Dumnezeu obişnuieşte adeseori să nu țină seama de păcatele ce le săvârşim față de El, dar pedepseşte cu multă asprime păcatele ce le săvârşim față de semenii noştri…". (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 321)

„Pilda aceasta (Matei 18) n-a spus-o Domnul despre talanți şi despre dinari, ci de mulțimea păcatelor şi greşelilor noastre, ca să aflăm că noi, deşi suntem datori Stăpânului cu zeci de mii de păcate, totuşi, pentru nespusa Lui iubire de oameni, primim iertare de la El. Dar dacă suntem cruzi şi nemiloşi față de semenii noştri, față de cei de aceeaşi fire cu noi, dacă nu le iertăm greşelile ce ni le greşesc nouă, ci le purtăm ură şi duşmănie pentru aceste păcate neînsemnate – căci câtă deosebire este între o sută de dinari şi zece mii de talanți tot atât de mare deosebire este între păcatele ce le facem noi lui Dumnezeu şi păcatele ce ni le fac nouă semenii noştri – atunci, vom atrage asupra noastră mânia Stăpânului şi stăpânul va porunci să fim traşi la răspundere şi pedepsiți şi pentru păcatele pentru care primisem iertare mai înainte."(*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 346)

„*Aşa şi Tatăl vostru Cel ceresc vă face vouă, dacă nu iertați fiecare fratelui său din inimile voastre păcatele lor* (Matei, 18, 35). Mare este

câştigul pildei, numai dacă voim să fim cu luare aminte. Ce? Putem ierta noi, oare, atâta cât ne iartă Stăpânul? Nu! Şi chiar dacă am voi să facem lucrul acesta, apoi noi iertăm unor robi ca şi noi, pe când noi primim iertarea de la Stăpân! Şi uită-te cât de precise sunt cuvintele Stăpânului! N-a spus atât: *Dacă nu iertați oamenilor greşelile*.

– Dar ce?

– *Dacă nu iertați fiecare fratelui său din inimile voastre păcatele lor*. Uită-te, că vrea ca inima noastră să ajungă liniştită şi potolită, cugetul nostru netulburat şi slobod de orice patină; vrea să arătăm multă bunătate semenilor noştri. Şi în altă parte Îl putem auzi pe Hristos spunând iarăşi: *Dacă veți ierta oamenilor greşelile lor, vă va ierta şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc* (Matei, 6, 14). Să nu socotim că facem bine altuia, atunci când iertăm cuiva păcatele sau că-i facem aceluia mare har! Nu! Noi suntem cei care ne bucurăm de binefacere şi mult folos ne pricinuieşte nouă fapta aceasta; şi iarăşi, după cum dacă nu-i iertăm pe cei ce ne greşesc, pe aceia cu nimic nu-i putem păgubi, dar nouă înşine ne pregătim mai dinainte osânda de nesuferit a gheenei. De aceea, rogu-vă, socotind toate acestea, să nu căutăm nicicând să ne răzbunăm pe cei care ne supără sau care ne fac în alt chip vreun rău sau care se poartă cu duşmănie față de noi; dimpotrivă, gândindu-ne de câtă binefacere ne suntem nouă înşine pricinuitori dacă iubim pe duşmanii noştri şi câtă îndrăznire dobândim înaintea Stăpânului, dar mai înainte de toate gândindu-ne că împăcarea cu cei care suntem certați şterge păcatele noastre, să ne sârguim şi să ne silim să iubim pe duşmanii noştri. Gândindu-ne, dar, la câştigul ce-l avem din această purtare, să arătăm celor ce ne urăsc tot atât de mare dragoste ca şi cum ne-ar fi cu adevărat prieteni. Dacă ne gândim bine, nu ne pot fi de atât folos prietenii şi cei care caută să ne ajute în orice chip, cât ne poate fi de folos dragostea pe care o arătăm celor ce ne duşmănesc şi ne fac rău! Dragostea aceasta ne face vrednici de bunăvoința cea de sus şi ne uşurează povara păcatelor". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 346-347)

„*De va şi cădea vreun om*. Iarăşi arată dezvinovățire pentru păcătos într-un alt temei de iertare: neputința firii, pe care o dă de înțeles prin numele de *om*; fiindcă precum marele Iov, vrând să-şi atragă iertarea lui Dumnezeu, grăia: *Ce este omul că-l socoteşti pe el şi ai făcut cercetarea păcatelor lui?* (v. Iov 7, 17-l8), aşa facem şi noi atunci când cerem iertare pentru cineva care a greşit, spunând într-una: *Om este*, şi amintind de fire, şi prin aceasta trăgând spre milă pe cel mâniat. De asta şi Pavel arată dezvinovățire în fire şi nimicnicia ei, zicând: *De va şi cădea vreun om în vreo greşală*." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 121)

„*Nu voieşti*, zice, *să-l miluieşti pe fratele? Nu vrei să-i dai iertare, că este om şi el? Nu vrei, ca om duhovnicesc ce eşti, să-i întinzi mâna? Ia seama la lucrurile tale şi nu vei avea nevoie să fii sfătuit pentru a-l ajuta pe cel ce zace, ci singur îndeamnă-te*. Cum şi în ce chip? Păzindu-te pe tine, ca să nu fii şi tu ispitit. N-a zis: *că negreşit ai să păcătuieşti şi tu*, ca să nu facă prea apăsător cuvântul. Dar cum? *Ca să nu cazi şi tu în ispită*. Poate că vei păcătui, poate nu. Deci, viitorul nefiind cunoscut, învistiereşte-ți dinainte taina iubirii de oameni prin facerile de bine către aproapele: de vei cădea vreodată, vei afla comoară mare de milă pusă deoparte" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 122-123)

„*Dacă îți aduci darul tău la altar şi acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău înaintea altarului şi du-te de te împacă cu fratele tău şi apoi vino şi adu-ți darul tău* (Matei 5, 93-94).

Ce bunătate! Ce iubire de oameni covârşitoare! Pentru dragostea noastră de aproapele Dumnezeu renunță la cinstea şi slujirea ce trebuie să I-o aducem. (…)

Ce cuvinte ar putea fi mai blânde decât acestea? *Să fie întreruptă închinăciunea ce Mi-o aduci*, ne spune Hristos, *ca să rămână dragostea ta! Pentru că şi împăcarea cu fratele tău este tot o jertfă!* De aceea n-a spus: *După ce îmi vei aduce darul* sau: *înainte de a-l aduce*, ci îl trimite să se împace cu fratele său după ce darul este dus la altar şi jertfa începuse. Îi porunceşte, deci, să alerge, chiar în mijlocul slujbei; nici după ce s-a sfârşit slujba, nici înainte de a începe.

- Pentru ce ne porunceşte să facem aşa? Care e pricina?

- După părerea mea, prin o astfel de poruncă, Domnul vrea să ne arate şi să ne dovedească două lucruri. Unul, de care am vorbit mai sus, pentru a ne arăta că prețuieşte mult dragostea, că o socoteşte a fi cea mai mare jertfă şi că fără dragoste nu este primită nici slujba şi nici închinăciunea adusă lui Dumnezeu; al doilea, pentru a ne constrânge să ne împăcăm cu fratele nostru. Cel care a primit porunca de a nu aduce închinăciune lui Dumnezeu înainte de a se împăca cu cel certat, se va grăbi să alerge la cel supărat, ca să pună capăt vrajbei, dacă nu din dragostea de aproapele, cel puțin să nu-i rămână jertfa nesăvârşită. Domnul a folosit aceste cuvinte tari, tocmai pentru a înfricoşa şi a deştepta. După ce a spus: *Lasă darul tău,* nu s-a oprit la atâta, ci a adăugat: *înaintea altarului* - iarăşi ca să înfricoşeze şi cu locul – *şi pleacă.* Şi n-a spus numai: *pleacă,* ci a adăugat: *Mai întâi şi apoi venind adu darul tău.* Prin toate aceste cuvinte a arătat că această sfântă masă a altarului nu primeşte pe cei care trăiesc în duşmănie unii cu alții.

Să audă aceste cuvinte cei inițiați[252], toți câți se apropie de sfânta masă cu duşmănie în suflet! Să le audă şi cei neinițiați[253], că şi către ei sunt adresate cuvintele acestea! Aduc şi ei jertfă şi dar, adică rugăciune şi milostenie. Şi rugăciunea e jertfă. Ascultă ce spune profetul: *Jertfa de laudă Mă va slăvi* (Ps., 29, 24)*;* şi iarăşi: *Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă!* (Ps., 49, 15); şi: *Ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară* (Ps., 140, 2). Deci dacă-ți faci rugăciunea fără să fii împăcat cu fratele tău, e mai bine să laşi rugăciunea, să te duci să te împaci cu fratele tău şi apoi să te rogi.

Toate s-au făcut pentru a fi pace între oameni. Pentru asta chiar Dumnezeu S-a făcut om, a făcut toate acele lucruri mari, ca să ne aducă pace. Prin porunca aceasta Hristos trimite pe cel ce a făcut răul la cel căruia i-a făcut rău; în Rugăciunea Domnească trimite pentru împăcare pe cel năpăstuit la făptaş. În Rugăciunea Domnească spune: *Iertați oameni lor greşalele lor* (Matei 6, 14); aici zice: *Dacă are ceva împotriva ta, du-te la el.* Dar, mai bine spus, mi se pare că şi aici trimite Domnul tot pe cel năpăstuit la făptaş, că n-a spus: împacă pe fratele tău, ci: *împacă-te!;* spusa pare a fi pentru cel ce a săvârşit răul, dar toate cuvintele sunt zise pentru cel năpăstuit. *Dacă te împaci cu el*, îi spune Hristos, *prin dragostea arătată aceluia Mă vei avea şi pe Mine milostiv şi vei putea aduce jertfa cu multă îndrăznire. Dacă mai urăşti încă, gândeşte-te că şi Eu renunț cu plăcere la cele ce Mi se cuvin, numai ca voi să fiți prieteni. Să-ți fie aceasta mângâiere mâniei tale!* Hristos n-a spus Când ți-a făcut un mare rău, atunci împacă-te, ci: *Dacă are ceva cât de mic împotriva ta.* Şi n-a adăugat: Dacă pe drept sau pe nedrept, ci a spus numai atât: *Dacă are ceva împotriva ta.* Chiar dacă te-ar urî pe bună dreptate, nici aşa nu trebuie să întinzi mai departe ura. Că şi Hristos avea toată dreptatea să fie supărat pe noi, şi totuşi S-a dat pe Sine însuşi spre junghiere, fără să țină seamă de acele greşeli ale noastre.

De aceea şi Pavel, în alt chip, ne sileşte să ne împăcăm, spunân-du-ne: *Soarele să nu apună peste mânia voastră* (Efes., 4, 26). După cum a luat ca pricină a împăcării jertfa, tot aşa şi Pavel, în acelaşi scop, a luat ziua. Se temea ca nu cumva noaptea, cel mânios rămânând singur, să nu i se mărească şi mai mult mânia. Ziua întâlneşte o mulțime de oameni, aceştia îi pot risipi mânia şi-i pot abate gândurile; dar noaptea, când omul este singur şi stă şi se socoteşte în el însuşi, valurile mâniei cresc şi furia ajunge mai mare. De aceea, dar, Pavel o ia înainte; vrea să-l predea nopții împăcat, pentru ca diavolul să nu mai aibă vreun prilej, datorită singurătății, să aprindă cuptorul mâniei şi s-o facă mai cumplită. Tot aşa şi Hristos nu

---

[252] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Cei ce au primit Sfântul Botez. (n.s. 98, 213)
[253] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Cei încă nebotezați. (n.s. 99, 213)

îngăduie nici cea mai mică amânare, pentru ca nu cumva, odată jertfa împlinită, cel cu mânia în suflet să se trândăvească, să amâne împăcarea de pe o zi pe alta. Hristos ştie că duşmănia trebuie scoasă iute din suflet; şi, ca un doctor iscusit, nu dă numai doctorii ce ne pot feri de boli, ci şi doctorii care tămăduiesc bolile". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, IX, în col. PSB, vol. 23, pp. 212-214)

„… porunca de a ne împăca cu duşmanii noştri este o poruncă ce distruge toate păcatele zămislite de duşmănie". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, X, în col. PSB, vol. 23, p. 214)

„Ce înseamnă *a se împăca?* Înseamnă sau: Primeşte mai bine să ți se facă nedreptate, sau: Aşa judecă pricina ta, ca şi cum ar judeca-o celălalt, ca nu cumva, din pricina egoismului tău, să strici dreptatea; şi, dimpotrivă, când judeci pricina altuia, judecă-o ca şi cum ar fi vorba de pricina ta şi aşa pronunță sentința. Dacă e greu, nu trebuie să te minunezi; că pentru asta a dat Hristos mai înainte toate acele fericiri, ca, prin şlefuirea şi pregătirea mai dinainte a sufletului ascultătorului, să-l facă mai destoinic pentru primirea întregii Sale legiuiri". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, X, în col. PSB, vol. 23, p. 215)

„După ce Domnul a rostit toate cuvintele Legii Vechi, a arătat iarăşi că nu fratele nostru este cel ce ne face rău, ci diavolul. De aceea a şi adăugat: *Dar Eu zic vouă: Nu vă împotriviți celui rău.* N-a spus: *Nu te împotrivi fratelui*, ci: *Celui rău,* arătând că se îndrăznesc acestea la îndemnul diavolului. Iar pentru că vina a fost pusă în sarcina diavolului, Domnul slăbeşte şi taie mult din mânia ce o purtăm fratelui, care ne-a făcut răul.

- Ce? Nu trebuie să ne împotrivim celui rău? aş putea fi întrebat.

- Trebuie, dar nu aşa, ci cum a poruncit Hristos: Să suferim de bună voie răul. Numai aşa vei birui răul. Nu stingi focul cu foc, ci cu apă. Dar ca să afli că şi în Legea Veche cel ce suferă răul biruie şi că el este cel încununat, cercetează istoria Vechiului Testament şi vei vedea că acela ajunge în fruntea celorlalți. Cel care a început răul este socotit că a scos doi ochi: şi ochiul aproapelui lui şi pe al lui. De aceea pe bună dreptate este urât şi învinuit de toți. Dimpotrivă cel căruia pe nedrept i s-a scos ochiul este socotit nevinovat, chiar dacă plăteşte cu aceeaşi măsură. De aceea mulți îl compătimesc, pentru că îl socotesc nevinovat chiar după săvârşirea acestei fapte rele. Nenorocirea este aceeaşi şi pentru unul şi pentru altul; dar slava

nu mai e aceeaşi nici la Dumnezeu, nici la oameni. De aceea nici nenorocirile lor nu sunt la fel.

Mai înainte Domnul spusese: *Cel care se mânie pe fratele lui în zadar şi-l face nebun, vinovat va fi gheenei focului* (Matei 5, 22). Acum Hristos cere mai multă filozofie; nu porunceşte numai ca cel nedreptăţit să stea liniştit, ci să-i dea celuilalt prilejul să facă şi mai mare rău, întinzându-i şi celălalt obraz. Hristos spune aceasta, nu pentru a legiui că trebuie să întoarcem obrazul când suntem loviţi peste obraz, ci pentru a ne învăţa că trebuie să suferim răul în toate celelalte împrejurări din viaţă.

După cum atunci când Domnul a spus: *Cel ce spune fratelui său nebun, va fi vinovat gheenei,* n-a vorbit numai de această insultă, ci de orice fel de insultă, tot astfel şi aici n-a legiuit să suferim cu curaj numai pălmuirile, ci să nu ne tulburăm orice rău am suferi. Pentru aceasta dincolo a dat ca pildă cea mai grea insultă, iar aici lovirea peste obraz, care pare cea mai insultătoare lovire. Prin porunca aceasta Hristos Se adresează şi celui care loveşte şi celui lovit. Cel lovit nu se socoteşte lovit, dacă e pregătit să filozofeze aşa - că nici nu va simţi lovitura, pentru că se vede mai mult un luptător decât un om lovit -, iar cel care loveşte, ruşinat de purtarea celui lovit, nu mai dă a doua lovitură chiar dacă ar fi mai sălbatic ca o fiară, ci se va osândi şi pentru lovitura de mai înainte. Că nimic nu opreşte de la rău pe cel ce face răul atât de mult cât îl opreşte cel care suferă în tăcere răul ce i se face; nu-l face numai să nu-şi prelungească mai mult răul, ci-l face să se şi căiască de faptele sale şi să se depărteze, admirându-i bunătatea. Îl face prieten; în loc de duşman şi vrăjmaş îl face rob nu numai prieten. Dacă, însă, răzbună răul ce i s-a făcut, se întâmplă tocmai contrariul; amândoi se fac de ruşine, se fac mai răi, aprind mai mult mânia; adeseori se ajunge chiar la crimă, dacă răul merge mai departe. De aceea Hristos a poruncit nu numai să nu te mânii de te pălmuieşte cineva, ci chiar să-i dai prilejul să-şi sature pofta de a te lovi, ca să nu-l faci să creadă că ai suferit prima lovitură, pentru că n-ai putut altfel. Aşa mai degrabă vei putea da neruşinatului aceluia o lovitură de moarte decât dacă l-ai lovi cu palma; şi vei face, dintr-un om pornit pe ceartă şi bătaie, un om blând şi potolit”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 233-234)

„*Celui care vrea să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i lui şi cămaşa.* Hristos vrea să ai aceeaşi răbdare nu numai când e vorba de lovituri, ci şi când e vorba de bani şi de averi. De aceea dă o pildă tot atât de convingătoare ca şi cea de mai înainte. După cum atunci ne poruncise să învingem prin suferirea răului, tot aşa şi acum ne porunceşte să învingem pe lacom şi hrăpăreţ prin a-i da mai mult decât se aştepta să ia. Poruncii

acesteia îi dă Hristos şi un adaos; că n-a spus: *Dă-i haina ce ți-o cere!,* ci: *Celui care vrea să se judece cu tine,* adică dacă vrea să te dea în judecată şi să-ți ia bunurile tale. (…)

- Ce? Să umblu gol?

- Nu vom umbla goi, dacă vom îndeplini cu scumpătate poruncile lui Hristos, ci vom fi îmbrăcați mai mult decât toți oamenii! Mai întâi nimeni nu va tăbărî asupra noastră dacă avem astfel de gânduri; în al doilea rând, chiar dacă ar fi cineva atât de sălbatic şi de neomenos încât să meargă până acolo să ne ia ceea ce-i dăm de bună voie, se vor găsi cu mult mai mulți oameni care ne vor îmbrăca pe noi, care filozofăm aşa, nu numai cu haine, dar, de-ar fi cu putință, chiar cu propriul lor trup". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 234)

„Şi mai cu seamă acesta-i lucru minunat, că Hristos, convingându-ne să suferim răul, îi învață să filozofeze şi pe cei ce fac răul. Când hrăpărețul socoteşte mare lucru că ia lucrurile tale, dar tu îi arăți că-ți este uşor să-i dai şi ce nu-ți cere, când îi pui față în față sărăcia lui cu dărnicia ta, filozofia ta cu lăcomia lui, gândeşte-te ce mare dascăl îi eşti, învățându-l nu cu cuvântul, ci cu fapta, să disprețuiască viciul şi să îndrăgească virtutea. Dumnezeu vrea să nu ne fim de folos numai nouă, ci tuturor semenilor noştri. Dacă dai numai ca să nu mai ajungi în fața judecății, ai urmărit doar interesul tău; dar dacă dai mai mult decât vrea să-ți ia, urmăreşti şi interesul lui, că te desparți de el după ce l-ai făcut bun.

Putere ca aceasta are sarea (Matei 5, 13) - iar Hristos vrea ca aceia ce-L urmează să fie ca sarea - că sarea se păstrează şi pe ea, dar păstrează şi alimentele peste care se presară. Aceeaşi putere o are şi lumina: se luminează şi pe ea şi luminează şi pe alții. Deci, pentru că Hristos te-a pus printre oameni sare şi lumină, fii de folos şi celui ce şade în întuneric; învață-l că nici mai înainte, când a luat de la tine, n-a luat cu forța; convinge-l că nu ți-a făcut rău! Dacă îi arăți că i-ai dăruit şi nu te-a jefuit, vei fi mai respectat, mai prețuit. Prefă, dar, cu blândețea ta, păcatul lui în dărnicia ta". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 235)

„- Mă mai întrebi încă şi te mai îndoieşti cum e cu putință să ierți pe duşmanii tăi când vezi că pentru tine Dumnezeu S-a făcut om, S-a înjosit atât de mult şi a pătimit atâtea? Nu-L auzi spunând pe cruce: *Iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!* (Luca 23, 34). Nu-l auzi pe Pavel spunând: *Cel Care S-a suit şi şade în dreapta lui Dumnezeu şi Se roagă pentru noi?* (Rom., 8, 34). Nu vezi că, după o răstignire şi înălțare, a trimis pe apostolii Săi la iudeii care L-au omorât, spre a le aduce mii de bunătăți, deşi apostolii aveau să sufere

nenumărate rele de la ei? Ți-a făcut duşmanul tău un mare rău? Ce suferință e aceasta față de suferința Stăpânului tău, Care a fost legat, biciuit, pălmuit, scuipat de slugi, dat morții, şi morții celei mai ruşinoase din toate morțile, după ce făcuse iudeilor nenumărate binefaceri? Atunci mai cu seamă fă bine duşmanului tău când ți-a făcut mai mare rău, ca să-ți împleteşti mai strălucitoare cunună, scăpându-l pe fratele tău de cea mai cumplită boală! Doctorii când sunt loviți şi insultați de bolnavii de nervi, atunci le e mai milă de ei şi se pregătesc să-i îngrijească, pentru că ştiu că insultele sunt urmări ale cumplitei lor boli! Şi tu, dar, gândeşte la fel la cel ce te urăşte, poartă-te la fel cu cel ce-ți face rău! El este cel bolnav, el suferă toată silnicia! Scapă-l, deci, de această asuprire, dă-i prilejul să-şi lase mânia, liberează-l de demonul cel cumplit, mânia! Când vedem pe îndrăciți, plângem şi nu ne silim să ne îndrăcim şi noi! Aşa să facem şi cu cei mânioşi! Mânioşii se aseamănă cu îndrăciții; dar mai bine spus, mânioşii sunt mai de plâns decât îndrăciții pentru că sunt conştienți de nebunia lor. De aceea le este şi de neiertat.

Nu tăbărî, dar, asupra celui căzut la pământ, ci ai milă de el! Dacă vedem pe cineva bolnav de fiere, cuprins de amețeli, silindu-se să verse sucul acela rău, îi întindem mâna, îl sprijinim pe cel zguduit de boală; chiar dacă ne murdărim hainele, nu ne îngrețoşăm, ci urmărim un singur lucru, să-l scăpăm pe bolnav de acest chin cumplit. Aşa să facem şi noi cu duşmanul nostru. Să-l sprijinim, deşi debordează şi se frământă; să nu-l părăsim până ce nu-şi varsă toată amărăciunea. Atunci acela va şti să-ți aducă mari mulțumiri; când se va potoli îşi va da seama bine de ce grozavă tulburare l-ai scăpat. Dar pentru ce vorbesc de mulțumirea lui? Dumnezeu te va încununa îndată şi te va răsplăti cu nenumărate bunătăți pentru că ai scăpat pe fratele tău de o boală cumplită; iar cel mântuit de boală te va cinsti ca pe stăpânul lui, respectându-te necontenit pentru bunătatea ta”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 238-239)

„Apoi, vrând (…) să arate că-Şi întoarce spatele şi urăşte mai mult decât orice duşmănia dintre oameni şi că iubeşte mai mult decât orice virtutea potrivnică acestui păcat, îndată, după Rugăciunea Domnească, (Domnul) aminteşte iarăşi de această virtute, îndemnându-ne să ne supunem acestei porunci, fie de frica pedepsei ce ne aşteaptă, fie pentru cinstea ce ni-i hotărâtă.

Că de veți ierta oamenilor greşelile lor, vi le va ierta şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc; dar dacă nu veți ierta, nici El nu vi le va ierta (Matei 6, 14-15).

Aminteşte iarăşi de ceruri şi de Tatăl, pentru ca să ne facă să ne ruşinăm, dacă, fiind copiii unui astfel de Tată, ne purtăm ca fiarele şi dacă, fiind chemați să fim locuitori ai cerului, avem gânduri pământeşti şi lumeşti. Că trebuie să fim copiii Lui nu numai prin har, ci şi prin fapte! Nimic nu ne face atât asemenea cu Dumnezeu cât iertarea celor ce ne-au făcut rău şi ne-au nedreptățit, aşa precum ne-a învățat mai înainte, când a spus că Tatăl răsare soarele şi peste răi şi peste buni (Matei 5, 45). Tot în acest scop, Domnul, în fiecare din cererile Rugăciunii Domneşti, ne porunceşte să facem în comun rugăciunile, spunând: *Tatăl nostru;* şi: *facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pământ; şi: Dă-ne nouă pâinea; şi: Iartă-ne nouă greşelile noastre;* şi: *Şi nu ne duce pe noi în ispită;* şi: *Şi ne izbăveşte.* Peste tot, poruncind acestea, Domnul foloseşte pluralul pentru ca rugându-ne să nu avem nici o urmă de ură împotriva fratelui nostru.

De ce pedeapsă n-am fi vrednici dacă, după toate aceste îndemnuri, nu numai că nu iertăm pe duşmanii noştri, ci mai şi rugăm pe Dumnezeu să-i pedepsească? Şi călcăm această poruncă ca şi cum am vrea să facem în ciuda lui Dumnezeu, deşi Dumnezeu face totul şi nu precupețeşte nimic numai şi numai să nu ne duşmănim unii cu alții. Şi pentru că rădăcina tuturor bunătăților este dragostea, Domnul stârpeşte tot ce o vatămă, ca să ne apropie şi să ne unească pe unii cu alții". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 256)

„Nu este, nu este nimeni, fie tată, fie mamă, fie prieten, oricine ar fi, care să ne iubească atât ca Dumnezeu, Cel ce ne-a făcut! Şi asta se vede şi din binefacerile pe care ni le face zilnic şi din poruncile pe care ni le dă". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 256)

„Într-adevăr, ce oboseală este să ierți pe cel ce te-a supărat? Oboseală este să nu ierți, ci să ții mai departe ura şi duşmănia! Alungă din sufletul tău mânia ce o ai împotriva duşmanului tău şi vei vedea câtă linişte ți se pogoară în suflet! Este foarte uşor; de ajuns numai să vrei". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 257)

„Oricât de mare rău ne-ar face nouă oamenii, noi să ne gândim la cele ale noastre şi la răsplata împlinirii acestei porunci; să punem capăt mâniei, să potolim valurile, ca să străbatem netulburați viața aceasta, pentru ca, ajungând dincolo, să dăm de un Stăpân Care să se poarte cu noi aşa cum ne-am purtat şi noi cu semenii noştri. Dacă drumul spre împărăția cerurilor este greu şi înfricoşător, să-l facem uşor şi de dorit, deschizând uşile cele strălucitoare ale îndrăznirii către Dumnezeu. Şi ceea ce n-am putut reuşi din

pricină că păcatele noastre ne țineau departe, să o reuşim prin blândețea ce o arătăm celor ce ne-au greşit, că nu-i nici greu, nici împovărător! Dacă facem bine duşmanilor noştri vom atrage asupra noastră multă milă! Aşa şi în viața aceasta ne vor iubi toți, dar, înainte de toți ceilalți, Dumnezeul universului ne va şi iubi şi ne va şi încununa şi ne va învrednici de toate bunătățile cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 260)

„Cine iartă pe aproapele său se izbăveşte mai întâi pe el, fără oboseală, de păcatele lui; cine cercetează cu milă şi cu duh de iertare păcatele altora, atrage, prin hotărârea sa, asupra lui multă iertare". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Aceeaşi poruncă a dat-o şi în cuvântarea de pe Munte. Atunci a dus pe cel care a supărat la cel pe care 1-a supărat, spunând: *Dacă îți vei aduce darul tău la altar şi acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, du-te şi împacă-te cu fratele tău* (Matei 5, 23); a mai poruncit ca acela care a suferit o nedreptate să ierte pe semenul său, zicând: *Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiților noştri* (Matei 6, 12). Acum ne mai arată şi o altă cale. Nu mai porunceşte ca acela care a supărat să se ducă la cel pe care 1-a supărat, ci cel care a fost supărat să se ducă la cel care l-a supărat. Îl pune pe acesta să se ducă la celălalt, pentru că aceluia care a făcut greşeala îi e mai greu să se ducă să-şi ceară iertare, îi e ruşine, roşeşte. Şi nu-i porunceşte să se ducă aşa de ochii lumii, ci ca să îndrepte ce s-a făcut. Nu spune: *Învinuieşte-l*!, nici: *Ceartă-l cu asprime*!, nici: *Cere-i socoteală, pedepseşte-l*, ci: *Mustră-l.* Acela e cuprins de mânie şi de ruşine cum e cuprins de un somn adânc un om care s-a îmbătat; trebuie ca tu, care eşti sănătos, să te duci la cel bolnav, să te judeci cu el fără martori, pentru ca leacul să fie primit cu uşurință. Când Domnul spune: *Mustră-l,* nu spune altceva decât: Adu-i aminte de greşeala lui; spune-i ce ai pătimit din pricina lui. Cuvintele acestea, dacă sunt spuse cum trebuie, alcătuiesc o parte a apărării lui şi-l duc foarte repede la împăcare.

- Ce să fac dacă nu mă ascultă şi este încăpățînat?

- *Ia cu tine încă unul sau doi, ca prin gura a doi martori să stea tot cuvântul* (Matei 18, 16).

Cu cât este el mai obraznic şi mai încăpățînat, cu atât trebuie să ne dăm mai multă silință să-l vindecăm, nu să-l mâniem şi să-l înfuriem. Şi doctorul nu se opreşte, nici nu se necăjeşte, când vede că o boală se vindecă greu, ci atunci mai cu seamă îşi dă toată silința. Acelaşi lucru ne porunceşte şi Hristos să facem: *Pentru că ai fost slab singur, mai ia încă doi, ca să fii mai puternic; sunt de ajuns cei doi ca să-l îndrepte pe cel ce a greşit.*

Vezi, dar, că Domnul nu caută numai folosul celui care a fost supărat, ci şi al celui care a supărat? La drept vorbind, cel stăpânit de mânie este cel ce suferă. El boleşte, el este neputincios. De aceea de multe ori Hristos porunceşte să se ducă cel care a fost supărat la cel care l-a supărat, când singur, când împreună cu alţii. Dacă stăruie în greşeala sa, să ia cu el şi Biserica:

Spune-l Bisericii! (Matei 18, 17).

Dacă Hristos ar fi urmărit numai folosul celui care a fost supărat, n-ar fi poruncit să iertăm de şaptezeci de ori câte şapte pe cel ce se pocăieşte (Matei 18, 22), n-ar fi poruncit să căutăm să îndreptăm de atâtea ori greşeala fratelui nostru, ci ar fi poruncit să-l lăsăm, dacă de la prima vorbire cu el rămâne neîndreptat; aşa însă ne porunceşte să încercăm o dată, de două ori şi de trei ori, ca să-l vindecăm: întâia oară singuri; a doua oară cu doi martori, iar a treia oară cu mai mulţi". (*Omilii la Matei,* omilia LX, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 697-698)

„Dar pentru ce porunceşte Hristos ca acela care a fost supărat să mustre pe cel care l-a supărat, şi nu altul?

- Pentru că cel vinovat îl suferă mai uşor pe cel nedreptăţit, pe cel supărat, pe cel amărât. N-ar suferi cu aceeaşi inimă mustrarea altuia cum suferă mustrarea aceluia, mai cu seamă că îl mustră între patru ochi. Nu-l va pleca, oare, mai uşor spre împăcare decât oricare alt om, când cel care trebuia să-l pedepsească pentru ocara adusă tocmai el îi arată că se îngrijeşte de mântuirea lui? Vezi, dar, că Hristos a dat porunca aceasta nu ca să pedepsim pe cel care ne ocărăşte şi ne greşeşte, ci ca să-l îndreptăm?". (*Omilii la Matei,* omilia LX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 699)

„*Atunci apropiindu-se de El Petru a zis: Doamne; de câte ori îmi va greşi fratele meu şi-l voi ierta? Până la şapte ori? Zisu-i-a lui Iisus: Nu-ţi zic de şapte ori, ci de şaptezeci de ori câte şapte* (Matei 18, 21-22).

Petru a socotit că-I spune lui Hristos mare lucru; de aceea a adăugat cu încredere: *Până la şapte ori?* Cu alte cuvinte Petru îl întreabă pe Iisus: De câte ori să fac ceea ce ai poruncit să fac? Dacă fratele meu îmi greşeşte mereu, dar se căieşte când îl mustru, de câte ori porunceşti să-l tot iert? Cu cel ce nu se căieşte de greşeala făcută şi nici nu se recunoaşte vinovat, mi-ai spus s-o curm cu el, zicând: *Să-ţi fie ţie ca un păgân şi vameş* (Matei 18, 17). Cu acesta însă nu mi-ai dat o astfel de poruncă, ci mi-ai poruncit să mi-l apropii. De câte ori, dar, trebuie să-l iert dacă se pocăieşte, după ce îl mustru? E destul de şapte ori?

- Ce-i răspunde lui Petru, Hristos, bunul şi iubitorul de oameni Dumnezeu?

- *Nu-ți spun de şapte ori, ci de şaptezeci de ori câte şapte!* Aceste cuvinte ale lui Hristos nu arată un număr precis, ci un număr nesfârşit; e vorba să iertăm pururea şi necontenit”. (*Omilii la Matei,* omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 704)

„Punând față în față iubirea ta de oameni cu iubirea Lui, să cunoşti că chiar dacă ai ierta de şaptezeci de ori câte şapte, chiar dacă ai ierta necontenit pe toți cei ce-ți greşesc, iubirea ta de oameni față de bunătatea lui Dumnezeu cea nemărginită - de care ai să ai atâta nevoie când ai să fii judecat şi ai să dai seamă de faptele tale - e ca o picătură de apă față de un ocean nemărginit; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult. De aceea a şi adăugat zicând:

Asemănatu-s-a împărăția cerurilor cu un împărat care a vrut să se socotească cu slugile sale. Şi începând să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. Neavând el cu ce să plătească, a poruncit să-l vândă pe el, pe femeia lui, pe copiii lui şi toate câte avea (Matei 18, 23-25).

Acest datornic însă, după ce s-a bucurat de iubirea de oameni a stăpânului său, s-a dus şi a sugrumat pe tovarăşul lui care-i datora o sută de dinari. Stăpânul mâniat a poruncit să-l bage iarăşi la închisoare până ce va plăti tot.

Ai văzut cât de mare este deosebirea dintre păcatele ce le facem față de oameni şi cele pe care le facem față de Dumnezeu? Este atâta deosebire câtă este între zece mii de talanți şi o sută de dinari; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult”. (*Omilii la Matei,* omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 704-705)

„Că toată datoria ce o avem noi față de Dumnezeu n-o putem plăti oricât ne-am strădui. De aceea Dumnezeu ne-a dat o cale uşoară şi lesnicioasă pentru plata datoriei, în stare să şteargă toate datoriile noastre, iar această cale este aceea a iertării greşelilor celor ce ne greşesc, a neținerii de minte a răului ce ni l-au făcut alții”. (*Omilii la Matei,* omilia LXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 709)

„Dacă-ți este atât de greu să fii prieten cu cel ce te-a supărat, apoi cu mult mai greu este să caz în iad; iar dacă ai pune față în față una cu alta, ai vedea că e mult mai uşor să te împaci cu cel ce te-a supărat decât să cazi în iad”. (*Omilii la Matei,* omilia LXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 711)

„Să nu iertăm numai cu gura, ci din inimă, ca nu cumva, răzbunându-ne pe cei ce ne-au greşit, să împlântăm sabia în noi înşine. Te-a supărat, oare, atât de mult cel ce ți-a greşit câtă supărare îți pricinuieşti ție însuți când ții mereu viu în minte răul ce ți 1-a făcut acela şi mai atragi asupra ta şi pedeapsa lui Dumnezeu? Dar dacă eşti treaz şi filozofezi, răul se va întoarce pe capul aceluia şi el va suferi. Dacă te superi şi te necăjeşti, atunci tu te vatămi singur, nu celălalt. Nu spune dar: M-a ocărât, m-a calomniat, mi-a făcut numai rău! Cu cât vei spune că ți-a făcut mai mult rău, cu atât arăți mai mult că el este binefăcătorul tău. Îți dă prilejul să-ți speli păcatele. Deci cu cât îți face mai mult rău, cu atât acela ajunge mai mare pricină de iertare a păcatelor tale. Dacă vrem, nimeni nu ne poate face vreun rău, ci chiar duşmanii ne pot fi de foarte mare folos. Dar pentru ce vorbesc eu de oameni? Este, oare, cineva mai rău decât diavolul? Ei bine şi diavolul poate să ne fie mare pricină de laude şi de cununi. O arată Iov. Deci pentru ce te mai temi de omul care te duşmăneşte, când chiar diavolul îți este pricină de încununare? Vrei să-ți spun câte câştigi de înduri cu fața senină relele ce ți le fac duşmanii? Cel dintâi şi cel mai mare câştig este scăparea de păcate. Al doilea câştig, tăria sufletească şi răbdarea. Al treilea câştig, blândețea şi iubirea de oameni. Da, omul care ştie să nu se mânie pe cei care-l supără va fi cu mult mai blând cu prietenii. Al patrulea câştig, că nu se mânie niciodată; iar aceasta nu are egal. Că omul care nu se mânie scapă şi de tristețea pricinuită de mânie şi nici nu-şi cheltuieşte viața în supărări şi dureri zadarnice; omul care nu ştie ce-i ura nu ştie nici ce-i supărarea, ci se bucură de mulțumire sufletească şi nenumărate bunătăți.

Deci, dacă urâm pe alții ne pedepsim pe noi înşine, după cum dacă iubim pe alții ne facem nouă înşine bine. În afară de aceasta eşti respectat de toți, chiar de duşmani, fie ei chiar demoni; dar, mai bine spus, dacă nu urăşti, nici nu vei avea duşmani. Iar cel mai mare şi cel dintâi bine este că dobândeşti iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dacă ai făcut păcate, vei dobândi iertare; dacă ai făcut fapte bune, vei căpăta mai multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu.

Să căutăm, dar, să nu urâm pe nimeni, ca şi Dumnezeu să ne iubească pe noi, să Se milostivească şi să ne miluiască, chiar dacă păcatele noastre ar fi de zece mii de talanți.

Îmi spui că cineva ți-a făcut rău? Miluieşte-l, nu-l urî! Plângi şi jeleşte-l, nu-i întoarce spatele! Că n-ai supărat tu pe Dumnezeu, ci el! Pe tine Dumnezeu te laudă dacă suferi fără gând de răzbunare răul ce ți s-a făcut. Gândeşte-te că Hristos, când avea să fie răstignit pe cruce, Se bucura pentru El, dar plângea pentru răstignitorii Săi. Tot aşa trebuie să facem şi noi. Cu

cât ni se face mai mult rău, cu atât mai mult trebuie să plângem pe cei care ne fac rău. De aici, pentru noi mari bunătăți, pentru aceia, chinuri şi pedepse". (*Omilii la Matei,* omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 712-713)

„Ți s-au răsplătit cu rău binefacerile? Plângi şi jeleşte mai ales pe cel ce ți-a făcut rău, iar de tine bucură-te că ai ajuns asemenea lui Dumnezeu, Care răsare soarele peste răi şi peste buni (Matei 5, 45). Dar dacă imitarea lui Dumnezeu te depăşeşte - deşi nu-i greu pentru mintea trează -, dacă totuşi ți se pare asta peste puterile tale, haide să te duc la nişte oameni ca şi tine, la Iosif, care a suferit o mulțime de rele de la frații lui şi totuşi le-a făcut bine (Fac., 45, 1-15), la Moise, care s-a rugat pentru cei care uneltiseră de atâtea ori împotriva lui (Ieş., 32, 32), la Pavel, care se ruga să fie anatema pentru iudei (Rom., 9, 3), deşi nu putea să numere suferințele îndurate de la ei, la Ştefan, care fiind bătut cu pietre, s-a rugat să li se ierte lor păcatul acela (Fapte 7, 60).

Gândindu-ne la toate acestea, să scoatem din sufletul nostru toată mânia, ca şi Dumnezeu să ne ierte şi nouă toate păcatele". (*Omilii la Matei,* omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 713-714)

„Gândeşte-te de cât de multe păcate eşti vinovat! De te gândeşti la ele, atunci nu numai că nu vei amâna să ierți pe cei ce ți-au făcut rău, ci chiar vei alerga la cei ce te-au supărat, ca să ai prilej de a ți se ierta păcatele. Păgânii nu aşteptau răsplată şi cu toate acestea de multe ori trăiau această filozofie, adică iertau pe cei ce le făceau rău; iar tu, care ai nădejdi atât de mari, tu amâni de pe o zi pe alta, pregeți să ierți pe cei ce ți-au făcut rău? Pentru ce nu vrei să faci înainte de timp, de dragul legii lui Dumnezeu, ceea ce va face timpul de la sine? Vrei să ți se stingă duşmănia, fără de răsplată în loc să ai răsplată? Nu vei avea nici o răsplată dacă timpul îți potoleşte duşmănia, ci, dimpotrivă, mare pedeapsă, pentru că legea lui Dumnezeu nu te-a înduplecat să faci ceea ce timpul a făcut. Iar dacă spui că te apucă furiile când îți aduci aminte de ce ți-a făcut duşmanul tău, adu-ți aminte şi de binele ce ți l-a făcut cândva, ca şi de relele pe care tu le-ai făcut altora. Te-a vorbit de rău şi te-a batjocorit? Gândeşte-te că şi tu ai vorbit de rău pe alții. Cum vrei să fii iertat când tu nu ierți pe alții? Îmi spui că n-ai vorbit pe nimeni de rău? Dar ai auzit pe cei ce vorbeau de rău pe alții şi ai încuviințat. Nici fapta asta nu-i fără de păcat.

Vrei să vezi ce mare bine este să nu te răzbuni pe cel ce ți-a făcut rău şi că asta mai cu seamă bucură pe Dumnezeu? Iată ce-ți spun! Dumnezeu pedepseşte pe cei care se bucură când unii sunt pedepsiți pe bună dreptate. Da, sunt pedepsiți pe bună dreptate, dar tu nu trebuia să te bucuri. Profetul i-

a ținut de rău pe aceştia şi-a adăugat zicând: *N-au suferit deloc din pricina durerii adânci a lui Iosif* (Amos 6, 6)*,* şi iarăşi: *N-a ieşit cel ce locuieşte în Enan să plângă casa care este lipită de ea* (Mih., 1, 11). Cu toate că şi Iosif, adică seminţiile ieşite din el, şi vecinii lor au fost pedepsiți cu voia lui Dumnezeu, totuşi Dumnezeu vrea ca noi să luăm parte la suferințele şi durerile acelora. Dacă noi, răi fiind, ne mâniem mai mult când vedem că o slugă râde atunci când pedepsim pe o altă slugă, şi o pedepsim şi pe aceea, cu mult mai mult Dumnezeu va pedepsi pe cel ce se bucură de pedeapsa altora". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 902)

„După cum în haina împărătească cele mai de preț dintre flori şi culori sunt cele care slujesc la facerea hlamidei, tot aşa şi aici cele mai de preț fapte bune sunt cele care întăresc şi țin dragostea. Nimic nu păstrează dragostea ca uitarea greşelilor celor ce ne-au greşit.

- Cum? Dumnezeu nu zice nimic de cel care ne greşeşte nouă şi ne face rău?

- Cum să nu spună? Nu duce, oare, Dumnezeu pe cel ce face rău la cel căruia i-a făcut rău? Nu-l trimite la el chiar în fața altarului şi-l cheamă la sfânta masă abia după ce s-a împăcat cu el (Matei 5, 23-24)? Dar pentru că Dumnezeu i-a dat o astfel de poruncă, nu înseamnă ca tu să aştepți să vină el la tine, pentru că atunci ai pierdut totul. De aceea mai cu seamă Dumnezeu îți hotărăşte răsplata nespusă, ca să o iei tu înaintea aceluia; că dacă te împaci la rugămintea lui, împăcarea nu s-a făcut de dragul poruncii lui Dumnezeu, ci datorită stăruinței celuilalt. De aceea şi pleci fără cunună; cununa o ia el." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 902-903)

„Precum vom fi noi față de frații noştri, aşa va fi Domnul față de noi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 4, p. 301)

„Să-i iertăm aproapelui nostru greşelile şi jignirile lui, sau mai bine să răspundem la aceste ofense prin binefaceri, ca să dobândim mila lui Dumnezeu." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXI, 3, p. 364)

„Ruşinați-vă, rogu-vă, şi sfiiți-vă de această sfântă masă, din care cu toții ne împărtăşim; sfiiți-vă, zic, de Hristos cel jertfit pentru noi, de jertfa ce stă aici în fața noastră. Chiar tâlharii, când se împărtăşesc din aceeaşi pâine şi din aceeaşi sare, nu mai sunt tâlhari față de cei ce se împărtăşesc cu ei, căci acea masă schimbă înclinațiile lor, şi pe cei ce sunt mai sălbatici decât

fiarele îi face mai blânzi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 146)

„Tocmai de aceea drept este ca tu să dai la o parte mânia, fiindcă el a primit o rană adâncă, căci diavolul l-a rănit. Deci nu-l mai lovi şi tu, ca să nu cazi împreună cu el. Pe cât timp tu te stăpâneşti, este cu putinţă încă a se mântui şi acela; însă dacă te arunci asupra lui ocărându-l la fel, apoi cine vă va mai ridica de jos? El este cel rănit? Însă atunci nu va putea să stea, şi tu eşti care cazi o dată cu el. Cum? Nu-ţi ajunge ţie că ai ocazia de a întinde mâna în ajutor altuia? Deci stai bărbăteşte, şi tu cel dintâi azvârle arcul la o parte, şi trage de pe câmpul de luptă pe fratele tău, cel mort deja, prin îndelunga ta răbdare ce ai avut-o faţă de el. L-a rănit pe el mânia? Nu-l mai răni şi tu, ci scoate-i tu cel dintâi săgeata. Dacă noi ne purtăm astfel unii cu alţii, de îndată vom fi cu toţii sănătoşi, iar dacă ne înarmăm unii împotriva altora, atunci nu mai este nevoie nici de prezenţa diavolului, căci pierderea noastră este desăvârşită.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 147-148)

„Pe Dumnezeu mai cu seamă aceasta Îl slăveşte, ca noi să ne îngrădim unii pe alţii cu dragoste. Astfel, deci, când tu eşti învrăjbit cu fratele tău, chiar dacă te-a mâhnit cu ceva, şi dacă în sine-ţi cugeti că alungând mânia, tu prin aceasta slăveşti pe Stăpânul nostru, apoi atunci te vei împăca blând cu El; şi dacă nu o faci aceasta pentru fratele tău, fă-o cel puţin pentru Dumnezeu, sau, mai bine zis, pentru El să o faci mai întâi, căci şi Hristos a făcut totul pentru unirea şi buna înţelegere dintre noi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 494)

„*Soarele să nu apună întru mânia voastră*. Voieşti a te lăsa să fii stăpânit de mânie? Fă-o, însă-ţi ajunge un ceas, două sau trei; soarele să nu vă părăsească pe voi în duşmănie. A răsărit din bunătate, să nu plece de la voi strălucind şi luminând pe cei nevrednici. Căci dacă stăpânul l-a trimis pe dânsul din bunătatea cea mare, şi ţi-a iertat greşalele tale, iar tu nu ierţi pe ale aproapelui, gândeşte-te singur cât de mare este răul. Dar pe lângă aceasta mai este şi altceva. Fericitul Pavel s-a temut, ca nu cumva noaptea să găsească pe cel nedreptăţit încă cuprins de mânie, şi de aici să se reaprindă focul. Întrucât timp multe se petrec la lumină şi în timpul zilei, îţi este orecum scuzabil de a te lăsa sub stăpânirea mâniei; dar când vine seara împacă-te cu duşmanul, şi stinge răul din capul locului, căci de te va apuca noaptea aşa, nu va fi suficientă ziua următore de a stinge răul mărit deja în cursul nopţii, ci chiar de ai putea să tai o parte din el, totuşi nu vei putea să-l tai cu

totul, iar în noaptea următoare, fiind încă cuprins de mânie, vei aprinde focul mai mare. Căci după cum se întâmplă cu soarele câteodată, când el neputând a dovedi că cerul cel des şi încărcat cu nori în timpul nopții să-l subțieze şi să poată împrăştia în timpul zilei căldura, iar în noaptea următoare aerul se mai îndeseşte încă prin alte neguri şi evaporațiuni, ceea ce ne arată în mod cert stricarea timpului, - tot aşa se întâmplă şi cu mânia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, pp. 138-139)

„Cel ce iartă datornicului datoria bănească ce o are la dânsul, face desigur un lucru frumos şi admirabil, însă darul acesta se mărgineşte numai în corp deşi el îşi atribuie o răsplată în cele duhovniceşti şi în acordarea darurilor spirituale; însă cel ce iartă greşalele altuia, foloseşte şi sufletul său, cum şi sufletului celui ce a primit iertarea. Cu modul acesta, el a făcut mai blând şi mai îngăduitor nu numai sufletul său, ci şi al aceluia. Nu aruncându-ne cu furie asupra celor ce ne-au nedreptățit, noi vom putea vreodată a-i îmblânzi şi a-i umili atâta, pe cât le atingem sufletele lor iertându-i." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 158)

„Când tu ierți fratelui tău, prin aceasta imiți pe Dumnezeu şi te asemeni Lui. Trebuie a ierta fratelui tău greşalele, mai mult decât i-ai ierta datoria bănească, pentru că dacă i-ai iertat datoria bănească nu ai urmat pe Dumnezeu, pe când dacă i-ai iertat greşalele, pe Dânsul L-ai imitat." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 163)

„... să iertăm tuturor, căci nouă ne iertăm. Când noi îi iertăm pe alții şi Dumnezeu va ierta păcatele noastre şi astfel ne vom învrednici de bunurile viitoare." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 91)

„Este posibil a ierta, fără însă a şi iubi, trebuie a şi iubi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 93)

„Chiar dacă poate n-ai fi vinovat de multe păcate, dar dacă Dumnezeu ți-ar porunci să ierți, oare nu ar trebui să ierți? Acum însă fiind şi atât de vinovat, tu nu-l ierți pe cel ce ți-a greşit?

Şi acestea ți le cere el, din acelea pe care tu le ai. Dacă noi ne-am duce la un datornic al nostru, iar acela, aflând, ne primeşte, ne cinsteşte şi ne ospătează, ba încă ne arată toată dragostea cu prisosință – fără a se crede prin aceasta dezlegat de plata datoriei ce o are – apoi prin toate acestea el încearcă a ne face îngăduitori în privința cererii acelei datorii; iar tu, datorând atâtea lui Dumnezeu şi poruncindu-ți-se a ierta, pentru ca iarăşi să

iei, nu ierți? Şi cât de uşoară este virtutea! Aici nu este nevoie nici de puterea trupului, nici de avere, nici de bani, nici de stăpânire, nici de prietenie, nici de altceva de acest fel, ci este de ajuns numai a voi, şi totul se face, lucru ce are mare folosință.

Te-a supărat poate cutare, te-a bârfit şi batjocorit? Gândeşte-te că şi tu multe de acestea faci altora, ba însuşi Stăpânului, şi deci iartă şi treci cu vederea. Gândeşte-te că zici: *Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiților noştri* (Matei 6, 12), gândeşte-te că, dacă nu ierți, nu vei putea zice aceste cuvinte cu curaj, iar dacă ierți, apoi tu ceri un lucru ce ți se datoreşte, nu prin natura lucrului, ci prin filantropia celui ce dă. Şi ce egalitate poate fi între cele ce ierți tu celor deopotrivă cu tine, şi cel ce ai păcătuit către Stăpânul şi pentru care ceri iertare? Şi cu toate acestea ne învrednicim de o astfel de filantropie, fiindcă bogat este El în milă şi îndurări! Şi ca să-ți arăt că şi fără de acestea, şi fără de iertare, de la a ierta numai tu singur te foloseşti, gândeşte-te câți prieteni ai tu, câte laude de pretutindeni ți se aduc, zicând toți: *Bun om, lesne de împăcat, nu ştie a se răzbuna, de îndată ce a fost rănit, s-a şi vindecat*. Pe un astfel de om căzut în vreo împrejurare nenorocită, cine nu l-ar milui? Cine nu l-ar ierta greşind? Cine nu i-ar îndeplini cererea ce ar face-o pentru alții? Cine n-ar voi să fie prieten şi rob unui astfel de suflet bun?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 204-205)

„Nu-ți va face duşmanul atâta rău cât îți faci ție însuți de nu te împaci cu el, călcând în picioare legile lui Dumnezeu! Te-a ocărât acela? De aceea dar Îl ocărăşti şi tu pe Dumnezeu? Spune-mi! Să nu te împaci cu cel care te-a ocărât nu înseamnă atât a te răzbuna pe el, cât a ocărî pe Dumnezeu, Care a legiuit să te împaci cu duşmanul tău. Nu te uita dar la cel care-i rob ca şi tine, nici la mărimea nedreptăților pe care ți le-a făcut! Uită-te la Dumnezeu, vârându-ți în minte frica de Dumnezeu! Gândeşte-te la aceea că, cu cât vei suferi mai mare silnicie sufletească atunci când te sileşti să te împaci duşmanul tău, după ce ți-a făcut mii şi mii de rele cu atât te vei bucura de mai mare cinste de la Dumnezeu Care ți-a poruncit să te împaci! După cum tu îl primeşti pe duşman cu multă cinste aici, tot aşa şi Dumnezeu te va primi cu multă slavă dincolo, dându-ți în schimbul acestei ascultări înmiite răsplăți”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 104)

„*Nici unul să nu-şi aducă aminte în inima lui de răutatea fratelui său* (Zah., 7, 10) şi *Nimeni să nu ție socoteală de răutatea aproapelui său* (Zah.,

8, 17). Nu a zis numai: *Iartă-l*, ci: *Nici să n-o ai în cuget, nici să ții seama de ea (de greşeala aproapelui), înlătură-ți cu totul mânia, nimiceşte această rană*. Vrând să-l pedepseşti pe acela, te chinueşti pe tine însuți, de parcă ți-ai pune mânia ca gâde şi ți-ai sfâşia singur măruntaiele." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 182)

„Nu-mi spune: *Mi-a făcut cutare şi cutare neajuns*. Chiar dacă s-ar fi dovedit față de tine vinovat de toate răutățile omeneşti, şi aşa Dumnezeu ți-ar fi poruncit să-i ierți totul." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 189-190)

„Şi nu eu spun acestea, ci mai de grabă Stăpânul Care S-a răstignit pentru noi. Pentru a te împăca cu Tatăl tău, El n-a şovăit de a Se lăsa ucis, vărsându-şi sângele. Şi tu, ca să te împaci cu tovarăşul tău de robie, nu vrei să scoți măcar o vorbă şi nici să alergi cel dintâi. Ascultă ce spune Evanghelia despre astfel de oameni: *Dacă, aducând darul tău la altar, îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta* (Mt., 5, 23); nu a zis: *Aşteaptă ca acela să vină la tine*, şi nici: *Vorbeşte-i printr-un mijlocitor*! Nici: *Cheamă pe altcineva*! Ci: *Tu însuți du-te la acela*: *Du-te,* zice, *şi împacă-te mai întâi cu fratele tău* (Mt., 5, 24). O, faptă de necrezut! El nu socoate că e o ruşine, ca să laşi darul acolo, şi tu socoți că e o ruşine să alergi mai întâi şi să te împaci?! Şi cum poate fi o asemenea purtare vrednică de iertare? Dacă vezi un mădular de-al tău tăiat, nu faci totul ca să-1 lipeşti iar de trup? Fă aşa şi cu frații tăi: când îi vezi tăiați de la prietenia cu tine, aleargă în grabă de-i îmbrățişează, neaşteptând să vină aceia mai întâi, ci tu zoreşte-te să iei mai întâi premiul." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 190)

„Preîntâmpină-l pe fratele tău şi ține-l, ca să nu dea înapoi, chiar de ar fi nevoie în ziua aceea să colinzi tot oraşul, chiar dacă ar trebui să ieşi afară din oraş, chiar de ar trebui să faci un drum foarte lung; lasă toate la o parte şi îngrijeşte-te de un singur lucru: să te împaci cu fratele tău. Dacă e un lucru greu, gândeşte-te că rabzi toate acestea pentru Dumnezeu şi vei avea o mângâiere deplină; ațâță sufletul care caută să dea înapoi, care se teme, care roşeşte şi descântă-l mereu aşa: *Ce zăboveşti? Ce te codeşti şi te dai îndărăt? Nu e vorba de alte lucruri trecătoare, nici de bani, ci de mântuirea noastră. Dumnezeu ne sfătueşte să facem aşa, prin urmare în fața poruncilor Lui să lăsăm totul la o parte.*" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 192)

„Chiar dacă ne-ar batjocori din nou, chiar de ne-ar bate sau ne-ar face ceva şi mai rău, să răbdăm totul bărbăteşte, întrucât facem aceasta, nu atât de hatârul lui, ci de al nostru; mai înainte de toate celelalte virtuţi, de aceasta ni se va ţine nouă socoteală în ziua aceea (a judecăţii). În multe am greşit, cu multe am păcătuit şi am întărâtat pe Stăpânul nostru Care, din îndurarea Sa, ne-a dat acest drum de împăcare; să nu părăsim, aşadar, această scumpă comoară. Crezi că n-a fost în puterea Lui ca doar să ne poruncească a ne împăca, fără să ne dea nici o răsplată? Nu e nimeni să-I stea împotrivă cu vorba sau să-I îndrepte poruncile Lui. Totuşi, din marea Lui bunătate, ne-a făgăduit răsplată mare şi nespusă, şi pe care mai mult dorim a o dobândi: iertarea păcatelor, dându-ne totodată putinţa ca să I ne supunem foarte uşor întru aceasta." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 192-193)

„Atunci de ce iertare vom avea parte, dacă, fiind vorba să căpătăm aşa mare simbrie, nici chiar în acest fel nu ascultăm de Legiuitor, ci stăruim în dispreţul nostru? Şi că aceasta înseamnă dispreţ, se vede de aici: dacă împăratul ar fi făcut o lege, ca toţi duşmanii să se împace, căci altfel li se va tăia capul, nu s-ar grăbi toţi să se împace între ei? Eu aşa cred. Atunci cum vom avea parte de iertare, când nici atât respect n-avem faţă de Dumnezeu cât avem faţă de tovarăşii noştri de robie? De aceea ni s-a poruncit să spunem: *Iartă-ne nouă greşalele noastre precum şi noi iertăm greşiţilor noştri* (Mt., 6, 12).

Ce poate fi mai blând, mai blajin ca această învăţătură? Te-a făcut pe tine judecător, când e vorba de iertarea păcatelor tale; dacă ierţi puţine, puţine ţi se iartă; dacă ierţi multe, multe ţi se iartă; dacă ierţi din inimă şi cu suflet curat, în acelaşi fel îţi iartă şi Dumnezeu ţie; dacă pe lângă iertarea dată, îl mai ai (pe vechiul duşman) şi ca prieten, aşa se va purta şi Dumnezeu cu tine: aşa că, cu cât va greşi cineva mai mult faţă de tine, cu atât trebuie să te grăbeşti mai mult să te împaci cu el, de vreme ce el e pricina care face să ni se ierte greşeli mai mari." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 193-194)

„*Dacă iertaţi oamenilor greşelile lor şi Tatăl vostru Cel ceresc vă va ierta vouă greşelile voastre* (Mt., 6, 14). Câtă depărtare e între o sută de dinari (lei) şi zece mii de talanţi (douăsprezece milioane lei aur), atâta este şi între datoriile acelora şi ale noastre faţă de Dumnezeu). De ce pedeapsă n-ai fi vrednic, tu care, fiind vorba să primeşti zece mii de talanţi în loc de o sută de dinari, nici aşa nu vrei să ierţi această mică datorie şi întorci împotriva ta această rugăciune? Căci când spui: *Iartă-ne nouă, precum şi*

noi iertăm, însă tu nu ierți, tu nu te rogi pentru altceva lui Dumnezeu, decât să te lipsească de orice apărare şi iertare. O să-mi spui: *eu nu cutez să zic*: *Iartă-mi mie, precum şi eu iert*, ci numai: *Iartă-mi!* - Şi ce e cu asta? Chiar dacă nu zici tu, Dumnezeu aşa face. Şi lucrul acesta ni l-a deslușit prin cuvintele ce urmează după aceea (după *Tatăl nostru*) - *căci dacă* - zice Evanghelistul - *nu veți ierta oamenilor, nici Tatăl vostru Cel ceresc nu vă va ierta vouă.* Să nu socoți deci a fi o prevedere că nu spui toată rugăciunea, şi să nu faci rugăciunea pe jumătate, ci să te rogi aşa cum te-a învățat El, pentru ca şi nevoia de a spune zilnic această rugăciune umplându-te de teamă, să te silească a ierta pe aproapele tău. Nu-mi spune: *L-am îmbiat adesea, l-am rugat, am stăruit şi tot nu s-a împăcat.* Să nu te laşi, până nu se va împăca. Căci Domnul n-a spus: *Lasă darul tău şi du-te de te roagă de fratele tău*, ci: *Du-te, împacă-te*! Aşa că, chiar dacă îl rogi mult, nu te lăsa, până nu-l îndupleci." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 195-196)

„L-ai rugat adesea şi adesea ai fost respins? Dar vei primi cu atât mai mare răsplată. Căci cu cât acela se îndărătniceşte şi tu stărui în îndemnul tău, cu atât îți va creşte simbria. Cu cât isprava aceasta întâmpină mai multe greutăți, iar împăcarea mai multă trudă, cu atâta şi păcatul aceluia e mai mare şi mai strălucite cununile răbdării tale. O astfel de putere nu numai s-o lăudăm, ci s-o arătăm şi în fapte, şi să nu dăm înapoi până nu ne vom întoarce iar la vechea prietenie. Căci nu e de ajuns să nu vătămăm, să nu asuprim şi să nu purtăm în cuget ură duşmanului, ci trebuie să-l facem să fie cu bunăvoință pentru noi.

Aud pe mulți spunând: eu nu-l urăsc, nu sunt supărat, n-am nimic a împărți cu dânsul. Dar Dumnezeu n-a poruncit ca să n-ai nimic a împărți cu el, ci să ai multe laolaltă cu el. De aceea îți e frate, de aceea nu a zis: *Iartă fratelui tău ce ai împotriva lui*, ci: *Du-te, mai întâi împacă-te cu el,* chiar dacă are ceva împotriva ta, şi să nu te laşi până nu uneşti acel mădular (cu restul trupului) spre bună înțelegere." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 196-197)

„Nici Hristos nu ne-a sfătuit să facem aceasta numai pentru binele duşmanilor, ci pentru binele nostru, al celor ce le iertăm lor păcatele. Când îl ierți pe duşmanul care s-a mâniat pe tine, primeşti mai mult decât dai.

- Cum se poate să primesc mai mult?

- Da, dacă ierți duşmanului tău greşelile, ți se iartă şi ție greşelile făcute față de Stăpân. Acestea sunt mari, de nevindecat şi de neiertat, acelea, uşoare, lesne de potolit şi de iertat. Ascultă ce spune Eli, preotul, fiilor lui:

De păcătuieşte un om faţă de alt om, să se roage pentru el. Dar de va păcătui omul faţă de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el? (I Regi 2, 25). Prin urmare, păcatul acesta nu se şterge uşor prin rugăciune. Prin rugăciune nu se şterge, dar se şterge prin iertarea păcatelor aproapelui. Din pricina aceasta, Hristos a numit păcatele săvârşite faţă de Dumnezeu zece mii de talanţi, iar pe cele făcute faţă de aproapele nostru, o sută de dinari (Matei 18, 23-35). Iartă, dar, o sută de dinari, ca să ţi se ierte zece mii de talanţi." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 46-47)

„Hristos Şi-a dat sufletul Lui pentru cei care Îl urau, iar tu continui să duşmăneşti pe vecinul tău? Cum poţi păşi spre Masa păcii? Hristos nu S-a dat în lături ca să moară pentru tine, iar tu, pentru ambiţia ta, nu vrei să pui capăt urii? Merită oare iertare o astfel de purtare?

- M-a supărat, îmi spui, m-a păgubit mult!

- Ei, şi ce-i cu asta? Te-a păgubit negreşit cu bani, dar nu te-a omorât cum a omorât Iuda pe Hristos. Şi Hristos, chiar acest Sânge pe care l-a vărsat, l-a dat pentru mântuirea celor ce I-au vărsat Sângele. Poţi să-mi spui ceva la fel cu aceasta? Dacă nu ierţi pe duşman, nu-i faci rău lui, ci ţie. Duşmanului i-ai făcut de multe ori rău, dar numai în viaţa aceasta; pe tine însă te-ai făcut prin asta de neiertat în ziua Judecăţii." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 57)

„- Mi-a făcut rău mare, îmi spui, m-a nedreptăţit de mii de ori, a atârnat primejdie deasupra vieţii mele.

- Ei, şi ce-i cu asta? Dar nu te-a răstignit cum au răstignit iudeii pe Domnul. Dacă nu ierţi aproapelui tău relele pe care ţi le-a făcut, nici Tatăl tău nu-ţi va ierta păcatele tale. Cu ce cuget spui: *Tatăl nostru Care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău* şi celelalte? Hristos Şi-a dat Sângele, pe care Acela l-a vărsat, spre mântuirea celor ce I l-au vărsat. Poţi să faci ceva la fel cu acesta? Dacă nu-i ierţi pe duşman, nu-i faci rău lui, ci ţie. Duşmanului i-a făcut de multe ori rău, dar numai în viaţa aceasta; ţie însă ţi-ai făcut prin asta de neiertat pedeapsa în viaţa ce va să fie." (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 72)

,,Dumnezeu a spus: *Dacă îţi aduci darul tău la altar şi acolo îţi aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă acolo darul tău, înaintea*

altarului, şi mergi mai întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi vino şi adu-ţi darul tău (Matei 5, 23-24). Noi însă ne apropiem de altare duşmănindu-ne cu alţii, purtând în sufletul nostru ură împotriva fraţilor noştri. Dumnezeu atât de mult Se îngrijeşte ca noi să trăim în pace unii cu alţii, încât rabdă să rămână nesăvârşită jertfa ce I-o aducem, să întrerupem slujba către Dumnezeu numai din dorinţa ce o are de-a pune capăt duşmăniei şi urii ce o avem unii faţă de alţii. Iar noi ţinem socoteală atât de puţin de această dorinţă a Lui, încât păstrăm zile întregi duşmănia, spre propria noastră pagubă." (*Despre căinţă (I),* 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* pp. 61-62)

„Hristos a poruncit ca acela ce face rău să se ducă şi să se împace cu cel căruia i-a făcut rău, pentru că acela care a făcut răul poate fi mai cuprins de dorinţa de răzbunare, pe când cel ce a suferit răul poartă necontenit în sufletul lui dorinţa de răzbunare." (*Despre căinţă (I),* 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 62)

„Hristos ne porunceşte să lăsăm darul la altar şi, mai întâi, să ne împăcăm cu fratele nostru, ca să cunoaştem că nu trebuie să amânăm împăcarea noastră nici atunci când Îi aducem închinăciune, cu atât mai mult trebuie să facem asta în alte timpuri, când ne ocupăm de lucruri pământeşti. Pe faţă purtăm masca împăcării, dar în lăuntrul sufletului nostru ţinem cea mai neîmpăcată ură. Ne dăm bună ziua unii altora atunci când ne ducem la biserică, dar de obicei bună ziua o spunem numai cu buzele. Acest lucru însă nu îl vrea Domnul. Domnul vrea să iubim din suflet pe fratele nostru, să-i dăm, din inimă, bună ziua. Aceasta este într-adevăr salutare, cealaltă, mască şi făţărie; cel care dă în acest chip bună ziua şi nu iubeşte, mai mult îl supără pe Dumnezeu decât Îl potoleşte. Dumnezeu cere de la noi dragoste sinceră, dragoste înrădăcinată adânc în sufletul nostru, nu dragostea aceasta pocită pe care adeseori o arătăm oamenilor. Purtăm pe buze numele dragostei, dar am stins puterea ei, iar aceasta este încă o dovadă că fărădelegile noastre au pus stăpânire pe noi, căci spune Hristos: *Din pricina înmulţirii fărădelegii, se va răci dragostea multora* (Matei 24, 12). Şi acestea le facem noi creştinii, cărora ni s-a poruncit să nu ne mâniem, să nu avem duşmani, iar dacă avem duşmani, duşmănia noastră să ţină numai o zi, căci s-a spus: *Soarele să nu apună peste mânia noastră* (Efeseni 4, 26)." (*Despre căinţă (I),* 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* p. 63)

„Hristos însă nu vrea ca noi să mărginim la atâta iertarea greşiţilor noştri, ci să ajungem să-i numărăm printre cei mai buni prieteni. Din această

pricină, după cum am spus mai sus, ne-a poruncit să ne rugăm pentru ei. Chiar dacă nu te răzbuni pe cel ce ți-a greşit, dar dacă îți întorci fața de la el, dacă te uiți urât la el, dacă ții deschisă în suflet rana, n-ai îndeplinit porunca ce ți-a poruncit-o Hristos.” (*Despre căință (I),* 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 68)

„Pentru ce nu voieşti tu să ierți? *M-a mâhnit foarte adânc,* zici tu, *mi-a făcut o nedreptate înmiită, m-a adus chiar la primejdie de viață*. Dar ce sunt toate acestea? El, totuşi, nu te-a răstignit, ca jidovii pe Domnul ! Dacă tu nu ierți mâhnirea pricinuită ție de aproapele tău, nici Tatăl cel ceresc nu-ți va ierta ție păcatele tale; şi cu ce conştiință vei putea tu să te rogi şi să zici: *Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfințească-se numele Tău*, şi celelalte mai departe?

Hristos tocmai pentru mântuirea oamenilor a dat însuşi sângele Său, pe care aceştia l-au vărsat. Ce poți tu să faci, care să se asemene cu aceasta? Când tu nu ierți pe vrăjmaşul tău, strici nu atât lui, cât ție însuți, gătindu-ți pentru ziua cea viitoare a Judecății o osândă veşnică. Căci Dumnezeu de nimenea nu se îngrețoşează aşa de tare şi pe nimenea nu osândeşte aşa de mult ca pe cel ce rămâne neîmpăcat, a cărui inimă este umflată de mânie şi aprinsă de izbândire.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 139-140)

„… dacă ne lipseşte împăcarea, atunci, de am avea mii de fapte bune, toate acelea vor fi deşarte şi zadarnice.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 142)

„Ascultă cu luare aminte: când tu ierți vrăjmaşului greşalele pe care le-a făcut el împotriva ta, ți se vor ierta şi ție păcatele pe care le-ai săvârşit împotriva lui Dumnezeu. Acestea din urmă sunt multe şi abia de iertat, iară cele dintâi sunt chiar uşor de iertat. Păcatele tale împotriva lui Dumnezeu sunt cei zece mii de talanți din Evanghelie; iară păcatele aproapelui împotriva ta numai cei o sută de dinari. Dacă tu ierți aproapelui tău cei o sută de dinari, se vor ierta şi ție cei zece mii de talanți.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 163)

„Petru deci s-a apropiat de Dascălul său, în vreme ce toți ceilalți ucenici tăceau, şi a zis: *De câte ori va greşi fratele meu şi eu îl voi ierta*? *oare până de şapte ori*? (Matei 18, 21). Întreabă şi dă totodată şi răspunsul. Înainte de a afla, o face pe darnicul. Petru ştia bine părerea Dascălului său, ştia că e aplecat spre iubirea de oameni şi că are să-I facă plăcere mai mult

decât toți dacă iartă păcatele semenilor şi nu le cercetează cu asprime; şi, de aceea, voind să fie pe placul Legiuitorului, a zis: *oare până de şapte ori*? Dar ca să afli ce este omul şi ce este Dumnezeu, ca să afli că dărnicia omului, oricât de mare ar fi ea, în comparație cu dărnicia lui Dumnezeu este mai săracă decât orice sărăcie, şi că ceea ce este o picătură față de oceanul nesfârşit aceea este bunătatea noastră față de nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu, după ce Petru a spus: *oare până de şapte ori*?, după ce a socotit că a fost tare, dar nu şi generos, ascultă ce răspunde Domnul: *Nu-ți zic ție până de şapte ori, ci până de şaptezeci de ori câte şapte*! (Matei 18, 22). Unii socot că Domnul a zis să iertăm de şaptezeci de ori, dar nu-i aşa, ci aproape de cinci sute de ori, căci de şaptezeci de ori câte şapte fac patru sute nouăzeci. Să nu socoteşti că e grea porunca, iubite! De vei ierta o dată, de două ori sau de trei ori pe zi pe cel care-ți greşeşte, de-ar fi cel ce te supără tare ca piatra, de-ar fi mai sălbatic chiar decât dracii, nu va fi atât de nesimțitor ca să cadă din nou în aceleaşi păcate, ci, înțelepțit de deasa iertare, va ajunge mai bun şi mai blând; iar tu, la rândul tău, dacă eşti pregătit să nu ții seamă de atâtea ori greşelile ce-ți fac alții, deprins de prima, de a doua şi de a treia iertare, nici n-ai să mai simți apăsarea unui astfel de lucru greu, iar odată îndeletnicit cu deasa iertare, nici n-ai să mai fii rănit de greşelile semenilor tăi." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.227)

„… de-ai ierta pe fiece zi de şaptezeci de ori câte şapte fratelui tău păcatele lui, nici aşa n-ai făcut un lucru mare, ci eşti departe cu mult, nespus de mult, de bunătatea lui Dumnezeu; nu ierți atâta cât ți se iartă." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 229)

„*Dacă aduci darul tău la altar*, spune El, *şi acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, du-te şi împacă-te mai întâi cu fratele tău, şi apoi vino şi adu-ți darul* (Matei 5, 23-24). Vezi că pretutindeni pune înainte pe cele ale noastre, că nu pune nimic mai presus de dragostea şi pacea cu aproapele?" (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 240)

„… când ne gândim la cele ce am suferit de la semenii noştri, să ne gândim şi la cele pe care le-am făcut Stăpânului, şi atunci, de frica propriilor noastre păcate, vom putea alunga iute din suflet mânia ce-o avem împotriva celor ce ne-au greşit. Dacă trebuie să ne aducem aminte de greşeli, apoi trebuie să ne aducem aminte numai de greşelile noastre; iar dacă ne aducem

aminte de greşelile noastre, niciodată nu ne vom mai gândi la greşelile pe care ni le-au făcut alții; după cum, iarăşi, dacă le uităm pe ale noastre, îşi fac iute culcuş în gândurile noastre greşelile altora față de noi.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...*, p. 242)

„Dacă nu îl nedreptăţeşti pe vrăjmaşul tău, dar ții în inima ta duşmănie şi ură față de el, încă nu ai împlinit porunca Domnului. Şi cum vrei ca Dumnezeu să Se milostivească asupra ta, dacă tu nu arăți prin fapte că îi iubeşti pe cei care ți-au greşit?

Poate îmi vei spune: *Vrăjmaşul meu este atât de rău, încât dacă îi arăt dragoste şi bunătate, nu numai că nu se îndreaptă, dar se umflă şi mai mult în pene*. Tu ține porunca Domnului, iar dacă duşmanul tău se va înrăi şi mai mult ca urmare a bunătății tale, Dumnezeu, în înțelepciunea Sa, nu îl va ierta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.248)

„Dacă tu ierți păcatele aproapelui tău, şi păcatele tale vor fi iertate încă din această viață şi nu le vei mai purta cu tine spre veşnicie. Dumnezeu nu ți le va mai socoti atunci când te va judeca.

Aşa cum poate ai înțeles, când îl ierți pe vrăjmaşul tău, primeşti mult mai mult decât dai. De multe ori săvârşeşti păcate departe de ochii celorlalți. Dar gândeşte-te că în ziua Judecății, toate acestea vor ieşi la lumină dinaintea întregii omeniri şi atunci, suferința ta va fi fără margini, căci conştiința te va arde. Dar dacă îl ierți pe aproapele tău, poți scăpa de această durere şi ruşine fără sfârşit. Ne încredințează de aceasta Însuşi Dumnezeu: *Că de veți ierta oamenilor greşalele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc. Iar de nu veți ierta oamenilor greşalele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşalele voastre* (Matei 6, 14-15).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 249)

„Să ne împăcăm cu cei care au ceva împotriva noastră, pentru că nici rugăciunea, nici postul, nici milostenia, nici virtuțile nu ne vor putea izbăvi de iad în ziua Judecății, dacă sufletul nostru este pătat de această patimă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 263)

„Dar ca să ştii, din cele ce vom spune acum, că este cu putință să împăcăm pe orice om care se poartă cu vrăjmăşie cu noi, te întreb: ce este mai sălbatec decât leul? Dar însă şi pe acesta îl îmblânzesc oamenii, meşteşugul lor silindu-i firea şi cel mai sălbatec dintre fiare devine mai blând decât oaia, umblând prin târg şi nevătămând pe nimeni. Deci ce

îndreptare vom avea şi ce iertare când pe fiare le îmblânzim, iar pe oameni zicem că nu putem să-i potolim niciodată, nici să-i facem să se întoarcă cu dragoste spre noi? Mai ales că la fiare blândețea nu este firească, precum nu este sălbăticia la om. Ce răspuns vom avea când biruim firea şi zicem că nu putem îndrepta voința cea liberă?" (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 125)

„Dacă tu mai întâi vei ierta şi Dumnezeu te va lăuda şi vei lua toată plata. Iar de vei aştepta ca tu mai întâi să fii cinstit şi apoi să cinsteşti pe aproapele, nici un lucru mare n-ai făcut. Căci cel ce a făcut începătură cinstei, acela va lua toată plata. Deci să nu aşteptăm ca noi să fim cinstiți mai întâi decât alții, ci noi să alergăm cinstind pe aproapele şi totdeauna să facem începutul iertării. Să nu socotim că acest lucru este defăimător şi înjositor, deoarece iertarea a închegat multe prietenii, a tăiat multe certuri şi a potolit multe răutăți.

Deci să nu te lenevești, o iubitule, de lucrarea aceasta, ci de va fi cu putință pe toți cei ce-i întâlneşti, oricare ar fi ei, să le dai tu mai întâi cinstea iertându-i. Iar dacă aproapele va apuca mai înainte decât tine, arată-i şi mai mare cinste." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 134-135)

„Când vei vedea pe vrăjmaşul tău, sau îți va veni în minte chipul lui, uită toate cele de mâhnire pe care le-ai auzit. Iar de nu vei putea să le uiți, pune-le pe seama diavolului şi adună-ți numai pe cele bune pe care ți le-a grăit sau făcut cândva acela. Căci de vei înceta să pomeneşti acestea, degrab vei înceta vrajba." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 137)

„Să nu avem în suflet dor de răzbunare, ca nu cumva rugându-ne când spunem: *Iartă-ne nouă, precum şi noi iertăm greşiților noştri* (Matei VI, 12), să ne rugăm împotriva noastră. Înfricoşătoare sunt cuvintele acestea! Cel ce

le rosteşte, aproape că strigă aşa lui Dumnezeu: *Am iertat, Stăpâne, iartă-mă! Am dezlegat, dezleagă-mă! Le-am lăsat, lasă-mi-le! Dacă le-am ținut, ține-mi-le! Dacă n-am iertat vecinului păcatele lui, nu mi le ierta nici Tu pe ale mele. Cu măsura cu care am măsurat, măsoară-mi şi Tu mie!*" (*Omilie despre pocăință şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 188)

„Chiar dacă cineva are vreun duşman, să se împace cu el, punând în mintea sa de ce fel de daruri va avea parte de la Stăpân el, cel cufundat în atâtea păcate, şi să-i ierte aproapelui pornirile contra sa. Căci zice: *fiecare dintre voi să nu gândească rău față de aproapele în inima sa* (Zah., 8, 17)" (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 40)

„De va merge cineva la un vrăjmaş al lui ca să se împace cu el şi a căzut la picioarele lui de l-a îmbrățişat, l-a sărutat, a lăcrimat, l-a rugat, acela de ar fi fost şi fiară sălbatică, pentru osârdia aceluia, adevărat se va îmblânzi. Deci făcând aşa, pe tine te mântuieşti de greşeli, iar pe acela îl întorci spre prietenie, şi atunci l-ai dobândit şi pe el şi pe tine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 54)

„Ce fiară este mai sălbatică decât leul? Dar oamenii îl domesticesc şi se face domestic ca şi oaia şi umblă prin târg şi nimeni nu se teme de el. Ce dar, fiarele le domesticim şi pe oameni zicem că nu putem?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 54)

....

„Deci şi tu, când vei vedea pe vrăjmaşul tău sau îți vei aduce aminte de dânsul, nu zice că atâtea şi atâtea a făcut şi te aprinde de mânie, ci le uită pe toate şi zi: diavolul le strică toate, iar nu el, şi-ți adu aminte de-ți va fi zis vreodată vreun cuvânt bun şi curând vei potoli vrajba." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 55)

....

„Că de vom şi ierta noi pe cei ce ne-au făcut strâmbătate şi ne-au ocărât, dar Dumnezeu nu lasă pe drept să piară, şi ascultă să-ți spun o istorie. Odinioară Mariam, sora proorocului Moise, a mustrat şi a hulit pe Moise pentru că şi-a luat soție pe fata preotului Iotor, care fusese mai înainte elin. Dar Dumnezeu ce a făcut? I-a dat stricăciune pe tot trupul ei şi a făcut-o necurată pentru hula aceea adusă fratelui ei, iar fericitul Moise se ruga să gonească acea boală Dumnezeu de pe trupul ei. Dar Dumnezeu nu-l ascultă, ci-i zice: *Blândețele şi nerăutatea o primesc, iar ea lasă să se pedepsească*

până la sfârşitul vieții ei, dar nu şi în viața de sus. Pentru aceea, şi tu adu-ți aminte de înfricoşătoarea zi a lui Dumnezeu şi socoteşte cu gândul tău că acolo sunt toate goale şi descoperite şi nici o taină nu se ascunde. Drept aceea, de vei ierta păcatele fratelui tău care se vor vedea, acolo mergi la judecată slobod. Iată deci că mai multe iei decât dai.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 56)

„Pentru că ascultă ce zice Petru către Hristos: *De câte ori să-mi greşească fratele meu şi să-l iert? Oare ajunge de şapte ori?* Şi părându-i că va avea cinste mare pentru aceasta, Iisus Hristos i-a zis: *Nu-ți zic ție de şapte ori, ci până de şaptezeci de ori câte şapte*, care se face numărul de 490 de ori. Adică aceasta arată să iertăm totdeauna pe cei ce ne greşesc, că nu se bucură de altceva Dumnezeu ca atunci când nu răsplăteşte cineva rău pentru rău.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 59)

„Şi de fapt, cum ne vom ridica noi la acest grad de perfecțiune mai presus de morala înțelepților lumii acesteia, mai presus de morala evreilor? Vrem să fim noi pentru Dumnezeu copii supuşi şi evlavioşi? Să iertăm.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 577)

„Cuvintele: *Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i să mănânce şi dacă însetează, dă-i să bea,* nu le-a rostit Pavel întâia oară, ci Solomon (Prov., 25, 21). Pavel a folosit cuvintele lui Solomon ca să arate ascultătorilor săi că este cea mai mare ruşine să socotească grea şi împovărătoare, acum, când s-a dat o poruncă atât de mare, o lege veche, pe care adeseori au împlinit-o cei vechi.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 118)

„Să nu vorbim de rău pe duşmani şi nici să le facem rău. Dimpotrivă, să le facem bine după putere. Că nouă ne facem bine mai mult decât lor. *Dacă veți ierta greşalele duşmanilor voştri,* spune Hristos, *vi se vor ierta şi vouă greşalele voastre* (Matei 6, 14). Iartă greşalele făcute de robi, ca să capeți de la Stăpân iertarea greşalelor tale. Spui că duşmanul ți-a făcut rău mare? Să ştii: cu cât vei ierta mai mult, cu atât mai mult vei fi iertat! Pentru aceasta am fost învățați să spunem: *Ne iartă nouă ... precum şi noi iertăm,* - ca să cunoaştem că noi hotărâm măsura iertării noastre. Prin urmare, cu cât mai mult rău ne face duşmanul, cu atât mai mult bine ne face. Să ne grăbim, dar, să ne zorim ca să ne împăcăm cu cei pe care suntem supărați, fie că s-au supărat pe noi pe drept, fie pe nedrept. Că dacă te-ai împăcat aici jos, ai

scăpat de judecata de dincolo.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 122-123)

„Chiar dacă ni s-a făcut rău pe nedrept, noi suntem datori să iertăm pe cei ce ne-au făcut rău. Şi uită-te cum îi împinge şi-i zoreşte Domnul pe cei cărora li s-a făcut rău pe nedrept, să se împace cu duşmanii lor: *Dacă-ți aduci darul tău la altar,* spune Domnul, *şi acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta ..., împacă-te mai întâi cu fratele tău* (Matei 5, 23-24). N-a spus: *Du-te la biserică, adu jertfă*, ci: *împacă-te, şi apoi adu jertfă*! *Lasă jertfa jos,* spune Hristos, *pentru ca nevoia aducerii de jertfă să te silească, şi, fără să vrei, să te împaci cu cel cu care pe drept eşti supărat*. Iată că şi în altă parte îl îndeamnă iarăşi să se ducă la cel ce i-a făcut rău, spunând: *Iertați celor ce v-au greşit ca şi Tatăl vostru să vă ierte greşalele voastre.* Nu-i mică răsplata ce-o dă, ci foarte mare, şi depăşeşte mărimea faptei noastre bune.

Gândindu-ne dar la toate acestea, gândindu-ne şi la răsplata ce-o avem dacă iertăm, gândindu-ne că nu cu multă muncă şi osteneală ne putem şterge păcatele, să iertăm pe cei ce ne-au făcut rău. Ceea ce abia reuşesc alții cu post, cu plânsete, cu rugăciuni, cu sac şi cu cenuşă şi mărturisire deasă, aceea putem s-o facem noi uşor, fără sac, fără cenuşă şi fără post! Să ştergem numai din suflet mânia! Să iertăm din toată inima pe cei ce ne-au făcut rău! Iar Dumnezeul păcii şi al dragostei, izgonind din sufletul nostru toată mânia, amărăciunea şi urgia, să ne învrednicească să trăim în unire unii cu alții, la fel de desăvârşit ca şi mădularele trupului nostru, şi într-un suflet, cu o gură şi cu o inimă să-I înălțăm necontenit cântările de mulțumire ce I le datorăm.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 123-124)

INIMA (curată)

„*Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5, 8).

Iată şi aici tot o răsplată duhovnicească. Prin *cei curați cu inima* Domnul înțelege sau pe cei care săvârşesc toată virtutea şi nu au în cugetul lor nici un pic de răutate trupească şi sufletească”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 180)

INIMA (înfrântă şi smerită)

„Fariseul, adică, a numărat înaintea lui Dumnezeu dreptatea sa, postul său şi plata zeciuielilor, celălalt însă a grăit cuvintele smereniei, şi păcatele sale i s-au iertat. Cu toate acestea, Dumnezeu n-a ascultat numai cuvintele acelea, ci s-a uitat în inima din care ieşeau, şi aflând-o smerită şi înfrântă, s-a îndurat de dânsul, în a Sa iubire de oameni.” (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 6-7)

„Iată semnul unei inimi zdrobite: a nu te mânia şi a nu te supăra pe cei care te nedreptăţesc sau te jignesc, ci a răspunde cu blândeţe şi demnitate.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 194)

INIMA (Lumina din inimi)

„Noi însă să le arătăm prin fapte izbândele vieţii noastre şi să aprindem cu îmbelşugare focul virtuţii. *Să străluciţi, zice, în mijlocul lumii ca nişte luminător* (Flp. 2, 15), căci Dumnezeu a încredinţat fiecăruia dintre noi o folosinţă mai mare şi decât a soarelui, mai mare decât a cerului, decât a pământului şi a mării, şi cu atât mai mare încă, cu cât mai mari sunt cele duhovniceşti decât cele trupeşti. Când noi privim cercul soarelui şi admirăm corpul, frumuseţea şi strălucirea astrului, să ne gândim iarăşi că mai mare şi mai frumoasă este lumina din noi, după cum şi întunericul este mai mare dacă nu suntem cu băgare de seamă; fiindcă o noapte adâncă stăpâneşte lumea întreagă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 41)

INIMA (Dumnezeu mângâie inimile celor ce se încred în El)

„Cel ce a plăsmuit inimile noastre deosebi şi cunoaşte toate lucrurile noastre (Ps., 32, 15), numai Acela poate vindeca inima; El poate să intre în conştiinţa noastră, să ne atingă inima şi să ne mângâie sufletul. Dacă nu ne mângâie El inimile, mângâierile omeneşti sunt zadarnice şi fără de folos; după cum, iarăşi, când ne mângâie Dumnezeu nu ne poate vătăma nimeni, de ne-ar necăji mii şi mii de oameni. Când Dumnezeu întăreşte inima, nimeni n-o poate clătina.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, p. 72)

INSULTELE (aduse aproapelui)

„Tu numeşti pe Dumnezeu *Tată*, şi cu toate acestea insulţi pe fratele tău? Judecă singur, din ce cauză şi de unde tu numeşti *Tată* pe Dumnezeu?

Poate că de la natură? Dar nu o poți zice aceasta ; poate că prin virtutea ta? Dar nici aceasta nu o poți susține. Aşadar, de unde? De nicăieri decât numai din filantropia Lui, din iubirea Lui cea părintească, din mila Lui cea mare. Deci când tu numeşti *Tată* pe Dumnezeu, nu numai aceasta să o ai în vedere, că insultând tu comiți fapte nedemne de acea înrudire nobilă, ci încă şi aceea că înrudirea acea nobilă tu ai căpătat prin filantropia Lui. Deci dacă tu ai primit înrudirea din filantropia Lui, nu necinsti acea filantropie, purtându-te către frații tăi cu cruzime. Chemi pe Dumnezeu *Tată*, şi tu insulți? Dar această purtare nu este demnă de fiii lui Dumnezeu, ci departe de dânşii astfel de necuviințe grave. Care e anume lucrul Fiului lui Dumnezeu? Acela de a ierta păcatele duşmanilor Lui, de a se ruga pentru cei ce L-au răstignit, a-şi vărsa sângele Lui pentru cei ce-L urau." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 144)

„Pe noi înşine ne-am lovit, iar nu pe acela, pe noi ne-am rănit, iar nu pe el." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 145)

INSULTELE (nu este nimic mai greu de suferit ca insulta)

„Da, nu este nimic, nu este nimic mai greu de suferit ca insulta; ea, mai cu seamă, poate sfâşia sufletul omului. Iar când cuvintele insultei sunt mai insultătoare, atunci flacăra mâniei este de două ori mai mare. Să nu socoteşti că spui o vorbă întâmplătoare când numeşti *nebun* pe fratele tău! Răpind fratelui tău ceea ce ne deosebeşte de animale, ceea ce mai ales ne arată că suntem oameni - mintea şi judecata -, îl lipseşti de orice noblețe. Să nu ne uităm numai la cuvinte, ci şi la faptele şi patimile la care ele dau naştere! Să ne gândim ce rană mare face cuvântul şi la ce rău duce! Din pricina aceasta Pavel n-a scos din împărăția cerurilor numai pe desfrânați, pe destrăbălați, ci şi pe cei ce insultă. Şi pe bună dreptate! Cel care insultă pângăreşte virtutea dragostei, aduce aproapelui mii de nenorociri, face ca duşmăniile să dăinuiască veşnic, desparte mădularele lui Hristos, alungă în fiecare zi pacea atât de dorită de Dumnezeu, dând, cu insultele, loc larg diavolului în lume şi făcându-l mai puternic". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 211)

INSULTELE (despre cel ce-L insultă pe Dumnezeu)

„Dar dacă cel ce insultă pe tatăl lui nu mai este fiu al aceluia, apoi cel ce insultă pe Tatăl nostru Cel ceresc cum va mai putea fi fiu? Singur s-a

pogorât, singur a ieşit din nobleţe, pentru că a insultat pe Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 224)

INTERESUL (urmărirea interesului comun, nu doar numai a celui personal)

,,*Precum şi eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu, ci al celor mulţi, ca să se mântuiască* (1 Cor. 10, 33). *Fiţi mie următori, precum şi eu lui Hristos* (1 Cor. 11, 1). Acesta este dreptarul Creştinului celui desăvârşit, aceasta este hotărnicirea cea cu amănunţime, aceasta este culmea cea mai înaltă de desăvârşire: a nu căuta folosul de obşte, ceea ce şi el arătând, a zis: *precum şi eu lui Hristos*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, p. 261)

,,Când tu nu împarţi folosul cu alţii, nici o izbândă mare nu vei putea avea. Aceasta o dovedeşte cel ce a adus înapoi talantul întreg şi a fost tăiat în două fiindcă nu l-a înmulţit. Deci şi tu, frate, chiar de ai sta nemâncat, chiar de ai dormi pe pământ, chiar de ai mânca cenuşă şi ai plânge întruna, însă cu nimic nu vei folosi pe altul, nimic mare nu ai făcut. Fiindcă chiar şi pe bărbaţii aceia mari şi puternici din vechime aceasta mai cu seamă i-a făcut însemnaţi. Cercetează cu amănunţime viaţa lor şi vei vedea lămurit că nimeni pe atunci nu se gândea la ale sale, ci fiecare la ale aproapelui, pentru care au şi strălucit atât de mult. Căci şi pe vremea lui Moisi multe şi mari minuni şi semne s-au făcut, însă nimic din acestea nu l-a făcut atât de mare şi slăvit ca acel fericit glas pe care l-a rostit către Dumnezeu, zicând: *De vei ierta lor păcatul, iartă-i, iar de nu, apoi şterge-mă şi pre mine din cartea vieţii* (Ieş. 22, 32). Tot astfel a fost şi David, pentru care şi zicea: *Eu, păstorul, am greşit, şi eu am făcut rău, dar aceştia ce au făcut? Fie mâna ta asupra mea şi asupra casei tatălui meu* (2 Împ. 24, 17). Tot aşa şi Avraam nu căuta folosul său, ci al celor mulţi. Pentru aceea se şi primejduia şi ruga pe Dumnezeu nu pentru ceea ce i se cuvenea lui. Aceştia au strălucit în acest chip, dară tu gândeşte-te şi cum s-au vătămat cei ce au căutat numai ale lor. Într-adevăr, nepotul acestuia, fiindcă a auzit: *De vei merge tu spre dreapta, eu mă voi duce spre stânga* (Fac. 13, 9), apoi alegându-şi partea, şi-a căutat numai folosul său, dar nu l-a găsit, fiindcă ţara lui a fost arsă cu foc din cer, iar cea a lui Avraam a rămas neatinsă. Iona de asemenea, fiindcă nu căuta folosul celor mulţi, ci numai al său, s-a primejduit chiar a se pierde; cetatea ninivitenilor a rămas pe loc, iar el se zbătea, se zbuciuma şi se afunda în valurile mării, şi numai când a căutat folosul celor mulţi, a găsit şi pe al său. Tot aşa şi Iacov, necăutând în turmele de oi folosul său, s-a bucurat pentru

aceasta de mare belşug. De asemenea şi Iosif, căutând folosul fraţilor săi a aflat pe al său. Căci fiind trimis de tatăl său, el nu a zis: *De ce să mă duc? Nu ai auzit că din pricina vedeniei şi a visurilor, ei (fraţii) au uneltit a mă învinovăţi şi a mă pierde, şi mă găsesc vinovat pentru că tu mă iubeşti? Ce nu vor face cu mine avându-mă în mijlocul lor?* Nimic din acestea nu a spus şi nici nu a gândit, ci a ales înainte de toate slujirea fraţilor săi. Pentru aceea s-a şi bucurat apoi de toate bunătăţile, care l-au şi făcut foarte slăvit şi strălucit. Tot aşa şi Moisi – căci nimic nu ne opreşte a vorbi de el şi a doua oară, şi a vedea cum el trecea cu vederea pe cele ale sale şi căuta numai pe ale altora. Acesta fiind crescut în palatele împărăteşti, fiindcă a socotit ca o bogăţie mai mare decât toate bogăţiile egiptenilor batjocora lui Hristos, apoi aruncând din mâinile sale totul, s-a făcut părtaş relelor ce le îndurau Iudeii, şi nu numai că el nu s-a robit, ci şi pe aceia i-a scăpat din robie. Mari cu adevărat sunt aceste fapte şi vrednice de o purtare îngerească, însă faptele lui Pavel au întrecut pe toate celelalte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, pp. 262-263)

„În adevăr, iubiţilor, că toţi ceilalţi de pe atunci părăsindu-şi bunătăţile lor, voiau mai bine a se împărtăşi cu relele aproapelui, dar Pavel a făcut încă şi mai mari decât acestea. El nu a voit numai a se împărtăşi din nenorocirile altora, ci voia chiar a fi în cele mai de jos rele, numai alţii să se găsească în cele mai mari bunătăţi. Nu este totuna a fi în dezmierdări, şi lepădând dezmierdările, să fii în suferinţă, cu a te găsi tu însuţi în suferinţe şi a-i face pe alţii să se bucure de linişte şi cinste. Aici, deşi este mare lucru a schimba cele bune cu cele rele pentru binele fratelui, totuşi faptul are în sine şi oarecare mângâiere, fiindcă ai părtaşi în nenorociri – dar a voi numai tu să te găseşti în suferinţe, pentru ca alţii să se bucure de cele bune, aceasta fireşte că nu a putut ieşi decât dintr-un suflet întinerit şi din cugetul fericitului Pavel. Şi nu numai prin aceasta, ci şi prin altă măreţie cu mult mai înaltă întrece Pavel pe toţi cei pomeniţi mai sus. De pildă Avraam şi ceilalţi toţi se aruncau în primejdii în viaţa aceasta, şi apoi toţi îndeobşte cereau moartea, pe când Pavel cerea să cadă chiar şi din slava vieţii viitoare pentru mântuirea altora. Am a mai spune şi a treia măreţie a lui Pavel. Şi care este aceasta? Că unii dintre Iudei, deşi poate stăteau în fruntea celor ce meşteşugeau multe neajunsuri, dar le era încredinţată povăţuirea lor, răbdau cu toate acestea, căci se petrecea cu dânşii ceea ce s-ar petrece bunăoară cu un părinte al unui fiu rău, însă fiu. Dar iată că Pavel voia să fie anatema pentru dânşii, deşi nu-i era încredinţată lui privegherea şi îngrijirea de dânşii, fiindcă el a fost trimis apostol al neamurilor.

Ai văzut măreție de suflet şi înălțime de cugetare, întrecând chiar înălțimea cerurilor? Pe acesta dar râvneşte-l, iar de nu poți, apoi măcar pe cei ce au strălucit în legea veche. Că astfel vei găsi folosul tău, dacă vei căuta pe al aproapelui. Astfel că, dacă te leneveşti a te îngriji de fratele tău, cel puțin înțelegând că altfel nu te vei putea mântui, lipeşte-te de dânsul şi de foloasele lui. Sunt de ajuns chiar şi cele spuse pentru a ne încredința că altminteri nu este cu putință a găsi folosul nostru." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, pp. 263-264)

„… gândeşte-te că dacă, de pildă, ți s-ar aprinde casa, iar cei ce locuiesc în apropiere, gândindu-se numai la folosul lor, nu ar sări în ajutor, ci încuindu-se în case ar sta ascunşi de teamă ca nu cumva intrând cineva să dosească ceva din casă – gândeşte-te, zic, câtă pedeapsă nu vor suferi? Fiindcă chiar focul aruncându-se asupra caselor lor, le va arde totul, şi fiindcă nu au înțeles folosul lor, au prăpădit, pe lângă cele ale aproapelui, şi pe cel ale lor. Căci Dumnezeu voind a lega pe oameni unii de alții, a pus o astfel de nevoie în împrejurările ce ne leagă, încât de folosul aproapelui se leagă şi folosul nostru, şi întreaga lume astfel este alcătuită. Pentru aceea şi în corabie, dacă căpitanul, lăsând în timp de furtună folosul celor mulți, şi-ar căuta numai de ale sale, apoi degrab se va scufunda şi el împreună cu cei dinlăuntru. De asemenea, şi meşteşugurile, dacă şi-ar căuta fiecare folosul său, apoi viața nu ar putea sta, şi nici meşteşugul care caută aceasta. Pentru aceea şi lucrătorul de pământ nu seamănă numai atâta grâu pe cât i-ar ajunge lui, fiindcă degrab s-ar pierde pe sine, şi pe alții, ci caută folosul celor mulți. Tot aşa şi ostaşul nu înfruntă primejdiile ca să scape numai el, ci ca să pună în siguranță şi cetățile, şi cetățenii din ele. Încă şi neguțătorul nu aduce atâta marfă câtă îi trebuie lui, ci câtă trebuie şi altora. Dar dacă ar zice cineva *că fiecare face de acestea nu gândindu-se la folosul meu, ci la al său, căci şi banii sunt ai lui, şi câştigând siguranță şi slavă, el toate acestea le face – încât căutând de folosul meu, caută de al său* – apoi aceasta tocmai o zic şi eu, şi aş fi dorit s-o aud mai demult; pentru aceasta am făcut şi atâta vorbă, ca să arăt că atunci îşi caută aproapele de folosul său, când se gândeşte la folosul tău. Fiindcă altminteri oamenii nu ar fi suferit ca să caute şi să îngrijească de ale aproapelui, dacă nu s-ar afla în această nevoie, apoi pentru aceea Dumnezeu a legat şi împerecheat atâtea nevoi, încât nu a lăsat ca cineva să-şi caute mai întâi folosul său, dacă nu se călăuzeşte după foloase străine. Aceasta fireşte că nu este lucru omenesc, adică a alerga în folosul aproapelui, iar de aceasta trebuie a ne încredința dacă nu de aici, cel puțin

din cele rânduite de Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, p. 264)

„… zicea Pavel: *Nimeni să nu caute al său, ci fiecare al altuia* (1 Cor. 10, 24), fiindcă folosul său propriu zace în folosul aproapelui, şi al acestuia în al celuilalt. După cum cineva având ascuns sub casa megieşului aurul său, s-ar lepăda de a se duce şi a-l căuta şi dezgropa şi, prin urmare, nu ar mai vedea niciodată acel aur, tot aşa şi aici, căci cel ce nu voieşte a căuta în folosința aproapelui folosința sa, nu se va învrednici de cununile date pentru aceasta. Căci Dumnezeu pentru aceea a pus folosul nostru în aşa fel încât să fim legați unii de alții. După cum cineva deşteptând pe un copil somnoros, l-ar face a urma pe fratele său când nu ar voi de la sine, prin aceasta încredințează fratelui ceea ce îi este plăcut şi iubit, ca astfel dorința acestuia de a-l avea sub stăpânirea sa să nu se împuțineze, ceea ce se şi întâmplă, tot aşa şi aicea Dumnezeu a dat folosul fiecăruia aproapelui său, ca astfel să alergăm unii în ajutorul altora şi să nu fim dezbinați. Şi dacă voieşti să ştii, apoi aceasta ar putea-o vedea cineva petrecându-se chiar şi cu noi cari vă vorbim acum, căci folosul meu în tine stă, şi folosința ta în mine. Pentru că îți este trebuitor a învăța cele ce sunt plăcute lui Dumnezeu, însă aceasta mi s-a încredințat mie, ca astfel prin mine să o capeți, şi pentru aceea te găseşti silit a alerga la mine. Dar şi mie îmi este folositor ca tu să te faci mai bun, fiindcă pentru aceasta eu voi lua o plată mare. Dar aceasta iarăşi stă în tine, şi din această pricină mă văd silit a te urmări pas cu pas, ca astfel tu să te facă mai bun, în acelaşi timp şi folosința mea să o iau de la tine, sau mai bine zis prin tine.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, pp. 350-351)

INVIDIA (definiția)

„Căci invidia este un animal veninos, un animal necurat, o răutate voită, care nu merită iertare, o răutate care nu se poate scuza, rădăcina şi maica tuturor relelor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LV, 3, p. 273)

INVIDIA (naşterea invidiei)

„Căci de nicăieri nu vine invidia, decât din faptul de a te lipi cu trupul şi sufletul de cele de aici, sau mai bine zis, de toate relele. Pentru că dacă ai

crede cu adevărat că averea, ca şi slava lumii acesteia nu-nseamnă nimic, nu i-ai invidia pe cei care au. Dar, fiindcă priveşti acestea cu lăcomie, le admiri şi-ți tremură inima gândindu-te la ele, de aceea te şi munceşte gândul de slavă deşartă, iar toate acestea vin din faptul că tu le admiri pe cele din viața de aici. Priveşti cu ochi răi că cineva s-a îmbogățit? Totuşi un astfel de om e vrednic mai mult de milă şi de lacrimi decât de invidiat. Tu însă răspunzi râzând: *Eu sunt vrednic de plâns, iar nu el*. Desigur că şi tu eşti vrednic de plâns, dar nu pentru că eşti sărac, ci pentru că te crezi pe tine însuți vrednic de jale. Noi îi plângem pe aceia care, deşi nu pătimesc nici un rău, sunt totuşi veşnic nemulțumiți, şi îi plângem nu pentru că nu pătimesc nimic ci pentru că deşi nu suferă, ei cred totuşi că suferă." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, pp. 51-52)

„Acest viciu este diabolic. Acest viciu este mai urât decât toate, acest viciu nu este de ajuns ca să ne scoată din împărăția cerurilor. Şi din ce cauză se naşte el în noi? Ce! Fiindcă noi vedem pe frații noştri ridicându-se la cinste, înălțându-se în soarta lor, îmbrăcând strălucirea celor mai înalte poziții? Ce aberație, ce lipsă, nu numai de sens creştin, ci chiar de bun simț! Căci în sfârşit ce sunt aceste onoruri, această soartă, această strălucire? Ce sunt ele dacă nu o vanitate, pentru că ele dispar atât de rapid? Un pericol grozav, pentru că ele sting orice viață naturală şi aprind jocul tuturor patimilor. Un sclavaj, pentru că ne înlănțuie în continuu, supraîncărcându-ne de datorii, ne înalță în noi înşine, ne fac tributarii lumii şi greşelilor ei." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 190)

INVIDIA (manifestarea)

„Aşa e invidia! Invidiosul nu poate suferi în linişte fericirea altora; socoteşte fericirea altora propria-i nenorocire; îl macină binele vecinului". (*Omilii la Facere,* omilia LII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 186)

„Ochiul invidiosului seacă de necaz, viața lui nu este decât o comoară continuă; el îi priveşte pe toți oamenii ca pe duşmanii săi şi chiar pe aceia care nu i-au făcut nici un rău. El se întristează că Dumnezeu este cinstit; de ceea ce se bucură diavolul, el se bucură la fel." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LV, 3, p. 273)

„Şi ce ar fi mai rău decât aceasta? Un astfel de om nu se luptă numai contra fratelui său, ci chiar contra voinței lui Dumnezeu. Înțelegând, scapă

de această boală (…) scapă de miile de rele. De ce introduci un război în cugetul tău? De ce umpli sufletul tău de tulburare? De ce îți faci singur rău? De ce răstorni totul pe dos? Şi cum vei putea cere iertarea păcatelor tale, dacă te comporți aşa? Dacă Dumnezeu nu iartă păcatele celor ce nu le iartă pe ale altora, apoi cum va da iertare celor ce nedreptățesc pe alții, care cu nimic i-au nedreptățit? Faptul acesta este dovada celei mai josnice răutăți. Unii ca aceştia luptă împotriva Bisericii împreună cu diavolul, şi poate chiar mai rău decât diavolul, fiindcă de diavol se poate păzi cineva, pe când de aceştia, care sub masca prieteniei aprind pe furiş focul, în care singuri ei mai întâi se bagă, şi pătimesc de o boală ce nu numai că nu merită mila şi compătimirea altora, ci are în sine chiar mult ridicol.

De ce eşti galben? Spune-mi, de ce tremuri de necaz şi stai ca şi cuprins de frică? Ce rău ți s-a întâmplat? Că fratele tău este strălucit, renumit şi binevăzut? Tocmai de aceea tu ar trebui să te încununezi, să te bucuri şi să slăveşti pe Dumnezeu, fiindcă aproapele tău a devenit strălucit şi renumit. Deci te revolți că Dumnezeu se slăveşte? Acum vezi spre ce latură se îndreaptă lupta mea? *Dar* – zici tu – *eu nu mă revolt că Dumnezeu se slăveşte, ci fiindcă fratele meu este slăvit*.

Însă prin el se ridică slava lui Dumnezeu, şi tot atunci şi războiul pe care-l duci împotriva lui. *Dar nu aceasta mă întristează* – zici tu -, *ci faptul că ai vrea ca şi prin tine să se slăvească Dumnezeu*. Tocmai de aceea bucură-te că fratele tău progresează, şi Dumnezeu atunci se va slăvi şi prin tine, şi toți vor zice: *binecuvântat este Dumnezeu care are astfel de slugi ce nu cunosc invidia, şi care se bucură de faptele cele bune ce se săvârşesc prin ei*.

Ce zic eu despre frate? Chiar de ți-ar fi duşman sau te-ai război cu el, însă Dumnezeu prin el se slăveşte, iar trebuie pentru aceasta a-l face prieten, pe când tu pe prieten îl faci duşman pentru că Dumnezeu se slăveşte prin progresele lui.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 114-115)

„… cel stăpânit de această patimă, de ale sale păcate nu se grijeşte defel, iar pentru binele străinilor el se topeşte de ciudă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 329)

„Cu ce oare am putea asemui această patimă? Deopotrivă mi se pare a fi cu un măgar leneş şi îngreuiat de grăsimea trupului, care ar fi înhămat cu un cal ager şi zburător, şi care nici el nu ar voi să se mişte, în acelaşi timp şi pe tovarăşul lui l-ar trage în jos prin greutatea trupului său. Întocmai aşa şi

zavistnicul, ca să se izbăvească de acest vierme primejdios şi adânc, nimic gândeşte şi nici încearcă a face, ci toate le face ca şi pe cel ce zboară către cer să-l împiedice şi să-l doboare, făcându-se prin aceasta un râvnitor neîntrecut al diavolului. Că şi acela văzând pe om în Rai, nu numai că nici el nu a încercat a se schimba din apucăturile sale, ci încă a făcut toate chipurile ca şi pe acela să-l scoată din Rai. Şi iarăşi văzând pe om şezând în cer şi pe alții grăbindu-se a ajunge acolo, el întrebuințează aceleaşi uneltiri, împiedicând pe cei ce se grăbesc a ajunge la cer, îngrămădindu-şi prin aceasta o mai mare văpaie asupra capului său." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 329)

„Ieri şi alaltăieri îți era prieten, şi vorbeai cu el, şi stăteai la masă cu el; apoi fiindcă deodată l-ai văzut sporind, ai aruncat masca prieteniei şi ți-ai pus-o pe cea a duşmăniei, sau mai bine zis, a nebuniei, fiindcă este o adevărată nebunie a te atinge de bunătățile aproapelui tău. Acest fapt este fapt de nebuni şi de câini turbați. Căci şi privirile lor sunt îndreptate cu furie asupra aproapelui, fiind asmuțiți, aşa zicând, de pizmă.

Este mai bine a avea cineva înlăuntrul său un şarpe învârtindu-se decât a avea pizmă, fiindcă pe şarpe cel puțin îl poate vărsa dinlăuntru prin doctorii, sau că îl poate linişti prin mâncare, în vreme ce pizma nu se rostogoleşte numai înlăuntrul pântecelui, ci se cuibăreşte şi înlăuntrul sufletului, şi astfel patima este greu de scos de acolo. Şarpele fiind înlăuntru nu s-ar atinge cât de puțin de trupul omului dacă are mâncare - în vreme ce pizma, chiar de i-ai întinde mii de mese, roade chiar sufletul, muşcându-l din toate părțile, rănindu-l, sfâşiindu-l. Şi nici o mângâiere alta nu află, prin care să se poată opri de la această nebunie, fără numai una singură: neizbânda celui pizmuit. Numai aşa se linişteşte, sau mai drept vorbind nici aşa, fiindcă dacă vede pe acesta mergându-i rău, vede în acelaşi timp şi pe un altul mergându-i bine, şi atunci aceleaşi dureri le simte din nou, şi astfel pretutindeni rane, pretutindeni dureri, căci pentru unul ca acesta nu este nimeni pe pământ pe care să nu-l vadă că-i merge bine.

Dar covârşirea bolii acesteia merge atât de departe, că cel cuprins de ea chiar în casă de s-ar încuia pe sine, şi acolo ar pizmui pe bărbații cei cevhi, încetați din viață." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, pp. 242-243)

„Cel ce are invidie luptă împotriva propriului lui bine şi vrea mai degrabă să sufere nenumărate necazuri decât să-l vadă pe vecinul său fericit, chiar şi atunci când slava aceluia s-ar răsfrânge şi asupra lui. Poate fi o

ticăloşie mai mare ca asta?” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 104)

„S-au schimbat cuvintele apostolului! În loc să spunem: *Şi dacă pătimeşte un mădular, pătimesc toate mădularele împreună cu el; iar dacă este slăvit un mădular, se bucură toate mădularele împreună cu el* (1 Cor., 12, 26), ar trebui să spunem: *Dacă pătimeşte un mădular, se bucură toate celelalte mădulare; iar dacă este slăvit un mădular, suferă toate celelalte mădulare.*” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 80)

„Cel care invidiază nu se mulţumeşte decât atunci când semenul său nu dobândeşte nimic. Fericirea sa este nefericirea celuilalt. Există o nebunie mai mare ca aceasta? Omul invidios se topeşte ca o lumânare văzând că vecinului său îi merge bine. Astfel, el nu numai că se lipseşte de bunătăţile cereşti, dar nici în această viaţă nu are linişte. Molia nu roade lâna şi nici viermele carnea aşa cum invidia roade şi distruge inima şi măruntaiele omului invidios.

Nu este nici o greşeală dacă îi numim pe invidioşi fiare şi demoni. Aşa sunt invidioşii sau chiar mai răi, pentru că fiarele se năpustesc asupra noastră numai când sunt flămânde sau când noi le stârnim, însă invidioşii, de multe ori chiar şi atunci când le facem bine, se poartă ca şi cum i-am fi nedreptăţit. Demonii simt duşmănie faţă de noi, dar nu şi faţă de ceilalţi demoni, în vreme ce oamenii invidioşi nu ţin cont de nimic. Aceştia nu se îngrijesc de mântuire şi îşi dau sufletul la iad, umplându-şi inimile cu tristeţe şi tulburare fără nici un motiv.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 233)

„Aşa cum porcul este mulţumit când se tăvăleşte prin noroi, şi diavolul, când ne face rău, la fel se bucură omul invidios de răul semenului său. Se simte foarte bine când cineva din jurul său păţeşte o nenorocire. Nefericirea celuilalt este fericirea sa şi fericirea celuilalt este nefericirea sa. Aşa cum scarabeul se hrăneşte cu murdărie, la fel se hrăneşte şi omul invidios cu suferinţele altora.

Oamenii văd cum este înjunghiat un animal şi le pare rău de el. Însă cel invidios vede că semenul său are parte de binefaceri, şi suferă, se face fiară sălbatică şi se îngălbeneşte de ciudă.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 234)

„Iar zavistnicul, când altul păgubeşte şi-şi pierde munca lui, atunci se bucură şi facere de bine socoteşte nenorocirile şi pagubele altora. Dar ce este alta mai rea decât aceasta? Că răutățile lui nu le cercetează iar de binele altora se topeşte şi se lipseşte pe sine de a merge în Rai şi nici în lumea aceasta n-are nici un bine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 51)

„În ce chip diavolul se bucură de pierzarea şi stricăciunea noastră, aşa şi cel ce zavistuieşte pe alții, când li se întâmplă vecinilor câte o pagubă sau alt rău, atunci se veseleşte şi se odihneşte pentru primejdiile altora şi binele altora îl are ca răul său, şi în ce chip râmele se hrănesc cu gunoaie, aşa şi zavistnicii aceştia, cu primejdiile altor oameni se îngraşă şi sunt împreună şi vrăjmaşi şi luptători firii omeneşti, pentru că ceilalți oameni, când văd o vită necuvântătoare întristându-se când e jughiată, le pare rău, iar zavistnicii, când văd pe cineva că li se face bine, ei se fac fiare sălbatice şi de răutatea zavistiei lor, le piere firea şi li se îngălbenesc obrajii şi tremură ca şi Cain." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 51-52)

„Acest fel de răutate este zavistia, că de multe ori face şi ucidere, nu pofteşte să vadă cu blândețe binele şi sporul sau sănătatea vecinilor lui, că se arde de zavistie, văzând binele pe care-l au ceilalți frați." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 53)

„Una dintre cele mai dezastruoase patimi ale noastre este în mod sigur invidia. Invidiosul nu poate suferi împărțire; nimeni alături de el nu are dreptul de a poseda, de a triumfa, de a se bucura; nimeni nu poate după el nici să apară, nici să îndeplinească un rol. Nu este pe pământ loc decât pentru el." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 29)

INVIDIA (nu este păcat mai rău decât invidia)

„Nu este păcat mai rău decât invidia. Desfrânatul chiar dacă simte oarecare plăcere, săvârşeşte păcatul în scurtă vreme; invidiosul însă se chinuie şi se pedepseşte pe sine însuşi înaintea celui invidiat, iar păcatul lui nu încetează niciodată, ci lucrează necontenit.

După cum porcul se bucură de mocirlă, iar diavolul de vătămarea noastră, tot aşa şi invidiosul se bucură de răul semenului său. Atunci se linişteşte şi răsuflă uşurat, când peste semenul său a venit un necaz sau o ruşine; socoteşte nenorocirile altora propriile sale bucurii, iar fericirea şi bunăstarea altora, propria sa nenorocire. Nu urmăreşte să aibă el bucurie, ci

semenul său să aibă necazuri şi scârbe. Nu merită, oare, să loveşti cu pietre şi să stâlceşti în bătăi pe aceşti oameni ca pe câinii turbaţi, ca pe diavolii afurisiţi şi ca pe iele?[254] După cum unii gândaci se hrănesc cu murdărie omenească, tot aşa şi invidioşii se hrănesc cu nenorocirile altora: sunt duşmanii şi vrăjmaşii oamenilor. Celorlalţi oameni le e milă când se junghie un animal; dar tu, invidiosule, devii fiară, tremuri, te îngălbeneşti la faţă când vezi că unui om îi merge bine". (*Omilii la Matei,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 486-487)

„Că invidia face din om diavol; face din om demon sălbatic. Invidia a săvârşit cel dintâi omor; invidia n-a mai cunoscut glasul sângelui (Fac., 4, 2-8); invidia a pângărit pământul; mai târziu invidia, deschizând gura pământului, a înghiţit şi a omorât pe Datan, Core şi Abiron şi pe tot poporul acela (Num., 16, 1-35)". (*Omilii la Matei,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 23, p. 487)

INVIDIA (gravitatea)

„Omul invidios ajunge, ca să spun aşa, rob şi lucrează totul împotriva mântuirii lui." (*Omilii la Facere,* omilia LXI, II ,PSB, vol. 22, p. 274)

„Nu este nimic mai rău decât invidia şi gelozia." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 1, p. 166)

„Dacă cineva ar vindeca trupul tău cel bolnav, chiar de ţi-ar fi duşman, totuşi după aceea îl vei considera întâiul între prietenii tăi; dar pe cel ce împodobeşte trupul lui Hristos, adică Biserica, şi care îţi e prieten, tu îl consideri ca duşman?! Cum ai putea să dovedeşti în alt mod războiul împotriva lui Hristos?

De aceea, chiar de ar face cineva minuni, chiar de ar trăi în feciorie, chiar de ar posti, chiar de s-ar culca jos pe pământ, şi prin aceste virtuţi ar ajunge la înălţimea îngerilor, totuşi pentru o asemenea faptă va fi mai pângărit decât curvarii şi preacurvarii, şi mai nelegiuit decât tâlharii şi profanatorii de morminte." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 115)

---

[254] Ielele erau considerate acele zâne rele, în număr de trei, care paralizează pe oameni; ele sunt stăpânele vânturilor şi joacă noaptea în vârtejul văzduhului, unde răpesc pe muritori; luat din iele, paralizat; cf. Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbei române,* ediţia a VI-a, Editura *Scrisul românesc,* Craiova, 1929, p. 302 – n.n.

„Cu ce ar putea compara cineva un astfel de suflet (pătruns de invidie – n.n.)? Cu care viperă? Cu ce şarpe? Cu ce vierme? Cu ce vietate? Nimic nu este mai spurcat, nimic mai rău ca un astfel de suflet. Aceasta a răsturnat bisericile, aceasta a zămislit ereziile, aceasta a înarmat mâna frăţească şi a făcut ca să se mânjească dreapta lui în sângele dreptului, aceasta a pângărit legile naturii, acesta a deschis porţile morţii şi a prefăcut blestemul acela în fapt văzut de toţi, nu l-a lăsat pe acel ticălos (Cain) ca să-şi amintească nici de durerile părinţilor şi nici de altceva, ci atât de mult l-a înfuriat şi l-a împins la o aşa mânie, încât chiar Dumnezeu îndemnându-l şi zicându-i: *la tine se va întoarce, şi tu-l vei stăpâni pe acela* (Facere 4, 7), totuşi nici aşa nu s-a muiat. Deşi Dumnezeu trecuse cu vederea păcatul lui, ba încă i-a supus şi pe fratele său, cu toate acestea boala lui era fără leac, chiar dacă s-ar fi întrebuinţat mii de doctorii, ea totuşi şi-ar fi dat pe faţă putreziciunea şi puroiul din ea. De ce te scârbeşti tu, o, nenorocitule şi mai ticălos decât toţi ticăloşii? Pentru că Dumnezeu a fost cinstit? Dar aceasta este cugetare satanică. Pentru că fratele tău a izbutit? Dar şi tu erai liber a izbuti în fapta bună, ba chiar a-l întrece; aşa că de voieşti a-l birui, nu-l sfâşia şi nici da pierzării, ci lasă-l în viaţă, ca să se păstreze pentru generaţiile viitoare ideea de luptă dreaptă; biruieşte-l cât timp este în viaţa aceasta, căci numai aşa şi cununa îţi va fi mai strălucită, pe când ucigându-l, singur ţi-ai luat hotărârea de a fi un învins!

Dar vai, ura şi invidia nu vor să ştie de nimic!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 116-117)

,,Nimic nu împarte şi nu învrăjbeşte atât de mult ca pizma şi zavistia, această boală cumplită, care este lipsită de orice iertare şi mai pustiitoare decât toate relele, fiind ca însăşi rădăcina tuturor relelor. Iubitorul de argint atunci este mulţămit, când dânsul ia sau răpeşte de la altul, pe când zavistnicul atunci este mulţumit când altul nu ia, iar când nu el ia. Nenorocirea altora el o crede binefacerea sa, şi nicidecum fericirea sa, făcându-se duşman de obşte al firii oamenilor şi vătămând mădularele lui Hristos; decât care ce ar putea fi mai nebunesc lucru? Dracul fireşte că zavistuieşte, însă pe oameni, şi nicidecum pe draci; iar tu om fiind, zavistuieşti pe oameni, şi te răscoli asupra celui de acelaşi neam cu tine, ceea ce nici dracul nu face? Şi de ce iertare te vei învrednici, de ce îndreptăţire, când văzând pe fratele tău sporind, tu, în loc să te bucuri şi să te veseleşti şi să te încununezi de aceasta, tremuri de pizmă şi te îngălbeneşti?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, pp. 328-329)

,,… pretutindeni se întâmplă acest fapt: cel ce este zavistuit, dacă priveghează şi este treaz, se arată încă mai strălucit, iar cel ce zavistuieşte îşi adună singur mai mare rele. Aşa, de pildă, şi Iosif s-a făcut strălucit; aşa şi Aaron preotul, căci zavistia celor ce-l pizmuiau a făcut pe Dumnezeu de a-l încuviința şi o dată, şi de două ori, şi a făcut a-i înverzi toiagul. Astfel şi Iacov s-a bucurat de o mare îmbelşugare şi de toate celelalte. Astfel şi zavistnicii îşi adaogă mii de rele pe lângă dânşii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, pp. 329-330)

,,Cerul este neajuns de cel ce are o astfel de patimă, dară mai nainte de cer chiar şi viața de acum este de nesuferit unui astfel de om. Nici un vierme sau molie nu ar putea să roadă lemnul sau lâna aşa de grozav după cum frigurile zavistiei rod chiar oasele zavistnicilor, pe lângă că vatămă şi înțelepciunea sufletului lor. Deci ca şi pe noi, şi pe alții să putem a izbăvi de mii de rele, să alungăm din sufletul nostru acest păcat care este mai vătămător decât orice oftică, ca astfel împuternicindu-ne, să putem a sfârşi cu bine şi lupta de față, în acelaşi timp şi de cununile viitoare să ne învrednicim." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 330)

„Nu vezi pe grădinari, pe truditorii pământului cum toți la aceeaşi aleargă? Că unul, de pildă, sapă, altul răsădeşte, un altul acoperă rădăcinile, un altul udă ceea ce a răsădit, un altul leagă răsadul şi un altul curăță pământul de tot viermele stricător, şi toți către una privesc: mântuirea sadului.

Dar cu pizma nu se petrece aşa; căci ceea ce eu sădesc, un altul clatină şi dezrădăcinează. Lasă cel puțin ca aceea ce am sădit să se prindă bine, ca astfel să se facă mai puternică decât vrăjmăşia. Nu lucrul meu îl smulgi, ci pe al tău; eu am sădit, iar tu trebuie a uda. Iar dacă ai clătinat planta, ai scos-o din rădăcină şi nu mai ai pentru ce s-o uzi. Dar poate că vezi pe grădinar că-i merge bine? Nu te teme, căci nici eu nu sunt ceva, şi nici tu. *Nici cel ce sădeşte şi nici cel ce udă este ceva* (I Cor., 3, 7), căci al unuia singur este lucrul acesta: al lui Dumnezeu. Aşa că dacă tu smulgi cele sădite, apoi te lupți cu Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, p. 243)

„Cine n-a invidiat vreodată pe semenul său? Şi, totuşi, şi această faptă ne face mai răi decât păgânii şi vameşii; şi este ştiut de toată lumea că cei care sunt mai răi decât păgânii şi vameşii nu pot scăpa de gheenă.” (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 204)

„Nimic nu-i dezbină mai mult pe oameni decât invidia, care e o boală neînchipuit de grea şi mult mai primejdioasă decât iubirea de argint, căci ea este rădăcina tuturor relelor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 233)

„Rău mare este invidia. Există ceva mai rău decât ea? Poate preacurvia. Dar cel care săvârşeşte preacurvie măcar, pe de o parte, simte o anumită plăcere, iar pe de altă parte, păcătuieşte doar câteva minute, pe când cel care invidiază nu se odihneşte zi şi noapte, căci invidia este un vierme care îi roade inima fără încetare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 233-234)

„Iată de ce, chiar dacă ai face minuni sau ai fi curat cu trupul, dacă ai posti şi te-ai nevoi şi dacă ai ajunge la virtuțile îngerilor, nu eşti decât un păcătos, pentru că a pus stăpânire pe tine patima invidiei. Nu te deosebeşti cu nimic de închinătorii la idoli, dacă îi iubeşti pe cei care te iubesc. Gândeşte-te atunci care este starea ta dacă îi urăşti pe cei care te iubesc. Este mai rău să invidiezi decât să duşmăneşti, pentru că cel care duşmăneşte se potoleşte dacă dispare pricina duşmăniei lui şi chiar şi-1 face prieten pe duşmanul său, pe când cu cel care invidiază aşa ceva nu se întâmplă niciodată. Cel care duşmăneşte îşi arată pe față patima, pe când invidiosul o ține ascunsă. Cel care duşmăneşte are un anumit motiv pentru care se comportă astfel, pe când invidiosul nu are nici un motiv, în afară de patima sa şi de îndemnul satanei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 235)

„De ce suferi, omule, pentru fericirea semenului tău? Dacă trebuie să suferi pentru ceva, să suferi pentru nefericirea ta, nu pentru bunăstarea celuilalt. Invidia ta este o nebunie, după cum vezi şi tu, de aceea eşti de neiertat. Desfrânatul poate aduce în apărarea sa faptul că 1-a îndemnat dorința cărnii, criminalul aduce furia, hoțul, sărăcia. Dar tu ce motiv ai avut? Nici un alt motiv decât răutatea ta nemăsurată.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 237)

„Nu este alt păcat mai rău care desparte pe om de Dumnezeu şi de oameni ca zavistia, adică pizma.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 51)

„Căci în ce chip mănâncă cariul lemnul şi molia lâna, aşa şi zavistia sufletul şi oasele oamenilor celor zavistnici, care mai răi sunt decât fiarele şi dracii, că fiarele sau pentru treaba hranei sau de noi fiind întărâtate se pornesc cu mânie, iar oamenii zavistnici, când le face cineva bine, ca şi când le-ar face vreo strâmbătate. Dracii spre noi oamenii sunt nemilostivi şi amar vrăjmaşi iar spre ceilalți draci, care sunt tovarăşii lor, au dragoste, dar oamenii zavistnici fug de adunarea şi de vorba cea firească şi nici mântuirea lor nu o poftesc, pentru că se zice că zavistia nu ştie a cinsti ceea ce este de folos. Unii ca aceştia pururea se află plini de tulburare şi de mâhnire şi sufletele lor merg la iad, că nu este păcat mai rău decât zavistia, adică decât pizma, pentru că preacurvarul se alege cu ceva dulceață şi apoi în scurtă vreme se curățeşte de păcat, că îmbătrâneşte sau se îmbolnăveşte şi acelea-l opresc şi se pocăieşte şi se mântuieşte, iar zavistnicul, mai înainte de cel ce se zavistuieşte, el pe sine se munceşte şi se pedepseşte şi nu părăseşte păcatul niciodată, ci se face ca porcul care se tăvăleşte în gunoi şi se aseamănă cu diavolul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 51)

„Că de ar face cineva măcar semne şi minuni, sau curăția fecioriei s-o aibă, sau postire sau mâinile să şi le întindă spre milostenie, sau jos pe pământ să doarmă, încât pentru aceste bunătăți să ajungă să fie întocmai cu îngerii şi să aibă patima zavistiei, unul ca acela este mai păcătos şi mai pângărit decât toți păcătoşii. Că de vreme ce a-i iubi pe cei ce ne iubesc n-avem mai multă plată decât păgânii, dar cel ce-i urăşte pe cei ce-l iubesc pe el şi-i zavistuieşte, unde va sta ticălosul? Că şi decât războiul este mai rău zavistnicul. Pentru că cel ce dă război, dezlegându-se pricina certei a încetat războiul, iar zavistnicul niciodată nu se face prieten nimănui şi în ce chip cel ce năpăstuieşte nu năpăstuieşte ci se năpăstuieşte, aşa şi acela ce ponegreşte pe vecinul lui pe sine se dă şi se sinucide.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 52)

„Ce-ți pare rău, frate, pentru binele fratelui tău? S-ar cădea să ne pară rău de cei ce pătimesc rău, dar nu de cei ce sunt la bine, pentru că curvarul are oarecare dulceață şi de aceea păcătuieşte; la fel şi hoțul, are ca motiv sărăcia. Dar tu, cel ce zavistuieşti, ce răspuns ai să dai? Nici un răspuns,

numai pagubă şi răutate mai rea, că de vreme ce Hristos porunceşte să iubim pe vrăjmaşii noştri şi noi urâm pe cei ce ne iubesc pe noi, ce seamă vom da lui Dumnezeu? Diavolul numai zavistuieşte pe oameni, iar nu pe diavoli, iar tu fiind om, zavistuieşti pe oameni? Mare păcat este zavistia, fraților, şi noi vedem pe acela ce-l bântuieşte un drac necurat ca acesta, că aşa îl face ca nici un bine să nu aibă la dânsul pentru că se zice că zavistia nu ştie a cinsti ceea ce este de folos." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 53)

„Însă mai ales către Dumnezeu se ridică sacrilega invidie, împotriva Lui. Ea-l combate pe Dumnezeu cu o îndrăzneală nedreaptă. Căci în sfârşit cui îi revine cinstea binelui împlinit dacă nu lui Dumnezeu? Şi fiindcă Dumnezeu este slăvit, noi ne mâniem?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 189)

„Ce este mai criminal? Ce este mai de pedepsit la tribunalul lui Dumnezeu? Ce să spui despre un mizerabil care a dat foc unei biserici? Însă s-o ştim, mai devastatoare este invidia căci ea se leagă chiar de turma lui Iisus Hristos, şi mai lung, mai învârtoşat, mai sângeros decât toate războaiele, ea distruge dumnezeiescul staul. Şi excesele invidiei nu numai că sunt necredincioase şi crude, ele sunt încă de râs." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 190)

INVIDIA (este pierzătoare pentru cel ce o întreține şi pricinuitoare de har şi strălucire pentru cei invidiați)

„După cum viermele născut de lemn mănâncă mai întâi lemnul care l-a născut, tot aşa şi invidia strică mai întâi sufletul celui care a născut-o şi aduce peste cei invidiat cu totul altceva decât doreşte. Nu mi te uita, iubite, ce se întâmplă celor invidiați la început, ci priveşte sfârşitul. Gândeşte-te că răutatea celor ce invidiază aduce mai mare strălucire celor invidiați. Cei invidiați atrag pe Dumnezeu în ajutor şi se bucură de harul Cel de sus, iar invidiosul, lipsit de acest har, cade uşor în mâna tuturora şi, înainte de a fi biruit de duşmani, e biruit de propria lui patimă, pentru că, mâncat ca de nişte fălci nevăzute, ajunge, ca să spun aşa, de se îneacă. Cunoscând, dar, acestea, să fugim, vă rog, de vătămarea acestei patimi, să o izgonim cu toată puterea din sufletul nostru. Este mai pierzătoare decât toate patimile; ne vatămă însăşi mântuirea noastră. Diavolul este izvoditorul ei ". (*Omilii la Facere,* omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 144)

„Cumplită patimă este invidia! Când pune stăpânire pe suflet, nu-l lasă până ce nu-l înnebuneşte desăvârşit pe om. Invidia vatămă chiar sufletul în care s-a născut pentru că invidiosul reuşeşte să facă celui invidiat tocmai contrariul decât ceea ce voieşte: îl face pe cel invidiat mai strălucit, mai slăvit, mai vestit; iar lucrul acesta este iarăşi altă rană şi mai adâncă în sufletul invidiosului.” (*Omilii la Facere,* omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 272)

„Gândeşte-te şi la aceea că tu, cu invidia ta, nu faci rău celui pe care-l invidiezi, ci ție îți înfigi sabia în tine însuți”. (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 488)

„Cu cât invidiezi mai mult, cu atât îi faci mai mare bine celui invidiat. Dumnezeu rânduieşte aşa lucrurile. Când vede pe cel nevinovat nedreptățit, îl înalță şi mai mult, îl face şi mai strălucitor, iar pe tine te pedepseşte. Dacă Dumnezeu nu lasă nepedepsiți pe cei care se bucură de nenorocirile duşmanilor - *Nu te bucura de căderea duşmanilor tăi,* zice Scriptura, *ca nu cumva să te vadă Dumnezeu şi să nu-I placi Lui* (Prov., 24, 17-18) -, cu atât mai mult pe cei care invidiază pe cei care nu le-au făcut nici un rău. Să tăiem deci fiara cea cu multe capete. Că invidia are multe chipuri. Dacă cel care iubeşte pe cel care-l iubeşte nu face nimic mai mult decât vameşul, unde se va găsi cel care urăşte pe cel care nu i-a făcut nici un rău? Cum va scăpa de iad când este mai rău decât păgânii? De aceea mă doare cumplit inima, că noi, care am primit poruncă să imităm pe îngeri, dar, mai bine spus, pe Stăpânul îngerilor, imităm pe diavol”. (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 488)

„Aşa e invidia! Unelteşte totdeauna împotriva propriului ei bine; roade pe cel invidios şi-l aruncă în nenumărate necazuri”. (*Omilii la Matei,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 724)

„Invidia, fraților, este un lucru grozav şi urât; da, dar invidiosului şi nu celor ce li se poartă invidie. Ea îi întunecă pe primii, îi infectează, introducând în sufletul lor un pumnal ucigător; că dacă ea le face rău celor pe care îi atacă, acest rău este uşor şi fără de importanță, şi câştigul care le revine întrece ofensa. Şi nu numai că este aşa cu invidia, ci şi cu celelalte patimi; şi răul care-l produce recade, nu asupra celui ce suferă, ci asupra celui ce a făcut răul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 1, p. 76)

„Nimic nu este mai rău, în sfârşit, decât invidia; voind să-l piardă pe altul, invidiosul se pierde pe sine însuşi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LV, 3, p. 273)

„Am mai multă grijă de cei ce invidiază decât de cei invidiaţi. Nu! Pentru că cei ce invidiază sunt mai ales cei mai păgubiţi şi ei se pierd pe ei înşişi, pe când cei invidiaţi pot fi chiar încununaţi, dacă vor. Să-ţi dau o pildă: Pavel cel drept este cântat şi lăudat în fiecare zi, iar uciderea lui a ajuns prilej de slavă.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 222)

„Şi pentru că ţi-am spus mai înainte că cel care invidiază şi vorbeşte de rău îşi face rău sieşi, nu celui căruia îi doreşte răul, trebuie să-ţi explic acum ce am vrut să spun. Îţi voi da mai multe exemple.

Cu ce l-a vătămat Cain pe Abel atunci când l-a omorât din invidie? Fără să vrea, l-a trimis mai devreme în Împărăţia cerurilor. Pe când el, dimpotrivă, a fost aspru pedepsit pentru păcatul său.

La fel Isav: cu ce l-a vătămat el pe lacov? lacov s-a îmbogăţit, dobândind nenumărate bunătăţi materiale, pe când el a ajuns să rătăcească prin locuri străine.

Preabunului losif, ce rău au reuşit să-i facă fraţii săi, care puţin a lipsit să nu-l omoare din pricina invidiei? Aceştia au ajuns să sufere de foame şi să fie în primejdie de a-şi pierde vieţile, pe când lacov a ajuns stăpânitorul Egiptului, al doilea după Faraon.

Toate aceste exemple ne arată că atunci când invidiem pe cineva, îi facem acestuia, fără voia noastră, un mare bine. Pentru că Dumnezeu există şi le vede pe toate. Şi dacă este nedreptăţit un om care nu nedreptăţeşte pe nimeni, cu atât mai mult este acesta binecuvântat şi slăvit, în acelaşi timp, tu care invidiezi, eşti pedepsit. Şi cum să nu fii pedepsit când invidiezi un om care nu ţi-a făcut nici un rău, dacă eşti pedepsit şi atunci când nu te bucuri pentru binele vrăjmaşului tău? Cum să fie iertată ura ta faţă de un om nevinovat, când Domnul ne spune în Evanghelie că oamenii care îi iubesc numai pe cei de care sunt iubiţi nu fac mai mult decât ce fac vameşii (Mat., 5, 46).” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 236-237)

„Cu cât zavistuieşti, cu atât mai mari bunătăţi îi faci celui pe care îl zavistuieşti, iar pe tine te faci vrednic de atâtea munci împreună cu dascălul tău, diavolul, pentru că Dumnezeu este cunoscător de inimi şi toate acestea

le vede, ori de vor fi bune, ori de vor fi rele şi când vede pe acela ce-i fac alții strâmbătate că rabdă cu mulțumire, atunci îl face pe acela mai bun decât ceilalți, iar pe cei ce fac strâmbătăți îi munceşte, că de munceşte pe cei scumpi şi nemilostivi, cu mult mai vârtos va munci pe cei zavistnici şi asupritori.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 53)

INVIDIA (urmările distrugătoare)

„Invidia e rădăcina crimei. Aşa s-a întâmplat la început cu Cain şi cu Abel. Cain nu putea aduce fratelui său vreo vină, mare sau mică! Dar când a văzut că Stăpânul universului primeşte cu plăcere darurile aduse de fratele său ca jertfă, iar pe ale sale nu le primeşte din pricina trândăviei sale, îndată i s-a deşteptat invidia în suflet, iar în minte i-a încolțit rădăcina uciderii, invidia a dat rodul acela aducător de moarte; şi uciderea a fost înfăptuită”. (*Omilii la Facere,* omilia LIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 205)

„Mare rău e invidia. Te aruncă în brațele nebuniei”. (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 227)

„Invidia l-a ucis pe Abel, ea a căutat viața lui David, i-a făcut să sufere pe atâția drepți; ea i-a îndemnat pe evrei să omoare pe Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 1, p. 232)

„... invidia, această patimă întunecată, care, după ce a orbit odată sufletul, nu-i mai permite să vadă binele, nici să se îndrepte să mai facă ceva cinstit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIV, 3, p. 332)

„Să luăm din inimile noastre invidia ucigătoare. Nici un pumnal nu este mai distrugător, nici un vierme rozător nu ne va mai umple de putreziciune!” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 183)

„Ea împlineşte două fapte de dispreţuit între toate: ea trădează iubirea, ea strică sufletul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 183)

„După ce a ucis prietenia, ea distruge sufletul care o lasă să intre. Ea produce în el dezastre de tot felul. Mai bună era o viperă în interiorul nostru decât invidia în inima noastră. Prin muşcătura ei, totul se strică în interiorul nostru: gândurile, sentimentele, voințele, limbajul, acțiunile, purtarea, totul devine pumnal, totul se îmbracă sub aspectul diabolic.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 189)

INVIDIA (eliberarea din robia ei)

„… să izgonim invidia din sufletul nostru, ca să atragem asupră-ne bunăvoința lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 145)

„- Cum vom scăpa, dar, de acest păcat? Dacă ne vom gândi că, după cum desfrânatului nu-i este îngăduit să intre în biserică, tot aşa nici invidiosului; ba cu mult mai mult acestuia decât aceluia. Acum însă noi nici nu socotim invidia păcat. De aceea nici nu ne sinchisim. Dacă însă am ajunge să ne dăm seama bine că invidia e un mare păcat, ne-am dezbrăca uşor de el. Plângi deci şi suspină! Boceşte şi roagă pe Dumnezeu! Fii încredințat că eşti stăpânit de un greu păcat şi pocăieşte-te! Dacă gândeşti aşa, scapi repede de boală.

- Dar cine nu ştie că invidia este un păcat?

- Toată lumea o ştie! Dar nu toți au despre invidie aceeaşi părere proastă ca despre desfrânare şi adulter. Pe cine l-a mustrat conştiința când a invidiat? Cine a rugat pe Dumnezeu pentru acest păcat, ca Dumnezeu să-i fie milostiv? Nimeni, niciodată! Dar dacă posteşte şi dă săracului câțiva bănuți şi e invidios, oricât de invidios ar fi, nu socoteşte că a făcut un mare păcat, deşi este stăpânit de cea mai grozavă patimă". (*Omilii la Matei,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 23, p. 487)

„Spune-mi, pentru ce invidiezi pe semenul tău? Pentru că-l vezi încărcat de onoruri şi vorbit de bine? Dar nu te gândeşti cât rău aduc onorurile celor care nu sunt cu luare aminte asupra lor? Îi împing spre slava deşartă, spre mândrie, spre îngâmfare, spre dispreț; îi fac mai trândavi; pe lângă toate acestea, onorurile se veştejesc repede. Şi ceea, ce-i mai cumplit e că păcatele pe care le nasc onorurile rămân veşnice, pe când plăcerea apare şi dispare. Spune-mi: pentru acestea îl invidiezi?". (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 488)

„Căci dacă trebuie să ne necăjim cu cei ce se necăjesc, cu atât mai mult nu trebuie să le purtăm invidie celor ce sunt cinstiți." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LV, 3, p. 273)

„Care este leacul acestui rău? Cu toții să ne rugăm în comun lui Dumnezeu pentru ei (pentru cei cuprinşi de invidie – n.n.), şi un singur glas să înălțăm pentru ei, ca pentru nişte îndrăciți (demonizați), căci aceştia sunt mai de plâns decât aceia, fiindcă nebunia lor izvorăşte din intenție. Deci,

această boală are nevoie de rugăciuni şi cereri multe. Dacă cel ce nu iubeşte pe fratele său, chiar de şi-ar goli punga în folosul săracilor, şi chiar dacă ar face lucruri strălucite în Biserică, totuşi cu nimic nu se foloseşte mai mult, dar încă cel ce se luptă cu fratele său, care nu l-a nedreptăţit cu nimic, de câtă pedeapsă oare nu se face vinovat? Un asemenea om este mult mai rău decât păgânii." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 116)

„Să fugim, deci, de această boală urâcioasă, fiindcă în caz contrar nu vom putea fugi de focul acela care este gătit diavolului, dacă nu vom scăpa de această boală, şi vom scăpa doar atunci, când ne vom gândi cum ne-a iubit şi pe noi Hristos, şi cum tot El ne-a poruncit de a ne iubi unii pe alţii.

Cum ne-a iubit pe noi Hristos? Prin aceea că şi-a dat sângele Său pentru noi care eram duşmani şi-l nedreptăţisem foarte mult. Aceasta fă şi tu cu fratele tău, fiindcă de aceea a zis: *Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul* (Ioan 13, 34).

Şi încă mai mult, căci nu s-a mărginit aici, ci Însuşi El a făcut aşa faţă de duşmanii Săi. Poate că nu voieşti să-ţi dai viaţa pentru fratele tău? Atunci de ce verşi sângele lui, şi faci cu totul contrar poruncii lui neascultând? Deşi El ceea ce a făcut nu a făcut-o din datorie, pe când tu făcând aşa, îndeplineşti o datorie morală impusă de stăpân. De altfel chiar cel ce a primit iertare de la acel stăpân pentru o mie de talanţi, şi la urmă cerea de la datornicul său 100 de dinari, nu a fost pedepsit pentru aceasta numai, ci pentru că cu toată bunătatea arătată de stăpân către el, nu a devenit mai bun, nici nu a urmat pe stăpânul său, care a pus începutul bunătăţii şi binefacerii, şi a întors datoria, căci aceasta era şi obligaţia lui. Tot ceea ce facem, facem îndeplinindu-ne datoria. De aceea şi zicea: *Aşa şi voi, când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: Suntem slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem* (Luca 17, 10)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 118)

„Între apostoli nu era nici o pizmă, ci cu toţii un singur lucru aveau în vedere: întemeierea Bisericii – şi de-ar fi fost lucrătorul cât de mic şi nebăgat în seamă, toţi ceilalţi îl aplaudau cu cea mai mare grabă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 141)

„… să nu facem cu totul dimpotrivă, adică să nu dispreţuim relele şi nenorocirile aproapelui, nici să pizmuim bunătăţile lui, fiindcă unele ca

acestea sunt fapte de-ale nebunilor şi ale smintiților. Fiindcă şi cel ce îşi scoate un ochi dă dovadă de cea mai mare nebunie, precum şi cel ce-şi taie mâna dă strălucită dovadă de smintire. Deci dacă aceasta se petrece cu mădularele trupului, apoi asemenea fapt şi când se petrece cu frații este semn de mare nebunie, şi nu puțină vătămare pricinuieşte. Deci întrucât străluceşte aproapele tău, şi frumusețea ta se vede, şi întregul trup este împodobit, căci frumusețea şi strălucirea lui nu-l înconjoară numai pe el, ci te face şi pe tine a te mândri de ea. Deci dacă tu îl vei umili pe dânsul, întregul trup îl vei face întunecat şi înjosit, şi nenorocirea ai întins-o atunci preste toate mădularele lui, precum şi dacă îl păstrezi în strălucire, păstrezi frumusețea întregului trup. Nimeni de pildă nu zice că *este frumos ochiul*, ci că *cutare este frumoasă* sau *ce frumoasă este cutare*, şi dacă poate este lăudat şi admirat şi ochiul, apoi este lăudat după lauda adresată de obşte tuturor celorlalte.

Aşa se întâmplă şi în Biserică, că adică dacă unii sunt lăudați şi aplaudați, apoi de lauda aceasta se bucură obştea întreagă. Că duşmanii nu împart niciodată laudele, ci încă le împreunează şi le unesc. Deci dacă cineva străluceşte în darul cuvântului, apoi nu numai pe acela îl laudă, ci pe întreaga Biserică, căci nu zic *ce minunat bărbat este cutare*, ci *iată ce minunat dascăl au creştinii*, aşa că lauda aceasta ei o fac de obşte pentru cei din Biserică. Apoi dacă Elinii împreunează totdeauna laudele, adică le unesc şi nu le adresează numai unuia, ci la toți îndeobşte, tu le împarți şi războieşti trupul tău, şi stai împotriva propriilor mădulare? Nu ştii că acest fapt pe toate le răstoarnă pe dos? Căci *toată împărăția ce se împerechează între sine… şi toată cetatea sau casa ce se împerechează între sine, nu va sta* (Mt. 12, 25).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 328)

,,Dacă tu voieşti poate a fi râvnitor, eu nu te împiedic, numai în scop de a ajunge la aceeaşi înălțime cu el, iar nicidecum spre a-l pogorî pe dânsul de acolo; nu cu scop de a-l înjosi, ci spre a te ridica şi tu la aceeaşi înălțime şi să arăți aceleaşi virtuți ca el. Aceasta este pizmă sau râvnă frumoasă, a urma, iar nu a război; a nu te scârbi pentru binele altora, ci a te nelinişti pentru relele tale – ceea ce pizma face cu totul dimpotrivă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 329)

,,Vă rog ca, părăsind această cale rea şi primejdioasă, să ne întoarcem spre această pizmă nobilă numită râvnă, căci o asemenea pizmă este mai înflăcărată decât orice foc puternic şi din ea izvorăsc bunătățile cele mai

mari. Astfel şi Pavel povăţuia spre credinţă pe cei dintre Iudei, zicând: *Că doară aş face trupul meu să râvnească, şi să mântuiesc pe vreunul dintr-înşii* (Rom. 11, 14). Cel ce râvneşte sau pizmuieşte după cum voia Pavel, nu se scârbeşte când vede pe altul sporind, ci când se vede pe sine rămas în urma aceluia. Nu aşa însă face şi zavistnicul, ci când vede pe altul făcând bine, atunci se nelinişteşte şi se scârbeşte, şi întocmai ca un trântor, se dezmiardă la durerile şi nenorocirile străine, iar el nu încearcă a ridica niciodată pe aproapele, ci dimpotrivă, căci plânge de ciudă când vede pe altul ridicat, ba încă face totul spre a-l doborî cu desăvârşire." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 329)

,,Iubiţilor, să fugim de pizmă sau zavistie. Pentru ce pizmuieşti, spune-mi? că fratele tău a primit vreun har? Dar de la cine l-a primit, spune-mi, oare nu de la Dumnezeu? Aşadar, tu prin aceasta îţi îndrepţi supărarea şi necazul împotriva aceluia care a dat acel har. Ai văzut ce fel de rău trage după sine pizma, la ce înălţime de păcate duce pe cineva şi ce prăpastie sapă pizmaşului? Să fugim deci de dânsa, iubiţilor, şi nici să nu mai zavistuim pe nimenea, dară şi pentru cei ce zavistuiesc să ne rugăm lui Dumnezeu şi să facem totul spre a le stinge această patimă, iar nu ca acei proşti cari, voind a-i învinovăţi, fac totul ca încă mai mult să aprindă flacăra. Noi însă să nu facem aşa, ci să-i plângem şi să-i jelim, căci ei singuri sunt cei nedreptăţiţi, având cu dânşii acel vierme care întruna le roade inima, şi adăugându-şi într-înşii o otravă care este mult mai amară decât orice venin.

Să rugăm deci pe iubitorul de oameni Dumnezeu, ca şi patima acelora să o prefacă, dar şi pe noi să ne ferească a cădea în acea boală." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 330)

„Ce nebunie mai e şi asta? Spune-mi: de ce faci astfel? Ce te-a apucat? Te necăjeşte faptul că fratele tău este fericit, important şi faimos? Dimpotrivă, pentru acestea ar trebui să te bucuri şi să-I mulţumeşti lui Dumnezeu. Toţi creştinii suntem un trup, iar capul nostru este Hristos şi fiecare suntem mădulare unii altora (Rom., 12, 5). De aceea, atunci când se întristează şi suferă un mădular, şi celelalte suferă cu el, iar când unul dintre mădulare se bucură şi este fericit, atunci şi celelalte sunt bucuroase (1. Cor., 12, 26), căci printr-un mădular se slăveşte întreg trupul, dar şi capul, adică Hristos. Cu toate acestea, tu, în loc să te bucuri, suferi. Suferi pentru că este slăvit

Dumnezeu. Iată până unde te duce patima ta!” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 234)

„Nefericiți sunt şi au fost toți oamenii invidioşi din toate timpurile şi din toate locurile, pentru că se chinuiesc din pricina răutății lor şi, mai mult decât atât, sunt izgoniți de Dumnezeu pentru acest păcat înfricoşător. Nu le rămâne altceva de făcut decât să se pocăiască şi să dobândească smerenie şi dragoste, ca să primească linişte sufletească şi bunăvoința lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 240)

„Ce alt rău va fi mai mare ca această amețeală şi nebunie? Spune-mi frate, ce tremuri aşa şi te înroşeşti? Ce rău şi s-a făcut ție, ticăloase? Că s-a făcut fratele slăvit şi strălucit ți s-ar cădea să te bucuri şi să slăveşti pe Dumnezeu, căci vezi trupul cel asemenea ție, parte luminoasă şi strălucită. Ce zici, că *prin mine ar vrea Dumnezeu să se slăvească*? Bucură-te dar îmbogățindu-se şi sporind fratele, că se slăveşte iarăşi Dumnezeu prin tine că, deşi a fost vrăjmaş şi potrivnic, Dumnezeu printr-însul S-a slăvit. S-ar cădea să faci pentru aceasta pe vrăjmaş prieten, iar tu faci pe prieten vrăjmaş. De vreme ce Dumnezeu se slăveşte prin norocul aceluia, dar tu în ce chip arăți pe Dumnezeu ca împărat al aceluia pentru facerea de bine?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 52)

ISPITELE (atacul ispitelor)

„Vrăjmaşul nostru este pirat - iar piratul nu vesteşte timpul când are să năvălească, ci de multe ori cade asupra noastră când dormim şi nu avem nici o grijă.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 123)

„Nu cei ce fac fapte mârşave, fie cât de mici, înfurie acea fiară sălbatică, ci cei ce fac cele bune. Aşa că atunci când vezi vreun bărbat drept făcând fapte mari şi suferind mii de rele, tu să nu te minunezi, ci dimpotrivă, atunci să te minunezi, când diavolul primind multe răni, ar sta liniştit şi ar primi rănile cu nepăsare. Fiindcă nici atunci când şarpele ar fi întruna înțepat, şi s-ar înfuria şi repezi împotriva celui ce-l înțeapă, încă nu ar trebui a ne mira. Căci şi diavolul se repede împotriva tuturor mai grozav decât orice şarpe, şi întocmai ca o scorpie scoțându-şi acul, se ridică în sus.

Dar nu aceasta să vă înfricoşeze pe voi, fiindcă pe cel ce se întoarce de la război în urma biruinței, fireşte că-l vei vedea plin de sânge, şi de multe ori rănit. Deci şi tu când vezi pe cineva făcând milostenie şi celelalte mii de

bunătăți, şi prin aceasta tăind puterea diavolului – să nu te minunezi la urmă dacă îl vei vedea căzut în ispite şi primejdii, şi nici să te sperii, fiindcă tocmai pentru aceea a căzut în ispite, pentru că a lovit cu putere pe diavolul. *Dar, zici tu, cum de i-a îngăduit Dumnezeu una ca aceasta?* Ca mai mult încă să se încununeze, şi diavolul să primească încă mai multe răni." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 464)

„,… unui slab chiar Pavel poate să-i aducă vătămare, pe când pe cel tare nici Satana nu poate să-l vatăme vreodată." (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 44-45)

„Căci de ce preoți s-a bucurat Avraam?, spune-mi! De ce învățători? de ce cateheză? de ce îndemn? de ce sfat? acolo unde nu era nici scris, nici lege, nici prooroci, nici nimic altceva din unele ca acestea. Ci naviga pe o mare nenavigată, mergea pe un drum neumblat, şi aceasta deşi provenea dintr-o şi un tată necredincios. Şi totuşi acestea nu l-au vătămat cu nimic, ci a strălucit atât de mult prin virtute încât a anticipat prin fapte pe Cel care după mult timp, după prooroci şi Lege şi după o atât de mare pedagogie, avea să-i educe pe oameni prin semne şi minuni, pe Hristos (...)" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XIII, 1-2, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 304)

„Vezi că aceia fără minte şi nepăsători nu câştigă nimic din cele ce le sunt de folos, dar cei cu minte teafără şi treji scot cel mai mare folos din cele pentru care alții se scandalizează? Acest lucru poate fi văzut şi în cazul lui Iuda şi al lui Iov. Fiindcă Iuda n-a fost mântuit nici de Hristos Care a îndreptat lumea, dar Iov n-a fost vătămat nici de diavolul care i-a pierdut pe atâția. Unul deşi a pătimit mii de rele a fost încununat; dar acela care a văzut şi a făcut el însuşi semne, care a înviat morți şi a izgonit demoni – căci şi el primise această putere – care a auzit zeci de mii de lucruri despre Împărăție şi gheenă, care a luat parte la acea foarte înfricoşătoare Cină şi se bucurase şi se bucurase de tot atâta favoare şi purtare de grijă cât şi Petru, Iacob şi Ioan, sau mai bine zis de mult şi multă – căci pe lângă cealaltă purtare de grijă şi pogorământ de care a avut parte, căci i se încredințaseră şi banii pentru săraci –, acesta a fost cuprins atunci de un delir atât de mare şi, primindu-l pe satan prin iubirea de argint, a devenit în gândul său trădător şi a săvârşit

răul de căpetenie vânzând un asemenea sânge pe treizeci de arginți și trădând pe Stăpânul cu o sărutare. Câți crezi că nu s-au lăsați scandalizați atunci de faptul că trădarea fusese făcută de un ucenic?” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XIV, 13-15, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 311)

ISPITELE (cauzele ispitelor)

,,Cine însă este uşuratic la minte şi nu are un îndemn tare spre bine, acela cade în păcat şi se aruncă pe sine în pierzare, chiar de nu ar fi diavolul.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 41)

,,Noi admitem că la foarte multe păcate Satana ne ademeneşte; însă la cele mai multe noi înşine ne dedăm, prin trândăvia şi lenevirea noastră. Nicăieri nu zice Sfânta Scriptură că, la fratricidul lui Cain Satana ar fi fost în joc. Dar să presupunem că Satana a şoptit lui Cain gândul cel rău, totuşi vinovăția păcatului rămâne asupra aceluia care a primit şoptirea, a urmat ei şi i-a dat cel dintâi prilej de a se apropia de sufletul său.

De asemenea, nici amăgirea Evei nu se poate în totul prescrie Satanei, ci femeia a fost înşelată şi de propria ei poftă. Aceasta o arată însăşi Sfânta Scriptură prin cuvintele: *Şi a văzut femeia că bun este pomul la mâncare, şi a plăcut ochilor la vedere, şi luând din rodul lui, a mâncat* (Fac. 3, 6).

Însă zicând eu acestea, nu voiesc să eliberez pe Satana de ocară, că el pândeşte pe fiii omeneşti, ci voiesc să zic numai că, dacă noi n-am păcătui cu propria noastră voință, nimeni n-ar putea să ne arunce în pierzare. Iară cel ce se lasă amăgit aşa lesne ca Eva, sau precum Cain, acela de dinainte trebuie să fi fost uşuratic la minte şi nu cu destulă pază asupra sa, căci Satana n-ar fi avut atâta putere dacă sufletul ar fi fost priveghetor şi cu îngrijire de mântuirea sa. ” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 45-46)

ISPITELE (ferirea de ispite)

„Să nu mergem în întâmpinarea încercărilor, ci să fugim de ele şi să le evităm”. (*Omilii la Matei,* omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 165)

„Nu suntem aşa de uşor biruiţi când nu vedem cele ce ne ispitesc, ca atunci când ele stau înaintea ochilor. Mai uşor poţi înfrâna pofta de femei când nu vezi femeie frumoasă, decât când te uiţi mereu la ea.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 290)

ISPITELE (felurile ispitelor)

„ - Dar care sunt săgeţile diavolului?
- Poftele cele rele, gândurile cele necurate, patimile cele pierzătoare, mânia, invidia, gelozia, urgia, ura, pofta de bani, şi la toate celelalte păcate. ” (*Omilii la Facere,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, p. 54)

„Atâtea şi atâtea căi de pierzare a croit diavolul celor ce vor să-i slujească!”. (*Omilii la Facere,* omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 149)

„Pentru că primul om, prin ascultarea de diavol, a păcătuit faţă de Dumnezeu şi a călcat legea, Hristos te învaţă cu prisosinţă să nu asculţi de diavol nici când îţi porunceşte să faci o faptă de poruncă. Dar pentru ce vorbesc de călcare de lege? Chiar dacă ţi-ar spune demonii să faci ceva folositor, nu le da ascultare! De pildă Hristos a închis gura acelor demoni care-L predicau Fiu al lui Dumnezeu (Luca 4, 41). Pavel, iarăşi, la fel a certat pe demonii care strigau, deşi spusele lor erau cuvinte de folos; ci, mustrându-i cumplit şi oprind viclenia lor, i-a alungat, cu toate că predicau învăţături mântuitoare, închizându-le gurile şi poruncindu-le să tacă (Fapte 16, 16-18).

Pentru aceasta nici în pustie Hristos n-a dat ascultare spuselor diavolului.

- Ce i-a spus?

- *Nu numai cu pâine va trăi omul!*

Cuvintele Sale au acest înţeles: Dumnezeu poate şi cu cuvântul hrăni pe cel flămând. Prin aceste cuvinte Hristos îi aduce mărturie din Vechiul Testament (Deut., 8, 3), iar pe noi ne învaţă să nu ne depărtăm niciodată de Stăpân, fie de flămânzim, fie de suferim un alt necaz”. (*Omilii la Matei,* omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 156)

„Că duşman de moarte ne este diavolul şi, a pornit împotriva noastră război neîmpăcat. Nu ne sârguim noi atât pentru mântuirea noastră, cât se sârguieşte el pentru pierderea noastră.

Să-l urâm, deci, de moarte, nu numai cu cuvintele, ci şi cu faptele; nu numai cu mintea, ci şi cu lucrurile şi să nu facem nimic din cele ce ne porunceşte el, că aşa vom face pe acelea ce ni le porunceşte Dumnezeu. Diavolul, da, făgăduieşte multe, nu ca să ne dea, ci ca să ne ia. Ne făgăduieşte bunuri din furtişaguri şi răpiri, ca să ne răpească împărăția şi dreptatea: pune înaintea noastră comorile cele de pe pământ ca nişte curse şi lațuri ca să ne lipsească şi de acestea şi de comorile cele din ceruri; voieşte să ne îmbogățim aici ca să nu ne îmbogățim dincolo. Dacă nu poate cu bogăția să ne scoată din moştenirea cea cerească, atunci apucă altă cale, calea sărăciei. Cum a făcut cu Iov. Când a văzut că bogăția cu nimic nu l-a vătămat, împleteşte cu sărăcia curse, nădăjduind să-l biruie prin ea. Poate fi, oare, ceva mai fără de judecată? Nu! Că cel ce poate îndura cu cumințenie bogăția, cu mult mai mult îndură cu bărbăție sărăcia; cel ce nu doreşte averile când le are, nu le caută nici când îi lipsesc, aşa precum nici atunci fericitul acela, ci prin sărăcie a ajuns din nou mai strălucit". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 160)

„Pe lângă altele, diavolul a făcut-o şi pe aceasta că nu ne mai dăm seama de rele, că alungă ruşinea cu mulțimea celor ce săvârşesc răul". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 921)

„Cumplit lucru, cumplit lucru este când faci loc în suflet patimilor rele. De aceea trebuie să le îndepărtăm prin orice mijloc şi să nu le lăsăm intrare liberă; când ajung de pun stăpânire pe suflet şi-l biruie, dau naştere la mare vâlvătaie, ca şi focul ce cade pe lucruri care se aprind uşor. Vă rog deci să faceți totul ca să le opriți intrarea. Să nu băgați în sufletul vostru orice păcat, mângâindu-vă cu acest gând fără de folos, spunând: Ce lucru mare e fapta aceasta, ce mare lucru cealaltă? De aici se nasc mii şi mii de rele. Că diavolul, ticălos fiind, pentru a pierde pe oameni se foloseşte de multă viclenie, de multă stăruință, de mult pogorământ. Îşi începe atacul cu lucruri mici". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 969)

„Ia ascultă ce spune Solomon: *Dă-ți seama că mergi prin mijlocul curselor.* N-a spus că mergi *pe lângă* curse, ci: *prin mijlocul curselor.* Din amândouă părțile ne pândesc prăpăstiile, vicleşugurile. S-a dus cineva în târg şi a văzut pe un duşman şi s-a şi aprins numai la vederea lui; a văzut un prieten căruia îi mergea bine şi l-a pizmuit; a văzut un sărac, l-a dispreţuit şi nu s-a uitat la el; dacă a văzut un bogat, l-a pizmuit; a văzut pe unul asuprit şi s-a mâhnit; a văzut pe unul asuprind pe cineva şi s-a necăjit; a văzut o femeie

frumoasă, şi s-a prins (în laţ). Vezi, iubitule, ce de curse? De aceea spune Solomon: *Dă-ţi seama, că mergi prin mijlocul curselor.* Curse sunt şi acasă, şi la masă şi la întruniri. Adesea, unul cu nechibzuinţă, vorbind plin de încredere în mijlocul prietenilor, a rostit vreo vorbă ce nu trebuia spusă şi a dat de o primejdie aşa de mare, încât şi-a surpat toată casa.

Prin urmare, trebuie totdeauna să cercetăm lucrurile cu luare aminte. Adesea, pentru cei ce n-au luat seama, şi soţia a ajuns o cursă, adesea copiii, prietenii, vecinii." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 87)

„*Să ştii*, spune Scriptura, *că prin mijlocul laţurilor treci* (Înţ. Is. Sir., 9, 13). Ispitele în valuri, grijile multe şi mari, războiul demonilor neîntrerupt, iar răvăşirile patimilor, continue." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi, Părintele nostru Eustaţie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 386)

„... acest duh rău, ca dintr-o cetăţuie, dă de acolo de sus tuturor oamenilor în fiecare zi porunci nelegiuite şi ticăloase, nu numai pentru desfacerea căsătoriilor, nici numai pentru împărţirea şi pentru confiscarea averilor, nici numai pentru uciderea pe nedrept a oamenilor, ci dă porunci cu mult mai cumplite decât acestea: porunceşte să fie smuls sufletul din legătura lui cu Dumnezeu, lângă care se simţea atât de bine, să fie dat slugilor lui necurate şi să fie silit să trăiască împreună cu ele. Slugile, o dată ce au pus mâna pe suflet, se poartă cu el cu neruşinare şi ocări, aşa cum e şi firesc să facă nişte demoni răi, care cu furie şi cu înverşunare doresc pierderea şi ruşinarea noastră. Dezbracă sufletul de toate hainele virtuţii şi-l îmbracă cu zdrenţele viciului, zdrenţe murdare, sfâşiate şi pline de miros urât; şi ajunge sufletul mai urât la înfăţişare decât dacă ar fi gol. Iar după ce l-au umplut de toată necurăţenia lor, slugile duhului celui rău nu încetează de a se lăuda cu aceste umilinţe cu care au copleşit sufletul. Nu cunosc saţiu al acestei împreunări ticăloase şi nelegiuite, sunt ca beţivii: cu cât beau mai mult, cu atât le arde mai mult gura după băutură. Tot astfel şi slugile duhului celui rău, mai cu seamă atunci se înverşunează împotriva sufletului şi se năpustesc cu mai multă furie şi mai sălbatic asupra lui, când îl fac să păcătuiască mai mult, când îl săgetează din toate părţile cu ideile lor nelegiuite, când îl muşcă, când varsă în el otrava cugetării lor; şi nu lasă sufletul din mâini până ce nu ajunge să gândească şi să lucreze ca ei, sau până ce nu văd că sufletul a părăsit trupul." (*Apologia vieţii monahale*, 7, în

vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 201-202)

„Poftele trupului apoi iau cu năvală mai cumplit pe cei ce trăiesc în lume; îi subjugă prin ochi şi chipul frumos şi trupul bine întocmit; iar un cuvânt de ruşine lăsat auzului ne tulbură mintea; de multe ori, şi un cântec de desfrâu înmoaie tăria sufletului nostru. Dar pentru ce vorbesc de aceste mari ispite? Adeseori, un lucru ce pare a fi cu totul neînsemnat, de pildă mirosul de parfum pe care îl lasă o curtezană în urma ei, robeşte sufletul prin simpla vedere." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 70)

„Diavolul reia cele trei şiretlicuri care i-au reuşit atât de bine la primii noştri părinți, şi pe care le foloseşte atât de stăruitor cu fiecare din noi: ispita slavei deşarte şi a curiozității, ispita mândriei, ispita senzualității; acela este izvorul întreit de unde ies toate celelalte seducții." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 289)

„Privitor la armele duşmanului, care sunt ele? Care sunt săgețile aprinse, pe care le trage el asupra sufletului nostru? Pofta rea, gândurile necurate, afecțiunile stricate; mâniile nestăvilite, invidia, ura, cupiditatea, patimile ruşinoase şi tot ceea ce poate oferi răul în varietăți diferite" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 455)

ISPITELE (folosul răbdării ispitelor)

„Omul tare, cu grijă de el şi treaz, ajunge prin aceste ispite mai puternic; şi cu cât se prelungesc necazurile, pe atât îi creşte şi bărbăția; pe când omul trândav şi nepăsător se clatină şi cade îndată, de-ar veni doar o boare trecătoare de ispită; cade, nu din pricina naturii ispitelor, ci din pricina slăbiciunii voinței". (*Omilii la Facere,* omilia II, V, în col. PSB, vol. 21, p. 45)

„Diavolul chiar când vede că n-o poate scoate la capăt cu noi ne părăseşte de teama ca nu cumva el însuşi să ne dea prilejul să dobândim mai multe cununi". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 189)

„Acel demon viclean i-a putut răpi (lui Iov – n.n.) averile, dar nu i-a putut răpi dragostea cea către Dumnezeu, ci chiar mai puternic l-a făcut; şi

încercându-l cu tot felul de necazuri, l-a făcut să se împodobească cu şi mai multe bunuri. De aceea diavolul era în încurcătură mare; cu cât îi dădea mai multe lovituri, cu atât îl vedea că ajunge mai puternic.” (*Omilii la Matei,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 160)

„Să nu ne împuţinăm în ispite, căci nimeni nu poate să fie în tovărăşia lui Hristos dezmierdându-se, dormitând şi lenevindu-se, nimeni, zic, din cei ce vieţuiesc o astfel de viaţă moleşită, ci numai cei ce trăiesc în ispite şi necazuri, cei ce călătoresc pe cărarea cea strâmtă, numai aceia vor sta aproape de Dânsul. Căci şi El pe aceeaşi cale a călătorit, pentru care şi zicea: *Fiul Omului nu are unde să-şi plece capul* (Mt., 8, 20). Deci nu te întrista fiind necăjit, gândindu-te cu cine te întovărăşeşti, cum te cureţi prin ispite şi câte câştigi de aici.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 11)

„Nu au fost dânşii ispitiţi în zadar, ci prin acele ispite s-au făcut încercaţi prin răbdare; şi încă ceva mai mult, căci nu zice simplu *răbdare*, ci încă ceea ce era mai mult decât răbdarea: *bucurie*. Şi chiar nici bucuria aceasta nu o spune cum s-ar întâmpla, ci *prisosinţa bucuriei lor* - fiindcă multă şi negrăită bucurie le pricinuiseră lor acele ispite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 155)

ISPITELE (îngăduirea ispitelor de către Dumnezeu)

„Hristos a făcut şi a suferit totul pentru învăţarea noastră; a primit să fie dus în pustie şi să se lupte cu diavolul, ca fiecare om botezat să nu se tulbure dacă după botez suferă încercări şi ispite mai mari la care nu se aştepta, ci să îndure totul cu curaj, ştiind că tot ce i se întâmplă e firesc să i se întâmple. De aceea ai luat arme, nu să trândăveşti, ci să lupţi! De aceea nici Dumnezeu nu opreşte încercările care vin peste tine după ce te-ai botezat; în primul rând, ca să cunoşti că prin botez ai ajuns cu mult mai puternic; în al doilea rând, ca să rămâi smerit şi să nu te mândreşti cu măreţia darurilor primite la botez, pentru că încercările pot să-ţi înfrângă cerbicia; în al treilea rând, ca vicleanul diavol, care pune încă la îndoială îndepărtarea ta de el, să se încredinţeze, prin încercările la care te supune, că l-ai părăsit depărtându-te definitiv de el; în al patrulea rând, ca să ajungi, prin încercări, mai tare chiar decât fierul; în al cincilea rând, ca să capeţi o dovadă evidentă a vistieriilor încredinţate ţie. Nici nu s-ar năpusti diavolul asupra ta, dacă nu te-ar vedea într-o mai mare cinste. De aceea şi la început s-a năpustit asupra lui Adam, tocmai pentru că-l văzuse bucurându-se de

mare slavă; De aceea a pornit războiul cu Iov, pentru că-l văzuse încununat şi lăudat de Dumnezeul universului.

- Atunci pentru ce Hristos spune: *Rugați-vă ca să nu intrați în ispită?* (Matei 26, 41) m-ar putea întreba cineva.

- Tocmai pentru a ne arăta că Iisus nu S-a dus în pustie că a vrut să Se ducă, ci că a fost dus de Duhul potrivit unei rânduieli dumnezeieşti, lăsându-ne să înțelegem să nu ne băgăm singuri în încercări, ci să le înfruntăm cu curaj atunci când suntem târâți în ele". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 153-154)

„Un organizator de jocuri atletice publice, dacă ar avea un prieten printre atleți, n-ar voi să-l încununeze numai pentru că este prieten cu el, ci şi pentru ostenelile sale, pentru vrednicia lui; şi aceasta mai cu seamă pentru că îl iubeşte. Tot aşa şi Hristos; pe aceia pe care-i iubeşte, pe aceia mai ales vrea să-i vadă biruitori şi prin propriile lor puteri, nu numai prin ajutorul Lui". (*Omilii la Matei,* omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 634)

„Spun (apostolii – n.n.) că toate acestea (ispitele, încercările şi necazurile – n.n.) au fost îngăduite de Dumnezeu şi pentru smerita cugetare a lor, şi pentru întărirea altora. *Ca să nu mă înalț,* zice, *datu-s-a mie îmbolditor îngerul satanei,* şi iarăşi: *ca să nu cugete cineva de mine mai mult decât vede şi aude ceva de la mine* (2 Cor., 12, 7 şi 6); şi iarăşi: *ca să nu fim nădăjduind spre noi* - dară aici mai mult ca să arate puterea lui Dumnezeu. Ai văzut cât câştig este din ispite? Căci şi puterea lui Dumnezeu a arătat-o aici, în acelaşi timp şi harul Lui l-a descoperit încă mai mult." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, pp. 93-94)

„Ispitele, prin firea lor, sunt făcute să ne trezească atunci când moțăim, să ne deştepte şi să ne facă mai cu băgare de seamă. Când vezi deci, iubitule, o ispită care acum se stinge, apoi iar se aprinde, să nu te descurajezi, nici să fii abătut, ci ai bune nădejdi, socotind în tine însuți că Dumnezeu nu din ură, nici din scârbă ne dă pe mâinile duşmanilor, ci pentru că vrea să ne facă mai râvnitori şi să ne apropie mai mult de Sine. Drept aceea să nu ne descurajăm, nici să nu deznădăjduim de schimbarea spre mai bine, ci să ne aşteptăm că foarte curând va veni seninul, şi, lăsând în seama lui Dumnezeu sfârşitul tuturor larmelor ce ne împresoară, iarăşi să ne vedem de ale noastre şi să punem iar la mijloc învățătura obişnuită." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 59-60)

„Însă cine zice luptă, zice adversari, şi cine zice adversari zice ispită. Pentru ca noi să triumfăm trebuie ca să se angajeze luptă, şi o luptă nu se poate angaja decât dacă suntem atacați. De acolo sunt mulțimea duşmanilor pe care ni-i prezintă Dumnezeu şi peste care trebuie să triumfăm.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 287)

„Dumnezeu urmăreşte un întreit scop în ispitirile noastre. Prin ele noi ne dezvoltăm energia noastră şi noi înşelăm forțele noastre. Prin ele ni se oferă o ocazie strălucită de a arăta cerului şi pământului ruptura noastră cu diavolul şi unirea noastră de neatins cu Dumnezeu. Ele sunt în sfârşit cele care ne arată mărimea şi prețul cuceririi veşnice a cărei condiție sunt ele.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 289)

ISPITELE (Dumnezeu nu îngăduie să fim ispitiți mai presus de puterile noastre)

„Dumnezeu ne-a dat lupte pe măsura noastră şi nu a lăsat peste puterile noastre nici o durere sau osteneală.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 51)

„Dar iubirea lui Dumnezeu dă măsură intensității suferințelor, nu numai duratei lor. Aşa cum antrenorul nu-i antrenează pe toți tinerii în acelaşi fel pentru luptă, ci celor slabi le dă adversari slabi iar celor mai puternici adversari voinici. l afel şi Dumnezeu dă fiecăruia dintre noi ispite după măsura puterilor lui. După cum spun eApostolul, ispitele pe care le înfruntăm sunt pe măsura noastră. Şi Dumnezeu nu îngăduie să fin încercați mai presus de puteril enoastre, ci atunci când vine o ispită ne dă şi calea de ieşire din ea, ca s-o putem răbda (I Corinteni 10, 13). Prin asemenea metode tămăduieşte şi mântuieşte Domnul sufletele nostre, şi de aceea trebuie să-I mulțumim şi să-L slăvim.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 31-32)

ISPITELE (biruirea lor)

„Prin multă cugetare asupra dumnezeieştilor Scripturi, să oprim orice atac al vicleanului demon. Când ne cede că studiem mult cărțile duhovniceşti, nu numai că nu ne atacă, dar nici nu îndrăzneşte să cate la noi, pentru că ştie că încercarea lui e zadarnică şi că îndrăzneala se întoarce pe capul lui”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 41)

„Când suntem tulburați de patimi sau de pofte rele sau de ură sau de mânie sau de invidie, să ne gândim la Cel ce locuieşte în noi şi să alungăm departe de noi nişte gânduri ca acestea. Să ne ruşinăm de covârşitorul har dat nouă de Dumnezeu. ” (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 106)

„Şi uită-te unde L-a dus Duhul! Nu L-a dus în oraş sau în piață, ci în pustie, pentru că Duhul voia ca diavolul să-L ispitească pe Iisus nu numai prin foame, ci voia ca şi pustietatea locului să-i dea diavolului prilej de ispită. Că atunci mai cu seamă ne atacă diavolul când ne vede singuri, cu noi înşine. Aşa a ispitit-o pe femeie la început, când era singură şi nu era cu ea bărbatul. Dimpotrivă, când diavolul vede că suntem cu alții şi adunați mai mulți la un loc nu are atâta cutezanță şi nici nu ne atacă. Mai cu seamă pentru aceasta trebuie să venim cât mai des la biserică, ca să nu fim prinşi uşor de diavol”. (*Omilii la Matei,* omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 154)

„… *demonul nu găseşte odihnă,* ca să arate că demonii cu uneltirile lor pun negreşit mâna pe omul care nu se cumințeşte. Şi ar trebui să se cumințească pentru două pricini: prima, că a suferit mai înainte; a doua, pentru că a scăpat. Dar, mai bine spus, mai este şi o a treia pricină: amenințarea că are să sufere ceva şi mai rău”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 514)

„Când în munte a fost ispitit de diavol Hristos l-a biruit şi l-a doborât la pământ, deşi încă nu ştia că era Hristos. Cu aceste cuvinte însă l-a prins în plasă: prin blândețe l-a doborât, prin bunătate l-a biruit. Fă şi tu la fel! Dacă vezi că un om ajunge diavol şi se apropie de tine, biruie-l şi tu tot ca Hristos. Ți-a dat Hristos putere să fii ca El după puterea ta. Nu te spăimânta când auzi aceste cuvinte. Atunci spăimântează-te că nu eşti ca El”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 893)

,,Sunt şi ispite pe care cineva nu le poate suferi. Şi care sunt? Toate, cum s-ar zice, fiindcă putința de a le învinge stă în ajutorul lui Dumnezeu, pe care îl putem câştiga numai prin voia noastră. Pentru aceea, ca să afli şi să vezi că nu numai pe acele ispite care covârşesc puterile noastre, dar nici chiar pe cele omeneşti nu este cu putință a le răbda cu uşurință fără de ajutorul de sus, a adăogat: *Ci împreună cu ispita va face şi sfârşitul, ca să o puteți suferi*. (1 Cor. 10, 13) *Nici chiar ispitele cele cumpătate, zice, nu le*

putem împrăştia cu ale noastre puteri, ci şi aici avem trebuinţă de ajutorul lui, ca să putem scăpa, şi mai înainte de a scăpa să putem răbda. Căci numai el dă omului şi răbdare, în acelaşi timp adaogă şi o *grabnică scăpare, aşa că prin aceasta ispita se face uşoară de purtat*. Aceasta o dă a se înţelege când zice: *va face şi sfârşitul, ca să o puteţi suferi*, şi la sfârşit pune totul în seama lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIV, pp. 248-249)

„După cum soarele îşi sloboade razele sale asupra multor spurcăciuni şi apoi iarăşi şi le trage tot curate, tot aşa şi noi, ba încă chiar mai mult, învârtindu-ne în mijlocul lumii, vom rămânea curaţi dacă vom voi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, p. 260)

„Văzând cursele, să ne gândim cununa cerească.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 28)

„Căci şi păsările, câtă vreme despică văzduhul înalt, nu sunt prinse; tot aşa şi tu, cât timp vei privi la cele de sus, nu vei fi prins cu uşurinţă, nici în laţ, nici în vreo cursă. Diavolul e păsărar; zboară deci mai presus de trestiile[255] lui. Cine zboară în sus, nu se va mai minuna de nici unul din lucrurile omeneşti, ci, după cum, când ne-am suit în vârful unui munte înalt, ni se par aşa de mici şi zidurile şi oraşul, iar oamenii în mersul lor pe pământ seamănă cu nişte furnici, tot astfel, când te-ai înălţat cu mintea pe culmea înaltă a înţelepciunii, nu te mai poate mişca nici unul din lucrurile omeneşti, ci toate ţi se vor părea mici: bogăţia, slava, puterea, acestea şi altele de acest fel, când te uiţi la cele cereşti.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 87-88)

„Nici sărăcia, nici nevoia, îndeobşte nimic din cele dinafară nu poate să ne împiedice, de a birui pe Satana îndeobşte. Este adevărat că Satana ne ispiteşte, dar nimeni să nu păşească pragul casei sale până ce nu va fi rostit cuvintele: *Mă lepăd de tine, Satano, şi de toată desfătarea ta, şi de toată slujba ta, şi mă dau ţie Hristoase!* Nu ieşi niciodată din casă fără să fi rostit cuvintele acestea. Ele trebuie să fie pentru tine toiag, o armă şi o tărie

[255] Tâlcuirea D-lui Prof. Ştefan Bezdechi: Trestia din care a făcut laţul. (n.s. 1, p. 87)

neînvinsă. Pe lângă aceste cuvinte mai fă şi semnul Sfintei Cruci pe fruntea ta, şi atunci nici un om, nici chiar Satana nu te va vătăma, când totdeauna te va vedea aşa înarmat. Atunci tu vei ridica semnul de biruință asupra Satanei, şi vei dobândi cununa dreptății" (*Cuvânt la 7 Ianuarie, ziua Sfântului Ioan Botezătorul*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 266)

„Cel care vede pe duşman gata de atac aleargă repede şi se alătură celui care poate să-l ajute. Tot aşa fac şi copiii: când văd ceva de care se tem, îşi găsesc scăparea la sânul mamei; se agață de hainele ei, se țin cu tărie de ele şi nu se desprind oricât ar căuta cineva să-i smulgă." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 128-129)

„Şi tu dar, când îți vine vreo bântuială sau de la oameni sau de la diavoli, la Dumnezeu aleargă, pe Stăpânul tău Îl cheamă, că Dumnezeu pururea cu noi este, că zice în Scripturi: *Încă grăind tu, îți voi zice iată-Mă*, ca şi cum ți-ar zice Dumnezeu că tu încă nu sfârşeşti cuvântul tău şi iată-Mă că sunt lângă tine şi aud ce-Mi zici. Tu încă nu sfârşeşti rugăciunea ta şi El îți dă sănătatea sufletului şi a trupului tău." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

IUBIREA DE ARGINȚI (definiția)

„Da, *rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint* (I Tim., 6, 10) (…) Culmea păcatelor, acropola păcatelor, ca să spun aşa, este goana nebună după bani". (*Omilii la Facere,* omilia XX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 242)

„Iubirea de argint nu se numeşte doar faptul de a pofti multe, ci cu deosebire de a fi împătimit după bani. A pofti mai mult decât e necesar, aceasta este iubirea de argint cea mai grozavă." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 122)

„Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 122)

„Iubirea de arginți nu este o poftă firească, ca cele pe care le-a pus Dumnezeu în om atunci când l-a plăsmuit.Cum sunt, de pildă, poftele mâncării şi somnului, în anumite limite, fireşti şi necesare, pentru că dacă nu

sunt satisfăcute omul moare. Pofta trupească este naturală, nu este însă şi necesară, întru-cât mulţi au biruit-o şi o biruiesc fără să păţească vreun rău. Pofta banilor, dimpotrivă, nu este nici naturală, nici necesară. Este de prisos. De aceea faptul de a ne lăsa stăpâniţi de ea depinde cu totul de voinţa noastră.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 45)

IUBIREA DE ARGINŢI (- rădăcina tuturor relelor)

„Că iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor” (I Timotei 6, 10). De aici izvorăsc duşmăniile, certurile şi războaiele, de aici intrigile, batjocurile şi bănuielile, de aici omorurile, tâlhăriile şi profanarea mormintelor. Din cauza iubirii de argint, nu numai cetăţile şi ţările, ci şi drumurile, şi locurile cele nelocuite, şi munţii, şi văile, şi dealurile, şi cu un cuvânt fiece palmă de pământ din lumea întreagă este plină de sânge şi de omoruri. Şi nici marea n-a scăpat de acest rău, căci şi pe ea s-a aşezat cu cea mai mare furie, căci şi acolo se găsesc piraţi care o hăituiesc în toate părţile şi îşi bat capul de a găsi vreun mijloc nou de hoţie. Din cauza iubirii de argint s-au răsturnat şi legile firii, s-au zguduit legăturile familiale şi s-au corupt înseşi legile dumnezeieşti. Tirania aceasta a iubirii de argint nu numai contra celor vii şi-a înarmat mâinile, ci chiar şi contra celor morţi, şi nu se dă în lături nici înaintea morţii, ci spărgând sicriele îşi întinde mâinile spurcate asupra trupurilor celor morţi, şi cel scăpat de viaţă nu poate scăpa din ghearele ei. Orişicâte rele ai vedea în lume, fie în casă, fie în târg, fie în tribunale, fie în palatele împărăteşti, fie oriunde, toate le vei vedea izvorând de aici. Acest rău a umplut totul de sânge şi omoruri, a aprins flacăra gheenei, acesta a făcut ca cetăţile cu nimic să nu fie mai bune decât pustiul, ba încă cu mult mai rău.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 194-195)

„Iubirea de arginţi este rădăcina relelor. Întunecă sufletele noastre, ne face să nesocotim chiar legile firii, ne scoate din minţi, nu ne lasă să mai ţinem seamă nici de prietenie, nici de înrudire, de nimic. O dată ce ne-a betegit ochii minţii, ne face să mergem în întuneric. Şi ca să vezi bine că aşa este, uită-te cât de multe bunătăţi a alungat din sufletul lui Iuda iubirea de argint. Când iubirea de argint a intrat în sufletul lui, ea a învăluit cu vălul uitării totul: părtăşia cu Hristos, prietenia, împărţirea aceluiaşi trai, învăţătura aceea minunată. Bine a spus Pavel că *rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint* (I Tim., 6, 10).” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 65)

IUBIREA DE ARGINȚI (naşterea ei)

„Nimic nu ne face să iubim atât de mult banii ca dragostea de slavă! Pentru dragostea de slavă oamenii au în jurul lor turme de robi, roiuri de eunuci, cai îmbrăcați în aur, mese de argint şi celelalte pe care le născocesc mai de batjocură decât acestea! Că nu le născocesc ca să împlinească o lipsă, nici ca să le facă plăcere, ci ca să le arate altora!”. (*Omilii la Matei,* omilia XX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 263-264)

„Dacă nu poți disprețui averile, cum crezi că ai să poți birui altă patimă? Cum ai să poți birui pofta, dorința de slavă, mânia, furia? Nu te crede nimeni de-ai spune asta! Se spune că pofta trupului, mânia şi furia i se datoresc felului cum este alcătuit trupul fiecărui om; doctorii atribuie tot alcătuirii trupului patimile mari; ei susțin că oamenii mai focoşi sunt mai desfrânați, pe când cei cu temperament rece sunt înclinați spre mânie şi furie; dar nimeni n-a auzit vreodată pe cineva spunând că este cineva zgârcit din pricina alcătuirii trupului lui. Deci iubirea de argint se datoreşte numai trândăviei şi este o boală a unui suflet nesimțitor la durerea altuia”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 923)

„Să nu considerăm că iubirea bogățiilor este un tiran; să nu imputăm această tiranie decât laşității noastre. Mulți oameni zic că ei nu ştiu ceea ce este argintul. Această dorință nu ne este naturală; dorințele naturale sunt născute cu noi de la început şi multă vreme nu s-a ştiut ce este aurul şi argintul. De unde s-au produs în noi aceste dorințe după bogății? Din slava deşartă şi din părerea noastră cea mare despre noi înşine. Printre dorințele care se află în om, unele sunt necesare, altele sunt naturale şi sunt care nu sunt nici una nici alta. Spre exemplu: sunt dorințe care dacă nu sunt împlinite, fac să moară trupul, şi acelea sunt naturale şi necesare, ca dorința de a mânca, de a bea, de a dormi. Pofta trupului este naturală, dar nu este necesară; cei mai mulți au stăpânit-o şi nu au murit. Iubirea bogățiilor nu este nici naturală, nici necesară, ci în plus. Dacă vrem, noi vom înlătura jugul acestei tiranii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, p. 382)

„Strămoşii noştri din vechime nici măcar nu ştiau ce-i banul, nu umblau după aur şi argint. Aşadar cum de a apărut atât de stăruitor iubirea de arginți la oamenii care au venit după ei? Din pricina slavei deşarte şi a plăcerilor trupeşti, dar şi din cauza trândăvirii şi a necredinței în pronia lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 45)

IUBIREA DE ARGINȚI (manifestarea ei)

„Un iubitor de argint nu-i bun de nici o treabă, fie că e căpetenie de oşti, fie că stă în fruntea popoarelor; dar, mai bine spus, nu-i bun de nici o treabă nu numai în treburile cele de obşte, dar nici în treburile lui proprii. De vrea să se însoare, nu-şi ia femeie virtuoasă, ci pe cea mai rea din toate; de vrea să-şi cumpere casă, nu cumpără o casă pe măsura unui om liber ci una să-i aducă cât mai mult venit; de vrea să-şi ia o slugă, apoi o ia pe cea mai rea. Dar pentru ce vorbesc eu de comanda unei oşti, de conducerea unui popor, de chivernisirea casei? De este împărat, este mai ticălos decât toți ticăloşii, este o ciumă a omenirii, este mai sărac decât toți săracii pământului. Răpeşte averile tuturora, dar socoate că are mai puțin decât toți. Măsurând pe cele ce are cu dorința de a avea pe cele pe care nu le are încă, le socoate pe cele ce le are o nimica față de cele pe care vrea să le aibă.

De aceea şi spune cineva: *Nimic nu-i mai nelegiuit ca iubitorul de argint*. Iubitorul de argint este duşmanul lui însuşi şi duşman de obşte al întregii lumi. Se îndurerează că pământul nu face aur în loc de spice de grâu, că izvoarele nu izvorăsc aur în loc de apă şi că munții nu sunt de aur în loc de piatră. Se necăjeşte când anul e îmbelşugat, e negru la față când lumea o duce bine; întoarce spatele oricărei trebi care nu poate să-i aducă bani; îndură orice, chiar când e vorba să câştige numai doi bănuți. Urăşte pe toți; şi pe săraci şi pe bogați; pe săraci, ca nu cumva să vină să-i ceară; pe bogați, că nu are averile lor. Socoteşte că toți stăpânesc avuțiile lui şi se uită urât la toți, ca şi cum ar fi nedreptățit de toți. De îndestulare nu ştie, saț nu cunoaşte. Este mai nenorocit decât toți oamenii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 911-912)

„Pofta e aşa făcută, că nu se stinge când îi dai mai mult, ci, dimpotrivă, se prinde şi mai tare cu cât îi dai mai mult; întocmai ca focul: cu cât pui mai multe lemne pe el cu atât ajunge mai puternic şi mai sălbatic; şi pofta de bani atunci mai cu seamă creşte, când îi dai mai mult aur. Deci dacă dorința de mai mult e semn de sărăcie, iar dacă bogatul are această dorință, atunci el este cel sărac. Vezi că atunci sărăceşte sufletul când omul este bogat şi că atunci se îmbogățeşte când omul este sărac? Iar dacă vrei, să-ți dau un exemplu. Să ne închipuim doi oameni: unul care are o mie de talanți, iar altul zece; să luăm şi unuia şi altuia talanții. Care din ei va suferi mai mult? Negreşit cel care a pierdut o mie de talanți. Şi n-ar fi suferit mai mult dacă nu i-ar fi iubit mai mult; iar dacă-i iubeşte mai mult înseamnă că-i doreşte mai mult, înseamnă că el este mai sărac. Dorim mai cu seamă ceea ce nu avem; că pofta se naşte din lipsă; unde-i sațiu nu-i poftă; că atunci mai

cu seamă însetăm, când nu avem apă”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 913)

„Dragostea de bani se aşează în mintea bogaţilor ca într-o cetăţuie şi, de acolo de sus, le dă în fiecare zi porunci pline de toată fărădelegea; şi nici un bogat nu i se împotriveşte!” (*Omilii la Matei,* omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 273-274)

„Să-l întrebăm pe iubitorul de avuţii dacă nu-i trec prin minte nişte gânduri ca acestea, dacă nu omoară cu gândul pe toţi, pe prieteni, pe rude şi chiar pe părinţi. Dar iarăşi, nici nu-i nevoie să-l întrebăm pe el! Că toţi cei stăpâniţi de boala aceasta ştiu că părinţii le sunt povară. Socoate împovărător şi greu ce e dulce şi plăcut tuturora, copiii.” (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„Dar, o, iubire de arginţi! Prefaci totul în bani! Din pricina aceasta s-au întors toate pe dos. De fericeşti pe cineva, îl fericeşti pentru că are bani; de-l vaiţi pe cineva, îl vaiţi pentru că n-are bani. Toţi nu vorbesc de altceva decât de bani: cum s-a îmbogăţit cutare, cum a sărăcit cutare. Dacă pleacă cineva în armată, dacă se însoară, dacă învaţă vreo meserie, dacă se apucă de orice altceva, nu pune mâna pe lucru până nu află mai întâi dacă poate ajunge uşor bogat.” (*Omilii la Matei,* omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1003)

,,Când cel ce se bolnăveşte de această poftă vede prin târg slugi care aleargă în toate părţile, când vede cai strălucind de aurul ce este pe hamurile de pe dânşii, când vede oamenii împodobiţi cu hainele cele mai scumpe, atunci întunericul cel mai mare îl cucereşte. Şi ce spun eu de case şi de turnătoriile de aur? Eu cred că nişte astfel de oameni, dacă ar vedea numai icoana bogăţiei, şi încă s-ar tulbura, s-ar sălbătici şi ar turba, aşa că întunericul de pretutindeni îi înconjoară. Când ei văd icoana împăratului, nu admiră frumuseţea pietrelor, nici aurul, nici haina cea de adevărată porfiră, ci chiar se şi topesc. După cum acel nenorocit îndrăgostit, chiar dacă ar vedea numai icoana femeii iubită de el, şi se pironeşte cu privirea la acel lucru neînsufleţit, tot aşa şi acesta, văzând icoana neînsufleţită a bogăţiei, pătimeşte de acelaşi dor nebun, fiindcă este stăpânit de cea mai tiranică patimă. El trebuie sau să stea în casă, sau dacă se duce în târg, să se întoarcă degrab acasă, fiindcă mult i-au întristat ochii, şi a primit în suflet mii de răni. Şi după cum acela nimic alta nu vede înaintea ochilor fără numai pe femeia

iubită de el, tot asemenea trece cu vederea pe cei săraci şi toate celelalte dinaintea lui – ca nici măcar o mângâiere cât de mică să nu găsească – şi privirile îi sunt întoarse numai la cei bogaţi, aducând în sufletul lui focul cel mai grozav prin privirea acelora. Foc este cu adevărat această patimă nenorocită; foc care mistuie pe cel căzut în ea, şi chiar de nu ne-ar fi ameninţat cu gheena şi cu osânda, totuşi cele de aici încă sunt o mare osândă; căci a fi cineva veşnic muncit de această boală grozavă şi a nu-i mai da de leac niciodată este o osândă din cele mai mari – şi deci numai aceasta ar fi de-ajuns ca să-l facă a fugi de această boală." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, p. 111)

,,… strigă pe fiece zi neomenoasa, cruda şi tirana iubire de argint, celor robiţi de dânsa? – Pună-se, zice, cele ale noastre înaintea tuturor mincinoşilor, tâlharilor şi şarlatanilor, spre îmbuibare, iar nicidecum înaintea celor flămânzi şi cari au trebuinţă de hrană!… Apoi atunci nu voi sunteţi cei cari faceţi pe oameni tâlhari? Nu voi sunteţi cari daţi hrană focului pizmăreţilor? Oare nu voi învăţaţi pe alţii a fi vicleni şi dositori, punându-le înainte bogăţiile voastre întocmai ca pe o momeală atrăgătoare? Ce nebunie este aceasta? Căci într-adevăr, este un fel de nebunie şi smintire văzută, de a păstra cuferele pline de haine, iar pe fratele tău, cel după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, a-l trece cu vederea gol, tremurând de frig, şi poate de-abia ţinându-se drept în picioare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, p. 219)

,,Dânşii nu zic că *Voiam a avea averea lui cutare*, ci ar dori ca şi munţii să se prefacă în aur, şi casele, şi tot ce se vede, şi astfel ei cu poftele lor ajung într-o altă lume, fiindcă pătimesc la nesfârşit şi nicăieri nu se sfârşeşte pofta lor.

Cine ar putea să înfăţişeze prin cuvânt furtuna cea mare din cugetele acelora, valurile şi întunericul ce-i cuprind? Dar unde sunt valuri şi furtună, ce plăcere ar mai fi? Nu este nici una, ci vuiet şi scârbă, şi nouri întunecaţi în loc de ape, cari aduc o mare tristeţe." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, p. 399)

,,Iubitorul de argint niciodată nu se va depărta de această poftă, nu numai fiindcă nu poate să răpească avutul tuturor, ci şi pentru că oricâte ar avea, socoteşte că nimic nu are – pe când cel ce dispreţuieşte averile, totul va

crede şi va socoti de prisos şi nu-şi va chinui în zadar sufletul cu pofte nesfârşite. Nimic nu este atât de chinuitor pentru un om, ca o dorinţă lipsită de împlinire, ceea ce dovedeşte mai cu seamă părerea cea stricată. Căci te gândeşte: cel ce doreşte averi şi-şi agoniseşte multe, el totuşi se găseşte ca şi cum n-ar avea nimic. Dar oare ce ar putea fi mai nesuferit ca această boală? Şi nu numai acesta este răul cel mare, ci şi aceea că, având averi, el crede totuşi că nu are nimic, şi se zbuciumă ca şi cum n-ar avea nimic. Chiar de ar putea răpi avutul tuturor, el mai mult încă se mâhneşte. Chiar de ar câştiga o sută de talanţi, el totuşi se tulbură că nu a câştigat o mie. De ar câştiga o mie, este mâhnit că nu a câştigat un milion şi, în sfârşit, orice câştig, fie cât de mare, pentru dânsul este un adaos la sărăcie, căci cu cât ar câştiga mai mult, cu atât mai mult va dori. Aşadar, cu cât cineva va câştiga mai mult, cu atât se face mai sărac, fiindcă cel ce doreşte mai mult este cel mai mare sărac. Când cineva are o sută de talanţi, nu este tocmai atât de sărac, când însă are o mie de talanţi, atunci mai cu seamă este sărac, căci el nu se mai mulţumeşte cu mii ca la început, ci i se pare că are nevoie de milioane. Deci dacă a dori şi nu a izbuti în dorinţă o numeşti plăcere, apoi atunci mi se pare că tu nu cunoşti firea plăcerii adevărate. Cum că aceasta nu este plăcere, ci chin, să o cercetăm şi din altă parte. Când suntem însetaţi, nu oare pentru aceea suntem mulţumiţi blând, că adică contenim setea şi, prin urmare, pentru aceea a bea este o plăcere, căci ne izbăveşte de nişte chinuri grozave? Fireşte că aşa este. Dar dacă am voi să stăm pururea în această poftă, apoi atunci nu vom avea nici un cuvânt de apărare de pedeapsa bogatului aceluia din Evanghelie, fiindcă şi dorinţa aceluia de a-şi astâmpăra setea cu o picătură de apă era osândă, câtă vreme nu se găsea nimeni care să i-o împlinească. Şi tocmai acest rău mi se pare că-l suferă veşnic şi iubitorii de argint, căci şi sufletul lor arde după averi, mai mult decât al celor însetaţi. Bine a spus cineva că iubitorii de argint sunt idropicoşi, fiindcă precum cei idropicoşi purtând multă apă în trupul lor, ard încă mai mult, tot aşa şi iubitorii de argint, cu cât au averi mai multe, cu atât doresc mai mult. Pricina este că nici idropicoşii nu au apa în locurile cuvenite, şi nici iubitorii de argint nu au pofta lor în marginile judecăţii sănătoase.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 147)

,,Deschide sufletul fiecăruia, şi al celui ce dispreţuieşte averile, şi al celui ce nu le dispreţuieşte, şi vei vedea că acesta din urmă se aseamănă cu cei nebuni, căci el nu voieşte nici a vedea, nici a auzi ceva, pe când cel dintâi se aseamănă cu un liman slobod de orice valuri şi el este prietenul tuturor, pe când celălalt este duşmanul tuturor. Acesta, chiar de i-ar lua cineva ceva, ele

totuşi nu se supără, sau de i-ar da cineva ceva, el nu se mândreşte, ci are cu dânsul o slobozenie însoțită de toată siguranța. Acela este silit de împrejurări a linguşi şi a se fățărnici înaintea tuturor, pe când acesta înaintea nimănui.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 148)

„Câteodată odrăsleşte această boală grozavă şi în sufletele săracilor, şi atunci încă mai mult le zădărăşte sărăcia lor. De se găseşte vreun sărac iubitor de argint, apoi atunci acela este iubitor de argint nu atâta în bani, pe cât în sărăcie şi în foamete, fiindcă el nu caută a se bucura în linişte de cele cu cumpătare, ci şi pântecele îl are îndreptat spre foamete, şi trupul şi-l pedepseşte cu golătatea şi cu frigul, şi pretutindeni se înfățişează mai nenorocit decât cei legați de prin temnițe; pururea plânge şi se vaită, ca şi cum ar fi mai ticălos decât toți oamenii, chiar de ar avea înaintea ochilor lui mii de săraci. Acesta dacă se duce în piață capătă mii de ghionturi, de se duce la baie sau la teatru, de asemenea, şi nu numai de la privitori, ci şi de la cei de pe scenă, când mai ales vede multe din acele femei pierdute strălucind de aurul de pe ele. Acesta, când călătoreşte pe mare, gândindu-se la acele corăbii încăpătoare de mii de oameni, la mărfurile din ele, cum şi la câştigul negustorilor, de supărare crede că nici nu trăieşte; de călătoreşte pe pământ, apoi gândindu-se la țarinile dinaintea sa, la mahalalele târgurilor, la hanurile de acolo, la băile ce se văd, cum şi la veniturile acestora, se crede pe sine a fi mort; de-l vei privi când se găseşte acasă la dânsul, vei vedea cum singur el îşi deschide rănile ce a fost căpătat în oraş, care încă mai mult îi vatămă sufletul, şi o singură mângâiere vede la toate relele ce-l muncesc, adică moartea şi scăparea lui de aici. Aceasta nu o pătimeşte numai cel sărac, ci şi cel bogat care este tras de această boală, şi încă cu cât mai mult decât cel sărac, cu cât această asuprire la el se vede încă mai aprinsă şi beția încă mai mare. Pentru aceea se şi crede pe sine mai sărac decât toți săracii, şi chiar că este mai sărac, fiindcă sărăcia şi bogăția nu se judecă după măsura lor, ci după aşezarea celui stăpânit de ele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 247)

„Nici un stăpân – chiar de ar fi cel mai tiran – nu porunceşte astfel de porunci crude şi barbare, ca cele ce urmează: *necinsteşte-ți,* zice, *sufletul fără vreun folos; bate-ți joc de Dumnezeu, disprețuieşte însăşi natura, şi chiar tată de ți-ar fi, sau mamă, tu nu avea nici o sfială, ridică-te asupra lor*. Acestea sunt poruncile arghirofiliei, sau a iubirii de argint.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, p. 200)

„Sau oare nu despre acestea legiuieşte iubirea de argint? *Fii obraznic şi fără de ruşine,* zice, *fii îndrăzneț fără margini, spurcat şi de nesuferit, fără milă, omorâtor de tată şi de mamă, mai mult fiară sălbatică decât om. Să întreci orice şarpe cu veninul ce iese din tine, pe orice lup cu răpirea, şi chiar de ar fi nevoie ca să ajungi la răutatea diavolului, nu te da în lături. Ignoră total pe binefăcătorul tău.* Oare nu acestea le spune, şi nu de acestea se aud?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, p. 201)

„Lacomii de averi sunt cu atât mai nesățioşi decât curvarii, cu cât sunt supărați de o poftă mai mică sau, mai drept vorbind, aceasta nici nu mai este poftă, ci trândăvie. Căci aici pofta este atât de naturală, încât, chiar de nu s-ar apropia cineva de femeie, totuşi natura îşi face treaba, pe când acolo nimic din acestea nu se întâmplă." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 174)

„Sunt tare nedumerit şi nu pot înțelege pentru ce tot neamul omenesc, ca să întrebuințez acest cuvânt pentru ce tot neamul omenesc nu găseşte nici o plăcere acolo unde plăcerea i se oferă cu uşurință şi fără nici o piedică şi, dimpotrivă, caută plăcere tocmai în lucrurile însoțite de griji, de greutăți şi de necazuri. Pentru ce nu le face oamenilor atâta plăcere argintul expus în prăvăliile negustorilor câtă plăcere le face argintul pe care-l au în casa lor? Pentru ce, deşi argintul din prăvălia negustorilor e mai strălucitor şi nu aduce asupra sufletului nici grijă şi nici tulburare?

- De ce? mi se răspunde; pentru că argintul din prăvălia negustorilor nu-i argintul meu, pe când cel din casă e al meu.

- Prin urmare nu argintul iți produce plăcere, ci lăcomia ta dă naştere plăcerii! Dacă n-ar fi aşa, ar trebui să simți aceeaşi plăcere când priveşti argintul din casa ta ca şi atunci când îl priveşti în prăvălia negustorilor." (*Despre Feciorie*, 68, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 117)

„Negreşit, poate fi numit om cu griji omul care se îngrijeşte de lucruri pe care nu le va putea folosi multa vreme, iar de multe ori nu se foloseşte de ele nici chiar puțină vreme …"(*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 124)

„Iubirea de arginți îl aruncă în nenumărate griji, nedreptăți, înşelăciuni, certuri şi alte păcate, care-l fac şi pe el victimă, şi pentru lume

vrăjmaş. De aceea spune Apostolul: *Cei ce vor să se îmbogăţească, aceia cad în ispită şi în cursă şi în multe pofte nebuneşti şi vătămătoare, care-i cufundă pe oameni în ruină şi-n pierzare* (I Timotei 6, 9).” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 44)

„Această stăpână este mai sălbatică decât orice barbar şi mai cumplită decât orice fiară şi mai necruţătoare decât orice diavol, căci îi prinde pe cei robiţi ei şi îi poartă în ceasul de acum[256] prin piaţă şi le dă însărcinări grele şi nu le îngăduie nici măcar un pic să răsufle din pricina chinuitoarei munci la care îi supune.” (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenţi la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuţii*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 72-73)

„Din sânul acestei nopţi nefericitul nu ştie să mai zărească nimic, nici mustrările conştiinţei sale, nici crima vieţii sale, nici pericolul grozav pentru viitorul său, pretutindeni şi în toate el nu vede decât aurul. El are ochi numai pentru aur, şi inimă, şi gând şi o voinţă fierbinte; pentru privirile lui toate sunt moarte, inteligenţa lui este nemişcată, inima lui este de gheaţă. Asemenea desfrânatului care n-are priviri şi gânduri decât pentru obiectul lui necurat al patimii sale şi rămâne nesimţit la restul; tot aşa omul bogăţiei nu zăreşte nimic altceva în lume decât ceea ce-i este lucrul şi profitul.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 519)

IUBIREA DE ARGINŢI (gravitatea)

„După cum beţivii cu cât beau mai mult cu atât ard mai mult de sete şi aprind şi mai cumplit cuptorul, tot aşa şi cei robiţi de tirania poftei după bani nu-şi potolesc niciodată pofta, ci cu cât adună mai mult cu atât li se măreşte mai mult văpaia şi aprind şi mai cumplit cuptorul. Nu-i vede, oare, pe cei dinaintea noastră, că după ce cuprinseseră, ca să spun aşa, întreaga lume, au plecat de aici goi şi sărmani, câştigând de pe urma ostenelilor lor atâta numai cât să dea socoteală şi să fie osândiţi pentru toate cele făcute de ei? Averile rămase de la ei le-au împărţit unii şi alţii, dar păcatele săvârşite cu strângerea averilor le-au luat cu ei, ca să sufere pedeapsa marii mâniei dumnezeieşti, negăsind de nicăieri nici o mângâiere”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VII,

[256] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: ceasul rugăciunii în Biserică (n.s. 157, p.73)

în col. PSB, vol. 21, pp. 406-407)

„Nu vorbesc de aur, ci de pofta deşartă şi nebună după aur! Pofta aceasta scoate picătură cu picătură sângele din oameni, ucide şi-i mai cumplită ca o fiară, sfâşiind pe cei ce-i cad în ghiare; şi ceea ce-i mai rău e că nu-i lasă pe cei sfâşiați să simtă sfâşierea. Ar trebui ca aceia care îndură nişte suferințe ca acestea să întindă mâna la cei ce trec pe lângă ei şi să-i cheme-n ajutor, dar ei dimpotrivă se bucură de aceste sfâşieri. Poate fi, oare, o ticăloşie mai mare ca aceasta?". (*Omilii la Matei,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 119)

„Dacă un bolnav cu mare temperatură ar răpi de la cineva un vas cu apă şi şi-ar potoli cu ea pofta lui vătămătoare, cui am putea spune că a făcut rău? Celui căruia i s-a răpit vasul cu apă sau celui care l-a răpit? Negreşit celui care a răpit vasul, că şi-a mărit febra şi şi-a înrăutățit boala. Tot aşa gândeşte şi de iubitorul de avuții şi de iubitorul de argint. Că acesta este cuprins de nişte friguri cu mult mai cumplite decât acela; jefuind, îşi aprinde şi mai mult flacăra". (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„Nu este, nu este o mai mare nebunie decât nebunia celui robit de avuții. Pare că stăpâneşte, dar e stăpânit; pare că este domn, dar e rob; are lanțuri împrejurul lui şi se bucură; face mai sălbatică fiara şi se veseleşte; ajunge rob şi se bucură şi saltă; vede cum câinele cel turbat se repede la sufletul lui - şi ar trebui să-l lege şi să-l lase să piară de foame -, dar el îi dă mâncare din belşug, ca să se repeadă şi mai mult la el şi să ajungă şi mai furios.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea să dezlegăm lanțurile, să ucidem fiara, să alungăm boala, să scoatem din sufletul nostru nebunia aceasta, ca să ne bucurăm de linişte, de sănătate înfloritoare (…) " (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 598)

„Iubirea de arginți l-a făcut pe Iuda şi vânzător şi jefuitor de cele sfinte.

Ascultați toți iubitorii de argint, toți câți sunteți bolnavi de boala lui Iuda! Ascultați şi feriți-vă de boala aceasta! Dacă Iuda, care a fost împreună cu Hristos, Care a săvârşit atâtea minuni, care s-a bucurat de atâtea învățături, s-a scufundat într-o prăpastie atâta de mare, pentru că nu s-a desprins de boala aceasta, cu mult mai mult voi, care nici nu ascultați Scripturile şi care sunteți şi mereu prinşi de grijile lumii acesteia, cu mult

mai mult voi veți fi mai uşor doborâți de patima aceasta dacă nu veți avea grijă necontenit de voi înşivă. În fiecare zi era Iuda cu Acela Care nu avea unde să-şi plece capul (Matei 8, 20), în fiecare zi îl învăța, cu cuvântul şi cu fapta să nu aibă nici aur, nici argint, nici două haine (Matei 10, 9-10), şi totuşi nu s-a înțelepțit. Şi cum nădăjduieşti tu să scapi de boala iubirii de arginți, când nu te îngrijeşti deloc şi nici nu-ți dai multă silință?" (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 910)

„Tirania banilor este mare; dovada, tânărul acesta. De-am săvârşi toate virtuțile, dragostea de bani le prihăneşte pe toate. Pe bună dreptate a spus Pavel că este rădăcina tuturor relelor: *Iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor* (I Tim. 6, 10)" (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 726)

„Ce este un mormânt? O piatră sub care stă un trup mort. Este, oare, vreo deosebire între trupurile iubitorilor de arginți şi pietrele mormintelor? Nu! Dar, mai bine spus, sunt chiar mai de plâns decât mormintele. Că trupul lor nu este o piatră, care are sub ea un trup mort, ci un trup mai nesimțitor decât pietrele, un trup care poartă de colo-colo un suflet mort." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 922)

,,Iubitorul de argint nici de averile ce le are nu se va bucura, căci ceea ce are nu se îndură a cheltui, ci mai degrabă ar voi să i se taie carnea de pe trup, decât să cheltuiască banii, pe când cel ce dispreţuieşte averile a şi câştigat un bun mare, acela de a se bucura cu multă slobozenie de ceea ce are şi a se folosi de avutul său. Deci ce este mai plăcut? A se bucura cineva în linişte de averile sale, sau ca, trăind sub stăpân atât de aspru ca bogăția, să nu îngăduie nimănui a se atinge de ale sale?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, pp. 146-147)

,,Să fugim de această străină boală, să fugim de rădăcina tuturor relelor, să fugim de gheena de aici, fiindcă pofta de averi este o adevărată gheenă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, pp. 147-148)

,,Nimic nu este aşa de războinic ca iubirea de argint, nimic nu face pe cineva mai sărac ca iubirea de argint, fie el bogat, fie sărac." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 247)

„Cum de numeşte Pavel păcatul acesta *rădăcina relelor*? Apoi aceasta o spun şi eu; însă numai nouă ni se pare că este rădăcina relelor, iar nu că ar fi de la firea lucrului. Şi dacă voiţi, să facem asemuire şi să vedem care anume poftă este mai tiranică: aceea a banilor sau a trupurilor? Şi care se va găsi că vatămă pe oamenii mari, aceea negreşit că este cea mai tiranică. Aşadar, să vedem pe care bărbat mare a stăpânit pofta de bani? Nici pe unul, ci numai pe cei de jelit şi de dispreţuit, ca Ghiezi, Ahaav, Iuda şi preoţii iudeilor - pe când pofta trupurilor a cuprins pe marele Prooroc David. Şi aceasta o spun nu ca şi cum aş da iertare celor cuprinşi de această poftă, ci pregătindu-i ca încă mai mult să fie cu trezvie. Când îţi arăt că patima este mare, atunci mai cu seamă îţi arăt că cei cuprinşi de acea patimă sunt lipsiţi de toată iertarea. Că poate dacă nu ştiai de acea fiară sălbatică, ai fi putut să alergi la aceasta; iar acum când ştii, şi totuşi cazi în cursă, ce răspuns vei avea?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, p. 211)

„Cumplită este această tiranie a iubirii de argint şi totodată este de ajuns pentru a pierde sufletul. Nu se sminteşte cineva atât de tare din cauza beţiei, cât se sminteşte din cauza iubirii de argint! Nu devine nimeni atât de netrebnic din cauza nebuniei, cât devine din cauza iubirii de argint.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 120)

„Cât de mare este tirania banilor, sau, mai bine zis, vai de ticăloşia celor robiţi banilor de bunăvoia lor! Nu au banii acea putere mare de a ne robi, ci noi suntem foarte demoralizaţi şi moleşiţi, înjosiţi şi pământeşti, noi, cei trupeşti, noi, cei tâmpiţi, şi nicidecum că ar avea banii acea putere mare. Căci ce poate face banul, spune-mi? Eşti surd şi nesimţitor. Dacă diavolul nu este nimic, demonul cel spurcat, el, cel atât de viclean, şi care pe toate le încurcă, apoi banii, ce putere au? Dacă vezi argint, închipuieşte-ţi că este cositor. Dar nu poţi? Atunci ceea ce este adevărat să crezi: că el este pământ fiindcă într-adevăr pământ este.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 81)

„,… când odată iubirea de arginţi orbeşte ochii duhului nostru, atunci noi umblăm cu totul în întuneric. Ca să te convingi desăvârşit despre aceasta, socoteşte numai cât de multe lucruri în sufletul lui Iuda iubirea de argint le-a dat uitării. Îndată ce ea a intrat în acest suflet, s-a uitat toată petrecerea cu Domnul, toată acea sfântă legătură şi societate, însăşi învăţătura cea admirabilă a lui Hristos, toate acestea au fost uitate. Pentru aceea, cu drept zice Pavel: *Rădăcina tuturor răutăţilor este iubirea de argint* (I Tim., 6,

10).” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 167)

„... omul care-i preocupat de averi nu este numai robul banilor, ci şi al slavei şi al cinstei şi al vieţii prezente; într-un cuvânt, este rob tuturor lucrurilor trecătoare din lumea aceasta. De aceea Pavel a numit banii si averile rădăcină a tuturor relelor (I Tim., 6, 10).”(*Despre Feciorie*, 81, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 138)

„Sufletul care se va lipi de iubirea de argint nu va putea lesne să se izbăvească, că precum pasărea se prinde în vergelile care se pun cu vâsc nu mai are scăpare, aşa păţeşte şi iubitorul de arginţi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 123)

IUBIREA DE ARGINŢI (urmările păgubitoare)

„Totuşi zidurile se dărâmă îndată şi cad; şi chiar dacă ar rămâne în picioare nu ne-ar fi de vreun folos, după cum nu ne sunt nici casele cele mari şi strălucitoare. Casele acestea nu pot primi pe cetăţeanul cerului; iar cel care are patria cea de sus nu suferă să stea în ele”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 307)

„Şi după cum copiii sunt aspru bătuţi când nu-şi fac lecţiile şi se iau cu joaca, tot aşa şi noi vom primi cea mai cruntă pedeapsă dacă acum ne cheltuim toata râvna cu clădiri de case şi de acareturi, iar la înfricoşătoarea judecată nu vom putea să arătăm, prin fapte, lecţiile cele duhovniceşti. Nimeni nu va fi exceptat: tată, frate, oricine. Toate casele şi acareturile noastre vor pieri, dar osânda, strânsă de pe urma lor, rămâne veşnic, e nemuritoare. Aşa se întâmplă şi cu copiii: când tatăl le strică jucăriile, pentru că sunt leneşi şi nu-şi caută de carte, copiii plâng necontenit!”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IX, în col. PSB, vol. 23, pp. 307-308)

„Îmi vorbeşti de atâtea şi atâtea hectare de pământ, de zece, de douăzeci sau chiar multe case, de tot atâtea băi, de mii de robi sau de două ori atâţia, de trăsuri ferecate în aur şi argint! Eu îţi spun numai atât! Dacă fiecare dintre voi, bogaţilor, şi-ar părăsi sărăcia lui - că bogăţia voastră e sărăcie faţă de aceea de care vreau să vă vorbesc - şi ajunge proprietarul întregii lumi; dacă fiecare din voi ar avea în stăpânirea lui atâţia oameni câţi sunt acum peste tot pe pământ şi mare; dacă fiecare din voi ar stăpâni toate:

lumea, pământul, marea, casele, oraşele şi neamurile; dacă pretutindeni toate izvoarele ar izvorî aur în loc de apă, ei bine, eu voi spune că un om atât de bogat nu face trei parale dacă pierde împărăția cerurilor! Dacă se chinuiesc cumplit cei care iubesc aceste bogății trecătoare, atunci când nu le dobândesc, ce n-ar mângâia, oare, dacă şi-ar da seama cât de mari sunt bogățiile cele negrăite de pe lumea cealaltă? Nimic. Nu-mi vorbi mie de bogăția averilor, ci gândeşte-te la paguba mare ce o suferă îndrăgostiții de averi din pricina averilor lor! Pierd cerul de dragul bogăției lor; pățesc la fel ca unul care pierzând onorurile cele mari din palatele împărăteşti, are numai o grămadă de băligar şi se fuduleşte cu ea. Că întru nimic nu se deosebeşte mulțimea bogătaşilor de o grămadă de băligar. Dar, mai bine spus, băligarul e mai bun decât averile; e de folos şi pentru îngrăşarea pământului şi pentru încălzitul băilor şi pentru multe alte treburi de acest fel; dar aurul îngropat la nimic din acestea nu este de folos. Şi de-ar fi numai nefolositor! Dar aşa, dacă nu este întrebuințat cum trebuie, aurul aprinde multe cuptoare în sufletul stăpânului lui, dă naştere la nenumărate rele. Din pricina asta scriitorii păgâni au numit iubirea de argint acropolă a răutăților, iar fericitul Pavel a numit-o, cu mult mai bine şi mai nimerit, rădăcină a tuturor relelor (I Tim., 7, 10)". (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 733-734)

„Domnul le-a grăit:

Ce vi se pare? Un om avea doi feciori; şi a zis celui dintâi: Du-te astăzi şi lucrează în via mea! Iar el răspunzând a zis: Nu vreau, dar mai pe urmă, căindu-se, s-a dus. Şi mergând la al doilea i-a spus la fel; iar acela răspunzând, a zis: Eu, Doamne, voi merge şi n-a mers. Care din aceşti doi a făcut voia tatălui? Iar ei au zis: Cel dintâi (Matei 21, 28-31).

Îi mustră iarăşi prin pilde! Arată în chip ascuns nerecunoştința iudeilor şi ascultarea neamurilor, foarte mult osândite de ei. Cei doi feciori sunt aceste două popoare: iudeii şi neamurile; şi aşa s-a întâmplat şi cu neamurile şi cu iudeii. Neamurile, deşi n-au făgăduit să asculte, deşi n-au auzit legea, au arătat, cu fapta, că ascultă; iudeii, deşi au spus: *Toate câte va spune Dumnezeu vom face şi vom asculta* (Ieş., 19, 8)*,* cu fapta n-au ascultat. Dar ca nu cumva iudeii să creadă că legea le va fi de folos, Hristos le arată că însăşi legea îi va osândi. Acelaşi lucru îl spune şi Pavel: *Nu auzitorii legii sunt drepți înaintea lui Dumnezeu, ci făcătorii legii se vor îndreptăți* (Rom., 2, 13). Şi pentru ca să-i facă pe iudei să se osândească singuri, îi pune pe ei să rostească hotărârea de osândire, aşa cum a făcut în pilda următoare, cu lucrătorii cei răi trimişi să lucreze în vie (Matei 21, 33-41)". (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 773-774)

„Din toate patimile, patima aceasta este cea mai cumplită. Din pricina ei, jefuirea mormintelor, din pricina ei, crimele, din pricina ei, războaiele şi luptele, din pricina ei, orice rău. Un iubitor de argint nu-i bun de nici o treabă, fie că e căpetenie de oşti, fie că stă în fruntea popoarelor; dar, mai bine spus, nu-i bun de nici o treabă nu numai în treburile cele de obşte, dar nici în treburile lui proprii. De vrea să se însoare, nu-şi ia femeie virtuoasă, ci pe cea mai rea din toate; de vrea să-şi cumpere casă, nu cumpără o casă pe măsura unui om liber ci una să-i aducă cât mai mult venit; de vrea să-şi ia o slugă, apoi o ia pe cea mai rea. Dar pentru ce vorbesc eu de comanda unei oşti, de conducerea unui popor, de chivernisirea casei? De este împărat, este mai ticălos decât toți ticăloşii, este o ciumă a omenirii, este mai sărac decât toți săracii pământului. Răpeşte averile tuturora, dar socoate că are mai puțin decât toți. Măsurând pe cele ce are cu dorința de a avea pe cele pe care nu le are încă, le socoate pe cele ce le are o nimica față de cele pe care vrea să le aibă.

De aceea şi spune cineva: *Nimic nu-i mai nelegiuit ca iubitorul de argint*. Iubitorul de argint este duşmanul lui însuşi şi duşman de obşte al întregii lumi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 911-912)

„Lacomii se tem să nu iasă pe drept din casa lor ceea ce a intrat pe nedrept; tremură de frică să nu vină peste ei cele mai cumplite necazuri; se mânie, se înfurie şi pe ai lor şi pe străini. Vin peste ei unele peste altele: când tristețea, când frica şi mânia; şi, ca şi cum ar trece din prăpastie în prăpastie, întind capul în fiecare zi după averile care n-au intrat încă în stăpânirea lor. De aceea nici nu se bucură de averile pe care le au; asta şi pentru că se tem să nu li se ia, dar şi pentru că nu se gândesc la altceva decât la averile pe care încă n-au pus mâna. Şi după cum cel veşnic însetat, chiar dacă ar bea apa a mii şi mii de izvoare, tot nu simte bucurie, pentru că nu se satură, tot aşa şi iubitorii de argint, nu că nu se bucură, dar se mai şi chinuie - oricât de multe averi ar în jurul lor - pentru că nu cunosc sfârşitul unei astfel de pofte. Aşa pătimesc iubitorii de argint aici pe pământ. Dar să vorbim şi de ziua viitoare. Chiar dacă ei nu vor lua aminte la ce spun, totuşi e de neapărată nevoie să o spunem. În ziua cea viitoare îi vei vedea pe unii ca aceştia osândiți şi chinuiți. Pe ei îi osândeşte Domnul când spune: *Am flămânzit şi nu Mi-ați dat să mănânc; am însetat şi nu Mi-ați dat să beau* (Matei 25, 42); iar când spune: *Duceți-vă în focul cel veşnic, care a fost gătit diavolului* (Matei 25, 41); îi trimite acolo pe cei care s-au îmbogățit în chip necinstit şi rău. Din ceata iubitorilor de argint face parte sluga cea rea, care n-a dat tovarăşilor săi

averile stăpânului său (Matei 24, 48-51); din ceata lor face parte şi cel care a ascuns talantul în pământ (Matei 25, 24-30), ca şi cele cinci fecioare nebune (Matei 25, 8-12). Oriunde te-ai duce, vei vedea pedepsiţi pe iubitorii de argint. Vor auzi când: *Prăpastie între noi şi voi* (Luca 16, 26), când: *Duceţi-vă de la Mine în focul care a fost gătit diavolului* (Matei 25, 41); când vor fi tăiaţi în două vor pleca acolo unde este scrâşnirea dinţilor (Matei 24, 51). Îi vei vedea alungaţi de pretutindeni; nu-şi vor găsi loc nicăieri, ci numai în iad”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 922-923)

„Să vedem acum şi cât de rău îşi fac loruşi iubitorii de argint. Merg goi prin oraş, că nu au pe ei haina virtuţii. Iar dacă nu li se pare ruşinos lucrul acesta, apoi şi asta se datoreşte cumplitei lor nebunii, că nici nu-şi dau seama de neruşinarea lor. Le este ruşine când sunt cu trupul gol, dar se laudă când umblă cu sufletul gol. Iar dacă vreţi vă voi spune şi pricina nesimţirii lor.

- Care-i pricina?

- Pentru că sunt goi între mulţi goi; de aceea nu se ruşinează, după cum nici noi, la baie nu ne ruşinăm unii de alţii. Dacă ar fi mulţi oameni îmbrăcaţi cu haina virtuţii, atunci ruşinea le-ar sări mai bine în ochi. Dar aşa, asta merită mai cu seamă multe lacrimi că, fiind mulţi răi, faptele rele nu mai sunt o ruşine.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 921)

„... cel ce iubeşte argintul nu va putea să se hotărască niciodată să se folosească de el; el va fi păzitorul şi robul lui şi nu stăpânul. El se pune pentru a aduna în fiecare zi tot mai mult, şi se teme să sacrifice cea mai mică parte din sumă; el îşi va refuza cea mai mică risipă şi va fi mai sărac decât toţi săracii; căci nimic nu va şti opri lăcomia lui. Dar argintul nu este făcut pentru a fi păzit într-un vas, el este făcut ca să te foloseşti de el. Dacă pentru a-l ascunde de alţii, noi îl introducem în pământ, este cineva mai nenorocit ca şi noi, care alergăm dintr-o parte în alta ca să adunăm acest argint, ca să-l ascundem apoi şi să-l sustragem de la folosul comun?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, p. 468)

„Iubiţilor, să fugim de iubirea de argint, care face pe om sărac, care strică sufletul, care este prietena gheenei, vrăjmaşa Împărăţiei Cerurilor, mama tuturor relelor la un loc, şi să dispreţuim banii, ca astfel să ne bucurăm de bunătăţile vieţii veşnice.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 247)

„Nu e cu putință să vadă vreodată fața lui Hristos omul iubitor de argint, acesta e un lucru cu neputință!” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 122)

„Cel ce este rob al banului nu poate fi în acelaşi timp şi rob adevărat al lui Dumnezeu. Însuşi Hristos a arătat acest lucru cu neputință: *nu puteți să slujiți lui Dumnezeu şi lui mamona* (Mt., 6, 24) şi *nimeni nu poate să slujească la doi domni* (Mt., 6, 24), fiindcă dau porunci care se împotrivesc una alteia. Hristos, de exemplu, spune: *fie-ți milă de cei care sunt flămânzi*, pe când mamona spune: *dezbracă-l pe cel sărac şi ia-i ceea ce are*; Hristos spune: *lipseşte-te de ceea ce ai*, în timp ce mamona spune: *ia şi ceea ce nu ai*. Ai văzut contrarietatea? Ai văzut războiul? Ai văzut cum nu poate cineva asculta pe amândoi, ci pe unul trebuie să-l disprețuiască? Dar despre acest lucru mai că nu e nevoie de vorbă. Mă întrebați cum aşa? Dar nu vedem oare acest lucru petrecându-se şi în realitate, adică nu-L vedem pe Hristos disprețuit şi pe mamona cinstit? Vedeți că deşi cuvintele sunt grele, faptele sunt cu mult mai grele. Acum desigur că sufletul, dacă ar fi curat de patimă câtuşi de puțin, ar putea să judece cu dreptate, pentru că se află de partea aceasta (în slujba lui Dumnezeu), însă trecând el de cealaltă parte (în slujba lui mamona) şi fiind cuprins de pofta banilor ca de friguri, şi găsindu-se el în toiul plăcerii, nu are judecată curată, nici limpede, iar tribunalul lăuntric nu-i deloc imparțial. Hristos spune, de pildă: *Aşadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu* (Lc., 14, 33), iar mamona zice: *ia de la cel flămând până şi pâinea cea de toate zilele.* Hristos zice: *pe cei din sângele şi din neamul tău să nu-i treci cu vederea* (Isaia, 58, 7 – n.tr.), iar mamona zice: *să nu miluieşti pe cei din sângele şi din neamul tău, ba disprețuieşte chiar şi pe mama şi pe tatăl tău.* Dar ce spun eu de mamă şi de tată când el se leapădă până şi de sufletul său? Şi toate acestea sunt ascultate cu supunere! Vai! Cum cel care porunceşte să fie cineva barbar, neîmblânzit şi crud față de aproapele său este ascultat mai mult decât cel ce porunceşte blândețea! De aceea suntem amenințați cu gheena, de aceea cu focul cel nestins, cu viermele cel neadormit ...” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 123-124)

„Aceste pretinse bunuri nu pot nici să te scape de moarte, nici să te izbăvească de boală şi nici nu pot împiedica bătrânețea sau orice altceva din cele necesare şi cerute de legea naturii. Şi cu toate acestea te mai laşi încă stăpânit de ele! Spune-mi, care-ți e câştigul? Beții, lăcomie în mâncăruri, dezmierdări absurde şi de tot felul, toate acestea ne chinuiesc mai rău decât

cei mai tirani stăpâni, doar atât câştigăm din bogăţie şi altceva nimic, fiindcă nici noi nu vrem să câştigăm altceva, pentru că dacă am vrea, am putea moşteni, cu această bogăţie, chiar şi cerul!” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 201)

„Căci ce rău nu izvorăşte din bani, sau, mai bine zis, nu din bani, ci din reaua intenţie a ceor ce nu ştiu să facă uz precum trebuie de bani?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 191)

„Iubitorul de bani nu are nici un prieten. Şi ce spun eu de prieten? Când el nu cunoştea nici chiar pe Dumnezeu, fiind stăpânit de acea poftă. Nu vedeţi pe titani păşind cu sabia în mână? Deşi în acel mit este mai mult o reprezentare de nebunie; dar aceştia cu adevărat sunt nebuni, îndrăciţi şi ieşiţi din minţi. Dacă le-ai putea descoperi sufletul lor, l-ai găsi astfel alcătuit, încât nu o sabie, nici două, ci mii de săbii sunt într-însul, pe nimeni cunoscând, ci împotriva tuturor turbat, împotriva tuturor aruncându-se şi împungând pe toţi, sfâşiind nu câini, ci suflete de oameni, aruncând blesteme grozave până şi asupra cerului. Toate sunt răsturnate şi nimicite de astfel de oameni, stăpâniţi de mania banilor. Pe cine, deci să învinovăţesc mai mult? Eu nu ştiu; fiindcă molima aceasta pe toţi stăpâneşte, pe unii mai mult, pe alţii mai puţin, dar în fine pe toţi. Precum un foc, căzând pe nişte materii arzătoare, totul strică şi pustieşte, tot aşa şi nebunia aceasta a răsturnat pe dos lumea întreagă. Regi, stăpânitori, oameni de rând, săraci, femei, bărbaţi, până şi copii, toţi în fine la fel sunt stăpâniţi de acest rău. La fel ca atunci când se abate asupra pământului un întuneric grozav nimeni nu se simte liniştit, aşa se petrece şi cu această boală pustiitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 192)

„Avarul lipseşte pe un altul de bani, dar se lipseşte şi pe dânsul de iubirea altora, sau mai bine zis de toţi este învinovăţit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, pp. 54-55)

„Aşa este rădăcina acea rea a iubirii de argint. Înnebuneşte sufletele cuprinse de ea mai grozav ca dracii, le face să nu mai cunoască pe nimeni, nici pe sine, nici pe vecini, nici legile firii, scoate pe om din minţi, îl face nebun. Uită-te câte bunătăţi a alungat din sufletul lui Iuda iubirea dea arginţi. Legăturile cu Învăţătorul, prietenia, statul la masă, minunile, învăţătura, îndemnurile, sfaturile. Pe toate acestea iubirea de argint le-a dat uitării. A avut dreptate Pavel să spună: *Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint*

(I Tim., 6, 10).” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 50)

,,Cine este pricina atâtor rele din lume? Iubirea de bani, pofta cea fără de minte a bogăţiei, această boală nelecuită, acest foc ce nu se stinge niciodată, acest despot care asupreşte pe toată lumea.” (*Cuvânt la Ziua Sfinţilor patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 63)

„Nu există om mai lipsit de omenie decât iubitorul de arginţi. Pe toţi îi urăşte, şi pe cei săraci şi pe cei bogaţi; pe săraci de frică, nu cumva să-i ceară ajutor, pe cei bogaţi de invidie, pentru că nu are banii lor. Nu ştie ce înseamnă milostenie, iubire de oameni, compătimire. Este împotriva oricărei încercări de ajutor social. Orice lucrare, chiar şi cea mai importantă, dacă nu-i aduce câştig ăl lasă indiferent. Din contră poate face orice ca să-şi mărească fie şi cu puţin bogăţia. Patima lui pentru bani nu-şi găseşte saturare, nu cunoaşte mulţimire. Iar această patimă îl cufundă din ce în ce mai adânc în păcatul cel cu multe chipuri, în diverse răutăţi, în zădărnicia lumii. De aceea diavolul nu se osteneşte mult cu bogaţii. Îi încătuşează lesne cu bogăţii şi-i duce la pierzanie.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 45)

,,Că dacă dobândim copil nu ne sârguim să îl facem bun, ci să-i luăm nevastă bogată. Nu să-l facem cu bune deprinderi, ci să-l facem bogat. Dacă ne apucăm de oarecare îndeletnicire, nu căutăm una care să ne ferească de păcate, ci ca să aducă mare câştig. Şi toate se fac pentru bani. Pentru aceea se strică toate, că suntem robiţi patimii [ερως] acesteia de înavuţire.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 93)

IUBIREA DE ARGINŢI (lupta împotriva ei)

....

„Hristos, vorbind despre fecioare, a spus: *Cine poate urma calea aceasta, s-o urmeze*. Însă desăre bani şi averi a vorbit diferit: *Oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate fi ucenic al meu* (Luca 14, 33). Astfel, fecioria, pe care puţini o pot păstra, a lăsat-o în voia fiecărui om, iar lepădarea de averi a poruncit-o pentru toţi.

Să izgonim, aşadar, departe de noi iubirea de arginţi şi lăcomia. Căci cel ce este biruit de o patimă severă şi greu de războit nu va fi pedepsit rău, dar cel ce este biruit de una uşoară şi lesne de stăpânit nu va putea da răspuns la înfricoşătoarea Judecată a Domnului.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 46)

IUBIREA DE ARGINȚI (remedii)

„Dacă am voi să o biruim, nimic nu ne mai împiedică să scăpăm de această nebunie şi o dată cu ea să smulgem din suflet şi să tăiem toate patimile pierzătoare. Să nu socoţi că este lucru greu şi împovărător să dispreţuiţi banii! Când mă gândesc că mulţi oameni, pentru o ambiţie goală şi fără de folos, cheltuiesc mulţi talanţi de aur pe ceea ce nu trebuie, ci ca să culeagă laude de la oameni, de la nişte oameni care-şi pierd vremea în piaţă, de la oameni de trei parale, ca să culeagă laude care se sfârşesc înainte de lăsatul serii, iar de cele mai multe ori nu ţin nici până înserează, ba, chiar înainte de sfârşitul zilei, îi cuprind mii de amărăciuni de banii cheltuiţi; când mă gândesc iarăşi la alţii, prinşi de rătăcirea filosofiei greceşti, dar îndrăgostiţi şi ei de laudele oamenilor, pentru dobândirea cărora se străduiesc cât pot, se despart de toate averile lor, îşi păstrează pentru ei numai toiagul şi mantaua de filosof şi aşa o duc toată viaţa, preferând să îndure orice oboseală şi orice necaz numai ca să fie lăudaţi de oameni; deci, când mă gândesc la toţi aceştia, nu ştiu de cuvânt de apărare sau ce iertare mai putem noi avea când nu vrem să ne despărţim nici de cea mai mică parte din averile noastre pentru porunca dată nouă de Dumnezeu şi pentru slava cea nemuritoare şi fără de sfârşit, ci suntem mai răi decât aceia şi nici nu ne gândim cât de mare este deosebirea între noi şi ei; nu ne gândim că aceia se despart de atâtea averi pentru laudele nefolositoare ale oamenilor, ale celor de aceeaşi fire cu ei, pe când noi de multe ori nu vrem să dăm celor din nevoi cât de puţin pentru Stăpânul nostru Care ne-a dat şi averile noastre şi ne-a făgăduit şi acele nespuse daruri”. (*Omilii la Facere,* omilia XX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 242)

„Nu căuta, dar, să faci totul dintr-o dată; ci, dacă ţi se pare greu să te lepezi dintr-o dată de averi, păşeşte pe scara aceasta, care te duce la cer, încetul cu încetul, treaptă cu treaptă. După cum celor bolnavi de friguri, cărora li se varsă fierea în ei, nu numai că nu li se stinge setea dacă mănâncă şi beau, ci li se aprinde şi mai mult arşiţa, tot aşa şi cu iubitorii de averi; aceştia aprind şi mai mult pofta aceasta rea – mai amară chiar decât fierea - dacă o hrănesc cu averi. Atunci o sting, când scot din sufletul lor pofta de câştig, după cum mâncarea puţină şi golirea stomacului scapă pe om de boala de fiere.

- Dar cum ajungi să-ţi scoţi din suflet pofta de câştig?

- Dacă te gândeşti că nu-ţi va înceta pofta de câştig atâta vreme cât eşti bogat, atâta vreme cât te topeşti de dorinţa de a avea mai mult. O dată scăpat de averi, vei pune capăt şi acestei boli. Nu umbla, dar, după cât mai multe

averi, ca să nu umbli după lucruri ce nu le poți atinge, ca să nu te îmbolnăvești de o boală fără leac, ca să nu ajungi un om vrednic de milă, înnebunit după averi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 731)

„Aşadar, ca să nu ne chinuim zadarnic sufletul, să părăsim dragostea de averi, care ne supără necontenit şi niciodată nu poate să tacă, şi să ne îndreptăm spre o altă dragoste, care ne face fericiți şi are multă uşurință. Să dorim comorile cele de sus! Nici oboseala nu-i atât de mare, iar câştigul, nespus. E cu neputință să nu izbuteşti când priveghezi cât de cât, când eşti cu mintea trează, când dispreţuieşti averile, după cum neapărat trebuie să pierzi comorile cele de sus când eşti robit de averi şi înlănțuit de ele”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 732)

„- Cum se poate vindeca rana aceasta grea?

- Dacă te gândeşti ce fac din sufletul tău bogățiile; dacă te gândeşti cât îl întunecă, cât îl pustiesc, cât îl fac de neruşinat, cât îl urâțesc. Dacă te gândeşti câte rele ai săvârşit ca să aduni atâtea averi; dacă te gândeşti cu câte oboseli şi cu câte primejdii îți păstrezi bogățiile. Dar, mai bine spus, nici nu le poți păstra până la sfârşit, ci tocmai când ai înlăturat toate primejdiile, atunci vine moartea şi de multe ori aruncă toate bogățiile tale mâinile duşmanilor tăi, iar pe tine te duce cu mâinile goale, fără poți lua ceva din toate averile tale, ci numai rănile şi buboaiele ce le-ai căpătat din pricina lor. Aşa pleacă sufletul tău de pe lumea aceasta!

Când vezi, dar, pe cineva strălucind pe dinafară din pricina hainelor şi din pricina suitei lui numeroase, cercetează-i cu de-amănuntul conştiința lui şi vei găsi înăuntru numai pânză de păinjen, vei vedea mult praf”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 732-733)

,,Pentru aceea vă rog a tăia boala chiar de la început. După cum frigurile la început, când lovesc pe cineva, nu-l înfierbântă mult cu setea pe bolnav, dar după aceea, sporind fierbințeala, îl fac a suferi grozav de sete, şi chiar de i-ar da un altul oricât de multă băutură, tot nu i-ar stinge setea, ci încă mai mult se aprinde cuptorul, tot aşa se petrece şi cu această patimă. Dacă noi nu o vom împiedeca de la început ca să intre în sufletul nostru, şi nici nu vom închide uşile, apoi odată intrată, va face multă stricăciune celor ce o vor primi.

Căci, iubiților, şi cele bune, precum şi cele rele, când vor dăinui în noi mai mult timp, se fac mai puternice. Acest fapt l-ar putea vedea cineva

petrecându-se şi în toate celelalte împrejurări din fire. O plantă de pildă, când este sădită de curând, cu uşurinţă se poate smulge, dar cu trecerea timpului înrădăcinându-se tare, numai este aşa de uşor ca la început, ci este nevoie de o mai mare osteneală. Şi o clădire de curând făcută se poate răsturna uşor de cei ce nu sunt mulţămiţi cu ea, pe când dacă va fi bine înţepenită, apoi multe greutăţi va aduce celor ce ar voi să o dărâme. Chiar şi fiara sălbatică dacă s-a cuibărit undeva pe un timp mai îndelungat, cu greu va fi alungată de acolo. Deci pe cei ce n-au fost cuceriţi până acum de această patimă eu îi sfătuiesc să nu se lase a fi stăpâniţi, căci este mai uşor a se păzi cineva ca să nu cadă, decât ca după ce a căzut să se ridice; iar pe cei ce au fost de-acum cuceriţi de această patimă şi sfâşiaţi îi vestesc că dacă se vor preda pe dânşii unui doftor cu cuvântul, le făgăduiesc nădejde de mântuire, cu harul lui Dumnezeu. Dacă vei cugeta la cei ce au pătimit de această boală, au căzut în ea şi s-au ridicat după aceea, vei avea nădejdi plăcute pentru izbăvirea de ea.

Şi cine a căzut în această boală, iar după aceea s-a ridicat uşor? Zaheu acel pomenit de evanghelist. Cine ar putea fi mai biruitor de bani ca vameşul? Dar iată că fără de veste el s-a făcut filosof şi a stins toată văpaia poftei. Matei apostolul de asemenea, căci şi acesta a fost vameş, trăind într-una numai în răpire. Dar şi el degrabă s-a izbăvit de această patimă, a stins setea de bani şi s-a îndeletnicit cu nevoinţa duhovnicească. Deci pe aceştia şi pe alţii ca dânşii avându-i în vedere, nici tu să nu te deznădăjduieşti, căci dacă voieşti, apoi degrabă vei putea să te ridici.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, pp. 111-112)

,,Şi dacă voieşti, apoi îţi vom prescrie, după rânduiala doftorilor, ce anume trebuie să facă cu cea mai mare amănunţime. Deci mai înainte de orice trebuie a izbuti să nu deznădăjduieşti şi nici să te împuţinezi pentru mântuirea ta, iar după aceea să nu ai în vedere numai pildele celor ce s-au izbăvit, ci şi suferinţele celor ce au stăruit în păcat. După cum noi trebuie a ne gândi la Zaheu şi la Matei, tot aşa trebuie a ne gândi şi la Iuda vânzătorul, şi la Ghiezi, şi la Ahar, şi la Ahav, şi la Anania şi Safira, ca astfel prin cei dintâi să scoatem din sufletul nostru deznădăjduirea, iar prin cei de-al doilea să tăiem lenevirea noastră, şi sufletul nostru să nu cadă jos faţă cu sfătuirile puse înaintea lui. Şi să ne dăscălim pe noi înşine a spune ceea ce ziceau şi Iudeii acei cari se apropiaseră de Petru şi-l întrebau: *Ce trebuie să facem ca să ne mântuim?* (Fap. 2, 37) şi vom auzi atunci ce trebuie să facem. Şi ce trebuie să facem? Să cunoaştem nimicnicia lucrurilor omeneşti, şi cum că bogăţia este ca o slugă care fuge şi este nerecunoscătoare, şi că îi scufundă în

mii de rele pe cei ce o au. Acestea şi altele de acestea să ni le spunem într-una. Şi după cum doftorii mângâie pe bolnavii cari cer într-una apă rece, spunând că le vor da, însă mai întâi spun că izvorul este departe, că vasul lipseşte, sau că timpul nu îngăduie acuma, sau şi altele de acest fel – căci dacă s-ar învoi îndată la cererea lor, prin aceasta le-ar ațâța mai mult pofta – tot aşa să facem şi noi față de iubitorii de argint. Când, de pildă, ei spun: *Voim să ne îmbogățim*, noi nu de îndată să le spunem că bogăția este un rău mare, ci să fim de aceeaşi părere cu dânşii, spunându-le că şi noi voim aceasta, însă la timpul potrivit, şi că noi voim adevărata bogăție, *care poartă cu sine plăcere nepieritoare pentru tine care ai strâns-o, iar nu pentru alții, ba încă de multe ori chiar pentru duşmani*. Apoi să aducem la mijloc şi cuvinte despre adevărata filosofie, spunând că noi nu poruncim a nu se îmbogăți cineva, ci numai a nu se îmbogăți rău, fiindcă este cu putință a se îmbogăți cineva şi fără lăcomie, şi fără răpire sau silnicirea aproapelui, şi fără ca să audă blesteme din partea tuturor. Cu nişte astfel de vorbe mângâindu-i mai dinainte, să nu le vorbim defel despre gheena, căci cel ce este împătimit de această boală nu ar suferi deodată nişte astfel de cuvinte. Pentru aceea, toate vorbele să le aducem numai la împrejurările din viața aceasta, şi să le zicem: *Pentru ce voieşti a te îmbogăți prin lăcomie? Voieşti să strângi aurul şi argintul pentru alții, iar pentru tine mii de blesteme şi de învinuiri? Căci cel dezbrăcat de tine se zbuciumă, fiind lipsit de cele trebuitoare, se văicăreşte asupra ta şi-ți atrage mii de clevetiri, şi venind seara, el se perindă prin piață în dreapta şi în stânga, şi rătăceşte pe toate cărările, neştiind unde-şi va adăposti trupul în vremea nopții. Şi cum se va culca oare muncit şi chinuit de stomac, împresurat de foame şi de lipsă, priveghind, de multe ori fiind frig, sau ploaia căzând asupra lui? Tu, după ce te-ai îmbăiat, te reîntorci acasă, îmbrăcându-te cu haine moi, vesel şi încântat, şi alergând cu grăbire la cina cea aleasă ce ți s-a pregătit, pe când acela rătăceşte prin târg, fiind alungat într-una de frig şi de foame, merge pe drum cu capul în pământ şi cu mâinile întinse înainte, şi nici nu îndrăzneşte măcar a rosti câteva cuvinte celui plin şi îmbuibat, pentru haina ce-i trebuie, ba încă de multe ori fiind batjocorit, el pleacă mai înainte de a deschide gura. Deci când te duci acasă şi te culci pe patul tău, când ai în casă o lumină strălucitoare, când masa îți este gata şi încărcată cu de toate, atunci adu-ți aminte de acel mişel şi nenorocit, care ca şi câinii se perindă pe străzi, prin glod şi întuneric, şi care de multe ori nu se duce de acolo la casa sa, nici la femeia sa, nici pe patul său, ci la un aşternut de paie, ca şi câinii cei turbaşi pe care-i vedem pribegind în timpul nopții. Tu, dacă ai vedea chiar o mică picătură de apă străbătând prin acoperământul casei,*

răscoleşti toată casa, chemând slugile, şi toate mişcându-le, pe când acela stând în paie sau în glod, înfăşurat în zdrențe, rabdă frigul cel mai aspru!

Dar oare care fiară sălbatică nu s-ar înduioşa în asemenea împrejurări? Cine este atât de crud şi neomenos, încât să nu fie blând cu astfel de nenorociți? Şi cu toate acestea, sunt unii cari ajung la atâta sălbăticie, încât spun că aceşti nenorociți pătimesc cele vrednice de dânşii. Ar trebui ca ei să plângă şi să le fie milă de aceşti nenorociți, căutând a le alina nenorocirile, iar nu să-i mai învinovățească cu cruzime şi neomenie. Pe aceştia eu i-aş întreba: Pentru ce oare pătimesc aceia cele vrednice de pătimit? Că voiesc a se hrăni şi a nu pieri de foame? *Nu, zic ei, ci pentru că sunt leneşi şi nu muncesc*. Şi tu nu risipeşti oare fără să munceşti? Dar ce? Oare nu faci o treabă cu mult mai rea decât orice lenevire, răpind, siluind şi obijduind pe alții? Mai bine ar fi fost ca şi tu să te fi lenevit în acest chip, fiindcă este cu mult mai bună lenevirea decât a răpi avutul altuia. Acum însă te vâri şi în nenorociri străine, nu numai ca şi cum nu ai face nimic, ci încă şi învinuind pe acei nenorociți.

Să le mai povestim apoi şi de nenorocirile străine, de acei orfani rămaşi fără nici un sprijin, de cei ce stau prin temnițe, de cei ce se zbuciumă prin tribunale, de cei ce sunt cu frică în viață, de văduviile cele neaşteptate ale femeilor, de prefacerile şi schimbările cele fără de veste ale celor bogați, şi cu frica aceasta să le muiem cugetul. În povestirile despre alții să îi facem a se teme, ca nu cumva lucruri de acestea să se petreacă şi cu dânşii. Căci când ei vor auzi că fiul cutărui lacom şi hrăpitor, că femeia cutăruia care a făcut multe fapte tiranice, după moartea soțului ei a pătimit mii de rele, că cei nedreptățiți s-au răsculat asupra femeii şi asupra copiilor acelui hrăpitor şi cu toții au pornit război din toate părțile, chiar dacă ar fi dintre cei mai nesimțitori, până la urmă se vor teme a nu pătimi şi ei aşa, şi se vor face mai înțelepți, temându-se ca nu cumva şi ai lor să pătimească astfel după moartea lor. Când noi spunem acestea, să nu le spunem ca şi cum i-am sfătui sau i-am povățui, ca nu cumva cuvintele noastre să le pară prea greoaie, ci să le ia ca în formă de istorisire. Chiar şi când vorbim altele, pururea să păşim spre o asemenea discuție, şi necontenit să-i aducem la astfel de povestiri, neîngăduind a vorbi de altceva, fără numai de acestea: cum casa cea strălucită a cutărui hrăpitor a căzut, cum a rămas pustie, cum toate cele dinlăuntru au căzut pe mâini străine, câte judecăți sunt în fiecare zi asupra averii aceluia, câte împrejurări nenorocite, câte dintre slugile aceluia au ajuns acuma să ceară de pomană şi câte au murit prin temnițe. Şi toate acestea noi să le spunem căinând pe răposat, în acelaşi timp şi disprețuind cele de aici, ca astfel şi cu mila, şi cu frica să muiem cugetul lor cel

împietrit. După ce, în sfârşit, îi vom vedea că s-au înfricoşat de acele povestiri, atunci vom putea să aducem vorba şi de gheena, însă nu ca şi cum i-am speria, ci ca fiindu-ne milă şi căinând pe acei nenorociți cari au căzut în acest păcat. Să le spunem deci atunci: *Şi ce trebuie a vorbi de cele de aici? Căci ale noastre nu rămân numai aici, şi nişte astfel de oameni vor primi şi pedeapsa cea mai grozavă când se vor duce în cealaltă viață, unde vor găsi râuri de foc, viermele cel neadormit, întunericul cel nesfârşit şi pedepsele cele veşnice*.

Dacă noi le şoptim într-una astfel de povestiri, o dată cu dânşii ne vom îndrepta şi pe noi, izbăvindu-ne de o astfel de boală, iar în ziua aceea vom avea lăudător al nostru pe însuşi Dumnezeu, după cum şi Pavel zice: „Şi atunci lauda va fi fiecăruia de la Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, pp. 112-115)

„Cum să stingem focul? Ei bine, se poate face aceasta, chiar dacă para lui s-ar ridica până la cer, numai de vom vrea; atunci vom putea stinge acea văpaie. Căci după ce s-a ridicat prin voință se va stinge tot prin voință. Oare nu voința noastră a aprins acest foc? Astfel, tot voința va putea să-l stingă, numai dacă vom vrea. Şi cum se va putea deştepta în noi puterea de a vrea? Dacă vom cunoaşte deşertăciunea şi nimicnicia acestei pofte absurde: că ducându-ne de aici, averea nu ne va întovărăşi, şi chiar aici deseori ne părăseşte; că averea rămâne tot aici, dar rănile ce am căpătat dintr-însa, ne întovărăşesc şi dincolo. Dacă vom cunoaşte că acolo este multă bogăție ; şi dacă o vom compara cu acea bogăție, o vom găsi pe aceasta mai prejos de tina cea din mlaştină; dacă vom cunoaşte miile de primejdii ce le are cu sine, şi că plăcerea izvorâtă dintr-însa este momentană, şi totdeauna amestecată cu mâhnire. Dacă ne vom gândi bine la acea bogăție a vieții de veci, desigur că o vom putea cu uşurință să o disprețuim pe aceasta. Dacă vom şti că bogăția aceasta cu nimic nu ne foloseşte, nici spre câştigarea slavei, nici spre sănătate, şi nici spre altceva, ci din contră, ne cufundăm în prăpastie şi pierzare. Aici te îmbogăţeşti şi ai mulți sub tine; acolo însă ducându-te, te vei vedea gol şi lipsit de orice. Dacă pe acestea le-am rumega necontenit în mintea noastră, şi le-am auzi şi de la alții, poate că ar fi ceva nădejde de îndreptare, poate că ar fi vreo izbăvire de această osândă grozavă." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 193)

„Cu cât este mai frumos şi mai strălucitor aurul decât cositorul şi plumbul, cu atât este mai frumos şi mai strălucitor cerul decât aurul şi argintul şi decât orice altă materie prețioasă. Privirea cerului este lipsită de

grijă, pe când privirea aurului şi argintului este încărcată totdeauna de nenumărate griji, care pun în umbră toată plăcerea ce-o avem de pe urma aurului şi argintului, nu-ți place să priveşti cerul, şi-ți place să priveşti argintul? Priveşte atunci argintul expus în prăvăliile negustorilor!

Spre ruşinea voastră grăiesc aşa (I Cor., 6, 5), ca să întrebuințez cuvintele fericitului Pavel. Grăiesc spre ruşinea voastră aşa, pentru că vă văd atât de înnebuniți de dragostea de bani." (*Despre Feciorie*, 64, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 116-117)

„... fecioria este în stare să usuce această rădăcină şi să dea naştere altei rădăcini, o rădăcină foarte bună, care odrăsleşte toate bunătățile: libertatea, îndrăznirea, curajul, zelul înflăcărat, dragostea fierbinte de cele cereşti, disprețul tuturor celor pământeşti. În acest chip se realizează buna cuviință şi alipirea stăruitoare de Domnul". (*Despre Feciorie*, 81, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 138)

IUBIREA DE STRĂINI

,,Sărăcia nu este deloc piedică pentru iubirea de străini şi că nu este nevoie de bogății şi bunuri pentru a primi pe săraci, ci trebuință este în tot locul şi vreme de virtute şi de liberă voie [προαιρεσις], care să aleagă evlavia." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 159)

IUBIREA (- culme a virtuților)

„Cea mai mare virtute este dragostea, bunătatea, milostenia. Aceste virtuți depăşesc chiar virtutea fecioriei. Deci, dacă vrei să fii egal cu apostolii, nimic nu te împiedică! E de ajuns numai să săvârşeşti virtutea dragostei şi nu eşti întru nimic mai mic decât apostolii". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 543)

„Dumnezeu pune dragostea mai presus de toate". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 902)

IUBIREA (- calea mântuirii)

„Iubirea este calea mântuirii. Pe această cale să umblăm, ca să moştenim viaţa veşnică.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 146)

IUBIREA (- rădăcina şi izvorul oricărui bine)

„Iubirea este un bine mare; este oare un lucru mai nestăpânit ca şi focul, care se ridică chiar până la cer şi a cărui furie nimic nu poate s-o oprească?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 1, p. 373)

„… iubirea este rădăcina, izvorul şi maica oricărui bine şi că fără ea nimic din celelalte nu ne este de vreun folos.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, p. 16)

IUBIREA (datoria iubirii)

„Iubirea este o datorie care rămâne mereu neachitată. Cu cât lucrăm pentru a o achita, cu atât datoria creşte. Când e vorba de foloase băneşti, îi admirăm pe cei care nu au datorii, pe când, atunci când e vorba de foloasele iubirii, îi fericim pe cei care sunt foarte îndatoraţi. De aceea apostolul Pavel scrie: *Nimănui cu nimic să nu-i fiţi datori, decât cu iubirea unuia faţă de altul* (Romani 13, 8). Prin aceste cuvinte vrea să ne arate că datoria dragostei trebuie totdeauna s-o achităm şi totodată să rămânem îndatoraţi. Niciodată să nu încetăm să fim îndatoraţi cu ea, câtă vreme ne aflăm în această viaţă. Căci pe cât de grav şi supărător este să datoreze cineva bani, tot atât de vrednic de osândire este să nu datoreze iubire. Iubirea este o datorie care rămâne, cum am spus, mereu neachitată. Fiindcă această datorie este cea care mai presus de orice ne alcătuieşte viaţa şi ne leagă mai strâns între noi.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 136)

IUBIREA (măreţia iubirii)

„Cel ce are iubire este mai vrednic de admirat decât cel care chiar şi pe morţi îi învie. Şi acest lucru e firesc. Pentru că învierea din morţi, ca minune, depinde cu totul de sfântul har, pe când iubirea depinde de buna intenţie şi de râvna evlavioasă a fiecăruia.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 142)

IUBIREA (minunata lucrare a iubirii)

„Căci precum focul moaie ceara, tot astfel şi căldura dragostei împrăştie orice îngâmfare şi uşurătate mai iute chiar ca focul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 108)

„Nimic nu poate convinge sufletul nostru de a persista în virtute, ca puterea cea mare a iubirii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 109)

IUBIREA (puterea iubirii)

„Plini de iubire, plini de blândețe, plini compătimire erau şi sfinții. Gândiți-vă la Pavel care, deşi era în primejdie să fie dat flăcărilor, deşi rămânea neclintit la încercări, deşi nu se temea decât de Dumnezeu, deşi nu-i păsa de nimic, nici chiar de iad, când a văzut lacrimile persoanelor iubite, s-a înmuiat. Acest puternic, s-a emoționat şi a spus: *Ce faceți? Plângeți şi-mi sfâşiați inima?* (Fapte 21, 13). Şi veți întreba: Au putut lacrimile să zdrobească sufletul acela de diamant? Sigur că da. Pentru că, aşa cum el însuşi a spus, pe toate le biruia cu puterea dragostei, însă nu şi dragoste care-l sufoca şi biruia. Iată ce i-a plăcut lui Dumnezeu! Omul pe care nu 1-a putut zdrobi marea sălbatică, au putut să-1 biruie câteva lacrimi de iubire. Atât de mare este puterea acesteia!

Vreți să-l vedeți şi pe Pavel plângând? Iată ce spune într-o altă împrejurare: *Timp de trei ani, noaptea şi ziua n-am încetat să vă sfătuiesc, cu lacrimi, pe fiecare din voi* (Fapte 20, 31). Marea lui dragoste l-a făcut să-i fie teamă ca nu cumva iubiții lui creştini să pățească vreun rău, şi cu lacrimi îi sfătuia.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 140)

IUBIREA (naşterea iubirii)

„Virtutea izvorăşte din dragoste, şi dragostea din virtute. Cum este, vă spun eu. Cel virtuos nu preferă banii înaintea prieteniei, nici că este răzbunător, nici nu nedreptăţeşte pe aproapele, nici nu-l bârfeşte, ci toate le suferă cu curaj. Dragostea de acestea depinde; şi iarăşi, cel ce iubeşte, toate acestea le suferă. Astfel deci toate acestea la un loc sunt între dânsele legate, şi una pe alta se fortifică. Cum că iubirea izvorăşte din virtute se dovedeşte şi de aici; căci a zice: *Când se vor înmulți fărădelegile, se va răci dragostea* tocmai aceasta a invederat; iar când zice: *Cel ce iubeşte pe aproapele, a îndeplinit legea* (Rom., 13, 8), arată că virtutea purcede din dragoste. Aşa că

e absolut necesar a fi una din două: ori foarte iubitor, ori foarte virtuos. Pentru că cel ce are una din două, va avea şi pe cealaltă, şi viceversa: cel ce nu ştie a iubi, săvârşeşte şi multe viclenii, iar cel viclean nu ştie a iubi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 98)

IUBIREA (manifestarea iubirii)

„Iubirea, de asemenea, nu ştie ce înseamnă interesul. De aceea Pavel ne povăţuieşte: *Nimeni să nu caute pe ale sale, ci fiecare pe ale celuilalt* (I Corinteni 10, 24). Iubirea nu ştie ce înseamnă nici invidia, căci cine iubeşte cu adevărat consideră binele aproapelui ca pe al său. Astfel iubirea, încet-încet, îl preschimbă pe om în înger. După ce îl scapă de mânie, de invidie şi de oricare altă patimă tiranică, îl scoate din starea naturală omenească şi-1 aşează în starea îngereştii eliberări de patimi.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 132-133)

„Iubirea ţi-l arată pe aproapele ca pe un alt sine al tău, te învaţă să te bucuri pentru fericirea lui, ca şi cum ar fi fericirea ta, şi să te întristezi la necazurile lui, ca şi cum ar fi necazurile tale. Iubirea face din mulţi un trup şi din sufletele lor vase ale Sfântului Duh. Căci Duhul păcii nu odihneşte acolo unde împărăteşte dezbinarea, ci acolo unde stăpâneşte unirea sufletelor. Iubirea, de asemenea, face ca toţi să se folosească de bunurile fiecăruia, după cum vedem în faptele Apostolilor: *Iar inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una: şi nici unul nu zicea că este al său ceva din averea, sa, ci toate le erau de obşte?* (Fapte 4, 32).

În afară de acestea, iubirea dăruieşte oamenilor putere mare. Nu există fortăreaţă atât de tare de greu de dărâmat şi necucerită de duşmani, cum este o mulţime de oameni care se iubesc şi care sunt strâns legaţi cu rodul dragostei, buna. înţelegere. Chiar şi atacurile diavolului pot fi respinse, pentru că, înfruntându-! împreună, devin nebiruiţi, zădărnicesc uneltirile lui şi primesc cununile strălucitoare ale iubirii. Aşa cum coardele lirei, deşi sunt multe, scot un sunet dulce dacă conlucrează toate armonios mânuite de degetele muzicianului, la fel şi cei care au bună înţelegere, ca o altă liră de iubire, scot o melodie minunată. De aceea Pavel îi povăţuieşte pe credincioşi să caute să fie în orice împrejurare în acelaşi cuget, să-i considere pe ceilalţi mai presus de ei. pentru ca dragostea să nu fie nimicită de slava deşartă, să fie uniţi, să se cinstească unul pe altul, să se slujească unul pe altul.

Iubirea ne face blânzi, pentru că împiedică lăcomia, desfrâul, invidia şi alte patimi să ne stăpânească sufletele. În general nu există patimă, nu există păcat pe care să ne distrugă iubirea. Mai lesne este să scape de flăcările sobei o creangă uscată, decât păcatul de focul iubirii." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 138-139)

„Iubirea este însuşirea adevăratului creştin şi-l arată pe ucenicul răstignit al lui Hristos, care nu are nimic în comun cu lucrurile pământeşti." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 142)

„Căci dragostea are marele avantaj că nu are legătură, precum alte virtuți, cu anumite răutăți. Lepădarea de cele materiale, de pildă, se leagă deseori de slava deşartă, uşurința de a învăța cu ambiția, facerea de minuni cu mândria, milostenia cu desfrâul, smerita cugetarea cu înălțarea lăuntrică etc. Acestea nu există în iubire, în iubirea adevărată. Omul care iubeşte trăieşte pe pământ ca şi cum ar trăi în cer, cu linişte şi fericire neumbrite, cu sufletul curățat de invidie, zavistie, mânie, mândrie, rea dorință. Aşa cum nimeni nu-şi face rău sieşi, la fel nici el nu-i face rău aproapelui său, pe care-l consideră ca pe un alt sine. Iată omul iubirii- un înger pământesc!" (Din vol. *Problemele vieții*, p. 143)

IUBIREA (de Dumnezeu)

„Pavel nu s-a purtat aşa de nerecunoscător ca noi! Pavel ardea atât de tare cu duhul, era atât de înflăcărat de dragostea de Dumnezeu, încât a rostit, a strigat şi a grăit acele cuvinte vrednice de sufletul lui: *Cine ne va despărți?* Ce poate, oare să mă despartă, spune el, de dragostea lui Dumnezeu? Ceva din cele ce se văd? Ceva din cele nevăzute? Nu!

Apoi voind să enumere amănunțit pe toate şi să ne arate tuturora dragostea lui puternică pentru Stăpânul său, a adăugat: *Necazul sau strâmtorarea, sau foametea, sau prigonirea, sau goliciunea, sau primejdia, sau sabia*? (Rom., 8, 35). O, suflet înnebunit de o nebunie, care are maică înțelepciunea! Care din necazurile ce vin asupra mea, spune Pavel, va putea să mă despartă de dragostea de Dumnezeu? Necazurile cele din fiecare zi? Nicidecum! Strâmtorările? Nici astea! Poate prigoana? Deloc! Foametea? Nici ea! Primejdiile? Dar pentru ce vorbesc eu de foamete, de goliciune şi de primejdii? Poate sabia? Însăşi moartea, strigă Pavel nu va reuşi să mă despartă de dragostea lui Hristos! E cu neputință, cu totul cu neputință!

Nimeni altul n-a fost învrednicit să iubească atâta pe Stăpân ca acest fericit suflet! Grăia ca şi cum ar fi fost fără de trup, ca şi cum ar fi trăit, ca să

spun aşa, în sferele cele de sus, ca şi cum ar fi socotit că nici nu calcă pe pământ. Dorul lui de Dumnezeu, dragostea lui înflăcărată i-a mutat mintea de la cele materiale la cele spirituale, de la cele prezente la cele viitoare, de la cele ce se văd la cele ce nu se văd. Aşa e credința, aşa e dragostea de Dumnezeu!

Şi ca să nu cunoşti sufletul mare a lui Pavel, iată că cel care iubea atâta pe Stăpânul, că cel care ardea de dorul Lui este prigonit, urmărit şi biciuit, iată că îndură nenumărate rele, spunând: *În osteneli mai mult, în bătăi peste măsură, la moarte adeseori; de la iudei am primit de cinci ori câte patruzeci fără una; de trei ori am fost bătut cu toiege; o dată am fost bătut cu pietre; o noapte şi o zi am petrecut în adânc; în călătorii adeseori, în primejdii pe râuri, în primejdii între frații cei mincinoşi, în osteneală şi în trudă* (II Cor., 11, 23–27). A suferit atâtea şi totuşi se bucura şi se veselea. Ştia şi era încredințat că ostenelile de aici îi sunt pricină celor mai mari răsplăți, că primejdiile dau naştere cununilor." (*Omilii la Facere,* omilia LV, I–III, în col. PSB, vol. 22, pp. 216-217)

„Dai, oare, Stăpânului atât cât primeşti? Cât cheltuieşti tu pentru Dumnezeu? Şi totuşi şi pentru această sărmană cheltuială, care trece o dată cu lumea aceasta, primeşti răsplăți nemuritoare şi bunătăți nespuse!" (*Omilii la Facere,* omilia LXV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 321)

„Că de asta dragostea noastră de Hristos este mai slabă, pentru că ne irosim toată puterea dragostei noastre în dragostea de cele lumeşti; răpim, ne lăcomim, suntem robi slavei deşarte. Poate fi, oare, ceva mai de plâns?". (*Omilii la Matei,* omilia IV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 61)

„Şi cine este atât de nebun să nu-l iubească pe Stăpânul său? Şi ceea ce zic, eu ştiu că nici unul din voi nu-l va minți, nici cu inima, nici cu gura. A spune că-l iubeşti, şi a nu face ceea ce fac cei ce-şi iubesc prietenii, este un lucru ridicol şi înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor. Apoi pentru că este nu numai util, şi foarte dăunător, de a-l mărturisi pe Iisus Hristos numai cu gura, şi de a se lepăda de El prin fapte, eu vă rog să-L mărturisiți în mod egal prin faptele voastre, ca Iisus Hristos să ne recunoască în acea zi, unde El va duce înaintea Tatălui pe aceia ce sunt vrednici *de a fi primiți de El*." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan, Omilia XX*, 3, p. 99)

„Azi noi auzim spunându-se de mulți oameni, că ei se tem de Domnul şi-L iubesc şi vedem că dezmint cuvintele prin faptele lor. Ori, Dumnezeu vrea să fie iubit prin fapte. Pentru aceea le zicea El ucenicilor Săi: *Dacă Mă*

iubiți păziți poruncile Mele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 1, p. 383)

„Iisus Hristos ne-a împăcat cu Sine, atunci când noi eram duşmanii Lui; acum noi suntem prietenii Lui, să rămânem în iubirea Lui. El a început să ne iubească primul, să-L iubim şi noi după ce ne-a iubit El atâta. El nu ne iubeşte pentru propriul Lui interes, El n-are nevoie de nimic, să-L iubim deci noi pentru utilitatea şi folosul nostru. Atunci când noi eram vrăjmaşii Lui, El ne-a întâmpinat cu iubirea Sa, să-L iubim şi noi pe acest prieten care ne dă atâta mărturie despre iubirea Sa şi despre finețea Sa." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVI, 3, p. 394)

„Vai! Dacă L-am iubi la fel pe Iisus Hristos, totul ne va părea aici jos o umbră, o închipuire şi un vis. Noi vom spune la fel cu apostolul: *Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Iisus Hristos*? *Oare necazul sau strâmtoarea?* Sfântul Pavel n-a zis: argintul, sau bogățiile, sau frumusețea, căci aceste lucruri sunt foarte rele şi ridicole. Ci el propune ceea ce era mai minunat: foamea, prigonirile, moartea (Rom., 8, 35). Şi cu toate acestea apostolul a disprețuit toate lucrurile acestea ca un nimic; dar noi, pentru puțin argint ne despărțim de Viața şi de Lumina noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, p. 467)

„Iubiților, să-L iubim după cum se cuvine a-L iubi, căci aceasta este plata cea mare, aceasta este împărăția şi plăcerea, aceasta mulțumirea, slava şi cinstea, aceasta lumina, aceasta fericirea cea mare, pe care cuvântul nu o poate exprima, pe care mintea nu o poate pricepe îndeajuns." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 83)

„Ascultă pe Petru cum se înflăcărase de dragostea Lui, şi cum Îl punea mai presus de suflet, de viață, şi mai presus de orice, iar când s-a lepădat de El nu se jelea atât de pedeapsă, pe cât că s-a lepădat de Cel iubit, ceea ce era pentru el mai amar ca orice pedeapsă. Şi toate acestea le arăta mai înainte de venirea Sfântului Duh, şi necontenit îi sta în cale şi îi zicea: *Unde Te duci* (Ioan 13, 36); şi iarăşi: *Doamne, la cine ne vom duce?* (Ioan 6, 68), sau: *Doamne, cu Tine sunt gata să merg şi în temniță, şi la moarte* (Luca 22, 33). Astfel, pentru ei Hristos era totul, şi înaintea iubitului lor nu ar fi preferat ei nici cerul, nici împărăția cerurilor. Zic ei: *Tu îmi eşti îndeajuns în locul tuturor acelora*. Şi de ce te minunezi că Petru astfel se găsea față de Hristos? Ascultă şi pe profetul care spune: *Că pe cine am eu în cer afară de Tine? Şi afară de Tine, ce am dorit pe pământ?* (Psalm 72, 24), adică *nu doresc nimic*

din cele de sus, nici din cele de jos, decât numai pe Tine. Aceasta este dragostea cea adevărată, aceasta iubire înflăcărată se numeşte.

Dacă noi am iubi în acest mod, apoi nu numai cele prezente, dar chiar şi cele viitoare nu le vom băga de seamă faţă de această dragoste, şi dezmierdându-ne cu ea, vom scoate de aici împărăţia cerurilor." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 83-84)

„Nu este nimic pe care dragostea adevărată să nu-l poată birui; şi când mai ales e la mijloc dragostea de Dumnezeu, apoi cel ce are o asemenea dragoste este mai presus de orice**.** Nici focul, nici sabia, nici sărăcia, nici boala, nici moartea, nici nimic altceva de acest fel nu i se va părea greu unui asemenea om, ci râzând de orice, el va zbura la cer, şi nu va fi cu nimic mai prejos decât cei ce se găsesc acolo, şi numai spre o unică frumuseţe va avea el privirea aţintită: spre slava lui Dumnezeu. Deci nici cele dureroase ale vieţii acesteia nu vor putea înjosi viaţa lui, după cum nici cele bune şi plăcute nu-l vor putea mândri şi îngâmfa.

Deci, iubiţilor, să avem o asemenea dragoste. Nimic nu poate fi deopotrivă cu această dragoste. Să avem, zic, asemenea dragoste atât în interesul celor prezente, cât şi al celor viitoare. Dacă aş putea zice astfel, o asemenea dragoste, prin însăşi firea ei, ar trebui să o avem cu întâietate faţă de toate, fiindcă numai aşa putem să scăpăm de torturile vieţii prezente şi ale celei viitoare, şi să ne bucurăm de împărăţia cerurilor. Însă nici izbăvirea de gheenă, nici câştigarea împărăţiei cerurilor nu ar putea fi ceva mai mult decât o asemenea dragoste de care vorbesc eu, adică decât dragostea pentru Hristos, fiindcă a iubi pe Hristos, şi în acelaşi timp a fi iubit de El, este mai presus de orice.

Dacă chiar şi între noi, oamenii, dragostea este resimţită ca fiind mai presus de orice altă plăcere, dar când acestea amândouă se petrec cu Dumnezeu, când Îl iubim şi când ne iubeşte, care minte omenească ar putea oare să ne reprezinte deplin şi întocmai fericirea unui astfel de suflet binecuvântat? Desigur că nici o minte, ci singură experienţa directă a acestei supreme fericiri.

Deci pentru ca prin experienţă să putem noi cunoaşte această mulţumire duhovnicească, acea viaţă fericită şi tezaurul nenumăratelor bunătăţi dumnezeieşti, să lăsăm totul la o parte şi să câştigăm o asemenea dragoste, atât pentru mulţumirea noastră sufletească, cât şi pentru slava lui Dumnezeu, Cel iubit de către noi..."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 162-163)

„*Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 37). De aceea şi sufletului nostru, care este cel mai apropiat fiecăruia dintre noi, porunceşte a-L iubi pe El mai înainte decât chiar pe sine, fiindcă voieşte a fi iubit de noi mai mult decât orice altceva. Căci şi noi, când nu simţim o iubire mare către cineva, nu avem nevoie de iubire mare din partea aceluia, chiar de ar fi el cât de mare, sau cât de renumit, însă când iubim cu căldură pe cineva, atunci, cât de mic ar fi acela şi de nebăgat în seamă, totuşi punem mare preţ pe iubirea lui. De aceea şi El consideră ca slavă a Sa nu numai a fi iubit de noi, ci de a şi suferi pentru noi ceea ce a suferit. Însă pe cele pe care le-a suferit, şi care constituiau slava Lui, El le-a suferit numai pentru dragoste, pe când ceea ce noi suferim pentru Dânsul nu suferim numai pentru dragoste, ci şi pentru măreţia Celui dorit şi iubit de noi, ceea ce cu drept cuvânt s-ar putea numi slava noastră. Când noi suferim totul pentru Dânsul, atunci alergăm chiar şi în primejdiile cele mai mari, ca şi pentru o cunună neveştejită, şi nici boala, nici sărăcia, nici umilinţa, nici clevetirea, ba nici chiar moartea nu o considerăm atât de greoaie şi de insuportabilă. Dacă vom fi treji, prin toate acestea vom câştiga foarte mult, pe când dacă vom dormi, nici chiar de la cele contrare nu vom avea vreun folos." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 177-178)

„De un singur lucru, însă, este nevoie, adică de a-L iubi cu adevărat, şi apoi toate celelalte ni se vor adăuga." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 289)

„Şi de ce am putea fi noi oare vrednici, dacă Pavel, pentru dragostea şi iubirea lui Hristos, nu admiră nici chiar pe cele din ceruri, pe când noi preferăm dragostei lui Hristos pe cele din noroi şi din ţărână? De ce am putea fi vrednici, zic, când ei pentru dragostea lui Hristos ar fi primit a cădea şi în gheenă, şi din împărăţia cerurilor, dacă ar fi fost vorba, pe când noi nu dispreţuim nici chiar viaţa prezentă? Oare suntem noi vrednici măcar de încălţămintea lui, dacă suntem atât de departe de mintea lui cea mare? Deşi Dumnezeu, fiind iubitor de oameni şi foarte blând, a făcut cu noi ceea ce face un tată iubitor de copii, care, văzând că fiul său se îngreuiază în vorbire, născoceşte o altfel de pronunţie a cuvintelor, fiindcă noi nu avem către El dragostea şi dorul cuvenit, ne pune înainte multe altele, numai ca să ne poată ţine pe lângă El; dar noi nici aşa nu-I stăm cu adevărat alături, ci alergăm iară şi iară la jocurile cele copilăreşti ale lipsei de înţelepciune. Nu aşa, însă, făcea Pavel, ci, ca un copil nobil, liber şi iubitor de tată, caută numai convieţuirea cu tatăl, iar de celelalte nici nu aducea vorba; sau, mai

bine zis, el făcea mai mult chiar decât un asemenea copil. El nu prețuieşte pe Dumnezeu la fel cu cele ale sale, ci, când se uită la El ca la tată, celelalte nu le consideră întru nimic, şi preferă de a fi bătut şi pedepsit împreună cu El decât, despărțindu-se de El, să se dezmierde.

Să ne cutremurăm deci, noi, câți pentru dragostea lui Hristos nu disprețuim nici măcar banii, sau mai bine zis, câți nu disprețuim banii pentru noi înşine. Pavel pătimea totul pentru Hristos, nu pentru împărăția cerurilor, nici pentru cinstea cea de la El, ci pentru dragostea cea către El, pe când pe noi nici Hristos, nici cele ale Lui nu ne pot trage din lucrurile pământeşti, ci întocmai ca nişte şerpi, sau vipere, sau porci, sau ca toate acestea la un loc, aşa ne tăvălim în țărână." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 300-301)

„... să iubim pe Dumnezeu după cum se cuvine a-L iubi, ca astfel să ne bucurăm cu plăcere de această cinste. Dacă cineva având femeie iubită, şi încă nu simte nici unul din necazurile zilnice, dar încă cel ce are o astfel de dragoste sfântă şi dumnezeiască? Cugetă singur, de câtă plăcere se va bucura unul ca acesta. Aceasta este şi împărăția cerurilor, aceasta este dobândirea tuturor bunurilor, aceasta este adevărată mulțumire, adevărată bucurie şi fericire, sau, mai bine zis, orişice aş spune eu, niciodată nu voi putea să reprezint după cum se cuvine această virtute, ci numai experiența singură poate să ne arate acest bun neprețuit. De aceea şi proorocul zicea: *Desfată-te întru Domnul*; şi în alt loc: *Gustați şi vedeți că bun este Domnul* (Psalmi 36, 4; 33, 9).

Aşadar, să ne convingem şi să ne desfătăm cu dragostea Lui, căci numai aşa vom vedea împărăția cerurilor şi vom trăi viață îngerească. Numai aşa viețuind aici, pe pământ, întru nimic nu vom fi mai prejos de cei ce viețuiesc în ceruri, iar după mutarea noastră de aici ne vom prezenta înaintea tronului lui Hristos mai străluciți decât toți, şi ne vom bucura de slava Lui cea negrăită." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 445-446)

,,Şi noi să iubim pe Hristos, căci ne este uşor, dacă vom voi; fiindcă şi Pavel de la fire a fost ca şi noi. Pentru aceea s-au şi scris toate cele ale lui Pavel de mai înainte de întoarcerea lui la Creştinism, cu totul potrivnice celor petrecute după aceasta, ca astfel noi să aflăm că aceasta este din voință şi că celor ce voiesc toate le sunt uşoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 231)

„Şi dacă pentru dragostea aceasta ar trebui să dăm banii, sau trupurile, sau chiar sufletul nostru, să nu cruțăm nimic. Că nu este de ajuns a spune numai prin vorbe că-L iubim, ci trebuie a da dovadă şi prin fapte - fiindcă nici El nu şi-a arătat dragostea către noi numai prin vorbe, ci şi prin fapte. Arată deci şi tu această dragoste prin fapte şi fă toate cele plăcute Lui, căci numai aşa te vei folosi însuți de roadele acestei dragoste. El nu are trebuință de nimic de la noi, ceea ce mai cu seamă şi dovedeşte adevărul dragostei Sale, căci deşi nu are trebuință, şi nici că se găseşte în vreo trebuință de dragostea noastră, El totuşi întrebuințează toate mijloacele spre a fi iubit de noi. Pentru aceea şi Moise zicea: *Că ce anume cere Domnul Dumnezeu de la tine, fără numai a-l iubi pe El şi a fi gata să mergi după Dânsul*? (A 2-a Lege 10, 12). Aşa că atunci când El porunceşte de a-L iubi, tocmai atunci, zic, arată că te iubeşte. Că nimic nu unelteşte atât mântuirea noastră ca a-L iubi pe DânsuL." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 267)

„Dacă tu bunăoară ai fi bolnav de friguri, şi chiar aproape de moarte, şi te-ar lua cineva şi ți-ar da vreun medicament folositor, oare nu ai prefera pe binefăcătorul tău înaintea tuturor? Ba încă şi numele medicamentului binefăcător, nu l-ai avea veşnic în minte? Deci dacă noi păstrăm în sufletele noastre până şi timpurile, locurile şi împrejurările prin care ne-am folosit, apoi cu atât mai mult trebuie a păstra în sufletul nostru faptele petrecute cu mântuirea noastră. Fii aşadar ca amorezat după dragostea evanghelică. Prin dragoste tu te-ai mântuit, şi tot prin ea ai devenit fiu al lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 163)

„Şi priveşte că nu numai credința este necesară, ci şi dragostea. Fiindcă şi acum sunt mulți care cred că Hristos este Dumnezeu, însă nu-l iubesc pe El, şi nici nu fac cele ale celor ce iubesc. Căci în ce fel Îl iubesc, dacă pe toate celelalte le preferă înaintea lui Hristos, ca de pildă: averi, naştere, noroc, observațiile semnelor, prezicere, ghicire în zborul păsărilor? Când noi viețuim spre ocara Lui, apoi spune-mi: ce fel de dragoste avem către El? Dacă cineva are un prieten sincer şi fierbinte, măcar aşa să iubească pe Hristos; măcar aşa să iubească pe Fiul lui Dumnezeu, Cel dat pentru mântuirea noastră, a duşmanilor Lui, pentru Care nici un bine n-am făcut. Şi ce spun eu, că nici un bine n-am făcut? Când, din contră, am făcut mari rele, am cutezat lucruri nepermise, după miile de binefaceri şi îngrijiri din partea Lui." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 43)

„Să se cerceteze fiecare pe sine şi să vadă toate câte face pentru oameni. Am fi foarte fericiți, dacă am face atâtea pentru Dumnezeu, pe câte facem pentru oameni, pentru slava din partea oamenilor, pentru frica sau cinstea ce le dăm lor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 203-204)

„Să nu devenim atât de trândavi pentru mântuirea sufletelor noastre, ci să o iubim şi să ne interesăm după putere pentru câştigarea ei. Toate să le punem pentru iubirea Lui: şi suflet, şi bani, şi slavă, şi orice, să le punem, zic, pentru mântuirea noastră, cu bucurie, cu bunăvoință, cu veselie, nu ca şi cum i-am da Lui ceva, ci ca şi cum ne-am da nouă înşine. Aceasta este legea celor ce iubesc: îşi închipuie că întâmpină binele, când ei întâmpină numai rele pentru cei iubiți. Astfel deci să ne găsim şi noi față de Stăpânul nostru” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 217)

„*Am venit, spune El, să-l despart pe fiu de tatăl lui, pe noră de soacra ei, pe fiică de mama ei* (Matei 10, 35).

Te întreb: De unde a prezis acestea dacă era simplu om, un om ca toți oamenii?

Spusele lui Hristos au acest înțeles. Avea să se întâmple ca într-o casă unul să fie credincios, iar altul necredincios. Hristos a prezis că tatăl are să-l tragă la necredință pe fiul lui, de aceea a spus: *Atât de mare va fi puterea predicii, încât fiii îi vor disprețui pe tați, fiicele pe mame, copiii pe părinți. Vor voi nu numai să-i disprețuiască pe cei ai lor, ci chiar să-şi dea viața, să sufere şi să pătimească totul numai să nu se lepede de credință*. De unde I-a venit Lui gândul că are să fie copiilor mai cinstit decât părinții, părinților mai dulce decât copiii, bărbaților mai de dorit decât femeile? Şi asta nu numai într-o casă, nici în două sau trei sau zece, sau douăzeci sau o sută, ci pe întinsul întregii lumi, în toate oraşele şi țările, pe pământ, pe mare, în ținuturile locuite şi nelocuite. Şi iarăşi, nu poți spune că a spus aşa, şi nu s-a înfăptuit. Mulți, la început, dar mai bine spus încă şi acum, sunt urâți pentru credință, sunt alungați din casele părinteşti, şi pentru nimic nu se mai întorc în ele, căci le este îndestulătoare mângâiere să sufere acestea pentru Hristos”.(*Către iudei,* cuv. V, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 315)

,,Dacă dragostea trupească robeşte atât de mult sufletul, încât îl face pe îndrăgostit să se îndepărteze de toate cele din viață şi să stea țintuit numai sub tirania iubitei, câte nu va fi oare în stare să facă dragostea lui Hristos şi

teama de a nu ne înstrăina de El?" (*Despre căință (I),* 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 75)

,,Şi să nu te minunezi; dacă dragostea pentru oameni a făcut adeseori ca oamenii să înfrunte moartea, ce nu poate face dragostea pentru Hristos? Ce greutate nu poate uşura? Astfel, Pavel pe toate le răbda cu uşurință, deoarece se uita numai la Hristos pe care-L dorea; toate suferințele ce le îndura de dragul lui Hristos le socotea superioare oricărei plăceri sau desfătări; şi într-adevăr, aşa era." (*Despre căință (I),* 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 76)

,,*Până în ceasul de acum şi flămânzim şi însetăm şi suntem goi şi suntem pălmuiți şi pribegim şi ne ostenim lucrând cu mâinile noastre; ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți fiind, răbdăm; huliți fiind, mângâiem* (I Corinteni 4, 11-13). Şi iarăşi: *‚Am ajuns ca un gunoi al lumii, lepădătura tuturor până acum* (I Corinteni 4, 13). Căci odată ce şi-a întors privirile sufletului către cer şi a fost uimit de frumusețea de acolo, nu mai suferea să-şi întoarcă din nou privirile spre pământ. Era în aceeaşi stare cu un om sărac şi nevoiaş care stă toată viața închis într-o colibă întunecoasă şi sărmană, dar care, după ce va fi văzut palatele împărăteşti strălucind de bogăția aurului şi de scânteierile nestematelor, n-ar mai vrea nici cu mintea să se mai gândească la sărăcăcioasa lui colibă, ci va face totul spre a se muta, de i-ar fi cu putință, în locuința cea împărătească. Tot astfel şi Fericitul Pavel: o dată ce a privit frumusețile cereşti, disprețuia sărăcia de aici; trăia printre oameni, silit de legăturile trupului, dar nu-şi îndrepta privirile spre nimic din cele de pe pământ, ci-şi mutase întreaga ființă spre cetatea cerească." (*Despre căință (I),* 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 77)

,,Dragostea de Hristos atât de mult îl stăpânea pe Pavel, încât, dacă ar fi fost vorba să sufere pentru Hristos chinurile cele veşnice ale iadului, nu s-ar fi dat în lături. Pavel nu slujea lui Hristos aşa cum Îi slujim noi, năimiții, care ne temem de iad şi dorim împărăția cerurilor; dimpotrivă, era cuprins de o dragoste cu mult mai bună şi mai fericită decât aceasta: suferea şi făcea totul nu pentru alt motiv, ci numai ca să-şi potolească dragostea ce-o avea pentru Hristos. Dragostea de Hristos a pus stăpânire pe gândirea lui atât de puternic, încât chiar ce era mai de preț în ochii lui, adică a fi împreună cu Hristos, pentru care disprețuia şi iadul, şi împărăția cerurilor, chiar şi de aceasta de bunăvoie s-ar fi înstrăinat, preferând de dragul lui Hristos să îmbrățişeze şi să primească cu multă râvnă căderea aceea nespusă din împărăția cerurilor ca pe unul dintre cele mai dorite lucruri." (*Despre căință*

(I), 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 77-78)

„Să iubim căci iubirea este uşoară. – Căci nu această frază: *Cum să iubeşti pe Dumnezeu?*, trebuie să se afle pe buzele noastre. Ci ceastălaltă: *Cum să nu iubeşti pe Dumnezeu*? (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 21)

„Două obstacole vor opri întotdeauna în noi dezvoltarea inimii spre Dumnezeu: păcatul şi iubirea bunurilor pământeşti. – Când ne atrage ispita, când patima ne fascinează, să-i zicem: *Mergi! Retrage-te, eu sunt al lui Dumnezeu pe care-L iubesc*. Când lumea cu bunurile sale cele false ne cheamă s-o iubim, să ne gândim cât sunt de trecătoare, schimbătoare, nevrednice de noi, aceste bunuri grosolane. *Precum doreşte cerbul izvoarele apelor, aşa te doreşte, însetează după Tine inima mea*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 22)

„El pretinde totul: inteligență, voință, viață privată, personală, inimă, viață publică, jertfă de sine, eroismul şi martiriul, El vrea să fie slujit până la moarte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 52)

„Cu ce iubire transcendentă nu va trebui să iubim această iubire întrupată? Luând seamă de tot ce a făcut El pentru noi, cum s-a devotat El, s-a dat pentru noi, cu câtă vehemență, cu cât devotament, cu cât eroism nu va trebui să răspundă iubirea noastră pentru El?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 58)

„Să iubim pe Dumnezeu noi care nu suntem decât mizerie şi țărână. Să-l iubim pe Dumnezeu disprețuind pentru El toate lucrurile de pe pământ. Să-l iubim pe El pentru a avea în El toate bunurile!” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 322)

„Noi, când ne iubeşte Dumnezeu, facem din această iubire divină hrana inimii noastre, ținta vieții noastre. Să-L iubim pe Dumnezeu în Sine însuşi, să-L iubim în aproapele, să-L ajutăm în săracii Săi. Iubirea divină să ne fie suprema noastră fericire şi suprema noastră măreție.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 334)

IUBIREA (de Dumnezeu – ce o împiedică?)

„*Voi nu puteți să slujiți în acelaşi timp şi lui Dumnezeu şi argintului* (Lc., 16, 13); în mod necesar trebuie să-l iubeşti pe unul şi să-l urăşti pe celălalt. Iată ce ne strigă experiența din înălțime şi destul de tare: cei ce n-au nici o dorință de a se îmbogăți, care râd şi o dispreţuiesc, iată pe cei ce-l iubesc pe Dumnezeu, cum trebuie să fie iubit; căci un suflet cuprins de iubirea bogățiilor nu se va abține uşor de la fapte şi nici de la cuvintele care trezesc mânia lui Dumnezeu, pentru că el slujeşte un alt stăpân care-i porunceşte lui să facă ceea ce opreşte legea Domnului.

Pentru aceasta întoarceți-vă la voi, ieşiți din somnul vostru; şi gândind la Cel care-i suntem slujitori, să nu iubim decât împărăția Lui; să plângem şi să gemem asupra vremurilor trecute, în care vreme noi am fost robii păcatului şi argintului; să ridicăm cu o credință tare acest jug greu şi să-l purtăm cu răbdare pe acela al lui Iisus Hristos care este dulce şi uşor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VIII, 2, p. 43)

IUBIREA (de aproapele)

„Vă rog, să nu fim fără inimă, ci să îmblânzim cugetul nostru şi mai întâi să ne învățăm să întrecem în dragoste pe aproapele nostru; şi, după cum spune fericitul Pavel, să socotim pe ceilalți a fi mai de cinste decât noi (Filip., 2, 3); să nu suferim a-i iubi mai puțin decât ne iubesc ei, ci să-i întrecem în dragoste, să nu ne lăsăm întrecuți, să le arătăm o dragoste mai mare şi mai fierbinte. Dragostea mai cu seamă ține şi susține viața noastră şi prin asta ne deosebim de animale şi de fiare; prin putința noastră – şi asta atârnă de voința noastră – de a păstra rânduiala cuvenită nouă şi de a ne uni strâns cu semenii noştri”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 66)

„Stăpânul ne porunceşte ca nu numai să îndurăm cu curaj nedreptățile ce ni le fac alții, ci să-i şi miluim pe cei ce ne fac rău. *Cel care vrea să se judece cu tine*, spune El, *şi să-ți ia haina, lasă-i şi cămaşa* (Matei, 5, 40). Noi, dimpotrivă, adeseori chiar încercăm să facem rău aproapelui sau chiar să ne răzbunăm pe cel ce ne-a făcut rău, deşi ni s-a poruncit să iubim nu numai pe cei ce ne iubesc, – *că aceasta o fac şi vameşii* (Matei, 5, 46) –, ci să iubim şi pe cei ce ne urăsc; noi, însă, nu iubim cu dragoste egală nici pe cei ce ne iubesc”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 299)

„Păcatul s-a întins acum atât de mult, că sunt rari chiar cei care iubesc pe cei care îi iubesc. De unde să mai avem nădejde de mântuire, când

suntem mai răi ca vameşii, aşa precum spune Hristos: *Dacă iubiți pe cei care vă iubesc pe voi, ce lucru mare faceți? Nu şi vameşii fac la fel?* (Matei, 5, 46). Hristos, vrând să ne ridice pe culmea virtuții, vrea să fim mai buni decât vameşii; noi, însă, ne silim să fim mai prejos ca ei. Şi pentru ce vorbesc eu de vameşi? Suntem mai răi decât hoții, decât jefuitorii de morminte, decât ucigaşii. Fiecare din aceştia iubeşte pe cel care îl iubeşte şi de multe ori îşi primejduieşte şi viața pentru prietenul lui. Pot fi oare oameni mai de plâns ca noi, care, după ce am fost învredniciți de iubirea cea mare a lui Dumnezeu, suntem mai răi decât cei ce săvârşesc nenumărate fărădelegi?”. (*Omilii la Facere,* omilia LII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 191-192)

„Că pentru Hristos dragostea valorează totul. Ea este mama tuturor bunătăților, semnul de recunoaştere al ucenicilor Lui (Ioan 13, 35), ține strâns legate pe toate cele ale noastre, este trebuincioasă tuturor. Pe bună dreptate, deci, Hristos taie cu multă tărie rădăcinile şi izvoarele urii, că ele vatămă dragostea. Nu socoti, deci, o exagerare cuvintele lui Hristos, ci gândeşte-te la faptele mari săvârşite prin îndeplinirea acestor porunci şi minunează-te de blândețea acestor legi! Nimic nu-I este atât de drag lui Hristos ca unirea şi legătura în dragoste a unora cu alții. De aceea şi El însuşi şi prin ucenicii Lui - şi prin cei din Noul Testament şi prin cei din Vechiul Testament - vorbeşte foarte mult de porunca dragostei, răzbunând şi pedepsind aspru pe cei ce o disprețuiesc. Desființează dragostea şi ai adus şi înrădăcinat în lume păcatul. De aceea şi spunea Hristos: *Când se va înmulți fărădelegea, se va răci dragostea multora* (Matei 24, 12). Aşa a ajuns Cain ucigaş de frate, aşa Isav, aşa frații lui Iosif! Aşa au năvălit pe lume o mulțime de nenorociri! Pentru că s-a răcit dragostea! De aceea şi Hristos taie din rădăcină, cu foarte multă grijă, tot ce o vatămă”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 211-212)

„Majoritatea oamenilor au cu totul alte temeiuri de dragoste şi prietenie. Unul iubeşte pentru că e iubit; altul, pentru că este cinstit; altul, pentru că cutare i-a fost de folos la o nevoie sau la o afacere oarecare; altul, pentru altă pricină asemănătoare. Cu greu vei găsi pe cineva care, pentru dragostea de Hristos, să iubească pe aproapele său cu adevărat şi aşa cum trebuie să-l iubească. Pe cei mai mulți dintre oameni îi leagă unii de alții afacerile şi treburile lumeşti. Pavel n-a iubit aşa, ci pentru Hristos. Din pricina aceasta la Pavel, chiar când nu era iubit aşa cum iubea el, dragostea lui nu se stingea, pentru că-i pusese rădăcină puternică dragostea de Hristos”. (*Omilii la Matei,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 702)

„Ce poți să spui? Că te ocărăşte cel pe care l-ai cinstit? Că a vrut să te junghie cel căruia i-ai făcut bine? Dar dacă-l iubeşti de dragul lui Hristos, atunci această dragoste te face să-l iubeşti şi mai mult. Pricinile care duc în celelalte feluri de dragoste la răcirea dragostei tocmai acelea duc aici la sporirea ei. Mai întâi, că un om care-ți răspunde la dragoste cu ură este pentru tine pricină de răsplată; în al doilea rând, că omul acesta care-ți răspunde la dragoste cu ură are nevoie de mai mult ajutor, de mai mare îngrijire. De aceea pe omul care iubeşte pe oameni de dragul lui Hristos nu-l interesează din ce familie e cutare, din ce țară, dacă e bogat, dacă îi răspunde la dragoste cu dragoste sau altceva asemănător, ci fie că-l urăşte, fie că-l ocărăşte, fie că-l ucide, el continuă să-l iubească, pentru că are îndestulătoare pricină de iubire pe Hristos; de aceea şi stă neclintit, tare şi nemişcat în dragostea sa, că se uită la Hristos. Că şi Hristos tot aşa a iubit pe duşmani, pe cei nerecunoscători, pe ocărâtori, pe hulitori, pe cei ce-L urau, pe cei ce nici nu voiau să-L vadă, pe cei care preferau lemnele şi pietrele în locul Lui. I-a iubit cu cea mai înaltă dragoste, față de care alta la fel nu poți găsi. *Mai mare dragoste ca aceasta nu are nimeni,* spune Hristos, *ca să-şi pună cineva sufletul lui pentru prietenul lui* (Ioan 15, 13). Uită-te cum continuă să-i iubească pe cei care L-au răstignit, pe cei care L-au batjocorit! Vorbeşte şi Tatălui despre ei, spunând: *Iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!* (Luca 23, 34)*,* iar după înviere a trimis şi pe ucenicii Lui la ei.

Să căutăm, dar, şi noi această dragoste, să năzuim spre ea, ca să ajungem imitatorii lui Hristos". (*Omilii la Matei,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 702-703)

„Punând față în față iubirea ta de oameni cu iubirea Lui, să cunoşti că chiar dacă ai ierta de şaptezeci de ori câte şapte, chiar dacă ai ierta necontenit pe toți cei ce-ți greşesc, iubirea ta de oameni față de bunătatea lui Dumnezeu cea nemărginită - de care ai să ai atâta nevoie când ai să fii judecat şi ai să dai seamă de faptele tale - e ca o picătură de apă față de un ocean nemărginit; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult. De aceea a şi adăugat zicând:

Asemănatu-s-a împărăția cerurilor cu un împărat care a vrut să se socotească cu slugile sale. Şi începând să se socotească cu ele, i s-a adus un datornic cu zece mii de talanți. Neavând el cu ce să plătească, a poruncit să-l vândă pe el, pe femeia lui, pe copiii lui şi toate câte avea (Matei 18, 23-25).

Acest datornic însă, după ce s-a bucurat de iubirea de oameni a stăpânului său, s-a dus şi a sugrumat pe tovarăşul lui care-i datora o sută de

dinari. Stăpânul mâniat a poruncit să-l bage iarăşi la închisoare până ce va plăti tot.

Ai văzut cât de mare este deosebirea dintre păcatele ce le facem faţă de oameni şi cele pe care le facem faţă de Dumnezeu? Este atâta deosebire câtă este între zece mii de talanţi şi o sută de dinari; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult”. (*Omilii la Matei,* omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 704-705)

„*Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău. Aceasta este cea dintâi şi cea mai mare poruncă iar a doua, asemenea acesteia: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi* (Matei 29, 37-39).

- Pentru ce a spus: *Asemenea acesteia?*

- Pentru că porunca aceasta, a doua, deschide drum celei dintâi şi este şi ea la rândul ei întărită de aceasta”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 811)

„Noi nu trebuie să arătăm numai unii faţă de alţii ataşamentul care ne leagă cu prietenul, ci pe acela care leagă pe un mădular cu alt mădular, voi nu veţi afla mai tare legătură a prieteniei şi a părinţilor, nici un nod aşa de puternic ca acesta. Precum un mădular din trup nu poate să spună despre un alt mădular: *de unde îmi vine legătura strânsă pe care o am eu cu el?*; la fel voi nu puteţi spune despre fratele vostru. *Căci noi toţi fiind botezaţi în acelaşi duh, pentru a nu fi decât un singur trup* (1 Cor., 12, 12) (…) şi ca prin această părintime şi această prietenie reciprocă, să facem toţi împreună funcţiunile aceluiaşi trup. Să nu dispreţuim dar pe aproapele nostru, dacă nu vrem să ne dispreţuim pe noi înşine. *Căci nimeni nu-şi urăşte trupul său, ci îl hrăneşte şi îl spală* (Efes., 5, 29).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 3, p. 75)

„*Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul. Precum v-am iubit Eu pe voi, aşa să vă iubiţi şi voi unul pe altul* (34). Cum era adevărat că ucenicii auzind aceste cuvinte şi lucruri, vor fi cuprinşi de teamă şi de groază, aşa ca nişte oameni cu totul părăsiţi, Învăţătorul lor îi mângâie, şi pentru a-i face mai siguri şi pentru a-i întări, El plantează în inima lor rădăcina tuturor felurilor de virtuţi, adică iubirea; ca şi cum ar zice: fiindcă eu plec, voi sunteţi trişti şi abătuţi; dar dacă vă iubiţi unii pe alţii veţi fi mai tari şi mai curajoşi. Pentru ce nu le-a zis el cu aceste cuvinte? Fiindcă felul în care le-a zis era mult mai folositor şi mult mai avantajos.

Întru aceasta vor cunoaşte mulţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii de alţii. (35). Prin aceste cuvinte, Iisus Hristos le arată că

întărindu-i în iubire şi însemnați cu acest semn, nimic nu-i va risipi pe cei ce s-au unit în acest fel. Apoi, Mântuitorul le-a făcut această prezicere după ce trădătorul a ieşit şi s-a despărțit de ei. Dar pentru ce numeşte El nouă o poruncă din legea veche? Aceasta fiindcă a făcut-o nouă prin felul în care a răspândit-o El; întrucât zicând: *Dacă veți avea dragoste unii față de alții*, a adăugat: *Precum v-am iubit Eu*. Eu nu Mi-am achitat o datorie, Eu nu v-am iubit ca răsplată pentru meritele voastre din trecut, ci am început Eu primul să vă iubesc, zice El, şi să vă fac bine; astfel trebuie ca voi, la fel, să faceți bine prietenilor voştri, chiar fără a avea față de ei o obligație imediată. Şi fără a vorbi de minuni a căror putere trebuie să le dea El să facă, El îi deosebeşte prin iubire. Pentru ce? Fiindcă aceea face, aceea caracterizează caracterul sfinților; fiindcă iubirea este temelia oricărei virtuți. Fiindcă mai întâi prin iubire ne câştigăm noi mântuirea noastră. Aşa, zice Iisus Hristos, este ucenicul Meu, şi toți vă vor lăuda dacă vor vedea că imitați iubirea Mea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXII, 3, pp. 370-371)

„Cel ce are voința şi intenția îndreptate spre iubirea de oameni şi milostenie, chiar de ar avea averi, el totuşi stă în fruntea celor nenorociți, şi de ar vedea pe cineva plângând, va plânge şi el cu dânsul; de ar vedea pe cineva nedreptățit, iute îi va lua apărarea; de ar vedea pe vreun om necăjit, el îi va întinde mâna. Căci având cu sine tezaurul tuturor bunătăților, adică suflet milostiv şi iubitor de oameni, de acolo vor izvorî toate cele necesare fraților lui, şi se va bucura de toate recompensele acordate de Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 393)

„Arată (Apostolul Pavel – n. n.) şi cauzele pentru care noi suntem datori a ne iubi unii pe alții: *În iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă* (12, 10), fiindcă sunteți frați, şi din aceleaşi nenorociri şi dureri ați fost dezrobiți; deci şi pentru aceasta este drept de a vă iubi unul pe altul." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 411-412)

„*Dragostea să fie nefățarnică, caldă, îndoită, sporită în cel mai înalt grad, cu alte cuvinte dragoste fierbinte. Ce folos dacă tu iubeşti fără vicleşug, însă nu iubeşti cu căldură?* De aceea şi zice: *Cu dragoste frățească unul pe altul iubind*, adică, *iubeşte; însă cu căldură, să iubeşti. Nu aştepta ca să fii iubit de altul, ci tu aleargă spre acela, apucă tu mai înainte decât el, căci astfel vei culege tu mai întâi rodul dragostei aceluia*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 412)

„*Că cel ce iubeşte pe aproapele, legea a împlinit*. Să nu-ți închipui, deci, că a iubi este dintr-o favoare, căci aceasta încă este o datorie. Tu datorezi dragoste fratelui tău pentru înrudirea duhovnicească ce o ai cu el; şi nu numai pentru aceasta, ci pentru că suntem mădulare unul altuia, şi dacă ea lipseşte, atunci totul s-a nimicit. Deci iubeşte pe fratele tău, fiindcă dacă din această iubire câştigi atâtea, că ai împlinit întreaga lege, apoi ca unul ce vei fi recompensat pentru aceasta, tu ai datoria să-l iubeşti.

Pentru că (poruncile): Să nu săvârşeşti adulter; să nu ucizi; să nu furi; să nu mărturiseşti strâmb; să nu pofteşti… şi orice altă poruncă ar mai fi, se cuprind în acest cuvânt: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuți (13, 9).

El nu zice simplu *să împlineşti*, ci *se cuprind*, adică arată că în dragoste se recapitulează pe scurt toate faptele prevăzute de lege.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 440)

„... punând şi măsură egală între amândouă felurile de dragoste, pentru cea dintâi (iubirea față de Dumnezeu – n. n.), zice: *din toată inima ta, şi din tot sufletul tău*, iar pentru dragostea cea către aproapele: *ca pe tine însuți*. Pavel însă vorbeşte numai de dragostea cea de-a doua, dragostea către aproapele, care dacă lipseşte, apoi cu nimic nu ne va folosi cea dintâi. După cum noi când iubim pe cineva zicem: *Dacă iubeşti pe acela, pe mine mă iubeşti*, tot aşa şi Hristos, arătând aceasta, zice: *la fel ca aceasta este*, şi tot de aceea zicea şi lui Petru: *De Mă iubeşti, paşte oile Mele* (Ioan 21, 16).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 441)

„*Iubirea nu face rău aproapelui; iubirea este deci împlinirea legii* (13, 10).

Ai văzut cum dragostea către aproapele are amândouă însuşirile în sine? Pe de o parte depărtarea de rele, căci zice: *nu face rău*, iar pe de altă parte lucrează faptele bune, căci zice: *iubirea este deci împlinirea legii*, adică, nu ne inspiră numai învățătura pe scurt a celor ce trebuie a face, ci şi îndeplinirea faptelor bune tot dragostea este care o face mai cu uşurință. Căci dragostea nu se încearcă numai ca să ne învețe a afla cele ce ne sunt de folos, ceea ce este de datoria legii, ci ne ajută chiar şi în săvârşirea acelora, şi cu un cuvânt ea ne pune în poziție de a îndeplini fapta bună în totalitatea ei, iar nu numai în parte.

Să ne iubim, deci, unii pe alții, căci prin aceasta dăm dovadă că iubim pe Dumnezeu, Care ne iubeşte pe noi. Printre oameni se întâmplă, că dacă iubeşti pe cel iubit şi de altul, se răscoală acesta, pe când aici, el ne cere ca

să luăm şi noi parte la această dragoste, iar pe cel ce nu ia parte îl urăşte. Dragostea omenească este plină de invidie şi zavistie, pe când cea dumnezeiască este scutită de orice patimă, şi de aceea caută tovarăşi în iubire, căci zice: *Iubeşte şi tu împreună cu Mine, şi atunci te voi iubi şi Eu mai mult.* Ai auzit cuvintele acestui înflăcărat iubitor? *Dacă vei iubi – zice – pe cei ce-i iubesc Eu, atunci voi crede că şi Eu sunt iubit de tine cu înflăcărare*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 441-442)

„*Ci să râvniți, zice, darurile cele mai bune, şi încă mai înaltă cale arăt vouă*, vorbind aici de dragostea cea către aproapele. Apoi urmând a păşi cu vorba spre dragoste şi spre lauda acestei virtuți, mai întâi el toate acele haruri le doboară, punându-le de față cu dragostea, arătând cu multă înțelepciune că fără dânsa nimic nu este. Dacă el deodată le-ar fi vorbit de dragoste, şi spunându-le: *cale arăt vouă*, ar fi adăogat după aceasta îndată *iar calea aceasta este dragoste* şi nu ar fi adus vorba prin asemuire, apoi chiar de ar fi râs unii de cele vorbite, totuşi cei mai mulți nu ar fi putut pricepe lămurit puterea dragostei, ci ar fi rămas în nedumerire. Pentru aceea nici nu o descoperă el de la început, ci mai întâi ridicând cugetul ascultătorilor prin vestea că mai înaltă cale le va arăta, şi prin aceste cuvinte insuflându-le aşa zicând dorința de a cunoaşte acea cale, ba încă sporindu-le acea dorință, el mai întâi prin asemuirile ce le face arată că fără dragoste toate acele haruri nu sunt nimic, ațâțându-i oarecum şi împingându-i spre trebuința cea mai mare de a se iubi unul pe altul, precum şi că lipsa dragostei este pricina tuturor relelor. Încât şi pentru aceasta dragostea s-ar putea arăta mare, de vreme ce harurile singure nu numai că nu i-au unit, ci încă şi fiind uniți i-au învrăjbit, pe când dragostea pe toți cei învrăjbiți din pricina harurilor, prin sine însăşi îi va uni şi-i va face un trup. Însă nu spune aceasta de-a dreptul, ci pune tocmai aceea ce doreau ei, adică şi dragostea este har, şi încă cea mai înaltă cale spre a ajunge la toate celelalte haruri. *Încât dacă nu voieşti, zice, a iubi pe fratele tău pentru că trebuie a-l iubi, cel puțin arată-i dragostea spre a-ți însuşi un har mai îmbelşugat*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 335)

„… nimic nu arată mai bine pe ucenicul lui Hristos ca faptul de a iubi pe alții." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 339)

,,*Precum şi Fiul Omului nu a venit ca să i se slujească, ci ca să slujească şi să dea sufletul său răscumpărare pentru mulți* (Mt. 20, 28), arătând că astfel trebuie a iubi, încât a şi muri pentru cei iubiți, căci aceasta mai ales este al iubi pe dânsul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 340)

,,Hristos a spus că semnul adevăratei iubiri față de dânsul este numai dragostea către aproapele. *De mă iubeşti, Petre,* zice, *mai mult decât aceştia, paşte oile mele*. Ai văzut cum şi aici a dat a înțelege că dragostea este mai mare chiar şi decât mucenicia? Dacă cineva ar avea un copil iubit, pentru care şi-ar da şi sufletul, şi dacă un altul ar iubi pe tată, însă față de fiu nu ar avea nici o grijă, fireşte că aceasta foarte ar mânia pe tată şi nu ar mai voi să ştie nimic de dragostea ce-i arată lui însuşi, din pricina dispreţului arătat fiului. Deci dacă acest lucru se petrece cu tatăl şi cu fiul său, apoi cu atât mai mult fiind vorba de Dumnezeu şi de oameni, fiindcă Dumnezeu este mai iubitor decât toți părinţii. Pentru aceea deci zicând: *Întâia şi cea mai mare poruncă este să iubeşti pre Domnul Dumnezeul tău*, a adăogat îndată: *iar a doua – şi nu a tăcut, ci a adăogat: deopotrivă acesteia, să iubeşti pre aproapele tău ca însuți pre tine* (Mt. 22, 39). Şi priveşte cu câtă străşnicie cere şi această iubire, căci dacă pentru Dumnezeu cere ca dragostea să fie *din toată inima şi din tot sufletul*, pentru aproapele zice ca să-l iubească *ca însuşi pre sine*, ceea ce este egal cu *din toată inima şi din tot sufletul*. Dacă aceasta s-ar păzi cu toată străşnicia, apoi nu ar mai fi nici bogat, nici sărac, nici rob, nici slobod, nici mic, nici mare, nici diavolul nu ar mai fi cunoscut, şi nu zic numai de diavol, ci şi de altul ca dânsul, sau mai drept vorbind, chiar de ar fi sute şi mii de acest fel, totuşi nu ar putea face nimic dacă este dragoste." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, pp. 340-341)

,,Când ne stă dinainte diadema dragostei, aceasta este de-ajuns spre a ne arăta pe adevăratul ucenic al lui Hristos, şi nu numai nouă, ci şi necredincioşilor. *Întru aceasta, zice, va cunoaşte lumea că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste între voi* (In. 13, 35). Astfel că acesta este semnul cel mai mare decât toate semnele, dacă prin el se cunoaşte ucenicul lui Hristos. De ar face cineva mii de semne şi minuni, însă s-ar răscula împotriva altora, va fi luat în râs de necredincioşi, precum şi de nu ar face nici un semn, însă se arată cu dragoste şi iubeşte pe alții, unul ca acela este şi cinstit, în acelaşi timp şi neînvins. Fiindcă şi pe Pavel pentru aceea îl

admirăm, nu pentru că învia pe cei morți, şi nici pentru că vindeca pe cei leproşi, ci pentru că zicea: *Cine este neputincios, şi eu să nu fiu neputincios? Cine se sminteşte, şi eu să nu ard?* (2 Cor. 11, 29). Mii de semne de ai pune față cu acestea, totuşi nimic nu vei mai adăoga, fiindcă şi pentru dânsul zicea că îl aşteaptă o cunună mare, nu pentru că făcea semne şi minuni, ci pentru că cu cei neputincioşi se făcuse neputincios. *Care dar îmi este plate? Ca binevestind, fără plată să pun eu Evanghelia lui Hristos?* (1 Cor. 9, 18), zice. Şi chiar când se asemuieşte pe sine cu ceilalți apostoli, nu spune că *mai multe semne am făcut decât dânşii*, ci *mai mult decât toți aceia m-am ostenit* (1 Cor. 15, 10). Dar şi atunci când voia mai bine a muri, o cerea pentru mântuirea ucenicilor. *Că mai bine îmi este a muri, zice, decât lauda mea să o facă cineva zadarnică* (1 Cor. 9, 15), nu fiindcă se lăuda el, ci ca să nu se pară că-şi bate joc de dânşii. Nicăieri nu-l vedem lăudându-se de izbândele sale, dacă timpul şi împrejurările nu cereau, dar şi când era silit a face aceasta, atunci singur se numeşte pe sine *fără de minte.* Şi dacă vreodată se şi laudă, apoi se laudă întru neputințe, întru batjocuri, întru suferințele ce şi dânsul le avea împreună cu cei bântuiți, ceea ce şi aici zice: *Cine este neputincios, şi eu să fiu neputincios?* Aceste cuvinte sunt mai mari şi mai însemnate chiar şi decât primejdiile, pentru care şi pune acestea mai la urmă, înălțând vorba." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, pp. 344-345)

„Mare păcat este, iubiților, şi de a nu iubi pe aproapele; dar încă şi fiind iubit cineva, să nu iubească, desigur că este cu mult mai mare. Că dacă cel ce iubeşte pe cel ce îl iubeşte nu este fapt mai mare ca al vameşilor, apoi cel ce nici aceasta nu o are este împreună cu fiarele cele sălbatice, sau mai bine zis, chiar şi mai jos decât acestea. Ce spui, omule? Nu iubeşti pe cel ce te iubeşte? Şi pentru ce trăieşti atunci? La ce eşti tu folositor atunci? În ce anume lucruri? În cele politice? În cele deosebi? În nimic, căci nimic în lumea aceasta nu poate fi mai netrebnic ca omul ce nu ştie a iubi. Legea aceasta a iubirii au cinstit-o de multe ori până şi tâlharii, ucigătorii şi spărgătorii de case; ba până şi cei ce se împărtăşesc numai din pâine şi din sare s-au schimbat, prefăcându-se cu totul, iar tu care nu numai din pâine şi sare te împărtăşeşti (…) nu iubeşti? Cei ce iubesc într-un chip necinstit, iată că-şi cheltuiesc întreaga lor avere cu muierile curve; iar tu, având o iubire curată şi cinstită, eşti atât de rece, atât de netrebnic şi neputincios, că chiar şi fără cheltuială nu primeşti a iubi?

Dar cine, zici tu, *este atât de ticălos, cine este atât de sălbatic încât să lepede şi să urască pe cel ce îl iubeşte*? Bine faci că nu crezi că s-ar putea

petrece un asemenea fapt necuviincios; dar dacă eu îți voi arăta pe mulți de acest fel, cum vom mai suferi ruşinea? Când tu, de pildă, vorbeşti de rău pe cel iubit; când auzind pe un altul vorbindu-l de rău, şi nu-i iei apărarea; când sporind, tu îl pizmuieşti - apoi atunci ce fel de dragoste ai către el? Deşi nu este de ajuns a arăta dragoste către cineva numai prin faptul de a nu-l pizmui, sau a nu-l duşmăni sau război, ci de a-l ține strâns şi a-l înălța cu laude pe cel iubit: dar încă când tu totul faci şi grăieşti spre a-l doborî, apoi atunci ce ar putea fi mai ticălos ca un astfel de suflet?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, pp. 241-242)

„Dumnezeu a înrădăcinat în natura noastră dragostea de a ne iubi unii pe alții. *Toată vita,* zice, *iubeşte pe cea asemenea ei şi omul pe aproapele lui* (Sirah 13, 18). Vezi, deci, că de la natură avem în noi germenele virtuții." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 19)

„Nimic nu vatămă atât de mult neamul omenesc, decât dispreţuirea prieteniei şi a dragostei şi necăutarea lor cu multă râvnă, spre a le stăpâni precum iarăşi nimic nu înalță pe cineva, decât urmarea lor cu toată puterea. Aceasta învederând-o şi Hristos, zice: *că dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri*, şi iarăşi: *iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci* (Matei 18, 19; 24, 12). Aceasta a născut toate eresurile şi toate dezbinările, căci din a nu iubi pe frați vine invidia celor ce propăşesc, din invidie apoi vine pofta de a astăpâni, iar pofta de a stăpâni naşte dezbinările." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, p. 25)

„Iubirea aceea care stă în a iubi pentru Dumnezeu, nu are acest principiu de dragoste către unul numai, ci către toți ca şi câtre frați. Unul ca acesta se va găsi cu milă şi înduioşare, către unii ca de aceeaşi credință, către alții ca şi către frați de sânge, către alții fie dânşii eretici sau elini, sau iudei, ca către nişte frați după natură, fiind însă răi şi netrebnici; pentru toți însă el lăcrimează şi suferă. În aceasta vom fi deopotrivă cu Dumnezeu, dacă pe toți îi iubim, până şi pe duşmani, iar nu dacă facem minuni sau semne. Pentru că şi pe Dumnezeu Îl admirăm desigur şi când face minuni, însă cu atât mai mult încă, când îşi arată filantropia, când este iertător şi fără răzbunare. Deci, dacă acest lucru este vrednic de multă admirare fiind vorba de Dumnezeu, apoi cu atât mai mult fiind vorba de oameni; căci e mai presus de orice îndoială că aceasta ne face a fi admirați." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 84)

„Nu avem nevoie nici de osteneli, nici de sudori, ca să ne iubim unul pe altul. Dragostea este o cale automată, care duce la virtute. După cum se petrece cu drumul cel mare, că dacă cineva îi află începutul, se conduce chiar de el, şi nu are nevoie de conducător, tot aşa şi cu dragostea, căci de-ndată ce ai făcut începutul cu ea, de-ndată vei fi condus de dânsa şi povățuit. *Dragostea aproapelui rău nu lucrează* (Rom., 13, 10). Dacă s-ar înțelege cineva pe sine singur, cum se găseşte față de dânsul, apoi aşa se va găsi şi față de aproapele. Nimeni nu se invidiază pe sine, toate cele bune şi le dovedeşte singur, pe sine se preferă înaintea tuturor, totul voieşte a face pentru sine. Deci, dacă noi ne găsim aşa şi față de alții, toate relele sunt îndepărtate, nu mai sunt duşmănii, nu mai este lăcomie, căci cine ar prefera să se lăcomească contra sa? Nimeni, ci cu totul din contră, căci toate le vom avea în comun, şi nu vom înceta de a ne aduna la un loc împreună. Dacă noi facem aşa, răutatea nu mai poate avea loc; căci cine s-ar putea urî singur pe sine? Cine s-ar mânia pe sine singur? Oare nu încă mai mult ne-am ierta unii altora? Dacă ne găsim astfel față de aproapele, niciodată nu va fi răutate.

Dar, zici tu, *cum este cu putință ca să iubească cineva pe aproapele, ca pe sine singur*? Dacă n-ar fi făcut şi alții aşa, poate că bine ai crede acest fapt ca peste putință, iar dacă au făcut aşa, apoi prin aceasta, se învederează că noi nu facem aşa din cauza trândăviei noastre. De altfel nimic cu neputință nu ne porunceşte Hristos, de vreme ce mulți chiar au covârşit poruncile Sale, şi cine oare a făcut aşa? Pavel, Petru, şi toată ceata sfinților. De voi spune însă că aceştia au iubit pe aproapele lor, nimic mare n-am grăit; dânşii însă au iubit pe duşmanii lor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIX, p. 246)

„Multe sunt în adevăr care caracterizează creştinismul, dar mai mult decât toate este dragostea şi pacea către alții.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 357)

„Domnul a spus: *Că unde sunt doi sau trei adunați întru numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20). Se găsesc oare doi sau trei adunați întru numele Lui? Se găsesc, dar rareori. De altfel nu vorbeşte de o simplă adunare şi unire locală a oamenilor. Nu cere numai asta. Vrea ca, împreună cu unirea, să existe la cei adunați acolo şi alte virtuți. Prin aceste cuvinte, aşadar, vrea să spună: *Dacă cineva Mă va avea pe Mine ca temelie a iubirii lui față de aproapele, şi împreună cu această iubire are şi celelalte virtuți, atunci voi fi împreună cu el.* Acum însă, cei mai mulți oameni au alte scopuri. Nu întemeiază pe Hristos iubirea lor.

Cineva iubeşte pe altcineva, pentru că şi acela îi arată iubire; altul îl iubeşte pe cel care 1-a cinstit; iar altul îl iubeşte pentru că i-a fost de folos la vreo treabă de-a lui. E greu să găseşti pe cineva care-1 iubeşte pe aproapele doar din dragoste pentru Hristos, căci ceea ce-i leagă pe oameni sunt de obicei interesele materiale, însă o iubire cu atâtea lipsuri este batjocoritoare şi trecătoare. La cea mai mică problemă — vreun cuvânt jignitor, daune băneşti, invidie, ambiţie sau ceva asemănător — iubirea aceasta, care nu are temelie duhovnicească, se destramă.

Dimpotrivă, iubirea care-L are ca pricină şi temelie pe Hristos, este statornică şi nepieritoare. Nimic n-o poate destrăma, nici calomnii, nici primejdii, nici chiar ameninţările cu moartea.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p.131)

„Trebuie să ştim că iubirea nu este ceva voluntar. Este obligatorie. Eşti dator să-l iubeşti pe fratele tău, atât pentru că eşti înrudit duhovniceşte cu el, cât şi pentru că vă sunteţi mădulare unul altuia. Dacă lipseşte dragostea, vine nimicirea.

Eşti dator însă să-1 iubeşti pe fratele tău şi dintr-un alt motiv: pentru că ai câştig şi folos, de vreme ce prin iubire plineşti toată legea lui Dumnezeu. Astfel, fratele pe care-l iubeşti devine binefăcătorul tău.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 134-135)

„Necesitatea iubirii n-o învăţăm numai din cuvintele lui Dumnezeu, ci şi din faptele Lui. O astfel de lecţie este felul în care ne-a zidit pe noi. Dumnezeu, creându-l pe primul om, a stabilit ca din el să se nască toţi ceilalţi oameni, ca să fim consideraţi toţi ca un singur om şi să ne legăm prin dragoste. Legătura de iubire a tuturor oamenilor a impus-o cu înţelepciune prin schimburile pe care suntem nevoiţi să le avem între noi. Căci a dat mulţime de bunătăţi în lume, însă nu pe toate pretutindeni, ci în fiecare ţară anumite feluri. Astfel, suntem obligaţi să facem negoţ, dând cele care ne prisosesc şi primind pe cele de care avem nevoie, iubindu-i pe semenii noştri.

La fel a făcut Dumnezeu şi cu fiecare om în parte. N-a îngăduit fiecăruia să aibă toate cunoştinţele, ci unuia să aibă cunoştinţe de medicină, altuia de zidărie, altuia de vreo altă ştiinţă sau meşteşug etc., ca să avem nevoie unul de altul şi în felul acesta să ne iubim unul pe altul.

La fel se întâmplă şi cu harismele duhovniceşti, cum spune Apostolul; *Unuia i se dă prin Duhul cuvânt de înţelepciune, iar altuia, cuvânt de cunoaştere, unuia, faceri de minuni, iar altuia profeţie, unuia, deosebirea duhurilor, iar altuia, felurimea limbilor, iar altuia, tălmăcirea*

limbilor (I Corinteni 12, 8, 10).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 136-137)

„Domnul, înainte de a fi predat în mâinile iudeilor şi de fi răstignit, a dat o poruncă pe care a numit-o nouă, porunca iubirii: *Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unii pe alții* (Ioan 13, 34). Însă de ce a numit-o nouă, de vreme ce exista şi în Vechiul Testament? Pentru că a dat-o într-un fel nou, îmbunătățit, superior. De aceea a adăugat: *Aşa cum v-am iubit Eu pe voi, aşa şi voi să vă iubiți unii pe alții*. Iubirea Mea pentru voi, voia să le spună, nu este ca răsplată la ceva pe care Mi l-ați oferit, căci eu v-am iubit primul. În acelaşi fel şi voi trebuie să le faceți bine semenilor voştri, nu ca răsplată, ci din iubire spontană.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.141)

„Hristos a aşezat iubirea de aproapele ca dovadă de iubire desăvârşită pentru El. *Dacă Mă iubeşti,* i-a spus apostolului Petru, *păstoreşte oile Mele* (Parafrază la Ioan 21, 16). Mare taină este şi aceasta, faptul că iubirea are mai mare valoare decât mucenicia.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 142-143)

„Celor ce sunt într-o unire cu dragostea se veseleşte Dumnezeu în ei.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 61)

„Primul motiv care ne obligă să-i iubim pe frații noştri este că Dumnezeu o vrea aceasta. În El este o voință absolută neschimbată. Altădată Iisus Hristos ne avertizează că *legea şi profeții întregi* sunt cuprinşi în iubire, şi că iubirea singură împlineşte *legea în deplinătatea ei*.

La voința lui Dumnezeu să adăugăm exemplul lui Dumnezeu. Cum Dumnezeu ne-a iubit pe noi, noi trebuie să-i iubim pe frații noştri, şi iubirea Lui este deodată modelul şi măsura la a noastră.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 100)

IUBIREA (de Dumnezeu şi iubirea de aproapele)

„Aceasta-i capul virtuților, aceasta-i temelia tuturor poruncilor lui Dumnezeu. Dragostea de Dumnezeu merge mână-n în mână cu dragostea de aproapele. Cel ce iubeşte pe Dumnezeu nu va nesocoti pe aproapele său, nu va pune banii şi averile mai presus de semenii săi; dimpotrivă va fi larg la inimă şi la pungă, aducându-şi aminte de Cel ce a spus: *Cel ce a făcut unuia*

din aceşti fraţi mai mici ai Mei, Mie a făcut (Matei, 25, 40). Gândindu-se că prin ajutorul dat semenului său Însuşi Stăpânul universului este Cel Ce-şi împropriază ajutorul dat, va face pe toate cu multă tragere de inimă şi va da milostenie cu braţele deschise. Nu se va uita la nevrednicia celui din faţa lui, ci la măreţia Celui Care i-a făgăduit că-şi împropriază cele date săracilor." (*Omilii la Facere,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

„Voi vedeţi, fraţii mei, că iubirea lui Dumnezeu este amestecată şi confundată cu iubirea aproapelui; aceste două iubiri sunt legate împreună, ca şi o funie. Iată de ce Mântuitorul dă deodată două porunci şi câteodată El nu dă decât una singură; căci aceste două iubiri sunt de nedespărţit. Nu se poate avea una fără cealaltă. (…) Mântuitorul nu ne dă numai porunca iubirii, ci ne prescrie şi măsura, zicând: *Precum v-am iubit Eu*. (…) Dar pentru ce Mântuitorul înalţă peste tot iubirea? Fiindcă iubirea este semnul ucenicilor; fiindcă iubirea formează şi întreţine virtutea. Pentru acest motiv Sfântul Pavel care era un adevărat ucenic al lui Iisus Hristos, care a dovedit şi a simţit în el însuşi efectele iubirii, zice aşa de mari lucruri şi o numeşte *împlinirea legii*." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 1, p. 397)

„Însuşi Hristos ne-a încredinţat că toată legea şi învăţătura proorocilor se cuprind în iubire (Matei 22, 40). Şi iată cât de sus a aşezat-o: a stabilit două porunci de iubire şi hotarele fiecăreia. Prima, zice, este să-L iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău; iar a doua, la fel de importantă, este să-1 iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi (Matei 22, 37-39). Cât de înaltă este iubirea de oameni şi bunătatea lui Hristos! Dragostea faţă de El, deşi suntem cu mult inferiori Lui, o aşează pe o treaptă cu dragostea faţă de aproapele nostru. Tocmai de aceea hotarele acestor două porunci de iubire aproape că sunt identice. Despre prima, iubirea de Dumnezeu, a spus: *din toată inima ta şi din tot sufletul tău* (Matei 22, 37); iar pentru a doua, iubirea de aproapele, a grăit: *a pe tine însuţi* (Matei 22, 39). Şi e de la sine înţeles că fără a doua, prima nu foloseşte la nimic." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 135)

„Căci în ce fel trupul fără de suflet nu se cheamă om, nici sufletul fără de trup, aşa nici dragostea către Dumnezeu, dacă nu avea dragostea celui de aproape şi de o credinţă cu el." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 61)

„Este imposibil să-l iubim pe Dumnezeu dacă nu-i iubim pe frații noştri care sunt ca şi noi fii ai lui Dumnezeu. Este imposibil pe de altă parte de a-i iubi pe frații noştri dacă noi nu-L iubim pe Dumnezeu. Pentru ce? Fiindcă singurele motive de a-i iubi pe semenii noştri se scot din Dumnezeu. Unde nu este Dumnezeu, iubirea nu poate fi. Atâta timp cât Dumnezeu n-a fost nici cunoscut, nici iubit, ura omului împărățea pe pământ, şi printre caracterele pe care i le atribuie Sfântul Pavel societății păgâne, el semnalează pe acela de *a fi fără compătimire*, fără *interior*, fără bunăvoință." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 100)

IUBIREA (reciprocă dintre oameni)

„Dragoste cere de la noi Pavel, nu însă cum s-ar întâmpla, ci acea dragoste care ne uneşte la un loc şi ne face nedezlipiți unul de altul, şi care cu atâta preciziune ne leagă unul lângă altul, aşa cum sunt conlegate membrele corpului între ele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XI, p. 107)

IUBIREA (să iubim pe păcătos şi să urâm păcatul)

„Să nu avem milă de păcat, ci de nenorocirea păcătosului." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 6, p. 304)

IUBIREA (jertfelnicia iubirii)

„*Şi a slujit Iacov pentru Rahila şapte ani; şi erau înaintea lui ca nişte zile puține, pentru că o iubea* (Fac., 29, 20). Când eşti rănit de dragoste nu mai ții seamă de greutăți; înduri totul cu uşurință, oricât de multe ar fi primejdiile, oricât de mari ar fi greutățile; un singur lucru urmăreşti: să-ți împlineşti dorul". (*Omilii la Facere,* omilia LV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 215)

IUBIREA (dovada iubirii)

„Dar care e dovada iubirii? Aceea de a iubi pe cel ce te urăşte. Voiesc a vă spune un exemplu, permiteți-mi, şi nu-l pot găsi în cele duhovniceşti, drept care vă voi spune unul din cele lumeşti. Nu vedeți pe cei amorezați? În ce mod sunt batjocoriți de amantele lor, şi câte ele făuresc asupră-le, câți

bani păgubesc, şi cu toate acestea îi ard de dorul lor şi le iubesc mai mult decât sufletele lor? Nu vedeți cum ei îşi petrec nopțile perindându-se pe la uşile lor? De acolo să luăm exemplu, nu adică să iubim astfel de femei stricate, ci în astfel de chip să iubim pe duşmani. Spune-mi deci, oare nu se poartă cu ei aceste femei mai batjocoritor decât cu toți ceilalți duşmani? Nu cheltuiesc cu ele toată averea? Nu sunt insultați în față, şi nu li se ordonă într-un mod mai înjositor decât chiar servitoarelor lor? Şi cu toate acestea ei nu se îndepărtează de ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VII, p. 68)

IUBIREA (statornică)

„Însă cum va fi iubirea statornică? Ne-o arată tot Apostolul, spunând: *întreceți-vă cu cinstirea* (Romani 12, 10). În felul acesta se şi plăsmuieşte dragostea, şi rămâne statornică. Căci, adevărat, nu există mijloc mai bun pentru păstrarea iubirii, cât să-l cinstim pe celălalt. Astfel şi iubirea devine mai vie, şi respectul reciproc mai adânc.

Dincolo de cinstire, trebuie încă să arătăm că ne pasă de problemele celuilalt, pentru că îmbinarea cinstirii cu purtarea de grijă dă naştere celei mai arzătoare iubiri. Nu ajunge să iubim numai cu inima, ci sunt necesare şi acestea două, cinstirea şi interesul pentru celălalt, care sunt manifestările dragostei, şi totodată şi condițiile ei. Ele se nasc din iubire, dar şi nasc iubire.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 134)

IUBIREA (trebuie să-i cuprindă pe toți oamenii în brațele ei)

„Iubirea noastră trebuie să-i cuprindă pe toți oamenii. Dacă pe unii îi iubim, iar pe alții nu, niciodată dragostea noastră nu va fi mai presus decât a oamenilor necredincioşi. Creştinii nu trebuie să iubească aşa cum iubesc necredincioşii.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 353)

IUBIREA (vrăjmaşilor)

„Să iubim pe duşmani şi să le facem bine. Dar pentru ce spun: Să le facem bine? Trebuie să ne rugăm pentru ei, să rugăm pe Stăpânul, să-I cerem să poarte de grijă de ei! Acest lucru, mai mult decât toate, ne va fi de ajutor în ziua cea înfricoşătoare şi vom şterge cu totul păcatele noastre, dacă ne purtăm aşa cu duşmanii noştri.

Da, porunca este mare şi grea; dar dacă te gândeşti la răsplata ce se dă celor ce o îndeplinesc, nu ți se pare deloc grea, oricât ar fi de grea.

- Care e răsplata?
- *Dacă faceți aceasta*, spune Domnul, *veți fi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri* (Matei, 5, 45).

Şi ca să se facă mai lămurit cuvântul, a adăugat: *Că răsare soarele Lui peste răi şi buni şi plouă peste drepți şi nedrepți* (Matei, 5, 45)*.”* (*Omilii la Facere,* omilia IV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 65)

„*Imită*, îți spune Domnul, *pe Dumnezeu după puterile tale omeneşti! După cum Acela face să răsară soarele nu numai peste cei drepți, ci şi peste cei ce fac rele, şi după cum El nu dă ploi numai peste cei buni, ci şi peste cei răi, tot aşa şi tu, dacă nu iubeşti numai pe cei ce te iubesc, ci şi pe cei ce te duşmănesc, imiți, după puterea ta, pe Dumnezeu*.

Ai văzut cum Hristos a urcat pe cea mai înaltă culme pe cel ce poate săvârşi această virtute? Dar nu te gândi, iubite, numai la aceea că e grea porunca! Ci mai înainte de asta, gândeşte-te de ce mare cinste ai să fii învrednicit. Cinstea aceasta să-ți facă mai uşoară greutatea şi povara. N-ar trebui, oare, să mulțumeşti că, făcând bine duşmanului, găseşti prilej să ți se deschidă uşile îndrăznirii către Dumnezeu şi să ți se şteargă păcatele?

Dar poate că doreşti să te răzbuni pe duşmanul tău, să-i plăteşti la fel, ba poate chiar mai mult celui ce ți-a făcut rău. Şi ce folos ai de aici, când pe lângă că nu ai nici un câştig cu răzbunarea ta, mai ai să fii şi osândit pentru fapta asta înaintea înfricoşătorului județ pentru că ai falsificat legile date de El? spune-mi, dacă un împărat de pe pământ ar da o lege ca supuşii săi sau să iubească pe duşmani, sau să fie osândit la moarte, spune-mi, n-ar alerga toți de frica morții acesteia trupeşti să împlinească legea? De câtă osândă nu eşti vrednic, dar, dacă de frica morții trupeşti, pe care şi fără asta o aduce negreşit asupra noastră legea firii, primeşti să faci orice, iar de frica morții celei veşnice nici nu-şi pasă, dispreţuind legea dată de Stăpânul tuturor?

Dacă fără să-mi dau seama spun aceste lucruri unor oameni care nu iubesc la fel nici pe cei care îi iubesc pe ei. Cine ne va scăpa, oare, de osânda aceea, când nu numai că stăm departe de porunca iubirii de vrăjmaşi, dar nici nu facem ce fac vameşii? *Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc*, spune Hristos, *ce lucru mare faceți? Nu şi vameşii fac aşa?* (Matei, 5, 46). Ce nădejde de mântuire mai avem, când nici asta nu o facem?”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, VII-VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 65-66)

„Gândeşte-te, iubite, cât e de mare virtutea aceasta a iubirii de duşmani din răsplățile pe care le-a făgăduit Dumnezeul universului celor

care săvârşesc această virtute. După ce a spus: *Iubiţi pe duşmanii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc, rugaţi-vă pentru cei ce vă supără* (Matei, 5, 44), a adăugat, pentru că poruncile atingeau chiar cea mai înaltă culme a virtuţii: *Ca să fiţi asemenea Tatălui vostru celui din ceruri, că răsare soarele Lui peste răi şi buni şi plouă peste drepţi şi nedrepţi* (Matei, 5, 45). Ai văzut cu cine se aseamănă, după puterile omeneşti, cel care nu numai că nu se răzbună pe duşmani, dar chiar se străduieşte să se roage pentru ei? Să nu ne lipsim, dar, din pricina trândăviei noastre, de nişte daruri ca acestea şi nişte răsplăţi care depăşesc orice cuvânt, ci în tot chipul să căutăm să săvârşim virtutea aceasta, silind şi învăţând cugetul nostru să se plece poruncii lui Dumnezeu. De aceea şi eu am făcut acest îndemn, am vorbit de pilda aceasta, am arătat cât de mare e această virtute şi cât câştig avem de pe urma ei, tocmai pentru ca, atât cât mai este încă vreme, fiecare din noi să-şi dea toată silinţa, dacă are vreun duşman, să se împace cu el, arătându-i multă dragoste. Să nu-mi spui mie că l-ai rugat o dată şi de două ori şi n-a vrut să se împace. Dacă facem lucrul acesta din toată inima, apoi nu vom înceta până ce nu-l vom birui cu stăruinţa noastră mare, până nu-l vom atrage şi până ce nu-i vom face să lase ura ce ne-o poartă. Crezi că îi faci cu asta aceluia vreun bine? Nu! Nouă ne facem bine! Cu fapta aceasta atragem bunăvoinţa lui Dumnezeu asupra noastră, dobândim mai dinainte iertare de păcate şi dobândim multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Dacă ne vom împăca cu duşmanii noştri, vom putea să ne apropiem cu conştiinţă curată de această sfântă şi înfricoşătoare masă şi să rostim cu îndrăznire cuvintele acelea cuprinse în rugăciunea ce o spunem când ne împărtăşim". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 347-348)

„Plecând, dar, de aici, fiecare să se împace cu duşmanii săi, să se grăbească tare ca spre o mare comoară, să nu zăbovească deloc. Dacă trebuie să se ostenească, dacă trebuie să-l caute pe duşmanul său, dacă trebuie să facă cale îndepărtată, dacă sunt greutăţi, să caute să ridice din cale toate aceste obstacole. Un singur lucru să urmărim: cum putem împlini porunca aceasta a Stăpânului, ca să primim răsplata ascultării. Credeţi că nu ştiu ce greu şi anevoios este să te duci la duşmanul tău, să-i stai în faţă şi să-i vorbeşti? Dar dacă te gândeşti la vrednicia acestei porunci, la măreţia răsplăţii, dacă te gândeşti că ţie-ţi faci bine, nu duşmanului, atunci toate îţi vor părea lesnicioase şi uşoare". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 349)

„Să nu ne supărăm pe cei care ne fac rău, chiar dacă aceştia sunt din cei cărora le-am făcut noi bine – aceasta este cea mai înaltă filosofie – nici să

ne înfuriem pe cei care ne ocărăsc, chiar dacă sunt mai prejos de noi cei care ne insultă, ci cu bunătate şi blândeţe să le potolim mânia lor. Că nu este purtare mai frumoasă şi cu rezultate mai bune ca aceasta! O astfel de purtare aduce pace statornică în sufletul nostru, ne face să stăm ca într-un port, este temeiul liniştei noastre”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 5)

„Gândindu-ne, dar, la pedeapsa grozavă ce ne aşteaptă dincolo şi la ruşinea cumplită de aici, să ne ducem odată, rogu-vă, cu mintea la nobleţea firii omeneşti, să ascultăm de învăţătura lui Hristos şi să iubim din inimă nu numai pe cei ce ne iubesc, ci, smulgând din sufletele noastre orice invidie şi ură, să ne străduim să iubim şi pe cei care ne duşmănesc. Nu-i cu putinţă să ne mântuim altfel decât mergând pe această cale. Să ne străduim să iubim mai mult pe cei care ne urăsc decât pe cei care ne iubesc, pentru că dragostea de vrăjmaşi ne aduce mii şi mii de bunătăţi. Aşa vom putea afla iertarea păcatelor noastre şi ne vom putea ruga lui Dumnezeu cu inima înfrântă şi suflet zdrobit. Când sufletul nu urăşte pe nimeni, are cugetul cu întemeiere liniştit, atunci cheamă cu mintea trează pe Stăpân şi atrage asupra-i mare ajutor de sus…”. (*Omilii la Facere,* omilia LII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 192)

„Dacă îndurăm cu blândeţe şi cu linişte nedreptăţile oricărui om, atunci ne bucurăm de mai mare şi bogat ajutor de sus. Să nu ne împotrivim, deci, celor ce vor să ne facă rău, ci să îndurăm răul cu curaj, ştiind că Stăpânul universului nu ne va trece cu vederea. Numai, să ne purtăm cu inima curată. Că spune Scriptura: *A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul*”. (*Omilii la Facere,* omilia LVII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 235)

„Într-adevăr, este cea mai mare virtute, nu când căutăm să iubim şi să slujim cu orice chip pe cei ce se poartă bine cu noi, ci când atragem spre noi cu marea noastră blândeţe pe cei ce vor să ne facă rău”. (*Omilii la Facere,* omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 254)

„Hristos n-a poruncit numai să iubeşti pe duşmani, ci să te şi rogi pentru ei. Ai văzut pe câte trepte ne-a urcat şi că ne-a dus pe culmea virtuţii? Uită-te, numărând treptele de jos în sus! Prima treaptă: să nu începi să faci rău; a doua: după ce răul a fost săvârşit, să nu răsplăteşti răul cu rău; a treia: să nu faci celui ce te-a supărat ceea ce ai suferit tu, ci să fii liniştit; a patra: lasă să ţi se facă rău; a cincea: lasă să ţi se facă mai mult rău decât vrea cel

ce-ți face rău; a şasea: nu urî pe cel ce ți-a făcut asta; a şaptea: iubeşte-l; a opta: fă-i chiar bine; a noua: roagă-te lui Dumnezeu pentru el.

Ai văzut ce înaltă filozofie? De aceea are şi răsplată strălucită! Pentru că porunca aceasta este mare şi are nevoie de un suflet tânăr şi de multă străduință, de aceea îi pune şi o atât de strălucită răsplată, cum n-a pus nici unei alte porunci de mai înainte. Aici nu mai pomeneşte de pământ, ca acelora blânzi, nici de mângâiere, nici de milă, ca acelora ce plâng şi celor milostivi, nici de împărăția cerurilor, ci de ceva mai măreț decât toate acestea: de asemănarea cu Dumnezeu, atât cât este cu putință omului, că zice: *Ca să fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri*". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 237)

„*... Care răsare soarele Lui peste cei răi şi peste cei buni şi plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți. Că şi Dumnezeu*, ne spune Hristos, *nu numai că nu urăşte, dar face şi bine celor care-L ocărăsc*. *Te face asemenea cu Dumnezeu, deşi nu este vreo egalitate între tine şi El, nu numai din pricina covârşitoarei Lui bunătăți, ci şi din pricina nespusei Lui vrednicii. Tu eşti disprețuit de un om ca şi tine; Dumnezeu este disprețuit de un rob, căruia i-a făcut nenumărate binefaceri; tu, când te rogi pentru duşmanul tău, nu dai decât cuvinte; Dumnezeu dă duşmanilor Lui lucruri foarte mari şi minunate: le dă tuturora soare şi ploaie la vreme; şi totuşi te face asemenea cu El, atât cât este cu putință unui om.*

Nu urî, deci, pe cel ce-ți face rău, când el e pricinuitorul unor bunătăți ca acestea şi te urcă la o atât de mare cinste! Nu blestema pe cel ce te prigoneşte! Altfel suferi şi prigoana şi eşti lipsit şi de rod; suferi şi paguba şi pierzi şi răsplata! Dar ar fi cea mai mare prostie să rabzi ce-i mai greu şi să nu înduri ce-i mai uşor! ". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 237-238)

„De socoteşti grele poruncile acestea, atunci gândeşte-te că pentru aceasta a venit Hristos, ca să le sădească în sufletul nostru, ca să ne facă folositori şi duşmanilor şi prietenilor noştri; pentru aceasta a poruncit să avem grijă şi de unii şi de alții: de frați, când spune: *De-ți aduci darul tău* (Matei 5, 23); de duşmani, când legiuieşte să-i iubim şi să ne rugăm pentru ei. Hristos caută să ne convingă să-i iubim şi să ne rugăm pentru duşmanii noştri, nu numai dându-ne ca pildă pe Dumnezeu, ci dându-ne ca pildă chiar pe păcătoşi. Că spune:

Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc pe voi, ce plată aveți? Nu şi vameşii fac acelaşi lucru? (Matei 5, 46).

Aceasta o spune şi Pavel: *încă nu v-ați împotrivit până la sânge luptând cu păcatul* (Evr., 12, 4).

Dacă iubeşti pe vrăjmaşi eşti alături de Dumnezeu; dacă părăseşti această poruncă eşti alături de vameşi. Ai văzut că nu este atât de mare deosebire între porunci cât de mare este deosebirea între persoane? Să nu ne gândim, dar, că este grea porunca, ci să ne gândim şi la răsplată, să ne gândim cu cine ne asemănăm dacă o îndeplinim şi cu cine suntem egali dacă o călcăm. Domnul ne porunceşte să ne împăcăm cu fratele nostru şi să nu încetăm până ce n-am stârpit duşmănia; dar când vorbeşte de toți nu ne supune la această nevoie, ci ne cere numai atât cât depinde de noi, făcându-ne şi prin aceasta uşoară legea. Pentru că Hristos spusese mai înainte ucenicilor: *Au prigonit pe profeții cei mai dinainte de voi* (Matei 5, 12), de aceea, ca nu cumva din pricina acestor cuvinte să se poarte duşmănos cu iudeii, le porunceşte nu numai să îndure pe prigonitori, dar să-i şi iubească". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 239)

„În sfârşit aduce şi cununa strălucitoare a acestor porunci, zicând: *Rugați-vă pentru duşmanii voştri* (Matei 5, 44). Ne urcă pe cea mai înaltă culme a filozofiei! Că după cum este mai mult să fii pălmuit decât să fii blând, să-ți dai şi cămaşa odată cu haina decât să fii milostiv, să fii nedreptățit decât să fii drept, să urmezi pe cel ce te loveşte şi te sileşte decât să fii făcător de pace, tot aşa este mai bine să binecuvântezi pe cei ce te prigonesc decât să fii prigonit. Vezi că Domnul ne urcă încetul cu încetul până la bolțile cerului?

De ce am fi vrednici, oare, noi, care am primit porunca să fim asemenea lui Dumnezeu, când nu suntem egali nici vameşilor? Că vameşii, păcătoşii şi păgânii iubesc pe cei ce-i iubesc; când nu facem nici aceasta - că n-o facem odată ce pizmuim bunul nume al fraților noştri! - ce pedeapsă nu vom suferi stând mai jos decât păgânii, deşi ni s-a poruncit să depăşim pe cărturari? Spune-mi, cum vom vedea împărăția cerurilor, cum vom păşi pragurile acelea sfinte, când nu suntem mai buni nici decât vameşii? Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: *Nu şi vameşii fac acelaşi lucru?*". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 240-241)

„Că atunci veți primi şi mai mare răsplată când veți arăta o dragoste atât de mare chiar față de cei pe care-i socotiți nevrednici. Nu vă spun cuvintele mele; iar voi n-aveți alt învățător pe pământ; şi eu vă dau ceea ce am primit; dându-vă nu cer nimic mai mult de la voi decât numai dragostea voastră. Iar dacă sunt nevrednic şi de aceasta, voi fi totuşi îndată vrednic de ea, pentru că vă iubesc; că mi s-a poruncit să iubesc nu numai pe cei ce mă

iubesc, ci şi pe duşmani. Cine ar fi, dar, atât de crud, cine atât de sălbatic, încât, după ce a primit o lege ca aceasta, chiar de-ar fi plin de nenumărate păcate, ar mai putea să întoarcă spatele şi să urască pe cei care-l iubesc? Ne-am împărtăşit din masa cea duhovnicească, să ne împărtăşim şi din dragostea cea duhovnicească! Dacă tâlharii de drumul mare îşi uită sălbăticia când stau la masă unii cu alții, ce cuvânt de apărare mai putem avea noi, care ne împărtăşim mereu cu trupul Domnului, dar nici blândețea acelora n-o imităm? Pentru mulți oameni îndestulătoare pricină de iubire a fost nu numai masa, ci şi oraşul în care locuiau. Noi, însă, care trăim despărțiți unii de alții, de ce iertare mai suntem vrednici când avem şi acelaşi oraş şi aceeaşi casă şi aceeaşi masă şi aceeaşi cale şi aceeaşi uşă şi aceeaşi rădăcină şi aceeaşi viață şi acelaşi Păstor şi acelaşi împărat şi acelaşi învățător şi acelaşi Judecător şi acelaşi Creator şi acelaşi Tată şi când toate ne sunt comune?!". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 403-404)

„Nu vă spun să murim pentru duşmanii noştri, deşi ar trebui s-o facem; dar, pentru că suntem mai slabi, spun deocamdată numai atât: cel puțin să nu duşmănim pe prietenii noştri, să nu invidiem pe cei ce ne fac bine. Nu spun deocamdată să facem bine celor ce ne fac rău; doresc şi asta; dar pentru că sunteți legați mult de cele pământeşti, vă spun atât: căutați să nu vă răzbunați! Sunt, oare, credința şi învățătura noastră teatru, sunt fățărie? Pentru ce atunci faceți lucruri cu totul potrivnice credinței şi învățăturii noastre? Nu s-au scris în zadar toate câte a făcut Domnul în timpul răstignirii şi care puteau să-i întoarcă pe iudei la credință. Nu s-au scris în zadar, ci ca tu să imiți bunătatea lui Hristos, să râvneşti iubirea Lui de oameni. Pe cei care au venit la El să-L prindă i-a făcut să se dea înapoi şi să cadă la pământ (Ioan 18, 6), a vindecat urechea slugii arhiereului (Luca 22, 51), şi celor ce au venit să-L prindă le-a vorbit cu blândețe (Ioan 18, 1-8). Când era sus pe cruce a făcut mari minuni: a întunecat soarele, a despicat pietrele, a înviat morți (Matei 27, 51-52), a înfricoşat în vis femeia judecătorului (Matei 27, 19). Chiar când era judecat, S-a purtat cu multă blândețe; iar blândețea Lui, nu mai puțin ca minunile, putea să-i atragă pe iudei la credință; a făcut nenumărate profeții în timpul judecății; iar când era pe cruce a strigat: *Părinte, iartă-le lor păcatul!* (Luca 23, 34). Când era în mormânt, câte n-a făcut pentru mântuirea iudeilor! Dar după înviere nu i-a chemat, oare, îndată pe iudei, nu le-a iertat păcatele, nu le-a pus înainte mii şi mii de bunătăți? Poate fi, oare, ceva mai minunat ca aceasta? Cei care L-au răstignit şi L-au ucis au ajuns după răstignire fii ai lui Dumnezeu. Ce purtare de grijă o poate egala pe aceasta?

Când auzim acestea să ne acoperim fețele de ruşine că stăm atât de departe de Acela Care ne-a poruncit să-L imităm. Să căutăm să vedem cât de departe stăm de El, ca să ne osândim pe noi înşine, pentru că ducem război acelora pentru care Hristos Şi-a dat sufletul Său, pentru că nu voim să ne împăcăm cu aceia pentru care, pentru ca să-i împace cu Dumnezeu, Hristos nu S-a dat înapoi nici de la junghiere". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 901-902)

„Oamenii pe care El i-a umplut de mii de bunătăți, cărora le-a făcut bine, nu o dată sau de două ori, ci de mai multe ori, L-au numit demonizat şi nebun şi nu numai că nu s-a răzbunat, ci n-a încetat să le facă bine. Şi ce zic eu, de a le face bine? El îşi dă viața Sa pentru ei şi îl roagă pe Tatăl Său pentru cei ce L-au răstignit. Aceste exemple, pe care ni le dă dumnezeiescul Mântuitor, să le urmăm la fel şi noi înşine, căci aceasta înseamnă a fi adevărat ucenicul lui Iisus Hristos, fiind blând şi răbdător." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 4, p. 300)

„Nimic nu este mai potrivit ca să potolească mânia lui Dumnezeu ca a-i iubi pe vrăjmaşii voştri şi de a le face bine celor ce ne fac rău. Atunci când cineva v-a făcut vreun necaz, nu asupra lui trebuie să vă ațintiți voi privirile voastre, ci asupra diavolului, care l-a împins şi l-a îndemnat. Vărsați-vă toată mânia voastră împotriva diavolului şi aveți milă de cel ce v-a supărat şi care este sub stăpânirea lui. Dacă minciuna vine de la diavol, cu atât mai mult prin influența lui se mânie fără motiv; atunci când cineva râde de voi, gândiți-vă că diavolul este cel ce-l însuflețeşte; aceste cuvinte nu pot să iasă din gura unui creştin. Unui creştin căruia i s-a poruncit să plângă şi care a auzit aceste cuvinte: *Vai vouă celor ce râdeți acum*! (Lc., 6, 25), dacă râde, dacă face necazuri, dacă se mânie, sigur nu merită mustrările noastre, ci el este vrednic de lacrimile noastre. Iisus Hristos însuşi s-a tulburat gândindu-se la Iuda." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIV, 3, p. 445)

„*Şi cum este cu putință, zici, de a fi cineva fiu al lui Dumnezeu*? Dezbrăcându-te de toate patimile omeneşti şi arătând blândețe către cei ce te batjocoresc şi te nedreptățesc, căci şi Tatăl tău cel ceresc astfel Se arată către cei ce Îl defaimă. De aceea, de multe ori zicând această vorbă, El n-a pronunțat-o simplu: *ca să fiți deopotrivă Tatălui vostru*, ci numai după ce le-a zis: *Iubiți pe vrăjmaşii voştri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc şi rugați-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc* (Matei 5, 44); numai după aceasta, zic, a adăugat şi acest premiu. Nimic nu

ne poate apropia atât de mult de Dumnezeu, şi nu ne face deopotrivă cu El, ca această virtute la care suntem chemați. De aceea şi Pavel când zice: *Fiți următori ai lui Dumnezeu* (Efeseni 5, 1), spune ca să ne facem imitatori ai lui Dumnezeu şi prin aceasta.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 391)

„Chiar de ar voi cineva să te sfâşie, totuşi tu să nu-l sfâşii, şi nici să rosteşti acea vorbă aspră: *Dacă mă iubeşte, îl iubesc şi eu, iar dacă nu mă iubeşte pe mine ochiul cel drept, atunci îl scot pe el*, căci asemenea vorbe sunt ale lui Satan, vrednice de vameşi şi de micimea de suflet a celor ce necredincioşi. Tu însă, care eşti chemat spre o viață mai înaltă, şi care eşti înscris în ceruri, eşti răspunzător şi de legi mai înalte. Deci nu vorbi de acestea, ci chiar când el n-ar voi să te iubească, tu să-i arăți mai mare dragoste, ca astfel să-l poți atrage spre tine. Căci şi el este un mădular al trupului tău, iar când un mădular al trupului nostru se rupe prin vreo împrejurare oarecare, atunci noi facem tot ce ne stă în putință de a-l uni iarăşi cu restul trupului, şi atunci mai multă îngrijire avem de el. Chiar şi plata ne va fi mai mare, dacă nevoind el a ne iubi, noi îl vom atrage spre noi, fiindcă dacă Hristos ne porunceşte de a chema la ospăț pe cei ce nu pot să ne răsplătească, ca astfel să se mărească răsplata, apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta fiind vorba de dragoste. Dacă cel iubit de tine te iubeşte şi el, atunci el singur ți-a întors plata, pe când dacă nu te iubeşte, el a făcut prin aceasta pe Dumnezeu datornic către tine. Şi afară de aceasta, când el te iubeşte, nici nu are nevoie de vreo mare grabă sau de vreo mare favoare din partea ta, pe când dacă nu te iubeşte, atunci tocmai are nevoie de ajutorul tău. Deci cauza ajutorului nu o schimbă în cauza trândăviei tale, şi nici nu zice: *Deoarece este într-o stare rea, de aceea nu mă interesez de el*, fiindcă starea lui cea rea nu este nimic altceva decât răcirea dragostei. Tu, însă, încălzeşte pe cel răcit!

Dar dacă el nu se încălzeşte? Zici tu. Ei bine, atunci tu stăruie în a-ți face datoria ta. *Dar dacă el – zici – se strică şi mai mult?* Iată că şi atunci el îți pricinuieşte o mai mare răsplată, şi tu dai o vie dovadă ca eşti adevărat urmaş al lui Hristos. Căci dacă semnul de distincție al ucenicilor Lui este de a se iubi unii pe alții, după cum zice: *Întru aceasta vor cunoaşte toți că sunteți ucenici ai Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții* (Ioan 13, 35), apoi a iubi până şi pe cei ce ne urăsc, poți înțelege cât de mare virtute este. Şi stăpânul tău se ruga şi iubea pe cei ce-l urau, şi cu cât erau mai slabi şi neputincioşi, cu atât şi el se îngrijea de dânşii, şi strigă zicând: *Nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci cei bolnavi* (Matei 9, 12), şi primea cu mulțumire de a sta la ospăț cu vameşii şi cu păcătoşii, şi pe cât de mare

necinste i-a făcut adunarea iudeilor, tot pe atât de mare cinste şi îngrijire a arătat el către ei, sau mai drept vorbind, chiar mai mult.

Pe El, deci, imită-l şi tu. A-L imita pe El nu este un lucru mic şi nebăgat în seamă, căci fără de aceasta nu poate plăcea lui Dumnezeu nici chiar cel ce-L mărturiseşte pe El, după cum zice şi Pavel. Să nu zici că *Sunt urât, şi de aceea nici eu nu iubesc*, căci tocmai pentru aceasta eşti îndatorat a iubi. De altfel, nici nu este cu putinţă ca iubind pe cineva, să fii urât numaidecât de acela, ci chiar de ar fi cineva fiară sălbatică, tot iubeşte pe cei ce-l iubesc pe el. *Aceasta, zice, o fac şi păgânii şi vameşii* (Matei 5, 46). Deci dacă fiecare iubeşte pe cei ce-l iubesc, dar încă cel ce este iubit chiar şi după ce el a urât pe altul, cum să nu iubească? Aceasta deci arat-o, şi să nu încetezi niciodată de a zice aceste cuvinte: *Cu cât tu mă vei urî mai mult, cu atâta eu am să te iubesc mai mult!* şi atunci ai potolit orice ceartă şi ai împrăştiat orice răceală. Boala aceasta vine sau de la mândrie, sau de la răceală; însă puterea dragostei pe amândouă acestea le încălzeşte şi le vindecă. Nu vezi pe cei amorezaţi cum sunt pălmuiţi, scuipaţi, ocărâţi şi mii de alte rele pătimind de la acele femei de moravuri uşoare? Dar ce? Oare batjocorile acelea au slăbit amorul lor? Nicidecum, ci încă mai mult l-au aprins. Deşi poate acele femei de moravuri uşoare sunt dintr-un neam prost şi de dispreţuit, pe când cei ce pătimesc batjocori din partea lor sunt poate din părinţi buni, străluciţi şi cu multă cinste în lume, totuşi nimic din acestea nu-i poate slăbi în dragostea lor, nici nu-i poate depărta de amantele lor. Oare nu trebuie să ne fie ruşine, că noi nu putem arăta nici măcar atâta dragoste aproapelui nostru, pe cât o arată cei amorezaţi către acele femei pierdute? Dragostea cea după Dumnezeu nu are la noi oare nici atâta putere, pe cât are amorul acela drăcesc? Şi nu înţelegi tu, că dragostea cea după Dumnezeu este cea mai puternică armă, contra diavolului? Nu vezi că demonul acela a stat de faţă, că a atras spre sine pe cel urât de tine şi că voieşte a-l dobândi de partea sa? Şi tu treci pe lângă el trădând premiul luptei? Căci fratele tău stă atunci în mijloc ca premiu, şi dacă tu sari în ajutorul lui, atunci ai câştigat cununa, iar dacă te-ai lenevit, atunci ai plecat neîncununat.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, pp. 495-497)

„Aşadar, încetează de a mai spune acea vorbă satanică: *Dacă ochiul mă urăşte (adică, dacă cel mai de aproape al meu mă urăşte), nici eu nu pot să-l văd*. Nimic nu este mai urâcios ca această vorbă, deşi cei mai mulţi o ţin aceasta drept dovadă a unui suflet nobil; nimic nu este nai dobitocesc, nimic mai prostesc, nimic mai nebunesc. De ceea tocmai eu jelesc, căci cele ale răutăţii se cred ca virtute; că a fi înfumurat şi a dispreţui pe aproapele, se

crede a fi ceva strălucit şi cinstit, ceea ce este cursa cea mai mare a diavolului, căci, atunci răutatea este îmbrăcată în haine de sărbătoare, şi de aceea cu greu dispare. Pe mulți am auzit chiar eu lăudându-se şi fălindu-se că ei nici nu se apropie măcar de cei ce i-au disprețuit odată, deşi Stăpânul nostru se şi mândreşte pentru aceasta. De câte ori oamenii nu L-au batjocorit? De câte ori nu L-au disprețuit? Şi cu toate acestea, El n-a încetat de a alerga în ajutorul lor. Aşadar nu spune că *Nu pot vedea în ochi pe cei ce mă urăsc*, ci zi mai bine: *Nu pot să disprețuiesc pe cei ce mă disprețuiesc*. Acest cuvânt este al ucenicului lui Hristos, iar celălalt este al diavolului. Acest cuvânt face pe oameni străluciți şi slăviți, pe când acela îi face spurcați şi neruşinați. De aceea admirăm noi pe Moise, căci Dumnezeu i-a zis: *Lasă-Mă dar acum să se aprindă mânia Mea asupra lor, să-i pierd*, totuşi el n-a putut să-i disprețuiască, deşi de multe ori îl disprețuiseră, ci a răspuns lui Dumnezeu, zicând: *Rogu-mă acum, de vrei să le ierți păcatul acesta, iartă-i; iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea Ta, în care m-ai scris* (Ieşirea 32, 10, 32), căci el era prieten al lui Dumnezeu şi urmaş – adică imitator – al Său.

Deci să nu ne mândrim de cele de care trebuie tocmai să ne acoperim obrazul de ruşine, şi nici să vorbim vorbe de-ale destrăbălaților şi oamenilor josnici: *Ştiu eu cum să disprețuiesc mii ca el!* Ci chiar de ar vorbi cineva aşa, noi să facem haz de el şi să-i astupăm gura, fiindcă el se mândreşte de cele de care ar trebui să se ruşineze.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, pp. 497-498)

„Şi după ce a fost răstignit Hristos ce n-a făcut pentru ei? Nu le-a trimis apostoli? Nu a făcut minuni? Nu a pus în mişcare totul pentru dânşii? Astfel deci trebuie a iubi pe duşmani, astfel trebuia a imita pe Hristos. Astfel a făcut Pavel. Fiind bătut cu pietre şi suferind de la ei mii de rele, el toate le făcea pentru dânşii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VII, p. 70)

„Poate că te vorbeşte cineva de rău? Tu iubeşte-l pe el. *Dar cum este cu putință?* zici tu. Este cu putință numai dacă tu ai voi. Dacă tu îl iubeşti, vorbindu-te de bine, nu ai nici un folos, fiindcă ai făcut aceasta nu pentru Domnul, ci pentru laudă.

Poate că te-a vătămat cineva? Fă-i bine, căci dacă îi faci bine în schimbul binelui pe care şi tu l-ai avut de la el, nu ai făcut vreun lucru mare. Ai fost poate nedreptățit şi păgubit mult! Tu caută să răsplăteşti cu cele contrare. Da, vă rog; căci numai aşa vom fi în buna orânduială cu cele ale noastre. Să încetăm de a mai nedreptăți şi urî pe duşmani. Dumnezeu ne

poruncește de a iubi pe vrăjmași, dar noi chiar și pe El, Care ne iubește, Îl alungăm." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 46)

„După cum se întâmplă cu pruncii, care purtați în brațe lovesc cu palma fața tatălui lor, iar acestuia cu nimic nu-i scade dragostea de tată, tot așa și noi, chiar de am fi bătuți de necredincioși, totuși cu nimic nu trebuie să ni se împuțineze dragostea către ei." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 68)

„*Iubiți pe vrăjmașii voștri.* (Mt., 5, 44). Iubește pe vrăjmașii tăi, căci cu aceasta nu lor le faci bine, ci ție însuți. Cum așa? Apoi te faci egal lui Dumnezeu. Acela dacă este iubit de tine, n-a câștigat nici un lucru mare, căci este iubit de un egal al său, iar tu dacă iubești pe egalul tău, te faci deopotrivă cu Dumnezeu. Ai văzut dar că nu lui îi faci bine, ci ție singur? Că premiul nu aceluia se dă, ci ție. *Dar dacă acela este rău*?, zici tu. Apoi cu atât mai mare va fi și răsplata, și în locul răutății lui tu trebuie a face bine, chiar de i-ai face cât de mult bine, iar el ar fi rău. Dacă acela n-ar fi rău tare, desigur că nici plata ta nu s-ar putea mări. Așa că cauza de a nu-l iubi sub cuvânt că este rău, tocmai ea este cauza de a-l iubi. Depărtează de la tine pe antagonist, și vei îndepărta motivul cununilor. Nu vezi pe luptători cum umplând saci cu nisip, se exercită la luptă? Tu însă nu ai nevoie de a face așa, căci viața este încărcată de cele ce te pot exercita la luptă, și care te pot întări. Nu vezi că și copacii cu cât vor fi mai mult legănați de vânt, cu atât se fac mai puternici și mai deși? Și noi, dar, dacă vom fi îndelung răbdători, ne vom face mai puternici." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIX, p. 247)

„Celor de pe timpul legii vechi nu li se cerea altceva decât să-și iubească prietenii, acum însă fapta aceasta mare și minunată este atât de nedesăvârșită, încât chiar dacă o îndeplinești nu ești întru nimic mai presus decât vameșii (Matei 5, 47)." (*Despre Feciorie*, 83, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor…,* p. 142)

„Cel ce are dragoste creștină, oricâte neplăceri ar suferi de la un om, nu încetează să-1 iubească; căci nu este influențat de patimile sale, ci este insuflat de Iubire, de Hristos. Tocmai de aceea iubirea creștină, cum spunea Pavel, nicicând nu va pieri.

Și, adevărat, ce pricină ai putea aduce, pentru care să încetezi să-1 mai iubești pe aproapele tău? Faptul că, pe când tu îl cinsteai, acela te înjura? Sau faptul că, pe când tu săvârșeai fapte bune în folosul lui, acela

voia să te vatăme? Dar dacă-l iubeşti întru Hristos, aceste cauze te vor face nu să-l urăşti, ci să-l iubeşti şi mai mult. Căci toate cele care distrug iubirea obişnuită, născută din interes, întăresc iubirea creştină. Cum? În primul rând, întrucât cel care se poartă în chip vrăjmaş cu tine, îți aduce răsplată de la Dumnezeu; şi în al doilea rând, fiindcă acela, fiind bolnav duhovniceşte, are nevoie de compătimirea şi de sprijinul tău.

Prin urmare, cel care are iubire adevărată continuă să-l iubească pe aproapele, chiar dacă acesta îl urăşte sau îl înjură sau îl ameninţă, cu mulţumirea că iubeşte pentru Hristos şi deci Îl şi urmează pe Hristos, Care, asemenea iubire a arătat vrăjmaşilor Săi. Nu numai că S-a jertfit pentru cei care L-au urât şi L-au răstignit, dar L-a şi rugat pe Tatăl Lui să-i ierte: *Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!* (Luca, 23, 34).” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 131-132)

„Apostolul Pavel, după ce ne spune să îi binecuvântăm pe vrăjmaşi, ne mai îndeamnă: *Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură; plângeţi cu cei ce plâng* (Rom., 12, 15). Aşadar, pentru că se poate ca să binecuvântăm cu buzele, dar în inima noastră să nu avem dragoste faţă de vrăşmaşii noştri, Sfântul Apostol ne îndeamnă să fim părtaşi la bucuriile şi tristeţile lor. În felul acesta, dovedim cu adevărat că-i iubim.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 320)

„Vrăjmaşii tăi, care au primit de la tine faceri de bine, îţi vor fi mari apărători în ziua judecaţii şi tu te vei slobozi de multe păcate. Şi deşi ai făcut nenumărate greşale, dar împlinind porunca care zice: *Iertaţi vrăjmaşilor voştri, ca şi Tatăl vostru să vă ierte greşalele voastre*, vei lua iertare de toate păcatele tale. Iar aici îţi vei petrece viaţa cu bună nădejde şi pe toţi îi vei avea prieteni. Căci cei ce văd că iubeşti aşa de mult pe vrăjmaşii tăi şi pe fiii acelora, cum nu vor dori să fie prieteni ai tăi, dorind să facă şi să pătimească toate pentru tine? Iar când vei dobândi de la Dumnezeu atâta dragoste, încât pe toţi îi vei avea doritori ţie de toate cele bune, ce întristare vei mai simţi? Şi cine va petrece viaţă mai fericită decât tine?” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândeţe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 143-144)

„Când vezi că-ţi cade vrăjmaşul în mâinile tale, nu crede că este vremea muncii lui, ci este vremea mântuirii lui, pentru că atunci să-ţi fie mai milă de vrăjmaşul tău, când poţi să-i faci mai rău şi nu-i faci. Deci de vom

face aşa vrăjmaşilor noştri şi-i vom ierta de greşelile lor, care lucru este mai mare decât toate bunătățile, ne vom învrednici de vom dobândi binele cel viitor şi veşnic, întru Iisus Hristos Domnul nostru.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 59)

„Iar de nu va vrea el nicidecum să te iubească, tu tot să arăți spre dânsul dragoste ca să-l întorci către tine, că toți creştinii sunt ale tale mădulare, că mădularul când se va despărți de la trupul omului pentru vreo nevoie sau pentru vreo primejdie, facem meşteşuguri în tot felul ca să-l aducem la loc. Aşa se cade să facem şi pentru fratele care nu are dragoste, pentru că atunci ai mai mare laudă de la Dumnezeu când îl tragi la dragostea ta, că ne porunceşte Dumnezeu să chemăm spre prietenie pe cei ce nu pot să ne răscumpere, ca să se înmulțească plata răscumpărării; cu mult mai mult se cade să facem aceasta pentru prietenia şi dragostea fratelui nostru; de iubeşti pe cineva şi te iubeşte şi el pe tine, iată că-ți răsplăteşte datoria prieteniei, iar cela ce iubeşte şi nu este iubit Îl face pe Dumnezeu datornic în locul aceluia (…) Că rea neputință este dacă se răceşte dragostea, dar tu încălzeşte mădularul acela ce s-a răcit.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 60-61)

IUBIREA (roadele iubirii)

„... aşa este iubirea: ni-i face prezenți în continuu pe prietenii noştri care sunt absenți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, p. 467)

„Dar deoarece nimic nu este mai presus de iubirea de Dumnezeu, a aşezat-o deasupra tuturor, spunând: *De-aş grăi în limbile oamenilor şi ale îngerilor, dar dacă n-am iubire, făcutu-m-am aramă sunătoare şi chimval zăngănitor. Şi de-aş avea darul profeției şi de-aş cunoaşte toate tainele şi toată ştiința şi de-aş avea credința toată să pot muta şi munții, dar dacă n-am iubire, nimic nu sunt* (I Corinteni 13, 1-2). Şi nu s-a oprit aici, ci a adăugat că, chiar moartea pentru credință ar fi nefolositoare, dacă lipseşte iubirea (I Corinteni 13, 3). De ce a pus atât de mult bază pe însemnătatea iubirii? Întrucât cunoştea, ca un cultivator înțelept al sufletelor noastre, că, atunci când dragostea se înrădăcinează bine înlăuntrul nostru, vor răsări din ea, toate virtuțile.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 137-138)

„Dacă în societatea noastră ar stăpâni dragostea, n-ar exista deosebiri, n-ar fi sclavi şi oameni liberi, stăpâniți şi stăpâni, săraci şi bogați, mici şi mari. De asemenea, diavolul şi demonii săi ar fi cu totul necunoscuți şi lipsiți de putere. Căci dragostea este mai puternică decât toate zidurile şi mai tare decât toate metalele. Pe ea n-o cuceresc nici bogăția, nici sărăcia; sau mai bine-zis, acolo unde stăpâneşte ea, nu există bogăție şi sărăcie, ci doar bunătățile amândurora: de la bogăție sărăcia le ia pe cele necesare întreținerii sale, iar de la sărăcie bogăția ia lipsa de griji. În felul acesta dispar şi grijile bogăției şi temerile sărăciei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 144)

„Însă de ce vorbesc doar de foloasele pe care iubirea le provoacă celorlalți? Iubirea în sine e atât de frumoasă! Cu câtă bucurie şi pace umple sufletul care o deține! Acesta este unul din marile ei privilegii. Celelalte virtuți, precum postul, privegherea, înfrânarea, sunt însoțite de o anumită osteneală, şi de multe ori provoacă celorlalți invidie. Iubirea însă, dincolo de alte foloase ale sale, provoacă o dispoziție foarte plăcută şi niciodată trudă. Aşa cum albina adună sucul de nectar din diferite flori şi-l duce în stup, la fel şi iubirea adună de pretutindeni bunătățile şi le aduce în suflet, unde locuieşte. Şi rob dacă este cel ce are iubire în suflet, robia lui i se pare mai plăcută ca libertatea, pentru că se bucură să i se dea porunci decât să dea porunci, să slujească decât să fie slujit, să ajute decât să fie ajutat. Iubirea schimbă natura lucrurilor şi, având mâinile pline de toate bunătățile, se apropie de noi cu blândețe mai mare decât cea maternă şi cu dărnicie mai presus de cea împărătească. Lucrările ostenitoare şi grele le face uşoare şi lesnicioase, descoperindu-ne dulceața virtuții şi amărăciunea răutății. Vă voi aduce câteva exemple:

Să dăruieşti altora pare lucru greu, iubirea însă îl face uşor. Să iei de la ceilalți pare ceva plăcut, iubirea însă îl face respingător. Să-i vorbeşti de rău pe ceilalți pare îmbucurător, iubirea însă îl face amar. Pentru iubire cea mai mare bucurie este să-i vorbească de bine şi să-i laude pe toți.

Mânia iarăşi, oferă o mulțumire sălbatică, însă nu omului iubirii, fiindcă el nu cunoaşte mânia. Dacă semenul său îl necăjeşte nu se înfurie, ci izbucneşte în lacrimi, rugăminți şi implorări. Dacă-l vede pe semenul lui păcătuind, jeleşte şi se îndurerează sufleteşte. Dar durerea aceasta este dulce, căci lacrimile şi întristarea dragostei sunt mai presus de orice râsete şi orice bucurie. Pacea şi odihna pe care le simt cei ce plâng pentru ființele iubite n-o simt cei care râd.

Poate că mă veți întreba: Nu oricare iubire, fie ea şi abstractă, aduce bucurie? Nu. Doar iubirea adevărată aduce bucurie curată şi sănătoasă. Şi iubirea adevărată nu este cea lumească, cea josnică, care are în ea răutate şi viciu, ci cea creştină, cea duhovnicească, cea pe care ne-o cere Pavel, cea care urmăreşte interesul aproapelui. Această iubire o avea Apostolul, care spunea: *Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se poticneşte şi eu să nu ard?* (II Corinteni 11, 29).

Nimic nu-l mânie pe Dumnezeu cât nepăsarea noastră față de aproapele. De aceea a poruncit să fie pedepsit sever robul care a arătat neîndurare față de semenii lui. De aceea a spus că ucenicii Săi trebuie să aibă ca însuşire iubirea. Pentru că iubirea, în mod normal, duce la interesul pentru aproapele." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 144-146)

„Nimic nu umple mai mult sufletul de desfătare decât faptul de a iubi şi de a fi iubit." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 352)

„Din iubire ies toate darurile. - Din iubire se nasc toate virtuțile. - Din iubire curge nesecata milostenie." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 174)

„La cel care iubeşte nici o jertfă nu-i este imposibilă, nici un efort nu-l costă, nici un devotament nu-i este povară. Smerenie, iubire, răbdare, iertarea generoasă, milostenia largă, faptele multiple ale milosteniei, râvna pentru suflete, zidirea şi exemplele sfinte: totul se adună, totul se strânge în sufletul care posedă iubirea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 177)

„Iubirea ştie să schimbe în virtuți cele mai stricate înclinări ale noastre. Acolo unde se iubeşte nu poate fi vorba de certuri, de animozități, de mânii; avariția este necunoscută, răpirile şi furturile nu vor şti să existe, nedreptățile şi tristele lor urmări nu se vor aclimatiza niciodată acolo unde împărățeşte iubirea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 177)

IUDA ISCARIOTEANUL

„Pentru că, spune-mi, cum a fost cu putință ca pe tine, cel neluat în seamă şi necunoscut de nimeni, El te-a chemat şi te-a făcut unul din cei doisprezece apostoli, te-a făcut părtaş învățăturii Lui, ți-a făgăduit mii de bunătăți, te-a învrednicit să faci minuni, te-ai împărtăşit la masa Lui ca toți

ceilalți, din cuvintele, din călătoriile şi din apropierea zilnică de El şi toate acestea nu au fost de ajuns pentru a te împiedica de la acea faptă plină de ruşine? Din ce cauză L-ai vândut? Cu ce L-ai găsit vinovat, o, nenorocitule? Ce bine nu ți-a făcut? Cunoştea bine cugetul tău şi n-a încetat nicicând de a-l îmboldi şi de a-i insufla cele cu privire la El. De multe ori a spus înaintea ta: *Adevărat grăiesc vouă, că unul dintre voi Mă va vinde* (Mt., 26, 21). De multe ori a mustrat fapta pe care urma s-o săvârşeşti, ba chiar ştiindu-te stăpânit de asemenea gânduri necurate, El te-a curățat şi nu te-a scos din ceata sfântă a apostolilor; încă te mai suferea, încă te mai socotea ce pe unul dintre cei doisprezece apostoli, atât de mult te cinstea, atât de mult te iubea! Iar la urmă, o, de trei ori, nenorocitule, luând ştergarul şi încingându-se, a spălat cu mâinile Sale cele preacurate picioarele tale cele murdare şi nici prin aceasta n-a putut să te împiedice? Furai din banii săracilor, dar a răbdat-o şi pe asta, din dorința de a nu se ajunge la un rău şi mai mare, însă nimic nu te-a convins. Fiară sălbatică să fi fost, piatră, oare n-ar fi trebuit să te schimbi în fața binefacerilor Lui, în fața minunilor şi a învățăturilor Lui? Însă El te chema chiar aşa sălbăticit cum erai şi prin faptele Sale minunate te îndemna mereu pe tine, cel mai nesimțitor decât pietrele! Însă tu cu nici un chip nu te-ai făcut mai bun decât pietrele!

Vă mirați, poate, de atâta sminteală din partea trădătorului? Temeți-vă mai degrabă de nenorocirea lui! A devenit atât de nesimțitor din cauza iubirii de argint, din cauza dragostei după bani (...) Pe cei stăpâniți de ea îi face necucernici şi îi aduce la atâta nesimțire încât să nu cunoască pe Dumnezeu, chiar dacă ar fi primit din partea Lui mii de binefaceri." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 120-122)

„Întristează-te şi plângi cu amar, dar nu pentru Iisus Cel vândut, ci pentru vânzător. Cel vândut a mântuit lumea, vânzătorul, însă, şi-a pierdut sufletul. Cel vândut stă la dreapta Tatălui în ceruri, vânzătorul, însă, este acum în iad, suferind chinul cel cumplit. Pe el plânge-l, pe el jeleşte-l, pentru el suspină, pentru că şi Stăpânul nostru pentru el a lăcrimat. *Văzându-l Iisus,* spune Scriptura, *S-a tulburat şi a zis: Unul din voi Mă va vinde* (Ioan 13, 21). Cât e de mare milostivirea Stăpânului! Că cel vândut plânge pentru vânzător! *Văzându-l, Iisus S-a tulburat şi a zis: Unul din voi Mă va vinde*.

- Pentru ce S-a întristat Domnul?

- Pentru ca să ne arate şi dragostea Lui, dar totodată să ne şi învețe că totdeauna este drept să plângem nu pe cel ce suferă rău, ci pe cel ce face rău." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 45-46)

„- Ca să cunoşti că, peste tot, scriitorii Sfintelor Scripturi le scriu pe toate aşa cum s-au întâmplat, cu adevăr, că nu ascund nimic, nici chiar pe acelea ce par de ocară. Tocmai acestea, ce par de ocară, acestea arată iubirea de oameni a Stăpânului. Pe vânzător, pe tâlhar, pe hoț l-a învrednicit de atât de mari bunătăți şi a continuat să-l țină lângă El până în cel din urmă ceas; îl sfătuia, îl îndemna, purta grijă de el în tot chipul. Nu e de vină Domnul dacă el n-a luat aminte. Dovada, femeia cea păcătoasă. Ea s-a mântuit că a luat aminte de ea însăşi. Ca să nu te deznădăjduieşti, dar, uită-te la femeia cea păcătoasă. Ca să nu te încrezi în tine, uită-te la Iuda. Amândouă sunt pustiitoare: şi încrederea, şi deznădejdea. Încrederea face să cadă pe cel ce stă, iar deznădejdea nu-l lasă pe cel căzut să se ridice. Pentru asta Pavel îndemna, zicând: *celui ce i se pare că stă, să ia aminte să nu cadă* (I Cor., 10, 12). Ai şi o pildă, şi alta. Ucenicului i s-a părut că stă, şi a căzut, femeia păcătoasă era la pământ, şi s-a ridicat." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 48)

„- *Ce voiți să-mi dați, şi eu vi-L voi da vouă?*

- ....S pune-mi, Iudo, pentru ce Îl vinzi? Ce vină mică sau mare ai avut să-I aduci de ai vândut pe Învățătorul? Că ți-a dat putere peste draci? Că ți-a dat putere să vindeci bolile? Că ți-a dat putere să cureți leproşi? Că ți-a dat putere să învii morți? Că te-a întărit împotriva tiraniei morții? Această răsplată Îi dai tu pentru aceste binefaceri?

Ce voiți să-mi dați, şi eu vi-L voi da vouă? Ce nebunie! Dar, mai bine spus, ce iubire de argint! Iubirea de argint a născut toate relele. Iuda a vândut pe Învățătorul pentru că a poftit argintul." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 49-50)

„Aşa este rădăcina cea rea a iubirii de argint. Înnebuneşte sufletele cuprinse de ea mai grozav ca dracii, le face să nu mai cunoască pe nimeni, nici pe sine, nici pe vecini, nici legile firii, scoate pe om din minți, îl face nebun. Uită-te câte bunătăți a alungat din sufletul lui Iuda iubirea dea arginți. Legăturile cu Învățătorul, prietenia, statul la masă, minunile, învățătura, îndemnurile, sfaturile. Pe toate acestea iubirea de argint le-a dat uitării. A avut dreptate Pavel să spună: *Rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint* (I Tim., 6, 10)." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 50)

„*Ce voiţi să-mi daţi, şi eu vi-L voi da vouă?* Câtă nebunie cuprind aceste cuvinte!

Spune-mi, Iudo, dai pe Cel ce ţine toate, pe Cel ce are putere peste demoni, pe Cel ce a poruncit mării, pe Stăpânul întregii firi?

Domnul, ca să înfrângă mândria lui Iuda şi ca să arate că dacă n-ar fi voit, n-ar fi fost vândut, ascultă ce face: în timpul vânzării, când au năvălit asupra Lui, cu ciomege, făclii şi lumini, i-a întrebat: *Pe cine căutaţi?* (Ioan 18, 4). Şi ei nu cunoşteau pe Cel pe Care aveau să-L prindă. Atât era de neputincios Iuda să-L vândă, că nici nu-L vedea în faţa lui pe Cel pe Care trebuia să-l vândă, cu toate că erau făclii şi atâta lumină. Asta a vrut Evanghelistul să spună prin cuvintele: *Aveau făclii şi lumini*, *dar nu-L vedeau*.

În fiecare zi Domnul îi aducea aminte lui Iuda, şi prin fapte şi prin cuvinte, arătându-i că vânzarea Îi era cunoscută. Nu-l mustra pe faţă înaintea tuturor, ca să nu-l facă mai neruşinat, dar nici n-a trecut sub tăcere vânzarea Sa, ca să nu creadă Iuda că nu o cunoaşte şi să încerce fără teamă vânzarea, ci necontenit spunea: *Unul dintre voi Mă va vinde*, dar nu-l dădea de faţă pe vânzător. Şi a grăit Domnul multe cuvinte şi despre iad, multe cuvinte şi despre Împărăţia cerurilor, a arătat puterea ce-o are peste amândouă: puterea de a osândi pe păcătoşi şi puterea de a cinsti pe cei de ispravă. Iuda însă a dispreţuit toate aceste cuvinte. Dumnezeu nu l-a atras cu sila, pentru că Dumnezeu ne-a făcut stăpâni să alegem şi faptele rele şi faptele bune, pentru că vrea să fim buni de buna noastră voie. De asta, dacă nu vrem, nu ne sileşte, nici nu ne forţează. Că dacă eşti bun cu sila, pentru că Dumnezeu ne-a făcut stăpâni să alegem şi fapte bune şi fapte rele, pentru că vrea să fim buni cu buna noastră voie. De asta, dacă nu vrem, nu ne sileşte, nici nu ne forţează. Că dacă eşti bun nu cu sila, atunci nu eşti bun. Aşa şi Iuda. Era stăpân pe voia lui, era în puterea lui să nu asculte şi să nu se plece în faţa iubirii de argint. Dar pentru că n-a vrut, i s-a întunecat mintea, şi-a vândut mântuirea sa şi a zis: *Ce voiţi să-mi daţi, şi eu vi-L voi da vouă?* Evanghelistul, ca să pună în lumină orbirea şi nebunia lui Iuda, zice: *În timpul năvalei, Iuda, cel ce a zis: <<ce voiţi să-mi daţi i eu vi-L voi da vouă?>>, stătea alături de ei* (Ioan 18, 5).” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 50-51)

„Domnul nostru Iisus Hristos a fost dat în mâinile arhiereilor de ucenicul Lui. Dar tu, iubitule, când auzi asta, nu te întrista, nici nu te mâhni că a fost vândut Stăpânul. Dar, mai bine spus, suspină chiar şi plângi, dar nu pentru Iisus Cel vândut, ci pentru cel ce L-a vândut, pentru Iuda. Iisus Cel

vândut a mântuit lumea, iar Iuda, vânzătorul, şi-a pierdut sufletul. Iisus Cel vândut stă la dreapta Tatălui în ceruri, iar Iuda, vânzătorul, este acum în iad, suferind chinul cel veşnic şi cumplit. Pentru asta suspină, pentru asta lăcrimează, pentru că şi Stăpânul nostru Iisus Hristos, când l-a văzut pe Iuda, S-a tulburat şi a lăcrimat. *Văzându-l Iisus,* spune Scriptura, *S-a tulburat şi a zis: <<Unul dintre voi Mă va vinde>>* (Ioan 13, 21).

- Şi pentru ce S-a tulburat?

- Pentru că S-a gândit că Iuda, după atâta învățătură, după atâtea sfaturi n-a simțit în ce prăpastie s-a aruncat.

Văzând, dar, Stăpânul nebunia ucenicului, i S-a făcut milă de el şi de asta S-a tulburat şi a lăcrimat. Evangheliştii vorbesc mereu despre tulburările şi lacrimile Domnului ca să ne încredințeze de adevărul întrupării Sale.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 59-60)

„*Ce voiți să-mi dați, şi eu vi-l voi da vouă?*

Spune-mi, Iudo, asta te-a învățat Învățătorul în atâta vreme? Atât de repede ai uitat desele Lui îndemnuri? Oare nu spunea Domnul: *Să nu aveți aur, nici argint* (Matei 10, 9), tocmai ca să pună capăt de la început marii tale nebunii după bani? Nu te sfătuia, zicând: *Dacă te va lovi cineva peste obrazul cel drept, întoarce-i lui şi pe celălalt* (Matei 5, 39)? Spune-mi, pentru ce ai vândut pe Învățătorul? Că ți-a dat putere peste demoni? Că ți-a dat putere să vindeci bolile? Că ți-a dat putere să cureți leproşii? Că ți-a dat putere să faci alte minuni la fel cu acestea? Această răsplată îi dai pentru aceste binefaceri?” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 65)

„Cât este de mare iubirea de oameni a lui Hristos! Cât este de mare nerecunoştința lui Iuda! Stăpânul îl hrănea, iar robul L-a vândut! Robul L-a vândut, luând treizeci de arginți, iar Hristos şi-a vărsat Sângele Lui pentru noi. Şi Şi-ar fi dat Sângele Lui chiar spre iertarea păcatelor vânzătorului, dacă vânzătorul ar fi voit.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 70)

„Ce a făcut atunci diavolul? L-a tulburat şi i-a întunecat mintea cu tristețe. S-a ținut de el până ce l-a făcut să se spânzure şi să plece astfel din această lume înainte să apuce să se pocăiască. Dacă trăia, putea şi el

să se mântuiască, la fel ca cei care L-au răstignit pe Hristos. Dacă pe aceia i-a mântuit, rugându-Se pe Cruce Tatălui ceresc pentru ei, nu există nici o îndoială că şi pe cel care l-a trădat, dacă se pocăia, avea să-l primească cu dragoste. Dar, vai! Iuda s-a înecat în marea tristeţii şi a deznădejdii.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 343)

IUDA (Domnul Hristos i-a oferit lui Iuda multe căi de îndreptare)

„Cei ce au venit să-L prindă s-au dat înapoi şi au căzut la pământ atunci când Domnul a rostit câteva cuvinte. Dar pentru că nici aşa ei n-au părăsit neruşinarea lor, Domnul S-a dat pe Sine, aproape ca şi cum le-ar fi zis: *Eu am făcut tot ce a depins de Mine, Mi-am descoperit puterea Mea, v-am arătat că încercaţi lucruri cu neputinţă de săvârşit. Am voit să curm răutatea voastră. Dar pentru că voi n-aţi voit, ci, dimpotrivă, stăruiţi în nebunia voastră, iată Mă predau singur vouă.*

Am spus acestea ca să nu învinuiţi pe Hristos, zicând:

- Pentru ce nu l-a schimbat pe Iuda? Pentru ce nu l-a făcut înţelept şi blând?

- Cum trebuia să-l facă blând? Cu sila sau de bunăvoinţa lui? Dacă l-ar fi făcut bun cu sila, n-ar fi ajuns bun, căci nimeni nu ajunge bun cu sila. Dacă Domnul trebuia să-l facă bun de buna lui voie, cu libera alegere a lui Iuda, atunci Hristos a făcut tot ceea ce putea să-i îndrepte voinţa şi sufletul. Dacă Iuda n-a voit să primească leacul, nu-i vina doctorului, ci a celui care n-a vrut să fie vindecat. Vezi dar câte a făcut Hristos ca să-l facă mai bun şi să-l mântuie! L-a învăţat toată filosofia, cu fapta, cu cuvântul; l-a făcut mai puternic decât dracii; l-a făcut să săvârşească multe minuni; l-a înfricoşat cu chinurile iadului, l-a îndemnat cu făgăduinţa Împărăţiei; necontenit l-a mustrat pentru gândurile lui ascunse; l-a mustrat, dar nu l-a dat de faţă; a spălat picioarele lui o dată cu ale celorlalţi ucenici; a stat cu el la masă; n-a lăsat nimic la o parte, nici mare, nici mic. Dar el, de buna lui voie, a rămas neîndreptat.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 51-52)

„Cât este de mare iubirea de oameni a lui Hristos! Cât este de mare nebunia lui Iuda! Ce nebunie! Iuda L-a vândut cu treizeci de arginţi; dar Hristos nici după asta n-a refuzat să-Şi dea Însuşi sângele Lui cel vândut spre iertarea păcatelor vânzătorului, dacă Iuda ar fi vrut.

Şi era şi Iuda de faţă şi a luat parte la Sfânta Masă. După cum a fost spălat pe picioare de Domnul o dată cu ceilalţi ucenici, tot aşa a luat parte

Iuda şi la Sfânta Masă, ca să nu aibă nici un cuvânt de apărare dacă stăruie în răutatea lui. Domnul i-a arătat toată dragostea Sa, dar Iuda a continuat să-şi păstreze gândul său cel rău.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 55)

„Ce mare e mila Domnului, ce mare-i bunătatea Lui! Cel vândut suferă pentru vânzător! Când Domnul l-a văzut pe Iuda că stăruie în răutatea lui, *S-a tulburat şi a spus: <<Unul dintre voi Mă va vinde*>>. Uită-te câtă îndelungă răbdare, câtă iubire de oameni! Cruță pe nerecunoscător, nu vrea să-l facă de ruşine! Dimpotrivă, bagă spaima în toți ucenicii, îi nelinişteşte, numai ca să-i dea prilej acestuia să-şi revină din nebunia lui. Dar când sufletul ajunge nesimțitor şi nu mai primeşte sămânța evlaviei, nu mai primeşte nici îndemn, nici sfat. Se întunecă de patimă şi se aruncă în prăpastie. De asta nici Iuda n-a câştigat nimic de pe urma unei atât de mari şi îndelungi răbdări.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 60-61)

„... să nu învinuiți pe Hristos, zicând:

- Pentru ce nu l-a schimbat pe Iuda? Pentru ce nu l-a făcut mai bun?
- Şi cum trebuia să-l facă înțelept şi bun? Cu sila sau cu bunăvoința lui? Dacă l-ar fi făcut mai bun cu sila, n-ar fi ajuns bun, căci nimeni nu ajunge bun cu sila. Dacă Domnul trebuia să-l facă bun de buna lui voie, cu libera alegere a lui Iuda, atunci Hristos a făcut pe toate cele ce puteau să-l facă bun pe Iuda. Dacă Iuda n-a voit să primească leacurile, nu-i vina doctorului, ci-i vina aceluia care a vrut să fie vindecat.

Vrei să afli câte a făcut Hristos ca să-l facă mai bun? I-a dăruit putere ca să facă multe minuni, i-a spus mai înainte despre vânzare, n-a lăsat nimic la o parte din ceea ce trebuia să-i facă să fie ucenic.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 66)

IUDEII

„Pe bună dreptate i-a numit Ioan şi pui de viperă! Se spune că puiul de viperă iese la lumină omorând pe aceea care i-a dat naştere, mâncându-i pântecele. Aşa au făcut şi saducheii şi fariseii; şi-au ucis părinții, iar dascălii

lor i-au sfâşiat cu mâinile lor[257].” (*Omilii la Matei,* omilia XI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 133)

„Adevărată rasă de vipere, adevăraţi şerpi şi ceva mai răi, dacă este posibil; neam rău, adulter, stricat ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 1, p. 76)

„Şi fiindcă ei n-au mers după Dânsul, atunci El Însuşi merge după ei, îndreptându-i şi împiedicându-i de a duce mai departe răutatea, purtându-se cu ei întocmai ca şi un părinte iubitor faţă de copilul său cel îndărătnic întru totul, pretutindeni însoţindu-i şi urmărindu-i. De aceea nu numai pe Ieremia îl trimitea în Egipt, ci şi pe Iezechiel în Babilon, tot în acest scop. Iar profeţii nu se împotriveau, fiindcă vedeau pe Stăpânul lor iubindu-i atât de mult. Profeţii se purtau faţă de ei după cum s-ar purta un rob recunoscător, care ar milui pe un copil decăzut, în cinstea tatălui său care e amărât şi întristat de purtarea copilului. Şi ce nu au pătimit proorocii pentru ei? Erau tăiaţi cu fierăstrăul, alungaţi, batjocoriţi, ucişi cu pietre, şi mii de rele sufereau, iar după toate acestea alergau iarăşi în ajutorul lor. Nici Samuel n-a lipsit a plânge pe Saul, deşi fusese batjocorit de acesta şi suferise rele nevindecate. Cu toate acestea, nu-şi mai amintea de acele rele, ci-l plângea întruna. Ieremia a compus pentru poporul iudeu şi plângeri scrise, şi când mai marele perşilor i-a dat voie, acordându-i toată libertatea de a locui unde va voi, el a preferat să stea acolo şi să împărtăşească cu poporul său toate relele şi ticăloşiile în ţară străină. Tot aşa şi Moise, părăsind palatele împărăteşti, a alergat la nenorocirile lor. Daniel, timp de douăzeci şi mai bine de zile, a stat nemâncat, supunându-se singur la un astfel de post greu, numai ca să-i împace cu Dumnezeu. Şi cei trei tineri, pe când se aflau în cuptorul cu foc şi într-o aşa de mare văpaie, îi adresau rugăciuni pentru dânşii. Nu erau mâhniţi pentru ei înşişi, scăpaţi din acel cuptor în mod miraculos, ci fiindcă atunci mai ales simţeau a avea mai mult curaj, de aceea se rugau pentru ei. De aceea şi ziceau: *Cu suflet zdrobit şi cu duh umilit să fim primiţi de Tine* (Cântarea celor trei tineri, 15). Pentru ei şi Iisus al lui Navi şi-a rupt hainele; pentru ei şi Iezechiel plângea şi se văicărea, văzându-i în nenorociri. Pentru ei şi Isaia zicea: *Lăsaţi-mă să plâng amar* (Isaia 22, 4), iar mai înainte de aceasta, fiindcă nu îndrăznea a se ruga pentru izbăvirea de toate relele, cerea

---

[257] În cele din urmă, L-au ucis pe Hristos, Binefăcătorul lor şi al întregii lumi. Nici după ce a înviat nu au crezut în El, ci au uneltit vicleşuguri pentru a ascunde adevărul Învierii, prigonindu-L pe El şi pe urmaşii Lui, izbind mai departe cu piciorul în ţepuşă, neînţelegând, în nebunia şi învârtoşarea inimii lor, că nu te poţi împotrivi lui Dumnezeu fără să te răneşti. - n.n.

un termen oarecare şi zicea: *Până când, Doamne!* (Isaia 6, 11).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 277-278)

„Să nu vă miraţi că i-am făcut ticăloşi pe iudei. Sunt într-adevăr ticăloşi şi nesăbuiţi. Le-au căzut în braţe din cer atâtea bunătăţi, şi ei cu mare grabă le-au zvârlit şi le-au aruncat. Le-a răsărit de cu vreme Soarele dreptăţii, dar au întors spatele razei şi stau în întuneric. Noi am trăit în întuneric, dar am fost atraşi spre lumină şi am scăpat de întunericul rătăcirii. Ei au fost ramurile rădăcinii celei sfinte, dar s-au rupt (Cf. Rom., 11,17). Noi n-am avut nici o părtăşie cu rădăcina, dar am dat rod de bună-credinţă. Ei i-au citit pe profeţi de mici copii, dar L-au răstignit pe Cel profeţit. Noi n-am auzit cuvintele cele dumnezeieşti, dar ne-am închinat Celui profeţit. De aceea sunt iudeii ticăloşi, că aruncă bunătăţile trimise lor, în timp ce alţii le răpesc şi le atrag spre ei. Ei au fost chemaţi la înfiere, dar au căzut în rândul câinilor. Noi am fost câini, dar datorită harului lui Dumnezeu am fost în stare să îndepărtăm de la noi starea de dobitocie de mai înainte şi să ne urcăm la cinstea de fii”. (*Către iudei,* cuv. I, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 243-244)

„Nu sunt oameni mai ticăloşi decât iudeii! Totdeauna aleargă împotriva mântuirii lor! Când trebuiau să păzească legea, o călcau în picioare, acum însă, când a încetat legea, se ambiţionează să o păzească. Poate fi oare om mai de plâns decât ei, care-L mânie pe Dumnezeu nu numai prin călcarea legii, ci chiar prin păzirea ei? De aceea se spune în Scriptură: *Voi cei tari în cerbice şi netăiaţi împrejur la inimă, voi pururea staţi împotriva Duhului Sfânt* (Fapte 7, 51). Nu numai pentru că voi călcaţi legea, ci şi pentru că voiţi să o păziţi atunci când nu mai e timpul s-o păziţi: *tari în cerbice*. Bine le-a spus: *tari în cerbice!* Că n-au luat asupra lor jugul lui Hristos, deşi era bun; căci jugul lui Hristos nu-i nici greu, nici povară!” (*Către iudei,* cuv. I, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 244)

„Este timpul să arăt că şi demonii locuiesc acolo, nu numai în sinagogă, ci chiar în sufletele iudeilor. Domnul spune: *Când duhul cel necurat iese din om, umblă prin locuri fără de apă, căutând odihnă; dacă nu găseşte, spune: <<Mă voi întoarce în casa mea>>. Atunci merge şi ia cu el alte şapte duhuri mai rele decât el şi intră în el; şi vor fi cele de pe urmă ale omului aceluia mai rele decât cele dintâi. Aşa va fi şi cu neamul acesta viclean.* (Matei 12, 42-45, Luca 11, 24-26). Ai văzut că locuiesc draci în sufletele lor? Ai văzut că iudeii de acum sunt mai răi decât cei de mai

înainte? Şi pe bună dreptate! Atunci îi cinsteau pe profeți, dar acum insultă pe Însuşi Stăpânul profeților". (*Către iudei,* cuv. I, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 256)

„Trebuie oare să le dăm bună ziua, să le adresăm cuvânt? Nu trebuie oare să fugim de ei ca de ciumă şi ca de o boală a întregii lumi? N-au săvârşit ei tot felul de răutăți? N-au cheltuit toți profeții multe şi lungi cuvinte pentru învinuirea lor? Ce grozăvie, ce chip de nelegiuire nu este întunecată de crimele lor? I-au jertfit pe fii şi pe fiicele lor demonilor; n-au vrut să ştie de odraslele lor, au uitat durerile naşterii, au călcat în picioare creşterea de copii, au răsturnat din temelii legile înrudirii, au ajuns mai răi decât fiarele. Fiarele de multe ori îşi dau viața şi dispreţuiesc propria lor mântuire ca să-şi apere puii; iudeii, fără să-i silească cineva, i-au înjunghiat pe cei născuți din ei, ca să slujească duşmanilor vieții noastre, blestemaților draci. De ce să ne cutremurăm mai întâi: de necredința lor sau de cruzimea şi de neomenia lor? Că şi-au jetfit fiii sau că au jertfit demonilor? Dar prin destrăbălarea lor n-au lăsat oare în umbră cele mai desfrânate animale? Ascultă ce spune Profetul despre desfrânarea lor: *Au ajuns nişte cai înnebuniți după iepe! Fiecare nechează după femeia aproapelui său* (Ier., 5, 8). N-a spus: fiecare o dorea pe femeia apropelui, ci a arătat foarte bine nebuneasca lor desfrânare folosindu-se de cuvântul *a necheza*, care exprimă desfrânarea la cai.

Despre ce altceva voiți să vă mai vorbesc? Despre jafurile lor, despre lăcomia lor, despre trădarea săracilor, despre hoțiile lor, despre neguțătoriile lor? Dar o zi întreagă nu mi-ar ajunge ca să vorbesc despre toate!" (*Către iudei,* cuv. I, 6-7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 256-257)

„Păcatul acesta al uciderii lui Hristos este mai mare decât toate păcatele. Prin urmare, este de prisos cuvântul vostru că robia voastră de acum se datorează păcatelor voastre de fiecare zi. Nu din pricina vieții voastre deci, ci din pricina acelei îndrăzneli sunteți în robia de azi. Pentru că dacă n-ar fi aceasta, Dumnezeu nu Şi-ar fi întors fața de la voi atâta vreme, chiar de ați fi săvârşit mii de păcate". (*Către iudei,* cuv. VI, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 348)

„De aceea şi eu îi urăsc pe iudei, pentru că au Legea, dar ocărăsc Legea şi încearcă să-i amăgească pe cei simpli. Vina nu le-ar fi atât de mare dacă ar lupta împotriva lui Hristos fără să creadă în profeți. Aşa însă, sunt lipsiți de orice iertare, pentru că spun că ei cred în profeție, dar ocărăsc pe

Cel profețit de ei”. (*Către iudei,* cuv. VI, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 358)

„Nimeni să nu osândească îndrăzneala cuvintelor mele! Cea mai mare îndrăzneală şi nelegiure este a nu gândi aşa despre iudei. Nu trebuie oare să-i judec astfel când se iau la harță cu Dumnezeu, când se împotrivesc Duhului Sfânt?” (*Către iudei,* cuv. VII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 362)

„Nu mai este nici preoția Vechiului Testament şi nici nu va mai fi!” (*Către iudei,* cuv. VII, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 372)

„O, câtă nerecunoştință! O, câtă nesimțire! Acesta era pururea obiceiul lor: când se lasă în delăsare, se abat şi uită de Binefăcător; iar când sunt strâmtorați cât de puțin atunci se pleacă şi se smeresc. Pentru aceea şi fericitul David, arătând aceasta, a zis: *Când îi ucidea pe ei, atunci Îl căutau* (Ps., 77, 34).” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 88)

IUDEII (atitudinea unora dintre iudei față de Mântuitorul)

„Iar după ce a început minunile, câte calomnii? Unii Îl numeau samaritean şi demonizat zicând: *Eşti samaritean şi ai demon* (In., 8, 48), alții Îl numeau înşelător zicând: *Acesta nu e de la Dumnezeu, ci înşeală mulțimea* (In., 7, 12); alții Îl numeau vrăjitor zicând: *Cu stăpânul demonilor scoate pe demoni* (Mt., 9, 34), şi repetau necontenit acestea şi-L numeau potrivnic al lui Dumnezeu, mincinos şi bețiv şi prieten al celor ticăloşi şi stricați. Căci zice El: *A venit Fiul Omului mâncând şi bând, şi ei zic: Iată om mâncăcios şi băutor de vin, prieten cu vameşii şi păcătoşii* (Lc., 7, 21). iar când a vorbit cu desfrânata L-au numit prooroc mincinos zicând: *Dacă ar fi prooroc, ar şti cine este femeia aceasta care vorbeşte cu el* (Lc., 7, 39). Şi în fiecare zi îşi ascuțeau dinții împotriva Lui. Şi nu numai iudeii se războiau cu El, dar nici chiar cei care păreau a fi frați nu se purtau sănătos față de El, ci războiul s-a iscat chiar din casa Lui. Vezi, aşadar, cum chiar şi aceştia erau stricați, din cele pe care le-a adăugat evanghelistul zicând: *Nici chiar frații Lui nu credeau în El* (In., 7, 25).

Dar pentru că mi-ai amintit de mulți oameni care s-au poticnit şi au rătăcit, gândeşte-te cât de mulți s-au poticnit în vremea răstignirii? Unul L-a

vândut, alții au fugit, alții L-au tăgăduit şi părăsindu-L toți a fost dus legat El Singur. Gândeşte-te câți L-au văzut mai înainte lucrând semnele, înviind morți, curățind leproşi, izgonind demoni, înmulțind pâini, lucrând şi celelalte lucruri uriaşe, şi în vremea aceea s-au poticnit văzându-L dus şi legat singur escortați de soldații de rând, urmat de preoți iudei care făceau gălăgie şi turbare, şi pe toți vrăjmaşii avându-L singur în mijlocul lor amenințat de ei, iar pe vânzătorul (Iuda) de față şi vesel în acest timp? Dar când L-au biciuit? Pe cât se pare era o mulțime nesfârşită. Fiindcă era un strălucit paznic care-i aduna pe toți şi o metropolă era cea care primea drama nelegiuirii în miezul zilei.

Gândeşte-te câți erau de față atunci şi s-au poticnit văzându-L legat, biciuit, şiroind de sânge, anchetat de tribunalul guvernatorului şi nefiind de față nici un ucenic? Dar când au început să se facă împotriva Lui una după alta acele necontenite batjocuri şi când Îl încununau cu spini, când Îl îmbrăcau în mantie, când îi puneau în mână o trestie, când I se închinau căzându-I la picioare, când puneau în mişcare tot felul de batjocuri şi de râs? Câți gândeşti că s-au scandalizat, câți s-au tulburat, câți s-au mâhnit când Îl loveau peste obraz şi-I spuneau: *Prooroceşte-ne, Hristoase, cine-i cel ce te-a lovit* (Mt., 26, 62), când L-au dus şi L-au purtat de acolo până acolo, şi şi-au pierdut toată ziua în aceasta: în batjocuri, ocară şi râs în mijlocul unui teatru alcătuit din spectatori iudei? Dar când L-a pălmuit sluga arhiereului? Dar când soldații au împărțit hainele Lui? Dar când a fost urcat pe cruce gol purtând pe spate semnele bicelor şi L-au atârnat de ea? Fiindcă nici atunci fiarele sălbatice nu s-au înmuiat, ci s-au făcut şi mai înnebunite, au întins încă mai mult tragedia şi au sporit batjocura.

Căci unii spuneau: *Tu Care dărâmi templul şi în trei zile Îl înalți*, iar alții ziceau: *Pe alții i-a mântuit, dar pe Sine însuşi nu poate să Se mântuiască* (Mt., 26, 40). Dar când L-au batjocorit dându-I să bea dintr-un burete fiere şi oțet? Dar când tâlharii Îl ocărau? Dar când – lucrul acela înfricoşător şi preanelegiuit, de care vorbeam şi mai sus – au spus că tâlharul şi spărgătorul acela, plin de mii de omoruri, e mai demn de a fi eliberat decât El şi L-au preferat împotriva alegerii judecătorului pe Baraba, vrând nu numai să-L răstignească, dar şi să-L îmbrace într-o reputație proastă? Căci socoteau că din acestea pot face astfel încât El să apară mai rău decât tâlharul şi atât de nelegiuit încât n-a putut fi scăpat nici de iubirea de oameni, nici de vrednicia sărbătorii. Fiindcă toate acestea le-au făcut ca să-I calomnieze reputația, căci de aceea au răstignit împreună cu El doi tâlhari. Dar adevărul n-a fost umbrit, ci a strălucit încă mai mult." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 3e-4a,b,c, în vol. *Scrisori din*

exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență..., pp. 147-149)

IUDEII (unii dintre iudei Îl tăgăduiesc pe Mântuitorul Hristos)

„Ce cuvânt de dezvinovățire ar mai putea găsi iudeii că n-au primit pe Hristos după ce au avut mărturiile atâtor profeți, după ce au văzut că magii L-au primit numai prin arătarea unei stele şi că s-au închinat Celui născut? Ceea ce au făcut cu ninivitenii, trimițând pe Iona (Iona 1, 2), ceea ce au făcut cu samarineanca (Ioan 4, 7), cu cananeanca (Matei 15, 22), aceea au făcut şi cu magii. De asta le şi spunea Hristos: *Bărbății niniviteni se vor scula şi-i vor osândi! Împărăteasa de la miazăzi se va scula şi va osândi neamul acesta* (Matei 12, 41, 42). Îi vor osândi, că aceia au crezut în El pe temeiul unor mărturii foarte slabe, pe când iudeii n-au crezut, deşi au avut cele mai puternice mărturii". (*Omilii la Matei,* omilia VI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 80)

„Tu, însă, uită-mi-te cât de precişi sunt profeții! Profetul Isaia a vestit mai dinainte naşterea, zicând: *Şi ar fi dorit să fi fost arse cu foc, că Prunc s-a născut nouă, Fiul, şi ni s-a dat nouă* (Isaia 9, 5-6). Dar iudeii tulburându-se n-au căutat să vadă ce s-a întâmplat, nici să meargă după magi, nici să-L afle. Aşa au fost iudeii! Mai certăreți şi mai nepăsători decât toți oamenii. Ar fi trebuit ca chiar ei să se mândrească că printre ei s-a născut împăratul, că au atras la ei pe perşi, că au să aibă pe toți oamenii supuşi lor, că lucrurile mergeau spre mai bine şi că împărăția lor ajunsese chiar de la început aşa de strălucită. Dar ei nici aşa nu s-au făcut mai buni; şi doar nu de mult scăpaseră de robie. Dar chiar dacă iudeii n-ar fi ştiut nimic de aceste lucruri înalte şi nespuse, era firesc să se gândească, numai pe temeiul celor petrecute sub ochii lor, că dacă acum tremură atâta de împăratul nostru abia născut, cu mult mai mult se vor teme şi se vor supune Lui mai târziu, când Pruncul va creşte şi când cele ale noastre vor fi mai strălucite decât cele ale barbarilor. Dar nimic din acestea nu i-a trezit. Atât de mare le era prostia şi o dată cu asta şi invidia". (*Omilii la Matei,* omilia VI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 83)

„Dar uită-te la nespusa purtare de grijă a lui Dumnezeu față de idei! A sădit vie, a înzestrat-o cu tot ce-i trebuia, a desăvârşit-o. Când i-au ucis slugile, a trimis alte slugi; când le-au ucis şi pe acelea, a trimis pe Fiul Său;

după ce şi Fiul a fost ucis, Tatăl îi cheamă la nuntă; dar n-au voit să vină; apoi a trimis alte slugi; dar ei le-au ucis şi pe acelea. Şi numai atunci îi ucide şi pe ei, când nu li se mai putea vindeca boala. Că boala lor era de nevindecat se vede de acolo că ei n-au crezut, în timp ce desfrânatele şi vameşii au crezut. Deci iudeii sunt osândiți nu numai pentru că au săvârşit acele nelegiuiri, ci şi pentru că alții au putut săvârşi fapte bune". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 794)

„Căci ce iertare mai pot avea cei care au văzut puterea Lui strălucind pretutindeni şi cuprinzând în scurtă vreme întreaga lume, dar ei stăruiesc încă în încăpățânarea lor? Că a fost propovăduită atunci Evanghelia pretutindeni, ascultă ce zice Pavel: *Evanghelia fiind propovăduită la toată făptura cea de sub cer* (Col. 1, 23). Aceasta este şi cel mai mare semn al puterii lui Hristos, că în douăzeci sau treizeci de ani cuvântul Evangheliei a ajuns până la marginile lumii." (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 852)

„*Luați, dar, un miel fără cusur, de parte bărbătească, de un an, şi jertfiți-l. Ungeți cu sângele lui uşorii uşilor casei voastre* (le spune Moise – n.n.) pentru ca, venind îngerul, să-i cruțe din pricina chipului sângelui de pe uşorii uşilor, dacă nu-i cruța de dragul lor. Acestea s-au făcut nu din pricina îngerului, ci din pricina sângelui, care i-a mântuit pe iudei. Nu putea, oare, îngerul să cunoască deosebirea dintre egipteni şi iudei? Nu putea să-i cunoască pe egipteni şi evrei, el, care cunoştea pe cei întâi născuți? Deci, când te ocărăşte iudeul şi-ți spune: *Nădăjduieşti în sânge?*, spune-i şi tu lui: *Nu îți este ruşine, neruşinatule? Tu ai fost mântuit cu sânge de oaie, şi eu să nu mă mântuiesc cu Sângele Stăpânului meu?*" (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 568)

„Au auzit iudeii un glas din ceruri, nu glasul Fiului, ci glasul Tatălui, grăind despre Hristos la râul Iordanului: *Acesta este Fiul Meu cel iubit* (Matei 3, 17)*,* şi iudeii au spus: *Acesta este înşelătorul* (Matei 27, 63). Ai văzut război pe față? Ai văzut luptă vădită? Ai văzut că în orice împrejurare este nevoie de simțăminte înalte, de suflet cinstit, care să nu fie cuprins mai înainte de patimă?" (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 53)

„Dar pentru că nu era lămurit despre cine spune glasul cuvintele ce le spunea, a venit şi Duhul cel Sfânt în chip de porumbel, atrăgând glasul asupra capului lui Hristos. Dar cu toate că L-a predicat pe Hristos şi cu glasul, cu toate că L-a arătat şi cu Duhul, iar mai târziu şi Ioan striga: *Nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintelor* (Luca 3, 16)*,* cu toate că au fost şi alte mii şi mii de mărturii, şi cu fapta şi cu cuvântul, iudeii au rămas față de toate orbi; dar, mai bine spus, le-au văzut pe toate, dar n-au dat ascultare nici celor spuse, nici celor săvârşite, pentru că sufletul lor era cuprins mai dinainte de nebunia de a dobândi slavă de la oameni. Aceasta o spune evanghelistul: că mulți iudei au crezut în El, dar nu-L mărturiseau din pricina căpeteniilor, ca să nu fie scoşi afară din sinagogă (Ioan 9, 22; 12, 42). Chiar Hristos spunea: *Cum puteți crede voi care primiți slavă unii de la alții, şi nu căutați slava cea de la singurul Dumnezeu?* (Ioan 18, 4).” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 53-54)

IUDEII (unii dintre iudei nu L-au mărturisit pe Hristos şi L-au trădat)

„Aceia (evreii – n.n.) l-au trădat din plăcere față de oameni. Ei ştiau că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu cel unic, dar nu l-au mărturisit din teamă pentru mai marii lor, şi pentru a nu fi aruncați din sinagogă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VIII, 1, pp. 40-41)

IUDEII (despre iudeii ce se pretindeau a fi creştini şi loveau în credința noastră)

„... se adresează apoi iudeilor de pretutindeni, care, pretinzându-se creştini, lovesc în credință

IUDEII („căzut-au neamurile în groapa pe care au făcut-o”[258])

„*Căzut-au neamurile în groapa pe care au făcut-o; în cursa aceasta pe care au ascuns-o, s-a prins piciorul lor* (Ps., 9, 15). Iată frații mei, iată ce li s-a întâmplat evreilor. Ei ziceau: *trebuie să moară Iisus, de teamă ca Romanii să vină să dărâme oraşul nostru şi neamul nostru*. Ei L-au omorât şi imediat aceste necazuri au căzut peste ei; şi ceea ce au făcut ei pentru a le

[258] Ps., 9, 15.

evita, pe drept este ceea ce le-a atras. Dar acest Iisus pe care ei L-au jertfit fricii şi furiei lor, trăieşte în cer şi cei ce au urmat patima şi ura lor, au fost aruncaţi în iad.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXV, 1, p. 333)

IUDEII (cu privire la sinagoga evreiască)

„Dar, negreşit, mi se va spune că şi iudeii se închină lui Dumnezeu. Doamne fereşte! Să nu se spună una ca asta! Nici un iudeu nu se închină lui Dumnezeu.

-Cine spune asta?

-Fiul lui Dumnezeu! *Dacă aţi şti pe Tatăl Meu, spune El, M-ţi şti şi pe Mine; dar nici pe Mine nu mă ştiţi, nici pe Tatăl Meu nu-L ştiţi* (Ioan 8, 19). Ce mărturie mai vrednică de credinţă decât aceasta să-ţi aduc?

Mai îndrăzneşte cineva dar să spună că sinagoga nu-i locaş de închinare la idoli, odată ce iudeii nu-L cunosc pe Tatăl, odată ce iudeii L-au răstignit pe Fiul, odată ce iudeii au respins ajutorul Duhului? În sinagoga lor nu I se slujeşte lui Dumnezeu, Doamne fereşte! Sinagoga lor e locaş de slujire idolească.

Cu toate acestea, unii creştini privesc sinagogile ca pe nişte locuri vrednice de cinste. Şi asta n-o spun de la mine, ci o ştiu din experinţă. Acum trei zile am văzut o femeie liberă, o creştină, cu bună-cuviinţă în îmbrăcăminte şi purtări, era silită de un ticălos şi un nesimţitor, după înfăţişare creştin - n-aş spune că un om care a îndrăznit o astfel de faptă pote fi creştin adevărat -, să intre în sinagoga evreilor şi să jure acolo pentru o pricină pusă de la el la îndoială. Femeia, apropiindu-se de mine, m-a chemat în ajutor şi mi-a cerut să împiedic silnicia cea nelegiuită, căci nu-i era îngăduită ei, care se împărtăşise de Dumnezeieştile Taine, să intre în sinagogă. Aprins de mânie şi înflăcărat, n-am îngăduit să fie târâtă să săvârşească nelegiuirea aceea şi am smuls-o din mâinile lui. L-am întrebat pe siluitor dacă e creştin. Când mi-a mărturisit că e creştin, l-am mustrat cu asprime; l-am făcut smintit şi neghiob; i-am spus că nu-i cu nimic mai bun decât un dobitoc, dacă el, care spune că se închină lui Hristos, târăşte pe un altul în peşterile iudeilor, cei care L-au răstignit pe Hristos. I-am vorbit mult”. (*Către iudei,* cuv. I, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 247-248)

„Dar, mai bine spus, sinagoga este mai necinstită chiar decât crâşma! Sinagoga nu este numai locuinţă de tâlhari şi de crâşmari, ci locuinţă de

demoni!” (*Către iudei,* cuv. I, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 250)

„E drept, nu se află în ea idoli, dar locuiesc demoni. Şi asta o spun nu numai despre sinagoga de aici, din oraş, ci şi despre cea din Dafne. Prăpădul e mai mare acolo; de aceea i-au şi dat sinagogii aceleia numele Matroana. Am auzit că mulți credincioşi se duc acolo şi dorm în locul acela. Dar, Doamne fereşte, n-am să-i numesc niciodată pe astfel de oameni credincioşi. Pentru mine este tot atât de spurcată şi sinagoga Matroanei, şi templul lui Apolo. Iar dacă cineva îmi va osândi îndrăzneala cuvintelor, ei bine eu pe unul ca acesta îl voi osândi ca pe cel mai mare nebun. Spune-mi, nu-i oare loc de necredință, chiar dacă nu-s idoli acolo, locul în care locuiesc demoni? Nu-i oare mai mare vătămarea sufletească în locul acela unde se adună ucigaşii lui Hristos, unde este izgonită crucea, unde este hulit Dumnezeu, unde nu se cunoaşte Tatăl, unde se ocărăşte Fiul, unde se leapădă harul Sfântului Duh, dar, mai bine spus, unde sunt chiar demonii? În templul idolilor necredința e vădită şi descoperită; nu poate momi cu uşurință şi nici nu poate înşela pe un om cu minte şi înțelept; în sinagogă iudeii spun că se slujeşte lui Dumnezeu, că sunt urâți idolii, că sunt cinstiți profeții; prin aceste cuvinte pregătesc momeala şi îi prind în lațurile lor pe creştinii simpli şi nepricepuți. Prin urmare, sunt la fel de necredincioşi şi iudeii, şi păgânii, dar înşelăciunea săvârşită de iudei e mai cumplită. În sinagoga lor se află un jertfelnic, jertfelnic nevăzut de înşelăciune! Pe el nu se jertfesc oi şi tauri, ci suflete de oameni”. (*Către iudei,* cuv. I, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 255)

„Mai mare nelegiuire este să te duci la sinagogă decât la teatru. La teatru săvârşeşti un păcat, la sinagogă îți pierzi credința! Nu spun asta ca să vă îndemn să vă duceți la teatru! Şi ăsta e un lucru rău! Ci ca să vă feriți mai mult de sinagogă decât de teatru”. (*Către iudei,* cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 304)

„Spune-mi, la sinagogile lor alergi? Nu îți este teamă că are să te trăsnească Dumnezeu de sus? Nu ştii că şi dacă nu furi, dar dacă eşti văzut în peştera tâlharilor primeşti aceeaşi osândă? Dar pentru ce vorbesc eu de tâlhari? Ştiți bine cu toții şi vă aduceți aminte de acei oameni blestemați, de şarlatanii aceia care au dat jos statuile împărăteşti din oraşul nostru.Vă aduceți aminte că nu numai cei care au îndrăznit să săvârşească această faptă, ci şi cei care au fost doar văzuți că erau de față la cele întâmplate au

fost duşi la tribunal, au fost târâţi cu ceilalţi şi au primit cea mai grea pedeapsă?

Iar tu te sileşti să alergi acolo unde-i ocărât Tatăl, unde-i hulit Fiul, unde-i lepădat Duhul cel Sfânt şi de viaţă făcător? Spune-mi, nu îţi este teamă, nu te cutremuri când intri în locurile acelea spurcate şi necurate? Spune-mi, ce apărare, ce iertare vei avea când te împingi de bună voie spre prăpastie, când te arunci singur în adânc?" (*Către iudei,* cuv. VI, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 357)

„Pe scurt, dacă socoteşti că sinagoga este sfântă pentru că se află în ea Legea şi cărţile profeţilor, ar fi cu cale să socoteşti sfinţi şi idolii, şi templele idolilor. Odinioară au avut iudeii război şi au biruit filistenii; au luat chivotul şi l-au dus în templul lor (Cf. 1 Regi 5, 1-2). A fost oare sfânt templul acela pentru că a avut chivotul? Deloc! Dimpotrivă, şi spurcat şi necurat". (*Către iudei,* cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 359)

„Dacă Hristos spunea despre templu, atunci când erau în el Heruvimi, când era chivotul, când înflorea încă harul Duhului, că *l-aţi făcut peşteră de tâlhari* (Matei 21, 13) şi *casă de neguţătorie* (Ioan 2, 16), din pricina fărădelegilor iudeilor şi a crimelor lor, ce nume vrednic putem găsi sinagogilor lor acum, când i-a părăsit harul Duhului, când au pierit toate cele sfinte, când ei săvârşesc această slujbă nelegiuită, luându-se la harţă cu Dumnezeu? Dacă atunci când religia iudaică era în floare, templul era peşteră de tâlhari, acum, de-ai numi sinagoga casă de desfrâu, loc de nelegiuire, sălaş de draci, întăritură a diavolului, prăpăd de suflete, prăpastie şi adânc a toată pierzania, şi tot ai numi-o mai puţin decât merită!" (*Către iudei,* cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 360)

ÎMBRĂCĂMINTEA

„Noi trebuie să mâncăm atât cât ne este de-ajuns să trăim, şi să ne îmbrăcăm cu haine atât cât să ne acopere trupul, adică să ne acoperim goliciunea şi nimic mai mult; iar o astfel e haină o poate avea oricine.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 188)

ÎMBRĂCĂMINTEA (creştinul păstrează modestia îmbrăcămintei)

„Veşmintele lui nu vor fi afectate de un lux scandalos. Ele nu vor avea formele lipsite de modestie. Ei (creştinii – n.n.) vor adăuga o eleganţă dreaptă la o viaţă creştină serioasă. Grijile părului, pretenţiile toaletei nu vor absorbi nici sufletul, nici timpul adevăratului fiu al lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 331-332)

ÎMBRĂCĂMINTEA (să ne fie pricină de continuă aducere aminte de căderea din rai)

„Hainele, deci, să ne fie continuă aducere aminte de pierderea bunătăţilor din rai, să ne fie învăţătură de pedeapsa pe care a primit-o neamul omenesc din pricina neascultării. Să ne spună nouă cei care se îmbracă cu haine luxoase, cei care nici nu vor să ştie de haine din lână de oaie, ci se îmbracă în mătăsuri şi alunecă la atâta nebunie că ţes chiar aur în îmbrăcăminte – dar mai cu seamă femeile au această slăbiciune –, să ne spună nouă, pentru ce îşi împodobesc trupul cu aceste haine, pentru ce se bucură de ele şi nu se gândesc că îmbrăcămintea a fost dată ca o pedeapsă foarte mare pentru călcarea de poruncă. De ce nu ascultă pe Pavel, care spune: *Dacă avem ce mânca şi cu ce ne îmbrăca, avem de toate* (I Tim., 6, 8)? Vedeţi, dar, că de un singur lucru trebuie să ne îngrijim, să nu ne fie trupul gol, atât; să ni-l acoperim şi să nu ne îngrijim deloc de felul îmbrăcămintei”. (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 209-210)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi)

„Împărăţia cerurilor a fost pregătită pentru noi şi dintru început gătită nouă. Aceste două lucruri le-a înfăţişat Domnul când spunea celor din

dreapta: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moșteniți împărăția care este gătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei, 25, 34).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 337-338)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate celelalte se vor adăuga vouă”)

,,Să ascultăm de îndemnul acestui fericit şi minunat dascăl al lumii, de educatorul cel bun, de grădinarul sufletelor noastre, şi să cugetăm cele ce ne-a sfătuit. Căci astfel vom putea să ne bucurăm şi de cele de aici şi de cele din viața viitoare[259]. Dacă le căutăm pe acelea mai întâi, şi acestea ni se vor adăuga. Căci zice: *Căutați Împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Mt., 6, 33). Dumnezeu ne-a făgăduit că ne dă cu spor cele de aici. Aşadar, să nu le căutăm pe acestea mai întâi, ca nu cumva făcând împotriva îndemnului Stăpânului, să ne lipsim de amândouă. *Căci Stăpânul nu aşteaptă undeva sus, ca noi să-I aducem aminte şi doar atunci să ne dea darurile Lui*. Ştie El de ce avem nevoie, mai înainte să-I cerem noi. Deci, dacă vede că sârguim pentru acelea, ne dăruieşte şi bucuria acelora şi ne oferă cu multă prisosință şi pe acestea de aici, pe care a făgăduit să ni le reverse cu adaos. Să căutăm dar, vă rog, mai întâi cele duhovniceşti şi să cugetăm la cele de sus, iar nu cele de pe pământ, ca să avem parte şi de acelea şi să ne bucurăm şi de acestea.” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 111)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (cugetarea la bunătățile din Împărăția cerurilor)

,,Hristos a zis: *Unde este comoara omului, acolo este şi inima lui* (Mt., 6, 21). Căci sufletul, când primeşte să cugete înlăuntrul minții sale la acele negrăite bunătăți, ca de nişte lanțuri se dezleagă de trup şi se înalță, în fiecare zi zugrăvindu-şi[260] bucuria acelora. Şi nu mai poate primi în gândul

[259] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Lumea de aici nu este rea, dar de ea ne putem împărtăşi cu folos doar prin harul lui Dumnezeu. (n.s. 17, p. 111)

[260] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal: *închipuindu-şi*. (n.s. 16, p. 111)

lui cele de pe pământ, ci pe toate ca pe vis şi umbră le trece cu vederea şi tot gândul lui tinde neîncetat într-acolo, numai pe acelea socotind să le vadă prin ochii credinţei şi în fiecare clipă arzând de nerăbdare să se împărtăşească de ele.” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 110-111)

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (Împărăţia Cerului este Hristos Domnul)

„Împărăţia Cerului este Hristos singur.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de*

ÎMPĂRĂŢIA CERURILOR (dorirea ei)

„Binele şi bunăstarea nădăjduită îi îndeamnă mai mult spre fapte bune, iar necazurile şi supărările ce le-ar avea de pe urma unei fapte rele, deoarece, atât bunăstarea, cât şi necazul le simt pe propria lor piele. Pentru aceste pricini le-a vorbit Pavel corintenilor aşa cum le-a vorbit, iar pe romani îi învaţă să sufere cu răbdare răutăţile oamenilor punându-le sub ochi foloasele materiale pe care le vor avea de pe urma unei astfel de purtări. Un suflet slab, un suflet nedreptăţit nu înlătură atât de uşor veninul mâniei şi al dorinţei de răzbunare când te aude că-i vorbeşti de împărăţia cerurilor şi când îi oferi nădejdi îndepărtate de răzbunare, ca atunci când îi spui să nădăjduiască că, chiar aici pe pământ, duşmanul lui va fi pedepsit. Cu intenţia de a se smulge din rădăcini dorinţa celui nedreptăţit de a răsplăti răul cu rău şi, în acelaşi timp, de a scoate cu totul din sufletul lui mânia, Pavel îi pune în faţă cel mai convingător argument spre a-i satisface dorinţa de răzbunare; aceasta nu înseamnă că îl lipseşte de cinstea pregătită lui în împărăţia cerurilor pentru o astfel de purtare, ci că-l sileşte în acelaşi timp să intre oricum pe drumul vieţuirii creştineşti, pe drumul filosofiei creştine, şi că-i deschide uşile împăcării cu duşmanul său.” (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 91)

„Pe ucenici Săi, Hristos însă îi îndeamnă să se poarte cu dragoste faţă de duşmani, oferindu-le argumente cu mult mai înalte. Care sunt aceste argumente? *Ca să fiţi,* spune el, *asemenea Tatălui vostru cel din ceruri* (Matei 5, 45). Vezi ce răsplată mare le dă? Cuvintele acestea le auzea Petru, Iacov şi Ioan şi ceata cealaltă a apostolilor. Din pricina aceasta le pune

înainte răsplățile duhovnicești când le dă aceste sfaturi. Pavel ar fi făcut tot așa dacă ar fi vorbit și ei tot către niște oameni înduhovniciți; dar pentru că le vorbește corintenilor, niște oameni nedesăvârșiți cu duhul, le arată că răsplata ostenelilor lor aste chiar aici pe pământ, pentru că, în acest chip, să săvârșească virtutea cu mai multă tragere de inimă. Așa a făcut și Dumnezeu în Vechiul Testament; n-a făgăduit iudeilor împărăția cerurilor, ci le-a făgăduit și le-a dăruit bunuri pământești; pentru faptele rele nu-i amenință cu chinurile iadului, ci cu nenorociri și necazuri aici pe pământ: cu ciumă, cu foamete, cu boli, cu războaie, cu robie și cu altele asemenea acestora. Oamenii legați de pământ și de trup sunt determinați spre acțiune mai cu seamă de răsplățile de pe lumea aceasta și se tem mai ales de nenorocirile de aici, de pe pământ, iar de cele care nu se văd, de cele pe care nu le au înaintea ochilor, nici nu se sinchisesc." (*Despre Feciorie*, 49, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor…,* pp. 92-93)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (nădejdea dobândirii ei)

„*Dar ce*, zici tu, *oare bunurile acelea stau în speranțe?* Desigur că în speranțe, însă nu în speranțe omenești, care de multe ori se spulberă, și îl rușinează pe cel ce speră, deoarece a murit deja cel ce făgăduise, sau că fiind viu și-a schimbat părerea, însă ale noastre nu sunt așa, căci speranța noastră este sigură și nemișcată. Cel ce a făgăduit acele bunuri ființează în veci, și noi, care ne vom bucura de acele bunuri, chiar de murim, vom învia iarăși, și nimic nu este care să ne rușineze în toate, ca și cum am fi robii unor speranțe deșarte." (*Omilii la Epistola către hRomani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 154-155)

„Nici un bine nu întinerește sufletul și nu-l face așa de luminat ca nădejdea cea bună a celor viitoare bunătăți." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 124)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (dobândirea ei)

„Pricina care să ne facă să ne grăbim spre împărăția cerurilor nu trebuie să fie alta decât dorul de Dumnezeu, ca să ne bucurăm de ajutorul Lui. Că după cum bunăvoința lui Dumnezeu față de noi e mai de dorit decât împărăția cerurilor, tot așa pierderea acestei bunăvoințe e mai cumplită decât iadul". (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 281)

„Cele nevăzute de dincolo sunt mai desluşite ca cele de aici, dacă avem ochii credinței: că deşi nu le-am văzut, Cel ce le-a făgăduit este Dumnezeu. Când Dumnezeu făgăduieşte, nici o schimbare nu se atinge de făgăduințe, aşa încât ele mai vârtos dăinuie şi stau neclintite în mâna Lui: că din mâna Lui nimeni nu poate să răpească, precum spune Hristos: *din mâna Tatălui Meu nimeni nu poate să răpească* (In., 10, 29). Aşadar, întrucât nimeni nu poate răpi din mâna lui Dumnezeu, ele rămân pururea acolo ca într-o vistierie nefurată, întreprinderile noastre de aici sunt supuse la tot felul de schimbări şi de întorsături - drept care deseori osteneala lor o suferim, iar de împlinirea lor rămânem lipsiți - iar în privința nădejdilor pe care le-am învistierit la Dumnezeu nu este cu putință asta, ci cel care s-a ostenit are parte, negreşit, şi de cununi: *căci nădejdea nu ruşinează* (Rom., 5, 5), fiindcă este făgăduință dumnezeiască, şi darurile sunt pe măsura Celui Ce a făgăduit." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 132-133)

„Chiar de-ar trebui să dăm toată averea, chiar de-ar trebui să fim aruncați în foc, să fim tăiați de sabie, să înfruntăm cuțitele, chiar de-ar trebui să pățim orice altceva, pe toate să le suferim cu uşurință, ca să avem parte de haina împărăției cerurilor şi de slava aceea tainică, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim". (*Omilii la Matei,* omilia LIV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 632)

„Sufletul copilului este lipsit de orice patimă. Nu se răzbună pe cei care l-au supărat, ci se duce ca la nişte prieteni, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Oricât l-ar bate maică-sa, pe ea o caută, pe ea o preferă tuturora. De i-ai arăta o împărăteasă cu coroană pe cap, nu o va prefera mamei sale îmbrăcată în zdrențe, ci doreşte s-o vadă mai degrabă pe maică-sa, aşa îmbrăcată cum e, decât pe împărăteasa gătită cu podoabe. Copilul nu judecă ce-i al său şi ce-i străin pe temeiul sărăciei şi bogăției, ci pe temeiul prieteniei. Nu caută mai mult decât îi este de neapărată trebuință; când s-a săturat de supt, lasă la o parte sânul mamei. Copilul nu se întristează de cele ce ne întristăm noi, de pildă de paguba de bani şi de altele ca acestea; şi iarăşi, nu se bucură de cele ce ne bucurăm noi, de aceste lucruri pieritoare, nici nu-l uimeşte frumusețea trupurilor. De aceea spunea Hristos: *Că a unora ca aceştia este împărăția cerurilor,* ca să săvârşim cu voința acelea pe care copiii le fac din fire". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 722-723)

„Pe pământ te osteneşti, în ceruri e cununa; eşti chinuit de oameni, dar cinstit de Dumnezeu; alergi două zile, dar răsplata e pentru veacuri nesfârşite; lupta o dai în trup stricăcios, iar cinstirile, în trup nestricăcios”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 867-868)

„Să nu te întristezi dacă nu auzi dăruindu-se de fiecare fericire împărăția cerurilor. Chiar dacă răsplățile sunt diferite în împărăția cerurilor, totuşi toate duc în împărăția cerurilor. Când Domnul spune: *se vor mângâia cei ce plâng; se vor milui cei milostivi; vor vedea pe Dumnezeu cei curați cu inima; vor fi numiți fii ai lui Dumnezeu făcătorii de pace,* prin toate acestea nu arată altceva decât împărăția cerurilor. Cei care se bucură de aceste răsplăți vor dobândi negreşit împărăția cerurilor. Nu socoti, dar, împărăția cerurilor numai răsplata celor săraci cu duhul, ci şi a celor ce flămânzesc pentru dreptate, a celor blânzi şi într-un cuvânt a tuturor celorlalți. Tocmai de aceea Domnul a spus la fiecare din aceştia *fericiți,* ca să nu te aştepți la o răsplată materială. Că nici nu poate fi fericit cel răsplătit cu cele care pier odată cu viața aceasta, care trec mai iute decât umbra”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 181)

„Vom culege de aici de pe pământ bunătățile cerurilor şi cununile cele de acolo dacă vom trăi ca îngerii printre oameni, dacă vom umbla pe pământ ca puterile cele cereşti şi dacă vom rămâne în afară de orice poftă şi tulburare. Odată cu toate acestea, vom primi şi bunătățile cele nespuse, pe care facă Dumnezeu să le primim cu toții.” (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 243)

„Dar ne-a poruncit să nu cerem aşa de mântuială, ci cu multă stăruință şi tărie. Lucrul acesta a vrut să-l spună Hristos prin cuvintele *Căutați* (Matei 7, 7 – n.n.). Căci cine caută îşi scoate totul din minte; se gândeşte numai la ceea ce caută; nu se uită la nimic din cele din jurul lui. Cei care-şi caută banii sau sclavii pierduți ştiu ce vreau să spun. Asta însemnă: *a căuta*.” (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 298)

„- Şi pentru ce au fost învredniciți de o atât de mare cinste? Care e pricina?

- Pentru că *am flămânzit şi Mi-ați dat să mănânc; am însetat şi Mi-ați dat să beau* şi celelalte.

Câtă cinste cuprind aceste cuvinte, câtă fericire! N-a spus: *Luați!*, ci: *moşteniți*, ca şi cum ar fi ceva de la părinți, *ceva al nostru, ceva ce vi se*

cuvenea de mult. Înainte ca voi să fiți, le spune Hristos, vi s-au pregătit şi vi s-au hotărât acestea, pentru că ştiam că aveți să fiți aşa!

- Şi în schimbul căror lucruri primesc bunătăți aşa de mari?

- În schimbul unui adăpost, al unei haine, al unei pâini, al unui pahar cu apă, al cercetării bolnavilor, al ducerii la cei întemnițați.

Pretutindeni, dar, ne cere să dăm un ajutor de care un nevoiaş are neapărată nevoie. Sunt însă cazuri când ajutorul pe care ne cere să-l dăm nu umple toată nevoia celui nevoiaş. De pildă, după cum am mai spus, cel bolnav şi cel închis nu au nevoie numai de cercetare, ci unul are nevoie de libertate, şi celălalt de vindecare; Hristos însă, blând fiind, ne cere să facem numai cât putem; dar, mai bine spus, ne cere chiar mai puțin decât putem, lăsându-ne nouă libertatea să facem mai mult decât ne cere." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 898)

„Acum însă, în fața întregii omeniri, la arătarea slavei aceleia nespuse, Domnul te va proclama şi te va încununa, te va numi hrănitorul Lui şi găzduitorul Lui. Nu Se ruşinează să grăiască aşa. Vrea să-ți facă mai strălucitoare cununa." (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 899)

„Şi cum se poate, vei zice voi, răpi această împărăție? Ceea ce aveți în mâinile voastre, aruncați-l; căci atâta vreme cât veți avea mâinile ocupate, nu veți putea dobândi această comoară; închipuiți-vă un om care are mâinile pline de argint: atât cât va fi în mâinile sale, va putea lua aurul? Nu trebuie ca mai întâi să arunce argintul şi să aibe mâinile libere? În sfârşit, un hoț trebuie să fie iute ca să nu fie prins. La fel, sunt pe lângă noi puteri vrăjmaşe care ne asaltează, totdeauna gata să se arunce asupra noastră pentru a ne răpi comoara. Dar să ne ferim de ei, să nu fugim de ei să nu le lăsăm nici o putere asupra noastră. Să tăiem, să rupem legăturile care ne opresc, să ne dezbrăcăm de bunurile acestei lumi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIV, 4, pp. 268-269)

„Poate vă strigați vouă înşivă: Fericiți cei ce erau atunci cu Domnul; fericiți încă cei ce vor fi cu El la învierea cea de obşte generală! Să nu cruțăm nimic pentru a vedea într-o zi această față minunată. Dacă acum singura descriere a acestor semne aprinde în noi un aşa de mare foc, şi această dorință de a fi fost în lume, atunci când era El pe pământ, de-a auzi glasul Lui, de a vedea fața Sa, de a ne apropia de El, de a-L atinge, de a-L sluji; gândiți-vă ce este aceea a-L vedea, nu într-un trup muritor şi făcând lucruri omeneşti, ci înconjurat de îngerii Săi, într-un trup nemuritor,

nemuritori fiind noi înşine şi de a ne bucura de această fericire, de această slavă care întrece toate cuvintele noastre şi toată înțelegerea noastră. Pentru aceasta, eu vă îndemn, dragii mei frați, să nu uităm, să nu omitem nimic pentru această slavă. Nu este nimic greu în aceea, dacă binevoim; nu este nimic ostenitor, dacă suntem vigilenți şi activi. *Dacă vom suferi noi împreună cu El,* zice apostolul*, vom împărăți împreună cu El* (I Tim., 2, 12). Ce vrea să zică Sfântul Pavel: *dacă suferim?* Este ca şi cum ar zice: dacă suferim necazurile şi persecuțiile, dacă mergem pe calea cea strâmtă (…) bunăvoința, nădejdea bunurilor viitoare o vor face dulce şi mai uşoară. *Căci necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slava veşnică covârşitoare, neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veşnice* (II Cor., 4, 17-18). Să ridicăm deci ochii noştri de la pământ la cer, şi să privim să contemplăm în continuu lucrurile cereşti." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, pp. 466-467)

„Pentru a câştiga împărăția cerurilor, noi trebuie să-i iubim chiar şi pe vrăjmaşii noştri. Dacă deci pentru a intra în această împărăție, nu ne este de ajuns să păzim poruncile legii vechi, dacă dreptatea noastră trebuie să prisosească de cea a evreilor (Mt., 5, 20); noi care călcăm, şi poruncile noastre şi pe cele vechi, ce scuză vom avea, prin ce ne vom apăra noi?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, pp. 467-468)

,,Dar poate va zice cineva că: *Voiesc*. Însă iubiților, nimeni nu este atât de tâmpit încât să nu voiască, ci nu este de ajuns numai a voi cineva. Ar fi de-ajuns dacă tu ai voi precum trebuie şi ai face cele ale celui ce voieşte, însă acum tu nu voieşti după cât trebuie. Şi dacă credeți, apoi să cercetăm aceasta şi în alte cazuri. Spune-mi, rogu-te: Oare cel ce voieşte a-şi lua femeie, este de-ajuns numai a voi, ca să izbândească? Nicidecum; ci caută mai întâi o pețitoare, caută prieteni cari să vegheze împreună cu dânsul, apoi strânge şi parale. Negustorul de asemenea nu s-ar mulțămi numai să voiască, stând acasă, ci năimeşte corabia, strânge corăbieri şi lopătari, împrumută bani, cutreieră țările şi caută să afle prețurile vânzătorilor. Deci cum să nu fie necuviincios a arăta atâta grijă pentru cele pământeşti, iar pentru câştigarea cerului mărginindu-ne numai la a voi? Şi chiar încă nici a voi precum se cade nu o dovedim îndeajuns. Căci cel ce voieşte precum trebuie, o dată cu voința el face şi faptele care îl duc la lucrul voit, şi fiindcă foamea te sileşte a te hrăni, apoi tu nu aştepți ca de la sine să-ți vină mâncărurile, ci faci totul pentru a-ți strânge hrana trebuitoare. Tot aşa faci şi când eşti însetat, sau

când tremuri de frig, cum şi în toate cele de acest fel, unde singur eşti lucrător şi stăruitor în îngrijirea trupului tău.

Acest lucru fă-l şi când este vorba de împărăţia lui Dumnezeu, şi numai decât te vei învrednici de ea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, pp. 143-144)

„Dar poate că iarăşi veți întreba: De ce calea virtuții este strâmtă? În palatele împărăteşti cele de pe pământ nu ceri ca să intre cineva dintre curvari, sau bețivi, sau neînfrânați – iar în ceruri ceri ca să intre toți oamenii, fie că sunt încărcați de dezmierdări, de beții, de lăcomii şi de toată răutatea? Şi cum vor fi acestea vrednice de iertare?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 145)

„Fie ca toți să ne învrednicim de odihnă! Să ne rugăm, însă şi să căutăm a fi vrednici de acea odihnă. Să ne luptăm, vă rog, pentru că dacă vom căuta aceasta, şi ne vom ruga, vom câştiga. Dacă ne rugăm îndelung, Dumnezeu ne va da biruința.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 250)

„Dacă voieşte cineva a fi slăvit, primească a fi necinstit. Dacă voieşte cineva a se bucura de linişte, primească a fi neliniştit şi tulburat. Dacă voieşte cineva a se desfăta veşnic şi a fi lăudat, disprețuiască-le pe cele trecătoare.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IV, p. 47)

„Dacă ne lipim de El cugetul nostru, dacă însetăm de dorul Lui, totul ne va fi după voință şi ne vom învrednici de bunurile viitoare.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 110)

„Nu-i oare absurd ca în toate treburile din lume să punem ostenelile înaintea plăcerii şi primejdiile înaintea tihnei - cu toate că neînsemnată şi mică nădejde ne rămâne în urma acelor osteneli -, dar când e vorba de cer, de cinstea de la îngeri, viața cea fără de sfârşit, de petrecerea împreună cu îngerii şi de bunătăți pe care nici cu putință nu-i să ni le închipuim şi să le descriem, să nădăjduim că le vom dobândi cu lene, cu tihnă şi viață stricată şi că nu cer aceeaşi râvnă ca şi cele

lumeşti.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 514)

„Hristos rânduieşte oile de-a dreapta (Matei 25, 33), le binecuvântează se le primeşte în Împărăţia cerurilor, nu pentru că n-au răpit bunurile altora, ci pentru că au împărţit bunurile lor altora (Matei 25, 35-36). Hristos primeşte în Împărăţia Sa pe cel căruia i-a dat cinci talanţi; îl primeşte nu pentru că n-a împuţinat talanţii daţi, ci pentru că i-a înmulţit, pentru că a adus de două ori mai mult decât i s-a dat (Matei 25, 15-16, 21-22).” (*Despre Feciorie*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 7)

„Hristos a rânduit mare răscoală şi pentru faptele mărunte de virtute. Ce este mai uşor decât cercetarea celor bolnavi? Şi totuşi, această faptă primeşte mare răsplată! (Matei 25, 36).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 374)

„Locurile de odihnă ale cerurilor nu se moştenesc prin înrudire de sânge, ci prin asemănare de viaţă. Săracul Lazăr nu era înrudit cu Avraam, nu-i era nici cunoscut şi totuşi a moştenit aceleaşi sânuri ca şi el. Asemănarea de trai, deci, face ca mulţi de la răsărit şi de la apus să se odihnească împreună cu Avraam.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 153)

„Vom putea fi în cer dacă vom săvârşi o virtute asemănătoare strălucirii stelelor. Chiar dacă nu putem să ajungem aur sau pietre preţioase, totuşi, dacă vom fi ca argintul, vom ajunge să fim puşi la temelie (I Cor., 3, 11-15); cu o singură condiţie, să nu ne întoarcem iarăşi la materialul acela pe care îl arde uşor focul, şi nici să nu oprim de a săvârşi nici fapte de virtute, când nu putem săvârşi mari virtuţi. Asta ar fi cea mai mare nesocotinţă, pe care să dea Dumnezeu să nu o săvârşim.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 374)

„Cine o va moşteni, cine se va desfăta în toate acestea? Doar aceia care au nesocotit şi s-au lepădat de bogăţia sărăcăcioasă, de desfătările trecătoare şi de plăcerile vătămătoare de suflet ale lumii acesteia. Doar aceia care se nevoiesc zilnic pentru virtute, dragoste, iubire de fraţi, de străini şi

săraci. Doar aceia care iartă din toată inima lor pe cei care i-au nedreptățit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 66)

„Aşadar, atunci când vezi vreun orn că trăieşte fără griji, în lux şi în desfătări, nu îl invidia. Dimpotrivă, să-ți pară rău de el, pentru că este pe drumul care duce spre pierzanie. Şi ce câştigă dacă, urmând un drum uşor, ajunge până la urmă la moarte şi la întristare? Ce pierzi tu, care urmezi celălalt drum, care oricât de greu ar fi, te duce spre viață şi bucurie? Spune-mi, dacă ai vedea un om care merge pe cărări strâmte şi greu de străbătut, îndreptându-se spre palat, ca să fie cinstit de către rege, şi un altul care merge pe drumul principal al oraşului, îndreptându-se spre locul unde va fi ucis de către oamenii regelui, pe cine ai ferici? Fără îndoială că pe primul. De cel de-al doilea ți-ar părea rău, chiar dacă merge pe drum uşor de străbătut. La fel şi acum, să nu-i fericim pe cei care se bucură de plăceri materiale, ci pe cei care se feresc de ele. Aceştia se îndreaptă spre rai, pe când ceilalți, merg spre iad.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 337)

„După ce a spus: *În credință au murit toți aceştia, neprimind făgăduințele,* a adăugat: *Dumnezeu rânduise ceva mai bun pentru noi ca ei să nu ajungă fără noi la desăvârşire* (Evr., 11, 40). Obştească este prăznuirea, spune Pavel. Pentru că e mai mare bucuria când suntem cu toții, şi noi şi ei, încununați! Aşa se întâmplă şi la jocurile olimpice. Cei care luptă fie cu pumnii, fie corp la corp, luptă în momente diferite, dar toți sunt încununați în acelaşi timp. Tot aşa se petrec lucrurile şi la ospețe. Unii oaspeți vin mai devreme, alții mai întârzie. Gazdele, din respect pentru cei întârziați, îi poftesc pe cei sosiți înainte să-i aştepte şi pe aceştia. Aşa face şi Dumnezeu. Cheamă la un ospăț duhovnicesc şi de obşte pe toți oamenii virtuoşi, care au trăit în toată lumea în diferite timpuri; pe cei care au venit mai înainte, plecând din lume mai devreme, îi pofteşte să aştepte şi pe cei ce au să plece mai târziu din lume, pentru ca, fiind toți de față, cinstea şi bucuria să le fie tuturor una.

Gândeşte-te cât de mare este cinstea ca Pavel şi toți cei ca el, ca Avraam şi toți cei asemenea lui, ca, iarăşi, toți cei din vechime, care au luptat şi au biruit înainte cu atâția ani, să stea şi să ne aştepte încununarea! Că Pavel încă n-a primit cununa, nici altul dintre cei bineplăcuți din veac, şi nici n-o vor primi până ce nu vor sosi toți cei de la sfârşitul veacului, care au să fie încununați, o spune însuşi Pavel! Ascultă: *Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârşit, credința am păzit; de acum mi s-a gătit cununa dreptății pe care mi-o va da Dreptul Judecător* (II Tim., 4, 7-8).

- Când?

- *... în ziua aceea; dar nu numai mie, ci şi tuturor celor ce au iubit arătarea Lui* (II Tim., 4, 8).

Şi iarăşi, în alt loc, vrând să arate că desfătarea bunătăților se dă odată tuturor, spune în Epistola către Tesaloniceni: *De vreme ce este drept la Dumnezeu să răsplătească celor ce vă necăjesc pe voi, cu necaz, iar vouă, celor necăjiți, cu odihnă împreună cu noi* (II Tes., 1, 6-7). Şi iarăşi: *Că noi, cei vii, cei rămaşi până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiți* (I Tes., 4, 15). În toate aceste locuri arată că cinstirile cele cereşti ni se vor da tuturor în acelaşi timp. Aceasta e pricină de mare bucurie şi pentru cei care vor fi ajuns mai înainte, pentru că se desfătează de bunătățile cele nespuse, împreună cu cei care le-au urmat credința şi viața. Un tată, care ia parte la o masă frumoasă şi bogată, atunci simte mai mare bucurie, când la ospăț şi veselie îi vede lângă el şi pe copiii lui. Tot aşa şi Pavel, şi toți cei ca el simt mai mare bucurie când se bucură împreună cu următorii lor. Nu arată părinții atâta dragoste copiilor lor, câtă grijă au ei fată de cei care săvârşesc aceleaşi fapte ca şi ei. Deci, ca să avem atunci aceeaşi cinste cu ei, să ne străduim să mergem pe urmele lor." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune ...,* 9-10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 310-312)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (este a celor ce se silesc şi numai aceştia o răpesc)

„Într-adevăr că este nevoie de siluire; şi de ce oare? Căci multe sunt cele ce împiedică: femei, copii, griji, lucruri lumeşti, pe lângă acestea apoi demoni, ba chiar însuşi povățuitorul demonilor, diavolul. Este nevoie deci de siluire, este nevoie de stăruință. Cel ce siluieşte este într-o muncă mare, căci câte nu suferă? La câte nu se împotriveşte? Şi câte nu încearcă el, chiar şi peste putință? Deci, dacă toți cei ce se siluiesc, cei ce răpesc acestea de aici sunt astfel, apoi noi, care nu le încercăm nici pe cele dorite? *Cei ce se silesc,* zice, *pun mâna pe ea*.

Este nevoie deci de siluire şi de răpire, căci nu ne stă de față întâmplător şi nici n-o avem de-a gata. Cel ce răpeşte, întruna este treaz, întruna priveghează, se îngrijeşte şi este cu mintea ațintită ca la timpul potrivit să răpească." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, p. 121)

„Să nu răpeşti pământul, ci cerul. *Împărăția Cerurilor este a celor care se silesc, şi silitorii o răpesc*. De ce să-l răpeşti pe săracul care strigă după tine? Răpeşte-L pe Hristos care te şi laudă. Ai văzut nerecunoştință şi nebunie, să răpeşti de la săracul care are aşa puțin?! Hristos îți spune: *Pe Mine răpeşte-Mă, Care Mă bucur de răpire, împărăția Mea răpeşte-o şi sileşte-te pentru aceasta*!

Dacă vrei să răpeşti împărăția de jos, mai ales dacă vrei s-o stăpâneşti, vei fi pedepsit. Insă, dacă nu răpeşti împărăția de sus, atunci vei primi pedeapsa!" (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 34-35)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („Veniți … de moşteniți Împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii"[261])

„Hristos în dumnezeieştile Evanghelii, grăind către cei din stânga: *Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei, 25, 41). De mult i-a fost pregătită diavolului pedeapsa aceasta! Iar focul cel nestins pe el îl aşteaptă! Poate fi, oare, o nenorocire mai mare decât aceea de a fi pedepsit cu o pedeapsă gătită diavolului, din pricină că nu te-ai îngrijit de mântuirea ta? Că nouă ne este pregătită împărăția cerurilor, dacă voim să facem fapte de virtute şi să urmăm legile puse de Hristos, o spune tot Hristos. Ascultă! *Veniți, binecuvântați Părintelui Meu de moşteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei, 25, 34). Ai văzut că diavolului îi este gătit focul cel nestins, iar nouă împărăția, dacă nu ne trândăvim?". (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 198)

....

„*Odihniți-vă în locaşurile cele luminate şi strălucite şi vă odihniți de osteneli şi de supărări şi de batjocurile voastre pe care le-ați răbdat pentru Mine, Stăpânul vostru. Odihniți-vă cu Sfinții Îngeri şi cu Apostolii şi cu proorocii şi cu toți sfinții cei bineplăcuți din veac. Intrați în curtea Mea, unde nu este durere, nici scârbă, nici suspinare, ci viață fără de sfârşit, nici lacrimi, nici moarte, ci bucurie veşnică şi viață fără de moarte. Aceste daruri le dăruiesc Eu acelora ce păzesc cuvântul Meu, aşa îi cinstesc Eu pe cei ce Mă cinstesc pe Mine, aşa îi slăvesc Eu pe cei ce Mă slăvesc pe Mine, aşa îi odihnesc Eu pe cei ce odihnesc mădularele Mele, adică pe săraci şi pe neputincioşi, aşa fericesc Eu pe cei ce se nevoiesc în bisericile Mele, aşa*

[261] Matei, 25, 41.

plătesc Eu cu bogăție şi însutit în viața cea veşnică; Mi-ați dat puțină pâine şi uscată, luați Împărăția Cerurilor, datu-Mi-ați haină veche, iată, vă îmbrac pe voi cu haina luminii cele nespuse. Mi-ați dat un pahar de apă, primiți apa cea vie a odihnei; M-ați dus în casele voastre, iată vă dăruiesc vouă să fiți cu sfinții îngeri; Mi-ați dat cele putrede, luați cele neputrede; Mi-ați dat cele trecătoare, luați cele veşnice; pusu-M-ați la masa voastră, luați desfătare veşnică; M-ați scos din legături şi din închisoare, M-ați cercetat fiind bolnav şi Mi-ați potolit foamea şi Mi-ați astâmpărat setea, picioarele Mi-ați spălat şi M-ați încălzit când Mi-a fost frig; iată că vă dăruiesc şi Eu vouă sânul lui Avraam; Mi-ați dat lut şi, iată, Eu vă dau vouă mărgăritare; Mi-ați dat iarbă, iată, vă dau vouă aur; că toate ale Mele sunt cereşti şi neputrede, iar ale voastre toate sunt lut şi iarbă veştejită, iar ale Mele sunt lumină, viață, bucurie şi odihnă; cunosc Eu toate câte Mi-ați făcut, ştiu Eu câte ați scos din gura voastră şi ați săturat sufletul Meu, ştiu şi nu uit Eu cât M-ați sălăşluit şi pentru acestea toate, câte bunătăți sunt în cer şi câte pe pământ, vouă, prietenilor Mei, vi le dăruiesc în vecii vecilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 162-163)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR („În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt")

„Căci dacă nu vei avea întâietate printre oile ce vor sta de-a dreapta Lui, totuşi nu e puțin lucru şi acela de a te găsi printre dânsele şi a nu fi la un loc cu caprele cele de-a stânga." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 368)

„Chiar de ai covârşi cât de puțin pe aproapele, chiar de l-ai întrece cu o cirtă nebăgată în seamă, sau cu orice, nici pe aceea nu o va trece cu vederea Dumnezeu. Faptul acesta l-ar putea vedea cineva strălucind încă de la început. Şi Lot, de pildă, era drept, însă nu aşa ca Avraam; şi Ezechia a fost împărat, dar nu aşa ca David; şi proorocii au fost mari şi însemnați, însă nu aşa ca Ioan." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 544)

„Dar oare cine se va ruga lui Dumnezeu şi pentru noi, de vreme ce Pavel s-a dus de aici? Toți cei ce imită pe Pavel, numai dacă ne vom arăta vrednici de această mijlocire, pentru ca astfel nu numai aici să auzim glasul lui Pavel, ci şi acolo ducându-ne, să ne învrednicim de a vedea pe acest atlet al lui Hristos. Sau, mai bine zis, dacă noi îl vom asculta aici, atunci şi acolo

îl vom vedea negreşit; deşi nu vom sta aproape de el, pentru mai mica noastră vrednicie, îl vom vedea însă aproape de tronul împărătesc, strălucind acolo unde heruvimii Îl slăvesc pe Dumnezeu, iar serafimii zboară roată împrejurul Lui. Acolo îl vom vedea pe Pavel împreună cu Petru, ca fruntaşi ai cetei sfinților, şi ne vom bucura de dragostea lui cea adevărată. Căci dacă el, aici fiind, iubea atât de mult pe oameni, apoi cu atât mai mult acolo va arăta dragostea lui cea fierbinte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, pp. 553-554)

„Cum că trupurile înviază, a arătat-o cu grâul, dar cum că nu în aceeaşi slavă se vor găsi toate, o dovedeşte de aici. După cum a nu crede în înviere îi face trândavi şi îngâmfați, tot aşa şi a crede că toți se vor învrednici de aceleaşi bunătăți îi face leneşi şi nepăsători. Pentru aceea amândouă aceste rele sunt îndreptate; unele sunt amănunțite şi îndreptate în stihurile de dinainte, iar pe celelalte începe acum a le îndrepta. Deci făcând două cete din cei înviați – drepți şi păcătoşi – şi la urmă chiar acestea două împărțindu-le în multe alte cete, arată că nici drepții, şi nici păcătoşii nu se vor învrednici de aceleaşi, că nici drepții nu vor fi deopotrivă cu toți drepții, şi nici păcătoşii la fel cu toții. Aşadar, el face mai întâi o singură împărțire a drepților şi a păcătoşilor, zicând: *Trupuri cereşti, şi trupuri pământeşti*, prin trupuri pământeşti lăsând a se înțelege aceştia din urmă, iar prin trupuri cereşti cei dintâi. După aceea apoi aşează deosebirea dintre păcătoşi față de alți păcătoşi, zicând: *Nu tot trupul este acelaşi trup, ci altul este trupul peştilor, altul al păsărilor, altul al dobitoacelor*. Deşi toate sunt trupuri, însă unele sunt în mai mare înjosire, altele în mai mică. Tot aşa şi în viața lor, şi chiar în alcătuirea lor.

Şi după ce spune acestea, se ridică iarăşi la cer, zicând: *Şi alta este slava soarelui, şi alta a lunii*. După cum între trupurile pământeşti este deosebire, tot aşa şi între cele cereşti, şi încă deosebire nu cum s-ar brodi, ci până la cele mai de pe urmă. Căci deosebirea nu este numai între soare şi lună, sau numai între lună şi stele, ci încă şi între stele față de alte stele, căci deşi sunt toate în cer, totuşi unele se împărtăşesc de o mai mare, altele de o mai mică slavă. Deci ce învățăm noi de aici? Că deşi toți drepții vor fi în împărăția lui Dumnezeu, nu toți însă se vor bucura de aceleaşi bunătăți, precum şi dacă toți păcătoşii se vor găsi în gheena, nu însă cu toții vor suferi aceleaşi pedepse.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 447-448)

„Aici desigur că cu toții ne bucurăm de o mare asemănare; acolo însă mare va fi deosebirea, în acelaşi timp şi covârşirea unora va fi mai mare, căci drepții vor străluci mai mult decât soarele.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 163)

„Fericitul Pavel va sta cu multă îndrăznire chiar lângă tronul Împăratului ceresc, strălucind în lumină, îmbrăcat cu o slavă atât de mare, încât nu este întru nimic mai mică decât slava îngerilor şi a arhanghelilor…” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 191)

„Şi nu numai în iad, ci şi în Împărăția cerurilor sunt multe locuri: *În casa Tatălui Meu multe locaşuri sunt* (Ioan 14, 2); iar apostolul Pavel spune: *Alta este strălucirea soarelui, şi alta este strălucirea lunii* (I Cor., 15, 41). Şi ce e de mirare când vedem că a mers cu precizarea până acolo, încât a spus că este deosebire între stea şi stea?” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 373-374)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (Raiul şi Împărăția Cerurilor)

„Nu îl auzi pe Pavel ce zice despre bunătățile acelea? *Cele ce ochiul n-a văzut, nici urechea n-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (l Cor., 2, 9) - iar ochiul lui Adam a văzut raiul, şi urechea l-a auzit, şi inima omului l-a primit, că despre asta vorbim de atâtea zile. Şi atunci, cum a primit tâlharul bunătățile viitoare? Că Dumnezeu nu în rai ne-a făgăduit că ne va aduce, ci chiar în cer, nici nu a propovăduit împărăția raiului, ci Împărăția Cerurilor, după spusa Scripturii: *A început a propovădui* şi a zice: *Pocăiți-vă, că s-a apropiat* - cine? Împărăția raiului? Nu, ci *împărăția Cerurilor* (Mt., 4,17).

Ai pierdut raiul? Ți-a dat Dumnezeu cerul, ca şi iubirea Sa de oameni s-o vădească, şi pe diavol să îl rănească, arătând că oricât ar unelti împotriva neamului omenesc, nici un spor nu va avea, Dumnezeu înălțându-ne spre tot mai mare cinstire. Aşadar, ai pierdut raiul, şi Dumnezeu ți-a deschis cerul; la chin vremelnic ai fost osândit, şi cu viață veşnică ai fost cinstit.

Stăpânul a poruncit pământului să răsară spini şi pălămidă, şi sufletul ți-a odrăslit ție roadă Duhului. Vezi cu cât este mai mare sporirea, cu cât este mai mare bogăția decât paguba? Eu zic aşa: Dumnezeu l-a făcut pe om din pământ şi apă, şi l-a pus în rai. Cel făcut nu a rămas de bună treabă, ci s-a stricat; ca atare, Dumnezeu nu îl reface din pământ şi apă, ci din apă şi din

Duh, şi nu îi mai făgăduieşte raiul, ci îi făgăduieşte împărăția Cerurilor." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, pp. 100-101)

„Căzând în greşeală Nicodim, boier al iudeilor, gândind la naşterea de aici şi zicând că nu e cu putință pentru bătrân să se nască de sus, Hristos îi descoperă mai limpede - şi ia aminte - felul acestei naşteri: *De nu se va naşte omul din apă şi din duh, nu va putea să intre întru împărăția lui Dumnezeu* (In., 3, 5). Aşadar, dacă a făgăduit Împărăția Cerurilor, iar pe tâlhar l-a dus în rai, înseamnă că încă nu i-a dat lui răsplata bunătăților făgăduite." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 101)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (starea celor fericiți în Împărăția Cerurilor)

„... zice: *Şi drepții vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor* (Matei, 13, 43). Asta nu înseamnă că numai atât strălucire vor avea drepții, ci cu mult mai multă; dar a spus atâta, pentru că între cele văzute nu putem găsi o comparație mai bună ca aceasta. Prin urmare, când auzim în Scriptură astfel de comparații, să nu rămânem la cele spuse, ci de la cele materiale şi văzute să ne ducem cu mintea la superioritatea celor duhovniceşti". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 156)

„Nici un cuvânt nu poate înfățişa nici binele, nici răul de atunci". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 231)

„Ascultă, deci, pe fericitul Pavel, care după atâtea şi atâtea necazuri, după anchetări, întemnițări şi zilnice primejdii de moarte, spunea: *Pătimirile din vremea de acum nu sunt vrednice de slava ce ni se va descoperi* (Rom., 8, 18). *Da,* spune Pavel, *în fiecare zi suntem în primejdie de moarte; firea se împotriveşte, dar voința, învingând cu bunătatea lui Dumnezeu firea, se încununează; nu îndurăm nişte suferințe vrednice de bunătățile ce le vom moşteni şi de slava ce ni se va descoperi*. Vezi cât de mare e slava de care se bucură oamenii virtuoşi? Că întrece toate faptele pe care le poate face un om! Chiar dacă ar ajunge un om pe culmile virtuții, virtutea lui tot păleşte în fața slavei de care se va bucura. Într-adevăr, care om poate săvârşi fapte atât de mari încât faptele lui să se poată lua la întrecere cu dărnicia lui Dumnezeu?". (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 316)

„Cum va putea, oare, limba omenească să enumere binefacerile pe

care ni le-a făcut nouă Dumnezeu? Dacă binefacerile acestea sunt atât de multe şi aşa de mari, apoi cu mult mai mari şi cu mult mai cu neputință de rostit prin cuvânt sunt bunătățile făgăduite celor ce au mers pe calea virtuții, după mutarea lor de aici în veacul viitor! Fericitul Pavel, ca să ne înfățişeze în câteva cuvinte măreția lor covârşitoare, spune: *Acelea pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe acelea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor., 2, 9). Ai văzut ce daruri covârşitoare? Ai văzut că binefacerile Lui depăşesc orice înțelegere? Că spune Pavel: *La inima omului nu s-au suit*". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„În asta stă împărăția cerurilor, în asta stă desfătarea bunătăților, în asta stau mii şi mii de bunătăți, în a ajunge vrednici ca să-L iubim pe Dumnezeu în chipul în care trebuie iubit". (*Omilii la Facere,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

„*Atunci drepții vor străluci ca soarele în împărăția Tatălui lor.* Prin aceste cuvinte Hristos nu vrea să spună că drepții vor străluci numai atâta, ci s-a folosit de această pildă cunoscută nouă pentru că nu ştim altceva mai strălucitor decât soarele". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 546-547)

„*Atunci drepții vor străluci la soare* (Matei 13, 43), dar, mai bine spus, mai mult decât soarele. A spus atâta, nu pentru că atâta va fi lumina lor, ci pentru că nu cunoaştem o lumină mai strălucitoare decât a acestui astru; a vrut să înfățişeze strălucirea viitoare a sfinților cu ajutorul unei străluciri cunoscute nouă. Pentru că şi pe munte, când evanghelistul a spus că *a strălucit ca soarele*, pentru aceeaşi pricină a grăit aşa. Că lumina de pe Tabor era mai mare decât lumina soarelui, au arătat-o ucenicii care au căzut cu fețele la pământ. Dacă n-ar fi fost o lumină neamestecată, ci una la fel cu a soarelui, n-ar fi căzut la pământ, ci ar fi putut-o suferi cu uşurință.

Drepții, dar, vor străluci atunci ca soarele; şi mai mult decât soarele." (*Omilii la Matei,* omilia LVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 654)

„Priveşte pe Apostol când vorbeşte de cele viitoare, cum el nu poate să spună desluşit bunurile de acolo, ci spune numai despre slavă şi cinste. Fiindcă toate acele bunuri le covârşesc pe cele omeneşti, de aceea nu poate a arăta lămurit, neavând o icoană fidelă a acelor bunuri, ci din cele ce se cred de noi a fi strălucite, ca slava, cinstea şi viața, să încerce să ne prezinte pe

acelea, pe cât posibil, deoarece sunt foarte dorite de noi oamenii.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 72)

„Că de ar rămâne sufletul de mii de ori nemuritor, zice – după cum chiar şi este – totuşi fără de trup nu se va putea învrednici de acele bunătăți negrăite, după cum nici nu va putea fi pedepsit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 420)

„Oricâte osteneli ai spune, şi oricâte pedepse ai pune înainte, toate acestea sunt nimic față cu bunătățile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 100)

„Căci în adevăr, care cuvânt ar putea reprezenta acea slavă, de care atunci se vor împărtăşi sfinții? Care cuvânt? Nici unul, ci cu adevărat că spre a pricepe cugetul nostru, e nevoie de harul Său, ca astfel să primim măcar o mică rază de pricepere.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 26)

„Unde este deşteptăciunea, unde este adevărul, unde toate sunt sigure şi statornice, unde toate sunt zidite pe piatră, unde bătrânețe nu este, unde nu este nici trecător, unde totul înfloreşte, unde totul creşte şi sporeşte, unde nimic nu este învechit, nimic îmbătrânit, şi nici aproape de sfârşit. Să dorim, vă rog, pe Dumnezeu cu adevărat, iar nu de teama gheenei ci cu dorința de Împărăția Lui. Căci ce poate fi egal, spune-mi, cu a vedea pe Hristos? Nimic. Ce poate fi egal cu a ne bucura de acele bunuri? Nimic. *Cele ce ochiul n-a văzut, zice, şi urechea n-a auzit, şi la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El.* (I Corinteni 2, 9).” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 174)

„Cu adevărat că nimic nu poate fi mai fericit, nimic mai râvnit, şi nici nu se poate a fi reprezentată prin acest cuvânt, căci bunurile de atunci covârşesc mintea omenească.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia V, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 174)

„Totul e în pace, bucurie, plăcere, mulțumire, bunătate şi blândețe. Nu este acolo pizmă nici viclenie, nu este boală, nu este moarte, nici aceea a trupului, nici aceea a sufletului, nu este întuneric, nu este noapte, ci toate

sunt ziuă, toate lumină, toate strălucite. Nu este acolo osteneală, nici oboseală, ci pururea vom petrece în plăcerea celor bune şi plăcute. Voiţi poate vă dau şi icoana stării de acolo? Nu este cu putinţă; cu toate acestea însă, pe cât îmi este cu putinţă voi încerca să vă dau oarecare imagine, să ne uităm la ceruri, când nici un nor nu este în faţa sa, şi când se vede coroana sa; apoi după ce vom observa pe un timp îndelungat faţa sa, să ne gândim că şi teren vom avea acolo, nu ca cel pe care-l avem aici, ci fiind cu atât mai frumos, cu cât mai frumos este tavanul de aur, decât cel de lut.

Gândeşte-te apoi şi la un alt tavan de deasupra acestuia; gândeşte-te încă la cei de acolo, la îngeri, arhangheli, la acele nemărginite cete ale netrupeştilor puteri, la însăşi împărăţia lui Dumnezeu, la tronul părintesc. Dar, precum am zis, nu poate cuvântul să reprezinte totul; este nevoie de experienţă, şi prin experienţă de cunoştinţă. Cum crezi, spune-mi, că era Adam în paradis? Apoi petrecerea de aici este cu atât mai bună decât cea de acolo, pe cât mai bun este cerul decât pământul.

Dar să ne închipuim şi o altă icoană. De s-ar întâmpla ca împăratul de acum să stăpânească întreaga lume, şi să nu fie supărat nici de războaie, şi nici de griji, ci să fie cinstit numai, şi să petreacă în plăceri, având multe venituri, şi aurul curgându-i de pretutindeni, şi fiind bine văzut şi admirat, apoi ce fel de suflet credeţi că ar avea el, când ar vedea războaiele încetate pe toată faţa pământului? Cam aşa fel va fi atunci, sau mai bine zis nici prin această imagine n-am reprezentat bine până acum, şi de aceea trebuie a căuta alta. Gândeşte-te deci; după cum copilul împărătesc nu simte nimic, pe cât timp se găseşte în mitra mamei sale, dar dacă s-ar întâmpla ca de deodată să iasă de acolo, şi să se urce pe tronul împărătesc, nu cu încetul, ci fără de veste ar pune stăpânire pe toate; tot aşa este şi starea aceasta, şi aceea; sau dacă un încarcerat oarecare, după ce a pătimit mii de rele, fără de veste ar fi răpit şi pus pe tronul împărătesc. Dar nici aşa încă n-am reprezentat bine imaginea. Căci aici, ori şi câte bunuri ar avea cineva, fie chiar şi împărăţia, întâia zi simte plăcere mare, poate şi a doua şi a treia, dar cu trecerea timpului deşi simte plăcere, totuşi nu atât de mare, căci se împuţinează prin obişnuinţa de toate zilele, oricare ar fi ea, pe când acolo nu numai că nu se împuţinează, ci încă şi sporeşte. Căci gândeşte-te cât de fericit va fi sufletul ce se duce acolo, care nu se va lipsi niciodată de acele bunătăţi, şi nici că se va face vreo prefacere, ci viaţă ce nu va avea sfârşit, viaţă lipsită de orice primejdie, de orice grijă şi nemulţumire, plină de plăceri şi de mii de bunuri. Că dacă noi când ieşim la câmp, şi vedem corturile ostaşilor întinse, când vedem suliţele, coifurile, scuturile cele rotunde strălucind, deodată rămânem ca uimiţi de acea privelişte; ba dacă am vedea şi pe împăratul trecând prin mijloc, călărind pe un cal şi ţinând în mâini arme aurite, ne închipuim că

avem totul înaintea ochilor noştri, apoi ce crezi că va fi când vom vedea corturile cele veşnice întinse în ceruri? *Ca să vă primească pe voi,* zice, *întru corturile cele de veci?* (Luca 16, 9); când vei vedea pe fiecare din acestea strălucind mai mult decât razele soarelui, nu doar ca fiind de fier sau aramă, ci din cauza slavei aceleia, ale cărei sclipiri nu poate a le vedea ochiul omenesc. Dar dacă acestea sunt zise eu privire la oameni, apoi ce ar putea spune cineva de acele miliarde de îngeri, şi de arhangheli, de heruvimi, de serafimi, de tronuri, de domnii, de stăpânii, de puteri, a căror frumuseţe întrece orice minte omenească? Dar oare până unde vom merge alungând ceea ce nu se poate pricepe ? *Că nici ochiul n-a văzut*, zice, *nici urechea n-a auzit şi la inima omului nu s-a suit.* (I Cor., 2, 9). Deci, nimic nu poate fi mai grozav pentru cei ce nu se vor învrednici de acele bunuri, şi mai fericit în acelaşi timp pentru cei ce se vor învrednici de ele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia VI, pp. 120-121)

„*Cele ce ochiul nu a văzut, şi urechea nu a auzit, şi la inima omului nu s-a suit* (I Cor., 2, 9)? N-a spus în mod simplu că covârşeşte mintea omului, dar încă nici n-a cugetat vreodată cineva la acelea pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe Dânsul. Fiind deci Dumnezeu pregătitorul acelor bunuri, oare ce fel vor fi? Că dacă cel ce ne-a făcut de la început, nimic necontribuind noi cu ceva bun, şi încă ne-a hărăzit atâtea bunuri, ca de pildă raiul, convorbirea cu Dânsul, nemurirea ne-a făgăduit, viaţă fericită şi lipsită de griji, - apoi celor ce au făcut atâtea isprăvi, celor ce s-au luptat atâta şi au suferit atâtea necazuri pentru Dânsul, ce nu le va hărăzi oare?

Pe Fiul Său Cel Unul născut nu L-a cruţat pentru noi; pe Fiul Său Cel adevărat L-a dat morţii pentru noi, care îi eram duşmani. Dar dacă fiindu-i duşmani, şi totuşi ne-a învrednicit devenind prietenii Săi, ce nu ne va da, după ce ne-am împăcat cu Dânsul?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, p. 280)

„Eu zic: aici îmbătrânesc, acolo nu îmbătrânesc, aici mor, acolo nu mă sfârşesc, aici mă întristez, acolo nu mă mâhnesc, aici sărăcie şi boală şi curse, acolo nimic din toate acestea; aici întuneric şi lumină, acolo doar lumină. Aici înşelăciune, acolo libertate, aici boală, acolo sănătate, aici viaţa are sfârşit, acolo este nesfârşită. Aici păcatul, acolo dreptatea, iar fărădelegea nicăieri. Aici invidia, acolo nimic din toate acestea.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 48)

„Că sus este cetate şi Biserică şi adunare sărbătorească, ascultă-l pe Pavel, care spune: *V-aţi apropiat de cetatea Dumnezeului celui viu, Ierusalimul cel ceresc, şi de Biserica celor mai întîi-născuţi, înscrişi în ceruri, şi de zeci de mii de îngeri în adunare sărbătorească* (Evr., 12, 22-23). Pavel le numeşte pe toate cele de sus adunare sărbătorească nu numai din pricina mulţimii puterilor celor de sus, ci şi din pricina belşugului de bunătăţi şi din pricina bucuriei şi veseliei necontenite. De obicei, nimic altceva nu dă numele de adunare sărbătorească, de iarmaroc, decât mulţimea celor adunaţi şi belşugul de mărfuri, când se aduc grâu, orz şi tot felul de roade ale pământului, turme de oi, cirezi de vite, haine şi altele ca acestea, când unii vând şi alţii cumpără.
.... - Cum, m-ar întreba cineva, sunt acestea în ceruri?
- Nu, niciuna din acestea, ci altele cu mult mai de cinste. N-ai să vezi acolo roade de-ale păm
ci duhurile drepţilor celor ce s-au săvârşit, virtuţi ale sufletelor; pretutindeni în ceruri , numai felurite fapte mari şi bune. N-ai să vezi haine şi aşternuturi, ci cununi mai de preţ decât aurul, premii şi răsplătiţi şi mii şi mii de bunătăţi gătite celor ce-au săvârşit fapte bune.

Apoi, mulţimea celor adunaţi acolo este cu mult mai de cinste şi cu mult mai mare; nu-i alcătuită din târgoveţi şi din ţărani, ci aici zeci de mii de îngeri, colo, mii de arhangheli, dincolo, ceata profeţilor, în altă parte, coruri de mucenici, cete de apostoli, adunare de drepţi, fel de fel de popoare ale tuturor celor plăcuţi lui Dumnezeu. Cu adevărat este minunată adunare sărbătorească şi un minunat iarmaroc, mai mare decât toate, pentru că în mijlocul acestei adunări sărbătoreşti, în mijlocul acestui iarmaroc, se plimbă Împăratul tuturor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 93-94)

„Toate bunătăţile nu au sfârşit, nu cunosc capăt, nu pot îmbătrâni, nici se veşteji, sunt fără de bătrâneţe şi fără de moarte. Acolo nu-i nici o tulburare, ca aici, nici un zgomot, ci multă este ordinea tuturor, cu cuvenită bună-rânduială; cu toţii înalţă Stăpânului zidirii văzute şi nevăzute, ca dintr-o ţiteră, cu ritm, o cântare, prea bine întocmită, mai plăcută decât toată cântarea, iar sufletul săvârşeşte acolo Dumnezeiasca Liturghie ca în nişte altare sfinte şi în nişte taine dumnezeieşti”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 95)

„… locul cel lipsit de tulburare, de unde au fugit durerea, întristarea şi suspinarea. Acolo nu-i nici schimbare, nici umbră de mutare. Acolo toate sunt statornice şi nemişcate; toate trainice şi

întemeiate; toate nestricăcioase şi nemuritoare; toate nepieritoare şi veşnice.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi, Părintele nostru Eustaţie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 386)

„... bunătăţile care depăşesc puterea de înţelegere a minţii.” (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 143)

„Închipuie-ţi, te rog, starea vieţii veşnice atât cât este cu putinţă să ţi-o închipui! Că mintea noastră nu-i în stare să şi-o închipuie aşa cum e, ci ne facem în legătură cu ea o idee slabă, din cele ce auzim că se spun despre ea în cuvinte întunecate. Profetul spune: *A fugit durerea, întristarea şi suspinarea* (Is., 35, 10). Care viaţă e mai fericită decât aceea în care nu-i nici o durere, nici întristare, nici suspin? Acolo nu mai este om aprins de pofte ruşinoase, nu mai este om neliniştit de grija agonisirii celor trebuincioase vieţii, nu mai este om prigonit de ocârmuitori şi stăpânitori. Acolo s-a stins toată furtuna patimilor ce ne frământă sufletul. Acolo toate sunt paşnice, voioase şi vesele, toate senine şi liniştite; peste tot, zi, strălucire şi lumină. Nu o lumină ca aceasta de acum, ci alta, cu tot mai strălucitoare cu cât mai strălucitor este soarele faţă de opaiţ. Acolo nu e noapte; lumina nu se ascunde de adunarea norilor; nu arde şi nici nu aprinde corpurile. Acolo nu-i noapte, nici seară. Nu-i frig, nici arşiţă şi nici altă schimbare de vreme. Acolo este o altă stare, pe care o vor cunoaşte numai cei ce vor fi vrednici de ea. Acolo nu este bătrâneţe, nici relele bătrâneţii; acolo s-a dus toată nestricăciunea şi stăpâneşte peste tot slava nestricăcioasă.

Dar mai mare decât toate aceste este bucuria că stai necontenit în preajma lui Hristos, Care stă cu îngerii, cu arhanghelii şi cu puterile de sus. Uită-te acum la cer şi urcă-te cu mintea la cele mai presus de cer! Gândeşte-te la schimbarea întregii creaţii! Că n-are să rămână creaţia aşa, ci va fi mult mai frumoasă, mult mai strălucitoare. Cu atât este mai strălucitor aurul faţă de argint, cu atât mai strălucitoare va fi înfăţişarea de-atunci a creaţiei faţă de cea de acum, după cum spune şi fericitul Pavel: *Că însăşi creaţia va fi izbăvită de robia stricăciunii* (Rom., 8, 21). Acum, când sunt supuse stricăciunii, suferă ce e firesc să sufere nişte trupuri ca acestea; dar atunci, când creaţia va fi dezbrăcată de toată această stricăciune, ne va arăta frumuseţea ei nestricăcioasă; se va schimba şi ea într-o stare mai bună, când trupurile noastre vor ajunge nestricăcioase. Atunci nu va fi nerăzvrătire şi luptă; înţelegere mare va fi în ceata îngerilor; toţi vor avea între ei mereu aceeaşi părere. Acolo nu mai este teamă de diavol şi de ispitele drăceşti, nu

mai este frică de iad, nici frică de moarte, nici de aceasta de acum şi nici de alta mai cumplită decât ea orice frică de acest fel a dispărut. Atunci se va petrece cu toţi sfinţii ce se petrece cu un fiu de împărat. Câtă vreme e copil, este crescut fără de slavă; e supus fricii şi ameninţărilor, ca nu cumva, printr-o viaţă tihnită şi lipsită de griji, să ajungă rău şi vrednic de a se urca pe tron împărătesc. Când însă vine vremea să se urce pe tronul împărătesc, le schimbă deodată pe toate acelea cu mantia de purpură, cu coroana, cu mulţimea de scutaşi şi stă cu multă îndrăznire în faţa tuturor. Atunci aruncă din sufletul lui tristeţea şi umilinţa şi ia în locul lor altele. Tot aşa se va întâmpla atunci şi cu toţi sfinţii. Şi, ca să nu socoteşti că vorbele mele sunt vorbe în vânt, să mergem cu mintea la Muntele unde Hristos s-a schimbat la faţă. Să-L vedem pe El strălucitor, aşa cu strălucea, cu toate că nu ne-a arătat atunci toată strălucirea veacului viitor. Se observă doar din cuvintele Evanghelistului că ceea ce s-a văzut atunci a fost un pogorământ; nu o înfăţişare aidoma a strălucirii vieţii celei veşnice. Ce spune Evanghelistul? *A strălucit ca soarele* (Matei 17, 2). Da, slava corpurilor nestricăcioase nu sloboade acest corp ceresc, nici nu poate fi cuprinsă slava lor cu ochii muritori. Atunci, pe Muntele Taborului, atâta slavă s-a descoperit ucenicilor câtă puteau să vadă, aşa ca să nu se vatăme vederile celor care priveau. Dar nici atâta n-au putut îndura, ci au căzut cu faţa la pământ. Spune-mi, dacă te-ar ucide cineva într-un loc strălucitor, unde toţi cei de acolo ar fi îmbrăcaţi în haine de aur, iar în mijlocul mulţimii de acolo ar fi un alt om cu coroană pe cap, iar hainele şi coroana, bătute numai în pietre preţioase, şi apoi ţi-ar făgădui să te aşezi alături de acei oameni, spune-mi, n-ai face totul să ţi se îndeplinească voinţa asta? Înalţă-ţi ochii cu mintea şi uită-te la acea adunare strălucită a vieţii veşnice, alcătuită nu din oameni precum cei zugrăviţi mai sus, ci din oameni mai de preţ decât aurul, decât pietrele scumpe, decât razele de soare şi decât toată strălucirea pământească. Dar adunarea aceea nu-i alcătuită numai din oameni, ci şi din fiinţe mult mai de preţ, din îngeri, din arhangheli, din tronuri, din domnii, din începătorii, din stăpânii. Despre împărat nici nu putem spune cum e! Atât depăşesc şi graiul şi mintea, frumuseţea, strălucirea, slava, majestatea şi măreţia Lui. Spune-mi, ne vom lipsi de bunătăţi atât de mari, pentru că nu vrem să ne ferim puţină vreme? Chiar de-ar trebui să îndurăm în fiecare zi nenumărate primejdii de moarte, chiar de-ar trebui să suferim însăşi gheena, n-ar trebui oare să suferim totul ca să vedem pe Hristos venind în slava lui, ca să fim rânduiţi în ceata celor sfinţi? Ascultă ce spune fericitul Petru: *Bine este ca noi să fim aici* (Matei 17, 4). Dacă Petru, care a văzut o icoană palidă a celor viitoare, a aruncat dintr-o dată totul din suflet ca să pună în sufletul lui plăcerea pricinuită de acea vedere , ce vei spune însă când va veni adevărul lucrurilor, când se va

deschide palatul împărătesc şi vei putea să vezi chir pe împărat, *nu în ghicitură, nici în oglindă, ci faţă către faţă* (I Cor., 13, 12), nu prin credinţă ci de-a dreptul?” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 344-347)

„... ce cuvânt putea-va înfăţişa pe cele de după aceea: plăcerea, folosul, bucuria împreunei vieţuiri cu Hristos? Da! Nu-i cu putinţă să spui cât e de mare plăcerea, cât e de mare câştigul ce-l are un suflet întors la nobleţea lui, care poate vedea cu îndrăznire pe Stăpânul. Nu se bucură numai de bunătăţile ce-i stau în faţă, ci şi de încredinţarea că de acum, aceste bunătăţi nu mai au sfârşit. Toată bucuria aceea prin cuvânt nu o poţi zugrăvi şi nici cu mintea nu o poţi cuprinde. Dar voi încerca să ţi-o arăt destul de slab, atât cât prin lucrurile mici pot fi arătate lucruri mari. Să ne uităm la cei care în viaţa de aici se bucură de bunurile acestei lumi, de bogăţie, de putere şi de slavă. Atâta sunt de mândri de buna lor stare, încât socotesc că nici nu calcă pe pământ, cu toate că bunurile de care se bucură nu sunt bunuri recunoscute de toţi drept bunuri, nici nu rămân mereu la ei, ci zboară mai iute ca vântul. Iar de se întâmplă (ca aceste bunuri) să rămână puţin, apoi numai în viaţa aceasta îşi arată dragostea; n-au putere să ne însoţească mai departe. Dacă aceste bunuri pământeşti pricinuiesc atâta bucurie celor ce le au, ce bucurii socoţi că vor simţi acele suflete chemate la miile de bunătăţi din ceruri! Nu numai atât! Ci ele sunt atât de bune faţă de cele de aici, ci ca mulţime, ci ca însuşiri, încât inima omului nu le poate bănui.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 351-352)

„Acolo toate sunt liniştite şi netulburate, neclintite şi continue, netrecătoare şi nedescrise, veşnice şi nestricăcioase.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 66)

„Starea viitoare a fericirii nu are sfârşit.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 67)

„Apostolul Pavel, scriind către noi, cei care ne aflăm încă pe pământ, zice: *Bucuraţi-vă întotdeauna* (I Tesalonicieni, 5, 16). Dacă aici, unde există boli, răni, morţi timpurii, calomnii, invidie, tristeţe, ură, dorinţe viclene, atacuri nenumărate, griji neîncetate şi răutăţi repetate, care ne provoacă mii de necazuri, Apostolul a spus că putem să ne bucurăm întotdeauna, gândiţi-vă, care va fi bucuria celui ce a plecat pregătit, cum vrea Dumnezeu, spre

viața de dincolo, acolo unde toate relele au fost desființate, la fel ca şi bolile, patimile, păcatele, întristările, *al meu*, *al tău*, pricinile atâtor nenorociri şi atâtor războaie." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

„Când este sărbătoare aici pe pământ, se adună mulțime de oameni, care aduc nenumărate mărfuri - grâu, orz şi tot felul de roade, turme de oi şi cirezi de vite, haine, veşminte şi altele asemenea. Unii vând şi alții cumpără. Există asemenea lucruri în ceruri? Nu, există însă unele mai importante.

Nu găsim acolo grâu, orz sau alte roade ale pământului prisosesc însă roadele Duhului, iubirea, bucuria, pacea, fericirea, bunătatea, blândețea. Nu se găsesc acolo turme de oi şi cirezi de vite, ci duhurile drepților, care au ajuns la desăvârşire şi sufletele împodobite cu virtuți. Nu se află acolo haine frumoase şi bijuterii strălucitoare, ci cununi mai prețioase ca aurul şi decorații şi daruri nenumărate, care sunt hărăzite biruitorilor luptelor duhovniceşti.

Dar şi mulțimea celor care participă la praznic este mai importantă şi mai vrednică. Nu este alcătuită din oameni simpli ai oraşelor şi satelor, ci din îngeri, prooroci, mucenici, apostoli, drepți, toți cei care s-au făcut plăcuți lui Dumnezeu. Iar între ei se va afla Acela, împăratul tuturor.Îl vor vedea şi se vor lumina şi se vor înfrumuseța de strălucirea Lui.

Sărbătorile pământului uneori nu durează nici măcar o zi. La amiază se destramă. Însă sărbătoarea aceea va fi diferită. Nu se va sfârşi niciodată. Iar bunătățile ei nu vor seca, nu se vor învechi, nu se vor ofili, ci se vor păstra pururea nestricăcioase şi nepieritoare.

La sărbătorile pământului există gălăgie, zgomote, tulburare, dezordine. La acea sărbătoare însă, va împărați buna-cuviință, ordinea şi cumințenia. Îngeri şi oameni Ii aduc neîncetat Domnului cântări de slavă şi imnuri minunate, care întrec orice muzică şi parcă ies dintr-un instrument plin de armonie.

David psalmodiază: *În veac nu se va clinti cel ce locuieşte în Ierusalim* (Psalmi 124, 1). Tâlcuind alegoric această frază, să privim spre Ierusalimul ceresc, acolo unde vor ajunge pentru a trăi veşnic creştinii evlavioşi. Aceştia nu vor cunoaşte stricăciune în vecii vecilor. Nu vor întâmpina greutăți şi probleme, scandaluri şi primejdii. Nu vor simți regrete şi nelinişti, ispite păcătoase şi pofte viclene. Toate acestea vor dispărea acolo. Sufletele, ca în nişte sanctuare sfinte, în cereasca sfântă, a sfintelor,

vor participa la taine negrăite şi la dumnezeiasca jertfă.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 68-69)

„Cetatea cerească, unde lumina nu este stinsă niciodată de întuneric, unde ziua nu este sugrumată nicicând de noapte, unde lumina izvorăşte pentru totdeauna şi ziua împărăteşte pururea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 71)

„*Cele ce ochiul n-a văzut şi urechea, n-a, auzit, şi la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El* (I Cor., 2, 9). Cercetați cu atenție ce spune Apostolul. El nu afirmă simplu că bunătățile cereşti sunt mai mari decât cele pământeşti, ci că mintea omenească nu le poate cuprinde în înțelegerea ei. Şi cu adevărat: cum ar putea încăpea în creierul mic al omului tainele nesfârşite ale lui Dumnezeu?

Dumnezeu ne-a creat din nimic, ne-a aşezat în Paradis, ne-a învrednicit să comunicăm cu El şi ne-a făgăduit o viață fericită, cu toate că noi nu I-am dat nimic în schimb. Aşadar, ce nu va dărui celor care cu bună ştiință se nevoiesc şi se jertfesc la tot pasul pentru numele Său? L-a dat la moarte pe singurul Său Fiu pentru mântuirea noastră, chiar dacă noi eram vrăşmaşii Săi. Atunci ce nu va face pentru noi dacă îi vom fi prieteni? Dar în mod straniu, în vreme ce El caută în orice chip să ne câştige prietenia, noi nu ne îngrijim cu râvnă să o dobândim, în vreme ce El ne cheamă să moştenim bunătățile Sale, noi suntem leneşi şi indiferenți.

Să răspundem, frații mei, la chemarea lui Dumnezeu, ca să ne bucurăm de roadele iubirii Sale.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 322-323)

,,Chiar dacă Stăpânul Hristos S-a folosit de această icoană ca să arate strălucirea drepților în veacul ce va să fie, zicând: *Atunci drepții vor străluci precum soarele* (Mt., 13, 43), totuşi a spus-o nu fiindcă vor străluci numai atât, ci fiindcă nu a găsit altă pildă sensibilă mai grăitoare decât aceasta. Şi de aceea a asemănat cu această icoană moştenirea drepților.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 69)

„Ia spune-mi: de te-ar vedea cineva sărac şi flămând şi bătrân şi de ar putea să te facă tâ
făgăduieşte ci şi mai mult decât acestea, pe care le are gătite pentru cei ce-L

iubesc şi fac voia Lui. Iar de vreme ce nu este cu putinţă să vadă cineva cu ochii simţitori acele bunătăţi cereşti, înalţă numai mintea ta şi stai deasupra cerului şi caută în sus şi vezi cerul cel mai înalt pe care l-a văzut marele Isaia, în lumina cea fără de margine şi necuprinsă în cetele arhanghelilor şi ale îngerilor; şi iară coboară mintea din cer şi caută de vezi pe împăraţii pământului cu darurile lor, oameni îmbrăcaţi cu haine poleite, cai împodobiţi cu frâie de aur şi care cu acoperăminte frumoase şi pe îmbrăcăminţile lor zugrăviţi balauri şi aspide." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„În fericitul locaş al cerului să nu căutăm nimic din ceea ce întristează pământul nostru şi linguşeşte existenţa noastră. Nu mai este întuneric, nu mai este noapte, nu mai este suferinţă, nu mai sunt imperfecţiuni, nici greutăţi: totul este frumuseţe, încântare, bucurie şi fericire. La noi adesea însoţirea cu semenii noştri ne devine prea adesea cauza suferinţei, în cer petrecerea celor aleşi şi a îngerilor nu va cuprinde pentru noi decât nespuse delicii, însă ce vom zice despre intimitatea plăcută de care ne va face să ne bucurăm Iisus Hristos? Consoarta cu Hristos este bucuria cu îngerii, cu Arhanghelii, cu Puterile de sus." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 146-147)

„Nici o grijă, nici o greutate, nici o dificultate, nici o împovărare, Dumnezeu se însărcinează cu totul; Dumnezeu ne deschide plăcerile şi frumuseţile. Acolo sunt reunite toate măreţiile, acolo strălucesc toate strălucirile, acolo se adună toate plăcerile. Şi pe când pământurile voastre de aici de jos vă expun la greutăţi fără sfârşit, domeniul vostru ceresc nu vă va aduce decât slavă, pace şi fericire. Societatea acolo va fi plăcută şi strălucitoare: *Acolo o să-i aveţi ca vecini pe Sfinţi, pe Pavel, pe Petru, pe toţi profeţii, cetele îngerilor şi ale Arhanghelilor*; bucuriile nespuse, siguranţa profundă, pacea fără nelinişte, odihna fără de sfârşit." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 313)

„Dumnezeul care pentru pământul nostru plin de păcate şi de exil a reunit atâtea măreţii, ce nu va face El pentru patria definitivă şi veşnică a celor aleşi! Să ne gândim la felul de viaţă, care se duce în cer. Totul este aici fermecător, bucurie, fericire, armonie, bucurii reciproce. Oh, nobila, oh, fermecătoarea şi delicioasa societate pe care Dumnezeu o reuneşte în locuinţa Sa! Însă minunea acestei societăţi, suavitatea infinită, frumuseţea nespusă, este Omul-Dumnezeu. Dacă El era încă din viaţa Sa muritoare o atracţie irezistibilă, dacă El era aşa de

frumos pe Tabor, ce este El acum în cer? Şi noi înşine, sufletul nostru, trupul nostru, ființa noastră întreagă, vor străluci cu aceeaşi strălucire, vor fi transfigurate după modelul chiar al lui Iisus Hristos în slavă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 373)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (pierderea Împărăției cerurilor)

„Nu este El cel Care ne alungă, ci noi înşine ne excludem de la această însoțire minunată.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 3, p. 52)

„... zice Sfântul Pavel: *Pătimim împreună cu Hristos, ca împreună cu El să ne şi preamărim* (Rom., 8, 17). Deci ei sunt vrednici de toate lacrimile noastre, cei care, având în vedere o aşa de mare slavă, îşi întind lor înşişi curse prin laşitatea şi prin nepăsarea lor. Şi, dacă n-ar fi deloc iad, ei tot vor fi cei mai nenorociți dintre toți oamenii, pentru că putând să împărățească cu Fiul lui Dumnezeu şi să se bucure de slava Lui, ei se lipsesc pe ei înşişi de un bine aşa de mare şi atât de strălucit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 3, p. 418)

„… ar fi trebuit să cădem sub mii de morți, să dăm mii de trupuri şi mii de vieți în fiecare zi, - nu ar trebui să suferim noi toate lucrurile acestea pentru a dobândi o slavă atât de strălucită şi aşa de imensă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 3, p. 418)

„Fiindcă ar fi absurd de a pretinde să ne ducem întru împărăția cerurilor şi să împărățim împreună cu Hristos, în timp ce noi avem păcatul drept stăpân, şi preferăm să fim robiți de el. Aceasta ar fi ca şi cum cineva şi-ar arunca diadema împărătească de pe cap şi ar voi să slujească mai bine unei femei îndrăcite, cerşetoare şi îmbrăcate în zdrențe.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 185)

„Să nu-mi vorbească cineva de gheena de aici, fiindcă a cădea din acea slavă este cu mult mai grozav decât toate pedepsele, şi e cu mult mai înfricoşat decât toate gheenele a fi alungat cineva de la acea soartă fericită.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 283)

„Este de nesuportat gheena şi poate chiar foarte mult, dar mai de nesuportat este căderea din împărăţia cerurilor.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, pp. 247-248)

„Ştiu că mulţi se gândesc la iad cu spaimă şi groază. Eu însă consider că lipsirea de la slava raiului este mult mai amară decât iadul. N-are importanţă că starea de acolo n poate fi exprimată în cuvinte. Nu cunoaştem, de altfel, ce fericire săruiesc acele bunătăţi, încât să înţelegem şi ce tristeţe provoacă lipsa lor. Apostolul Pavel, însă, care s-a învrednicit să cunoască toate, ne încredinţează că cea mai mare nenorocire pentru un om este căderea din slava lui Hristos. O vom pricepe şi noi, dar numai dacă o vom încerrca în faptă. Să nu păţim însă niciodată asemenea necaz, Doamne! Să nu gustăm nicicând înfricoşătorul iad!” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 54)

„Gheena est e nesuferită. Iadul este înfricoşător. Şi totuşi, mii de iaduri luate împreună nu sunt egale cu pierderea acelei slave dumnezeieşti, cu despărţirea de Hristos, cu auzirea cumplitului Său cuvânt: *Nu vă cunosc* (Matei 25, 12). Mai bine ar fi să cadă peste noi nenumărate trăsnete, decât să vedem faţa Celui preasfânt alungându-ne şi ochii Lui liniştiţi privindu-ne.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 55)

„Fraţii mei, nu există oameni mai fericiţi decât cei care moştenesc împărăţia cerurilor. Şi nu există oameni mai nefericiţi decât cei care o pierd. Dacă cel care este surghiunit de pe pământul ţării sale are parte de compasiunea tuturor, iar cel care pierde moştenirea pământească este considerat vrednic de milă de toţi. Cu cât mai amar ar trebui să plângem pentru cel care este alungat din ţara cerească, pentru cel care pierde bunătăţile nestricăcioase ale Raiului, pentru cel care se duce în gheena fără de sfârşit. Cu adevărat, nu există om mai vrednic de plâns decât acesta. Nn numai din cauză că va fi dat iadului pentru totdeauna, dar mai ales pentru că va fi dat iadului fiindcă aşa a voit el. Omul păcătos merge de bunăvoie pe drumul păcatului, iar necredinciosul se desparte de bunăvoie de Dumnezeu şi îl urmează pe diavol fără să fie silit de nimeni. Vai de cei care au soarta unui asemenea om! Este sau nu este acesta vrednic de plâns? Şi Domnul nostru lisus Hristos a plâns pentru Ierusalimul care era acoperit de necredinţă (Luca 13, 31-35).” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 322)

„Cunosc bine că mulţi dintre noi se tem de munca focului, iar eu mă tem să nu pierd Împărăţia Cerului, care (această pierdere a Împărăţiei – n.n.)

este mai amară decât para focului, pentru că nu ştim fericirea bunătății celei veşnice, nici n-am văzut lipsirea bunătăților, numai fericitul Pavel le-a văzut acestea aievea, când a mers în Rai şi a auzit graiuri nespuse.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„Mai bine este să răbdăm mii de întunerece şi fulgere, decât să nu vedem fața cea preasfântă a lui Hristos, că de vreme ce noi Lui vrăjmaşi fiind, El pentru noi s-a răstignit.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„Iar mulți din oamenii cei fără de minte zic că altceva nu ne trebuie, numai să nu mergem în muncă, iar mie îmi este mai rea decât munca, dacă nu mă voi afla la a doua venire a lui Hristos; şi cela ce nu se va învrednici slavei Domnului, (aceasta – n.n.) este mai groaznică decât toată munca cea amară, adică zic despărțire de Hristos. Pentru aceea plâng şi mă tânguiesc, că de ar fi om acela ce ne iubeşte, n-ar fi nimic, dar el este Împărat mare (…) El n-a cinstit alta nimic mai mult decât pe noi, că numai un Fiu, Unul Născut a avut şi nu i-a fost milă de Dânsul de-L dădu de-L omorâră, pentru dragostea ce-o are pentru noi, iar noi nu numai cât nu-L iubim şi nu-I mulțumim, ci încă Îl şi ocărâm, făcând lucrurile diavolului, iar nu voia lui Dumnezeu; deci, dar oare nu ne vom munci pe dreptate?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 43)

„Pentru aceasta, dar, către toți păcătoşii zic: *Duce-ți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veşnic!*, că în curtea Mea om nemilostiv nu intră, nici nu se învredniceşte de Raiul Meu, nici în lăcaşurile cele cereşti; nemilostivul sau vicleanul sau hulitorul nu intră în cămara Mea, curvarul sau preacurvarul nu se va învrednici să şadă la masa Mea. Scumpul şi neînduratul nu se va sălăşlui în locaşurile cele veşnice, răpitorul şi lacomul nu va umbla în Împărăția Mea, furul sau ocărâtorul nu se va apropia de jertfelnicul cel de sus, mincinosul sau clevetitorul sau bețivul nu va intra în Casa Mea, iubitorul de argint sau prădătorul nu se va odihni în catapeteasma cea cerească, necuratul şi curvarul, pângăritul şi spurcatul nu va veni în odihna Mea cea veşnică, trândavul şi leneşul şi somnorosul sau ucigaşul nu va veni la Cina Mea, mâniosul sau răpitorul sau pizmaşul nu se va apropia de Cămara Mea, bârfitorul sau măscăriciul nicicum nu va sta în locaşurile cele veşnice, cel fără ruşine sau zavistnicul şi alții câți gândesc ca aceştia, n-au moştenire cu Mine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 164)

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (atitudinea drepților mântuiți față de cei din iad, după Judecata universală)

„Toate vor fi acolo neiertate; căci chiar Noe de ar fi, sau Iov, sau Daniil, şi nu ar îndrăzni a spune ceva văzând pedepsiți pe ai lor. Fiindcă chiar milostivirea cea de la fire atunci va fi cu totul nimicită, de vreme ce se va întâmpla a vedea oameni buni şi drepți ca părinți ai unor copii stricați şi răi, precum şi pe nişte copii buni ca fii ai unor părinți răi şi stricați. Aşa că plăcerea şi mulțumirea sufletească va fi curată atunci şi cei ce se vor bucura de bunătățile cele nepieritoare nu vor fi întru nimic mişcați prin milostivire, ba încă zic că această milostivire va fi cu totul stinsă, şi împreună cu Stăpânul vor fi şi dânşii îngrețoşați şi smintiți de faptele celor mai de aproape ai lor. Că dacă nişte oameni cum s-ar întâmpla, şi încă dispreţuiesc pe copiii lor când îi văd răi, şi chiar se leapădă de înrudirea cu dânşii, apoi cu atât mai mult drepții atunci.

Prin urmare, nimeni să nu nădăjduiască cele bune dacă nu a făcut ceva bine, măcar de ar avea mii de strămoşi drepți şi buni.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 107)

ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ (imboldul firesc pentru împreunarea trupească)

„... pofta trupească a fost pusă în noi pentru păstrarea speciei noastre, fiindcă Dumnezeu a statornicit înmulțirea fără a ne împiedica să urmăm o cale mai înaltă şi mai minunată, aceea a înfrânării...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

„Pofta spre viața conjugală şi facerea de copii ni s-a dat nu spre desfrânare şi curvie; s-a dat ca tu să devii tată, şi nu curvar.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 106)

„Nu acuz pofta în sine; însă ea a fost dată pentru căsnicie, a fost acordată pentru facerea de copii, iar nu pentru preacurvie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, pp. 19-20)

„Şi ambiția ca şi pofta este bună, una când are tendința de a imita binele, iar cealaltă când e întrebuințată în facerea copiilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 67)

ÎMPRUMUTUL (să iertăm pe datornicii noştri fără să le aducem învinuiri)

„Să ne smerim şi să iertăm pe datornicii noştri; că ne vor fi nouă, dacă filozofăm, prilej de mare iertare. Dăm puțin şi vom primi mult. Pentru ce, dar, ceri datoria, întrebuințând silnicia? Ar trebui, chiar dacă acela ar vrea să ți-o plătească, să-l ierți, ca să primeşti totul de la Dumnezeu. Dar aşa, tu faci cu totul altceva; îl sileşti, te cerți cu el, ca nu cumva să rămână vreun bănuț de-al tău la el. Crezi că ataci pe datornic, dar îți înfigi sabia în tine însuți, sporindu-ți osânda cea din iad! Dacă ai filozofa puțin, aici pe pământ, ți-ai îndulci mult osânda. Că şi Dumnezeu tocmai de aceea vrea; să punem noi început unei dărnicii ca aceasta, ca să aibă El prilej să ne dea în schimb mai mult". (*Omilii la Matei,* omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 194)

„Dacă ar trece pe lângă tine un om şi te-ar vedea că ai pune mâna pe un datornic, apoi ți-ar porunci să-i dai drumul, pentru că îți plăteşte el datoria lui, omul acela, luând asupra lui datoria, ți-ar fi recunoscător că la porunca lui ai iertat pe datornic, cum să nu dea Dumnezeu însutit şi înmiit, când vede că de dragul poruncii Lui, iertăm pe toți datornicii noştri, fără să le aducem nici cea mai mică vină?" (*Omilii la Matei,* omilia XV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 194)

ÎNCERCĂRILE (- urmare firească a îndeletnicirilor duhovniceşti)

„… ai curaj, ştiind bine că urmarea firească a îndeletnicirilor duhovniceşti este a întâlni la tot pasul numai încercări". (*Omilii la Matei,* omilia VIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 103)

ÎNCERCĂRILE (îngăduirea încercărilor de către Dumnezeu)

„Dar pricina tuturor bunătăților avute de Noe a fost credința lui în Dumnezeu. Ea l-a întărit ca să îndure cu bărbăție totul. Hrănit de nădejde, nu simțea necazurile. Noe a făcut tot ce a depins de el: a fost răbdător, a avut credință mare şi a îndurat totul. Şi uită-te acum la marea iubire de oameni, pe care i-o arată Dumnezeu! *Şi şi-a adus aminte Dumnezeu de Noe.*

Scriptura n-a spus atât: *Şi şi-a adus aminte*, ci, pentru că mai înainte Dumnezeiasca Scriptură ne făcuse cunoscută mărturia lui Dumnezeu despre dreptul Noe, spunând: *Intră în corabie, că te-am văzut drept în neamul acesta* (Fac., 7, 1), de aceea acum spune: *Şi şi-a adus aminte Dumnezeu de Noe*, adică Dumnezeu şi-a adus aminte de mărturia pe care o dăduse despre

el; nu l-a trecut cu vederea multă vreme pe drept, ci l-a ținut în corabie atât cât Noe a putut răbda şi atunci i-a dăruit harul Său. Dumnezeu, cunoscând slăbiciunea firii noastre, ne lasă să îndurăm atât cât putem răbda, atunci când îngăduie să vină vreo încercare peste noi, ca şi nouă să ne dea răsplată pe măsura răbdării, iar El să-şi arate iubirea Sa de oameni, precum zice şi Pavel: *Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiți încercați peste puterile voastre, ci odată cu încercarea va aduce şi scăpare din ea, ca s-o puteți răbda* (I Cor., 10, 13). Aşadar, pentru că şi dreptul acesta a fost stăruitor şi răbdător, pentru a îndura cu credință în Dumnezeu traiul în corabie, *Dumnezeu*, spune Scriptura, *şi-a adus aminte de el*. Apoi ca să cunoşti cât de adâncă e iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Dumnezeiasca Scriptură adaugă: *Şi de toate fiarele şi de toate dobitoacele şi de toate păsările şi de toate târâtoarele câte erau cu el în corabie*. Vezi că tot ce face Dumnezeu o face în cinstea omului?” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 323)

„Ai văzut bărbăție sufletească? Ai văzut suflet deprins să filozofeze? Ai văzut că Stăpânul amână şi întârzie, tocmai pentru că vrea să-l facă mai strălucit pe Avram? Dumnezeu, pentru că poartă grijă de slugile Sale, nu vrea atât să le facă binefaceri, ci vrea să-i arate şi străluciți, vrea să facă să fie ştiută de toți credința lor. Dacă îndată după făgăduință, Dumnezeu ar fi dat seminției lui Avram pământul, dacă ar fi deschis pântecele Sarei şi i-ar fi dăruit urmaşi, nici minunea n-ar fi fost atât de mare şi nici credința dreptului n-ar fi fost vădită tuturor. Negreşit puterea lui Dumnezeu s-ar fi arătat şi atunci, pentru că la porunca Lui ar fi dat viață unui pântece amorțit, neputincios pentru naşterea de copii, dar dreptul Avram n-ar mai fi împletit pe capul lui cunună, ca acum când atâta vreme i-a fost pusă virtutea la încercare, când virtutea lui ajungea pe fiecare zi mai strălucită.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 53)

„Bunul Dumnezeu rânduieşte aşa viața lui (Avram – n.n.), că de fiecare dată pune la încercare pe slujitorul Său, ca să-i descopere sufletul lui iubitor de Dumnezeu. Dumnezeu ştia mai dinainte recunoştința slugii Sale, ştia frumusețea sufletului său, cunoştea bine mărgăritarul; dar voia să-l facă cunoscut tuturor celor de pe vremea lui, pentru ca şi cei de mai târziu să râvnească şi să imite virtutea dreptului Avram.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 62)

„Dumnezeu, ca un părinte iubitor, uneori ne iartă, alteori ne pedepseşte, ca oricum să găsească un mijloc pentru însănătoşirea sufletului

nostru. Şi un doctor, când îngrijeşte pe un bolnav, nu-l ține nici mereu nemâncat, nici nu-l lasă să mănânce cât vrea ca nu cumva mâncarea prea multă să dea naştere la febră şi să-i mărească boala, iar nemâncarea să-l slăbească şi mai mult, ci face tot ce trebuie gândindu-se la puterea bolnavului şi-i dă cu grijă doctoriile. Tot aşa şi iubitorul de oameni Dumnezeu, cunoscând folosul fiecăruia dintre noi, uneori ne lasă să ne meargă bine, alteori ca să ne încerce aduce peste noi încercări. De suntem virtuoşi, prin năvala încercărilor ajungem mai străluciți şi atragem asupra noastră mai multă bunăvoință; de suntem păcătoşi şi primim cu mulțumire năvala încercărilor, aruncăm de pe noi sarcina cea grea a păcatelor şi dobândim multă iertare." (*Omilii la Facere,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Iar când vede că nu putem avea nici un câştig de pe urma unei vieți pline de mulțumire şi fericire, ca un doctor bun care-l pune de posteşte că să-i redea sănătatea, pe cel care-l vede că se îngraşă de prea multă mâncare, tot aşa şi minunatul Doctor al sufletelor noastre dă drumul la încercări asupra noastră ca să ne dăm seama de vătămarea ce-am avut de pe urma traiului nostru bun şi fericit; iar când vede că ne-am însănătoşit deplin, atunci, cu ajutorul său ne scapă şi de necazuri şi-şi arătă cu multă îmbelşugare şi purtarea sa de grijă." (*Omilii la Facere,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Fără probleme, fără necazuri, fără boli, fără întristări, ce s-ar face omul? S-ar deda desfrâului şi beției, s-ar târî prin mocirlă ca porcul, ar uita cu desăvârşire de Dumnezeu şi de poruncile Lui Aşa însă, nevoințele şi temerile, necazurile şi încercările îl mențin într-o oarecare stare de veghe, îi devin şcoli de filosofie, exerciții ale sufletului." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 30)

„Nici un sportiv adevărat, atunci când se află pe stadion, nu cere odihnă, linişte, mâncăruri sau băuturi. Altfel, ar fi nu numai un sportiv prost, dar şi nebun. Atunci când concurează, îşi adună forțele, îndură praful, căldura, transpirația, chinul şi, câteodată, chiar şi durerea. Apostolul Pavel se compară pe sine, ca şi pe orice creştin care duce în mod conştient lupta pentru mântuire, cu un boxer. *Aşa mă lupt, nu ca lovind în aer, ci îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic* (1 Cor., 9, 6-27). Dacă vrem să înțelegem odată că în viața noastră vom avea de întâmpinat probleme şi greutăți, boli şi infirmități, lipsuri şi nedreptăți,

suferințe şi chinuri, atunci niciodată nu vom fi luați prin surprindere şl nu ne vom mâhni, aşa cum nu se supără nici boxerul atunci când se află în ring.

Va veni şi vremea odihnei. Acum este, însă, vremea încercărilor, a ispitelor, a supărărilor, ca prin ele să dobândim nădejdea mântuirii, aşa cum ne spun Sfinții Apostoli lacov şi Pavel: *Mare bucurie să socotiți, frații mei, când cădeți în felurite ispite, ştiind că încercarea credinței voastre lucrează răbdarea; iar răbdarea să-şi aibă lucrul ei desăvârşit, ca să fiii desăvârşiți şi întregi, nelipsiți fiind de nimic* (Iac., l, 2-4). Şi nu numai atât, ci ne lăudăm şi în suferințe, bine ştiind că suferința aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde (Rom., 5, 3-4). Există, desigur, încercări mari şi încercări abia simțite, supărări grele şi supărări uşoare, ispite mari şi ispite mici. Să ştim, însă, că Dumnezeu nu îngăduie niciodată să fim ispitiți peste puterile noastre." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 333-334)

ÎNCERCĂRILE (cauza şi scopul lor)

„Iar dacă ai spune: *De ce atât în Vechiul, cât şi în Noul Testament sunt atâtea primejdii, atâtea încercări, atâtea uneltiri?*, află care e pricina. Deci care e cauza? Viața de față e un teren de antrenament, o întrecere, o luptă, o topitoare şi o vopsitorie a virtuții. Deci aşa cum tăbăcarii luând pieile mai întâi le întind, le bat şi atârnă pe ziduri şi pietre, şi le aplică alte mii de tratamente ca să le facă în stare să primească vopseaua, şi astfel le aplică prețioasa culoare; aşa cum aurarii aruncând aurul în foc îl predau chinului focului ca să-l facă mai curat; aşa cum pe terenurile de sport antrenorii îi supun pe atleți la multe exerciții obositoare şi-i lovesc mai tare decât adversarii lor, pentru ca în întreceri să fie gata pentru încleştarea cu adversarii şi să se smulgă cu uşurință din ea, tot aşa face şi Dumnezeu în viața de față; vrând să facă sufletul destoinic prin virtute, îl strânge, îl topeşte, îl predă chinului încercărilor ca pe cei căzuți şi descurajați să-i facă să zvâcnească, pe cei încercați să-i facă mai încercați şi neatinşi de uneltirile demonilor şi de cursele diavolului, şi pe toți foarte destoinici spre primirea bunătăților viitoare. Căci bărbatul neispitit, se spune, este neîncercat, iar Pavel zice: *Necazul naşte răbdare, iar răbdarea naşte încercare* (Rm., 5, 3-4). Vrând deci să-i facă rezistenți şi răbdători, Dumnezeu lasă banul să fie bătut în tot felul.

Din această pricină l-a lăsat şi pe Iov să pătimească câte a pătimit, ca să se arate mai încercat şi să astupe gura diavolului; de aceea i-a lăsat şi pe apostoli ca şi ei să ajungă mai încercați şi să-şi arate prin aceasta puterea lor. Şi nu mică este această pricină. De aceea şi lui Pavel, care-I cerea uşurare şi

eliberare de relele care-l țineau, i-a zis: *Îți e de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (2 Cor., 12, 9).” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XXI, 1-5, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 323)

„Ci aşa cum în viața aceasta, pirații, tâlharii şi spărgătorii se îngrămădesc şi uneltesc necontenit nu acolo unde sunt paie şi iarbă sau nisip, ci acolo unde este aur şi mărgăritare, tot aşa şi diavolul îşi ridică şi aduce maşinile de război acolo unde vede bogăție adunată în suflet şi belşug de evlavie în el. Dar dacă victimele acestor uneltiri sunt treze, nu numai că nu vor pierde de aici nimic, ci vor aduna o bogăție încă mai mare a virtuții, lucru care se face acum.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XXII, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 327)

ÎNCERCĂRILE (Dumnezeu - nădejdea noastră în încercări)

„... nimic din ce se întâmplă să nu te tulbure, ci încetând de a mai chema în ajutor pe cutare şi cutare, şi de a mai alerga după umbre – căci acesta este ajutorul omenesc – cheamă neîncetat pe Dumnezeu Căruia îi slujeşti, să facă doar un semn şi toate se vor rezolva într-o clipită. Iar dacă L-ai chemat şi nu s-au rezolvat, e pentru că acesta e obiceiul lui Dumnezeu: nu desființează de la început cele cumplite – ca să repet cuvântul spus mai sus – , ci atunci când ele s-au ridicat şi au crescut şi celor ce se războiesc cu noi nu le-a rămas aproape nici o răutate de săvârşit, atunci preface dintr-o dată toate în senin şi dulce lucrurile la stări neaşteptate. Fiindcă El ne poate face nu numai câte lucruri bune aşteptăm şi nădăjduim, ci mult mai multe şi nesfârşit de mari. De aceea şi Pavel vorbea despre El ca despre *Cel care poate să facă mult mai mult decât cele pe care le cerem sau gândim* (Efes., 3, 20).

N-ar fi putut oare să împiedice de la început ca acei trei copii să cadă în aceea încercare (Dn., 3)? Dar aceea a lăsat să fie predați în mâinile barbarilor, a lăsat cuptorul să fie aprins şi focul să urce la o înălțime de nespus, iar furia împăratului să se aprindă mai grozav decât cuptorul, a lăsat ca mâinile şi picioarele lor să fie legate cu multă străşnicie şi să fie azvârliți în foc. Şi când toți care-i priveau au deznădăjduit de mântuirea lor, atunci dintr-o dată şi mai presus de orice nădejde s-a arătat facerea de minuni a marelui Artist Dumnezeu şi a strălucit cu multă covârşire. Căci focul a fost legat, iar cei legați au fost dezlegați; cuptorul s-a făcut loc de rugăciune,

izvor, rouă şi mai de cinste decât palatele împărăteşti, iar firea părului capetelor lor a biruit acea stihie (focul) care mistuie totul, şi fierul şi piatra şi e mai tare decât orice materie. Şi acolo stătea în picioare corul preaarmonios al celor sfinţi chemând toată creatura la acea minunată melodie; căci cântau înălţând imne de mulţumire pentru că au fost legaţi, pentru că au fost arşi, pentru că şi-au pierdut patria, pentru că au fost făcuţi captivi, pentru că li s-a luat libertatea, pentru că au ajuns fără patrie, fără casă, nişte surghiuniţi, pentru că petreceau într-un pământ străin şi barbar; căci acest lucru e propriu sufletului recunoscător.

Şi după ce răutatea celor ce se războiau cu ei a mers până la capăt – căci ce le mai puteau face după moarte? –, după ce atleţii şi-au împlinit lupta, după ce le-a fost împletită cununa şi le-au fost date premiile şi n-a mai lipsit nimic pentru gloria lor, atunci i-au sfârşit şi lucrurile cumplite, şi cel care a aprins cuptorul şi i-a predat unei pedepse atât de mari, el însuşi devine lăudător şi admirator al acelor sfinţi atleţi şi crainic al lucrurilor uimitoare făcute de Dumnezeu şi trimite în toată lumea scrisori pline de multe elogii, povestind cele întâmplate şi făcându-se crainic al minunilor uimitoare ale lui Dumnezeu. Căci cele scrise nu puteau fi suspectate nici de duşmani pentru că el fusese duşman şi vrăjmaş al lor.

Ai văzut iscusinţa lui Dumnezeu? ai văzut înţelepciunea Lui? Ai văzut lucrurile Lui paradoxale? Ai văzut iubirea de oameni şi purtarea Lui de grijă? Aşadar, să nu te mai tulburi, nici să nu te mai frământi, că rămâi mulţumindu-I necontenit pentru toate, slăvindu-L, chemându-L, rugându-L, implorându-L, chiar dacă năvălesc asupra ta zeci de mii de obligaţii, zeci de mii de tulburări, chiar dacă-ţi vin în faţă furtuni şi toate, nimic din ele să nu te tulbure. Căci Stăpânul nu se lasă întrecut de dificultatea lucrurilor, chiar dacă toate s-ar prăbuşi în distrugerea ultimă. Fiindcă poate să scoată pe cei căzuţi, să întoarcă pe cei rătăciţi şi să îndrepte pe cei smintiţi, poate să elibereze pe cei plini de zeci de mii de păcate şi să-i facă drepţi, poate să facă vii pe cei morţi şi strălucitoare cele surpate şi să înnoiască cele învechite. Căci dacă face să existe cele ce nu sunt şi dăruie existenţa celor ce nu se văd nicicând şi nicicum, cu atât mai mult va îndrepta cele ce sunt şi devin.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 2b,c,d-3a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 144-146)

ÎNCERCĂRILE (ajutorul lui Dumnezeu în încercări)

,,De-am fi de mii de ori înţelepţi, de-am fi mai puternici şi mai tari decât toţi, n-am putea rezista nici celei mai mici încercări dacă ne-ar lipsi

ajutorul lui Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc eu de noi, nişte oameni de rând, nevrednici de luat în seamă? De-ai fi Pavel sau Petru, de-ai fi Iacov sau Ioan, fără ajutorul de sus eşti biruit uşor, te împiedici, cazi!" (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 276)

„Dumnezeu nu numai că nu ne lasă să cădem în încercări mai mari decât puterile noastre, dar chiar în încercările care vin peste noi pe măsura puterilor noastre, chiar în acelea El este lângă noi ca să ne ajute şi să ne întărească, dacă noi mai întâi facem tot ce stă în puterea noastră, de pildă, dacă suntem râvnitori, dacă ne punem nădejdea în El, dacă-I mulţumim, dacă primim totul cu îngăduinţă, dacă răbdăm. Nu numai în primejdiile mai mari decât puterile noastre, dar chiar în cele pe măsura puterilor noastre avem nevoie de ajutorul de sus dacă vrem să le înfruntăm curajos." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 276-277)

ÎNCERCĂRILE (răbdarea încercărilor)

„Căci, spune-mi: ce poate oare tulbura un suflet cucernic? Moartea? Dar asta e începutul unei vieţi cu mult mai bune. Poate sărăcia? Dar aceasta îl ajută în fapta cea bună. Poate boala? Dar nici că o consideră ca existând, şi nu numai boala, ci chiar de ar zace la pat, sau de ar fi scârbit, el pe toate, preîntâmpinându-le, le înlătură. Poate că necinstea? Dar în el e răstignită lumea întreagă. Poate pierderea copiilor? Dar el nu se înspăimântă, mai ales când este iniţiat în dogma învierii celei de obşte. Aşadar, ce ar putea să clatine un astfel de suflet? Nimic din toate acestea. Poate că bogăţia îl îngâmfă? Nicidecum, căci el ştie că averile sunt nimic înaintea sa. Poate îl îngâmfă slava? Dar a învăţat şi ştie că *Toată slava omului este ca floarea câmpului* (Is., 40, 6). Poate că desfătarea? Dar el a auzit deja pe Pavel, care zice: *cea care trăieşte-n desfătări, deşi trăieşte, e moartă* (1 Tim., 5, 6). Aşadar, când un astfel de suflet nici nu se îngâmfă, nici nu se împuţinează, ce ar putea egala o astfel de sănătate?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, p. 235)

„A răbda şi a-I mulţumi lui Dumnezeu la vreme de încercare sunt cele mai minunate izbânzi ale creştinului." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 370)

„... aceasta e bogăția mea, aceasta e cheltuiala păcatelor mele: să călătoresc necontenit prin asemenea încercări şi ele să-mi vină de la cei de la care mă aşteptam mai puțin.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 1a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* pp. 174-175)

ÎNCERCĂRILE (folosul dobândit din încercări)

„Să nu ne întristăm niciodată şi să socotim venirea încercărilor drept dovadă că Dumnezeu ne-a părăsit sau că ne-a trecut cu vederea! Dimpotrivă, tocmai aceasta să fie dovada cea mai puternică pentru noi că Dumnezeu ne poartă de grijă. De avem poveri de păcate în spatele nostru, vom putea să le uşurăm, dacă arătăm răbdare în încercări şi dacă-I mulțumim lui Dumnezeu; iar dacă nu avem multe păcate, iarăşi şi aşa ne vom bucura de şi mai mare bunăvoință din partea lui Dumnezeu, dacă îndurăm încercările, mulțumind lui Dumnezeu. Darnic fiind Stăpânul nostru şi cu grijă mare de mântuirea noastră, pune adeseori înaintea noastră, ca o şcoală, valuri de încercări şi de lupte, pentru ca, făcând şi noi tot ce depinde de noi, să ne bucurăm din belşug de purtarea Sa de grijă.

Ştiind acestea, să nu pierdem nădejdea când suntem încercați, nici să ne întristăm când vin necazuri peste noi; dimpotrivă, chiar să ne bucurăm, aşa cum spune fericitul Pavel: *Acum mă bucur în suferințele mele* (Col., 1, 24). Ai văzut suflet plin de recunoştință? Dacă se bucura când suferea, când mai putea fi trist? Dacă pentru el era pricină de bucurie ceea ce întrista pe alții, gândeşte-te cum era sufletul său?” (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 425)

,,Cunoşti şi-ți aminteşti cum trăiai mai înainte, înainte de încercarea aceasta. Cercetează bine felul tău de viețuire din vremea aceia şi compară-l cu acesta, pe care-l duci după ce-a venit încercarea peste tine, şi vei vedea folosul pe care îl ai de pe urma acestei încleştări cu demonul. Acum postul tău e mai aspru, privegherile tale mai îndelungi, dragostea ta de citi mai mare şi rugăciunea mai stăruitoare; seriozitatea şi smerenia ta, cu totul deosebite.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 155)

„Deoarece şi înainte de desfătarea raiului, încă din această viață, prin încercări căştigăm ceva foarte important: sufletul nostru devine mai nădăjduitor şi cugetul mai viteaz.

Fiecare ispită, fiecare necaz, fiecare atac al diavolului, dacă suntem atenți şi răbdători, ne poate aduce mare folos.Vrăjmaşul cel închipuit l-a atacat cu atâta furie pe Iov. Dar cu ce l-a vătămat în cele din urmă? Cu nimic. Din contră, i-a adus o mai mare sfințenie şi o mai strălucitoare slavă.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 30)

„Cu cât se întind peste mine încercările, cu atât ne sporeşte mângâierea şi avem mai bune nădejdi despre cele viitoare (...)” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea I, 1a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 135)

„Şi aşa s-au țesut lucrurile prin încercări, nu relaxări, şi cei care se poticniseră mai întâi, s-au îndreptat după acestea, şi cei care rătăciseră s-au întors înapoi iar cele dărâmate s-au zidit mai măreț. De aceea când Pavel a cerut ca predica lui să umble numai în tihnă, Dumnezeu Cel Atotînțelept şi Preaiscusit nu i-a îngăduit acest lucru ucenicului Său, ci deşi l-a rugat de multe ori, nu s-a lăsat înduplecat, ci i-a spus: *Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (2 Cor., 12, 9).

Deci dacă vrei să socoteşti şi acum cele bune împreună cu cele rele, vei vedea făcându-se multe, chiar dacă nu semne şi minuni, dar lucruri asemănătoare unor minuni, semne negrăite ale marii purtări de grijă şi marelui ajutor al lui Dumnezeu. Dar ca să nu auzi toate de la noi cu uşurință, îți las ție această parte, ca să le strângi cu exactitate pe toate şi să le compari cu cele care-ți produc întristare, şi îndeletnicindu-te cu această frumoasă zăbavă, să te scoți pe tine însăți din deprimare; căci multă mângâiere vei scoate de aici.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 5c-d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 150-151)

„Căci nimic nu ne face atât de străluciți şi invidiați şi nu ne umple de zeci de mii de lucruri bune ca mulțimea încercărilor, primejdiile, ostenelile şi deprimările şi faptul de a suporta cu blândețe toate uneltirile venite necontenit de la cei de la care n-ar fi trebuit nicidecum.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 10b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 197)

„Fiindcă aşa cum un scorpion sau un şarpe, când primeşte o lovitură mai adâncă, se scoală ridicându-şi mai mult acul împotriva celui ce l-a lovit, oferindu-i drept dovadă a marii lui dureri violența atacului împotriva celui ce l-a lovit, aşa şi acea fiară neruşinată, diavolul, după ce a primit răni adânci de la minunatul şi înaltul tău suflet, a sărit încă mai tare şi a adus asupra ta mai multe încercări. Fiindcă el le-a adus, nu Dumnezeu; dar Dumnezeu le-a îngăduit ca să facă mai mare neguțătoria ta, să-ți dea o răsplată mai mare şi o recompensă mai îmbelşugată. Nu te tulbura, deci nu te frământa!" (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 214-215)

ÎNCHISOAREA (pedepsirea cu închisoarea a celor ce se fac vinovați de fapte rele)

„S-ar mai putea oare trăi din pricina nebuniei şi furiei criminalilor dacă n-ar fi siliți să trăiască în închisori? Ar săvârşi grozăvii tot atât de mari ca şi cei stăpâniți de demoni. Şi nu mă gândesc la faptele săvârşite de îndrăciți în timpul când sunt stăpâniți de demon, ci la faptele săvârşite de ei după ce furia drăcească încetează. Şi în acele clipe mănâncă cu mare lăcomie, fură, se îmbată şi fac şi alte fapte cu mult mai ruşinoase decât acestea." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 150-151)

ÎNDEMNURILE (duhovniceşti)

„Şi ştiu că acestea le vorbesc în zadar, însă nu voi înceta a vă vorbi, că dacă poate nu veți asculta cu toții, apoi fireşte că nici cu toții nu vă veți împotrivi, sau mai bine zis, chiar dacă şi cu toții vă veți împotrivi şi nu veți asculta, apoi atunci şi plata mea va fi mai mare, în acelaşi timp şi osânda voastră va fi mai mare. Deci ca acestea să nu se întâmple, eu nu voi înceta a vă vorbi, că poate prin înşiruirea aceloraşi vorbe vă voi îmboldi cumva." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

„Câtă vreme e caldă încă predica mea în sufletul vostru, când ieşiți afară, îndemnați-vă unii pe alții şi, precum vă despărțiți unul de altul cu un

rămas bun, tot aşa fiecare să meargă acasă cu un sfat (pe buze) şi să zică aproapelui: *Vezi şi adu-ți aminte ca să păzeşti porunca şi - oricum - vom birui*.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, pp. 41-42)

ÎNDRĂGOSTIȚII

„Cei îndrăgostiți poartă cu ei, oriunde s-ar duce, chipul cel dorit.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 7)

„E legea sufletească a celor ce iubesc, e obiceiul lor să strângă în brațe chiar numai numele celor pe care-i iubesc, să se înflăcăreze chiar numai la auzul numelui lor.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 281)

„Aşa este starea sufletească a îndrăgostiților: nu rabdă să țină ascunsă dragostea lor, ci vorbesc tuturor cunoscuților despre focul lor, cu gândul că îşi ostoiesc sufletul povestind altora despre puternica lor dragoste.” (*Despre căință (I),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 79)

ÎNDUMNEZEIREA

„*Căci pe cei pe care i-a cunoscut mai înainte, mai înainte i-a şi hotărât să fie asemenea chipului Fiului Său, ca El să fie întâi născut între mulți frați* (8, 29).

Ai văzut câtă cinste? Ceea ce era Unul-Născut Fiu al lui Dumnezeu prin fire, aceea am devenit şi noi după har.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 290)

ÎNFRÂNAREA (de la alimente)

„Noi trebuie să păzim regulă în întrebuințarea băuturilor şi mâncărilor, netrecând niciod

„Nimic nu provoacă atâta mulțumire şi atâta sănătate, ca atunci când cineva mănâncă şi bea după măsura adevăratei nevoi a trupului său, astfel încât să nu aibă o greutate mai mare decât cea normală. Şi pentru a te convinge, observă-i mai întâi pe cei care mănâncă cu măsură şi apoi pe cei care mănâncă exagerat. Trupurile primilor sunt de obicei puternice,

sănătoase, cu organe care funcționează armonios, pe când ale celorlalți sunt molâi, greoaie, anevoioase şi bolnăvicioase." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 147)

„Nu spun să vă dedați nevoințelor aspre, dacă nu vreți. Dar să ne ferim de cele de prisos, să îndepărtăm ceea ce nu este absolut necesar. Adevărat, ce iertare vom primi, când alții nu le au nici pe cele necesare, deşi sunt îndreptățiți să le aibă, iar noi ne bucurăm de mai mult decât ne este necesar? Dar ne-am putea întreba şi cine se bucură mai mult, cel ce se hrăneşte cu ierburi şi este sănătos sau cel care mănâncă din belşug şi suferă de diferite patimi? Fireşte că primul se bucură mai mult, pentru că-şi păstrează sănătatea.

Să nu cerem, aşadar, nimic mai mult decât necesarul, îți este de ajuns fasolea pentru ca să trăieşti sănătos? Mănâncă fasole. Eşti bolnăvicios şi ai nevoie nimeni să le mănânci. Eşti chiar şi mai neputincios şi ai nevoie de carne? Nu te vom lipsi de ea. Scopul nostru nu este vătămarea oamenilor, ci tăierea celor prisositoare; şi prisositor este ceea ce depăşeşte necesarul, ceea ce este mai mult decât ne trebuie ca să trăim în sănătate şi cumpătare." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 148-149)

„Să mâncăm şi să bem atât cât să ne mulțumim, dar şi cât să ne menținem trupul într-o asemenea stare naturală, încît să nu vatăme sufletul." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 149)

„Domnul ne-a dat trup material, care nu se poate întreține altfel, decât cu hrană. Dar când ne hrănim, trebuie s-o facem cu măsură, ca să rămânem sănătoşi şi ageri.

Prin urmare, să avem grijă să mâncăm şi să bem doar atât cât şi plăcere adevărată să simțim, şi trupul să ni-l hrănim, încât să fie în stare să împlinească poruncile lui Hristos." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 152)

„Cât este de puternic, cât este de viu, cât este de zburător şi de eteric sufletul pe care nu-l îngreuiază excesele mâncării şi ale băuturii! El are aripi pentru a zbura neîncetat spre Dumnezeu, el este mai puternic decât flăcările, mai înalt decât pământul, el este apt pentru studiile serioase, el are zboruri mărețe spre înălțimile gândirii, spre eroismele sentimentului." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 632-633)

ÎNFRÂNAREA (de la păcate)

....

„Înfrânarea nu este grea, e de-ajuns să o doreşti şi să te ţii departe de cauzele păcatului. Ia spune-mi, există un lucru mai uşor decât mersul? Şi totuşi, şi acesta devine greu, obositor şi dureros pentru unii oameni graşi, neantrenaţi şi comozi. Nimic nu este greu atunci când îl vrem. Nimic nu este uşor atunci când nu-l dorim. Toate depind de noi. De faptul dacă vrem sau nu să reuşim ceva." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 40)

ÎNFRÂNAREA (desăvârşită)

„Să aibă legi şi îndreptar şi ochi, ca să nu se uite fără socoteală la tot ce văd. Şi limba să aibă îngrădire, pentru ca să nu o ia înaintea minţii. De asta au fost făcuţi dinţii şi buzele, spre paza limbii, ca să nu se deschidă fără rost uşile şi să iasă, ci să iasă cu toată buna-cuviinţa, atunci când totul este bine rânduit; să rostească astfel de cuvinte încât să mulţumească pe cei ce le aud, să grăiască acele graiuri care duc la zidirea ascultătorilor. Trebuie îndepărtat şi râsul nelalocul lui. Mersul să fie liniştit şi potolit, haina cuviincioasă. Pe scurt, trebuie ca acela care a intrat în stadionul virtuţii să-şi pună, prin orice mijloc, în bună rânduială purtările, căci buna rânduială a mădularelor este icoana stării noastre sufleteşti.

Dacă, deci, chiar de la început, vom căuta să ne facem o astfel de obişnuinţă, ne vom urma drumul cu uşurinţă, vom săvârşi orice virtute, nu vom avea nevoie să ne ostenim mult şi vom aduce asupră-ne şi mult ajutor de sus. Aşa vom putea străbate fără primejdii şi valurile vieţii acesteia, căci vom fi mai presus de cursele diavolului şi vom dobândi bunătăţile cele veşnice." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 156)

ÎNFRÂNAREA (folosul)

„Să iubim înfrânarea. Oare nu-i auziţi şi pe doctori zicând că *lipsa este maică a sănătăţii*? Iar eu zic că lipsa este maică nu numai a sănătăţii trupului, ci şi a sufletului. Acestea şi Pavel doctorul adevărat strigă, grăind: *Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi vom fi*". (*Din Cuvântul 16 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 241)

ÎNGĂDUINŢA (reciprocă a oamenilor)

„Dacă tu nu vei îngădui pe aproapele tău, apoi cum te va îngădui şi pe tine Dumnezeu? Dacă tu nu poţi suferi pe cel împreună serv cu tine, apoi cum te va suferi oare şi pe tine Stăpânul a toate? Unde este iubire, acolo toate sunt suportabile.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 95)

ÎNGĂDUINŢA (- numai până la păcat)

„Stai la masă. Bea vin cu cumpătare. Dacă vrei să mănânci carne, nimeni nu te împiedică. Înfruptă-te din toate, numai depărtează-te de păcat.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 137)

ÎNGERII (despre sfinţii îngeri)

„… aceste puteri sunt fiinţele cele mai înţelepte, care posedă cea mai mare cunoaştere, şi cele mai pure.

De unde reiese limpede că puterile au aceste atribute? Din înseşi numele lor. Aşa cum îngerului i se spune înger, întrucât vesteşte oamenilor cele ale lui Dumnezeu şi se spune arhanghel, pentru că acesta le porunceşte îngerilor, la fel şi aceste puteri poartă denumiri care ne arată înţelepciunea şi marea lor puritate. Cum aripile dezvăluie înălţimea naturii – căci şi Gabriel apare zburând, nu fiindcă îngerul se numără în rândul zburătoarelor, ci pentru ca tu să pricepi că el se apropie de natura omenească venind din ţinuturile cele mai înalte şi de la un mod de viaţă superior –, urmează că aripile nu amintesc de nimic altceva decât de înălţimea naturii. Prin urmare, dacă aripile amintesc de înălţimea naturii; dacă tronul [închipuieşte] odihna lui Dumnezeu [întru puterile cereşti]; dacă ochii dezvăluie profunzimea văzului lor; iar dacă apropierea lor de tron şi intonarea neîncetată de imnuri către Dumnezeu arată vegherea lor necurmată vreodată de somn – în acelaşi chip, numele unora amintesc de înţelepciunea, iar al altora de marea lor puritate. Căci ce înseamnă *heruvim*? Cunoaştere îmbelşugată. Dar *serafim*? Gură de foc. Vezi cum numele au dezvăluit puritatea şi înţelepciunea?” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, pp. 73-74)

ÎNGERII (crearea îngerilor)

„El le-a creat pe toate aceste puteri cu o asemenea uşurinţă, astfel încât nici un cuvânt nu ar fi în stare să o înfăţişeze. I-a fost îndeajuns să le voiască pe acestea toate şi, după cum voinţa nu ne solicită nici un efort, nici

lui nu i-a solicitat vreun efort crearea unor puteri atât de mari şi atât de numeroase.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 48)

ÎNGERII (firea îngerilor)

„Ascultă, de pildă, ce spune profetul despre cât de mică este deosebirea dintre natura îngerilor şi cea omenească. După ce a spus: *Ce este omul că-ți aminteşti de el? Sau fiul omului, că-l cercetezi pe el?*, a adăugat: *Micşoratu-l-ai pe el cu puțin față de îngeri* (Ps. 8, 5-6). Dar, cu toate că distanța este mică, câtă vreme este pe deplin o oarecare distanță, noi nu cunoaştem cu precizie esența îngerilor şi chiar dacă am face mii de speculații, tot nu am putea-o afla.

Dar ce vorbesc eu despre îngeri, când nici măcar esența sufletului nostru nu ne-o cunoaştem bine, ori, mai degrabă, nu o cunoaştem în nici un fel?” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 116)

ÎNGERII (îngerul păzitor)

„Hristos ne spune apoi şi o altă pricină pentru care trebuie să-i respectăm pe aceştia mici (Matei 18). *Că îngerii lor văd pururea fața Tatălui Meu, Care este în ceruri.* Aceste cuvinte arată lămurit că sfinții au îngeri şi că fiecare om are îngerul său”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 689)

„La început îngerii erau după numărul națiunilor (Deut., 32, 8), astăzi însă, nu sunt după numărul națiunilor, ci după numărul creştinilor. Şi de unde se învederează aceasta? Ascultă pe Hristos ce zice: *Căutați să nu defăimați pe unul dintre aceştia mici, că zic vouă, că îngerii lor în ceruri pururea văd fața lui Tatălui Meu Care este în ceruri* (Mat., 18, 10). Aşadar, fiecare om are un înger al său, după cum încă din început fiecare bărbat dintre cei meritabili avea un înger al său, după cum zice Iacob: *îngerul care mă hrăneşte, şi mă apără din tinerețile mele* (Fac., 48, 16). Deci dacă avem îngeri păzitori, să fim trezi, căci ei, întocmai ca şi un pedegog, sunt necontenit lângă noi. Este de față şi diavolul, şi de aceea tocmai ne rugăm şi cerem înger de pace, şi peste tot locul cerem pacea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 39)

„Pe lângă fiecare din noi stă îngerul păzitor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIV, p. 207)

ÎNGERII (ierarhia cerească)

„Heruvimii, precum şi serafimii, şi toată puterea îngerească, stăpâniile, puterile, scaunele, domniile şi începătoriile.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 177)

„… în înalt sunt zeci şi zeci de mii de îngeri, mii şi mii de arhangheli, tronuri, domnii, începătorii şi stăpânii, popoare nesfârşite de puteri fără de trup şi cete nenumărate.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 48)

„… există şi alte puteri cărora noi nu le ştim nici măcar numele… Ştim că există îngeri, arhangheli, tronuri, domnii, începătorii şi stăpânii, dar [acestea] nu reprezintă singurele popoare care se află în ceruri, căci acolo este o infinitate de neamuri şi cete cărora nu li se poate ține socoteala şi pe care nici un cuvânt nu le poate indica. De unde ştim că există puteri mai numeroase decât cele cunoscute, unele cărora nu le ştim nici măcar numele? Pavel este cel care aminteşte despre aceasta, când, vorbind despre Hristos, rosteşte următoarele cuvinte: *L-a aşezat mai presus decât toată începătoria şi stăpânia şi puterea şi domnia şi decât tot numele ce se numeşte, nu numai în veacul acesta, ci şi în cel viitor* (Ef. 1, 21). Vezi cum există acolo unele nume care vor fi cunoscute în viitor, dar care acum sunt nedezvăluite? De aceea a spus *nu numai cele care sunt numite în veacul acesta, ci şi cele care vor fi numite în viitor*.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, pp. 86-87)

„Ierusalimul cel de sus, maica noastră a tuturor, care este liber, unde sunt serafimii, unde sunt heruvimii, unde sunt miile de arhangheli, unde sunt milioanele de îngeri, unde este Scaunul cel împărătesc.” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 35-36)

„Îngeri, Arhangheli, Scaune, Domnii, Începătorii, Stăpânii, de toate acele Puteri nevăzute, de Heruvimi şi Serafimi[262].” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 112)

---

[262] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Demnă de remarcat este nota editorului francez, care observă că cele nouă cete îngereşti nu sunt o invenție a Sfântului Dionisie Areopagitul, ci sunt un loc comun în Biserica veche. (n.s. 20, p. 112)

ÎNGERII (Serafimii)

„Serafimii îşi deschid gura numai la o singură trebuinţă, la a înălţa doxologii lui Dumnezeu, la a-L glorifica.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 144)

„Zice Proorocul: *Şase aripi la unul şi şase aripi la altul* (Is. 6, 2). Ce ne arată nouă aceste şase aripi? Înălţarea, ridicarea, uşurinţa şi repeziciunea acelor firi. Pentru aceasta şi Gavriil se pogoară înaripat, nu că are aripi, ci ca să arate că din locurile cele preaînalte s-a coborât şi lăsând petrecerea cea de sus, a venit jos. Dar numărul aripilor ce înseamnă? Aci nu este trebuinţă de tâlcuirea noastră, că însuşi cuvântul Scripturii s-a dezlegat pe sine, explicându-ne trebuinţa lor. Şi cu două îşi acopereau feţele. Şi cu cuviinţă este aşa, căci cu ele ca cu o îndoită apărare îşi întăresc vederea, pentru că nu pot suferi raza aceea ce se revarsă din acea slavă. *Şi cu două îşi acoperă picioarele*, poate pentru înspăimântare. Că şi noi obişnuim, când suntem cuprinşi de vreo spaimă sau sperietură, să ne strângem trupul din toate părţile. Şi ce zic trupul, că şi sufletul la fel pătimeşte de frica ce covârşeşte măsura, şi strângându-şi lucrările sale, aleargă în adânc, acoperindu-se peste tot cu trupul, ca printr-un veşmânt. Dar nimeni auzind de spaimă, să nu socotească că se face lor vreo înfiorare nedorită. Căci împreună cu această înspăimântare este amestecată şi o oarecare dulceaţă negrăită: *Şi cu două zburau*. Iar aceasta este dovada că iubesc neîncetat cele înalte şi niciodată nu caută la cele de jos. Şi striga unul către altul şi zicea: *Sfânt, Sfânt, Sfânt*. Şi strigarea aceasta mult ne minunează pe noi. Că nu simplu laudă, ci cu strigare mare. Şi nu numai cu strigare, ci şi neîncetat fac aceasta.” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 39-40)

ÎNGERII (misiunea, lucrarea şi slujirea lor)

„Sunt slugile Fiului lui Dumnezeu, şi de multe ori sunt trimişi pentru noi şi slujesc pentru mântuirea noastră; astfel sunt împreună slujitori cu noi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 74)

,,Dar ce fac (îngerii – n.n.) atunci? Preamăresc, se închină, înalţă neîncetat cânturi de laudă şi imnuri mistice cu o adâncă înfricoşare. Şi unii rostesc: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu* (Lc. 2, 14); iar serafimii: *Sfânt, sfânt, sfânt* (Is. 6, 3) şi îşi pleacă ochii, neavând putere să îndure nici măcar coborârea lui Dumnezeu spre a fi laolaltă cu ei, iar heruvimii: *Binecuvântată fie slava Domnului în locul unde sălăşluieşte El* (Iez. 3, 12), nu în sensul că

ar exista un loc în care Dumnezeu ar sălăşlui, nicidecum, ci în sensul în care noi folosim în plan omenesc expresiile *oriunde ar fi* sau *oricum ar fi*, pe cât este de chibzuit să vorbim în acest chip despre Dumnezeu. Totuşi, facem acest lucru doar fiindcă limba de care noi ne folosim este numai omenească.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 28-29)

ÎNGERII (desăvârşirea îngerilor)

„,… şi numai unul dintre îngeri egalează în demnitate întreaga creație văzută, ba încă o şi întrece cu mult. Câtă vreme lumea întreagă nu este vrednică de omul drept, după cum spune Pavel: *ei, de care lumea aceasta nu era vrednică* (Ev. 11, 38), cu atât mai mult nu ar putea deveni vreodată vrednică de un înger, fiindcă îngerii au o demnitate cu mult mai mare decât cea a drepților.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 48)

ÎNJURĂTURILE

„Mă vei întreba: *Dar ce e rău să înjur pe cineva care mi-a făcut rău?* Este rău tocmai pentru faptul că nu este socotit un rău atât de mare. Dispreţuim cu uşurinţă ceea ce ni se pare mic. Şi cu cât dispreţuim mai mult un lucru mic, cu atât el se face mai mare, până când nu mai are leac.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 261-262)

ÎNŞELĂCIUNEA

„Totdeauna înşelăciunea se prinde în propriile ei lanțuri şi fără să vrea dă mână de ajutor adevărului.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 990)

ÎNŞELĂCIUNEA (despre înşelăciunea la timp potrivit şi cu gând bun)

„Se poate să fie şi înşelăciune bună, sau de bună credință, cu care s-au înşelat mulți, şi pe care nici nu trebuie a o numi înşelăciune, despre care înşelăciune şi zice Ieremia (cap 20, 7): *Amăgitu-m-am Doamne, şi m-ai amăgit*. Eu însă nu o socot ca amăgire, sau înşelăciune, căci aceasta nu trebuie a se numi înşelăciune. De altfel şi Iacob a înşelat pe tatăl său, însă nu a fost înşelăciune, ci iconomie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 67)

„Înşelăciunea nu este totdeauna păgubitoare, ci este bună sau rea, după gândul celor ce se folosesc de ea.” (*Tratatul despre preoție,* cartea întâi, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 39-40)

„Înşelăciunea, făcută la timp potrivit şi cu gând bun, aduce atât de mare câştig, încât mulți au fost pedepsiți că n-au folosit-o. Cercetează, de vrei, viața marilor generali de altă dată şi vei vedea că cele mai multe victorii ale lor sunt fapte de înşelăciune. Vei vedea că generalii care au biruit prin înşelăciune sunt mai lăudați decât cei care au câştigat biruințele luptând pe față; aceştia au câştigat bătăliile cu mai multe pierderi, şi de bani şi de oameni, încât biruința nu le-a adus vreun câştig. Pierderile lor sunt tot atât de mari ca şi ale învinşilor; şi unora şi altora le-au pierit trupe şi li s-au golit visteriile. În afară de asta, învinşii nu îngăduie învingătorilor să se bucure de toată gloria biruinței; o parte din această glorie, şi nu una mică o culeg şi învinşii, că au fost învinşi numai cu trupurile, dar sunt biruitori cu sufletul. Dacă n-ar fi căzut, doborâți la pământ, dacă moartea nu i-ar fi făcut să înceteze lupta, dorința lor de luptă nu s-ar fi oprit. Alta este însă situația generalului care poate birui prin înşelăciune! Aruncă peste duşmani nu numai nenorocire, ci şi batjocoră. Într-o astfel de luptă nu mai dobândesc, ca dincolo, laude pentru vitejie şi învingătorii şi învinşii, ci laudele se cuvin numai celor care au biruit prin înşelăciune, prin istețime. Mai mult încă! O victorie câştigată prin istețime face ca patria să se bucure neştirbit de victorie. Istețimea sufletului nu-i ca bogăția de bani şi mulțimea de oştiri. Banii se cheltuiesc şi părăsesc pe stăpânii lor, când sunt folosiți des în războaie; dar istețimea, cu cât o foloseşti mai mult, cu atât creşte.

Dar nu numai în vreme de război e bună şi de neapărată trebuință înşelăciunea, ci şi în timp de pace. Nu numai în treburile publice, ci şi în casa fiecăruia, când e întrebuințată cu gând bun de bărbat față de femeie, de femeie față de bărbat, de tată față de fiu, de prieten față de prieten şi chiar de copil față de tată. Fiica lui Saul n-a putut scăpa pe David, bărbatul ei, din mâinile lui Saul altfel decât înşelându-şi tatăl (I Regi 19, 9-17). La rândul său Ionatan, fratele ei, vrând să mântuie pe cel salvat de sora lui, pe David, ajuns iarăşi în primejdie de moarte, s-a folosit de aceleaşi arme ca şi femeia. (I Regi 20, 4-42).” (*Tratatul despre preoție,* cartea întâi, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 40-41)

„Întrebuințarea înşelăciunii e bună nu numai în vreme de război, nici numai față de duşmani, ci chiar în vreme de pace şi față de cei mai dragi prieteni. Ca să vezi că înşelăciunea este de folos atât pentru cei ce înşeală, cât şi pentru cei înşelați, du-te şi întreabă pe doctori cum scapă de boli pe

bolnavi! Vei auzi de la ei că nu le este îndestulătoare numai ştiința medicală singură, ci au nevoie uneori şi de înşelăciune; adaugă ştiinței medicale şi înşelăciunea şi reuşesc aşa să facă sănătoşi pe cei bolnavi. Când bolnavii sunt îndărătnici, când boala este grea, iar sfaturile doctorilor nu mai au nici o putere, atunci trebuie neapărat ca doctorii să ia masca înşelăciunii, ca să poate ascunde, ca pe scenă, adevărul faptelor. Îți voi povesti, de vrei, una din multele viclenii pe care am auzit că le întrebuințează doctorii. Odată l-a cuprins pe cineva o febră grozav de puternică. Temperatura s-a ridicat din ce în ce. Bolnavul nu voia să ia nici una din doctorii care puteau să-i scadă temperatura. Dar dorea, stăruia şi se ruga de toți cei ce veneau la patul lui să-i dea vin mult, ca să-şi potolească pofta aceea pierzătoare. Dacă i-ar fi făcut cineva gustul, nu numai că temperatura i-ar fi crescut şi mai mult, dar nenorocitul ar fi damblagit. În o împrejurare ca aceasta, ştiința medicală este neputincioasă; nu avea nici un mijloc ca să vină în ajutorul bolnavului. A fost, deci, înlăturată cu totul ştiința medicală şi i-a luat locul înşelăciunea. Ca să vezi cât de mare este puterea ei, ascultă! Doctorul a luat o oală nouă de lut, abia scoasă din cuptor, a cufundat-o în vin, apoi a scos-o goală şi a umplut-o cu apă. În urmă a poruncit să se acopere ferestrele camerei, în care zăcea bolnavul, cu perdele groase, ca nu cumva lumina să vădească viclenia. I-a dat bolnavului să bea din oală, spunându-i că este plină de vin. Bolnavul, înşelat îndată de mirosul puternic de vin, care-i izbea nările chiar înainte de a lua vasul în mâini, nu s-a mai uitat să vadă ce-i în oală, ci convins că-i vin, înşelat de întuneric şi îmboldit de poftă, a smuls cu grabă oala, şi a băut din ea până s-a săturat. Şi aşa i-a scăzut temperatura şi a îndepărtat primejdia ce-l amenința. Ai văzut ce folositoare poate fi înşelăciunea? Dacă aş vrea să înşir toate vicleniile folosite de doctori, ar trebui să-mi lungesc la nesfârşit cuvântul.

Dar de acest leac, de înşelăciune, nu se folosesc numai cei ce îngrijesc bolile trupului, ci se folosesc des şi cei ce îngrijesc bolile sufletului. Astfel, prin înşelăciune, fericitul Pavel a adus la credință multe mii de iudei (Fapte 21, 20). Cu acest gând a tăiat împrejur pe Timotei (Fapte 16, 1-3), el care îi amenința pe galateni că Hristos nu le va folosi la nimic dacă se vor tăia împrejur (Gal., 5, 2). Tot cu acest gând s-a supus legii (Fapte 21, 23-26), el, care socotea că este o pagubă să mai cauți să te îndrepți prin lege, odată ce ai crezut în Hristos (Filip., 3,7).

Mai este puterea înşelăciunii! Cu o singură condiție: să nu fie făcută cu gând viclean. Dar, mai bine spus, o astfel de înşelăciune nici nu trebuie numită înşelăciune, ci bună rânduială, înțelepciune şi meşteşug în stare să te ajute să găseşti multe ieşiri acolo unde nu-i ieşire şi să îndrepți un suflet cu păcate. Eu n-aş putea numi pe Finess ucigaş, cu toate că a omorât doi

oameni cu o singură lovitură (Num., 25, 1-18); nici pe Ilie, cu toate că a ucis o sută de ostaşi cu căpitanii lor (4 Regi 1, 9-12), cu toate că a făcut să curgă râu de sânge, junghiind pe preoții idolilor (3 Regi 18, 40). Dacă am face asta, dacă am judeca faptele oamenilor în ele însele, independent de intenția cu care oamenii le-au săvârşit, atunci am putea osândi pe Avraam ca ucigaş al propriului său copil (Fac., 22, 1-10), iar pe Iacov, nepotul lui Avraam, şi pe Moise, strănepotul lui Avraam, i-am putea învinui de viclenie şi şiretenie. Că unul, Iacov, a pus mâna pe dreptul de întâi născut (Fac., 27, 1-29), iar altul, Moise, a adus în tabăra israeliților bogățiile egiptenilor (Ieş., 12, 35-36). Dar lucrurile nu stau aşa, nu stau aşa! Departe de noi această cutezanță! Nu numai că nu le aducem acestor bărbați nici o vină, dar îi mai şi admirăm pentru faptele lor, pentru că şi Dumnezeu i-a lăudat. Da, e drept să fie numit înşelător acela care se foloseşte cu gând rău de înşelăciune, dar nu acela care face aceasta cu gând curat. De multe ori trebuie să înşeli, ca, prin acest meşteşug, să poți fi de mare folos; că dacă lucrezi pe față, poți pricinui mare rău celui pe care n-ai vrut să-l înşeli. (*Tratatul despre preoție,* cartea întâi, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, pp. 41-43)

„Un om poate să se folosească de înşelăciune ca să facă bine; dar mai bine spus, o faptă ca aceasta nici n-ar trebui numită înşelăciune, ci minunată rânduială." (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 44)

ÎNTÂMPLĂRILE

„Nimic nu se întâmplă decât prin porunca Providenței Sale divine." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 3, p. 171)

„Spune-mi, te rog, cine a putut da naştere doctrinei atât de mult răspândite că oamenii sunt supuşi destinului? Pentru care pricină mulți oameni atribuie mişcării oarbe a stelelor desfăşurarea evenimentelor din lume? Pentru care pricină unii oameni cred in soartă, în întâmplare? Din pricina cui unii oameni socotesc că totul în lume n-are nici un rost şi nici un scop? Oare din pricina celor care trăiesc în cumpătare şi cu măsură sau din pricina celorlalți care, după susținerea ta, mențin societatea, dar care, după cum ți-am demonstrate, sunt pricina pierderii obşteşti a întregii lumi? Evident că din pricina acestora din urmă." (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 274)

„... lasă-te peste tot în seama necuprinsului Proniei lui Dumnezeu şi nu spune: *Cum vor primi îndreptare atâtea rele?*, nici nu iscodi indiscret modul în care Dumnezeu face lucruri uluitoare.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, X, 44, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 301)

ÎNTÂMPLĂRILE (neprevăzute şi nefaste)

„Nu întâmplările neprevăzute pricinuiesc frământare şi tulburare, ci noi în sufletul nostru. Când sufletul nostru e în bună rânduială, stăm liniştiți ca într-un port, chiar de s-ar ridica de pretutindenea cu miile furtunile; dar când (sufletul) nu-i în bună rânduială, de ne-ar bate de pretutindeni vânt prielnic, nu stăm mai bine decât în mijlocul furtunii. Ceea ce se poate vedea şi în privința trupurilor. Un trup plin de vigoare nu suferă nici un rău de s-ar lupta cu el de mii de ori asprimea vremii; dimpotrivă, dobândeşte spor de putere prin deprinderea cu viforul şi prin statul în vifornită; dar dacă trupu-i slab şi bolnav, de-ar avea parte de cea mai bună climă, nu va avea nici un folos de pe urma acestei bune sorți, pentru că slăbiciunea trupului este vătămată tocmai de această bună împărțire a vremii.” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 165-166)

ÎNȚELEPCIUNEA („S-a făcut nouă înțelepciune”)

„Şi de ce nu a zis: *ne-a făcut înțelepți*, ci *S-a făcut nouă înțelepciune*? (1 Cor. 1, 30). A arătat îmbelşugarea darului, ca şi cum ar fi zis: *pe Sine Însuşi S-a dat nouă.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 47)

ÎNȚELEPCIUNEA („Nu vă socotiți voi înşivă înțelepți”)

„*Nu vă socotiți voi înşivă înțelepți*. Adică, să nu vă credeți a fi întru totul destoinici, că nu ați mai avea nici o lipsă. De altfel, tot Scriptura zice în altă parte: *Vai de cei care sunt înțelepți în ochii lor şi pricepuți după gândurile lor!* (Isaia 5, 21). Deci, şi prin aceste vorbe iarăşi surpă nesocotința lor, şi le înfrânează îngâmfarea şi mândria. Într-adevăr, nimic nu înfumurează şi nimic nu desparte pe cineva de alții, ca ideea prostească de a se crede că el este desăvârşit şi nu are nevoie de nimeni. Însă Dumnezeu a ordonat ca noi să avem nevoie unii de alții. Chiar de ai fi înțelept, tu ai

nevoie şi de altul; iar de cumva crezi că nu ai nevoie, atunci singur te-ai făcut mai nesăbuit şi mai nedestoinic decât toți oamenii. Un astfel de om singur s-a izolat de ceilalți oameni; este lipsit de orice ajutor, şi în toate faptele lui păcătuieşte, fără să se bucure de vreo îndreptare sau iertare din partea cuiva. Prin necugetarea sa el a întărâtat şi pe Dumnezeu împotriva sa, şi de aceea multe greşeli va face. Este cu putință, de multe ori, ca chiar cel înțelept să nu prevadă ceea ce trebuie, şi, din contră, ca acela mai simplu şi mai naiv să prevadă ceva din cele necesare, după cum de pildă s-a petrecut cu Moise şi cu socrul său, cu Saul şi cu sluga sa, cu Isaac şi cu Rebeca. Să nu crezi că te înjoseşti având nevoie de altul, ci, dimpotrivă, faptul acesta te înalță şi te face mai puternic, te face mai strălucit şi mai în siguranță.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 424-425)

ÎNȚELEPCIUNEA (dobândirea înțelepciunii)

„Ca să fii înțelept, e de ajuns să te temi de Dumnezeu şi să ai o judecată conformă cu adevărul asupra lucrurilor omeneşti.” (*Despre creşterea copiilor*, 87, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 427)

ÎNȚELEPCIUNEA (lumească)

,,Sub numele de boieri sau domni ai veacului acestuia el nu numeşte pe draci, după cum îşi închipuie unii, ci pe cei din dregătorii, pe cei din stăpânii, pe cei ce cred lucrul de disputat, pe filosofi, pe ritori, pe logografi, fiindcă aceştia stăpâneau, şi de multe ori ajungeau demagogi. I-a numit *domni ai veacului acestuia* fiindcă stăpânirea lor nu se întinde mai departe de veacul prezent. Pentru aceea a şi adăogat: *care sunt pieritori*, defăimând prin aceasta filosofia şi înțelepciunea lumească chiar de la cei ce se îndeletnicesc cu ea, adică de la nimicnicia lor, fiindcă după ce este şi mincinoasă, şi nebună, şi nu poate afla nimic folositor, căci este slabă, apoi este şi de o scurtă durată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 63)

ÎNȚELEPCIUNEA (lumească şi cea duhovnicească)

,,Întunericul pare a fi mai prielnic decât lumina pentru cei bolnavi de ochi, şi pentru aceea aceşti bolnavi se refugiază într-o cameră întunecoasă. Tocmai aceasta s-a petrecut şi cu înțelepciunea cea duhovnicească.

Înțelepciunea lui Dumnezeu li se părea aşa-zişilor filosofi că este nebunie, iar cea a lor – care cu adevărat era nebunie – se credea de dânşii ca înțelepciune. Dar s-a întâmplat cu dânşii ceea ce s-ar întâmpla cu acela care, crezând că are înțelepciune şi cunoştință de corăbier, s-ar hotărî ca să treacă pe marea cea nemărginită fără corabie şi fără pânze, şi încă ar încerca să dovedească prin silogisme şi raționamente că este cu putință – pe când un altul, crezut mai prost decât toți oamenii, s-ar lăsa în voia căpitanului, a corăbierilor şi a corabiei, şi astfel ar călători în toată siguranța. Şi iată cum păruta prostie a acestuia s-a dovedit mai înțeleaptă decât înțelepciunea aceluia. Bun este meşteşugul de a cârmui o corabie, însă când căpitanul făgăduieşte mai mult decât poate, apoi atunci este o nebunie. La urma urmei, orişice meşteşug carele nu se mărgineşte numai în hotarele sale, nebunie nu s-ar putea numi. Tot aşa şi cu înțelepciunea lumească. Dacă ea ar avea prietenie cu duhul, ar fi înțelepciune, dar fiindcă totul îşi pune în seama ei şi crede că nu are nici o nevoie de ajutorul celeilalte înțelepciuni, apoi s-a făcut nebunie, deşi se părea a fi înțelepciune.

Pentru aceea apostolul, înfruntând-o mai întâi prin fapte, la urmă a numit-o nebunie, precum şi pe înțelepciunea lui Dumnezeu, numind-o mai întâi – după părerea acelora – nebunie, la urmă iarăşi prin fapte o arată a fi adevărata înțelepciune. Deci după dovezile date, îi era lui foarte lesne a pune pe fugă pe potrivnici şi a zice: *înțelepciune grăim între cei desăvârşiți. Când eu, zice, cel crezut nebun, şi cele nebune propovăduind, covârşesc pe cel înțelept, apoi nu l-am covârşit printr-o înțelepciune nebună, ci printr-o înțelepciune mai desăvârşită, şi încă cu atât mai mare şi mai desăvârşită, cu cât aceea se arată mai nebună*. Pentru aceea mai întâi numind-o aşa, după cum o credeau atunci aceia, iar mai la urmă din fapte dovedind biruința ei, precum şi pe aceia dându-i pe față ca nebuni, la urmă i-a dat adevăratul său nume, zicând: *Ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu între cei desăvârşiți.* Înțelepciune numeşte propovăduirea şi chipul mântuirii prin cruce, iar înțelepți numeşte pe cei ce au crezut. Fiindcă aceia sunt desăvârşiți, cari ştiu că cele omeneşti sunt slabe foarte şi le trec cu vederea, ca cei ce sunt încredințați că nimic nu trebuie a se pune în seama lor, precum erau şi credincioşii. *Însă înțelepciune nu a veacului acestuia*. La ce este bună înțelepciunea lumii, dacă ea se nimiceşte aici, şi mai departe nu merge, ba chiar şi cât stă aici nu poate să folosească cu nimic pe cei ce o au?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 62-63)

ÎNȚELEPCIUNEA (omenească şi cea dumnezeiască)

„*Că scris este: cel ce prinde pe cei înțelepți întru priceperea*[263] *lor*, adică *cel ce biruieşte pe cei înțelepți cu armele lor chiar*. Fiindcă ei au folosit înțelepciunea spre a nu avea nevoie de Dumnezeu, apoi tocmai prin aceasta i-a dovedit că încă mai mult au trebuință de Dumnezeu. Cum şi în ce fel? Pentru că făcându-se nebuni prin această înțelepciune, cu drept cuvânt au fost robiți de ea. Cei ce credeau că nu au trebuință de Dumnezeu au ajuns la atâta nevoie de ajutorul lui, încât la urmă dovedindu-se că erau mai prejos decât pescarii şi necărturarii, au avut nevoie chiar şi de ajutorul acestora. Prin aceea a spus apostolul că Dumnezeu i-a doborât în vicleşugul lor, căci când spune: *Pierde-voi înțelepciunea* arată că ea nu este bună de nimic, iar când zice: *Cel ce prinde pe cei înțelepți întru vicleşugul lor* arată puterea lui Dumnezeu.

După aceea spune şi felul cum a doborât-o, adăogând o altă mărturie: *Domnul cunoaşte, zice, gândurile înțelepților, că sunt deşarte* (1 Cor. 3, 20). Când înțelepciunea cea nesfârşită îşi dă o asemenea părere despre dânşii şi-i arată astfel, apoi care altă dovadă mai cauți pentru marea lor prostie? Judecățile oamenilor de multe ori cad ca nedrepte, pe când judecata lui Dumnezeu pretutindeni este fără ponos şi nepărtinitoare. Deci după ce le pune înainte trofeul atât de strălucit al judecății celei de sus, la urmă întrebuințează cuvântul mai cu putere, întorcându-l de astă dată spre cei stăpâniți şi zicând: *Drept aceea, nimenea să se laude întru oameni, că toate ale voastre sunt* (1 Cor. 3, 21). Iarăşi se întoarce la ideea de dinainte, arătând că nici în cele duhovniceşti nu trebuie a cugeta lucruri mari, ca unii ce nu au nimic printr-înşii. *Când deci înțelepciunea lumească este vătămătoare, iar cele duhovniceşti nu sunt date de voi, zice, ce cuvânt ai pentru a te lăuda?* Când este vorba de înțelepciunea lumească, el zice: *Nimenea să nu se amăgească*, fiindcă cugetau la lucruri vătămătoare, aici însă, fiindcă faptul are în sine un mare folos, el întrebuințează cuvântul mai cu blândețe, zicând: *nimenea să se laude*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, pp. 98-99)

---

[263] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Expresia πανουργία, după cum arată chiar etimologia cuvântului (πᾶν ἔργον= tot lucrul) nu este tradusă exact, ci ar trebui să se *vicleşug*, iar perioada aceasta să fie: *cel ce prinde pre cei înțelepți întru vicleşugul lor.* (n.s. 1, p. 98).

ÎNȚELEPCIUNEA (se întovărăşeşte cu trăirea duhovnicească)

„Iar de zici: *Dar oare el n-are minte?* – apoi ascultă de la noi, că nu are, căci este beat de patimă. Chiar de-ar fi de o mie de ori înțelept, totuşi nu are minte deşteaptă. Cine era mai înțelept ca David, când grăia: *Cele nearătate şi cele ascunse ale înțelepciunii tale ai arătat mie* (Ps. 50, 8)? Dar când a văzut cu ochi nedrepți pe femeia ostaşului, atunci zicea ceea ce pătimesc cei ce plutesc pe mare furtunoasă: *Toată înțelepciunea lor s-a cufundat* (Ps. 106, 27), căci avea nevoie de alții cari să-l îndrepte, şi încă nici nu simțea în mijlocul căror rele se găsea. Pentru aceea, plângându-şi păcatele sale, zicea: *Ca o sarcină grea s-a îngreuiat peste mine, împuțitu-s-au şi au putrezit ranele mele de către fața nebuniei mele* (Ps. 37, 5-6).

Deci cel ce păcătuieşte nu are minte, căci este beat şi orbit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 472)

ÎNȚELEPCIUNEA (necesitatea dobândirii înțelepciunii)

„De vei zice că fără de înțelepciune poate să petreacă cineva, nu spui adevărul, căci precum o corabie fără de cârmă şi fără de corăbier nu poate să treacă marea, aşa şi omul neînțelept. Corabia este fără de cârmă şi fără de corăbier în viața aceasta şi nu ştie ce va face. Pentru aceea zicea un înțelept: cel neispitit de carte, văzând nu vede, adică neînvățatul, deşi vede, este orb, căci întreabă-l pe omul neînțelept de este sufletul lui muritor sau nemuritor, de se mişcă sau nu, de stă cerul sau se mută, de este Dumnezeu în trei Ființe, ce este Liturghia, preotul, şi dacă nu ştie acestea este orb. Căci sufletul şi mintea sunt care văd şi când mintea nu pricepe, orb este de tot.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 6)

ÎNȚELEPCIUNEA (şi evlavia)

„Căci din vigoarea înțelepciunii se dă vigoare evlaviei.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 85)

ÎNȚELEPCIUNEA (şi blândețea)

„Aceasta e pricina că Domnul nu ne-a poruncit să fim numai blânzi, dar nici numai înțelepți, ci le-a unit pe acestea amândouă, ca ele să ajungă virtute, să ai înțelepciunea şarpelui, ca să te fereşti să nu fii lovit în ceea ce ai

mai scump; dar să ai şi blândețea porumbiței, ca să nu te răzbuni pe cei ce te nedreptățesc şi nici să pedepseşti pe cei ce uneltesc împotriva ta. Pentru că iarăşi nu-i de nici un folos înțelepciunea, dacă nu-i adaugi blândețea.

- Dar poate fi o poruncă mai grea ca aceasta? Nu-i de ajuns, oare că suferim răul ce ni se face?

- Nu, răspunde Domnul. Mai mult; nu-ți îngădui nici să te revolți! Aşa e porumbița!

- Dar o astfel de poruncă este ca şi cum ai porunci unei trestii aruncate în cuptor să nu fie arsă de foc, ci să stingă focul.

- Să nu ne tulburăm! Ucenicii Domnului au împlinit porunca, au dus-o la bun sfârşit şi au arătat prin faptele lor că au fost înțelepți ca şerpii şi blânzi ca porumbeii. N-au avut altă fire, ci aceeaşi fire ca şi noi. Să nu socotească, dar, nimeni că sunt cu neputință de îndeplinit poruncile Domnului! Domnul cunoaşte mai bine decât toți firea lucrurilor; ştie că sălbăticia se stinge nu cu sălbăticie, ci cu blândețea". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 408-409)

ÎNȚELEPCIUNEA (şi simplitatea)

,,După cum înțelepciunea unită cu răutatea nu ar mai fi înțelepciune, tot aşa şi simplitatea unită cu prostia nu ar mai fi simplitate, fiindcă unde este simplitatea, prostia trebuie să fugă, cum şi unde este înțelepciune trebuie să fugă răutatea. După cum nici doftoriile cele amare, şi nici cele dulci mai mult decât trebuie nu folosesc, tot aşa nici simplitatea prin sine singură, şi nici înțelepciunea nu folosesc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 384)

ÎNVĂȚĂTURA (adevărată şi mântuitoare)

„Să preferăm divina învățătură tuturor lucrurilor, şi să privim orice fel de vreme ca proprie pentru învățătura noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVIII, 3, p. 91)

„Banii au chipul împăratului, şi dacă nu au acest chip, nu sunt adevărați, ci se numesc mincinoşi. Tot aşa trebuie, ca fiecare învățătură, pe care noi se cuvine să o credem, trebuie să poarte întru sine chipul lui Iisus Hristos." (*Cuvânt la Duminica a 16-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 134)

ÎNVĂȚĂTURA (învățăturile rele)

„După cum învățăturile rele aduc după ele viață stricată, tot aşa şi viața stricată naşte de multe ori învățături rele.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiți, fraților, că părinții noştri toți au fost sub nor şi toți prin mare au trecut>>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 233)

ÎNVIEREA (trupurilor)

„Scriptura spune: *Şi i-a pus numele Set, zicând: «Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sămânță în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain»* (Fac., 4, 25). Uită-te cât de precis este cuvântul ei. N-a spus: *Mi-a dat Dumnezeu*, ci: *Mi-a ridicat mie*. Iată că aici, prin aceste cuvinte, ni se arată în chip obscur semnele care prevestesc învierea. Cu alte cuvinte Eva a grăit aşa: *În locul celui mort, Dumnezeu mi l-a sculat pe acesta. Chiar dacă Abel a căzut la pământ de mâna fratelui său şi a murit, totuşi puterea lui Dumnezeu mi l-a ridicat pe acesta în locul celui căzut*. Pentru că nu era încă timpul învierii, Dumnezeu n-a ridicat pe cel căzut, ci pe altul în locul aceluia. De aceea şi Eva a spus: *Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sămânță în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain*”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 248)

„Să dispreţuim, aşadar, moartea, chiar dacă nu ne-a sosit timpul moral, că ne vom muta la o viață cu mult mai bună.

- Dar trupul se strică!

- Tocmai pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie să ne bucuram că trupul mort se strică, pentru că ceea ce e muritor piere, dar nu piere ființa trupului. Dacă ai vedea că o statuie este dată la topit, n-ai spune ca statuia piere, ci că se face din ea o statuie mai bună. Gândeşte tot aşa şi despre trup şi nu boci!”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 427)

„Pentru aceasta sufletul nostru este nemuritor şi trupurile noastre vor fi nemuritoare, ca noi să ne bucurăm de bunurile veşnice.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXI, 2, p. 150)

„Ce scuză vor avea deci cei ce nu cred în înviere, pentru că noi o putem vedea în toate zilele şi o putem admira în seminţe, în plante şi chiar în răspândirea neamului nostru? Trebuie ca mai întâi sămânța să se strice şi să

putrezească în pământ, pentru ca apoi să se ridice şi să aducă roadă. Dar, în general, când Dumnezeu face vreun lucru, nu mai este nevoie de mintea omenească, ea trebuie să tacă; şi în sfârşit, cum ne-a scos pe noi Domnul din nefiinţă? Eu creştinilor le vorbesc acum, creştinilor care mărturisesc că ei cred în Scripturi. Dar vreau să-i împrumut minţii omeneşti altă dovadă a învierii. Printre oameni sunt şi buni şi răi; cum oare cei ce sunt răi au trăit în bine până la adânci bătrâneţe şi, dimpotrivă, câţi drepţi şi-au petrecut viaţa lor în mizerie şi în necazuri? Când deci şi în ce vreme va primi fiecare ceea ce i se va cuvine după meritul său, după faptele sale? (…)

Pentru ce nu vreţi să fie o înviere a trupurilor? Oare Dumnezeu n-are puterea să le învieze? (…) Cei ce refuză adevărul învierii sunt cei ce nu vor să dea seamă de faptele lor. Trebuie ca învierea noastră să fie asemănătoare cu cea a lui Iisus Hristos (I Cor., 15, 20), căci El este pârga şi Întâiul născut din morţi (Col., 1, 18).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVI, 3, p. 340)

„Toţi vor învia, desigur, însă nu toţi spre viaţă, ci unii spre osândă, iar alţii spre viaţă. De aceea nici n-a zis Apostolul: *va învia şi trupurile voastre*, ci: *va face vii şi trupurile voastre*, ceea ce este mai mult decât învierea, şi care se acordă numai celor drepţi. Deci spunând şi pricina unei asemenea cinstiri, zice: *prin Duhul Său, Care locuieşte în voi*. Aşa că dacă vei pleca de aici fiind lipsit de harul Duhului, şi neavându-L întreg, te vei pierde, chiar de-ai învia. Căci după cum El nu va suferi a fi predat osândei, văzând atunci strălucind Duhul întru tine, tot aşa nu va primi ca tu să fii introdus în cămara cea de nuntă văzând că Duhul este stins în tine, după cum nu le-a lăsat să intre nici pe acele fecioare nebune din parabolă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 248-249)

„Dacă trupul nostru este mădular al lui Hristos, şi dacă Hristos a înviat, apoi negreşit că şi trupul va urma Capului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 174)

„Deci nimeni să nu se îndoiască de înviere, iar dacă cineva se îndoieşte, apoi să se gândească la câte a făcut Dumnezeu din ceea ce nu erau, şi atunci va primi şi dovada învierii. Căci în adevăr cele făcute deja sunt cu mult mai preaslăvite decât învierea şi purtând cu ele minunea cea negrăită. În adevăr, gândeşte-te bine: luând pământ, l-a frământat şi a făcut pe om, pământ care nu exista mai înainte de aceasta. Deci cum de pământul s-a făcut om? Şi cum pământul care nu exista s-a făcut? Cum de au ieşit din

pământ toate felurile cele nesfârşite de dobitoace, toate felurile de saduri, fără vreo durere, fără ca norii să toarnă apă din cer, fără ca agricultura să se fi arătat, fără ca boii sau plugul sau, în sfârşit, orice altceva să fi ajutat la facerea lor? Pentru aceea chiar din început el a făcut ca toate neamurile de dobitoace şi de saduri să aparţină pământului celui neînsufleţit şi fără simţire, pentru ca din capul locului să te înveţe pe tine despre înviere. Într-adevăr, toate acestea sunt mai minunate şi mai nepricepute decât învierea, fiindcă nu este acelaşi lucru a aprinde lumânarea stinsă şi a scoate la iveală foc care nu s-a arătat până atunci; nu este acelaşi lucru a ridica casa dărâmată şi a o scoate la lumină, nefiind până atunci. Aici, dacă nu altceva, cel puţin materia era la îndemână, pe când fiind vorba de înviere, nici măcar esenţa sau fiinţa ei nu se vede. Deci ceea ce pare mai greu a făcut la început, ca astfel tu să primeşti de aici ceea ce este mai uşor. Şi când eu zic *mai greu*, nu înţeleg această greutate cu privire la Dumnezeu, ci cu privire la raţionamentele noastre omeneşti. Lui Dumnezeu nimic nu-i este cu greu, ci precum zugravul care a făcut o icoană, cu uşurinţă va face mii de acest fel, tot aşa şi lui Dumnezeu îi este cu uşurinţă a face mii şi nenumărate lumi. Şi mai bine zis, precum îţi este uşor a pricepe lumi nesfârşite, tot aşa îi este lui Dumnezeu a le face, sau mai drept vorbind, cu mult mai uşor. Pentru că tu îţi petreci un timp oarecare – fie chiar cât de scurt – în priceperea unui lucru, pe când Dumnezeu nici această greutate nu o simte, ci după cum pietrele sunt mai grele decât penele cele mai uşoare ale păsărilor, pe atât mintea noastră este în urmă în ceea ce priveşte graba cu care Dumnezeu plăzmuieşte zidirile. Ai admirat puterea lui la facerea pământului? Acum gândeşte-te iarăşi cum a făcut şi cerul din ceea ce nu era, cum a făcut stelele cele nenumărate, cum a făcut soarele şi luna, şi toate acestea au fost făcute din ceea ce nu erau. Şi iarăşi spune-mi, rogu-te, cum de stau după ce au fost făcute şi pe ce anume stau? Ce temelie are cerul, şi pământul pe ce stă? Şi dedesubtul pământului ce este? Ai văzut în câtă nedumerire ajunge ochiul cugetului tău, dacă nu vei alerga degrab la credinţă şi la puterea cea nepricepută a celui ce le-a făcut?

Dar dacă voieşti a te gândi şi la cele omeneşti, ai putea ca să întraripezi câte puţin cugetul tău. Nu vezi pe olari? Cum din lutul cel fără nici o formă ei fac un vas frumos? Nu vezi pe cei ce topesc pământul metalic, cum îţi scot pe faţă aurul, fierul şi arama? Nu vezi iarăşi pe alţii care fabrică sticla, cum transformă nisipul într-un corp tare şi transparent? Să mai spun de cei ce argăsesc pieile, de cei ce văpsesc hainele în forma porfirei împărăteşti, cum în locul unei haine, prin văpsire îşi pun în faţă altă haină? Să mai spun de naşterea noastră? Oare mai întâi nu se varsă în mitra femeii

puțină sământă fără formă? Deci de unde şi cum se face acolo înlăuntru o astfel de închegare şi alcătuire deplină a omului? Dar cu grâul ce se petrece? Oare nu se aruncă în pământ grăuntele gol? Oare nu putrezeşte după ce a fost aruncat în pământ? Deci de unde spicul, paiul şi celelalte toate? Oare nu se vede de multe ori cum o mică sământă de smochină căzută pe pământ, în scurt timp a făcut rădăcină şi ramuri şi a dat şi rod? Apoi dacă toate acestea le primeşti cu cugetul tău şi nu le mai cerni, cum de numai lui Dumnezeu îi ceri cuvânt şi pare că te îndoieşti că el va preface trupul nostru? Dar cum pot fi acestea vrednice de iertare?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, pp. 174-176)

,,Să nu vă îndoiți de înviere, fiindcă atunci veți fi departe de nădejdea viitoare. Şi care este cuvântul cel înțelept al celor împotrivă-grăitori, sau mai drept vorbind, care este prostia lor? *Şi cum, zic ei, va mai învia trupul, după ce s-a amestecat cu pământul şi s-a făcut pământ, şi după ce sufletul s-a despărțit de el şi s-a strămutat în altă parte?* Ție ți se pare acest lucru cu neputință, nu însă şi ochiului celui neadormit, căci aceluia toate sunt cu putință. Tu nu vezi legătura care este între trup şi suflet, pe când Dumnezeu toate le ştie. Tu nu ştii ce este în inima aproapelui tău, pe când Dumnezeu toate le cunoaşte. Deci dacă nu crezi că Dumnezeu toate le înviază, apoi nu vei crede nici că el cunoaşte cele din cugetul tău, căci acestea nu se văd – deşi fiind vorba de trup, apoi materia este văzută, cu toate că putrezeşte, pe când cele din cugetul omului nu se văd. Dar dacă el cunoaşte cele nevăzute cu toată amănunțimea, apoi nu va vedea pe cele văzute şi nu va despărți cu uşurință trupul? Negreşit că aşa este.

Deci nu te îndoi de înviere, fiindcă credința aceasta îndoielnică este drăcească. Şi diavolul încearcă nu numai ca tu să nu crezi în înviere, dar încă ca să te înstrăinezi de faptele cele bune şi să te pierzi. Omul care nu crede în înviere, care nu o aşteaptă şi nici nu crede că are a da seamă de faptele sale, nu se va îndeletnici cu virtutea, şi neîndeletnicindu-se cu virtutea, nu va crede în înviere. Amândouă acestea se trag una din alta, răutatea din necredință şi necredința din răutate. Cugetul necredinciosului fiind încărcat cu multe răutăți şi temându-se de răsplata viitoare, apoi el nu voieşte a-şi câştiga mângâierea spre ceva mai bine prin schimbarea lui, ci voieşte mai bine a se odihni în linişte prin necredință. Dacă tu spui că nu este înviere, nici judecată, apoi şi acela va zice: *Prin urmare, nici eu nu voi da seamă de cele ce am îndrăznit a face*. Dar ce zice Hristos? *Vă amăgiți, neştiind Scripturile, nici puterea lui Dumnezeu* (Mt. 22, 29). Nici n-ar fi făcut Dumnezeu atâtea, dacă ar fi fost ca să nu mai înviem noi, ci să putrezim şi să

pierim cu totul; nu ar mai fi făcut cerul acesta ce se întinde deasupra noastră, nu ar fi aşternut pământul sub picioarele noastre, şi nici celelalte toate nu le-ar mai fi făcut numai pentru viața aceasta atât de scurtă. Dar dacă toate acestea sunt pentru viața de acum, apoi ce nu va face pentru cea viitoare? Şi dacă nu va fi viața viitoare, apoi atunci noi suntem cu mult mai prejos şi mai necinstiți decât zidirile cele făcute pentru noi. Căci şi cerul, şi pământul, şi marea, şi râurile sunt mai statornice decât noi, ba chiar şi unele din necuvântătoare, ca de pildă vulturul şi elefantul şi altele multe, care se bucură de un timp mai îndelungat în viața aceasta. Viața noastră însă este şi scurtă şi dureroasă, nu ca a acelora, lungă şi lipsită de griji şi de supărări. Deci ce, spune-mi, oare pe robi i-a făcut mai buni decât pe stăpâni? Nu, rogu-vă, să nu gândiți de acestea. Nu-ți sărăci, omule, cugetul cu astfel de gânduri, nici să fii nebăgător de seamă de bogăția lui Dumnezeu, având un astfel de Stăpân." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, pp. 176-177)

,,Murind (Hristos – n.n.) pentru păcatele noastre, El s-a sculat din morți, că este pârgă (începătură) a celor adormiți etc. Căci pârga (începătura) cui ar putea fi pârgă, dacă nu a celor sculați din morți? Deci cum nu se vor scula din morți? Şi dacă nu se vor scula, pentru ce atunci s-a sculat Hristos? Pentru ce a venit în lume? Pentru ce a mai luat trup omenesc dacă nu urma a învia acel trup? – Căci el nu avea nevoie de trup, ci l-a luat numai pentru noi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 419)

,,Dacă trupul nu înviază, atunci sufletul rămâne neîncununat şi afară de fericirea cea din ceruri; iar dacă este aşa, apoi atunci nu ne vom bucura de nimic, şi dacă nu ne vom bucura de nimic, atunci răsplata este în viața de acum." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 421)

,,*... mai ticăloşi decât toți oamenii suntem*. Adică dacă după atâtea munci şi necazuri, şi mii de suferințe, am ajunge să cădem din atâtea bunătăți făgăduite, şi cele ale noastre au stat numai în cele de aici, apoi suntem cei mai ticăloşi dintre oameni, căci toate cele ale învierii s-au răsturnat. Aşa că şi de aici se vădeşte că vorba lui nu este pentru păcate, ci pentru învierea trupurilor, pentru viața de acum şi cea viitoare.

Iar acum Hristos s-a sculat din morți, începătură (pârgă) celor adormiți s-a făcut (1 Cor. 15, 20). Arătând deci toate relele ce urmează din a nu crede în înviere, la urmă repetă iarăşi vorba, şi zice: *Iar acum Hristos s-au sculat din morți*, necontenit adăogând cuvintele *din morți*, ca astfel să astupe gurile ereticilor, *începătură (pârgă) celor adormiți s-au făcut*. Deci dacă el este pârgă sau începătură, apoi va trebui să învieze şi aceştia. Dacă el ar fi vorbit aici de înviere ca de izbăvirea de păcate – şi fără de păcat nimenea este – apoi atunci cum vor fi unii după voi cari vor învia? Ai văzut că vorba lui este de învierea trupurilor? Şi ca aceasta să o facă vrednică de credință, întruna aduce pe Hristos la mijloc, ca pe cela ce a înviat cu trupul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, pp. 421-422)

,,Dar dacă cineva ar fi în nedumerire, că dacă apostolul vorbeşte de înviere, apoi pentru ce oare nu a adus la mijloc trupurile cele înviate pe timpul Domnului, am putea spune că acesta nu era o dovadă pentru înviere. Căci pe cei înviați a-i arăta iarăşi murind, aceasta nu ar fi putut fi dovadă celui ce vrea să dovedească că la urmă se va surpa şi moartea. Pentru aceea a şi spus că se va surpa la urmă, ca nicidecum să bănuieşti că ea va mai învia. Căci răul fiind doborât, apoi cu atât mai mult moartea va înceta să mai ființeze. De altminteri, nici nu mai poate fi vorba ca, dacă izvorul a secat, apoi râul ce curgea dintr-însul să mai ființeze, şi ca, dacă rădăcina a fost smulsă cu totul, rodul să rămână în ființă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 429)

,,Apostolul îți arată că şi învierea trupurilor este vrednică de credință, căci dacă păcatul a adus moartea, apoi atunci când rădăcina a fost uscată, nu mai trebuie a te îndoi defel de pierderea fructului. Pentru aceea spunând mai întâi de iertarea păcatelor, la urmă mărturiseşti şi de învierea morților – de la aceea fiind adus la aceasta. Apoi fiindcă numai numele învierii nu ajunge spre a arăta totul – căci mulți înviind din morți, s-au dus iarăşi (au murit iarăşi) ca şi cei din legea veche, ca şi Lazăr, ca şi cei din timpul când Hristos se găsea pe cruce – porunceşte a spune că crezi în viața veşnică, ca astfel să nu bănuieşti defel că după acea înviere va mai fi moarte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 437)

,,*Pentru ce dar ne primejduim şi noi în tot ceasul? Chiar de ar voi cineva să facă aceasta pentru slavă deşartă, totuşi o dată, poate şi de două*

ori ar face-o, însă nu în toată viața, ca noi; căci noi întreaga noastră viață am petrecut-o spre aceasta.

În toate zilele mor; – mă jur pre lauda voastră, care am întru Hristos Iisus Domnul nostru, înțelegând prin zicerea laudă, procopseala lor, sporul ce-l făcuseră în credința Creştinească. Apoi fiindcă a arătat că sunt multe primejdii prin care dânşii trec, ca nu cumva să se creadă că el spune aceasta oftând, de parcă ar zice: *Nu numai că nu mă întristez pentru aceasta, ci încă mă şi bucur că pătimesc de acestea pentru voi. Deci îndoit trebuie a mă mândri: şi că pentru voi mă primejduiesc, în acelaşi timp şi pentru că vă văd sporind*. După aceea el face ceea ce obişnuieşte peste tot locul, adică după ce a vorbit lucruri mari, la urmă pe toate le pune în seama lui Hristos.

Dar oare cum moare în fiecare zi? Cu buna lui voire şi fiindcă era pregătit spre aceasta. Şi pentru ce vorbeşte aşa? Urzind şi prin asemenea cuvinte ideea de înviere a morților. *Cine ar prefera, zice, ca să îndure atâtea primejdii, nefiind înviere şi nici viața viitoare? Dacă cei ce cred în înviere, şi de-abia s-ar primejdui pentru dânsa dacă nu ar fi destul de viteji, apoi cu atât mai mult cel ce nu crede nu ar prefera să sufere atâtea primejdii, şi încă atât de cumplite*. Dar tu priveşte cum câte puțin el a făcut întinderea şi sporirea ideii, căci după ce a spus *ne primejduim*, a adăogat îndată: *în tot ceasul*, apoi *în toate zilele*, apoi că nu numai *ne primejduim*, ci şi *mor*.

Mai departe apoi el arată şi ce fel de primejdii a îndurat, zicând astfel: *De m-am luptat ca un om cu fiarele în Efes, ce folos îmi este?* (1 Cor. 15, 32). Dar oare ce va să zică: *De m-am luptat ca un om?* Adică *cât mi s-a cuvenit ca om, m-am luptat cu fiarele; căci ce este dacă Dumnezeu m-a răpit din acele primejdii? Încât cel ce mai ales este dator a se îngriji de dânşii sunt eu, care am îndurat atâtea primejdii şi nu am primit nici o răsplată. Dar dacă nu va fi timp de plată, ci toate cele ale noastre sunt mărginite numai pentru timpul de față, apoi atunci noi suntem în mare pagubă. Căci voi a-ți crezut fără nici o primejdie, în vreme ce noi în fiecare zi suntem sfâşiați*.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, pp. 438-439)

„A nu crede în înviere este a nu cunoaşte puterea cea nebiruită a lui Dumnezeu şi care este destoinică spre toate, fiindcă dacă din cele ce nu sunt a făcut cele ce sunt, apoi cu atât mai mult pe cele putrezite va putea să le readucă la viață.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 440)

,,Aceia ziceau: *Nu va învia, fiindcă a murit*, iar el întorcând vorba pe dos, zice: *Şi cu toate acestea, dacă nu ar muri, nu ar învia; şi deci pentru aceea înviază, fiindcă moare.* După cum Hristos a arătat-o aceasta destul de lămurit, zicând: *Grăunțul de grâu, căzând în pământ, dacă nu va muri, el singur rămâne; iar de va muri, multă roadă aduce* (In. 12, 24, tot aşa şi Pavel luându-şi pilda tot de acolo (…), arătând că nu firea pământului face această înviere, ci că singur Dumnezeu face totul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, p. 445)

,,Dacă a păcătui este pricina morții, iar Hristos venind, a dezlegat păcatul, şi pe noi ne-a izbăvit de dânsul prin botez, şi că împreună cu păcatul a încetat şi legea – pentru ce te mai îndoieşti la urmă despre înviere? Cum şi de unde va mai avea putere moartea a stăpâni? De la lege? Dar aceasta a fost desființată. De la păcat? Dar şi păcatul a fost desființat." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 456)

,,Cum apoi, ceea ce este stricăcios, ceea ce este muritor, va fi înghițit de viață? El nu a zis doar: *Pentru ca să fie înghițit trupul cel muritor de trupul cel nemuritor*, ci *pentru ca cel muritor (stricăciunea) să se înghită de viață*. Dar aceasta numai atunci se petrece, când va învia acelaşi trup; dacă însă îl laşi pe acesta şi-ți făureşti un altul, apoi atunci nu mai este înghițită stricăciunea, ci rămâne aceeaşi. Pentru aceea nu se petrec lucrurile aşa, ci trebuie ca stricăciosul acesta, adică trupul, să se îmbrace întru nestricăciune. Trupul este un mijloc, acum găsindu-se în aceasta, iar atunci în aceea; şi pentru aceasta în cel dintâi, sau mai bine zis în forma lui cea dintâi se va înfățişa atunci, fiindcă altminteri nestricăciunea nu-l poate slobozi din stricăciune. *Nu poate stricăciunea pe nestricăciune a moşteni* (1 Cor., 15, 50), zice, fiindcă atunci cum ar putea fi nestricăciunea? Ci dimpotrivă, stricăciunea este înghițită de viață şi, prin urmare, viața biruieşte pe stricăciune, iar stricăciunea pe viață niciodată. Că după cum ceara se topeşte de foc, iar dânsa niciodată nu poate stăpâni sau nimici puterea focului, tot aşa şi stricăciunea se topeşte de nestricăciune şi piere, iară aceasta nu poate niciodată a o stăpâni pe aceea." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, pp. 105-106)

,,Căci cu acest trup va veni (Hristos – n.n.) să judece lumea, având-l întreg şi nepătimitor. Către care şi noi vom păşi, făcându-se trupurile noastre asemenea cu trupul slavei Lui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 111)

„Iată că firul (bobul de grâu – n.n.) aruncat în sânul pământului putrezeşte, însă înviază. Acum tu priveşte minuni contrare şi una pe alta biruind: minunat lucru este de a nu putrezi bobul de grâu, însă mai minunat încă este de a putrezi, şi din putred să învieze. Unde sunt acum cei ce bârfesc, necrezând în înviere şi zic: *cum se va putea lipi osul acesta de acela?* Unde sunt cei ce iau aceste credințe drept mituri? Spune-mi, te rog: Cum s-a ridicat Ilie la cer pe o căruță de foc? Căci focul are obiceiul să ardă, nu să se ridice la cer. Cum de trăieşte de atâta timp? În ce loc este el? De ce oare s-a petrecut faptul acesta aşa? Unde s-a mutat Enoh cu trupul? Şi acolo se bucură oare aceeaşi hrană ca şi noi? Şi ce-l împiedică de a fi aici pe pământ? Poate nu se bucură de hrană? Şi de ce s-a mutat?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia V, p. 64)

„Învierea se va petrece într-o cirtă şi în clipeala ochiului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 239)

„Că învierea va fi pentru toți deopotrivă, păcătoşi şi drepți, şi pentru toți va sta Hristos de față judecând. Cugetă, deci, ce fel vor fi atunci cei trişti, cei scârbiți, cei traşi în foc, când vor vedea pe ceilalți încununați." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 363)

„Mulți au înviat şi din nou au murit precum Lazăr, la fel şi trupurile sfinților. Dar acum nu este aşa, ci în înviere găseşti neputrejune, dănțuire împreună cu îngerii, întâmpinarea Fiului lui Dumnezeu pe nori *şi aşa totdeauna cu Domnul vom fi*, izbăvirea de moarte, libertatea față de păcat, omorârea morții." (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 47)

„Învierea va fi obştească, a tuturor oamenilor, şi a celor credincioşi şi a celor necredincioşi. De aceea, ca nu cumva, la auzul acestor cuvinte, să socoteşti că va fi o judecată nedreaptă şi să nu spui în sineți: *Ce înseamnă asta? Eu cel vrednic, cel ce am îndurat şi m-am chinuit atât înviez, şi înviază la fel şi se bucură de aceeaşi cinste şi elenul, şi necredinciosul, şi cel ce s-a închinat idolilor, şi cel ce n-a cunoscut pe Hristos?* Deci, ca să nu te tulburi spunând acestea, ascultă ce spune Pavel: *Numai de vom fi găsiți îmbrăcați, nu goi* (II Cor., 5, 3).

- Dar cum poate fi găsit gol cel îmbrăcat cu nestricăciunea şi cu nemurirea?

- Cum? Dacă va fi lipsit de slavă şi de îndrăznirea cea către Dumnezeu. Şi trupurile păcătoşilor vor învia nestricăcioase, ca să ardă veşnic. Şi pentru că focul acela este nestins, el are nevoie de trupuri care nu sunt mistuite de foc niciodată.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 133)

„*Domnul întru poruncă, cu glasul arhanghelului, se va pogorî din cer* (II Tes. 4, 15). Aşadar la înviere, îngerii vor aduna pe cei drepți, şi adunați fiind, vor fi răpiți în nori, iar acest lucru se va face într-o clipă.

Dar la ce slujesc trâmbițele şi sunetele? Spre deşteptare, spre arătare de bucurie, dar şi spre arătarea durerii celor osândiți. Vai nouă în acea zi înfricoşată !” (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 114-115)

„Soarele merge într-adevăr la o mare înălțime, dar este totuşi pieritor, pe când trupurile celor bineplăcuți lui Dumnezeu se vor îmbrăca cu o slavă atât de mare, că ochii aceştia de carne nu pot căta la ea. Dumnezeu a avut grijă să ne dea şi în Vechiul Testament şi în Noul Testament unele semne slabe, unele urme slabe ale strălucirii trupurilor drepților. Astfel, în Vechiul Testament, fața lui Moise, la coborârea de pe muntele Sinai, strălucea de o slavă atât de mare, încât ochii israilitenilor nu-l puteau privi (Ieş., 34, 29-30); iar în Noul Testament, fața lui Hristos strălucea pe Muntele Taborului mai mult decât a lui Moise (Luca 9, 32).” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 153)

„Pentru aceasta mai vârtos să te bucuri şi să nu-ți faci voie rea, că şi cel ce vrea să înnoiască vreo casă veche, întâi scoate pe cei ce şed în ea, şi atunci începe a strica casa şi a o zidi a doua oară, făcând-o mai frumoasă ca înainte şi celor ce şedeau în ea nici un rău nu le-a făcut, ci încă mai bine le pare şi se bucură. Aşa face şi Dumnezeu, scoate întâi sufletul din trup ca dintr-o casă veche, ca să-i zidească alta mai luminată sufletului şi cu mai multă cinste şi laudă îl bagă în cel mai luminat trup.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 115)

„Şi Dumnezeu, în lucrurile zilnice, nu execută El precis chiar acest lucru al învierii? Cum se nasc, se răspândesc, se colorează plantele? Această floare atât de grațioasă atât de parfumată, de unde

vine ea? Cum o produce Dumnezeu pe ea? Dintr-un germene de nepătruns. Un grăunte fără formă aruncat în pământ; acolo se elaborează învierea lui în cursul frigului iernii şi la soarele primăverii acesta va fi o plantă înverzită şi înflorită. Aşa face El cu cenuşa noastră, germene misterios, care la primele raze ale soarelui veşniciei va apărea într-un trup splendid şi nemuritor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 140)

„Înțelegem noi încolțirea unui grăunte de grâu? Apoi, ridicându-ne în ordinea supranaturală, înțelegem noi naşterea fecioarească a Cuvântului întrupat?

Aşa contemplând faptele divine care sunt sub ochii noştri şi care într-un sens, sunt mai admirabile încă decât învierea noastră, să încetăm de a vorbi despre imposibilitate. Dacă Dumnezeu a făcut mai mult, nu este nebunie a pretinde că El nu poate puținul?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 140)

„Obiecția zice: cum să scot dintr-un germene imperceptibil un trup slăvit? Însă noi cum scoatem dintr-o cremene flacăra care rămâne nevăzută în ea? Noi atingem această piatră, o scânteie iese din ea şi din această scânteie facem să se nască un incendiu vast. Aceste flăcări uriaşe nu vin dintr-o cremene obscură? Acest incendiu n-are el ca punct de plecare un germene imperceptibil? Noi facem aceea şi Atotputernicul n-ar avea aceeaşi putere?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 141)

„Din legea veche a revelației, învierea noastră viitoare este atât de explicită încât Iov, în sânul greutăților lui de nesuferit, îşi pune în înviere toată puterea de a le îndura şi strigă cu triumf: *În ziua cea din urmă eu voi învia*! David cântă slăvile acestei reînnoiri viitoare. Ezechiel contemplă slava măreață. Lumea veche trăieşte în această nădejde sublimă. Când apărea Iisus Hristos, vestea devine mai luminoasă, promisiunea mai explicită şi mai solemnă, învierea face fondul, temelia tuturor învățăturilor lui Hristos, şi de mai multe ori El a descris-o în mod măreț.

Această dogmă mare este reculeasă de apostolii Săi care predică lumii întregi învierea trupului. Biserica face din ea un articol în Simbolul ei; martirii îşi sfârşesc în această nădejde curajul de a-şi da trupul lor la chinuri şi la moarte. Și fără această asigurare cum să concepi în ceea ce păgânii numeau nebunia lor de nespus? *Cine sunt de*

fapt sfinții martiri? Cei ce au avut nădejdea sigură a învierii. Când această eroică mamă a Macabeilor îndemna pe fiecare din fiii ei să rămână tare în chinuri şi-i vedea murind de bucurie sub ochii ei, ce o susținea dacă nu dumnezeiasca promisiune a unei învieri slăvite? Şi în cursul veacurilor, ce i-a susținut pe sfinți şi pe eroii creştinismului, ce i-a făcut învingători ai iadului, ai lumii şi ai lor înşişi? Ce? Nădejdea unică în înviere." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 142)

„Noi vom învia în mod sigur fiindcă Iisus Hristos a înviat în mod sigur; învierea Lui o presupune pe a noastră, sau mai curând a noastră este cuprinsă în a Lui." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 143)

„Dacă Dumnezeu ne-a creat, aceasta n-a făcut-o pentru a ne distruge. Dacă El ne-a dotat în mod măreț, aceasta n-a făcut-o pentru ca noi să sfârşim în mizeria veşnică şi în neființă. Dacă Cuvântul Lui *S-a făcut trup* şi a intrat în familia omenească, slăvind sângele nostru în contact cu al Său, aceasta a făcut-o nu pentru a da unei stricăciuni fără nădejde această umanitate al cărei membru s-a socotit El demn să devină.

Însă să le dăm acestor considerații ultima lor forțaă. Acestea sunt adevărate arvune ale învierii, adevărate ancore ale slavei noastre viitoare, pe care Dumnezeu ne-a repartizat-o de pe acum. Ei ce! Dumnezeu va nimici această carne pe care harul şi tainele nu încetează acum s-o slăvească? Aceste trupuri peste care curge apa renăscătoare a botezului, pe care uleiul sfânt le sfințeşte şi le îndumnezeieşte; aceste trupuri din care Euharistia mai ales îşi face sanctuar, pe care carnea divină le umple cu ungerea ei, pe care-o pătrunde sângele divin, pe care le locuieşte Duhul Sfânt, pe care harul Lui le înnobilează şi le transformă, aceste trupuri pe care Dumnezeu le ia atât de măreț în posesiune, El le va lăsa apoi ca o pradă a unei morți veşnice? El n-ar fi construit palate atât de frumoase decât pentru a le distruge apoi şi a face din ele ruine mizerabile şi urâte? Nu! Să cunoaştem mai bine înțelepciunea divină, şi mărețiile prezente ale trupurilor noastre şi din ele să scoatem concluzia îndrăzneață despre slava lor viitoare." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 145)

„Şi dacă vrem în particular să ne facem o idee despre strălucirea cu care va îmbrăca trupurile învierea, să mergem pentru moment la Tabor să contemplăm aici transfigurarea trupului Omului-Dumnezeu. Încă această slavă era acomodată la slăbiciunea ochilor muritori; însă

ce este ea în sine însăşi, ce este ea în cer, unde o contemplă ochi nemuritori? Ori noi o ştim, noi vom învia după modelul Omului-Dumnezeu înviat; vom reîmbrăca slava Lui şi vom străluci din propria lui Frumuseţe.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 147)

ÎNVIEREA (trupurilor - credinţa în învierea trupurilor)

„Cel care crede însă în înviere, cu siguranţă se va sili să trăiască în această viaţă cu bună luare-aminte, pentru a putea să se bucure de bunătăţile cele veşnice.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 126)

„Dar sunt unii care se îndoiesc de acest fapt, fiindcă nu cunosc pe Dumnezeu. Însă, ce este mai uşor? Spune-mi: a aduce la viaţă din ceea ce nu este, sau a învia iarăşi ceea ce murise?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 232)

„Şi după cum atunci când nu credem în înviere ne irosim viaţa, ne-o umplem cu mii şi mii de rele şi ne-o întoarcem pe dos, tot astfel, când credem în înviere, credinţa aceasta ne dă temeiuri puternice despre purtarea de grijă a lui Dumnezeu, ne face să ne îngrijim mult de virtute, să fugim cu toată graba de păcat şi ne umplem toată viaţa de linişte şi pace.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 116)

„Înrădăcinează în sufletul tău învăţătura spre înviere, pentru ca, dacă eşti bun, dar încercat de necazuri şi suferinţe, să ajungi mai bun, dobândind mai multă râvnă prin nădejdile cele viitoare; dacă eşti rău, să te laşi de răutate, făcându-te mai înţelept prin frica pedepsei ce va să fie.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 118)

„Să nu-mi spui: *Cum poate să învie trupul şi să ajungă nestricăcios?* Când lucrează puterea lui Dumnezeu, întrebarea: *cum* să nu se pună. Dar pentru ce vorbesc eu de Dumnezeu? Să vorbesc cu tine. Chiar pe tine te-a făcut Dumnezeu făcător al învierii. Faci şi tu să învie cele din jurul tău cu ajutorul seminţelor, al artelor şi meseriilor, al materiilor ce au metale. Seminţele dacă n-ar muri mai întâi, dacă n-ar putrezi, dacă nu s-ar strica, n-ar naşte spicul. Deci, după cum atunci când vezi bobul putrezit şi descompus, nu te îndoieşti de învierea bobului, dimpotrivă tocmai asta-ţi dă

cea mai strălucită dovadă că va învia – căci dacă n-ar putrezi şi nu s-ar strica, nici n-ar învia -, tot aşa gândeşte şi despre trupul tău. Când vezi, dar, stricăciunea, atunci, mai cu seamă, filosofează despre înviere." (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 131-132)

„Meşterii în lucratul aurului iau pământul aurifer, îl aruncă în cuptorul topit şi scot aurul. La fel, alți meşteri, dacă amestecă nisip cu alte materii, fac sticlă. Te întreb: Nu va putea face harul lui Dumnezeu ce face puterea focului? Care om, din cei care au puțină minte, ar spune asta? Gândeşte-te cum te-a făcut pe tine la început şi n-o să te mai îndoieşti de înviere. N-a luat oare pământ şi te-a plăsmuit? Şi ce-i mai greu: să faci din pământ carne, vine, oase, piele, fibre, nervi, artere, măruntaie, mădularele cele gingaşe, ochi, urechi, nas, mâini, picioare, şi fiecăruia din aceste mădulare să-i dai şi o lucrare proprie lui, şi una comună cu celelalte mădulare, sau să faci nemuritoare pe cele ajunse stricăcioase? Nu vezi că pământul este de un singur fel, iar trupul este felurit şi cu multe înfățişări, şi în ce priveşte culoarea, şi în ce priveşte înfățişarea, şi în ce priveşte ființa, cu un cuvânt în totul? Te întreb: cum te mai îndoieşti de cele viitoare?

Dar pentru ce trebuie să vorbesc de trupuri? Te întreb: Cum a făcut Dumnezeu nenumărate puteri cereşti, popoare de îngeri, arhangheli, cetele cele mai de sus de aceştia? Eu nu pot spune cum le-a făcut, ci atât, că I-a fost de ajuns să voiască numai. Acum, dacă a făcut atât de multe oştiri de îngeri, te întreb: nu va putea înnoi trupul cel stricat, nu-l va putea ridica la o vrednicie mai mare? Cine-i atât de nesimțit să se îndoiască de asta şi să tăgăduiască învierea? Dacă nu învie trupul, nu învie omul, căci omul nu-i numai suflet, ci suflet şi trup. Aşadar, dacă înviază numai sufletul, înviază numai jumătate din om, nu omul în întregime. De astfel la suflet nici nu se poate vorbi propriu-zis de înviere, căci înviază numai ceea ce a căzut, şi s-a descompus, iar sufletul nu se descompune, ci trupul." (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 132)

„Dar dacă eşti mai slab şi vrei să ai şi o altă dovadă şi o garanție despre învierea ce va să fie, apoi şi pe aceasta ne-a dat-o cu dărnicie Dumnezeu, trimițându-ne din belşug harul Duhului. De aceea şi Pavel, pentru ca să facă vrednică de credință învățătura despre înviere, după ce a dovedit-o cu învierea lui Hristos şi cu aceea că Dumnezeu este Creator, a adăugat şi dovada aceasta, spunând că Dumnezeu ne-a dat şi arvună, nu de bani, nici de aur şi de argint, ci arvuna Duhului. Iar arvuna este o parte dintr-

un întreg şi o încredințare pentru întreg. După cum în învoieli cel ce a primit arvuna are încredere pentru întreg, aşa şi tu, o dată ce ai luat arvuna Duhului, adică darurile Duhului, nu te mai îndoi de bunătățile gătite. Tu, care înviezi morții, care vindeci orbii, care cureți leproşii, care tămăduieşti bolile, care pui capăt morții, care poți face atâtea şi atâtea fapte mari în trupul acesta pieritor şi muritor, ce iertare vei avea de te îndoieşti de înviere? Dacă n-a venit încă timpul răsplătirii, ci ne aflăm încă în vremea luptelor, şi Dumnezeu ne-a răsplătit cu atâtea cununi, gândeşte-te câte bunătăți îți va da în vremea răsplătirilor.

Iar dacă-mi va spune cineva: *Dar nu vedem că se fac acum aceste minuni şi nici noi nu avem o atât de mare putere*, îi voi răspunde:

Nu interesează dacă aceste minuni s-au făcut acum sau s-au făcut înainte. Că aceste minuni s-au făcut de Apostoli, o mărturisesc Bisericile din toată lumea, popoarele, oraşele şi neamurile care aleargă la cei neînvățați, la pescari. Că n-ar fi biruit lumea neînvățații, săracii, sărmanii, pescarii, dacă nu le-ar fi stat în ajutor minunile.

Dar nici tu nu eşti lipsit de harul Duhului, ci încă şi acum rămân multe semne ale darului aceluia, cu mult mai mari şi mai minunate chiar decât minunile înşirate mai sus. Nu-i acelaşi lucru a învia un trup mort şi a izbăvi din moarte un suflet omorât de păcate. Şi asta se face prin Botez. Nu-i acelaşi lucru a izgoni bolile din trup şi a lepăda povara păcatelor. Nu-i acelaşi lucru a da lumină unui ochi lipsit de lumină şi a lumina cu lumină un suflet întunecat. De n-ar fi şi acum arvuna Duhului, n-ar fi Botezul, n-ar fi iertarea păcatelor, n-ar fi dreptatea şi sfințenia, n-am fi primit înfierea, nu ne-am bucura de Taine.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 134-135)

„Fără credința în înviere aceste lucruri nu au alt curs decât zădărnicia, altă limită decât suferința, alt efect asupra noastră decât deziluzia dureroasă. Cât se aseamănă viața noastră cu cea a lucrătorului şi a marinarului! După ce țăranul a făcut să rodească pământul cu sudorile slabe, după ce a pus în el sământa sa, (…) deodată totul este pierdut; furtuna se dezlănțuie, grindina a zdrobit speranțele lui, el nu mai are decât să verse lacrimi peste ruine. Şi când revine marinarul din călătoriile îndelungate, raportând câştigul lui măreț, furtuna îl aşteaptă chiar în port şi nava lui se zdrobeşte chiar în momentul în care rada ospitalieră i se deschide lui. Imagini prea fidele a peripețiilor unde ajunge soarta noastră şi fericirea noastră. *În neguțătoriile veacului totul vine sub sfârşitul calamității*. Pentru noi care nu aşteptăm decât de la înviere soarta noastră definitivă şi

fericirea noastră asigurată, trecerea timpului nu devine decât un episod neânsemnat. Siguranța noastră este mai sus şi moştenirea noastră este în altă parte. Ba mai mult, necazul adaugă soarta noastră adăugându-i meritul, şi slăvile noastre viitoare vor fi în proporție cu umilirile noastre prezente.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 147-148)

ÎNVIEREA (trupurilor; învierea drepților şi învierea păcătoşilor)

„Dacă învierea le este comună tuturor, celui rău ca şi celui bun, celor păcătoşi ca şi celor drepți, forma în care va învia fiecare nu va fi identică. Condamnatul care învie nu îmbracă slava păstrată pentru cel ales. *Numai dacă,* zice apostolul, *vom fi găsiți îmbrăcați şi nu goi*. Nuditate ruşinoasă a păcătosului care nu învie decât pentru a face nemuritor chinul, pedeapsa. Trupul celui osândit este urât la vedere, întunecos şi greu, palid şi fără mişcare; la fel de întunecos ca acest *întuneric mai dinafară unde este aruncat el* (…) Cât de diferită este învierea drepților! Ei sunt de o strălucire incomparabilă şi de-o frumusețe supremă. Şi cerul care este făcut pentru a-i primi îmbracă el însuşi toate strălucirile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 146)

ÎNVIEREA (trupurilor – starea trupurilor după Înviere)

„… ereticii sar în sus şi zic că alt trup cade în pământ, şi alt trup înviază. Dar cum ar fi atunci înviere? Căci învierea este a trupului căzut şi mort. Şi dacă alt trup cade şi altul înviază, apoi atunci unde este biruința aceea minunată şi preaslăvită împotriva morții? Căci defel nu se va părea că moartea a înapoiat ceva din ceea ce luase în robie. Şi cum s-ar potrivi pilda cu cele vorbite? Căci nu altă esență se seamănă, şi alta înviază, ci aceeaşi sămânță mai bună. Dar şi Hristos acelaşi trup luând, s-a făcut pârgă (începătură) celor înviați; însă, după părerea voastră, el a lepădat acel trup, deşi cu nimic nu a păcătuit, şi a luat altul. Deci de unde este celălalt trup? Căci acesta este din fecioara Maria, dar acela de unde? Ai văzut în câtă necuviință se învârteşte vorba aceasta a lor? Pentru ce oare el a arătat ucenicului necredincios şi semnul cuielor? Nu oare voind ca să dovedească prin aceasta că este acelaşi trup răstignit, şi că acelaşi a şi înviat? Pentru ce voieşte a se asemăna cu semnul lui Iona Prorocul? Nu cumva altul a fost Iona care a fost înghițit de chitul din mare, şi altul Iona aruncat pe pământ? Şi pentru ce oare zicea: *Stricați Biserica aceasta, şi în trei zile o voi zidi pre*

ea (In. 2, 19)? Căci pe cea stricată, adică trupul său, aceea şi înviază. Pentru aceea a şi adăogat evanghelistul: *Iar el grăia de Biserica trupului său*. (In. 2, 21). Deci ce va să zică graiul: *Nu trupul care va să se facă sameni*? Adică nu paiul de grâu, căci acesta este şi nu este; acesta, fiindcă este aceeaşi esenţă, şi nu este acesta, fiindcă este mai bun – rămânând aceeaşi esenţă, însă mai mare făcându-se în afară, şi din nou înviat din acelaşi – fiindcă dacă nu ar fi aşa, nici de înviere nu ar mai fi nevoie, de nu ar urma să fie mai bun după înviere, căci, în adevăr, pentru ce şi-ar dărâma cineva casa, dacă nu ar urma ca să clădească alta mai frumoasă şi mai bună?

Acestea deci le-a spus apostolul către cei ce credeau că trupurile vor avea aceeaşi stricăciune.

Apoi ca nu cumva să nu se bănuiască că s-a vorbit aici de vreun alt trup, desluşeşte ghicitoarea, şi însuşi el tâlcuieşte cele vorbite, neîngăduind ascultătorilor a scoate alt înţeles. Dar pentru ce adică mai este nevoie de vorbele noastre? Ascultă-l chiar pe dânsul vorbind şi desluşind ce va să zică: *Nu trupul care va să se facă sameni,* după care îndată a adăogat: *ci numai grăunţul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altceva din celelalte*. Adică *nu trupul care va să se facă* îmbrăcat aşa precum se găseşte în pai, şi nici având cotor sau spic, *ci numai grăunţul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altceva din celelalte seminţe*.

Iar Dumnezeu îi dă lui trup, precum voieşte (1 Cor. 15, 38). *Da, zici tu; însă acolo este treaba firii*. Care fire, spune-mi, căci şi acolo totul face dumnezeu, nu firea, nici pământul, nici ploaia. Pentru aceea şi apostolul, învederând aceste stihii, lasă la o parte şi pământ, şi ploaie, şi aer, şi soare, şi mâinile lucrătorilor, şi adaogă îndată: *Iar Dumnezeu îi dă lui trup, precum voieşte*. Deci nu cerne lucrurile în zadar, nici nu te trudi a afla cum şi în ce chip, când auzi de puterea şi de voia lui Dumnezeu. Deci unde este trupul cel străin? Căci el acelaşi trup îi dă. Aşa că atunci când zice: *Nu trupul care va să se facă sameni*, nu spune doar că în locul esenţei de acum va învia altă esenţă, ci numai că va învia mai bună, mai frumoasă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 446-447)

„*Samănă-se trup sufletesc, scula-se-va trup duhovnicesc* (1 Cor. 15, 44). Ce spui? Acest trup dar nu este duhovnicesc? Duhovnicesc, fireşte, însă acela va fi încă mai mult. Acum de multe ori chiar cel mai înalt har al Sfântului Duh zboară de la cei ce păcătuiesc mult, iar cel lipsit de har este lipsit de totul – pe când atunci nu va fi aşa, ci va rămâne veşnic în trupurile drepţilor, şi a sa va fi stăpânirea, fiind de faţă şi sufletul. Deci prin zicerea

duhovnicesc, sau aceasta a dat a se înțelege, sau că atunci trupul va fi mai sprinten şi mai uşor ca acum, încât să se poarte în văzduh. Dar dacă nu crezi această vorbă, apoi priveşte trupurile cereşti, cele atât de strălucite, care rămân întruna în locul scris lor fără să-şi piardă vreodată din frumusețe, şi crede că poate Dumnezeu a face nestricăcioase şi aceste trupuri stricăcioase, ba încă chiar cu mult mai bune decât cele văzute." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 448-449)

„… cele înviate din cele putrede vor fi cu mult mai bune decât înainte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 455)

„… trupul este stricăcios şi muritor, aşa că rămâne, căci el este care se îmbracă, pe când germenele morții şi stricăciunea pier, iar nemurirea şi nestricăciunea rămân cu el. Deci nu te îndoi că va vieţui la nesfârşit, când auzi că se face nestricăcios. *Iar când se va îmbrăca stricăciosul acesta întru nestricăciune, şi muritorul acesta se va îmbrăca întru nemurire, atunci va fi cuvântul cel ce este scris: Înghițitu-s-a moartea întru biruință* (1 Cor. 15, 54). Fiindcă a spus lucruri mari şi negrăite, el iarăşi le adevereşte cu prorocia care spune: *Înghițitu-s-a moartea întru biruință*, adică până în sfârşit, aşa că nu a rămas nici urmă de ea, nici nădejde de întoarcere, deoarece nestricăciunea a mistuit cu totul pe stricăciune.

Unde îți este, moarte, boldul? Unde îți este, iadule, biruința? (1 Cor. 15, 55). Ai văzut suflet viteaz? Căci prăznuind biruința morții, şi făcându-se bucuros de faptul petrecut, şi văzând ca şi întâmplate cele viitoare, saltă în sus de bucurie, şi călcând moartea cea căzută la pământ, îi strigă parcă cu glas mare la ureche, zicând: *Unde îți este, moarte, boldul? Unde îți este, iadule, biruința? Te-ai dus, zice, te-ai prăpădit, ai pierit cu totul, şi degeaba ai mai făcut toate cele dinainte.* Căci nu numai că nu i-a luat armele ce le avea, nu numai că a biruit-o, ci încă a şi nimicit-o, şi a adus-o la aceea că nu mai înseamnă nimic." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, pp. 455-456)

„*Ca să fie,* zice, *asemenea trupului slavei Sale* (Flp., 3, 21). Vai! Trupul nostru va deveni întocmai, adică la fel cu trupul Celui ce şade de-a dreapta Tatălui, al Celui înaintea Căruia stau puterile cele netrupeşti! Va fi la fel cu trupul Aceluia Care şade mai presus de toate stăpâniile şi puterile!

Ce spui, Pavele? Va deveni egal cu trupul Aceluia? Da, răspunde. Şi apoi, pentru ca nu cumva să cazi în îndoială şi să nu crezi, aduce şi un argument puternic: *lucrând cu puterea ce are de a-Şi supune Sieşi toate* (Flp., 3, 21). Are putere, zice, de a-Şi supune toate, prin urmare şi stricăciunea şi moartea. Deci, dacă are această putere, e neîndoielnic că poate face aceasta, ca trupul nostru să devină la fel cu al Lui. Spune-mi, ce putere este mai mare? A supune demoni, îngeri, arhangheli, heruvimi şi serafimi, sau a face trupul nestricăcios şi nemuritor? Negreşit că aceasta din urmă e cu mult mai mare decât cea dintâi. El a arătat încă şi mai mari fapte ale puterii Sale, pentru ca tu să crezi şi acestora. Aşa că, chiar dacă-i veţi vedea în slavă, voi staţi neclintiţi, fiindcă nu sunteţi cu nimic vătămaţi de ei şi de nimic nu trebuie să vă temeţi. Sunt de ajuns asemenea speranţe pentru a deştepta chiar şi pe cel mai trândav şi somnoros." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, pp. 243-244)

„Deci aşa va fi şi cu trupurile noastre cele înviate, fiindcă noi avem aceeaşi fire omenească cu Hristos. Aceasta o arată Pavel şi mai lămurit în cuvintele: *El va schimba trupul smereniei noastre, ca să se facă în chipul trupului slavei Lui* (Filip., III, 21). Iar dacă trupul nostru va fi asemenea trupului celui proslăvit al lui Hristos, va fi asemenea celui luat la cer şi înălţat pe nori. Aşadar toate acestea trebuie să le aştepţi tu la învierea ta.

Şi fiindcă învăţătura despre împărăţia cerului îndelung a fost întunecată ucenicilor săi, de aceea s-a suit El cu dânşii pe un munte, şi S-a proslăvit înaintea ochilor lor. Prin aceasta Le-a arătat, ce fel va fi slava cea viitoare, şi Le-a arătat în icoană chipul cel viitor al trupului nostru." (*Cuvânt la Duminica a 14-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 125)

„Acum avem nevoie şi de trup, şi de locuinţe, din pricina slăbiciunii trupului, dar atunci, la înviere, acelaşi trup ne va fi şi trup, şi locuinţă; nu va avea nevoie de acoperiş, nici de vreo îmbrăcăminte, în locul tuturor acestora îi e de ajuns trupului nestricăciunea." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 129)

„… noi, la Înviere, vom primi trupuri ce nu putrezesc şi vom fi soţi ai împărăţiei şi măririi lui Iisus Hristos." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 24)

„Dacă strălucirea trupului celui înviat aş asemăna-o cu razele soarelui, cu lumina fulgerului, totuşi aş zice prea puţin.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 25)

„Însă când va fi învierea de obşte, atunci sufletul se va afla într-un nou trup nesricăcios, şi nu în vechiul lui veşmânt de lut.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 93)

JERTFELE (în Vechiul Testament)

„*Şi după zile, Cain a adus Domnului jertfă din rodurile pământului* (Fac., 4, 3).

Vezi cum Creatorul firii a pus în conştiinţa omului cunoştinţa de Dumnezeu! Spune-mi, cine l-a dus pe Cain la această idee? Nimeni altul decât cunoştinţa de Dumnezeu din conştiinţa lui. *A adus Domnului jertfă din rodurile pământului*. Ştia şi cunoştea că se cuvenea să-I aducă, ca unui Stăpân, ceva din cele ce avea. Nu pentru că Dumnezeu avea nevoie de ele, ci ca să-şi arate recunoştinţa sa pentru nişte binefaceri ca acelea de care se bucurase. Da, Dumnezeu n-are nevoie de nimic şi nu-I trebuie nici unul din lucrurile noastre; dar pentru nespusa Lui iubire de oameni, coborându-se până la noi, primeşte pentru mântuirea noastră să-I aducem jertfe, pentru ca să ne fie cunoaşterea lui Dumnezeu o şcoală de virtute". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 214-215)

„Noe a zidit în grabă un jertfelnic; a luat dobitoace curate şi păsări curate şi a adus ardere de tot; şi, pe cât a putut, şi-a arătat recunoştinţa sufletului său. Iubitorul de oameni Dumnezeu i-a primit jertfa, i-a încununat voinţa şi şi-a arătat din nou faţă de Noe dărnicia Lui.

Că zice Scriptura:

Şi a mirosit Domnul mirosul cel cu bună mireasmă (Fac., 8, 20).

Să nu te izbească cuvântul acesta nepotrivit *a mirosit Domnul*! Ci, pogorând aceste cuvinte la slăbiciunea noastră de înţelegere, înţelege din ele că Dumnezeu a primit jertfa dreptului Noe. Şi Dumnezeu lasă să se mişte jertfa prin foc, pentru ca să putem şti, chiar din fapte, că Dumnezeu n-are nevoie de nimic şi că a îngăduit jertfele nu pentru altceva decât pentru a-i face pe oameni recunoscători; şi, în sfârşit, ca să afle din fapte şi cei care aduc jertfa, că pentru folosul lor aduc jertfele. Că te întreb: Pentru care pricină îngăduie Dumnezeu jertfele? Le îngăduie tot pentru că are în vedere slăbiciunea firii omeneşti. Dumnezeu ştia că oamenii aveau să cadă încetul cu încetul în trândăvie, că au să se pună sub ocrotirea zeilor şi că au să le aducă jertfe; de aceea, luând-o înainte, primeşte să I se aducă Lui jertfe, ca aşa să-i îndepărteze de rătăcirea aceea pierzătoare pe cei ce aveau să fie târâţi de ea. Că din pogorământ a îngăduit Dumnezeu toate acestea…". (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 335-336)

„Stăpânul cel iubitor de oameni a îngăduit să I se aducă jertfe şi pentru că firea noastră era încă nedesăvârşită şi pentru ca oamenii să-şi poată arăta

recunoştinţa, dar şi ca să scape cu totul de vătămarea slujirii idoleşti. Dacă mulţi oameni, cu tot acest pogorământ, n-au scăpat de alunecare, cum ar mai fi putut scăpa cineva de vătămarea slujirii idoleşti fără acest pogorământ?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 336-337)

„-Dar atunci, pentru ce iudeilor le-a fost îngăduit să jertfească?

-Pentru că a făcut un pogorământ faţă de slăbiciunea voastră. După cum un doctor care are de îngrijit un om bolnav, dar nervos şi neliniştit, care vrea să bea apă rece şi ameninţă că dacă nu i se dă se spânzură sau se aruncă în prăpastie, deci, după cum doctorul acesta, voind să împiedice un rău mai mare, îngăduie un rău mai mic în dorinţa de a-l smulge (pe cel bolnav) de la o moarte silnică, tot astfel a făcut şi Dumnezeu. Le-a îngăduit jertfele pentru că i-a văzut pe iudei înnebuniţi, neliniştiţi şi dornici de jertfe, pentru că i-a văzut că erau gata să treacă la idoli dacă n-ar fi primit poruncă să jertfească, dar, mai bine spus, nu numai că erau gata să treacă, ci chiar trecuseră.

Însăşi istoria face dovada că aceasta e pricina. Dumnezeu le-a îngăduit să aducă jertfe după sărbătoarea pe care o închinaseră demonilor. Aproape că le-a spus: *Aţi înnebunit? Vreţi să jertfiţi? Atunci bine, jetfiţi-Mi cel puţin Mie!* Dar cu toate că le-a îngăduit să jertfească, totuşi nu i-a lăsat să jertfească până la sfârşit, ci printr-un mijloc foarte înţelept i-a îndepărtat din nou de jertfe. Şi după cum doctorul acela - căci nimic nu mă opreşte să mă folosesc de aceeaşi pildă -, după ce a făcut pe placul bolnavului, după ce i-a adus acasă o sticlă şi a hotărât ca bolnavul să bea apă rece numai din ea, înduplecându-l astfel şi pe bolnav, le-a poruncit celor ce-i dădeau să bea să crape pe ascuns sticla, pentru ca pe nesimţite şi pe nebăgate de seamă să-l dezbare de pofta aceea; deci, după cum a făcut doctorul acela, aşa a făcut şi Dumnezeu. A îngăduit iudeilor să jertfească, dar nu le-a îngăduit să facă acest lucru în altă parte din lume decât numai în Ierusalim. Apoi, după ce au jertfit câtva vreme, Dumnezeu a dărâmat oraşul, aşa cum doctorul a spart sticla, pentru ca, prin dărâmarea oraşului, să-i dezbare de jertfe chiar fără voia lor. Dacă le-ar fi spus deschis: *Încetaţi cu jertfele!*, n-ar fi vrut să le lase cu uşurinţă de dorul lor nebun după jertfe; dar aşa, pentru că nu mai exista locul unde trebuiau să aducă jertfe, i-a depărtat pe nesimţite de nebunia aceasta.

Să ne închipuim că Doctorul este Dumnezeu, sticla este Ierusalimul, bolnavul cel neliniştit este poporul iudeu, iar apa rece este îngăduinţa şi voia de a jertfi. După cum doctorul a stins dorinţa cea deşartă a bolnavului după apă spărgând sticla, tot astfel şi Dumnezeu a oprit jertfele dărâmând Ierusalimul şi făcându-l tuturor iudeilor de necălcat. Dacă n-ar fi voit să oprească jertfele, atunci pentru care pricină a mărginit numai la Ierusalim

această aducere de jertfe, El, Care pretutindenea este şi toate le împlineşte? Dacă a redus slujirea lui Dumnezeu la jertfe, iar jertfele la loc, iar locul la timp, iar timpul la un singur oraş, atunci pentru ce a distrus acel oraş? Şi lucru minunat şi negrăit este acela că întreg pământul le este liber iudeilor, unde însă nu le este îngăduit să jertfească, şi numai în Ierusalim nu pot păşi, unde trebuie să aducă jertfe. Nu este oare limpede, chiar celor mai puțin înzestrați oameni, pricina dărâmării Ierusalimului? După cum un arhitect, după ce a pus temeliile unei case, după ce a înălțat zidurile, după ce a boltit acoperişul şi după ce a încheiat bolta cu ajutorul unei pietre, surpă toată clădirea dacă scoate piatra aceea, tot aşa şi Dumnezeu. A făcut din Ierusalim cheia de boltă a cultului iudaic; dărâmând Ierusalimul, a dărâmat tot cultul iudaic". (*Către iudei,* cuv. IV, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 301-303)

JERTFELE (aduse de noi lui Dumnezeu)

„Iarăşi o spun, şi nu voi înceta de a o spune, că Dumnezeu primeşte jertfele nu pentru că are nevoie de ceva de la noi, ci pentru că vrea ca, şi prin acestea, să ne arătăm recunoştința față de El. Cel care aduce jertfă lui Dumnezeu ceva din cele ce are, cel care se gândeşte câtă deosebire este între el şi Dumnezeu şi că, om fiind, este învrednicit de o aşa de mare cinste, trebuie să-i aducă lui Dumnezeu, pe cât îi este cu putință, ceea ce are mai de preț". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 216)

„Stăpânul nu ne cere nici aducerea de animale, nici aducerea de roade ale pământului, ci numai dispoziția voinței şi gândului nostru. Din pricina asta şi acum a primit aducerea lui Abel, deşi a fost dar, dar a respins-o pe a lui Cain, deşi a fost jertfă. Iar cuvintele: *A căutat la Abel şi la darurile lui, iar la Cain şi la jertfele lui nu s-a uitat*, trebuie înțelese într-un chip vrednic de Dumnezeu. Cuvintele acestea vor să spună că Dumnezeu le-a făcut cunoscut că a primit voința unuia şi că a respins nerecunoştința celuilalt". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 217)

„Pavel porunceşte aici a pune înainte trupurile ca jertfă vie. *Şi cum s-ar putea – zici tu – să se facă trupurile noastre jertfă lui Dumnezeu?* Ascultă: ochiul tău să nu vadă nimic rău, şi atunci s-a făcut jertfă lui Dumnezeu; limba ta să nu vorbească nimic necuviincios, şi atunci a devenit jertfă; mâna ta să nu facă nimic nelegiuit, şi atunci ea s-a făcut ardere de tot. Dar, mai bine zis, nu sunt de ajuns nici acestea, ci toate mădularele trupului nostru trebuie a conlucra spre săvârşirea faptelor bune, ca de pildă mâna să

facă milostenii, gura să binecuvinteze pe cel ce ne blestemă, auzul să se îndeletnicească necontenit cu ascultarea sfintelor lui Dumnezeu Scripturi. Jertfa adevărată nu are nimic necurat în ea; jertfa este pârgă a tuturor celorlalte. Deci şi noi să aducem jertfa lui Dumnezeu, şi mâinile, şi picioarele, şi gura, şi toate celelalte mădulare ale trupului nostru. Astfel de jertfă este bineplăcută lui Dumnezeu, pe când jertfa iudeilor nu era plăcută, fiindcă era necurată. *Ca o pâine de jale este pâinea lor* (Osea 9, 4). Nu însă la fel este jertfa noastră. Aceea arată ca fiind mort pe cel jertfit, pe când aceasta îl face viu. Numai când vom omorî mădularele noastre, vom putea să fim vii. Legea jertfei este comună, şi pentru aceasta ca şi pentru aceea, însă modul focului este paradoxal şi minunat. Aici nu este nevoie nici de lemne şi nici de alte materii arzătoare, ci numai focul nostru viază şi lucrează prin sine însuşi, şi nici nu arde altarul de jertfă, ci încă mai mult îl întăreşte şi îl vivifică. O astfel de jertfă cerea Dumnezeu încă de la început, pentru care şi zicea proorocul: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit* (Psalmul 50, 18).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 395)

„Deci, fiindcă urmează a fi şi puse înaintea Lui, şi totodată a I se aduce şi jertfă, de aceea scoate dintru ele orice prihană, căci de vor avea în ele ceva întinat, nu vor putea deloc să fie jertfă. Căci nici ochiul nu poate a se aduce jertfă dacă vede cele murdare, nici mâna nu poate a sta în fața Lui, dacă răpeşte avut străin, nici picioarele, dacă şchiopătează şi călătoresc prin teatre, nici pântecele ce slujeşte îmbuibărilor şi aprinde poftele plăcerilor, nici inima care are în ea amorul desfrânat, sau iuțime necumpătată, nici limba ce vorbeşte lucruri urâcioase. De aceea, trebuie a cerceta şi a examina din toate părțile trupul nostru. Fiindcă dacă celor din Legea veche, care aduceau jertfe, li se poruncea de a cerceta bine animalul destinat jertfei, şi nu era permis a jertfi animal cu urechile tăiate, sau cu coada ciuntă, sau suferind de râie, sau având pecingine pe trup, apoi cu atât mai mult nouă, care nu oferim ca jertfă oi sau alte animale necuvântătoare, ci ne oferim jertfă pe noi înşine; cu atât mai mult noi, zic, trebuie a arăta o mai mare exactitate în oferirea ca jertfă a trupului nostru, şi din toate părțile să căutăm a fi curați, ca să putem şi noi grăi ca Pavel: *Că eu de-acum mă jertfesc şi vremea despărțirii mele s-a apropiat* (II Timotei 4, 6). El era mai curat decât orice jertfă, şi de aceea se numea pe sine jertfă. Aceasta va fi atunci când vom ucide pe omul cel vechi, când vom omorî mădularele noastre cele pământeşti, şi când vom răstigni lumea nouă înşine.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 396-397)

JOCURILE (de noroc)

„Să nu se mai vadă nimeni, vă rog, în hipodrom şi nici să vă cheltuiți vremea în adunări nefolositoare. Să nu mai pierdeți vremea la jocul de zaruri, în gălăgia ce se face acolo şi la alte adunări vătămătoare. Spune-mi, te rog, care ți-i norocul postului, de stai toată ziua nemâncat, dar te aşezi la jocul de zaruri, stai la pălăvrăgeli nefolositoare, iar adeseori îți mai iroseşti ziua întreagă şi înjurând şi bârfind?" (*Omilii la Facere,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

JUDECAREA APROAPELUI (manifestarea)

„Când un om vede paiul din ochiul aproapelui său şi-l osândeşte, sentința lui nu porneşte din purtarea de grijă, ci din ură; ia masca iubirii de oameni, dar fapta geme de răutate; acoperă pe semenii lui cu ocări şi acuzații neîntemeiate; o face pe dascălul, dar nici de ucenic nu-i vrednic. De aceea Domnul l-a numit fățarnic". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295)

„Răutatea noastră nu o vedem şi de aceea nu ne pocăim pentru ea, nu ne îndreptăm şi nu ne sfințim. Vedem numai răutatea celorlalți, pe care îi judecăm şi îi vorbim de rău, neținând cont de faptul că la Judecată nu vom da socoteală pentru faptele semenilor noştri, ci pentru ale noastre." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 306)

JUDECAREA APROAPELUI (gravitatea)

„*Nu judecați ca să nu fiți judecați* (Matei, 7, 1). Pentru ce, ne întreabă Hristos, răpeşti înainte de vreme dregătoria Judecătorului? Pentru ce o iei înaintea zilei celei înfricoşătoare? Vrei să fii judecător? Fii judecătorul tău şi al păcatelor tale! Nu te opreşte nimeni! Aşa îți vei îndrepta păcatele tale şi nu vei avea nici o pagubă. Dar dacă te laşi pe tine şi judeci pe alții, îți aduni fără să bagi de seamă, mai mari sarcini de păcate. De aceea, vă rog, să ne ferim cât putem de a osândi pe semenii noştri. Chiar dacă n-ai puterea judecătorească, dar dacă osândeşti cu gândul, te-ai făcut vinovat de păcat, pentru că n-ai făcut asta întemeiat pe vreo dovadă, ci de multe ori pe bănuială şi pe simplă clevetire". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 97)

„Când judeci pe altul, fără cruțare, pentru păcatele lui, nu-l pedepseşti pe el cu cea mai grea pedeapsă, ci pe tine”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Iată că tu eşti vrednic de o mai mare pedeapsă, decât acela pe care l-ai judecat şi condamnat, fiindcă nu este acelaşi lucru: a păcătui simplu, cu a pedepsi pe un altul păcătos, şi apoi a cădea şi tu în aceleaşi păcate pentru care l-ai pedepsit.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 70)

,,Împreună cu celelalte rele, eu nu ştiu cum în firea oamenilor s-a furişat boala curiozității şi a cercetării fără rost a faptelor străine, ceea ce şi Hristos a înfierat, zicând: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Mt. 7, 1), căci acest păcat, ca şi toate celelalte păcate, nu are cu sine nici o mulțămire, ci numai pedeapsă şi osândă. Căci noi fiind apăsați de o mulțime de rele şi purtând în ochii noştri bârne mari, deodată ne facem cercetători aspri ai păcatelor celor de aproape, care cu nimic nu se deosebesc poate de firele de gunoi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, p. 105)

„… în timp ce pentru greşelile altora – sau mai bine zis, pentru paiul din ochiul altuia – suntem atât de observatori, noi înşine purtăm în ochii noştri bârnele şi nici măcar nu ne dăm seama!” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 180)

„Să nu cercetăm cele rele ale altora, ci să ne gândim la ale noastre. Să ne gândim mai degrabă la succesele altora şi să judecăm greşelile noastre, fiindcă aşa îl vom mulțumi pe Dumnezeu. Cel ce ia aminte la greşelile altuia şi totodată la succesele proprii, pe care-şi închipuie a le avea, îndoit se vatămă. Căci, privind la unele, el se încurajează şi privind la celelalte, cade în trândăvie. Când va înțelege că cineva a păcătuit, cu uşurință va păcătui şi el, iar când va pricepe că el însuşi a făcut oarece fapte bune, îşi va pierde cu uşurință mintea; dar mult va câştiga cel care dă uitării succesele sale proprii, vede doar păcatele pe care le are, iar pe cele străine nu le iscodeşte, ci se uită numai la succesele aproapelui. Cum aşa? Când el va vedea că cineva a făcut fapte bune se va ridica şi el la aceeaşi măsură a râvnei, iar când va şti că el însuşi a păcătuit, se va umili şi va deveni cumpătat şi măsurat.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, pp. 187-188)

„Trebuind a jeli păcatele noastre, noi judecăm pe alții, şi nici măcar că suntem curați de păcate, pentru ca să fim îndreptățiți de a face aşa.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, p. 283)

„*Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1).

Socoteam că voi găsi oarecare mângâiere. Chiar dacă n-am păcătui față de nici o altă persoană, ci numai față de aceasta, călcarea acestei porunci e de ajuns ca să ne arunce în fundul iadului.” (*Despre căință (I),* 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 70)

„Căci diavolul pentru aceea ne-a împins la acest obicei rău, pentru ca noi să nu ne îngrijim de mântuirea sufletului nostru, iar ca răspunderea noastră să o facă mai mare. Şi defăimarea nu numai pentru aceea este ceva rău, pentru că noi avem să dăm seamă despre fiecare cuvânt, ci şi pentru aceea că defăimarea ne răpeşte orice dezvinovățire pentru păcatele noastre, făcându-le mai grele şi mai de osândit. Cine critică cu amărăciune păcatele altora, acela nu are a aştepta nici o iertare pentru păcatele sale. Căci Dumnezeu ne va judeca nu numai după mărimea păcatelor noastre, ci şi după cum am judecat noi pe alții. De aceea Hristos a zis: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Mt. 7, 1). Aşadar, păcatul nostru în acea lume se va arăta nu numai aşa cum este el în sine, ci, prin judecata noastră cea aspră despre aproapele, el se va face mai grozav şi mai vrednic de osândă. Dimpotrivă, cel domol, cel iubitor de oameni, cel blând micşorează mărimea păcatelor sale.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 89)

„... dacă osândim pe cei ce săvârşesc o astfel de faptă, ne lipsim pe noi înşine de orice iertare, deoarece prin purtarea noastră față de semenii noştri facem ca Judecătorul să fie şi mai aspru față de noi.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor,* 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 166)

JUDECAREA APROAPELUI (urmările păgubitoare)

„Mai vârtos vă rog să nu judecați amarnic păcatele aproapelui: că precum cel neîndurător, văzând rănile fratelui, nu va găsi cine să se îndure de el când va păcătui la rându-i, aşa şi cel ce judecă greşalele aproapelui cu milă, pe mulți va vedea întinzându-i mâna când se va poticni.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 118)

„Să nu ne facem judecători aspri ai altora, ca nu cumva şi nouă să ni se ceară socoteală aspră pentru faptele noastre; căci avem păcate mai presus de orice iertare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 279-280)

„*Nu judecați, zice, ca să nu vă judecați* (Mt. 8, 1), fiindcă şi cel ce a învinovățit pe Vameş (Fariseul) a fost osândit, deşi după dreptate l-a învinovățit. Dar ce, zici tu, dacă cineva este spurcat şi obraznici, apoi nu ne este îngăduit a-l îndreptat sau a-l mustra? Să se îndrepte şi să se mustre, după cum am spus mai sus; iar dacă faci aceasta luându-i în bătaie de joc, bagă bine seamă, ca nu cumva urmând pe acel Fariseu, să pătimeşti cele ce a pătimit el. nici un folos nu iese de aici, nici pentru tine care vorbeşti, nici pentru cel ce le ascultă, şi nici pentru cel învinovățit de tine; ci unul se face încă şi mai neruşinat în faptele sale, fiindcă întrucât făcea păcatul pe ascuns, el se mai sfia, iar când se face cunoscut şi arătat de toți, el a aruncat de la sine şi acest frâu; de asemenea şi cel ce ascultă va fi vătămat mult, căci de cumva va avea oarecare fapte bune cu dânsul, el se va îngâmfa auzind învinovățirile aduse aceluia, iar de va fi şi el păcătos, se va face mai cu bunăvoință spre răutate. De asemenea şi cel ce vorbeşte îşi va atrage asupră-şi un gând rău din partea celui ce-l ascultă, şi pe Dumnezeu încă mai mult îl va întărâta asupra sa.

Pentru aceea, rogu-vă, ca alungând de la noi orice cuvânt murdar, să vorbim numai ceea ce este bun spre zidire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 475-476)

....

„Să alungăm dar departe de buzele noastre orice fel de clevetire ştiind că chiar cenuşă de am mânca, la nimic nu va folosi să ducem această viață aspră, dacă nu ne abținem de la clevetire, căci nu ceea ce intră în om îl spurcă, ci, mai curând, ceea ce iese din gura sa (Matei 15, 17). Dacă trecând, vezi un om răscolind necurățenii, nu-l vei încărca de batjocuri şi blesteme? Lucrează tot astfel față de clevetitori! Aceste necurățenii răscolite fac mai puțin rău prin mirosul lor urât fibrelor creierului ca această cercetare a păcatelor altuia, ca darea pe față a faptelor rele care întristează şi tulbură sufletul acelora care ascultă.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 64-65)

„După judecata cu care l-ai judecat pe altul, te va judeca şi Dumnezeu pe tine; căci doar nu eşti tu drept şi Dumnezeu nedrept. Dacă tu nu îngădui

să se facă altuia nedreptate, cum crezi că Dumnezeu va îngădui? Dacă tu cerți pe alții pentru greşelile lor, cum nu te va certa şi pe tine Dumnezeu pentru ale tale?” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 39)

,,Să zicem că cineva a păcătuit. Iar apoi îl osândeşte foarte pe un altul, care a păcătuit în acelaşi fel. În Ziua Judecății nu-şi va atrage pedeapsa pe măsura păcatului săvârşit, ci dublă va fi aceasta sau triplă. Căci Dumnezeu îl va pedepsi nu numai că a păcătuit el, ci şi pentru că a osândit greu pe cel care a păcătuit la fel ca dânsul.” (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 175)

JUDECAREA APROAPELUI („Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău”[264])

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar bârna din ochiul tău n-o vezi? (Matei 7, 3).

Mulți fac astăzi aşa. Dacă văd pe un monah că are o haină mai bună pe el, îndată îi pun înainte legea lui Hristos, deşi ei răpesc bunurile altora şi îşi strâng, în fiecare zi, averi peste averi. Dacă văd pe un altul că gustă dintr-o mâncare mai aleasă, îndată îl critică cu asprime, deşi ei, în toate zilele, o duc numai în beții, în chefuri şi ospețe, nedându-şi seama că, odată cu păcatele lor, îşi adună cu asta şi mai mult foc şi se lipsesc de orice apărare. Când judeci cu atâta asprime greşelile semenilor tăi, ai pus tu cel dintâi legea că trebuie cercetate cu toată luarea aminte şi păcatele tale. Nu socoti, dar, aspră porunca lui Hristos, dacă şi ție ți se va cere tot aşa socoteală!”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Vezi, dar, că Hristos nu ne opreşte să judecăm pe alții, ci ne porunceşte să scoatem mai întâi bârna din ochiul nostru şi apoi să îndreptăm păcatele celorlalți? Fiecare cunoaşte mai bine păcatele lui decât pe ale altora; fiecare vede mai bine păcatele cele mai mari decât pe cele mai mici; şi fiecare se iubeşte mai mult pe el decât pe altul. Deci, dacă o faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întâi cu tine însuți, unde păcatul este şi mai vădit şi mai mare. Iar dacă nu eşti grijuliu cu tine însuți, apoi lămurit lucru este că şi pe fratele tău nu-l judeci pentru că te îngrijeşte soarta lui, ci pentru că-l urăşti şi vrei să-l faci de ocară. Dacă aproapele tău trebuie judecat, apoi s-o facă unul

[264] Matei 7, 5.

care nu are astfel de păcate, nu tu". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295)

„Hristos ne spune: *Nu trebuie să judeci pe alții atâta vreme cât şi tu eşti vinovat de aceleaşi păcate*.

Pentru ce te minunezi că Hristos a dat această lege, când chiar tâlharul a cunoscut-o pe cruce, spunând celuilalt tâlhar: *Nu te temi de Dumnezeu, că în aceeaşi osândă suntem?* (Luca 23, 40). A exprimat aceleaşi idei ca şi Hristos. Tu, însă, nu numai că nu-ți scoți bârna ta, dar nici nu o vezi; paiul altuia, însă, nu numai că-l vezi, dar îl şi judeci şi încerci să-l scoți. Te asemeni cu un bolnav de dropică sau mai bine zis cu un altul, bolnav de o boală grea, care nu-şi vindecă boala, dar ține de rău pe altul că nu-şi îngrijeşte o mică bubă. Dacă-i un păcat să nu-ți vezi păcatele, apoi e un îndoit, un întreit păcat, să le judeci pe ale altora, iar tu să te plimbi fără să simți că ochii îți sunt plini de bârne. Şi doar păcatul este mai greu decât bârna.

Aşadar porunca dată de Hristos este aceasta: cel vinovat de nenumărate păcate nu trebuie să fie aspru judecător al păcatelor altora, mai ales când păcatele lor sunt mici. Hristos nu ne opreşte să mustrăm, nici să îndreptăm pe alții; dar ne interzice să trecem cu vederea păcatele noastre şi să tăbărâm pe păcatele altora. Aceasta face ca păcatul să se întindă şi aduce un îndoit rău. Că acela care are obiceiul să-şi treacă cu vederea păcatele lui, deşi sunt mari, dar judecă cu asprime pe ale altora, deşi sunt mici şi neînsemnate, păcătuieşte de doua ori: o dată, că nu-şi vede propriile lui păcate; a doua oară, că-şi atrage ura şi duşmănia tuturor, şi, pe zi ce trece, ajunge mai crud şi mai fără milă". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 295-296)

JUDECAREA APROAPELUI („Nu judecați, ca să nu fiți judecați"[265])

„*Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1).

Ce? Nu trebuie să mustrăm pe cei ce păcătuiesc? Acelaşi lucru îl spune şi Pavel, dar mai bine spus, Hristos prin Pavel, zicând: *Tu de ce judeci pe fratele tău? Şi tu de ce defaimi pe fratele tău?* (Rom., 14, 10) şi: *Cine eşti tu cel ce judeci sluga străină?* (Rom., 14, 4) şi iarăşi: *Aşa, ca să nu judecați ceva înainte de timp, până ce va veni Domnul* (I Cor., 4, 5).

Dar pentru ce în alte locuri Pavel spune: *Mustră, ceartă, îndeamnă!* (II Tim., 4, 2), şi: *Pe cei care păcătuiesc, mustră-i înaintea tuturor* (I Tim., 5,

[265] Matei 7, 1.

20); iar Hristos îi spune lui Petru: *Mergi şi-l mustră între tine şi el singur; de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine şi pe altul; dar dacă nici aşa nu te va asculta, spune-l Bisericii* (Matei 18, 15-17). Dacă Domnul a poruncit să nu judecăm, pentru ce a rânduit aici atât de mulți oameni să judece; şi nu numai să judece, ci să şi pedepsească? Că a poruncit să fie socotit păgân şi vameş cel care nu ascultă de nici unul din ei (Matei 18, 17). Pentru ce le-a mai dat ucenicilor Lui şi cheile? Că dacă apostolii nu vor judeca, nu vor avea nici o autoritate; degeaba au primit puterea de a lega şi dezlega. Şi altfel spus: dacă in lume ar stăpâni această lege, de a nu fi judecat nimeni, atunci s-ar distruge toată ordinea şi în biserici şi în cetăți şi în case. Dacă n-ar judeca stăpânul pe slugă, stăpâna pe slujnică, tatăl pe fii, prietenul pe prieten, atunci s-ar întinde răutatea. Dar pentru ce spun prietenul pe prieten? Dacă n-am judeca pe duşmani, niciodată n-am putea pune capăt duşmăniei, ci toate s-ar întoarce pe dos.

Deci ce înțeles au cuvintele: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați?*

(…) După părerea mea aici Hristos nu ne porunceşte să nu judecăm în general nici un păcat, nici nu ne opreşte să facem aşa ceva, ci opreşte pe cei care, plini de nenumărate păcate, tăbărăsc pe alții pentru păcate întâmplătoare. Cred că Hristos face aici aluzie şi la iudei, care erau straşnici acuzatori ai semenilor lor pentru greşeli mici şi neînsemnate, deşi ei săvârşeau, fără să se sinchisească, păcate mari". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 292-293)

„Prin porunca aceasta: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* Domnul pune o lege generală. Pavel n-a poruncit corintenilor să nu judece pe nimeni, ci să nu judece pe conducătorii lor; să nu judece nici faptele lor, ale căror pricini sunt cunoscute de toată lumea, dar nici celelalte fapte, ale căror pricini nu le cunosc şi nu le ştiu precis (I Cor., 4, 3-5). Totuşi Pavel n-a poruncit să nu îndreptăm pe cei care păcătuiesc, nici n-a ținut de rău pe toți, fără deosebire, ci a mustrat numai pe ucenicii care se purtau aşa cu dascălii lor, care judecau şi huleau pe cei nevinovați, deşi ei erau vinovați de fel de fel de păcate. Aceasta a vrut şi Hristos să arate când a spus: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați.* Şi nu numai că a arătat, ci a şi înfricoşat şi a amenințat cu pedeapsa, zicând:

Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați (Matei 7, 2).

Nu-l judeci pe el, spune Hristos, *ci pe tine însuți; îți înăspreşti judecata şi-ți măreşti vinovăția*". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 292-293)

JUDECAREA APROAPELUI (să urmărim mai întâi timpul, pricina, intenția, deosebirea de persoane şi scopul unei fapte)

„Crima, recunoscută de toți ca venind de la diavol, ei bine, chiar crima, săvârşită la timp potrivit, a făcut ca Finees, care a ucis, să fie înălțat la treapta de preot (Num., 25, 6-18). Că uciderea este o faptă a diavolului, ascultă ce spune Hristos: *Voi vreți să faceți lucrurile tatălui vostru* (Ioan 8, 41); *acela a fost dintru început ucigător de oameni* (Ioan 8, 44). Finees a fost ucigaş de om şi totuşi *i s-a socotit lui întru dreptate* (Ps., 105, 32) spune Scriptura. Avraam apoi n-a fost numai ucigaş de om, ci şi ucigaşul propriului său copil - cei cu mult mai rău - şi totuşi fapta lui l-a ridicat şi mai mult în ochii lui Dumnezeu (Fac., 22, 10). Iar apostolul Petru a făcut un îndoit omor (Fapte 5, 1-10); totuşi fapta lui a fost o faptă duhovnicească.

Aşadar să nu cercetăm numai faptele, ci să cercetăm, cu deosebită luare-aminte, şi timpul şi pricina şi intenția şi deosebirea de persoane şi tot ceea ce poate da unei fapte sensul adevărat. Că nu poți ajunge în alt chip la adevăr”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„… e primejdios să îndrăzneşti să te pronunți asupra unor lucruri pe care nu le cunoşti, mai cu seamă atunci când ai de gând să învinuieşti”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 726)

„Dacă nu vom examina cauzele faptelor, atunci şi pe elen îl vom numi ucigător de oameni, şi pe Avraam, şi încă pe acesta nu numai ucigător de oameni, ci chiar ucigător de prunci, şi pe Finees (Judecătorii 20, 28), şi pe Petru îi vom considera astfel. Şi nu numai despre sfinții lui Dumnezeu vom bănui multe lucruri absurde dacă nu vom păzi regula aceasta, ci chiar despre Însuşi Dumnezeu. Deci, ca nu cumva să se întâmple una ca aceasta, să adunăm la un loc mai întâi tot ceea ce contribuie la justificarea faptelor petrecute, ca de pildă cauza, intenția, timpul, locul şi toate celelalte, şi numai după aceea să examinăm faptul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 305)

„Numai să nu mai aud deloc defăimându-se Cel iubit şi dorit de mine, şi aceasta ar fi pentru mine cea mai mare mângâiere.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 308)

„Şi David s-a desfrânat şi a ucis, însă, fiindcă n-a făcut această răutate cu intenție, ci mai mult dintr-o împrejurare oarecare şi fără prealabilă

gândire, repede s-a curăţit de păcat.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 321)

JUDECAREA APROAPELUI (remedii)

„Uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului şi la covârşitoarea Lui răbdare! Ar fi putut, doar, să nu-l învrednicească nici de întrebare pe cel ce păcătuise atât de mult, pe primii oameni, ci să-i dea îndată pedeapsa ce o hotărâse mai înainte. Dar nu! Dumnezeu îndelung rabdă, îndură, întreabă, primeşte răspuns şi iarăşi întreabă, numai şi numai ca să-l îndemne să se apere, ca să aibă prilej, ca, şi după o călcare atât de mare de poruncă, să-şi arate iubirea Sa de oameni. Cu asta ne învaţă ca şi noi când avem de judecat pe cei vinovaţi să nu ne purtăm fără milă cu ei, să nu le arătăm cruzime de fiară, ci să fim cu milă şi cu îndelungă răbdare, să judecăm, doar, mădulare de-ale noastre; şi, gândindu-ne că şi ei sunt oameni, să unim pedeapsa cu mila. Nu fără rost se foloseşte dumnezeiasca Scriptură de atât de mare pogorământ, ci pentru ca prin aceste cuvinte grosolane, nepotrivite Dumnezeirii, să ne înveţe şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi să ne facă şi râvnitori, ca să imităm, după puterea noastră, bunătatea Stăpânului”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 192-193)

„Dacă ai cerceta uşurel cele ce s-au săvârşit şi-ai căuta să afli scopul, atunci ar trebui să numeşti pe patriarhul Avraam ucigaş de copil (Fac., 22, 10), iar pe Finees ucigaş (Num., 25, 7–13). Dar nici Avraam nu-i ucigaşul copilului său, ci un tată foarte iubitor – ca nimeni altul – şi nici Finees nu-i ucigaş, ci dimpotrivă un om plin de râvnă Dumnezeiască. Fiecare dintre ei a îndeplinit porunca lui Dumnezeu. Din pricina aceasta unul, pentru ascultarea lui, a fost învrednicit de răsplata cea multă de sus, iar celălalt a fost lăudat pentru râvna sa, că spune Scriptura: *Şi a stat Finees şi L-a îmblânzit* (Ps., 105, 31). Deci dacă Dumnezeu a privit cu plăcere la crima lui Finees şi la uciderea copilului, pentru că s-au săvârşit după voia Lui, dacă, deci, în aceste fapte nu judecăm faptele în sine, ci scopul şi gândul cu care s-au săvârşit…”. (*Omilii la Facere,* omilia LIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 196)

„Nu trebuie să ocărâm, să tăbărâm cu gura, ci să sfătuim. Nu trebuie să vorbim de rău, ci să povăţuim. Nu trebuie să criticăm cu trufie, ci să îndreptăm cu dragoste.” (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„- Ce? Dacă este cineva desfrânat, să nu-i spun că desfrânarea este un păcat, să nu-l îndrept pe cel ce trăieşte în desfrâu?

- Îndreaptă-l, dar nu ca duşman, nici nu-l pedepsi ca vrăjmaş; ci ca doctor pregăteşte-i leacul! Hristos n-a spus: *Să nu opreşti pe păcătos*, ci: *Să nu judeci!*, adică să nu-i fii aspru judecător. De altfel, după cum am spus mai înainte, porunca aceasta nu priveşte păcatele mari, păcatele interzise cu desăvârşire, ci păcatele ce nici nu par a fi păcate". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 294)

„Păcătosul are Judecătorul său. Nu răpi, dar, dreptul de judecată al Unuia-Născut! Lui îi este rezervat scaunul de judecată. Vrei să judeci şi tu? Ai şi tu un scaun de judecată, care îți aduce mult câştig şi nici o pagubă. Ia-ți conştiința ta judecător! Adu înaintea ei toate păcatele tale. Cercetează toate păcatele sufletului tău, cere-i amănunțită socoteală şi spune-i: *Pentru ce ai îndrăznit să faci cutare şi cutare păcat?* Iar dacă nu vrea să-ți judece păcatele tale şi le judecă pe ale altora, grăieşte-i aşa: *Nu te judec pentru păcatele altora! Nu pentru acelea te-am chemat să te dezvinovățeşti! Ce te priveşte pe tine dacă altul este păcătos? Te întreb pe tine: Pentru ce ai săvârşit cutare şi cutare păcat? Apără-te pe tine, nu acuza pe altul! Uită-te la păcatele tale, nu la ale altora!* Chinuie-ți cu astfel de întrebări necontenit sufletul! Iar dacă nu are nimic de spus, dacă îi este ruşine să le spună, snopeşte-l în bătăi, ca pe o slujnică mândră şi desfrânată. Aşază în fiecare zi înaintea ta acest scaun de judecată! Zugrăveşte în fața minții tale râul cel de foc, viermele cel neadormit şi toate celelalte chinuri din iad". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 504-505)

„Dacă te vei uita la cei ce-au săvârşit virtutea, vei strânge lângă tine nenumărate fapte bune; vei ajunge smerit, silitor, cu inima zdrobită. Ia aminte la ce a pățit fariseul când a lăsat faptele lui bune şi s-a uitat la cel cu păcate. Ascultă şi teme-te!". (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 745)

„Nu te face judecătorul greşelilor altora, nici cercetătorul păcatelor celorlalți! Nu ți s-a poruncit să judeci pe alții, ci pe tine. *Că dacă ne-am judeca pe noi înşine,* spune Pavel, *n-am mai fi judecați; dar fiind judecați de Domnul suntem pedepsiți* (I Cor., 11, 31-32). Tu însă ai răsturnat ordinea aceasta. Nu-ți ceri socoteală de păcatele mari sau mici, dar iscodeşti cu de-amănuntul păcatele altora. Să nu mai facem lucrul acesta. Să lăsăm la o parte neorânduiala asta; să facem înăuntrul conştiinței noastre scaun de judecată pentru toate păcatele săvârşite de noi. Să fim noi înşine şi acuzatorii şi

judecătorii şi călăii păcatelor noastre. Iar dacă vrei să iscodeşti şi faptele altora, iscodeşte faptele lor bune, nu păcatele lor. Pentru ca amintirea păcatelor noastre, râvnirea faptelor bune ale altora, chipul acelui scaun înfricoşător de judecată pişcându-ne ca şi cu un ac în fiecare zi conştiinţa, să ajungem smeriţi şi mai râvnitori ca să dobândim bunătăţile cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 745-746)

„Nu le faceţi altora mustrări prea aspre şi nu fiţi judecători prea aspri, ci arătaţi-vă omenoşi şi blânzi. Noi înşine, cu toate că nu suntem adulteri, din cei ce sparg mormintele cu mâini necurate, nici hoţi, suntem totuşi vinovaţi de alte păcate care sunt vrednice de mii de chinuri: sau l-am numit nebun pe fratele nostru, şi prin aceia merităm pedeapsa gheenei (Mt., 5, 28), sau am privit o femeie cu ochi necuraţi, cu poftă rea şi acela este un adevărat adulter, sau, ceea ce este mai grav decât toate păcatele, noi am luat parte cu nevrednicie la Sfintele Taine şi ne-am făcut vinovaţi pentru trupul şi pentru sângele lui Iisus Hristos (I Cor., 11, 27). Să nu judecăm cu asprime ceea ce fac alţii, ci să ne gândim la ceea ce am făcut noi înşine; şi în acest fel vom alunga acest duh de neomenie şi de cruzime..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 5, pp. 302-303)

„... mărind frica ascultătorilor, el n-a zis *când va judeca Dumnezeu păcatele oamenilor*, ci *cele ascunse ale oamenilor*, fiindcă, a zis mai sus: *şi oare socoteşti aceasta o omule! Tu, cel ce judeci pe cei ce fac unele ca acestea, şi tu însuţi aceleaşi faci, crezi că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?* – apoi ca nu cumva să îţi închipui o asemenea părere, pe care tu o ai faţă de alţii, ci să ştii că judecata lui Dumnezeu este cu mult mai dreaptă decât a ta, a adăugat *cele ascunse ale oamenilor* şi *după Evanghelia mea prin Iisus Hristos*, fiindcă oamenii stau judecători numai ai faptelor săvârşite la vedere." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 79-80)

„Voieşti a judeca? Judecă cele ale tale. Nimeni nu te va învinovăţi, dacă te condamni singur. Te învinovăţeşte însă dacă nu te condamni, dacă nu te înfrunţi pe sine-ţi, dacă nu-ţi condamni nesimţirea ta. Ai văzut pe cutare mâniat şi înfuriat, sau şi altceva făcând? Gândeşte-te îndată la cele ale tale, şi atunci nu-l vei condamna pe acela cu asprime, în acelaşi timp şi tu te vei uşura de greutatea păcatelor tale. Dacă în felul acesta vom rândui viaţa noastră, dacă în felul acesta vom căuta a vieţui, dacă ne condamnăm pe noi înşine, desigur că nu vom păcătui mult, ci încă vom face multe bunuri, fiind blajini şi cumpătaţi, şi ne vom bucura de toate bunurile făgăduite celor ce

iubesc pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXI, p. 264)

„Îmi aduc aminte adeseori de oameni stricați şi de faptele lor; iar amintirea lor face să mi se răzvrătească inima; dar nu până în sfârşit, că îndată îi potolesc aprinderea şi o înduplec să se liniştească, spunându-i că nu se cade, că-i cea mai mare ticăloşie să laşi păcatele tale şi să le iscodeşti pe ale altora.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, p. 149)

„Fără să ne fie frică de Dumnezeu, îi judecăm pe frații noştri, deşi avem poruncă să ne rugăm chiar şi pentru vrăjmaşi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 200)

„Şi chiar dacă nu am face păcate şi am avea toate virtuțile şi dacă am fi mai presus de toți oamenii, tot nu am avea dreptul să judecăm pe nimeni. Sfântul Apostol Pavel întreabă în prima Epistolă a sa către Corinteni: *Cine te deosebeşte pe tine? Şi ce ai, pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te făleşti, ca şi cum nu l-ai fi primit?* (l Cor., 4, 7). Cu atât mai mult, de vreme ce săvârşim păcate în fiecare zi şi în orice chip, nu avem dreptul să scoatem din gura noastră nici un cuvânt rău la adresa fratelui nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 326-327)

„Cei mai mulți oameni îi judecă pe ceilalți pentru că nu s-au oprit asupra lor înşişi spre a-şi vedea propriile păcate. Cu toții trecem cu vederea păcatele noastre şi ne ocupăm de ale altora. Dacă, dimpotrivă, ne-am cerceta propriile păcate, am fi mai îngăduitori cu semenii noştri şi i-am ierta mai lesne.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 363)

„Lasă judecata Aceluia Care ştie cele ascunse ale minții. Şi deşi socoteşti că ştii cu de-amănuntul cele ale aproapelui, greşită este judecata ta, *căci cine dintre oameni ştie cele ale omului, decât duhul omului, care este în el?* (I Cor., 2, 11). Câți din cei lepădați şi proşti vor străluci mai luminat decât soarele? Şi câți din cei vestiți şi mari se vor descoperi că sunt cenuşă şi morminte văruite?” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 99-100)

„Căci după cum cei ce iscodesc relele altora nu le judecă şi pe ale lor, aşa şi cei care se tem să tragă cu ochiul la vieţuirea altora vor avea multă grijă de greşelile lor. Iar cei care vor cugeta mereu la răutăţile lor şi le vor osândi în fiecare zi, neîndreptăţindu-se pe ei înşişi, Îl vor avea blând în Ziua Judecăţii pe Judecător." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 179)

„Învierea viitoare opreşte pe toate buzele învinuirea hulitoare, şi în orice suflet deznădejdea şi dezolarea." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 145)

„Să considerăm mai întâi că noi nu avem nici un drept să judecăm pe aproapele, departe chiar de a-l osândi. Apoi să ne gândim la noi înşine. Să ne întoarcem ochii noştri de la defecţiunile fraţilor noştri pentru a le pune fără încetare peste ale noastre. Oh! Dacă noi ne examinăm loialitatea! Oh! Dacă ne chemăm pe noi înşine la tribunalul strictei dreptăţi! S-o facem, să aducem conştiinţa noastră la judecată, s-o forţăm să ne dea seama de faptele ei, s-o certăm cu duritate. Acest obicei de a ne judeca ne va face indulgenţi pentru alţii, şi această indulgenţă din partea ei ne va face mai posibilă, mai uşoară şi blândă porunca iubirii frăţeşti." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 192)

JUDECATA (particulară)

„În ziua cea înfricoşătoare, la tribunalul acela ce nu poate fi cumpărat cu bani, fiecare ne vom căi de păcatele săvârşite, văzând înaintea ochilor chinurile acelea înfricoşătoare şi pedepsele cele de neînlăturat, dar nu vom avea nici un folos, că a trecut timpul, pentru că numai pocăinţa făcută înainte de venirea pedepsei are rost şi putere nespusă". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 227)

„Da, vom da socoteală de păcatele săvârşite cu voie şi fără de voie. *De cel care se va lepăda de Mine înainte oamenilor,* spune Hristos, *Mă voi lepăda şi Eu de el înaintea Tatălui Meu* (Matei 10, 33). Chiar dacă lepădarea de Hristos este fără voia noastră, totuşi nu scăpăm de pedeapsă, ci vom da socoteală şi de ea. Vom da socoteală şi de cele pe care le ştim şi de cele pe care nu le ştim. *Nu mă ştiu vinovat cu nimic,* spune Pavel, *dar nu cu aceasta m-am îndreptăţit* (I Cor., 4, 4).

Vom da socoteală de cele făcute cu ştiinţă şi de cele făcute cu neştiinţă. *Le mărturisesc lor,* spune Pavel, *că au râvnă pentru Dumnezeu, dar nu cu ştiinţă* (Rom., 10, 2); totuşi aceasta nu le e de ajuns pentru apărarea lor. Scriindu-le corintenilor, le spune: *Dar mă tem ca nu cumva, precum şarpele a amăgit pe Eva cu vicleşugul său, tot aşa să abată gândurile voastre de la curăţia cea întru Hristos* (II Cor., 11, 3)". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 85-86)

„Văzând, dar, în lume o atât de mare armonie, deşi n-am spus nici a mia parte, mai îndrăzneşti să spui că Dumnezeu, Care a făcut pentru tine lucruri atât de mari şi de minunate, te va trece cu vederea în ce ai mai de preţ şi te va lăsa să zaci la un loc cu măgarii şi cu porcii după ce mori, mai îndrăzneşti să spui că Dumnezeu, Care te-a cinstit cu un dar atât de mare, darul credinţei, prin care te-a făcut egal cu îngerii chiar, te va trece, oare, cu vederea şi nu va ţine seamă de nenumăratele tale sudori şi osteneli? Poate, oare, mintea să gândească asta? Atât este de clar şi de evident, mai evident chiar decât razele soarelui". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 164)

„Că spune Scriptura: *Cei tari, cumplit se vor certa* (Înţ. Sol., 6, 6); şi: *Cel care a ştiut voia stăpânului său şi n-a făcut-o se va bate mult* (Luca 12, 47). Deci cu cât cunoşti mai mult, cu atât eşti mai mult pedepsit. De aceea preotul care face acelaşi păcat ca şi mireanul nu primeşte pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea". (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 339)

„Atunci are să ne usture mai mult decât gheena faptul că am pierdut cerul bunătăţile cele negrăite din pricină că n-am vru asudăm aici puţină vreme". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 867)

„Şi doar ne vom înfăţişa înaintea scaunului de judecată al lui Hristos şi vor fi cercetate cu de-amănuntul toate faptele noastre! Iar dacă cineva nu crede în judecata viitoare, să se uite la cele ce se petrec pe pământ, la cei din închisoare, la cei din ocne, la cei ce dorm pe băligar, la cei îndrăciţi, la cei nebuni, la cei ce se luptă cu boli de nevindecat, la cei ce se zbat necontenit în sărăcie, la cei ce trăiesc flămânzi, la cei zdrobiţi de dureri fără margini, la cei robiţi. N-ar suferi aceştia acestea acum, de nu i-ar aştepta osândă şi chin şi pe ei şi pe toţi ceilalţi care ar săvârşi aceleaşi păcate. Iar dacă unii n-au suferit aici pe pământ nici o pedeapsă, apoi aceasta să-ţi fie semn că trebuie să fie ceva după plecare lor de aici. Că Dumnezeu, Acelaşi Dumnezeu

pentru toți, n-ar putea pe unii să-i pedepsească, iar pe alții, care au săvârşit aceleaşi păcate sau chiar mai grele, să-i lase nepedepsiți, dacă nu i-ar pedepsi pe lumea cealaltă”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 870)

,,Chiar de ai avea acolo tată, sau fiu, sau prieten, sau pe oricine care ar avea îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu, totuşi nimeni nu te va putea scăpa din acele chinuri, fiind predat lor prin înseşi faptele tale. Astfel este acel divan înfricoşat; acolo se osândeşte cineva numai prin faptele sale, şi altfel a scăpa de acolo nu este cu putință. Şi acestea le spun nu ca să vă supăr, nici ca să vă aduc în deznădăjduire, ci ca nu cumva hrănindu-ne cu nădejdi deşarte, şi încurajându-ne în cutare sau în cutare, să nu purtăm grijă de faptele bune. Dacă noi ne vom lenevi, nu dreptul, nici prorocul, nici apostolul, nici nimeni nu ne va sta în ajutor – iar dacă ne vom osteni, având în apărare înseşi faptele noastre, atunci cu îndrăzneală ne vom înfățişa înaintea Dreptului Judecător şi ne vom învrednici de bunătățile făgăduite celor ce iubesc pe Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 458)

„Şi nu numai din pricina unei vieți stricate, ci, de multe ori, chiar numai din pricina unui singur defect ne vom duce în gheena, dacă nu vom avea cu noi celelalte bunuri care să contrabalanseze.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 69)

„Eu vă voi dovedi din prisos, că, dacă nu ne-ar cere nici o socoteală de faptele noastre, nu ar fi bun şi fiindcă ne cere, de aceea este bun.

Spune-mi iubitule, dacă nu ne-ar cere socoteală, oare ar putea sta viața noastră omenească? Oare n-am cădea în starea fiarelor sălbatice? Dacă având frică de osândă şi judecată, şi totuşi noi îi întrecem pe peşti mâncându-ne unii pe alții, i-am covârşit pe lei şi pe lupi răpindu-ne unii altora averile, dar încă dacă nu ne-ar cere nici o socoteală, de câtă neorânduială n-ar fi plină viața noastră? Ce labirint fabulos ar mai fi această viață, față de neorânduiala din lume! Oare n-ai vedea mii de absurdități şi de nereguli? Cine s-ar mai sfii de tatăl său? Cine ar mai cruța-o pe mama sa? Cine ar depărta de la sine orice plăcere, orice răutate?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, pp. 224-225)

„Aibă, de pildă, cineva copii şi îngăduiască-le lor de a cuteza toate, şi să nu-i pedepsească; apoi, de care rele nu vor fi capabili, spune-mi? Apoi,

dacă printre oameni a pedepsi este rezultatul bunătății, iar a nu pedepsi este din cruzime, când e vorba de Dumnezeu oare nu este tot aşa?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 225)

„Cei nedrepți, cei lacomi, cei răpitori, cei ce au făcut rău semenilor lor, când vor pleca acolo şi îi vor vedea pe cei cărora le-au făcut rău - Scriptura spune că îi vor vedea, şi se vede din cele petrecute cu bogatul şi Lazăr - nu vor putea să deschidă nici gura, nici să spună ceva ca să se apere, ci vor fi copleşiţi de ruşine şi de osândă, şi vor fi duşi din faţa acelora în râurile cele de foc”. (*Către iudei,* cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 379)

,,Aşa ne va judeca şi Stăpânul nostru! Va pune la judecată pe oameni în fața oamenilor şi nu va pronunța sentința în urma unei judecăți făcute de El, ca să nu înceapă unul să zică iarăşi ca şi sluga aceea căreia i s-a încredințat talantul, şi, în loc de talant, i-a adus învinuiri: … *că eşti om aspru* (Matei 25, 24). Ar fi trebuit să suspine că nu şi-a înmulțit talantul; dar nu, el şi-a făcut păcatul şi mai greu, adăugând la trândăvia sa şi învinuirea adusă împotriva Stăpânului. Că ce spune? *Am ştiut că eşti un om aspru*. Ticălosule, nenorocitule, nerecunoscătorule, trândavule! Ar fi trebuit să te învinuieşti de trândăvie, ca să-ţi ştergi păcatul săvârşit! Dar tu ai aruncat vina pe stăpân. Prin aceasta, în loc să-ţi înmulţeşti talantul, ţi-ai înmulţit păcatul.

De aceea Dumnezeu la judecată va pune pe oameni în fața oamenilor, ca unii să judece pe alții; şi ca aceia, fiind judecați de ceilalți, să nu mai poată învinui pe Stăpân.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 2-3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 43-44)

„Dacă cei care au să se înfățişeze în fața unui tribunal de pe pământ pentru a da socoteală de greşelile lor, se îndepărtează, când este aproape ziua judecății, nu numai de femeie, ci şi de mâncăruri, de băuturi, de orice altă treabă şi se ocupă numai cu apărarea, cu atât mai mult noi, care avem să ne înfățişăm, nu înaintea unui tribunal pământesc, ci înaintea scaunului ceresc de judecată spre a da socoteală de cuvintele, de faptele şi de gândurile noastre, trebuie să ne îndepărtăm de toate, şi de bucuria şi de întristarea ce le simțim pentru lucrurile din lumea aceasta, şi să ne îngrijim numai de ziua aceea înfricoşată.” (*Despre Feciorie*, 73, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 123)

„Omul care pleacă pe lumea cealaltă cu fapte multe, şi bune, şi rele, va avea oarecare uşurare în muncile de acolo; nu este însă cu putinţă să spun câte chinuri va suferi cel lipsit de fapte bune, dar încărcat numai cu fapte rele, atunci când va fi trimis în chinul cel fără de sfârşit. Acolo se vor pune în balanţă faptele rele cu cele bune. Dacă faptele bune vor înclina cumpăna balanţei, faptele bune vor ajuta mult săvârşitorului lor, şi paguba de pe urma săvârşirii faptelor rele nu va avea atâta putere ca el să-şi piardă locul dobândit la început; dar dacă faptele rele sunt mai grele ca cele bune, ele îl duc în focul gheenei, pentru că nu este atât de grea mulţimea faptelor bune încât să poată opri grabnica pogorâre a cumpenei balanţei în care sunt aşezate faptele cele rele. Şi acest lucru nu-l spune numai gândirea mea, ci şi faptele dumnezeieşti. Scriptura grăieşte aşa: *Va da fiecăruia după faptele lui* (Rom., 2, 6).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 373)

„Dacă abia îndrăznim să ne uităm în ochii împăratului pământesc, deşi am luat parte la multe lupte, deşi am trecut prin multe primejdii, cum vom putea să ne uităm la Împăratul ceresc dacă toată viaţa am trăit-o în slujba altuia şi am luptat în oastea altuia?” (*Către acelaşi Teodor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 385)

,,Să nu socotim dar că viaţa noastră se sfârşeşte o dată cu viaţa de aici, ci să credem că va fi negreşit şi judecată şi răsplată a tuturor faptelor făcute de noi aici.

Într-atât este de lămurit şi de vădit lucrul acesta tuturora, că şi iudeii, şi elinii, şi ereticii, şi orice om, oricare ar fi el, gândesc la fel în această privinţă. Deşi nu cugetă toţi cum trebuie despre înviere, totuşi toţi grăiesc la fel despre judecată, despre pedeapsă şi despre scaunele de judecată de dincolo, toţi spun că este o răsplată dincolo pentru faptele săvârşite aici. Dacă n-ar fi, atunci pentru ce Dumnezeu a întins cerul acesta, pentru ce a întărit pământul , pentru ce a întins marea, pentru ce a răspândit aerul? Pentru ce a arătat faţă de noi atâta purtare de grijă dacă nu ne-ar ajuta până la sfârşit?

Nu vezi câţi oameni virtuoşi au suferit nenumărate nenorociri şi au plecat dincolo fără să fi primit vreun bine? Şi alţii, iarăşi, au dus o viaţă plină de răutate, au răpit averile altora, au dezbrăcat orfani şi văduve, au oropsit, s-au bucurat de bogăţie, de plăceri şi de mii şi mii de bunătăţi şi au plecat dincolo fără să fi suferit nici cea mai mică nenorocire? Când, dar, vor primi cei dintâi răsplata virtuţii lor, iar cei de pe urmă pedeapsa răutăţii lor, dacă viaţa noastră merge până la mormânt? Dacă este Dumnezeu, după cum şi

este, atunci El este drept, nimeni nu va tăgădui; iar dacă este drept, va răsplăti după merit şi unora, şi altora; şi cu asta, iarăşi, toţi se învoiesc. Iar dacă are să răsplătească şi acelora, şi acestora după merit, şi dacă n-a primit aici pe pământ nici unul din aceştia nimic, nici acela pedeapsă pentru răutatea lui, nici acesta răsplată pentru virtutea lui, este limpede că va veni un timp în care fiecare din ei va primi cuvenita răsplată." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 100-101)

„Oare nu ştii că precum noi încredinţând nişte bani slugilor noastre, le cerem socoteala până la un ban, aşa şi Dumnezeu pentru zilele vieţii noastre, ne va cere socoteală cum am cheltuit fiecare zi? Ce vom zice dar? Şi ce vom răspunde când ni se va cere socoteală?" (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 109-110)

JUDECATA UNIVERSALĂ

„Fericitul Pavel, spune: *Toţi câţi au păcătuit fără lege, vor şi pieri fără lege; şi toţi câţi au păcătuit în lege, vor fi judecaţi prin lege* (Rom., 2, 12). Înţelesul acestor cuvinte este acesta: Nu vor primi aceeaşi pedeapsă cei dinainte de darea legii şi cei de după darea legii, ci vor suferi mai grea pedeapsă cei care au păcătuit după ce a fost dată legea. *Toţi câţi au păcătuit fără lege, vor şi pieri fără lege*, adică mai uşoară le va fi pedeapsa acelora care n-au avut învăţătura şi ajutorul legii. *Şi toţi câţi au păcătuit în lege, vor fi judecaţi prin lege*, adică cei care au făcut aceleaşi păcate, dar nu s-au înţelepţit, cu toate că au avut legea dascăl, vor primi şi mai mare pedeapsă". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 207-208)

„*Toţi câţi au păcătuit fără lege, fără lege vor şi pieri*, – adică vor fi pedepsiţi mai uşor, pentru că n-au avut legea care să-i şi ameninţe, să-i şi îndrepte – *Şi toţi câţi au păcătuit în timpul legii, vor fi judecaţi după lege* (Rom., 2, 12); aceia, spune Pavel, care au săvârşit aceleaşi păcate după ce au primit ajutorul dat de lege, vor fi pedepsiţi mai greu şi mai cumplit. Şi pe bună dreptate, pentru că nu i-a cuminţit şi nu i-a făcut mai buni, nici legea, nici pedeapsa dată altor păcătoşi". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 231-232)

„Dacă nu-ți poți dovedi pe altă cale existența judecății viitoare, atunci gândeşte-te la cele ce se petrec în casa ta şi vei vedea cât de absurd este acest gând! De ai fi neomenos şi crud şi mai sălbatic decât fiarele, n-ai vrea la moartea ta să laşi nerăsplătit pe un rob credincios, ci îi vei da şi bani şi libertate. Şi pentru că atunci când pleci din lume, nu mai poți să-i faci vreun bine, îl recomanzi moştenitorilor tăi, îi rogi, faci totul ca să nu rămână robul nerăsplătit. Dacă tu, un rău, eşti atât de bun şi milostiv cu sluga ta, oare Dumnezeu, bunătatea nemărginită, iubirea nespusă de oameni, blândețea cea nemăsurată, va lăsa neîncununați şi nerăsplătiți pe slujitorii Săi, pe Petru, pe Pavel, pe Iacov şi Ioan, pe cei care pentru El au flămânzit în fiecare zi, au fost întemnițați, biciuiți, înecați, dați fiarelor sălbatice, omorâți, pe cei ce au suferit atâtea necazuri, pe care nu-i cu putință să le numeri? Preşedintele jocurilor olimpice laudă şi încununează pe luptătorii învingători, stăpânul sluga sa, împăratul pe ostaşi şi, într-un cuvânt, fiecare răsplăteşte pe cel care-l slujeşte, cu darurile cu care poate; şi, oare, numai Dumnezeu să nu răsplătească cu nici un bine, mare sau mic, pe cei care au îndurat pentru El atâtea, sudori şi osteneli? Oare drepții şi binecredincioşii, cei care au săvârşit toate virtuțile vor sta la un loc cu desfrânații, cu cei ce şi-au ucis părinții, cu cei ce-au ucis oameni, cu jefuitorii de morminte? Poate, oare, mintea să gândească aşa ceva? Dacă nu-i nimic după ce plecăm de aici, ci totul se mărgineşte la cele din lumea aceasta, atunci aceeaşi soartă o au şi unii şi alții; dar, mai bine spus, nu aceeaşi; că dacă, după cuvântul tău, toți au aceeaşi soartă după ce mor, totuşi aici pe pământ unii trăiesc bine toată viața, iar alții se chinuie. Care tiran ar face aşa, care om ar fi atât de crud şi nemilos încât să nutrească astfel de gânduri față de slugile şi de supuşii săi?

Ai văzut cât de absurdă este tăgăduirea existenței judecății viitoare?”. (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 162-163)

„Atunci nu va mai fi nevoie nici de documente, nici de dovezi, nici de martori. Cel Care va judeca va fi totul: şi martor şi dovadă şi judecător. El le ştie bine pe toate, că *toate sunt goale şi descoperite înaintea ochilor Lui* (Evr., 4, 13). Nu se va vedea atunci nici bogat, nici sărac, nici puternic, nici slab, nici înțelept, nici neînțelept, nici rob, nici liber, ci toate aceste măşti vor dispărea şi se vor cerceta numai faptele fiecăruia. Dacă la tribunalele acestea de pe pământ, când este judecat cineva pentru împilare sau crimă, oricine ar fi, fie el prefect, consul, orice, i se iau toate demnitățile şi vinovatul primeşte cea mai grea pedeapsă, cu mult mai mult va fi aceasta atunci”. (*Omilii la Matei,* omilia LVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 654)

„Mai întâi îi va despărți şi-i va face cunoscuți după locul în care stau: la dreapta şi la stânga; apoi şi după nume va arăta felul de viețuire a fiecăruia, că pe unii îi numeşte țapi, iar pe alții oi. Îi numeşte pe unii țapi, ca să arate că sunt fără de rod; că țapii n-aduc nici un rod; pe alții îi numeşte oi, din pricina câştigului mare adus de oi, că mult câştig aduc oile: şi lână şi lapte şi miei; țapul n-aduce acest câştig. Animalele necuvântătoare sunt roditoare şi neroditoare prin firea lor. Oamenii sunt roditori şi neroditori prin voință; de aceea sunt unii osândiți, iar alții încununați. Dar nu-i osândeşte până ce nu-i judecă mai întâi. De aceea îi şi aşază înaintea Lui şi le spune păcatele. Ei vor grăi cu blândețe, dar nu le e de nici un folos acum blândețea. Şi pe bună dreptate, că au trecut cu vederea milostenia, fapta aceea atât de mult iubită de Dumnezeu. Profeții neîncetat spuneau aceasta: *Milă voiesc, şi nu jertfă* (Osea 6, 6)*,* iar Legiuitorul, prin toate, spre milostenie i-a îndemnat şi cu cuvântul şi cu lucrul. Însăşi firea oamenilor tot asta îi învață.

Uită-te la ei! Nu sunt lipsiți de o faptă bună sau două, ci de toate faptele bune. Nu numai că nu L-au hrănit pe Hristos, pe când era flămând, nici nu L-au îmbrăcat când era gol, dar n-au făcut nici ce era mai uşor: nu L-au cercetat când era bolnav. Şi uită-te ce uşoare porunci a dat! N-a spus: În temniță eram şi nu M-ați eliberat! Bolnav eram şi nu M-ați vindecat! Nu! Ci a spus: *Nu M-ați cercetat* şi*: N-ați venit la Mine*. Nici când le-a poruncit sa-L hrănească pe când era flămând, porunca Lui n-a fost împovărătoare. Nu le cerea masă bogată şi scumpă, ci atât cât era de trebuință, hrana cea de nevoie; şi le-o cerea în haină de cerşetor. Deci toate sunt în stare să-i pedepsească. Era puțin ce le cerea. O pâine. De plâns era cel ce cerea. Un sărac. Spre milă îi împingea firea celui ce cerea. Era om. De dorit era făgăduința. Făgăduise împărăția cerurilor, înfricoşătoare era pedeapsa. Amenințase cu gheena. Mare era vrednicia Celui Ce primea milostenia. Dumnezeu o primea prin mâinile săracilor. Covârşitoare era cinstea. Primise Dumnezeu să Se coboare atât de mult. Drept era datul. Primea din averile Sale”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 896)

„Apoi, ca să vezi (…) cât e de dreaptă judecata, Domnul îi laudă mai întâi pe cei care au făcut fapte bune şi spune: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moşteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii, că am flămânzit şi Mi-ați dat să mănânc* şi toate celelalte. Dar ca să nu spună cei osândiți: Nu aveam cu ce face milostenie, Hristos îi osândeşte, punându-le în față pe ceilalți oameni care au fost în aceeaşi stare ca şi ei; aşa precum le osândeşte pe fecioarele cele nebune, punându-le în față pe fecioarele cele înțelepte, cum osândeşte pe sluga care se îmbăta şi se îmbuiba, punându-i în față sluga cea credincioasă, cum osândeşte pe cel ce a

ascuns talantul în pământ, punându-i în faţă pe cel ce a adus încă doi talanţi, Hristos osândeşte pe fiecare om păcătos punându-i în faţă pe cei ce au făcut fapte bune". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 897)

„Dacă nu cutezăm să ne uităm în ochii tatălui nostru, când ştim că i-am greşit, cum vom putea să ne uităm atunci în ochii lui Hristos, Care-i mai presus de blând decât un părinte?" (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 869-870)

„Cel care n-are grijă decât să nu fie dispreţuit de oameni şi care nu roşeşte de a face răul înaintea lui Dumnezeu, dacă nu face pocăinţă, va fi hulit în ziua judecăţii, nu înaintea unui om, ci în faţa lumii întregi. În sfârşit, că acolo se va afla o adunătură mare, pentru ca să vadă faptele noastre bune şi rele, aceea vă învaţă pilda cu oile şi cu caprele, (Mt., 25, 31). Sfântul Pavel vă zice la fel: *Pentru că noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea judecăţii lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău* (I Cor., 5, 10). Şi încă: *El va descoperi gânduri ascunse ale inimii* (I Cor., 4, 5).

(…) Gândiţi-vă deci că în această zi, nu vă va fi posibil să vă ascundeţi de oameni, şi atunci totul va fi în faţa ochilor voştri ca un tablou, ca fiecare să-şi pronunţe hotărârea împotriva sa însuşi. Exemplul bogatului nu ne îngăduie să ne îndoim de aceea. El îl vede cu ochii săi pe săracul pe care l-a dispreţuit, vreau să spun pe Lazăr, şi pe cel ce l-a respins cu ură; acum el îl roagă să-i răcorească puţin limba cu degetul lui (Lc., 16, 19)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, pp. 164-165)

„Cel care acum ne iartă păcatele noastre acum, va fi Judecătorul nostru; Cel ce a murit aici pentru noi, va fi să ne judece aici pe întregul neam omenesc. Iisus Hristos *va apărea*, zice Sfântul Pavel, *nu pentru a ierta păcatele, ci pentru mântuirea celor ce-L aşteaptă* (Evr., 9, 28)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIX, 1, p. 187)

„Cine ne va apăra în cealaltă lume? Va fi aceasta prietenia, rudenia, vor fi acestea în favoarea noastră? Ce zic eu, favoare? Chiar când l-am avea ca Noe ca tată, sau pe Iov, sau pe Daniel, toate acelea nu ne vor sluji la nimic dacă faptele noastre ne învinuiesc; pentru tot ajutorul şi asigurarea n-avem nevoie decât de virtute. Ea singură ne va putea apăra de orice pericol şi ne va scăpa de focul veşnic; ea ne va face să intrăm în împărăţia cerurilor ..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLIX, 2, p. 242)

„Cel ce s-a bucurat de o mai mare învățătură, este vrednic a primi şi o mai mare pedeapsă pentru nelegiuiri. Aşadar cu cât vom fi mai înțelepți şi mai puternici, cu atât mai mult vom fi pedepsiți păcătuind. De eşti bogat, ți se cere mai mult ca celui sărac; de eşti înțelept, ți se cere mai multă supunere; de eşti investit cu vreo putere, ți se cer şi succese mai strălucite, şi, în fine, la toate trebuie să contribui în măsură cu puterea pe care o ai.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 73)

„Grozav este acel tribunal, înfricoşat este tronul acela, responsabilitățile sunt încărcate de cutremur, râu de foc curge atunci. *Nimeni însă nu poate să scape de la moarte, nici să plătească lui Dumnezeu preț de răscumpărare* (Psalmi 48, 7). Adu-ți aminte de cele spuse în Evanghelie, de îngerii care trec în toate părțile, de cămara de nuntă închisă, de candelele cele stinse, de puterile care târăsc în cuptorul cel cu foc. Mai gândeşte-te apoi şi la aceea, că dacă astăzi s-ar aduce de fată aici în Biserică vreo faptă ascunsă a unuia dintre noi, cât de mult nu ar dori acela ca mai degrabă să se deschidă pământul şi să-l înghită de viu, decât să aibă atâția martori ai răutății sale! Dar încă atunci ce nu vom suferi, când cele ascunse ale noastre vor fi aduse în mijlocul întregii lumi, ca într-un teatru strălucit şi vestit, şi când cei ce ne cunosc şi cei ce nu ne cunosc se vor uita curioşi la toate faptele noastre?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, pp. 81-82)

„Noi nu vom da seamă numai de propriile noastre rele, ci şi de acelea prin care i-am poticnit pe alții.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 467-468)

„Vom da seamă până şi de cele mai mici dintre păcate, precum şi pentru meritele noastre, mari sau mici, va fi cea mai exactă cercetare. Vom da seamă şi de privirile cele desfrânate, şi de cuvintele cele zadarnice, şi de râsul cel prostesc, şi de beția cea aiuritoare. Vom lua plată chiar şi pentru un pahar cu apă rece, ba şi numai pentru o picătură.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 548)

„… cei împreună-robi cu noi, şi cari au izbutit în faptele cele bune, vor osândi atunci pe toți cei ce au rătăcit calea: cel milostiv pe cel crud şi nemilostiv, cel bun pe cel viclean, cel blând pe cel aspru, cel ce voieşte binele altuia pe pizmuitor, iubitorul de înțelepciune pe iubitorul de slavă deşartă, cel harnic pe cel trândav, cel întreg-cugetător pe cel desfrânat. Aşa

va face Dumnezeu la judecata noastră şi aşa va orândui pentru fiecare ceată, pe unii lăudându-i şi pe alţii pedepsindu-i. Însă să nu fie ca vreunul din cei de faţă să se găsească printre cei pedepsiţi şi necinstiţi, ci printre cei încununaţi şi care se bucură de Împărăţia Cerurilor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, p. 21)

„Ce mulţumire ai tu, spune-mi, când, primind partea de moştenire de la tatăl tău, nu faci nimic şi cheltuieşti totul în zadar? Nu ştii că nu cu toţii vom avea aceeaşi răspundere, ci cei ce s-au bucurat aici de o mare slobozenie vor fi judecaţi mai aspru, iar cei ce au trăit în necazuri, strâmtorări, sărăcie, sau altceva de acest fel vor fi judecaţi mai cu blândeţe?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 53)

„Să ascultăm glasul lui Pavel, care zice că *noi toţi trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos* şi să zugrăvim acel divan, şi să ni-l închipuim că ne stă de faţă acum şi ni se cere răspuns. Eu vă voi spune aceasta mai pe larg, pe când Pavel, fiindcă vorba îi era despre necazuri şi nu voia ca iarăşi să-i mai întristeze şi cu aceasta, nu a mai stăruit cu vorba, ci spunând pe scurt că *va lua fieştecare dupre cum a lucrat*, iute a trecut mai departe. Deci să ne închipuim, zic, că acel divan ne stă de faţă şi fiecare să-şi întrebe conştiinţa lui, şi chiar să-şi închipuie pe judecător că este de faţă, şi că totul se descoperă şi se aduce la mijloc. Căci nu urmează ca noi să stăm de faţă cum s-ar întâmpla, ci ni se vor şi descoperi faptele. Aşadar, nu v-a pălit obrazul de ruşine? Aşadar, nu v-aţi spăimântat? Deci dacă acum, când încă faptul nu se desfăşoară înaintea noastră, ci numai ni l-am închipuit în cugetul nostru, şi încă ne prăpădim din pricina conştiinţei noastre - apoi ce vom face atunci, când acel divan va sta de faţă, când întreaga lume va fi de faţă, când vor sta acolo îngeri şi arhangheli, când şi celelalte stăpânii şi puteri, când vor fi răpirile acelea în nouri, când drumul tuturor va fi încărcat de groază şi cutremur? Ce vom face când vor suna trâmbiţele cele neîntrerupte, glasurile acele nesfârşite ?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 106)

„*Căci in iad,* zice, *ce se va mărturisi Ţie?* (Ps., 6, 6). Acolo este tribunal, şi nu este atunci timp de pocăinţă. Cât nu s-a văicărit bogatul acela către Avraam? Dar nimic n-a folosit. Câte nu ziceau cei ce nu au hrănit pe Hristos? Şi cu toate acestea au fost aruncaţi în focul cel nestins şi veşnic. Câte nu au zis şi acei ce au făcut fărădelegi: *Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am proorocit, şi nu cu numele Tău draci am scos*? (Mt., 7, 22). Şi cu toate acestea nu au fost cunoscuţi de El. Toate acestea se vor petrece

atunci, şi nici un folos nu vom avea, dacă nu vom face acum binele. Să ne temem deci, ca nu cumva să zicem şi noi atunci: *Doamne, când Te-am văzut flămând, şi nu Ţi-am dat să mănânci*? (Ibid., 25, 37). Acum să-L hrănim, nu o zi, nici două, nici trei, căci zice Scriptura: *Milostenia şi credința să nu-ți lipsească* (Prov., 3, 3). Nu a zis: *fă milostenie o dată, sau de două ori,* pentru că şi fecioarele acelea aveau untdelemn în candelele lor, însă nu de-ajuns. Astfel că avem nevoie de mult untdelemn, şi ca un măslin roditor trebuie a sta noi în casa Domnului. Fiecare din noi să cugetăm la sarcinile de păcate pe care le avem, şi să aşezăm ca cotra-balanță binefacerile noastre, şi încă mai multe chiar să punem în cumpănă, pentru ca nu numai păcatele să se stingă, dar încă ca dreptățile noastre să se aibă în vedere la justificarea noastră. Dacă nu vor fi tot pe atâtea fapte bune, pe câte fapte rele sunt în sarcina noastră, ba încă chiar mai multe, ca astfel din cele prisoselnice să ni se calculeze la justificarea noastră, nimeni nu ne va putea sustrage de la pedeapsă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, pp. 252-253)

„... întregul univers zguduindu-se, trâmbițele răsunând, cele dintâi cete îngereşti trecând pe dinainte tuturor, apoi celelalte, cetele din al doilea rang, din al treilea, în sfârşit, miile de cete trecând pe dinaintea celor de pe pământ; trecând Heruvimii – şi multe, ba chiar nenumărate sunt aceste cete – apoi Serafimii; iar El, venind întru slava cea negrăită; în sfârşit, trecând toate acele cete spre a aduce pe cei vrednici înaintea Celui ce stă pe tronul slavei. Vor trece apoi şi cei de pe lângă Pavel, toți care au fost cinstiți şi iubiți de el, toți aceştia, zic, încununați, lăudați, cinstiți de Împăratul cerurilor şi de toată oastea cea cerească. Iar atunci unii vor fi cinstiți, iar alții necinstiți, şi ce poate fi mai înfricoşător?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 247)

„Când pe unii îi va primi pentru a-i duce la Părintele Său cel ceresc, iar pe alții îi va părăsi şi îngerii îi vor trage cu de-a sila în jos, când ei vor plânge, căutând cu privirea la focul gheenei, fiind dați pildă întregii lumi, credeți că puțină durere vor suferi?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 249)

„Căci dacă nu este nici judecată, nici recompense, nici tribunal, apoi din ce cauză am fost cinstiți cu un astfel de dar, cu darul cuvântului, sau al rațiunii, şi toate le avem spuse nouă? De ce oare noi stăpânim şi animalele şi toate celelalte sunt stăpânite? Priveşte cum diavolul din toate părțile se grăbeşte a ne îndupleca să ignorăm darul lui Dumnezeu. Amestecă la un loc

pe sclavi cu stăpânii lor, întocmai ca şi un neguțător de sclavi, sau slugă nerecunoscătoare, care se sileşte de a trage pe cel liber în aceeați înjosire ca şi dânsul. Dar apoi, mi se pare că cel ce distruge ideea de judecată, distruge totodată şi ideea de Dumnezeu. Diavolul este întodeauna acelaşi, căci el ne pune înainte, toate în mod metodic, şi nu deodată, ca astfel să ne păzim de el. Dacă nu este judecată, apoi Dumnezeu nu este drept, — acestea le vorbesc ca om, — dar dacă Dumnezeu nu este drept, apoi nu este Dumnezeu, şi dacă Dumnezeu nu există, apoi totul din lume se poartă la întâmplare, nu este prin urmare nici virtute nici realitate. Dar el nu spune nimic pe față din acestea. Ai văzut cum el voieşte a aduce pe om în rândul necuvântătoarelor, sau mai bine zis în rândul fiarelor sălbatice, în randul demonilor? Deci să nu-i credem lui. Este judecată omule!" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 29)

„Nu crede elinul în judecata cea mai de pe urmă? Aceleaşi suferă ca şi tine, fiindcă şi el are pe mulți din ai săi, care au filozofat asupra acestui punct, deşi spuneau că va suferi numai sufletul separat de corp, dar cu toate acestea au stabilit şi ei un tribunal oarecare. Însemnătatea acestui principiu este atât de învederată, încât nu este nimeni să o ignore, ci şi poeții şi cu toții în fine concordă în aceea că va fi un tribunal, va fi judecată. Astfel că şi el mai intâi nu credea celor spuse de ai săi.

Nici iudeul nu se îndoieşte despre aceasta, şi nici chiar cel mai simplu om. De ce dar să ne înşelăm pe noi înşine? Iată, asemenea vorbe le spui mie, dar ce vei putea spune lui Dumnezeu Care a plăsmuit inima noastră, a fiecăruia în parte? Cei vei raspunde Lui, Care ştie toate cele din cugetul tău? Ce vei spune Celui ce există şi lucrează, şi este mai tăios decât orice sabie ascuțită pe amândouă părțile?

Căci spune-mi cu sinceritate: tu nu te scârbeşti în sufletul tău când păcătuieşti? Dar, cum oare s-a putut infiltra în tine o astfel de înțelepciune? Tu singur te mâhneşti şi-ți pare rău de păcatul făcut, dar oare Cel ce ți-a dat o astfel de pricepere, lasă ca totul din lumea aceasta să se poarte încolo şi încoace fără nici o rațiune, fără nici un scop final? Regula generală este şi va fi: nici un muritor care vieţuieşte în fapte bune nu se îndoieşte despre judecata cea mai de pe urmă, fie el elin, fie eretic, şi nimeni din cei ce trăiesc în fapte rele — afară poate de puțini — nu acceptă credința despre înviere." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 31)

„Singură prezența Lui (a lui Hristos – n.n.) va fi pentru unii lumină, iar pentru alții pedeapsă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către*

Tesaloniceni, omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 307)

„*Veniţi,* zice, *binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi Împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii,* şi iarăşi: *Duceţi-vă de la mine blestemaţilor în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui.* Să nu ascultăm aceste vorbe cum s-ar întâmpla, ci să le scriem aşa zicând pe fruntea noastră, şi să ne închipuim că El este de faţă acum, că ne grăieşte acestea, şi că ne trimite în focul acela. Ce fel de suflet vom avea atunci? Ce mângâiere? Ce vom suferi, când vom fi tăiaţi în două? Ce vom face, când vom fi acuzaţi pentru răpiri şi furtişaguri? Ce îndreptare vom avea atunci? Ce cuvânt blajin vom auzi atunci? Nici unul, ci legaţi cu privirile în jos, vom fi traşi spre gura cuptorului celui de foc, spre acea mare de foc, spre întunericul cel mai dinafară, spre veşnicele munci, şi nemaiputând face nimic pentru scăparea noastră. *Şi peste toate acestea,* zice, *între noi şi între voi prăpastie mare s-a întărit ca cei ce ar vrea să treacă de aici la voi să nu poată, nici de acolo la noi să treacă* (Luca 16, 26), aşa că de nevoie că vom fi arşi de-a pururea, nimeni ajutându-ne, nici tată, nici mamă, şi nimeni, în fine, oricât de mare curaj ar avea către Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, pp. 363-364)

„Încă puţin şi se va face cercetarea fiecăruia dintre noi, când toţi ne vom înfăţişa înaintea înfricoşătorului scaun de judecată al lui Hristos, însoţiţi de faptele noastre, când cu ochii noştri vom vedea aici, lacrimile orfanului, acolo desfrânările noastre neruşinate, cu care ne-am înnebunit sufletele; ici suspinele văduvelor, acolo purtarea nemiloasă faţă de săraci, jefuirea sărmanilor; şi nu numai acestea şi cele asemenea acestora, ci şi faptele noastre netrebnice, pe care le-am săvârşit cu mintea. Că Hristos a spus că este Judecătorul al gândurilor, Judecător al cugetelor; şi iarăşi că cercetează *inimile şi rărunchii* şi că răsplăteşte *fiecăruia după faptele lui*. (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, pp. 69-70)

„Şi după cum celor din dreapta le-a dăruit împărăţia pentru milostenia lor, tot aşa şi pe cei din stânga i-a ameninţat cu pedeapsa, pentru asprimea lor. *Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în întunericul cel mai din afară, care este gătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25, 41).

- Pentru ce? Pentru care pricină?

Pentru că am flămânzit, şi nu Mi-aţi dat să mănânc (Matei 25, 42).

N-a spus: *că ați făcut desfrânare, că ați făcut adulter, că ați furat, că ați dat mărturie mincinoasă, că ați jurat fals*. Toată lumea ştie că şi acestea sunt păcate, dar vin în urma neomeniei şi a nemilosteniei.

- Pentru ce, Doamne, nu pomeneşti şi de celelalte căi de păcat?

- Nu judec păcatul, răspunde Domnul, ci neomenia! Nu judec pe păcătoşi, ci pe cei ce nu s-au pocăit. Pentru neomenie vă osândesc! Ați avut un leac atât de bun pentru mântuire, milostenia, cu care puteați şterge orice păcat, şi ați disprețuit o atât de mare binefacere. Ocărăsc neomenia, ca rădăcină a păcatului şi a toată necredința; laud omenia, ca rădăcină a tuturor bunătăților. Pe unii îi ameninț cu focul cel veşnic, iar altora le făgăduiesc Împărăția cerurilor." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, pp. 151-152)

„Aici, în tribunalele acestea de jos, drepții sunt osândiți, nedrepții scapă, vinovații – eliberați, iar nevinovații pedepsiți. Judecătorii, cu voie sau fără voie, de multe ori greşesc când judecă, sau se înşeală pentru că nu ştiu de partea cui e dreptatea, sau dau hotărâri nedrepte, cu bună ştiință, pentru că sunt cumpărați cu bani. La tribunalul de sus nu se întâmplă aşa, căci Dumnezeu este judecător drept, iar judecata Lui ca lumina iese şi nu-i umbrită nici de întuneric, nici de neştiință." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 92)

„*Atunci se vor clătina puterile cerurilor* (Matei 24, 29), adică Îngerii. Cutremur îi va cuprinde atunci şi frică mare.

- De ce? Spune-mi, te rog.

- Pentru că înfricoşătoare va fi Judecata aceea. Toată firea omenească va fi judecată şi va sta înaintea înfricoşătorului Judecător.

- Dar pentru ce se tem şi se cutremură Îngerii? Că n-au să fie ei judecați.

- Nu! Dar cum atunci când judecă un voievod se tem şi se cutremură de frica judecătorului nu numai cei vinovați, ci şi cei din jurul lui, cu toate că nu se ştiu cu nimic pe cuget, tot aşa şi atunci, când va fi judecată firea noastră, se vor teme şi Îngerii din pricina marii lor frici de judecător, cu toate că nu se ştiu cu nimic pe conştiință." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 95)

„Că Stăpânul nostru obştesc va veni şi nu va zăbovi. Va veni urmat de oştiri, de cete de îngeri, de mulțimi de arhangheli, de cete de mucenici, de coruri de drepți, de cinuri de profeți şi de apostoli, şi în

mijlocul acelor oştiri netrupeşti se va vedea împăratul într-o slavă nespusă şi negrăită.” (*Omilia I la Rusalii*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 212)

„Atunci se vor deschide cărţile (Daniel 7, 10) şi va începe o judecată înfricoşătoare şi cutremurătoare. Ca într-un tribunal se vor citi toate faptele vieţii noastre.” (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 212)

„Numai în viaţa de aici se arată îndelunga Mea răbdare. Va veni un timp când se va închide uşa acestei bunătăţi. Va veni un timp când nu vor folosi lacrimile picurate din ochii păcătoşilor. Va veni un timp când trâmbiţele vor suna pretutindeni şi vor vesti a doua Mea venire, când îngerii vor străbate tot pământul, aducând la judecată numărul nesfârşit de morţi, când Mi se va aşeza scaunul de judecată, când voi merge pe puterile cele de sus, când începătoriile şi stăpâniile îmi vor însoţi venirea, când luminătorii împărăţiei Mele vor lumina tot pământul, când se vor deschide cărţile tuturor vieţuitorilor de pe pământ, când legile vor fi respectate cu nestrămutare, şi demonii vor da pentru toate socoteală, când cel judecat va sta în faţa judecăţii, având lângă el numai faptele sale, când gândurile îl vor învinui, cugetul îl va vădi, când duhurile cele rele vor fi cu luare-aminte la cuvintele Judecătorului, când cuptorul aşteaptă sentinţa Judecătorului, când cuvintele: *Miluieşte-mă!* sunt fără de folos celui ce le strigă.” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 543)

„*Şi va pune oile de-a dreapta, şi iezii de-a stânga* (Matei 25, 33). Şi unii şi alţii, oameni.

- Dar pentru ce unii sunt numiţi oi, iar alţii iezi?
- Pentru ca să afli că-s numiţi aşa nu din pricina deosebirii de fire, ci din pricina deosebirii de voinţă.
- Dar pentru ce-s numiţi iezi cei care n-au dat milostenie?
- Pentru că iedul este un animal care nu dă nimic; nu dă stăpânilor lui nici lapte, nici pui, nici păr. Nu poate da nimic din pricina vârstei lui crude. De aceea Domnul a numit iezi pe cei care nu dau rod de milostenie, iar pe cei din dreapta, oi. Dărnicia oilor e mare. Ele dau lână, şi pui, şi lapte.

Ce le spune Domnul celor din dreapta? *M-aţi văzut flămând şi M-aţi hrănit; gol şi M-aţi îmbrăcat; străin şi M-aţi primit* (Matei 25, 35-36). Celor din stânga însă le grăieşte cu totul dimpotrivă. Şi doar şi unii şi alţii sunt

oameni. Au primit aceleaşi făgăduinţe şi unii şi alţii, aceleaşi răsplăţi le stăteau în faţă şi unora şi altora pentru faptele lor bune. Acelaşi Hristos a venit şi la unii şi la alţii, cu aceeaşi goliciune şi la unii şi la alţii, cu aceeaşi foame, la fel de străin. Toate au fost egale şi pentru unii şi pentru alţii.

- Dar atunci, pentru ce sfârşitul n-a fost egal?

- Pentru că voinţa le-a fost deosebită. Ea singură a făcut deosebirea dintre ei. De aceea unii se sălăşluiesc în iad, alţii în împărăţia cerurilor. Dacă diavolul ar fi fost de vină pentru păcatele lor, n-ar fi fost ei pedepsiţi, căci altul a păcătuit şi i-a împins la păcat.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* pp. 44-45)

,,Atunci, la ziua judecăţii, nu vor osândi numai popoare pe popoare, ci, în multe cazuri, un singur om va osândi un popor întreg, când se va vedea că au rămas neînşelaţi cei care puteau fi înşelaţi şi au fost biruiţi cei care trebuia negreşit să biruie.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 46)

,,Să ne înfăţişăm, rogu-vă, înaintea scaunului Judecăţii lui Dumnezeu, ca şi cum El ar sta înaintea noastră, ca şi cum Judecătorul ar fi aşezat pe dânsul şi ca şi cum toate faptele noastre ar fi descoperite. Aşa, noi trebuie nu numai să ne arătăm înaintea acestui scaun de judecată, ci vom fi înaintea lui cu totul dezveliţi. Nu roşiţi oare? Adeseori am voit noi mai bucuroşi să murim decât unele fapte de ruşine ale noastre să fie cunoscute prietenilor noştri celor vrednici de cinste. Dar ce vom simţi noi atunci când păcatele noastre vor fi descoperite îngerilor şi oamenilor, şi nouă înşine ne vor fi ţinute înaintea ochilor?

Dumnezeu chiar zice, prin Psalmistul: *Mustrate-voi şi voi pune Înaintea feţei tale păcatele tale* (Ps. 49, 22). Deci noi chiar acum, când Ziua Judecăţii este încă departe şi numai se vesteşte, murim de groaza conştiinţei, ce va fi cu noi atunci când toată lumea va fi adunată, când toţi îngerii şi oştirile cereşti vor fi de faţă, când trâmbiţele vor suna, când drepţii se vor răpi în nori şi se va înălţa un grozav ţipăt de tânguire al păcătoşilor? Ce groază ne va cuprinde atunci? *Unul – zice Domnul – se va lua, altul se va lăsa* (Mt. 24, 40). Ce vor simţi ei, când vor vedea că unii s-au luat cu cinste mare, iar ei, dimpotrivă, au fost respinşi cu multă ruşine? Această durere, eu zic şi mă jur, că nu este cu putinţă a se descrie prin cuvinte. Văzut-aţi pe cineva care se duce la moarte? Ce socotiţi voi că trebuie să simtă un astfel de

biet păcătos când face această tristă cale de pe urmă? Ce n-ar face şi n-ar suferi el bucuros, numai să scape de această înfricoşată pedeapsă de moarte?

Dar ce vorbesc eu despre cel osândit la moarte? La o execuție se adună mulțime de popor, dintre care aproape nici unul nu cunoaşte bine pe nenorocitul acela. Însă dacă ar putea cineva să se uite în inimile acelor mii, ce stau împrejur, cu greu s-ar putea afla unul care să fie aşa de vârtos la inimă sau aşa de crud şi nesimțitor, încât duhul lui să nu fie cuprins de frică, mâhnit şi zdrobit. Iară dacă noi ne tulburăm şi ne mişcăm atâta când se duc la moarte alții, care nu sunt aproape de noi, ce vom simți oare noi atunci când ne va ajunge pe noi înşine o soartă cu mult mai înfricoşată, când noi vom fi încuiați afară de bucuria cea negrăită şi osândiți la munca cea veşnică?” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 19-21)

,,O, închipuie-ți în duhul tău cerul, această înălțime nesfârşită, această lumină strălucitoare, cetele îngerilor şi ale arhanghelilor, şi toate puterile cereşti şi stăpânirile, şi totodată gândeşte la Ziua Judecății; atunci vei socoti mică toată mărirea cea pământească şi vei vedea o privelişte care te va umple de fiori şi de groază! Tu vei vedea, cu duhul, cum cerul se deschide şi Unul Născut Fiul lui Dumnezeu, întru mărirea Sa pogoară la Judecată, înconjurat nu de sute, ci de multe mii de îngeri. Toate se vor umple de groază şi de frică, pământul se va despica şi toți oamenii, de la Adam, vor ieşi şi vor învia. Iar Hristos însuşi se va arăta cu o mărire care, prin strălucirea sa, va întuneca lumina soarelui şi a lunii. Ah, ce nepricepere ar fi, când pe noi ne aşteaptă astfel de bucurii şi mărire, să nu ne lipsim cu totul de acestea de acum şi să nu gândim la amăgirea Satanei, care ne abate de la nişte lucruri aşa de mari, dându-ne pulbere şi noroi pentru ca să ne răpească cerul, arătându-ne chipuri de umbre pentru ca să ne smulgă bunurile cele adevărate ! Iar chipuri de umbră sunt bucuriile şi bogățiile cele pământeşti. Când va veni atunci lumina, se va arăta că cei ce adeseori păreau cei mai bogați, sunt într-adevăr cei mai săraci. Acum noi, iubiților, ştiind toate acestea, să fugim de înşelăciunea Satanei, ca să nu ne osândim împreună cu dânsul şi să nu ne zică Judecătorul: *Duceți-vă de la mine, blestemaților, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui* (Mt. 25, 41).” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 26-27)

„Când va veni ziua cea mare a judecății, când se va pune scaunul de judecată, când se va aşeza pe scaun Judecătorul, când râul de foc va curge pe dinainte şi se vor cerceta toate faptele noastre (Dan., 7, 9-10), atunci nu ni se

mai îngăduie să ne ştergem şi să ne spălăm păcatele; vrând-nevrând, vom primi pedeapsa cuvenită faptelor noastre; nimeni nu va putea mijloci atunci pentru noi, chiar dacă ar fi cineva care să aibă înaintea lui Dumnezeu aceeaşi îndrăznire ca şi bărbații mari şi minunați în credință; chiar dacă Noe, Iov şi Daniel s-ar ruga pentru fiii şi fiicele lor, rugămintea lor nu va avea nici un folos; atunci, neapărat, cei care au păcătuit vor fi pedepsiți veşnic, iar cei care au făcut fapte bune vor fi cinstiți veşnic." (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 144-145)

„Chiar dacă eşti necredincios şi păgân, totuşi vei primi argumentul meu. Ai auzit negreşit de râurile Cocit şi Piriflegeton, de apa Stixului şi de Tartar, care sunt tot atât de departe de pământ pe cât este departe pământul de cer, şi ai auzit şi de multele feluri de munci de acolo. Cu toate că păgânii n-au putut să spună aceste lucruri aşa cum sunt ele în realitate, pentru că au formulat aceste idei prin propriile lor puteri de cugetare şi prin înțelegerea greşită a propriilor noastre învățături, totuşi şi-au făcut o oarecare idee despre judecata viitoare. Vei găsi printre păgâni, poeți, filosofi, oratori şi alți mulți gânditori, care au cugetat şi au scris despre această învățătură." (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 238)

„Oare, cei care-şi îndreaptă toată grija spre plăcerile simțurilor, chiar dacă viața aceasta ar trece pentru ei fără să încerce vreo durere, ba cu multă plăcere, oare, nu vor fi alungați, ca de un bici, de glasul conştiinței lor..." (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 239)

„Neapărat cu toții ne vom înfățişa înaintea Judecătorului (I Tes., 4, 1-16) şi vom vedea ziua aceea în care toate vor fi goale şi descoperite (Evr., 4, 13), nu numai faptele, nici numai cuvintele, dar chiar şi gândurile.

Chiar dacă acum unele dintre faptele noastre ni se par neînsemnate, atunci vom suferi pentru ele înfricoşătoare pedepse. Astfel, Judecătorul ne va cerceta atunci cu cea mai mare scumpătate dacă ne-am îngrijit atât de mântuirea noastră, cât şi de mântuirea aproapelui." (*Apologia vieții monahale*, 1-2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 243-244)

„…cei osândiți nu numai că sunt făcuți de ruşine, că-şi acoperă fețele şi caută în jos, dar sunt şi porniți pe drumul ce duce la foc, sunt târâți la

chinuri şi daţi în stăpânirea puterilor celor neîndurătoare; şi suferă toate acestea în vreme ce toţi cei ce-au făcut bine şi au săvârşit în viaţă fapte vrednice de viaţa cea de veci sunt încununaţi, sunt strigaţi şi stau în faţa tronului împărătesc.

Acestea se vor întâmpla în ziua judecăţii." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 12-13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 350-351)

,,Atunci nu va mai fi nevoie de martori, nici de pârâşi, nici de dovezi, nici de probe, ci înseşi faptele noastre, aşa cum le-am săvârşit, se vor înfăţişa ochilor noştri." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 61)

,,Să ne gândim ce vom face în ziua cea înfricoşată, când groaza nu va ţine o clipă, ci veacuri nesfârşite, când vor fi râuri de foc, urgii ameninţătoare, puteri care să ne târască la judecată, scaunul cel înfricoşător, tribunalul cel care nu se lasă înşelat, când ni se vor pune înaintea ochilor faptele fiecăruia şi nu va fi nimeni să sară-n ajutor, nici vecin, nici apărător, nici rudă, nici frate, nici tată, nici mamă, nici străin, nimeni! Spune-mi, ce vom face atunci?" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 126)

,,Când va trece ziua şi va veni noaptea cea înfricoşată, dar, mai bine spus, ziua aceea, că este noapte şi pentru cei păcătoşi, dar şi pentru cei drepţi; când va lua sfârşit spectacolul, când vor cădea măştile, când va fi cercetat fiecare şi faptele lui, nu fiecare şi bogăţia lui, nu fiecare şi dregătoria lui, nici fiecare şi onorurile lui, nu fiecare şi puterea lui, ci fiecare şi faptele lui, şi dregătorul, şi împăratul, şi femeia, şi bărbatul, când ni se va cere viaţa noastră şi faptele noastre bune, nu măreţia funcţiei, nici netrebnicia sărăciei, şi nici tirania dispreţului, când ni se va spune: *Adu faptele tale, de eşti rob, fapte mai bune decât ale celui liber, de eşti femeie, fapte mai pline de curaj decât ale bărbatului*, deci când vor cădea măştile, atunci se va vedea cine este bogat şi cine este sărac." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 136-137)

,,*Asemănatu-s-a Împărăţia cerurilor cu un împărat care a voit să se socotească cu slugile sale* (Matei 18, 23). Să nu treci în grabă pe lângă cuvintele acestea, ci deschide-mi mie tribunalul acela propriu, intră înlăuntrul conştiinţei tale şi gândeşte-te la cele ce-ai făcut în toată viaţa ta. Iar când auzi că se socoteşte cu slugile sale, gândeşte-te că cere socoteală

tuturor oamenilor, şi împăraţilor, şi căpeteniilor, şi dregătorilor, şi bogaţilor, şi săracilor, şi robilor, şi celor liberi, că *toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos* (II Corinteni 5, 10). De eşti bogat, gândeşte-te că vei da socoteală câţi bani ai cheltuit cu desfrânatele şi câţi cu săracii, câţi ai cheltuit cu paraziţii şi linguşitorii şi câţi cu nevoiaşii, câţi ai cheltuit în stricăciuni şi câţi în iubirea de oameni, câţi ai cheltuit în desfătări, în cele nesăbuite, în beţii şi câţi cu ajutorarea celor năpăstuiţi. Vei da socoteală nu numai de felul în care ţi-ai cheltuit banii, ci şi de felul în care ţi i-ai dobândit, dacă ţi-ai adunat averea din drepte osteneli sau din răpiri şi lăcomii, dacă ai dobândit-o din moştenire părintească sau surpând casele orfanilor şi jefuind averile văduvelor. Şi după cum noi cerem socoteală slugilor noastre nu numai de banii cheltuiţi, ci şi de banii câştigaţi, şi-i întrebăm de unde au banii, de la cine i-au primit, în ce chip şi câţi, tot aşa şi Dumnezeu nu ne va cere socoteală numai de felul cum am cheltuit banii, ci şi de felul cum i-am dobândit. Nu va da socoteală numai bogatul de bogăţia lui, ci şi săracul de sărăcia lui: dacă a îndurat sărăcia cu curaj şi mulţumind lui Dumnezeu; dacă nu s-a supărat, dacă n-a deznădăjduit, dacă n-a învinuit purtarea de grijă a lui Dumnezeu când vedea că altul cheltuieşte şi chefuieşte, iar el trăieşte în neagră sărăcie. După cum va cere socoteală bogatului de milostenie, tot aşa va cere socoteală săracului de răbdare. Dar, mai bine spus, nu numai de răbdare, ci chiar şi de milostenie, că sărăcia nu-i o piedică în calea milosteniei. Dovadă, văduva care a pus doi bănuţi în cutia bisericii; cu acei doi bănuţi ea a întrecut pe cei care puseseră mult (Marcu 12, 42-44). Nu se va cere socoteală îndeaproape numai bogaţilor şi săracilor, ci şi stăpânitorilor lumii acesteia, şi judecătorilor, dacă n-au stricat dreptatea, dacă n-au judecat căutând la faţa omului, dacă n-au dat sentinţă din ură faţă de cei judecaţi, dacă n-au pronunţat hotărârile lor pe nedrept plecându-se linguşelilor, dacă n-au năpăstuit, din dorinţă de răzbunare, pe oameni fără vină. Nu numai stăpânitorii lumii vor da socoteală, ci şi întâi-stătătorii Bisericilor vor da socoteală de dregătoria lor; şi mai cu seamă acestora li se va cere mai amănunţită şi mai straşnică socoteală. În ziua judecăţii se va cere îndeaproape socoteală şi celui căruia i s-a încredinţat predicare cuvântului lui Dumnezeu, dacă nu cumva din lene sau din invidie a trecut cu vederea ceva din cele ce se cuveneau spuse, dacă prin faptele sale a arătat că a tălmăcit bine toate şi n-a ascuns nimic din cele de folos." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 229-231)

„Vom da seama atunci nu numai de fapte, ci şi de cuvinte." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 231)

„*Că pentru tot cuvântul deşert pe care-l vor grăi oamenii vor da socoteală în ziua judecății. Că din cuvintele tale te vei îndreptăți şi din cuvintele tale vei fi osândit* (Matei 12, 36-37). Dar nu numai de cuvintele noastre vom da seama, ci şi de acelea pe care le auzim. De pildă, dacă ai ascultat învinuire mincinoasă adusă împotriva cuiva. Că spune Scriptura: *Să nu-ți pleci urechea la zvon deşert*! (Ieşire 23, 1). Dacă cei ce ascultă cuvinte deşarte nu capătă iertare, ce apărare mai pot avea cei ce hulesc şi învinuiesc?

Dar pentru ce vorbesc eu de cuvintele rostite şi de cele auzite, când avem să dăm socoteală chiar de gândurile noastre?" (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 231-232)

„Când auzi dar că *Împăratul va cere socoteală slugilor Sale*, să nu treci cu nepăsare pe lângă aceste cuvinte, ci gândeşte-te că va cere socoteală tuturor dregătorilor, tuturor vârstelor, şi bărbaților, şi femeilor! Gândeşte-te cum va fi tribunalul acela atunci! Gândeşte-te la toate păcatele săvârşite de tine! Chiar dacă tu îți vei uita păcatele tale, află că Dumnezeu nu le va uita, ci le va pune pe toate înaintea ochilor noştri, dacă nu ni le vom şterge mai înainte, acum, prin pocăință şi mărturisire şi prin îndepărtarea urii şi dorinței de răzbunare din sufletul nostru." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 232)

„Şi în alt loc spunând proorocul Isaia despre Hristos, zice: *Şi va fi încins mijlocul Lui cu dreptate şi coastele Lui cu adevăr învelite* (11, 5). Şi asta nu că Dumnezeu are coaste şi mijloc, căci El este fără trup, ci ne arată judecata cea nemitarnică şi neamăgită a Judecătorului. Căci nu vor mai fi năpăstuitori, învinuitori, sau cei ce dau mită, nici dreptul nu va fi lipsit de cunoştința acestora. La judecătoriile acestea de cele mai multe ori cel nevinovat se pedepseşte, iar cel vinovat scapă, pentru că se strică dreptatea. Iar când va veni Judecătorul cel drept şi nemitarnic, Cel ce are mijlocul încins cu dreptate şi coastele înfăşurate cu adevăr, toți vor dobândi cu dreptate ale lor cu de-amănuntul." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 89-90)

„... aleargă la gândul acelei zile înfricoşătoare, şi socoteşte-te în fața tribunalului celui înfricoşător, al Judecătorului cel nemitarnic, la râurile de foc care curg în fața tribunalului Aceluia şi clocotesc din pricina intensității flăcării, la săbiile ascuțite, la pedepsele cumplite, la chinul care n-are sfârşit, la întunecimea fără nici o lumină, la întunericul cel din afară, la viermele neadormit, la legăturile cele de nedezlegat, la scrâşnirea dinților, la plângerea cea fără de mângâiere, la spectacolul lumii, sau mai bine zis la spectacolul fiecărei creații, de sus şi de jos; căci spune Domnul: *Şi puterile de sus se vor clătina* (Mt., 24, 29). Căci deşi nu se ştiu vinovate cu nimic, nici nu au să dea socoteală, dar văd tot neamul oamenilor şi nesfârşitele noroade judecate, nu vor sta fără teamă acolo, atât de mare va fi atunci frica. Aşadar, gândeşte-te la acestea şi la reproşurile inevitabile.

Căci Judecătorul Acela n-are nevoie de acuzatori, nici de martori, nici de dovezi, nici de probe, ci aduce în mijloc şi înaintea ochilor celor care au greşit toate aşa cum s-au făcut. Atunci nu va fi nimeni care să scape de pedeapsă, nici tată, nici fiu, nici fiică, nici mamă, nici vreo altă rudă, nici vecin, nici prieten, nici avocat, nici darea de bani, nici mulțimea bogăției, nici mărimea puterii, ci toate vor pieri ca praful, iar cel judecat va fi singur aşteptând de la cele făcute de el fie verdictul care-l eliberează, fie cel care-l condamnă. Atunci nimeni nu va fi judecat pentru greşelile pe care le-a făcut altul, ci pentru păcatele pe care le-a făcut el însuşi." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 3b-c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 155)

,,Ce vor face, oare, în ziua cea înfricoşată, la judecata cea nemitarnică, în fața neamăgitului Judecător, când cortinele cerurilor se vor strânge şi poporul îngerilor se va pogorî cu Cel Drept, când toate vor fi goale şi în văzul tuturor? Atunci nici vorbăria împestrițată a ritorilor, nici mulțimea averii, nimic altceva nu va putea să-L înduplece pe Cel Drept. Fiindcă cel Nemitarnic, Care vede cu limpezime toate, va pune înaintea ochilor tăi[266] toate păcatele, zugrăvite ca într-o icoană. Atunci nu va mai fi nici împărat, nici om simplu, nici sărac, nici bogat, nici înțelept, nici neînvățat, ci se vor smulge toate aceste măşti, şi fiecare îşi va arăta înfățişarea din cele făptuite. Nu se vor mai vedea atunci nici coroana, nici visonul. Atunci nu mai vezi pe vreunul plimbându-se în trăsuri şi înconjurat de mii de servitori,

[266] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Poate fi tradus şi *înaintea ochilor tuturor*, căci textul original nu conține decât *ochilor*, fără nici o referință pronominală. (n.s. 159, p. 73)

preumblându-se cu semeție prin piață. Ci, lepădând toate acestea, fiecare va veni gol şi îşi va avea din fapte pricina, fie de mântuire, fie de pierzanie. Şi precum vor fi fiecare din cele făptuite, aşa va fi şi judecata." (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 73-74)

„Când vom merge acolo vom da seamă pentru vremea pe care am petrecut-o cu lene şi f în poftele cele rele, dar noi cei ce stricăm darurile lui Dumnezeu ca fiul cel desfrânat, cu cât mai multă certare o să luăm noi? Adică am spurcat Sfântul Botez şi fecioria o am stricat şi am întinat-o, că de nu ne-ar învăța şi înfricoşa munca, ce rău n-am face noi? Aşa cercetează Dumnezeu pe bogați şi pe săraci, de au strâns bogăția din osteneală dreaptă sau din lăcomie şi din răpire, şi, sau la mâncări şi la curvii am cheltuit banii noştri, sau la săraci şi la cei ce au avut strâmbătate le-am ajutat. Pe cel sărac îl cercetează de suferă vitejeşte şi nu mulțumeşte lui Dumnezeu de sărăcie, văzând pe alții că sunt în noroc şi au tot felul de bogăție, şi nu bârfeşte pronia lui Dumnezeu. Şi să nu-ți pară că numai bogații şi săracii se cercetează, ci şi judecătorii şi împărații cu de-amănuntul, adică de judecă drept sau de fac fățărnicie şi nu strică dreptatea sau din pizmă fac strâmbătate cuiva sau de face sfat nedrept pentru rugămintea cuiva şi mai vârtos arhiereii şi patriarhii, că cu cât este omul mai mare în vrednicie şi în cinstea biruinței şi a stăpânirii, cu atâta se va cerceta mai tare să dea răspuns lui Dumnezeu, că dregătoriile şi stăpânirile acestea cu nimic nu se deosebesc de umbră şi de vise, pentru că mai înainte de a se face păcatul se stinge dulceața poftei, iar munca lor nu are sfârşit şi dulceața este trecătoare iar amărăciunea veşnică." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 39)

„Înalță-ți gândul şi adu-ți aminte de ziua cea înfricoşătoare în care va să vie Hristos cu multă slavă, nu cu mii sau sute de oşteni cu sulițe, ci cu mii de îngeri şi arhangheli şi atâta frică va fi în oameni care n-a fost de când este lumea, şi, de strălucirea slavei Lui, lumina soarelui şi a lunii se va ascunde şi atunci va da plata fiecăruia după faptele lui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 42)

„Când vedeți pe careva oameni răi ducându-i să-i spânzure, cum le este fața lor pietrită şi sufletul la fel, că eu pe mulți din aceia care scapă de moarte i-am auzit că în acel ceas nici pe oameni nu-i vedeau în chip de oameni, fiindu-le sufletul lor tulburat şi afară din minte. Deci de îngrozeşte

atât de tare pe oameni moartea trupească, dar când va veni moartea cea veşnică, ce vom face atunci? Când vom vedea pământul cutremurându-se şi cerul ca o coală de hârtie strângându-se, când vom vedea pe Hristos venind cu mare şi înfricoşătoare slavă, oare ce frică va avea omul cel păcătos atuncea?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 43)

„Toate lăsându-le, goi precum ne-am născut, spre înfricoşătoarea judecată mergem şi toată avuția lăsând, goi, ticăloşi, posomorâți şi întunecați, speriați, trudiți, despuiați, înspăimântați, împilați, chinuiți, cu fața la pământ şi aceasta cu ruşine acoperind-o, aşa ne sculăm şi aşa mergem şi aşa vom sta la judecata aceea nefățarnică şi groaznică, unde îngerii se cutremură, unde înfricoşătoarele scaune se pun, unde cărțile faptelor noastre se deschid, unde este râul focului celui nestins, unde este sălbaticul vierme, unde este tartarul cel neîncălzit, unde este neîncetata scrâşnire şi rânjire a dinților, unde este plângerea cea fără mângâiere, unde sunt lacrimile cele neîncetate, unde este suspinul cel necontenit, unde nu este râs ci tânguire, unde nu este lumină ci întuneric, unde nu este bucurie ci suspin, unde nu este desfătare ci judecată. Cu adevărat înfricoşător este a auzi, iar mai înfricoşător este a vedea toată zidirea totodată, sculându-se şi stând de față şi muncindu-se, dând seama de lucrurile ce a făcut cu fapta şi cu cuvântul şi pentru cele ce a păcătuit în zi şi în noapte. Mare frică va fi atunci, fraților, mare va fi ceasul acelei nevoi. Când trâmbițele vor trâmbița, stelele vor cădea, soarele se va întuneca, cerurile se vor strânge, pământul se va cutremura, puterile îngerilor vor alerga înainte, Serafimii vor striga, Heruvimii vor grăbi cele de sus şi cele de jos, cele de pe pământ şi cele de sub pământ se vor tulbura. Mormintele se vor deschide, trupurile vor învia, judecățile se vor grăbi, mare frică, nespus cutremur, şi nepovestită e nevoia care va fi atunci, mare va fi iarna aceea, mare furtună, rea primejdie, neîncetate țipete.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 125)

„Unde-s atunci părinții? Unde e tatăl care a născut? Unde e maica care s-a chinuit? Unde-s frații cei iubiți? Unde-s prietenii? Unde-s vecinii? Unde este puterea împăraților celor pământeşti? Unde este trufia judecătorilor? Unde este slava cea deşartă a bogaților? Unde-s atunci slugi şi slujnice? Unde e podoaba hainelor şi a încălțămintelor celor lucii? Unde-s cele de mătase, cele roşii, unde e strălucirea aurului? Unde e sunetul argintului? Unde e podoaba inelelor? Unde-s casele cele văruite? Unde-s grădinile? Unde-s livezile? Unde-s vistieriile cele păzite? Unde-s cei ce nu văd săracii? Unde-s cei ce urăsc dumnezeiasca credință? Unde-s cei ce nu cred că este

iad şi muncă, ca şi cum ar rămâne fără de moarte? (…) Unde-s cei ce cu timpane beau vinul? Unde-s cei ce zic: *să mâncăm şi să bem că mâine vom muri*? Unde-s cei ce zic: *să dobândim cele de aici şi pentru cele de acolo vom vedea*? Unde-s cei ce zic că *iubitor de oameni este Dumnezeu şi nu munceşte pe cei păcătoşi*? Cât se vor căi atunci cei ce zic acestea! Cât se vor ucide şi nimănui nu-i va fi milă de ei! Cât vor suspina şi nimeni nu-i va mângâia! Atunci vor grăi unii către alții zicând: o, cum ne-am greşit şi ne-am pierdut pe noi înşine! Ne învățau alții şi nu ascultam, nici nu băgam de seamă. Ne învățau şi noi ne băteam joc. Se mărturisea nouă şi nu credeam şi auzeam Scripturile şi tot ne rătăceam. Dreaptă e judecata lui Dumnezeu, cu adevărat pe drept pentru cele ce am făcut ne luăm plata. Vezi că pentru trecătoare şi necurată dulceață ne muncim în veci, puțină vreme ne-am lenevit şi veşnicului foc ne cufundăm. Pentru slavă mică şi de nimic ne-am scăpat din slava cea adevărată, pentru puțină desfătare ne-am lipsit de desfătarea Raiului, pentru bogăție pierdută ne-am scăpat de bogăția cerului, a Împărăției Cereşti. Noi am avut parte de veacul cel deşert, iar cei ce n-au avut parte acolo acum se bucură. Acum cei ce au crezut se află în desfătare, cei ce s-au păzit pe sine cu curăție, la cereasca veselie joacă cei ce au plâns, acum se veselesc în veci cei ce au risipit bogățiile lor. Acum seceră şi strâng cu veselie cei ce au lepădat cele pământeşti, acum au dobândit cele cereşti. Numai noi ticăloşii cu dreptate ne-am dat muncii şi acum strigăm şi nimănui nu i se face milă, oftăm şi n-are cine ne mântui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 126)

JUDECATA UNIVERSALĂ (gândul la Judecata finală)

„Nu se cuvine să ne pierdem vremea în zadar, ci în fiecare zi şi în fiecare ceas să avem înaintea ochilor scaunul de judecată a lui Hristos; să ne întrebăm care sunt acele fapte care ne pot da îndrăznire înaintea lui Dumnezeu şi care sunt acelea care ne măresc osânda.

Frământând aşa acestea în gândurile noastre, vom birui patimile, vom potoli şi vom omorî zburdările trupului nostru…". (*Omilii la Facere,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 66-67)

„Trebuie, frații mei iubiți, trebuie să ne folosim în toate lucrurile de o atenție foarte mare, căci noi vom da seamă exactă şi de cuvintele noastre şi de faptele noastre. Afacerile noastre nu sunt limitate la limitele strânse ale acestei vieți, ci ne aşteaptă o altă viață şi vom apărea toți la o altă judecată a Domnului. Zice Sfântul Pavel: *Pentru că noi toți trebuie să ne înfățişăm înaintea lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut în trup, ori bine,*

ori rău (2 Cor., 5, 10). Să ne gândim mereu la acest tribunal. Acesta este adevăratul mijloc de a ne apleca mereu la virtute. Precum cel ce înlătură din sufletul său amintirea acestei zile, asemenea unui cal care a prins frâul cu dinții, se aruncă în prăpastie (Psalmistul zice *Necurate sunt căile lui în toată vremea*, şi arată motivul: *Departe sunt judecățile Tale dinaintea lui* - Ps., 9, 26); la fel cel ce se teme de judecată, va merge cu modestie şi va fi reținut în toate faptele sale: *Aminteşte-ți de cele mai de pe urmă ale tale şi nu vei păcătui în veac* (Eccl., 7, 40)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIX, 1, pp. 186-187)

,,Trebuie întotdeauna a avea înaintea ochilor acea zi înfricoşată, şi astfel de a ne îndeletnici cu virtutea, pentru ca, obosindu-ne puțin, să putem lua cununile cele nepieritoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, p. 20)

„Nimeni nu ne va putea scoate din primejdie în vremea aceea, nici fratele, mă tatăl, nici fiul, nici prietenul, nici vecinul, nici altul, nimeni, ci de vom fi descoperiți din fapte, ne vom pierde cu totul. Cât de mult, de pildă, plângea bogatul acela din Evanghelie şi ruga pe Patriarh ca să trimită pe Lazăr? Ci ascultă ce spunea Avraam: *Prăpastie s-a întărit între voi şi între noi, ca cei ce vor voi să treacă de aici către voi, să nu poată, nici cei de acolo la voi să treacă* (Lc., 16, 26). Cât de mult fecioarele acelea au rugat pe celelalte ca să le împrumute puțin untdelemn pentru candelele lor? Însă ascultă şi pe acelea ce spun: *Nu cumva să nu vă ajungă nici vouă, nici nouă* (Mt. 25, 9), aşa că nimeni nu a putut să le bage în cămara de nuntă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 100)

„Câte nu vom grăi atunci, învinovățindu-ne pe noi înşine? Cât nu ne vom boci? Cât nu ne vom scânci? Dar cu nimic nu ne vom folosi, fiindcă nici corăbierii nu se vor mai putea folosi cu ceva după ce corabia s-a stricat şi s-a cufundat, şi nici doctorii după ce bolnavul a închis ochii, ci poate că de multe ori vor spune că *trebuia să facem cutare sau cutare*, însă toate vor fi în zadar. Noi trebuie a grăi toate şi a face numai cât sunt nădejdi de îndreptare, dar când nu mai suntem deloc stăpâni pe noi, totul fiind stricat, este de prisos a mai grăi. Căci şi iudeii vor zice atunci: *Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului* (Mt. 23, 39), însă cu nimic nu se vor folosi şi nici nu vor scăpa de osândă, fiindcă atunci când trebuia să grăiască aşa, nu au grăit.

Deci ca nu cumva şi noi să pătimim aşa pentru petrecerea noastră, apoi aici să ne schimbăm, ca astfel înaintea divanului lui Hristos cu îndrăzneală să stăm." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 100)

„Adu-ţi aminte de râul de foc, de viermele veninos, de judeţul cel înfricoşat, la care toate vor fi goale şi răsturnate: gândeşte-te că ceea ce acum e acoperit, atunci se va descoperi." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 181)

„Gândire mântuitoare între toate! De la ce rele, de la ce ispite, de la ce căderi ne va salva ea, dacă ne îngrijim să ne-o facem familiară?

Ea este puternică împotriva viciilor noastre.

Ea este puternică împotriva fascinaţiilor bunurilor pământeşti.

Ea este puternică, ca să ne ridice spre cer şi spre dorinţele cerului.

Ea este puternică să ne încurajeze la virtute.

Este puternică împotriva viciilor noastre. Meditarea la judecată conţine antidoturi potrivite pentru fiecare din viciile noastre. Patima necurată ne umple ea de arderile ei ucigătoare? Să ne gândim la aceste flăcări, la aceste grozave braţe ale iadului, la care ne dă judecata fără de nădejde şi fără de ajutor. Dacă limba noastră se gândeşte la oarecare ucidere de om împotriva aproapelui, *scrâşnirea dinţilor* a celui pedepsit să ni se prezinte în mintea noastră. Sunt uri ucigaşe, certuri nestăpânite care ne umplu şi ne strică inima? Să ne gândim la fecioarele nebune osândite de Tribunalul cel minunat. Într-un cuvânt, să ne gândim că pentru plăceri de o zi, pentru bucurii fugare, noi ne pregătim rele de nereparat acolo unde totul este veşnic." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 277)

JUDECATA UNIVERSALĂ („oare nu ştiţi că vom judeca pe îngeri?")

„Când mucenicii, cu toate că au fost în trup şi supuşi unor nevoi fireşti, cu toate că au fost împresuraţi de o mulţime de dureri şi suferinţe, cu toate că au dus o viaţă trecătoare şi au trăit pe pământ, au arătat că dispreţuiesc viaţa aceasta din pricina dragostei de Dumnezeu, Creatorul lor, iar dracii se arată atât de batjocoritori şi de nerecunoscători faţă de Binefăcătorul lor, cu toate că nu sunt în trup şi sunt scutiţi de durerile şi suferinţele trupului, ce cuvânt de apărare mai pot avea, ce iertare? Nici una, de nicăieri. Virtutea mucenicilor osândeşte cu prisosinţă răutatea lor. Oamenii nu-i osândesc numai pe oameni, nici

numai cei vrednici, pe cei trândavi, ci sârguința mucenicilor osândeşte pe demoni. Pavel a arătat asta prin cuvintele: *Oare nu ştiți că vom judeca pe îngeri? Cu atât mai mult pe cele lumeşti!* (I Cor., 6, 13). Prin îngeri Pavel înțelege pe îngerii diavolului, pe îngerii apostați.

- Cum îi vom judeca pe ei?, mă poate întreba cineva.

- Nu-i vom judeca stând pe scaunul de judecată şi cerându-le socoteală de faptele lor, ci prin sârguința noastră vom osândi trândăvia lor. Aşa cum a arătat tot Pavel, când spune: *Dacă şi lumea se va judeca prin voi* (I Cor., 6, 2). N-a spus: *în fața voastră*, ci *prin voi*. La fel şi atunci când Domnul spune: *Bărbații niniviteni se vor scula din neamul acesta*, nu înseamnă că ninivitenii vor cere socoteală iudeilor necredincioşi de atunci, ci că credința ninivitenilor va osândi necredința iudeilor." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 501-502)

JUDECATA UNIVERSALĂ (criteriile judecății)

„Dacă fecioarele, după atâta muncă şi atâtea sudori, n-au găsit nici o mângâiere, o protejare, unde va fi refugiul nostru, atunci când Judecătorul ne va zice cu un glas amenințător aceste cuvinte grozave: *Mi-a fost foame şi nu Mi-ați dat să mănânc* (Mt., 25, 45). Voi nu Mi-ați făcut aceste servicii, de atâtea ori de câte ori nu Mi le-ați făcut dându-le unuia din aceştia prea mici. Domnul nu zice aceea numai despre ucenicii Săi sau despre călugări, ci chiar despre toți credincioşii, oricine ar fi ei. Căci tot credinciosul dacă ar fi el rob sau cerşetor, de atunci de când crede în Dumnezeu, are dreptul să ia parte la toate bunurile noastre şi la întreagă bunăvoința noastră. Dacă, atunci când este gol sau când îi este foame, noi îl neglijăm, auzim aceste cuvinte îngrozitoare: *Mergeți în foc*. Şi sigur aceasta va fi dreptatea. În sfârşit, oare ce cere de la noi Domnul greu şi împovărător? Sau este ceva mai uşor ca ceea ce cere El de la noi? El n-a zis: Eu eram bolnav şi nu M-ați vindecat, ci: nu M-ați cercetat. El n-a zis: Eu eram în închisoare şi voi nu M-ați eliberat, ci: n-ați venit să Mă vedeți. Cu cât sunt mai uşoare aceste porunci, cu atât vor fi mai mari chinurile celor care nu le-au păzit. În sfârşit eu vă rog, este ceva mai uşor de a merge să vezi un prizonier? Ce este mai uşor şi mai plăcut?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 4, p. 301)

„Cei ce fac binele se vor bucura de bunătățile cele din ceruri, pe când acei ce deşi poate nu pot fi acuzați pentru vreun rău, dar totuşi fiincă au neglijat de a practica fie chiar una din faptele bune, vor fi târâți în focul

gheenei împreună cu cei ce au făcut totă viața lor numai rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 156)

„E mai bine ca să nu ne mai punem nişte astfel de întrebări necugetate, ca de exemplu: cel ce nu a făcut nici un rău în viața sa, dar în acelaşi timp nu a făcut şi nici un bine, în care anume loc va sta? Pentru că chestiunea e limpede. A nu face cineva binele, este acelaşi lucru cu a face răul. Căci spune-mi: de ar avea cineva un servitor, care nu ar fura, nu ar insulta, şi nici nu ar răspunde stăpânului, însă ar fi bețiv poate, şi ar sta toată ziua fără să facă vreo treabă, şi nu ar face nimic din cele ce ca servitor e dator a face, ei bine, oare pe unul ca acesta nu l-ar biciui stăpânul, nu l-ar bate? Spune-mi! Şi cu toate acestea el n-a făcut nici un rău. Însă chiar faptul că nu a făcut nimic, este în sine rău. Dar să întindem vorba mai departe, să ne raportăm şi la viața de toate zilele. Fie un agricultor, bunăoară, care întru nimic nu ne vatămă interesele nostre, nici nu ne huleşte, nici nu fură, ci numai că îşi leagă mâinele sale, şade acasă totă ziua, nici nu ară, nici nu seamănă, nici nu înjugă boii, nici vie nu lucrează, şi în fine nici nu se dedă la munca pământului; ei bine, oare nu pedepsim noi pe unul ca acesta? Deşi pe nimeni nu a nedreptățit, totuşi el nedreptățeşte, după vorba comună, prin faptul că cu nimic nu contribuie din parte-i la prosperitatea comunității în general.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 156)

„De ce în acest caz, Domnul nu vorbeşte şi despre alte modalități de mântuire, în afară de milostenie? Pentru că El nu osândeşte păcatul, ci inima împietrită; nu-i osândeşte pe cei păcătoşi, ci pe cei care nu se pocăiesc pentru păcatele lor. îi va osândi pe cei cu inima împietrită, pentru că au un mijloc atât de bun pentru mântuire — vorbesc despre milostenie, prin care se iartă multe păcate —, iar ei nu se folosesc de el.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 285)

„Dar precum a dăruit celor de-a dreapta împărăția pentru iubirea de oameni: *Veniți binecuvântații Părintelui meu de moşteniți împărăția ce vă este gata vouă de la întemeierea lumii*, aşa şi celor din stânga, nerodirea şi nevoia şi neomenia lor îi înfricoşă cu muncă: *Duceți-vă blestemaților în întunericul cel mai dinafară, care este gătit diavolului şi îngerilor lui*. Pentru ce? *Pentru că am fost flămând şi nu Mi-ați dat să mănânc*, nu zice că ați curvit, că ați făcut preacurvie, că ați furat sau ați mărturisit strâmb, şi ați jurat cu strâmbul, deşi sunt adevărate aceste rele şi pierzătoare, dar tot sunt mai jos decât neomenia şi nemilostivirea, dar pentru ce? O Doamne, nu-ți

aduci aminte şi altceva? Pentru că zici, nu judec păcatul cu nemilostivirea, nu judec pe cei ce ce au păcătuit, ci pe cei care nu s-au pocăit, pentru neomenia voastră vă osândesc, pentru ca având voi milostenia atâta doctorie de mântuire, v-ați lepădat şi ați lăsat atâta bine, deci neomenia voastră o cert, care este un izvor a toată răutatea şi a toată păgânătatea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 36)

JUDECATA UNIVERSALĂ (iubirea şi dreptatea la judecata cea de pe urmă)

„Să nu atribuie cineva lui Dumnezeu vreo cruzime, dacă pe cei ce greşesc chiar în cele mai mici, îi scoate din împărăția cerurilor. Căci dacă printre noi oamenii când face cineva vreo faptă contra legii îşi atrage urgie şi pedeapsă din partea Împăratului; chiar o singură lege de ar călca, chiar de ar batjocori, chiar de ar preacurvi şi s-ar dovedi de vinovat, s-a făcut nevrednic; şi chiar de ar fi făcut mii de fapte bune, e totuşi condamnat, chiar de ar fi plănuit vreun omor şi s-ar dovedi, e suficient de a-l pierde. Deci dacă legile omeneşti se bucură de atâta băgare de seamă, cu atât mai mult cele dumnezeieşti. *Dar,* zici poate, *Dumnezeu este bun*. Până când oare vom pronunța această vorbă nebunească? Am zis nebunească nu că doar El nu este bun, ci pentru că ne închipuim că bunătatea Lui ne este de folosință când facem asemenea fapte, cu toate că de mii de ori v-am vorbit despre aceasta. Ascultă ce zice Scriptura: *Să nu zici: mila Lui este mare, şi va curăți mulțimea păcatelor mele* (Sirach. 5, 6). Nu ne împiedică de a zice că îndurarea lui este mare, nu ne îndeamnă la aceasta, ci voieşte mai ales ca necontenit să o zicem aceasta şi să o avem în mintea noastră. Pentru aceasta şi Pavel toate le pune în mişcare spre atingerea unui scop, însă pentru următoarele considerațiuni: *Să nu te minunezi,* zice, *de iubirea de omeni a lui Dumnezeu, când tu păcătuieşti şi să zici: <<Mulțimea păcatelor mele va şterge>>. Pentru aceasta şi noi spunem atâtea despre bunătatea Lui, nu doară ca încurajându-ne să facem tote relele, fiindcă în asemenea caz bunătatea Lui va fi spre vătămarea mântuirii noastre, ci ca să nu ne descurajăm când ne găsim în păcate, şi ca să ne pocăim*. <<Bunătatea lui Dumnezeu te aduce la pocăință. >> (Rom., 2, 4), iar nu la mai mare răutate. Deci, dacă devii netrebnic din cauza bunătății Lui, tu mai cu seamă o defaimi înaintea omenilor. Văd pe mulți că acuză îndelunga răbdare a lui Dumnezeu; însă vor da seamă, dacă nu o întrebuințează la timp şi cu rânduială. Este Dumnezeu iubitor de omeni? În acelaşi timp însă, este drept şi judecător. Iartă greşalele? În acelaşi timp însă răsplăteşte fiecăruia după

faptele lui. Trece cu vederea nedreptatea, şterge fărădelegea? În acelaşi timp însă, face şi cercetarea acestor fapte. Deci, oare toate acestea nu sunt contrare şi nu se contrazic în persoana lui Dumnezeu? Nu sunt contrare deloc dacă noi le împărţim în timpuri. De exemplu: şterge fărădelegile nostre aici, atât prin baia renaşterii, cât şi prin pocăinţă, însă instruirea celor săvârşite şi examinarea lor o va face acolo prin foc şi munci." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, pp. 40-41)

JUDECATA (la tribunal)

„*Celui care vrea să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i lui şi cămaşa.* Hristos vrea să ai aceeaşi răbdare nu numai când e vorba de lovituri, ci şi când e vorba de bani şi de averi. De aceea dă o pildă tot atât de convingătoare ca şi cea de mai înainte. După cum atunci ne poruncise să învingem prin suferirea răului, tot aşa şi acum ne porunceşte să învingem pe lacom şi hrăpăreţ prin a-i da mai mult decât se aştepta să ia. Poruncii acesteia îi dă Hristos şi un adaos; că n-a spus: *Dă-i haina ce ţi-o cere!*, ci: *Celui care vrea să se judece cu tine,* adică dacă vrea să te dea în judecată şi să-ţi ia bunurile tale. (…)

- Ce? Să umblu gol?

- Nu vom umbla goi, dacă vom îndeplini cu scumpătate poruncile lui Hristos, ci vom fi îmbrăcaţi mai mult decât toţi oamenii! Mai întâi nimeni nu va tăbărî asupra noastră dacă avem astfel de gânduri; în al doilea rând, chiar dacă ar fi cineva atât de sălbatic şi de neomenos încât să meargă până acolo să ne ia ceea ce-i dăm de bună voie, se vor găsi cu mult mai mulţi oameni care ne vor îmbrăca pe noi, care filozofăm aşa, nu numai cu haine, dar, de-ar fi cu putinţă, chiar cu propriul lor trup". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 234)

„Şi mai cu seamă acesta-i lucru minunat, că Hristos, convingându-ne să suferim răul, îi învaţă să filozofeze şi pe cei ce fac răul. Când hrăpăreţul socoteşte mare lucru că ia lucrurile tale, dar tu îi arăţi că-ţi este uşor să-i dai şi ce nu-ţi cere, când îi pui faţă în faţă sărăcia lui cu dărnicia ta, filozofia ta cu lăcomia lui, gândeşte-te ce mare dascăl îi eşti, învăţându-l nu cu cuvântul, ci cu fapta, să dispreţuiască viciul şi să îndrăgească virtutea. Dumnezeu vrea să nu ne fim de folos numai nouă, ci tuturor semenilor noştri. Dacă dai numai ca să nu mai ajungi în faţa judecăţii, ai urmărit doar interesul tău; dar dacă dai mai mult decât vrea să-ţi ia, urmăreşti şi interesul lui, că te desparţi de el după ce l-ai făcut bun.

Putere ca aceasta are sarea (Matei 5, 13) - iar Hristos vrea ca aceia ce-L urmează să fie ca sarea - că sarea se păstrează şi pe ea, dar păstrează şi alimentele peste care se presară. Aceeaşi putere o are şi lumina: se luminează şi pe ea şi luminează şi pe alții. Deci, pentru că Hristos te-a pus printre oameni sare şi lumină, fii de folos şi celui ce şade în întuneric; învață-l că nici mai înainte, când a luat de la tine, n-a luat cu forța; convinge-l că nu ți-a făcut rău! Dacă îi arăți că i-ai dăruit şi nu te-a jefuit, vei fi mai respectat, mai prețuit. Prefă, dar, cu blândețea ta, păcatul lui în dărnicia ta". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 235)

,,Cum că cei care supără tribunalele lumeşti sunt oameni care se îndeletnicesc cu ale vieții pământeşti, aceasta nu este de mirare – însă ca să facă tot aşa şi mulți dintre cei ce s-au despărțit de cele lumeşti, apoi aceasta este lipsită de orice iertare. Şi dacă voieşti să vezi câtă trebuință ai a sta departe de acest rău – vorbesc de răul tribunalelor şi a judecăților lumeşti – şi să ştii anume cărora este pusă lege, ascultă ce zice Pavel: *Dreptului lege nu este pusă, ci celor fără de lege şi nesupuşi* (1 Tim. 1, 9). Deci dacă zice acestea pentru cei din legea iudaicească, cu atât mai mult pentru necredincioşi. Dacă tu nedreptățeşti, se vădeşte că nu eşti drept, iar dacă eşti nedreptățit şi suferi – căci aceasta mai cu seamă este a celui drept – apoi nici nu ai nevoie de legile celor de afară. *Dar, zici tu, cum voiu putea să sufăr, fiind nedreptățit?* - deşi, de altfel, Hristos a poruncit şi mai mult decât aceasta. Într-adevăr, el a poruncit nu numai a suferi fiind nedreptățit cineva, ci încă a şi covârşi dorința celui ce-ți face rău cu bunăvoința ce ai de a suferi totul de la dânsul. El nu a zis: *Celui ce voieşte să se judece şi să-ți ia haina, lasă-i haina ca să scapi de el*, ci împreună cu haina *lasă-i şi cămaşa. Biruieşte-l pe dânsul,* zice, *prin a pătimi rele, iar nu prin a-i face rele, căci aceasta este biruința cea mai curată şi mai strălucită.* Pentru aceea şi Pavel zice: *Acum dară, toată scădenia este vouă, căci judecăți aveți între voi. Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea?* Cum că cel nedreptățit biruieşte mai mult decât cel ce nu poate suferi a fi nedreptățit, aceasta vă voi face-o învederat. Cel ce nu poate suferi a fi nedreptățit, chiar de ar pune în mişcare tribunalul, chiar de ar câştiga, totuşi atunci mai cu seamă este biruit. Ceea ce nu voia, aceea a pătimit, căci l-a silit împotrivnicul său de a se nelinişti. Şi ce este dacă tu ai biruit pe împotrivnicul tău? Ce este dacă ai luat de la dânsul toți banii? Ceea ce nu voiai, acum ai suferit, fiind silit a te judeca. Dacă tu însă suferi nedreptatea, atunci biruieşti, fiind în adevăr lipsit de bani, nu însă şi de biruința câştigată prin această filosofie, căci împotrivnicul tău nu a putut să te silească a face ceea ce nu voiai. Şi cum că

aceasta este adevărat, apoi spune-mi cine a biruit şezând pe bălegar, şi cine a fost biruit? Oare Iov, care s-a lipsit de toate averile sale, sau diavolul, care l-a lipsit? Se vădeşte că diavolul care îl lipsise şi-l sărăcise. Deci pe cine admirăm noi de biruinţă? Pe diavol care a lovit, sau pe Iov cel lovit? Fireşte că pe Iov, deşi nu a putut ca să mai stăpânească averile pierdute şi nici să scape pe fiii săi. Şi ce spun eu de averi şi de fii? Când el nu a putut nici măcar să îngrijească de mântuirea trupului său. Cu toate acestea, el este care a biruit, el, care pierduse totul. Averile nu le-a mai putut stăpâni, însă buna-cinstirea şi frica lui Dumnezeu le-a stăpânit cu toată străşnicia. *Dar, zici tu, nu a putut şi ocroti pe fiii săi, cari au pierit*. Şi ce înseamnă aceasta? Căci acea întâmplare i-a făcut mai străluciţi, iar el s-a apărat pe sine fiind ispitit. Dar dacă el n-ar fi pătimit rele şi n-ar fi fost nedreptăţit de diavol, fireşte că nu ar fi câştigat acea biruinţă strălucită. Dacă este rău lucru a fi nedreptăţit şi a suferi strâmbătate, nu ne-ar fi poruncit Dumnezeu aceasta, căci Dumnezeu nu porunceşte rele. Sau poate nu ştiţi că el este Dumnezeul slavei? Apoi fireşte că nu ar voi el ca să ne îmbrace cu ruşine, dispreţ şi pagubă, ci dimpotrivă, cu cele bune şi folositoare nouă. Pentru aceea porunceşte a suferi nedreptatea, şi face totul ca să ne depărteze de cele pământeşti, şi să ne încredinţeze care anume este slava şi care necinstea, care este paguba şi care câştigul. Dar zici că este greu lucru a suferi strâmbătatea şi a fi obijduit. Nu este greu, omule, nu este greu. Şi cât oare te vei mai înfricoşa de cele de aici? Dacă ar fi greu, nici nu ar fi poruncit Dumnezeu. Gândeşte-te bine: Cel ce a nedreptăţit a plecat având cu el banii răpiţi, însă şi o conştiinţă rea – pe când cel nedreptăţit, deşi a fost lipsit de bani, totuşi a câştigat îndrăznire la Dumnezeu, avere care este mai de preţ decât toate comorile lumii.

Acestea deci ştiindu-le, să filosofăm în noi înşine şi să nu pătimim ca cei proşti şi uşuratici, cari cred că sunt nedreptăţiţi când pătimesc ceva prin judecăţi. Cu totul dimpotrivă însă, este o mare pagubă pentru noi când nu filosofăm asupra acestora de bunăvoie, ci fiind biruiţi prin judecăţi. Nici un câştig nu ai de a suferi fiind învins de judecată, căci la urmă faptul este silit. Deci care este biruinţa cea strălucită? Când tu dispreţuieşti pe împotrivnicul tău, când nu te vei judeca cu el. *Dar ce spui? Mi s-au răpit toate averile, zici, şi tu porunceşti ca să tac? Am fost obijduit, şi tu mă îndemni să sufăr în linişte? Şi cum voi putea face aşa după cum spui?* Ei bine, toate sunt uşoare de îndeplinit dacă tu ai privirea îndreptată spre cer, dacă priveşti această frumuseţe, unde te vei primi precum ţi-a făgăduit Dumnezeu, dacă vei răbda nedreptatea cu bărbăţie. Deci fă aceasta şi, privind la cer, gândeşte-te că printr-o astfel de purtare te-ai făcut deopotrivă cu cel ce şade pe Heruvimi. Căci şi el a fost batjocorit şi a răbdat, a fost defăimat şi nu s-a apărat, a fost

lovit, a fost scuipat, şi nu a căutat să se răzbune, ba încă bine făcea împotrivnicilor săi, şi încărca cu mii de binefaceri pe cei ce-i făceau de-acestea, iar nouă ne-a poruncit a fi următori ai lui. Gândeşte-te că ai ieşit gol din pântecele maicii tale şi tot gol te vei duce de aici, şi tu, şi cel ce te-a nedreptățit, sau mai bine zis, acela purtând pe sine mii de răni încărcate cu viermi. Gândeşte-te că cele de aici sunt trecătoare, gândeşte-te la mormintele străbunilor, află în chip lămurit toate cele întâmplate, şi vei vedea că cel ce te-a nedreptățit pe tine te-a făcut prin aceasta mai puternic. Patima lui – vorbesc de iubirea lui de argint – a făcut-o mai grozavă, pe când pe a ta a făcut-o mai slabă, luând hrana fiarei celei sălbatice. Pe lângă acestea, apoi te-a scăpat de multe griji, supărări, uneltiri, bârfeli, tulburări şi frică necontenită, iar sarcina cea grea a relelor a grămădit-o asupra capului lui. *Dar ce, zi tu, dacă eu mă lupt cu foamea?* Ei bine, pătimeşti aceasta împreună cu Pavel, care zicea: *Până în ceasul de acum flămânzim, şi însetăm, şi suntem goli. Dar,* zici tu, *acela pătimea pentru Dumnezeu.* Şi tu tot pentru Dumnezeu pătimeşti, căci când nu-ți răzbuni, aceasta o faci pentru Dumnezeu. Dar poate că cel ce te-a nedreptățit se dezmiardă cu cei bogați, sau mai bine zis, cu diavolul – tu însă vei fi încununat împreună cu Pavel.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVI, pp. 168-170)

„Nu l-a dat în judecată, ci 1-a dat în judecata unui alt tribunal, în judecata cugetului lui.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 249)

JURĂMÂNTUL (definiția)

„Că acest lucru este jurământul: chezăşuire a năravurilor celor ce nu au credință!” (*Din Cuvântul 1 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 268)

JURĂMÂNTUL (- chemarea lui Dumnezeu ca martor)

„Iată că iarăşi Laban cheamă pe Dumnezeu ca judecător între ei doi:

Vază Dumnezeu între mine şi tine; că ne vom despărți unul de altul (Fac., 31, 49). Acum ne vom despărți, a spus Laban. Tu te vei duce în pământul tău, iar eu mă voi întoarce la casa mea.

De vei smeri fetele mele, de vei lua alte femei pe lângă fetele mele, nu-i nimeni cu voi care să vă vadă, dar Dumnezeu e martor (Fac., 31, 50).

Vezi că Îl cheamă de mai multe ori pe Dumnezeu ca martor. Grija pe care Dumnezeu i-a purtat-o lui Iacov, l-a învăţat cât de mare e puterea Stăpânului şi că nu-i cu putinţă să rămână ceva ascuns ochiului celui neadormit. De aceea a spus: deşi ne despărţim, deşi nu-i nimeni altul care să poată mărturisi, totuşi să fie martor Cel Care-i de faţă pretutindeni". (*Omilii la Facere,* omilia LVII, VIII, în col. PSB, vol. 22, pp. 244-245)

JURĂMÂNTUL (pe numele lui Dumnezeu)

„Oare nu trebuia să ne cutremurăm când se numeşte Dumnezeu? Ci la Iudei atâta era de cinstit Numele Lui, cât se scria pe table şi nimănui nu-i era slobod să poarte slovele acelea, ci numai Arhiereului. Iar acum ca un lucru simplu aşa purtăm Numele Lui. Dacă simplu a numi pe Dumnezeu nu era slobod tuturor, oare a-L chema pe El spre mărturie, de câtă îndrăzneală este, spune-mi? De câtă turbare?" (*Din Cuvântul 9 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 270)

„Ce! Pentru o bagatelă, pentru un nimic, adesea chiar pentru o explozie de mânie, o manevrare fără considerare a cuvintelor pentru un obol juri, pentru un lucru mic, pentru nedreptate, (…) Îl întrebi pe Dumnezeu, Îl desemnezi ca martor! Ce sclav va îndrăzni să-1 trateze pe stăpânul său cu o asemenea dezinvoltură?

Nefericitule! Ignori tu ceea ce e Dumnezeu, ceea ce este numele lui Dumnezeu? Nu iei tu în seamă cum din cer până la pământ acest nume este aclamat, venerat, închinat? Pătrunde în cele mai înalte ceruri şi ascultă concertele de laudă ale curţii cereşti: *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de slava Ta*. Şi chiar această măreţie prea înaltă şi foarte de temut tu îndrăzneşti s-o insulţi prin somaţiile tale sacrilege? O neruşinare!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 602)

JURĂMÂNTUL (în Vechiul Testament)

„Ci să fie cuvântul vostru: da, da şi nu, nu; iar ceea ce este mai mut decât acestea, de la cel rău este (Matei 5, 37).

- Dar ce este mai mult decât *da* şi decât *nu?*

- Jurământul, nu jurământul strâmb. Că toată lumea ştie - şi nimeni nu mai are nevoie să o afle - că jurământul strâmb este de la diavolul şi că nu e

numai de prisos, ci şi potrivnic. A fi de prisos înseamnă a fi mai mult, a fi din belşug, aşa cum este jurământul.

- Cum? Jurământul este de la cel rău? Dacă-i de la cel rău, atunci pentru ce a fost legiuit de legea veche? Tot aşa cu lăsarea femeii; pentru ce este socotită acum adulter când era îngăduită mai înainte?

- Ce putem răspunde acestor întrebări? Legiuirile Vechiului Testament erau legiuiri pe măsura slăbiciunilor celor ce primeau legile. Chiar cinstirea lui Dumnezeu, cu arderea de carne şi de grăsime, era cu totul nevrednică de Dumnezeu, după cum gângăvitul este nevrednic de un filozof. Dar acum, când Hristos ne-a ridicat la o vieţuire mai înaltă, lăsarea femeii este socotită adulter, iar jurământul, de la diavol.

Dacă legile Vechiului Testament ar fi fost de la diavol, apoi n-ar fi făcut atâta bine. Că n-ar fi fost primite acum cu atâta uşurinţă legile Noului Testament, dacă n-ar fi fost mai înainte legile Vechiului Testament. Nu-mi cere, dar, să-şi arate tăria lor acum, când a trecut folosul lor, ci atunci, când timpul o cerea". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 226-227)

„… jurământul, de care e vorba, a fost legiuit de legea veche, tocmai pentru ca iudeii să nu se jure pe idoli, ci pe Dumnezeu. *Juraţi-vă,* spune profetul, *pe Dumnezeul cel adevărat* (Ier., 4, 2)*"*. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 227-228)

JURĂMÂNTUL (în general, jurământul este oprit)

„… ascultând de hotărârea lui Hristos, care zice: *S-a zis celor de demult: «Să nu juri strâmb», iar Eu vă zic vouă: «Să nu te juri deloc!»* (Matei, 5, 33-34). Să nu-mi spui *Mă jur pe drept!* Nu ţi-i îngăduit să te juri, nici pe drept, nici pe nedrept! Să ne păzim, dar, gura curată de jurământ!". (*Omilii la Facere,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 175)

„*Iarăşi aţi auzit că s-a zis celor de demult: Să nu juri strâmb, ci să dai Domnului jurămintele tale; iar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc* (Matei 5, 33-34).

- Pentru ce Domnul n-a vorbit îndată de furt, ci de jurământul strâmb, trecând peste porunca aceea?

- Pentru că cel ce fură, acela se şi jură. Şi dimpotrivă cel care nu ştie nici să se jure, nici să mintă, cu atât mai puţin va fura. Prin urmare oprind jurământul, a oprit şi celălalt păcat, furtul; iar prin furt, minciuna.

- Ce înţeles au cuvintele: *Să dai Domnului jurămintele tale?*

- Înseamnă să spui adevărul când juri. *Dar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc*". (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 225)

„Dumnezeu a zis: *Să nu juri.* Nu mă mai întreba pe mine, de ce a zis Dummnezeu aşa. Este o poruncă a Domnului; El, Care a dat-o, a ştiut şi pricina, pentru care a dat-o. Dacă ea n-ar fi de folos, El n-ar fi oprit (jurământul), ci l-ar fi îngăduit, desigur. Împărații dau legi, şi adeseori acestea nu sunt întotdeauna de folos; căci ei sunt oameni şi nu pot nimeri întotdeauna, ca Dumnezeu, aşa cum trebue; cu toate acestea noi ne supunem acestor legi." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 103)

„Ai auzit povestea cu Saul? Ai auzit de felul cum au fost duşi în robie iudeii? Pe lângă acestea toate ai auzit cuvântul lui Hristos Care spune, că nu numai a jura strâmb, ci chiar singurul fapt de a jura oricum este ceva diavolesc şi o uneltire pe de-a-ntregul a celui rău? Ai auzit că totdeauna după jurăminte urmează călcarea jurământului? Adunând aşadar, toate astea la un loc, scrie-le în cugetul tău." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 173)

,,Şi mai întâi de toate instruiți-vă limba să se curățe de jurăminte. Nu vorbesc doar de jurămintele false, ci şi de cele formale şi uşuratice care sunt spre paguba celor ce le fac. Căci zice: *S-a spus să nu juri strâmb. Eu însă vă spun să nu vă jurați deloc* (Mt., 5, 33-34). Ai auzit: *să nu juri deloc*?" (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 40-41)

JURĂMÂNTUL (nu orice jurământ este oprit)

„Nu orice jurământ este oprit, ci ceea ce este oprit este jurământul fals, jurământul în deşert, jurământul emis cu uşurință, pentru nimicuri, aşa cum fac în orice moment persoanele care au obiceiul deplorabil, făcând să intervină în orice moment Dumnezeul măreției." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 601)

„Evanghelia nu opreşte orice fel de jurământ: însă ea se ridică ca o forță de neînvins împotriva jurământului vinovat." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 604)

JURĂMÂNTUL (ferirea de jurământ)

„Spune-mi, te rog, ce oboseală este să fugi de jurământ? Îți cere să cheltuieşti bani? Trebuie să asuzi şi să te nevoieşti? Nu! E de ajuns numai să voieşti şi totul s-a făcut! Dacă-mi spui că te juri din obişnuință, îți voi răspunde că tocmai obişnuința te va uşura să nu te mai juri. Reuşeşti totul dacă, în locul vechii obişnuințe, iei o altă obişnuință. Gândeşte-te că mulți eleni, care se bâlbâiau, şi-au îndreptat limba lor greoaie prin îndelungată stăruință; alții, care aveau umerii strâmbi şi-i mişcau necontenit, i-au îndreptat punând deasupra lor săbii. Am fost silit să vă dau aceste exemple, luate de la păgâni, ca să vă fac cu ele de ruşine, pentru că nu vă conving cuvintele Scripturilor*”*. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„Iar dacă şi după acestea spui ca obişnuința poate să-i fure chiar pe cei ce-şi dau toată silința să se lase de jurat, o mărturisesc şi eu; dar totodată îți spun că, după cum este cu putință să te fure obişnuința, tot aşa de uşor este să te şi îndrepți. Dacă-ți pui în casa ta mulți paznici, de pildă: sluga, soția, prietenul, iute te vei dezbăra de deprinderea cea rea, fiind de toți îndemnat şi încurajat. Fă asta zece zile numai: Nu-ți trebuie mai mult! Totul se va întări, iar deprinderea cea bună va prinde rădăcină puternică. Când începi sa faci asta, nu te deznădăjdui de calci legea o dată, de două ori, de trei ori, de douăzeci de ori chiar! Ai căzut? Scoală-te din nou! Ia munca de la început, cu aceeaşi râvna, şi vei birui negreşit! Nici jurământul strâmb nu este un păcat întâmplător. Dacă jurământul este de la diavol, ce pedeapsă merită jurământul strâmb?”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 230)

„Căci precum, când nu jurăm deloc, îi astupăm diavolului toate drumurile, tot aşa, dacă facem măcar un singur jurământ, îi dăm putința de a pune la cale nenumărate călcări de acest fel (de jurământ – n.n.).” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 64)

„E peste putință ca gura deprinsă să jure, să nu-şi calce jurământul.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 78)

„Căci spune-mi: Ce nădăjduieşti când îl tragi pe bărbat spre jurământ? Că va jura strâmb? Ci acest lucru este al nebuniei celei mai de pe urmă. Fiindcă osânda se va întoarce peste capul tău. Mai bine este să pierzi tu banii, decât să piară acela. Ce, faci aceasta cu paguba ta şi cu ocara lui Dumnezeu? Sufletul acesta este de fiară şi de om păgân!

Dar nădăjduiesc că nu va jura strâmb.

Crede-l dar şi fără jurământ!

Dar sunt mulți – zice – care fără de jurământ aleg să lipsească pe alții, iar cu jurământ, nu.

- Omule, te amăgeşti pe tine! Omul care s-a învățat să fure şi să nedreptățească pe aproapele, de multe ori va alege şi jurământul să calce. Iar de se va sfii de a jura, cu mult mai vârtos de a nedreptăți se va sfii". (*Din Cuvântul 9 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 268)

....

„Sau doar pentru aceasta s-a făcut Biserica, ca să ne jurăm? Nu! Ci numai ca să ne rugăm. Sau Sfântul Altar pentru aceasta s-a pus, ca să ne jurăm pe el? Nu pentru aceasta, ci ca să dezlegăm păcatele noastre, dar să nu le legăm. Drept aceea, cutremură-te şi fugi de jurământ; deschide Sfânta Evanghelie să vezi ce-ți zice Hristos: *Eu vă zic ca nicidecum să nu vă jurați!*, iar tu pe legea care te opreşte să nu juri, pe aceea îți faci jurământul, o mare ocară, o mare nebunie să ucizi pe făcătorul de lege care opreşte jurământul, să îl iei de ajutor spre junghiere; nu plâng, nici nu suspin atâta pentru cei pe care-i junghie tâlharii, pe cât lăcrimez şi mă cutremur dacă văd pe cineva că vine lângă Sfântul Altar şi-şi pune mâinile pe Evanghelie să jure. Iar tu zici către cel ce vrea să jure, *ce vrei să-ți fac, că Dumnezeu porunceşte să ne jurăm*; Acela mă opreşte acum să nu te las să faci jurământ şi ajunge numai aceasta în cinstea lui Dumnezeu şi spre paza ta şi spre frica celui ce vrea să jure." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 103-104)

JURĂMÂNTUL (gravitatea)

„Căci jurământul n-are numai această parte rea în sine, că, fie ținut, fie călcat, el atrage pedeapsă pentru cei ce s-au legat prin el, (ceea ce nu se vede la nici un alt păcat) dar el cuprinde în sine şi alt rău. Care anume? Că, chiar dacă vrem să ne dăm osteneala, nu ne e cu putință să ne ținem adesea jurământul. Mai întâi, fiindcă cel ce jură des, fie de voie, fie de nevoie, cu bună ştiință sau în neştire, fie în glumă sau în serios şi adesea fiind rătăcit de mânie sau de multe altele, oricum, îşi va călca jurământul. La aceasta nimeni nu poate întâmpina nimic; atât e de recunoscut şi de limpede că cel care jură des trebuie să-şi calce jurământul. În al doilea rând, pentru că cel care jură, chiar dacă nu e târât de vreo patimă, şi n-o face fără voie, ori în neştire, va fi silit de însăşi firea lucrului, şi cu ştiință şi de bună voie, să-şi calce oricum jurământul. Adesea, când cinăm acasă la cineva şi s-a întâmplat ca o slugă să facă vreo greşeală, soția a jurat că o s-o biciuiască; bărbatul a jurat

numaidecât tocmai dimpotrivă şi nu a îngăduit să fie biciuit. Acum, orice vor face aceştia doi, se va ivi neapărat o călcare de jurământ; căci chiar dacă ar vrea ei şi s-ar strădui, nu pot să păstreze jurământul, ci orice s-ar întâmpla, unul din ei se va face vinovat de călcare de jurământ, şi mai de grabă amândoi, în felul în care vă voiu spune acum, căci tocmai aceasta e vrednică de mirare. Cel care a jurat că va biciui pe slugă sau pe slujnică şi pe urmă a fost împiedicat, şi el însuşi şi-a călcat jurământul nefăcând ce-a jurat, şi celui care l-a împiedecat să-şi țină vorba, i-a dat prilejul să pricinuiască o călcare de jurământ. Căci nu numai cei ce-şi calcă jurământul, dar şi cei care împing pe alții în această nevoie sunt răspunzători de acest păcat." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, pp. 61-62)

„Cei care fac unul împotriva altuia jurăminte ce se bat cap în cap, când jurământul e rupt de sila împrejurărilor, amândoi cad în prăpastia călcării de jurământ, unii din pricina acestei fapte, iar ceilalți pentru că au dat prilej altora să facă aşa ceva." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 63)

„Oh, de aş putea dezbrăca inimile celor care jură aşa de uşor, să le pun sub ochi spre a vedea cât de pline-s de rănile şi vânătăile pe care le capătă în fiecare zi din pricina jurămintelor; atunci n-am avea nevoie de sfat şi îndrumare, căci vederea rănilor ar fi mai potrivită decât orice cuvântare să scoată din rătăcire pe cei ce-s dedați acestui nărav. Decât, chiar dacă n-ar fi cu putință să le pun înaintea privirii lor, măcar de aş putea să pun în fața judecății ruşinea şi ocara sufletului, ca să arăt cât e de putred şi stricat." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 78)

„Dintr-o pricină de bani, ia spune-mi, vrei să-ți ucizi sufletul? Ce câştigi, când îți păgubeşti şi sufletul, şi pe aproapele? Dacă crezi că e iubitor de adevăr, nu-l sili să jure; dacă ştii că va minți, nu-l sili să jure strâmb. *Dar trebuia,* zice, *să stărui ca să-mi întăresc încrederea*. Ba atunci ar fi fost încrederea ta întemeiată când nu l-ai fi silit să jure. Acum, când te întorci acasă, eşti mereu mustrat de cugetul tău, chibzuind cu tine însuți: *Oare nu l-am pus zadarnic să jure? Nu cumva a jurat strâmb? Nu cumva eu am fost pricina păcatului?* Dacă însă nu l-ai pus să jure, întorcându-te acasă vei avea mare mângâiere, mulțumind lui Dumnezeu şi zicând: *Binecuvântat să fie Dumnezeu, că m-am stăpânit şi nu l-am pus să jure fără rost şi zadarnic. Ducă-se în treaba lor şi aurul, şi banii, aşa că mai ales acest lucru să ne întărească încrederea noastră, anume că n-am călcat legea şi nici nu l-am silit pe altul să facă acelaşi lucru*. Gândeşte-te la pricinile pentru care nu l-ai

pus să jure şi acestea îți vor fi de ajuns ca alinare şi mângâiere.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 95-96)

„Căci dacă în Vechiul Testament, când evreii nu erau supuşi la o disciplină prea aspră, ci li se îngăduiau muite, a fost o mânie aşa de mare pentru un singur jurământ, şi atâta prăpăd şi robie, ce e firesc să pățească acei care jură, acum, după ce s-a dat legea nouă care opreşte jurământul şi a sporit numărul poruncilor?” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, pp. 170-171)

JURĂMÂNTUL (nu au trebuință de jurământ cei ce au nume bun şi au îmbrățişat virtuțile)

„- Dar ce să fac dacă cineva îmi cere să jur, dacă mă sileşte?
- Frica de Dumnezeu să fie mai puternică decât silnicia. Dacă ai de gând să-mi vii cu astfel de scuze, atunci nu vei păzi nici o poruncă! Aşa vei spune şi cu porunca de a nu-ți lăsa femeia (Matei 5, 32): *Ce? Să n-o las, când e certăreață şi cheltuitoare?* Aşa vei spune şi cu porunca de a-ți scoate ochiul drept (Matei 5, 29): *Ce? Să rup orice legătură cu prietenul meu, când îl iubesc şi ard de dragul lui?* Aşa vei spune şi cu porunca de a nu te uita cu poftă (Matei 5, 28): *Ce să fac dacă nu pot să nu mă uit?* Aşa vei spune şi cu porunca de a nu te mânia pe fratele tău (Matei 5, 22-23): *Ce să fac, dacă nu pot să-mi stăpânesc limba?* Şi aşa vei călca toate poruncile Domnului. Totuşi de legile omeneşti nici nu îndrăzneşti să-mi vii cu astfel de scuze, nici să spui: *Ce să fac, dacă sunt aşa şi aşa?*, ci, vrând-nevrând, te supui celor scrise.

De altfel, nici nu vei ajunge vreodată sa fii silit să juri. Cel ce a auzit fericirile şi şi-a format sufletul, aşa cum a poruncit Hristos, nu va fi silit niciodată de nimeni să se jure, fiind respectat şi prețuit de toată lumea”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 226)

„Noi ar trebui să fim crezuți mai cu seamă din purtare, decât din jurăminte. Pentru ce, spune-mi, pe unii care jură nu-i credem, iar pe alții îi credem de fideli şi fără jurământ? *Dacă cutare,* zice, *va spune faptul, eu îl cred şi fără jurământ, pe tine însă, chiar cu jurământ nu te cred.* Aşadar jurământul este de prisos, ba încă chiar e o dovadă mai mult de necredință, decât de credință. Uşurința de a jura e o probă de nerespect către cele sfinte. Altfel dar cel ce în continuu uzează de jurământ nu are niciodată vreun folos din el, pe când din contră, cel ce niciodată nu întrebuințează jurământul,

acesta tocmai se foloseşte.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 20)

JURĂMÂNTUL (strâmb)

„Cel ce-a jurat strâmb, după ce moare, trebuie îngropat şi dat îndărăt sânului pământului, de aceea pentru ca odată cu trupul să nu dispară şi răutatea săvârşită, blestemul a făcut din casa lui o dărâmătură, pentru ca trecătorii toţi, văzând-o şi întrebând de pricina acestui lucru, să se ferească de a face la fel.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 162)

,,Dacă jurământul, chiar jurământ adevărat, este un păcat şi o călcare a poruncii, ce vom spune despre jurământul fals? Dacă ce este mai mult decât *da* şi *nu* este de la cel rău, de la diavolul, de la cine va fi cel fals?” (*Despre căinţă (I),* 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 64)

„Fiindcă nici nu este mic jurământul cel strâmb. Că dacă a jura este de la cel rău, oare a jura strâmb câtă muncă aduce?

Cei din vremea Apostolilor – povesteşte Luca la Fapte – vindeau ţarini sau case şi aduceau preţul şi îl puneau la picioarele lor. Dar Anania nu aşa, ci ascunde din preţul ţarinii pe care o vânduse, ştiind (aceasta – n.n.) şi femeia lui. Pentru aceasta şi se pedepseşte cu moarte, fiindcă nu a iconomisit lucrul bine şi s-a prins furând ale sale. Asemenea pentru aceasta se cercetează şi femeia lui fiindcă a ştiut ceea ce s-a făcut.

Deci dacă cei ce numai au minţit au pătimit unele ca acestea, oare cei ce şi se jură strâmb, ce nu vor pătimi? Iar mai vârtos dacă femeia fiind întrebată de Apostolul, de aţi vândut întru atâta ţarina, iar ea numai zicând, cu adevărat întru atâta, a luat astfel de pedeapsă şi nu a scăpat, puneţi în minte cei ce juraţi strâmb de care muncă sunteţi vrednici?” (*Din Cuvântul 12 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* pp. 272-273)

JURĂMÂNTUL (lepădarea obiceiului de a jura)

„Nu e greu a învinge acest obicei de a jura numai dacă punem pentru aceasta puţin zel, a

„Cheamă-l pe feciorul tău şi sperie-l, ameninţându-l cu o bătaie grozavă dacă nu păzeşte această poruncă, şi vei vedea că de îndată se va lăsa

de acest obicei. Dar atunci nu e ciudat lucru, ca băieții cei mici, de teama noastră, să păzească porunca, şi noi să nu ne temem de Dumnezeu atât cât se tem copiii noştri de noi?” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 174)

„Că precum sluga care adeseori se cercetează, multe bătăi ia, tot astfel şi cel ce jură.

Vezi priceperea acestui înțelept? Nu a zis: A jura nu îți învăța mintea ta, ci *gura ta,* fiindcă ştia că toată pricina este din gură, şi pentru că lesne se îndreptează”. (*Din Cuvântul 10 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* pp. 270-271)

„Vrei să ştii că este cu putință să biruiască cineva această boală rea a jurământului? Eu să te învăț şi nu poate fi să nu biruieşti, căci când vei vedea pe una din slugile tale sau pe tine sau pe unul dintre copiii tăi sau pe cineva din casa ta că se jură adesea, porunceşte-i să nu mănânce în acea zi şi nu numai pe aceia ci şi pe tine te canoneşte cu acest canon de te vei jura şi tu, că limba pedepsindu-se în acest fel, de acum nu va mai jura strâmb şi aşa te va înțelepți nevoia foamei, deci de vom face aşa, altă învățătură nu ne va mai trebui, că în ce fel o slugă este bătută şi certată adesea, nu se poate curăți de răni, aşa şi cel ce jură şi numeşte numele lui Dumnezeu, niciodată nu se mai curățeşte de păcate. Pentru aceea, să fugim de acest obicei al jurământului şi să ne facem mai buni după întoarcere şi îndreptare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 102)

„Rogu-vă, dați-mi răspuns voi cei ce ați mers şi ați văzut obiceiul cel bun ce au cei din cetatea Antiohiei, pe care obicei nu-l are altă cetate, că acei oameni mai bine primesc să li se taie limba decât să iasă jurământul din gura lor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 104)

„Că nu ştiu ce vom face pentru acest obicei rău pe care l-am învățat şi zicem şi fără de voia noastră: *Pe Dumnezeul meu*, dar tu când te porneşti a zice acest cuvânt, muşcă-ți limba tare până te va durea, sau şi până a nu zice, că mai bine este să curgă acum sânge din ea, decât atunci, muncindu-se, să poftească o picătură de apă şi să nu poată afla nici o mângâiere.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 104)

LACRIMILE (de pocăință)

„Da, nimic nu apropie şi nu uneşte atât de mult pe om de Dumnezeu ca astfel de lacrimi. Unul ca acesta nu se uită la cele din jurul lui fie de locuieşte în mijlocul oraşelor, fie de trăieşte în pustie, în munți şi în vâlcele; şi nici nu se mai satură de lacrimi fie că-şi plânge păcatele lui, fie că le plânge pe ale altora. De aceea pe aceştia, înainte de alții, i-a fericit Dumnezeu, zicând: *Fericiți cei ce plâng* (Matei 5, 4). Cum ar fi putut Pavel să spună: *Bucurați-vă pururea în Domnul* (Filip., 4, 4), dacă aceste lacrimi n-ar naşte plăcere? După cum plăcerea lumească este unită cu durerea, tot aşa lacrimile vărsate după placul lui Dumnezeu odrăslesc bucurie neîncetată şi nevestejită”. (*Omilii la Matei,* omilia VI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 84)

„După cum văzduhul se curățeşte după o ploaie bogată, tot aşa, după lacrimi îmbelşugate, se pogoară în suflet linişte şi alinare şi dispare întunecimea păcatelor. După cum ne curățim de păcate prin apă şi prin Duh, tot aşa ne curățim iarăşi prin lacrimi şi mărturisire; cu o singură condiție, să nu lăcrimăm de ochii lumii şi spre laudă. Cel ce varsă lacrimi de ochii lumii şi spre laudă trebuie ținut de rău mai mult decât o femeie care se împopoțonează, care îşi încondeiază sprâncenele şi se sulemeneşte. Eu caut acele lacrimi care nu se varsă de ochii lumii, ci din zdrobirea inimii; lacrimile cele ascunse, vărsate în cămara ta de rugăciune, fără să fii văzut de cineva; lacrimile cele ce picură liniştit şi fără zgomot, cele izvorâte din adâncul inimii, cele pornite din zdrobirea şi durerea sufletului, cele vărsate numai de dragul lui Dumnezeu (…)

De vei lăcrima şi tu aşa, vei merge pe urmele Stăpânului. Şi El a lăcrimat; şi pentru Lazăr (Ioan, 11, 35), şi pentru Ierusalim (Matei, 23, 57), şi pentru Iuda (Matei, 26, 50)”. (*Omilii la Matei,* omilia VI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 84-85)

„Să stingem vâlvătaia păcatelor, nu cu apă multă, ci cu puține lacrimi. Multul foc al păcatului e stins şi cu o picătură de lacrimi; că lacrimile sting vâlvătaia păcatelor şi spală mirosul greu al păcatului.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p.141)

„Lacrimile sunt baie şi mijloc de curățire de păcate.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 141)

„Pot şi lacrimile stinge focul cel aprins al păcatelor.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 453)

„Să ştergem murdăria păcatelor noastre cu lacrimile noastre. Mare este rodul acestor lacrimi! Mare mângâiere şi uşurare ne dau! Pe cât de mare este pedeapsa dată râsului şi petrecerii, pe atât de mare uşurare aduce plânsul necontenit. *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia* (Matei 5, 4), spune Domnul. Şi: *Vai de cei ce râd, că aceia vor plânge* (Luca 6, 25). De aceea şi Pavel îşi petrecea tot timpul în lacrimi şi plânset, cu toate că nu se ştia cu nici un păcat pe cuget.

- Cine spune asta?
- Chiar fericitul acela! *Trei ani, ziua şi noaptea,* spune el, *n-am încetat de a sfătui cu lacrimi pe fiecare din voi* (Fapte 20, 31). Pavel, trei ani! Noi, nici o lună! Pavel, ziua şi noaptea; Pavel, pentru păcatele altora! Noi, nici pentru păcatele noastre! Pavel nu se ştia cu nimic pe cuget, noi, nici din pricina poverii cugetului nostru!” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 454)

„Şi, spune-mi, ce putea fi mai frumos decât ochii aceia care erau împodobiți de mulțimea lacrimilor ca de nişte mărgăritare?” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 183)

„Că sunt prețioase lacrimile pocăinței! Ce bogăție cuprind ele! Ce calități îmbracă ele! Ele sunt mijlocitoare. Ele sunt dulci. Ele sunt roditoare. Ele sunt adevărate şi sincere. Ele sunt sfinte.

Ele sunt dulci. Dulci, fiindcă nimic pe atâta cât lacrimile nu ne uneşte cu Dumnezeu. Dulci, fiindcă Iisus Hristos afirmă că ele sunt *fericite*. Dulci, fiindcă lor Sfântul Pavel le promite adevăratele bucurii: *Bucurați-vă pururea în Domnul*!

Ele sunt roditoare. Ele lucrează minuni ale harului. Priviți la Magdalena în lacrimi, la picioarele lui Iisus. Lacrimile ei o curățesc, o împodobesc, o fac plină de toate mărețiile sfințeniei, fac din ea mai mult decât o fecioară.

Ele sunt loiale şi adevărate. Aceste lacrimi au groază de orice slavă deşartă; ele curg cu tăcere sub privirea singură a lui Dumnezeu.

Ele sunt sfinte. Cum nu vor fi ele? Ele au roşit pleoapele divine; ele au primit sfinţirea lor de la Iisus Hristos chiar, atunci când ele curgeau din belşug şi cu atâta căldură. Sfântul Pavel plângea; toţi sfinţii au plâns; lacrimile sunt apanajul celor aleşi ai lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 304)

LACRIMILE („Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia”[267])

„- Dar ce folos am, aş putea fi întrebat, dacă (…) plâng?

- Foarte mare folos! Atât de mare, încât nici nu pot să ți-l înfățişez prin cuvinte. La tribunalele acestea din lume, oricât ai lăcrima, nu scapi de osândă după ce sentința a fost pronunțată. Dar la tribunalul cel duhovnicesc, de suspini numai ai schimbat sentința, ai căpătat iertare. De aceea Hristos spune multe despre plâns, fericeşte pe cei ce plâng şi nefericeşte pe cei ce râd (Matei, 5, 4)”. (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 86)

LAUDA (constructivă)

„Şi David, iarăşi, s-a lăudat, dar s-a lăudat cu acele fapte ce puteau să îndrepte pe ascultătorii săi.” (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 263)

LAUDELE (aduse aproapelui)

„Ce folos aduce veşmântul din afară, când sufletul e îmbrăcat mai prost ca orice cerşetor? Pe un om trebuie să-l lauzi şi să-l admiri, nu după haine, nici chiar după trup, ci după sufletul lui.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 161)

LAUDELE (respingerea laudelor ce ni se aduc)

„Noi trebuie a respinge laudele altora ca astfel să ne învrednicim de mai mari laude, şi mai mult să fim admirați.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 322)

---

[267] Matei, 5, 4.

LĂCOMIA (definiția)

„... lăcomia care, fiind prin ea însăşi o mare nebunie şi o boală grea, devine încă mai periculoasă în aceea că ea este rădăcina şi mama tuturor relelor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 1, p. 351)

LĂCOMIA (gravitatea)

„Dacă este ucigaş cel care nu dă săracilor din averile sale, cu mult mai mult cel care ia cele străine. Nu sunt, oare, lacomii şi zgârciții mai răi decât mulți tâlhari de drumul mare? Nu sunt răpitorii mai răi decât mulți ucigaşi, decât mulți jefuitori de morminte?”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 450)

„De care nebun spuneam că e mai nebun între nebuni? De cel care se taie numai pe el sau de cel care se taie şi pe el, dar şi pe toți pe care-i întâlneşte? Negreşit că acesta din urmă. Nebunii se despoaie numai pe ei înşişi; lacomii, pe toți pe care-i întâlnesc.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 920)

,,Lăcomia este un aluat vechi, şi oriunde ar cădea, în orice casă ar intra, o face necurată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 156)

,,Nimic nu este mai putregăios ca lăcomia. Chiar de ai încuia acest aluat în casă, chiar de ai zăvorî uşa sau ai face orice, totul vei face în zadar, căci ai încuiat înlăuntru lăcomia, hoțul cel primejdios, care poate a-ți scoate de acolo totul. *Dar ce, zici tu, nu cumva cei ce sunt lacomi suferă cu toții de acestea?* Fără îndoială că vor suferi, dar poate încă nu suferă. Dacă acum scapă de suferință, apoi atunci mai mult încă să se teamă, căci sunt păstrați pentru o pedeapsă mai mare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 156)

,,Lacomul chiar şi după ce a pierdut banii, a rămas plin de păcate, căci în închipuirea sa gândindu-se numai la bogăție, nu vede şi relele ce izvorăsc din bogăție, ci le cunoaşte mai pe urmă în adevărul lucrurilor. Plăcerea de bogăție s-a preschimbat la el în visuri, pe când osânda din acea plăcere nu se mai preface în vis, ci o va simți chiar în faptă, ba încă chiar şi mai înainte de

acea osândă el primeşte şi aici cea mai mare osândă, prin miile de scârbe ce le întâmpină adunând acele bogății, prin grijile, prin învinuirile ce i se aduc, prin uneltirile şi tulburările de tot felul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, pp. 394-395)

„Lăcomia este stricăciune, ba încă o stricăciune mai rea decât toate celelalte, căci ea duce la idolatrie. Să fugim de stricăciune, şi să preferăm nestricăciunea. Te-ai lăcomit la avutul altuia? Lucrul de care te-ai lăcomit se strică, pe când lăcomia rămâne, devenind obiect de stricăciune fără sfârşit. Mulțumirea trece, pe când păcatul rămâne intact. Este un rău mare de a nu se lepăda cineva de totul din această viață, şi mare nenorocire este ca ducându-se acolo să purtăm cu noi sarcini de păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 252)

„Dacă împăratul ar scoate o lege prin care ne-ar obliga nu numai să nu răpim ceea ce este al altora, dar şi să dăm săracilor o parte din averea noastră, ne-am supune fără să zicem nimic. Dar dacă împăratul cerului şi al pământului ne spune să nu răpim lucruri care nu sunt ale noastre, noi încălcăm cu neruşinare porunca Sa. Pe împăratul pământesc, care este om, îl respectăm, pe când pe Împăratul Cel veşnic, Creatorul şi Domnul a toate, Îl disprețuim. Nu este înfricoşător? Dacă atunci când Îl cinstim pe Dumnezeu ca pe un om, săvârşim un păcat, cât de mare este păcatul nostru dacă îl cinstim pe Dumnezeu mai puțin decât pe un om.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 227)

LĂCOMIA (manifestarea ei)

„Adesea lacomul respinge şi chiar dreptul naturii; părinții, rudenia de sânge, el nu le mai cunoaşte; vârsta el n-o mai respectă; prieteni nu are deloc, ci el este duşmanul întregii lumi şi mai ales sieşi; nu numai fiindcă îşi pierde sufletul său, ci fiindcă el este propriul său călău, el se dă la mii de nelinişti, la mii de osteneli, mii de necazuri. El va face călătorii lungi, se va expune la pericole, la curse, la totul, pentru a-şi înmulți răul lui, pentru a avea şi a număra mult aur şi argint. Este ceva mai rău, este o boală mai crudă? El se lipseşte să bea şi să mănânce, el se lipseşte de toate aceste plăceri şi pofte pentru care oamenii au obiceiul să facă atâtea excese şi atâtea păcate; el se lipseşte încă de slavă şi cinste. În sfârşit, lacomul îi consideră aproape pe toți oamenii suspecți, el este înconjurat de o mulțime de

învinuitori, de invidioşi, de calomniatori şi de oameni care-i întind curse. Cei pe care-i maltratează el pe nedrept îl urăsc pentru răul şi necazul ce le-a făcut el lor; cei ce n-au să se plângă de el, se tem să devină victimele lui; şi cuprins de milă pentru cei pe care i-a ruinat el, ei intră în plânsetele şi în nenorocirile lor. Cei mari, care-i sunt superiori lui în putere şi fiindcă au milă de cei mici şi fiindcă ei îi poartă invidie, îl urăsc şi se luptă cu el. Şi pentru ce să vorbim despre oameni? Ce nădejde, ce mângâiere ce poate să-i mai rămână celui ce-şi atrage mânia lui Dumnezeu?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, p. 468)

,,Pe cine voiți mai întâi să zugrăvim? Pe lacom şi pe răpitor? Dar ce poate fi mai neruşinat ca ochii acestora? Ce poate fi mai fără ruşine şi mai cinic ca aceştia? Nu atât de neruşinat este câinele ca unul din aceştia, când răpeşte cele ale altora. Ce poate fi mai spurcat ca mâinile acestora? Ce poate fi mai nesățios ca gura lor, care toate le înghite şi niciodată nu se mai satură? Nu te uita la fața şi la ochii lor, că sunt de om, căci ochii omeneşti nu văd astfel de lucruri. Lacomul şi răpitorul nu vede pe oameni ca oameni, nu vede cerul ca cer, nu ridică capul în sus către stăpânul a toate, ci totul crede că este ban. Ochii omeneşti obişnuiesc a vedea pe săraci doborâți de sărăcie, şi se mişcă spre milă, pe când ochii acestora, când văd pe săraci, se înfurie ca ai fiarelor sălbatece. Ochii omeneşti nu văd cele străine ca ale lor, ci şi pe ale lor ca străine; nu poftesc pe cele ale altora, ci şi pe ale lor le dau altora, pe când ochii acestora nu pot suferi, dacă nu vor răpi şi pe cele ale altora, căci ei nu au ochi de om, ci de fiară sălbatică. Ochii omeneşti nu pot suferi să vadă trupul lor gol, căci este al lor, şi nici chiar pe al altora – pe când ochii acestora dacă nu vor vedea pe toți dezbrăcați şi dacă nu vor vedea toate cele străine strânse acasă la dânşii, niciodată nu vor fi mulțămiți, şi mai bine zis, nici atunci nu sunt mulțămiți. Pentru aceea, mâinile lor nici cu labele fiarelor sălbatice nu le-ar putea asemăna cineva, căci sunt mult mai răpitoare şi mai grozave ca ale acelora. Urşii şi lupii după ce s-au săturat, se dezgustă pe urmă de prada lor şi se depărtează, pe când aceştia niciodată au saț. Dumnezeu ne-a făcut mâinile ca să ajutăm pe alții, iar nu ca să-i dezbrăcăm, şi dacă ar urma ca noi să le folosim la aceasta, apoi este mai bine a le tăia şi a rămâne fără ele.

Tu, când o fiară sălbatică îți sfâşie o oaie, te scârbeşti; şi când însuți faci aşa cu fratele tău, nu crezi că ai făcut ceva rău? Şi cum te poți numi om? Nu vezi că noi numim fapt omenesc mila cea plină de iubire de oameni, şi când cineva face ceva crud şi lipsit de milă, îl numim cu toții neomenos? Deci felul omului îl osebim de al fiarelor sălbatice numai prin a milui,

zicând pururea: *Oare el nu este om? Oare este fiară sălbatică sau câine?* Oamenii vindecă sărăcia şi nu o mai sporesc, pe când gurile acestora sunt guri de fiare sălbatice, sau mai drept vorbind, chiar mai rele, chiar mai sălbatice decât ale acelora, fiindcă ies din ele cuvinte mai veninoase decât dinții acelora, cuvinte care adeseori pricinuiesc şi moartea aproapelui. Şi dacă le-ar cerceta pe toate cineva, atunci ar putea vedea bine cum neomenia şi lipsa de milă fac din oameni neoameni şi fiare sălbatice. Dacă încă ar cerceta şi cugetul unor astfel de oameni, încă i-ar numi nu numai fiare sălbatice, ci chiar draci, căci sunt plini de răutate şi de duşmănie asupra aproapelui. Acolo nu vei vedea nici dragoste de Împărăția Cerurilor, nici frică de gheena, nici ruşine de oameni, nici milă, nici bunăvoire, ci neruşinare şi obrăznicie, şi disprețul tuturor celor viitoare, iar cuvintele lui Dumnezeu pentru osândă, ca şi amenințarea cu gheena, lor li se par numai un basm.

Astfel este cugetul lacomilor şi al răpitorilor.

Deci când ei pe dinlăuntru sunt draci şi pe dinafară fiare sălbatice, ba chiar mai răi decât acelea, apoi atunci cu cine vom asemăna astfel de oameni? Cum că sunt mai răi decât fiarele sălbatice este învederat de acolo că acelea sunt de la fire aşa, pe când ei, ca oameni, având de la fire blândețea, se silesc singuri a se pune în rândul fiarelor sălbatice. Dar şi dracii îi au pe aceştia împreună-lucrători cu dânşii împotriva celor bântuiți, pe când dacă nu ar lucra cu dracii, apoi cele mai multe din meşteşugurile lor împotriva noastră s-ar sparge în capul lor – aceştia însă întrec şi pe draci, încercând să-i stăpânească pe cei bântuiți. Şi iarăşi, dracul războieşte pe om, iar nu pe ceilalți draci, pe când lacomul se grăbeşte a face rău în orice chip celui de aproape şi nu se sfieşte nici din fire.

Ştiu bine că mulți sunt nemulțămiți de noi pentru aceste cuvinte, dar eu nu sunt defel supărat, ci mi-e milă şi plâng pe nişte astfel de oameni, şi chiar de ar voi să mă bată, cu plăcere aş suferi dacă s-ar depărta de această sălbăticie. Căci nu numai eu singur, ci şi Prorocul îi scoate pe aceştia din rândul oamenilor, zicând: *Omul, în cinste fiind, nu a priceput, ci s-a asemănat dobitoacelor celor necuvântătoare* (Ps. 48, 21). Deci să ne facem odată oameni, să privim spre cer şi să recâştigăm chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, ca astfel să ne învrednicim şi de bunătățile viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, pp. 95-96)

„… se vede petrecându-se pe drumuri, pe mare, în cetăți, în tribunale; fiindcă lăcomia a umplut marea de sânge, de multe ori a înroşit într-un chip nelegiuit până şi săbiile judecătorilor; tot se întrarmează pe cei ce pândesc noaptea şi ziua pe trecători la drumul mare, ea a făcut ca să nu se mai cunoască firea, căci a adus uciderea de tată, de mamă şi, în sfârşit, toate relele din viață ea le-a adus. Pentru aceea Pavel o numeşte rădăcina tuturor relelor. Lăcomia aduce pe îndrăgitorii ei într-o stare cu mult mai proastă decât a ocnaşilor din minele de metaluri. După cum aceia întruna muncesc din greu în întuneric, închişi şi legați, tot aşa şi lacomii săpând în peşterile iubirii de argint, şi neavând nici o silă de undeva, ei singuri îşi trag osânda, cetluindu-se pe sineşi cu legături nedezlegate. Cei osândiți la ocnă, măcar când vine seara se odihnesc de dureri şi munci, pe când lacomii şi ziua şi noaptea sapă întruna şi scormonesc acele metaluri rele. Cei dintâi au o măsură hotărâtă în acea lucrare din greu, pe când aceştia din urmă nu cunosc nici o măsură, ci încă cu cât sapă mai mult, cu atât mai mult li se deschide pofta de a săpa înainte. Dar dacă aceia sunt siliți la muncă grozavă, apoi iată că aceştia din urmă de bunăvoia lor şi nesiliți de nimeni, nici măcar nu pot a se izbăvi de această boală rea, ba chiar nici nu pot a o urî, ci după cum porcul se tăvăleşte în mocirlă, aşa şi aceştia, tăvălindu-se în putoarea iubirii de argint, sunt mulțămiți şi încântați, pătimind mai grozave munci decât osândiții aceia. Cum că ei sunt în rele, ascultă cele ale acelora şi vei şti şi cele ale acestora. Deci se spune că acel pământ aurit are crăpături şi găuri în acele peşteri întunecoase, astfel că criminalul osândit acolo la munci ia cu dânsul cazmaua, în acelaşi timp şi lampa, împreună cu ulcioraşul din care picură în lampă untdelemn, din pricina întunericului ce este acolo, şi numai aşa intră înlăuntru, după cum am spus. După aceea, fiindcă timpul îl cheamă la mâncare, iar el nu ştie timpul din pricina întunericului, apoi iată că temnicerul bate de sus cu putere în pereții peşterii, şi astfel, prin troncănitura aceea şi prin glasul lui, dă de ştire celor ce lucrează în peşteră că s-a sfârşit ziua. Poate că vă cutremurați auzind acestea?

Ei bine, să vedem dacă nu cumva filarghirii (iubitorii de argint) pătimesc încă şi mai grozave. Căci şi aceştia au un temnicer greoi, vreau să zic iubirea de argint – şi cu atât mai greoi, cu cât împreună cu trupul este legat şi sufletul. Şi întunericul de aici este încă şi mai înfricoşat, fiindcă nu este întuneric simțit, ci se zămisleşte înlăuntrul lor, şi ori încotro s-ar duce, ei îl poartă pretutindeni cu dânşii. Aşadar, ochiul lor cel sufletesc s-a stins cu desăvârşire. Pentru aceea şi Hristos îi jeleşte mai mult decât pe toți, zicând: *Deci dacă lumina care este în tine este întuneric, dar întunericul cu atât mai mult* (Mt. 6, 23)? Aceia cel puțin poartă cu dânşii o lampă care luminează, pe

când aceştia sunt lipsiţi până şi de această lumină, din care pricină şi cad în fiecare zi în mii şi mii de prăpăstii. Cei osândiţi la muncile acelea, de îndată ce soseşte noaptea se odihnesc, intrând şi dânşii în liniştea obişnuită a celor nenorociţi – voiesc a spune noaptea – în vreme ce lăcomia aduce şi această nenorocire iubitorilor de argint, fiindcă ei noaptea se îngrijesc şi se frământă de muncile cele mai grozave, fără ca cineva să-i neliniştească.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, pp. 245-246)

„Oamenii adevăraţi îi văd pe cei săraci că se chinuiesc şi li se moaie inima. Cei lacomi îi văd pe săraci şi se înfurie. Oamenii adevăraţi nu numai că nu răpesc nici măcar cu privirea lucrurile altora, dar dau celor care au nevoie din ce au ei. Lacomii nu se neliniştesc până nu răpesc avutul celorlalţi şi îl fac al lor. Oamenii adevăraţi nu suportă să-1 vadă despuiat pe semenul lor. Oamenii lacomi vor să-i despoaie pe toţi, altfel nu sunt mulţumiţi; sau mai bine zis, nici aşa nu sunt mulţumiţi. De aceea putem spune că aceşti oameni transformă de bunăvoie firea din blândă, în sălbatică. Din gura lor scuipă otravă, la fel ca şerpii, mâinile lor nu află odihnă până când nu fac rău celorlalţi, cât despre gând, dacă ar fi cu putinţă să le cunoaştem gândul, ne-am da seama că nu sunt ca fiarele sălbatice, ci mai răi decât acestea. Ei sunt adevăraţi demoni, în inimile lor ascund numai cruzime şi răutate faţă de fiecare dintre semenii lor. Diavolii nu pot să-i lovească pe oameni aproape niciodată fără voia şi împreună-lucrarea lor, pe când cei lacomi îi lovesc chiar şi atunci când ei se împotrivesc. Ei jertfesc totul, chiar şi sufletul lor, pe altarul câştigului. Nu se gândesc la nimic altceva şi nu îi interesează decât banul. Nu se tem de iad, nu doresc Împărăţia cerurilor, nu le este ruşine de oameni, nici frică de Dumnezeu. Legile le încalcă, cinstea o socotesc o prostie, dispreţuiesc Evanghelia, iar în viaţa de după moarte nu cred.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 229-230)

LĂCOMIA (urmările pierzătoare)

„... aceasta ne face să fim urâţi de către toţi, toţi sunt gata să ne blesteme, şi chiar cei nedrept de acest fel, care nu sunt decât rezultatul duşmăniei.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 258)

„Cine este, dar, mai rău decât omul lacom, care îşi omoară sufletul cu nedreptăţi, îşi pierde timpul vieţii acesteia cu griji deşarte şi se

lipseşte de orice mulțumire, iar pe toți oamenii îi face duşmanii săi? Poate vă veți mira de cuvintele *Pe toți oamenii şi-i face duşmani*. Da, pe toți, pentru că nu îl urăsc numai cei care au fost nedreptățiți de el, dar şi ceilalți, care compătimesc victimele şi se tem ei înşişi să nu ajungă vreodată în situația lor grea. Dar cel mai rău lucru nu este ca toți oamenii să fie duşmanii tăi, ci ca duşmanul tău să fie însuşi Dumnezeu. Dacă e aşa, ce nădejde şi ce mângâiere îți mai rămâne?

Spune-mi, ce bogăție este să nedreptățeşti? Tu, cel care nedreptățeşti, eşti bogat sau eşti asemenea celor întemnițați? Eu zic că eşti într-o stare mai jalnică decât a acelora. Şi ştii de ce? Pentru că întemnițații şi-au pierdut libertatea trupului, pe când tu ai pierdut-o pe cea sufletească. Ei sunt înlănțuiți fără voia lor, pe când tu eşti înlănțuit în lanțurile păcatului cu voia ta." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 226-227)

LĂCOMIA (remedii şi eliberarea din tirania ei)

„Să îndepărtăm din sufletul nostru toată lăcomia; să ne lăcomim după bunurile cele de sus răpind, cu toată râvna, împărăția cerurilor (Matei 11, 12)". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 800)

„În zadar se aplică medicamente la tumori şi la fistule dacă nu se opreşte curgerea puroiului, care produce plaga şi o măreşte în toate zilele; noi la fel, dacă nu ne oprim mâinile noastre de la lăcomie, dacă nu oprim cursul acestei boli crude, chiar când vom face milostenie, toate eforturile noastre vor rămâne zadarnice, fiindcă lăcomia astupă şi sufocă orice bine pe care-l produce milostenia şi-i face sufletului o rană mai adâncă şi mai periculoasă decât prima." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 3, p. 474)

„Dar ce zic eu? Uzează şi de băi, îngrijeşte-ți corpul, du-te şi în târg, ai şi casă şi servitorii servească-te, fă uz şi de mâncăruri şi de băuturi, însă de peste tot locul alungă lăcomia, căci aceea este care face păcatul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 133)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (manifestarea ei)

„Se consideră a fi cea mai grozavă osândă – numită de doctori foame câinească (bulimie) – când cineva, îndopându-se întruna, nu se izbăveşte totuşi de a fi înfometat.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 80)

„Când animalul este sătul se opreşte. Şi aşa este atunci forța instinctului său încât în ciuda oricărei solicitări care-i este făcută în fața oricărei păşuni care i se prezintă, el se întoarce de la ea şi o refuză. Urâtul lacom va merge până la cea mai neruşinată deplinătate, până la vomitarea neruşinată! Şi coborârea va fi constatată chiar de oaspeții acestui neruşinat şi nefericit. Va fi făcut să mănânce şi să bea chiar atunci când foamea lui a fost potolită de multă vreme şi devenind animal o va face aceasta într-un alt fel. Când se vede un animal sătul, se fereşte de a-i arunca noi mâncăruri. Pentru ce? De teamă, se răspunde, de a-l îmbolnăvi. Privitor la cel lacom nu se mai are grijă şi este făcut să bea până la îmbătare, până la îmbolnăvire, până la moarte!” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 634)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (gravitatea)

„Beția şi îmbuibarea (...) îngreunând mintea şi îngrăşând trupul, robesc sufletul; îl asediază din toate părțile, nu-i lasă sănătoasă puterea de judecată, îl fac să se arunce în prăpăstii şi să lucreze totul împotriva mântuirii lui”. (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 36)

„Robia asta a pântecelui este mai rea decât orice osândă şi-l pedepseşte destul pe cel robit, chiar înainte de osânda lui Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 274)

„Nimic nu este atât de plăcut diavolului, ca desfătarea şi beția, pentru că ele sunt izvorul şi mama tuturor păcatelor. Cu beția şi îmbuibarea i-a făcut odinioară diavolul pe iudei să se închine la idoli (Ieş., 32, 1-6). Cu ele a aprins în sodomeni pofte nelegiuite (Fac., 19, 4-8), că spune profetul: *Aceasta este fărădelegea sodomenilor, se răsfățau întru mândrie, în îmbuibare cu pâine şi în desfătări* (Iez., 16, 49). Cu ele a pierdut diavolul pe nenumărați alții şi i-a aruncat în iad. Ce rău nu săvârşesc beția şi desfătarea? Face din oameni porci şi mai răi decât porcii. Porcul se tăvăleşte în noroi şi se hrăneşte cu murdărie, dar omul care bea şi se îmbuibează mănâncă la o masă mai dezgustătoare decât masa porcului; că la o astfel de masă pune la

cale împreunări neîngăduite şi iubiri nelegiuite". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 667-668)

„… unde-i îmbuibare, acolo dănțuiesc demonii". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 808-809)

,,Stăpân eşti a mânca; deci rămâi stăpân, şi gândeşte-te a nu te face rob acestei patimi. Căci cel ce întrebuințează mâncarea precum se cade, acela este stăpân de dânsa, pe când cel ce mănâncă fără cumpătare, acela nu mai este stăpân, ci rob al mâncării care-l tiraniseşte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 172)

,,Ai mâncat şi ai băut fără nici un frâu; ei, şi care este sfârşitul? Nimic, ci numai stricăciune." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, p. 174)

„Dacă, de pildă, ar trebui să aprinzi focul în cuptor, şi unul ar arunca în cuptor haine de mătase, şi ar îngrămădi acolo multe şi nemărginite horbote[268] delicate, şi apoi ar da foc cuptorului, iar un altul ar pune lemne de stejar şi de brad; ei bine, ce ar putea avea acela mai mult decât acesta? Nimic, ba chiar mai puțin. Şi pentru ce oare? De altfel, nimic nu ne împiedică a întoarce altminteri aceeaşi pildă. Dacă, zic, unul ar pune pe foc lemne, iar celălalt ar azvârli hoituri de dobitoace, apoi lângă care cuptor ai sta tu cu plăcere? Lângă cel cu lemne sau lângă cel cu hoituri? Desigur că lângă cel cu lemne, fiindcă acesta arde după fire şi este o plăcută privelişte celor ce văd - pe când celălalt, prin fumul puturos, prin duhoarea împrăştiată din arderea sângelui şi a oaselor, te-ar alunga şi pe tine, şi pe toți cei de pe lângă tine.

Te-ai înfiorat auzind şi te-ai îngrețoşat de acel cuptor? Ei bine, astfel sunt pântecele celor bogați. Căci în asemenea pântece mai mult putregai ar găsi cineva decât în cuptorul acela, şi vânturi puturoase, şi scurgeri necurate, şi în fiecare părticică nemistuire multă, din pricina lăcomiei. Căci nefiind de ajuns căldura cea firească spre a le mistui pe toate, toate mâncărurile stau în pântece şi pricinuiesc multă greață. Cu ce ar putea cineva asemănă pântecele acelora? Insă nu vă îngreuiați față de aceste vorbe, ci dacă poate nu grăiesc adevărul, dovediți-mi.

Aşadar, cu ce ar putea cineva asemui aceste pântece? Căci nici sunt de ajuns cele spuse spre a arăta ticăloşia unor astfel de oameni. Am găsit deci şi

[268] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Dantele. (n.s. 1, p. 126)

o altă asemuire. După cum se întâmplă cu haznalele când, dacă arunci într-una gunoaie de bălegar, de iarbă, de trestie, bucăți de pietre şi de noroi, o înfunzi, şi la urmă se scurge pe deasupra şiroiul de murdării, aceasta se petrece şi cu pântecele omului. Că fiind închis el dedesubt, apoi cele mai multe din aceste materii băloase şi vătămătoare dau în clocot deasupra. Nu însă tot aşa se petrece cu cei săraci; ci precum pâraiele cele curate şi cristaline, ieşind din matca lor, udă grădini şi raiuri, tot aşa şi pântecele săracilor sunt curate de prisosurile sau rămăşițele din pântecele bogaților.

Dar nu la fel sunt cele ale bogaților, sau bine zis ale celor ce se dezmiardă şi se îmbuibă, ci sunt încărcate de materii vântoase, de bale, de venin, de sânge stricat, de vânturi puturoase, şi de altele de acest fel. Pentru aceea nimeni trăind întruna în desfătări nu poate fi sănătos, ci veşnic va fi bântuit de boale.

Pentru care cu plăcere i-aş întreba: Pentru ce oare ni s-au dat mâncărurile? Pentru ca noi să ne vătămăm, sau să ne hrănim? Pentru ca să fim bolnavi, sau să fim sănătoşi şi în putere? Fireşte că pentru ca să ne hrănim, să fim sănătoşi şi puternici. Pentru ce dar rău le folosiți, pricinuindu-vă prin ele boli în trupul vostru?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XII, pp. 126-127)

„*Să mâncăm şi să bem, că mâine vom muri* (Isaia 22, 13). Aşa grăiau mulți iudei pe vremea proorocilor. Dar nu e deloc de mirare ca iudeii să grăiască aşa, căci *dumnezeul lor este pântecele; iar slava lor, întru ruşinea lor* (Filipeni 3, 19). Dar, ca după venirea harului, după darea învățăturii care porunceşte dispreţuirii celor din lumea aceasta, după atâta desăvârşire şi atâta luare-aminte în viață, să mai fie încă şi acum unii care să strige aceleaşi cuvinte, dacă nu chiar în cuvintele lor, dar cu faptele, ei bine, o asemenea purtare câtă osândă nu merită? Da, sunt, sunt într-adevăr unii care socotesc că pentru asta au fost aduşi în lume, ca să se desfăteze, ca să mănânce până plesnesc de prea sătui, ca să se îngraşe, pentru ca astfel la plecarea din lumea aceasta să pregătească masă mai îmbelşugată viermilor cu trupurile lor." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 197)

„Ce iertare mai avem când alții nu pot să aibă nici hrana cea de trebuință, iar noi mâncăm mai mult decât ne trebuia?" (*Despre soartă şi providență,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 201)

„Adevărat, nimic nu este mai îndrăgit de diavol ca îmbuibarea pântecelui cu multă mâncare şi băutură şi, în general, ca desfătările materiale, care-l preschimbă pe om în porc sau în ceva şi mai rău. Căci porcul, măgarul, câinele şi toate animalele necuvântătoare nu mănâncă şi nu beau niciodată mai mult decât au nevoie, iar omul cuvântător, cel cinstit cu chipul lui Dumnezeu, devine necuvântător, depăşind măsura. Tot el, desigur, dacă are animale, nu le sileşte niciodată să mănânce ori să bea mai mult decât vor. Şi dacă-l întrebi ele ce, îți va răspunde: *Ca să nu pățească vreun rău şi să sufere*. Pentru sine însuşi, însă, nu ia această măsură. Astfel suferă mereu. Căci urmările îmbuibării pântecelui şi beției — mai ales ale beției - durează mult. (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 149-150)

„La ce degradare şi coborâre ne fac să coborâm excesele mesei! Noi coborâm la nivelul animalului. Ea nu are altă preocupare decât să-şi caute păşunea sa; ea nu are bucurie decât atunci când o devorează, strigăte scoate când este lipsită de ea, mânia şi-o arată când se luptă pentru ea. Întrebați-l pe omul rob al patimilor mesei şi al vinului unde merg gândurile spiritului său şi aspirațiile inimii sale, unde-şi pune el bucuriile inimii sale, unde-şi pune el şi unde încep necazurile sale; totdeauna cuvântul disprețuitor al sfântului Pavel ne va veni: *dumnezeul lor este pântecele*." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 633)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (urmările dăunătoare)

„Nu vedeți, oare, în fiecare zi nenumăratele boli pe care le aduc mesele îmbelşugate şi lăcomia cea fără de măsură? De unde durerile de picioare? De unde durerile de cap? De unde creşterea sucurilor stomacale vătămătoare? De unde celelalte nenumărate boli? Nu, oare, din pricina necumpătării şi din pricină că turnăm în noi mai mult vin decât trebuie? După cum o corabie în care intră apă se scufundă îndată şi se îneacă, tot aşa şi omul când se pune pe băut şi pe îmbuibare se aruncă în prăpastie, i se întunecă mintea, stă ca un cadavru însuflețit; rele poate face adeseori, dar când e vorba de făcut bine nu se deosebeşte întru nimic de un mort". (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 117-118)

„... şi tulburările din trupurile noastre se datoresc lăcomiei la mâncare; când organele trupului nostru sunt silite să depăşească hotarele lor fireşti şi să lucreze peste măsură, atunci se nasc în trupul

nostru nenumărate boli şi moarte chinuitoare”. (*Omilii la Matei,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„După cum spinii sângerează mâinile, ori din ce parte i-ai apuca, tot aşa şi îmbuibarea vatămă şi picioarele şi mâinile şi capul şi ochii şi, pe scurt, toate mădularele. Îmbuibarea este stearpă şi fără de rod, ca şi spinul, dar pricinuieşte mai cumplite dureri decât spinul şi vatămă părţile cele mai de seamă ale trupului: îl îmbătrâneşte înainte de vreme, îi slăbeşte simţurile, îi întunecă, judecata, îi betejeşte mintea sprintenă mai înainte, îi vlăguieşte trupul, face depozit plin de murdărie, adună în jurul lui roi de suferinţe, îngreuiază cu mult povara şi face încărcătura mai mare decât puterile lui. De aici căderile lui dese şi nenumărate şi naufragiile lui repetate. Spune-mi, pentru ce-ţi îngraşi trupul? Crezi că vrem să te aducem jertfă? Crezi că vrem să te servim la masă? Păsările le îngrăşăm bine, dar mai bine spus nici pe acelea nu le îngrăşăm prea mult, că dacă sunt prea grase vatămă sănătatea. Atât de mare rău e îmbuibarea, încât vatămă şi pe animale. Într-adevăr, dacă îmbuibăm prea mult animalele, le facem să nu ne mai fie de folos nici nouă, nici lor. Din pricina grăsimii o parte din mâncăruri rămân nemistuite şi stomacul le aruncă afară; şi dimpotrivă, animalele pe care nu le îmbuibăm, dar pe care am putea spune că le ţinem la post, cărora le dăm mâncare cu măsură, pe care le punem la treabă şi le muncim, acele animale ne sunt de mare folos şi nouă şi lor şi pentru hrană şi pentru alte treburi. Sunt mai sănătoşi oamenii care se hrănesc cu animale slabe. Şi dimpotrivă, oamenii care se hrănesc cu animale îngrăşate se aseamănă cu ele, ajung greoi, predispuşi la boli şi-şi fac mai cumplit lanţul care-i încercuie. Nu este un duşman mai mare pentru trup decât îmbuibarea. Nimic altceva nu-l vatămă atâta, nimic nu-l sfâşie, nu-l doboară şi nu-l strică mai mult. De aceea trebuie să ne mirăm mai ales de prostia acestor oameni, că n-au nici atâta milă de stomacurile lor câtă milă au alţii de burdufurile de vin. Negustorii de vin nu pun prea mult vin în burdufuri de teamă să nu plesnească; lacomii însă nu au nici atâta grijă de nenorocitul lor stomac; ci după ce-l îndoapă până să plesnească mai toarnă în el şi vin până ce dă afară pe urechi, pe nas şi pe gât. Îndoită vătămare îşi pricinuiesc cu asta: îşi vatămă şi duhul, dar şi puterea care rânduieşte viaţa trupului. Nu ţi-a fost dat de asta gâtlejul ca să ţi-l umpli până la gură cu vin stricat şi cu alte stricăciuni! Nu pentru asta, omule, ci ca să cânţi mai cu seamă lui Dumnezeu, să înalţi sfinte rugăciuni, să citeşti legile dumnezeieşti, să dai sfaturi folositoare semenilor tăi. Dar tu, ca şi cum l-ai fi primit pentru altceva, nu laşi gâtului nici o clipă de răgaz pentru o astfel de slujbă sfântă, ci îl supui toată viaţa acestei robii amare a pântecelui. Te asemeni cu un om care a primit o chitară cu corzile de aur, bine acordate,

dar omul acela, în loc să cânte cu ea melodii încântătoare, o acoperă cu murdărie omenească şi noroi. N-am numit mâncarea murdărie omenească, ci îmbuibarea, neînfrânarea la mâncare şi băutură. Nu mai este mâncare mâncatul peste măsură, ci numai vătămare. Numai stomacul a fost dat să primească mâncărurile; gura, gâtlejul, limba au un alt rost, cu mult mai mare. Dar, mai bine spus, nici stomacul n-a fost dat numai pentru primirea mâncărurilor, ci pentru primirea cu măsură a mâncărurilor. Stomacul însuşi ne spune, strigând în fel şi fel de chipuri când îl încărcăm peste măsură din pricina lăcomiei noastre. Dar nu numai că ne strigă, ci se şi răzbună pentru nedreptatea ce-i facem, pedepsindu-ne cumplit. În primul rând ne pedepseşte picioarele, pentru că ele ne poartă şi ne duc la acele ospețe rele; apoi ne leagă mâinile, care îi slujesc, pentru că ele bagă în el atât de multe şi atâtea feluri de mâncăruri. Multora din pricina îmbuibării li s-au strâmbat gura, ochii şi capul. Şi după cum o slugă, căreia i s-a poruncit să facă ceva peste puterile sale, de deznădejde, ocărăşte pe cel care i-a dat porunca, tot aşa şi stomacul, silit să primească mai mult decât poate ține, îi ruinează şi îmbolnăveşte şi creierul odată cu celelalte mădulare. Bine a rânduit Dumnezeu ca să se nască o boală atât de grea din pricina necumpătării, pentru ca atunci când nu vrei să filozofezi să te înveți să fii cumpătat fără de voie, de teama unei boli atât de cumplite.

Ştiind toate acestea să fugim de îmbuibare, să căutăm să fim cumpătați la mâncare şi la băutură, ca să ne bucurăm şi de sănătatea trupului şi, scăpând sufletul de orice boală, să avem parte şi de bunătățile ce vor să fie". (*Omilii la Matei,* omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 527-528)

„Spintecă, te rog, cu mintea, stomacul unui om care se îmbuibează cu atâtea mâncăruri şi băuturi! Vei vedea că e o ladă de gunoi, o hazna necurată, un mormânt văruit. Îmi este ruşine să spun ce se întâmplă cu el mai departe: ghiorăiturile cele dezgustătoare, vărsăturile, ieşirile pe jos şi pe sus". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 808-809)

„De aceea a postit şi Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne învețe pe noi. Pentru că păcatele săvârşite înainte de botez au adus robia pântecelui, Iisus - ca un doctor priceput, care porunceşte unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvârşească faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit - introduce după botez postul. Pe Adam neînfrânarea pântecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorât trăsnete peste sodomeni. Cu toate că păcatul sodomenilor era desfrâul, totuşi în neînfrânarea pântecelui îşi au originea şi o pedeapsă şi alta. Acest lucru l-a lăsat pe Iezechiel să se înțeleagă, când a spus: *Aceasta era fărădelegea*

sodomenilor: erau mândri, se îmbuibau cu pâine şi trăiau numai în chefuri şi în desfătări (Iez., 16, 49). Aşa au ajuns şi iudeii să săvârşească cele mai mari păcate; de la beție şi de la trai bun au alunecat în fărădelegi”. (*Omilii la Matei,* omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 23, p.154)

,,Căci Dumnezeu a pus în noi pântecele ca un fel de râşniță, dându-i o putere potrivită şi rânduindu-i o anumită măsură pe care el să-o râşnească în fiecare zi. Dar dacă cineva îi pune mai mult, apoi el atunci se face nelucrător şi trândav şi totul se vatămă. De aici vin bolile şi slăbiciunile, şi sluțeniile trupului, căci nu numai bolnăvicios face pe trup desfătarea, ci chiar pe cel mai frumos şi mai drăgălaş îl preface în slut şi pocit atunci când cineva sughiță şi râgâie întruna cu dezgust, când iese dintr-însul putoare de vin oțetit, când se înroşeşte la față mai mult decât trebuie, când strică rânduiala cea cuvenită femeii şi-şi pierde orice podoabă şi bună cuviință, când trupul se face moleşit şi fleşcăit din pricina multei băuturi, genele ochilor îi sunt roşii ca sângele şi umflate, când duce cu sine o grăsime mai mult decât trebuie, când trupul este cărnos peste măsură, apoi poți pricepe câtă îngrețoşare vine de aici. Eu am auzit chiar pe doftori spunând că desfătările şi îmbuibările trupului împiedică pe cineva a se ridica la o înălțime cât de mică, suflarea fiindu-i greoaie şi întreruptă prin mulțimea cărnurilor de pe trup.

Ce ar putea spune cineva de durerile de picioare care izvorăsc de aici, de reumatismele ce se răspândesc în tot trupul şi de celelalte boli ce se nasc din îngrăşarea trupului? Nimic nu este atât de grețos ca un bărbat, şi mai cu seamă ca o femeie grasă! Pentru aceea la femeile cele sărace mai multă frumusețe ar putea vedea cineva, căci ele mănâncă mâncăruri simple şi nu de cele greoaie. Căci nevoința zilnică, oboselile, necazurile lor, mâncarea lor cea cumpătată şi hrana cea simplă le aduc lor bunăstare şi chiar frumusețea trupului. Dar dacă vei spune de plăcerea dezmierdărilor, apoi aceasta o vei găsi la oamenii cumpătați numai până la gâtlej, căci o dată cu limba care le vorbeşte va dispărea acea plăcere, lăsând în urmă-i multă greață. Nu te uita la cei ce se dezmiardă în mâncăruri şi băuturi numai când sunt culcați, ci mai cu seamă când sunt treji ia-te după dânşii, şi atunci vei vedea trupuri mai mult de fiare sălbatice şi de dobitoace decât de oameni. Vei vedea atunci pe unii cu durere de cap, pe alții căscând întruna şi întinzându-se, pe alții ținându-se de gât şi având nevoie de paturi, de aşternuturi şi de linişte mare. Găsindu-se tulburați ca şi în timp de mare furtună, şi având nevoie de ajutorul altora, doresc a ajunge iarăşi în starea în care erau mai înainte de a se îmbăta, întocmai ca şi femeile cele îngreunate, tot aşa şi dânşii de-abia

poartă pântecele cel încărcat, şi de-abia se mişcă, de-abia zăresc câte ceva, de-abia bolborosesc câte ceva din gură – şi toate de-abia. De cumva s-ar întâmpla să doarmă, apoi prin somn văd o mulțime de visuri necuvioase şi încărcate de mii de năluciri.

Dar cine ar putea încă spune de cealaltă nebunie a acestora, adică de nebunia curviei? Căci şi aceasta îşi are izvoarele tot în desfătare. Şi după cum nechează armăsarii cei îmbuibați, tot aşa şi aceştia, ațâțați de beție ca de o streche, sar peste toți şi zburdă mai grozav decât aceia, făcând multe alte necuviințe, care nu este slobod nici a le grăi, căci la urmă nici nu mai ştiu ce fac. Nu însă tot aşa se întâmplă şi cu cel ce nu se desfătează, ci el şade ca într-un liman privind naufragiul altora şi se bucură de o plăcere curată şi necontenită, petrecându-şi viața în slobozenie.

Acestea dar ştiindu-le, iubiților, să fugim de ospețele cele necurate ale desfătării şi să ne hrănim cu mâncăruri simple, ca astfel găsindu-ne bine şi trupeşte, şi sufleteşte, să săvârşim toată virtutea şi să ne putem învrednici de bunătățile viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, pp. 433-434)

„Nu poate marea pricinui atâtea răutăți când iese din hotarele ei câte poate pricinui sufletului nostru şi chiar trupului un pântece neînfrânat. Marea se revarsă peste tot pământul, iar pântecele peste tot corpul. Pune însă hotar pântecelui precum Dumnezeu a pus nisipul hotar mării!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, pp. 241-242)

„Corpul nostru nu se vatămă atât prin foame, cât prin sațiu peste măsură. Mai uşor îl voi moleşi şi slăbănogi prin îmbuibare, decât prin foame. Astfel deci foamea este mai suportabilă decat îmbuibarea, căci de foame poate răbda cineva şi douăzeci de zile, pe când dacă este deprins cu îmbuibarea, nici chiar două zile. Cu foamea luptându-se în continuu cei de pe câmp, sunt totdeauna sănătoşi şi nu au nevoie de doctori, pe când cei îmbuibați nu ar putea trăi dacă nu ar chema în continuu pe doctori, ba încă de multe ori nici nu țin seama de povețele lor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 13)

„Oare dezmierdarea în mâncări nu este împiedicată? Ba încă foarte tare. Şi de ce a fost împiedicată dacă a fost făcută de Dumnezeu spre împărtăşire? Pentru că şi pâinea a făcut-o, însă necumpătarea în mâncarea ei a împiedicat-o; şi vinul l-a făcut, însă necumpătarea în băutură a împiedicat-

o. Apostolul nu porunceşte a se depărta de dezmierdare în bucate ca de ceva necurat, ci pentru că prin necumpătare moleşeşte sufletul.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 123)

„De aici izvorăsc curviile, de aici preacurviile, fiindcă pântecele flămând nu poate zămisli amoruri, şi chiar nici cumpătarea bine întrebuinţată, în timp ce îmbuibarea este aceea care naşte poftele cele absurde, aceea este care moleşeşte trupul cu dezmierdările.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIX, p. 349)

„De pe urma îmbuibării cu mâncare şi băutură se nasc durerile de cap, durerile de stomac, întunecarea minţii, buimăcelile, ameţelile, împăienjenirea ochilor şi încă alte dureri mai grozave decât acestea. Şi dacă ruşinea şi paguba aceasta s-ar mărgini numai la supărări de o zi! Dar în astfel de mese îşi au, mai ales, cauza bolile cel mai greu de vindecat. Care plăcere, deci, ar putea fi tot atât de mare cât de mari sunt necazurile pricinuite de chefuri şi îmbuibări? N-ar prefera, oare, orice om o viaţă cumpătată şi austeră, numai ca să scape de aceste boli şi necazuri?” (*Despre Feciorie*, 69, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 119)

„Aş putea arăta şi în alt chip câtă pagubă, câtă neplăcere şi câtă ruşine atrag după sine îmbuibarea şi chefurile dacă aş înşira toate bolile pe care le întipăresc în suflet chefurile. Bolile sufletului sunt cu mult mal multe şi cu mult mal cumplite decât bolile trupeşti. Din pricina îmbuibării şi a chefurilor oamenii ajung molâi, laşi, obraznici, îngâmfaţi, desfrânaţi, insultători, destrăbălaţi, mânioşi, cruzi mojici, lacomi, slugarnici şi, ca să spun pe scurt, nu sunt buni de nici o treabă de folos şi necesară. Cumpătarea are dimpotrivă, cu totul alte urmări.” (*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 120)

,,După cum o corabie încărcată cu mărfuri mai mult decât poate lua se îneacă, împovărată fiind de greutatea încărcăturii, tot aşa şi sufletul, sau trupul nostru, când primeşte mâncăruri peste puterea lui, se încarcă prea mult şi, neputând suporta greutatea celor pe care le are în el, îneacă în oceanul pierzării şi căpitanul şi corăbierii şi cârmacii, şi călătorii şi pierde o dată cu ei şi încărcătura. După cum unor corăbii încărcate prea mult nu le este de nici un folos nici liniştea mării, nici ştiinţa căpitanului, nici mulţimea corăbierilor, nici măiestria construcţiei, nici anotimpul prielnic al anului –, nefiindu-i nimic de folos unei corăbii atât de primejduite –, tot aşa, şi cu cei

cărora le place să se desfăteze cu mâncăruri şi băuturi; nimic nu poate scăpa un suflet atât de primejduit, nici mulţimea gândurilor, nici învăţătura, nici sfatul, nici îndemnurile, nici mustrările; nimic, nici înlesnirea celor viitoare, nici ruşinea, nici învinuirea celor prezente; ci necumpătarea le biruie pe toate şi-l îneacă, aducând peste lacom, cu voia sau fără voia lui, noian cumplit de ape; că nu i-a fost uşor să fugă." (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 198)

,,Da, îmbuibarea este o fiară sălbatică şi neîmblânzită; nu ne sfâşie scorpia sau şarpele într-atâta sânul, dacă le-am băga în sân, cât ne duce la pieire şi la distrugere pofta de îmbuibare şi desfătare. Fiarele acelea fac rău numai trupului; pofta de îmbuibare, când pune stăpânire pe om, ne pierde şi sufletul o dată cu trupul. De aceea, să fugim de pofta aceasta! Ca unor înţelepţi vă grăiesc. Dacă îmbuibarea aduce vreun folos, să nu mă ascultaţi, să nu vă lăsaţi înduplecaţi de cuvintele mele! Dar dacă spusele mele sunt adevărate, dacă îmbuibarea vatămă totul, dacă-i cea mai mare ruşine, cruţaţi-vă atunci vigoarea trupului vostru şi sănătatea sufletului." (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 200-201)

„Şi putem spune că cel ce-şi îmbuibează pântecele simte plăcere adevărată, îngurgitând mâncăruri multe şi variate? Dar când există plăcere adevărată? Când mai întâi există dorinţa şi apoi urmează satisfacerea ei. Dacă, însă, este urmărită, o desfătare fără să existe dorinţă sau dincolo de hotarele dorinţei, atunci mulţumirea pricinuită de plăcere dispare.

Aşa cum o corabie, când este încărcată cu mai multe mărfuri decât poate rezista, se scufundă, la fel şi trupul nostru, atunci când primeşte mai multă hrană decât are nevoie, se scufundă în nenorocire. Corabia împovărată nu este ajutată nici de buna construcţie, nici de vremea favorabilă, nici de îndemânarea căpitanului, nici de mulţimea marinarilor. Şi celor ce se dedau desfătărilor materiale şi sunt lacomi la mâncare şi băutură, nu le sunt de folos sfaturile şi poveţele, nici prevestirile şi ameninţările, nici frica de moarte şi de iad. Ai zice că nu mănâncă pentru a trăi, ci trăiesc pentru a mânca. Aşadar, după ce-şi îmbuibează pântecele şi îşi îngraşă trupul, pleacă din viaţa aceasta, nereuşind altceva decât să-şi pregătească trupul pentru un ospăţ mai bogat al viermilor. Căci îngrăşarea, de vreme ce provoacă multe boli, duce deseori la o moarte timpurie. Am putea spune că mesele bogate sunt mai rele decât otrăvurile. Deoarece otrăvurile îi omoară iute şi fără dureri pe cei care le iau, pe când mesele bogate dau naştere unei vieţi mai rele

decât o mie ele morți, pentru că ele îl omoară lent pe om. Şi cei care suferă de alte boli sunt compătimiți de mulți, pe când cei ce suferă de boli provocate de multa mâncare şi băutură nu pot fi compătimiți de oameni, chiar dacă ei ar vrea, întrucât ei singuri îşi provoacă bolile, se îndreaptă cu voia lor spre prăpastia relelor.

O fiară sălbatică nu ne poate vătăma atât de mult precum dorința desfătărilor materiale. Căci fiara ne poate sfâşia doar trupul, pe când dorința desfătărilor materiale, când se sălăşluieşte în inima noastră, împreună cu trupul ne nimiceşte şi sufletul." ." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 147-148)

„Ce se întâmplă când cineva se străduieşte să cânte la o liră ale cărei corzi nu sunt bine întinse? Oricâtă iscusință ar avea el, nimic nu izbuteşte. Corzile slabe nu-i vor lăsa degetele să-şi arate îndemânarea. La fel se întâmplă şi cu trupul. Când este slăbit şi moleşit de desfătările materiale, nu lasă sufletul să sporească duhovniceşte." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 149)

„Fiindcă pretutindeni, ce este măsurat este poftit, iar ce este peste măsură, nu. Căci vezi: peste o scânteie mică pune sarcină mare de lemne şi nu vei vedea foc care să strălucească, ci fum foarte urât. Peste un bărbat foarte tare şi mare pune o sarcină care să covârşească puterea lui şi îl vei vedea împreună cu sarcina zăcând jos şi aruncat. Pune încărcătură multă într-o corabie şi cumplită ai făcut sfărâmarea ei". (*Din Cuvântul 35 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 240)

,,Ceea ce am spus adeseori spun şi acum. După cum folosirea cu măsură a hranei aduce multă sporire şi sănătății trupului şi bunei aşezări a sufletului, tot aşa abuzul îl vatămă pe om din ambele părți. Căci îmbuibarea şi beția moleşesc vigoarea trupului şi vatămă sănătatea sufletului. De aceea să fugim de lipsa de măsură şi să ni fim uşuratici față de mântuirea noastră. Dar ştiind că rădăcină a tuturor relelor este lipsa de măsură, s-o ucidem fără înduplecare. Ca dintr-un izvor, aşa țâşnesc din desfătare şi din beție toate chipurile păcatului; şi ceea ce este pentru foc materia inflamabilă, sunt desfătarea şi beția pentru alunecarea în păcat. Şi după cum abundența lemnelor aprinde mai tare focul şi ridică mai sus flacăra, tot aşa îmbrățişarea desfătării şi beției duce la sporirea focului păcatelor." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 83)

,,Dacă mâncatul, cât e de trebuinţă, este sănătate, e clar că îmbuibarea-i maica bolii şi a slăbiciunilor şi naşte în noi patimi care întrec chiar şi meşteşugul doftoricesc. Fiindcă şi umflările de picioare, şi durerile de cap, şi slăbirea vederii, şi durerile de mâini, şi tremurăturile, şi slăbiciunile ori leşinurile, şi gălbenarea, şi frigurile îndelungate, şi fierbinţelile, într-un cuvânt, toate celelalte nenumărate – că nu este timp a le înşirui pe toate – nu se ivesc din vieţuirea cumpătată şi înţeleaptă, ci din plăcerea gâtlejului şi lăcomia pântecelui[269]. Iar dacă vrei să vezi că şi bolile sufletului se nasc de aici, îţi vei da seama că lăcomiile, dezmierdările, tristeţea, moliciunea, desfrâul şi toată neştiinţa aici îşi au începutul. Căci cu nimic nu sunt mai bune decât măgarii sufletele care se desfată din astfel de mese, de vreme ce sunt hărţuite de asemenea fiare. Ca să nu mai spun câte întristări şi neplăceri au cei ce stăruie în desfătări. Dar pe toate nu este cu putinţă să le spun. Totuşi voi dezvălui una şi, din aceasta, care este de căpetenie, vă voi arăta totul. Niciodată nu au plăcere şi nu se bucură de mesele cele încărcate şi scumpe pe care le înfulecă. Fiindcă după cum folosirea doar a hranei de trebuinţă este maica sănătăţii, tot aşa este şi a plăcerii. Pe când lăcomia, după cum e maica bolilor, la fel este şi izvorul şi rădăcina lipsei de plăcere. Dacă eşti sătul, nu mai poate fi nici o poftă. Iar dacă nu mai ai nici o poftă, cum ar mai putea fi plăcere? Pentru aceea, să-i socotim pe săraci nu doar mai înţelepţi şi mai sănătoşi decât pe bogaţi, ci şi plini de mai multă veselie." (*Ce este Mie şi ţie femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 137-139)

„Aşa este din experienţa zilnică, masa bogată ucide spiritul, şi niciodată omul plin de hrană nu se va ridica la strălucirea gândirii." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 501)

LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii)

[269] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Nu trebuie să mâncăm mult ca să fim moleşiţi lăuntric, ci este de ajuns, spre a ne pierde trezvia, şi numai să mâncăm alimente ce ne plac şi ne îndulcesc: fineţuri şi fantezii culinare de care, azi mai mult decât oricând, dăm la tot pasul. Acelaşi principiu al dorinţei de calitate (în cazul hranei, îndulcirea gâtlejului), cât şi de cantitate (în cazul hranei, lăcomia pântecelui) guvernează şi celelalte compartimente ale vieţuirii noastre. Azi nu mai căutăm stricta necesitate, ci calitatea mărfii, fără a observa şi modificările inconştiente ce se produc în mentalul nostru din pricina acceptării modului lumesc de a fi şi a valorilor seculare. De aici ni se nasc toate bolile sufleteşti şi trupeşti. (n.s. 315, p. 138)

„Că n-am fost aduşi pe lumea aceasta numai ca să bem şi să mâncăm. Nu trăim ca să bem şi să mâncăm, ci mâncăm şi bem ca să trăim. Să nu răsturnăm ordinea, nici să slujim stomacului şi plăcerilor trupeşti, ca şi cum pentru asta am fi fost făcuţi, ci, gândindu-ne la vătămarea ce-o avem de aici, să potolim mişcările trupului, să nu ne trândăvim şi să nu îngăduim trupului să se ridice împotriva sufletului”. (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„- Cum trebuie, dar, să-l biruim pe diavol?

- Aşa cum ne-a învăţat Hristos, alergând la Dumnezeu. Nici în vreme de foamete să nu ne simţim zdrobiţi, având încredere în Cel Ce ne poate hrăni şi cu cuvântul; nici când primim bunătăţi să nu ispitim pe Cel Ce ni le-a dat, ci să ne mulţumim cu slava cea de sus, nepunând preţ pe slava omenească; în sfârşit, în toate împrejurările, să dispreţuim tot ce depăşeşte trebuinţa. Că nimic nu ne face să ne supunem atât diavolului ca dorinţa de a avea mai mult, ca lăcomia”. (*Omilii la Matei,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 159)

„Cumpătarea la mâncare şi băutură nu are aceste urmări; alungă departe aceste neajunsuri; este pricinuitoare de sănătate şi de bunăstare trupească. Iar dacă urmăreşti plăcerea, vei găsi mai multă plăcere în cumpătare decât în chefuri şi îmbuibări. În primul rând, ne înzdrăveneşte trupul şi nu îngăduie să vină peste trup nici una dintre, care prin ele însele, şi chiar numai una dintre ele, sunt în stare să stingă şi să taie din rădăcină orice plăcere. În al doilea rând, cumpătarea produce mai multă plăcere decât chefurile şi îmbuibările chiar cu ajutorul mâncărurilor de care se foloseşte.

- În ce chip?

Iată cum. Pofta este aceea care dă naştere plăcerii, iar pofta nu ne vine nici când suntem ghiftuiţi, nici când suntem sătui, ci când ne este foame şi când mâncăm puţin. La ospeţele bogaţilor pofta nu-şi face apariţia; dar întotdeauna e de faţă la mesele săracilor; Ia mesele săracilor, pofta picură atât de multă miere în mâncăruri cât nu pot să toarne bucătarii şi oamenii care ştiu să pregătească şi să întindă mesele bogaţilor. Bogaţii mănâncă fără să le fie foame beau fără să le fie sete şi se bagă în aşternuturi înainte de a simţi nevoia somnului. Oamenii cumpătaţi şi săracii mănâncă, beau şi se culcă după ce mai întâi simt nevoia de a mânca, de a bea şi de a dormi. Această nevoie le măreşte mal mult decât orice plăcerea.”(*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 119-120)

„… să suprimăm mâncărurile cele de prisos, să le tăiem pe acelea care sunt în afara trebuinței.” (*Despre soartă şi providență,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 201)

„Hotar al desfătării noastre la mâncare să ne fie mâncarea care nu vatămă, mâncarea care ne poate potoli foamea fără să ne facă rău! Mai mult să nu căutăm! Iar dacă trebuie să spun un lucru minunat, împotriva părerii oamenilor, totuşi şi adevărat, dacă urmărim plăcerea, apoi aceasta o găsim mai degrabă în cumpătare decât în îmbuibare. Ascultă c-am să-ți spun cum că plăcerea pricinuită de cumpătare e mai mare şi mai uşor de dobândit decât cealaltă plăcere. Plăcerea pricinuită de îmbuibare nu poate dura mult, şi nici nu găseşte totdeauna mâncăruri potrivite ei; plăcerea pricinuită de cumpătare poate dura prin starea potrivnică îmbuibării.

- Cine a spus asta?

- Unul care s-a desfătat cel mai mult cu de toate! *Sufletul sătul disprețuieşte fagurii, iar sufletului flămând chiar şi lucrurile amare i se par dulci* (Proverbe 27, 7). Vezi cum plăcerea aceea se poate satisface uşor cu puține şi cu de toate, pe când aceasta deloc? Dacă nici fagurii nu ne mulțumesc, atunci ce mâncare poate fi mai dulce? Dacă cea mai dulce dintre mâncăruri nu ne poate face plăcere, atunci care mâncare ne mai poate face plăcere? Deci, dacă urmărim plăcerea, să ştiți că o găsim mai degrabă în cumpătare.” (*Despre soartă şi providență,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 201-202)

„Ce dai viermelui masa strălucită?
De ce înmulțeşti puroaiele?
De ce aşezi izvoare de sudori şi de putoare?
Ce te faci pe tine netrebnic spre toate?” (*Din Cuvântul 27 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 228)

LEGEA (civilă)

„Avem (…) nevoie de legi care pe cetățenii răi să-i surghiunească, iar pe cei buni să-i distingă şi să nu-i lase pe cei răi să se ridice împotriva celor buni. Dacă cineva ar pune într-o cetate legi care dau multă îngăduință hoților, totul s-ar răsturna, dacă soldații nu s-ar folosi de irascibilitatea spre ceea ce se cuvine, totul s-ar vătăma; şi dacă fiecare lăsându-şi rangul său l-ar urmări pe al altuia prin lăcomie s-ar strica buna rânduială.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 109-110)

LEPĂDAREA DE SINE

„*Să te lepezi de tine însuți*!, adică: Să n-ai nimic comun cu tine însuți, ci să te dai primejdiilor, muncilor; aşa suflet să ai, ca şi cum n-ai suferi tu acestea, ci altul! Şi n-a spus: Să se tăgăduiască, ci: Să se lepede. Iar a te lepăda e mai mult decât a te tăgădui.

Şi să-şi ia crucea lui. Luarea crucii este o urmare a lepădării de sine. Şi ca să nu socoteşti că a te lepăda de tine înseamnă numai a suferi cuvintele rele, ocările şi insultele, Hristos spune până unde trebuie să meargă lepădarea de sine; adică până la moarte, chiar moartea ruşinoasă. De aceea n-a spus: Să se lepede de sine până la moarte, ci: *Să-şi ia crucea lui* arătând moartea cea ruşinoasă - şi că nu trebuie făcută aceasta o dată, nici de două ori, ci toată viața". (*Omilii la Matei,* omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 635)

„*Să se lepede de sine*. Înseamnă a se pune în al doilea rând, cum se potriveşte; înseamnă a face să treacă Dumnezeu înaintea sa; înseamnă a-i da la tot ceea ce este supranatural şi dumnezeiesc întâietate față de tot ce este numai pământesc şi trecător." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 68)

LIBERTATEA (- dar divin)

,,… să nu învinovățească nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce cheamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chemați. *Dară, zici tu, trebuia ca şi fără voia lor să-i tragă la sine*. Să nu fie ! El nu sileşte pe nimeni, căci cine oare, chemând la cinste, la cununi, ospețe şi serbări, trage la sine pe cei chemați, legați şi fără voia lor? Nici unul nu face aşa, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocoreşte. Dumnezeu trimite fără voie în gheena, însă în Împărăția Cerurilor cheamă pe cei ce vor. În focul cel veşnic el trimite pe păcătoşi legați şi văicărindu-se, însă când este vorba de miile de bunătăți, nu aşa; fiindcă dacă firea celor buni nu este aşa încât ei să alerge spre ele de bunăvoie şi să cunoască harul cel mare, apoi atunci sila întrebuințată cu oamenii defaimă înseşi acele bunătăți, *Dar pentru ce, zici tu, nu voiesc oamenii aceste bunătăți şi nu aleargă după ele?* Din pricina neputinței sau, mai bine zis, din pricina slăbiciunii lor. *Şi pentru ce atunci nu vindecă slăbiciunea lor?* Dar cum şi în ce fel trebuia să vindece această slăbiciune? Oare n-a făcut el făptura întreagă, care învață pe om şi-i arată puterea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu? *Cerurile, zice, spun slava lui Dumnezeu* (Ps. 18, 2). Oare nu a trimis şi pe Proroci? Nu i-a

cinstit? Nu a făcut cu dânşii minuni? Nu le-a dat lege scrisă şi lege firească? Nu a trimis şi pe Fiul său? Nu le-a trimis şi pe apostoli? Nu a făcut cu dânşii semne? Nu i-a ameninţat cu gheena? Nu le-a făgăduit Împărăţia Cerurilor? Nu în fiecare zi răsare soarele său peste cei buni şi peste cei răi? Oare cele ce a poruncit nu sunt atât de uşoare şi lesne de împlinit, încât mulţi covârşesc poruncile lui prin prisosinţa filosofiei lor? *Ce trebuia să facă viei sale, şi n-a făcut?* (Is. 5, 4). *Dară, zici tu, pentru ce nu ne-a insuflat în chip firesc cunoaşterea şi virtutea?* Deci cine zice acestea, Elinul sau Creştinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleaşi lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoaştere, iar celălalt pentru viaţă. Aşadar, noi vom vorbi mai întâi către Creştin, căci nu atât îmi este vorba de mădularele dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice creştinul? *Trebuia, zice, ca să ne insufle însăşi cunoaşterea virtuţii.* Dar ne-a insuflat această cunoaştere, căci de nu ne-ar fi insuflat-o, cum am putea cunoaşte cele vrednice de făcut, cum şi cele ce nu trebuia a le face? De unde atunci şi pentru ce sunt legile şi judecăţile? Deci el ne-a insuflat această cunoaştere, sau mai bine zicând, nu atât cunoaşterea, pe cât însăşi fapta. Dar pentru ce atunci ar trebui ca să primeşti răsplata, dacă totul ar fi al lui Dumnezeu? Căci, spune-mi, rogu-te, oare Dumnezeu te pedepseşte la fel cu Elinul, păcătuind? Nicidecum, căci tu ai cu tine libertatea izvorâtă din cunoaştere. Dar ce? Dacă ţi-ar spune cineva acum că şi tu, şi Elinul vă veţi învrednici aceloraşi bunătăţi pentru cunoaştere, oare nu te-ai nelinişti? Eu cred că da, căci ai zice că Elinul, putând afla cunoaşterea prin sine, n-a voit totuşi să o afle. Şi dacă şi el ar zice că Dumnezeu trebuia să insufle în noi cunoaşterea în chip firesc, oare nu ai râde şi nu ai spune *Dar pentru ce n-ai căutat-o? Pentru ce nu te-ai silit ca să o afli, precum am aflat-o eu?* - şi ai sta cu multă îndrăzneală împotriva lui, spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie a învinovăţi pe Dumnezeu că nu ne-a insuflat şi cunoaşterea odată cu firea. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoaşterea, şi tot aşa ai putea izbuti să capeţi o viaţă curată, dacă nu ai ispiti şi nu ai cere totul; dar fiindcă te îngreuiezi spre fapta bună, pentru aceea şi pui înainte astfel de vorbe prosteşti. Cum ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adică îndeplinit prin silă? Dar atunci ne-ar fi tăgăduit virtutea multe dintre dobitoacele necuvântătoare, fiindcă multe dintre ele sunt mai cumpătate în viaţă decât noi. *Dară, zici tu, aş fi voit mai bine să fiu bun din silă şi să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin dorirea şi voirea mea, şi apoi să mă osândesc şi să mă pedepsesc.* Însă niciodată binele nu este silit, şi nici că s-a auzit vreodată că sila este mama binelui. Dacă nu ştii ce trebuie să faci, arată, şi atunci vom spune ce trebuie; dar dacă cunoşti singur că desfrânarea, de pildă, este un lucru rău, pentru ce

atunci nu fugi de rău? *Nu pot*, zici tu. Însă te vor învinui şi-ți vor închide gura alții cari au izbutit a face cele mai mari fapte. Tu poate având şi femeie nu te înfrânezi, pe când un altul şi fără femeie îşi păstrează întreaga-cugetare. Deci ce cuvânt de îndreptățire vei avea, nepăzind măsura cumpătării, pe când acela sare peste primejdie? *Nu sunt aşa, zici tu, din pricina firii trupului, şi nu din pricina voirii.* Nu eşti aşa fiindcă nu voieşti, şi nu că n-ai putea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, pp. 18-19)

LIBERTATEA (Dumnezeu nu constrânge pe nimeni în urmarea binelui)

„Dumnezeu n-are obiceiul să constrângă şi să forțeze pe nimeni ca să devină om bun. Alegerea şi chemarea Sa nu constrâng deloc, ci El lucrează prin convingere." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 4, p. 231)

LIBERTATEA (Dumnezeu doreşte să-L slujim în mod liber şi voit)

„Dumnezeu, Care este milostiv, liber şi măreț în darurile Sale, Dumnezeu, frații mei, nu uită şi nu omite nimic din ceea ce trebuie pentru ca noi să strălucim prin lumina virtuților noastre, fiindcă El vrea să ne facem vrednici de aprobarea Sa; şi aceasta nu prin forță sau prin constrângere vrea să ne legăm cu El; ci El invită, atrage prin binefaceri pe toți cei ce vor să se lase convinşi. Iată pentru ce, la venirea Sa, unii L-au primit, alții L-au respins; căci El nu vrea slujitori care să-I slujească în ciuda lor, ca fiind forțați; ci vrea ca toți să vină la El în mod liber şi voit, şi ca ei să-I mulțumească pentru acest fel de slujire.

Oamenii au nevoie de ajutorul slujitorilor, iată, pentru ce ei îi supun în ciuda lor la legea ascultării; dar Dumnezeu neavând nevoie de nimeni (Fap., 17, 25), nefiind nicidecum supus nevoii care apasă peste noi, şi nefăcând nimic decât pentru mântuirea noastră, lasă totul la voința noastră liberă; pentru aceasta El nu forțează şi nu constrânge pe nimeni, şi din tot ceea ce face n-are în vedere decât mântuirea noastră şi folosul nostru. În sfârşit, a sluji pe Dumnezeu în ciuda sa şi forțat, aceasta ar fi a nu-I sluji deloc." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 1, p. 48)

LIBERTATEA (duşmanul libertății)

„Nimic nu distruge aşa de mult libertatea ca amestecul în afacerile lumeşti şi ca dorința de a fi înconjurat de lucruri ce par strălucitoare”. (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 678)

LIBERTATEA (adevărata libertate)

„... liber este cel ce are libertatea desăvârşită asupra patimilor şi este rob cel ce cade sub stăpânirea patimilor dobitoceşti.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, p. 200)

„Omul nu este liber decât dacă trăieşte în Hristos. Atunci e mai presus de dureri şi de necazuri.” (C*ătre acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 386)

„Cei care se nevoiesc pentru dobândirea virtuților şi pentru împlinirea voii lui Dumnezeu, chiar dacă ar fi săraci şi lipsiți de importanță, se bucură de libertatea Duhului Sfânt, adică de adevărata libertate pe care le-o dăruieşte Hristos, aceşti oameni fiind chipuri ale Preasfântului Dumnezeu.

Vă voi dovedi deîndată, printr-un exemplu, cine este om liber şi cine este sclav: un rege rău îi cere unui supus de-al său, care este om bun, să facă o fărădelege. Cum va proceda omul acela? Nu numai că nu va săvârşi fapta aceea murdară, dar şi va încerca să-1 îndemne pe rege să îşi schimbe gândul păcătos, chiar clacă în felul acesta îşi va primejdui viața. Cine este, aşadar, liber din aceştia doi? Cel care nu se teme nici de rege sau cel care este dispreţuit de supuşii săi? Omul stăpânit de patimi, şi legat de păcat, care alege păcatul în loc de virtute, chiar şi coroană regească de ar purta, este în realitate un rob. Nu rob al omului, ci al diavolului. Iar pe cel pe care îl slujeşte în această viață, îl va sluji şi în cealaltă, împreună cu diavolul va fi dat pedepsei veşnice, pentru că deşi a avut toate condițiile să se facă om bun, el a vrut să meargă pe drumul răutății.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 302-303)

„Nimeni nu este cu adevărat liber, decât acela care trăieşte pentru Hristos. Unul ca acesta s-a ridicat deasupra tuturor relelor şi nu se mai teme de nimic.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

LIBERUL ARBITRU

„Dumnezeul universului a înzestrat firea noastră cu voință liberă şi-şi

arată faţă de noi toată bunătatea Sa; cunoscând tainele noastre şi gândurile din adâncul sufletului nostru, ne îndeamnă, ne sfătuieşte şi înăbuşă pornirile noastre spre rău; nu ne constrânge; ne dă leacuri potrivite, dar lasă ca voinţa noastră să săvârşească totul”. (*Omilii la Facere,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

„Dacă n-ar sta asta în libertatea voii noastre, nici în puterea gândului nostru, dacă iubitorul de oameni Dumnezeu n-ar fi creat pe oameni cu voinţă liberă, ar fi trebuit sau ca toţi oamenii să fie răi şi supuşi aceloraşi patimi, ca având aceeaşi fire, sau ca toţi să fie virtuoşi. Dar când vedem că semeni de-ai noştri, supuşi ca şi noi aceloraşi nevoi sufleteşti şi trupeşti, nu fac cele ce facem noi, ci îşi cârmuiesc firea cu dreapta judecată, când îi vedem că biruie săltările fără rânduială ale trupului, că pun frâu poftei, că îşi stăpânesc mânia, că fug de duşmănie, că alungă invidia, că dispreţuiesc goana nebună după bani, că nesocotesc slava, că îşi bat joc de toată fericirea din lumea aceasta şi că sunt îndrăgostiţi de slava cea adevărată, preferând în locul tuturor celor văzute lauda lui Dumnezeu, nu-i oare evident că ei pot săvârşi acestea prin propria lor râvnă pe lângă ajutorul cel de sus, iar noi, prin trândăvia noastră, ne pierdem mântuirea şi ajungem lipsiţi de bunăvoinţa cea de sus?”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 282-283)

„… ţine de noi a face ceva sau a nu face. Şi atunci pentru ce să ne amăgim singuri cu pricini şi învinovăţiri seci, care nu numai că nu ne aduc nici o iertare, ci chiar cea mai grozavă pedeapsă?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, p. 20)

„Că pentru aceea Dumnezeu a pus în om voia slobodă, ca nu cumva la urmă omul să-l învinovăţească pe Dumnezeu că l-a legat cu sila şi că silit face faptele pe care le face. Dar tu în loc să fii mulţămit pentru cele cu care ai fost cinstit, faci dimpotrivă, căci te răzvrăteşti şi cârteşti întruna asupra lui Dumnezeu – fiindcă pe mulţi am auzit spunând: *Pentru ce oare Dumnezeu m-a făcut stăpân pe virtute? Sau mai drept vorbind, pentru ce m-a lăsat de capul meu ca să aleg binele sau răul?* Dar ce trebuia să facă? Trebuia poate ca dormind tu, sau îmbuibându-te şi tăvălindu-te în rele, să te ridice în Împărăţia Cerurilor? Dar atunci nu te-ai mai fi depărtat de rău. Dacă astăzi, când îţi stă de faţă ameninţarea, şi încă nici aşa nu te depărtezi de rău, deşi chiar cerul ţi l-a pus ca răsplată, atunci când vei înceta a mai fi leneş şi cu mult mai rău încă decât până acum? Şi nu vei avea nici măcar aceea să spui,

că *mi-a arătat fireşte cele bune, însă nu m-a ajutat*, căci mult ajutor ți-a făgăduit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 144)

„În noi este înrădăcinată cunoaşterea a ceea ce trebuie să facem şi ce nu. Dumnezeu ne-a lăsat cu libertatea de a alege între virtute şi răutate. De aceea, de fiecare dată, fie suntem recompensați de Dumnezeu, fie suntem pedepsiți, după alegerea pe care am făcut-o.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 362)

LIMBILE (amestecarea limbilor)

,,Şi de aceea, pentru că oamenii nu folosiseră spre binele lor unirea limbilor, îi împarte spre binele lor prin despărțirea limbilor. Uită-te acum la iubirea de oameni a lui Dumnezeu. *Iată,* spune Domnul, *toți au o singură limbă! Şi iată ce au început să facă!*

Dar aş pune întrebarea:

- Pentru ce Dumnezeu n-a venit îndată să împartă limbile, ci mai întâi caută să se dezvinovățească, să-şi ceară oarecum iertare, ca şi cum ar avea să fie judecat de un tribunal? Că nimeni nu L-a întrebat: Ce ai făcut? Că El este doar stăpân să facă orice vrea!

- Da, Dumnezeu îşi cere iertare ca şi cum ar avea de dat socoteală, pentru ca să ne învețe să fim şi noi blânzi şi buni. Dacă Stăpânul nostru îşi cere iertare de la noi, robii Lui, şi doar noi am greşit înaintea Lui, cu atât mai mult trebuie să ne cerem iertare noi de la semenii noştri, chiar dacă ne-ar face cele mai mari rele şi nedreptăți.

Şi uită-te cum se dezvinovățeşte Dumnezeu! *Iată, toți au o singură limbă! Şi iată ce au început să facă!* Ca şi cum ar fi spus: Nimeni să nu-mi găsească vină că am împărțit limbile! Nimeni să nu creadă că dintru început au fost atâtea limbi între oameni! *Iată, toți au o singură limbă*. Dar n-au folosit oamenii spre binele lor acest dar!

Şi ca să afli că Dumnezeu n-a căutat să pedepsească prin împărțirea limbilor atât păcatul lor de atunci, cât a căutat să poarte de grijă de viitorul oamenilor, ascultă ce adaugă Dumnezeu: *Şi acum nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce şi-au pus în gând să facă* (Facerea 11, 6). Cu alte cuvinte, spune aşa: *Dacă nu-i pedepsesc acum, dacă nu sunt opriți acum, când păcatele n-au încolțit încă, atunci nu vor putea fi opriți deloc din răutatea lor*. Aceasta înseamnă cuvintele: *Nu va rămâne nimic nefăcut din cele ce şi-*

au pus în gând să facă; de parcă ar fi spus: *Vor face păcate şi mai mari!* Aşa e păcatul! Dacă nu-i oprit de la început, se ridică la mare înălţime, ca şi focul pe care pui lemne. Vezi, dar, că şi luarea darului unirii limbilor este semn al marii bunătăţi a lui Dumnezeu? A împărţit limbile oamenilor ca să nu săvârşească păcate mai mari." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* pp. 14-15)

LINGUŞIREA (cea diabolică şi vătămătoare)

„A diavolului este a linguşi pentru a vătăma; a lui Dumnezeu, a învăţa, pentru a fi de folos". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 161)

„Ce folos de vorbe plăcute, dacă nu ajută la treburi, ba te mai şi vatămă? Ce câştig să te bucur cu cuvântul, dar de fapt să te supăr? Ce câştig ai să-ţi încânt auzul, dar să-ţi chinuiesc sufletul ?" (*Omilii la Matei,* omilia LVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 655)

„ … dacă se spune despre el (despre omul rău – n.n.) că e un om bun, nu câştigă nimic din asta, ci dimpotrivă osânda i se măreşte, iar trândăvia îi creşte şi mai mult". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 979-980)

„Dar noi pe toţi îi linguşim, pe toţi îi slujim, şi alergăm să cumpărăm cinstea şi lauda lor printr-o astfel de ploconire josnică şi umilitoare. De aceea s-au şi întors toate pe dos, de aceea toate faptele creştinismului sunt trădate şi totul este neglijat şi răstălmăcit, din pricina slavei deşarte a celor mai mulţi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

LINGUŞIREA (manifestarea ei)

„... linguşire şi servilism este atunci când cineva îi slugărniceşte şi-i linguşeşte pe unii cu scopul de a dobândi vreun bun pământesc." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 104)

„,… paraziţi şi linguşitori, adunătură rea a diavolului, lupi care duc în robie pe mulţi din cei bogaţi, care, umplându-şi pântecele, lucrează la

pierderea bogaților şi-i strică cu onorurile şi linguşirile lor. Nu greşeşti de numeşti lupi pe astfel de oameni, care înconjoară pe bogat ca pe o oaie, îl ridică în slăvi cu laudele lor, îl fac să se trufească prin urale şi nu-l lasă să-şi vadă buboaiele, îi orbesc judecata şi-i măresc putreziciunea.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 133-134)

„Aşadar tu, bogatule, nu te amăgi de linguşirile şi zâmbetele celorlalți. Ei se poartă aşa fie de teamă, fie din interes personal. Dacă ai putea să cercetezi adâncurile inimilor celor care te linguşesc, ai vedea că în lăuntrul lor te osândesc, te înjură, te urăsc mai mult chiar şi decât cei mai răi duşmani ai tăi. Şi dacă vreodată situația se va schimba, dacă-ți vei pierde bogăția, atunci măştile vor cădea. Atunci se va întâmpla ca şi cu desfrânatele, când se demachiază. Atunci vei vedea limpede fețele acelora care mai înainte te linguşeau. Atunci vei înțelege că simțeau pentru tine nu prețuire ci nesocotire, nu admirație ci invidie, nu iubire ci ură.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 154)

LINGUŞIREA (gravitatea acestei înjositoare patimi)

„Dacă noi vom linguşi într-una apoi când vom mai îndrepta abaterile? Când vom putea folosi? ” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 86)

„Când l-ai linguşi pe unul care are nevoie de asprime, l-ai corupe, şi nu l-ai lăsa să se ridice.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 154)

LINIŞTEA (sufletească)

„*Învățați de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veți afla odihna sufletelor voastre* (Matei, 11, 29). Nimic nu aduce atâta odihnă şi linişte sufletului nostru, ca bunătatea şi smerenia. O purtare ca aceasta este mai de preț pentru cel ce o are decât o coroană de împărat; este mai de folos decât strălucirea şi slava. Poate fi, oare, un om mai fericit decât cel care se vede scăpat de războiul ce se naşte înăuntru sufletului său? Chiar de ne-am bucura de mii şi mii de ori de pacea din afară şi de slujirile celor din jurul nostru, nu avem nici un folos de pe urma acestei păci, dacă din zbuciumul

gândurilor noastre se nasc înăuntru nostru tulburări şi frământări; la fel nu poate fi cetate mai nefericită, chiar de ar avea nenumărate ziduri şi arme de apărare, dacă înăuntru ei locuitorii zămislesc trădarea!” (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 5)

„Viața noastră este plină de tulburare şi nelinişte. Cu toții suntem îngrijorați, cu toții suntem nemulțumiți, cu toții ne plângem, fie că suntem bogați sau săraci, stăpânitori sau oameni simpli. Dar tulburarea şi grija nu se datorează atât situațiilor exterioare şi condițiilor de viață, cât neorânduirii şi bolii noastre sufleteşti. Aşa cum ochiul bolnav vede întuneric şi în cea mai puternica lumină, la fel şi sufletul bolnav este tulburat chiar şî când este linişte. Să-I încredințăm toate problemele noastre lui Dumnezeu şi să credem că nimic nu este al nostru, să rămânem indiferenți la slava oamenilor şi să dorim să-I plăcem numai Domnului, şi astfel vom fi liniştiți chiar şi când asupra noastră se va abate cea mai îngrozitoare vijelie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 356)

LINIŞTEA (dobândirea liniştii lăuntrice)

„Dar liniştea nu o dobândim nici de la bogăție, nici de la sărăcie, nici de la slavă, nici de la necinste, nici de la boală, nici de la sănătate, ci numai de la sufletul nostru. Când el este puternic, bine învățat şi pregătit în ştiința virtuții, toate i se vor părea uşoare. Încă de aici va vedea odihna de acolo şi limanul cel fericit (…)” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, p. 236)

LITURGHIA (- centrul cultului ortodox)

„De asemenea priviți Biserica. Actul său prin excelență, centrul vieții sale, *acțiunii* este Sfânta Jertfă a Liturghiei. Însă studiați-i organismul, urmăriți-o în diversele părți, cercetați Sfânta Liturghie, acțiunea harului vă va apărea pretutindeni.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 19)

LITURGHIA (Duhul Sfânt săvârşeşte toate în Liturghie împrumutând limba şi mâna preotului)

„Dumnezeu le-a dat preoților darul cel desăvârşit să slujească preacuratele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos, iar nu îngeri şi arhangheli să slujească, ci Preasfântul Duh le săvârşeşte toate, numai ce se împrumută cu mâinile şi cu limba preotului. Pentru aceasta se cade să fie curat şi cu sufletul şi cu trupul preotul şi să stea în scaunul cel ceresc al lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 251)

LITURGHIA (aspecte din ritualul Sfintei Liturghii)

„Când scoatem din biserici pe cei ce încă nu pot a se împărtăşi din masa cea sfântă, atunci trebuie a se face o altă rugăciune, şi cu toții stăm la fel jos pe acelaşi loc, şi cu toții la fel ne ridicăm în picioare. Când ar trebui iarăşi a ne împărtăşi de pace, noi şi atunci cu toții ne sărutăm împreună.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 171)

LITURGHIA (cântările din timpul Sfintei Liturghii)

„Dar ce? Imnurile ce cântăm nu sunt oare cereşti? Oare nu şi noi cei de jos cântăm ceea ce cântă dumnezeieştile coruri ale netrupeştilor puteri, şi nu grăim aceleaşi ca şi aceia?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIV, p. 199)

LITURGHIA (ectenia mare)

„… ne rugăm în comun pentru catehumeni, pentru bolnavi, pentru rodirea țărânii, pentru cei de pe uscat şi de pe mare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 410)

LITURGHIA (ecteniile)

„Să rugăm pe sfinți a mulțumi lui Dumnezeu pentru noi; şi noi, de asemenea, a-i mulțumi unii pentru alții. Aceasta este mai cu seamă datoria preoților, fiindcă este cel mai mare bun. Aşadar, apropiindu-ne, noi mai întâi ne rugăm şi mulțumim lui Dumnezeu pentru întreaga lume şi pentru bunătățile obşteşti, fiindcă dacă binefacerile lui Dumnezeu sunt şi obşteşti, apoi şi tu te-ai mântuit fiind în acea obşte. Aşa că datorezi mulțumire şi pentru binefacerea cea către tine, şi în acelaşi timp este drept a-I înălța laudă şi pentru binefacerile cele obşteşti. Căci şi soarele îl răsare nu numai pentru tine, ci şi

pentru obşte, aşa că tu ai în parte întregul obştii. Este adevărat că soarele a fost făcut pentru obşte, însă tu singur vezi pe atâta pe cât văd toţi oamenii de pe pământ, încât tu datorezi atâta mulţumire câtă datorează toţi oamenii. Pentru aceea este drept a-I mulţumi pentru obştea întreagă şi pentru bunăstarea tuturor, fiindcă noi primim multe bunătăţi şi pentru alţii. Că dacă în Sodoma s-ar fi aflat măcar zece drepţi, fireşte că acei sodomiteni n-ar fi pătimit ceea ce au pătimit. Astfel că noi trebuie a-I mulţumi şi pentru bunăstarea altora.

De altfel, este şi o lege veche, încă de la început aşezată în Biserică. Tot aşa şi Pavel mulţumeşte lui Dumnezeu pentru romani, pentru corintheni şi pentru întreaga lume. Să nu-mi spui *că nu este doar treaba mea*, căci chiar de n-ar fi a ta, totuşi eşti dator a-I mulţămi, de vreme ce mădularul, fratele tău, este astfel. De altfel, chiar şi treaba ta este, căci prin lauda lui şi tu te împărtăşeşti aceloraşi cununi şi vei lua şi tu harul de care şi el se bucură.

Pentru aceea şi poruncesc legile Bisericii ca rugăciunile să se facă aşa, adică nu numai pentru cei credincioşi, ci şi pentru catehumeni. Căci legea Bisericii îndeamnă pe cei credincioşi spre rugăciune pentru cei necredincioşi, sau mai bine zis, pentru cei ce nu sunt iniţiaţi în tainele credinţei. Când diaconul zice: *Pentru cei chemaţi (catehumeni) să ne rugăm cu stăruinţă*, nimic alta nu face fără numai că îndeamnă întreaga mulţime a credincioşilor la rugăciuni pentru aceştia - deşi până atunci catehumenii sunt străini, fiindcă încă nu sunt trupul lui Hristos, încă nu s-au împărtăşit niciodată de tainele credinţei şi încă sunt despărţiţi de ceata cea duhovnicească. Deci dacă noi trebuie a ne ruga pentru aceştia, apoi cu atât mai mult pentru mădularele noastre, adică pentru fraţii noştri. Pentru aceea şi zice diaconul *să ne rugăm cu stăruinţă*, ca nu cumva să se lepede de dânşii ca de nişte străini, ca nu cumva să-i treacă cu vederea, ca pe unii de altă credinţă. Căci dânşii încă nu au binecuvântarea legiuită şi aşezată de Hristos, încă nu au dobândit îndrăznire, ci au trebuinţă de alţii care să-i iniţieze în tainele creştinismului. Pentru aceea şi stau afară de curţile împărăteşti, departe de împrejmuirile cele sfinte. Pentru aceea şi sunt scoşi afară când se săvârşesc acele înfricoşate rugăciuni. Pentru aceea şi tu eşti îndemnat a te ruga pentru dânşii, ca astfel să se facă mădularele tale, ca să nu mai fie străini şi învrăjbiţi cu tine. Căci cuvintele *să ne rugăm*, nu se zic numai preoţilor, ci şi celor ce stau de faţă şi alcătuiesc adunarea credincioşilor. Când deci zice: *Să stăm bine, să ne rugăm*, pe toţi îi îndeamnă la rugăciune.

După aceea, începând rugăciunea, zice: *Ca întrutot-milostivul şi Înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor*. Şi ca nu cumva să zici: *De ce să ne rugăm? Căci iată că ei ne sunt vrăjmaşi şi niciodată n-au fost uniţi cu noi. Deci cum vom putea să îmblânzim pe Dumnezeu? Cum vom putea a-L îndupleca de a-i împărtăşi milei şi iertării Lui*? Ca nu cumva deci să te găseşti în nedumerire, priveşte cum îţi dezleagă acea nedumerire, zicând: *Ca întrutot-*

milostivul şi înduratul Dumnezeu. Ai auzit că Dumnezeu este întrutot-milostiv? Nu te îndoi dară, fiindcă întrutot-milostivul pe toți îi miluieşte; şi păcătoşi, şi prieteni. Aşadar, să nu zici: *Cum să mă apropii pentru dânşii*? Căci El va asculta rugăciunile lor. Rugăciunea catehumenilor, ce alta ar putea fi, fără numai ca dânşii să nu rămână catehumeni?

După aceea apoi chiar şi arată felul rugăciunii. Şi care este acesta? *Ca să deschidă urechile inimilor lor*, căci au fost astupate şi cu totul înfundate. Când zice urechi, nu înțelege urechile acestea dinafară, ci cele ale cugetului. *Ca să audă, zice, cele ce ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit, şi la inima omului nu s-a suit*, fiindcă nu au auzit de tainele cele negrăite, ci au stat departe de acestea. Căci chiar de aud, totuşi nu ştiu cele ce se vorbesc, fiindcă acelea au trebuință de înțelegere adâncă, şi nu numai de auzire." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 23-24)

„Zice diaconul: *Şi să-i învețe pe dânşii cuvântul adevărului*, astfel că dinlăuntru li se însuflă, căci niciodată ei n-au ştiut cuvântul adevărului după cum trebuie a-l şti. *Ca să insufle întru dânşii frica Lui*, însă nu e de ajuns aceasta, căci *unele din semințe au căzut lângă drum, iar altele pe piatră*. Noi însă nu aşa cerem, ci după cum plugul deschide brazdele într-un pământ gras, tot aşa ne rugăm a se face şi cu catehumenii, încât dânşii ca întineriți vor primi în adâncul cugetului lor cele semănate, şi toate cele ce au auzit cu scumpătate le vor păstra.

Pentru aceea şi adaugă, zicând: *Şi să împuternicească credința Sa în cugetele lor*, adică să nu fie numai pe deasupra, numai pe dinafară, ci să le arunce rădăcina credinței chiar în adâncul cugetului lor.

Ca să descopere lor evanghelia dreptății. Aici arată că acoperământul le este îndoit; pe de-o parte, că ochii cugetului le sunt întunecați, iar pe de alta, că nefiind inițiați în cele ale creştinismului, să le descopere Evanghelia. Pentru aceea mai sus zicea: *ca să deschidă urechile cugetului lor*, pe când aici zice: *ca să descopere lor evanghelia dreptății*, adică să-i facă şi pe dânşii înțelepți şi destoinici a o primi; ca să-i învețe, şi să arunce în inimile lor semințele adevărului. Căci măcar de ar fi destoinici, totuşi nici un folos nu vor avea dacă Dumnezeu nu le va descoperi; precum şi dacă le va descoperi, iar ei nu vor primi, iarăşi aceeaşi pagubă. Pentru aceea noi amândouă le cerem de la Dumnezeu: şi ca să le deschidă inimile, în acelaşi timp şi să le descopere evanghelia. Căci nici podoaba împărătească ce stă acoperită pe deasupra nu va prețui nimic înaintea ochilor, după cum şi atunci când ar fi descoperită, iar ochii n-ar fi cu băgare de seamă. Dar acestea amândouă se petrec dacă ochii apucă mai înainte. Şi ce înseamnă *Evanghelia dreptății?* Adică aceea care-i face drepți.

Prin aceste cuvinte îi atrage către dorința de botez, arătând că Evanghelia este pricinuitoare nu numai de iertarea păcatelor, ci şi aducătoare de dreptate.

Ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat şi viață fără prihană[270]. Audă acestea credincioşii care sunt pironiți în lucrurile pământeşti; că dacă ni

---

[270] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu :

Iată ectenia ce o zicea diaconul înaintea catehumenilor:

Diaconul zice: *Pentru cei chemați, cu stăruință să ne rugăm: Ca întrutot-milostivul şi înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor; ca să deschidă urechile inimilor lor şi să-i învețe pe dânşii cuvântul adevărului; ca să insufle întru dânşii frica Lui şi să împuternicească (întărească) credința Sa în cugetele lor; ca să descopere lor Evanghelia dreptății; ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat şi viață fără de prihană, ca totdeauna să cugete la cele ale Sale, la ale Sale să gândească şi cu ale Sale să se îndeletnicească, şi în legea Lui să umble ziua şi noaptea, poruncile Lui amintindu-şi şi dreptățile Lui păzind.*

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânşii: Ca să-i izbăvească pe dânşii de tot lucrul rău şi necuviincios, de tot păcatul diavolesc şi de toată împotrivirea celui protivnic; ca să-i învrednicească pe dânşii la vreme potrivită băii naşterii din nou, iertării păcatelor, îmbrăcămintei nestricăciunii. Ca să binecuvinteze intrările şi ieşirile, întreaga lor viață, casele lor, şi slugile lor; pe copiii lor să-i binecuvinteze, şi întărindu-i în măsura vârstei lor să-i înțelepțească, ca să îndrepteze toate cele ce le stau înainte spre folosul lor.

Ridicați-vă! *Îngerul păcii cereți-l catehumenilor. Toate cele ce vă stau înainte să fie paşnice; paşnică (fie) ziua de astăzi, şi toate zilele vieții voastre cereți-le a fi cu pace. Sfârşitul vostru (să fie) creştinesc. (Cele bune şi de folos) Pe voi înşivă să vă încredințați (predați) Dumnezeului Celui viu şi lui Hristos.*

Capetele voastre plecați-lel Toți răspund cu glas mare: Amin.

Iată şi o altă ectenie, care după cât se vede este o prescurtare a celei ce se găseşte în *Aşezământul Apostolic*, cartea a VIII-a, cap. 6, pag. 397 şi urm., ediția Coteler:

Rugăciunea înaintea Catehumenilor: *Rugați-vă Catehumenilor, şi toți credincioşii în cugetele lor să se roage pentru dânşii, zicând: Doamne miluieşte.*

Deci (Diaconul) să slujească pentru dânşii, zicând: *Pentru cei chemați toți să rugăm pre Dumnezeu, ca Bunul şi Iubitorul de oameni cu bunăvoire să asculte rugăciunile şi cererile lor, şi primind rugămintea lor să le ajute şi să le dea cererile inimilor lor spre folos; să le descopere lor Evanghelia Hristosului Său, să-i lumineze şi înțelepțească, să-i învețe pe dânşii cunoştința de Dumnezeu, dreptățile şi poruncile Lui, să înrădăcineze întru dânşii frica Lui cea curată şi mântuitoare, să le deschidă urechile inimilor lor, spre a stărui în legea Lui ziua şi noaptea; să-i împuternicească în buna cinstire, să-i unească şi să-i prenumere pre dânşii cu sfânta Sa turmă, învrednicindu-i pe dânşii băii naşterii din nou, îmbrăcămintei nestricăciunii, vieții celei adevărate, să-i izbăvească pe dânşii de toată necinstirea, şi să nu dea loc celui străin asupra lor; să-i curățească pe dânşii de toată necurăția trupului şi a sufletului, şi să locuiască întru dânşii şi să meargă împreună cu dânşii prin Hristosul Său, să binecuvinteze intrările lor şi ieşirile, şi să le îndrepteze toate cele ce le stau înainte spre folos.*

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânşii; ca învrednicindu-se de iertarea păcatelor prin intrarea în sfânta credință, să se învrednicească sfintelor taine şi petrecerii împreună cu sfinții.

se porunceşte a cere acestea pentru cei ce încă nu sunt inițiați şi intrați în creştinism, apoi poți pricepe în ce stare trebuie a ne găsi noi, care cerem astfel de lucruri pentru alții. Căci trebuie a avea viața deopotrivă sau, mai bine zis, asemenea cu cerințele evangheliei. Pentru aceea şi felul rugăciunii este astfel, că de la dogme trece deodată la viață, căci zicând: *ca să descopere lor Evanghelia dreptății*, adaugă *ca să dea lor minte dumnezeiască*.

Dar ce înseamnă oare: *dumnezeiască*? Adică Dumnezeu să se sălăşluiască întru dânşii, după cum zice: *Că voi locui întru dânşii şi voi umbla* (2 Cor., 6, 16). Căci când mintea se face dreaptă, când se dezbracă de păcate, atunci se face casă a lui Dumnezeu; şi când Dumnezeu locuieşte întru dânsul, nimic omenesc nu va mai fi la urmă. Şi astfel mintea lui se face dumnezeiască, toate grăindu-le de acolo, precum se face şi casă a lui Dumnezeu care locuieşte în-tr-însul. Cel ce grăieşte lucruri urâcioase nu are deci într-însul minte dumnezeiască, precum nici cel ce iubeşte râsul şi mascările.

Cuget curat, zice. Şi ce va să zică oare a avea cuget curat? A căpăta adică sănătatea cea sufletească, după cum cel ce este stăpânit de pofte urâcioase şi care este fricos față de cele de acum nu poate fi cu cuget curat, nu poate fi înțelept, nu poate fi sănătos. Şi după cum cel bolnav pofteşte până şi ce nu se cade, tot asemenea şi acesta.

Şi viață fără de prihană, zice, căci dogmele au trebuință de o viață curată. Auziți acestea, voi care alergați la botez tocmai către sfârşitul vieții. Noi ne rugăm ca după botez să aveți şi o viață fără de prihană, pe când tu alergi şi totul faci ca să pleci de aici pustiu de viață curată. Şi ce este dacă te faci drept? Căci aceasta o câştigi numai din credință. Noi însă ne rugăm ca tu să câştigi îndrăzneală şi din fapte.

Ca totdeauna să cugete la cele ale Sale, la ale Sale să gândească şi cu ale Sale să se îndeletnicească. Să aibă, cu alte cuvinte, cuget curat şi viață fără de prihană, nu o zi numai, sau două, sau numai trei, ci noi cerem ca să le aibă în toată vremea vieții sale. De asemenea, când ne rugăm ca acest catehumen să gândească la cele ale lui Dumnezeu, prin aceasta spunem pentru toate bunătă-țile. *Că toți ale sale caută,* zice, *iară nu ale lui Hristos Iisus* (Flp., 2, 21). Dar cum s-ar putea face aceasta? Adică ca împreună cu rugăciunea, dânşii să aducă şi cele ale lor - dacă, bineînțeles, în legea Lui vor umbla ziua şi noaptea.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 24-26)

Ridicați-vă, catehumenilor. Pacea lui Dumnezeu prin Hristosul Său să o cereți; zi cu pace şi fără de păcat, şi toată vremea vieții voastre, sfârşit creştinesc vieții voastre; blând şi îndurat (fie către voi) Dumnezeu, iertarea păcatelor (să vă dăruiască), pre voi înşivă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui singur fără de început, prin Hristosul Său. Plecați-vă, şi să fiți binecuvântați. (n.s. 1, pp. 25-26)

„Ai văzut şirul acesta strălucit al virtuților, şi cum fiecare din ele ținteşte pe aproapele cu mai multă siguranță decât orice lanț de aur? Căci, cerând minte dumnezeiască, spune, şi cum putea cineva să ajungă aşa. Şi cum ar putea? Ca totdeauna să cugete la Dânsul. Şi aceasta cum s-ar putea face? Dacă este cu băgare de seamă necon- tenit la legea Lui. Cum însă s-ar îndupleca oamenii, la aceasta? Dacă ar păzi poruncile Lui, sau mai bine zis, dacă ar fi cu băgare de seamă la lege; de aici ar veni şi păzirea poruncilor Lui, după cum şi atunci când cineva cugetă totdeauna la ale lui, dacă are minte dumnezeiască şi dacă se gândeşte la cele ale lui. Fiecare din cele zise împreună-lucrează la binele aproapelui şi se împreună-lucrează de dânsul, cuprinzându-1 în sine şi fiind cuprins de dânsul.

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânşii. Fiindcă în timpul unei lungi cuvântări sufletul obişnuieşte a cădea în piroteală, iarăşi îl deşteaptă prin această cerere. În adevăr, că mari lucruri şi înalte voieşte a cere din nou, pen-tru care şi zice: *încă mai eu stăruință să ne rugăm pentru dânşii*. Şi pentru ce anume? *Ca să-i izbăvească pe dânşii de tot lucrul rău şi necuviincios* . Aici noi le cerem a nu cădea în ispită şi de a-i scăpa de toată cursa, şi trupească, şi sufletească. Pentru aceea şi adaugă, zicând: *de tot păcatul diavolesc şi de toată împotrivirea celui protivnic*, arătând prin acestea ispitele şi păcatele. Căci păcatul este la îndemână totdeauna, în tot locul se găseşte; înainte, în urmă, şi astfel ne stăpâneşte.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 27)

„*Ca să-i învrednicească pe dânşii la vreme potrivită băii naşterii din nou, iertării păcatelor*. Pe unele le cerem pentru acum, iar pe altele pentru viitor; şi filosofăm pentru baia naşterii din nou, şi în cererea noastră ne învățăm pe noi înşine a cunoaşte puterea lui. De aici apoi cuvântul ne deprinde a cunoaşte că botezul este naştere din nou, căci ne naştem iarăşi din apă, ca din mitras, ca să nu zică cineva cu Nicodim: *Şi cum poate cineva să se nască, bătrân fiind? Au doară poate intra în pântecele maicii sale şi să se nască de sus?* (In., 3, 4). După aceea, fiindcă a spus de iertarea păcatelor, apoi prin cele ce urmează adevereşte aceasta, zicând: *îmbrăcămintei nestricăciunii*, căci cel ce se îmbracă cu haina fiiască este vădit că se face nestricăcios. Dar ce va să zică *în vreme potrivită*? Adică când el va fi bine aşezat, când se va apropia cu buna voire şi credință, căci vremea potrivită pentru credincios aceasta este.

Ca să binecuvinteze intrările şi ieşirile lor, întreaga lor viață. Aici li se porunceşte credincioşilor a cere pentru catehumeni şi ceva trupesc, ca unii ce încă sunt mai slabi. *Casele lor, şi slugile lor*, adică măcar că ar avea slugi sau

rudenii, sau pe alții din cei de aproape, căci acestea erau răsplătirile ce le da Legământul cel Vechi, şi nimic nu era crezut atât de dureros ca văduvia, ca lipsa de copii, ca jelania pentru o moarte fără de vreme, ca a fi în sărăcie, ca a nu-i merge cuiva lucrurile după dorință. Pentru aceea tocmai lasă ca credincioşii să stăruiască şi în asemenea cereri trupeşti, înălțându-i câte puțin. Aceasta o face şi Hristos, aceasta şi Pavel, amintindu-le de binecuvântări din Vechiul Legământ. Hristos o face atunci când zice: *Fericiți cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul* (Mt., 5, 5), iar Pavel când zice: *Cinsteşte pe tatăl tău şi pe muma ta, ca să trăieşti ani mulți pre pământ* (Efes., 6, 2-3).

Pe copiii lor să-i binecuvinteze, şi întărindu-i în măsura vârstei să-i înțelepțească. Şi aici iarăşi le cere şi ceva trupesc, dar şi ceva duhovnicesc, ca unii ce se găsesc încă în stare de copilărie. După aceea apoi le cere numai lucruri duhovniceşti. *Ca să le îndrepteze toate cele ce le stau înainte*, zice, *spre folosul lor*. Nu zice simplu *toate cele ce le stau înainte*, ci adaugă, ca să le fie *spre folosul lor*. Căci de multe ori poate e vorba de o călătorie, dar nu este spre folos, sau altceva a face, care nu este spre folos. De la acestea dânşii sunt învățați a mulțumi lui Dumnezeu întru toate, ca unele ce se desfăşoară spre folosul lor.

După toate acestea, la urmă diaconul le porunceşte a se ridica în picioare. Mai înainte poruncindu-le a se pune în genunchi spre a se ruga, şi după ce a cerut diaconul pentru dânşii cele spuse, după ce şi-au căpătat îndrăzneală, iată că la urmă le porunceşte a se ridica de jos şi a lua şi dânşii parte la rugăciuni. Pe unele le spunem noi, pe altele le îngăduim lor a le spune, deschizându-le uşile spre a se ruga. Mai întâi îi învățăm noi ca pe copii, iar după aceea le poruncim a grăi şi de la dânşii, zicând: *îngerul păcii cereți, catehumenilor*, fiindcă este şi înger care are cu sine tulburarea, înger vătămător, ca atunci când zice: *trimitere de îngeri răi* (Ps., 77, 54). Pentru aceea poruncim a cere îngerul păcii, învățându-se de aici ca să ceară totdeauna pacea, care este legătura tuturor bunătăților, ca astfel să scape de toată lupta, de tot războiul, de toată cearta. *Toate cele ce vă stau înainte să vă fie paşnice*. Chiar de ar fi ceva greoi, totuşi, dacă este pace, se pare uşor. Pentru aceea Hristos zicea: *Pacea Mea o dau vouă* (In., 14, 27)." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 28-29)

„*Paşnică (fie) ziua de astăzi, şi toate zilele vieții voastre cereți-le a fi paşnic*e. Ai văzut cum iarăşi porunceşte a fi întreaga viață paşnică?

Sfârşitul vostru să fie creştinesc, şi la urmă pune cel mai de căpetenie al tuturor bunătăților: *Cele bune şi de folos*, căci ce nu este bun, nu este nici de folos. Pentru aceea, printre noi, creştinii, alta este firea celor ce folosesc, şi nu după credința celor mulți.

Pe voi înşivă să vă încredinţaţi (predaţi) Dumnezeului celui viu, şi Hristosului Lui. Încă nu le îngăduim lor a se ruga pentru alţii, ci pentru binele lor numai pot a se ruga.

Ai văzut rugăciune deplină, şi în privinţa dogmelor, şi în privinţa vieţii? Căci când zicem evanghelie, îmbrăcăminte nestricăcioasă, când zicem baia naşterii din nou, prin acestea zicem toate dogmele; când zicem minte dumnezeiască, cuget curat, când zicem toate cele spuse mai sus, prin aceasta înţelegem viaţa noastră.

După aceea poruncim de a-şi pleca capetele, cu care prilej dăm dovadă că Dumnezeu a auzit rugăciunile noastre ale tuturor şi că ne binecuvintează. Căci nu om este cel ce binecuvintează, ci prin mâna lui şi prin limba lui noi atragem de la Însuşi Împăratul binecuvântarea capetelor celor de faţă. *Şi toţi zic cu glas puternic: Amin*.

Dar pentru ce oare vi s-au spus toate acestea? Ca să vă învăţ ce trebuie a cere în rugăciuni şi pentru alţii, ca să nu creadă credincioşii că atunci când se spun acestea n-au nici o legătură cu dânşii. Căci doară diaconul când zice: *Să ne rugăm pentru catehumeni*, nu spune aceste vorbe pereţilor. Însă unii sunt atât de proşti şi tâmpi, că nu numai în timpul rugăciunilor catehumenilor stau de vorbă în biserică, ci chiar şi în timpul rugăciunilor credincioşilor. De aici vine că totul s-a răsturnat pe dos, că totul s-a stricat, fiindcă în timpul când mai ales trebuie a împăca pe Dumnezeu, în acel timp, zic, mâniindu-L încă mai mult, plecăm la urmă din biserică. Căci în timpul rugăciunilor credincioşilor noi suntem îndemnaţi a ne ruga Iubitorului de oameni Dumnezeu pentru episcopi, pentru preoţi, pentru împăraţi, pentru stăpânitori, pentru pământ şi mare, pentru văzduhuri şi, în sfârşit, pentru întreaga lume.

Deci când noi trebuie a avea o astfel de îndrăzneală încât să ne rugăm şi pentru cei străini, şi totuşi nu suntem cu trezvie spre a ne ruga nici chiar pentru noi, apoi care va fi răspunsul nostru? Ce iertare vom avea?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, pp. 29-30)

LITURGHIA (îmbrăţişarea şi sărutarea frăţească)

„Chiar pentru aceea ne îmbrăţişăm noi unii pe alţii la săvârşirea Sfintelor Taine, ca să nu mai fim toţi decât un singur trup, cu toate că suntem mai mulţi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Dar fiind vorba de sărutarea aceea sfântă, mai putem şi altceva spune. Şi ce putem spune? Noi suntem biserică a lui Hristos, aşa că, sărutându-ne unii pe alţii, noi sărutăm uşile bisericii şi intrarea în ea. Sau nu vedeţi câţi sărută uşile bisericii acesteia, unii plecându-se, iară alţii

atingându-le cu mâna, şi apoi ducând mâna la gură? Prin aceste uşi Hristos a intrat şi intră în noi, când ne împărtăşim. Ştiţi voi, cei ce vă împărtăşiţi din Sfintele Taine, ceea ce eu vorbesc acum. Căci nu cum s-ar întâmpla a fost cinstită gura noastră, primind trupul Stăpânului. Pentru aceea mai cu seamă de aici iubim.

Audă cei ce grăiesc vorbe murdare, cei ce scot din gură batjocuri, şi înfricoşează-se când aud cât de mult poate să-i necinstească gura lor. Audă cei ce sărută într-un chip necinstit. Auzi câte ţi-a dat prin gura ta Dumnezeu, şi păzeşte-o nespurcată. Prin gura ta s-a vorbit pentru viaţa viitoare, pentru înviere, pentru nemurire, că moartea nu este moarte, şi celelalte multe şi negrăite." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 265)

„Să ne aducem aminte totdeauna de aceste cuvinte, iubiţilor! Să ne aducem aminte de sărutările sfinte şi de preaînfricoşătoarea îmbrăţişare ce ne-am dat-o unul altuia. Aceasta împleteşte sufletele noastre şi facem ca noi toţi să ajungem un trup, pentru că şi ne împărtăşim toţi într-un singur Trup. Să ne topim la un loc într-un singur trup, nu amestecând sufletele unele cu altele, ci prin legătura dragostei. Numai aşa vom putea să ne bucurăm cu îndrăznire de masa ce ne stă înainte." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 58)

LITURGHIA (epicleza euharistică)

„Şi chiar în vremea când se săvârşesc înfricoşatele Taine preotul se roagă cu norodul, dar şi norodul se roagă cu preotul, fiindcă cuvintele: *şi cu duhul tău* nimic alta nu este decât aceasta.

Cele ale euharistiei iarăşi sunt de obşte, căci nici preotul nu mulţumeşte singur, ci şi întregul norod. Că mai întâi primind răspunsul lor, apoi unindu-se şi dânşii cu preotul şi zicând că cu vrednicie şi cu dreptate se face aceasta, la urmă începe şi preotul sfânta euharistie. Şi pentru ce te minunezi că norodul grăieşte împreună cu preotul, când el înalţă cântări de laudă lui Dumnezeu chiar şi împreună cu Heruvimii şi cu Puterile cele de Sus? Acestea toate le-am spus ca şi fiecare dintre voi să fie cu băgare de seamă; ca să cunoaştem că cu toţii suntem un trup, având poate numai atâta osebire între noi pe câtă osebire au mădularele între dânsele, şi să nu aruncăm totul pe preoţi, ci şi voi să vă în-grijiţi, ca unii ce sunteţi din trupul obştesc, din Biserica întreagă. Că aceasta ne pregăteşte şi nouă o mai mare siguranţă, în acelaşi timp şi vouă propăşire în fapta bună." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, pp. 171-172)

„Aici se află de faţă însuşi Hristos, spre a găti pentru noi această masă, căci nu omul a putu să prefacă pâinea şi vinul în trupul şi în sângele lui Hristos, ci preotul stă acolo numai a înfăţişa pe Hristos şi a săvârşi rugăciunea; numai harul şi puterea lui Dumnezeu lucrează acea prefacere. *Acesta este trupul Meu* (Lc. 22, 19). Aşa se rosteşte cuvântul, care aduce acea prefacere. Precum glasul acela, care a zis: *Creşteţi şi vă înmulţiţi, şi umpleţi pământul* (Fac. 1, 28), deşi era numai un cuvânt, dar a trecut în faptă, şi a înmulţit omenirea, aşa şi la Cina cea Sfântă glasul acesta al lui Dumnezeu înmulţeşte harul la toţi cei ce se împărtăşesc din ea cu vrednicie.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 137-138)

LITURGHIA (participarea la Sfânta Liturghie şi atitudinea creştinilor în timpul dumnezeieştii slujbe)

„Aceste cuvinte le spun celor ce pleacă de la dumnezeieştile slujbe şi celor care se pun la sfat şi pălăvrăgesc în timpul înfricoşătoarei şi Sfintei Liturghii.

Ce faci, omule? N-ai făgăduit zicând: *Avem către Domnul*, când preotul a spus: *Sus să avem mintea şi inimile*? Nu ţi-e teamă, nu te ruşinezi să fii găsit mincinos în acel ceas înfricoşător? Vai, ce minune! Masa cea de taină este pregătită, Mielul lui Dumnezeu este junghiat pentru tine, preotul se nevoieşte pentru tine, foc duhovnicesc izvorăşte din preacurata Masă, Heruvimii stau împrejur, Serafimii, care cu şase aripi îşi acoperă feţele, zboară pe deasupra, toate Puterile cele netrupeşti împreună cu preotul se roagă pentru tine, focul cel duhovnicesc se pogoară, Sânge curge din preacurata coastă în potir spre curăţirea ta, şi tu nu te înfricoşezi, nu roşeşti că eşti găsit mincinos în acest înfricoşător ceas? Ai o sută şaizeci şi opt de ore pe săptămână, şi din acestea Dumnezeu Şi-a oprit pentru El numai o singură oră şi cheltuieşti în această oră în treburi lumeşti, în glume, în discuţii!” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a noua, pp. 177-178)

„Fraţilor, să nu plecăm din biserică în timpul Sfintei Liturghii; şi iarăşi, când suntem în biserică, să nu stăm de vorbă. Să stăm cu frică şi cu cutremur, cu ochii plecaţi în jos, dar cu sufletul ridicat în sus. Să suspinăm, fără să ni se audă glasul, dar cu inima să ne bucurăm. Oare, nu vedeţi cât de nemişcaţi stau cei ce sunt lângă împăratul acesta pământesc, trecător şi muritor? Nu scot o vorbă, nu se clintesc, nu aruncă ochii ici şi acolo, ci stau înfricoşaţi şi plini de cutremur. Ia pildă de la ei, omule, şi te rog să te înfăţişezi înaintea lui Dumnezeu aşa cum te-ai duce înaintea împăratului

celui pământesc. Dar trebuie să te înfăţişezi cu mult mai multă frică înaintea Împăratului celui ceresc. Acestea vi le-am spus adeseori şi nu voi înceta a vi le spune, până ce nu voi vedea că v-ați îndreptat”. (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 179)

„Biserica, ea, care a dat naştere la atâția fii, nu poate să se bucure de ei la fiecare Sfântă Liturghie, ci numai în sărbători. Cât de mare ar fi veselia duhovnicească, cât de mare bucuria, cât de mare slava lui Dumnezeu, cât de mare folosul sufletelor, dacă la fiecare Sfântă Liturghie aş vedea tot atât de pline sânurile bisericii!” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 33)

„Vreți să vă spun de unde vin zgomotul şi strigătul? Că nu stau uşile bisericii întotdeauna închise, că vă îngăduim să vă duceți acasă înainte de cea din urmă rugăciune de mulțumire după Sfânta Împărtăşanie. Iar fapta este un mare dispreț aruncat Domnului. Ce faci, omule? Pleci din biserică, te duci când Hristos este de față, când îngerii stau alături de El, când este pusă înainte această Masă înfricoşătoare, când frații tăi încă se împărtăşesc? De eşti poftit la un ospăț, nu îndrăzneşti să te scoli de la masă şi să pleci înainte de prietenii tăi, care stau încă la masă, chiar dacă te-ai săturat, iar aici, unde se săvârşesc Tainele lui Hristos cele înfricoşătoare, când încă se săvârşeşte sfânta slujbă, tu părăseşti slujba la jumătatea ei şi pleci? Mai este vrednică de iertare o astfel de faptă? Mai are vreun cuvânt de apărare? Vreți să vă spun ce faptă săvârşesc cei ce pleacă înainte de terminarea slujbei şi nu cântă la sfârşitul Cinei cântările cele de mulțumire? Poate este greu de purtat ceea ce am să vă spun, totuşi trebuie să o spun neapărat din pricina trândăviei multora. Iuda a luat parte la cea din urmă Cină, aceea din cea din urmă noapte, dar s-a sculat şi a plecat în timp ce ceilalți stăteau încă la masă. Ei bine, pe Iuda îl imită aceia care pleacă din biserică înainte de cea din urmă rugăciune de mulțumire. Dacă Iuda n-ar fi ieşit, n-ar fi ajuns vânzător; dacă n-ar fi părăsit pe ceilalți ucenici, nu ar fi pierit; dacă nu s-ar fi despărțit de Păstor, nu l-ar fi răpit fiara sălbatică. De asta Iuda era cu iudeii, iar ucenicii au ieşit cântând împreună cu Stăpânul. Vezi dar că cea din urmă rugăciune după Sfânta Jertfă se face aşa cum s-a făcut rugăciune după Cina cea de Taină?” (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 43-44)

„Aşadar, pentru că avem să vedem şi noi în seara aceasta pe Cel pironit pe Cruce, ca pe un miel junghiat şi jertfit, vă rog să ne apropiem cu cutremur, cu multă sfială şi evlavie. Ştiți doar cum stăteau îngerii în jurul

mormântului, care nu mai avea Trupul Stăpânului, în jurul mormântului gol. Dădeau multă cinstire şi locului aceluia tocmai pentru că a avut în el Trupul Stăpânului. Îngerii, care depăşesc firea noastră, stăteau cu atâta sfială şi evlavie la mormânt, iar noi, care n-aveam să stăm lângă un mormânt gol, ci chiar lângă Masa care are pe ea Mielul, ne apropiem cu zgomot şi gălăgie? Ce iertare mai putem avea?

Nu grăiesc aceste cuvinte la întâmplare. Le grăiesc pentru că văd în seara asta pe mulți că fac gălăgie, strigă, se îmbrâncesc, sar, se ocărăsc, pentru că văd că-şi pricinuiesc osândă mai multă decât mântuire. Pentru asta vă sfătuiesc. Ce faci, omule? Când preotul stă înaintea Mesei, cu mâinile întinse la cer, chemând pe Duhul cel Sfânt ca să vină, şi să Se atingă de cele puse înainte, e multă linişte; e multă tăcere când Duhul dă harul, când Se pogoară, când Se atinge de cele puse înainte; dar când vezi Oaia jertfită şi desăvârşită, atunci faci zgomot, atunci faci gălăgie, atunci te cerți, atunci ocărăşti? Cum poți să te bucuri de această jertfă când te apropii de această Masă cu gălăgie? Nu ne este de ajuns că ne apropiem cu păcate, mai trebuie să mai păcătuim şi în timpul când ne apropiem? Cum putem fi fără de păcat când ne certăm, când facem gălăgie, când ne muşcăm unul pe altul? Pentru ce te împingi când vezi că Oaia este jertfită? Dacă ar fi să te uiți toată noaptea la jertfa aceasta, te întreb, te-ai sătura? Ai răbdat toată ziua, a trecut cea mai mare parte din noapte, pentru ce vrei să pierzi dintr-o clipită de vreme atâta osteneală?" (*Cuvânt la Crucea Domnului*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 85)

,,Ia aminte lângă cine stai, împreună cu cine îl vei chema pe Dumnezeu: împreună cu heruvimii! Asemuieşte-te cu cei care formează corul împreună cu tine şi îți va fi de ajuns spre a deveni vigilent să conştientizezi faptul că tu, înveşmântat într-un trup şi legat de carne, ai fost socotit vrednic de a înălța împreună cu puterile netrupeşti imnuri către Stăpânul comun tuturora. Aşadar, nimeni să ia parte la acele imnuri sfinte şi mistice cu o ardoare slăbită. Nimeni să nu aibă în acel moment gânduri lumeşti, ci să înlăture din cuget pe toate cele pământeşti, să se strămute pe el însuşi în întregime la cer şi, ca şi cum s-ar găsi stând în preajma tronului slavei însoțit de serafimi, să înalțe imnul întru totul sfânt închinat Dumnezeului slavei şi al măreției." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 99)

„Ai o sută şaizeci şi opt de ore pe săptămână; şi din acestea Dumnezeu şi-a oprit pentru El numai o singură oră; şi cheltuieşti şi această oră în treburi lumeşti, în glume, în discuții." (*Omilie despre pocăință şi*

despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie..., în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 187)

„N-ai venit până acum la biserică? Vino de astăzi. Ai venit şi te-ai învrednicit să-L întâlneşti pe Hristos? Nu pleca până nu se termină slujba. Dacă pleci înainte de a se termina, eşti vinovat la fel ca un fugar. Atâtea zile, atâta timp cheltuieşti pentru satisfacerea dorinţelor tale pământeşti, şi nu poţi dedica un ceas-două nevoilor tale duhovniceşti şi lui Dumnezeu? Te duci la teatru şi, până nu se termină piesa, nu pleci. Intri în biserică, în casa Domnului, şi întorci spatele Preacuratelor Taine? Fie-ţi teamă măcar de cel care a spus: *Cel ce-L nesocoteşte pe Dumnezeu, îl va nesocoti şi Acela pe el* (Parafrază la Proverbe 13, 13).

Dar şi cât stai în biserică purtarea ta este necuviincioasă. Dacă te prezinţi în faţa unui stăpân lumesc pentru vreo treabă, nu cutezi nici să zâmbeşti. Şi când stai în faţa Stăpânului universului, râzi fără frică şi fără ruşine? În felul acesta Îl mânii mai mult decât prin alte păcate ale tale. Căci Dumnezeu nu se scârbeşte atât de cei care păcătuiesc, cât de cei care nu se ruşinează după săvârşirea păcatului.

Ce faci acolo, omule? Te afli în biserică şi te uiţi la frumuseţile femeieşti? Cum pângăreşti în asemenea fel templul lui Dumnezeu? Crezi că biserica este piaţă sau, ceva şi mai rău, bordel? În piaţă, desigur, ţi-e ruşine să priveşti viclean o femeie; şi în biserică, tocmai în ceasul în care Domnul îţi vorbeşte, îndemnându-te să te depărtezi de asemenea păcat - căci *oricine se uită la o femeie,* zice, *spre a o pofti, a şi desfrânat cu ea în inima lui* (Matei 5, 28) - îţi învârţi privirile pe organele nelegiuirii şi cu inima vizitezi atelierul desfrâului? Mai bine să fi fost orb, decât să-ţi foloseşti în felul acesta ochii. Gândeşte-le, omule, în faţa cui stai în ceasul slujbei şi împreună cu cine - cu heruvimii, serafimii, cu toate puterile cereşti. Dă-ţi seama cu cine psalmodiezi şi te rogi. Ca să-ţi revii e de-ajuns să-ţi aduci aminte că, în vreme ce ai trup material, te-ai învrednicit să-I aduci cântări Domnului împreună cu îngerii cei nemateriali.

Aşadar, să nu participi cu nepăsare la acea cântare sfântă. Să nu ai în minte alte gânduri pătimaşe. Alungă orice cuget pământesc şi urcă cu mintea la cer, lângă tronul lui Dumnezeu. Zboară acolo împreună cu serafimii, dă din aripi împreună cu heruvimii, psalmodiază imnuri închinare Preasfintei Treimi.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 166-168)

„O omule, intrat-ai în biserică, învrednicitu-te-ai de vorba Scripturii şi mai vârtos a lui Hristos, păzeşte-te să nu ieşi mai înainte de otpustul (încheierea) preotului pentru că, ca şi un slujitor fugar, te vei judeca de către Dumnezeu. Toată ziua petreci în lucrurile cele trupeşti şi două ceasuri la cele duhovniceşti nu poți îngădui? La jocuri mergi şi până nu se termină, nu ieşi, şi la biserică vii şi mai înainte de terminarea Sfintei Liturghii ieşi. Fie-ți frică de cela ce zice: cel care necinsteşte Sfintele Taine, se va socoti şi necinsti de către Hristos! A sta înaintea unui împărat nici nu zâmbeşti sau a râde nu cutezi, iar înaintea Domnului Hristos şi Împăratului tuturor stând, şi nu stai cu frică şi cu cutremur, ci vorbeşti şi râzi fără de tocmeală în casa lui Dumnezeu. Cu aceasta îl îndemni să te urgisească şi nu iei iertarea păcatelor tale.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 10)

„Ce faci omule? Stai în biserică şi la frumusețe străină priveşti şi nu te cutremuri şi nu te înspăimântezi a batjocori în acest fel pe Dumnezeu, şi mai cu necinste decât în târg, căci la târg ți-e ruşine să te arăți că priveşti la frumusețea altcuiva, iar în casa lui Dumnezeu, unde te învață şi mai vârtos te înspăimântează pentru păcatele şi nelegiuirile tale şi mai mult auzind atunci ca să nu le faci, şi faci inima ta prăvălia diavolului şi cu ochii tăi faci lucruri diavoleşti. Mai bine ar fi fost ca ochii aceştia să fie orbi decât să privească fără de ruşine şi fără de lege. Socoteşte omule cu gândul tău lângă cine stai aproape când te apropii la Sfânta şi înfricoşătoarea Liturghie (…) te rogi, împreună cu heruvimii, cu serafimii şi cu celelalte cereşti puteri, cu îngerii şi cu arhanghelii, pe care îi ai împreună în horă şi împreună cântăreți şi aceasta îți ajunge întru priveghere şi în pricepere. Când îți vei aduce aminte că porți trup de pământ şi eşti de-a valma împreună cu sfinții îngeri, cu toate cereştile puteri cele fără de trupuri şi te-ai învrednicit împreună cu aceia să cânți şi să lauzi pe Stăpânul Hristos şi Dumnezeul tuturor. Pentru aceea nu fi ca un slăbănog, ci fii gata cu poftă la cântarea Sfintei Liturghii. Nu avea gând lumesc la vremea aceea, ci către ceruri pune tot gândul tău ca şi cum ai sta lângă scaunul slavei şi ca şi cum ai zbura împreună cu serafimii, şi aşa lui Dumnezeu lauda cea sfântă adu-o, că pentru aceasta dăm învățătură să stai bine la vremea Sfintei Liturghii, ca să ridicăm gândurile cele ce zac jos, că la vremea sfintei slujbe, fraților, nu numai oamenii strigă acea înfricoşătoare strigare, ci şi dumnezeieştii îngeri cad la Domnul Hristos şi arhanghelii se roagă având împreună vreme de Sfintele Taine. Că precum oamenii țin şi mişcă ramurile de măslin înaintea împăraților şi prin odrasla măslinului i-aduc aminte să facă milă şi iubire de oameni față de poporul lui, aşa şi sfinții îngeri, la jertfa Sfintei Liturghii, în loc de stâlpările măslinului, acel Preasfânt şi Dumnezeiesc Trup îl arată către Domnul nostru Iisus Hristos şi

se roagă pentru firea omenească zicând către Mântuitorul Hristos: nu numai pentru neamul omenesc ne rugăm şi ne umilim Ție, Iubitorule de oameni şi Iubitorule de bunătăți, Stăpâne, pe care Însuți nu i-ai lăsat, ci mult iubindu-i până la atâta ai primit, cât şi pe sfântul Tău suflet l-ai dat pentru ei, pentru aceştia şi noi vărsăm rugăciunile, pentru care tu Însuți ți-ai vărsat Preascumpul Tău Sânge. Pentru aceştia ne rugăm pentru care Ți-ai jertfit cinstitul Tău Trup şi Te-ai junghiat de evreii cei fărădelege.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 10-11)

„Pentru că de va cerceta Dumnezeu greşelile, vorbele care se fac pe la biserici, lenevirile, pregetările de pe la slujbe, atunci ce vom face, cum îi vom răspunde? Să ştii că Dumnezeu Însuşi, grăind prin prooroci către noi toți, iar noi grăim multe şi lungi cuvinte unul către altul, care nu ne sunt de folos, ci numai bârfim în zadar; de va lăsa toate celelalte şi numai pe acesta să-l cerce şi să facă judecată la noi, care nădejde de mântuire ne va fi nouă? Nici una! Să nu te înşele gândul că este puțin păcatul acesta, ci de vei vrea să cunoşti mărimea păcatului acestuia şi necinstea ce i-o faci lui Dumnezeu, să urcăm la oamenii aceştia pământeşti şi atunci vei cunoaşte mărimea lucrului. Cutează tu la un boier mare sau şi la un prieten când vorbeşte înțelepciunea cu tine şi tu să laşi vorba lui şi să te întorci să vorbeşti cu sluga ta, şi atunci vei cunoaşte câtă necinste îi faci tu lui Dumnezeu prin aceasta. Pentru că de i-ar face cineva această necinste la un domn mare, la multă pedeapsă l-ar aduce pentru batjocorirea aceea sau şi capul şi l-ar tăia. Iar Dumnezeu cu atâtea şi atâtea necinstindu-se, nu numai de unul sau de doi şi trei oameni, ci de mulți.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 11)

„Că nefiind nimenea să vă țină uşile şi să vă oprească, fugiți şi vă duceți unde vă este vo
şi frații tăi cu multă smerenie zăbovesc, iar tu cutezi şi laşi toate acestea şi te duci; nu socoteşti că fiind tu chemat cândva la masa unui boier mare, măcar de te-ai şi sătura mai înainte până a nu se săvârşi, dar nu poți să te duci de acolo până nu se ridică şi toți ceilalți, iar aici, unde se săvârşesc Prea Curatele Taine ale lui Hristos, încă mai înainte până a nu se săvârşi această Dumnezeiască tăinuire, cutezi tu de te laşi şi te duci la grijile cele trupeşti. Dar oare ce iertare vei avea? Sau ce răspuns vei da? Să vă spun al cui lucru fac şi cui se aseamănă cei ce ies din sfânta biserică mai înainte până a nu se sfârşi Sfânta Liturghie împreună cu rugăciunile cele de mulțumită? Vă voi spune, măcar de este lucru cam greu, dar nevoie este să-l zicem, pentru lenea multora. Când s-a împărtăşit Iuda la Cina cea de Taină a Domnului în vremea Patimii, ceilalți Apostoli şedeau acolo cu linişte, iar numai el singur, sărind, ieşi mai înainte. Aceluia dar se aseamănă cei ce fug de aici mai

înainte de sfârşitul Liturghiei, pentru că el, de nu s-ar fi depărtat de Hristos, nici vânzător nu s-ar fi făcut de nu s-ar fi despărțit de însoțirea celorlalți ucenici; nu şi-ar fi pierdut nici sufletul şi viața vrăjmaşul, de nu s-ar fi depărtat de acea turmă sfântă, nu l-ar fi aflat lupul cel mâncător de sânge să-l mănânce, de nu s-ar fi despărțit de păstor nu ar fi fost mâncat de fiară. Vezi dar că rugăciunea cea mai de apoi ce se face după Sfânta Liturghie în acel fel se face. Pentru aceea, ni se cade şi nouă acum să socotim, aceea să gândim, temându-ne de păcatul şi de osânda aceluia, de vreme ce stăpânul nostru, Hristos, ți-a dat Sfântul lui Trup, iar tu nici cu cuvintele nu vrei să-i dai plata ce i se cade, nici nu-i mulțumeşti pentru darul ce l-ai luat." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 86)

„Sau n-ai făgăduit preotului când ai zis: *Sus să avem inimile şi mintea noastră*!, şi ai zis: *Avem către Domnul*!? Nu te temi, nu te cutremuri că şi la acest înfricoşător ceas te afli mincinos? O! Mare minune! Masa cea de taină este gata, Mielul lui Dumnezeu pentru tine se junghie, focul duhovnicesc radiază din Sfântul Altar, Heruvimii vorbesc şi Serafimii zboară, cei cu şase aripi îşi acoperă fețele, toate puterile cele fără de trup se roagă pentru tine cu preotul, focul cel sufletesc se pogoară, Sângele se deşartă în potir din Preacurata Coastă pentru curățirea ta, iar tu nu te temi, nici nu te cutremuri. O sută şaizeci şi opt de ceasuri sunt într-o săptămână şi Dumnezeu numai un singur ceas şi-a ales, iar tu şi pe acesta îl cheltuieşti în lucrurile lumeşti şi în vorbe şi în râsuri. Dar cu ce îndrăznire te apropii de Dumnezeieştile Taine? (…) de-ai ține în mâinile tale tină, oare ai cuteza să te atingi de haina împăratului?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 105)

„În aceea fraților, să nu lipsim de la rugăciunile Bisericii, nici să vorbim de Biserică cuvânt deşert, ci să stăm cu frică şi cu cutremur, plecând ochii jos iar sufletul ridicându-l sus, să suspinăm din inimă şi să strigăm fără glas. Sau nu vedeți pe cei ce stau înaintea împăratului pământesc şi putred, cum stau şi nici nu se clătesc, nici nu vorbesc, nici nu caută încoace sau încolo, ci stau trişti, cu frică şi mâhniți; de la aceştia ia pildă omule, în acest fel vă rog să petreceți înaintea lui Dumnezeu, ca şi cînd ați sta înaintea împăratului celui pămîntesc, încă cu şi mai multă frică se cade să stăm înaintea Împăratului celui Ceresc. Acestea le voi zice de multe ori, până vă veți îndrepta." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 106)

„Şi mai înainte, fraților, am dojenit pe frații cei care îşi lasă rugăciunea şi slujba şi umblă pe dinafară de Biserica lui Hristos şi acum iarăşi vreau să le aduc vină celor ce sunt înăuntru, în Biserică, şi mintea lor

este afară, că aceştia mai răi sunt decât cei ce nu vin la biserică, că aceştia că măcar sunt în biserică, la vremea înfricoşătoarei Liturghii, iar din îndemnarea diavolului vorbesc unul cu altul de lucrurile cele lumeşti şi putrede şi alții din zavistia lor ocărăsc pe cei ce citesc citania şi pe cântăreți şi cuvintele cele dumnezeieşti le hulesc. Ce faci omule? Preotul zice: *Sus să avem inimile!*, iar tu vorbeşti şi râzi în biserică? Dar nu te temi că vorbind tu şi neavând grijă va sări vreun drac cu mare putere şi va intra în sufletul tău cel fără de grijă, aflând uşa casei tale, adică nepăzind mintea şi sufletul tău?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 107)

„Mulți dar vin la biserică să se roage şi citesc multe stihuri, iar dacă ies din biserică, de i-ar întreba cineva, nu ştiu să răspundă nici ce evanghelie s-a citit, căci urechile lor nu ascultă cele ce citesc; şi de vreme ce tu, care te rogi şi nu cânți sau citeşti şi nu înțelegi ce zici, dar Dumnezeu cum te va asculta? Plecat-am, zice, genunchii mei şi am căzut la Dumnezeu cu rugăciune, dar gândul ți-a fost dat afară, trupul era în Biserică iar dragostea banilor socoteşte dobânda, gura zice rugăciunea iar gândul numără ospețele prietenilor, că diavolul este o fiară vicleană şi ştie că la ceasul cel de rugăciune şi mai mult la Sfânta Liturghie avem mare folos sufletesc şi atunci vine neiertatul şi ne împiedică rugăciunea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 152-153)

LUCRURILE (firea lucrurilor omeneşti)

„Cumpăneşte de-a pururea firea lucrurilor omeneşti, care sunt schimbătoare şi trecătoare ca undele unui pârâu ce curge repede; sunt iuți ca fumul ce se pierde în aer, sunt nimicuri ca umbra ce piere degrabă." (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 68)

LUMEA (alipirea sufletului de lucrurile lumii)

„Nimic nu ne pierde, nu ne aruncă aşa de uşor în prăpastie şi nu ne face să pierdem aşa de repede bunătățile cele viitoare ca lipirea sufletului nostru de lucrurile cele pieritoare; şi nimic nu ne face să ne bucurăm şi de unele şi de altele ca alegerea bunătăților celor viitoare înaintea tuturor celor pământeşti. Hristos a spus: *Căutați împărăția lui Dumnezeu şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei 6, 33). Dar chiar dacă nu ni s-ar adăuga acestea, n-ar trebui să dorim aşa bunurile cele trecătoare. Alegându-le, dar, pe cele nepieritoare, ni se adaugă şi cele pieritoare. Şi nici aşa unii nu se lasă

convinşi, ci se aseamănă cu nişte pietre nesimţitoare; urmăresc umbre de plăcere”. (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 785)

„Un atlet, care luptă să fie încununat, nu vrea să stea degeaba şi să trândăvească; un negustor, care câştigă de pe urma negoţului pe mare, nu doreşte să stea fără lucru. Aşadar şi noi, de vom gusta cum trebuie din roadele cele duhovniceşti, nu vom mai socoti că sunt ceva lucrurile de pe lumea aceasta, pentru că vom fi stăpâniţi, da, de o prea bună beţie, de dorinţa bunătăţilor celor viitoare. Să gustăm, dar, din rodurile cele duhovniceşti, ca să scăpăm şi de zgomotul celor din lumea aceasta şi să avem parte şi de bunătăţile cele viitoare ...” (*Omilii la Matei,* omilia LXXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 847)

„Precum copiii mici n-au dorinţă decât după jucării, pentru animale, maimuţe şi nu sunt în stare să se gândească la nimic serios, la nimic mare; cel ce se dă adevăratei filosofii nu va face nici un caz de lucruri prezente. El nu va dori să le dobândească, sau să i le dea alţii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXI, 2, p. 362)

„Şi cum spinii, ori din ce parte i-ai lua, înţeapă pe cel ce-i ia; la fel, lucrurile din această lume, în orice fel le-ai lua, întunecă şi fac rău celui ce le ia şi le ţine în mâinile sale. Dar nu este aşa cu bunurile duhovniceşti: asemenea unei pietre preţioase, în orice parte le-ai întoarce şi le-ai privi, ele bucură privirea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 3, p. 473)

„Iar pricina tuturor acestor rele este alipirea celor de aici şi gândirea numai la viaţa aceasta, din care pricină şi se fac nişte astfel de oameni plini de nemulţămiri şi scârbe de tot felul. Chiar de le-ai spune ceva plăcut, totuşi frica ce o au este de ajuns spre a le răpi orice început de veselie, şi încă fiind în viaţă ei au şi murit. Dar dacă necredincioşii pătimesc de acestea, nu este nimic de mirare; când însă pătimesc cei ce s-au învrednicit de atâtea taine, şi au filosofat atâtea în cugetul lor pentru viaţa cea viitoare, şi încă totuşi se încântă cu cele de aici, apoi de ce iertare mai pot fi vrednici?

Deci de unde oare vine că se încântă unii cu cele de aici? De la a se dezmierda, a-şi îngrăşa trupul, de la a-şi moleşi sufletul şi a face greoaie povara, de unde apoi şi întunericul se face mare înaintea ochilor lor, şi perdeaua groasă. În dezmierdare tot ce este mai bun este robit şi ce este mai rău stăpâneşte; căci sufletul este orbit şi tras din toate părţile ca schilodit aşa

zicând, iar răul duce şi poartă trupul omului în toate părțile, silindu-l a sta în rândul dobitoacelor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 432)

„Căci, într-adevăr, nimic nu este mai fricos decât cel alipit de cele pământeşti. Un astfel de om trăieşte viața lui Cain, tremurând în fiece clipă. Şi ce spun eu de morți, şi pagube, şi piedici, şi ciocoinicii, şi măguliri? De vreme ce el şi fără de acestea se teme de mii de prefaceri. Lada poate geme de aurul din ea, dar sufletul nu s-a izbăvit de frica sărăciei. Şi cu drept cuvânt, căci ca de nişte lucruri putrede şi nestatornice îşi prinde ancora, şi chiar dacă nu el însuşi suferă vreo prefacere, totuşi văzând la alții acea prefacere, el s-a şi pierdut, de vreme ce mare este frica ce-l stăpâneşte, mare este şi nebărbăția lui.

Un asemenea om este lipsit de îndrăzneală nu numai în fața primejdiilor, ci şi față de toate celelalte. Când, de pildă, va cădea în pofta averilor, el nu leapădă năvala aceasta ca un bărbat slobod, ci ca şi un rob cumpărat cu bani toate le face, robind poftei urâcioase a iubirii de argint ca şi unei stăpâne. De ar vedea vreo fată frumoasă, de îndată se pitulează, fiind prins de dânsa, şi ca un câine turbat umblă după desfrânări, în vreme ce ar trebui să facă cu totul dimpotrivă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, pp. 81-82)

„Dacă eşti creştin, cetatea ta nu e pe lumea aceasta. Meşterul şi clăditorul cetății noastre e Dumnezeu: chiar de am cuprinde tot pământul, nu suntem decât oaspeți şi colindători ai întregului (pământ). În cer suntem trecuți la carte; acolo suntem cetățeni. Să nu facem ca pruncii care dispreţuiesc cele mari şi se minunează de cele mici.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVII-a, p. 132)

,,Pe nimeni dintre noi, iubite, încă nu ne-a cuprins dorința bunătăților cereşti, aşa cum ar trebui să ne cuprindă. Dacă ne-ar fi cuprins această dorință, am socoti umbră şi fum toate cele ce par anevoioase. Cel care le admiră pe cele prezente, niciodată nu va fi învrednicit de contemplarea bunătăților cele viitoare; dar cel care le dispreţuieşte şi socoteşte că toate nu au mai multă valoare decât umbra şi visul, va dobândi iute şi bunătățile cele mari şi duhovniceşti. Când binele acesta, adică dispreţul celor prezente, cuprinde cu adevărat sufletele oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere asupra răutăților pe câtă putere are focul asupra spinilor; chiar dacă sufletul unui om ar fi înăbuşit de nenumărate răutăți, chiar dacă l-ar

strânge păcatele cu multe legături, chiar dacă l-ar arde cumplit flacăra poftelor, chiar dacă l-ar împresura cumplit zgomotul celor trecătoare, totuşi, ca printr-un bici usturător, binele acesta va izgoni îndată şi cu desăvârşire toate aceste răutăţi şi le va îndepărta din suflet.” (*Despre căință (I),* 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 75)

„Cel care admiră lucrurile din lumea aceasta nu va fi învrednicit niciodată de contemplarea celor viitoare; pe când cel care le dispreţuieşte pe cele din lume şi socoteşte că nu sunt întru nimic mai de preţ decât umbra şi visul, va dobândi îndată bunurile cele mari şi duhovniceşti. Noi nu arătă, copiilor noştri bogăţia care se potriveşte bărbaţilor decât atunci când îi vedem că au ajuns bărbaţi şi dispreţuiesc toate jocurile copilăreşti; atâta vreme cât mai preţuiesc jocurile copilăreşti, nu-i socotim vrednici de bogăţiile cuvenite bărbaţilor. Tot astfel şi sufletul: atâta vreme cât nu caută să dispreţuiască lucrurile mărunte şi vremelnice din viaţă, nu va putea să admire pe cele din ceruri; şi contrariul: atâta vreme cât le admiră pe acestea, nu va putea să nu-şi râdă de cele de pe pământ. Acest lucru îl spunea şi Fericitul Pavel; deşi cuvintele sale au fost spuse despre învăţăturile de credinţă, totuşi pot fi privite ca fiind spuse şi despre învăţăturile morale şi despre darurile Duhului Sfânt. *Omul trupesc*, spune Pavel, *nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu* (I Corinteni 2, 14). (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 93)

LUMEA („lumea întreagă zace sub puterea celui rău”)

„Cea mai mare parte a lumii s-a dat pe sine sub stăpânirea diavolului.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 97)

LUMEA („lumea s-a răstignit pentru mine şi eu pentru lume”)

„*Prin care lumea s-a răstignit pentru mine şi eu lumii.* Prin cuvântul *lume* el înţelege aici nu cerul, nici pământul, ci lucrurile pământeşti, lauda de la oameni, pompa, slava, bogăţia şi toate celelalte ce se cred strălucite. Acestea toate, zice, sunt moarte pentru mine. Astfel trebuie să fie creştinul şi o astfel de voce trebuie să pronunţe întotdeauna. Şi încă nu se mulţumeşte cu modul de mortificare de mai înainte, ci adaugă şi un altul, zicând: *şi eu lumii,* făcând aluzie la o îndoită mortificare, ca şi cum ar fi zis: *şi acelea sunt*

pentru mine moarte şi eu pentru dânsele, şi nici că pot a mă birui sau a mă lua în stăpânire; şi ele sunt moarte, şi nici eu nu le doresc. Nimic nu este mai fericit ca această mortificare, şi numai ea este temelia vieții fericite." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 125)

,,Fericitul Pavel; deşi trăia în mijlocul oraşelor, era tot atât de departe de toate cele care-l înconjurau pe cât de departe stă, noi de trupurile morților. Prin cuvintele sale: *Pentru mine lumea este răstignită* (Galateni 6, 14), arată tocmai această îndepărtare față de toate cele din lume. Mai bine spus însă, nu vădeşte numai această negrijă, ci şi alta asemănătoare, încât lipsa de grija mai sus amintită este dublă. Pavel n-a spus numai: *Pentru mine lumea este răstignită*, şi apoi a tăcut, ci a continuat şi a arătat şi o altă îndepărtare, spunând: *Şi eu pentru lume* (Galateni 6, 14). Adâncă este această filosofie de a socoti moartă lumea, dar mai adâncă şi cu mult mai adâncă filosofie este de a fi tu însuți mort față de lume! Ceea ce a arătat Pavel prin aceste cuvinte are acest înțeles: Pavel spune că îndepărtarea dintre el şi lucrurile înconjurătoare din lumea aceasta nu este cât depărtarea dintre vii şi morți, ci este atât de mare cât este depărtarea dintre morți şi morți. Într-adevăr, omul viu, chiar dacă nu-l mai doreşte pe cel mort, totuşi simte ceva la vederea mortului, fie minunându-se de frumusețea şi tinerețea lui, fie având milă de el şi lăcrimând. Un mort însă nu are nici această legătură şi dispoziție sufletească față de alt mort." (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 91)

LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile)

„În aparență lumea triumfă totdeauna peste ucenicii lui Iisus Hristos, în realitate ea este cea veşnic învinsă." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 105)

LUMEA („chipul acestei lumi trece")

„*Şi să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun şi plăcut şi desăvârşit* (12, 2).

Fiindcă, într-adevăr, chipul veacului acestuia este pironit la cele pământeşti, este înjosit şi trecător, nu are nimic înalt, nu este drept şi nici continuu, ci toate le are răsturnate pe dos. Deci, dacă voieşti a păşi drept, nu-

ți conforma pașii tăi după chipul veacului acestuia, căci nimic din ale lui nu rămân, nimic nu durează. Pentru aceea a și numit chip, după cum zice și în altă parte: *Căci chipul acestei lumi trece* (I Corinteni 7, 31), fiindcă nu are nimic durabil, nimic statornic, ci toate trecătoare și nestatornice. De aceea, zicând *chipului acestui veac*, prin aceasta arată nestatornicia, iar prin expresia *chipului* învederează ceva ce nu există în realitate. Căci de ai vorbi de avere, de slavă, de frumusețea trupului, de desfătare, sau și de altele ca acestea, ce sunt considerate a fi mari, toate nu sunt decât chip și nicidecum adevărul lucrului, aparență și mască ce nu rămâne în ființă. *Tu însă nu te asemăna acestui chip* – zice –, *ci schimbă-te prin înnoirea minții*. Nu zice *reformează-te*, ci *schimbă-te*, arătând prin aceasta ca fiind vorba de lume; aici este numai chip, pe când vorbind de virtute, nu mai este chip, ci formă adevărată, ce are o frumusețe naturală, care nu are nevoie de meșteșugiri ce sunt izvorâte din faptele apărute și imediat dispărute. Fiindcă într-adevăr, toate cele ale lumii se nimicesc mai înainte chiar de a se arăta; căci dacă arunci la o parte chipul, iute vei vedea forma reală.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 398)

LUMEA („lumea aceasta este umbră și vis”)

„Să cercetăm, dacă vreți, cele strălucitoare ale acestei vieți - bogăția, slava, stăpânirea, cinstirile cele de la oameni și vei vedea că nimic nu este mai îndoielnic decât acestea - că ce e mai puțin credincios decât bogăția, care de multe ori nu rămâne la noi nici măcar până seara?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 131)

„Deci, ce poate fi mai îndoielnic decât acestea, care se schimbă așa de necurmat și își iau zborul mai înainte de a se arăta, fug mai înainte de a fi de față? De aceea și Prorocul, vorbind despre desfătare și bogăție și cele asemenea, și batjocorind pe cei ce le socot dăinuitoare și sunt leșinați după ele, zice: *Ca și cum ar sta au socotit acestea, și nu ca și cum ar fugi* (Amos 6, 5). Nu a zis: *ca și cum ar trece*, ci - ceea ce este cu mult mai mult - *ca și cum ar fugi*: că nici nu trec încet, ci cu grăbire multă.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 132)

„Că lucrurile din lumea aceasta, fie vesele, fie triste, nu-s cu nimic mai bune decât visele. De aceea vă îndemn să vă deșteptați și să priviți Soarele dreptății. Nimeni nu poate vedea soarele dacă doarme, și nici nu-și poate bucura privirile cu frumusețea razei sale, ci pe cele ce le vede, le vede ca în vis”. (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

LUMEA (perisabilitatea lucrurilor din lume)

„Să mergem în morminte! Arată-mi pe tatăl tău! Arată-mi pe soția ta! Unde-i cel ce se îmbrăca cu haine de aur? Unde-i cel ce plimba cu trăsura? Unde-i cel ce era înconjurat de ostaşi, cel ce purta centură, cel strigat de crainici? Unde-i cel ce pe unii îi ucidea, iar pe alții îi arunca la închisoare? Unde-i cel ce ucidea pe cine voia şi slobozea pe cine voia? Nu văd decât oase, viermi, păianjeni. Toate acelea pământ, toate acelea basm, toate umbră şi vis, o simplă povestire, o zugrăveală; dar, mai bine spus, nici zugrăveală. De-ar fi zugrăveală, am vedea-o într-un tablou. Dar nici tablou nu-i. Şi dacă nenorocirea s-ar mărgini la atâta! Dar nu! Onorurile, desfătarea, luxul, strălucirea sunt umbră şi cuvinte; odraslele lor însă nu mai sunt nici umbră, nici cuvinte, ci rămân şi trec cu noi dincolo şi vor fi cunoscute de toți; răpirile, lăcomiile, desfrânările, adulterele, nenumăratele lor păcate; nu sunt zugrăvite într-un tablou, nici pe cenuşă, ci scrise sus; şi cuvintele şi faptele! Cu ce ochi ne vom uita la Hristos?”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 869)

LUMEA (efemeritatea ei)

„Aşa sunt toate cele omeneşti, toate cele trupeşti; nici n-au apucat să vină, că şi zboară. Aşa e desfătarea, aşa e slava omenească, aşa e puterea, aşa e bogăția, aşa e fericirea acestei vieți! Nu au nimic trainic, nimic statornic, nimic nemişcat. Trec mai repede ca apa râurilor şi lasă pustii şi goi pe cei îndrăgostiți de ele. Cele duhovniceşti, însă, nu sunt aşa; sunt trainice, statornice, neschimbătoare, întinse cât toată veşnicia. Nu este, oare, o mare nebunie să schimbi pe cele statornice cu cele nestatornice, pe cele veşnice cu cele vremelnice, pe cele ce rămân necontenit cu cele ce zboară, pe cele ce ne aduc în veacul ce va să fie multă desfătare cu cele care ne pricinuiesc acolo mare osândă?” (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 36-37)

„Suntem atât de trândavi, încât preferăm întotdeauna pe cele vremelnice în locul celor veşnice, preferăm pământul în locul cerului, pe cele care zboară înainte de a se ivi în locul celor care nu pot avea sfârşit niciodată”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 406)

,,Când este vorba de lucruri prisoselnice, apoi rămâneți ca pironiți de acestea şi, lăsând adevărul, voi alergați după umbre şi după visuri. Şi poate nu sunt umbre şi visuri toate cele de aici, ba şi mai rele decât umbra? Căci mai înainte de a se arăta, ele zboară, şi mai înainte de a zbura, fac mult vuiet, ba încă mai mult vuiet decât plăcere. Chiar dacă ar aduna aici cineva mii de averi, totuşi trecând noaptea de acum, se va duce gol de aici, şi cu drept cuvânt, fiindcă şi cei ce se îmbogățesc prin vis, sculându-se din aşternut, nimic nu mai au din cele ce credeau că au pe când dormeau." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 394)

„Căci ce sunt oare toate lucrurile omeneşti? Țărână şi cenuşă, şi ca praful ce-l spulberă vântul, fum şi umbră frunză purtată de vânt şi floare, vis, şi poveste, şi mit, vânt şi aer uşurel, pană ce zboară în vânt, zefir ce trece repede şi poate ceva încă mai mic de cât toate acestea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, pp. 154-155)

„Spune-mi, te rog, ce lucru este statornic în lume? Bogăția adeseori nu dăruieşte nici până la lăsarea serii. Dar slava? Ascultă ce spune un drept: *Viața mea trece mai repede decât iuțeala unui alergător* (Iov 9, 25). După cum alergătorii o iau din nou la fugă înainte de a se opri, tot astfel şi slava zboară înaite de a ajunge." (*Către acelaşi Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 382-383)

„Umbră şi mai puțin decât o umbră sunt toate cele din viață; sunt pline de multe temeri, de multe primejdii şi de cea mai cumplită robie. Să nu pierzi cumva şi viața aceasta, şi pe cealaltă, când poți, dacă ai vrea, să le câştigi pe amândouă. Pavel ne învață că aceia care trăiesc în Hristos câştigă şi viața de aici." (*Către acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 387)

,,Ce ar putea fi mai nimicnic decât acestea care, mai înainte de a se arăta, pier, care niciodată nu sunt statornice, ci trec atât de repede pe lângă cei ce se agită pentru ele? Căci, după cum niciodată roata carului nu rămâne nemişcată în jurul axului, ci în continuu se învârte şi se mişcă, acelaşi punct fiind când sus, când jos, aşa este şi cu lucrurile. Uşor de schimbat sunt lucrurile omeneşti şi grabnică le este căderea şi nu au nimic statornic şi nemişcat, ci toate sunt lesne de abătut şi au multă tragere spre cele potrivnice firii. Aşadar, cine sunt mai de râs decât aceia care cască gura şi se pironesc

de cele trecătoare şi le socotesc pe acestea mai de cinste decât cele ce fiinţează neîncetat şi rămân pururea?

De aceea şi proorocul, osândindu-i foarte pe cei ce se agită pentru ele, zice: *Le-au socotit ca statornice şi nu ca pe unele ce fug* (Am., 6, 5). Vezi cum printr-un singur cuvânt a vrut să le înfăţişeze nimicnicia lor? Nu a zis: *ca pe unele ce se duc*, nici *ca pe unele ce se schimbă*, nici *ca pe unele ce trec*. Dar cum? *Ca pe unele ce fug*, vrând să arate repeziciunea lor şi multa şi grabnica lor schimbare şi să ne înveţe pe noi ca niciodată să nu tindem către cele văzute, ci numai către cele pe care Dumnezeu le făgăduieşte să dorim şi să îndrăznim." (*Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 124-125)

LUMEA (sfârşitul lumii)

„Cea mai mare parte din semnele sfârşitului lumii s-au împlinit: Evanghelia s-a propovăduit în întreaga lume, au fost războaie, cutremure, foamete; aşa că nu mai este mult până la sfârşit. Nu vezi semnele? Şi acesta este chiar cel mai mare semn. Nici cei de pe timpul lui Noe n-au văzut semnele prevestitoare ale prăpădului aceluia, ci continuau să joace, să mănânce, să se însoare şi să-şi facă treburile lor obişnuite; şi au fost surprinşi aşa de pedeapsa aceea înfricoşătoare. La fel şi cei din Sodoma; se desfătau şi nu se sinchiseau de cele ce se petreceau în jurul lor şi au fost făcuţi scrum de fulgerele coborâte atunci din cer.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea, să ne pregătim pentru plecarea noastră din lumea aceasta. Chiar dacă nu va veni acum sfârşitul lumii, dar sfârşitul fiecăruia, bătrân sau tânăr, bate la uşă". (*Omilii la Matei,* omilia XX, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 270-271)

„Apoi iarăşi, pentru ca ucenicii să nu-L mai întrebe, a adăugat: *Privegheaţi, deci, că nu ştiţi în care ceas vine Domnul vostru.* N-a spus: Nu ştiu, ci: *Nu ştiţi.* Când era aproape să le spună ceasul venirii Sale, Hristos Se opreşte şi iarăşi îi depărtează de întrebare, pentru că vrea să-i facă să fie necontenit pregătiţi. Le spune: *Privegheaţi!,* arătându-le că nu le spune ziua şi ceasul venirii Sale, tocmai pentru a priveghea.

Aceea să cunoaşteţi, că dacă ar şti stăpânul casei la ce strajă din noapte vine farul ar priveghea şi n-ar lăsa să-i spargă casa. De aceea şi voi fiţi gata că în ceasul în care nu gândiţi Fiul Omului va veni (Matei 24, 43-44).

De aceea le spune să privegheze, ca să fie totdeauna gata; de aceea le spune: *Atunci va veni, când nu vă aşteptaţi*; voieşte să fie totdeauna gata de

luptă, să fie totdeauna virtuoşi. Cu alte cuvinte spune aşa: *Dacă cei mai mulți oameni ar şti când mor, negreşit că s-ar strădui în ceasul acela.*

Dar pentru ca oamenii să nu se străduiască numai pentru ziua aceea, Domnul nu spune nici ziua cea de obşte a sfârşitului lumii, nici ziua morții fiecăruia, pentru că vrea ca oamenii să o aştepte totdeauna, pentru ca totdeauna să se străduiască. Aceasta e pricina că e necunoscut sfârşitul vieții fiecăruia din noi". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 875-876)

„*Nu va trece neamul acesta până ce toate aceste se vor întâmpla*. Ce înțelege El prin *toate acestea*? Atât cele ce privesc Ierusalimul, războaiele, foametea, ciuma, cutremurele de pământ, hristoşii cei amăgitori, profeții cei mincinoşi, răspândirea Evangheliei în toată lumea, cât şi celelalte numărate mai sus, care se vor săvârşi până la a doua venire a lui Hristos. Dar atunci, cum putea El să zică: *neamul acesta*? El prin aceasta nu înțelege pe cei ce trăiau atunci, ci neamul credincioşilor; căci Sfânta Scriptură întrebuințează zicerea *neam* nu numai spre a arăta o ştiută perioadă de timp, ci spre a rosti felul şi chipul cucerniciei şi al purtării, ca Psalmistul când zice: *Acesta este neamul celor ce-l caută pe Dumnezeu* (Ps. 23, 6). Hristos voieşte să spună, că Ierusalimul va pieri şi o mare parte din iudei se vor prăpădi, dar neamul celor credincioşi va rămâne, nu se va birui de foamete şi de ciumă, de cutremure şi de războaie, de profeții cei mincinoşi şi de amăgitori. În sfârşit, spre a-i întări şi mai mult în credință, El adaugă: *Cerul şi Pământul vor trece, iar cuvintele Mele nu vor trece*, adică mai degrabă se va nimici cerul şi pământul, cu toată tăria lor cea mare, decât să nu se împlinească ceva din cuvintele Sale. El cu aceasta voieşte să arate, totodată, că Biserica, pe care El a întemeiat-o, este mai înaltă şi mai trainică decât pământul, iar El este Plăsmuitorul a toată lumea, Domnul şi Stăpânul cerului şi al pământului." (*Cuvântare despre Evanghelia de la Matei*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 116-117)

„Să presupunem că sfârşitul lumii va fi după douăzeci de ani, după treizeci, după o sută; ei, şi ce ne foloseşte? Sfârşitul vieții fiecăruia din noi nu este oare sfârşit? Şi de ce mai ispiteşti, de ce te mai trudeşti în zadar, pentru ca să ştii despre sfârşitul obştesc?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 250)

„Multe lucruri vrem să le aflăm şi să le înțelegem, dar mai ales vremea când va veni sfârşitul lumii.Apostolul Pavel pentru a

potoli această nepotrivită preocupare a noastră, scrie într-o epistolă de-a lui: *Iar despre ani şi despre vremi, fraților, nu aveți nevoie să vă scriem noi, căci voi înşivă ştiți bine că precum, un fur noaptea, aşa vine ziua Domnului* (I Tesaloniceni 5, 1-2).

Adică ce vom câştiga dacă ştim când va fi a doua venire a Domnului? Spuneți-mi. Să ne închipuim că va veni după douăzeci de ani, sau după treizeci, sau după o sută. Ce însemnătate poate avea asta pentru noi? Nu cumva pentru fiecare dintre noi sfârşitul nu vine odată cu moartea lui? Aşadar de ce-ți faci dureri de cap şi te chinui să afli despre sfârşitul lumii? Din păcate, însă, aşa cum se întâmplă şi în multe alte împrejurări, când suntem nepăsători față de lucrurile care ne privesc direct şi ne îndeletnicim cu treburile altora, nesocotind problemele noastre şi îngrijindu-ne de cele străine, la fel şi în cazul acesta; în loc ca fiecare să se intereseze de sfârşitul lui, vrem să aflăm în de-amănunt cum şi când va veni sfârşitul obştesc al tuturor?" (Din vol. *Problemele vieții*, p. 89)

„Iar când încep a vorbi, a grăi despre sfârşitul lumii, îmi vine frică şi mă cutremur, că toate minunile Domnului sunt mari şi înfricoşătoare şi slăvite, iar taina sfârşitului şi a doua Lui venire întrec cuvântul şi mintea şi gândul şi trece peste toată povestirea şi înspăimântează tot auzul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 180)

„Că ia spune-mi, ce câştig avem să ştim când va fi sfârşitul şi terminarea lumii acesteia? Oare fi-va după douăzeci sau cincizeci sau cinci sute de ani? Ce folos ne dă nouă aceasta? Nimic, că au doară nu este terminarea şi sfârşitul vieții la tot omul, moartea?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 114)

LUPTA DUHOVNICEASCĂ

„Lupta noastră nu este împotriva sângelui şi trupului, ci, împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor lumeşti ai întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutăților din văzduhuri (Efes., 6, 12). Să nu socotiți, ne spune Pavel cu alte cuvinte, că ne stă în față o luptă uşoară; nu avem de luptat cu semeni de-ai noştri şi nici armele de luptă nu ne sunt egale. Suntem îmbrăcați cu trup şi ni s-a poruncit să luptăm cu puteri fără de trup! Dar să nu vă temeți! Da, e neegală lupta, dar puterea

armelor noastre este mare! Aproape că a spus: Pentru că știți cine sunt vrăjmaşii, nu vă pierdeți curajul, nici nu şovăiți în fața luptei, *ci luați armura lui Dumnezeu pentru a putea sta împotriva uneltirilor diavolului* (Efes., 6, 11).” (*Omilii la Facere,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, p. 53)

„Multe sunt uneltirile lui, multe căile lui, prin care încearcă să pună piedică celor mai trândavi! De aceea trebuie să cunoaştem bine uneltirile lui ca să scăpăm de lațurile lui şi să nu-i lăsăm nici o portiță de intrare. Să ne păzim bine limba, să punem strajă ochilor, să ne curățim mintea şi să fim totdeauna gata de luptă, ca şi cum ar năvăli asupra noastră o fiară sălbatică ce încearcă să ne vatăme. Pentru asta şi Pavel, sufletul acela care a ajuns până la cer, dascălul neamurilor, limba întregii lumi, cel care a făcut şi a gândit totul pentru mântuirea ucenicilor săi, după ce a spus *luați armura lui Dumnezeu*, a adăugat iarăşi, pentru a ne întări din toate părțile şi a ne face nebiruiți, grăind aşa: *Stați, deci, tari, încingându-vă mijlocul cu adevărul şi îmbrăcându-vă cu platoşa credinței şi încălțați-vă picioarele întru gătirea Evangheliei păcii, luând peste toate pavăza credinței, cu care veți putea stinge toate săgețile cele aprinse ale vicleanului; luați şi coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu* (Efes., 6, 14-17). Ai văzut că ne-a înarmat toate mădularele? Şi ca şi cum ar fi avut de gând să ne trimită la luptă, aşa, mai întâi ne-a încins cu cingătoarea, ca să ne fie uşor drumul, apoi ne-a dat platoşa, ca să nu fim răniți de săgeți; apoi ne-a asigurat picioarele şi în sfârşit ne-a întărit din toate părțile cu credința”. (*Omilii la Facere,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 53-54)

„Lupta aceasta nu este împotriva sângelui şi trupului, ci împotriva puterilor celor netrupeşti, de aceea nici nu ne-a dat arme trupeşti, ci toate duhovniceşti şi aşa de strălucitoare, ca demonul acela viclean să nu poată suferi nici strălucirea lor.

Înarmați dar cu nişte arme ca acestea, să nu ne temem de luptă, nici să fugim de încăierare, dar nici să trândăvim! După cum dacă suntem treji, demonul acela viclean nu biruie nicicând puterea armelor noastre – şi dacă voiam puteam să-i facem netrebnice armele lui – tot aşa dacă ne trândăvim, armele nu ne sunt de nici un folos, pentru că duşmanul mântuirii noastre ne priveghează necontenit şi face orice împotriva mântuirii noastre. Să ne întrarmăm, dar, de pretutindeni! Să fim cu luare aminte la cuvintele pe care le rostim; să ne ferim de faptele care pot să ne vatăme, şi odată cu înfrânarea de la bucate şi cu celelalte fapte bune, să fim darnici şi cu cei săraci, cunoscând câtă răsplată ne stă înainte dacă ajutăm pe cei nevoiaşi.” (*Omilii la Facere,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 21, p. 54)

„Dar dacă suntem cu mintea trează, cu harul lui Dumnezeu, pe nimeni nu poate birui (duşmanul mântuirii noastre – n.n.) ”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 57)

„… dacă ne întărim necontenit cu ele (armele noastre cele duhovniceşti – n.n.) toate mădularele, nici una din săgeţile slobozite de vrăjmaş nu poate să ne-atingă, ci se întorc la el fără să ne fi făcut ceva; că harul lui Dumnezeu ne face mai tari decât oţelul; şi, dacă voim, ne face desăvârşit nebiruiţi. După cum cel care izbeşte în oţel nu vatămă oţelul cu nimic, ci el îşi iroseşte propria-i putere, iar cel care loveşte cu picioarele în bolduri îşi umple de sânge picioarele lui, tot aşa va fi şi cu noi şi cu vrăjmaşul mântuirii noastre, dacă ne întărim necontenit cu armele date nouă de harul Sfântului Duh. Atât de mare e puterea lor, că vrăjmaşul nu poate înfrunta nici strălucirea lor, ci i se orbesc privirile din pricina strălucirii slobozită de ele. Cu aceste arme, vă rog, să ne întărim necontenit…”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 57-58)

„Ştiind, dar, că trebuie să fim gata de luptă toată viaţa noastră, să ne înarmăm în aşa fel ca şi cum am avea pe vrăjmaş necontenit în faţa noastră şi ne-ar pândi neîncetat, că doar-doar, aţipind puţin, i-am da prilej să ne atace”. (*Omilii la Facere,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 68-69)

„Că şi pe acesta (pe diavol – n.n.) smerindu-l l-a pogorât sub picioarele noastre şi a făcut să-i putem zdrobi capul. Oare nu o arată aceasta Hristos prin cuvintele: *Veţi călca peste şerpi şi peste scorpii* (Luca, 10, 19), a adăugat: *şi peste toată puterea vrăjmaşului* (Luca, 10, 19)”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 200)

„Încetează, oare, cândva lupta aceasta? Are, oare, vreme hotărâtă de atac? Nu! Totdeauna trebuie să fim treji, totdeauna cu luare aminte; răgaz n-avem niciodată, că nici nu este o vreme hotărâtă, când duşmanul ne atacă şi năvăleşte peste noi”. (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„După cum ne vatămă şi lucrurile de nimic, dacă nu băgăm de seamă, tot aşa, dacă voim să fim cu luare aminte, nimic nu ne poate vătăma râvna, chiar de-ar fi mii cei care ne trag spre păcat, aşa precum nici pe dreptul acesta nimic nu l-a putut îndepărta de facerea virtuţii, deşi erau atâţia păcătoşi. Nimeni, dar, să nu dea vina pe altul, să nu spună că alţii sunt de

vină, ci toată vina s-o pună pe seama trândăviei lui. Dar pentru ce spun eu să nu dea vina pe alții? Nici pe diavol să nu-l creadă nimeni că-i în stare să împiedice pe cineva a merge pe calea virtuții! Da, diavolul poate înşela, poate pune piedici celor trândavi, dar nu poate opri, nu poate sili! Şi lucrul acesta însăşi viața ni-l arată! Când vrem să fim cu luare aminte asupra noastră înşine, suntem atât de tari, că, chiar de-ar fi mulți care să ne îndemne pe calea păcatului, nu le luăm în seamă sfatul, ne astupăm urechile când ne învață rele şi ajungem mai tari decât diamantul; dar când suntem trândavi, ne îndreptăm spre rău noi singuri, fără să ne sfătuiască cineva". (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 282)

„La luptele olimpice cel ce prezintă luptele este numai spectator al celor ce luptă; nu poate să-i ajute pe luptători cu nimic, ci aşteaptă victoria. Stăpânul nostru nu-i aşa, ci şi luptă alăturea de noi, ne întinde mâna, ne dă ajutor şi aproape că dă legat pe duşman în mâinile noastre; face totul ca să-l putem birui, să câştigăm victoria, pentru a pune pe capetele noastre cununa cea neveştejită. *Cununa darurilor, spune Scriptura, vei primi pe creştetul capului tău* (Prov., 1, 9)." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„Diavolul nu ne biruie prin silă şi prin forță, ci numai prin înşelăciune. Noi suntem stăpâni să nu fim înşelați; numai să voim să fim puțin cu mintea trează şi cu ochii deschişi. Asta, nu pentru că am avea prin noi înşine o putere atât de mare, ci pentru că atunci când suntem cu mintea trează, suntem învredniciți şi de ajutorul cel de sus. Dacă facem tot ce stă în puterea noastră, atunci negreşit urmează şi ajutorul Stăpânului.

Să fim, dar, vă rog, cu mintea trează. Ştiind uneltirile celui viclean, să fim necontenit cu ochii deschişi şi să rugăm pe Dumnezeu să fie alături de noi în războiul cu diavolul. Aşa vom fi noi nebiruiți, vom scăpa şi de uneltirile aceluia, ne vom bucura şi de ajutorul lui Dumnezeu şi vom dobândi şi veşnicile bunătăți..." (*Omilii la Facere,* omilia LX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 270)

„Chiar dacă în timpul exercițiului cazi o dată, de două ori, sau de mai multe ori, nu te descuraja, ci scoală-te şi luptă mai departe! Să nu încetezi până ce nu-ți încununezi fruntea cu cunună strălucită împotriva diavolului, până ce nu-ți pui averea câştigată în vistieria cea nejefuită a virtuții". (*Omilii la Matei,* omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 143-144)

„Lupta nu este numai contra diavolului, ci şi contra puterilor lui. Cum ne vom putea lupta contra întunericului? Când vom deveni lumină. Cum ne vom putea lupta contra duhurilor celor rele, decât numai atunci când vom deveni buni? Căci răutatea e totdeauna contra binelui, iar lumina alungă întunericul, şi dacă noi suntem întuneric, desigur că vom fi cuceriți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 229)

„Noi avem de aliat al nostru harul Sfântului Duh.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 229)

„Te-a lovit cineva? Ei bine, răzbună-ți pe diavol, şi niciodată să nu conteneşti duşmănia contra lui. Dară poate nu te-a lovit? Ei bine, şi aşa tu răzbună-ți pe duşmanul nostru al tuturor, pentru că a insultat pe Stăpânul a toate şi al tău, pentru că s-a învrăjbit cu El, pentru că vatămă şi războieşte pe frații tăi. Veşnic să-i fii duşman, veşnic posomorât, veşnic nemblânzit față de el, căci numai aşa el va fi umilit, disprețuit şi uşor de supus. Dacă noi ne arătăm ca sălbatici cătră el, atunci el nu va fi sălbatic către noi; dacă noi vom fi blânzi cu dânsul, el va fi sălbatec față de noi. El este duşman şi războinic al vieții şi al mântuirii noastre, în acelaşi timp duşman şi al său chiar. Dacă el nu se iubeşte pe sine, apoi cum va putea ca să ne iubească pe noi? Deci să ne punem în rând de bătaie şi să-l atăcăm, având aliat mare şi puternic pe Domnul nostru Iisus Hristos, Care va putea să ne facă a nimici cu uşurință cursele lui, şi să ne învrednicim de bucuriile viitoare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 233)

„Războiul contra diavolului aduce după sine încetarea războiului contra lui Dumnezeu, pentru că războind pe diavolul noi ne împăcăm cu Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 242)

„Dar tu, chiar dacă ai căzut, ridică-te, pentru că şi atunci e posibil a birui. Nu te ocupa nicicând cu lucruri nestatornice şi nesigure şi nu vei cădea. Aleargă şi te ocupă cu lucrurile sigure. Sus să-ți ții capul, sus ochii! Acest lucru este poruncit de către învățători celor ce aleargă în stadion şi aceasta susține puterea. Iar de vei căuta spre pământ, te vei moleşi, căzând apoi jos, la pământ. Tu priveşte drept în sus, unde se află şi premiul, pentru că această vedere a premiului îți va incita şi mai mult voința! Nădejdea câştigării premiului nu te va lăsa să simți vreo oboseală şi distanța aceea mare ți se va părea scurtă.

Şi ce este premiul? Desigur, nu vreo ramură de finic, dar ce? Împărăţia cerurilor, neîncetata odihnă, slava cu Hristos, moştenirea bunurilor, frăţietatea şi alte mii de bunuri, cu neputinţă de înşirat. Nu e cu putinţă a descrie frumuseţea acelui premiu. Ştie doar cel care-l are deja, iar cel care-l va dobândi va şti şi el la vremea lui. Nu este aur, nici vreun colier cu pietre preţioase, şi totuşi cu mult mai mult decât acestea! Aurul în comparaţie cu acel premiu este noroi rău mirositor, iar pietrele preţioase, în comparaţie cu frumuseţea acelui premiu, sunt ca tina drumurilor (...)

Întru Hristos Iisus, zice. Priveşte câtă recunoştinţă! În Hristos, afirmă el, sau mai bine zis, *prin Hristos Iisus fac aceasta.* E cu neputinţă a parcurge o aşa de mare distanţă fără ajutorul Lui, pentru că e nevoie de o legătură strânsă cu El şi de mult ajutor. El a vrut ca tu să lupţi aici jos, iar încununat să fii acolo sus; ca lupta şi cununa să nu fie laolaltă aici, pe pământ. Nu vedeţi chiar şi aici că pe luptătorii distinşi cu premii sau pe călăreţii de la hipodrom împăratul îi încununează nu jos în stadion, ci sus? La fel şi în cazul nostru: premiul îl vei primi în ceruri." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, pp. 226-228)

„Nimic nu este atât de nepotrivit şi de străin creştinului ca faptul de a căuta mereu numai linişte şi odihnă. Nimic nu este atât de străin de făgăduinţa dată nouă şi de recrutarea noastră (ca soldaţi ai lui Hristos), ca a ne lipi viaţa prezentă. Stăpânul tău a fost răstignit şi tu te dezmierzi? Stăpânul tău a fost pironit pe cruce şi tu umbli încă după linişte şi odihnă? Dar cum pot acestea să fie demne de un soldat viteaz?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 237)

„Toată viaţa noastră să o socotim ca timp de luptă, şi niciodată să nu căutăm repaos, niciodată pătimind scârbe să nu ne supărăm, fiindcă nici luptătorul nu se supără când este în toiul luptei. Altul este timpul repaosului, noi trebuie prin scârbe şi necazuri a ne desăvârşi. Deşi poate nu este persecuţie, nici necazuri, dar sunt alte năcazuri, care ni vin pe fiecare zi, şi dacă acestea nu le suferim, cu anevoie le-am suferi pe acelea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, pp. 106-107)

„Avem cea mai mare mângâiere în lupte, nădejdea celor viitoare." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 121)

„*Dar chiar dacă omul nostru cel din afară se strică, totuşi cel dinlăuntru se înnoieşte din zi în zi* (II Cor., 4, 16).

- Spune-mi cum se înnoieşte?

- Se înnoieşte prin aceea că alungă din suflet laşitatea, stinge poftele cele ruşinoase, iubirea de avuţii, slava deşartă, pe scurt, omoară toate gândurile cele stricate. După cum sufletul care trăieşte în trândăvie şi tihnă este subjugat cu uşurinţă de aceste patimi, tot astfel şi sufletul care este ocupat mereu cu luptele cele pentru dreapta credinţă, nici n-are timp să se gândească la ele, pentru că grija ce-o are de lupte îl îndepărtează de toate aceste patimi.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 124)

„Acum diavolul se năpusteşte cu mai multă sălbăticie asupra noastră. Cu cât e mai mare darul, cu atât e mai mare şi războiul. Diavolul n-a suferit să vadă în rai un singur om. Te întreb: Cum va suferi să vadă în cer atâţia oameni? Ai înfuriat fiara. Dar nu te teme. Ai luat mai mare putere, sabie ascuţită. Străpunge cu ea şarpele. Dumnezeu l-a lăsat pe diavol să pornească cu sălbăticie împotriva ta tocmai ca să cunoşti cu fapta puterea tăriei tale. Hristos a făcut cu tine ceea ce ar face un instructor de atletism foarte priceput, care ar lua pe un atlet murdar, slab, neîngrijit, l-ar unge cu undelemn, l-ar antrena, i-ar întări muşchii şi nu l-ar lăsa să trândăvească, ci i-ar porunci să se coboare în arenă, să se lupte, ca să afle cu fapta cât de puternic l-a făcut. Tot aşa şi Hristos. Putea să alunge El pe duşman. Dar ca să cunoşti tu puterea harului, ca să cunoşti tu măreţia puterii duhovniceşti pe care ai primit-o prin botez, a îngăduit ca tu să te iei la luptă cu vrăjmaşul, ca să-ţi dea multe prilejuri de a te încununa.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 146-147)

„Când văd pârga mea, că a biruit aşa moartea, nu mă mai tem de război, nu mă mai înfricoşează lupta. Nu mă mai uit la slăbiciunea mea, ci caut la puterea nespusă a Aceluia ce are să lupte împreună cu mine. Oare Cel ce a biruit tirania morţii şi i-a luat toată tăria, oare nu va lupta pentru cel de acelaşi neam, a cărui chip a voit să-l ia (Filip., 2, 7), pentru marea Lui iubire de oameni, şi a voit să lupte cu diavolul?” (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 151)

„Viaţa noastră de aici este o luptă, o bătălie, iar cei ce o dată intraţi în stadionul virtuţii trebuie să se înfrâneze de la toate. *Oricine ce luptă, se înfrânează de la toate* (I Cor., 9, 25). Nu vezi că la luptele atletice au foarte multă grijă de ei cei ce vor să lupte cu oamenii, nu vezi că-şi înfrânează mult trupul? Tot aşa şi aici. Pentru că lupta noastră nu e cu oamenii, ci cu duhurile răutăţii (Efes., 6, 12), duhovnicească să ne fie şi înfrânarea noastră. Dar

duhovniceşti sunt şi armele noastre cu care ne-a înarmat Stăpânul." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 155-156)

„Să ne gândim la război în timp de pace, ca, atunci când va izbucni războiul, să avem şi noi o biruință strălucitoare." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 292)

„De ne vor ataca oamenii, demonii, chiar diavolul, nu vor putea câştiga nimic de la noi aceşti duşmani, dacă ne dăm toată silința şi dacă facem tot ce trebuie să facem. Aşa vom atrage asupra noastră şi ajutorul lui Dumnezeu aici pe pământ." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 404)

,,Când te miri că acest demon spurcat nu s-a năpustit asupra ta mai înainte, când erai în lume, când trăiai în desfătări şi erai înconjurat de tot luxul lumii, ci acum, când ai aruncat toate şi te-ai afierosit cu totul lui Dumnezeu, deci, când te miri de aceasta, faci acelaşi lucru ca şi cum te-ai mira că la un spectacol de lupte greco-romane, atletul nu ia la bătaie pe spectatori, ci, lăsându-i pe ei, se îndreaptă să-l lovească cu pumnii numai pe cel înscris în concurs, pe cel antrenat, coborât în arenă; numai pe acesta îl loveşte peste cap şi-i răneşte fața. Nu trebuie nici să te miri, nici să te întristezi dacă diavolul ne munceşte, ne supără şi ne împovărează pe noi, care de bunăvoie am ales această luptă. Aşa e legea luptei. Atunci este îngrozitor, însă numai dacă ne trânteşte, dacă ne doboară şi dacă ne răpeşte cununa. Atâta vreme cât nu poate să facă aceasta, nu numai că nu ne-a vătămat cu nimic, ci, dimpotrivă, lupta încleştată cu el ne este de un nepreţuit folos deoarece ne urcă şi mai mult spre desăvârşire. Cel mai viteaz soldat dintr-o armată este acela care poate să arate mai multe răni şi care a luptat corp la corp cu cei mai viteji duşmani. Dintre atleți, pe aceia îi admirăm mai mult care se iau la luptă cu rivali mai greu de învins. Vânătorul cel mai vestit este acela care a vânat fiarele cele mai greu de vânat.

Este neruşinat şi neînfricoşat demonul care s-a năpustit asupra ta? Tocmai de aceea nu încetez să mă minunez şi să te admir, că n-ai căzut, nici nu te-ai dat bătut, deşi ți s-a rânduit un astfel de rival, ba, dimpotrivă, ai rămas neclintit, fără să fii cumva istovit." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* pp. 154-155)

,,Dacă la concursurile atletice, unde luptătorii sunt oameni, nimeni nu primeşte cunună pe frunte fără oboseli şi sudoare, cum este cu putință ca în lupta pentru virtute, unde puterile cele rele se luptă cu noi, să biruim furia lor fără necazuri şi fără strâmtorări?" (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* pp. 167-168)

,,Însă dacă vrei să ştii, diavolul poate să ne fie nouă chiar folositor. Dacă noi vom şti să ne servim bine de dânsul, el ne foloseşte şi noi câştigăm printr-însul nu puțin.

Dar cum putem noi trage folos de la diavol?

a) El ne ține în priveghere şi ne înspăimântă de păcat. Diavolul ne foloseşte când noi ne temem de turbarea lui, de pândirile lui cele de-a pururea şi de răutățile lui, care totdeauna se repetă, când nu lăsăm sufletul nostru să dormiteze, ci suntem deştepți şi totdeauna gândim la Dumnezeu. Dar ca să vedeți că această învățătură nu este numai a mea, ci şi a Apostolului Pavel, ascultați-l pe dânsul cum, aproape cu aceleaşi cuvinte deşteaptă pe credincioşii care dormitează. Aşa, în Epistola sa către Efeseni, el zice: *Lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor şi a domniilor şi a stăpânitorilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății* (Efes. 6, 12). Zicând el acestea, n-a avut scopul de a descuraja duhurile ascultătorilor săi, ci a voit a le deştepta. Încă şi Sfântul Petru zice: *Fiți treji, privegheați, pentru că potrivnicul vostru diavolul, ca un leu răcnind umblă, căutând pe cine să înghită; căruia stați-i împotrivă, întăriți fiind în credință* (Pt. 5, 8). Aceasta a zis el, spre a ne aduce mai aproape de Dumnezeu. Căci cel ce vede pe vrăjmaş venind, aleargă mai tare la acela care poate să-l ajute şi se lipeşte de dânsul. Aşa fac şi copiii. De văd ceva, de care se tem, aleargă în brațele mamei, se apucă de hainele ei, şi cu aceasta se apără. Şi adeseori se țin aşa de tare, încât cineva nu poate să-i desprindă. Dimpotrivă, dacă ei nu se sperie de nimica, adeseori nu se duc la mama lor, chiar când îi strigă şi voieşte ca ei să vină la dânsa. Tocmai aşa se întâmplă şi cu noi. Când Satana ne înfricoşează şi ne înspăimântă, ne facem cuminți, năzuim la Dumnezeu cu mai multă râvnă.

b) Dumnezeu n-a nimicit pe Satana pentru ca să te facă pe tine mai tare, pentru ca mai mult să preamărească pe luptător şi să-i dea mai multe prilejuri de a arăta vitejia sa. Aşadar, când cineva întreabă pentru ce n-a stârpit Dumnezeu pe diavolul, răspunde-i că celor priveghetori şi păzitori de sine, Satana nu numai că nu le face vătămare, dar le foloseşte; nu pentru că aceasta ar fi propria lui voință, căci el este rău, ci folosul acesta decurge din

vitejia celor priveghetori, care răutatea lui o întorc în folosul lor. Aşa s-a luptat cu cucernicul Iov, deşi nu pentru a-l face mai mărit, ci pentru a-l răsturna. Acest scop şi acest plan l-a avut el, pentru că este rău şi voieşte a pierde pe oameni. Cu toate acestea el n-a putut să vateme pe cel drept; mai vârtos acesta a tras folos din luptă. Diavolul a arătat numai răutatea sa, iară cel cucernic vitejia sa. Dar totuşi Satana biruieşte pe mulţi, vei zice tu. Negreşit, însă nu tăria lui, ci slăbiciunea acelora este vinovată de aceasta.

c) În sfârşit, Satana trebuie să ne chinuiască pentru ca să ne facem mai buni. Cum că Satana poate să folosească oamenilor, putem încă să învăţăm de la Apostolul Pavel, când el scrie aşa despre amestecătorul de sânge de la Corint: *Daţi-l pre unul ca acela Satanei, spre chinuirea trupului, pentru ca duhul să se mântuiască* (I Cor. 5, 5). Iată, aici Satana este pricină de mântuire, negreşit nu după voia lui, ci prin înţelepciunea Apostolului. Precum adeseori doctorii fac leacuri din lucrurile cele vătămătoare, din plante otrăvitoare, aşa a făcut şi Apostolul. El a luat de la Satana ceea ce este la el folositor, adică îndemânarea lui de a pedepsi pe cineva. El adeseori s-a slujit cu Satana ca un călău sau slugă la schingiuire. Însă călăii schingiuiesc pe făcătorii de rele nu cum voiesc ei, sau după propria lor părere, ci după cum poruncesc judecătorii. Căci călăul la îndeplinirea pedepsei trebuie să se conducă după voia celui ce a rostit hotărârea. Vezi cât de mare este vrednicia şi însemnătatea Apostolului? El, o fiinţă trupească, se slujea de alta fără de trup ca de un rob. Şi precum Domnul Dumnezeu a poruncit diavolului pentru Iov: *Atinge-te de trupul lui, iară de sufletul lui să te fereşti* (Iov 2, 6), ca să-i pună margine şi hotar, pe care Satana, această fiară sălbatică, să nu le poată trece, aşa urmează şi Apostolul. Când a dat Satanei pe amestecătorul de sânge, a zis: *Spre pieirea trupului* (I Cor. 5, 5), adică sufletul lui nu trebuie să-l piardă Satana. Vezi câtă putere are robul lui Dumnezeu? Aşadar, nu te teme de Satana, căci el este căzut şi slab. Dimpotrivă, nimeni nu este mai tare decât omul care are o îmbucurătoare încredere în Dumnezeu.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 46-49)

,,Dar cum de nu este nici unul, veţi zice voi, care să se îndulcească de repaus atât aici cât şi dincolo? Aceasta, iubiţilor, nu poate să fie, numărându-se lucrurile cele cu neputinţă. Căci, desigur, nu se poate ca pe acea lume să se îndulcească de cinste cel ce trăieşte aici fără grijă, în siguranţă şi în desfătare, cu necumpătare şi cu uşurătate de minte. Cine voieşte a fi acolo părtaş la cinste, acela nu poate trăi aici fără cercare şi osteneală. Deşi nu l-ar apăsa sărăcia, totuşi el are a se lupta de-a pururea împotriva poftelor, iar aceasta nu este o mică muncă şi povară. Deşi nu l-ar chinui vreo boală, totuşi

îl răneşte fierbinţeala mâniei; şi înfrânarea mâniei pricinuieşte dureri nu mici. Deşi n-ar veni asupra-i vreo nenorocire, totuşi el are a se lupta de-a pururea cu gândurile cele păcătoase; iară spre a înfrâna poftele cele nestăpânite, a birui ambiţia, a smeri semeţia, a se lepăda de dezmierdări şi a trăi cu o aspră înfrânare, se cere osteneală nu mică. Cine însă nu face aceste şi alte asemenea lucruri, acela nu se poate mântui. Prin urmare, cerul nu se poate dobândi fără osteneală, fără luptă şi încercări.” (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 104)

„... trebuie să luptăm tot timpul vieţii noastre, iar lupta aceasta începe chiar din copilărie, de Ia vârsta de zece ani. (Într-adevăr, de la vârsta de zece ani începem să dăm socoteală pentru păcatele ce le săvârşim, şi asta o arată lămurit copiii mâncaţi de urşi, pedepsiţi astfel pentru că şi-au bătut joc de profetul Elisei) (IV Regi 2, 24-24).” (*Apologia vieţii monahale*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 304-305)

„... este o faptă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu că luptele de aici nu ţin multă vreme, ci luptăm o clipă, puţin timp, cât ai clipi din ochi – că într-adevăr atât e viaţa de aici faţă de cea de dincolo -, dar suntem încununaţi veacuri nesfârşite.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 343-344)

,,Aşa cum arcaşul, dacă vrea ca săgeţile trimise să-şi atingă ţinta, se îngrijeşte mai întâi de poziţia sa şi nu îşi lansează săgeţile până ce nu se aşază cu precizie drept înaintea obiectului vizat, tot astfel se întâmplă şi cu tine: dacă vrei să-i săgetezi diavolului capul său cel rău, îngrijeşte-te mai întâi de starea gândurilor tale, pentru ca, stabilindu-te într-o stare dreaptă şi nestânjenită de nimic, săgeţile lansate de tine să-şi atingă ţinta îndreptată împotriva aceluia.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 100)

„Orice lucrare care are ca scop mântuirea sufletelor este supusă de la început atacurilor. Îndată ce s-a născut Hristos a izbucnit furia lui Irod. Şi tu, dacă te vei învrednici vreodată să-L slujeşti în vreun fel pe Dumnezeu, vei suferi mult, te vei îndurera tare, te vei afla în mari primejdii. Să nu te miri. Să nu te tulburi. Să nu-ţi spui: *Eu împlinesc voia lui Dumnezeu şi ar trebui să fiu slăvit şi încununat pentru asta. Aşadar de ce să sufăr*? Să-ţi aduci aminte de Hristos, Care a fost prigonit până la moarte şi ne-a prevenit: *Dacă*

M-au prigonit pe Mine, şi pe voi vă vor prigoni (Ioan 15, 20). Ne-a făcut însă şi o făgăduială: *Cel ce va răbda până la sfârşit, acea se va mântui* (Matei 10, 22). Dacă cineva se îngrijeşte de mântuirea lui este imposibil să piară. Dumnezeu nu îl va părăsi în greutăți şi primejdii. Ce i-a spus Domnul lui Petru? *Simone, Simone, iată că satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; dar Eu M-am rugat pentru tine ca să nu-ți piară credința* (Luca 22, 31-32).

Când Dumnezeu vede că povara ispitelor depăşeşte puterile noastre, îşi întinde mâna şi ne uşurează de greutatea prisositoare. Însă dacă vede că suntem nepăsători pentru mântuirea noastră, ne pedepseşte lăsându-ne neajutorați.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 21-22)

„Să arătăm râvnă în viața duhovnicească. Pentru că toate eforturile şi toate pătimirile de pe pământ nu egalează bunătățile cerului.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 58)

„Şi ce este mai dulce, spune-mi? Sau ce este mai minunat? A vedea luptându-se om cu om, sau războindu-se om cu diavolul şi împotrivindu-se trup cu putere netrupească şi biruind? La aceste lupte să privim, cărora a le urma este lucru cuvios şi folositor, şi cei ce le practică se pot încununa, iar nu la acelea, care aduc ruşine.” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 71)

„Dar cu cât e mai mare lupta, cu atât mai mare e şi cununa şi premiile mai strălucitoare.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 12a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 170)

„Căci luptele virtuții nu stau în vârstă, nici în trup, ci doar în suflet şi în voință. Astfel femeile au fost încununate, şi bărbații s-au împiedicat şi au căzut; astfel copiii au fost proclamați învingători, iar bătrânii au fost făcuți de ruşine.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XII, 1d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 213)

„Căci valurile nu clintesc stânca, ci cu cât se năpustesc asupra ei cu mai mult vânt, cu atât mai mult se fac pe ele însele să dispară. Lucru care în aceste condiții a fost şi va fi, ba chiar cu mult mai mult. Aşa este răutatea,

aşa este şi virtutea. Când duce război prima se desfiinţează, iar când este războită cealaltă străluceşte încă mai mult. Aceasta din urmă îşi are premiile nu numai după lupte, ci şi în însuşi timpul lor şi întrecerea devine pentru ea şi premiul. Dar atunci când biruie prima, atunci e ruşinată mai mult, atunci e pedepsită, atunci se umple de necinste şi, înainte de pedeapsa care-i este rezervată dincolo, e pedepsită în însuşi momentul înfăptuirii ei, nu numai după făptuirea ei.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 217-218)

„... nimeni nu va putea nedreptăţi pe cel care nu s-a neîndreptăţit pe sine însuşi, chiar dacă toată lumea ar dezlănţui un război cumplit împotriva lui.” (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu* se *nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 253)

„... nici dificultatea lucrurilor, nici schimbarea vremurilor, nici insultele celor puternici, nici norii uneltirilor, nici mulţimea nenorocirilor, nici amestecul tuturor relelor dintre oameni nu-l vor putea clătina câtuşi de puţin pe omul nobil, treaz şi veghetor, cum nici pe cel nepăsător, care cade din nou şi se predă pe sine însuşi , nu l-ar putea face cu nimic mai bun, chiar dacă ar avea parte de mii de îngrijiri.

Acest lucru deci ni l-a arătat mai dinainte şi parabola despre bărbaţii aceia dintre care unul şi-a zidit casa sa pe stâncă, iar altul pe nisip (Mt., 7, 24): nu pentru ca să ne gândim la nişte nisip şi la o piatră, nici la o construcţie de pietre şi trestii, nici la nişte râuri, la o ploaie şi la nişte vânturi sălbatice care cad peste nişte construcţii, ci pentru ca din acestea să înţelegem virtutea şi răutatea şi să vedem şi de aici că nimeni nu nedreptăţeşte pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi. Prin urmare, nici ploaia oricât de năprasnică ar fi, nici râurile care cad cu vuiet mare, nici vânturile sălbatice care izbesc cu o forţă intensă, n-au clintit casa aceea, ci ea a rămas neatinsă şi neclintită, ca să înveţi de aici că nici o ispită nu-l poate clătina pe cel care nu s-a predat pe sine însuşi. Dar casa celuilalt s-a surpat uşor nu din pricina atacului ispitelor – fiindcă atunci şi cealaltă ar fi păţit acelaşi lucru -, ci din pricina nebuniei proprii. Căci n-a căzut pentru că a suflat vântul, ci a păţit aceasta că era zidită pe nisip, adică pe nepăsare şi răutate. Fiindcă era slabă şi gata să cadă şi înainte de a se fi năpustit vijelia aceea; fiindcă asemenea case se prăbuşesc de la sine, chiar şi fără să le tulbure cineva, atunci când fundaţia lor alunecă şi curge. Şi aşa cum pânzele

de păianjen se rup de la sine, şi fără să le tulbure cineva, iar diamantul rămâne nesfărâmat atunci când este lovit, tot aşa şi cei care nu se nedreptăţesc pe sine însuşi, chiar dacă sunt loviţi de zece mii de ori, devin mai tari; iar cei care s-au predat pe ei înşişi sunt duşi, curg şi pier de la sine, chiar daca nu-i deranjează nimeni, ca Iuda care nu numai că n-a fost deranjat de o astfel de ispită, dar s-a bucurat de multă grijă.” (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 253-254)

,,La luptele olimpice arbitrul stă în mijlocul celor ce luptă, neînclinând nici spre unul, nici spre altul, ci aşteaptă sfârşitul. De aceea şi stă în mijloc, căci neutră îi este şi judecata. În cazul nostru şi al diavolului, Hristos nu este neutru, ci cu totul de partea noastră. Iar că nu este neutru, ci pe deplin cu noi vezi din cele ce-ţi spun. Înainte de a intra noi în luptă ne-a uns[271]; pe diavol l-a legat. Pe noi ne-a uns cu untdelemnul veseliei; pe acela l-a legat cu lanţuri de nedesfăcut, ca să-l împiedice în vremea întrecerii. Mie, chiar dacă îmi este pusă piedică, îmi întinde mâna; dacă mă prăbuşesc mă scoală şi iarăşi face să-l calc în picioare pe potrivnic. *Căci veţi călca* – zice – *peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului* (Lc., 10, 19).

Aceluia, chiar dacă învinge, i-a pregătit deja gheena. Eu, dacă voi învinge, voi fi încununat. Acela, dacă va învinge, este osândit. Şi, ca să ştii că atunci mai cu seamă este pedepsit, când biruieşte, hai să-ţi arăt chiar din fapte. L-a biruit pe Adam şi l-a trântit? Care a fost premiul victoriei? *Pe piept şi pe pântece vei merge şi pământ vei mânca în toate zilele vieţii tale* (Fac., 3, 14). Dacă pe şarpele văzut aşa l-a pedepsit, de câtă osândă nu are parte şarpele cel înţelegător? Dacă asemenea pedeapsă a dat unelte, e clar că mult mai cumplită osândă stă asupra meşterului. Căci precum un tată iubitor care aflând pe cel ce i-a omorât fiul nu numai că îl pedepseşte pe ucigaş, ci îi sfarmă şi sabia, aşa şi Hristos, găsindu-l pe diavolul cel ucigaş de oameni, nu doar pe diavol l-a osândit, ci şi sabia i-a frânt.

Aşadar, luând îndrăzneală, să ne dezbrăcăm[272] în vederea întrecerii. Căci ne-a încins cu arme mai lucitoare decât orice aur, mai tari decât orice diamant, mai fierbinţi ca orice foc, mai uşoare decât orice aer. Felul acestor arme nu ne îngreuiază, ci întraripează mădularele şi ne saltă; chiar dacă ai

[271] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cele două ungeri de care se vorbeşte în cateheza a II-a. (n.s. 7, p. 60)
[272] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Luptătorii intrau dezbrăcaţi în arenă. (n.s. 8, p. 61)

vrea să zbori la cer cu acestea, nimic nu te împiedică. Acesta este un nou fel de arme, căci nou este şi felul luptei. Om fiind, trebuie să mă bat cu demonii! Trup având, mă lupt cu puterile netrupeşti! De aceea mi-a şi făcut Dumnezeu o platoşă nu de fier, ci din dreptate. De aceea mi-a gătit un scut nu de aramă, ci al credinței. Am şi sabie ascuțită: cuvântul Duhului. Aruncă acela săgeți împotriva mea? Eu am sabie. Acela e arcaş? Eu sunt hoplit[273]. Învață şi de aici modul de gândire al aceluia, căci arcaşul nu îndrăzneşte să vină aproape, ci trage de departe.

Dar ce? Oare numai arme ți-a dat? Nu! Ci şi masă ți-a pregătit, mai puternică decât orice armă, ca să lupți cu vlagă şi fiind bine hrănit să-l birui pe cel rău. Căci numai ce te vede revenind de la Cina Stăpânului fuge mai aprig decât vântul, asemeni unui om ce vede un leu scoțând foc din gură. Şi dacă îi arăți limba însângerată de scumpul sânge nu poate să rabde. De-i arăți gura înroşită, ca un animal speriat, aşa fuge înapoi." (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 60-62)

„Şi ca nişte ostaşi duhovniceşti, de bună calitate şi neadormiți, lustruiți-vă în fiecare zi armele cele duhovniceşti, ca privind potrivnicul lucirea lor, să stea departe şi să nu socotească că se poate apropia. Căci dacă vede nu numai armele fulgerând, ci şi pe voi îngrădiți din toate părțile şi avuția minții voastre păzită cu multă trezvie, precum un palat, se ruşinează şi pleacă, ştiind că nu va putea nimic mai mult, chiar de ar încerca de mii de ori. Căci şi dacă este temerar, şi dacă pare înfricoşător, şi dacă este mai sălbatic decât orice fiară, văzând armura voastră duhovnicească şi tăria dată de Duhul, îşi dă seama mai limpede de propria slăbiciune şi se depărtează cu multă ruşine, ocărându-se foarte şi ştiind că unelteşte în zadar." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 92-93)

„Pentru că lupta aceasta, a trupului nostru, nu are repaos niciodată, drept aceea suntem pururea datori să ne trudim şi să veghem şi niciodată să nu fim fără de grijă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 51)

---

[273] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Hopliții erau luptătorii cu arme pentru distanțe scurte (sabie, scut, cuțit etc.). (n.s. 9, p. 61)

„Pământul este câmpul de bătălie, viața prezentă durata ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 443)

....

LUXUL ŞI ÎMPODOBIRILE

„Nu umblăm toată vremea după haine scumpe şi luxoase, nici nu căutăm să ne împodobim trupul, ci toată grija pentru podoaba cea din afară o mutăm pentru împodobirea sufletului.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 47)

„Ce iertare merită, oare, cei care umblă în haine luxoase şi scumpe, care țin să se îmbrace în haine de mătase – şi grozăvia mare e că se mai şi laudă cu ele – când ar trebui să-şi acopere fețele, să se teamă şi să tremure, că ei se îmbracă cu astfel de haine nu pentru vreo nevoie sau trebuință oarecare, ci numai pentru lux şi slavă deşartă şi ca să fie lăudați când ies în oraş – iar cei de aceeaşi fire cu ei umblă goi, nu au nici o haină proastă cu care să se îmbrace; nu-i mişcă nici firea, că adică sunt şi ei oameni, nici cugetul nu-i împinge să ajute pe semenii lor; nici gândul la ziua cea înfricoşătoare, nici frica de iad, nici măreția făgăduințelor, nici gândul că cele pe care le dau semenii lor sunt socotite de Stăpânul nostru obştesc al tuturora ca date Lui, ci, ca şi cum ar avea inimă de piatră şi n-ar fi oameni, se socotesc din pricina hainelor nişte supra-oameni; nu se gândesc câtă osândă adună pe capetele lor că administrează rău cele încredințate lor de Stăpânul şi nu vor să dea semenilor lor o parte, ci cu plăcere le lasă să le mănânce viermii, pregătindu-şi cu asta mai dinainte şi mai grozav focul gheenii.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 48)

„După cum nu-i putință ca marea să fie fără valuri şi nici nu-i cu putință să socoteşti numărul lor, că atât sunt de dese, tot aşa nu-i cu putință să numeri să numeri şi turburările pe care le naşte pofta de lux şi bogăție.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 49)

„*Nu cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe* (I Tim., 2, 9). Uită-te că acest suflet mare cât cerul n-a socotit un lucru de ruşine să meargă până acolo cu cuvântul, încât să dea sfaturi şi de împletiturile de păr! Şi bine a făcut! Că toată grija lui era pentru suflet! Pentru că ştia că mai cu seamă umbletul după găteală şi lux prăpădeşte sufletul, de aceea n-a lăsat nimic la o parte din cele cuvenite pentru învățătura celor bolnavi de această boală ci spune: Dacă vrei, femeie să te

împodobeşti, împodobeşte-te cu adevărata podoabă ce se potriveşte femeilor evlavioase, împodobeşte-te cu faptele cele bune! Aceasta-i podoaba sufletului! Această podoabă nu poate fi osândită de cei ce te văd, această podoabă nu poate fi de nimeni furată, această podoabă rămâne veşnic în stăpânirea ta!” (*Omilii la Facere,* omilia XLI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 87)

„Multe femei din pricina dragostei lor mari de lux se împodobesc, dispreţuind porunca apostolică, prin care se spune: *nu cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu veşminte scumpe* (I Tim., 2, 9). Şi cheltuiesc mult pe astfel de găteli! Şi fac lucrul acesta nu numai femeile, ci şi bărbaţii iubitori de lux şi se coboară până la josnicia sufletească a multor femei; îşi pun în degete inele şi se împodobesc cu pietre preţioase, mari şi grele, de care ar trebui mai bine să roşească şi să se ruşineze. Dacă ar vrea să asculte cuvintele mele, bărbaţii aceştia şi femeile acelea ar preface în podoabă sufletească aurul acesta, care aduce, şi bărbaţilor şi femeilor, mare vătămare. Cu podoabele acestea să-şi împodobească sufletul! După cum trupul împodobit cu podoabe se urâţeşte chiar când e frumos, tot aşa şi sufletul ajunge nespus de frumos, chiar de e urât, când e împodobit cu ele.

Aş putea fi întrebat:

– Dar cum îmi pot împodobi sufletul cu podoabe de aur?

– Tot prin mâinile săracilor! Săracii, primind aurul, ne împodobesc sufletul. Încredinţează-le lor aurul, varsă-l în pântecele lor şi-ţi vor face sufletul atât de frumos încât va atrage cu frumuseţea lui pe Mirele cel adevărat, Care-ţi va da mii de bunătăţi. De vei atrage pe Stăpânul prin frumuseţea sufletului tău, ţi se vor da toate bunătăţile şi vei avea nespusă bogăţie.

Aşadar, dacă vrem să ajungem plăcuţi lui Dumnezeu să încetăm a mai umbla după podoabe trupeşti; să urmărim în fiecare zi împodobirea sufletului, ca să atragem asupra noastră bunăvoinţa iubitorului de oameni Dumnezeu, ca să dobândim bunătăţile nespuse, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos…”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 256)

„Da, de câtă pedeapsă nu sunt vrednici cei care ţin cu orice chip să se îmbrace în mătăsuri, să se grozăvească cu ele în oraş, să aibă pe ei haine ţesute cu fire de aur, haine cu fel de fel de flori, iar pe Hristos nici să nu-l vadă că umblă gol, că n-are nici pâinea cea de toate zilele? Cuvintele acestea, însă sunt potrivite mai ales femeilor. Lor mai cu seamă li-s dragi podoabele şi nebunia asta! Lor le place să se îmbrace cu haine cusute cu fire de aur, să-şi pună în jurul capului, a gâtului şi pe tot trupul aurării şi să se

laude cu ele. Spune-mi te rog, câte pântece de săraci n-ar putea sătura şi câte trupuri goale n-ar putea acoperi numai cerceii atârnaţi de urechi în zadar, fără rost şi fără nici un câştig, ci numai spre paguba şi vătămarea sufletului?" (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 48)

„Că râvna aceasta pentru împodobirea trupului vădeşte tocmai urâțenia sufletului; desfătarea trupului vădeşte tocmai foamea sufletului, iar îmbrăcămintea luxoasă, goliciunea lui. Că nici nu-i cu putință ca cineva care se îngrijeşte de suflet care se străduieşte mult pentru împodobirea şi înfrumusețarea lui, să se mai dea în vânt după podoaba din afară; după cum iarăşi nu-i cu putință ca cineva îndrăgostit de lux, de haine luxoase, de podoabe de aur, să se îngrijească de suflet. Cum va putea, oare, vedea un astfel de om cele ce trebuie făcute sau cum va putea să se gândească la lucrurile duhovniceşti, când este prins de cele lumeşti, şi, ca să spun aşa, când se târâie pe jos şi niciodată nu poate răsufla, când e împovărat cu nenumărate sarcini de păcate? Nu pot înfățişa acum cu cuvântul câte rele se nasc de aici; e de ajuns, însă, să las pe seama cugetului celor ce se îndeletnicesc cu ele să ne spună ei câte necazuri au în fiecare zi de pe urma lor!" (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 49)

„Din podoaba cea din afară se nasc mii şi mii de rele, nu mai vorbesc de vătămarea sufletului, de mândria, care odrăsleşte din ea, de dispreţul semenilor, de îngâmfarea minţii, de distrugerea sufletului, de roiul de plăceri ruşinoase, dar şi de aceea că podoaba aceasta este uşor de luat şi de răutatea slugilor şi de atacul hoţilor şi uneltirile hulitorilor. Şi poţi găsi că se nasc de aici mii şi mii de rele şi necontenite supărări". (*Omilii la Facere,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 87)

„Pentru că femeile celelalte, care se împodobesc spre a atrage spre ele ochii celor cu care se întâlnesc, chiar dacă nu rănesc pe nimeni, îşi primesc osânda cuvenită lor. A făcut farmece, a pregătit otrava, deşi n-a dus paharul la gura nimănui; mai bine spus, paharul l-a dus, dar nu s-a găsit nimeni ca să-l bea". (*Omilii la Matei,* omilia XVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 221)

„Dar dacă vrei să auzi mustrări împotriva femeilor, ascultă pe Isaia care le spune multe, bătându-şi joc de îmbrăcămintea lor, de privirile lor, de mersul lor, de hainele lor care se târăsc până jos, de picioarele lor jucăuşe şi de grumajii goi. Ascultă-l şi pe fericitul Pavel, care dă multe legi femeilor şi le mustră aspru pentru împletiturile părului, pentru podoabe şi pentru multe

alte asemenea lucruri (Isaia 3, 15)”. (*Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 221)

„Să ne închipuim o femeie, (iubitoare de podoabe – n.n.) iar bărbatul ei să se străduiască să o îndrepte cu orice chip.

- Cum o va îndrepta?

- Să nu-i interzică totul dintr-o dată, ci mai întâi cele mai uşoare, pe cele la care nu ține prea mult. Dacă, însă, o vei sili să săvârşească totul de la început, ai pierdut totul. Nu-i lua, deci, de îndată bijuteriile de aur, ci lasă-i-le să le aibă şi să se împodobească cu ele; că acesta pare a fi un rău mai mare decât sulemenitul şi încondeiatul ochilor. Aşadar dezbar-o mai întâi de sulemenitul şi încondeiatul ochilor, dar nu cu frica şi amenințarea, ci cu convingerea şi blândețea, cu criticile altora şi cu părerea şi socotința ta. Spune-i neîncetat: *Nu ți-i deloc frumoasă fața când ți-o vopseşti atâta, ci-i chiar tare urâtă!* Şi convinge-o, mai cu seamă, că asta te mâhneşte. După ce i-ai spus părerea ta, vorbeşte-i şi de părerea altora şi spune-i că de obicei sulimanurile urâțesc, chiar pe femeile frumoase, ca să-i stârpeşti patima. Să nu-i spui încă nimic de iad, nici de împărăția cerurilor; i-o spui de pomană; ci convinge-o că simți mai multă plăcere să-ți arate nefalsificată opera lui Dumnezeu. O femeie care-şi chinuieşte fața, o întinde, o pudrează, nici oamenilor nu pare frumoasă şi plăcută la vedere. Scoate-i boala din suflet mai întâi cu argumente raționale şi cu părerile celorlalți oameni; după ce i-ai muiat sufletul cu aceste cuvinte, adaugă şi pe cele despre iad şi împărăția cerurilor. Dacă-i vorbeşti o dată şi nu o înduplеci, nu obosi a-i repeta a doua oară, a treia oara şi de mai multe ori aceleaşi cuvinte; să n-o faci cu ură, ci cu fața veselă; uneori întoarce-i spatele, alteori linguşeşte-o, mângâi-o. Nu vezi pe pictori, de câte ori dau cu pensula, de câte ori şterg până ce fac un portret frumos? Să nu fii, dar, mai rău decât ei! Dacă cei care fac portretul unui trup îşi dau atâta silință cu mult mai mult noi, care formăm sufletul, trebuie să folosim toată măiestria. Dacă vei modela bine chipul sufletului femeii tale, nu vei mai vedea pocit chipul trupului ei, nici buzele însângerate, nici gura la fel ca gura înroşită de sânge a unui urs, nici sprâncenele negre ca funinginea de pe oale, nici obrajii văruiți ca pereții mormintelor. Că toate acestea sunt funingine, cenuşă, praf, semne ale celei mai mari urâțenii.

(…) Să suportăm toate cusururile femeilor noastre, ca să săvârşim ce voim. Nu vezi că suportăm plânsul copiilor când vrem să-i înțărcăm şi suferim orice numai ca să-i dezbărăm de laptele mamei? Tot aşa să facem şi cu femeile noastre. Să îndurăm toate celelalte cusururi, ca să reuşim să le dezbarăm de obiceiul sulimenitului şi a încondeierii ochilor. După ce i-ai îndreptat acest cusur îndreaptă-te spre altul, spre podoabele de aur.

Vorbeşte-i tot aşa, în acelaşi chip, şi despre acestea. Şi astfel, încetul cu încetul, formându-ţi soţia ta vei fi un pictor minunat, un rob credincios, un plugar priceput. Pe lângă acestea, adă-i aminte şi de femeile din vechime: de Sarra, de Rebeca, de femeile frumoase şi de cele urâte şi arată-i că toate au fost la fel de înţelepte. Lia, femeia patriarhului Iacov, nu era frumoasă, dar nu s-a gândit să-şi sulimenească chipul ci, chiar urâtă fiind şi nu destul de iubită de bărbatul ei, nu i-a trecut prin minte aşa ceva, nu şi-a stricat faţa; a lăsat-o aşa cum era, păstrându-şi neschimbate trăsăturile feţei; şi doar Lia a fost crescută de păgâni. Tu, însă, femeie credincioasă, care ai cap pe Hristos, tocmai tu strecori printre noi meşteşuguri drăceşti? Nu-ţi aduci aminte oare de apa sfântului botez care ţi-a spălat faţa, de jertfa care îţi împodobeşte buzele, de sângele care îţi înroşeşte limba? Dacă te-ai gândi la toate acestea, oricât de iubitoare de podoabe şi de găteli ai fi, n-ai îndrăzni, nici n-ai suferi să-ţi pui pe faţă, praful şi cenuşa. Află că eşti unită cu Hristos şi aruncă urâţenia aceasta! Hristos nu Se bucură de vopselele acelea, ci caută o altă frumuseţe, de care este şi tare îndrăgostit, frumuseţea sufletului adică. Această frumuseţe ţi-a poruncit şi profetul s-o îngrijeşti, spunând: *Şi va pofti împăratul frumuseţea ta* (Ps., 44, 13). Să nu ne pocim, deci fără rost. Nici una din operele lui Dumnezeu nu-i nedesăvârşită şi nici nu are nevoie de îndreptarea ta. Nimeni n-ar încerca să adauge ceva statuii unui împărat, după ce statuia a fost înălţată. Încercarea-i primejdioasă şi atrage cea, mai mare pedeapsă. Statuia e făcută de un om şi nu-i adaugi nimic; faţa ţi-i făcută de Dumnezeu şi îndrepţi? Nu te gândeşti la focul iadului? Nu te gândeşti la pustietatea sufletului? De dragul sulimenelilor îţi neglijezi sufletul, că toata grija ţi-o cheltuieşti cu trupul! Dar pentru ce vorbesc de suflet? Chiar trupului i se întâmplă contrarul decât ceea ce te străduieşti. Uită-te numai! Vrei să fii frumoasă? Aceasta te face urâtă! Vrei să placi bărbatului? Aceasta mai mult îl întristează! Şi nu numai pe el, ci îi face şi pe străini să te bârfească. Vrei să pari tânără? Aceasta te îmbătrâneşte iute. Vrei să fii împodobită? Aceasta te face de ruşine! O femeie care umblă după găteli şi sulimanuri face de ruşine nu numai femeile de acelaşi rang cu ea, ci şi pe servitoarele care o ştiu cum este, şi pe casnicii care o cunosc; dar mai înainte de toţi pe ea însăşi. Dar pentru ce trebuie să vorbesc de toate acestea? Am lăsat la o parte tocmai păcatul cel mai grozav, că superi pe Dumnezeu, că-ţi îngropi cinstea, aprinzi flacăra geloziei, te iei la întrecere cu femeile care bat străzile.

Gândiţi-vă la toate acestea, bateţi-vă joc de acest alai drăcesc şi de această meşteşugire diavolească! Depărtaţi de pe voi podoaba aceasta, dar mai bine spus această lipsă de podoabă! Îngrijiţi-vă de cealaltă frumuseţe, de frumuseţea din sufletele voastre, care este plăcută şi îngerilor, poftită de

Dumnezeu şi dulce soţilor voştri, ca să aveţi parte şi de slava aceasta pământească şi de aceea ce va să fie”. (*Omilii la Matei,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 377-379)

„*Vai de cei care beau vin strecurat şi se parfumează cu cele mai de frunte parfumuri!* (Amos 6, 6). Vezi, dar, că şi luxul este învinuit? Profetul învinuieşte aici nu numai lăcomia, ci şi viaţa luxoasă.

Tu mănânci peste măsură, iar Hristos nu are nici cele de trebuinţă cu care să-şi ogoiască foamea! Tu mănânci felurite dulciuri, iar El nici pâine uscată! Tu bei vin de Tasos, iar Lui, Care înseteazǎ, nu I-ai dat nici un pahar cu apă rece! Tu te culci pe saltele moi şi înflorate, iar El îngheaţă de frig”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 562)

„Atâta vreme cât ne împodobim trupul e greu să ne împodobim sufletul. Nu e cu putinţă ca în acelaşi timp să ne împodobim şi sufletul şi trupul. Nu e cu putinţă ca în acelaşi timp să slujim şi lui mamona şi să ascultăm şi de Hristos aşa cum trebuie! Să aruncăm deci pe noi această cumplită tiranie. N-ai îndura cu linişte să vezi pe unul că îţi împodobeşte casa atârnându-i perdele de aur, dar pe tine te lasă să stai gol în zdrenţe. Şi iată, acum aceasta o faci tu cu tine însuţi. Îţi împodobeşti casa sufletului tău, adică trupul, cu fel de fel de stofe, iar sufletul îl laşi să stea îmbrăcat în zdrenţe. Nu ştii că trebuie să împodobeşti mai mult pe împărat decât pe ostaş? Pentru împodobirea ostaşului se fac stofe de in; pentru împărat, purpură şi coroană. Tot aşa şi tu. Îmbracă-ţi trupul cu o îmbrăcăminte mai proastă, dar sufletul îmbracă-ţi-l cu purpură. Pune-i coroană şi aşază-l în trăsură înaltă şi strălucitoare. Acum însă tu faci cu totul dimpotrivă. Împodobeşti ostaşul, trupul, cu fel de fel de podoabe, dar pe împărat, sufletul, îl laşi să se târâie legat în urma patimilor celor păcătoase”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 796-797)

„Spune-mi, ce folos ai de pe urma acestor pietre preţioase, de pe urma hainelor ţesute cu aur?

- Mi se bucură şi mi se veseleşte sufletul de ele!

- Eu te-am întrebat de folos, iar tu mi-ai vorbit de pagubă. Nimic nu este mai păgubitor ca a te interesa de bijuterii de aur, a te bucura de ele şi a-ţi lipi inima de ele. Robia aceasta cumplită ajunge şi mai amară când îţi face plăcută robia. De care faptă duhovnicească se va îngriji vreodată cum trebuie, când va nesocoti grijile lumeşti cum se cuvine, o femeie care socoteşte că merită să se bucure când e legată cu aur? Cel care se bucură că stă în închisoare nu va voi niciodată să scape de închisoare. Tot aşa şi femeia

aceasta; ca un prizonier de război, robită de această poftă rea, nu va suferi să audă cu dorul şi râvna cuvenită vorbindu-i-se de cele duhovniceşti şi nici nu va face vreo faptă bună. Care, dar, îți este folosul de pe urma podoabei acesteia, de pe urma acestei moliciuni?

- Îmi fac plăcere bijuteriile!
- Iarăşi mi-ai vorbit de pagubă şi de pierzare!
- Dar mă cinstesc mult cei ce mă văd.
- Şi ce-i cu asta? O altă pricină de stricăciune, care te face când înfumurată, când obraznică. Haide dară, îngăduie-mi să-ți arăt eu pagubele, o dată ce tu nu mi-ai spus folosul.

Care sunt, dar, pagubele ce ți le aduc bijuteriile? Grija e mai mare decât plăcerea. Din pricina asta mulți din cei ce te văd - negreşit din cei legați de pământ - se bucură mai mult decât tine, care porți aurul şi bijuteriile. Tu te împodobeşti cu podoabe care-ți aduc griji; aceia îşi desfătează privirile fără să aibă vreo grijă. O altă grijă apoi. Eşti umilită şi invidiată de toți. Vecinele şi prietenele, pişcate de invidie, se înarmează împotriva bărbaților lor şi dezlănțuie împotriva ta războaie cumplite. Pe lângă aceste pagube, altele: îți cheltuieşti tot timpul liber şi toată grija cu gătelile; nu te lipeşti cu toată inima de faptele cele duhovniceşti; eşti plină de înfumurare, de obrăznicie şi slavă deşartă; eşti legată strâns de pământ, ți se taie aripile şi, în loc de vultur, ajungi câine şi porc. Încetând de a te mai uita şi a zbura la cer, cauți în jos ca porcii; şi, cotrobăind prin găurile pământului după aur, sufletul tău îşi pierde bărbăția şi libertatea.

Spui că-şi întorc oamenii privirile spre tine când te arăți în oraş? Dar tocmai pentru asta n-ar trebui să porți aur că să nu ajungi spectacol de teatru, ca să nu deschizi gura tuturor bârfitorilor. Nici unul din cei ce-şi întorc privirile spre tine nu te admiră, ci-şi bat joc de tine că-ți plac podoabele, că eşti o înfumurată, că eşti o femeie vanitoasă. Dacă te duci la biserică, nu pleci de acolo fără vreun folos sufletesc, ci cu mii şi mii de cuvinte de batjocură, de ocări şi de blesteme, nu numai de la cei care te văd, ci şi de la profet. Isaia, cel cu mare glas, îndată ce te vede strigă: *Acestea zice Domnul către fetele cele îngâmfate ale Sionului: Pentru că au umblat cu grumajii ridicați, pentru că au făcut cu ochiul, pentru că-şi târăsc hainele cu păşitul picioarelor, pentru că joacă din picioare, Domnul va dezveli podoaba lor şi în locul mirosului celui plăcut va fi praf şi în loc de brâu se vor încinge cu funie* (Isaia 3, 15, 23). De acestea vei avea parte şi tu în loc de podoabă. Că aceste cuvinte n-au fost spuse numai pentru fetele Sionului, ci oricărei femei care face ca ele. Împreună cu profetul Isaia stă acuzator şi Pavel, spunând lui Timotei să poruncească femeilor *să nu se împodobească cu împletituri de păr sau cu aur sau cu mărgăritare sau cu haine scumpe* (I Tim., 2, 9). Deci,

în orice împrejurare, îți este vătămătoare purtarea de bijuterii; dar mai cu seamă când te duci la biserică, când treci printre săraci. Dacă ai căuta să te învinuieşti amarnic pe tine însăți, n-ai putea-o face mai bine decât îmbrăcându-te cu astfel de haine şi podoabe, semn de cruzime şi neomenie.

Gândeşte-te câte stomacuri flămânde laşi cu podoabele acestea, câte trupuri dezbrăcate, cu luxul acesta drăcesc! Cu mult mai bine ar fi să hrăneşti sufletele celor flămânzi decât să-ți găureşti loburile urechilor şi să atârni de urechi, degeaba şi fără rost, hrana a mii şi mii de săraci. Este, oare, o slavă să fii bogat? Este, oare, o laudă să porți pe tine bijuterii de aur? Chiar dacă podoabele acestea ar fi câştigate prin muncă cinstită, totuşi vina ta este nespus de mare; gândeşte-te însă cât de covârşitoare este atunci când sunt câştigate cu necinste şi nedreptate! Spui că-ți sunt dragi laudele şi slava? Dezbracă aceasta podoabă plină de batjocură şi toți te vor admira şi te vei bucura şi de slavă şi de plăcere curată; aşa însă eşti batjocorită şi-ți pregăteşti cu ele multe prilejuri de supărări. Dacă pierzi vreuna din ele gândeşte-te câte necazuri îți pricinuieşti! Câte slujnice nu-s bătute, câți oameni nu sunt necăjiți, câți nu sunt arestați, câți nu sunt întemnițați! Din pricina podoabelor acestora, judecăți, anchete, mii şi mii de blesteme şi învinuiri; femeia este blestemată şi învinuită de bărbat, Bărbatul, de prieteni, iar sufletul, de el însuşi.

- Dar bijuteriile nu se pierd!

- Tocmai acest lucru nu este uşor! Dar chiar dacă le-ai feri totdeauna de pierdere şi aşa păstrate dau multă bătaie de cap, mult grija şi scârbă şi nici un câştig. Ce venit aduc ele în casă? Ce folos celei ce le poartă? Nici un folos, ci multă urîțenie şi învinuiri din toate părțile. Cum vei putea săruta şi cuprinde picioarele lui Hristos când eşti împopoțonată aşa? Hristos îşi întoarce fața de la această podoabă. De aceea a primit să Se nască în casa teslarului; dar, mai bine spus, nici în casa aceea, ci într-o colibă şi într-o iesle. Cum vei putea să-L vezi pe el, când nu ai frumusețea cea poftită de El, când nu porți podoaba plăcută Lui, ci una urâtă de El? Când te apropii de El, nu trebuie să fii împodobită cu astfel de haine ci îmbrăcată cu virtute. Gândeşte-te ce este în definitiv aurul? Nimic altceva decât pământ şi cenuşă”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 995-997)

„Din pricina aceasta miile şi miile de păcate, din pricina aceasta bărbații ajung nişte desfrânați, pentru că voi, femeile, nu-i faceți să trăiască creştineşte, nu-i faceți să filozofeze, ci-i învățați să le placă podoabele cu care se împodobesc femeile stricate; din pricina aceasta şi cad repede în brațele desfrâului. Dar dacă i-ați învața să disprețuiască astfel de podoabe şi

să le facă bucurie castitatea, evlavia şi smerenia, n-ar fi prinşi cu atâta uşurinţă în ghearele desfrâului. Poate să se împodobească aşa desfrânatele! Ba, chiar mai mult decât atâta, dar nu pentru bărbaţii voştri!

Obişnuiţi, dar, pe bărbaţii voştri să le placă podoaba aceasta duhovnicească, pe care n-o pot vedea la desfrânate. Mă întrebi cum îl poţi face pe bărbatul tău să capete acest obicei? Îndepărtează de la tine gătelile şi giuvaericalele şi pune-ţi podoaba cea duhovnicească. Aşa îţi vei feri bărbatul de orice pericol, iar tu vei fi preţuită. Dumnezeu te va milui, toţi oamenii te vor admira şi vei avea parte şi de bunătăţile cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998)

„Doresc să vă împodobiţi cu aceste veşminte adevărate pe care le prescrie Sfântul Pavel: *Nu din păr împletit sau din aur sau din mărgăritare sau din veşminte de mult preţ, ci din fapte bune precum se cuvine unor femei care se fac mărturie de evlavie* (I Tim., 2, 9-10). (…) Nici un om simţit, nici un om care ştie să-şi judece în mod sănătos lucrurile, nu va iubi şi nu va lăuda o femeie încărcată cu podoabe..." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXI, 4, p. 312)

„Să împodobiţi interiorul vostru! Aceste coliere, faceţi-le pentru mai bun folos, ca ele să slujească la împodobirea sufletului vostru. Podoabele pe care le puneţi pe trupul vostru nu-i folosesc la nimic, nici pentru sănătate, nici pentru frumuseţe, dacă el este negru, ele nu-l vor albi, dacă este leneş, ele nu-l vor face frumos. Dar dacă veţi îmbrăca sufletul vostru, din negru cum era, el va deveni imediat alb; din greu şi urât, îl veţi face frumos şi plăcut. Nu sunt eu acesta care vi le spun acestea, ci Domnul: *Când păcatele voastre vor fi ca şi purpura, le voi albi ca zăpada* (Is., 1, 18) şi încă: *daţi milostenie şi toate lucrurile vă vor fi curate* (Lc., 11,41)

Dacă voi sunteţi în aceste dispoziţii bune, nu vă veţi face frumoşi numai pe voi înşivă, ci îl veţi face frumos şi pe soţul vostru. Când veţi părăsi luxul, el nu se va mai gândi să facă cumpărături mari, atunci el va pierde această invidie pe care o avea de a aduna şi va fi mai îndemnat să facă milostenie şi îl veţi putea sfătui să facă ceea ce este plăcut. Dar acum nu aveţi puterea. Veţi avea râvna şi graba să-i îndemnaţi pe soţii voştri să facă milostenie, voi care vă consumaţi cea mai mare parte din bogăţii ca să vă împodobiţi trupul vostru? Părăsiţi acest fast, încetaţi de a mai purta haine împodobite cu aur şi atunci veţi putea vorbi cu îndrăzneală despre milostenie către soţul vostru. Şi chiar când nu veţi câştiga nimic, veţi avea mângâiere că aţi făcut tot ceea ce trebuia să faceţi din partea voastră.

Dar, ce zic eu? Este imposibil ca să nu-l mişcaţi, atunci când îl veţi constrânge cu exemplul: *Căci, ce ştii tu femeie de-ţi vei mântui bărbatul tău?* (I Cor., 7, 16). Dacă veţi continua să trăiţi în acest fel veţi avea de dat seamă lui Dumnezeu, şi pentru voi şi pentru el; la fel, dacă renunţaţi la această împodobire zadarnică, veţi obţine o cunună dublă, veţi fi împodobit şi umplut de slavă cu soţul vostru, în veci nesfârşiţi şi vă veţi bucura de bunurile veşnice." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 3, pp. 354-355)

„Află acum care este adevărata podoabă a unei femei: este acea podoabă care nu stă pe trup, nu înfăşoară trupul, ci împodobeşte sufletul; acea podoabă care nu se leapădă niciodată, care nu se strânge în ladă, ci este hotărâtă mai dinainte să stea în cer." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXX, p. 530)

„Calcă în picioare mândria de faţă, calcă şi podoabele hainelor, şi luxul aurăriilor, şi ungerea cu mirodenii, şi după ce pe toate acestea le vei rupe şi le vei fărâma, vei lăsa ca trupul să păşească cu rânduială, şi toată îngrijirea ce o ai acum de trup vei îndrepta-o spre suflet. Cu alte cuvinte, aprinde-te de dorul cerului, şi în acea parte îndreaptă-ţi cugetul! Dacă vei prefera o astfel de dragoste, apoi singură vei vedea mocirla şi glodul în care ai stat până atunci, şi vei râde de toate cele iubite şi admirate acum de cei mai mulţi. Nici că se poate ca o femeie împodobită cu cele duhovniceşti să umble după astfel de lucruri de râs. Aşadar, aruncând de la tine toate acestea, care sunt ale femeilor de rând, ale acelor din orchestră, ale acelor ce cântă cu naiul şi cu fluierul, îmbrăcă-te cu înţelepciunea, cu ospitalitatea, cu protecţia sfinţilor, cu evlavia şi cu rugăciunea cea neîncetată. Acestea sunt cu mult mai bune decât hainele aurite, sunt cu mult mai cinstite decât pietrele cele preţioase şi decât mărgelele de la gât; acestea te fac de a fi cinstită şi de oameni, iar de la Dumnezeu îţi aduc o mare răsplată. Aceasta este podoaba Bisericii, pe când aceea este a teatrelor. Această podoabă este vrednică de ceruri, iar aceea este vrednică de cai şi catâri. Aceea se pune şi pe trupurile moarte, pe când aceasta străluceşte numai într-un suflet bun, în care locuieşte Hristos. Să ne agonisim deci această podoabă, ca astfel să cântăm şi noi şi să mulţumim lui Hristos." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXX, pp. 532-533)

„Pe muierile acelea ce se împodobesc pentru a curvi, oare nu le vei crede că se împreună cu diavolul? Şi cine va grăi împotriva acestui cuvânt?

Iar dacă cineva ar grăi împotrivă, apoi atunci să dezvelească sufletul unei astfel de muieri, şi va vedea numaidecât pe acel viclean drac cum o stăpâneşte.

Greu este, iubiţilor, greu de tot, dacă nu cumva chiar cu neputinţă, ca fiind trupul împodobit astfel, să fie în acelaşi timp şi sufletul împodobit, ci trebuinţă este a fi unul defăimat, câtă vreme ce ne îngrijim de celălalt; fiindcă a ne îngriji de amândouă deodată şi a le împodobi, nu stă în firea acestora." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVIII, pp. 183-184)

„Sexul femeiesc este iubitor de podoabe, şi tocmai aici este defectul cel mare al lor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 136)

„Nu condamn atâta pe femeia care se gândeşte numai la colanul ei cel aurit, pe cât condamn pe bărbatul, care se gândeşte cum să-şi îmbrace femeia cu haine aurite. Astfel că şi în această privinţă, voi bărbaţilor sunteţi vinovaţii. Voi sunteţi care puneţi scânteia, şi tot voi care aprindeţi focul. De altfel nici nu e atât de mare păcat pentru femei, pe cât e pentru bărbaţi. Tu ai fost orânduit de Dumnezeu ca să dirijezi şi să administrezi pe femeie, peste tot locul tău pretinzi a avea întâietatea; deci arată şi în aceasta, că nici un cuvânt nu-ţi iese din gură cu privire la luxul dorit de ea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 136)

„Spune-mi, când acele pietre preţioase cad jos şi se pierd, oare nu-i aceasta o pagubă? Când ele atrag asupra stăpânei invidia, din partea unora, şi curse din partea altora, oare nu-i aceasta o pagubă? Când acele podoabe nu folosesc cu nimic pe cea care le are, ci, dimpotrivă, aţâţă privirile celor invidioşi şi le atrage atenţia tâlharilor, atunci, nu spre pagubă îi sunt acele lucruri? Când bărbatul ar putea întreprinde ceva ce i-ar aduce folos cu banii pe care i-a cheltuit pe acele bijuterii, dar cu toate acestea, nu poate, din pricina luxului ce-o stăpâneşte pe femeia sa, ci de mai multe ori este silit să renunţe chiar la cele necesare numai şi numai pentru ca ea să se împodobească cu aur, oare acest fapt nu-i este spre pagubă?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 199)

„Spune-mi, pentru ce într-o casă, fie ea şi cea mai bună, să se găsească o mulţime de coloane, statuete frumoase şi aur împrăştiat pe pereţi fără nici

un rost. Aceasta nu e nimic altceva decât dovada prostiei şi a unei mândrii nejustificate. (…)

Ai văzut aşadar că acest fapt nu-i decât pagubă? Ai văzut cât de prisos este şi fără nici o justificare? Dacă nu îndeplineşte vreo necesitate şi nici vreo mulțumire deosebită, deoarece, o dată cu trecerea timpului, devine foarte neplăcut, atunci nu e nimic altceva decât pagubă. Dar slava deşartă care te stăpâneşte nu te lasă să vezi toate aceste lucruri.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 200)

„Totdeauna cele naturale sunt mai plăcute decât cele ce sunt nenaturale.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VI, p. 86)

„Ei bine, când tu porți pe trup aurării iar altul se prăpădeşte de sărăcie, când tu te înfăşori cu atâta aur ca să te bucuri de o slavă deşartă, iar un altul nu are nici ce mânca, oare prin aceasta nu strângi lanțul păcatelor? Înfăşoară-te cu Hristos, nu cu aur! Unde este Hristos acolo nu este mamona, iar unde este mamona, acolo Hristos nu are ce căuta. Nu voieşti a te înfăşura cu Împăratul a toate? Dacă ți-ar da cineva purpură şi diademă împărătească, oare nu ai primi acestea înaintea aurului? Eu însă nu-ți dau ție diademe împărăteşti, ci pe Însuşi Împăratul. Şi cum este cu putință a se înfăşura cineva cu Hristos? Ascultă pe Pavel ce spune: *Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat* (Gal., 3, 27). Şi ascultă apoi sfătuire apostolică: *Iar purtarea de grijă a trupului să nu o faceți spre pofte* (Rm., 13, 14). Astfel se îmbracă cineva cu Hristos, când el nu se îngrijeşte de poftele trupului. Dacă tu te îmbraci cu Hristos, şi demonii se vor teme de tine, iar dacă te îmbraci cu aur, şi oamenii te vor ridiculiza, pe când, dacă te îmbraci cu Hristos şi oamenii te vor cinsti şi se vor sfii de tine. Voieşti să te faci plăcută şi frumoasă? Mulțumeşte-te cu ceea ce ți-a dat Creatorul! De ce introduci aurării ca şi cum ai îndrepta ceea ce a făcut Creatorul? Voieşti a părea frumoasă? Îmbracă-te cu milostenia, îmbracă-te cu filantropia, îmbracă-te cu înțelepciunea şi cu netrufia. Acestea sunt mai prețuite şi mai cinstite decât aurul. Acestea fac şi pe cea plăcută mai frumoasă, acestea fac şi pe cea urâtă mai frumoasă şi plăcută.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, pp. 125-126)

„Când tu femeie te împodobeşti mai mult, să ştii că ai devenit mai slută decât dacă ai fi goală, căci te-ai dezbrăcat de podoaba cea mai de seamă, care este prudența şi înțelepciunea. Şi Eva era goală, dar când s-a îmbrăcat atunci era mai slută. Când ea era goală de haine, era împodobită de

slava lui Dumnezeu, iar când s-a îmbrăcat cu haina păcatului, atunci s-a făcut slută. Şi tu când îmbraci haină scumpă, dovedind prin aceasta iubirea ta de podoabe, te arăţi mult mai slută.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 126)

„Voieşti poate a-ţi cârlionţa părul ca să pari frumoasă? Adu-ţi aminte de halul de necurăţenie în care se găsea Pavel prin temniţe, şi te vei aprinde de frumuseţea aceea, iar pe aceasta o vei considera de cea mai nesuferită putoare, şi atunci vei ofta din adâncul inimii tale dorind legăturile lui Pavel. Voieşti a-ţi sulemeni faţa şi a-ţi vopsi sprâncenele şi altele de acest fel? Cugetă la lacrimile lui Pavel, cum el în timp de trei ani, zi şi noapte, n-a încetat de a plânge. Cu această podoabă înfrumuseţează-ţi obrajii, căci aceste lacrimi te vor face mai strălucită. Eu nu spun ca tu să verşi lacrimi pentru păcatele altora, ca Pavel – deşi aş dori şi aceasta -, căci poate e mai presus de tine; dar te îndemn ca să faci aceasta măcar pentru propriile tale păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 145)

„Femeia înţeleaptă este cu mult mai respectată pentru prudenţa şi demnitatea ei, decât pentru aurăriile de pe trup.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 227)

„De ce miroşi a parfum, o, femeie, în timp ce trupul tău pe dinăuntru este plin de necurăţii?! De ce cheltuieşti pentru un lucru împuţit? E ca şi cum ar turna cineva mir în mlaştină, sau balsam într-o cărămidă găurită. Dacă voieşti mir, sunt aromate cu care ai putea să-ţi ungi sufletul, nu din Arabia, nu din Etiopia, nici din Persia, ci chiar din cer coborâte, cumpărate nu cu aur, ci cu intenţie bună şi credinţă sinceră.

Pe acest mir cumpără-l, al cărui miros poate umple lumea întreagă. Acest mir îl revărsau dintr-înşii apostolii, după cum zice: *pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei care se mântuiesc şi între cei ce pier; unora, adică, mireasmă a morţii spre moarte, iar altora mireasmă a vieţii spre viaţă* (II Corinteni 2, 15 – 16) Şi ce vrea să zică prin aceasta? Că şi porcul, se zice, se sufocă de mirosul cel plăcut al mirurilor. Şi nu numai trupul apostolilor, ci chiar şi hainele lor, slobozeau din ele miros duhovnicesc. Hainele lui Pavel, aşa de plăcut mir revărsau din ele, încât şi pe demoni îi alunga. Mirosul acesta, cu cât era mai folositor decât acela al florilor, decât acela scos din coaja scorţişoarei? Şi oare, nu era mai plăcut acesta decât acela al smirnei? Că dacă alungă până şi pe demoni, apoi ce n-ar fi făcut?” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, pp. 32-33)

„Căci, spune-mi: de ce introduci de la tine în făptura lui Dumnezeu cea desăvârşită? Nu-ți este de ajuns ceea ce a făcut Dumnezeu; ci ca un mai bun arhitect încerci să îndrepți şi să dregi lucrul Său, te împopoțonezi şi batjocoreşti pe Creator, ca astfel să atragi la sine-ți mulți admiratori. *Dar ce să fac,* zici tu, *căci nici eu nu voiesc ci sunt silită a face acestea pentru bărbatul meu.* Nu se poate să fii iubită de alții, dacă tu nu voieşti. Dumnezeu te-a făcut frumoasă, ca şi prin aceasta El să fie admirat, iar nu batjocorit. Deci nu-L răsplăti cu astfel de daruri, ci cu înțelepciune şi cumpătare. Dumnezeu te-a făcut frumoasă ca astfel să-ți înmulțeşti şi sporeşti cumpătarea." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 53)

„Dumnezeu te-a făcut frumoasă? Apoi de ce atunci te sluțeşti pe tine? După cum o statuie de aur ar mânji-o cineva cu noroi din mocirlă, tot aşa fac şi femeile care întrebuințează sulimanuri pe fețele lor. Presari singură pe tine însuți pământ, femeie, uneori pământ de culoarea roşie, alteori alb. *Dar,* zici tu, *cele slute, cu drept cuvânt că fac aşa.* Dar oare de ce, spune-mi! Dacă pentru a-şi acoperi sluțenia, atunci fac ceva prostesc; când ceea ce este natural a fost biruit de ceea ce este artificial? Cu ce poate sluțenia să întristeze pe cineva când, acela nu are alt defect? *Să nu lauzi pe om pentru frumusețea lui şi să nu te scârbeşti de om pentru chipul (fața) lui* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 11, 2). Pe Dumnezeu să-L admiri şi să-L lauzi ca pe cel mai eminent meşteşugar, iar pe acela deloc, căci frumusețea ce o are nu este proprietatea lui.

De altfel, ce câştig ai de la frumusețe? Nici unul, ci lupte mai multe, bârfe mai multe, bănuieli mai multe. Pe aceea care nu este frumoasă nici nu ar bănui-o cineva, pe când pentru aceea care mai întrebuințează şi sulimanuri, şi podoabe multe pe ea, imediat lumea îşi face o idee rea de ea, şi bărbatul ei conviețuieşte cu bănuială – ce poate fi mai grozav? El nu se bucură de atâta plăcere din privirea frumuseții ei pe câtă întristare are din pricina bănuielilor. Aceea în curând se ofileşte din pricina sulimanurilor, căpătându-şi o înfățişare de moleşire, de deşănțare, de desfrânare, şi chiar sufletul ei devine grosolan, şi plin de cea mai mare şi mai totală lipsă de ruşine, fiindcă frumusețea de felul acesta preferă aceste femei. Pe când pe cealaltă nu o vom găsi niciodată în halul acesta, şi nici nu va avea cine să se repeadă asupra ei, ca nişte câini, ci întocmai ca şi o mieluşea, ea paşte în linişte, nesupărând-o nici un lup şi nerepezindu-se asupra ei, căci lîngă ea stă păstorul. Nu este nici un avantaj mai mult dacă una este frumoasă, iar alta nu; avantajul este că aceea chiar frumoasă fiind să nu desfrâneze, iar cealaltă

să nu fie rea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, pp. 54-55)

„Să nu ne împodobim trupul, fiindcă această grijă este de prisos şi prostească. Să nu învăţăm pe bărbaţi să iubească numai faţa; căci dacă tu eşti împodobită în aşa fel, uitându-se la faţa ta, iute va fi atras spre desfrânare; iar dacă tu îl vei învăţa să iubească purtarea femeii şi podoaba sufletului ei, el nu va desfrâna cu uşurinţă, căci nici nu va găsi unele ca acestea la o defrânată, ci din contră. Să nu-l deprinzi a se lăsa să fie stăpânit de râs sau de îmbrăcămintea sumară, ca nu cumva otrava să se îndrepte contra ta. Învaţă-l să se bucure totdeauna de cumpătare, şi vei putea face acest lucru, dacă şi înfăţişarea ta va fi la fel, fiindcă dacă tu eşti îngâmfată şi îmbrăcată sumar, cum vei putea scoate din gură vorbe demne şi cuviincioase? Şi cine oare nu va râde de tine şi nu te va lua în bătaie de joc? ” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, pp. 56-57)

„Nu câştigăm nimic de ne împodobim trupul cu haine de aur, ba, dimpotrivă, atragem asupra noastră o mulţime de bârfitori.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniţă Pelaghia cea din Antiohia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 367)

„Totuşi, să presupunem că luxul acesta este îngăduit şi că nici Pavel, nici vreun alt profet n-au urât pe femeile luxoase. Spune-mi, ce folos aduce mulţimea bijuteriilor? Nici unul! N-aduce decât invidie, grijă şi cumplită frică. Femeile care au bijuterii nu sunt frământate de griji numai când le ascund în fundul scrinului, nici numai când se înnoptează, ci şi când le poartă, când e zi, şi atunci sunt cuprinse de aceleaşi nelinişti, daca nu şi mai mari. În băi şi în biserici vin femei cu gândul de a fura astfel de podoabe. Adeseori însă, chiar fără aceste hoaţe, femeile împodobite cu multe bijuterii, împinse şi înghesuite de mulţime, nici nu simt când le cade una dintre ele. În acest chip multe femei şi-au pierdut bijuteriile lor; altele încă şi-au pierdut coliere bătute în pietre scumpe, cu mult mai de preţ decât simplele bijuterii, desfăcându-li-se de la gât şi căzând jos.

Să presupunem însă că nu se tem că-şi vor pierde sau că li se vor fura bijuteriile. Să lăsăm Ia o parte şi această grijă. Te întreb iarăşi: Ce folos au de pe urma lor?

- O vede lumea şi o admiră, mi s-ar putea răspunde.

- Da, e drept, lumea admiră, dar n-o admiră pe ea, ci podoabele de pe ea: pe ea, dimpotrivă, adeseori o bârfeşte lumea că se împodobeşte cu ele fără să le merite. Dacă femeia e frumoasă, bijuteriile îi pun în umbră

frumusețea ei firească; prea multă podoabă nu îngăduie să i se vadă frumusețea, deoarece îi acoperă cea mai mare parte a chipului. Dacă e urâtă şi neplăcută la chip, bijuteriile o fac şi mai urâtă. Urâțenia lăsată singură apare aşa cum este, dacă însă pui lângă un chip urât strălucirea pietrelor scumpe şi frumusețea unui alt obiect, atunci urâțenia se măreşte şi mai mult. Culoarea neagră a trupului pare şi mai neagră când este pusă alături de strălucirea mărgăritarului, care străluceşte şi în întuneric, iar înfloriturile hainelor fac şi mai vădită urâțenia chipului; aceasta pentru motivul că un chip urât nu mai este privit de cei din jur în el însuşi, ci prin comparație cu podoabele acelea nespus de frumoase, făcute de mână omenească. Din pricina aceasta şi urâțenia este mai mare. Aurul țesut în haine şi multa împestrițare a unor astfel de podoabe. În sfârşit, toată împopoțonarea aceasta, pusă față în față cu urâțenia chipului, se aseamănă cu un atlet curajos, sănătos şi plin de vigoare în luptă cu un adversar râios, neputincios şi flămând. Astfel, găteala unei femei urâte atrage privirile tuturor trecătorilor; dar trecătorii nu admiră chipul femeii, dimpotrivă, îl hulesc şi admiră numai frumusețea gătelii." (*Despre Feciorie*, 60-61, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 110-111)

„Femeile să se abțină de la obiceiul vătămător al vopsirii feței, ca să nu îl batjocorească pe Creatorul lor, încercând să ascundă, chipurile, defectele creației. Ce tot faci, femeie? Crezi că prin vopsele şi alifii poți să adaugi ceva la frumusețea ta naturală sau poți schimba urâțenia chipului tău? Nu numai că nu vei reuşi nimic din acestea, dar îți vei urâți şi sufletul. Această ocupație nefolositoare este semnul superficialității tale. De altfel, prin sulimenirile tale, atragi privirile neînfrânaților, făcându-i să păcătuiască. Domnul a spus: *Oricine se uită la femeie, poftind-o, a şi săvârşit adulter cu ea în inima lui* (Matei 5, 28). În felul acesta, te faci vinovată în fața lui Dumnezeu pentru căderea acelora în păcat. De aceea, este bine să renunți cu totul la înfrumusețare. Dar dacă acest obicei prost te-a luat cu totul în stăpânire şi nu vrei să renunți la el, atunci măcar nu te vopsi când vii la biserică. Dacă nu faci astfel, este ca şi cum ai ajunge la port, dar ai naufragia, sau te-ai duce la doctor şi ai pleca de la el mai bolnavă ca înainte." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 372)

„... nu numai în Noul Testament, ci şi în Vechiul, când Dumnezeu conducea neamul omenesc prin umbră şi prefigurări şi rânduia în chip mai trupesc viața lui şi nu se vorbea încă de cele cereşti, nici nu se amintea de cele viitoare, nici nu exista enigma iubirii de înțelepciune care domneşte

acum, ci legile au fost scrise pentru evrei într-un mod mai grosolan şi trupesc, El a oprit cu multă asprime iubirea de podoabă în haine spunând prin proorocul acestea: *Acestea le grăieşte Domnul fiicelor celor ce stăpânesc Sionul: pentru că fiicele lor s-au înălțat şi au umblat cu grumaz înalt şi făcând semne cu ochii, pentru că în mersul picioarelor lor îşi târâie hainele şi joacă cu picioarele, va smeri Domnul fiicele celor ce stăpânesc Sionul, va descoperi chipul lor şi va lua slava veşmintelor lor; şi-ți va fi în loc de miros plăcut praf şi în loc de cingătoare te vei încinge cu funie, în loc de podoaba capului tău vei avea chelie din pricina faptelor tale, în loc de haină de purpură te vei înveli în sac* (Is., 3, 16.18.24). Acestea îți vor fi drept găteală. Ai văzut ce osândă şi pedeapsă straşnică? Ai văzut ce captivitate aspră? Gândeşte-te de aici la mărimea păcatului. Iubitorul de oameni n-ar fi adus vreodată o pedeapsă atât de straşnică, dacă păcatul care a atras-o n-ar fi fost cu mulți mai mare.

Iar dacă păcatul acesta este mare, e evident că şi virtutea contrară lui este foarte mare. De aceea şi Pavel, vorbind cu femeile din lume, le opreşte nu numai să poarte aur, dar nu le lasă să îmbrace nici haine scumpe (1 Tim., 2, 9). Căci ştie bine, ştie lămurit că grea este această boală a sufletului şi cu anevoie de combătut, că e dovada cea mai bună a unui cuget stricat şi că are nevoie de un suflet foarte iubitor de înțelepciune. Arată acest lucru nu numai femeile din lume şi care au bărbați, şi care nici una nu suportă uşor acest îndemn, dar şi cele care par că iubesc înțelepciunea şi că li s-a hărăzit să petreacă în corul fecioresc." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 6b-c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 159-160)

„Dar nimeni să nu acuze de exces cuvântul meu, dacă am numit foarte greu acest păcat. Căci dacă pentru femeile evreilor din vremea Legii care trăiau în lume această greşeală aduceau o pedeapsă atât de mare, pentru cele care trebuie să aibă cetățenia în cer (Flp., 3, 20) şi să imite viața îngerilor şi care viețuiesc în har, ce iertare ar mai putea avea ceea ce îndrăznesc să facă cu un exces încă mai mare?

Căci atunci când vezi o fecioară moleşită de veşminte, târându-şi hainele – ceea ce proorocul (Is., 3, 16) a blamat –, efeminată la mers, iar prin glas, ochi şi veşmânt amestecând otrava pentru cei care privesc cu neînfrânare, săpând mai mult prăpăstii în calea trecătorilor şi punându-le aici curse, cum o vei mai numi pe această fecioară şi nu o vei număra mai degrabă cu femeile desfrânate? Fiindcă nu se fac şi acestea tot atât de ademenitoare ca şi acelea care-şi întind în toate părțile aripile plăcerii. De aceea te fericim pe tine, de aceea te admirăm pe tine, pentru că eliberându-te

de toate acestea ai arătat omorârea ta şi în această parte, neînfrumusețându-te, ci îndrăznind în chip tineresc, nepătimindu-te, ci înarmându-te." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 9d,e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 165-166)

,,Să nu mai am grija înfrumusețărilor exterioare, nici a hainelor scumpe, ci toată râvna să o întorc spre împodobirea sufletului, încât frumusețea lui să fie din ce în ce mai strălucitoare. Să nu mai port haine de mătase – fire ale viermilor –, nici coliere de aur. Căci şi dascălul lumii, cunoscând mai ales moliciunea firii femeieşti şi grabnica alunecare a voinței [*γνωμη*], nu a ezitat să orânduiască şi în legătură cu acestea. Dar de ce spun că nu s-a dat în lături să învețe despre acestea? Fiindcă îndemnând în privința coafurilor, strigă şi zice: *nu cu coafuri sau cu aur sau cu perle sau cu haine scumpe* să fie împodobită (I Tim., 2, 9). Crezi că învățându-te acestea, femeie, vrea oare să te înfrumusețezi şi să fii lăudată de cei ce te privesc? Chiar dacă ei te laudă, îți spun că aceia sunt oameni asemenea ție, dar eu întreb şi pe Stăpânul tuturor. Să vedem pentru ce te va lăuda şi te va vorbi de bine?

De vreme ce El a lepădat acea frumusețe care se ițeşte din coafuri, din bijuterii, din perle şi din haine scumpe, să vedem ce fel de frumusețe îi hărăzeşte femeii? Căci această frumusețe produsă de bijuterii şi haine, şi dacă pentru puțin o încântă pe cea care le poartă, cu timpul se ofileşte. Dar ce spun că se ofileşte? Înainte de a se ofili datorită trecerii vremii, ațâță ochii invidioşilor şi-i îndeamnă pe răufăcători la furt. Iar frumusețea pe care Însuşi o hărăzeşte nu se poate pierde, nici ofili; este veşnică – şi aici în viața aceasta rămânând împreună cu noi, dar însoțindu-ne şi dincolo – şi pe deasupra ne aduce multă îndrăzneală." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 37-38)

,,Dar fiindcă acum vorbesc în special pentru femei, vreau să le fac îndeaproape cunoscute şi alte lucruri, încât, o dată cu celelalte neajunsuri de care am vorbit, să lepede şi obişnuința vătămătoare de a-şi farda fața, ca să nu adauge ceva chipului, ca şi cum opera lui Dumnezeu ar suferi vreo lipsă, şi astfel păcatul să fie atribuit Creatorului. Oare ştii tu ce faci, femeie? Nu ştii că nu poți să-ți sporeşti frumusețea naturală prin pudre şi rimeluri, dar nici să-ți schimbi urâțenia firească? Nu vei adăuga câtuşi de puțin frumuseții fireşti şi-o vei strica şi pe cea a sufletului. Preocuparea aceasta pentru

împodobire este semnul unei moliciuni lăuntrice. De altfel, multă osândă[274] îţi aduni prin aceasta, întraripând ochii celor tineri, captând privirile desfrânaţilor, provocând adulterele necuvenite, şi astfel atragi asupra capului tău responsabilitatea alunecării acelora.

Un lucru cuveni şi de folos este să renunţi la împodobire! Iar dacă cele ce sunt robite de acest rău obicei nu vor, măcar când vin la Biserică să nu facă aceasta. Spune-mi pentru ce să stai în Biserică într-un asemenea hal? Oare această frumuseţe o caută Cel Căruia tu vii să I te închini şi înaintea Căruia îţi mărturiseşti păcatele? El caută frumuseţea lăuntrică, lucrarea faptelor bune, milostenia, cumpătarea, străpungerea inimii, credinţa profundă. Iar tu, renunţând la acestea (la virtuţi – n.n.), degrabă provoci poticnire în Biserică celor mai slabi. De câte fulgere nu eşti vrednică? Eşti în port şi naufragiezi. Vii la doctor să-ţi vindeci rănile şi pleci cu ele mai mari. Ce iertare vei mai avea după acestea? Însă chiar dacă mai înainte unele erau cuprinse de delăsare faţă de propria mântuire, de azi să fie încredinţate că trebuie să renunţe la acest viciu. Căci dacă Dumnezeu nu a fost de acord să folosim hainele scumpe, cu mult mai mult nu admite fardurile şi rimelurile.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 38-39)

„Ce te împodobeşti tu, femeie? Cui vrei să-i placi? Bărbatului tău vrei să-i placi? Rea socoteală este aceasta de vrei să placi bărbatului tău în acest chip şi de este să munceşti pe bărbatul tău să-i placi în acest fel. Dar cum aş plăcea bărbatului meu? Ştii cum îi vei plăcea? Cu înţelepciunea şi cu curăţia, cu blândeţile şi cu bunătatea, cu smerenia şi cu dragostea, cu unirea şi cu înţelegerea. Acestea îţi sunt podoaba, aceste bunătăţi îţi vor face unirea, iar celelalte podoabe nu te vor face ca să placi bărbatului tău, ci te vor face să te urască bărbatul tău. Când îi vei zice: ia şi-mi adu, puţină vreme îi vei plăcea, iar mai pe urmă îţi va fi vrăjmaş.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 22)

„De ai fi ca să placi bărbatului tău, ai purta podoabele şi în casă, dar nu este aşa.” (Din v

„Ce-ţi foloseşte aurul, femeie? Îl pui ca să te arăţi frumoasă? Dar la frumuseţea sufletului aceasta nu-ţi foloseşte la nimic; fii la suflet frumoasă şi atunci vei fi drăgăstoasă şi la trup. Că bunătatea omului luminează faţa lui, nu naşte alt lucru pofta ca dragostea. De te va iubi bărbatul tău şi de vei fi şi grozavă, tot îi vei părea plăcută, iar de te va urî şi de vei fi şi frumoasă, tot

[274] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal: *foc*. (n.s. 48, p. 39)

nu pofteşte să te vadă. Că vrăjmăşia şi urâciunea sufletului pe ceea ce nu o iubeşte nu lasă să-i placă frumuseţea obrazului. Căci atunci când vrei să-i ceri podoabe şi aur, el încă te va mai urî şi va fugi de tine, că de cela ce-l caută în târg poate fugi de el, iar de tine nu poate fugi, fiindcă e înăuntru în casă pururea cu tine şi ceri lucruri care n-au nici o socoteală. Să nu audă numai urechea cuvintele acestea, femeie, ci să se schimbe şi gândul tău!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 23)

MAICA DOMNULUI (Buna Vestire)

„Dacă îngerul n-ar fi vestit-o mai dinainte, Fecioara ar fi căzut doborâtă de durere, gândindu-se la ruşinea de oameni; că nu nădăjduia să convingă pe cineva, orice ar fi spus, că sarcina nu se datoreşte adulterului. Deci, ca să nu se întâmple asta, îngerul a venit la ea înainte de zămislire.” (*Omilii la Matei,* omilia IV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 53-54)

MAICA DOMNULUI (fecioară a născut pe Hristos)

„… gândindu-ne la pântecele acestor femei sterpe ca atunci când vezi că harul lui Dumnezeu se deschide spre naştere de copii pântece mort şi legat, să nu te mai miri şi să te minunezi… dar să nu pui la îndoială minunea! Când te va întreba iudeul: Cum a născut Fecioara? Întreabă-l şi tu: Cum a născut cea stearpă şi bătrână? Două erau atunci piedicile: vârsta înaintată şi trupul de nici un folos. La Fecioară, o singură piedică: că nu era căsătorită. Stearpa, deci, deschide drum Fecioarei. Şi ca să afli că femeile acestea au fost sterpe tocmai atunci ca să crezi în naşterea Fecioarei, ascultă cuvintele lui Gavriil spuse Fecioarei. Când arhanghelul a venit la Ea şi i-a spus: *Vei lua în pântece şi vei naşte Fiu şi vei chema numele lui Iisus* (Luca, 1, 31), Fecioara s-a spăimântat, s-a minunat şi a zis: *Cum va fi mie aceasta, de vreme ce eu nu ştiu de bărbat* (Luca, 1, 34). Şi ce i-a răspuns îngerul? *Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri* (Luca, 1, 35). Nu căuta, îi spune arhanghelul, rânduiala firii, când cele ce se fac sunt mai presus de fire. Nu căuta durerile legate de căsătorie, când felul naşterii e în afară de căsătorie.

– *Dar cum va fi mie aceasta, de vreme ce nu ştiu de bărbat?* A întrebat Fecioara.

– Va fi aceasta tocmai pentru că nu ştii de bărbat, îi răspunde arhanghelul. Dacă ai fi ştiut de bărbat n-ai fi fost învrednicită să slujeşti aceste slujiri. De aceea crede, tocmai pe temeiul faptului care te face să nu crezi.

Îngerul n-a grăit aşa pentru că e rea nunta, ci pentru că fecioria e mai bună. Şi trebuia ca intrarea pe lume a Stăpânului de obşte a tuturora să mai cinstită decât a noastră. Era intrare împărătească. Trebuia să se asemene cu naşterea noastră, dar să se şi deosebească”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 170)

„Profetul Isaia n-a spus numai: *Iată Fecioara va avea în pântece* (Is., 7, 13), ci mai înainte a spus: *Iată însuşi Domnul va da vouă semn* (Is., 7, 13) şi apoi a adăugat: *Iată Fecioara va avea în pântece.* Dacă aceea care avea să nască n-ar fi fost fecioară, dacă avea să nască pe temeiul legii căsătoriei, ce semn ar mai fi naşterea? Semn se dă numai atunci când trebuie să se întâmple ceva ce depăşeşte ceea ce se petrece de obicei, când se întâmplă ceva străin, ceva neobişnuit. Altfel cum ar mai putea fi semn?". (*Omilii la Matei,* omilia V, III, în col. PSB, vol. 23, p. 69)

„Totdeauna Dumnezeu, când vrea să facă printre oameni un lucru mare, o ia înainte şi zugrăveşte mai întâi umbra acelui lucru, pentru ca atunci când va veni adevărul să nu se mai îndoiască nimeni de el, pentru ca să se creadă adevărul o dată ce icoana a mers înainte; iată ce vreau să spun. Prea Sfânta avea să nască rămânând fecioară; asta era de necrezut. Cum să nască o fecioară împotriva legilor firii? Cel născut ar fi fost împotriva rânduielii firii. Cine a mai văzut din veac ca o fecioară să nască? Deci, pentru ca iudeii să nu se îndrepte spre necredinţă, Dumnezeu o ia înainte şi preînchipuie în Sarra adevărul, pentru ca atunci când nedumeriţi se vor întreba: *Cum a născut Fecioara?*, să-şi amintească iute de Sarra şi să spună: *Dar Sarra cum a născut?* Dar, mai bine spus, să-şi amintească de cuvântul Scripturii şi să-şi spună: *Cum a născut pământul care era virgin?* Sapă nu era, lucrător de pământ pe el nu era, ploaie nu se pogorâse, iarbă nu crescuse pe el, brazdă nu fusese tăiată în el, era sterp, seminţe nu primise, nu-l veseliseră boabele de ploaie. Spune-mi, dar, cum au răsărit atâtea mii şi mii de feluri de plante, când era virgin? Dar n-ai să-mi poţi explica cum s-a făcut asta, ci ai să spui: *Cum a voit Dumnezeu.* Tot aşa şi cu Fecioara. Pentru că eşti nedumerit, învaţă să nu iscodeşti când Dumnezeu lucrează. Nu-mi vorbi mie de rânduiala firii, când lucrează Meşterul firii. Nu iscodi. A spus: *Să răsară pământul iarbă verde!* (Fac., 1, 11) şi îndată ce a intrat cuvântul lui Dumnezeu în sânurile pământului şi i-a trezit durerile naşterii, pământul cel feciorelnic a născut. Un cuvânt a fost rostit, şi au răsărit mii şi mii de neamuri de plante şi, prin cuvânt, pământul şi-a primit podoaba lui. Şi s-a văzut pământul plin de mişcare, de păsări, de animale de apă, de animale de uscat, de livezi, de flori, de copaci, de vii, de măslini, de mii şi mii de feluri de pomi, cu fructe timpurii, cu fructe târzii, în câmpii, la ţărmul mării, lângă lacuri, lângă râuri, lângă izvoare, în munţi. Cuvântul era Cel care lucra, şi pământul a primit frumuseţea lui. Explică-mi, iudeule, cum s-a făcut asta! Dar nu poţi."

(*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 565)

„Iar cuvântul *Eden* înseamnă pământ virgin. Aşa era pământul acela în care Dumnezeu sădise raiul: *A sădit Dumnezeu raiul în Eden, către răsărit* (Fac., 2, 8), ca să cunoşti că raiul n-a fost lucrul mâinilor omeneşti. Pământul era virgin; nu intrase plugul în el, nu se deschisese în brazde, şi a odrăslit numai la poruncă pomii aceia, fără să cunoască mâinile plugarului. De asta l-a numit Eden, pentru că era pământ virgin. Pământul acesta virgin a fost o închipuire a slăvitei Fecioare. După cum acest pământ ne-a odrăslit nouă raiul, fără să primească seminţe în el, tot aşa şi Fecioara ne-a odrăslit pe Hristos, fără să primească sământă de bărbat." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 31)

„Când dar te va întreba iudeul: *Cum a născut Fecioara?*, întreabă-1 şi tu: *Cum a născut pământul cel virgin acei minunaţi pomi?* Că pământ virgin se traduce *Eden* în limba evreiască! Iar dacă cineva nu crede, să întrebe pe cei ce cunosc limba evreiască, şi vor vedea că aceasta-i tălmăcirea cuvântului Eden." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 31)

MAICA DOMNULUI (pururea fecioria Maicii Domnului)

„*Şi luându-o, n-a cunoscut-o până ce a născut pe Fiul ei Cel Întâi Născut* (Matei 1, 25) cuvântul *până* nu l-a folosit aici evanghelistul ca să bănuieşti că a cunoscut-o după ce a născut pe Fiul ei, ci ca să afli că Fecioara era fecioară înainte de naştere.

- Dar atunci pentru ce a mai pus cuvântul *până?*

- Adeseori Scriptura obişnuieşte să facă asta, folosind cuvântul când e vorba de timpuri nedeterminate. De pildă: Când a fost vorba de corabia lui Noe de pe timpul potopului a spus: *Corbul nu s-a mai întors până ce nu s-a uscat pământul* (Fac., 8, 7). Cu toate că nici după aceea nu s-a mai întors. Vorbind despre Dumnezeu, Scriptura spune: *Din veac şi până-n veac Tu eşti* (Ps., 89, 2); dar prin aceste cuvinte Scriptura nu pune hotare existenţei lui Dumnezeu. În altă parte Scriptura binevesteşte şi spune: *Va răsări în zilele lui dreptatea şi mulţimea păcii până ce va dispărea luna* (Ps., 71, 7); asta nu înseamnă că pune capăt acestui frumos corp ceresc. Tot astfel şi în textul din Evanghelie, Matei a spus *până* ca să ne arate că Fecioara a fost fecioară înainte de naşterea Pruncului; cât priveşte timpul

de după naştere, l-a lăsat pe seama gândirii tale. Matei ți-a spus numai ceea ce era de neapărată trebuință să afli, anume că Fecioara a rămas fecioară până la naştere; iar ceea ce-i o consecință firească şi evidentă a spuselor sale, a lăsat-o pe seama conştiinței tale. Că Iosif, care era un om drept, n-ar fi vrut cu nici un preț să o cunoască nici după naşterea Fiului ei, când ştia că era o Mamă, care a fost învrednicită de o naştere nouă şi străină. Dacă ar fi cunoscut-o şi ar fi avut-o ca femeie, pentru ce Domnul o încredințează ucenicului ca pe o femeie fără de apărare, care nu are pe nimeni, şi-i porunceşte s-o ia cu el (Ioan 19, 26-27)". (*Omilii la Matei,* omilia V, III, în col. PSB, vol. 23, p. 70)

„După cum a luat o coastă din Adam, şi pe Adam întru nimic nu l-a micşorat, tot aşa şi din Fecioară a plăsmuit templu însuflețit, şi nu s-a stricat fecioria. Nevătămat a rămas Adam şi după luarea coastei, nestricată a rămas şi Fecioara după naşterea pruncului." (*Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 28)

MAMA (dragostea de mamă)

„Mamele suferă mai mult din pricina suferințelor copiilor decât din pricina propriilor lor suferințe." (*Omilia I la Sfinții Macabei şi la maica lor*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 415)

MANA CEREASCĂ

„Aceasta s-a petrecut cu mana din pustia Arabiei, când şi cei ce strângeau mai multă, ca şi cei ce strângeau mai puțină, cu toții se găseau având aceeaşi măsură, Dumnezeu pedepsind prin aceasta lăcomia." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 163)

MARTIRIUL (- poartă a morții şi începutul vieții celei adevărate)

„Nu era moarte aceea la care alerga, ci plecare într-o altă țară, mutare şi urcare la cer." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 381)

MARTIRIUL (- dovada iubirii de Dumnezeu)

„Nici unul dintre oameni nu L-a iubit pe Hristos atât cât mucenicii.” (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 529)

MARTIRIUL (cine sunt martirii?)

„… mucenici, mirurile cele duhovniceşti, livezile cele cereşti.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 475)

MARTIRIUL (martirii - exemplu de statornicie în credinţă)

„Dar să nu ascultăm cu înfricoşare când auzim că sub trupurile scrijelite ale mucenicilor erau puşi cărbuni aprinşi, ci să ne gândim cum ne simţim când ne arde febra. Ni se pare viaţa cu neputinţă de trăit, suntem tulburaţi, ne necăjim, ne supărăm ca şi copiii mici şi socotim focul acela tot atât de puternic ca şi focul iadului.

Pe mucenici însă nu-i ardea febra, ci îi înconjurau din toate părţile flăcările focului, scântei săreau pe răni, muşcând din răni mai cu cruzime decât o fiară sălbatică, dar ei, ca nişte oameni de oţel, care ar vedea acestea petrecându-se în trupuri străine, stăruiau cu bărbăţie şi cu curajul cuvenit lor în mărturisirea credinţei, rămâneau nezdruncinaţi de-a lungul tuturor muncilor şi arătau cu strălucire bărbăţia lor şi harul lui Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 528)

„Ce făceau tiranii vărsători de sânge în perioada prigoanelor? prindeau câte o fată tânără, fecioară şi cu trupul fraged, mai moale decât ceara. O răstigneau, îi sfâşiau coastele cu ghiare de fier. Sângele curgea râu din rănile e adânci. Însă preacurata mireasă a lui Hristos răbda chinurile nădăjduind în împărăţia cerurilor. Astfel, în vreme ce mucenicia încă nu se sfârşise, înainte ca suferinţa să se fi încheiat, primea cununa biruinţei. Gândeşte-te cât de mult se ruşina tiranul. O fetişcană îl ruşina pe omul care era înconjurat de soldaţi voinici ce ţineau în mâini săbii tăioase. Vezi cum încercarea şi suferinţa devin de multe ori pricini de laudă?” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 27-28)

„Vezi că se măresc suferinţele, pentru ca să ajungă şi mai strălucită răbdarea mucenicilor şi să fie cunoscută de toţi puterea nespusă a lui Dumnezeu?” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; şi despre răbdare...,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 96-97)

MARTIRIUL (martirii - „buni, biruitori mucenici”)

„Iată un lucru şi mai minunat! Nu numai că n-au putut călăii, cu toate că s-au înfuriat atât, să le fure comorile ce se aflau în ei, dar i-au făcut să le păzească cu şi mai multă străşnicie şi i-au făcut şi mai străluciţi şi mai înavuţiţi, nu numai sufletul lor, ci şi trupul lor s-a împărtăşit de mai mult har. Nu numai că n-a pierdut harul ce-l aveau, ci a atras asupra lui chiar mai mult şi mai mare har după ce a fost adeseori tăiat şi îmbucătăţit. Nu poate fi o biruinţă mai mare ca aceasta! Călăii n-au putut să biruie pe aceia pe care îi aveau în mână şi în puterea lor, pe aceia pe care, legându-i, îi strujeau atât cât voiau, ci, dimpotrivă, au fost biruiţi de ei în modul cel mai jalnic. Că nu luptau cu ei, ci cu Dumnezeu, Care locuia în ei! Şi ştie orişicine că acela care se luptă cu Dumnezeu trebuie neapărat să fie desăvârşit înfrânt, ca să-şi primească plata acestei smintite încercări.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 512)

„Ca într-un stat unde domneşte tirania, şi aici judecătorii au toată libertatea să facă rău, iar drepţilor mucenici nu le rămâne decât să sufere răul. Aşa se luptă tiranii cu sfinţii! Şi nici aşa nu-i biruie, ci după această luptă neegală, pleacă biruiţi. Se întâmplă la fel ca şi cu un luptător căruia i s-ar porunci să lupte cu trupul gol, după ce i s-ar rupe vârful lanciei, şi ar fi dezbrăcat de platoşă, dar el ar câştiga bătălia cu toate că e lovit, bătut şi plin peste tot de răni. Tiranii aduceau pe mucenici la luptă goi, le legau mâinile la spate, îi loveau şi-i scrijeleau pe tot trupul. Şi aşa, erau biruiţi. Iar cei care primeau rănile, înălţau trofeu împotriva diavolului.” (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 527)

MARTIRIUL (chinurile la care au fost supuşi creştinii)

„Spunea diavolul: *Am aşternut cărbuni aprinşi, iar ei mergeau ca pe flori de trandafiri; am aprins foc, iar ei se aruncau în el ca în izvoare de ape; le-am scrijelit coastele, am tăiat brazde adânci în trupul lor, am făcut să curgă din ele pâraie de sânge, iar ei se lăudau cu ele ca şi cum i-aş fi îmbrăcat de jur-împrejur cu aur; i-am aruncat în prăpăstii, i-am înecat în mare, iar ei aşa săreau de veseli, ca şi cum i-aş fi urcat la cer, şi nu i-aş fi aruncat în adânc; alergau la chinuri ca şi cum i-aş fi poftit să se prindă într-o horă sfântă şi să joace pe o câmpie înverzită; nu păreau că aleargă la chinuri, ci ca să primească flori de mai, cu care să se încununeze. Prin râvna lor cea mare au pus în umbră toate pedepsele mele*.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 400)

„I-a fost tăiată limba trupului, dar limba harului a venit în gura fericitului. Trupul, silit fiind de cuțit şi-a pierdut mădularul lui, dar harul n-a îngăduit ca trupul să piardă, o dată cu limba, şi vocea. De aceea, ucenicii se bucurau de acum înainte de o învățătură mai duhovnicească; nu auzeau ca mai înainte o voce omenească, ci o voce dumnezeiască, duhovnicească, superioară firii noastre. Toți alergau sa o audă, de sus, îngerii, de jos, oamenii. Toți doreau să vadă o gură fără limbă şi să o audă grăind aşa. Şi era într-adevăr minunat şi nemaivăzut şi nemaiauzit ca o gură să grăiască fără să aibă limbă. Asta a adus diavolului multă ruşine, mucenicului multă slavă, iar ucenicilor, mare mângâiere şi temei de răbdare.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 401)

„Totul era cuprins de frică amară şi de înec. Împărații răvăşeau lumea mai cumplit ca viforul, tiranii aduceau peste oameni furtuni înfricoşătoare, scaunele conducătorilor erau mereu în mişcare, judecătorii cereau să fie tăgăduit Hristos, legiuitorii amenințau cu pedepse amare. Bărbații erau târâți să jertfească demonilor, iar femeile erau duse cu sila la capiştile cele nelegiuite. Spre această nebunie erau târâte şi fecioarele; preoții erau dați morții şi surghiunului, iar credincioşii, izgoniți din curțile cele sfinte.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 405)

„Vrei să spui că chinurile au fost dureroase şi groaznice? Da, e drept dar au ținut o clipă, pe când odihna de pe urma chinurilor ține veacuri fără de moarte. Dar, mai bine spus, chinurile nu au fost dureroase nici chiar o clipită de vreme pentru mucenici, căci ei priveau la bunătățile cele viitoare şi aveau ochii ațintiți la împărțitorul de răsplăți. Iată, Fericitul Ştefan nu vedea ploaia de pietre, pentru că se uita la Hristos cu ochii credinței (Fapte 7, 55-58); în loc de pietre, număra răsplățile şi cununile.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 450)

„Te rog să te uiți la viclenia diavolului. Pe unii sfinți diavolul i-a pus în tingiri, pe alții i-a aruncat în căldări, care ardeau mai tare ca focul; unora le-a scrijelit coastele, pe alții i-a înecat în mare; pe unii i-a dat fiarelor sălbatice, pe alții i-a băgat în cuptor; unora le-a desfăcut încheieturile oaselor, pe alții i-a jupuit de vii; pe unii i-a pus pe jăratec cu trupurile pline de sânge, că scânteile ce săreau pe răni muşcau din răni mai crud decât o fiară sălbatică; pentru alții născocea alte cazne mai grozave.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 490)

„Au fost băgați în ocne, unde trebuiau să sape ca să scoată arama, ei, care erau mai de preț şi decât aurul cel material, şi decât cel nematerial, pe care-l sapă şi-l scot la iveală nu mâini de ocnaşi, ci îl află râvna unor bărbați credincioşi. Munceau în ocne ei, care erau plini de mii şi mii de bogății. Ce viață e mai amară şi mai plină de chin ca viața din ocnă? Dar mucenicii cei osândiți la ocnă vedeau că se împlinesc cu ei istorisirile despre acei mari bărbați, despre acei sfinți, despre care Pavel spune: *Au pribegit în piei de oaie şi în piei de capră, lipsiți, strâmtorări, chinuiți, ei, de care lumea nu era vrednică; rătăcind în pustii, în munți, în peşteri, în crăpăturile pământului* (Evr., 11, 37, 38). Acestea s-au petrecut şi în vremea noastră.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 514)

„Şi după cum oțelul lovit nu cedează, nici nu se înmoaie, ci fierul care îl loveşte se strică, tot aşa şi cu sufletele sfinților: erau muncite cu atâtea cazne, dar ele nu sufereau nimic, dimpotrivă, sfărâmau puterea celor ce le chinuiau şi-i făceau să plece biruiți în mod ruşinos din lupte, după multe şi nesuferite răni. Îi legau pe mucenici la stâlp, le găureau

coastele, tăiau brazde adânci în trupurile lor, ca şi cum n-ar fi spintecat trupuri, ci ar fi arat pământul. Puteai vedea pântece deschise, coaste desfăcute, piepturi sfâşiate. Şi fiarele acelea setoase de sânge nu-şi opreau aici nebunia lor, ci-i coborau de pe stâlp şi-i întindeau deasupra cărbunilor aprinşi pe grătare de fier. Puteai vedea iarăşi privelişti mai crâncene decât cele dinainte: două feluri de picături curgeau din trupurile lor, unele din sângele ce curgea, altele din cărnurile ce se topeau; iar sfinţii se uitau cu plăcere la cele ce se întâmplau, ca şi cum ar fi stat pe trandafiri, nu pe cărbuni aprinşi." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 527)

„Că n-au luptat pentru adevăr aşa de mântuială, ci au rezistat silniciei aprige şi de neîndurat a diavolului cu atâta statornicie şi cu atât curaj ca şi cum ar fi luptat în trupuri de piatră şi de fier, nu cu trupuri stricăcioase şi muritoare, ca şi cum de aici, de pe pământ, s-ar fi schimbat într-o fire nepătimitoare şi nemuritoare, care nu se pleacă nevoilor amare şi dureroase ale trupului. Ca nişte fiare sălbatice, crude şi nemiloase, călăii, înconjurându-le trupurile, le găureau coastele, le strujeau cărnurile, le descopereau şi le lăsău oasele goale! Nimic nu punea stavilă cruzimii şi neomeniei lor. Iar când ajungeau la măruntaiele lor, când intrau până în adâncul trupurilor lor, şi nu găseau comoara credinţei aflată în ei, ca să o jefuiască, atunci păţeau ce păţesc cei ce asediază capitala unui imperiu, plină de multe bogăţii şi cu destule comori în ea, care, după ce dărâmă zidurile ei şi intră în vistieriile cu bani, sparg uşile, sfărâmă zăvoarele, sapă duşumeaua şi caută peste tot, dar pentru că nu pot găsi bogăţia ei, pleacă cu mâinile goale. Aşa sunt avuţiile sufletului. Nu sunt trădate de suferinţele trupului, când sufletul le ţine cu străşnicie. Chiar de i-ar săpa pieptul şi i-ar tăia în bucăţi inima, sufletul nu va da comoara ce i-a fost încredinţată odată de credinţă. Asta este fapta harului lui Dumnezeu Care chiverniseşte totul, Care poate săvârşi lucruri minunate şi în trupurile slabe." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 511-512)

„Dar luptele lor nu s-au mărginit numai la cazne, nici nu şi-au sfârşit aici drumul, ci au mers mai departe, pentru că demonul cel viclean nădăjduia că, prin adaos de pedepse, are să-i îngenuncheze pe atleţi, iar iubitorul de oameni Dumnezeu îngăduia şi nu-l împiedica.

Asta pentru ca să fie arătată tuturor mai lămurit şi nebunia necredincioşilor, şi să li se împletească şi mucenicilor cununi mai frumoase şi mai multe.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 512)

MARTIRIUL (persecutorii)

„Atât au câştigat împărații din lupta lor împotriva noastră, că au căpătat faima de sălbatici. Purtându-se, din pricina mâniei lor împotriva mucenicilor, cu cruzime față de neamul omenesc, nu şi-au mai dat seama că se acoperă de ocări! Iar filosofi şi retori vestiți, care se bucurau de multă trecere între oameni, unii din pricina înțelepciunii lor, iar alții din pricina talentului lor oratoric, au ajuns de râs după ce s-au pornit la luptă împotriva noastră; s-a văzut că nu se deosebesc întru nimic de copiii care îndrugă poveşti şi minciuni. Dintre atâtea neamuri şi popoare, aceşti filosofi şi retori n-au putut convinge nu pe un înțelept, nu pe un neînțelept, nu pe un bărbat nu pe o femeie, dar nici pe un copilaş; dar atât de mare este batjocura celor scrise de ei, că demult au dispărut cărțile lor, iar cele mai multe au pierit de cum au apărut. Iar dacă se mai găseşte păstrată ici-colo câte una, ai să vezi că acestea s-au păstrat tocmai de creştini. Atât de puțin ne temem ca ar putea să ne pricinuiască vreo pagubă atacurile lor. Aşa că noi râdem de strădania zadarnică a vicleşugurilor lor.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 304)

MARTIRIUL (Hristos – tăria martirilor Săi)

„N-a tulburat-o pe fericita aceea nici spaima de ostaşii ce stăteau la uşă, nici scurtimea timpului, nici singurătatea în care se găsea ea, cea atacată, nici că era numai ea în casă, nimic din acestea; ci, ca şi cum s-ar fi găsit între prieteni şi cunoscuți, aşa le făcea pe toate, fără temere. Şi pe bună dreptate. Că nu era singură înlăuntru, ci avea sfătuitor pe Iisus. Acela era alături de ea, Acela Se atingea de inima ei, Acela îi întărea sufletul, numai Acela îi alunga frica. Dar pe acestea Iisus nu le făcea fără pricină, ci pentru că mucenica se făcuse mai întâi vrednică de ajutorul Aceluia.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 364)

„Aşa sunt faptele de vitejie ale sufletului sfinților! Nu pot fi luate, nu pot fi biruite! Sunt aşezate în bărbăția sufletului lor, ca într-un loc ce nu poate fi jefuit; ochii tiranilor nu le văd, mâinile călăilor nu le pot răpi; de ar găuri inima sfinților, locul unde se află mai cu seamă bărbăția sufletului lor, de le-ar tăia-o în bucăți, mii, nici atunci nu le pot lua bogăția, dimpotrivă, o fac şi mai mare. Pricina este Dumnezeu, Care locuieşte în sufletele lor, în astfel de suflete. Iar pe Dumnezeu e cu neputință să-L învingă cel ce se luptă cu El, ci trebuie neapărat să plece ruşinat şi să fie biruit cu ruşine.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 481)

„Harul lui Dumnezeu era alături de atlet, îl încuraja şi-i întărea slăbiciunea firii.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 492)

„Cu cât se veştejea mai mult mâna mucenicului, cu atât voința îi era mai înflăcărată, întrecea în strălucire chiar jăratecul cărbunilor, scânteia mai tare decât cărbunii. Că ardea înlăuntrul lui focul cel duhovnicesc, care-i cu mult mai înflăcărat decât focul acesta material. De asta mucenicul nu simțea văpaia aceasta din afară, pentru că înlăuntrul lui ardea focul cel tare arzător şi cu vâlvătăi al dragostei de Hristos.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 493)

„Hristos, Care trăieşte şi lucrează în sufletele mucenicilor.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 500)

MARTIRIUL (atitudinea martirilor în fața morții)

„*Dar,* zici tu, *şi printre dânşii au fost mulți cari au disprețuit moartea*. Şi cine sunt aceia, spune-mi? Poate cel ce a băut otrava[275]? Dar de voieşti, eu pot să-ți arăt mii de aceştia în Biserica lui Hristos. Când prigoana se ridica asupra lor, dacă ar fi trebuit cu toții să bea otravă şi să moară pentru Hristos,

[275] Adică filosoful Socrate.

cu toții ar fi făcut-o, şi toți ar fi fost mai strălucit decât acela. De altfel, acel [Socrat] nefiind stăpân pe sine ca să bea sau să nu bea, a băut; cu voie sau fără de voie el trebuia să pătimească acestea, ceea ce nu a fost faptul vreunei bărbății, ci a silirii. Chiar şi tâlharii şi ucigătorii, în urma hotărârii judecătorilor au pătimit poate şi mai grozave decât acela. Printre noi este însă cu totul dimpotrivă, căci mucenicii n-au suferit fără de voia lor, ci cu buna lor voire, stăpâni fiind a pătimi sau nu, şi deci au arătat o bărbăție mai tare decât orice diamant. Aşadar nu este nimic de mirare că acela a băut otrava, când nici nu era stăpân pe sine de a nu bea şi când ajunsese la cea mai înaintată bătrânețe – căci spunea că el era de şaptezeci de ani – când el disprețuia viața, dacă aceasta înseamnă a disprețui, ceea ce eu n-aş zice, şi cred că nimeni altul n-ar zice-o. Tu însă arată-mi pe cineva stând vitejeşte în cazne şi munci pentru buna-cinstire, precum eu ți-aş putea arăta mii şi mii de aceştia în lumea întreagă. Cine, fiindu-i smulse unghiile de la mâini şi de la picioare, a suferit cu bărbăție? Cine a răbdat cu vitejie, fiindu-i dezrădăcinate arterele? Cine a suferit cu vitejie, fiindu-i despărțit trupul de cap? Cine, fiindu-i oasele sfărâmate? Cine, fiind pus necontenit pe jăratic? Cine, fiind aruncat în căldarea cea de pe foc? Arată-mi de acestea. A muri cineva prin otravă este totuna cu cel ce doarme, căci această moarte se zice că este mai dulce decât somnul. Dacă însă au şi suferit oarecare munci, totuşi a pierit lauda lor, căci s-au prăpădit pentru nişte pricini urâcioase, unii pentru că vorbeau ascultătorilor de cele neîngăduite, alții fiindcă erau prinşi în fapte necinstite, şi alții iarăşi, nefiind vreo pricină binecuvântată, se predau singuri în zadar şi fără scop.

Nu însă tot aşa şi printre noi. Pentru aceea toate ale acelora au tăcut, pe când ale noastre înfloresc şi se împrăştie în fiecare zi. Ceea ce, cugetând Pavel, zicea *că ceea ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este.*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, pp. 38-39)

„*Dacă nişte prinşi de război şi robi şi tineri, au arătat înainte de har atât de mare filosofie,* spunea mucenicul, *de ce iertare am fi noi vrednici, când nu putem să săvârşim nici virtutea lor?*

Gândindu-se la toate acestea, sfântul râdea de viclenia diavolului, disprețuia şiretlicul lui şi nu se pleca înaintea celor pe care le vedea." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 291)

„Mucenicii călcau pe jăratec ca pe țărână, se uitau la mări şi la valuri ca la livezi înflorite, alergau spre tăişul săbiei ca la diademe şi cununi, şi-şi băteau joc de orice pedeapsă, nu numai prin aceea că o îndurau cu curaj, ci şi prin aceea că o primeau cu plăcere şi cu multă dragoste." (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 356)

„Cunoscut-ați în ziua aceea câte s-au pornit asupra noastră, arme, mânie de ostaşi şi foc mai mare, şi noi pe la curțile împărăteşti mergem şi ne-am făcut de toată minunea în toată lumea. Iar pentru darul lui Dumnezeu nici una din acelea nu ne-au îngrozit, pentru ce? Că nici una din răutățile acestea nu sunt amare, pentru că ce este rău în lume? Nimic; vei zice *moartea*, dar moartea nu este rău, căci curând mergem la adăpostirea cea fără de iarnă. Dar ce? Răpirea avuției? Gol am venit, gol mă voi duce. Dar ce? Scoaterea din pământul lui? Al Domnului este pământul şi plinirea lui. Dar ce este rău, necazul? *Bucurați-vă şi vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri, când vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră*. Pentru că, deşi mă duceam, nu era batjocorire aceea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 12)

MARTIRIUL (ostenelile martirilor sunt uşurate de nădejdea bunătăților viitoare)

„Dar ostenelile mucenicilor sunt uşurate nu numai de nădejdea celor viitoare, ci şi de rânduiala lor, anume că s-a rânduit ca necazul să fie înaintea tihnei pentru ca mucenicii, căutând la bunătățile viitoare, să nu sufere mult din pricina durerilor prezente. Tot aşa şi atleții, care se luptă cu pumnii, primesc loviturile cu dragă inimă, pentru că se uită la cunună, nu la dureri. La fel şi cei ce fac negoț pe mare: îndură mii şi mii de primejdii, lupte cumplite, făpturi sălbatice, se luptă cu hoții de mare; dar nu se gândesc la nici una din aceste primejdii, ci se uită la porturile care-i aşteaptă şi la bogăția ce au să o câştige în urma negustoriei lor. Tot aşa şi mucenicii, au suferit mii şi mii de rele, li s-a chinuit trupul cu fel de fel de cazne; dar nu se uitau la nici una din aceste suferințe, ci erau cu ochii țintă la cer şi la bunătățile de acolo. Cele împovărătoare şi dureroase prin firea lor ajung uşoare şi lesnicioase prin nădejdea bunătăților celor viitoare." (*Cuvânt de laudă*

la Sfântul Mucenic Iulian, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 478)

MARTIRIUL (martiriul pentru Hristos este desfătare, odihnă şi arvună a comorilor cereşti)

„Se desfăta sfântul cu bunele nădejdi şi se împodobea cu pricina nevoințelor sale, având îndestulătoare mângâiere prilejul luptelor sale, mai cu seamă că auzea în fiecare zi pe Pavel spunând: *În foame şi în sete, în frig şi în goliciune* (II Cor., 11, 27) şi iarăşi: *Până în ceasul de acum flămânzim şi însetăm; suntem goi şi suntem pălmuiți* (I Cor., 4, 11).” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 290)

„Aşa sunt cei îndrăgostiți! Primesc cu plăcere orice suferință pentru cei pe care îi iubesc; atunci par a-şi potoli pofta, când suferințele sunt mai cumplite.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 382-383)

„Mucenicul se asemăna cu o chitară, care, sub loviturile chinurilor scotea dulce cântare. Călăii stăteau în jurul lui şi-i zdrobeau trupul, dar el, fiind lovit, slobozea ca un instrument de aramă de pe buzele sale cântarea credinței; l-au atârnat pe lemn şi-l scrijeleau, dar el îmbrățişa lemnul ca pe pomul vieții; au sfârtecat obrajii dreptului cum îi sfârtecaseră şi coastele, dar el cuvânta cu măiestrie ca şi cum ar fi dobândit mai multe guri şi făcea de ruşine pe vrăjmaş prin această străină înfrângere.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 406)

MARTIRIUL (prigoana împotriva creştinilor a vădit cete întregi de mucenici)

....

„Prigonitorii s-au aruncat cu furie oarbă împotriva creştinilor. Şi totuşi, toată ura lor, toată uneltirea, toată sălbăticia au pierit mai uşor decât o pânză de păianjen, s-au destrămat mai repede decât fumul, s-au împrăştiat mai degrabă decât praful. Prigoana lor împotriva creştinilor a avut ca rezultat

vădirea unei întregi cete de mucenici. Astfel Biserica s-a îmbogăţit cu aceste comori vii şi nemuritoare care, nu numai în timpul vieţii lor sfinte, ci şi după adormirea lor, ne-au dăruit tuturor din belşug atâtea binefaceri cereşti." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 14)

MARTIRIUL („sângele martirilor – sămânţa creştinilor")

„După cum plantele cresc când sunt lovite de picăturile de ploaie, tot astfel şi credinţa noastră înflorea mai mult când era lovită, se lăţea mai mult când era strâmtorată. De obicei, stropirea cu apă nu face atât de pline de verdeaţă grădinile, cât de pline de credincioşi au ajuns Bisericile stropite cu sângele mucenicilor." (*Omilie de laudă la Sfinţii Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 356)

„Cei mai mulţi dintre împăraţii păgâni au aruncat pe creştini în adâncuri, în foc, în prăpăstii, în mare, i-au dat furiei fiarelor sălbatice, i-au supus la fel de fel de chinuri şi munci, căutau cu orice chip să nimicească credinţa din sufletul lor, dar n-au reuşit; dimpotrivă, au plecat ruşinaţi. Cu cât creştinii erau tăiaţi în număr mai mare, cu atât credinţa creştea." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 500)

MARTIRIUL (nu numai moartea mucenicească face pe mucenic, ci şi gândul şi voinţa)

„Nu numai moartea mucenicească face pe mucenic, ci şi voinţa. Cununa de mucenic e împletită adeseori nu numai de felul sfârşitului vieţii, ci şi de gând şi de voinţă. Definiţia aceasta a muceniciei n-o dau eu, ci Pavel, care grăieşte aşa: *În fiecare zi mor* (I Cor., 15, 31).

- Cum mori, Pavele, în fiecare zi? Cum e cu putinţă ca un trup muritor să moară de nenumărate ori?

- Prin voinţă, răspunde Pavel, şi prin aceea că eşti gata totdeauna de moarte!

Dumnezeu a grăit la fel. Avraam nu şi-a mânjit cuţitul în sânge, n-a înroşit jertfelnicul, n-a jertfit pe Isaac; cu toate astea a adus jertfă desăvârşită.

- Cine a spus asta?

- Dumnezeu, Care i-a primit jertfa! *N-ai cruțat pe fiul tău cel iubit, pentru Mine* (Fac., 22, 12) i-a spus Dumnezeu lui Avraam.

- Cum spune că nu l-a cruțat, când l-a lăsat în viață pe fiul său şi l-a coborât nevătămat de pe munte?

- Eu nu judec jertfele, spune Dumnezeu, după chipul cum se săvârşesc, ci după voința celor ce sunt gata să jertfească sau să se jertfească! Mâna n-a junghiat, dar a junghiat voința!" (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 388-389)

MARTIRIUL (măreția martiriului)

„Ce poate fi asemenea, spune-mi, cu a fi bătut pentru Hristos, cu a vorbi cu Dumnezeu şi a fi mai puternic decât toți, a birui pe cei ce te prigonesc, a fi nebiruit de o lume întreagă, şi de aici a aştepta atâtea bunătăți, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit? Ce poate fi deopotrivă cu a fi necăjit pentru buna cinstire, a primi mii de mângâieri de la Dumnezeu, a scăpa de atâtea păcate, a te învrednici de Duhul Sfânt, de sfințenie şi dreptate, şi de nimeni a nu te teme şi înfricoşa, ba încă a te arăta mai strălucit decât toți în însuşi faptul că te primejduieşti?!" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, pp. 10-11)

MARTIRIUL (exortație la martiriu)

„Viața creştinului trebuie a fi încărcată de sânge, de sânge însă, nu ca să se verse sângele străin, ci a fi cineva gata de a-şi vărsa sângele său. Cu atâta bunăvoință deci noi ne vărsăm sângele nostru, când aceasta o facem pentru Hristos, cu câtă bunăvoință ar vărsa cineva apă, (căci apă este sângele care circulă primprejurul trupului), şi cu atâta uşurință ne dezbrăcăm de trup, cu câtă uşurință ne dezbrăcăm de haine. Aceasta se întâmplă însă, dacă nu suntem legați cu averi, cu case; dacă nu atârnăm de dragostea celor de față." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 109)

„Oare nu doriți acum mucenicia? Oare nu suferiți acum că nu mai este vreme de mucenicie? Dar să ne exercităm ca pentru vreme de mucenicie. Au disprețuit aceia viața? Disprețuieşte şi tu plăcerea! Au aruncat aceia trupurile în foc? Aruncă şi tu acum averile în mâinile

săracilor! Au călcat aceia pe jăratec? Stinge şi tu flacăra poftei! Da, e greu, dar şi cu câştig! Nu te uita la greutățile din față, ci la bunătățile viitoare! Nu la greutățile din față, ci la bunătățile nădăjduite! Nu la suferințe, ci la premii! Nu la osteneli, ci la cununi! Nu la sudori, ci la răsplăți! Nu la dureri, ci la răsplata durerilor! Nu la focul care arde, ci la împărăția care stă înainte! Nu la călăii care stau în jur, ci la Hristos, Care încununează." (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 530)

MARTIRIUL (răsplata martirilor de la Hristos Domnul)

„Dacă noi de la viață mergem la moarte, apoi şi El de la moarte ne va duce pe noi la viață." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 94)

„Dacă murim pentru Împăratul îngerilor, vom lua înapoi trupurile cu mai multă slavă, vom fi cu mai multă strălucire şi vom primi cu mult mai multe răsplăți, cu mult mai multe cununi decât chinurile îndurate." (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 359)

„Îngerii o înconjurau, arhanghelii toți o cinsteau, şi Hristos era de față. Dacă stăpânii petrec până la mormânt pe slugile lor vrednice răposate şi nu se ruşinează, cu mult mai mult Hristos nu S-a ruşinat să cinstească cu venirea Sa pe aceea care şi-a dat sufletul pentru El şi a înfruntat o primejdie atât de mare." (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 366)

„Dacă atât de mari sunt cinstirile date pe pământ mucenicilor, cât de frumoase sunt cununile ce se împletesc pe sfintele lor capete în cer, după plecarea lor de aici! Dacă înainte de înviere atât de mare le este slava, cât de mare le va fi strălucirea după înviere! Dacă de la cei împreună cu ei robi se bucură de atâtea slujbe de laude, câtă dragoste nu vor avea din partea Stăpânului! Dacă noi, care suntem răi, ştim să cinstim şi să ne minunăm atât de cei dimpreună cu noi robi, care au făcut fapte mari, pentru că au luptat pentru Hristos, cu cât mai mult Tatăl nostru Cel ceresc va da mii şi mii de bunătăți celor ce-au pătimit

pentru El! Că este darnic şi iubitor de oameni.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 476)

„Dacă S-a răstignit şi Şi-a vărsat sângele pentru cei ce L-au răstignit, ce nu va face pentru cei ce şi-au vărsat sângele lor pentru a-L mărturisi pe El? Dacă atât a iubit pe cei ce-L urau şi fugeau de El, încât a murit pentru ei, cu ce dragoste, cu ce cinste nu va primi pe cei ce L-au iubit în cea mai mare măsură? Că *dragoste mai mare decât aceasta, ca cineva să-şi pună sufletul său pentru prietenii lui, nimeni nu are* (Ioan 15, 13). Atleţii de la luptele din stadion luptă, învíng, sunt strigaţi şi încununaţi în acelaşi stadion; cu atleţii credinţei nu-i aşa: ei au luptat în veacul de acum şi sunt încununaţi în veacul viitor; au luptat aici cu pumnii cu diavolul şi au învins, dar sunt strigaţi dincolo.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 476-477)

„Ostenelile sunt partea veacului acestuia scurt şi trecător, iar cununile, păstrate pentru cei fără de bătrâneţe şi fără de moarte; pentru ca povara ostenelilor să fie scurtă, scurtându-se o dată cu scurtimea timpului, iar desfătarea şi bucuria cununilor să dăinuiască veşnic şi fără de sfârşit, prelungindu-se împreună cu veşnicia veacurilor acelora fără de număr. Deci Dumnezeu, voind să-i cinstească pe mucenici mai mult, a amânat darul. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să se şi bucure cu o bucurie deplină.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 477)

„Măreţia bunătăţilor gătite mucenicilor depăşeşte mintea şi cuvântul. Ci, atât cât eu pot să spun şi voi să auziţi, voi încerca să înfăţişez slab, slab de tot, fericirea pe care au dobândit-o acolo mucenicii. Bine o vor şti numai aceia care se vor bucura şi ei de acea fericire.

Mucenicii suferă aceste cumplite şi de neîndurat munci într-o clipită, dar după ieşirea de aici se urcă la ceruri; îngerii merg înaintea lor, iar arhanghelii îi urmează. Nu se ruşinează de cei împreună-robi, ci voiesc să facă totul pentru ei, pentru că şi mucenicii au voit să facă totul pentru Stăpânul lor, Hristos. Când mucenicii se urcă la cer, toate acele sfinte puteri aleargă întru întâmpinarea lor. Dacă la venirea unor atleţi străini în oraş se revarsă din toate părţile poporul şi-i înconjură ca să vadă robusteţea mădularelor lor, cu mult mai mult la urcarea în

ceruri a atleților credinței aleargă îngerii; toate puterile cele de sus se revarsă de pretutindeni, ca să vadă rănile mucenicilor, şi-i primesc pe toți şi-i îmbrățişează cu plăcere ca pe nişte eroi care se întorc din război şi de la bătălie cu multe trofee şi victorii. Apoi îi duc, cu suită mare, la împăratul cerurilor, la tronul cel plin de multă slavă, unde sunt Heruvimii şi Serafimii. După ce ajung acolo şi se închină Celui ce stă pe tron (Isaia 6, 1), li se face de către Stăpânul o primire mai măreață decât le-o făcuseră cei asemenea cu ei robi. Stăpânul nu-i primeşte ca pe robi - deşi şi aceasta ar fi o nespusă cinste, căreia nu-i poți găsi egal -, ci ca pe prieteni ai Lui. *Voi sunteți prietenii Mei* (Ioan 15, 14), le spune El. Şi pe bună dreptate, că tot El a spus: *Mai mare dragoste ca aceasta nu are, ca să-şi pună cineva sufletul pentru prietenii lui*. Aşadar, pentru că mucenicii au dat dovadă de cea mai mare dragoste, Stăpânul îi primeşte, iar ei se bucură de slava aceea, se prind în cetele de dănțuitori, iau parte la cântările cele tainice. Dacă, pe când erau în trup, se prindeau în ceata aceea de dănțuitori în timpul împărtăşirii cu Sfintele Taine, şi cântau împreună cu Heruvimii cântarea cea întreit sfântă, după cum voi cei inițiați ştiți, cu mult mai mult acum, când sunt dănțuitori împreună cu îngerii, iau parte cu multă îndrăznire la bucuria aceea.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 530)

„Nu este ceva mai fericit decât sufletul care a fost învrednicit să sufere pentru Hristos vreuna dintre suferințele ce ni se par groaznice şi cu neputință de îndurat. Sfinții mucenici credeau că s-au mutat în cer şi că dănțuiesc cu îngerii.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 513)

„... pe tot cuprinsul Greciei sunt proslăviți ca salvatori şi apărători ai patriei cei care n-au adus alt folos concetățenilor lor decât că au murit în război luptând pentru apărarea patriei? Prin urmare, dacă nişte păgâni, care n-au avut deloc idei sănătoase, au putut să se gândească la aceasta, adică de a slăvi cu multă cinste pe cei care au murit pentru a-i apăra, fără să mai facă vreo altă faptă bună, cu atât mai mult va face Hristos asta, El care răsplăteşte cu daruri mult mai mari pe cei care-şi pun viața în primejdie pentru El. Hristos dă multă plată nu numai celor care au suferit persecuțiile, nu numai celor care au fost răniți, închişi, ucişi şi junghiați pentru numele Lui, ci chiar

şi acelora care doar au suferit ocări şi cuvinte insultătoare. Hristos a spus: *Fericiți veți fi când vă vor urî pe voi oamenii şi când vă vor alunga şi vă vor ocări şi vor lepăda numele vostru ca un rău din pricina Fiului Domnului; bucurați-vă în ziua aceea şi săltați căci, iată, plata voastră multă este în ceruri* (Luca 6, 22-23)." (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 192)

MARTIRIUL (cinstirea martirilor)

„Nu înceta de a sluji pe mucenici, nu numai prin zidiri de biserici strălucitoare, nici numai prin dese prăznuiri, ci şi într-un chip mai bun decât acestea.

- În care chip?

- A dus aceeaşi viață ca mucenicii, a râvnit vitejia lor, a păstrat în El, după putere, în toate faptele lui, icoana mucenicilor. Iată! Şi-au dat aceia trupurile spre junghiere? Şi-a omorât şi el mădularele trupului, mădularele cele de pe pământ. Au stat aceia înaintea flăcării focului? A atins şi el flacăra faptei. Au luptat aceia cu dinții fiarelor sălbatice? Dar şi el a adormit cea mai cumplită dintre patimile omeneşti, mânia." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Vavila*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 299)

„Care cuvântător va putea împleti după vrednicie cununi virtuților tale? Ai primit de la fire limbă, dar tu ai crescut-o ca să ajungă muceniță! Ai primit gură ca să fie pavăză limbii, dar tu ai făcut din gură altar limbii. Ai primit pană pentru grai, dar când ți s-a tăiat, ai arătat-o spic cu rod bogat. Ai primit limbă, slujitoare graiului, dar tu ai jertfit-o lui Hristos, oaie fără de prihană. Cu ce nume potrivit să-ți cinstesc limba? Cu ce nume să ți-o împodobesc?" (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 407)

„Nu fac cetele stelelor atât de strălucitor cerul cât de strălucitor făcea sângele rănilor trupul mucenicului. Şi ca să vedeți că rănile mucenicului sunt mai strălucitoare decât stelele aşezate pe cer, ascultați!

La cer şi la stele privesc şi oamenii, şi demonii, dar la rănile sfântului acestuia, numai oamenii credincioşi; demonii nu îndrăznesc să se uite, şi chiar de încearcă să se uite, îndată li se orbesc privirile şi fug

pentru că nu pot suferi strălucirea cea de acolo.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 480)

„Să nu ne mărginim numai să venim la mucenici, ci să-i şi imităm pe mucenici. Cinsteşti pe mucenici nu numai când te duci la raclele lor, ci, înainte de asta, când calci pe urma bărbăţiei lor.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 483)

„În lucrurile cele pământeşti, oamenii urcaţi la mari demnităţi nu vor nicicând să vadă pe alţi oameni părtaşi înaltei lor dregătorii, căci invidia le curmă dragostea; în lucrurile cele duhovniceşti însă, nu-i aşa, ci cu totul dimpotrivă: mucenicii, atunci mai cu seamă, simt cinstea ce o au, când văd că cei împreună cu ei robi, adică oamenii, ajung părtaşi bunătăţilor lor. Prin urmare, de vrei să lauzi pe mucenici, imită pe mucenici! De vrei să cinsteşti cu cuvinte de laudă pe atleţii credinţei, râvneşte osteneala lor! Asta le va face mucenicilor tot atâta bucurie cât şi faptele lor mari. Şi ca să afli că mucenicii atunci mai cu seamă simt bunătăţile lor, când ne văd pe noi întăriţi în credinţă şi în fapte bune, şi că socot lucrul acesta cea mai mare cinste adusă lor, ascultă ce spune Pavel: *Atunci trăim, când staţi tari în Domnul* (I Tes., 3, 8). Înainte de Pavel, şi Moise spunea lui Dumnezeu: *Dacă le ierţi lor păcatul iartă-l! Dar dacă nu, şterge-mă şi pe mine din cartea pe care ai scris-o* (Ieş., 32, 32). *Nu simt,* spune el, *cinstea cea de sus din pricina nenorocirii poporului meu!* Obştea credincioşilor e un trup. Ce folos de cap că e încununat când picioarele sunt pedepsite?” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 488)

„Oasele lor au fost mistuite, dar pomenirea lor ajunge în fiecare zi mai proaspătă. După cum e cu neputinţă ca soarele să se stingă, tot aşa şi pomenirea mucenicilor. (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 515)

„Mucenicului nu i se măreşte slava prin venirea multora, ci voi căpătaţi mai multă binecuvântare venind la mucenic. După cum cel ce se uită la soare nu face astrul mai strălucitor, ci-şi luminează privirile proprii, tot aşa şi cel ce cinsteşte pe mucenic, nu-l face mai strălucitor cu asta, ci el primeşte de la mucenic binecuvântarea luminii.” (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 516)

MARTIRIUL (despre lauda adusă sfinţilor mucenici)

„Cu o singură limbă nu-i cu putinţă să lauzi pe toţi sfinţii mucenici. Dar chiar dacă aş avea nenumărate guri şi tot atâtea limbi, tot nu i-aş putea lăuda după cuviinţă. Simţământul acesta îl încerc şi când am în faţă-mi faptele de vitejie ale acestor şapte mucenici. Mă simt întocmai ca un om căruia îi e drag aurul şi stă la un izvor din care curge aurul pe şapte guri; încearcă să ia tot aurul ce se scurge; dar după multă şi nespusă osteneală, pleacă şi lasă cea mai mare parte întrucât nu a putut-o lua. Oricât ai lua dintr-un izvor, cea mai mare parte din bogăţia lui o laşi acolo! Ce să fac, dar? Să tac, pentru că nu pot să-i laud pe mucenici după vrednicie? Deloc! Mucenicii primesc aceste daruri de laude. Iar ei merg pe urmele Stăpânului lor când judecă pe cei ce le aduc daruri.” (*Omilia a II-a la Sfinţii Macabei*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 419)

MARTIRIUL (tabăra mucenicilor nu e cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri)

„Tabără şi oaste de mucenici, cu nimic mai prejos decât tabăra de îngeri pe care a văzut-o patriarhul Iacov (Fac., 32, 1-2), ci în întrecere cu ea şi egală ei. Da, numai cu numele se deosebesc mucenicii de îngeri; în fapte sunt uniţi, în cer locuiesc îngerii, dar şi mucenicii. Neîmbătrâniţi şi nemuritori sunt îngerii, dar mucenicii vor fi la fel. Vrei să-mi spui că îngerii sunt fără de trup? Şi ce-i cu asta? Chiar dacă au trup mucenicii, totuşi trupul lor e nemuritor. Dar, mai bine spus, chiar înainte de nemurire, moartea lui Hristos împodobeşte mai bine decât nemurirea trupurile lor. Nu-i atât de frumos cerul împodobit cu cete de stele, cât de frumoase sunt trupurile mucenicilor împodobite cu strălucit buchet de răni. Mucenicii sunt mai străluciţi tocmai pentru că au murit.

Au luat răsplățile înainte de nemurire, fiind încununați de moarte. *Micşoratu-l-ai cu puțin față de îngeri, cu slavă şi cu cinste l-ai încununat pe el* (Ps., 8,5; Evr., 2, 7), spune David despre firea obştească a oamenilor. Dar şi acest *puțin* l-a desființat când a venit Hristos, osândind cu moartea Sa, moartea. Dar eu nu susțin numai asta, ci şi aceea că acest cusur al morții a ajuns o însuşire. Că dacă n-ar fi fost muritori, n-ar fi ajuns mucenici. Deci, dacă nu era moarte, nu era nici cunună; dacă nu era săvârşire, nu era mucenicie." (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 525)

MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viața şi faptele lor)

„Conving mai mult (mucenicii – n.n.) decât predicatorii. Dacă, de pildă, eu îți spun că mucenicia n-are în ea nimic dureros, n-ai să mă crezi pe cuvânt. Că nu-i greu să filosofezi despre mucenicie. Mucenicul însă, nu are împotrivitor, căci vorbeşte prin viața şi faptele sale. După cum într-o baie, când bazinul este umplut cu apă caldă, nu îndrăzneşte nimeni să intre atâta vreme cât cei care stau pe marginea bazinului se îndeamnă doar cu cuvântul unul pe altul; căci cuvântul nu înduplecă pe nimeni să se coboare; dar când unul din ei întinde mâna în apă sau pune piciorul şi apoi intră cu curaj cu tot trupul, atunci el, prin tăcerea lui, înduplecă, mai mult decât cei care vorbesc, pe cei de pe margine să intre în apă, tot aşa şi cu mucenicii. Aici, în loc de bazinul cu apă, stă rugul de foc. Cei ce stau în jurul rugului nu vor fi înduplecați să se arunce în foc de-ar fi îndemnați cu mii şi mii de vorbe; dar când unul dintre mucenici îşi bagă în foc nu numai piciorul, nici numai mâna, ci tot trupul, atunci fapta lui e mai puternică decât orice îndemn şi sfat şi izgoneşte din sufletul celor din jur neliniştea şi teama." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 450-451)

MARTIRIUL (amintirea chinurilor, luptelor şi biruințelor mucenicilor este pentru noi izvor de virtute)

„De multe ori noi, predicatorii, nu vă plecăm atâta spre rugăciune, nici nu vă deşteptăm sufletele voastre, când în predicile noastre vă atragem luarea aminte, vă grăim cu frumosul, vă înfricoşăm

şi vă îndemnăm. Dar când vă duceți la biserica mucenicului, numai la vederea mormântului mucenicului, fără să vă predice cineva, dați drumul la multe izvoare de lacrimi şi sunteți fierbinți în rugăciuni. Şi doar mucenicul stă fără glas şi în adâncă tăcere. Cine ne mişcă, oare, cugetul, de ne face să scoatem ca dintr-un izvor şiroaie de lacrimi? Cine? Numai privirea mucenicului şi amintirea tuturor faptelor de vitejie săvârşite de el." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 451)

„Când ajungem la raclele mucenicilor, după ce am trecut pe lângă celelalte sicrie, gândul nostru ajunge mai înalt, sufletul nostru mai puternic, râvna noastră mai mare, credința mai fierbinte. Când ne gândim apoi la chinurile, la luptele, la răsplățile şi la cununile sfinților acestora, găsim iarăşi alt temei de şi mai mare smerenie. De-ai fi făcut fapte mari de tot, vei socoti că n-ai făcut nimic mare când pui față-n față virtutea ta cu luptele acelora, iar dacă n-ai făcut nici o faptă mare şi bună, nu-ți vei pierde nădejdea mântuirii, pentru că iei îndemn de la vitejia lor ca să-ți schimbi viața în viață de virtute, pentru că te gândeşti în tine însuți că poate ți se va întâmpla şi ție, învrednicit fiind de bunătatea lui Dumnezeu, să faci aceste salturi, să te sui dintr-o dată în cer şi să dobândeşti acea îndrăznire mare de tot. Şi pleci de aici, de lângă raclele mucenicilor, după ce ai filosofat acestea şi chiar altele mai mari decât acestea. Că moartea mucenicilor e imbold pentru credincioşi, îndrăznire pentru Biserici, întărirea creştinismului, surparea morții, dovada învierii, batjocura dracilor, învinuirea diavolului, învățătură de filosofie, îndemn pentru dispreţuirea lucrurilor din lumea aceasta, cale pentru dorirea bunătăților ce vor să fie, uşurare în nenorocirile ce vin peste noi, temei de răbdare, prilej de stăruință, rădăcină, izvor şi mamă a tuturor bunătăților." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 499)

„Foloase foarte mari putem avea de la mucenici şi pentru facerea de fapte bune şi pentru dispreţuirea lucrurilor din lumea aceasta. Când vezi că mucenicii au dispreţuit viața în întregimea ei, de-ai fi cel mai nesimțitor şi mai trândav om, gândul se înalță, îți bați joc de petreceri şi de distracții, dispreţuieşti banii şi doreşti petrecerea cea din ceruri. De eşti bolnav, pătimirile mucenicilor îți dau temei de mare răbdare. De te sugrumă sărăcia, de vine peste tine un alt necaz din cele mari, ai

îndestulătoare uşurare a tuturor necazurilor care te-au cuprins dacă te uiţi la grozăvia chinurilor suferite de aceia.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 502)

„După cum cei care vor să-şi facă frumoase casele, le împodobesc peste tot cu picturi strălucite, tot aşa şi noi să pictăm pe pereţii sufletului nostru muncile mucenicilor. Pictura aceea e fără folos, aceasta, însă, plină de câştig. Pictura asta n-are nevoie de bani, de cheltuieli, nici de meşteşugul artei! În locul tuturor acestora este de ajuns să ai tragere de inimă, cuget veghetor şi plin de vitejie! Cu astfel de cuget poţi zugrăvi în suflet muncile lor ca şi cum ai avea mâna cea mai îndemânatică.

Să zugrăvim, dar, în suflet pe cei întinşi pe jăratec, pe cei aruncaţi în căldări, pe cei înecaţi în mare, pe cei strujiti, pe cei traşi pe roată, pe cei aruncaţi în prăpastie, pe cei ce s-au luptat cu fiarele sălbatice, pe cei azvârliţi în gropi, pe toţi mucenicii, aşa cum fiecare şi-a sfârşit viaţa, ca, prin varietatea acestor picturi făcându-ne frumoasă casa sufletului nostru, să o facem locaş potrivit Împăratului cerurilor. De va vedea împăratul astfel de picturi în sufletul nostru, va veni cu Tatăl şi-Şi va face sălaş la noi împreună cu Sfântul Duh. Şi va fi atunci sufletul nostru casă împărătească! Nici un gând necugetat nu va mai putea călca în ea, pentru că amintirea mucenicilor, ca o pictură frumoasă, se va afla pururea în noi, slobozind multă strălucire, pentru că Dumnezeu, împăratul tuturora, va petrece necontenit în noi.” (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 531-532)

MARTIRIUL (gravarea pe lespedea inimilor noastre amintirea chinurilor răbdate de mucenici – folosul)

„Să punem în sufletele noastre pe toţi mucenicii, împreună cu tingirile în care au fost prăjiţi, cu căldările în care au fiert, cu toate celelalte pedepse! După cum pictorii curăţă adeseori tablourile înnegrite de fum, de funingine şi de vreme, fă şi tu tot aşa, iubite, cu amintirea sfinţilor mucenici! Când griji lumeşti te năpădesc şi-ţi înnegresc sufletul, şterge-l cu amintirea mucenicilor. De ai această amintire în sufletul tău, nu vei mai admira bogăţia, nu vei mai plânge

sărăcia, nu vei lăuda slava şi puterea, nu vei mai socoti nimic mare din cele omeneşti, din cele pline de veselie, nici de nesuferit ceva din cele pline de tristețe. Vei ajunge mai presus de toate acestea, având învățătură neîntreruptă de virtute contemplarea icoanei mucenicului." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 495-496)

„Irod a tăiat un cap, Ioan a fost decapitat. Cine este însă fericit de către toți? Cine e invidiat? Cine e proclamat? Cine e încununat? Cine e lăudat? Cine e elogiat? Cine e admirat? Cine mustră până azi? Oare unul nu strigă în fiecare biserică: *Nu-ți este îngăduit să o ai pe femeia lui Filip, fratele tău* (Mt., 14, 4), iar celălalt e înfierat şi după moarte pentru adulter, fărădelege şi îndrăzneală? Observă după cele spuse cât de mare e puterea celui legat şi cât de mare e neputința tiranului!

Fiindcă unul n-a putut să pună frâu unei singure limbi, ci suprimând-o a deschis în locul ei şi împreună cu ea mii de guri; iar celălalt s-a înfricoşat şi atunci îndată după înjunghiere – căci frica îi zdruncina atât de mult conştiința, încât a crezut că a înviat din morți şi făcea minuni –, şi acum şi în tot timpul şi toată lumea după aceea atât prin el însuşi, cât şi prin alții. Căci oricine citeşte această Evanghelie spune: *Nu-ți este îngăduit să o ai pe femeia lui Filip, fratele tău*, şi chiar fără Evanghelii, în adunări, tovărăşii, case, în piețe, peste tot, chiar şi dacă ai merge în țara perşilor, în India, în cea a maurilor şi în oricare pământ îl vede soarele, până în părțile lui cele mai de pe urmă, şi aici vei auzi acest glas şi vei vedea pe acel drept strigând şi acum cu glas răsunător şi demascând răutatea tiranului, netăcând vreodată şi fără ca mustrarea lui să se veştejească din cauza mulțimii timpului scurs.

Aşadar, cu ce a fost vătămat de sfârşitul său dreptul acela? Cu ce a fost vătămat de acea moarte violentă? Cu ce a fost vătămat de lanțuri? Cu ce a fost vătămat de închisoare? Pe câți din cei care au minte nu i-a îndreptat prin cele ce a spus, prin cele ce a pătimit, prin cele pe care le vesteşte şi acum şi care sunt aceleaşi cu cele pe care le vestea pe când era viu? Să nu spui deci: *De ce s-a îngăduit să moară?* Căci ceea ce s-a făcut nu era moarte, ci cunună, nu un sfârşit, ci începutul unei vieți mai bune. Învață să iubeşti înțelepciunea şi nu numai nu te va vătăma nimic din unele ca acestea, dar vei şi câştiga cele foarte mari." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XXII, 6-10, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* pp. 325-326)

MARTIRIUL (astăzi)

„Să-L urmăm pe Iisus Hristos şi să purtăm crucea Lui. Încă astăzi când nu este nici o persecuţie, totuşi avem în faţă o altfel de moarte. *Faceţi să moară mădularele omului pământesc care este în voi* (Col., 3, 5). Să ucidem dar pofta, mânia, invidia. Aceea este jertfa cea vie; este o jertfă care nu se reduce la cenuşă, care nu se risipeşte în fum, care n-are nevoie nici de lemne, nici de foc, nici de secure; focul şi securea le are în sine şi Duhul Sfânt este acesta. Slujiţi-vă de această secure pentru a tăia, pentru a înlătura tot ceea ce este străin şi în plus în inima voastră şi pentru a deschide urechile voastre care sunt astupate.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, p. 381)

„Dar ce să fac, zici tu, dacă astăzi nu mai este vreme de mucenicie? Ce spui? Nu este acum vreme de mucenicie? Dar niciodată vremea aceasta nu a lipsit, ci dacă suntem treji, pururea stă înaintea ochilor noştri. Nu numai spânzurarea pe cruce face pe cineva mucenic, că dacă ar fi aşa, apoi Iov ar fi lipsit de asemenea cununi, căci el n-a stat nici înaintea judecăţii, nici a auzit glasul judecătorului, nici a văzut pe călău, nici a fost spânzurat pe lemn, şi nici coastele i-au fost împunse. Şi cu toate acestea, a pătimit cu mult mai grele patimi decât mulţi dintre mucenici, căci şi glasurile acelor vestitori, ce veneau unul după altul, îl izbeau şi-l împungeau din toate părţile cu mult mai puternic decât gurile acelor viermi care-l rodeau din toate părţile. Aşadar, cum n-ar fi vrednic a fi numit mucenic acest sfânt bărbat? De o mie de ori, fireşte. Căci prin toate acestea el se şi lupta, se şi încununa, prin averile pierdute, prin fii, prin trup, prin femeie, prin prieteni, prin vrăjmaşi, prin casnici - căci şi aceştia îl defăimau în faţă - prin foame, prin visuri, prin scârbe de tot felul, prin putoarea ce ieşea dintr-însul. Pentru aceea tocmai am spus că el ar fi vrednic nu numai de un mucenic sau doi, ci şi de mii de mucenici.

Dimpreună cu cele spuse, apoi şi vremea însăşi îi dă lui dreptul la un adaos nu mic de cununi, precum, de pildă, că a pătimit toate acestea mai înainte de lege, mai înainte de har, iar relele ce căzuseră asupra lui de năprasnă, şi cu asupra de măsură chiar, s-au prelungit vreme îndelungată, deşi fieştecare din acele rele era prin sine însăşi de nesuferit, şi ceea ce se părea mai de suferit din toate acestea era pierderea averilor. Căci mulţi au suferit rane, însă n-au putut suferi pierderea averilor, ci au voit mai bine a fi chiar şi bătuţi pentru dânsele şi a pătimi mii de rele, mai vârtos decât a pierde ceva din ele; astfel că rana aceasta - pierderea averilor - li s-a părut cu mult mai mare. încât şi acesta este un alt fel de mucenicie, a purta cu bărbăţie pierderea

averilor. *Şi cum am putea suferi cu bărbăţie*?, zici tu. Când vei afla că vei câştiga mai mult decât ai pierdut, numai printr-o vorbă, prin vorba mulţumirii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, pp. 12-13)

„Dar noi nu mai suntem legaţi astăzi, şi nici că povăţuiesc la aceasta, fiindcă nu e timpul acum. Să nu-ţi legi mâinile, însă leagă-ţi cugetul. Sunt încă şi alte legături, şi cei ce nu le poartă pe acestea de aici le vor purta pe acelea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 94)

„Nu este acum prigonire sau persecuţie contra creştinilor, - şi fie ca niciodată să nu se mai întâmple - ci un altfel de război este: acela al poftei de bani, al pizmelor şi al altor patimi. Un asemenea război povestind Pavel zice: *Că nu ne este nouă lupta împotriva trupului şi sângelui* (Efes., 6, 12). Războiul acesta pururea ne stă înainte, şi de aceea voieşte ca noi pururea să fim înarmaţi (…) Căci mare este războiul purtat de limbă, mare cel purtat de ochi. Acest război deci, să-l cucerim.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 110)

„- Dar cum e cu putinţă, m-ai putea întreba, să imiţi acum pe mucenici? Acum nu-i timp de prigoană!

- Ştiu şi eu! Nu-i timp de prigoană, dar timp de mucenicie este! Nu-i timp de lupte muceniceşti, dar timp de cununi este! Nu te prigonesc oamenii, dar te prigonesc demonii! Nu te alungă tiranul, dar te alungă diavolul, un tiran mult mai cumplit ca toţi tiranii. Nu vezi cărbuni aprinşi înaintea ta, ci vezi aprinsă văpaia poftei. Au călcat aceia pe cărbuni aprinşi, calcă şi tu văpaia trupului! Au luptat aceia cu fiarele, înfrânează şi tu mânia, fiara cea sălbatică şi neîmblânzită! Au stat aceia nedoborâţi în faţa unor dureri de nesuferit, biruie şi tu gândurile cele păcătoase şi rele ce gâlgâie în inima ta! Aşa imiţi pe mucenici! *Acum nu avem de luptat cu sângele şi trupul, ci cu începătoriile, cu stăpâniile, cu stăpânitorii întunericului acestui veac, cu duhurile răutăţi*. Foc este pofta trupului, foc nestins şi continuu; este câine furios şi turbat; de mii şi mii de ori îl alungi, şi tot de atâtea ori sare la tine şi nu se depărtează! Cumplit e jarul cărbunilor, dar mai grozav e jarul poftei! Niciodată nu încetează războiul acesta! Niciodată nu ne dă răgaz în viaţa aceasta! Lupta e continuă pentru ca şi cununa să fie strălucită. De asta Pavel ne înarmează totdeauna, pentru că totdeauna e timp de război, pentru că totdeauna duşmanul veghează.”

(*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 488-489)

„... n-ar putea fi martiri numai aceia care au fost târâţi în tribunale, au primit porunca de a sacrifica şi neascultând-o au pătimit ce au pătimit, ci şi aceea ce au primit să sufere ceva pentru cele ce plac lui Dumnezeu; şi dacă cineva ar cerceta lucruri cu exactitate, ar găsi că aceştia din urmă sunt chiar mai mult martiri decât aceea.

Pentru că nu este acelaşi lucru ca, atunci când ţi se pune în faţă ruina şi pierzania sufletului, să primeşti şi să pătimeşti ceva ca să nu-ţi pierzi sufletul, sau să înduri aceeaşi pedeapsă pentru un lucru mai mic. Fiindcă nu numai cei care au fost înjunghiaţi, ci şi cei care s-au pregătit şi au ajuns gata pentru aceasta şi şi-au încins creştetul cu cununa martiriului...” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XIX, 3-4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 318)

„Avem şi noi de dus o luptă! Lupta împotriva poftelor firii! Nu se scoală acum împotriva noastră oamenii, ci se scoală poftele trupului. Nu ne poartă război tiranii şi împăraţii, ci ne poartă război mânia, dragostea de slavă deşartă, invidia, pofta de a vorbi de rău pe altul, şi celelalte mii şi mii de patimi sufleteşti. Am scăpat de încercările celelalte, să căutăm acum să le biruim pe acestea. De aceea v-am amintit de necazurile vremurilor acelora, pentru ca cel care îndură un necaz acum să ia de acolo uşurare; iar cel care n-are nici un necaz, pentru că nu are de luptat împotriva primejdiilor acelora, să lupte, cu râvnă mare, împotriva gândurilor păcătoase.” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 301)

MASA (agapele frăţeşti)

„După împărtăşirea cu Sfintele Taine, toţi se strângeau la un loc şi mâncau de obşte cu toţii, cei bogaţi aducând bucatele, iar cei flămânzi şi care nu aveau nimic fiind chemaţi de cei dintâi, şi astfel cu toţii mâncau la un loc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 281)

„Aşa judecau aceia (creştinii din epoca primară a creştinismului – n.n.)! Se despărţeau de toate averile lor, şi fapta lor bună era îndoită: ogoiau şi sărăcia celor nevoiaşi, şi îşi înmulţeau şi averile, punându-le la loc sigur, pentru că mutau comorile lor în cer. Din pricina acestei legi şi a acestui obicei s-a născut atunci în biserici o minunată obişnuinţă: după ascultarea predicii, după rugăciune şi după împărtăşirea cu Sfintele Taine, credincioşii erau cu toţii la un loc; la terminarea slujbei nu plecau îndată acasă, ci cei bogaţi şi cu dare de mână aduceau de acasă mâncare, îi chemau pe săraci şi făceau mese comune, prânzuri comune, ospeţe comune chiar în biserică. Astfel, datorită şi şederii împreună la masă, şi a evlaviei locului, dragostea dintre ei se întărea şi mai mult, şi mare le era bucuria, şi mare şi folosul. Săracii se bucurau de neasemuită uşurare, iar bogaţii, de dragoste şi din partea celor hrăniţi, şi din partea Domnului, de dragul Căruia dădeau aceste agape. După ce culegeau mult har şi mulţumire, se duceau acasă. De aici se năşteau nenumărate bunătăţi, şi aşa prietenia dintre credincioşi ajungea tot mai fierbinte cu fiecare slujbă, pentru că se uneau în atâta dragoste cei ce făceau binefaceri cu cei ce primeau binefacerile.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercaţi>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 241)

MASA (cumpătarea la masă)

„Ceea ce hrăneşte pe cineva este mulţumirea cu puţin, sau cumpătarea, care poate contribui şi la mistuirea grabnică a mâncărilor introduse, iar ceea ce este mai mult decât necesar, nu numai că nu hrăneşte, ci încă şi vatămă trupul (…) Voieşti a-ţi hrăni trupul? Dă la o parte ceea ce este de prisos, dă trupului strictul necesar, şi pe care poate a mistui; nu-l împovăra, ca să nu-l scufunzi. Strictul necesar este şi hrană şi plăcere, şi nimic nu face mai mare plăcere, ca atunci când mâncările sunt bine mistuite; nimic nu ajută mai mult la sănătate, nimic la agerimea simţămintelor, nimic la alungarea bolilor precum cumpătarea în mâncare. Cumpătarea este şi hrană şi plăcere şi sănătate, iar ce este mai mult, devine spre vătămare, spre dezgust şi boală.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIX, pp. 348-349)

„Căci nimic nu lucrează atât de multă plăcere şi sănătate ca faptul de a te atinge de cele puse înainte fiind flămând şi însetat şi de a cunoaşte drept săturare numai nevoia, de a nu depăşi marginile ei şi de a nu impune trupului o povară mai mare decât puterea lui.

Iar dacă nu crezi în cuvântul meu uită-te la trupurile şi al sufletul fiecăruia. Oare la cei care au regim moderat – şi să nu-mi vorbeşti de ceea ce se întâmplă arareori, în cazul în care unii ar fi neputincioşi dintr-o altă împrejurare, ci judecând după cele ce se întâmplă mereu şi necontenit – trupurile celor ce mănâncă cu moderație nu sunt oare sănătoase, iar simțurile limpezi, fiecare împlinindu-şi nevoia cu multă uşurință, în timp ce ale acelora sunt moleşite, mai moi decât ceara şi asediate de roi de boli? Fiindcă îi năpădesc de grabă podagrele, un tremur înainte de vreme, o bătrânețe prematură, dureri de cap, dilatări şi disfuncții ale stomacului şi pierderea poftei de mâncare şi au nevoie necontenit de medici, de leacuri continui şi de îngrijire zilnică. Sunt deci acestea o plăcere?, spune-mi! Şi cine dintre cei ce ştiu ce este plăcerea ar putea spune aceasta? Căci plăcerea are loc atunci când te desfeți pentru că dorinței îi premerge o dorință, căci dacă există desfătare dar dorința nu se arată nicăieri cele ale plăcerii trec şi dispar. De aceea bolnavii, chiar atunci când le sunt puse înainte mâncăruri căutate, făcându-li-se greață şi părând deranjați, sunt dezgustați de ele fiindcă n-au dorință care face desfătarea mai plăcută. Fiindcă nu natura mâncărurilor, nici cea a băuturilor, ci pofta celor mâncate obişnuieşte să nască dorința şi lucrează în chip firesc plăcerea.

De aceea un bărbat înțelept şi care ştia în mod exact cele privitoare la plăcere şi ştia să filosofeze spre acestea, spunea: *Sufletul ghiftuit îşi bate joc de fagurele de miere* (Pr., 27, 7) arătând că plăcerea stă nu în natura mesei ci în dispoziția celor ce mănâncă.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățeşte pe sine însuşi*, 7-8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 247-248)

„O masă simplă şi uşoară este maica sănătății. Pentru aceea şi asistenții doctorilor aşa o numesc, spunând faptului de a nu te sătura, sănătate. Nesăturarea de hrană este sănătate. Iar a mânca numai cât este de trebuință o numesc maica sănătății.” (*Ce este Mie şi ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 137)

MĂNĂSTIRILE (pelerinajul la mânăstiri)

„(Mohahii – n.n.) sunt făclii ce luminează fața întregului pământ; sunt ziduri de apărare pentru oraşe. De aceea s-au dus în pustie, ca să te învețe şi pe tine să dispreţuieşti zgomotul din lume. Ei, pentru că sunt puternici, pot avea linişte chiar în mijlocul furtunii; tu însă, care eşti izbit din toate părțile de valuri repetate, ai nevoie de linişte, ai nevoie să răsufli puțin. Du-te, dar,

cât mai des la ei, (la monahi) pentru ca, prin rugăciunile şi sfaturile lor, să-ți cureți petele sufletului". (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 827)

„Cu adevărat mănăstirile sunt case de plângere, unde se vede sac şi cenuşă, unde este singurătate, unde nu se vede nici un râs, nici o îngrămădeală de lucruri lumeşti, unde este post, unde se culcă pe pământul gol, unde toate sunt curate de fum şi fripturi de carne, de vuiete, de tulburări şi de multe supărări. Mănăstirile sunt limanuri liniştite, iar monahii sunt ca nişte luminători, care luminând din înălțime chiar şi pe cei ce vin din depărtare, şezând în liman şi atrăgând în liniştea lor pe toți, nelăsând să se întâmple vreun naufragiu celor ce privesc spre ei, iar pe unii ca aceştia nu-i lasă să stăruie întru întuneric. Du-te la ei, ospătează-te, apropie-te, atinge picioarele sfinților, fiindcă e cu mult mai cinstit a te atinge de picioarele acelora, decât de capul altora, căci picioarele sfinților mari lucruri au făcut, ba încă şi pedepseau când scuturau praful de pe picioarele lor. Când este vreun sfânt printre noi, de nimic nu ne ruşinăm."(*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 154)

„Sfinți, însă, sunt toți cei care au credință dreaptă împreună cu viața. Chiar dacă nu fac semne şi minuni, chiar dacă nu scot demoni, totuți sunt sfinți." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 154)

„După cum se petrece cu scăparea unui om din cele pământeşti spre cele cereşti, astfel se petrece şi cu scăparea în mănăstire a unui bărbat sfânt. Acolo nu vezi cele ce ai vedea în vreo casă, şi locul acela este mai curat decât orice. Tăcere şi linişte multă; acolo nu e vorba de *al meu* sau de *al tău*. Iar dacă vei rămâne acolo o zi sau două, atunci vei simți plăcerea. Se face ziuă – sau mai bine zis chiar şi mai înainte de ziuă, cocoşul a cântat -, şi nu vei vedea petrecându-se ceea ce se petrece într-o casă, unde slugile dorm duse, uşile sunt încuiate, toți stau culcați ca nişte morți, iar îngrijitorul de catâri trage clopotele. Nimic din toate acestea nu vei vedea acolo, ci de îndată cu toții alungând de la ei somnul, se scoală cu evlavie, proestosul deşteptându-i pe ei, şi stau apoi la locul cel sfânt, şi întinzându-şi cu toții mâinile spre cer, cântă sfintele şi dumnezeieştile imnuri." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 155)

„Vrem adesea cel puțin să părăsim pământul pentru cer, timpul pentru veşnicie, să mergem să-i vizităm pe călugări în locuința lor

tăcută şi, dacă putem, să stăm lângă ei măcar o zi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 231)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (îndemn la mărturisirea păcatelor)

„Păcatul e mare ruşine. De facem păcate, nu numai că trebuie să ne ruşinăm, dar să ne şi acoperim fețele; şi ca şi cei ce se îneacă, aşa să ne nefericim. Dar, mai bine spus, nici atunci nu trebuie să ne descurajăm, ci să ne grăbim să ne mărturisim păcatele şi să fim recunoscători Stăpânului. Avem un astfel de Stăpân că nu ne cere nimic altceva după ce am săvârşit păcatul, dacă am fost prinşi vreodată de trândăvie, decât să ne mărturisim păcatele, să ne oprim la acestea şi să nu mai cădem în aceleaşi păcate”. (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„… (Dumnezeu) îl întreabă pe Cain şi-i zice: *Unde este Abel, fratele tău?* Iubitorul de oameni Dumnezeu se face că nu ştie, ca prin întrebare să-l facă pe cel ce a săvârşit păcatul să şi-l mărturisească, ca să poată căpăta iertare şi poate şi milă.

Unde este Abel, fratele tău?

Ce răspunde nerecunoscătorul, nesimțitul, obraznicul, neruşinatul?

Ar fi trebuit să se gândească, că Dumnezeu nu-l întreabă pentru că nu ştia unde e fratele lui, ci pentru că-i cerea să mărturisească; pentru ca să ne învețe pe noi că niciodată să nu osândim pe frații noştri înainte de a avea dovada faptelor lor, şi să avem în minte sfatul Stăpânului, Care a voit să înlăture fapta lui Cain, Care, ştiind înainte de săvârşirea ei ce gândea Cain, i-a dat temeiuri care puteau să-l întoarcă de la gândul lui. Cain ar fi trebuit să se gândească la toate acestea şi să-şi oprească aici nebunia; ar fi trebuit să spune ce-a făcut, să-I arate Doctorului rana şi să primească leacuri de la el. Dar, nu! El măreşte rana şi o face şi mai adâncă. *Şi a zis: «Nu ştiu»* (Fac., 4, 9)”. (*Omilii la Facere,* omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 224)

„Cu cât ai vrea să ascunzi (…) păcatul, cu atât mai mult îl dezgoleşti. Păcatul nu se ascunde prin adaos de păcate, ci prin pocăință şi mărturisire”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 561)

„Te-au împresurat poate mii de rele şi de păcate? Şi ce urmează de aici? Încă nu te-ai dus până acum în iad, unde nimeni nu se va mai putea mărturisi şi pocăi; încă nu s-a desfăşurat priveliştea aceea îngrozitoare, şi tu eşti în afară de primejdie, şi încă poți ca în lupta cea mai de pe urmă să te bucuri de biruință. Încă nu ai ajuns acolo, ca să auzi ceea ce i s-a spus

bogatului: *Între noi şi voi s-a întărit prăpastie mare* (Luca 16, 26).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, pp. 365-366)

„Deoarece ca oameni putem păcătui în fiecare zi, de aceea Apostolul mângâie pe auditori şi-i îndeamnă ca în fiecare zi să se înnoiască. Ceea ce noi facem cu casele cele vechi, că pe fiece zi şi necontenit le reparăm, aceasta fă şi tu cu tine însuți. Ai păcătuit astăzi? Ți-ai învechit sufletul? Nu deznădăjdui, şi nici să nu cazi din nou, ci înnoieşte-ți sufletul cu pocăința, cu lacrimile, cu mărturisirea, şi cu săvârşirea celor bune, şi niciodată să nu încetezi şi să nu pregeți de a face aceasta.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 398-399)

„Eşti păcătos? Nu deznădăjdui! Intră în biserică cu gând de pocăință! Ai păcătuit? Spune lui Dumnezeu: *Am păcătuit!* Ce oboseală, ce greutate, ce osteneală ca să spui acest cuvânt: *am păcătuit*? Nici una! Dacă spui tu însuți că ai păcătuit, nu vei avea acuzator pe diavol. Ia-o înaintea diavolului! Răpeşte-i dregătoria lui! Că dregătoria lui este de a acuza. Pentru ce nu i-o iei înainte? Pentru ce nu-ți spui păcatul? Pentru ce nu-ți ştergi păcatul, când ştii că ai un acuzator pe care nu-l poți face să tacă? Ai păcătuit? Intră în biserică, spune lui Dumnezeu: *am păcătuit!* Nu-ți cer nimic altceva decât numai aceasta. Dumnezeiasca Scriptură spune: *Spune tu păcatele tale întâi, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Spune păcatul, ca să scapi de păcat! Nu-i nevoie pentru asta nici de oboseală, nici de şiruri de cuvinte, nici de cheltuială de bani, nici de altceva de acest fel. Spune un cuvânt, fii sincer față de păcat şi spune: *am păcătuit!* ” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 28)

„Să ne dăm toată silința ca să ştergem aici pe pământ păcatele şi să fim izbăviți de ruşinea şi osânda de dincolo. Dacă voim, putem lepăda toate poverile păcatelor, de-am fi săvârşit mii şi mii de păcate. Să voim, dar! E cu mult mai bine să ne ostenim aici puțin, ca să scăpăm de o pedeapsă de neînlăturat, decât să ne trândăvim în această scurtă vreme, şi ca să cădem în pedepsele acelea nemuritoare.” (*Omilia I la Rusalii*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 214)

„La tribunalele acestea din lume, după ce te mărturiseşti eşti pedepsit. De aceea şi psalmistul, gândindu-se ca nu cumva cineva, de teamă de pedeapsa ce urmează mărturisirii, să tăgăduiască păcatele,

spune: *Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui* (Ps., 105, 1). Nu ştie oare Dumnezeu păcatele tale, chiar dacă nu te mărturiseşti? Le ştie! Ce câştigi dacă nu le mărturiseşti? Poți oare să le ascunzi de El? Nu! Chiar de nu le spui. El ştie! Dar dacă le spui, El le uită. *Iată, Eu sunt Dumnezeu, Cel ce şterge nelegiuirile tale şi nu-Mi mai aduc aminte de ele* (Isaia 43, 25). Aceasta-i dovada bunătății Lui. Tu, însă, adu-ți aminte de ele, ca să ai pricină de înțelepțire." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 467)

„Fiind atât de nesimțitori şi atât de molatici, pe de o parte, nici nu mai putem să ne mărturisim păcatele de mai înainte (cum putem să le mai mărturisim, o dată ce ne-am obişnuit să nu le suferim nici amintirea?), iar, pe de altă parte, suntem cu totul gata de a săvârşi pe viitor altele." (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 109)

„Pe sufletul cel ce s-a învechit de păcate, bagă-l în topitoarea mărturisirii". (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 72)

„Nu pofteşti tu aşa să ți se ierte păcatele, precum pofteşte El (Dumnezeu – n.n.) să ți le ierte". (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 73)

„El ca să ierte nouă păcatele pe Cel Unul născut nu L-a cruțat, pe Fiul cel adevărat, pe Cel de un scaun. Vezi că El mai vârtos pofteşte să-ți ierte păcatele? Să nu pregetăm dar de-a ne urni! Iubitor de oameni este şi bun. Numai să-I dăm Lui pricină". (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 73)

„De ai cădea de mii de ori, de mii de ori să te spovedeşti, că nu este alt lucru mai rău decât deznădăjduirea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 140)

„De mii de ori de vei greşi, tot aleargă la spovedanie. Şi aceasta o zic nu că dau voie oan

„Pentru aceasta şi Hristos a venit şi a iertat păcatele cele mari, pe tâlharul l-a băgat în Rai, pe vameş l-a făcut evanghelist, pe ocărâtorul şi hulitorul Pavel l-a făcut Apostol a toată lumea, pentru ca să nu te deznădăjduieşti şi tu păcătuind, ci să-ţi spovedeşti păcatul tău, să-l pierzi şi să dobândeşti sănătatea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 140)

„Greşit-ai? Vino la biserică şi zi către Dumnezeu că ai greşit, că alta nimic nu mai cere de la tine numai atâta. Că aşa zice Sfânta Scriptură, *spune-ţi tu păcatele tale ca să te îndreptezi, spune-ţi păcatul ca să-ţi strici pâra*, că n-are aceasta osteneală, nici cuvinte multe, nici cheltuială, nici alta nimic, numai ce te înţelepţeşte şi zi întru tine, că de-i voi spune eu lui Dumnezeu păcatul meu întâi îl voi pierde." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 147)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (să nu ne fie ruşine să ne mărturisim păcatele)

„Ai auzit cuvântul meu, ai plecat de la biserică şi l-ai călcat? N-ai făcut ce ţi-am spus? Să nu te ruşinezi să vii iarăşi la biserică! Ruşinează-te când păcătuieşti, nu te ruşina când te pocăieşti!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, p. 160)

„Eşti atent la cele ce spun? Satana a schimbat rânduiala asta şi a dar păcatului îndrăznire, iar pocăinţei, ruşine." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, p. 160)

„Satana, ştiind că păcatul e însoţit de ruşine, care e în stare să îndepărteze pe păcătos de păcat, iar pocăinţa este însoţită de îndrăznire, care e în stare să atragă pe cel care se pocăieşte, a schimbat rânduiala şi a dat pocăinţei ruşinea, iar păcatului, îndrăznirea

- De unde aceasta?

- Ţi-o spun eu! Păcătosul este târât de poftă cumplită spre o femeie desfrânată; merge în urma desfrânatei ca un rob; intră în locuinţa ei; nu se ruşinează, nu roşeşte când se împreunează cu desfrânata, când săvârşeşte păcatul; nici un pic de ruşine, nici un pic de roşeaţă pe obraz. Iese de acolo după săvârşirea păcatului. Dar, ca să se pocăiască se ruşinează. Nemernice! Când te împreunai cu desfrânata nu te ruşinai, dar când ai venit să te pocăieşti, te ruşinezi? Îmi spui că ţi-e ruşine? Pentru ce nu ţi-a fost ruşine când te desfrânai? Săvârşeşte fapta şi nu se ruşinează! O spune şi roşeşte! A

diavolului este viclenia aceasta! Diavolul nu-l lasă pe păcătos să se ruşineze când face păcatul, ci-l împinge să-l săvârşească în văzul lumii. Ştie doar diavolul că dacă s-ar ruşina, ar fugi de păcat; dar îl face să se ruşineze când se pocăieşte; ştie, doar, diavolul că, dacă se ruşinează să-şi spună păcatul, nu se mai pocăieşte. Doar rele îi face diavolul: îl atrage spre păcat şi-l îndepărtează de pocăinţă.

Pentru ce ţi-e ruşine să spui păcatul?

Când ai făcut desfrânare nu ţi-a fost ruşine. Când ai făcut desfrânare nu ţi-a fost ruşine. Când iei doctoria te ruşinezi? Când te scapi de păcat te ruşinezi? Se cuvenea să te ruşinezi atunci când păcătuiai! Atunci trebuia să-ţi fie ruşine! Când ai ajuns păcătos nu te-ai ruşinat, şi te ruşinezi acum, când ai să ajungi drept?

Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi (Isaia 43, 26). Cât este de mare iubirea de oameni a stăpânului! N-a spus: *Ca să nu fii pedepsit!*, ci *ca să te îndreptezi!*

- Nu îi este de-ajuns, Doamne, păcătosului că nu-l pedepseşti? Pentru ce îl mai faci încă şi drept?

- Nu!, îţi răspunde Dumnezeu.

Uită-te cu luare-aminte la cuvintele: *Îl fac drept*.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, pp. 161-162)

„Vrei să-mi spui că îţi este ruşine şi roşeşti să-ţi spui păcatele? Chiar de-ar trebui să le spui şi să le vădeşti în auzul oamenilor, nici atunci n-ar trebui să te ruşinezi. Ruşine e să păcătuieşti, nu să-ţi mărturiseşti păcatele (...) Dumnezeu, Cel care nu te ocărăşte pentru păcate, ci-ţi iartă păcatele mărturisite! Dar şi aşa pregeţi şi şovăi? Ştiu şi eu că mintea ta nu vrea să-şi aducă aminte de păcatele tale! Că numai ce ne aducem aminte de păcatele noastre, şi mintea noastră şi sare ca un mânz nedomesticit şi greu de înfrânat. Dar ţine-o, înfrâneaz-o, mângâi-o cu mâna, îmblânzeşte-o, fă-o să înţeleagă că, dacă nu se va mărturisi aici, se va mărturisi dincolo, unde osânda e mai mare, unde ruşinea e mai mare. Aici tribunalul e fără martori! Aici, tu, care ai păcătuit, te judeci singur. Dincolo vor fi date toate păcatele noastre la lumină în faţa ochilor întregii lumi, dacă nu ni le ştergem mai dinainte aici. Îţi este ruşine să-ţi mărturiseşti păcatele? Ruşine să-ţi fie atunci când faci păcatul! Noi, dimpotrivă, atunci când le săvârşim suntem îndrăzneţi şi nu ne ruşinăm deloc; dar când trebuie să ni le mărturisim, atunci ne ruşinăm şi şovăim. Nu e o faptă de ruşine să ne osândim păcatele! Dimpotrivă, faptă de dreptate, de virtute. De n-ar fi mărturisirea păcatelor faptă de dreptate şi de virtute, nu ne-ar fi rânduit Dumnezeu

răsplată pentru ea. Că mărturisirea păcatelor are răsplată, ascultă ce spune Dumnezeu: *Spune tu mai întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Cine se va ruşina de o faptă bună care te face drept? Cui îi va fi ruşine să-şi mărturisească păcatele, ca să i se ierte păcatele? Oare de asta ne porunceşte Dumnezeu să ne mărturisim, ca să ne osândească? Nu! Nu ca să ne pedepsească, ci ca să ne ierte! (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 466)

„Te pot întreba: pentru ce te ruşinezi şi te sfieşti să-ți spui păcatele? Nu le spui unui om, ca să te ocărască! Nu le spui unui împreună-rob, ca să-ți râdă în față! Arăți rănile tale Stăpânului, Purtătorului de grijă Celui iubitor de oameni, Doctorului.

Crezi că, deşi tu nu le spui, Acela nu le ştie, El, Care cunoaşte faptele înainte de a fi săvârşite? Pentru ce, dar, nu vrei să spui? Crezi că ajunge mai împovărător păcatul în urma învinuirii ce ți-o aduci? Nu, mai mic, mai uşor! De asta vrea Dumnezeu să-ți spui păcatul, ca să te ierte, nu ca să te pedepsească! Nu ca să-ți afle păcatul tău – pentru ce, când El îl ştie? –, ci ca tu să afli câtă datorie îți iartă! Vrea ca tu să cunoşti măreția harului Său, ca să-i mulțumeşti mereu, ca să fii mai zăbavnic spre păcat şi mai grabnic spre virtute. De nu-i spui tu mărimea datoriei, nu vei cunoaşte covârşirea harului. *Nu te silesc*, îți spune Dumnezeu, *să vii în mijloc de sobor de oameni şi să ai împrejur mulți martori! Spune-mi, îndeosebi, numai Mie păcatul, ca să-ți vindec buboiul şi să te scap de dureri!*" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 102-103)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (cum să ne apropiem de scaunul de judecată a Domnului Hristos pentru a ne mărturisi păcatele)

„Cel ce vrea (…) să se facă mai repede sănătos şi să-şi vindece mai repede rănile sufletului, să se apropie de Doctor cu inima zdrobită, îndepărtând de la el toate gândurile lumeşti! Să verse lacrimi fierbinți, să arate stăruință mare, să mărturisească credința dreaptă şi aşa să aibă încredere în ştiința Doctorului şi va lua iute vindecare! Ai văzut că dărnicia Doctorului pune în umbră dragostea oricărui părinte? Cere El, oare, ceva greu şi împovărător de la noi? Nu! Cere zdrobire de inimă, cuget umilit, mărturisire de păcate, stăruință mare; şi ne dăruieşte nu numai vindecarea

rănilor şi curățirea de păcate, ci face şi drept pe cel încărcat mai înainte cu mii şi mii de poveri de păcate”. (*Omilii la Facere,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

,,*Da!* zici tu, *am păcătuit*. Da! îmi zici cu limba numai, însă zi-mi şi cu cugetul, şi o dată cu graiul suspină din inimă, pentru ca astfel să te veseleşti necontenit. Căci dacă ne-am întrista pentru păcatele făcute, dacă am suspina totdeauna pentru greşale, nimic alta nu ne-ar mai întrista, fiindcă durerea aceasta ar alunga de la noi orice altă supărare. Aşa că noi am câştiga şi altceva o dată cu mărturisirea păcatelor, aceea adică de a nu ne afunda în întristările vieții de aici şi nici a ne îngâmfa pentru cele plăcute, şi cu aceasta noi mai mult am îmblânzi pe Dumnezeu şi nu l-am întărâta, după cum facem astăzi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 87)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (şi cele mai mici păcate trebuie spovedite, căci altfel, acestea duc la păcatele cele mari)

„Cei ce nu se spovedesc de păcatele cele mici şi să se oprească de la ele, se nasc în ei pă
(Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 124)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (necesitatea mărturisirii păcatelor)

„Nici unul nu va scăpa din iad şi din muncă, de nu va dezlega aici, mai dinainte, păcate
judecata cea înfricoşătoare a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 39)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (în fața preoților)

,,Deci două sunt pricinile, sau mai bine zis trei, pentru care judecata noastră nu este dreaptă; întâi, că chiar de nu ne-am şti cu nimic vinovați, noi totuşi avem trebuință de un cercetător straşnic, care cu cea mai mare străşnicie să cerceteze păcatele noastre; al doilea, că multe din faptele petrecute ne scapă din minte şi rămân ascunse; şi al treilea, că multe din faptele săvârşite de alții nouă ni se par bune, pe când poate de fapt nu sunt aşa; dar aceasta nu vine decât dintr-o judecată nedreaptă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, p. 109)

„Vă sfătuiesc şi vă rog ca mai întâi spălând păcatul cu privirea prin spovedanie, pocăinţă şi toate celelalte, să ascultaţi dumnezeieştile cuvinte.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândeţe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 121)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (mai ales în timpul postului)

„Având, dar, iubiţilor, în ajutor postul de faţă, să ne grăbim cu toţii să ne mărturisim păcatele, să ne depărtăm de orice rău şi să facem orice faptă bună. Aşa ne învaţă fericitul profet David, zicând: *Fereşte-te de rău şi fă binele* (Ps., 36, 27)”. (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 114)

„Cum vom mai putea noi avea parte de cuvânt de apărare, când nu arătăm în toată graba Stăpânului rănile noastre, ca să primim de la El vindecarea lor? Dacă nu facem asta acum când e post, când gândurile ne sunt atât de liniştite, când petrecerile au fost puse pe fugă, apoi când vom mai putea să ne gândim la cele ce-am făcut? De aceea vă rog ca totdeauna să luăm seama de noi înşine, să priveghem; toată viaţa să ne-o cheltuim cu asta, ca, prin străduinţa noastră, să putem scăpa de chinul acela groaznic şi să fim în afara gheenei focului. Şi mai cu seamă acum, cu mai multă sârguinţă, trebuie făcut lucrul acesta, acum când, datorită timpului de post, vi se predică mai mult şi mai des”. (*Omilii la Facere,* omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 239-240)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (primirea iertării păcatelor)

,,Iubiţilor, nu vă descurajaţi pentru aceasta, căci deşi rănile sunt adânci, totuşi nu sunt de nevindecat. Doftorul nostru este aşa fel că numai de am simţi durerile rănilor, sau chiar de am ajunge la răul cel mai de pe urmă, multe căi ne deschide pentru mântuirea noastră. De vei ierta bunăoară aproapelui greşalele lui, se vor ierta şi ţie greşalele tale. *De veţi ierta oamenilor, zice, greşalele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Mt. 6, 14). De dai milostenie, ţi se vor ierta păcatele, după cum zice: *Păcatele tale cu milostenie le răscumpără* (Daniil 4, 24), şi de te vei ruga cu căldură, te vei bucura de iertare, iar aceasta ne-o arată acea văduvă din Evanghelie, care prin necontenita sa stăruinţă a înduplecat pe judecătorul nemilostiv. De vei

spune în gura mare păcatele tale, vei avea mângâiere. *Spune,* zice, *tu cel întâi păcatele tale, ca să te îndreptăţeşti* (Is. 43, 26). Dacă eşti mâhnit pentru că le-ai făcut, şi aceasta-ţi va fi ca o puternică doftorie, după cum zice: *Şi am întors faţa mea de la el, zice, şi s-a întristat şi a umblat supărat în căile lui. Căile lui am văzut, şi am vindecat pre el* (Is. 57, 17-18). De ai pătimit vreun rău şi l-ai răbdat cu bărbăţie, vei scăpa de toate cele supărăcioase. Aceasta o zicea şi Avraam către acel bogat, că Lazăr a primit de la dânsul cele rele, iar acolo se mângâie. De vei milui pe văduvă, se vor spăla păcatele tale, după cum zice: *Judecaţi săracului şi faceţi dreptate văduvei,… şi de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi* (Is. 1, 17-18), adică nu va lăsa să se mai vadă nici măcar semnele rănilor. Chiar de am ajunge la fundul răutăţilor, în care căzuse acel tânăr pierdut, care cheltuind averea părintească ajunsese a mânca roşcove la un loc cu porcii ce-i păştea, totuşi, dacă ne vom pocăi, ne vom mântui numaidecât. Chiar de am datora mii de talanţi, însă vom cădea înaintea lui şi nu vom fi cu pizmă şi răutate, toate ni se vor ierta. Chiar de am rătăci pe acolo pe unde se pierduse oaia cea rătăcită, şi de acolo ne vom întoarce, numai de vom voi, iubiţilor, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni. Pentru aceea el s-a mulţămit şi când cel ce datora mii de talanţi numai cât a căzut înaintea lui, după cum s-a mulţămit şi cu singură întoarcerea înapoi a fiului rătăcit care cheltuise averile părinteşti. Cugetând deci la mărimea iubirii lui de oameni, să-l facem a ne fi milostiv nouă şi *să întâmpinăm faţa lui întru mărturisire* (Ps. 94, 2), ca nu cumva plecând de aici neîndreptăţiţi, să suferim pedeapsa cea mai de pe urmă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, pp. 243-244)

„A ierta păcatele este numai a lui Dumnezeu, pe când împăraţii şi stăpânitorii numai de osânda de acum scapă pe curvari şi omorâtorii de oameni, iar păcatul lor nu-l pot curăţi, chiar de i-ar ridica la stăpâniile cele mai înalte, chiar de i-ar îmbrăca cu porfiră împărătească sau le-ar pune pe cap diademă. I-a făcut împăraţi, însă de păcat nu i-a slobozit, căci numai Dumnezeu face aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 437)

„Cel care-şi plânge păcatele sale şi le mărturiseşte se bucură.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 253)

„Dacă noi iertăm greşelile aproapelui, dacă facem milostenii, dacă suntem smeriţi – căci şi aceasta iartă păcatele; că, dacă vameşul numai ce a zis: *fii milostiv mie, păcătosului* (Luca 18, 13) şi s-a întors la casa sa îndreptăţit, cu atât mai mult noi vom putea a ne învrednici de o mare filantropie, dacă vom fi smeriţi şi cu inima înfrântă, dacă vom mărturisi păcatele noastre, ne vom curăţa de murdăria păcatului.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 205)

„… să omorâm păcatul prin mărturisire, prin lacrimi, prin învinuirea noastră înşine.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 102)

„Aşadar prima cale a pocăinţei şi a iertării păcatelor este mărturisirea.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 73)

„Dacă-ţi mărturiseşti păcatul şi devii smerit, vei fi iertat şi te vei împăca cu Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 80)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (canonul)

„Nu e totdeauna bine să dai leacuri plăcute! Când buboiul nu dă înapoi, trebuie să întrebuinţăm şi leacuri care ustură şi dor, pentru ca vindecarea să se facă degrabă.

Să cunoască, dar, toţi cei ce s-au făcut vinovaţi de păcate, că dacă şi după această sfătuire a mea, stăruie mai departe în trândăvia lor, n-am să mai rabd, ci am să mă folosesc de legile Bisericii, ca să-i dăscălesc cu multă asprime, ca să nu mai cadă în astfel de păcate şi nici să mai asculte cu atât dispreţ cuvintele dumnezeieşti”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, II-III, în col. PSB, vol. 21, p. 80)

„Iar pedeapsa dată păcatului este felurită, după ştiinţa celui care săvârşeşte păcatul: *Cel ce ştie voia Domnului lui şi nu o face va fi bătut mult* (Luca 12, 47). Când păcatul este săvârşit în urma altor exemple, pedeapsa e mai grea. De aceea şi spune Domnul: *Dar voi văzând nu v-aţi pocăit nici după aceea* (Matei 21, 32)*,* deşi aţi avut parte de o mare purtare de grijă. De aceea şi Hristos a şi mustrat Ierusalimul, zicând: *De câte ori am vrut să adun pe fiii voştri şi nu aţi vrut* (Matei 23, 37). Alta este pedeapsa pentru cel care săvârşeşte păcatul trăind în desfătări. O arată pilda bogatului nemilostiv şi a lui Lazăr (Luca 16, 19-31). Măreşte apoi pedeapsa păcatului şi locul în care

este săvârşit păcatul; aceasta a vrut să arate Domnul când a spus: *Între templu şi altar* (Matei 23, 35). Păcatul se pedepseşte apoi şi după felul păcatelor: *Nu e de mirare dacă este prins cineva furând* (Prov., 6, 30); şi iarăşi: *Ai ucis pe fiii tăi şi pe fiicele tale; aceasta este mai mult decât toate desfrânările tale şi urâciunile tale* (Iez., 16, 20-22). Păcatul se mai pedepseşte şi după persoana față de care se săvârşeşte păcatul: *Dacă va păcătui față de un om, se vor ruga pentru el; dar dacă va păcătui față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?* (I Regi 2, 26). Păcatul este pedepsit mai rău şi când cineva întrece în trândăvie pe cei ce sunt cu mult mai răi decât el, aşa cum mustra Dumnezeu prin profetul Iezechiel, zicând: *Nici după dreptățile neamurilor n-ați făcut* (Iez., 5, 7). La fel şi când nu se înțelepțeşte cineva nici prin exemplele altora: *A văzut pe sora ei şi s-a socotit dreaptă* (Iez., 16, 51-52). Tot aşa când cineva are parte de mai multă purtare de grijă: *Dacă s-ar fi făcut în Tir şi în Sidon minunile acestea, de mult s-ar fi pocăit; dar mai uşor va fi Tirului şi Sidonului decât oraşului aceluia* (Matei 11, 21-22). Ai văzut câtă precizie în darea pedepselor? Ai văzut că nu sunt pedepsite la fel aceleaşi păcate? Pedeapsa noastră însă ni se măreşte şi mai mult când ne bucurăm de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, dar nu ne folosim de ea. Asta o arată Pavel, când spune: *Dar după împietrirea ta şi după inima ta cea nepocăită îți aduni mânie* (Rom., 2, 5)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 858-859)

„Noi nu suntem pedepsiți ca şi aceia (iudeii – n. n.) ucişi cu pietre, arşi şi mutilați de preoți, ci ne ajunge ca să fim scoşi de la masa părintească, şi depărtați pe un timp hotărât de la fața Lui." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 261)

„Pocăința celor ce păcătuiesc trebuie a o hotărî nu numai după firea păcatelor, ci şi după cugetul şi aplecarea celor ce păcătuiesc." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IV, p. 50)

„Astfel trebuie a primi epitimiile părinților, astfel trebuie a se întrista cei mai mari pentru cei ce păcătuiesc. Pentru că nu într-înşii, sau mai bine zis nu de dânşii numai atârnă totul, ci şi de voi." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIV, p. 140)

„Să cunoaştem deci şi noi aceste legi ale iubirii de oameni. Căci şi pe un cal, dacă-l vezi că este la marginea prăpastiei, îi pui frâu şi zăbală şi-l împiedici cu putere, ba de multe ori îl şi bați - deşi aceasta este pedeapsă, însă această pedeapsă este mama scăpării lui. Tot aşa fă şi cu păcătosul.

Leagă-l bine, până ce va îmblânzi pe Dumnezeu. Nu-l lăsa dezlegat, ca nu cumva să se lege cu urgia lui Dumnezeu. Dacă eu îl voi lega, Dumnezeu nu-l va lega, iar dacă eu nu-l voi lega, atunci îl aşteaptă legăturile cele nedezlegate. *Că dacă ne-am fi judecat pe noi înşine,* zice, *nu am mai fi judecați* (1 Cor., 11, 31).

Deci să nu crezi că aceasta vine de la cruzime şi neomenie, ci încă de la cea mai înaltă blândețe, şi de la cea mai bună vindecare, şi de la cea mai mare îngrijire. *Dar,* zici tu, *i-au şi dat un timp destul de îndelungat ca pedeapsă.* Cât timp, spune-mi? Un an, doi sau trei? Dar eu nu caut la mulțimea timpului sau a anilor, ci la îndreptarea sufletului. Aşadar, aceasta să mi-o arăți: dacă acel păcătos s-a umilit, dacă s-a schimbat, şi atunci totul s-a făcut; iar dacă nu este aceasta, apoi nici de un folos nu-i este timpul cel îndelungat. Căci nici noi nu căutăm dacă rana a fost legată pe timp îndelungat, ci dacă legătura a folosit cu ceva. De cumva a folosit şi într-un timp scurt, să nu o mai pui; iar de nu a folosit cu nimic, apoi şi după zece ani pune-o, şi acesta să-ți fie hotar al dezlegării rănii: câştigul sau vindecarea celui legat.

Dacă aşa ne vom îngriji şi de noi înşine, şi de alții, şi nu ne vom uita de fel la socotințele oamenilor şi la ruşinea de dânşii, ci gândindu-ne la ruşinea şi pedeapsa de acolo – iar mai presus de toate, că întărâtăm pe Dumnezeu – şi vom pune doctoriile pocăinței, atunci grabnic îi vom duce la sănătatea cea adevărată şi ne vom învrednici şi de bunătățile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIV, pp. 140-141)

„Păcatele se judecă şi după valoarea persoanelor. De pildă, eu zic că acela care-l batjocoreşte pe un cetățean, a greşit desigur, însă nu la fel cu cel care-l batjocoreşte pe stăpânitor, şi mai mult decât acesta cel care-l batjocoreşte pe stăpânitorul cel mai mare, nu însă tot aşa cel care-l batjocoreşte pe cel mai mic; iar cel care-l batjocoreşte pe împărat cu atât mai mult, pentru că, deşi batjocura este aceeaşi, totuşi prin superioritatea persoanei devine încă mai mare. Deci, dacă cel care-l batjocoreşte pe împărat primeşte pedeapsa cea mai grea pentru demnitatea persoanei, apoi cel care-L batjocoreşte pe Dumnezeu de câți talanți va fi răspunzător? Aşa că, deşi aceleaşi greşeli le-am săvârşit şi către Dumnezeu, ca şi către oameni, totuşi nu este nici o asemănare, ci pe câtă deosebire este între Dumnezeu şi oameni, pe atâta este şi între greşelile unora şi ale altora. Dar acum eu găsesc că păcatele devin şi mai multe, şi mai mari, nu numai prin superioritatea persoanei, ci şi prin însăşi firea lor” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 201-202)

„După cum rănile mai uşoare se vindecă prin doctorii mai dulci, dar rănile care au dat în putreziciune şi de nevindecat, care macină şi restul trupului, au nevoie de vârful cuţitului şi de foc, tot astfel şi cu păcatele: unele au nevoie de o sfătuire mai îndelungată, altele, de mustrări aspre. De aceea şi Pavel porunceşte să nu întrebuinţăm sfatul pentru toate păcatele, ci pe unele să le mustrăm cu asprime, grăind aşa: *Pentru care pricină, mustră-i cu asprime* (Tit 1,13)". (*Către iudei,* cuv. II, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 271)

„… cel râvnitor şi dispus la pocăinţă, în timp scurt poate face îndestulare pentru păcatele multor ani. Nu s-a lepădat oare Petru de Domnul de trei ori? Şi a treia oară n-a făcut el oare aceasta cu jurământ? Nu s-a temut el oare de vorbele unei slujnice nebăgate în seamă? Şi ce? Avut-a el oare trebuinţă de mulţi ani spre a se pocăi? Nicidecum, ci într-o noapte a căzut şi iarăşi s-a ridicat, într-o noapte s-a îmbolnăvit şi iarăşi s-a însănătoşit. Dar cum s-a făcut aceasta? El a plâns şi s-a văitat, şi nu în chip obişnuit, ci plin de râvnă şi de seriozitate. De aceea Evanghelistul nu zice numai: *a plâns*, ci: *a plâns cu amar* (Mt. 26, 75). Însă cât de mare a fost puterea acestor lacrimi, cuvintele nu o pot spune; dar urmarea lucrului arată aceasta. Adică, după acea cădere grea – şi ce cădere în păcat putea fi mai cumplită decât lepădarea de Domnul? – Hristos iarăşi a aşezat pe Petru în vrednicia sa cea de mai înainte şi iarăşi i-a dat dregătoria întâietăţii în Biserică, şi, ceea ce este mai mult, el ne spune că dragostea lui Petru este mai mare decât a tuturor celorlalţi Apostoli, când îl întreabă: *Petre, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?* (In. 21, 15)." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 30)

„Pocăinţa nu se judecă după mulţimea anilor, ci după râvna sufletului. Ninivitenii n-au avut nevoie de zile multe ca să li se şteargă fapta, a fost de-ajuns vreme scurtă a unei zile ca să-şi spele toată fărădelegea lor (Iona 3, 6-10). La fel şi cu tâlharul (Luca 23, 40-43); n-a dobândit intrarea în rai după o îndelungată pocăinţă, ci i s-au iertat toate păcatele săvârşite în întreaga viaţă în atâta timp cât îi trebuie cuiva ca să rostească un cuvânt, şi a primit, înainte de Apostoli, cununa biruinţei. Vedem apoi pe mucenici că au primit cununi strălucitoare în puţine zile, nu în mulţi ani, iar adeseori n-au avut nevoie mai mult de o zi.

Deci, în toate acum avem nevoie de râvnă, de mult zel. Dacă ne pregătim sufletul ca să urâm viaţa noastră păcătoasă de mai înainte şi să îmbrăţişăm calea cealaltă, cu atâta tărie cu câtă o vrea şi o cere Dumnezeu,

apoi timpul nu înseamnă nimic. Mulți din urmă a depăşit pe cel dintâi." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 334)

„… nu sunt judecate păcatele prin ele însele, ci într-un fel este judecat bogatul, şi altfel săracul. Săracul, cu milă, bogatul, fără milă. Să ne închipuim, de pildă, că hoț şi ambițios e şi bogatul, ca şi săracul; săracul are totuşi o îndreptățire, deşi fără tărie, nevoința sărăciei, pe când bogatul nu are nici o îndreptățire vrednică de crezare şi binecuvântată." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 196)

„Ce e de făcut? Dacă te porți mai blând cu un păcătos care are nevoie de mai multă asprime şi nu faci o tăietură adâncă în sufletul celui care are nevoie de o astfel de tăietură, atunci ai făcut tăietura, dar n-ai tăiat răul. Dimpotrivă, dacă tai fără cruțare răul, aşa cum trebuie, bolnavul din pricina durerilor, de multe ori se deznădăjduieşte, aruncă dintr-o dată totul, şi doctoriile şi pansamentul, sfărâmă jugul, rupe bandajele şi se pierde. Pot să-ți dau mai multe pilde de oameni care au căzut în păcate şi mai mari, tocmai pentru că li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor. De aceea canonul nu trebuie dat pe măsura păcatelor săvârşite, ci după starea sufletească a păcătosului, ca nu cumva, voind să coşi ce e rupt, să faci ruptura mai mare, ca nu cumva căutând să ridici pe cel căzut să-l faci să cadă şi mai jos. Oamenii slabi sufleteşte, înclinați spre o viață uşuratică şi legați mult de plăcerile lumii, mândri încă şi de neamul lor şi de funcțiile lor înalte, dacă sunt întorşi de la păcatele lor cu vorbă bună şi încetul cu încetul, pot fi scăpați, dacă nu desăvârşit, cel puțin în parte, de păcatele ce le au; dar dacă li se dă dintr-o dată un canon, oricât de mic ar fi, nu pot fi îndreptați. Pentru că un suflet, când a fost silit să-şi piardă orice ruşine, cade în nesimțire; nu-l mai înduplecă nici cuvintele blajine, nici amenințările şi nu-l mai mişcă nici binefacerile lui Dumnezeu, ci ajunge mult mai rău decât cetatea pe care o mustra profetul, zicând: *Față de desfrânată a ajuns fața ta şi nu te-ai ruşinat de nimeni*! (Ier., 3, 3). De aceea păstorul de suflete are nevoie de mai multă pricepere şi de mii de ochi, ca să vadă din toate părțile starea sufletească a păcătosului. Şi după cum mulți oameni se amețesc şi-şi pierd nădejdea mântuirii, pentru că nu pot îndura canoanele prea aspre, tot aşa sunt unii care, pentru că nu li s-a dat un canon pe măsura păcatelor lor, ajung nepăsători, ajung cu mult mai răi decât înainte şi săvârşesc păcate şi mai mari. Trebuie, dar, ca preotul să nu lase nimic din acestea necercetat; ci să cerceteze bine şi să dea canonul potrivit pentru starea sufletească a fiecărui

păcătos, ca să nu-i fie munca zadarnică. (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 50-51)

„Uită-te şi la doctori cum lucrează. Când în fața lor se înfățişează cineva grav rănit, aplică un tratament nu după numărul şi adâncimea rănilor, ci după rezistența organismului. Căci care este folosul dacă rănile se închid dar omul moare?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 21)

„Nu numărăm de câte ori a fost legată o rană, ci ne uităm dacă s-a vindecat. Dacă s-a vindecat iute, nu-i nevoie să stea mult timp legată; însă dacă rămâne deschisă, trebuie ca pansamentul să fie schimbat de multe ori, până ce se va închide.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 126)

„Trebuie să fie duhovnicul crezător la păcătoşi, aducându-şi aminte de boala şi slăbiciunea lui, ca să nu-i canonisească greu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 14)

„Căci Dumnezeu nu numai miluieşte, ci şi pedepseşte. Adevărat este că Dumnezeu este bun şi iubitor de oameni şi muncile şi pedepsele Lui mare bine lucrează şi fac oamenilor, de vreme ce şi doctorul nu numai când scoate pe cei bolnavi la grădini şi la răcoare şi când îi duce la baie de-i spală le face bine, ci şi când îi opreşte de la tot felul de bucate şi îi pune să şi postească şi, altădată, taie carnea cea rea şi putredă şi, altădată, îi adapă cu ierburi ca să scoată veninul, în acest acest chip fac deci şi doctorii cei sufleteşti la păcatele oamenilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 41)

....

„Să facem canonul ce ni-l dă duhovnicul când ne spovedim de păcatele noastre.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 46)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (folosul dobândit prin mărturisirea păcatelor)

„Dacă în viața aceasta ne spălăm prin mărturisire păcatele şi căpătăm iertare de la Stăpânul, plecăm dincolo fără de păcate şi cu multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Căci cel care nu şi-a spălat păcatele în viața de aici nu va găsi dincolo nici o mângâiere. *În iad,* spune Scriptura, *cine se va mărturisi Ție?* (Ps., 6, 5)”. (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„ … mărturisindu-ne păcatele, vom pogorî de sus asupra noastră mult har.” (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„De foarte mare ajutor este mărturisirea pentru îndreptarea păcatelor, după cum tăgăduirea păcatului măreşte şi mai mult păcatul”. (*Omilii la Facere,* omilia XX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 236)

„Dacă păcătosul ar vrea să se folosească cum trebuie de ajutorul conştiinței, dacă ar vrea să-şi mărturisească faptele şi să arate Doctorului rana, Doctorului care vindecă şi nu ocărăşte, dacă ar vrea să primească leacurile Lui, să vorbească numai cu El, fără să ştie cineva, dacă ar vrea să spună totul cu de-amănuntul, îşi va îndrepta iute greşelile făcute. Că mărturisirea păcatelor este o ştergere a păcatelor. Ce iertare mai putem avea noi, care nu voim să ne mărturisim păcatele Celui Care cunoaşte bine de tot greşelile noastre (...) Să ştiți că Dumnezeu vrea să afle de la noi păcatele noastre, nu pentru că nu le-ar cunoaşte! Nu! Nu pentru că nu le-ar cunoaşte ne cere să le mărturisim Cel Ce cunoaşte pe toate înainte de facerea lor, ci pentru că vrea ca noi, odată cu simțirea păcatelor noastre, prin mărturisirea lor, să ne arătăm şi recunoştința noastră. Avem, oare, nevoie să cheltuim bani? Nu! Avem, oare, de făcut cale îndepărtată? Nu! Ne pricinuieşte, oare, dureri şi suferințe tratamentul acesta? Nu! Ne vindecăm şi fără bani şi fără dureri şi iute! Stăpânul dăruieşte leacurile rănilor pe măsura tăriei râvnei celui care se apropie de El”. (*Omilii la Facere,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

„Ce mare iubire de oameni! Ce covârşitoare bunătate! Declară dintr-odată drept pe păcătosul care şi-a mărturisit păcatele, care a cerut iertare şi arată tărie pe viitor. Şi ca să cunoşti lămurit asta, ascultă pe profetul care spune: *Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să te îndreptezi* (Isaia, 43, 26). N-a spus numai *Spune tu fărădelegile tale*, ci a adăugat: *întâi*, adică: Nu aştepta pe cel ce te vădeşte, nu aştepta să te pârască cineva. Ia-o înaintea lui cu spusul, ca să închizi gura pârâşului”. (*Omilii la Facere,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 238-239)

„Ai văzut iubirea de oameni a Judecătorului? La tribunalele omeneşti (...) când (cineva – n.n.) o ia înaintea martorilor şi-şi mărturiseşte faptele, va putea poate scăpa de chinuri şi de desele biciuiri, şi asta dacă are noroc de un judecător milos, dar de osânda la moarte nu va scăpa nicidecum; la scaunul de judecată al iubitorului de oameni Dumnezeu, al Doctorului sufletelor

noastre, bunătatea este nespusă, iar dărnicia depăşeşte orice cuvânt. Dacă o luăm înaintea vrăjmaşului nostru, adică a diavolului, care în ziua judecății va sta în fața noastră, dacă chiar în viața aceasta de acum, înainte de a intra la scaunul de judecată, ne vom mărturisi păcatele, dacă vom fi noi cei dintâi care le vom spune, dacă vom fi pârâşii noştri, vom face pe Stăpân atât de bun, că nu numai că ne va da slobozire de păcate, dar ne va număra şi în catalogul drepților". (*Omilii la Facere,* omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 239)

„Nu preget, nu zăbovesc, când văd suflet simțitor! Un singur lucru cer: mărturisirea păcatelor! Atunci nu mai aduc pedeapsă peste cei ce au păcătuit. Cer, oare, ceva greu şi împovărător? Nici n-aş cere asta, dacă n-aş şti că ajung mai răi de nu-şi mărturisesc păcatele de mai înainte. Dar pentru că ştiu că neamul omenesc este lesne înclinat spre păcat, de aceea vreau să-şi mărturisească păcatele de mai înainte, pentru ca mărturisirea să le fie o piedică în a mai cădea în aceleaşi păcate". (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 121)

,,Căci cel ce-şi cunoaşte păcatele sale îndoit îmblânzeşte pe Dumnezeu: şi prin aceea că îşi cunoaşte greşalele, şi că pe viitor se face mai leneş în fapte rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 293)

„*Şi noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre* (Luca 23, 41).

Ai văzut mărturisire desăvârşită (a tâlharului pocăit – n.n.)? Ai văzut că a dezbrăcat pe cruce păcatele? Că spune Scriptura: *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndrepți* (Isaia 43, 26). Nimeni nu l-a silit, nimeni nu l-a forțat, ci el de bunăvoie s-a vădit, zicând: *Şi noi pe dreptate, căci primim cele cuvenite pentru faptele noastre; dar Acesta nici un rău n-a făcut* (Luca 23, 41). Iar după asta a zis: *Pomeneşte-mă, Doamne, întru Împărăția Ta* (Luca 23, 42). N-a îndrăznit să spună: *Pomeneşte-mă, Doamne, întru împărăția Ta,* până când n-a lepădat mai întâi, prin mărturisire, povara păcatelor.

Vezi ce putere mare are mărturisirea? S-a mărturisit şi a deschis raiul. S-a mărturisit şi a luat îndrăznire, că era tâlhar, şi a cerut Împărăția cerurilor." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 93)

„Aşadar, ca să ne bucurăm şi noi de iubirea Lui de oameni, să nu ne ruşinăm să ne mărturisim păcatele noastre. Mare este tăria mărturisirii şi multă este puterea ei. Iată-l pe tâlhar! S-a mărturisit şi a găsit deschis raiul. S-a mărturisit şi a luat îndrăznire el, care este tâlhar, să ceară Împărăţia cerului.” (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 111)

,,Vă rog, vă îndemn şi vă conjur să mărturisiţi totdeauna cu smerenie păcatele voastre înaintea Domnului! Aşa, deschide conştiinţa ta înaintea lui Dumnezeu, arată-i lui rănile tale, şi cere de la Dânsul doctoria cea vindecătoare. El nu te va pedepsi pentru acestea, ci le va vindeca; şi dacă tu ai vrea să le taci către Dânsul, El totuşi ştie totul. Spune-le dar pentru ca aceasta să-ţi folosească, spune-i Lui păcatele tale, pentru ca tu să eliberezi de ele, să te duci de acolo curăţit şi să scapi de scaunul cel înfricoşat al Judecăţii.” (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 7)

,,Vă îndemn, păziţi-vă chiar de la început, să nu zămisliţi în voi o pofta rea; iară dacă am zămislit-o atunci să înăbuşim în noi sămânţa cea rea. Dacă însă şi la aceasta am fost leneşi, atunci, îndată ce păcatul s-a arătat în faptă, să-l omorâm prin mărturisire şi lacrimi şi prin paza asupra noastră înşine. Căci nimic nu este pentru păcat aşa de omorâtor ca pâra asupra noastră înşine şi osândirea de noi înşine, unită cu pocăinţa şi cu lacrimile. De aceea osândeşte păcatul tău, şi te vei elibera de o grea povară.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 74)

,,Dar poate că te ruşinezi a-ţi mărturisi păcatele tale? O, ce nebunie! Mai vârtos trebuie să te ruşinezi de a săvârşi păcatele! Noi însă facem dimpotrivă. Noi săvârşim păcatul fără nici o ruşine şi fără groază, dar când trebuie să ne mărturisim, atunci ne ruşinăm şi stăm pe gânduri, pe când ar trebui să fim voioşi şi gata la aceasta. Căci nu este ruşine a se pârî cineva pe sine pentru păcat, ci este o faptă dreaptă şi îmbunătăţită. Dacă aceasta nu ar fi o faptă dreaptă şi bună, Dumnezeu n-ar fi îngăduit răsplătire pentru dânsa. Iară, cum că mărturisirea păcatelor se răsplăteşte de Dumnezeu, poţi a te încredinţa de la Profet, când zice: *Spune tu fărădelegile tale întâi, ca să te îndreptezi* (Is., 43, 26). Şi cine poate să se ruşineze de mărturisirea păcatelor sale, prin care tocmai are să se libereze de păcate? Sau nu cumva Dumnezeu ne porunceşte a mărturisi păcatele noastre, pentru ca să ne poată pedepsi?

Nici vorbă că El nu ne porunceşte aceasta pentru ca să ne poată pedepsi, ci pentru ca să ne poată ierta.

La judecătoriile lumeşti, într-adevăr, se întâmplă că, după mărturisirea vinovăției, urmează pedeapsa. Pentru ca cineva să nu tăgăduiască de frica pedepsei păcatele sale şi înaintea lui Dumnezeu, de aceea Psalmistul a zis: *Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, iar mila Lui este veşnică* (Ps. 106, 1). Nu cumva El nu ştie păcatele tale, dacă tu nu I le mărturiseşti? Iară dacă El le ştie, atunci ce-ți foloseşte tăcerea? Sau poți tu oare să te ascunzi cumva de ochii Lui? Chiar de n-ai mărturisi tu păcatele tale, El totuşi le ştie. Iară dacă le mărturiseşti, El le uită. *Iată, zice El, Eu sunt Dumnezeu, Cel ce şterg fărădelegile tale şi păcatele tale nu le voi mai pomeni* (Is. 43, 25). Vezi? El zice: *Nu le voi mai pomeni*. Prin aceasta arată El iertarea." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 55-56)

MĂRTURISIREA PĂCATELOR (căderea în aceleaşi păcate pe care le-am mărturisit)

„Voi aveți de văzut că, cu toate că suntem pedepsiți în mod aspru pentru păcatele noastre dintâi, vom fi pedepsiți încă şi mai aspru apoi, dacă noi cădem în aceiaşi păcate, şi aceea este foarte drept. Căci cel pe care nu-l corectează pedeapsa va fi sigur mai aspru pedepsit, ca un om incorigibil şi învârtoşat. Căci prima pedeapsă trebuie să fie de ajuns pentru a-l face mai bun şi să-l împiedice să recadă. Dacă această primă pedeapsă nu-l face mai moderat, nici mai înțelept, şi el nu se teme de a face aceleaşi păcate, merită chinul şi-l atrage el însuşi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 179)

„Căci o pasăre, care, după ce s-a prins în laț, a scăpat, şi un cerb care, după ce a căzut în mreajă, a izbutit să fugă iar, cu greu se vor mai lăsa prinşi a doua oară; căci pentru oricine pățania e mama prevederii. Noi însă, chiar după ce am fost prinşi de mai multe ori, cădem în aceleaşi lațuri, şi noi, care suntem împodobiți cu judecată, nu ne luăm după prevederea şi băgarea de seamă a animalelor." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 89)

„După ce ne-am curățit de păcate, trebuie să păstrăm înaintea ochilor păcatele acestea. Dumnezeu, din iubirea Sa de oameni, îți iartă păcatul, dar tu, pentru siguranța sufletului tău, să ai înaintea ochilor păcatul. Amintirea păcatelor trecute este oprire a păcatelor viitoare. Cel care se întristează de

păcatele trecute este mai hotărât să nu le mai repete. De asta şi David spunea: *Şi păcatul meu înaintea mea este pururea* (Ps. 50, 4). Avea înaintea ochilor păcatele trecute, ca să nu cadă în altele viitoare.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 132)

„Căci dacă după ce am păcătuit şi am osândit cele ce ni s-au întâmplat iarăşi ne apucăm de ele, nu vom avea nici un folos din curățire. Căci cel care, după ce se spală, se întoarce iar în acelaşi nămol, şi cel care, după ce s-a curățit, a zidit din nou, şi zidind, iarăşi dărâmă, nu are nici un câştig, decât numai se chinuie şi lucrează de prisos.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 37)

MÂNDRIA (definiția)

„Mândria, mama relelor, care şi pe diavol l-a făcut diavol, cu toate că nu era aşa mai înainte.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, pp. 134-135)

„Mândria nu este altceva decât pervertirea sufletului şi boală grea, care se naşte din prostie. Da, cel mai lipsit de mint eom din lume este cel mândru.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 35)

„Adevărat cu cale au numit dascălii cei bătrâni pe mândrie mărire deşartă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

MÂNDRIA (- rădăcina şi maica oricărui păcat)

....

„Rădăcina, izvorul şi maica oricărui păcat este mândria. Din pricina ei omul a pierdut viața fericită a raiului. Din pricina ei şi diavolul, care l-a înşelat pe Adam, şi-a pierdut rangul ceresc de înger.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 34)

MÂNDRIA (naşterea mândriei)

„Un înțelept a spus-o foarte bine: *Începutul mândriei este a nu cunoaşte pe Dumnezeu*.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 4, p. 80)

„Şi după cum în trupul omului, când vreun suc străin şi rău se împrăştie prin sânge, nu lasă să se împrăştie sucurile cele prielnice, iar din această pricină şi se face umflătura organului, tot aşa şi din pricina raționamentelor străine intrate în sufletul omului se naşte mândria.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 117)

„… pe trufie o zămisleşte înțelepciunea cea din afară.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 471)

„Nimic nu zămisleşte atât de grabnic trufia, ca banii, în acelaşi timp şi lipsa de minte, şi fudulia.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 197)

„Orgoliul nu are altă origine ruşinoasă decât cunoaşterea rea şi dispreţul față de Dumnezeu. Aceea este originea lui satanică.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 594)

MÂNDRIA (felurile mândriei)

„Dacă cineva, mândrindu-se pentru meritele sale, pierde totul, cu atât mai mult cel ce se mândreşte fiind încărcat de păcate, de ce pedeapsă nu este vrednic? Un astfel de om nici nu se mai poate căi în cele din urmă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 67)

MÂNDRIA (cea bună şi de dorit)

„O singură mândrie trebuie să aibă cei ce Îi slujesc lui Hristos: să nu slujească nici unei fapte ruşinoase, ci să-şi păzească sufletul liber, să-l facă să ducă o viață curată.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 208)

MÂNDRIA (manifestarea ei)

„Pe alții, dimpotrivă, diavolul îi face să se laude cu strălucirea strămoşilor lor. Poate fi, oare, o mai mare prostie decât aceea să te mândreşti

cu lucruri cu totul potrivnice unele altora? Unii se mândresc pentru că părinții, bunicii şi străbunicii lor au fost nişte oameni de rând; alții, pentru că au fost străluciți şi vestiți. Cum ai putea smeri mândria şi a unora şi a altora? Spunându-le unora: Urcă-te tu, care te făleşti cu strămoşii tăi, urcă-te mai sus de bunici şi de străbunici şi ai să găseşti printre străbunii tăi o mulțime de bucătari, de vizitii, de negustori!; altora, celor care se mândresc că se trag din nişte strămoşi de rând, spune-le dimpotrivă: Şi tu, dacă ai merge mai sus pe scara străbunilor tăi, vei afla mulți strămoşi cu mult mai străluciți decât tine!”. (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 677)

„Cel mândru vrea să fie mai mare decât toți oamenii; spune că nimeni nu-i egal cu el; şi oricâtă cinste i s-ar da, doreşte şi mai multă; şi stăruie şi socoteşte că nu are nici una; dispreţuieşte pe oameni, dar doreşte să fie cinstit de ei. Poate fi, oare, o lipsă mai mare de judecată? Un om mândru e o adevărată enigmă: vrea să fie slăvit de aceia pe care-i socoteşte o nimica. Ai văzut că acela care vrea să fie înalt a căzut jos şi stă la pământ? Cel mândru socoteşte că toți oamenii sunt o nimica pe lângă el; el însuşi o declară. Aşa e mândria. Pentru ce alergi atunci, mândrule, la cel ce e o nimica? Pentru ce ceri de la ei cinste? Pentru ce doreşti să fii înconjurat de atâta mulțime de oameni? Iată omul mic, care stă pe un loc mic”. (*Omilii la Matei,* omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 756)

„Care pasăre spunem că zboară mai sus? Aceea care zboară mai presus de mâinile şi lațurile vânătorului sau aceea pe care vânătorul poate să o prindă fără laț, din pricină că zboară pe jos şi niciodată nu poate să se înalțe? Ca această pasăre este şi îngâmfatul; orice laț îl prinde cu uşurință, pentru că se târăşte pe jos”. (*Omilii la Matei,* omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 757)

„Cel mândru pururea trăieşte în scârbe, pururea se frământă în sufletul său, pururea se tulbură, umblă încoace şi încolo fără să-şi găsească loc, şi nimic nu este în lumea aceasta care să poată astâmpăra pofta, mai bine zis, patima lui. Chiar pe împărat de l-ar vedea căzându-i la picioare şi închinându-i-se, nu se va sătura, ci va dori mai mult. După cum cei iubitori de argint orişicât ar strânge, tot mai mult doresc, tot aşa şi cu aceşti smintiți, căci şi aceştia, ori de câtă cinste s-ar bucura, doresc mai multă, fiindcă patima mândriei creşte şi sporeşte la ei pe fiecare zi. Patimă grozavă este mândria, patimă ce nu are margini, ci numai atunci stă pe loc, când deja a omorât pe cel ce o avea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către*

Tesaloniceni, omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 291)

„Că zice Sfânta Scriptură: *Necurat este tot cel cu inima înaltă*, şi atâta este de rea trufia cât nu numai spre răutate şi în râpa pieirii împinge pe cei ce o au pe ea, ci încă îl păzeşte pe om şi în bunătăți fiind şi când nu poate să ne strice în alt chip, în bunătatea pe care o facem, ne face multă pagubă şi ne îndeamnă să răbdăm ostenelile iar de roade ne lipseşte. Că nu este cu putință să aibă cineva şi bunătatea smereniei şi să aibă şi mândria." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

„La fel şi băşicile cele de apă prea lesne se fac şi iar prea lesne crapă şi se fac apă şi aşa se fac mândri şi prea lesne pier." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

„Aceasta face şi cel măreț, că numai pe sine se face bun, înțelept şi cunoscător, iar pe ceilalți oameni nu-i are de nimic, numai ce-i batjocoreşte şi râde de ei şi de va cădea în păcat nu se pocăieşte, nu se smereşte că nu-l lasă necunoştința, ca şi pe diavolul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 119)

„Cel mândru se consideră pe sine însuşi ca şi unic şi pentru a fi adorat. Cel mândru vrea pentru el însuşi omagiile, care nu-i sunt datorate decât lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 594)

„Aşa e mândria! Rupe legătura dragostei, îndepărtează pe vecin, face pe cel mândru să se uite numai la sine. După cum un zid care se burduşeşte surpă clădirea, tot aşa şi un suflet care se umflă de mândrie nu suferă prietenia cu altul." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 70)

MÂNDRIA (gravitatea)

„Aşa sunt uneltirile vrăjmaşului. Ne urcă prin înşelăciune la mare înălțime, ca să ne coboare de acolo în adâncul prăpastiei". (*Omilii la Facere,* omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 180)

„De-ai face mii şi mii de fapte bune, de-ai săvârşi toată virtutea, dar dacă te lauzi cu faptele tale bune, ai ajuns cel mai nenorocit şi cel mai ticălos

om. Şi aceasta se vede bine din cele ce a suferit fariseul acela, care s-a lăudat față de vameş şi a ajuns dintr-o dată mai prejos de vameş (Luca, 18, 9-14); cu limba şi-a pierdut toată bogăția virtuții; a ajuns gol şi sărac, suferind un naufragiu nemaivăzut şi nemaiauzit; şi-a pierdut toată încărcătura, chiar când a ajuns în port. Să pățeşti ce-a pățit fariseul; din pricina unei rugăciuni, pe care n-a făcut-o cum trebuie, înseamnă să ți se înece corabia în mijlocul portului. De aceea şi Hristos, poruncind ucenicilor Săi, spunea: *Când veți face toate spuneți: Slugi netrebnice suntem* (Luca, 17, 10). Prin aceste cuvinte Hristos voia să-i întărească şi să-i țină departe tare de această patimă pierzătoare." (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 396)

„Nimic nu-i mai cumplit decât mânia şi mândria. Ne fac în acelaşi timp şi mândri şi slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta suntem urâți de oameni, căzând în păcate potrivnice: în îngâmfare şi în linguşeală. Dar dacă tăiem ce-i prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriți fără să fim umiliți şi mândri fără să fim încrezuți". (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„… cel mândru nu se cunoaşte deloc pe el însuşi. De aceea obişnuim să zicem de cel mândru: nu se cunoaşte pe sine, nu se ştie pe sine. Iar cel care nu se cunoaşte pe sine, pe cine poate să cunoască? După cum cel ce se cunoaşte pe sine cunoaşte pe toate, tot aşa cel ce nu se cunoaşte pe sine nu cunoaşte nici pe cel din jurul lui. Unul ca acesta este cel ce spune: *Deasupra cerurilor îmi voi pune scaunul meu* (Isaia 14, 13). Pentru că nu s-a cunoscut pe sine, n-a cunoscut nici pe toate celelalte". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326)

„Nimic nu-i mai rău decât mândria! Mândria scoate pe om din minți şi face să i se ducă vestea de prost; dar, mai bine spus, mândria îl prosteşte de tot. După cum nu-i nevoie să cauți un alt exemplu de prostie atunci când vezi că unul de trei coți se sileşte să fie mai înalt decât munții sau chiar crede că e mai înalt şi se întinde să depăşească culmile munților, tot aşa nu căuta o altă dovadă de nebunie atunci când vezi un om mândru, care se socoteşte a fi mai bun decât toți, care socoate o insultă să trăiască la un loc cu toată lumea. Acesta este cu mult mai de râs decât un prost din naştere, cu cât el, de bună voie, îşi face această boală. Şi nu numai din pricina aceasta e un ticălos, ci şi pentru că, fără să-şi dea seama, cade în însăşi prăpastia păcatului.

Când un om ca acesta îşi va cunoaşte păcatul cum trebuie? Când îşi va da seama că păcătuieşte? Diavolul pune mâna pe el ca pe un rob rău şi

înlănțuit şi pleacă cu el; îl duce şi-l poartă lovindu-l peste tot trupul şi acoperindu-l cu mii de ocări. Şi-l prosteşte atât de mult că-l face să se creadă mare şi față de copii şi de soție şi chiar față de proprii lui strămoşi". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 677)

„Nu este mai mare duşman al dragostei ca mândria". (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

„Nimic nu este mai puternic pentru a înlătura de la noi mila lui Dumnezeu, şi de a ne da flăcărilor iadului, ca tirania mândriei. Când ea stăpâneşte inima noastră, toată viața noastră devine necurată: *Tot omul care are inimă înaltă, este vinovat înaintea Domnului* (Pilde 16, 5)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia IX, 2, p. 47)

,,… şi băşica de apă se umflă, însă umflătura ei nu este ceva trainic şi sănătos. Pentru aceea noi şi numim pe astfel de oameni umflați de mândrie, după cum sunt şi unele trupuri umflate de dropică, după cum se umflă şi băşica de apă sau de săpun." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 13)

,,… când un mădular al trupului se răscoală şi îşi iese din locul său, nimic alt nu este decât inflamație sau umflare, şi prin urmare boală. De altfel, un mădular al trupului nici nu se face mai ridicat decât celălalt, fără numai când se umflă. Tot aşa deci şi în trupul Bisericii cel ce se mândreşte este bolnav şi pătimeşte rău, căci s-a umflat mai mult decât măsura de obşte. Şi aceasta deci este un fel de inflamație sau umflătură." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 117)

„Că de chiar şi după ce am făcut totul, şi încă trebuie a ne numi *robi netrebnici,* apoi dacă nu este nici o pricină grabnică, de ce iertare ar putea fui vrednic cel ce se trufeşte şi se îngâmfă pe sine? Pentru aceea şi fariseul a pătimit ceea ce a pătimit şi a naufragiat tocmai la liman, căci s-a izbăvit de această stâncă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXV, p. 221)

„Cea dintâi nerecunoştință este uşurătatea minții omului față de Dumnezeu, motiv pentru care se va lua de la el darul oferit prin har. Cel care se trufeşte se poartă ca şi cum ar fi reuşit prin propriile sale puteri, însă cel

care gândeşte astfel e nerecunoscător faţă de Cel care a dat harul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 98)

„,… omul care săvârşeşte cu mândrie binele şi nu cade în nici un păcat, nu-şi va da seama niciodată de păcatul lui, ci, prin mândria sa, îşi înrăutăţeşte şi mai mult starea sa şi, fără să bage de seamă, pleacă pe lumea cealaltă lipsit de fapte bune. Aşa a păţit fariseul: s-a urcat la templu cu părerea că are bogăţie de fapte bune; s-a pogorât însă mai sărac decât vameşul (Luca 18, 10-14).” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 153)

„Fariseul postea, se ruga, nu nedreptăţea pe nimeni, ţinea legea. Însă era mândru. Astfel a fost osândit de Domnul, căci mândria îl vătăma mai mult decât l-ar fi vătămat toate celelalte păcate la un loc.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 17-18)

„Nimic nu ne înstrăinează atât de mult de iubirea de oameni a lui dumnezeu şi nimic nu ne dă atât de mult focul iadului, cât patima tiranică a mândriei şi slavei deşarte. Când aceasta există în noi suntem pângăriţi, chiar dacă avem alte virtuţi, ca neprihănirea, postul, milostenia sau rugăciunea. Căci, cum spune Scriptura, *tot cel ce are inima mândră e necurat în faţa lui Dumnezeu*. (Proverbe, 16, 5)”. (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 34)

„Fiecare cuget de desfrâu este, desigur, păcat de moarte, are însă ca pricină dorinţa. Când vorbim despre mândrie, dimpotrivă, nu poţi găsi vreo cauză sau fază de început, care s-o îndreptăţească fie şi câtuşi de puţin.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 34-35)

„Cel ce se supune mândriei, acestei stăpâne severe şi urâte la chip, suferă şi se întristează neîncetat. Da, este într-adevăr stăpână severă cu supuşii ei. Şi cu cât mai mult aceştia o linguşesc, cu atât îşi ridică capul şi îi chinuie. Din contră, oamenilor care o alungă şi o nesocotesc nu le poate face nimic.

Pe scurt, mândria este mai rea decât toate fiarele şi decât orice tiran. Pentru că fiarele şi tiranii, cu vorbă bună şi cu grijă, de multe ori se îmblânzesc, pe când aceasta, cu cât îi cântăm în strună ci atât se sălbăticeşte. Şi dacă găseşte pe cineva care să-i facă toate poftele, nu şovăie să-l împingă chiar şi la crimă.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 35)

„Nimic altceva nu este care-l înstrăinează pe om de la mila lui Dumnezeu ca tirania mândriei şi-l dă la pedeapsa focului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

„Deci alt lucru nu este mai rău decât mândria şi mărirea deşartă pentru că şi diavolul întâi nu a fost aşa, ci mai înainte de ce s-a mândrit, era înger, iar dacă se mândri, se făcu diavol şi din lumină se făcu întuneric.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 31-32)

„Omul cel măreț, fraților, este nebun şi mai vârtos fără de Dumnezeu şi seamănă nu numai fariseului aceluia, ci tocmai diavolului care, pentru mărirea şi nebunia lui, a vrut să se facă tocmai cu Dumnezeu; pentru aceea din lumină ce era s-a făcut întuneric şi din înger s-a făcut diavol întunecat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 119)

„Nebunia mândriei este mai rea decât nebunia obişnuită; cel mândru este mai prejos decât cel nebun. Mai întâi trebuie să fii ceva nebun pentru a fi mândru, căci trebuie să fii lipsit de simțuri şi lipsit de rațiune. Mai mult, cel nebun nu-şi face rău decât luişi, pe când celălalt este un bici pentru cei care-l înconjoară şi care trebuie să i se supună. De altfel, Duhul Sfânt a pronunțat această profeție: *Ai văzut om înțelept în ochii săi? Mai mare nădejde este pentru un nebun decât pentru acela*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 597)

MÂNDRIA (urmările pierzătoare ale mândriei)

„… mândria, pricină a mii şi mii de păcate”. (*Omilii la Matei,* omilia XI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 132)

„Cele mai mari rele, care au pângărit toată lumea, au veni din pricina mândriei. Diavolul, înainte de a se mândri, nu era diavol; dar prin mândrie a ajuns diavol. Pavel, voind să arate aceasta, spunea: *Pentru ca nu cumva, îngâmfându-se, să cadă în osânda diavolului* (I Tim., 3, 6). Cel dintâi om, fiind ispitit de diavol cu nădejdea că va ajunge Dumnezeu, s-a mândrit; dar şi-a frânt gâtul şi a ajuns muritor; nădăjduind să ajungă Dumnezeu a pierdut şi ceea ce era. Dumnezeu l-a ocărât pe Adam şi a râs de nesocotința lui, spunând: *Iată Adam a ajuns ca unul din Noi* (Fac., 3, 22). Toți oamenii de mai târziu, care au alunecat spre necredință, au ajuns aici, datorită mândriei, pentru că s-au închipuit egali cu Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

„Dar dacă vrei să vezi că mândria înjoseşte, gândeşte-te şi la căderea din cer a diavolului. Poate fi, oare, cineva mai jos decât diavolul, pentru că s-a mândrit? Poate fi oare, cineva mai înalt decât un om care voieşte să se smerească pe el însuşi? Diavolul se târâie pe jos şi stă sub picioarele noastre - *Veți călca,* spune Hristos, *peste şerpi şi peste scorpii* (Luca 10, 19). Omul smerit însă stă sus cu îngerii. (…)

Dar ca să-ți dai seama şi altfel de josnicia celor mândri, te întreb: Cine se înjoseşte? Cel ajutat de Dumnezeu sau cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă? Negreşit cel căruia Dumnezeu îi stă împotrivă. Ascultă, dar, ce spune Scriptura de fiecare din ei: *Dumnezeu stă împotriva celor mândri, iar celor smeriți le dă har* (Iacov 6, 8). Te voi întreba iarăşi altceva: Cine este mai înalt: Cel care slujeşte lui Dumnezeu şi-I aduce jertfă sau cel care stă departe şi nu are nici o îndrăznire către Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 757)

„Nimic nu urăşte Dumnezeu atât de mult ca mândria. De aceea de la început Dumnezeu a făcut totul, ca să dezrădăcineze din sufletul omului acest păcat. De aceea am ajuns muritori, înconjurați de scârbe şi de dureri. De aceea suntem în osteneli, în sudori. De aceea muncim necontenit şi muncim din greu şi cu chin. Din pricina mândriei a păcătuit cel dintâi om, nădăjduind să ajungă egal cu Dumnezeu, de aceea n-a mai avut ceea ce avea. Aşa e mândria. Nu numai că nu adaugă nimic bun vieții noastre, dar ne ia şi ceea ce avem. Smerenia, dimpotrivă: nu numai că nu ne ia şi ceea ce avem, dar ne adaugă şi ceea ce nu avem.

Pe aceasta, dar, să o căutăm, pe aceasta să o urmărim, ca să ne bucurăm şi de cinstea de pe lumea aceasta şi să avem parte şi de slava ce va să fie". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 758-759)

„Cel ce a devenit diavol n-ar fi ajuns, n-ar fi fost scos din Paradis, dacă nu ar fi fost stăpânit de această boală. Aceea i-a produs căderea din har, aceea l-a aruncat in iad, ceea e a fost izvorul tuturor relelor. În sfârşit, acest viciu este de ajuns pentru a distruge tot ceea ce este bun în suflet: milostenia, postul, rugăciunea, ce mai ştiu eu? *Ceea ce este înalt în ochii oamenilor este urâciunea înaintea lui Dumnezeu* (Lc., 16, 15). Aceasta nu este deci numai desfrânarea, cu toate că ea este nevrednică de iertare, nici adulterul, care pătează pe om, ci şi tot felul de mândrie. Omul se poate să se scuze asupra poftei lui, dar mândria n-are nici cauză, nici scuze să aducă, care i-ar putea aduce o umbră de îndreptățire; ea nu este altceva decât o răsturnare a sufletului, o boală foarte grea şi crudă, care vine în mod unic din nebunie,

căci nu este nimic mai nebun decât omul mândru (…) Dacă pe cel ce adevăratele bunuri îl fac să se mândrească este nefericit şi mizerabil, dacă pierde toată răsplata pe care o are în vedere cel ce se ridică pentru lucruri care n-au nimic real, care-şi umflă inima sa ca pe o umbră, pentru floare şi pentru iarbă, căci slava lumii nu este un lucru, nu este cel mai ridicol dintre toți oamenii? Asemenea unui sărac care, cerşind pâinea sa, suferind de foame mereu, s-ar mândri că a avut o dată în vremea nopții un vis plăcut.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 4, p. 80)

„Cel ce se îngâmfă va lua aceeaşi osândă ca şi diavolul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 290)

„Are şi o tovarăşă credincioasă, pe fiica ei, dezdnădejdea. Îi spun fiica ei pentrus ca aceasta o naşte, după ce creşte şi se înrădăcinează bine în om. Iar deznădejdea, când se naşte, conduce sufletul la distrugere totală.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 35)

„Nimic nu-l aruncă pe om mai repede în focul iadului decât slava deşartă, mândria, părerea de sine şi trufia.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 207)

„Ori cine ne va spune relele care se nasc din mândrie? Mai întâi ea ne face nebuni în fața lui Dumnezeu. Apoi ea ne face să pierdem tot rodul binelui pe care noi îl facem. Apoi ea ne expune la pedepse aspre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 360)

„Ce naşte mândria? (Ce produce?) Toate viciile deodată. Nu numai mândria face să piară în noi orice virtute şi distruge orice merit, cum ne face s-o vedem într-o istorie atât de cuceritoare pilda Fariseului mândru, ci sub influența ei blestemată se nasc toate viciile şi se dezvoltă. Cel orgolios va avea el grijă vreodată de cel sărac? Cunoaşte el bunătatea? Visează el alt lucru decât onoruri şi distincții? Mânia, ura, cearta, răzbunarea nu sunt ele în el însoțitoarele asidui ale mândriei sale? Nici un rău nu este aşa de mare ca mândria. Pe oameni îi face demoni, certăreți, hulitori, călcători de jurământ; îi face să cedeze la orice poftă.

Ce mai naşte încă mândria? Durerea. N-ar fi putut să-l tortureze decât el însuşi şi propria şi nesățioasa sa stricăciune, îi va fi de ajuns.

Însă, mai mult, cel mândru înarmează împotriva sa întregul neam omenesc. Dumnezeu nu este singur *Cel care se ridică împotriva mândriei*, toți se înarmează în mod egal împotriva celui a cărui mândrie s-a făcut un obiect de ură şi de repulsie.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 595)

„Da, nu este un om mai păcătos ca vameşul şi totuşi, pentru că şi-a zdrobit sufletul, pentru că s-a numit păcătos, precum şi era, a întrecut pe fariseu, pe omul care postea, dădea zeciuială, pe omul fără de păcat.

- Pentru ce? Cum asta?

- Pentru că avea înrădăcinat în sufletul său mândria şi slava deşartă, mama tuturor relelor, deşi în suflet nu avea urmă de jaf şi lăcomie. De aceea şi Pavel îndeamnă şi spune: *Fiecare să-şi cerceteze fapta lui, şi atunci se va lăuda numai față de sine, iar nu față de altul* (Gal., 6, 4). Fariseul a venit în templu şi a învinuit pe toată lumea! A spus că e mai bun decât toți oamenii. Dar n-ar fi fost de îngăduit nici chiar dacă ar fi spus că este mai bun doar decât zece, sau decât cinci, sau decât doi, sau chiar numai decât unul! Aşa, însă, s-a pus pe el în fruntea lumii şi a învinuit pe toată lumea. De aceea carul lui a rămas în urma carului vameşului. Întocmai ca o corabie care, după ce străbate mii şi mii de valuri, după ce scapă din multe furtuni, se izbeşte chiar în gura portului de o stâncă, şi pierde toată averea din ea; tot aşa şi fariseul acesta a îndurat ostenelile postului şi ale celorlalte virtuți; dar, pentru că nu şi-a înfrânat limba, şi-a scufundat încărcătura chiar în port. Într-adevăr, să pierzi tot câştigul de pe urma rugăciunii, din care trebuia să câştigi totul, nu înseamnă, oare, să suferi naufragiu chiar în port?” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 331-332)

MÂNDRIA (remedii pentru eliberarea de patima mândriei)

„Pentru ce vorbeşti mereu de faptele tale cele bune şi mi le pui necontenit în fața ochilor? Nu ştii că dacă te lauzi, nu te mai laudă Dumnezeu? Şi, dimpotrivă, dacă te smereşti, nu încetează a te lăuda înaintea tuturora”. (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

- Spune-mi, pentru ce nu-l saluți tu mai întâi?

- Pentru că aşteaptă să-l salut eu!

- Dar tocmai pentru aceasta ar trebui să i-o iei înainte, ca să iei tu cununa!

- N-o fac, pentru că urmăreşte el lucrul acesta!

- Poate fi, oare, o prostie mai mare? Gândeşti cam aşa: Tocmai pentru că urmăreşte să fie pricinuitorul răsplătirii mele, nu vreau să-i dau prilejul s-o facă! Dacă te salută celălalt mai întâi, tu nu mai ai nici o răsplată, chiar dacă îi răspunzi la salut; dar dacă tu i-o iei înainte cu salutul, ai neguțătorit gestul şi ai cules rodul îmbelşugat al faptei lui. Nu este, oare, cea mai mare prostie să pierzi tot câştigul, când ai de câştigat atâta de pe urma unor simple cuvinte? Nu este, oare, cea mai mare prostie să-l ții de rău că nu te salută, iar tu să cazi în aceeaşi greşeală? Dacă îl ții de rău că nu te-a salutat el mai întâi, pentru ce faci ceea ce ții de rău, pentru ce te sârguieşti să faci ceea ce spui că e rău? Nu este mai mare prostie decât aceea ca omul să trăiască în păcat! (…) Ce iertare mai merităm noi, care ne ambiționăm pentru un simplu salut, când ni s-a poruncit să răbdăm să fim pălmuiți, siliți şi lăsați goi de duşmanii noştri?

- Dar dacă salutăm noi mai întâi, mi s-ar răspunde, vom fi dispreţuiţi şi batjocoriţi!

- Şi ca să nu te dispreţuiască un om, insulţi pe Dumnezeu? Ca să nu te dispreţuiască un om nesocotit, dispreţuieşti pe Dumnezeu, Care ţi-a făcut atâta bine? Dacă este o nebunie să dispreţuieşti pe cel de o cinste cu tine, cu mult mai mare nebunie este să dispreţuieşti pe Dumnezeu, Creatorul tău! În afară de aceasta, mai gândeşte-te şi la aceea că atunci îţi prilejuieşti mai mare răsplată când eşti dispreţuit. Pentru Dumnezeu suferi asta! Pentru că ai ascultat de legile Lui! De câtă cinste nu eşti vrednic, de câte diademe? În ce mă priveşte aş dori mai degrabă să fiu ocărit şi dispreţuit pentru Dumnezeu decât să fiu cinstit de toţi împăraţii! Nimic, nimic nu-i egal cu această slavă!

Să urmărim, deci, această slavă, aşa cum ne-a poruncit Hristos!”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 242-243)

„Să aducem în faţa noastră pe un împărat, pe unul care dă tuturor porunci, investit cu cea mai mare funcţie, care are crainic încins cu cingători strălucitoare, lictori şi o ceată numeroasă de oameni care îl slujesc. Nu pare un om ca acesta mare şi fericit? Haide, să punem şi în faţa acestuia un altul: un om fără de răutate, blând, smerit, îndelung răbdător; acesta să fie ocărit şi bătut; să îndure totul cu faţa senină şi să binecuvânteze pe cei ce-i fac aceasta. Te rog să-mi spui pe care-l admiri: pe cel îngâmfat şi mândru sau pe cel smerit? Nu seamănă iarăşi unul cu puterile de sus cele nepătimitoare, iar celălalt cu o băşică umflată, cu un om bolnav de dropică sau cu un altul umflat de o altă boală? Nu se aseamănă unul cu un doctor duhovnicesc, iar celălalt cu un copil caraghios care-şi umflă obrajii?

- Pentru ce te făleşti, omule? Că eşti mare şi te plimbi în trăsură? Că trăsura ţii trasă de o pereche de catâri? Şi cei cu asta? Şi pietrele şi lemnele pot fi trase de o pereche de catâri! Te făleşti ca eşti îmbrăcat cu haine frumoase? Uită-te, însă, la cel îmbrăcat cu virtute în loc de haine şi vei vedea că tu te asemeni cu iarba putrezită, iar celălalt cu un pom care face rod minunat şi bucură pe toţi care se uită la el. Tu porţi hrană pentru viermi şi molii, care, dacă ar tăbărî pe tine, iute te-ar despuia de toată podoaba ta! - Căci ce sunt hainele de pe tine decât fire de viermi? Ce este aurul şi argintul decât pământ şi pulbere? Şi toate la un loc, tot pământ şi nimic mai mult! - Dar omul, îmbrăcat cu virtute, are o haină pe care n-o pot strica nici moliile şi nici chiar moartea. Că nu de pe pământ îşi au originea aceste virtuţi ale sufletului, ci sunt roadele Duhului; de aceea nici nu ajung în gura viermilor. Hainele omului virtuos sunt ţesute în cer, unde nu-s molii, nici viermi, nici altceva de acest fel". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, X, în col. PSB, vol. 23, pp. 308-309)

„De vezi că inima ţi se nunteşte, pecetluieşte-ţi pieptul făcând semnul crucii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 976)

„Dar cum veţi evita voi acest rău? Voi îl veţi evita dacă veţi reflecta în voi înşivă asupra naturii voastre, asupra mulţimii păcatelor voastre, asupra mărimii chinurilor; dacă veţi considera cât este de slab şi de trecător ceea ce pare strălucitor lumii, şi că toate acelea vor pieri mai repede decât iarba şi decât florile primăverii. Nu, diavolul orice efort ar face, nu va putea să umfle uşor inimile noastre de mândrie, nici să ne ducă la trădare, dacă ne vom ocupa adesea de aceste gânduri şi dacă ne vom aduce aminte cât mai des de oamenii virtuoşi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IX, 2, p. 47)

„Sufletul este infectat de o boală foarte urâtă, voi sunteţi în cea mai cumplită sărăcie, şi vă mândriţi că posedaţi atâţia şi atâţia talanţi de aur, că aveţi o mulţime de slugi la dispoziţia voastră? Dar aceste lucruri nu sunt ale voastre; dacă voi nu mă credeţi, cercetaţi experienţa celor ce au fost bogaţi înainte de voi. Dar dacă sunteţi atât de beţi, ca exemplul altora să nu vă înveţe, aşteptaţi puţin şi propria voastră experienţă vă va învăţa că nu veţi scoate din aceste pretinse bogăţii nici un folos, atunci când pe patul morţii neavând nici o oră, nici o clipă, veţi fi obligaţi să le lăsaţi în ciuda voastră celor ce vor fi acolo, şi adesea la persoane pe care voi n-aţi vrea să le daţi. Cei mai mulţi n-au avut vreme să dispună de ale lor; au murit dintr-odată, şi atunci când doreau să se bucure mai mult, n-au putut: lipsiţi de putere, ei au

fost constrânşi să le lase altora, la care n-ar fi vrut.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 4, pp. 80-81)

„O, omule, ce ai tu care să poată să te mândrească? Nu ştii tu josnicia naturii tale? Nu ştii tu că voința ta este stăpânită de rău? Te gândeşti la moarte, te gândeşti la mulțimea păcatelor tale.

Poate că faptele bune îți insuflă sentimentele înalte şi-ți umflă inima? Dar chiar aceea să vă facă să vă pierdeți toată roada (…) Voi dați milostenie săracilor? Dar aceasta nu este din bunul vostru; ci din cel ce-I aparține Domnului; aceasta vă este comun cu însoțitorii voştri. Iată pentru ce trebuie să fiți şi mai smeriți şi mai modeşti; prevăzând prin necazurile fraților noştri pe acelea care stau spânzurate deasupra capului vostru şi vedeți în ei propria voastră natură.

Poate nu suntem noi ieşiți din părinți mizerabili? Eu o văd; dar dacă au intrat bogățiile în casele noastre, fără îndoială ele ne vor părăsi în curând. Şi aceste bogății, ce sunt ele? O umbră zadarnică, un fum care se înalță, floarea ierbii, sau mai scurt, ele sunt mai slabe ca şi floarea ierbii. Pentru ce vă mândriți cu puțină iarbă? Bogățiile nu ajung ele şi la hoți, şi la necurați, şi la femei rele, şi la stricătorii de morminte? Oare de astfel de însoțitori ne mândrim noi?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIII, 1, pp. 159-160)

„Iisus Hristos mustră toate gândurile acestea de mândrie, zicând: oricât de mari ați fi, nu trebuie să vă ridicați mai presus de frații voştri. Mântuitorul n-a zis, ceea ce era mai mare şi mai tare: dacă eu am spălat picioarele unui trădător (Iuda – n.n.), este oare ceva lucru minunat că voi veți spăla picioarele celor de o seamă cu voi? Dar, cum a spălat în mod real picioarele unui trădător, el lasă aceea la judecata celor ce au fost martori. Pentru acest motiv a mai zis: *Cel ce va face şi va învăța, acesta mare se va chema în împărăția cerurilor* (Mt., 5, 19). Căci a învăța în mod adevărat înseamnă a învăța prin fapte. În sfârşit, ce fast nu ar fi tăiat prin aceea ce făcea Mântuitorul, ce laudă nu ar fi atins acest fapt?

Cel ce este aşezat pe heruvimi spală picioarele unui trădător; şi voi oamenilor, voi care nu sunteți decât cenuşă, țărână, pulbere, vă înălțați de mândrie, şi voi aveți o părere înaltă despre voi înşivă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXI, 2, p. 361)

„Căci spune-mi: de ce tu îți întinzi gâtul când mergi? De ce păşeşti în vârful degetelor? De ce te făleşti? Nu poți face nici un fir de păr fie alb, fie negru, şi totuşi tu, ca şi cum stăpâneşti totul în lume, umbli astfel semețit!

Poate că ai voi a-ţi face şi aripi, ca să nu mai călătoreşti pe pământ; poate că pofteşti a fi un monstru. Acum, însă, oare nu te-ai făcut pe tine însuţi monstru – deşi fiind om – în încercarea nebunească de a zbura? Cum te voi numi oare, spre a nimici uşurinţa şi lipsa ta de minte? Să-ţi zic că eşti ţărână, cenuşă, fum şi praf? Am arătat desigur prin acestea micimea ta, însă nu am nimerit a arăta exact imaginea pe care o voiam; fiindcă eu voiam a reprezenta exact şi trufia, şi uşurătatea ta. Aşadar, ce imagine potrivită am putea găsi acestor oameni? Mie mi se pare că se aseamănă cu câlţii în foc. Căci şi aceştia, după aprindere, par că se umflă şi se ridică în sus, însă o mică atingere a mâinii şi e de ajuns a se împrăştia cu totul şi a se arăta mai prejos de orice cenuşă. Astfel sunt şi sufletele unor asemenea oameni, căci o singură suflare, sau un atac cât de mic, va putea să umilească şi să sfărâme uşurinţa lor." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 404-405)

„Omul care cugetă cu măsură nu va cugeta niciodată lucruri mari despre sine, chiar de-ar avea cu dânsul fapte mari – căci el îşi simte neputinţa şi smerenia – pe când cel lipsit de minte îşi închipuie lucruri mari despre sine, chiar şi în cele mai mici lucruri ale lui. Să câştigăm deci înălţimea prin smerenia noastră." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„Şi ce ai care nu ai luat? (I Cor., 4, 7). (…) Ceea ce el (Pavel – n.n.), spune aici aceasta înseamnă: *De unde se poate dovedi că tu eşti vrednic de a fi lăudat? Aşadar, s-a făcut vreo judecată? S-a făcut mai înainte vreo cercetare, vreo încercare sau vreo ispitire amănunţită? Dar nu ai ce spune. Că dacă oamenii îşi dau părerea câteodată, totuşi judecata lor nu este dreaptă. Dar să spunem chiar că eşti vrednic de laude, că ai într-adevăr cu tine darul de a fi plăcut tuturor, că judecata oamenilor nu este stricată. Ei bine, nici chiar atunci nu trebuie să cugeţi lucruri mari de tine, fiindcă ceea ce ai, nu de la sineţi ai, ci de la Dumnezeu ai primit. Deci ce ai a-ţi însuţi, nefiind nimic al tău? Dacă ai tu ceva, şi alţii au împreună cu tine. Nu sunt ale tale izbânzile pe care le ai, ci ale harului lui Dumnezeu. De vei spune că ai credinţa, apoi şi aceasta ţi-a venit din chemare; sau de vei spune de haruri, sau de iertarea păcatelor, sau de puterile şi minunile ce săvârşeşti, sau de cuvântul învăţător, sau de orice – toate de acolo le ai, toate de acolo le-ai primit. Aşadar, ce ai, spune-mi, pe care nu le-ai primit, ci le ai numai din isprăvile tale? Nu poţi spune nimic. Deci dacă totul ai primit, pentru ce cugeţi lucruri mari? Pentru aceea tocmai trebuie ca să te smereşti, căci ceea*

ce şi s-a dat nu este al tău, ci al dătătorului Dumnezeu. Dacă ai luat, de la dânsul ai luat; şi dacă ai luat de la dânsul, nu pe al tău ai luat; şi dacă nu ai luat pe al tău, pentru ce cugeţi lucruri mari, ca şi cum ar fi al tău? (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 117-118)

„Să nu-mi spui că: *Cutare este cârpitor de ciubote, sau că celălalt este boangiu, sau că acela este alămar*, ci gândeşte-te că el este credincios şi frate. Fiindcă noi suntem ucenici ai pescarilor, ai vameşilor, ai făcătorilor de corturi, ai aceluia care a crescut în casa unui teslar, şi care s-a învrednicit a avea ca mumă pe logodnica acelui teslar, care din pruncie chiar a primit a sta în ieslea dobitoacelor, iar după aceea nu avea unde să-şi plece capul, ai aceluia, zic, care atât de mult călătorea, încât nici nu se gândea ce va mânca, aşa că alţii îl hrăneau. La acestea te gândeşte, şi atunci vei socoti întru nimic trufia omenească." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 209)

„… nimic să nu spui de tine, ci în toate laudă-te în Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 47)

„*Că ce ai, care nu ai luat? Iar de ai şi luat, pentru ce te îngâmfi ca şi cum nu ai fi luat?* (I Cor., 4, 7). Aceasta este cea mai mare virtute, a pune totul în seama lui Dumnezeu, a nu socoti nimic al tău, a face totul nu spre slava oamenilor, ci spre slava lui Dumnezeu, căci El este Cel ce va cere răspuns de faptele făcute." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 61)

„Măcar de te-ar lăuda vreun om, totuşi nu vei avea nici un folos dacă Dumnezeu nu te va lăuda." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 62)

„Să dispreţuim lauda oamenilor. Până când oare vom fi atât de mici de suflet, căutând numai jos la pământ? Până când oare vom dăinui a ne târî aici jos pe pământ, în vreme ce Dumnezeu ne ridică până la cer?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 62)

„Deci să nu-mi spui de frumuseţea feţei, nici de grumazul lui cel măreţ, nici de hlamidă, sau de cal, şi de cei ce-l întovărăşesc, ci gândeşte-te unde se

sfârşesc acestea. Iar de-mi spui de cele ce se văd, apoi atunci şi eu îți voi spune de cele din Scripturi şi cu mult mai strălucite decât acestea. Dar precum pe acelea nu le admirăm pentru fața sau privirea lor, având în vedere că totul este țărână, tot aşa nici pe acestea, fiindcă şi acestea sunt țărână. Sau mai bine zis, chiar şi mai înainte de a se risipi şi a se face praf, arată-mi rogu-te pe un bolnav de friguri întins pe pat şi trăgând să moară, şi atunci îți voi spune ție: Ce s-a făcut acea podoabă măreață? Unde se duce oare marea linguşire de care era înconjurat, unde slujba robilor, prisosința averilor şi a moşiilor? Care vânt intrând, a împrăştiat toate acestea? Dar iată că şi pe pat când şade lungit, el poartă semnele bogăției şi ale trufiei, fiind îmbrăcat cu haină strălucită, săracii şi bogații petrecându-l la groapă, gloata aclamându-l. Mai cu seamă acestea sunt cu totul de râs, numai că îndată se dau pe față ca şi floarea ce se scutură." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, pp. 209-210)

„Până când oare ne vom îngâmfa cu acea îngâmfare vrednică de râs? Aşa cum ne apucă râsul, când îi vedem pe copii întinzând mâna şi amenințând, sau luând pietricele de pe jos şi aruncându-le, la fel e vrednică de râs şi prostia omenească, care e rezultatul unei cugetări copilăreşti, a unei judecăți imperfecte. *Pentru ce se trufeşte cel ce este pământ şi cenuşă?* (Sir., 10, 9). Cugeți lucruri mari, omule? De ce? Spune-mi, care-i câştigul? De unde-ți vine să cugeți lucruri mari împotriva fratelui tău? Oare nu ai şi tu aceeaşi fire? Oare nu acelaşi suflet? Oare nu ați fost deopotrivă cinstiți de Dumnezeu? Dar poate eşti înțelept. Atunci eşti dator să-i mulțumeşti lui Dumnezeu, iar nu să te trufeşti." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 98)

„Ascultă ce spune Iosif, ascultă ce spune şi Daniil. Împăratul Egiptului a trimis să-l aducă din temniță pe Iosif pentru a-l întreba de visul pe care-l avusese, pentru că nici unul din învățații Egiptului – dintre cei care se pricepeau la asemenea lucruri – nu reuşise să-l tălmăcească. Ce a răspuns Iosif când a ajuns în fața împăratului care urma să-l ridice în cinste peste toți şi să-l arate mai înțelept decât toți astrologii şi ghicitorii, magii şi vrăjitorii, într-un cuvânt mai presus decât toți înțelepții de pe atunci, pe el, care era copil încă şi în robie (de altfel, atunci e slava mai mare, când vine fără de veste, fapt care şi pe Iosif l-a făcut mai demn de admirație)? A răspuns oare: *Da, ştiu, împărate!*? Nu, deşi nu a fost nimeni care să-l fi contrazis, ci cu multă modestie şi cu multa lui recunoştință a spus: *Oare tâlcuirile nu sunt ele de la Dumnezeu?* (Fc., 40, 8). Priveşte cum L-a slăvit el numaidecât pe Stăpânul a toate, şi de aceea a fost şi este slăvit la rându-i; şi nu puțin lucru

este să-l descoperi pe Dumnezeu şi să-L arăţi drept săvârşitorul unor astfel de fapte. Căci cele vorbite le-a arătat demne de credinţă şi în acelaşi timp şi dovadă a prieteniei lui cu Dumnezeu. Şi nici că poate exista vreun lucru mai mare decât cel de a fi prieten cu Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 98-99)

„Iosif L-a slăvit pe Dumnezeu şi a fost slăvit de El. Eu preamăresc pe cei ce Mă preaslăvesc pe Mine (1 Rg., 2, 30). Ascultă acum şi despre strănepotul acestuia, Daniel, care a fost mai înţelept decât toţi. *Iată, tu îţi închipui că eşti mai înţelept decât Daniel* (Iez., 28, 3). Acest Daniel, deşi a fost mai presus decât toţi înţelepţii, astrologii, ghicitorii, magii, vrăjitorii şi mai presus decât toată înţelepciunea, totuşi, venind înaintea împăratului şi trebuind să dea răspuns la întrebare, nici el nu se îngâmfa, ci atribuie totul lui Dumnezeu, zicând: *Şi mie, nu prin înţelepciunea care ar fi în mine mai mult decât la toţi cei vii, mi s-a descoperit taina aceasta* (Dan., 2, 30). Iar împăratul a căzut înaintea lui şi i s-a închinat, poruncind apoi să i se aducă daruri. Ai văzut smerenia? Ai văzut recunoştinţa? Ai văzut viaţa neîngâmfată?" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 99-100)

„Ascultă acum şi pe apostolii Domnului cum au spus odată: *Bărbaţi israeliţi, de ce vă miraţi de acest lucru, sau de ce staţi cu ochii aţintiţi la noi, ca şi cum cu a noastră putere sau cucernicie l-am fi făcut pe acesta să umble?* (Fap., 3, 12); iar altă dată: *Doar şi noi suntem oameni, asemenea pătimitori ca voi* (Fap., 14, 15). Aşadar, dacă ei respingeau în această manieră onorurile ce li se aduceau, ei, care prin smerenia lor întru Hristos au făcut fapte cu mult mai mari chiar decât Hristos – desigur, cu puterea primită de la El – căci *cel ce crede în Mine va face şi el lucrările pe care le fac Eu şi mai mari decât acestea va face* (In., 14, 12), atunci nu sunt cu adevărat vrednici de plâns şi de o mie de ori nenorociţi cei care nu pot speria nici măcar ţânţarii, necum pe demoni? Cei care nu pot fi folositori nici măcar unui singur om, iar nu lumii întregi, şi cu toate acestea cugetă lucruri atât de mari încât îl întrec până şi pe diavol?

Nimic nu poate fi mai străin de sufletul creştinului ca uşurătatea minţii." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 100-101)

„Cum am putea stinge, de exemplu, patima mândriei şi a îngâmfării drăceşti? Cunoscând pe Dumnezeu, căci dacă ea vine de acolo că nu cunoaştem pe Dumnezeu, apoi cunoscându-L cum trebuie a-L cunoaşte, orice mândrie va fi alungată.

Gândeşte-te la gheenă, gândeşte-te la cei mai buni decât tine, gândeşte-te la păcatele tale, gândeşte-te la cele ce ai a da seamă lui Dumnezeu, şi dacă te gândeşti la toate acestea, apoi iute vei domoli cugetul, iute îl vei încovoia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 292)

„... Hristos S-a deşertat pe Sine. Cel ce ştie aceasta, deci, nu va cugeta despre dânsul lucruri mari niciodată. Căci omul nu are nimic care să nu fie de la Dumnezeu, şi deci să nu cugete lucruri mare despre dânsul. *Căci ce ai, zice, pe care să nu-l fi primit?* (I Corinteni 4, 7). El a spălat picioarele ucenicilor; şi cel ce ştie aceasta cum s-ar mândri? De aceea zice Hristos: *Când veți face toate cele ce s-au poruncit vouă, ziceți că slugi netrebnice suntem.* Vameşul numai prin umilință s-a mântuit, pe când fariseul prin mândrie s-a pierdut." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 186)

„Dar cum oare vom putea să nu cugetăm lucruri mari având avere? Dacă vom cunoaşte că bogăția este nestatornică şi nesigură, dacă vom cunoaşte că mai mare decât bogăția este speranța cea în Dumnezeu, dacă în fine, vom cunoaşte că şi bogăția este lucrul lui Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, pp. 197-198)

„Din ce pricină, omule, cugeți lucruri mari de tine? Poate că din pricina celor pământeşti? Dar acestea dispar chiar mai înainte de a se arăta. Poate că din pricina celor duhovniceşti? Dar şi acesta este un succes duhovnicesc, la a nu cugeta lucruri mari de sine-ți. Deci, de ce cugeti lucruri mari de tine? Că ai succese? Ascultă pe Hristos Care zice: *Când veți face toate cele ce vi s-a poruncit vouă, ziceți: că slugi netrebnice suntem; că ce am fost datori a face, am făcut* (Luca, 17, 10). Dar poate că cugeți lucruri mari din pricina averii tale? De ce? Te rog; nu ai auzit că goi am intrat în lume, goi ne vom şi duce? Mai mult încă: n-ai văzut pe cei dinaintea ta cum au plecat goi de aici? Dar cine oare având lucru străin, cugetă pentru aceasta lucruri mari? Că cei ce voiesc a întrebuința averile numai pentru mulțumirea lor proprie, li se iau acestea şi fără voia lor mai înainte de moarte chiar, dar la moarte numaidecât." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 66)

„Să cugetăm la slăbiciunea naturii noastre, să ne aducem aminte de mulțimea greşelilor

„Aducându-ne aminte necontenit de păcatele noastre, putem înfrânge iute mândria sufletului nostru.” (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 108)

„Cunoaşte bogăţia cea adevărată, şi coboară-te odată din îngâmfarea aceea înaltă şi deşartă! Gândeşte-te la nimicnicia firii tale! Pământ şi cenuşă eşti, praf şi pulbere, fum şi umbră, iarbă şi floare de iarbă. Spune-mi, cu o astfel de fire te mândreşti? Poate fi oare ceva mai de râs? Vrei să spui că eşti căpetenie peste mulți oameni? Dar ce folos că eşti căpetenie peste mulți oameni, dar eşti rob şi prizonier patimilor tale! Eşti la fel cu cel umil acasă, bătut şi rănit de slugi, dar care în oraş umblă semețindu-se că domneşte peste alții! Te bate slava deşartă, te răneşte desfrânarea, te robesc toate patimile, iar tu te mai şi semețeşti?” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 300)

„… omul este pulbere şi cenuşă (Fac. 18, 27), carne şi sânge (Mat. 16, 17), iarbă şi floare a câmpului (Is. 40, 6), umbră (I Cron. 29, 15), fum (Ps. 101, 4) şi deşertăciune (Ps. 38, 5), dacă nu cumva există ceva mai slab şi mai lipsit de valoare decât aceste lucruri cu care este asemuit. Să nu socotiți că cele rostite reprezintă o acuzație împotriva naturii. De altfel, nu eu spun acestea, profeții sunt cei care le-au cugetat fără să necinstească specia noastră, ci spre a domoli răbufnirea orgolioasă a celor lipsiți de minte; fără să disprețuiască natura noastră, ci spre a coborî mândria celor cuprinşi de nebunie. Căci, în situația în care, în ciuda existenței acelor cuvinte menționate, atât de numeroase şi atât de puternice, s-au arătat totuşi unii care au întrecut lăudăroşenia diavolului, dacă n-ar fi fost rostit nici un asemenea cuvânt, spre care culme a orgoliului nu s-ar fi năpustit? Îmi poți spune? Au leacul la îndemână şi ei încă sunt cuprinşi de aprindere. Cât de tare s-ar fi aprins orgoliul lor, dacă aceia nu ar fi dezvăluit cuvinte atât de numeroase şi atât de puternice despre natura omenească? Ascultă, aşadar, ce spune despre el însuşi dreptul patriarh: *iar eu sunt pulbere şi cenuşă* (Gen. 18, 27). Vorbea cu Dumnezeu şi această libertate de a-i vorbi nu îi stârnea orgoliul, ba dimpotrivă, deținerea acestei libertăți îl determina să păstreze măsura.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, pp. 43-44)

„Dacă vrei să cumințeşti un om mândru, nu folosi cuvinte multe. Aminteşte-i doar de firea omenească de cuvintele înțeleptului Sirah: *Pentru ce se trufeşte cel ce este pământ şi cenuşă?* (Eccl., 10, 9) Iar dacă el spune că pământ şi cenuşă va deveni după moartea sa, fă-l să

înțeleagă faptul că şi acum, când trăieşte, nu este nimic mai mult. Să nu se lase înşelat văzând frumusețea chipului său, simțind că este sănătos şi puternic şi că se poate bucura de bunătățile de pe acest pământ. Pământ şi cenuşă este, iar stricarea frumuseții sale începe încă de când el este în viață (Eccl., 10, 9).

Cu toții putem vedea cât de neînsemnată este existența noastră. Nu trebuie să ajungem în clipa morții ca să ne dăm seama că nu suntem nimic pe fața pământului. Să înțelegem lucrul acesta încă de pe acum, îndreptându-ne cu înțelepciune gândul spre noi înşine şi în jurul nostru, privindu-ne pe noi şi pe ceilalți. Dar să nu ne pierdem îndrăzneala văzând stricăciunea firii omeneşti. Dumnezeu nu a lăsat lucrurile să fie astfel pentru că ne-ar urî, ci, dimpotrivă, pentru că ne iubeşte şi se îngrijeşte de noi. În felul acesta, ne dă mereu prilejul să devenim oameni smeriți. Gândiți-vă dacă omul, cu toate că este făcut din pământ, a îndrăznit să spună: *Ridica-mă-voi în ceruri şi mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi aşeza jilțul meu!* (Isaia, 14, 13), unde ar fi ajuns gândul său dacă nu 1-ar fi strunit frâul firii sale neputincioase?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 203)

„De ce te mândreşti, dar, omule? Coboară din înălțimile trufiei tale şi vezi-ți sărăcia. Eşti pământ şi cenuşă, umbră şi fum, iarbă şi floare a câmpului. Ce motiv este acesta de mândrie? Ai putere peste mulți oameni? Şi la ce-ți foloseşte să ai putere peste mulți oameni, dacă patimile au putere asupra ta? Sau poate eşti din aceia care acasă la ei sunt călcați în picioare de slujitorii săi, iar când ies în piață, se arată mândri, pentru că sunt stăpâni asupra mai multor oameni. Bine ar fi să fii stăpân pe patimile tale, sau măcar asemenea celor pe care-i întâlneşti în piață. Dacă este vrednic de osândă cel care se laudă cu virtuțile sale, nu este, oare, ridicol cel care se laudă cu lucruri de nimic?

Omule nefericit! Sufletul tău este măcinat de cea mai înfricoşătoare dintre boli, care este boala păcatului, iar tu te mândreşti cu banii tăi mulți, cu casele şi cu pământurile. Cum de nu ştii că acestea nu sunt ale tale?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 204)

„Aşadar, să nu ne mândrim sub nici un motiv. Să avem mereu gând smerit, orice izbânzi şi virtuți am avea. Dacă ne smerim ca vameşul din Evanghelie, drepți vom fi. Suntem drepți? Atunci să credem cu smerenie că

suntem păcătoşi şi ne facem de două ori mai drepți. Pentru că *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har* (lacov 4, 6).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 216)

„Şi dacă omul fiind pământ şi cenuşă a îndrăznit să zică că se va sui în cer (Is., 14, 14), unde nu ar fi căzut cu mintea de n-ar fi avut frâul firii? Deci când vei vedea pe cineva trufindu-se, întinzându-şi cerbicia, trăgându-şi sprâncenele, umblând în caretă, îngrozind, băgând în temniță, dând la moarte şi nedreptățind, zi-i către el: *Ce se trufeşte pământul şi cenuşa, că în viața lui am lepădat cele dinlăuntrul lui?* Şi acestea se pot zice nu numai pentru omul cel simplu, ci şi pentru cel ce stă pe scaunul cel împărătesc. Să nu priveşti la porfiră, nici la coroană sau la hainele cele de fir, ci cearcă firea şi vei vedea că nimic nu are mai mult decât oamenii cei de rând. Iar dacă vrei să priveşti porfira, coroana şi hainele cele de fir şi toată pompa priveşte-le, dar vei vedea că toate acestea au ca materie pământul. Căci zice: *Şi toată slava omului, ca floarea ierbii* (Is., 40, 7). Iată că toată podoaba aceea s-a arătat mai proastă şi decât pământul.

Vezi cum aducerea aminte de fire smereşte trufia şi surpă toată mândria? De ajuns este să cugetăm cine suntem şi din ce lucruri suntem alcătuiți şi va pieri toată mândria gândurilor.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 91-92)

„Oare tu ai făcut cerul? Pogoară-te din înălțimea râpei şi ia aminte la neputința firii cea trecătoare, că eşti pulbere şi umbră şi fum şi iarbă şi floarea ierbii, ce gândeşti lucruri mari şi te mândreşti în deşert? Ce este alta mai de râs decât aceasta?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 30)

„Să cunoască că nu cu a lor putere au făcut acele fapte bune, ci cu darul lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 121)

„Dacă noi am consulta Scriptura, nu ne-ar trebui nici timp, nici reflexii lungi, pentru a face să se nască în noi groaza şi ura față de mândrie. Dacă am arunca ochii spre exemplele care ne sunt date de stricăciune şi de dezastrele orgoliului, ura noastră ar creşte fără de măsură.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 594)

„Aşa e obiceiul sfinților! De fac vreo faptă rea, o dau în vileag, plâng în fiecare zi şi o fac cunoscută tuturor. De fac, însă, vreo faptă mare şi demnă de laudă, o ascund şi o dau uitării." (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 322)

MÂNIA (definiția)

„Mânia este o fiară, şi o fiară furioasă şi crudă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 3, p. 235)

„… mânia nimic nu este, fără numai pornire fără de socoteală". (*Din Cuvântul 17 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 397)

MÂNIA (cea firească şi bună)

„Hristos nu interzice cu totul mânia. Mai întâi, pentru că nu este om care să fie lipsit de patimi; poate să şi le înfrâneze, dar ca să scape cu totul de ele, cu neputință. Apoi, pentru că mânia este folositoare, dacă ştim să o folosim la timpul cuvenit. Uită-te numai câte lucruri bune a lucrat mânia lui Pavel, când s-a mâniat pe corinteni! I-a scăpat de mare prăpăd! Tot cu ajutorul mâniei, Pavel a câştigat din nou pentru Hristos pe galateni, care căzuseră de la credință, ca şi pe alții, mai mulți decât aceştia.

- Dar care este timpul când se cuvine să ne mâniem?
- Când nu ne mâniem pentru a ne răzbuna, ci pentru a ține drepți pe cei ce cad, pentru a întoarce pe căile cele drepte pe cei păcătoşi". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 209)

„… mânia şi pofta - sunt înnăscute în firea omenească, deşi amândouă ne sunt folositoare: mânia ca să pedepsim pe cei răi şi să îndreptăm pe cei care se uită urât, iar pofta ca să dăm naştere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moştenitori". (*Omilii la Matei,* omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 219)

„Este oare vreo necesitate sau vreo siluire de a insulta pe un altul? *Da,* zice; *din cauză că inima mi se înfuriază şi clocoteşte de mânie, şi nu-mi lasă sufletul în linişte*. Dară nu e cauza inimii, omule, ci cauza micimii tale de suflet şi poftei de a insulta; pentru că dacă ar fi din cauza inimii, toți oamenii s-ar înfuria şi ar insulta. Avem inimă nu ca să insultăm pe aproapele, ci ca să

întoarcem la pocăință pe cei ce păcătuiesc; să fim treji, iar nu trândavi. Inima este în noi ca să servească de impuls pentru noi, spre a scrâşni cu dinții contra diavolului, spre a fi grozavi contra lui, şi nicidecum contra oamenilor. Avem arme date de Dumnezeu, nu ca să ne războim pe noi înşine, ci ca să întrebuințăm întregul armament contra vicleanului diavol, care ne atacă. Te înfuriezi? Fie, însă contra păcatelor tale; îmboldeşte sufletul, biciuieşte-ți conştiința, fii judecător grozav şi neînduplecat al propriilor tale greşeli. Acesta e câştigul ce-l vei avea din înfurierea ta, pe care tocmai pentru aceea ți-a dat-o Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, pp. 20-21)

„De aceea Dumnezeu ne-a înarmat pe noi cu mânia, nu ca să împlantăm sabia în propriul nostru corp, ci pentru ca întreagă să o afundăm în pieptul diavolului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 140)

„În toate privințele mânia este folositoare, dar numai atunci nu-i folositoare când căutăm să ne răzbunăm. Pentru aceea şi Pavel nu a făcut uz niciodată de mânie în folosul lui propriu, ci numai când a fost vorba de cei nedreptățiți. Moise, apoi, când a văzut că un frate este nedreptățit, s-a mâniat (Ieş., 2, 11-12; 16-17) el, care era cu totul generos şi cel mai blând dintre toți oamenii (Num., 12, 3). Când a fost insultat, nu s-a răzbunat, ci a fugit (Ieş., 2, 15).” (*Despre creşterea copiilor*, 69, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 419)

„Uneori însă mânia este de folos. Când? Când o întoarcem împotriva vrăjmaşilor noştri închipuiți. Dacă poți stăpânia mânia, atunci n-o omorî. Păstreaz-o vie, dar legată. Îți va fi folositoare ca un câine, care nu latră la oi sau la stăpânul lui, ci la tâlhari, la străini, la hoți.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 43)

MÂNIA (despre mânia cea folositoare şi cea vătămătoare)

„Mânia în sine nu-i un păcat; păcat e atunci când te mânii fără pricină şi pe nedrept. Căci spune Scriptura: *Mânia nedreaptă nu va fi iertată* (Înț. Sir., 1, 21). Nu mânia în sine, ci mânia nedreaptă. Iar Hristos spune iarăşi: *Cel ce se mânie pe fratele său în deşert* (Matei 5, 22). Nu cel ce se mânie, ci acela care se mânie în deşert. Profetul apoi spune: *Mâniați-vă, şi nu păcătuiți* (Efes., 4, 26). Dar dacă nu trebuie să

ne folosim de mânie nici când împrejurarea o cere, atunci degeaba şi în deşert mai este înzestrat sufletul nostru cu mânie. Or, nu în deşert! De aceea a sădit-o Făcătorul în sufletul nostru, ca să îndreptăm pe cei păcătoşi, ca să trezim pe cei moi şi slăbănogi la suflet, ca să deşteptăm pe cei ce dorm, pe cei ce trândăvesc. Ca tăiş de sabie, aşa ni s-a pus în sufletul nostru tăişul mâniei, ca să ne folosim de ea când trebuie. Din pricina asta şi Pavel s-a folosit de multe ori de mânie. Iar Pavel, când se mânia, era mai plăcut decât cei care vorbesc cu blândeţe; căci orice făcea Pavel o făcea pentru Evanghelie la timpul potrivit." (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 272)

MÂNIA (cea vătămătoare)

„- Şi care este timpul când nu se cuvine să ne mâniem?

- Când ne mâniem pentru a ne răzbuna. Oprind această mânie, Pavel spunea: *Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor* (Rom., 12, 19). Când ne mâniem din pricina banilor. Şi această mânie a interzis-o Pavel, spunând: *Pentru ce nu suferiţi mai bine strâmbătatea? Pentru ce nu răbdaţi mai bine paguba?* (I Cor., 6, 7)". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 209)

MÂNIA (manifestarea acestei patimi)

„Mânioşii nu mai văd bine, nici nu fac ce trebuie, ci ca şi cum li s-ar fi stricat simţurile şi şi-ar fi pierdut minţile aşa fac totul. Mânioşii nu mai cunosc pe cei din faţa lor, nu mai ţin seama de rude, de prieteni, de cunoştinţe, de oameni cu funcţii înalte; nu se gândesc la nimic, ci striviţi de mânie, se aruncă în prăpastie. Poate fi om mai de plâns ca un om ca acesta, care, atunci când e cuprins de patimă, ajunge rob mâniei şi e gata de omor? De aceea şi fericitul Pavel, vrând să smulgă rădăcina răului, ne îndeamnă în epistolele sale, grăind aşa: *Orice furie şi mânie şi strigăt să fie îndepărtat dintre voi, împreună cu toată răutatea* (Efes., 4, 31). Vreau, spune Pavel, ca nu numai să nu vă mâniaţi, nu numai să nu vă înfuriaţi, ci nici să nu strigaţi când vorbiţi cu semenii voştri! Aici e vorba de strigătul pricinuit de mânie. Când mânia se naşte în suflet, când inima pocneşte, limba nu mai poate vorbi potolit, ci strigă aproapelui, vădind starea inimii. Aşadar fericitul Pavel, vrând ca ucenicii lui să trăiască totdeauna liniştiţi, le-a spus: *Orice furie*. Cu asta le-a vorbit de orice furie pricinuită de orice lucru. *Şi orice mânie şi orice strigăt să fie îndepărtat dintre voi.* Apoi vrând să smulgă însăşi rădăcina răului, ca să facă răul fără rod, a spus: *împreună cu toată*

răutatea.

Un om care face lucrul acesta stă necontenit în port, scapă de valuri, nu se teme de furtună, nici de înec, ci, ca şi cum ar călători pe vreme frumoasă sau ca şi cum ar sta într-un port liniştit, aşa îşi duce viaţa aceasta, scăpat de orice turburare. Dar nu numai atât, ci are parte şi de desfătarea bunătăţilor celor nemuritoare şi nespuse…". (*Omilii la Facere,* omilia LIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 201-202)

„Urla (împăratul apostat Iulian) ca şi câinii cei turbaţi care latră, fără să ţină seama, şi la cei ce le dau de mâncare, şi la cei ce nu le dau." (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Vavila*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 294)

„Adevărat, beat şi demonizat la un loc este cel stăpânit de această patimă. Faţa i se umflă, limba îi tremură, vocea i se sălbăticeşte, ochii i se înroşesc, urechile îi aud alt elucruri, tâmplele e se zbat, mintea i-o ia razna, judecata îi piere (...) Ameţeală, tulburare şi întuneric pe dinăuntru; exaltare, violenţă şi ţipete pe dinafară." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 42)

„Mânia aparţine patimilor foarte iuţi şi tăioase, de aceea poate pun efoarte repede stăpânire pe sufletele noastre. Trebui aşadar să-i închidem toate uşile. Trebuie să o înăbuşim cu orice chip. Pentru că nu este drept să îmblânzim fiarele sălbatice şi să ne lăcăm sufletele în stare de sălbăticie." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 42)

„Vrei să afli cât de mare rău este mânia? Uită-te la cei care se ceartă în piaţă sau pe drum. La tine cu greutate poţi vedea urâciunea acestei patimi, pentru că atunci când te mânii, gândul tău se tulbură şi parcă eşti beat. Însă când eşti liniştit, poţi să te uiţi la semenii tăi care sunt înfuriaţi şi să înţelegi că aşa eşti şi tu.

Ce se întâmplă, aşadar? Pieptul fierbe, gura răcneşte, pe ochi ies flăcări, faţa se umflă şi se înroşeşte, mâinile sunt scuturate, picioarele sar ca la circ - omul întreg seamănă cu un nebun, sau mai bine zis, cu un măgar sălbatic, care azvârle şi muşcă. Iată cât de necuviincioasă şi de umilitoare este înfăţişarea celui care este stăpânit de mânie." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 259)

„Să considerăm omul împins de mânie. Nu ştii ce să spui la acest spectacol, dacă el este mai ridicol sau mai odios: gesturi nesăbuite, strigăte neînţelese, mişcări dezordonate. Braţele se agită ca şi cele ale

unui nebun, tot corpul este cuprins de o mişcare de tremurare urâtă, ochii sunt umflaţi şi aprinşi, gura cu spume. Oare acesta este un om? Este aceasta o ființă înzestrată cu rațiune? Nu este mai curând o brută inconştientă care agită şi înfurie oarecare mânie oarbă?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 609)

MÂNIA (gravitatea)

„Un om ca acesta este mai cumplit ca o fiară. Că fiarele, deşi sălbatice prin firea lor, ajung de multe ori blânde dacă sunt dresate de oameni. Dar tu, care schimbi sălbăticia firească a fiarelor şi le faci blânde împotriva firii lor, ce cuvânt de apărare mai poți avea când însuți schimbi blândețea ta firească într-o sălbăticie potrivnică firii tale? Îmblânzeşti fiara, care-i sălbatică prin firea ei, şi tu, împotriva firii tale te sălbăticeşti, deşi eşti blând prin fire. Domesticeşti pe leu, ți-l faci ascultător, dar faci ca mânia să-ți fie mai sălbatică decât leul! Pentru îmblânzirea leului îți stau în față două piedici: lipsa de rațiune a fiarei şi sălbăticia lui mai cumplită decât a tuturor fiarelor; şi totuşi birui firea leului, datorită prisosului de înțelepciune dat ție de Dumnezeu. Pentru ce, omule, tu, care birui firea animalelor sălbatice, pentru ce-ți trădezi odată cu firea şi frumusețea voinței? Dacă ți-aş porunci să îmblânzeşti pe un alt om, n-ai socoti porunca peste puterile tale, deşi ai putea să-mi spui că nu eşti stăpân pe voința altuia, nici nu-ți stă în putere, totul; acum însă e vorba de fiara din tine, peste care eşti deplin stăpân". (*Omilii la Matei,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 59)

„Nimic nu-i mai cumplit decât mânia şi mândria. Ne fac în acelaşi timp şi mândri şi slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta suntem urâți de oameni, căzând în păcate potrivnice: în îngâmfare şi în linguşeală. Dar dacă tăiem ce-i prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriți fără să fim umiliți şi mândri fără să fim încrezuți". (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

„Nimic nu este mai greu, nimic nu este mai înspăimântător ca omul mânios. Căci dacă aspectul lui este urât şi grozav, sufletul lui este cu atât mai mult. Căci precum se sparge o infecție şi iese un miros greu, la fel sufletul care este tulburat de mânie va fi deformat şi infectat." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 3, pp. 235-236)

„Între mânie şi nebunie, nu există nici o deosebire: mânia este un fel de demon trecător sau ea este mai rea decât un demonizat (…) omul mânios

se face vrednic de mii de chinuri; în mod voluntar el aleargă la pierzarea sa şi se aruncă în iad; continuu tulburat de gânduri rele, noaptea şi ziua în tulburare şi în greutatea sufletului suferă aici jos chiar chinurile mai înainte de a ajunge în iad. Pentru aceasta să lucrăm să ne eliberăm şi de chinurile prezente, şi de pedeapsa viitoare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 3, p. 236)

„Foc nestăpânit este mânia, foc ce le arde pe toate. Şi pe trup îl vatămă, şi pe suflet îl distruge. Nimic nu este mai cumplit, nimic mai neomenesc, nimic mai mizerabil decât mânia şi furia. Dacă cel furios ar putea să se observe pe el în ceasul în care izbucneşte şi se poartă urât, nu i-ar mai trebui nicvi un sfat. Căci ce este mai respingător ca fața lui mânioasă?

Mânia este mai rea decât beția şi mai mizerabilă decât diavolul." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 41-42)

„Mânia ne face să cădem mai jos decât animalul, ea face din noi nişte demonizați. Chiar exteriorul este îngrozitor, chiar dezordinile interioare sunt grozave, chiar şi teroarea insuflată în afară." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 608)

MÂNIA (urmările dăunătoare ale mâniei)

„Închipuie-ți, dacă vrei, că şi mânia este tot o fiară. Arată şi tu față de tine atâta zel cât îl arată alții pentru îmblânzirea leilor; îmblânzeşte şi tu, domesticeşte şi tu mânia din sufletul tău. Şi mânia are dinți şi unghii groaznice; dacă nu-ți domesticeşti mânia, mânia omoară totul. Nu pot sfâşia leul şi vipera atât de cumplit măruntaiele ca mânia, sfâşiindu-le necontenit cu unghiile ei de fier. Nu vatămă numai trupul, ci strică şi sănătatea sufletului, mâncându-i, rupându-i, rozându-i toată puterea, făcându-l cu totul nefolositor. Dacă un om are viermi intestinali nu poate nici respira, căci viermii îi macină toate cele dinăuntrul lui; ei bine, cum vom putea da noi naştere la gânduri bune când avem în noi un şarpe ca acesta, adică mânia, care ne mistuie toate gândurile". (*Omilii la Matei,* omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 60)

„Că mânia este rădăcina uciderii; iar cel care taie radăcina, cu mult mai mult va tăia ramurile; dar, mai bine spus, nici nu va lăsa ca rădăcina să încolțească". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 205)

„Mânia este un foc ce strică totul: ea strică trupul, ea ruinează sufletul, ea îl face pe om greu şi groaznic la vedere. Sigur că dacă un om mânios ar vrea să se privească în oglindă, lui nu i-ar mai trebui un avertisment, căci nimic nu este urât ca o faţă aprinsă la mânie. Mânia este un fel de beţie, sau, mai scurt, ea este mai rea decât diavolul...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXVI, 3, p. 126)

„Căci când vei aminti celui ce s-a mâniat graiurile pe care le-a rostit întru iuţimea sa, el îşi va acoperi faţa de ruşine, va râde de sine şi va voi a suferi mii de rele, decât a fi ale sale acele graiuri.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 64)

„Mânia este rădăcina omorului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 112)

„Cel furios pe dânsul se pedepseşte mai întâi, înfuriindu-se, şi numai după aceea este vătămat cel asupra căruia se înfurie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 55)

„... şi mânia, şi chiar simpla ocară poate azvârli pe un om în iad (Matei 5, 21-22).” (*Despre Feciorie*, 83, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 141)

„… patima aceasta e tiranică şi adeseori trage cu ea chiar pe cei cu mintea trează şi-i pogoară în adâncul pierzaniei.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 225)

„Nimic nu tulbură atât de mult curăţia minţii şi limpezimea judecăţii ca mânia fără socoteală, care izbucneşte cu multă furie. *Mânia*, spune Scriptura, *pierde şi pe cei înţelepţi* (Pilde, 15, 1). Ochiul sufletului, întunecat de mânie, ca într-o luptă în toiul nopţii, nu mai poate deosebi pe prieteni de duşmani, nici pe cei cinstiţi de cei necinstiţi, ci se poartă de-a valma cu toţi la fel; chiar dacă ar avea de suferit de pe urma purtării sale, îndură totul cu uşurinţă, numai şi numai ca să-şi împlinească această plăcere a sufletului. Că plăcerea este aprinderea mâniei; o plăcere care munceşte sufletul mai cumplit decât plăcerea trupească, răvăşind toată sănătatea sufletului; duce cu uşurinţă la îngâmfare, la duşmănii nepotrivite, la ură fără pricină, pe scurt, la păcate; îl face pe om să păcătuiască mereu şi pe degeaba şi-l sileşte să spună şi să săvârşească şi alte multe păcate la fel ca acestea; că sufletul târât în vâltoarea patimii nu mai are pe ce să-şi reazeme puterea lui, ca să facă faţă

unei astfel de porniri." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 77)

„Nu locuieşte Duhul Sfânt unde este mânie. Blestemat este cel mânios. Nu este cu putință să iasă cineva sănătos, de unde este mânia". (*Din Cuvântul 17 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 396)

„Cine se va birui de mânie, a pierdut toate bunătățile lui." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 122)

„Aşa este cu sufletul când mânia face în el erupții funeste. Actele lui se strică, virtuțile lui cad, facultățile lui se întinează. Binele pe care putea să-l facă se întoarce în rău, şi acțiunile cele mai legitime şi cele mai naturale devin excese intolerabile şi urâte. Să luăm un exemplu. Este o datorie pentru o stăpână a casei de a o menține pe slujnica ei în respect şi în supunere. Însă iată că mânia o împinge. Ea nu le mai oferă ochilor decât o furie ridicolă şi urâtă. Cuvintele, strigătele care ies din gura sa nu mai au nimic rațional; mâna ei se ridică furioasă şi loviturile pe care i le dă la un copil dezarmat vor striga împotriva ei, chemând răzbunarea cerului.

Ea produce în noi tot felul de rele.

1. *Mai întâi ea ne face urâți* şi de nesuportat lumii întregi. Cum va avea omul mânios vreun prieten? Fără încetare el ofensează: el atacă fără încetare; tuturor el le este o povară prin izbucnirile cu care-şi acoperă limba sa şi actele sale. Cade el în nevoie? Nimeni nu aleargă să-1 ajute, căci toți au învățat să se teamă de el şi să fugă de el,

2. Ea ne face periculoşi. Pe bună dreptate se compară omul care este împins de mânie cu demonii a căror viață întreagă este răufăcătoare. Ce fac diavolii? Ei dezbină, ei umplu de tristețe, ei distrug peste tot iubirea şi unirea, ei îl înarmează pe copil împotriva părinților săi, pe frate împotriva fratelui său, pe slujitor împotriva stăpânului său. Şi ce alt lucru face mânia?

3. Ea ne face distrugători. Ea străluceşte în noi şi în jurul nostru ca şi pulberea. În noi ea distruge întreaga noastră ființă: spiritul, inima, voința, virtuțile, calitățile, puterile. Alături de noi ea îşi înmulțeşte ruinele. Câte lucruri prețioase şi sfinte printr-o izbucnire a mâniei sunt răsturnate, pe care noi nu le vom mai putea rezidi niciodată!

4. Ea ne separă de Dumnezeu şi de Hristosul Său. Priviţi la bunătatea lui Dumnezeu. Fără încetare ofensată, fără încetare batjocorit în măreţia Sa cea sfântă şi în binefacerile Sale, Dumnezeu este răbdător şi milostiv la injuriile duşmanilor Săi, El răspunde făcând să lucească soarele Său şi răspândind roua Sa peste ei. Priviţi la Hristos, Fiul Lui Dumnezeu. La cea mai tare patimă a Sa, când duşmanii Săi Îl încearcă cu injurii şi cu lovituri şi-L împing spre Golgota, ce face El decât să sufere, să tacă, să ierte? (…) Deodată El va întuneca soarele Său, El va acoperi pământul cu întunericul, El va despica stâncile, El va mişca întreaga natură (…) Însă pe Cruce El ne învaţă să ne îmblânzim resentimentele noastre şi mânia noastră.

5. Ea măreşte urile duşmanilor noştri. Un cuvânt dulce i-ar fi dezarmat, un procedeu binevoitor ar fi potolit natura lor stricată: dimpotrivă, izbucnirea noastră de mânie îi înarmează cu o furie nouă şi de acum de nestins.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 606-607)

MÂNIA (remedii)

„Să silim, apoi, cugetul nostru să sfâşie fiara aceea sălbatică, mânia adică; să-i punem în faţa chinurilor înfricoşătorului judeţ; să-i arătăm că va avea parte de mari bunătăţi dacă se împacă cu vrăjmaşii, iar dacă se încăpăţânează, va fi pedepsit cumplit”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 66)

„Şi doar la fiare sălbăticia este firească şi blândeţea nefirească; pe când la tine dimpotrivă, blândeţea este firească, şi nefirească sălbăticia şi cruzimea. Nu vei putea, oare, păstra ce e în tine firesc, tu, care scoţi din sufletul unei fiare ce e firesc şi pui în el ce e nefiresc? Ce osândă nu meriţi oare? Şi lucru mai minunat şi mai ciudat decât acesta este că atunci când e vorba de firea leilor mai este altă greutate pe lângă asta: animalul nu are raţiune; şi totuşi de multe ori vedem lei îmblânziţi duşi prin piaţă şi mulţi negustori răsplătesc adeseori cu bani pe cei ce pot, prin arta şi înţelepciunea lor, îmblânzi fiarele, pe când sufletul tău are şi raţiune, are în el şi frica de Dumnezeu şi mult ajutor în multe privinţe. Nu-mi veni, deci, mie cu scuze şi pretexte! Este cu putinţă dacă vrei, să fii şi liniştit şi bun şi blând.” (*Omilii la Facere,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 110)

„De ne mână mânia spre răzbunare, să potolim patima aceasta

arzătoare cu rostirea sfaturilor celor duhovniceşti, arătând cât de pierzătoare e patima aceasta. *Omul mânios*, spune Scriptura, *nu este cu bună cuviinţă* (Prov., 11, 25). Şi iarăşi: *Cel ce se mânie pe fratele său în deşert este vinovat gheenii focului* (Matei, 5, 22)". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 361)

„Dar prin ce vom ajunge noi la această blândeţe? Amintindu-ne adesea în mintea noastră păcatele noastre, plângându-le cu amar. Sufletul care trăieşte în această tristeţe, care s-a pătruns de durerea păcatelor sale, nu se mânie şi nu se supără pentru nimic. Acolo unde este doliu nu poate fi mânie; unde este durere, acolo nu este nici o grabă; unde este înfrângerea inimii, nu mai este nici dezbinare, nici ceartă. O inimă tristă şi necăjită n-are timp şi putere de a se mânia, ci va scoate suspine adânci, ea va vărsa lacrimi amare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 4, p. 300)

„Obişnuit sunt să fiu prigonit, nu să prigonesc; să fiu izgonit, nu să izgonesc. Aşa biruia Hristos, nu răstignind, ci fiind răstignit, nu pălmuind, ci fiind pălmuit. *De am grăit de rău, dovedeşte că este rău, iar de am grăit bine, pentru ce Mă baţi?* (Ioan 18, 23). Stăpânul lumii se dezvinovăţeşte în faţa slugii arhiereului, fiind lovit peste gură. Gura din care a ieşit cuvântul, gura cu care a potolit marea (Matei 8, 23-27; Marcu 4, 36-41; Luca 8, 23-25), cu care a înviat din morţi pe Lazăr cel mort de patru zile (Ioan 11, 43-44), cu care a pus pe fugă răutatea, cu care a pus capăt bolilor şi păcatelor! Aceasta-i fapta minunată a Celui răstignit. Putea doar să sloboadă trăsnet, să cutremure pământul, să usuce mâna slugii arhiereului. Dar n-a făcut nimic din acestea, ci Se dezvinovăţeşte şi biruie prin blândeţe, învăţându-te şi pe tine, care eşti doar om, să nu te mânii niciodată. Chiar de-ai fi răstignit, chiar de-ai fi pălmuit, să spui şi tu aceleaşi cuvinte ca şi Stăpânul tău: *Dacă am grăit rău, dovedeşte că este rău, iar de am grăit bine, pentru ce Mă baţi?*" (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 517)

„Şi să ştii că dacă vrem, cu toţii avem puterea să o împiedicăm să izbucnească. De ce nu ne supărăm sau nu arătăm că suntem supăraţi la lucru, atunci când cel care este mai mare peste noi ne ceartă? Pentru că ne temem ca nu cumva, dacă-i răspundem cu mânie, să ne dea afară. Aşadar, frica potoleşte mânia. De ce când îi certăm pe slujbaşii noştri, ei nu scot

nici un cuvânt? Pentru că şi pe ei îi reține aceeaşi primejdie care atârnă deasupra capetelor lor.

Aşadar, atunci când ne jignesc oameni puternici, adică cei care au puterea să ne facă rău, îndurăm mai mult decât am fi crezut. Dar dacă jignirea vine de la oameni care sunt mai prejos de noi sau lipsiți de putere, de la oameni de care nu este nevoie să ne fie frică, nu îndurăm insulta. De ce nu ne gândim că şi într-un caz şi în celălalt, Dumnezeu este Cel care îngăduie să fim atacați? Dumnezeu este Cel care ne dă medicamentul amar, dar mântuitor, ca să ne vindece de egoismul nostru. Aşadar, să nu ne mâniem şi să nu ne îndreptăm nici împotriva înțeleptului Doctor, nici împotriva oamenilor, care sunt instrumentele prin care lucrează Dumnezeu. Să întâmpinăm orice vorbă rea şi orice nedreptate cu tăcere, îndelungă-răbdare şi smerenie." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 259-260)

„Cum să vindeci acest suflet? Cum să ucizi şarpele din el? Bând cu dispozițiile necesare sângele Mântuitorului, pe care ni-l varsă în valuri Euharistia." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 607)

„Uşor putem compara mânia cu flacăra unui incendiu. Ca şi ea, dacă n-o stingem când se naşte, ea creşte cu o rapiditate îngrozitoare. Ca şi ea, mânia devastează cele mai frumoase lucruri, zdrobeşte cele mai puternice prietenii, şi acolo unde se etalau bogățiile, ea nu mai lasă decât durerea, deznădejdile şi ruinele." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 608)

MÂNTUIREA (- unirea cu Hristos)

„Mântuirea înseamnă a-l avea pe Dumnezeu; este unirea nespusă cu Iisus Hristos. Mântuirea este încă frumoasa, dulcea, slăvita societate cu îngerii şi cu sfinții." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 313)

MÂNTUIREA (- fericirea veşnică cu Dumnezeu)

„Mântuirea ta este fericirea veşnică cu El." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 346)

MÂNTUIREA (- rezultatul conlucrării omului cu harul lui Dumnezeu)

„Mântuirea este rezultatul a două eforturi, al harului şi a libertăţii omeneşti. Fără Dumnezeu, omul nu poate nimic. Dacă el nu este nimic şi nu poate nimic fără Dumnezeu în ordinea curat naturală, de mii de ori mai puţin lucru poate el să fie în ordinea supranaturală, în problema mântuirii. De altă parte, Dumnezeu a hotărât că el nu va face nimic fără de om. Pentru slava noastră, ca să respecte libertatea noastră, Dumnezeu nu ne ridică la slavă cum face să se ridice soarele Său (…) Dumnezeu cere adeziunea noastră şi pretinde colaborarea noastră.

(…) Dacă pe de-o parte Dumnezeu ne cere puţin, de altă parte El lucrează Însuşi în mod măreţ.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 314)

MÂNTUIREA („a Domnului este mântuirea”)

„Cel ce a cruţat pe duşmani într-atât încât n-a cruţat nici pe Fiul Său, oare acum, când am devenit prietenii Lui, nu se va alipi de noi? Pentru aceasta era nevoie să dea pe Fiul Său? Cineva nu poate scăpa pe un altul, fie că nu voieşte, fie că nu poate, chiar de ar voi. Însă nimic din acestea nu se pot atribui lui Dumnezeu. Cum că voieşte, aceasta a dovedit-o prin aceea că a dat pe Fiul Său, iar cum că poate face ceea ce voieşte, aceasta a demonstrat-o prin faptul că ne-a îndreptat fiind păcătoşi.

Aşadar, care poate fi piedica pusă nouă înaintea câştigării bunurilor viitoare? Nici una. Apoi ca nu cumva auzind de păcătoşi, de duşmani, de slabi şi necredincioşi, să roşeşti sau să te ruşinezi, ascultă ce mai spune el:

Şi nu numai atât, ci ne şi lăudăm în Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Hristos, prin care am primit împăcarea (5, 11).

Dar ce vrea să zică această expresie: *şi nu numai atât*? Ce vrea să spună el? *Nu numai că ne-a mântuit – zice -, ci chiar ne şi lăudăm pentru acest fapt, de care ar crede cineva că noi ar trebui să ne ascundem de ruşine. Căci a ne mântui pe noi care trăim în atâtea răutăţi, a fi iubiţi atât de mult de cel ce ne-a mântuit, aceasta este cea mai mare minune. Şi nu ne-a mântuit nici prin îngeri şi nici prin arhangheli, ci prin Fiul Său cel Unul Născut. Încât faptul că ne-a mântuit, şi că chiar astfel fiind ne-a mântuit, şi că a făcut aceasta prin Fiul Său cel Unul Născut, şi nu numai prin Fiul Său, ci şi prin sângele Lui, faptul acesta, zic, ne împleteşte mii de cununi de laudă*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 157-158)

„*Căci în har sunteți mântuiți* zice (Vers. 8) Apoi ca nu cumva măreția binefacerilor să te îngâmfe, priveşte cum te mărgineşte: *În har sunteți mântuiți,* zice, *prin credință*. Şi ca nu cumva să se vatăme liberul arbitru, a pus şi ceea ce depinde de noi: apoi iarăşi a răsturnat şi aceasta, căci adaugă: *şi aceasta nu de la noi*, adică că nici credința nu depinde numai de noi, căci dacă nu ar fi venit şi nu ne-ar fi chemat, cum am fi putut crede? „*Cum vor crede,* zice, *dacă nu vor auzi*? Aşa că nici a crede nu este propriu al nostru. *A lui Dumnezeu,* zice, *este darul*. A zis că credința mântuieşte; deci fiindcă a voit Dumnezeu, credința a mântuit. Fiindcă de altminterea cum mântuieşte credința, fără fapte? Spune-mi. Chiar aceasta este darul lui Dumnezeu. „*Ca să nu se laude cineva* (Vers. 9), pentru ca să ne facă a fi recunoscători harului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 38)

MÂNTUIREA (nu ne dorim noi atât de mult mântuirea, pe cât Se sileşte Dumnezeu să ne-o dăruiască)

„La nimic nu ține Dumnezeu atâta de mult ca la mântuirea sufletului. O strigă Pavel, spunând: *Cel care voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină* (I Tim., 2, 4), şi iarăşi, Însuşi Dumnezeu o spune: *Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu* (Iez., 18, 23). Cu acest scop a adus Dumnezeu la ființă toată această lume! Ne-a creat pe noi, nu ca să ne piardă, nici ca să ne trimită în iad, ci ca să ne mântuiască, ca să ne scape de înşelăciune şi să ne dăruiască desfătarea împărăției. Nouă ne-a pregătit această împărăție nu după ce ne-a făcut pe noi, ci înainte de întemeierea lumii, după cum Însuşi spune: *Veniți binecuvântații Părintelui Meu de moşteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei, 25, 34). Vezi cât de iubitor de oameni este Dumnezeu, că înainte de facerea lumii, înainte de a aduce pe lume pe om, i-a pregătit omului mii şi mii de bunătăți, ca să ne arate câtă purtare de grijă are de neamul nostru şi că vrea ca toți să ne mântuim". (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 51-52)

„Nu dorim noi atât să scăpăm de păcate, nu ne dorim noi atât mântuirea, cât se sileşte şi se grăbeşte Dumnezeu să ne scape de păcate şi să ne mântuiască". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Nu ne cunoaştem noi aşa de bine folosul nostru cum ne cunoaşte El; nu ne purtăm noi atâta de grijă, câtă grijă poartă El de mântuirea noastră, că el face totul şi iscodeşte totul ca să ne îndrume la virtute, şi să ne smulgă din mâinile diavolului.” (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Nimic nu doreşte atâta Dumnezeu ca mântuirea sufletelor noastre.” (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„Dumnezeu se sileşte, se sârguieşte, face şi răsface totul, ca noi să ajungem vrednici de ce ne-a făgăduit”. (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 219)

„Căci această dorință fierbinte pe care o avem noi pentru lucrurile vieții, Dumnezeu o are pentru mântuirea noastră” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 162)

„Mică e oboseala ce o vrea de la tine; iar El îți dă bunătăți mari; îți cere să-I dai prilej ca să-ți dea comoara mântuirii.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 60)

„Jertfa plăcută Lui e sufletul care-şi ridică privirile spre El, iar hrana Lui e una singură, mântuirea credincioşilor.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 410)

„Un singur lucru Îl întristează: pieirea noastră. Un singur lucru Îl bucură: mântuirea noastră. De asta nu se va da în lături de a face orice pentru mântuirea noastră!” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 486)

,,Nu doreşti tu atât binele tău, cât doreşte Dumnezeu mântuirea ta. Şi asta ne-o arată Dumnezeu prin fapte.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 236)

„Să nu ne împuținăm la suflet, pentru că nu îngrijim doar noi de mântuirea noastră, ci cu mult mai mult Acela care ne-a creat; nu ne pasă doar nouă de viața noastră, cât Îi pasă Aceluia

Care ne-a dăruit viața. Astfel, nici în necazuri nu-i lasă mereu pe oameni, Dumnezeu, ca să nu se împuținеze la suflet, nici în trai bun, ca să nu devină trândavi, ci prin alternarea diferitelor stări urmăreşte mereu mântuirea lor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 179)

MÂNTUIREA (multe căi de mântuire a lăsat Dumnezeu oamenilor)

„Deci, pentru că Stăpânul nostru a văzut că dacă o cale este tăiată, mulți au să se lenevească, de aceea a lăsat felurite drumuri. Nu poți să intri prin feciorie? Intră prin nunta cu o singură femeie. Nu poți prin nunta aceasta? Atunci prin nunta a doua. Nu poți să intri prin înțelepciune? Intră prin milostenie. Nu poți prin milostenie? Intră prin postire. Nu poți prin aceasta? Încearcă prin aceea. Nu poți prin aceea? Ia-o pe aceasta. De aceea, n-a arătat veşmântul de aur, ci aurit. Este mătase, este porfiră, este aur. Nu poți să fii aur? Fă-te mătase! Te primesc doar în veşmânt. Pentru aceea, şi Pavel a zis: *Dacă cineva zideşte pe temelia aceasta aur, argint, pietre prețioase....* Nu poți să fii piatră prețioasă? Fă-te aur! Nu poți să fii aur? Fă-te argint, numai în temelie. Şi, din nou, în altă parte, zice: *Alta este strălucirea soarelui, alta slava lumii şi alta a stelelor*. Nu poți să fii soare? Fă-te lună! Nu poți să fii lună? Fă-te stea! Nu poți să fii o stea mare? Fă-te ca una mică, doar în ceruri! Nu poți să fii fecioară? Căsătoreşte-te cu înțelepciune, doar în Biserică! Nu poți să te lipseşti de agoniseală? Fă milostenie, doar în Biserică, doar în veşmânt, doar împărătesei. *Aurit* este veşmântul, adică felurit. Nu te alung pe tine de pe cale, căci belşugul virtuților a împlinit uşor iconomia împăratului.

(…) *în haină aurită înveşmântată, felurit împodobită*. Felurit este veşmântul acesteia, şi dacă vrei, cugetă la adâncimea cuvântului rostit, şi vezi veşmântul aurit. Căci aici sunt cei care viețuiesc singuri, cei care-şi trăiesc nunta smerit, nu cei care s-au despărțit demult, ci monogamii, văduvele îmbunătățite. Veşmântul are flori felurite, copaci şi mulți palmieri. Multe sunt stelele, dar unul soarele; multe viețile, dar unul Paradisul, multe templele, dar unul Raiul, multe bisericile, dar o singură Maică (un singur baptisteriu). Pe de o parte trupul, ochii, degetul, dar toate sunt una. Căci acesta este mic, acela mare şi celălalt foarte mic. Fecioara are nevoie de cea căsătorită, căci şi fecioara este din nuntă, ca să nu disprețuiască nunta. Fecioara este rădăcina nunții. Toate sunt legate, cele mari cu cele mici şi cele mici cu cele mari.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 51-52)

„Dumnezeu, iubitor de oameni fiind, Care ne dă mii şi mii de prilejuri de mântuire...” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 324)

,,Trebuie dar să ne lăsăm în toate împrejurările din viață în seama Lui, să-I mulțumim totdeauna, să le îndurăm cu recunoştință pe toate, fie binefacerile, fie pedepsele, pentru că şi acesta este un chip de binefacere. Doctorul este doctor nu numai când spală, hrăneşte şi scoate la aer, în grădini pe bolnav, ci şi când arde şi taie. La fel, tatăl este tată nu numai când îngrijeşte de fiul său, ci şi când îl alungă din casă, când îl ceartă, când îl bate; nu-i atunci mai puțin tată decât dacă îl laudă. Ştiind deci că Dumnezeu este mai iubitor decât toți doctorii, nu iscodi, nu-I cere socoteală pentru felul în care te vindecă, ci să ne lăsăm deopotrivă în seama Lui, fie că vrea să ne dea tihnă, fie că vrea să ne pedepsească. Şi prin una, şi prin alta ne face sănătoşi şi prieteni ai Lui. Dumnezeu ştie ce nevoie avem fiecare dintre noi şi care e folosul fiecăruia; ştie cum şi în ce chip să ne mântuiască pe fiecare dintre noi, şi pe calea aceea ne duce. Să-L urmăm dar oriunde ne-ar porunci, să nu întrebăm deloc, fie că ne porunceşte să mergem pe o cale uşoară şi lesnicioasă, fie că ne porunceşte să mergem pe o cale anevoioasă şi aspră.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 275)

„Multe căi de mântuire ne-a dat nouă Dumnezeu, numai să nu ne lenevim!” (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 523)

MÂNTUIREA (îngrijirea de mântuirea noastră)

„Acesta este timpul nevoințelor, al întrecerilor, al luptelor; celălalt, al cununilor, al răsplăților, al premiilor. Să ne luptăm, dar, aşa ca şi cum am fi în stadion, pentru ca atunci, când va trebui să se dea cununa şi să se răsplătească ostenelile, să nu fim făcuți de ruşine, ci să primim cu îndrăznire cununa pe capetele noastre”. (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 69-70)

„Căci toate cele ale adevărului sunt mai strălucite decât lumina soarelui, şi în orice parte s-ar întoarce cineva, ar putea cu uşurință să priceapă şi să ia cunoştință de mântuirea sa, dacă ar voi să fie cu băgare de

seamă, şi să nu creadă aceasta ca ceva întâmplător." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVI, p. 483)

„Să nu facem aşa ca, pentru a ne dezmierda o clipă aici - căci aceasta este viaţa de faţă - să ne atragem osândă pe veacuri nemărginite, ci să ne ostenim o clipeală, spre a ne dezmierda şi a ne încununa într-una. Nu vedeţi că chiar şi în lucrurile omeneşti aşa fac cei mai mulţi dintre oameni, că adică aleg puţină osteneală pentru o linişte şi odihnă mai îndelungată, deşi poate li se întâmplă cu totul dimpotrivă? Că, de pildă, aici este de multe ori cumpănire între osteneli şi câştig, dar de multe ori şi dimpotrivă, căci, de pildă, ostenelile sunt nesfârşite, iar rodul este puţin, şi de multe ori nici puţin; dar fiind vorba de Împărăţia Cerurilor, cu totul altfel se întâmplă, căci mică de tot este osteneala, însă plăcerea şi mulţumirea este mare, este nesfârşită. Gândeşte-te bine. Plugarul munceşte tot anul şi tocmai pe la sfârşit de multe ori îşi pierde nădejdea de a culege rodul multelor sale osteneli. Căpetenia şi ostaşul iarăşi până la cea mai înaintată vârstă şi-au petrecut viaţa în războaie şi necazuri, şi la urmă fiecare dintre dânşii se duce; însă unul, de pildă, împreună cu biruinţa şi-a pierdut şi viaţa, iar celălalt este mai sărac decât toţi săracii.

Deci ce răspuns vom avea, spune-mi, dacă în cele trupeşti noi alegem mai bine cele grele şi ostenitoare, pentru ca apoi să ne odihnim puţin, sau nici puţin - fiindcă nădejdea este cu îndoială - iar în cele duhovniceşti facem cu totul dimpotrivă, şi astfel ne atragem osândă negrăită pentru o scurtă desfătare?

Pentru aceea vă rog pe voi toţi a vă deştepta - deşi poate târziu - din această moliciune şi nesimţire." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 99)

„Să ne obosim puţin pentru a ne odihni apoi pentru totdeauna." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIV-a, p. 250)

„Ai fost chemat în Împărăţia Fiului lui Dumnezeu şi tu caşti încă a lene? Încă stai în amorţire? Dacă ar fi trebuit să calci peste mii de morţi în fiecare zi, oare nu ar fi trebuit ca toate să le suferi? Când e vorba de a caştiga vreo întâietate, voi să zic, vreo stăpânire oarecare, faci orice ca să reuşeşti, iar când e vorba de a te face părtaş Fiului lui Dummnezeu, Unul născut, oare nu trebuie să te arunci deasupra a mii de săbii, şi a te arunca chiar în foc?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 26)

„Să nu fim, dar, nepăsători faţă de noi înşine, nici să ne depărtăm singuri de mântuirea noastră, când avem noianul cel mare de iubire de

oameni a Stăpânului tuturor, Căruia îi pare rău de păcatele noastre.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 60)

„Iar altă răsplată datorată lui Dumnezeu din partea noastră nu poate fi decât numai mântuirea noastră, a sufletelor noastre şi râvna pentru virtute.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 21)

„Lucrează acum ogorul sufletului tău, smulge spinii şi pălămida, seamănă în locul lor cuvântul lui Dumnezeu, pune şi sădeşte plantele cele frumoase ale înțelepciunii, şi atunci tu vei un duhovnicesc lucrător de pământ.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 82)

„Creştinul îşi face veselie din totul. Asemenea acelor negustori pricepuți şi activi care nu neglijează nici o sursă de câştig, însă ştiu să facă valoros totul din industria lor şi se fac beneficiari din orice afacere, creştinul adaugă fără încetare şi în orice chip soarta lui veşnică. El ridică piatră peste piatră clădirea lui de slavă viitoare. Nici o faptă, oricât de mică ar putea ea să fie nu este care să nu se întoarcă pentru el în belşug veşnic, divin. Ascultați apostolul: *fie că mâncați, fie că beți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți*.

Şi Dumnezeu pe Care noi L-am slăvit prin faptele noastre, ne va slăvi în ale Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 332)

MÂNTUIREA (ajutorul lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră)

„Stăpânul nu vrea ca ostenelile tale pentru săvârşirea faptelor bune să fie micşorate! Dar pentru ce spun să fie micşorate? Face totul ca să te încununeze chiar pentru fapte mici şi cercetează, căutând prilejuri, să te scape de gheenă”. (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

„Căci Cel ce consideră mântuirea noastră ca pe o bogăție a Sa, Acela nu încetează de a ne îmbogăți, fiindcă a revărsat darul Său peste toți, şi aceasta este suprema bogăție.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 341)

„Nimeni, nici un îndrăgostit de trupuri, oricât de înnebunit ar fi de dragul lor, nu arde atât de mult de dorul iubitei lui, cât de mult doreşte Dumnezeu mântuirea sufletelor noastre. Aceasta se poate vedea şi din viața de toate zilele, dar şi din dumnezeieştile Scripturi. De pildă, în primele capitole ale proorociei lui Ieremia şi în multe alte locuri din profeții, Dumnezeu este disprețuit şi trecut cu vederea, dar El nu încetează a alerga şi a căuta prietenia celor care Îi întorc spatele. Însuşi Domnul arată lămurit aceasta când spune: *Ierusalime, Ierusalime, cel ce omori pe profeți şi ucizi cu printre pe cei trimişi la tine, de câte ori am voit să adun pe fii tăi, cum adună găina puii săi sub aripi, şi n-ai voit!* (Matei 23, 37). iar Pavel, scriindu-le corintenilor, spune: *Pentru că Dumnezeu era în Hristos, a împăcat lumea cu El Însuşi, fără să țină seama de păcatele lor, punând în noi cuvântul împăcării. Aşadar, în numele lui Hristos, vă rugăm, ca şi cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi, în numele lui Hristos vă rugăm, împăcați-vă cu Dumnezeu!* (II Cor. 5, 19-20)." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 354-355)

,,Căci bunul Dumnezeu, văzând sufletul cu bună dispoziție, dar aflat în rătăcire din pricina neştiinței, nu-l trece cu vederea, nici nu-l lasă îndelung fără purtarea Sa de grijă, ci face din partea Sa totul şi nu lasă la o parte nimic din cele ce au legătură[276] cu mântuirea noastră. Numai noi să ne pregătim în chip vrednic spre a atrage prisositorul har de sus." (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 71)

MÂNTUIREA (dobândirea mântuirii)

„Că aşa e natura acestor merinde; acele pe care voim să le trimitem mai dinainte, prin săvârşirea faptelor bune, ajung dinaintea noastră acolo; ne deschid uşile îndrăznirii celei către Stăpânul, ne pregătesc intrarea, ca să intrăm în toată voia şi să găsim multă bunăvoință la Judecător.

Şi ca să vezi, iubite, că aşa stau lucrurile, mai gândeşte-mi-te că acela care face cu dărnicie milostenie şi trăieşte aici cu cuget curat va găsi, la

[276] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cele ce sunt conexe sau tind cumva spre viața lui Hristos. Unele dintre ele, chiar dacă aparent nu au legătură cu Hristos, ba Îi pot fi chiar potrivnice, conform judecăților noastre limitate, pot, prin iubitoarea Sa purtare de grijă, să ducă în cele din urmă la Întâlnirea cu Sine. (n.s. 5, p. 71)

plecarea lui de pe lumea asta, multă milă la Judecător şi va auzi, pe lângă altele, şi acele fericite cuvinte: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moşteniți împărăția gătită vouă, de la întemeierea lumii, că am flămânzit şi Mi-ați dat să mănânc* (Matei, 25, 34-35). Acelaşi lucru se petrece şi cu celelalte virtuți. Aşa se întâmplă şi cu mărturisirea păcatelor şi cu rugăciunile stăruitoare." (*Omilii la Facere,* omilia V, I-II, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„Atâtea căi ne-a deschis iubitorul de oameni Dumnezeu, câte nici nu putem spune, prin care ne este cu putință, dacă vrem, să dobândim cea mai înaltă îndrăznire către Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„… smerenia şi milostenia, fără de care nu ne putem mântui". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 551)

„Vă rog să căutăm bunătățile cele veşnice şi nemuritoare, să căutăm viața care nu îmbătrâneşte niciodată. Poți trăi şi în oraş şi să duci viața pe care o duc monahii în pustie, să pui în practică filozofia lor; poți avea şi soție, poți locui în casă şi în lume şi să te rogi, să posteşti, să fii cu inima zdrobită. Cei de la început, care au fost învățați de apostoli învățătura creştină, locuiau în oraşe, dar aveau aceeaşi evlavie ca şi cei care locuiesc pustia; alții au avut ateliere, ca Priscila şi Acvila; toți profeții au avut femei şi case, ca Isaia, ca Iezechiel, ca Moise; şi aceasta cu nimic nu le-a vătămat virtutea. Să-i imităm şi noi pe aceştia, să mulțumim necontenit lui Dumnezeu, să-I înălțăm necontenit cântări, să trăim în curățenie sufletească şi trupească şi să ne îngrijim şi de celelalte virtuți; să aducem în oraşe filozofia pustiei, ca să fim bine plăcuți înaintea lui Dumnezeu şi prețuiți de oameni şi să avem parte şi de bunătățile cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia LV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 643)

„Copilul este străin de invidie, de slava deşartă, de dragostea de întâietate şi are cea mai mare virtute, nevinovăția, curăția, smerenia. Nu e nevoie numai de bărbăție şi de pricepere, ci şi de această virtute, de smerenie şi de nevinovăție. De-am avea cele mai mari virtuți, dacă ne lipsesc virtuțile acestea, mântuirea noastră şchioapătă. Un copil dacă e ocărât şi lovit nu se supără, nici nu prinde pică; iar dacă e prețuit şi slăvit, nu se îngâmfă.(…)

După părerea mea Hristos a pus în mijloc un copil, un copil foarte mic, lipsit de toate patimile cele rele. Un astfel de copil nu-i mândru, nu umblă după slavă, nu-i invidios, nu-i certăreț; este lipsit de toate patimile de

acest fel şi are multe virtuţi: nevinovăţia, smerenia; nu-l interesează câştigurile băneşti, nu-i lăudăros. Este stăpânul unei îndoite filozofii: are aceste virtuţi şi nu se laudă cu ele. De aceea Domnul l-a dat ca pildă şi 1-a aşezat în mijloc.

Dar nu Şi-a oprit cuvântul Său la atâta, ci duce mai departe sfatul acesta, zicând:

Cine va primi pe un copil ca acesta în numele Meu, pe Mine Mă primeşte (Matei 17, 5). Nu veţi primi, le spune Hristos, numai mare răsplată dacă veţi fi ca nişte copii, ci şi dacă veţi cinsti, pentru Mine, pe alţii care se aseamănă cu copiii; vă dau ca răsplată împărăţia cerurilor pentru cinstea dată acestora. Dar, mai bine spus, le dă o răsplată cu mult mai mare, că Hristos spune: *Pe Mine Mă primeşte.* Atât de tare îmi este de dragă smerenia şi nevinovăţia!

Hristos numeşte aici *copil* pe oamenii curaţi la inimă şi smeriţi, pe cei neluaţi în seamă şi dispreţuiţi de mulţime". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 675-676)

„După harul lui Dumnezeu, nu trebuie să se întemeieze mântuire pe nici un alt lucru, decât pe faptele bune." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXI, 3, p. 103)

„Spune-mi, vă rog: în această lume unde aţi vrea să aveţi locuinţa voastră? Oare în pustie, sau într-un mic sătuc? Nu, ci cred că într-o capitală, acolo unde se face un negoţ foarte mare, unde este o strălucire mai mare. Şi vă duc într-un oraş al cărui arhitect este Dumnezeu şi lucrător este tot El. Eu vă îndemn, dragii mei fraţi, să construim acolo; ceea ce se face în această lume nu ajunge decât să arate nebunia noastră cea mare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 3, p. 279)

„Mântuirea şi pierzarea depinde de hotărârea noastră liberă şi de voinţa noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 4, p. 231)

„Pentru mântuirea noastră nu este de ajuns numai de a ne abate de la rele, ci trebuie şi cele bune a le face. Dar aceasta numai atunci va fi, când vom da spiritul nostru Duhului, şi când vom sili trupul de a-şi cunoaşte rânduiala sa." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 243)

„Lucrarea mântuirii nu este în a face rău, ci în a suferi răul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 16)

„A cumpărat de la noi mântuirea noastră, şi pentru aceasta ne-a dat arvună. Pentru ce însă nu a dat întregul preț imediat? Fiindcă nici noi nu am lucrat totul, am crezut numai, dar acesta e începutul; de aceea şi El ne-a dat numai arvună. Numai când deci vom proba credința noastră prin fapte, atunci şi El va plăti prețul întreg. Mai ales încă că a dat şi un alt preț, - propriul Lui sânge, - şi iarăşi a făgăduit alt preț. Precum când este război între națiuni se dau ostateci, tot aşa şi Dumnezeu a dat pe Fiul Său ca gaj de pace şi de armistițiu, cum şi pe Sfântul Duh. Cei ce cu adevărat se împărtăşesc de Sfântul Duh, ştiu că este arvună a clironomiei nostre.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 17)

„Dar cum pot, mi se poate spune, să fiu în lume, înconjurat de treburi, să slujesc împăratului şi să mă mântuiesc?

Ce spui omule? Vrei să-ți spun pe scurt că nu locul te mântuie ci purtarea şi voința? Adam era în rai, ca într-un port, şi s-a înecat (Facere 3, 1-24); Lot era în Sodoma, ca pe mare şi s-a mântuit (Facere 19, 16); Iov stătea pe gunoi şi s-a îndreptățit (Iov 2, 8), iar Saul era în mijlocul bogățiilor şi şi-a pierdut împărăția şi pe cea de aici, şi pe cea de dincolo. Nu te poți apăra spunând: *nu pot să fiu şi în lume, înconjurat de treburi, şi să mă şi mântuiesc*.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 177)

,,… pentru ca noi să petrecem cu norocire viața aceasta de față, totodată să ne eliberăm de păcatele noastre şi să putem oricând cu bucurie a ne înfățişa la scaunul Judecății lui Hristos, de-a pururea să ne gătim nouă pentru acest scop locul cel mântuitor al rugăciunii amestecându-l cu lacrimi, cu râvnă, cu îndelungă răbdare. Atunci noi vom dobândi o îndestulare statornică şi îndulcirea de bunătățile cele cereşti.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 96-97)

,,Dar cum de nu este nici unul, veți zice voi, care să se îndulcească de repaus atât aici cât şi dincolo? Aceasta, iubiților, nu poate să fie, numărându-se lucrurile cele cu neputință. Căci, desigur, nu se poate ca pe acea lume să se îndulcească de cinste cel ce trăieşte aici fără grijă, în siguranță şi în desfătare, cu necumpătare şi cu uşurătate de minte. Cine voieşte a fi acolo părtaş la cinste, acela nu poate trăi aici fără cercare şi osteneală. Deşi nu l-ar apăsa sărăcia, totuşi el are a se lupta de-a pururea împotriva poftelor, iar

aceasta nu este o mică muncă şi povară. Deşi nu l-ar chinui vreo boală, totuşi îl răneşte fierbinţeala mâniei; şi înfrânarea mâniei pricinuieşte dureri nu mici. Deşi n-ar veni asupra-i vreo nenorocire, totuşi el are a se lupta de-a pururea cu gândurile cele păcătoase; iară spre a înfrâna poftele cele nestăpânite, a birui ambiţia, a smeri semeţia, a se lepăda de dezmierdări şi a trăi cu o aspră înfrânare, se cere osteneală nu mică. Cine însă nu face aceste şi alte asemenea lucruri, acela nu se poate mântui. Prin urmare, cerul nu se poate dobândi fără osteneală, fără luptă şi încercări." (*Cuvânt la Duminica Floriilor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 104)

„… să lăudăm, şi să mărim pe Domnul, prin pocăinţă, înfrângere şi mărturisirea păcatelor. Să lepădăm toate greşelile, pe care le-am săvârşit în lumea aceasta, cu toată râvna să ştergem toate petele sufletului şi să rugăm pe Dumnezeu să ne ajute a ne despărţi de lumea aceasta şi a intra în cealaltă curaţi şi pregătiţi, ca acolo să nu ne însoţim cu bogatul cel îmbuibat, ci cu Lazăr în sânul lui Avraam, îndulcindu-le de bucuria cea nemuritoare. Căreia fie ca Dumnezeu să ne facă părtaşi." (*Cuvânt la Duminica Floriilor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 105-106)

„Nu este o singură cale de mântuire, ci multe şi felurite. Hristos o spune într-un chip general, afirmând că la Tatăl multe locaşuri sunt (Ioan 14, 2). Pavel o spune mai precis, scriind aşa: *Alta este strălucirea soarelui, alta strălucirea lunii şi alta strălucirea stelelor, căci se deosebeşte stea de stea în strălucire* (I Cor., 15, 14). Cuvintele Fericitului Pavel au acest sens: Unii oameni strălucesc ca soarele, alţii ca luna, iar alţii ca stelele. Deosebirea nu se mărgineşte numai la atât; Fericitul Pavel arată că şi între stele este mare deosebire; iar această deosebire este tot atât de mare pe cât de mare e şi numărul stelelor, căci spune el: *se deosebeşte stea de stea în strălucire*. Ca să-ţi dai seama de deosebirea dintre stele, gândeşte-te câte trepte de strălucire poţi coborî de la marea strălucire a soarelui până la strălucirea celei din urmă stele." (*Apologia vieţii monahale*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 256)

„Aşadar, de vreme ce Domnul tuturor este atât de iubitor de oameni, să nu fim nepăsători faţă de mântuirea noastră. Ne aşteaptă împărăţia cerurilor, pe care ochiul n-a văzut-o şi urechea n-a auzit-o şi la inima omului nu s-a suit. Nu trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă, ca să n-o pierdem? Nu trebuie să dăm ceva, fie şi cât de mic, pentru

a le dobândi pe cele mari şi nepreţuite? Să ne pocăim, deci, să obişnuim mâinile noastre să dea milostenie, să ne smerim, să ne întristăm, să plângem. Toate acestea sunt mici. Mari, mai presus de puterile noastre, sunt cele pe care ni le va da Dumnezeu, raiul şi împărăţia cerurilor, în care fie să intrăm cu toţii, cu harul Lui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 88)

„Pentru ca omul să poată mânca, el trebuie să fie viu. Dacă omul este mort, el nu mai poate primi mâncare. Tot aşa, pentru a trăi veşnic, omul are nevoie de credință în Hristos, credință care se hrăneşte şi cu fapte bune. Cine nu crede în Hristos, chiar de ar avea fapte bune, nu poate dobândi împărăția cerurilor. Pe când fără fapte, omul poate dobândi viața veşnică, dacă are credință vie. O să vă dovedesc lucrul acesta în continuare.

Tâlharul care a fost răstignit împreună cu Hristos a câştigat raiul numai prin credința lui.

Sutaşul Corneliu a făcut multă milostenie şi s-a rugat mult, dar nu L-a cunoscut pe Hristos. Şi pentru că faptele fără credință sunt goale, preabunul şi dreptul Dumnezeu i-a trimis aceluia un înger, care i-a spus: *Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4). Poate că sutaşul Corneliu s-a întrebat: *Dacă rugăciunile şi milosteniile mele au fost primite de Dumnezeu, de ce anume mai am nevoie acum ca să fiu drept?* Iar îngerul l-a lămurit: *Trimite bărbați la Iope şi cheamă să vină un oarecare Simon, care se numeşte şi Petru. El este găzduit la un om oarecare Simon, tăbăcar, a cărui casă este lângă mare. Acesta îți va spune ce să faci* (Fapte11, 13-14). Dacă sutaşul Corneliu s-a mântuit prin cele ce i-a spus Petru, înseamnă că nu i-au fost de ajuns faptele sale bune pentru mântuire. Mai avea nevoie şi de credință.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 217-218)

„Ca să primească mântuirea, creştinul trebuie să facă următoarele:

1.Să-L iubească pe Dumnezeu din tot sufletul său şi să țină poruncile sfinte. De as *sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții* (Ioan 13, 35).

2.Să-şi smerească sufletul dinaintea lui Dumnezeu, căci *duhul umilit, inima înfrântă* bucure atunci când aproapele său este fericit şi să nu-l invidieze pentru fericirea lui. Să aibă răbdare față de cei care îi sunt împotrivă şi să-i sfătuiască cu bunătate. Să săvârşească mereu fapte bune, care contribuie la păstrarea curăției sufletului său.

3.Să fie milos cu cei nefericiţi. Să slujească pacea cu toate puterile sale, aşa cum numele dreptăţii lui Dumnezeu şi al credinţei Sale.

Să lupte împotriva oricărei învăţături eretice şi să primească învăţătura dreaptă a Bisericii despre Dumnezeul Treimic.

Să iubească adevărul şi să nu-şi murdărească nicicând limba cu minciuni. Să nu facă niciodată rău semenului său.

Să nu judece pe nimeni. Să nu batjocorească pe nimeni niciodată. Să nu facă nimic din cele pe care legea lui Dumnezeu le interzice.

Să facă milostenie, măcar din ce îi prisoseşte.

Să se roage pentru cei care îl blestemă. Dacă cineva îl sileşte să meargă cu el o milă, el să meargă două (Matei 5, 41). Să nu se jure niciodată, ci să facă aşa cum spune Domnul: *Ceea ce este da, da; şi ceea ce este nu, nu* (Matei 5, 37).

Să-L slăvească pe Dumnezeu şi să se roage Lui cu evlavie.

Să se gândească mereu la moarte, la judecata viitoare şi la răspunsul pe care îl va da pentru faptele sale. Să se gândească tot timpul la păcatele sale, rugându-L pe Dumnezeu să i le ierte.

Să săvârşească mereu fapte bune, fără să se laude cu ele, ca fariseul.

Să se ferească de lăcomie, de beţie, de ajura, de a vorbi fără rost, de invidie, de neînţelegeri, de răutate, de câştigul necuvenit, de desfrânare şi, în general, de poftele necuviincioase.

Să nu aibă nici o legătură cu magia, să nu facă vrăji şi să nu meargă niciodată la vrăjitori şi ghicitori. Să se păstreze curat, ca să fie vrednic de împărtăşirea cu Trupul lui Hristos.

Să aibă grijă de orfani, de văduve şi de străini. Să dea ajutor celor care au nevoie. Să dea cu împrumut fără dobândă celor care îi cer, căci tot ce are este de la Dumnezeu şi aparţine lui Dumnezeu.

Să îi fie milă de duşmanii credinţei, ca de nişte orbi duhovniceşte şi să se lupte din toată puterea pentru luminarea lor, dar să fugă departe de cei care îl pot duce şi pe el la orbire.

Să fie tot timpul bun, evlavios, curat la suflet şi dedicat lui Dumnezeu. Să facă totul după voia lui Dumnezeu, aşa cum spune psalmul: *Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururi* (Psalm 15, 8).

Să nu ţină răutate în sufletul său, ci să-1 ierte imediat pe cel care i-a greşit, căci Domnul a spus: *De veţi ierta oamenilor greşalele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc* (Matei 6, 14).

Să judece lucrurile cu dreptate şi cu frica lui Dumnezeu. Să nu judece pe nimeni şi să nu-şi dispreţuiască aproapele pentru păcatele sale,

pentru că Domnul a spus: *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* (Matei 7, 1).

Să îl certe cu dragoste pe aproapele său, atunci când greşeşte. Să-l apere pe cel nedreptățit şi pe cel slab. Să-1 ajute pe cel neputincios. Să-l povățuiască pe cel rătăcit.

20.Să citească din cărți sfinte, să asculte cuvântul lui Dumnezeu şi să poarte discuți

Să-şi cinstească părinții şi să nu vorbească niciodată rău despre ei.

Să meargă la sfintele slujbe care se săvârşesc în biserică. Să nu se îndoiască de minunile pe care le face Dumnezeu în toate epocile.

Dacă omul trăieşte astfel, avându-L mereu în inimă pe Hristos, va moşteni împărăția cerurilor, care a fost pregătită pentru sfinți de la începutul lumii şi pe care nădăjduiesc să o moştenim cu toții, cu harul şi cu iubirea de oameni a lui Hristos, Căruia I se cuvine slava şi cinstea şi închinăciunea în vecii vecilor. Amin." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 376-379)

„*Dar cum pot,* mi se poate spune, *să fiu în lume, înconjurat de treburi, să slujesc împăratului şi să mă mântui?*

- Ce spui, omule? Vrei să-ti spun pe scurt că nu locul te mântuie, ci purtarea şi voința? Adam era în rai, ca într-un port, şi s-a înecat (Facere III, 1-24); Lot era în Sodoma, ca pe mare, şi s-a mântuit (Facere XIX, 16); Iov stătea pe gunoi şi s-a îndreptățit (Iov II, 8), iar Saul era în mijlocul bogățiilor şi şi-a pierdut împărăția - şi pe cea de aicea şi pe cea de dincolo. Nu te poți apăra spunând: *Nu pot să fiu şi în lume, înconjurat de treburi şi să mă şi mântui*." (*Omilie despre pocăință şi despre cei ce pleacă de la Sfânta Liturghie...*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 186)

„În nimic altceva – după harul lui Dumnezeu – nu trebuie să avem nădejdea mântuirii, decât numai în faptele proprii." (*Nunta din Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 125)

„Ce vrei să zici: *cum pot să mă mântuiesc căci sunt în lume şi în valuri*? Ce grăieşti omule, eu îți voi arăta că nu mântuieşte pe om locul, ci fapta şi voia cea dreaptă. Adam s-a înecat pe limanul Raiului, iar Lot în Sodoma s-a mântuit ca din luciul mării. Iov se îndreptă din gunoi, iar Saul în curțile cele împărăteşti căzu din cinstea acestei lumi şi din cea viitoare. Nu poți să te scuzi cu acestea să zici că eşti în lume şi în valuri şi să mă mântuiesc." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 105)

MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire)

„Temei de mântuire ne este nouă când nu ne străduim numai pentru mântuirea noastră, ci şi când căutăm să fim de folos semenilor noştri, când îi povăţuim pe calea adevărului. Şi ca să vezi ce mare bine este să poţi mântui şi pe altul odată cu tine, ascultă ce spune profetul ca din partea lui Dumnezeu: *Cel care face om cinstit dintr-un om nevrednic, va fi ca gura Mea* (Ier., 15, 19).

– Ce vor să spună cuvintele acestea?

– *Cel care duce pe un om de la înşelăciune la adevăr, spune Dumnezeu, cel care întoarce pe semenul său de la păcat la virtute, acela, atât cât omeneşte este cu putinţă, Mă imită pe Mine*". (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52)

„Aşadar dacă El, Dumnezeu fiind şi având fiinţa aceea care este mai presus de înţelegere, a primit, din pricina iubirii Lui nespuse de oameni, toate acestea pentru noi şi pentru mântuirea noastră, ce n-ar trebui să facem noi pentru semenii noştri, pentru mădularele noastre, ca să-i smulgem din gâtlejul diavolului şi să-i ducem pe calea virtuţii?" (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52)

„Să ne străduim să îndreptăm, cu sfaturi şi îndemnuri, pe cei căzuţi în păcate, vorbindu-le despre măreţia iubirii de oameni a lui Dumnezeu, despre covârşitoarea Lui bunătate şi despre nemăsurata Lui milostivire, ca să ne bucurăm de mai mare binecuvântare decât ei de la Dumnezeul universului, Care vrea *ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină* (I Tim, 2, 4), Care nu vrea *moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu* (Iez., 18, 23)". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 371)

„Să avem grijă, deci vă rog, şi de noi şi de semenii noştri. De noi, ca să ne rânduim viaţa aşa cum hotărăşte Dumnezeu; de semenii noştrii, ca să strălucească aşa virtutea noastră încât, chiar fără să vorbim să-i învăţăm din destul pe cei care ne văd." (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„Acesta este căpătâiul petrecerii noastre creştineşti, acesta este semnul ei - a nu căuta numai ale noastre, ci şi a îndrepta şi a aduce în bună stare mădularele noastre cele schiloade, aceasta e dovada cea mai mare a credinţei - că zice Domnul: *întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei* (In.,

13, 35). Adevărată dragoste vădim nu prin tovărăşia la mese, nici prin numiri goale, nici prin cuvintele măgulitoare, ci îndreptând pe aproapele şi căutând folosul lui, sculând pe cel căzut, tinzând mână de ajutor celui ce zace fără să-i pese de mântuirea lui şi căutând binele aproapelui înaintea binelui nostru.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 125)

„Să nu încetăm să facem totul pentru cei păcătoşi şi trândavi; să-i sfătuim, să-i învățăm, să-i rugăm, să-i povățuim, să-i îndemnăm, chiar dacă nu avem nici un folos. Ca şi Hristos ştia mai dinainte că n-are să se îndrepte vânzătorul, dar n-a încetat de a face totul, sfătuindu-l, amenințându-l, văitându-l; nu pe față, nici arătat, ci îndeosebi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 910)

„Pe Hristos să-L imităm şi noi şi să nu pregetăm a veni în ajutorul fraților noştri umiliți şi nenorociți. Să-ți fie toate uşoare când e vorba de mântuirea fratelui tău, fie că trebuie să-i slujeşti, fie că este mic, fie că este om de jos, fie că treaba aceasta e obositoare, fie că trebuie să străbați munți si prăpăstii.” (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

„Fiecare să pună în rânduială, dacă nu lumea întreagă, cetăți întregi sau neamuri, cel puțin casa sa, femeia, copiii, prietenii şi vecinii săi. Şi să nu-mi spună mie cineva: *Sunt om simplu, neînvățat şi fără experiență*; căci nimeni nu a fost mai neînvățat ca Petru, nimeni mai simplu ca Pavel. Acesta din urmă mărturisea despre el însuşi şi nu-i era ruşine să spună că deşi *sunt neiscusit în cuvânt, nu însă în cunoştință* (II Corinteni 11, 6). Şi cu toate acestea, iată că acest bărbat neînvățat, acest om mai degrabă simplu, a învins mii de filosofi, a închis gurile a mii de oratori şi a făcut totul numai prin harul lui Dumnezeu şi prin buna lui voință. Dar noi, care nu suntem folositori nici măcar celor ce conviețuiesc alături de noi, care nu suntem în stare să învățăm nici măcar o duzină de nume, ce îndreptățire vom putea avea? Toate acestea nu sunt decât pretexte zadarnice, căci nu simplitatea sau neştiința ne împiedică de a-i învăța pe ai noştri, ci somnul şi trândăvia cărora ne lăsăm pradă.

Deci acest somn îndepărtându-l de la noi, cu toată osârdia să ne îngrijim de ai noştri, ca astfel să ne bucurăm chiar şi aici de linişte şi mulțumire sufletească, insuflându-le frica de Dumnezeu. Iar acolo să ne putem face părtaşi miilor de bunătăți, prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, *Prolog*, p. 16)

„În adevăr, iubiților, că toți ceilalți de pe atunci părăsindu-şi bunătățile lor, voiau mai bine a se împărtăşi cu relele aproapelui, dar Pavel a făcut încă şi mai mari decât acestea. El nu a voit numai a se împărtăşi din nenorocirile altora, ci voia chiar a fi în cele mai de jos rele, numai alții să se găsească în cele mai mari bunătăți. Nu este totuna a fi în dezmierdări, şi lepădând dezmierdările, să fii în suferință, cu a te găsi tu însuți în suferințe şi a-i face pe alții să se bucure de linişte şi cinste. Aici, deşi este mare lucru a schimba cele bune cu cele rele pentru binele fratelui, totuşi faptul are în sine şi oarecare mângâiere, fiindcă ai părtaşi în nenorociri – dar a voi numai tu să te găseşti în suferințe, pentru ca alții să se bucure de cele bune, aceasta fireşte că nu a putut ieşi decât dintr-un suflet întinerit şi din cugetul fericitului Pavel. Şi nu numai prin aceasta, ci şi prin altă măreție cu mult mai înaltă întrece Pavel pe toți cei pomeniți mai sus. De pildă Avraam şi ceilalți toți se aruncau în primejdii în viața aceasta, şi apoi toți îndeobşte cereau moartea, pe când Pavel cerea să cadă chiar şi din slava vieții viitoare pentru mântuirea altora. Am a mai spune şi a treia măreție a lui Pavel. Şi care este aceasta? Că unii dintre Iudei, deşi poate stăteau în fruntea celor ce meşteşugeau multe neajunsuri, dar le era încredințată povățuirea lor, răbdau cu toate acestea, căci se petrecea cu dânşii ceea ce s-ar petrece bunăoară cu un părinte al unui fiu rău, însă fiu. Dar iată că Pavel voia să fie anatema pentru dânşii, deşi nu-i era încredințată lui privegherea şi îngrijirea de dânşii, fiindcă el a fost trimis apostol al neamurilor.

Ai văzut măreție de suflet şi înălțime de cugetare, întrecând chiar înălțimea cerurilor? Pe acesta dar râvneşte-l, iar de nu poți, apoi măcar pe cei ce au strălucit în legea veche. Că astfel vei găsi folosul tău, dacă vei căuta pe al aproapelui. Astfel că, dacă te leneveşti a te îngriji de fratele tău, cel puțin înțelegând că altfel nu te vei putea mântui, lipeşte-te de dânsul şi de foloasele lui. Sunt de ajuns chiar şi cele spuse pentru a ne încredința că altminteri nu este cu putință a găsi folosul nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, pp. 263-264)

„Nu este cu putință a te mântui în alt chip, iubitule; şi chiar de ai ajunge la cea mai înaltă filosofie, iar de cei pierduți nu te îngrijeşti, nu vei câştiga înaintea lui Dumnezeu nici o îndrăzneală. Şi de unde se învederează aceasta? Din cele ce a spus fericitul Pavel, zicând: *De aş împărți averile mele şi de aş da trupul meu să-l ardă, iar dragoste nu am, nimic nu folosesc* (1 Cor. 13, 3). Ai văzut ce cere Pavel de la noi? – Deşi cel ce împarte averile nu caută ale sale, ci pe cele ale aproapelui. *Dar nu este de ajuns numai aceasta, zice: ci eu voiesc ca să se facă acest lucru în chip nefățarnic ți*

multă milostivire. Pentru aceea a şi legiuit aşa Dumnezeu, ca astfel să ne ducă la legătura dragostei.

Deci când Pavel cere o aşa măsură în dragoste, iar noi nu dovedim nici pe cea mai mică, apoi de ce iertare vom fi vrednici?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, pp. 264-265)

„… când un om trăieşte în răutate, atunci poruncesc a se îndrepta, şi de voieşti să o faci aceasta pentru aproapele, iar de nu, apoi cel puțin pentru folosul tău. Cel mai bun lucru este să o faci pentru folosul aproapelui, dar dacă poate încă nu ai ajuns la acea înălțime a virtuții, cel puțin pentru tine fă-o. Nimeni deci să nu caute folosul său, ca să găsească acel folos, şi cugetând că nici lipsa averilor, nici mucenicia, şi nici altceva de acest fel nu ne va putea apăra dacă nu vom avea cu noi cea mai înaltă dragoste. Această dragoste deci să o avem înaintea tuturor celorlalte, ca astfel printr-însa să ne bucurăm şi de bunătățile de aici ca şi de cele viitoare făgăduite nouă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, p. 265)

„În ceea ce priveşte averile acestea trecătoare, nu poate să se facă cineva bogat în alt chip, dacă mai întâi nu a sărăcit pe altul, pe când cu cele duhovniceşti nu este aşa, ci cu totul dimpotrivă: nimeni nu poate ajunge bogat dacă mai întâi nu a îmbogățit pe altul. Dacă nu vei folosi pe nimeni, nu vei putea fi bogat. În cele trupeşti împărtăşirea sau darea lucrurilor aduce împuținare, pe când în cele duhovniceşti o asemenea împărtăşire aduce încă sporire (πλεονασμόν) în lucrul dat, şi a nu da altora aduce chiar mare sărăcie şi cea mai de pe urmă pedeapsă. Acest fapt îl dovedeşte cel ce a ascuns talantul în pământ. Cel ce are cuvântul înțelepciunii şi-l dă sau îl împărtăşeşte şi altuia, acela îşi măreşte averea, făcând mulți înțelepți, iar cel ce ascunde darul său se lipseşte singur pe sine de avere, necâştigând folosința celor mulți. Şi iarăşi, cel ce are alte haruri, făcând bine multora şi-a sporit darul, şi nici el nu s-a lipsit prin acea împărtăşire, în acelaşi timp şi pe alții i-a umplut de darul duhovnicesc. Şi, în sfârşit, în toate cele duhovniceşti, această rânduială rămâne neschimbată. Tot asemenea şi pentru Împărăția Cerurilor; cel ce face mulți tovarăşi cu dânsul pentru Împărăția lui Dumnezeu, de această Împărăție el se va bucura mai mult – pe când cel ce nu se sârguieşte de a-şi lua nici un tovarăş, chiar şi el va cădea din multe din acele bunătăți. Că dacă înțelepciunea omenească nu se consumă chiar de ar răpi-o cât de mulți, şi nici meşteşugarul nu şi-a pierdut meşteşugul făcând

mulți meşteri ca dânsul, apoi cu atât mai mult cel ce răpeşte împărăția lui Dumnezeu nu va face mai puțin, ci tocmai atunci vom fi mai bogați, când vom chema pe mulți la aceasta.

Deci iubiților, să răpim cele ce nu se mistuie, şi care încă se înmulțesc fiind răpite. Să răpim pe acelea care nu au nici un clevetitor, nici un pizmuitor. Că dacă ar fi o mină de aur, care ar avea un izvor din care ar curge întruna aur, şi încă cu atât mai mult ar curge cu cât ar fi mai mult scos, şi ar fi şi o altă mină ce ar avea aurul îngropat adânc – apoi de unde ai voi oare să te îmbogățeşti? Oare nu de acolo de unde se scurge aur mult şi nu este nici o pizmă? Fireşte că de acolo. Şi ca să nu ne închipuim aceasta numai cu vorba, gândiți-vă că cele vorbite ar fi cu privire la aer şi la soare. Ei bine, iată că aceste două stihii sunt răpite de toți şi de toate, şi pe toate le umplu. Acestea, fie că s-ar bucura de ele oamenii, fie că nu s-ar bucura, rămân aceleaşi neîmpuținate, pe când ceea ce eu spun este cu mult mai mare şi mai însemnat, căci, de pildă, înțelepciunea duhovnicească nu rămâne aceeaşi fiind dată sau nedată altora, ci fiind dată sau împărtăşită altora, ea încă mai mult sporeşte. Dar dacă cineva nu primeşte cele spuse, ci încă pe lângă sărăcia celor pământeşti şi-a mai adăogat răpind şi pe cele mici, cel puțin amintească-şi de hrana manei din pustie şi teamă-se de pilda pedepsei. Ceea ce s-a întâmplat atunci cu mana, aceasta se poate vedea şi cu cei ce caută a se folosi sau a avea mai mult decât trebuie. Aşadar, ce s-a întâmplat atunci? Viermi izvorau şi foşneau din pricina lăcomiei. Tocmai aşa se întâmplă şi astăzi cu lăcomia şi dezmierdarea multora, căci măsura hranei aceeaşi este pentru toți, deoarece un singur pântece umplem – pe când murdăria sau scârna iese mai mult de la tine care te îmbuibi. Şi după cum atunci cei ce strângeau prin casele lor mai multă mană decât cea legiuită nu strângeau mana, ci mai mult viermi, tot aşa şi cei ce vietuiesc în mâncăruri şi beții îşi agonisesc nu dezmierdări mai multe, ci stricăciune mai multă. Şi cu toate acestea, aceştia din urmă sunt cu atât mai răi decât cei dintâi, cu cât aceia, pătimind pedeapsa o singură dată, s-au cumințit la urmă, pe când aceştia în fiecare zi aducând în casele lor acel vierme cu mult mai primejdios ca viermele din mană, totuşi nu simt nimic şi nici nu se mai satură.

Cum că faptele acestora se aseamănă cu ale Evreilor din pustie în ceea ce priveşte munca zadarnică, pe când în privința pedepselor faptele lor vor fi cu mult mai grozav pedepsite, tu gândeşte-te la următoarele: Întru ce se deosebeşte oare bogatul de sărac? Oare nu un trup are şi el? Nu un singur pântece hrăneşte şi el? Cu ce dar prisoseşte pe cel sărac? Cu grijile, cu cheltuielile, cu neascultarea de poruncile lui Dumnezeu, cu stricarea trupului, cu vătămarea sufletului. Deci cu acestea covârşeşte bogatul pe

sărac; zbuciumându-se ca şi cum pare că ar avea de umplut mai multe pântece – de cumva ar spune că are mai multă trebuință, sau că trebuie a face mai mari cheltuieli.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, pp. 440-442)

„... şi în sarcina ta ți se va pune un mare păcat; acela adică că, văzând pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci dacă după legea iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a duşmanului, dar încă ce nu vita, şi chiar sufletul prietenului ți a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptățirea noastră faptul că acela are minte fiindcă şi noi de multe ori sfătuind pe alții, totuşi deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, şi nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă şi pentru cel ce păcătuieşte, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul şi, prin urmare, nu zice: *Ce mă priveşte pe mine?.* Teme-te de pățania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu?* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca şi vorba *Ce mă priveşte pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică ale trupului nostru le credem străine de noi, ce spui? Nu-ți pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cinei pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă şi-l ia în râs? De diavolul care-l împinge la rele şi-l trânteşte jos? *Şi de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i şi sfătuindu-l cu cele trebuitoare?* De unde se vădeşte că-l vei ajuta? Dar şi aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca sfârşitul fiind nesigur, tu să-ți iei asupră un păcat. Iată că şi Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis, şi acela nu a făcut, şi totuşi nici aşa nu s-a depărtat de el, deşi ştia că nu-l va încredința. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a contenit de a-l îndrepta, apoi tu, care nu ştii viitorul defel, ce îndreptățire vei avea moleşindu-te şi dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după ce se deznădăjduiseră au izbutit. Şi chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuşi ți-ai făcut datoria.

Aşadar, nu fii neomenos şi fără milă, şi nici nepăsător față de fratele tău care păcătuieşte. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, şi nu mă priveşte* sunt izvorâte din cruzime şi lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un modular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă* — ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuşi să nu ai cuvânt a te învinovăți pe sineți că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularele trupului

nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voi încredința pe tine, zicându-ți *Îngrijeşte-te de mădularul tău*, cel puțin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ți că şi tu eşti mădularul trupului lui Hristos. Şi atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit şi-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi şi să-l treci cu vederea — şi trupul lui Hristos văzându-l plin de râie şi de răni, tu îl trecu cu vederea? Şi nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 473-474)

„Dacă toate le-am face, iar pe aproapele cu nimic nu l-am folosi, nu vom intra în împărăția cerurilor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 40)

„Noi trebuie de a prezenta nişte astfel de daruri prietenilor noştri, ca prin ele să smulgem sufletele lor de sub mânia lui Dumnezeu, să-i ridicăm când îi vedem zăcând în cuptorul răutății. *Dar nu se îndreaptă*, zici tu. Nu face nimic, tu fă-ți datoria ce te priveşte, spre a te justifica înaintea lui Dumnezeu. Nu ascunde talantul în pământ. De aceea ai cuvântul, de aceea ai limbă şi gură, ca să îndrepți pe aproapele. Singure animalele nu se îngrijesc de aproapele lor, iar tu, care chemi *Tată* pe Dumnezeu, şi frate pe aproapele tău, îl vezi pe acesta făcând o mulțime de rele, şi taci preferând mai mult dragostea decât folosința lui sufletească? Nu, vă rog, căci nu poate fi o altă probă mai mare de iubire adevărată, decât aceea de a nu trece cu vederea pe frații care greşesc. Ai văzut poate pe unii duşmănindu-se; ei bine, intervină între dânşii şi rupe duşmănia. Ai văzut pe alții răpind cu lăcomie averile străine; împiedică-i de la aceasta. Ai văzut poate nedreptățiți; ia-le apărarea, căci prin aceasta nu le-ai folosit lor atâta, pe cât ție singur." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 177)

„Aşadar, pentru ca să putem folosi altora, şi să ne folosim şi pe noi în acelaşi timp, e necesar de a sta aşa, adică de a rămânea în lumină." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 178)

„Nu ne este de ajuns pentru mântuire numai propria nostre virtute, căci dacă cel ce a primit un talant l-a îngropat în pământ şi n-a câştigat nimic, şi totuşi a fost pedepsit, e cert că nu este de ajuns numai propria

nostre virtute pentru mântuirea noastră, ci se cere de a face virtuoşi şi pe alții.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 220)

„Că, după cum cel ce le are în vedere pe ale aproapelui său, va orândui bine şi pe ale sale, tot aşa şi cel ce le dispreţuieşte pe ale aceluia, le va dispreţui şi pe ale sale. Căci, dacă suntem mădulare unul altuia, apoi mântuirea aproapelui nu este numai a lui, ci şi a celorlalte mădulare, precum şi vătămarea nu stă numai la acela, ci îşi întinde durerile la toate celelalte mădulare. Dacă suntem zidire, ceea ce ar suferi o parte va vătăma şi restul zidirii, iar dacă acea parte este puternică, ea le va putea purta şi pe celelalte.

Întocmai ca şi în Biserică. L-ai trecut cu vederea sau l-ai dispreţuit pe fratele tău? Pe tine singur te-ai nedreptăţit. Cum? Apoi, tu singur ai suferit o vătămare nu mică. Că acela care nu-l împărtăşeşte pe cel sărac cu câte ceva, se duce în gheena, dar oare cel ce-l vede pe fratele său primejduindu-se în cele necesare şi nu-i întinde mâna de ajutor, oare nu va pătimi mai mult decât acela, după cum paguba a fost în lucruri mai mari?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 76)

„Şi nu poate fi alt semn de recunoştere mai bună a celui credincios şi a celui ce-L iubeşte pe Hristos, ca îngrijirea de fraţi şi purtarea de grijă de mântuirea lor”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 98)

„Când vedeţi că unul dintre fraţii voştri cade în astfel de nelegiuri ca acestea, socotiţi că nenorocirea este a altuia, nu este a voastră. Dacă vă ţine cineva de rău, credeţi că vă apăraţi spunând: *ce mă priveşte*!, *ce legătură am eu cu el*! Nu! Cel ce grăieşte aşa grăieşte cuvinte pline de cea mai cumplită ură de oameni, pline de cruzime diavolească. Ce spui? Eşti om, eşti şi tu de aceeaşi fire cu el, dar, mai bine spus, dacă trebuie să vorbesc de fire, ai un singur Cap, pe Hristos, şi mai îndrăzneşti să spui că n-ai nici o legătură cu mădularele tale? Cum mai mărturiseşti că Hristos e Capul Bisericii? Capul în chip firesc alătură toate mădularele, le adună şi le leagă bine unele de altele. Iar dacă n-ai nici o legătură cu mădularul tău, atunci n-ai nici o legătură nici cu fratele tău şi nici nu-L ai de cap pe Hristos”. (*Către iudei,* cuv. I, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 249)

„După cum suferă aceeaşi pedeapsă nu numai hoţii, ci şi cei care pot să-i împiedice, dar nu-i împiedică, tot aşa sunt pedepsiţi la fel nu numai cei

necredincioşi, ci şi cei care pot să-i întoarcă de la necredință, dar nu vor, fie din lene, fie din nepăsare". (*Către iudei,* cuv. IV, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 305)

„De-ai depune la zarafi nenumărați bani, n-ai să câştigi atât cât câştigi mântuind un suflet abătându-l de pe calea cea rătăcită şi povățuindu-l spre buna credință. Cel ce dă săracului pune capăt foamei; dar cel ce îndreaptă pe unul care ține obiceiurile şi sărbătorile iudaice, (acela) pune capăt necredinței. Unul uşurează sărăcia, celălalt opreşte nelegiuirea. Unul izbăveşte trupul de durere, celălalt smulge sufletul din gheenă.

Ți-am arătat comoara! Nu pierde câştigul! Aici nu mai poți da vina pe sărăcie, nu mai poți spune că eşti sărac pentru a face o astfel de milostenie. Cheltuiala este numai la cuvinte, risipa, la vorbe. Să nu ne trândăvim dar, ci cu toată râvna şi cu toată tragerea de inimă să-i vânăm pe frații noştri". (*Către iudei,* cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 361)

„Dacă atunci când dăm doi bănuți, când cheltuim puțin argint cu săracii, ne bucurăm, câtă plăcere n-am simți dacă am putea mântui suflete, câtă răsplată n-am primi în veacul ce va să fie! Aici, ori de câte ori ne întâlnim cu aceia cărora le-am făcut bine, simțim mare bucurie aducându-ne aminte de binefacerile făcute lor; iar la scaunul cel înfricăşător de judecată vom dobândi mare îndrăznire văzându-i şi pe ei acolo". (*Către iudei,* cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 379)

„Când vezi că nu-l poți convinge după ce ai vorbit mult cu el şi ai făcut tot ce-ți stă în putință, adu-l la preoți şi, negreşit, cu harul lui Dumnezeu, vor pune mâna pe vânat. Tot meritul va fi al tău, care l-ai adus la preoți. Acestea să le spună bărbații femeilor, femeile, bărbaților, părinții, copiilor, prietenii, prietenilor". (*Către iudei,* cuv. VII, 6, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 380-381)

„Gândeşte la fel şi când e vorba de frații cei căzuți! Socoteşte purtarea de grijă pentru ei precum găsirea unei comori. Dacă îi picuri învățătura cuvântului ca pe untdelemn, dacă-l legi cu bunătatea ta, dacă-l îngrijeşti cu răbdarea ta, este pentru tine mai bogat decât o comoara. *Cel care face cinstit din cel necinstit, va fi ca gura Mea* (Is., 50, 4), spune Scriptura.

Ce poate egala cinstea aceasta? Ceea ce nu face nici postul, nici culcarea pe pământul gol, nici privegherile, aceea o face mântuirea fratelui. Gândeşte-te câte păcate n-a făcut gura ta, câte cuvinte de ruşine n-a rostit,

câte hule şi câte ocări n-a scos! Gândeşte-te la toate acestea, şi atunci negreşit te vei îngriji şi de mântuirea celui căzut. O singură faptă ca aceasta va putea curăți toată întinăciunea aceea. Dar pentru ce vorbesc eu de curățire? Vei face gura ta gură a lui Dumnezeu. Ce poate egala cinstea aceasta? Am făgăduit eu asta? Nu! Însuşi Dumnezeu a spus-o: *Dacă scoți pe cineva din păcat,* spune Dumnezeu*, gura ta va fi ca şi gura Mea, curată, sfântă*". (*Către iudei,* cuv. VIII, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 390-391)

„Eu vă făgăduiesc şi vă încredințez că dacă toți care sunteți de față, care e cea mai mică parte a cetății, dar cea mai pioasă, voiesc să fie părtaşi la mântuirea aproapelui lor, toată cetatea va fi îndreptată în curând de noi. Să săvârşim mântuirea fraților noştri; un singur om zelos este de ajuns a aduce pe calea dreaptă un popor întreg, dar când suntem nu unul, doi sau trei, ci un aşa mare număr, care pot să se îndeletnicească cu grija celor nepăsători care pier nu de aiurea, ci prin lâncezeala voastră, căci după cum într-o ceartă violentă a doi oameni lumea aleargă pentru a-i despărți; dar ce zic eu de ceartă? Când un asin prea împovărat cade, toți pun mâinile; tot astfel să ne silim a ne îndrepta: căci n-avem nici o grijă de frații noştri care pier. Un om cade sub greutatea mâniei sale, el cade în blasfemie; apropie-te de el cu iubire, ridică-l prin dojeni folositoare, printr-o asprime mântuitoare, întrebuințează rând pe rând blândețea şi asprimea." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 31-32)

„Voieşti să îndreptezi pe fratele tău? Varsă lacrimi, roagă pe Dumnezeu, fă-i cunoscut greşeala tainic, dă-i sfaturi, mângâie-l, îndeamnă-l." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 62)

„Arată-te milos față de păcătos: fă-l să simtă că zelul şi iubirea singure te fac să lucrezi mângâie, îi roagă, pentru a-i face să ia o doctorie mântuitoare. Tot astfel trebuie să fie şi purtarea ta: arată rana servului lui Dumnezeu şi vei proba zelul, atențiunea, înțelepciunea ta." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 62)

„De altfel voi trebue să fiți învățătorii şi călăuzitorii altora: pe prieteni trebuie să-i ia, să-i învețe şi să-i sfătuiască prieteni de-ai lor; pe robi, tovarăşii de robie şi pe tineri, cei de o vârstă cu ei. Nu-i aşa că dacă ți-ar fi făgăduit cineva câte un ban de aur pentru fiecare om pe care l-ai îndreptat, ți-ai fi dat toată osteneala şi ți-ai fi petrecut timpul lângă ei îndemnându-i şi căutând să-i îndupleci? Dar acum Dumnezeu, ca răsplată pentru această os-

teneală a ta, nu-ți făgăduieşte un ban de aur, nici zece, nici douăzeci sau o sută, sau o mie, ci îți dă ceea ce e mai prețios decât tot pământul, adică împărăția cerurilor. Şi nu numai atât, dar şi altceva pe deasupra. Şi anume ce? *Dacă desparți ceea ce e de preț de ce este fără preț, vei fi ca gura Mea* (Ier., 15, 19). Ce ar putea să se măsoare cu aceasta, când e vorba de slavă şi izbăvire? Ce dezvinovățire sau iertare ne va mai rămâne nouă acelora care, după o asemenea făgăduință, nesocotim mântuirea aproapelui nostru?" (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 116-117)

„I-ai spus o dată şi nu te-a ascultat? Atunci spune-i şi a doua şi a treia oară, spune-i de atâtea ori până îi vei face să te asculte. În fiecare zi ne vorbeşte Dumnezeu şi nu-L ascultăm, şi El totuşi nu ne părăseşte; însuşeşte-ți dar şi tu această grijă pentru aproapele. De aceea suntem laolaltă, şi locuim împreună în cetăți, şi ne adunăm în biserici, ca să purtăm laolaltă greutățile unii pe ale altora, şi ca să ne îndreptăm unii altora greşelile." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 117)

„*Îndreptați pe unul ca acela cu duhul blândeților*, zice Apostolul mai departe, adică, faceți, ca el să nu fie silnicit de satan, să nu fie biruit în războiul cu dânsul, nici să fie învins în lupta împotriva aceluia.

Iarăşi zice Apostolul: *păzindu-te pe tine însuți, ca să nu cazi şi tu în ispită*. Aceasta este cea mai pătrunzătoare sfătuire, cu care el a putut să-ți vorbească. De ai fi vârtos ca piatra, auzind aceste vorbe, ele ar trebui să te îngrozească şi să te îmboldească, a veni într-ajutorul fratelui tău celui căzut. Voieşti să te milostiveşti asupra lui, ca un frate? Nu voieşti să-l ierți, căci el este om, şi pentru aceea este supus beteşugului? Nu voieşti, ca fiu al duhului, să-i întinzi mâna? O, atunci, priveşte asupra ta însuți, şi atunci nu mai ai trebuință de nimeni, ca să-ți zică, o ajută pe cel călduț, căci tu ai întru tine însuți îndemnul la aceasta. Pentru ce aceasta, şi cum? *Păzeşte-te pe tine însuți zice Apostolul, ca să nu cazi şi tu în ispită*. Ca să nu te tulbure, el nu zice că şi tu însuți eşti un păcătos, ci zice: *ca să nu cazi şi tu în ispită*. Aceasta vrea să zică: *gândeşte-te şi tu însuți poate vei cădea în păcat, poate nu vei cădea; dar fiindcă nimic nu este sigur, ce are să fie în viitor, de aceea adună-ți o comoară, prin compătimirea către aproapele tău, pentru ca, când tu însuți te vei împiedica, să dobândeşti iertare îndestulătoare*." (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 139)

„Să ne îngrijim deci de mântuirea sufletească a fraților noştri; căci aceasta este una din cele mai de căpetenie datorii ale noastre, şi dintru aceea

se va cunoaşte, că noi ne îngrijim nu numai pentru noi, ci ne ocupăm a îmbunătăți şi a mântui încă şi pe aproapele nostru, care este mădular al aceluiaşi trup.” (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 140-141)

„Când bolnavul e pe moarte, de-ar plânge toată lumea, nu poate să-l mai scoale. Aşa că plânsul este plâns de jale, nu de îndreptare. Cu bolile sufleteşti însă, nu-i aşa; ci, dacă plângi, de multe ori scoli pe un om al cărui suflet este mort.

Pentru ce?

Pentru că trupul, odată mort, nu mai poate fi ridicat cu putere omenească; pe când un om, cu sufletul mort, poate fi ridicat prin îndreptare. Vezi un desfrânat? Plânge-l! Şi de multe ori îl ridici din păcat. De asta şi Pavel nu scria numai, nici nu îndemna numai, ci şi plângea cu lacrimi, sfătuind pe fiecare.

- Fie! Sfătuieşti, Pavele, dar pentru ce şi plângi?

- Pentru ca, dacă nu reuşeşte sfatul, să ajute lacrimile.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 170)

,,A nu se îngriji cineva de mântuirea celorlalți oameni nu este un păcat mic, ci acesta merită o pedeapsă aspră şi neînlăturată, cum s-a întâmplat robului aceluia din Evanghelie, care a îngropat talantul său în pământ. El a fost dojenit nu pentru vreo purtare fără de orânduială în viața sa privată, nici pentru vreo necesitate, căci el a întors totul neatins. Dar vinovăția lui a stat în aceea că el n-a dobândit talantul, nu l-a îndoit, iar pentru aceasta a fost vrednic de osândit. Din aceasta vedem că, spre a se mântui cineva, nu este de ajuns ca noi înşine să fim aprinşi de râvnă pentru slujirea de Dumnezeu; cineva trebuie să îndoiască talantul său, iar aceasta se face când noi ne îngrijim nu numai de mântuirea sufletului nostru, ci şi de a confraților noştri. Sluga aceea, deşi a zis: *Iată, ai ce-i al tău* (Mt. 25, 25), totuşi aceasta n-a fost de-ajuns pentru apărarea sa, căci Domnul a zis către dânsul: *Se cuvenea ție să fi dat argintul meu schimbătorilor*. Socoteşte acum cât de uşoare sunt poruncile Domnului! Adică omul cere de la sluga sa, care a împrumutat bani de la stăpânul său, ca ea să-i aducă iarăşi îndărăt; Dumnezeu însă nu face aşa; El cere numai ca talantul să fie dat cu împrumut, şi nu ne face răspunzători de înturnarea lui. Aceasta va să zică: îndeamnă pe aproapele tău, dă-i sfatul tău, fă numai datoria ta, iar a-l îndupleca nu stă în puterea ta. Dumnezeu cere numai ca tu să pui talantul tău şi să-l dai la dobândă. Ce este mai lesne decât aceasta? Şi cu toate acestea, sluga aceea a numit pe Domnul său aspru şi nemilostiv. Aşa fac slugile cele rele şi leneşe, ele totdeauna

aruncă greşalele lor asupra stăpânilor. De aceea a fost acela pedepsit şi aruncat în întunericul cel mai dinafară. Pentru aceea, ca să nu ne întâmpine şi pe noi acelaşi lucru, să îndemnăm şi să sfătuim pe fraţii noştri, fie că ascultă ei cuvintele noastre sau nu. Dacă ei ne vor urma, se vor ferici şi pe dânşii şi pe noi; iară dacă nu ne vor urma, vor atrage asupră-le cea mai grea osândă, fără ca noi, în ce ne priveşte, să suferim cea mai mică vătămare. Noi ne-am făcut datoria, le-am dat sfatul şi povăţuirea cea bună; neurmarea lor nu poate a ne aduce vreo vătămare. Nu atunci păcătuim noi, când nu câştigăm pe alţii, ci numai atunci când neglijăm de a le da îndemn şi povăţuire. Iară dacă noi totdeauna i-am îndemnat şi i-am sfătuit bine, de acolo înainte, Dumnezeu nu pe noi, ci pe dânşii are să-i tragă la socoteală." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 120-122)

„Vai acelora care nu caută să mântuiască pe confraţii lor, nu-i îndeamnă, nu le dau sfat ! Trebuie să vă pese vouă, celor ce nu-i siliţi şi nu-i întoarceţi de la uşurătatea minţii şi de la lenea lor. Cum că noi nu trebuie să ne îngrijim numai de noi, ci şi pentru alţii, Hristos ne-a arătat-o lămurit, când ne-a numit sare, aluat şi lumină (Mt. 5, 13; 14 şi 13, 33). Căci anume aceste lucruri sunt folositoare şi avantajoase pentru alţii. Lumina luminează şi nu se arată pentru dânsa însăşi, ci pentru aceia care şed în întuneric. Şi tu eşti o lumină – nu pentru ca să ai lumină pentru tine singur, ci pentru ca să poţi întoarce şi pe cei rătăciţi. Căci la ce foloseşte lumina, dacă ea nu poate sluji celor ce şed în întuneric? Şi ce foloseşte un creştin, dacă el nu câştigă pe nimenea şi nu întoarce pe nimenea în fapta cea bună? Tot aşa sărează sarea, nu pe sine însăşi, ci împiedicând alte trupuri ca să nu treacă în putrejune şi nelăsându-le să se piardă. Asemenea trebuie să faci şi tu. Dacă Dumnezeu te-a făcut sare duhovnicească, tu eşti dator a săra şi a împrospăta membrele care trec în putrejune, adică pe confraţii tăi, care sunt leneşi şi cugetă cele pământeşti, a-i depărta de lene ca de putrejune; şi iarăşi a-i lega cu trupul Bisericii. Tot pentru aceasta Dumnezeu te-a numit aluat. Încă şi aluatul nu se dospeşte pe sine însuşi, ci plămădeala, oricât de mare sau mică ar fi ea. Aşa trebuie să fiţi şi voi. Chiar de a-ţi fi puţini după număr, totuşi după credinţă şi după râvna cea cucernică trebuie să fiţi puternici şi tari. Deci, precum aluatul nu este slab, cu toată micimea lui, ci prin puterea sa cea lăuntrică covârşeşte toată plămădeala, aşa şi voi puteţi întoarce la râvnă un număr mult mai mare, numai de veţi voi." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 123-124)

„... chiar dacă toate faptele vieții noastre ar fi cât se poate de bune, dacă nu ne îngrijim şi de mântuirea altora, nu avem nici un folos de pe urma lor. Căci acest păcat este îndestulător să ne arunce în adâncul iadului. Dacă nici o scuză nu poate scăpa de pedeapsă pe cei care n-au voit să-şi ajute aproapele cu cele materiale, chiar dacă ar fi trăit în feciorie (Matei 25, 1-13), atunci urmează că vor suferi cele mai cumplite chinuri cei care au neglijat să facă o faptă cu mult mai mare decât ajutorarea cu cele materiale – căci grija de suflet e cu mult mai mare. Dumnezeu n-a creat pe om ca să se ocupe numai de el, ci să fie de folos şi altora. Pentru asta şi Pavel îi numeşte pe credincioşi stele (Filip., 2, 15).

Prin acest cuvânt arată că ei trebuie să fie folositori şi altora. Steaua, dacă s-ar lumina numai pe ea, n-ar mai fi stea. Pentru aceasta Pavel spune că cei care nu se îngrijesc de mântuirea aproapelui sunt mai răi decât păgânii. Şi se exprimă astfel: *Iar dacă cineva nu poartă grijă de ai săi şi mai cu seamă de cei ai casei s-a lepădat de credință şi este mai rău decât un necredincios* (I Tim., 5, 8). Ce vrea să spună aici Pavel prin cuvântul *purtare de grijă*? Vorbeşte, oare, de ajutorul cu cele necesare traiului? Sunt de părere că s-a gândit la grija de suflet. Iar dacă ai avea intenția să contrazici interpretarea mea, atunci se va vădi şi mai dreaptă. Dacă Pavel, prin acest cuvânt, s-ar fi gândit la grija de cele necesare traiului şi a dat o astfel de pedeapsă celui care nu oferă aproapelui hrană zilnică şi a spus că este mai rău decât un necredincios, ce pedeapsă va fi deci pentru cel care nu se îngrijeşte de ceea ce-i mai mare şi mai necesar, de mântuirea sufletului?” (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 245-246)

„Noi trebuie să ne facem pe deplin datoria noastră, chiar dacă cei pe care-i ajutăm nu vor să tragă vreun folos de pe urma cuvintelor şi faptelor noastre. Pentru ce? Pentru că să nu dăm noi seama înaintea lui Dumnezeu, ci ei.” (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 319-320)

,,Cum să nu facem oare tot ce putem, de e bolnav sufletul cuiva, când arătăm atâta grabă şi atâta grijă pentru cei bolnavi cu trupul? Cum să nu suferim orice ca să câştigăm pe fratele nostru, care-i mădularul nostru, care face parte din pliroma trupului bisericesc? Să iscodim dar totul pentru el, să facem totul pentru el!” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 180)

„Vasile: Socoteşti, oare, îndestulătoare puterea dragostei, m-a întrebat Vasile, pentru îndreptarea aproapelui?

Ioan: Mai cu seamă dragostea, i-am răspuns eu, poate ajuta în cea mai mare măsură la îndreptarea aproapelui nostru.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 56)

„Nu pot să cred că se poate mântui cel care nu munceşte pentru mântuirea aproapelui său. Nici sluga cea vicleană şi leneşă n-a avut vreun folos că şi-a păstrat întreg talantul, ci s-a pierdut tocmai pentru că nu l-a înmulțit şi nu l-a îndoit (Matei 25, 24-30).” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 147)

„Chiar dacă ai duce o viață duhovnicească înaltă, nu vei avea îndrăzneală dinaintea lui Dumnezeu dacă vei fi indiferent față de frații tăi care merg pe calea pierzaniei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 359)

„Nu este cu putință ca omul să se mântuiască dacă nu face nimic pentru mântuirea aproapelui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 359)

„Cel care se îngrijeşte să ajute la mântuirea unui frate leneş şi să-1 scoată din gheara diavolului se asemănă, atât cât îi este cu putință omului, cu Dumnezeu. Aceasta este cea mai mare dintre virtuți şi dintre izbânzi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 359)

„Acestea să le învețe şi femeia de la bărbat şi copilul de la tată şi sluga de la stăpân şi vecinul de la vecin şi prietenul de la prieten şi chiar către vrăjmaşi să le spunem, că suntem datori şi pentru mântuirea acelora. Dacă ni se porunceşte să sculăm dobitoacele lor de vor cădea şi să le întoarcem de se vor rătăci, cu mult mai mult trebuie să întoarcem sufletul lor de este rătăcit şi să-l ridicăm de va fi căzut. Dacă aşa vom iconomisi cele ale noastre şi cele ale vecinilor, vom putea sta cu îndrăzneală înaintea Judecații lui Hristos.” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 46-47)

,,Dacă va vedea atâta grijă din parte-vă față de mădularele[277] voastre şi preocupați de mântuirea celorlalți, vă va învrednici pentru aceasta de o mare

[277] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Ceilalți creştini, văzuți ca mădulare ale Bisericii lui Hristos. (n.s. 36, p. 57)

îndrăzneală înaintea Lui. Căci nimic nu-L bucură aşa de mult ca noi să fim împreună-pătimitori faţă de mădularele noastre şi să arătăm multă dragoste faţă de fraţi şi să ne îngrijim cu ardoare de mântuirea aproapelui.” (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminaţi şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 57)

„Cuvine-se să aveţi mare grijă, iubiţilor, ca să îndreptaţi şi să răpiţi din furtuna aceasta pe aproapele vostru, încât nu numai pentru mântuirea voastră, ci şi pentru a celorlalţi să dobândiţi multă plată.” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 87)

„Ia aminte la câtă vrednicie se ridică pe sine cel ce se osteneşte mult pentru mântuirea aproapelui! Unul ca acesta, pe cât e cu putinţă omului, Îl imită pe Dumnezeu. Ascultă-l pe profetul, care zice: *cel ce scoate dintr-un nevrednic un drept va fi precum gura Mea* (Ier., 15, 19). Cel ce râvneşte să-l mântuiască pe fratele fără de grijă – zice – şi să-l răpească din gâtlejul diavolului, Mă imită pe Mine, pe cât e omeneşte cu putinţă. Ce poate fi la fel cu această vrednicie? Aceasta este mai mare decât toate faptele bune, acesta este vârful tuturor virtuţilor.

Şi este mai mult decât firesc. Căci dacă Hristos Şi-a vărsat sângele pentru mântuirea noastră, iar Pavel strigă către cei care aduc sminteală şi lovesc conştiinţa celor ce-i privesc: piere fratele tău cel slab prin cunoştinţa ta; el, pentru care a murit Hristos! (I Cor., 8, 11); deci, dacă Stăpânul tău şi-a vărsat sângele din cauza lui, cum nu este nedrept fiecare dintre noi, dacă nu îndeamnă prin cuvânt şi nu dă mâna celor căzuţi din uşurătate în cursa diavolului? Iar dacă veţi face aceasta, plini de dragoste fiind pentru mădularele voastre, şi veţi aduce pe fraţii voştri la Maica tuturor[278], sunt pe deplin convins, ştiind eu că, înţelepţiţi fiind de harul lui Dumnezeu, puteţi şi pe alţii să-i faceţi să priceapă.” (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 101-102)

„De vrei să ştii cât bine este ca să poţi cu mântuirea şi cu fapta bună să dobândeşti şi să mântuieşti şi pe alt frate, ascultă ce grăieşte Dumnezeu prin

---

[278] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Biserica. (n.s. 12, p. 102)

proorocul: *Cel ce scoate pe cel cinstit de la cel nevrednic ca gura mea va fi*, cum ar zice, că *cine scoate pe alt frate din răutate şi din necredinţă şi din păcat şi-l aduce la adevăr şi la fapta bună şi spre înţelepciune, Mie, lui Dumnezeu îi urmează, şi Mi se aseamănă*. Că de vreme ce singur Hristos Dumnezeul nostru, Care este din cea nespusă şi nedescoperită Fiinţă a lui Dumnezeu a primit de a luat moarte necinstită pe cruce şi toate celelalte omeneşti le-a suferit, pentru noi nemulţumitorii şi pentru mântuirea noastră, dar noi cum să nu fim iertători şi milostivi către cei ce sunt de o credinţă cu noi, care sunt mădularele noastre şi să nu avem dragoste şi osârdie către dânşii? Aşa încât şi din gura dracului să-i răpim şi să-i izbăvim pe dânşii? Că de vreme ce din bucatele cele simţitoare şi neputrede ale mesei se aleg o parte de ţin şi pentru prieteni, prin aceasta arată marele semn al dragostei pentru dânşii. Dar cu cât mai vârtos se cade să facem aceasta la lucrurile cele sufleteşti, că mai multă laudă şi mulţumire ne este nouă, că cel ce învaţă pe vecinul lui nu face atâta bine numai acestuia, ci încă şi lui îşi agoniseşte plată de la Dumnezeu, aducându-şi aminte de cele ce a învăţat el pe vecinul lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 107-108)

„Că de vreme ce fecioara cea cinstită ce se chema Tavita, care îmbrăca văduvele şi săracii şi făcea multă milostenie la săraci în toate zilele, a murit şi iarăşi a înviat, această minune cine a făcut-o? Lacrimile celor ce erau miluiţi de dânsa. Ce nu vor face lacrimile oamenilor celor ce se vor mântui de sfatul şi de nevoinţa şi de învăţătura ta? Că în ce fel au stat văduvele şi s-au rugat şi săracele pentru acea fecioară şi au înviat-o fiind moartă, aşa şi pentru tine vor sta atunci cei ce le-ai făcut bine şi s-au mântuit de la tine şi te vor face de vei dobândi multă milă de la Dreptul Judecător şi nu numai atâta, ci încă şi din focul cel veşnic te vor scoate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 108)

„Fiecare dintre noi este dator să mântuiască şi pe alţi fraţi, ca şi la judecata cea viitoare să întâmpinăm pe Hristos cu multă îndrăznire şi să-i aducem Dânsului închinare mai mult decât orice. Sufletele noastre şi ale oamenilor celor rătăciţi să meargă la Dânsul. Şi pentru unii ca aceştia, măcar de ne-ar bate, de ne-ar omorî, să răbdăm, numai pe ei să-i mântuim, pentru că şi cei bolnavi şi neputincioşi de multe înjură pe doctor, iar noi numai una poftim, să vedem sănătatea celui care ne înjură. Cum dar nu este aceasta mare nebunie, ca pentru trupurile oamenilor să facem atâta nevoinţă de mare şi multă chinuială, grijind mai înainte de sănătatea lor, iar pentru nevoinţa sufletelor oamenilor şi a fraţilor noştri celor pierduţi să ne lenevim?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 109)

„Dar ce creştini suntem de nu ne suferim unul pe altul? Vrei să îndreptezi şi pe vreun frate leneş pentru mântuirea lui, lăcrimează şi te roagă lui Dumnezeu pentru el, ia-l cu tine deosebi şi-l îndreptează şi-l sfătuieşte şi-l roagă, precum făcea Pavel: *Nu când voi veni,* zice, *şi mă va smeri Dumnezeu şi voi plânge pe mulți din cei ce au păcătuit mai înainte şi nu s-au pocăit de necurăția lor şi de curvie*. Aşa şi tu arată dragoste către cel păcătos, mângâie-l pe el şi-l ajută şi trupeşte şi nu-l mustra că a păcătuit, ci-i fă metanii până la pământ, apucă-l şi-i sărută picioarele lui şi mâinile lui, nu-ți fie ruşine de vrei să-i mântuieşti sufletul, cum fac şi doftorii cei învățați, când văd pe cei bolnavi că nu primesc nici o doftorie, îi roagă şi-i sărută pe ei să primească doftoriile sănătății lor. Deci aşa fă şi tu, măcar de ți-ar fi a osteni până la moarte, ca să înțelepțeşti pe fratele tău şi să nu osteneşti niciodată sfătuindu-l şi îndreptându-l, până când se va întoarce şi se va pocăi şi se va lăsa de rele şi aceasta ce o faci tu pentru cel păcătos o socoteşte Dumnezeu de mare mucenicie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 109)

....

„Tu nevoieşte-te până la moarte pentru adevăr şi Dumnezeu îți va ajuta, că ajunge un om aprins cu râvnă dumnezeiască să îndrepteze multă lume.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 109)

„Frate, nu părăsi niciodată de a învăța şi a certa pe fratele tău, măcar de te şi înjură şi î
prieten şi ajutor, nu numai aici, în această lume, ci mai vârtos în ziua aceea a judecății, mare dar îți va dărui. Însă a face cineva şi milostenie la săraci mare lucru este şi mântuire, iar mai mare lucru este a scoate cineva pe altcineva din rătăcirea necredinței şi a păcatului, pentru că sufletul nu are răscumpărare nici cu toată lumea (…) nu poți să faci nimic ca şi cum ai întoarce un suflet la credință. Şi oricine va putea să facă aceasta, va fi ca Petru şi ca Pavel, nu să pățească nevoi şi răutăți multe ca aceia, căci vremea aceasta este a păcii, dar numai să pună omul nevoință şi osârdie. Încă ce zic eu ca Pavel? Gura lui Hristos este cel ce va izbăvi un suflet din rătăcirea lui, a necredinței lui şi a păgânătății lui, pentru că zice: *Tu cel ce scoți pe cel cinstit de la cei puternici şi nevrednici, ca gura Mea vei fi*. Iar încă se cade să zicem şi prin case cele ce zice Scriptura în Biserică, măcar prieten de este, măcar rudenie şi de nu-l vei pleca astăzi sau mâine să te asculte sau niciodată, tu tot ai plata gata de la Dumnezeu; de nu pe toți, măcar pe puțini din cei mulți tot îi vei mântui, că şi Apostolii, deşi nu i-au plecat pe toți să creadă în Hristos, dar de vreme ce s-au întrebat cu toții, de la toți au dobândit plată, la fel şi tu, de nu vei putea să întorci o sută, măcar pe cei cinci nu-i

lăsa, iar de nu vei putea nici pe cei cinci, pe unul să nu-l laşi, că nu dă Dumnezeu cununile spre sfârşitul faptelor celor bune, ci după firea celor ce săvârşesc faptele bune. Pentru aceea, când vei vedea pe cineva rugându-se pentru vindecarea sufletească sau trupească, să nu zici în sine-ți, că nu l-a tămăduit şi nu l-a spovedit cutare sau să zici că eu sunt mirean şi am copii şi femeie şi acestea se cade să le facă preoții şi călugării. Ia spune-mi, tu când ai găsi o comoară plină de galbeni, oare vei zice în sine-ți că n-a luat această comoară cutare şi cutare, Ioan sau Dimitrie, de ce să o iau singur? Aceasta n-ai zice-o niciodată, ci ai grăbi s-o apuci mai înainte tu decât toți. Aşa socoteşte şi fă, pentru frații cei căzuți şi să-ți pară în mintea ta că ai aflat comoară pentru nevoința acelora, că ce este mai bun decât aceasta în lume? Care nici postul, nici metaniile, nici îngenuncherea nu poate să o facă, nici altceva, fără numai mântuirea pe care o faci fratelui tău şi nu că doară le zic eu acestea, ci însuşi Dumnezeu a zis-o aceasta." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 110)

„Domnul nostru Iisus Hristos a murit pentru noi, iar tu nici cu cuvântul nu vrei să-L mâ
să-l scoți din mâinile ucigaşilor, oare n-ai face în tot felul să-l mântuieşti de moarte? Dar pe fratele tău îl vezi trăgându-l ucigaşul de diavol la râpa pierzării şi nici sfat nu-i dai măcar ca să-l scoți de la acea fiară rea ?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 111)

„Nu se face fapta cea bună şi mare niciodată de nu vor avea şi alții folosul, că măcar de ai posti şi ai înseta, măcar de ai zăcea jos pe pământ şi să mănânci pământ în loc de pâine şi să-ți plângi păcatele în toată viața ta, şi ziua şi noaptea, şi altuia să nu-i foloseşti, în zadar te osteneşti, că nici un lucru mare nu faci. Că şi Moise mari şi multe minuni a făcut, dar nici una dintre acelea nu l-a făcut mare cum l-a făcut fericitul acela glas ce a zis către Dumnezeu: *De vei lăsa păcatele lor, lasă-le, iar de nu, şterge şi numele meu din cartea Ta*! La fel şi David, asemenea zicea către Dumnezeu: *Eu păstorul am greşit, iar turma n-a greşit; întoarce urgia Ta asupra mea şi asupra casei tatălui meu*." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 156)

„Nu e de ajuns, pentru mântuire, nici dacă suntem ageri la minte, nici dacă suntem culți, nici dacă avem mare dragoste de ascultarea dumnezeieştilor Scripturi. Nu, pentru că trebuie să îndoim talantul ce ni s-a încredințat; şi-l îndoim când, odată cu mântuirea noastră, ne îngrijim şi de mântuirea celorlalți." (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...>>,* 1,

în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 103)

MÂNTUIREA (Dumnezeu ne respectă libertatea şi nu sileşte pe nimeni la mântuire)

„Şi ca să vedeţi că Dumnezeu nu sileşte pe nimeni, ascultaţi! Dacă El voieşte, dar noi nu voim, mântuirea noastră e pierdută. Nu pentru că voinţa Lui e slabă, ci pentru că nu vrea să ne silească.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 57)

„Dumnezeu e gata să mântuiască nu pe omul care nu vrea, nu pe omul care se împotriveşte, ci pe omul care doreşte, care voieşte. Oamenii vor să stăpânească şi să domnească peste slugile lor, cu voia sau fără voia lor, pentru că-i stăpânesc urmărind folosul propriu, nu pe al slugilor lor. Dumnezeu însă, cu toate că nu are nevoie de nimic, cu toate că nu are nevoie de nici una din faptele noastre, doreşte totuşi cu înfocare să-I slujim, însă nu spre folosul Său, ci spre folosul nostru. Dumnezeu le face pe toate spre folosul nostru, dacă noi de bunăvoie, cu dragă inimă şi cu mulţumire Îi slujim; dar dacă nu vrem, dacă ne împotrivim, nu ne sileşte, nu ne forţează. Prin aceasta arată că nu trebuie să ne mulţumească El nouă pentru că-I slujim, ci noi suntem datori să-I mulţumim că îl avem Stăpân.

Cunoscând dar acestea şi gândindu-ne la iubirea de oameni a Stăpânului, să ducem după puterile noastre o viaţă vrednică de bunătatea Lui, ca să dobândim şi împărăţia cerurilor.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 58)

MÂNTUIREA (păcătoşii singuri sunt pricina pieirii lor)

„Dumnezeu vrea să te mântuie, nu cu sila, nici cu forţa, ci cu buna ta voie. Dacă ai avea un slujitor care te-ar urî, ţi-ar întoarce spatele şi necontenit ar sări şi ar fugi, n-ai dori să-l mai ţii, oricâtă nevoie ai avea de serviciile lui. Cu atât mai mult Dumnezeu - Care face totul, nu pentru propria Lui trebuinţă, ci pentru mântuirea ta – nu va vrea să te ţină cu sila lângă El; şi dimpotrivă, dacă vrei să te apropii de Dumnezeu, Dumnezeu nu te părăseşte, orice-ar face diavolul. Deci noi suntem pricina pierii noastre”. (*Omilii la Matei,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

MILA (față de aproapele)

„Considerați, cercetați cu seriozitate, de câte ori v-a dat Domnul ocazie ca să faceți binele; *ai milă de acesta*, zice El, *care este de un sânge cu tine*; fie-ți milă de acela, ca de prietenul tău; de acela, ca de vecinul tău; de altul, ca de un concetățean cu tine, de acesta fiindcă el este om.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXII, 3, p. 430)

MILOSTENIA (definiția)

,,… pășește deodată la capul tuturor bunătăților, făcând cuvânt pentru milostenie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 459)

,,… el numește faptul și *binecuvântare și împărtășire*, pe de-o parte, ca să nu se facă mai leneși, iar pe de alta, ca să nu se îngâmfe; nicăieri însă nu a numit aceasta milostenie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 462)

„Milostenia este o mare și aleasă virtute, un mare dar și mai mult decât atât, este începutul tuturor bunătăților.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 19)

„Milostenia este mama dragostei, a dragostei care caracterizează creștinismul, care este mai mare decât toate semnele și minunile, și prin care ucenicii se aseamănă cu Hristos. Ea este doctoria păcatelor noastre, leacul curățirii murdăriei din sufletele noastre și scara care duce la cer. Ea leagă la un loc trupul lui Hristos.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 188)

,,… milostenia prisositoare – capul bunătăților noastre și mântuirea sufletelor noastre.” (*Cateheza aceluiași despre faptul că moaștele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 116)

„Milostenia este un meșteșug foarte bun și ajutor celor ce o fac pe ea, pentru că este prietenă și fiica cea mai mare și întâia a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 77)

MILOSTENIA („Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut”[279])

„Vrei să cinsteşti trupul lui Hristos? Nu-L trece cu vederea când este dezbrăcat! Nu-L cinsti aici în biserică cu haine de mătase, iar afară îl laşi să degere de frig, că n-are cu ce se îmbrăca! Cel care a spus: *Acesta este trupul* Meu (Matei 26, 26) şi prin cuvânt a întărit lucrul, Acelaşi a spus şi: *Flămând M-aţi văzut şi nu M-aţi hrănit* (Matei 25, 45) şi: *întrucât n-aţi făcut unuia dintre aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-aţi făcut* (Matei 25, 42). Trupul lui Hristos de pe altar n-are nevoie de acoperăminte preţioase, ci de suflet curat; dar cel gol, cel flămând are nevoie de multă îngrijire. Să învăţăm, dar, să filozofăm şi să cinstim pe Hristos, aşa cum El vrea. Cea mai plăcută cinste pentru Cel pe Care îl cinstim este să-L cinstim aşa cum vrea El, nu cum socotim noi. Şi Petru socotea că-L cinsteşte, oprindu-L să-i spele picioarele (Ioan 13, 8). Dar ceea ce voia să facă nu era cinste, ci cu totul dimpotrivă. Tot aşa şi tu, cinsteşte-L pe Hristos cu cinstea pe care El ţi-a poruncit-o, cheltuind cu săracii avuţia ta. Dumnezeu n-are nevoie de vase de aur, ci de suflete de aur”. (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 584)

„Şi totuşi, dacă L-aţi vedea pe Hristos, fiecare s-ar goli de toate averile Lui. Dar şi acum tot El este. Că El a spus Eu sunt cel sărac! Pentru ce, dar, nu vă goliţi de toate averile voastre. Şi acum îl auzi, spunându-ţi: *Mie Mi-aţi făcut!* (Matei 25, 40). Nu-i nici o deosebire dacă dai acestuia sau Aceluia. Nu vei avea o răsplată mai mică decât femeile care L-au hrănit atunci, ci cu mult mai mare. Dar nu fremătaţi! Chiar dacă L-ai hrăni pe Hristos, faci mai puţin lucru, pentru că vederea Lui este în stare să moaie şi o inimă de piatră, decât de a hrăni pe un sărac, pe un beteag, pe un gârbov, numai pentru că Hristos a spus că acela care dă săracului Lui îi dă. Dincolo vederea şi vrednicia Celui pe Care-L vezi împarte cu tine fapta ta; dincoace, întreaga faptă revine iubirii tale de oameni, bunătăţii tale. Dai mai mare dovadă de respect faţă de Hristos când, de dragul spuselor Lui, ai grijă de fratele tău şi-l ajuţi în toate nevoile lui. Ajută-l, dar, crezând în Cel Ce a primit şi a spus: *Mie îmi dai!* (Matei 25, 42). De nu I-ai fi dat Lui, nu te-ar fi învrednicit de împărăţia cerurilor; de nu I-ai fi întors Lui spatele, nu te-ar fi trimis în iad! Dar pentru că El e Cel dispreţuit, de aceea mare e şi păcatul. Tot aşa şi Pavel pe Hristos îl prigonea când prigonea pe ucenicii Lui; de

[279] Matei 25, 40.

aceea i-a şi spus: *Pentru ce Mă prigoneşti?* (Fapte 9, 4). Când dăm deci celor săraci, să avem o astfel de stare sufletească ca şi cum I-am da lui Hristos. Că mai vrednice de credinţă sunt cuvintele Lui decât văzul nostru. Când vezi un sărac, adu-ţi aminte de cuvintele Lui care-ţi arătau că El este cel hrănit şi miluit. Chiar dacă săracul pe care-l vezi nu este Hristos, totuşi sub chipul acestui sărac El primeşte, El cerşeşte. Spui că te ruşinezi când auzi că Hristos cerşeşte? Ruşinează-te mai degrabă când nu dai celui ce cerşeşte! Aceasta e ruşine, aceasta e pedeapsă şi osândă. Cerşitul Lui e semnul bunătăţii Lui. De aceea trebuie să ne şi lăudăm cu el. Dar nedatul tău este semnul neomeniei tale. Dacă nu crezi acum că, întorcând spatele unui sărac, întorci lui Hristos spatele, vei crede atunci când aducându-te în faţa întregii lumi, îţi va spune: *Întrucât n-aţi făcut acestora, nici Mie nu Mi-aţi făcut!* (Matei 25, 45)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 986-987)

„Când faci tu milostenie, tind şi Eu mâna cu săracul şi iau banul. Eu sunt îmbrăcat în lumină ca şi într-o haină, iar numai cât vei îmbrăca tu pe un gol, Eu îndată simt căldura şi Mă încălzesc. Mă ştii bine că şed în cer cu Tatăl Meu şi numai când vei porni tu către temniţă ca să vezi pe cei închişi, Mă vei afla acolo şezând împreună cu cei lipsiţi şi închişi. Şi de vei alerga către cel bolnav, nu lipsesc de la patul lui, că în locul şi în toată lumea sunt şi Mă aflu şi le ajut celor din nevoi şi din greutăţi. Orice vei da săracului vei vedea la Mine înmulţindu-se. De vei băga în casa ta pe cel străin şi fără de casă şi pe Mine mă vei lua prin el împreună locuitor. Aceste trei lucruri îţi voi dărui şi casa îţi voi păzi şi avuţia ţi-o voi adăuga şi lăcaş în ceruri îţi voi găti." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 171)

MILOSTENIA („săracul întinde mâna şi Hristos primeşte")

„Când facem (…) milostenie să nu ne uităm numai la săracul care primeşte milostenia noastră, ci să ne gândim şi la cine este Cel Ce primeşte darul pe care-l dăm noi săracului şi a făgăduit răsplată pentru ceea ce dăm". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9)

„Când auzi vreun sărac strigând în stradă cu mare glas şi dai din cele puse pe masa ta celui nevoiaş, pe Stăpânul L-ai chemat prin rob la masa ta, ai umplut-o toată de binecuvântări şi închinând Domnului pârga ei ai gătit cămărilor tale foarte mare temei de umplere cu toate bunătăţile." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, pp. 104-105)

„*Pot să te încununez şi fără de acestea, voiesc însă a-ți fi dator, ca astfel cununa să-ți aducă oarecare curaj*[280]*. De aceea, deşi Eu pot a Mă hrăni singur, totuşi colind drumurile, cerând de pomană şi stând înaintea uşilor tale cu mâna întinsă. Doresc a fi hrănit de tine; te iubesc foarte mult şi de aceea doresc a sta la masa ta, după obiceiul celor ce iubesc; şi Mă mândresc că prin aceasta, ba încă în fața întregii lumi şi în auzul tuturor, te proclam cu glas tare şi mă arăt pe Mine Însumi drept trofeu al tău.*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 302)

„Că pentru sărac întinde Hristos dreapta Sa şi primeşte ce dai. Cel ce plouă cere de la tine puțin. Cel ce tună şi fulgeră îți zice să miluieşti, Cel ce acoperă cerul cu nori ia de la tine haină veche." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 34)

„Că săracul întinde mâna iar Dumnezeu este Cel ce primeşte." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 72)

„Iisus îi iubea pe săraci cu patimă: în săraci îl aflăm pe Iisus. Ajutând săracii, pe Iisus îl ajutăm noi." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 172)

MILOSTENIA („cine pe sărac ajută, pe Dumnezeu împrumută"[281])

„*Cel ce miluieşte pe sărac*, spune Scriptura, *împrumută pe Dumnezeu* (Prov., 19, 17). Vezi ce împrumut neobişnuit şi nemaiauzit? Unul primeşte împrumutul şi altul este obligat să-l dea înapoi! Dar nu numai atât, ci şi aceea că acest împrumut nu aduce cu el nici nerecunoştință, nici vreo altă pagubă. Dumnezeu, apoi, nu făgăduieşte să dea, ca aici pe pământ, un procent de unu la sută, ci de o sută de ori mai mult decât împrumutul. Şi nu se mărgineşte la atâta, ci dă atâta de mult în viața de acum, iar în veacul ce va să fie dă viață veşnică. Aici pe pământ, dacă ne-ar făgădui cineva că ne dă numai de două ori cât l-am împrumuta, i-am da cu dragă inimă toată averea noastră, deşi de multe ori nerecunoştința e mare şi multe sunt poftele lacomilor". (*Omilii la Facere,* omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 54)

[280] Sfântul Ioan Hrisostom pune în gura Domnului Hristos aceste cuvinte – n.n.
[281] Proverb românesc inspirat din înțelepciunea biblică şi patristică – n.n.

„Aici, pe pământ, mulți oameni de foarte bună credință nu întorc împrumutul, fie din nerecunoştință, fie că sunt împiedicați de multe ori de sărăcie. Dar cu împrumutul pe care-l facem Stăpânului tuturor nu se petrece lucrul acesta; împrumutul rămâne întreg şi Dumnezeu ne făgăduieşte să ne dea aici înapoi de o sută de ori mai mult decât am dat, iar în veacul ce va să fie ne pregăteşte viață veşnică." (*Omilii la Facere,* omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„Încredințeaz-o lui Dumnezeu! Din mâna Lui nimeni n-o poate răpi! Nu da bani cu camătă, că nu ştii de-ai să câştigi! Ci împrumută-L pe Cel Ce-ți dă o dobânda mai mare decât capitalul! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i invidie, unde nu-s pârâşi, unde nu-i viclenie, unde nu-i teamă! Împrumută-L pe Cel Ce n-are nevoie de nimic, dar are nevoie de dragul tău! Împrumută-L pe Cel Ce hrăneşte pe toți, dar suferă de foame, ca tu să nu flămânzeşti! Împrumută-L pe Cel Ce s-a făcut sărac, ca tu să te îmbogăţeşti! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i moarte, ci culegi viață în loc de moarte! Dobânda aceasta îți dă împărăția cerurilor; cealaltă, iadul". (*Omilii la Matei,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, p. 73-74)

„... împrumuți pe Dumnezeu. Dumnezeu îți iscăleşte o poliță, spunându-ți: *Cel ce miluieşte pe sărac, împrumută pe Dumnezeu* (Prov., 19, 17). Dumnezeu îți dă arvună şi garanție, cu toate că este Dumnezeu.

- Ce arvună?

- Cele din viața aceasta, cele materiale, cele duhovniceşti, începătura celor viitoare.

Pentru ce, dar, amâni, pentru ce pregeți să împrumuți pe Dumnezeu, când ai luat de la El atâtea daruri şi când mai aştepți atâtea". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„*Cel ce miluieşte pe sărac, împrumută pe Dumnezeu* (Pilde 19, 17). Să împrumutăm lui Dumnezeu milostenia, ca să luăm de la El, în schimb, ca răsplată, iubirea de oameni. Cât de înțelepte sunt aceste cuvinte: *Cel ce miluieşte pe sărac, împrumută pe Dumnezeu!*

- Dar pentru ce Scriptura n-a spus: Cine miluieşte pe sărac, dă lui Dumnezeu, ci: împrumută pe Dumnezeu?

- Scriptura cunoaşte lăcomia noastră. A văzut că nesațul nostru caută să aibă cât mai mult. De asta n-a spus simplu: *Cel ce miluieşte pe sărac, dă lui Dumnezeu*, ca să nu socoteşti milostenia un simplu schimb de bani, ci: Cel ce miluieşte pe sărac, împrumută pe Dumnezeu. Dacă Dumnezeu Se

împrumută de la noi, înseamnă că Dumnezeu este datornicul nostru. Cum vrei să-l ai pe Dumnezeu: Judecător sau datornic? Datornicul are respect de cel de la care s-a împrumutat; judecătorul însă nu se sfieşte de cel pe care l-a împrumutat.

Trebuie însă să vedem neapărat şi în alt chip pentru ce Dumnezeu a spus: Pe Mine Mă împrumută cel ce dă săracului.

Dumnezeu a văzut că lăcomia noastră tinde spre înmulțirea averilor şi că cel ce are bani nu vrea deloc să împrumute fără garanție. Cel ce să cu împrumut cere sau ipotecă, sau amanet, sau girant; cu aceste trei garanții încredințează banii săi; fie că primeşte amanet, fie ipotecă, fie girant. Dumnezeu a văzut, deci, că fără aceste trei garanții nimeni nu dă cu împrumut, nici nu se pleacă spre milă, ci se uită numai la câştig; săracul este lipsit de toate acestea; nu are ce ipoteca, că nu posedă nimic; nu are ce amaneta, că este gol; nu are girant, că, din pricina sărăciei, nimeni n-are încredere în el. dumnezeu văzând, deci, că săracul se primejduieşte din pricina sărăciei, iar bogatul se primejduieşte din pricina neomeniei, s-a pus pe El la mijloc girant pentru sărac, zălog pentru cel care dă împrumut. Şi-i spune bogatului: *N-ai încredere în el, că-i sărac? Încrede-te în Mine, că-s bogat!* Dumnezeu a văzut pe sărac şi a avut milă de el; a văzut pe sărac, şi nu l-a trecut cu vederea, ci S-a dat pe Sine chezaş pentru cel ce nu are nimic şi a stat alături de cel sărman pentru multa Lui bunătate. Despre această bunătate dă mărturie fericitul David când spune: *A stat în dreapta săracului* (Ps., 108, 30).

Cel ce miluieşte pe sărac, împrumută pe Dumnezeu. Ai încredere, spune Dumnezeu, *că pe Mine Mă împrumuți!*

Dar ce câştig atât de mare am dacă Te împrumut pe Tine?

E cea mai mare nelegiuire să ceri socoteală lui Dumnezeu. Totuşi, Mă plec nelegiuirii tale şi cu iubirea de oameni voi pune capăt neomeniei tale. Să stăm, dar, de vorbă şi să ne socotim. Cât câştigi când împrumuți pe ceilalți oameni? Ce dobândă le ceri? Nu-i aşa că unu la sută dacă ceri, e o dobândă legală? Dacă lăcomia ți-e mare, iei o dobândă nedreaptă, de două sau de trei ori mai mare. Eu însă am să-ți satur lăcomia ta. Îți voi da mai mult decât ți-e pofta nesațului tău. Acopăr cu dărnicia Mea nesațul tău. Pretinzi o dobândă de unu la sută? Eu îți dau de o sută de ori mai mult.

Dacă-i aşa, te împrumut Doamne! Te împrumut cu milostenia pe care o dau aici săracului! Dar când ai să-mi dai înapoi împrumutul? Vreau să hotărâm condițiile. Vreau să întărim învoiala. Spune-mi timpul înapoierii banilor! Hotărăşte scadența!

Întrebarea asta, mai ales, este de prisos! Că *Dumnezeu este credincios în toate cuvintele Lui* (Ps., 144, 13). Dar pentru că un bun platnic are

obiceiul şi intenţia de a măsura timpul şi de a hotărî ziua scadenţei, ascultă când şi unde îţi va plăti datoria Cel ce S-a împrumutat de la tine prin mâna săracului: *Când va şedea Fiul Omului pe tronul slavei Lui şi va pune oile de-a dreapta Lui, şi caprele de-a stânga Lui, va zice celor din dreapta…!* Aici ia aminte cum grăieşte Datornicul cel recunoscător creditorului Său, cum îi mulţumeşte Datornicul: *Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi Împărăţia gătită vouă de la întemeierea lumii.* Şi pentru ce? *Că am flămânzit, şi Mi-aţi dat să mănânc; am însetat, şi Mi-aţi dat să beau; gol am fost, şi M-aţi îmbrăcat, în temniţă şi aţi venit la Mine; bolnav am fost, şi M-aţi cercetat; străin am fost, şi M-aţi primit* (Matei 25, 31-36).” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, pp. 146-149)

„Câtă înţelepciune este cuprinsă în cuvintele lui Solomon: *Cel ce are milă de sărman împrumută Domnului* (Sol., 19, 17)! Iată ce împrumut nemaivăzut! Dar Cuiva şi primim înapoi de la altcineva. Mă vei întreba de ce nu a spus Solomon că cel care dă milostenie săracului dă lui Dumnezeu, ci că Îl împrumută pe Dumnezeu? Ca să nu crezi că ceea ce primeşti de la Domnul e un lucru lipsit de o mare importanţă. Dumnezeu ştie că suntem lacomi şi vrem să dobândim din ce în ce mai multe bunuri. Cel care are bani nu vrea în nici un chip să împrumute săracului fără să primească o asigurare că banii îi vor fi daţi înapoi. Aşadar, acestuia nu îi pasă de semenul său, ci urmăreşte numai câştigul. Săracul nu poate să pună chezăşie pământ sau altceva, pentru că nu are; nu poate găsi pe nimeni care să se pună zălog pentru el, deoarece nimeni nu are încredere în ei. Aşadar, văzând Dumnezeu pe de o parte că săracul este în primejdie din pricina sărăciei sale, şi pe de altă parte că bogatul este în primejdie din pricina lipsei sale de omenie. S-a pus El însuşi chezăşie pentru sărac dinaintea bogatului. De aceea spune Sfânta Scriptură: *Cel ce are milă de sărman împrumută Domnului.*

De asemenea, ca să dăm cu împrumut, căutăm un om de la care putem lua dobândă mare. În schimb, lui Dumnezeu, Care ne întoarce însutit ce I-am dat, nu Îi împrumutăm din ce avem, ci împrumutăm celor care nu ne dau nimic înapoi, adică patimilor noastre, care sunt lăcomia pântecelui, slava deşartă, lăcomia, iubirea de plăceri şi multe altele. Şi spune-mi: ce anume ne dă lăcomia pântecelui înapoi? Ne dă numai grăsime şi greutate în mişcare. Ce ne dă înapoi slava deşartă? Invidie şi îndreptare împotriva celuilalt. Ce ne dă înapoi iubirea de argint? Griji şi necazuri. Ce ne dă înapoi iubirea de plăceri? Iad şi suferinţă. Iată cine sunt cei care se folosesc de bogăţiile noastre! Iar dobânda ce o primim în schimb sunt nenorocirile din această viaţă şi iadul din cea de dincolo.

Atunci, de ce nu dai cu împrumut Domnului, Care îți întoarce sigur datoria, adăugând multă dobândă? Poate pentru că trebuie să aştepți mult până să primeşti înapoi ce ai dat. Dar să ştii că Domnul nu ne dă bunătăți numai în cer, ci şi pe pământ. Amintiți-vă ce spune El însuşi: *Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea (adică bunătățile pământeşti) se vor adăuga, vouă* (Mt., 6, 33). De altfel, cu cât trece mai mult timp de la momentul în care am dat, până când primim înapoi, cu atât mai mare este dobânda noastră. Iată de ce oamenii care împrumută bani, îi preferă pe cei care vor ține banii o perioadă mai lungă de timp, ca să primească dobândă mai mare Aşadar, atunci când este vorba de oameni, nu numai că nu dorim să ni se dea înapoi repede banii pe care i-am dat cu împrumut, dar suntem mulțumiți dacă aceia întârzie. De ce, dar, atunci când este vorba de Dumnezeu, suntem atât de mici la suflet?" (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 281-283)

„Cel ce miluieşte săracul şi necăjitul, nu rupe numai zapisul păcatelor lui, ci ia şi alt zapis de mărturie care mărturiseşte şi zice: *Cel ce miluieşte pe sărac, împrumută pe Dumnezeu*. Să dăm dar milostenia lui Dumnezeu împrumut ca să luăm de la Dânsul răsplătirea cea de iubire de oameni, o, prea înțelept cuvânt, cel ce miluieşte pe sărac, zice, împrumută pe Dumnezeu, dar de ce nu zice că cel ce miluieşte săracul dă lui Dumnezeu, ci zice împrumută? Ştiind Scriptura lăcomia noastră, cunoscuse că nesațiul nostru pururea caută spre lăcomie şi cere adaos, deci pentru aceea nu zice numai cel ce miluieşte săracul dă lui Dumnezeu, ca să nu socoteşti numai singură darea ta şi răsplătirea dării, ci zice acela ce miluieşte săracul împrumută pe Dumnezeu, ca să audă iubitorul de dobândă numele împrumutării şi să se plece pe sine spre milostenie, cel ce miluieşte săracul împrumută pe Dumnezeu (…) trebuie să vedem pentru care pricină zice Dumnezeu că cel ce miluieşte pe sărac pe Mine Mă împrumută. Zice aşa pentru că ştie lăcomia noastră, că tot la adaos caută lăcomia noastră, precum am mai zis, şi ştia că nimeni din cei ce au bani nu vrea să dea fără temei şi credință bună, pentru că cel ce împrumută cere rapid sau zălog sau chezaş şi cu aceste trei tocmeli se încrede şi dă banii, luând sau chezaş precum am zis sau zălog sau zapis; deci pentru aceasta, de vreme ce ştia Dumnezeu că fără de aceste trei lucruri nimeni pe nimeni nu împrumută, nici nu caută la iubirea de oameni, ci numai la dobândă caută iar săracul fiind pustiu de acestea toate, şi nici zălog n-are să dea pentru că este gol de tot, nici nu are pe nimeni să-i fie chezaş pentru dânsul, pentru că nu-l crede nimeni pentru multa sărăcie şi lipsă ce are şi aşa pentru neomenia celui ce are bani se pune

Dumnezeu pe sine la mijloc şi se făcu săracului chezaş, iar celui ce împrumută zapis, şi zice către dânsul: *Nu îl vezi pe acesta că este sărac? Crede-mă pe mine, care sunt prea bogat!* A văzut Dumnezeu pe sărac şi I s-a făcut milă de dânsul, văzuse pe sărac şi nu s-a făcut a nu-l vedea şi s-a dat pe Sine zălog pentru cel ce nu avea nimic şi ajută celui lipsit pentru bunătatea Lui cea multă. Cel ce miluieşte pe sărac, împrumută pe Dumnezeu; *ai nădejde şi nu te teme, că pe mine mă împrumuţi*; *dar ce voi dobândi dacă te împrumut pe tine? Cu sutele îţi dau şi-ţi dau şi viaţa de veci*." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 35)

MILOSTENIA (măreţia şi importanţa acestei virtuţi)

„Căci mare este în adevăr, şi chiar dintre faptele cele mai prielnice, de a milui, în acelaşi timp şi a stărui în virtute – însă cu atât mai mare este când chiar pătimind cineva, el totuşi nu se abate de la aceasta. Un astfel de om este în aşa fel că ceea ce face, face pentru Dumnezeu!" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 464)

„*Mare şi cinstit lucru este omul milostiv* (Pilde 20, 6). Darul acesta este mare cu adevărat, şi mai mare chiar decât acela de a învia morţii. Că a hrăni pe Hristos Cel flămând este cu mult mai mare decât de a învia pe cei morţi, pentru că aici faci bine tu lui Hristos, iar acolo îţi face El ţie. Şi apoi plata stă în a face bine, iar nu în a primi bine. Aici - vorbesc de facerea minunilor - tu datorezi lui Dumnezeu, iar dacă faci milostenii, Îl ai pe Dânsul datornic." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 157)

„Căci dacă ea L-a pogorât pe Dumnezeu pe pământ şi L-a înduplecat să se facă om, cu cât mai mult nu-l va putea ridica pe om la cer? Cu adevărat mare este puterea milosteniei! Dacă din mila şi din iubirea de oameni Dumnezeu S-a făcut om, ba încă s-a înduplecat a Se face chiar rob, cu cât mai mult nu-i va aşeza pe robi în cămara Lui?" (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 21)

„Nimic nu-L mulţumeşte pe Dumnezeu atât de mult precum mila, precum virtutea milosteniei." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 87)

„Aceasta a mântuit neamul omenesc, căci dacă nu ne miluia pe noi, toți ne-am fi pierdut. Aceasta, fiind noi duşmani, ne-a împăcat. Aceasta a făcut mii de bunătăți. Aceasta a făcut pe Fiul lui Dumnezeu de a se face rob.

Aceasta să o râvnim, iubiților, căci printr-însa ne-am mântuit. Aceasta să iubim, pe aceasta să o preferăm averilor, şi să avem suflet milostiv şi fără averi. Nimic nu poate mai bine caracteriza pe creştin, ca milostenia; nimic nu admiră atât de mult până şi necredincioşii ca pe bărbatul milostiv." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 372)

„Milostenia este cea mai mare şi cea mai bine plăcută lui Dumnezeu jertfă." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 290)

„Cel care face milostenie este liman obştesc al celor înviforați, alungă sărăcia semenilor săi şi pune capăt şi celorlalte nevoi şi necazuri. Dumnezeu caută cu plăcere mai cu seamă la acele fapte care sunt făcute spre folosul altora.

Şi ca să vezi că lui Dumnezeu îi e dragă mai mult împlinirea poruncilor de milostenie decât împlinirea altor porunci, ascultă! Când vorbeşte de post şi de feciorie, pomeneşte numai de împărăția cerurilor; dar când vorbeşte de milostenie şi de iubirea de oameni, când ne porunceşte să facem milostenie, ne făgăduieşte o răsplată cu mult mai mare decât Împărăția cerurilor, spunând: *Ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri* (Matei 5, 45).

Într-adevăr, legile acelea care au în vedere folosul obştesc fac pe oameni asemenea lui Dumnezeu, atât cât omeneşte e cu putință să fie omul asemenea lui Dumnezeu. Şi ca să arate aceasta, Hristos spunea: *Că răsare soarele Lui peste cei răi şi peste* cei *buni şi plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți* (Matei 5, 45). Tot aşa şi voi, dacă întrebuințați după putere averile voastre spre folosul de obşte al fraților voştri, imitați pe Cel care pune înaintea tuturor, fără deosebire, bunătățile Lui." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 6-7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 275)

MILOSTENIA (a fost legiuită de Dumnezeu)

,,… şi milostenia a fost legiuită de Dumnezeu. Ar fi putut el hrăni pe cei săraci şi prin alte mijloace, fără de milostenia noastră, dar pentru ca dragostea să ne lege pe unul de altul şi să ne încălzească aşa zicând, a

poruncit a fi hrăniți de noi. Pentru aceea şi aiurea zice: *Mai bun cuvântul decât darea*, şi: *Au nu este mai bun cuvântul decât darea cea bună?* (Sirah 18, 16. 17). Dar chiar Hristos zice: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Mt. 9, 13). Fiindcă cei ce au fost miluiți trebuie a iubi pe binefăcătorii lor, iar aceştia a se găsi cu milosârdie când miluiesc pe alții, pentru aceea Dumnezeu prin milostenie stabilind o legătură a dragostei, a legiuit aceasta." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 339)

MILOSTENIA (în mare cinste este înaintea lui Dumnezeu milostenia)

„Atât de mult Se interesează Dumnezeu de ajutorarea celor săraci, încât, chiar în timpul venirii Sale pe pământ, când a luat trup şi a trăit printre oameni, n-a refuzat, nici n-a socotit că este vrednic de ruşine să Se îngrijească de săraci. Cu toate că a înmulțit pâinile (Matei 14, 15-21; 15, 30-38); cu toate că făcea la poruncă tot ce voia, cu toate că putea să arate dintr-o dată mii şi mii de comori, n-a făcut-o; ci a poruncit ucenicilor să aibă pungă, să poarte cu ei banii puşi în ea şi să ajute cu ei pe cei nevoiaşi. Când vorbea acoperit lui Iuda despre vânzare, ucenicii n-au înțeles despre ce ce vorbeşte. Au socotit, spune Scriptura, că i-a spus să dea la săraci: *Că el avea punga şi lua ce se punea în ea* (Ioan 12, 6).

În mare cinste e înaintea lui Dumnezeu mila; nu numai mila Lui față de noi, ci şi aceea pe care o datorăm semenilor noştri. De aceea şi în Vechiul Testament, şi în Noul Testament pune mii şi mii de legi despre milostenie, poruncindu-ne prin toate să fim milostivi şi prin cuvânt, şi cu banii, şi cu fapta. Moise, de-a lungul întregii sale legiuiri, seamănă cuvinte despre milostenie; iar profeții strigă în numele lui Dumnezeu: *Milă* voiesc, *iar nu jertfă* (Os., 6, 6); în sfârşit, Apostolii sunt într-o unire cu ei şi în ceea ce fac." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 260-261)

MILOSTENIA (cui să facem milostenie ?)

„Vom auzi din gura Lui: *Veniți, binecuvântații Părintelui Meu, de moşteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei, 25-34).

– Pentru ce?

– *Pentru că am flămânzit şi Mi-ați dat să mănânc; am însetat şi Mi-ați dat să beau; străin am fost şi M-ați primit; în temniță şi M-ați cercetat* (Matei, 25, 35-36). Ce poate fi mai uşor ca poruncile acestea? Hristos nu ne-

a poruncit să iscodim şi să cercetăm pe cei pe care vrem să-i ajutăm. Tu fă-ţi datoria ta, ne spune Hristos, chiar dacă-i om de rând, chiar dacă după înfăţişare este un om de lepădat! Eu primesc tot ce faci pentru aceştia. De aceea Hristos a şi adăugat: *Întrucât aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi mai mici ai Mei, Mie aţi făcut* (Matei, 25, 40)". (*Omilii la Facere,* omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 90)

„… aducându-ţi aminte de Cel ce a spus: *Cel ce a făcut unuia din aceşti fraţi mai mici ai Mei, Mie a făcut* (Matei, 25, 40). Gândindu-se că prin ajutorul dat semenului său Însuşi Stăpânul universului este Cel Ce-şi împropriază ajutorul dat, va face pe toate cu multă tragere de inimă şi va da milostenie cu braţele deschise. Nu se va uita la nevrednicia celui din faţa lui, ci la măreţia Celui Care i-a făgăduit că-şi împropriază cele date săracilor." (*Omilii la Facere,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

„Dacă bate la uşa ta un om sărac, care-ţi cere o bucată de pâine, îl umpli de ocări şi de sudălmi şi-l învinuieşti că nu munceşte. Îl insulţi, îl batjocoreşti şi nu te gândeşti că şi tu nu munceşti, şi totuşi Dumnezeu îţi dă din cele ale Lui. Nu-mi spune mie că munceşti şi tu, ci arată-mi că faci ceva din cele de neapărată trebuinţă. Dacă-mi spui că te ocupi cu negoţul, că ţii crâşme şi hoteluri, că-ţi administrezi averea şi ţi-o înmulţeşti, îţi voi răspunde şi eu că aceasta nu e muncă! Muncă e milostenia, rugăciunile, ajutorarea celor nedreptăţiţi şi toate cele ca acestea; dar de acestea nu ne ocupăm deloc. Totuşi Dumnezeu niciodată nu ne-a spus: Pentru că nu munceşti, nu-ţi răsar soarele; pentru că nu faci nimic din cele de neapărată trebuinţă, sting luna, încui pântecele pământului, sec lacurile, izvoarele, râurile, fac să dispară aerul, încui cerurile ca să nu mai dea ploaie la vreme. Dumnezeu ni le dă pe toate acestea cu îmbelşugare. Şi le dăruieşte să se desfăteze cu ele chiar şi unora care nu numai că nu muncesc, dar mai fac şi fapte rele.

Aşadar, când vezi un sărac bătând la uşa ta şi-i spui: *Nu mai pot trăi din pricina voastră!; Eşti tânăr, sănătos, n-ai nici un beteşug şi vrei să trăieşti fără să munceşti!; Eşti poate sluga sau robul cuiva şi ai fugit, părăsindu-ţi stăpânul*!, ei bine, aceste cuvinte, pe care i le-ai spus, spune-ţi-le ţie! Dar mai bine spus, lasă-l pe acela să ţi le spună cu curaj! Şi ţi le va spune cu mai mult drept (…)

Nu spun acestea ca să legiuiesc lenea - Doamne fereşte! - ci pentru că vreau, din toată inima, ca toţi să muncească. Că lenea e dascălul oricărui păcat. Dar în acelaşi timp, vă rog să nu fiţi fără milă, nici cruzi. Şi Pavel de nenumărate ori a mustrat şi a spus: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să*

nu mănânce (II Tes., 3, 10); dar nu s-a mărginit la atâta, ci a adăugat: *Voi, însă, să nu obosiți a face bine* (II Tes., 3, 13). Poruncile acestea nu sunt potrivnice una alteia.

- Dar dacă ai poruncit, Pavele, ca acela care nu munceşte nici să nu mănânce, pentru ce atunci ne mai îndemni să dăm de mâncare celor ce nu muncesc?

- Da, răspunde Pavel, am poruncit să întoarceți spatele celor ce nu muncesc şi să nu vă amestecați cu ei; dar am mai spus: *Nu-i socotiți vrăjmaşi, ci povățuiți-i* (II Tes., 3, 15). Nu dau legi potrivnice, ci cu totul de acord unele cu altele. Dacă tu vei fi gata spre milă, atunci şi săracul va scăpa iute de trândăveală, iar tu de cruzime.

- *Dar săracul,* s-ar mai putea spune*, minte şi născoceşte o mulțime de nevoi şi de necazuri*!

- *Dar tocmai pentru aceasta merită să fie miluit, că a ajuns într-o nevoie atât de mare că nu se mai ruşinează de nimic.*

Noi, însă, nu numai că nu-l miluim pe sărac, dar mai adăugăm şi cuvinte pline de cruzime, spunându-i: *Nu ți-am dat o dată, de două ori*? Ce spui omule? Nu trebuie să mai mănânce pentru că a mâncat o dată? De ce nu pui şi stomacului tău această lege? De ce nu-i spui: Te-am umplut ieri şi alaltăieri, nu-mi mai cere acum! Dar stomacului nu-i spui aşa, ci-l umpli până să crape, pe când săracului îi întorci spatele, deşi îți cere atât cât să-şi astâmpere foamea. Ar trebui să-l miluieşti tocmai pentru că se nevoieşte să vină în fiecare zi la tine. Dacă nu te înduplecă altă pricină, asta ar trebui să te înduplece şi să-l miluieşti. Nevoia sărăciei îl sileşte s-o facă şi tu nu-l miluieşti! Aude sudălmile şi batjocurile tale şi nu se ruşinează, pentru că nevoia e mai puternică. Cruzimea ta, însă, merge şi mai departe. Nu numai că nu-l miluieşti, dar îl mai faci şi de râs. Dumnezeu ți-a poruncit să dai într-ascuns milostenie; tu, însă, îl spui la toată lumea pe nenorocitul care ți-a bătut la uşă; îl ocărăşti, când ar trebui să-l miluieşti. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce îl mai cerți şi-i striveşti nenorocitul şi ticălosul lui suflet? A venit la tine ca la un liman, căutându-ți mâinile. Pentru ce porneşti valurile şi-i faci şi mai cumplită furtuna? Pentru ce osândeşti pe cel lipsit de libertate? Crezi, oare, că ar mai fi venit la tine dacă ar fi ştiut că aude unele ca acestea? Iar dacă a venit, deşi ştia mai dinainte asta, apoi tocmai de aceea merită să fie miluit, iar tu să te cutremuri de cruzimea ta, că nici aşa, văzându-i nevoia lui constrângătoare, n-ai ajuns mai blând; să te cutremuri că nu socoteşti teama lui de foame îndestulătoare apărare pentru lipsa lui de ruşine, ci-l cerți că-i un neruşinat, deşi tu de multe ori ai fost mai neruşinat ca el, chiar pentru lucruri mai grozave. Neruşinarea săracului are o scuză; noi n-avem nici una făcând de multe ori fapte de ruşine şi vrednice de pedeapsă. Ar trebui,

gândindu-ne la acelea, să ne smerim. Dar nu; în loc să ne smerim, tăbărâm pe aceşti nenorociți; ei ne cer leacuri, iar noi le înmulțim rănile. Dacă nu vrei să-i dai, pentru ce-l mai loveşti? Dacă nu vrei să-i dăruieşti, pentru ce-l mai ocărăşti?

(…) Săracul nu ajunge atât de neruşinat pentru că o vrea. Nu există, nu există om care să se facă de râs fără temei. Oricât s-ar strădui unii, n-aş putea fi convins vreodată că un om care are toate ar prefera să ceară de pomană. Să nu-mi răstălmăcească nimeni cuvintele lui Pavel! Chiar dacă Pavel spune: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10), le spune acelora; nouă nu ne spune aceasta, ci cu totul dimpotrivă: *Să nu obosiți a face bine* (II Tes., 3, 13). Aşa facem şi noi în casa noastră! Când doi din familia noastră sunt certați, îi luăm pe fiecare în parte şi dăm fiecăruia alte sfaturi, potrivnice unele altora (…) De multe ori tatăl, îndeosebi, ține de rău pe pedagogul care-i ocărăşte fiul, spunându-i: *Nu fi aşa de aspru, aşa de nemilos*!; fiului său, însă, îi spune cu totul altceva: *rabdă, chiar dacă te ocărăşte pe nedrept*!; din sfaturi potrivnice scoate ceva folositor. Tot aşa şi Pavel; oamenilor sănătoşi, care se apucau de cerşit, le spunea: *Dacă cineva nu vrea să muncească, nici să nu mănânce!* ca să-i facă să muncească; iar celor care puteau să miluiască le spunea: *Iar voi să nu obosiți a face bine!,* ca să-i înduplece la milostenie (…)

Să nu fim, dar, nemiloşi, ci să ascultăm de Pavel, care spune: *Nu obosiți a face bine!* Să ascultăm pe Stăpân, Care spune: *Celui ce cere dă-i!* (Matei 5, 42), şi: *Fiți milostivi ca Tatăl vostru* (Luca 6, 36). Deşi Hristos a spus multe, totuşi despre nici o faptă bună n-a spus asta, ci numai despre milostenie. Că nimic nu ne face egali cu Dumnezeu ca milostenia.

S-ar putea, însă, să mi se spună:

- *Nu-i nimeni mai obraznic ca săracul*!

- De ce, mă rog? Că aleargă în urma ta, cerându-ți de pomană în gura mare? Vrei să-ți dovedesc că noi suntem mai obraznici şi mai neruşinați decât săracii? Aminteşte-ți, ce faci acum în vreme de post, când de multe ori mănânci seara; de-l vezi pe servitorul, care te serveşte la masă, că merge încet, ai stricat tot folosul postului, izbind din picioare, ocărând şi suduind pentru o mică întârziere. Şi doar ştii prea bine că ai să-ți potoleşti foamea, dacă nu imediat, negreşit peste câteva clipe. Şi nu te numeşti neruşinat, că te-ai sălbăticit pentru nimica toată; dar pe săracul care se teme şi tremură pentru pricini mai mari - toată teama lui nu e că va aştepta puțin până să mănânce, ci că va pieri de foame - pe sărac îl numeşti îndrăzneț, obraznic, neruşinat şi-i arunci în obraz cele mai insultătoare cuvinte. Nu-i asta, oare, cea mai mare neruşinare? Dar noi nu ne gândim la neruşinările pe care le săvârşim. De aceea îi socotim pe săraci o povară. Dacă, însă, am cerceta

purtarea noastră şi am compara-o cu a lor, n-am socoti pe săraci o povară. Nu fi aspru judecător! Chiar dacă ai fi fără de păcat, nici aşa legea lui Dumnezeu nu-ți îngăduie să fii judecător aspru al faptelor altora. Dacă fariseul pentru asta a pierit (Luca 18, 10-14), ce apărare mai putem avea? Dacă Dumnezeu nu îngăduie nici oamenilor cu fapte bune să judece cu asprime faptele altora, cu mult mai mult păcătoşilor. Să nu fim, dar, cruzi, nici neomenoşi; să nu fim fără inimă, nici mai răi decât fiarele". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 436-440)

„Să fie (...) oaspeți ai tăi oamenii săraci şi liberi, nu cei care se jură pe drept, nu comedianții! Iar dacă vrei să ai răsplată pentru mâncarea ce le-o dai, porunceşte-le să mustre şi să îndrepte dacă văd că se face ceva nepotrivit în casa ta; porunceşte-le să-ți ajute la purtarea de grijă a casei, la supravegherea slugilor. Ai copii? Fă-i şi pe ei tatăl copiilor tăi, să împartă cu tine purtarea de grijă de copii! Să-ți aducă câştiguri bine plăcute lui Dumnezeu! Pune-i pe ei la o neguțătorie duhovnicească! Dacă vezi pe unii că au nevoie de sprijin, porunceşte-le să te ajute, porunceşte-le să te slujească. Prin ei culege pe străini de pe drumuri, prin ei îmbracă pe cei goi, prin ei trimite ajutoare celor întemnițați, prin ei scoate pe alții din nevoi! Aceasta să-ți fie răsplata hranei pe care le-o dai; de folos şi ție şi lor şi fără de osândă. Prin ei şi prietenia dintre tine şi ei se strânge mai mult. Altfel, chiar dacă par că te iubesc, totuşi se ruşinează de tine că sunt hrăniți de pomană. Dacă însă îți fac astfel de servicii se simt mai la largul lor la masa ta, iar tu le dai de mâncare cu mai multă plăcere, la gândul că cheltuiala nu îți este zadarnică; ei îți calcă pragul casei tale cu curaj şi în toată voia, iar casa ta va ajunge biserică în loc de teatru; diavolul va fi alungat şi va intra în casa ta Hristos, va intra corul îngerilor. Că unde e Hristos, acolo sunt şi îngerii; iar unde sunt Hristos şi îngerii, acolo-i şi cerul, acolo-i lumină mai strălucitoare decât lumina soarelui acestuia pământesc. Iar dacă vrei să culegi şi o altă mângâiere de pe urma acestora, pe care-i chemi la masa ta, porunceşte-le ca, atunci când au răgaz să ia Biblia în mâini şi să citească legea dumnezeiască. Astfel de ospețe îți vor fi mai plăcute decât celelalte; te fac şi pe tine şi pe oaspeții tăi mai vrednici; celelalte ospețe acoperă de ruşine şi pe gazdă şi pe invitați; pe tine, gazda, pentru că insulți şi te îmbeți, iar pe invitați, că ajung nişte ticăloşi şi nişte ghiftuiți". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 564)

„Şi nu te înfricoşezi, omule, nu ți-e ruşine să-l numeşti şarlatan fiindcă îți cere un colț de pâine? Dar dacă el dă năvală asupra ta, tocmai pentru aceasta este vrednic de a fi miluit, fiindcă este atât de flămând încât este silit

a se îmbrăca cu o asemenea mască. Dar şi aceasta este tot vina cruzimii noastre, fiindcă dacă noi nu suferim a le da cu uşurinţă, atunci şi ei se văd siliţi a inventa tot felul de metode ca să amăgească neomenia noastră, şi să înmoaie sălbăticia care ne stăpâneşte. De altfel, dacă ţi-ar cere argint şi aur poate că ai avea vreun cuvânt de îndoială. Dar când el se apropie spre a-ţi cere hrana de trebuinţă, de ce mai filosofezi degeaba, de ce-l mai descoşi în zadar, acuzându-l de lene şi trândăvie? Dacă ar trebui să se spună acestea, apoi nu altora, ci nouă înşine ar trebui să ne fie spuse. Când tu te apropii de Dumnezeu şi-I ceri iertarea păcatelor, adu-ţi aminte de aceste cuvinte, şi vei cunoaşte atunci că mai cu dreptate ar fi ca tu să auzi asemenea cuvinte din partea lui Dumnezeu, decât săracul din partea ta. Cu toate acestea, Dumnezeu n-a zis niciodată către tine astfel de vorbe, precum: *Fugi, pleacă de aici, căci eşti un şarlatan de vreme ce, intrând mereu în biserică şi auzind poruncile Mele, totuşi când te duc în târg tu preferi înaintea poruncilor aurul, şi cârdăşia necurată, şi pofta, şi toate celelalte răutăţi. Acum, când te găseşti înaintea Mea, eşti smerit, însă după rugăciune eşti insolent, crud şi neomenos. Scuteşte-Mă, deci, de aici şi să nu mai vii niciodată!* De acestea, zic, şi de mai mari decât acestea am fi vrednici să auzim din partea lui Dumnezeu, şi totuşi pe nimeni n-a batjocorit în aşa fel, ba mai mult, îndelung rabdă şi toate cele ale Sale le împlineşte, şi ne dă chiar mai multe decât cerem.

Acestea cugetându-le, iubiţilor, să potolim foamea săracilor, chiar de ar da năvală când cer, şi să nu-i mai descoasem, căci şi noi avem nevoie de mântuire, de iertare, de iubire şi de milă multă. Nu este posibil să ne mântuim în alt mod, dacă vom examina cu exigenţă faptele noastre, ci în mod necesar vom fi pedepsiţi şi ne vom pierde cu totul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 278-279)

„Oricât ne-am trudi noi, niciodată nu vom putea să arătăm atâta iubire de oameni, pe câtă ne este de trebuinţă nouă a avea din partea lui Dumnezeu. Deci, cum nu este absurd ca noi, care avem atât de mare nevoie de iubirea Lui de oameni, să ne facem controlori aspri ai fraţilor noştri, şi să lucrăm totul împotriva lor? Prin asemenea fapt, tu nu doar l-ai declarat pe acela ca nevrednic de binefacerea ta, pe cât te-ai declarat singur ca nevrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Cel ce controlează cu amănunţime pe fratele său, cu atât mai mult va fi el însuşi controlat şi cercetat de Dumnezeu. Deci, să nu grăim împotriva noastră prin asemenea vorbe, ci când săracii se apropie de noi, fie stăpâniţi de lene sau trândăvie, noi să le dăm. Fiindcă şi noi păcătuim de multe ori din cauza lenevirii, ba chiar totdeauna, şi totuşi Dumnezeu nu ne pedepseşte imediat, ci ne acordă un termen de pocăinţă,

hrănindu-ne în fiecare zi, certându-ne, învățându-ne, şi toate înlesnindu-ni-le, ca astfel şi noi să imităm mila Lui cea mare. Să sfârşim deci cruzimea aceasta, să scoatem din noi sălbăticia, căci mai mult nouă înşine ne facem bine decât altora. Acestora le dăm poate argint, pâine şi haină, însă nouă ne strângem mai dinainte slava aceea, pe care nici nu e cu putință a o reprezenta prin cuvânt. Căci noi, primind trupuri nestricăcioase, împreună ne vom slăvi şi împreună vom împărați cu Hristos." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 280)

„Nici tu să nu descoşi pe cel ce vine la tine, căci îl primeşti pentru Hristos. Dacă veşnic vei cerceta pe cel ce-ți cere ospitalitate, de multe ori vei trece cu vederea chiar şi pe cel vrednic de îngrijire, şi din această cauză vei pierde plata. Deşi chiar cel ce primeşte pe unul care poate nu este bun, şi totuşi pentru aceasta nu este acuzat, ci are încă şi plată. *Cine primeşte prooroc în nume de prooroc plată de prooroc va lua* (Matei 10, 41), zice, pe când cel ce cercetează zadarnic va trece cu vederea chiar pe bărbatul vrednic şi minunat, şi va da seamă de aceasta. Deci nu cercetează viața şi faptele celui ce are nevoie de ajutorul tău, căci este cea mai de pe urmă mojicie, ca pentru o pâine ce-i dai să-i cercetezi întreaga lui viață. Dacă el este ucigaş de oameni, dacă este tâlhar sau altul asemenea, oare nu ți se pare vrednic de o bucată de pâine sau de câtiva bănuți? Dar iată că Stăpânul tău face ca soarele să răsară pentru el; şi tu îl crezi nevrednic chiar de hrana de toate zilele?!

Dar eu pe lângă acestea voi mai adăuga şi altceva: chiar dacă ai şti foarte bine că omul acela este încărcat de mii de rele, şi nici atunci nu vei avea vreo îndreptare, lipsindu-l de hrana zilnică. Într-adevăr că şi tu eşti rob al celui ce zice: *Nu ştiți, oare, fiii cărui duh sunteți* (Luca, 9, 55)? Eşti şi tu rob, zic, al Celui ce slujea pe cei ce aruncau cu pietre asupra Sa, şi Care mai ales S-a şi răstignit pentru ei. Să nu-mi spui că săracul care îți cere milostenie a ucis pe un altul, căci chiar de ar urma ca să te omoare şi pe tine, totuşi nici atunci nu eşti îndreptățit de a-l trece cu vederea. Fiindcă şi tu eşti ucenic al Celui ce S-a răstignit şi a pătimit, al Celui ce dorea mântuirea celor ce-L răstigniseră, al Celui ce zicea chiar când se găsea răstignit pe cruce: *Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac* (Luca, 23, 34). Eşti robul Aceluia Care S-a purtat cu blândețe către cel ce-L lovise, a Aceluia Care a încununat pe cel ce-L batjocorise pe cruce. Şi ce ar putea fi deopotrivă cu această bunătate? Fiindcă la început amândoi tâlharii Îl batjocoreau, El cu toate acestea unuia dintre ei i-a deschis raiul. Şi lăcrimează pentru cei ce urmau a-L ucide, şi se tulbura şi neliniştea văzând pe cel ce urma să-L vândă, nu pentru că urma a fi răstignit, ci pentru că acela se pierdea. Se tulbură, deci, pentru că ştia mai dinainte că acela se va spânzura, şi se neliniştea de osânda

lui după spânzurare. Şi deşi cunoştea răutatea şi viclenia lui, totuşi până în ceasul cel de pe urmă l-a răbdat, şi nu numai că nu l-a respins, ci încă l-a şi sărutat pe el, trădătorul. Stăpânul tău sărută pe trădător şi primeşte cu veselie pe buze pe cel ce urma a-i vărsa imediat cinstitul Său sânge, şi tu nu învredniceşti pe sărac nici cu o pâine? Şi nu te îngrijeşti de legea pe care a aşezat-o Hristos? Prin acestea El a arătat că nu numai pe cei săraci, dar chiar şi pe cei ce ne duc la moarte nu trebuie a-i dispreţui. Să nu-mi spui că *cutare mi-a pricinuit rele*, ci gândeşte-te ce a făcut Hristos cu Iuda înainte de a fi răstignit, prin sărutarea prin care urma să fie vândut, voind prin aceasta a îndrepta pe vânzător. Şi priveşte cu câtă modestie îi vorbeşte: *Iudo, cu sărutare pe Fiul Omului vinzi?* (Luca 22, 48). Pe cine nu ar fi mişcat, pe cine nu ar fi înduioşat acest glas? Pe care fiară sălbatică nu ar fi îmblânzit? Pe care diamant nu l-ar fi sfărâmat asemenea voce? Dar pe ticălosul acela nu l-a mişcat deloc." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 416-417)

„Ascultă ce spune Hristos în Evanghelie: *Când faci prânz sau cină, nu chema prietenii tăi, nici fraţii tăi, nici rudele tale, nici vecinii bogaţi ... ci cheamă săracii, neputincioşii şi orbii* (Luca 14, 12, 13); şi cu drept cuvânt, căci mare plată vei avea pentru aceasta. Dar nu poţi, sau îţi este păgubitor de a cina cu şchiopii şi orbii, şi, în fine, îţi vine greu acest lucru? Bine, nu face nimic, căci nici nu este nevoie de aceasta. Chiar dacă nu-i pui la masă lângă tine, trimite-le cel puţin bucate de la masa ta.

Cel ce cheamă pe prieteni, nu face un lucru mare, şi plata şi-a primit-o aici; pe când cel ce cheamă pe infirm sau pe sărac, are datornic pe Dumnezeu.

Să nu fim supăraţi dacă nu luăm răsplata aici, ci din contră, să fim supăraţi dacă o luăm. Când omul răsplăteşte, Dumnezeu nu răsplăteşte, ci numai când omul nu răsplăteşte, atunci Dumnezeu răsplăteşte. Aşadar, să nu căutăm de a face bine celor care sunt în stare de a ne răsplăti, şi nici să facem bine în scopul de avea răsplată de la dânşii, căci o astfel de judecată este uşoară. Pe prieten dacă îl chemi, plăcerea o ai până seara. De aceea o astfel de prietenie se sfârşeşte mai iute decât banii agonisiţi şi cheltuiţi cu acel ospăţ, pe când dacă tu chemi pe infirm, şi pe sărac, plăcerea nu se pierde niciodată, pentru că ai datornic pe Dumnezeu, Care ştie şi nu uită niciodată." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, pp. 10-11)

„Să nu ne îngrijim numai de cei de aceeaşi credinţă cu noi, iar pe alţii să-i neglijăm. Tot aşa şi tu, dacă vezi pe cineva pătimind rele, de nimic să nu

te mai interesezi la urmă, căci cel ce pătimeşte rele are dreptul de ajutor. Că dacă tu când vezi poate vreun asin muncit, te mişti, şi nu mai întrebi al cui este, cu atât mai mult nu trebuie a întreba sau a cerceta pe un om, al cui este. Al lui Dumnezeu este, fie el elin sau iudeu, şi chiar de ar fi necredincios, totuşi are nevoie de ajutor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia X, p. 164)

„Nu ți s-a poruncit să osândeşti tu lenea, ci să alini sărăcia. Nu ai fost pus să învinuieşti păcatul, cui să vindeci suferința! Nu să ocărăşti trândăvia, ci să întinzi mână de ajutor celor căzuți! Nu să ții de rău viața cerşetorului, ci să-l scapi de foame. Dar noi facem dimpotrivă. Nu uşurăm cu datul din averi sărăcia celor ce întind mâna, dar zgândărim cu noianul învinuirilor rănile săracilor." (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 325-326)

„Nu suntem noi datori să miluim şi să cinstim numai pe cei ce sunt de o credință cu noi, iar pe cei necredincioşi să nu-i socotim, ci când îi vom vedea şi pe aceştia la nevoie şi pățind rău, nimic altceva să nu căutăm numai cum am putea să-i miluim că aşa vom dobândi plata milosteniei şi a ajutorului, că nu ştim de unde s-a luat acest obicei fățarnic, că de vedem un om plecat şi neputincios nimic nu întindem mâna să-i dăm, iar de vom vedea vreun călugăr venind de la pustie, noi ne nevoim şi silim să-l ospătăm şi să-l cinstim, adică, ca şi cum ar fi sfânt, dar tu măcar elin de ai vedea, sau evreu, sau alt om fărădelege, fiind în nevoie şi în primejdie, ți se cade să-i faci bine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 76)

„De vezi vreun călugăr înecându-se, tu îl scoți şi nu mai întrebi al cui este, cu mult mai mult nu se cade să-l cercetezi pe om de unde este şi al cui este, a lui Dumnezeu zidire este, măcar elin de este, sau evreu, sau fărădelege, lui îi trebuie ajutor de la tine." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 76)

„Obiecțiile cele mai insidioase ni se prezintă, şi pentru a le da o rezolvare cu adevărat creştină, ne trebuie un spirit de credință şi o supunere generoasă la învățăturile Scripturii.

Şi unde se naşte dificultatea? De la săracii pe care noi îi considerăm nevrednici, şi ca şi aceia, noi credem că e permis de a-i respinge şi de a-i lăsa fără de ajutor. Ori care este purtarea pe care ne-o porunceşte nouă Dumnezeu? 1. A nu cerceta ce este nevoiaşul care ne

cere. 2. Dacă el este nevrednic, a-l mustra, s-o facem însă fără a-i refuza ajutoarele noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 549)

MILOSTENIA (împărțirea ei mai întâi celor de aceeaşi credință)

„… în ordinea cuvenită, desigur, însă, a-i milui. Şi care e acea ordine? De a arăta o mai mare îngrijire pentru cei de aceeaşi credință.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 121)

„Pentru iudei toate faptele rezultate din filantropie se mărgineau către cei de un neam cu dânşii; dar filosofia harului cheamă la ospățul milosteniei pământul la un loc cu marea, deşi arată o mai mare îngrijire pentru cei de aceeaşi credință.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 122)

MILOSTENIA (să nu cercetăm cu minuțiozitate viața şi faptele celor ce ne cer milostenie)

„Te porți cu sălbăticie către sărac, care deşi poate este vinovat de mii de rele, totuşi foamea şi goliciunea lui ar fi de ajuns a mişca chiar sufletul cel mai împietrit. Tu stai față de cel sărac ca o fiară sălbatică, imitând furia leilor; şi deşi leii niciodată n-ar gusta din trupurile moarte, tu însă văzând mutilat de multe rele trupul lui, te arunci asupra lui zăcând jos la pământ, şi-l sfâşii prin batjocuri, şi adaugi necazuri peste necazuri, şi pe cel ce s-a refugiat la liman tu îl împingi şi-l izbeşti în stâncă, şi-i pregăteşti un naufragiu mai grozav decât celor de pe mare. Şi cum vei mai zice lui Dumnezeu: *Miluieşte-mă*? Cum vei mai cere iertarea păcatelor batjocorind pe cel ce cu nimic nu ți-a greşit ție, şi-i ceri socoteală de sărăcia şi de lipsa lui, întrecând fiarele cu sălbăticia ta? Acelea cel puțin, când sunt silite de pântece, se ating de hrana legiuită lor, pe când tu, deşi nimic nu te împinge şi nici nu te sileşte, sfâşii pe fratele tău, muşcându-l şi scuipându-l, deşi nu cu dinții, ci cu cuvintele, care de multe ori sunt mai groaznice decât toate muşcăturile.

Cum, deci, vei mai primi tu Sfânta Jertfă, când îți mânjeşti limba cu sânge omenesc? Cum vei întâmpina pe altul cu *Pace ție!* Când gura îți este încărcată de război asupra lui? Cum te vei bucura de hrana simțită, când gura îți este plină de atâta venin? Nu voieşti a alina sărăcia; de ce atunci o mai înjoseşti? Nu voieşti a ridica pe cel căzut; de ce atunci să-l mai dobori? Nu voieşti să împrăştii scârba; de ce încă să o mai întinzi? Nu voieşti să dai

câţiva bani; de ce atunci să mai şi batjocoreşti cu cuvinte proaste? Nu ai auzit ce pedeapsă vor lua cei ce nu hrănesc pe săraci, la ce osândă sunt condamnaţi? *Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25, 41). Deci, dacă cei ce nu hrănesc pe săraci vor fi pedepsiţi atât de mult, dar încă cei ce pe lângă faptul că nu-i hrănesc îi mai şi batjocoresc? Ce osândă nu vor suferi, ce pedeapsă a gheenei nu vor simţi atunci?

Deci, iubiţilor, pentru ca nu cumva să aprindem asupra noastră atâtea rele, să îndreptăm această boală urâcioasă, pe cât timp suntem stăpâni pe noi înşine, şi să punem frâu limbii, ca nu numai să nu mai batjocorim pe cel sărac, ci încă să-l mângâiem şi cu vorbele, şi cu faptele, ca astfel să ne putem agonisi şi noi milă mare din partea lui Dumnezeu şi să putem nădăjdui la bunătăţile cele făgăduite." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 418-420)

MILOSTENIA (să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie)

„*Însă, zici tu, se preface că este bolnav şi că tremură de frig*. Apoi nu te temi că vorbind de acestea, va cădea trăsnetul de sus asupra ta? Sunt cuprins de mânie (…) Iertaţi-mă, rogu-vă! (…) Tu îmbuibându-te şi îngrăşându-te, întinzând beţiile până seara târziu, şi după aceea afundându-te în aşternuturi moi, nu te înjoseşti a da răspuns că risipeşti în aşa chip nelegiuit darurile lui Dumnezeu. Vinul nu ni s-a dat spre a ne îmbăta, nici mâncarea spre a ne îmbuiba şi a ne strica pântecele, pe când cel sărac, pe cel nenorocit şi care nu se găseşte mai bine decât cel mort, pe acesta îl învinovăţeşti şi nu te temi de judecata lui Dumnezeu cea înfricoşată şi groaznică? Dacă săracul se preface, apoi din pricina sărăciei şi a nevoii se preface, din pricina sălbăticiei şi a neomeniei tale, care are trebuinţă de nişte astfel de măşti şi fără de care nu se mişcă spre milă. Cine, în adevăr, este atât de ticălos şi mişel încât, neavând nici o trebuinţă, să se sluţească şi să se muncească atât de mult pentru o pâine, şi după aceea să i se aducă atâtea învinovăţiri? Astfel că prefăcătoria sau făţărnicia acelui sărac este un propovăduitor neîmblânzit al neomeniei tale. Fiindcă se perindă toată ziua în dreapta şi în stânga, rugându-se şi scoţând din gură cuvinte de milă, bocindu-se şi vărsând lacrămi, şi poate nici măcar nu şi-a câştigat hrana zilnică, apoi poate că a născocit şi el acest meşteşug care aduce nu atât lui, cât ţie cinste şi învinovăţire. Acela este vrednic de milă, fiindcă a ajuns în astfel de stare, însă noi suntem vrednici de mii de pedepse, fiindcă silim pe săraci a face astfel de lucruri. Dacă noi ne-am înduioşa cu uşurinţă la nevoile lor, fireşte că nu ar ajunge nici ei să facă ceea ce fac. Şi ce zic de goliciune şi

tremur, când eu am a vă spune că unii dintre dânşii s-au văzut siliți a ciunti până şi pe copiii lor din cea mai fragedă vârstă, numai ca să mişte nesimțirea noastră? Fiindcă văzându-i şi goli perindându-se prin oraş, noi nu ne-am înduplecat nici din pricina nenorocirii lor, şi nici măcar vârsta lor cea fragedă nu ne-a mişcat, apoi atunci au adăogat şi ei pe lângă relele dinainte şi această năpastă grozavă, şi ca să scape de sărăcie au găsit cu cale că este mult mai lesne a se lipsi de această lumină obştească şi de raza cea dată tuturor oamenilor, decât să se lupte întruna cu foamea şi să sufere o moarte vrednică de milă.

Şi ca să aflați cum că pentru aceea se întâmplă asemenea grozăvenii, cum şi altele de acest fel, eu vă voi da o dovadă căreia nimeni nu se va putea împotrivi. Sunt unii săraci uşor de suflet, cari nu pot suferi foamea, ci mai degrabă suferă de toate decât să sufere de foame; ei bine, aceştia întâmpinându-ne de multe ori cu cuvinte şi cu chipuri vrednice de milă, nu au câştigat nimic, şi atunci văzând şi ei, s-au lăsat de acele rugăminți şi s-au apucat de altele, întrecând chiar pe scamatorii cei mai vestiți. Unii de pildă rod cu dinții pieile ciubotelor celor rupte, alții îşi bortelesc pielea de pe cap cu cuie ascuțite, alți se azvârlu cu pieile goale în apă înghețată de ger, alții de asemenea suferind altfel de grozăvenii, ca astfel să dea lumii o privelişte urâtă!… Şi tu la toate acestea ai stătut râzând, admirând şi fălindu-te de relele altora, în timp ce firea acelor nenorociți se sluțeşte! Dar care diavol sălbatic ar fi putut născoci ceva mai grozav ca acestea? Celui ce se roagă de tine şi pe Dumnezeu îl cheamă, şi se apropie de tine cu blândețe, nu găseşti că este vrednic nici de a-i răspunde, ba nici măcar a te uita la el, şi dacă te supără mult, îi vorbeşti acele cuvinte aspre. Apoi oare este vrednic unul ca acesta a mai trăi, a răsufla sau a mai vedea soarele de pe cer? Către ceilalți te arăți vesel şi darnic, ca şi cum ai fi parcă un fel de judecător al acelei sluțenii de râs şi sataniceşti. Pentru aceea, cu drept cuvânt, se pot zice acele cuvinte către nişte astfel de oameni care fac haz de asemenea lupte, fie chiar de ar vedea pedepsiți pe alții: Oare mai sunt vrednici de a trăi aceştia, de a răsufla, sau de a mai vedea soarele de pe cer, ca cei ce necinstesc firea noastră obştească şi batjocoresc pe Dumnezeu?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 219-221)

„Acea femeie (din Sarepta Sidonului – n.n.) era văduvă iar pe atunci era foamete, dar nimic n-a împiedicat-o. Avea copii, dar nici acest lucru n-a fost o piedică. S-a făcut şi ea asemenea văduvei care a pus în cutia milelor cei doi bănuți. N-a zis întru sine: *Ce voi primi de la acest om când el este cel ce are nevoie de mine? Dacă ar fi avut vreo putere, n-ar fi ajuns să sufere de*

foame, ar fi alungat seceta care ne bântuie şi n-ar suferi cu toţi ceilalţi. Sau poate că e vinovat înaintea lui Dumnezeu. N-a cugetat nimic din toate acestea. Iar acum ia aminte: ce folositor este să faci binele cu întreaga inimă, iar nu din curiozitate să-l ispiteşti pe cel ce suferă! Dacă ea ar fi vrut, curioasă, să-l cerceteze, ar fi ezitat şi nu ar fi crezut. Tot aşa şi Avraam, dacă ar fi vrut să ispitească şi să cerceteze din curiozitate, nu i-ar fi primit pe îngeri. Cel ce ispiteşte şi descoase pe alţii nu va reuşi niciodată în lucrurile mari, ci mai ales unul ca acesta devine un înşelător ordinar. Şi vă voi spune cum se întâmpla aceasta: omul evlavios nu voieşte să se arate lumii ca evlavios şi nu-şi schimbă purtarea din afară, chiar de ar urma să fie dispreţuit; pe când înşelătorul, ca unul ce priveşte acest lucru ca pe-un meşteşug oarecare, se îmbracă în haina unei evlavii prefăcute şi exagerate. Aşa încât unul, făcând bine chiar şi celor păruţi evlavioşi, se pune alături cu cei evlavioşi, pe când cel care cercetează şi ispiteşte pe cei cu adevărat evlavioşi, de multe ori se află alături de cei neevlavioşi.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, pp. 37-38)

„Dacă tu ai făcut milostenie şi apoi îl vorbeşti de rău pe cel căruia i-ai dat pentru ceea ce are, atunci ai pierdut plata pentru ce ţi se cuvenea. Pe scurt, dacă ai dat, pentru ce condamni? Nu trebuia să dai dacă aveai de gând să condamni! Dar poate-l învinovăţeşti pe altul care face milostenie? În acest caz faptul este şi mai murdar, pentru că nedând nimic, condamni binefacerea făcută de altul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 178)

„Căci, spune-mi, te rog: Dumnezeu l-a lăsat ca să fie sărac pentru tine, ca să ai ocazia de a te vindeca pe tine însuţi, şi tu batjocoreşti pe cel ce este sărac pentru tine? Câtă nerecunoştinţă nu este aici? *Să-l învăţaţi,* zice (Pavel), *ca pe un frate,* adică suntem datori ca şi după ce i-am dat să-l sfătuim, dar încă atunci când nu i-am dat nimic şi-l batjocorim, atunci ce justificare avem?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 336)

„*Dar,* zici tu, *este un şarlatan*. Ce spui, omule ? Din pricina unei pani şi a unei haine, îl numeşti şarlatan? *Apoi, imediat o vinde*, zici. Şi oare tu chiverniseşti bine toate ale tale? Dar ce? Nu cumva toţi sunt săraci din pricina trândăviei? Nici unul nu este sărac din pricina naufragiului? Nimeni din pricina judecăţilor? Nimeni din cauză că a fost prădat? Nimeni din cauza bolilor? Nimeni din pricina altor împrejurări? De-ndată însă ce auzim pe cineva căindu-se şi văitându-se cu glas mare, şi uitându-se la cer, dezbrăcat,

nepieptănat şi înfăşurat cu petice, îl numim şarlatan, viclean şi prefăcut. Nu te ruşinezi oare? Pe cine numeşti tu şarlatan? Nu ai dat nimic, nici nu batjocori pe om. *Dar,* zici, *se preface că nu are*. Această acuzație trebuie a ți se aduce, ție şi nu aceluia. Ştie el că are de-a face cu oameni cruzi, cu fiare sălbatice mai ales, decât cu oameni şi că chiar de ar grăi cuvinte jalnice, pe nimeni nu va mişca, şi de aceea se vede silit de a-şi lua o formă mai jalnică, ca astfel să-ți moaie sufletul tău. De vedem pe cineva apropiindu-se de noi în îmbrăcăminte potrivită, îl numim şarlatan, şi ca să se pară că este dintre cei de bun neam, s-a apropiat aşa, - iar dacă îl vedem în îmbrăcăminte contrară, şi atunci îl batjocorim. Şi ce mai fac încă? O, cruzime şi barbarie omenească! *De ce,* zici, *îşi dezgolesc părțile cele betejite*? Pentru tine fac aceasta. Dacă am fi milostivi, nu ar avea nevoie dânşii de astfel de uneltiri; dacă de la cea dintâi apreciere ar îndupleca, nu ar unelti atâtea prefăcătorii. Cine poate fi atât de ticălos, încât să învoiască de a se jeli în gura mare, de a se preface şi a se sluți, de a se boci în public împreună cu femeia lui dezbrăcată şi cu copiii?

Dar oare de câtă pedeapsă nu sunt vrednice asemenea apucături? Şi pe lângă toate acestea nu numai că sunt miluiți, ba încă mai sunt şi acuzați de noi. Şi încă ne mai scârbim că după ce ne rugăm lui Dumnezeu nu ne ascultă? Şi încă ne mai neliniştim, că rugându-ne nu suntem ascultați? Şi nu ne este frică pentru toate acestea?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, pp. 173-174)

„Noi n-am fost puşi examinatori ai vieții altora, fiindcă atunci n-am mai milui pe nimeni. De ce, când tu rogi pe Dumnezeu, zici totdeauna: *Nu pomeni, Doamne, păcatele mele*? Aşa că oricât ar fi acela de păcătos, aceasta să o judeci şi pentru tine, şi nu mai pomeni păcatele lui. Timpul de față este timp de filantropie, iar nu de cercetare exactă a păcatelor; e timp de milă iar nu de judecată. El voieşte numai de a fi hrănit, iar tu dacă vrei, dă-i ceva, şi nu mai sta pe gânduri. De ce nici tu nu-l miluieşti, ba încă şi pe cei ce vor a-l milui îi îndepărtezi? Căci când altul va auzi de la tine că acesta este un înşelător, că este un fățarnic, că împrumută bani altora, desigur că nu va mai da nici acestuia, şi nici altora, căci el pe toți îi va bănui că sunt de acest fel. Voi ştiți bine, că cele rele mai cu uşurință le bănuim, pe când pe cela bune, niciodată.

Să fim, deci, iubiților, milostivi, nu cum s-ar întâmpla, ci precum este Tatăl nostru cel ceresc. El hrăneşte şi pe curvari, şi pe preacurvari, şi pe fermecători, şi ce spun eu? Pe toți, orice fel de păcate ar avea. În lumea aceasta de sigur că vor fi mulți şi de aceştia, şi cu toate acestea pe toți ei îi hrăneşte, pe toți îi îmbracă, şi nimeni nu moare de foame vreodată, afară

numai poate de bună voie. Astfel să fim şi noi milostivi. Dacă el se roagă, şi dacă are nevoie, ajută-l.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, pp. 174-175)

„Oare nu aceasta spuneam mai înainte, că dacă dăm tuturor fără excepție, noi suntem cu adevărat milostivi, iar dacă vom începe a cenzura viața oamenilor, niciodată nu vom fi milostivi? Dar ce spui, omule? Pentru că primeşte o pâine, este şarlatan? Dacă poate ar cere talanți de aur, sau de argint, sau haine prețioase, sau slugi, sau altceva de acest fel, cu dreptul ar putea numi cineva pe unul ca acesta înşelător; dar dacă nimic din acestea nu cere, ci numai hrană şi îmbrăcăminte, câte sunt ale filosofiei, apoi acesta este înşelător? spune-mi.

Să contenim deci cu acest obicei de a bârfi, cu această apucătură satanicească, şi mult vătămătoare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, p. 175)

„Nu cumva poate că Dumnezeu răsplăteşte pentru vjața celor ce primesc milostenia? Nu! Ci pentru buna ta intenție, pentru dragostea ta cea mare, pentru filantropia ta, pentru bunătatea ta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, p. 176)

„Şi nu cerceta faptele sau viața celui care îți cere milostenie. Chiar ucigaş de ar fi sau hoț sau înşelător, nu uita că mai presus de orice este om, făcut de Dumnezeu după chipul Său. Nu ți se pare că măcar pentru aceasta merită nişte bani şi o bucată de pâine? Ce fel de om eşti tu să cercetezi întreaga sa viața pentru un bănuț pe care vrei să i-L dai? Domnul arată față de el îndelungă-răbdare şi înțelegere. Tu de ce nu te porți cu el cu dragoste frățească, aşa după cum eşti dator să faci? Viața şi faptele sale Îl privesc numai pe Dumnezeu, Care este Judecătorul tuturor. Tu, atunci când vezi un om suferind, să nu te gândeşti la nimic altceva. Să îl ajuți degrabă în numele lui Hristos şi de dragul Său. Altfel, nici El, atunci când Îi vei cere să te izbăvească din vreo nenorocire prin care treci, nu îți va răspunde. Iată ce spune Solomon: *Cine îşi astupă urechea la strigătul celui sărman şi el, când va striga, nu i se va răspunde* (Pildele 21, 13).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 289-290)

„Mai bine este să nu dai săracului decât să-l ocărăşti şi să-l înfrunți. Dar această ocară nu este a lui ci este a ta, pentru că el, săracul, cunoaşte că va cere de la oameni nemilostivi şi de va grăi şi vreun cuvânt de umilință, pe

nimeni nu poate să întoarcă spre milă şi îndurare, că pentru aceea se nevoieşte măcar cu chipul cel smerit să îmblânzească sufletul cel nemilositv. O! Mare nemilostivire şi neomenie, că de vedem vreun sărac să ne ceară milostenie cu faţă veselă, noi zicem: acesta este un adevărat făţarnic, că face acest meşteşug ca să se arate că este de rudă bună şi de vedem alt sărac gol şi ticălos ne mâniem pe dânsul, o, mare necunoştinţă şi neomenie! (…) nu-i ajunge că nu-l miluieşti, ci tu încă-l opreşti şi pe altul ce vrea să-l miluiască? Că de aude cineva zicându-i că este mincinos şi viclean, nici lui nu-i dă, nici altui sărac, gândind că toţi sunt ca şi dânsul; dar pentru ce-şi dezgolesc mădularele lor cele frânte şi betege? Pentru noi, că nu suntem milostivi, că de am fi noi milostivi către ei, n-ar mai face ei aceste meşteşuguri. De am vrea noi să vedem că sunt săraci şi asupriţi, n-ar face nici ei aşa; dar cine ar vrea să fie atât de nenorocit şi sărac, încât să-i fie drag a se tângui cu femeia şi cu copiii goi în mijlocul târgului între atâta popor? Ce lucru va fi mai rău decât sărăcia aceasta? Şi nu numai cât noi nu-i miluim, ci şi-i ocărâm şi-i facem că sunt fără de omenie. Tu iei cele străine şi nu eşti obraznic, iar pe ei, pentru o fărâmă de pâine ce îţi cer, îi faci obraznici? N-ai auzit pe Hristos că zice: *la tot cel ce-ţi cere dă-i şi de la cel ce vrea să se împrumute de la tine să nu-ţi întorci faţa*?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 74)

„Să nu zicem că cutare sărac e viclean şi neghiob, dar tu nu căuta ocara săracului, ci numai caută că este în nevoie şi-i trebuie mângâiere, oricine ar fi, măcar de ar fi vrednic morţii şi l-ai vedea că-l duc să-l spânzure sau să-l înţepe; de-ţi va cere milostenie, dă-i cu toată inima, pentru că Hristos aşa îţi socoteşte plata, ca şi când ar fi luat El singur acea milostenie pe care ai făcut-o cu cel osândit; o, omule sau pentru aceea iei învăţătură de la Sfânta Scriptură, ca să-i ocărăşti pe cei săraci? Nu ţi s-a poruncit să-i ocărăşti, ci să-i miluieşti (…) nici să le cercetezi lenea lor şi viclenia lor, ci să îndreptezi lipsa şi sărăcia lor şi să-i mângâi şi cu mâinile tale să slujeşti celor ce zac. Când vrei să faci cu unii ca aceştia milostenie nu căuta viaţă neocărâtă, nici nu cerceta să afli la dânşii lucruri bune, că şi aceasta este o nebunie mare la noi, că pentru o fărâmă de pâine ce vrem să dăm săracului, cercetăm toată viaţa lui cum o petrece sărmanul, că de este şi ucigaş sau fur sau altceva rău de ar fi făcut cel ce-ţi cere hrană, adică pâine sau bani, nu ţi se pare a fi vrednic de acestea şi el, ca o zidire a lui Dumnezeu ce este. Că Stăpânul tău, Hristos, răsare soarele şi pentru dânsul ca şi pentru tine, iar tu nu-i dai nici hrană pentru o zi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 75)

„Căci dacă noi începem prin a mustra şi prin a-l respinge pe sărac, noi dăm să se creadă că din egoism şi din zgârcenie vrem să ne debarasăm de el. Mai mult, când milostenia precedă, ea împrospătează mai minunat drumul pentru corectare. Săracul zidit şi îmbucurat de milostenia voastră, va primi spre rodire mustrările voastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 551)

„Văd că mulți descos adeseori pe cei nevoiaşi, cercetând locul de naştere, viața, purtările, ocupația, starea trupurilor; le aduc învinuiri şi cer mii şi mii de amănunte despre sănătatea lor. Din pricina aceasta, mulți săraci se prefac betegi la trup, tocmai pentru ca să înduplece cruzimea şi neomenia noastră prin arătarea acestei suferințe cumplite; când îi descoasem astfel vara pe săraci, nu-i aşa de cumplit; dar dacă iarna eşti judecător crud şi nemilos şi nu dai nici o îndreptățire celor care nu au de lucru, atunci e culmea cruzimii!

Dar mi s-ar putea pune întrebarea:

- Pentru ce, atunci, Pavel a dat această poruncă tesalonicenilor: *Cine nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10)?

- Pentru ca să auzi şi tu porunca aceasta! Pentru ca să-ți spui şi ție, nu numai săracului, cuvintele lui Pavel.

Poruncile date de Pavel nu-s numai pentru săraci, ci şi pentru noi. Am să vă spun un cuvânt care are să vă doară, are să vă usture. Ştiu că vă veți supăra, totuşi am să-l spun. Nu-l spun ca să vă lovesc, ci ca să vă-ndrept. Învinuim pe cerşetori de trândăvie; şi adeseori trândăvia lor are o scuză. Dar noi de multe ori facem fapte care-s mai pline de păcat decât trândăvia.

- Dar eu am averea mea, moştenită din strămoşi!, mi se poate spune.

- Te întreb şi eu: Este oare drept să moară cel sărac pentru că-i sărac, pentru că-i născut din oameni săraci şi n-are strămoşi bogați? Dar tocmai pentru aceasta merită să fie miluit şi ajutat de cei avuți! Tu adeseori îți petreci întreaga zi la teatru sau în adunări sau la taifasuri fără de folos şi spui acolo mii şi mii de răutăți, şi nu socoți că faci un lucru rău sau că trândăveşti; dar pe nenorocitul acesta, care-şi petrece toată ziua cerşind, lăcrimând şi zbătându-se în mii de nevoi, îl judeci, îl dai în judecată, îi ceri socoteală! Spune-mi, te rog, este aceasta socoteală omenească?

Deci, când mă întrebi: *Ce voi spune de cele spuse de Pavel?*, spune-ți: *Nu numai săracilor le-a spus Pavel aceste cuvinte, ci şi mie!* De altfel, să nu-ți pui înainte numai amenințarea lui Pavel, ci şi îngăduința sa. După ce a spus: *Cine nu lucrează, nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10)*,* a adăugat: *Voi însă, fraților, nu obosiți să faceți binele* (II Tes., 3, 13).

- Dar care e scuza cu aparență de adevăr a celor ce nu vor să-i

miluiască pe cerşetori?” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 261-262)

„De ce iertare mai putem fi oare noi vrednici, ce cuvânt de apărare mai putem avea, când strămoşii noştri au hrănit cu banii lor oameni care locuiau departe, când ei au alergat la aceia, iar noi îi izgonim pe cei ce vin la noi din altă parte, când îi descoasem cu de-amănuntul, cu toate că ştim bine că şi noi suntem vinovați de mii şi mii de rele? Dacă ne-ar cerceta şi Dumnezeu tot aşa de amănunțit viața noastră, cum o cercetăm noi pe a săracilor, n-am mai avea niciodată parte de milă, nici de iertare. Că spune Domnul: *Cu ce judecată veți judeca, cu aceea veți fi judecați* (Matei 7, 2). Fii dar omenos şi bun cu semenul tău, iartă-i lui multele lui greşale, miluieşte-l, ca să dobândeşti şi tu aceeaşi milă. Pentru ce-ți urzeşti greutăți? Pentru ce iscodeşti viața altora? Dacă Dumnezeu ne-ar fi poruncit să cercetăm viețile oamenilor, să-i descoasem, să le iscodim purtările, mulți s-ar fi supărat şi şi-ar fi spus: *Ce înseamnă aceasta? Greu lucru ne-a pus Dumnezeu să facem! Putem cerceta noi viața altora? Ştim noi ce a greşit cutare?* N-ar fi grăit mulți aşa? Dar acum, când ne-a slobozit de această iscodire şi ne-a făgăduit că ne dă răsplata deplină, fie de sunt răi sau buni cei care primesc ajutorul nostru, acum, noi înşine ne facem greutăți.

- Dar de unde ştim, aş putea fi întrebat, că vom primi răsplată, fie de sunt buni, fie de sunt răi cei cărora le dăm?
- Din cuvintele spuse chiar de Domnul!

Rugați-vă pentru cei ce vă vatămă şi vă prigonesc, ca să fiți fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui peste cei răi şi peste cei buni, şi face să plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți (Matei 5, 44-45).

Aşadar, după cum Stăpânul tău nu-Şi retrage binefacerile Sale de peste cei care-L defăimează, şi-L hulesc de nenumărate ori, de peste cei care fac mii de desfrânări, care fură, care tâlhăresc, care sparg mormintele şi fac mii şi mii de rele, ci dă îndeobşte tuturor raza de soare, ploaia şi roadele pământului, arătându-Şi bunătatea Lui, fă şi tu tot aşa când ai prilej să miluieşti şi să fii bun! Ajută pe sărac, pune capăt foametei, scapă de nevoi pe cel strâmtorat, fără să-i iscodeşti viața şi faptele! Că dacă ar fi să iscodim viața oamenilor, atunci n-am milui niciodată pe vreun om! Împiedicați de această iscodire nepotrivită, am rămâne fără rod şi lipsiți de orice ajutor şi am îndura osteneală multă în zadar şi fără rost.

De aceea, vă rog, să îndepărtăm de noi iscodirea aceasta nepotrivită; să dăm tuturor celor în nevoi şi să facem aceasta din belşug, ca să avem parte şi

noi în ziua judecății de multă milă şi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim, cu harul şi iubirea de oameni ale Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 263-264)

„Vorbind Hristos despre milostenie şi despre dragostea de oameni, spunea: *Ca să fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri Care răsare soarele Lui peste cei răi şi peste cei buni şi plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți* (Matei 5, 45). Tu nu poți răsări soarele, nici nu poți slobozi ploaie, nici nu poți face atâta bine omenirii! Foloseşte, însă, banii tăi în faceri de bine, şi ai ajuns asemenea Celui care răsare soarele, atât cât omeneşte e cu putință să fii asemenea lui Dumnezeu!

Uită-te cu luare-aminte la cuvintele lui Hristos! El a spus: *Peste cei răi şi peste cei buni.* Şi tu dar, când faci milostenie, nu iscodi viața celui ce-ți cere, nu-i cere socoteală de purtări! Că de aceea se numeşte milostenie, ca să dăm chiar celor ce nu merită. Cel ce miluieşte, nu miluieşte (doar) pe un om bun, ci (şi) pe un păcătos. Omul bun merită laude şi cununi; păcătosul, însă, milă şi iertare. Prin urmare, în aceasta ne asemănăm lui Dumnezeu, dacă dăm şi celor răi. Gândeşte-te la toți hulitorii, ticăloşii, şarlatanii, la toți păcătoşii care umplu omenirea! Cu toate acestea, şi pe ei îi hrăneşte în fiecare zi, şi ne învață cu asta să întindem mila aceasta peste toți. Noi însă facem cu totul dimpotrivă! Întoarcem spatele nu numai oamenilor răi şi desfrânați, ci chiar oamenilor sănătoşi, care ne cer milă şi care au ajuns săraci fie din pricina bunătății lor, fie a dărniciei lor, fie poate chiar din pricina trândăviei lor (că voi adăuga şi pricina aceasta). Le întoarcem spatele şi-i acoperim cu ocări şi cu insulte şi cu mii de vorbe grele; îi lăsăm să plece cu mâinile goale, le ocărâm sănătatea, îi facem leneşi şi le cerem socoteală pentru viața şi purtările lor.

Nu ți s-a poruncit aceasta, omule, numai să-i mustri şi să-i cerți pe cei nevoiaşi! Dumnezeu ți-a poruncit să-i miluieşti şi să-i scapi de sărăcie, nu să le ceri socoteală şi să-i ocărăşti! Vrei să le îndrepți şi purtările, să-i scapi de lene şi să-i faci pe cei leneşi să muncească? Dă-le mai întâi, şi apoi mustră-i, ca să nu fii bănuit de cruzime şi să ți se spună că eşti aspru, ci să fii lăudat pentru purtarea ta de grijă. Săracul urăşte, e scârbit şi nici nu vrea să vadă pe cel care nu-i dă, ci numai îl mustră. Şi pe bună dreptate, că socoteşte că-l mustră nu pentru că vrea să-l îndrepte, ci pentru că nu vrea să-i dea. Şi acesta e adevărul. Dar cel care mustră pe sărac după ce-i dă, face ca sfaturile lui să fie bine primite, căci nu mustră din pricina neomeniei lui, ci din pricina

purtării de grijă ce-o are faţă de cel sărac. Tot aşa a făcut şi Pavel. După ce a spus: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce* (II Tes., 3, 10)*,* a adăugat: *Iar voi nu obosiţi să faceţi binele* (II Tes., 3, 13). Deşi par potrivnice aceste două porunci, - că dacă nu trebuie să mănânce cei ce nu muncesc, pentru ce mai porunceşte să le faci bine? -, poruncile lui Pavel nu-s potrivnice! Doamne fereşte! Pavel ne spune:

- Am poruncit: *Dacă cineva nu vrea să lucreze, acela nici să nu mănânce,* nu ca să-i opresc de la milostenie pe cei ce vor să dea, ci ca să alung lenea din cei leneşi. Când am spus: *acela nici să nu mănânce,* i-am împins pe cei leneşi la treabă de frica ameninţării. Iar când am spus: *Iar voi nu obosiţi să faceţi binele,* i-am împins spre milostenie pe cei ce au, prin sfatul folositor ce-l dau. Deci, ca să nu-şi zgârcească mâinile unii când aud ameninţarea pe care am făcut-o celor ce nu lucrează, spunându-le: *Nu obosiţi să faceţi binele.* Prin urmare, faci bine, chiar când dai celui leneş!" (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 7-8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp.292-293)

„Să nu spunem: *Cutare e rău, şi nu merită să i se facă bine, cutare-i om de rând, cutare e o lepădătură*! Să nu ne uităm la vrednicia celui ce are nevoie de ajutor, ci numai la nevoia lui. Chiar de e un om de rând, chiar de e o lepădătură, chiar de e un om care merită a fi dispreţuit, Hristos te răsplăteşte ca şi cum Lui I-ai fi făcut bine făcând bine aceluia. Şi ca să nu căutăm la vrednicia celor cărora le facem bine, ascultă ce ne spune Hristos: *Flămând am fost şi M-aţi hrănit* (Matei 25, 35); iar la întrebarea celor ce spuneau: *Când Te-am văzut flămând şi Te-am hrănit?* (Matei 25, 37), Hristos a răspuns: *Întrucât aţi făcut unuia din aceştia mici, Mie Mi-aţi făcut* (Matei 25, 40), ca să nu ne mai rămână nici o scuză. Şi iarăşi, ca să nu spunem: *Unde mai găsim acum un om ca Ilie sau un om ca Elisei?* sau: *dă-mi astfel de oameni, şi am să-i primesc cu toată tragerea de inimă şi nu voi refuza să le spăl picioarele şi să le slujesc!*, deci, ca să nu grăim aşa, Hristos ne-a făgăduit un lucru şi mai mare, ne-a făgăduit ca El, Stăpânul lui Ilie şi al lui Elisei şi al tuturor profeţilor, El să vină la noi prin săraci, spunându-ne: *Întrucât aţi făcut unuia din aceştia mici, Mie Mi-aţi făcut.*" (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 370-371)

MILOSTENIA (să nu ne fie ruşine a milui pe cei săraci)

„Dacă noi ne ruşinăm de acei de care Hristos nu se ruşinează, apoi de Hristos ne ruşinăm, căci aceia sunt prietenii Lui.

Deci, masa ta să fie plină de ciungi şi de betegi, de gârbovi şi istoviți, căci prin aceştia stă de față Hristos, şi nu prin cei bogați.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 284)

„Chiar dacă dai milostenie săracului, să nu iei ca o înjosire dăruirea prin tine însuți, căci nu dai săracului, ci lui Hristos. Dar atunci cine ar fi atât de ticălos încât să ia ca o înjosire întinderea mâinii (a da ajutor) lui Hristos? Aceasta este ospitalitatea adevărată, de a face aşa ca pentru Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 151)

„De aceea, nu trece nepăsător pe lângă oamenii săraci, nu îi ocoli şi să nu-ți fie ruşine să-i ajuți. Lui Hristos nu îi este ruşine să primească milostenia ta, pe care o faci prin oamenii săraci, iar ție îți este ruşine să-ți întinzi mâna şi să dai câțiva bănuți. Nu este aceasta o ruşine şi mai mare? Dacă şi pentru un pahar de apă rece pe care îl dai, Dumnezeu te va răsplăti (Mt., 10, 42), gândeşte-te ce răsplată vei primi dacă vei fi generos cu săraci.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 285-286)

„Şi tu de ai fi boier măcar cât de mare nu-ți fie ruşine să-ți întinzi mâna să-i dai un ban ş nu este aceasta mai mare ruşine? Că de vreme ce dobândeşti Împărăția Cerurilor pentru un pahar de apă rece ce-l dai celui neputincios, dar când îl vei chema şi la masa ta şi să-l pui la o masă cu tine şi-l vei odihni, ia spune, câtă roadă bună vei dobândi? Pentru aceea, să nu ne fie ruşine a mângâia şi a sluji pe săraci, că făcând noi aceasta, ni se sfințesc mâinile noastre şi atunci, dacă le vom ridica la rugăciune, îndată le vede Dumnezeu, îndată se milostiveşte şi pofta noastră ne-o dă şi ne-o împlineşte, pentru că banii când se dau, sunt ai tuturor, iar să slujească cineva cu mâinile lui şi cu osârdie mare săracilor, aceasta este a unui suflet mare şi viteaz.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 67-68)

MILOSTENIA („Faceți-vă prieteni cu bogăția nedreaptă!”[282])

„Când Domnul a spus: *Faceți-vă prieteni,* nu s-a oprit numai la aceste cuvinte, ci a adăugat: *din mamona al nedreptății* (Luca 16, 9)*,* ca să ajungă iarăşi faptă bună a voastră. Că la nimic altceva n-a făcut aici aluzie

[282] Luca 16, 9.

Hristos decât la milostenie. Şi minunat lucru este că Dumnezeu nu ne mai ia la bani mărunți, dacă ne despărțim de bogăția strânsă pe nedrept. Ți-ai strâns bogăția în chip rău? Cheltuieşte-o bine! Ai adunat averi în chip nedrept? Împrăştii-le drept!

- Dar ce virtute mai este aceea de a face milostenie din nişte bogății ca acestea?

- Totuşi Dumnezeu, fiind iubitor de oameni, Se pogoară până la a socoti virtute o astfel de milostenie. De facem aşa, ne făgăduieşte multe bunătăți. Noi, însă, am ajuns la atâta nesimțire că nu dăm nici din averile strânse pe nedrept, ci răpim şi furăm cu nemiluita; iar dacă dăm câțiva bănuți, socotim că am făcut totul. N-ai auzit pe Pavel spunând că *cel care seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va şi secera?* (II Cor., 9, 6). Pentru ce te zgârceşti? Nu cumva milostenia-i risipă? Nu cumva e cheltuială? Nu, ci câştig, afacere bună! Iar unde-i afacere bună acolo-i şi câştig; unde-i sămânță, acolo-i şi seceriş. De ai avea de lucrat o țarină cu pământ bun şi gras, pe care trebuie să arunci multă sămânță, şi n-ai mai avea sămânță, ai mai şi împrumuta de la alții; ei bine zgârcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar când e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aştepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelşugat de pe urma semințelor aruncate, şovăi, pregeți şi nu te gândeşti că pierzi de te zgârceşti şi câştigi de nu te zgârceşti. Împrăştie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuieşte-o, ca s-o câştigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreşit o pierzi!" (*Omilii la Matei,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 73-74)

„Să facem milostenii întrucât timp suntem stăpâni, căci aceasta va să zică de a ne face prieteni din mamona. Să deşertăm acel foc, ca să-l stingem, ca să avem curaj acolo, căci acolo nu vor fi aceştia care să ne primească, ci faptele noastre." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 56)

MILOSTENIA (exortație la milostenie)

„Când ştii că pentru tine şi pentru folosul tău cel sărac se pierde, luptând cu sărăcia, caută, deci, de nu trece pe lângă el fără milă, ci fii econom credincios al celor ce ți-au fost încredințate ție de Stăpân, pentru ca, uşurând nevoia aceluia, să-ți atragi de sus multă bunăvoință. Dă slavă Stăpânului tău, că pentru tine şi pentru mântuirea ta, a îngăduit ca acela să trăiască în sărăcie, ca tu să poți găsi calea prin care să-ți poți spăla şi

păcatele”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV,III, în col. PSB, vol. 22, p. 8)

„Vă rog, să nu facem numai milostenie, ci să o facem aşa cum trebuie, pentru ca să primim bunătăți mari în locul celor mici, bunătăți nestricăcioase în locul celor stricăcioase, bunătăți veşnice în locul celor vremelnice; şi pe lângă toate acestea să putem dobândi şi iertarea păcatelor şi acele nespuse bunătăți, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim.” (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 104)

„E vremea Postului, atâta îndemn şi învățătură de mântuire, rugăciuni fără contenire, adunări în fiecare zi - şi după atâta sârguință, care-i folosul? Nici unul: fiindcă plecăm de aici văzând săracii cum stau în picioare înşirați de o parte şi de alta, şi trecem pe lângă dânşii aşa nemilostivi ca şi cum am vedea nişte câini, nu nişte trupuri omeneşti.

Aşadar, ne grăbim spre casă ca şi cum am vedea nişte statui fără de suflet, nu nişte oameni care suflă, *îmi dă zor foamea*, zice unul. Tocmai foamea să te înduplece a rămâne ca să dai milostenie - că sătulul, vorba zicătorii, nu crede flămândului; iar burțile flămânde învață din nevoia lor să o priceapă şi pe cea străină - mai bine zis, nici aşa n-o pot cunoaşte pe de-a-ntregul. De ce? Păi tu alergi la masa gata pregătită şi nu rabzi să mai aştepți nici un pic; iar săracul a stat în picioare până seara, năzuind şi căutând cu nerăbdare a-şi face rost de hrana cea de toate zilele - şi văzând că ziua s-a împlinit, iar banii de mâncare nicidecum, se întristează şi îl arde sufletul, şi e silit să îndrăznească mai mult decât puterea sa. De asta ne îmbulzesc mai tare seara, jurându-se, blestemându-se, jelindu-se, tânguindu-se, întinzând mâinile, siliți să facă nenumărate alte neruşinări: fiindcă se tem ca nu cumva, plecând acasă toți, ei să fie siliți a rătăci prin oraş ca printr-o pustie. Şi precum cei căzuți ziua în sfărâmare de corabie, când se prind de o scândură, se străduiesc să ajungă la liman mai înainte de lăsarea serii, ca nu cumva, prinzându-i noaptea afară de liman, să pățească ceva mai rău: aşa şi săracii, temându-se de foame ca de sfărâmarea de corabie, grăbesc să strângă înainte de lăsarea serii banii pentru mâncare, ca nu cumva, plecând acasă toți, ei să rămână afară de liman - fiindcă liman sunt lor mâinile celor ce-i ajută.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 69-70)

„Poate că cineva mă va întreba:

- Dar atunci pentru ce Hristos a spus: *Pe săraci pururea îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă veți avea pururea?* (Matei 26, 11).

- Dar tocmai pentru aceasta trebuie să-L miluim, că nu-L avem pe El pururea flămând, ci numai în viața aceasta". (*Omilii la Matei,* omilia L, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 585)

„Socot că prin harul lui Dumnezeu suntem aici în Antiohia cam la o sută de mii de creştini; iar dacă fiecare ar da unui sărac o pâine, toți săracii ar fi îndestulați; iar dacă fiecare ar da câte un obol, n-ar mai fi în oraş nici un sărac." (*Omilii la Matei,* omilia LXXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 963)

„Poate că cineva îmi va spune:

- În fiecare zi ne vorbeşte de milostenie şi de iubirea de oameni!

- Da! În fiecare zi! Şi nu voi înceta de a vă vorbi. Dar chiar dacă ați face milostenie, nici atunci n-ar trebui să încetez, ca să nu vă trândăviți!" (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 987)

„Căci chiar când vom face mii de fapte bune, este imposibil de a intra fără milostenie pe poarta împărăției cerurilor. Pentru aceasta să dăm cu mână largă milostenie săracilor, ca să ne bucurăm de aceste bunuri nespuse, pe care vi le doresc, prin harul şi mila Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIII, 3, p. 113)

„Să aruncăm tot ceea ce este în plus la noi şi inutil; să ne mulțumim cu necesarul, şi să risipim bunurile noastre în sânul săracilor. Iisus Hristos ne promite însuşi cerul ca răsplată, şi nu-i dăm nici măcar pâine; cum ne vom scuza noi? El face să răsară soarele peste voi, El pune toată creația în slujba voastră (Mt., 5, 45) şi nu-i dați nici măcar o haină; şi nu-i dați nici cel mai mic loc în casa voastră? Şi ce zic eu, soarele său şi creaturile? El v-a dat trupul şi sângele Său cel prețios, şi voi nu-i dați nici măcar un pahar de apă; poate chiar aceea vi s-a întâmplat o dată? Dar aceea nu înseamnă a face milostenie; dacă, atât cât aveți voi ce da, nu dați, nu împliniți toată datoria milosteniei. Fecioarele, care aveau candelele, aveau la fel şi untdelemn, dar acela care-l aveau nu era de-ajuns. Chiar când ați da din al vostru nu trebuie să fiți chiar aşa de lacomi, dar precum voi nu dați decât ceea ce-i aparține Domnului, pentru ce sunteți aşa de înfierați?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 5, p. 402)

„... chiar de am făcut dovadă de dragoste către aproapele, chiar de am goli pungile şi am da banii săracilor, noi împlinim o datorie, nu numai fiindcă El a făcut începutul binefacerilor cu noi, ci pentru că dăm din ale Lui, dacă dăm vreodată. De ce te lipseşti pe tine de cele asupra cărora el

voieşte ca tu să fii stăpân? De aceea El ți-a poruncit ca să dai acestea şi altuia, ca tu însuți să le ai. Atât timp cât le stăpâneşti singur, nu ai nici tu, dar dacă vei da şi altuia, atunci vei lua şi tu. Oare ce ar putea egala această dragoste, pe care a arătat-o față de noi? El Şi-a vărsat sângele pentru duşmani, iar noi nu dăm nici măcar banii care nici nu sunt ai noştri; El a făcut aceasta înaintea noastră, iar noi nu o facem chiar şi după ce El a săvârşit-o; El a făcut aceasta pentru mântuirea noastră, iar noi nu o facem nici măcar pentru folosința noastră. Nu Lui i se adaugă ceva prin iubirea noastră de semeni, ci totul se aşează pentru folosința noastră. De aceea ni s-a poruncit a da, ca nu cumva să ne lipsim pe noi înşine. După cum cineva ar da unui copil mic o monedă de argint, apoi i-ar porunci să o țină bine în mână, sau să o dea slugii să o păstreze, ca să nu o poată răpi cel ce ar voi, tot aşa face şi Dumnezeu: *Dă, zice, celui ce are nevoie, ca nu cumva să le răpească cineva de la tine, ca de pildă diavolul, tâlharul, sau cel viclean sau chiar după toate acestea moartea ce te aşteaptă. Pe cât timp le stăpâneşti tu, nu le stăpâneşti în siguranță, dar dacă mi le dai mie, prin săracii ce-ți stau în față, eu ți le voi păstra toate cu mare cinste, şi la timpul potrivit le voi pune la loc de mare îmbelşugare. Le primesc de la tine nu ca să ți le iau de tot, ci ca să fac ceva mai mult, ca să le păstrez bine, să le conserv pentru acel timp când nu mai sunt nici cel ce împrumută, nici cel ce miluieşte*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 118-119)

„... iubiților, să facem totul, ca să avem pe Hristos datornic. Timpul de astăzi e timpul împrumuturilor, fiindcă şi El acum se găseşte în nevoie. Dacă tu nu dai acum, apoi după trecerea din această lume nu mai are nevoie de tine. Aici este însetat, aici este flămând; şi este însetat şi flămând de mântuirea ta. De aceea şi cerşeşte, de aceea umblă peste tot locul dezbrăcat, îndeletnicindu-se a-ți agonisi viața veşnică. Deci nu-L trece cu vederea, căci El nu voieşte a Se hrăni, ci a hrăni, nu a Se îmbrăca, ci a îmbrăca, şi îți va pregăti acea haină aurită, haina împărătească.

Nu vezi pe doctorii cei mari, când îngrijesc de bolnavi, că dacă bolnavii se spală, atunci fac şi ei baie, deşi nu au nevoie? Tot aşa şi Hristos face totul pentru tine, care eşti bolnav, deşi nu are nevoie. De aceea nici nu-ți cere El cu de-a sila, ca şi răsplata să fie mare, ca să afli tu că El nu-ți cere fiindcă are nevoie, ci pentru că este însetat de nevoia ta, vreau să zic de mântuirea ta. De aceea se şi apropie de tine într-un mod umil şi înjositor, întinzându-Şi mâna dreaptă, şi chiar de ia-I da vreun obol, El nu îl aruncă, chiar de L-ai necinsti; El nu se depărtează, ci iarăşi se apropie de tine, căci iubeşte, şi încă foarte mult, mântuirea noastră.

Deci să dispreţuim averile, ca să nu fim dispreţuiţi de Hristos. Să dispreţuim averile, ca să ne învrednicim a avea comori cereşti. Dacă noi le păstrăm aici, le vom pierde desigur şi aici, şi dincolo, dar dacă le vom împrumuta cu cea mai mare mărinimie, în cealaltă viaţă ne vom bucura de cel mai mare belşug.

Cheltuieşte-ţi averea ca să o aduni, împrăşti-o ca să o strângi. Şi dacă acestea-ţi par curioase şi noi, atunci gândeşte-te la semănătorul ce seamănă ogorul, şi judecă singur că nici el n-ar putea să culeagă mai mult în alt mod decât împrăştiind mai întâi pe cele existente şi aruncând pe cele coapte deja.

Deci să semănăm şi noi şi să cultivăm cerul, ca astfel să putem secera cu multă îmbelşugare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 124-125)

„El nu s-a mulţumit numai cu moartea şi cu crucea, ci a primit de a fi şi sărac, străin, pribeag şi gol, de a cădea şi în închisoare, de a suferi şi boala, ca măcar aşa să te poată atrage. *Dacă nu-Mi răsplăteşti – zice – ca unuia ce am pătimit pentru tine, cel puţin miluieşte-Mă pentru sărăcia în care Mă găsesc. Dacă nu voieşti a Mă milui pentru sărăcie, cel puţin îndură-te pentru boala în care Mă aflu, şi te osteneşte, pentru că Mă găsesc în închisoare. Dacă însă nimic din toate acestea nu te poate face iubitor de oameni, cel puţin pleacă-te la uşurinţa cererii Mele, că nimic nu-ţi cer de preţ mare, ci numai pâine, acoperământ şi mângâiere de cuvinte. Dar dacă şi după aceasta rămâi surd, cel puţin fă-te mai bun, pentru împărăţia cerurilor şi pentru răsplăţile pe care le-am făgăduit. Poate că nimic din acelea nu te mişcă? Cel puţin atunci pleacă-te naturii lucrurilor când Mă vezi gol, şi adu-ţi aminte de acea goliciune, prin care M-am golit pe cruce pentru tine; dar dacă nici pentru aceea nu voieşti, cel puţin pentru aceasta, prin care sunt gol în persoana săracilor. Am fost legat atunci pentru tine, sunt şi acum legat tot pentru tine, ca astfel, fie de acolo, fie de aici, să progresezi şi să voieşti a face vreo milostenie. Am fost flămând pentru tine, şi iarăşi sunt flămând tot pentru tine; am însetat fiind spânzurat pe cruce, sunt şi acum însetat prin săraci, ca astfel, fie de acolo, fie de aici, să te pot atrage către Mine şi să te fac iubitor de oameni pentru mântuirea ta. De aceea, deşi tu îmi datorezi răsplată pentru miile de binefaceri ce ai primit de la Mine, acum nu-ţi cer ca şi cum ai fi dator, ci te încununez ca pe un binefăcător şi-ţi hărăzesc împărăţia cerurilor în schimbul acestor fapte mici. Nu-ţi spun: dezleagă-Mi sărăcia, sau dăruieşte-Mi bogăţia ta, deşi am sărăcit pentru tine; ci numai pâine îţi cer, şi haină, şi o mică mângâiere în sărăcie*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 300-301)

„Încă nu a venit mirele, ca să se teamă cineva a-ți da untdelemn pentru candela ta, ci încă mai poți cumpăra şi aduna în magazie. Încă nu este până acum nimeni care să zică: *Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă şi nici vouă* (Matei 25, 9), ci sunt încă mulți cei care vând, cei goi, cei flămânzi, cei bolnavi, cei ce stau în temnițe. Hrăneşte pe aceia, îmbracă pe aceştia, cercetează pe cei bolnavi şi aflați în temniță, şi atunci vei dobândi untdelemn mai mult decât izvoarele de apă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 366)

„Dar dacă ar fi unii atât de mici la suflet, încât să nu se înduplece a face astfel, cel puțin măcar de silă să devină iubitori de oameni." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 369)

,,Cel ce dă milostenie nu slăbeşte niciodată cu facerea ei, căci el ştie că dă din ale lui Dumnezeu, că Dumnezeu este iubitor de oameni şi că va înapoia mai mari decât cele date. Dar toate aceste vorbe sunt izvorâte din cea mai înaltă filosofie; sunt cuvinte de îndemnare spre virtute. Prin aceste cuvinte el te îndeamnă a avea privirea îndreptată către stăpânul a toate şi şterge frica de sărăcia viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 138)

,,… eu mă ruşinez foarte când văd mulți din cei bogați, având după dânşii slugi îmbrăcate în haine aurite, care au prin casele lor paturi aurite şi alte multe răsfățuri, iar când este vorba de a da săracilor, deodată se fac mai săraci decât toți săracii.

Şi care este răspunsul cel grozav al acestora? *Săracii, zic ei, au din casa de obşte a Bisericii.* Şi ce are a face aceasta cu tine? Fiindcă chiar de voi da eu ceva, apoi atunci dacă preoții se roagă lui Dumnezeu, tu nu trebuie să te mai rogi? Fiindcă postesc alții, tu nu trebuie să posteşti, ci să te îmbeți într-una?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, p. 222)

,,… numai că nu zice (Pavel – n.n.) *Stăpânul tău chiar şi pe sine s-a dat pentru tine, iar tu nici măcar mâncare nu dai fratelui tău pentru tine?*" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 286)

„Acela (Hristos – n.n.) şi-a dat trupul la toţi deopotrivă, şi tu, zice, nu dai deopotrivă nici măcar o pâine de obşte?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 287)

„De le dai vreun obol, ele mulţămesc şi se roagă lui Dumnezeu pentru cel ce le-a dat, iar dacă nu le dai nimic, ele nici atunci nu sunt nemulţămite, ci şi aşa binecuvântează, şi nimic nu doresc mai mult decât să se bucure de hrana zilnică.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 319)

„Duminică *fiecare din voi să puie deoparte, strângând ce se va îndura*. Priveşte cum el îi îndeamnă şi prin timpul pe care îl arată, fiindcă ziua arătată de dânsul era de ajuns prin sine însăşi pentru strângerea prinoaselor. *Aduceţi-vă aminte, zice, de ce bunătăţi v-aţi învrednicit în această zi, căci bunătăţile cele nepovestite, rădăcina şi începutul vieţii noastre, în această zi s-au aşezat*. Şi nu numai prin aceasta ziua de Duminică era potrivită spre a-i aţâţa în faptele iubirii de oameni, ci şi pentru că se găseau slobozi şi liniştiţi de orice necazuri. Căci un suflet scăpat de osteneli se face mai îndemnatec şi mai uşor a milui. Pe lângă acestea apoi, şi porunca Bisericii de a se împărtăşi în această zi cu sfintele, înfricoşatele şi nemuritoarele Taine, multă bunăvoinţă insuflă Creştinului spre milostenie.

În această zi deci *fiecare din voi* – şi nu cutare, sau cutare, ci fiecare, adică, chiar sărac, sau bogat, chiar femeie, sau bărbat, rob, sau slobod, *să pună deoparte, strângând ce se va îndura.*” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 460)

„Deci nu mă voi ruşina, ci încă cu îndrăzneală voi zice cu glas şi mai puternic: daţi celor săraci. Dar dacă poate are cineva de arătat şi de mustrat, că zicându-vă acestea vă tragem spre noi, şi sub cuvânt de săraci, noi înşine câştigăm, apoi acestea sunt vrednice nu numai de ruşine, ci chiar de mii de trăsnete, şi cei ce fac de acestea nu sunt vrednici de a trăi. Dar dacă cu harul lui Dumnezeu noi nu vă supărăm cu nimic pentru noi, ci v-am propovăduit Evanghelia fără nici o cheltuială, neobosindu-ne defel, după cum se obosea Pavel, şi mulţămindu-ne cu cele ale noastre, apoi atunci vă vom zice cu toată îndrăzneala: *Daţi celor săraci!* Şi nu voi înceta zicând acestea: iar nedând, eu voi fi cel mai grozav pârâş al celor ce nu dau. Căci dacă aş fi general, şi

aş avea ostaşi, nu m-aş ruşina a cere hrană pentru dânşii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 461)

,,Să dăm ascultare fericitului Pavel şi să punem prin case cutii pentru săraci, care să stea în locul unde noi ne rugăm, şi de câte ori vei intra să te rogi, pune mai întâi milostenie în cutia, şi după aceea înalță-ți rugăciunea. Şi după cum nu ai dori niciodată ca să te rogi lui Dumnezeu cu mâini nespălate, tot aşa să nu te rogi fără milostenie. Milostenia a sta atârnată la patul tău nu este mai puțin ca Evanghelia ce tu o atârni acolo, căci de vei atârna Evanghelia numai, fără să faci şi faptele iubirii de oameni, nu te vei folosi atât de mult – pe când având această cutie, tu ai o armă puternică împotriva diavolului, rugăciunea ta o faci înaripată, casa ți-o faci sfântă, având înlăuntrul ei hrana împăratului. Aşadar, lângă Evanghelie să stea la patul tău şi cutia săracilor, şi atunci noaptea o vei petrece fără visuri urâte, numai cât în acea cutie nimic din nedreptate să nu se pună. Căci aceasta se numeşte milostenie; însă milostenie nu este cu putință a încolți din cruzime. Voieşti poate a-ți spune şi prilejurile cu care trebuie să pui milostenie în acea cutie, încât şi prin aceasta a-ți face mai uşoară şi mai nesimțită acea dăruire? Meşteşugarul de orice fel, ca ciubotarul, curelarul, alămarul, sau orice alt meseriaş, când vinde ceva din cele făcute de dânsul, să facă începutul cu Dumnezeu, să pună în cutie o mică parte din ceea ce a luat din vânzarea făcută, şi să dea lui Dumnezeu din acea parte mică. Nici nu cer un lucru atât de mare, ci voiesc ca noi, cari aşteptăm Împărăția Cerurilor, să punem măcar atâta pe cât puneau Iudeii, cari erau încărcați de mii de rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 465)

,,Căci dacă noi vom căpăta o astfel de deprindere, la urmă vom fi mustrați de cuget dacă ne depărtăm de această rânduială – şi, în sfârşit, nici nu vom mai socoti lucrul atât de greu, şi încetul cu încetul vom ajunge şi la mai mari milostenii. Însă deprinzându-ne a dispreţui averile, vom smulge cu totul rădăcina tuturor relelor şi vom petrece viața de aici cu toată liniştea, iar în cea viitoare ne vom învrednici de veşnicele bunătăți." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 466)

„Să ne ruşinăm, iubiților, de câte binefaceri ne-am învrednicit şi de câte încă ne vom învrednici. Când se va apropia de noi vreun sărac cerând milă, să-l primim cu toată bunăvoirea, mângâindu-l şi îmbărbătându-l cu cuvântul, ca astfel şi noi să ne învrednicim de aceeaşi bunăvoire şi din partea lui

Dumnezeu, şi din partea oamenilor.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 165)

„Căci mulți se tem a da milostenie, zicând *nu cumva să ajung sărac, nu cumva să am şi eu trebuință de alții*. Această frică deci răsturnând-o, adaugă rugăciunea, zicând: *tot harul să prisosească întru voi*. Nu a zis simplu *să vă umpleți*, ci să prisosească întru voi. Şi ce va să zică: *să prisosească întru voi*? *Să vă umple pe voi într-atâta, zice, încât să puteți a prisosi în dărnicia aceasta*.

Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun. Priveşte şi în rugăciunea lui marea sa filozofie. El nu se roagă pentru bogăție nici pentru prisosința averilor, ci *întru toate pururea toată îndestularea având*. Şi nu numai aceasta trebuie a admira la dânsul, că prisosința aceasta nu a mărit-o câtuşi de puțin, şi că nici nu-i sileşte a da din lipsa lor, făcând pogorământ în slăbiciunea lor, ci cere pentru dânşii toată îndestularea, şi arată în acelaşi timp că nu trebuie a abuza de darurile lui Dumnezeu.

Să prisosiți spre tot lucrul bun. *Pentru aceea, zice, cer de la Dumnezeu asemenea lucru, ca să dați şi altora*. Şi nu a zis simplu *să dați*, ci *să prisosiți*. Căci dacă în lucrurile trupeşti el le cere îndestulare, în cele duhovniceşti le cere şi prisosință, nu numai în milostenie, ci şi în toate celelalte, sau după cum zice: *spre tot lucrul bun.*” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 178)

„Iubiților, să nu cercetăm cu amănunțime când facem milostenii, ci să semănăm cu mâinile pline. Nu vezi câte dau unii mimilor din teatru şi muierilor curve? Măcar pe jumătate din ceea ce dau aceia jucătorilor din teatru dă şi tu lui Hristos; cât dau aceia din mândrie celor de pe scenă, dă şi tu pe atâta celor flămânzi. Aceia îmbracă trupul celor cu care curvesc în aur scump, iar tu nu îmbraci trupul lui Hristos nici cu o haină proastă, deşi îl vezi gol. Deci de ce iertare poate fi vrednic faptul acesta, şi de câtă osândă nu te faci vinovat, că pe când acela dă atâtea lucruri unei femei care-l necinsteşte şi-l pierde, tu nu dai nici cel mai mic lucru celui ce te-a mântuit şi te-a făcut strălucit! Când cheltuieşti pentru pântece, beții şi desfrânări, nicidecum nu-ți aduci aminte de sărăcie; iar când este nevoie de a veni în ajutorul sărăciei, te faci mai sărac decât toți săracii. Când tu, hrănind la masa ta paraziți şi linguşitori, cheltuieşti ca din izvoare fără sfârşit, te bucuri, iar dacă cumva s-ar întâmpla să vezi vreun sărac, apoi te apucă deodată frica de sărăcie.

Pentru aceea tocmai ne vom osândi atunci şi de noi înşine, şi de alții, şi de cei cu fapte bune, şi de cei cu fapte rele. Că va zice atunci către tine: *De ce*

tu nu ai fost tot atât de mărinimos şi în cele cuvenite? Acesta dând unei curve, nu s-a gândit la nimic din cele la care te-ai gândit tu; iar tu, dacă trebuia a da Stăpânului tău, care a spus să nu ne îngrijim, tremurai de groază şi de frică! Şi de ce iertare vei putea fi vrednic? Că dacă şi un om nu trece cu vederea, primind vreo binefacere, ci va înapoia darul primit, apoi cu atât mai mult Hristos. Căci cel ce a dat şi fără să primească ceva, apoi cum nu ar da după ce a primit? *Dar,* zici tu, *când unii cheltuiesc mult şi la urmă au nevoie de alții?* Vorbeşti, fireşte, despre cei ce au cheltuit totul, iar tu nu ai dat nici un obol. Făgăduieşte a împrăştia totul, şi atunci întreabă şi despre acestea. Până când însă tu eşti zgârcit şi prea puțin dai din cele ce ai, pentru ce îmi pui înainte întâmpinări de acest fel? Noi doară nu te ducem la cea mai de pe urmă sărăcie şi la lipsă deplină de avere, ci îți cerem ca pe cele prisoselnice să le tai şi să te mulțumeşti numai cu cele de neapărată trebuință.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, pp. 178-179)

„Şi ce ar putea zice cineva de acea femeie de pe timpul Proorocului Ilie? Căci dânsa nu era primejduită numai cu sărăcia, ci şi cu moartea, şi nu numai ea, ci şi copiii ei; căci de la nimeni nu aştepta ca să primească ceva, ci ca să moară îndată. *Dar,* zici tu, *a văzut pe Prorocul, şi de aceea s-a făcut darnică.* Şi voi nu vedeți mii de sfinți? Şi ce zic eu sfinți? Vedeți cerând chiar pe Stăpânul Proorocilor, şi nici aşa nu sunteți iubitori de oameni, ci având averi care trec din una în alta şi se înmulțesc, nu dați nici măcar din prisosul lor. Ce spui? Prooroc era acela, şi a înduplecat pe văduvă ca să fie atât de mărinimoasă? Apoi tocmai aceasta este minunat, că dânsa s-a înduplecat de a-l crede pe dânsul mare şi lucrător de minuni.

Căci cum de nu a zis ea - după cum chiar era firesc să cugete, ca o femeie barbară şi de alt neam - că *dacă ai fi Prooroc, nu ai avea trebuință de mine; şi dacă ai fi prietenul lui Dumnezeu, nu te-ar fi trecut El cu vederea. Fie, iudeii, pentru păcatele lor, poartă cu dânşii această pedeapsă; dar acesta cum şi din ce pricină suferă?* Nimic din acestea ea nu a cugetat, ci i-a deschis lui casa sa, iar mai nainte de casă cugetul şi inima, şi a pus la mijloc toate cele ce avea, şi lăsând la o parte firea, a dispreţuit pe copiii săi şi a cinstit pe străin înaintea tuturor. Gândeşte-te deci câtă osândă vom avea noi dacă dăm mai puțin decât o femeie văduvă, săracă, de altă seminție, barbară, mamă de copii, şi nimic ştiind din cele ce ştim noi, şi totuşi ne arătăm mai slabi şi mai prejos de dânsa.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 180)

„Într-adevăr, iubiților, ce ar putea fi mai bărbătesc decât această femeie, care şi față cu firea ei, față de groaza foametei, ba chiar față şi de

amenințarea morții a stat cu bărbăție și s-a arătat mai puternică decât toate ispitele? Ascultă cum însuși Hristos a lăudat-o, zicând: *Multe văduve au fost în zilele lui Ilie, și către nici una nu a fost trimis Proorocul, fără numai către aceasta* (Lc., 4, 25-26). Să spun încă ceva mare și minunat? Această femeie văduvă a arătat în primirea străinilor ceva mai mult decât părintele nostru Avraam. Că dânsa nu a alergat la cireada vitelor, ca acela, ci din pumnul acela de făină a întrecut pe toți cei vestiți prin ospeție. Acela o întrecea prin aceea că singur pe sine s-a rânduit la slujba străinilor, iar aceasta a covârșit prin aceea că nu a cruțat nici chiar pe copiii ei pentru străin și nici nu nădăjduia în cele viitoare. Noi însă, având înaintea noastră și Împărăția Cerurilor, și gheena amenințându-ne, și ceea ce este mai mare decât toate, că Dumnezeu a făcut atâtea pentru noi, bucurându-Se și veselindu-Se cu cele ce a făcut, și totuși am căzut cu totul.

Nu așa, rogu-vă; ci să împărțim, să dăm săracilor precum trebuie a da." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 181)

„Să ne silim deci, iubiților, ca după ce ne-am învrednicit de atâta har de la Dumnezeu, să arătăm o viață vrednică de laudă și să ne îngrijim a face multe milostenii. Și vom putea face așa dacă vom fugi de necumpătare, dacă vom fugi de beție și de îmbuibarea pântecelui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 184)

„Nu a zis simplu: *Nu faceți milostenia înaintea oamenilor* (Mt., 6, 1), ci a adăugat îndată: *spre a fi văzuți de dânșii*. Acest jertfelnic este făcut din înseși mădularele lui Hristos și trupul Stăpânului se face jertfelnic ție.

Deci înfricoșează-te de el; tu jertfești cele sfinte în trupul Stăpânului. Acest jertfelnic este mai înfricoșat chiar și decât jertfelnicul de acum, iar nu numai decât cel din Legea Veche. Dar nu vă speriați. Jertfelnicul acesta numai pentru jertfa pusă pe dânsul este minunat, în vreme ce jertfelnicul celui milostiv este minunat nu numai pentru aceasta, ci și pentru că este făcut din aceeași jertfă care-l face atât de minunat. Jertfelnicul acesta, după firea sa, este de piatră, însă se face sfânt fiindcă primește trupul lui Hristos, dar acela este sfânt pentru că este însuși trupul lui Hristos. Astfel că jertfelnicul pe care tu, mireanul, l-ai înfățișat, este mai înfricoșat decât acela. Nu cumva oare ți se arată Aaron, sau cununa, sau clopoțeii, sau sfânta sfintelor? Și pentru ce ar mai trebui a face asemuire cu acel jertfelnic când, chiar asemuit cu jertfelnicul Noului Legământ, s-a arătat atât de strălucit?

Tu cinstești jertfelnicul acesta fiindcă primește trupul lui Hristos - în vreme ce pe cel ce este însuși trupul lui Hristos îl batjocorești și-l treci cu vederea cu desăvârșire. Acest jertfelnic l-ai putea vedea pretutindeni, și pe

drumuri lăturalnice, şi prin târguri, ba ai putea vedea jertfindu-se pe el în fiecare minut - căci şi aici se săvârşeşte jertfa. Şi după cum preotul cheamă în jertfa sa pe Duhul Sfânt, tot aşa şi tu chemi pe acel Duh, însă nu cu glas, ci prin fapte. Nimic nu poate aprinde atât de mult focul Duhului ca acest untdelemn vărsat cu îmbelşugare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 186)

„Să nu ne lipsim de milostenie, ci prin ea sufletul nostru să se arate împodobit.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p.19)

„Aşadar, fraţilor, să iubim milostenia, şi să o săvârşim după puterile noastre nu doar o zi, nici două, ci în toată vremea cât ne aflăm aici, ca şi ea să ne cunoască atunci când ne vom înfăţişa înaintea Dreptului Judecător. Dacă ea ne cunoaşte pe noi, şi Domnul ne va cunoaşte, iar dacă ea nu ne cunoaşte, nici Domnul nu ne va cunoaşte, ci va zice: *Nu vă cunosc pe voi!* Să nu se întâmple însă una ca aceasta!” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 21)

„Banul (χρῆμα care vine de la verbul χράομαι, - ῶμαι, înseamnă a întrebuinţa bine un lucru, a te folosi bine de el) de aceea are acest nume, pentru ca noi să-l întrebuinţăm bine, să lucrăm cu el ceva bun şi folositor.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 199)

„Noi putem a ne asemăna lui Dumnezeu, adică a-L milui şi a ne milostivi faţă de fratele nostru; iar dacă n-o avem, atunci suntem lipsiţi de tot binele. El n-a spus: *dacă veţi posti, deopotrivă (asemenea) vă veţi face cu Tatăl vostru*. N-a spus: *dacă veţi fi neprihăniţi sau de vă veţi ruga, veţi fi deopotrivă cu Tatăl vostru*; nimic din toate acestea, zic, n-a spus, fiindcă nici Dumnezeu nu face ceva dintr-însele; însă ce a spus? *Fiţi milostivi, zice, precum şi tatăl vostru este milostiv* (Luca 6, 36). Acesta este lucrul lui Dumnezeu. Şi dacă nu ai cu tine aceasta, apoi ce ai? *Că milă voiesc zice, iar nu jertfă* (Osea 6, 6).” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 70)

„Căci de multe ori avem şi noi ne voie de mila aceasta, şi de multe ori zicem către Dumnezeu: *Miluieşte-mă după mare mila Ta* (Ps., 50 3). Mai întâi să începem noi a milui, sau mai bine zis, nu noi începem mai întâi, de vreme ce El mai întâi a arătat mila Sa spre noi, - dar cel puţin să fim al doilea. Că dacă oamenii miluiesc pe cel milostiv, chiar de ar fi făcut mii de

păcate, apoi cu atât mai mult Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 372)

„Leapădă-te de cele care sunt, nu zic de toate, ci rupe-te doar de cele prisositoare.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 34)

„Ai un bănuț? Cumpără cerul cu el, nu că cerul e ieftin ci că Stăpânul e bun! Nu ai un bănuț? Dă un pahar de apă rece. *Cel ce va da un pahar de apă rece unuia dintre aceştia prea mici pentru Mine, nu-şi va pierde plata lui* (Matei 10, 42). Cerul e neguțătorie şi afacere bună, iar noi o neglijăm. Dă o bucată de pâine şi ia raiul; dă lucruri mici şi ia lucruri mari; dă cele pieritoare şi ia pe cele nepieritoare; dă pe cele stricăcioase şi ia pe cele nestricăcioase. Dacă ar fi iarmaroc şi toate mărfurile din iarmaroc ar fi ieftine, de-ar fi acolo belşug de bucate şi toate la preț de nimic, oare nu ai vinde tot ce ai, n-ai nesocoti toate celelalte treburi şi nu te-ai duce să faci în iarmaroc bune afaceri? Arătați atâta grabă pentru nişte lucruri pieritoare dar vă trândăviți atâta şi vă descurajați când e vorba să cumpărați lucruri nemuritoare?” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 49)

„Dă pâine, după puterea ta! N-ai pâine? Dă un bănuț! N-ai nici un bănuț? Dă un pahar cu apă rece! N-ai nici atât? Plângi împreună cu cel îndurerat şi ți-ai luat plata.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 51)

„Săracul să se uite la văduva care a aruncat în cutia bisericii doi bănuți (Luca 21, 2). Să nu socotească sărăcia o piedică pentru facerea milosteniei şi arătarea iubirii de oameni. Bogatul să se gândească la Iov; şi, după cum acolo, acesta nu stăpânea pentru el toate averile sale, ci pentru cei săraci, tot aşa şi cel bogat să facă la fel. Iov a suferit cu curaj pierderea avuțiilor lui pentru că se deprinsese să şi le înstrăineze înainte de ispita diavolului. Şi tu, dar, înstrăinează-te de averi încă de aici, ca să nu suferi de le vei pierde vreodată! Cheltuieşte-le cum se cuvine când le ai, pentru ca atunci când ar fi să le pierzi să ai un îndoit câştig: plata ce-ți este gătită fie pentru că le-ai cheltuit într-un chip minunat de frumos, şi filosofia dobândită prin înstrăinarea de averi, spre folos în vremea pierderii lor. De asta se numesc banii *bani*, pentru

ca să ne folosim de ei cum trebuie[283]; nu ca să-i îngropăm în pământ. Averile de asta se numesc *averi* pentru ca să le avem noi pe ele, nu ca să ne aibă ele pe noi[284]." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 457-458)

„Ajungă-ți că ți se roagă săracii ca lui Dumnezeu şi zic dă, fie-ți milă, miluieşte, acestea îți zic ca să te înduri să miluieşti, iar tu nici ochii nu ți-i ridici ca să-i vezi, şi te roagă şi nu ți se face milă. Dă-le cele ale lor mai înainte până a nu se face întrebare şi cercetare de Împăratul, dă-le cele ale lor şi ia de la Tatăl lor mângâiere. Care? Aceasta întrucât ați făcut unuia dintre aceşti frați mai mici ai Mei, Mie mi-ați făcut." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 34-35)

„Când vezi săracul, nu fugi de dânsul, nici nu-ți întoarce ochii în altă parte, ci zi în mintea ta cuvântul prorocului David, care zice: *Fericit cel ce socoteşte săracul şi nenorocitul! În ziua cea rea îl va izbăvi pe el Domnul*, adică, ca şi cum ți-ar zice, că de aş fi ca acest orb sau şchiop sau ca cel ce are strâmbătate, ce ar fi de mine ticălosul, aşa aş cere şi eu şi m-ar mustra. Adu-ți aminte că într-un fel este şi el ca şi tine liber şi în unirea firii, că toate le-a dat Domnul de obşte, ori bogăția ori sărăcia. Iar tu pe săraci nici ca pe câinii tăi nu-i dai, că pe câini îi saturi iar săracul de multe ori doarme flămând, dar iată că este mai fără de cinste liberul decât robii tăi. Ai să zici că aceia fac treburile tale. Iar eu să-ți arăt că săracul îți face mai multă slujbă decât slugile tale, că te va pune în ziua cea groaznică a judecății Domnului fără de osândă şi te va izbăvi de râul cel straşnic de foc. Ce bine ca acesta pot să-ți facă slugile tale?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 76)

„… miluieşte pe sărac pentru sărăcia lui, iar de nu-l miluieşti pentru sărăcie, măcar să-ți fie milă de boala lui sau pentru închisoare sau pentru legătura lui te fă milostiv, iar de nu te pot face nici acestea iubitor de oameni, măcar pentru cererea cea puțină îl miluieşte, că nu-ți cere vreo masă bogată şi plină de bucate, ci numai pită seacă şi uscată şi acoperământ şi cuvinte de mângâiere, iar de rămâi sălbatic ca o fiară, măcar pentru

[283] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Un joc de cuvinte, cu neputință de redat în româneşte: (banii) vin de la cuvântul grecesc χράομαι, care înseamnă: a se folosi de ceva. (n.s. 22, p. 457)

[284] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Tot un joc de cuvinte, pe care cred că am reuşit în parte să-l redau şi în româneşte. (n.s. 23, p. 458)

Împărăția Cerului fii milostiv şi îndurător, iar de nu pofteşti nici aceea, fie-ți milă măcar de firea omenească; fie-ți milă de sărac când îl vezi despuiat şi-ți adu aminte de Hristos că pentru tine S-a golit pe cruce. Nu-ți zic scoate-mă din sărăcia pe care o am, nici nu zic dăruieşte-mi avuție, ci numai pâine şi îmbrăcăminte şi mângâiere şi de mă aflu şi în temniță şi în legături nu zic să mă dezlegi, sau să plăteşti datoria mea, ci numai să vii să mă vezi cum sunt legat pentru tine şi-mi ajunge să iau atâta dar de la tine, pentru că zice Dumnezeu că poți şi fără de milostenie să te încununezi, însă vreau ca să-ți fiu şi dator ca să dobândeşti mai mare plată şi cu îndrăznire să fie încununarea ta, că stau la uşile tale şi întind mâna mea şi-mi este drag să iau hrană de la tine şi de aceasta mă bucur mult, pentru ca să te mărturisesc cu folos înaintea tuturor când se va aduna toată lumea la înfricoşătoarea judecată şi în vederea şi în auzul tuturor celor ce stau la judecată să le zic: acesta este cel ce mă miluia şi mă îmbrăca, că voi când vă ospătează şi vă cinsteşte cineva vă este ruşine să spuneți cuiva, ci tăgăduiți, iar eu pentru că vă iubesc tare deşi tăceți voi, dar eu vestesc mila voastră cu multă laudă şi nu-mi este ruşine a zice că am fost flămând şi m-ați hrănit, că am fost însetat şi m-ați adăpat, ci-mi pare bine pentru aceste bunătăți, ca să fiți moştenitori ai Împărăției Cerurilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 79)

„Apoi cei mici sunt amicii speciali ai lui Dumnezeu: a-i primi înseamnă a cinsti pe Dumnezeu care-i iubeşte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 187)

„Da, e cea mai mare nebunie să lăsăm să rămână aici pe pământ ceva din cele ale noastre, când tot trebuie să plecăm de aici puțin mai târziu. Ceea ce lăsăm ne este nouă pagubă! Să trimitem, dar, toate averile noastre acolo unde avem să trăim veşnic.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 241)

„Şi pretutindeni în epistolele sale Pavel vorbeşte de săraci, nu poți găsi epistolă în care să nu fie îndemn la milostenie. Ştia, ştia Pavel ce putere are milostenia!” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 248)

„Omul care poate cugeta la înviere şi s-a mutat cu totul în viața cea de dincolo, le socoteşte o nimica pe toate cele de aici: bogăția, belşugul, aurul, argintul, hainele, petrecerile, mesele bogate şi pe cele asemenea lor. Iar odată ce le socoteşte pe acestea o nimica, îi vine mai uşor să aibă grijă de săraci. De aceea şi Pavel dă sfat de milostenie după ce mai întâi pregătise bine sufletul lor cu învățătura despre înviere.” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 249)

„Gândindu-ne şi noi la acestea, fie că trebuie să dăm milostenii fie că trebuie să ne punem în slujba celor care dau, să nu pregetăm, nici să ne temem că ni s-ar împuțina averea. Nu-i oare nesăbuit ca plugarul să arunce semințele, să-şi golească jitnițele, şi să nu se supere, să nu se amărască, nici să socotească risipă fapta sa, ci venit şi câştig, cu toate că n-are nădejde deplină de câştig, iar tu, care nu semeni în astfel de ogoare, ci într-un ogor cu mult mai bun, tu, care ai să încredințezi argintul tău chiar lui Hristos, amâni, zăboveşti, spui că eşti sărac? N-ar fi putut, oare, porunci Dumnezeu pământului să scoată aur de la sine? Cel care a spus: *Să răsară pământul verdeață*, şi l-a arătat îndată plin de iarbă, ar fi putut porunci pământului să verse de pretutindeni izvoare şi râuri de aur. Dar n-a voit! Ci a lăsat în lume săraci mulți, şi pentru folosul lor, şi pentru folosul tău!” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 260)

„Nu te uita la săracul care primeşte, ci la Dumnezeu care-ți întoarce. Nu te uita la cel ce primeşte banul, ci la Cel ce răspunde de banul dat! Iată pricina pentru care unul primeşte şi Altul întoarce! Pentru ca sărăcia şi nenorocirea celui care primeşte să te plece spre milostenie şi milă, iar bogăția Celui care îți întoarce şi Care chezăşuieşte ca datul tău să ți se întoarcă având dobândă mare, să te facă să ai încredere şi în împrumut, şi în achitarea împrumutului, şi să te îndemne să faci milostenia cu şi mai multă dăruire. Spune-mi, te rog, care om nu va da tot ce are când ştie că are să primească însutit, când e încredințat că are să i se întoarcă ce dă?

Să nu cruțăm deci banii! Dar, mai bine spus, să-i cruțăm! Cel ce-şi cruță banii îi pune în mâinile săracilor, vistieria cea nejefuită, cea neatacată de hoți, de slugi, de răufăcători şi hulitori sau de altă primejdie. Dacă totuşi pregeți să dai săracilor ceva din averile tale, cu toate că ai auzit ce ți-am spus, dacă nici nenorocirea săracului, nici altceva nu te poate îndupleca să dai,

gândeşte-te atunci la păcatele tale! Intră în conştiinţa păcatelor tale, cercetează-ţi toată viaţa ta, socoteşte-ţi cu de-amănuntul greşalele tale! De-ai fi cel mai nesimţitor om, frica de păcatele săvârşite te va cuprinde în tot timpul şi-ţi vei da chiar trupul, nu numai averile, când ştii că prin milostenie capeţi iertarea păcatelor tale. Dacă atunci când avem o rană sau când voim să scăpăm de o boală trupească, nu ne cruţăm deloc averile, ci ne dăm chiar haina, de e nevoie, ca să scăpăm de boala aceea, cu mult mai mult să facem aceasta, cu toată tragerea de inimă, când e vorba să scăpăm, prin milostenie, de boala sufletului şi de rănile cele cumplite ale păcatelor. Şi doar, când eşti bolnav de o boală trupească, nu scapi de ea îndată ce ai dat bani; adesea e nevoie să fii tăiat, să fii ars, să iei doctorii amare; e nevoie să stai flămând, să stai în frig şi să te supui altor porunci grele. Aici nu-i aşa! E de ajuns să pui bani în mâinile săracilor, şi ţi s-au spălat îndată toate păcatele, fără durere şi fără osteneală. Doctorul care vindecă sufletul n-are nevoie de metode şi de instrumente medicale, de cuţit şi de foc! E de-ajuns numai să vrea, şi şterge toate greşalele sufletului nostru şi le nimiceşte." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 276-277)

„Când milostenia aduce atâtea cununi, atâtea răsplăti şi o iertare atât de mare de păcate, spune-mi, te rog, ce cuvânt de apărare vor avea cei care, cruţându-şi averile, îşi cufundă în păcate sufletul? Iar dacă nimic altceva nu te mişcă şi nu te îndeamnă la milă şi la milostenie, să te îndemne sfârşitu-ţi nesigur! Gândeşte-te că, deşi nu dai săracilor averile tale, la venirea morţii, vrând-nevrând, le vei da altora! Măcar acest lucru să te facă milostiv şi iubitor de oameni! E cea mai mare nebunie să nu dăm celor nevoiaşi de bunăvoie averile noastre, când şi aşa avem să le lăsăm, chiar fără voia noastră. Şi aceasta, mai ales când avem de cules atâtea bunătăţi de pe urma acestei faceri de bine." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 277-278)

„Dar care-i apărarea zadarnică şi nefolositoare a multora?

- Trebuie să-mi cresc copiii, spun ei, trebuie să-mi întreţin casa, am soţie, şi alte multe cheltuieli. Deci, n-am de unde milui pe cei săraci.

Ce spui? Nu-i miluieşti pe cei săraci pentru că ai copii de hrănit? Dar tocmai pentru acesta, pentru că ai copii, trebuie să-i miluieşti pe cei săraci şi să-i ocroteşti, ca să faci, cu câţiva bani, milostiv pe Dumnezeu, Care ţi-a dat

copiii, ca să-L laşi pe Dumnezeu ocrotitorul lor şi după moartea ta, ca să atragi, cu acei bani, asupra lor bunăvoința cea de Sus, cheltuindu-i cu Dumnezeu. Nu vezi că mulți trec în testamente oameni bogați şi cu dregătorii înalte, fără vreo înrudire cu ei, şi-i fac împreună-moştenitori cu copiii lor, nu pentru altă pricină, ci ca să-i asigure, cu câțiva bani, pe copiii lor? Şi fac aceasta, cu toate că nu ştiu ce sentimente vor avea, după moartea lor, pentru copiii lor, cei făcuți părtaşi la moştenire. Iar tu, când ştii că Stăpânul Dumnezeu este iubitor de oameni bun şi milostiv, nu-L vei pune moştenitor în testamentul tău? Nu-L vei face împreună-moştenitor cu copiii tăi? Spune-mi, aşa va face un tată care-şi iubeşte copiii? Dacă ai grijă de copiii pe care i-ai născut, lasă-le lor un înscris în care-L faci pe Dumnezeu răspunzător de împlinirea lui. Aceasta este cea mai mare moştenire, aceasta-i podoabă, aceasta-i şi asigurarea copiilor tăi. Dă-I lui Dumnezeu moştenirea ta cea de pe pământ, ca să-ți dea în schimb, şi ție şi copiilor tăi, moştenirea cea din Ceruri. Moştenitorul Acesta e nobil, iubitor de oameni, bun, puternic, bogat, aşa că, în nici un chip, nu-I poți pune la îndoială buna Lui credință." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 294-295)

„Milostenia se şi numeşte sământă tocmai pentru că fapta aceasta nu-i o cheltuială, ci un venit." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 295)

„De aceea au şi poruncit părinții noştri să stea săracii la uşile bisericilor, pentru ca vederea lor să îndemne la milostenie chiar pe omul cel mai nepăsător şi mai lipsit de inimă. În fata mulțimii de bătrâni, aduşi de spate, îmbrăcați în zdrențe, murdari, neputincioşi, sprijinindu-se chiar în toiegele din mâini, adesea fără vedere şi cu trupul întreg schilodit, cine-i oare atât de împietrit, atât de tare, încât să nu-l mişte vârsta lor, slăbiciunea, betegeala, sărăcia, îmbrăcămintea proastă, într-un cuvânt, totul? Cine poate rămâne stană de piatră în fața tuturor acestora? Mai convingători decât predica, săracii aceştia stau înaintea uşilor bisericii tocmai pentru ca să ne atragă prin înfățişarea lor şi să ne îndemne spre milă la intrarea noastră în biserică." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune …,* 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 313)

„Cuvintele acestea: *Flămând am fost şi M-aţi hrănit,* cuprind în ele patru pricini care ne silesc să facem milostenie: prima, vrednicia de credinţă a Celui care cere: Cel care cere este însuşi Stăpânul; a doua, nevoia mare: foamea; a treia, uşurinţa milosteniei: cere să-L hrăneşti, cere numai pâine, nu desfătări; a patra, măreţia răsplăţii: ţi se făgăduieşte împărăţia cerurilor în locul acestor daruri mici.

Eşti neomenos, crud şi nemilos? Ruşinează-te, îţi spune Hristos, de vrednicia Celui ce-ţi cere! Nu te face vrednicia Lui să te ruşinezi? Să te înduplece nenorocirea celui ce-ţi cere! Nu te pleacă spre milă nici nenorocirea? Atunci dă, pentru că îţi cere un lucru uşor! Nu poate să te înduplece nici vrednicia Celui ce-ţi cere, nici nevoia mare, nici uşurinţa datului? Atunci dă celui ce-ţi cere de dragul măreţiei bunătăţilor făgăduite! Iată patru pricini care pot trezi şi pe un om de piatră, pe un zgârcit, pe un orb, pe un om fără milă, pe cel mai fără inimă! Mai poate fi, oare, vreo iertare celor care trec cu vederea pe săraci, după ce li s-a dat un sfat atât de bun şi un îndemn atât de puternic?” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 371-372)

MILOSTENIA (înclinaţia spre milostenie este ontologică în noi)

„... nu numai ca avem sădită în noi o oarecare sfială când facem fapta rea, ci mai mult, avem din fire multe bunuri, adică înclinaţii fireşti către fapta bună. Aşa de pildă toţi oamenii sunt din fire înclinaţi spre milostenie, spre iubirea de oameni şi nici un bun din natura noastră nu are importanţa acestuia. (...) Nimeni nu e din fire lipsit de mânie, nimeni nu este din fire lipsit de oarecare vanitate, nimeni nu e din fire stăpân pe mânie, pe când a fi milostiv şi iubitor de oameni stă în firea omului, oricât de crud ar fi el, oricât de sălbatic. Şi ce e de mirare când ne este milă până şi de fiarele sălbatice? Aceasta e dovada că mila este sădită în noi chiar cu prisosinţă; chiar cu un pui de leu care este bolnav de l-am vedea şi tot am simţi mila; cu atât mai mult când este vorba de cei de o fire cu noi. Priveşte câţi oameni bolnavi sunt împrejurul nostru; ei bine, aceasta e de ajuns pentru a ne mişca sufletele.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 86-87)

MILOSTENIA (nu contează atât milostenia bogată, cât intenţia curată)

„Să-I dăm Lui să mănânce atunci când Îi este foame; să-I dăm să bea atunci când Îi este sete; când nu-I veți da decât un pahar cu apă rece, El îl va primi, căci El vă iubeşte; darurile prietenului, oricât de mici ar fi, îi par mai mari unui prieten. Numai să nu fiți îngâmfați, nici leneşi, în a-I da; când nu-I veți da decât doi bani, El nu-i va refuza, ci El îi va primi ca pe un lucru de mare preț. În sfârşit, neavând nevoie de nimeni, şi aceste lucruri nefiindu-i Lui necesare nicidecum, este cu dreptate ca să nu privească la mărimea darurilor, ci la intenția şi la voința celui ce dă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XX, 3, p. 98)

„Ce-i vom răspunde noi lui Iisus Hristos când ne va întreba: *M-ați văzut flămând şi nu Mi-ați dat să mănânc?* (Mt., 25, 42). Ce scuză vom avea noi? Vom motiva sărăcia noastră? Dar nu suntem mai săraci ca această văduvă săracă din Evanghelie, care pentru că a dat doi dinari (Mc., 12, 42) a întrecut lumea întreagă. Dumnezeu nu cere de la noi jertfe mari nici milostenii mari; El nu măsoară decât bunăvoința noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, p. 382)

„Că dărnicia se judecă nu cu măsura celor date, ci cu voirea celor ce dau." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 155)

„… Dumnezeu nu se uită şi nici nu cântăreşte cele date ca milostenie, ci se uită la intenția celui ce a dat." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 202)

„Nu te descuraja iubitule, fiindcă cele cereşti nu sunt de vânzare şi nici nu se câştigă cu bani. Nu banii în sine cumpără, ci intenția celui ce depune bani, cugetul lui, faptul de a se pune mai presus de cele pământeşti, iubirea lui de oameni, milostenia. Pentru că dacă argintul ar fi cel care cumpără, atunci acea văduvă din Evanghelie care şi-a dat ultimii bănuți, cu siguranță că n-ar fi putut cumpăra mare lucru. Dar pentru că nu argintul, ci intenția ei a avut putere, ocazia a scos la lumină cugetul cel bun al inimii ei şi ea a câştigat totul. Să nu spunem deci că împărăția cerurilor se poate cumpăra cu bani; nu cu bani, ci cu buna intenție dovedită sau arătată prin bani. Aşadar este nevoie de bani?, întrebi tu. Nu de bani, iubitule, ci de un cuget bun. Dacă-l ai pe acesta, vei putea cumpăra cerul chiar cu numai doi bănuți. De ce? Pentru că atunci când tu ai bani mulți şi dai puțini, ai făcut desigur milostenie, însă nu atât cât a făcut acea văduvă, căci ea s-a lipsit pe sine, şi nu numai că s-a lipsit, ci a dat tot ce avea cu sine. N-a făgăduit Dumnezeu împărăția cerurilor în schimbul unui pahar cu apa rece, ci

intenției celui ce s-a sacrificat.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 273)

„Chiar dacă din puținul ce avem dăm puțin, nu-şi va întoarce Dumnezeu fața de la aceasta, ci o va primi ca mare şi minunată, fiindcă El ia seama la buna intenție, iar nicidecum la cele date. Chiar de ar fi milostenia cât de mare, totuşi El îşi dă votul pentru aceea făcută cu inimă bună, şi pe dătător îl face moştenitor veşnicelor bunătăți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 57)

„Şi El n-a dat răsplata doar a doi oboli văduvei care a aruncat în cutia templului numai doi oboli.

-De ce ?

-Pentru că nu S-a uitat la bogăția banilor, ci la bogăția sufletului. Dacă te uiți la banii aruncați de văduvă, foarte sărăcăcios e darul, dar dacă te uiți la voința cu care e dat, vei vedea o nespusă visterie de măreție sufletească”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 95)

„Când i se aduc daruri, Stăpânul nu măsoară răsplata cu bogăția darului adus, ci cu dragostea celui care a adus darul.” (*Omilia a II-a la Sfinții Macabei*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 419)

„Că mărimea milosteniei nu se alege din mulțimea banilor, ci din osârdia celor ce o dau pe ea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 69)

MILOSTENIA („cel care va da un pahar cu apă rece nu va pierde plata”)

„*Cel care va da un pahar cu apă rece, amin zic vouă,* spune Dascălul neguțătoriei celei duhovniceşti, *nu-şi va pierde plata sa* (Matei 10, 42). Să-şi aibă plata sa un pahar cu apă rece, iar hainele şi banii, dați ca să faci bine, să nu-şi aibă plata lor? Dimpotrivă, chiar multă plată!

- Dar pentru ce Domnul a vorbit de un pahar cu apă rece?

- Ca să-ți arate că milostenia nu înseamnă cheltuială. Ca să dai un pahar cu apă rece, n-ai nevoie să-ți goleşti lada, nici să faci vreo altă cheltuială.

Dacă acolo unde datul este fără cheltuială, harul binefacerii este atât de mare, cât de mare trebuie să fie plata primită de la Dreptul Judecător acolo unde datul stă în belşug de haine, de bani şi de alte bunuri?

Deci atâta creme cât putem cumpăra virtuțile la un preț atât de scăzut, să le luăm, să le răpim, să le cumpărăm de la marele Dăruitor." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 145)

MILOSTENIA (să oferim milostenie nu numai din cele prisositoare, ci şi din cele necesare)

„Dar în ce constă mila cea mare? Să dăm nu numai din plusul nostru, ci şi din necesarul nostru." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 4, p. 301)

MILOSTENIA (oferirea milosteniei în raport cu cât posedă fiecare)

„Căci multul sau puținul nu cu măsura celor date îl hotărăşte Dumnezeu, ci cu puterea averii celui ce dă. De multe ori tu, care ai poate sute de statiri de aur, ai dat mai puțin decât cel ce a dat numai un singur obol, fiindcă ai dat din prisosință. Dar fă chiar şi aşa, şi iute vei ajunge a da şi mai cu îmbelşugare. Împrăştie banii, ca să aduni dreptatea. Căci dreptatea nu voieşte a fi împreună cu banii, ci printr-înşii, şi nu cu dânşii ne va sta de față." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 181)

„E cu putință să fie cineva şi sărac şi cu toate acestea să câştige totul cu puținul pe care l-a dat, pentru că Dumnezeu cere de la noi doar ceea ce putem să facem." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 202)

„Ceea ce se caută este de da mult sau puțin, ci ca să se dea nu mai puțin de propriile puteri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 17)

„Mulțimea milosteniei nu se judecă numai din cele ce se dau, ci şi din voință. Numai să nu dai mai puțin decât puterea, şi tot ai plătit!" (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 523)

„Milostenia cea multă şi cea puţină nu se socoteşte la mărimea dării ci după bunăvoinţa şi după puterea avuţiei şi după stăpânirea celor ce o dau.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 71)

MILOSTENIA (nu se judecă după măsura celor date, ci după puterea averii celor care se îndură şi dau)

„A da milostenie multă sau puţină, nu se judecă după măsura celor date, ci după puterea averii celor ce dau. Aşadar, nici tu, cel bogat, să nu cugeţi lucruri mari dacă ai dat mult, şi nici tu, cel sărac, să nu te descurajezi dacă ai dat puţin, căci de multe ori tu ai dat mai mult decât acela. Nici nu trebuie de a ne văita din cauza sărăciei, căci sărăcia tocmai face mai uşoară milostenia.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„Văduva din Evanghelie cu doi bani a covârşit talanţii cei mulţi, fiindcă i-a fost îmbelşugată intenţia ei. *Şi cum se poate – zici tu – ca vieţuind cineva în cea mai neagră sărăcie, să facă aceasta cu bunăvoinţă?,* întreabă pe văduvă, şi de la ea vei auzi modul cum se poate; vei afla apoi că nu sărăcia aduce pe cineva în strâmtorare şi nemulţumire, ci intenţia omului este care face şi pe aceea, ca şi pe aceasta. Este cu putinţă, ca fiind cineva în cea mai mare sărăcie, să fie şi mărinimos, după cum şi cel ce trăieşte în bogăţie să fie avar şi meschin.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 410)

MILOSTENIA (şi cei săraci sunt datori a oferi milostenie)

„Şi cuvântul acesta al nostru pentru milostenie se potriveşte nu numai celor bogaţi, ci şi celor săraci. Chiar de-ar fi cineva care se hrăneşte din cerşit, cuvântul acesta se adresază şi lui, căci doar nu este cineva atât de sărac, încât să nu poată avea la îndemână doi bani. Este cu putinţă ca şi din puţin să dea cineva puţin, şi să întreacă chiar pe cei ce au dat mai mult, precum văduva cea din Evanghelie, fiindcă măreţia milosteniei nu se judecă pe măsura celor date.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 57)

„*Dar dacă nu am de unde să dau milostenie*? Zici tu. Un pahar de apă rece ai, orişicât de sărac ai fi; doi bani ai, orişicâtă sărăcie s-ar ţine de capul tău; picioare ai, spre a cerceta pe cei bolnavi, spre a te duce pe la cei de prin

temniți; acoperământ de casă ai, spre a primi pre cei străini. Nu este iubiților, nu este nici o iertare pentru cel ce nu face milostenie. Acestea necontenit le grăim vouă, nu îngrijindu-ne de cei ce pătimesc, pe cât de voi. Acestea vi le spunem într-una, pentru ca din această repetare să putem avea un câştig cât de mic. Dați, deci, celor de aici, care au nevoie, ca să puteți lua în schimb cele cereşti." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 364)

„Voi ştiți cele petrecute cu văduva din Evanghelie. Este bine, dar, de a pune înainte pururea acest exemplu, ca astfel nici săracul să nu se deznădăjduiască, văzând pe acea femeie punând în corvană cei doi bani ce-i avea. Unii au adus şi fire de păr la zidirea templului, şi totuşi nici aceştia n-au fost respinşi. Cei ce aveau însă aur, şi aduceau fire de păr, erau blestemați, - iar cei ce numai păr aveau, aceasta aduceau, şi erau primiți. De aceea şi Cain a fost mustrat, nu pentru că a adus pe cele rele, ci pentru că din cele ce avea, a adus pe cele mai rele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 373)

„-Dar cum pot face milostenie, când şi eu sunt sărac?, mă întrebi.

-Mai cu seamă când eşti sărac poți milui. Cel bogat, îmbătat de mulțimea banilor şi averilor lui, cu fierbințeli din pricina unei boli cumplite de friguri, are o dragoste pe care nu şi-o poate sătura, vrea să-şi mărească tot mai mult averile. Cel sărac, izbăvit de această boală, dă mai cu uşurință din ceea ce are. Milostenia nu stă în măsura averii, ci în măsura voinței". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 129-130)

„Porunca milosteniei nu a fost dată numai pentru cei bogați, ci şi pentru cei care au puțin, ba chiar şi pentru cei care abia reuşesc să-şi câştige pâinea cea de toate zilele. Pentru că nimeni nu este atât de sărac, încât să nu aibă cei doi bani ai văduvei din Evanghelie (Marcu 12, 42). Celui care dă ceva din puținul pe care îl are, se poate să i se socotească mai mult decât celor care dau mult, din multele lor bogății. Valoarea milosteniei nu depinde de cât dăm, ci de gândul cu care dăm. De aceea, nu trebuie să ne uităm la văduvă, care a dat numai doi bani, ci la faptul că deşi nu i-a mai rămas nici un ban, nu i-a părut rău pentru jertfa ei. În felul acesta, ea şi-a dat toată averea.

Pentru a face milostenie, nu avem nevoie de bani, ci de bunăvoință. Atunci când avem bunăvoință, nu contează că suntem săraci.

Iar când ne lipseşte bunăvoința, nu ne ajută cu nimic faptul că suntem bogați.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 280)

„... află lămurit că sărăcia nu e o piedică în calea milosteniei. Chiar dacă eşti de mii de ori mai sărac, nu eşti mai sărac decât cea care avea doar un pumn de făină (3 Rg., 17, 12) şi cea care avea doar doi bănuți (Mc., 12, 42), fiecare din ele fiind admirată pentru că şi-a golit pentru cei în lipsă toată averea lor; o atât de mare sărăcie n-a fost piedică în calea unei atât de mari iubiri de oameni, ci milostenia făcută de aceste două sărmane a fost atât de îmbelşugată şi generoasă încât i-a eclipsat pe toți bogații şi i-a întrecut prin bogăția intenției şi prisosul râvnei pe cei care dădeau mulți galbeni. Astfel că nu numai n-ai suferit de aici nici o nedreptate, dar ai câştigat şi mai mult, primind printr-o contribuție mică cununi mai strălucitoare decât ale celor ce şi-au dat cele mai multe din averile lor.” (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățeşte pe sine însuşi*, 6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 243)

„Nici unul nu este atât de sărac şi lipsit cât să n-aibă măcar cât de puțin, că poate cineva şi din puțin să facă puțină milostenie şi să întreacă pe cei ce dau mult, ca şi văduva aceea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 64)

„Că de vom avea osârdie şi milă spre cei lipsiți, nimic nu ne va împiedica sărăcia. La fel, când n-avem osârdie şi blândețe spre săraci, nici un folos nu avem de binele şi de avuția noastră.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 64)

„Nici sărăcia să nu fie piedică pentru o astfel de ajutorare. De-ai fi sărac, sărac de tot, nu eşti mai sărac decât văduva aceea care şi-a dat toată averea ei (Luca 21, 2-4)! De-ai fi sărac, sărac lipit, nu eşti mai sărac decât văduva cealaltă, din Sarepta Sidonului, care avea numai o mână de făină; dar aceasta n-a împiedicat-o să-l primească pe profet! Vedea în jurul ei ceata de copii, vedea că foamea o amenință, că nu-i mai rămâne nimic pentru hrană, şi totuşi l-a primit pe prooroc cu multă tragere de inimă (III Regi, 17, 10-16).” (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 254-255)

„Totdeauna se caută nu cât de mare îţi este bogăţia, ci cât de mare ţi-e sufletul. Omul cu suflet mare şi bogat, de-ar fi mai sărac decât toţi oamenii, îi poate întrece pe toţi în ospitalitate, în milostenie şi în bunătate; pe când omul mic şi sărac la suflet, omul care se târăşte pe pământ, de-ar fi el mai avut ca toţi, este mai sărac şi mai lipsit decât toţi. De aceea pregetă şi şovăie în fata tuturor acestor fapte. Şi după cum pentru un nevoiaş sărăcia nu-i o piedică pentru milostenie, din pricina bogăţiei sufletului său, tot aşa şi pentru cel avut, bogăţia nu-l poate ajuta să facă bine din pricina sărăciei sufletului său. Pildele ne stau în faţă. Văduva a găzduit pe profet, deşi avea putină făină; regele Ahab avea atâta bogăţie, totuşi a poftit şi averile străine (III Regi, 21, 1-2). Aşa că nu bogăţia averilor, ci bogăţia sufletului ne dă uşurinţa de-a face milostenie. La fel şi altă văduvă: cu cei doi bănuţi ai ei a întrecut pe mulţi bogaţi; sărăcia nu i-a fost o piedică (Luca 21, 2-4)! Însăşi sărăcia a făcut ca milostenia să fie mai mare. Precum spune şi Pavel: *Sărăcia lor cea adâncă a prisosit spre bogăţia dărniciei lor* (II Cor., 8, 2). Nu trebuie să ne uităm la aceea că a pus în cutia bisericii doi bănuţi, ci că îi avea numai pe aceştia, şi nu i-a cruţat! Şi-a dat tot avutul ei. De aceea trebuie s-o admirăm şi s-o încununăm. Ca să primim pe străini, nu ne trebuie bogăţie, ci bunăvoinţă. Când avem bunăvoinţă, sărăcia nu ne aduce pagubă; dar când bunăvoinţa ne lipseşte, bogăţia nu ne e de nici un folos.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 363-364)

MILOSTENIA (sufletească)

„Cu cât sufletul e mai bun decât trupul, cu atât au dreptul la mai mare răsplată decât cei care ajută cu bani pe cei nevoiaşi, cei care prin sfaturi şi necontenită învăţătură aduc pe cei nepăsători şi pe cei căzuţi pe calea cea dreaptă, arătându-le urâţenia păcatului şi marea frumuseţe a virtuţii celei după Dumnezeu”. (*Omilii la Facere,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 52)

„Dacă vedem în piaţă un om bătut şi nenorocit de soartă, de putem să-i dăm bani s-o facem; de putem să-l mângâiem cu cuvântul, să nu pregetăm. Are răsplata sa şi cuvântul; dar mai bine spus, chiar şi suspinele. Asta o spunea şi fericitul Iov: *Iar eu am plâns pentru orice neputincios şi am suspinat când am văzut om în nevoie* (Iov 30, 25). Iar dacă lacrimile şi suspinele au răsplată, gândeşte-te cât de mare va fi plata când adaugi şi

cuvinte de mângâiere, ajutoare băneşti, orice alt fel de milostenie!”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, X, în col. PSB, vol. 23, p. 191)

„Chiar când nu le-am putea duce să mănânce nimic celor din închisoare, nici să răscumpărăm starea lor starea lor jalnică cu bani, îi vom putea mângâia prin cuvintele noastre, să ridicăm sufletul lor abătut de tristețe, să-i ajutăm în multe alte lucruri; fie vorbind pentru ei celor ce i-au închis; fie făcându-i pe gardieni mai blânzi şi mai compătimitori; pentru aceea nu vom fi lipsiți de câştig, mic sau mare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 5, p. 302)

„Apoi fiindcă ştim că în închisoare se află o comoară ascunsă, să intrăm acolo adesea, acolo să ne facem comerțul nostru şi înclinarea care o avem pentru teatru s-o întoarcem acolo. Dacă voi n-ați avea de adus decât propria voastră persoană prizonierilor, dați-le cuvinte de mângâiere. Dumnezeu nu răsplăteşte numai pe cel ce hrăneşte pe prizonieri, ci şi pe cel ce i-a vizitat. În sfârşit, dacă, intrând în închisoare, voi îi încurajați pe aceşti săraci nenorociți, dacă întăriți sufletul lor abătut şi adâncit în teamă şi în tristețe, făcându-le îndemnuri bune, ajutându-i şi făgăduindu-le siguranță şi faptele voastre bune, învățându-i, nu veți avea o plată prea mică. Cei mai mulți din cei ce plutesc în plăceri poate vor râde dacă mă vor auzi vorbind aşa; dar aceşti nenorociți care sunt în mizerie, atinşi şi pătrunşi de starea lor, vor asculta cuvintele noastre cu multă blândețe şi modestie; ei vă vor lăuda, se vor face mai buni. Adesea evreii s-au râs şi şi-au bătut joc de Sfântul Pavel auzindu-l predicând; dar prizonierii l-au ascultat cu multă atenție. Nimic nu dispune mai mult sufletul la filozofie ca nenorocirea, durerile şi năpastele.

Să fim dar atenți, dragii mei frați, la toate lucrurile acestea: să privim tot binele pe care-l vom dobândi noi şi-l vom da acestor săraci închişi şi cel pe care o să ni-l facem nouă, dacă mergem să-i vizităm, dacă timpul pe care-l folosim rău în piața publică şi la lucruri inutile îl vom da pentru ei pentru a-L câştiga pe Iisus Hristos şi pentru a ne procura nouă o bucurie destul de mare. Să lucrăm astfel pentru slava lui Dumnezeu şi vom obține bunurile veşnice.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LX, 6, pp. 304-305)

„Chiar dacă nu ai nimic, totuşi dacă ai sufletul compătimitor pentru nevoile altora, pentru aceasta ți se va da răsplata cuvenită.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„Apostolul cere ca tot cel ce dăruieşte ceva, să facă aceasta cu nevicleşug, cel ce miluieşte – să fie întru bunăvoinţă, cel ce cârmuieşte – să fie cu osârdie, căci el nu voieşte ca noi să ajutăm pe cei nevoiaşi numai cu bani, ci şi prin cuvinte, şi prin fapte, şi cu trupurile, şi cu toate celelalte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 410)

„Să împărtăşim fraţilor noştri orice gând bun pe care îl avem, să-l scoatem la iveală înaintea tuturor, să nu-l ascundem. Când îl dăm altora, atunci ne îmbogăţim mai mult. Când facem părtaşi pe mai mulţi la câştigul nostru, atunci mărim avuţia noastră”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 151)

„Vezi, aşadar, că cel care este sărac de bani, poate oferi arte daruri. Şi noi, dacă nu avem bani, să dăm săracilor dragoste, mângâiere, rugăciune şi ce se mai află în inima noastră milostivă. Pentru că şi aceasta tot milostenie se cheamă.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 289)

„N-ai putut după Botez să-ţi păzeşti trupul curat? Poţi prin pocăinţă să-l faci pe el curat, poţi prin bani, prin milostenie.

Dar n-ai ban? Poţi să cercetezi însă pe cel bolnav, să mergi la cel legat, să dai un pahar de apă rece, să primeşti pe cel străin în casă şi sub acelaşi acoperământ, să dai doi bănişori – văduva, şi să suspini pentru cei ce se muncesc; pentru că şi lucrul acesta este milostenie.” (*Din Tâlcuirea la Psalmul 127,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 118)

„*Un pahar de apă rece*, o vizită, un cuvânt de mângâiere, o intervenţie ajutătoare, un ajutor, un ajutor oricât de mic ar fi: iată ceea ce cere de la noi Dumnezeu şi ceea ce putem noi da totdeauna.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 182)

MILOSTENIA (din furt)

„… mă gândesc la milostenia aceea făcută din averi nepătate de jaf şi nedreptate. Dacă cel care se îngrijeşte numai de el din averile lui şi nu dă altuia nimic, nu-i milostiv, cum poate fi milostiv acela care ia averile şi drepturile altora, chiar dacă ar face cu ele mii de milostenii? Dacă e o neomenie să te foloseşti numai tu din averile tale, apoi cu mult mai mare neomenie este să le iei pe ale altora. Dacă Dumnezeu pedepseşte chiar pe cei care nu şi-au agonisit averile prin jaf şi nedreptate, pentru că n-au făcut

milostenie, apoi cu mult mai mult pe cei care au luat averile altora. Să nu-mi spui că a nedreptățit pe unul, dar a miluit pe altul! Asta e grozăvia. Ar trebui ca nedreptățitul să fie şi cel miluit. Aşa însă răneşti pe unii şi-i vindeci pe alții pe care nu i-ai rănit, când ar trebui să vindeci pe cei pe care i-ai rănit; dar, mai bine spus, nici n-ar fi trebuit să răneşti. Filantrop nu-i acela care răneşte întâi, şi apoi vindecă, ci cel care vindecă pe cei răniți. Vindecă, dar, mai întâi rănile făcute de tine şi apoi pe cele făcute de alții! Dar, mai bine spus, nici nu răni, nici nu doborî pe nimeni la pământ - asta este treaba jucătorilor de la întrecerile atletice -, ci ridică pe cei doborâți la pământ. Nu este cu putință să vindeci răul săvârşit de jaf şi nedreptate cu aceeaşi măsură de milostenie. Dacă ai răpit unuia un obol, nu trebuie să faci milostenie cu un obol ca să stârpeşti rana jafului, ci cu un talant. De aceea hoțul trebuie să dea împătrit de cât a luat; răpitorul însă e mai rău decât hoțul. Dacă hoțul trebuie să dea împătrit decât a luat, apoi răpitorul trebuie să dea înzecit şi chiar cu mult mai mult. Ce bine ar fi dacă chiar aşa ar putea căpăta iertare pentru nedreptatea săvârşită; dar nici atunci nu va primi plată pentru milostenia sa. De aceea Zaheu spunea: *De am năpăstuit pe cineva, întorc împătrit şi voi da săracilor jumătate din averile mele* (Luca 19, 8). Dacă în timpul legii vechi trebuia să întorci împătrit, apoi cu mult mai mult pe timpul harului; dacă hoțul trebuie să întoarcă, apoi cu mult mai mult răpitorul. Răpitorul în afară de pagubă mai aduce şi ocară celui jefuit. Deci dacă ai întoarce de o sută de ori cât ai răpit, tot n-ai întors tot. Vezi, dar, că nu în zadar spuneam: Dacă ai răpit unuia un obol şi-i întorci un talant, abia dacă poți tămădui rana făcută. Dacă aşa abia poți tămădui rana, cum te vei apăra înaintea lui Dumnezeu când strici rânduiala, când răpeşti averi întregi şi dai puțin, şi nici acelora pe care i-ai jefuit, ci altora în locul acelora? Ce iertare mai poți avea? Ce nădejde de mântuire? Vrei să ştii cât de mare rău faci când miluieşti aşa? Ascultă ce spune Scriptura: *Cel care aduce jertfă din averea săracilor este ca acela ce omoară pe fiu înaintea tatălui lui* (Înț. Sir., 34, 22)". (*Omilii la Matei,* omilia LII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 608-609)

„Milostenia făcută din jaf e şi cruzime şi ocară. Mai bine să nu dai nimic decât să dai din munca şi sudoarea altora. Spune-mi, dacă ai vedea pe doi oameni, pe unul dezbrăcat, iar pe altul cu haină pe el, şi dacă ai dezbrăca pe cel cu haină şi l-ai îmbrăca pe cel gol, n-ai face, oare, o nedreptate? Negreşit! Dacă nu miluieşti, ci nedreptățeşti, când dai altuia tot ce ai luat de la altul, ce pedeapsă nu vei primi când nu dai nici cea mai mică parte din ce-ai jefuit şi când mai numeşti milostenie datul acesta? Dacă erau ținuți de răi oamenii care aduceau la jertfelnic animale betege, cum crezi că vei dobândi iertare făcând o faptă mai rea decât ei? Dacă un hoț, chiar dacă dădea înapoi

proprietarului ceea ce-i furase, făcea totuşi o nedreptate şi nedreptatea era atât de mare că păcatul nu i se ştergea decât dacă întorcea împătrit - şi asta în Vechiul Testament -, gândeşte-te acum cât jăratec nu adună pe capul lui nu cel ce fură, ci cel ce siluieşte şi nu dă înapoi celui jefuit, ci în locul aceluia îi dă altuia; şi nici nu dă împătrit, dar nici jumătate, şi face asta nu pe vremea Vechiului Testament, ci acum, pe vremea Noului Testament? Dacă unul ca acesta nu-i pedepsit aici pe pământ, plânge-l mai ales pentru aceasta, că-şi adună pe capul lui mai mare urgie, dacă nu se pocăieşte ". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 961-962)

„Dacă Cain, pentru că i-a oferit lui Dumnezeu cea mai mică parte şi cea mai rea din bunurile sale (Fac., 4), fără să-i facă rău la nimeni a fost pedepsit, nu vor primi o pedeapsă mai grozavă cei ce-i vor aduce daruri din răpirile lor şi din lăcomia lor? Dacă Dumnezeu n-a dat această poruncă, aceasta este pentru ca să facem milostenie aproapelui, şi nu pentru ca noi să-l asuprim. Cel ce răpeşte bunul altuia şi-l dă altuia, acela nu este milostiv, ci nedrept şi cu totul păcătos. Precum nu se scoate ulei dintr-o piatră, cruzimea nu produce omenia. Nu se poate numi milostenie ceea ce iese din acest izvor necurat." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XIII, 4, p. 65)

„*Credința şi mila şterg păcatele* (Ecl., 4, 33); eu zic milostenia care nu este făcută dintr-un bun rău câştigat, căci aceea nu este milostenie, ci o neomenie şi o cruzime. În sfârşit, ce se poate câştiga dezbrăcându-l pe unul şi îmbrăcându-l pe altul? (…) Chiar când vom da tot bunul altuia, nu vom câştiga nici un rod. Zaheu ne învață, el zice că îmblânzeşte mânia lui Dumnezeu restituindu-I împătrit tot bunul ce l-a luat (Lc., 19, 8). Dar noi comitem mii de răpiri şi credem că prin ceva milostenie potolim mânia lui Dumnezeu şi nu vedem că o pornim mai mult.

Spuneți-mi, vă rog, luând într-un car cu asin mort şi putrezit, voi l-ați duce la altar pentru a-l aduce jertfă, oare nu vă va ucide cu pietre lumea întreagă ca pe un necredincios şi pe un stricător de cele sfinte? Ei bine! Dacă eu dovedesc că o jertfă făcută dintr-un bun furat este mai netrebnică, ce iertare vom avea noi?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 3, pp. 376-377)

„Dar dacă cu aceleaşi mâini cu care-i despuiem pe unii, noi îi îmbrăcăm pe alții, chiar când pentru aceia ne vom folosi de bunurile pe care le-am jertfit nu vom evita pentru aceea chinurile." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 3, p. 377)

„Sigur este mai bine a nu face nici o operă de milostenie, decât s-o facem în acest fel. I-ar fi fost mai folositor lui Cain să nu jertfească nimic din tot. Ori, dacă, Cain, pentru că a oferit ceia ce avea de mai puțin preț, l-a jignit pe Dumnezeu, cel ce face milostenie dând bunul altuia, cum nu va porni el mânia Lui? Eu v-am oprit, zice Domnul, să răpiți bunul altuia, şi voi vreți să Mă cinstiți oferindu-Mi răpirile voastre? Ce sentiment aveți despre Mine? Credeți că asemenea jertfe Îmi sunt plăcute?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 3, pp. 377-378)

„Când cineva face milostenie din vreo obligație oarecare, sau din vreo nedreptate, sau din slavă deşartă, atunci este pierdută roadă acelei milostenii." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXX, p. 525)

„Trebuie să spunem că Dumnezeu nu este mulțumit cu milostenia noastră atunci când banii pe care îi dăm provin din furt, înşelăciune, cămătărie sau orice alt fel de mijloace murdare. Domnul primeşte numai ceea ce dăm din roadele muncii noastre cinstite. Orice altă jertfă este murdară dinaintea lui Dumnezeu. Pentru că nu poți răpi de la unul ca să dai celuilalt, nu poți unuia să-i faci rău ca altuia să-i faci bine. Milostenie înseamnă să facem bine, nu să-i distrugem pe semenii noştri. Cel care distruge un om ca să facă bine altui om nu face milostenie, ci săvârşeşte păcatul greu al nedreptățirii." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 290)

„*Faceți-vă,* spune Hristos, *prieteni din bogăția cea nedreaptă* (Luca 16, 9).

Vezi cât de mare e iubirea de oameni a Stăpânului, cât de mari sunt bunătatea şi bunăvoința Lui? N-a spus fără rost aceste cuvinte! Le-a spus pentru că mulți bogați adună bogăție din jaf şi lăcomie. *Rău faceți*, le spune Hristos, *nu trebuie să adunați aşa averea! Dar pentru că ați adunat-o, puneți capăt jafului şi lăcomiei! Folosiți-vă cum trebuie averea!* Nu spun cu asta să miluieşti jefuind, ci, după ce ai izgonit din tine lăcomia, să foloseşti averea miluind şi ajutând. De nu încetezi cu jaful, nici milostenie nu faci, chiar dacă s-ar părea că faci. De-ai arunca în mâinile săracilor bani cu nemiluita, dar dacă furi şi răpeşti mai departe averile altora, Dumnezeu te socoteşte la fel cu ucigaşii. De aceea, trebuie mai întâi să ne depărtăm de lăcomie, şi apoi să miluim pe cei din nevoi." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte*

cele bune ..., 10-11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 312-313)

MILOSTENIA (din veniturile adunate în mod nedrept)

,,… către cei ce cer camătă la bani eu nu fac nici o vorbă, şi nici către ostaşii care clatină pe alții şi se ocupă cu nenorociri străine, fiindcă Dumnezeu nu voieşte a primi nimic din asemenea bani – ci eu spun acestea numai către cei ce adună averile prin osteneli drepte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 466)

MILOSTENIA (săvârşită de dragul slavei deşarte – remedii)

„Da, ştiu, ai şi clipe când miluieşti pe săraci! Dar şi atunci cât prăpăd sufletesc! Miluieşti sau din mândrie sau din dorința slavei deşarte, ca să nu ai vreun folos sufletesc nici atunci când faci bine. Ce poate fi mai îngrozitor decât să fii în port şi să te îneci!

Ca să nu se întâmple asta când faci bine, nu căuta laudă de la nimeni, ca să-L ai pe Dumnezeu datornic. *Împrumutați* spune Domnul, *pe cei de la care nu mai nădăjduiți să luați înapoi* (Luca 6, 36).

Ai datornic pe Dumnezeu! Pentru ce-L laşi pe El şi ceri de la mine, un om sărac şi nenorocit? Datornicul acesta nu se supără de-I ceri înapoi împrumutul. Este, oare, sărac? Nu vrea să-ți întoarcă banii? Nu! Nu vezi oare, nespusele lui visterii? Nu vezi nepovestita lui dărnicie? Pe El apucă-L de haină! De la El cere! Se bucură mult când îi ceri!". (*Omilii la Matei,* omilia XV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 190)

„*Luați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor!* Că milostenia de care a vorbit mai înainte era milostenia lui Dumnezeu.

După ce a spus: *Să n-o faceți înaintea oamenilor,* a adăugat: *Spre a fi văzuți de ei.* S-ar părea că spune a doua oară ce spusese mai înainte. Dar dacă te uiți cu luare aminte, nu spune acelaşi lucru, ci altceva întâia oară, şi altceva a doua oară. Şi aceste cuvinte cuprind multă siguranță şi o nespusă purtare de grijă şi crutare. Că poți face milostenie şi înaintea oamenilor şi să n-o faci spre a fi văzut de ei; şi poți să n-o faci înaintea oamenilor şi totuşi s-o faci spre a fi văzut de ei. Pentru că nu-i pedepsită sau încununată simpla faptă, ci gândul e încununat. Dacă Hristos n-ar fi făcut această precizare, atunci mulți s-ar fi trândăvit de a mai face milostenie, pentru că negreşit nu-i cu putință ca, în orice împrejurare, milostenia să fie tăinuită. De aceea Domnul te dezleagă de această nevoie, nu în săvârşirea milosteniei, ci în

gândul cu care o faci; şi, după gând, hotărăşte paguba sau răsplata. Şi ca să nu spui: *Ce pot face, dacă mă vede altul?*, Domnul îți spune: *Nu cer asta, ci gândul tău şi felul în care faci milostenia!* Dumnezeu vrea să-ți formeze sufletul şi să te scape de boală". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 245)

„Dar e cea mai cumplită cruzime să cauți lauda, şi nu stingerea suferinței, când altul piere de foame! Deci, ceea ce ne cere Domnul nu este datul milosteniei, ci felul datului". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 245)

„- Şi cum trebuie făcută milostenia?

- *Să nu ştie stânga ta ce face dreapta ta* (Matei 6, 3).

Nici aici nu vorbeşte de mâna, ci a spus-o figurat. *Cât de dorit ar fi,* pare a spune Domnul*, de-ar fi cu putință ca tu însuți să nu ştii că faci milostenie; ca mâinile care slujesc milosteniei să rămână tăinuite!*

Aici nu e vorba, aşa cum interpretează unii, că trebuie să ascundem milostenia de oamenii răi. Nu! Domnul ne-a poruncit s-o ascundem de toți oamenii.

Gândeşte-te, apoi, cât de mare e răsplata". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 246)

„Vrei să vezi că milostenia făcută pentru slava deşartă nu face numai desfrânat pe un astfel de suflet, ci şi nebun? Uită-te cu luare aminte la el! Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceea ca milostenia să lase cerul şi să fugă după sclavi fugari, după stricători de case, să alerge pe străzi şi ulițe după oameni care o urăsc, după nişte oameni hidoşi şi urâți la chip, care nu vor nici s-o vadă, care o urăsc tocmai pentru că moare de dorul lor? Că pe nimeni nu urăsc oamenii atât de mult ca pe cei care au nevoie de slăvirea lor. Îi învinuiesc în fel şi fel de chipuri şi se petrece cu ei ce s-ar petrece cu o fiică de împărat, fecioară, pe care ai coborî-o de pe tronul ei împărătesc şi i-ai porunci să trăiască cu nişte gladiatori care şi-ar bate joc de ea. Că oamenii atunci mai mult îți întorc spatele cu cât umbli mai mult după ei. Dacă ceri însă de la Dumnezeu slavă, cu atât mai mult te atrage, te laudă şi-ți dă mare răsplată. De vrei să vezi şi în alt chip paguba ce-o ai când dai milostenie de dragul slavei deşarte, de ochii lumii şi spre fală, gândeşte-te la marea durere necontenita tristețe ce-ți va pătrunde în suflet când vor suna în urechile tale cuvintele lui Hristos, spunându-ți că ți-ai pierdut toată răsplata (Matei 6, 1-4)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 816-817)

„Spune-mi, cine este dascălul milosteniei? Negreşit Dumnezeu, Care ne-a învăţat milostenia, Care o cunoaşte mai bine decât toţi, Care miluieşte la nesfârşit. Te întreb acum! Dacă ai învăţa luptele atletice, la cine te-ai uita sau cui ai vrea să-i arăţi exerciţiile tale? Celui care vinde zarzavaturi, pescarului sau instructorului tău? Ceilalţi sunt mulţi, dar instructorul este unul. Ce-ţi pasă de râd alţii, dacă instructorul tău admiră? Nu râzi şi tu de ei împreună cu el? Sau ce? Dacă înveţi lupte atletice nu te uiţi, oare, la cel care ştie să te înveţe să lupţi? Dacă înveţi arta oratorică, nu-i aşa că doreşti laudele dascălului de retorică şi dispreţuieşti laudele celorlalţi? Nu-i, oare, o prostie ca în celelalte mese să te uiţi numai la dascăl, iar când e vorba de milostenie să faci cu totul dimpotrivă? Şi doar paguba nu-i aceeaşi. Acolo, dacă lupţi pentru părerea mulţimii şi nu pentru a dascălului, paguba priveşte numai lupta; aici însă paguba priveşte viaţa veşnică. Ai ajuns prin milostenie asemenea lui Dumnezeu? Fii asemenea Lui şi prin a nu-ţi arăta milostenia. Hristos spunea celor pe care-i vindeca să nu spună nimănui. Îmi spui că vrei fii numit de oameni milostiv? Pentru care câştig? Pentru nici unul, dar pentru nesfârşită pagubă. Aceia pe care-i chemi să fie martori milosteniei tale ajung tâlhari ai comorilor celor din ceruri. Dar, mai bine spus nu ei, ci noi înşine ne furăm comorile noastre şi împrăştiem cele depuse sus. Ce nenorocire nemaiîntâlnită! Ce patimă nemaiauzită! Când n-o roade molia, nici n-o sapă tâlharul, o împrăştie slava deşartă. Aceasta-i molia comorilor tale de sus; acesta-i tâlharul bogăţiilor tale din ceruri: Slava deşartă ne cară bogăţia cea nejefuită; ea pângăreşte şi strică totul. Diavolul a văzut că în ţinutul acela de sus nu pot pătrunde tâlharii, moliile, nici alte primejdii; de aceea diavolul a pus slava deşartă să ne care de acolo toată bogăţia.

Doreşti slavă? Nu îţi este de ajuns slava ce ţi-o dă cel ce a primit milostenia, adică slava pe care ţi-o dă Bunul Dumnezeu, ci doreşti şi slava de la oameni? Vezi să nu păţeşti cu totul dimpotrivă. Să fii osândit nu pentru că n-ai făcut milostenie, ci pentru că ţi-ai trâmbiţat milostenia, pentru că te-ai fălit cu ea, pentru că ai făcut pricină de laudă din nenorocirile altora”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 817-818)

„Să ştie că miluieşti numai cel pe care-l miluieşti; şi, dacă se poate, nici acesta. Dar dacă laşi uşile deschise, trâmbiţezi taina. Gândeşte-te că te osândeşte chiar acela căruia îi ceri să te slăvească; de îţi este prieten, te osândeşte în cugetul lui; de îţi este duşman, îşi bate joc de tine faţă de alţi oameni. Capeţi cu totul altceva de ce doreai. Doreşti să-ţi spună: *Ce milostiv e*!, dar el nu-ţi va spune asta, ci: *Cât de dragă îi este slava deşartă! Cum caută să placă oamenilor!* şi încă alte ocări cu mult mai grele ca acestea. Dar dacă ascunzi taina va spune despre tine cu totul alte cuvinte: *Cât de mult*

iubeşte pe oameni! Cât e de milostiv! Fii încredinţat că Dumnezeu nu lasă ca milostenia ta să rămână ascunsă; dacă tu o ascunzi, o face cunoscută Dumnezeu; atunci mai mare e minunea, mai mare e câştigul.

Milostenia deci făcută de ochii lumii nu ne aduce slavă. Cu cât ne sârguim şi ne silim să dobândim mai multă slavă, cu atât suntem mai lipsiţi de slavă. Nu numai că nu dobândim slavă de om milostiv, ci nume rău; şi pe lângă aceasta suferim şi mare pagubă.

Pentru toate aceste pricini, să nu umblăm după slava lumii; să dorim numai slava lui Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 818)

„Acolo vom vedea această înălţime a smereniei. Acolo vom vedea cum se smeresc, şi în ce priveşte îmbrăcămintea şi în ce priveşte locuinţa şi în ce priveşte slugile, oamenii care străluceau în lume prin slujbele lor înalte, oameni care sclipeau prin luxul şi bogăţia lor. Prin tot ce fac şi-i înconjoară scriu smerenia lor, ca şi cum ar scri-o cu literele. Şi cele ce hrănesc mândria: îmbrăcămintea frumoasă, locuinţele luxoase şi strălucitoare, mulţimea slugilor care de multe ori fac pe om de se mândreşte chiar fără voia lui, toate acelea sunt acolo stârpite. Ei singuri îşi aprind focul, ei îşi taie lemne, ei îşi fac de mâncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Acolo nu auzi om care să ocărască, nu vezi om ocărît, nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toţi sunt slugi şi fiecare spală picioarele străinilor; şi în asta se iau la întrecere unii cu alţii; şi fac asta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei, nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic.

- Dar atunci ce-i acolo? Amestec?

- Doamne fereşte! Ci cea mai bună rânduială. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită la asta, ci cel mare se socoteşte a fi mai mic decât cel mic şi prin aceasta ajunge mai mare. Toţi mănâncă aceeaşi mâncare: şi cei ce slujesc şi cei ce sunt slujiţi; toţi se îmbracă cu acelaşi fel de haină; toţi locuiesc în acelaşi fel de locuinţe, toţi duc aceeaşi viaţă. Acolo este mare acela care sare să facă cea mai de jos slujbă; nu se aud acolo cuvintele: *al meu* şi *al tău*; cuvintele acestea, pricină a nenumărate lupte, sunt izgonite dintre ei.

Pentru ce te minunezi că viaţa, masa şi îmbrăcămintea lor este una, când şi sufletul este unul în toţi, nu numai în ce priveşte fiinţa sufletului - că aceasta e una în toţi -, ci şi în ce priveşte dragostea? Cum ar fi, dar, cu putinţă ca sufletul să se mândrească faţă de el însuşi? Acolo nu-i nici sărăcie, nici bogăţie; nu-i nici slavă, nici necinste! Cum ar fi, dar, cu putinţă să se strecoare printre ei mândria şi îngâmfarea? Sunt şi mici şi mari în ce priveşte

virtutea. Dar, după cum am spus, nimeni nu se uită la asta. Cel mic nu suferă că are să fie dispreţuit, că nici nu este cine să-l dispreţuiască. Iar dacă-l dispreţuieşte cineva, apoi acela a învăţat acolo mai cu seamă să fie dispreţuit, să fie batjocorit, să fie socotit o nimica, şi prin cuvinte şi prin fapte. Monahii aceştia trăiesc numai printre săraci şi schilozi, iar mesele lor sunt pline cu astfel de oaspeţi. De aceea şi sunt vrednici de ceruri. Unul tămăduieşte rănile celor bolnavi, altul călăuzeşte pe cel orb, iar altul sprijină pe cel schilod. Acolo nu vezi droaia de linguşitori, nici de paraziţi; dar, mai bine spus, monahii aceştia nici nu ştiu ce-i linguşeala. Ce i-ar putea face, dar, să se mândrească? Toţi sunt egali; de aceea le e şi foarte uşor să alunge mândria din sufletul lor. Egalitatea aceasta dintre ei îi învaţă şi pe cei ce se duc la ei să fie smeriţi mai mult decât dacă i-ar sili cineva să se smerească. După cum cel lovit şi cel ce se lasă a fi lovit îl instruieşte pe cel rău şi obraznic care loveşte, tot aşa şi cel care nu umblă după slavă, ci o dispreţuieşte, îl instruieşte pe cel ambiţios. Iar aceasta o fac cu îndestulare monahii aceştia. Pe cât de mare e printre noi lupta după dobândirea locurilor din frunte, pe atât de mare e printre ei lupta de a nu le dobândi, de a fugi de ele; îşi dau multă silinţă să cinstească pe alţii cu prisosinţă, şi nu să fie cinstiţi de alţii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 825-826)

MILOSTENIA (săvârşirea ei din dragoste de semeni, necăutând slava lumească)

„Dacă suntem oameni cu judecată ar trebui să facem această faptă bună numai pentru ea însăşi şi pentru dragostea de cei de o fire cu noi, nu pentru răsplăţile făgăduite de Stăpânul. Dar pentru că nu ne putem urca cu mintea până la atâta înălţime, măcar pentru răsplata de la Dumnezeu să facem milostenie; să nu urmărim deloc slavă de la oameni, pentru ca nu cumva să facem şi cheltuieli şi să fim lipsiţi de răsplată". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

MILOSTENIA (săvârşirea milosteniei cu gândul nu la cheltuiala banilor, ci la răsplata lui Hristos)

„Când vrei să dai milostenie, nu te uita la cheltuiala banilor, ci la strângerea dreptăţii. *A împărţit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veacul veacului* (Ps., 111, 8). Nu te uita la bogăţia care se împuţinează, ci uită-te la comoara care creşte." (*Cuvânt de laudă la toţi Sfinţii din*

toată lumea care au suferit mucenicia, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 530)

MILOSTENIA (modul săvârşirii milosteniei)

„Vezi în piață un om aruncat jos şi sărac lipit pământului, dacă ți-i milă de el, dacă îndreptându-te la cer mulțumeşti Stăpânului şi pentru cele date ție şi pentru răbdarea săracului, vei primi răsplată desăvârşită, datorită gândurilor tale, chiar dacă n-ai putut să-i dai ceva şi să-i pui capăt foamei lui. De aceea şi spunea Stăpânul: *Cel care va da un pahar de apă rece în nume de ucenic, amin zic vouă, nu-şi va pierde plata sa* (Matei, 10, 42). Este, oare, ceva de mai puțin preț ca un pahar cu apă rece? Nu! Dar gândul cu care ai dat paharul, acela îți aduce răsplata!" (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 337)

„… să privim pe săraci ca nişte binefăcători, ca pe nişte oameni ce sunt pricină mântuirii noastre. Aşa să privim pe săraci! Să le dăm cu dărnicie şi cu fața veselă; să nu le refuzăm niciodată datul, ci să le vorbim cu multă blândețe şi să ne purtăm cu ei cu multă bunătate. *Pleacă săracului urechea ta şi cu blândețe răspunde-i lui cele de pace* (Înț.Sir., 18, 16), pentru ca şi înainte de a-i da ceva, cu blândețea cuvintelor tale, să-i ridici sufletul lui zdrobit de multa-i sărăcie. Că *mai bun este cuvântul decât datul* (Înț.Sir., 18, 16). Ştie şi cuvântul să întărească sufletul şi să dea mângâiere!

Când facem, deci, milostenie să nu ne uităm numai la săracul care primeşte milostenia noastră, ci să ne gândim şi la cine este Cel Ce primeşte darul pe care-l dăm noi săracului şi a făgăduit răsplată pentru ceea ce dăm". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9)

„Să nu ne necăjim când bat la uşa noastră călători, ci dacă putem să le uşurăm sărăcia, s-o facem cu drag de inimă şi cu multă bucurie, gândindu-ne că mai mult câştigăm, iar dacă nu putem, să nu ne purtăm fără inimă cu ei ci să-i mângâiem cu cuvântul şi să le răspundem cu blândețe." (*Omilii la Facere,* omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 90)

„Stăpânul nostru nu se uită la cât dai, ci la sufletul cu care dai, la bogăția lui; şi datorită sufletului, cele mici ajung mari, iar cele mari adeseori mici, când nu dai cu inima bună". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Pentru aceea şi văduva din Evanghelie a aruncat în cutia bisericii numai doi bănuţi, dar a întrecut pe mulţi care aruncaseră mult, nu pentru că a aruncat mai mult decât ceilalţi, ci pentru că a făcut asta din toată inima. *Ceilalţi, spune Hristos, au aruncat din prisosul lor; ea însă a aruncat tot ce avea. A aruncat tot ce-i trebuia ca să trăiască* (Luca, 21, 4).” (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Că şi plugarul când aruncă sămânţa în pământ n-o aruncă cu zgârcenie, ci cu bucurie şi cu faţa veselă, socotind că-şi vede lanurile pline. Aşa aruncă în pământ seminţele. Şi tu, dar, iubite, ne te uita numai la cel ce primeşte, nici la cheltuiala ce o faci, ci gândeşte-te că unul este cel pe care-l vezi, cel care primeşte darul tău, dar altul este cel căruia îi dai, şi nu-i un orişicare, ci Stăpânul universului, Domnul întregii lumi, Făcătorul cerului şi al pământului.” (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Mărimea milosteniei nu stă în mulţimea banilor, ci în slobozenia inimii celor ce fac milostenie. De aceea este primit cel ce dă un pahar de apă (Matei, 10, 42) de aceea a fost primită văduva care a aruncat în cutia bisericii doi bănuţi (Luca., 21, 2-4), ca să cunoaştem că totdeauna Stăpânul universului cere cu inimă largă. Adeseori poţi vedea oameni cu puţine averi făcând milostenii îmbelşugate, pentru că fac din toată inima milostenie; şi iarăşi dimpotrivă poţi vedea oameni cu multe averi care fac milostenii mai puţine decât cei cu mici averi, din pricina sufletului lor chiţibuşar” (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 218-219)

„*Tatăl tău, Care vede întru ascuns, îţi va răsplăti ţie la arătare* (Matei 6, 4).

Mare şi cinstit teatru îi oferă Domnul celui ce face milostenie într-ascuns! Şi ceea ce dorise - slava - i-o dă din belşug. *Ce vrei?* îi spune Hristos. *Nu-i aşa că vrei să ai spectatori ai milosteniei tale? Ei bine, iată îi ai, nu pe îngeri, nici pe arhangheli, ci chiar pe Dumnezeul tuturor!*

De doreşti să ai şi oameni ca spectatori, Domnul îţi împlineşte, la timpul cuvenit, şi această dorinţă. Dacă vrei să arăţi acum faptele tale de milostenie, apoi le poţi arăta numai la zece, douăzeci sau o sută de oameni; dar de te străduieşti să le ascunzi acum, atunci însuşi Dumnezeu va striga numele tău şi milosteniile tale în faţa întregii lumi. Deci dacă mai ales vrei ca oamenii să-ţi vadă milosteniile tale, ascunde-le acum, pentru ca atunci să le vadă toţi oamenii, pline de mai multă cinste; că atunci Dumnezeu le face cunoscute, El le strigă înaintea tuturor. Acum cei care te văd te vor şi osândi

ca lăudăros; dar atunci, când te vor vedea încununat, nu numai că nu te vor osândi, ci toți te vor admira. Când, deci, poți primi şi plată şi poți culege mai multă admirație, dacă aştepți puțină vreme, gândeşte-te ce prostie mare faci să pierzi şi una şi alta, când vrei să chemi câțiva oameni să le arăți milosteniile tale! Şi doar ai cerut plată de la Dumnezeu şi ştiai că Dumnezeu îți vede milosteniile! Dacă trebuie să arăți cuiva milosteniile tale, atunci arată-le Tatălui înainte de a le arăta tuturora; şi asta mai ales când Tatăl are puterea să te încununeze sau să te osândească. Dar chiar dacă n-ar fi vorba de osândă, n-ar trebui ca tu, care doreşti slava, să schimbi teatrul cel ceresc cu teatrul cel omenesc. Cine-i, oare, atât de ticălos încât atunci când împăratul se grăbeşte să vină să-i vadă faptele lui mari, el să-L lase pe împărat şi să se ducă să le arate săracilor şi cerşetorilor? Din pricina aceasta Hristos nu numai că ne porunceşte să nu ne arătăm milosteniile noastre, ci să ne dăm toate silințele să le ascundem. Că nu-i acelaşi lucru a nu te strădui să le arăți cu a te strădui să le ascunzi". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 246-247)

„Când dai de pomană, primeşti răsplată numai pentru pomana dată; dar când mai şi mergi, primeşti răsplată şi pentru oboseală. Pentru asta îl admirăm pe patriarhul Avraam, că, deşi avea 318 slugi (Fac., 14, 14), a alergat el singur la cireada de vaci şi a luat vițelul cel tânăr (Fac., 18, 7). (…)

- Îmi porunceşti, dar, să fac milostenie cu mâna mea? Dar nu las impresia că mă mândresc?

- Aşa, însă nu dai de pomană cu mâna ta pentru o altă pricină de mândrie! Ți-i ruşine să fii văzut stând de vorbă cu săracii! Dar să nu vorbim de asta! Dă numai de pomană, fie că vrei s-o faci cu mâna ta, fie cu mâna altuia! Numai nu-l mai ține pe sărac de rău, nu-l mai răni, nu-l mai ocări! Cel ce-ți cere are nevoie de leacuri, nu de răni; de milă, nu de sabie! Spune-mi, dacă cineva, lovit cu o piatră şi cu rană la cap, lăsând pe ceilalți ar alerga, mânjit tot de sânge, la picioarele tale, spune-mi, l-ai lovi, oare, cu o altă piatră şi i-ai mai face încă o rană? Nu cred; ci ai căuta să-i vindeci rana. Pentru ce, dar, cu săracii te porți altfel? Nu ştii cât poate face un cuvânt? Poate ridica un om şi-l poate doborî. Un înțelept spune: *Mai bun este cuvântul decât datul* (Înț. Sir., 18, 16). Nu te gândeşti că-ți înfigi sabia în inima ta şi-ți faci rană mai cumplită când săracul, care a bătut la uşa ta, pleacă ocărît, tăcut, suspinând şi cu obrajii plini de lacrimi? Dumnezeu 1-a trimis la tine. Gândeşte-te către cine se îndreaptă ocara când tu îl ocărăşti pe sărac! Dumnezeu îl trimite la tine şi-ți porunceşte să-i dai, dar tu nu numai că nu-i dai, ba îl mai şi ocărăşti! Dacă nu-ți dai seama de grozăvia nebuniei tale, închipuieşte-ți aceeaşi situație între oameni şi atunci vei cunoaşte bine

cât de mare e păcatul tău. Dacă ai porunci slugii tale să se ducă la o altă slugă de-a ta ca să ia de la acela banii tăi şi sluga trimisă s-ar întoarce nu numai cu mâinile goale, ci şi insultată, spune-mi, ce n-ai face insultătorului? Ce pedeapsă nu i-ai da pentru că tu eşti cel insultat. Acelaşi lucru gândeşte-l şi despre Dumnezeu. Dumnezeu îi trimite pe săraci la noi; şi dacă le dăm, le dăm cele ce sunt ale lui Dumnezeu; iar dacă pe lângă faptul că nu le dăm, îi mai şi alungăm de la uşa noastră cu ocări, gândeşte-te de câte fulgere şi de câte trăsnete nu este vrednică fapta noastră!

Gândindu-ne la toate acestea, să ne înfrânăm limba, să scoatem din sufletul nostru neomenia, să întindem mâna noastră spre milostenie, să mângâiem pe cei săraci nu numai cu bani, ci şi cu cuvântul, ca să scăpăm şi de pedeapsa cuvenită ocărilor şi să moştenim şi împărăția cerurilor pentru cuvintele noastre bune şi milosteniile noastre”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 440-441)

„Dacă dai de mâncare unui sărac ca să-l insulți, apoi fapta ta e mai cumplită decât dacă l-ai omorî; dar dacă-i dai de mâncare ca să-i vii în ajutor şi să-i fii de folos, atunci fapta ta este mai bună decât dacă ai scăpa de la moarte un osândit. Făcând altfel însă îl înjoseşti mai mult decât pe slugile tale; că slugile tale au mai mult curaj şi mai multă libertate decât el în gând şi mişcări. Dacă te vei purta aşa îl vei face egal cu îngerii. Liberează-te, dar, şi pe tine şi pe el! Nu-mi mai spune de săracul care-ți cere de mâncare, că trăieşte pe spinarea ta, nu-l mai numi parazit! Numeşte-l oaspetele tău! Nu-i mai spune linguşitor, numeşte-l prieten! Pentru aceasta a lăsat Dumnezeu prietenia, nu spre răul celor iubiți şi al celor ce iubesc, ci spre binele şi folosul lor”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 564-565)

„… aflăm de filozofia ucenicilor față de cele de neapărată trebuință vieții; ne face să cunoaştem cât de puțin țineau ei la hrană. Erau doisprezece oameni şi aveau pentru hrana lor numai cinci pâini şi doi peşti (Matei 14). Atât de puțin preț puneau ei pe cele trupeşti! Erau lipiți numai de cele duhovniceşti! Şi nici pe acestea puține nu le-au oprit pentru ei, ci le-au dat când li s-au cerut. De aici trebuie să învățăm că chiar dacă avem puțin, şi acest puțin al nostru să-l dăm celor săraci. Când li s-a poruncit să aducă cele cinci pâini, ucenicii n-au spus: *De unde vom mai avea hrană? Cu ce ne vom potoli foamea noastră*?, ci au ascultat îndată”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 569)

„Să nu-mi spui că bogații au făcut milostenie! Nu vor scăpa de pedeapsă dacă nu vor face milostenie pe măsura avuției lor. Milostenia nu trebuie judecată cu măsura datului, ci cu slobozenia inimii. Dacă sunt pedepsiți chiar cei care n-au făcut milostenie pe măsura avuției lor, apoi cu mult mai mult vor fi pedepsiți cei care se dau în vânt după cele de prisos, cei care-şi clădesc case cu trei şi patru etaje dar disprețuiesc pe cei flămânzi, cei care se îngrijesc de adunatul banilor, dar nu se îngrijesc deloc de milostenie". (*Omilii la Matei,* omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 604-605)

„Milostenia însă n-are nevoie de nimic, ci numai de voință. Dacă-mi spui că are nevoie de bani, de case, de haine, de încălțăminte, îți spun şi eu: citeşte cuvintele lui Hristos pe care le-a spus despre văduvă (Luca 21, 2-4) şi pune capăt neliniştii tale! Eşti foarte sărac? Dacă arunci doi bani ca şi văduva aceea, ai săvârşit totul! Dacă dai celui flămând o bucată de pâine neagră, singura pe care o ai, ai - împlinit scopul acestei meserii". (*Omilii la Matei,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 606)

„*Dacă nu va prisosi dreptatea voastră,* spune Hristos, *mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veți intra în împărăția cerurilor* (Matei 5, 20). Deci chiar dacă faci milostenie, dar dacă nu faci mai multă decât cărturarii şi fariseii, nu vei intra în împărăția cerurilor.

- Câtă milostenie dădeau ei? m-ar întreba cineva.

- Tocmai aceasta vreau s-o spun acum, pentru ca cei ce nu dau milostenie să dea, iar cei ce dau să nu se mândrească, ci să dea mai mult. Câtă milostenie dădeau ei, dar? Dădeau zece la sută din tot ce aveau; iarăşi încă o dată zece la sută şi după asta încă o dată, a treia oară. Dădeau milostenie cam a treia parte din averea lor. Căci cele de trei ori câte zece la sută, atâta fac. În afară de asta mai dădeau şi pârgă de fructe, primii născuți şi altele mai multe, de pildă: pentru păcate, pentru curățire, în sărbători, la anul jubiliar, la stingerea datoriilor, la liberarea robilor, la împrumuturile fără dobânzi. Deci dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie a treia parte din averea sa, dar, mai bine spus, jumătate - că adunate toate acestea cu celelalte fac jumătate -, deci dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie jumătate din averile sale, de ce nu va fi vrednic cel care nu dă nici a zecea parte? Pe bună dreptate, dar, a spus: *Puținì sunt cei ce se mântuie* (Luca 13, 23)". (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 743-744)

„Să facem şi noi ce au făcut mulțimile când a intrat Iisus în Ierusalim; să-L lăudăm, să dăm hainele noastre celor care îl poartă pe Hristos, săracilor

adică! Ce merităm noi, oare, când unii şi-au pus hainele pe asina pe care şedea Hristos, alții au aşternut hainele la picioarele Lui, iar noi nu suntem nici atât de darnici când îl vedem gol! Şi doar nu ni s-a poruncit să ne lăsăm dezbrăcați, ci să dăm din banii ce-i avem puşi deoparte. Aceia îl însoțeau, mergând înaintea şi în urma Lui, iar noi, când Se apropie de noi nu-L primim, îl alungăm şi-L ocărâm! Câtă osândă nu merită o astfel de faptă! Câtă pedeapsă! Vine la tine Stăpânul şi te roagă, dar tu nici nu vrei să-I asculți rugămintea, ci îl ții de rău, îl cerți, cu toate că ai auzit cuvintele Lui. Dacă eşti atât de supărăcios, atât de zgârcit şi atât de târzielnic atunci când dai o bucățică de pâine şi câțiva bănuți, ce ai face dacă ar trebui să dai toată avuția ta? Nu vezi cât de darnici sunt cei ce întrețin teatrele, câți bani cheltuiesc cu curtezanele? Tu nu dai lui Hristos nici jumătate din ce dau aceia, ba adeseori nici cea mai mică parte. Diavolul îți porunceşte să dai oamenilor care nu merită; şi dând, aduci peste tine iadul; Hristos îți porunceşte să dai celor săraci şi-ți făgăduieşte împărăția cerurilor şi nu numai că nu dai, dar mai şi ocărăşti. Vrei mai degrabă să asculți de diavol, ca să fii pedepsit, decât să asculți de Hristos şi să te mântui. Poate fi, oare, o nebunie mai mare ca aceasta?". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 765)

„Ca să vă convingeți că semănăm cu zgârcenie, să cercetăm, dacă vreți, care sunt mai mulți în oraş: săracii, sau bogații, şi care nu sunt nici săraci, nici bogați, ci ocupă locul din mijloc. Zece la sută din populația oraşului e formată din bogați, iar zece la sută din săraci, care n-au nici un fel de avere; restul populației e formată din oameni de mijloc. Să împărțim acum numărul locuitorilor oraşului la numărul săracilor şi veți vedea ce ruşine este pentru oraşul nostru. Cei foarte bogați sunt puțini, cei cu averi mijlocii sunt mulți; săracii sunt cu mult mai puțini decât aceştia. Cu toate acestea, deşi sunt atât de mulți oameni în oraş care pot să hrănească pe cei flămânzi, totuşi mulți se culcă fără să fi mâncat ceva. Şi se culcă flămânzi, nu pentru că cei care au nu pot să-i îndestuleze cu uşurință, ci pentru că mare e cruzimea şi neomenia lor. Dacă cei bogați şi cei cu averi mijlocii ar împărți între ei pe cei ce au nevoie de pâine şi îmbrăcăminte, abia dacă ar reveni un sărac la cincizeci sau la o sută de locuitori. Cu toate acestea, deşi sunt atât de mulți cei care pot hrăni pe cei nevoiaşi, totuşi săracii îşi plâng în fiecare zi sărăcia lor. Şi ca să cunoşti neomenia lor, gândeşte-te câte văduve şi câte fecioare ajută în fiecare zi Biserica! Şi Biserica are numai venitul unuia dintre cei mai mari bogătaşi din oraşul nostru. Iar numărul celor ajutați de Biserică se urcă la trei mii. În afară de aceste trei mii de suflete, Biserica mai ajută zilnic pe cei din închisori, pe bolnavii din spitale, pe sănătoşi, pe

străini, pe schilozi, pe cei care stau la uşa bisericii pentru hrană şi îmbrăcăminte, pe scurt pe toți care cer ajutor în fiecare zi. Cu toate acestea averea Bisericii nu se împuținează. Deci dacă numai zece bogați ar vrea să ajute pe săraci, aşa cum ajută Biserica, n-ar mai fi nici un sărac în oraşul nostru.

Mi s-ar putea obiecta:

- Dar atunci ce moştenire mai las copiilor mei?

- Le rămâne capitalul; iar venitul averilor tale, depus pentru ei în ceruri, va fi şi mai mare. Nu vreți să dați săracilor tot venitul averilor voastre? Atunci ajutați-i cu jumătate din venit, cu o treime, cu o pătrime, cu o zecime! Cu harul lui Dumnezeu, oraşul nostru ar putea hrăni săracii din zece oraşe". (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 765-766)

„Ce iertare mai putem avea, ce umbră de răspuns mai putem da lui Dumnezeu, când din averile pe care avem să le părăsim negreşit când vom fi duşi de pe lumea aceasta, nu dăm săracilor cu atâta dărnicie cu câtă dărnicie dau alții celor ce joacă pe scenă, mai cu seamă că avem să câştigăm atâta de pe urma acestei dărnicii? Chiar dacă am trăi veşnic pe pământ n-ar trebui să ne zgârcim când e vorba de această frumoasă cheltuială. Dar când ştim că după puțină vreme vom fi duşi de pe lumea aceasta, când ştim că avem să fim scoşi goi din lumea aceasta, fără să luăm ceva cu noi, ce apărare mai putem avea, când n-am dat celor flămânzi şi celor sugrumați de sărăcie nimic din veniturile noastre ?" (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 766)

„Amândouă acestea – îmbelşugarea şi mulțumirea în milostenie – trebuie a întovărăşi pe cel milostiv. De ce tu plângi, sau te scârbeşti dând milostenie? De ce te întristezi miluind pe cel sărac, şi astfel trădezi fructul succesului unei asemenea fapte bune? Dacă te scârbeşti apoi nu miluieşti, ci şi cu această ocazie te arăți crud şi neomenos. Dacă tu te scârbeşti atunci, cum vei putea ridica pe acela ce se găseşte în scârbă din cauza sărăciei lui? Când dai milostenie cu bucurie, acela nu vede nimic rău, şi nici nu bănuieşte măcar aşa ceva ci totul vede în bine. Fiindcă nimic nu se pare oamenilor mai urâcios ca a primi ceva de la alții, de aceea dacă nu vei nimici această bănuială cu cea mai mare veselie atunci când faci milostenie, arătând prin aceasta că tu eşti cel ce ai luat mai mult decât ai dat, apoi mai mult ai umilit pe cel ce a primit milostenia ta, decât l-ai ridicat. De aceea zice: *Cel ce miluieşte, să miluiască cu voie bună*, adică cu mulțumire sufletească să facă aceasta. Căci cine primind împărăția este posomorât? Cine luând iertarea

păcatelor, rămâne întristat? Deci nu te uita la cheltuiala banilor, ci la folosul ce-l ai prin acea cheltuială. Căci dacă cel ce seamănă pământul se bucură, deşi seamănă pentru nişte foloase nesigure şi trecătoare, apoi cu atât mai mult trebuie a se bucura cel ce cultivă cerul.

Astfel făcând milostenia, chiar de a-i da puţin, tu ai dat mult, după cum şi cel ce dă mult cu supărare şi fiind posomorât, a transformat cele multe în puţine.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, pp. 409-410)

,,Acum pentru vizitii buni voi aţi da până şi pe copiii voştri, iar pentru nişte dănţuitori sau dascăli de danţ, fireşte că v-aţi da sufletele voastre, pe când pentru Hristos care este flămând nu daţi nici cea mai mică parte din averea voastră, şi de cumva daţi ceva argint, apoi vă credeţi că aţi făcut totul, neştiind, se vede, că nu a da cum s-ar întâmpla, ci a da din belşug, aceasta va să zică milostenie. Pentru aceea şi Prorocul nu fericeşte şi nu laudă pe cei ce dau cum s-ar întâmpla, ci pe cei ce-şi varsă pungile cu îmbelşugare, fiindcă nu zice simplu *Dat-a*, ci *Împărţit-a, dat-a săracilor* (Ps. 111, 9). Ce folos îţi este când tu, fiind bogat, dai atât de puţin, ca şi cum ar da cineva bunăoară cineva o scoică din mare, şi nu râvneşti nici măcar măreţia sufletului acelei femei văduve din Evanghelie? Dar atunci cum vei îndrăzni a zice: *Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila ta, şi după mulţimea îndurărilor tale şterge fărădelegea mea* (Ps. 50, 1)? Oare nu ne miluieşte el după mila lui cea mare, sau că poate nici după cea mică?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, p. 222)

,,… cei ce împart averile săracilor nu doar să le împartă oricum s-ar întâmpla, ci încă să se alipească de cei ce le-au primit, să fie cu milă şi cu îndurare către dânşii, să simtă durerile lor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 339)

,,Acestea le zic nu legiuind, şi nici împiedicând a da şi mai mult, ci cerând ca în cutia de mile să nu puneţi mai puţin de a zecea parte, şi nu numai vânzând, ci şi cumpărând. Această rânduială s-o păzească şi cei ce au ţarini, în ceea ce priveşte veniturile ce le trag de acolo, şi în sfârşit toţi cei ce adună venituri drepte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, pp. 465-466)

„Când tu dai milostenie nu pentru a milui, ci spre a trâmbița facerea de bine, atunci nu numai că aceasta nu este milostenie, ci este încă chiar ocară, căci ai dat o pildă rea fratelui tău. Aşadar, milostenie nu va să zică a da bani, ci fiind milostiv, a da celui sărac. Fiindcă şi cei din teatru dau copiilor celor stricați, cum şi altora de pe scenă, însă aceasta nu este milostenie. Încă şi cei ce-şi bat joc de trupurile femeilor curve dau, însă aceasta nu este iubire de oameni, ci obrăznicie. Cu aceştia seamănă şi iubitorul de slavă deşartă. Că după cum acela, bătându-şi joc de trupul curvei, la urmă îi dă plata bătăii de joc, tot aşa şi tu ceri plata de la cel ce a luat bătaia de joc de la tine, îmbrăcându-te astfel cu slavă deşartă şi pe tine şi pe acela.

Dar împreună cu acestea şi paguba este negrăită, şi întocmai ca o fiară sălbatică sau ca un câine turbat ce se repede, tot aşa şi boala aceasta răpeşte de la noi bunătățile câştigate. Aceasta este neomenie şi cruzime, ba chiar şi mai grozavă decât acestea. Căci cel neomenos şi crud nu ar da celui ce are trebuință; tu însă faci şi mai mult decât acela, fiindcă împiedici pe cei ce vor a da. Căci când tu trâmbițezi ceea ce dai, pe de-o parte ai doborât credința celui ce a primit de la tine, iar pe de alta ai împiedicat şi pe cel ce ar fi voit să dea, dacă mai ales ar fi leneş şi trândav unul ca acela. Ce fel de milostenie este aceea când şi pe tine te necinsteşti, şi pe cel ce a luat de la tine, şi pe cel ce ți-a poruncit încă îl necinsteşti îndoit, pe de-o parte că, avându-l pe dânsul de privitor al milosteniei, tu nu eşti mulțumit cu atâta, ci mai cauți pe lângă dânsul şi privirile celor deopotrivă cu tine, iar pe de alta că încalci şi legea care a oprit o astfel de milostenie!" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, pp. 133-134)

„Iar milostenie se cheamă aceea ce se face cu bunăvoire, când se face cu mâna largă, când nu-ți închipui că dai, ci că iei, că primeşti, când te crezi tu cel ce ai primit binefacerea, când socoteşti ca un câştig, iar nu ca pagubă - fiindcă dacă nu este aşa, apoi nici har nu este.

Cel ce face milostenii trebuie a se bucura, iar nu a se nemulțumi. Căci cum să nu fie necuviincios ca dezlegând întristarea altuia, tu singur să te faci trist? În asemenea caz nici nu mai este aceasta milostenie. Că dacă tu te scârbeşti şi te întristezi, în vreme ce pe altul l-ai scăpat de scârbă şi întristare, dai dovadă de cea mai mare cruzime şi neomenie. Mai bine este atunci a nu-l scăpa pe acela de scârbă, decât a-l scăpa scârbindu-te tu.

Dar pentru ce te scârbeşti, omule? Nu cumva poate că prin facerea milosteniei ți se împuținează aurul? Apoi atunci dacă ai astfel de gând, nici să dai. Dacă tu nu ai încredere că acel aur ți se va înmulți în ceruri, să nu dai." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 158)

„Dacă voieşti, zice, a lua din prisosinţă, din prisosinţă dă; iar de voieşti a lua întreaga răsplată, atunci dă din lipsă şi peste putere.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 162)

„Dacă a da de voie este fapt al virtuţii, apoi tot ce vine din silă pierde toată răsplata.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 177)

„Dacă cineva nu este încredinţat de aceasta - că va lua mai mult decât a dat, că va câştiga mai mult, că va fi răsplătit mai mult decât a dat - să nu mai dea! Sau poate crede că va face plăcere celui care primeşte. Ei, bine, în acest caz, mai bine este să nu mai dea.

Nu acest lucru este important pentru mine, de a-i hrăni pe sfinţi, fiindcă chiar de nu vei da tu se va găsi un altul. Ceea ce eu voiesc este că prin milostenie voi înşivă să aveţi mângâiere pentru iertarea păcatelor, iar ce nu dai cu acest gând, nu va avea mângâiere. A face milostenie nu înseamnă a da pur şi simplu, ci a da cu bunăvoinţă, cu bucurie, *nu cu părere de rău, sau de silă, căci Dumnezeu iubeşte pe cel care dă cu voie bună* (2 Cor., 9, 7). Dacă cineva nu dă aşa, să nu mai dea deloc, fiindcă aceasta nu mai însemnă milostenie, ci pagubă! Aşadar, dacă ştiţi că voi sunteţi cei care veţi câştiga şi nu aceia, ei bine, aflaţi că mult mai mare va fi câştigul vostru, decât ceea ce aţi dat. Acelora prin milostenie li se asigură hrana trupului, iar voi câştigaţi liniştea sufletească. Acelora nu li se iartă nici unul din păcatele pe care le au, pe când vouă vi se înlătură şi sunteţi feriţi de mai multe ispite. (...) Cel ce îl înfiază pe rege, bunăoară, nu se gândeşte atât la cât are de dat, cât la ce are de primit. Înfiază-L deci şi tu pe Hristos şi vei avea mult folos. “ (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, pp. 35-36)

„Dumnezeu nu ar fi putut să facă în aşa fel încât să dăm chiar fără voia noastră? Ar fi putut, dar n-a vrut, căci El mai mult vă poartă vouă de grijă, decât celor ajutoraţi şi hrăniţi de voi. De aceea nu vrea să daţi în silă fiindcă pentru aceasta n-aţi primi nici o răsplată.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 177)

„Şi fiindcă faptul de a cere milostenie este de aşa natură, încât cel ce are nevoie de ajutorul altora se poate ruşina, apoi tu prin marea îngrijire şi mângâiere ce-i vei da trebuie a-i alunga ruşinea, şi a-i arăta cu cuvântul şi cu fapta, că cel ce face bine nu eşti tu, ci că tu însuţi eşti cel care suferă, şi în cazul de faţă mai mult ţie ţi se face bine, decât aceluia. Astfel că, prin buna

intenție ce o ai către el, îi covârşeşti ruşinea ce o avea mai înainte.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, pp. 151-152)

,,Dacă ar putea omul să scape şi de acest păcat, să nu umble adică după laudele lumii când face milostenie!; dar, fiind stăpânit de mândrie, cade iarăşi în acelaşi păcat, mai bine spus, în unul şi mai grozav: nu pierde numai bunurile date ca milostenie, ci pleacă pe lumea cealaltă încărcat şi cu alt păcat, păcatul mândriei.” (*Despre căință (I),* 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 68)

,,Cel care face bine nu trebuie să cerceteze viața celui căruia îi face bine, ci să-i uşureze sărăcia şi să-i împlinească nevoia. O singură apărare are săracul: lipsa şi nevoia. Nu-l întreba de nimic altceva; de-ar fi cel mai ticălos dintre oameni, dar dacă-i lipseşte hrana cea de toate zilele, să-i potolim foamea! Aşa ne-a poruncit şi Hristos să facem, zicând: *Fiți fii Tatălui vostru Celui din ceruri, că răsare soarele Lui peste cei răi şi peste cei buni, şi plouă peste cei drepți şi peste cei nedrepți* (Matei 5, 45). Cel ce miluieşte este un port pentru cei în nevoi; iar portul primeşte pe toți cei naufragiați şi-i scapă de primejdii; răi sau buni, oricum ar fi cei ce sunt în primejdie, pe toți îi adăposteşte în sânurile sale. Şi tu, dar, când vezi aici, pe pământ, un om naufragiat de foame, nu-l judeca, nu-l întreba de ce a ajuns aşa, ci scapă-l de necaz. Pentru ce-ți îngreuiezi viața? Dumnezeu te-a slobozit de această iscodire şi cercetare. Câte n-ar fi spus oamenii, câtă supărare n-ar fi fost dacă Dumnezeu ar fi poruncit să miluim după ce am cercetat îndeaproape viața şi purtările celui ce ne cere ajutor, după ce am iscodi faptele fiecăruia! Dar aşa, ne-a eliberat de această greutate. Pentru ce să ne facem griji de prisos? Altul este judecătorul, şi altul miluitorul! De aceea se numeşte milostenie, pentru că dăm şi celor care nu sunt vrednici. Aşa ne îndeamnă şi Pavel să facem, zicând: *Iar făcând binele, să nu slăbim să facem bine către toți, dar mai cu seamă către cei de o credință cu noi* (Galateni 6, 9-10). Dacă iscodim şi cercetăm pe cei ce nu sunt vrednici să fie miluiți, atunci nu vor veni uşor nici cei ce au această vrednicie, dar dacă miluim şi pe cei ce nu sunt vrednici, atunci negreşit vor veni spre noi şi cei ce sunt vrednici, care prețuiesc cât toți ceilalți.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 64-65)

,,Tot aşa, rogu-vă, să facem şi noi; să nu iscodim mai mult decât trebuie. Atâta numai trebuie să ştim despre un sărac: că are nevoie. De vine cineva la noi cu astfel de nevoie, să nu-l întrebăm mai mult, că nu facem milostenie felului de viață, ci omului, nici nu-l miluim pentru virtutea lui, ci

pentru nevoia lui, ca să atragem şi noi asupra noastră de la Stăpân mila cea multă, ca şi noi, deşi suntem nevrednici, să dobândim iubirea Sa de oameni. Că dacă vom cerceta, vom iscodi pe cei împreună robi cu noi, ca să vedem de sunt vrednici de milostenia noastră, atunci şi Dumnezeu va face la fel cu noi; şi dacă vom căuta să cerem socoteală celor împreună robi cu noi, atunci am pierdut mila cea de sus. *Căci cu ce judecată veți judeca, veți fi judecați* (Matei 7, 2), spune Hristos." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 65)

„Ştii când milostenia este adevărată şi plăcută lui Dumnezeu? Când o faci cu blândețe, nu cu asprime; când o faci cu inimă deschisă, nu bombănind în sinea ta; când nu îți pare rău că dai, ci te bucuri, căci Dumnezeu iubeşte pe cel care dă cu voie bună (2 Cor., 9, 7)." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 288)

„Adevărat mare om şi cinstit este milostivul când face milostenie cu toată inima şi fără de voie rea, precum zice Apostolul, că pe dătătorul de bunăvoie îl miluieşte Dumnezeu, căci când face milostenie şi socoteşte că nu dă ci ia, atunci este multă bogăție şi fără de răpire, de vreme ce socoteşte acea milostenie ca o dobândă şi ca o facere de bine, ca şi când n-ar păgubi nimica, că cel ce socoteşte milostenia pagubă nu are nici un dar." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 75)

„Să dai fără mândrie, fără fală! Să dai ca şi cum ți-ai face bine mai mult ție decât celui căruia i-ai dat. Dacă nu eşti însuflețit de astfel de gânduri, nici să nu dai! Dacă nu socoți că iei mai mult decât dai, nu da! Asta o mărturiseşte şi Pavel, folosind alte cuvinte şi grăind aşa: *Vă fac cunoscut fraților, harul lui Dumnezeu cel dat în Bisericile Macedoniei; că sărăcia lor cea mare a dat naştere cu prisosință unei bogății curate. Pentru că, mărturisesc eu însumi, au dat de bună voie, după puterea lor şi peste puterea lor, cu multă rugăminte cerând harul de a lua şi ei parte la ajutorarea sfinților* (II Cor., 8, l-4). Vezi că Pavel îi admiră pe macedoneni mai ales pentru aceasta, că ei, dându-şi seama de harul ce-l primesc, l-au rugat pe Pavel şi i-au cerut să le îngăduie să dea ajutoare de bani atât de mari?

De aceea îl admirăm şi pe Avraam, nu numai pentru că a junghiat vițelul, că a frământat făina, ci şi pentru că i-a primit pe străini cu multă bucurie şi respect! A stat lângă ei, le-a slujit, i-a numit *Domni* (Fac., 18, 1-8)! Când vedea că se apropie un străin de casa lui, socotea că a găsit o comoară cu mii şi mii de bunătăți. Aşa că milostenia este îndoită dacă dăm

cu dragă inimă atunci când dăm. Căci *pe cel ce dă cu voie bună îl iubeşte Dumnezeu* (II Cor., 9, 7). De-ai da milostenie mii şi mii de talanți, îi pierzi pe toți dacă îi dai din mândrie, cu fală şi de dragul slavei deşarte! Ca fariseul acela care dădea zeciuială din tot ce avea! Pentru că se mândrea şi se fălea, a pierdut tot; şi aşa s-a pogorât de la templu (Luca 18, 10-14)!" (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercați>>,* 3-4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 240)

„Pavel însă nu urmăreşte numai să fie strânşi bani pentru săraci, ci şi să se strângă cu multă tragere de inimă. Că Dumnezeu n-a rânduit milostenia numai pentru a fi hrăniți cei lipsiți; ci ca să li se facă bine şi celor ce dau milostenie; şi mai mult pentru aceştia, decât pentru aceia, a fost rânduită milostenia. Dacă Dumnezeu ar fi urmărit numai binele săracilor, ar fi poruncit doar să li se dea bani, şi n-ar fi cerut şi bunăvoință din partea celor ce dau. Dar aşa, vezi că mereu şi mereu mai cu seamă de asta se îngrijeşte Pavel, ca cei care dau milostenie să o dea cu bucurie, cu dragă inimă. Uneori spune: *Nu cu părere de rău sau de silă* (II Cor., 9, 7), că Dumnezeu iubeşte pe cel care dă de bunăvoie; nu numai să dea, ci să dea de bucurie. Şi iarăşi, în altă parte: *Cel care împarte, să împartă cu mărinimie; cel ce stă în frunte, să stea cu râvnă; cel ce miluieşte, să miluiască cu voie bună* (Rom., 12, 8). Pentru că atunci faci milostenie, când o faci cu bucurie! Şi aşa să dai milostenie, socotind că iei mai mult decât dai. De aceea, Pavel caută în tot chipul să facă uşoară porunca, pentru ca strângerea de ajutoare pentru săraci să fie făcută cu tragere de inimă." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsați în părăsire şi aruncați în piață,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 256-257)

MILOSTENIA (nu se împuținează, ci se înmulțeşte avuția noastră când dăm milostenie)

„Să nu ni se pară nouă că ni se împuținează avuția noastră când dăm milostenie, că nu se păzită se află. Că acela ce umblă cu corabia multă nevoie rabdă. La fel şi plugarul la semănătura lui, multă primejdie are, sau de secetă sau de vremi grele şi de ploi prea multe. Iar avuția ceea ce se pune în mâna lui Iisus Hristos stă neclintită de toate vicleşugurile, că nimeni nu poate să o răpească din mâinile lui Hristos, ci stă în vecii vecilor şi ne face nouă multă roadă, că văzând Dumnezeu că aici nu rodeşte, o ține şi o păzeşte ca după moartea noastră să o luăm cu mai multă dobândă. Şi de vreme ce, când un om ia de la

altul ceva, nu se arată nemulțumitor, ci răsplăteşte celui ce i-a dat cu dar, cu mult mai mult va da Hristos celui ce i-a dat Lui, că de vreme ce Hristos şi neluând nimic tot dă, dar cum să ia şi să nu dea? Ascultă ce zice Solomon: *Cel ce miluieşte sărac, împrumută pe Dumnezeu*. Ai văzut împrumut minunat şi slăvit? Altul este cel ce împrumută şi altul se face datornic şi plăteşte datoria." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 65-66)

„Unde este dar binele şi milostenia, acolo este şi darul lui Dumnezeu şi niciodată nu se împuținează şi nici nu scade." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 68)

MILOSTENIA (nevoințele noastre sunt primite doar când sunt însoțite de milostenie)

„Iar una din cele mai importante fapte bune este milostenia, care ajută, întăreşte şi dă viață rugăciunii, postului şi oricărei altei virtuți. La ce îți foloseşte postul dacă eşti un om fără milă? La ce-ți foloseşte rugăciunea, dacă nu iubeşti? La ce îți foloseşte să ai trupul curat, dacă inima ta este de piatră? De aceea, nevoințele noastre sunt primite de Dumnezeu atunci când sunt însoțite de milostenie." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 287)

MILOSTENIA (săracii miluiți ne dau îndrăzneală înaintea Judecății lui Dumnezeu)

„Cei hrăniți de tine, aici pe pământ, îți vor deschide uşile îndrăznirii în ziua cea înfricoşătoare şi te vor primi în veşnicele lor corturi." (*Omilii la Facere,* omilia XXXV, VIII, în col. PSB, vol. 22, p. 28)

„Dacă ai îndepărtat pe săraci, ai îndepărtat marea nădejde a mântuirii noastre". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 888)

„Căci trupurile săracilor descompunându-se, vor învia negreşit, şi atunci adunându-i la Sine Dumnezeu, Cel ce a poruncit acestea, îi va lăuda pe cei ce au îngrijit de săraci, şi-i va răsplăti cu dragostea Lui, căci urmând a cădea acei necăjiți, fie din pricina foamei, fie din pricina goliciunii, fie din pricina altor felurite lipsuri, cei bogați nu i-au gonit, nici nu i-au ocolit, ci i-au ajutorat în fel şi chip. Din păcate, deşi ne stau la îndemână astfel de laude,

noi totuşi zăbovim în nepăsare şi în nedărnicie, şi ne lepădăm de o asemenea frumoasă îngrijire a celor năpăstuiţi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 286)

„Roagă pe Cel ce singur este Domnul şi Stăpânul tău, pe Cel ce singur poate şterge zapisul tău şi stinge văpaia aceea, roagă-L, zic, şi îmblânzeşte-L, hrănind pe cei flămânzi şi îmbrăcând pe cei goi, ca astfel de aici să te duci însoţit de bune nădejdi, iar acolo fiind, să te bucuri de veşnicele bunătăţi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 369)

„Contribui tu cu bani? Dar şi aceia contribuie prin curajul şi prin rugăciunile lor către Dumnezeu pentru tine.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 415)

„Căci el (săracul – n.n.) va sta înaintea ta în ziua judecăţii, şi te va izbăvi de focul cel veşnic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, p. 172)

„Mare lucru este dar milostenia, fraţilor! Să o îmbrăţişăm că n-are seamăn pe lume. E în stare să şteargă păcatele şi să alunge de la noi osânda! Pe când tu taci, ea e de faţă şi te apără! Dar, mai bine spus, pe când tu taci, mii şi mii de glasuri mulţumesc pentru tine.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a treia, p. 51)

„Dă-le celor săraci şi, dacă tu taci în ceasul judecăţii, nenumărate guri te vor apăra; căci milostenia va fi acolo şi va depune mărturie pentru mântuirea ta.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 82)

MILOSTENIA (folosul)

„Această poruncă de a face milostenii, da, aceasta mai cu seamă, poate să ne şteargă toate păcatele, să ne smulgă din focul gheenii; numai să facem milostenia din belşug, şi nu de ochii oamenilor”. (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

„Nimic, da, nimic altceva nu ne poate scăpa de focul gheenei ca milosteniile bogate”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 407)

„Spune-mi, te rog, este egal datul a câțiva bani de argint cu primirea iertării păcatelor, hrănirea unui flămând cu cinstea de a fi învrednicit în ziua cea înfricoşătoare să auzi acele cuvinte care prețuiesc atât cât o împărăție: *am flămânzit şi Mi-ați dat să mănânc* (Matei, 25, 35)?

Oare Dumnezeu, Care-ți dă ție cu atâta dărnicie, n-ar fi putut acoperi şi nevoia aceluia? Da! Dar Dumnezeu anume lasă pe acela să sufere de sărăcie, ca el să primească răsplata mare a răbdării, iar tu să dobândeşti, prin milostenie, îndrăznire înaintea lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 8)

„Da, nici o altă faptă bună, nici una, nu va putea stinge aşa văpaia păcatelor noastre ca milostenia îmbelşugată. Aceasta ne şterge şi păcatele, ne dă şi îndrăznire şi ne pregăteşte mai dinainte şi desfătarea acelor bunătăți nespuse". (*Omilii la Facere,* omilia XXXIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 9)

„Gândeşte-te că cheltuiala aceea îți este câştig; nu numai că nu-ți împuținează averea, dar ți-o mai şi înmulțeşte, dacă dai cu credință şi cu dragă inimă. Dar să-ți spun şi capătul bunătăților! Pe lângă câştigul ce-l ai de pe urma acestei cheltuieli, cheltuiala aceasta îți mai aduce şi iertare de păcate! Cu ce poate fi egal un astfel de bine?" (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„De ai avea de lucrat o țarină cu pământ bun şi gras, pe care trebuie să arunci multă sământă, şi n-ai mai avea sământă, ai mai şi împrumuta de la alții; ei bine zgârcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar când e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aştepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelşugat de pe urma semințelor aruncate, şovăi, pregeți şi nu te gândeşti că pierzi de te zgârceşti şi câştigi de nu te zgârceşti. Împrăştie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuieşte-o, ca s-o câştigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreşit o pierzi!" (*Omilii la Matei,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 73-74)

„Da, un om a primit banii tăi, dar Dumnezeu ți-a poruncit să-i dai aceluia. Dumnezeu vrea să fie şi datornic şi garant; şi-ți dă mii de prilejuri ca să-I ceri înapoi împrumutul". (*Omilii la Matei,* omilia XV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 191)

„Că milostenia ne curăţeşte păcatele: *Daţi milostenie,* spune Domnul, *şi toate vă vor fi curăţate* (Luca 11, 41). Milostenia e mai mare decât jertfa: *Milă voiesc, iar nu jertfă* (Osea 6, 6; Matei 9, 13). Milostenia deschide cerurile: *Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4). Milostenia este mai necesară decât fecioria. Fecioarele care n-au făcut milostenie au fost aruncate afară din cămara de nuntă şi au intrat numai cele ce făcuseră milostenie (Matei 25, 1-13).

Pe acestea toate ştiindu-le, să semănăm cu dărnicie, ca să secerăm rod şi mai îmbelşugat şi să avem parte de bunătăţile cele viitoare". (*Omilii la Matei,* omilia L, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 585-586)

„Milostenia nu ne face încălţăminte, nu ne ţese haine, nu ne zideşte case de lut, ci ne prilejuieşte viaţă veşnică, ne smulge din mâinile morţii, ne face străluciţi şi în viaţa aceasta şi în cealaltă, ne zideşte case în ceruri, acele locuinţe veşnice. Milostenia nu lasă să ni se stingă candelele (Matei 25, 1-12), nici nu ne lasă să ne arătăm la nuntă cu haine murdare (Matei 25, 11-13), ci le spală şi le face mai curate ca zăpada. *De vor fi păcatele voastre roşii ca purpura, ca zăpada le voi înălbi* (Isaia 1, 18). Milostenia nu ne lasă să cădem acolo unde a şezut bogatul cel nemilostiv, nici să auzim acele înfricoşătoare cuvinte (Luca 16, 19-31), ci ne călăuzeşte în sânul lui Avraam". (*Omilii la Matei,* omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 605)

„E mai bine să ştim această meserie (milostenia) decât să fim împăraţi, decât să purtăm pe cap coroană. Meseria aceasta nu are numai însuşirea de a nu avea nevoie de alte meserii, ci mai are şi o altă calitate: săvârşeşte multe şi felurite lucruri: zideşte case, care rămân veşnic în ceruri; îi învaţă pe cei care o săvârşesc cum să scape de moartea cea nemuritoare; dăruieşte comori, care nu se termină niciodată, pe care nu le atinge nici o pagubă, nici furii, nici moliile, nici rugina, nici timpul. Dacă cineva te-ar învăţa numai atâta, ca să-ţi fereşti grâul de pagubă, ce n-ai da ca să-ţi poţi păstra grâul nevătămat ani îndelungaţi? Dar iată că meseria aceasta, milostenia, nu te învaţă numai despre păstrarea grâului, ci şi despre păstrarea tuturor avuţiilor tale. Te învaţă cum pot rămâne neluate şi averile tale şi sufletul tău şi trupul tău. Dar pentru ce e nevoie să-ţi spun cu de-amănuntul toate faptele mari ale acestei meserii? Ea te învaţă cum să fii asemenea cu Dumnezeu, capul tuturor bunătăţilor. Vezi dar, că meseria aceasta nu săvârşeşte numai un singur lucru, ci multe? Fără să aibă nevoie de ajutorul altei meserii, ne zideşte case, ne ţese haine, ne adună comori nejefuite, ne face biruitori asupra morţii, ne face stăpâni pe diavoli, ne face asemenea lui

Dumnezeu! Care meserie poate fi mai folositoare ca această meserie?”. (*Omilii la Matei,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 606)

„Meseria aceasta (milostenia) te face mai puternic decât sofiştii şi retorii; cei care strălucesc în aceste meserii au o mulțime de oameni care îi invidiază; dar cei care strălucesc în meseria aceasta au o mulțime de oameni care se roagă pentru ei. Sofiştii şi retorii stau înaintea scaunului de judecată omenesc şi iau apărarea celor nedreptățiți, iar adeseori apără chiar pe făcătorii de rele; meseria aceasta însă stă înaintea scaunului de judecată al lui Hristos; şi nu face numai meseria de apărător, ci înduplecă chiar pe Judecător să fie de partea celui judecat şi să-l achite. Să fi făcut mii de păcate, te încununează şi te laudă. Că spune Hristos: *Dați milostenie şi toate vor fi curate* (Luca 11, 41). Dar pentru ce vorbesc eu de cele de pe lumea cealaltă? Acum, pe lumea aceasta, dacă am întreba pe oameni ce preferă să fie pe pământ: mulți sofişti şi retori sau mulți oameni milostivi şi filantropi, am vedea că toți ar prefera să fie mulți oameni milostivi şi filantropi. Şi pe bună dreptate. Desființează oratoria de pe pământ, şi viața nu se va vătăma cu nimic. Viața a existat multă vreme înainte de a fi oratoria; dar dacă desființezi milostenia, toate se duc şi pier. Şi după cum n-ar mai fi cu putință să meargă corăbiile pe mare dacă s-ar dărâma porturile şi locurile de ancorat, tot aşa nici viața aceasta n-ar mai fi cu putință să se mențină dacă ai desființa milostenia, iertarea, iubirea de oameni.

Din pricina aceasta Dumnezeu n-a lăsat milostenia numai pe seama rațiunii, ci multe părți ale ei le-a pus sub tirania legilor naturii. Potrivit acestor legi, părinții miluiesc pe copii, copiii, pe părinți. Legile acestea stăpânesc nu numai pe oameni, ci şi pe animalele necuvântătoare. Potrivit acestor legi se fac legăturile între frați, între rude, între necunoscuți, în sfârşit legăturile de la om la om. Suntem înclinați din fire spre milostenie. Aceasta ne face să ne revoltăm când oamenilor li se face nedreptate, să ni se zbată inima când vedem că cineva este ucis; şi plângem când vedem pe cineva îndurerat. Pentru că Dumnezeu vrea tare mult să se facă lucrul acesta, a poruncit naturii să contribuie şi ea mult la săvârşirea milosteniei. Prin aceasta Dumnezeu ne arată că tine nespus de mult la milostenie.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea să ne ducem noi înşine la şcoala milosteniei şi să ducem şi pe copiii şi cunoscuții noştri. Înainte de alte lucruri omul să învețe să miluiască. Pentru că a milui înseamnă a fi om! *Mare şi cinstit lucru este omul milostiv* (Prov., 20, 6). Dacă nu eşti milostiv, ai încetat de a fi om! Milostenia ne face înțelepți. Pentru ce te minunezi când spun că a milui înseamnă a fi om? Spun încă ceva mai mult: A milui înseamnă a fi Dumnezeu. *Fiți milostivi,* spune Hristos, *ca şi Tatăl vostru*

(Luca 9, 36). Să învățăm, dar, să fim milostivi pentru toate aceste pricini, dar mai cu seamă pentru că şi noi avem nevoie de multă milă. Să nu socotim că trăim, atâta vreme cât nu facem milostenie”. (*Omilii la Matei,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 607-608)

„Dacă luăm aminte de noi înşine, putem să ne mântuim căutând leacurile milosteniei, ca să ne vindecăm rănile. Nu însănătoşează untdelemnul atât de mult trupul cât însănătoşează milostenia sufletul; milostenia face sufletul de nebiruit, iar diavolul nu-l poate doborî; ori de unde l-ar apuca îi scapă din mâini, că untdelemnul acesta nu-i îngăduie diavolului să ne apuce de spate. Să ne ungem, dar, necontenit cu acest untdelemn. Este temei de sănătate, dătător de lumină, pricină de bucurie.

- Dar cutare, îmi spui tu, are atâția şi atâția talanți de aur şi nu face deloc milostenie.

- Şi te priveşte? Vei fi şi mai admirat dacă, în sărăcia ta, eşti mai darnic decât el. Lucrul acesta l-a făcut pe Pavel să admire pe macedoneni; nu că au dat milostenie, ci că au dat deşi erau săraci (II Cor., 9, 2)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 744)

„Când ei (săracii – n.n.) primesc milostenie din mâinile tale, se roagă lui Dumnezeu şi-L fac pe Dumnezeu milostiv cu tine; iar când îl fac milostiv pe Dumnezeu (…) resping uneltirile demonilor. Nu-l lasă pe cel rău să se înverşuneze împotriva ta, nici să te asalteze mereu, ci îi frâng puterea.

Văzând, dar, pe aceşti ostaşi că luptă pentru tine în fiecare zi împotriva diavolului prin rugăciunile lor către Dumnezeu, plăteşte-ți şi tu acest frumos impozit, hrana celor săraci. Blândul nostru împărat n-a pus, nişte oameni anumiți ca să strângă acest impozit pentru săraci, ci vrea ca tu să-l dai de bunăvoie”. (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 767)

„Te gândeşti negreşit la copii şi de dragul lor şovăi? Învață-i şi pe ei să urmărească nişte câştiguri ca acestea! Dacă ai avea bani dați cu împrumut şi aducători de dobânzi, iar cel pe care l-ai împrumutat ar fi bun platnic, ai prefera de mii de ori să laşi copilului tău în loc de bani polița de împrumut, ca să-i aducă multe venituri şi să nu mai fie silit să umble şi să caute alții pe care să-i împrumute. Dă, dar, copiilor tăi polița pe care ți-a iscălit-o Dumnezeu şi lasă-le lor pe Dumnezeu datornic”. (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 768)

„Este oare un lucru mai minunat ca a posti şi de a se culca pe jos? Cu toate că aceea este prea greu şi ostenitor, totuşi milostenia este de un preț mai mare şi de un câştig mai mare. Ea străluceşte, ea hrăneşte şi înfrumusețează sufletul. Uleiul nu-i întăreşte atâta pe atleți, ca aceasta care dă forță şi vigoare celor ce se exersează în fapte de evlavie şi de milostenie. Să ne ungem deci mâinile noastre cu acest ulei, ca să le putem ridica cu curaj împotriva duşmanilor noştri. Cel ce ia hotărârea sigură să-l ajute pe sărac, va alunga de la sine lăcomia; cel ce stăruie în ajutorul celui în nevoi, va alunga sigur mânia şi nu se va mai umfla niciodată de mândrie. Precum medicul, obişnuit să trateze bolnavii, se supune uşor la un regim, învățat prin vederea neputințelor altora la care este supusă natura omenească; noi, la fel, dacă ne dedicăm în a ajutora pe cei săraci, ne vom exersa cu atât mai mult în lucrarea filosofiei, nu vom mai privi bogățiile cu ochi de admirație, nu vom cinsti lucrurile prezente ca ceva mare. Dar, dispreţuind tot ceea ce este pământesc şi ridicându-ne la cer, vom obține uşor bunurile veşnice, prin harul şi bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXI, 2, p. 425)

„Când noi miluim pe săraci, ne miluim mai cu seamă pe noi care am păcătuit în fapte neiertate, şi astfel vom strânge şi pentru noi o astfel de milă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 280)

„… stau toată ziua cu mâna întinsă, pregătind ție doftorie de mântuirea sufletului tău. Nici un doftor nu ar putea să taie cu fierul ce-l ține în mână putreziciunea rănilor cu atâta iscusință şi izbândă ca săracul care, întinzându-şi mâna şi primind milostenia, taie şi curăță rănile sufleteşti. Şi ceea ce este minunat, că el face această vindecare fără să pricinuiască durere sau suferință. Acel sărac care şade înaintea uşilor bisericii, prin tăcerea şi privirea lui vă vorbeşte nu mai puțin decât noi, cari stăm în fruntea norodului şi cari vă sfătuim cele de folos vouă. Noi în fiecare zi vă spunem, zicând: *Nu cugeta lucruri mari, omule, fiindcă firea omenească este foarte schimbăcioasă şi nestatornică; tinerețea merge cu paşi repezi spre bătrânețe, frumusețea spre slutenie, puterea spre slăbiciune, sănătatea spre boală, slava spre necinste, bogăția spre sărăcie, cinstea spre dispreț. Aşadar, toate ale noastre se aseamănă cu un puhoi furios, care nicidecum nu vrea să stea, ci se grăbeşte spre sfârşit.*

Dar şi săracii acelaşi lucru vă sfătuiesc prin vederea şi prin pilda lor – dacă nu chiar şi mai mult – care este mai lămurit decât orice sfat. Căci câți

oare din cei ce stau afară nu au înflorit în tinereţe şi nu au săvârşit lucruri mari? Câţi oare din aceşti nenorociţi desfiguraţi nu au întrecut odinioară cu puterea trupului şi cu frumuseţea pe mulţi alţii? Dar nu vă îndoiţi de cele ce spun, şi nu râdeţi, căci viaţa omenească este încărcată cu mii de pilde de acest fel. Că dacă dintre cei proşti şi smeriţi de multe ori au ajuns mulţi până şi împăraţi, apoi ce poate fi de mirare dacă din mari şi slăviţi au ajuns mici şi dispreţuiţi? Căci faptul acela este mai minunat, pe când cel din urmă este dintre acele ce se petrec zilnic. Astfel că nu trebuie a ne îndoi, dacă unii dintr-aceştia au strălucit odinioară şi în meşteşuguri, şi în oaste, şi în bogăţie, ci încă trebuie a-i milui cu multă milosârdie şi a ne teme nu cumva şi noi să pătimim aceleaşi nenorociri, fiindcă şi noi suntem oameni şi stăm pe acelaşi povârniş alunecos şi nestatornic." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 319)

„Milostenia face pe oameni încercaţi sau adeveriţi, după cum a zis apostolul; îi face a dispreţui banii, pregătindu-i a slăvi pe Dumnezeu şi a încălzi dragostea între dânşii, şi-i face mărinimoşi." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 185)

„Şi de voieşti a vedea şi ce se petrece cu cele aduse ca jertfă, apoi şi aceea îţi voi arăta-o. Care este fumul, care este mirosul acestui jertfelnic? Slava şi mulţumirea. Şi până unde se duc acestea? Oare până la cer? Nicidecum, ci trec dincolo de cer, şi de cerul cerurilor, şi stau chiar în faţa scaunului împărătesc. *Că rugăciunile tale, zice, şi milosteniile tale, s-au ridicat înaintea lui Dumnezeu* (Fap., 10, 4). Mirosul jertfei celei simţite nici măcar nu se ridică la vreo înălţime mare a văzduhului, în vreme ce această jertfă - vreau să zic milostenia - deschide până şi porţile cerului. Tu desigur că taci, însă fapta ta strigă şi se face jertfă a laudei, nu junghiindu-se viţea sau arzându-se pielea ei, ci suflet duhovnicesc care aduce prinos cele ale sale. O astfel de jertfă este mai bineprimită decât toată altă iubire de oameni. Când tu vezi vreun sărac credincios, închipuieşte-ţi că ai văzut un jertfelnic. Când vei vedea vreun sărac de felul acesta, nu numai să nu-l batjocoreşti, ci încă să te şi sfieşti de dânsul, iar dacă vei vedea pe altul batjocorindu-l, tu împiedică-l, apără-l. Că numai aşa vei putea şi tu să ai milostiv pe Dumnezeu şi te vei învrednici de bunătăţile făgăduite." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 186)

„Căci iată câte bunătăţi se nasc de aici: cel ce face milostenie aşa cum se cade se învaţă să dispreţuiască averile, iar cel care dispreţuieşte averile a

tăiat deja rădăcina relelor. Şi el nu numai că face bine altora, ci şi suferă; nu doar că prin milostenie şi-a câştigat dreptul la răsplată, ci şi sufletul i-a devenit înţelept, înalt şi bogat. Cel ce face milostenie învaţă să nu fie admirator al averilor sau al aurului, iar dacă a învăţat aceasta, a pus deja începutul pentru călătoria lui către ceruri şi a tăiat toate pricinile de mânie, ceartă, invidie şi deznădejde. Căci ştiţi voi: toate relele apar din cauza averilor, şi de asemenea multe din războaie. Ei bine, cel care a învăţat să dispreţuiască averile, iată că a ajuns să se bucure de linişte. El nu se teme de lipsuri, nu invidiază pe cel bogat, căci aşa l-a învăţat pe el milostenia. Nu râvneşte la avutul aproapelui; cum ar face aceasta cel ce voieşte să devină sărac? Cum ar face aceasta cel ce se desparte de averea sa pentru a o da săracilor? Şi toate acestea pentru că ochiul sufletului său este luminat. Pe acestea le va avea aici; cât despre cele la care se va face părtaş în viaţa viitoare, nu-i cu putinţă a grăi. Nu va rămâne afară împreună cu fecioarele cele nebune, ci va intra împreună cu cele înţelepte în cămara de nuntă a Mirelui, având în mâini făclii strălucitoare. Într-un cuvânt, va deveni mai fericit chiar decât cei ce s-au ostenit şi şi-au petrecut viaţa în feciorie, cu toate că nimic din toate durerile şi amărăciunile acelora n-a gustat.

Aceasta este puterea milosteniei! Şi cu multă îndrăzneală îi călăuzeşte spre ceruri pe cei care o cunosc.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia I, p. 20)

„De multe ori am spus că milostenia n-a fost lăsată pentru cei ce primesc, ci pentru cei ce dăruiesc, nu pentru cei ce iau, ci pentru cei ce dau, fiindcă aceştia, în principal câştigă mai mult.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 263)

„Tu mai cu seamă datorezi mulţumiri săracului, prin faptul că vei lua plată. Dacă n-ar fi săraci, cele mai multe din păcate nu le-am putea tăia; aşa că săracii sunt doctorii rănilor tale, iar doctoriile ce ţi le prezintă, sunt chiar mâinile lor. Nu aduce atâta vindecare doctorul, când întinde mâna şi dă bolnavului doctoria, pe cât aduce săracul, căci el întinde mâna şi primeşte de la tine milostenia, este buretele care şterge păcatele tale. Ai dat argintul din punga ta, dar o dată cu el au ieşit şi păcatele ce le aveai (...) Aşa că tu mai mult iei decât dai, mai mult bine ţi se face ţie decât ai făcut tu. Împrumuţi pe Dumnezeu, iar nu pe oameni; îţi sporeşti bogăţia, iar nu o împuţinezi, şi o vei împuţina atunci când tu nu vei da.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 152)

„Priveşte-l încă şi pe proroc, când îl sfătuia pe Nabucodonosor şi-i dădea acea povaţă minunată, că el nu se îngrijea numai de săraci, căci n-a spus simplu: *Dă săracilor*, ci: *Răscumpără păcatele tale prin faptele de dreptate şi nedreptăţile tale prin mila către cei săraci* (Daniel 4, 24). *Deşartă-ţi punga, zice, nu numai ca alţii să se hrănească, ci şi ca tu să te izbăveşti de pedeapsă*." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 187)

„Faptul acesta îl face pe om deopotrivă cu Dumnezeu. Deşi fecioria are cu sine o mai mare osteneală sau şi postul, sau culcarea pe pământ, însă nimic nu este atât de puternic spre a stinge focul păcatelor noastre, ca milostenia. Milostenia este mai presus de orice faptă bună şi cei ce o iubesc pe ea îi pune lângă Împăratul a toate. Şi aceasta cu drept cuvânt, fiindcă fecioria şi postul, şi culcarea pe pământ stau numai lângă cel ce le face, iar pe altul nu-l ajută cu nimic, pe când milostenia se întinde în toate părţile şi toate mădularele atinse se unesc cu Hristos." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* pp. 187-188)

„Voiţi poate a şti de cât bine este ea în stare a face? În timpul apostolilor toţi vânzându-şi averile lor, dădeau fiecăruia în nevoia ce avea. Dar, spune-mi: fără a avea în vedere cele viitoare, căci noi nu vorbim acum de Împărăţia cerurilor, ci să vedem numai în timpul de faţă – cine câştigă: cei ce iau sau cei ce dau? – aceia (săracii) murmurau şi se sfădeau între dânşii, pe când aceştia (cei ce dau) aveau un suflet, după cum zice: *Iar inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una* (Faptele Apostolilor 4, 32), şi harul era peste toţi, şi trăiau cu multă simplitate şi nevinovăţie. Ai văzut cum şi de aici aceia câştigau?

Acum, spune-mi: dintre cine ai voi să faci parte? Dintre cei ce aruncau averile lor şi nu mai aveau nimic sau dintre cei ce le luau până şi pe ale altora? Priveşte rodul milosteniei. Pereţii şi piedicile au fost răsturnate şi de îndată s-au unit sufletele între dânsele, după cum zice: *inima şi sufletul mulţimii erau una*. Aşa că acela care-şi deşartă punga sa, chiar şi fără milostenie, are un mare folos." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 188)

„Cele adunate se pierd, iar cele împrăştiate rămân. Şi pe bună dreptate! Că pe unele, pe cele împrăştiate, le primeşte Dumnezeu, iar

din mâna lui Dumnezeu nu le poate lua nimeni; pe celelalte însă le îngrămădesc în vistierii omeneşti, iar acolo sunt supuse la multe uneltiri; acolo mare e invidia, mare e pizma!” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 287)

„Mare lucru este milostenia, fraţilor. Şi păcatele le şterge şi osândirea o îndepărtează.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 83)

„… milostenia, prin care pomul dragostei se hrăneşte. Că nimic nu obişnuieşte aşa a hrăni dragostea, precum dacă este cineva milostiv. Aceasta face a se sui întru înălţime ramurile. Izvorul acesta este mai bun decât cel din Rai, nu împărţindu-se în patru începuturi, ci ajungând până la însuşi Cerul. Acesta naşte pe Râul acela care saltă întru viaţa veşnică. Întru acesta de va cădea moarte, ca o scânteie se mistuie de izvor. Aşa oriunde va pica, mari bunătăţi face. Acesta ca scânteie stinge pe râul cel de foc. Acesta pe vierme aşa îl îneacă, ca pe nimic. Cel ce îl are pe acesta, nu scrâşneşte dinţii. Din apa acestuia de va pica peste legături, le rupe pe ele. Măcar în cuptoare de va cădea pe toate le stinge. Nimic nu este întocmai cu izvorul acesta”. (*Din Cuvântul 22 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 388)

„Că omul cel milostiv este ca un tată tuturor, ca o cârjă şi un toiag în care se reazimă cei slabi şi bătrâni, şi celui milostiv de i se va întâmpla să păţească vreun rău, toţi se roagă lui Dumnezeu pentru dânsul şi zic: *Dumnezeu să-l miluiască, Dumnezeu să-i dea bine, Dumnezeu să-l aducă iar la binele lui*.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 19)

„Milostenia aceasta dezleagă legăturile şi alungă întunericul, stinge matca focului şi învredniceşte pe cei ce o fac pe ea de a se asemăna cu Dumnezeu. Pentru că zice Hristos: *Fiţi milostivi precum şi Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este!*” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 77-78)

„Milostenia biruieşte dreapta judecată a lui Dumnezeu şi-L face să miluiască pe păcătoşi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 168)

„Nu spală apa aşa de bine murdăria trupului, cât poate milostenia şterge murdăria păcatului. După cum nu îndrăzneşti să vii să te rogi cu

mâinile nespălate, deşi e mai mic păcatul acesta, tot aşa să nu vii niciodată la rugăciune fără milostenie. Şi doar adeseori, cu toate că avem mâinile curate, totuşi nu le înălţăm la rugăciune dacă nu ni le spălăm mai întâi cu apă. Atât de puternică e obişnuinţa! Să facem aşa şi cu milostenia. Chiar dacă nu ne ştim cugetul împovărat cu vreun păcat mare, totuşi să ne curăţim cugetul cu milostenia.” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune …,* 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 314)

MILOSTENIA (răsplata celor milostivi)

„Dar dacă doreşti cu orice chip să fii necontenit pomenit, îţi voi arăta o cale prin care vei putea să fii şi pomenit veşnic şi să-ţi aducă, în afară de multă laudă, şi multă îndrăznire în veacul ce va să fie. Dar cum vei putea fi şi pomenit în fiecare zi, şi încărcat de laude, şi după mutarea din această viaţă? Dacă pui banii aceştia în mâinile săracilor şi laşi şi pietrele şi casele mari şi moşiile şi băile. Această pomenire este nemuritoare; această pomenire îţi aduce nenumărate comori; această pomenire te uşurează de povara păcatelor şi-ţi dă multă îndrăznire înaintea Stăpânului. Gândeşte-te şi la cuvintele pe care fiecare le va spune! *Ce om milostiv, ce iubitor de oameni, ce bun, cu câtă dărnicie a împărţit averea! A împărţit, spune Scriptura, a dat săracilor; dreptatea lui rămâne în veac!* (Ps., 111, 80) Aşa e bogăţia de bani! Banii atunci rămân, când îi împarţi; când îi ţii strânşi şi închişi, pier împreună cu stăpânul lor. *A împărţit, a dat săracilor.* Dar ascultă şi cele ce urmează! *Dreptatea lui rămâne în veac.* Şi-a împărţit avuţia lui într-o singură zi dar dreptatea lui rămâne pe toată întinderea veacurilor şi-i face nemuritoare pomenirea.” (*Omilii la Facere,* omilia XXX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 384)

„Să nu ne pese că cheltuim banii pe care îi dăm la săraci, ci să ne gândim la câştigul ce-l avem de aici. De aceea Dumnezeiasca Scriptură a asemănat milostenia cu semănatul, tocmai pentru ca să facem milostenia cu bucurie şi cu multă tragere de inimă. Dacă cei care aruncă seminţele pe pământ, împrăştie cu bucurie seminţele adunate şi păstrate în hambare, pentru că au bune nădejdi şi văd cu mintea lor chiar de pe vremea semănatului snopii şi aria plină, apoi cu mult mai mult noi, care suntem învredniciţi să semănăm sămânţa aceasta duhovnicească, se cuvine să ne bucurăm şi să ne veselim, că semănăm pe pământ, dar secerăm în cer, că

semănăm argint, dar primim iertare de păcate, că dobândim prilej de îndrăznire, că ne pricinuim prin cele date aici odihnă veşnică şi petrecere împreună cu sfinţii.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Aşa face Dumnezeu. În locul unor fapte mici ne dăruieşte daruri mari.” (*Omilii la Facere,* omilia XLII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 103)

„Puterea milosteniei e atât de mare, încât poate curăţa nu numai păcatele, ci poate alunga chiar moartea. Şi-ţi voi spune cum.

– Dar care om milostiv, mă poate întreba cineva, a scăpat de moarte? Nu vedem că toţi suntem sub tirania morţii!

– Nu te tulbura, iubite! Faptele au să-ţi spună că puterea milosteniei a biruit tirania morţii. Era o femeie numită Tavita, care tâlcuită înseamnă Căprioara; lucrul ei de fiecare zi era a strânge sieşi bogăţie sufletească din fapte de milostenie. Scriptura ne spune că îmbrăca văduve şi le dădea tot ce le trebuia. S-a întâmplat că s-a îmbolnăvit şi a murit. Şi uită-mi-te acum, iubite, cum văduvele, care au fost ajutate de Tavita, cum trupurile îmbrăcate de ea, răsplătesc pe binefăcătoare la timp potrivit! S-au dus la apostol, ne spune Scriptura şi i-au arătat hainele şi toate câte a făcut Căprioara pe când era cu ele. I-au cerut pe hrănitoarea lor, au vărsat lacrimi şi au înduplecat pe apostol spre milă (Fapte , 9, 36-39). Ce a făcut fericitul Petru? *Plecându-şi genunchii,* spune Scriptura, *s-a rugat; şi întorcându-se către trup, a zis: Tavita scoală! Iar ea şi-a deschis ochii şi văzând pe Petru a şezut. Petru dându-i mâna a ridicat-o; şi chemând pe sfinţi şi pe văduve le-a dat-o vie* (Fapte, 9, 40-41). Ai văzut puterea apostolului, dar mai bine zis, puterea Stăpânului, Care lucra în apostol? Ai văzut ce răsplată mare au avut facerile de bine către văduve chiar pe lumea aceasta? Te întreb: A dat ea văduvelor cât a primit în schimb? Nu! Ea le-a dat haine şi hrană, iar ele au readus-o la viaţă, au alungat moartea din ea; dar mai bine zis, nu ele ci Stăpânul nostru ce iubitor de oameni, pentru grija ce-a avut-o Tavita de văduve.

– Aţi văzut, iubiţilor, puterea leacului? Să ne procurăm cu toţii leacul acesta. Nu e scump, deşi are atât de mare putere! E tare ieftin şi nici nu are nevoie de multă cheltuială”. (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 218)

„Să vărsăm, dar, vă rog, cu inimă largă, în mâinile celor nevoiaşi din averile pe care ni le-a dăruit Stăpânul. Să-I dăm iarăşi cele ce ne-a dat, pentru ca aşa ele să ajungă iarăşi ale noastre cu mult adaos. Atât e de mare dărnicia Lui că, primind din cele ce ne-a dat, nu socoteşte că a primit pe cele

ale Lui, ci ne făgăduieşte să ni le dea înapoi cu multă dărnicie; numai dacă noi am vrea să avem un astfel de suflet, ca atunci când dăm săracilor să socotim că punem darul nostru în mâna lui Dumnezeu, încredinţaţi fiind, că ne va da înapoi nu numai ceea ce a primit mâna Lui, ci cu mult mai mult decât ne-a dat, pentru că stăpânul Îşi arată în toate dărnicia Sa. Dar pentru ce spun că ne dă mai mult decât am dat? Mâna lui Dumnezeu nu ne dă numai atât, ci pe lângă asta ne dăruieşte şi împărăţia cerurilor, ne strigă în auzul tuturora, ne încununează şi ne dă mii şi mii de bunătăţi. Atât numai, dacă vrem să dăm puţin din cele date nouă. Ne cere, oare, ceva greu, un lucru pe care să nu-l putem face? Nu!" (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 218-219)

„- Care este răsplata milosteniei?
Că aceia se vor milui (Matei 5, 7).
S-ar părea că răsplata aceasta nu-i decât o întoarcere a milosteniei făcute; dar nu-i aşa, pentru că răsplata e mai mare decât fapta. Cei milostivi miluiesc ca oameni, dar sunt miluiţi de Dumnezeul tuturora; iar mila dumnezeiască nu este egală cu mila omenească; ci pe cât e de mare deosebirea între răutate şi bunătate, pe atât e de mare deosebirea între mila omenească şi mila dumnezeiască". (*Omilii la Matei,* omilia XV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 179)

„Şi încă, dacă vi se pare greu să le faceţi parte săracilor din bogăţiile voastre, nu vă gândiţi numai la ceea ce vă costă, ci uitaţi semănatul şi vă întoarceţi cu totul gândul spre seceriş." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

„Totuşi El, ca şi cum ar primi un dar de la tine şi nu ca şi cum tu ai fi dator, primeşte cu dragoste şi te încununează, deşi ceea ce ar primi de la tine este al Său. Deci dă-I Lui averea care-ţi este, la urmă, nefolositoare; dă-I din acelea asupra cărora nu mai eşti stăpân, iar El îţi va da ţie împărăţia cerurilor, care-ţi va fi de folos pentru totdeauna, şi pe lângă aceasta îţi va hărăzi şi altceva, aceea că va purta de grijă celor din urma ta." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 367)

„... hrăneşte-l pe cel flămând ca să nu fii dat hrană focului gheenei. Când săracul mănâncă din masa ta, el sfinţeşte şi cele ce-ţi rămân. Gândeşte-te cum l-a hrănit acea văduvă pe Ilie; nu l-a hrănit atât pe el cât pe sine însuşi; nu a dat, pe cât a primit. La fel se petrece şi astăzi şi chiar cu mult mai mult. Nu o vadră de faina, nici un ulcior cu untdelemn. Dar ce? Răsplata

acestora va fi aici de o sută de ori mai mare, iar în plus viața veşnică." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 37)

„Şi după cum untdelemnul ne dăruieşte lumina, la fel şi milostenia ne dăruieşte lumina de acolo, cea mare şi minunată." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 90)

„*Fericiți cei milostivi, zice, că aceia se vor milui* (Matei 5, 7). Că, dacă oamenii îi miluiesc pe cei milostivi, cu atât mai mult Dumnezeu." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 223)

„Ea (milostenia) sfărâmă legăturile, împrăştie întunericul, stinge focul, omoară viermele cel nestins, alungă scrâşnitul dinților. Înaintea ei cu multă uşurință se deschid porțile cerurilor, şi precum când intră împărăteasa nimeni dintre păzitori nu îndrăzneşte a cerceta cine şi de unde este, ci toți de-ndată o primesc, tot aşa şi milostenia, căci împărătească este cu adevărat, iar pe oameni îi face deopotrivă cu Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 371)

„Când vom fi judecați, fără de veste milostenia va sta de față, şi ne va izbăvi de pedeapsă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXII, p. 372)

„Să nu socoteşti milostenia risipă, ci venit! Nu cheltuială, ci câştig! Primeşti mai mult decât dai! Dai pâine, şi primeşti viața veşnică! Dai haină, şi primeşti împărăția cerurilor! Dai cele ce pier, şi le primeşti pe cele ce veşnic rămân". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 129)

„Acel care nu e alipit de averile sale şi le aruncă în sânul săracilor, face din ele o întrebuințare folositoare; ele îl însoțesc la ieşirea din această viață şi, departe de a pierde proprietatea lor la moarte, atunci, din contră, le găseşte cu mult mai mari, când la ziua judecății el are cea mai mare nevoie de ajutorul lor, când vom da seama de toate faptele noastre." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 45)

„Dacă dai de pomană, nu-ți poate lua nimeni meritul tău; chiar dacă ar veni din toate părțile oşti şi regi, sau nenumărați pârâtori şi bârfitori, nu ar

putea să-ți ia averea pusă la păstrare în cer, ci bucuria va rămâne veşnică.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 116)

„Dă săracului, pentru ca, chiar dacă tu vei tăcea, să vorbească pentru tine mii şi mii de guri; să stea de față milostenia şi să te apere! Răscumpărare de suflet este milostenia! De aceea, după cum înainte uşilor bisericii sunt vase pline cu apă, ca să vă spălați mâinile, tot aşa, în afara bisericii, stau săracii ca să vă spălați mâinile sufletului. Ți-ai spălat mâinile trupului cu apă? Spală-ți şi mâinile sufletului cu milostenia! Nu spune că eşti sărac. O văduvă, săracă lipită pământului a găzduit pe Ilie; sărăcia nu i-a fost piedică ci l-a primit cu multă bucurie, de aceea a şi primit în schimb roade frumoase şi a secerat spicul milosteniei.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 50)

„Dacă omul care primeşte ceva de la noi ne răsplăteşte binefacerea, cu atât mai mult va face lucrul aceasta Hristos, Care ne răsplăteşte chiar şi atunci când nu Îi dăm nimic.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 281)

„Ceri, poate, răsplată în această viață? Dacă astfel ar sta lucrurile, milostenia ar fi un comerț, nu o dovadă de dragoste şi de milă. Desigur, adesea, Dumnezeu îi răsplăteşte pe pământ pe cei care fac milostenii. Dar tu să nu ceri astfel de răsplată, pentru că împuținezi comoara ta cerească.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 288)

„Unde este dar binele şi milostenia, acolo este şi darul lui Dumnezeu şi niciodată nu se împuținează şi nici nu scade, iar unde este şi dare de bani şi de haine multe şi de alte bunătăți de toate, câtă plată va fi de la Dreptul Judecător?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 68)

„Bine este să zidim case în cer, de vreme ce acolo nu trebuie ziditor; că acolo mâinil împărătească ce vrea să intre în casele împărăteşti nici un portar nu o întreabă cine este sau unde vrea să meargă, ci toți boierii curții aceleia o primesc cu bucurie, aşa şi pe cei milostivi fără de nici o oprelişte îi duc la scaunul împărătesc, căci Dumnezeu iubeşte foarte tare milostenia şi lângă Dânsul se află.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 68)

„Orice ar cere de la Dumnezeu, pentru cei ce fac milostenie, îndată primesc darul cererii, atâta cinste şi îndrăznire are milostenia către

Dumnezeu, că încă nu numai păcatele celui milostiv le spală, ci şi moartea o alungă şi se adevereşte că milostenia le stăpâneşte pe toate şi biruieşte şi moartea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 68)

„Iar creştinului celui milostiv nu numai cei ce au milă de la el îi mulțumesc şi se roagă pentru dânsul, ci încă şi cei ce n-au avut nici o milă îl iubesc şi se roagă pentru dânsul lui Dumnezeu să nu pățească vreun rău şi milostenia la cei ce le-au făcut le pare că le-a făcut lor, iar de se întâmplă să pățească vreun lucru fără cale sau pagubă, tuturor le pare rău şi se roagă lui Dumnezeu pentru el să-i ajute şi să-l izbăvească de toată răutatea. Deci de vezi că răutatea are vrăjmaşi pe cei ce n-au nici o strâmbătate de la cei făcători de rău, iar milostenia şi pe cei nemiluiți îi are prieteni, izbăveşte-te pe tine omule întâi de răpire şi apoi fă milostenie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 77)

„La fel, cu cât va face cineva mai multă cheltuială la săraci, cu atât are şi cununi mai multe de la Dumnezeu. Cât este cheltuiala atâta este şi plata şi folosul sufletului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 108)

„Ce vei pune acum în mâna săracului, o vei cunoaşte atunci în palma Judecătorului. Deci de ne vom nevoi să scăpăm de judecată, să ne rugăm şi să îmblânzim încă de aici pe Judecător cu săracii.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 171)

„Milostenia răscumpără păcatele noastre; săracii vindecă rănile pe care le facem noi în mod continuu sufletului nostru. Medicii sufletelor noastre sunt săracii, ei sunt binefăcătorii şi apărătorii. În sfârşit, milostenia răscumpără neputința şi nevrednicia rugăciunilor noastre. Vedeți chemările şi înțelepciunea Providenței. Ea plasează săracii, pe cei necăjiți, pe cei infirmi la pragul Bisericilor noastre. Pentru ce? Pentru ca vederea lor să ne smulgă de la noi frivolitățile acestei lumi spre gravele realități ale vieții de pocăință, de ispăşire, de virtuți. Cele mai curate şi purificatoare fântâni sunt cele ale săracilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 528-529)

„La baza Bisericilor noastre sunt două feluri de curățiri şi de mântuire: fântânile botezului şi cele ale săracilor. Primele ne varsă naşterea; din iubirea față de săraci curge peste noi din abundență, din belşug, harul iertării.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 540)

„Când va veni Iisus Hristos în slava Sa şi cu puterea Sa, când se va organiza pompa triumfală a zilei din urmă, atunci vor străluci cei pe care i-a sfinţit iubirea pe pământ; atunci în faţa întregului univers milosteniile lor vor fi puse la lumină şi vor fi slăvite de către Dumnezeu." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 555)

„Milostenia le mută pe toate în ceruri. Ea ne încredinţează că sunt păzite bine cele puse acolo. Milostenia ne aduce îndoit câştig: mai întâi, nu ne mai temem pentru banii depuşi, căci nu-i atacă nici hoţii, nici spărgătorii, nici viclenia slugilor; în al doilea rând, nu rămân fără de rod, ci, după cum o rădăcină sădită în pământ bun dă roade în fiecare an, tot aşa şi argintul sădit în mâinile săracilor nu ne dă roduri duhovniceşti numai în fiecare an, ci în fiecare zi; ne dă îndrăznire către Dumnezeu, iertare de păcate, apropiere de îngeri, conştiinţă bună, veselie duhovnicească, nădejde, bunătăţile cele minunate, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El şi celor ce caută cu suflet fierbinte şi râvnitor mila arătării Lui; pe care facă Dumnezeu ca noi toţi, după ce am trecut bineplăcând lui Dumnezeu viaţa aceasta, să dobândim bucuria veşnică a celor mântuiţi." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Trebuie să fie şi erezii între voi, ca să se vădească între voi cei încercaţi>>,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 246)

„Să nu fim nepăsători când e vorba de milostenie! Că nu săracii, ci noi avem cele mai mari foloase. Luăm mai mult decât dăm." (*Despre milostenie. Cuvânt rostit după ce a trecut prin oraş la vreme de iarnă şi i-a văzut pe săraci şi pe cerşetori lăsaţi în părăsire şi aruncaţi în piaţă,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 261)

„Iei mai mult decât dai! Dai cele materiale, şi le primeşti pe cele spirituale şi duhovniceşti. Dai bani, şi primeşti iertare de păcate. Tu pui capăt foamei săracului, iar săracul pune capăt mâniei lui Dumnezeu! Este un schimb şi o afacere cu mult mai bună decât cheltuiala, cu un câştig mai folositor. Cheltuiala ta se mărgineşte la bani; câştigul, însă, nu se mărgineşte la bani, ci şi la iertarea păcatelor, şi la îndrăznirea cea către Dumnezeu, şi la împărăţia cerurilor, şi la desfătarea bunătăţilor pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit (I Cor., 2, 9)." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 9, în

vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 278)

„De-ți dă înapoi pământul cele aruncate, apoi cu mult mai mult mâna lui Dumnezeu îți va da înapoi cu prisosință cele primite!

Cunoscând dar acestea, să nu ne uităm la cheltuială când facem milostenie! Să ne uităm şi la câştigul ce-l nădăjduim în viitor, dar şi la câştigul de acum. Că milostenia nu prilejuieşte numai împărăția cerurilor, ci şi siguranță şi belşug în viața aceasta.

- Cine a spus asta?

- Cel care o poate spune! *Cel care dă averile lui săracilor,* a spus Hristos, *acela va lua însutit în veacul de acum şi va moşteni viața veşnică* (Matei 19, 29).

Vezi că se răsplătesc cu dobândă mare milosteniile şi în viața aceasta, şi în viața cealaltă? Să nu pregetăm, deci, să nu amânăm, ci în fiecare zi să aducem rod de milostenie, ca să ne fie bine şi în lucrurile din lumea aceasta, şi să dobândim şi viața cea veşnică!" (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 9-10, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 295-296)

„Săracii sunt doctorii sufletelor noastre; sunt binefăcătorii şi apărătorii noştri, nu dai atât cât iei! Dai argint, şi primeşti împărăția cerurilor. Pui capăt sărăciei, şi te-ai împăcat cu Stăpânul! Vezi că răsplata nu-i egală? Datul e pământesc, răsplata cerească! Datul piere, răsplata rămâne! Datul se strică, răsplata e mai presus de stricăciune." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune …,* 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 313)

„Hristos nu numai că păzeşte bine cele ce a primit, dar ni le înapoiază cu mai multă dobândă. Să nu socotim că ni se împuținează averea când dăm milostenie. Nu se împuținează, ci creşte; nu se cheltuieşte, ci prisoseşte. Milostenia este neguțătorie şi sământă. Dar, mai bine spus, milostenia e mai bănoasă şi mai sigură decât acestea două. Neguțătoria poate fi amenințată de vânturi, de valurile mării şi de multe naufragii, iar semințele, de secetă, de ploi prea multe şi de alte schimbări de vreme, pe când averile depuse în mâna lui Hristos sunt mai presus de orice primejdie. Nimeni nu poate răpi cele date din mâna celui ce le-a primit ci ne rămân nouă şi ne aduc mult şi nespus rod şi seceriş bogat la timp: *Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu*

zgârcenie va şi secera; iar cel ce seamănă cu dărnicie, cu dărnicie va şi secera (II Cor., 9, 6).” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 372-373)

MILOSTENIA (lipsa milosteniei - gravitatea)

„Ce cuvânt de apărare mai putem, oare, avea dacă nu ne silim, dacă nu ne grăbim să primim însutit în locul celor puține, cele viitoare în locul celor de acum, cele veşnice în locul celor vremelnice, ci încuiem cu plăcere banii cu uşi şi cu zăvoare şi nu vrem să dăm acum celor săraci banii, care stau încuiați fără rost şi în zadar, ca să nu bucurăm în veacul viitor de ajutorul pe care aceştia ni-l pot da?” (*Omilii la Facere,* omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„Pentru ce să le vorbim aspru? Ne silesc ei să le dăm? Ne bagă ei mâna-n buzunar? Ei ne roagă, ne cer! Merită oare să fie ocărât un om care face asta? Dar pentru ce spun eu că ne cer, că ne roagă? Ne urează mii şi mii de bunătăți! Şi toate acestea le fac pentru un singur bănuț; şi noi nici pe acesta nu li-l dăm. Ce iertare mai merităm? Ce cuvânt de apărare mai putem avea când noi întindem în fiecare zi mese bogate, care de multe ori depăşesc măsura, iar celor nevoiaşi nu le dăm nici o fărâmă, cu toate că fapta asta ne-ar aduce mii şi mii de bunătăți? Ce mare nepăsare! Cât de mari bunătăți pierdem din pricina ei! Cât câştig lăsăm să ne scape din mâini! Izgonim din uşa noastră temeiul mântuirii noastre trimis nouă de Dumnezeu şi nu ne gândim nici la neînsemnatul dar pe care-l dăm, nici la covârşitoarea răsplată pentru astfel de daruri, ci încuiem totul în sipete şi lăsăm ca rugina să ne mănânce aurul; dar mai bine zis le punem în mâinile furilor.” (*Omilii la Facere,* omilia XLI, VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 90-91)

„Iar noi nici în piață nu ne plecăm spre necazurile lor, nici plecând acasă: ci şi masa fiindu-ne pregătită, adeseori şi plină cu mii de bunătăți (dacă se pot numi bunătăți cele pe care spre osânda neomeniei noastre le mâncăm), chiar şi cu masa pusă, zic, auzindu-i cum umblă prin ulicioare, şi strigă cu glas mare pe la răscruci, tânguindu-se în cea mai adâncă beznă, în mare pustietate, şi tot nu ne înduplecăm. Ba chiar şi după ce ne săturăm şi mergem spre somn, auzindu-i iar cum se tânguiesc în stradă răsunător, rămânem nepăsători de parcă auzim nişte câini turbați, nu voce omenească. Şi nu luăm seama nici la vreme - că noaptea târziu, când toată lumea

doarme, el plânge în singurătate; nici la puținătatea cererii - că altceva nu cere decât pâine, sau niscaiva bănuți; nici la mărimea necazului - că-i nemâncat de mult; nici la blândețea cererii - că nu vine la ușă, nici nu cutează să se apropie, ci de jos, de departe își spune rugămintea. Dacă primeşte, dă în schimb mii de rugăciuni, de nu, nici aşa nu aruncă vorbă amară, nici nu ocărăşte şi nu huleşte pe cei ce pot să dea, însă nu dau; ci precum cineva, tras de un călău la o pedeapsă nesuferită, se roagă de toți cei de față şi se milogeşte fără să afle nici o ocrotire, fiind dus cu multă neomenie la pedeapsă: aşa şi acesta, tras de foame ca de călău către noapte şi către privegherea cea nesuferită, întinde mâinile, cu mare glas se roagă de cei care şed sus prin case, dar n-are parte de nici o milă, ci e gonit fără îndurare şi cu cruzime multă, însă nimic dintre acestea nu ne pleacă, ci cu atâta neomenie cutezăm a tinde mâinile către cer şi a vorbi cu Dumnezeu despre milostivire şi a cere iertarea păcatelor noastre, şi nu ne temem că va cădea trăsnet asupra noastră după asemenea rugăciune, după asemenea cruzime şi lipsă de omenie.

Spune-mi, cum mergem spre somn şi spre odihnă şi nu ne temem că acel sărac, sculându-se în vis asupra noastră murdar, jegos, îmbrăcat în zdrențe, se va tângui şi se va jeli, învinuindu-ne de neomenie? De altfel, pe mulți i-am auzit adesea zicând că după ce ziua trecuseră cu vederea ajutorarea săracilor, noaptea se vedeau încinşi cu funie şi târâți de mâna săracilor, sfârtecați, pătimind chinuri fără număr, însă astea se întâmplă în somn şi-n vis, şi sunt pedeapsă vremelnică; dar nu ne temem, ia spune-mi, să nu vedem cumva pe acel sărac, care se tânguieşte şi strigă şi se jeleşte, în sânurile lui Avraam, ca oarecând pe Lazăr bogatul cel nemilostiv? Celelalte - chinurile acelea amare şi nemângâiate, cum cerea apă, cum n-a primit nici o picătură, cum i se prăjea limba, cum după multe rugăminți nu s-a bucurat de nici o iertare şi cum suferea pedepse fără moarte - le las spre rumegare conştiinței voastre.

Dar ferească Dumnezeu să aflăm noi acestea prin cercare, ci fie ca prin auzire să fugim de pățire, şi vrednici arătându-ne de dragostea strămoşului Avraam să mergem în locul unde este el.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 70-73)

„Hristos este fratele tău şi împreună-moştenitor. Fă-L şi aici pe pământ împreună-moştenitor. Tot ce-I dai Lui, ție-ți dai! Nu auzi ce spune profetul Isaia: *Nu trece cu vederea pe cei din seminția ta*? (Isaia 58, 7). Dacă nu trebuie să treci cu vederea pe rudele tale, cu atât mai mult pe Stăpân, Care, în afară că ți-i Stăpân, mai are cu tine şi dreptul de înrudire şi încă alte drepturi cu mult mai mari. Te-a făcut chiar părtaş la cele ale Lui fără să ia

ceva de la tine. El a fost Acela Care a pus început acestei nespuse binefaceri. N-ar fi, oare, cea mai mare nechibzuință să nu fii iubitor de oameni când ai primit atâtea daruri, să nu răspunzi cu răsplătiri pentru harul primit, să nu dai cât de cât în locul unor bunătăți mai mari? Hristos te-a făcut moştenitor al cerurilor; tu însă nu-I dai în schimb nici bunătățile de pe pământ. Hristos S-a împăcat cu tine, deşi n-ai făcut nici o faptă bună, ba încă îi mai erai şi duşman; tu însă nu-L răsplăteşti deşi ți-i prieten şi binefăcător, deşi ar trebui să-I mulțumeşti chiar numai că-ți îngăduie să-I dai ceva, fără să mai socotim împărăția cerurilor şi toate celelalte bunătăți. Când slugile invită la o masă dată de ei pe stăpânii lor, nu socotesc că fac o favoare stăpânilor lor, ci că o primesc. Între noi şi Hristos însă lucrurile stau cu totul altfel. N-a chemat la masă mai întâi sluga pe stăpân, ci stăpânul a chemat mai întâi la masa lui sluga. Tu însă nu-L chemi la masă nici după ce te-a chemat El! El, cel dintâi, te-a adus sub acoperişul Lui; tu însă nu-L aduci sub acoperişul tău nici după ce te-a adus El. Gol fiind, te-a îmbrăcat; tu însă nici după aceasta nu-L găzduieşti când e străin. El, cel dintâi, te-a adăpat din potirul Lui; tu însă nu-I dai în schimb nici puțină apă rece! Te-a adăpat cu Duhul Sfânt; tu însă nu-I mângâi nici setea trupului! Te-a adăpat cu Duhul când erai vrednic de osândă; tu însă îl treci cu vederea când este însetat, cu toate că milostenia ta o faci din cele ale Lui!

Nu-mi socoteşti mare lucru în mâinile tale potirul din care Hristos are să bea şi are să-l ducă la gură? Nu vezi că numai preotului îi este îngăduit să ducă la gura altora potirul cu sângele Domnului? *Dar Eu*, spune Domnul, *nu țin seama de asta! Îmi întinzi tu, preote, potirul, îl primesc! Mi-l întinzi tu, mireanule, nu te refuz! Nu întreb cine Mi-l întinde. Nu cer sânge, ci apă rece!* Gândeşte-te cui dai de băut şi cutremură-te. Gândeşte-te că tu ajungi preot al lui Hristos dând cu mâna ta nu trup, ci pâine; nu sânge, ci un pahar cu apă rece. Hristos te-a îmbrăcat cu haina mântuirii; şi te-a îmbrăcat El cu mâinile Lui! Îmbracă-L şi tu pe El cu mâinile slugii tale. Te-a făcut slăvit în ceruri, scapă-L şi tu de frig, de goliciune, de ruşine. Te-a făcut să locuieşti cu îngerii, dă-I şi tu atât loc de găzduire în casa ta cât loc dai slugii tale! *Nu Mă îngrețoşez,* îți spune Hristos, de o astfel de găzduire, deşi Eu ți-am deschis tot cerul. Te-am scos din cea mai cumplită temniță; nu-ți cer asta, nici nu-ți spun: *Scoate-Mă şi tu!,* dar Mi-i destulă mângâiere numai dacă vii să Mă vezi când sunt întemnițat. Te-am înviat când erai mort; nu-ți cer asta, dar îți spun: *Cercetează-Mă când sunt bolnav!*

De câte iaduri nu suntem vrednici când Hristos ne dă daruri atât de mari şi ne cere lucruri atât de uşoare, dar noi nici pe acestea nu I le dăm? Pe bună dreptate deci mergem în focul pregătit diavolului şi îngerilor lui (Matei 25, 41), suntem mai nesimțitori decât pietrele. Spune-mi cât de mare ne

poate fi nesimțirea noastră, când, după ce am primit atâtea daruri, când ştim că vom primi atâtea daruri, mai suntem robii averilor de care tot ne vom despărți după puțină vreme fără voia noastră? Alții şi-au dat viața şi şi-au vărsat sângele; dar tu nici pe cele de prisos nu le dai pentru ceruri, pentru cununi atât de mari. Ce iertare meriți, ce cuvânt de apărare, când arunci cu plăcere sămânța în pământ, când dai cu dobândă oamenilor banii tăi fără să te sinchiseşti de ceva, dar eşti crud şi neomenos atunci când e vorba ca prin cei nevoiaşi să hrăneşti pe Stăpân?”. (*Omilii la Matei,* omilia XLV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 534-535)

„Fără feciorie te poți mântui; dar fără milostenie, cu neputință. Milostenia este de neapărată trebuință şi le ține pe toate. Nu fără motiv am numit eu milostenia inima virtuții. Dar inima aceasta încetează iute de-a mai bate, dacă nu dă tuturor duhul ei. Întocmai ca o fântână: dacă ține în ea apa izvoarelor sale, se strică; tot aşa şi cu bogații, când țin averile lor numai pentru ei înşişi”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 551-552)

„Dacă cei care trăiesc în feciorie sunt aruncați afară pentru că n-au făcut milostenie cu dărnicia cuvenită, cine va putea dobândi iertare fără milostenie? Nimeni; ci va pieri neapărat cel ce nu are această virtute. Dacă în treburile cele pământeşti nimeni nu trăieşte pentru el însuşi, ci şi meşteşugarul şi ostaşul şi plugarul şi negustorul cu toții lucrează pentru binele obştesc şi pentru folosul aproapelui, cu mult mai mult trebuie să facem asta în treburile cele duhovniceşti. Că aceasta înseamnă mai cu seamă a trăi: dacă trăieşti numai pentru tine, fără să-ți pese de toți ceilalți, trăieşti de prisos, nu mai eşti nici om şi nici nu faci parte din neamul omenesc”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

„ ... oamenii foarte bogați, în oraşele în care au de gând să locuiască, îşi adună averile lor: case, moşii şi tot ce au. Dar noi facem dimpotrivă; ne dăm în vânt să dobândim pământ, pe care-l vom părăsi după puțină vreme, să cumpărăm hectare de pământ şi case, nu numai cu bani, ci chiar cu sângele nostru; dar nu ne îndurăm să dăm nici ce ne prisoseşte trebuinței noastre, ca să cumpărăm cerul, cu toate că cerul îl putem cumpăra la un preț mic, şi odată cumpărat rămâne în proprietate veşnică. De aceea vom primi cea mai cumplită pedeapsă dacă vom pleca acolo goi şi săraci; dar, mai bine spus, vom suferi cele mai groaznice chinuri, nu pentru sărăcia noastră, ci şi pentru cele prin care am sărăcit pe alții.” (*Omilii la Matei,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 152)

„Te rog să te uiți şi să vezi că, în toate pildele Sale, Hristos osândeşte pe cei care nu întrebuințează averile lor pentru ajutorarea celor săraci. Nici fecioarele cele nebune n-au fost osândite pentru că au răpit averi străine, ci pentru că n-au dat săracilor averile lor (Matei 25, 1-12); nici cel ce a ascuns talantul în pământ n-a fost osândit pentru că a fost lacom, ci pentru că nu şi-a înmulțit talantul dat (Matei 25, 24-30); nici cei care au trecut cu vederea pe cei flămânzi nu au fost osândiți pentru că au răpit averile străine, cu pentru că n-au împărțit la săraci averile lor (Matei 25, 41-46) ...” (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 880)

„Aşa şi obişnuiesc oamenii să-i numească pe cei nemilostivi: negri la suflet.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 889)

„Voi nu-L trădați pe Iisus Hristos? Dar atunci când îl disprețuiți pe sărac care se usucă de foame, sau care îngheață de frig, voi meritați soarta lui Iuda şi pedeapsa lui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVII, 4, p. 231)

„Vedeți dar: sunt hrăniți câinii, cei mai mulți hrănesc asini sălbatici, urşi şi diferite animale; şi pe om pe care-l sfâşie foamea, noi îl părăsim. Noi facem mai mult caz de o natură care ne este străină decât de propria noastră natură.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia XLVII, 4, p. 231)

„Dar ferească Dumnezeu ca cineva dintre voi să audă aceste cuvinte îngrozitoare: *Nu vă cunosc pe voi!* (Mt., 25, 12). Şi ce provoacă acest cuvânt grozav, dacă nu că am văzut pe sărac şi n-am fost atenți la el? Dacă L-am văzut pe Iisus Hristos disprețuit, nu ne va cunoaşte El Însuşi pe noi, care am fost fără milă. Şi sigur aceasta va fi drept. Căci cel ce-l disprețuieşte pe sărac şi nu-l ajută din bunurile sale, cum va nădăjdui să ia parte la bunurile care nu-i aparțin?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia L, 3, p. 248)

„Dar dacă nu vreți să-i dați nimic (săracului – n.n.), să nu-l disprețuiți măcar; dacă nu vreți să-l scoateți din necaz, nu-l alungați, şi nu-l îmbrânciți în prăpastie. Atunci când vine la voi şi-l alungați, gândiți-vă în sinea voastră la ceea ce vreți să cereți de la Dumnezeu, la ceea ce doriți să obțineți de la el: *El, zice, cu ce măsură ați măsurat cu aceea vi se va măsura* (Mt., 7, 2). Gândiți-vă cum se retrage acest sărac după ce l-ați refuzat; el merge umilit, cu capul plecat, cu ochii plini de lacrimi, purtând în acelaşi timp şi rana sărăciei lui. Dacă a cerşi vouă vă pare un blestem; a nu primi nimic după ce

ai căzut în ruşine, a fi alungat cu injurii, gândiţi-vă ce furtună grozavă trebuie să trezească aceea în sufletul lui.

Până când vom fi ca şi animalele sălbatice? Până când va face lăcomia noastră să uităm de natură? Mulţi oameni gem că ne văd aşa de duri şi atât de necruţători; dar eu vreau să vă predic azi milostenia, şi nu numai azi, ci totdeauna.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

„N-ai suferi în linişte să vezi pe cineva că-şi lasă soţia să se îmbrace în zdrenţe şi să fie neîngrijită, iar pe slugile ei să le îmbrace cu haine strălucite, ci te-ai irita şi ai zice că fapta aceasta este cea mai de pe urmă batjocură. Aceasta, deci, să o judeci şi pentru suflet. Când tu împodobeşti pereţii casei, tavanul, pardoseala de pe jos şi mobilele, şi toate celelalte, iar milostivire nu dai îndeajuns, atunci să ştii că nu ai altă filosofie, şi nimic mai mult nu faci decât acela, sau mai la drept vorbind, chiar mai rău decât acela, fiindcă între stăpân şi slugă nu e nici o deosebire, pe când între suflet şi trup este mare deosebire; şi dacă e deosebire mare faţă de trup, apoi cu atât mai mare este deosebirea dintre suflet şi casă, pat sau taburetul de sub picioarele tale. Şi ce justificare demnă ai putea avea, când tu toate acestea nimicuri le îmbraci cu argint, iar sufletul îl laşi să stea îmbrăcat în zdrenţe, sluţit, flămând, plin de răni şi hărţuit de mii de câini, şi după toate acestea crezi încă că te găseşti în slavă prin împodobirea lucrurilor de dinafară? Şi ceea ce este mai de jelit încă, cel ce se face de râs şi de batjocură, cel ce se necinsteşte şi se sluţeşte, şi cel ce în fine cade singur în cea mai de pe urmă osândă, acela, zic, chiar se mândreşte cu lucruri dintre acestea!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 199-200)

„Hristos nu are unde să-Şi plece capul, umblă gol, străin şi flămând, iar tu îţi faci case mari, cu băi şi terase, cu o mulţime de saloane zadarnice; şi lui Hristos nu-I acorzi nici măcar un mic acoperământ, pe când mansardele tu ţi le împodobeşti pentru ciori şi vulturi. Şi ce ar putea fi mai rău ca această nebunie? Căci este cea mai de pe urmă nebunie o astfel de purtare, ba încă chiar mai rea decât nebunia.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 286)

„Dumnezeu a dat pentru tine chiar şi pe Fiul Său, iar tu nu dai nici măcar pâinea zilnică Celui predat pentru tine, Celui jertfit pentru tine. Tatăl nu L-a cruţat pentru tine, iar tu îl treci cu vederea topit de foame, deşi tu consumi din ale Lui, şi dacă dai săracilor milostenie, din ale Sale dai, şi pentru tine dai. Ce ar putea fi mai rău ca această nelegiuire? A fost predat pentru tine, S-a jertfit pentru tine, colindă drumurile flămând pentru tine, şi

tu dacă-I dai pâinea zilnică, din ale Sale dai şi singur te foloseşti. Şi totuşi nici aşa nu-I dai! Oare nu sunt mai nesimțitori decât pietrele cei ce, deşi sunt mişcați de atâtea fapte mărețe, totuşi stăruie încă într-o asemenea învârtoşare?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 301)

„Noi, deşi ştim bine că vom primi pe Hristos, totuşi nici aşa nu ne facem mai blânzi, căci iată acela se roagă şi se închină înaintea noastră, iar noi batjocorim pe cel ce se apropie de noi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 415)

„Când tu, sluga, te îmbeți, iară El, Stăpânul, este flămând şi nu se bucură nici măcar de hrana trebuitoare, ce-ți va putea adăuga ție numele de slugă? Dar tocmai aceasta te va apăsa mai mult, când tu stai în casă cu trei rânduri, iară acela nu se bucură nici măcar de un acoperământ bun, când tu te răsfeți în aşternuturi moi, iară acela nu are nici pernă. *Dar am dat*, zici tu. Şi totuşi, nu trebuie a conteni făcând aceasta. Numai atunci ai putea să fii iertat, când nu ai avea, când nimic nu s-ar ține de tine. Întrucât însă ai, măcar de mii de ori de ai da, şi încă vor fi alții care sunt flămânzi, nici o îndreptare nu vei avea. Când tu încui în hambare grâul, şi când îi urci prețul, şi în sfârşit, când iscodeşti alte căi de câştig străine, apoi atunci ce nădejde de mântuire vei avea? Şi s-a poruncit a da celui flămând în dar, iar tu nu dai nici măcar cu un preț cumpătat. El pentru tine şi-a deşertat atâta slavă, iar tu pentru dânsul nu socoteşti vrednic nici a da o pâine. Câinele tău este ghiftuit, iar Hristos se topeşte de foame. Sluga ta se sparge de îmbuibare, în vreme ce Stăpânul tău, ca şi al aceluia, este lipsit până şi de hrana trebuitoare. Dar cum pot fi acestea fapte de prieteni? Împăcați-vă cu Dumnezeu, căci o astfel de purtare este a unor vrăjmaşi şi războinici!” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 165)

„*Şi de ce,* zici tu, *amenință pe cei ce nu fac milostenie, că se vor duce în focul cel nestins? Şi încă nu zice simplu: în foc, ci <<în focul cel nestins, care este gătit diavolului şi îngerilor lui>>?* De ce anume? Pentru ca să afli că nimic nu întărâtă pe Dumnezeu ca nemilostenia, şi că acest păcat îl pune înaintea tuturor celorlalte. În adevăr, dacă trebuie a iubi şi pe duşmani, apoi oare cel ce respinge pe cei săraci, care nici chiar duşmani nu-i sunt, de ce osândă nu va fi vrednic, când prin purtarea lui se face mai rău chiar decât barbarii? De aici deci se poate vedea mărimea păcatului, care şi contribuie ca să se ducă împreună cu diavolul în gheenă. *Vai de cel ce nu face milostenie!* (Sirach., 13, 3). Deci dacă era aşa în legea veche, cu atât mai mult trebuie a

fi în legea nouă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 42)

„Când tu omori, nu trupeşte, ci sufleteşte pe fratele tău, oare nu ai făcut acelaşi lucru? Când treci cu vederea pe cel flămând, şi când poți a-l ajuta, oare nu l-ai omorât, dacă nu cu sabia, apoi prin faptul că l-ai lăsat flămând?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 246)

„Mulți nedreptățiți urăsc mai mult pe cei care nu i-au ajutat decât pe cei care i-au nedreptățit.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoție*, p. 93)

„,… vom fi pedepsiți la fel cu cei ce despoaie pe alții, dacă nu facem milostenie.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 62)

„,… rogu-vă să vă amintiți necontenit, mai înainte de toate, că a nu da săracilor din averile tale înseamnă a jefui pe săraci, a-i lipsi de viață, şi, altfel, că nu stăpânim averile noastre, ci averile lor.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 67)

„Bogații nemilostivi vor primi o pedeapsă mai mare decât săracii nemilostivi, pentru că au bani mulți şi cu toate acestea, nu îşi înmoaie inima. *Dar eu fac milostenii*, îmi spui tu. Să ştii că dacă mărimea milosteniei lor nu este după mărimea averii pe care o au, nu vor scăpa de iad. Cu cât sunt mai bogați, cu atât sunt mai datori să-i ajute pe cei săraci, fără să se teamă că averea lor se va împuțina.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 280)

„Bogații cei nemilostivi mai multă muncă vor avea decât săracii, pentru că nici binele avuției lor nu i-a îmblânzit ca să fie domestici şi îndurători către cei săraci.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 64)

„Că Hristos şi sufletul Lui l-a dat morții pentru noi şi cinstitul lui Sânge l-a vărsat pentru noi nemulțumitorii, iar noi nu voim să vărsăm banii noştri cei putrezi pentru Hristos, ci trecem pe lângă El şi-L lăsăm gol şi

străin şi flămând. Dar cine va putea să ne scoată din munca ce va să fie? Altul nimeni fără numai Dumnezeu. Noi înşine mergem la muncă, că de ne-am aduce aminte fiecare de cuvântul şi răspunsul cel ales al judecății, nu ne-am osândi pe noi să mergem în munca focului. Hristos S-a dat pe sine morții pentru noi şi săracul moare de foame, iar noi ne facem a nu-L vedea şi fugim de Dânsul. Că precum banii sau arginții de am avea să dăm, mii de suflete de am avea, se cade să le punem toate pentru Dumnezeu. Căci când trag pe cineva dintre noi vinovat şi-l duc să-l spânzure sau să-l înțepe, n-ar pofti mai bine să dea toată avuția câtă are numai să scape de moarte? (…) să dăm măcar jumătate din avuția noastră să ne izbăvim de muncă (munca focului nestins); noi ținem fără ispravă avuție nedreaptă şi bani, care nici nu sunt ale noastre. Dar ce răspuns şi ce iertare vom avea în această lume şi în cealaltă?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 72)

„Dar noi numai ce cumpărăm robi şi cai şi catâri şi-i împodobim cu frâie de aur, iar pe Dumnezeu trimite săracii spre noi şi le zice: *Duceți-vă să vă dea frații voştri din avuția Mea care le-am dat-o*, dar noi nici nu le dăm nimica, ci încă îi batjocorim şi-i mustrăm şi-i alungăm. Socoteşte cu mintea ta de câte tunete şi fulgere sunt vrednice acestea pe care le facem noi, că de ai trimite tu o slugă la altă slugă aşa, să ia de la dânsul banii tăi, iar el nevrând să-i dea ci încă îl şi înjură, oare câtă răscumpărare i-ai face tu acelui înjurător pe care l-ai împrumutat? Deci de suferim cu greu acest lucru ce se întâmplă între noi oamenii, dar Dumnezeu cu cât se va mânia mai mult asupra noastră, dacă nu vrei să dai săracului ce-ți cere milostenie ci încă-l şi mustri şi-i otrăveşti sufletul? Că de-ar şti săracul că vrei să-l batjocoreşti şi să-l mustri nici n-ar veni. Iar bogatul răspunde şi zice: *fără de obraz este săracul şi umblă încoace şi încolo şi strigă*. Ce grăieşti tu, omule? Că tu de multe ori când şezi la masă porunceşti slugii tale să umble repede să-ți aducă bucatele, iar de umblă încet şi zăboveşte puțin tu vrei să îmborzi masa de mânie, deşi cunoşti bine că de va şi zăbovi, tot nu te va lipsi de dulceața bucatelor. Iar tu, pentru nimic, te faci ca o fiară sălbatică şi nu-ți zici ție fără de obraz, ci-i zici săracului că este fără de obraz, care se teme şi tremură de toți, dar cum îşi va astâmpăra foamea? Sau nu este aceasta mare obrăznicie şi neomenie? Şi de-ai vedea o picătură de ploaie picând în casa ta, îndată aduci meşteri de repară să nu te plouă. Dar pe sărac nu-l vezi că zace de multe ori în gunoaie şi întinat?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 73)

„Noi le zicem: nu te-am hrănit o dată şi de două ori şi ai mâncat? Dar de ce nu zici şi tu alungi? Dar cum va vrea să te audă pe tine Dumnezeu, când îl rogi ca să-ți ierte păcatele tale, dacă treci pe cel ce este în nevoie şi nu dai din binele ce-l

ai de la Dumnezeu? Oare acestea nu sunt vrednice de hulă?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 73)

„Dar tu cum te rogi lui Dumnezeu ca să te audă şi să-ți ajute când îți vine vreo pagubă sau primejdie, că de vreme ce tu te faci a nu vedea pe acela ce ți-a greşit, nici nu te-a păgubit vreodată, care are osteneală şi durere şi se pedepseşte cu foame şi cu goliciune în gerul iernii, dar Dumnezeu, Căruia îi greşeşti în toate zilele, cum te va lăsa nemuncit şi nepedepsit? De vreme ce zice că cel ce-şi astupă urechea ca să nu audă rugăciunea săracului, nici Dumnezeu nu-l va auzi pe el. Deci, în ce fel vom fi noi spre săraci ori milostivi ori nemilostivi, aşa va fi şi Dumnezeu spre noi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 76-77)

„Auzi, dacă cei ce ştiu şi au învățat taina că lui Hristos nu-i este milă de carnea Lui, când te vei cumineca, nici Sângele Lui nu l-a oprit, tu vrei să te adăpi, iar Lui nu-i dai nici un pahar de apă rece, dar ce iertare vei lua de la Dumnezeu? Tu iei cele neputrede de la Dumnezeu cu multă cinste şi de cele putrede îți este milă să le dai? (…) Oare nu sunt acestea grele? Că Dumnezeu a dat pe Fiul Său spre moarte pentru tine, iar tu nu-i dai Lui nici o fărâmă de pâine, Celui ce S-a vândut pentru tine şi S-a junghiat şi S-a omorât şi nu i-a fost milă de Dânsul, nu numai fiindu-i Fiu adevărat, ci şi Singur Născut, iar tu pe Dânsul îl vezi mort şi pierind de foame şi de goliciune şi-ți cere să cheltuieşti din ale Lui şi nu-I dai, iar pentru tine le strici şi le risipeşti rău şi fără de folosință, dar ce lucru rău este mai mare decât această nemulțumire? Hristos S-a vândut şi S-a junghiat pentru tine şi umblă înconjurându-te flămând şi tu nici din ale Lui nu-i dai?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 79)

„N-ați aflat că judecata este nemilostivă celor ce nu-i miluiesc pe săraci?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 163)

„Hristos, când are să te hrănească, nu-Şi cruță nici chiar Trupul Lui! Când are să-ți dea de băut, nu-Şi cruță nici chiar Sângele, nici nu e invidios! Tu, însă, nu dai nici o bucată de pâine, nici un pahar de apă! Ce iertare vei avea, când primeşti daruri atât de mari şi atât de prețioase, şi te scumpeşti la nişte lucruri de nimic?” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 16, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 372)

MINCIUNA (nimic nu este mai slab ca minciuna)

„... nimic nu este de jos, nimic nu este mai slab decât minciuna; îi place să se ascundă, uşor se demască, uşor se risipeşte.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIX, 1, p. 134)

MINCIUNA (are picioare scurte)

„Minciuna este slabă şi uşor de descoperit, chiar când ea în afară se acoperă cu mii de culori. Precum cei ce zidesc pe ziduri ruinate nu le fac pentru aceea mai tari; la fel mincinoşii sunt uşor ruşinaţi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVIII, 1, p. 347)

„Nimic nu este mai slab decât minciuna, cu oricâte perdele ar fi ea acoperită. Aşa cum urcă, la fel de repede şi coboară.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 374)

MINTEA (ochii minţii)

„Aşa sunt ochii minţii; privesc necontenit la priveliştea celor veşnice; şi, luminaţi de strălucirea lor, dispreţuiesc pe toate cele din lumea aceasta ca pe umbră şi vis, fără să poată fi amăgiţi sau înşelaţi. De văd bogăţia, îndată îşi bat joc de ea; ştiu că bogăţia fuge de la unul la altul mai fără recunoştinţă decât un rob fugar, ştiu că niciodată nu stă, ba dimpotrivă încarcă pe cei care o au cu mii şi mii de rele şi, ca să spun aşa, îi aruncă chiar în adâncul păcatului. De văd frumuseţe trupească, iarăşi, nu se întorc spre ea; ştiu că e trecătoare şi lesne schimbătoare; ştiu că boala distruge deodată toată frumuseţea aceea, iar înaintea bolii bătrâneţea urâţeşte şi poceşte chipul frumos de mai înainte, şi, în sfârşit, ştiu că moartea strică toată frumuseţea trupului. De văd pe cineva acoperit de slavă sau plin de putere sau ajuns în fruntea demnităţilor şi înconjurat de toate fericirile, şi pe acesta îl trec cu vederea ca pe unul ce nu are nimic sigur, nimic statornic, ca pe unul care se laudă cu nişte lucruri, care trec mai repede ca valurile râurilor. Este, oare, ceva mai şubred decât înşelăciunea slavei din viaţa aceasta, pe care profetul o asemuie cu floarea ierbii? *Toată slava omului*, spune profetul, *ca floarea ierbii* (Isaia, 40, 7; Petru, 1, 24)”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 356)

„Şi ochiul minţii noastre, până ce este sănătos, toate cele bune le vede, iar când este gândul nostru întunecat şi stricat tocmai şi la cer de-l vom sui la

cele dumnezeieşti priviri, multă tulburare şi netocmeală i se va părea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 135)

MINTEA (curată)

„Când un om are cugetul curat, când n-are în el murdărie, atunci va putea locui în el Stăpânul universului”. (*Omilii la Facere,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 269)

MINTEA (vătămarea minții)

„Ceea ce este ochiul pentru trup, aceea este mintea pentru suflet. După cum n-ai prefera să porți bijuterii de aur, să te îmbraci cu haine de mătase, dar să ți se scoată ochii, ci socoteşti sănătatea ochilor mai de preț decât o bogăție ca aceasta - că dacă-ți pierzi vederea, nu-ți mai este de nici un folos viața - deci, după cum atunci când ochii sunt orbiți, cea mai mare parte a lucrării celorlalte mădulare este pierdută, pentru că li s-a stins lumina, tot aşa şi când mintea este stricată, sufletul se umple de nenumărate rele. Aşadar, după cum căutăm să avem în trup ochi sănătoşi, tot aşa şi în suflet mintea. Cum vom mai vedea, deci, dacă vom strica tocmai organul care dă lumină şi celorlalte mădulare? După cum cel care stârpeşte izvorul a secat şi râul, tot astfel cel care strică mintea a tulburat toată activitatea sufletului în viața aceasta. (…) Când căpitanul corăbiei se îneacă, când lumina se stinge, când împăratul cade prizonier, ce nădejde mai pot avea supuşii?”. (*Omilii la Matei,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 266)

„Cel ce nu este cumpătat în faptele lui nu poate fi nici întreg la minte, adică nu poate fi statornic şi sănătos cu mintea, ci un astfel de om se abate din calea cea dreaptă, şi este mai smintit decât un nebun.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 401-402)

MINTEA (întunecarea minții)

„Nimic nu produce mai mult întuneric ca mintea omenească, care nu vorbeşte decât despre lucruri pământeşti şi nu este luminată de sus. Căci ea este robită cu totul de părerile pământeşti ale minții noastre. Pentru aceasta avem nevoie de aceste izvoare de apă care cad din cer, ca după ce am spălat tina cu care este întinat sufletul nostru, ceea ce va rămâne curat să se ridice

sus şi să zboare să se unească cu învăţătura divină.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIV, 3, p. 117)

„Tristeţea, nelinişţea, mânia şi grijile multe întunecă mintea şi nu o lasă să gândească raţional.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 360)

MINTEA (uşurătatea minţii)

„Nimic nu poate fi mai străin de sufletul creştinului ca uşurătatea minţii.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 101)

„Inima noastră este foarte plecată spre păcat şi voinţa noastră este foarte schimbătoare; de aceea, noi trebuie să ne asigurăm şi să ne întărim din toate părţile. *Unul din cei doisprezece s-a dus*. Vezi din ce societate stimabilă el a pierit şi ce mare nenorocire este uşurătatea minţii?” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 165)

MINTEA (curăţirea ei)

„Ne curăţim minţile noastre, repetând ca pe o incantaţie învăţăturile adevărate[285].” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 36-37)

MINUNILE (despre minuni)

„Dar ce spui de minunile din vremea noastră? N-a izbucnit foc din templu, din temeliile templului din Ierusalim, şi a alungat pe lucrătorii ce lucrau la zidirea templului şi astfel s-a pus capăt încercării aceleia nelegiuite? Cu toate acestea, cei ce încercaseră rezidirea templului nu s-au pocăit, nici n-au lepădat învârtoşarea inimii lor. Câte alte minuni nu s-au mai făcut apoi după acea minune, dar n-au câştigat

[285] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Acest procedeu nu are nimic cu magia. Este vorba de obiceiul anticilor de a citi cu voce tare şi de puterea pe care o are cuvântul Sfintei Scripturi. Acelaşi lucru se întâmplă şi în cazul rugăciunii isihaste, când ea este rostită cu gura. Amintim şi cuvintele Mântuitorului: *Acum voi sunteţi curaţi pentru cuvântul pe care vi l-am spus* (In., 15, 3). Citirea Scripturii, pentru cel ce se pregăteşte, are efect purificator. Rostirea ritmată, cu atenţie, a psalmilor, rugăciunilor, lecturilor duhovniceşti, are efect asupra voinţei şi ne întăreşte prin obişnuinţă (nu în sens de rutină, ci de mod de a fi, dobândit prin asceza minţii şi a inimii) deschiderea faţă de harul lui Dumnezeu. (n.s. 44, p. 37)

nimic din ele. De pildă, trăsnetul care a căzut pe acoperişul templului lui Apolo. Templul acesta a fost trăsnit din pricină că oracolul acestui demon a silit pe împăratul de atunci să mute de lângă templu moaştele unui mucenic îngropat acolo; căci spunea oracolul că nu poate rosti oracole atâta vreme cât vede alături sicriul mucenicului. După minunea aceasta, o altă minune. Unchiul acestui împărat, pentru că a pângărit sfintele vase, a murit mâncat de viermi. Vistiernicul împărătesc apoi, pentru o altă nelegiuire adusă de el Bisericii, a pierit rupându-i-se trupul în două. Iarăşi, o altă minune. Izvoarele din ținutul nostru, care întreceau în apă apa râurilor, au pierit dintr-o dată şi au dispărut; asta nu s-a mai întâmplat niciodată mai înainte, ci atunci când împăratul a pângărit ținutul acesta cu jertfe idoleşti. Ce să mai spun de foametea din întreaga lume, care a căzut peste oraşe odată cu suirea acestui împărat pe tron? Ce să mai spun de moartea împăratului în țara perşilor, de rătăcirea lui de dinaintea morții, de armata prinsă la mijloc de barbari ca într-o mreajă, de întoarcerea ei minunată şi neaşteptată de acolo? Toate aceste nenorociri au încetat îndată ce a murit într-un chip vrednic de plâns împăratul cel necredincios şi i-a urmat un altul, credincios. Ostaşii care nu mai aveau din nici o parte nici o ieşire, că erau prinşi ca în nişte plase, la un semn al lui Dumnezeu au scăpat de barbari şi s-au întors teferi acasă. Nu sunt oare îndestulătoare aceste minuni ca să ne atragă spre credință?" (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 247-248)

„Fapta este rezultatul propriei strădanii; minunea, harismă a dumnezeiescului dar. Ai văzut cât de mare este deosebirea dintre faptă şi minune? Fapta este o urmare a sudorilor omeneşti; minunea este o dovadă a dărniciei dumnezeieşti. Fapta îşi are început în viața noastră, minunea îşi ia începutul de la harul lui Dumnezeu; una se datorează ajutorului de sus, alta, voinței de jos. Fapta este țesută din amândouă: şi din râvna noastră, şi din har dumnezeiesc; minunea nu este decât o manifestare a harului de sus, fără să aibă nevoie de sudorile noastre. Faptă înseamnă să fii blând, să fii curat la suflet şi la trup, să fii cumpătat, să-ți stăpâneşti mânia, să biruieşti pofta, să faci milostenii, să fii iubitor de oameni, să săvârşeşti orice virtute, asta este o fapt. Osteneala şi sudoarea noastră. Minune înseamnă să alungi demonii, să deschizi ochii orbilor, să curățeşti trupurile leproşilor, să întăreşti mădulare slăbănogite, să înviezi morți, sau să faci altele la fel cu acestea. Ai văzut cât e de mare deosebirea între fapte şi minuni, între viețuire şi semne, între râvna noastră şi harul lui Dumnezeu?" (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor,*

(La începutul Faptelor Apostolilor – II), în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 317-318)

MINUNILE (nu minunile, ci iubirea îi arată pe ucenicii lui Iisus)

„Ce oare? Nu sunt minunile cele care fac să se cunoască ucenicii lui Iisus Hristos? Nicidecum. *Căci mulţi vor zice: Doamne, oare nu am alungat doi demoni în numele Tău*? (Mt., 7, 22). Şi iarăşi: Ucenicii fiind în bucurie fiindcă diavolii li se supuneau lor, Iisus le-a zis: *Nu vă bucuraţi fiindcă diavolii vise supun, ci bucuraţi-vă pentru aceea fiindcă numele voastre sunt scrise în ceruri* (Lc., 10, 20). Dacă minunile au convertit lumea, aceasta s-a întâmplat fiindcă preexista iubirea; fără iubire nu ar fi avut loc minuni. Aceasta este iubirea, unirea tuturor inimilor care i-a făcut pe ucenici virtuoşi. Dacă ar fi fost dezbinare între ucenici totul ar fi fost pierdut. Şi Mântuitorul n-a zis aceea numai pentru ucenicii Săi, ci şi pentru toţi cei ce vor crede în El apoi, căci azi nimic nu scandalizează aşa de mult neamurile ca a vedea că nu mai este iubire între noi; dar, veţi zice voi, ei ne reproşează că nu se mai fac minuni. Este adevărat, dar nu aşa de mult.

În ce a făcut arătată apostolii iubirea lor? Nu vedeţi că Petru şi Ioan nu se despart niciodată atunci când merg la templu? Nu vedeţi câtă iubire avea Pavel pentru fraţii lui? Şi vă mai îndoiţi încă? Dacă apostolii au fost împodobiţi cu alte virtuţi, ei au posedat cu atât mai mult pe aceea care este izvorul tuturor bunurilor; căci iubirea creşte în sufletul care este plin de virtute. Ea seacă şi piere în acela în care stăpâneşte nedreptatea. *Atunci când va prisosi nedreptatea, zice Iisus Hristos, iubirea multora se va răci* (Mt., 24, 12). Sigur neamurile nu sunt aşa de mult câştigate prin minuni ca prin viaţa pe care o ducem noi şi nimic nu desăvârşeşte viaţa ca iubirea. Ei i-au numit adesea înşelători pe cei ce făceau minuni; dar n-au putere asupra unei vieţi şi curate şi sfinte. Înainte ca propovăduirea Evangheliei să fi făcut prea mari progrese, cu dreptate se admirau minunile, dar acum viaţa trebuie să ne facă minunaţi. Nimic nu atinge şi convinge aşa de mult neamurile ca virtutea; nimic în sfârşit nu le este aşa de mare motiv de sminteală ca răutatea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXII, 3, p. 371)

MINUNILE (săvârşirea de minuni)

„ ... s-au făcut multe minuni la început când lumea a părăsit rătăcirea idolească; dar mai târziu, după ce s-a sădit pretutindeni dreapta credinţă,

minunile au încetat.” (*Omilii la Matei,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 47)

„Minuni s-au făcut chiar şi în vremea noastră. În zilele noastre, pe timpul domniei lui Iulian, care i-a întrecut pe toţi cu necredinţa lui, s-au făcut multe şi neobişnuite minuni. Când iudeii au încercat să înalţe din nou templul din Ierusalim, a ieşit foc din temeliile templului şi i-a împiedicat, iar când Iulian a murit mâncat de viermi, iar unchiul său, numit tot Iulian, a crăpat la mijloc.

Minunea cea mai mare însă a fost că secau izvoarele în locurile în care Iulian voia să aducă jertfă idolilor şi că izbucnea foametea în oraşele în care intra împăratul.

Aşa obişnuieşte Dumnezeu să facă. Când nenorocirile se înmulţeau şi vedea că poporul Său este chinuit şi împilat de tirania duşmanilor, atunci Dumnezeu Îşi arăta puterea Sa. Aşa a făcut cu iudeii, când erau în Babilon.” (*Omilii la Matei,* omilia IV, I-II, în col. PSB, vol. 23, pp. 47-48)

„Să îndepărtăm mai întâi o înţelegere rea, şi să ne păzim de a crede că minunea ar fi semnul indispensabil şi însoţirea necesară a sfinţeniei. Câţi sfinţi sunt, pe care noi nu-i vedem nicidecum că au făcut vreo minune? Ce minune a făcut Ioan Botezătorul? Nici una, căci Evanghelia zice în mod expres despre el: *Ioan nu a făcut nici o minune*. În Legea Veche cele mai măreţe şi cele mai venerate personaje sunt precis acelea care n-au făcut nici o minune. Cei ce s-au făcut străluciţi nu şi-au întemeiat această strălucire decât pe sfinţenia vieţii lor, mulţumită căreia ei au devenit vindecători de boli.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 342)

MINUNILE (scopul săvârşirii de minuni)

„Care este scopul minunii? Pentru ce sunt minunile lui Iisus Hristos şi ale sfinţilor Săi? Pentru a asigura credinţa, a converti pe cei necredincioşi, a întări pe credincioşi în practicarea virtuţilor evanghelice.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 342)

MINUNILE (cerute din dorinţa de a experimenta şi de a uimi)

„Unde sunt cei care cer minuni? Să audă aceştia că e nevoie de inimă curată! Dacă n-ai inimă curată, minunile nu-ţi sunt de nici un folos. Iată ninivitenii au crezut fără minuni; iudeii însă au ajuns mai răi, după atâtea

minuni; s-au făcut pe ei înşişi locaş pentru nenumăraţi demoni şi au atras asupra lor mii şi mii de nenorociri.” (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 514)

„Pentru acest motiv le refuza evreilor să facă minunile pe care le cereau: El ştia că ei nu le cereau decât pentru a-L ispiti (…) sunt astăzi oameni care pun întrebările următoare: Pentru ce nu face Dumnezeu şi acum minuni? Dacă sunteţi credincioşi, precum trebuie să fiţi, dacă îl iubiţi pe Iisus Hristos, precum se cuvine să-L iubiţi, voi nu mai aveţi nevoie de minuni; minunile sunt pentru necredincioşi. Pentru ce dar ziceţi voi, nu le-a făcut la evrei? Sigur că lor le-a făcut! Dar, de câte ori au fost respinşi, atunci când le cereau, au fost respinşi fiindcă nu le cereau pentru a se vindeca de orbirea lor şi de necredinţa lor, ci pentru a se înrăi şi mai mult şi a deveni şi mai răi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIV, 1, p. 114)

„Că noi nu trebuie să ne aşteptăm deloc la minuni, nici nu trebuie să-i cerem Domnului dovezi ale puterii Sale divine.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 3, p. 170)

MINUNILE (darul săvârşirii de minuni)

„Harurile însă nu depind de voinţa celui care primeşte harul, ci de socotinţa Celui care dă harul. Aceasta este pricina pentru care Hristos nu laudă niciodată pe cei care săvârşesc minuni; chiar pe ucenicii Săi, care se lăudau cu minunile săvârşite de ei, Hristos îi lipseşte de această laudă spunându-le: *Nu vă bucuraţi că dracii vi se supun vouă!* (Luca 10, 20). Ci, dimpotrivă, în orice prilej Hristos fericeşte pe cei milostivi. Pe cei smeriţi, pe cei blânzi, pe cei curaţi cu inima, pe făcătorii de pace şi pe cei care fac aceste fapte şi altele asemenea acestora.” (*Despre Feciorie*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 60)

MINUNILE (mai de folos ne este viaţa virtuoasă decât darul săvârşirii de minuni)

„Să avem multă purtare de grijă de viaţa noastră. Să nu ne socotim mai mici pentru că nu facem minuni. N-am avea nici un câştig de-am face minuni, după cum nu pierdem nimic de nu facem, dacă ducem o viaţă virtuoasă. Dacă facem minuni, noi suntem datornicii lui Dumnezeu; dacă,

însă, ducem o viață virtuoasă, plină de fapte bune, atunci Dumnezeu ni-i datornic”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 313)

„*Pe bolnavi vindecați, pe leproşi curățiți, demonii scoateți; în dar ați luat, în dar dați* (Matei 10, 8).

Ați văzut că Domnul are tot atât de mare grijă de bunele purtări ale ucenicilor Săi ca şi de facerea de minuni, arătând că minunile nu sunt nimic fără de bune purtări? Le smereşte gândul, spunându-le: *în dar ați luat, în dar dați!* şi le curățeşte sufletul de iubirea de argint. Apoi, ca să nu creadă că minunile sunt o faptă a lor şi să se mândrească cu minunile săvârşite, le spune: *În dar ați luat!* nu dăruiți nimic de la voi celor care vă primesc. Puterea aceasta, a facerii de minuni, n-ați primit-o ca o plată a muncii voastre, nici nu v-ați ostenit pentru ea. E harul Meu!”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 397)

„Cereți, oare, să fac minunile pe care le făceau apostolii când intrau în cetele credincioşilor, să curăț leproşii, să alung demonii, să înviez morții? Dar cea mai mare dovadă a nobleței şi dragostei voastre este tocmai aceea că ați crezut în Dumnezeu fără aceste probe. Şi pentru această pricină şi pentru alta Dumnezeu a pus capăt minunilor. Dacă acum, când nu se mai fac minuni, oamenii înzestrați cu alte însuşiri, de pildă cu înțelepciunea sau cu cuvioşia, se laudă atâta, se mândresc şi se dezbină unii de alții, ce prăpăstii nu s-ar face între oameni dacă ar mai săvârşi şi minuni? Că spusele mele nu sunt un simplu gând al meu o mărturisesc corintenii, care erau împărțiți în mai multe partide, tocmai din această pricină (I Cor., 1, 10-13). Nu căuta, dar, minuni, ci sănătatea sufletului! Nu căuta să vezi un mort înviat; ai aflat doar că toată lumea va învia. Nu căuta să vezi orb tămăduit, ci uită-te că acum toți oamenii văd mai bine şi mai cu folos. Caută şi tu să vezi la fel cu ei şi îndreaptă-ți ochiul tău! Dacă toți am trăi cum trebuie, păgânii ne-ar admira mai mult decât pe făcătorii de minuni. Minunile sunt luate de multe ori drept năluciri şi mai au şi altă faimă rea, deşi minunile făcute de sfinți nu sunt ca acestea; viața curată însă, nu poate fi niciodată defăimată aşa; că virtutea închide gurile tuturora.

Să ne îngrijim dar de virtute! Mare e bogăția ei şi e mare minune”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 404)

„… dacă vrei să faci chiar minuni, scapă-te de păcate şi ai reuşit totul! Păcatul este mare demon, iubite! Dacă scoți din tine păcatul, ai săvârşit o minune mai mare decât cei care au pus pe fugă nenumărați demoni. Ascultă ce spune Pavel! Pavel pune virtutea mai presus de minuni. *Râvniți,* spune el,

darurile cele mai bune. Şi vă arăt o cale cu mult mai înaltă (I Cor., 12, 31). Şi voind să le arate această cale, nu le-a vorbit de învierea de morți, nici de curățirea leproşilor şi nici de alte minuni ca acestea, ci în locul tuturora a pus dragostea (I Cor., 13, 1-13). Ascultă-L şi pe Hristos că spune: *Nu vă bucurați că demonii vi se pleacă, ci că numele vostru s-a scris în ceruri* (Luca 10, 20). Şi înainte de aceasta, iarăşi: *Mulți îmi vor zice în ziua aceea: Nu cu numele Tău am proorocit şi am scos demonii şi am făcut multe minuni? Şi atunci le voi mărturisi: Nu vă ştiu pe voi!* (Matei 7, 22-23). Iar înainte de răstignire, chemând pe ucenicii Săi, le-a spus: *întru aceasta vor cunoaşte toți că sunteți ucenicii Mei,* nu dacă veți scoate demoni, ci *dacă veți avea dragoste între voi* (Ioan 13, 35); şi iarăşi: *întru aceasta vor cunoaşte că Tu M-ai trimis,* nu dacă vor învia morți, ci *dacă sunt una* (Ioan 17, 22-23). Adeseori minunile au fost de folos altora, dar au vătămat pe cel care le-a săvârşit, că l-au îngâmfat, l-au făcut să umble după slava deşartă sau l-au vătămat şi în alt chip. O vătămare ca aceasta n-o suferă cel virtuos, cel care face fapte bune; faptele bune sunt de folos şi lui şi altora mulți". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 404-405)

„Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ți-ai vindecat mâna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ți-ai vindecat piciorul, care şchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrânate şi nici după frumusețe străină, ți-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cântece drăceşti, înveți cântece duhovniceşti, ai început să vorbeşti, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni! Acestea-s semne nemaiauzite! Dacă ne vom duce viața săvârşind aceste minuni, vom ajunge prin ele şi noi oameni mari şi minunați, vom atrage şi pe toți cei păcătoşi la virtute şi ne vom bucura şi de viața ce va să fie". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 405)

„Totdeauna Hristos îl preferă pe Petru împreună cu Iacov şi cu Ioan înaintea tuturor celorlalți ucenici. Spune-mi, pentru ce îi preferă pe aceştia? Din pricina minunilor făcute de ei? Nu! Pentru că toți apostolii la fel au curățit leproşi, au înviat morți şi tuturor la fel le-a dat aceeaşi putere. Din ce pricină, dar, aceşti trei apostoli erau mai presus de ceilalți? Din pricina virtuții sufletului lor! Vezi, dar, că totdeauna este nevoie de viață curată şi de arătarea ei prin fapte? *Din roadele lor îi veți cunoaşte pe ei* (Matei 7, 16) spune Domnul". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 542)

„Spune-mi, dacă ți s-ar da să alegi între a învia morți în numele Lui şi a muri pentru numele Lui, ce ai alege? Nu-i aşa că ai alege moartea pentru numele Lui? Pentru ce? Pentru că învierea morților e minune, pe când moartea pentru Hristos, faptă. Dacă ți s-ar da să alegi între puterea de a preface paiele în aur şi puterea de a dispreţui averile, cum dispreţuieşti paiele, n-ai alege, oare, puterea de a dispreţui averile? Şi pe bună dreptate, că pe oameni puterea aceasta îi uimeşte mai mult. Dacă oamenii ar vedea că se pot preface paiele în aur, ar dori şi ei, ca Simon Magul, să aibă această putere şi ar creşte în ei şi mai mult dragostea de averi; dar dacă ar vedea că toți nesocotesc şi dispreţuiesc aurul ca pe paie, ar scăpa de această boală.

Vezi, dar, că viața virtuoasă ne este de mai mult folos?". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 542-543)

„Când te-ar lăsa cineva să alegi: sau morți să înviezi în numele lui Iisus, sau să mori pentru numele lui, ce ai alege tu? Negreşit aceasta din urmă, căci aceasta este o faptă mai mântuitoare, iar cealaltă este numai o minune. Şi dacă cineva te-ar lăsa să alegi între puterea de a preface fânul în aur şi între puterea de a nesocoti toate bogățiile, ca pe fân; nu ai alege oare pe aceasta din urmă? Negreşit numai acesta ar câştiga pe oameni. Dacă ei te-ar vedea făcând aur din fân, ar creşte numai lăcomia lor de avere, şi toți ar vrea să învețe acel meşteşug, ca Simon Magul (Fapt. VIII, 19); iar dacă ei te-ar vedea dispreţuind bogățiile, în curând s-ar slobozi şi ei de boala lăcomiei lor." (*Cuvânt la Duminica după Botezul Domnului*, pp. 269-270)

„Aşadar dacă tu vrei să te asemenea Apostolilor, nimic nu te opreşte. Nu ai nevoie de darul minunilor. Dacă ai nimicit păcatul în tine, dacă ai sfărâmat puterea Satanei, aici călcat pe capul lui, ai slăbit puterea lui, ai împrăştiat oastea lui, atunci tu ai săvârşit cea mai mare minune. Prin aceasta s-au făcut mari şi Apostolii, precum spune Petru: *noi am lăsat toate, şi am urmat Ție* (Mt., 19, 27). Întru aceasta să urmăm şi noi lor, să ne lepădăm de cele vremelnice, să ne dăruim lui Hristos, pentru ca noi împreună cu Apostolii să ne facem părtaşii vieții cea veşnice." (*Cuvânt la Duminica după Botezul Domnului*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 270)

,,Minunea este mai mare, mai înfricoşătoare, depăşeşte firea noastră. Fapta şi viețuirea sunt mai mici decât minunile, dar mai folositoare, cu mult mai mult câştig; sunt o răsplată a ostenelilor, plată a strădaniei. Şi ca să vezi că fapta este mai folositoare şi cu mai mult câştig decât minunea, află că fapta bună, chiar neînsoțită de minuni, duce în cer pe cei ce-o săvârşesc, dar minunea şi semnele, neînsoțite de fapte, n-au puterea să-i ducă pe săvârşitori

nici în pridvorul cerului. Eu vă voi arăta cum, iar voi să observați că faptele au întâietatea potrivit răsplății date lor. Să vedeți că minunile singure nu mântuie pe cei ce le fac, dar fapta singură nu are nevoie de nimic altceva pentru mântuirea celui ce o face. *Mulți Îmi vor spune în ziua aceea*, zice Hristos: *Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit*? (Matei 7, 22). Adică au făcut semne şi minuni! *Au nu în numele Tău am scos mulți demoni şi am făcut multe minuni*? (Matei 7, 22). Vedeți? Peste tot semne şi minuni! Să vedem acum ce spune Dumnezeu. Pentru că aceştia au făcut numai minuni, şi nici o faptă, le spune: *Depărtați-vă de la Mine, nu vă ştiu pe voi, lucrători ai fărădelegii* (Matei 7, 23).

- Dar dacă nu-i ştie, cum de ştie că a lucrat fărădelegea?

- Ca să afli că aceste cuvinte: *Nu vă ştiu pe voi*, nu arată neştiința, ci dezgustul.

Nu vă ştiu pe voi.

- Spune-mi, pentru ce? *Oare, nu în numele Tău am scos demoni*?

- *Mi-e silă de voi*, le spune Hristos, *că n-ați ajuns mai buni, cu toate darurile Mele, că ați rămas tot aşa de răi, cu toată cinstea ce v-am dat. Depărtați-vă de la Mine, nu vă ştiu pe voi*!

- Cum se poate asta? Cum s-a făcut că în vremea veche oameni nevrednici au primit harisma, oameni cu viața păcătoasă au făcut minuni şi s-au bucurat de daruri dumnezeieşti, fără să se îngrijească să ducă o viață îmbunătățită?

- Da, s-au bucurat datorită iubirii de oameni a lui Dumnezeu, nu a vredniciei lor. Trebuia să se răspândească pretutindeni cuvântul bunei credințe, că era la început şi în faşă credința. După cum un vrednic lucrător de pământ dă multă îngrijire unui puiet de curând sădit în sânurile pământului, pentru că-i plăpând, şi îl împrejmuieşte cu pietre şi cu spini, ca să nu fie smuls de vânturi, să nu fie stricat de vite sau să sufere vreo altă vătămare, iar când vede că s-a întărit şi a crescut mare, scoate gardul din jurul lui, pentru că pomul e destul de puternic să nu mai sufere vreo vătămare; tot aşa s-a întâmplat şi cu credința. Când era sădită de curând, când era plăpândă, când era proaspăt semănată în sufletele oamenilor, cerea de pretutindeni multă purtare de grijă; dar când s-a întărit, când a prins rădăcini şi a crescut în înălțime, când a umplut toată lumea, Hristos i-a luat apărătorile, a dat la o parte întăririle. De aceea la început se dădeau harisme şi celor nevrednici; era nevoie în vremea aceea veche de acest ajutor, din pricina credinței; acum, însă, nici celor vrednici nu li se dau; tăria credinței nu mai are nevoie de acest ajutor. Şi ca să vezi că aceia nu mințeau când spuneau că au făcut minuni, ci cu adevărat au făcut minuni, şi ca să vezi că se dădeau harisme unor oameni nevrednici pentru ca să se săvârşească pe

lângă cele spuse şi altceva, adică pentru ca aceia, ruşinaţi de darul lui Dumnezeu, să se depărteze de răutatea lor, iată-l de pildă pe Iuda, unul din cei doisprezece. Toţi dau mărturie că făcea minuni, scotea demoni, învia morţi, curăţa leproşi. Cu toate acestea, a căzut din Împărăţia cerurilor. N-au putut minunile să-l mântuie, pentru că era tâlhar şi hoţ şi a vândut pe Stăpânul. Că minunile nu pot mântui fără o vieţuire bună, fără o viaţă curată şi desăvârşită, am dovedit-o cu cele ce am spus; dar că o vieţuire care nu are mângâierea facerii de minuni, care nu-şi ia minunile întru ajutor, ci rămâne singură ea, are puterea să ducă cu îndrăznire în Împărăţia cerurilor, ascultă că o spune Hristos: *Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, de moşteniţi Împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii* (Matei 25, 34). Pentru ce? Pentru că au înviat morţi, pentru că au curăţit leproşi, pentru că au alungat demoni? Nu! Dar pentru ce? *Pentru că M-aţi văzut flămând*, zice Hristos, şi *M-aţi hrănit; însetat, şi Mi-aţi dat să beau; gol, şi M-aţi îmbrăcat; străin, şi M-aţi primit*! (Matei 25, 35-36). Nu-i vorba deloc de minuni, ci peste tot de fapte. După cum dincolo, peste tot minuni, şi îndată osânda, pentru că erau minuni fără de fapte, tot aşa şi aici, peste tot fapte şi deloc minuni, şi îndată mântuirea. Pentru că o vieţuire desăvârşită poate mântui ea singură pe cei ce-o au.” (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 318-320)

,,… să vedem cu ce se laudă Petru! Ce-a spus el? A spus că a făcut minuni? Că doar atunci, pe când se lăuda, făcuse minuni! Nu s-a lăudat însă cu minunile! Dar cu ce? *Iată, noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie* (Matei 19, 27), spunea el. Ai văzut dar şi fapta lui Petru, şi minunea făcută de el! Încununată însă a fost numai fapta! Fapta a fost lăudată şi primită de Hristos! *Vă spun vouă*, zice Hristos, *că voi, care aţi lăsat case*… şi celelalte (Matei 19, 28-29). N-a spus: *Voi, care aţi înviat morţii*, ci: Voi, care aţi lăsat averile voastre, veţi şedea pe cele douăsprezece tronuri (Matei 19, 28).” (*Omilie la titlul Faptelor apostolilor, (La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 326)

„Nu poţi îndrepta o mână uscată? Dar poţi face ca mâna ta, ajunsă uscată din pricina neomeniei, să ţi-o îndrepţi prin dragostea de oameni. *Să nu fie mâna ta,* spune Scriptura, *întinsă la luat şi strânsă la dat* (Sirah 4, 33). vezi că nu uscăciunea, ci neomenia zgârceşte mâna? Întinde-o dar cu milostenie şi iubire de oameni! Nu poţi izgoni duhurile rele? Izgoneşte păcatul, şi vei primi mai mare răsplată! Ai văzut că pretutindeni viaţa şi fapta au mai multă laudă decât minunea şi mai multă răsplătire?” (*Omilie la*

titlul Faptelor apostolilor, *(La începutul Faptelor Apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 326-327)

„Căci şi astăzi, ceea ce-i ţine pe necredincioşi departe de Hristos nu este faptul că nu se fac minuni, aşa cum spun unii, ci faptul că iubirea lipseşte de la creştini. Pe necredincioşi nu-i atrag neapărat minunile, cât viaţa virtuoasă, pe care doar iubirea o poate naşte. Pe făcătorii de minuni i-au acuzat de multe ori că amăgesc poporul, niciodată însă pe cei care aveau viaţă sfântă.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 142)

„Să ne gândim în sfârşit la nefericiţii pe care minunile nu i-au putut salva de la pierzare, şi să concludem că singură virtutea este importantă, căci singură ea este condiţia mântuirii.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 342)

MINUNILE (credinţa noastră ţine loc de minuni)

„Noi, deci, n-avem nevoie de înfăţişare văzută, deoarece credinţa noastră ţine loc de minuni. Că n-au nevoie de minuni credincioşii, ci necredincioşii”. (*Omilii la Matei,* omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 149)

„Încetarea minunilor nu este o dovadă că Dumnezeu nu ne mai cinsteşte, ci, dimpotrivă, o dovadă că ne cinsteşte. A făcut asta pentru că voieşte să arate credinţa noastră, să arate că noi credem în El fără garanţii, fără minuni. Cei de pe vremea Apostolilor, dacă n-ar fi primit mai întâi semn şi garanţie, n-ar fi crezut în El despre cele nevăzute. Eu însă şi fără aceasta îmi arăt credinţa. Aceasta, dar, e pricina că nu se mai fac acum minuni.” (*Omilia I la Rusalii*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 210)

MINUNILE (minunea singură nu naşte credinţa)

„Minunea singură nu dă credinţa (…) Israel la aceasta a rămas rebel: evreii din timpul lui Iisus Hristos şi al apostolilor rămaseră învârtoşaţi în revolta lor. Câţi din zilele noastre, văd minuni, fără ca să revină pentru aceea la Dumnezeu?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 40)

MINUNILE (puterea de a face minuni a fost dată câteodată şi păgânilor şi creştinilor nevrednici pentru propovăduirea Evangheliei şi pentru binele altora)

„Când aceşti oameni, în ziua înfricoşătoarei judecăţi, vor vedea că au alt sfârşit decât acela la care se aşteptau; când vor vedea că acolo, pe lumea cealaltă, sunt pedepsiţi, deşi aici pe pământ erau admiraţi de toţi pentru minunile ce le făceau, atunci se vor adresa Domnului, oarecum miraţi şi uimiţi: *Cum, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? Pentru ce-Ţi întorci acum faţa de la noi? Ce înseamnă acest sfârşit străin şi neaşteptat?*

Aceia într-adevăr se minunează că sunt pedepsiţi, cu toate că au făcut minuni. Tu, însă, nu te minuna! Tot harul, pe care l-au avut aceia de a face minuni, a fost în întregime darul lui Hristos; de la ei n-au pus nimic; de aceea, pe bună dreptate, sunt şi pedepsiţi, pentru că au fost nişte nerecunoscători şi nişte nesocotiţi faţă de Dumnezeu, Care i-a cinstit atât de mult încât le-a dat harul facerii de minuni, deşi erau nevrednici.

- *Ce? Făceau minuni cei ce lucrau fărădelegi*? aş putea fi întrebat.

- Unii comentatori ai Scripturii spun că nu făceau fărădelegi în timpul în care au săvârşit minunile, ci mai târziu şi-au schimbat viaţa şi au făcut fărădelegi. Dacă aceasta ar fi tălmăcirea dreaptă a cuvintelor Domnului, apoi prin o astfel de tălmăcire nu s-ar da răspuns la problema pusă de Hristos. Domnul a vrut să arate lucrul acesta: că nici credinţa, nici facerea de minuni n-au putere dacă nu sunt însoţite de viaţă curată; acelaşi lucru îl spune şi Pavel: *Dacă aş avea credinţă, încât să mut şi munţii, dacă aş şti toate tainele şi toată ştiinţa, iar dragoste nu am, nimica nu sunt* (I Cor., 13, 2).

- *Dar cine sunt aceştia*? mă întrebi.

- Mulţi credincioşi au primit harisme, de pildă harisma de a scoate demoni, deşi nu erau cu Hristos, cum a fost Iuda. Iuda era rău, dar avea harisma de a scoate demoni. Şi în Vechiul Testament găseşti multe cazuri de oameni nevrednici care au făcut minuni pentru ca să facă bine altora.

Pentru că nu toţi oamenii sunt destoinici în toate, ci unii au viaţa curată, dar nu au credinţă la fel, iar alţii, dimpotrivă, Domnul îi îndeamnă pe unii prin alţii, ca aceia cu viaţa curată să aibă multă credinţă, iar cei cu credinţă să aibă şi viaţă curată, tocmai pentru că au marele dar al facerii de minuni.

Dumnezeu le dăduse acelora har din belşug, tocmai ca să ajungă mai buni. *Am făcut multe minuni*, vor spune aceia; *dar Eu le voi mărturisi şi atunci*: *Nu vă ştiu pe voi! Acum, când fac minuni, îi socotesc că-Mi sunt*

prieteni; dar atunci, la judecata viitoare, vor cunoaşte că nu le-am dat, ca prieten, harul facerii de minuni.

De ce te minunezi că Domnul a dat harisme unor oameni care cred în El, dar nu au viața la fel cu credința, când a dat asemenea har chiar unor oameni care nici nu credeau în El şi nici nu aveau viață curată? Balaam era străin şi de credință şi de viață îmbunătățită; cu toate acestea prin el a lucrat harul lui Dumnezeu spre îndreptarea altora. Faraon la fel; cu toate acestea şi prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare. Nabucodonosor apoi, marele călcător de lege, şi prin el Dumnezeu a descoperit cele ce aveau să se întâmple după multe generații. Baltazar, fiul acestuia, a întrecut pe tatăl lui în fărădelegi, dar şi prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare, rânduind lucruri mari şi minunate.

Şi pe vremea lui Hristos, mulți, chiar dintre cei nevrednici, au primit harul facerii de minuni, pentru că propovăduirea Evangheliei era la început şi pentru că era nevoie să se arate cu toată tăria puterea ei. Totuşi acei făcători de minuni n-au câştigat nimic de pe urma minunilor făcute de ei, ci au fost şi mai mult pedepsiți. De aceea le-a şi spus acele înfricoşătoare cuvinte: *Niciodată nu v-am cunoscut!* Pe mulți din aceşti făcători de minuni Domnul îi urăşte chiar de aici de pe pământ, şi-Şi întoarce fața de la ei înainte de judecata cea de obşte a lumii". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 311-312)

„Caiafa, fiindcă a fot ridicat prin sorți la arhierie, cu toate că era nevrednic, a profețit fără ca să ştie ce zice. Harul se folosea numai de gura lui, dar el n-a atins nicidecum inima lui necurată. Mulți alții au prezis ceea ce trebuia să se întâmple, cu toate că ei erau nevrednici, ca Nabucodonosor, Faraon, Varlaam; motivul este pentru toți evident." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXV, 1, p. 333)

„,… se poate ca cineva să facă şi minuni şi să fie totodată şi trupesc. Dumnezeu a lucrat, de pildă, şi prin Valaam, şi lui Faraon i-a descoperit cele viitoare, şi lui Nabuhodonosor; şi Caiafa a prorocit neştiind ce spune, precum şi alții scoteau dracii în numele lui Hristos, deşi nu erau cu dânsul. Deci fiindcă asemenea minuni nu erau pentru cei ce le făceau, ci pentru alții, pentru aceea de multe ori se săvârşeau chiar prin cei nevrednici." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 81)

MINUNILE (nu trebuie să devină obiectul curiozității, ci se cuvine să fie primite cu credință)

,,Când Dumnezeu dezvăluie ceva, lucrul dezvăluit nu trebuie să devină obiectul curiozității, ci se cuvine să fie primit cu credință. Deoarece, în privința unor asemenea lucruri, numai un suflet tare nesăbuit şi aventuros stă să le iscodească cauzele, să pretindă descrieri amănunțite şi să caute aflarea modului în care se ivesc." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 40)

MINUNILE (săvârşirea de minuni în zilele noastre)

,,Pentru ce semnele şi minunile s-au oprit acum şi nu se mai arată? Pentru ce? Vorbeşti poate ca necredincioşii şi nu primeşti că s-ar fi făcut minuni nici chiar pe timpul apostolilor, sau că în adevăr cauți ca să ştii? Dacă vorbeşti ca necredincioşii, apoi asupra acestei păreri mă voi ridica mai întâi. Dacă atunci nu s-au petrecut semne şi minuni, apoi acum, fiind alungați, prigoniți, întru cutremur mare, legați şi socotiți duşmani obşteşti ai întregii lumi şi la îndemâna tuturor de a pătimi rele, neavând cu dânşii nimic atrăgător, nici cetate, nici seminție, nici neam, nici îndeletnicire, nici slavă şi nici altceva de acest fel, ci toate cele potrivnice, simplitatea, prostia, sărăcia, ura, dispreţul, şi găsindu-se împotriva întregii lumi – cum, zic, după atâtea potrivnicii apostolii Domnului încredințau pe oameni vestindu-le astfel de lucruri? Căci şi poruncile ce ei le dădeau întâmpinau mult necaz, şi dogmele ce le propovăduiau erau însoțite de multe primejdii; de asemenea, şi cei ce ascultau şi urmau a se încredința, trăiau în beţii şi în răutate mare. Deci cum îi încredințau, spune-mi? De unde aveau ei puterea de a-i încredința? Iar dacă ei şi fără minuni i-au încredințat, apoi atunci, după cum am mai spus, minunea se arată încă şi mai mare. Deci dacă astăzi nu se mai fac minuni, apoi aceasta nu o lua ca dovadă că nici atunci nu s-au făcut, căci şi atunci spre folosință se făceau, precum şi astăzi tot spre folosință nu se fac. Atunci nu silea de a se încredința cineva numai cu cuvântul, precum nici astăzi propovăduirea nu se face numai întru înțelepciune. Că dacă cei ce au semănat cuvântul la început au fost simpli şi neînvățați, şi nimic nu grăiau de la dânşii, ci numai ceea ce primiseră de la Dumnezeu au împrăştiat în lume, apoi şi noi cei de acum nimic nu aducem de la noi, ci numai ce am primit de la aceia, acelea, zic, le grăim către toți. Nici astăzi nu căutăm a vă încredința prin silogisme şi sifisme, ci numai prin Sfintele Scripturi şi prin minunile de care vă vorbim vă arătăm credința. Chiar şi aceia nu se încredințau numai prin minuni, ci şi vorbind, iar vorbele lor le făceau mai puternice, după cât se

vede, nu atât tăria şi agerimea celor vorbite, cât minunile şi mărturiile trase din vechile Scripturi.

Dar cum, zici, *atunci erau folositoare minunile, şi astăzi nu mai sunt?* Să ne închipuim o idee – căci lupta mea până acum este îndreptată împotriva elinului, şi prin această închipuire spun totul ce ar fi – să ne închipuim, zic, ideea – şi primească a crede necredinciosul măcar prin îngăduință față de cele spuse – că de pildă Hristos ar veni acum; şi când deci ar veni Hristos şi toți îngerii împreună cu dânsul, şi s-ar arăta că el este Dumnezeu, şi toate sunt supuse lui, oare n-ar crede şi Elinul? Dar se vădeşte că i s-ar închina şi l-ar numi Dumnezeu, chiar de ar fi el de o mie de ori încăpățânat. Că cine – privind cerurile deschise, şi pe dânsul venind pe nouri înconjurat de toată ceata puterilor de sus, şi râuri de foc trăgând după dânşii, şi pe toți cei de față tremurând de frică – nu i s-ar închina şi nu-l va numi Dumnezeu? Dar oare, spune-mi, i se va socoti elinului spre credință acea închinare şi cunoaştere? Nicidecum. Şi pentru ce? Fiindcă aceasta nu este credință, căci sila a făcut aceasta şi înfățişarea celor văzute, aşa că faptul nu este izvorât din voință, ci el a fost atras spre această cugetare prin măreția celor văzute. Prin urmare, cu cât faptele petrecute (minunile) sunt mai învederate şi mai silnice, cu atât şi cele ale credinței se împuținează şi se micşorează. Pentru aceea astăzi nu mai sunt minuni. Şi cum că aceasta este, ascultă-l ce-i spune lui Toma: *Fericiți cei ce n-au văzut şi au crezut* (In. 20, 29). Aşadar, cu cât minunea se va arăta mai învederată, mai lămurită, mai pe față, cu atât şi plata credinței se micşorează. Astfel că de s-ar face şi astăzi minuni, acelaşi lucru s-ar întâmpla. Cum că atunci nu-l vom mai şti prin credință a arătat-o Pavel zicând: *Că prin credință umblă, iar nu prin vedere* (2 Cor. 5, 7). Deci precum atunci nu ți se va socoti ție, credinciosului, faptul pentru că este văzut, tot aşa şi acum, dacă s-ar face astfel de minuni ca în trecut.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, pp. 57-58)

„Dacă ai cere minuni, şi astăzi chiar ai putea să le vezi – deşi nu ca acelea. De pildă, ai putea să vezi miile de prorociri împlinite în mii de împrejurări, întoarcerea lumii la credința creştinească, prefacerea obiceiurilor sălbatice, întinderea evlaviei şi celelalte de acest fel.

Şi care proorociri?, zici tu; *că după acestea s-au scris toate cele prorocite*. Dar când s-au scris? Şi cum s-au scris? Şi de cine s-au scris, spune-mi, şi cu câți ani mai înainte? Voieşti cu cincizeci de ani mai înainte sau cu o sută? Prin urmare, atunci mai înainte de o sută de ani nu era nimic

scris. Dar atunci cum de păstra dogmele lumea creştină, ca şi celelalte, nefiind de-ajuns ținerea de minte pe care omul o are? De unde au ştiut, de pildă, că Petru a fost răstignit cu capul în jos? Cum de le-a venit în minte celor după aceasta ca să prezică că Evanghelia se va propovădui în toată lumea, că cele Iudaice vor înceta şi nu se vor mai întoarce iarăşi? Cum de s-au încrezut cei ce au scris, încetând minunile? Cum cele scrise au ajuns până şi în țările varvarilor, până şi în Indii, şi până chiar dincolo de marginile oceanului, dacă cele spuse nu ar fi fost vrednice de crezut? Cine au fost cei ce au scris? Unde au scris şi cum? Şi pentru ce au scris? Poate că au scris ca să câştige slavă? Cum deci au scris cărțile altora? Poate că voind a propovădui dogma creştină? Şi care dogmă? Cea adevărată, sau cea mincinoasă? Dacă omenirea ar fi luat-o de mincinoasă, era firesc ca nici să se apropie de Evanghelii; iar dacă a primit-o ca adevărată, apoi atunci nu avea nevoie de născociri, după cum zici tu. De altfel, şi prorocirile sunt în aşa fel încât şi până astăzi nu se pot contrazice prin vremea celor grăite. Dărâmarea Ierusalimului s-a petrecut cu mulți ani înainte. Dar mai sunt şi alte prorociri din acel timp, care se prelungesc până la a doua venire, şi pe care, dacă voieşti, cearcă-le, ca de pildă: *Şi eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârşitul veacului* (Mt. 28, 20), şi *Pre această piatră voiu zidi Biserica mea, şi porțile iadului nu o vor birui pre dânsa* (Mt. 16, 18), şi *Se va propovădui evanghelia aceasta la toate neamurile* (Mt. 24, 14), şi ceea ce a făcut femeia cea curvă, şi alte multe de acest fel. Deci de unde a ieşit adevărul acestor prorociri, dacă au fost născociri omeneşti? Cum de nu au biruit porțile iadului pe Biserică? Cum de pururea cu noi este Hristos? Că dacă el n-ar fi cu noi pururea, nici Biserica nu ar fi stăpânit. Cum de s-a întins Evanghelia în toată lumea? Sunt de ajuns a mărturisi vechimea Sfintelor Scripturi chiar şi cei ce au vorbit împotriva noastră, ca de pildă Chelsie şi Vataneotul acela[286] care a fost după dânsul, căci nu ar fi combătut ei nişte scrieri alcătuite în urma lor, ci nişte scrieri care existau în timpul lor. De altminteri, întreaga lume mărturiseşte într-un glas adevărul lor, fiindcă l-a primit. Dar dacă nu ar fi fost la mijloc harul Duhului, nici conglăsuirea aceasta de la margini până la marginile pământului n-ar fi fost, ci ar fi pierit de îndată scornitorii acelor minciuni, şi nu s-ar fi petrecut atâtea fapte minunate din scorniri şi minciuni.

---

[286] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Desigur că aici se face vorbire despre vreunul din filosofii păgâni, cari războiau creştinismul, ca de pildă: *Porfirie, Iamblih* etc., împotriva, cărora au scris diferiți apologeți din cele dintâi secole. (n.s.1, p. 59)

Sau nu vezi lumea întreagă închinându-se lui şi îndepărtând rătăcirea? Nu vezi filosofia monahilor, care străluceşte mai mult decât soarele? Nu vezi cetele fecioarelor, evlavia intrată printre varvari, şi pe toţi în sfârşit slujind sub acelaşi jug? Acestea nu sunt vestite numai de noi, ci au fost vestite şi de Prorocii din început, şi deci nu te vei putea agăţa de prevestirile lor, mai ales că şi cărţile lor sunt şi printre duşmanii Creştinismului şi sunt tălmăcite în limba Elină. Multe vestesc despre acestea şi prorocirile din început, arătând că cel va veni este Dumnezeu.

Deci cum de nu cred astăzi toţi? Fiindcă lucrurile au ajuns spre mai rău, iar pricina tuturor acestora suntem noi, aşadar, cuvântul nostru va fi îndreptat de acum împotriva noastră. Chiar şi pe atunci nu numai prin semne şi minuni credeau, ci mulţi dintre cei ce se apropiau de dogmele creştine, erau atraşi de viaţa cea frumoasă a credincioşilor. *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând, zice, lucrurile voastre cele bune, să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri* (Mt. 5, 16), şi *Inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una, şi nici unul zicea că ceva din averile lui este al său, ci erau lor toate de obşte, şi se da la fiecare dupre cum cineva avea trebuinţă* (Fap. 4, 32…35). Şi astfel trăiau viaţa îngerească. Dacă şi astăzi s-ar face aşa, apoi am întoarce la Creştinism lumea întreagă şi fără minuni. Dar acum cei ce voiesc să se mântuiască, să se uite la Scripturi, căci acolo vor găsi şi de acestea, ba încă şi mai mari decât acestea. Că pe atunci însuşi dascălii întreceau prin viaţa lor pe ceilalţi, petrecându-şi viaţa în foame, şi în sete, şi în golătate, pe când noi cei de acum căutăm a ne bucura de multe dezmierdări, de linişte şi de odihnă. Nu însă aşa făceau aceia, ci strigau: *Până în ceasul de acum şi flămânzim şi însetoşăm, şi suntem goli, şi suntem loviţi, şi nestătători* (1 Cor. 4, 11). Unii alergau de la Ierusalim şi până la Iliric, altul până la Indii, altul până în ţara Maurilor, altul în altă parte a lumii, iar noi nu îndrăznim a ieşi nici din hotarele patriei noastre, ci căutăm dezmierdări, case strălucite şi alte multe în îmbelşugare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, pp. 58-60)

„Chiar dacă ar fi astăzi şi minuni, cine ar crede? Sau cine dintre neamuri s-ar uita la noi, când răutatea s-a înmulţit aşa de tare? Fiindcă mai vrednică de credinţă li se pare multora viaţa noastră cea curată decât semnele şi minunile, căci minunile înaintea oamenilor răi şi neruşinaţi vor deştepta bănuieli viclene, pe când viaţa curată va putea astupa chiar şi gura diavolului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, p. 61)

„*De ce nu sunt şi astăzi,* zici, *de acei ce vindecă bolile şi înviază morții?* Însă te întreb şi eu: de ce nu mai sunt şi astăzi de acei ce disprețuiesc viața prezentă? Ce? Oare noi slujim lui Dumnezeu cu leafă? Când natura omenească se găsea mai slabă şi mai neputincioasă, când trebuia de a sădi credința, erau mulți şi de aceştia; astăzi Dumnezeu nu mai voieşte ca noi să depindem de asemenea minuni, ci să fim gata spre moarte. De ce, deci, te încrezi în viața prezentă ? De ce cele viitoare nu le vezi? Pentru cele din viața prezentă primeşti chiar să faci idolatrie, iar pentru cele din viața viitoare nu poți suferi măcar o întristare? De aceea nu mai sunt astăzi care să facă minuni pentru că viața viitoare nu mai are nici o valoare înaintea noastră, pentru ea nu facem nimic, pe când pentru viața de față nu ne dăm în lături de a suferi orice.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 102)

MIRUIREA

„Bogățiile noastre cele mari aici se găsesc! Aici sunt toate nădejdile noastre. Ce nu este mare şi înfricoşător aici? Masa aceasta este cu mult mai de preț şi mai dulce, iar candela mai de preț decât orice candelă. Şi ştiu asta toți câți au scăpat de boli, ungându-se, cu credință şi la vreme cuvenită, cu untdelemnul din candelă”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 401)

„Ia untdelemn sfânt şi unge-ți tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, ca să nu mai cazi niciodată în vâltoarea beției! Că untdelemnul acesta, prin mirosul lui cel bun, îți aduce aminte de luptele mucenicilor, pune frâu desfrânării, te face răbdător, biruie bolile sufletului.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

MIRUNGEREA

„… după aceste legăminte şi lepădări şi uniri – fiindcă ai mărturisit stăpânia Lui asupra ta şi te-ai unit cu Hristos prin cuvintele rostite – preotul te unge pe frunte cu mirul cel duhovnicesc[287], ca pe un ostaş ales pentru arena duhovnicească şi, punându-ți pecetea, spune: *Se unge cutare în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh*.

[287] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Este vorba despre o ungere prebaptismală, nu de Taina Mirungerii. (n.s. 21, p. 53)

Căci ştie[288] că vrăjmaşul este scos din minți, şi îşi arată colții, şi dă târcoale ca un leu, răcnind şi priveşte pe cei ce erau mai înainte sub tirania lui cum deodată au scăpat de el şi s-au lepădat şi au trecut de partea lui Hristos, unindu-se cu El[289]. De aceea, vă şi unge pe frunte şi vă pune pecetea[290], ca diavolul să-şi întoarcă ochii de la voi. Căci nu îndrăzneşte să vă privească în față când vede fulgerul ce porneşte de acolo şi îi orbeşte ochii. Fiindcă din acea clipă luptați şi vă împotriviți lui şi de aceea preotul, prin ungere, vă introduce ca pe nişte luptători ai lui Hristos în arena duhovnicească." (*Omilia aceluiaşi către cei ce urmează a fi luminați şi lămurire clară a celor săvârşite în chip simbolic şi închipuite în dumnezeiescul botez*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 53-54)

MISIUNEA (astăzi)

,,Nimic nu este de preț ca sufletul omului, nici chiar lumea întreagă. Aşa că, chiar de ai da săracilor mii de averi, totuşi nimic n-ai făcut dacă n-ai întors la credință măcar un suflet omenesc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, pp. 30-31)

,,Fireşte că este un mare bun a milui pe cei săraci, însă nu atât de mare ca a izbăvi pe cineva de amăgire. Cel ce face aşa se aseamănă cu Pavel şi cu

---

288 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cel ce oficiază botezul trebuie să fie extrem de conştient de ce implicații ontologice au actele săvârşite în această taină a inițierii creştine. Credem că nu este vorba de o cunoaştere dobândită intelectual (verbul folosit este *οιδα*, a cărui înțeles etimologic este de fapt *a văzut*), ci de o experiență pe care însuşi a avut-o în prealabil. (n.s. 22, pp. 53-54)

289 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Textul grec marchează limpede cele patru faze:

e. ridicarea de sub tirania demonului
f. lepădarea de el
g. trecerea de partea lui Hristos
h. unirea cu El.

Conştientizarea maximă a întregului parcurs se face în fazele 2 şi 4. Azi nu mai facem atâta caz de aceste lepădări şi uniri tocmai din cauza moleşelii în care ne trăim credința şi a desconsiderării realității duhovniceşti: prezența şi acțiunea reală atât a lui Hristos, cât şi a diavolului. Aceste lepădări şi uniri de fapt se actualizează în fiecare clipă a vieții, căci permanent suntem puşi să alegem. (n.s. 23, p. 54)

290 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Editorul francez dă şi alte locuri paralele unde se comentează acest ritual: *ungerea aceasta este făcută şi cu mir şi cu ulei. Mir pentru a-l unge (sufletul neofitului) ca mireasă, iar ulei ca luptător*. Într-o altă cateheză se spune: *Hristos îți pune pe frunte crucea*. Deci această pecete avea forma crucii. (n.s. 24, p. 54)

Petru. Chiar de nu ai încredința astăzi pe nimeni, mâine vei încredința; şi dacă n-ai încredința niciodată, totuşi vei avea plata întreagă. Chiar de nu ai încredința pe toți, totuşi din cei mulți vei încredința câțiva, fiindcă nici apostolii n-au încredințat pe toți oamenii şi cu toate acestea, fiindcă vorbeau către toți, au luat plata întreagă. Dumnezeu a rânduit ca să dea cununile nu după suma izbânzilor săvârşite, ci după buna voire a celor ce le săvârşesc. De ai da numai doi oboli, el totuşi primeşte, şi ceea ce a făcut cu văduva cea din Evanghelie, aceea va face şi cu cei ce învață pe alții. Deci dacă nu poți izbăvi întreaga lume, nu disprețui pe cei puțini, şi nici pentru dorința celor mari să te depărtezi de cei mici. De nu vei putea încredința o sută, îngrijeşte-te măcar de zece, şi dacă nici pe cei zece nu-i vei putea întoarce la credință, să nu disprețuieşti nici pe cei cinci; iar de nu vei putea nici pe aceştia cinci, nu trece cu vederea nici pe cel unul singur. Şi de cumva nu vei putea nici pe unul, nu te deznădăjdui nici atunci şi nici să conteneşti a-ți face datoria.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 31)

,,Dar acestea se spun de noi de multe ori şi neîntrerupt, însă se fac cât se poate de puțin. Cu toate acestea, de se fac sau nu se fac, este drept a le aminti necontenit, căci dacă unii amăgesc prin vorbe frumoase, apoi cu atât mai mult este drept ca cei ce vor a întoarce pe alții la adevăr să nu înceteze niciodată a vorbi cele trebuitoare. Dacă cei ce amăgesc pe alții cu vorbele întrebuințează atâtea uneltiri şi momeli, ca de pildă cheltuiesc şi bani şi vorbe, suferă şi primejdii şi se dau de multe ori drept ocrotitori, apoi cu atât mai mult noi, cari depărtăm pe alții de la înşelăciune, trebuie a suferi toate primejdiile şi toate necazurile, ca astfel câştigându-ne şi pe noi şi pe alții, şi făcându-ne nebiruiți în fața duşmanilor, să ne învrednicim bunătăților făgăduite în Hristos Iisus Domnul nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VI, p. 61)

MOARTEA (ce este moartea?)

,,… este mai mult somn, iar nu moarte, strămutare la altă viață, iar nu pierdere, ducerea de la cele mai mici la cele mai mari şi mai bune.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, p. 451)

„Moartea este un port liniştit, este o eliberare din miile de rele ale vieții noastre de dureri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 434)

MOARTEA (- lege neschimbată a lui Dumnezeu, dată după păcatul primilor oameni)

„Tot ce se naşte în lumea aceasta, trebuie să moară. Aceasta este legea lui Dumnezeu, şi hotărârea sa neschimbată, pe care El a dat-o după păcatul cel dintâi asupra strămoşului neamului omenesc, prin cuvintele: *Pământ eşti, şi în pământ te vei întoarce* (Fac. III, 19). Ce este doar de mirare, când un om, care cu această condiție s-a născut, face împlinirea legii şi hotărârii dumnezeieşti? Ce este de mirare, când un născut din părinți muritori, merge pe calea firii sale, de la care nu se poate abate? Ceea ce este vechi nu este ceva neobişnuit; ceea ce se face în toate zilele nu este ceva neauzit; ceea ce se întâmplă cu toți nu este raritate. Dacă moşii şi strămoşii tăi au mers pe această cale a morții, dacă încă de la Adam toți patriarhii şi proorocii au trebuit să se despartă de lumea aceasta, să înălțăm sufletul nostru dintru adâncul întristării. Acest om şi-a plătit datoria sa şi cum poate cineva să fie trist, când plăteşte datoria ce avea? Dar aceasta este o datorie care nu se poate stinge cu bani, şi de care nu ne poate slobozi nici fapta bună, nici înțelepciunea şi nici puterea, o datorie pe care şi împărații trebuie să o plătească. Fiindcă hotărârea şi legea lui Dumnezeu sunt neschimbate, întristarea noastră este zadarnică, zadarnică şi întrebarea: pentru ce a murit acest frate? Dimpotrivă, dacă noi socotim condiția cea obştească pentru tot ce vieţuieşte pe pământ, atunci ochiul nostru cel duhovnicesc, prin aplicarea acestei dintâi doctorii, va simți uşurință.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 148)

MOARTEA (rațiunea pentru care Dumnezeu a îngăduit moartea)

„Dintru început a făcut Dumnezeu pe om nu ca să-l piardă, ci ca să-l îndrume spre nestricăciune. Chiar când Dumnezeu a îngăduit moartea, a îngăduit-o cu gândul ca prin această pedeapsă să te înțelepțeşti şi, ajungând mai bun, să poți fi adus iarăşi către nemurire. Acest gând şi acest fapt a avut Dumnezeu de la început, cu această hotărâre l-a făcut pe cel dintâi om. Iar gândul acesta ni l-a strecurat Dumnezeu chiar de la începutul neamului omenesc. Dacă Dumnezeu n-ar fi vrut de la început să se deschidă uşile învierii, n-ar fi lăsat să sufere ce a suferit Abel, care săvârşise toată virtutea şi ajunsese prietenul lui Dumnezeu. Aşa însă, Dumnezeu, pentru a ne arăta că mergem spre o altă viață şi că este gătit drepților un alt veac, care are pregătite răsplățile şi cununile, a îngăduit ca cel dintâi om drept să plece fără

să fi primit aici pe pământ răsplata. De asta l-a mutat Dumnezeu pe Enoh (Facerea 5, 24) şi l-a răpit pe Ilie, ca să ne vorbească despre învăţătura învierii.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 134)

MOARTEA (- pieirea stricăciunii trupului)

„Căci moartea nu-i altceva decât pieirea stricăciunii, moartea nu mistuie trupul, ci stricăciunea trupului.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 132)

MOARTEA (- ieşirea sufletului din trup)

„Nu ştiţi cum păcatele chinuie sufletul în ultima zi a vieţii, cum frământă inima? Atunci deci, când se întâmplă asta, venind amintirea faptelor bune, mângâie sufletul tulburat, ca seninul în mijlocul furtunii. Dacă suntem cu mintea trează, frica de păcat va fi lângă noi tot timpul vieţii noastre; dar dacă trăim nepăsători va veni negreşit peste noi frica aceasta, când vom fi scoşi din lumea aceasta. Că şi întemniţatul suferă mai mult când este scos din închisoare şi dus înaintea judecăţii; atunci mai cu seamă tremură, când este aproape de scaunul de judecată, când trebuie să dea socoteală de faptele sale. Aceasta e pricina poţi auzi pe mulţi spunând că oamenii pe patul de moarte sunt cuprinşi de frică şi au vedenii groaznice, a căror vedere n-o pot suferi; că se frământă multă furie în patul în care zac şi se uită cu ochi îngroziţi la cei de faţă, deoarece sufletul lor, îngrămădindu-se înăuntru, amână despărţirea de trup, neputând suferi vederea îngerilor care se apropie. Dacă ne speriem la vederea unor oameni înfricoşători, ce spaimă nu ne va cuprinde la vederea îngerilor ameninţători şi a puterilor cereşti neîndurătoare, care se apropie în clipa când sufletul este scos din trupul nostru, când este dus departe şi plânge cu amar, dar în zadar şi de pomană? Că şi bogatul nemilostiv, după ce a plecat de pe lumea aceasta, a plâns mult, dar plânsul nu i-a folosit la nimic”. (*Omilii la Matei,* omilia LIII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 619-620)

,,Şi după cum la luptele dintr-un stadion spectatorii care urmăresc întrecerile primesc cu multe urale şi-l duc acasă în aplauze, lăudându-l şi admirându-l, pe un atlet care a căpătat în lupte multe răni şi e plin de sânge, dar are în jurul capului cununa de biruinţă, tot aşa l-au dus atunci şi pe Lazăr îngerii. Sufletul bogatului din cealaltă parabolă a fost cerut, însă, de nişte

puteri înfricoşătoare, poate în acest scop trimise; sufletul lui n-a plecat de la sine în viața cealaltă, pentru că nici nu era cu putință. Dacă avem nevoie de conducători când mergem dintr-un oraş în altul, cu mult mai mult are nevoie sufletul de conducători când este smuls din trup şi mutat în viața viitoare. De aceea, când sufletul are să plece din trup, adeseori iese afară, se coboară în adânc, se teme, tremură. Totdeauna ne mustră conştiința pentru păcatele săvârşite, dar ne mustră mai cu seamă atunci, în ceasul acela, când avem să fim duşi de aici la judecata de dincolo şi la înfricoşatul județ. Atunci, de-ai răpit, de-ai fost zgârcit şi-ai luat dreptul altuia, de-ai supărat, de-ai duşmănit pe cineva pe nedrept, de-ai făcut orice alt păcat, atunci tot roiul păcatelor vine din nou în amintire, stă înaintea ochilor şi chinuie sufletul. Şi după cum cei care sunt închişi în temniță se află totdeauna trişti şi îndurerați, dar mai cu seamă în ziua aceea când sunt scoşi din închisoare ca să fie duşi înaintea judecătorului, când stau în spatele gratiilor şi când aud dinăuntru vocea judecătorului, mai cu seamă atunci îşi pierd răsuflarea de frică şi nu se deosebesc întru nimic de morți; tot aşa şi sufletul suferă şi se zbuciumă şi în timpul săvârşirii păcatului, dar cu mult mai mult când are să fie smuls din trup şi dus pe lumea cealaltă." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 57)

„Fără veste vin asupra noastră îngeri nemilostivi de la Dumnezeu trimişi. Atunci noi, dacă ne vom afla negrijiți, cum nu ne vom cutremura şi vom încerca să fugim din pat, iar neputând, numai ce căutăm cu ochi îngroziți şi bătându-ne obrazul nostru, ne rugăm, ne cucerim zicând: *Milostiviți-vă asupra mea! Nu mă duceți necurat şi fără de rod la judecată, nu mă despărțiți de trup păcătos fiind, lăsați-mă puțină vreme să mă pocăiesc, să suspin, să plâng, să fac milostenie, de vreme ce viața mea rău am cheluit-o şi am petrecut-o*. Acestea auzind îngerii de la noi, zic către noi: *O! Suflete proaste! O! Suflete ticăloase! Toate zilele tale le-ai trecut cu lenevire şi de acum înainte vrei să te pocăieşti? Soarele tău a apus, sfârşitul ți-a venit, Dumnezeu te cheamă, sărace suflete! Ieşi şi te desparte şi te osândeşte în focul cel veşnic după faptele tale. Nu-ți va mai fi ție mântuire, nu-ți va mai fi de acum nădejde ci veşnică muncă* şi acestea de la mine auzind, care nu-s basme, ci adevărate, să ne nevoim mai înainte de ceasul acela şi să năvălim spre pocăință." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 127-128)

MOARTEA (- desfacerea trupului întru cele din care a fost alcătuit)

„Dacă nu s-ar strica trupurile, în primul rând, majoritatea oamenilor ar fi stăpâniţi de cel mai mare păcat, mândria. Dacă acum, când trupurile noastre ni se strică, când viermi izvorăsc din trupurile noastre moarte, mulţi oameni au avut ambiţia să se facă dumnezei, ce nu s-ar întâmpla dacă trupurile noastre ar rămâne aşa cum sunt? În al doilea rând, n-ar mai crede nimeni că trupul este făcut din pământ. Dacă acum, când sfârşitul trupului dă mărturie de originea sa, mulţi încă se mai îndoiesc de asta, ce nu s-ar presupune dacă oamenii n-ar vedea descompunerea trupurilor? În al treilea rând, ar fi nespus de mult iubite trupurile şi cea mai mare parte din oameni nu s-ar mai ocupa cu altceva decât de trupuri. Dacă chiar acum unii oameni îmbrăţişează mormintele şi sicriele, cu toate că trupurile au pierit, ce n-ar face dacă ar avea păstrat nevătămat trupul? În al patrulea rând, n-ar mai fi dorite tare bunătăţile cele viitoare, în al cincilea rând, ar căpăta mai multă crezare cei care susţin că lumea este veşnică şi ar susţine că Dumnezeu nu este creatorul lumii. În al şaselea rând, nu s-ar mai cunoaşte valoarea sufletului, nici însemnătatea existenţei lui în trup. În al şaptelea rând, mulţi din cei care pierd pe cei scumpi ai lor ar părăsi oraşele, ar voi să locuiască lângă morminte şi, ca şi cum ar fi ieşiţi din minţi, ar vorbi necontenit cu morţii lor. Dacă şi acum oamenii pictează chipurile celor morţi, că nu pot avea trupurile lor - că nici nu e cu putinţă, pentru că trupurile morţilor, împotriva voinţei lor se descompun şi pier - şi stau lipiţi de tablourile celor morţi, ce nerozii n-ar mai născoci oamenii, dacă trupurile nu s-ar descompune? După părerea mea mulţi oameni ar înălţa temple unor astfel de trupuri, iar cei care pot să facă vrăji cu trupurile morţilor, ar îndupleca pe demoni să vorbească prin trupurile celor morţi, de vreme ce şi acum, cei care practică necromanţia îndrăznesc să facă multe lucruri mai ciudate decât acestea. Câte slujiri idoleşti nu s-ar fi născut de aici, dacă şi acum unii oameni încă se străduiesc să facă aceasta cu praful şi cenuşa trupurilor moarte? Dar Dumnezeu, vrând să stârpească aceste nerozii şi să ne înveţe să ne depărtăm de toate cele pământeşti, a făcut să dispară dinaintea ochilor noştri trupurile celor morţi. Omul îndrăgostit de trup, scos din minţi de chipul frumos al unei fete, dacă nu va vrea cu raţiunea să cunoască urâţenia la care ajunge trupul, o va cunoaşte cu privirea. Că multe fete, de aceeaşi vârstă cu iubita lui, de multe ori mai frumoase decât ea, după ce au murit, la o zi sau două, încep să miroasă, să se topească, să putrezească şi să facă viermi. Gândeşte-te, dar, ce fel de frumuseţe iubeşti şi pentru ce frumuseţe ţi-ai ieşit din minţi! Dacă trupurile nu s-ar strica, n-ai cunoaşte bine acestea; ci, după cum demonii se învârtesc pe lângă morminte, tot aşa şi mulţi îndrăgostiţi ar sta necontenit lângă mormintele iubitelor lor, ar primi pe draci în sufletele lor şi ar muri iute de această cumplită nebunie. Aşa, însă,

descompunerea trupului, în afară de toate celelalte mângâieri, aduce sufletului şi această mângâiere, că nu lasă să se mai vadă chipul celui mort şi cu asta dă uitării durerea.

Dacă trupurile nu s-ar descompune, n-ar mai fi nici morminte, ci ai vedea oraşele pline de morţi în loc de statui, că fiecare ar dori să-şi vadă morţii lui. Mare amestec s-ar naşte de aici. Nimeni nu s-ar mai îngriji de suflet, nimeni n-ar mai îngădui să i se vorbească de nemurirea sufletului şi s-ar mai ivi şi alte multe nerozii, mai mari decât acestea, de care nici nu-i bine să vorbim.

Trupul putrezeşte îndată, tocmai ca să vezi, în toată splendoarea, frumuseţea sufletului". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 427-428)

„Când cineva voieşte a reînnoi o casă povârnită şi veche, înainte de toate scoate pe locuitori din ea, o surpă apoi, şi zideşte în locul ei una mai frumoasă. Aceia, care trebuie să iasă, nu se întristează pentru aceasta, ci mai vârtos se bucură; căci ei nu se uită la sfărâmarea casei, ce o au înaintea lor, ci gândesc la zidirea cea nouă, pe care încă nu o văd. Aşa face şi Dumnezeu; El desface trupul nostru, şi porunceşte sufletului, ce locuieşte într-însul, să iasă afară, ca dintr-o casă, pentru ca pe aceasta să o zidească iarăşi mai măreaţă, şi apoi să-l introducă iarăşi în ea cu o mai mare slavă. De aceea noi să nu ne uităm la sfărâmarea cea de acum, ci la slăvita restabilire în viitor.

Voi mai aduce încă o altă asemănare. Închipuiţi-vă, că cineva are o icoană de metal, care s-a ros de rugină şi de timp şi în multe locuri s-a vătămat, aşa stricată o aruncă în topitorie, spre a o topi cu totul, şi prin aceasta o face din nou mai frumoasă. Deci precum desfacerea icoanei în cuptor nu este nimicirea, ci mai vârtos înnoirea ei, aşa şi moartea trupului nostru nu este o nimicie, ci o înnoire. De aceea, când vezi trupul nostru topindu-se şi trecând ca metalul în cuptor, nu te opri la această privire, ci aşteaptă înnoirea. Dar încă nu este de ajuns această asemănare. Topitorul de metal, care topeşte în cuptor un trup de aramă, nu scoate în locul lui unul de aur şi viu, ci iarăşi tot unul de aramă. La Dumnezeu însă aceasta este altminteri; căci el nimiceşte un trup trecător din pământ, şi-ţi dă în locul lui un trup nemuritor, mai slăvit, ca şi de aur. Se pune în mormânt un trup muritor şi trecător şi se scoate unul nemuritor şi netrecător.

Aşadar uitaţi-vă nu la acela, ai cărui ochi sunt închişi şi care zace fără grai, ci la acela, care iarăşi va învia şi va dobândi o slavă negrăită, înaltă şi vrednică de mirare. Întoarce gândurile tale de la privirea cea de faţă la nădejdea viitorului." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 151)

„Vrei să-mi spui că cel mort putrezeşte şi se strică, se face praf şi cenuşă? Şi ce-i cu asta, iubite? Tocmai pentru aceasta trebuie mai cu seamă să te bucuri! Şi un om care vrea să zidească o casă stricată şi veche, scoate mai întâi afară pe cei ce locuiesc în ea şi numai aşa dărâmă casa şi apoi o clădeşte din nou mai frumoasă. Pe cei scoşi afară nu-i întristează dărâmarea casei, dimpotrivă, chiar îi bucură mai mult; că nu se uită la dărâmătura care se vede, ci au în minte viitoarea clădire care nu se vede. Vrând şi Dumnezeu să facă tot aşa, dărâmă trupul nostru, după ce mai întâi a scos afară, ca dintr-o casă, sufletul care locuia în el, ca, zidind casa noastră mai strălucitoare, să aducă iarăşi în ea sufletul nostru cu mai multă strălucire. Să nu ne uităm dar la dărâmarea trupului, ci la viitoarea lui strălucire.

Iarăşi, un altul are o statuie mâncată de rugină şi de vreme, cu multe părți din ea zdrobite; o sfărâmă, o bagă în cuptor, o topeşte bine, şi aşa o face mai strălucită. După cum topirea în cuptor a statuii nu înseamnă dispariția ei, ci înnoirea ei, tot aşa şi moartea trupurilor noastre nu înseamnă pieire, ci înnoire. Când vezi dar că trupul nostru se topeşte, ca în cuptor, şi putrezeşte, nu-ți opri gândul doar la priveliştea aceasta, ci aşteaptă turnarea lui din nou. Nu te mulțumi însă cu măsura acestei pilde, ci mergi mai departe cu gândul. Cel care face statui bagă în cuptor aramă, şi nu-ți dă înapoi o statuie de aur şi nemuritoare, ci face tot una de aramă. Dumnezeu însă nu face aşa, ci bagă în pământ un trup de lut şi muritor, şi-ți dă înapoi o statuie de aur şi nemuritoare. Că stricăcios şi pieritor e trupul pe care-l primeşte pământul, dar Dumnezeu îți dă înapoi acelaşi trup, nestricăcios şi nepieritor. Nu te uita dar la cel care stă cu ochii închişi, fără de glas, ci la cel înviat, la cel ce a primit slavă nespusă, înfricoşătoare şi minunată! De la priveliştea de acum du-te cu gândul la nădejdea viitoare." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 112-113)

„Trupul nostru nu se distruge decât pentru a lua altă formă mai bună şi mai strălucită. Aurul se pune în cazan, în cuptorul mormântului pentru a ieşi mai strălucit. Dar pentru ce se întâmplă aşa de urâtă risipire, descompunerea lui? Pentru ce nu rămâne el nestricat şi întreg până în ziua învierii sale strălucite? Pentru mai multe şi mai strălucite motive. Rămânând nestricat ne dă nouă posibilitatea de ispită, pentru mândria omenească, care ar fi făcut imediat un idol, pentru senzualismul omenesc, care s-ar fi ataşat din nou cu o furie mai mare, pentru necredinciosul care ar fi afirmat veşnicia materiei, pentru simțirea bolnavă care n-ar fi vrut să se mai despartă de obiectul iubit, pentru stricăciunea care s-ar fi folosit în diferite feluri de aceste trupuri

stricăcioase şi puturoase! Înțelegem noi înțelepciunea divină în stricarea momentană a trupurilor noastre? Dacă o înțelegem, să binecuvântăm pe Dumnezeu, să-I mulțumim lui Dumnezeu şi să încetăm de a ne plânge.

Dar mai este răspândită încă o lumină, aceea care ne arată diferența între materie şi spirit, trup şi suflet; în cursul vieții cu câtă greutate facem noi această diferență! Sau mai sigur, câtă părtinire ne arătăm noi în favoarea trupului disprețuind sufletul! Moartea vine şi pune punct la totul. Ea arată cum trupul fără de suflet nu este nimic, cum sufletul este principiul unic al forței şi al frumuseții trupului." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 264-265)

MOARTEA (- odihnă şi bucurie pentru cei drepți)

„Moartea este odihnă, scăpare de dureri, răsplată a ostenelilor şi a luptelor, cunună. De aceea, la început, morții se jeleau şi se plângeau, dar acum se cântă psalmi şi cântări. Au plâns pe Iacov patruzeci de zile (Fac., 50, 3), au plâns şi pe Moise iudeii tot atâtea zile şi s-au jelit (Deut., 34, 8), pentru că atunci moartea era moarte, dar acum nu-i aşa, ci cântări, rugăciuni şi psalmi, toate arată că moartea este o bucurie. Că psalmii sunt un semn de bucurie. Că spunea cineva: *Este vesel cineva dintre voi? Să cânte psalmi!* (Iac., 5, 13). De aceea cântăm psalmi la morți, pentru că suntem plini de veselie. Psalmii ne îndeamnă să avem îndrăznire în fața morții. *Întoarce-te, suflete al meu, întru odihna ta,* grăiesc psalmii, *că Domnul ți-a făcut bine* (Ps., 114, 7). Vezi că moartea este binefacere şi odihnă? Cel ce intră în odihna aceea se odihneşte de lucrurile lui, după cum S-a odihnit Dumnezeu de ale Sale (Fac., 2, 2)." (*Cuvântul de laudă la Sfintele Mucenițe Veronica, Prosdoca şi Domnina, mama lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 433)

MOARTEA (- trecere spre o viață nouă)

„Moartea este o plecare. A muri înseamnă a părăsi această lume pentru a intra în alta, a schimba această existență cu alta. Şi unde ne duce pe noi moartea? În lumea definitivă şi veşnică." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 264)

MOARTEA (- eliberare de chinurile pământeşti şi mutarea la răsplățile cereşti)

„Pentru robii credincioşi ai lui Dumnezeu moartea nu este decât eliberarea de chinurile pământeşti şi mutarea în veşnicia preadulcei Împărăției cereşti." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 254)

MOARTEA (cugetarea la moarte)

„Dacă vom avea mereu şi în fiecare zi înaintea ochilor necunoaşterea sfârşitului nostru, nu vom păcătui aşa uşor. Nu ne vor putea îngâmfa nici bucuriile vieții, nici doborî şi tulbura tristețile, căci şi unele şi altele au un sfârşit necunoscut." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 499)

,,Moartea este odihnă, slobozire de truda şi grijile lumii. Când vezi dar pe unul dintre cunoscuții tăi că pleacă de aici, nu te amărî, ci zdrobeşte-ți inima, apleacă-te asupra vieții tale, cercetează-ți conştiința, gândeşte-te că acest sfârşit te aşteaptă şi pe tine după puțină vreme. Fii mai înțelept, să te cuprindă frica de moartea altuia, curmă trândăvia, gândeşte-te la faptele săvârşite, îndreaptă-ți păcatele, schimbă-te în bine." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 115)

MOARTEA (aducerea aminte de moarte)

,,Moartea şi aducerea aminte de moarte şi de muncă este ca o iarbă amară care curățeşte

MOARTEA (frica de moarte)

,,Moartea este un lucru însemnat şi îngrozitor, dar nu pentru un suflet hrănit cu filosofie cerească. Cel ce n-are nici o idee despre lucrurile viitoare şi care priveşte moartea ca pe o descompunere a ființei lui, sfârşitul şi terminarea vieții sale, are motiv să se teamă şi să aibă groază de ea, crezând că va înceta să mai existe. Dar noi, cărora Dumnezeu ne dă darul de a ne descoperi tainele şi misterele înțelepciunii Sale (Ps., 50, 7), care privim moartea ca o trecere, noi n-avem nici un motiv ca să ne temem de ea; dimpotrivă, la apropierea ei trebuie să ne bucurăm şi să avem curaj, fiindcă din această viață stricăcioasă noi trecem la o viață mai bună şi mai strălucită,

care nu va avea sfârşit. Aceasta ne învață Iisus Hristos prin exemplul Său; El merge la patimă şi la moarte, nu forțat şi din necesitate, ci în mod voluntar şi de bunăvoie.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXIII, 1, p. 432)

„Să nu ne temem dar de moarte; iubirea de viață s-a născut odată cu noi, ea este foarte legată cu viața noastră cu natura noastră, dar este în puterea noastră, sau să rupem această legătură şi să slăbim această dorință, sau să întărim această legătură şi s-o facem această iubire mai tare şi mai violentă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

„... nu trebuie să ne aruncăm noi înşine la moarte, chiar când am fi cuprinşi de rele; şi, de asemenea, nu trebuie s-o refuzăm, nici să ne temem de ea, atunci când îi place lui Dumnezeu să ne ia viața pentru motive care-i sunt cunoscute Lui. Trebuie să mergem atunci înaintea morții cu încredere şi să ne preferăm viața viitoare în locul celei de acum.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

„Nimic nu poate fi mai fericit şi totodată mai curajos ca sufletul lui Pavel. Toți ne înfricoşăm de moarte: unii din cauza mulțimii păcatelor - şi aici mă număr şi eu - alții din cauza micimii sufletului şi a ticăloşiei lor - dintre care eu nu voi face niciodată parte, căci aceştia sunt oameni trupeşti care sunt laşi din cauza fricii. Deci moartea, de care ne îngrozim cu toții, el o dorea şi se grăbea a se duce mai curând la Hristos, zicând că a se despărți de trup este cu mult mai bine.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, p. 75)

„Nici să ne temem de moarte, ci de păcat. Nu moartea a născut păcatul, ci păcatul ne-a născut nouă moartea, iar moartea este plata păcatului. Că nu trebuie să ne temem de moarte, ci de păcat, o spune proorocul. Acultă: *Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui* (Ps., 115, 6)*,* iar în altă parte: *Moartea păcătoşilor este rea* (Ps., 33, 20). Vezi că cei ce sunt cu luare-aminte asupra lor pot culege chiar de pe urma morții foloase foarte mari, pe când cei nepăsători şi trândavi primesc moartea ca pe o pedeapsă?” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 507)

„Dar, va răspunde cineva, tocmai de aceea suntem noi îngrijiți de moarte, căci din pricina mulțimii păcatelor noastre, avem puțină nădejde la

împărăția cerului. Dacă este aşa atunci încetează a te tângui împotriva morții, tânguieşte-te mai vârtos asupra păcatelor tale, spre a te curăți de dânsele. Grozăvia morții, aşadar, nu este însăşi moartea, ci conştiința cea rea; căci conştiința cea bună ridică chiar morții groaza ei. Şi aşa este şi cu orice nenorocire.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 79)

„Cel ce are cu adevărat cugetul înțelept şi este călăuzit de nădejdea bunătăților viitoare, nici moartea no consideră moarte. Adică dreptul, care umblă pe calcă lui Dumnezeu şi în fiecare zi aşteaptă să intre în împărăția Lui, nu se tulbură, nu se cutremură, nu se necăjeşte atunci când se află față în față cu moartea, adică, de pildă, când îi moare vreo rudă sau vreun prieten. Căci ştie că moartea, pentru cei care au trăit în virtute pe pământ, nu este decât trecerea într-o viață mai bună, călătorie într-un ținut mai frumos, cale ce duce la încununare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 90-91)

„Nu e rău, aşadar, ca cineva să moară. Atunci de ce ne temem de moarte? Pentru că nu ne-a cuprins iubirea împărăției cereşti, pentru că nu ne-a înflăcărat dorul bunătăților viitoare. Dacă se întâmpla aşa, am fi nesocotit toate bunătățile pământului. Cel ce se teme mereu de iad nu se va teme niciodată de moarte.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 98)

„Vreți să vă spun şi o altă cauză pentru care ne teme m de moarte? Pentru că nu trăim o viață virtuoasă şi MU avem conştiința curată. Altfel moartea nu ne-ar înspăimânta.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 98)

„Deci şi noi pentru aceea ne temem de moarte, pentru că nu avem inima curată, că de ar fi conştiința noastră curată nu ne-am teme.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 118)

„Pentru ce să ne mai temem de acum de moarte? Moartea eliberează, moartea încununează, moartea îmbogățeşte, moartea este pentru creştin intrarea în slavă, locul casei părinteşti, pământul sfânt al Patriei. Să nu ne mai temem de moarte, mai bine s-o dorim. Şi dacă ne temem din cauza păcatelor noastre, această teamă, nouă ne este un

avertisment prețios de a înlătura cât mai repede pata.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 262)

„În cer este bucurie, forță, viață, bucurie, nemurire.

Cerul este societatea celor fericiți, a sfinților, a îngerilor. Dacă vă este plăcut pe pământ de a fi admişi într-o societate princiară, gândiți-vă la curtea cerească unde voi veți fi unul din demnitari. Gândiți-vă la această intimitate atât de nobilă şi atât de plăcută a celor mai frumoase creaturi slăvite ale lui Dumnezeu.

Însă ce va fi aceasta de a vedea şi de a poseda pe Iisus Hristos? Gândiți-vă la această frumusețe a Sa, la slava Sa, la încântările Lui infinite, din care Taborul nu ne-a oferit decât o urmă mică şi slabă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 263)

MOARTEA (moartea în sine nu este un lucru rău)

„În sine, moartea nu este un lucru rău, ci răul este faptul de a fi pedepsit după moarte. De asemenea, nici un lucru bun nu este moartea, ci bunătatea este faptul de a fi cu Hristos după moarte. Astfel că cele bune şi cele rele vin după moarte.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 69)

MOARTEA (binefacerile morții)

„Moartea este binefăcătoare. Multe sunt bunătățile ei. Este bucuria şi libertatea, sfârşitul păcatului, pregătirea pentru înviere, este o ocazie şi un obiect de un eroism sublim, este intrarea în adevărata Patrie.

Moartea este eliberarea de necazurile noastre, de relele noastre (…) Dar dacă, precum ne forțează experiența, noi admitem că viața este plină de nemulțumiri şi de suferințe, de unde vine groaza noastră față de moarte? (…) De unde vin lacrimile noastre, plânsurile noastre, lupta noastră împotriva morții celor ce ne părăsesc? Dacă noi credem cu adevărat în altă viață şi că acea viață ar fi cea adevărată, cum îl vom convinge noi pe necredincios de realitatea credinței noastre? Şi cum ne vom pune noi de acord cu credința noastră? Sau mai bine ne place să suferim totdeauna aici jos, sau mai bine să primim moartea ca o fericită eliberare; este evident sau una sau alta.

Moartea în al doilea rând, este eliberare. Singurul om cu adevărat liber în lume este acela care trăieşte pentru Dumnezeu şi în Dumnezeu, scăpare de necazurile vieții, eliberare din sânul robiei pe care o suferă toți ceilalți; eliberare din groaza care constrânge şi torturează pe cei lumeşti! Aceia luptă în mijlocul furtunii pe un ocean furios; creştinul fixat tare pe mal îi contemplă pe aceia în necazul lor şi în ruina lor.

Viața care în realitate nu este decât o lungă şi continuă moarte, nu devine cu adevărat viață decât prin moartea care o eliberează. Atunci noi părăsim valea lacrimilor, pentru Patria fericirii. Noi lăsăm locul neliniştilor şi a pericolelor pentru siguranța şi pacea veşnică.

Un al treilea bine al morții este de neprețuit între toate: moartea este sfârşitul păcatului. Şi această binefacere este multiplă. Moartea, pentru păcătosul nepocăit, opreşte cursul blestemat al păcatelor sale şi micşorează pe atâta suma chinurilor sale. Pe toți ceilalți moartea îi eliberează de ocazii, de pericole, de înşelăciuni, de căderi şi prin aceea pune comoara virtuții lor într-o siguranță veşnică. Pentru câți spectacolul morții nu este deja un avertisment mântuitor? Vederea acestor împotmoliri subite nu este pentru avar şi ambițios cea mai mare binefacere?

Dar unde apărea pretutindeni binefacerea morții, aceasta era sfârşitul persecutorilor şi a celor răi. Ce binefacere pentru cei drepți, când mureau persecutorii lor! Fără ea, fără moartea tiranilor care-i persecutau ce ar fi ajuns familia copiilor lui Dumnezeu? *Dacă n-ar fi moarte n-ar mai pieri nedreptatea*.

În al patrulea rând să vedem cum în moarte ni se transformă în binefacere ceea ce nouă ni se părea de nesuportat şi ca o lovitură. Nu este oare subită nesimțirea, tăcerea, inerția morții? Dar să ne gândim că somnul este lipsit de mişcare ca şi moartea pentru suflet. Şi apoi prin moarte sufletul este mai viu de mii de ori ca şi cum era în viață. Dacă glasul este stins, buzele mute, gândeşte că acolo unde este el, sufletul are mai mult glas şi mai mult cuvânt ca şi cum el n-a avut niciodată pe pământ. Oare această plecare departe vă înspăimântă şi vă face să plângeți? Dar dacă, pentru un viitor strălucit, tânărul soț o duce pe soția sa în regiuni depărtate, oare cine se gândeşte să plângă? Aici este Dumnezeu însuşi care pentru cea mai fericită soartă, ne duce la El, şi noi ne punem pe plânsuri amare? Oare stricăciunea trupească ne emoționează şi ne înspăimântă? Dar chiar aceea este suprema binefacere! Dumnezeu are planul să refacă trupul acesta. Vechea pulbere cade în țărână, este un palat care trebuie să fie înlocuit; acest palat se pregăteşte Dumnezeu să-l construiască.

Să nu uităm să avem în vedere, în al cincilea rând, să nu uităm cea mai frumoasă binefacere a morții. Din tot eroismul nostru, moartea ni-l procură pe cel mai frumos. Căci se poate spune acum după literă, după carte, că de la Răstignire noi suntem chemați să murim în mod dumnezeiesc. Moartea devine un act sfânt; ea este cea mai înaltă expresie a cultului, ea este suma celor mai sublime virtuți. Prin ea noi îi dăm lui Dumnezeu într-o singură clipă, mai multă slavă decât i-am fi putut da de-a lungul întregii noastre vieți cu ani plini de virtute. Priviți martirii, priviți sfinții (…)

3. Moartea este triumfătoare în Iisus Hristos. Eu vreau să arăt slava morții, şi folosul bogat al morții. Dar slava ei supremă, frumusețea ei şi prețul ei strălucit noi nu le-am descoperit încă. Moartea nu este slăvită decât de la Iisus Hristos şi de către Iisus Hristos. Şi nu numai că Iisus Hristos a făcut moartea slăvită, ci El a făcut slăvit chiar instrumentul acestei morți, crucea. Biruința crucii, biruința morții." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 266-269)

MOARTEA (pentru creştini moartea este somn şi odihnă)

„Acum moartea nu mai este moarte; este numai un nume; dar, mai bine spus, chiar numele a pierit. Acum nu mai numim moarte moartea, ci adormire şi somn. De aceea însuşi Hristos spunea: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit* (Ioan, 11, 11); iar Pavel, în epistola către Tesaloniceni, spune: *despre cei ce au adormit, nu vreau să nu ştiți voi, fraților* (I Tes., 4, 13)". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 375)

„Acum moartea nu mai este moarte, ci somn, călătorie, mutare dintr-un loc mai rău în unul mai bun. Că moartea Stăpânului ne-a dăruit nouă nemurirea; pogorându-Se la iad, i-a tăiat nervii şi i-a surpat tăria. Şi moartea, care era înainte înfricoşătoare şi amară, a făcut-o Hristos să fie acum atâta de uşoară, încât unii chiar sar în brațele morții şi se grăbesc să se mute pe lumea aceasta. De aceea şi Pavel striga zicând: *Este cu mult mai bine să mă desfac şi să fiu împreună cu Hristos* (Filip., 1, 23). Dar lucrul acesta acum, după venirea lui Hristos, după ce au fost sfărâmate porțile cele de aramă, după ce Soarele dreptății (Mal., 4, 2) a luminat întreaga lume, atunci însă, fața morții era înfricoşătoare şi zguduia sufletele drepților acelora. De aceea şi îndurau cu uşurință toate celelalte dureri, chiar când erau greu de suferit". (*Omilii la Facere,* omilia XLV, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 129-130)

„Că drepții vedeau cele viitoare cu ochii credinței, ascultă pe Iacov că

numeşte moartea adormire; el zice: *ca să dorm cu părinţii mei.*” (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„Acum, datorită harului lui Dumnezeu, ne bucurăm şi ne veselim pentru că moartea este somn, sfârşitul vieţii adormire, pentru că suntem încredinţaţi pe deplin de înviere, pentru că ne mutăm de la viaţă la viaţă. Dar pentru ce spun eu de la viaţă? De la o viaţă mai rea la una mai bună, de la o viaţă trecătoare la una veşnică, de la o viaţă pământească la una cerească.” (*Omilii la Facere,* omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 339)

„De fapt moartea nu este altceva, decât un somn lung.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 150)

„Înainte de venirea lui Hristos moartea se numea moarte. *În ziua în care veţi mânca din pom,* spune Scriptura, *cu moarte veţi muri* (Facerea 2, 17); şi iarăşi: *Sufletul care păcătuieşte va muri* (Iez., 18, 20), iar David zice: *Moartea păcătoşilor este cumplită* (Ps., 33, 20); şi iarăşi: *Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui* (Ps., 115, 6), iar Iov spune: *Moartea este odihnă bărbatului* (Iov 3, 23). Dar moartea nu se numea moarte, ci şi iad. Ascultă pe David, care spune: *dar Domnul va izbăvi sufletul meu din mâna iadului când mă va apuca* (Ps., 48, 16), iar Iacov zice: *Veţi pogorî bătrâneţile mele cu întristare în iad* (Facerea 42, 38). Înainte de venirea lui Hristos sfârşitul omului avea aceste nume. Dar când a venit Hristos şi a murit pentru viaţa lumii, moartea nu se mai chema moarte, ci *somn* sau *adormire*. Că se numeşte *somn* se vede din cele ce spune Hristos: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit* (Ioan 11, 11). N-a spus: *A murit*, deşi murise. Dar ca să cunoşti că numele de adormire dat morţilor era neîntrebuinţat pe vremea aceea, vezi că ucenicii s-au tulburat când L-au auzit şi au zis: *Doamne, dacă doarme, se va scula* (Ioan 11, 12). Aşa că nu ştiau ce înseamnă cuvântul. Şi iarăşi, Pavel, grăind unora, spunea: *Oare cei ce au adormit au pierit?* (I Cor., 15, 18). Şi iarăşi, în altă parte, vorbind despre morţi, spune: *Noi cei vii nu vom lua înainte celor adormiţi* (I Tes., 4, 15). Iar în altă parte spune: *Deşteaptă-te cel ce dormi*. Şi ca să arate că vorbeşte de cel mort, adaugă: *Şi te scoală din morţi* (Efes., 5, 14).” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 80-81)

„În multe locuri din Vechiul Testament vei găsi că mutarea de aici se numeşte *moarte* şi *iad*. Dar când Hristos Dumnezeul nostru S-a adus jertfă,

când a înviat Stăpânul cel iubitor de oameni, a îndreptat aceste numiri şi a adus în viaţa noastră o vieţuire nouă şi străină, căci mutarea de aici nu se mai numeşte moarte, ci somn şi adormire.

- De unde ştim asta?

- Ascultă că însuşi Hristos a spus: *Lazăr, prietenul nostru, a adormit, dar merg să-l deştept* (Ioan 11,11). După cum nouă ne este uşor să deşteptăm şi să sculăm un om ce doarme, tot aşa de uşor i-a fost şi stăpânului nostru, al tuturor, să învieze pe Lazăr. Şi pentru că spusele Domnului erau noi şi străine, iată că nici ucenicii Lui n-au înțeles cuvintele Lui până ce Domnul nu le-a grăit mai lămurit, coborându-se la puterea lor de înțelegere. Iar dascălul omenirii, fericitul Pavel, spune în Epistola către Tesaloniceni: *Nu voim să nu ştiţi despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi care nu au nădejde* (I Tes., 4, 13). Şi iarăşi, în altă parte: *Oare cei ce au adormit în Hristos au pierit?* (I Cor., 15, 18). Şi iarăşi: *Noi, cei vii, cei rămaşi, nu o vom lua înaintea celor adormiţi* (I Tes., 4, 15). Iar în altă parte, iarăşi: *Pentru că, de credem că Iisus a murit şi a înviat, tot aşa credem că Dumnezeu va aduce împreună cu El pe cei adormiţi* (I Tes., 4, 14).

Ai văzut deci că pretutindeni moartea este numită *adormire* şi *somn*? Ai văzut că chipul morţii, care, înainte de venirea Domnului, era înfricoşător, a ajuns uşor de dispreţuit acum, după înviere? Ai văzut strălucitorul trofeu al învierii?” (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 149)

,,Cel adormit va învia negreşit, iar moartea nu-i altceva decât un somn lung. Nu-mi spune mie că mortul nu aude, nu vede, nu vorbeşte, nu simte; acelaşi lucru îl spunem şi de cel ce adoarme. Dar dacă trebuie să spun ceva minunat, apoi află că sufletul celui ce doarme, doarme şi el oarecum, pe când sufletul celui ce a murit nu doarme, ci priveghează.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 112)

,,*Nu vreau să nu ştiţi voi, fraţilor, despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi, ce n-au nădejde* (I Tesaloniceni 4, 13). N-a spus *Despre cei ce au murit,* ci *Despre cei ce au adormit,* pentru a arăta că moartea este somn. După cum nu ne frământăm nici nu ne tulburăm când vedem pe cineva că doarme, pentru că ne aşteptăm să se deştepte negreşit, tot aşa nu trebuie să ne tulburăm şi să ne pierdem când vedem pe cineva că moare. Şi moartea e un somn mai lung, dar tot un somn e. prin numele de somn dat morţii Pavel mângâie pe cei ce-s întristaţi şi surpă acuzaţia celor

necredincioşi.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 294)

„Moartea este mutare şi cale către încununare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 115)

„Pentru creştin moartea este un somn momentan, o dispariție trecătoare, o călătorie în sferele înalte. Ei trăiesc, trăiesc, cei care au dispărut din fața ochilor noştri. Ei trăiesc o viață mai completă şi mai intensă.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 431)

MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului)

„Să nu-l plângi pe cel care-şi sfârşeşte viața în țară străină, nici pe cel care trăind în pustie se mută din viața aceasta în viața cealaltă! Nu e vrednic de plâns unul ca acesta, ci cel care moare în păcate, fie de moare în pat, fie în casă, fie înconjurat de rude! Să nu-mi spui mie acele cuvinte goale, pline de batjocură şi de nebunie: Cutare a murit mai rău ca un câine! N-a fost nici un cunoscut la înmormântarea lui, nici n-a avut cu ce să-l înmormânteze! Au strâns mână de la mână; aşa l-au înmormântat. Nu omule, a fi înmormântat aşa, nu înseamnă a muri mai rău ca un câine! Cu ce a fost vătămat unul ca acesta? Cu nimic, afară numai dacă n-a fost înmormântat cu haina virtuții, că pe omul virtuos nimic nu-l poate vătăma. Află că de cei mai mulți drepți, adică de profeți şi de apostoli, afară de câțiva, nici nu ştim unde au fost înmormântați. Unora li s-au tăiat capetele, alții s-au mutat din viața aceasta fiind ucişi cu pietre, alții pentru credință şi-au dat sufletul în nenumărate şi felurite munci; toți au suferit mucenicia lui Hristos. Dar nimeni nu va îndrăzni să spună de unii ca aceştia că moartea lor a fost necinstită…”. (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„*Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioşilor Lui* (Ps., 115, 5). Şi după cum Scriptura a numit cinstită moartea cuvioşilor, tot aşa a numit rea moartea păcătoşilor! Ascultă! *Rea este moartea păcătoşilor* (Ps., 33, 20). Deci dacă un om este lipsit de virtute, moartea lui este rea, fie că moare în casă, fie că stau la căpătâiul lui femeia, copiii, prietenii şi cunoscuții; dar dacă este virtuos, moartea lui este cinstită, fie că moare în țară străină, fie că moare pe pământul gol.” (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 324)

„Chiar de-ar cădea între tâlhari, chiar de-ar fi mâncat fiarele sălbatice, dacă este virtuos, moartea lui este cinstită. Spune-mi, nu i s-a tăiat capul lui Zaharia? Ştefan, cel dintâi care a pus cununa de mucenic, nu şi-a sfârşit viaţa fiind ucis cu pietre? Lui Pavel nu i s-a tăiat capul? Petru n-a primit pedeapsa crucii, fiind răstignit altfel decât Stăpânul, cu capul în jos? Şi nu sunt, oare, pentru asta toţi cântaţi şi lăudaţi în toată lumea?

Gândindu-ne la toate acestea, să nu plângem nici pe cei care mor în ţări străine, dar nici să fericim pe cei care-şi sfârşesc viaţa în paturile lor; ci, urmând canonul Dumnezeieştii Scripturi, să fericim pe cei ce au murit ducând viaţă virtuoasă şi să plângem pe cei ce au murit în păcate. După cum cel virtuos se mută la o viaţă mai bună unde primeşte răsplata ostenelilor sale, tot aşa cel păcătos, după ce a primit chiar de aici de pe pământ arvuna pedepselor, dă socoteală dincolo de faptele sale şi este dat muncilor celor cu neputinţă de îndurat”. (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 324-325)

„Dreptul care a ieşit din această lume, chiar când nimeni nu ia parte la înmormântarea sa, va rămâne cu îngerii, dar păcătosul care a murit în păcatul său, să aibă tot oraşul în convoi, nu va avea nici un folos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 5, p. 319)

„Să ne bucurăm deci şi noi, iubiţilor, când vedem vreun drept plecând dintre noi şi cu atât mai mult să ne bucurăm când îl vedem plecând pe cel deznădăjduit. Unul pleacă pentru a primi plată pentru ostenelile sale, iar celălalt pentru că o dată cu plecarea lui a tăiat din păcatele pe care urma să le mai facă. Dar poate că s-ar fi schimbat în viaţa pe care ar mai fi trăit-o, spui tu. Dacă ar fi fost să se schimbe desigur că nu l-ar fi luat Dumnezeu dintre cei vii, El care în toate poartă de grijă pentru mântuirea noastră. Deci, dacă el urma să-L mulţumească pe Dumnezeu în viitor, de ce oare nu l-a lăsat? Deci, dacă El îi lasă în viaţă pe cei ce nu se schimbă, atunci cu cât mai mult nu-I va lăsa pe cei care se schimbă?

Aşadar, să piară dintre noi bocetele şi să contenească orice suspin. Pentru toate să-I mulţumim lui Dumnezeu şi să le facem pe toate fără cârtire. Să fim veseli, să-I mulţumim, ca astfel să ne bucurăm şi de veşnicele Lui bunătăţi (…)” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 164)

„Chiar dacă-şi sfârşeşte viaţa în pustiu, fără să fie cineva care să-i închidă ochii, fără să-i stea cineva la căpătâi, el pleacă de aici având drept înmormântare frumoasă îndrăznirea lui înaintea lui Dumnezeu. Are convoi minunat de înmormântare; îngerii sunt lângă el şi-i însoţesc

sufletul, aşa cum am arătat mai înainte dând pildă pe Lazăr (Luca 16, 22), iar în urma lui lasă mii şi mii de oameni care-i laudă viața. De lasă după el copii, toți locuitorii oraşului vor fi sprijinitorii şi purtătorii lor de grijă, căci răsplătesc copiilor ceea ce datorau tatălui. Cel ce moare însă în păcate, cu fapte de lăcomie pe sufletul lui, de lasă copii la moartea lui, îi lasă moştenitorii urii celorlalți oameni, îi lasă printre duşmani. Iar dacă moare fără de copii, lasă în urma sa veşnică acuzare cu casele sale, cu moşiile sale pe care le-a dobândit prin jaf şi lăcomie. Cu omul drept nu se întâmplă asta. Chiar moartea îi aduce mare câştig: amintirea virtuții lui e de folos tuturor celor vii, că îi face mai buni. Omul rău, însă, este pedepsit şi pentru răul ce-l face după moarte. Că nu numai cât trăieşte, ci şi după moarte vătămă pe mulți, lăsând pretutindeni dovezi de lăcomia lui.

Cunoscându-le dar pe toate acestea, să nu socotim nefericiți pe cei care mor printre străini, ci pe cei care mor în păcate; şi nici să nu fericim pe cei care mor în casa lor, pe patul lor, ci pe cei care mor în virtute. Să ne îngrijim deci de virtute şi să fugim de păcat." (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*,V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 509)

„Moartea bogatului este moarte şi înmormântare, pe când moartea săracului, plecare, mutare spre o viață mai bună, drum de la lupte la premiu, de pe mare în port, de pe câmpul de luptă la trofee de biruință, de la osteneli la cununi. Au plecat amândoi acolo unde sunt cele ce cu adevărat sunt. A luat sfârşit spectacolul, au căzut măştile." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 136)

„Moartea ni se oferă nouă sub trei forme diferite. Pentru cel lumesc legat de lucrurile pământeşti, ea se arată ca şi sfârşitul, întunericul, neantul a tot ce caută el cu atâta lăcomie. Pentru păcătos ea îşi arată groaza mântuitoare, care-l însoțeşte şi-l urmează. Creştinului credincios ea nu-i lasă să vadă decât pace, bucurie, libertate, fericire plăcută şi veşnică." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 261)

MOARTEA (vămile văzduhului)

„După ieşirea noastră din viața aceasta vom întâlni vrăjmaşi. Îl vom întâlni pe diavol şi puterile lui, care amenință

şi lovesc şi vor să-i omoare pe cei care s-au izbăvit din Egiptul închipuit şi au trecut Marea Roşie a vieții.

Să nu ne temem însă. Călăuză pe calea noastră şi căpetenie în lupta pe care o ducem nu-l avem pe Moise, ci pe Hristos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 70)

„Căci, aşa cum soarele curat şi strălucitor urcă pe cer, la fel şi sufletul curat care părăseşte trupul urcă în strălucire, însoțit de îngeri, la împărăția lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 97)

„… la cer unde ne vom sui şi câtă frică vom avea de duşmanii văzduhului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 46-47)

„Că fac dracii văzduhului cercetare mare pentru păcate şi mai vârtos de toate pentru curvie.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 96)

„Se teme şi sufletul când vrea să se despartă de trup că fiindu-i a merge la judecata cea înfricoşătoare şi negreşită a lui Hristos, pentru aceea îi este frică şi tremură şi se ispiteşte să fugă din mâinile îngerilor. De vreme ce atunci orice va fi luat de la cineva sau a lăcomit sau cuiva va fi fost vrăjmaş sau drept sau strâmb sau alt rău a făcut cuiva, înaintea lui stau toți pârâşi (diavolii – n.n.) şi cu amar îl pedepsesc.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 124-125)

MOARTEA (sfinții în fața morții)

„La sfinți nimic nu este mai solemn şi mai măreț ca şi moartea; nimic mai salvator şi mai dulce.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 10)

MOARTEA (groaznicul sfârşit pământesc al persecutorilor)

„Împărații dinainte, care îndrăzniseră împotriva creştinilor unele ca acestea, şi-au săvârşit viața după multe şi grele suferințe, cu ruşine şi cu jale. De pildă unuia - Maximin a fost acesta - i-au sărit din orbite luminile ochilor pe când era viu, altul a înnebunit, iar pe altul l-a lovit

o nenorocire asemănătoare, şi aşa s-au dus din lumea asta. Dintre cei care au trăit pe vremea lui, unchiul său după tată, care s-a purtat cu mai multă furie împotriva noastră, care a îndrăznit să atingă cu mâini spurcate sfintele vase, şi nu s-a mulţumit numai cu atât, ci a mers mai departe cu ocara - căci le-a întors, le-a pus pe pământ şi le-a întins şi a stat pe ele -, a primit îndată pedeapsa acestei şederi nelegiuite. I-au putrezit boaşele şi au făcut viermi. Şi s-a arătat că boala a fost trimisă de Dumnezeu. Căci doctorii au tăiat păsări grase şi străine şi le-au pus alături de mădularele putrezite ca să vină viermii la ele; dar viermii n-au vrut, ci stăteau lipiţi strâns de părţile putrede; şi astfel mâncându-l multe zile, a murit rău. Altuia, care era rânduit cu paza vistieriilor celor împărăteşti, i-a plesnit dintr-o dată mijlocul, când să păşească pragul palatului împărătesc, fiind pedepsit şi el tot pentru o nelegiuire asemănătoare.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XVII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 336-337)

MOARTEA (felurile morţii)

„Multe şi variate sunt felurile morţii, de exemplu: 1) moartea trupului, după care Avraam fiind mort, nu era mort, precum zice: *Nu este Dumnezeul morţilor, ci al viilor* (Matei 22, 32); 2) moartea sufletului, la care Hristos face aluzie zicând: *lasă morţii să-şi îngroape morţii lor* (Matei 8, 22); 3) moartea aceea devenită din filosofia omului, care este mult lăudată, şi la care făcând aluzie Pavel, zicea: *Omorâţi mădularele voastre cele de pe pământ* (Coloseni 3, 5); 4) moartea aceea de la Taina Botezului, care este şi cauza acelei dinainte: *Că omul nostru Cel vechi s-a răstignit* (Romani 6, 6), adică a murit [păcatului].” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 191-192)

MOARTEA (sufletească)

„Să fugim de moartea aceea prin care şi vieţuind murim...” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 192)

„El (Hristos – n.n.) mult se îngrijeşte de noi şi că viaţa noastră El o consideră ca pe o bogăţie a Sa, iar moartea ca pe o pagubă. Noi nu murim nouă numai, ci şi Stăpânului, dacă murim. Sub numele de *moarte* Apostolul înţelege aici nu moartea trupească, ci moartea duhovnicească, moartea cea

din credință.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, p. 464)

„Iar când auzi de moartea sufletului, să nu socoteşti că sufletul moare; nu moare, pentru că e nemuritor. Moartea sufletească e păcatul şi osânda veşnică. De asta şi Hristos spune: *Nu vă temeți de cei ce omoară trupul, dar sufletul nu pot să-l omoare; ci temeți-vă mai degrabă de acela care poate să piardă şi sufletul şi trupul în gheenă* (Matei 10, 28). Ceea ce s-a pierdut există, dar este în afara privirii celui ce l-a pierdut.” (*Cuvânt la Înviere*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 144)

MOARTEA (prin înfometare)

„Moartea prin înfometare este cea mai cumplită moarte. Martori sunt cei ce au suferit de foame. Să dea Dumnezeu ca noi să n-o încercăm. Bine a fost că am fost învățați să ne rugăm ca să nu fim duşi în ispită. Căci foamea, ca un călău care stă înlăuntrul pântecelui, sfâşie toate mădularele, mănâncă trupul din toate părțile mai grozav decât focul şi fiarele sălbatice şi pricinuieşte dureri nesuferite ce se prelungesc vreme îndelungată.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 289)

MOARTEA (necunoaşterea ceasului morții)

„Că de asta a făcut Stăpânul necunoscută ziua sfârşitului nostru, ca să ne facă să fim necontenit treji şi cu ochii deschişi, ca să ne deştepte astfel şi mai mult la săvârşirea faptelor de virtute. *Privegheați*. Ne spune Hristos, *că nu ştiți nici ziua nici ceasul* (Matei, 25, 13)”. (*Omilii la Facere,* omilia L, II, în col. PSB, vol. 22, p. 176)

„*Privegheați, dar, că nu ştiți ziua, nici ceasul.* Ai văzut cât de des sfârşeşte în acest chip Hristos cuvintele Sale, pentru a arăta că ne este de folos neştiința ceasului plecării noastre de pe lumea aceasta?

Unde sunt acum cei care trândăvesc toată viața, iar când îi ținem de rău, spun: în ceasul sfârşitului am să las la săraci averile mele? Să audă aceste cuvinte şi să se îndrepte! Mulți n-au mai putut face asta atunci, că au fost răpiți dintr-o dată şi n-au mai avut vreme să spună celor apropiați ce

planuri aveau”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 889)

„Dar dacă voiți a afla cauza pentru care sfârşitul este ascuns nouă, şi de ce vine fără de veste, ca şi furul în timpul nopții, vă voi spune. Nimeni nu s-ar mai sârgui în fapta bună niciodată în timpul vieții sale, căci ştiindu-şi ziua sfârşitului său, ar face mii de rele şi tocmai în acea zi s-ar apropia de botez[291], după care are pleca de aici. Dacă astăzi, când din cauza neştiinței ne stăpâneşte frica de moarte, care zguduie sufletele noastre, şi noi cu toții ne cheltuim timpul în rele, şi mulți se apropie de Sfântul Botez tocmai la cele de pe urmă respirații ale vieții lor, - deşi erau prea bine încredințați de aceasta, - dar încă dacă am şti ziua cea de pe urmă, ce ar fi? Cine s-ar mai sârgui cu fapta bună? (…) Dar apoi mai este şi altceva. Astăzi pe mulți stăpâneşte frica de moarte, şi dragostea de viață; apoi dacă ar şti fiecare că mâine sau poimâine va muri, nimeni nu s-ar da în lături de a face orice mai înainte de acea zi, ci ar sfâşia pe câți ar voi, şi ar face mii de rele sub cuvânt că se apără de vrăjmaşi. Un om mişel, dezgustat şi deznădăjduit de viața aceasta, nu ține seamă nici chiar de cel ce este îmbrăcat cu porfira împărătească. Deci cel ce ştie că numaidecât mâine va trebui să se ducă, se va răzbuna pe duşman şi numai după ce mai întâi îşi va răcori sufletul, va primi de a se duce. Să vă mai spun şi al treilea argument? Cei ce iubesc viața aceasta şi sunt dedați cu totul celor de aici, s-ar topi de supărare şi descurajare ştiindu-şi timpul în care vor muri. Dacă un tânăr, de exemplu, nu ar crede că el are să se sfârşească mai înainte de bătrânețe, adică dacă ar şti că are să moară în floarea tinereții, apoi întocmai ca şi fiarele cele mai trândave ar ajunge, căci şi acelea, după ce sunt prinse, se trândăvesc şi îşi aşteaptă sfârşitul.

Pe lângă toate acestea, nici bărbații cei vrednici n-ar avea răsplată pentru vrednicia lor. Pentru că dacă ei au ştiut că după trei ani vor muri, şi nicidecum mai înainte, apoi ce plată vor putea avea pentru că au înfruntat relele? Fiecare ar putea să le zică: *Fiindcă erați convinşi că veți trăi trei ani, de aceea v-ați predat primejdiilor, ştiind foarte bine că nu aveți să muriți înainte de trei ani.* Cel ce după fiecare primejdie îşi aşteaptă sfârşitul, şi ştie că va putea trăi numai ocolind primejdia, unul ca acela dă dovada cea mai mare de dispreț către viața de față. Ceea ce eu grăiesc acum, vă voi învedera-o prin exemple.

Spune-mi, te rog: Patriarhul Avraam, dacă ar fi ştiut mai dinainte că ridicând pe altar pe fiul său Isaac, nu-l va sacrifica, oare ar fi avut el plată?

[291] Pentru că prin Botez se iartă toate păcatele – n.n.

Dacă Pavel ştiind mai dinainte nesocotea primejdiile, atunci unde este minunea? Apoi atunci chiar şi cel mai trândav om ar putea să se ridice sau să se arunce în foc, dacă ar avea siguranță că nu va pătimi nimic, adică dacă ar şti mai dinainte cum au să se petreacă împrejurările.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 251-252)

„Dumnezeu a lăsat nesigură ziua cea de pe urmă a sfârşitului nostru, căci nu ne-a lăsat putința de a şti dacă va fi astăzi, sau mâine, sau după un an întreg, sau după mai mulți ani, ca astfel fiind stăpâniți veşnic de aşteptarea acelui fapt nesigur, să ne găsim veşnic în fapta bună.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, pp. 85-86)

„Dacă vreți să aflați de ce este necunoscut fiecăruia dintre noi sfârşitul vieții sale şi de ce moartea vine pe neaşteptate, ca un fur noaptea, vă voi spune, considerând că e drept să se întâmple aşa. Aşadar dacă fiecare dintre noi şi-ar cunoaşte clipa morții, nimeni nu s-ar îngriji să săvârşească, fapte virtuoase cât trăieşte, ci cunoscând care va fi ultima zi din viața sa, după ce mai întâi va face nenumărate rele, s-ar pocăi cu puțin înainte de a închide ochii şi ar pleca spre viața de dincolo izbăvit de păcatele lui. Dacă acum, când frica şi necunoaşterea ceasului morții ne cutremură sufletele, după ce ne petrecem, întreaga viață în păcat, cei mai mulți dintre noi abia în ultimele clipe ne hotărâm să ne pocăim, desigur dacă mai apucăm, care dintre noi s-ar mai îngriji de lucrarea virtuții, dacă am şti cu precizie când vom muri? N-am şovăi să săvârşim tot felul de lucruri până în ziua aceea. Ne-am răzbuna pe duşmani, am ucide pe cine vrem, ne-am satisface patimile sălbatice ale sufletului pe spinarea semenilor noştri, şi după aceea, înainte de a muri... ne-am pocăi!

În afară de asta, nici fapte de jertfire de sine adevărate n-ar exista, nici oamenii cu suflet viteaz n-ar avea vreun merit, deoarece, când ar înfrunta cu curaj şi neînfricare diferitele primejdii, şi-ar îndreptăți curajul prin încredințarea că nu le-a sosit ceasul morții, încă şi cei mai laşi s-ar arunca fără şovăială în foc, ştiind că nu sunt în primejdie de a păți ceva rău. Căci cel care ştie că-şî poate pierde viața într-o primejdie şi cu toate acestea nu şovăie să se expună acestei primejdii, îşi dovedeşte

fără putinţă de îndoială vitejia şi jertfirea de sine.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 89-90)

„De vreme ce vreţi să ştiţi pentru ce este nearătată moartea noastră de la Dumnezeu şi pentru ce vine moartea ca un fur fără de veste, cât mi se pare mie de bine este aceasta la noi oamenii, adică nu ştim moartea noastră, că de am şti când am muri nici unul din noi n-am face bine niciodată, ci şi-ar face omul lui mii de rele, şi atunci, în ceasul morţii, ar vrea să se pocăiască şi aşa ar muri neîngrijit şi nepocăit, pentru că de vreme ce acum nu este arătată frica morţii şi încă se cutremură sufletele tuturor, dar când ar cunoaşte fiecare că mâine va să moară, ce rău n-ar face? (...) omul cel drept se bucură fiind înfrumuseţat cu faptele cele bune şi în tot ceasul aşteaptă Împărăţia Cerului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 114-115)

„Dacă Dumnezeu ne-ar fi făcut să cunoaştem ziua şi ora morţii noastre, cine dintre noi nu s-ar fi pregătit? Cine dintre noi n-ar fi fost într-o aşteptare temută şi ostenitoare? Sau, mai sigur, cine dintre noi n-ar fi abuzat de această cunoaştere pentru a păcătui mai uşor şi a dispreţui pe Dumnezeu mai liber? Aceasta nu este numai singură nesiguranţa morţii noastre, ci de asemenea şi pretutindeni nesiguranţa zilei care ne ţine în aşteptare, smereşte mândria noastră, şi ne convinge de micimea noastră, în acest sens, această întunecime slăvită ne devine o lumină preţioasă.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 266)

MOARTEA (testamentul)

„Şi când faci testament la moartea ta, scrie pe hârtie împreună cu ale rudelor şi ale priete
din scrisoarea testamentului tău. Fă moartea pricină de bucurie şi nu de întristare, socoteşte să nu ieşi la înfricoşătoarea judecată fără de împăcători, satură pântecele celor ce vor să-ţi părtinească. Să facem dator pe Ziditorul şi Judecătorul nostru ca să nu ne osândească, să cumpărăm cu bani acest bine mare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 171)

MOARTEA (slujba înmormântării)

„Căci spune-mi, ce se voieşte cu acele facle luminoase? Nu oare îi trimitem de la noi ca pe nişte luptători? Ce sunt acele imnuri? Oare nu slăvim pe Dumnezeu şi-I mulţumim că a încununat în fine pe cel plecat de la noi, că l-a izbăvit de necazuri, că scoţând din el frica îl are pe lângă Sine? Nu pentru aceea sunt imnurile? Nu pentru aceea cântările? Toate acestea

sunt ale unora care se bucură, după cum zice: *De este cineva cu inima bună să cânte* (Iacob 5, 13).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 94)

„Cântările, rugăciunile, preoții, atâta mulțime de frați! Toate acestea nu sunt pentru ca să plângi, să te tânguiești şi să te zbuciumi, ci ca să mulțumeşti lui Dumnezeu Care l-a luat pe cel mort. După cum oamenii petrec cu urale pe cei chemați să ocupe o înaltă dregătorie, tot astfel şi aici, cu toții petrec pe cei plecați dintre sfinți, cu multe cântări şi laude, pentru că au fost chemați la o cinste mai mare.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 114-115)

MOARTEA (necrologul la înmormântare)

„Un bărbat înțelept şi filosof iscusit, cercetând cu de-amănuntul natura lucrurilor omeneşti şi văzând că lucrurile omeneşti sunt şubrede şi nesigure şi lipsite de trăinicie, îndeamnă îndeobşte pe toți oamenii să nu fericească pe nimeni înainte moarte (Înț. Sir., 11, 30). Fericitul Eustație a răposat. De aceea să-l lăudăm în toată voia. Dacă înainte de moarte nu trebuie să fericim pe nimeni, apoi după moarte putem lăuda pe cei vrednici, fără să ni se aducă vreo vină.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 385)

MOARTEA (înmormântarea în pământul natal)

„Mulți oameni se îngrijesc îndeaproape de propria lor înmormântare şi cer rudelor să fie aduşi şi îngropați acasă dacă s-ar întâmpla să moară în altă parte.

Am râs de micimea aceasta de suflet a lor. Şi le-am spus că este tot una dacă te îngroapă în pământul natal sau în pământ străin.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 505)

MOARTEA (jelirea celor chemați la Domnul)

„Că a biruit (Hristos) moartea! Pentru ce jeleşti de prisos? Moartea a ajuns somn! Pentru ce te vaieți şi plângi? Ar fi de râs chiar dacă păgânii ar

face-o! Dar când credinciosul se schimonoseşte aşa, ce apărare mai poate avea? Ce iertare vor avea aceia care se prostesc aşa, când de atâta vreme avem dovada clară a învierii? Tu însă, ca şi cum ți-ai da toată silința să-ți măreşti păcatul, ne aduci la înmormântare bocitoare păgâne, ca să aprinzi jalea şi să ațâți focul! Nu-l auzi pe Pavel spunând: *Ce unire are Hristos cu Veliar? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul?* (II Cor., 6, 15).

Păgânii, care nu ştiu nimic de înviere, găsesc totuşi cuvinte de mângâiere, spunând: *Suferă cu curaj! Nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut şi nici nu reuşeşti ceva cu lacrimile!* Dar tu, care auzi cuvinte mai pline de filozofie şi mai folositoare decât acestea, tu nu te ruşinezi când te poceşti mai rău decât păgânii? Noi nu spunem: *Suferă cu curaj, că nu se mai poate îndrepta ce s-a făcut!,* ci spunem: *Suferă cu curaj! Va învia negreşit! Se odihneşte, n-a pierit! Îl aşteaptă învierea, viața veşnică, nemurirea, soarta îngerească!* Nu auzi ce spune psalmistul: *Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, că Domnul ți-a făcut ție bine* (Ps., 114, 7). Dumnezeu numeşte moartea o binefacere şi tu te boceşti? Ce-ai putea face mai mult dacă ai fi duşmanul şi vrăjmaşul celui mort? Dacă trebuie să plângă cineva, apoi diavolul trebuie să plângă! Acela să bocească, acela să se bată cu pumnii în piept, că noi mergem spre bunătăți mai mari. Văicăreala aceasta este vrednică de răutatea lui, şi nu de tine, care ai să fii încununat şi ai să te odihneşti. Moartea e un port liniştit. Uită-te de câte răutăți e plină viața aceasta! Gândeşte-te de câte ori ți-ai blestemat viața, şi asta se înrăutățeşte din ce în ce mai mult. Chiar de la început ai moştenit nu mică osândă! *În dureri vei naşte fii* (Fac., 3, 16)*,* spune Dumnezeu; şi: *În sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta* (Fac., 3, 19); şi: *În lume necaz veți avea* (Ioan 16, 33). Dar despre viața de dincolo aşa ceva nu s-a spus, ci cu totul dimpotrivă: *A fugit durerea, întristarea şi suspinarea* (Isaia 35, 10); şi: *De la răsărit şi de la apus vor veni şi se vor odihni în sânurile lui Avraam şi ale lui Isaac şi ale lui Iacov* (Matei 8, 11); căci cele de acolo sunt: cămară de nuntă duhovnicească, făclii strălucitoare şi mutare la cer.

Pentru ce faci de ruşine pe cel plecat? Pentru ce faci pe alții să tremure şi să le fie frică de moarte? Pentru ce faci pe mulți să învinuiască pe Dumnezeu că trimite mari nenorociri?”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 385-386)

„Cum vom vorbi altuia de nemurire, cum îl vom convinge pe păgân, când noi tremurăm şi ne temem de moarte mai mult decât păgânul? Mulți păgâni, deşi nu ştiau nimic de înviere, la moartea copiilor lor şi-au pus cununi pe cap şi s-au îmbrăcat în haine albe ca să cucerească slava şi laude de la lume. Tu, însă, nici pentru slava cea viitoare nu pui capăt tânguielilor

muiereşti şi bocetelor”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Domnul a murit şi trupul I-a fost înmormântat; dar l-au luat iarăşi înapoi cu mai mare slavă, dându-ţi, şi prin asta, bune nădejdi. Dacă pentru tine învierea nu e basm, nu boci! Dacă crezi în înviere, nu lăcrima, iar dacă lăcrimezi, cum vei putea convinge pe păgân că tu crezi în înviere?”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 387-388)

„Dar azi, între alte defecte, femeile sunt stăpânite de boli străine: în doliu şi în necaz, ele fac o arătare zadarnică a necazurilor lor, ele îşi arată braţele, îşi smulg părul, îşi sfâşie faţa; unele prin durere, altele din mândrie; altele îşi descoperă braţul lor prin neruşinare în faţa oamenilor. O, femei, ce faceţi? Voi vă dezbrăcaţi urât în viaţa publică, voi care sunteţi un mădular al lui Iisus Hristos, zic eu şi-n faţa oamenilor? Vă smulgeţi părul, vă sfâşiaţi veşmintele, scoateţi strigăte mari, voi imitaţi dansurile lui Menade, şi nu credeţi că-l supăraţi pe Dumnezeu? Ce destrăbălare şi ce nebunie! Păgânii nu vor râde? Nu vor zice că religia voastră, că învăţătura voastră nu este decât o poveste şi o fabulă? Da, fără îndoială, vor zice: *nu mai este înviere; dar învăţăturile creştinilor sunt de râs, ele nu sunt decât minciună şi închipuire. Căci printre ei, femeile, ca şi cum n-ar rămâne nimic după această viaţă, nu ţin nici o seamă de Scripturile lor. Scripturile lor şi învăţăturile lor nu sunt decât curate închipuiri, cum o dovedeşte purtarea acestor femei. În sfârşit, dacă ar crede că cel ce este mort, nu este cu adevărat mort, ci că a trecut la o viaţă mai bună, ele n-ar mai plânge ca şi cum ei nu ar mai fi; ele nu s-ar necăji atâta, n-ar mai spune astfel de cuvinte, care sunt dovada vizibilă a necredinţei lor: <<eu nu te voi mai vedea, eu nu te voi mai afla>>. Totul nu este decât o poveste şi închipuire printre creştini. Căci dacă învierea, care este temelia şi făgăduinţa tuturor bunurilor pe care le nădăjduiesc ei, nu obţine nici o credinţă printre ei, cu atât nu vor crede ei nici în celelalte învăţături ale lor.*

Nu, neamurile nu sunt aşa de slabe, nici aşa de laşe: mulţi dintre ei au dat dovadă de înţelepciune. O femeie păgână, aflând că fiul ei era mort în război, a pus imediat această întrebare: *în ce stare este patria noastră, cum sunt lucrurile noastre?* Unul din filozofii lor, care avea pe cap o coroană de flori, primeşte noutatea că unul dintre fiii săi a murit pentru patrie; atunci îşi ia coroana sa, el întreabă *care*? (fiindcă avea doi) şi aflând, şi-a pus coroana din nou. Mulţi dintre păgâni au dat pe fiii lor şi pe fiicele lor ca să fie aduse ca jertfă zeilor lor. (…) Sigur, mi-e ruşine să văd neamurile filozofând aşa de frumos şi arătând aşa înţelepciune, pe când noi ne purtăm atât de urât. Cei

care n-au nici o idee despre înviere, se poartă ca şi cum ar avea o cunoaştere adevărată; şi noi care suntem învăţaţi în mod desăvârşit, noi trăim ca şi cum n-am fi auzit vorbindu-se despre aceea. Cei mai mulţi fac din respect omenesc, ceea ce n-ar face pentru Dumnezeu Însuşi. Căci femeile care sunt mai presus de alţii prin bogăţiile lor, nu-şi smulg părul, ele nu-şi descoperă braţele lor şi în aceea ele sunt foarte hulite, nu pentru că nu-şi dezgolesc braţele, ci fiindcă n-o fac decât de teamă ca să nu necinstească şi nu din duh de evlavie. Respectul omenesc le reţine, le împiedică să se necăjească, şi frica de Dumnezeu nu poate să oprească lacrimile şi să înlăture durerea lor? Oare asemenea purtare nu este destul de condamnabilă?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 4, pp. 317-318)

„Ce oare? Veţi zice voi, nu este permis să plângem moartea unui om? Nu aceasta o opresc eu; eu dispreţuiesc aceste lovituri, aceste răniri, aceste plânsuri nestăpânite şi excesive. Eu nu sunt dur, nici neuman; eu ştiu slăbiciunea naturii şi regretul pe care-l lasă în urmă o iubire mare. Noi nu ştim să ne oprim să plângem; Iisus Hristos Însuşi o face să se vadă, El a plâns pentru Lazăr. Faceţi la fel; plângeţi, dar cu blândeţe, cu modestie, cu frică de Dumnezeu. Dacă veţi plânge în acest fel, nu veţi plânge ca nişte necredincioşi necrezând în înviere, ci ca neputând suporta despărţirea.

În sfârşit, pe cei ce merg să facă o călătorie lungă, noi îi însoţim cu lacrimile noastre, dar nu plângem ca şi cum am deznădăjdui de a-i mai vedea. Voi la fel vărsaţi lacrimi pentru acest mort, ca şi cum l-aţi trimite să facă o călătorie lungă înaintea voastră. Aceasta nu este o poruncă pe care v-o dau eu, nu vorbesc aşa decât pentru a mă acomoda slăbiciunii voastre. Dacă cel ce a murit este un păcătos, dacă el L-a supărat adesea pe Dumnezeu, sigur că trebuie să-l plângem, sau mai bine nu trebuie să plângem deloc pentru el, ceea ce nu-i foloseşte la nimic, ci trebuie să facem ceea ce poate să-i fie folositor şi să-l ajute; spre exemplu, milostenii, jertfe şi încă să ne bucurăm pentru că nu mai are ocazia să păcătuiască; dar dacă era un drept, trebuie să ne bucurăm, fiindcă a sosit în port, că nu mai are să se teamă de nimic, nu mai are nici un risc în alergare. Dacă este tânăr trebuie să ne bucurăm că a scăpat aşa de repede de relele şi de necazurile acestei vieţi; dacă este bătrân, aceasta este pentru noi un subiect de mângâiere şi de bucurie că s-a bucurat aşa de mult de această viaţă de faţă care este privită ca bunul cel mai de preţ. Dar pentru voi, voi treceţi peste toate aceste considerări; voi îi chemaţi pe robii voştri şi-i îndemnaţi să plângă, pentru a-l cinsti mai mult pe mort, şi aceea este o ruşine şi o nebunie destul de mare. Cinstea pe care ar trebui să i-o daţi nu constă în vărsarea lacrimilor, în a scoate gemete şi strigăte, ci în a cânta imne şi psalmi, în a duce voi înşivă o

viață foarte curată și sfântă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 4-5, pp. 318-319)

„Ce mustrări, ce învinuiri le vom mai face neamurilor? Cum vom îndrăzni să le învățăm învierea, să le vorbim despre virtuțile creștinești? Este oare siguranță într-o viață așa de periculoasă? Nu știți că tristețea produce moarte? Durerea orbind sufletul, nu numai că nu permite să fie văzute lucrurile așa cum trebuie, ci ea produce și rele destul de mari. Prin aceste excese, noi îl supărăm pe Dumnezeu și nu facem nici un bine nici morților, nici nouă înșine; dar, prin moderație ne facem plăcuți lui Dumnezeu, și oamenii ne umplu de laude, dacă nu ne lăsăm abătuți de durere, noi suntem brusc scăpați de celelalte de către Domnul. Dacă ne lăsăm stăpâniți de acestea, El ne lasă într-un fel în puterea lor. Dacă îi mulțumim lui Dumnezeu, nu ne vom pierde curajul.

Și cum, veți zice voi, cel care și-a pierdut fiul, sau fiica sa, se poate opri să nu plângă? Eu nu zic că nu trebuie să plângă deloc, ci zic că nu trebuie să plângă în exces. În sfârșit, dacă ne gândim că Dumnezeu l-a luat pe cel pe care l-am pierdut noi și că soțul nostru, fiica noastră, s-a născut muritoare, ne vom mângâia în mod sigur. Căci aceia se necăjesc care doresc un lucru mai presus de natură. Omul este născut ca să moară, pentru ce vă necăjiți pentru ceea ce se întâmplă în mod natural? Vă plângeți că mâncați pentru a vă păstra viața? Vreți să trăiți fără să mâncați? Faceți la fel cu privire la mort: v-ați născut muritori (Evr., 9, 27), nu cereți să fiți nemuritori aici jos. Este rânduit ca oamenii să moară odată. Astfel nu vă întristați, nu vă tulburați, ci suferiți o lege care este fixă și neschimbată pentru toți oamenii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 5, pp. 319-320)

,,De cele ce pătimim să nu ne întristăm, nici pentru noi, nici pentru alții, ca de pildă, când se întâmplă morți năprasnice sau boli îndelungate, căci acestea sunt izbăvire de osândă, acestea sunt îndreptarea și sfătuirea cea mai înaltă. Și cine zice acestea? Cel ce are în el pe Hristos care vorbește. Și cu toate acestea, multe dintre femei se găsesc în așa nesimțire, încât în asemenea împrejurări întrec cu jelania chiar pe necredincioși. Și unele fac așa fiind orbite de durere, iar unele de ochii lumii și pentru ca să scape de învinovățirea celor de afară (neamurilor), pe care eu le socotesc a fi lipsite de orice iertare. *Pentru ca să nu mă învinovățească cutare, zice, învinovățească-se Dumnezeu; pentru ca nu cumva oamenii să fie cunoscuți ca mai proști decât dobitoacele cele necuvântătoare, apoi calce-se în picioare legea împăratului a toate.* Și de câte trăsnete nu sunt vrednice

aceste vorbe?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 294-295)

,,Dumnezeu poruncind a nu jeli, iată că aici toți grăiesc împotrivă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 295)

,,Nu te gândeşti la Iov, femeie? Nu-ți aduci aminte de vorbele lui când cu nenorocirea copiilor, care mai ales au încununat acel sfânt cap cu mii de cununi, şi l-au vestit mai strălucit decât toate trâmbițele? Nu te gândeşti la mărimea nenorocirii, la nenorocirea aceea neauzită până atunci şi la acea tragedie străină cu totul şi uimitoare? Tu poate că ai pierdut un copil, sau doi, sau trei, pe când acela a pierdut atâția şi atâtea, şi cel cu mulți copii, deodată s-a făcut fără de copii. Şi nici măcar nu-i zdrumicau inima câte puțin aceste nenorociri, ci se țineau lanț una după alta, şi deodată i s-a răpit întregul rod al ostenelilor şi al trecutului său. Şi nici măcar după legea de obşte a firii, nici când, de pildă, ajunsese la bătrânețe, ci fără de vreme, şi de moarte năprasnică, şi cu toții împreună. Şi nici fiind de față tatăl lor, ca măcar auzind cele de pe urmă cuvinte ale lor, să le aibă ca o mângâiere a acelui sfârşit amar, ci împotriva oricărei aşteptări, şi neştiind nimic din cele întâmplate, deodată cu toții s-au prăbuşit sub dărâmături, şi casa li s-a făcut mormânt şi cursă a morții! Şi nu numai moarte fără vreme, ci şi altele multe în legătură cu acea moarte, precum: că erau cu toții în floarea vieții, că erau cu toți virtuoşi, că erau cu toții iubiți, că erau cu toții împreună, că erau şi feciori şi fete, că nici unul nu a scăpat, că nu s-au pierdut după legea obştească a firii, că în sfârşit după atâtea pagube îndurate, deşi el n-avea nimic rău pe cuget, şi nici pe cugetul copiilor, ca să pătimească de acestea. Fiecare din aceste nenorociri este îndeajuns prin sine însăşi ca să îngrozească pe cineva – dar apoi când cu toatele la un loc dau năvală asupra omului, atunci poți singur cugeta la înălțimea valurilor, cum şi la mărimea şi furia furtunii. Dar ceea ce este încă mai grozav şi mai rău decât orice jelanie este că nici măcar nu ştia dreptul Iov din ce pricină sunt acestea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 295)

,,Dar dacă şi-a sfâşiat (Iov – n.n.) hainele de pe el şi şi-a tuns părul, tu nu te minuna, căci doar era tată, şi încă tată iubitor de fii, şi pentru aceea trebuia să se arate cu acest prilej şi înclinarea firii, cum şi filosofia doririi şi voii lui. Dacă el nu ar fi făcut nici aceasta, apoi atunci poate că ar fi socotit

cineva acea filosofie ca o adevărată nesimțire. Pentru aceea el şi-a arătat şi durerea sa părintească, în acelaşi timp şi străşnicia bunei cinstiri, însă fiind îndurerat nu s-a abătut.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 296)

,,Să nu plângem pe cei ce se duc de aici, ci pe cei ce-şi petrec viața în fapte rele. Fiindcă şi plugarul nu plânge când vede grâul putrezit, ci se teme numai când îl vede că stă tare şi vârtos în pământ, şi-i este frică; iar când îl vede putrezit, se bucură. Căci putrezirea este începutul seminței viitoare. Tot aşa şi noi, atunci ne bucurăm, când cade şi se prăbuşeşte casa cea stricată – trupul – când omul putrezeşte. Şi să nu te minunezi dacă apostolul a numit înmormântarea semănare, fiindcă această semănare este mai bună decât cea a grâului, căci pe aceea o urmează necazuri, şi supărări, şi osteneli, şi primejdii, şi griji multe, pe când pe aceasta – dacă viețuim cu dreptate – o urmează cununi şi răsplătiri; pe aceea o urmează stricăciunea şi moartea, iar pe aceasta nestricăciunea, nemurirea şi miile de bunătăți. La acea semănare sunt învălmăşeli, plăceri şi somn, pe când la aceasta numai un glas din cer pogorându-se, şi totul se sfârşeşte fără de veste. Şi cel ce înviază aici nu mai este dus la viață trudită şi ticăloasă, ci acolo de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea.

Dar dacă tu poate cauți sprijin, şi pentru aceea plângi pe bărbatul tău, apoi aleargă la cel ce este sprijinul de obşte tuturor, la mântuitorul şi binefăcătorul tuturor, la Dumnezeu, la ajutorul cel nebiruit, la sprijinul cel fără sfârşit, care este pretutindeni de față şi din toate părțile ne îngrădeşte. *Dar, zici, obiceiul este plăcut şi vrednic de iubit*. Ştiu şi eu, însă dacă te vei lăsa în voia dreptei tale judecăți şi te vei gândi cine este cel ce ți-a luat bărbatul, şi dacă, suferind cu curaj jertfa, vei pune aceasta în seama voii lui Dumnezeu, apoi vei putea trece şi peste acest val, şi ceea ce timpul nu face, o va face filosofia ta; iar dacă te vei moleşi cu totul, durerea îşi va lua sfârşit cu timpul, însă nu-ți va aduce nici un folos. Împreună cu nişte astfel de cugetări, mai adună-ți şi pilde, unele din viața de acum, iar altele din Sfintele Scripturi. Gândeşte-te că Avraam a jertfit pe fiul său şi nici nu a lăcrimat, nici vreun cuvânt amar nu a scos din gura lui. *Dar, zici tu, acela a fost Avraam*. Şi cu toate acestea, tu eşti chemată spre mai mari lupte. Dar şi Iov numai pe atâta s-a întristat cât se cuvenea unui tată iubitor de fii şi care se îngrijea foarte mult de nenorocirea lor – însă ceea ce facem noi acum este a unor duşmani şi războinici ai lui Dumnezeu. Că nici tu, dacă cineva ar fi dus în palatul împărătesc şi ar fi încununat, nu te-ai boci, sub cuvânt că ai fi prieten al celui încununat, fiindcă ai fi duşman al aceluia, iar nu prieten. *Dar,*

zici tu, nici acum eu nu-l plâng pe dânsul, ci pe mine. Şi nici aceasta nu este fapta celui ce iubeşte; fiindcă a voi ca acela să fie în nesiguranță pentru tine, a fi stăpânit de nesiguranța viitorului, în vreme ce a sosit clipa de a fi încununat şi a intra la liman cu corabia – căci este mai drept a se găsi la liman decât a se zbuciuma în largul mării – acest fapt, zic, nu este nicidecum al celui ce iubeşte.

Plâng, zici tu, *fiindcă nu ştiu unde s-a dus*. Pentru ce nu ştii, spune-mi, căci fie că a trăit în virtute, fie altminteri, este învederat unde anume se va duce. *Apoi tocmai pentru aceea plâng, zici tu, fiindcă a plecat de aici păcătos*. Acestea sunt numai vorbe şi pricini, căci dacă pentru aceea l-ai plânge, apoi ar fi trebuit ca pe când trăia să-l prefaci şi să-l pui pe calea cea dreaptă. Însă pretutindeni tu te gândeşti la ale tale, şi nu ale aceluia. Şi chiar păcătos dacă a plecat, totuşi tu şi de acestea trebuie a te bucura, de vreme ce a contenit cu păcatele şi nu a mai adăogat păcate pe lângă păcate." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 449-451)

„… poate că tu ai rămas singură şi ai pierdut pe sprijinitorul tău? Aceasta să n-o spui niciodată, fiindcă nu ai pierdut pe Dumnezeu. Întrucât deci îl ai pe Dumnezeu, el îți va fi mai bun decât orice bărbat, tată, fiu şi ocrotitor, căci chiar trăind acela, el a fost care a făcut totul. Acestea deci cugetă-le, şi zi după David: *Domnul este luminarea mea şi mântuitorul meu, de cine mă voi teme?* (Ps. 26, 1). Zi către dânsul: *Tu eşti tatăl orfanilor şi judecătorul văduvelor*, şi dobândeşte-ți ajutorul lui, şi-l vei avea îngrijindu-se de tine mai mult ca înainte, şi mai vârtos cu cât şi tu te vei găsi în mai mare strâmtorare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, p. 451)

„… nu mânia pe Dumnezeu, ci fă-L milostiv. Dacă tu suferi cu bărbăție, poate că vei aduce prin aceasta vreo mângâiere sau vreun ajutor celui răposat, iar dacă faci dimpotrivă, mai mult încă vei întărâta mânia lui Dumnezeu. Că dacă sluga ar fi bătută de stăpânul său, iar tu fiind de față te-ai întrista şi nemulțămi, prin aceasta încă mai mult ai întărâta pe stăpân împotriva ta. Deci nu face aşa, ci încă mulțămeşte-i, ca astfel prin acestea să se împrăştie de la tine norul mâhnirii. Zi-i şi tu ca acel fericit: *Domnul a dat, Domnul a luat* (Iov 1, 21). Gândeşte-te câți, mulțămind poate lui Dumnezeu mai mult decât tine, nu au avut nici copii, şi nici părinți nu s-au numit. *Nici eu, nici tu, n-aş fi voit, căci mai bine ar fi fost să nu fi încercat aceasta,*

decât să cad după ce odată am gustat din plăcere. Nu, rogu-mă, nu grăi acestea; nu întărâta pe stăpânul asupra ta; ci pentru câte ai primit mulţămeşte-i, iar pentru cele ce nu le-ai avut până la sfârşit slăveşte-l. Nici Iov nu a zis că *mai bine ar fi fost dacă nu luam,* fiindcă această vorbă este a unui nemulţămitor, ci încă mulţumea şi pentru acelea, zicând: ‚*Domnul a dat*, iar pentru acestea binecuvânta pe Dumnezeu, zicând: *Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat în veci.* Ba încă şi femeii lui i-a închis gura, îndreptăţindu-se şi zicând către dânsa acele minunate cuvinte: *Dacă am primit cele bune de la Domnul, cele rele să nu le răbdăm?* (Iov 2, 10). Deşi după aceasta ispita lui s-a făcut şi mai cumplită, totuşi el nici aşa nu s-a împuţinat, ci încă cu aceeaşi vitejie le-a suferit, mulţămind lui Dumnezeu.

Aceasta fă şi tu. Gândeşte-te în sineţi că nu un om ţi l-a luat, ci Dumnezeu. Dumnezeu care l-a făcut, care se îngrijeşte de tine mai mult decât oricine, care-ţi cunoaşte folosul, iar nu duşmanul sau prigonitorul tău. Gândeşte-te apoi câţi copii trăind nu au făcut poate de nesuferit viaţa părinţilor lor. *Dar pe cei buni şi voinici nu-i vezi?* zici tu. Da, îi văd şi pe aceştia, însă cele ale fiului tău sunt mai sigure decât ale acestora. Dacă poate şi sporesc acum, totuşi cele ale sfârşitului lor sunt nesigure, pe când pentru fiul tău cel răposat nu te mai temi, nu tremuri de frică să nu păţească ceva sau să nu-i se întâmple vreo prefacere sau vreo schimbare.

Acestea cugetă-le şi pentru femeia bună şi gospodină, şi pentru toate mulţumeşte lui Dumnezeu. Chiar femeia, zic, de ai pierdut-o, slăveşte-l. Poate că Dumnezeu a vrut a te aduce la înfrânare, poate te cheamă la lupte mai mari, poate că a voit să te slobozească din legături. Dacă astfel vom filosofa, vom câştiga şi veselia cea de acum, şi ne vom învrednici şi cununilor viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, pp. 451-452)

„Aşadar, iubiţilor, să nu-i plângem la întâmplare pe cei răposaţi şi nici să ne bucurăm pentru cei ce trăiesc. Cum atunci? Să-i plângem pe cei păcătoşi nu numai când sunt morţi, ci chiar când sunt vii. Să ne bucurăm pentru cei buni şi drepţi nu numai când trăiesc, ci chiar şi când nu mai sunt. Pentru că cei dintâi, chiar vii fiind, muriseră deja, iar aceştia din urmă, chiar murind, sunt vii. Aceia chiar şi aici trebuie să fie plânşi de toţi pentru că sunt urâţi lui Dumnezeu, pe când aceştia, ducându-se de aici, şi acolo vor fi fericiţi de către oameni, căci s-au dus la Hristos. Păcătoşii, oriunde ar fi, sunt departe de Împăratul slavei şi de aceea sunt vrednici de lacrimi, pe când cei drepţi, fie aici, fie acolo, sunt împreună cu Împăratul şi vor fi mai aproape mai cu seamă acolo, nu ca prin oglindă, nici prin credinţă, ci faţă către faţă.

Să nu-i plângem deci la întâmplare pe cei morți, ci pe cei morți în păcate. Aceştia sunt vredni
mai e cu putință? Cât timp se mai află aici, nădejdea schimbării în bine încă mai există, dar când, plecând de aici, se va duce în iad, unde nu se mai poate nimic câştiga prin pocăință - după cum se şi spune: *şi în iad cine Te va lăuda pe Tine?* (Ps., 6, 5) - cum să nu fie atunci vrednic de plâns?
Nu sunt împotriva ca să-i plângem pe cei care astfel s-au dus de la noi; să-i plângem însă n
plânge cu amar şi fără un astfel de fast, şi fără a ne maimuțări. Pentru că într-adevăr, cele ce se petrec la înmormântări cu unii, nu se deosebesc cu nimic de maimuțăreli şi jocuri copilăreşti. Credeți-mă că acele bocete, acele bătăi în piept prin piață, nu sunt deloc plăcute, ci se petrec mai mult pentru ochi, din mândrie şi din slavă deşartă. Se ştie că multe femei fac din aceasta o meserie. Plângi cu amar şi suspină în casă când nu te vede nimeni. Aşa e frumos, aşa e plăcut, aceasta te şi foloseşte. Cel ce în acest fel îl plânge pe mort, se va strădui cu atât mai mult să nu cadă niciodată în păcatele celui mort, căci înfricoşător va fi la urmă acel păcat." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, pp. 70 - 71)

„Plânge-i pe cei ce mor în bogății şi care nicicând nu s-au gândit să se folosească de ele pentru a-şi aduce mângâiere sufletelor lor, care s-au folosit de puterea şi de bogăția lor mai degrabă pentru a putea spăla şi astupa păcatele lor. Pe unii ca aceştia îi plângem cu toții, sau fiecare, sau în public, însă cu demnitate, cu înțelepciune, şi nu altfel; pentru a-i avea ca exemplu (negativ) pentru noi înşine. Pe unii ca ei îi plângem nu o zi, nici două, ci toată viața noastră. Un astfel de plâns nu este cauzat de vreo patimă irațională, ci izvorăşte din dragostea părintească; cealaltă plângere izvorăşte dintr-o patimă irațională şi de aceea grabnic se şi stinge, pe când dacă izvorăşte din frica de Dumnezeu rămâne pururea." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 72)

„Dar poate veți spune: *aşa-i obiceiul*. Acesta e doar un pretext şi un motiv nejustificat. Priveşte ce porunceşte el: *Bucurați-vă şi fericiți-mă* (Flp., 2, 18). Aşa este obiceiul? Ce obicei? Dacă ar fi ca tu să rămâi aici, poate cu drept cuvânt ar vorbi aşa. Dar când la puțină vreme îl vei ajunge din urmă pe cel care a plecat, ce obicei mai împlineşti? Un astfel de obicei îl împlineşte acela care crede că totdeauna va fi despărțit de cel plecat dintre noi. Dar când şi tu vei călători pe aceeaşi cale, ce obicei împlineşti? Pe cei ce sunt în călătorii oare de ce nu-i plângem? După întâia sau cel mult a doua zi, oare nu încetăm de a mai fi trişti din pricina despărțirii de ei? Dacă împlineşti obiceiul, atunci să-l plângi doar atâta timp cât cere natura. *Nimic nu sufăr,* zice el, (Pavel – n.n.) *ci mai mult mă bucur că mă voi duce la Hristos, iar*

voi nu vă bucurați? Bucurați-vă, aşadar!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, pp. 163-164)

„Când văd acele bocete prin piață, acele planşete petrecute cu ocazia celor mutați din viață, acele văicăreli şi toate acele sluțenii, să mă credeți că mă ruşinez de elini, de iudei şi toți ereticii care ne privesc şi în fine de toți cei ce-şi râd de noi pentru toate câte le spunem, filozofând în zadar despre înviere. Pentru ce oare? Fiindcă elinii sunt cu băgare de seamă nu la cele vorbite de mine, ci la cele ce se fac de voi, căci imediat zic: *cum ar putea vreunul din aceştia a disprețui moartea, când nu poate a privi nici pe unul mort dintr-ai lor*?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, p. 94)

„Dar dacă - ceea ce să nu fie, nici să se întâmple – s-ar petrece vreo moarte amară (zic amară, nu prin natura ei, căci moartea nu este amară, deoarece cu nimic nu se deosebeşte de somn, ci o numesc amară în raport cu dispoziția voastră față de ea), dacă, zic, s-ar petrece o astfel de moarte, şi dacă unuia ar plăti nişte astfel de femei bocitoare (plângătoare) să mă credeți când spun, - că nu spun altceva nimic decât ceea ce simt, supere-se cine voieşte - pentru mult timp, îi voi opri de a veni la biserică, ca pe nişte idololatri. Că dacă pe cel lacom şi zgârcit Pavel îl numeşte idololatru, apoi cu atât mai mult pe cel ce printre credincioşi introduce cele ale idololatrilor. De ce dar mai chemi pe preoți, spune-mi şi pe cântăreți? Oare nu ca să te mângâi, oare nu ca să cinsteşti pe cel ce se duce de aici? De ce atunci îți bați joc de el? De ce îl dai în vileag lumii? De ce te joci ca pe scena teatrului? Noi venim filozofându-vă cele despre înviere, învățându-vă pe toți, până şi pe cei ce poate nu sunt atinşi cu nimic, că pentru cinstea aceluia să suferiți cu bărbăție, dacă s-ar întâmpla aşa ceva şi tu aduci de acei care răstoarnă cele ale noastre?

Şi ce poate fi mai rău ca această batjocoră, ca acest vizilic? Ce poate fi mai grozav decât această anomalie? Ruşinați-vă dar şi sfiiți-vă, iar de nu voiți, apoi atunci nici noi nu vom putea suferi a se introduce în biserică nişte astfel de obiceiuri vătămătoare. *Pe cei ce greşesc,* zice, *înaintea tuturor mustră-i* (I Tim., 5, 20). Deci pe acele femei nenorocite şi de jelit, care bocesc pe la înmormântările din familiile voastre, le opresc ca niciodată să numai însoțească cu bocete pe cei morți, ca nu cumva să ne vedem siliți cu adevărat de a jăli şi noi relele lor, şi să le certăm, ca nu cumva să mai facă de acestea cu cei străini, ci mai ales să-şi plângă nenorocirele lor proprii, - fiindcă şi un tată iubitor când are un fiu dezordonat, nu numai aceluia îi porunceşte de a nu se mai apropia de cei răi, ci chiar şi pe aceia îi

înfricoşează. Iată deci acum eu şi pe voi vă sfătuiesc şi pe acelea prin voi, ca nici voi să nu mai chemați astfel de femei şi nici acelea să nu mai vină.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IV, pp. 96-97)

„A se întrista cineva însă, şi a boci pe cei adormiți, aceasta vine din împuținare şi micime de suflet.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXV, p. 305)

„O astfel de întristare peste măsură duce sau la îndoială, sau chiar la hulirea lui Dumnezeu” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 149)

„Căci de cârteşti, jigneşti pe cel mort, mânii pe Dumnezeu, şi te vatămi pe tine însuți. Iar dimpotrivă, dacă mulțumeşti lui Dumnezeu, atunci cinsteşti pe cel mort, lauzi şi slăveşti pe cel ce l-a luat, şi foloseşti ție însuți. Plângi, cum a plâns pe Lazăr Hristos Domnul tău, care prin aceea ne-a însemnat măsura, scopul şi marginile întristării, pe care cineva nu trebuie să le păşească.

Mai dintâi tu aminteşti de patriarhi şi de prooroci, dar adu-ți aminte, că tu la aceasta ai mai puțin drept decât dânşii. Ei cu dreptate se tânguiau, căci Hristos nu venise încă din cer, El, care prin învierea Sa a secat izvorul lacrimilor pentru cei morți. Ei se văitau cu dreptate, căci învierea morților încă nu se vestise. Toți sfinții din Vechiul Testament nădăjduiau întru venirea Domnului, dar de aceea ei tânguiau pe morți, căci ei nu puteau vedea pe acela, întru care au nădăjduit.

Însă, de când cuvântul trup s-a făcut, şi a locuit între noi, de când noul Adam a ridicat hotărârea cea rostită asupra lui Adam cel dintâi, a nimicit moartea noastră prin moartea Sa şi a înviat a treia zi din morți, de atunci moartea nu mai este înfricoşată credincioşilor, şi ei nu se mai tem de apusul soarelui vieții lor, căci răsăritul lor se arată iarăşi întru înălțime. Însuşi Domnul, care nu poate minți, zice: *Eu sunt învierea şi viața; cel ce crede în mine, de va şi muri, viu va fi. Şi tot cel ce este viu şi crede întru mine, nu va muri în veac* (Ioan, XI, 25). Acest glas al lui Dumnezeu, iubiților, este lămurit: cine crede în Hristos şi păzeşte poruncile lui, va trăi, deşi a murit.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 149-150)

„Când Apostolul Pavel, în cuvintele aduse mai sus, zice: *nu voi să nu ştiți fraților de cei ce au adormit* adaugă îndată: *ca să nu vă întristați ca şi ceilalți ce n-au nădejde*. Întristează-te, zice el, însă nu ca un necredincios,

care nu ştie nimic despre înviere şi se îndoieşte de viața cea viitoare. Aşa, noi ne ruşinăm, când nu arareori vedem la creştini cele mai puternice izbucniri de o întristare fără de minte. Ce vor zice necredincioşii, văzând aceasta? Ei vor zice: Aceştia sunt oare aceia, care ştiu a vorbi aşa de frumos despre înviere? Cu adevărat, purtarea lor nu se potriveşte cu vorbele lor. Prin cuvinte ei grăiesc cu multă înțelepciune despre înviere, iar prin faptă ei arată ca şi cum nu s-ar purta astfel. Dacă ar crede, că starea morților este mai bună, ei nu s-ar boci. Acestea şi încă şi mai multe zic cei necredincioşi, când observă la creştini o întristare peste măsură pentru cei morți. Pentru aceea să ne măsurăm întru aceasta şi să nu ruşinăm credința creştinească despre înviere. Moartea este repaosul şi slobozirea de trudele şi de grijile vieții." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 151-152)

„Gândeşte mai departe, la cine s-a dus răposatul, şi vei afla mângâiere! El s-a dus acolo, unde se află Petru şi Pavel şi toată ceata Sfinților. Gândeşte, cum el va învia, cu ce strălucire şi cu ce slavă! Gândeşte, că tu cu întristarea şi cu bocetul tău nu vei putea schimba ce s-a făcut, ci numai a-ți vătăma ție însuți. Gândeşte, cui te vei asemăna tu prin această întristare peste măsură, şi fugi de acea asemănare, căci tu vei fi asemenea cu cei necredincioşi, car nu au nădejde, precum a zis Pavel. Dimpotrivă creştinul fiindcă crede în înviere, ştie că nu trebuie a jeli şi a se tângui pentru cei ce au murit întru fapte bune, ci pentru cei ce viețuiesc întru păcate. Dacă cel lipsit de minte merită lacrimile noastre, cu cât mai vârtos cel lipsit de dreptate şi de nădejdea la Dumnezeu? Pentru aceştia, iubiților, să ne întristăm, şi o astfel de mâhnire este folositoare; căci mulți păcătoşi s-au îndreptat prin lacrimile celor aproape ai lor. Dimpotrivă, tânguirea pentru cei morți este nefolositoare. De aceea noi să nu ne stricăm orânduiala, ci numai pentru păcate să ne mâhnim; iar toate celelalte să le purtăm cu tărie de suflet, fie sărăcie, sau boală, sau moarte timpurie, sau pagubă, sau pâră, sau orice altă patimă omenească ne-ar lovi; căci, când noi suntem privighetori, toate aceste patimi ne aduc atât mai multe cununi de biruință." (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 152-153)

,,Mai spui că te obişnuiseşi cu cel plecat de pe lumea aceasta, că-ți era drag şi că de aceea plângi şi boceşti? Dar nu-i oare nesocotit ca, atunci când îți dai fata după mire şi ea pleacă într-o țară depărtată şi o duce bine acolo, să nu socoteşti despărțirea asta un lucru cumplit, din pricină că tristețea plecării e uşurată de gândul că are s-o ducă bine în țara aceea depărtată, iar aici, la

plecarea pe lumea cealaltă, să te jeleşti şi să văicăreşti, când cel plecat nu-l ia un om, nici un rob ca tine, ci Însuşi Dumnezeu?

- Dar cum e cu putinţă, m-ar putea întreba cineva, să nu te întristezi atunci când eşti om?

- Nici eu nu spun să nu te întristezi. Nu opresc tristeţea, ci tristeţea peste măsură. Tristeţea ţine de fire, dar a ajunge să faci asta fără măsură este o nerozie, o nebunie, arată că ai suflet de femeie. Fii trist, plângi, dar nu te descuraja, nu te mânia, nu te răzvrăti. Mulţumeşte lui Dumnezeu Care a luat pe cel plecat, ca astfel să-l împodobeşti pe cel plecat şi să-i faci prin aceasta şi mai strălucitoare înmormântarea. Dar dacă te superi şi te necăjeşti, aduci ocară şi celui mort, mânii şi pe Dumnezeu care l-a luat, şi te vatămi şi pe tine; dar dacă mulţumeşti lui Dumnezeu, l-ai împodobit şi pe cel mort, L-ai slăvit şi pe Cel ce l-a luat şi te-ai folosit şi tu prin aceasta. Plângi aşa cum a plâns Stăpânul tău pe Lazăr (Ioan 11, 35), Care ne-a pus nouă măsură, îndreptare şi hotar, pe care cuvine-se să nu le depăşeşti. Aşa a spus şi Pavel: *Iar despre cei ce au adormit nu voim să fiţi în neştiinţă, ca să nu vă întristaţi ca şi ceilalţi, care n-au nădejde* (1 Tesaloniceni 4, 13). *Întristează-te*, spune Pavel, *dar nu ca elinul, care n-are nădejde de înviere, care nu nădăjduieşte într-o viaţă viitoare*. Credeţi-mă că mă ruşinez şi roşesc când văd prin piaţă cete de femei că se schimonosesc, îşi smulg părul, îşi frâng mâinile, îşi zgârie obrajii, şi astea toate sub ochii elinilor. Ce nu pot spune aceia despre noi? Ce nu pot grăi? *Aceştia-s cei care filosofează despre înviere? Nu mai spune! Nu se aseamănă faptele lor cu învăţăturile lor. Cu cuvântul filosofează despre înviere, iar cu fapta, actele lor sunt de oameni deznădăjduiţi. Dacă ar fi încredinţaţi că este înviere, n-ar face toate acestea. De-ar fi convinşi că cel mort s-a dus la o viaţă mai bună, n-ar jeli!* Acestea, şi mai multe decât acestea, o spun necredincioşii când aud bocetele acelora. Să ne ruşinăm dar, să ne cuminţim şi să nu aducem atâta vătămare şi nouă, şi celor care ne văd.

Spune-mi, pentru ce plângi atâta pe cel mort? Pentru că a fost rău? Dar tocmai pentru aceasta să mulţumeşti lui Dumnezeu, că s-a pus capăt răutăţii lui. Pentru că a fost bun şi blând? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să te bucuri, că a fost răpit grabnic, înainte de a schimba bunătatea cu răutatea, că a plecat într-un loc în care este în siguranţă, unde nu este nici bănuială de schimbare. Pentru că a fost tânăr? Dar tocmai pentru aceasta slăveşte pe Dumnezeu Care l-a luat, că l-a chemat iute la o viaţă mai bună! Pentru că a fost bătrân? Dar tocmai pentru aceasta mulţumeşte lui Dumnezeu şi dă iarăşi slavă Celui care l-a luat. Ruşinează-te de slujba înmormântării!" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 113-114)

,,Gândeşte-te unde s-a dus cel mort şi mângâie-te! S-a dus acolo unde-i Pavel, unde-i Petru, unde-i toată ceata sfinților! Gândeşte-te cum are să învieze, cu ce slavă şi strălucire! Gândeşte-te că, dacă te jeleşti şi te vaiți, nici nu poți îndrepta cu bocetele ceea ce s-a făcut şi te vatămi şi pe tine amarnic. Gândeşte-te pe cine urmezi când faci astfel, şi fugi de părtăşia cu păcatul. Pe cine urmezi? Pe necredincioşii care au nădejde, după cum a spus şi Pavel: (…) *ca să nu vă întristați ca şi ceilalți, care n-au nădejde*. Ia seama cât de clar e cuvântul lui Pavel! N-a spus: *ca cei ce n-au nădejde în înviere*, ci simplu: *ca cei ce n-au nădejde*. Într-adevăr, cel ce nu are nădejde în judecata de pe lumea cealaltă, n-are nici un fel de nădejde; acela nu ştie că există Dumnezeu, nici că Dumnezeu poartă de grijă de lucrurile de pe lumea aceasta, nici că dreptatea dumnezeiască veghează asupra tuturor celor din lume. Iar cel care nu ştie acestea, nici nu se gândeşte la ele, este mai lipsit de judecată decât o fiară, căci a alungat din sufletul lui şi legile şi judecata şi poruncile şi, într-un cuvânt, tot binele. Cel care nu se aşteaptă să dea socoteală de faptele sale, se îndepărtează de virtute şi se alipeşte păcatului. Gândindu-ne la toate acestea, gândindu-ne şi la nerozia şi sminteala elinilor, la care suntem şi noi părtaşi prin bocetele aduse celor morți, să fugim de asemănarea cu ei. De aceea şi Pavel ne-a amintit de ei, pentru ca, gândindu-te la ruşinea în care poți cădea, să scapi de asemănarea cu ei şi să te întorci iarăşi la vrednicia ta.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 116)

,,Că de trebuie să plângem şi să jelim, trebuie să-i plângem şi să-i jelim pe cei care trăiesc în păcate, nu pe cei care mor trăind în virtute. Aşa face şi Pavel; scriindu-le corintenilor, zice: *Ca nu cumva, venind, să mă umilească Dumnezeul meu la voi şi să plâng pe mulți* (II Corinteni 12, 21).” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 117)

,,Dar poate că ai vrea să mă întrebi:

- Cum se poate ca, om fiind, să nu jeleşti?

Eu însă îți întorc întrebarea şi te întreb:

- Dar cum se poate să jeleşti, om fiind, înzestrat cu minte, cu judecată şi cu nădejdea celor viitoare?

- Dar care om, întrebi mai departe, n-a fost stăpânit de această nevoie? Mulți, şi pe tot cuprinsul pământului, şi pe vremea noastră, şi pe vremea strămoşilor noştri.

- Dar ascultă ce spune Iov, când i-au murit toți copiii lui: *Domnul a dat, Domnul a luat; cum a hotărât Domnul, aşa s-a făcut* (Iov 1, 21). Minunate sunt cuvintele acestea chiar numai auzindu-le. dar dacă le cercetezi cu luare-aminte, atunci vei vedea că minunea e şi mai mare. Gândeşte-te că diavolul nu i-a luat numai jumătate din copiii lui, şi jumătate i-a lăsat, nici nu i-a luat mai mulți, şi i-a lăsat mai puțini, ci a cules tot rodul, dar n-a doborât pomul; a dezlănțuit marea cu valurile ei, dar n-a înecat corabia; şi-a pus toată puterea, dar n-a clintit turnul. Stătea în picioare, era asaltat din toate părțile, dar rămânea neclintit; nori de săgeți se porneau împotriva lui, dar nu-l atingeau; dar, mai bine spus, erau trimise împotriva lui, însă nu-l puteau răni. Gândeşte-te ce grozăvie este să-ți vezi atâția copii cum se prăpădesc." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 118-119)

„*Dacă jeleşti,* ne spune Pavel, *cu mari suspine pe cel plecat de aici, te asemeni cu cel necredincios, care nu are nădejdea învierii. Acela pe drept cuvânt jeleşte, pentru că nu poate cugeta nimic despre cele viitoare*! *Dar tu, care-ai primit atâtea mărturii despre cele de după viața de aici, pentru ce eşti cuprins de aceeaşi slăbiciune ca şi el*? De aceea a spus Pavel: *Nu vreau să nu ştiți voi, fraților, despre cei ce au adormit, ca să nu vă întristați ca şi ceilalți, ce n-au nădejde*." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 294-295)

„Spune-mi din ce motiv îl plângi cu atâta durere pe cel care a murit? Pentru că era rău? Atunci nu numai că nu trebuie plânşi, ci să-I şi mulțumeşti lui Dumnezeu, Care a oprit răutatea lui. Nu cumva, dimpotrivă, a fost bun? Şi în cazul acesta trebuie să te bucuri, pentru că a murit *ca nu cumva răutatea să-i strâmbe înțelepciunea, ca nu cumva înşelarea, să-i amăgească sufletul* (Înțelepciunea lui Solomon 4, 11). Nu cumva era tânăr? Chiar şi pentru aceasta să-I mulțumeşti lui Dumnezeu şi să-L slăveşti, fiindcă l-a luat lângă Dânsul. Aşa cum pe cei care merg să primească vreun rang, îi conducem cu bucurie şi mulțumire, la fel trebuie să ne luăm rămas bun şi de la cei care pleacă din viața aceasta, pentru că se duc aproape de Dumnezeu, unde vor primi mare cinstire şi fericire.

Nu spun, desigur, că nu trebuie să ne pară rău pentru despărțirea de persoanele dragi nouă, care mor, dar

să nu ne întristăm mai mult decât trebuie. Căci ne vom mângâia destul dacă ne gândim că omul pe care l-am pierdut era muritor, ca noi toți. Dacă ne revoltăm nu arătăm altceva decât faptul că cerem, lucruri care nu se potrivesc cu firea omenească. Te-ai născut om, prin urmare muritor. De ce suferi pentru ceva atât de firesc, cum este moartea? Nu cumva regreți fiindcă pentru a trăi trebuie să mănânci? Nu cumva ai vrea să trăieşti hrană? Atunci de ce-ți doreşti să nu mori? Pe cât de firesc să mănânci, aşa şi să mori. De vreme ce eşti muritor nu cere să devii nemuritor; căci acest lucru a fost stabilit o dată pentru totdeauna. Să nu ne asemănăm tâlharilor care vor să-şi însuşească lucruri care aparțin. Astfel, când Dumnezeu ia de la noi bani sau cinstiri sau slavă, şi chiar trupul sau sufletul, ie ia cele ce-I aparțin. Şi chiar şi pe copilul tău dacă l-ar luade fapt nu-L ia pe copilul tău, ci o făptură de-a Lui." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 93-94)

„Ce dar, e cu putință om fiind a nu plânge? Nici eu nu poruncesc aceasta, ci opresc a vă văita, a face aceasta peste măsură. Nu sunt cu nărav de fiară, nici aspru. Ştiu că firea se vădeşte, şi cere obişnuința şi vorba cea de toate zilele. Nu este cu putință a nu se mâhni, aceasta şi Hristos a arătat: fiindcă a lăcrimat pentru Lazăr. Aceasta fă şi tu: lăcrimează, dar încet, cu bună cuviință, cu frica lui Dumnezeu! Dacă aşa vei lăcrima, nu ca şi cum necrezând mântuirea faci aceasta, ci ca şi cum nesuferind despărțirea.

De vreme ce şi pentru cei ce se întristează şi se despart de noi lăcrimăm, dar nu facem aceasta ca şi cum deznădăjduindu-ne. Aşa şi tu lăcrimează, ca şi cum petrecând pe unul ce se duce în străinătate". (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 524)

„Să căutăm la Cer, să socotim cele duhovniceşti. Cum vom putea să mustrăm pe păgâni? Cum vom putea vorbi cu ei pentru înviere? Cum pentru cealaltă filozofie? (…) Nu ştii că din mâhnire se întâmplă moarte? Pentru că întunecând mâhnirea pe partea cea văzătoare a sufletului, nu numai nu îl lasă să vadă nimic din cele cuviincioase, ci şi multă vătămare face. Deci cu acel chip şi lui Dumnezeu greşim, nici pe noi înşine şi nici pe cel mort nu folosim!" (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 525)

„Spune-mi, pentru care lucru plângi atâta pe cel mort? Pentru că a fost bun şi iscusit? De aceasta trebuie să te bucuri că a murit degrabă, ca să nu strice răutatea bunătatea lui; *dar că a fost tânăr şi frumos pentru aceasta mă jeluiesc şi plâng*, însă pentru aceasta trebuie să mulţumeşti lui Dumnezeu, că l-a luat nepăcătos să cânte şi să laude pe Dumnezeu cu îngerii; nu zic să nu vă întristaţi pentru morţii voştri, ci să nu fie peste măsură întristarea, ci numai cum a lăcrimat Iisus Hristos pentru Lazăr, prietenul Său, iar nu cu glasuri şi cu vaiete fără cale, că de vom cerceta să cunoaştem cum că şi acela muritor a fost, Dumnezeu l-a luat la Împărăţia Sa ca să se bucure şi să se odihnească; mare mângâiere vom avea, om te-ai născut muritor, nu pofti să fii aici nemuritor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 116)

„Destul de sfântă şi destul de desăvârşită de altfel, Marta îl cheamă pe Iisus nu cu strigăte şi cu plânsuri, cu lacrimi şi cu zgomote ca explozii de durere, ci cu cuvinte simple, calme şi delicate, unde străbate o abundenţă deplină de încredere şi de iubire. O Învăţătorule, o Prietenule ceresc *dacă Tu ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit*." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 88)

MOARTEA (să nu-l numim „muritor" pe cel ce nu este mort decât pentru puţină vreme)

„... eu nu-l voi numi muritor pe cel ce trebuie să învieze după moartea sa. Spuneţi-mi, vă rog, dacă cineva roşeşte o clipă, vom spune pentru aceea că el este totdeauna roşu? Nu, sigur, căci aceea nu este o roşeală obişnuită şi continuă. Dacă cineva este palid, vom zice noi pentru aceea că are boală? Nicidecum; căci boala lui este trecătoare. Nu numiţi deci muritor pe cel ce nu este mort decât pentru puţină vreme. Dacă-i numiţi morţi pe cei ce dorm, numiţi-i la fel morţi; ei sunt, pentru a zice aşa, morţi, pentru că nu mai lucrează; dar moartea strică trupurile. Şi ce face aceea? Ei nu mor pentru a rămâne în stricăciune, ci pentru a deveni nemuritori." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIX, 3, p. 414)

MOARTEA (mângâiere la moartea unui prunc)

„Dar poate îmi va zice cineva cum poţi tu să opreşti de a jeli morţii, când aceasta au făcut-o încă şi Patriarhii, şi acel mare slujitor al lui Dumnezeu, Moise, şi mulţi prooroci, şi înainte de toţi Iov cel drept, care

pentru moartea fiilor săi şi-a rupt haina sa? Dar eu te întreb, când tu îţi măriţi fata ta după un mire, cu care ea se duce într-o ţară depărtată; când ei acolo îi merge bine; tu nu socoteşti ducerea aceea ca ceva rău, şi îngrozitor, ci ştirea despre traiul ei cel bun depărtează supărarea pentru lipsa ei. Nu ar fi oare nebunie în cazul de faţă a te jeli şi a te tângui, când nu un om, ci însuşi Domnul a luat pe fiica ta, sau pe fiul tău la Sine întru un loc străin? Dar zici tu: cum se poate, ca să nu mă întristez, când eu sunt om? Eu nu cer aceasta de la tine, ci opreşte covârşirea întristării. Că noi ne întristăm, aceasta are temeiul său, în firea omenească, dar că facem aceasta peste măsură, pricina este în nebunia noastră, în lipsa de cugetare, şi în moliciune.” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, p. 149)

„Iată, au venit peste Iov şi sărăcie, şi boală! Şi ai văzut că au venit amândouă cu cea mai mare covârşire.

Vrei să-ţi arăt şi războiul dat de glasul sângelui împotriva acestui viteaz, cu tot atâta covârşire? Zece copii a pierdut, zece deodată, zece în floarea vârstei, zece plini de virtute. N-au murit de legea obştească a firii, ci de moarte silnică, jalnică. Cine poate descrie o astfel de nenorocire? Nimeni! Când, dar, pierzi şi fiul şi fiica deodată, aleargă la dreptul Iov şi-ţi va uşura mult durerea!” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 52)

„*Dar 1-am pierdut pe scumpul meu copil*, va spune poate cineva, *în care mi- am pus atâta nădejde*. Şi ce vrei să spui prin asta? Mulţumeşte-I lui Dumnezeu, Care ţi-a luat copilul, şi atunci nu vei fi mai prejos de Avraam, care 1-a dus pe fiul său Isaac ca să-1 jertfească, după porunca dumnezeiască. Aşa cum acela I 1-a oferit lui Dumnezeu fără murmur pe nepreţuitul său fiu, aşa să-I oferi şi tu, şi nu vei lua răsplată mai mică. Nu plânge, nu suspina, nu cârti. Spune ce a spus şi fericitul Iov, când şi-a pierdut toţi copiii: *Domnul a dat, Domnul a luat; cum I-a plăcut Domnului, aşa s-a făcut; fie numele Domnului binecuvântat!* (Iov l, 21). Aşa a zis şi către femeia lui, prin aceste cuvinte care ne stârnesc admiraţia: *Dacă noi am primit din mâna Domnului pe cele bune, nu le vom primi şi pe cele rele?* (Iov 2, 10). Aşa să gândeşti şi tu, de vreme ce copilul tău n-a căzut, în mâinile vrăjmaşului şi uneltitorului, ci s-a dus aproape de Dumnezeu, Care-i poartă de grijă mai mult ca tine şi Care cunoaşte interesul lui mai bine

ca tine. Priveşte câţi copii care trăiesc acum au făcut din viaţa părinţilor lor un martiriu.

Pe copiii buni nu-i vezi?, mă vei întreba. Şi-ţi răspund, îi văd şi pe ei, însă starea în care se află copilul tău este mai sigură decât a lor. Poate că acum sunt bine, însă sfârşitul lor este necunoscut. Ţie nu-ţi mai e teamă pentru copilul tău, ca nu cumva, să păţească ceva sau nu cumva s-o ia pe un drum greşit. De aceea, îţi spun din nou, nu mai jeli. Să-L slăveşti doar pe Domnul, cum a făcut Iov.

Şi cum să nu plâng, vei spune, *nu vezi că nu mai sunt tată?* Ce cuvinte sunt acestea? Nu cumva ţi-ai pierdut copilul? Nu l-ai pierdut, ci poate că acum a devenit şi mai sigur al tău. N-ai încetat să fii tată. Acum eşti ceva mai mult — nu mai eşti tatăl unui copil muritor, ci al unei fiinţe nemuritoare! Să nu crezi că ţi-ai pierdut cu adevărat copilul pentru că nu mai este lângă tine. Aşa cum ar fi continuat să fie copilul tău dacă ar fi plecat într-o ţară îndepărtată, la fel şi acum, când a plecat spre cer. Văzând aşadar ochii lui închişi, gura amuţită şi trupul nemişcat, nu te gândi: *Gura aceasta nu va mai vorbi, ochii aceştia nu vor mai vedea, picioarele acestea nu vor mai umbla*. Ci să te gândeşti: *Această gură va rosti cuvinte mai înţelepte, aceşti ochi vor vedea lucruri mai frumoase, aceste picioare vor umbla, prin ceruri, acest trup va învia nestricăcios şi-l voi lua înapoi pe copilul meu mai strălucitor de cum a fost*." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 95-97)

„Voieşti să cunoşti că vremea aceasta nu este de lacrimi?

A înţelepciunii lui Dumnezeu prea mare taină este aceasta. Căci ca pe o casă lăsând sufletul, iese şi se duce la Stăpânul său. Iar tu plângi? Deci şi când se năştea copilul trebuia să faci aceasta. Că şi aceasta este naştere mai bună decât aceea. Că merge la altă lumină. Se slobozeşte ca dintr-o temniţă, iese ca dintr-un loc de luptă.

Aşa este – zice – pentru cei ce sunt întru cele bune, bine zici acestea.

Şi ce este aceasta către tine, o, omule? Că tu nici pentru cei ce sunt întru cele bune nu faci aceasta. Că spune-mi: cu ce poţi să prihăneşti pe copilul cel mic? Pentru ce îl plângi pe el? nu ştii că precum soarele curat se suie, tot astfel şi sufletul lăsând trupul cu ştiinţă curată străluceşte luminat? Nu aşa se poate a vedea împărat intrând în cetate cu atâta tăcere precum sufletul lăsând trupul şi împreună cu îngerii ducându-se. Socoteşte ce fel este sufletul, în ce fel de spăimântare este atunci, în ce fel de mirare, în ce fel de

dulceață? De ce plângi, spune-mi?" (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 521)

„Căci când vrea Dumnezeu să ia de la noi sau avuție sau cinste sau slavă sau trupul măcar şi sufletul, ale Lui a luat şi nu ale tale, măcar de ți-a luat pe fiul tău, pe al Său rob l-a luat şi de vreme ce nu ne stăpânim pe noi înşine, dar cum vom stăpâni lucrurile lui Dumnezeu?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 116)

„Mulțumeşte lui Dumnezeu că ți l-a luat, că pentru aceea vei fi asemenea cu Avraam; Dumnezeu că ți l-a luat, ci i-ai mulțumit lui Dumnezeu. Vei avea plată chiar ca Avraam, care şi-a dus pe fiul său să-l junghie jertfă lui Dumnezeu; şi tu de vei lăsa plângerile şi tânguirile cele fără de cale, pe oameni îi vei face să slăvească pe Dumnezeu şi pe îngeri să te laude şi pe Dumnezeu să te încununeze şi daruri îți va da pentru răbdarea ta; oare ți-a murit copilul? Încă mai vârtos acum îți este cu temei că este în mâna lui Dumnezeu; acum nu eşti tată de fiu muritor, ci de nemuritor, că gura mai bine va grăi şi ochii mai bine şi mai departe vor vedea şi picioarele lui vor umbla deasupra norilor şi trupul cel putred va fi îmbrăcat cu nemurirea şi va străluci ca soarele. Adu-ți aminte de patriarhul Avraam, care nu şi-a văzut fiul mort, ci lui i-a poruncit Dumnezeu să-l înjunghie şi nu i-a părut rău de porunca lui Dumnezeu, nici n-a zis: *Pentru aceea mi-ai dat copil? Ca să fiu ucigaş de copil?*" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 116-117)

„Pentru aceasta ne rugăm când îngropi fiu sau rudă, omule, să nu plângi aşa fără de cale, nici de tot să te tânguieşti şi să te ucizi, ci-ți adu aminte de Avraam, cum voia să înjunghie pe fiul său pentru dragostea lui Dumnezeu şi nici n-a suspinat şi nici n-a lăcrimat. La fel şi Iov, s-a întristat precum se cădea, ca un părinte iubitor de copii, dar nu cum facem noi acum fără de socoteală şi cum nu se cade, precum făceau elinii care nu aveau nădejde în Înviere." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 117)

MOARTEA (mângâiere la moartea unui tânăr)

„Spui că n-ai moştenitori, nici că n-ai cui lăsa averile tale? Ce-ai vrea mai degrabă pentru copilul tău: să fie moştenitorul averilor tale sau moştenitorul cerurilor? Ce-ai dori? Să moştenească averi sortite pierii, pe care, peste puțină vreme, are să le lase sau averile cele veşnice şi

nepieritoare? Nu-l mai ai tu moştenitor, dar în locul tău îl are Dumnezeu! N-a ajuns împreună moştenitor cu fraţii lui, dar a ajuns împreună moştenitor cu Hristos”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Dacă a murit păcătos, Dumnezeu a oprit şirul păcatelor; că nici nu l-ar fi luat, înainte de a se pocăi, dacă Dumnezeu ştia că are să se pocăiască. Dacă a murit drept, a ajuns în stăpânirea bunătăţilor cereşti. Deci se vede că lacrimile tale nu-s lacrimi de dragoste, ci de patimă fără judecată. Pentru că dacă l-ai iubi pe cel mort, ar trebui să te veseleşti că a scăpat de valurile din lumea aceasta. Spune-mi, ce câştigăm dacă trăim? Ce e nou şi deosebit pe pământ? Nu vedem, oare, că aceleaşi lucruri se perindă zilnic pe dinaintea ochilor noştri? Zi şi noapte, noapte şi zi; iarnă şi vară, vară şi iarnă, şi nimic mai mult; şi acestea totdeauna la fel; dar nenorocirile, totdeauna altele şi tot mai noi. Ai fi vrut ca fiul tău să guste în fiecare zi din ele, să rămână aici, să se îmbolnăvească, să bocească, să se teamă, să tremure; pe unele nenorociri să le sufere, iar de altele să se teamă ca nu cumva să le sufere? Nici aceea nu poţi spune, că ar fi fost cu putinţă ca fiul tău, călătorind pe acest mare ocean, să fie scutit de tristeţe, de griji şi de celelalte asemenea acestora.

În afară de acestea, gândeşte-te şi la aceea că n-ai născut un copil nemuritor, şi că, dacă n-ar fi murit acum, ar fi suferit asta nu după multă vreme. Nu te-ai săturat de a privi chipul lui? Te vei desfăta de el negreşit dincolo! Dar doreşti să-l vezi şi aici? Ce te împiedică? Poţi să-l vezi şi aici, dacă duci o viaţă curată; pentru că nădejdea celor viitoare este mai limpede decât vederea. Dacă fiul tău ar locui în palatele împărăteşti, nici când n-ai căuta să-l vezi, odată ce auzi că-i fericit. Pentru ce, dar, îţi pierzi cumpătul, mamă, când vezi că fiul tău a plecat să locuiască în nişte palate împărăteşti cu mult mai frumoase decât cele de pe pământ, când te desparţi de el numai pentru puţină vreme şi mai cu seamă când în locul fiului tău îl ai pe soţul tău? N-ai nici soţ? Dar ai mângâiere! Ai pe *Tatăl orfanilor, pe Judecătorul văduvelor* (Ps., 67, 5). Ascultă-l şi pe Pavel, care fericeşte această văduvie şi spune: *Iar cea cu adevărat văduvă şi rămasă singură şi-a pus nădejdea în Domnul* (I Tim., 5, 5). O văduvă ca aceasta este mai preţuită când arată mai multă răbdare. Nu plânge, dar, pentru ceea ce ai să fii încununată, pentru ceea ce ai să primeşti răsplată! N-ai făcut altceva decât că ai dat înapoi un bun ce ţi-a fost încredinţat. Nu te mai îngrijora deci; ai depus comoara ta într-o vistierie, în care furii nu pătrund. (…) Acum copilul tău a scăpat de orice schimbare. Dacă rămânea aici poate că era un om cumsecade, dar poate că nu. Nu vezi câţi părinţi îşi dezmoştenesc copiii, câţi părinţi sunt siliţi să ţină în casă copii mai răi decât cei dezmoşteniţi?

Gândindu-ne la toate acestea, să filozofăm. Aşa vom face plăcere şi celui răposat şi ne vom bucura şi noi de multe laude de la oameni, iar de la Dumnezeu vom primi răsplăţile cele mari ale răbdării şi vom dobândi şi bunătăţile cele veşnice”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 388)

„*Şi cum este cu putinţă,* zici tu, *a nu jeli, om fiind eu*? Dacă te vei gândi cum Patriarhul Avraam, şi cum Iov, oameni fiind amândoi, nimic n-au pătimit de acestea, şi acestea petrecându-se înainte de lege, înainte de har, şi înainte de filosofia amânduror acestora; dacă vei gândi bine că el (răposatul) s-a strămutat într-o ţară mai bună, şi s-a dus la un loc mai bun, şi că, în sfârşit, tu n-ai pierdut pe fiul tău, ci l-ai pus într-un adăpost sigur. Şi nu mai spune că *de acum nu mă voi mai chema tată*, fiindcă pentru ce nu te mai chemi tată, de vreme ce fiul tău trăieşte? Oare nu cumva ai lepădat pe fiul tău? Nu cumva l-ai pierdut? Ba mai cu seamă l-ai câştigat, şi mai cu întărire îl ai. Pentru aceea nu numai aici te vei chema tată, ci şi în ceruri. Aşa că nu ai pierdut dreptul de a te chema tată, ci încă ai câştigat pe acela de a te chema mai mult tată, fiindcă de acum nu te vei mai chema tată al unui copil mort, ci al unui copil nemuritor, al unui ostaş viteaz, care stă întruna în ceruri. Deci dacă copilul tău nu mai este de faţă, să nu-ţi închipui că s-a pierdut. Că nici dacă ar fi plecat în vreo călătorie, nu s-ar fi depărtat de tine împreună cu trupul său şi numele lui de fiu al tău. Deci nu lua seama numai la faţa celui ce-ţi stă înainte, fiindcă îţi aţâţă dorul de tată, ci mută-ţi cugetul de la cel ce-ţi stă de faţă, la cel din ceruri. Nu acesta ce-ţi stă de faţă este copilul tău, ci acela ce a zburat şi s-a suit la înălţime nemărginită.

Deci când vezi ochii lui închişi, şi gura închisă, şi trupul nemişcat, nu-ţi închipui că gura aceasta nu va mai vorbi, că ochii aceştia nu vor mai vedea, că picioarele acestea nu vor mai umbla şi că toate se vor face întru stricăciune - nu-ţi închipui acestea, zic, ci cu totul dimpotrivă; că adică gura aceasta va grăi mai frumos, că ochii lucruri mai mari vor vedea, că picioarele pe nouri vor umbla, că trupul acesta stricăcios, întru nestricăciune se va îmbrăca, şi că vei vedea pe fiul tău mai strălucit decât a fost aici pe pământ. Dar dacă te mâhnesc cele ce vezi, apoi zi către tine însuţi: *Trupul acesta i-a fost ca o haină şi acum a lepădat-o, spre a se bucura de o alta cu mult mai scumpă; trupul acesta este ca o casă ce s-a curăţit, spre a se face încă mai frumoasă*. Că precum noi, când voim a curăţi casele, nu lăsăm a sta înlăuntru pe cei ce locuiesc acolo, spre a-i scăpa de colb şi de vuiet, ci după ce le poruncim a se strămuta din ele pentru un timp scurt, spre a drege în linişte casa, la urmă îi băgăm înlăuntru cu slobozenie - tot aşa face şi Dumnezeu, căci dărâmându-i cortul cel putred, l-a luat acum în casa lui părintească, ca astfel, când se va zidi

din nou şi curaţi, atuncea încă mai strălucit să fie. Deci nu zice că s-a pierdut şi nu va mai fi, căci ale necredincioşilor sunt aceste graiuri - ci zi că *Doarme şi se va trezi. S-a dus pentru o clipă, însă va veni împreună cu împăratul.* Şi cine oare zice aceasta? Cel ce avea întru sine pe Hristos Care grăia: *Că de credem, zice, că Iisus a murit şi a înviat, aşa şi Dumnezeu pe cei adormiţi întru Iisus aduce-i-va împreună cu Dânsul* (1 Thes., 4, 14; cf. Rom., 14, 9). Dacă tu cauţi pe fiul tău, caută-l acolo unde este împăratul, unde este ceata îngerilor, iar nu în mormânt, nu în pământ, ca nu cumva el ridicându-se atât de mult, tu să rămâi târându-te jos pe pământ.

Dacă vom filosofa astfel, toată scârba de felul acesteia cu uşurinţă o vom îndepărta de la noi. Iar Dumnezeul îndurărilor şi Părintele oricărei mângâieri să mângâie inimile noastre ale tuturor, şi ale celor ce au dureri de felul acestora.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, pp. 13-14)

MOARTEA (mângâiere la moartea unuia dintre soţi)

„Poate că Dumnezeu ţi-a luat soţia pentru că vrea să te conducă la înfrânare, pentru că te consideră în stare de nevoinţe mai mari, de o viaţă duhovnicească mai înaltă, şi de aceea te-a eliberat de legătura căsniciei.

Şi tu, femeie care ţi-ai pierdut bărbatul, de ce plângi? Nu cumva pentru că ţi-ai pierdut ocrotitorul şi ai rămas singură pe lume? Niciodată să nu spui aşa ceva. Căci nu L-ai pierdut pe Dumnezeu, Care este ocrotitorul nostru, al tuturor. De vreme ce-L ai ca ajutor pe Dumnezeu, n-ai nevoie de nimeni altul. Nu cumva atunci când soţul tău trăia nu tot Dumnezeu era Cel care vi le dădea pe toate? Aşa să te gândeşti, şi să spui precum David: *Domnul este luminare mea şi mântuirea mea; de cine mă voi teme? Domnul este ocrotitorul vieţii mele; de cine mă voi înfricoşa?* (Psalmi 26, 1). De-acum Acesta, *Părinte al orfanilor şi judecător al văduvelor* (Psalmi 67, 5), îţi va purta de grijă mai mult decât ţi-a purtat mai înainte.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 91-92)

MOARTEA (mângâiere pentru cei întristaţi de moartea cuiva drag)

„De ce jeleşti pe copilul tău? De ce pe bărbatul tău? *Pe cel dintâi,* zici, *fiindcă nu m-am bucurat de el, şi pe cel de-al doilea, fiindcă nădăjduiam a*

mă bucura mult prin convieţuirea cu el. Dar, dacă tu credeai că copilul sau bărbatul tău te-ar fi putut face fericită, şi nu Dumnezeu, nu vezi că prin aceasta arăţi necredinţă în Dumnezeu? Cum nu-l vei mânia prin purtarea ta? Apoi tocmai de aceea El ia pe mulţi dintre cei vii, ca astfel să nu mai fii legată cu dânşii într-atât, încât să-ţi pui toată nădejdea în ei. Dumnezeu este oarecum gelos, El voieşte a fi iubit mai mult decât toate celelalte, şi aceasta din cauză că şi El ne iubeşte foarte mult. Voi ştiţi, că acesta e obiceiul celor ce iubesc cu patimă, că sunt foarte geloşi, şi ar prefera mai degrabă să-şi piardă sufletul, decât să nu poată izbuti cu cel iubit. Şi tocmai pentru aceste cuvinte l-a luat Dumnezeu. Fiindcă dacă n-ar fi aşa, apoi atunci din ce cauză, spune-mi, nu erau în vechime văduvii, nici copii morţi prea de timpuriu? De ce a lăsat pe Avraam şi pe Isaac ca să trăiască atâta timp? Fiindcă chiar şi trăind ei preferau pe Dumnezeu, şi pe Dânsul Îl cinsteau înaintea tuturor. I-a poruncit Dumnezeu: *Jertfeşte!,* şi el nu s-a împotrivit. De ce a lăsat pe Sara ca să ajungă în bătrâneţe adâncă? Pentru că, chiar şi în viaţă fiind, ea asculta de Dumnezeu mai mult decât de sine." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 224-225)

„Deci şi acum, dacă tu iubeşti pe Dumnezeu mai mult decât pe bărbat, chiar dacă ţi l-ar lua pe acesta, nu vei simţi jalea. De aceea şi fericitul Iov nu a pătimit aşa de tare, când a auzit că fără de veste au murit toţi feciorii şi fetele sale, fiindcă el iubea pe Dumnezeu mai mult decât pe copiii săi. Când Cel iubit trăia, nu putea să-l întristeze pe el pierderea copiilor. Ce spui, femeie? Copilul şi bărbatul tău te protejau, şi Dumnezeu oare nu te va proteja şi apăra? Cine ţi-a dat ţie şi pe unul ca şi pe celălalt? Oare nu tot El? Şi pe tine cine te-a făcut? Oare nu tot El? Cel ce face din ceea ce nu este, Cel ce ţi-a dat sufletul şi a sădit în el cugetul, Cel ce te-a învrednicit de a-L cunoaşte, Cel ce pentru tine n-a cruţat nici chiar pe Fiul Său Cel Unul Născut, oare nu te va cruţa şi nu te va apăra? Oare te-ar putea apăra şi cruţa mai mult bărbatul tău? Şi de câtă urgie nu sunt vrednice aceste cuvinte?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 226)

„Când aduci aici un mort, nu plânge. Nu-l duci la moarte, ci la somn. Îţi este de ajuns numele ca să-ţi aline durerea. Vezi unde-l duci? În cimitir, într-un loc unde se doarme. Vezi şi când îl duci? După moartea lui Hristos, când s-a tăiat puterea morţii. Aşa că şi locul şi timpul îţi alină jalea şi durerea. Mai cu seamă femeilor li se potrivesc cuvintele acestea, pentru că

ele sunt mai slabe de inimă, pentru că ele cad uşor doborâte de durere. Dar numele locului acestuia le este leac bun durerii lor.” (*Cuvânt la Crucea Domnului*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 81)

„Vezi cum o rudă de-a ta a plecat din această lume? Nu te înspăimânta, nu jeli, nu-ţi zdrobi inima. Adună-ţi mintea, cercetează-ţi conştiinţa şi gândeşte-te că peste puţină vreme te va aştepta şi pe tine acelaşi sfârşit.

Dar mortul, îmi vei spune, putrezeşte, se face ţărână. Tocmai de aceea trebuie să te bucuri mai mult. Când cineva vrea să rezidească o casă, care s-a învechit şi e gata să se prăbuşească, după ce mai întâi îi scoate afară pe cei ce locuiesc într-însa, o dărâmă din temelii şi construieşte alta mai bună. Şi când se întâmplă asta, locuitorii ei nu se întristează pentru că au ieşit din casa veche, ci sunt mai mulţumiţi. Nu-i interesează, vezi bine, dărâmarea până la temelii, pe care o văd cu ochii lor, întrucât se gândesc la noua şi frumoasa clădire care se va rezidi, deşi încă n-o văd.

La fel face şi Dumnezeu. Când vine vremea ca trupul nostru să fie nimicit mai întâi scoate sufletul, care locuieşte într-însul, ca şi cum 1-ar scoate dintr-o ciis;i veche şi gata să se prăbuşească, pentru a-1 aşeza iarăşi cu slavă şi mai mare în casa nouă care se va clădi.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 92-93)

„Dar trebuie şi pentru aceasta a te bucura: că s-a tăiat răutatea lui. Iar de este drept trebuie mai mult a te veseli căci cele ale lui sunt întărire şi s-a izbăvit de nearătarea de ce era să fie.

Şi de este tânăr, trebuie a te bucura fiindcă degrabă s-a izbăvit de răutăţile acestei vieţi. Iar de este bătrân, fiindcă lucrul ce se pare că este poftit de ajuns şi cu saţiu luându-l s-a dus”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 524)

MOARTEA (rugăciunile şi milosteniile pentru cei chemaţi la Domnul)

„Pentru ce după înmormântare chemi pe săraci la praznic? Pentru ce rogi pe preoţi să facă rugăciuni pentru cel mort?

- Ca să se ducă răposatul la loc de odihnă, îmi răspunzi, ca să se milostivească de el dreptul Judecător”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 386)

„- Dar cui voi lăsa hainele, mă poţi întreba, cui casele, cui robii şi moşiile?
- Tot fiului tău! Şi le va stăpâni cu mai multă siguranță decât dacă ar trăi! Nu-i nici o piedică. Dacă barbarii ard odată cu morții şi averile lor, cu mult mai mult este drept ca tu să trimiți odată cu cel răposat avuțiile lui, nu ca să ajungă cenuşă, ca averile barbarilor morți, ci ca să-l îmbrace cu mai multă slavă. Dacă a plecat cu păcate, ca să i se ierte păcatele; dacă a plecat drept, ca să-i fie adaos de plată şi răsplată”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 387)

„Vreți să cinstiți pe morți? Faceți tocmai altceva ce n-aveți obiceiul să faceți: împrăştiați milostenii, faceți fapte bune, jertfe, aduceți darul Jertfei Sfântului nostru Altar al Bisericii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 5, p. 319)

,,Dacă te-ar chema cineva la masa cea după jelanie, adică la praznic sau pomană[292], nimeni nu s-ar împotrivi, fiindcă o lege omenească este care porunceşte aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 295)

,,… a-l ajuta trebuie, chiar de-ar fi aşa, iar nu a-l plânge; a face pentru dânsul rugăciuni, şi cereri, şi milostenii, şi prinoase. Căci nu degeaba s-au pus acestea, şi nici că în zadar facem pomenire la sfintele Taine pentru cei duşi de la noi, şi pentru dânşii ne apropiem de sfântul jertfelnic, rugându-ne Mielului celui de stă de față, celui ce a ridicat păcatul lumii – ci pentru ca prin aceasta să li se aducă vreo mângâiere. Şi nici în zadar strigă cel ce stă înaintea jertfelnicului în vreme ce se săvârşesc înfricoşatele taine: *Pentru toți cei adormiți întru Hristos şi pentru cei ce fac pomenire de dânşii.* Că cele ale

[292] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Expresia din original, ει'ς περίδειπνο`ν σε καλέση μετά τό πένθος, ne arată lămurit că obiceiul de a face praznic după înmormântarea celui adormit este tot aşa de vechi ca şi creştinismul. Acest obicei este creştinesc şi frumos, însă pe la oraşe aproape că a dispărut cu totul şi se mai păstrează numai pe la țară. (n.s 1, p. 295)

noastre nu sunt doar scenă de teatru – să nu fie una ca aceasta! – ci toate acestea se săvârşesc după porunca Duhului Sfânt.

Deci iubiților, să îi ajutăm, şi pomenire să facem pentru dânşii. Căci dacă pe fiii lui Iov îi curăța jertfa tatălui lor, pentru ce să te îndoieşti că, făcând şi noi jertfe pentru cei duşi de aici, nu li se va aduce vreo mângâiere? Dumnezeu obişnuieşte a acorda har şi celor pentru care ne rugăm, iar aceasta ne-o arată Pavel, zicând: *Ajutorând şi voi pentru noi cu rugăciunea, ca pentru darul cel către noi din partea multor fețe, prin mulți să se înmulțească pentru noi* (2 Cor. 1, 11). Să nu ne îngreuiem ajutând pe cei răposați, aducând pentru dânşii prinoase şi cerând a se săvârşi rugăciuni pentru dânşii, căci ne stă de față jertfa de curățirea obştească a lumii întregi. Pentru aceea tocmai îmbărbătându-ne atunci, ne rugăm pentru lumea întreagă şi-i chemăm împreună cu mucenicii, cu mărturisitorii, cu preoții, fiindcă un trup suntem cu toții, chiar dacă unele mădulare ar fi mai strălucite decât altele; şi este cu putință a le câştiga din toate părțile iertarea păcatelor lor, prin rugăciuni, prin darurile ce le aducem şi prin ajutorul celor ce-i chemăm pentru dânşii. Deci pentru ce eşti tristă, pentru ce plângi, când îți este cu putință a câştiga pentru cel răposat atâta ajutor pentru iertarea păcatelor lui?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLI, p. 451)

„Pe unii ca aceştia (pe cei păcătoşi - n.n.) îi vom plânge şi îi vom ajuta după puterile noastre; vom găsi vreun ajutor fie cât de mic să le dăm. Deci îi ajutăm şi îi vom ajuta. Cum şi în ce fel? Rugându-ne pentru ei, punându-i şi pe alții să se roage, dându-le săracilor milostenie pentru sufletele lor. Faptul în sine are oarecare mângâiere sufletească, pentru că ascultă ce spune Dumnezeu: *şi cetatea aceasta o voi apăra pentru Mine şi pentru David, robul Meu* (4 Rg., 20, 6). Dar dacă numai amintirea unui drept a avut atâta putere, atunci, dacă se mai fac şi milostenii pentru cel răposat, cum să nu aibă nici o putere? Nu degeaba s-a rânduit de către apostoli să se facă pomenire la sfintele şi înfricoşătoarele Taine pentru cei mutați de la noi; au ştiut ei că mult folos vor avea şi mult ajutor vor căpăta cei morți. Pentru că, iubiților, când întregul popor stă cu mâinile ridicate către Dumnezeu, când tot clerul se roagă, când înfricoşătoarea Taină stă în față, atunci cum să nu se îmblânzească Dumnezeu când ne rugăm pentru ei? Însă acest lucru se face pentru cei care au murit în credință, pe când catehumenii nu se vor învrednici de o astfel de mângâiere, ci vor fi lipsiți de orice ajutor de acest fel, în afară de unul singur. Despre care ajutor este vorba? Este îngăduit a se

face milostenie săracilor pentru ei - şi prin aceasta li se va aduce oarecare mângâiere - fiindcă Dumnezeu voieşte a ne folosi pe toţi.

De ce oare a poruncit să ne rugăm pentru pacea şi bunăstarea a toată lumea? De ce pentru toţi oamenii? Deşi printre aceia pe care-i pomenim sunt şi hoţi, sunt şi profanatori de morminte, sunt şi tâlhari, sunt şi alţii care gem sub povara a mii de rele; şi cu toate acestea ne rugăm pentru toţi, căci poate va fi şi pentru ei vreo întoarcere, vreo uşurare a suferinţelor lor (...)” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, pp. 72-73)

„Chiar dacă Noe, Iov şi Daniil ar vedea pe rudele lor în acest loc de pedeapsă, nu ar cuteza să mijlocească pentru dânşii (din iad – n.n.), nici n-ar putea să le întindă vreo mână de ajutor (Iez. 14, 14). De aceea, nimeni, care nu este bun, nu poate nădăjdui după moarte o soartă bună, chiar de ar număra mii de sfinţi între strămoşii săi, căci fiecare, zice Apostolul, *va lua după cum a lucrat în viaţa cea trupească, ori bine, ori rău* (II Cor. 5, 10). Aceste cuvinte, iubiţilor, trebuie să străbată în auzul nostru şi să ne facă mintoşi.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 22)

„Dacă copilul era păcătos, să te bucuri că a încetat să mai păcătuiască şi n-a adăugat o mai mare povară de răutate în sufletul său. De vreme ce n-ai putut să-1 ajuţi cât trăia, pentru că n-a ascultat de poveţele tale, acum îl poţi ajuta; ou cu lacrimi şi jale, ci cu rugăciuni şi milostenii şi prescuri. Acestea au fost stabilite de Sfinţii Apostoli nu întâmplător, ci cu iluminarea Sfântului Duh. Preotul, în faţa sfântului jertfelnic, când săvârşeşte înfricoşătoarele Taine ale lui Hristos, îi pomeneşte nu numai pe cei vii, ci şi pe cei morţi, aşa încât sufletele lor se uşurează. Şi când noi aducem pentru ei prescuri la biserică sau dăm milostenie săracilor le oferim o mângâiere, oricât de păcătoşi ar fi fost.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 97)

„Că putem, cu adevărat putem, de vom voi, să-i facem lui uşoară munca. Dacă vom face rugăciuni neîncetate pentru dânsul, dacă vom da milostenie, măcar de va fi acela nevrednic, pe noi ne va asculta Dumnezeu. Dacă pentru Pavel a mântuit pe alţii, şi prin alţii milostiveşte, cum nu va face aceasta şi pentru noi? Din banii aceluia, dintru ai tăi, de unde voieşti, ajută-i! toarnă untdelemn, iar mai vârtos, apă! Nu are milosteniile sale să arate? Măcar ale rudeniilor!

Nu are milosteniile cele făcute de dânsul? Măcar cele pentru dânsul!

Aşa cu îndrăzneală se va ruga pentru el atunci femeia, fiindcă a dat preț de izbăvire pentru el.

Pe cât s-a făcut vinovat de mai multe păcate, pe atâta are trebuință de mai mare milostenie. Şi nu numai pentru aceasta, ci fiindcă nici n-are milostenia puterea cea deopotrivă acum, ci mult mai de jos. Că nu este deopotrivă a face cineva el singur milostenie, şi altul pentru dânsul. Fiind dar că ea aşa este mai puțină, să o facem mai mare cu mulțimea. Nu la mormânturi, nu la cele de îngropare să ne îndeletnicim. Pune împrejur văduve. Aceasta este prea mare datorie de îngropare. Spune numele. Tuturor porunceşte să facă pentru dânsul rugăciuni şi cereri. Va îmblânzi aceasta pe Dumnezeu, deşi nu printr-însul, dar pentru dânsul altul se face pricinuitor de milostenie. Şi aceasta este dogmă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Văduve stând împrejur şi plângând, nu numai din moartea cea de acum, ci şi din cea viitoare pot să răpească.

Mulți s-au folosit şi din milosteniile cele făcute de alții pentru dânşii. Că deşi nu desăvârşit s-au slobozit, însă oarecare mângâiere au aflat”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 522)

„Nu în zadar se fac Liturghiile pentru cei ce se duc din viață! Nu în zadar rugăciunile! Nu în zadar milosteniile! Acestea toate Duhul le-a rânduit, voind să ne folosim noi unii prin alții. Căci vezi: se foloseşte acela prin tine, te foloseşti tu prin acela! Ai defăimat banii îndemnându-te a face ceva viteaz. Şi tu te-ai făcut lui pricinuitor de mântuire, şi el ție de milostenie. S nu te îndoieşti pentru aceasta că te vei folosi cu ceva bun. Nu simplu strigă diaconul pentru cei ce au adormit întru Hristos, şi pentru cei ce săvârşesc pomenirile pentru dânşii. Că nu este diaconul cel ce sloboade acest glas, ci Duhul, nu cel sfânt, ci Darul zic.

Ce zici? În mâini este Jertfa şi toate sau înainte gata. De față sunt Îngerii, Arhanghelii. De față este Fiul lui Dumnezeu, cu atâta cutremur stau toți. Stau de față aceia strigând şi toți tac, şi socoteşti că în zadar se fac cele ce se fac. Prin urmare şi celelalte în zadar, şi cele ce pentru Biserică se aduc şi cele ce pentru preoți, şi cele ce pentru plinirea ei? – Să nu fie! – ci toate cu credință se fac.

Ce socoteşti a se aduce jertfă pentru mucenici, a se chema în ceasul acela? Măcar mucenici de vor fi, măcar pentru mucenici, mare cinste este a se numi Stăpânul fiind de față, moartea aceea săvârşindu-se Jertfa cea înfricoşată, Tainele cele nespuse! Că precum când şade împăratul, câte va voi cineva, săvârşeşte, iar după ce se va scula oricâte va zice, în zadar va

grăi – tot astfel şi atunci, până când sunt puse înainte Tainele prea mare cinste este tuturor a se învrednici de pomenire.

Căci vezi! Se vesteşte atunci Taina cea înfricoşată, cum că pentru lume S-a dat pe Sine Dumnezeu; împreună cu minunea aceea în bună vreme îi aduce Lui aminte de cei ce au greşit. Că precum când se prăznuiesc biruinţele împăraţilor, atunci se laudă şi câţi au fost părtaşi de biruinţă, şi se slobozesc şi câţi sunt în legături pentru vremea prăznuirii. Iar după ce va trece vremea cel ce nu s-s folosit, nu mai dobândeşte nimic – tot astfel şi aici: vremea aceasta este a laudelor celor de biruinţă. *Că de câte ori veţi mânca pâinea aceasta, moartea Domnului vestiţi.* Deci să nu ne apropiem aşa de simplu. Nici să socotim că acestea se fac cum s-ar întâmpla.

Apoi şi alta: pomenim pe mucenici, şi aceasta este spre încredinţare, cum că nu a murit Domnul. Ci acesta este semn că s-a omorât moartea, că El a fost mort!

Acestea ştiindu-le, să aflăm câte mângâieri putem celor ce s-au dus din viaţă, în locul lacrimilor, în locul vaietelor, în locul mormânturilor: milosteniile, rugăciunile, Liturghiile – pentru ca şi aceia şi noi să dobândim bunătăţile cele făgăduite”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 524)

„Că de este păcătos cel ce a murit şi multe a greşit lui Dumnezeu, (…) pentru el să facem pe cele ce pot să-i pricinuiască vreo mângâiere lui, precum milostenii şi Liturghii”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 524)

„Voieşti să cinsteşti pe cel ce s-a dus din viaţă, în alt fel cinsteşte-l, adică făcând milostenii, faceri de bine, Liturghii”. (*Din Cuvântul 21 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 525)

„Să nu plângi, ci să te rogi lui Dumnezeu cu rugăciuni şi cu milostenii, să dai preoţilor să-i facă liturghii, că aşa a poruncit Apostolul să se facă pomeniri pentru cei morţi, chiar drepţi de sunt sau păcătoşi, de vreme ce pe copiii lui Iov jertfa tatălui lor îi curăţea; (…) liturghiile sunt mare mângâiere celor ce se muncesc în iad; şi să nu plângem fără de socoteală pe toţi morţii, ci numai pe aceia să-i plângem care au murit în avuţie şi n-au făcut nici o milostenie la săraci, să dea pentru suflet din avuţia lor ce au avut, pe aceştia să-i plângem deosebi şi cu toţi fraţii noştri, nu numai o zi sau două, ci toată viaţa să le ajutăm cu cât ne este puterea şi încă şi altora să ne rugăm să facă rugăciuni şi liturghii pururea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 117)

„În sfârşit, din toate ajutoarele pe care le dăm noi sufletelor morţilor noştri, nici unul nu se compară cu acela pe care li-l aduce Sfânta Jertfă a Altarului. O, scenă nepovestită! O, incomparabilă eficacitate! Ne strigă nouă diaconul: *încă ne rugăm pentru cei adormiţi în Hristos…* Nu vocea diaconului este aceasta, ci cea a Duhului Sfânt. În mâini este Trupul şi toate stau gata; aici sunt îngerii şi arhanghelii; de faţă este Fiul lui Dumnezeu, toate stau cu groază; stau acelea strigând, toate tac. Vai! Nu fără îndoială şi glasul sângelui şi această rugăciune divină şi meritul unei asemenea jertfe, cu care mii de lumi ar fi răscumpărate, nu vor fi în zadar prezentate la tronul Celui Prea Înalt.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 433)

„Chiar noi înşine putem să intervenim în favoarea morţilor. Cum? Prin rugăciune, prin milostenie, prin sfânta jertfă a altarului.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 547)

MOAŞTELE (Dumnezeu ne-a lăsat spre mângâiere şi folos, moaştele sfinţilor)

,,Arătând Iubitorul de oameni, Dumnezeu, întru tot deosebită purtare de grijă faţă de neamul omenesc, nu a plăsmuit numai toată zidirea, nici n-a întins doar cerul şi marea, ori a aprins soarele şi a făcut să strălucească luna, nici doar a dăruit pământul spre locuire şi ne-a pus la îndemână toate ale pământului spre hrănirea şi vierea trupurilor noastre, ci ne-a dăruit şi moaştele sfinţilor mucenici. Iar El, primindu-le sufletele – căci zice Scriptura: *sufletele drepţilor sunt în mâna lui Dumnezeu* (Înţ. Sol., 3, 1) – ne-a lăsat nouă până acum, ca mângâiere şi încurajare, trupurile lor, încât noi, venind la mormintele acestor sfinţi, să ne ridicăm spre râvna şi imitarea lor şi văzându-le, să ne aducem aminte de faptele lor şi de răsplătirile puse deoparte pentru aceste fapte.

Mare folos avem de aici pentru sufletele noastre, dacă suntem treji[293]. Căci nici un cuvânt nu poate să ne înveţe, nici să ne ducă spre înţelepciune şi spre dispreţuirea celor din viaţa aceasta, cum pot pătimirile mucenicilor, vestind cu glas mai strălucitor decât al trâmbiţei şi arătând tuturor prin fapte

[293] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Eficacitatea harului dumnezeiesc depinde de trezvia noastră, altfel ne putem împărtăşi şi frecventa Biserica de mii de ori, putem merge de zeci de ori în pelerinaje la moaştele sfinţilor, fără să realizăm nici un progres. (n.s. 3, p. 106)

mărimea răsplătirii pentru ostenelile de aici şi covârşirea darurilor primite[294]. Pe cât păleşte cuvântul înaintea faptei, pe atât cele spuse de noi pălesc în fața învățăturii acestor sfinți." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 105-106)

MOAŞTELE (- comoară de mii de bunătăți)

„Ați văzut cât de puternic e glasul mucenicilor chiar când mucenicii tac? De asta a lăsat Dumnezeu între noi trupurile lor. De asta cei care au biruit cândva nu s-au desfăcut în pământ nici acum; au îndurat muncile cu atâta vreme înainte, dar trupurile lor n-au putrezit; n-au putrezit încă, pentru tine şi pentru folosul tău, pentru ca gândindu-te la atletul acela să ți se înflăcăreze sufletul spre a porni pe acelaşi drum. Mucenicii n-au nici o pagubă din această amânare; dar tu ai foarte mare folos de pe urma neputrezirii trupurilor mucenicilor. Mucenicii vor primi prefacerea aceasta mai târziu, chiar dacă n-au primit-o acum.

Dacă Dumnezeu ar fi luat din mijlocul nostru trupurile mucenicilor, ne-ar fi lipsit pe noi de mult îndemn şi de mare mângâiere, într-adevăr, foarte mult îndemn şi foarte mare mângâiere primesc toți oamenii de la mormintele acestor sfinți. Voi sunteți martori spuselor mele." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 451)

„Raclele mucenicilor nu sunt altceva decât porturi sigure, izvoare cu ape duhovniceşti, comori pline de bogății ce nu pot fi jefuite, nici istovite vreodată. Şi după cum porturile dau multă siguranță corăbiilor izbite de valuri multe, când se adăpostesc în sânurile lor, tot aşa şi raclele mucenicilor dau multă linişte şi siguranță sufletelor noastre izbite de grijile lumeşti, când vin alături de ele. Şi după cum izvoarele de apă rece înviorează trupurile cele ostenite şi arse de sete, tot aşa şi raclele mucenicilor răcoresc sufletele cele aprinse de patimi ruşinoase; numai vederea lor stinge pofta cea ruşinoasă, invidia ce încolțeşte, mânia ce clocoteşte şi orice altă patimă care ar tulbura sufletul nostru."

---

[294] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: În sfintele moaşte se vădesc realitatea şi adevărul cuvintelor lui Hristos. (n.s. 4, p. 106)

(*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 452)

„… chivotul acesta sfânt, trupul mucenicului, iar trupul acesta îl avem până în ziua de azi şi ne este comoară de mii de bunătăți.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 483)

„Vindecare de trupuri beteşugite, iertare de păcate, pieire de răutate, iertare de boli sufleteşti, rugăciune stăruitoare, îndrăznire către Dumnezeu, toate, roade duhovniceşti, pline de bunătăți cereşti. Roadele acestea se culeg mereu, şi mereu cresc la loc, niciodată nu părăsesc pe cei ce le cultivă. Pomii cei sădiți în pământ dau rod o dată pe an; iar dacă nu-s culeşi, când vine iarna, îşi pierd frumusețea lor, iar roadele se strică şi cad. Moaştele sfinților, însă, nu ştiu nici de iarnă, nici de vară, nici de silnicia vremii şi nici n-ai să le vezi vreodată lipsite de roade, ci totdeauna, cu toată frumusețea lor. Nu le atacă stricăciunea, nici schimbarea vremurilor. Câți n-am cules mii şi mii de vindecări din această sfântă raclă (a sfântului mucenic Iulian - n.n.) de când s-a sădit trupul acesta în pământ, şi rodul n-a pierit! S-au secerat lanurile, dar spicele nu s-au terminat! S-a scos apa din izvoare, dar vanele de apă n-au secat; ci curg, curg mereu şi nu se opresc, şi, lucru de minune, apa ce izvorăşte e totdeauna mai multă decât cea luată. Moaştele sfântului nu fac numai minuni, ci ne îndeamnă să şi filosofăm. De eşti bogat, de te mândreşti şi dacă-ți este sufletul plin de îngâmfare, îndată-ți potoleşti mândria şi-alungi îngâmfarea când vii aici, când vezi pe mucenic, când te gândeşti ce mare-i bogăția lui față de bogăția ta, şi pleci de-aici cu multă sănătate-n suflet. Dacă eşti sărac şi te socoți dispreţuit, îți râzi de bani şi de averi când vii aici şi vezi averea mucenicului, şi, plin de multă înțelepciune, aşa te duci acasă! Şi dacă ar veni asupra ta necazuri, pagube, bătăi, vei căpăta de aici iarăşi destulă mângâiere când ai să vezi că tu nicicând n-ai suferit atât cât a suferit acel sfânt mucenic. Văzut-ai cât de multe sunt roadele acestor rădăcini? Văzut-ai că sunt duhovniceşti? Că se ating chiar de suflet?” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 485)

„Bărbați care şi după moartea lor dau multă siguranță oraşelor care îi au! Da, trupurile acestor sfinți ne apără oraşul mai bine ca un zid de diamant, care este un zid de nesfărâmat. Ca nişte stânci înalte,

aşezate pretutindeni în fața oraşului, trupurile acestor sfinți nu zdrobesc numai atacurile duşmanilor văzuți, ci şi uneltirile dracilor celor nevăzuți, răstoarnă toată meşteşugirea diavolului şi o spulberă tot atât de uşor pe cât de uşor răstoarnă şi dărâmă un bărbat ceea ce zidesc copiii în joacă. Maşinile de război şi alte mijloace de luptă şi de apărare făcute de oameni, cum sunt zidurile, şanțurile, armele, mulțimea de ostaşi şi toate câte au fost născocite pentru siguranța locuitorilor oraşului, pot fi nimicite de duşmani cu alte maşini de război, mai multe şi mai bune. Dar când un oraş este întărit cu trupurile sfinților, de-ar cheltui duşmanii bani cu nemiluita, nu vor putea pune în fața oraşului maşini de război de aceeaşi putere. Averea aceasta, iubiților, nu ne e de folos numai împotriva atacurilor oamenilor, nici numai împotriva vicleniei dracilor, ci ne este de folos şi când Stăpânul nostru obştesc se mânie pe noi pentru mulțimea păcatelor noastre. Atunci, punând înainte trupurile sfinților, vom putea iute să-L facem milostiv spre oraşul nostru. Dacă oameni vestiți, pe vremea strămoşilor noştri, au fost mângâiați de Dumnezeu când au pus înainte numele unor sfinți bărbați, când au alergat la numele lui Avraam, Isaac şi Iacov, şi au dobândit mare folos din pomenirea acestor nume, cu mult mai mult noi vom putea să ni-L avem pe Dumnezeu milostiv, blând şi îndurător, când vom pune înainte nu numai numele, ci şi trupurile celor ce-au luptat. Că nu sunt o lăudăroşenie cuvintele mele, o ştiu şi cei din oraş, şi cei veniți din altă parte; cu toții ştiu cât e de mare puterea sfinților acestora şi cu toții dau mărturie de spusele mele; cunosc, din proprie experiență, trecerea pe care o au aceşti sfinți înaintea lui Dumnezeu." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 510-512)

MOAŞTELE (în sfintele moaşte sălăşluieşte harul lui Dumnezeu)

„Un om ca toți oamenii nu poate săvârşi minuni după moarte; mucenicul însă poate săvârşi multe şi mari minuni; nu pentru ca să ajungă acela mai strălucit - că el n-are nevoie de slavă de la oameni, ci ca tu, necredinciosule, să afli că moartea mucenicilor nu este moarte, ci început de viață mai bună, începătură de viețuire mai duhovnicească, mutare de la cele mai mici la cele mai bune. Nu te uita la aceea că trupul mucenicului stă gol, lipsit de lucrarea sufletească, ci uită-te la aceea că se află în el o altă putere mai mare chiar decât sufletul, harul Sfântului Duh, dând tuturor dovezi despre înviere prin minunile pe care

le face. Dumnezeu a dăruit trupurilor moarte şi prefăcute în pulbere o putere mai mare decât tuturor trupurilor vii.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Vavila*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 294)

MOAŞTELE (sfinte - spaima demonilor)

„Nu ne temem noi atât de tare când se sloboade trăsnet din cer, cât înfricoşa trupul muceniţei, mai grozav ca trăsnetul, falangele demonilor.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniţă Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 366)

„Ia un îndrăcit plin de furii şi du-l la mormântul acela sfânt, unde sunt moaştele mucenicului, şi-l vei vedea cum sare şi fuge. Ca şi cum ar călca pe jăratec, aşa o ia la fugă de îndată, chiar din pridvor, neîndrăznind să se uite la racla aceea.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 480)

„Când vezi un demonizat zăcând cu faţa la pământ lângă mormântul mucenicului şi sfâşiindu-se adeseori singur, să nu vezi în el altceva decât capul tăiat al diavolului, încă şi acum stau aceste arme lângă ostaşii lui Hristos. Şi după cum împăraţii îngroapă pe eroi cu armele lor, tot aşa şi Hristos i-a îngropat pe mucenici cu armele lor, pentru ca să arate, chiar înainte de înviere, toată slava şi toată puterea sfinţilor.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Varlaam*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 494)

„Şi-ai să vezi mulţi îndrăciţi locuind prin pustietăţi şi în morminte; dar de locurile în care-s îngropate oasele mucenicilor fug ca de foc şi de osândă cumplită şi propovăduiesc cu voce tare puterea cea din lăuntru care-i biciuieşte.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 501)

MOAŞTELE (cinstirea sfintelor moaşte)

„Numesc trupurile sfinţilor şi izvoare, şi rădăcini, şi miruri duhovniceşti.

-Pentru ce?

-Pentru că izvorul, rădăcina şi mirul, adică parfumul, nu-şi îngrădesc însuşirile lor numai la ele, ci le răspândesc la mare depărtare în jurul lor. De pildă, izvoarele izvorăsc multă apă, dar nu țin apele în sânul lor, ci dau naştere la râuri care curg mai departe şi se întâlnesc cu marea. Şi aşa, izvoarele, ca o mână întinsă, îmbrățişează prin prelungirile lor apele mărilor. La fel, rădăcinile plantelor şi ale arborilor stau ascunse în şanțurile pământului; dar puterea lor nu rămâne jos în pământ; mai ales aceasta e însuşirea viței de vie care se agață de copacii înconjurători. Când coardele viței de vie se agață de ramurile de sus ale copacilor, târându-se pe ele, se întind până la mare depărtare şi fac prin desişul frunzelor lor un acoperiş întins. Asta e şi însuşirea mirurilor, a parfumurilor. Parfumurile sunt păstrate în casă, dar adeseori mirosul lor plăcut se răspândeşte prin ferestre pe ulițe, pe străzi, în piață şi vesteşte trecătorilor calitatea parfumurilor din casă. Dacă izvorul şi rădăcina, dacă natura plantelor şi a aromatelor au atâta putere, apoi cu mult mai mult trupurile sfinților.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 388)

„Deschide ochii credinței şi vezi puterea lui Dumnezeu care stă alături de ei, vezi harul Domnului care-i îmbracă, vezi slava luminii cereşti care-i acoperă.” (*Omilia I la Sfinții Macabei şi la maica lor*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 412)

„Stai lângă mormântul mucenicului, dă drumul acolo la izvoare de lacrimi, zdrobeşte-ți inima, ia şi binecuvântare de la mormânt! Ia binecuvântarea aceasta apărătoare în rugăciunile tale! Ai în minte necontenit istoria pătimirilor mucenicului! Îmbrățişează coşciugul mucenicului! Stai lipit de racla lui! Izvorăsc multă binecuvântare nu numai osemintele mucenicilor, ci şi mormintele lor, şi coşciugele lor!” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

,,Fiindcă şi aceşti sfinți mucenici – deoarece au cugetat cele de sus ți au disprețuit cele de pe pământ şi le-au căutat pe acelea – au avut parte şi de acelea şi se bucură în fiecare zi şi de cinstea de aici, chiar dacă nu au nevoie de aceasta, o dată ce au dispreţuit-o. dar pentru folosul nostru primesc ei

cinstea din partea noastră, chiar neavând nevoie de ea, pentru ca noi să putem primi rodul binecuvântării lor.” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinților mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 111)

MOAŞTELE (închinarea înaintea moaştelor sfinte - folosul)

„ …picioarele, să le îndeletnicim nu la teatru, hipodrom şi spectacole vătămătoare, ci la biserică, la mânăstiri, la raclele sfinților mucenici, pentru ca, dobândind de la ele binecuvântare, să nu cădem în cursele diavolului”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 175)

„Într-adevăr, de stai lângă racla unui sfânt, îți dai seama bine cum lucrează îndată puterea sfântului. Vederea raclei îți izbeşte sufletul, ți-l zguduie, ți-l trezeşte şi te face să simți că cel ce se află în raclă stă lângă tine, te vede şi se roagă împreună cu tine. Apoi, după ce ai fost cuprins de astfel de simțăminte, te umpli de râvnă pentru credință şi pleci alt om de lângă racla sfântului.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 325)

„Să venim, deci, necontenit la ei, să ne atingem de racla lor şi să îmbrățişăm cu credință moaştele lor, ca să luăm binecuvântare de la ei. După cum ostaşii, când îşi arată rănile ce le-au primit în războaie, vorbesc cu îndrăznire cu împăratul, tot astfel şi mucenicii aceştia, când țin în mâini capetele ce li s-au tăiat şi le înfățişează, pot să dobândească îndată de la împăratul cerurilor tot ce voiesc.

Aşadar, cu multă credință, cu multă râvnă să ne ducem acolo pentru ca, primind multe şi mari comori şi de la vederea mormintelor acestor sfinți şi de la auzirea luptelor lor pentru credință şi de pretutindenea, să putem termina după plăcerea lui Dumnezeu călătoria acestei vieți şi să ajungem cu multă încărcătură la limanul acela şi să dobândim împărăția cerurilor, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Omilie de laudă la Sfinții Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 361)

„Moaştele sfinţilor sunt pline de har duhovnicesc. Dacă pe vremea lui Elisei s-a întâmplat aceasta, că un mort atins de oasele lui Elisei a sfărâmat legăturile morţii şi s-a întors iarăşi la viaţă, cu atât mai mult acum, când harul este mai îmbelşugat, când lucrarea Duhului este mai multă, poţi dobândi de la moaştele sfinţilor multă putere dacă te atingi de ele cu credinţă. De asta Dumnezeu ne-a şi lăsat moaştele sfinţilor! A vrut să ne facă să avem aceeaşi râvnă ca şi ei, a vrut să ne dea un liman şi o mângâiere tare în necazurile ce se pogoară necontenit asupra noastră.

De aceea vă rog pe voi toţi, fie de sunteţi supăraţi, fie de sunteţi bolnavi, fie de sunteţi în necazuri, fie de sunteţi în vreo altă greutate lumească, fie de sunteţi în adâncul păcatelor, veniţi aici cu credinţă! Toate aceste greutăţi şi necazuri vor fi lăsate aici şi veţi pleca cu multă bucurie, uşurându-vă cugetul numai din privirea acestor sfinte moaşte. Dar, mai bine spus, nu este nevoie să vină aici numai cei necăjiţi şi amărâţi, ci şi cei fericiţi, cei înconjuraţi de slavă, cei cu putere, cei ce au îndrăznire multă către Dumnezeu; nici aceştia să nu dispreţuiască folosul! Venind aici şi văzând pe Sfântul acesta, nemişcătoare le vor fi bunătăţile; gândindu-se la faptele mari ale acestui Sfânt, îşi vor umili sufletul şi nu vor lăsa să li se îngâmfe cugetul din pricina faptelor mari săvârşite. Nu-i puţin lucru să nu te mândreşti cu faptele tale bune, când faci fapte bune! Nu-i puţin lucru să ştii să fii smerit când eşti plin de bunătăţi. Este, deci, tuturor de folos comoara aceasta! Este un loc de scăpare cum nu se poate mai potrivit! Celor ce-au greşit, ca să scape de ispite; celor ce le merge bine, pentru ca bunătăţile să rămână trainice; celor bolnavi, ca să se facă sănătoşi; celor sănătoşi, ca să nu se îmbolnăvească.

Gândindu-ne la toate acestea, să punem mai presus de toată desfătarea, de toată plăcerea, şederea aici lângă moaştele Sfântului; pentru ca totodată bucurându-ne şi folosindu-ne, să putem, cu rugăciunile sfinţilor, să fim şi dincolo împreună trăitori şi împreună vieţuitori cu aceşti sfinţi prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfinţit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 384)

„Cu această dragoste înflăcărată să îngenunchem înaintea moaştelor lor, să îmbrăţişăm raclele lor. Pot şi raclele muceniţelor să

aibă mare putere, după cum au multă putere şi oasele muceniţelor. Să stăm lângă raclele muceniţelor nu numai în ziua acestei sărbători, ci şi în alte zile; să le rugăm, să le cerem să fie apărătoarele noastre. Ele au multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu nu numai când sunt în viaţă, ci şi după ce trec din viaţa aceasta, şi cu mult mai mult după aceea! Acum poartă urmele rănilor lui Hristos. Arătând împăratului aceste răni, pot îndupleca uşor pe împărat.

Aşadar, pentru că atât de mare este puterea lor şi prietenia lor cu Dumnezeu, să ni le facem şi noi prietene, printr-o continuă şedere lângă raclele lor şi prin venirea neîntreruptă aici, ca să atragem prin ele bunătatea lui Dumnezeu asupra noastră.” (*Cuvântul de laudă la Sfintele Muceniţe Veronica, Prosdoca şi Domnina, mama lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 441-442)

„Când vii aici, iubite, şi cugeţi cu mintea că tot poporul acesta se avântă să alerge cu atâta râvnă ca să sărute pulberea de pe mormânt şi să primească binecuvântarea[295] de aici, cum nu-ţi vei înălţa mintea şi nu vei râvni să arăţi acelaşi zel cu al mucenicului, încât şi tu însuţi să fii învrednicit de aceleaşi răsplătiri? Ia gândeşte-te, dacă se bucură aici de atâta cinste din partea noastră, a celor împreună robi cu ei, de câtă îndrăzneală se vor bucura din partea Stăpânului în Ziua cea înfricoşată, când vor lumina mai strălucitor decât razele soarelui?! *Căci atunci* – zice – *vor lumina drepţii ca soarele* (Mt., 13, 43).

Ştiind marea lor îndrăzneală, către ei să alergăm pururea şi să le primim ajutorul. Căci dacă oamenii care au îndrăzneală la împăratul pământesc pot să-i folosească cu multe pe cei ce aleargă la ei, cu mult mai mult sfinţii aceştia care au dobândit îndrăzneală înaintea Împăratului ceresc, prin pătimirile lor, ne ajută nespus, numai să aducem şi noi ceva din partea noastră. Şi atunci poate să ne fie de folos mai cu seamă ajutorul lor, când nu

---

[295] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Dăm un text paralel din Omilia despre mucenici, oferit de editorul francez, în legătură cu practicile de la mormintele martirilor. Acelaşi editor crede că această binecuvântare se referă la uleiul binemirositor ce ieşea din trupurile sfinte: *nu numai osemintele mucenicilor, ci şi mormintele lor şi raclele revarsă multă binecuvântare. Ia ulei sfânt şi unge-ţi tot trupul, limba, buzele, gâtul, ochii, şi niciodată nu vei cădea în pierzarea beţiei. Căci uleiul, prin buna lui mireasmă, îţi aminteşte de luptele mucenicilor… şi este bine venit pentru bolile sufletului* (P.G. 50, 664). Observăm că materia se poate personaliza, făcându-se mijlocitoare între credincios şi persoana sfântului. (n.s. 5, p. 106)

suntem delăsători, ci ne preocupăm şi noi cu căldură, prin perseverenţă şi prin grija faţă de modul de viaţă, să atragem asupra-ne iubirea de oameni a Stăpânului.” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 106-107)

„Şi că nu sunt doar vorbe cele spuse de noi, stă mărturie cercarea faptelor. Şi ştiu că înşivă le veţi spune şi le veţi mărturisi. Căci ce femeie, fiindu-i soţul plecat şi necăjind-o suferinţa despărţirii, dacă a venit aici şi a adus prin sfinţii mucenici implorare Stăpânului tuturor, nu l-a întors mai repede din îndelungata călătorie? Iar alta, văzându-şi copilul în ghearele unei cumplite boli şi rupându-i-se inima, dacă a venit rugătoare aici şi, vărsând lacrimi fierbinţi, i-a îmboldit pe sfinţii aceştia, pe încununaţii lui Hristos, să mijlocească pentru ea, cum nu a încetat pe dată boala şi nu s-a însănătoşit cel aflat în neputinţă[296]?

Şi mulţi, încurcându-se în situaţii fără ieşire şi văzând primejdii grele atârnând asupra lor, au venit aici rugători, şi printr-o rugăciune încordată[297] au scăpat de ispita tuturor acelor grozăvii. Dar ce vorbesc eu de boli trupeşti şi de situaţii fără de ieşire? Mulţi posedaţi de diavol şi stăpâniţi de patimi sufleteşti, venind la aceşti doctori duhovniceşti, aducându-şi aminte de greşelile proprii şi dezvăluindu-şi prin cuvânt rănile lor, au primit de aici atâta mângâiere, că îndată şi-au venit în simţiri şi şi-au uşurat conştiinţa şi s-au întors acasă plini de totala încredinţare a iertării lor.

Ca pe nişte izvoare duhovniceşti ce pot revărsa bogăţie de ape, aşa ne-a dăruit Dumnezeu mormintele sfinţilor mucenici. Şi precum izvoarele naturale dau din belşug apă tuturor celor care vor să scoată, şi cât este de mare găleata celui ce vrea s-o umple, atâta şi scoate, la fel se întâmplă şi cu aceste izvoare duhovniceşti. Căci şi aceste izvoare sunt deschise tuturor şi nu fac nici o deosebire între persoane, ci fie de este bogat, fie sărac, fie rob, fie

---

[296] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Sfântul Ioan transformă cazuri concrete, binecunoscute credincioşilor de atunci, în paradigme comportamentale (n. ed. fr.). Importante nu sunt persoanele care au avut parte de binecuvântarea mucenicilor, ci cum ne raportăm noi la sfinţi, având modelele acelor persoane. (n.s. 9, p. 108)

[297] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Nu crispată, ci tensionată; o rugăciune în care toate puterile sufletului şi toată atenţia era îndreptată spre mucenic, fără a da loc vreunei alte preocupări. (n.s. 10, p. 108)

liber, fie bărbat, fie femeie, atât primeşte din aceste ape dumnezeieşti, câtă ardoare se preocupă să aducă[298].

Ceea ce este acolo găleata pentru a scoate apă sunt aici mintea şi ardoarea aprinsă şi ruga cu trezvie. Cel ce se apropie astfel, îndată dobândeşte mii de bunătăţi: harul lui Dumnezeu în chip nevăzut îi uşurează conştiinţa, îi dă multă încredinţare[299] şi îl pregăteşte să se desprindă de pământ şi să se avânte spre cer.” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 108-109)

„V-aţi împărtăşit de bogată binecuvântare de la moaştele sfinţilor mucenici.” (*Urările de bun venit ale aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 119)

MOAŞTELE (puterea vindecătoare a sfintelor moaşte)

„Şi după cum o rădăcină minunată nu se vede, căci e ascunsă în sânurile pământului, dar arată prin roade puterea soiului ei, tot astfel şi fericitul Meletie nu-i văzut de ochii trupului nostru, căci e ascuns în racla aceasta, dar îşi arată, prin voi, roadele, puterea harului lui.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinţi Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 280)

„O, minunat rug! Ce comoară a avut pe el! Pulberea şi cenuşa muceniţei erau mai de preţ decât aurul, mai bine mirositoare decât mirurile, mai scumpe decât pietrele preţioase! Ce nu pot bogăţia şi aurul, aceea pot moaştele mucenicilor. Aurul n-a alungat niciodată boala, nici n-a pus pe fugă moartea! Dar oasele mucenicilor au făcut şi una, şi alta. Unele, pe vremea strămoşilor noştri, altele, chiar pe vremea noastră. Şi acestea ştim să le filosofăm nu numai noi, ci ştiau să le filosofeze bine şi drepţii de dinainte de venirea lui Hristos. Când au ieşit toţi iudeii din Egipt, unii au luat aur, alţii au luat argint, Moise, însă, în loc de orice bogăţie, a luat oasele lui Iosif (Ieş., 13, 19) şi a dus

[298] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Câtă credinţă, nădejde şi dragoste este dispus să investească în relaţia cu Dumnezeu. (n.s. 11, p. 109)
[299] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: O stare de încredere, de certitudine, de siguranţă, stare simţită de un astfel de om, nu înţeleasă intelectual. (n.s. 12, p. 109)

în patrie o comoară foarte mare, plină de mii şi mii de bunătăţi.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniţă Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 504-505)

„Mâine, deci, să ieşim înainte la porţile oraşului şi să ne aşezăm în drum; bărbaţii, să dăm jos de pe animalele de povară pe bărbaţi, iar femeile, pe femei, şi să-i aducem aici. Să nu ne ruşinăm! Când e vorba de mântuirea fratelui, ruşinea n-are ce căuta. Dacă aceia nu se ruşinează să meargă la Dafne, la alaiul acela nelegiuit, cu atât mai mult nu trebuie să ne ruşinăm noi când avem să-i aducem la această sfântă prăznuire. Când e vorba de mântuirea fratelui, să nu lăsăm nimic la o parte. Hristos a murit pentru noi, trebuie să suferim şi noi totul pentru fraţii noştri. Chiar de te lovesc, chiar de te ocărăsc, ţine-i bine şi nu te lăsa până ce nu-i aduci la sfântul mucenic. Chiar de-ar fi să cheme pe cei ce trec pe cale să judece fapta ta, tu spune: *Vreau să mântuiesc pe fratele meu! Văd că-şi pierde sufletul! Nu sufăr să trec cu vederea pe fratele meu!* Să te ţină de rău cine vrea! Să te învinuiască cine vrea! Dar, mai bine spus, nimeni nu te va ţine de rău, ci chiar toţi te vor lăuda, toţi te vor încuviinţa. Spune-le: *Nu lupt pentru bani, nici nu mă răzbun pentru o ură personală! Nu mă zbat, nici nu mă războiesc pentru vreun lucru pământesc, ci pentru mântuirea fratelui meu!* Cine nu va lăuda cuvintele acestea? Cine nu se va minuna de ele? Înrudirea duhovnicească ne face să iubim mai mult decât pe părinţii noştri pe cei cu care n-avem nici o legătură de sânge.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 486)

„Să nu ne ruşinăm şi să nu socotim de prisos o astfel de faptă. Vânătorii străbat munţi, prăpăstii, povârnişuri şi locuri nebătute ca să vâneze un iepure, un cerb sau alte lighioane, iar adeseori chiar păsări sălbatice. Tu, pentru ce pregeţi, pentru ce te ruşinezi când e vorba să vânezi nu un animal, ci un frate duhovnicesc, pentru care a murit Hristos, şi să-l scapi de la pieire? Şi n-ai nevoie să străbaţi dealuri şi munţi, ci doar să ieşi pe poarta cetăţii! Te întreb: Mai poţi avea oare iertare? N-auzi pe un înţelept că sfătuieşte şi spune: *Este ruşine aducătoare de păcat* (Înţ. Sir., 4, 23). Te temi să nu te ţină cineva de rău? Dă vina pe mine! Spune: *Aşa mi-a poruncit dascălul!* Sunt gata să mă judec cu cei ce te ţin de rău şi socoteală să le dau. Dar, mai bine spus, nimeni, oricât de neruşinat ar fi, nu vă va ţine de rău nici pe voi şi

nici pe mine! Dimpotrivă, toți vor lăuda şi se vor minuna de purtarea noastră de grijă. Şi nu numai locuitorii oraşului nostru, ci şi locuitorii oraşelor vecine se vor minuna de marea noastră dragoste şi de râvna noastră cea plină de iubire. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Însuşi Stăpânul îngerilor ne va lăuda.

Ştiindu-ne, dar, plata, să nu nesocotim vânătoarea! Să nu ne întoarcem mâine singuri, ci fiecare să aducă cu el şi ce-a vânat! Dacă vei veni la poarta cetății în ceasul în care unul iese din casă şi apucă drumul spre Dafne şi dacă-l vei face să vină aici, nu vei mai avea nici o neplăcere cu trecerea timpului; chiar acela îți va aduce multe mulțumiri, iar ceilalți toți vă vor lăuda şi se vor minuna. Dar, ceea ce este mai mult decât orice, e că Stăpânul cerurilor vă va da pentru asta multe răsplăți şi va face să prisosească şi câştigul, şi lauda aceasta.

Gândindu-ne, dar, la câştigul ce-l avem de aici, să ne ducem toți la porțile oraşului, să prindem pe frații noştri şi să-i aducem aici, ca să ne fie şi mâine plină biserica şi aşa să fie desăvârşită prăznuirea. Pentru ca, pentru râvna de aici, să ne primească sfântul mucenic în corturile cele veşnice cu multă îndrăznire, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 486-487)

,,Ca la nişte doctori duhovniceşti să alergăm fără încetare la aceştia. Căci pentru aceasta ne-a lăsat bunul Stăpân trupurile lor: ca, venind aici cu o bună dispoziție a sufletului şi sărutându-le, să primim vindecarea deplină şi a neputințelor sufleteşti şi a celor trupeşti. Căci dacă venim cu credință, fie de avem vreo patimă sufletească, fie trupească, ne întoarcem înapoi, după ce-am primit o vindecare pe măsură[300].

În cazul pătimirilor trupeşti, adesea, poate că ne ducem departe ca să dăm de vreun medic şi cheltuim bani şi născocim multe altele care ar putea să-l convingă să-şi pună în joc toată ştiința şi să ne găsească alinare suferinței. Aici, însă, nu avem nevoie de nimic din toate acestea: nu tu călătorii lungi, nu tu osteneală, nici consultații repetate, nici cheltuială a banilor, ci ajunge să aducem o credință sinceră, să vărsăm lacrimi fierbinți

[300] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Gradul de tămăduire depinde de credință şi dispoziția sufletească cu care venim. (n.s. 7, p. 107)

împreunate cu trezvia sufletului[301] şi pe dată găsim vindecare sufletului şi dobândim tămăduire trupului.

Ai văzut putere a doctorilor? Ai văzut nobleţe? Ai văzut meşteşug neînvins de boli? Căci, adeseori, în cazul pătimirilor trupeşti, îndărătnicia bolii a biruit meşteşugul doctorului. Aici, însă, nu se poate vedea vreodată aşa ceva, ci, dacă ne apropiem cu credinţă, îndată şi culegem folosul. Şi nu te minuna, iubite! Căci iubitorul de oameni Stăpân – fiindcă au răbdat toate pentru El şi pentru mărturisirea Lui, şi goi fiind, s-au împotrivit păcatului până la sânge – vrând şi prin aceasta să-i arate mai strălucitori şi să sporească mai mult cinstea lor, chiar în viaţa aceasta stricăcioasă, spre a lor cinste împarte daruri cu prisosinţă celor ce se apropie cu credinţă.” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 107-108)

MOAŞTELE (moaştele sfinte sunt pentru noi şi veşnică aducere aminte de virtute)

„Dumnezeu ne-a împărţit nouă pe mucenici, a luat El sufletele, şi ne-a dat nouă trupurile, pentru ca sfintele oseminte ale mucenicilor să ne fie veşnică aducere-aminte de virtute. Vederea armelor pline de sânge ale unui războinic, a scutului, a lăncii şi a platoşei, atâta şi înflăcărează pe ostaşi, oricât de molatici ar fi, şi-i porneşte la război; vederea armelor îi îndeamnă să facă şi ei aceleaşi fapte de vitejie. Noi însă cum să nu ne umplem de râvnă, oricât de fricoşi am fi, când vedem nu armele însângerate ale unui războinic, ci trupul sfântului, trupul care a fost învrednicit să se acopere de sânge pentru mărturisirea credinţei în Hristos? Vederea trupului lui cade ca un foc în sufletul nostru şi ne îndeamnă la aceeaşi luptă. De aceea ne-a lăsat nouă Dumnezeu trupurile sfinţilor până la vremea învierii, ca să avem prin ele temei de înaltă filosofie.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 483)

MOAŞTELE (când sunt împărţite la mai mulţi îşi arată şi mai mult bogăţia)

[301] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Condiţie esenţială a oricărui act creştinesc. (n.s. 8, p. 107)

„Raclele mucenicilor sunt cu mult mai de preț decât orice comoară. Comorile de bani împresoară de primejdii pe cei ce o găsesc; dacă se împarte în mai multe părți, prin împărțire comoara se împuținează. Cu comorile raclelor mucenicilor nu-i aşa; găsirea lor nu-i aducătoare de primejdie, iar împărțirea lor nu le împuținează. Cu totul contrar comorilor de bani. Acestea, după cum am spus mai înainte, se micşorează dacă se împart; moaştele mucenicilor, însă, atunci îşi arată mai mult bogăția, când sunt împărțite la mai mulți. Aşa e natura lucrurilor celor duhovniceşti: cresc prin distribuire, se înmulțesc." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 452-453)

MONAHISMUL (definiția)

„... s-au dezbrăcat pentru lupta împotriva tiraniei firii şi au străbătut curat cursa feciorie, imitând în aceasta viețuirea îngerilor şi arătând într-un trup muritor preludiul învierii – *căci în veacul acela, zice Hristos, oamenii nici nu se însoară, nici nu se mărită* (Lc., 20, 35) –, şi s-au luat la întrecere cu puterile netrupeşti ambiționând nestricăciunea într-un trup stricăcios şi au realizat prin fapte ceea ce nu pentru mulți e insuportabil chiar şi să audă, îndepărtând patima ca pe un câine furios care latră necontenit şi potolind marea furioasă şi plutind senin în valuri sălbatice şi purtate de un vânt prielnic pe o mare dezlănțuită, stând în cuptorul poftei firii şi nefiind arse, ci călcând în picioare aceşti cărbuni aprinşi ca pe un lut ..." (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 6d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* pp. 160-161)

MONAHISMUL (cine sunt monahii?)

„Monahul, omul afierosit lui Dumnezeu, omul care şi-a ales viața singuratică, este stăpân pe mânie, pe invidie, pe iubirea de arginți, pe plăcere şi pe toate celelalte păcate. Se gândeşte şi se grijeşte necontenit să nu-şi lase sufletul stăpânit de patimi ruşinoase, să nu-i fie robită mintea de amara tiranie a poftelor. Are grijă ca mintea să-i fie totdeauna mai presus de cele trecătoare, punând împotriva patimilor frica de Dumnezeu." (*Comparație între împărat şi monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 245)

„... oameni care nu pot să facă cuiva vreun rău, ei fiind pregătiți sufleteşte numai să sufere.” (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 189)

„Este armata Sa totdeauna gata de luptă, rezerva Lui totdeauna aptă la lucruri sfinte, cortegiul Lui de onoruri, corul de laude, familia Lui fără încetare, precum Maria îngenuncheată la picioarele Sale şi luând pentru ea *partea cea bună*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 229)

MONAHISMUL (monahii – îngeri în trup)

„Du-te acum în pustiul Egiptului şi vei vedea că pustiul acesta a ajuns mai frumos decât o grădină; vei vedea nenumărate cete de îngeri în trup omenesc, popoare de mucenici, roiuri de fecioare; vei vedea că tirania diavolului a fost surpată şi că străluceşte împărăția lui Hristos; vei vedea că Egiptul, mama poeților, înțelepților şi magilor, descoperitoarea a tot felul de vrăjitorii, țara care le-a răspândit şi altor țări, se mândreşte acum cu pescarii, disprețuieşte pe poeți, pe înțelepți şi magi şi pune în frunte pretutindeni crucea, pe vameş şi pe Pavel, făcătorul de corturi. Nu sunt numai oraşele pline de aceste bunătăți, ci şi pustiile; ba mai mult ele decât oraşele. Poți vedea în tot locul în țara aceea armata lui Hristos, turma cea împărătească, traiul şi viețuirea puterilor celor de sus”. (*Omilii la Matei,* omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 106)

„Nu-i atât de frumos cerul cu puzderia lui de stele, cât e de frumos pustiul Egiptului, care ne arată la tot pasul chiliile monahilor”. (*Omilii la Matei,* omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 107)

„… monahii aceia sunt însă egali cu îngerii, străini de toate cele de aici şi trecători pe acest pământ”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 799)

„Căci inima nu se scufundă în mâncăruri multe, şi deci nu este îngreuiată, nu are nevoie de mult timp spre a se ridica în sus, ci de-ndată este trează. Mâinile apoi sunt curate. Somnul este liniştit, căci nimeni nu aude acolo horcăind, nici suflând din greu, şi nici zvârcolindu-se prin somn în toate părțile, nici cu trupul gol, ci cu toții stau culcați mai cu bunăcuviință chiar decât cei ce priveghează. Dar toate acestea vin din buna orânduială ce se găseşte în sufletul lor. Cu adevărat că aceştia sunt sfinți, şi printre oameni

sunt îngeri. Cel ce are cu sine multă frică de Dumnezeu, nu se lasă a fi adâncit în somnul cel mai profund, şi să-şi scufunde cugetul, ci în timp ce pare că doarme, el aproape că este treaz. Tot aşa sunt şi visurile lor, nu fantastice, nici ciudate, ci după cum am spus, îndată ce a cântat cocoşul, proestosul intrând, scutură puţin de picior pe cel ce doarme, şi aşa pe toţi îi trezeşte. Acolo nu este slobod de a fi dezbrăcat când doarme.

Apoi, sculându-se, de-ndată stau cu toţii drepţi şi cântă imnuri profetice cu multă simfonie, şi cu melodii armonioase. Nici chitara, nici naiul, nici alt organ muzical nu scot un glas atât de plăcut, ca acel ce se poate auzi pe când cântă acei sfinţi în liniştea aceea a pustietăţii. Dar chiar şi cântările lor sunt potrivite şi pline de dragoste către Dumnezeu." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, pp. 155-156)

„Fecioara, însă, se pregăteşte pentru lucruri mai mari; râvneşte să trăiască cea mai înaltă filosofie, făgăduieşte să arate pe pământ vieţuirea îngerilor, îşi pune în gând ca în acest trup să săvârşească faptele puterilor celor fără de trupuri." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 13, în vol. *Despre preoţie*, p. 90)

MONAHISMUL (monahii - faruri călăuzitoare spre viaţa veşnică)

„Călugărul este lumina noastră. Dumnezeu ni-l dă ca un far protector care este aşezat peste un râu inundat, ieşit din maluri. Noi călătorim în marea periculoasă a lumii; cursele sunt nenumărate, ţărmurile rele, noaptea de nepătruns. Vederea cerului ne scapă, marile învăţături ne rămân ascunse, adevărurile mântuirii ne apar într-o brumă de nepătruns. Fără o revelaţie vie noi ne-am rătăci. Această revelaţie vie, această personificare luminoasă a lucrurilor cereşti, este călugărul.

(…) Furtunile vieţii, dezastrul de pe întinsul mării, care ne ameninţă au distrus deja chipul nostru. Păcatele noastre ne împovărează, stricăciunile lumii au denaturat virtutea noastră cea dintâi, necazurile ne constrâng şi ne atrag spre adâncul deznădejdii. Ne trebuie un ghid, ne trebuie un azil: iată chilia, iată călugărul. Portul este liniştit; în port şezând, cu liniştea sa atrage pe toţi, în afară de aceia care ei înşişi se dedau la naufragiu. Aceia numai fac excepţie de la aceasta." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 236)

MONAHISMUL (măreția monahismului)

„... nici una dintre vorbele mele n-ar putea să înfățişeze frumusețea viețuirii monahale, cum ne-o pot înfățişa înseşi viața şi faptele monahilor.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 309)

„Cel care slujeşte ca un ostaş al lui Hristos este departe de frământările şi valurile vieții, stă pe un loc înalt şi sigur, este în situația unui om ridicat pe vârful unei stânci, care priveşte de sus marea şi pe cei ce călătoresc pe ea. Vede pe unii prinşi sub valuri, pe alții, izbiți de resturile corabiei scufundate în mare; pe unii, silindu-se să înoate într-o parte, iar pe alții, târâți de furia vântului de colo până colo ca şi cum ar avea mâinile şi picioarele legate; vede pe mulți înghițiți de apă, pe unii, că se folosesc numai de mâini, în loc de corabie şi de cârmă, iar pe mulți alții, că sunt purtați deasupra valurilor pe câte o scândură sau pe un rest de corabie; şi, în sfârşit, vede că unii plutesc morți la suprafața apei. Astfel, vede că nenorocirea celor de pe mare este cumplită şi felurită.

Pentru aceasta, spunem, te rog, nu-i mai bine şi mai de folos să ai în lumea aceasta o singură grijă, aceea de a te îngriji *cum trebuie să placi lui Dumnezeu* (I Tes., 4, 1)?” (*Către acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 386-387)

„Fiindcă fecioria e un lucru atât de mare şi are nevoie de atâta osteneală, încât Hristos, Care S-a coborât din cer să-i facă pe oameni îngeri şi să sădească aici viețuirea de sus, n-a îndrăznit nici atunci să poruncească aceasta, nici să o urce la rang de lege, ci a stabilit drept lege să murim – şi ce lucru mai greu decât acesta ar putea fi? –, să ne răstignim necontenit (Mt., 10, 38) şi să facem bine duşmanilor (Mt., 5, 44), dar n-a stabilit drept lege să trăim în feciorie, ci a lăsat acest lucru la alegerea celor ce-L ascultă spunând: *Cine poate să înțeleagă, să înțeleagă* (Mt., 19, 12). Căci mare e povara acestui lucru, greutatea acestor lupte şi sudoarea lor, iar locul acestei virtuți e foarte prăpăstios.

Acest lucru îl arată şi cei care au făcut multe virtuți în Vechiul Testament. Fiindcă acel mare Moise, capul proorocilor, adevăratul prieten al lui Dumnezeu, care s-a bucurat de o atât de mare îndrăznire la El încât a smuls pedepsei rostite de Dumnezeu Însuşi (Nm., 1, 46; 14, 20) şase sute de mii de oameni vinovați de osândă, acest bărbat atât de mare şi atât de deosebit a poruncit mării şi noianul ei s-a deschis, a despicat piatra, a prefăcut aerul, a preschimbat în sânge apa Nilului, a ridicat asupra lui faraon

o armată de broaşte şi lăcuste, a transformat întreaga creație şi a arătat mii de alte minuni şi multe izbânzi ale virtuții – căci a strălucit din amândouă acestea –, dar spre luptele acestea nici a putut măcar să privească, ci a avut nevoie de căsătorie şi de relația cu o femeie şi de siguranța care vine de aici şi n-a îndrăznit să se avânte pe oceanul fecioriei temându-se de valurile de acolo.

Iar patriarhul (Avraam), sacrificatorul copilului său, a putut să-şi biruie patima cea mai tiranică a firii şi a putut să-şi omoare copilul, pe Isaac, care era în floarea vârstei, în puterea tinereții, unul născut, adevărat şi dat lui împotriva oricărei nădejdi, care se rezema doar pe el, singurul său sprijin la adânci bătrâneți şi plin de multă virtute, şi a avut forța să-l ducă pe munte cu gândul de a face o astfel de faptă, şi a zidit un jertfelnic, a pus pe el lemne, a aşezat pe el victima, a luat cuțitul şi a împins lama lui ascuțită în gâtul copilului – căci l-a înfipt şi făcut să curgă sânge omul acela de diamant, sau mai bine zis mai tare ca diamantul, fiindcă diamantul are acest lucru prin fire, dar acesta a imitat tăria lui naturală prin iubirea lui de înțelepciune liber aleasă şi a arătat prin fapte tăria îngerilor –, şi totuşi un bărbat atât de mare şi de deosebit care a putut duce la bun sfârşit o întrecere atât de mare şi, ieşit din însăşi firea lui n-a îndrăznit să se dezbrace pentru luptele fecioriei, ci s-a speriat şi el de acest teren de luptă şi întrecere şi şi-a tras spre el mângâierea căsătoriei." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 7a,b,c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* pp. 161-162)

„... acest bărbat (Iov) atât de mare şi atât de deosebit, care a călcat în picioare nevoile firii, n-a îndrăznit nici el să coboare în această luptă, ci s-a bucurat de o femeie şi s-a făcut părinte al atâtor copii. Atât de mare e dificultatea fecioriei, atât de înalte şi de mari sunt luptele şi de grele sudorile ei şi au nevoie de multă încordare." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 9a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 164)

MONAHISMUL (viețuirea duhovnicească a monahilor)

„Aceia iarăşi, sfârşindu-şi rugăciunile dimineții şi imnurile, se apucă de citit Sfintele Scripturi. Sunt unii apoi care au învățat a scrie şi cărți. Fiecare, apoi, luând câte o locuință anume rânduită, are acolo o linişte veşnică, nimeni nu flencăneşte (οὐδενὸς Φλυαροῦντος), nimeni nu spune nimic de prisos. Apoi săvârşesc rugăciunile din ceasul al treilea, din ceasul al şaselea şi din ceasul al nouălea, precum şi rugăciunile de seară. În fine,

împărțind ziua în patru părți, fiecare parte este plină de psalmodii (cântări ale psalmilor), şi cu imnuri laudă pe Dumnezeu. În timpul acesta, cei din lume ospătează, râd, joacă, sau li se sparge pântecele din cauza îmbuibărilor, iar aceştia stăruie în cântări şi imnuri închinate lui Dumnezeu. Niciodată nu au timp de masă lungă, şi nici de bucate multe.

După masă iarăşi se îndeletnicesc de aceleaşi, fără a se da somnului. Cei din lume dorm şi ziua, pe când aceia şi noaptea priveghează. Cu adevărat că sunt fii ai luminii!" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 157)

„Acolo nu este frică de stăpânitori, nu este uşurătatea stăpânilor, nu este frica slugilor, nu este vuietul femeilor, nu este tulburarea copiilor, nu este mulțimea cuferelor sau a lăzilor, nici depozit de haine prisoselnice, nu este aur, nu este argint; nu sunt santinele şi strajă şi parasantinele, fiindcă nu este caserie de bani, sau altceva de acest fel, ci totul e plin aşa-zicând de rugăciuni, de imnuri; toate sunt pline de bune miresme duhovniceşti, şi nimic acolo nu este trupesc. Aceia nu se tem de vreun atac al tâlharilor, fiindcă nu au ce să piardă; bani nu sunt acolo, ci numai trupuri şi suflete, şi dacă le vor lua acestea, atunci nu i-au păgubit ci încă i-au folosit – *Căci pentru mine viață este Hristos şi moartea un câştig* (Filipeni 1, 21) -, încă i-au scăpat de legământuri. Cu adevărat că *glas de bucurie este în corturile drepților* (Psalmi 116, 15), precum zice psalmistul. Acolo nu se aude niciodată plângere sau suspin, căci acel locaş este curat de asemenea bocete, curat de asemenea strigăte." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 158)

„Mor desigur şi cei de prin mănăstiri, căci nu sunt nemuritori cu trupul; însă ei nu cunosc moartea ca pe moarte. Cu imnuri petrec pe cei ce pleacă de aici, şi petrecerea aceasta ei o numesc pompă sau alai, iar nicidecum ducerea unui cadavru la groapă. De îndată ce se vesteşte că a murit cineva, mare le este bucuria, mare le este plăcerea, şi mai bine zis, nici nu îndrăzneşte cineva să spună că acel cineva a murit, ci că şi-a sfârşit călătoria din viața aceasta. Apoi mulțumiri din toate părțile, slavă multă, bucurie, şi fiecare rugându-se de a avea un astfel de sfârşit, de a termina în acest chip lupta aceasta, de a se odihni de osteneli şi de lupte, de a vedea pe Hristos. De cumva vreunul se îmbolnăveşte, nu vei vedea lacrimi, nici suspine, ci iarăşi rugăciuni. Nu vei vedea mâinile doctorilor, ci numai credința de multe ori a vindecat pe cel bolnav. Iar de cumva ar fi nevoie şi de doctor, apoi şi atunci vei vedea multă filosofie, multă răbdare în suferință. Nu stă de față atunci nici femeia cu părul despletit, nici copiii bocindu-se că

au rămas orfani, şi nici pe slugi rugând pe cel ce se zbate cu moartea ca să-i asigure cu ceva, ci sufletul este slobod de toate acestea şi la un singur lucru se gândeşte atunci: cum s-ar putea ca, ducându-se de aici, să fie iubit de Dumnezeu. De cum îi vine vreo boală nu din pricina îmbuibării îi vine sau din pricina beţiilor, ci chiar cauzele bolilor lor sunt încărcate de laude iar nu de hule, ca bolile celor din lume, precum, de pildă, din cauza privegherilor, din cauza postului îndelungat, sau şi altele de acest fel, care le pricinuiesc boli pentru care şi lesne se izbăvesc de aceste boli, şi de multe ori scapă de ele chiar fără să fi suferit mult." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, pp. 158-159)

MONAHISMUL (intrarea în monahism)

,,Odinioară, când mă hotărâsem să părăsesc oraşul şi să îmbrăţişez viaţa monahală, cercetam şi mă interesam mult de următorul lucru: De unde îmi voi procura cele trebuincioase traiului? Voi putea mânca pâine proaspătă, făcută chiar în acea zi? Nu cumva voi fi silit să întrebuinţez acelaşi untdelemn şi pentru candelă, şi pentru hrană? Nu cumva voi fi împins să mănânc mâncare proastă de legume, să fiu silit la munci grele, de pildă să mi se poruncească să sap pământul, să car lemne, să aduc apă şi să slugăresc la toate celelalte munci tot atât de grele ca şi aceasta? Pe vremea aceea nu mă interesam de altceva decât dacă voi găsi odihnă la mănăstire. Cei care primesc slujbe de mari demnitari şi administrarea treburilor politice nu se mai interesează deloc dacă vor avea odihnă în slujbele lor, ci numai dacă slujbele lor le aduc vreun câştig, câştig de altfel trecător; în nădejdea că vor avea de câştigat de pe urma acestor slujbe, nu se gândesc nici la oboseli, nici la primejdii, nici la pierderea cinstei, nici la servicii înjositoare, nici la călătorii îndepărtate, nici la şederi în ţări străine, nici la insulte, nici la chinuri, nici la schimbarea climatului, nici că la sfârşit adeseori pot să le fie înşelate nădejdile, nici la moarte înainte de vreme, nici la despărţirea de prieteni şi cunoscuţi, nici la absenţa soţiei şi a copiilor, nici la vreo altă greutate; dimpotrivă, îmbătaţi de dorinţa de bani, suferă totul, cu nădejdea că-şi vor împlini dorinţa, chiar cu astfel de primejdii. Noi însă, monahii, cărora nu ne stă în faţă nici câştigare de averi, nici dobândire de pământuri, ci cerurile şi bunurile cereşti, pe care *ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit* (I Corinteni 2, 9), noi umblăm după odihnă; din pricina aceasta suntem cu atât mai de plâns şi mai lipsiţi de voinţă decât aceia!" (*Despre căinţă (I),* 6, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* pp. 73-74)

„Mama ei stăruia să o mărite, iar ea striga către Mirele cel ceresc: *Către Tine, Cel ce locuieşti în cer, am ridicat ochii mei* (Ps., 122, 1). Venea la ea logodnicul, măgulind-o şi îndemnând-o prin cuvinte să se căsătorească cu el, dar ea se alipea de Hristos, spunând: *Lipitu-s-a sufletul meu de Tine* (Ps., 62, 8). Rudele curgeau râuri linguşind-o, dar ea avea în minte pe Pavel, care-i spunea: *Te-am logodit cu un bărbat ca să te înfăţişez lui Hristos fecioară curată* (II Cor., 11, 2). O rugau casnicii cu lacrimi, dar ea se uita cu dragoste la Mire: *Cine ne va despărţi de dragostea lui Hristos?* (Rom., 8, 35). Judecătorii o înfricoşau cu pedepse, dar ea le călca în picioare pe toate, strigând cu gândul: *Dregătorii nu sunt frică pentru faptele bune, ci pentru cele rele* (Rom., 13, 3).” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniţă şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 573)

„Evreii, întorşi dintr-o lungă robie, au avut de gând să zidească templul din Ierusalim dărâmat la pământ de mulţi ani (I Ezdra 1-4), dar nişte oameni barbari şi cruzi, fără frică de Dumnezeul în cinstea Căruia iudeii voiau să înalte templul, fără milă de nenorocirea suferită de poporul iudeu, de care abia scăpase după îndelungată vreme, fără teamă de pedeapsa dată de Dumnezeu celor ce îndrăznesc să săvârşească astfel de fapte, fără sprijinul nimănui, au încercat la început să împiedice zidirea templului. Cum însă încercările lor au fost zadarnice, au trimis scrisori împăratului perşilor; în aceste scrisori acuzau pe locuitorii Ierusalimului că sunt răzvrătitori, doritori de noi orânduiri sociale, războinici; şi l-au convins pe împărat să le îngăduie ca, în numele lui, să împiedice zidirea templului. Luând de la împărat această împuternicire, au năvălit cu mulţi călăreţi împotriva iudeilor şi au întrerupt lucrările de zidire a templului. Se făleau cu victoria lor, pentru care ar fi trebuit să plângă, şi socoteau că viclenia lor şi-a ajuns scopul (I Ezdra 4, 1-24). Şi totuşi această aşa-zisă victorie nu era să fie decât începutul şi pricina nenorocirilor ce aveau să cadă pe capul lor nu după multă vreme. Lucrările pentru zidirea templului au continuat şi au avut un sfârşit strălucit. Acei oameni vicleni şi cruzi au învăţat, şi, prin ei, toţi, că orice om, fie Mitridate, cum a fost cazul atunci, fie oricare altul, care ar voi să lupte împotriva celor ce au de gând să facă un lucru bun, nu luptă împotriva oamenilor, ci împotriva Dumnezeului cinstit de săvârşitorii faptelor bune. Niciodată nu poate să aibă un sfârşit bun omul care se luptă cu Dumnezeu. Se poate întâmpla ca la începutul cutezanţei lui să nu păţească nimic. Dacă

nu este pedepsit îndată, apoi aceasta se datoreşte faptului că Dumnezeu îl cheamă la pocăinţă şi-i dă răgaz să se deştepte, ca dintr-o beţie. Dacă însă stăruie în cutezanţa sa, el nu mai are nici un câştig dintr-o atât de îndelungată răbdare a lui Dumnezeu; vor folosi însă alţii foarte mult, căci vor învăţa din pedeapsa dată lui că niciodată nu trebuie să declari război lui Dumnezeu, din a Cărui mână nebiruită nu poţi scăpa. Şi într-adevăr, nu după multă vreme, au venit, peste cei care opriseră pe evrei să zidească templul, nenorociri aşa de mari, încât toate celelalte nenorociri păleau în faţa grozăviei tragediei lor. Mâinile iudeilor împiedicaţi de a-şi îndeplini gândul lor au ucis şi au junghiat mulţime de duşmani; pământul se înmuiase până la o mare adâncime de sângele celor ucişi; de atâta sânge se prefăcuse pământul în noroi; trupurile cailor şi ale oamenilor stăteau grămadă unele peste altele; din trupurile şi rănile lor deschise ieşeau o mulţime de viermi; pământul era acoperit de cadavre, iar acestea, la rândul lor, acoperite de viermi. Puteai spune, uitându-te pe acel câmp de bătălie, că nu se găseau trupuri de oameni morţi sub viermi, ci izvoare de viermi; izvoarele acestea de viermi scoteau din toate părţile la iveală neamul acela de vieţuitoare, aşa Că din putreziciunea aceea viermii creşteau mai repede decât stuful, nenorocirea aceasta n-a ţinut zece sau douăzeci de zile, ci vreme îndelungată. A fost pedeapsă dată aici pe pământ acelor oameni ce au luptat împotriva lui Dumnezeu, dar pedeapsa pe care o vor primi dincolo, pe lumea cealaltă, va fi cu mult mai cumplită decât aceasta.” (*Apologia vieţii monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 183-185)

„Sunt unii oameni care au şi acum aceeaşi cutezanţă ca şi barbarii despre care am vorbit mai sus; dar, mai bine spus, cutezanţa lor este mai nelegiuită decât a acelora. Este vorba de unii oameni care prin toate căile prigonesc pe cei care îndeamnă la îmbrăţişarea vieţii monahale; oamenii aceştia interzic, sub cumplită ameninţare, să se vorbească cumva despre acest fel de vieţuire şi să se răspândească o astfel de învăţătură.

La auzul unei astfel de ştiri, îndată am ridicat glasul şi l-am întrebat de nenumărate ori pe prietenul care mi-a adus această veste dacă nu cumva glumeşte vorbind aşa.

- Ferească Dumnezeu, mi-a răspuns el. N-aş putea să glumesc vreodată cu astfel de lucruri, nici să spun sau să născocesc prin cuvânt ceva împotriva unei idei, preţuite nespus de mult de mine, împotriva monahismului. Aş dori să nu aud de această prigoană nici acum, când s-a pornit atacul împotriva monahismului.

La auzul acestei mărturisiri am suspinat cu mai multă amărăciune şi am zis:

- Asemenea gânduri sunt cu atât mai nelegiuite față de gândurile lui Mitridate şi ale celorlalți nelegiuiți cu cât şi templul pe care voim să-l zidim noi prin viața monahală, sufletul, este mai vrednic de cinste decât templul din Ierusalim.

L-am întrebat din nou:

- Spune-mi, te rog, cine-s aceştia, de unde sunt cei ce au această cutezanță? Pentru ce, pentru care pricină şi cu ce scop aruncă cu pietre în văzduh, aruncă săgeți spre cer şi pornesc război împotriva Dumnezeului păcii? Sameas, Forateii şi conducătorii asirienilor, ca şi toți ceilalți erau păgâni, cum se poate vedea şi după numele lor, duceau o viață cu totul deosebită de viața iudaică şi nu voiau, întrucât le erau vecini, ca numărul iudeilor să crească, fiindcă socoteau că, prin înmulțire, iudeilor le va creşte şi puterea şi vor întuneca propria lor putere. Dar acestora, care au cutezanța să atace viața monahală, ce libertate li se micşorează, ce privilegii li se iau, pe cine dintre puternicii pământului îi au alături ca sprijin? Duşmanii de atunci ai iudeilor se sprijineau pe împărații perşilor, cărora le convenea fapta lor. Împărații noştri însă, după credința mea, au cu totul alte idei şi alte dorințe decât duşmanii vieții monahale." (*Apologia vieții monahale*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 185-186)

„Aş dori tot atât de mult ca şi voi, ba încă mai mult, şi adeseori m-am rugat să nu mai fie nevoie de mănăstiri. Aş dori să fie în lume atât de mare înțelegere şi bună rânduială, încât nimeni să nu mai aibă nevoie să fugă în pustie. Dar pentru că toate s-au întors cu susul în jos, iar oraşele, deşi au tribunale şi legi, sunt pline de fărădelegi şi de nedreptăți, iar pustia gâlgâie de roadele viețuirii creştine, oamenii care doresc liniştea părăsesc oraşele şi îmbrățişează pustia. De aceea nu este drept ca voi să căutați pricină celor care scot din lume pe cei ce vor să scape de această tulburare şi frământare; nu este drept să căutați pricină celor care îi duc pe aceştia într-un port liniştit; dimpotrivă, ar trebui să căutați pricină celor care fac ca oraşele să fie atât de neprielnice locuirii, atât de nepotrivite unei viețuiri creştine, încât cei care vor să se mântuiască sunt siliți să caute pustia.

Să ne închipuim că cineva la miezul nopții ia o tortă şi dă foc unei case mari cu mulți locatari, punând în primejdie viata celor care dorm înăuntru. Spune-mi, te rog, acum pe cine l-am acuza de crimă: pe cel care i-a deşteptat din somn pe cei care dormeau şi i-a scos afară din casa aceea sau pe cel care dând foc casei pusese în pericol de moarte şi pe cei scoşi afară

din casă şi pe cel care i-a scos? Un alt exemplu. Cineva vede că locuitorii unui oraş suferă sub guvernarea unui tiran, că sunt loviți de tot felul de neplăceri, că viata lor e amenințată din pricina nenumăratelor răscoale. Acest om convinge pe cine poate dintre locuitorii oraşului să fugă în vârfurile munților şi, o dată cu înduplecarea lor, le dă şi o mână de ajutor ca să poată pleca. Spune-mi, te rog, pe cine ai osândi? Pe omul care a dus pe locuitorii amenințați de primejdii dintr-un loc plin de frământare într-un loc liniştit sau pe cel care a pricinuit toată tulburarea şi primejdia din oraş? Să nu socoteşti că starea de azi a societății este mai bună decât aceea a unui oraş condus de un tiran; nu, ci cu mult mai cumplită, îți face impresia că a pus stăpânire pe întreaga lume nu un om, ci un duh rău, un tiran sălbatic şi crud, care a năvălit peste sufletele oamenilor cu toată falanga lui." (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 200- 201)

„... părinții acestor tineri, cei care i-au crescut, cei care se roagă în fiecare zi ca să vadă pe copiii lor mai buni, cei care sacrifică totul şi suferă toate greutățile în vederea acestui scop, tocmai aceştia, schimbați pe neaşteptate, ca de beție, să se întristeze când copiii lor sunt sfătuiți să trăiască cu înțelepciune, ei bine, acest lucru este mai ciudat decât orice şi afirm că aceasta este o dovadă îndestulătoare că societatea noastră merge spre prăbuşire."(*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 207)

„Spune-mi, ce-i mai uşor: a avea grija atâtor bogății, a fi înlănțuit într-o astfel de temniță, a fi într-o astfel de robie, a te teme necontenit să pierzi ceva din averile tale sau a te scăpa de aceste lanțuri? Să admit că fiul tău n-are să dorească să-şi mai pună în spate şi alte sarcini. Dar nu este cu mult mai bine să dispreţuiască, să se scape şi de cele pe care le are în spate? Dacă toată lumea recunoaşte că cel mai mare bun este a nu avea trebuință de mai mult decât e necesar, n-ar fi oare o fericire şi mai mare a scăpa şi de trebuința celor pe care le ai? Omul care n-a pus un strop de băutură în gura lui şi cel care nu s-a îndrăgostit o dată în viața lui (nimic nu mă împiedică să revin la aceleaşi exemple) este mai fericit decât cei care beau necontenit şi decât cei ce sunt îndrăgostiți mereu; este mai fericit şi decât cei care-şi satisfac pofta îmbătându-se sau îndrăgostindu-se pentru putină vreme. Este mai fericit pentru că n-a încercat niciodată aceste patimi.

Te voi întreba iarăşi:

Dacă ar fi cu putință să alegi între a întrece pe toți în bogăție şi a scăpa de necazurile ce ți le pricinuieşte bogăția, n-ai alege oare scăparea de

necazurile pricinuite de bogăție, ca să nu mai suferi nici invidia şi hula oamenilor, nici grija bogăției şi nici alte preocupări asemănătoare? Dacă-ți voi arăta că fiul tău se găseşte chiar într-o astfel de situație şi că este mult mai bogat acum, negreşit că ai să încetezi să te mai jeleşti şi să plângi atât de amar.

Nici tu nu tăgăduieşti că fiul tău a scăpat de toate grijile acestea şi de toate necazurile pe care le trage după sine bogăția." (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 215-216)

„Cred însă că pretinzi să afli cum poate fiul tău să fie mai bogat decât tine, care ai atâtea bogății.

Îți voi face cunoscut şi asta, îți voi dovedi că eşti mai sărac decât fiul pe care-l socoteşti a fi acum în cea mai neagră sărăcie.

Să nu socoteşti că-ți voi vorbi despre bogățiile din cer pe care le vom dobândi după ce ne vom muta din viața aceasta în cealaltă! Îți voi face dovada că fiul tău are aceste bogății aici, pe pământ. Tu eşti stăpân numai peste averile tale, fiul tău însă este stăpân peste averile din întreaga lume. Dacă nu mă crezi, hai cu mine la el. Să-l convingem să se pogoare din munte. Dar nu, poate să rămână şi acolo, şi să poruncească fiul tău unui creştin foarte bogat să-i trimită aur mult de tot, cât va voi de mult. Dar, mai bine spus, fiul tău nici nu va primi să i se trimită lui banii, ci va porunci să se trimită această sumă mare de bani unui om sărac. Vei vedea că bogatul acela îl va asculta pe fiul tău şi va trimite banii. Bogatul acela va asculta de el cu mai multă grabă decât te ascultă pe tine unul dintre administratorii tăi. Administratorul tău când primeşte poruncă să cheltuiască ceva se întristează şi se posomorăşte, bogatul, căruia i-a poruncit fiul tău să dea banii, atunci se întristează, când nu i se cere să cheltuiască, temându-se să nu fi greşit cu ceva o dată ce nu i s-a dat o astfel de poruncă. Pot să-ți arăt mulți monahi care au o putere atât de mare, nu dintre cei cu vază, ci dintre cei mai de rând! Dacă administratorii tăi ar risipi averea încredințată lor spre administrare, nu le-o poți cere înapoi, căci n-au de unde să ți-o dea, aşa că ai ajuns dintr-o dată un om sărac, din bogat ce erai, din pricina răutății şi vicleniei administratorilor tăi. Fiul tău nu se teme de aşa ceva. Dacă bogatul, care ascultase până atunci de porunca lui, va sărăci, va porunci altui bogat; dacă şi acesta va păți la fel, îşi va muta porunca sa la un altul, şi mai degrabă pot seca izvoarele apelor decât să se termine bogații care să asculte de el.

Dacă ai fi creştin, aş putea să-ti povestesc în această privință lucruri foarte multe şi instructive din cărțile noastre sfinte, dar pentru că eşti păgân

şi preţuieşti literatura filosofilor păgâni, îţi voi aduce în sprijinul afirmaţiilor mele texte din această literatură.

Ascultă ce spune Criton lui Socrate:

Îţi stau la dispoziţie averile mele, care, după părerea mea, sunt îndestulătoare; dacă, îngrijindu-te de mine, ai socoti că nu trebuie să-mi cheltuieşti averile, străinii aceştia care sunt în jurul nostru sunt gata să le risipească. Pentru acest scop a adus bani destui Simias Tebeul, este gata să-ţi aducă şi Cebes alţi mulţi. Astfel, după cum am spus, să nu neglijezi să te salvezi, de teamă că n-ai avea cu ce să trăieşti, nici ceea ce spuneai la tribunal să-ţi fie o piedică, anume că, dacă ai pleca din Atena, n-ai avea tot ce-ţi trebuie, căci în oricare parte te-ai duce, vor fi oameni care să te iubească. Dacă vrei să te duci în Tesalia, am acolo prieteni care să te îngrijească foarte bine, să-ţi pună totul la dispoziţie, încât să nu-ţi lipsească nimic din cele ce se găsesc în Tesalia[302].

Poate fi o bogăţie mai plăcută decât aceasta? Cuvintele lui Criton au însă legătură cu un om care se îngrijeşte numai de lucrurile pământeşti. Dar, dacă aş voi să cercetez bogăţia fiului tău dintr-un punct de vedere mai înalt, poate că tu nu-mi vei urmări expunerea, mie însă îmi este necesară această expunere pentru arbitrii care judecă lupta noastră.” (*Apologia vieţii monahale*, 3-4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 216-217)

„Ce n-ar fi dat Alexandru cel Mare lui Diogene, dacă Diogene ar fi vrut să-i primească darurile! Diogene n-a vrut să primească nici un ban, nu dorea bogăţia lui Alexandru. Alexandru însă dorea cu înfocare şi-şi dădea toată silinţa să poată avea bogăţia lui Diogene.

Vrei să vezi şi în alt chip că tu eşti sărac, şi fiul tău bogat?

Du-te la el, ia-i haina, singura pe care o are; scoate-l afară din chilie, dărâmă-i adăpostul! Nu-l vei vedea nici supărat, nici trist, ci-ţi va mulţumi pentru toate acestea, căci l-ai făcut să pună în practică filosofia sa creştină despre vieţuire şi lume. Dar dacă fie ţi s-ar lua numai zece drahme[303], nu vei conteni niciodată să te jeleşti şi să te vaiţi. Spune-mi, care dintre voi e bogat: tu, care jeleşti o mică pierdere, sau el, care nu pune nici un preţ pe tot ce are?

Dar să nu-i faci numai atât, ci mai mult: alungă-l din ţară! Vei vedea că râde de porunca ta ca de jocul unui copil. Tu, dacă vei fi alungat din tară, vei socoti că a dat peste tine cea mai grozavă nenorocire şi nu vei putea

[302] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru : Platon, Criton, 45 (n.s. 7, p. 217).
[303] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Adică 9,30 franci de aur. (n.s. 8, p. 218).

suferi nefericirea ta. Fiul tău însă, pentru că al lui este tot pământul şi toată întinderea mării, se va muta dintr-un loc în altul cu tot atâta uşurinţă şi plăcere, cu câtă uşurinţă şi plăcere ai tu să te muţi de la o moşie a ta la alta. Ba fiul tău poate face asta cu mai multă uşurinţă decât tine. Tu, chiar dacă poţi să te duci de la o moşie la alta, eşti silit să treci şi peste moşiile altora. Fiul tău însă va putea să meargă pe întreg pământul, căci al lui este tot: lacurile, râurile şi izvoarele, orişiunde îi dau din belşug de băut, iar verdeţurile, plantele şi pâinea le găseşte pretutindeni spre a se hrăni, nu-ţi spun încă, deoarece acest argument n-ar avea valoare în ochii tăi, că fiul tău dispreţuieşte tot pământul, căci patria lui e cerul. Chiar dacă ar trebui să moară, va fi pentru el moartea mai plăcută decât sunt pentru voi desfătările, luxul şi traiul cel bun, şi va dori moartea mai mult decât doriţi voi patria şi patul. S-ar putea spune despre un om care rătăceşte de colo, despre un fugar şi despre un vagabond că are o patrie şi că locuieşte într-o casă, dar nu s-ar putea spune asta despre un om care este eliberat de toate aceste griji. Pe un astfel de om nu vei putea să-l surghiuneşti, atâta vreme cât nu vei putea să-l scoţi din întreg pământul. Deocamdată, îţi voi vorbi în aceşti termeni din pricina concepţiei tale despre viaţă, deoarece, potrivit dreptei raţiuni, când îl vei scoate de pe pământ, mai cu seamă atunci îl vei trimite în patria lui. Asta însă nu ţi-o pot spune ţie, care nu vezi în lume decât ceea ce vezi.

Nu vei putea spune că fiul tău este gol, atâta vreme cât este îmbrăcat cu hainele virtuţii, nici nu-l vei putea vedea mistuit de foame, atâta vreme cât cunoaşte adevărata mâncare. Bogaţii, dimpotrivă, sunt mistuiţi de griji când vine peste ei foamea sau lipsa de haine. Prin urmare, şi din acest punct de vedere, n-ai păcătui deloc dacă i-ai numi pe bogaţi săraci, ba încă foarte săraci, iar pe monahi, într-adevăr bogaţi. Un om care poate să-şi îndestuleze viaţa, în orice loc şi cu hrană, şi cu băutură, şi cu adăpost şi cu bucurii, un om care nu numai că nu se supără, dar chiar găseşte mai multă bucurie în viaţa lui decât voi într-a voastră, este învederat că unul ca acesta e mai bogat decât voi, bogaţii, care numai în casele voastre puteţi avea asigurate şi liniştea, şi hrana. Fiul tău nu ştie ce înseamnă plânsul din pricina sărăciei. Bogăţia fiului tău este mai bună decât bogăţia ta nu numai din pricină că e mai mare şi că dă mai multă satisfacţie, ci şi din pricină că nu i-o poate lua nimeni, că niciodată nu se preface în sărăcie, nu este supusă nesiguranţei viitorului, nu-i încărcată de griji, nu-i atacată de invidie. Bogăţia lui este de admirat, de lăudat şi de slăvit. Despre bogăţia voastră nu se poate spune asta. Oamenii nu numai că nu vă laudă din pricina bogăţiei voastre, dar vă şi urăsc, se scârbesc de voi, vă invidiază şi uneltesc împotriva voastră. Fiul tău însă este admirat de toată lumea pentru că e îmbogăţit cu adevărata bogăţie, şi de asta nici nu-i invidiat şi nici nu se unelteşte împotriva lui.

Spune-mi acum, care bogăție din cele două, despre care am vorbit mai sus, este mai potrivită sănătății?

Nu este, oare, aceea pe care o are un om ca fiul tău, care are, ca şi viețuitoarele sălbatice, un trup puternic şi robust tocmai pentru că respiră aerul curat al văzduhului, bea apa limpede a izvoarelor, miroase parfumul curat şi nefalsificat al florilor şi livezilor, şi nu bogăția aceea din lume, pe care o aveți voi, bogații, care, pentru că vă aflați ca într-o mocirlă, sunteți mai molatici şi mai bolnăvicioşi?

Dacă fiul tău are întâietatea în privința sănătății, apoi este învederat că şi în privința bucuriilor!

Cine crezi că duce o viață plină de mai multe bucurii: cel culcat pe o iarbă deasă, lângă un izvor limpede, sub umbra copacilor cu frunze dese, care-şi desfătează ochii cu frumusețile naturii, care are sufletul mai curat decât aerul şi stă departe de învălmăşagul şi zgomotul acestei lumi, sau cel care stă închis într-o casă? Nu-i aşa că acela dintâi? Şi aşa este, căci nu e marmura mai curată decât aerul, umbra plafonului casei mai plăcută decât umbra copacilor şi nici mozaicul pardoselii mai plăcut decât pământul împodobit cu felurite flori. Despre adevărul celor spuse de mine, înşişi voi bogații îmi sunteți martori, căci dacă v-ar sta în putere să aveți arbori deasupra caselor voastre şi să aveți în casele voastre balsamul şi frumusețea florilor din livezi, le-ați prefera pe acestea în locul acoperişurilor de aur şi a pereților pictați cu măiestrie. Pentru asta, atunci când doriți să scăpați de greutățile pe care vi le dă bogăția şi să vă odihniți, părăsiți palatele voastre şi vă duceți în mijlocul naturii.” (*Apologia vieții monahale*, 4-5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 218-221)

„Dar poate că jeleşti pe fiul tău din pricina slavei aceleia multe şi mari din lume dată de bogăție, slavă ce nu se vede deloc în viața monahală?

Ştiu că de compari palatele cu pustia, de compari nădejdile pe care le avea fiul tău pe când trăia în palatele tale cu nădejdile din mănăstire, socoteşti că fiul tău a căzut din cer pe pământ.

Mai întâi trebuie să ştii asta, că nici pustia nu răpeşte slava şi cinstea cuiva şi nici palatele nu fac pe cineva strălucit şi slăvit. Şi mai înainte de a-ți demonstra acest lucru, ca să te scap, prin nişte exemple, de greşita ta părere, nu-ți voi da exemple creştine, ci exemple păgâne.

Cred că ai auzit de Dionisie, tiranul Siciliei, după cum cred că ai auzit şi de Platon, fiul lui Ariston. Spune-mi, te rog, cine a ajuns încărcat de mai multă slavă, cine a ajuns mai strălucit? Cine este lăudat de toată lumea şi stă pe buzele tuturor? Nu, oare, filosoful mai mult decât tiranul? Cu toate

acestea, tiranul era stăpânul întregii Sicilii, îşi ducea viaţa în desfătări, trăia în multă bogăţie, în lux şi era înconjurat de gardă şi suită, iar filosoful trăia în grădina Academiei, uda grădina, răsădea plante şi legume, mânca măsline; masa îi era alcătuită din mâncăruri foarte simple şi nu se vedea în casa sa şi în viaţa sa nici urmă din luxul tiranului Dionisie. Lucru minunat nu-i numai acesta, ci şi faptul că, deşi a ajuns rob şi a fost vândut din ordinul tiranului, totuşi Platon, prin asta, departe de a părea mai puţin slăvit decât tiranul, s-a arătat tocmai prin înrobirea lui vrednic de respect chiar în ochii tiranului.

Aşa este virtutea: prin faptele ei şi prin suferinţele ei, virtutea nu se lasă ascunsă şi acoperită de vălul uitării nici pe ea şi nici pe cei ce o pun în practică.

Ce vei spune apoi de Socrate, dascălul lui Platon? N-a fost el cu mult mai slăvit şi mai strălucit decât Arhelau? Cu toate acestea, Arhelau era împărat şi foarte bogat, iar Socrate locuia într-o mahala din nord-estul Atenei, numită Liceu; n-avea mai mult decât o singură haină şi era văzut îmbrăcat numai cu aceasta şi iarna, şi vara, şi în toate anotimpurile anului; umbla tot timpul desculţ, stătea toată ziua nemâncat, mânca numai pâine, şi pâinea îi era şi fiertură, şi hrană; chiar această hrană simplă nu şi-o putea procura în casă, ci o primea de la alţii; aşa că trăia în cea mai neagră sărăcie. Socrate era totuşi mai strălucit şi mai slăvit decât regele Arhelau; aceasta se vede de acolo, că adeseori regele îl chema pe Socrate să vină la el şi să locuiască în palatele lui, dar Socrate n-a vrut să părăsească Liceul. Slava ce însoţeşte acum numele lui Platon şi Socrate ne lasă să înţelegem care slavă are mai multă valoare. Toată lumea cunoaşte numele lui Platon şi Socrate, pe când numele unor oameni foarte bogaţi, cum au fost tiranul Dionisie şi regele Arhelau, nu-l cunoaşte nimeni.

Un alt filosof, Diogene din Sinope, cu toate că era îmbrăcat în zdrenţe, era mai bogat decât aceşti regi amintiţi mai sus şi decât alţi numeroşi împăraţi la fel de bogaţi. Că Diogene era mai bogat decât împăraţii se vede de acolo că Alexandru Macedon, fiul lui Filip, în timpul campaniei împotriva perşilor, a lăsat totul şi a venit să-l vadă pe Diogene. Împăratul l-a întrebat dacă are nevoie de ceva şi l-a rugat să-i ceară ce doreşte. Diogene i-a răspuns că n-are nevoie de nimic şi n-are ce să-i ceară.

Îţi sunt, oare, de ajuns exemplele acestea, sau să mai citez şi altele? Oamenii aceştia nu sunt doar mai străluciţi şi mai slăviţi decât cei care locuiesc în palatele împărăteşti, ci chiar decât însuşi împăratul; preferând să ducă o viată de oameni simpli, nu se ocupă cu afacerile şi nici nu voiesc să ia parte la conducerea treburilor statului.

Dar chiar la conducerea treburilor statului nu vei vedea în funcţii mari numai oameni străluciţi prin bogăţia lor, prin luxul lor şi prin averile lor, ci

vei vedea şi oameni săraci, care au dus o viață modestă. Printre înalții demnitari ai statului atenian a fost Aristide, pe care a trebuit să-l îngroape oraşul. Cu toate acestea, era cu atât mai strălucit şi mai slăvit decât Alcibiade, şi el mare demnitar pe acea vreme, pe cât este de mare deosebirea între un mare filosof şi un copil simplu, deşi Alcibiade îl întrecea pe Aristide şi prin bogăție, şi prin neam, şi prin lux, şi prin elocventă, şi prin noblețe, şi, într-un cuvânt, prin toate. Printre demnitarii tebanilor era şi Epaminonda; era cel mai strălucit dintre toți generalii tebanilor, deşi era un om atât de sărac, încât atunci când a fost chemat la adunare n-a putut să vină, căci din întâmplare îşi spăla haina şi nu avea alta pe care s-o îmbrace.

Prin urmare, nici pustia nu răpeşte slava cuiva şi nici palatele împărăteşti nu fac pe cineva strălucit şi slăvit. Strălucirea cuiva, slava şi faima lui nu depind nici de locul în care trăieşte, nici de haine, nici de funcție, nici de putere, ci numai de virtute şi de înțelepciune.

Dar pentru că exemplele n-au atâta putere de convingere, îți voi demonstra slava fiului tău, servindu-mi chiar el ca dovadă a susținerii mele. Vom vedea că acum, când este în pustie, nu este doar mai strălucit decât înainte, dar este mai respectat de lume, tocmai datorită acelor fapte care, după părerea ta, îi răpesc orice cinste şi-l umilesc.

Dacă vrei, să-l convingem să se pogoare din munte, apoi să-l înduplecăm să meargă în oraş. Vei vedea că tot oraşul îşi întoarce privirile spre el, că toată lumea îl arată, îl admiră şi se minunează de el ca şi cum s-ar fi pogorât un înger din cer. Ce este asta altceva decât slavă? Slava cuiva nu se manifestă în alt chip. Datorită acelor haine simple şi ponosite ale lui, va fi mai slăvit nu numai decât cei care locuiesc în palatele împărăteşti, dar mai slăvit chiar decât împăratul. N-ar fi provocat atâta admirație întregii lumi, chiar dacă ar fi purtat haine țesute cu aur, dar, mai bine spus, chiar dacă ar fi fost îmbrăcat cu haină împărătească de purpură şi ar fi avut pe cap coroană împărătească, chiar dacă ar fi stat pe aşternuturi de mătase, chiar dacă ar fi fost tras de catâri şi însoțit de o suită îmbrăcată numai în aur, ca acum, când este neîngrijit, palid la fată, îmbrăcat cu o haină groasă, fără nici un însoțitor şi desculț.

Este hotărât, prin legi şi prin obicei, ca împăratul să poarte o anumită îmbrăcăminte. Din această pricină, dacă cineva ar spune că admiră pe împărat pentru că este îmbrăcat cu o haină de aur, pe un om ca acesta nu numai că nu-l admirăm pentru vorbele lui, ci râdem de el, de cele spuse de el, căci nu e deloc de mirare ca împăratul să poarte o astfel de haină. Dar dacă va veni cineva să anunțe că fiul tău a părăsit toată bogăția părintească, a călcat în picioare toată slava lumească, are nădejdi mai mari decât cele pe care le dă lumea şi pământul, şi că s-a dus în pustie şi a îmbrăcat o haină

ponosită şi proastă, toți vor alerga îndată să-l vadă, toți îl vor admira şi vor aplauda măreția sufletului său. Când se aduc împotriva împăraților nenumărate acuzații, hainele lor de aur nu-i apără deloc de insulte.” (*Apologia vieții monahale*, 5-6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 221-224)

„Dar ce folos am eu de pe urma părerii şi laudelor celor mulți aduse fiului meu?

- Dar tocmai asta e slava!

- Nu-mi trebuie asta, ci caut pentru fiul meu putere şi cinste.

- Dar, fără îndoială, cei care vor lăuda pe fiul tău îl vor şi cinsti.

Iar dacă vrei putere pentru fiul tău şi funcție înaltă, îți spun că pe acestea, ca şi pe acelea despre care am vorbit până acum, le vom găsi mai degrabă la monahi. Pot să-ți dovedesc asta cu ajutorul unor exemple din viață şi din istorie, dar voi întrebuința o metodă care să-ți aducă, ție mai ales, oarecare, mângâiere. De aceea, pentru a demonstra afirmația mea, nu mă voi servi de alte dovezi, ci chiar de fiul tău.

Care este proba cea mai bună că cineva are putere? Nu, oare, aceea de a putea să te răzbuni pe duşmani şi de a putea răsplăti pe binefăcători? Dar această putere, în întregime, nu poate s-o aibă nici chiar împăratul, împăratul are mulți duşmani, şi totuşi nu poate să-i pedepsească pe toți, are mulți oameni care fac binele, şi totuşi nu-i poate răsplăti pe toți. Chiar în războaie, duşmanii pricinuiesc mult rău împăratului şi-i fac nenumărate necazuri; ar dori să se răzbune pe ei, dar nu poate. Apoi, tot în timp de război, mulți prieteni de-ai împăratului au făcut mari fapte de vitejie, dar împăratul n-a putut să-i răsplătească după vrednicie, căci au fost răpiți înainte să le dea răsplata, căzând pe câmpul de luptă.

Ce-ai spune acum dacă-ți voi dovedi că fiul tău are o altă putere, cu mult mai mare, pe care, după cum ți-am demonstrat mai sus, nici împărații nu o au? Să nu presupui cumva că-ți voi vorbi de bunătățile din cer, în care nu crezi. Nu mi-am uitat făgăduiala dată. Îți voi dovedi că fiul tău, aici, pe pământ, are mai multă putere decât împăratul.

Dacă cea mai mare putere constă în a putea să te răzbuni pe duşmani, apoi cu mult mai multă putere decât aceasta este puterea de a avea în viață o poziție în care să nu te poată duşmăni nimeni, chiar dacă ar vrea.

Voi face desluşită afirmația mea, că puterea aceasta este mai mare decât cea dintâi, dacă voi exemplifica spusele mele.

Spune-mi, te rog, cum e mai bine: să fim atât de iscusiți în mânuirea armelor, încât nimeni din cei ce ne rănesc să nu scape nerănit, sau să avem un astfel de trup, încât nimeni, oricât s-ar strădui, să nu poată răni trupul

nostru? E clar pentru oricine că cea de-a doua situație e mai puternică şi mai dumnezeiască; nu numai atât, ci şi superioară celei dintâi, în ce constă superioritatea ei? În cunoaşterea leacurilor cu ajutorul cărora pot fi tămăduite toate rănile pricinuite de duşmani. Sunt trei mijloace: primul, puterea de a te răzbuna pe duşmani; al doilea, superior celui dintâi, puterea de a-ți şi tămădui propriile răni; acesta nu este negreşit consecința celui dintâi; al treilea, puterea de a găsi o stare în care să nu te poată răni oamenii. Acest de-al treilea mijloc este superior pentru firea omenească. Şi-ți voi dovedi că fiul tău este în stăpânirea acestui mijloc şi are această putere.

Că spusele mele nu sunt vorbe în vânt se vede de acolo că, cercetând între timp mai adânc lucrurile, am găsit o altă putere mai mare decât această putere, şi anume: nu numai că nimeni nu poate vătăma pe monahi, dar nu este nimeni care să voiască să-i vatăme. Astfel fiul tău are o îndoită putere. Ce viață mai dumnezeiască ar putea duce fiul tău decât această viață monahală, în care nimeni nici să nu voiască, nici să nu poată să-i facă vreun rău, chiar dacă ar voi? Mai ales când a nu voi nu este o consecință a lipsei de putere, cum e cazul cu cei mai mulți, ci a faptului că fiul tău se găseşte într-o stare în care nimeni nu are nici o pricină să voiască a-i face rău. Pentru că, dacă ar fi numai aceasta, adică a nu putea, n-ar fi un lucru deosebit, căci ură înverşunată s-ar naşte în sufletele acelora care ar voi să facă rău, dar n-ar putea. Nu este mic nici acest chip de fericire.

Dar să cercetăm, dacă vrei, ultima situație.

Spune-mi, te rog, cine va voi să vatăme vreodată pe fiul tău, care n-are nici o legătură cu oamenii nici prin angajamente, nici prin stăpânire de pământ, nici prin bani, nici prin afaceri şi nici prin vreo altă înțelegere? Pentru ce pământ să se certe cu el? Pentru ce robi? Pentru ce mărire? De cine să se teamă? De cine să fie muşcat? Invidia, teama sau mânia sunt cele care ne împing să aducem vătămare altora, în privința acestora, fiul tău este mai mult decât un împărat, este mai presus de toți oamenii. Cine-l va invidia pe el, care a dispreţuit toate bunurile acelea după care plâng oamenii şi pe care se silesc să le aibă? Cine se va mânia pe el, dacă el n-a nedreptățit pe nimeni? De cine se va teme, dacă nu are nici o bănuială asupra nimănui? Din cele spuse mai sus rezultă deci că nimeni nu va voi să-i facă vreun rău fiului tău.

Dar tot atât de clară este şi a doua situație, anume că oamenii nu vor putea să-l vatăme, chiar dacă ar voi. Nu dă nimănui nici un prilej de a fi atacat şi nici nu are vreo parte slabă de care să poată fi apucat. Este ca un vultur care zboară la mare înălțime, care n-ar putea fi prins niciodată într-un laț de vrăbii. Pentru ce pricină va putea să-l vatăme vreun om? Bani n-are, aşa că nu-i este teamă de hoți. Patrie nu are, aşa că nu-i e teamă de surghiun.

Slavă nu doreşte, aşa că nu-i este teamă că-şi va pierde slava. Mai rămâne un singur lucru: moartea; dar, în această privință mai ales, nimeni nu va putea să-l întristeze, căci, dacă îl amenință cu moartea, îi face cel mai mare bine, îl trimite spre cealaltă viață, dorită de el, spre care sunt îndreptate toate faptele şi toate gândurile lui. Astfel moartea, departe de a fi o pedeapsă, este o scăpare de dureri, un sfârşit al sudorilor, odihnă.

Vrei să cunoşti un alt chip al puterii lui, cu mult mai înțelept decât acesta?

Chiar dacă i-ai pricinui nenumărate necazuri, chiar dacă l-ai bate, chiar dacă l-ai pune în lanțuri, trupul lui este rănit din pricina firii sale omeneşti, sufletul însă rămâne fără răni datorită filosofiei lui. Nu este stăpânit de mânie, nu este supus urii, nu este biruit de duşmănie.

Asta însă nu-i mare lucru; cu mult mai minunată decât aceasta este dragostea lui de vrăjmaşi. Fiul tău iubeşte pe cei care i-au pricinuit astfel de rele ca pe nişte binefăcători, ca pe nişte ocrotitori şi se roagă pentru ei să aibă parte numai de bine.

Ai putea să-i dai tu o atât de mare putere, chiar dacă 1-ai face de nenumărate ori împăratul lumii şi ai prelungi domnia lui timp de nenumărați ani? Nu este mai de preț această putere decât multe mantii împărăteşti, decât multe mari demnități, decât multă slavă? Mi se pare că şi oamenii care-şi iubesc foarte mult trupul ar prefera viata aceasta în locul celei duse de ei." (*Apologia vieții monahale*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 225-228)

„Cine va vorbi cu mai multă putere înaintea împăratului? Cine îl va ține de rău pentru greşelile lui cu mai mult curaj? Tu, care eşti stăpânul atâtor averi, care din pricina averilor tale eşti supus chiar funcționarilor împăratului, care tremuri pentru orice lucru, care ai înaintea împăratului atâtea slăbiciuni, tu, căruia împăratul sau funcționarii lui pot să-ți facă rău oricând dacă se mânie, sau fiul tău, care nu poate încăpea niciodată nici în mâinile împăratului, nici în ale funcționarilor lui! Au vorbit cu mai multă putere împăraților acei oameni care n-au fost legați prin nimic de cele pământeşti, în fața cui va ceda şi pe cine-l va asculta mai mult împăratul şi înalții lui funcționari, pe tine, care eşti bogat şi pe care te bănuieşte că poți să faci adeseori intervenții nu de dragul dreptății, ci de dragul banilor, sau pe fiul tău, care are o singură pricină a intervenției lui, dragostea de oameni? Pe cine va cinsti împăratul şi pe cine va admira, pe acela asupra căruia n-ar putea să aibă nici o bănuială urâtă, sau pe acela pe care-l socoteşte inferior chiar slugilor sale? După cum, atunci când este vorba să ajute pe cineva, împărații şi marii demnitari ascultă de sfaturile lui, tot astfel şi când este

vorba de sprijinit pe cineva îşi întemeiază hotărârile lor pe intervenţia unor oameni ca fiul tău.

Dar, dacă vrei, să luăm un caz în care fiul tău ajută pe un om cuprins de necazuri, prin propriile sale mijloace, fără a se sluji de ajutorul altora.

Să ducem pe acest om necăjit şi la fiul tău, şi la tine, dar mai degrabă nu la tine, ci chiar la împărat. Apoi să vedem care dintre aceştia toţi îi va putea da mai mult ajutor.

Mai întâi, să aducem pe un om care a suferit cea mai mare nenorocire cu putinţă. Să presupunem că cineva are un singur fiu şi că l-a pierdut în floarea vârstei. Pe acesta nu-l va putea ajuta nici un mare demnitar, nici împăratul, nici altcineva şi nici tu, nici unul nu-i va putea da ceea ce a pierdut. Dar dacă îl vei duce la fiul tău, chiar de la început, înfăţişarea, îmbrăcămintea, locuinţa lui îi vor uşura repede durerea şi-l vor convinge să socotească o nimica cele pământeşti, iar apoi, prin cuvinte potrivite, acesta va alunga cu uşurinţă norul de pe sufletul omului, în casa ta durerea i se va mări şi mai mult. I se va aprinde şi mai mult jalea când va vedea că viaţa în locuinţa ta este lipsită de necazuri, că e plină de mare fericire şi că are cine să te moştenească, în chilia fiului tău însă îşi va potoli durerea şi va ajunge să privească cu mai multă înţelepciune lucrurile. Nu-l va mai durea atât de mult inima de moartea fiului lui, când va vedea că fiul tău a dispreţuit şi a părăsit atât de multă bogăţie, atât de mare slavă şi strălucire. Va mai putea spune oare acest părinte nenorocit că nu mai are un moştenitor al averilor sale, când vede că fiul tău a dispreţuit şi a părăsit toată averea tatălui său? Chiar cuvintele de mângâiere le va asculta cu mai mare uşurinţă de la fiul tău, care adevereşte prin fapte spusele sale. Tu, însă, numai dacă ai îndrăzni să deschizi gura îi vei umple sufletul de tristeţe, pentru că i-ai vorbi de dureri pe care niciodată nu le-ai suferit. Dar fiul tău, pentru că îl învaţă prin propriul său exemplu, îl va convinge cu uşurinţă că moartea nu-i decât un somn. N-are nevoie spre a-l mângâia să-i enumere o mulţime de părinţi care au încercat aceeaşi durere ca şi el, ci se va arăta pe el însuşi, care în fiecare zi cugetă în timp la moarte, care este totdeauna pregătit de moarte. Şi, după ce-l va face să creadă mai mult în învăţătura despre învierea morţilor, îşi vor lua rămas bun unul de la altul. Tatăl acela va pleca uşurat de marea povară a durerii ce-o avea pe suflet, iar cuvintele fiului tău, întărite prin fapte, îl vor face să-şi recapete mai lesne liniştea sufletească, cu mult mai lesne decât cuvintele celor pe care-i cheamă la mese şi la prăznuire. În acest chip va vindeca fiul tău durerea unui tată care şi-a pierdut copilul. Şi iată deci că are puterea de a ajuta pe alţii, fără ajutorul altora." (*Apologia vieţii monahale*, 7-8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 229-230)

„Să presupunem, apoi, dacă vrei, că se duce la fiul tău un alt om nenorocit, care are nevoie de ajutor, un om care a pierdut vederea în urma unei îndelungate boli. Ai putea tu să-l ajuți cu ceva? Nu! Fiul tău însă îl va ajuta! Îi va arăta că nenorocirea lui nu-i atât de cumplită, deoarece el însuşi stă închis într-o mică chilie, că el însuşi se grăbeşte spre o altă lumină, că el însuşi socoteşte o nimica lumina zilei în comparație cu acea lumină. Astfel îl va învăța să îndure cu mult curaj nenorocirea lui.

Dar pe cei supărați de alți oameni îi vei putea tu, oare, îndupleca să caute cu mai multă judecată la necazurile lor? Deloc! Dimpotrivă, îi vei supăra mai mult, căci de obicei vedem mai bine propriile noastre necazuri când avem în față buna stare a semenilor noştri. Fiul tău însă îi face şi pe aceştia să-şi recapete mai uşor curajul. Nu-ți vorbesc de ajutorul pe care-l va da lor prin rugăciunile lui! Nu-ți vorbesc de ele, pentru că vorbesc cu tine, un păgân, care nu crezi în puterea rugăciunilor.

Dar dacă vrei să fii cinstit de oameni din pricina fiului tău, şi nu disprețuit (căci poate asta ți-i dorința), nu ştiu cum ai putea să ai parte de mai multă cinstire din partea oamenilor în alt chip decât prin faptul că ai un fiu care, prin viața şi prin purtarea lui, depăşeşte firea omenească, un fiu care este atât de strălucitor în întreaga lume, care nu numai că este respectat de toți, dar nu are nici un duşman. Dacă fiul tău ar fi ajuns într-o mare dregătorie lumească, unii l-ar fi cinstit, alții l-ar fi urât, acum însă toți îl cinstesc şi fac asta cu multă plăcere. Dacă oameni de joasă condiție socială, fii de țărani şi de lucrători, care au îmbrățişat viața monahală, au ajuns atât de cinstiți de toți oamenii, încât nici unul dintre cei mai mari demnitari nu se ruşinează să vină în chilia lor, să stea de vorbă cu ei şi să ia masa cu ei, ba chiar simt în asta o atât de mare bucurie ca şi cum s-ar desfăta cu mari bunătăți, ceea ce-i şi adevărat, cu cât mai mult vor veni înalți demnitari ai lumii să vadă pe fiul tău, care a îmbrățişat viața aceasta plină de virtute coborându-se dintr-un neam strălucit, care a părăsit o mare bogăție şi în care toată lumea îşi punea atâtea nădejdi. Prin urmare, tocmai ceea ce jeleşti tu mai mult, adică îmbrățişarea vieții monahale şi părăsirea avuțiilor, aceea îl face înainte de toate să fie mai cu seamă respectat şi cinstit, aceea îi sileşte pe toți să se uite la el ca la un înger, şi nu ca la un om. Fiul tău nu va cădea sub bănuiala, sub care cad mulți oameni, că ar fi ales această cale pentru că iubea cinstea, pentru că-i erau dragi banii, pentru că dorea să ajungă de la o situație umilă la una strălucită. Chiar dacă s-ar spune aceste cuvinte despre ceilalți monahi, ele sunt false şi pornite din răutate, însă despre fiul tău nimeni nu va putea să aibă vreodată o astfel de bănuială.

Să nu socoteşti că fiul tău este atât de preţuit şi de respectat pentru că în fruntea statului sunt împăraţi creştini. Chiar dacă ei ar cădea de la putere şi împăraţi păgâni ar ajunge la conducerea statului, viaţa şi faptele fiului tău vor fi atunci chiar mai strălucitoare." (*Apologia vieţii monahale*, 8-9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 231-232)

„Vrei să-ţi spun acum şi cum are să se poarte cu tine fiul tău? Sau e de prisos să o mai fac?

Cel care este atât de blând şi de bun cu alţii, încât nu dă nimănui prilej de supărare, va cinsti cu atât mai mult pe tatăl său şi-l va îngriji cu mult mai mult decât dacă ar avea o demnitate lumească. Dacă ar fi un mare demnitar, nu se ştie dacă n-ar dispreţul pe tatăl său; acum însă, când fiul tău a ales această viaţă, din pricina căreia a ajuns să aibă o demnitate mai mare decât a împăratului, acum va fi faţă de tine mai smerit decât toţi oamenii. Aşa este filosofia noastră, aşa este concepţia noastră despre viaţă şi lume: uneşte într-un suflet cele care par contrarii, smerenia şi mândria. Dacă fiul tău ar fi un mare demnitar, s-ar bucura de moartea ta, pentru că ar dori să te moştenească; acum însă se roagă să ţi se prelungească viaţa. Prin urmare, va primi cununi strălucitoare şi pentru aceasta, căci credinţa noastră creştină ne spune că vom avea mare răsplată pentru respectul dat părinţilor noştri (Efes., 6, 1-3), am primit poruncă să-i socotim ca stăpâni, să-i respectăm prin cuvânt şi cu fapta, dacă prin purtarea noastră nu vătămăm credinţa creştină (Matei 10, 37).

Dar poate că aş fi întrebat:

- Ce va da în schimb părinţilor pentru toate câte i-au dat lui?

- Gândeşte-te că este firesc ca cel care a ajuns în toate privinţele la culmea virtuţii să săvârşească, cu toată stăruinţa, şi această virtute. Nu se va da în lături, dacă ar trebui, să moară chiar pentru tine, pentru că fiul tău te va îngriji şi te va cinsti nu numai în virtutea legii firii, sădite în el, ci, înainte de toate, de dragul lui Dumnezeu pentru Care a dispreţuit pe toate cele din lume.

Spune-mi, deci, pentru ce-l jeleşti pe fiul tău, dacă acum, ca monah, este, după cum ţi-am arătat, mai respectat, mai bogat, mai puternic, mai liber şi-ţi slujeşte interesele tale cu mai multă însufleţire decât înainte? Pentru ce-l jeleşti dacă nu-ţi mai tremură sufletul de frică în fiecare zi să nu moară cumva în luptă, să nu cadă în dizgraţia împăratului, să nu fie victima invidiei camarazilor lui de arme? Oare nu sunt acestea şi altele mai mari decât acestea cele ce înfricoşează pe părinţii care au copii ajunşi cu faimă? Părinţii care au pe fiii lor ajunşi în vârful unor mari demnităţi se aseamănă cu cei

care îşi urcă fiul pe un loc înalt, apoi tremură de frică să nu le cadă jos copilul.

- Dar centura de demnitar, mi-ai putea obiecta, hlamida şi glasul crainicului ne fac o deosebită plăcere!

- Spune-mi, câte zile ține această plăcere? Treizeci de zile, o sută de zile, de două ori pe-atâta? Dar după asta, ce urmează? N-a fost totul ca un vis? N-a fost totul o poveste? N-au trecut toate acelea ca umbra? Însă cinstea şi numele bun al fiului tău rămân până la sfârşitul vieții lui, dar, mai bine spus, şi după moartea lui, şi cu atât mai mult atunci. Această cinste şi această demnitate nimeni nu i-o va lua, pentru că nu i-a fost dată de oameni, ci de virtute.

Ai fi vrut să-l vezi purtând haine scumpe, mergând călare pe cal, înconjurat de o mulțime de servitori, hrănind paraziți şi linguşitori?

Pentru ce voiai toate acestea? Negreşit spre a-i face plăcere! Dar te întreb: Ce părere vei avea de toate aceste dorințe ale tale cu privire la fiul tău, dacă l-ai auzi chiar pe el spunându-ți (căci poate pe mine nu mă crezi) că socoteşte viața monahală dusă acum de el mai plăcută decât viața celor care trăiesc în lux şi desfătare, în desfrânări, în cântece, între paraziți şi linguşitori, în tândăleală, şi-i este această viață atât de dragă, încât, dacă i-ar porunci cineva să părăsească dulceața acestei vieți şi printr-o săritură să treacă în cealaltă, ar prefera de mai multe ori moartea? Nu ştii câtă plăcere ne dă viața liniştită şi depărtată de treburile publice. Poate că nu ştie asta nici unul dintre oameni, pentru că n-a gustat-o încă nimeni în toată curățenia ei. Care viață ar putea fi mai bună decât aceasta, care ne dă strălucire şi în care sunt unite siguranța vieții şi renumele, două lucruri despărțite în viața oamenilor din lume?

- Dar pentru ce-mi vorbeşti de acestea mie, care nu sunt nici creştin, nici monah?

- Dar atunci, pentru ce-l împiedici pe fiul tău să fie monah? E de-ajuns că paguba se opreşte la tine!” (*Apologia vieții monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 232-235)

„Satisfacțiile fiului tău, date de bogăția lui, nu sunt de natura asta; ele rămân şi la bătrânețe, şi însoțesc pe fiul tău şi după moarte. Pentru această pricină, când vedeți că la bătrânețe creşte bogăția voastră şi că v-ar putea oferi multe prilejuri de slavă şi de desfătare, vă supărați că vârsta voastră înaintată nu vă mai îngăduie să vă desfătați. Pentru această pricină vă şi înspăimântați la apropierea morții şi spuneți că sunteți cei mai nefericiți oameni tocmai atunci când aveți cea mai mare bogăție, cea mai multă slavă

şi cel mai bun nume. Fiul tău, dimpotrivă, atunci când va îmbătrâni va avea cea mai mare mulţumire, pentru că se sileşte să intre în port, pentru că are o tinereţe totdeauna înfloritoare, care nu îmbătrâneşte niciodată.” (*Apologia vieţii monahale*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 235- 236)

„Să nu ţii de rău deci pe fiul tău că a trecut de la nişte bunătăţi vremelnice, dar, mai bine-zis, inexistente, la nişte bunătăţi reale şi permanente. Nu-l jeli pe cel ce merită să fie numit fericit! Atunci ar trebui să plângi, când n-ai avea un fiu ca acesta, ci unul care să fie aruncat de valurile acestei vieţi într-o parte şi în alta, ca într-o strâmtoare.” (*Apologia vieţii monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 238)

„Spune-mi, te rog, n-ai crede că oamenii îşi bat joc de tine dacă te-ar lăuda, te-ar admira şi ar zice că eşti cel mai fericit muritor din pricină că fiul tău a îndrăgit nebuneşte meseria dansatorilor şi a conducătorilor de care de curse? Şi, dimpotrivă, n-ai spune că sunt nişte nebuni dacă ar râde de tine şi te-ar ocări din pricină că fiul tău a făcut o faptă de bravură şi vrednică de laudă? Fă şi acum tot aşa! Să nu judeci faptele şi gândurile fiului tău întemeiat pe părerile oamenilor, ci pe cercetarea exactă a motivelor care l-au făcut să ia o astfel de hotărâre. Vei vedea că cei care râd sunt părinţii unor copii ce sunt mai degrabă robi decât liberi, când îi vor compara pe ei cu fiul tău.

Acum sufletul ţi-i doborât de durere. De asta nici n-ai să poţi privi cu ochi pătrunzători spusele mele. Dar după ce se va potoli puţin furtuna sufletului tău şi după ce vei cunoaşte marea virtute a fiului tău, nu vei mai avea nevoie de cuvintele mele, ci tu însuţi vei vorbi altora, mai mult decât mine, despre frumuseţea vieţii monahale. Cuvintele mele nu sunt o simplă presupunere, ci sunt întemeiate pe fapte.

Am avut şi eu un prieten; era fiul unui păgân, om bogat, renumit şi strălucit în toate privinţele. Prietenul meu s-a călugărit. Tatăl său, la început, a pus în mişcare pe înalţii demnitari ai imperiului, l-a ameninţat cu închisoarea, l-a dezbrăcat de toate hainele sale, l-a lăsat pe pământ străin, lipsit şi de hrana necesară, pentru ca să-l înduplece în acest chip să se reîntoarcă la o viaţă mai omenească, după părerea lui. Când însă a văzut că nu cedează în faţa nici unei ameninţări, a fost învins şi şi-a schimbat părerea. Acum preţuieşte pe fiul lui şi-l respectă mai mult decât dacă i-ar fi fost tată. Bărbatul acesta bogat, deşi mai are încă mulţi copii, oameni cu vază şi

renumiți, spune că aceştia nu merită să-i fie aceluia nici slugi. Şi, datorită fiului său, el este cu mult mai strălucit.

Vom vedea că tot aşa se va întâmpla şi cu fiul tău. Faptele îți vor dovedi că nu mint. Pentru aceasta, acum voi tăcea şi-ți voi face această rugăminte:

Aşteaptă numai un an, sau şi mai puțin, căci virtutea practicată de noi, creştinii, n-are nevoie de mult timp, ea odrăsleşte prin ajutorul lui Dumnezeu, şi vei vedea că spusele mele sunt adeverite de fapte. Atunci nu numai că vei lăuda cele petrecute, dar, dacă ai vrea să-ți înalți puțin mintea, vei ajunge să ai aceeaşi dorință ca şi el, având ca dascăl al virtuții chiar pe fiul tău." (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 240-241)

„Pentru ce nu te temi deci, pentru ce nu tremuri când duci pe fiul tău în lume şi printre oameni, unde va fi biruit iute de păcat şi de răutate? Oare ți se pare puțin lucru să dai prilej fiului tău să slujească idolilor, adică păcatelor, să ajungă mai rău decât păgânii, să lepede prin faptele lui slujirea lui Dumnezeu? Ți-am arătat doar că cei care trăiesc în lume cad mai uşor pradă acestor păcate decât monahii. Vezi dar că nu-i decât un pretext frica ta de a-ți trimite fiul la mănăstire. Dacă ar trebui să te temi, apoi ar trebui să te temi nu de cei care caută să scape de furtună, nici de cei care se grăbesc să ajungă în port, ci de cei învălurați de furtună şi de furia valurilor. În lume naufragiile sunt mai dese, pentru că mai multe sunt poftele ce chinuie pe cei ce trăiesc în lume şi pentru că cei care vor să se împotrivească acestor pofte nu Ii se împotrivesc cu toată tăria. În mănăstire insă valurile nu sunt atât de mari; în mănăstire liniştea e mare, iar cei care vor să lupte împotriva poftelor îşi dau mai multă silință decât cei din lume. Din această pricină îl atragem pe fiul tău în pustie, nu facem asta ca să se îmbrace cu sac, să-şi pună jug pe grumajii săi, să se culce pe pământul gol. Nu! Facem asta ca să scape, înainte de toate celelalte, de viciu şi să îmbrățişeze virtutea.

- Ce vrei să spui cu aceste cuvinte? Toți cei căsătoriți pier? Nu pot să se mântuiască?

- Nu spun asta! Spun numai că vor trebui, din pricina greutăților legate de căsătorie, să-şi dea mai multă osteneală dacă vor să se mântuiască. Cel dezlegat aleargă mai iute decât cel cu picioarele legate.

- Răsplata celui căsătorit însă va fi mai mare şi cununile mai strălucitoare!

- Deloc! Singur îşi pune în spate greutățile legate de căsătorie, când ar putea să nu şi le pună." (*Apologia vieții monahale*, 15, în vol. *Despre*

Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…, pp. 298-299)

„Poate că nu lăsați pe fiii voştri să se ducă la mănăstire pentru că doriți să-i căsătoriți şi să aveți nepoți? Dar cum se poate sa doriți să fiți bunici, când nu sunteți nici părinți adevărați?

Nu faptul că ai dat naştere unui copil îți dă dreptul să te numeşti tată. Chiar părinții pot da mărturie de adevărul spuselor mele, părinții care, atunci când văd că fiii lor ajung nişte răi şi nişte stricați, se leapădă de ei, îi dezmoştenesc, ii înstrăinează, ca şi cum n-ar fi copiii lor; nici firea, nici naşterea, nici altceva asemănător nu poate să-i împiedice de a-i tăgădui. Prin urmare, părinții care nu dau copiilor lor o educație creştină să nu mai aibă pretenția să se mai numească părinți. Când însă vor naşte pe fiii lor în alt chip, adică atunci când îi vor învăța să trăiască creştineşte, da, atunci să ceară şi nepoți; numai atunci au dreptul să vadă şi nepoți. Au copii, au copiii aceia pe care i-au născut *nu din sângiuri, nici din voința trupului, nici din voința bărbatului, ci din însuşi Dumnezeu* (Ioan 1, 13). Aceşti copii nu silesc pe părinții lor să se zbată pentru averi, pentru căsătorie, pentru altceva de acest fel; aceşti copii îi scutesc de orice grijă şi le dau prilej să se bucure de o mai mare plăcere decât plăcerea de a avea copii. Aceşti copii nu sunt născuți, nici nu sunt crescuți în vederea aceloraşi scopuri ca ceilalți copiii, sunt născuți şi crescuți pentru scopuri cu mult mai înalte şi mai strălucite. De asta aduc şi mai multă bucurie părinților lor.

În afară de acestea, aş mai spune şi următoarele: nu-i deloc de mirare ca părinții care nu cred în înviere să se plângă că n-au copii; pentru ei singura mângâiere că vor supraviețui, că li se va continua numele, sunt copiii. Noi insă, care socotim moartea ca un somn, care am fost învățați să dispreţuim lucrurile din lumea aceasta, vom fi oare vrednici de iertare dacă ne plângem că n-avem copii, dacă înşine căutăm să avem copii, ca apoi să-i lăsăm în lumea aceasta din care noi înşine ne silim să ieşim şi în care suspinăm cât timp suntem în ea? (II Cor. 5, 2-4). Aceste cuvinte le spun către cei care duc o viață mai duhovnicească.

Dacă însă ar fi unii iubitori de trup şi lipiți puternic de viața de aici, lor le-aş grăi aşa:

Mai întâi, nu se ştie bine dacă fiii voştri vor avea copii, de se căsătoresc; apoi: chiar dacă vor avea copii, nu cumva necazul lor va fi şi mai mare, nu vor culege oare, de pe urma copiilor, nu atât de multe bucurii câte necazuri din pricina grijilor zilnice, a neliniştilor, a temerilor prilejuite de ei?

- Dar cui vom lăsa moştenire ogoarele, casele, robii şi aurul nostru, îmi vor spune aceşti părinți, dacă fiii noştri nu se vor căsători, dacă nu vom

avea nepoți, dacă fiii noştri se vor duce la mănăstire? Îi aud într-adevăr pe aceşti părinți plângându-se că nu ştiu ce să facă cu averile lor!

- Lasă-ți averea moştenire tot fiului tău! Aceluia care trebuia să te moştenească înainte de a îmbrățişa viața monahală! Fă asta cu atât mai mult acum decât înainte de a se duce la mănăstire. Acum va fi un paznic şi un stăpân mai bun al averilor tale. Înainte de a intra în mănăstire, multe pricini puteau pierde averea ce voiai să i-o laşi ca moştenire. Viermii, vremea îndelungată până să ajungă stăpân pe ea, hoții, hulitorii, invidioşii, nesiguranța viitorului, nestatornicia oamenilor şi, in sfârşit, moartea fiului tău, îl puteau lipsi şi de bani, şi de pământuri. Acum însă, când a intrat în mănăstire, a pus bogăția lăsată ca moştenire la adăpost de toate aceste pricini de pierdere, a găsit pentru ea un loc în care nu poate pătrunde nimeni, în care nu-i este îngăduit nimănui să păşească. Iar acest loc este cerul, de care nici o uneltire nu se poate apropia, un loc mai roditor decât cel mai bun pământ, un loc care îngăduie celor care şi-au depus averile în el să culeagă roade bogate.

Prin urmare, acum, când fiul tău îmbrățişează viața monahală, n-are nici un rost întrebarea: cui să las moştenire ogoarele, aurul şi toată averea mea? Întrebarea asta ar avea rost dacă fiul tău ar rămâne in lume.

Eşti mai stăpân pe averea ta acum, când o laşi moştenire fiului tău care a intrat în mănăstire. Eşti atât de stăpân pe ea, încât n-o pierzi nici când pleci din lumea aceasta. Dimpotrivă, mai cu seamă atunci te bucuri de câştigul averilor tale." (*Apologia vieții monahale*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 299-301)

„Vrei însă să fii încredințat că şi fiul tău este stăpân pe averea ce i-o laşi ca moştenire? Ei bine, îți voi dovedi că e mai stăpân pe ea când e monah decât daca ar fi laic.

Spune-mi, cine este mai stăpân pe averea lui: cel care cheltuieşte şi împarte averea în dreapta şi în stânga, cum îi place, sau cel care, din pricina zgârceniei, nici nu îndrăzneşte să se atingă de ea, care o ascunde în pământ şi nu se atinge de bunurile lui ca şi cum ar fi ale altora? Cine-i mai stăpân: cel care şi-o cheltuieşte cum se cuvine sau cel care-şi cheltuieşte averea în vânt şi fără socoteală? Cel care seamănă în cer sau cel care seamănă pe pământ? Cel care nu-i supărat pe funcționarii care strâng impozitele şi birurile sau cel care-i împiedicat să-şi dea averile cui vrea? Asupra plugarilor şi negustorilor se năpustesc toți, din toate părțile, şi-i silesc să-şi plătească impozitele, fiecare dintre aceşti funcționari îşi cere partea sa. Nimeni însă nu ridică aceste cereri amenințătoare față de cel ce doreşte să-şi cheltuiască averea sa cu cei nevoiaşi.

Prin urmare, şi din acest punct de vedere fiul tău, dacă se face monah, este mai stăpân pe averea moştenită decât dacă ar fi laic.

Să nu-mi spui cumva că atunci este un om stăpân pe averea lui, când şi-o cheltuieşte cu femeile stricate, cu stomacul, cu paraziții, cu linguşitorii, când îşi face de ruşine cu ea numele său cel bun, când îşi distruge mântuirea sufletului! Şi, dimpotrivă, să-mi spui că nu este stăpânul averii sale atunci când şi-o cheltuieşte cu multă înțelepciune spre a căpăta un nume cu adevărat mai bun, când şi-o cheltuieşte spre folosul sufletului său şi spre bună plăcerea Iui Dumnezeu. Dacă ai grăi aşa, ar însemna să spui că este stăpân pe averea sa acela care şi-o aruncă la canal, şi că nu-i stăpân pe ea acela care şi-o cheltuieşte ajutând pe cei săraci.

Dar e mai bine să nu-i comparăm pe aceştia cu cei care-şi cheltuiesc zadarnic averile, cu cei care şi-o cheltuiesc spre pierderea propriului lor suflet. Cheltuielile celor dintâi fac pe stăpânii averilor mai străluciți, mai bogați, mai siguri de ei înşişi, pe când cheltuielile celorlalți îi fac nu numai de ruşine şi de ocară, dar îi fac să-şi piardă şi sufletul.

Ar putea însă un tată să mă întrebe:

- Nu se poate, oare, ca fiul meu să se facă monah când va ajunge bătrân, după ce s-a căsătorit şi a avut copii?

- Mai întâi, cine ne va garanta că fiul tău va ajunge bătrân? În al doilea rând, cine ne va garanta că va mai avea gândul călugăriei când va fi bătrân? Nu punem noi hotar vieții noastre. Pavel ne-a învățat acest adevăr prin cuvintele: *Ziua Domnului vine ca un hoț noaptea* (l Tes., 5, 2). De asemenea, nici gândurile noastre nu sunt mânate totdeauna de aceleaşi dorințe. Pentru asta un înțelept ne sfătuieşte, zicând: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul şi nu amâna din zi în zi. Că fără de veste va izbucni mânia Domnului şi în vremea răzbunării vei fi dat pieirii* (Înț. Sir., 5, 8-9).

Dar, chiar dacă am fi stăpâni pe sorocul vieții noastre şi chiar dacă nu ne-am schimba părerile niciodată, tot n-ar trebui ca fiul tău să amâne intrarea lui în monahism, tot n-ar trebui să fie nepăsător când e vorba sa i se pricinuiască o atât de mare pagubă. E cea mai mare nesocotință, ca atunci când fiul tău e tânăr, când are mai mult nevoie de ajutor, când duşman puternic îi stă în față, să-i poruncim să se arunce in vârtejul vieții, ca să fie cu uşurință învins, dar să-l înarmăm, să-l oțelim, când e bătrân, când e acoperit tot de răni, când nu mai are sănătoasă nici cea mai neînsemnată parte a ființei sale, când e doborât la pământ şi slăbănogit.

- Dar la bătrânețe, mi s-ar putea obiecta, lupta este mai lesnicioasă, războiul mai uşor, pentru că poftele s-au stins.

- Ce fel de luptă este însă aceea când nu mai ridică nimeni mâna împotriva noastră? Din această pricină nici cununile nu vor fi strălucitoare.

Fericit este cel ce şi-a luat jugul din tinereţea sa; va şedea singur şi va tăcea (Plâng. Ier., 3, 27-28). Unul ca acesta este vrednic de laude, de fericiri, de aplauze, căci îşi înfrânează pornirile nebuneşti ale firii, îşi scapă corabia sufletului său de la înec chiar în timpul celei mai cumplite furtuni." (*Apologia vieţii monahale*, 16-17, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 302-304)

„E tânăr şi plăpând fiul tău? Dar tocmai pentru asta are nevoie de o pază mai bună. Iar dacă are nevoie de o pază mai bună, are nevoie şi de o purtare de grijă mai mare. Trebuie să trăiască înconjurat necontenit de multă linişte, trebuie să ducă o viaţă potolită. Nu trebuie să fie aruncat în afaceri, nu trebuie să trăiască în mijlocul lumii acolo unde tulburarea şi zgomotul sunt mari. Tu însă procedezi pe dos: pe aceia pentru care războiul este mai greu din pricina tinereţii lor, a slăbiciunii lor, a lipsei lor de experienţă, din pricina mediului în care trăiesc, pe aceştia cauţi să-i atragi în vâltoarea lumii, ca şi cum ar fi nişte eroi care au săvârşit cine ştie ce fapte de vitejie, ca şi cum ar fi nişte oameni care pot ţine piept oricărui atac. Pe unii ca aceştia nu-i laşi să se ducă în pustie şi să exerseze acolo. Faci la fel ca un general care ar porunci unui învingător în nenumărate lupte să studieze acasă în linişte tactica războiului, iar altuia, neexperimentat în lupte, care nu s-a ocupat deloc cu războiul, i-ar porunci tocmai pentru asta să se ducă la bătălie; printr-o astfel de poruncă, i-ar pune şi mai mari piedici, pentru că sarcina dată lui este foarte greu de îndeplinit.

În afară de asta, trebuie să se ştie şi aceea că, după ce fiul tău s-a căsătorit, nu mai poate fi stăpânul lui, trebuie să facă una din două: sau să trăiască necontenit cu femeia lui, dacă femeia lui vrea, sau, dacă ea vrea să se înfrâneze, să cadă în adulter. Mai trebuie să mai amintesc de celelalte trebuinţe ale copiilor, de grijile gospodăriei, care pot să slăbească râvna unei vieţuiri creştine şi să amorţească sufletul?

Pentru aceea este mai bine să înarmezi pe fiul tău din copilărie, când este încă stăpân pe el însuşi şi-i dezlegat de toate grijile vieţii…" (*Apologia vieţii monahale*, 17-18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 304-305)

„Cel care a îmbrăţişat viaţa monahală la bătrâneţe trebuie să-şi cheltuiască toată vremea cu spălarea păcatelor săvârşite până la intrarea sa în monahism. Toată grija lui trebuie să fie îndreptată în această direcţie. Adeseori nici atât nu-i de-ajuns, pleacă din lumea aceasta cu rămăşiţele rănilor primite în tinereţe. Cel care a îmbrăţişat monahismul din copilărie nu-şi mai pierde timpul cu asta, nici nu mai stă să-şi vindece rănile, chiar de

la început primeşte premiile vieţuirii sale desăvârşite. Cel dintâi să fie bucuros dacă-şi poate repara toate înfrângerile, cel de-al doilea este victorios chiar de la început şi adaugă victorii peste victorii; este întocmai ca un învingător la jocurile olimpice, care a mers din copilărie până la bătrâneţe din biruinţă in biruinţă şi care pleacă din lumea aceasta cu fruntea încununată de nenumăraţi lauri." (*Apologia vieţii monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 305-306)

„Când trimitem pe fiii noştri în ţări străine, cu o însărcinare oarecare, nu voim să-i vedem întorşi decât când şi-au îndeplinit scopul călătoriei lor. Dacă s-ar întoarce înainte de asta, ne este mai mare întristarea că s-au întors fără nici un rezultat decât bucuria că-i vedem iarăşi lângă noi. N-ar fi oare cea mai mare nesocotinţă să nu arătăm acelaşi interes în cele duhovniceşti ca şi în treburile de toate zilele, ci, dimpotrivă, în acestea din urmă să indurăm cu atâta resemnare despărţirea de copii, încât chiar să dorim ca despărţirea să se prelungească, atunci când e făcută în vederea vreunui câştig, iar în cele duhovniceşti, să ne arătăm slabi şi să plângem când ne pleacă la mănăstire copiii? Nu-i oare cea mai mare nesocotinţă ca din pricina acestei micimi de suflet să păgubim pe copiii noştri de cel mai mare bun, educaţia sufletului lor şi dobândirea virtuţilor? Nu-i oare cea mai mare nesocotinţă să ne gândim numai la despărţirea noastră de copii, deşi avem mai mare mângâiere că ei, prin intrarea lor In mănăstire, intră în luptă pentru a câştiga mai mari biruinţe, că îşi vor atinge negreşit scopul pentru care au fost trimişi şi că nu este nimic care să le frângă nădejdile?

Când ne trimitem copiii în ţări străine, ne este greu să ne ducem să-i vedem, mai ales dacă suntem bătrâni; când ii trimitem în mănăstiri însă, putem să ne ducem oricând la ei. Şi aşa trebuie să facem. Când nu pot veni la noi, să mergem noi la ei, să ne întâlnim cu ei, să stăm de vorbă cu ei. Vom avea mare câştig şi mare folos de pe urma întâlnirilor cu ei. Nu ne vom bucura numai că vedem chipul drag al copiilor noştri, dar noi înşine ne vom întoarce acasă cu foarte mult folos sufletesc. De multe ori vom rămâne alături de ei, căci ne va cuprinde şi pe noi dragostea de a trăi aceeaşi filosofie, aceeaşi învăţătură despre lume şi viaţă, ca şi copiii noştri." (*Apologia vieţii monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 308-309)

„Pentru ce dar, când este vorba de aceste lucruri omeneşti, cu toate că nu-i cu putinţă ca fiii voştri să ajungă în cele mai înalte slujbe, vă frământaţi şi vă chinuiţi chiar pentru cele mai mici posturi pentru fiii voştri, deşi nu

aveți depline nădejdi nici în aceasta privință, iar dincolo, unde este vorba ca fiii voştri să trăiască o viață îngerească şi împreună cu îngerii, pregetați şi vă dați înapoi? Doriți cu înfocare pentru fiii voştri slujbe la curțile împărăteşti, dar nu doriți deloc ca fiii voştri să slujească împreună cu îngerii împăratului ceresc. Vă e ruşine să mărturisiți lipsa voastră de dorință. De asta născociți felurite pretexte, felurite scuze. Dacă ați dori cu adevărat ca fiii voştri să slujească împăratului ceresc, nici unul dintre aceste pretexte şi scuze nu v-ar împiedica." (*Apologia vieții monahale*, 19, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 312)

„Chiar în cazul când copiii noştri nu s-ar strica cu totul, dacă i-am ține acasă şi ar avea parte să fie rânduiți în cea din urmă ceată a celor mântuiți, nici atunci nu vom scăpa de pedeapsă, mai ales dacă punem piedici dorinței lor arzătoare de a duce o viață mai apropiată de Hristos, dacă-i ținem cu sila legați de bunurile acestei vieți, atunci când ei doresc fierbinte să zboare către cer. Vom fi iertați, oare, vom avea vreun cuvânt de apărare când, ținându-i lângă noi, nu vor putea fi rânduiți nici în cea din urmă ceată a celor mântuiți, când îşi vor pierde fără speranță mântuirea sufletului, când vor atârna deasupra lor cele mai grele pedepse? Vom fi iertați, deci, nu numai de păcatele noastre, dar şi de păcatele săvârşite de copiii noştri mai târziu, când atragem asupra noastră înşine cele mai cumplite răspunderi? Socotesc că nu vor fi pedepsiți atât de mult copiii voştri pentru păcatele săvârşite de ei mai târziu, după ce au fost târâți în învălurarea acestei vieți, cât veți fi pedepsiți voi, care i-ați făcut să ajungă în această nevoie. Dacă este preferabil, pentru cel ce sminteşte pe un copil, să se înece în mare cu o piatră legată de gât (Matei 18, 6), ce pedeapsă, ce osândă vor fi destul de potrivite pentru cei care se poartă cu atâta cruzime, cu atâta neomenie față de propriii Iui copii? Pentru aceasta, vă rog, lăsați la o parte cearta şi duşmănia. Căutați să ajungeți părinții unor filosofi." (*Apologia vieții monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 318-319)

„Dacă cel care nu şi-a dat argintul său la zarafi a fost pedepsit atât de mult, ce va păți oare cel care opreşte pe cei care voiesc să şi-I dea? Chiar dacă fiii noştri, cu toate sfaturile noastre de a rămâne în lume, n-ar fi cuprinşi şi rostogoliți de grijile vieții, ci ar înfrunta cu bărbăție ispita şi ar îmbrățişa pustia, totuşi vom primi aceeaşi pedeapsă pentru că am voit să-i împiedicăm din drumul lor. După cum cel care îndeamnă pe tineri să îmbrățişeze viața monahală, fie că-i convinge, fie că nu, îşi are plata lui deplină (căci a făcut tot ce i-a stat în putință), tot astfel si cel care vrea să-i

strice, fie că reuşeşte, fie că nu, va suferi aceeaşi pedeapsă, căci şi acesta a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să-şi ajungă scopul.

Prin urmare, chiar dacă nu veţi reuşi deloc să puneţi piedici copiilor voştri şi să-i abateţi de la gândurile lor nobile, numai pentru simplul fapt ca aţi făcut această încercare veţi primi tot atât de mare pedeapsă cât aţi fi primit-o dacă ei într-adevăr s-ar fi abătut de pe calea lor frumoasă." (*Apologia vieţii monahale*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 320)

„Străină rătăcire a părinţilor orbi! Când o carieră strălucită, când o parte bună şi bogată li se oferă pentru copilul lor, ei nu-şi vor da nici odihnă, nici relaxare ca să facă să reuşească proiectul lor; când este vorba de o carieră divină, de o căsătorie divină, de o strălucită unire cu Regele Regilor, de o viaţă spirituală de delicii, ei nu mai arată decât mânie şi opoziţie.

Să reflecteze aceşti părinţi nebuni, să reflecteze la bunurile nenumărate, atât din ceasul de faţă, cât şi pentru veşnicia lor, cu care va umple viaţa călugărească pe copiii lor. Că această vedere triumfă din refuzurile lor denaturate şi din opoziţia lor barbară." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 240)

MONAHISMUL (lucrarea monahilor)

„S-au despărţit de toate averile, s-au răstignit cu totul pentru lume şi merg încă şi mai departe că îşi agonisesc, cu lucrul mâinilor lor, hrana cea de trebuinţă. Nu pretind, pentru că postesc şi priveghează, să stea degeaba toată ziua, ci nopţile şi le petrec în sfinte cântări şi privegheri, iar zilele şi le cheltuiesc împletind rugăciunea cu lucrarea mâinilor, urmând râvna apostolului Pavel. Că îşi spun ei: *Dacă Pavel, spre care sunt aţintiţi ochii întregii lumi, lucra în atelier şi avea o meserie ca să hrănească pe cei lipsiţi, şi dacă nici nopţile nu da odihnă mâinilor sale, cu mult mai mult este drept ca noi, care am îmbrăţişat pustia, care n-avem nimic comun cu zgomotul oraşului, să întrebuinţăm răgazul liniştii în lucrarea cea duhovnicească!*". (*Omilii la Matei,* omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 107)

„Semnele prevestitoare ale traiului liniştit şi tihnit al monahilor le vezi chiar din locurile în care şi-au găsit sălaş. Au fugit de târguri, de oraşe, de zgomotul din ele şi s-au dus să trăiască în munţi. Traiul lor n-are nimic comun cu cele din lume; nu suferă nimic din cele omeneşti: scârbe lumeşti,

dureri, griji, primejdii, uneltiri, gelozie, invidie, dragoste trupească; nimic din cele de acest fel. Acolo, în munţi, cugetă de pe acum despre împărăţia cerurilor. Vorbesc cu dumbrăvile, cu munţii, cu izvoarele; dar înainte de toate acestea, cu Dumnezeu, înconjuraţi de tăcere şi linişte adâncă. În chiliile lor zgomot nu se aude. Sufletul lor, uşor şi curat, cu mult mai curat decât aerul cel mai proaspăt, nu-i bântuit de nici o patimă, de nici o boală. Lucrarea lor, lucrarea aceea pe care o făcea Adam la început şi înainte de păcat, când era îmbrăcat cu slavă, când vorbea cu îndrăznire cu Dumnezeu, când locuia ţinutul acela plin de multă fericire. Întrucât sunt mai prejos monahii de Adam cel de dinainte de călcarea poruncii, când a fost pus să lucreze în paradis? Adam n-avea nici o grijă lumească. Nici aceştia. Adam vorbea cu Dumnezeu cu conştiinţă curată. Tot aşa şi aceştia. Dar, mai bine spus, chiar cu mai multă îndrăznire decât Adam, cu cât se bucură şi de mai mare har prin dăruirea Duhului. Ar trebui să vedeţi cu proprii voştri ochi traiul acestor oameni. Dar pentru că nu vreţi, că vă place să trăiţi în oraş, în mijlocul zgomotelor, vă voi înfăţişa măcar cu cuvântul o parte din traiul acelor oameni. Nici nu-i cu putinţă să vă vorbesc de întregul lor trai. Aceste stele ale lumii, când răsare soarele, dar, mai bine spus, cu mult înainte de Răsăritul soarelui, se scoală din pat sănătoşi, cu mintea limpede şi treji - că nu-i necăjeşte supărarea, grija, durerea de cap, oboseala, roiul de afaceri; nimic din acestea, ci trăiesc ca îngerii în cer -, se scoală, aşadar, îndată din pat, veseli şi voioşi; alcătuiesc un singur corp, şi cu cugetul plin de bucurie cântă cu toţii ca şi cum ar avea un singur glas, cântă imne Dumnezeului universului, lăudîndu-L atât pentru binefacerile făcute lor cât şi pentru binefacerile făcute întregii lumi. Încât, dacă vreţi, lăsându-l pe Adam, să întrebăm: în ce se deosebeşte de îngeri corul acesta care cântă pe pământ şi spune. *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire* (Luca 2, 14)". (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 786)

„Monahii nu cântă numai şi se roagă, ci şi citesc. Privelişte încântătoare pentru cei ce-i văd. După ce se termină slujba, unul ia în mâini pe Isaia şi stă de vorbă cu el; altul vorbeşte cu apostolii; altul citeşte cărţile alcătuite de alţii, filozofează despre Dumnezeu, despre univers, despre cele văzute, despre cele nevăzute, despre cele materiale, despre cele spirituale, despre nimicnicia vieţii acesteia, despre măreţia vieţii viitoare.

Se hrănesc cu o hrană minunată; nu pun pe masa lor carne de vită, fiartă sau friptă, ci cuvintele lui Dumnezeu mai dulci decât mierea şi fagurele (Ps., 18, 11), miere minunată şi cu mult mai bună decât mierea cea veche cu care se hrănea în pustie Ioan Botezătorul. Mierea aceasta n-o adună

din flori nişte albine sălbatice, nici n-o depun în stupi după ce o fac bună la gust cu rouă, ci o pregăteşte harul Sfântului Duh, care în loc să o mai depună în căsuțe de ceară, în faguri şi în stupi, o depune în sufletele sfinților, ca, acela care voieşte, să o poată mânca necontenit şi în toată voia. Monahii, imitând şi ei aceste albine, zboară în jurul fagurilor cărților sfinte şi culeg din ele multă plăcere. Iar dacă vrei să cunoşti dulceața mâncării lor, apropie-te de ei şi vei vedea ce lucruri plăcute şi bune la gust, ce lucruri de mireasmă duhovnicească ies din gurile lor". (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 789)

„Dacă îngerii se bucură de un păcătos care se pocăieşte (Luca 15, 7), cum nu se vor bucura de atâția drepți care trăiesc ca ei? La ei nu-i nici stăpân, nici rob; toți sunt robi, toți sunt stăpâni. Să nu socoteşti o enigmă cuvintele mele; sunt robi unii altora, stăpâni unii altora. Cu lăsarea serii nu se lasă şi în sufletul lor tristețea, aşa cum li se întâmplă multor oameni care se gândesc la grijile pricinuite de necazurile zilnice. După cină nu-i cuprinde teama de tâlhari, nu încuie uşile, nu trag zăvoarele, nici nu se tem de altele de care se tem oamenii: să stingă cu grijă luminile şi focurile, ca nu cumva o scânteie să le aprindă casa. Convorbirile lor sunt la fel de liniştite şi de potolite. Nu vorbesc ca noi de lucruri care nu-i privesc. Nu spun: Cutare a ajuns mare dregător; cutare şi-a pierdut slujba; cutare a murit; cutare a dobândit o moştenire şi altele de acest fel. Nu! Ei vorbesc totdeauna de cele viitoare şi filozofează. Şi, ca şi cum ar locui în altă lume, ca şi cum s-ar fi mutat în cer, ca şi cum ar trăi acolo, aşa vorbesc despre toate cele de acolo, despre sânurile lui Avraam, despre cununile sfinților, despre viețuirea împreună cu Hristos; despre cele din lumea aceasta nici pomenire, nici cuvânt; ci, după cum pe noi nu ne interesează ce fac furnicile în muşuroaiele lor, tot aşa nici pe ei nu-i interesează ce facem noi, ci-i interesează împăratul cel de sus, războiul ce-l au de dus, uneltirile diavolului, faptele mari pe care sfinții le-au săvârşit". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 799)

„Monahii (…) cugetă şi trăiesc chiar pe pământ viața îngerilor. Nu se însoară, nu dorm mult, nu se îmbuibează; puțin le mai lipseşte ca să fie fără de trup. Nimeni nu poate învinge aşa de uşor pe duşmanii săi (duhurile rele – n.n.) ca monahul". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 809)

„ ... care sapă pământul, care udă grădinile, care sădeşte legume şi pomi, care împleteşte coşuri cu nuiele, care țese pânză de sac ...” (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 826)

„Monahul are de jur împrejurul lui numai pustie; se uită cum zboară păsările, cum se clatină copacii, cum adie vântul, cum murmură păraiele când cad din piatră în piatră.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 826)

„... ei (călugării – n.n.) se roagă pentru lumea întreagă: ceea ce este o dovadă destul de mare despre iubirea lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXVIII, 4, p. 410)

,,Dar să vedem cum îşi petrece noaptea monahul:

Pe monah îl găsim că se împodobeşte cu slujirea lui Dumnezeu şi cu rugăciunile. Cântă cu mult mai de dimineață decât păsările. Trăieşte cu îngerii, vorbeşte cu Dumnezeu, se bucură de bunătățile cereşti.” (*Comparație între împărat şi monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 247)

,,… un monah trăieşte mistuit cu totul de slujba lui Dumnezeu.” (*Comparație între împărat şi monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 252)

„Dacă ai admira pe monah pentru că stă singur şi pentru că fuge de legăturile cu lumea, aş mărturisi şi eu că într-adevăr monahul prin asta dă dovadă de răbdare, dar nu dă dovadă îndestulătoare de bărbăția sufletului său. Cel care stă la cârma corăbiei în port nu ne face dovada că ştie să conducă bine corabia; dar nimeni nu poate spune că nu-i un minunat conducător de corabie cel care, în mijlocul furtunii, poate scăpa corabia de înec.

Deci nici pe monah nu trebuie să-1 admirăm mult şi peste măsură, că trăind singur nu se tulbură şi nici nu săvârşeşte păcate multe şi mari; că nici nu are prilejuri de ispite, care să-i ațâțe şi să-i îmboldească sufletul. Dar dacă un monah s-ar pune pe sine însuşi în slujba mulțimii şi ar fi silit să poarte păcatele celor mulți şi ar rămâne totuşi neclintit şi tare, ocârmuindu-şi sufletul pe timp de furtună, ca pe vreme bună, ei bine, un astfel de monah merită să fie lăudat şi admirat de toți; a dat dovadă îndestulătoare de bărbăția sa (1 Tim., 3, 2-4).” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 141)

„Supuşi episcopilor, ajutători preoților din clerul laic, călugării, lipsiți de lucrurile grele şi absorbitoare ale slujirii parohiale, pot cel mai uşor şi cel mai cu folos să se dea la citiri cereşti ale rugăciunii sau la apostolatul râvnitor. Privitor la suflete, ele află în viața călugărească, atunci când Dumnezeu le cheamă la o viață şi perfecțiune mai înaltă, ceea ce viața lumii n-ar şti să le dea: singurătatea, desprinderea, regula, jertfirea comună, puterea pe care le-o comunică voturile, minunatele uşurințe pe care le dau mijloacele multiple de sfințire." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 229)

„Prima lor ocupație este lauda divină. Sufletele lor se umplu de revelații cereşti, inima lor se revarsă de sentimente de închinare, de iubire, de teamă, ce le varsă pentru ei cuvintele sfinte; şi în aceste ore canonice gura lor face auzite marile obiecte ale revelației care se desfăşoară rând pe rând.

După oficiul celebru al corului, călugării se retrag în tăcerea chiliei lor, şi acolo ei continuă cu citirea cărților sfinte zidirea duhovnicească din cântecele psalmodice. În curând ei se vor întoarce la cor pentru a termina ciclul rugăciunilor canonice.

Nici o oră din zi nu-i află fără de lucru, după rugăciune urmează munca; munca diferită de aptitudini, tradițiile ordinului, nevoile comunității;

Căci numai după lungi rugăciuni şi lucrurile lor, călugării se mai gândesc şi la nevoile lor trupeşti." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 231-232)

„Intrați în această mănăstire, studiați viața aspră, vedeți la lucru pe aceşti călugări şi călugărițe. Ce predică puternică! Ce claritate irezistibilă! Cum Evanghelia ne-apare vie în cele mai înalte biruințe ale sfințeniei! Mulți din aceşti călugări au părăsit o viață îmbelşugată, poziții înalte, soartă însemnată, viitor strălucit. Iată-i în strâmte şi incomode chilii, unde instrumentele pocăinței agravează încă suferințele fiecărei zile." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 340-341)

„Singură rugăciunea lor este abundentă şi continuă." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 341)

MONAHISMUL (convorbirile monahilor)

„Formați astfel prin înfrânare, prin calm, spre virtute, pentru gândurile cereşti, pentru aspirațiile divine, conversația călugărilor este sfântă ca şi sufletul lor, suavă ca şi pacea lor, încântătoare ca şi afabilitatea lor constantă. Nu-i întrebați despre lucrurile acestei lumi: ei nu le cunosc. Mai dinainte ei locuiesc în cer şi vorbesc ca şi în el, uniți cu Dumnezeu, despre Dumnezeu, despre lucrurile Lui, despre mărețiile Lui, despre milostivirile Lui, despre promisiunile Lui vă vor şti vorbi în mod minunat. Dacă ei revin să vorbească despre viața prezentă, o fac pentru a vă descoperi răutățile şi pericolele, luptele împotriva iadului, războaiele cu lumea stricată: *nu despre lucrurile noastre vorbesc, ci despre Regele suprem, despre războaiele Prezente, de maşinațiile diavolului*. Minunat ştiu ei să înalțe şi farmecul sfințeniei şi puterea ei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 232)

MONAHISMUL (purtarea monahilor)

„Numai în mănăstiri monahii stau ca într-un port, au linişte şi sunt feriți de orice primejdie. Privesc ca din cer naufragiile celorlalți, pentru că şi-au ales o viață. Asemănătoare celei cereşti; se află într-o stare întru nimic inferioară stării îngerilor. După cum între îngeri nu există dezechilibru, nici nu sunt unii fericiți, iar alții încercați de cele mai grele nenorociri, ci toți au aceeaşi pace, bucurie şi slavă, tot astfel şi în mănăstiri. Nimeni nu plânge de sărăcie, nimeni nu se laudă cu bogăția. Cuvintele *al meu şi al tău*, care distrug şi pierd totul, nu se aud, sunt alungate dintre monahi, toată averea mănăstirii le este de obşte: şi masa, şi locuința, şi hainele. Dar ceea ce-i mai minunat e că în toți locuitorii mănăstirilor se află un singur şi acelaşi suflet. Toți sunt nobili, bucurându-se de aceeaşi noblețe, toți sunt robi, împărtăşind aceeaşi robie, toți sunt liberi, bucurându-se de aceeaşi libertate. În mănăstiri există o singură bogăție pentru toți, bogăția cea adevărată; o singură slavă, slava cea adevărată; asta pentru motivul că în mănăstiri bogățiile nu stau în nume, ci în lucrurile însele, sunt bogății reale. În toți monahii există o singură plăcere, o singură dorință, o singură nădejde; toate sunt cercetate cu scumpătate, ca printr-un canon sau cântar, nu se află inegalitate, ci ordine, rânduială, armonie, multă înțelegere şi continuu prilej de bucurie. Pentru aceea toți lucrează şi suferă, pentru ca toți să se bucure şi să se veselească. Nicăieri în altă parte nu este cu putință să se vadă, în chip desăvârşit, nu numai disprețul față de lucrurile prezente, tăierea din rădăcini a oricărui prilej de revoltă şi luptă, nutrirea unor nădejdi strălucite despre bunurile viitoare, dar şi socotința ca cele ce se întâmplă fiecăruia, şi cele triste şi cele vesele, sunt comune tuturor. Mâhnirea, in adevăr, dispare mai repede când

necazul unuia este împărtăşit îndeobşte de toţi. Au multe prilejuri de bucurie, pentru că se bucură nu numai de bunătățile lor proprii, ci şi de ale celorlalți, tot aşa de mult ca şi de ale lor.” (*Apologia vieții monahale*, 11, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 276-277)

„Du-te în mănăstiri şi le vei cunoaşte din faptele locuitorilor pustiei. Cunoscându-le îndeaproape, îmi vei aduce multe mulțumiri, şi nu vei mulțumi atât mie, cât lui Dumnezeu. Vei vedea că odrăsleşte pe pământ viețuirea cerească, vei vedea că învățăturile noastre despre bunătățile viitoare şi despre învierea morților dobândesc crezământ chiar de pe acum, când suntem trăitori pe pământ, vei vedea că dobândesc crezământ chiar printre necredincioşi.” (*Apologia vieții monahale*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 310)

MONAHISMUL (îndatoririle monahilor)

„Aceste cuvinte să le audă şi toți monahii care locuiesc în vârfurile munților, care, prin toate, s-au răstignit pentru lume! Să audă ei aceste cuvinte, pentru ca să-i ajute după puterea lor pe înainte-stăpânitorii Bisericilor, întărindu-i cu rugăciunile lor, cu unirea lor, cu dragostea lor, ştiind că dacă nu-i ajută în orice chip, deşi stau departe, pe cei puşi de harul lui Dumenzeu în fruntea Bisericilor şi care sunt înconjurați de atâtea griji, întreaga lor viață s-a pierdut şi toată înțelepciunea lor s-a schimbat”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 98)

MONAHISMUL (nevoințele monahilor)

„Fete care încă nu împlinise douăzeci de ani; fete care-şi petrecuseră timpul în saloane şi la umbră, saloane pline de mirodenii, care se culcaseră pe aşternuturi moi şi delicate, după cum şi ele erau delicate de la natură; fete care din cauza marii îngrijiri devenise cu totul bicisnice, care toată ziua nu aveau altă treabă, decât să se înfrumusețeze, să se îmbrace cu haine aurite, şi să se bucure de cea mai mare dezmierdare; fete care nici măcar pe ele nu se serveau, ci aveau multe servitoare ce le stăteau de față; fete care aveau hainele cu mult mai fine şi mai moi chiar decât corpul, cu cămăşile lor cele fine, care în continuu se ocupau cu trandafirii şi cu celelalte flori mirositoare; ei bine, iată că deodată asemenea fecioare, aprinse de focul lui

Hristos, lepădând de la ele toată trândăvia şi molăciunea de mai înainte, uitând de dezmierdările cum şi de vârsta lor cea fragedă, tocmai ca şi nişte luptători voinici, dezbrăcându-se de acele dezmierdări, s-au aruncat cu curaj în lupta contra diavolului. Poate s-ar părea că eu vorbesc lucruri de necrezut, şi cu toate acestea sunt adevărate. Eu însumi am auzit nişce astfel de fecioare delicate, că s-au dedat unei aşa vieţi aspre, încât corpurile lor le-au îmbrăcat cu haine făcute din părul cel mai aspru, că umblă desculţe şi că se culcă pe aşternut făcut din crengi de copaci; dar încă ce este mai mult că priveghează nopţile, şi nu mai întrebuinţează nici mirodenii şi nici altceva din cele vechi, şi că chiar capul lor e aproape neglijat, împletindu-şi părul simplu şi fără pretenţii, numai doar să nu cadă în sluţenie. Singura lor masă este seara, masă nu constând doară din verdeţuri sau pâine, ci turtă, bob, năut (nohot), măsline şi smochine; în fine o mizerie continuă şi ocupaţiuni cu mult mai grele, decât ale servitoarelor de prin case. Şi de ce? Pentru că îngrijesc de cele bolnave, le poartă paturile lor, le spală picioarele, şi multe din ele pregătesc bucatele. Iată câte poate săvârşi focul şi dragostea lui Hristos! Iată cum buna voinţă se poate ridica mai presus de natură!" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, pp. 133-134)

„Adu-ţi aminte de fericiţii călugări cum au şezut în munţii cei pustii, că au lăsat lumea şi cele din lume pentru Domnul şi s-au îmbrăcat în haine de păr şi aşternutul lor era ţărână şi cenuşă şi purtau şi fier în jurul trupului lor şi locaşul lor era de pietre seci şi se închideau în ele pentru Împăratul Cerului; nu numai atâta, dar şi posturi şi rugăciuni de-a pururea făceau, cu foame şi cu sete şi frig mult şi se topea trupul la nevoie şi nu-mi zice că aceia au putut şi au făcut, că poţi şi tu, numai nu vrei, că şi aceia sunt oameni ca şi tine şi încă mai vârtos, că mulţi din ei sunt şi mai slabi decât tine şi alţii mai bogaţi şi mai dezmierdaţi şi au primit să umble în calea cea strâmtă. Ce mare şi înaltă este nevoinţa aceea şi vârful ei ajunge până la cer!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 95)

„Nu vezi ce viaţă aspră duc monahii, care poftesc viaţa singuratică şi se retrag în vârfurile munţilor? Se culcă în ţărână, se îmbracă în sac, îşi încing tot trupul cu lanţ, se închid în chilie, luptă neîntrerupt cu foamea, îşi duc viaţa în lacrimi şi privegheri de neîndurat, ca să poată arunca o mică parte din păcatele lor." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 277)

MONAHISMUL (lupta duhovnicească a monahilor)

„Fraților, hoțul nu vine acolo unde sunt paie, fân sau lemne, ci unde găseşte aur, argint sau mărgăritare. Cu alte cuvinte, diavolul nu intră acolo unde sunt desfrânații, pângăritorii şi prădătorii de cele sfinte, răpitorii sau lacomii, ci acolo unde viețuiesc monahii." (*Când a plecat în exil*, PGB 33, 404-406. PG 52, 437, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 44)

MONAHISMUL (biruințe ale monahilor)

„Nu şi-au ucis duşmanii, nici nu i-au şters de pe fața pământului, ci din demoni ce erau i-au făcut să se ia la întrecere cu îngerii; au liberat pe oameni de tirania cea rea a diavolului şi au alungat pe acei demoni blestemați, care tulburau totul, din piețe şi din case; dar, mai bine spus, chiar şi din pustie. Martore sunt cetele de monahi pe care apostolii le-au sădit pretutindeni şi care curățesc nu numai ținuturile locuite, ci şi cele nelocuite". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 413)

MONAHISMUL (hrana monahilor)

„În loc de mesele noastre servite bogat şi a miezurilor noastre suculente, pâinea, câteva legume, abia câteva fructe fac frumusețea mâncării lor, când lungile şi asprele lor posturi nu-i reduc la ceea ce noi numim foame insuportabilă. La rândurile noastre dezordonate, la cumpărăturile noastre, la luxul nostru neînfrânat, călugării îi opun frugalitatea lor şi tăcerea lor. În timpul sărăcăcioasei şi scurtei lor refaceri trupeşti, sufletul lor este plin de idei sfinte; lectura îi ocupă şi imediat masa terminată, ei se reîntorc la rugăciune." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 232)

„Hrana lor este frugală şi este de ajuns să-i împiedice să moară." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 341)

MONAHISMUL (îmbrăcămintea monahilor)

„Îmbrăcămintea lor este vrednică de bărbăția lor. Nu se îmbracă cu haine care să se târâie după ei, cu haine moi, cu haine decoltate, ci îmbrăcămintea lor este îmbrăcămintea acelor fericiți îngeri: a lui Ilie, a lui Elisei, a lui Ioan Botezătorul, a apostolilor". (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 786-787)

MONAHISMUL (chilia monahului)

„Ceea ce ne izbeşte mai întâi este calmul, este tăcerea, este pacea. Abia am străbătut acest loc că zgomotele lumii nu mai vin nici la urechile noastre nici la sufletele noastre. Neliniştile din înălţimea mării se sfârşesc în aceste locuri fericite; acolo este un port liniştit şi sigur unde cei ce se refugiază aici scapă de furtuni şi de înnecuri. Cum se văd din loc în loc pe malurile oceanului farurile ce se aprind şi luminează şirul de stânci de pe faţa oceanului, aşa sunt strălucitoare de o lumină divină locuinţele călugărilor, aşa ne luminează ele asupra pericolelor lumii şi ele indică drumul care duce sigur la ceruri.

Şi calmul chiliei nu face decât să-ţi închipui calmul sufletelor. Scăpaţi de ambiţiile veacului, pretenţiile vieţii, atracţiile moleşitoare ale bunăstării, totul pun pentru cucerirea cerului; călugărul este în mănăstirea sa ceea ce este soldatul sub cortul său; el nu cunoaşte locuinţă stabilă, el călătoreşte. El nu se fixează într-o reşedinţă definitivă, el îşi urmează alergarea lui războinică şi nu cunoaşte decât câmpurile de luptă.

Vrem noi alte imagini? Chilia îi este călugărului ceea ce-i era Raiul pământesc omului în starea sa de nevinovăţie.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 230-231)

MONAHISMUL (nealipirea monahului de cele pământeşti)

„Mânăstirea va fi un azil mântuitor pentru lume, pentru sufletele din ea; însă cu condiţia ca acolo să stăpânească râvna, ca sărăcia să fie păstrată aici, ca rezerva şi înfrânarea să-şi aibă aici împărăţia lor, ca spiritul lumii să fie alungat de acolo, ca ambiţia şi luxul să fie necunoscute aici, într-un cuvânt ca toate virtuţile să înflorească aici. De ce ajutor va fi călugărul care, sub haina sa, lasă să se vadă preocupările şi căutările după vanitatea lumii? A cărui limbaj se împrumută cu toate defectele din gurile lumeşti? A cărui inimă împărtăşeşte, sau mai curând stricată cu afecţiunile dinafară, îl trădează pe Hristos şi sfâşie cel mai sfânt dintre contracte?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 238)

MONAHISMUL (locația potrivită pentru viețuirea monahilor nevoitori)

„Monahul are nevoie de sănătate trupească, de locuri potrivite pentru locuit, care să nu fie nici prea îndepărtate de locuințele omeneşti, dar să aibă şi liniştea pustiei; să nu fie apoi aceste locuri lipsite de o climă dulce, în tot timpul anului, că nimic nu este atât de nesuferit celui care se nevoieşte cu posturile ca asprimea aerului. Câte necazuri sunt siliți să îndure monahii pentru facerea hainelor şi a mâncării - că pe toate trebuie să le facă cu mâinile lor -, nu mai e nevoie să ți le spun acum." (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 140)

MONAHISMUL (pustia)

„Pustia este mama liniştii, port liniştit, care ne scapă de toate tulburările". (*Omilii la Matei,* omilia L, I, în col. PSB, vol. 23, p. 578)

„Pustia în care locuiesc aceşti ostaşi ai lui Hristos este tot atât de minunată şi frumoasă ca şi un pământ pe care ai întinde frumusețea multor ceruri. Că locuințele lor nu sunt mai prejos de ceruri; îngerii şi Stăpânul îngerilor se pogoară la ei. Dacă au venit la Avraam, la un om care avea soție şi hrănea copii, pentru că era primitor de străini, cu atât mai mult vin aici şi dănțuiesc cu ei dansul cel cu cuviință, pentru că găsesc la ei cu mult mai multă virtute, pentru că găsesc oameni care s-au lepădat de trup, care disprețuiesc trupul, deşi sunt în trup". (*Omilii la Matei,* omilia LXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 798)

„În oraşe ieşeau în fiecare zi porunci tiranice şi nelegiuite; pustia, însă, era lipsită de această slujbă neomenoasă, în oraşe, tribunalele erau pline de fapte nelegiuite şi de porunci nedrepte; pustia, însă, avea cetățeni care păzeau legile mai bine decât toți oamenii, avea cetățeni care ajunseseră din oameni, îngeri; pustiul se lua la întrecere cu cerul datorită virtuții cetățenilor care-l locuiau." (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 513)

MONAHISMUL (pustnicii)

„Nu vedeți pe cei de prin munți? Aceia şi casele le-au părăsit şi femeile, şi copii, şi orice protecție; s-au sustras singuri din lume, şi îmbrăcându-se cu sac şi presărându-şi cenuşă pe cap şi-au atârnat lanțul de grumaz, s-au închis în nişte căsuțe mici, şi încă nu s-au mărginit aici, ci singuri s-au dat la posturi şi ajunări continue.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 133)

MONAHISMUL (monahii au ales să trăiască în feciorie)

„Dacă am ales să trăim în feciorie, să nu ne uităm că virtutea aceasta e însoțită de osteneală, nici că fecioria este plină de nevoință, ci să ne gândim la soarta pe care o vom moşteni; şi cu gândul la ea, să înfrânăm furia poftei cele rele, să biruim săltările trupului şi să curmăm greutatea ostenelilor cu cununa răsplăților.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Când te gândeşti că lupți numai puțină vreme, şi că dacă ai păstrat aprinsă candela fecioriei, dacă ai candelele aprinse şi destul untdelemn în ele, adică untdelemnul adunat cu săvârşirea faptelor bune, atunci ai să fii învrednicit de acea viețuire fericită şi ai să te întâlneşti cu Mirele.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„*Sunt eunuci, care din pântecele maicii lor s-au născut aşa; şi sunt eunuci, care au fost făcuți eunuci de oameni; şi sunt eunuci, care s-au făcut pe ei înşişi eunuci pentru împărăția cerurilor* (Matei 19, 12).

Prin cuvintele acestea, Hristos îi face să aleagă fecioria fără să-şi dea seama. Le arată că este cu putință virtutea aceasta, ca şi cum le-ar fi spus: Gândeşte-te ce-ai fi făcut dacă ai fi fost eunuc din fire sau dacă alții te-ar fi făcut eunuc? Ai fi fost lipsit şi de plăcere şi n-ai fi avut nici plată! Dar aşa mulțumeşte lui Dumnezeu că suferi cu plată şi cu cununi ceea ce suferă aceia fără cununi! Dar, mai bine spus, nu suferi nici asta; îți este cu mult mai uşor, pentru că viața ta este călăuzită de nădejde şi de conştiința faptei bune ce o săvârşeşti şi pentru că nici pofta nu e atât de puternică. Tăierea mădularului nu poate potoli aşa de uşor astfel de valuri şi nici nu poate face linişte, cât o poate frâul gândului, dar, mai bine spus, chiar nu numai gândul.

Hristos a vorbit de eunuci ca să-i îndemne pe ucenici să trăiască în feciorie. Dacă Hristos n-ar fi avut de gând să spună lucrul acesta, ce rost ar mai fi avut să vorbească de ceilalți eunuci? Când spune: *S-au făcut pe ei*

înşişi eunuci, nu vorbeşte de tăierea mădularelor - Doamne fereşte! -, ci de tăierea gândurilor celor rele. Că blestemat este cel ce-şi taie mădularul, după cum spune Pavel: *O, de s-ar tăia de tot cei ce vă răzvrătesc!* (Gal., 5, 12). Şi pe bună dreptate! Unul ca acesta este un ucigaş; dă prilej să fie hulită creația lui Dumnezeu, deschide gurile maniheilor şi săvârşeşte aceeaşi fărădelege ca şi păgânii care se ciuntesc. Tăierea mădularelor a fost dintru început fapta unei lucrări diavoleşti şi a unei uneltiri drăceşti, ca să defaime opera lui Dumnezeu şi să pocească pe om; ca să pună totul pe seama naturii mădularelor şi nu a voinței libere; din pricina aceasta mulți păcătuiesc fără teamă, pentru că se socotesc fără vină; aceştia îşi pricinuiesc o îndoită vătămare: una, că-şi ciuntesc mădularele; a doua, că împiedică voința de a săvârşi fapte bune. Diavolul le-a legiuit pe acestea!". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 720-721)

„Aş putea fi însă întrebat:

- Dacă viețuirea în feciorie este o faptă de voință, pentru ce Hristos a spus la început: *Nu toți înțeleg cuvântul acesta, ci cei cărora s-a dat?*

- Ca să afli că mare este lupta aceasta, nu ca să bănuieşti cumva că fecioria este un destin constrângător, s-a dat acelora care voiesc. A grăit aşa ca să arate că acela care intră în această luptă are nevoie de mult ajutor de sus; dar de acest ajutor se bucură numai cel care voieşte să trăiască în feciorie. Hristos Se foloseşte de obicei de aceste cuvinte când este vorba de o faptă deosebit de mare, de pildă când zice: *Vouă vi s-a dat să cunoaşteți tainele* (Matei 13, 11). Şi că e adevărat că fecioria este o mare faptă de voință se vede din cuvintele spuse de Domnul cu acest prilej. Dacă fecioria ar fi numai un dar de sus şi dacă cei care trăiesc în feciorie n-ar contribui cu nimic, atunci de prisos le-a mai făgăduit Hristos împărăția cerurilor şi de prisos i-a mai deosebit de ceilalți eunuci". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 721-722)

„Hristos ştia că fecioria se bucură de mare vază, în ochii celor mai mulți semeni. Că fecioria este într-adevăr mare lucru, se vede de acolo că nici în Vechiul Testament n-a fost săvârşită de acei sfinți bărbați din vechime şi nici în Noul Testament nu este poruncă de lege. Hristos n-a poruncit fecioria, ci a lăsat-o la libera alegere a ascultătorilor. De aceea şi Pavel spune: *Dar despre fecioare nu am poruncă a Domnului* (I Cor., 7, 25). Laud pe cel ce trăieşte în feciorie, spune el, nu silesc pe cel ce nu vrea, nici nu fac din asta lege. Deci, pentru că fecioria era mare lucru şi se bucură de mare vază în ochii celor mai mulți oameni, Hristos spune pilda aceasta, pentru ca nu cumva cel care trăieşte în feciorie să socotească că a făcut totul

şi să neglijeze celelalte virtuţi. Pilda este în stare să convingă pe cel care trăieşte în feciorie că, chiar dacă are toate celelalte virtuţi, dar dacă-i lipsesc faptele bune ale milosteniei, este izgonit din împărăţia cerurilor împreună cu desfrânaţii şi stă alături de cei neomenoşi şi fără de inimă”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 887)

MONAHISMUL (sărăcia de bunăvoie a monahilor)

„Călugărul care nu posedă nimic este stăpân al totului: *Nimic având şi toate stăpânindu-le*. El este lipsit de suprapovara de bunuri. În realitate, el se desprinde de ce-i fals pentru a dobândi ceea ce-i adevărat.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 514-515)

MONAHISMUL (părăsirea mănăstirii şi lepădarea voturilor monahale)

„Dacă lacrimile şi suspinele s-ar putea vădi prin scrisori, ţi-aş fi trimis această scrisoare udată de lacrimi. Nu vărs lacrimile bucuriei că te îngrijeşti de rânduielile părinţilor, ci lacrimi de durere că te-ai şters din catalogul fraţilor, că ai călcat în picioare legământul făcut cu Hristos. Aceasta mă cutremură, pentru asta sufăr, pentru asta mă tem şi tremur, când ştiu de lepădarea de acest legământ va aduce osândă mare peste cei înscrişi în ceata cea bună a lui Hristos, dar care au părăsit din pricina trândăviei propria lor ceată. Din cele ce vor urma se va vedea că mai grea este osânda pentru unii ca aceştia.

Nimeni nu acuză de dezertare pe un om care nu-i înrolat în armată, dar, o dată ajuns soldat, atârnă deasupra capului lui primejdia osândei la moarte dacă este prin că dezertează. Nu-i cumplit lucru, dragă Teodore, să cazi atunci când lupţi, ci-i cumplit lucru să nu te mai scoli din cădere. Nu-i cumplit lucru să fii rănit la război, ci-i cumplit lucru să-ţi pierzi nădejdea vindecării, după ce ai fost rănit, şi să nu-ţi mai îngrijeşti rana. Nici un negustor care face comerţ pe mare nu se lasă de negustorie dacă i s-a întâmplat să i se scufunde o dată corabia şi şi-a pierdut toată marfa lui, dimpotrivă, străbate din nou mările şi îndepărtatele oceane, înfruntă valurile şi-şi dobândeşte iarăşi bogăţia pe care a pierdut-o. Pe mulţi atleţi îi vedem cu coroana pe cap, cu toate că au căzut de multe ori în timpul luptelor; ostaşul, chiar dacă fuge uneori din faţa duşmanului, în cele din urmă luptă cu mare curaj şi-l biruie. Mulţi dintre cei care s-au lepădat de Hristos din pricina

grozăviei chinurilor, au luptat din nou şi au plecat din luptă încununați de cununa muceniciei. Dacă fiecare dintre aceştia ar fi pierdut orice nădejde din pricina rănilor primite mai dinainte, nu s-ar mai fi bucurat de victoria dobândită mai pe urmă.

Aşa şi tu, Teodore! Să nu te arunci cu bună ştiință în prăpastie numai pentru că duşmanul ți-a zdruncinat puțin sufletul! Dimpotrivă, stai cu mai mult curaj! Întoarce-te iute acolo de unde ai fugit! Să nu socoteşti ruşine rana pe care ai primit-o! Nimeni nu batjocoreşte soldatul care se întoarce cu răni din război; ruşine-i să arunci armele şi să fugi din fața duşmanilor. Nimeni nu-i atât de lipsit de judecată, nici atât de străin de treburile războiului, încât să țină de rău pe un ostaş, atâta vreme cât acesta luptă, chiar dacă uneori este lovit, chiar dacă se retrage pentru puțin timp. Cel care nu luptă nu este rănit; dar cel care se năpusteşte cu mult curaj asupra duşmanului poate fi lovit uneori şi poate să şi cadă." (*Către acelaşi Teodor*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 376-377)

„Tu însă nu te mai poți căsători, ai fost căsătorit o dată. A părăsi căsătoria ce ai făcut-o cu Mirele cel ceresc şi a te căsători cu o femeie înseamnă a săvârşi preacurvie, oricât ai încerca tu să numeşti acest lucru căsătorie; şi este o preacurvie cu atât mai cumplită, cu cât Dumnezeu este superior oamenilor. Nimeni să nu te înşele cu aceste cuvinte: Dumnezeu n-a oprit căsătoria. Asta o ştiu şi eu; n-a oprit căsătoria, dar a oprit pracurvia şi tu tocmai aceasta ai de gând să săvârşeşti. Facă Dumnezeu să nu te căsătoreşti niciodată! Poți să te mai minunezi oare că socotesc nunta preacurvie, când prin căsătoria ce vrei să faci calci în picioare legea lui Dumnezeu? Sunt cazuri când omorul aduce cu sine dreptate, iar iubirea de oameni este osândită mai mult decât omorul; asta pentru că omorul a fost săvârşit potrivit îngăduinței lui Dumnezeu. Să-ți exemplific cele spuse: fapta lui Finees, care a omorât împreună cu preacurvar şi pe femeia cu care a curvit, a fost socotită o faptă de dreptate, pe când Samuel, acel sfânt al lui Dumnezeu, cu toate că a lăcrimat, a plâns şi s-a rugat nopți întregi, n-a putut să abată osânda trimisă de Dumnezeu asupra lui Saul, tocmai pentru că, împotriva voinței lui Dumnezeu, a lăsat în viață pe împăratul celor de alt neam, pe care trebuia să-l omoare. Prin urmare, dacă iubirea de oameni făcută cu gândul de a nu asculta pe Dumnezeu a primit mai mare pedeapsă decât omorul, mai este oare de mirare că este osândă, mai mult decât preacurvia, căsătoria care calcă în picioare pe Hristos şi porunca sa?

După cum spuneam la început, dacă ai fi un simplu om, şi nu ostaş, nimeni nu te-ar acuza de dezertare; acum, însă, când eşti înrolat în armata

unui astfel de Împărat, nu mai eşti tu stăpânul tău. Dacă femeia nu mai este stăpână peste trupul ei, ci bărbatul (I Cor., 7, 4), cu atât mai mult nu sunt stăpâni pe trupul lor monahii, cei care trăiesc în Hristos. Cel pe care-L dispreţuieşti acum este Acela care te va judeca atunci. Să ai necontenit în minte pe Hristos şi râul cel de foc. Scriptura spune: *Râu de foc curgea înaintea feţei Lui* (Dan., 7, 10).” (*Către acelaşi Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 381-382)

MONAHISMUL (sfaturi pentru monahi)

„Ce este arma pentru vânător, aceea este rugăciunea pentru monah. Nu este atât de înfricoşătoare arma pentru lupi, cât de înfricoşătoare sunt pentru diavoli rugăciunile drepţilor.” (*Comparaţie între împărat şi monah*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 249)

„Fecioarele nu trebuie să călătorească mult şi de prisos; nu le este îngăduit să rostească vorbe deşarte şi fără rost; nu li se cade să cunoască ocara şi linguşeala nici măcar din nume. Din pricina asta au nevoie de o foarte mare pază şi de mai mult ajutor. Duşmanul sfinţeniei, diavolul, totdeauna şi mai cu seamă pe ele le atacă şi stă lângă ele, gata să le înghită (1 Petru 5, 8), dacă ar aluneca cumva şi ar cădea. În afară de diavol, oameni, oameni mulţi, uneltesc împotriva lor; iar împreună cu toţi aceştia le atacă furia firii. Şi, ca să spun pe scurt, fecioarele au de dus o îndoită luptă: sunt atacate şi din afară, şi sunt necăjite şi dinăuntru.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 13, în vol. *Despre preoţie*, pp. 90-91)

MONAHISMUL (moartea îi eliberează pe monahi din această lume şi îi introduce în ceruri)

„Dacă viaţa călugărilor este frumoasă şi nobilă, ce să mai zici despre moartea lor? Moartea lor este triumful lor; moartea lor este ceasul suprem al bucuriei lor supreme. Ei numesc moartea *plecarea lor*, căci moartea eliberându-i din această lume îi introduce în ceruri. Aşa cântă ei imne triumfătoare la înmormântarea fraţilor lor decedaţi, într-un aspect de sărbătoare. Puternic în fapte în cursul vieţii sale, călugărul este şi mai mult încă în moartea sa.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 232-233)

„Nici una din peripețiile existenței nu-i va putea atinge, nici să distrugă seninătatea lor. Moartea însăşi care ne îngrozeşte, nu obține de la ei decât surâsul de pace şi de laudă biruitoare. Moartea ne înspăimântă, fiindcă întregul pământ dispreţuieşte cerul, şi păcătoşi, noi tremurăm în fața Judecătorului suprem. Ei care s-au dezbrăcat de bunurile pământeşti pentru a nu râvni decât la ceruri, ei a căror viață întreagă n-a fost decât o virtute continuă, nu văd în moarte decât o eliberare şi intrarea într-o fericire supremă." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 237)

MULȚUMIREA (adusă lui Dumnezeu)

„Noi, astfel, trebuie să-I mulțumim lui Dumnezeu nu numai când suntem bogați, ci şi când suntem săraci; nu numai când suntem sănătoşi, ci şi când suntem bolnavi; nu numai când prosperăm, ci şi când pătimim cele contrare. A mulțumi lui Dumnezeu când vântul este prielnic pe mare nu e ceva de mirare; însă a-I mulțumi când este furtună şi corabia se zbate în toate părțile, şi este în primejdie de a se scufunda, atunci este probă de o mare răbdare şi recunoştință. De aceea şi Iov a fost încununat, de aceea a închis gura cea neruşinată a diavolului şi a arătat clar că mulțumea lui Dumnezeu nu pentru prosperitatea zilelor pe pământ, ci pentru dragostea lui cea mare către Dumnezeu. Priveşte, deci, pentru ce mulțumeşte şi el lui Dumnezeu: nu pentru cele pământeşti şi pieritoare, cum sunt slava, puterea, întâietatea, căci toate acestea nu sunt vrednice de vreun cuvânt, ci pentru adevăratele bunuri, credința şi libertatea cuvântului. Şi priveşte încă cu câtă dispoziție mulțumeşte, căci nu a zis simplu *lui Dumnezeu*, ci *Dumnezeului meu*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 28)

„Căci atunci este mulțumirea deplină, când noi facem toate acelea prin care Dumnezeu urmează a fi slăvit, şi când fugim de acelea de care ne-am izbăvit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 363)

„*Mulțumind pururea*, zice. Adică ce? Noi trebuie a-i mulțumi pentru tote cele ce se întâmplă? Da; chiar de am fi în vreo bolă, şi chiar de am fi în sărăcia cea mai mare; căci chiar dacă în legea veche un înțelept sfătuieşte şi zice: *Tot ce se va întâmpla ție, primeşte, şi întru schimbările smereniei tale depărtează de la tine mânia* (Sir., 2, 4), adică rabdă îndelung, apoi cu atât mai mult noi cei din legea nouă trebuie a-i mulțumi pururea chiar în

suferințele noastre. Chiar de nu ştii cuvântul pentru care suferi, tu, mulțumeşte-i Lui, căci aceasta este adevărata mulțumire. Dacă tu-i mulțumeşti când prosperi şi-ți merg bine toate afacerile, nu e nimic de mirare; ceea ce se cere, este de a-i mulțumi când eşti în scârbe, în supărări şi în necazuri. Nu vorbi nimic mai mult, decât acest cuvânt scurt: *mulțumescu-ți Ție Stăpâne*. Şi ce zic eu despre scârbele de aici? Noi trebuie a mulțumi lui Dumnezeu chiar pentru gheenă, pentru suferințele şi pedeapsa de acolo. Acest fapt ne va folosi mult, fiind cu băgare de seamă, căci vom avea, ca în loc de frâu, pusă în inimele noastre frica de gheenă.

Deci, noi să mulțumim lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile cele arătate ce le primim de la Dânsul, ci şi pentru cele nearătate, şi chiar pentru acelea care ni le acordă fără voia noastră, pentru că de multe ori fără să voim noi şi fără să ştim, El ne face bine." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, pp. 182-183)

„Chiar când suntem în sărăcie, când suntem în boli şi în strâmtorări, să-i adresăm mulțumiri lui Dumnezeu. Când zic mulțumire, nu înțeleg numai cu cuvintele şi cu limba, ci cu faptele, cu cugetul şi cu inima noastră." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

„Să-I mulțumim din tot sufletul nostru, pentru că El ne iubeşte mai mult decât născătorii noştri, şi pe cât de mare este deosebirea între bunătate şi răutate, pe atât de mare e deosebirea între iubirea lui Dumnezeu şi cea a născătorilor noştri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 183)

„Să mulțumim deci întru toate şi pentru toate, căci aceasta este adevărata mulțumire. A mulțumi lui Dumnezeu când prosperăm, nu este vreun lucru mare, pentru că înseşi firea lucrurilor ne împinge spre aceasta. Însă a-I mulțumi când suntem în cele mai mari primejdii, aceasta este de admirat. Când noi mulțumim lui Dumnezeu în împrejurări de acelea pentru care alții se deznădăjduiesc şi hulesc, priveşte la câtă filozofie am ajuns: întâi că prin aceasta am bucurat pe Dumnezeu, al doilea că am ruşinat pe diavol, al treilea, că nu am judecat întru nimic faptul petrecut, şi cu un cuvânt, că şi tu eşti mulțumit, şi Dumnezeu îți taie scârba, şi diavolul se depărtează. Dar dacă tu te descurajezi şi huleşti, diavolul este de față şi face orice voieşte, iar Dumnezeu Care este hulit te părăseşte, şi în acelaşi timp necazul se prelungeşte; — pe când dacă Îi mulțumeşti, diavolul fuge de tine pentru că nu reuşeşte în planurile sale, iar Dumnezeu fiind cinstit, te va cinsti în schimb mai mult.

De altfel este ştiut de toți că omul care mulțumeşte lui Dumnezeu pentru relele ce s-au întâmplat, nu simte acele rele. Sufletul unui asemenea om se bucură de acestea ca de nişte succese câştigate, are conştiință veselă, şi în fine un astfel de suflet nu poate fi trist şi posomorât niciodată. Acolo, odată cu nenorocirea vine şi conştiința şi-l biciuieşte, pe când aici îl încununează şi-l laudă. Nimic nu poate fi mai scump ca limba aceea care mulțumeşte lui Dumnezeu pentru cele neplăcute. O astfel de limbă cu nimic nu este mai prejos de limba martirilor, şi de aceea şi aceasta ca şi aceea se încununează. Pentru că şi această limbă a fost silită de călău (diavol) ca să se lepede de Dumnezeu şi să-L hulească, pentru că şi aici s-a încercat diavolul cu raționamentele drăceşti ca să o momească şi să o întunece cu fel de fel de nemulțumiri, însă n-a folosit nimic.

Deci dacă suferi durerile şi mulțumeşti lui Dumnezeu, te-ai învrednicit de cununa muceniciei." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, pp. 99-100)

„Să ne gândim la cei de jos, la cei ce sunt în nenorociri mai mari decât ale noastre, şi astfel vom putea mulțumi lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 282)

„Nu e cu putință de a sluji lui Dumnezeu cu mulțumire, dacă nu-I mulțumim pentru toate, şi pentru ispite, şi pentru viață liniştită, adică să nu grăim nimic necuviincios, nimic necinstit, ci să ne umilim, ca astfel să devenim vrednici de cinste." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 374)

„Să ne silim de a-I aduce mulțumire pentru toate, şi pe toate să le răbdăm cu bărbăție. Suntem poate săraci? Să-I mulțumim. Când pătimim rele să-I mulțumim. Suntem clevetiți? Să-I mulțumim. Suntem bolnavi? Să-I mulțumim. Aceasta numai ne face de a ne apropia de Dumnezeu, atunci şi noi vom avea pe Dumnezeu dator. Când întâmpinăm cele bune, atunci suntem datori lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 381)

„Însă lui Dumnezeu nu-i este plăcută altă mulțumire, decât aceea ca noi să ne mântuim sufletele noastre şi să ne silim a face fapte bune." (*Cuvânt la Naşterea Domnului, 25 decembrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 222)

„Noi care ne arătăm sensibili la cea mai uşoară atenţie, care nu primim cel mai mic cadou fără mulţumirile noastre, noi ne lăsăm fără un cuvânt, fără un semn de recunoştinţă acoperiţi de binefacerile lui Dumnezeu. Cine ne va explica nouă acest străin şi urât mister? Cine ne va spune cauzele acestei monstruoase nemulţumiri?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 18)

„Suntem noi uitători şi nemulţumitori faţă de Providenţă? Să ascultăm cântecul de iubire şi de laudă pe care-l ridică creaţia întreagă fără întrerupere către Dumnezeu.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 29)

MULŢUMIREA (sufletească cea după Dumnezeu)

„Căci mai puternică decât toată arma este mulţumirea cea după Dumnezeu, şi pe un astfel de om nimic din acestea nu-l poate întrista sau posomorî, ci toate le rabdă cu bărbăţie. Că ce poate fi mai rău ca focul? Sau ce poate fi mai dureros ca muncile şi caznele cele necontenite? Măcar de ar pierde cineva mii de moşii, sau copiii, sau orice altceva, totuşi nu poate fi aşa de vătămător precât a pierde bucuria şi mulţumirea cea sufletească după Dumnezeu. *Piele pentru piele,* zice, *toate câte are omul le va da pentru viaţa sa* (Iov, 2, 4). Nimic este mai grozav ca durerile ce le suferă cineva; şi cu toate acestea, chiar cele nesuferite auzului se fac suferite şi dorite pentru mulţumirea şi plăcerea cea după Dumnezeu. Chiar de ai pogorî pe mucenic de pe cruce cu puţin suflet într-însul, sau l-ai scăpa din căldările unde era aruncat, vei găsi totuşi în el o astfel de bucurie şi mulţumire sufletească, încât nici este cu putinţă a spune.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 12)

MUNCA (Dumnezeu a dat omului munca nu pentru a-l osândi, ci pentru a-l îndrepta şi a-l înălţa)

„Dumnezeu, de la început, a osândit pe om la muncă nu pentru a se răzbuna sau a-l pede
însuşi, el lucra ziua şi noaptea fără odihnă şi fără preget, s-a văzut răpit la al treilea cer (II Cor., 2, 27). Aşadar, să nu dispreţuim munca şi să nu învinuim lucrarea. Căci chiar înainte de a obţine împărăţia cerurilor, ne procură pe pământ cea mai mare răsplată, o plăcere curată: şi nu numai o plăcere curată, ci ceea ce este mai însemnat ca plăcerea, o sănătate neschimbăcioasă.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 49)

„Iar cuvintele auzite de Adam, *în sudoarea feței tale vei mânca pâinea ta* (Facere 3, 19), par a fi pedeapsă şi bătaie. Dar de fapt nu sunt decât o atenționare şi o înțelepțire, un leac pentru rănile ivite de pe urma păcatului. de aceea şi Pavel a lucrat neîncetat nu numai ziua, ci şi noaptea. Şi acest lucru îl spune în gura mare atunci când zice: *Căci am lucrat ziua şi noaptea, ca să nu îngreunăm pe vreunul dintre voi* (II Tes., 3, 8). Şi nu a muncit doar pentru hrană şi pentru sufletul lui, cum fac mulți dintre frați, ci atâta s-a ostenit, încât a putut să-i hrănească şi pe alții.” (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 156)

MUNCA (- antidotul păcatelor)

„A munci cineva ca să se hrănească este un fel de filosofie mare, căci şi sufletele acestora sunt mai curate, şi cugetele lor sunt mai harnice. Cel ce nu lucrează nimic, multe grăieşte degeaba, multe face fără rost, nu lucrează nimic bun în timpul zilei şi este stăpânit de o piroteală veşnică – pe când cel ce se găseşte în lucru, nimic nu primeşte cu grabă, nici cu cugetul, nici cu vorba, nici cu fapta, căci sufletul său este pironit necontenit către o viață lucrătoare. Deci să nu dispreţuim pe cei ce se hrănesc cu mâinile, ci încă să-i fericim pentru aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 53)

MUNCA (gravitatea şederii în nelucrare)

„Pentru aceea avem mâini, ca să ne fie nouă de ajutor. Iar celor neputincioşi cu trupul să le dăm după putere, din toate ale noastre. Iar dacă cineva petrece în nelucrare, sănătos fiind, este mai de plâns decât cei bolnavi de friguri. Căci aceia, din pricina neputinței, au iertare şi se bucură de mila altora. Dar aceştia, bătându-şi joc de sănătatea trupului lor, de bună seamă că sunt urâți de toți, ca unii care calcă legile lui Dumnezeu.” (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 158)

MUSTRAREA (exortație la mustrarea cea bună şi folositoare)

„Iarăşi mă văd silit să acuz lucrurile lumii de astăzi. Ce să fac? Nu voiam, dar mă văd silit. D
învinovățeşte pe cei ce păcătuiesc, chiar dacă nu are alt folos, cel puțin nu-i lasă de a înainta mai mult în păcate. Nici un suflet nu poate fi atât de

neruşinat şi de necuvios încât, auzind mereu înfruntări pentru oarecare fapte rele, să nu se ruşineze şi să nu plece ochii în jos, din cauza mulţimii relelor. Desigur, chiar şi cei lipsiţi cu desăvârşire de ruşine au un dram de sfială, pentru că Dumnezeu a sădit în firea noastră ruşinarea de faptele rele. Deci, pentru că nu era de ajuns că numai frica să ne cuminţească, a mai pregătit şi alte căi spre a nu păcătui, ca de pildă: a înfrunta pe cei ce păcătuiesc, temerea de legile existente, iubirea de slavă, gândul la prieteni.

Toate aceste căi sunt pregătite de Dumnezeu spre a nu păcătui. De multe ori ceea ce nu s-a făcut din frica lui Dumnezeu s-a făcut din frica de oameni. Ceea ce se caută este ca mai întâi de toate să nu păcătuim, iar a reuşi să facem aceasta din frica de Dumnezeu va veni după aceea.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 85-86)

„Dacă vezi pe prieten curvind, spune-i: *Rău lucru este ceea ce tu faci; nu ţi-e ruşine, nu te sfieşti*? *Ceea ce faci este rău*. Dar el nu ştie că este rău? zici tu. Ba ştie, însă este atras de poftă. Şi cei bolnavi de friguri ştiu că băutura de apă rece este vătămătoare, şi totuşi au nevoie de alţii ca să-i împiedece. Cel ce se găseşte în vreo patimă, nu va putea a se dezbăra cu uşurinţă de ea. De aceea deci trebuie ca tu cel sănătos să alergi spre vindecarea aceluia.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 355)

„Nu încerca de a îndrepta totul deodată, fiindcă nu vei putea, ci încetul şi câte puţin. Dacă îl vezi ducându-se la ospeţe şi beţii, sfătuieşte-l, îndreaptă-l şi-l ajută, fie chiar că te-ar vedea şi pe tine având vreun defect. Că astfel va suferi certarea ta, când mai ales va vedea că şi tu ai nevoie de certare, şi că nu ai succese în totul, nici nu eşti dascăl, ci faţă de dânsul eşti ca un prieten şi frate ajutător.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 355)

„Pavel supune la chin şi la pedeapsă nu numai pe cei ce săvârşesc răul, ci şi pe cei care îl încuviinţează (Cf. Rom., 1, 32). Iar profetul David dă aceeaşi pedeapsă nu numai celor ce fură, ci şi celor care aleargă cu ei (Cf. Ps., 48,13). Şi pe bună dreptate; căci cel care îl ştie pe cel care face răul şi-l doseşte şi-l ascunde, îi dă prilej să ajungă şi mai nepăsător şi-l face să săvârşească răul cu mai multă libertate”. (*Către iudei,* cuv. I, 4, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 252)

„Spui că este greu şi supărător lucru să vesteşti astfel de cuvinte celor care săvârşesc aceste păcate? Greu şi supărător lucru este să taci! Tăcerea

aceasta aduce pieire şi asupra voastră, a celor care îi ascundeți pe făptaşi, şi asupra acelora care stau tăinuiți, căci porneşte pe Dumnezeu cu război împotriva voastră. Cu mult mai bine este să fiți urâți de semenii voştri lucrând pentru mântuirea lor, decât să Se mânie Dumnezeu pe voi. De se supără semenul tău pe tine acum, cu nimic nu te va putea vătăma; dar, mai bine spus, îți va mulțumi mai târziu că l-ai vindecat. Dumnezeu însă te va pedepsi cu cea mai grea pedeapsă dacă taci şi doseşti, făcând favor păgubitor semenului tău. Prin urmare, dacă taci, porneşti şi pe Dumnezeu cu război împotriva ta, şi-l vatămi şi pe fratele tău. Dacă însă îi spui şi-l dai de față, vei face ca şi Dumnezeu să pogoare mila Lui asupra ta, şi-l vei câştiga şi pe semenul tău; îți vei face din el un prieten devotat, căci a cunoscut prin propria lui viață binefacerea pe care i-ai făcut-o.

Să nu socotiți dar că faceți un bine fraților voştri dacă nu-i mustrați cu toată asprimea când vedeți că săvârşesc vreo faptă necugetată. Când ți se fură o haină, nu-l socoteşti oare duşman şi pe cel care a văzut pe hoț, iar nu numai pe făptaş?" (*Către iudei,* cuv. I, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 262-263)

„Hristos Şi-a vărsat sângele pentru el! Tu nu vrei să spui nici un cuvânt petru el? Nu, vă rog! Dimpotrivă, îndată ce veți pleca de aici, grăbiți-vă să vă duceți la vânătoare! Fiecare dintre voi să-mi aducă un creştin cuprins de această boală! Dar, mai bine spus, să nu dea Dumnezeu să fie atâția bolnavi! Doi sau trei dintre voi, sau chiar zece sau douăzeci, să-mi aducă unul, pentru ca în ziua aceea, văzând vânatul înăuntrul plaselor, să vă întind mai bogată masa cuvântului. Dacă voi vedea că sfătuirea mea s-a prefăcut în faptă, cu mai multă râvnă voi vorbi pentru vindecarea lor şi mai mare va fi câştigul şi al vostru, şi al lor. Nu stați dar nepăsători!" (*Către iudei,* cuv. I, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 263)

„Tocmai dojanele acelea îmi arătau cât de tare mă iubiți." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 9)

,,Dacă vezi pe sluga ta, sau pe prietenul tău, sau pe unul din cunoscuții tăi că bea fără măsură, că fură, că merge la teatru, că nu se îngrijeşte de sufletul lui, că se jură strâmb, că minte, mustră-l pe el, pedepseşte-l, întoarce-l (de la fapta rea), îndreaptă-l. Şi toate acestea le-ai făcut pentru Dumnezeu. Dar dacă-l vezi că greşeşte față de tine, că amână în a-ți sluji, iartă-l, şi astfel, iertat a fost pentru Dumnezeu." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 16)

„Să mustrăm pe cei ce-şi petrec toată ziua în beţii! Nu ca să-i ruşinăm, ci ca să-i scăpăm de ruşine! Nu ca să-i ocărâm, ci ca să-i îndreptăm! Nu ca să-i facem de râs înaintea oamenilor, ci ca să-i scoatem din alaiul cel hidos şi astfel să-i smulgem din mâinile diavolului.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 23)

„Ce faci omule? Pe fratele tău vezi că se supără, aflându-se în toată viaţa lui în lene şi în curvie şi tu nu-i întinzi mâna ta să-l scoţi din surparea lui? Pentru ce nu-l dojeneşti şi nu-l cerţi? Ci te temi să nu-l sminteşti şi-l cinsteşti mai mult pe dânsul decât mântuirea sufletului lui? Dar ce răspuns îi vei da lui Hristos în ziua judecăţii?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 109)

„Mare lucru este să poţi îndura mustrările! Mare lucru este să poţi mustra. Acesta este semn de mare purtare de grijă. Când vedem pe un om că are haina descusută într-o parte sau că o altă îmbrăcăminte îi stă rău, îl facem atent şi i-o îndreptăm, dar când îl vedem cu viaţa stricată nu spunem un cuvânt! Trecem nepăsători pe lângă el când vedem că duce o viaţă păcătoasă. Deşi pentru haine îl aşteaptă numai râsul, pe când pentru suflet, primejdie şi pedeapsă. Spune-mi, te rog: Vezi pe fratele tău căzând în prăpastie, îl vezi că are o viaţă păcătoasă, că nu vede ce trebuia să facă, şi nu-i întinzi mâna, nu-l ridici de jos? Nu-l mustri, nu-l cerţi? Pui înaintea mântuirii lui dorinţa de a nu-l supăra, de a nu-i deveni nesuferit? Ce iertare vei avea de la Dumnezeu? Ce cuvânt de apărare? N-ai auzit că Dumnezeu a poruncit iudeilor să nu treacă nepăsători pe lângă vitele rătăcite ale vrăjmaşilor lor, să nu le lase căzute sub poveri (Ieş., 23, 4-5)? Vom trece noi, oare, cu vederea sufletele fraţilor noştri, care cad în fiecare zi, când iudeii primiseră de la Dumnezeu poruncă să nu uite nici de vitele vrăjmaşilor? Nu-i oare cea mai mare cruzime şi sălbăticie să nu avem nici atâta purtare de grijă faţă de oameni cât aveau aceia pentru vite? Acest lucru a întors totul pe dos, aceasta ne-a stricat viaţa; aceasta, pentru că nu îndurăm cu curaj mustrările şi nici nu vrem să mustrăm pe alţii.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 39-40)

MUSTRAREA (cum trebuie făcută mustrarea)

„Îmi dau seama că v-am mustrat cu asprime; iertaţi-mă, vă rog. Aşa e când doare sufletul. N-am grăit acestea din ură, ci din dragoste şi din purtare

de grijă”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 79)

„Mustrarea ce nu are iubire de oameni pare a fi zavistuire.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 118)

„Ai de mustrat pe cineva? Fă aceasta fără mânie”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„Domnul nu mustra, în auzul tuturora, pe cei care veneau la El cu gânduri rele; le răspundea după inima lor, ca să înțeleagă numai ei mustrarea, fiindu-le de un îndoit folos: întâi că le arată că ştie ce au pe cuget, apoi că le dădea putința să-şi îndrepte viața prin aceea că nu i-a dat de gol în fața mulțimii.” (*Omilii la Matei,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 346)

„Aceasta este adevărată îndreptare şi nesupărătoare pentru nimeni, când îndreptându-ți vorba către unul, tu în realitate mustri pe un altul. În acest fel, cel certat nu se poate supăra, deoarece nu te-ai adresat direct lui, dar în acelaşi timp, subtil, el va primi doctoria îndreptării, pe care i-ai aplicat-o.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, p. 459)

,,Dacă de la început chiar ai certat aspru pe cineva, l-ai făcut singur neîmblânzit şi fără ruşine, iar dacă l-ai adus la smerenie prin vorbe blajine, apoi i-ai îndoit grumazul, i-ai tăiat îndrăzneala şi l-ai făcut să cate la pământ.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 22)

,,… nici cel ce mustră să nu se iuțească – căci aceasta nu este spre îndreptare, ci mai mult o patimă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 472)

,,Noi care mustrăm, să ne apropiem de cei mustrați cu toată blândețea, cu toată înțelepciunea. Chiar de ai vedea pe fratele tău păcătuind, tu totuşi – după cum şi Hristos a poruncit – nu da în vileag mustrarea ce-i vei face-o, ci numai între tine şi dânsul mustră-l, nu luându-l în râs; nu călca pe cel ce zace jos rănit, ci fiind însuți trist şi îndurerat; şi când poate tu păcătuieşti, arată-te

gata a primi mustrarea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 472)

,,Căci atunci sfătuirea este vrednică şi bineprimită, când împreună cu învinuirile se adaogă şi vorbe aducătoare de sfială şi de ruşine: căci pentru a înfrâna un suflet neruşinat şi a-l lovi mai tare decât cu învinuirile aduse pe față, sunt de ajuns nişte astfel de vorbe muşcătoare, care îi vor şi vindeca rana şi ruşinea căpătate din învinuirile aduse. Ceea ce este mai cu seamă de admirat în vorbele pricinuitoare de ruşine şi de sfială, tocmai aceasta este, că două lucruri potrivnice se câştigă deodată: întâi, se dă o lovitură mai grea decât pâra învederată adusă persoanei, şi al doilea, că pregăteşte pe cel certat atât de greu spre a se oțeli mai mult în răbdare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 119)

,,… cel ce întrebuințează numai mânie îşi împlineşte numai patima sa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 471-472)

„Apropie-te de acel ce viețuieşte cu fecioara şi mai întâi spune-i o mică laudă ca unui frate, ce i-o vei împleti din celelalte însuşiri bune pe care le are, şi aşa şi cu o apă caldă stropindu-l aşa-zicând cu laudele, slăbeşte-i şi-i moaie umflătura rănii. Căinează-te şi pe tine, învinuieşte neamul omenesc, arătă-i că toți suntem în păcate, cere-i iertare, spunându-i că te încerci a face nişte lucruri mai presus de puterile tale, însă dragostea îndrăzneşte a încredința totul. Apoi sfătuindu-l, tu fă aceasta nu în chip poruncitor, ci frățeşte. Iar prin toate acestea tu vei slăbi şi muia umflătura rănii sale, vei uşura durerea venită din tăierea făcută pentru viitoarea mustrare, şi de multe ori cerându-ți iertare, îl vei ruga să nu se supere. Când prin acestea îl vei lega vine din toate părțile, atunci fă-i rana cuvenită, nici legând-o, nici lăsând-o dezlegată, ca astfel nici să fugă, dar nici să disprețuiască faptul. Dacă tu nu-i vei pricinui rana de moarte, nu ai făcut nimic mai mult, precum şi dacă l-ai lovit cu putere mare, l-ai făcut să sară în sus şi să fugă. Pentru aceea, urmând a-l mustra din nou, amestecă iarăşi laudele cu mustrările, şi fiindcă acest fapt prin sine însuşi nu poate fi laudă — de vreme ce nu este vrednic de laudă faptul de a viețui cu o fată fecioară — apoi tu scoate această laudă din însăşi voia lui, şi zi-i: *Ştiu foarte vine că tu faci aceasta pentru Dumnezeu; căci văzând pe această copilă fără sprijin şi singură, i-ai întins mână de ajutor spre a o scăpa din acea viață ticăloasă*. Chiar de nu ar fi făcut-o cu această

voie, tu zi şi aşa, iar la urmă mai adaogă şi aceasta — iarăşi cerându-ți iertare — că *Eu îți spun acestea nu poruncindu-ți, ci aducându-ți aminte. Pentru Dumnezeu o faci, ştiu şi eu, dar să vedem de nu cumva se naşte de aici vreun alt rău. De nu izvorăşte nici un rău, tu ține-o în casa ta, şi îndeletniceşte-te cu această frumoasă îndeletnicire, că nimeni nu te împiedică, iar de cumva vine de aici vreo vătămare mai mare poate decât câştigul, păzeşte-te, rogu-te, şi să nu te grăbeşti a aduce linişte unui suflet, însă să sminteşti în acelaşi timp pe multe altele*. Şi nu-i adăuga pedepsele care aşteaptă pe cei ce smintesc, ci ia-ți în ajutor chiar mărturia lui, şi zi-i: *Tu nu ai trebuință a afla acestea de la mine, căci singur ştii că dacă cineva va sminti pe unul dintre aceşti mici, va lua o mare pedeapsă*, şi aşa fel fiind, tu ai îndulcit vorba, după care liniştindu-i mânia, pune-i doftoria îndreptării.

Iar dacă cumva va pune înainte iarăşi singurătatea ei, nici atunci să nu-i mustri pricina lui — ci zii către dânsul: *Nimic să nu te înspăimânte din toate acestea, căci tu ai o îndreptățire destul de puternică: sminteala adusă altora; căci tu nu din lene, ci numai îngrijindu-te de dânşii, te-ai depărtat de la o astfel de îndeletnicire*. Şi toate cele ce sunt ca sfaturi să fie făcute pe scurt, căci nici nu au trebuință de o mare învățătură, pe când cele cu privire la iertare să fie cât de multe, şi una după alta. După aceea, întruna aleargă la dragoste, întunecând oarecum greutatea celor vorbite şi dând lui dreptul de a face ce vrea, să-i zici: *Eu numai cât te povățuiesc şi sfătuiesc a face aşa, însă a asculta sau nu, tu eşti deplin stăpân; căci eu nu te silesc, ci las totul la judecata ta*. Dacă noi astfel facem mustrarea, vom putea cu uşurință a îndrepta pe cei ce greşesc; iar aşa cum ne facem acum, este mai mult a unor fiare sălbatice şi a unor dobitoace necuvântătoare decât a unor oameni. Dacă unii poate simt astfel de fapte, greşind un altul, iată că aceluia nu-i spun nimic, iar ei întocmai ca şi babele cele bete şoptesc între dânşii.

Acestea deci cugetându-le, iubiților, să ne îngrijim de mădularele noastre, şi să nu ne ascuțim limba unii împotriva altora, şi nici să vorbim cuvinte grele, săpând slava aproapelui, şi întocmai ca la război aruncându-ne şi azvârlindu-ne unii împotriva altora.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 474-475)

„Certarea lui (a lui Pavel – n.n.) este făcută cu multă iconomie - ceea ce este a celor ce iubesc mult.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 129)

„Căci nimeni nu ar voi să nu fie lăudat; şi apoi la un loc cu laudele aduse, şi mustrarea făcută lui este bine primită.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 131)

„Căci de aceea a amestecat el laudele cu mustrarea, ca nu cumva, trecând deodată de la mustrare la sfătuire, să-şi facă cuvântul cu anevoie de primit, ci îndulcindu-le mai întâi auzul, să le pregătească cu acest chip calea sfatului ce urma a le da.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, p. 154)

„Dojanele când nu sunt prea aspre şi grele, atunci mai ales sunt bine primite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 56)

„Peste tot locul el (Pavel – n.n.) amestecă acuzațiile la un loc cu laudele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 102)

„Aceasta o face el (apostolul Pavel - n.n.) peste tot locul; când trebuie a scrie, de se întampla să aibă ceva de acuzat şi ceva de lăudat, mai întâi laudă şi după aceea trece la acuzații. Mai întâi el îşi familiarizează pe auditori, cu care ocazie acuzațiile ce le aduce sunt apărate de orice bănuială, arătând prin aceasta că el ar fi dorit sa-i laude necontenit, dar că, silit de împrejurări numai, el s-a văzut nevoit de a-i acuza.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 20)

„Certarea cea mai aspră, care mai cu seamă poate stârni pe cineva, este cea făcută cu blândețe.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 66)

„*Cu toată îndelunga-răbdare, zice, şi învățătura*. Şi cel ce ceartă are nevoie de îndelungă-răbdare, ca nu cumva cel certat să creadă oricum. *Şi cu învățătură*, zice. Nu mâniindu-se, nici dezgustându-se, nu ca şi cum ar disprețui, să nu se găsească față de el ca duşman, toate acestea să le lase la o parte. Şi ce să facă? Să se poarte cu el ca şi cum l-ar jeli mai mult chiar decât dânsul, ca şi cum s-ar topi de supărare pentru el. *Cu toată îndelunga-răbdare*, zice, iar nu întâmplător.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 103)

„Cel ce ceartă să nu o facă aceasta ca în bătaie de joc şi ca falā, ci ca un sfat al său propriu dat cu blândețe. Cel ce ceartă are nevoie de o mai mare blândețe ca astfel să convingă pe cel certat de a răbda lovitura dată. Nu

vedeți pe doctori când ard, când taie rana, cu câtă blândețe întreprind faptul vindecării? Apoi cu atât mai mult trebuie a face aceasta cei ce ceartă, fiindcă certarea este cu mult mai iute decât focul şi fierul, şi face pe cel certat de a sări în sus de durere. De aceea doctorii multe născocesc, ca bolnavii să rabde în linişte tăierea, cu multă blândețe cum s-ar zice, şi câte puțin, după care apoi îl lasă să se odihnească. Tot aşa trebuie a face şi certările ca nu cumva cei certați să sară în sus de durere. De-ar trebui chiar să fim batjocoriți, sau să fim şi răniți, totuşi noi să nu ne dăm în lături. De altfel chiar şi cei operați, mii de hule aruncă asupra doctorilor, însă aceştia spre nimic altceva nu au îndreptată privirea lor, decât numai spre îndreptarea sănătății celor bolnavi. Tot aşa trebuie a face şi aici totul, spre a deveni folositoare certarea, şi totul să facem, având în vedere plata ce ne stă de față. *Purtați,* zice, *sarcina unul altuia şi aşa veți plini legea lui Hristos* (Gal., 6, 2).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 356)

„Tu te-ai născut din acelaşi trup de mamă şi într-aceleaşi dureri, te-ai crescut cu aceeaşi hrană, ai acelaşi tată şi aceeaşi naştere duhovnicească, ca şi aproapele tău cel căzut în păcat. Arată-i acum înrudirea ta cu dânsul prin felul şi chipul cu care cerți greşelile lui.” (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 138)

„Sunt de părere că cel care are de gând să mustre pe cineva trebuie să alunge cât mai departe de sufletul lui obrăznicia şi semeția şi să-şi arate asprimea numai în cuvinte şi în fapte. Şi doctorii, când au de tăiat mădularele cele putrede sau au de spart un buboi, nu se încarcă mai întâi pe ei înşişi cu mânie şi apoi se duc să facă operația; ci atunci, mai cu seamă, se silesc să-şi păstreze mintea într-o stare potrivită cu lucrul pe care îl au de făcut pentru ca nu cumva tulburarea lor sufletească să le vatăme meseria. Dacă omul care are de vindecat trupurile are nevoie de atât de mare linişte sufletească, spune-mi, te rog, unde vom rândui pe cel ce are de tămăduit sufletele, spune-mi, te rog, câtă filosofie vom cere de la el?” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 314)

„… să mustri spre slava lui Dumnezeu. O astfel de mustrare este pentru cei ce stau alături de tine cuvânt de învățătură şi de virtute, ca să nu mai rămână muți de uimire în fața lucrurilor din lumea aceasta.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 14)

„Poate că a fost prea aspră mustrarea; prea aspră cât priveşte dragostea ce v-o port, cât priveşte însă mărimea păcatului, nici pe departe.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 153)

„Să mustrăm şi noi cu dragă inimă pe cei ce greşesc şi să-i îndreptăm.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 43)

MUSTRAREA (primirea mustrării)

„… nici cel mustrat să nu se nemulțumească, fiindcă ceea ce se face este spre vindecare, şi nu spre scârba sa. Dacă doftorii ard rana bolnavului, şi de multe ori fac greşale, şi totuşi cei bolnavi nu-i învinovățesc, ci încă chiar când simt dureri, când sunt arşi şi tăiați, îi socotesc de binefăcători pe cei ce le-au pricinuit durerile, apoi cu atât mai mult trebuie să fie astfel cel ce primeşte mustrarea, şi a privi pe cel ce-l îndreaptă ca pe un doftor, iar nu ca pe un duşman.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 472)

„Iar când te va mustra vrăjmaşul tău la vreo greşeală, deşi tu o ştii, tu nu-l ocărî, ci de vei suspina şi vei plânge cu amar, ca apostolul Petru şi pe Dumnezeu îl vei ruga să te ierte, îndată te-ai izbăvit de toate greşelile tale.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 55)

MUSTRAREA (să nu ne supărăm, nici să ne mâniem când suntem mustrați, ci, dimpotrivă, să mulțumim pentru aceasta)

„Iar dacă se întâmplă să fii mustrat, mare lucru e să poți îndura mustrările şi învinuirile, şi să nu te înfurii! *Cel ce urăşte certarea,* spune Scriptura, *este fără de minte* (Prov., 12, 1). Nu spun: de se întâmplă să fii mustrat pe drept sau pe nedrept, ci atât: de se întâmplă să fii mustrat. Dacă prietenul te critică pe drept, îndreaptă-ți greşelile! Dacă nu-s îndreptățite criticile lui deocamdată laudă-i voința, încuviințează-i gândul, mulțumeşte-i pentru prietenie. Te mustră din pricina marii lui prietenii. Să nu ne supărăm când suntem certați. Mare folos aduce vieții noastre critica, dacă e primită de toți; şi când mustrăm pe cei ce greşesc, dar şi când îndurăm cu inimă uşoară mustrarea atunci când noi înşine greşim. Ce sunt leacurile pentru răni, acelaşi lucru sunt mustrările pentru greşeli. După cum este fără minte cel ce

îndepărtează leacurile, tot aşa de fără de minte este cel ce nu primeşte critica. Însă mulţi adesea se înfurie, gândesc în ei şi-şi spun: *Eu sunt înțelept, sunt priceput cum să sufăr mustrarea cutăruia?*, fără să-şi dea seama că tocmai cuvintele acestea sunt dovada nebuniei lor. *Am văzut,* spune Scriptura, *om căruia i se părea că este înțelept dar mai multă nădejde de înțelepciune are nebunul decât el* (Prov., 26, 12). Pentru acest motiv şi Pavel spune: *Nu vă socotiți voi înşivă înțelepți* (Rom., 12, 16). De-ai fi de mii de ori înțelept, de-ai şti ce ți se cade să faci, totuşi eşti om şi ai nevoie de sfătuitor. Numai Dumnezeu n-are nevoie de nimic, numai El nu are nevoie de sfătuitor. De aceea se spune despre El: *Cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost Lui sfetnic?* (Rom., 11, 34). Noi, oamenii, de-am fi de mii de ori înțelepți, de mii de ori suntem vrednici de certare. Neputința firii noastre iese la iveală. *Că nu poate desăvârşirea să fie întru oameni* (Is. Sir., 17, 25) spune un înțelept." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 38-39)

MUSTRAREA (folosul mustrării)

„Iubiților, nimeni să nu socoată împovărătoare certarea - că nu din ură, ci din grijă vă cert. Ştiți doar că mai de nădejde sunt rănile făcute de prieteni decât sărutările primite de la vrăjmaşi." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 53)

„Toate sunt pentru mine basm, umbră şi vis! Nici unul din cei bogați pe pământ nu mă va putea apăra dincolo, când voi fi învinuit şi acuzat că n-am răzbunat, cu toată tăria cuvenită, legile lui Dumnezeu. Aceasta, aceasta a pierdut pe minunatul acela bătrân, pe Eli, deşi viața-i era nepătată! Totuşi pentru că a trecut cu vederea pe cei care călcaseră legile lui Dumnezeu a fost pedepsit împreună cu copiii lui şi a primit cea mai cumplită pedeapsă (I Regi 4, 1-19). Dacă Eli preotul a fost atât de cumplit pedepsit pentru că n-a întrebuințat față de copiii lui bărbăția cuvenită, deşi îl silea la asta dragostea firească de fii, ce iertare voi avea eu, care nu sunt silit nici de o astfel de dragoste şi mai stric şi totul datorită linguşelilor? Aşadar, ca să nu pier şi eu şi voi, lăsați-vă, vă rog, convinşi de cuvintele mele! Fiți voi înşivă cercetătorii şi socotitorii vieții voastre!". (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 230-231)

„Ştiu că mulți aud cu neplăcere cuvintele acestea. Dar care ar fi folosul tăcerii? Dacă aş tăcea şi nu v-aş supăra deloc cu spusele mele, ar fi cu neputință să vă scap de pedeapsă cu tăcerea, ba, dimpotrivă, tocmai

tăcerea ar mări pedeapsa; şi nu numai vouă, ci şi mie mi-ar pricinui pedeapsă o tăcere ca aceasta. Ce folos de vorbe plăcute, dacă nu ajută la treburi, ba te mai şi vatămă? Ce câştig să te bucur cu cuvântul, dar de fapt să te supăr? Ce câştig ai să-ți încânt auzul, dar să-ți chinuiesc sufletul? De aceea e de neapărată trebuință să vă supăr aici pe pământ, ca să nu fim osândiți dincolo". (*Omilii la Matei,* omilia LVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 655)

„Omul bun nu este vătămat cu nimic de este bănuit de fapte rele, dar cel ce bănuieşte în zadar şi fără temei, acela se vatămă cumplit; la fel şi cu omul rău; dacă se spune despre el că e un om bun, nu câştigă nimic din asta, ci dimpotrivă osânda i se măreşte, iar trândăvia îi creşte şi mai mult; dacă însă i se spune că e un rău, e cu putință să se umilească şi să-şi recunoască păcatele; dar dacă i se trec sub tăcere păcatele, atunci ajunge de nu mai simte că păcătuieşte. Dacă păcătoşii se pocăiesc cu greu, chiar când toată lumea îi ține de rău, când vor mai putea deschide ochii cei ce trăiesc în păcate, când nu numai că nu sunt ținuți de rău, dar mai sunt şi lăudați? N-ai auzit că şi Pavel a ținut de rău pe corinteni, că prin încuviințările şi laudele lor nu numai că nu l-au făcut pe cel desfrânat să-şi recunoască păcatul, ci l-au făcut să şi stăruiască în păcat? (I Cor., 1-2)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 979-980)

„Iubitor de oameni este cel ce se supără pe păcătos, iar nicidecum cel ce mai înainte de vreme se pleacă apucăturilor lui şi nici măcar nu-l lasă de a-şi simți păcatul. Căci cine cu adevărat are milă de cel bolnav de friguri şi ieşit din minți? Cel ce îl culcă pe pat şi-l opreşte de la mâncăruri şi băuturi ce nu se cad, sau cel ce îl lasă ca să-şi încarce pântecele peste măsură şi-l îngăduie de a fi în voia lui, şi a face tot ceea ce face un om sănătos? Oare nu cel dintâi este care-l îndreaptă, pe când celălalt, deşi se pare că se poartă cu dânsul cu iubire de oameni, totuşi îi ațâță mai mult boala?

Tot aşa deci vom zice şi aici. Căci este cu adevărat o faptă de iubire de oameni a nu le face pe plac totdeauna celor bolnavi şi nici a linguşi poftele lor cele necuviincioase. Nimeni nu iubea atât de mult pe acel curvar dintre corintheni ca Pavel, care a poruncit de a-l preda Satanei - precum şi de asemenea nimeni nu a urât atât de mult pe acela precum l-au urât cei ce se strânseseră împrejurul lui şi-i luaseră apărarea - după cum a arătat sfârşitul. Căci aceia l-au înfumurat, şi încă mai mult i-au ațâțat trufia - în vreme ce Pavel l-a contenit şi l-a cumințit, şi nu s-a depărtat de el până ce l-a adus la o sănătate curată. Aceia au mai adăugat încă la răul ce era, în vreme ce Pavel chiar şi pe cel de la început l-a smuls din rădăcină." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIV, pp. 140-141)

„*Dacă nu v-am fi îmboldit, ca astfel prin acea îmboldire să vă îndreptați, v-am fi păgubit, şi încă nu numai pe voi, ci şi pe noi. Căci după cum cel ce nu dă neguțătorului cele ce urmează a fi cărate pe mare, el singur este care pricinuieşte paguba, tot aşa şi noi, dacă nu v-am fi dat vouă pricină de pocăință, v-am fi păgubit* – (Apostolul Pavel – n.n.). Ai văzut deci că a nu certa pe cei ce greşesc este o pagubă şi pentru dascăl, şi pentru ucenic?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIV, p. 143)

„Aş fi voit să tac; dar dacă prin tăcere s-ar putea astupa ruşinea izvorâtă din fapte, negreşit că tăcerea ar fi un câştig; dar dacă, chiar tăcând eu, lucrurile vor striga mai tare decât limba mea, atunci nici o vătămare nu poate fi din cuvintele mele, ci dimpotrivă, un folos şi un câştig din biciuirea relelor noastre." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, p. 243)

„Şi să nu te minunezi, că este aspră şi greoaie mustrarea, căci are roade plăcute; şi coaja pomilor este aproape fără nici un gust şi greoaie, pe când roadele sunt dulci." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 351)

„Nu te gonesc pe tine, ci patima iubirii de arginți pe care o ai o alung, îți pare că cu tine mă bat, nu cu tine, ci cu răutatea ta, iar tu nu mă ai făcător de bine. Nu mă socoteşti că sunt îngrijitorul tău, nu mă ții că-ți sunt ție ajutor mai mult decât toți; cine altul îți va zice ce ți-am zis eu?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 20)

„Hulesc patima pe care o ai. Eu îți tai durerea ta şi tu strigi? Dar nu mi-e frică de strigare taie-mi durerea, iar eu voi aştepta vindecarea de la tăierea aceea! Dar eu, netăind nimic, pentru ce fugi de mine, că numai cu cuvântul îți curățesc cugetul tău. Măcar că şi doctorul ce face de multe ori răni prin tăieturi mai mari, iar eu nu o fac niciodată mai rea, ci mai bună. Pentru că acolo este fire care nu poate şi este ajutorul ierburilor neputincioase, iar aici este puterea cuvintelor. Doctorul nu se pune chezaş să te tămăduiască, iar eu mă chinuiesc să te tămăduiesc, că auzi-mă pe mine, pentru acesta S-a coborât Fiul lui Dumnezeu, cel Singur Născut, pentru ca să ne suie pe noi şi să ne facă mai înalți decât cerul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 20-21)

„Că acestea sunt ierburi care muşcă şi dor în puțină vreme şi apoi veselesc pururea, doctor sunt şi strâng rănile ca să nu se învechească şi să se

facă şi mai rele, pentru că eu vindec dând sănătatea care se face cu cuvântul, iar ceilalţi doctori tămăduiesc trupul, care este trecător şi greşit şi hulit." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 23)

NAŞTEREA (de prunci)

„Nici unirea dintre bărbat şi femeie şi nici altceva n-ar putea face nimic pentru naşterea de copii, dacă n-ar fi ajutorul mâinii celei de sus, care deşteaptă firea spre naşterea de fii”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 52)

„*Şi a zis Eva: «Am dobândit om prin Dumnezeu»* (Fac., 4, 1).

Vezi că pedeapsa a făcut-o mai înțeleaptă pe femeie? Nu socoteşte copilul născut datorită firii, ci lui Dumnezeu, şi-şi arată față de El recunoştința ei. Ai văzut că osânda a ajuns pentru Adam şi Eva temei de povățuire? *Am dobândit*, spune femeia, *om prin Dumnezeu*. *Nu firea mi-a dăruit copilul, spune ea, ci harul cel de sus*.

Şi a mai născut pe Abel, fratele lui (Fac., 4, 2).

Pentru că Eva a mulțumit lui Dumnezeu pentru copilul cel dintâi şi a recunoscut cea dintâi binefacere, a dobândit şi pe a doua. Aşa e Stăpânul nostru! Înmulțeşte darurile Sale, când ne arătăm recunoscători pentru binefacerile primite mai înainte şi când cunoaştem pe Binefăcător. Şi Eva, deci, a primit şi alt copil, pentru că a socotit că pe cel dintâi l-a avut datorită lui Dumnezeu. Naşterea de moştenitori a fost pentru ei cea mai mare mângâiere pentru pierderea nemuririi. De aceea şi iubitorul de oameni Dumnezeu, îndată, chiar de la început, le-a uşurat greutatea pedepsei, a smuls masca înfricoşătoare a morții, dăruindu-le celor dintâi oameni urmaşi. S-ar putea spune că prin asta Dumnezeu a schițat o imagine a învierii, rânduind ca în locul celor morți să se ridice alții”. (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 214)

„Natura care era săracă (…) cu toate că a devenit muritoare, ea păstrează un fel de nemurire prin continua succesiune a unuia prin altul, de la unul la altul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIX, 1, p. 92)

NAŞTEREA (obiceiuri păgâneşti la naşterea copilului)

„Ce ar putea spune cineva apoi de celelalte datini sataniceşti din timpul durerilor de naştere, pe care le țin moaşele spre răul capului lor?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 129)

NAŞTEREA (neputinţa naşterii de prunci)

„Să facem şi noi cu toţii ce a făcut Eva! Să socotim har de sus totul din viaţa noastră. Chiar dacă natura lucrează, totuşi nu cu puterea ei; natura ascultă de porunca Creatorului. Femeile niciodată să nu se plângă că n-au copii, ci, cu gând plin de înţelepciune, să alerge la Creatorul naturii şi la Stăpânul naturii şi să ceară copii! Să nu atribuie naşterea de copii traiului împreună al soţilor sau altui fapt, ci Creatorului tuturor, Care a adus pe om de la nefiinţă la fiinţă; El poate îndrepta iarăşi şi natura betejită. Aşa a făcut Eva! A făcut din jale prilej de slavoslovie, a atribuit totul Stăpânului, zicând: *Mi-a ridicat mie Dumnezeu altă sământă în locul lui Abel, pe care l-a omorât Cain*. Vezi că nu numai că nu s-a supărat, dar nici n-a rostit cuvânt supărător? – Dacă ar fi grăit, nu l-ar fi trecut sub tăcere dumnezeiasca Scriptură! – A îndurat cu bărbăţie întâmplarea şi a căpătat iute mângâiere. Se arată şi mai înţeleaptă, lăudând binefacerea primită de la Stăpânul! Nu i-a dăruit numai un alt copil, dar prevesteşte că va fi şi virtuos”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 248-249)

„Când vezi un bărbat şi o femeie că duc viaţă plină de virtuţi, dar nu au copii; când vezi că sunt cinstitori de Dumnezeu şi evlavioşi, dar fără copii, să nu socoteşti că se întâmplă asta din pricina păcatelor lor. Multe sunt pricinile rânduielii lui Dumnezeu, necunoscute nouă şi pentru toate trebuie să-I mulţumim Lui. Să nefericim numai pe aceia care trăiesc în păcate, nu pe cei care n-au copii. Adeseori Dumnezeu rânduieşte multe spre folosul nostru, fără ca noi să ştim pricinile lor. De aceea trebuie ca totdeauna să ne minunăm de înţelepciunea Lui şi să-I slăvim nespusa Sa iubire de oameni. Cuvintele acestea vi le-am spus spre folosul vostru, ca să mulţumiţi totdeauna lui Dumnezeu şi să nu iscodiţi rânduielile Lui”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 169)

„Dar, după cum spuneam, femeile acelea au fost sterpe tocmai pentru ca să fie crezută naşterea din Fecioară şi pentru ca ea însăşi Fecioara să fie povăţuită a crede în făgăduinţă. Ascultă ce-i spune îngerul: *Duhul Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Prea Înalt te va umbri* (Luca, 1, 35). Aşa vei naşte îi spune îngerul. Totul se va datora lucrării Duhului. Nu te uita, dar, la pământ, lucrarea vine din ceruri”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, II, în col. PSB, vol. 22, p. 170)

„*Iar Isaac*, spune Scriptura, *era de şaizeci de ani când a născut Rebeca* (Fac., 25, 26). Deci, dacă avea patruzeci de ani când a luat-o pe

Rebeca şi şaizeci de ani când femeia a născut, urmează că vreme de douăzeci de ani s-a rugat lui Dumnezeu şi aşa a dezlegat betejiciunea pântecelui Rebecăi spre naşterea de copii. Ați văzut puterea rugăciunii? Aşi văzut că poate birui chiar firea? Să-l imităm şi noi pe Isaac. Să stăruim şi noi aşa în rugăciuni, cu suflet treaz şi cu gând smerit”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 171)

,,Ştiți cu toții că lipsa de prunci este nesuferită de femei mai cu seamă din pricina bărbaților. Că mulți dintre bărbați sunt atât de lipsiți de minte încât îşi învinovățesc femeile că nu dau naştere la prunci, neştiind ei că ***a naşte îşi are începătura*** [*αρχη*] ***de sus, din pronia lui Dumnezeu***, şi că nici firea femeii, nici viețuirea împreună, nici altceva nu o face destoinică de la sine pentru aceasta.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel,* cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 18)

,,Naşterea de prunci nu o săvârşeşte deloc nunta, ci acel cuvânt al lui Dumnezeu: *creşteți şi vă înmulțiți şi umpleți pământul* (Facere 1, 28). Şi dau mărturie de aceasta toți câți s-au împărtăşit de nuntă, dar nu au fost părinți.” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* p. 14)

NĂDEJDEA (definiția)

„Nu ne-ar fi suficient de a ne demonstra că nădejdea este marele bine al omului, în sânul exilului său şi al mizeriilor lui; că ea este mângâierea lui supremă şi supremul lui temei, mobilul tuturor actelor sale, sfârşitul tuturor dorințelor lui, viața vieții lui.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 166)

NĂDEJDEA (în Dumnezeu)

„Să stăm, dar, prinşi de nădejdea în Dumnezeu ca de o ancoră tare şi singură şi aşa să ne purtăm în toate împrejurările din viață…”. (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 315)

„Când îți pierzi orice nădejde, atunci Dumnezeu îşi arată puterea Lui, nebiruită de nimic.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 423)

„Iscusit şi înțelept fiind Dumnezeu, întoarce pe toate după voia Lui, găseşte ieşire în căi fără de ieşire şi aduce linişte slujitorilor Săi tocmai prin cei care par a fi potrivnici şi vrăjmaşi”. (*Omilii la Facere,* omilia LI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 182)

„Căci cine poate fi mai puternic ca acela care are alăturea de el pe Dumnezeu?” (*Omilii la Facere,* omilia LII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 190)

„Nu-i, dar, o nebunie să umbli după ajutorul celor a căror soartă e atât de şubredă, care nu pot nici pe ei înşişi să se ajute? De aceea să nu căutăm ajutorul omenesc, aducându-ne aminte de profetul care spune: *Blestemat este omul care nădăjduieşte în om* (Ier., 17, 5). Vezi că unul ca acesta nu este numai prost, ci şi blestemat, pentru că părăseşte pe Stăpânul universului şi aleargă la un om care nu-şi poate ajuta nici lui!

Să fugim, dar, vă rog, de acest blestem şi să ne mutăm în Dumnezeu toată nădejdea. Ajutorul lui Dumnezeu e trainic, neclintit; nu e schimbător, precum e ajutorul omenesc! Aici moartea întrerupe ajutorul şi lasă goi şi sărmani pe cei ce-şi căutaseră în om scăparea sau chiar, înainte de moarte, schimbările din viață îi lipsesc de ajutor şi pe unii şi pe alții. Viața e plină de aceste pilde. De aceea nici nu merită iertare cei care după astfel de pilde tot îşi mai pun nădejdea în ajutorul omenesc. Adeseori îndură chiar nenumărate necazuri tocmai de la cei care păreau că le sunt sprijinitori. Mai mult, răutatea omenească este atât de mare că chiar binefăcătorii sunt răsplătiți cu rău”. (*Omilii la Facere,* omilia LVI, VI, în col. PSB, vol. 22, pp. 229-230)

„Că nimic nu uşurează atâta greutățile din viață ca nădejdea”. (*Omilii la Facere,* omilia LXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 332)

„Nu te tulbura! Dumnezeu totdeauna obişnuieşte să-şi împlinească planurile Sale prin contrarii şi tocmai prin asta ne dă cea mai mare dovadă a puterii Sale. Tot aşa îi povățuia şi pe ucenicii Săi şi-i pregătea să săvârşească toate, rânduind contrariile prin contrarii, pentru ca să fie mai mare minunea. Apostolii au fost biciuiți, prigoniți, au suferit nenumărate rele, dar, deşi biciuiți şi prigoniți, au biruit pe cei ce-i biciuiau şi-i prigoneau.” (*Omilii la Matei,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 113)

„Deci ce este speranța? A te încuraja cu cele viitoare. Ce lucru mare cere de la tine Dumnezeu, El, Care de la Sine ți-a dat toate bunurile? Un singur lucru îți cere: speranța, ca astfel să ai şi tu ceva pentru a contribui la

mântuirea ta; ceea ce şi lăsând a se înțelege, Apostolul a adăugat: ‚*Iar dacă nădăjduim ceea ce nu vedem, aşteptăm prin răbdare*.

Precum Dumnezeu încununează pe cel ce se osteneşte, suferă şi se munceşte mult, tot aşa încununează şi pe cel ce nădăjduieşte, căci numele *răbdare* este sinonim cu sudori, osteneli şi stăruință multă. Cu toate acestea, însă, s-a hărăzit şi acest bun celui ce speră, ca să se mângâie şi încurajeze sufletul lui cel ostenit.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 273)

„Nimic nu poate face sufletul omenesc atât de curajos şi de dârz, ca o speranță bună.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 414)

„Obârşia tuturor bunurilor este nădejdea, însă ea nu vine decât de la Duhul Sfânt, şi nu oricum, ci numai atunci vine când şi noi facem cele ce suntem datori a face” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 502)

„Nu numai că veți găsi mângâiere în necazuri, dar veți avea chiar şi bucurie mare, prin prisosința credinței şi a bunei nădejdi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 502)

„,… pentru ce îngăduie să se săvârşească în viață tocmai ceea ce-i contrar făgăduinței Lui?

Pentru a săvârşi două lucruri foarte mari. Unul, pentru a ne da nouă o dovadă neîndoielnică a puterii Lui, anume că poate duce la capăt împlinirea făgăduințelor, chiar atunci când faptele par a fi cu totul potrivnice; al doilea, pentru a ne învăța să credem în El în orice împrejurare, chiar când întâmplările par potrivnice spuselor Sale. Aşa este tăria nădejdii; nu ruşinează pe cel care nădăjduieşte din toată inima.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 139)

„... şi Pavel proclamă numele lui cu glas strălucitor spunând aşa: *Avraam a crezut cu nădejde împotriva oricărei nădejdi că va deveni tatăl tuturor neamurilor* (Rm., 4, 18). Ce înseamnă: *cu nădejde împotriva oricărei nădejdi*? împotriva oricărei nădejdi omeneşti cu nădejdea în Dumnezeu Care poate şi biruie toate.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, X, 5, în

vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 292)

„Diavolul însă ne strecoară în suflet gând de deznădejde, ca să ne taie nădejdea ce o avem în Dumnezeu, ancora cea tare, temeiul vieții noastre, călăuza căii ce duce la cer, mântuirea sufletelor pierdute. Că *prin nădejde ne-am mântuit* (Rom., 8, 24), spune apostolul Pavel. Da, nădejdea, ca un lanț puternic agățat de ceruri, ne ține sufletele noastre, ne trage, încetul cu încetul, la înălțimea ceea, dacă ne ținem strâns de ea, şi ne ridicăm deasupra viforului răutăților din viață. Dar dacă dăm drumul acestei sfinte ancore, cădem îndată şi ne înecăm, ajungem în adâncuri de păcate.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 324-325)

„Prima temelie a nădejdii: puterea lui Dumnezeu. - *Dacă Dumnezeu este pentru noi, cine este împotriva noastră?* Este marele cuvânt al nădejdii: Dumnezeu! Totul este acolo pentru creştin: Dumnezeu! Este secretul forței ei, taina necuprinsei sale asigurări în mijlocul miilor de pericole ale vieții prezente. Dumnezeu! Este Dumnezeul creației, Dumnezeu Răscumpărătorul, Dumnezeul marilor lucrări şi al nenumăratelor minuni lucrate prin aleşii Săi.

De ce să te temi cu un asemenea temei? Scriptura înmulţeşte imaginile pentru a ne zugrăvi forța de neînvins pe care o are creştinul în nădejdea sa. - Imaginea râului. El este năvalnic, este furios, el distruge de-a lungul țarinile. Cum să te opui valurilor lui? Cum să scapi de moarte? Pentru creştinul înconjurat din toate părțile, asaltat de toate lucrurile omeneşti, invadat de lume, împins de torentul răului, o minune îl salvează, Dumnezeu, care este nădejdea lui i se face lui scăpare. - Imaginea muntelui de nepătruns. A nădăjdui în Dumnezeu înseamnă a deveni tare ca stânca, solid ca muntele, de nepătruns de orice asalt care ar vrea să-l răstoarne. *Precum muntele*. Ce-l interesează pe muntele de granit de orice atac care ar vrea să-l răstoarne? Masa lui îşi râde de aceste încercări copilăreşti. Creştinul înrădăcinat în nădejdea sa, îşi râde de eforturile pe care şi le înmulțesc duşmanii săi în zadar pentru a-l răsturna. Adevăratul creştin nu se teme de nici unul din relele care se dezlănțuie asupra lumii, de nici un atac duşman, de nici o soartă potrivnică. Ba mai mult! Moartea în loc să-l înspăimânte, încununează nădejdile sale şi-l aduce în aceste destine veşnice după care suspină el atâta timp (…)

A doua temelie a nădejdii: bunătatea, binefacerile, providența lui Dumnezeu. – (…) de această grijă părintească care ne conduce şi ne poartă, precum o face cea mai gingaşă dintre mame cu un copil, cum vom putea noi deznădăjdui vreodată? Sau mai curând cum nu se va întări nădejdea noastră, nu se va aprinde ea, ca egal pentru recunoştința noastră şi din iubirea noastră?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 167-168)

NĂDEJDEA (adevărata nădejde)

„Şi lauda nădejdii. Bine a zis *nădejdii* fiindcă toate bunurile sunt în nădejde, pe care trebuie astfel a o avea, încât că deja să se şi laude ca pentru fapte împlinite." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 102)

NĂDEJDEA (folosul nădejdii)

„Nimic nu hrăneşte spiritual atât de bine, ca o speranță plăcută şi aşteptarea celor bune." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia I, p. 14)

NEBUNIA (întru Hristos)

„*Suntem nebuni din pricina lui Hristos* (I Cor., 4, 10).

Această nebunie este mai plină de chibzuință decât orice învățătură. Cele pe care înțelepciunea lumii nu a avut puterea să le descopere, au fost dobândite prin nebunia întru Hristos; aceasta a risipit întunericul lumii, aceasta a înălțat lumina cunoaşterii. Dar ce este nebunia întru Hristos? Nebunia întru Hristos se iveşte de fiecare dată când potolim turbarea propriilor noastre raționamente stânjenitoare, când ne despovărăm cugetul şi ni-l golim de educația primită în lume pentru ca, în vremea în care avem să primim învățăturile lui Hristos, să ne găsim cugetul în tihnă şi în neîntinare, spre a ne fi astfel îngăduită ascultarea cuvintelor divine." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, pp. 39- 40)

NECAZURILE (- cea mai mare dovadă a iubirii lui Dumnezeu față de noi)

„Aşadar necazurile şi încercările sunt cea mai mare dovadă că iubitorul de oameni Dumnezeu ne poartă de grijă. De aceea să nu căutăm cu orice chip tihna şi desfătarea, ci fie de suntem veseli şi liniştiți, fie de

ajungem în necazuri, să mulțumim la fel Stăpânului, pentru ca Dumnezeu, văzând recunoştința noastră, să ne arate şi mai mare purtarea de grijă…”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 313)

NECAZURILE (- floarea roadelor celor aşteptate)

„Nu numai pentru izbăvirea noastră, dar şi pentru plăcerea şi mângâierea noastră, a pus mai înainte cele rele, pentru ca, încurajați de nădejdea celor viitoare, să nu mai simțim amarul celor de față. Tocmai aceasta vrea să arate şi Pavel când spune: *Căci întristările noastre de acum, care sunt uşoare şi de o clipă, ne agonisesc nouă o slavă peste măsură de mare şi veşnică, pentru că noi nu ne uităm la lucrurile care se văd, ci la cele ce nu se văd* (II Cor., 4, 17. 18). A numit uşoară această întristare, nu căutând la propria fire a nenorocirilor, ci gândindu-se la aşteptarea bunurilor viitoare. Căci, precum negustorul nu simte necazurile călătoriei pe mare, din pricina nădejdii câştigului, iar luptătorul din circ rabdă bărbăteşte rănile capului, când se gândeşte la cunună; tot aşa şi noi, țintindu-ne ochii spre ceruri şi spre bunurile de acolo, oricâte nenorociri ar da peste noi, să le răbdăm vitejeşte, întăriți fiind de nădejdea bună în cele viitoare.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 112-113)

NECAZURILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu)

„Atât de iscusit este Stăpânul nostru! Îngăduie să se îngrămădească necazurile pe capetele noastre; dar când s-au îngrămădit mai multe, atunci împrăştie furtuna, face vreme bună şi schimbă lucrurile cu totul, arătându-ne marea Lui putere”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 424)

„Să nu ne descurajăm niciodată în necazuri, nici să ne necăjim urmând gândurile noastre, ci arătăm multă răbdare, hrăniți de nădejde, ştiind că Stăpânul nostru cel iscusit, chiar dacă ne lasă să încercăm necazurile, totuşi nu ne trece cu vederea, ci vrea să ne încununeze strălucit luptele noastre. Aşa au strălucit toți sfinții. De aceea şi apostolii ziceau: *Prin multe necazuri trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu* (Fapte, 14, 22). Însuşi Hristos spunea ucenicilor Săi: *Cei care vor să trăiască evlavios în Hristos, vor fi prigoniți* (II Tim., 3, 12). Să nu ne mirăm, nici să ne supărăm, ci cu toată bărbăția şi răbdarea să suferim necazurile care vin peste noi! Să nu ne uităm la necazuri, ci la câştigul pe care-l culegem aici. Că neguțătoria

duhovnicească este aceasta. Şi după cum cei care vor să adune bani, cei care se îndeletnicesc cu neguțătoria, nu-şi pot mări astfel averea decât îndurând pe uscat şi pe mare multe primejdii – că trebuie neapărat să înfrunte atacurile tâlharilor şi ale piraților – şi totuşi sunt gata să înfrunte aceste primejdii cu dragă inimă, că nădejdea câştigului îi face să nu țină seamă de primejdii – tot aşa şi noi, gândindu-ne la neguțătoria noastră cea duhovnicească şi la bogăția pe care o strângem de pe urma necazurilor, se cuvine să ne bucurăm şi să ne veselim, să nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd…”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 297-298)

„Nici un rău nu este atât de mare ca pofta cea smintită; şi când zic smintită, înțeleg şi dezmierdarea şi slava deşartă, şi stăpânirea, şi în fine toate câte sunt peste trebuința firească a omului. Şi într-adevăr, un om de felul acesta, cu o viață moleşită şi desfrânată, s-ar părea la prima vedere că este cel mai fericit dintre muritori, însă el este mai nefericit decât toți, fiindcă a introdus în sufletul său nişte stăpâni răi şi tirani, care îl muncesc neîncetat şi-l duc la ruşinoasă şi sigură pierzanie.

De aceea Dumnezeu a făcut viața noastră anevoioasă, ca să ne scape de acea sclavie şi să ne îndrepte spre o libertate curată. De aceea ne-a amenințat şi cu osânda, şi a dispus ca răstimpul vieții noastre să fie întovărăşit de dureri şi de osteneli, strângând şi pecetluind bine uşurătatea minții noastre. Astfel şi iudeii, când erau legați cu lutul şi cu cărămizile, erau blânzi şi supuşi, şi chemau pe Dumnezeu necontenit în ajutorul lor, iar după ce au câştigat libertatea, veşnic cârteau şi întărâtau pe Stăpân, şi singuri şi-au provocat o mulțime de rele. *Dar – zici tu – ce ai putea spune de cei ce de multe ori din cauza necazurilor se abat de la rele*? Că abaterea aceea nu se desprinde din necazuri, ci din slăbiciunea lor. Dacă cineva are un stomac bolnav în aşa grad, că n-ar putea primi doctoria cea amară ce l-ar putea lecui, fiindcă l-ar putea îmbolnăvi şi mai tare, atunci noi nu învinovățim doctoria, ci boala stomacului. Tot aşa şi aici învinovățim uşurătatea judecății unor asemenea oameni.

Cel ce se abate la rele din cauza necazurilor, cu atât mai mult va cădea în ele din cauza liniştii pe care ar avea-o, fiindcă dacă el fiind legat – căci aşa este necazul – şi cade, cu atât mai mult va cădea fiind dezlegat; dacă strâmtorat din toate părțile şi încă se abate, apoi cu atât mai mult când nu este legat cu nimic şi slobod.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, pp. 160-161)

„*Şi ştim,* zice, *că celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucrează spre bine*. Când Apostolul zice *toate*, prin această expresie el numeşte şi pe

cele ce se par cu anevoie de primit, şi pe cele ce ne întristează. *Chiar necazul de ar veni, chiar sărăcia, chiar închisoarea, chiar foamea sau moartea, sau orice altceva, puternic este Dumnezeu de a le întoarce pe acestea în bine, fiindcă şi aceasta atârnă de puterea Lui cea negrăită, ca pe cele anevoioase să le facă uşoare şi să vină în ajutorul nostru*. De aceea nici n-a zis el *că celor ce iubesc pe Dumnezeu nu li se va întâmpla nici un rău*, ci *li se lucrează toate spre bine*, adică El va întrebuința chiar şi relele spre izbânda celor persecutați, ceea ce este cu mult mai însemnat decât de a împiedica relele ca să nu vină, sau de a le nimici când au venit deja. Aceasta a făcut-o El şi cu cei trei tineri aruncați în cuptorul din Babilon, căci nici n-a împiedicat de a cădea în el cei trei tineri, şi nici după ce au căzut n-a stins văpaia focului, ci a lăsat-o să ardă, iar tocmai prin aceasta i-a făcut mai minunați." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 288)

„Toate acestea sunt îngăduite de Dumnezeu pentru cercarea noastră, iar nu pentru biruirea noastră." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 93)

„Nenorocirea şi necazul sunt legături de nedezlegat, întărire a dragostei, dobândire a smereniei si evlaviei. Ascultă-l pe David când zice: *Bine este mie că m-ai smerit, ca să învăț îndreptările Tale* (Ps., 118, 71); sau pe alt prooroc care spune : *Bine este omului să poarte un jug din tinerețile lui* (Plg., 3, 27); şi încă: *Fericit este omul pe care îl vei certa, Doamne, şi din legea Ta îl vei învăța pe el* (Ps., 93, 12); sau pe altul care zice: *Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ți sufletul spre ispită* (Sir., 2, 1).
Dar şi Hristos spunea ucenicilor Săi: *În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți* (In., 12, 33); ş
Ai văzut cum pretutindeni laudă El necazul şi suferința? Cum peste tot o arată ca fiind necesară nouă? Dacă în luptele exterioare nimeni nu ar putea dobândi cununa fără necaz, adică dacă nu va suferi oboselile şi lipsurile de mâncare, dacă nu va lăsa de-o parte legea dietei, şi, în sfârşit, dacă nu se va îngrădi pe sine cu privegherea şi cu mii de alte măsuri de apărare, atunci cu atât mai mult în luptele duhovniceşti." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 279)

„De aceea şi Dumnezeu îți trimite necazuri, pentru ca să te înveți a răbda. Când deci de la început ne învățăm a răbda şi nu ne împuținăm, la urmă slăbeşte suferința, ca fiind totul izbândit." (*Comentariile sau*

explicarea Epistolei către Tit, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 191)

„De vreme ce ați pătimit atâtea rele, poate că credeți că v-a părăsit Dumnezeu, sau că vă urăşte? Dacă n-ați fi pătimit, atunci ar fi trebuit să bănuiți. Că dacă bate pe tot fiul pe care îl primeşte, apoi desigur că cel ce nu este bătut, nu poate fi fiu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIX, p. 343)

„Oricine se expune la luptă nu poate nădăjdui coroana fără rană. Aşadar, şi tu întreprinde lupta contra diavolului, nu căuta o viață liniştită şi plăcută. Dumnezeu ne-a făgăduit fericirea şi gloria nu în această lume, ci în viața viitoare. Când deci o faptă bună făcută de tine sau de altul, nu e săvârşită decât prin necazuri, bucură-te şi te veseleşte, pentru că aceste necazuri sunt amanetul unei răsplătiri mai îmbelşugate. Nu te descuraja, nu te înmuia, ardoarea ta, departe de a slăbi din cauza piedicilor, să crească şi să se însuflețească mai mult. Chinuiți, ucişi cu pietre, bătuți cu vergi, totdeauna în închisori, Apostolii predicau cu cea mai mare căldură chiar în mijlocul pericolelor. Şi Sfântul Pavel este văzut predicând, învățând, botezând, în închisoare, în fiare, la judecată, în naufragii, în mijlocul furtunilor, în nenumărate pericole. Imită pe aceste persoane sfinte şi când ai întreprins lucruri bune, nu le părăsi, nu renunța la ele, cu toate piedicile ce diavolul face să se ivească. Tu ai suferit poate un naufragiu ducând o sumă de bani pentru săraci; dar Sfântul Pavel, ducând la Roma Evanghelia, mai prețioasă decât tot aurul şi argintul lumii, n-au suferit însuşi un naufragiu, n-a suferit mii de nenorociri? Şi însuşi a arătat acestea, zicând: (…) *am voit să venim la voi şi ne-a împiedicat Satana* (I Tesaloniceni 2, 18). Dumnezeu a îngăduit toate aceste piedici pentru a face să strălucească mai mult puterea Sa, pentru a arăta că, cu toate piedicile făcute de diavol, predica cuvântului său se răspândea pretutindeni şi făcea, fără încetare, noi progrese. Astfel, Sfântul Pavel mulțumea lui Dumnezeu în tot lucrul, pentru că ştia că nenorocirile îl făceau mai plăcut lui Dumnezeu; cu cât el vedea născându-se greutăți, cu atât îndoia zelul. Aşadar, dacă am fost înşelați în pioasele noastre întreprinderi să nu fie decât un motiv pentru a întreprinde altele; şi să nu zicem, pentru ce Dumnezeu a îngăduit piedici? El le-a îngăduit ca să-ți procure o ocazie de a arăta iubirea ta pentru El şi zelul tău. Cu cât cineva iubeşte, cu atât doreşte a face ceea ce place celui iubit.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 29-30)

„Căci aceste două ne-a vestit Hristos; suferinţă şi izbăvire, osteneli şi cununi, sudori şi răsplată, întristări şi bucurii; întristările le-a pus în viaţa de aci, iar bucuriile le-a amânat pentru viaţa viitoare, arătând în acelaşi timp că nu amăgeşte pe oameni, şi totodată voind să mai uşureze greutatea necazurilor (omeneşti) chiar prin rânduiala lor. Cel ce amăgeşte, îţi pune înainte mai întâi cele plăcute şi pe urmă aduce pe cele dureroase. Ce vreau să spun? Hoţii adesea când vor să răpească pe copiii mici, nu îi sperie în bătăi şi lovituri la început, ci îi momesc cu plăcinte, dulciuri şi alte lucruri, de care de obicei se bucură vârsta copilărească, pentru ca, fiind ademeniţi cu asemenea bunătăţi şi pierzându-şi libertatea lor, să ajungă în cea mai mare primejdie. Păsărarii şi pescarii tot aşa ademenesc păsările şi peştii, întinzând înaintea lor hrana cu care se deprinseseră şi le era cea mai dragă, acoperind astfel laţul. Aşa că apucătura înşelătorilor e să-ţi întindă mai înainte cele plăcute, apoi mai târziu să-ţi dea cele întristătoare, pe când cei care te iubesc şi-ţi vor binele fac tocmai dimpotrivă. Cel puţin părinţii fac de-a-ndoaselea decât hoţii de sclavi; când trimit copiii la şcoală, le pun supraveghetori, îi ameninţă cu bătaie, bagă spaima în ei, şi, după ce au trecut astfel vârsta crudă de au ajuns oameni în toată firea, le dau pe mână ranguri, stăpânire, desfătare şi toată bogăţia lor. Aşa se poartă şi Dumnezeu: nu ca hoţii de sclavi, ci ca părinţii iubitori.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 110-111)

„Pentru ce îngăduieşte El, ca noi să fim cercetaţi de necazuri, şi pentru ce nu se grăbeşte El cu ajutorul său? Pentru ce se întâmplă aceasta? Pentru ca noi totdeauna să năzuim la dânsul, la El să cerem ajutor, la El să ne adresăm, şi pururi să-l chemăm spre mântuire întru nevoile noastre. De aceea lasă el să vină asupra noastră durerile trupului, nerodirea, scumpetea şi tot felul de nevoi, pentru ca prin aceste necazuri mai strâns să ne legăm cu dânsul, şi aşa prin nenorocirea cea vremelnică să ajungem la fericirea cea veşnică. Pentru aceea şi pentru aceste necazuri trebuie să mulţumim lui Dumnezeu, care în felurite chipuri vindecă şi mântuieşte sufletele noastre.” (*Cuvânt la 26 Decembrie, a doua zi de Crăciun*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 235)

„N-ar putea oare Dumnezeu să ne dea cele bune înainte de a-L ruga? N-ar putea oare să ne dăruiască o viaţă lipsită de dureri şi fără necazuri? Da, dar n-o face din dragoste pentru noi.

- Dar pentru ce îngăduie să avem necazuri şi nu ne scapă iute de necaz?

- Pentru ca noi să stăruim, cerându-I sprijinul Lui, ca să alergăm la El şi să-L chemăm mereu în ajutor. Dumnezeu trimite peste noi dureri trupeşti, lipsă de roade, foamete, pentru ca, siliți de aceste strâmtori să stăm totdeauna cu ochii ațintiți spre El şi aşa, datorită unor necazuri trecătoare, să moştenim viața cea netrecătoare.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 75)

„De mare folos ne este chiar aici, în această viață pământească, necazul, pentru că ne face sufletul mai înțelept şi mai filosof; dar după această viață necazul ne pricinuieşte în viața viitoare mii şi mii de bunătăți nu egale cu ostenelile şi durerile, ci cu mult mai mari, calitativ şi cantitativ, decât necazurile de aici.” (*Cuvânt despre învierea morților*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 125)

„Dumnezeu ştia că oamenii nu prețuiesc bunătățile ce le au în mâini şi nici nu le cinstesc după vrednicie, oricât de mari şi plăcute ar părea aceste bunătăți, dacă nu vin peste ei şi necazuri. Să vă dau o pildă, pentru ca să lămuresc mai bine spusele mele. Un om sănătos şi cu trup puternic nu simte, nici nu-şi da seama bine ce bun lucru e sănătatea dacă nu se îmbolnăveşte şi nu face cunoştință cu boala. La fel, cel care vede lumina zilei nu poate prețui lumina dacă nu cunoaşte şi întunericul nopții. Cunoaşterea relelor este totdeauna un dascăl bun, care ne învață să prețuim bunurile de care ne bucuram mai înainte.” (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 219-220)

,,După cum giuvaergiul toarnă aurul în cuptorul de topit şi-l lasă să fie încercat la foc până vede că a ajuns cu totul curat, tot aşa şi dumnezeu lasă să fie încercate în necazuri şi suferințe sufletele oamenilor până când ajung curate şi limpezi; şi culeg mult folos din această încercare. Deci şi acesta este un foarte însemnat chip de binefacere.

Să nu ne tulburăm dar, să nu ne descurajăm când suntem supuşi încercărilor. Dacă giuvaergiul ştie cât timp trebuie să lase aurul în cuptor şi când să-l scoată, şi nu-l lasă să stea până se strică sau arde de tot în foc, cu mult mai mult Dumnezeu ştie aceasta; şi când vede că am ajuns curați, ne scoate din încercări, ca nu cumva, din pricina mărimii şi mulțimii relelor, să ne împiedicăm şi să cădem. Să nu ne necăjim deci, nici să fim mici la suflet de cădem în vreo nenorocire neaşteptată, ci să ne lăsăm în voia Celui ce cunoaşte bine necazul nostru, ca să ne curețe prin foc sufletul, cât timp va voi El. Face aceasta spre folosul şi câştigul celor încercați.” (*Omilie la*

vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 274-275)

„Mulţi oameni, care par că au suferit pentru virtute multe oboseli, şi care într-adevăr doar par că au suferit, pentru că au săvârşit toate faptele lor de virtute de dragul laudelor de la oameni, şi nu de dragul lui Dumnezeu, au fost lăsaţi să cadă în încercări şi necazuri pentru ca, lipsiţi de slava oamenilor, de dragul căreia au pierdut toate faptele lor bune, şi încredinţaţi că lauda oamenilor nu este întru nimic mai trainică decât floarea ierbii, pe viitor să urmărească numai lauda lui Dumnezeu şi pentru El să săvârşească toate faptele lor bune.

Dar, după cum am spus, în afară de aceste cauze, pentru care sunt încercaţi şi ispitiţi cei virtuoşi, mai sunt încă multe altele necunoscute nouă, dar cunoscute numai de Dumnezeu Care ne-a făcut.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* pp. 153-154)

„Necazurile şi încrcările nu sunt motive de întristare, ci de laudă şi bucurie.De altfel, necazurile sunt trimise de Dumnezeu cu înţelepciune.Aşa cum cobzarul nu întinde prea mult corzile cobzei ca să nu se rupă, însă nici nu le lasă prea slabe, ca să nu-şi piardă rezonanţa lor, la fel şi Dumnezeu nu ne lasă într-o stare de fericire continuă, însă nici într-o stare de suferinţă continuă. Ne dăruieşte perioade d elinişte şi pace, pentru a ne mângâia şi odihni, dar din când în când, uneori mai des şi alteori mai rar, ne trimite şi ispite şi necazuri. În anumite cazuri, desigur, întârzie mult să ne scape de nenorociri. Din ce motiv? Ca să ne gândim la El şi să ne apropiem de El, ca să alergăm lângă El şi să-I cerem ajutor. De aceea îngăduie durerile, bolile, nenorocirile, foametea şi alte rele.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 31)

„Dumnezeu retrăgându-ne aceste bunuri, Se arată încă binefăcător şi părinte. Căci în sfârşit la ce se gândeşte Sl când ne impune aceste lipsuri şi permite pentru noi ceva durere? Ce scop urmăreşte El decât binele nostru? Ce idee Îl călăuzeşte dacă nu cea a mântuirii noastre veşnice?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 36)

„Niciodată să nu ne descurajăm, ci să ne gândim la câştigul mare al răbdării, dar nici să nu urâm pe cei care aduc încercări asupra noastră. Aceia îşi urmăresc scopul lor, dar Stăpânul tuturor le îngăduie, voind ca noi şi din acestea să neguţătorim neguţătoria cea duhovnicească şi să luăm plată

răbdării. Deci, dacă putem îndura cu mulțumire relele ce vin asupra noastră, nu mică va fi partea ştearsă din greşalele noastre. Dacă Stăpânul a îngăduit să-l vadă pe Pavel, comoara aceasta, dascălul lumii, dacă a îngăduit să-l vadă căzut în primejdii în fiecare zi - şi a îngăduit aceasta nu pentru că-l dispreţuia pe atletul Lui, ci mărea mai mult luptele, ca să-i facă mai strălucite cununile -, ce putem spune noi, care suntem plini de mii şi mii de păcate, şi din pricina aceasta cădem adesea în încercări, ca să fim pedepsiți aici pentru ele, ca să fim învredniciți de puțină iubire de oameni, dar în Ziua cea înfricoşată să ne bucurăm de acele bunătăți nespuse?" (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; şi despre răbdare…,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 101)

NECAZURILE (Domnul îl ceartă pe cel care îl iubeşte[304])

„Sufletul omenesc are nevoie de amândouă aceste leacuri: de asprime şi de bunătate. Pentru aceea Dumnezeu conduce lumea aşa; uneori o ceartă, alteori o cruță şi nu lasă să fie singure pe pământ nici numai cele bune, nici numai cele rele. După cum uneori e noapte, alteori e zi; uneori e vară, alteori e iarnă, tot aşa şi în viața omenească uneori e durere, alteori e bucurie; uneori e boală, alteori e sănătate. Să nu ne minunăm, dar, când suntem bolnavi, pentru că ar trebui să ne minunăm şi când suntem sănătoşi; să nu ne tulburăm când suferim, pentru că ar trebui să ne tulburăm şi când ne bucurăm. Toate, şi unele şi altele, se întâmplă în chip firesc şi obişnuit.

Pentru ce te minunezi că ți se întâmplă ție acestea? Poți vedea că şi sfinții au avut şi dureri şi bucurii. Şi ca să afli aceasta voi aduce în fața voastră pe sfântul despre care cred că a avut viața cea mai plină de bucurii, pe sfântul despre care crezi că a fost lipsit de griji. Vreți să cercetăm viața lui Avraam? Ce poruncă a primit el îndată? *Ieşi din pământul tău şi din rudenia ta!* (Fac., 12, 1). Ai văzut ce poruncă dureroasă a primit? Dar iată urmează o altă poruncă plină de bucurie: *Şi vino în pământul pe care ți-l voi arăta şi te voi face pe tine neam mare* (Fac., 12, 1-2).

- Ce vrei să spui, m-ar putea întreba cineva, au încetat durerile şi necazurile lui după ce a ajuns în pământul dat lui, după ce a intrat în port?

- Nicidecum! Vin iarăşi peste el alte necazuri şi mai cumplite decât cele de mai înainte: foametea, strămutarea în altă țară, răpirea soției lui; dar după aceste necazuri urmează alte bucurii: pedepsirea lui Faraon, liberarea

304 Prov., 3, 12; Evr., 12, 6.

soției sale, cinstea, daruri bogate, întoarcerea în patrie. întreaga lui viață a fost un lanț împletit din bucurii şi din dureri.

Acelaşi lucru s-a petrecut şi în viața apostolilor. De aceea şi Pavel spunea: *Cel Ce ne mângâie pe noi în tot necazul nostru, ca să putem mângâia şi noi pe cei ce sunt în tot necazul* (II Cor., 1, 4)". (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 616-617)

„Scriptura spune: *Domnul îl ceartă pe cel care îl iubeşte* (Prov., 3, 12; Evr., 12, 6).

Atunci mai cu seamă să ne întristăm când ne merg toate din plin, ducând o viață plină de păcate. Totdeauna trebuie să ne temem când păcătuim, dar mai cu seamă atunci când nu avem necazuri. Dacă Dumnezeu ne-ar pedepsi pentru fiecare păcat în parte, pedeapsa ne-ar fi uşoară; dar când rabdă îndelung pentru fiecare păcat ce săvârşim, ni se strânge mai mare osândă, de stăruim în astfel de păcate. Dacă cei ce fac fapte de virtute trebuie să sufere necazuri, apoi cu mult mai mult cei păcătoşi. De câtă îndelungă răbdare nu s-a bucurat Faraon! Dar la urmă pentru toate a primit cea mai grea pedeapsă (Ieş., 14, 27-28). Câte păcate n-a făcut şi Nabucodonosor; dar la sfârşit pe toate le-a plătit (Dan., 4. 28-30). Bogatul din Evanghelie, pentru că n-a suferit deloc pe pământ a fost un ticălos, tocmai pentru că a trăit în desfătări în viața de aici; şi a plecat să fie pedepsit pe lumea cealaltă, unde n-a mai putut găsi mângâiere suferinței sale (Luca 16, 24-25)". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 161)

NECAZURILE (răbdarea necazurilor)

„Şi după cum cel care stă pe vârful unei stânci îşi râde de valuri, pentru că le vede că se sfărâmă de stâncă şi se prefac repede în spumă, tot aşa şi omul care face fapte de virtute, stând pe loc sigur, nu-l supără deloc tulburările aduse de viață; stă liniştit, bucurându-se de seninătatea gândurilor lui, gândindu-se că lucrurile din viața aceasta, care trec atât de uşor şi grabnic, nu se deosebesc întru nimic de valurile râurilor." (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 272)

„Dacă-mi vorbeşti de supărările, de durerile şi de necazurile pe care le ai în viață, gândeşte-te de câte ori păcătuieşti față de El în fiecare zi şi nu te mai mira chiar dacă vin peste tine necazuri şi mai mari decât acestea; ci atunci miră-te, atunci minunează-te, când te bucuri de vreun bine! Aşa noi vedem numai necazurile ce vin peste noi, dar păcatele pe care le facem în fiecare zi, pe acelea nu le vedem. De aceea ne supărăm. Dar dacă am ține

socoteală precisă de toate păcatele noastre, pe care le facem într-o singură zi, atunci ne-am da bine seama de câte păcate suntem vinovaţi." (*Omilii la Matei,* omilia XIX, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 257)

„*Şi cum aş putea – zici – să nu mă dau la rele necăjit fiind?* Dacă vei înțelege că chiar de ai voi sau n-ai voi, totuşi necazul îl vei suferi. Dacă tu îl înduri cu mulțumire, vei câştiga mult, iar de vei fi scârbit şi zăpăcit, blestemând soarta, nenorocirea nu o vei putea alunga sau împuțina, ba chiar o vei face mai mare tu însuți." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 161)

„Adu-ți aminte de apostoli, fiindcă şi aceia, deşi bătuți, alungați şi suferind mii de rele, totuşi se bucurau că s-au învrednicit a fi necinstiți pentru numele lui Hristos. Deci şi tu dacă te îmbolnăveşti sau eşti strâmtorat, suferă cu bărbăție şi mulțumeşte lui Dumnezeu, fiindcă numai aşa vei primi plata acelora. Şi cum fiind bolnav sau strâmtorat vei putea mulțumi lui Dumnezeu, dacă tu Îl iubeşti cu adevărat. Cei trei tineri, deşi se găseau aruncați în cuptorul cel cu foc, sau şi alții care prin închisori sufereau mii de rele, totuşi nu încetau a mulțumi lui Dumnezeu; apoi cu atât mai mult vor putea face aceasta cei ce sunt bolnavi sau în strâmtorări." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 162)

„*Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm şi cele rele? Adu-ți aminte,* zice, *de cele de mai înainte şi gândeşte-te la pricina lor, sau mai bine zis, la cel ce a fost pricina acelor bunătăți, şi atunci vei răbda şi acestea cu bărbăție*.

Ai văzut cumpătare de bărbat? Căci el nu socoteşte că răbdarea este urmarea bărbăției lui, ci urmarea faptelor. *De la care anume fapte ne-a dat nouă Dumnezeu cele ce am avut? Ce anume faptă ne-a răsplătit-o? nici pe una, ci numai din bunătatea lui. Deci ceea ce am avut a fost dar, iar nu răsplată. Prin urmare, să le răbdăm şi pe acestea cu bărbăție.* Aceste vorbe ale fericitului Iov, atât noi bărbații, cât şi femeile, să le avem întipărite în mintea noastră, şi acestea ca şi cele dinaintea acestora, şi istoria patimilor acestui fericit să o avem ca o icoană întipărită în cuget, adică pierderea averilor, pierderea fiilor, rănile trupului lui, batjocurile, primejduirile, uneltirile femeii şi, în sfârşit, toate patimile acelui drept să le clădim ca un liman mare şi puternic pentru ocrotirea noastră, ca astfel răbdându-le toate cu bărbăție şi mulțămire, să putem a depărta de la noi orice tristețe din viața aceasta, şi a ne bucura de plata unei astfel de veselii duhovniceşti, cu harul şi

cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 298-299)

„Nimic din viața de aici nu-l poate întrista pe un suflet mare şi înțelept: nici duşmănii, nici învinuiri, nici primejdii, nici intrigi sau vreo lucrare diavolească; pentru că un asemenea suflet, fiind retras ca pe un vârf de munte, este cu neputință să fie atins de cineva pe pământ, care ar vrea să se ridice spre el.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a IV-a, p. 59)

„Nu eşti tu mai bun decât Pavel, nici decât Petru, care niciodată nu s-au bucurat de linişte, ci au trăit în foame, în sete şi în sărăcie. Dacă deci voieşti să te bucuri de bucuriile de care se bucură ei, pentru ce umbli pe căi opuse? Dacă voieşti să înaintezi spre acea cetate de care ei s-au învrednicit, atunci umblă pe drumul care duce într-acolo. Nu drumul odihnei şi al lipsei de necazuri ne duce acolo, ci drumul scârbelor şi al suferințelor. Primul este larg şi încăpător, dar acesta este strâmt.
Aşadar iubiților, pe acest drum să călătorim, pentru a ne învrednici de viața veşnică (...)” (*Om*

„Să nu ne plângem de necazurile ce dau peste noi, ci în toate să aducem mulțumiri lui Dumnezeu.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, p. 114)

„Nu atât firea lucrurilor, ci starea sufletească a omului face necazurile ce se abat peste noi mari sau mici.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 141-142)

,,Multe din necazurile apărute par mari şi de nesuportat înainte de a fi cercetate bine. Dar, dacă le pui în cumpăna judecății, vei vedea că sunt cu mult mai uşoare decât bănuiai. Nădăjduiesc ca acest lucru să se întâmple şi acum. Sus inima, deci! Să nu apuci pe drumul greşit şi necugetat al majorității oamenilor, care cad zdrobiți de dureri şi astfel înverşunează pe vrăjmaş şi mai mult împotriva lor.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 116)

,,Cel care bagă aurul în cuptor ştie până la ce temperatură trebuie să încălzească aurul şi ştie, de asemenea, când trebuie să-l scoată din foc. Din pricina aceasta, înțeleptul amintit mai sus spune: ‚*Nu te grăbi în timpul încercării*, iar Solomon dă aceeaşi învățătură prin cuvintele: ‚*Nu te descuraja*

când eşti mustrat de Domnul. Mare lucru este necazul. Este mare lucru pentru că-l face pe bărbat să ajungă încercat şi să învețe virtutea răbdării." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 141)

,,Dacă unii nu s-au înțelepțit prin aceste necazuri, aceasta nu se datorează lui Dumnezeu, Care i-a mustrat, ci nepăsării lor. Dacă nu li s-ar fi dat leacul, ar fi părut că au pierit din pricină că au fost lăsați în părăsire; aşa însă, nu pot învinui deloc pe doctor, ci pe bolnavi şi nepăsarea lor." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 143)

„... cei buni, chiar dacă ar suferi nenumărate necazuri în viață, oare, nu au, după spusele lui Pindar, o nădejde care-i hrăneşte şi nu-i lasă să simtă necazurile din viață?

Este cu mult mai bine să suferi nişte necazuri trecătoare spre a începe după moarte o odihnă nesfârşită decât să guşti puțină vreme nişte plăceri aparente, iar după moarte să te aştepte chinurile cele mai amare şi mai împovărătoare." (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 239)

,,Sunt unii oameni care încep îndată să blesteme, dacă au vreo greutate, dacă sunt ocărâți de cineva, dacă se îmbolnăvesc, dacă au podagră, dacă-i doare capul. Durerea adusă de boală nu îi lasă, dar cu aceasta şi-au pierdut câştigul.

Ce faci, omule? Blestemi pe Binefăcătorul tău, pe Mântuitorul, pe Apărătorul şi Purtătorul tău de grijă? Nu simți că te duci în prăpastie, că te arunci în prăpastia celei mai grozave pierzanii? Crezi că dacă blestemi îți uşurezi durerea? Dimpotrivă, ți-o sporeşti, ți-o faci mai cumplită. Că pentru asta aduce diavolul nenumărate necazuri şi suferințe, ca să te afunde în prăpastia aceea. Când te vede că blestemi, îndată-ți sporeşte durerea şi ți-o face mai mare, pentru ca, durându-te, să-ncepi iar să te mânii, dar dacă te vede că suferi cu curaj şi că mulțumeşti lui Dumnezeu cu atât mai mult cu cât boala se înrăutățeşte, te părăseşte îndată, pentru că va sta lângă tine zadarnic şi fără de folos." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 83)

,,E atât de mare durerea, că nu poți să taci?

– Nici eu nu te împiedic să vorbeşti! Dar în loc de blestem, mulțumiri lui Dumnezeu! În loc de cuvinte de mânie, laude! Mărturiseşte-te Stăpânului! Strigă cu glas mare când te rogi, strigă cu glas mare slăvind pe Dumnezeu! Aşa ți se va uşura şi durerea; pentru că, prin aceste cuvinte de mulțumire, diavolul a fost îndepărtat, şi ajutorul lui Dumnezeu a venit. Dar dacă blestemi, ai îndepărtat şi ajutorul lui Dumnezeu, l-ai făcut mai puternic şi pe diavol împotriva ta şi ți-ai mărit şi mai mult durerile; dar dacă dai mulțumire lui Dumnezeu, ai îndepărtat şi uneltirile diavolului celui viclean şi ai atras asupra ta îngrijirea purtătorului de grijă Dumnezeu." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 84)

,,Chiar de suntem în dureri, chiar de ne necăjim, chiar de ni se pare că vreun rău este de nesuferit, să nu ne pierdem râvna, să nu ne neliniştim, ci să rămânem mereu în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. Că Acela ştie limpede când trebuie să dezlege ceea ce ne întristează.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 17)

„Nu-s necazuri necazurile de aici. Când sufletul este cuprins cu adevărat de dor şi dragoste dumnezeiască, nu se înspăimântă de nimic din cele de aici. Ca şi nebunii care înfruntă focul sabia, fiarele, marea, orice, tot aşa şi ucenicii Iui Pavel, înnebuniți de o nebunie duhovnicească şi prea frumoasă, nebunie născută din înțelepciune, îşi băteau joc de toate cele de aici.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 8, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 340-341)

NECAZURILE (răbdarea lor - folosul)

„Pentru ce te întristezi? Pentru ce te superi? Pentru ce te necăjeşti? Pentru ce eşti mic la suflet? Crezi, oare, că are să îngăduie Dumnezeu să ne lase în părăsire când facem tot ce trebuie şi stă în puterea noastră să facem, adică să răbdăm, să stăruim, să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate? Crezi, oare, că nu biruie înțelepciunea Stăpânului nostru chiar atunci când lucrurile ar ajunge la deznădejde? Noi să facem tot ce depinde de noi şi să avem credință curată, încredințați fiind că iscusit este Apărătorul sufletelor noastre. Şi negreşit, Cel Care ştie mai bine decât noi folosul nostru va rândui

lucrurile aşa cum se cuvine, după cum este şi Lui cu cuviinţă şi nouă de folos, ca să primim şi răsplata răbdării, şi să fim învredniciţi şi de iubirea Sa de oameni…”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 426)

„Dacă suntem cu mintea trează, necazurile pot să ne apropie mai mult de Dumnezeu; ştiind, dar, că atunci vom putea atrage asupră-ne ajutorul Lui, când ne apropiem de El cu sufletul îndurerat şi lacrimi fierbinţi, să nu ne întristăm când vin necazurile peste noi, ci să le îndurăm în linişte, gândindu-ne la câştigul ce-l avem de pe urma lor.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 61)

„Deci de cad în încercări unii oameni virtuoşi, să nu se tulbure, ci mai degrabă asta să le dea bune nădejdi, că năvala încercărilor le este pricină de cununi şi premii; iar de vin necazurile peste noi, care suntem cu păcate, nici noi să nu ne necăjim, ştiind că dacă primim cu mulţumire toate necazurile ce vin peste noi, atunci năvala lor va fi în orice timp curăţire de păcate. Slugă recunoscătoare este aceea care mulţumeşte Stăpânului său nu numai când îi merge bine, ci îşi arată recunoştinţa sa şi în vremi potrivnice”. (*Omilii la Facere,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 76)

„Aşa sunt cele de la Dumnezeu! Nu numai că ne slobozesc de necazuri dacă ne străduim să îndurăm cu curaj încercările ce vin peste noi, dar ne dau chiar în mijlocul necazurilor, atât de mare bucurie, încât ne fac să le uităm şi ne umplu de bogate bunătăţi”. (*Omilii la Facere,* omilia XLV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 135)

„Supărările mari pricinuiesc adesea şi bucurii mari”. (*Omilii la Facere,* omilia XLV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 314)

„Ai văzut că răsplăţile au fost mai mari decât suferinţele, că bunătăţile au fost nenumărate? Treisprezece ani a suferit (Iosif – n.n.) încercările, îndurând robia, învinuirea aceea nelegiuită şi zilele negre din închisoare, dar pentru că a îndurat toate acestea mulţumind lui Dumnezeu, a primit îmbelşugate răsplăţi chiar în viaţa aceasta. Gândeşte-mi-te că pentru acel puţin timp, suferit în robie şi închisoare, a condus împărăţia vreme de optzeci de ani!” (*Omilii la Facere,* omilia LXVII, V, în col. PSB, vol. 22, p. 341)

„Că pentru necazurile pe care le suferim pe nedrept sau căpătăm iertare de păcatele noastre, sau primim cununi mai strălucitoare, de nu avem prea multe păcate". (*Omilii la Matei,* omilia IX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 111)

„Şi cu toate că Pavel s-a rugat să-l scape de această încercare, n-a reuşit, din pricina marelui folos pe care avea să-l aibă de pe urma acestei încercări. Dacă ne uităm la toată viața lui David, vom vedea că-i mai strălucitor în primejdii; şi el şi ceilalți asemenea lui. Iov atunci a strălucit mai mult; Iosif tot pentru asta a fost mai vestit; la fel şi Iacov şi tatăl lui şi bunicul lui şi toți câți şi-au pus vreodată cununi strălucitoare pe capetele lor; datorită necazurilor şi încercărilor au fost încununați şi lăudați.

Ştiind toate acestea, potrivit înțeleptului cuvânt, *să nu ne tulburăm în timp de încercare* (Înț. Sir., 2, 2), ci numai un singur lucru să avem în minte: să îndurăm toate cu curaj, fără să ne întrebăm de ce şi fără să cercetăm pricinile necazurilor noastre. Nu-i al nostru a şti când necazurile vor lua sfârşit, ci al lui Dumnezeu, Care a îngăduit să vină peste noi; al nostru este de a le îndura cu mulțumită şi recunoştință. De vom face aşa, apoi toate bunătățile se vor revărsa asupra noastră. Dar ca să vină acestea, ca să fim aici pe pământ mai buni, iar dincolo, în Ceruri, mai străluciți, să primim tot ce vine peste noi, mulțumind pentru toate Celui ce ştie mai bine decât noi folosul, Celui ce ne iubeşte mai mult decât părinții noştri.

Aceste două gânduri şoptindu-le la fiece necaz ce vine peste noi, să căutăm să potolim tristețea şi să slăvim în toate pe Dumnezeu, Care face şi săvârşeşte totul spre binele nostru". (*Omilii la Matei,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 129-130)

„Dacă sunt cu putință de suferit şi uşoare valurile şi mările pentru marinari, luptele şi rănile pentru ostaşi, furtunile şi gerurile pentru plugari, loviturile cele dureroase pentru cei ce se luptă cu pumnii, din pricina nădejdii unor răsplăți trecătoare şi pieritoare, cu mult mai mult cel ce nădăjduieşte cerul, bunătățile cele nespuse şi răsplățile cele veşnice nu va simți nici unul din necazurile şi din oboselile de aici". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 301)

„Cu cât vei suferi mai multe necazuri ducând o viață îmbunătățită, cu atât vei ajunge mai puternic". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 317)

„Fericitul acesta (Pavel), fiind în multe primejdii şi nevoi, ruga adeseori pe Dumnezeu să depărteze de la el aceste încercări (II Cor., 12, 8); totuşi Dumnezeu nu S-a uitat la cererea lui, ci la folosul lui; şi i l-a arătat, spunându-i: *Destul îți este harul Meu; că puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte* (II Cor., 12, 9). Deci Dumnezeu, înainte ca Pavel să-I spună pricina, îi face bine fără voia şi fără ştirea lui". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 325-326)

„Când era bun David? Când se bucura sau când era strâmtorat? Când erau buni iudeii? Când suspinau şi chemau pe Dumnezeu sau când se bucurau în pustie şi se închinau vițelului? De aceea şi Solomon, cel care a ştiut mai bine decât toți ce este bucuria, spune: *Mai bine este să te duci într-o casă în care se jeleşte, decât într-o casă în care se râde* (Ecl., 7, 3). De aceea şi Hristos pe unii îi fericeşte, zicând: *Fericiți cei ce plâng* (Matei 5, 4), iar pe ceilalți îi nefericeşte: *Vai vouă celor ce râdeți, că veți plânge!* (Luca 6, 25). Şi pe bună dreptate. Sufletul, când huzureşte, devine mai uşuratic, mai trândav; când însă e întristat, se smereşte, se cuminţeşte, scapă de tot roiul de păcate, are gânduri mai înalte, ajunge mai puternic". (*Omilii la Matei,* omilia XL, V, în col. PSB, vol. 23, p. 490)

„Astfel a devenit Pavel strălucit, fiindcă a suferit cu bărbăție din partea celor potrivnici, ce-l invidiau; în acelaşi fel şi Iov a trecut prin multe necazuri, şi Ieremia prin aruncarea în groapa cu tină, în acelaşi chip şi Noe prin potop, la fel Abel din invidie, astfel şi Moise prin iudeii pângăriți cu sânge, astfel Elisei, şi fiecare dintre aceşti bărbați mari, nu de la linişte şi dezmierdări au căpătat cununile strălucitoare, ci de la scârbe şi ispite.

Pentru care şi Domnul Iisus Hristos, ştiind că numai necazul aduce laudă, le zicea ucenicilor Săi, spre înțelepțire şi îmbărbătare: *În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 55)

„Într-adevăr, necazurile, prin ele însele, sunt un lucru bun. Şi de ce oare? Fiindcă pregătesc şi încurajează răbdarea. De aceea spunând: *că ne şi lăudăm întru suferințe*, pune şi cauza, zicând: *ştiind că suferința aduce răbdare*. Vezi iar înțelepciunea lui Pavel, cum el întoarce vorba la cele contrare. Fiindcă scârbele şi necazurile îi făceau pe ei a deznădăjdui chiar de cele viitoare, şi-i descurajau cu totul, iată că Apostolul zice că trebuie a căpăta curaj şi a nu deznădăjdui de cele viitoare: *Bine ştiind că suferința*

aduce răbdare, şi răbdarea încercare, şi încercarea nădejde, iar nădejdea nu ruşinează (5, 3-5).

Aşadar necazurile nu numai că nu distrug credinţa, ci chiar o clădesc. Necazul are, desigur, chiar mai înainte de câştigarea celor viitoare, cel mai mare fruct câştigat prin sine, are, vreau să spun răbdarea, adică are puterea de a face încercat pe cel ispitit, însă în acelaşi timp contribuie cu ceva şi la câştigarea celor viitoare, căci el este care face a ne creşte credinţa." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 154)

„*Căci necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veşnică covârşitoare* (II Corinteni 4, 17). Aici însă nu spune că necazurile sunt uşoare, ci numai îi mângâie cu răsplata celor viitoare, zicând: *Căci socotesc că pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice*, şi nu zice *de liniştea viitoare*, ci tocmai ceea ce este mai mare decât orice: *de mărirea viitoare*. Unde este linişte, nu este numaidecât şi slavă; însă unde este slavă, acolo numaidecât este şi linişte. Apoi, fiindcă a vorbit de slava viitoare, el arată că acea slavă şi este deja, fiindcă n-a zis *de mărirea ce va fi*, ci *de mărirea care ni se va descoperi*, adică faptul că acea slavă este şi acum, însă ascunsă, ceea ce încă mai clar învederează şi în altă parte, zicând: *Viaţa voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu* (Coloseni 3, 3). Deci, încurajează-te pentru acea slavă, căci deja s-a orânduit a aştepta ostenelile şi necazurile tale. Şi dacă te întristează faptul că va fi în viitor, iar nu acum, tocmai aceasta să te bucure încă mai mult, căci fiind ceva mare şi negrăit, care covârşeşte starea de acum, s-a adunat acolo pentru tine! Şi nici n-a zis simplu *pătimirile vremii de acum*, ci a voit să arate că slava aceea le covârşeşte pe toate nu numai în calitate, ci şi în cantitate. Pătimirile de aici, de orice fel ar fi ele, se mărginesc la viaţa prezentă, pe când bunurile viitoare se întind în veacuri nesfârşite. Şi pe toate acele bunuri, de care nu ne este nouă dat a grăi, ba chiar nici măcar de a le reprezenta prin cuvânt, Apostolul le-a numit cu un singur cuvânt – *mărirea* –, ceea ce de noi este crezut a fi lucrul cel mai iubit şi mai dorit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 265-266)

„*Ştiind, zice, că necazul răbdare lucrează, iară răbdarea curăţire, iar curăţirea nădejde* (Rom., 5, 4). Cei ce cădeau în mii de primejdii şi cu nădejdea în Dumnezeu le sufereau pe toate, negreşit că de aici se îndemnau a întinde această virtute încă mai mult în toate lucrările lor." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 94)

„Unde este supărare şi scârbă, acolo este şi mângâiere; unde este mângâiere, acolo este şi har. Când a căzut în temniță, atunci a făcut apostolul şi minunile cele mai mari. Când a naufragiat pe mare şi a fost aruncat de valuri într-o țară de barbari, atunci mai ales s-a slăvit. Când a intrat legat înaintea judecății, atunci mai ales a covârşit pe judecător. Aşa se petrecea şi în legea veche, fiindcă în ispite străluceau drepții. Aşa cei trei coconi, aşa Daniil, aşa Daniil, aşa Moise, aşa Iosif; toți prin ispite s-au făcut străluciți şi s-au învrednicit de cununi. Atunci şi sufletul se curăță, când pentru Dumnezeu se întristează.

Atunci se bucură şi de un mai mare ajutor, având trebuință şi de un mai mare sprijin, atunci şi el este vrednic de un mai mare har. Dar chiar şi înainte de răsplata dată de Dumnezeu, un asemenea suflet se învredniceşte de mari bunătăți, făcându-se filosof. Căci şi trufia o smulge supărarea şi scârba, şi lenevirea o taie din rădăcină, şi îndeamnă pe cineva la răbdare; descoperă nimicnicia lucrurilor omeneşti şi aduce în sufletul lui multă filozofie.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, p. 233)

„Înaintea ei (a supărării, a scârbei – n.n.) toate patimile omeneşti se dau în lături: şi zavistia şi pofta, şi stăpânirea, şi dragostea banilor, şi dragostea trupurilor, şi mândria, şi trufia, şi mânia, şi în sfârşit întregul puhoi de patimi. Şi de voieşti a vedea aceasta din înseşi faptele omeneşti, aş putea să-ți arăt şi bărbat deosebi, cum şi un întreg norod îndeobşte găsindu-se şi în scârbe, şi în linişte, şi de aici a te învăța în care anume parte este câştigul şi în care trândăvia. Poporul evreilor, de pildă, când era alungat şi necăjit, suspina şi ruga cu stăruință pe Dumnezeu, cu care prilej mult ajutor atrăgeau către dânşii de sus; iar când zburdau de bine, apucau peste câmpi. Ninevitenii, de asemenea, când se bucurau de linişte, atunci întărâtau pe Dumnezeu asupra lor şi-L făcuseră a amenința cu dărâmarea cetății lor din temelii, iară când s-au smerit în urma propovăduirii Proorocului Iona, atunci au arătat toată filosofia. Iar de voieşti a vedea şi un bărbat deosebi, ajuns în asemenea stare, gândeşte-te la Solomon, care în vreme ce se îndeletnicea cu grijile şi tulburările cele pentru stăpânirea norodului aceluia s-a învrednicit de acea vedere minunată; iar când a căzut în dezmierdări, s-a rostogolit chiar în prăpastia păcatului. Dar încă de părintele acestuia ce voi zice? Când a fost el minunat? Nu oare când se găsea în ispite? Dar Avesalom atela, nu oare era cuminte în vreme ce fugea de sfatul lui Ahitofel, iar când a îngăduit, nu s-a făcut tiran şi ucigaş de tată? Dar Iov? Însă acesta strălucit a fost şi în linişte aflându-se, şi în scârbe încă mai strălucit.

Şi ce trebuie a vorbi de cele vechi şi de cele noi? Că dacă cineva ar cerceta cele de acum ale noastre, ar vedea cât folos avem noi din scârbe şi

necazuri. Astăzi, de pildă, noi, bucurându-ne de pace, am căzut într-un fel de piroteală şi ne-am moleşit, şi am umplut Biserica de mii de rele - iar pe când eram alungaţi, eram şi mai înţelepţi, şi mai blânzi, şi mai destoinici, şi la adunările acestea eram mai cu bunăvoire, şi mai cu stăruinţă în ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Că după cum focul lămureşte aurul, tot aşa şi scârbele lămuresc sufletul de necurăţie, făcându-l curat, strălucit şi vesel.

Scârba şi întristarea bagă pe om în împărăţia Cerurilor, în vreme ce dezmierdarea şi trândăvia, în gheenă. Pentru aceea calea uneia este largă, pe când a celeilalte strâmtă. Pentru aceea şi Hristos zicea: *în lume necazuri veţi avea*, ca şi cum ne-ar fi lăsat nouă un mare bun. Deci dacă eşti ucenic al lui Hristos, mergi pe calea cea strâmtă şi nu te nelinişti, nici te împuţina cu sufletul. Că şi dacă nu ai avea necazuri de felul acesta, neapărat vei fi necăjit fără doar şi poate din alte pricini nefolositoare. Căci şi pizmătareţul, şi cel ce iubeşte banii, şi cel ce se topeşte după muiere curvă, şi cel ce iubeşte slava deşartă, şi în sfârşit toţi cei ce slujesc relelor, multe scârbe şi necazuri suferă, ba încă de multe ori mai grozave ca ale celor ce jelesc pe vreun mort. Iar dacă poate nu plâng, o fac pentru că le este ruşine - dacă însă ai putea să le cunoşti sufletul, l-ai vedea plin de mii de rele.

Deci când şi unul şi altul, folosindu-se de viaţa aceasta, negreşit vor suferi necazuri, apoi pentru ce să nu alegem viaţa aceea, care cel puţin ne va aduce mii de cununi? Pentru că şi pe sfinţii toţi aşa i-a purtat Dumnezeu prin scârbe şi necazuri, pe de-o parte folosindu-i, iar pe de alta întărind şi pe alţii, ca să nu aibă o mai mare slavă decât sunt cu adevărat vrednici." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, pp. 233-234)

„Mare bun este scârba şi necazul, iubiţilor. Acest bun două lucruri săvârşeşte deodată: ne scapă şi de păcate şi în acelaşi timp ne face şi statornici şi puternici. *Dar dacă îl va răsturna pe cineva scârba şi necazul, şi-l va pierde?,* zici tu. Dar, iubiţilor, nu scârbele fac aceasta, ci trândăvia noastră. Cum aşa? Apoi dacă noi suntem treji, dacă rugăm pe Dumnezeu, ca să nu ne lase a fi ispitiţi mai presus de puterile noastre, dacă pururea aţintim spre Dânsul, vom sta cu bărbăţie, şi ne vom pune în stare de apărare. Pe câtă vreme Îl avem pe Dânsul în ajutor, chiar de ar năvăli ispitele mai grozave decât vântul ce suflă cu putere, ni se vor părea toate ca un gunoi şi ca o frunză care se poartă cu uşurinţă încoace şi încolo." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, pp. 330-331)

„Şi după cum arborii puternici, departe de a fi smulşi de vânturile năprasnice, care-i clat
suferi; după cum fericitul Iov dobândi prin ele o nouă treaptă de strălucire şi mărire." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 73-74)

,,Deci suferințele şi necazurile ne sunt de folos fie că suntem drepți, fie că suntem păcătoşi. Dacă suntem drepți, ca să ne facă mai străluciți; dacă suntem păcătoşi, ca să ne cuminţească şi să ne uşureze pedeapsa de dincolo.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 26)

,,Să ne fie, dar, suferințele aceluia leacuri suferințelor noastre, iar furtuna cumplită a aceluia, port necazurilor noastre. În fiecare necaz ce vine peste noi să ne gândim la sfântul acesta! Văzând strânse într-un singur trup, în Iov, toate suferințele din lume, vom putea lupta mai cu curaj şi noi împotriva câtorva suferințe răzlețe! Să alergăm totdeauna la cartea lui Iov ca la o mamă iubitoare, care ne întinde din toate părțile mâinile, care-şi primeşte la sânul ei copiii cei înspăimântați şi le dă curaj. De-ar veni peste noi cele mai amare necazuri, cartea lui Iov ni le va uşura pe toate. Şi vom lăsa din mână cartea uşurați.

Iar de-mi vei spune: *Acela a fost Iov, şi de aceea a îndurat totul; eu nu sunt ca el!*, pe tine te vei osândi mai mult, şi vei lăuda tot pe drept. Tu vei îndura mai uşor acele suferințe decât le-a îndurat Iov.

- De ce?

- Pentru că Iov a trăit înainte de venirea harului, chiar înainte de darea Legii, când nu se cerea o viețuire atât de curată, când harul Duhului nu era revărsat cu atâta îmbelşugare, când păcatul era greu de doborât, când blestemul stăpânea, când moartea era înfricoşătoare. Acum, după venirea lui Hristos, luptele sunt mai uşoare, toate aceste greutăți au dispărut. Prin urmare, n-avem nici un cuvânt de apărare dacă noi nu ne putem urca până la măsura lui Iov, după trecere de atâta vreme, după atâta spor duhovnicesc şi după atâtea daruri date nouă de Dumnezeu.

Gândindu-ne, dar, la toate acestea, că suferințele lui Iov erau mai mari decât puterile lui, că el a intrat în luptă şi a luptat într-o vreme când lupta era mai greu de dus, să îndurăm şi noi cu curaj şi cu multă mulțumire necazurile şi suferințele ce vin peste noi, ca să putem dobândi aceleaşi cununi ca şi el, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 53-54)

,,… dată ce ne-a fost descoperită împărăția cerurilor şi o dată ce ne-a fost arătată răsplata viitoare, nu mai merită să ne mai punem întrebarea de ce drepții suferă necazuri şi încercări, iar cei răi trăiesc în huzur şi tihnă. Pentru ce să ne tulburăm de nenorocirile sau de fericirile petrecute pe pământ, o

dată ce pe fiecare om îl aşteaptă dincolo ceea ce merită?” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 147)

„Cercetează pe fiecare dintre bărbaţii vestiţi de altădată, şi vei vedea că toţi au dobândit îndrăznire către Dumnezeu numai prin necazuri.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (II). Către Staghirie. Tristeţea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 168)

„… este mult mai bine a schimba un necaz scurt şi o durere scurtă pe nişte bunuri şi bucurii veşnice şi nepieritoare, decât a se desfăta cineva şi a fi uşuratic la minte în această viaţă scurtă şi trecătoare, iar apoi a cădea într-o pedeapsă veşnică." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 55)

„Când vin dar peste tine necazuri dese şi unele după altele, nu te tulbura, nu te amărî, aşteaptă să ia sfârşit! Va ieşi negreşit întru întâmpinarea ta un sfârşit vrednic de marea dărnicie a lui Dumnezeu, numai dacă înduri, mulţumind lui Dumnezeu, necazurile ce vin peste tine.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 106)

„… pe toate celelalte, sărăcia, boala, moartea timpurie, paguba, calomnia, orice necaz omenesc ce vine peste noi, pe toate să le suportăm cu curaj. Necazurile şi suferinţele acestea ne sunt pricină de mai multe cununi, dacă suntem cu mintea trează.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 118)

„Dar pentru ce vorbesc eu de credinţă şi de fapte bune, când chiar necazurile ni se socotesc pentru ştergerea păcatelor noastre? Şi aceasta o arată Hristos prin pilda lui Lazăr, unde îl pune pe Avraam să-i spună bogatului că Lazăr se mângâie acolo pentru că a luat în viaţa lui cele rele (Luca 16, 25). O spune şi Pavel, scriindu-le corintenilor despre cel ce căzuse în desfrânare: *Pe unul ca acesta să-l daţi Satanei spre pieirea trupului, ca să se mântuiască duhul* (I Corinteni 5, 5).” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 234)

„,… a purta cu mărinimie ocările este pricină de mai mare probare spre bine[305].” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 36)

„,… dacă (diavolul – n.n.) ar vedea că tu nu numai că nu îl blestemi pe Dumnezeul care te-a creat, ba chiar îi şi aduci mulțumire o dată cu fiecare nenorocire care se abate asupra ta, va înceta să te supună încercărilor, văzând că încercarea nenorocirilor îți devine pricină de mulțumire, şi ajunge să-ți facă cununile de învingător mai strălucitoare şi să-ți sporească răsplătirile. De altminteri, aşa s-a întâmplat şi cu Iov. După ce l-a lipsit de bunuri şi i-a lovit trupul, l-a văzut aducând mulțumiri şi nu a îndrăznit să meargă mai departe, ci, îndurând o înfrângere ruşinoasă şi necruțătoare, a renunțat, câtă vreme îi conferise atletului lui Dumnezeu o mai mare strălucire.

Cunoscând, aşadar, toate acestea să ne temem numai de un singur lucru, de păcat, iar pe toate celelalte să le îndurăm cu seninătate, fie că este vorba de pierderea bunurilor, de vreo boală a trupurilor, de împrejurări grele, de insulte, de calomnii, ori de oricare altă nenorocire ce se abate asupra noastră. Căci, potrivit naturii lor, aceste nenorociri nu numai că nu ne vor face rău, dar chiar vor putea să ne aducă mari foloase şi ne vor procura mai multe răsplătiri, în cazul în care le îndurăm aducând mulțumiri. Ştii bine că Iov, după ce a primit cununile de învingător pentru răbdarea şi curajul său, a fost răsplătit cu lucruri îndoit de multe în comparație cu cele pierdute. Tu, însă, ai putința să primeşti nu de două sau de trei ori mai mult, ci de o sută de ori mai mult decât orice, dacă le înduri pe toate cu seninătate, şi vei moşteni viața veşnică.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, pp. 101-102)

„Copacii aflați în locuri neînsorite şi ferite de vânturi poate că par falnici sunt ănsă neputincioşi şi sensibili, nefiinde în stare să reziste înfuriatelor furtuni Dimpotrivă, copacii care sunt plantați în vârfuri de munte, cu toate că trăiesc în mijlocul vremurilor rele, a vijeliilor şi zăpezilor, devin mai tari ca fierul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 29)

[305] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Necazul, dacă este asumat de bună voie de om, îl face mult mai încercat şi îi dă experiență, deci şi putere asupra ispitelor. În acest caz, el (omul ispitit care rabdă) poate fi de folos şi altora. (n.s. 10, p. 36)

„Necazurile şi pedepsele la care suntem supuşi în viaţa de aici micşorează mult chinurile vieţii de dincolo.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 177)

„Necazurile v-au sporit iarăşi şi terenurile de antrenament vi s-au făcut iarăşi mai largi, iar cursele alergărilor mai lungi, şi mânia uneltirilor se ridică ca o flacără mai mare. Dar nu trebuie să te frământi, nici să te tulburi, ci mai degrabă trebuie să salţi, să-ţi pui cununi pe cap şi să dănţuieşti pentru acestea. Căci dacă n-ai fi făcut mai înainte diavolului lovituri de moarte, fiara aceasta n-ar fi ajuns să fie atât de sălbatică încât să înainteze încă mai mult. Faptul că se năpusteşte şi sare pe tine mai mult şi-şi arată mai mult neruşinarea şi-şi varsă mai din belşug veninul e, aşadar, un indiciu atât al bărbăţiei şi biruinţei voastre, cât şi al marii înfrângeri a lui. Căci şi la fericitul Iov, când a fost înfrânt la luarea averilor şi omorârea copiilor, ca un indiciu că a primit atunci răni grele s-a pornit spre capul celor rele: asediul trupului, izvorul viermilor, hora rănilor; căci acest lucru îl numesc horă, dar şi comună şi roi a mii de premii. Dar nu s-a oprit aici, ci pentru că nu-i mai rămăsese altă maşinaţiune asemănătoare – fiindcă a adus asupra lui această boală ca pe hotarul ultim al nenorocirilor –, pune în mişcare şi alte maşinaţiuni, înarmându-i soţia, aţâţându-i prietenii, sculându-i slugile şi făcându-le sălbatice şi zgândărindu-i prin toate rănile.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 206-207)

„Fiindcă aşa este firea necazului: pe cei care îl suportă cu blândeţe şi nobleţe îi face mai presus decât cele cumplite, mai înalţi decât săgeţile diavolului, şi îi învaţă să dispreţuiască uneltirile. Pentru că şi pomii care cresc la umbră devin mai slabi şi mai puţin apţi să producă roadele, dar cei care sunt expuşi anomaliilor aerului şi primesc atacurile vânturilor şi arşiţa razelor, se fac mai puternici, se umplu de frunze şi se rup de rod.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 207)

„Amândouă ţin de negrăită iubire de oameni a lui Dumnezeu: atât faptul că îngăduie să vină peste tine atâtea încercări unele după altele ca să-ţi fie mai strălucitoare cununile, cât şi faptul că te scapă foarte repede de ele ca să nu te tortureze iarăşi prin persistenţa relelor venite asupra ta. Aşa a

cârmuit Dumnezeu şi viața acelor nobili bărbați, vorbesc de prooroci şi apostoli:acum lăsând să se înalțe valurile, acum certând oceanul relelor şi făcând din furtună cumplită un senin strălucitor. Încetează deci a mai lăcrima şi a te lăsa torturată de întristare; nu mai privi doar la lucrurile cumplite care vin necontenit peste tine una după alta, ci şi la grabnica eliberare de ele şi la negrăita răsplătire şi recompensă născută de aici.

Căci ca pânza de păianjen, umbra şi fumul şi altceva mai umil decât acestea, aşa cum sunt lucrurile cumplite care au fost aduse asupra ta față de premiile viitoare care ți se vor da plecând de aici" (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIV, 1a-b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 221)

„Nimic străin nici neverosimil nu s-a întâmplat evlaviei tale, ci este foarte verosimil şi consecvent cu continuarea încercărilor tale care vin una după alta, ca astfel corzile sufletului tău să ajungă mai întinse, înflăcărarea ta spre lupte să devină mai mare şi de aici să culegi drept roadă multă bucurie. Fiindcă aşa este firea necazului: ca atunci când năpădeşte un suflet nobil şi îndrăzneț să lucreze în chip firesc aceste lucruri. Şi aşa cum focul face mai lămurit aurul atunci când intră în contact cu el, aşa şi necazul care cade peste suflete de aur le face mai curate şi mai lămurite." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVI, 1a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* pp. 224-225)

„Preavicleanul şi sălbaticul demon ştie acestea. Fiindcă de aceea l-a jefuit pe Iov de averile lui, nu ca să-l facă sărac, ci ca să-l silească să rostească un cuvânt de blasfemie, şi i-a tăiat în bucăți trupul nu pentru ca să-l îmbrace într-o boală, ci pentru ca să-i ologească virtutea sufletului." (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 3, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 239)

„Căci cu ce i-a vătămat – spune-mi! – acest lucru pe apostoli? Nu s-au luptat oare necontenit cu foamea, cu setea şi goliciunea? Dar tocmai din această pricină au fost foarte străluciți şi însemnați şi au dobândit mult ajutor de la Dumnezeu. Cu ce l-au vătămat pe Lazăr boala, rănile, sărăcia şi lipsa celor care să-l ocrotească? Oare nu de aici i s-au împletit cununi mai multe? Cu ce l-a vătămat pe Iosif faptul că şi-a câştigat un prost renume atât acasă,

cât şi la străini? Pentru că a fost socotit că este adulter şi desfrânat. Cu ce l-a vătămat sclavia? Cu ce faptul de a fi fost izgonit din patrie? Oare nu pentru asta îl admirăm şi suntem uimiți mai mult de el? Şi ce vorbesc de strămutarea în exil, de sărăcie, de proasta reputație şi sclavie? Cu ce l-a vătămat însuşi moartea pe Abel care a suferit violența şi a căzut sub mâna fratelui încă înainte de a fi ajuns la maturitate? Oare nu din această pricină e cântat în toată lumea? Vezi cum cuvântul nostru a dovedit mai mult decât a făgăduit? Fiindcă a arătat nu numai că nimeni nu e nedreptățit de nimeni, dar şi că aceia care iau seama la ei înşişi au un câştig mai mare." (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățeşte pe sine însuşi*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 240)

„Oare necazurile continui şi care-şi urmează unele altora sunt un lucru rău? Dar atunci de unde au ajuns să fie vestiți apostolii? Care e calea care duce la viață? Oare nu cea strâmtă şi cu chinuri?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență...,* p. 274)

„*Bine ştiind,* spune el, *că necazul aduce răbdare, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde, iar nădejdea nu ruşinează* (Rom., 5, 3-5).

- Ce înseamnă cuvintele: *Ştiind că necazul aduce răbdare?*

- Acest prea mare fruct îl are necazul. Face mai puternic pe cel necăjit. După cum copacii care cresc în locuri umbroase şi nebătute de vânturi, deşi la înfățişare bine crescuți, sunt totuşi mai şubrezi şi sunt vătămați mai uşor de orice suflare de vânt, pe când copacii de pe culmile înalte ale munților, care sunt bătuți de vânturi multe şi puternice, care îndură necontenit schimbările vremii, care sunt clătinați de furtuni cumplite şi acoperiți de multă zăpadă, ajung mai tari ca fierul; tot aşa, după cum trupurile care se desfătează cu multe şi felurite plăceri, care se împodobesc cu haine noi, care fac băi dese şi se ung cu parfumuri, care se hrănesc peste trebuință cu fel de fel de mâncăruri, nu pot face față ostenelilor şi sudorilor pentru credință şi sunt vrednice de foarte mare pedeapsă, tot aşa şi sufletele! Cele care duc o viață lipsită de griji, care sunt înconjurate de tihnă, care se bucură de lucrurile din lumea aceasta şi aleg viața cea lipsită de dureri în locul celei pline de necazuri, dusă de toți sfinții, pentru Împărăția cerurilor, sunt mai şubrede şi mai moi ca ceara şi gata să ajungă mâncare focului veşnic; pe când sufletele care se supun primejdiilor, oboselilor, suferințelor şi necazurilor celor pentru Dumnezeu, şi se hrănesc cu ele, sunt, din pricina

necontenitei suferiri a răului, mai puternice şi mai tari decât fierul şi diamantul, ajung de nebiruit şi dobândesc o deprindere deosebită în răbdare şi vitejie.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare...>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 90-91)

„Înainte de dobândirea împărăției cerurilor şi a cununilor cereşti, dobândim aici pe pământ foarte mare plată, prin aceea că, datorită necontenitelor necazuri, sufletul nostru ajunge mai răbdător, iar gândurile noastre, mai pline de tărie. Cunoscând dar, iubiților, toate acestea, să îndurăm cu curaj necazurile ce vin asupra noastră; şi pentru că Dumnezeu le vrea, şi pentru că sunt spre folosul nostru. Să nu ne tulburăm, nici să ne pierdem curajul la asaltul încercărilor. Dimpotrivă, să le înfruntăm cu toată bărbăția, să mulțumim lui Dumnezeu necontenit pentru toate binefacerile făcute nouă, ca să ne bucurăm şi de bunătățile de pe pământ şi să dobândim şi darurile cele viitoare.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare...>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 91)

„Să nu ne amărâm niciodată când vin peste noi în viața aceasta supărări, necazuri, boli trupeşti sau alte lucruri pline de tristețe, ci să ne fie sufletul plin de multă înțelepciune, ca să înfruntăm orice încercare, ştiind că, dacă suntem cu mintea trează, vom putea câştiga de pretutindeni, şi mai mult din încercări decât din traiul bun.” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; şi despre răbdare…,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 101)

„*După cum se încearcă în foc aurul, aşa şi oamenii plăcuți Domnului, în cuptorul smereniei* (Is. Sir., 2, 5). Înțelesul cuvintelor este acesta: După cum aurul ajunge mai curat când e încercat în foc, tot aşa şi sufletul; se înalță mai frumos şi mai strălucitor, leapădă orice pată a păcatelor, când trece prin necazuri şi primejdii!” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune ...,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 306)

„Pavel arată că încercarea de aici lucrează mântuire, iar primejdiile sunt cel mai bun mijloc de curățire a sufletului pentru cei ce le suferă cu

mulțumire.” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune ...,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 306)

NECAZURILE (îndemn la mângâierea celor în necazuri)

„Cel ce nu mângâie pe cel scârbit de necazuri, îl face încă mai îndărătnic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia VI, p. 118)

NECAZURILE (nădejdea dobândirii bunurilor viitoare uşurează şi îndulceşte necazurile prezente)

„Atunci când ni se întâmplă necazuri mari, nu trebuie să privim numai greul şi ostenelile, ci trebuie să avem în vedere şi cununile şi răsplățile.

Precum negustorii nu se gândesc numai la marea care trebuie s-o treacă, ci încă şi la veselia şi la câştigul care trebuie să le revină, noi trebuie la fel să ne gândim la cer şi la locul care ni se va da de către Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

NECAZURILE (Domnul Hristos – ajutor şi mângâiere în necazuri)

„În ispite şi în necazuri trebuie să ne desprindem de totul şi să ne punem în Dumnezeu scăparea şi încrederea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 1, p. 415)

„… *Cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul*. Nu zice: *Cel ce nu ne lasă a fi necăjiți*, ci Cel ce ne mângâie când suntem necăjiți. Aceasta arată şi puterea lui Dumnezeu, şi în acelaşi timp sporeşte şi răbdarea celor necăjiți. *Că necazul,* zice, *răbdare lucrează* (Rom., 5, 3). Tot aceasta zicea şi Prorocul: *întru necaz m-ai desfătat*. Nu zice că *nu m-ai lăsat a cădea în necazuri*, şi nici că *m-ai scos îndată din necazuri*, ci că, dăinuind necazul, *m-ai desfătat*, adică mi-ai dat în necaz un loc larg şi multă îndemânare, ceea ce s-a petrecut şi cu cei trei coconi în cuptorul cel cu foc, căci nici nu i-a împiedicat de a cădea în cuptor, nici, după ce au căzut, a stins para focului, ci încă arzând cuptorul, El i-a scos la loc larg. Aceasta obişnuieşte Dumnezeu a face întotdeauna, ceea ce şi Pavel dând a înțelege, zicea: *Cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul*. Încă şi altceva mai arată prin aceasta. Şi ce anume? Că nu o dată, nici de două

ori, ci aceasta o face într-una. Nu că doară acum mângâie, iar altă dată părăseşte pe cineva, ci aceasta o face necontenit şi pentru totdeauna. Pentru aceea a zis: *Cel ce ne mângâie*, şi nu *Cel ce ne-a mângâiat*, şi *întru tot necazul*, adică nu numai în acela sau acesta, ci întru tot necazul.

Ca să putem şi noi mângâia pe cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâierea cu care ne mângâiem noi de la Dumnezeu. Ai văzut cum pe nesimțite a adus îndreptățirea lui chiar în începutul Epistolei, şi cum dă a înțelege ascultătorilor bănuiala de o mare primejdie şi scârbă ce căzuse asupra sa? Dar şi după aceasta iarăşi îşi cumpăneşte cuvintele, zicând că chiar şi acea îndurare *a venit nu de la vrednicia noastră, ci de la a acelora care se vor folosi de la noi şi prin noi. Pentru aceea,* zice, *ne-a mângâiat, ca şi noi să ne mângâiem unii pe alții.*” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 9)

„*Aşa prin Hristos prisoseşte şi mângâierea noastră*, prin care totul se pune în seama Lui, vestind şi de aici iubirea Lui de oameni. *Nu suntem mângâiați, zice, numai pe atâta pe cât suntem necăjiți, ci încă mai mult*. El n-a spus că mângâierea este deopotrivă cu patimile, ci că *prisoseşte mângâierea*.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 10)

„Să alergăm necontenit la Dumnezeu; în orice necaz să căutăm mângâierea Lui; în orice nenorocire, mila Lui, izbăvirea Lui; în orice încercare, ajutorul Lui. Oricât de mare ar fi răul, oricât de mari nenorocirile, Dumnezeu le poate pune capăt, le poate îndrepta. Nu numai atât, ci bunătatea Lui ne va da şi toată tăria, şi puterea, şi slava cea bună, şi sănătatea trupului, şi filosofia sufletului, şi bunele nădejdi, şi putința de a nu păcătui iute. Să nu murmurăm, dar, ca robii cei nerecunoscători, nici să învinuim pe Stăpân, ci în toate să-I mulțumim şi o singură faptă să o socotim rea: păcatul față de El. Dacă vom fi însuflețiți de astfel de gânduri față de Dumnezeu, nu vor veni peste noi nici boala, nici sărăcia, nici necinstea, nici lipsa de roade, nimic din cele ce par a fi pline de tristețe, ci vom avea necontenit bucurii curate şi sfinte şi vom dobândi şi bunătățile cele viitoare.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 77)

„Aşa sunt faptele cele mari ale lui Dumnezeu! Pe robii Lui îi scoate la loc larg din necazuri fără de ieşire, iar pe potrivnicii şi pe duşmanii Lui îi bagă în cele mai mari încurcături, chiar când par a fi în mare înlesnire.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 365)

NECAZURILE (suferite de dragul lui Hristos)

„... necazurile suferite de dragul lui Hristos nu sunt necazuri. Aceasta nu din pricină că necazul a încetat de a mai fi necaz, ci din pricină că starea sufletească a celor care suferă cu plăcere necazurile este mai puternică decât necazurile. ” (*Despre Feciorie*, 74, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 124)

NECAZURILE (mângâierea şi uşurarea noastră în necazuri)

„Totdeauna nădejdea unui bine viitor ne face să îndurăm cu uşurință necazurile prezente. Şi poți vedea că şi cei care fac comerț pe mare îndură astfel de necazuri: străbat oceane întinse, înfruntă naufragii şi pirați şi de multe ori după acele multe primejdii nici nu-şi ajung scopul; cu toate acestea, nu se ostoiesc, ci o iau iarăşi de la capăt. Acelaşi lucru îl poți vedea şi la plugari: şi ei taie brazdă adâncă, cultivă cu multă grijă pământul, aruncă din belşug semințe; dar adeseori li se spulberă toate nădejdile fie din pricina secetei, fie din pricina ploii prea multe, fie că a venit rugina peste semănături chiar aproape de seceriş; cu toate acestea, nu se ostoiesc nici ei, ci încep iarăşi lucrul câmpului când vine vremea”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 201)

„Gândeşte-te, iubite, că necazurile din viață sunt trecătoare, chiar dacă sunt dureroase; bunătățile, însă, pe care le vom primi dincolo sunt veşnice şi nemuritoare” (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 317)

„Să facem totul ca să atragem bunăvoința cea de sus. De-L avem binevoitor pe Dumnezeu, toate ne sunt lesnicioase şi uşoare şi nimic din cele din viață nu pot să ne-ntristeze, chiar dacă ni se par a fi pline de tristețe. Aşa este puterea covârşitoare a lui Dumnezeu! Chiar pe cele ce sunt pline de tristețe le face vesele. Tot aşa Pavel era în necazuri, dar se veselea şi se bucura, întraripat de nădejdea răsplăților gătite (Rom., 5, 2-5). De aceea şi profetul spunea: *În caz m-ai desfătat* (Ps., 4, 1), ca să ne învețe că Dumnezeu face să ne bucurăm de tihnă şi de libertate chiar când suntem în necazuri”. (*Omilii la Facere,* omilia LVII, VIII, în col. PSB, vol. 22, p. 245)

„Aşa obişnuieşte să facă Dumnezeu! Nu scapă de primejdii pe bărbații virtuoşi, nici nu-i izbăveşte de încercări, ci chiar în încercări le dă atât ajutor, încât încercările ajung pentru ei temei de sărbătoare. De aceea şi

fericitul David spunea: *Întru necaz m-ai desfătat* (Ps., 4, 1). N-ai alungat, Doamne, necazul de la mine, spune David, nici nu l-ai depărtat, dar mi-ai adus în suflet tihnă; şi ceea ce-i minunat şi de mirare e că fiind în mijlocul necazurilor, ai făcut să am linişte şi tihnă". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 285)

„*Credeți în Dumnezeu şi în Mine credeți* (1); adică, toate necazurile voastre vor trece: căci, a crede în Mine şi în Tatăl Meu este un lucru mai puternic decât orice necaz şi această credință nu vă va lăsa să cădeți sub povară." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIII, 1, p. 374)

„Dacă ne stabilim acolo sus casa noastră, noi nu vom avea nici un gust pentru plăcerile acestei vieți; vom suferi cu bucurie greutățile şi necazurile şi chiar vom râde, ca de toate lucrurile asemănătoare cu ele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 3, p. 467)

„Imită evlavia lui Iov. Ştii câte bunătăți odrăsleşte sârguința. Gândeşte-te necontenit la cel încununat, şi vei avea îndestulătoare mângâiere pentru orice durere şi necaz. Fericitul şi viteazul acesta blând stă în lume ca într-un teatru obştesc; prin suferințele îndurate de el vorbeşte tuturor oamenilor, îndemnându-i să îndure cu curaj necazurile ce vin peste ei, să nu se plece deloc în fața relelor ce-i lovesc. Nu este, nu este suferință omenească ce nu poate dobândi mângâiere şi uşurare prin suferințele lui Iov. Că toate suferințele ce sunt pe lume, toate s-au strâns la un loc şi au tăbărât asupra trupului lui Iov." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 49)

„*Necazul nostru trecător şi uşor ne aduce mărime veşnică de slavă mai presus de măsură* (II Corinteni 4, 17). Cuvintele acestea sunt o enigmă. Dacă e necaz cum e uşor? Dacă e uşor, cum e necaz? Acestea sunt contradictorii! Dar Pavel a dezlegat enigma, arătând, prin cele ce adaugă, cum ajunge necazul uşor.

- Cum?

- Neprivind noi cele ce se văd (II Corinteni 4, 18). A pus înainte cununa, şi a făcut uşoară lupta. A arătat răsplata, şi a uşurat sudorile." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, p. 103)

„Dacă ne-am dat silința, câtă o avem, atunci şi Dumnezeu ne va adăuga harul Său şi astfel vom fi biruitori în toate necazurile ce ar veni

asupra noastră.” (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 266)

„*Domnul a dat, Domnul a luat*! *Cum a hotărât Domnul, aşa s-a întâmplat. Fie numele Domnului în veci binecuvântat*! (Iov 1, 21). Aceste cuvinte să le rostim şi noi în fiecare necaz ce ni se întâmplă. De-avem pagubă de bani, de ni se îmbolnăveşte trupul, de ne necăjeşte şi ne huleşte lumea, de vine orice nenorocire dintre cele omeneşti, să spunem aşa: *Domnul a dat, Domnul a luat*! *Cum a hotărât Domnul, aşa s-a întâmplat. Fie numele Domnului în veci binecuvântat*! De vom cugeta aşa, niciodată nu vom suferi necaz, chiar de-ar năvăli nenorocirile cu miile. Va fi câştigul mai mare decât paguba, iar binele mai mare decât răul. Vei atrage prin cuvintele acestea mila lui Dumnezeu, şi vei alunga tirania celui rău. Îndată ce limba-ți va rosti cuvintele acestea, diavolul a şi fugit; iar cu fuga lui, se va risipi şi norul de tristețe, vor fugi şi gândurile care ne chinuiesc. Dar, în afară de acestea toate, vom dobândi şi toate bunătățile de aici, şi pe cele din cer. Martori nedezmințiți sunt Iov şi apostolii! Au disprețuit pentru Dumnezeu necazurile cele de aici, şi au dobândit veşnicele bunătăți.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 295-296)

„*… **întru toate să mulțumim şi numai un singur lucru să socotim că este înfricoşat – păcatul şi numai unul bun – dreptatea. Dacă vom avea o astfel de aşezare a inimii***, nu ne va muşca nici boala, nici necinstea, nici altceva din cele care par că sunt întristătoare, ci prin toate vom culege rodul bucuriei curate[306] şi vom avea parte de bunătățile cele viitoare.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 84)

---

[306] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Sfântul nu vrea să spună că cel care are o astfel de dispoziție a inimii (ca să socotească că dreptatea e singurul bine, iar păcatul singurul rău şi să acționeze în consecință) nu va avea boli sau necinstiri sau necazuri (în acest caz am alege să fim buni doar să scăpăm de rău, iar nu de dragul lui Hristos, atitudine cu care, s-a văzut mai sus, sfântul nu e de acord), ci că el nu le va mai resimți ca prilejuri de întristare, ci, dimpotrivă, prilejuri de dobândire a unei bucurii curate şi netrecătoare. După cum se observă, modificarea urmărilor tuturor situațiilor externe asupra noastră ține de reala şi adânca aşezare a inimii şi de trăinicia legăturii adâncului nostru cu Hristos Cel Care a biruit lumea aceasta. (n.s. 16, p. 84)

,,Dacă atunci când îţi arăţi în faţa oamenilor propriile nenorociri şi te plângi de nefericirile care te încearcă, resimţi o oarecare alinare a durerilor, ca şi cum ai ajunge prin mijlocirea cuvântului să răsufli de uşurare, cu atât mai mult, când îl faci pe Domnul tău părtaş la suferinţele sufletului tău, primeşti în schimb o anumită stare de bucurie şi mare alinare. Oamenii îndură deseori cu greutate pe cel care li se plânge şi li se tânguie, drept care se îndepărtează şi îl resping. Însă Dumnezeu nu face la fel; dimpotrivă, urmăreşte să i te afli în apropiere şi te atrage la sine, chiar dacă îi împărtăşeşti nefericirile tale de dimineaţă până seară, ba încă cu atât mai mult te iubeşte atunci şi se apleacă către rugăminţile tale." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 131)

„Când ţi se întâmplă ceva pagubă, sau scârbă, sau boală, sau furt, sau strâmbătate, sau altă primejdie rea, dă milostenii şi mulţumeşte lui Dumnezeu, că ţi s-a întâmplat supărare ca aceea şi vei vedea că-ţi va veni mult dar de la Dumnezeu, că atâta este dobânda cea sufletească, că măcar că de este şi puţină, dar tot este de folos cât poate să acopere toată paguba trupească în toată viaţa." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 72)

„Necazul nostru de acum, trecător şi uşor (II Cor., 4, 17). Micşorează mulţimea necazurilor prin felul lor, uşurează greutatea lor prin scurta lor durată. Prin natura lor, cele ce se petreceau atunci erau grele şi împovărătoare, însă Pavel le uşurează greutatea prin însuşirea lor trecătoare, spunând: *Necazul nostru de acum, trecător şi uşor, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veşnică, covârşitoare; că nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd; căci cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veşnice* (II Cor., 4, 17-18)." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare…>>,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 82-83)

NECAZURILE (să mulţumim lui Dumnezeu în necazuri)

„Să mulţumim totdeauna Iubitorului de oameni Dumnezeu, şi când ne scoate din primejdii, şi când ne trimite nenorociri, căci noi ştim atât din Sfintele Scripturi, cât şi din cele întâmplate nouă, că El chiverniseşte toate spre folosul nostru cu harul Său cel întotdeauna ocrotitor." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XXI-a, p. 227)

„Viteaz şi iubitor de Dumnezeu e omul care îndură necazul şi suferă răul! Dar să suferi cu vitejie încercarea şi să mulţumeşti lui Dumnezeu, Care îngăduie necazul, ei bine, aceasta e cea mai mare vitejie şi aceasta o poate face numai un om cu suflet treaz şi dezbrăcat de tot ce-i omenesc!” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 302-303)

NECAZURILE (noi ne lăudăm în necazuri)

„Cei mai mulţi când văd oameni plăcuţi lui Dumnezeu, căzuţi în vreun necaz, sau boală, sărăcie, sau oarecare vreun alt accident, se tulbură, neştiind că aceea este starea care le pace cel mai mult prietenilor Domnului.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 1, p. 313)

„*Şi nu numai atât, ci ne lăudăm şi în suferinţe, bine ştiind că suferinţa aduce răbdare* (5, 3).

De aici poţi înţelege ce fel sunt bunurile viitoare, dacă chiar şi în cele ce par spre întristare noi ne lăudăm şi cugetăm lucruri mari. *Atât de mare este harul lui Dumnezeu încât, chiar în asemenea lucruri, noi nu găsim nimic neplăcut. În lucrurile pământeşti luptele sunt însoţite de osteneli, scârbe şi necazuri, şi premiile ca şi cununile ne aduc plăcere...”* (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 153)

„A aflat (Sfântul Pavel – n. n.) mai pe urmă că tocmai cele contrare sunt de folos, şi aflând, era mulţumit şi se mândrea cu ele. Cel ce se ruga de Domnul ca să-l scape de primejdii, fiindcă a auzit spunându-i-se *Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (II Corinteni 12, 9), iată că după aceea sălta de bucurie fiind alungat şi persecutat, fiind batjocorit şi suferind primejdiile cele mai mari, după cum însuşi spune: *De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos, căci când sunt slab, atunci sunt tare* (II Corinteni 12, 10). De aceea şi aici le zicea romanilor: *noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie*, îndemnându-i pe toţi de a lăsa totul în îngrijirea Duhului, fiindcă şi Duhul Sfânt se îngrijeşte foarte mult de noi, şi lui Dumnezeu îi este plăcut acest fapt.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, pp. 287-288)

„De aceea Pavel, scriind unora din Corint care se semeţeau şi îi osândeau pe ceilalţi, a înfăţişat chipul apostoliei sale. A trebuit să întoc-

mească icoana faptelor lui mari, dar n-a întocmit-o cu minunile şi semnele făcute, nu cu cinstea ce i se dădea, nici cu tihna sa! A întocmit-o cu închisorile sale, cu tribunalele în care a fost judecat, cu foametea, cu frigul, cu războaiele şi cu piedicile, grăindu-le aşa: *Sunt ei slujitori ai lui Hristos? Ca un neînţelept grăiesc: eu, mai mult decât ei!* Şi ca să arate în ce este mai mult decât ei, spune: *În osteneli mai mult, în bătăi peste măsură, în temniţă mai mult, la moarte adeseori* (II Cor., 11, 23); şi celelalte: *Dacă trebuie să mă laud, mă voi lăuda cu slăbiciunile mele* (II Cor., 11, 30).

Vezi că Pavel se laudă mai mult cu acestea decât cu acele cununi strălucitoare? De asta şi spune: *Nu numai atât ci ne şi lăudăm în necazuri* (Rom., 5, 3).

- Ce înseamnă cuvintele *nu numai?*

Nu numai că nu ne pierdem curajul când suntem strâmtoraţi şi necăjiţi, spune Pavel, dimpotrivă, ne lăudăm mai mult cu necazurile pe care le avem, pentru că ele ne duc la mai mare cinste şi slavă. Apoi, pentru că a spus că necazurile aduc slavă foarte mare, laudă şi frumuseţe - şi e vădit că slava are şi plăcere; că unde este plăcere, este negreşit şi slavă, iar acolo unde e o astfel de slavă, acolo este negreşit şi plăcere.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare…>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 89-90)

NENOROCIRILE (îngăduirea lor de către Dumnezeu)

„Căci Dumnezeu poate astăzi chiar să ne scape de toate nenorocirile, dar nu le va sfârşi,
scoate din cuptor, tot astfel şi Dumnezeu nu va împrăştia aceşti nori decât după ce ne vom fi întors la virtute. Acela care a îngăduit nenorocirea ştie bine, de asemenea, timpul încetării acestei nenorociri. Şi după cum cântăreţul din chitară nu întinde prea mult corzile instrumentului său de teamă să nu le rupă şi nici nu le slăbeşte prea mult pentru a nu strica armonia, tot astfel lucrează şi Domnul, nelăsând sufletul nostru nici într-un repaus continuu, nici într-o nenorocire prea îndelungată, ci rânduind totul cu înţelepciune, căci prea mult repaos ne-ar moleşi, o nenorocire continuă ne-ar doborî şi ne-ar arunca în deznădejde.

Să lăsăm în seama Lui dar grija de a hotărî sfârşitul nenorocirilor noastre, iar noi să con
foc, dar El aşteaptă ca să fii mântuit. După cum nenorocirea a urmat liniştei, tot astfel, după nenorocire vei vedea reîntorcându-se liniştea. Iarna nu domneşte totdeauna, nici vara; nu e totdeauna furtună, nici totdeauna linişte; nu e fără încetare noapte, nici fără încetare lumină; tot astfel, nenorocirea nu va ţine pentru totdeauna, timpul liniştei va veni, dacă la sânul nenorocirii

ştim totdeauna să mulțumim lui Dumnezeu.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 74-75)

NENOROCIRILE (răbdarea lor)

....

„… nimeni dintre noi nu are a arăta atâtea nenorociri ca acela (Iov – n.n.). Dacă cineva şi-a pierdut averea, nu a pierdut însă şi atâți feciori şi fete câte a pierdut el; iar dacă totuşi a pierdut, poate că a păcătuit, pe când acela a pierdut dintr-o dată totul fiind în mijlocul jertfelor în timpul ce-I slujea lui Dumnezeu. Dacă totuşi ți-ai pierdut la rândul tău averea şi la fel ca el, tot atâți feciori şi fete – lucru oarecum imposibil – nu te-ai târât însă pe pământ şi nici nu ai sfărâmat bulgării de țărână cu puroiul ieşit din bubele din trupul tău! Iar dacă totuşi ai suferit şi aceasta, nu ți-ai văzut însă prietenii batjocorindu-te, ceea ce este cu mult mai cumplit decât toate nenorocirile din lume! (…) dacă noi ne supărăm pe cei care ne mângâie în nenorociri şi ne îmbărbătează, ce nu suntem în stare să facem atunci cu cei care ne batjocoresc? Dar dacă ceea ce spune Psalmistul – *şi am aşteptat pe cel ce m-ar milui şi nu era şi pe cei ce m-ar mângâia şi nu i-am aflat* (Ps., 68, 24) – este cumplit şi de nesuferit, atunci cu cât mai cumplit nu este faptul de a avea parte de batjocoritori în loc de mângâietori? *Sunteți toți nişte jalnici mângâietori* (Iov 16, 2). Dacă neîncetat am avea în mintea noastră aceste lucruri, dacă ne-am gândi la ele, nu ne-ar întrista nimic din cele de aici, gândindu-ne la acel atlet, la acel suflet mai tare decât diamantul, la acea judecată vârtoasă şi tare ca oțelul. Ca şi cum ar fi avut un trup de oțel sau de piatră, aşa le răbda pe toate cu curaj şi cu răbdare.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, pp. 160-161)

„Căci după cum cel bogat poate să încerce o mare pierdere în bani, tot aşa şi cel ce se îmbogățeşte în dogmele filozofiei creştineşti, poate să îndure nu numai foamea şi sărăcia, ci încă şi alte nenorociri cu mult mai uşor decât acela.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 106)

„… el (Iov – n.n.) cunoştea firea lucrurilor omeneşti şi gândea la nestatornicia lor. De aceea zicea el: *Frica de care m-am temut, mi-a venit mie, şi de ce m-am speriat, aceea m-a întâmpinat* (Iov 3, 25). Aşadar, el de-a pururea aştepta nenorocirea, şi de aceea nu s-a tulburat, când ea a izbucnit. Pentru că el mai dinainte cumpănise în duhul său astfel de întâmplări rele şi de aceea când ele au năvălit în faptă, el le-a suportat cu noblețe şi cu statornicie, iar fiindcă aceste lupte el mai dinainte le-a socotit şi le-a aşteptat,

de aceea ele, când au sosit în faptă, n-au mai putut să-l zdruncine. Iară cum că, pe câtă vreme a posedat el norocirea, inima lui n-a fost stăpânită de ea, poți să te încredințezi de la el însuşi, când zice: *Pus-am eu puterea mea în aur? Sau nădăjduit-am eu în pietrele cele scumpe?* (Iov 31, 24-25). Ce zici tu, omule? Nu te-ai bucurat de bogăția care îți curgea din toate părțile? Negreşit nu, răspunde el. Şi pentru ce? Pentru că cunoşteam deşertăciunea şi nestatornicia ei, ştiam că stăpânirea ei nu este trainică. De aceea el nu se bucura de bunurile pământeşti peste cuviință, iar la pierderea lor n-a fost cu totul zdrobit, căci el cunoştea firea şi însuşirea lor." (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 70-71)

„Vei întreba: *Ce răsplată voi avea eu pentru ce am pierdut, dacă hoțul mi-a luat banii fără voia şi fără ştirea mea?* Aminteşte-ți că şi Iov a pierdut totul fără voia şi fără ştirea sa, dar a primit răsplată. De ce? Pentru a înfruntat răul după voia lui Dumnezeu. Aşa să înfrunți şi tu orice nenorocire şi nu vei avea răsplată mai mică." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 271)

„Nu există nici o nenorocire care să nu primească mângâiere din pilda lui Iov. Dacă omul acesta sfânt nu a îndrăznit să ridice cuvânt împotriva lui Dumnezeu când l-au lovit toate nenorocirile acestei lumi, cum vom îndrăzni noi, pe care ne loveşte doar câte una? Dacă nu a scăpat de necazuri cel nevinovat, cum vom scăpa noi, care suntem vinovați? Dacă cel nevinovat L-a binecuvântat pe Dumnezeu pentru chinurile sale, cum să nu-L bine cuvântăm noi, care cu toate că merităm mai multe rele pentru nebunia noastră, primim mai puține?

Să nu uităm, de altfel, că sfinții, proorocii, drepții, apostolii, mucenicii, cuvioşii şi mărturisitorii nu au dus o viață liniştită şi fericită, plină de plăceri şi desfătări, de cinstire şi slavă omenească, ci de sărăcie şi lipsuri, de tristețe şi supărare, de batjocură şi dispreț, de chinuri, terminată prin moarte amară. În toate epocile, oamenii lui Dumnezeu, care au vrut să țină poruncile Sale şi să trăiască după voia Sa, au primit săgețile invidiei şi răutății trimise de la diavol.

Şi tu, dacă doreşti să-I urmezi Domnului, trebuie să înțelegi că vei avea de înfruntat primejdii şi prigoane şi că vei gusta din amărăciuni. Iată ce ne spune înțeleptul Sirah: *Fiule! Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ți sufletul tău spre ispită* (Înț. Sirah 2, 1). Tot la fel de limpede este şi atenționarea Apostolului Pavel: *Toți care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniți* (2 Tim., 3, 12)." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 273-274)

NENOROCIRILE (bunul creştin îndură cu mult curaj nenorocirile, susținut de ajutorul lui Dumnezeu şi nădejdea bunurilor viitoare)

„Arătând acelaşi zel pe care l-am arătat întotdeauna, să lepădăm toate suferințele noastre timpurilor nu micşorează întru nimic silința noastră de a cugeta la cele dumnezeieşti, El se va grăbi de a ne primi sub a Sa ocrotire şi va face să vină după furtună linişte. Prin aceasta, creştinul să se deosebească de necredincioşi, ca să îndure cu curaj nenorocirea şi, susținut de nădejdea bunurilor viitoare, să se pună mai presus de toate nenorocirile acestei vieți. Sprijinit pe această piatră neclintită, creştinul este neînvins de loviturile valurilor. Căci la orice înălțime s-ar ridica valurile ispitei, nu vor putea sosi până la picioarele aceluia care este aşezat pe un loc ridicat la umbra tuturor năvălirilor lor.

Să nu ne lăsăm dar doborâți: noi nu ne îngrijim atât de mântuirea noastră cât Dumneze *despre statui*, omilia II-a, p. 37)

....

„Pentru aceasta, mulțumiți lui Dumnezeu, fiindcă nici o nenorocire n-a învins înțelepciunea voastră, nici teama n-a slăbit curajul vostru, nici mâhnirea nu a atins vioiciunea voastră, nici mărimea pericolului n-a micşorat zelul vostru, nici teama de oameni n-a învins teama de Dumnezeu, nici nenorocirea timpului n-a stins căldura voastră; şi nu numai că nu v-a doborât, dar v-a încurajat; departe de a vă fi slăbit, v-a întărit; departe de a se fi stins căldura voastră, ea s-a aprins mai mult.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 70)

NENOROCIRILE (să nu privim la nenorocirea prezentă ci la folosul ce-l aduce răbdarea ei)

....

„Nenorocirea produce vigoare şi face a privi înăuntrul său sufletul ocupat a privi mii de lucruri în afară. Aşadar, să nu murmurăm dacă suntem în nenorocire ci, din contră, să mulțumim lui Dumnezeu, căci din nenorocire vom trage un mare folos. Agricultorul, după ce a răspândit semințele pe care le-a adunat cu atâta muncă, doreşte să vină ploaia; acela care n-ar avea nici o idee despre agricultură s-ar mira şi ar zice: ce face acest om? El împrăştie semințele pe care le-a cules! Şi nu numai le împrăştie, dar le amestecă atât de bine cu pământul, că îi va fi cu neputință de a le aduna din nou; mai mult încă, el doreşte ploaia, care va strica aceste semințe şi le va schimba în

noroi; acesta se va tulbura văzând râurile ieşind din pământ şi auzind zgomotul tunetului; agricultorul, din contră, se va bucura; el va tresări la vederea acestei furtuni, căci el nu priveşte prezentul, ci se gândeşte la viitor; puţin îl nelinişteşte zgomotul tunetului, el socoteşte snopii de grâu; sământa se va strica, dar el va secera spice înverzite; ploaia nu e atât de rea şi va aduce o aerisire plăcută la arie. De asemenea şi noi, să nu ne gândim la nenorocirea prezentă, la aceste furtuni trecătoare, ci la foloasele ce vom avea din ele, la fructele ce ne vor produce. Să aşteptăm snopii ce ele trebuie să-i facă. Căci, dacă suntem atenţi, vom aduna în acest timp mult rod şi vom putea să umplem mintea noastră de hrană. Dacă suntem atenţi, nu numai că nu va rezulta pentru noi nici o pagubă din această nenorocire, ci vom trage din ea foloase fără număr. Dacă trăim în nesimţire, liniştea însuşi ne va pierde. Fericirea şi nenorocirea sunt deopotrivă de triste pentru omul nepăsător, dar ele folosesc amândouă aceluia care se îngrijeşte de sine. Şi, după cum aurul păstrează strălucirea sa chiar în apă, aruncat în cuptor, el se arată mai strălucitor; pământul însă cufundat în apă se topeşte, iarba se veştejeşte; de cad în foc, pământul se întăreşte şi iarba se arde. Tot astfel desigur este dreptul şi păcătosul: dreptul chiar fără linişte păstrează strălucirea sa ca şi aurul cufundat în apă; şi dacă a căzut în ispită, se face mai strălucitor, ca şi aurul pe care focul l-a curăţit. Dar păcătosul se topeşte, se veştejeşte la sânul fericirii ca şi noroiul şi iarba aruncate în apă; încercarea îl distruge şi-l pierde, după cum focul arde pământul şi iarba.

Să nu ne lăsăm dar doborâţi de nenorocirile de faţă, căci dacă eşti păcătos, focul nenoro este atât ispita, cât uşurinţa acelora care o suferă.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 71-72)

....

„Aceasta ne-a poruncit Iisus Hristos, zicând: *Fiţi dar înţelepţi ca şerpii* (Mt., 10, 16). Căci, după cum acesta înfăţişează tot corpul pentru a scăpa capul, de asemenea şi tu, dacă trebuie să pierzi bogăţii, corpul, toate averile, viaţa chiar, pentru ca să păstrezi pietatea, nu te întrista. Dacă părăseşti această lume ducând cu tine pietatea, Dumnezeu îţi va răsplăti cu mai mare dragoste toate. El va reînvia corpul tău îmbrăcându-l în mărire şi, în locul bogăţiilor tale, vei primi bunuri pe care nici un cuvânt nu poate să le exprime. Iov nu şedea cu totul gol pe gunoi, suferind o viaţă mai crudă ca mii de muritori? Dar el păstra pietatea sa şi tot ceea ce pierduse îi fu înapoiat cu îmbelşugare: sănătate, frumuseţe, copii numeroşi, averi, dar, ce e mai mult decât toate, coroana strălucitoare a răbdării. Căci, după cum se întâmplă cu arborii, dacă cineva le ia fructele şi frunzele, dacă le taie toate ramurile fără a atinge însă rădăcina, arborele capătă din nou mai multă podoabă; tot astfel se petrece şi cu noi dacă ne rămâne rădăcina pietăţii.

Când averile ne-ar fi luate, când corpul nostru ar fi dat stricăciunii, noi vom dobândi iarăşi toate cu mai mare cinste." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 79-80)

NENOROCIRILE (în nenorociri să mulțumim lui Dumnezeu pentru că ne-a găsit vrednici de încercare)

„Pătrundeți-vă de aceste adevăruri mântuitoare şi mulțumiți lui Dumnezeu, pentru că v-
dacă nu i-ar fi iubit cu duioşie, pentru că, prin nenorocire, i-a făcut mai mari şi mai strălucitori. Nimic nu-i este atât de plăcut ca mulțumirea, nimic nu-i displace mai mult ca blasfemiile. Să nu fim înspăimântați de toate nenorocirile ce avem să suferim în cursul faptelor noastre spirituale. Căci după cum hoții nu atacă casele unde nu găsesc decât fân şi paie, ci acelea de unde ar putea lua mult aur şi argint, tot astfel şi diavolul atacă mai ales pe acei care săvârşesc întreprinderi pioase. Unde este virtutea, acolo se strâng sforțările diavolului; unde este milostenie, acolo se arată ura. Dar noi avem o armă puternică în stare de a înlătura toate născocirile de acest fel, ca de toate acestea să mulțumim lui Dumnezeu." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 27-28)

NENOROCIRILE (adevărata nenorocire)

„Pentru creştini nu este decât o nenorocire: a păcătui față de Dumnezeu. Toate celelalte: pierderea averilor, surghiunul, amenințarea cu moartea, nu pot fi socotite nenorociri, iar ceea ce înfricoşează pe toți, plecarea din viața de aici dincolo, pentru un creştin este mai dorită decât viața." (*Către acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 386)

NEVOINȚELE (exagerat de aspre)

„După cum trupul istovit de post are nevoie de mică întărire, pentru ca aşa, cu râvnă înnoită, să înceapă iarăşi nevoințele postului, tot aşa şi sufletul are nevoie de odihnă şi de întărire. Nu trebuie nici să-l istovim, dar nici să-l lăsăm slobod, ci să facem când una, când alta, ca aşa să diriguim şi starea sufletului şi zburdările trupului. După cum dacă te supui fără întrerupere la osteneli, slăbeşti şi cazi, tot aşa dacă stai necontenit degeaba te trândăveşti. Aceasta se întâmplă şi cu sufletul şi cu trupul. De asta totdeauna e bună măsura". (*Omilii la Facere,* omilia XI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 128)

NEVOINȚELE (răsplata nevoințelor)

„Să nu căutăm aici dezmierdările, ca să le aflăm acolo. Să nu petrecem în desfătări aici, ca acolo să petrecem în adevărata desfătare, în adevărata dezmierdare, care nu naşte nici un rău, ci din contră, are mii de bunuri." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 145)

„Văd ostenite trupurile voastre, dar treaz sufletul. Vă curg pe trup şiroaie de sudori, dar ele vă curăță conştiința. Dacă atleții îşi varsă chiar sângele pentru nişte frunze de dafin, pe care astăzi le primesc, şi care mâine se veştejesc, cu atât mai mult voi, cei care ați intrat în lupta pentru faptele bune nu trebuie să vă moleşiți, să dați înapoi în fața ostenelilor pentru virtute." (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 534)

NOBLEȚEA

„Noblețea nu o dă strălucirea avuțiilor, nici prisosul bunurilor, ci blândețea şi dragostea felului de a fi." (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 148)

NOROCUL

„Multe obiceiuri şi de ale ginților se păstrează de către ai noştri; ghiciri şi preghiciri după zborul păsărilor, simboluri şi semnele zilelor, darurile de la naştere, şi acele hârtiuțe pline de toată impietatea, pe care la naşterea copiilor le compun imediat spre răul capului lor, învățându-i de la început de a suprima ostenelile şi durerile spre câştigarea virtuții, şi punându-i astfel sub tirania rătăcită a norocului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 22)

„Crede că este pedeapsă şi Împărăția cerurilor, şi nu vei mai crede că este noroc din naştere, pe de o parte răsturnând în noi bunul simț, iar pe de alta supunându-ne unei necesități şi unei vieți silite." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 21)

NUMELE (punerea numelui pruncilor)

„Prin numele pe care-l dădeau copiilor lor, părinții de altădată îi învățau pe copiii lor să-şi alipească sufletul de virtute; nu făceau ca părinții de acum care pun nume la întâmplare copiilor lor. *Să punem copilului numele bunicului sau al străbunicului*, spun aceştia de acum. Cei vechi nu făceau aşa! Îşi dădeau toată silința când puneau nume copiilor; iar numele dat copiilor nu era numai un îndreptar spre virtute pentru cei ce îl purtau, ci era şi învățătură de mare înțelepciune şi pentru ceilalți şi pentru generațiile viitoare (...) Deci nici noi să nu dăm nume întâmplătoare copiilor noştri, să nu le dăm numele bunicilor, ale străbunicilor sau ale celor care au strălucit în neamul nostru, ci numele sfinților bărbați care au strălucit în virtute, al celor care au avut multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Dar mai bine spus, nu trebuie să se bizuie numai pe numele acestora nici părinții, nici copii, care primesc acest nume! Numele nu foloseşte la nimic dacă cel ce poartă numele este lipsit de virtute; nu trebuie să se laude cu numele ce-l poartă, nici cu înrudirea cu sfinții bărbați, nici cu altceva, ci cu îndrăznirea ce le-o dau propriile lor fapte. Dar mai bine spus, nici cu acestea să nu ne lăudăm, ci mai cu seamă atunci să ne smerim şi să fim modeşti, când putem aduna mare bogăție de virtute". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 249)

„Uită-te cât de mare era priceperea celor din vechime, dar mai bine spus, cât de mare e înțelepciunea lui Dumnezeu, Care a făcut ca femeile să nu pună la întâmplare nume copiilor lor, ci să le dea nume care să spună mai dinainte cele ce vor fi. Rar de vei găsi ca părinții să dea copiilor numele lor – dar poate că niciodată – ci tatăl, când avea să-i pună nume copilului, îi punea un nume străin şi nou, ca prin el să vestească mai dinainte cele ce vor fi. Mama lui Iacov a făcut la fel. Tot aşa a făcut şi Lameh, când a pus nume fiului său. L-a numit Noe şi a adăugat zicând: *Acesta ne va odihni* (Fac., 5, 29). Iar dacă ai ticlui exact fiecare nume, vei găsi că fiecare nume spune ceva, nu ca acum, când părinții pun la întâmplare nume copiilor. Pe vremea veche scopul părinților era ca numele dat copiilor să le amintească necontenit de ceva". (*Omilii la Facere,* omilia LI, I, în col. PSB, vol. 22, p. 178)

„Numele lui Adam, de pildă, ne învață nu o mică înțelepciune; de asemenea numele fiului lui Adam, numele femeii sale, şi ale altora mulți. Toate numele acestea sunt amintiri ale multor fapte şi trăsături minunate. Sunt amintiri şi ale binefacerii lui Dumnezeu, în acelaşi timp amintiri şi ale mulțumirii femeilor care, zămislind în pântecele lor, îşi numeau ele însele

copiii ca din darul lui Dumnezeu căpătați.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 534)

„Ați dat copiilor voştri numele lui, socotind că prin acest nume aduceți în casa voastră pe sfânt. Mamele au lăsat la o parte numele părinților, ale bunicilor şi ale rudelor şi au pus noilor născuți numele fericitului Meletie. Dragostea credinței a biruit dragostea firii. Şi astfel, copiii erau iubiți de părinții lor nu numai din pricina dragostei fireşti, ci şi din pricina dragostei față de numele acesta. Părinții socoteau chiar numele de Meletie podoabă a neamului, apărare casei, mântuire celor ce-l purtau, mângâiere dorului. Şi după cum cei care stau în întuneric aprind multe lumânări când se aprinde o făclie, şi fiecare duce lumină în casa lui, tot aşa şi cu numele acesta, a căzut în oraş ca o lumină; şi fiecare, ca şi cum şi-ar fi aprins o lumânare, a dus în casa lui numele acestui fericit, atrăgând în casa sa, cu acest nume, comoară de mii şi mii de bunătăți. Şi numirea copiilor cu numele lui Meletie era învățare de credință. Fiind siliți părinții să rostească necontenit numele acesta şi să aibă în suflet pe Sfântul acesta, aveau numele lui ca un liman de scăpare de toată patima şi de tot gândul necurat.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 281)

„Putem sădi râvna pentru virtute în copii chiar prin numele ce-l poartă. Nimeni să nu se grăbească să dea copiilor numele strămoşilor: al tatălui, al mamei, al bunicului, al străbunicului, ci să le dea lor numele drepților, al mucenicilor, al episcopilor, al Apostolilor. Să fie pentru copii şi numele ce-l poartă imbold spre cele bune. Unul să se numească Petru, altul loan, iar altul, alt nume al unuia dintre sfinți.

Să nu-mi introduci obiceiuri păgâneşti! E mai mare ruşinea şi batjocura când într-o casă de creştini se practică obiceiuri păgâne, cum este obiceiul cu aprinsul lumânărilor, când toți aşteaptă să vadă care lumânare se stinge şi se topeşte mai întâi, şi alte obiceiuri asemenea acestora, care aduc celor ce le practică nu puțină pagubă sufletească. Să nu vă închipuiți că asemenea obiceiuri sunt mici şi fără nici o importanță.

Aşadar, vă rog să dați copiilor voştri nume purtate de drepți. Poate că în vechime avea un sens obiceiul de a se da copiilor numele strămoşilor; era o mângâiere în fața morții: se părea că cel plecat trăieşte prin cel care a primit numele lui. Acum acest sens nu mai are valoare. Vedem că cei drepți

n-au procedat aşa când au pus nume copiilor lor. Căci Avraam a născut pe Isaac, iar lacov, Moise n-au fost numiți cu numele strămoşilor lor şi nu vom găsi nici un drept care sa fie numit aşa. Ce îndemn şi exemplu de virtute cuprinde numele! Nu vom găsi altă pricină a schimbării numelui în Sfânta Scriptură decât că numele este un indiciu de virtute. Iată ce se spune în Sfânta Scriptură: *Tu te vei numi Chifa, care se tălmăceşte Petru* (In., 1, 42). Pentru ce? Pentru că ai mărturisit. Tu te vei numi Avraam (Fac., 17, 5). Pentru ce? Pentru că vei fi tatăl multor neamuri. Lacov a fost numit Israel (Fac., 32, 28) pentru că a văzut pe Dumnezeu. Întemeiați pe aceste exemple, să începem educația copiilor.

Să intre, aşadar, în casă numele sfinților prin numele ce se dau copiilor. Prin asta se educă nu numai copilul, ci şi tatăl când vede că este tatăl lui loan, al lui Ilie sau al lui lacov. Dacă vom da cu evlavie copiilor noştri nume în cinstea drepților ce au plecat dintre noi, vom avea mai multă înrudire cu drepții decât cu strămoşii, şi acest lucru ne va folosi mult atât nouă, cât şi copiilor. Să nu socoteşti că lucrul este de puțină importantă pentru că este mic; dimpotrivă, este temeiul unui mare folos.” (*Despre creşterea copiilor*, 47-50, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 412-413)

„Să insuflăm de devreme copiilor emulația [*zelon*] virtuții plecând de la numele lor. Nimeni, aşadar, să nu se grăbească să-şi cheme copiii după numele strămoşilor, tatălui, mamei, bunicului şi străbunicului, ci după numele drepților, martirilor, episcopilor şi apostolilor. Şi acest lucru să fie pentru ei un imbold spre râvnă: unul să se numească Petru, altul Ioan, altul cu vreun alt nume al unui sfânt.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 120)

„… vă rog şi eu să vă numiți copiii după numele sfinților. Căci de la început pe drept cuvânt se făcea acest lucru şi părinții îşi numeau copiii cu numele strămoşilor, fiindcă acest lucru era o mângâiere pentru moarte, ca să pară că acela plecat dintre ei trăia prin numele lui; dar acum nu mai e aşa. Căci îi vedem pe drepți că nu aşa au dat numele copiilor lor. Căci Avraam l-a născut pe Isaac; iar Iacob şi Moise n-au fost numiți după strămoşii lor, şi pe nimeni dintre cei drepți nu-l vom găsi că şi-a primit numele astfel. Ce exemplu de virtute şi îndemn e această denumire? Fiindcă nu vom găsi altă pricină a acestei schimbări de nume decât aducerea-aminte de virtute. *Căci tu*, zice [Hristos], *te vei chema Chefa, ce se tâlcuieşte Petru* [*Ioan* 1, 14; cf. *Matei* 16, 17-18]. De ce? Fiindcă a măăturisit. *Şi tu te vei chema Avraam*. De

ce? *Fiindcă vei fi părinte al neamurilor* [*Facere* 17, 4-5]. Şi Israel. De ce? Fiindcă a văzut pe Dumnezeu. De aici, aşadar, să începem şi noi grija noastră faţă de copii şi să-i punem în bună rânduială [*rythmizomen*].

Dar, cum spuneam, *a văzut o scară care urca la cer şi ajungea până pe pământ*. Să intre, aşadar, numele sfinţilor în casele voastre prin numele date de voi copiilor voştri, ca să pui în bună rânduială nu numai copilul, ci şi pe tatăl, când acesta se va gândi că este tată al unui Ioan, al unui Ilie, al unui Iacob. Căci dacă e pus cu evlavie şi cu cinstire faţă de cei plecaţi de aici şi dacă ne vom lua rudenia drepţilor mai degrabă decât cea a strămoşilor, acest lucru ne va fi foarte de folos atât nouă, cât şi copiilor. Să nu socoteşti că, dacă e mic, acest lucru şi este mic, fiindcă este o chezăşie a folosului.” (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinţii copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educaţie ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 120-121)

„*Şi lui Sit s-a născut fiu şi i-a pus numele Enos; acesta a nădăjduit în chemarea numelui Domnului Dumnezeu* (Fac., 4, 26). Ai văzut numire mai strălucitoare decât coroana şi mai luminată decât porfira? Căci ce poate fi mai fericit decât unul ca acesta care se împodobeşte cu chemarea lui Dumnezeu, şi pe ea o are în loc de nume? Vezi şi cum cei vechi învăţau pe copiii cei ce se năşteau, prin numele ce le puneau, să se silească şi să se ţie de fapta bună? Şi nu făceau precum cei de acum, care pun numele precum se întâmplă. Căci ei zic: *Să se numească copilul cu numele moşului sau al strămoşului*. Şi aceia puneau toată osârdia ca să numească pe cei ce se năşteau cu astfel de nume, care nu numai pe cei ce-l primeau îi îndemna la fapta bună, ci şi pe urmaşii lor, şi tuturor neamurilor de pe urmă pricinuia învăţătură la toată virtutea. Deci nici noi să nu punem nume la copii la întâmplare, nici să le dăruim numele moşilor, ale strămoşilor sau ale rudeniilor, ci a sfinţilor bărbaţi care au strălucit în fapta bună şi care au avut multă îndrăzneală către Dumnezeu. Dar nici părinţii, nici copiii care primesc aceste nume să nu nădăjduiască mântuirea numai de la nume, căci numele lipsit de fapta bună nu foloseşte la nimic, ci nădejdea mântuirii trebuie s-o aibă lucrarea faptelor bune. Şi să nu se mândrească pentru nume, nici pentru rudenia cu sfinţii bărbaţi, nici pentru altceva, ci numai pentru îndrăzneala faptelor lor bune. Dar nici pentru aceasta să nu cugete înalt, ci mai mult să se smerească şi să se plece. Că făcând aşa cu mai multă siguranţă vom păstra bogăţia cea strânsă şi vom trage la noi dragostea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 166-167)

OBICEIUL (puterea obiceiului)

„Şi ca să afli cât de mare este puterea obiceiului, apoi iată că acea putere de multe ori a stăpânit până şi poruncile lui Dumnezeu. Şi ce spun eu de porunci, când a stăpânit chiar şi binefacerile lui Dumnezeu? Iudeii, de pildă, având mana în pustie, nu se mulţămeau şi cereau usturoi; bucurându-se de slobozenie, ei îşi aduceau aminte de robie, şi într-una râvneau şi căutau Egiptul, pentru obişnuinţa şi obiceiurile pe care le avuseseră acolo. Atât de tiranică este obişnuinţa la om!

De voieşti apoi să afli şi despre tirania obiceiului chiar la filosofi, iată bunăoară că se zice de Platon, care ştia de altminteri prea bine că credinţa în zei era o amăgire, se spune, zic, că şi el se învoia cu serbările zeilor şi celelalte obiceiuri, fiindcă nu avea puterea de a se lupta cu obiceiul, mai ales că văzuse ce pătimise dascălul lui, Socrat. Căci şi acesta, fiind bănuit numai că ar fi adus nişte înnoiri, a fost atât de departe de a izbuti în ceea ce voia, încât şi-a pierdut până şi viaţa, cu toată dezvinovăţirea lui. Dar câşi oameni nu vedem şi astăzi stăpâniţi de prejudecăţi şi trăind în necinstire, cari deşi n-au cu dânşii nimic bun şi vrednic, totuşi fiindcă sunt Elini, aduc înainte pe părinţi, pe moşii şi strămoşii lor? Tocmai pentru aceea unii dintre filosofi au numit obişnuinţa a doua fire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 74)

„N-auzi şi proverbul popular că spune: *prin obişnuinţă voinţa ajunge o a doua natură?*” (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 268)

„Cumplit lucru este obişnuinţa. Este cumplit lucru pentru că ea ajunge să conducă şi să stăpânească sufletul, dar obişnuinţa este grozav lucru mai cu seamă atunci când are ca însoţitoare plăcerea. Obişnuinţa cealaltă, obişnuinţa în virtute, spre care noi alergăm şi pe care ne silim să o dobândim, o căpătăm cu multă oboseală.” (*Apologia vieţii monahale*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 260)

OBRĂZNICIA (definiţia)

„... obrăznicie este aceea când cineva se înfurie şi insultă fără motiv, sau căutând răzbunare, sau trufindu-se." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 103)

OCARA (gravitatea)

„... şi mânia, şi chiar simpla ocară poate azvârli pe un om în iad (Matei 5, 21-22)." (*Despre Feciorie*, 83, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 141)

„... dacă suferința şi ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă şi sunt ocărâți, atunci urmează că acela care împiedică suferința şi ocara lor nu face un serviciu celor ocărâți, ci celor care ocărăsc şi care pricinuiesc suferința. Celor ocărâți şi celor ce suferă le pricinuiesc pagubă, căci le curmă prilejul de a fi răsplătiți şi le răpesc ocazia de a se bucura şi a sălta de veselie." (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 193)

OCARA (urmările ocărilor aduse cuiva)

„Da, nimic nu pişcă aşa sufletul ca ocara! Nimic nu moaie aşa sufletul şi mintea ca batjocura şi insulta! Adesea mulți oameni au căzut din pricina insultelor." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune …,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 302)

OCARA (răbdarea ocărilor şi defăimărilor pentru Dumnezeu)

„Hristos hotărăşte mare răsplată nu numai pentru prigoanele pe care le vor suferi, ci şi pentru cuvintele rele. De aceea n-a spus: *Când vă vor prigoni şi când vă vor omorî*, ci: *Când vă vor ocărî şi vor zice tot cuvântul rău.* Că mai cu seamă ocările şi vorbitul de rău îndurerează mai cumplit decât înseşi faptele. Multe sunt în adevăr cele care uşurează durerea în prigoane, de pildă: încurajările tuturora, aplauzele, cununile, laudele multora dar când eşti ocărât şi vorbit de rău ți se ia şi această mângâiere. Că ocara şi vorbitul de rău nu par în ochii lumii mare lucru; şi tocmai de aceea muşcă mai adânc decât prigoana inima celui ocărât şi vorbit de rău. Mulți şi-au pus lațul de gât pentru că n-au putut suferi defăimarea şi ocara. Pentru ce să te mai miri de ceilalți? Pe Iuda vânzătorul, neruşinatul, spurcatul, pe omul care nu se mai

ruşina de nimic, vorbele rele l-au împins la spânzurătoare. O altă pildă: Iov, omul de oţel omul mai tare decât piatra, când şi-a pierdut averile, când au venit peste el nenorociri cumplite, când a ajuns dintr-o dată fără de copii, când şi-a văzut trupul izvor de viermi şi pe femeia sa împotriva lui, le-a îndurat pe toate cu uşurinţă; dar când a văzut că prietenii săi îl ocărăsc, îl atacă, că au o părere proastă despre el, că spun că suferă aceste nenorociri pentru păcatele lui şi că-i pedepsit pentru răutatea lui, atunci curajosul şi marele bărbat s-a tulburat şi i s-a răvăşit sufletul”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 183)

„Pentru ca nu cumva ucenicii din pricina cuvintelor: *Când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră* să se teamă a porni la propovăduire, Hristos le spune: Dacă nu sunteţi destul de tari ca să înfruntaţi ocările, prigonirile şi cuvintele rele, în zadar aţi fost aleşi! Nu trebuie să vă temeţi când sunteţi vorbiţi de rău, ci când sunteţi făţarnici. Atunci vă veţi strica şi veţi fi călcaţi în picioare! Dar dacă rămâneţi la gust cum e sarea, şi sunteţi vorbiţi de rău, bucuraţi-vă! Aşa e lucrarea sării: să muşte şi să pricinuiască dureri celor răi. Este deci neapărată trebuinţă să fiţi vorbiţi de rău; asta însă, nu vă vatămă cu nimic, ci dă mărturie de tăria voastră; dar dacă vă temeţi de ocări atunci aţi trădat şi tăria ce trebuie s-o aibă nişte apostoli şi veţi suferi şi necazuri cu mult mai mari; că veţi fi şi vorbiţi de rău şi veţi fi şi dispreţuiţi de oameni.

Acest înţeles au cuvintele: (sarea – n.n.) *Călcată de oameni*”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 185-186)

„Domnul îi mângâie mult pe ucenici, spunându-le: *Chiar dacă veţi suferi fiind huliţi, totuşi vor fi mulţi care, datorită vouă vor slăvi pe Dumnezeu. Veţi fi răsplătiţi şi pentru una şi pentru alta; şi pentru că, datorită vouă, Dumnezeu este slăvit, şi pentru că, aţi fost defăimaţi pentru Dumnezeu*.

Dar ca să nu căutam cu orice preţ să fim vorbiţi de rău, ştiind că defăimarea aduce răsplată, Domnul ne spune că nu răsplăteşte orice defăimare, ci numai aceea care îndeplineşte două condiţii: prima să fii hulit pe nedrept, a doua să fii hulit pentru Dumnezeu. (…) Hristos dă bune nădejdi ucenicilor Săi spunându-le: *Defăimarea celor răi nu are atâta putere încât să întunece mintea celorlalţi ca să nu mai vadă lumina care este în voi. Numai atunci veţi fi călcaţi în picioare de oameni când vă veţi strica, nu când veţi fi defăimaţi, deşi faceţi fapte bune. Atunci mulţi vă vor admira, nu numai pe voi, ci, din pricina voastră, şi pe Tatăl vostru*”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 188)

„*Fericiți veți fi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți* (Matei 5, 11-12).

Hristos spune: *Veți fi fericiți dacă oamenii vă vor numi şarlatani, înşelători sau altfel*.

Dar ca să nu socoteşti că este fericit orice om ocărât, Hristos pune două condiții fericirii: una, să fie ocărât pentru Hristos, a doua, să fie ocărât pe nedrept. Dacă ocara nu îndeplineşte aceste condiții, cel ocărât nu numai că nu este fericit, ci şi ticălos.” (*Omilii la Matei,* omilia XV, IV-V, în col. PSB, vol. 23, pp. 180-181)

„Că ocările pentru Hristos ne dau nouă adaos de cinste.” (*Omilie de laudă la Sfânta Muceniță Pelaghia cea din Antiohia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 366)

OCARA (răbdarea ocărilor)

„Sunt victorii care vatămă şi sunt înfrângeri care folosesc. De pildă cei ce se mânie; se pare că biruie cel ce ocărăşte mai mult; dar nu; el este cel biruit de această patimă cumplită, el este cel vătămat. Şi dimpotrivă, cel ce suferă cu curaj ocările, acela biruie, acela învinge. Celălalt n-a fost în stare să-şi stingă boala lui; acesta a curmat-o şi pe a celuilalt; celălalt a fost biruit de propria lui patimă; acesta a biruit şi patima aceluia; nu numai că nu s-a ars, dar chiar a stins şi flacăra celuilalt, care se urca la înălțime”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 953)

„Oameni blestemați şi spurcați au pălmuit capul acela dumnezeiesc, L-au batjocorit cu cunună cu spini, L-au lovit cu trestie. Mai putem avea noi, oare, vreun temei să ne pornim împotriva celor ce ne ocărăsc după ce Hristos a suferit atâtea ocări?”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 973)

„ - Dar cum e cu putință să nu faci nici o mişcare de împotrivire când eşti ocărât? aş putea fi întrebat.

- Te-a ocărât? Fă-ți semnul crucii pe piept! Aminteşte-ți de toate cele petrecute în timpul patimilor Domnului şi toată durerea ți se stinge. Nu te gândi numai că te-a ocărât, ci gândeşte-te şi la binele ce ți l-a făcut cel ce te-a ocărât; şi îndată te vei linişti. Dar, mai bine spus, gândeşte-te la frica de Dumnezeu şi îndată vei fi măsurat şi blând.

(…) Gândeşte-te că acela care te ocărăşte e un ieşit din minți, un nebun; şi gândind aşa, n-ai să te superi când te ocărăşte; că şi îndrăciții ne lovesc, dar nu le răspundem cu lovituri, ci ne este milă de ei. Fă şi tu aşa! Ai milă de cel ce te ocărăşte! Este stăpânit de o fiară cumplită, de mânie, de un demon grozav, de furie. Eliberează-l, că-i stăpânit de un demon cumplit şi în scurtă vreme se pierde. Aşa e boala aceasta; nici n-are nevoie de multă vreme ca să piardă pe cel stăpânit de ea”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 978)

„Spune-mi, dacă cineva ar socoti că soarele e întunecos, pe cine a făcut de ocară: pe soare sau pe el? Negreşit pe el, pentru că toată lumea l-ar socoti sau orb sau nebun. Tot aşa se fac de ocară pe ei înşişi şi cei care socotesc pe cei răi buni şi pe cei buni răi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„Să nu ținem seamă de părerile oamenilor, nici când ne ocărăsc, nici când ne laudă. Să urmărim un singur lucru; nu ne ştim cu nici un păcat pe cuget şi nici să ne facem de ocară pe noi înşine. Făcând aşa, ne vom bucura şi în veacul de acum şi în cel ce va să fie de multă slavă ...” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 980)

„Dar, veți zice voi, eu nu pot să sufăr injuriile pe care mi le spune duşmanul meu. Pentru ce vă rog? Dacă ce spune despre voi este adevărat, trebuie ca în prezența lui să arătați semne de remuşcare şi lui să-i fiți dator. Dar dacă ceea ce zice este fals, disprețuiți această vorbire. Spune că eşti sărac? Râde de el; că eşti din naştere smerită sau că ți-ai pierdut mintea? Geme pentru el. *Cel ce-i zice fratelui său nebunule, este vrednic de gheenă* (Mt., 5, 22). Dacă vă batjocoreşte, gândiți-vă la chinul care îl aşteaptă şi nu numai că vă veți reține de la mânie, ci veți vărsa şi lacrimi. Nimeni nu se mânie împotriva unui om care are febră sau că o boală îl împinge să se mânie; dimpotrivă, are milă, se plânge asupra lui. Dar dacă vreți să vă răzbunați, păstrați tăcerea; aceea îl va amorți foarte mult pe duşmanul vostru, mai mult decât tot ce ați putea să-i spuneți. Dacă, dimpotrivă veți respinge injuria prin injurie veți aprinde focul. Dar veți zice încă, dacă nu răspundem, ne va învinui de slăbiciune. Nu, nu vă va învinui de slăbiciune, ci va admira înțelepciunea voastră, filosofia voastră. Căci dacă injuria care vi se zice aprinde mânia voastră, veți da ocazie să se creadă că ceea ce se spune este adevărat. Pentru ce, vă rog, bogatul auzind că este numit sărac, se râde? Nu pentru că ştie bine că nu este sărac? Noi dacă râdem când suntem învinuiți vom da dovadă foarte mare că nu suntem vinovați. Dar mai mult, până când

ne vom teme de învinuirile oamenilor? Până când îl vom dispreţui pe Învăţătorul nostru comun şi vom fi legaţi de trup? *Câtă vreme este între voi pizmă şi ceartă şi dezbinări, nu sunteţi oare trupeşti?* (I Cor., 3, 3).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 3, p. 236)

„Atunci când vă necinsteşte cineva, amintiţi-vă de Domnul vostru, pe care evreii Îl cinsteau cu râsuri, jucându-se cu El; că ei Îl necinsteau prin faptele lor şi prin cuvintele lor şi pentru care ei îşi făceau mii de râsuri şi-şi băteau joc, atunci chiar când El nu le făcea la fel, nici dădea rău pentru rău, ci dându-le dimpotrivă mărturii despre blândeţea Sa şi mila Sa.

Să-L imităm deci pe acest dumnezeiesc Mântuitor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 5, pp. 439-440)

„În iertarea păcatelor este o slavă mare. Ce slavă? Cea mai înaltă la care putem noi aspira, aceea de a ne îmbrăca cu asemănarea lui Dumnezeu. Când este atacat Dumnezeu în măreţia sfinţeniei Sale, când El primeşte injuria necredinţei, care-L neagă sau Îl huleşte, natura Lui este ea afectată? Neschimbabilitatea Sa, seninătatea Sa infinită este ea tulburată? Soarele divin este el întunecat prin trecerea norilor sau prin tulburarea furtunii? Nicidecum. Aşa va fi cu noi dacă ştim să ne facem nesimţiţi în faţa injuriilor.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 579)

OCARA (răbdarea ei - folosul)

„Iar pe cei treji ocările şi dispreţul îi fac şi mai cu luare-aminte. Deci, dacă suntem cu luare-aminte asupra noastră, cei ce ne ocărăsc ne sunt pricină de filozofie; ceilalţi, cei ce ne laudă şi ne cinstesc, dimpotrivă ne fac să ne mândrim, ne umplu de îngâmfare, de slavă deşartă şi de moliciune, ne slăbănogesc sufletul. Dovadă sunt părinţii că îi ţin de rău pe copiii lor mai mult decât îi laudă, ca să nu ajungă nişte răi din pricina laudelor; tot aşa şi dascălii se slujesc de acelaşi leac. Deci, dacă trebuie să întoarcem cuiva spatele, apoi să-l întoarcem mai degrabă celor ce ne linguşesc decât celor ce ne ocărăsc. Celor ce nu iau aminte la ei înşişi le aduce mai mare vătămare linguşeala decât ocara şi e mai greu de stăpânit mândria pricinuită de linguşeală decât durerea pricinuită de ocară. Plata, apoi, e cu mult mai mare, iar admiraţia tot pe atât de mare. Într-adevăr, mai minunat lucru este să vezi un om ocărât, care nu face nici o mişcare de împotrivire, decât unul care nu lasă să fie doborât de lovituri şi de izbituri”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 978)

„Nebunii spun multe cuvinte de ocară, multe cuvinte urâte celor pe care-i întâlnesc, dar cei ce le aud nu se socotesc ocărâți. Nici tu nu socoti o ruşine şi o ocară când îi auzi pe nesocotiții aceia, ca nu cumva, supărând pe Dumnezeu, să ajungi însuți vrednic de ocară." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 162)

„Şi să nu zicem: *cutare m-a zădărât, sau cutare m-a provocat să-i zic cuvinte de ocară*. Nu ei, ci noi suntem pricinuitorii vrajbelor. Căci dacă vom voi să răbdăm, nici dracul nu ne va putea porni spre mânie." (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 130)

„Ai auzit numai rele şi unii te-au umplut de mii de ocări? Adu-ți aminte de vorba care zice: *Vai vouă când vă vor vorbii toți oamenii de bine* (Lc., 6, 26) şi *Bucurați-vă şi săltați când vor scoate un nume rău împotriva voastră* (Mt., 5, 11)." (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 241)

OMUL (definiția)

„Ce este omul, vom vedea. Cei din afară zic că omul este o ființă logică (cuvântătoare), muritor, primitor de ştiință şi de înțelepciune, dar noi nu vom rămâne numai la această definiție, ci vom întinde definiția mai departe, aducând mărturii din Sfânta Scriptură. Aşadar, unde anume a dat definiția omului? Ascultă ce spune ea: *Era,* zice, *om.* Cum? *Fără prihană şi drept, se temea de Dumnezeu şi se ferea de ce este rău.* (Iov 1, 1). Acesta este omul. Şi iarăşi în altă parte zice: *Omul drept umblă pe calea lui fără prihană* (Pilde 20, 7). Pe cei ce nu sunt în acest chip, chiar de ar avea înțelepciune, chiar de ar fi primitori de ştiință cât de multă, totuşi Sfânta Scriptură nu obişnuieşte a-i numi oameni, ci câini, şi cai, şi vipere, şi şerpi, şi vulpi, şi lupi, şi, în fine, ceea ce este mai de dispreţuit dintre fiare. Deci, dacă acesta este om, apoi cel ce petrece în dezmierdări nu este om." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 141)

„Şi printre noi este obiceiul de a vorbi despre om, şi a grăi atât înalte cât şi de cele josnice, căci când de pildă zicem: omul nu este nimic, omul este pământ, omul este cenuşă, noi de la cele mai de jos numim totul. Iar când zicem: omul este nemuritor, omul este ființa cuvântătoare şi că este înrudire cu cei de sus, atunci de la cele mai înalte şi mai bune plecând noi numim totul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 53)

„Omul este biserica lui Dumnezeu." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

„Ființa noastră însăşi, atât de minunată în elementul dublu din care se compune, ce este ea decît un țesut de daruri de la Dumnezeu?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 173)

„Nu-i om cel care are trup şi glas de om, ci acela cu suflet de om, cel cu simțăminte omeneşti." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 7)

„După cum nu-i putem numi oameni pe cei care fug de hrana omenească şi pasc cu dobitoacele iarbă şi ciulini, tot aşa nu putem numi om pe cel care urăşte hrana cea adevărată şi potrivită sufletului omenesc, hrana cuvintelor dumnezeieşti; nu putem numi om pe cel ce stă în adunări şi reuniuni lumeşti pline de ruşine şi paşte cuvinte nelegiuite. După mine, om nu-i numai acela care se hrăneşte cu pâine, ci acela care, înainte de pâine, se hrăneşte cu cuvintele cele dumnezeieşti şi duhovniceşti. Că aceasta face pe om o spune Hristos. Ascultă: *Nu numai cu pâine va trăi omul ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu.*" (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 9-10)

OMUL (- ființă bipolară, alcătuită din trup şi suflet)

„Că trupul şi sufletul alcătuiesc omul!". (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 680)

„Omul este o ființă alcătuită din două componente: una duhovnicească (sufletul) şi una materială (trupul). De aceea, omul se înrudeşte şi cu cerul şi cu pământul. Prin suflet, comunicăm cu puterile

cereşti, în vreme ce prin simțurile trupului venim în contact cu cele pământeşti. În felul acesta se realizează legătura desăvârşită între cele două zidiri." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 361)

„Din această pricină ne-a făcut Dumnezeu din două firi. Că dacă te vei înălța cândva spre mândrie, să te smerească prostimea trupului, iar dacă vei lua în minte ceva nevrednic şi străin de cinstea ce ți s-a dat de Dumnezeu, să te înalțe neamul cel bun al sufletului, spre râvna puterilor celor cereşti." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 92)

„Noi nu suntem nici suflet unic, nici trup unic, suntem un compus indisolubil din unul şi din altul. Dacă Dumnezeu ne-a deschis măreața asigurare a unei veşnicii, El n-a putut exclude ceea ce face parte esențială din ființa noastră, adică trupul. Noi nu putem fi în cealaltă viață decât cum ne face Dumnezeu să trăim în aceasta: trup şi suflet împreună." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 144)

OMUL (- părticică dumnezeiască)

„Din două părți noi suntem ai lui: şi prin zidire, şi prin credință. Pentru aceea şi zice David: *Şi statul meu de la tine este* (Ps. 38, 11), iar Pavel: *Că întru dânsul şi viem, şi ne mişcăm, şi suntem* (Fap. 17, 28), precum şi atunci când vorbeşte despre credință, zice: *Nu sunteți ai voştri, căci v-ați cumpărat cu preț* (1 Cor. 6, 19-20)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, p. 102)

OMUL (- coroana şi regele creației)

„Pentru tine a răsărit soarele şi luna a luminat noaptea şi a strălucit mulțimea cea felurită a stelelor. Pentru tine au suflat vânturile şi au curs râurile. Pentru tine au răsărit semințele şi pomii au făcut rod. Ziua şi noaptea călătorind şi-au păzit rânduiala lor cea firească. Toate acestea s-au făcut pentru tine." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 110)

OMUL (valoarea omului)

„Din toate cele văzute nimic nu este egal înaintea lui Dumnezeu cu această creatură numită om. Fiindcă şi cerul, şi pământul, şi marea, pentru el le-a făcut; şi mai mult se veseleşte El locuind în om decât în cer.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 285)

„Căci cu adevărat mare şi minunat şi plin de uimire este acest fapt, ca trupul cel luat de noi să şadă sus de-a dreapta lui Dumnezeu, şi să fie închinat de îngeri, de arhangheli, de Serafimi şi de Heruvimi. Aceasta de multe ori având-o eu în minte, rămân uimit şi mari lucruri îmi închipuiesc de neamul omenesc, căci mari şi strălucite văd începutul şi osârdia lui Dumnezeu pentru natura noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, p. 100)

„Omul este mai de preț decât întreaga lume; căci pentru om s-a făcut şi cerul şi pământul, şi marea şi soarele şi stelele”. (*Către iudei,* cuv. VI, 7, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 361)

„Iar fiecare dintre voi, care-mi ascultați predica, este în ochii mei tot aşa de scump ca şi oraşul.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 534)

„Cumplita pagubă s-a abătut asupră-mi! N-am pierdut mulțimea de talanți de aur! N-am pierdut un mare număr de pietre prețioase! Nu! Am pierdut pe prietenul nostru, mai de preț ca toate aceste bogății, în timp ce călătorea cu noi pe marea aceasta întinsă şi largă a vieții. A alunecat, nu ştiu cum, şi a căzut în adâncul pierzării.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 325)

,,Nu disprețuiesc pe om; chiar de va fi fiind unul, este om, ființa cea mai iubită a lui Dumnezeu.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 127)

,,… pentru el s-a întins cerul, luminează soarele, aleargă luna, a fost răspândit aerul, izvorăsc izvoarele, a fost întinsă marea, au fost trimişi proorocii, s-a dat legea. Dar pentru ce-i nevoie să le spun pe toate? Pentru el S-a făcut om Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu! Stăpânul meu a fost junghiat şi Şi-a vărsat Sângele Lui pentru om, şi eu să-l disprețuiesc? Ce iertare aş mai avea?” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 128)

„Să nu zici că numai unul este cel ce s-a rătăcit. Ci gândeşte-te că şi el este un suflet pentru care s-au făcut toate cele ce se văd; pentru care s-au dat legile şi pedepsele şi s-au făcut minunile cele nenumărate şi lucrările lui Dumnezeu cele de multe feluri; pentru care n-a cruțat nici pe Unul-Născut Fiul Său. Gândeşte-te cât preț s-a dat numai pentru unul şi nu defăima mântuirea lui." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 114)

„Căci această minunată şi preaarmonioasă creație n-a făcut-o pentru nimeni altul decât pentru tine; pentru tine a făcut-o aşa de frumoasă, aşa de mare, felurită, bogată, suficientă, utilă şi un câştig în toate privințele în stare atât de hrănire a trupului, cât şi de a întreține iubirea de înțelepciune a sufletului şi de a fi o cale spre cunoaşterea lui Dumnezeu.

Fiindcă îngerii nu aveau nevoie de ea; şi cum ar fi avut nevoie ei care erau înainte de a fi făcută ea? Că erau mult mai bătrâni decât ea, ascultă ce spune Dumnezeu vorbind cu Iov: *Când am făcut stelele, lăudatu-M-au toți îngerii Mei şi Mi-au cântat imne cu glas mare* (Iov, 38, 7), uimiți fiind de mulțimea, frumusețea, poziția, utilitatea, strălucirea, claritatea, armonia şi toate celelalte pe care aceea le vedeau mai exact decât noi.

Dar el n-a înfrumusețat cerul numai cu stele, ci l-a împodobit cu soare şi lună, oferindu-ți în orice timp multă plăcere şi mult folos. Căci ce e mai frumos decât cerul fie când e luminat de razele soarelui, fie când scânteiază pământul cu mulțimea nesfârşită a stelelor ca prin privirile unor ochi şi dă astfel marinarilor şi călătorilor nişte călăuze care-i iau şi duc ca de mână?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 2-4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 279)

„Şi toate acestea sunt pentru tine, omule! Pentru tine sunt şi meşteşugurile, îndeletnicirile, oraşele şi satele, pentru tine e somnul, pentru tine e moartea şi viața, pentru tine e creşterea, atât de multe lucruri ale naturii şi această lume de acum, şi tot pentru tine una mai bună mai apoi." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VII, 33, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 285)

„Omul, ființa cea mai de preț a lui Dumnezeu, pentru care Tatăl nu a cruțat nici chiar pe Fiul Său (Ioan 3, 16; Rom., 8, 32).” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 336)

„Să nu-mi spui mie că e un rob fugar cutare, un tâlhar, un hoț, plin de mii şi mii de păcate, sau că este sărac, un om de lepădat, de rând şi de nimica. Ci gândeşte-te şi pentru el a murit Hristos, şi ți-e de ajuns temeiul acesta ca să-i porți de grijă. Gândeşte-te ce valoare trebuie să aibă acela pe care Hristos l-a prețuit atât, încât nici sângele Său nu Şi l-a cruțat! După părerea mea, dacă un rege ar prefera să se jertfească pentru cineva, apoi n-am mai căuta altă dovadă pentru valoarea omului aceluia. Moartea regelui e dovadă îndestulătoare pentru dragostea ce-i poartă. Acum, însă, nu un om, nici un înger, nici un arhanghel, ci Însuşi Stăpânul Cerurilor, Însuşi Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu a luat trup şi S-a jertfit pentru noi. Nu vom face oare totul, nu vom iscodi totul, ca să se bucure de toată grija noastră omul, cel care a fost atât de mult cinstit de Dumnezeu? Ce iertare vom avea? Ce cuvânt de apărare? Asta a vrut să arate şi Pavel prin cuvintele: *Nu pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos* (Rom., 14, 15). Vrând Pavel să-i mişte, să-i facă râvnitori şi să-i înduplece să se îngrijească de semeni pe cei ce îi disprețuiesc pe frați şi-i trec cu vederea ca pe nişte neputincioşi, a pus moartea Stăpânului în locul oricărei dovezi.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 336-337)

OMUL (vocația omului)

„Până când ne vom ține strânşi de pământ, şi întocmai ca viermii ne vom tăvăli în mocirlă? Dumnezeu ne-a dat trupul făcut din pământ, ca să-l ridicăm la cer, iar nu ca printr-însul să tragem sufletul la pământ. Pământesc este trupul meu, dar dacă vreau, va deveni ceresc. Şi de aici priveşte de câtă cinste ne-a învrednicit pe noi dacă ne-a acordat o astfel de favoare. *Eu am făcut, zice, pământ şi cer; îți dau însă şi ție dreptul de a crea: fă pământul cer, că poți.*” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

„*Eu ți-am făcut,* zice (Dumnezeu – n.n.), *trup frumos; fă şi tu sufletul frumos.”* (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

OMUL (măreția lui între creaturi)

„Nu pentru că altcineva a adus pe toate acestea pe lume, ci numai pentru om, pe care avea să-l pună, nu după multă vreme, împărat şi domn peste toate cele create de El”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 84)

„Gândeşte-te, deci, cât de mare este puterea acelei suflări a lui Dumnezeu şi cât de mare este înțelepciunea sufletului fără de trup, pe care i-a dăruit-o Stăpânul când a alcătuit din două substanțe o ființă ca aceasta, omul, şi minunată şi cugetătoare, şi când a unit substanța netrupească a sufletului, meşter prea bun, cu trupul ca de un organ. Aşadar, când te gândeşti la înțelepciunea atât de mare a acestei ființe, să rămâi uimit de puterea Creatorului! Dacă frumusețea cea văzută a cerului te face, pe tine spectator cu judecată sănătoasă, să înalți slavă Creatorului, apoi cu mult mai mult această ființă cugetătoare, omul, te va face să lauzi necontenit pe Creator şi să înalți, după putere, slavă Stăpânului, când te gândeşti la propria-ți făptură, la covârşitoarea cinste dată ție de Creator, la mărețele daruri şi la nespusele Lui binefaceri!” (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Dumnezeu a făcut totul şi a scos la iveală pe toate, ca această ființă cugetătoare, creată de El, să aibă toată cinstea, să ducă o viață întru totul asemănătoare îngerilor şi să aibă chiar în trup nepătimirea acelora”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 188)

„Mai înainte de viață îi dă cinstea, mai înainte de facere - cununa, şi mai înainte de a lua ființă omul, îl suie pe scaunul împărătesc. Oamenii îi cinstesc pe supuşii lor când ajung aceştia la adânci bătrâneți, după multe osteneli în timp de pace şi nenumărate primejdii în vreme de război - iar Dumnezeu nu a făcut aşa, ci l-a adus la această cinste îndată ce a luat el ființă, arătând că ceea ce s-a făcut nu este plată pentru isprăvi, ci Har Dumnezeiesc, iar nu datorie.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 44)

„Hristos chiar a devenit Capul nostru, ceea ce este nu mult mai însemnat. Dacă îngerii se sfiesc de Dânsul, şi arhanghelii şi toate puterile

cereşti, noi însă, fiind şi corpul lui, nici pentru aceasta şi nici pentru aceea să nu ne sfiim? Şi care ni va fi oare speranța de mântuire? Înțelege dar, ce fel este tronul împărătesc, pricepe apoi şi cinstea nemărginită de care te bucuri." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia III, p. 29)

„Corpul său, al omului, e cu mult mai mic decât al multora, ceea ce nimic nu învederează, decât că ni s-a înlesnit putința de a călători cu iuțime către o altă viață." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 181)

„Omul este cea mai cinstită făptură dintre toate celelalte; pentru că toate acestea s-au făcut pentru dânsul, şi nu el a fost făcut pentru dânsele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 185)

„Sunt împrejurări în care animalele nu pot avea nimic în comun cu noi; care sunt acestea? Evlavia şi viața trăită în virtute. Printre oamenii care au dobândit aceste virtuți nu vei găsi curvari, nici desfrânați, nici ucigaşi; însă noi ne-am depărtat de ele. Cum adică? Pe Dumnezeu Îl ştim, purtarea Lui de grijă o cunoaştem şi cugetăm la nemurirea sufletului. Aici necuvântătoarele rămân în urmă şi nu te vor putea contrazice. Cugetăm? Nimic de acest fel la animale. Însă în multe privințe, deşi le suntem inferiori, le stăpânim totuşi. Aici ni se descoperă un mare adevăr: că nu tu eşti cauza acestor lucruri, ci Dumnezeu, cel care ți-a dăruit rațiunea. Punem curse şi lațuri pentru a le prinde şi le stăpâni." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VIII-a, p. 147)

„Împărăția cerurilor ne-a fost făgăduită şi la fel petrecerea împreună cu Hristos; omul biciuit de-ar fi poate să nu cadă; omul dispreţuieşte moartea, nu se teme de ea, nu se înfricoşează şi nu pofteşte mai mult decât are." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VIII-a, p. 147)

„Nici un animal nu poate să subjuge pe altul pentru folosința sa, omul, însă, le atacă pe toate, şi prin felurite meşteşuguri, hărăzite lui de Dumnezeu, întrebuințează pe fiecare dobitoc la folosința sa cea mai potrivită. Dacă piciorul omului ar fi fost aşa de puternic ca al calului, ar fi fost nefolositor la alte întrebuințări, precum la locurile grele de umblat, la suitul pe vârful munților şi în arbori, căci copita e netrebnică la astfel de mersuri. Aşa că, deşi picioarele omului sunt mai gingaşe, sunt potrivite pentru mai multe feluri de nevoi; ele nu-s împiedecate nici de slăbiciunea lor, căci se slujesc de puterea calului, şi întrec totodată chiar pe ale calului prin felurimea

întrebuințării lor. Şi iarăşi vulturul (de pildă) are pană uşoară, dar eu am judecată şi meşteşug, cu ajutorul căruia pot să dobor şi să pun stăpânire pe toate animalele zburătoare. Iar dacă vrei să vezi şi aripa mea, am una şi mai uşoară decât a aceluia, care zboară, nu până la zece sau douăzeci de stadii, sau până la cer, ci şi peste cerul cerului, acolo unde Hristos şade la dreapta Tatălui. Apoi dobitoacele îşi au armele lor în trup, precum: boul, coarnele; mistrețul, colții; leul, ghearele. Dar mie Dumnezeu nu mi-a pus armele în firea trupului, ci afară din trup, ca un semn că omul e o ființă blajină şi că nu am mereu prilej să mă folosesc de ele; de aceea, adeseori le lapăd, alteori mă slujesc de ele. Aşadar, ca să fiu slobod şi scutit, şi ca să nu fiu nevoit a purta necurmat aceste arme, le-a făcut să fie despărțite de firea mea." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XI-a, pp. 16-17)

„După ce a umplut lumea cu nenumărate bunătăți, a pus pe om, această făptură firavă şi neînsemnată, stăpân peste toate lucrurile din lume şi a hotărât să fie pe pământ ceea ce este El în ceruri." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 117)

„Pentru ce-a făcut Dumnezeu ca ochii tuturor animalelor să caute în jos, iar ție ți i-a pus sus, în cap, ca într-o acropolă? Nu oare pentru că animalele nu țintesc cerul şi pentru că ție dintru început lege ți s-a pus de Dumnezeu şi de natură, ca să priveşti mai ales la cele de sus? De ce-a făcut Dumnezeu drept trupul tău, iar cel al animalelor aplecat spre pământ? Nu tot oare pentru aceeaşi pricină, ca să te învețe, din însăşi întocmirea ta, să nu te apleci spre pământ, nici să te lipeşti de lucrurile cele de aici? Să nu ne trădăm dar noblețea, nici să alunecăm la josnicia dobitoacelor, ca să nu se spună şi despre noi: *Omul în cinste fiind, n-a priceput* (Psalmi 48, 21)." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 169)

„Iar dacă omul se arată superior şi mai frumos decât lutul, diferența nu provine dintr-o deosebire de natură, ci din înțelepciunea meşteşugarului, fiindcă altminteri nu te deosebeşti cu nimic față de lut." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, pp. 50-51)

„*... şi să descopăr care este oikonomia tainei celei ascunse în Dumnezeu, pentru ca înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătoriilor şi stăpâniilor din ceruri*"

(Efes., 3, 9-10). Ai auzit că acele puteri au cunoscut toate acestea acum, nu mai înainte de această vreme? Căci străjerul nu cunoaşte cele voite de rege, *pentru ca înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătoriilor şi stăpâniilor*. Vezi câtă cinste i s-a acordat naturii umane, de vreme ce puterile de sus au ajuns să cunoască secretele Împăratului laolaltă cu noi şi chiar prin intermediul nostru?” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 88)

„Trăsătura caracteristică a omului adevărat, zidit după chipul lui Dumnezeu, este faptul că el seamănă cu Ziditorul său şi vrea să îi placă Lui. De aceea, cel care nu vrea nici să audă despre a fi pe plac Domnului nu poate fi numit om. O asemenea ființă s-ar putea numi fiară. Şi gândeşte-te cât de înfricoşător este ca, în timp ce Domnul vrea să ne facă asemănători îngerilor sau, mai mult asemănători cu Sine, noi nici măcar oameni să nu rămânem, ci să ne transformăm în fiare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 295)

„Oh! Cât de mari ni le-a făcut Dumnezeu! Oh! Cât de strălucit şi frumos este sufletul nostru! Noi suntem ființe cereşti, noi suntem creaturi divine. Sufletul nostru şi viața noastră sunt cereşti. Cerul suspendat peste capetele noastre este mai puțin înalt şi mai puțin frumos decât noi. Prin unirea noastră cu Dumnezeu noi suntem noi înşine cerul cerurilor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 367)

OMUL (- chip al lui Dumnezeu)

„Da, după ce Dumnezeu a spus: *Să facem om după chipul nostru şi după asemănare*, nu S-a oprit aici, ci, prin cuvintele ce le-a adăugat, ne arată ce înțeles trebuie să dăm cuvântului *chip*.

Şi să stăpânească peste peştii mării şi păsările cerului şi peste toate târâtoarele care se târăsc pe pământ (Fac., 1, 26).

Deci prin cuvântul *chip* trebuie înțeles *stăpânire* şi nimic altceva, că Dumnezeu l-a creat pe om ca să fie stăpân peste toate cele de pe pământ; şi nimic nu este pe pământ mai mare decât el, ci toate sunt sub stăpânirea lui”. (*Omilii la Facere,* omilia VIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 102)

„*Să facem om după chipul Nostru şi după asemănare* (Fac., 1, 26). Ați aflat atunci ce înțeles are cuvântul *chip,* că el nu înseamnă asemănarea omului cu Dumnezeu după ființă, ci asemănarea cu El în ceea ce priveşte stăpânirea; de aceea a şi adăugat: *Să stăpâneşti peştii mării şi păsările*

cerului şi fiarele şi târâtoarele pământului (Fac., 1, 26) ." (*Omilii la Facere,* omilia IX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 109)

„*În ziua în care l-a făcut pe Adam; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut pe el.* Aceste cuvinte sunt în loc de: *L-a pus stăpân pe toate cele văzute*; că acest lucru înseamnă: *după chipul lui Dumnezeu*. După chipul lui Dumnezeu în ce priveşte conducerea, în ce priveşte stăpânirea. După cum Dumnezeul universului are stăpânire peste toate cele văzute şi cele nevăzute fiind Creatorul tuturora, tot aşa a voit Dumnezeu ca şi această fiinţă cugetătoare pe care a creat-o, să aibă stăpânire peste toate cele văzute." (*Omilii la Facere,* omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 246)

„Pentru ce bărbatul e numit *chip* al lui Dumnezeu, iar femeia nu?

Pentru că nu e vorba de chipul înfăţişării, ci de chipul cel după stăpânire - care este doar al bărbatului, dar nu şi al femeii: fiindcă bărbatul nimănui nu este supus, iar femeia este sub bărbat, cum spune Dumnezeu: *Spre bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni* (Fac., 3, 16). Ca atare, bărbatul este chip al lui Dumnezeu fiindcă nu are pe nimeni mai presus, precum Dumnezeu nu are pe nimeni mai presus, căci stăpâneşte peste toţi; iar femeia este slava bărbatului fiindcă este supusă lui." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, p. 32)

„Aţi auzit că după chipul lui Dumnezeu l-a făcut Dumnezeu pe om; şi ce înseamnă *după chipul* am spus: că nu arată aceeaşi fire la om ca la Dumnezeu, ci asemănarea de stăpânire." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, p. 37)

OMUL (dobândirea asemănării cu Dumnezeu)

„Să auzim totuşi cele spuse de Scriptură: *Să facem om după chipul nostru şi după asemănare*[1]. După cum cuvântul *chip* înseamnă stăpânire, tot aşa cuvântul *asemănare* înseamnă ca noi să ajungem, atât cât ne stă în puterea noastră omenească, asemenea lui Dumnezeu; să ne asemănăm adică lui Dumnezeu în ceea ce priveşte bunătatea, blândeţea, virtutea, precum zice şi

Hristos: *Fiţi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri* (Matei, 5, 45) .”

(*Omilii la Facere,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 109-110)

„Fii şi tu asemenea lui Hristos după puterea ta. Când ai ajuns aşa, diavolul nici nu va mai putea să te privească; recunoaşte în tine chipul cel împărătesc; cunoaşte armele lui Hristos cu care a fost învins.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 893)

„Dacă cei ce fac statuile împăraţilor, sau zugrăvesc chipurile lor, se bucură de multă cinste, apoi noi, care înfrumuseţăm chipul Împăratului ceresc, - pentru că omul e după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, - oare nu ne vom bucura de mii de bunătăţi, când îi vom înapoia chipul Său întocmai, adică după asemănarea Sa? Căci aceasta e de a fi după asemănarea Sa, adică de a fi virtuoşi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 220)

„Vrei să fii copil adevărat al lui Dumnezeu? Dacă da, trebuie să semeni cu El. Şi nimic nu te face să semeni mai mult cu Dumnezeu decât dacă îi ierţi pe cei care te nedreptăţesc, dacă faci bine celor care îţi fac rău, dacă îi lauzi pe cei care te vorbesc de rău, dacă eşti blând cu cei care te batjocoresc.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 262)

OMUL (micimea omului faţă de firea dumnezeiască)

„,… între Dumnezeu şi om deosebirea de substanţă este atât de mare, încât nici un cuvânt nu o poate exprima şi nici un gând nu o poate cuprinde spre a-i socoti măsura.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 51)

OMUL (despre om)

„Cel gata spre lăcomia averii şi nesăţios spre lăcomia pântecelui, cel isteţ întru necredin semeaţă, scânteia cea prea lesne stinsă, văpaia cea prea lesne potolită, lumina cea prea lesne stinsă, lemnul cel ce putrezeşte în curând, iarba cea ce se usucă în curând, verdeaţa cea ce se veştejeşte în grabă, firea care prea lesne se strică, care astăzi înfricoşează iar mâine moare. Astăzi este bogat, iar mâine se pune în groapă. Astăzi cu stemă, iar mâine în mormânt. Astăzi

îmbrăcat în porfiră, iar mâine în putrejune. Astăzi în avuție multă şi mâine în coşciug, adică în mormânt. Astăzi cu cei ce-l răsfață, iar mâine cu viermii. Omul care astăzi este iar mâine nu este, care acum se mândreşte, iar peste puțin se tânguieşte, cel ce este rău şi nebiruit în binele lui, iar în sărăcie şi nemângâiat, iar pe sine nu se cunoaşte şi caută cele ce sunt peste puterea lui, care cele ce sunt de față nu le ştie şi pentru cele viitoare i se năluceşte, care din fire este putred, iar cu mintea lui cea înaltă îi pare că va fi veşnic, lăcaşul a toată patima şi zăbava a toată boala, osteneala cea de toate zilele, războiul cel fără de dobândă al lingorii şi al frigurilor, lăcaş atotprimitor ce primeşte toată scârba, o, câtă răutate are nevrednicia noastră, o, cât de multă este pedeapsa ticăloşiei omului!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 33)

OMUL (duhul omului)

„… duhul omului, adică sufletul lui.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 307)

OMUL (simțurile; creştinul îşi sfinţeşte fiecare din simțurile sale)

„Ochilor săi pe care-i întoarce de la orice lucru periculos, el le impune aspra înfrânare a modestiei. Urechile sale, el şi le închide cu o asprime riguroasă la necumpătările destrăbălate, şi mai ales la ucigaşele confidențe ale calomniei. Limba lui, la care-i impune frâul aspru al moderației, mai ales el o va transforma în mesagera credinței şi a iubirii.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 332)

OMUL („omul lui Dumnezeu”)

„*Iar tu, zice, omule al lui Dumnezeu.* (6, 11) Mare vrednicie pune el în toate! Toți oamenii desigur că sunt ai lui Dumnezeu, dar cu deosebire cei drepți; nu numai în ceea ce priveşte creația lor, ci şi în ceea ce priveşte înfierea şi zidirea cea nouă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVII-a, p. 189)

OMUL (a fi OM)

„Iubitorul de oameni, Dumnezeu, lăudându-l pe sfântul acesta chiar înainte de lupte şi de atâtea nevoințe, zice diavolului: *Ai luat aminte în*

sufletul tău la robul Meu Iov, că nu este om ca el pe pământ, om nevinovat, drept, adevărat, cinstitor de Dumnezeu, ferindu-se de tot lucrul rău? (Iov, 1, 8). Ai văzut că lauda a primit-o, mai întâi, de la numele de om? *Ai luat aminte*, spune Dumnezeu, *la robul Meu Iov, că nu este om asemenea lui*. Toți oamenii sunt la fel, în ce priveşte chipul, nu însă în ce priveşte virtutea. Atunci omul este om, când se fereşte de rău şi face fapte de virtute." (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 280)

„Nu-mi judeca după cele din afară pe om, ci după cele dinlăuntru. Când vezi un pom, la ce te uiți mai întâi? La frunze sau la rod? Tot aşa şi cu omul. Nu-l judeca după cele din afară, ci după cele dinlăuntru. Uită-te la rod, şi nu la frunze. Nu cumva să fie măslin sălbatic, şi să-l socoteşti măslin bun. Nu cumva să fie lup, şi tu să-l socoteşti om. Nu-l judeca dar după fire, ci după voință; nu după înfățişare, ci după gând, şi nu numai după gând, ci mai cercetează-i şi viața. Dacă-i iubitor de săraci, e om. Dacă se ocupă cu afacerile, este stejar. De este răpitor, e lup. De este viclean, e viperă." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 135)

....

„Că atunci când vezi un om că-şi trăieşte viața lui ca un dobitoc necuvântător, cum să-l numeşti pe acela om şi nu bou? Când îl vei vedea că răpeşte, cum îl vei numi om şi nu lup? Când îl vei vedea că curveşte, cum îl vei numi om şi nu porc? Când îl vei vedea că este viclean, cum îl vei numi om şi nu şarpe? Când îl vei vedea că are otravă, cum îl vei numi om şi nu aspidă? Când îl vei vedea că este nepriceput, cum îi vei zice om şi nu măgar? Cum îl vei vedea că umblă după femei, cum îi vei zice om şi nu cal, care umblă după iepe? Când îl vei vedea că este neascultător şi necunoscător, cum îl vei numi om şi nu piatră? Luat-ai de la Dumnezeu, omule, bună rodirea, căci lepezi bunătarea firii pe care ai luat-o. Ia spune-mi?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 16)

„Cum dar îți voi zice şi te voi numi om de vreme ce n-ai la tine semnul cel împărătesc, nici cununa împărătească, n-ai haina cea împărătească ? Pentru că Dumnezeu zice: *Să facem om să fie după chipul şi după asemănarea Noastră* şi tu te-ai lepădat pe sine-ți la micşorarea dobitoacelor celor necuvântătoare. De vei vedea pe un împărat să-şi lepede

haina lui cea împărătească şi stema lui, să umble cu ostaşii şi să vândă stăpânirea lui, cum vei zice şi vei numi pe acela împărat? Eşti şi tu om? Nu-mi arăta că ai suflet omenesc, ci arată că eşti om la minte. Eşti stâpânitor dobitoacelor celor necuvântătoare şi apoi eşti rob dobitoacelor celor necuvântătoare şi patimilor tale? Îmi va zice fiecare din voi: cum mă voi face om? Atunci te vei face om când vei birui cu gândul patimile trupului cele necuvântătoare. De ai scos de la tine curvia, pofta banilor cea trecătoare, de ai scos munca cea rea, de ai curățit țarina ta, adică sufletul tău. Întrebi cum te vei face om? De vei veni aici, la Biserică, unde se fac oamenii. De te voi apuca fiind dobitoc, te voi face om, de te voi apuca fiind lup, te voi face om. Nu să-ți schimbi firea, ci îți voi întoarce voia cea rea şi o voi schimba de o voi face bună.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 16-17)

OMUL (deosebirea dintre oameni)

„Omul se deosebeşte de om nu prin natură, ci prin intenția rezultată din liberul arbitru.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia X, p. 102)

OMUL (starea exterioară a omului descoperă starea interioară a lui şi o înrâureşte pe aceasta)

„Vedeți că starea exterioară este o dovadă a evlaviei care este în inimă?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, pp. 261-262)

OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui şi mântuirea noastră)

„Ți-a creat ochiul? Fă-l pe acesta folositor lui Dumnezeu şi nu diavolului. Cum să faci acest lucru? Privind făpturile Lui, lăudându-L şi slăvindu-L, şi, totodată, păzindu-l de vederea femeilor. Ți-a dat mâinile? Foloseşte-le pentru a-L mulțumi pe El şi nu pe diavol, adică nu în furturi şi înşelăciuni, ci în binefaceri şi în milostenii; ține-le întinse în rugăciuni neîncetate şi ridică-i pe cei căzuți. Ți-a făcut urechile? Nu le folosi pentru ascultarea versurilor celor întortocheate, nici în ascultarea vorbelor celor necuviincioase, ci: *tot cuvântul tău să fie despre legea Celui Preaînalt* (Sir., 9, 15), şi iarăşi: *Stai în tovărăşia celor bătrâni şi cu cel înțelept te uneşte. Tot graiul dumnezeiesc pofteşte a-l auzi şi pildele înțelegerii să nu treacă de la tine* (Sir., 6, 35-36). Ți-a făcut gură? Ei bine, aceasta să nu vorbească

nimic din cele ce nu se cuvin, ci să cânte psalmodii, imnuri şi cântări duhovniceşti, sau cum e spus undeva: *Din gura voastră să nu iasă nici un cuvânt rău, ci numai ce este bun, spre zidirea cea de trebuință, ca să dea har celor ce ascultă* (Ef., 4, 29), adică să fie spre zidire şi nu spre sminteală, să fie spre laudă, iar nu spre hulirea aproapelui, să nu fie spre urzirea de viclenii, ci cu totul dimpotrivă. Ți-a făcut picioare, nu pentru a alerga spre rele, ci spre lucruri bune. Ți-a făcut stomac, nu ca să-l faci să pleznească de-atâtea mâncăruri, ci pentru a putea trăi şi cugeta. Ți-a dat dorința trupească nu pentru a te tăvăli în curvii şi preacurvii, ci spre a naşte copii, pentru continuarea neamului omenesc. Ți-a dăruit minte, nu pentru a-L blestema, nici pentru a fi bârfitor, ci serios.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, pp. 203-204)

OMUL (psihic)

,,*Dară omul cel sufletesc (psihic) nu primeşte cele ale Duhului*. După cum cu ochii aceştia trupeşti nimeni n-ar putea afla cu siguranță cele din ceruri, tot aşa şi psihicul singur nu primeşte cele ale Duhului. Şi ce spun eu că ochii trupeşti nu pot vedea cele din ceruri, când nici chiar cele de pe pământ nu le văd toate? Căci, de pildă, privind din depărtare un turn pătrat, ei îl iau ca rotund. Deci această părere nu este nimic altceva decât amăgirea ochilor. Tot aşa şi când cineva ar încerca să vadă cu cugetul lucrurile cele departe de noi, se va face de râs, fiindcă nu numai că nu le-ar vedea aşa cum sunt ele de fapt, ci încă i s-ar părea cu totul altfel decât sunt.

Pentru aceea a şi adăogat apostolul: *Că nebunie sunt lui*. Aceasta nu din pricina firii lucrurilor, ci din slăbiciunea sufletului, care nu poate ajunge la mărimea lor prin privirile sale proprii. Apoi adaogă şi pricina pentru care nu poate, zicând: *şi nu le poate cunoaşte, căci duhovniceşte se judecă*, adecă cele vorbite au nevoie de credință, şi a le pricepe prin vorbe nu se poate, fiindcă mărimea lor covârşeşte cu desăvârşire micimea cugetului nostru.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 70-71)

,,Omul sufletesc nu poate cunoaşte cele Dumnezeieşti, şi pentru aceea zicea: *Că cine a cunoscut mintea Domnului?*, spunând că gândul nostru despre aceste împrejurări este gândul lui. Dar şi cuvintele: *care să învețe pre el* nu le-a adăogat cum s-ar întâmpla, ci față de ceea ce a spus mai înainte, *că cel duhovnicesc de nimenea se judecă*. Dacă nimănui îi este cu putință a şti mintea lui Dumnezeu, cu atât mai mult încă a învăța şi îndrepta, căci aceasta

vor să zică cuvintele *care să învețe pre el*. Ai văzut cum pretutindeni scoate afară înțelepciunea lumească şi cum pe cea duhovnicească o arată ca ştiind mai multe şi mai mari?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 71-72)

OMUL (credincios)

„Dar omul care vrea să-şi câştige mântuirea sa gustă alte plăceri; el nu este neliniştit de rivali. Toți, dimpotrivă, toți se bucură de fericirea lui; nu numai cei pe care-i îndatorează, ci şi cei ce-l văd. El nu este tulburat de nici o patimă: nici de mânie, nici de tristețe, nici ura nu vine să-i asalteze sufletul lui; mare este mulțumirea conştiinței lui, mare nădejdea sa în bunurile viitoare; slava sa este strălucită şi mult mai mare bunăvoința pe care i-a arătat-o Domnul. El nu se teme de nici o piedică, nici de prăpastie, el n-are nici o frică; ci este într-un port singur şi liniştit, unde respiră un aer dulce şi senin." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan*, omilia LXXXVII, 3, p. 469)

OMUL (duhovnicesc)

„Aşa sunt ochii cei duhovniceşti! Nici nu pot vedea aşa de bine cele văzute ochii aceştia trupeşti, cum văd cei duhovniceşti cele ce nu se văd, cele ce nu există încă." (*Omilii la Facere,* omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 120)

„Ai văzut, iubite, că ceea ce-ți spuneam la început se vădeşte şi acum? Când cineva e înflăcărat de dorul de Dumnezeu nu mai vrea să vadă cele ce cad sub ochii aceştia trupeşti. Are alți ochi, adică ochii credinței şi priveşte necontenit numai la cele de sus şi numai la acelea îşi are ațintită mintea; merge pe pământ ca şi cum ar trăi în ceruri; lucrează pe toate în aşa chip, că nimic din cele omeneşti nu-i pune piedică pe drumul virtuții. Unul ca acesta nu se uită la strălucirile vieții acesteia, nici la cele grele şi potrivnice; pe toate le trece cu vederea şi se grăbeşte spre patria lui. Şi după cum un om care aleargă cu multă iuțeală pe un drum nu vede pe nici unul din cei pe care-i întâlneşte, chiar de s-ar izbi de mii de ori cu ei, ci îşi are gândul ațintit numai la drum, trece cu uşurință pe lângă toate şi se grăbeşte spre scopul urmărit de el, tot aşa şi cel care se sileşte să meargă pe drumul virtuții, cel care doreşte să se ridice de pe pământ la cer, lasă jos pe toate cele ce se văd, se face una cu drumul şi nu se opreşte, nici nu e ținut de ceva din cele ce se văd, până ce nu ajunge sus pe culme. Un om cu un astfel de suflet dispreţuieşte uşor toate cele ce par înfricoşătoare în lumea aceasta.

Unul ca acesta nu se teme nici de sabie, nici de prăpastie, nici de dinții fiarelor, nici de chinuri, nici de mâinile călăilor, nici de cele pline de tristețe din viață; de vede pe jos aşternuți cărbuni aprinşi sare pe ei ca şi cum ar vedea livezi şi grădini cu flori; de vede că i se aduce alt chip de chinuri, nu-şi pierde răsuflarea la vederea lor, nici nu-şi întoarce fața. Dorul de cele viitoare îi mută mintea de pe pământ la cer; şi, ca şi cum ar avea în zadar şi fără rost trup, aşa este mai presus de suferințe; întrarmat cu harul cel de sus, nici nu simte durerile trupeşti". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 360-361)

„*Voi, cei duhovniceşti*. Cel ce păcătuieşte este *om*, iar cei drepți sunt cei *duhovniceşti*. Pe cel dintâi îl numeşte după firea sa, iar pe cei din urmă – după virtutea lor: iar depărtarea dintre *om* şi *cel duhovnicesc* este mare. *Voi, cei duhovniceşti. De eşti duhovnicesc, arată-mi tăria ta nu numai mântuindu-te pe tine, ci şi pe mine, ci şi dând ajutor celor căzuți – că asta arată omul duhovnicesc: a nu trece cu vederea mădularele sale, lăsându-le în părăsire*." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 121-122)

„Dar când un suflet este cuprins de focul divin, nimic pământesc nu-l mai atinge, el este nesimțitor la faima bună sau rea, el merge unde-l mână flacăra din el." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 161)

„Deşi, veți zice voi, adesea oamenii duhovniceşti sunt în tristețe, dar această tristețe este mai dulce şi mai plăcută decât bucuria. Cain a fost trist, dar noblețea lui era cu totul lumească. Pavel la fel a fost întristat, dar întristarea pe care o avea el era după Dumnezeu. Tot ceea ce este duhovnicesc produce mare bine; tot ceea ce este pământesc produce mari rele." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 5, p. 390)

„Aceasta înseamnă a fi duhovnicesc, adică a depărta toate păcatele." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 226)

„Şi trupul îl vom putea face duhovnicesc, precum şi dacă ne trândăvim, chiar şi sufletul îl vom face trupesc. Deci, fiindcă nu la voia naturii a lăsat acest dar, ci l-a încredințat liberei tale voințe, îți stă în putere de a deveni trupul duhovnicesc sau sufletul trupesc, căci totul depinde de tine. Păcatul nu se mai luptă acum cu legea minții noastre, nici nu ne mai robeşte ca mai înainte, ci toate acelea au încetat şi au fost răpuse de harul

Duhului, care a făcut ca patimile să se teamă şi să tremure.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 243)

„După cum prin însoţirea focului cu fierul, foc devine şi fierul, rămânând totuşi în propria sa natură, tot aşa şi trupul credincioşilor, care au în ei Duhul, se preface în aceeaşi energie cu El, adică devine duhovnicesc, şi deşi din toate părţile este răstignit, el totuşi este înaripat, împreună cu sufletul, cum de pildă era trupul celui ce grăia acestea. De aceea el îşi bătea joc de orice desfătare şi plăcere, şi se simţea mulţumit şi încântat în foame şi bătăi, şi cât timp era întemniţat, nici că se supăra întru ceva pătimind acestea! De aceea şi zicea el: *Căci necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slava veşnică covârşitoare* (II Corinteni 4, 17), fiindcă atât de bine îşi dăscălise trupul său, încât să călătorească împreună cu Duhul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 246)

„*Dar cel duhovnicesc judecă toate, ci el de nimenea se judecă* (1 Cor. 2, 15). Cel ce vede, fireşte că vede toate, până şi pe cele ale celui ce nu vede, pe când ale lui nu le vede nimeni dintre cei ce nu văd. Tocmai aşa se petrec lucrurile acum, când noi şi pe ale noastre, şi pe ale necredincioşilor le ştim pe toate, iar aceia nu ştiu nimic din ale noastre. Noi ştim care este firea lucrurilor de acum, care este preţul celor viitoare, ce va deveni lumea după aceasta, ştim ce vor suferi păcătoşii, şi pentru ce se vor bucura drepţii; ştim că cele de aici nu sunt vrednice de nimic şi înfruntăm micimea lor – căci a le judeca înseamnă şi a le înfrunta, a le dispreţui – ştim, de asemenea, că cele viitoare sunt nemuritoare şi în veci stătătoare.

Toate acestea le ştie cel duhovnicesc, ştie şi ce va suferi şi cel sufletesc ducându-se de aici, ştie şi pentru ce se va bucura credinciosul, din care însă nimic nu ştie cel sufletesc (psihic). Pentru aceea, aducând şi o dovadă lămurită a celor spuse, zice: *Că cine a cunoscut mintea Domnului, care să înveţe pre el? Iară noi mintea lui Hristos avem* (1 Cor. 2, 10), adică cele ce sunt în mintea lui Hristos noi le ştim, şi ştim totodată şi ceea ce el voieşte şi ce a descoperit. Fiindcă mai înainte s-a zis că Duhul a descoperit, apoi, ca să nu dispreţuiască cineva pe Fiul, a adăogat că şi Hristos ne-a arătat acestea, şi nu spunând că noi ştim toate pe care le ştie el, ci că toate pe care le ştim nu sunt omeneşti, ca să poată fi bănuite, ci duhovniceşti şi ale minţii lui. Căci mintea ce noi o avem pentru acestea este a lui Hristos şi, prin urmare, avem mintea lui Hristos, adică cunoaşterea pe care o avem după credinţă pentru lucruri este cunoaştere duhovnicească, încât cu drept cuvânt

nu suntem judecați de nimenea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 71)

„*Iar noi avem mintea Domnului*, adică avem minte duhovnicească, Dumnezeiască, nimic omenesc având în ea. Nu Platon, şi nici Pitagora, ci însuşi Hristos a insuflat în mintea noastră cele ale sale.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 72)

„… unul ca acesta se face duh, deşi este îmbrăcat cu trup. Căci când el nu are nimic trupesc, nimic greoi, nimic pământesc pe lângă dânsul, este duhovnicesc, deşi este îmbrăcat cu trup, sau mai bine zis, este duhovnicesc când toată începătura este a sufletului şi a duhului, şi nicidecum a trupului. Astfel se proslăveşte Dumnezeu; pentru care şi în rugăciunea domnească ni se porunceşte a zice: *Sfințească-se numele Tău*. Iar Hristos zice: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând lucrurile voastre cele bune, să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri* (Mt. 5, 16). Astfel îl proslăvesc pe dânsul şi cerurile, nu doar slobozind glas din ele, ci admirate fiind prin privirea lor, iar slava către Ziditorul aducând.

Astfel îl proslăvim şi noi, sau mai bine zis, noi îl proslăvim mai mult decât toate celelalte făpturi, fiindcă putem dacă voim. Fiindcă cerul, ziua şi noaptea, nu slăveşte tot aşa pe Dumnezeu precum îl slăveşte sufletul cel sfânt. După cum cineva, uitându-se la frumusețea cerului, zice: *Slavă ție Dumnezeule, carele ai zidit un lucru aşa de frumos*, tot astfel zice şi când se uită la virtutea unui bărbat, ba încă şi mai mult. Fiindcă nu toți uitându-se la acele zidiri slăvesc pe Dumnezeu, căci mulți zic că zidirile se fac de la sine, iar alții pun în seama dracilor zidirea lumii şi purtarea de grijă a ei, carii şi păcătuiesc foarte – pe când, fiind vorba de virtutea unui bărbat, nimenea va putea să grăiască astfel de prostii, ci fără vorbă el va slăvi pe Dumnezeu, şi va admira pe acel bărbat pe care-l vede slujind lui şi viețuind în virtute. Căci cine nu se va minuna văzând pe un om ce se împărtăşeşte de aceeaşi fire omenească, trăind în mijlocul oamenilor, şi cu toate acestea, întocmai ca şi diamantul, el nu se încovoaie către mulțimea patimilor! Când el, găsindu-se între foc şi fier, şi între fiarele cele sălbatice, este totuşi mai tare ca diamantul şi-i biruieşte pe toți prin buna cinstire? Cine nu se va minuna văzându-l pe acela binecuvântând când este batjocorit, lăudând când este grăit de rău, rugându-se pentru cei ce-l nedreptățesc, bine făcând celor ce-l zavistuiesc şi-l războiesc? Acestea şi altele ca acestea slăvesc pe Dumnezeu mai mult decât cerurile. Căci cerul văzându-l elinii, nu se ruşinează, dar

văzând bărbat carele lucrează virtutea şi adevărata filosofie cu toată străşnicia, apoi îşi ascund faţa de ruşine şi se învinuiesc singuri. Fiindcă dacă cel ce se împărtăşeşte de aceeaşi fire cu dânşii se arată atât de înalt, şi încă mult mai înalt decât cerul de la pământ, apoi fără voia lor vor cugeta că tot ceea ce văd, numai puterea dumnezeiască o poate face. Pentru care şi zice Hristos: *„Să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceruri*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVIII, pp. 184-185)

„… de pildă, un om duhovnicesc, şi mii de rele să-l lovească deodată, de nici una din acestea nu este atins. Şi ce spun? Chiar să vină asupra lui sărăcia, boala, batjocuri, clevetiri, rizilicuri, răni, şi orice fel de pedeapsă, orice fel de batjocuri şi insulte, însă el fiind parecă afară de lume, şi slobod de patimile trupului, va râde şi-şi va bate joc de toate acestea." „Nici un om trupesc nu va putea primi vreodată harul Duhului." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, p. 390)

„Pe cel ce păcătuieşte, el (Pavel – n.n.) îl numeşte om, pe cel ce face cele bune, îl numeşte – duhovnicesc: fiu al Duhului; acolo a pus el numele firii, aici numele faptei celei bune." (*Cuvânt la Duminica a 18-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 139)

„Când omul face ceva din cele plăcute lui Dumnezeu, se cheamă duhovnicesc, nu numindu-se aşa de la suflet, ci de la altă cinste mai mare, de la lucrarea Duhului. Căci sufletul nu ne este nouă de ajuns spre a face fapte de nu vom dobândi ajutorul Aceluia." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alţii*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 87)

OMUL (trupesc)

„... sufletul singur nu numai că nu poate face fapte bune, dar nici nu pricepe cele ce se grăiesc, ascultă: *Omul firesc nu primeşte cele ale Duhului* (I Cor., 2, 14). Şi precum numeşte trupesc pe cel ce slujeşte trupului, aşa numeşte sufletesc pe cel ce petrece întru toate după gândurile cereşti şi primeşte lucrarea Duhului. Şi precum am zis când facem fapte bune ne numim duhovniceşti, aşa şi când facem ceva nevrednic de neamul nostru cel bun şi ne împiedicăm, primim numirea de la firea cea proastă, adică cea pământească." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de*

oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 87-88)

OMUL (duhovnicesc şi omul trupesc)

„După cum cei ce sunt înaripați cu duhul îl fac chiar şi pe trup duhovnicesc, tot aşa şi cei ce fug de duh, slujind pântecelui şi plăcerilor, îl fac şi pe suflet trup, fără însă de a-i schimba prin aceasta esența, ci numai că înjosesc şi necinstesc fireasca lui noblețe.

Acest mod de întrebuințare a cuvintelor se găseşte şi în Vechiul Testament în multe locuri, unde sub denumire de trup se înțelege viața aceea pământească şi josnică, încărcată de plăceri absurde. Şi lui Noe de pildă îi zice Dumnezeu: *Nu va rămâne Duhul Meu pururi în oamenii aceştia, pentru că sunt numai trup* (Facerea 6, 3), deşi însuşi Noe era îmbrăcat cu trup. Însă vina nu sta în aceea că erau îmbrăcați cu trup, căci aceasta era în ordinea firii, ci în aceea că ei preferaseră viața trupească. De aceea şi Pavel zice: *Cei ce sunt în trup nu pot să placă lui Dumnezeu*, după care imediat adaugă: *Dar voi nu sunteți în trup, ci în Duh* (8, 9), unde iarăşi nu vorbeşte de trupul obişnuit, ci de trup ca victimă târâtă şi ținută sub robie de patimi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 244)

OMUL (păcătos)

„Când ai de prisos în cele trupeşti, iar nu în cele duhovniceşti, când virtuțile sufletului îți lipsesc, cum nu eşti mai rău decât animalele necuvântătoare? Dă-mi un exemplu acum de cineva care a întrecut prin răutate pe cele necuvântătoare, pe cineva care trăieşte în desfătări şi în furturi, şi-ți voi răspunde: iată că mai voinic decât el este calul, mai puternic este porcul sălbatic, mai iute este iepurele, mai frumos păunul, mai încântătoare voce are lebăda, cu mult mai mare este elefantul, nespus mai ageră este vederea vulturului şi mai bogate decât el sunt toate păsările. Atunci de unde reiese că eşti vrednic să stăpâneşti animalele cuvântătoare? Poate din cauză că ai rațiune? Dar nu-i aşa, pentru că cel ce nu se foloseşte de ea e cu mult mai rău decât animalele; iar pentru că are totuşi rațiune, dar se dovedeşte a fi mai prejos decât animalele, ar fi fost cu mult mai bine dacă n-ar fi fost ființă rațională de la bun început. Fiindcă nu-i tot una să ia cineva stăpânirea şi apoi s-o trădeze, cu a nu o lua deloc. Iar dacă împăratul se dovedeşte a fi mai rău decât un om din garda sa, bine i-ar fi fost să nu-şi mai fi pus pe trupul său purpura împărătească. La fel şi în cazul de față.

De aceea, ştiind noi că fără virtute suntem mai răi decât animalele cele necuvântătoare, să ne

„Şi sunt oameni atât de ticăloşi că-şi împodobesc casele de aici cu acoperişuri de aur, cu pardoseli lucrate în mozaic, cu picturi frumoase pe pereți, cu coloane strălucitoare şi cu toate celelalte podoabe, dar n-au nici o grijă de suflet; îl lasă să stea mai pustiu decât un han, plin de gunoaie, de fum, de miros greu, de pustietate nespusă. Pricina tuturor acestora? Că nu arde în sufletul lor necontenit făclia învățăturii. De asta sunt neglijate cele de neapărată trebuință, iar cele de nici un preț, cinstite cu râvnă mare. Nu spun aceste cuvinte numai pentru bogați, ci şi pentru săraci. Că şi săracii îşi împodobesc adeseori după puterea lor casele şi-şi neglijează sufletul." (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 457)

„*Lăudați pe Domnul din ceruri, lăudați-L pe El întru cele înalte; lăudați-L pe El toți îngerii Lui, lăudați-L pe El toate puterile Lui* (Ps., 148, 1-2). Ai văzut că Îl laudă îngerii? Ai văzut că Îl laudă arhanghelii ? Ai văzut că Îl laudă heruvimii şi serafimii şi puterile cele de sus? Când David a spus: *Toate puterile Lui,* a cuprins în aceste cuvinte tot poporul cel de sus. Ai văzut, oare, undeva pe păcătos?

- Dar cum e cu putință să-l vezi pe păcătos în cer?, m-ar putea întreba cineva.

- Haide, însă, să te pogor şi pe pământ, să te duc şi la cealaltă parte a corului lăudătorilor lui Dumnezeu! Dar nici aici nu-1 vei vedea pe păcătos! *Lăudați pe Domnul toți cei de pe pământ, balaurii şi toate adâncurile* (Ps., 148, 1-2)*, fiarele şi toate dobitoacele, târâtoarele şi păsările cele zburătoare (*Ps., 148, 10).

Nu în zadar şi nici la întâmplare am tăcut după ce am spus cuvintele acestea. Mi s-a tulburat gândul minții mele şi mi-a venit să lăcrimez cu amar şi să mă vait tare. Spune-mi, te rog, poate fi, oare, ceva mai de plâns? Scorpionii, viperele, balaurii sunt chemați să laude pe Făcătorul lor şi numai păcătosul lipseşte de la acest sfânt cor!

Şi pe bună dreptate! Păcatul este o fiară vicleană şi neîmblânzită; nu-şi arată răutatea sa numai împotriva trupurilor care sunt împreună slujitoare cu păcatul, ci-şi varsă veninul vicleniei sale şi împotriva slavei Stăpânului. *Din pricina voastră,* spune Scriptura, *este hulit numele Meu între neamuri* (Isaia 52, 5; Rom., 2, 24). Asta e pricina că profetul David a alungat pe păcătos din întreaga lume, ca dintr-o patrie sfântă, şi 1-a pus să locuiască în afara hotarelor ei. Aşa face un bun muzicant: înlătură de la chitara sa o coardă discordantă, pentru ca nu cumva să strice armonia celorlalte coarde; aşa face

un doctor priceput: taie mădularul putred, ca nu cumva de la el să se întindă boala şi la celelalte mădulare sănătoase; tot aşa a făcut şi profetul David: a înlăturat, ca pe o coardă discordantă, ca pe un mădular bolnav, pe păcătos din tot corpul creației." (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop şi către mulțimea de popor,* în vol. *Despre preoție*, pp. 160-161)

....

„Eu să-ți spun ce lucru este omul. Omul este un dobitoc prost care se strică în puțină vreme." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 17)

OMUL (depărtarea omului păcătos de Dumnezeu)

„E cu neputință însă să fugim de Dumnezeu în timp sau în spațiu, pentru că El este pretutindeni şi veşnic; ascultați ce mărturiseşte şi proorocul: *De la fața Ta unde voi fugi?* (Ps., 138, 7). Cum e cu putință să fugi de Dumnezeu? Cum e cu putință să fii departe de Dumnezeu şi să te îndepărtezi de El? *Căci iată cei ce se depărtează de Tine vor pieri* (Ps., 72, 26); şi la fel: *Ci nelegiuirile voastre au pus despărțire între voi şi Dumnezeul vostru* (Is., 59, 2). Aşadar, cum poate cineva să se îndepărteze de El? Desigur, nu altfel, decât numai cu sufletul şi cu voința, căci o depărtare spațială de El nu e cu putință, pentru că El e prezent pretutindeni." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 218)

OMUL (pătimaş)

„Ascultă-l pe profet strigând şi spunând în mijlocul mitropoliei ierusalimitenilor, unde erau mii de mii de oameni, unde erau mulțimi nenumărate: *Am venit şi nu era alt om; am chemat şi nu era cine să Mă audă* (Isaia, 50, 2) Nu pentru că nu era nimeni, ci întrucât cei ce erau nu erau cu nimic mai buni decât cei ce nu erau. Şi iarăşi în altă parte: *Alergați,* spune profetul Ieremia*, şi vedeți de este cineva care să facă judecată şi dreptate şi voi fi milostiv* (Ier., 5, 1) . Ai văzut că Sfânta Scriptură numeşte om numai pe cel virtuos, iar pe ceilalți nici nu-i socoteşte oameni, ci uneori îi numeşte trupuri, şi alteori pământ? [...] când Dumnezeiasca Scriptură vrea să facă genealogia dreptului Noe, spune: *Noe fiind om*. Numai acesta era om; ceilalți nu erau oameni; aveau chip de oameni; dar, prin răutatea voinței lor, trădaseră noblețea firii omeneşti şi în loc de oameni ajunseseră fiare necuvântătoare. Dumnezeiasca Scriptură dă oamenilor înzestrați cu rațiune nume de animale când înclină spre păcat şi ajung robi patimilor iraționale.

Ascultă că uneori Scriptura spune: *Cai nebuni spre partea femeiască s-au făcut* (Ier., 5, 8).

Vezi că, din pricina nemăsuratei lor desfrânări, i-a numit cai! Alteori spune: *Venin de aspidă sub buzele lor* (Ps., 139, 3). Aici ne arată pe cei care imită şiretenia şi viclenia fiarei. Iarăşi pe alţii îi numeşte câini muţi (Isaia, 56, 10). Şi iarăşi: *Ca o aspidă surdă, care-şi astupă urechile ei* (Ps., 57, 4), vrând să arate pe cei care-şi astupă urechile când li se dau învăţături despre virtute. Şi vei găsi multe nume date de Dumnezeiasca Scriptură celor care, din pricina trândăviei, se pogoară până la patimile animalelor necuvântătoare. Şi nu numai în Vechiul Testament poţi vedea asta, ci şi în Noul Testament. Ascultă-l pe Ioan Botezătorul spunând iudeilor: *Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiţi de mânia ce va să fie?* (Matei, 3, 7). Ai văzut că şi aici, prin numele animalului, a lăsat să se înţeleagă cugetul lor viclean? Poate fi, oare, o stare mai nenorocită decât a păcătoşilor care sunt lipsiţi chiar de numele de om şi suferă din pricina asta pedeapsă şi mai mare? Natura le-a dat multe prilejuri de virtute, dar ei, de bunăvoie le-au trădat pe toate şi s-au îndreptat spre viciu." (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 278-279)

„Nu făceau păcatul (păcătoşii din timpul lui Noe – n.n.) aşa de mântuială, la întâmplare, ci fiecare păcat îl săvârşeau cu multă tărie şi cugetat. Şi iată că nici nu-i învredniceşte să-i numească oameni, ca să arate cât de mare era şi răutatea lor şi mânia lui Dumnezeu.

S-a stricat pământul înaintea lui Dumnezeu, adică toate faptele lor erau împotriva poruncilor lui Dumnezeu; călcau poruncile lui Dumnezeu, iar din pricina trândăviei lor nici nu mai voiau să ştie de dascălul pus de Dumnezeu în firea omenească. Ai văzut, iubite, cât de mare rău este păcatul? Face pe om nevrednic şi de numele de om.

Ascultă iarăşi şi cele ce urmează mai departe!

Şi a văzut Domnul Dumnezeu pământul şi era stricat (Fac., 6, 12).

Iată îi numeşte pe oameni iarăşi pământ!" (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 288)

„Animalele necuvântătoare cel puţin iubesc pe cele de acelaşi neam şi se mulţumesc cu ceea ce le dă firea în raportul şi iubirea dintre ele, pe când tu, deşi ai mii de legături cu firea, care toate la un loc te apropie şi te strâng, aşa zicând, lângă membrele tale, tu, care ai fost cinstit prin Cuvântul, care te bucuri de evlavie, care te împărtăşeşti de mii de bunuri, tu, zic, te-ai făcut mai sălbatic decât acelea, fiindcă arăţi o mare îngrijire pentru lucruri zadarnice, pe când bisericile lui Dumnezeu le treci cu vederea, ca să se

piardă de foame şi goliciune, ba încă de multe ori le târăşti în mii de rele! Dacă le faci acestea iubind slava, apoi cu atât mai mult ar trebui să te îngrijeşti de fratele tău decât de cal. Cu cât fratele tău va deveni mai bun, bucurându-se de binefacerile tale, cu atât şi ție ți se împleteşte, printr-o astfel de îngrijire, o coronă mai strălucită. Pe când acum, căzând tu în cele contrare, îți atragi asupra ta mii de acuzatori, fără ca să simți. Într-adevăr, cine nu te va grăi de rău? Cine nu te va descrie pe tine pentru cruzimea şi ura față de semeni, văzându-te necinstind neamul omenesc şi preferând pe animale înaintea oamenilor, ba chiar şi mobilierul din casă?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 197-198)

„Şi după cum cei bolnavi de friguri spre toate şi de toate sunt nemulțumiți, tot asemenea şi cei stricați cu sufletul, din toate părțile sunt loviți şi biruiți." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 380)

„Cel ce nu are în sine nimic rău, nu se teme de nimic, pe când cel ce viețuieşte în răutăți, în nimeni nu se încrede, tremură chiar şi de frica celor din casa lui, şi priveşte totul cu ochi bănuitori. Dar ce spun eu că tremură înaintea casnicilor lui, când el poartă chiar în el însuşi tribunalul acela nepărtănitor al conştiinței? Nu numai criticile din afară îl nelinişteșc mereu, ci şi acelea din el îl tulbură şi nu-l lasă deloc să se liniştească." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 259)

„… poartă ură ca o cămilă, e lacom la mâncare ca un urs, răpeşte ca un lup, răneşte ca o scorpie, e viclean ca o vulpe, nechează după femei ca un cal înnebunit după iepe. Cum să-l numim pe un astfel de om? Fiară? Dar fiarele au numai câte unul din aceste năravuri; acesta însă are strânse în el toate năravurile tuturor fiarelor şi a ajuns mai lipsit de judecată decât cele fără de minte. Dar pentru ce vorbesc eu de fiară? Un astfel de om este mai groaznic decât o fiară. Fiarele, deşi sunt prin fire sălbatice, adeseori ajung blânde dacă omul se poartă cu ele cu deosebită dibăcie. Dar acesta, care-i om, care schimbă sălbăticia firească a fiarelor în blândețea potrivnică firii lor, ce cuvânt de apărare mai poate avea; când îşi schimbă bunătatea lui firească în sălbăticie potrivnică firii lui, care face blând pe cel sălbatic din fire, iar pe el din blând prin fire se face sălbatic? Îmblânzeşte pe leu şi-l face de i se supune, dar îşi sălbăticeşte mânia mai mult decât un leu? Şi doar, ca să îmblânzeşti un leu întâmpini două piedici: una, că fiara este lipsită de rațiune, a doua, că este cea mai sălbatică fiară dintre toate fiarele. Totuşi,

prin înțelepciunea dată omului de Dumnezeu, ajunge de biruie sălbăticiunea. Şi cel care biruie firea sălbăticiunilor pierde la rându-i bunătatea care e firească în el, pierde harul liberei voințe! Şi poate face omul din leu om, dar nu ia aminte la el însuşi şi se face din om leu; sălbăticiunii îi dă însuşiri mai presus de firea ei, iar lui nu-şi dă nici însuşirile fireşti." (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 266-267)

„Deci omule, pe leu îl îmblânzeşti, iar pe tine te faci mai sălbatic decât o fiară? Şi măcar că fiarele numai o greşeală rea au, iar omul cel viclean are toate răutățile tuturor fiarelor sălbatice, le strânge în sufletul său, că are mânia leului omul, lupului se aseamănă cu răpirea, vulpii cu vicleşugul, iar cu vrajba se aseamănă cămilei, cu strânsoarea se aseamănă gândacului, iar cu hrana şi cu îngrăşarea se aseamănă măgarilor şi alte rele ca acestea are. Dar unuia ca acestuia cum îi voi zice că are suflet omenesc? Că de este om cu mintea, este stăpân celorlalte patimi şi dobitoacelor necuvântătoare, iar de eşti slugă poftelor celor fără de cale, cum vrei să te numesc om? De vreme ce nu ai asemănare şi potrivire cu Împărăția lui Dumnezeu, ia gândeşte cu a cui icoană te-ai făcut asemeni? Că zice Dumnezeu: *Să facem om după chipul şi după asemănarea noastră*. Pentru aceea, nu te coborî la micşorarea dobitoacelor celor necuvântătoare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 95-96)

OMUL (oamenii înrăiți)

„Căci dacă cel care a trecut pe lângă un singur sărac, pe lângă Lazăr, a suferit o pedeapsă atât de mare şi n-a dobândit nici o mângâiere, ce vor pătimi aceştia ce au prigonit şi scandalizat pe atâția?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XXIV, 6, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 329)

OMUL (decăderea morală a omului)

„După cum este mare şi de preț omul, ființa aceasta cuvântătoare, mai ales când este pornit spre săvârşirea virtuții, tot aşa este crud ca animalele sălbatice, când înclină spre rău. Iar când s-a sălbăticit ca animalele sălbatice, ființa aceasta, blândă şi cugetătoare, întrece cu mult în sălbăticie animalele sălbatice". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

OMUL (despre omul nesăbuit ce luptă împotriva lui Dumnezeu)

„Cine se luptă împotriva lui Dumnezeu nu sfârşeşte niciodată bine. Poate că pentru multă vreme nu păţeşte nimic, căci milostivul Dumnezeu îi dă acestuia prilejul să îşi revină şi să se pocăiască. Dar dacă el nu se foloseşte din păsuirea lui Dumnezeu şi rămâne în răutatea sa, va fi pedepsit fără îndoială. Iar prin pedeapsa pe care o va primi, va fi pildă celorlalţi, care vor vedea astfel că nu este bine să lupţi împotriva lui Dumnezeu, pentru că nu este cu putinţă ca cineva să scape de atotputernica Sa mână.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 357)

OMUL (posedat de diavol)

„De vei vedea vreun om purtându-se ca diavolul, închină-te Stăpânului şi cunoaşte răutatea lor. Că amândouă acestea sunt cu putinţă să le vezi la acei îndrăciţi: iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi răutatea diavolilor. Răutatea diavolilor, când tulbură şi înviforează sufletul celui îndrăcit, iar iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când pe un aşa diavol de sălbatec, ce locuieşte în om şi doreşte să-l piardă, îl ţine şi-l opreşte, nedându-i voie să-şi pună în lucrare toată puterea lui, ci numai atât ca şi pe om să-l înţelepţească şi răutatea lui s-o facă arătată.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 26-27)

OMUL (virtuos)

„Este mai bun unul care face voia Domnului decât mii de nelegiuiţi. Scriptura spune:

Iar Noe a aflat har înaintea lui Dumnezeu (Fac., 6, 8)”. (*Omilii la Facere,* omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 268)

„Că atunci eşti om, când faci fapte de virtute. Nu arăţi pe om de ai chip de om, de ai ochi, nas, gură, obraji şi celelalte membre. Membrele acestea sunt membrele trupului! Om, însă, numim numai pe acela care păstrează chip de om!

– Dar care-i chipul omului?

– Raţiunea!

– Cum? Ceilalţi nu sunt înzestraţi cu raţiune?

–Da! Dar nu numai atâta! A fi om înseamnă a fi virtuos, a fugi de

păcate, a-ți înfrâna patimile ruşinoase, a împlini poruncile Stăpânului.

Şi ca să vedeți că obiceiul Scripturii este de a nu învrednici cu numele de om pe cei care săvârşesc păcate şi neglijează virtutea, ascultă că o spune Dumnezeu, aşa precum vă spuneam ieri: *Nu va rămâne Duhul Meu în oamenii aceştia pentru că sunt trupuri* (Fac., 6, 3). *Eu,* spune Dumnezeu, *i-am înzestrat cu trup şi suflet; dar ei, ca şi cum ar fi fost îmbrăcați numai în trup, atât au neglijat virtutea, încât au ajuns cu totul trup*. Ai văzut că din pricina păcatului îi numeşte trupuri şi nu oameni?" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, III-IV, în col. PSB, vol. 21, p. 278)

„Şi ca să vezi că îndrăznirea celor virtuoşi este pentru noi pricina îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, ascultă din însăşi istoria aceasta, ce spune Dumnezeu patriarhului! *Dacă voi găsi zece drepți, nu voi pierde cetatea*. Dar pentru ce vorbesc eu de zece drepți? Dumnezeu n-a găsit acolo nici un om fără păcatul acela decât numai pe dreptul Lot şi pe cele două fete ale lui". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 100)

„Nu-ți spun cuvinte grele de împlinit. Nu-ți spun: *Nu te căsători!* Nu spun: *Părăseşte oraşele! Nu te mai ocupa cu treburile publice!*. Dimpotrivă, îți spun: *Stai în mijlocul oraşelor, ocupă-te cu treburile publice, dar fii virtuos!* Vreau ca cei care trăiesc în lume să fie mai virtuoşi decât cei care populează munții.

- Pentru ce?

- Pentru că mai mult folos aduce un om virtuos care trăieşte în lume, decât unul care trăieşte în munți. Că *nimeni nu aprinde făclie şi o pune sub obroc* (Matei 5, 15). Pentru aceasta vreau ca toate lumânările să fie puse în sfeşnice, ca să facă lumină multă. Să aprindem deci această lumină, ca să scăpăm de rătăcire pe cei care stau în întuneric. Nu spune: Am femeie, am copii, trebuie să am grijă de casă! Nu pot să mai fac şi asta! De n-ai avea nici una din aceste griji, dar dacă eşti un trândav, nu eşti de nici o ispravă! De-ai avea toate aceste griji, dar dacă eşti om vrednic, vei fi şi virtuos! Un singur lucru se cere: să ai tragere de inimă! Nimic nu te va putea împiedica: nici vârsta, nici sărăcia, nici bogăția, nici împrejurările vieții, nici altceva. Au împlinit poruncile Domnului bătrâni, tineri, oameni căsătoriți, oameni cu copii, meseriaşi, ostaşi. Daniel era tânăr, Iosif era rob, Acvila, meşteşugar, Lidia, vânzătoare de purpură (Fapte 16, 14); era conducătoarea unui atelier; altul era paznic de temniță, un altul era sutaş, de pildă Cornelie, altul era bolnav, ca Timotei, altul rob fugar, ca Onisim; dar nici unuia nimic din acestea nu le-a fost o piedică, ci toți au strălucit prin virtute; şi bărbați şi femei şi tineri şi bătrâni şi robi şi liberi şi ostaşi şi oameni din popor.

Să nu punem înainte fel de fel de pretexte netrebnice, ci să căutăm să avem tragere de inimă! Oricine am fi, vom putea fi virtuoşi şi vom dobândi şi bunătățile viitoare, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, V în col. PSB, vol. 23, p. 518)

„Omul virtuos, chiar dacă e slugă, chiar dacă e întemnițat, e mai fericit ca toți. Nimeni nu va putea să-i facă vreun rău, nici dacă s-ar aduna toată lumea împotriva lui, nici dacă s-ar pune în mişcare arme şi oştiri şi i-ar duce război. Dar omului ticălos şi rău, omului aceluia al cărui chip l-am făcut mai sus, de-ar fi împărat, de-ar purta mii şi mii de coroane, un oarecare poate să-i facă cele mai mari necazuri. Atât de neputincios e viciul, atât de puternică e virtutea!”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 912)

„Nu atât este admirat Dumnezeu prin cer, pe cât e de admirat prin viața cea curată a omului.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 364)

„Nimic nu-i mai plăcut lui Dumnezeu ca omul drept.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, pp. 128-129)

„... chiar de este cineva drept, chiar de-ar fi de mii de ori drept, de ar ajunge până în culmea dreptății, încât să pară cu totul slobod de păcate, nu poate fi curat de întinăciune; chiar de-ar fi de mii de ori drept, el este om. *Cine se poate lăuda că are inimă curată*?*, sau cine va cuteza a zice că este curat de păcate*? (Proverbe 20, 9). De aceea ni s-a poruncit să spunem în rugăciune: *Şi ne iartă nouă greşalele noastre* (Matei 6, 12), pentru ca, spunând adeseori această rugăciune, să ne amintim că merităm să fim pedepsiți. Că şi Pavel apostolul, vas ales (Faptele Apostolilor 9, 15), biserica lui Dumnezeu, gura lui Hristos, lira Duhului, dascălul lumii, cel ce a înconjurat pământul şi marea, el, cel ce a smuls spinii păcatelor, cel ce a aruncat semințele credinței, acela mai bogat decât împărații, acela mai puternic decât bogații, acela mai tare decât ostaşii, acela mai filosof decât filosofii, acela mai bun vorbitor decât retorii, cel ce nu avea nimic şi stăpânea totul, cel ce alunga moartea cu umbra lui, cel ce izgonea bolile cu hainele lui (Faptele Apostolilor 19, 12), cel ce a înfipt trofeele de biruință în mare, cel ce a fost răpit până la al treilea cer şi a intrat în rai (II Corinteni 12, 2-4), cel ce a propovăduit pe Hristos Dumnezeu, acela spune: *Nu mă ştiu vinovat cu nimic, dar nu întru aceasta m-am îndreptat* (I Corinteni 4, 4). Cel care avea într-atâta mulțime de virtuți, spunea: *Iar cel ce mă judecă pe mine este Domnul* (I Corinteni 4, 4). *Cine dar se poate lăuda că are inimă*

curată?, *sau cine va cuteza a zice că este curat de păcat*? E cu neputință să fie vreun om fără de păcat. Îmi spui de cineva că este drept, că este milostiv, că este iubitor de săraci? Aşa este, dar are şi câte o scădere: sau ocărăşte când nu trebuie, sau umblă după slava deşartă, sau face altceva asemănător, fapt pentru care nu trebuie a le înşira pe toate. Unul e milostiv, dar nu-i de multe ori cuminte; altul e cuminte, dar nu-i milostiv; unul este numit virtuos pentru o virtute, altul pentru o altă virtute. Să ne închipuim un om drept: să facă mai multe fapte de dreptate şi să aibă şi celelalte fapte bune; dar dacă se mândreşte cu dreptatea lui, mândria i-a pângărit dreptatea." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 146-147)

„Da, n-am de plâns ca Ieremia multe oraşe şi nici popoare întregi, ci doar un suflet tot atât de prețios, dar, mai bine spus, chiar mai prețios decât multe dintre astfel de popoare. Dacă cel ce împlineşte voia lui Dumnezeu este mai bun decât mii si mii de călcători de lege (Înț. Sir., 16, 3), apoi şi tu, iubitul meu prieten, erai mai bun decât miile acelea de iudei." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor...,* p. 322)

OMUL (virtuos şi omul păcătos)

„Cei cucernici trag de la cei păcătoşi folosul pomenit, şi asemenea copacilor care fiind clătiți de vânturi puternice, se fac mai tari." (*Cuvânt la 8 Noiembrie, în ziua Sfinților Arhangheli*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători...,* p. 210)

OMUL (Dumnezeu îngăduie să existe în lume atât oameni buni cât şi oameni răi)

....

„Pentru aceea, iubitorul de oameni Dumnezeu, a tocmit să fie în lume şi oameni buni şi oameni răi, ca celor vicleni să li se taie răutatea iar celor buni să li se arate bunătatea şi aşa se vor folosi şi cei leneşi prin unirea tuturor celor nevoitori şi buni. Că în ce chip se învrednicesc cei buni cu îndoită cinste de la Dumnezeu şi nu le strică cei răi nimic, aşa şi cei vicleni şi răi au muncă îndoită căci ar fi putut să se facă şi ei buni, şi nu numai că nu s-au făcut şi ei buni, ci au învățat şi pe alții răutatea lor şi pe cei buni toți îi laudă şi se miră de bunătatea lor tocmai şi cei răi şi vicleni, pentru că zice: ştie vrăjmaşul a lăuda fapta cea bună, aşa şi cei răi nu-s urâți numai celor buni, ci

şi celor răi; mulți se miră de oamenii cei vicleni că sunt isteți a face răutatea şi a păgubi pe alții, dar acei ce fac strâmbătate altora împotriva loru-şi ascut cuțitul şi când se înjunghie pe sine îi pare că face răutate altuia.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 96)

OMUL (apropierea omului de Dumnezeu)

„Pentru ce sunt ochii noştri, dacă nu pentru a contempla minunea operelor divine? Pentru ce sunt mâinile noastre, dacă nu pentru a lucra la lucrurile lui Dumnezeu, să se închidă de la nedreptăți, să se deschidă spre milostenii? Pentru ce sunt urechile noastre, dacă nu pentru a auzi cuvintele sfinte şi să se închidă la glasurile necurate ale necuratei voluptăți sau la cruzimile calomniei? Pentru ce sunt picioarele noastre, dacă nu pentru a străbate drumurile binelui? Sufletul nostru, dacă nu pentru a învăța adevărurile cereşti? Inima noastră, dacă nu pentru a se umplea de plăcerile iubirii divine? Toată ființa noastră, dacă nu pentru a poseda pe Dumnezeu? Iată adevăratele noastre bunuri, iată moştenirea noastră îmbelşugată.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 512-513)

OMUL (unirea omului cu Dumnezeu)

„Dacă împăratul nostru Hristos ar fi depărtat de noi prin spațiu, ai avea dreptate să te întrebi cum poți fi lângă El; dar cum El este de față în orice loc, atunci este alături de orice om care îl doreşte, de orice om cu viață curată. De aceea şi profetul spune: *Nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti!* (Ps., 22, 4). Şi însuşi Dumnezeu spune*: Dumnezeu de aproape sunt Eu, şi nu Dumnezeu de departe* (Ier., 23, 23). După cum păcatele ne depărtează de El, tot aşa faptele bune ne apropie de El. Tot Dumnezeu spune*: Încă grăind tu, Eu voi zice: Iată aici sunt* (Isaia 58, 9). Care părinte răspunde aşa de repede copiilor săi? Care mamă este atât de cu grijă şi necontenit trează ca să nu plângă nicicând copilul ei? Nu-i nici unul; nici tatăl, nici mama”. (*Omilii la Matei,* omilia LIV, V în col. PSB, vol. 23, p. 630)

„… pe Dânsul să-L avem ca temelie, ca bucium al viței, şi între noi şi Hristos să nu fie nici o depărtare, căci de va fi vreo depărtare oarecare, îndată ne pierdem. Căci şi vița-de-vie într-una îşi trage sucul din bucium, şi zidirea stă numai întrucât este bine închegată pe temelie, iar de se va face vreo crăpătură undeva, se va dărâma, fiindcă nu are pe ce sprijini. Aşadar, noi să avem pe Hristos nu cum s-ar întâmpla, ci să ne lipim de dânsul, căci

de ne vom dezlipi, ne pierdem. *Că cei ce se depărtează pre sineşi de la tine, zice, vor pieri.* (Ps. 72, 27). Să ne lipim deci de dânsul, şi lipindu-ne să păzim poruncile lui, după cum zice: *Cel ce păzeşte poruncile mele, acela rămâne întru mine* (In. 15, 10). Prin multe pilde ne uneşte el pe noi, căci tu te gândeşte: el este capul şi noi suntem trupul; deci nu cumva poate să fie vreun loc gol între cap şi trup? El este temelia, iară noi zidirea; el este buciumul, iară noi viţele; el este Mirele, iară noi mireasa; el este Păstorul, iară noi oile; el este calea, iară noi cei ce păşim pe dânsa; noi iarăşi suntem biserică, iară el ce locuieşte în ea; el este cel întâi născut, iară noi fraţii; el este moştenitorul, iară noi împreună moştenitori; el este viaţa, şi noi cei ce vieţuim; el este învierea, iară noi cei înviaţi; el este lumina, iară noi cei luminaţi. Dar toate acestea vădesc unire şi nu lasă a fi vreun loc gol la mijloc, fie chiar cât de mic. Fiindcă cea mai mică părticică dezlipindu-se, cu trecerea timpului se va dezlipi şi cea mai mare. Trupul, dacă va primi cea mai mică despărţire sau tăietură de sabie, se va nimici; de asemenea, şi zidirea se va prăbuşi dacă se va face vreo spărtură, precum şi butucul de vie se va face netrebnic dacă i se va tăia o parte din rădăcină, fie chiar cât de mică. Încât acel lucru crezut de noi mic, nu este de fapt mic, ci aproape totul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, pp. 85-86)

ORACOLELE

„Cuprinşi de nebunie îşi lasă viaţa în mâinile oracolelor şi, în afară de faptul că Îl supără pe Dumnezeu şi că se depărtează de El, drept răsplată primesc şi mai multe întristări şi dureri, depărtându-se, totodată, şi de lupta pentru virtute.

Diavolul îi convinge, cu meşteşugurile acestea, pe cei mai săraci la minte că nu de ei înşişi atârnă faptele lor bune sau rele, cele pline de virtute sau de stricăciune, făcându-i să creadă că n-au fost cinstiţi vreodată cu libertatea de-a alege.

El urmăreşte să câştige două lucruri, care sunt şi cele mai îngrozitoare: mai întâi să ne oprească de la stăruinţele şi de la ostenelile pe care le primim de bună voie, ca să dobândim virtutea şi apoi să ne răpească darul cel mare dat nouă de Dumnezeu, adică libertatea.” (*Cuvânt la Isaia,* cap. II, PG 56, 35, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 105)

OSPITALITATEA

„*Cel care va primi pe unul din aceştia prea mici în numele Meu, pe Mine Mă primeşte* (Matei, 18, 5). Să nu te uiți că drumețul e un om de rând nici să-l disprețuieşti din pricina înfățişării lui, ci să te gândeşti că prin el primeşti pe Stăpânul tău. Când găzduieşti pe acesta pentru numele lui Hristos, atunci primeşti ca plată ca şi cum ai fi primit pe însuşi Hristos. Să nu ții socoteală că drumețul, care se bucură de dragostea ta este un leneş, un om care nu se îngrijeşte pe el. Plata îți va fi desăvârşită pentru că faci fapta asta în cinstea Stăpânului tău." (*Omilii la Facere,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 84)

„Domnul le dă şi o altă răsplată celor ce primesc în casele lor pe ucenici; le arată că are mai multă grijă de gazde decât de cei găzduiți. Şi le dă prima cinstire, spunând:

Cel ce vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte; şi cel ce Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel Ce M-a trimis pe Mine (Matei 10, 40).

Ce cinste poate egala cinstea de a primi în casa ta pe Tatăl şi pe Fiul?". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, II în col. PSB, vol. 23, p. 435)

„,… primea (Avraam – n.n.) în cortul său străini, şi nici atunci nu o făcea pentru slavă deşartă, ci el alerga mai întâi înaintea acelora şi li se închina, nu ca şi cum le-ar fi făcut vreun bine, ci ca şi cum lui i se aducea un bine prin venirea acelor străini, şi-i numea Domni, nici măcar ştiind cine erau acei veniți, şi punea şi pe femeia sa în rând cu slugile spre a le sluji." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 379)

„Dacă tu primeşti pe străin ca pe Hristos, de nimic nu te vei ruşina, ci încă mândreşte-te chiar pentru aceasta; iar dacă nu-l primeşti ca pe Hristos, nici nu-l primi. *Cel ce vă primeşte pe voi, zice, pe Mine Mă primeşte.* (Matei 10, 40). Dacă nu primeşti astfel, nici plată nu vei avea." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 151)

„Ia vezi ce făcea la amiază bătrânul Avraam, nu şedea în casă, ci la oameni străini şi călători pe care nu-i cunoştea de unde au venit, se scula şi se închina lor, cel ce era bogat şi de neam bun, care având atâta avuție, lăsând casa lui, femeia lui, copiii lui, slugile lui, că avea mii de slugi, lăsându-i pe toți, a ieşit să vâneze peşte. Întins-a mreaja iubirii de străini, ca nu cumva să se afle vreun călător, nu cumva să treacă vreun străin şi să nu intre în casa lui. Vezi ce face bătrânul Avraam, nu porunceşte nici unei slugi,

deşi avea mii, ca să păzească calea, pe cine va trece să-l aducă, că ştia că felul slugilor este lenevos spre bine, socotea ca nu cumva să doarmă sluga şi va trece străinul şi va pierde vânatul, vezi ce a făcut bogatul Avraam, vezi tu măcar să primeşti să vezi pe un sărac din cei proşti sau să-i răspunzi sau să-i grăieşti, că de vei da vreodată ceva, nu dai cu mâna ta însuți, ci dai la sluga ta să-i dea, iar dreptul Avraam nu era aşa, ci şedea în soare la vremea amiezii, şi-l ardea soarele şi avea zăduful în loc de răcoreală, şi în loc de umbră avea pofta iubirii de străini, şedea şi culegea rodul iubirii de străini." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 21)

„Nu ştii că marele patriarh Avraam, pentru dragostea de oaspeți îşi făcu numele vestit şi la Dumnezeu şi la oameni şi mai mult fiindcă n-a cunoscut cine erau cei ce veneau la el, că acei trei bărbați a fost Dumnezeu Cel în trei fețe, care numai ce îi văzu îndată alergă de-i întâmpină în față şi li se închină şi zise: Doamne, căci Sfânta Troiță este un Dumnezeu, Fiul, Duhul Sfânt şi Tatăl şi pentru aceea nu-i zise Stăpânilor, de am aflat har înaintea voastră, nu mă lepădați pe mine sluga voastră. Pentru aceea, nici tu nu cerceta mult, că pe străini îi primeşti pentru Hristos." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 75)

PACEA (- bun inestimabil)

„… pacea este mai de preţ decât orice avere”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 434)

PACEA (cu Dumnezeu)

„… dacă vom fi războiţi de întreaga lume, iar cu Dumnezeu suntem în pace, nu vom avea nici o vătămare. Şi iarăşi: Nici un folos nu vom avea, chiar dacă am fi lăudaţi de întreaga lume, dacă suntem dispreţuiţi de Domnul; pe când dacă Dumnezeu ne încuviinţează şi ne iubeşte, atunci nici o primejdie nu vom avea, chiar dacă ne-ar dispreţui şi urî toată lumea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 10)

„Dacă suntem în pace cu El – şi suntem în pace prin virtute - cu atât mai mult va fi şi El în pace cu noi.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 257)

PACEA („Nu socotiţi că am venit să aduc pace pe pământ”[307])

„Domnul (…) spune: *N-am venit să aduc pace pe pământ.*

- Pentru ce atunci le-a poruncit ucenicilor să spună pace în fiecare casă în care vor intra (Matei 10, 12), pentru ce şi îngerii spuneau la naştere: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace* (Luca 2, 14), pentru ce toţi profeţii au binevestit pacea?

- Pentru că atunci mai cu seamă este pace, când se taie ce este bolnav, când e îndepărtat ceea ce dă naştere la răzvrătire. Că aşa e cu putinţă să se unească cerul cu pământul! Şi doctorul tot aşa salvează restul trupului, când taie partea care nu se poate vindeca, iar generalul când seamănă discordie între conspiratori. Tot aşa şi la Turnul Babel; o bună neînţelegere a pus capăt unei păci rele şi a făcut pace (Fac., 11, 1-9). La fel şi Pavel a împărţit în mai multe tabere pe cei ce se uniseră împotriva lui (Fapte 23, 6-10). Iar înţelegerea dintre Ahaav şi Izabela, împotriva lui Nabute, a fost mai cumplită decât orice război (III Regi 21, 1-15). Nu totdeauna înţelegerea este un lucru bun, pentru că şi hoţii se înţeleg între ei. Războiul, însă, nu este o urmare a voinţei lui Hristos, ci a voinţei oamenilor. Hristos voieşte ca toţi

[307] Matei 10, 34.

oamenii să se unească în credință; dar, pentru că se despart unii de alții, ia naştere războiul.

- Şi totuşi Domnul n-a grăit aşa!
- Dar ce a spus?
- *N-am venit să aduc pace.*

Prin aceste cuvinte Domnul îi mângâie pe ucenicii Săi, spunându-le: Să nu socotiți că voi sunteți pricina dezbinării dintre oameni; Eu sunt Cel Ce fac aceasta, pentru că sufletul oamenilor e aşa! Nu vă tulburați, dar, că lucrurile se întâmplă împotriva aşteptărilor voastre. Pentru aceasta am venit ca să aduc război. Aceasta-i voința Mea. Nu vă tulburați, dar, dacă pământul este plin de războaie şi de intrigi. Când va fi dat la o parte ceea ce-i mai rău, atunci cerul se va uni cu ceea ce-i mai bun". (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 430-431)

PACEA (sălăşluieşte doar în cel ce practică virtutea)

„Nu e cu putință de a exista pacea, dacă mai întâi nu se va practica virtutea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 97)

PACEA (lăuntrică)

„Această pace (lăuntrică - n.n.), deci, trebuie să o avem şi noi; şi când o avem, nimic din cele din afară nu va putea să ne vatăme." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 76)

PACEA („Pacea Mea o dau vouă")

„Cum gândul atâtor necazuri, luptele şi plecarea Învățătorului lor i-a agitat şi i-a tulburat, vedeți frații mei, vedeți cum îi mângâie din nou dumnezeiescul Mântuitor, zicând: *Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă*. Şi este ca şi cum le-ar zice: *Ce pierdere, ce greutate pot să vă aducă războaiele şi tulburările acestei lumi, dacă aveți pace Mea?* Această pace este cu totul deosebită de celelalte. Pacea lumii este adesea inutilă şi fățarnică, ea nu ne aduce nici un bine. Dar eu, vă dau una care vă va face să trăiți într-o înțelegere reciprocă, o pace care vă va face mai tari şi mai curajoşi. Şi încă cum această expresie: *Pace că las vouă*, arăta plecarea Sa, şi putea să-i tulbure, El le zice din nou: *Să nu se tulbure inima voastră şi nici să se înfricoşeze*." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXV, 3, p. 387)

„Cum evreii trebuia să le facă un război continuu, Mântuitorul le repetă adesea: *Pace vouă*, dându-le prin aceea o mângâiere proporțională cu războiul şi cu luptele ce le vor avea de susținut.

Acela este primul cuvânt pe care L-a zis Mântuitorul după învierea Sa. Iată pentru ce le face Pavel această urare credincioşilor în epistolele sale: *Ca Dumnezeu Tatăl nostru şi Domnul nostru Iisus Hristos, să vă dea vouă pace şi har*. Dar femeilor, Iisus Hristos le promite bucurie, fiindcă ele erau adâncite în tristețe şi aşa ele au avut primele bucuria şi mângâierea ca să-L vadă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 2-3, p. 460)

„... zice Hristos : *Pacea vă las vouă, pacea Mea dau vouă* (In., 14, 27) *să vă păzească pe voi.* Cu adevărat că pacea aceasta covârşeşte toată mintea omenească. Cum aşa? Când El ne învață să fim în pace cu duşmanii, cu cei care ne nedreptățesc, cu cei care ne războiesc şi sunt plini de ură față de noi, atunci nu este aceasta mai presus de mintea omenească?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 255)

„Dacă ai în sine-ți pacea omenească, aceasta lesne se dizolvă, pe când pacea lui Dumnezeu niciodată. (...) Dar oare, ce înseamnă *pacea lui Dumnezeu să se dăruiască în inimile voastre?* Dacă înăuntru tău, zice, se luptă două idei, să nu laşi a predomina ideea de răzbunare, ci ideea păcii. De exemplu, cineva este insultat pe nedrept; din această insultă nedreaptă s-a născut în cugetul său două idei: una care-i porunceşte a se răzbuna, şi cealaltă care-i spune de a suferi insulta, cu care ocazie ambele aceste idei se războiesc între dânsele. Dacă atunci predomină pacea lui Dumnezeu, iată că această idee face ca să triumfe, iar cealălaltă să se ruşineze. Şi cum aceasta? Convingând că Dumnezeu este pacea, şi că El ne-a împăcat pe noi. De altfel apostolul nu arată că lupta aceasta ar fi un lucru simplu, ci chiar mare. Să nu predomine mânia, zice, nici cearta, şi nici pacea omenească, pentru că pacea omenească vine sau rezultă din luptă ; eu nu o voiesc aceasta, ci acea pace o voiesc, pe care mi-a lăsat-o El. El a pus în cugetul nostru această idee ca un fel de stadiu, ca un loc de luptă a celorlalte idei, şi această idee este şi lupta, şi biruința, în acelaşi timp tot ea acordă şi premiul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 95)

„Pacea Lui este trainică, statornică, tare, neschimbătoare, nemuritoare şi fără de sfârşit, cu toate că s-au dezlănțuit mii şi mii de războaie împotrivă-i, cu toate că s-a uneltit în fiecare zi de mii şi mii de ori". (*Către iudei,* 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 201)

„Când Mântuitorul avea să Se înalțe la Tatăl, a lăsat în locul unei slave trecătoare şi al unei bogății mari această moştenire ucenicilor Săi, zicând: *Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă* (Ioan 14, 27). Ce bogăție sau ce belşug de bani poate fi mai de preț ca pacea lui Hristos, care depăşeşte orice cuvânt şi minte?" (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 73-74)

„*Pace vouă!* Să nu se răzvrătească sufletul vostru, să nu se tulbure mintea voastră, să nu fiți chinuiți de gânduri de frică: *Pace vouă*! Pacea pune capăt războiului, alungă frica, izgoneşte vrăjmăşia. *Pace vouă*! De multe ori a fost dată de Dumnezeu, oamenilor, pacea. Dar n-a fost dată cu mâna Sa de Stăpân, ci prin îngeri, prin profeți, prin drepți. Numai Mântuitorul, prin arătarea Sa, a dat pacea. A fost dată pace lui Daniel, dar prin îngeri. S-a arătat lui Daniel îngerul şi a zis: *Pace ție, bărbatul doririlor, întăreşte-te şi te îmbărbătează, Domnul este cu tine*! (Daniel 10, 19). S-a arătat şi lui Ghedeon îngerul şi i-a spus: *Pace ție*! (Jud., 6, 23). Îngerii, deci, au dat pacea, dar niciodată Stăpânul îngerilor. Prin îngeri a trimis pacea, dar şi-a păstrat pentru El pacea evanghelică. Profeții, deşi au primit adeseori de la îngeri pacea, totuşi însetau să primească pacea chiar din mâna Stăpânului. De aceea şi strigă Isaia: *Doamne Dumnezeule, pace dă-ne nouă* (Isaia 26, 12). Nu prin alții, ci prin Tine Însuți, pace dă-ne nouă.

Iată acum răspunsul la rugăminte: *Pacea Mea dau vouă* (Ioan 14, 27)." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 173-174)

„Când Hristos S-a înălțat la Tatăl, în loc de bogăție şi mărire, a lăsat ucenicilor Săi altă moştenire, prin cuvintele: *Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă* (In. 14, 27). Însă ce bogăție şi ce comoară poate să fie mai mare şi mai scumpă decât pacea lui Hristos, care este un bine negrăit, pe care nu-l poate cuprinde cu desăvârşire nici o minte omenească? Fiindcă şi profetul Zaharia ştia acestea şi vedea ce mare nelegiuire este nepacea, de aceea a zis: *Ascultă poporul meu, fiecare să grăiască adevăr cu aproapele său şi nimenea să nu amintească întru inima sa jignirile suferite de la aproapele; fugiți de cuvintele cele mincinoase şi nu veți vedea moartea [cea sufletească], zice Domnul* (Zah. 8, 16-17). El vrea să zică: *De veți fi mincinoşi şi neîmpăcați, de veți jura jurăminte mincinoase şi veți uita poruncile mele, veți muri (adică sufletele voastre se vor osândi)*." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 142)

PACEA („Pace tuturor !”)

„Când proestosul intră în biserică, zice *pace tuturor*, când vorbeşte - *pace tuturor*, când binecuvintează - *pace tuturor*, când Jertfa se săvârşeşte - *pace tuturor*, când porunceşte a ne săruta unii pe alții - *pace tuturor*, şi în fine, pe la mijlocul Liturghiei - *har vouă şi pace*, zice. Apoi cum să nu fie absurd, ca auzind de atâtea ori despre pace şi primind-o, noi totuşi să ne războim unii cu alții?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 41)

PACEA (folosul păcii)

„Şi într-adevăr, nimic nu este egal păcii. De aceea în biserici cerem pace, în rugăciuni, în litanii, şi chiar în salutările noastre zilnice cerem pace. De acea proestosul bisericii şi o dată, şi de două ori şi de trei ori, şi în fine de mai multe ori ne recomandă şi ne dă pacea. *Pace vouă*, zice, *pace tuturor!* Pentru ce? Pentru că pacea este mama tuturor bunătăților, pentru că ea este obiectul bucuriei şi a veseliei sufleteşti. De aceea şi Hristos porunceşte apostolilor ca intrând în casele oamenilor, imediat să le anunțe pacea, ca un simbol al bunătăților. *Intrând în casă să-i urați ei grăind: Pace casei acesteia* (Mt., 10, 12), căci dacă nu este pace, toate celelalte sunt de prisos. De aceea şi zicea Hristos ucenicilor Săi: *Pace vă las vouă, pacea Mea dau vouă* (Ioan 14, 27). Pacea este care pregăteşte calea iubirii. Şi vedeți că proestosul bisericii nu zice simplu *Pace* ci *Pace tuturor*, căci ce folos este dacă cu unul avem pace, iar cu unul luptă şi război? Nici în corpul nostru nu poate fi sănătate dacă numai unele din elementele nutritive sunt liniştite, pe când celelalte sunt răsculate, ci numai atunci este sănătate completă, când toate sunt în bună ordine şi în armonie, căci dacă nu sunt toate liniştite, ci răsculate, totul se răstoarnă pe dos. Dar apoi chiar în mintea noastră se petrece tot aşa, căci dacă nu vor fi în pace toate facultățile gândirii, nu va fi pace şi linişte. Atât de mare bun este pacea, încât chiar poeții şi propagatorii ei se numeau fii lui Dumnezeu. Şi cu drept cuvânt, de vreme ce şi Fiul lui Dumnezeu în acest scop a venit pe pământ, ca să împace cele de pe pământ cu cele din ceruri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 40)

„Nimic nu este egal păcii şi unirii. Pentru aceasta episcopul, când intră în biserică, nu se urcă pe tronul acesta până ce mai întâi nu va urează: pace; iar când se scoală pentru a vă spune cuvântul de învățătură, nu şi-l începe până ce mai întâi nu spune tuturor: pace. Preoții, când au să binecuvânteze,

vă urează mai întâi: pace, apoi încep binecuvântarea. Diaconul, când porunceşte să ne rugăm împreună cu ceilalţi, ne porunceşte în rugăciunea lui să cerem înger de pace, să cerem ca toate cele puse înainte să fie cu pace; iar când vă dă drumul de la această slujbă bisericească, vă urează spunându-vă: *Mergeţi în pace!*

În general vorbind, nu e cu putinţă să spunem ceva sau să facem ceva fără de pace. Pacea este mama şi hrănitoarea noastră, aceea ce ne încălzeşte cu multă grijă. Când vorbesc de pace, nu mă gândesc la salutarea aceasta pe care o rostim cu buzele, nici la pacea ce o avem cu oamenii de pe urma invitării la mese şi ospeţe, ci mă gândesc la pacea cea după Dumnezeu, pace care izvorăşte din unirea cea duhovnicească”. (*Către iudei,* cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 286)

PAGUBELE (despre pierderea bunurilor proprii)

„Aşadar când pierdem bogăţii şi bani, să nu ne tulburăm, ci să zicem: *Slăvit să fie Dumnezeu*, şi vom afla bogăţie mult mai mare. Cât ne folosim din aceste cuvinte nu ne-am folosi nici dacă am cheltui tot ce avem pe binefaceri, nici dacă am umbla peste tot căutând săraci pentru a-i ajuta, nici dacă ne-am risipi banii pentru a oferi mâncare celor înfometaţi. Din această pricină nu-l admir atât de mult pe Iov pentru că-şi ţinea casa deschisă celor aflaţi în nevoi, ci pentru faptul că a îndurat pierderea bunurilor sale mulţumindu-I şi slăvindu-L pe Dumnezeu. Cel care poate, atunci când este încercat de necaz, să spună sincer şi fără cârteală ceea ce a spus Iov, *Domnul a dat, Domnul a luat* (Iov l, 21), fie doar din pricina asta va fi arătat drept împreună cu Iov şi va sta în slavă alături de Avraam. Când diavolul îţi înşfacă bogăţia prin orice mijloc şi tu Îl slăveşti pe Domnul, îl răneşti îndoit pe vrăjmaş, pe de o parte pentru că nu ţi-a părut rău pentru cele pe care le-ai pierdut, şi pe de altă parte pentru că primeşti chiar şi necazul mulţumindu-I lui Dumnezeu. Diavolul, dacă vede că te-ai necăjit din cauza pierderii banilor şi că te ridici împotriva lui Dumnezeu, atunci nu va înceta să-ţi provoace ispite asemănătoare, însă dacă vede că întâmpini chiar şi cea mai mare nenorocire cu răbdarea lui Iov, va înceta să te mai războiască, ca să nu-ţi aducă, fără să vrea, cununi mai strălucitoare. Chiar Iov, datorită atitudinii sale plăcute lui Dumnezeu, a primit înapoi îndoit cele pe care le pierduse. Tu, însă nu vei primi îndoit sau întreit, ci însutit le vei primi pe toate, dacă rabzi cu vitejie duhovnicească nenorocirile care ţi se întâmplă şi, mai important, vei moşteni viaţa veşnică, de care doresc să ne

bucurăm cu toții, cu harul Domnului.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 163-164)

PAGUBELE (suportarea cu uşurință a răpirii bunurilor proprii)

„… dacă un nebun smulge din mâna cuiva sabia şi se omoară, cine-i cel care suferă răul? Cel care a smuls sabia sau cel căruia i s-a smuls sabia? Negreşit cel care a smuls sabia. Tot aşa să cugetăm şi de răpirea averilor”. (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„Dar dacă cel jefuit, cel care pare învins, rabdă ca un filozof, el este biruitorul, el poartă cununa. În orice împrejurare e mai bine să fii înfrânt; şi acesta e cel mai bun chip de victorie. Dacă te jefuieşte cineva, dacă te bate, dacă te invidiază şi dacă nu mergi împotriva lui şi eşti biruit, atunci tu eşti biruitorul”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 953-954)

„Dacă noi, auzind de vreo pagubă, nu ne tulburăm, ci zicem: *Binecuvântat fie Dumnezeu*, atunci fireşte că am câştigat cu mult mai multe decât am pierdut.

Nu atâta va câştiga cel ce îşi cheltuieşte averile cu cei săraci, cel ce cercetează şi caută pe cei săraci, cel ce împrăştie ceea ce are celor flămânzi, pe cât vei câştiga tu prin această vorbă. Fiindcă nici pe Iov nu-l admir atât pentru că deschidea casa sa celor ce erau lipsiți, pe cât mă minunez şi-l vestesc cu glas mare ca pe unul ce a suferit cu mulțumire pierderea averilor. Tot aceasta s-ar putea vedea şi în pierderea copiilor lui, căci nici aici nu a luat plată mai mică decât cel ce a ridicat pe jertfelnic pe fiul său, fiindcă văzându-i morți sub dărâmăturile caselor, el a mulțămit iubitorului de oameni Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„Încercați, dacă nu credeți, încercați vă rog, şi veți vedea slava lui Dumnezeu. Când ți se întâmplă ceva supărător, dă imediat milostenie, mulțumeşte lui Dumnezeu că s-a întâmplat aşa, şi vei vedea câtă bucurie vei avea. Câştigul spiritual chiar de ar fi cât de mic, totuşi este atât de mare încât poate să astupe orice pagubă trupească. Cât timp ai să dai lui Hristos, te îmbogățeşti. Spune-mi, te rog, dacă tu fiind prădat s-ar apropia de tine împăratul şi ți-ar întinde mâna cerându-ți să-i dai ceva, oare nu te-ai crede pe sine-ți mai bogat decât toți bogații pământului, când chiar nici după atâta sărăcie, nu se ruşinează de tine împăratul cerându-ți milostenie? Nu te răpi şi tu o dată cu răpirea averilor tale; stăpâneşte-te şi vei stăpâni viclenia

diavolului. Ai putința de a câştiga lucruri mari. Să dispreţuim deci bogăția, ca să nu dispreţuim sufletul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 197)

„Curajul cu care suferim pierderea averilor ne aduce un mai mare fruct decât dacă facem milostenie. Aceasta o arată exemplul lui Iov. Când era bogat, el deschidea casa sa săracilor şi împărțea averile sale cu ei; dar el nu era atât de mare pe cât timp deschidea casa sa săracilor ca atunci când le făcea cunoscută căderea sa fără a murmura. El nu era atât de mare cât timp îmbrăca pe săraci cu lâna oilor sale, ca atunci când, văzând că focul cerului nimicise toate turmele sale, mulțumea lui Dumnezeu. Bogat, el făcea milostenie; devenit sărac, el arăta înțelepciunea sa. În prima stare, el ajuta pe cei nenorociți; în a doua, mulțumea lui Dumnezeu. El n-a zis în sine însuşi: *cât de mare este această pierdere*! *Au fost nimicite turmele cu care nutream mii de săraci. Dacă eu n-aş fi fost vrednic de a mă bucura de bogățiile mele, nu trebuiau cel puțin să fie cruțate pentru folosul acelora cărora le făceam bine*. El n-a zis nimic şi nici n-a cugetat ceva de acest fel, căci ştia că Providența Divină rânduieşte totul pentru folosul nostru. Şi pentru ca să vă conving că dădu o lovitură mai dureroasă diavolului, când, despoiat de tot, mulțumea lui Dumnezeu, decât când fiind încărcat de averi uşura suferințele semenilor săi, luați aminte că atunci când era bogat, diavolul putea să aibă vreo îndoială, deşi falsă, de virtutea sa, pentru ca să zică: *Oare în zadar se teme Iov de Dumnezeu*? (Iov I, 9). Dar când el îi luă totul şi când îl văzu pururea credincios față de Dumnezeu, acest rar exemplu de răbdare îi închise gura, el rămase mut, pentru că atunci, fără îndoială, dreptul se arată cu mult mai mare şi mai de admirat, căci a suporta cu curaj şi mulțumire pierderea tuturor averilor este cu mult mai lăudabil decât a face milostenie.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, pp. 26-27)

„Dacă mulțumeşte lui Dumnezeu pentru această pierdere, va merita o mai bună bunăvoință din partea lui Dumnezeu: el nu va primi numai îndoit ca Iov, *dar însutit în viața veşnică.* Dacă el suferă aici pe pământ, curajul de a suporta toate suferințele sale îi va reda în cealaltă lume un mai mare tezaur: Dumnezeu, chemându-l la lupte mai mari, a îngăduit ca să treacă de la bogăție la cea mai din urmă sărăcie. Focul cerului a căzut peste casa ta, ea a ars toată, el a consumat toate averile tale; adu-ți aminte ce i s-a întâmplat lui Iov, mulțumeşte lui Dumnezeu care n-a împiedicat această întâmplare, cu toate că ar fi avut putere, şi vei fi mai cu abundență răsplătit, decât dacă ai fi

depus toate averile tale în mâinile celor săraci.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 27)

„Ai fost păgubit în avere? Mulțumeşte şi nu te uita numai la supărarea pricinuită de pagubă, ci şi la câştigul venit din această mulțumire. Dacă ne orânduim cugetul în felul acesta, nici una din nenorocirile întâmplate nu ne va întrista, ci vom avea folos de pe urma acelora ce par a fi triste.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 97)

„Spune-mi, aşadar, cu ce anume te-a supărat vrăjmaşul tău? Ce ți-a făcut de nu vrei să te împaci cu el? Ți-a furat bani? Dar dacă tu înduri cu răbdare nedreptatea făcută, vei fi răsplătit de Dumnezeu foarte mult, ca şi cum ai fi împărțit acei bani la săraci. Pentru că fie dai milostenie săracilor, fie înduri nedreptatea, săvârşeşti aceeaşi faptă bună.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 242)

„Ți-a furat hoțul banii? Nu fura şi tu de la tine mântuirea. Pentru că atunci când te mânii împotriva celui care ți-a făcut rău, îți faci ție cel mai mare rău, căci răul acesta nu este trupesc, ci sufletesc. Hoțul ți-a furat lucruri materiale, bogăție trecătoare, pe care mai devreme sau mai târziu tot aveai să o pierzi, dar tu furi de la tine bogăția veşnică şi bunătățile cereşti nestricăcioase.

Te-a întristat diavolul prin paguba pe care ți-a pricinuit-o? Întristează-1 şi tu, bucurându-L pe Dumnezeu. Cel mai bine este să nu te întristezi deloc. În felul acesta, îl răneşti pe diavol. Iar el, văzând că îl dispreţuieşti, împreună cu vicleniile sale, va fugi ruşinat. Aşadar, este mai vrednic de laudă cel care îşi pierde averea şi Îi mulțumeşte lui Dumnezeu, decât acela care nu îşi pierde averea ci face milostenie, mulțumindu-I lui Dumnezeu. Pentru că cel de-al doilea, pe de o parte, se bucură de laudele celorlalți, de mulțumirea conştiinței şi de nădejdea răsplății, iar pe de altă parte, împarte banii cu voia sa, după ce s-a pregătit sufleteşte pentru aceasta. Însă cel dintâi pierde totul dintr-odată, cu violență şi fără voia sa, fiind nepregătit sufleteşte pentru această pierdere. Şi aşa cum îți dai seama, oferirea de bunăvoie nu este amară şi grea ca pierderea fără voie. Şi nici nu este o aşa de mare izbândă să dispreţuieşti banul după ce te-ai pregătit vreme îndelungată pentru aceasta, cum este să suferi cu răbdare pierderea venită pe neaşteptate.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 271-272)

„Ți s-au luat banii? Spune: *Gol am ieşit din pântecul mamei mele, gol voi pleca de aici* (Iov, 1, 21). Adaugă şi cuvântul Apostolului: *Nimic n-am adus în lume; şi este vădit că nu putem nici scoate ceva din ea* (1 Tim., 6, 7). (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptățeşte pe sine însuşi*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 241)

„Furatu-ți-a banii sau hainele? Pentru răpirea averii tale, de vei răbda vitejeşte şi vei mulțumi lui Dumnezeu, atâta vei lua plată de la Dumnezeu, ca şi cum ai fi dat milostenie săracilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 54)

„Când vom pierde bani să nu ne întristăm, ci să zicem: *binecuvântat fie Dumneze*u, că-i va socoti pe cei ce-i pierdem ca şi când i-am fi dat săracilor. De vreme ce de Iov nu atâta ne mirăm că făcea multă milostenie, ca şi cum ne mirăm de răpirea avuțiilor lui, când a răbdat cu mulțumire, zicând: *Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat*. Împreună cu Avraam va sta, cu Iacob se va propovădui cine va păzi cuvântul acesta. Deci când ți se va întâmpla din lucrarea diavolului să pierzi aurul tău şi averea ta sau de la hoți sau din altă întâmplare, mulțumeşte lui Dumnezeu şi nu te du la vrăjitori, şi atunci îndoită rană vei da diavolului, căci n-ai grăit de rău şi va fugi de la tine şi nu te va mai necăji, căci cunoaşte că mulțimea şi răbdarea ta îți câştigă cununi mai luminate de la Dumnezeu. Şi aşa, Iov, cu răbdarea îndoită, a luat cele ce a pierdut. Iar tu, de vei răbda, nu numai îndoite vei lua, ci şi însutite, de nu vei cârti, şi viața de veci în Împărăția Cerurilor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 132-133)

PARFUMURILE ŞI MIRESMELE

,,Ostaş eşti şi tu, ostaş duhovnicesc! Iar un astfel de ostaş nu doarme în pat de fildeş, ci pe pământ. Nu se unge cu miruri, cu parfumuri! După ele aleargă desfrânatele, stricații, cei ce joacă pe scenă, cei ce nu se îngrijesc de sufletul lor. Tu nu trebuie să miroşi a parfum, ci a virtute! Nimic nu-i mai curat decât un suflet care are un trup ce miroase a parfum. Parfumatul trupului şi al hainelor este semnul duhorii lăuntrice şi al necurăției. Când diavolul se năpusteşte ca să strice sufletul şi să-l moleşească, atunci întipăreşte şi în trup, cu ajutorul parfumurilor, murdăria stricăciunii lui.

După cum cei care au necontenit guturai şi le curge nasul, îşi murdăresc şi hainele şi mâinile şi fața pentru că îşi şterg mereu nasul, tot astfel şi sufletul întinde asupra trupului răutatea stricăciunii lui. Ce lucru mare şi bun îți poți închipui despre un om care miroase a parfum, care se aseamănă cu o femeie, dar, mai bine spus, cu o desfrânată, cu unul care şi-a ales ocupația de dansator? Să-ți miroasă sufletul a parfum duhovnicesc, ca să-ți fii de folos şi ție, şi celor din jurul tău!" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 39-40)

„Nimic nu nimiceşte atâta vigoarea sufletului, nimic nu-l moleşeşte atâta cât mirosirea parfumurilor plăcute. Dar mi-ar obiecta cineva:

- Ce vrei să spui? Trebuie să-mi facă plăcere murdăria?

- Nu spun asta, dar să nu fie nici una, nici alta. Îndată ce creierul a primit mirosul, a moleşit tot trupul. Prin parfum se aprind plăcerile şi se dă naştere păcatului. Prin urmare, astupă şi această poartă! Rostul mirosului este de a respira aerul, nu de a primi mirosurile plăcute." (*Despre creşterea copiilor*, 54, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 415)

,,Căci nimic nu destinde atât de mult încordarea sufletului, nimic nu-l relaxează astfel cum face desfătarea de parfumuri şi miresme. *Dar ce* – se va spune – *trebuie să ne bucurăm de noroi*? Nu spun aceasta, dar nici de acesta, nici de acelea. Nimeni să nu-i aducă esențe de parfum, căci de îndată ce creierul le primeşte, tot trupul s-a relaxat. De aici se răscoală şi plăcerile şi mare e uneltirea lucrului. Aşadar, astupă şi această poartă; căci lucrarea ei e de a respira aerul, nu de a primi miresme bune.

Poate că unii vor râde de noi ca de unii care ne-am ocupa de un lucru mic, atunci când vorbim despre o asemenea conduită civilizată [*politeias*]; dar nu este un lucru mic, ci, dacă se fac acestea, e fundamentul, educația şi buna-rânduială a toată lumea." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* pp. 122-123)

PATIMILE (definiția)

....

„Păcatele şi patimile sunt lanțuri cu care diavolul ne încătuşează şi ne face robi ai lui." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

PATIMILE (- beții ale sufletului)

„Poate fi numit, pe bună dreptate, beat nu numai cel ce bea mult vin, ci şi cel care întreţine în suflet o altă patimă.

Este beat şi cel care iubeşte o femeie străină, şi nu pe a lui, cel care se duce la femei desfrânate. După cum cel ce bea mult vin şi merge pe două cărări rosteşte cuvinte de ruşine şi vede lucrurile pe dos, tot astfel şi desfrânatul, plin de această poftă neînfrânată ca şi cum ar fi plin de vin, nu mai rosteşte nici un cuvânt sănătos, ci toate cuvintele lui sunt de ruşine, stricate, grosolane, pline de batjocură, vede lucrurile pe dos; este orb faţă de tot ce-i stă înaintea ochilor, dar o vede pretutindeni pe femeia pe care o doreşte; ca un ieşit din minţi, ca un nebun, şi în adunări şi la ospeţe, în orice timp şi în orice loc, de i-ar vorbi mii de oameni, ţi se pare că nici nu te aude; la femeia pe care o iubeşte, la aceea îi este gândul şi visează păcatul! Îi bănuieşte pe toţi, se teme de toţi; nu-i într-o stare mai bună decât un animal prins în cursă.

Este beat, de asemenea, şi cel stăpânit de mânie. Şi acestuia i se umflă faţa, i se înăspreşte glasul, se umplu ochii de sânge, i se întunecă mintea, i se îneacă sufletul, îi tremură limba, ochii i se mişcă de colo-colo, urechile aud pe dos cuvintele; mânia îi ameţeşte creierul mai grozav decât vinul; stârneşte furtună şi face tulburare cu greu de potolit.

Dar dacă e beat omul stăpânit de pofta trupului sau de mânie, apoi cu mult mai mult e beat şi nebun omul necredincios, omul care huleşte pe Dumnezeu, omul care se împotriveşte legilor Lui, omul care niciodată nu vrea să se lase de încăpăţânarea lui deşartă. Omul acesta este mai ticălos decât chefliii şi decât cei ieşiţi din minţi, chiar dacă pare a nu-şi da seama de starea sa. Căci aceasta mai cu seamă trebuie observat la beţie, că beţivul nu-şi dă seama că se poceşte; după cum şi la nebunie aceasta e grozăvia, că bolnavii de această boală nu ştiu că sunt bolnavi”. (*Către iudei,* cuv. VIII, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 382-383)

PATIMILE (manifestarea lor)

„Invidiosul nu are în vedere decât să-şi astâmpere patima sa; aşa sunt şi neruşinaţii şi lacomii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LV, 3, p. 273)

PATIMILE (gravitatea patimilor)

„Dumnezeiasca Scriptură dă nume de animale, iar uneori de fiare, oamenilor cinstiţi cu raţiunea, dar stăpâniţi de patimi. Uneori îi numeşte câini, din pricina neruşinării şi îndrăznelii lor: *Câini muţi, care nu pot lătra*

(Isaia, 56, 10); alteori îi numeşte cai, din pricina desfrânării lor: *Cai înnebuniți după femei s-au făcut; fiecare nechează după femeia aproapelui său* (Ier., 5, 8)*;* alteori îi numeşte măgari, din pricina prostiei şi a lipsei lor de judecată: *Alăturatu-s-au animalelor celor fără de minte şi s-au asemănat lor* (Ps., 48, 12); alteori îi numeşte lei şi leoparzi, din pricina firii lor lacome şi răpitoare; alteori aspide, din pricina vicleniei lor: *Venin de aspidă sub buzele lor* (Ps., 139, 3); alteori şerpi şi vipere, din pricina veninului şi răutății lor, precum striga şi fericitul Ioan, spunând: *Şerpi, pui de vipere, cine v-a arătat să fugiți de mânia ce va să fie?* (Matei, 3, 7). Şi le dă şi alte nume, potrivite cu patimile lor, doar se vor ruşina odată măcar aşa, ca să se întoarcă la noblețea firii lor, ca să se împace cu cei de aceeaşi fire cu ei şi să prefere legile lui dumnezeu în locul patimilor lor, cărora au ajuns robi din pricina trândăviei lor". (*Omilii la Facere,* omilia XII, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 142-143)

„Cumplit lucru, cumplit lucru este, iubite, să fii prins în cursele diavolului! Un suflet ca acesta este prins atunci ca în nişte lațuri. Şi după cum porcul se bucură când se tăvăleşte în mocirlă, tot aşa şi sufletul prins de obişnuința păcatului nu-şi mai dă seama de duhoarea păcatului. De aceea trebuie să priveghem, să fim cu mintea trează, ca de la început să nu lăsăm cale deschisă demonului; ca nu cumva demonul, întunecându-ne mintea şi orbindu-ne vederea sufletului, ca şi cum am fi lipsiți de lumina soarelui, să ne facă să nu mai putem vedea razele Soarelui dreptății şi să cădem în prăpastie…". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 265)

„Obişnuința cu păcatul pricinuieşte, cu trecerea timpului, atâta pagubă, încât nici un sfat nu mai are nici o putere asupra celui deprins cu păcatul; este dus ca un rob acolo unde porunceşte diavolul. Diavolul, deci, îi porunceşte; el dă acele porunci pierzătoare, pe care tinerii le împlinesc cu plăcere, uitându-se numai la plăcerea ce le stă în față, fără să se mai gândească la durerea de mai târziu". (*Omilii la Facere,* omilia LVIII, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 262-263)

,,Chiar bogat de ar fi cineva, sau de neam bun, sau orice ar fi, dacă este stăpânit de păcat, apoi este cel mai de rând dintre cei de rând. După cum ar fi cineva chiar împărat, ar fi socotit ca mai ticălos dintre toți ticăloşii dacă ar ajunge rob barbarilor, tot aşa şi cu cel ce ajunge rob păcatului. Fiindcă şi păcatul este barbar, şi el nu ştie a cruța sufletul odată luat în stăpânire, ci îl

asupreşte în paguba celor ce l-au primit într-înşii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 94)

„Dacă o fiară sălbatică ar intra în casa noastră, ce panică ar produce! Ce strigăte! Ce fugă! Iadul invadează sufletul nostru, şi noi rămânem într-o linişte nenorocită?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 318)

PATIMILE (fiecare patimă are hrana sa)

„După cum fiarele sălbatice când sunt grase şi pline de putere biruiesc pe cei care se luptă cu ele, mai ales când aceştia sunt neputincioşi şi neiscusiți, dar dacă le slăbeşti prin foame, potoleşti furia lor şi stingi cea mai mare parte din puterea lor, că poate lupta cu ele chiar un luptător nu prea viteaz, tot aşa şi cu patimile sufletului; dacă nu le dai de mâncare, le supui gândurilor celor bune; dar dacă le hrăneşti mereu, lupta cu ele ajunge mai grea; ți le faci atât de înfricoşătoare, că trăieşti tot timpul robit şi îngrozit de ele. Care este hrana acestor fiare sălbatice? Slava deşartă se hrăneşte cu onoruri şi cu laude; îngâmfarea se hrăneşte cu puterea şi măreția funcției; invidia se hrăneşte cu succesele celor din jur; iubirea de arginți se hrăneşte cu dărnicia credincioşilor; desfrânarea se hrăneşte cu traiul bun, cu petrecerile şi cu statul necontenit de vorbă cu femeile. Fiecare patimă are hrana sa.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, p. 150)

PATIMILE (lupta cu patimile)

„Creştinul trebuie să lupte totdeauna cu patimile trupului. Trebuie să ne răsune în urechi legile puse nouă de Stăpânul de obşte al tuturora şi să ne îngrădim cu ele. Să ne folosim cum trebuie de multa Lui îndelungă răbdare față de noi şi să nu aşteptăm să ne cumințească viața, ca să nu se spună şi de noi: *Când îi ucidea, atunci Îl căutau* (Ps., 77, 38)”. (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 113-114)

PATIMILE (urmările pierzătoare ale patimilor)

„După cum cel care îşi potoleşte patimile are multă linişte, tot aşa omul păcătos, omul trândav, care nu-şi poate înfrâna cum trebuie patimile ce

se nasc în el, se frământă necontenit, are războiul în el însuşi, se tulbură fără să-l supere cineva şi îndură vifor cumplit.” (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„Că toți cei asemenea paielor (cei nestatornici şi supuşi celor rele – n.n.), chiar înainte de a fi aruncați în cuptorul iadului, vor fi hrană patimilor necugetate, aşa cum paiele sunt hrană animalelor necuvântătoare; iar dincolo, iarăşi materie şi hrană pentru foc.” (*Omilii la Matei,* omilia XI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 140)

„...sufletul, pe care-l înconjoară o mulțime de patimi, devine c mort pentru virtute; arătați-i lui orice vă place, el nu simte nimic, amenințați-l cu chinul, cu orice alt lucru, el rămâne nesimțit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LV, 2, pp. 272-273)

„Bolile sufletului, patimile şi dorințele cele rele închid intrarea cuvântului dumnezeiesc. Dorința bogățiilor nu ne permite să auzim cuvântul care ne îndeamnă să facem milostenie, invidia sufocă cuvântul care ne îndeamnă la iubire; alte boli încă fac sufletul nostru laş şi mândru.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, pp. 381-382)

„... patimile, care se poartă cu noi mai barbar decât orice barbar. Cel ce dispreţuieşte patimile, îşi bate joc de barbari, pe când cel ce cade sub puterea patimilor, va suferi rele mai mari decât de la barbari. Barbarul, când are putere, tortureaază trupul, dar patimile muncesc sufletul şi-l rod din toate părțile. Barbarul, când are putere, predă trupul morții temporale, în timp ce patimile îl predau morții viitoare şi veşnice.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, p. 200)

„Nimic nu rămâne nevătămat de aceste patimi, ci, precum vânturile cele sălbatice, când cad pe marea liniştită, o răscolesc până la fund, încât nisipulîl amestecă cu valurile, tot aşa şi aceste patimi, intrând în sufletul omului, toate le răstoarnă pe dos şi atrofiază agerimea minții” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 144)

„Patimile sunt cauzele tulburării lumii noastre lăuntrice. Patimile fac ca sufletele noastre să semene cu nişte cetăți care înfruntă asediile barbarilor. Patimile aduc în mintea şi în cugetele noastre tulburate, cum se întâmplă

atunci când un şarpe intră într-un cuib plin de puişori şi aceştia ţopăie dintr-un colţ în altul ciripind cu groază." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 33-34)

„Şi deschide-ţi urechile să auzi cuvântul lui Dumnezeu căci patimile şi dorinţele păcătoase nu-l lasă să intre în noi şi să rodească. Iubirea de arginţi nu ne îngăduie să ascultăm vreun cuvânt despre milostenie. Invidia ne împiedică să ascultăm învăţătura despre iubire. Şi fiecare patimă în general, naşte indispozoţie pentru învăţătură de folos." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 47)

„Şi este acum vremea să vă îndemn să vă întoarceţi nu numai de la obişnuita beţie, ci şi de la cea fără vin, căci aceasta este mult mai cumplită. Şi să nu vă mire ceea ce spun! Căci există şi beţie fără vin. Iar că există o astfel de beţie, ascultă-l pe proorocul, care zice: *Vai de cei ce se îmbată, însă nu cu vin* (Is., 29, 6). Ce fel de beţie este aceasta fără vin? Multă şi felurită! Căci şi mânia provoacă beţie, şi slava deşartă, şi ieşirea din minţi, şi fiecare din pierzătoarele patimi ce se nasc în noi, fiindcă produc în noi o oarecare beţie şi suficienţă şi ne întunecă gândul. Căci nimic altceva nu este beţia decât împrăştierea puterilor fireşti şi rătăcirea gândurilor, şi pierderea înţelepciunii[308]." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 83-84)

„… patimile fără de rânduială ce ne întunecă gândurile." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beţie mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 84)

PATIMILE (lupta împotriva patimilor)

„Orice plăcere, în timpul învolburării patimilor, arde sufletul mai puternic decât focul dacă nu luptăm vitejeşte cu răbdare şi cu credinţă împotriva fiecărei patimi." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic*

---

[308] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Orice ieşire din matca firii – gânduri, închipuiri, sentimente, dorinţe, necazuri etc – este beţie. Aceste ieşiri din fire sunt cele ce se abat în mod eronat, căci există o ieşire din fire atunci când omul Îl cunoaşte pe Dumnezeu faţă către faţă. Dar în acest ultim caz, extazul este unul conform firii, căci firea noastră a fost creată ca să se poată împărtăşi de Dumnezeu mai presus de puterile ei, prin har. (n.s. 1, p. 84)

Varlaam, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 489)

PATIMILE (remediile şi despătimirea)

„Nu se cuvine să ne pierdem vremea în zadar, ci în fiecare zi şi în fiecare ceas să avem înaintea ochilor scaunul de judecată a lui Hristos; să ne întrebăm care sunt acele fapte care ne pot da îndrăznire înaintea lui Dumnezeu şi care sunt acelea care ne măresc osânda.

Frământând aşa acestea în gândurile noastre, vom birui patimile, vom potoli şi vom omorî zburdările trupului nostru…". (*Omilii la Facere,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 66-67)

„Ne-a dat Dumnezeu destulă minte, în stare, dacă vrem să deschidem puțin ochii, să ne facă biruitori asupra patimilor ce se nasc în noi. De asta harul Duhului ne-a lăsat în scris în dumnezeieştile Scripturi viața şi traiul tuturor sfinților, ca să vedem că ei, de aceeaşi fire cu noi, au săvârşit toate virtuțile şi ca să nu ne mai trândăvim în împlinirea lor". (*Omilii la Facere,* omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Iar dacă cineva, biruit de obişnuință, vede că stăruie în aceleaşi păcate, să-şi silească sufletul ca să pedepsească o astfel de trândăvie; să nu îngăduie să meargă mai departe: să-şi oprească aici răul obicei, să taie pornirea spre păcat, să pună frâu gândului. Să se gândească la ziua cea înfricoşătoare". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 301)

„Nimic nu-L bucură atâta pe Dumnezeu ca îndreptarea noastră, ca întoarcerea noastră de la viciu la virtute!" (*Omilii la Facere,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 307)

„Dacă vrem să fim cu mintea trează şi cu ochii deschişi putem vindeca mai uşor bolile sufletului decât bolile trupului. Ne supără de pildă o patimă. Dacă vrem cu gând cucernic să ne ridicăm cu mintea la scaunul de judecată din ziua cea înfricoşătoare şi să ne gândim nu la plăcerea de aici, ci la durerea de acolo, apoi îndată vom alunga şi izgoni patima din sufletul nostru." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„- Cum să ne scăpăm de această vătămare?

- Dacă bem băutura care poate ucide toţi viermii şi toţi şerpii aceştia dinăuntru nostru!

- Şi care-i băutura cu o putere aşa de mare?

- Cinstitul Sânge al lui Hristos, dacă te împărtăşeşti cu îndrăznire. El poate stinge toată boala. Împreună cu cinstitul Sânge al lui Hristos, ascultarea cu atenție a dumnezeieştilor Scripturi, apoi milostenia unită cu ascultarea predicii. Prin acestea toate vor putea fi omorâte patimile care ne vatămă sufletul. Numai atunci vom trăi cu adevărat; acum nu suntem întru nimic mai buni decât morții. Că nu-i cu putință să trăim când trăiesc în noi acele patimi; cu ele neapărat pierim". (*Omilii la Matei,* omilia IV, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 60)

„Că atâta vreme cât patimile ne stăpânesc, socotim virtutea istovitoare, grea, cu urcuş anevoios, iar viciul, plăcut şi foarte dulce; dar dacă ne desprindem puțin de patimi, vedem că viciul este respingător şi urât, iar virtutea uşoară, lesnicioasă şi de dorit. Şi aceasta o poți afla de la cei care au dus o viață virtuoasă". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 217)

„Domnul a dat porunci mari şi minunate. A poruncit să fim mai presus de patimi; ne-a ridicat chiar la cer; ne-a poruncit să ne străduim să fim asemenea, nu îngerilor, nici arhanghelilor, ci, atât cât e îngăduit firii omeneşti, să fim asemenea chiar Stăpânului întregii lumi. Ucenicilor Lui nu le-a poruncit să facă numai atâta, ci le-a poruncit să îndrepte şi pe alții, să deosebească pe cei răi de cei care nu sunt răi, pe câini de cei care nu sunt câini - că multe ascunzişuri are omul! – ca nimeni să nu poată spune că poruncile Sale sunt grele şi aspre". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 297-298)

„Să îndepărtăm din sufletul nostru aceste patimi, ca să nu fim pedepsiți şi aici şi să fim munciți fără de sfârşit şi dincolo. Să ne îndrăgostim de virtute. Aşa vom culege chiar înainte de a intra în împărăția cerurilor bunuri foarte mari aici pe pământ, iar când vom pleca acolo vom avea parte de bunătățile cele veşnice". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 725)

„Să veghem asupra noastră înşine, frații mei dragi, pentru că noi avem fericirea că am primit atât de mari bunuri, şi atunci când ne vine în suflet ceva gând rău, atunci când ne simțim îndemnați să spunem ceva cuvinte urâte, sau când observăm că se ridică mânia sau alt sentiment rău, să ne

gândim atunci la noi înşine, la binefacerile cu care ne-a cinstit Mântuitorul, să ne amintim cât este de minunat Duhul pe care l-am primit. Acest gând va înlătura şi va potoli patimile noastre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 4, p. 224)

„Să smulgem din inimile noastre dorințele rele; este deajuns să vrei, şi totul se stinge.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXIV, 3, p. 382)

„Am putea foarte bine, dacă am voi cu adevărat, din tot cugetul şi din toată inima, să depărtăm de la noi o asemenea boală, de care nu numai că este cu putință a ne izbăvi, ci chiar este cu mult mai uşor decât în lecuirea bolilor trupeşti, fiindcă şi Doctorul este de data aceasta cu mult mai mare şi mai vestit.

Deci să atragem spre noi pe acest Doctor, şi să-L rugăm a se atinge de noi; însă să contribuim şi noi, din partea noastră, cu ceea ce trebuie, anume cu bunăvoință şi intenție bună. Dacă noi vom contribui numai cu acestea, zic, de nimic altceva nu vom mai avea nevoie. Să contribuim dar cu cele ce se cer din partea noastră, ca şi aici să ne bucurăm de o sănătate curată, şi acolo să ne învrednicim bunurilor viitoare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 286)

„... potoleşti cu gândul cel binecredincios furia patimilor.” (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 137)

„Este unul desfrânat? Arată-i pe altul cuminte! Este unul zgârcit şi răpitor? Arată-i pe altul care dă milostenie! Este unul invidios şi pizmăreț? Arată-i pe altul lipsit de această patimă! Este unul stăpânit de mânie? Dă-i pildă pe unul care trăieşte filosofic! Nu trebuie să recurgem numai la istorii vechi, ci să luăm exemple şi din viața de azi. Că şi astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu, se fac fapte nu mai mici decât cele din trecut.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 2, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 43)

„Dacă prin faptele tale stărui să mânii pe Dumnezeu, te vei pierde pe tine însuți; dar dacă vei astupa şanțurile păcatului înaite de a fi paguba prea mare şi înaite de a inunda tot ogorul, vei putea să dobândeşti din nou starea de curăție de mai înainte şi vei adăuga roadelor de altă dată alte roade bogate.

Gândindu-te la toate acestea, scutură țărâna de pe tine, scoală-te de la pământ şi vei fi înfricoşător duşmanului! Tre-a doborât la pământ ca să nu te mai scoli. Dar dacă te va vedea că, deşi rănit pe neaşteptate, ridici iarăşi mâna împotriva lui, se va teme să-ți mai pună piedică, iar tu vei fi mai puternic şi nu vei mai căpăta o astfel de rană. Dacă nenorocirile altora sunt îndestulătoare ca să ne învețe minte, cu atât mai mult vor fi mai instructive propriile noastre nenorociri." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 375)

„Şi cum s-ar putea cineva elibera de sclavia patimilor? Mai întâi prin voia şi nevoința sa, şi apoi cu ajutorul lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

„Să ucidem, aşadar, poftele viclene. Să ne eliberăm de patimi. Dacă vrem, ne vom lupta. Şi dacă ne vom lupta, vom izbândi, cu harul Domnului." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 47)

„Creatorul te-a făcut mai presus decât celelalte ființe ale Sale: te-a făcut om. De ce te faci atunci trădător ai bunătății cereşti şi disprețuitor al demnității umane? De ce asemeni ființa ta cu animalul fără rațiune, tu, care ai dat animalelor iraționale trăsături omeneşti? Iată: papagalului, după ce îl dresezi, îi dai vorbire omenească, iar leului, îi dai blândețe. Şi pe cele mai sălbatice animale le poți îmblânzi. Iar tu cum te faci rob al patimilor iraționale care se află în tine?" (Din vol. *Problemele vieții*, p. 293)

PATIMILE (eliberarea de patimi – adevărata libertate)

„Ce folos poate fi, spune-mi, în a stăpâni cineva popoare întregi, şi a fi în acelaşi timp rob al patimilor? Şi ce vătămare poate fi, de a nu stăpâni pe nimeni, dar, în acelaşi timp de a fi mai presus de tirania patimilor? Aceasta este libertate, aceasta este stăpânire, aceasta este adevărata împărăție, pe când acelea sunt sclavie, chiar dacă ar avea unul ca acela mii de diademe pe cap. Căci, când stăpânirea lui cea dinăuntru îl face sclav la o mulțime de stăpâni – vorbesc de iubirea de argint, iubirea de plăceri, mânia şi celelalte patimi -, ce folos are diadema? Mare este tirania patimilor, când nici cununa ce aşteaptă pe cei drepți nu este în stare să scape pe cineva din acea supunere tiranică." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVIII-a, pp. 199-200)

PĂCATELE (ce sunt păcatele?)

„... păcatul singur este un rău.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 1, p. 275)

„... păcatul este nedreptate, fiindcă dacă cineva păcătuind nedreptăţeşte fie pe el, fie pe un altul, desigur că mai mult pe sine s-a nedreptăţit, decât pe altul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 187)

„Când auzi de păcat, să nu-ţi închipui că ar fi o putere oarecare în fiinţă, o putere existentă, ci o faptă rea, care pururea se naşte şi dispare, şi nu există mai înainte de naştere, precum şi după naştere iarăşi dispare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 217)

„Păcatul este un demon al voinţei noastre, este o pornire nemăsurată spre rău.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 503)

„Rău drac este păcatul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

„Moartea sufletului este păcatul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 253)

PĂCATELE (- zid puternic între noi şi Dumnezeu)

„Cum doreşte să nască femeia pe care o apucă durerile naşterii, aşa doreşte şi Dumnezeu să-Şi reverse mila Lui. Păcatele noastre însă îi pun piedică.

Să dărâmăm dar această piedică”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 102)

PĂCATELE (cauzele lor)

„Pricina tuturor relelor este voinţa cea rea”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 418)

,,Voia cea rea este rădăcina tuturor relelor. Pentru ce oare pe Avel nu l-a nedreptățit cu nimic trupul? Pentru ce pe draci nu i-a folosit la nimic starea lor trupească? Voieşti poate a afla că trupul, făcându-se muritor, nu numai că nu a vătămat pe om, ci încă l-a şi folosit? Ascultă câte le câştigi dacă eşti treaz: te opreşte şi te împiedică de la scârbele, durerile şi celelalte de acest fel, venite de la răutate. *Dar, zici tu, şi în curvii te duce*. Nu trupul, iubitule, ci desfrâul. Toate cele despre care am vorbit negreşit că sunt ale trupului, fiindcă nu este om care să treacă prin viața aceasta şi să nu suferit, să nu fi fost bolnav sau să nu fi fost scârbit – pe când a nu curvi se poate. Deci dacă relele ar fi ale firii trupului, apoi ar trebui să fie de obşte, căci aşa sunt fireşti. Dar a curvi nu este de felul acestora, precum de pildă este a simți durere, ci vine din voia omului.

Deci nu învinovăți trupul, şi diavolul să nu-ți răpească cinstea pe care ți-a dat-o Dumnezeu. Dacă noi am voi, apoi trupul nostru ne-ar fi un frâu minunat, stăpânind săltările sufletului, împiedicând lipsa de minte, împiedicând şi trufia cea proastă, şi slujindu-ne nouă în cele mai mărețe fapte. Deci nu-mi spune de cei smintiți, fiindcă vedem şi pe mulşi dintre cai căzând în prăpastie, după ce au aruncat pe vizitiu împreună cu hățurile – însă noi nu învinovățim hățurile, căci nu ele au făcut aceasta, ci vizitiul care nu le-a ținut bine, acela este de vină, şi el a prăpădit totul. Tot aşa deci să judeci şi în acestea. Dacă vezi un tânăr viețuind în sărăcie şi făcând mii de rele, tu nu-i învinovățeşti trupul, ci pe vizitiul care-l târăşte în rele, vreau să zic cugetul lui. După cum hățurile nu aduc vizitiului prin ele însele, ci vizitiul numai este pricina tuturor relelor, dacă nu le ține bine în mâni, şi el numai este pedepsit, căci de multe ori acele hățuri îl încurcă, îl târăsc şi-l silesc şi pe dânsul a lua parte la încurcătura lor, tot aşa şi aici. *Eu, zice hățul, am ținut strânsă gura calului, întrucât tu nu m-ai stăpânit bine – dar fiindcă m-ai aruncat, apoi cer pedeapsa disprețului asupra ta, şi pentru aceea eu mă învălătucesc împrejurul tău şi te târăsc, ca să nu pătimesc şi eu ca tine.*

Deci nimeni să nu învinovățească hățurile, ci pe sine singur şi voia lui cea stricată. Căci şi judecata noastră ne este ca un vizitiu, hățurile sunt trupurile noastre care unesc caii cu vizitiul. Dacă acestea sunt ținute bine, nimic rău nu vei pătimi, iar de cumva le vei lăsa slobode, apoi totul ai pierdut. Să ne cumințim deci şi să nu mai învinovățim trupul, ci cugetele noastre cele rele. Căci a învinovăți trupul, pe Dumnezeu, pe aproapele şi pe toți, afară de voia noastră cea stricată, aceasta este lucru drăcesc, ca astfel, negăsind pricina adevărată, să nu căutăm a ne izbăvi de rădăcina relelor. Însă voi, cunoscând înşelăciunea necuratului, întoarceți asupra lui toată mânia

voastră şi, punând pe vizitiu ca să păzească caii cei nărăvaşi, să ațintiți ochiul cugetului vostru către Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, pp. 178-179)

PĂCATELE (naşterea păcatelor)

„… noi nu cădem în păcate din neştiință, ci din trândăvia sufletului şi a nepăsării față de virtute". (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

„Trebuie deci să facem totul ca să stârpim începuturile păcatelor. Să nu te uiți la păcat că este mic, ci să te gândeşti că ajunge rădăcină de mare păcat dacă nu-l iei în seamă. Iar dacă trebuie să vă spun ceva care să vă minuneze, este că păcatele mari nu au nevoie de atâta luare-aminte ca păcatele mici şi neînsemnate. Însăşi natura păcatelor mari face ca să ne îndepărtăm de ele; cele mici însă, pentru că sunt mici, ne fac să fim nebăgători de seamă şi nu ne îndeamnă să pornim cu hotărâre la stârpirea lor. De aceea şi ajung repede mari, pentru că dormim. Aceasta o poți vedea şi cu bolile trupului. Aşa s-a născut în Iuda acel mare păcat. Dacă furtul banilor săracilor nu i s-ar fi părut mic păcat, n-ar fi ajuns să vândă pe Hristos. Dacă tirania slavei deşarte nu li s-ar fi părut iudeilor un păcat mic, n-ar fi alunecat să ajungă ucigători de Hristos. Şi poți vedea că toate păcatele se nasc aşa. Nimeni nu sare să săvârşească păcatul iute şi dintr-o dată. Are, are sufletul nostru o ruşine înnăscută, un respect față de fapta bună. Nimeni nu-i atât de neruşinat ca să săvârşească dintr-o dată păcatul, ca să arunce toate pe una, ci se pierde pe nesimțite şi încetul cu încetul, când nu ia aminte. Aşa a intrat în lume închinarea la idoli. Pentru că oamenii au cinstit peste măsură şi pe vii şi pe morți au ajuns de s-au închinat la idoli. Aşa s-a întins şi desfrânarea şi toate celelalte păcate. Să-ți dau o pildă! Ai râs când nu trebuia; unul te-a ținut de rău; altul însă ți-a îndepărtat din suflet frica, spunându-ți: Nu-i nimic! Ce-i dacă ai râs? Ce poate să se nască de aici? Dar din râsul acesta nelalocul lui s-a născut gluma, iar din glumă, cuvintele de ruşine; apoi fapte de ruşine. Iarăşi te ține de rău unul că bârfeşti pe semenul tău, că-l ocărăşti, că-l vorbeşti de rău, dar disprețuieşti cuvintele lui şi-i spui: Nu-i nimic dacă bârfesc! Dar de aici se naşte ură nespusă, duşmănie neîmpăcată, nenumărate sudalme; iar de la sudalme se ajunge la bătaie, iar de la bătaie adesea la omor.

De la nişte păcate aşa de mici ne duce vicleanul diavol la păcate mari; iar de la păcatele cele mari ne duce la deznădejde; şi găseşte diavolul cu

aceasta o altă cale de pieire, nu mai mică decât cea de mai înainte”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 969-970)

„Tu ai putea întreba: *Şi cum împărăţeşte păcatul?* Nu împărăţeşte prin propria sa putere, ci prin lenevia ta.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 186)

„El (Pavel – n.n.) n-a zis: *păcatele pe care le lucrau mădularele voastre*, ci: *lucrau în mădularele voastre*, arătând prin aceasta că începutul răului era în altă parte, în raţionamentele omului şi în libera lui voinţă, iar nicidecum în mădularele trupului. Nu chitara singură este în stare să producă sunete armonioase, ci sufletul muzicantului o sileşte să producă acele sunete. Prin urmare, şi aici, nu trupul este mădularul cel fals sau displăcut, ci propria noastră intenţie şi liberul arbitru, care purced din sufletul nostru.”(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 208)

„… mândria şi trândăvia, din care izvorăşte şi lăcomia pântecelui, sunt începuturile tuturor relelor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 242)

„… nu în firea lucrului stă păcatul, ci el se naşte din voia slobodă a celui ce-l face.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXI, p. 324)

„Nu felul ispitelor, ci uşurătatea şi lâncezeala aduc căderea.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 73)

„Să nu zicem că de la mâncare şi băutură se trag toate relele, căci nu de la ele, ci de la trândăvia şi nesăturarea noastră. Diavolul n-a mâncat şi n-a băut, dar totuşi a căzut; a băut şi a mâncat Pavel şi s-a suit la cer.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, pp. 89-90)

„Când iubirea de arginţi şi iubirea de sine, şi lipsa de ruşine se întrunesc la un loc, atunci ce mai lipseşte pentru pierderea totală a individului? Totul s-a stricat şi din toate părţile curge mocirla cea puturoasă a păcatelor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 78)

,,… dacă am cerceta cu de-amănuntul faptele, am vedea că nu toate faptele noastre rele se datorează ispitei diavolului; unele rele se săvârşesc sub înrâurirea lui, altele se săvârşesc din cauza trândăviei şi dispreţului ce ni-l arătăm nouă înşine.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 129)

,,… celui slab toate i se fac spre pagubă, celui tare toate spre folos, iar în păcatele noastre şi în pierderea noastră nu Satana, ci propria noastră voinţă este vinovată. Toate vin de la voie.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 45)

,,Noi admitem că la foarte multe păcate Satana ne ademeneşte; însă la cele mai multe noi înşine ne dedăm, prin trândăvia şi lenevirea noastră. Nicăieri nu zice Sfânta Scriptură că, la fratricidul lui Cain, Satana ar fi fost în joc. Dar să presupunem că Satana a şoptit lui Cain gândul cel rău, totuşi vinovăţia păcatului rămâne asupra aceluia care a primit şoptirea, a urmat ei şi i-a dat cel dintâi prilej de a se apropia de sufletul său.

De asemenea, nici amăgirea Evei nu se poate în totul prescrie Satanei, ci femeia a fost înşelată şi de propria ei poftă. Aceasta o arată însăşi Sfânta Scriptură prin cuvintele: *Şi a văzut femeia că bun este pomul la mâncare, şi a plăcut ochilor la vedere, şi luând din rodul lui, a mâncat* (Fac. 3, 6).

Însă zicând eu acestea, nu voiesc să eliberez pe Satana de ocară, că el pândeşte pe fiii omeneşti, ci voiesc să zic numai că, dacă noi n-am păcătui cu propria noastră voinţă, nimeni n-ar putea să ne arunce în pierzare. Iară cel ce se lasă amăgit aşa lesne ca Eva, sau precum Cain, acela de dinainte trebuie să fi fost uşuratic la minte şi nu cu destulă pază asupra sa, căci Satana n-ar fi avut atâta putere dacă sufletul ar fi fost priveghetor şi cu îngrijire de mântuirea sa." (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 45-46)

,,Satana doreşte foarte ca noi să aruncăm asupra lui vinovăţia păcatelor noastre, şi prin aceasta să ne amăgim şi să ne adormim pe noi înşine, să săvârşim tot felul de păcate şi necurmat să înmulţim şi să mărim pedeapsa noastră, pierzând toată iertarea. Noi, însă, să nu facem una ca aceasta, ci să ne venim întru cunoştinţa de noi înşine. Să învăţăm a cunoaşte rănile noastre, şi atunci vom nimeri şi leacul cel cuvenit; dimpotrivă, când cineva nu-şi cunoaşte boala sa, nu se îngrijeşte nici de vindecarea ei.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 49-50)

„Păcatul nu este rezultatul firii noastre, nici nu este săvârşit prin constrângere. Păcatul este o chestiune de liberă alegere. La fel stau lucrurile şi cu virtutea. Totul depinde de voirea omului şi nu de firea sa. Tocmai de aceea este posibil ca cel mai păcătos om să ajungă, prin căință, pe culmile frumuseții duhovniceşti, după cum este posibil ca cel mai curat suflet, dacă nu are grijă de el însuşi, să cadă în păcate murdare, ajungând astfel la urâțenie sufletească." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 369)

„... să nu socotim că dificultatea timpurilor sau a lucrurilor ori constrângerea, violența şi puterea celor ce ne tiranizează ne sunt de ajuns ca apărare când greşim (…) dacă cineva ar fi vătămat şi nedreptățit, el suferă aceasta de la el însuşi, nu de la alții, chiar dacă l-ar nedreptăți zeci de mii de persoane. Astfel că dacă n-ar suferi aceasta de la el însuşi, nici dacă ar veni peste el toți locuitorii pământului şi ai mării, nu-l vor putea vătăma câtuşi de puțin." (*Scrisori din exil, Către toți credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 17, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 262)

,,Orice păcat este interzis. Şi acesta nu din altceva se naşte decât din desfătare şi din îmbuibare, şi din moleşeală." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 83)

,,Iar păcatul obişnuieşte să se nască din nelucrare. Şi doar un singur păcat sau două ori trei, ci deodată toată răutatea." (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 155)

PĂCATELE (felurile lor)

„Că toate păcatele sunt cuprinse în: slujirea pântecelui, dragostea de slavă deşartă şi patima după averi şi bani". (*Omilii la Matei,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 158)

„Las la o parte pe celelalte care sunt vrednice de multă jale, ca de pildă ghicire în zborul sau cântatul păsărilor, observațiile, naşterile, simbolurile, zgardele agățate la gât pentru boli, ghicirile, farmecele, vrăjile. Cu adevărat, toate aceste păcate sunt destul de mari şi de ajuns spre a chema

urgia lui Dumnezeu asupra noastră, că şi după ce ne-a trimis pe Fiul Său, noi tot cutezăm să facem astfel de fapte.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, p. 108)

„Cumplit lucru este să păcătuieşti, dar cu mult mai cumplit, să te lauzi cu păcatele. Dacă lăudându-te cu dreptatea pierzi dreptatea, apoi cu mult mai multă pagubă ai dacă te lauzi cu păcatele; păcatul acesta este mai mare decât păcatele cu care te lauzi.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 15)

„… două lucruri ne aruncă în pierzare, adică bizuirea noastră cea falsă, când ne semețim, şi deznădăjduirea, când am căzut.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 16)

„Caută iubitule de vezi de nu seamănă lucrurile omeneşti cu marea, de nu ca valurile ei se împleticeşte viața noastră, de nu petrecem mai multă nevoie decât pe mare, fiind pe uscat, de nu cădem unul peste altul mai rău decât valurile cele mari şi furtunile. De nu ne învârtim încoace şi încolo ca şi în întunericul mării, unul din noi a luat cutăruia plugul şi altul a răpit robii celuilalt, unul se sfădeşte cu vecinul pentru apă, iar altul se luptă pentru vânt cu cei ce locuiesc cu dânsul şi unii umblă la judecăți pentru măsurarea pământului, iar unii îi necăjesc pe alții pentru zidiri, şi unul pofteşte să ia ce n-a dat, iar altul umblă la judecăți să nu dea ce a luat şi unul lăcomeşte la dobânzi şi camete, iar altul se sileşte să taie şi din capete. Acesta, fiind sărac, îi pare rău, iar celălalt, fiind bogat, se tulbură, cel ce nu are se mustră, iar cel ce are se vicleneşte. Cel are are stăpânirea se zavistuieşte şi cel ce are putere se urăşte şi cel ce este puternic se găteşte. Războaiele se înmulțesc şi zavistiile prisosesc, nesațiul biruieşte şi lăcomia silniceşte, minciuna se înalță şi credința unuia față de altul a fugit, adevărul lipseşte de tot de pe pământ, hotarul prieteniei este numai până unde se trece masa, deci nici pământul nu poate să sufere aceste răutăți, văzduhul se pângăreşte până în cer, stihiile cele slobode se vând pe bani, căile se vămuiesc, pământul se împarte, apele se stăpânesc, vântul se cumpără, zeciuitorii şi harapcii țin oraşele, bogații se topesc de grijă multă, datornicii se vestejesc de grija datoriilor, răpitorii tulbură lumea, iubitorii de argint adesea umblă la judecăți, negustorii negustoresc primejdiile oamenilor, năpăstuitorii vând minciunile mințind unul către altul, sfârşit-am jurămintele şi nu mai ştim alta fără decât a ne jura pe Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 33-34)

„Nu numai cei ce fac păcatele merg în iad, ci şi cei ce-i laudă pe aceia mai mult se muncesc.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 48)

PĂCATELE (sufleteşti)

„După cum trupul se strică de desfrânare, tot aşa şi sufletul se pângăreşte de gânduri drăceşti, de învățături rele, de cugete netrebnice. Cel care spune: *sunt curat la trup*, dar poartă în suflet pizmă fratelui său, acela nu-i curat. Pizma i-a stricat fecioria. Tot aşa nu-i curat nici cel care umblă după slavă deşartă. Dorința de slavă i-a stricat fecioria. Odată intrată această patimă în suflet, fecioria sufletului s-a dus. Cel care urăşte pe fratele său este mai degrabă ucigaş decât curat la trup şi suflet, decât fecior. Pe scurt îşi pierde fecioria orice om stăpânit de o patimă rea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 71)

PĂCATELE (despre cei ce se laudă cu păcatele lor)

„Urât lucru este să facă cineva fapte murdare dar, dacă se ruşinează de cele făcute, răul este d

PĂCATELE (manifestarea lor)

„Aşa e păcatul! Îşi arată covârşitoarea lui nebunie atunci când se termină, după ce se săvârşeşte! Întocmai ca omul beat; când toarnă în el mereu vin, nu-şi dă seama câtă vătămare îi aduce vinul; dar mai târziu află, pe propria lui piele, marele rău ce i-a pricinuit vinul; tot aşa şi păcatul; în timp ce se săvârşeşte, întunecă cugetul şi orbeşte mintea ca şi cum ar învălui-o cu un nor des; dar mai târziu, conştiința revoltată chinuie mintea mai cumplit decât un acuzator şi-i arată nebunia faptei”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 303)

„Aşa e păcatul. După ce se naşte, umple de dureri sufletul care l-a născut; naşterea lui e cu totul altfel decât legea naşterii noastre. Noi, după ce ne naştem, punem capăt durerilor naşterii; păcatul însă, după ce se naşte, sfâşie de dureri gândurile celor ce l-au născut” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 87)

„Un suflet care a gustat din păcat şi rămâne nesimțitor în fața păcatului, face adăugire de păcate. E ca o scânteie ce cade pe o mulțime

de lemne: arde îndată tot ce întâlneşte în cale; dar nu se opreşte numai la atât; ci mistuie tot ce mai e prin jur; şi cu cât flacăra are mai mult material de ars, cu atât capătă mai multă putere pentru pieirea celor ce-au rămas încă neatinse de foc; şi ajunge mulțimea lemnelor cuprinse de foc pricină de pieire a celor ce au să fie cuprinse de foc, pentru că flacăra se înarmează totdeauna cu lemnele cele arse împotriva celor ce au să fie arse. Aşa e şi păcatul: când pune stăpânire pe unul din gândurile sufletului şi nu-i nimeni care să stingă răul, merge mai departe şi ajunge mai cumplit şi mai greu de învins; din pricina asta păcatele de mai târziu sunt mai grele decât cele de la început, căci sufletul, datorită adaosului de păcate, ajunge mai obraznic şi mai dispreţuitor, iar cu asta slăbeşte puterea sufletului şi hrăneşte puterea păcatului. Aşa au căzut mulţi oameni, fără să-şi dea seama, în tot felul de păcate, pentru că n-au stins de la început flacăra." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, IX, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 320)

....

„Pentru că în ce chip cei ce sunt întunecaţi şi ameţiţi de beţie, umblând se poticnesc şi ori groapă ori râpă orice li s-ar întâmpla neluând aminte, se surpă şi cad. Aşa şi cei ce fac păcatul, fiind supuşi cu pofta facerii, ca la o beţie rea nu cunosc ce fac şi nu au nici ruşinea trecătoare a oamenilor, nici de muncile viitoare nu bagă seamă mai înainte, căci păcatul este orb ce nu vede, căci când face omul păcatul atunci naşte durere amară sufletului, că îndată după păcat stingându-se pofta, vine ca bold amărăciunea căinţei şi se face cuţit cu două ascuţişuri în inima omului ce păcătuieşte şi atunci stă tare pârâş conştiinţa noastră. Obicei ca acesta au păcătoşii, mai vârtos curvarii şi hoţii, se tem de toţi şi de umbra lor şi de mai văd pe alţii vorbind de alte trebi, ei gândesc că pentru dânşii vorbesc, în acest fel înspăimântă răutatea şi păcatul, căci de nimeni dovedindu-se ei înşişi se dovedesc, pentru că vinovat îl face păcatul pe cel păcătos." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 47)

PĂCATELE (poartă masca virtuţii)

„De altfel, nici o răutate nu se arată cu adevărata ei faţă. De fiecare dată împrumută înfăţişarea vreunei virtuţi. Când mincinosul spune minciuni, zice că spune adevărul, când omul înşelător pune la cale lucruri murdare, se preface om cinstit şi sincer, iar când calomniatorul spune răutăţi." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 296)

PĂCATELE („dulceața” păcatului)

„Răul numai numele îl are de plăcere, fiindcă de fapt este pustiu de dânsa. Mai înainte de săvârşirea păcatului este mai mult o nebunie decât o plăcere, iar după săvârşire, degrab s-a stins şi aceasta.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, pp. 234-235)

PĂCATELE (nerecunoaşterea păcatelor – gravitatea)

„De aici apoi şi izvorăsc toate relele, când adică noi păcătuim şi nu credem că am păcătuit cu ceva.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, p. 71)

PĂCATELE (cel ce săvârşeşte păcatul este rob păcatului)

„Căci cine este rob, dacă nu cel care face păcatul? Cealaltă robie se datorează împrejurărilor; robia asta, robia păcatului, vine de la voință.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 139)

„Nu este rob iubitorul de arginți şi lacomul? Nu este rob superstițiosul şi cel care merge la ghicitoare? Nu este rob cel furios şi iute la mânie? Nu este rob cel ce iubeşte plăcerile trupeşti şi desfrâul?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 46)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor)

„Dacă Adam n-a fost iertat, cu toate că a dat vina pe femeie, ce cuvânt de apărare mai poți avea când spui că din pricina femeii am săvârşit cutare şi cutare păcat, că din pricina femeii am făcut cutare şi cutare faptă?” (*Omilii la Facere,* omilia XVII, IX, în col. PSB, vol. 21, p. 203)

„De asta sunt trist, de asta mi-i necontenit inima îndurerată, că nu ne-a învățat minte nici viața, nici făgăduințele lui Dumnezeu şi nici măreția darurilor nu ne-a făcut să ne mutăm dorul spre împărăția cerurilor, ci, târându-ne încă pe pământ, preferăm în locul celor cereşti pe cele pământeşti, în locul celor viitoare pe cele trecătoare, în locul celor veşnice pe cele ce pier înainte de a apărea, în locul bucuriei veşnice bucuria cea vremelnică, în locul acelor fericiri veşnice şi fără sfârşit fericirea aceasta scurtă din viața de aici. Ştiu că vă pişc auzul cu cuvintele acestea, dar iertați-

mă! Vi le spun dorindu-vă mântuirea voastră. Vreau să vă pişc mai degrabă aici puțin, ca să fugiți de pedeapsa veşnică, decât să vă încânt puțin şi să suferiți osândă veşnică”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Nu dispreţui păcatul, pentru că nu simţi dureri când păcătuieşti, ci tocmai de aceea mai ales suspină, că nu simţi dureri. Şi nu simţi dureri, nu pentru că nu te muşcă păcatul, ci pentru că sufletul, fiind plin de păcate, nu simte muşcătura. Gândeşte-te la cei care au conştiinţa propriilor lor păcate, că se vaită mai cumplit decât cei tăiaţi şi arşi cu fierul înroşit; şi câte nu fac, câte nu suferă, cât nu plâng şi se tânguie, numai ca să scape de chinurile conştiinţei? N-ar face-o, dacă nu i-ar durea sufletul!

Deci cel mai bun lucru este să nu păcătuieşti, iar dacă păcătuieşti, să simţi păcatul şi să te îndrepţi. Dacă nu simţim păcatele, dacă nu vorbim de ele, cum vom ruga pe Dumnezeu, cum Îi vom cere iertare de păcate?”. (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„Mulţi dintre cei ce par vii nu se deosebesc întru nimic de morţi, atâta vreme cât trăiesc în păcate; dar mai bine spus aceştia sunt mai răi decât morţii. Că *cel care a murit nu mai păcătuieşte* (Rom., 6, 7)*,* pe când cel viu slujeşte păcatului. Să nu-mi spui că cel viu nu-i mâncat de viermi, că nu stă în coşciug, că n-a închis ochii, că nu-i înfăşurat în giulgiuri de înmormântare! Nu; dar este într-o stare mai rea decât un mort; nu-l mănâncă viermii, dar patimile îi sfâşie sufletul mai groaznic decât fiarele sălbatice. Chiar dacă are ochii deschişi, totuşi e mai rău decât cel cu ochii închişi. Ochii celui mort nu văd nimic rău; ochii celui viu, fiindu-i deschişi, strânge în jurul său nenumărate păcate; unul stă în coşciug şi nu-l mai mişcă nimic; celălalt, însă este îngropat în groapa nenumăratelor sale păcate.

- Dar trupul lui nu-l vezi putrezit!

- Şi ce-i cu asta? Înainte de trup i-a putrezit sufletul; a pierit sufletul şi putreziciunea e mai mare. Mortul miroase, urât zece zile: celălalt împrăştie miros greu toată viaţa lui; gura îi este mai necurată decât canalele. Deosebirea între unul şi altul este că mortul este supus numai putreziciunii fireşti, pe când celălalt putrezeşte datorită nebuniei sale, scornind în fiecare zi noi şi noi prilejuri de putreziciune (…) Şi dacă ai putea vedea sufletul unui om, care trăieşte în desfătare şi păcat, ţi-ai da seama că ar fi mult mai bine să zacă legat în mormânt, decât să fie strâns de lanţurile păcatelor; ar fi mai bine să aibă peste el o piatră, decât povara grea a nesimţirii”. (*Omilii la Matei,* omilia XXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 349-350)

„Nu-mi vorbi mie numai de desfrânare, nici de adulter, nici de păcate recunoscute de toată lumea ca păcate, ci adună în mintea ta uneltirile tale ascunse, calomniile, grăirile de rău, deşertăciunile, pizmuirile tale şi toate păcatele la fel cu acestea! Că şi pentru aceste păcate nu vei suferi mică pedeapsă. Cel care ocărăşte se duce în iad (Matei 5, 22); bețivul nu are parte de împărăția cerurilor (I Cor., 6, 10); cel care nu iubeşte pe aproapele său supără atât de mult pe Dumnezeu, că nici mucenicia nu-i este de vreun folos (I Cor., 13, 13); cel care nu poartă grijă de ai săi s-a lepădat de credință (I Tim., 5, 8); cel care disprețuieşte pe săraci este aruncat în foc (Luca 16, 22-31). Nu socoti, dar, mici aceste păcate, ci adună-le pe toate şi scrie-le ca într-o carte. Dacă le scrii tu, Dumnezeu ți le şterge, după cum dacă tu nu le scrii, Dumnezeu ți le şi scrie şi te şi pedepseşte. Este, dar, cu mult mai bine ca păcatele noastre să fie scrise de noi şi să ne fie şterse sus, decât, dimpotrivă, ca noi să le uităm, iar Dumnezeu să ni le pună înaintea ochilor noştri în ziua cea înfricoşătoare. Aşadar, ca să nu se întâmple asta, să trecem pe dinaintea conştiinței noastre cu toată luarea aminte toate păcatele noastre şi vom vedea atunci că suntem vinovați de multe păcate”. (*Omilii la Matei,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 497-498)

„Ce poate fi mai groaznic ca a lăsa să fie pângărit ceea ce este mai de preț în noi, sufletul, de atâtea păcate şi până întru atâta să se desfăteze de ele până ce se satură? Dar păcatele n-au niciodată sațiu! De aceea păcatele te părăsesc numai atunci când te ia somnul. Dar, mai bine spus, nici atunci, că şi visele şi vedeniile din somn îți aduc înainte aceleaşi păcate! Din pricina asta şi când se face ziuă săvârşim de multe ori tocmai faptele pe care le-am trăit în vis. Nu laşi să-ți intre un pic de praf în ochi, dar nici nu te uiți că în suflet intră atâtea şi târăşte după el povara unor atât de mari păcate! Când vom mai putea scoate din sufletul nostru această murdărie pe care o depunem în fiecare zi? Când vom tăia spinii? Când vom semăna semințele cele bune? Nu ştii că a venit timpul secerişului? Şi noi nici n-am desfundat pământul! Ce vom spune dacă vine Lucrătorul şi ne întreabă ce am făcut? Ce-I vom răspunde? Că nu ne-a dat nimeni semințe? Dar eu în fiecare zi am aruncat semințele! Că n-a tăiat nimeni spinii? Dar eu în fiecare zi am ascuțit cazmaua! Că nevoile vieții ne-au copleşit? Dar pentru ce nu te-ai răstignit pe tine lumii? (Gal., 6, 14). Dacă cel care a dat talantul înapoi a fost numit *slugă vicleană* (Matei 25, 26), nu pentru că nu l-a dat înapoi, ci pentru că n-a adus doi în loc de unul, apoi gândeşte-te ce ne vor auzi urechile când noi am fi stricat talantul pe care l-am primit! Dacă acela a fost legat şi aruncat acolo unde este scrâşnetul dinților (Matei 25, 30), ce vom păți noi, care amânăm

de la o zi la alta, care pregetăm, deşi mii şi mii de fapte ne îndeamnă spre virtute”. (*Omilii la Matei,* omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 506)

„Când ne vede un om ne oprim de la păcat şi pregetăm a păcătui; dar când ne vede Dumnezeu în fiecare zi, nu ne oprim de la păcate, ci le săvârşim fără teamă pe toate, şi cu fapta şi cu cuvântul. Păcatele noastre ajung mai grele, nu numai pentru asta, ci şi pentru binefacerile pe care le primim de la Dumnezeu, ca şi pentru cinstea cu care ne cinsteşte El”. (*Omilii la Matei,* omilia LXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 705)

„Da*,* cumplită, cumplită paralizie este păcatul! Dar, mai bine spus, nu-i numai paralizie, ci şi altceva mai cumplit”. (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 777)

„De ce iertare mai suntem vrednici noi, cărora, deşi ni s-a poruncit să depăşim pe cei din Vechiul Testament (Matei 5, 20), suntem mai prejos de filosofii păgâni? Ce mai putem spune, când trebuind să fim îngeri şi fii ai lui Dumnezeu, nu suntem nici măcar oameni?” (*Omilii la Matei,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 278-279)

„Că mânia şi păcatul scot pe om din minți mai grozav decât beția şi-i înebunesc şi mai mult sufletul. Care om a fost mai priceput decât David? Totuşi, când a păcătuit nu şi-a mai dat seama ce face; pofta a pus stăpânire pe toate gândurile sale şi i-a umplut de fum sufletul. De aceea a avut nevoie de lumina profetului Natan, de cuvintele lui, ca să-i aducă aminte de cele săvârşite (II Regi 12, 1-14).” (*Omilii la Matei,* omilia LX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 699)

„Unul vă dă iadul, Celălalt împărăția cerurilor! Şi-L lăsați pe Acesta şi alergați la celălalt. Pe unul Îl alungați când se apropie, pe altul îl chemați, deşi e departe. E la fel ca şi cum n-ai asculta de un împărat îmbrăcat în purpură şi cu coroana pe cap, dar ai asculta de un tâlhar care-şi vântură sabia şi te amenință cu moartea.

Gândindu-ne la toate acestea, iubiților, să deschidem odată ochii şi să ne venim în fire.” (*Omilii la Matei,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 765)

„Să depărtăm de la noi păcatul, care e cu mult mai cumplit decât demonul; pentru că demonul nu ne poate lipsi de ceruri numaidecât, ci câteodată el chiar conlucrează cu cel ce este treaz, pe când păcatul ne duce

de-a dreptul la pierzanie.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 503)

,,Nimeni nu caută ale lui Hristos, ci toții ale lor. Fiii lor aleargă după curvii, părinții lor după răpiri şi furtişaguri, femeile lor după mândrii şi lucruri lumeşti, şi nu numai că nu împiedică pe bărbați, ci chiar îi şi ațâță. Du-te de pildă în târg şi cercetează pe cei ce se duc ca şi pe cei ce se întorc, şi vei vedea că nimeni nu se sârguieşte pentru vreun lucru duhovnicesc, ci toți aleargă după cele trupeşti.

Dar când oare ne vom deştepta? Până când oare vom zăcea în acest somn adânc? Oare nu ne-am săturat de rele? Deşi chiar şi fără vorbe ne este de-ajuns numai cercarea lucrurilor spre a ne învăța despre nimicnicia celor de aici şi întreaga ticăloşie. Mulți bărbați care s-au îndeletnicit numai cu înțelepciunea omenească şi cari n-au ştiut nimic despre cele viitoare, fiindcă s-au încredințat de nimicnicia celor de aici, apoi numai pentru aceasta s-au depărtat. Dar tu, de ce fel de iertare te vei învrednici, dacă te târăşti jos pe pământ? Tu, care nu dispretuieşti nici pe cele mici şi trecătoare pentru cele mari şi veşnice, tu, care ai auzit pe Dumnezeu spunându-ți, arătându-ți şi descoperindu-ți, şi care ai luat de la dânsul atâtea făgăduințe? Cum că cele de aici nu sunt în stare a ne putea stăpâni, aceasta ne-au dovedit-o toți cei ce chiar şi fără făgăduința celor mari s-au depărtat de cele de aici. ce bogăție aşteptând ei, s-au dat pe sineşi sărăciei? Nici una! Ci fiindcă cunoşteau prea bine că o astfel de sărăcie este mult mai bună decât bogăția pământească. Ce viață nădăjduiau ei a avea, părăsind dezmierdările şi dedându-se asprimii celei mai mari? Nici una! Ci numai pentru că au aflat ei înşişi din firea lucrurilor că o astfel de viață este mai potrivită şi pentru filosofia sufletului, în acelaşi timp şi pentru sănătatea trupului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 88)

,,Nimic nu este atât de dobitocesc lucru ca păcatul, nimic nu este atât de prostesc şi de primejdios. Păcatul toate le răstoarnă pe dos, toate le tulbură, le nimiceşte oriunde s-ar strecura. Scârbavnic este a-l vedea, greoi şi de nesuferit. Şi dacă vreun zugrav şi-ar închipui vreodată chipul păcatului, cred că nu ar greşi dacă şi l-ar închipui ca o pocitanie varvară, suflând foc pe nări, scârbavnică, neagră, întocmai aşa cum poeții îşi închipuie pe Scila din mitologie. Păcatul se agață de cugetul nostru cu mii de mâini, şi pe neaşteptate străbate în sufletul omului, şi toate le răstoarnă pe dos, ca şi câinii care muşcă pe furiş. Dar pentru ce mai trebuie să-l zugrăvim, şi să nu

aducem aici la mijloc pe cei care-l fac şi sunt stăpâniţi de dânsul?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, pp. 94-95)

,,Omul nu ar îndrăzni să curvească de l-ar vedea cineva, ci chiar de-ar arde de mii de ori de acest rău, totuşi asuprirea patimii este învinsă de ruşinea de oameni, pe când Dumnezeu văzând şi ştiind totul, oamenii nu numai că curvesc, ci îndrăznesc a face şi alte fapte cu mult mai grozave. Deci singur acest fapt oare nu este de ajuns spre a aduce asupra noastră mii de trăsnete din cer? Şi ce vorbesc eu de curvie şi de preacurvie? Chiar şi cele ce sunt cu mult mai mici decât acestea noi, ruşinându-ne de oameni, nu le facem, pe când de Dumnezeu nu ne sfiim a le face, deşi el le vede. Pentru aceea s-au şi zămislit atâtea rele în lume, fiindcă în faptele cele cu adevărat rele noi nu ne sfiim de Dumnezeu, ci de oameni. Pentru aceea şi de cele cu adevărat bune, noi – fiindcă nu se cred de cei mai mulţi bune – fugim de ele, fără ca să cercetăm firea lucrurilor, ci având în vedere numai credinţa celor mulţi. Tot aşa pătimim şi cu cele rele, care deşi nu sunt bune, ci rele, noi totuşi, purcezând de la această deprindere, le săvârşim, fiindcă celor mai mulţi li se par bune, aşa că din amândouă părţile noi suntem cei vătămaţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 121-122)

,,Nu ştiţi că cele făgăduite sunt deasupra omului, adică în cer? Apoi nouă nu ne este cu putinţă ca să ne ridicăm nici chiar până la bolta cerului, păşind aşa de jos pe pământ, fiindcă nu trăim după cum se cade omului a trăi, ci ne-am făcut mai răi chiar decât dobitoacele. Nu ştiţi la ce judecată vom sta? Nu vă gândiţi că vom da seama şi de vorbe, şi de gânduri? – Şi noi nu ne îngrijim nici măcar de fapte. *Că tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pre ea, iată, a preacurvit cu dânsa întru inima sa* (Mt. 5, 28), zice. Şi cu toate aceste, deşi vor da seamă şi de o privire zadarnică, totuşi mulţi nu se dau în lături nici chiar a se afunda în adâncul păcatului. Cel ce va zice fratelui său *nebune* va cădea în gheena, iar noi nu ne dăm în lături a ne necinsti cu mii de lucruri necinstite şi a ne face rău în felurite chipuri. Cel ce iubeşte pe cel ce-l iubeşte nu are nimic mai mult decât păgânul, pe când noi chiar îi pizmuim pe cei ce ne iubesc.

Deci de ce iertare ne vom învrednici, când poruncindu-ni-se a covârşi chiar luptele cele vechi, noi dăm la iveală purtarea noastră ca mai prejos de acea măsură? Ce cuvânt ne va scăpa? Cine va sta de faţă şi ne va ajuta, fiind

noi pedepsiți? Nu va fi nimeni, ci cu toții vom suspina, vom plânge, vom scrâşni cu dinții, şi munciți şi chinuiți fiind, vom fi târâți în întunericul cel mai dinafară, la acele dureri nesfârşite, la acele pedepse grozave." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, pp. 457-458)

„Şi după cum pe un ger aspru îngheață toate mădularele şi sunt ca moarte, tot aşa şi sufletul, tremurând în furtuna păcatelor, nimic nu mai face din cele ale sale, fiind înghețat de gerul cugetului. După cum gerul îngheață trupul, tot aşa şi un cuget rău îngheață sufletul, din care pricină îi şi vine acea spaimă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 81)

„Iubiților, să ne temem mai nainte de toate de păcat, căci acesta este gheena, acesta este osânda, acesta miile de rele ce le-ai spune." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 116)

„... nimic nu este mai grețos ca păcatul. Priveşte cum îi descrie natura proorocul, zicând: *împuțitu-s-au şi au putrezit rănile mele.* (Psalmi, 37, 6) într-adevăr, păcatul este mai puturos decât orice putreziciune împuțită. Căci, ce este, de pildă, mai puturos decât desfrânarea? Dacă păcatul este puturos chiar şi fără a fi pus în lucrare, dar după săvârşirea lui? Şi atunci poți pricepe cum este desfrânatul; atunci vei vedea putoare ce iese dintr-însul, atunci vei vedea necurăția, scârba şi murdăria ce iese din el. Astfel este orice păcat." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, p. 34)

„Căci cel ce grăieşte ceva nedemn, sau face, sau chiar numai cugetă ceva nedemn, nu poartă bine numele Lui, nu are pe Hristos întru el." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 39)

„Un singur lucru este vrednic de mâhnire: de a păcătui, iar altceva nimic." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, p. 80)

„Este deosebire între furtul unui vas sfânt şi al unui vas din piață." (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 572)

,,Dacă ar veni la noi un om din altă parte, un om care ar cunoaşte bine şi poruncile lui Hristos, dar şi viaţa noastră amestecată, nu ştiu dacă nu-şi va închipui că nu există alţi duşmani mai mari ai lui Hristos decât noi. Într-adevăr, aşa ne ducem viaţa, ca şi cum ne-am da toată silinţa să mergem împotriva poruncilor lui Hristos." (*Despre căinţă (I),* 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 57)

,,… nu-i vom ferici pe cei ce duc o viaţă desfătată, ţinând masă scumpă, ci vom privi numai spre sfârşit. Aici ei îşi ung trupul cu mirodenii, dar acolo îi aşteaptă viermele şi focul. Tot aşa de nenorociţi sunt şi aceia care se îmbogăţesc prin răpire. Căci care este sfârşitul lor? Aici ei au truda şi primejdia, iar dincolo îi aşteaptă închisoarea cea veşnică şi întunericul cel mai dinafară. Dar nici cei ce caută mărirea nu sunt norociţi. Aici ei trăiesc în prefăcătorie şi în zgârcenie, căci pururea caută la judecata altora, iară dincolo îi ajunge pedeapsa cea mare şi nenorocirea cea veşnică." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 23-24)

,,Căci nimic nu este aşa de greu şi apăsător ca păcatul; de aceea, profetul Zaharia l-a înfăţişat sub icoana unui bulgăre de plumb (Zah. 5, 7); iară David descrie firea păcatului prin cuvintele: *Păcatele mele au covârşit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine* (Ps. 37, 5). Şi Hristos a strigat către cei ce au trăit cu multe păcate: *Veniţi către Mine toţi cei osândiţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni* (Mt. 11, 28)." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 33)

,,Dacă jurământul este o faptă drăcească, apoi ce pedeapsă vom primi dacă vom călca în picioare jurămintele şi vom jura fals? Dacă numai cuvântul *nebun* spus aproapelui nostru atrage cu sine pedeapsa gheenei, ce pedeapsă vom atrage asupra noastră când facem de ruşine pe aproapele nostru cu nenumărate ocări, adeseori fără să ne fi făcut vreun rău? Dacă numai ura merită pedepsită, cât de mare va fi chinul dacă mai şi prigonim?" (*Apologia vieţii monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 201-204)

„... va arunca în chinul cel mai mare şi mai cumplit şi pe cel care s-a uitat cu ochi pofticioşi (Matei 5, 28), şi pe cel care a râs necuviincios (Luca 6, 25); şi pe cel care a osândit pe aproapele fără să-l cerceteze, şi pe cel care a învinuit numai (Matei, 7, 1-5). Că vor fi pedepsiţi şi cei care osândesc pe

nedrept pe aproapele se poate vedea din cuvintele Judecătorului, Care a rostit aceste sentințe, Care-i amenință că va duce peste ei chinuri.” (*Apologia vieții monahale*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 243)

„Dumnezeu iartă mai uşor păcatele ce le facem față de El decât cele pe care le facem față de aproapele nostru.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 240)

„Aşadar, nu cădea, rogu-te! Căci un singur lucru este înfricoşător, Olimpiada, şi există o singură încercare, păcatul; şi n-am încetat să-ți cânt necontenit acest cuvânt. Toate celelalte sunt poveşti, chiar mi-ai vorbi de uneltiri, de ură, de viclenii, de calomnii, ocări, învinuiri, confiscări, exiluri, de săbii ascuțite, de ocean şi de războiul întregii lumi. Fiindcă oricare ar fi acestea, sunt vremelnice şi pieritoare, au loc într-un trup muritor şi nu vatămă cu nimic sufletul care veghează.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VII, 1c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 144)

„... un singur lucru e întristător: păcatul; toate celelalte sunt praf şi fum.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 4e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 180)

„Căci aşa e păcatul: înainte de săvârşirea lui îl îmbată pe cel stăpânit de el, dar după ce a fost împlinit şi săvârşit, atunci efectele plăcerii dispar şi se sting şi rămâne goală conştiința care acuză şi care ia locul unui călău sfâşiindu-l pe cel ce a greşit, cerând pentru el pedeapsa ultimă şi apăsându-l mai greu decât orice plumb.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 2c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 217)

„Ce scuză ne rămâne față de Dumnezeu, când ştiind să stăpânim ferocitatea animalului, noi nu ne ştim stăpâni pe noi înşine?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 297)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor, chiar şi a celor *mici*)

„Să ne străduim ca să ne depărtăm, cu cuvântul şi cu fapta, chiar de

păcatele care par mici şi neînsemnate. Dacă ne depărtăm de păcatele cele mici, nu vom cădea niciodată în păcate mai mari; iar cu timpul vom putea, bucurându-ne şi de ajutorul cel de sus, să săvârşim şi cele mai mari virtuți, să scăpăm de osânda ce ne amenință şi să dobândim bunătățile cele veşnice…”. (*Omilii la Facere,* omilia XIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 154)

„Vă rog, să ne păzim dintru început, şi să fugim de relele cele mici, fiindcă din cele mici se nasc cele mari. Cel ce se deprinde a spune despre fiecare păcat că *aceasta nu e nimic*, câte puțin totul va pierde. Vorba aceasta a introdus răul, a deschis tâlharului uşile, aceasta a dărâmat zidurile cetății, vorba aceasta, zic, că *asta nu este nimic*, a adus tot răul în lume. Tot aşa se înmulțesc şi bolile trupeşti, când cele mici, sau începutul bolii, este dispreţuit. Dacă Isav nu ar fi dat mai dinainte drepturile sale de întâi născut, el nu s-ar fi făcut nevrednic de binecuvântările tatălui său, şi dacă nu s-ar fi făcut pe sine nevrednic de acele binecuvântări, nu ar fi poftit să ucidă pe fratele său Iacov. Şi Cain, dacă nu ar fi iubit primul loc, ci ar fi acordat lui Dumnezeu acest drept, nu ar fi avut pe cel de-al doilea; şi iarăşi dacă, având pe cel de-al doilea, ar fi ascultat de sfatul lui Dumnezeu, nu ar fi zămislit în el omorul fratelui său; şi iarăşi, dacă după ce l-a omorât ar fi venit la pocăință, şi n-ar fi răspuns cu neruşinare lui Dumnezeu, care-l chema, nu ar fi suferit după aceasta acele rele mari. Deci, dacă cei dinainte de lege, din cauza acestei leneviri, câte puțin şi pe nesimțite ajungeau chiar la capătul răului, atunci cugetă singur, ce vom pătimi noi care suntem chemați la mai mari lupte, dacă nu vom fi cu băgare de seamă, dacă nu vom preîntâmpina relele, şi dacă, mai înainte de a se aprinde focul, nu ne vom grăbi a stinge scânteia relelor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 221-222)

,,Când noi nu dispreţuim niciodată pe cele mici, atunci şi pe cele mari le vom câştiga; iar de vom trece cu vederea pe cele mici, apoi nici pe cele mari nu le vom avea uşor.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p.31)

,,Când noi păcătuim ceva mic şi nebăgat în seamă sau ne lenevim în lucruri părute mici, să nu trecem cu vederea acel lucru mic, fiindcă lucrul mic şi nebăgat în seamă curând se face mare. Tot aşa şi haina care a început a se rupe, dacă nu îngrijim de ea, ruptura se va întinde peste tot. tot aşa şi cu casa, căci dacă vor cădea puține cărămizi de la acoperământ şi se vor trece

cu vederea, curând se va dărâma întreaga casă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 86)

„Şi acele nenorocite fecioare s-au scos afară din cămara de nuntă, fiindcă după ce biruiseră de acum pe vrăjmaşul cel mare, la urmă s-au lăsat a fi scoase afară de cel slab şi de nimic.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, p. 212)

„Şi cauza tuturor relelor este chiar aceasta, că noi nu ne indignăm pentru faptele cele mici (…) Întocmai ca şi la corp, când cei ce dispreţuiesc rănile lasă a se naşte friguri, putrezire şi moarte, tot aşa se întâmplă şi cu sufletele, când trecând cu vederea cele mici, lasă a se introduce cele mai mari păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 21-22)

„Să nu mai primim nici o pată, ci să păstrăm podoaba şi frumuseţea pe care ne-a dat-o, şi astfel să ne silim de a le păstra curate şi nepătate ca să nu aibă nici o pată sau sbârcitură, sau altceva de acest fel. Căci pete sau sbârcituri sunt chiar şi cele mai mici păcate, ca de pildă: hula, clevetirea, batjocura, minciuna, sau mai bine zis nici nu sunt acestea aşa de mici, ci încă mari şi chiar foarte mari, aşa că lipsesc pe cineva până şi de împărăţia cerurilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 54)

„Să nu-mi spui că ai păcătuit în ceva mic, fiindcă păcatul are aceeaşi natură. Că precum de pildă criminal se numeşte deopotrivă şi cel ce ucide pe un bărbat, ca şi cel ce ucide pe un copil, tot aşa şi răpitorul, fie că a răpit mult sau puţin.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 321)

„Ai putea să vezi că se întâmplă la fel şi cu veşmintele; şi aici, o mică gaură, dacă n-a fost cusută, face o mare ruptură. Aşa se întâmplă adesea şi cu râurile repezi de munte: numai un mic drum să-şi deschidă şi apoi aduc cu ele un torent întreg. Şi tu, aşadar, dacă te-ai întărit din toate părţile şi rămâne numai o mică spărtură, astup-o şi pe aceasta diavolului, ca să fii sprijinit din toate părţile.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 173)

„Omul care nu dispreţuieşte lucrurile mici îşi va da multă silinţă şi pentru cele mari, iar cel care trece cu vederea peste lucrurile mici nu va ţine

seamă nici de cele mari.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 374)

„Să fim foarte atenți până şi în lucrurile socotite mărunte, ca să putem fugi de păcatele mari. Căci dacă începem să le dispreţuim pe unele, socotind că nu au importanță, puțin câte puțin, mergând pe acest drum, vom ajunge în căderi mari.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 81)

PĂCATELE (gravitatea lor în funcție de dregătoria fiecăruia)

„Păcatul nostru, însă, e cu atât mai mare cu cât dregătoria noastră e mai mare. Altceva este să păcătuiască dascălul, şi altceva ucenicul.” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 546)

„Şi s-a făcut după rânduiala lui Dumnezeu căderea preoților în păcate. Şi ascultă cum. Dacă n-ar păcătui dascălii şi preoții, dacă n-ar fi supuşi patimilor lumeşti, ar fi neomenoşi cu ceilalți oameni şi neiertători. Dar Dumnezeu a făcut ca să fie robi patimilor şi preoții, şi conducătorii, pentru ca să fie iertători cu alții, de vreme ce şi ei păcătuiesc. Şi aşa a rânduit Dumnezeu totdeauna, nu numai acum, ci şi mai demult; a îngăduit să cadă în păcate cei cărora avea să le încredinţeze conducerea Bisericii şi a poporului, ca, datorită greşelilor lor, să fie buni cu alţii. Dacă ei n-ar păcătui, n-ar ierta deloc pe păcătoşi, ci, ajungând neomenoşi, ar smulge pe toți din Biserică. Că aşa stau lucrurile şi că nu spun asta întemeiat pe presupuneri, vă voi dovedi-o cu fapte.

Domnul avea să-i încredinţeze lui Petru cheile Bisericii, dar, mai bine spus, i-a încredinţat chiar cheile cerurilor, şi avea să-i încredinţeze mulţimea poporului. Ce-i spune Stăpânul? *Ceea ce vei lega pe pământ va fi legat şi în ceruri, şi ceea ce vei dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri* (Matei 16, 19). Petru era din fire cam neîndurător; dacă ar mai fi fost şi fără de păcat, ce iertare ar mai fi primit de la el ucenicii? Pentru aceasta, dar, harul dumnezeiesc rânduieşte ca să cadă într-un păcat, pentru ca, datorită păcatului său, să fie blând cu alţii.” (*Cuvânt*

la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 546)

„Cela ce face păcat mare întru ascuns şi pe nimeni nu sminteşte, mai uşoară muncă are, va poticni şi va cădea la vreme de păcat, mare pagubă face şi pe mai mulţi oameni fără de grijă îi face." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 49)

PĂCATELE (gravitatea păcatelor depinde de valoarea persoanelor împotriva cărora le săvârşim)

„Ştim, cu siguranţă, că gravitatea păcatelor noastre depinde de valoarea persoanelor împotriva cărora le săvârşim. Ce înseamnă aceasta? Cel care înjură un om simplu, păcătuieşte, dar nu atât cât păcătuieşte cel care înjură un om cu funcţie mare în stat. Cel care înjură un om cu funcţie mare în stat nu păcătuieşte atât de mult cât cel care îl înjură pe omul care se află în fruntea ţării. Fapta este aceeaşi în toate cazurile, dar nedreptatea este mai mică sau mai mare, după persoana împotriva căreia este săvârşită, Aşadar, dacă cel care îl înjură stăpânitorul pământesc, muritor, este pedepsit, câtă pedeapsă se cuvine celui care îl înjură pe împăratul ceresc? Aşadar, păcatul îndreptat împotriva oamenilor nu este la fel de mare ca aceiaşi păcat îndreptat împotriva lui Dumnezeu. Cu cât este Dumnezeu mai presus faţă de oameni, cu atât mai mare este şi păcatul pe care îi săvârşim împotriva lui Dumnezeu. Şi cu toate acestea, ne temem, respectăm şi ne este ruşine mai mult de oameni decât de Dumnezeu, îţi voi demonstra acest lucru prin exemple.

Cel care se hotărăşte să săvârşească păcatul preacurviei, cu toate că ştie că este văzut de Dumnezeu, îl dispreţuieşte pe Creatorul său. Dar dacă ştie că îi vede un om, nu mai săvârşeşte păcatul. La fel şi hoţul — el ştie că răpind lucruri ce sunt ale altuia, este văzut de Dumnezeu. Cu toate acestea, nu îi pasă. Face însă tot ce poate ca fapta sa să nu fie văzută de oameni. La fel face şi cel care vorbeşte de râu, ucigaşul sau orice alt om fără de lege. Vedeţi că îi cinstim mai mult pe oameni decât pe Dumnezeu? Vedeţi că ne temeni mai mult de oameni decât de Dumnezeu? Vedeţi că ne e ruşine mai mult de oameni decât de Dumnezeu?" (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 328-329)

PĂCATELE (stăruinţa în păcate - gravitatea)

„Stăpânul nostru, fiind iubitor de oameni (…) nu-şi întoarce faţa de la

noi atât de mult când păcătuim, cât atunci când stăruim în păcat”. (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 218)

„După cum rănile care nu se pot vindeca nu se vindecă nici cu doctorii usturătoare, nici cu doctorii ce pot aduce alinare, tot aşa şi sufletul, care a ajuns odată rob, care s-a dat cu totul păcatelor şi nu mai vrea să-şi vadă folosul lui, de i-ai da mii de sfaturi, nimic nu câştigă, ci, ca şi cum ar avea urechile moarte, nu primeşte nici un folos de pe urma povăţuirii, nu pentru că nu poate, ci pentru că nu vrea. Şi doar actele noastre de voinţă nu-s ca rănile trupului! Adeseori rănile trupului nu pot fi înlăturate, pe când cu actele noastre de voinţă nu-i aşa. De multe ori omul, care are o voinţă rea, poate să se schimbe şi să ajungă bun, iar cel bun să alunece spre păcat, dacă se trândăveşte”. (*Omilii la Facere,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 221)

„Nu-i atât de cumplit să păcătuim; cumplit este când continuăm să păcătuim.” (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 372)

„Mai grozav decât păcatul este rămânerea în păcat, mai cumplită decât căderea este neridicarea din cădere.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 84)

„A păcătui este ceva omenesc, dar a stărui în păcate, asta nu mai e ceva omenesc, ci cu totul diavolesc.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 361)

„Dumnezeu nu atâta pe cei păcătoşi îi urăşte, ca pe cei ce nu se opresc de la păcat. De la unii ca aceştia îşi întoarce Dumnezeu faţa şi se depărtează.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 10)

„Vai sufletului păcătos, care trăieşte liniştit şi fericit în păcatul său! Mai mult decât păcatul, această nepăsare orgolioasă mânie pe Dumnezeu şi face orice mântuire imposibilă.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 311)

PĂCATELE (obişnuinţa cu păcatul)

„Când sufletul se obişnuieşte cu păcatul, care este nemilos, boala sa iese la suprafaţă şi este văzută de toţi. Dar aşa cum porcul, atunci când se tăvăleşte în noroi, este mulţumit şi nu mai simte mirosul murdăriei, la fel

şi omul, când este robit de obiceiul cel rău, nu-şi mai dă seama de mirosul greu al păcatelor sale, pentru că se obişnuieşte cu ele.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 219)

PĂCATELE (urmările pierzătoare ale păcatelor)

„Atât de mare e înşelăciunea, că primesc cu plăcere în suflete momeala aceea şi nu se gândesc că plăcerea aceasta vătămătoare este scurtă şi trecătoare, pe când durerea e continuă, iar învinuirea conştiinței cumplită”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 80)

„Atât de mare rău este păcatul! Nu numai că ne ia bunăvoința de sus, dar ne mai şi coboară la mare ruşine şi smerenie, ne lipseşte de bunătățile pe care le avem şi ne răpeşte orice îndrăznire”. (*Omilii la Facere,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 186)

„Nu vom putea da vină pe neştiința noastră. Dacă acesta, Cain, care n-a avut înainte de el pe cineva care să fi făcut o astfel de faptă, a îndurat o pedeapsă atât de grozavă, cunoscută de cei de după el, ce vom îndura noi, care facem aceleaşi păcate, ba chiar şi mai grele, atunci când harul s-a revărsat din belşug asupra noastră? Nu ne va aştepta, oare, focul cel veşnic, viermele cel neadormit, scrâşnetul dinților, întunericul cel mai dinafară, gheena focului şi celelalte pedepse groaznice? Nu ne va rămâne nici un cuvânt de apărare, dacă suntem tot aşa de trândavi şi molateci. Putem spune, oare, că nu ştim ce trebuia să facem şi ce nu trebuia? Cei ce fac fapte bune vor avea întâile cununi, iar cei ce cad în păcate vor avea cele mai grozave chinuri”. (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 220)

„Aşa e păcatul! Înainte de a fi săvârşit ne întunecă judecata şi ne înşală mintea; dar după ce a fost săvârşit ne apare lămurit înaintea ochilor grozăvia lui; plăcerea aceea scurtă şi ruşinoasă ne chinuie mereu şi ne umple de ruşine”. (*Omilii la Facere,* omilia XX, III, în col. PSB, vol. 21, p. 238)

„Nimic nu e aşa de greu şi anevoie de purtat precum felul de a fi al păcatului; nimic nu ne aduce atâta chin şi osteneală ca răutatea şi ca greşalele. De asta şi Hristos le spune celor ce îşi duc viața în păcate: *Veniți, toți cei osteniți şi împovărați, şi Eu vă voi odihni pe voi* (Mt., 11, 28).” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 139-141)

„Toată lumea ştie doar că şi cei ce fac păcate se obosesc; şi răpitorul şi desfrânatul şi clevetitorul muncesc mult, se chinuiesc mult ca să-şi ducă la bun sfârşit păcatele lor; dar nu numai că nu au nici un câştig de pe urma acestor osteneli, ci suferă şi mare pagubă”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 316)

„Cel care duce o viață păcătoasă va trăi totdeauna împovărat de tristețe, de temeri, de griji, de nelinişti. Lucrul acesta l-a lăsat să se înțeleagă un înțelept, când a spus: *Fuge necredinciosul fără să-l gonească cineva* (Prov., 28, 1). Nişte oameni ca aceştia se sperie de umbre, bănuiesc pe prieteni, pe duşmani, pe casnicii lor, pe cunoscuți şi pe necunoscuți; înainte de chinurile iadului, se chinuiesc cumplit aici”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 318)

„Păcatul nu este decât întuneric, el este acoperit de nori negri, şi de aceea apare văzut, pentru că fără nici un motiv şi fără nici o dovadă se face; căci, *oricine face păcatul urăşte lumina, şi nu vine la lumină* (Ioan 3, 20). Şi: *cele ce se fac întru ascuns de către ei ruşine este a le grăi* (Efes., 5, 12). La fel precum nici în întuneric nu cunoaştem nici pe prieten nici pe duşman, şi nu deosebim nici obiectele, aşa în păcat nu vedem nimic: lacomul nu-l deosebeşte pe prieten de duşman; invidiosul vede cu un ochi de neprietenie pe prietenul cel mai devotat; cel ce pune piedici declară război lumii întregi. Într-un cuvânt cel ce este supus păcatului nu se deosebeşte cu nimic de oamenii beți şi nebuni şi chiar a încetat de a deosebi lucrurile. Precum în noapte, trebuie lumină pentru a distinge obiectele lemnul, plumbul, argintul, pietrele prețioase, totul pare asemenea ochilor noştri şi la fel; la fel cel ce trăieşte în necurăție nu cunoaşte minunata înțelepciune şi nici frumusețea filosofiei. În sfârşit, în întuneric, cum am spus-o, pietrele prețioase nu-şi arată propria lor strălucire şi aceia nu vine din natura lor, ci din neştiința celor ce le privesc.

Dar nu este acesta singurul rău care-l cuprinde pe cel ce trăieşte în păcat: el este într-o frică continuă şi la fel cu cei ce se află pe drum într-o noapte întunecoasă, când luna nu luminează deloc, tremură mereu, cu toate că nu este nimeni pentru a le stârni frica; aşa păcătoşii sunt într-o groază continuă chiar când nimeni nu le-ar face nici o mustrare. Dar mustrările conştiinței lor fac ca toate să-i îngrozească, totul le este suspect, căci totul este plin pentru ei de groază şi de teamă, şi ei nu văd nimic care să nu-i neliniştească.

Să fugim dar de o viață atât de tulbure, căci după aceste nelinişti va veni moartea, şi o moarte veşnică, unde chinurile nu vor avea sfârşit. Dar chiar în această lume, aceşti păcătoşi care-şi închipuie lucruri fără realitate, nu se deosebesc de nebuni; ei se cred bogați, şi nu sunt; lor li se pare că trăiesc în plăceri şi în delicii, şi n-au nici plăceri, nici delicii, şi nu recunosc şi nu simt cât de greşite sunt ideile lor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 4, pp. 32-33)

„Sfântul Pavel vrea ca să fim toți sobri şi cu priveghere, şi Iisus Hristos ne porunceşte la fel. Cel ce este sobru şi care veghează, dacă-l surprinde păcatul, imediat îl alungă; dar nebunul sau cel ce doarme nu ştie cum îl împresoară păcatul. Să nu dormim deloc, căci noaptea a trecut, noi suntem ziua. *Să umblăm cuviincios, ca ziua* (Rom., 13, 13)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 4, p. 33)

„Plăcerea pe care o aduce păcatul este scurtă, dar durerea pe care-o produce este veşnică." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 175)

„Păcatul, înainte de condamnarea la chinuri, îi tulbură pe cei ce-l fac, întărâtă conştiința prin mustrările ei, teama şi miile de nelinişti. Ori aceste greutăți nu sunt ele mai mari şi mai grele osteneli decât toate sudorile împreună?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 175)

„Vreți să cunoaşteți putreziciunea păcatului? Considerați-l după ce l-ați făcut. Atunci când pofta nu vă va ține în lanțurile ei, atunci când focul nu va mai arde în vinele voastre, atunci veți vedea ce este păcatul. Atunci când veți fi intrat la linişte, priviți mânia; considerați lăcomia, atunci când s-a stins în voi această patimă. Nimic nu este mai urât ca lăcomia şi ca plăcerea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LII, 4, p. 257)

„În sfârşit, nu numai că Dumnezeu nu lasă, ci chiar El nici nu părăseşte, dacă nu vrem noi înşine să fim părăsiți, iată dovada; ascultați ceea ce zice El: *Nu păcatele voastre s-au făcut zid de despărțire între Mine şi voi?* (Is., 40, 2). Şi iarăşi: *Cei ce se îndepărtează de Tine vor pieri* (Ps., 72, 26). Osea zice: *Voi ați uitat legea lui Dumnezeu şi Dumnezeu vă va uita pe voi* (Os., 4, 6). Şi Iisus Hristos Însuşi zice în Evanghelia Sa: *De câte ori am voit ca să adun pe fiii tăi şi tu n-ai vrut* (Lc., 13, 34). Isaia zice încă: *Eu am venit, şi n-am aflat pe nimeni; Eu am chemat şi nimeni nu M-a auzit* (Is., 50, 2). Scriptura spune aceste lucruri, pentru a ne arăta că noi înşine suntem

primii autori şi ai părăsirii noastre şi ai pieirii noastre.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVIII, 2, p. 350)

„Dacă, atunci când aţi păcătuit, vă gândiţi la viitor, încă atunci când nimeni nu pedepseşte fapta voastră, voi sunteţi în nelinişte şi în îngrozire continuă; dacă vă gândiţi la prezent nu-i veţi vedea decât pe duşmanii voştri; mii de bănuieli vă agită, veţi trăi în dispreţ şi nu veţi îndrăzni să-i priviţi în faţă pe cei ce v-au făcut rău. Ce zic eu? Chiar pe cei ce nu v-au făcut. (…) în interior, mustrările şi strigătele conştiinţei; în afară, oamenii care vă condamnă; mânia unui Dumnezeu un iad deschis, gata să vă înghită; aceste gânduri nu vă lasă nici o odihnă.

Da, este oare o povară mai grea şi mai incomodă ca şi păcatul? Plumbul nu este aşa de greu ca şi el.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 3, p. 473)

„... păcatului, care e mai tiranic decât toţi barbarii.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VI, p. 100)

„Căci şi iubirea banilor, şi satisfacerea poftelor absurde, şi în fine, orice păcat obişnuieşte a îmbătrâni pe cel ce-l săvârşeşte, după cum zice Scriptura: *Iar ce se învecheşte şi îmbătrâneşte, aproape este de pieire* (Evrei 8, 13). Nu este cu putinţă a vedea un trup atât de slăbănogit din cauza timpului, pe cât de slăbănogit devine sufletul, pe cât de putrezit şi căzut din cauza păcatelor. Un asemenea suflet ajunge la cea mai de jos demenţă, grăind lucruri murdare şi bârfind, precum bătrânii şi cei ce se împleticesc pe drum din cauza beţiei. Ca şi acestora îi curg balele şi lui din gură şi din nas, este uituc şi cu ceaţă în ochi, şi, cu un cuvânt, urât şi murdar înaintea oamenilor, iar diavolului cu uşurinţă de cucerit. Astfel sunt sufletele păcătoşilor.”(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, p. 175)

„Când tu faci ceea ce păcatul voieşte, atunci te lipseşti însuţi de orice libertate, pe când dacă îl împiedici, atunci mai ales îţi păstrezi propria-ţi demnitate.”(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 186)

„Păcatele sunt mai rele decât viermii, deoarece aceştia vatămă trupul, pe când păcatele murdăresc şi vatămă sufletul, pe care-l împuţesc mai grozav decât trupul cel mâncat de viermi. Dar noi nu simţim un astfel de

miros îngrozitor, fiindcă nu ne silim de a o curăţi. Nici beţivul nu simte duhoarea vinului ce iese din el, pe când cel ce nu bea şi nu se îmbată, acela simte îndată duhoarea aceea greţoasă. Tot aşa este şi cu păcatul. Cel ce vieţuieşte cu înţelepciune, ştie exact mocirla în care se cufundă păcătosul, şi cunoaşte bine pata cea urâcioasă ce este pe fruntea lui, pe când acesta, predându-se pe sine răutăţii, întocmai ca de o beţie este ameţit, şi nici măcar nu se cunoaşte pe sine că e bolnav. Şi tocmai aceasta e prăpastia răului, că nu lasă pe cei căzuţi în păcat ca să-şi cunoască ei înşişi mărimea ticăloşiei, ci deşi stau în mocirla aceea urât mirositoare, ei cred că emană din ei miresme alese. De aceea nici nu pot a scăpa de acolo, ci plini fiind de acei viermi, ei se fălesc ca şi cum ar fi împodobiţi cu pietre preţioase! De aceea nici că voiesc de a ucide acei viermi, ci îi lasă să se hrănească şi să se înmulţească înlăuntrul lor, până ce îi vor trimite şi pe ei ca hrană viermilor celor neadormiţi din viaţa viitoare."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, pp. 193-194)

„Păcatul face pe oameni neruşinaţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, p. 22)

,,Chiar de am spune mii de vorbe, totuşi nici un cuvânt nu ar putea înfăţişa aşa de bine plăcerea ce o simţim după fapta bună, cum şi neplăcerea şi întristarea după fapta rea, până ce nu facem una din două. Numai atunci vom simţim veninul şi amărăciunea răului, când mai întâi vom gusta dulceaţa virtuţii. Acea amărăciune este dezgustătoare, greţoasă şi de nesuferit, ceea ce nu pot tăgădui nici chiar cei ce se tăvălesc în rele, şi numai când ne depărtăm de răutate, simţim cu străşnicie veninul ei." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 234)

,,… aşa este păcatul; întrucât este în lucrare, el îţi aduce oarecare plăcere – dar după ce s-a sfârşit, atunci mica plăcere zboară şi în locul ei intră nemulţumirea şi tristeţea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVI, p. 170)

„Precum se întâmplă la semănături, că cel ce seamănă linte, nu poate să secere grâu, fiindcă e absolut necesar ca şi sămânţa să fie de aceeaşi specie ca şi planta secerată, tot aşa se întâmplă şi cu faptele omeneşti, încât cel ce introduce în corpul său mândrie, beţie sau plăceri dobitoceşti, va secera consecinţele acestora. Şi care sunt? Osânda, pedeapsa, ruşinarea, râsul

şi altele de acest fel.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 120)

„Dacă în noi va stăpâni păcatul, atunci noi nu facem ceea ce voim, ci ceea ce păcatul porunceşte.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 213)

„Păcatul de-ndată atinge judecata noastră, şi nu o lasă a fi liniştită, ci o tulbură şi o nelinişteşte. Se zice că şi boala molipsitoare corupe trupul şi-l prăpădeşte. Astfel este şi păcatul, căci cu nimic nu se deosebeşte de mortăciune, nu doar că conrupe mai întâi aerul, şi apoi trupurile, ci deodată pătrunzând în suflet. Nu vezi pe cei molipsiți de o boală molipsitoare, cum se umflă, cum se învârtesc în toate părțile, cum sunt plini de putoare, cum căutătura lor este schimbată, cum toți sunt necurați? Astfel sunt şi păcătoşii, ca şi cum nu ar vedea. Căci spune-mi: oare cel stăpânit de pofta banilor sau a trupurilor, nu este mai bolnav decât cel cuprins de o boală molipsitoare? Oare nu este mai necurat de cât toți aceştia, făcând toate cele necinstite şi ruşinoase? Căci ce poate fi mai scârbos, decât un om iubitor de bani? Câte fac femeile curve, câte cele ce joacă pe scena teatrului, tot pe atâtea fac şi cei iubitori de bani. Sau mai dreptul vorbind mai degrabă se vor lăsa acelea de rele, decât aceştia de iubirea de argint. Sufăr deseori lucruri înjositoare, linguşind pe cei ce nu merită, se arată îndrăzneți iarăşi unde nu trebuie, pretutindeni cu neorânduială. De multe ori apoi linguşesc pe cei vicleni şi înşelători, care sunt poate şi inferiori lui, iar pe cei buni şi virtuoşi în toate, îi batjocoresc.

Ai văzut sluțenie şi neruşinare din toate părțile?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XV, p. 213)

„Nimic nu este mai amar ca păcatul, iar aceasta o ştiu cei ce sunt mustrați de cuget după săvârşirea lui, cei ce gustă o mare amărăciune. Căci păcatul fiind foarte amar, strică cu desăvârşire cugetul şi dreapta judecată a omului. Astfel este natura amărăciunii, este nefolositoare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 357)

„Că aşa e păcatul! Ne năuceşte sufletul. După cum cei cu mari dureri de cap sau cei beți merg împleticindu-se şi la întâmplare şi cad, stăpâniți de dorința păcatului, ca de o beție, nu mai ştiu ce fac, nu văd nici ce-i în fața lor, nici ce are să li se întâmple.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 85)

,,Odată păcatul născut, el pricinuieşte sufletului ce l-a născut nenumărate dureri. Se întâmplă cu totul altfel decât la naşterea cea firească. Odată ce femeia a născut, vaietele ei încetează. Dimpotrivă, păcatul tocmai după naşterea sa chinuieşte mai mult sufletul din care s-a născut." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 33-34)

,,… după ce am născut în lume copilul cel rău, adică păcatul, atunci cunoaştem urâciunea lui, atunci simţim durerile, atunci pătim chinuri mai mari decât femeile ce se află în durerile naşterii." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 74)

„Uită-te la cei ce şi-au sfârşit viaţa trăind în desfrânări, petreceri şi beţie. Unde sunt acum cei ce treceau prin piaţă cu atâta îngâmfare, urmaţi de multe slugi? Unde sunt acum cei ce se îmbrăcau cu haine de mătase, cei ce răspândeau de departe mirosul de parfum, cei ce hrăneau pe trândavi, cei care nu se dezlipeau de teatru? Unde este acum pompa lor şi slava? S-a dus tot luxul meselor bogate, sau dus tarafurile de lăutari, tămâierile celor linguşitori, râsul cel fără hotar, dezmăţul sufletesc! S-au dus petrecerile, viaţa desfrânată, viaţa de prisos şi fără de folos! Unde zburat-au, oare, acum toate acelea? Ce s-a făcut cu trupul ce se bucura de atâta atenţie şi îngrijire? Du-te la sicriu! Priveşte praful, cenuşa şi viermii! Priveşte urâţenia din groapă, suspină cu amar! O, dacă paguba ar merge numai până la cenuşă! Dar nu! Du-te acum cu mintea de la sicriu şi viermi, la viermele cel neadormit (Marcu 9, 44, 46, 48), la focul cel nestins (Marcu 9, 43, 44, 45, 46, 48), la scrâşnetul dinţilor (Matei, 8, 12; 13, 42-50; 22, 13; 24, 51; 25, 30; Luca 13, 28), la întunericul cel mai din afară (Matei 8, 12; 22, 13; 25, 30), la jalea, la mâhnirea cea de dincolo, de pe celălalt tărâm. Du-te cu mintea la pilda bogatului nemilostiv şi a săracului Lazăr (Luca 16, 19-31). Bogatul a fost stăpânul multor avuţii; cu porfiră era îmbrăcat, şi dincolo n-a fost stăpânul nici unei picături de apă, când era într-o nevoie atât de mare." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 339-340)

,,Da, izvor al relelor, rădăcină şi mamă a tuturor relelor este păcatul. Păcatul ne paralizează, ne slăbănogeşte trupul nostru!" (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 287)

„Păcatul este întuneric, putreziciune, moarte. Când ne învăluie, nu mai vedem dinaintea noastră. Astfel, deşi păşim pe un drum larg, care este drumul egoismului şi al desfătărilor, în cele din urmă ne prăbuşim în prăpastia pierzaniei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 336)

„Păcatele sunt rădăcina tuturor relelor. Din cauza păcatelor îndurăm supărări, tulburări, ispite şi boli.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 360)

„Înainte să fie săvârşit, păcatul întunecă mintea şi înşeală gândul. Abia după ce este săvârşit îşi arată adevărata faţă, pricinuind durere neîntreruptă şi distrugând îndrăzneala conştiinţei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 360)

„... păcatul îşi are comoştenitoare a lui pedeapsa încă înainte de pedeapsă, în însăşi făptuirea lui (...)” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 218)

„Şi, ca să ştii că păcatul este mai istovitor decât toate, ascultă-l pe proorocul, care zice: *Ca o sarcină grea apăsat-au asupra mea* (Ps., 37, 5-6). Dar nu numai că este greu, ci şi urât mirositor. Căci adaugă: *împuţitu-s-au şi au putrezit rănile mele*. Ai văzut că păcatul nu este numai greu, ci şi urât mirositor? Învaţă acum din cele ce urmează şi de unde se naşte el, căci zice: *de la faşa nebuniei mele*. Prin urmare, nebunia ni se face pricină a toate relele.” (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 102-103)

„Care este deci starea păcatului? Este o stare de letargie şi de somn. Este o stare de moarte. Este o stare de ruşine. Este o stare de nebunie.

Este o stare de somn funest. Mortal pentru două motive. Păcătosul adormit în viaţa lui vinovată suferă două pericole: cel al neprivegherii, cel al nesimţirii şi al nepăsării.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 305)

PĂCATELE (păcatele sunt pricina tuturor relelor)

„Păcatele sunt pricina tuturor relelor. Din pricina păcatelor – supărările, din pricina păcatelor – tulburările, din pricina păcatelor –

războaiele, din pricina păcatelor – bolile şi toate suferinţele greu de vindecat ce vin peste noi. După cum doctorii iscusiţi nu cercetează numai cele ce arată bolile pe dinafară, ci caută să afle şi cauza bolilor, tot aşa şi Mântuitorul, vrând să arate că păcatul este pricina tuturor relelor ce vin peste oameni, a spus celui slăbănogit cu trupul: *Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai greşeşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău*, pentru că Doctorul sufletelor a văzut că sufletul îi e slăbănogit, iar din pricina lui şi trupul. Aşadar, păcatul fusese pricina bolii de care zăcuse slăbănogul. Păcatul e pricina pagubei, păcatul e pricina supărării, păcatul e pricina oricărei suferinţe." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p.142)

PĂCATELE (nimic nu e atât de greu şi împovărător ca păcatul)

„Că nimic nu-i atât de greu şi de împovărător ca păcatul şi neascultarea! De aceea şi Zaharia a spus că păcatul e ca plumbul de greu (Zaharia 5, 7), iar David, descriind natura păcatului, spunea: *Fărădelegile mele au covârşit capul meu, ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine* (Ps., 37, 4); iar Hristos striga celor ce trăiau în multe păcate: *Veniţi la mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni* (Matei 11, 28)." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 86)

PĂCATELE (nu îi mai ruşinează pe cei care le săvârşesc)

„Trebuie să plângem pentru că în zilele noastre oamenii răi s-au înmulţit, iar relele nu îi mai ruşinează pe cei care le săvârşesc." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 361)

PĂCATELE (ferirea de păcate)

„Chiar dacă am putea să ne ascundem de toţi, de ochiul cel neadormit nu ne vom putea ascunde. Numai de el trebuie să ne temem, să ne nelinişti m şi să tremurăm, ca să nu săvârşim vreo nelegiuire înaintea ochilor lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 287)

„A cădea în adâncul păcatelor, este, dragii mei fraţi, sigur un rău grozav. Este destul de greu ca atunci să se întoarcă o inimă şi să se schimbe. Iată pentru ce trebuie de la început, să facem toate eforturile pentru a nu ne lăsa să cădem în cursele păcatului. Vedeţi-l pe Iuda; odată ce s-a supus păcatului, toate ajutoarele pe care i le-a dat Învăţătorul său au devenit fără

folos şi el nu s-a ridicat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXX, 1, p. 360)

„Temeţi-vă de puterea păcatului. Omul nu te vatămă, dacă tu însuţi nu te păgubeşti. Dacă păcatul nu este în tine, şi mii de săbii să te atace, Dumnezeu te scapă, iar dacă ai păcatul, şi în Paradis dacă trăieşti, eşti căzut. Adam a fost în Rai şi a căzut, în vreme ce Iov s-a aflat pe gunoaie, şi s-a încununat. Cu ce 1-a folosit pe acela Paradisul, sau cu ce l-a vătămat pe celălalt gunoiul?” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 30)

„Nu vom cădea niciodată în păcate de ne vom feri să săvârşim fapte indiferente, fapte care nu-s nici bune, nici rele. Astfel multora li se pare o faptă indiferentă uitatul la femei, dar din fapta asta se naşte pofta cea neruşinată iar din poftă, desfrânarea, iar din desfrânare, iarăşi pedeapsă şi osândă.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 146)

„Teme-te de vătămarea păcatului, că omul niciodată nu-ţi va strica de nu-ţi vei strica tu singur şi de nu vei greşi, măcar mii de săbii să fie, Dumnezeu te va izbăvi. Iar de ai în tine păcat, chiar şi în Rai de vei fi şi de acolo vei cădea, că şi Adam în Rai a fost şi a căzut, Iov încă a fost în gunoi şi s-a încununat prin răbdare. Ce i-a folosit lui Adam Raiul? Sau ce i-a stricat lui Iov gunoiul? Pe acela nimeni nu l-a viclenit şi s-a poticnit, iar pe acesta l-a bântuit diavolul şi s-a încununat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 49)

PĂCATELE (ferirea de tot ceea ce ne poate împinge spre păcate)

„Va fi pentru noi cea mai bună temelie a izbăvirii noastre, să fugim nu numai de păcate, ci şi de lucrurile ce par nepăsătoare, dar care ne pot poticni spre păcate.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 91)

„A merge la teatre, a privi la alergări de cai, a juca zaruri, nu pare pentru cei mulţi o greşală recunoscută, dar aduce în viaţa noastră nenumărate rele. Căci zăbovirea la teatre a dat naştere la curvie, la orice desfrânare, dezmăţare, iar privirea întrecerilor de cai a adus după sine lupte, înjurături, loviri, ocări şi uri necurmate; iar râvna pentru zaruri a pricinuit blesteme,

pagube, mânii, înjurături şi adesea alte rele mai grozave ca acestea. Să nu fugim, aşadar, numai de păcate, ci şi de cele ce par nevinovate, dar care încetul cu încetul ne duc la aceste greşeli. Căci şi acela care merge pe lângă prăpastie, chiar dacă nu cade în ea, tremură şi adesea, târât chiar de acest tremur, se rostogoleşte în ea. Tot aşa şi cel care nu fuge departe de păcate, ci merge pe lângă ele, va trăi cu frică şi adesea va cădea în ele.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 92)

PĂCATELE (dacă voim, nu putem fi siliţi de nimeni şi de nimic să păcătuim)

„Nu a creat Dumnezeu natura noastră în aşa mod, ca să fim siliţi a păcătui, căci de ar fi aşa, n

„Nici unul să nu-şi arunce prilejul şi pricina spre altul, zicând că-l opreşte de ostenelile şi de trudele faptelor celor bune, ci fiecare să zică că cu lenea mea am făcut cutare şi cutare păcat (…) diavolul singur nu poate să taie calea aceluia ce lucrează fapta bună, ci numai ce înşeală şi împiedică pe cei ce umblă cu lene şi fără de grijă, iar el nici nu poate să împiedice nici să îndemne pe nimeni, pentru că vrând noi să ne păzim, nu poate nimeni să ne strice nimic, nici sufleteşte, nici trupeşte.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 98)

PĂCATELE (lupta cu păcatul)

„Îţi spun: nu te iubesc, nu-ţi mulţumesc, nu te îmbrăţişez pentru că ai reuşit să te dezbari de obişnuinţa cea rea în zece zile, în douăzeci de zile sau în treizeci de zile, ci te iubesc pentru că nu ai deznădăjduit; te iubesc pentru că te-ai ruşinat de păcat şi l-ai osândit!” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, pp. 159-160)

PĂCATELE (nimeni nu se poate lăuda că este fără de păcat)

,,Nu este nimeni atât de bun, încât să nu aibă o cât de mică pată, nici nu este cineva atât de rău, încât să nu aibă o cât de mică faptă bună.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,*p. 148)

„*Cine se poate lăuda că are inima curată? Sau cine va cuteza să spună că e curat de păcate?* (Pilde 20, 9).

Nu există om fără de păcat. Şi dacă-mi vei spune cum cutare este drept, este milostiv, este iubitor de oameni, sunt de acord. Nu se poate însă să nu fi făcut vreo greşeală. Ori va fi fost biruit de slava deşartă, ori de cârtire, ori de altceva. Unul face milostenii, dar nu este curat. Altul este curat, dar nu face milostenii. Unul are o virtute, altul altă virtute." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 17)

PĂCATELE (amintirea lor)

„După atâtea fapte mari, după ce a primit de sus mărturia aceea atât de mare - *Vas ales Îmi este Mie aceasta* (Fapte, 9, 15) – Pavel tot n-a uitat propriile lui păcate, ci mereu vorbeşte de ele; nu vrea să le uite deşi era încredințat că prin botez îi fuseseră iertate toate. Nu le-a uitat, ci strigă şi spune: *Sunt cel mai mic dintre apostoli şi nu sunt vrednic să mă numesc apostol* (I Cor., 15, 9). Apoi, ca să cunoaştem covârşitoarea lui smerenie, a adăugat: *Pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9).

- Ce faci, Pavele? Stăpânul, cu dărnicia Lui, te-a iertat şi ți-a şters toate păcatele tale, iar tu mereu vorbeşti de ele?

- *Da, ştiu, spune Pavel. Ştiu că Stăpânul m-a dezlegat de păcate! Dar când mă gândesc la cele făcute de mine şi când văd şi oceanul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, atunci ştiu bine că prin harul şi iubirea Lui de oameni sunt ceea ce sunt.*

De aceea, după ce a spus: *Nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9), a adăugat: *Dar cu harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt* (I Cor., 15, 10). *Eu*, spune Pavel, *am fost atâta de nebun; dar nespusa Lui bunătate şi harul Lui mi-a dăruit iertare.*

Ai văzut suflet zdrobit? Are necontenit în minte păcatele săvârşite înainte de botez!

Să-l imităm, şi noi pe Pavel! Să ne aducem aminte în fiecare zi de păcatele ce le-am săvârşit după botez; să le purtăm necontenit în suflet şi să nu îngăduim cândva să se piardă în uitare. Acesta ne va fi un frâu în stare să ne facă să ne smerim şi să ne micşorăm." (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 397)

„Dacă într-una ne gândim la păcatele noastre, nimic din cele pământeşti nu ne va putea îngâmfa, nici bogăție, nici stăpânia, nici cinstea, ci chiar de am sta în curtea împărătească, vom ofta din greu. Fiindcă şi fericitul David a fost împărat, şi totuşi zicea: *Spăla-voi în toate nopțile patul meu şi cu lacrimile mele aşternutul meu voi uda.* (Ps., 6, 7), şi cu toate

acestea cu nimic n-a fost vătămat de porfira sau de diadema împărătească, şi nici nu s-a trufit, căci se ştia pe sine om, şi fiindcă era cu inima înfrântă, el suspina.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 154)

„Nu este un alt îndemn mai mare spre virtute, ca acela de a-ţi aduce aminte de propriile tale păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, pp. 283-284)

„Mare bun este iubiţilor, de a-şi cunoaşte cineva păcatele sale şi a şi le aminti într-una. Nimic nu vindecă greşalele cuiva, sau căderea în păcate, atât de sigur, ca o amintire într-una de ele, precum şi viceversa, nimic nu face pe om mai trândav, şi aplecat spre păcat, ca uitarea lor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 361)

„Dacă pururea vei avea în cugetul tău păcatele făcute, niciodată nu vei cleveti pe aproapele tău. Dacă eşti convins cu adevărat că eşti păcătos, desigur că aşa vei face, fiindcă nimic nu poate umili pe suflet atât de mult ca păcatele prin ele înseşi, şi examinate după felul lor. Avându-le veşnic în minte, niciodată nu vei cleveti, nu te vei mânia, nu vei bârfi, nu vei cugeta lucruri mari de tine, nu vei cădea iarăşi în jele, iar spre cele bune vei fi încă mai aprig.

Ai văzut câte bunuri se nasc din amintirea păcatelor? Să le scriem deci pe cugetele noastre. Ştiu bine că sufletul nu poate suferi o amintire atât de amară, însă noi să-l silim şi să-l constrângem a face aşa, fiindcă mai bine este de a fi acum muşcat de cuget, decât a fi pedepsit în acel timp.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 362)

„Dacă ai păcătuit şi Dumnezeu ţi-a iertat păcatele, primeşte iertarea şi mulţumeşte, dar nu-ţi uita păcatul, nu ca să te mistueşti cu gândul la el, ci ca să-ţi înveţi sufletul să nu zburde şi să nu cazi iar în păcat. Aşa a făcut şi Pavel, căci, după ce a zis: *M-a socotit credincios, punându-mă în slujbă,* a adăugat: *măcar că mai înainte fusesem un hulitor, un prigonitor şi batjocoritor* (I Tim., 1, 12-13). Să fie cunoscută viaţa slugii, zice, ca să iasă la iveală bunătatea Stăpânului. Căci, deşi am primit iertarea păcatelor, totuşi nu alung amintirea lor.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 23)

„Despre păcatele noastre noi nu vorbim niciodată, şi când alţii vorbesc despre ele noi ne supărăm, ne mâniem, socotim aceasta ca ceva neruşinat, ocărâm şi hulim pentru aceasta; dimpotrivă, când am făcut un bine cât de

mic, necontenit îl arătăm, mulțumim celor ce vorbesc de el, şi îi declarăm prieteni ai noştri, măcar că Hristos ne-a poruncit dimpotrivă, adică, ca noi să uităm faptele noastre cele bune, iar păcatele noastre să le amintim cu sârguință.” (*Cuvânt la Duminica a 19-a după pogorârea Sf. Duh*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 144)

„Pavel îşi aducea mereu aminte de păcatele acelea despre care auzise că Dumnezeu nu-Şi mai aducea aminte, grăind aşa: *Nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica* (I Cor., 15, 9) şi: *Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu* (I Tim., 1, 15). N-a spus: *Am fost*, ci *sunt*. Păcatele i-au fost iertate de Dumnezeu, dar din mintea lui Pavel nu se ştergea amintirea păcatelor ce-i fuseseră iertate. Păcatele pe care Stăpânul le ştersese, pe acelea Pavel le striga în gura mare. Ați auzit pe (Dumnezeu prin) profet zicând: *Nu-Mi mai aduc aminte de ele*; tu, însă adu-ți aminte! Dumnezeu l-a numit pe Pavel vasul alegerii (Fapte 9, 15), şi el se numeşte cel dintâi dintre păcătoşi. Dacă Pavel nu uita păcatele iertate lui de Dumnezeu, gândeşte-te ce bine ținea minte binefacerile lui Dumnezeu!

Dar pentru ce spun eu că pomenirea păcatelor aduce peste noi ruşine? Nu ne face atât de străluciți pomenirea faptelor noastre bune, cât de străluciți ne face pomenirea păcatelor! Dar, mai bine spus, pomenirea faptelor bune nu numai că nu ne face străluciți, dar ne mai umple şi de ruşine şi de osândă, pe când pomenirea păcatelor ne umple de îndrăznire şi de dreptate multă;

- Cine spune asta?

- Fariseul şi vameşul (Luca 18, 10-14). Unul şi-a spus păcatele, şi s-a pogorât de la templu îndreptat; celălalt şi-a spus faptele bune, şi s-a pogorât mai păcătos decât se suise vameşul. Vezi câtă pagubă aduce pomenirea faptelor bune şi cât de folos este să nu-ti uiți păcatele? Şi pe bună dreptate. Cel care vorbeşte mereu de faptele sale bune ajunge îngâmfat, dispreţuieşte pe ceilalți oameni, aşa cum a pățit fariseul. N-ar fi ajuns la atâta mândrie de n-ar fi spus: *Nu sunt ca ceilalți oameni* (Luca 18, 11), de n-ar fi vorbit de postul lui şi de zeciuiala ce o dădea. Pomenirea păcatelor, dimpotrivă, coboară sufletul, îl face să se smerească, iar prin smerenie atrage bunăvoința lui Dumnezeu. Ascultă cum ne porunceşte Hristos să dăm uitării faptele noastre bune: *Când veți face toate acestea, să ziceți: «Slugi netrebnice suntem»*. Spune şi tu: Sunt slugă netrebnică! (Luca 17, 10) *Eu nu te fac netrebnic. Dacă-ți mărturiseşti nimicnicia ta, Eu te fac strălucit şi te încununez!*” (*E*

primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 467-468)

„Nu-i de ajuns numai să spui: *Sunt păcătos*, ci trebuie să ai în minte chiar şi felul păcatelor săvârşite. După cum focul când cade în spini stârpeşte uşor spinii, tot aşa şi mintea noastră, când cugetă mereu la păcatele noastre, le îneacă şi le stârpeşte cu uşurinţă. Iar Dumnezeu, Care trece peste nelegiuiri şi şterge nedreptăţile, să ne scape de păcate şi să ne învrednicească de împărăţia cerurilor." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 471)

,,Nimic nu poate face sufletul atât de plin de virtute, atât de blând şi binevoitor, ca necontenita aducere aminte de păcate. De aceea şi Pavel îşi aducea aminte de păcatele lui, nu numai de cele de după botez, ci şi de cele de dinainte de botez, deşi îi fuseseră şterse desăvârşit. Dacă Pavel îşi aducea aminte de păcatele sale de dinainte de botez, cu atât mai mult noi trebuie să ne aducem aminte de păcatele de după botez. Prin această aducere-aminte nu numai că le ştergem, dar ajungem mai îngăduitori cu toţi oamenii, iar lui Dumnezeu Îi slujim cu mai multă bunăvoinţă, cunoscând bunătatea Lui nespusă datorită acestei aduceri-aminte de păcate." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 238)

„De îţi vei aduce aminte tu de păcatul tău, Dumnezeu nu-şi va aduce aminte de el, iar de-l vei uita tu, Dumnezeu îşi va aduce aminte de el. Făcut-ai vreun rău? Ţine-l minte, ca Dumnezeul tău să-l uite pe el!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 50)

PĂCATELE (pomenirea necontenită a păcatelor proprii)

,,Tu însă trebuie să pomeneşti păcatele tale pentru ca să ai prilej de a te îndrepta. Sfântul Pavel, ştiind aceasta, totdeauna amintea păcatele sale deşi Dumnezeu nu le mai pomenea, şi zicea: *Nu sunt vrednic a mă chema apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu* (I Cor. 15, 9); şi:

Hristos a venit în lume pentru ca să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu (I Tim. 1, 15). El nu zice *am fost cel dintâi*, ci *sunt cel dintâi*; deşi Dumnezeu îi iertase păcatele sale, totuşi la Pavel niciodată nu s-a stins pomenirea păcatelor sale celor iertate. Cele pe care Dumnezeu le ştersese, el însuşi le făcea cunoscute. Dumnezeu l-a numit pe Pavel *vas ales* (F. A. 9, 15). Iară el se numea pe sine *cel dintâi între păcătoşi*. Deci, fiindcă el însuşi necontenit pomenea păcatele sale, poţi tu să judeci cât de mult a pomenit Dumnezeu faptele cele îmbunătăţite.

Dar ce zic eu, că nu este ruşine a-şi mărturisi cineva păcatele sale! Pomenirea păcatelor noastre este cu mult mai mărită decât pomenirea faptelor noastre celor bune. Pomenirea faptelor noastre celor bune nu numai că nu ne dă vreo strălucire, ba chiar aduce asupra noastră ruşine şi osândire; pe când pomenirea păcatelor noastre ne umple de o veselă asigurare şi îndreptare la Dumnezeu. Cine ne spune aceasta? Fariseul şi vameşul. Acesta din urmă şi-a mărturisit păcatele sale şi s-a dus îndreptat de dânsele; iară celălalt şi-a numărat faptele sale cele bune şi s-a pogorât mai jos decât vameşul. Vezi câtă vătămare se aduce când cineva pomeneşte faptele sale cele bune şi cât folos se pricinuieşte când cineva nu uită păcatele sale? Şi aceasta nu este de mirare. Căci cine pomeneşte faptele sale cele bune, cade în mândrie şi semeţie, dispreţuindu-i pe ceilalţi oameni, ca fariseul acela. El n-ar fi ajuns la o fală aşa de mare şi n-ar fi zis: *nu ca ceilalţi oameni* (Lc. 17, 11), dacă n-ar fi pomenit postul şi zeciuielile sale. Dimpotrivă, pomenirea păcatelor noastre smereşte duhul nostru, ne învaţă a fi cumpătaţi, şi prin cumpătare ne dobândeşte bunăvoinţa lui Dumnezeu. Ascultă numai, cum ne porunceşte Hristos să nu pomenim faptele noastre cele bune: *Când aţi făcut toate, ziceţi: robi netrebnici suntem* (Lc. 17, 10). El vrea să zică: mărturiseşte tu numai că eşti un rob netrebnic, iar Eu nu te voi face aşa, dacă tu vei mărturisi înjosirea ta, ci te voi mări şi te voi încununa." (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 56-58)

PĂCATELE (remedii şi eliberarea de ele)

„De-ţi cuprinde sufletul pofta trupească sau dragostea de bani sau altă plăcere ruşinoasă, gândeşte-te îndată că El este Cel Ce ne judecă şi Lui nu-i putem ascunde gândurile minţii. Aşa vom scăpa negreşit şi de uneltirile Diavolului şi ne vom bucura şi de mult ajutor de sus". (*Omilii la Facere,* omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 289)

„Deci când plăcuta obişnuinţă cu păcatele şi dragostea de bani te asaltează, atac-o şi tu cu gândul acela care spune că vom primi mare răsplată de vom călca în picioare plăcerea cea trecătoare şi spune sufletului tău: *Te întristezi cumplit că te lipsesc de plăcere? Nu te întrista! Bucură-te, că îţi pricinuieşte cerul! N-o faci pentru om, ci pentru Dumnezeu. Rabdă puţin şi vei vedea cât de mare e răsplata! Rabdă în viaţa aceasta pământească şi vei primi nespusă îndrăznire!*

De vom grăi unele ca acestea sufletului nostru şi nu ne vom gândi numai la oboselile virtuţii, ci vom socoti şi cununile ei, ne vom depărta repede de orice păcat. Dacă diavolul ne arată ca trecător ceea ce este plăcut şi ca veşnic ceea ce este dureros, şi astfel are putere asupra noastră şi ne stăpâneşte, să facem şi noi contrariul: să arătăm ca trecător ceea ce este dureros şi ca nemuritor ceea ce este bun şi folositor". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 216)

„Păcatul pune pe suflet atâta necurăţie că nu o poate curăţi toată apa izvoarelor, ci numai lacrimile şi mărturisirea". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 461)

„Cum ne mai putem mântui? mă poţi întreba.

- Dacă vei întrebuinţa pentru fiecare păcat doctoria potrivnică păcatului: milostenia, rugăciunile, căinţa, pocăinţa, smerenia, inima zdrobită, dispreţuirea averilor. Dumnezeu a pus nenumărate căi de mântuire dacă vrem să luăm aminte.

Să luăm, dar, aminte şi cu toate doctoriile acestea să ne curăţim rănile făcând milostenii, lăsând ura ce o purtăm celor ce ne-au supărat, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate, postind după putere, rugându-ne cu inimă curată şi să nu ne facem prieteni cu bogăţia cea nedreaptă". (*Omilii la Matei,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 499)

„Demonul suferă când este izgonit din trup, dar cu mult mai mult suferă când vede sufletul scăpat de păcat. Că păcatul este marea lui putere. Pentru aceasta a murit Hristos, ca să-i sfărâme această putere. Păcatul a adus pe pământ moartea. Din pricina păcatului toate se întorc pe dos. Ai stârpit păcatul? Ai tăiat tăria diavolului, i-ai strivit capul, i-ai zdrobit toată puterea lui, i-ai împrăştiat oastea lui şi ai făcut o minune mai mare decât toate minunile". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 543)

„Trebuie deci să facem totul ca să stârpim începuturile păcatelor. Să nu te uiţi la păcat că este mic, ci să te gândeşti că ajunge rădăcină de mare

păcat dacă nu-l iei în seamă. Iar dacă trebuie să vă spun ceva care să vă minuneze, este că păcatele mari nu au nevoie de atâta luare-aminte ca păcatele mici şi neînsemnate. Însăşi natura păcatelor mari face ca să ne îndepărtăm de ele; cele mici însă, pentru că sunt mici, ne fac să fim nebăgători de seamă şi nu ne îndeamnă să pornim cu hotărâre la stârpirea lor”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 969-970)

„Dacă diavolul ar lupta împotriva noastră pe faţă şi deschis, victoria noastră ar fi uşoară şi lesnicioasă; dar, mai bine spus, dacă suntem cu luare-aminte chiar ne va fi uşoară, că Dumnezeu ne-a înarmat împotriva fiecăreia din aceste viclenii. Ascultă ce ne sfătuieşte Hristos, pentru a ne convinge să nu nesocotim nici cele mai mici păcate! Ne spune: *Cel ce zice fratelui său: Nebune, vinovat va fi gheenei* (Matei 5, 22) şi: *Cel ce se uită cu ochi desfrânaţi, a şi săvârşit păcatul desfrânării* (Matei 5, 28) şi vaită pe cei ce râd (Luca 6, 25). Pretutindeni stârpeşte începuturile şi seminţele păcatelor ne spune că vom da socoteală de orice cuvânt deşert (Matei 12, 36). Pentru aceasta Iov aducea jertfă lui Dumnezeu chiar pentru gândurile copiilor lui (Iov 1, 5)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 971)

„Să ne ferim de păcate; şi mai ales de începuturile păcatelor”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 972)

„Să rugăm pe Izbăvitorul sufletelor noastre, să sfărâme şi lanţurile, să îndepărteze de noi şi pe acest groaznic temnicer şi, liberându-ne de greutatea acelor lanţuri de fier, să ne facă mintea mai uşoară decât pasărea. Rugându-L acestea, să aducem şi pe cele ale noastre: râvnă, gând curat şi voinţă bună. Aşa vom putea, chiar în scurtă vreme, să scăpăm de păcatele care ne stăpânesc.” (*Omilii la Matei,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 172)

„Ai văzut cum Hristos îndepărtează pe oameni de păcat şi-i îndreaptă spre virtute, tocmai prin acelea prin care ei doresc totdeauna păcatul? *Pentru care pricină, întreabă Hristos, doreşti averi? Nu-i aşa că pentru plăcere şi desfătare? Dar tocmai acestea nu le ai de pe urma averilor, ci cu totul dimpotrivă! Când ochii ne sunt scoşi nu mai simţim nici o bucurie din pricina acestei nenorociri; cu atât mai mult nu vom simţi vreo bucurie când mintea ni-i stricată şi beteagă.*

- Pentru care pricină îţi îngropi în pământ averile? te întreabă Hristos.

- Ca să le pun la loc sigur!

- Dar, făcând aşa, ajungi la un alt rezultat decât cel aşteptat, îți răspunde Domnul.

Pe cel care posteşte, care face milostenie, care se roagă de dragul slavei deşarte, Domnul îl îndepărtează de slava deşartă tocmai prin ceea ce-i satisface dorința de slavă şi-l întreabă:

- Pentru ce te rogi şi faci milostenie aşa?

- Pentru că mi-i dragă slava de oameni.

- Nu te ruga aşa, îi răspunde Domnul, şi vei dobândi slava în ziua ce va să fie.

La fel face Domnul şi cu iubitorul de argint. Îl îndepărtează de bani şi de averi tocmai prin ceea ce căuta mai mult iubitorul de argint.

- Ce vrei? îl întreabă Domnul. Vrei să-ți păstrezi averile şi să te desfătezi de plăcere? Îți voi satisface cu prisosință şi o dorință şi alta dacă vei îngropa aurul tău acolo unde-ți poruncesc Eu." (*Omilii la Matei,* omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 267-268)

„ ... să ne şi schimbăm cât mai este vreme şi să ne ridicăm din păcate. Putem, dacă voim. Dacă mulți din cei dinainte de venirea harului s-au ridicat din păcate, cu mult mai mult după ce harul a venit." (*Omilii la Matei,* omilia XC, II, în col. PSB, vol. 23, p. 1002)

„În sfârşit, nimic nu este mai greu, nimic nu este mai urât decât păcatul. Căci ar fi un rău mai mic, luându-l ca ruşine şi ca mizerie, de a merge gol pe străzi, decât a fi acoperit şi împovărat cu păcate şi cu crime. A merge dezbrăcat, aceasta nu va fi un rău aşa de mare, pentru că adesea nebunia este cauza; dar nu este nimic aşa de dispreţuit nici aşa de urât ca şi păcătosul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia V, 4, p. 33)

„Medicamentul ne este comun, doctoriile ne sunt oferite în mod egal la toți, dar vindecarea depinde de voința noastră. Cel ce se foloseşte de medicament cum trebuie, câştigă sănătatea; cel ce nu aplică medicament pe rana sa, adaugă răul şi merge în ruină." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, p. 70)

„Trebuie să ne reținem de la păcat, şi din faptă şi din inimă, şi să-i aplicăm fiecărui păcat leacul care îi este contrar. Spre exemplu ați răpit voi bunul altuia? Ați fost lacomi? Rețineți-vă de a fura, şi aplicați la rana voastră leacul milosteniei. Voi ați făcut păcatul desfrâului? Încetați a-l mai face şi puneți pe această rană curăția. Voi ați surpat faima aproapelui vostru prin

limbă? Încetați de a vorbi de rău şi puneți leacul iubirii. Să facem aşa cu fiecare păcat de-al nostru în particular, şi să nu trecem nici peste nici unul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 165)

„Făcând o cercetare exactă a păcatelor noastre şi a greşelilor noastre, să le îndreptăm puțin câte puțin; luna aceasta pe acela, luna următoare pe celălalt, şi apoi să ne propunem să-l corectăm pe al treilea. În acest fel, ridicându-ne ca pe nişte trepte, noi vom ajunge la cer prin scara lui Iacob. Căci mi se pare că această scară pe care o vede Iacob în somn (Gen., 28, 12), arată progresul în virtute, acest progres care ne ridică de la pământ la cer, nu prin trepte simțite, ci prin corectarea şi transformarea moravurilor şi prin creşterea virtuții.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 5, p. 441)

„*Şi cum să mă întorc?*, zici tu. Fă început lucrului, şi atunci totul ai făcut. Conteneşte de a mai face răul, nu merge mai departe, şi atunci totul ai câştigat. Precum se întâmplă cu cei bolnavi, că dacă boala nu merge spre mai rău, e un început oarecum de îmbunătățire a stării bolnavului, tot aşa se petrece şi cu răutatea. Nu merge mai departe cu răul, şi atunci vei stăpâni cele ale răului. De vei face aceasta chiar numai două zile, a treia zi mai cu uşurință îți va fi de a te depărta de el, iar după trei zile vei adăuga şi zece, şi douăzeci, şi o sută, şi în fine toată viața. Cu cât vei înainta, cu atât mai uşoară de umblat ți se va părea calea, şi te vei vedea la urmă la capătul ei, bucurându-te de bunurile cele multe şi negrăite. Fiindcă şi atunci, la întoarcerea acelui fiu rătăcitor, a fost ospăț, cântece de alăută şi de fluier, şi serbări încântătoare au fost date. Iar cel ce trebuia să ceară socoteală acelui fiu, pentru că şi-a pierdut averea în zadar şi a rătăcit vreme atât de îndelungată, nimic din acestea n-a făcut, ci l-a văzut ca şi pe cel ce se găsea în fapte bune. Şi nici nu l-a dojenit cu vreo vorbă grea, ba nici nu i-a amintit măcar cât de puțin de faptele lui de dinainte, ci l-a şi îmbrățişat, l-a şi sărutat, a tăiat şi vițelul cel gras, l-a îmbrăcat cu haină nouă şi l-a făcut strălucit prin podoabe multe.

Toate aceste exemple avându-le înaintea noastră, iubiților, să ne încurajăm şi să nu ne deznădăjduim. El nu se bucură atât ca Stăpân al nostru, pe cât ca un Tată, Care nu are rob, ci fiu; fiindcă El mai mult doreşte ca noi să devenim fii decât robi. De aceea a şi făcut tot ceea ce a făcut, căci n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său Unul Născut, ca astfel şi noi să ne bucurăm de înfiere şi să-L iubim nu ca Stăpân, ci ca Tată al nostru.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 174-177)

„Eşti poate batjocoritor, defăimător şi bătăuş? Scrie-ţi singur lege de a nu te înfuria şi de a nu răcni deloc, şi atunci împreună cu rădăcina răului se va nimici şi fructul. Eşti poate afemeiat şi desfrânat? Pune-ţi iarăşi singur hotar, şi hotărăşte-te a nu te uita la femeie, nici a te duce la teatru, şi nici de a privi în piaţă la frumuseţi străine. Este cu mult mai uşor a nu vedea de la început o femeie frumoasă, decât a o vedea şi a scoate din tine pofta după ea, în acelaşi timp a scoate şi tulburarea ce ţi-a pricinuit vederea ei. Luptele sunt mai uşoare la început, ba încă nu avem nevoie de luptă dacă nu deschidem uşa duşmanului, şi dacă nu vom primi nici chiar sămânţa răului. De aceea şi Hristos îl pedepseşte pe cel ce priveşte femeia cu nesaţ, ca astfel să ne apere de o mai mare durere; de aceea, zic, porunceşte a scoate din casă pe duşman înainte de a deveni puternic, că atunci e şi mai uşor a-l scoate. Care este necesitatea de lucruri prisositoare? Ce nevoie te sileşte a te apuca la ceartă cu cei potrivnici, când premiul îţi stă de faţă şi fără luptă, şi când poţi a-l lua mai înainte chiar de luptă? Nu este atâta osteneală a vedea femei frumoase, pe cât este de a te stăpâni după ce le-ai văzut, ba chiar de a nu le vedea nu este nici o osteneală, pe când osteneala şi sudoarea cea multă vine după ce le-ai văzut. Aşadar, când şi osteneala este mai mică – deşi nici nu o poate numi cineva osteneală – şi când şi câştigul este mai mare, de ce atunci căutăm singuri a cădea în noianul nenumăratelor răutăţi? Şi nu este numai mai uşor a nu vedea femeie, ci încă de a te găsi şi mai curat de această poftă; după cum şi pentru cel ce o vede este mai greu a se izbăvi de osteneală şi de pata ce o are, dacă se mai poate numi izbăvire. Cel ce nu vede o fată frumoasă, este curat de pofta izvorâtă de aici, pe când cel ce doreşte a vedea, mai întâi îşi înjoseşte cugetul cu astfel de gânduri, şi după ce îl întină de nenumărate ori, apoi îşi scoate pe faţă pata rezultată din poftă, dacă o mai scoate. De aceea tocmai şi Hristos, ca nu cumva să pătimim în acest fel, nu împiedică numai omorul, ci chiar şi mânia, nu numai desfrânarea, ci şi privirea nesăţioasă, nu numai călcarea jurământului, sau jurământul fals, ci chiar de a se jura cineva, fie pentru orice. Şi nu s-a mărginit numai aici, sau ca măsura virtuţii să rămână aici, ci, fiindcă el a legiferat acestea, apoi a mers mai departe. Oprind omorul şi poruncind a fi curat de mânie, porunceşte în acelaşi timp ca cineva să fie gata a pătimi şi rele, şi încă să se pregătească de a pătimi nu numai atât cât voieşte duşmanul, ci de a merge încă şi mai departe, şi astfel a birui furia aceluia prin prisosinţa dragostei şi a filosofiei sale.”(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 222-223)

„Două lucruri sunt care ne pot depărta de păcat: când vom pricepe osânda ce zace în păcat, şi când ne vom da seama bine de vrednicia noastră.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, p. 97)

„Chiar de ai avea o poftă cât de arzătoare, împotriveşte-te acelei pofte, şi de îndată vei izbuti a o stinge. Chiar de ai voi să grăeşti ceva urâcios, gândeşte-te la scrâşnirea dinților de atunci, şi frica aceea îți va fi ca un frâu. Sau de ai voi să răpeşti avutul altuia, tu ascultă pe Judecătorul Care porunceşte şi zice: *Legați mâinile şi picioarele sale şi aruncați-l pre dânsul în întunericul cel mai dinafară* (Mt., 12, 13) - şi atunci vei arunca de la tine şi această poftă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 107)

„Să nu ne gândim la cei ce se dezmiardă în desfătări, ci la sfârşitul lor: aici adică îngrăşarea sau buhăiala trupului, iar acolo viermele neadormit şi focul cel veşnic. Nu te gândi, zic, la cei ce răpesc avutul altuia, ci la sfârşitul lor: aici adică frică şi spaimă, iar acolo legăturile cele nedezlegate. Nu te gândi la cei ce iubesc slava deşartă, ci la ceea ce se naşte de aici: aici adică robie şi prefăcătorii urâcioase, iar acolo pagubă de nesuferit şi ardere veşnică. Dacă deci vom vorbi între noi de acestea, dacă le vom şopti întruna poftelor noastre celor rele, grabnic vom scoate din noi dragostea de cele de acum, în acelaşi timp vom şi aprinde în noi dorul de cele viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 108)

„Te mândreşti cu succesele ce le ai? Aminteşte-ți de legăturile lui Pavel, că tu nu ai suferit nimic din ceea ce a suferit acela, şi totuşi el niciodată nu s-a îngâmfat de succesele lui. Ai poftit poate ceva din bunurile aproapelui? Aminteşte-ți de legăturile lui Pavel, şi vei vedea cât de absurd este, ca aproapele tău să se primejduiască, iar tu să te dezmierzi. Doreşti încă a te îmbuiba în dezmierdări? Ia aminte la temnița lui Pavel, căci eşti discipolul lui, eşti împreună ostaş cu el, şi atunci care-ți este rațiunea ca tovarăşul tău să fie în legături, şi tu să te dezmierzi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni,* omilia XII, p. 144)

„Nu este, iubiților, nici un păcat pe care întocmai ca şi focul să nu-l consume puterea cea mare a dragostei. Mai uşor poate rezista focului o uscătură nebăgată în seamă, decât natura păcatului la puterea dragostei. O astfel de dragoste, deci, să plantăm în sufletul nostru, ca să stăm împreună cu toți sfinții, căci şi aceia au bineplăcut lui Dumnezeu prin dragostea cea către aproapele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,*

omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 207)

„Căci este mult mai bine de a se murdări cineva în noroi, decât de a se murdări în păcate, fiindcă cel murdărit în noroi, se poate spăla în scurt timp, şi devine iarăşi la fel cu cel ce n-a căzut deloc în mlaştină, pe când cel căzut în prăpastia păcatului a căpătat o murdărie care nu se poate curăţi cu apă, ci având nevoie de un timp îndelungat, de o pocăinţă sinceră, de lacrimi şi oftări, de suspine îndelungate şi fierbinţi, mai mari zic, decât când le avem acestea pentru cei mai iubiţi ai noştri. Murdăria aceea ne vine dinafară, dar aceasta se zămisleşte înlăuntrul nostru, pentru care de-abia putem a ne curăţa după multă spălare, după multă pocăinţă." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XII, p. 184)

„Pe cei care-s tineri îi ţin în frâu dascălii sau părinţii; pe cei mai în vârstă, legiuitorii şi domnitorii, luându-i în grija lor, îi cuminţesc; slugilor, care-s mai greoaie, când e vorba de aceasta (conştiinţă), le slujeşte spre îndreptare, pe lângă cele spuse mai sus, şi frica de stăpâni, iar femeilor, teama de bărbaţi. Astfel că multe ziduri împresoară neamul nostru (omenesc) spre a-l împiedica să cadă uşor în mrejele păcatului. Pe lângă toate acestea ne mai cuminţesc şi bolile şi atâtea împrejurări ale vieţii, căci şi sărăcia ne strânge în chinga ei, şi paguba ne mustră, şi multe altele de acelaşi fel. Nu te sperie tatăl? Nici dascălul? Nici dregătorul? Nici legiuitorul? Nici judecătorul? Nu te îndreaptă ruşinea faţă de un prieten? Nu te doare mustrarea, pe care ţi-o face duşmanul? Nu te cuminţeşte stăpânul? Nu te învaţă bărbatul? Nu te îndreaptă conştiinţa? Atunci vine vreo boală trupească şi îndreaptă totul şi paguba a izbutit să facă un om de treabă şi din cel mai cutezător. Dar ceea ce e şi mai mult, marile necazuri ce le pătimim noi nu ne sunt numai nouă spre ajutor şi folos, dar de obicei, şi altora. Căci şi noi înşine, chiar când nu păţim nimic, la vederea pedepselor ce cad pe capul altora, ne cuminţim nu mai puţin decât aceia." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 54-55)

„E cu mult mai mare să izbăveşti de păcate, decât să vezi un trup înviat. Trupul a căzut pentru că a păcătuit. Aşadar, dacă păcatul este începutul al căderii, atunci izbăvirea de păcat este început al învierii. Am înviat, deci, cu învierea cea mai mare, aruncând moartea cea cumplită a păcatului şi dezbrăcând haina cea veche." (*Cuvânt la Înviere*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 144)

„Pot şi lacrimile stinge focul cel aprins al păcatelor.” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 453)

„Să ştergem murdăria păcatelor noastre cu lacrimile noastre. Mare este rodul acestor lacrimi! Mare mângâiere şi uşurare ne dau! Pe cât de mare este pedeapsa dată râsului şi petrecerii, pe atât de mare uşurare aduce plânsul necontenit. *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia*, spune Domnul. Şi: *Vai de cei ce râd, că aceia vor plânge.* De aceea şi Pavel îşi petrecea tot timpul în lacrimi şi plânset, cu toate că nu se ştia cu nici un păcat pe cuget.

- Cine spune asta?

- Chiar fericitul acela! *Trei ani, ziua şi noaptea,* spune el, *n-am încetat de a sfătui cu lacrimi pe fiecare din voi*. Pavel, trei ani! Noi, nici o lună! Pavel, ziua şi noaptea; Pavel, pentru păcatele altora! Noi, nici pentru păcatele noastre! Pavel nu se ştia cu nimic pe cuget, noi, nici din pricina poverii cugetului nostru!” (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 454)

„În locul cuvintelor celor rostite fără rost, să punem rugăciunea; în locul privirilor celor desfrânate, milostenii şi posturi.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 469)

,,De arde în tine focul poftelor cele păcătoase, gândeşte la focul acelei pedepse, şi focul cel dintâi se va stinge în tine. Gândeşti tu să spui vreun neadevăr? Adu-ți aminte de scrâşnirea dinților cea din iad, şi frica de dânsa va fi frâu pentru gura ta. Plănuieşti tu să săvârşeşti o răpire? Ascultă glasul Judecătorului, care zice: *Legați-i mâinile şi picioarele şi-l aruncați întru întunericul cel mai dinafară* (Mat. 25, 40); dacă gândeşti la aceasta, îndată vei goni de la tine pofta cea rea. De eşti împietrit şi nemilostiv, adu-ți aminte de cele cinci fete nebune, care nu aveau untdelemnul faptelor celor bune şi milostive, iar pentru aceea au fost încuiate în afara cămării mirelui; numai gândeşte-te la aceasta, şi tu îndată te vei face blând şi milostiv. Sau dacă tu eşti dedat la beție şi la îmbuibare, o, atunci gândeşte numai la îmbuibatul cel bogat, cum zicea el: *Trimite pe Lazăr, să-şi întindă vârful degetului în apă şi să-mi răcorească limba mea cea învăpăiată* (Lc. 16, 24). Gândeşte cum el

nu şi-a ajuns dorința, şi curând te vei lăsa de această patimă. În acelaşi chip vei putea tu să împlineşti şi toate celelalte porunci ale lui Dumnezeu, căci Dumnezeu n-a poruncit nimica ce ar fi prea greu.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 22-23)

„… dacă suntem râvnitori şi priveghetori, putem iarăşi a ne ridica chiar din căderea în păcat.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 168)

„Să ne lăsăm de risipele cele netrebnice, iar ce am cheltuit cu fără socotință, să împlinim în alt chip. În locul cuvintelor celor nefolositoare, în viitor să facem rugăciune, în locul privirii cele necurate să punem postul şi milostenia. Dacă noi nu vom aduna comoară în chipul acesta şi nu vom depune în această comoară fapte bune, vom cădea în cea mai mare sărăcie a sufletului şi ne vom arunca în osânda focului celui veşnic.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 59-60)

„Dacă vedem că am păcătuit, să înfrânăm sufletele noastre, să pedepsim inima noastră, iar duhul nostru să-l umplem cu chinul pocăinței, pentru ca după ce ne vom scula iarăşi, niciodată să nu mai cutezăm a ne arunca în aceeaşi prăpastie a păcatului, căci se vor simți încă urmele pedepsei din ziua trecută.” (*Cuvânt la Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 60)

„… vă îndemn, păziți-vă chiar de la început, să nu zămisliți în voi o pofta rea; iară dacă am zămislit-o atunci să înăbuşim în noi sămânța cea rea. Dacă însă şi la aceasta am fost leneşi, atunci, îndată ce păcatul s-a arătat în faptă, să-l omorâm prin mărturisire şi lacrimi şi prin paza asupra noastră înşine. Căci nimic nu este pentru păcat aşa de omorâtor ca pâra asupra noastră înşine şi osândirea de noi înşine, unită cu pocăința şi cu lacrimile. De aceea osândeşte păcatul tău, şi te vei elibera de o grea povară.” (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 74)

„Cel mai bun mijloc pentru îndepărtarea păcatelor este de a da păcatelor numele lor adevărat şi propriu lor; numirea păcatelor cu propriul lor nume are puterea de a zgudui atât de tare conştiința celor ce păcătuiesc, încât adeseori mulți din cei care se împăunează cu faptele lor ruşinoase nu suferă cu linişte să fie numiți ceea ce sunt, ci, la auzul acestor nume, se

sălbăticesc şi se prefac în fiare, ca şi cum le-ai pricinui cea mai cumplită suferinţă. De pildă, dacă ai numi pe o femeie – stricată, sau pe un tânăr – desfrânat, aşa cum merită ei din pricina faptelor ruşinoase pe care le săvârşesc, dacă le-ai spune de-a dreptul curvari, ţi i-ai făcut duşmani de moarte, ca şi cum le-ai fi făcut cel mai mare rău. Şi asta se întâmplă nu numai cu curvarul, ci şi cu lacomul, şi cu beţivul, şi cu îngâmfatul, şi, în general, cu toţi care săvârşesc păcate mai mari chiar; nu i-ai vedea atât de supăraţi şi atât de necăjiţi din pricina faptelor ce le săvârşesc şi din pricina vorbelor ce le spune lumea pe socoteala lor, cât din pricină că le dai numele ce li se cuvine. Cunosc oameni care s-au înţelepţit când au fost numiţi cu adevăratul lor nume şi au ajuns mai buni când au văzut câtă ocară cuprinde numele ce li se dă.” (*Apologia vieţii monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 264)

„… chiar dacă nu fugim de păcat, dar dacă înfierăm păcatul, vom ajunge negreşit să şi fugim de el.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 52)

„… rogu-vă, mai cu seamă la început, să nu faceţi loc poftei celei păcătoase. Iar dacă i-am făcut loc, să-i înăbuşim înlăuntru seminţele.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 102)

„Nimic nu pierde atât păcatul ca învinuirea şi osândirea noastră, unită cu pocăinţă şi lacrimi. Ţi-ai osândit păcatul? Ai lepădat povara!

- Şi cine-a spus asta?

- Însuşi Dumnezeu, Care ne judecă: *Spune tu fărădelegile tale întâi, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26).” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 102)

„Arzi de flacăra poftei trupeşti? Bagă-te cu mintea în flacăra veşnică a iadului şi focul trupului se va stinge imediat. ....

Vrei să spui ceva necuviincios? Adu-ţi aminte de scrâşnirea dinţilor, şi gura îţi va rămâne închisă.

Vrei să-ţi însuşeşti un lucru străin? Auzi-l în minte pe Judecătorul care spune: *Legaţi-l de picioare şi de mâini, luaţi-l de aici şi aruncaţi-l în întunericul cel mai din afară!* (Matei 22, 13) şi ţi se va potoli această dorinţă.

Eşti sever şi nemilostiv? Adu-ţi aminte de acele fecioare ale căror candele s-au stins pentru că nu aveau untdelemn – untdelemnul simbolizează

milostenia şi îndurarea – şi de aceea au rămas afară de la praznicul nunții, şi astfe vei deveni iubitor de oameni.

Îți plac distracțiile, chefurile şi bețiile? Adu-ți aminte de bogatul care l-a rugat din focul iadului pe patriarhul Avraam să-l trimită pe Lazăr să-i răcorească limba uscată şi a cărui cerere n-a fost primită, şi te vei izbăvi degrabă de patima aceasta.

Dacă înfruntăm în felul acesta dorințele noastre păcătoase nu vom întârzia să scăpăm de răutate şi să dâbândim virtutea, să stingem din inimile noastre dragostea pentu cele de acum şi să aprindem iubirea pentru cele viitoare.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 61-62)

„Dar vă rog, să nu fim delăsători! Ai ieşit din Egipt, omule! Nu mai căuta iar Egiptul şi răutățile lui! Nu-ți mai aminti de lut şi de facerea cărămizilor! Căci lut şi facere de cărămidă sunt lucrurile acestei vieți. Chiar şi aurul, înainte să fie aur[309], nu este nimic altceva decât pământ.” (*Omilia a III-a a aceluiaşi rostită către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 65)

„Un înțelept, arătând că nelucrarea s-a făcut dascăl a toată răutatea şi grăind despre slugi, zice: *Pune-l la treabă, ca să nu fie nelucrător* (…). Căci ceea ce este frâul pentru cal, aceasta este lucrarea pentru firea noastră[310].” (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 155)

„Trei remedii ne sunt date împotriva muşcăturilor veninoase ale păcatului şi contra urmărilor lui grozave. Este mai întâi regretul sincer. Apoi este propunerea fermă, loială şi curajoasă, care ne apără împotriva întoarcerii răului. Este, în sfârşit, reparația care urmează în mod generos a relelor produse în noi şi în ceilalți. Părerea de rău, propunerea tare, reparația şi pocăința: iată ce ne salvează de la păcat.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 303-304)

„Nu numai că noi nu trebuie să păcătuim, nu numai că trebuie să fugim de ocazii, ci noi trebuie să luăm măsurile necesare de apărare. Pentru a evita să cădem la stânga, să ne gândim la dreapta. Bucuriile

309 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Orice realizare a omului, de orice natură ar fi, fără Hristos tot zadarnică rămâne. (n.s. 26, p. 65)

310 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Fapta modelează firea şi o înduhovniceşte prin omorârea patimilor. Acesta este sensul făptuirii (πραξις) la părinții asceți. (n.s. 346, p. 155)

dezordonate ne-au înlănțuit? Să devenim gravi (serioşi). Mânia ne-a împins? Să fim calmi, răbdători şi blânzi. Excesele de a mânca şi de a bea ne-au făcut să comitem păcatele grave? *Fugi de la mese* (…) Hula este atitudinea voastră deplorabilă, obiceiul vostru? Faceți să înceteze toate cauzele care o aduc.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 304)

PĂRINȚII SFINȚI

....

„O! Ferice de acei bărbați, ale căror nume s-au scris în cartea vieții, de care s-au înfricoşat dracii şi s-au cutremurat ereticii, pentru care s-au astupat toate gurile celor ce grăiesc strâmbătăți. Îmi vine, dar, să zic şi eu asemenea cu David care zicea plângând: *Unde sunt milele Tale cele din început, Doamne*? Să zic şi eu lăcrimând: *Unde este fericita aceea horă a episcopilor şi a învățătorilor, care străluceau în lume ca nişte lumini ținând cuvântul vieții?* Dar ce ne opreşte să aducem la mijiloc şi pe aceştia din cei mulți, de vreme ce pomenirea lor este sfințirea sufletelor? Unde este Evodie, mireasma Bisericii şi sârguitor şi următor Sfinților Apostoli? Unde este Ignatie, lăcaşul lui Dumnezeu? Unde este Dionisie, pasărea cerului? Unde este Ipolit cel preadulce şi cu multă dragoste, unde este marele Vasile, cel cu puțin întocmai cu Apostolii, unde este Atanasie cel lacom de eretici? Unde este Grigorie al doilea, teolog, ostaşul lui Hristos, cel nebiruit? Unde este celălalt, Efrem cu numele, mângâierea celor întristați, povața tinerilor, îndreptarea celor pocăiți, sabia cea cu două ascuțişuri asupra ereticilor şi vasul Duhului Sfânt şi al bunătăților? Vezi cât este mijlocul şi deosebirea fericiților şi a sfinților acelora bărbați față de cei ce sunt ai vremii de acum? Ştiu şi eu pe alții, purtători de Dumnezeu învățători, dar destul este de câți am zis, aceia, precum am spus, şi-au pus sufletul lor pentru oi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 178)

PĂRINȚII SFINȚI (- apărători ai dreptei credințe)

„Mai mult de trei sute de Părinți, adunați în țara Bitiniei, au legiuit aceasta[311]. Îi necinsteşti pe toți aceia? Una din două: sau îi acuzi de neştiință, că n-au cunoscut bine lucrurile, sau de laşitate, că le-au cunoscut, dar s-au fățărnicit şi au trădat adevărul. Când nu ții ce-au legiuit Părinții aceia, nu poți spune altceva despre ei. Dar faptele săvârşite de ei au arătat şi marea lor

[311] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: E vorba de Sinodul întâi ecumenic de la Niceea, din 325. (n.s. 22, p. 277)

înțelepciune, şi curajul lor. Credința arătată atunci vădeşte înțelepciunea lor; ea a închis gurile ereticilor şi a sfărâmat ca pe un zid puternic toate uneltirile lor. Iar persecuțiile terminate de curând şi războiul dus împotriva Bisericii le arată curajul.

Ca nişte eroi care au avut nenumărate victorii şi care au primit multe răni, aşa s-au reîntors atunci de pretutindeni apărătorii Bisericilor! Purtau pe ei semnele lui Hristos şi puteau să înşire multele pedepse pe care le-au suferit pentru mărturisirea credinței. Unii puteau vorbi despre muncile din ocne, alții despre confiscarea tuturor bunurilor, alții despre înfometare, alții despre bătăi dese. Unii puteau să arate, pentru Hristos, coaste scrijelite, alții, spate zdrobit, alții, ochi scoşi, alții, altă parte tăiată a trupului lor. Tot Sinodul acela din aceşti atleți era alcătuit". (*Către iudei,* cuv. III, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 277-278)

„Nu L-ai auzit pe Hristos spunând că *unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor* (Matei 18, 20)? Dacă acolo unde sunt doi sau trei este Hristos în mijlocul lor, apoi cu mult mai mult a fost în mijlocul acelora care au hotărât şi au legiuit toate, când au fost adunați în numele Lui, mai mult de trei sute!" (*Către iudei,* cuv. III, 3, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 278)

PĂRINȚII SFINȚI (urmarea învățăturii şi sfaturilor acestora)

„Având ca temei al unei astfel de purtări buna părere ce o avem despre puterea noastră de judecată şi dorința de a afla slavă deşartă de la cei ce se-ncred în noi, nu ne mai gândim că firea noastră e mărginită, nici nu mai urmăm dumnezeieştile Scripturi şi Părinților, ci târâți, ca de un şuvoi de apă, de buna părere ce o avem despre noi, am căzut într-un păcat atât de mare[312]." (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 368)

PĂRINȚII TRUPEŞTI (nu firea, ci virtutea îi face pe oameni părinți)

[312] Sfântul Ioan, din prea multa sa smerenie, se include şi el în ceata celor care se încredeau doar în slaba lor putere de judecată şi nu mai urmau învățătura Scripturii şi a Părinților – n.n.

„Să audă mamele aceasta! Să imite vitejia acestei femei, să imite dragostea ei de copii. Să-şi crească copiii aşa cum i-a crescut şi mama aceasta! Nu naşterea de copil face pe o femeie mamă, că asta se datorează firii, ci creşterea copiilor o face pe femeie mamă! Iar asta se datorează voinţei! Şi, ca să afli că nu naşterea de copii, ci creşterea bine a copiilor o face pe mamă, ascultă pe Pavel care încununează pe văduvă nu din pricina naşterii de copii, ci din pricina creşterii de copii! După ce a spus: *văduva să nu fie înscrisă între văduve dacă are mai puţin de şaizeci de ani* (I Tim., 5, 9), a adăugat capul bunătăţilor.

- Care?

- *Dacă a crescut copii* (I Tim., 5, 10). N-a spus: *dacă a născut copii,* ci *dacă a crescut copii.*" (*Omilia I la Sfinţii Macabei şi la maica lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 416)

„Căci pentru aceasta a rânduit Dumnezeu ca noi să fim iubiţi de părinţii după trup, ca să-i avem ca ***învăţători ai virtuţii*** [*παιδευτες αρετης*][313]. Că tată adevărat nu este cineva prin actul sexual, ci dacă îi educă bine [pe copii]. nici a purta în pântece nu face pe cineva mamă, ci dacă îşi creşte bine [copiii][314]. Iar că acesta este adevărul, anume că ***nu firea***, ***ci virtutea îi face***

[313] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Singura educaţie creştină este cea a virtuţii. Dacă părinţii nu sunt virtuoşi, nu pot educa la fel pe copii. Adevărata iubire care este de la Dumnezeu, după cum spune sfântul, constă în a-i educa pe copii după Dumnezeu, nu după criteriile lumii. Altfel iubirea părinţilor este pătimaşă, oricât ar părea de jertfelnică. Dacă un om este virtuos, adică dacă nu are adevărată dăruire de sine către Dumnezeu şi aproapele, are în sine în ascuns sau pe faţă egoismul, sau iubirea de sine [φιλαυτια], izvorul tuturor răutăţilor, după Sfinţii Părinţi. În acest mod, felul său egoist de a fi se transmite şi copilului. Oare nu spunea Mântuitorul despre farisei că înconjură marea şi uscatul să facă un ucenic şi apoi îl fac fiu al gheenei de două ori mai mult decât ei (Mt. 23, 15). Iar această *înconjurare a mării şi uscatului* se face, desigur, la arătare, cu foarte multă osteneală, ostenitorul fiind convins că el se jertfeşte pentru cel în cauză şi că o face cu un scop bun. Însă rezultatul este pieirea împreună a celor doi. La fel este şi cu părinţii care nu şi-au dat mai întâi inima şi fiinţa întru totul lui Hristos. Rezultatul este, în cel mai bun caz, o închidere în clanul familial aici pe pământ, dar a cărei consecinţă veşnică este cumplită. Totuşi există un element bun al legăturii jertfelnice dintre părinte şi copil, chiar la nivelul biologic, care, în cazurile de conştientizare târzie a deşertăciunii acestei lumi, poate deveni un ferment pentru pocăinţa familiei în întregul ei, dacă este exploatat duhovniceşte. (n.s. 14, p. 12)

[314] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Este limpede că sfântul nu acordă importanţă faptului biologic de a fi părinte. Degeaba avem copii dacă nu îi creştem pentru şi împreună cu Hristos. Simpla paternitate sau maternitate biologică, deşi pare scandalos, nu este un lucru bun în sine. Doar paternitatea asumată creştineşte, adică dacă ea devine şi

[*pe oameni*] ***părinți***, înşişi părinții după trup mărturisesc împreună cu noi. **Căci, adeseori, pe fiii lor, când văd că sunt neastâmpărați şi se abat la răutate, îi despart** de înrudirea cu ei şi îi vestesc că pe alții, care adesea nu au avut nimic de-a face cu ei, îi fac fii ai lor. Oare ce este mai ciudat decât aceasta, ca pe cei pe care i-a născut să-i azvârle afară şi să-i primească pe cei pe care nu i-au născut?

Nu în zadar ne-au fost spuse acestea[315], ci ca să înveți că voia cea liberă [*ροαιρεσις*] este mai puternică decât firea [*Φυσις*] şi că aceasta [voia liberă], mai mult decât cealaltă [firea], obişnuieşte să facă şi părinți şi fii. Şi aceasta este lucrarea purtării de grijă, a lui Dumnezeu: nici copiii să nu fie lăsați goi de iubirea firească[316], dar nici totul să fie raportat la aceea [la legătura firească]. Că dacă părinții nu i-ar fi iubit nicidecum pe copiii lor şi nu ar fi fost mişcați de necesitatea legăturii fireşti, ci numai de felul de a fi şi de virtuți, ai fi văzut pe mulți dați afară din casa părintească din pricina nimicniciei lor, şi [atunci] neamul nostru ar fi fost risipit. Iar dacă totul s-ar raporta la tirania firii şi aceasta nu ar fi îngăduit să-i urască nici pe cei răi, ci chiar înjosiți şi pătimind mii de necazuri din partea copiilor, părinții ar fi răbdat din pricina silei firii, îngrijind pe fiii ce îi înjoseau şi îi ocărau, neamul omenesc ar fi alunecat în cea de pe urmă răutate. Căci copiii nu au prin fire dreptul să îndrăznească orice, ştiind că mulți au fost dați afară din casă şi lipsiți de averea părintească, pentru că au devenit răi şi pentru că de multe ori, îndrăznind în dragostea părinților, s-au pornit împotriva lor. Iar

---

duhovnicească, are sens. Altfel, faptul de a avea copii, dar a-i creşte în patimi şi duh lumesc, devine un prilej de osândire veşnică. Desigur, pronia lui Dumnezeu, ținând cont de libertatea omului şi de potențialitatea reală a pocăinței şi conlucrând cu omul, poate întoarce spre bine, deşi cu multe suferințe, orice situație nefavorabilă. Dar acestea sunt excepții care nu ne îndreptățesc de la regulă (a se vedea pe aceeaşi temă şi Sf. Simeon Noul Teolog, Epistola 4, în *Scrieri* – partea III, Ed. Deisis, 2001, pp. 346-348). (n.s. 15, p. 13)

[315] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Scrierile Părinților şi Evanghelia nu au fost date pentru a face filosofie goală pe marginea lor, ci pentru a ne transforma în mod real viețuirea pe baza lor. (n.s. 16, p. 13)

[316] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Iubirea firească este potențialul care poate fi direcționat bine sau rău prin voința părinților. Dacă ar lipsi elementul de afecțiune din relația părinte-copil, toată educația s-ar reduce la o seacă militărie şi un regim de cazarmă. Totuşi severitatea în anumite cazuri poate fi o componentă reală a adevăratei iubiri. Relația dintre copil şi părinte se regăseşte la nivel de preot şi credincios şi, uneori, chiar între credincioşi ori soț şi soție. Deşi acest fapt este aparent paradoxal, să nu uităm totuşi că Hristos ne este şi prieten şi mamă şi frate, dar şi copil (a se vedea predica Sf. Nicodim Aghioritul la praznicul Sf. Simeon Noul Teolog, în Slujba Sf. Simeon Noul Teolog, Ed. Deisis, 2002). Aceste realități, distincte şi de neconciliat pentru firea căzută, în Hristos devin perfect compatibile. (n.s. 17, pp. 13-14)

dacă Dumnezeu nu le îngăduia părinților să se supere şi să-i alunge şi să-i dea afară pe copiii cei răi, unde s-ar mai fi oprit răutatea? Pentru aceea Dumnezeu a legat de dragostea părinților şi necesitatea firii şi felul de comportare al copiilor, ca şi părinții să ierte pe copiii care greşesc cu măsură – firea însăşi îndemnându-i spre aceasta – dar şi – ca nu cumva firea să-i mustre şi să aibă puterea a-i sili să se îngrijească şi de fiii răi – să nu îi mai crească pe cei răi şi care bolesc nevindecat, spre a nu le spori răutatea[317]. Câtă purtare de grijă [din partea lui Dumnezeu] nu se vede în acestea, spune-mi? Că El a poruncit şi ca părinții să iubească, dar a pus şi o măsură a dragostei[318] şi, iarăşi, a rânduit şi o răsplată pentru creşterea bună a copiilor.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* pp. 12-14)

„Şi ca să vezi că nu simplul fapt de a da naştere face [pe o femeie] mamă, ***nici nu ia vreo plată pentru acest lucru***, Pavel, în altă parte, vorbind despre văduvă, îi arată semnul [văduviei adevărate]: *Dacă a crescut copii* (1 Tim. 5, 10). Nu a zis: *Dacă a născut copii*. Una [naşterea copiilor] ține de fire, cealaltă [creşterea lor] de voia liberă [προαιρεσις]. Şi de aceea zicând aici *se va mântui prin naştere de prunci*, nu s-a oprit la aceasta, ci voind să arate că nu naşterea de prunci, ci a-i educa bine ne aduce răsplată, a adăugat: *Dacă rămân în credință şi în dragoste şi în sfințenie împreună cu întreaga înțelepciune* (1 Tim. 2, 15). Ceea ce a zis aceasta înseamnă: atunci va lua mare plată dacă copiii ei rămân în credință şi în dragoste şi în sfințenie[319]. Prin urmare, dacă îi conduci pe ei către acestea, dacă îi îndemni, dacă îi înveți, dacă îi sfătuieşti, vei avea pentru această purtare de grijă multă răsplătire din partea lui Dumnezeu[320].” (*Cinci cuvântări despre Ana şi*

[317] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Dumnezeu împreunează în dragostea părintească firea şi comportamentul copiilor. Cea dintâi îi face iertători pe părinți pentru greşelile uşoare ale fiilor. Cea din urmă îi scoate pe părinți de sub tirania firii şi le dă puterea ca voința să le fie mai puternică decât dragostea firească. (n.s. 18, p. 14)

[318] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Măsura e dată de comportamentul copiilor. Oare ce legătură mai au legile de azi, care împiedică pe părinte să-şi „urecheze” copilul dacă a făcut ceva rău, cu duhul creştin care urmăreşte sporirea duhovnicească şi nu social-psihologică a copilului? (n.s. 19, p. 14)

[319] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: După cum se observă, traducerile româneşti nu redau sensul textului. În textul românesc, rămânerea în credință şi dragoste se referă la femeia, pe când textul grecesc şi comentariul sfântului Ioan Gură de Aur se referă la copiii femeii. (n.s. 21, p. 15)

[320] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Oare cum va fi în stare o mamă care nu are ea însăşi experiența virtuții şi a vieții adevărate în Hristos să conducă pe copiii ei la Hristos şi să-i crească ca ostaşi ai lui Hristos. Cu adevărat pentru lumea aceasta, smintită pare atitudinea

Samuel, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 15)

PĂRINŢII TRUPEŞTI (rugăciunea părinţilor pentru copiii lor)

„Rogu-vă şi vă poftesc dragii mei fraţi, multă osârdie şi nevoinţă să faceţi la copiii voştri şi
către Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 3)

PĂRINŢII TRUPEŞTI (iubirea datorată şi arătată părinţilor trupeşti)

„Spune Domnul la Luca: *Dacă cineva vine la Mine şi nu urăşte pe tatăl său pe mama sa şi pe femeia sa şi pe copiii săi şi pe fraţii săi, ba încă şi sufletul său, nu poate fi ucenic al Meu* (Luca 14, 26). Nu ne porunceşte să-i urâm fără pricină - asta ar fi o mare nelegiuire! - ci: Când tatăl tău, mama ta, femeia ta, copiii tăi, spune Domnul, vor să-i iubeşti mai mult decât pe Mine, atunci, tocmai pentru aceasta, urăşte-i; că o dragoste ca aceasta pierde şi pe cel iubit şi pe cel ce iubeşte.

Hristos a spus acestea ca să-i facă mai curajoşi şi pe copii, dar mai blânzi şi pe părinţii care ar avea de gând să împiedice pe copii să îmbrăţişeze credinţa. Când părinţii vor vedea că Hristos are atâta putere şi tărie încât să-i despartă pe copii de ei, părinţii vor ceda, pentru că văd că încearcă lucruri imposibile. De aceea Hristos îi lasă pe părinţi şi se adresează copiilor, învăţându-i pe părinţi să nu încerce nimic, pentru că sunt zadarnice încercările lor”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 433)

„... să-i preferăm în locul oricăror persoane, fiindcă ei ne-au dat viaţă, ei ne-au înălţat şi ei au suferit pentru noi multe greutăţi şi osteneli.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 450)

PĂRINŢII TRUPEŞTI (recunoştinţa arătată de copii părinţilor lor)

---

maicilor mucenicilor care îşi îndemnau copiii la moarte pentru Hristos. Dar aceea era adevărata dragoste de mamă, căci realiza că, prin martiraj, şi ea şi fiii ei vor fi împreună în veşnicie în împărăţia lui Hristos. (n.s. 22, p. 15)

„Copilul nerecunoscător către părinții lui singur şi-a distrus noblețea sa, căci cel ce insultă pe tatăl său nu mai este fiu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXII, p. 224)

PĂRINȚII TRUPEŞTI (cinstirea lor)

„De nu va fi cineva supus şi respectuos către părinții săi, niciodată nu va fi blând şi îngăduitor către alți oameni.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 213)

PĂRINȚII TRUPEŞTI (îngrijirea lor)

„Dar Iisus Hristos răstignit o încredințează pe mama Sa ucenicului Său, pentru a ne învăța că, până la ultima suflare, noi trebuie să avem o grijă foarte mare de tata şi de mama noastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXV, 2, p. 449)

PĂRUL (aranjarea părului)

,,Dar pentru ce mai vorbesc eu de laude şi de mustrări, de supărări şi de bucurii, când chiar din faptele cele mai mici şi mai neînsemnate putem avea foarte mare câştig dacă le facem pentru Dumnezeu?

Ce faptă este oare mai neînsemnată decât aranjatul părului? Şi totuşi, poți face şi asta pentru Dumnezeu. Când nu-ți aranjezi iscusit părul, nici nu-ți înfrumusețezi chipul, nici nu te împodobeşti ca să ademeneşti şi să amăgeşti pe cei ce te văd, ci-ți aranjezi părul simplu, cum se întâmplă, şi numai atât cât se cuvine, atunci ai făcut aceasta pentru Dumnezeu; şi negreşit vei avea răsplată, pentru că ai înfrânat pofta cea rea şi ai pus capăt unei porniri deşarte.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 18)

PĂRUL (pentru bărbat, dacă îşi lasă părul lung este ocară)

„Alții (bărbați, nu femei – n.n.) socotesc o evlavie să lase să le crească părul; dar aceasta este o faptă oprită, plină de multă ruşine (I Cor., 11, 14)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 971)

„*De-şi lasă părul, necinste lui este*. Nu a zis *dacă se acoperă*, ci *dacă-şi lasă părul*. Pentru aceea, încă de la început zicea: *Tot bărbatul, rugându-*

se sau prorocind cu capul acoperit, ruşinează capul lui. Nu a zis simplu *acoperit*, ci *cu capul acoperit*, arătând că chiar dacă se roagă cu capul gol, însă are părul lung, apoi este acelaşi lucru ca şi cum ar fi acoperit. *Căci părul este dat în loc de învelitoare*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVI, p. 272)

„Şi mai laşi încă să-i atârne copilului părul pe spate ca unei fete! Prin asta, de la început chiar, slăbănogeşti pe copil şi moleşeşti tăria firii lui. De la început sădeşti în el dragostea zadarnică de bani şi-l convingi că trebuie să poftească lucruri nefolositoare. Pentru ce-i faci încă mai mare ispita? Pentru ce îl creşti în dragostea celor materiale? Scriptura spune: *E o ruşine pentru un bărbat dacă lasă să-i crească părul* (I Cor., 11, 14). Firea n-o vrea. Dumnezeu n-a îngăduit-o, este oprită, este un obicei păgânesc." (*Despre creşterea copiilor*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 399)

„*Căci bărbatul*, zice (Apostolul), *dacă are părul lung, e o necinste pentru el* (I Corinteni 11, 14). Nu vrea firea; n-a îngăduit aceasta Dumnezeu; lucrul e oprit, căci ține de superstiția păgână." (*Cuvânt despre cum se cade să-şi crească părinții copiii*, în vol. *Sfaturi pentru o educație ortodoxă a copiilor de azi…,* p. 106)

PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos)

„E cu putință şi de a fi biciuit şi a fi vesel în acelaşi timp, când de exemplu pătimeşte cineva pentru Hristos. Aceasta este bucuria Duhului; în locul celor părute de nesuferit, ea scoate plăcerea şi mulțumirea sufletească. *V-au necăjit pe voi,* zice, *v-au alungat, însă nu v-a lăsat Duhul în acele suferințe, ci după cum cei trei tineri se răcoreau în cuptorul cel cu foc, tot aşa şi pe voi vă răcoreşte în suferințe.* Dar după cum acolo a se răcori nu era rezultatul naturii focului, ci a Duhului Care sufla, tot aşa şi aici; căci a se naşte bucurie în necazuri nu este rezultatul naturii necazurilor, ci al faptului că pătimesc pentru Hristos, şi roua aceea răcoritoare vine de la Duhul, Care-i răcoreşte şi-i face să se simtă în siguranță, chiar şi când se găsesc în cuptorul ispitelor." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia I, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 164-165)

„*Dar, zici tu, cum pătimim pentru Hristos?* te-a clevetit poate cineva fără cuvânt, nu pentru Hristos? Apoi, dacă vei răbda cu curaj, dacă vei mulțumi, dacă te vei ruga pentru acela, toate acestea le faci pentru Hristos, ci încă ai suferit pagubă şi te-ai lipsit de roadă, prin voința ta." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 109)

„Deci, sufletul nostru trebuie să fie puternic, şi atunci nimic nu ni se va părea greu, după cum şi când el este slab, nimic nu este care să nu pară greu. În puterea noastră deci stă de a fi toate de suferit sau de nesuferit. Pe această putere sau, mai bine zis, pe această dispoziție să o întărim, şi atunci totul vom suferi cu uşurință. Căci şi copacul când îşi înfige mai adânc rădăcina în pământ, nu-l va putea mişca din loc nici furtuna cea mai puternică, iar dacă rădăcina îi este în față, de s-ar abate asupra lui chiar cea mai mică suflare de vânt, amenință a-l scoate din rădăcină. Tot aşa şi cu noi, dacă vom împuternici trupul nostru cu frica de Dumnezeu, nimic nu-l va putea urni din loc, iar dacă vom avea-o de mântuială, atunci cea mai mică mişcare îl va nimici. (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, pp. 109-110)

PEDEPSELE (- mari binefaceri ale lui Dumnezeu şi dovezi ale proniei Lui)

„Merită sa ne dăm osteneala, ca totdeauna tare şi neclintit să ținem minte şi niciodată să nu uităm, că Dumnezeu este bun şi plin de dragoste, nu numai când ne face bine, ci şi când ne pedepseşte. Cu adevărat, pedepsele şi certările sale se numără între cele mai mari binefaceri, şi sunt dovadă de pronia Lui cea îndurătoare. De aceea, când tu vezi, că s-au ivit foame şi molimă, secetă, sau vărsare de apă, sau vreme rea, sau altceva de felul acesta cercetează pe neamul omenesc, nu te supăra, nu cârti, ci închină-te pricinuitorului acestora, şi admiră-l pentru purtarea de grijă a Lui. El este, care trimite toate acestea şi pedepseşte trupul, pentru ca să se îndrepte şi mântuiască sufletul.

Cum, Dumnezeu trimite astfel de nenorociri? Poate că zici tu. Aşa, Dumnezeu le trimite, eu aş putea vesti aceasta înainte a toată lumea: Dumnezeu le trimite. Când eu zic aceasta, am în partea mea pe proorocul Amos, care strigă şi zice: *Nu este nici un rău în lume, pe care să nu-l fi trimis Domnul* (Amos III, 6).

Cuvântul rău, este însă un cuvânt cu două înțelesuri, căci este un rău care este adevăratul rău, adică păcatul, de pildă desfrânarea curvia, lăcomia averii şi sute de alte păcate, care cu dreptate merită cele mai mari certări şi

pedepse. Sunt însă şi rele, care propriu-zis , nu sunt rele, şi numai se numesc aşa, precum: foamea, molima, moartea, boala ş.a. Acestea în fapt nu sunt vreun rău, ele numai se numesc aşa. Eu nu zic aceasta în zadar; căci dacă ele ar fi adevărat rele, nu ar putea să fie pentru noi pricină de un bine aşa de mult, prin aceea de pildă că ele smeresc mândria noastră, alungă uşurătatea minții şi ne fac mai râvnitori şi mai băgători de seamă.” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 205-206)

„Pedepsele şi certurile ni le trimite Dumnezeu, tocmai prin aceasta arătându-ne purtarea sa de grijă pentru noi. Încă şi doctorul merită laudă nu numai atunci, când duce pe bolnav în grădini desfătate şi în livezi, în băi şi la apă proaspătă, sau la mese scumpe, ci încă şi atunci, când el lasă pe bolnav să sufere foame şi sete, îl închide în pat sau în odaie, ba încă îi răpeşte chiar lumina soarelui, astupând şi întunecând ferestrele; de asemenea, când îl taie şi-l arde, şi îi dă doctorii amare. Ori şi câte altele de felul acesta ar face el, totuşi pururi rămâne doctor vindecător. Deci nu este oare cea mai mare nebunie, pe acest doctor, după ce a născocit atât de multe rele, totuşi a-l lăuda; pe Dumnezeu dimpotrivă a-l huli şi a tăgădui ocârmuirea lumii prin El, când aduce asupra noastră asemenea chinuri! Şi cu toate acestea El este adevăratul doctor pentru trup şi pentru suflet! Pentru aceea, când el vede, că noi din pricina unei prea mari norociri ne-am făcut semeți, şi ne-am cuprins de frigurile păcatului, ne scapă iarăşi de această boală prin lipsă, prin foame, prin moarte şi prin alte întâmplări nenorocite, ca prin nişte doctorii.” (*Cuvânt la 26 octombrie, ziua Sfântului marelui Mucenic Dimitrie*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 206-207)

PEDEPSELE (Dumnezeu, în bunătatea Lui, prezice şi amână pedepsele)

„Că n-a adus Dumnezeu neamul omenesc pe lume ca să-l pedepsească, ci cu totul dimpotrivă, ca să-i dăruiască desfătarea cu nenumărate bunătăți. De asta Îl vezi mereu amânând, mereu amânând pedepsele”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 254)

„Aşa are Dumnezeu totdeauna obiceiul! Pentru că are mare grijă de mântuirea noastră, ne prezice pedeapsa, pe care vrea să o aducă peste noi, tocmai ca să n-o aducă. Că dacă ar vrea s-o aducă, nici nu ne-ar mai spune-o; dar anume o spune, ca noi să aflăm de ea şi, cumințiți de frica mâniei Lui, să ne schimbăm, ca să facem fără putere hotărârea Lui”. (*Omilii la Facere,*

omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 306-307)

„Aşa lucrează Dumnezeu de obicei: când am păcătuit, nu se răzbună îndată, ci aşteaptă, Tot astfel, când după păcatul nostru n-am fost pedepsiți, să nu ne încredem în noi, dacă n-am schimbat viața, ştiind că vom cădea atunci când nu ne vom gândi la aceasta. Aşadar, dacă ai păcătuit şi n-ai fost pedepsit, să nu te crezi la umbră de orice pericol, ci, din contră, să te temi mai mult de aceasta, ştiind bine că lui Dumnezeu îi e uşor să te pedepsească oricând va voi. Căci pentru aceea nu te-a pedepsit atunci, pentru ca să-ți dea timp de a te căi.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 67-68)

„Iar dacă nu-ți trimite pedeapsa îndată, nu te bizui pe aceasta, ci teme-te încă şi mai vârtos. Aşa a poruncit şi Pavel zicând: *Oare nesocoteşti belşugul bunătății, răbdării şi îngăduința Lui, neştiind că bunătatea lui Dumnezeu te mână spre pocăință?* (Rom., 2, 4). El rabdă, nu ca să te faci tu mai rău, ci ca să te pocăieşti; dar dacă te încăpățânezi, răbdarea Lui ajunge pentru tine, când nu te pocăieşti, prilej de pedeapsă şi mai mare.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 39)

„*Încă trei zile, şi Ninive va fi nimicită* (Iona 3, 5).

- Dar pentru ce, Doamne, spui mai dinainte nenorocirile pe care ai să le aduci asupra cetății?
- Ca să nu fac ceea ce prezic.

De aceea Dumnezeu ne-a amenințat cu iadul, ca să nu ne ducă în iad. *Vă înfricoşez cu cuvântul, ne spune Domnul, ca să nu vă întristez cu fapta!*” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 82)

„Dumnezeu rabdă îndelung pe păcătoşi, ca şi păcătosul să se mântuiască, dar şi ca să nu-i excludă de la mântuire pe urmaşii lui. Chiar dacă păcătosul nu se pocăieşte, Dumnezeu de multe ori cruță rădăcina, ca să ferească roadele; adeseori schimbă chiar rădăcina, după cum am spus mai înainte; iar când rădăcina se înrăutățeşte desăvârşit, Dumnezeu întârzie cu folos pedeapsa, deşteptând mântuirea celor ce au să se pocăiască.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 122)

„Dacă judecata lui Dumnezeu ar fi luat-o înaintea îndreptării oamenilor, lumea ar fi pierit în întregime; dacă Dumnezeu ar fi fost grabnic la pedeapsă, Biserica n-ar fi avut pe Pavel, n-ar fi primit în sânul ei un om atât de mare, un om ca acesta. De aceea Dumnezeu a amânat pedepsirea celui ce a hulit, ca să arate pe cel ce s-a pocăit. Îndelunga răbdare a lui

Dumnezeu a făcut din vameş evanghelist; îndelunga răbdare a lui Dumnezeu ne-a miluit pe toți, pe toți ne-a schimbat, pe toți ne-a întors la Dumnezeu. Dacă vezi pe vreunul, care era altădată bețiv, că posteşte; dacă vezi pe vreunul, care altădată hulea, că vorbeşte despre Dumnezeu; dacă vezi pe vreunul, care altădată îşi murdărea gura cu cântece ruşinoase, că acum îşi curăță sufletul cu cântece dumnezeieşti, admiră îndelunga răbdare a lui Dumnezeu şi laudă pocăința; iar din schimbarea aceasta ia prilej ca să zici: *Aceasta este schimbarea dreptei Celui Preaînalt* Dumnezeu este bun cu toți, dar în chip deosebit îşi arată îndelunga lui răbdare cu păcătoşii” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, pp. 123-124)

„Noi, oamenii, avem nevoie de mulți ani ca să ridicăm nişte clădiri şi de multă vreme ca să zidim o casă; ca să zidim ne trebuie mult timp, dar ca să dărâmăm, puțin. La Dumnezeu lucrurile se petrec tocmai dimpotrivă; când zideşte Dumnezeu, zideşte degrabă; când dărâmă, dărâmă cu zăbavă. Iute este Dumnezeu la zidit, zăbavnic la dărâmat! Pentru că acestea două sunt potrivite lui Dumnezeu: iuțeala, potrivit puterii Lui; zăbava, potrivit bunătății Lui. Din pricina covârşitoarei Lui puteri este iute; din pricina marii Lui bunătăți, este zăbavnic.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 134)

„*Încă trei zile, şi Ninive va fi nimicită* (Iona 3, 4).

- Dar pentru ce nu o nimiceşti? O ameninți cu dărâmarea, şi de ce nu o dărâmi?
- Pentru că nu vreau să o dărâm, tocmai de aceea o ameninț.
- Ce vrei să spui?
- Ca să nu fac ce spun, să meargă înainte cuvântul Meu şi să împiedice fapta!” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 126)

„Dacă fiecare păcătos ar fi fost pedepsit îndată ce ar fi păcătuit, de mult ar fi pierit neamul omenesc!” (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 184)

„Câtă bunătate, câtă iubire de oameni nu ne va arăta Dumnezeu, El, Care vrea să miluiască pururea şi să nu pedepsească niciodată, El, Care din pricina marii Lui iubiri de oameni ne amenință cu pedepse şi ne învredniceşte de mari cinstiri, pentru ca nădejdea cinstirii să ne îndemne la virtute, iar frica să ne împiedice de la răutăți.” (Despre rugăciune, Cuvântul II, p.217)

„Tocmai pentru aceea a amenințat cu dărâmarea cetatea Ninive, ca să n-o dărâme.” (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 273)

„Este vorba de a pedepsi? Zilele se adaugă la zile, anii la ani, şi nesfârşite îngăduințe sunt acordate păcătoşilor vinovați.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 18)

PEDEPSELE (blestemarea smochinului neroditor de către Mântuitorul)

„Ca să cunoască ucenicul (Iuda Iscarioteanul – n.n.) puterea Lui de a pedepsi. Căci dacă ar fi pedepsit pe un om, atunci s-ar fi contrazis Cel ce a zis: *N-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea* (Ioan 12, 47). Iarăşi, dacă n-ar fi pedepsit pe nimeni, ucenicul ar fi rămas nelămurit, căci n-ar fi învățat prin fapte puterea Lui de a pedepsi.

- Ce a făcut, dar, ca să se întâmple astfel?

- Deci, ca să înfricoşeze şi pe ucenic, dar ca să nu ajungă mai rău nesocotind puterea Domnului, Hristos n-a lovit pe nimeni din oameni, nici n-a pedepsit sau osândit pe cineva, ci Şi-a arătat puterea aceasta asupra smochinului zicând: *De acum să nu se mai facă din tine rod* (Matei 21, 19). Şi smochinul s-a uscat îndată numai la acest cuvânt. Astfel toți oamenii au rămas nevătămați, iar El Şi-a arătat puterea Sa, căci pedeapsa a primit-o pomul. Ucenicul, dacă ar fi luat aminte, ar fi cules mare folos din această pedeapsă.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 31)

PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor)

„ … pedepsele date de Dumnezeu sunt mai degrabă fapte de dragoste decât pedepse.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 322)

„Aici pe pământ, Dumnezeu nici nu pedepseşte pe toți păcătoşii, ca să nu pierzi credința în înviere şi în judecata viitoare, întemeiat pe faptul că toți dau socoteală aici pe pământ de faptele lor; nici nu-i lasă pe toți păcătoşii să plece nepedepsiți aici, ca să nu socoteşti iarăşi că Dumnezeu nu poartă de grijă lumii, ci pedepseşte şi nu pedepseşte. Prin cei pe care-i pedepseşte, arată că dincolo va pedepsi pe cei nepedepsiți aici, iar prin cei pe Care nu-i

pedepseşte, te pregăteşte să crezi că este un scaun înfricoşător de judecată după plecarea de aici”. (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 164)

„Pedepsele pe care ni le poate da Dumnezeu sunt nesfârşite, după cum nesfârşită este şi mila Lui şi tot aşa şi mânia Lui. Învinuirea aceasta a adus-o Dumnezeu şi Ierusalimului prin profetul Iezechiel, când a spus: *Te-am văzut pătată de sânge şi te-am spălat şi te-am uns şi ţi s-a dus vestea de frumuseţea ta! Dar iarăşi ai făcut desfrânare cu vecinii tăi* (Iez., 16, 6, 9, 14, 26). Din pricina asta Dumnezeu te ameninţă şi mai cumplit când păcătuieşti din nou. Şi totuşi nu te gândi numai la pedeapsă! Gândeşte-te şi la nesfârşita răbdare a lui Dumnezeu! De câte ori nu săvârşim aceleaşi păcate, şi Dumnezeu încă ne rabdă! Dar să nu prindem curaj, ci să ne temem! Faraon, dacă s-ar fi învăţat minte de la cea dintâi pedeapsă, n-ar mai fi suferit pe celelalte, nu s-ar fi înecat cu toată oastea lui în Marea Roşie”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 515)

„De obicei pe oameni îi înţelepţeşte nu atât darea bunătăţilor, cât ameninţarea cu pedepse”. (*Omilii la Matei,* omilia LV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 636)

„Acolo (în Vechiul Legământ – n.n.) însă se porunceşte mai aspru, aici mai blând. Pentru aceea, cu drept cuvânt ar putea cineva să se minuneze, de ce acolo îngăduia a se pedepsi cel păcătos şi chiar a se nimici cu totul, pe când aici nu, ci îl aduce la pocăinţă. Deci ce? Din ce pricină oare acolo se legiuia într-un fel, iar aici în alt fel? Pentru două pricini: întâi că aceştia erau duşi la o luptă mai mare, şi deci aveau trebuinţă şi de o mai mare bunăvoinţă; a doua apoi, care este şi cea mai adevărată, că aceştia prin nepedepsire mai uşor se îndreptau, venind la pocăinţă, pe când aceia prin nepedepsire ar fi fost traşi la o mai mare răutate. Pentru aceea acolo pentru curvar şi pentru omorâtor de oameni de îndată legiuieşte pedeapsa cu moarte, pe când aici, dacă se curăţă prin pocăinţă, scapă de osândă. Cu toate acestea chiar şi în Legământul Nou ar putea vedea cineva pedepse cu mult mai aspre, precum şi în Vechiul Legământ cu mult mai blânde, şi aceasta ca să se arate că amândouă Legămintele sunt apropiate şi că amândouă sunt ale unuia şi aceluiaşi legiuitor. Şi acolo, ca şi aici, pedepsele sunt grabnice, dar de asemenea în amândouă de multe ori după trecere de mult timp, ba de multe ori nici după trecere multă de timp, ci numai pocăinţa fiind de-ajuns lui Dumnezeu. De pildă, în Vechiul Legământ, David, care a preacurvit şi a

ucis, s-a mântuit prin pocăință, iar în Noul Legământ vedem cum Anania a pierit împreună cu femeia lui Safira pentru că au dosit o mică parte din prețul țarinei vândute. Dacă însă în Vechiul Legământ se găsesc mai multe de acestea decât în Noul Legământ, apoi deosebirea persoanelor face deosebirea unei astfel de iconomii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVI, p. 162)

„… aici ne pedepseşte chiar cu pedeapsă trecătoare, aşa că mângâierea ne este mare, fiindcă pedeapsa primită este izbăvirea de păcate şi nădejde bună a celor viitoare, uşurând pe cele de aici. Acestea le spune apostolul mângâind şi pe cei slabi, în acelaşi timp şi pe ceilalți făcându-i mai cinstiți. Pentru aceea şi zice: *Iar judecându-ne de la Domnul, ne certăm* (1 Cor. 11, 32). Nu zice: *ne osândim, ne pedepsim*, ci: *ne certăm*, fiindcă ceea ce facem este mai mult vrednic de certare decât de osândă, mai mult de vindecare decât de pedepsire, de îndreptare decât de muncă." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 293)

„Deci dacă chiar credincioşii cei băgați în seamă de Dumnezeu, şi încă nu pot scăpa nepedepsiți de cele ce greşesc – şi aceasta se învederează din cele de aici – apoi cu atât mai mult necredincioşii cari fac păcatele cele mai grele şi mai nevindecate." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 293)

„*Dar din ce pricină,* zici tu, *nu pedepseşte aici*? Ca să se arate îndelunga Lui răbdare; ca din pocăința noastră să ne înlesnească mântuirea şi ca să nu facă neamul nostru nemişcat, iar pe cei ce ar putea a se mântui în urma unei prefaceri de bună voie să-i silească spre mântuire. Că dacă îndată ar fi pedepsit pentru păcate, cum s-ar fi mântuit Pavel, cum Petru, dascălii cei mai mari ai lumii? Cum ar fi putut David ca prin pocăință să dobândească mântuirea? Cum galatenii? Cum alții mulți? Pentru aceea tocmai nici nu pedepseşte pe toți aici, ci numai pe unii dintre toți, şi nici acolo nu-i pedepseşte pe toți, ci pe unul aici, pe altul acolo; ca astfel să mişte şi să deştepte şi pe cei mai fără simțire prin cei pe care îi pedepseşte, şi prin cei pe care nu-i pedepseşte să-i îmboldească a dori cele viitoare.

Sau nu vezi şi aici pedepsiți pe mulți, precum, de pildă, pe cei ucişi sub dărâmăturile turnului, pe cei al căror sânge l-a amestecat Pilat cu cel al jertfelor, pe cei dintre corintheni care s-au sfârşit printr-o moarte fără de vreme, din pricină că s-au împărtăşit din Sfintele Taine cu nevrednicie, pe

Faraon, sau pe cei dintre iudeii uciși de barbari, și pe mulți alții, și atunci, și acum, și necontenit? Precum și pe alții, care au păcătuit mult, ducându-se de aici fără să fie pedepsiți, precum bogatul acela de pe vremea lui Lazăr, precum alții mulți? Toate acestea fac ca și pe cei ce sunt încredințați să-i deștepte spre cele viitoare, dar și pe cei leneși să-i facă mai sprinteni." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, pp. 98-99)

„Să nu credem că este lucru grozav a fi pedepsiți, ci a păcătui. Că dacă nu ne-ar pedepsi El pe noi, firește că noi ar trebui să cerem pedepsirea, ca unii ce ne-am făcut atât de nerecunoscători față de Binefăcătorul nostru. Dacă chiar aici unii, având o femeie de care s-au îndrăgostit, de multe ori se omoară pe ei înșiși fiindcă nu s-au învrednicit de dragostea ei, iar dacă s-au învrednicit, însă i-au greșit cu ceva, nu se mai cred vrednici de a trăi - apoi oare când noi batjocorim astfel pe Bunul și Iubitorul de oameni Dumnezeu, nu este drept a ne afunda singuri în focul gheenei? Să mai spun încă și ceva minunat, și poate multora de necrezut? Mai mare va fi mângâierea celui pedepsit după ce a întărâtat atât de mult pe iubitorul de oameni Dumnezeu, dacă are minte și va iubi pe Stăpân după cum trebuie a-L iubi, mai mult chiar decât a celui ce nu va fi pedepsit. Și aceasta o putem vedea și din obișnuința de obște că cel ce a nedreptățit pe cel iubit de el, atunci nu mai este liniștit, când se învinovățește pe sine și ar pătimi ceva rău. După cum și David zicea: *Eu, păstorul, am păcătuit, și eu, păstorul, am făcut rău; iar aceștia, turma, ce a făcut? Facă-se mâna Ta întru mine și întru casa tatălui meu* (2 Împ., 24, 17). Și când a pierdut pe Avesalom, cerea luiși cea mai de pe urmă osândă, deși nu era el cel ce nedreptățise, ci cel nedreptățit; dar fiindcă foarte mult iubea pe cel pierdut, și-a prelungit singur, sau mai bine zis s-a chinuit pe sine cu durerile sufletești, mângâindu-se prin acestea.

Deci și noi când greșim către cel ce nu trebuia a greși, să ne învinovățim singuri pe noi. Nu vedeți pe cei ce pierd pe copiii lor adevărați, că de aceasta se bat cu pumnii și își smulg părul capului, pentru că au parcă o mângâiere de a se pedepsi pe dânșii pentru cei iubiți? Deci dacă chiar nefăcând nici un rău celor iubiți de noi, și încă ne aduce o mângâiere faptul că pătimim rău pentru cele de care dânșii au fost scârbiți - dar încă când noi suntem cei ce ațâțăm si batjocorim, oare nu cu atât mai mult ne va liniști pe noi faptul de a ne învinovăți și a ne pedepsi singuri? Nu mai încape nici o îndoială. Dacă cineva iubește pe Hristos precum trebuie a-L iubi, știe ceea ce eu spun acum, că și dacă l-ar ierta Hristos, el nu va putea răbda de a nu fi pedepsit - căci va suferi cea mai mare pedeapsă întărâtându-l pe Dânsul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 115)

„Dacă cineva ar vedea pedepsit la moarte pe un om rău şi tâlhar, iar el ar fi împărat, şi pe fiul său cel iubit şi unul-născut l-ar preda spre a fi jertfit, şi împreună cu moartea ar lua de la cel osândit şi pricina, strămutându-o la fiul său, pentru ca astfel nu numai să mântuiască pe cel osândit, ci încă să-l şi izbăvească şi de numele rău ce îl avea; apoi după aceasta ridicându-l la o vrednicie mare, iată că după scăparea lui şi slava câştigată, acel împărat a fost batjocorit de dânsul, apoi dacă acela ar avea minte, oare nu ar voi mai bine să moară de o mie de ori, decât să se arate răspunzător de o aşa de mare nerecunoştinţă?

Aceasta deci să o cugetăm şi acum, şi să suspinăm cu amar pentru cele cu care am întărâtat pe Binefăcătorul, şi să nu ne îmbărbătăm că suferă cu îndelungă răbdare fiind batjocorit, ci tocmai pentru aceasta să ne întristăm mai mult." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 116)

„Dumnezeu pedepseşte pe unii, iar pe alţii nu şi prin aceasta foloseşte atât pe cei care pedepseşte, cât şi pe cei pe care nu-i pedepseşte. Pe cei răi îi înspăimântează a se depărta de la răutatea lor, iar pe cei buni dimpotrivă prin pedeapsa unora îi face mai buni şi mai cucernici. Aceasta o arată însuşi Hristos, când i s-a spus că s-a surpat un turn şi au murit nişte oameni. El a zis: *Credeţi oare că aceşti galileeni au fost mai păcătoşi decât toţi ceilalţi? Nu zic vouă, dar de nu vă veţi pocăi toţi veţi pieri la fel* (Luca XII 1, 4, 6). Tu vezi din aceasta că deşi aceştia au pierit că erau păcătoşi ceilalţi însă s-au cruţat nu pentru că ei ar fi fost drepţi, ci ca ei prin pedeapsa acelora să se îndrepteze. Dar tu îmi stai împotrivă şi zici că s-a făcut nedreptate celor pedepsiţi, pentru că se putea ca şi ei să se îndrepteze fără să fie pedepsiţi, prin pedeapsa altora.

Însă dacă Dumnezeu ar fi prevăzut că ei se vor pocăi şi se vor îndrepta nu i-ar fi pedepsit cu moartea.

Dacă el pe mulţi dintre aceia despre care prevedea că nu vor trage nici un folos în îndelunga lui răbdare totuşi îi suferă cu o mare răbdare şi mereu le dă timp şi prilej de îndreptare, cum ar fi putut El să răsplătească dobândirea pocăinţei acelora care s-ar fi îndreptat prin pedepsirea altora? Aşadar lor nu li s-a făcut nici o nedreptate pe de o parte că ei au fost împiedicaţi de la o răutate mai îndelungată, iar pe de alta pentru că pedeapsa lor în cealaltă lume va fi mai mică fiindcă au pătimit aici pe pământ.

De asemenea nu s-a făcut nici o nedreptate şi cu aceia care nu s-au pedepsit. Era în puterea lor numai de voiau de a trage pentru îndreptarea lor cel mai mare folos din îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, a se mira de răbdarea Lui cea mare, a se întoarce pe calea faptei celei bune, şi a se folosi de pedeapsa altora spre propria lor mântuire. Dimpotrivă dacă ei rămân în

răutatea lor nu Dumnezeu este pricina pieirii lor, căci El de asta este îndelung răbdător pentru ei, spre a dobândi, însă ei nu sunt vrednici de iertare pentru că nu trag nici un folos din îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la 23 aprilie, la pomenirea Sfântului Marelui mucenic Gheorghe*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 284)

„Am spus şi ieri că mare-i rodul ce-l avem de la cutremure. Aţi văzut iubirea Stăpânului? Zguduie oraşul dar întăreşte sufletul! Zguduie temeliile dar întăreşte gândurile! Face şubred oraşul, dar face tare voinţa. Gândeşte-te la iubirea Lui de oameni! A cutremurat pământul puţin, întărit pentru multă vreme. Cutremurul a ţinut două zile. Evlavia voastră însă, să rămână tot timpul. Pentru puţină vreme aţi fost întristaţi, dar v-aţi înrădăcinaţi pentru totdeauna. Rodul va rămâne, chiar dacă va veni liniştea. Spinii nu vă vor mai înăbuşi, nici ploile mari nu vor mai mătura totul. Bine v-a lucrat frica! A venit în ajutorul predicii mele! Eu tac, şi temeliile oraşului grăiesc. Eu stau cu gura închisă, şi cutremurul scoate glas mai puternic decât trîmbiţa, grăind aşa: *Îndurat şi milostiv este Domnul, îndelung-răbdător şi mult-milostiv* (Ps., 102, 8). *Am venit,* spune cutremurul, *nu ca să vă acopăr sub dărâmături, ci ca să vă întăresc!* Aşa ne grăieşte cutremurul, aşa ne strigă: *V-am înfricoşat nu ca să vă întristez, ci ca să vă fac mai cu luare-aminte!*” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 535)

„… nenorocirile sau pedepsele aduse peste noi de Dumnezeu în viaţa aceasta taie o mare parte din chinurile de dincolo.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 125)

„Dacă Dumnezeu aduce peste noi pedepse pentru ca să ne întoarcă spre pocăinţă când nu ne căim, apoi, atunci când arătă, pocăinţă, pedepsele sunt de prisos tocmai din pricina aceasta. Este departe de Dumnezeu gândul de a ne voi să ne pedepsească; dimpotrivă, chiar când săvârşim adeseori fapte vrednice de pedeapsă şi avem mare nevoie de căinţă şi de întoarcere la Dumnezeu, El caută să ne înţelepţească numai prin ameninţare şi ne înfricoşează numai cu cuvântul. Poţi vedea adevărul spuselor mele fie din istoria poporului Israel, fie din cele petrecute în cetatea ninivitenilor. Dumnezeu i-a ameninţat numai şi nu i-a pedepsit pe niniviteni (Iona 1, 2); iar când s-au pocăit, a îndepărtat îndată de la ei şi ameninţarea (Iona 3, 5-

10). Mult mai mult decât noi, chiar Dumnezeu vrea să nu suferim. Nimeni nu se cruță pe sine într-atât, cât ne cruță Dumnezeu pe noi toți.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 241)

,,Dacă în viața aceasta nici un rău n-ar fi pedepsit, dacă nici un om virtuos n-ar fi răsplătit, mulți din cei care pun la îndoială învățătura despre înviere ar ocoli virtutea ca pe una ce atrage după sine numai nenorociri, şi ar urma viciul ca pe unul ce aduce cu el numai mulțumire, bine şi bunăstare. În afară de aceasta, dacă toți oamenii ar primi aici pe pământ pedeapsa sau răsplata pe care o merită, s-ar socoti de prisos şi chiar mincinoasă învățătura noastră creştină despre judecata viitoare. Prin urmare, ca să nu fie pusă la îndoială învățătura despre judecata viitoare şi pentru ca mulțimea să nu ajungă mai nepăsătoare față de această învățătură, disprețuind-o, Dumnezeu pedepseşte chiar aici pe pământ pe mulți păcătoşi şi răsplăteşte pe unii drepți. Prin faptul că nu răsplăteşte pe toți drepții aici, Dumnezeu face să fie crezută învățătura despre judecata viitoare, iar prin faptul că pedepseşte înainte de judecata obştească numai pe unii păcătoşi, îi trezeşte pe păcătoşii care dorm somn adânc. Prin pedepsirea celor răi, mulți îşi vin în fire de frică să nu fie pedepsiți şi ei; iar prin nerăsplătirea pe pământ, după merit, a tuturor celor virtuoşi, drepții sunt siliți să înțeleagă că răsplata lor întreagă le este rezervată într-un alt timp.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 148-149)

,,După cum un judecător lasă pe mulți răufăcători să stea multă vreme în închisoare, ba uneori să-şi sfârşească acolo viața, totuşi, când vrea să bage frica în oasele unora dintre supuşii săi, ia pe unul sau doi dintre criminali, îi urcă pe un eşafod şi porunceşte să fie omorâți în fața mulțimii adunate, şi astfel nu mai are nevoie să-i omoare pe toți ca să-I înfricoşeze pe răii care trăiesc în libertate, tot astfel şi Dumnezeu, când vrea să ne dea o pildă, n-are nevoie să pedepsească pe toți păcătoşii, ci ia numai pe unii dintre ei, pe care-i ştie că n-au să se mai îndrepte, şi-Şi arată asupra lor puterea şi mânia Lui, iar prin aceasta pe mulți ne pune pe calea cea bună: pe cei răi îi îndeamnă să-şi schimbe, dacă vor, răutatea lor, pe cei buni îi face să-şi cerceteze cu mai multă grijă viața şi faptele şi, după cum spuneam mai sus, le arată tuturor îndelunga Lui răbdare şi-i încredințează de adevărul învățăturii învierii morților.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 151)

„Şi după cum legiuitorii publică pedepsele date celor nelegiuiți, tot astfel şi Domnul nostru Iisus Hristos pedepsind pe unul sau doi păcătoşi, scrie ca pe un stâlp de aramă sau ca într-o carte pedeapsa dată lor; prin pedepsele date acestora se adresează tuturor păcătoşilor şi le spune că, chiar dacă nu sunt pedepsiți pe lumea aceasta cei care săvârşesc aceleaşi păcate, totuşi vor suferi pe lumea cealaltă pedepse mai cumplite.

Prin urmare, dacă nu vine peste noi nici o nenorocire când săvârşim păcate cu nemiluita, să nu prindem curaj! Dimpotrivă, tocmai pentru aceasta să ne temem mai mult. Dacă nu suntem judecați şi pedepsiți de Dumnezeu aici, pe pământ, apoi vom fi osândiți dincolo împreună cu lumea. O afirm din nou, cuvintele acestea nu sunt ale mele, ci ale lui Hristos, Care vorbeşte prin Pavel. *Pentru aceasta, spune el, sunt între voi mulți neputincioşi şi bolnavi şi mulți au murit. Dacă ne-am fi judecat noi singuri, n-am mai fi judecați. Dar acum, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor., 11, 30-32). Sunt unii oameni care au nevoie numai aici pe pământ de judecată, când păcatele lor sunt mai mici şi când, după ce au fost pedepsiți, nu se mai întorc la vechile lor păcate, cum se întorc câinii la vărsătura lor (II Petru 2, 22). Sunt alți oameni care sunt pedepsiți şi pe pământ, şi pe lumea cealaltă, din pricină că au săvârşit mari păcate. În sfârşit, sunt alți oameni care vor fi pedepsiți numai pe lumea cealaltă, pentru că au săvârşit păcate atât de mari, mai mari decât ale tuturora, încât nici nu sunt vrednici să fie bătuți aici pe pământ cu ceilalți oameni. Scriptura spune: *Şi cu oamenii nu vor fi biciuiți* (Ps., 72, 5). Ei sunt păstrați ca să nu fie pedepsiți împreună cu dracii. *Duce-ți-vă de la Mine,* spune Hristos*, în întunericul cel mai dinafară pregătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25, 41).” (*Despre Feciorie*, 23-24, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 38-39)

„Mulți au îndrăznit să facă ce făcuse Core (Num., 16, 1-35), dar nu i-a înghițit pământul ca pe el, pentru că vor suferi mai târziu o pedeapsă mai mare. Mulți au arătat tot atâta necredință ca şi Faraon, dar nu au fost înecați ca el (Ieş., 14, 23-38), pentru că le rămâne oceanul iadului. Mulți dintre cei care numesc *nebuni* pe semeni lor (Matei 5, 22) n-au fost pedepsiți pe pământ; dincolo, însă, le este hotărâtă şi lor pedeapsa. Nu socotiți simple vorbe hotărârile lei Dumnezeu! Pentru ca Dumnezeu să vă încredințeze ca nu sunt simple vorbe, a adus pe unele din hotărârile Sale la îndeplinire chiar aici pe pământ, cum a fost cazul cu Safira (Fapte 5, 7-10), cu Carmi (Iosua 5, 7-10), cu Aaron (Num., 20, 24) şi cu mulți alții. A făcut aceasta ca să nu mai puneți la îndoială cuvintele Lui; a făcut aceasta ca să vă încredințați că

spusele Sale sunt întărite de fapte; a făcut aceasta ca să încetați de a vă înşela pe voi înşivă că nu veți fi pedepsiți. A făcut aceasta ca să cunoaşteți că bunătatea lui Dumnezeu stă în a da păcătoşilor răgaz de pocăință, şi nu în a pedepsi deloc pe cei ce stăruiesc în păcate.” (*Despre Feciorie*, 24, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 39-40)

„Dar pentru ce nu sunt pedepsiți toți pe lumea asta?

Pentru că Dumnezeu a hotărât o zi în care va judeca pe toată lumea. Această zi n-a venit încă. Dacă ar fi pedepsiți aici pe pământ toți păcătoşii, ar însemna să piară şi să dispară de pe pământ tot neamul omenesc. Dar ca să nu se întâmple asta şi ca să nu se trândăvească oamenii mai mult Dumnezeu a luat pe câțiva păcătoşi, i-a pedepsit aici pe pământ, ca prin ei să învețe pe ceilalți ce pedeapsă îi aşteaptă, ca să ştie că, dacă nu sunt pedepsiți aici, vor primi dincolo, după moarte, pedepse şi mai mari. Faptul că Dumnezeu nu mai trimite acum profet ca să ne spună pedeapsa ce va veni pe capul nostru, aşa cum a fost pe timpul lui Eli, să nu ne facă să cădem în nesimțire. Acum nu mai este timpul profeților. Dar, mai bine spus. Dumnezeu ne trimite şi acum profeți. De unde putem şti asta? Scriptura spune: *Au pe Moise şi pe profeți* (Luca 16, 29). Cele spuse de profeți celor de mai înainte de noi ne sunt spuse şi nouă. Prin cuvintele spuse lui Eli, Dumnezeu nu se adresează numai lui, ci, prin el şi prin pedeapsa dată lui, se adresează tuturor celor care săvârşesc aceleaşi păcate. Dumnezeu nu caută la fața omului (Rom., 2, 11), nici nu lasă nepedepsiți pe cei care săvârşesc păcate aşa de cumplite. El care a nimicit toată casa lui Eli, deşi acesta făcuse păcate cu mult mai mici.” (*Apologia vieții monahale*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 247,251,252)

„Dumnezeu nu ne pedepseşte ca să se răzbune pe noi când păcătuim – păcatele noastre de astfel nici nu aduc vre-o vătămare firii lui Dumnezeu -, ci ne pedepseşte că ne caută folosul, pentru că nu vrea să ajungă mai rea voința noastră, a celor care-L dispreţuim şi-L trecem cu vederea. După cum cel ce se aşează dincolo de cercul de lumină nu vatămă lumina cu nimic, ci va vătăma pe el că stă în întuneric, tot aşa se întâmplă şi cu cel ce dispreţuieşte puterea cea atotbiruitoare a lui Dumnezeu. Cu dispreţul lui n-a vătămat-o deloc, ci lui îşi pricinuieşte cumplită vătămare.

Dumnezeu, deci, ne amenință cu pedepse, iar adeseori chiar ne pedepseşte, nu ca să se răzbune, ci ca să ne atragă. La fel ca un doctor. Acesta nu ne supără, nici nu se necăjeşte când bolnavii, ieşiți din minți, îl

umplu de ocară, ci face totul şi-şi dă toată silința să pună capăt bolii acelora care se poartă atât de rău cu el. Doctorul nu caută folosul lui, ci al bolnavilor, iar când bolnavii arată că se îndreaptă cât de cât şi îşi vin în fire, doctorul se bucură, se veseleşte şi le dă leacuri amare cu mai multă tragere de inimă nu ca să se răzbune pentru ocările de mai înainte, ci ca să le fie de mai mult folos şi să-i facă deplin sănătoşi. Aşa şi Dumnezeu. Când cădem în păcate grele, în cumplită nebunie, Dumnezeu spune şi face totul nu ca să se răzbune pentru viața păcătoasă dusă de noi mai înainte, ci ca să ne scape de boală şi păcate. Şi asta, după cum vede, se poate înțelege destul de bine dovezile dreptei rațiuni." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 328-329)

,,Unii oameni sunt pedepsiți aici, pe pământ, alții nu suferă deloc aici, dar îşi iau toată pedeapsa dincolo; în sfârşit, mai mult, alții sunt pedepsiți şi aici, şi dincolo. Pe care dintre aceste trei categorii de oameni o fericiți? Ştiu bine că pe cei dintâi, pentru că fiind pedepsiți aici, şi-au ispăşit păcatele lor. După aceştia, pe cei ce vin la rând? Voi poate că îi fericiți pe aceştia, pentru că nu îndură aici nici o suferință, ci suferă dincolo toată pedeapsa. Eu însă nu-i fericesc pe aceştia, ci-i fericesc în al doilea rând pe cei care sunt pedepsiți şi aici, şi dincolo. Că cel care a fost pedepsit şi aici, va simți mai uşoară pedeapsa cea de dincolo; pe când cel care este silit să sufere acolo toată pedeapsa, va primi o pedeapsă de care nu mai poate scăpa." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 77-78)

„Dumnezeu nu-i pedepseşte de obicei pe toți împreună, pe câți sunt vrednici de aceeaşi pedeapsă, ci doar pe puțini dintre ei, încât ceilalți, văzând nenorocirile acelora, să se pocăiască şi să se îndrepteze. Uneori, însă, îi pedepseşte şi pe toți împreună, după cum s-a întâmplat la potopul lui Noe, pe de o parte pentru ca păcătoşii să fie împiedicați să facă şi mai multe păcate, şi pe de altă parte pentru ca urmaşii lor să se folosească, scăpând de pilda rea a dascălilor fărădelegii." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 177)

„Şi de vei vedea pe vreun drept că se pedepseşte, adu-ți aminte de Iov. Căci oricât de drept va fi cineva, nu va fi ca acela, nici chiar aproape ca el. Şi oricâte rele ar pătimi, niciodată nu va putea zice că a pătimit ca acela. Deci acestea luându-le în minte, încetează a prihăni pe Stăpânul şi înțelege că Dumnezeu lăsând pe unul ca acesta să pătimească rău, nu-l părăseşte, ci

vrea să-l încununeze şi să-l facă mai strălucit. Iar de vei vedea pe vreun păcătos că se pedepseşte, adu-ți aminte de slăbănogul care pătimea pe pat de treizeci şi opt de ani, că şi acela pentru păcate a pătimit atât de mult, după cum spune Hristos: *Iată te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ți fie ceva mai rău* (In., 5,14). Noi suferim pentru păcate, când suntem pedepsiți, sau pentru a ne pricinui cununi, dacă trăim în fapte bune. Pentru aceasta ori de trăim în dreptate, ori de trăim în păcate, de folos ne este pedeapsa, căci uneori ne lămureşte, iar alte ori ne înțelepțeşte, iar munca ceea ce va fi să fie, mai uşoară ne va fi. Şi cum că se poate ca cei ce sunt pedepsiți aici şi suferă cu mulțumire, să li se facă acolo chinul mai blând, ascultă pe Pavel, zicând: *De aceea mulți dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulți au murit. Căci de ne-am fi judecat pe noi înşine, nu am mai fi judecați. Dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor., 11, 30-32).

Deci ştiind acestea şi toate cele asemenea, să lăudăm pronia lui Dumnezeu, iar acelor ce grăiesc împotrivă să le astupăm gura." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 32-33)

„Fiindcă omul care face aici ceva rău, iar apoi în loc să fie pedepsit se bucură de cinste de la oameni, va pleca de aici avânt cinstirea drept cea mai mare chezăşie a pedepsei. De asemenea şi bogatul acela (Lc., 16, 23-24) se perpelea rău, fiind pedepsit nu numai din pricina cruzimii pe care a arătat-o față de Lazăr, ci şi pentru că traiul fericit de care se desfăta necontenit într-o atât de mare cruzime, n-a devenit mai bun." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea V, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 140)

„Este cineva desfrânat sau face altfel de păcate, iar Dumnezeu îi dă vreo boală grea şi taie acel păcat şi are acolo pedeapsă mai uşoară sau se pocăieşte şi se izbăveşte şi pentru muncă se face mai înțelept, pe alții iarăşi nu-i pedepseşte şi văzând ei îndelungata răbdare a lui Dumnezeu, se pleacă spre bine şi scapă şi aici şi acolo de muncă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 40)

„De ar vrea Dumnezeu să pedepsească pe toți pentru greşelile lor câte fac, n-ar ajunge tot neamul omenesc, ci s-ar fi stins.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 136)

PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu poporului iudeu)

„*Sângele Lui asupra noastră şi asupra copiilor noştri* (Matei, 27, 25).

Atunci deci, atunci când iudeii au pronunțat sentința asupra lor, atunci Pilat a îngăduit să se facă voia lor. Uită-te şi acum cât e de mare nebunia lor! Atât de mare e furia lor, atât de cumplită e pofta lor cea rea că nu-i lasă deloc să vadă ce trebuie să facă şi ce nu. Vreți să vă blestemați pe voi înşivă? Blestemați-vă! Dar pentru ce mai aduceți blestemul şi asupra copiilor voştri? Cu toate acestea iubitorul de oameni Dumnezeu n-a întărit sentința pronunțată de ei, nu numai peste copii, dar nici chiar peste ei, deşi s-au folosit de o atât de mare furie şi împotriva copiilor lor, ci i-a primit şi i-a învrednicit de mii şi mii de bunătăți pe aceia dintre ei şi dintre copiii lor care s-au pocăit. Dintre ei era Pavel; dintre ei, miile de credincioşi din Ierusalim: *Vezi, frate, câte mii de iudei sunt care au crezut?* (Fapte 21, 20). Dacă unii s-au îndărătnicit, apoi pedeapsa să şi-o socotească loruşi.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 968)

„Dumnezeu n-a adus îndată asupra lor osânda şi pedeapsa (cf. spuselor lor - Mt. 27, 35), ci a lăsat să treacă patruzeci de ani şi mai bine de la răstignire. Mântuitorul a fost răstignit în timpul lui Tiberiu; Ierusalimul a fost cucerit în timpul lui Vespasian şi Tit.

- Dar pentru ce a lăsat să treacă atâta vreme?

- A vrut să le dea timp de pocăință, ca să se dezbare de păcate, să îndepărteze de la ei nelegiuirile. Dar pentru că au rămas tot nevindecați, cu tot răgazul ce li s-a dat, a adus în sfârşit asupra lor osânda şi pedeapsa: le-a dărâmat oraşul, i-a scos din el şi i-a împrăştiat pe toată fața pământului. Şi asta a făcut-o tot din pricina iubirii Lui de oameni. I-a împrăştiat, ca să vadă că în toată lumea oamenii se închină lui Hristos cel răstignit pentru ei; pentru ca, văzându-L slăvit de toți şi cunoscându-i puterea, să-şi cunoască grozava lor necredință; şi cunoscându-L, să se reîntoarcă la adevăr. Ducerea în robie le-a fost învățătură, iar pedeapsa, sfătuire. Dacă ar fi rămas în pământul Iudeii, n-ar fi cunoscut adevărul spus de prooroci: *Cere de la Mine, şi-Ți voi da neamurile moştenirea Ta. Şi stăpânirea Ta, marginile pământului* (Psalmi 2, 8). trebuia dar să-i ducă până la marginile pământului, ca să vadă cu ochii lor că Hristos stăpâneşte şi marginile pământului. Iarăşi, un alt prooroc spune: *Şi I se vor închina Lui fiecare din locul său* (Sofonie 2, 11).

Trebuia dar ca ei să fie împrăştiaţi în toate locurile de pe pământ, ca să vadă cu ochii lor că fiecare I se închină Lui din locul său. Şi iarăşi, altul a spus: *Se va umple pământul de cunoştinţa slavei Domnului, ca apa multă a mării îl va acoperi* (Avacum 2, 14). Trebuia dar să se împrăştie iudeii în tot pământul, ca să vadă pământul plin de cunoştinţa slavei Domnului, şi să vadă mările, adică aceste Biserici duhovniceşti, mustind de cinstirea lui Dumnezeu. De aceea i-a împrăştiat Dumnezeu pretutindeni pe pământ. Dacă ei ar fi rămas în Iudeea, n-ar fi ştiut acestea dumnezeu voieşte ca iudeii să vadă cu ochii lor şi adevărul profeţiilor, şi puterea Lui; pentru ca să fie povăţuiţi de acestea la adevăr, dacă vin la simţăminte mai bune, iar dacă stăruie în necredinţa lor, să nu aibă nici un cuvânt de apărare în înfricoşata zi a judecăţii. De aceea i-a împrăştiat în toată lumea, ca să câştigăm ceva şi noi din aceasta." (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor*, *(La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 365-367)

PEDEPSELE (pedepsirea păcătoşilor)

„Dacă ai avea să socoteşti toate pedepsele date de la început de Dumnezeu, vei găsi că toate au acelaşi scop, purtarea de grijă a lui Dumnezeu." (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 319)

„Când Cain L-a ocărât pe Dumnezeu şi când L-a dispreţuit tare vrând să-I aducă jertfă – că n-a făcut împărţeala dreaptă, ci I-a oferit ce s-a întâmplat – Dumnezeu nu i-a spus un cuvânt greu şi împovărător! Şi doar păcatul nu era mic, ci chiar foarte mare! Dacă noi oamenii, când vrem să cinstim pe semenii noştri, le oferim ce e mai de frunte şi mai deosebit şi ne străduim să le dăm ce li se pare lor a fi mai de preţ, oare, Cain, om fiind, n-ar trebui să-I aducă lui Dumnezeu ce era mai deosebit şi mai de preţ? Cain păcătuise, deci, atât de greu şi dispreţuise atâta pe Dumnezeu; totuşi Dumnezeu nu l-a pedepsit, ci-i grăieşte cu toată blândeţea ca de la prieten la prieten şi-i spune: *Ai păcătuit, linişteşte-te!* (Fac., 4, 7)" (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 320)

„Şi ca să afli din chiar faptele petrecute, odată, de pildă, l-a pedepsit pe faraon, altă dată, prin potopul acela, a pricinuit pierderea generală, iar altă dată prin foc i-a pedepsit pe cei răi. Dar chiar şi astăzi îi vedem pe mulţi răi pedepsiţi şi răspunzând de păcatele lor, ceea ce este o pildă a gheenei. Pentru ca nu cumva să dormităm sau să trândăvim, sau să ne înşelăm cu vorbele, apoi prin fapte ne aminteşte şi ne stârneşte, arătându-ne chiar aici judecata,

răspunderea şi pedeapsa.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia III, p. 36)

„Dacă în fiecare zi ne-ar cere răspuns pentru cel ce Îi greşim, ar dispărea neamul nostru omenesc, căci nici o zi nu este curată de păcate, ci Îl supărăm întruna cu fapte, fie ele mari, fie mici. Aşa că, dacă îndelunga Lui răbdare şi bunătate nu ar fi mare către noi şi nu ne-ar da timp de pocăinţă, ca să ne dezbrăcăm de păcate, fiecare din noi nu ar putea ajunge nici la al douăzecilea an al vieţii sale. Dacă fiecare dintre noi ar intra cu cunoştinţă dreaptă în cele făcute de el, şi punându-şi la mijloc întreaga sa viaţă, ar observa-o cu băgare de seamă, ar vedea dacă nu cumva este vrednic de mii de pedepse şi de osânde. Şi când el se nelinişteşte şi zice: *de ce cutare nu este pedepsit, deşi are cu sine mii de păcate?*, să se gândească la ale sale şi îi va conteni neliniştea. Acelea i se par mari, fiindcă s-au petrecut poate în lucruri mari şi văzute de toţi, dar dacă şi le-ar cerceta pe ale sale, poate că va găsi mai multe şi mai mari” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia III, pp. 37)

„Deoarece gheena nu are puterea de a ne împiedica de la rele, Dumnezeu cruţându-ne, ne deşteaptă întruna. Dacă nici un rău n-ar fi pedepsit, nimeni n-ar mai crede că Dumnezeu se îngrijeşte de cele omeneşti, iar dacă toţi ar fi pedepsiţi, nimeni n-ar mai aştepta învierea morţilor, de vreme ce toţi şi-au luat aici plata.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 94)

„Când un om păcătuieşte des şi Dumnezeu îi trece cu vederea păcatele lui, dar el nu câştigă nimic de pe urma îndurării lui Dumnezeu şi nu se depărtează de păcat, atunci atrage asupra lui cea mai mare nenorocire, care-l striveşte desăvârşit, că nu mai are vreme de pocăinţă. Aşa cum s-a întâmplat cu Faraon. Faraon s-a bucurat de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu şi la întâia plagă, şi la a doua, şi la a treia, şi la a patra, şi la plăgile de mai târziu; dar pentru că n-a ajuns mai bun, a fost în sfârşit strivit şi a pierit cu toată oastea lui (Ieşire 14, 28).” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, p. 68)

,,Dar aud întrebând: pentru ce oare Dumnezeu pedepseşte pe unii încă în lumea aceasta, iară pe alţii în cealaltă? Dacă ar pedepsi pe toţi încă din lumea aceasta, ar trebui să stârpească tot neamul omenesc, că toţi suntem căzuţi sub osânda judecăţii dumnezeieşti. Iară dacă aici n-ar pedepsi pe nimenea, atunci cei mai mulţi ar fi şi mai uşuratici la minte, ar tăgădui pronia şi cârmuirea dumnezeiască, şi la ce treaptă de răutate nu s-ar sui ei?

De aceea Dumnezeu pedepseşte pe unii, pentru ca ei acum să se lase de păcat, iar în acea lume să primească o pedeapsă mai uşoară, sau cu totul să se libereze de ea. Totodată, Dumnezeu voieşte ca prin pedeapsa şi nenorocirea unora să facă pe alţi păcătoşi mai înţelepţi. Iară pe alţii nu-i pedepseşte, nu le trimite nenorocirea cea meritată, pentru ca ei, gândind la mărimea răbdării şi milostivirii celei dumnezeieşti, să se ruşineze şi să intre în sine şi să se libereze, atât de pedeapsa cea de acum, cât şi de cea viitoare. Dacă însă ei totuşi rămân în păcatele lor, şi nici măcar prin îndelung răbdarea lui Dumnezeu nu se îndreaptă, atunci pe dânşii îi aşteaptă o pedeapsă cu atât mai mare pentru îngrozitoarea lor uşurătate de minte." (*Cuvânt la Duminica Floriilor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 104-105)

„Poate fi oare cineva aşa de bun şi blând ca Dumnezeu? Noi, când pedepsim, de multe ori nu spunem pricinile pentru care pedepsim. Dumnezeu însă, până ce nu-ţi arată mai întâi, până ce nu te convinge mai întâi, până ce nu are şi încredinţarea ta că pe drept pedepseşte, nu pedepseşte pe cei care de mult meritau pedeapsă şi osândă. Dumnezeu e gata totdeauna să-ţi dea socoteală de ceea ce face, caută să Se îndreptăţească în faţa ta şi nu şovăie să fie judecat de tine. Uită-te la prooroci, că sunt plini de aceste cuvinte! Pretutindeni Dumnezeu Se lasă ca oamenii să-L judece şi să-I spună că are dreptate." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 189)

„Noi suntem peste tot pricina chinurilor şi a pedepselor, înstrăinându-ne singuri de bunătăţile cele făgăduite." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 18)

PEDEPSELE (sunt trimise de Dumnezeu în scopul povăţuirii şi îndreptării noastre şi a semenilor noştri)

„Aşa este Stăpânul nostru! Ne poartă de grijă tot atât de mult şi când ne pedepseşte, ca şi atunci când ne face bine. Aduce peste noi pedeapsă, tocmai ca să ne povăţuiască. Dacă Dumnezeu n-ar şti că ajungem mai răi de rămânem nepedepsiţi pentru păcatele noastre, nu ne-ar pedepsi niciodată. Dar ca să nu ajungem din răi în mai răi, ca să ne taie avântul spre păcat, Dumnezeu, mergând pe urmele iubirii Sale de oameni, ne pedepseşte. Aşa a făcut şi acum cu Adam. Purtând grijă de cel dintâi-zidit, a poruncit să fie

scos din rai". (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 211)

„Ai văzut că pedepsele date de El sunt temeiuri ale iubirii Sale de oameni, că iubirea Sa de oameni nu se mărgineşte la cel pedepsit, ci dă leac folositor şi celorlalţi, dacă vor să-i culeagă folosul?" (*Omilii la Facere,* omilia XX, II, în col. PSB, vol. 21, p. 236)

„În tot ce face Dumnezeu ne arată cât de multă purtare de grijă are de neamul omenesc şi că dintru început a făcut totul pentru mântuirea noastră. Fie de mustră, fie de pedepseşte, apoi şi una şi alta o face cu aceeaşi bunătate. Nu pedepseşte cu patimă şi cu ură, ci numai pentru că vrea să curme răul, să nu-l lase să meargă mai departe". (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 318)

„Dacă ne face bine când suntem nevrednici, dacă ne miluieşte când suntem păcătoşi, ce nu vom căpăta de la Dumnezeu, când ne vom depărta de păcat şi vom îmbrăţişa virtutea? Dumnezeu ne face bine mai dinainte, ne învredniceşte de iertare când greşim şi nu aduce pedepse peste noi, tocmai ca prin toate mijloacele să ne atragă la El şi când ne face bine şi când ne rabdă îndelung. De multe ori Dumnezeu vrea să îndrumeze pe unii prin pedepsirea altora, pentru ca, înţelepţiţi de frica pedepsei acelora, să fugă de pedeapsă. Ai văzut cu câtă măiestrie foloseşte iubirea Sa de oameni? Ai văzut că toate cele făcute de El au un singur scop, mântuirea noastră?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„Aşa obişnuieşte să facă Dumnezeu! Când vrea să pedepsească pe cineva îi arată arată mai întâi cât de mari îi sunt păcatele ca să-şi alcătuiască prin asta o apărare şi numai după aceea face îndreptarea." (*Omilii la Facere,* omilia XXX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 386)

„Pentru ce dar, ziceţi voi, pedepseşte pe cei ce nu voiesc să-I slujească şi să-L asculte? Şi pentru ce a ameninţat El cu iadul pe cei ce nu păzesc poruncile Lui? Aceasta fiindcă fiind bun, El are o grijă mai mare pentru noi, cu toate că noi nu-I suntem supuşi Lui, şi că El nu se retrage şi nu se îndepărtează de noi, chiar atunci când fugim şi ne lepădăm. Ori, precum noi n-am vrut să intrăm prin această primă cale a darurilor şi a harurilor, nici să ne lăsăm convinşi de binefaceri, El a ales alta, şi aceea este a chinurilor şi pedepselor, care într-adevăr este foarte aspră, dar totodată necesară. Căci prima fiind dispreţuită, a doua a devenit absolut indispensabilă.

În sfârşit, legiuitorii stabilesc împotriva vinovaţilor pedepse multe şi aspre, şi cu toate acestea noi nu le urâm; nu facem decât să-i cinstim mai mult, căci fără a cere nimic de la noi, şi adesea chiar fără a cunoaşte ceea ce apărau legile lor, ele au vegheat asupra siguranţei noastre şi a ordinii bune a republicii şi ridicându-le în demnitate, fie pedepsind, fie mustrând pe răufăcătorii care tulburau liniştea publică. Căci dacă, zic eu, noi îi admirăm şi îi iubim, nu trebuie cu atât mai mult să-L admirăm şi să-L iubim pe Dumnezeu, care are o grijă aşa de mare pentru omenire? Căci este o diferenţă aşa de mare între grijile lor şi providenţa pe care o are Dumnezeu pentru noi; sigur, bogăţiile bunătăţii Sale sunt nespuse, şi întrec orice s-ar putea spune." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 1, pp. 48-49)

„Păcatul este un mare rău, da, un rău mare, şi pierderea sufletului, dar mai mult, se poate şi acest rău să treacă şi la trup. Cum de obicei când sufletul este bolnav, noi nu simţim nici o durere, şi dimpotrivă, dacă trupul nostru este incomodat puţin punem toată grija noastră pentru a-l scăpa de incomoditatea lui. Dumnezeu pentru aceea pedepseşte şi trupul, pentru păcatele sufletului, pentru a-i da sănătate celei mai bune părţi din om, prin pedepsirea celei mai puţin mobile. Aşa l-a îndreptat Apostolul Pavel pe incestuosul din Corint (I Cor., 5), el mortifica trupul lui pentru a vindeca sufletul lui; chinul pe care i-l dă trupului îi vindecă păcatul. El imită pe medicul priceput, care văzând că hidropizia sau altă boală nu cedează la medicamente interioare, aplică în afară şi fierul şi focul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 179)

„Mai mare este câştigul decât pedeapsa, căci pedeapsa este vremelnică, iară câştigul veşnic." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 152)

„Drepţii sunt necăjiţi aici, iar dacă poate unii sunt fericiţi, aceasta se petrece ca nu cumva virtutea să pară că este urâtă; că toţi cei răi sunt fericiţi aici, ca acolo să fie pedepsiţi, iar dacă poate unii sunt pedepsiţi aici, aceasta se petrece ca nu cumva răutatea s pară că este ceva bun şi nici ca faptele să rămână nepedepsite. Iar dacă nu toţi sunt pedepsiţi aici, aceasta se face ca nu cumva timpul învierii să fie pus la îndoială. Că şi între cei buni se găsesc din aceia care au fapte urâte, pe care însă le părăsesc tot aici, precum se găsesc şi dintre cei răi care să aibă oarecare fapte bune, şi aici se bucură, ca acolo să se pedepsească. Că, în fine, lucrurile lui Dumnezeu sunt necuprinse de mintea omenească, că mare este deosebirea dintre El şi noi, şi atât de mare,

încât nici n-o putem spune. Dacă deci toate acestea le calculăm în mintea noastră, nimic din cele de aici nu ne va putea tulbura.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 96)

„După cum focul pus pe o rană arde rana şi alungă boala, iar cuţitul înlătură putreziciunea, doare, dar e folositor, tot aşa şi foametea, ciuma şi toate câte par rele vin peste suflet în loc de cuţit şi de foc, ca să împiedice, ca şi în trupuri, întinderea bolilor şi să-l facă mai bun.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 130)

„Prin pedeapsa pe care i-a dat-o pe pământ, Dumnezeu a trezit pe cei mai trândavi şi i-a făcut mai înţelepţi. Aşa este îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu! Aduce la sfârşit mai mare osândă celor ce nu se folosesc de ea cum trebuie. Şi după cum este folositoare celor ce se pocăiesc, tot astfel este pricină de mai mare osândă celor încăpăţânaţi şi învârtoşaţi la inimă.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XXIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 353)

„Dacă noi n-am ajunge mai răi de nu ne-ar pedepsi Dumnezeu pentru păcatele noastre, El nici nu ne-ar pedepsi. Dar Dumnezeu ştie bine că pe noi ne vătăma mai mult lipsa pedepsirii păcatelor decât înseşi păcatele. De aceea ne pedepseşte, nu pentru a ne pedepsi pentru păcatele trecute, ci pentru a ne îndrepta pe viitor.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 470)

„Cu ce v-aţi păgubit că aţi fost întristaţi pentru puţină vreme? Aţi ajuns îngeri în loc de oameni! V-aţi mutat la cer, dacă nu cu locul, cel puţin cu purtarea. Nu vă linguşesc când grăiesc aşa! Mărturie dau faptele, într-adevăr, ce a lipsit pocăinţei voastre? Aţi alungat din suflet invidia, aţi izgonit patimile ruşinoase, aţi sădit temeinic virtutea, aţi avut puterea să petreceti toată noaptea în privegheri sfinte, în dragoste multă şi râvnă înflăcărată. Nimeni nu s-a mai gândit la dobânzi, nimeni nu a mai vorbit de lăcomie şi zgârcenie; nu numai mâinile au ajuns curate de păcate, dar şi limba a fost eliberată de fărădelegi şi ocări. Nimeni nu mai ocărăşte pe vecinul său. Nimeni nu se mai duce la

ospețe satanice. Casele sunt curate, piața curățită. Când se lasă seara nu se mai văd coruri de tineri cântând cântecele de teatru. Da, se văd coruri, dar nu coruri care cântă desfrâul, ci coruri care proslăvesc faptele bune.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 536)

„De asta ne-a cutremurat pământul, ca să ne învețe ca un pedagog pe copii. Şi a arătat față de noi mila unei mame pline de dragoste, care, de multe ori, pentru că pruncul ei de sân plânge fără socoteală, clatină tare pătuțul lui voind să-l dezbare de obiceiul de a plânge; şi face asta nu pentru că vrea să-l rănească, ci ca să înfricoşeze pe copil. Tot aşa şi Stăpânul lumii, Care ține în mâna Sa lumea, o cutremură nu ca să o piardă, ci ca să întoarcă la mântuire pe cei păcătoşi.

Să nu mă țină nimeni de rău dacă am comparat pe Dumnezeu cu o mamă plină de dragoste, pentru că însuşi Domnul S-a comparat pe Sine în Evanghelii cu o cloşcă, spunând: *Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci şi ucizi cu pietre pe cei trimişi la tine; de câte ori am vrut să adun pe fiii tăi, precum adună cloşca puii ei, dar n-ați voit!* (Matei 23, 37). Iubitorul de oameni Dumnezeu a mişcat, dar, pământul cel neînsuflețit, ca să oprească mişcarea cea fără rânduială a sufletului, ne-a amenințat cu moartea trupului, ca să ne ferim de moartea sufletului. Ai văzut iubitorule de Hristos, cât este de mare mila Creatorului față de noi? Ai văzut amenințarea ce străluceşte de bunătate? Ai văzut îndurări care o iau înaintea mâniei? Ai văzut sentință biruită de bunătate?” (*Cuvânt la Sfântul Mucenic Vasu*, I-II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 540)

,,- Dar li s-a făcut o nedreptate celor ce au fost pedepsiți!, ni s-ar putea spune. Ar fi putut şi ei, dacă n-ar fi fost pedepsiți, să ajungă mai buni prin pedepsirea altora.

- Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit dacă ştia că au să ajungă mai buni prin pocăință; dar ştia că n-au să ajungă. Cum ar fi lipsit Dumnezeu de câştigul pocăinței pe cei care aveau să ajungă mai buni prin pedepsirea altora, când El, cu toate că ştie că mulți n-au să câştige nimic de pe urma îndelungii Lui răbdări, îi suferă cu multă răbdare, împlinindu-Şi bunătatea Lui şi dându-le putința să se trezească din nebunia lor? N-au fost, deci, cu nimic nedreptățiți. Prin pedepsirea lor a pus capăt răutății lor şi li s-a uşurat şi pedeapsa de pe lumea cealaltă, pentru că au suferit aici pe pământ nenorocirea acea.”

(*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 23)

„Poate că cineva ar vrea să mă întrebe:

– Cum dar? Ca să ajung eu mai bun, este pedepsit un altul?

– Nu-i pedepsit pentru aceasta, ci pentru păcatele lui; dar ajunge cu prisosință pricină de mântuire pentru cei ce iau aminte, făcându-i mai râvnitori spre fapte bune, de teama celor întâmplate aceluia. Aşa fac şi stăpânii: adeseori biciuind o slugă, le este învățătură de minte şi celorlalte slugi.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.87)

„Pedepsele, de altfel, împiedică păcatul şi conduc la virtute. Însă dacă e aşa, îmi veți spune, dacă într-adevăr pedepseşte Dumnezeu pentru fiecare păcat al nostru? Vă voi răspunde: Dacă Dumnezeu l-ar pedepsi pe fiecare om după fiecare păcat al lui, omenirea întreagă ar fi pierit şi posibilitatea mântuirii s-ar fi irosit. Priveşte, de exemplu, la cazul apostolului Pavel. Dacă Dumnezeu l-ar fi pedepsit pentru prigoana împotriva creştinilor, mai mult, dacă l-ar fi omorât, cum ar fi putut să se pocăiască, să săvârşească atâtea fapte plăcute lui Dumnezeu şi să călăuzească lumea întreagă de la rătăcire la adevăr?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 20-21)

„Dumnezeu nu-i pedepseşte nici pe toți oamenii, nici după gravitatea păcatelor lor. Pedepsele Lui sunt treptate, metodice şi urmăresc un anumit scop. Deseori, pedepsind un om, îi cumințeşti pe mulți. În chip asemănător procedează şi doctorii, când taie un membru putred ca să asigure sănătatea trupului rămas.

Când vezi cum un bețiv devine postitor sau un obraznic psalmodiază cântări sfinte, să te minunezi de îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, să preamăreşti pocăința şi să rosteşti împreună cu psalmistul: *Această schimbare e a dreptei Celui – Preaînalt* (Psalm 76, 11). Adică această minunată schimbare a fost făcută de mâna dreaptă a lui Dumnezeu, de intervenția puternică şi lucrarea Sa.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 21)

„Pe acest cuvânt să mi-l păziți şi să-l aveți pururea înfipt în mintea voastră că Dumnezeu nu numai când face bine este bun şi iubitor de oameni, ci şi când pedepseşte. Că pedepsele şi bătăile Lui, sunt dovada facerii de bine şi a proniei Sale. Deci când vei vedea că se întâmplă foamete, secetă, boli, ploaie neîncetată şi nepotrivire a vânturilor, sau altă pedeapsă de acest fel, care înțelepţeşte firea omenească, să nu te necăjeşti, nici să te scârbeşti,

ci închină-te Celui ce le îngăduie, laudă-L pentru purtarea de grijă, căci El pedepseşte trupul ca să se înțelepțească sufletul.

Dar oare Dumnezeu face acestea? Da, Dumnezeu le face. Şi întreg oraşul de va fi de față, şi întreaga lume, nu mă voi sfii a zice acestea. O, de aş fi avut glas mai puternic ca al trâmbiței şi dacă ar fi fost cu putință să stau pe un loc înalt şi să strig tuturor, că Dumnezeu face acestea." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 21)

„... pedepsele, pe care le aduce Dumnezeu asupra noastră, arătând dovada purtării Lui de grijă față de noi. Doctorul nu numai atunci este minunat când scoate pe cel bolnav în grădină sau în livadă, sau îl trimite la băi, sau atunci când îi pune înainte masa bogată, ci şi atunci când îi porunceşte să petreacă nemâncat, când pedepseşte cu foamea şi chinuieşte cu setea, când îl pironeşte la pat, făcându-i casa temniță şi lipsindu-l chiar de lumina zilei, întunecând camera peste tot cu perdele, când taie, când arde si când dă doctorii amare. Deci cum nu este cu necuviință a numi doctor pe cel ce face atâtea rele, cu atât mai puțin a-L huli pe Dumnezeu, când va face vreuna din acestea, adică când va aduce foamete sau moarte, spunând că nu poartă grijă de lume, cu toate că El este Doctorul cel adevărat al sufletelor şi al trupurilor noastre. Că de multe ori ia firea noastră, care zburdă din pricina îndestulării şi care se chinuieşte să nască friguri ale păcatelor şi o doctoreşte cu lipsă şi cu foamete, cu moarte şi cu alte doctorii pe care le ştie, izbăvind-o de boli." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 22-23)

„Vindecă sufletele noastre cu mai multă înțelepciune ca doctorul, cu mai multă iubire de fii decât tatăl, cu mai multă dreptate decât orice judecător şi cu mai multă silință decât orice lucrător de pământ..." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 25)

PEDEPSELE (motivele pentru care nu toți cei răi sunt pedepsiți aici şi nu toți cei buni sunt cinstiți)

„Şi nu numai dovada aceasta o putem zice, pentru ce nu sunt pedepsiţi aici toţi cei răi, ci şi alta tot aşa de importantă. Şi care este aceasta?

Dacă toţi cei ce au săvârşit păcate, îndată ar fi fost pedepsiţi, s-ar fi împuţinat aşa de mult neamul nostru, încât ar fi ajuns la sfârşit. Şi ca să te încredinţezi că aceasta este adevărat, ascultă pe Proorocul, care zice: *De te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va suferi?* (Ps., 129, 3). Şi dacă vreţi să cercetăm cuvântul acesta, să lăsăm a cerceta viaţa fiecăruia cu de-amănuntul, că nu ne este nouă cu putinţă a şti cele lucrate de fiecare în viaţa aceasta, şi cele care toţi le greşim, pe acestea să le aducem de faţă, şi din acestea ne va fi arătat luminat, că de am fi fost pedepsiţi imediat pentru fiecare păcat, demult ne-am fi prăpădit. *Cel ce a numit pe fratele său, nebune, vinovat este gheenei focului* (Mt., 5,22), zice Scriptura. Este vreunul din noi care nu a făcut păcatul acesta? Trebuia dar ca îndată să fi numit, pe acela ce a păcătuit şi nu numai pe el, ci toţi ar fi trebuit să fim răpiţi şi ne-am fi stins demult. Iarăşi cel ce se jură, măcar şi drept de se va jura, face ceea ce este de la cel rău (Ibid., 33). Care este dar cel ce nu s-a jurat? Şi mai ales cine este cel ce nu s-a jurat strâmb niciodată? Cel ce priveşte la femeie cu ochi desfrânaţi, săvârşeşte desfrânarea în inima sa (Ibid., 28). Şi la acest păcat mulţi se vor afla vinovaţi. Deci dacă acestea amintite de noi sunt aşa de grele, şi fiecare păcat este pricinuitor de mare pedeapsă, de vom cugeta la păcatele cele făcute de noi în ascuns, cu siguranţă vom vedea pronia lui Dumnezeu, că nu ne pedepseşte pentru fiecare păcat.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 30-32)

PEDEPSELE (de aici de pe pământ şi cele din viaţa viitoare)

„Unii păcătoşi suferă pedepse şi aici pe pământ, dar nu scapă nici de pedeapsa de dincolo; dar pedeapsa de dincolo le este mai uşoară, pentru că pedepsele de aici micşorează pedeapsa de dincolo. Ascultă-L pe Hristos, că nefericeşte Betsaida, spunând: *Vai ţie, Horazime, vai ţie Betsaida, că de s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-au făcut în voi, de mult cu sac şi cenuşă s-ar fi pocăit. De aceea vă spun vouă: Mai uşor va fi pământului Sodomei şi Gomorei în ziua judecăţii decât vouă* (Matei, 11, 21-22). Vezi, iubite, că prin cuvântul *mai uşor* a arătat că vor fi pedepsiţi şi pe lumea cealaltă şi aceştia care au fost pedepsiţi aicea cu o pedeapsă atât de mare, suferind arderea aceea de vii nemaivăzută şi nemaiîntâlnită, dar vor fi pedepsiţi mai uşor, din pricină că s-a dezlănţuit şi aici pe pământ asupra lor mânia lui Dumnezeu!” (*Omilii la Facere,* omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 305)

„Noi vedem mulți stricați a căror fel de a fi arată o sănătate desăvârşită şi care se bucură de o soartă fericită. Eu cred, dar să nu ne încredem în aceasta şi să-i plângem ca fiind cei mai nenorociți dintre oameni. Dacă ei nu suferă nimic aici, este pentru ei o arvună şi o vedere a unui chin mai aspru care le este păstrat. Sfântul Pavel o arată prin aceste cuvinte: *dar, fiind judecați de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea* (I Cor., 11, 32).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVIII, 1, p. 180)

„Să nu judece Providența lui Dumnezeu numai după lucrurile acestei vieți, ca cei ce nu se bucură de bunuri în această viață să nu se descurajeze, ci să se mângâie prin nădejdea în bunurile viitoare şi ca cei ce merită pedeapsa, dacă ei n-o primesc în această viață, să nu creadă că sunt viteji împotriva Providenței, ci să ştie că-i aşteaptă o altă viață.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLV, 3, p. 218)

„Dar dacă râzi de cele spuse aici, şi dacă voieşti mai bine a-ți trăi toate zilele întru răutăți, decât a fi pedepsit o singură zi, nu e nimic de mirare, fiindcă şi copiii cei mici, când văd pe doctor venind, dau să se ascundă şi prind a boci, preferând mai degrabă să piară cu puroiul în trup decât să sufere o durere trecătoare, ca apoi să se bucure de sănătate. Cei cu mintea limpede, însă, ştiu că a sta bolnav cineva timp îndelungat este cu mult mai grozav decât a i se tăia cuiva organul cel bolnav şi plin de puroi, precum şi a se găsi cineva în rele e cu mult mai rău decât a fi pedepsit. Unul are putința de a se vindeca şi a se însănătoşi, pe când celălalt se va pierde şi va rămâne în boală.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 159)

„Aşadar răul nu este de a fi pedepsit cel păcătos, ci de a nu fi pedepsit când păcătuieşte, după cum nu poate fi rău de a vindeca pe cel bolnav, ci de a-l părăsi nevindecat.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 160)

„*Dar* – zici tu – *de ce oare El nu pedepseşte aici pe fiecare?* Pentru că le acordă un termen de pocăință. De ce nu sunt toți pedepsiți aici? Pentru ca nu cumva cei mai mulți să se îndoiască de pronia Lui. Câți tâlhari au fost aici pe pământ? Dintre ei numai unii au fost prinşi şi pedepsiți, pe când cei mai mulți s-au dus de aici fără să dea seamă de faptele lor. Dar dacă aceştia rămân nepedepsiți, apoi unde este iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Mie

mi se pare a te întreba acum pe tine: dacă nimeni nu ar fi fost pedepsit, ai fi avut atunci un cuvânt de îndreptare; dar când unii sunt pedepsiți, iar alții nu, deşi poate au păcătuit mai mult, apoi unde este rațiunea şi dreptatea, că fiind vinovați de aceleaşi păcate, să nu aibă şi aceeaşi pedeapsă ? Cum nu s-ar crede atunci că cei pedepsiți au fost nedreptățiți? De ce nu sunt pedepsiți toți aici pe pământ? Ascultă chiar pe Hristos ce spune despre acei optsprezece care au fost ucişi sub dărâmăturile turnului din Siloam, şi de care se mirau cei de pe lângă El: *Oare ei au fost mai păcătoşi decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: dar de nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel* (Luca 13, 4-5), sfătuindu-ne prin aceasta de a nu ne amăgi că, în timp ce alții sunt pedepsiți, noi, deşi am păcătuit mult, totuşi vom scăpa fără pedeapsă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXV, pp. 470-471)

,,Dacă ar pedepsi în lumea aceasta pe toți răii şi ar cinsti în lumea aceasta pe toți oamenii buni, ar fi de prisos ziua judecății. Şi iarăşi, dacă n-ar pedepsi pe nici un rău şi n-ar cinsti pe nici unul din oamenii buni, atunci cei răi ar ajunge mai răi şi mai ticăloşi, după cum mulți dintre cei buni ar ajunge mai trândavi, iar cei care voiesc să hulească pe Dumnezeu L-ar huli şi mai mult şi ar spune, în toată libertatea, că lumea este lipsită de purtarea de grijă a lui Dumnezeu." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 22)

,,Că după cum, atunci când nu eşti pedepsit aici pentru păcatele tale, îți faci dincolo mai grea pedeapsa, tot aşa, când cei păcătoşi se bucură de trai bun, de plăceri şi fericire, acestea toate le sunt merinde şi pricină de mai mare osândă şi pedeapsă dincolo." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 78)

,,... când vedem pe unii că se îmbogățesc, că petrec şi benchetuiesc, că miros a parfum, că o țin toată ziua în beții, că sunt slujbaşi mari şi puternici, înconjurați de multă slavă, fast şi strălucire, dar că păcătuiesc fără să îndure vreun necaz, tocmai pentru aceea pe aceştia mai cu seamă să-i plângem şi să-i jelim, că, deşi tot păcătuiesc, nu primesc pedeapsă. După cum, dacă vezi pe unul bolnav de dropică sau de splină sau cu un mădular putred sau plin peste tot de bube, că, în pofida tuturor acestora, se îmbată, chefuieşte şi-şi înrăutățeşte boala, nu numai că nu-l lauzi, nici nu-l fericeşti pentru chefurile ce le face, ba, dimpotrivă, tocmai pentru aceea mai cu seamă îl plângi, tot aşa gândeşte-te şi despre suflet. Când vezi că un om trăieşte în păcat şi se bucură de multă fericire, fără să aibă vreo suferință, să-

l plângem pe acesta tocmai pentru aceea că, fiind cuprins de boală şi de cumplită putreziciune, îşi măreşte boala, ajungând mai rău de pe urma desfătării şi a bunului său trai.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 78-79)

„… dacă dintre doi păcătoşi unul este pedepsit aici, iar altul nu, mai fericit este cel care a fost pedepsit decât cel care n-a fost pedepsit, tot aşa, dacă dintre doi drepți unul suferă mai mult pe lumea aceasta, iar altul mai puțin, mai fericit este cel ce a suferit mai mult, pentru că fiecăruia i se va da după faptele lui.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 81)

„– Pentru ce unii sunt pedepsiți aici, iar alții dincolo, şi nu aici toți? Pentru ce?

– Pentru că, dacă s-ar face aşa, toți am pieri; că toți suntem supuşi pedepselor. Iarăşi, dacă nimeni n-ar fi pedepsit aici, cei mai mulți nu s-ar mai îngriji de virtute şi destul de mulți ar spune că nu este pronie. Dacă acum, când văd că mulți dintre păcătoşi sunt pedepsiți, cu toate acestea spun multe vorbe de hulă, ce n-ar spune dacă n-ar fi pedepsiți? Unde n-ar fi ajuns răutatea? De aceea Dumnezeu îi pedepseşte pe unii aici, iar pe alții nu-i pedepseşte. Pe unii îi pedepseşte aici, ca să pună capăt răutății lor, ca să le facă mai uşoară pedeapsa de dincolo, sau chiar ca să-i scape cu totul de ea, şi ca să-i facă, prin pedepsirea lor, mai înțelepți pe cei ce trăiesc în păcat. Pe alții, iarăşi, nu-i pedepseşte aici, pentru ca, luând aminte de ei înşişi, pocăindu-se şi ruşinându-se de îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, să scape şi de osânda de aici, şi de pedeapsa de dincolo; iar dacă stăruie în păcat, nefolosind nimic de pe urma îndelungii răbdări a lui Dumnezeu, să sufere o pedeapsă şi mai mare din pricina marelui lor dispreț.

Dacă cineva din cei care se pretind ştiutori ar spune că sunt nedreptățiți cei ce sunt pedepsiți dincolo pentru că, dacă ar mai fi trăit, ar fi putut să se pocăiască, unuia ca acesta i-aş răspunde aşa: Dumnezeu a ştiut mai dinainte că n-au să se pocăiască, de aceea i-a pedepsit. Dacă pe cei pe care-i ştie că n-au să se îndrepte Dumnezeu totuşi îi lasă să trăiască, atunci cu mult mai mult pe cei pe care-i ştia că au să câştige de pe urma îndelungii Lui răbdări i-ar fi lăsat în viața aceasta, ca să folosească spre pocăință răgazul dat lor. Dar aşa, răpindu-i mai dinainte pe aceia din viața aceasta, le face şi lor dincolo mai uşoară pedeapsa şi-i face şi pe ceilalți mai înțelepți prin pedepsirea lor.

– Dar pentru ce nu face la fel cu toți cei răi?

– Pentru ca de pe urma fricii şi a pedepselor primite de ceilalți, cei ce rămân în viață să ajungă mai înțelepți şi să se depărteze de răutate, lăudând îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu şi ruşinându-se de bunătatea Lui.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 85-86)

,,Dumnezeu a hotărât o scadență păcatului: viața de aici şi veacul ce va să fie. Dacă un om drept face o faptă rea şi pătimeşte aici şi-i dat pedepsei, să nu te tulburi, ci gândeşte în tine şi spune: Dreptul acesta a făcut cândva o mică faptă rea şi ia aici pedeapsa, ca să nu fie pedepsit dincolo. Şi iarăşi, dacă vezi un om păcătos care răpeşte, care e lacom şi care face nenumărate păcate, că o duce bine şi e fericit, gândeşte-te că poate a făcut vreo faptă bună şi ia aici cele bune, ca să nu mai ceară pe lumea cealaltă răsplată. Aşa că, dacă un om drept suferă aici, apoi pentru aceea suferă, ca să-şi ispăşească aici păcatul şi să plece pe lumea cealaltă curat; dacă un om păcătos, plin de păcate, cu nenumărate boli de nevindecat, răpitor, zgârcit, e fericit aici, apoi tocmai pentru aceea se bucură aici de fericire, ca să nu ceară pe lumea cealaltă răsplată.

Aşadar, pentru că s-a întâmplat ca şi Lazăr să aibă unele păcate, iar bogatul să aibă vreo faptă bună, de aceea Avraam spune: *Aici nu cere nimic*! *Ai luat cele bune ale tale în lume, şi Lazăr, cele rele ale lui*!” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 149)

„Unii spun: *De ce Dumnezeu nu-i pedepseşte aici pe păcătoşi?* Le răspundem: Ca să arate întreaga Lui răbdare. Ca să dăruiască mântuire prin pocăință. Fiindcă, dacă pedepsea şi omora îndată ce se săvârşea păcatul, cum s-ar fi mântuit Pavel şi Petru, apostolii şi iluminatorii lumii? Cum s-ar fi izbăvit împăratul David? Dar galatenii? Dar atâția alții?

Aşadar, de aceea nici aici nu-i pedepseşte pe toți, nici acolo. Pe unul îl pedepseşte aici, încât prin această pedeapsă să-i trezească pe cei nesimțitori, iar pe altul acolo, încât prin nepedepsire să ne facă să aşteptăm veşnica Sa împărăție.

Astfel, vezi cum mulți sunt pedepiți în viața aceasta, la fel ca cei care au fost zdrobiți în turnul lui Siloam, la fel ca galileenii care i-a înjunghiat Pilat în vreme ce aduceau jertfă la templu, ca şi corintenii care au murit pentru că împărtăşeau cu nevrednicie, la fel ca Faraon care a fost înecat cu armatele sale în Marea Roşie, la fel ca atâția alții şi atunci, şi acum, şi pururea.

Alții iarăşi, care au făptuit multe păcate, au plecat din viața aceasta făsă să fie pedepsiți, precum bogatul din parabola evanghelică.

Toate acestea, desigur, sunt lucrări ale înțelepciunii lui Dumnezeu, care doreşte ca pe de o parte să-i trezească la credință pe cei care nu cred în cele viitoare iar pe de altă parte să-i facă pe credincioşi mai binevoitori în lupta pentru dobândirea virtuții.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 56-57)

„Dumnezeu nu pedepseşte pe toți ca să te încredințeze pe tine că este înviere. Şi pedepseşte pe unii, ca prin pedepsirea acestora, ceilalți de frică să se facă mai osârduitori. Şi cinsteşte pe unii din cei buni, ca prin aceasta să tragă şi pe ceilalți la râvna faptei bune. Dar nu-i cinsteşte pe toți, ca să te înveți că este altă vreme în care va răsplăti tuturor. Că de ar fi luat toți după cum au lucrat, nu ar fi crezut în înviere. Şi dacă nici unul n-ar fi fost răsplătit, cei mai mulți s-ar fi făcut mai trândavi. De aceea pe unii îi pedepseşte, iar pe alții nu, folosindu-i şi pe unii şi pe alții. Că acelora le taie răutatea, iar pe aceştia, prin pedepsirea acelora, îi înțelepțeşte. Acestea se dovedesc şi din cele ce a spus Hristos, că spunându-I unii că surpându-se turnul din Siloam, a ucis optsprezece oameni, El le răspunde: ... *gândiți oare, că ei au fost mai păcătoşi decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! Zic vouă: de nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel* (Lc., 13, 4-5). Ai văzut că aceia pentru păcate au murit, iar ceilalți au scăpat, dar nu pentru că erau drepți, ci ca prin moartea acelora să se îndrepte şi să se facă buni? Dar poate vei zice că cei ce au murit aşa au fost nedreptățiți, că s-ar fi îndreptat văzând pe alții că sunt pedepsiți. Dacă cu adevărat s-ar fi făcut buni, prin pocăință, Dumnezeu nu i-ar fi pedepsit. Că dacă pe mulți, ştiindu-i de mai înainte că nu se folosesc cu nimic de îndelunga Lui răbdare, îi sufere şi-i aşteaptă să se deştepte cândva din nebunia lor. Pentru aceasta cei ce au murit cu nimic nu au fost nedreptățiți, ci cu această pedeapsă a tăiat răutatea lor, iar munca cea de acolo le va fi mai uşoară, pentru că încă fiind aici au pătimit ceva rău. Şi cei ce nu au fost pedepsiți, nu au fost nedreptățiți prin aceasta. Că le era cu putință, de ar fi vrut, să întrebuințeze îndelunga răbdare a lui Dumnezeu spre schimbarea cea bună şi minunându-se şi cucerindu-se de ea, să se schimbe spre fapta cea bună, iar prin pedepsele altora să-şi dobândească mântuirea. Iar de petrec în răutate, nu Dumnezeu este pricinuitorul, ci ei înşişi sunt nevrednici de iertare, căci nu întrebuințează precum se cuvine îndelunga răbdare a Lui, Care pentru aceasta îndelung rabdă, ca să-i câştige.” (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 29-30)

PETRECERILE (păcătoase)

„... te dezmierzi în petreceri cu cei de aici, ca unul ce eşti iubitor al trupului[321]." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia II, p. 26)

„…nu te împiedic să petreci, ci te împiedic să păcătuieşti." (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 473)

„De multe ori v-am sfătuit să nu mergeţi la locurile de distracţii neruşinate. M-aţi auzit, dar nu m-aţi ascultat. Cu toate acestea, nu vă fie ruşine să veniţi iarăşi să mă ascultaţi. *Dar de vreme ce n-am ascultat,* îmi va spune cineva, *cum voi putea veni din nou?* Întrucât n-ai ascultat de sfatul meu, ţi-e ruşine. Şi deşi nimeni nu te cercetează, singur îţi pui ţie hotare. Nu mă aflu în faţa ta, dar cuvântul meu este înrădăcinat în sufletul tău şi învăţătura mea îţi preocupă mintea. Aşadar n-ai păzit povaţa mea? Vino s-o asculţi iarăşi şi străduieşte-te acum s-o păzeşti. Dacă pui un leac pe rana ta şi n-o vindecă în prima zi, nu-1 vei pune şi în ziua următoare? Dacă tăietorul de lemne, care vrea să taie un stejar, nu reuşeşte să-1 taie din prima lovitură, nu va lovi şi a doua, şi a cincia, şi a zecea oară? Fă şi tu la fel!" (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 166)

„Nu vă împiedic să petreceţi, dar să o faceţi cu demnitate şi să nu săvârşiţi păcate." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 371)

PETRECERILE (deşănţate de Revelion)

,,Petrecerile diavoleşti ce au luat în stăpânire noaptea şi care au fost şi în această zi, măscăriile, ocările, dănţuirile cele de noapte, comedia aceasta caraghioasă, toate au robit oraşul nostru mai cumplit decât orice vrăjmaş. Ar trebui să-şi frângă inima, să jelească şi să-şi acopere faţa de ruşine şi cei care au păcătuit, şi cei care n-au păcătuit; unii pentru păcatele ce le-au săvârşit, alţii pentru fraţii lor pe care i-au văzut făcându-se de râs." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 8)

[321] În sensul de iubitor al vieţii trupeşti, păcătoase – n.n.

„N-ai auzit pe Pavel spunând: *Țineți zile şi luni şi timpuri şi ani? Mă tem să nu mă fi ostenit în zadar la voi* (Galateni 4, 10-11). De altfel, este cea mai mare nesăbuință să te aştepți ca tot anul să-ți fie bun dacă petreci şi te veseleşti în ziua întâi a anului! Dar judecata aceasta, de a încredința viața noastră soroacelor zilelor, şi nu strădaniei şi voinței noastre, nu este numai un lucru necumpătat, ci şi o lucrare diavolească. Îți va fi bun tot anul nu dacă te îmbeți în ziua întâi a anului, ci dacă faci cele plăcute lui Dumnezeu şi în ziua întâi, şi în fiecare zi. O zi este bună sau rea nu datorită zilei, căci o zi nu se deosebeşte de alta, ci datorită râvnei sau trândăviei noastre. Dacă faci bine, ziua îți este bună; dacă păcătuieşti, e rea şi plină de chin. Dacă îți rânduieşti viața în felul acesta, dacă eşti însuflețit de astfel de gânduri, îți va fi bun tot anul, căci vei face în fiecare zi rugăciuni, milostenii. Dar dacă eşti cu nepăsare față de virtute, şi încredințezi voioşia sufletului tău începuturilor de lună şi numărul zilelor, vei fi lipsit de toate bunătățile ce ți se cuvin. Diavolul ştie aceasta, şi în strădania sa de a ne îndepărta de ostenelile cele pentru virtute şi de a stinge râvna sufletului nostru, ne-a învățat să punem pe seama zilelor izbânda sau lipsa de izbândă a muncii noastre.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 9-10)

PETRECERILE (consecințele petrecerilor necuviincioase)

„... că dacă petrecerea nu este trebuitoare nici unei vârste mai înaintate, nici unei firi slabe, ba încă pricinuitoarea morții, şi a morții celei veşnice, apoi ce am putea zice despre bărbații care petrec?“ (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 138)

„Moare cineva trăind, când îşi petrece viața în desfătări. Cum? Un asemenea om trăieşte numai pentru pântece, şi cu pântecele, iar cu celelalte simțuri deloc. Cum? El nu vede ceea ce trebuie să vadă, nu aude ceea ce trebuie să audă, nu grăieşte ceea ce trebuie să grăiască, şi nici nu face ceea ce fac cei vii, ci după cum cel întins pe pat are ochii închişi, şi nu mai simte nimic din cele ce se petrec, tot aşa şi acesta, sau mai bine zis, chiar mai rău decât cel mort. Căci acela este deopotrivă de nesimțitor şi în cele bune, şi în cele rele, pe când acesta simte numai pe cele rele, în timp ce pe cele bune nu le simte deloc şi rămâne nemişcat. Nimic din cele ale vieții viitoare nu-l mişcă, aşa că deja a murit şi se găseşte ca într-o groapă întunecată, sau ca într-o peşteră plină de toată necurăția, căci l-a primit în pântecele ei şi îl ține veşnic în întuneric, ca pe cei morți.

Când el îşi petrece întreaga viață mâncând şi îmbătându-se, oare nu este în întuneric? Oare nu este mort? Şi chiar dimineața când se pare că ar fi treaz, el totuşi nu are o privire curată, din cauză că nici seara nu se poate stăpâni de a nu bea vin, iar în viitor este stăpânit veşnic de pofta de a bea. Îl poate vedea cineva petrecând prin târguri şi înainte de prânz, şi la amiază, iar noaptea întreagă o petrece într-un somn adânc, şi mai cu seamă dimineața. Dar pe un asemenea om îl vom număra noi cu cei vii? Şi ce ar putea spune cineva de viforul cel mare de furtuni ce a pătruns în sufletul şi în trupul său din cauza dezmierdărilor? După cum întunericul cel într-una provocat de nori nu lasă raza soarelui să strălucească cum trebuie, aşa şi aburii ce se ridică din vin şi dezmierdări împiedicând creierul (encefalul) şi stând deasupra lui ca un nor gros, nu lasă cugetul să se întindă mai departe de el şi-l țin prizonier ca într-o noapte întunecată. Câtă vijelie nu este oare înăuntrul acestui om?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, pp. 139-140)

„… viața de chef şi de petreceri te face să uiți pe Dumnezeu." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 40)

PILDELE („Şi fără pilde nu le grăia nimic"[322])

„După ce evanghelistul ne-a arătat care era gândul lui Hristos, anume că le grăia în pilde, nu pentru ca ascultătorii Săi să nu priceapă nimic, ci ca să-i facă să-L întrebe, evanghelistul a adăugat: *Şi fără de pilde nu le grăia nimic,* cu toate că Hristos a grăit multe fără pilde". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 545)

„- Dar pentru care pricină Hristos le grăieşte apostolilor Săi mai departe tot în pilde, deşi cărturarii şi fariseii nu mai erau de față?

- Le grăieşte în pilde pentru că în urma învățăturilor lui Hristos au ajuns mai pricepuți, aşa că puteau înțelege pildele Sale. Într-adevăr, după ce le-a spus toate pildele a întrebat: *Ați înțeles toate acestea? Iar ei I-au spus: Da, Doamne!* (Matei 13, 51). Astfel pildele, pe lângă celelalte învățături, au săvârşit şi acest mare lucru: i-au făcut pe apostoli şi mai ascuțiți la minte". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 547)

[322] Matei 13, 34.

PIZMA (gravitatea)

„Cumplit lucru este pizma, iubiților, cumplit, fiindcă ea înşală pe cineva a disprețui însăşi a sa mântuire. Aşa s-a pierdut pe sine Cain, iar mai nainte de dânsul s-a pierdut şi diavolul, care a alungat pe Adam din Rai. Astfel şi Saul a chemat drac viclean împotriva sufletului său, şi chemându-l, iarăşi a pizmuit pe doctor, căci aşa este pizma. Ştia că s-a mântuit, şi voia mai degrabă a se pierde decât a vedea cinstit pe cel ce l-a mântuit. Şi ce ar putea fi mai grozav ca această patimă? Nu ar greşi cineva dacă ar numi-o născătură a diavolului. Într-însul se găseşte rodul slavei deşarte, sau mai bine zis rădăcina; căci pe amândouă aceste rele el le făureşte la un loc. Tot aşa pizmuia şi Saul atunci, fiindcă ziceau femeile cele ce jucau: *Bătut-a Saul cu miile lui, şi David cu zecile de mii* (1 Împ., 18, 7); decât care, ce ar putea fi mai dobitocesc?

Şi pentru ce pizmuieşti, spune-mi? Fiindcă cutare a lăudat pe acela? Şi totuşi trebuia a te bucura. De altfel, nici nu ştii bine dacă lauda aceea este adevărată. Şi de aceea eşti trist, că acela a fost lăudat nefiind vrednic de laudă? Şi totuşi trebuie a avea milă de el. Dacă el este bun, tu nu trebuie a-l pizmui fiind lăudat, ci a-l lăuda şi tu împreună cu alții; iar de nu este aşa, pentru ce te tulburi? Pentru ce îți împingi singur sabia asupră-ți? Că este admirat de oameni? Este admirat de oamenii de astăzi, nu însă şi de cei de mâine. Că se bucură de slavă? Pentru care slavă se bucură, spune-mi? Pentru acea slavă pentru care zice Proorocul că este ca floarea câmpului? Şi de aceea pizmuieşti, că nu suferi necazuri şi nici nu porți cu tine greutăți de acestea care se aseamănă cu floarea câmpului?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIV, p. 219)

,,Spune-mi, rogu-te, este cineva mai nenorocit decât cei ce pizmuiesc? Ar putea să se şi bucure, şi să şi câştige de pe urma bucuriei; cu toate acestea, aleg să se întristeze mai degrabă pentru izbânda altora şi, o dată cu întristarea, să atragă din partea lui Dumnezeu şi osândă, şi pedeapsă de nesuferit.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 18)

PLATA (lucrătorilor)

„Precum cei ce au primit vreun bine de la alții, dacă nu răsplătesc pe binefăcători, apoi pe Însuşi Dumnezeu L-a făcut dator acelora, tot astfel şi stăpânii; dacă nu te răsplătesc pentru serviciul cel bun ce l-ai dat lor, prin aceasta încă mai mult ai fost răsplătit, căci ei prin aceasta a făcut pe

Dumnezeu dator ție.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXI, p. 223)

PLĂCERILE (definiția plăcerii)

„În adevăr, ce alta este plăcerea, fără numai a se izbăvi cineva de griji, de frică, de nemulțămire şi a fi nebiruit de nimeni? Cine, spune-mi, este în adevărata plăcere şi mulțămire? Cel ce se zbuciumă, se zvârcoleşte şi este îmboldit de o mulțime de pofte, şi nici nu mai este stăpân pe sine, sau cel ce este izbăvit de toate aceste valuri şi stă în filosofie ca într-un liman fericit? Nu se vădeşte că acesta din urmă?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 234)

PLĂCERILE (atacul plăcerilor)

„Fecioria este mucenicie înainte de mucenicie. Da, pentru că plăcerile sunt nişte călăi cumpliți ai trupului, dar, mai bine spus, plăcerile sunt chiar mai cumplite decât călăii; ne strâng cu lanțuri de mâini, ne rănesc sufletul cu privirile, duc, prin auz, voinței satanice flacăra dorului după plăceri, biciuiesc cu bici usturător sufletul, ne tulbură cu atacuri pornite valuri, valuri asupra noastră. Dacă poruncim ochilor să rămână orbi în fața frumuseților trupurilor, atunci plăcerile întredeschid ce a fost închis şi fac loc în suflet, prin urechi, cântecelor desfrânate; dacă se întâmplă ca urechile să fie închise cântecelor desfrânate, atunci plăcerile împodobite desfrânat ne atacă gândurile; şi, ca să spun pe scurt, dacă biruim prin toate mijloacele plăcerile când suntem treji, apoi plăcerile pornesc luptă cu noi prin umbrele visurilor, când adormim. Această încercuire a luptei duse împotriva noastră de plăceri continui nu se ridică o dată cu soarele şi nu se linişteşte o dată cu noaptea. Dacă plăcerile mai au în ajutor şi tinerețea, atunci lupta este între foc şi foc; se ia la luptă cuptorul cu paiele. Tinerețea se aprinde uşor de plăceri; după cum tinerețea se aprinde mai uşor decât untdelemnul, tot aşa cumințenia este mai tare în fața ostenelilor. Toate acestea au făcut din fecioria fericitei fecioare o lungă mucenicie. A luptat cu plăcerile ca un mucenic cu fiarele; s-a războit cu gândurile, ca un mucenic cu chinurile; s-a luat la trântă cu gândurile doritoare de plăceri, ca un mucenic cu răutatea călăilor; dar a biruit în lupta care se dădea în sufletul şi în trupul ei. În ea focul voinței a fost mai înflăcărat decât focul firii, a fost sfânt. Firea a fost biruită de această copilă; în alții firea e tiranică şi-i înfierbântă spre împreunare; în Tecla însă, firea

practica fecioria.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 570-571)

PLĂCERILE (despre simțirea plăcerii)

„Plăcerea nu constă în a grăi lucruri zeflemitoare, ci în a grăi cele demne; în a se mulțumi, a-şi satisface pofta mâncării, iar nu în a-şi umfla pântecele prin îmbuibare. Iar dacă tu crezi că aceasta este plăcere, atunci arată-mi această plăcere şi mai târziu; însă nu vei putea. Şi încă nu mai vorbesc de vătămările ce izvorăsc de aici! Ci acum eu îți vorbesc de plăcerea aceasta, care atât de rapid se veştejeşte, că de îndată ce s-a ridicat ospățul, a dispărut şi veselia.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 453)

„Plăcerea păcatului este ca o umbră şi ca un vis.Se stinge înainte ca omul să guste bine din ea. Însă pedepsele care o urmează nu au sfârşit. Puțină este dulceața pe care i-o dăruieşte omului, dar veşnică amărăciunea.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 48)

PLĂCERILE (efemeritatea înşelătoarelor plăceri)

„Căci ce este plăcerea? Nu este oare umplerea stomacului, întinderea de mese sibaritice, legăturile cu femei frumoase, cu care prilej oamenii se tăvălesc ca porcii în mocirlă?

Dar să lăsăm asta la o parte! Să analizăm plăcerea şi să vedem dacă nu cumva este ceva zadarnic şi fără nici un preț!

Şi, dacă vrei, să începem cu aceea care pare mai plăcută, adică plăcerea de a chefui, de a te îmbuiba cu mâncăruri şi băuturi.

Arată-mi: cât durează această plăcere şi cât timp din zi poate să vă stăpânească? Durează atât cât nici nu se poate observa bine. Îndată ce te-ai săturat, plăcerea s-a stins; chiar înainte de a te sătura, plăcerea s-a dus mai iute ca un şuvoi. Plăcerea dispare când mâncarea şi băutura au ajuns în gâtlej, şi nu se coboară o dată cu ele în stomac; o dată ce a trecut de limbă, şi-a pierdut toată puterea. Voi trece sub tăcere celelalte neplăceri, nu voi mai vorbi de furtuna provocată de plăcerea de a te îmbuiba cu mâncăruri şi băuturi. Omul care nu s-a îmbuibat cu mâncăruri şi băuturi, nu numai că se află într-o stare mai plăcută, dar se simte şi mai uşor decât cel căruia i se sfâşie stomacul din pricina ghiftuielii. Proverbul spune: *Somn sănătos are cel cumpătat la stomac* (Înț. Sir., 31, 22). Trebuie să-ți mai vorbesc de boli,

grețuri, nenorociri, cheltuieli zadarnice? Să-ți mai spun cât de multe acuzații, cât de multe uneltiri, cât de multe defăimări odrăslesc pe buzele celor pe care i-ai ghiftuit? Mi s-ar putea obiecta:

- Nu poți spune însă că nu-i un lucru plăcut să ai legături cu femei!

- Dar care plăcere este însoțită de atâta ruşine ca această legătură?

Deocamdată, în analizarea acestei plăceri să nu menționăm celelalte necazuri care însoțesc în chip firesc legătura cu femeile: bătăile dintre îndrăgostiți, luptele dintre rivalii în dragoste, acuzațiile, ci să presupunem un om care se bucură cu deplină putere de legătura sa, un om care n-are nici un rival în dragoste, care nu-i disprețuit de iubita sa şi care poate să cheltuiască cu ea bani ca dintr-un izvor, cu toate că este imposibil ca în legătura cu o femeie să stea împreună toate aceste condiții. Este absolut necesar ca acela care vrea să nu aibă nici un rival în dragoste să-şi cheltuiască toată averea lui spre a birui pe alți pretendenți prin dărnicia lui, iar dacă nu vrea să cheltuiască averea de teama sărăciei, atunci este disprețuit de amanta lui şi aruncat pe uşă afară. Să presupunem însă că nu se întâmplă nimic din toate acestea, că totul îi merge după pofta inimii. Poți să-mi arăți în ce constă plăcerea ce o ai de pe urma legăturii tale cu femeile? Nu, căci plăcerea nu iese la iveală nici chiar în timpul săvârşirii actului, iar după săvârşirea actului, s-a stins şi plăcerea. Aşa-numita plăcere ce o simțea în timpul actului nu este plăcere, ci frământare, tulburare, durere, furie, mare zguduire şi fierbere.

Printre monahi o astfel de plăcere nu se vede. Să nu fie! Plăcerea pe care o avem noi şi o încercăm noi nu tulbură niciodată sufletul cu furtuni, nu aduce asupra sufletului frământare şi zguduire. Este o plăcere curată, fără umbră, plină de slavă, fără de sfârşit, cu mult mai puternică şi cu mult mai multe satisfacții decât plăcerea voastră.

Că e mai plăcută plăcerea noastră decât a voastră se vede de acolo că, dacă vă amenință cineva, vă îndepărtați de plăcere. Dacă, de pildă, împăratul ar da o poruncă prin care să amenințe cu moartea pe cei ce caută plăcerea, cei mai mulți oameni se vor depărta de ea, pe când noi, chiar dacă ne-ar amenința cineva cu nenumărate morți, nu vom disprețui plăcerea noastră, ci mai degrabă vom râde de o astfel de poruncă. Prin urmare, plăcerea noastră este suverană, mai plăcută decât a voastră, nu se poate compara cu ea." (*Apologia vieții monahale*, 9-10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 236- 238)

PLĂCERILE (gustarea din cupa îmbietoare a plăcerii – urmările pierzătoare)

„Nici plăcerile trupeşti nu sunt mai bune decât dragostea de bani şi de avere, ba chiar mai rele, pentru că pângăresc şi trupul împreună cu sufletul şi aduc, şi peste unul şi peste celălalt, nenumărate boli.” (*Omilii la Matei,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 171)

„Şi nu mai spun că acela, măcar de ar fi muncit cu mii de cazne, totuşi are cu dânsul nădejdea cea bună care îl sprijină; iar acesta, măcar de s-ar tulbura de mii de dezmierdări, are totuşi în sine frica viitorului care îl încurcă şi-i tulbură plăcerile.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, pp. 97-98)

PLĂCERILE (robia plăcerilor trupeşti)

„Poate există o robie mai amară decât robia plăcerilor trupului?” (*Despre Feciorie*, 32, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 50)

PLĂCERILE (păcătoase – pregătesc hrana focului veşnic)

„Cât de mare vrei să-ți fie desfătarea şi cât timp vrei să țină ca să cumpănească pedeapsa şi chinul din iad? Vrei să țină o sută de ani sau pe două ori pe-atât? Dar ce-nseamnă asta în fața veacurilor celor fără de sfârşit? Ceea ce e visul unei zile în fața unei vieți întregi, aceea este desfătarea de aici în fața stării celei viitoare. Este oare vreun om care ar prefera să fie chinuit veşnic numai ca să vadă numai un singur vis frumos? Cine este oare atât de nebun ca să facă acest schimb? Nu hulesc plăcerea, nici nu descopăr acum câtă amărăciune este cuprinsă în ea. Nu-i acum timpul ca să-ți vorbesc despre aceasta; ci, atunci când vei putea, să fugi de ea. Acum, când patima-i stăpână, acum vei crede chiar că flecăresc de aş putea spune că plăcerea e amara. Dar când cu harul lui Dumnezeu vei putea scăpa de boală, atunci vei cunoaşte bine şi răutatea ei. De aceea, păstrând pentru acea vreme cuvintele acestea, acum îți voi grăi aşa:

Hai să presupunem că plăcerea este numai plăcere, şi că n-au în ele nimic dureros, nimic ruşinos! Ce vom spune de chinul ce ne aşteaptă? Ce vom face atunci, dacă acum ne bucurăm de cele de aici ca de umbră şi închipuire, dar dincolo vom fi chinuiți cu adevărat de un veşnic chin? Şi asta mai ales când este cu putință ca în scurtă vreme să scăpăm de chinurile de

care ți-am grăit şi să ne desfătăm de bunătățile care ne aşteaptă!” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 343)

„Nu-i nici o deosebire între plăcerile ruşinoase ale vieții şi umbră şi vis; plăcerea se stinge înainte de săvârşirea păcatului; dar chinurile pe care le primeşti pentru nişte plăceri atât de trecătoare n-au sfârşit. Plăcerea-i de scurtă durată, dar suferința veşnică.” (C*ătre acelaşi Teodor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 383)

PLĂCERILE (fuga de plăcerea care naşte mâhnire, vătămare şi chin)

„… plăcerea aceasta trecătoare naşte de obicei durere necontenită, chin fără de sfârşit”. (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 269)

PLĂCERILE (depărtarea de vecinătatea plăcerii trupeşti vătămătoare)

....

„Ceea ce este un vis de o clipă în fața întregii vieți, la fel sunt şi desfătările pământeşti în fața chinurilor iadului. Şi adevărat, cine ar vrea să aibă un vis plăcut din cauza căruia ar urma să fie pedepsit toată viața?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 48)

PLĂCERILE (eliberarea de tirania plăcerilor)

„Da, plăcerea este scurtă şi trecătoare, pe când durerea adusă de desfătare e continuă şi fără de sfârşit.” (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 36)

„Să nu treci degrabă pe lângă acest bărbat (Solomon – n.n.)! Ci gândeşte-te cine era, cum a trăit, în câtă tihnă şi desfătare şi-a dus viața lui lipsită de griji şi plină de plăceri! A gustat tot felul de plăceri, a născocit toate chipurile de petreceri, a avut felurite şi variate feluri de desfătări. Vorbind de acestea spunea: *Mi-am zidit case, mi-am sădit vii, mi-am făcut grădini şi livezi, mi-am făcut scăldători de ape, am avut slugi şi slujnice; robi mi s-au născut în casă; cirezi de vite şi turme de*

oi am avut; am adunat argint şi aur ca nisipul; am tocmit cântăreți şi cântărețe, paharnici şi paharnice (Eccl., 2, 4-8). Ei bine, ce spune omul acesta care a avut atâta bogăție de bani şi de moşii, care s-a desfătat atât şi a avut atâta tihnă? Iată ce spune: *Am fericit pe cei morți mai mult decât pe cei vii şi mai fericit decât aceştia este cel ce încă nu s-a născut* (Eccl., 4, 2-3). Cu adevărat vrednic de credință este acest judecător al desfătării, cu adevărat vrednic de credință este cel ce pronunță o astfel de sentință asupra desfătării. Dacă ar fi rostit sentința aceasta împotriva desfătării un om care a trăit toată viața în sărăcie şi nevoie, osândirea aceasta n-ar fi părut adevărată; ar fi fost socotită ca pornită din neştiință. Dar când osândeşte un om care a gustat orice fel de plăcere, care a păşit pe toate cărările ei, atunci osândirea plăcerii nu mai poate fi pusă la îndoială." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 386-387)

PLÂNSUL (pentru păcate)

„Deşi toți oamenii socot că trebuie invidiați cei ce sunt necontenit veseli, totuşi Hristos, în loc să-i fericească pe aceştia, îi ferică pe cei mâhniți, pe cei săraci, pe cei ce plâng, spunând aşa:

Fericiți cei ce plâng (Matei 5, 4), cu toate că toți oamenii îi nefericesc pe aceştia. De aceea Hristos, înainte de a da aceste învățături, a făcut minuni, pentru ca să găsească crezământ cuvintele Sale. Şi iarăşi, în această fericire Hristos n-a vorbit îndeobşte de cei care plâng pentru fel de fel de pricini, ci de cei ce plâng pentru păcatele lor. Orice alt plâns este oprit cu străşnicie, cum plânsul pentru vreunul din bunurile acestei lumi. Aceasta a arătat-o şi Pavel zicând: *Întristarea după lucrurile lumii aduce moarte; dar întristarea după Dumnezeu lucrează pocăință spre mântuire, fără părere de rău* (II Cor., 7, 10).

Aici Hristos fericeşte pe cei întristați după Dumnezeu; şi nu vorbeşte de cei întristați puțin, ci de cei tare întristați. De aceea nici n-a spus: *cei ce se întristează* ci *cei ce plâng*". (*Omilii la Matei,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 176-177)

„Dacă cei care plâng moartea copiilor sau a soției sau a unei rude, nu mai iubesc, în timpul durerii lor, nici banii, nici trupurile, nu se mai dau în vânt după slavă, nu-i mai supără ocările altora, nu mai sunt măcinați de invidie şi nu mai sunt asaltați de nici o altă patimă, că jalea şi plânsul pun

stăpânire desăvârşită pe sufletul lor, apoi mai multă filozofie decât aceasta vor arăta cei ce-şi plâng păcatele lor, aşa cum trebuie să le plângă.

- Şi care le e răsplata?

Că aceia se vor mângâia (Matei 5, 4).

- Unde se vor mângâia?

- Şi aici şi dincolo pentru că porunca aceasta este împovărătoare şi grea, Hristos a făgăduit să dea ceea ce o face mai cu seamă uşoară.

Deci, dacă vrei să te mângâi, plângi!

Să nu socoteşti enigmă cuvintele acestea!

De-ar veni asupră-ți volburi de supărări, vei fi deasupra tuturora, dacă Dumnezeu te mângâie. Că Dumnezeu dă totdeauna cu mult mai multe răsplăți decât dureri. Aşa face şi aici: fericeşte pe cei ce plâng, nu după vrednicia plânsului lor, ci după iubirea Sa de oameni. Cei care plâng, îşi plâng păcatele; iar acestora le e îndestulător că au dobândit iertare şi dezvinovățire. Dar pentru că Dumnezeu este iubitor de oameni nu-Şi mărgineşte răsplata numai la izbăvirea de muncile iadului, nici numai la iertarea de păcate, ci îi fericeşte pe cei ce-şi plâng din inimă păcatele şi le dă multă mângâiere". (*Omilii la Matei,* omilia XV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 177)

„Să ne plângem păcatele noastre, iată un doliu mântuitor, iată o faptă filozofică. Să nu încercăm dar niciodată să le plângem, ca în cealaltă viață să ne putem bucura de bucuria şi de odihna veşnică, prin harul şi mila Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 5, p. 320)

„Nu a plânge, iubiților, este ceva rău, ci răul este de a face lucruri vrednice de plâns." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, p. 283)

„Nu-ți cer să călătoreşti în largul mării, să ajungi pe țărmuri îndepărtate, să mergi pe jos drum lung, să cheltuieşti bani, să te lupți cu valurile sălbatice. Dar ce? Să plângi pentru păcat." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 75-76)

„Ca să nu pățească, aşadar, Ilie ceea ce a pățit lona, Dumnezeu i-a arătat pricina pentru care 1-a iertat pe Ahab: *Ai văzut cum s-a pătruns Ahab de mâhnire în fața Mea?: Nu în zilele lui voi aduce necazurile, ci în zilele fiului său le voi aduce* (III Regi 21, 29).

E de mirare! Stăpânul se îndreptăţeşte în faţa robului. Dumnezeu se apără în faţa unui om pentru ce-a făcut cu alt om. Să nu crezi, îi spune, că 1-am iertat fără motiv. Nu. întrucât şi-a schimbat felul de viaţă, rni-am schimbat şi eu hotărârea faţă de el şi mi-am alungat mânia. Asta nu înseamnă că tu vei fi considerat prooroc mincinos. Pentru că ai spus adevărul. Dacă *acela* nu-şi schimba felul de viaţă, 1-aş fi pedepsit, aşa cum hotărâsem. Acum însă, după ce a plâns şi s-a căit, 1-am iertat.

Vezi cum plângerea şterge păcatele?"(Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 78-79)

„Cu lacrimile tale şterge şi tu toate păcatele pe care le-ai săvârşit. Plângi nu simplu, nu pe dinafară, ci amarnic, ca Petru. Din străfundul sufletului tău să-ţi izvorască lacrimile, ca să se milo şti vească de tine Stăpânul iubitor de oameni şi să te ierte. Căci El Însuşi a spus: *Oare voiesc Eu cu tot dinadinsul moartea nelegiuitului, sau mai degrabă să se abată de la calea lui cea rea şi să fie viu?* (Iezechiel 18, 23). De la tine cere ceva mic, pe când El ţi le dă pe cele mari. Cere o pricină pentru a-ţi dărui comoara mântuirii, în schimbul câtorva lacrimi de pocăinţă îţi dăruieşte iertarea păcatelor." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 87)

„Însă are Sfânta Scriptură şi altă cale de pocăinţă! Care? Să plângă omul pentru păcatele lui. Greşit-ai? Plânge şi-ţi vei dezlega păcatul, ce osteneală este aceasta? Că nimic alta nu-ţi cere mai mult, fără numai să plângi păcatul tău, nici ape mari zic să treci, nici cale lungă să călătoreşti, nici bani să cheltuieşti, dar în ce fel? Plânge păcatul tău!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 149)

PLICTISEALA (remedii)

,,Iar dacă suntem delăsători, numai acel lucru să ne înfricoşeze şi să ne strunească cugetul nostru: acea judecată nemitarnică şi venirea acelei zile înfricoşate şi că cele ale noastre sunt spre ocara lui Dumnezeu." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 98)

POCĂINȚA (definiția)

„Pocăința este spital ce curăță păcate, este dar ceresc, putere minunată care biruie, cu harul ei, şir de legi. De aceea Hristos nu doboară pe desfrânat, nu alungă pe cel ce face adulter, nu întoarce spatele bețivului, nu Se îngrețoşează de închinătorul la idoli, nu izgoneşte pe hulitorul, nici pe îngâmfat, ci pe toți îi schimbă. Pocăința este un cuptor în care păcatul se topeşte.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 121)

„Că pocăința, cumplită şi înfricoşătoare pentru păcătos, este leac păcatelor, istovire a fărădelegilor, secătuire a lacrimilor, îndrăznire către Dumnezeu, armă împotriva diavolului, sabie care-i taie capul, nădejdea mântuirii, pieirea deznădejdii.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 156)

„Este deodată întoarcerea la viață, întoarcerea la casa părintească, întoarcerea în inima lui Dumnezeu.

Convertirea este întoarcerea la viață, la tinerețe, la sănătate.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 322)

POCĂINȚA (- „al doilea botez”)

„Cu lacrimile ochilor lui, Petru s-a botezat a doua oară. Plângând aşa cu amar, şi-a şters păcatul său; iar după plânset i s-au încredințat cheile Cerurilor.

Dacă plânsul lui Petru a şters un păcat aşa de mare, cum nu-ți vei şterge şi tu păcatul, de vei plânge? Nu era mic păcatul lepădării sale de Stăpânul, ci mare şi cumplit; totuşi lacrimile au şters păcatul.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 59)

POCĂINȚA (- izgonitoare şi biruitoare de demoni)

„Văzut-ați în duminica ce a trecut război şi biruință, însă războiul diavolului şi biruința zice, *cu cale mă tânguiesc şi mă necăjesc şi mă cutremur*, dar pentru ce, spune-mi, diavole? Că zici: *mari vase mi-a răpit pocăința aceasta*; dar care sunt acestea? Pe desfrânata şi pe vameş şi pe hulitorul Pavel şi pe tâlhar şi cu adevărat mari vase i-a luat pocăința şi toată puterea lui a stins-o şi are rană de moarte de la aceştia.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 146-147)

POCĂINȚA (Dumnezeu aşteaptă pocăința noastră)

„... că El a venit pentru folosul lor, pentru a le face bine, cei ce erau ai Săi nu l-au primit, ci dimpotrivă, L-au respins. Şi nu s-au mulțumit cu atâta; cu după ce l-au scos afară din vie, ei L-au omorât (Mt., 21, 39). Cu toate acestea, El nu i-a exclus de la pocăință; ci le-a promis că dacă, după o faptă aşa de urâtă şi de neagră, ei ar fi vrut să-şi spele păcatele lor crezând în El, i-ar fi făcut egali cu cei ce n-au făcut nimic asemănător, şi chiar prietenilor săi celor mai devotați." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 1, p. 49)

POCĂINȚA (Dumnezeu ne arată bogăția bunătății Sale ca să scăpăm de păcate, nu să adăugăm altele)

„După cum bogăția bunătății Sale este motiv de mântuire pentru cei ce o întrebuințează bine, tot aşa şi pentru cei ce o disprețuiesc este motiv de o mai mare pedeapsă. Trebuie să fim cu luare aminte, că Dumnezeu fiind bun şi îndelung-răbdător, nu te pedepseşte îndată, şi când afirmi acestea, nimic alta nu spui decât mărimea pedepsei ce ți se va da. Bunătatea o arată Dumnezeu ca tu să scapi de păcate, iar nu să mai adaugi pe lângă cele existente, şi dacă nu faci acestea, pedeapsa va fi mai îngrozitoare. Tocmai de aceea nu trebuie să păcătuim, fiindcă Dumnezeu este îndelung-răbdător, şi nu trebuie luată această bunătate ca motiv de nerecunoştință, fiindcă dacă este Îndelung-răbdător, negreşit că şi pedepseşte." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 71)

POCĂINȚA („multă bucurie se face în cer pentru un păcătos care se pocăieşte")

„… fiul cel trecut prin o amară încercare (Luca 15 – n.n.), a învățat să cunoască cât de rău este a pierde casa părintească, drept care el acum s-a întors îndărăt. Iară tatăl n-a pomenit rătăcirea lui, ci l-a primit cu brațele deschise. Pentru ce a făcut el aceasta? Pentru că el era tată al lui, iară nu judecător. De aceea, el a poruncit să se facă sărbătoare de bucurie şi ospăț, şi toată casa să serbeze şi să se veselească. Ce gândeşti tu? Păcatul oare se răsplăteşte aşa? Nu, nu păcatul, ci reîntoarcerea; nu călcarea de lege, ci îndreptarea." (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 14)

POCĂINȚA (necesitatea pocăinței)

„Dar pentru ca să ne putem deştepta, avem nevoie de pocăinţă adâncă şi de multe lacrimi, ca să dobândim iertare, pentru că am păcătuit – dar nu simţim păcatul – şi pentru că păcatele noastre-s mari, mai mari decât iertarea. Şi că nu mint îmi sunteţi martori voi cei mai mulţi din cei ce mă ascultă. Totuşi, chiar dacă păcatele noastre-s mai mari decât iertarea, dacă ne pocăim vom fi încununaţi.” (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

POCĂINŢA („Faceţi roade vrednice de pocăinţă!”[323])

„Iar prin pocăinţă nu înţeleg numai depărtarea de păcatele de mai înainte, ci şi săvârşirea de fapte bune, mai mari decât păcatele. Că spunea Ioan: *Faceţi roade vrednice de pocăinţă!* (Matei 3, 8).

- Cum să le facem?

Dacă vom face fapte bune contrare păcatelor ce-am săvârşit. De pildă: Ai răpit averile altora? Dă-le şi pe ale tale! Te-ai desfrânat mult? Depărtează-te şi de femeia ta anumite zile, înfrânează-te! Ai ocărit şi ai bătut pe cei din jurul tău? Binecuvântează pe cei ce te ocărăsc şi fă bine celor ce te bat! Că nu-i de ajuns pentru însănătoşirea noastră să scoatem numai săgeata din trup, ci trebuie să punem şi leacuri pe rană. Ai chefuit şi te-ai îmbătat mai înainte? Posteşte şi bea numai apă, ca să speli vătămarea pricinuită de chefuri şi beţie! Te-ai uitat cu ochi pofticioşi la frumuseţe străină? Nu le mai uita deloc la vreo femeie, ca să fii în mai mare siguranţă!”. (*Omilii la Matei,* omilia X, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 128)

„Dacă din om nemilos, ai ajuns milostiv, ţi-ai vindecat mâna uscată! Dacă în loc să te duci la teatru, te duci la biserică, ţi-ai vindecat piciorul, care şchiopăta! Dacă ochii tăi nu mai umblă după femei desfrânate şi nici după frumuseţe străină, ţi-ai deschis ochii tăi cei orbi! Dacă în loc de cântece drăceşti, înveţi cântece duhovniceşti, ai început să vorbeşti, mut fiind! Acestea-s cele mai mari minuni! Acestea-s semne nemaiauzite! Dacă ne vom duce viaţa săvârşind aceste minuni, vom ajunge prin ele şi noi oameni mari şi minunaţi, vom atrage şi pe toţi cei păcătoşi la virtute şi ne vom bucura şi de viaţa ce va să fie”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 405)

POCĂINŢA (exortaţie la pocăinţă)

[323] Matei 3, 8.

„De obicei Dumnezeu nu-Şi întoarce atât de mult fața de la cei ce păcătuiesc, cât de la cei ce nu se pocăiesc după ce-au păcătuit”. (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 86)

„Cine nu-i lipsit de lăcomie? Să nu-mi vorbeşti mie de o lăcomie măsurată, ci gândeşte-te că şi pentru această mică lăcomie vom fi pedepsiți. Şi pocăieşte-te! Cine nu ocărăşte? Dar şi ocara te aruncă în iad (Matei 5, 22). Cine n-a vorbit de rău în ascuns pe semenul său? Dar şi vorbitul de rău te lipseşte de împărăția cerurilor. Cine nu s-a mândrit? Dar şi omul mândru este mai necurat decât toți. Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioşi? Dar şi acesta a săvârşit adulter (Matei 5, 28). Cine nu s-a mâniat pe fratele său în zadar? Dar şi acesta este vinovat sinedriului (Matei 5, 22). Cine n-a jurat? Dar şi jurământul este de la cel rău (Matei 5, 34-37). Cine n-a jurat strâmb? Dar şi jurământul strâmb e mai mult decât de la cel rău. Cine n-a slujit lui mamona? Dar şi acesta a căzut din adevărata robie, cea întru Hristos (Matei 6, 24). Pot să numesc şi alte păcate mai multe ca acestea; dar sunt de ajuns şi acestea şi îndestulătoare să ducă la pocăință pe un om care nu are inima de piatră şi nu-i cu totul nesimțit”. (*Omilii la Matei,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 498-499)

„Rău este să nu alegi de la început binele; dar mai mare e răul când nici nu vrei să te schimbi. Aceasta mai cu seamă îi face răi pe mulți oameni. Eu văd că şi acum sunt unii care suferă de această nesimțire vrednică de osândă. Nimeni să nu mai fie aşa, ci chiar de-ar fi căzut în cel mai mare păcat, să nu deznădăjduiască de schimbarea lui în bine. Îi este uşor să se ridice chiar din adâncurile răutății”. (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 775)

„Dacă vrei să cobori la izvor, nimeni nu te împiedică. Harul nu se termină, nu se cheltuieşte, este un izvor care curge necontenit. Din plinătatea lui toți ne vindecăm şi la suflet şi la trup (Evr., 11, 31; Iacov 2, 25). Să ne apropiem, dar, şi acum. Rahav era o desfrânată şi s-a mântuit! Tâlharul era un ucigaş şi a ajuns cetățean al raiului (Luca 23, 43)! Iuda a fost cu învățătorul şi a pierit! Tâlharul a fost pe cruce şi a ajuns ucenic! Acestea-s minunile lui Dumnezeu. Aşa au ajuns vestiți magii! Aşa a ajuns evanghelist vameşul! Aşa a ajuns apostol hulitorul!”. (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 777-778)

„Când mergi pe drum drept şi nu te sileşte nimeni să alergi, n-ai nevoie de curaj şi nici nu-i nevoie să fii tânăr – că îți ține tovărăşie de drum

nădejdea cea bună, care te îmboldeşte, te întăreşte şi-ți pune aripi la picioare –, dar ai nevoie de putere tinerească şi de curaj ca să poți lua de la început acelaşi drum, după ce ai ajuns la capătul lui, după ce ai pierdut totul şi nenumăratele cununi şi multele trofee şi strălucitele victorii.” (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 340)

,,Dacă în viața aceasta vom arăta oarecare sârguință, fie chiar cât de mică, vom câştiga foarte mult, iar de nu vom avea nici o grijă şi vom pleca de aici fără să fim buni, apoi chiar de ne-am pocăi acolo cât de mult, totuşi cu nimic nu ne vom folosi. Căci trebuia a te lupta în vreme ce te găseai înlăuntrul valurilor, iar nu tocmai după ce s-a isprăvit priveliştea să plângi şi să boceşti fără nici un folos, după cum făcea bogatul din Evanghelie, plângând şi bocindu-se în zadar şi fără folos, fiindcă timpul în care trebuia să facă aceasta el îl trecuse cu vederea.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 244)

,,… vă rog, şi chiar cad cu rugăciune la picioarele voastre, ca pe cât timp avem viață, să ne smerim (…) să ne întoarcem pe calea cea dreaptă, să ne facem mai buni, ca nu cumva să suferim acolo când ne vom duce, ca şi bogatul cel din Evanghelie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLII, p. 458)

„Că dacă Pavel îşi amintea de greşalele sale de dinaintea intrării lui în creştinism, deşi toate pieriseră prin baia naşterii din nou, apoi noi de ce iertare vom putea fi vrednici, când nu ne aducem aminte nici de cele de după botez? Ce spui, omule? Te-ai învrăjbit cu Dumnezeu şi uiți de aceasta? Aceasta este învrăjbire de a doua oară, ură de a douaa oară.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXII, p. 198)

„Nici un lucru nu este atât de plăcut ca a fi cineva întristat şi mâhnit înaintea lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, p. 249)

„Şi de ar fi ajuns cineva la porțile iadului şi la marginea râului, se va putea totuşi ridica, se va putea reculege şi însănătoşi, se va putea bucura de viața veşnică.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia V, p. 61)

„Pocăința are şi o mare putere, şi de voieşti chiar şi pe cel mai scufundat în păcate putând a-l scăpa de greutatea lor, şi pe cel primejduit a-l

pune în siguranță, chiar de ar fi ajuns în prăpastia răutăților." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 152)

„Dacă noi ne aducem aminte de păcatele noastre, Dumnezeu le va uita. Noi înşine să ne condamnăm, noi înşine să ne acuzăm, că astfel vom îmblânzi pe Judecător." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 361)

„Dacă Domnul a mântuit pe cei ce L-au ridicat pe cruce, dacă pe cruce fiind Îl ruga pe Tatăl şi-I cerea să le ierte fapta lor îndrăzneață, este lămurit că l-ar fi primit şi pe vânzător cu toată dragostea, dacă s-ar fi pocăit cum trebuie. Iuda însă, doborât de o tristețe peste măsură de mare, n-a vrut să se folosească de leacul pocăinței." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 20)

„Petru, după ce se împărtăşise cu sfintele Taine, s-a lepădat de trei ori de Domnul, dar, plângând şi-a şters tot păcatul. Pavel a prigonit, a hulit, a ocărât; şi nu numai pe Cel răstignit, ci a prigonit şi pe toți cei ai lui Hristos; dar, pocăindu-se a ajuns apostol. Dumnezeu ne cere să-I dăm numai puțin prilej şi ne iartă mulțime de păcate." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, pp. 20-21)

„De această sabie, de pocăință, fuge totdeauna diavolul. Ai păcătuit? Intră în biserică şi şterge-ți păcatul! Nu-i aşa că de câte ori cazi când mergi pe drum de tot atâtea ori te şi ridici? Fă tot aşa de câte ori păcătuieşti, pocăieşte-te de păcat. Nu deznădăjdui! Ai păcătuit a doua oară, pocăieşte-te a doua oară, ca nu cumva, din pricina trândăviei, să cazi desăvârşit din nădejdea bunătăților ce-ți stau în față. De eşti la adânci bătrâneți şi păcătuieşti, intră în biserică, pocăieşte-te! Biserica-i spital, nu tribunal! Nu-ți dă pedeapsă pentru păcate, ci iertare de păcate!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 57)

„Plânge-ți dar păcatul, ca să nu jeleşti osânda! Apără-te înaintea judecătorului înainte de a te duce la scaunul de judecată. Nu ştii, oare, că toți cei care vor să roage pe judecător, nu fac aceasta atunci când are loc judecata ci înainte de a se duce la scaunul de judecată, fie prin prieteni, fie prin protectori, fie în vreun alt chip? Aşa şi cu Dumnezeu! În timpul judecății n-ai să-L înduplеci pe Judecător; dar înainte de judecată, poți să-L înduplеci." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 143)

„De ai păcate, nu deznădăjdui! Şi n-am să încetez de a-ți spune necontenit aceasta. De păcătuieşti în fiecare zi, în fiecare zi pocăieşte-te! Să facem cu noi ceea ce facem cu casele noastre, care se învechesc; când părți din ele putrezesc, scoatem părțile putrede şi punem în loc materiale noi; şi niciodată nu încetăm a face asta. Te-ai învechit azi din pricina păcatului? Înnoieşte-te prin pocăință!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 156-157)

„Să ne aducem, dar fraților, nouă înşine leac de mântuire, pocăința! Dar mai bine spus, să primim de la Dumnezeu pocăința, care ne vindecă pe noi! Că nu noi i-o aducem Lui, ci El ne-a dat-o nouă!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 131)

„*Veniți să stăm de vorbă, zice Domnul* (Isaia 1, 18). Faceți voi puțin, şi Eu adaug restul. Dați-Mi voi puțin, şi Eu dăruiesc totul. Veniți!

- Unde să venim?

- La Mine, la Cel pe Care L-ați mâhnit, pe Care L-ați mâniat, la Mine." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 175)

„Ai văzut cât de mare şi cât de grabnic e folosul pocăinței? *L-am pedepsit puțin pentru păcatele lui*, spune Dumnezeu; *dar pentru că l-am văzut că s-a întristat şi i-a părut rău de păcatele lui, i-am iertat şi această mică pedeapsă!* Dumnezeu este deci totdeauna gata să Se împace cu noi. Caută numai un mic prilej. Să-i dăm, dar, prilej să ne iubească! Să încercăm să ne păzim curați de păcate! Dacă vreodată ne-am împiedicat şi am căzut, să ne sculăm degrabă, plângându-ne din toată inima păcatele noastre, ca să dobândim bucuria cea după Dumnezeu. Dacă acela a împăcat pe Dumnezeu pentru că s-a întristat şi a plecat amărât, ce nu vom face noi dacă mai adăugăm şi lacrimi şi-L chemăm cu multă stăruință?" (*Cuvânt la Sfinții Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 455)

„Trebuie neapărat să ne pară rău de păcatele noastre, sau acolo în fața scaunului de judecată, sau aici pe pământ. Dar mai bine aici! Acolo nu-i bine deloc!

- De unde ştim asta?

- Din cuvintele profeților, din cuvintele Evangheliei. Profetul spune: *În iad cine se va mărturisi Ție?* Nu vrea să spună că nu ne vom mărturisi în iad, că nu ne vom spune păcatele, ci că vom face asta în zadar. Hristos, prin pilda săracului Lazăr, ne învață acelaşi lucru." (*E*

primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 464)

„Cu mult mai bine este să schimbăm o zdrobire de inimă trecătoare şi un plâns trecător cu bunătăţi fără de moarte şi cu o veselie ce nu are sfârşit, decât să râdem aici, în timpul acestei vieţi scurte şi trecătoare, şi să fim chinuiţi dincolo veşnic." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 466)

,,Eşti bătrân şi ai ajuns pe cea din urmă treaptă a ieşirii din viaţă? Să nu socoteşti că nu mai ai timp de pocăinţă, să nu te deznădăjduieşti de mântuirea ta! Gândeşte-te la tâlharul mântuit pe cruce! Nu poate fi un timp mai scurt ca acela în care a fost încununat! Şi totuşi timpul i-a fost îndestulător pentru mântuire! Eşti tânăr? Nu te încrede în tinereţe! Nu te gândi că viaţa îţi stă deschisă în faţă! *Că ziua Domnului, ca un fur noaptea, aşa vine* (I Tesaloniceni 5, 2). De aceasta a lăsat Dumnezeu necunoscut sfârşitul vieţii noastre, pentru ca să ne facem noi înşine cunoscute şi râvna, şi purtarea noastră de grijă. Nu vedeţi câţi oameni tineri mor în fiecare zi? De aceea cineva ne sfătuieşte: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul, nici nu amâna din zi în zi* (Ecclesiasticul 5, 8), ca nu cumva să pieri în timp ce amâni! Bătrânul să aibă mângâierea aceea! Tânărul, sfatul acesta! Eşti tare şi bogat? Eşti mândru de banii şi averile tale? N-ai nici un necaz? Ascultă ce spune Pavel: *Când vor spune pace şi linişte, atunci va veni peste ei pieirea pe neaşteptate* (I Tesaloniceni 5, 3). Viaţa se schimbă iute! Nu suntem stăpâni pe sfârşitul nostru. Să fim stăpâni pe virtute! Şi bun e Stăpânul nostru Hristos!" (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* pp. 36-37)

,,Când trupul ne este chinuit de o boală mică de tot, chemăm îndată doctori, cheltuim bani, luăm doctorii amare, suportăm operaţii şi nu ne oprim să facem tot ce putem până nu izgonim boala din trupul nostru. Când însă sufletul nostru ne este pişcat în fiecare zi de păcat, când ne este sfâşiat de patimile trupului, când ne este ars, când ne este aruncat în prăpastie şi este pe cale de a se pierde cu orice chip, nu spunem nici cel mai mic

cuvânt.” (*Despre căință (I),* 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 57)

,,Dumnezeu, însă, totdeauna este gata a ierta şi pe cel mai mare păcătos, dacă el dă prilej de a fi cruțat, adică dacă vine la pocăință.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 13)

,,… că Dumnezeu pe păcătoşii ce se întorc la El nu numai că nu-i respinge, ci îi primeşte tot aşa de prietenos ca şi pe cei drepți, şi nu numai că nu-i pedepseşte, ci El însuşi umblă după dânşii şi-i caută, şi aflându-i se bucură de ei mai mult decât de cei drepți; ştiind noi acestea, de suntem păcătoşi, să nu deznădăjduim, iară, pe de altă parte, nici de faptele cele bune ale noastre să nu ne închipuim nimica. Să tremurăm pentru noi, ca nu cumva prin bizuință să cădem în păcat; iar dacă am căzut, să aducem pocăință.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 16)

,,… să cunoşti fapta cea bună a ninivitenilor, care în aşa de puține zile s-au pocăit de aşa de multe păcate şi le-au stârpit. Totodată, trebuie să te minunezi de îndurarea lui Dumnezeu, căreia i-a fost de ajuns o pocăință atât de scurtă pentru atât de multe păcate; de aceea tu nu trebuie să cazi în deznădăjduire, măcar de ai fi săvârşit mii de păcate.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 29)

,,Noi am săvârşit multe păcate, ştiu aceasta; noi toți ne numărăm între cei vinovați. Însă noi totdeauna trebuie să nădăjduim iertarea şi totdeauna putem să ne pocăim. Tu eşti bătrân şi stai la capătul vieții. Să nu crezi că pentru tine n-ar fi timp de pocăință, nici să te dezamăgeşti de mântuirea ta, ci gândeşte la tâlharul care chiar pe cruce s-a mântuit. Ce este mai scurt decât un minut, şi totuşi el a fost de ajuns spre a-i face mântuirea? De eşti tânăr, nu te bizui pe tinerețea ta şi nu-ți închipui că ai să trăieşti îndelung. *Ziua Domnului vine ca furul noaptea* (Tes. 5, 2) şi Dumnezeu a ascuns ceasul morții noastre pentru ca noi să arătăm râvna şi îngrijirea noastră pentru mântuire. Nu vezi tu, oare, cum în toate zilele mulți sunt răpiți de moarte înainte de vreme. De aceea Sirah ne sfătuieşte: *Nu întârzia a te întoarce la Domnul şi nu lăsa din zi în zi* (Sir. 5, 8), ca nu cumva, în întârzierea ta, să fii smuls. Sfătuirea cea mai de sus trebuie să o bage de seamă bătrânul, pe aceasta din urmă tânărul. Dar poate că tu trăieşti în siguranță, eşti bogat, ai toate cu prisosință şi nu te apasă nici o nenorocire. Dar ascultă pe Apostolul Pavel, care scrie: *Când vor zice: pace şi linişte, atunci fără de veste va veni peste dânşii pieirea* (I Tes. 5, 3). Soarta omenească totdeauna este supusă

schimbării, iar ceasul morții noastre nu stă în voia noastră. Dimpotrivă, în voia noastră este orice faptă bună, şi unde se află ea, diavolul nu poate avea nici o putere, nici moartea nu ne va găsi nepregătiți. Fie ca Iisus Hristos să ne dăruiască aceasta, căci El, Domnul nostru, este bun şi plin de iubirea de oameni.” (*Cuvânt la Duminica întâi a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 50-51)

„Atât este de mare dragostea de oameni a lui Dumnezeu. Niciodată Dumnezeu nu-Şi întoarce fața de la o pocăință făcută din inima curată. Chiar de-ai ajunge un mare păcătos, dar ai vrea să te întorci iar pe calea virtuții, Hristos te primeşte, te trage lângă El, şi face totul ca să te aducă la starea cea dintâi.

Dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu e încă şi mai mare. Chiar de n-ai arătat deplină pocăință, totuşi Hristos nu respinge nici o pocăință scurtă şi puțină, ci-i dă şi ei răsplată. Asta se vede din cele spuse de profetul Isaia poporului iudeu: *Din pricina păcatului l-am întristat puțin; l-am bătut, Mi-am întors de la el fața; iată că s-a întristat şi a umblat mâhnit; atunci l-am vindecat şi l-am mângâiat* (Isaia 57, 17-18).

Să ne dea mărturie Ahab, împăratul cel lipsit cu totul de credință, împins la păcat de femeia sa (III Regi 21, 1-15)! Numai pentru că a plâns, pentru că s-a îmbrăcat cu sac şi şi-a osândit păcatul, a atras atât de mult pe Dumnezeu spre milă, că a scăpat de toate nenorocirile ce-l amenințau. Dumnezeu îi spune lui Ilie: *Ai văzut cum s-a smerit Ahab în fa-a Mea? Nu voi aduce nenorocire în zilele lui, pentru că a plâns în fața Mea* (III Regi 21, 29).

Să-ți mai dau o pildă: pe Manase. Pe toți i-a întrecut în nebunie şi în tiranie. A înlăturat slujirea şi închinarea lui Dumnezeu făcută după lege, a închis templul, a făcut să înflorească rătăcirea idolească şi a ajuns mai nelegiuit decât toți împărații de dinaintea lui (II Par., 33, 1-9). Dar mai târziu, când s-a pocăit (II Par., 33, 12), Dumnezeu l-a aşezat între prietenii Săi (II Par., 33, 13). Dar Manase s-ar fi uitat la mărirea nelegiuirii lui, dacă şi-ar fi pierdut nădejdea că se mai poate întoarce şi schimba, ar fi pierdut toate bunătățile dobândite mai târziu. Aşa însă, în loc să se uite la grozăvia păcatelor lui, s-a uitat la noianul milei lui Dumnezeu. Şi, rupând legăturile diavolului, s-a ridicat, a luptat şi a săvârşit drumul cel bun.

Dar nu numai prin cele întâmplate acestor împărați Dumnezeu ne curmă gândul deznădejdii, ci şi prin cuvintele spuse de profet: *Azi, de-Mi vei auzi glasul, să nu vă învârtoşați inimile voastre, ca în vremea răzvrătirii* (Ps., 94, 8-9). Cuvântul *azi* se poate spune pentru toată viața, iar dacă vrei, chiar pentru bătrânețe.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6, în vol.

Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…, pp. 332-334)

„Nu-i lucru cumplit să cazi, cumplit lucru e să rămâi jos, să nu te mai ridici, să nu mai ai voință, să fii slăbănog şi să-ți ascunzi slăbiciunea voii cu gândul deznădejdii. Pe unii ca aceştia îi mustră şi profetul: *Au doară cel care cade nu se mai ridică şi cel ce se abate nu se mai întoarce?* (Ier., 8, 4). Dacă m-ai întreba cine sunt oamenii care au căzut din nou după ce căzuseră, îți voi răspunde: toate cuvintele acestea despre ei s-au spus." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 334)

„Oaia, care s-a despărțit de turmă, de cele nouăzeci şi nouă, şi a fot adusă iar în staul (Matei 18, 12-13), ne arată tocmai căderea şi întoarcerea celor credincioşi. Şi oaia nu era din altă turmă, ci din numărul mioarelor turmei, mai înainte păstorul o păştea; şi s-a rătăcit cu rătăcire mare! S-a rătăcit în munți, în văgăuni, adică pe o cale depărtată, depărtată mult de calea cea dreaptă. A lăsat-o oare păstorul rătăcită? Deloc! A adus-o în staul din nou! N-a izgonit-o, n-a bătut-o; dimpotrivă a adus-o pe umeri. După cum doctorii cei iscusiți îngrijesc cu luare-aminte pe cei ce zac de o boală veche, şi-i vindecă nu numai cu doctorii, ci uneori şi din purtarea lor frumoasă cu bolnavii. Tot aş aşi Dumnezeu nu-i aduce la virtute cu asprime mare pe cei căzuți în cumplită slăbiciune sufletească, ci cu blândețe şi încetul cu încetul; îi sprijină necontenit, ca stricăciunea să nu li se mărească, şi rătăcirea să nu ajungă mai cumplită.

Asta o vedem nu numai în pilda oii celei pierdute, ci şi în pilda fiului risipitor (Luca 15, 11-32). Acesta nu era un străin; era fiu şi fratele fiului care-şi îndeplinea cu grijă toate îndatoririle de fiu. N-a căzut într-un păcat obişnuit, ci, am putea spune, în adâncuri de păcate: din bogat, liber şi de bun neam a ajuns mai ticălos ca slugile, străinii şi năimiții. Şi totuşi ş-a întors la starea cea dintâi şi şi-a căpătat slava cea mai înainte. Dacă şi-ar fi pierdut nădejdea că mai poate trăi, dacă şi-ar fi pierdut curajul din pricina celor întâmplate, dacă ar fi rămas în pământ străin, n-ar fi dobândit ce a şi dobândit, ci, sleit de foame, ar fi murit de cea mai ticăloasă moarte. Dar pentru că s-a pocăit şi n-a deznădăjduit, din o ticăloşie atât de mare ajunge din nou la strălucirea lui de altădată: cea mai frumoasă haină o pune pe el şi se bucură de daruri mai mari decât fratele care nu a căzut niciodată. *Iată de atâția ani îți slujesc,* a zis fratele cel mare*, şi niciodată n-am călcat porunca ta; şi mie niciodată nu mi-ai dat măcar un ied ca să mă veselesc cu prietenii mei. Dar când a venit acest fiu al tău, care şi-a mâncat averea cu*

desfrânatele, i-ai înjunghiat vițelul cel gras! (Luca 15, 29-30). Atât de mare este puterea pocăinței!

Având dar atâtea pilde, să nu rămânem în păcate, nici să pierdem nădejdea putinței unei împăcări cu Dumnezeu! Să facem şi noi ca fiul cel risipitor: *Voi merge la Tatăl meu!* (Luca, 15, 18), şi să ne apropiem de Dumnezeu! Dumnezeu niciodată nu ne îndepărtează; noi ne depărtăm de El. *Eu sunt Dumnezeu Care este aproape, zice Domnul, şi nu Dumnezeu care este depărtat* (Ier., 23, 23). Iar printr-un alt profet, ne ține iarăşi de rău, zicându-ne: *Oare nu păcatele voastre stau între voi şi mine?* (Is., 59, 2). Deci, dacă păcatele sunt acelea care ne depărtează de Dumnezeu, să ridicăm această stavilă cumplită! Atunci nimic nu ne va mai împiedica săi fim aproape de Dumnezeu." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 7-8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 334-336)

„În Corint era un bărbat cu vază; acesta săvârşise un păcat atât de mare cât nici între păgâni nu se mai pomenea (I Cor., 5, 1). Era credincios, era de-ai lui Hristos; unii spun că era chiar cleric. Şi ce? L-a tăiat oare Pavel din numărul celor care aveau să se mântuiască? Deloc! Ba, tocmai Pavel învinuieşte cumplit pe corinteni că nu l-au adus la pocăință. Şi voind să ne arate că nu este păcat care să nu poată fi iertat, vorbeşte iarăşi despre cel ce păcătuise mai greu decât păgânii: *Dați pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului său, ca duhul lui să i se mântuiască în ziua Domnului Iisus Hristos* (I Cor., 5, 5). Aşa le grăia Pavel înainte de a se pocăi acela. Dar după ce s-a pocăit, Apostolul le spune: *Destul este pentru unul ca acesta de la cei mai mulți* (II Cor., 2, 6). Şi le scria să mângâie din nou, să-i primească pocăința, ca să nu-i înghită satana cu lăcomia sa (II Cor., 2, 11).

La fel, cu galatenii. Întreg poporul galatean, după ce crezuse, după ce făcuse minuni, după ce îndurase o mulțime de încercări pentru credința lui Hristos, a căzut, dar s-a sculat din nou." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 8, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 336-337)

„Atâta vreme cât suntem aici pe pământ, de-am săvârşit mii de păcate, putem pe toate să le ştergem, dacă ne căim de cele ce-am greşit. Dar când vom fi duşi, acolo nu vom avea nici un câştig, chiar dacă am arăta căința cea mai amară! Chiar de-am scrâşni din dinți, chiar de ne-am bate în piept, chiar de ne-am ruga în mii şi mii de chipuri, nici cu un vârf de deget nu vom fi stropiți (Luca 16, 24). Şi vom fi cuprinşi de flăcări. Vom auzi atunci ce a auzit şi bogatul: *Prăpastie mare s-a întărit între noi şi voi* (Luca 16, 26) …

Nădejdea pocăinței trebuie să ne-o pierdem numai atunci când vom fi în iad. Numai acolo acest leac este neputincios şi fără de folos. Dar, atâta vreme cât suntem aici pe pământ, chiar dacă am fi bătrâni de tot, pocăința îşi arată marea sa putere. De asta şi diavolul face tot ce poate ca să înrădăcineze în noi gând de deznădejde. Ştie că nu rămânem fără plată, chiar dacă pocăința ne este puțină. Da, după cum are gata plata cel ce dă un pahar de apă (Marcu 9, 41), tot aşa şi cel ce se căieşte de cele ce-a făcut, chiar de nu arată pocăință pe măsura păcatelor lui, îşi are răsplata aceste pocăințe. Dreptul Judecător nu trece cu vederea nici un bine, oricât de mic ar fi." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 338-339)

„Înainte de a începe un lucru, chiar de-ar fi uşor şi lesnicios, lucrul acela pare greu şi anevoios. Dar când ne apucăm de el, când îndrăznim să-l săvârşim, cea mai mare parte de teamă ne dispare; încrederea ia locul fricii şi al deznădejdii; se micşorează teama, creşte uşurința, iar nădejdea izbânzii ajunge din ce în ce mai tare" (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 339)

„De asta şi pe Iuda l-a luat aici vicleanul (Matei 27, 3-10; Fapte 1, 16-20), ca nu cumva, făcând începutul cuvenit, să se reîntoarcă, prin pocăință acolo de unde a căzut. Eu spun, chiar dacă spusa mea este ciudată, că nici păcatul lui Iuda nu este mai mare decât ajutorul dat de pocăință.

Te rog deci stăruitor, alungă-ți orice gând diavolesc din suflet şi vino la această mântuire." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 339)

„Că şi Ierusalimul căzuse în desfrânare, şi într-o desfrânare nouă, nemaiîntâlnită până atunci, după cum spune şi Iezechiel: *Tuturor desfrânatelor li se plăteşte; tu, Ierusalim, ai plătit mai mult şi te-ai stricat mai mult decât celelalte* (Iez., 16, 33), şi, iarăşi, un alt profet: *Ai stat aşteptându-i ca o cioară singuratică* (Ier., 3, 2). Ei bine, pe această cetate, care a făcut atâtea desfrânări, o cheamă Dumnezeu din nou la El. Robia cetății Ierusalimului n-a avut ca scop atât pedepsirea ei, ci întoarcerea şi îndreptarea ei. Dacă Dumnezeu ar fi voit să-i pedepsească desăvârşit, n-ar mai fi întors pe israeliteni în patria lor, n-ar mai fi zidit mai mare şi mai strălucit oraşul şi templul. *Slava cea din urmă a casei acesteia,* spune Domnul*, va fi mai mare decât cea dintâi* (Agheu 2, 9). Dacă Dumnezeu n-a

îndepărtat de la pocăință Ierusalimul, care a făcut de atâtea ori desfrânare, cu atât mai mult nu va îndepărta sufletul tău, care-i la prima cădere.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 353-354)

„De multe ori, unele boli ale trupului nu le putem lecui, dar nu ne descurajăm. Deşi auzim adesea pe doctori spunându-ne că o anumită boală nu poate fi tămăduită cu doctorii, totuşi stăruim rugândul să găsească o cât de mică lecuire. Bolile sufletului sunt cu totul altfel; nu este nici o boală sufletească nevindecabilă. Nu stau sub legile constrângătoare ale firii. Şi totuşi, sau nu le luăm în seamă, ca şi cum ar fi vorba de boli străine nouă, au pierdem nădejdea vindecării. Acolo unde natura bolilor trebuie să ne ducă la deznădejde, ne îngrijim ca şi cum am avea multe nădejdi de însănătoşire; dar aici, unde nu trebuie să avem vreun motiv de deznădejde, nu ne îngrijim deloc şi lăsăm boala să urmeze cursul ei, ca şi cum n-ar mai fi nici o nădejde de vindecare. Prețuim mai mult trupul decât sufletul! Pentru aceasta nu vom putea salva nici trupul!” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 359)

„Dacă Dumnezeu ne-ar fi creat cu scopul de a ne pedepsi, atunci ar fi cu cale şi drept să deznădăjduieşti şi să pui la îndoială mântuirea ta. Dar dacă ne-a creat nu din altă pricină decât din pricina bunătății Lui, şi cu scopul de a ne desfăta de bunătățile cele veşnice, şi face totul în vederea acestui scop, şi se ocupă de noi din prima zi a existenței noastre până în cea din urmă, ce ne face să ne îndoim? L-am mâniat mult, cum nu L-a mâniat vreodată un om? Ei bine, tocmai pentru aceasta trebuie să ne depărtăm de păcatele ce le săvârşim, să ne căim de faptele săvârşite până acum, să căutăm să ne schimbăm cu totul. Nu este cu putință ca păcatele săvârşite de noi să nu-L fi întărit în aşa măsură, încât Dumnezeu să ajungă să nu mai voiască întoarcerea noastră spre virtute.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 361)

„Dacă mărturisirea păcatelor dă atât de mare mângâiere, apoi cu mult mai multă mângâiere dă spălarea păcatelor cu ajutorul faptelor. Dacă Dumnezeu ar împiedica întoarcerea la viață de mai înainte a celor îndepărtați de la calea cea dreaptă, poate că nimeni, afară de câțiva, uşor de numărat, n-ar intra în Împărăția cerurilor. Vedem însă că strălucesc în fapte bune tocmai cei care s-au ridicat din mari păcate. Şi e drept să fie aşa,

deoarece cei care au trăit o viață plină de păcate, fiind conştienți de păcatele care s-au făcut vinovați, arată o râvnă tot mai mare săvârşirea virtuții pe cât de mare le-a fost râvna în săvârşirea păcatului. Acest lucru a vrut să-l arate Hristos când a vorbit cu Simon despre femeia cea păcătoasă: *Vezi,* spune Domnul*, pe femeia aceasta? Am intrat în casa ta, apă pentru picioarele Mele nu Mi-ai dat; ea cu lacrimi Mi-a udat picioarele Mele şi cu părul capului ei le-a şters. Sărutare nu Mi-ai dat; ea, de când am intrat n-a încetat de a-Mi săruta picioarele. Cu untdelemn nu Mi-ai uns capul Meu; ea însă cu mir Mi-a uns picioarele Mele. Petru aceea îți spun: i se vor ierta păcatele ei cele multe, pentru că a iubit mult. Cel căruia i se iartă puțin, iubeşte puțin* (Luca 7, 44-48).

Pentru asta şi diavolul, ştiind că marii păcătoşi când încep să se pocăiască o fac cu toată tăria, ca unii ce cunosc păcatele lor, se teme şi tremură ca nu cumva păcătoşii să înceapă să se mântuiască. Într-adevăr, marii păcătoşi, după ce pun început pocăinței, nu mai pot fi stăpâniți de diavol. Sub puterea pocăinței fierb ca şi cum ar fi la foc şi-şi fac sufletul lor curat decât aurul mai curat, fiind mânați spre limanul virtuții şi de puternicul duh al conştiinței lor, şi de amintirea păcatelor mai dinainte. Superioritatea lor față de cei ce n-au căzut în păcate stă în aceea că folosesc un zel mai puternic, numai dacă vor pune, după cum am spus, început pocăinței lor. Greutatea şi anevoința este în a putea să pui piciorul pe pragul pocăinței şi să intri în pridvorul căinței, căci aici vrăjmaşul bântuie cu furie şi atâta puternic ca să împingă îndărăt şi să doboare pe cel ce face acest bun început. Dar după ce ai trecut pragul şi pridvorul, diavolul, o dată biruit, nu mai arată atâta furie şi este doborât tocmai acolo unde se credea puternic, iar noi vom căpăta mai mare râvnă şi vom purta lupta aceasta cu mai multă uşurință.

Să începem deci să ne reîntoarcem, să alergăm către cetatea cea din ceruri şi în care am şi fost înscrişi, în care ni s-a şi poruncit să viețuim.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 15-16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 362-364)

„... te rog, înainte de a fi cu totul năucit de această beție, deşteaptă-te, scoală-te, ieşi din crâşma diavolului. Iar dacă nu-i cu putință deodată, fă-o pe tăcute şi încetul cu încetul. În ce mă priveşte, mi se pare că e mai uşor să rupi deodată toate legăturile care te țin strâns şi să intri dintr-odată în şcoala pocăinței. Dar, dacă şi se pare greu asta, păşeşte pe calea care duce spre o viețuire mai bună aşa cum vei voi. Numai depăşeşte o dată, şi dobândeşte viața veşnică! Da, te rog, mă cuceresc ție în numele curăției tale de mai înainte, în numele încercării ce-o aveai în mântuirea sufletului tău, întoarce-te, ca să te vedem iarăşi pe culmi, să te vedem iarăşi păzitor al înfrânării.

Fie-ți milă de cei ce se smintesc din pricina ta, care din pricina ta nu mai au nici o nădejde în virtute. Întristare mare a cuprins acum ceata fraților; plăcere şi veselie a cuprins adunările necredincioşilor şi întovărăşirile tinerilor care trăiesc în păcat şi în desfrâu. Dacă te vei întoarce iarăşi la frumusețea viețuirii dintâi, lucrurile se vor schimba: întreaga noastră ruşine va trece pe umerii lor, iar noi vom dobândi multă încredere văzându-te din nou încununat cu mai multă strălucire şi proclamat de toți biruitor. Biruințele acestea dau naştere la mai multe aplauze şi pricinuiesc mai multă plăcere. Nu vei primi numai cunună pentru faptele tale bune, vei primi cunună şi pentru că ai încurajat şi mângâiat pe alții. Biruința ta va fi pentru ei cea mai grăitoare pildă de a se scula din nou şi a se regăsi pe ei înşişi, dacă ar cădea vreodată în aceleaşi păcate. Nu trece cu vederea un câştig atât de mare, nici nu coborî cu durerea în iad sufletele noastre! Fă-ne să răsuflăm uşurați, împrăştie norul tristeții ce ne stăpâneşte din pricina ta. Acum nu ne mai gândim la propriile noastre necazuri, ci plângem nenorocirile tale. Dacă ai voii însă să-ți vii în fire şi să priveşti cu ochii curați în jurul tău, ne vei slobozi de această jale şi vei îndepărta cea mai mare parte a păcatelor noastre.

Ți-am povestit şi din dumnezeieştile Scripturi că mare şi nespusă poate fi strălucirea acelora care prin pocăință se întorc iarăşi pe calea virtuții; adesea mai mare chiar decât a acelora care n-au căzut deloc în păcate. Aşa moştenesc vameşii şi păcătoasele Împărăția cerurilor (Matei 21, 31), aşa mulți dintre cei din urmă sunt aşezați în fruntea celor dintâi (Matei 19, 30).” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 364-365)

„*Veniți la mine toți cei osteniți şi împovărați şi eu vă voi odihni pe voi* (Mat., 11, 28). Ne cheamă, să nu refuzăm să-l ascultăm; ne trage la El, să nu fugim; chiar de-am avea mii de păcate, să ştim că atunci cu atât mai mult trebuie să alergăm către El. Căci pe cei care se află în asemenea stare îi cheamă: *Căci nu am venit să-i chem pe cei drepți – spune El – ci pe cei păcătoşi, pentru ca ei să se pocăiască*. Iar aici este vorba despre cei împovărați, cei suferinzi, despre cei îngenunchiați din pricina mulțimii păcatelor lor. Acesta este şi motivul pentru care este numit Dumnezeul mângâierii şi Dumnezeul milostivirilor (cf. II Cor. 1, 8), fiindcă această lucrare a sa nu are sfârşit, neîncetat le dă mângâiere şi încurajare celor îndurerați şi celor pătrunşi de strâmtorare, chiar dacă aceştia au mii de păcate.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 131-132)

„Ai păcătuit? Vino în Biserică şi şterge păcatul tău. Ori de câte ori cazi pe un drum, tot de atâtea ori te şi ridici; astfel, ori de câte ori păcătuieşti, de atâtea ori să te şi pocăieşti. Nu deznădăjdui, nu fi nesârguincios, ca să nu-ți pierzi nădejdea în bunătățile cereşti care s-au pregătit pentru noi. Şi chiar dacă şi la bătrânețe ai păcătuit, pocăieşte-te şi vino în Biserică. Aici este spital, nu tribunal. Aici se dă iertare, nu ți se cere a răspunde pentru păcate. Spune-I lui Dumnezeu, *Ție unuia am greşit şi rău în fața Ta l-am făcut* (Psalmi 50, 4), şi te va ierta. Arată-I pocăință şi te va milui.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 88)

„Şi pentru că îmi pare atât de rău de întunecimea gândului oamenilor şi de nebunia lor, aş vrea să am o voce atât de puternică, încât să ajungă până la marginile pământului, şi după ce m-aş urca pe cel mai înalt munte de pe pământ, să strig la toate popoarele şi neamurile, la fel ca proorocul David: *Fiii oamenilor, până când grei la inimă?* (Ps., 4, 2). Mă doare şi sufăr pentru ce-ați ajuns. Da, plâng, pentru că ştiți prea bine că Dumnezeu este îndelung răbdător şi vă aşteaptă să vă îndreptați, în loc să vă pedepsească după dreptate, şi cu toate acestea, nu vă îndreptați.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 220)

„El voieşte mult mai mult decât noi ca să fim curați, dar aşteaptă de la noi să pornească, ca să ne încununeze. Cine a fost mai păcătos decât vameşul? Şi numai pentru că a zis: *Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului, s-a pogorât mai îndreptat decât fariseul* (Lc., 18, 13, 14). Şi nu numai cuvântul acesta, care a avut mare putere, l-a curățit, ci felul cum a zis acest cuvânt, forma a atras iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

Câtă pocăință, spune-mi, ce osteneală, câtă sudoare îi trebuie păcătosului să se recunoască că este păcătos, şi s-o arate şi lui Dumnezeu? Vezi că nu în zadar am zis, că Dumnezeu voieşte să pornească de la noi o mică dorință şi apoi El singur face totul spre mântuirea noastră.

Să ne pocăim dar, să plângem, să ne tânguim. Dacă ne va muri un fiu, cea mai multă vreme a vieții noastre o petrecem în plâns şi în tânguire, iar de ne vom pierde sufletul oare să nu plângem? Ne-am depărtat de mântuire şi să nu ne tânguim? Şi ce zic de suflet şi mântuire? Un Stăpân atât de blând şi milostiv e întristat şi să nu ne ascundem sub pământ?” (*Cuvânt la Serafim*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 44)

,,Căci este! Este ridicare, dacă vrem! Şi se poate să ne întoarcem la frumusețea şi strălucirea de la început, numai să facem şi noi ceva din partea noastră.

În cazul frumuseții trupeşti, înfățişarea o dată schimonosită şi frumusețea o dată pierdută, fie din pricina bătrâneții sau a bolii sau a altei dereglări, nu mai poate reveni prin nici un meşteşug la strălucirea avută. Căci acest lucru ține de afectele firii şi de aceea nu se mai poate să revină la strălucirea frumuseții dintâi. Dar în cazul sufletului, dacă vrem, chiar şi acest fapt este posibil, din pricina negrăitei iubiri de oameni a lui Dumnezeu: frumusețea, o dată pătată şi urâțită şi ruşinată prin mulțimea păcatelor, degrab poate reveni la buna alcătuire dintâi. Numai să arătăm pocăință sinceră şi deplină!" (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 91-92)

„Nu cunoşti că de ți-ai vărsa şi sângele tău pentru Domnul, nici atunci nu plăteşti datoria
vină moartea şi va pieri tămăduirea pocăinței, iar în iad nu este pocăință; să căutăm pe Domnul până avem vreme." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 107)

„Şi nu-mi zice că *am furat, am ucis, am curvit, am preacurvit şi nu mă va pedepsi Dur*
Doamne, celor păcătoşi şi nevrednicii robii Tăi, că la tine scăpăm!" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 128)

„Să deschidem Scripturile. Un dublu spectacol, de căderi şi de convertiri, ne-o va arăta cât este de uşoară; la cei mai sfinți de a cădea; la cei mai stricați de a reintra în har. Pe când Solomon cade, necredinciosul Manase se ridică. Iuda se pierde, Pavel îşi găseşte drumul său spre Dumnezeu. Petru îl tăgăduieşte pe Stăpânul său, Matei Îl slăveşte. Admirați vindecarea paralizatului din Evanghelie. După un rău de treizeci de ani, subit, dintr-o dată el revine la sănătate.

Să nădăjduim deci totdeauna; mai mult să aspirăm." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 309)

„Necesitatea ei. Cum s-a pierdut Iuda, dacă nu prin defectul lipsei de încredere? Fără îndoială crima lui era mare, însă cu mult mai mare era mila divină. Iisus Hristos care a făcut atâta pentru a evita crima, ce n-ar fi făcut El în fața părerii de rău? Diavolul o ştia, de asemenea toate eforturile lui tind să-l arunce pe Iuda în deznădejde." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 311)

„Focul Duhului nu curăță numai murdăria, ci şi vopseaua. Că spune Dumnezeu: *Dacă vor fi păcatele voastre roşii ca purpura, le voi face albe ca zăpada* (Is., 1, 18). Cu alte cuvinte, Dumnezeu spune aşa: *Chiar dacă murdăria păcatelor îți năpădeşte sufletul cu o forță atât de mare încât (pare că) nu se mai poate şterge, cum nu se poate şterge vopseaua, şi aşa Eu pot să fac din roşu alb! E de ajuns numai să vrei, şi ti se şterg toate păcatele*.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 62)

POCĂINȚA (nu există păcat care să poată birui generozitatea Stăpânului)

„Nu este boală pe care să n-o fi vindecat bunătatea Sa, nici un păcat care să întreacă mila Lui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXII, 1, p. 313)

„Nu există un astfel de păcat, care să poată birui generozitatea Stăpânului. Ci şi dacă ar fi cineva desfrânat sau adulter sau muieratic, homosexual, prostituat, răpitor, lacom, bețiv, şi dacă ar fi idolatru, atât de mare este puterea darului şi iubirea de oameni a Stăpânului, încât El face să dispară toate acestea şi-l dezvăluie mai strălucit decât înseşi razele soarelui pe cel care arată doar o bună dispoziție a voinței.

Înțelegând covârşitorul dar al iubitorului de oameni Dumnezeu, să ne predispunem[324] deja şi spre lepădarea relelor şi spre lucrarea faptelor bune. Căci aceasta ne îndeamnă şi profetul David, zicând: *fereşte-te de rău şi fă binele* (Ps., 36, 27).” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 33)

POCĂINȚA (nu importă timpul ci intensitatea pocăinței)

„Stăpânul n-are nevoie de multe zile, nici de vreme îndelungată. Dacă ninivitenii au meritat atâta milă, pentru că s-au pocăit în trei zile, apoi cu mult mai mult noi nu vom fi trecuți cu vederea! Numai să arătăm adevărata

[324] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: înseamnă a ne îndemna mai întâi cu o bună dispoziție despre ceva şi a sta cu fața spre acel lucru, a tinde către el. (n.s. 35, p. 33)

pocăință şi să pornim pe calea care duce la virtute, întorcându-ne de la păcate.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 300)

„Ninevitenii erau împovărați cu mulțime mare de păcate; dar pentru că au arătat adâncă şi mare căință, n-au avut nevoie mai mult de trei zile ca să atragă asupra lor bunătatea lui Dumnezeu şi să facă fără de putere hotărârea pronunțată asupra lor (Iona, 3, 10). Dar pentru ce vorbesc de nineviteni? Tâlharul cel de pe cruce n-a avut nevoie nici de o zi. Dar pentru ce spun o zi? N-a avut nevoie nici de un ceas! (Luca, 23, 40-43). Atât de mult ne iubeşte Dumnezeu! Nu întârzie, nu zăboveşte când vede tăria voinței noastre, când vede că ne apropiem de El cu dor clocotitor. Ne întinde largi brațele Sale darnice şi ne spune: *Încă grăind tu îți voi spune: «Iată sunt lângă tine»* (Isaia, 58, 9)”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 343)

„- Dar pentru ce ai dat ninivitenilor un răgaz aşa de scurt? (trei zile)
- Ca să afli şi virtutea barbarilor, adică a ninivitenilor, care au putut, în trei zile, să pună capăt unei urgii atât de mari venite asupră-le din pricina păcatelor lor, dar ca să te şi minunezi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care s-a mulțumit cu o pocăință de trei zile pentru un noian atât de mare de păcate şi, în sfârşit, ca tu să nu cazi în deznădejde, chiar de-ai păcătuit de mii de ori. După cum cel cu suflet trândav şi nepăsător nu face mare lucru chiar dacă ar avea mult timp de pocăință şi nici nu se împacă cu Dumnezeu, din pricina trândăviei lui, tot aşa cel cu minte trează şi cu râvnă clocotitoare, cel ce se pocăieşte cu mult zel poate şterge într-o clipită păcatele a ani întregi. Nu s-a lepădat Petru de trei ori? Nu cu jurământ, a treia oară? Nu s-a temut el de cuvintele unei slujnice de rând? Şi ce s-a întâmplat? A avut nevoie de mulți ani pentru pocăință? Deloc, ci în aceeaşi noapte a şi alunecat şi s-a ridicat; a primit şi lovitura, şi primit şi leacul; s-a şi îmbolnăvit, şi s-a şi vindecat!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 83)

„Dumnezeu nu cere mult timp de pocăință! Ți-ai spus păcatul, te-ai îndreptat! Te-ai pocăit, ai fost miluit! Nu timpul te îndreptățeşte, ci chipul cum te pocăieşti îți stinge păcatul. Se poate ca timpul cât te pocăieşti să fie lung şi să nu capeți mântuire; şi se poate ca, în scurtă vreme mărturisindu-te din inimă, să lepezi păcatul.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, pp. 132-133)

„Fericitul David, care a primit prin profetul Natan mustrarea pentru păcat, în fața amenințării a arătat îndată întoarcere sinceră şi a spus: *Am*

păcătuit Domnului (II Regi 12, 12); ei bine, acest singur cuvânt a adus fericitului David, care s-a pocăit din toată inima, într-o clipită, întraga mântuire. Pocăința a schimbat îndată hotărârea, că Natan i-a spus: *Şi Domnul a iertat păcatul tău* (II Regi 12, 13).” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 133)

„Pocăința nu se judecă după mulțimea anilor, ci după râvna sufletului. Ninivitenii n-au avut nevoie de zile multe ca să li se şteargă fapta, a fost de-ajuns vreme scurtă a unei zile ca să-şi spele toată fărădelegea lor (Iona 3, 6-10). La fel şi cu tâlharul (Luca 23, 40-43); n-a dobândit intrarea în rai după o îndelungată pocăință, ci i s-au iertat toate păcatele săvârşite în întreaga viață în atâta timp cât îi trebuie cuiva ca să rostească un cuvânt, şi a primit, înainte de Apostoli, cununa biruinței. Vedem apoi pe mucenici că au primit cununi strălucitoare în puține zile, nu în mulți ani, iar adeseori n-au avut nevoie mai mult de o zi.

Deci, în toate acum avem nevoie de râvnă, de mult zel. Dacă ne pregătim sufletul ca să urâm viața noastră păcătoasă de mai înainte şi să îmbrățişăm calea cealaltă, cu atâta tărie cu câtă o vrea şi o cere Dumnezeu, apoi timpul nu înseamnă nimic. Mulți din urmă a depăşit pe cel dintâi.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 6-7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 334)

POCĂINȚA (ce o ajută ?)

„Şi care timp poate fi, oare, mai potrivit pentru pocăință decât timpul postului?” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 84)

„Pocăința fără milostenie este moartă şi fără aripi. Pocăința nu poate zbura dacă nu are aripa milosteniei. De aceea lui Corneliu, cel ce s-a pocăit bine, milostenia i-a fost aripa credinței: *Milosteniile tale, spune scriptura, şi rugăciunile tale s-au suit la cer* (Fapte 10, 4). Dacă pocăința n-ar fi avut milostenia aripă, nu s-ar fi urcat la cer.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 144)

POCĂINȚA (ce o împiedică ?)

„După cum este greu, dar, mai bine spus, cu neputință, să amesteci apa cu focul, tot astfel socotesc este cu neputință să trăiască la un loc desfătarea şi zdrobirea inimii, căința. Ele sunt potrivnice şi se distrug una pe alta. Zdrobirea inimii, căința, este mama lacrimilor şi a cumpătării;

desfătarea însă este mama râsului şi a nebuniei; una face sufletul uşor şi interiorizat; cealaltă îl face mai greu decât plumbul.” (*Despre căință (II),* 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 95)

„Zici să-mi petrec dulceața acestei vieți şi atunci dacă voi îmbătrâni mă voi pocăi şi mă voi nevoi şi pentru sufletul meu, care lucru nu poți să-l faci, că zice marele Vasile, că la bătrânețe nu este curățenie, ci este neastâmpărare de poftele cele trupeşti şi grozăvii.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 95)

„Ceea ce face ruina pocăinței însăşi este tot ansamblul şi mulțimea de prezumții şi ruşinoasa deznădejde.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 463)

POCĂINȚA (căile pocăinței)

Multe şi felurite sunt căile pocăinței, pentru ca să nu fie uşoară mântuirea. Dacă Dumnezeu ne-ar fi dat o singură cale de pocăință, n-am fi primit-o, ci am fi spus: *Nu putem merge pe această cale, nu putem să ne mântuim!* Dar aşa, Dumnezeu ți-a tăiat cuvântul acesta, că nu ți-a dat numai o cale de pocăință, nici două, nici trei, ci multe felurite, ca, prin mulțimea lor, să-ți facă lesnicioasă suirea la cer. Şi spunem că pocăința e lesnicioasă şi n-are nici o greutate. Eşti păcătos? Intră în biserică şi spune: *Am păcătuit!* şi ai scăpat de păcat. V-am dat pildă pe David, care a păcătuit şi şi-a şters păcatul (II Regi 12, 1-14). V-am arătat apoi a doua cale de pocăință, aceea a plânsului pentru păcat şi spunem: Ce greutate are această cale? N-ai nevoie să cheltuieşti bani, n-ai nevoie să mergi cale lungă, nici altceva asemănător, ci numai să-ți plângi păcatul. Şi v-am dat, din Scriptură, pildă şi despre această cale; vă spunem că Dumnezeu a schimbat hotărârea pronunțată asupra lui Ahab pentru că Ahab a plâns şi s-a întristat; însuşi Dumnezeu i-a spus asta lui Ilie: *Ai văzut cât a plâns Ahab şi cât de trist a plecat din fața Mea? Nu voi face după mânia Mea* (III Regi 21, 29). Apoi v-am dat şi a treia cale de pocăință şi v-am adus din Scriptură pildă pe fariseu şi vameş: fariseul, lăudându-se cu îngâmfare, a pierdut toate faptele lui de dreptate; iar vameşul, smerindu-se, s-a pogorât de la Templu cu rod de dreptate şi a ajuns drept fără nici o osteneală; a spus cuvinte şi a primit fapte (Luca 18, 10-14).

Haide dar acum să mergem mai departe şi să vă pun în față a patra cale de pocăință.

- Care e aceasta?

- Milostenia, împărăteasa virtuților, aceea care duce iute pe oameni în bolțile cerurilor, apărătoarea noastră preabună.

Mare lucru este milostenia. De aceea şi Solomon striga: *Mare lucru este omul şi de preț bărbatul milostiv* (Pilde 20, 6). Mari sunt aripile milosteniei; străbate văzduhul, lasă în urmă luna, depăşeşte razele soarelui, se urcă până în bolțile cerurilor. Dar nici acolo nu se opreşte, ci lasă în urmă şi cerul şi popoarele de îngeri şi cetele de arhangheli şi toate puterile cele de sus şi se înfățişează chiar înaintea tronului celui împărătesc. Află asta chiar din Scriptură, care zice: *Cornelie, rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit înaintea lui Dumnezeu* (Faptele Apostolilor 10, 4). Cuvintele: *înaintea lui Dumnezeu* înseamnă: *De-ai avea multe păcate, nu te teme, că ai milostenia apărătoare!* Nici una dintre puterile cele de sus nu-i va sta împotrivă. Milostenia îşi cere datoria, stând cu polița în mână. Însuşi Stăpânul ne-o spune: *Cel care va face unuia dintre aceştia prea mici, Mie Mi-a făcut* (Matei 25, 40). Milostenia deci îți uşurează toate păcatele tale, oricâte ai avea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, pp. 45-47)

„Dumnezeu ne-a dat multe şi felurite căi de pocăință, ca să ne taie orice pricină de trândăvie. Dacă am fi avut numai o singură cale, n-am fi intrat pe ea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 57)

,,Vreți să vă spun şi căile pocăinței? Sunt multe, felurite, deosebite! Şi toate duc la cer! Prima cale a pocăinței e osândirea păcatelor: *Spune tu mai întâi păcatele tale ca să te îndrepți* (Isaia 43, 26). De aceea şi profetul spune: *Zis-am: Mărturisi-voi împotriva mea fărădelegea mea Domnului; şi Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu* (Psalmi 31, 6). Osândeşte-ți, dar, şi tu păcatele! Ți-e îndestulătoare apărarea aceasta înaintea Stăpânului! Cel ce-şi osândeşte păcatele cade mai greu în aceleaşi păcate. Pune conştiința ta să te osândească înlăuntrul tău, ca să nu ai dincolo acuzator înaintea scaunului de judecată a Domnului! Aceasta-i o cale de pocăință! Cea mai bună.

Dar mai este şi altă cale, nu mai prejos de aceasta: să nu porți ură duşmanilor, să-ți stăpâneşti mânia, să ierți păcatele semenilor tăi. Aşa ni se vor ierta şi nouă cele greşite înaintea Domnului. Acesta-i al doilea mijloc de curățire de păcate. *Dacă veți ierta celor ce vă greşesc,* spune Domnul, *şi Tatăl vostru cel ceresc vă va ierta vouă* (Matei 6, 14).

Vrei să afli şi a treia cale a pocăinței? Este rugăciunea fierbinte, făcută cum trebuie, pornită din adâncul inimii. Nu-ți aduci aminte oare de văduva aceea, cum a înduplecat pe Judecătorul cel nedrept (Luca 18, 2-8)? Tu însă ai Stăpân blând, bun, iubitor de oameni. Văduva aceea se ruga împotriva

duşmanilor ei; tu însă nu te rogi împotriva duşmanilor tăi, ci pentru mântuirea lor.

Iar dacă vrei să afli şi a patra cale de pocăinţă, îţi voi vorbi de milostenie. Multă şi nespusă putere are milostenia! Nabucodonosor săvârşise tot felul de păcate, toate nelegiuirile. Daniel îi spune: *Împărate, sfatul meu să-ţi placă ţie! Răscumpără păcatele tale cu milostenii, şi nelegiuirile tale cu milă faţă de săraci!* (Daniel 4, 24). Nimic nu poate egala această iubire de oameni! După ce săvârşise mii şi mii de păcate, după ce săvârşise atâtea fărădelegi, i se făgăduieşte împăcare cu Cel pe Care l-a supărat dacă l-a supărat dacă are milă de semenii săi!

Smerenia, apoi, este o altă cale care şterge la fel de bine păcatele ca şi toate căile amintite mai sus. Martor ne este vameşul; n-a putut spune nici o faptă bună; în locul tuturor acestora a arătat smerenia, şi i-a fost îndepărtată sarcina cea grea a păcatelor.

Iată, ţi-am arătat cinci căi de pocăinţă! Prima, osândirea păcatelor; a doua, iertarea păcatelor semenilor noştri; a treia, rugăciunea; a patra, milostenia; a cincea, smerenia.

Nu te trândăvi! Mergi în fiece zi pe toate aceste căi! Căile sunt uşoare! Nu poţi pretexta sărăcia! De-ai fi săracul săracilor chiar, poţi uita mânia, poţi fi smerit, poţi să te rogi cu stăruinţă, poţi să-ţi osândeşti păcatele; sărăcia nu-ţi este deloc piedică. Dar pentru ce spun că sărăcia nu ţi-e piedică în acestea, când nici pe calea aceea a pocăinţei, unde trebuie să dai bani – adică a milosteniei –, nici acolo sărăcia nu ne este piedică pentru îndeplinirea poruncii! Ne-o spun cei doi bănuţi daţi de văduvă (Marcu 12, 42-44).” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă...,* pp. 37-38)

„De aceea Dumnezeu ne-a dat multe şi diferite căi de pocăinţă, ca să taie în noi orice început de nesârguinţă.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 87)

POCĂINŢA (modul săvârşirii pocăinţei)

„Spune-ţi păcatele tale unul câte unul, ca să ştii pentru care păcate iei iertare de la Dumnezeu şi ca astfel să-I fii recunoscător Binefăcătorului tău. Când superi pe vreun om, rogi pe prietenii lui, pe vecinii lui şi chiar pe slugile lui, cheltuieşti bani, pierzi zile întregi, ducându-te la uşa lui şi rugându-l de iertare; iar dacă cel supărat te respinge o dată, de două ori, chiar de mai multe ori, să nu te descurajezi, ci, fiind mai neliniştit, să îţi măreşti şi mai mult rugămintea; dar când supărăm pe Dumnezeu căscăm, ne

lenevim, ne desfătăm, ne îmbătăm şi ne căutăm de treburile noastre. Când Îl mai putem face milostiv? Şi cum să nu-L supărăm mai mult? Că îl facem să Se supere şi să Se mânie şi mai mult când nu ne doare sufletul că păcătuim. De aceea merităm să fim acoperiţi de pământ, să nu mai vedem soarele, să nu mai respirăm, că având un Stăpân atât de uşor de împăcat, îl mâniem; şi mîniindu-L, nici nu ne pocăim. Şi totuşi Dumnezeu când Se mânie pe noi, n-o face cu ură şi cu duşmănie, ci vrând să ne atragă şi mai mult la El. Dacă ţi-ar face mereu bine, deşi îl insulţi, L-ai dispreţui mai mult. Dar ca să nu faci asta, îşi întoarce câtva vreme faţa de la tine, ca să te aibă necontenit alături de El.

Să avem, deci, încredere în iubirea Sa de oameni şi să ne pocăim cu toată purtarea de grijă, înainte de a sosi ziua în care pocăinţa nu mai este de folos. Acum totul stă în puterea noastră; atunci Judecătorul este stăpân pe hotărârea Lui: *Să întâmpinăm faţa Lui întru mărturisire* (Ps., 94, 2), să plângem, să ne tânguim. De-am putea ruga pe Judecătorul, înainte de ziua cea mare a judecăţii, să ne ierte de păcate, n-ar mai fi nevoie să venim la judecată; dar dacă n-o facem, vom spune păcatele în auzul întregii lumi şi nu vom mai avea nici o nădejde de iertare". (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„Înfricoşător este scaunul acela de judecată, osânda de neînlăturat, iar chinul de nesuferit. Dacă vrei să nu fii pedepsit nici aici, judecă-te singur, cere-ţi singur socoteală de faptele tale! Ascultă ce spune Pavel: *Dacă ne-am judeca pe noi înşine, n-am mai fi judecaţi* (I Cor., 11, 31); Dacă faci asta şi mergi înainte pe acest drum, vei dobândi şi cununa.

- Dar cum să mă pedepsesc pe mine însumi? m-ai putea întreba.

- Plângi, suspină cu amar, smereşte-te, chinuieşte-te, adu-ţi aminte de păcatele tale, unul câte unul. Nu mic mijloc de pedepsire a sufletului este acesta. Dacă ai ajuns la zdrobirea inimii, atunci ştii că prin aceasta mai cu seamă se pedepseşte sufletul. Dacă ţi-ai adus aminte de păcatele tale, atunci ştii câtă durere se naşte de aici. De aceea Dumnezeu dă unei astfel de pocăinţe ca răsplată îndreptăţirea, spunând: *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Nu-i puţin lucru pentru îndreptarea ta adunarea în minte a tuturor păcatelor tale, întoarcerea lor şi pe o parte şi pe alta, după felul lor, şi trecerea lor pe dinaintea ochilor tăi. Cel care face lucrul acesta ajunge la o atât de mare zdrobire de inimă, că socoteşte că nici nu merită să mai trăiască. Iar cel care a ajuns la această socoteală va fi mai moale ca ceara. Nu-mi vorbi mie numai de desfrânare, nici de adulter, nici de păcate recunoscute de toată lumea ca păcate, ci adună în mintea ta uneltirile tale ascunse, calomniile, grăirile de rău, deşertăciunile, pizmuirile

tale şi toate păcatele la fel cu acestea! Că şi pentru aceste păcate nu vei suferi mică pedeapsă. Cel care ocărăşte se duce în iad (Matei 5, 22); bețivul nu are parte de împărăția cerurilor (I Cor., 6, 10); cel care nu iubeşte pe aproapele său supără atât de mult pe Dumnezeu, că nici mucenicia nu-i este de vreun folos (I Cor., 13, 13); cel care nu poartă grijă de ai săi s-a lepădat de credință (I Tim., 5, 8); cel care disprețuieşte pe săraci este aruncat în foc (Luca 16, 22-31). Nu socoti, dar, mici aceste păcate, ci adună-le pe toate şi scrie-le ca într-o carte. Dacă le scrii tu, Dumnezeu ți le şterge, după cum dacă tu nu le scrii, Dumnezeu ți le şi scrie şi te şi pedepseşte. Este, dar, cu mult mai bine ca păcatele noastre să fie scrise de noi şi să ne fie şterse sus, decât, dimpotrivă, ca noi să le uităm, iar Dumnezeu să ni le pună înaintea ochilor noştri în ziua cea înfricoşătoare. Aşadar, ca să nu se întâmple asta, să trecem pe dinaintea conştiinței noastre cu toată luarea aminte toate păcatele noastre şi vom vedea atunci că suntem vinovați de multe păcate”. (*Omilii la Matei,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 497-498)

„Să ne depărtăm dar de această viață păcătoasă şi stricată. Că nu-i, nu-i cu putință să te pocăieşti şi să te şi desfătezi. Să vă învețe aceasta Ioan cu îmbrăcămintea sa, cu hrana sa, cu casa sa!” (*Omilii la Matei,* omilia X, V, în col. PSB, vol. 23, p. 127)

„Dumnezeu a arătat cum iartă păcatele; deci pentru ce, lăsând acea cale, vă deschideți o alta? Au păcătuit odinioară ninevitenii, şi au făcut de acestea pe care şi voi le faceți acum, însă să vedem cu ce s-au folosit. După cum se întâmplă cu cei bolnavi, că mulți doctori îi văd şi multe doctorii le scriu, însă cel înțelept nu se gândeşte ce anume a făcut cel bolnav, ci ce anume l-a folosit, tot asemenea trebuie a ne gândi şi în cea de față. Deci ce a folosit pe varvarii aceia? Şi-au rânduit post în păcatele lor, ba încă şi-au rânduit un post foarte aspru, şi-au rânduit îmbrăcare cu sac, cu cenuşă pe cap, cu bocete, cu culcarea pe pământ, dar şi-au rânduit şi schimbarea vieții. Dar să vedem ce anume din acestea i-a făcut sănătoşi. *Şi de unde am putea şti?*, zici tu. Dacă ne vom duce la doctor, dacă-l vom întreba pe dânsul. Nu va ascunde nimic de noi, ci totul ne va spune. Dar mai drept grăind, pentru ca nimeni să nu fie care să nu ştie, şi nici să aibă trebuință de a i se spune, el a şi scris doctoria ce i-a ridicat pe dânşii din boală.

Deci care este acea doftorie? *Şi au văzut Dumnezeu, zice, că s-a întors fieştecare din calea sa cea vicleană, şi s-a pocăit de relele care grăise să le facă lor* (Iona 3, 10). Nu zice că a văzut postul lor cel îndelungat, nici sacul sau cenuşa ce-şi puseseră pe cap. Şi acestea nu le zic nu surpând postul - să nu

fie una ca aceasta! - ci îndemnând ca o dată cu postul să se facă şi ceea ce este mai bun decât postul, aceea adică de a se depărta cineva de toată răutatea.

A păcătuit şi David. Deci să vedem cum s-a pocăit şi acesta. Trei zile a şezut pe pământ, însă aceasta o făcea nu pentru păcatele sale, ci pentru fiul său care era ca beat de patimă; pe când păcatul în alt chip l-a curăţit, prin smerita cugetare, prin zdrobirea inimii, prin umilinţa sufletului, prin faptul că nu a mai căzut în acele păcate, că-şi amintea într-una de ele, că suferea cu mulţumire toate cele ce veneau asupră-i, că îi cruţa pe cei ce îl întristau, şi nu numai că nu se răzbuna împotriva celor ce meşteşugeau rele asupra sa, ci încă şi pe cei ce voiau să facă aceasta îi împiedica. Când, de pildă, Semei arunca asupra lui cuvintele cele mai batjocoritoare, David zicea către curtenii lui care se smintiseră de aceasta: *Lăsaţi-l să blesteme, că Domnul au zis lui: Blestemă pre David*. Căci el avea inimă zdrobită şi smerită, ceea ce mai vârtos i-au şi curăţit păcatele. Aceasta este adevărată mărturisire, aceasta este adevărata pocăinţă. Dar dacă noi, postind, vom fi îngâmfaţi, nu numai că cu nimic nu ne vom folosi, ci chiar ne vom şi vătăma mai mult.

Deci, iubitule, smereşte-ţi şi tu inima, ca să tragi către tine pe Dumnezeu, căci *aproape este Domnul de cei zdrobiţi cu inima* (Ps., 33, 18). Oare nu vezi în casele cele mai strălucite cum cei necinstiţi nu răspund nici chiar slugilor celor mai mici care-i batjocoresc, ci rabdă totul pentru dispreţul în care i-a adus păcatul? Tot aşa fă şi tu. Chiar de te-ar batjocori cineva, tu nu te înfuria, ci suspină din străfundul inimii, nu pentru batjocură, ci pentru păcatul care te-a adus în acea necinste. Suspină când păcătuieşti, iar nu când urmează a fi pedepsit, fiindcă aceasta dacă o faci, nu înseamnă nimic - ci suspină fiindcă ai dispreţuit pe Stăpânul tău, Cel atât de blând, Cel atât de blajin, Cel ce atât de mult te-a iubit pe tine, şi a fost atât de legat de mântuirea ta, încât chiar şi pe Fiul Său l-a dat pentru tine.

Pentru toate acestea deci suspină, şi să o faci necontenit, fiindcă aceasta este adevărată mărturisire. Nu te arăta astăzi vesel şi mâine posomorât, apoi iarăşi vesel, ci petreci totdeauna în plâns şi zdrobire de sineţi. *Fericiţi cei ce plâng,* zice, *că aceia se vor mângâia*, adică cei ce plâng şi se jelesc necontenit. Rămâi deci făcând aceasta necontenit, şi fiind cu băgare de seamă la tine însuţi, şi zdrobindu-ţi inima, întocmai celui care, pierzând pe fiul său cel adevărat, l-ar jeli întruna. *Rupeţi-vă,* zice, *inima, iară nu veşmintele voastre* (Ioil 2, 13). Dar cel rupt nu se mai poate ridica în sus, cel zdrobit nu se scoală. Pentru aceea Prorocul Ioil zice: *Rupeţi-vă inima*, iar David: *Inimă zdrobită şi smerită Dumnezeu nu va defăima* (Ps., 50, 19). Măcar de ai fi şi înţelept, măcar şi bogat, măcar şi boier, rupe-ţi inima, nu o lăsa pe dânsa ca să cugete mari, nici să se îngâmfe. Căci ceea ce e rupt nu se îngâmfă. Tot aşa şi tu, smereşte-te cu cugetarea. Gândeşte-te că vameşul numai printr-un singur

grai s-a îndreptățit, deşi ceea ce-a spus nu era smerită cugetare, ci adevărată mărturisire. Deci dacă aceasta are o atât de mare putere, dar încă smerita cugetare? Iartă păcatele celor ce greşesc ție, căci şi lucrul acesta iartă păcatele. Şi pentru cea dintâi, zice: *L-am văzut că a umblat posomorât pe căile sale şi l-am tămăduit pre el* (Is., 57, 17-18), şi aceasta a muiat mânia lui Dumnezeu în vremea lui Ahaav; iar pentru cea de-a doua zice: *Iertați şi se va ierta vouă*. Dar mai este încă şi altă cale care poartă această doctorie pentru noi, adică defăimarea păcatelor celor săvârşite. *Spune tu întâi fărădelegile tale,* zice, *ca să te îndreptățeşti* (Is., 43, 26). Şi cel ce pătimeşte rele şi mulțumeşte, dezleagă păcatele, precum şi milostenia, care este mai mare decât toate.

Deci numără doctoriile care vindecă ranele tale, şi toate le pune necontenit: smerita cugetare, mărturisirea, nepomenirea de rău, a mulțumi lui Dumnezeu pătimind rele, a face milostenii cu bani şi cu lucruri şi a te ruga cu stăruință. Astfel văduva aceea a îmblânzit pe judecătorul nemilostiv şi crud. Deci dacă aceea a îmblânzit pe cel crud şi nemilostiv, cu atât mai mult tu vei îmblânzi pe cel blând şi milostiv. Dar apoi este şi o altă cale pe lângă cele de mai sus, aceea adică de a lua apărarea celor nedreptățiți. *Judecați, zice, pe cel orfan, şi dați dreptate văduvei, şi veniți să ne întrebăm, zice Domnul; şi de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi* (Is., 1, 17, 18). Deci de care răspuns am putea fi vrednici, având atâtea căi ce duc către cer, şi astfel de doctorii care vindecă ranele, şi dacă chiar şi după baia naşterii din nou rămânem în aceleaşi păcate?

Aşadar, iubiților, să nu rămânem în păcate, ci acei ce încă nu au căzut, să rămână în frumusețea lor de dinainte, sau mai bine zis, încă mai mult să se îndeletnicească în bine; că măcar de nu ar găsi la ei păcate, totuşi izbânzile lor acestea le vor face încă o mai mare frumusețe - iară noi, cei ce mult păcătuim, să ținem seamă de cele vorbite spre îndreptarea păcatelor, ca astfel să stăm cu îndrăzneală înaintea scaunului lui Hristos şi să ne învrednicim de bunătățile cele făgăduite nouă!" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IV, pp. 54-56)

„Cel ce se pocăieşte nu trebuie a se înfuria, nici a se sălbătăci, ci a se umili ca un deznădăjduit, ca unul ce nu are curaj, ca un condamnat, ca unul ce numai prin milă poate fi mântuit, ca unul ce s-a arătat nerecunoscător către binefăcătorul său, ca un netrebnic şi vrednic de mii de pedepse." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 361)

„Pentru că femeia cea păcătoasă s-a apropiat cu inimă fierbinte, cu suflet înflăcărat şi cu credință clocotitoare, s-a atins de acele sfinte şi sfințite picioare, despletindu-şi părul, slobozind din ochi izvoare de lacrimi şi

vărsând mirul. Cu ochii cu care i-a ademenit pe bărbați, cu aceia a pregătit leacurile pocăinței. Cu ochii cu care a întraripat privirile celor desfrânați, cu aceia a plâns. Cu buclele de păr cu care pe mulți i-a înlănțuit spre păcat, cu acelea a şters picioarele lui Hristos. Cu parfumul cu care pe mulți i-a omorât, cu acela a uns picioarele Domnului". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 101)

„Şi tu, dar, cu acelea cu care ai mâniat pe Dumnezeu, cu acelea fă-L iarăşi înduioşător. L-ai mâniat cu răpirea de averi? Cu ele împacă-L! Dă înapoi cele răpite, celor pe care i-ai nedreptățit, şi mai dă şi altele pe deasupra, şi spune ca Zaheu: *Întorc împătrit față de cât am răpit* (Luca 19, 8). L-ai mâniat pe Dumnezeu cu limba şi L-ai ocărât cu multe ocări? Potoleşte-L tot cu limba, înălțând rugăciuni curate, binecuvântând pe cei ce te ocărăsc, lăudând pe cei ce te grăiesc de rău, mulțumind celor ce te nedreptățesc. Acestea n-au nevoie de multe zile, de mulți ani, ci numai de voință! Se săvârşesc într-o singură zi! Depărtează-te de desfrânare, îmbrățişează virtutea, pune capăt păcatului, făgăduieşte să nu-l mai săvârşeşti, şi ți-e de ajuns spre apărare!" (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 101-102)

„... doresc să te convingi că pocăința poate să te şi mântuiască. Chiar dacă te-ai acuza pe tine însuți, dar, dacă nu faci să mărturisească aceasta să se prefacă în fapte, nu vei putea să te desparți pe viitor de păcate. Nu poți să faci ceva cu râvnă şi cu tăria trebuitoare dacă mai întâi nu eşti convins tu însuți că ceea ce faci, o faci spre folosul tău. Dacă plugarul n-ar aştepta secerişul după ce a aruncat semințele în pământ, n-ar mai lucra niciodată pământul. Care este omul care vrea să muncească degeaba, dacă de pe urma muncii lui nu nădăjduieşte nici un folos? Tot aşa e şi cu cel care seamănă cuvinte, varsă lacrimi şi-şi mărturiseşte păcatele: dacă nu face asta cu nădejdea că va avea vreun folos de pe urma lor, nici nu va putea să se dezlipească de păcat, pentru că este stăpânit de păcatul deznădejdii. După cum plugarul care-şi pierde orice nădejde de a mai culege roade de pe ogorul său lasă să crească pe viitor toate buruienile care vatămă semănătura, tot astfel şi cel care-şi seamănă mărturisirea cu lacrimi, dar nu nădăjduieşte nici un folos de pe urma mărturisirii lui, nu va putea să înlăture din calea lui tot ce păgubeşte pocăința. Iar căderea în aceleaşi păcate păgubeşte pocăinței." (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 18, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 371)

,,Chiar de păcătuim, să nu ne întristăm pentru că suntem pedepsiți, ci pentru că L-am mâniat pe Stăpân.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 77)

,,Căci dacă murdărie trupească era, firesc e să te speli la baia publică. Dar dacă îți pătezi sufletul şi îl faci necurat, caută o curățire care să poată spăla petele lui. Care e baia care spală asemenea păcate? Izvoarele calde ale lacrimilor, suspinurile ce se ridică din adâncul inimii, străpungerea necontenită a inimii, rugăciunile încordate, milosteniile, şi milosteniile făcute cu mărinimie, a osândi cele săvârşite, a nu te mai apuca de aceleaşi lucruri. Aşa se spală firea de păcat, aşa se curăță petele sufletului.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 36-37)

,,Mai bine este a nu păcătui deloc. Însă nu este puțin lucru pentru mântuire ca cel ce a păcătuit să fie îndurerat şi să se osândească în sufletul său şi să-şi biciuiască conştiința cu multă amănunțime. Căci o asemenea osândire este o parte a dreptății şi într-adevăr duce la a nu mai păcătui.” (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 40)

,,*Să pedepsim gândurile ce ne conving să păcătuim, să ne străpungem conştiința şi să ne cere, socoteală pentru cele făptuite de noi*. Căci astfel vom putea şi să facem uşoară povara păcatelor noastre, şi să ne bucurăm de multă iertare, şi să petrecem viața aceasta cu bucurie, şi să avem parte de bunătățile ce au să fie.” (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 180)

„Condiția primă şi esențială este încrederea. Apoi trebuie a recunoaşte starea sa nefericită şi a mărturisi în mod loial nevoia în care eşti având nevoie de iertarea lui Dumnezeu. Apoi vine sincera şi adevărata părere de rău. Începe smerenia, ce însoțeşte şi termină lucrul întreg al unei convertiri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 310)

„Prima condiție a pocăinței este deci de a nu ne îndoi. Însă care îi vor fi condițiile pozitive?

A doua condiție: rugăciunea. Tot îi este cu putință rugăciunii, însă la fel ce să aştepți şi ce să nădăjduieşti fără de ea? Câți zic că

viața fără Dumnezeu îi apasă, că patimile lor le sunt un jug insuportabil, pe care ar voi să-l arunce; ei ridică spre fiii credincioşi ai lui Dumnezeu ochi invidioşi (...) însă ei nu se roagă! Fie din lipsă de încredere şi de credință, fie din lene, ei nu înalță spre Dumnezeu nici glasul lor, nici sufletul lor, şi nu cer nimic, ei nu ar şti obține nimic. Voi vreți iertarea trecutului şi forța viitorului? Rugați-vă. Evanghelia nu este garantul absolut al acestei afirmații? Citiți în ea parabola celui ce cere, care în miezul nopții când îl respinge prietenul său, îi vine şi-i cere ajutor, bate, cheamă, roagă, forțează, şi sfârşeşte prin biruința celor mai dure refuzuri. Dacă aşa este rugăciunea față de noi *care suntem răi*, cu cât va fi ea mai puternică înaintea lui Dumnezeu, *Care singur este bun*?

A treia condiție: regretul sincer. În mod sigur, regretul, tristețea păcatului comis va fi totdeauna cea mai esențială, cea mai indispensabilă dintre condițiile iertării. Cât este de puternică această tristețe în fața lui Dumnezeu! Cât este de victorios acest regret! Scriptura, în cartea Regilor, ne desfăşoară un spectacol extraordinar: cel al tristeții regelui Ahab. Ahab cedând influenței detestabile a femeii sale Izabela, se acoperă de crime, la care el i-a pus vârf cu uciderea lui Nabot. Dumnezeu îl condamnă şi se pune să-l lovească şi-l trimite pe profetul său Ilie, pentru a-i vesti condamnarea sa şi osândirea sa. Dumnezeu va da iertare; şi El se scuză față de profetul Său, ca şi cum se scuza lui Iona cruțând Ninivele în lacrimi. Se pare că Dumnezeu nu poate contempla lacrimile noastre fără a fi emoționat.

Vrem noi un alt rău şi o altă tristețe? Petru de atâtea ori îl tăgăduieşte pe Stăpânul său, însă *plânge cu amar*. O singură noapte îl vede vinovat şi nevinovat, renegat şi apoi credincios. Cum? Prin regret, prin lacrimi.

A patra condiție: mărturisirea păcatului. Dumnezeu însuşi a pus această condiție esențială, Dumnezeu însuşi a consacrat-o prin exemplul Său propriu. De la Adam El cere mărturisire. Cain pentru că a refuzat-o, îşi închide orice putere de iertare. Pe de altă parte, David îi face în mod solemn lumii întregi, tuturor veacurilor, în formule nepieritoare, mărturisirea păcatului său dublu. Am păcătuit! Acela este glasul buzelor Sale, acela este strigătul intim al conştiinței Sale, acela este punctul de plecare al iertării Sale. Şi pentru a putea obține această mărturisire mântuitoare, Dumnezeu trimite la el pe profetul Natan! A cincea condiție: schimbarea vieții. Nici o cursă a diavolului nu este atât de temută, ca cea în care ne atrage el prin pocăința falsă şi mincinoasă. Prin aceea, în acelaşi timp el linişteşte conştiința noastră,

el ne păzeşte în viciu şi în pierzarea noastră. El ne pierde aşa în mod sigur, printr-o pocăinţă iluzorie, iar pe alţii prin învârtoşare în păcat.

Cum să scapi de această cursă? Renunţând mai întâi la viciile noastre; apoi, după aceea, practicând virtuţi opuse. Ninive nu-şi datorează mântuirea sa decât respingerii generoase a dezordinilor ei. David nu revine la sfinţenie decât prin practicarea virtuţilor.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 463-465)

POCĂINŢA (e periculoasă întristarea peste măsură pentru păcate)

„Alţii socot iarăşi drept un mare câştig să se întristeze peste măsură pentru păcatele lor. Dar şi aceasta este o viclenie diavolească; dovadă Iuda; aceasta l-a făcut să se spânzure”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 971)

„*Că nu este să nu ştim cugetele (meşteşugirile) lui*, fiindcă de multe ori şi sub forma evlaviei el pierde pe cineva, căci el pierde pe om nu numai ducându-l în curvii, ci poate încă şi dimpotrivă, a-l strica prin întristarea cea peste măsură în timpul pocăinţei. Căci când împreună cu ai săi diavolul îi ia şi pe ai noştri, când el şi poruncind a păcătui prăpădeşte şi nimiceşte, şi chiar când, poruncind noi a se pocăi, el pierde, apoi cum să nu se numească faptul acesta cuprindere sau ispitire din parte-i? Că lui nu-i este de ajuns a pierde pe cineva prin păcat, ci şi prin pocăinţă o face aceasta, dacă noi nu priveghem. Pentru aceea, cu drept cuvânt că a şi numit aceasta *cuprindere* sau *ispitire,* fiindcă necuratul ne stăpâneşte chiar şi prin cele ale noastre. A lua pe cineva în stăpânirea sa pentru păcat, aceasta e al său - dar a-l lua şi pentru pocăinţă, aceasta nu mai este a lui; arma aceasta este a noastră, şi nicidecum a lui. Când deci el şi aşa ne poate lua în stăpânirea sa, gândeşte-te cât de urâtă este această biruire a noastră, cum îşi va bate joc şi va râde de noi ca de nişte mişei şi ticăloşi, dacă ar fi ca el să ne învingă chiar cu armele noastre. Şi într-adevăr, este lucru de râs şi încărcat de cea mai josnică ruşine ca dânsul să făurească ranele prin chiar doctoriile noastre. Pentru aceea şi zicea apostolul: *că nu este să nu ştim cugetele (meşteşugirile) lui*, dând prin aceste cuvinte a se înţelege felurimea uneltirilor, viclenia lui, şi tot ceea ce poate vătăma sub forma evlaviei.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IV, p. 53)

POCĂINŢA (cu nădejde în mila lui Dumnezeu)

„Dumnezeu îndeamnă cu milostivire pe păcătos la pocăinţă. Dumnezeu se apleacă şi iartă la prima apariţie de părere de rău. Dumnezeu chiar atunci când păcătosul se abţine, nu opune crimelor sale decât o răbdare îndelungă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 16)

POCĂINŢA (tâlharul de pe cruce – pildă de pocăinţă)

„Ai văzut îndrăznirea tâlharului? Ai văzut îndrăznire pe cruce? Ai văzut câtă înţelepciune în timpul osândei şi câtă evlavie în timpul chinului? Nu e oare de mirare că mai era conştient, că mai era cu mintea întreagă când piroanele erau înfipte în el? Dar nu numai că era conştient, ci mai mult încă, nu se îngrijea de el, ci de alţii; a ajuns învăţător pe cruce, l-a certat pe tovarăşul său şi i-a zis: *Nu te temi tu de Dumnezeu? Nu lua aminte,* îi spune el celuilalt tâlhar, *la tribunalul cel de jos. Este un alt Judecător, nevăzut, este un alt tribunal, drept şi nepărtinitor. Nu te uita, dar, că a fost osândit jos. Sus nu este aşa. Aici, în tribunalele acestea de jos, drepţii sunt osândiţi, nedrepţii scapă, vinovaţii – eliberaţi, iar nevinovaţii pedepsiţi. Judecătorii, cu voie sau fără voie, de multe ori greşesc când judecă, sau se înşeală pentru că nu ştiu de partea cui e dreptatea, sau dau hotărâri nedrepte, cu bună ştiinţă, pentru că sunt cumpăraţi cu bani. La tribunalul de sus nu se întâmplă aşa, căci Dumnezeu este judecător drept, iar judecata Lui ca lumina iese şi nu-i umbrită nici de întuneric, nici de neştiinţă*." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 92)

„Nici să ne ruşinăm să-l luăm ca învăţător pe tâlhar, pe care nici Stăpânul nostru nu S-a ruşinat să-l bage întâi pe el în rai. Să nu ne ruşinăm să ne fie învăţător un om care s-a arătat vrednic de vieţuirea cea din rai înainte de toţi oamenii." (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 105)

„Ai văzut îndrăznire pe cruce? Ai văzut filosofie? Ai văzut evlavie? Nu merită oare să ne minunăm de bărbăţia sufletului lui, că mai era încă conştient, că mai era cu mintea întreagă, cu toate că era străpuns de piroane, cu toate că suferea dureri nesuferite din pricina piroanelor? Eu aş merge mai departe şi aş spune că nu merită numai să ne minunăm de el, ci că este drept să-l fericim. Într-adevăr, nu numai că n-a ţinut seamă de suferinţele lui, dar s-a lăsat chiar pe el, şi se îngrijea de celălalt, se silea să-l smulgă din rătăcire, se silea să fie pe cruce învăţător." (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 106)

„Şi vezi-l apoi că împlineşte o lege apostolică. Nu se îngrijeşte numai de cele ale lui, ci face totul şi se străduieşte ca să-l izbăvească pe celălalt tâlhar de rătăcire şi să-l povăţuiască spre adevăr. După ce a spus: *Nu te temi de Dumnezeu*, a adăugat: *Că suntem în aceeaşi osândă* (Luca 23, 40). Uită-te ce mărturisire desăvârşită!” (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 107)

„Ai văzut mărturisire desăvârşită pe cruce? Ai văzut cum şi-a şters cu cuvintele păcatele? Ai văzut cum a îndeplinit porunca aceea profetică ce zice: *Spune tu întâi nelegiuirile tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). Nimeni nu l-a silit. Nimeni nu l-a învinuit. Nimeni nu l-a atacat! El s-a învinuit pe el însuşi. De asta n-a avut alt învinuitor. A luat-o înainte, s-a învinuit pe sine, s-a înfierat pe sine.” (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 107)

POCĂINŢA (sfinţii – modele de pocăinţă)

„Însă a recunoaşte starea noastră nu este decât primul act al unei pocăinţe adevărate şi fecunde. Al doilea şi mai indispensabil încă, este rugăciunea. Rugăciunea lui David se înalţă neîncetat, este strigătul sfâşietor al sufletului în tristeţe, însă care-şi păstrează încrederea în mila divină. El cere trei lucruri: ca Dumnezeu să socotească demn să-1 primească, ca Dumnezeu să-1 schimbe, şi să considere demn să-l mântuiască.

La rugăciunea lui David se adaugă acţiunea. Actele lui de pocăinţă sunt strălucitoare şi fără de măsură. El respinge dulceţile vieţii sale regale; nopţile lui sunt date la înfrânări, zilele lui sunt pentru practicarea virtuţilor. Viaţa sa este cu totul din fapte bune şi sfinte, calea lui cu totul întoarsă de la ocaziile păcatului.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 465-466)

POCĂINŢA (deasa pomenire a păcatelor, însoţită de durerea pentru săvârşirea lor)

„Ascultă cum şi Matei îşi prihăneşte petrecerea sa, numindu-se vameş, neruşinându-se a-şi vădi viaţa sa cea mai dinainte. Şi fiindcă nu aveau cu ce se prihăni după Botez, îşi aduceau aminte de cele mai dinainte, învăţându-ne ca să nu purtăm grijă de relele cele străine, ci de ale noastre şi adeseori să le cugetăm cu mintea. Căci nu este altă doctorie mai bună ca aceasta spre

ştergerea păcatelor, precum este pomenirea lor cea deasă şi prihănirea lor neîncetată.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 100-101)

„Cel ce grăieşte de rău pe alții întărâtă pe Stăpânul. Iar cel ce se grăieşte de rău pe sine, Îl îmblânzeşte şi-L împacă cu el. Şi pe cel drept mai drept îl face, iar pe cel păcătos îl izbăveşte de vina greşelilor şi-l face vrednic de iertare.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 102)

POCĂINȚA (amânarea pocăinței)

....

„De am fi noi încărcați de mii de păcate, totuşi ne este cu putință a ne ridica, pe cât timp suntem aici. Să ne ridicăm deci, iubiților. Bătrânul gândească-se că peste puțin se va duce de aici, că s-a dezmierdat îndeajuns cu vârsta - deşi ce fel de dezmierdare este aceea de a-şi petrece timpul în rele? - dar eu o spun aceasta față cu credința acelora. Să se gândească pe lângă acestea că-i este lui cu putință ca în scurt timp tot păcatul să-l şteargă. Cel tânăr iarăşi să se gândească la nesiguranța sfârşitului său şi că, de multe ori, cei bătrâni rămânând aici, cei tineri s-au dus înaintea lor. Deci, pentru ca nu cumva să ne batem capul prea mult cu sfârşitul nostru, acel sfârşit se găseşte pentru noi cu îndoială. Pentru aceea şi un înțelept oarecare sfătuieşte zicând: *Nu întârzia a te întoarce la ..Domnul şi nu lăsa din zi în zi, că nu ştii ce va aduce ziua de mâine* (Sirah 5, 7) - Din a amâna de azi pe mâine iese totdeauna primejdie şi frică, iar din a nu amâna, mântuire învederată şi sigură.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXII, p. 199)

„Nu zice: *Este vreme până când va trebui să mă întorc*, căci aceste cuvinte foarte mult mânie pe Dumnezeu. Şi de ce? Fiindcă El ți-a vestit ție cu veacuri nesfârşite mai nainte, iar tu nu voieşti a te osteni nici măcar în viața aceasta scurtă şi trecătoare, ci eşti atât de uşuratic şi de fricos, încât umbli şi cauți o viață şi mai scurtă decât aceasta. Oare nu aceleaşi ospețe în fiecare zi? Nu aceleaşi mese? Nu aceleaşi curve? Nu aceleaşi teatre? Nu aceiaşi bani? Până când deci le vei iubi pe acestea ca şi cum ar fi aievea? Până când vei avea pofta nesățioasă de păcat? Gândeşte-te că de câte ori ai curvit, de atâtea ori te-ai pârât pe tine însuți, pentru că aşa este păcatul: de câte ori l-ai făcut, de atâtea ori şi Judecătorul şi-a dat hotărârea Sa. Te-ai îmbătat, ți-ai îmbuibat pântecele, ai răpit avutul altuia? Stai pe loc, întoarce-te la cele dinainte,

mărturiseşte harul lui Dumnezeu, că nu te-a răpit încă în mijlocul păcatelor; de aceea nu mai cere un alt răgaz spre a lucra iarăşi rău. Mulţi dintre cei lacomi au fost răpiţi fără veste şi s-au dus la înfricoşata judecată. Teme-te deci ca nu cumva şi tu să pătimeşti aşa, fără să te poţi îndreptăţi.

Dar Dumnezeu a dat multora răgazul de a se mărturisi la adânci bătrâneţe, sau mai bine zis, de a-L lăuda pe Dânsul până la adânci bătrâneţe. Deci ce? Îţi va da şi ţie? *Poate că nu-mi va da*, zici tu. Dar ce spui tu? *Poate şi câteodată, şi de multe ori?* Dar ce va să zică aceasta? Gândeşte-te că tu hotărăşti pentru suflet, şi deci pune şi pe cea dimpotrivă. Gândeşte-te şi zi: *Dar dacă nu-mi va da?* Şi dacă va da? A dat El, desigur, însă aceea este mai sigură şi cu mai mult folos decât aceasta. Că dacă tu vei începe cu virtutea, atunci ai câştigat totul, fie că ai avea, fie că nu ai avea răgaz.

Tu, când pleci la război, nu zici: *Nu este nevoie de a-mi face testamentul, că poate mă voi întoarce*, şi iarăşi, când te gândeşti la însurătoare, nu zici: *Voi lua femeie sărăcăcioasă, căci mulţi s-au îmbogăţit astfel, şi fără să se aştepte, şi fără să aibă vreo nădejde*. Nici casă clădind, nu zici: *Voi pune temelii putrede, fiindcă multe case au stat pe astfel de temelii*. Iară când judeci despre suflet, te agăţi până şi de cele mai putrede, punându-ţi înainte pe acel *poate*, sau *de multe ori*, sau *câteodată*, şi astfel te laşi la voia celor nesigure. *Nu mă las,* zici, *la voia celor nesigure, ci la iubirea de oameni a lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni*. Ştiu şi eu; dar Iubitorul de oameni Acesta a răpit pe mulţi fără de veste, după cum am spus. Dar dacă poate vei avea şi timp îndelungat şi vei rămânea acelaşi? - Fiindcă un astfel de om chiar şi la bătrâneţe va fi leneş. *Nu*, zici tu. Dar judecata aceasta o vei avea şi după cei optzeci de ani, căci atunci vei cere nouăzeci, şi după cei nouăzeci o sută, şi după cei o sută vei fi încă şi mai leneş. Şi astfel întreaga ta viaţă o vei cheltui în zadar şi se vor petrece şi cu tine cele spuse iudeilor, că *au trecut întru deşertăciune zilele lor* (Ps., 127, 33). Şi fie ca numai întru deşertăciune, şi nu şi în rele. Căci când noi ne vom duce acolo purtând cu noi greutatea păcatelor, apoi negreşit că întru rele am trecut zilele noastre. Atunci vom duce o hrană sigură focului, o masă îmbelşugată viermilor." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXII, pp. 199-200)

„Voi ziceţi: *Mai târziu îmi va fi un timp mai favorabil pentru convertirea mea*. Şi pronunţând astfel, voi vă continuaţi viaţa voastră dezordonată: păcatele se adună, întinăciuni se adaugă la întinăciuni, revolte la revolte. Două urmări inevitabile. 1. Voi mâniaţi pe Dumnezeu, adunaţi asupra voastră asprimile dreptăţii Sale, voi închideţi inima Lui, voi astupaţi izvoarele harului, 2. Voi vă faceţi mai

grea convertirea voastră, agravând fără încetare răul care deja vă strică şi vă extenuează.

Voi ziceți: *Dumnezeu le acordă timp la destui păcătoşi.* Ei bine? Pentru voi ce urmează? Cine vă dă dreptul de a conclude pentru asigurarea propriei voastre amânări? Şi dacă Dumnezeu vă refuză vouă timpul pe care-I place să-l acorde altora? De fapt, de câte ori nu vedeți voi murind păcătoşi, fără ca ei să mai aibă timp de pocăință şi de îndreptare? Pretutindeni de altfel un astfel de raționament vi se va părea absurd. (…) Căsătoriți voi o fiică fără zestre, că la alții soarta le-a venit pe neaşteptate? Construiți voi pe temelii ruinate, sub pretextul că alte case construite la fel cu toate acestea au rezistat?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 307-308)

POCĂINȚA (numai timpul de acum este timp de pocăință)

„Cât suntem aici, pe pământ, avem nădejde de mântuire; dar după ce am plecat dincolo, nu ne mai putem pocăi, nici şterge păcatele. De aceea, trebuie să ne pregătim neîncetat pentru ieşirea din lumea aceasta. Dacă Stăpânul a hotărât să ne cheme diseară? Dacă a hotărât să ne cheme mâine?" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 58)

POCĂINȚA (în fața morții)

„Dar ca tu să dai averea ta când deja eşti în gura morții şi când nu mai eşti stăpân pe sine-ți, aceasta nu înseamnă că ai disprețuit averile. Atunci tu nu dai din ale tale cu propria ta voință, ci împins de necesitate; atunci mulțumirea se cuvine morții, iar nu ție; aceasta nu rezultă din afecțiunea ta către cei cărora le-ai lăsat averea, ci din siluirea morții. Dar cel puțin facă-se aceasta măcar, fă, zic, ca măcar atunci să te scapi de patimă. Aminteşte-ți ceea ce ai răpit de la alții, aminteşte-ți de cele cu care ai înşelat pe alții, toate înapoieşte-le împătrit, şi aşa te vei justifica înaintea lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 176)

POCĂINȚA (pocăința cu nădejde în mila lui Dumnezeu)

„Că nu este păcat, chiar foarte mare, care să biruie iubirea de oameni a lui Dumnezeu, dacă ne pocăim la timpul cuvenit, dacă ne cerem iertare". (*Omilii la Facere,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 228)

„Păcatul tău are hotar; leacul însă nu are hotar. Păcatul tău, oricum ar fi, este păcat făcut de om; dar iubirea de oameni a lui Dumnezeu este negrăită. Ai curaj! Pocăința biruie păcatul! Închipuie-ți o scânteie ce cade în ocean! Poate rămâne ea aprinsă? Poate să se vadă? Nu! Ei bine, ce e scânteia față de ocean, aceea e păcatul față de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dar, mai bine spus, nici atâta. Oceanul, oricât de mare-ar fi, tot are margini. Bunătatea lui Dumnezeu însă e fără de margini.

Nu vă spun aceasta ca să vă fac trândavi, ci ca să vă fac şi mai sârguitori.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 157-158)

POCĂINȚA (recunoaşterea păcatelor)

,,Vă spun toate acestea acum nu ca să-l scap de vină pe diavol, ci ca să vă scap pe voi de trândăvie. Că tare doreşte diavolul să aruncăm pe el vina păcatelor noastre! Doreşte aceasta pentru ca, hrăniți cu această nădejde şi porniți spre tot felul de păcate, să ne sporim mult osânda şi să nu mai avem parte de nici o iertare, prin aceea că am mutat de la el la noi vina păcatelor noastre. Eva a făcut aşa (Facerea 3, 13) şi n-a dobândit iertare! Noi să nu facem aşa! Să ne cunoaştem pe noi înşine, să ne recunoaştem rănile! Aşa vom putea şti şi ce doctorii să luăm! Cel care nu se ştie că-i bolnav, nici nu se îngrijeşte să se vindece.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 36)

POCĂINȚA (despre hotărârea de a nu mai păcătui şi de a-şi îndrepta viața)

„... spune nu numai păcatului tău, învinuindu-te pe sineți, ci spune că ai să-ți îndrepți şi viața prin pocăință; astfel vei mişca sufletul pocăit spre a nu mai cădea în aceleaşi păcate. A ne acuza pe noi înşine şi a ne numi păcătoşi este, ca să spun aşa, un lucru obişnuit şi celor credincioşi. Mulți oameni care joacă pe scenă, bărbați şi femei, dar mai cu seamă cei care au rolul celor stricați şi neruşinați, se fericesc pe ei înşişi, dar nu o fac cu scopul care trebuie. N-aş putea spune că asta-i mărturisirea, căci aceştia, nici prin robia sufletului lor, nici prin lacrimile lor amare, nici prin făgăduința că-şi vor schimba viața, nu încearcă să-şi mărturisească propriile lor păcate, ci, prin măiestria cuvintelor lor, caută să culeagă numai aplauzele spectatorilor. Păcatele nu par atât de grave când le spune altul ca atunci când le spune cel ce le-a săvârşit. Oamenii care în urma unor mari deznădejdi au ajuns să nu mai simtă că păcătuiesc şi nu le mai pasă de părerea oamenilor îşi povestesc

propriile lor păcate cu atâta libertate de parcă ar vorbi despre păcatele altora. Nu voiesc să fii unul dintre aceştia, şi nici să-ţi mărturiseşti păcatul plin de deznădejde, ci, mânat de buna nădejde a iertării, să tai orice rădăcină de deznădejde a iertării, să tai orice rădăcină de deznădejde şi să arăţi altă râvnă decât oamenii amintiţi mai sus.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 19, p. 372-)

POCĂINȚA (folosul dobândit prin pocăinţă)

„Cunoştinţa mărimii păcatelor micşorează calea întoarcerii la virtute”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 79)

„Fericitul Pavel, a ajuns prigonitor apostol; cel ce mai înainte pustia Biserica, a ajuns mai pe urmă.

Ai văzut ce adâncă schimbare? Ai văzut ce nespusă prefacere? La fel şi cu tâlharul. Ucisese nenumăraţi oameni, dar într-o clipită de vreme şi-a şters toate păcatele cu câteva cuvinte aşa de desăvârşit, că a auzit pe Stăpân spunându-i: *Astăzi vei fi cu Mine în rai* (Luca., 23,43)! Tot aşa vameşul. S-a bătut peste piept, şi-a mărturisit păcatele şi s-a dus acasă mai îndreptat decât fariseul (Luca., 18,13). Dar fiecare dintre ei a dobândit după ce fiecare şi-a arătat însuşirile frumoase ale sufletului, după ce şi-au mărturisit păcatele cele de mai înainte”. (*Omilii la Facere,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 217-218)

„*Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi* (Matei 11, 28).

Nu cutare şi cutare, ci toţi veniţi la Mine, toţi cei împovăraţi, toţi cei întristaţi, toţi cei cu păcate! *Veniţi,* nu ca să vă pedepsesc, ci ca să vă iert păcatele! *Veniţi,* nu pentru că am nevoie să Mă slăviţi ci pentru că doresc mântuirea voastră. Că *Eu vă voi odihni pe voi!* N-a spus numai: *Vă voi mântui*, ci ceea ce-i cu mult mai mult: *Vă voi da deplină odihnă!*”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 469)

„- Pentru ce te sperii, diavole, când este lăudată pocăinţa? Pentru ce te jeleşti, pentru ce te cutremuri?

- Da, pe dreptate mă jelesc şi mă tângui, răspunde diavolul, pentru că mari trofee mi-a răpit pocăinţa asta!

- Care trofee?

.................................- Pe desfrânată, pe vameş, pe tâlhar, pe hulitorul Pavel!

Cu adevărat, mari trofee i-a răpit pocăința! I-a dărâmat cetățuia. Lovitura pocăinței a fost mortală.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a doua, p. 27)

„Există deci rană şi doctorie, păcat şi pocăință. Păcatul este rana, pocăința – doctoria. În rană este puroi, în doctorie, curățire de puroi; în păcat, puroi, în păcat ocară, în păcat batjocură; în pocăință, îndrăznire, în pocăință, libertate, în pocăință, curățire de păcate. Ascultă-mă cu luare aminte! Păcatului îi urmează ruşinea, pocăinței, îndrăznirea.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 160)

„Prin pocăință să ajungă (păcătosul) la fel cu cei ce n-au săvârşit nici un păcat.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 310)

„… noi încă de aici să lepădăm toate păcatele cele săvârşite, ca să ne putem înfățişa la scaunul judecății lui Hristos şi să dobândim împărăția cea cerească.” (*Cuvânt la Duminica Fiului Risipitor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 17)

POCĂINȚA (primirea iertării păcatelor)

„Să ne rănim inimile noastre, să ne plângem păcatele noastre, aşa cum ne porunceşte Iisus Hristos; să fim cuprinşi de întristare la amintirea păcatelor noastre, şi să ne reamintim exact în sufletele noastre toate greşelile pe care le-am făcut până acum; să ne aplecăm cu toată durerea şi grija ca să ne spălăm în întregime. Căci Dumnezeu ne-a dăruit pentru aceea căi bune şi mijloace bune. *Spune mai întâi,* ne spune El, *păcatele tale tu, şi te vei îndrepta* (Is., 43, 26). Şi încă: *Eu am zis: Eu voi mărturisi Domnului împotriva mea nedreptatea mea, şi Tu ai iertat necredința inimii mele* (Ps., 31, 6). A-şi aminti adesea în inima şi în mintea sa păcatele sale, şi a se învinui, este ceea ce slujeşte nu puțin la reducerea grozăviei păcatului.

Dar iată un al doilea mijloc de a-şi spăla păcatele sale încă mai eficace: nu vă mâniați deloc împotriva celui ce v-a supărat; iertați tot ce v-a greşit cineva împotriva voastră. Vreți să-l ştiți şi pe al treilea? Daniel o să vi-l dea, ascultați-l: *Răscumpărați păcatele voastre prin milostenie, şi nedreptățile voastre prin fapte de milă spre cei săraci* (Daniel 4, 24). Mai este încă unul: este rugăciunea deasă, şi stăruința către rugăciunile care se

fac către Dumnezeu. Postul o egalează, dacă el e unit cu blândeţea şi cu iubirea faţă de aproapele, nu este o uşoară mângâiere, el contribuie la iertarea păcatelor, el stinge focul mâniei lui Dumnezeu: *Căci apa stinge focul, atunci când este mai aprins şi milostenia spală păcatele* (Eccl., 3, 33).

Să mergem dar în aceste căi; dacă nu vom înceta să mergem, dacă vom folosi tot timpul nostru în toată grija noastră pentru aceste practici, nu numai că vom spăla păcatele noastre trecute, ci ne vom câştiga o comoară mare pentru cealaltă lume. Căci nu-i vom da nici o putere diavolului, nu ne vom lăsa purtaţi nici de mânie, nici de curiozitate nestăpânită." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VII, 2, p. 39)

„... şi celelalte (păcate) vor fi şterse dacă facem pocăinţă.

Dar, pocăinţa constă în a nu mai face păcatele acelea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIV, 1, p. 165)

„Ahab, acest împărat necredincios (3 Regi 21, 27), pentru că a simţit amărăciunea şi acul păcatului, mergea cu capul plecat, foarte mâhnit şi întristat; iată pentru ce s-a îmbrăcat el în sac şi vărsa râuri de lacrimi. Dacă facem la fel, dacă plângem ca şi el, ca Zaheu vom risipi nedreptăţile şi păcatele noastre, noi vom obţine iertarea." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 3, pp. 473-474)

„El suferă cu îndurare şi făgăduieşte iertare acelora care Îl supără numai dacă se căiesc şi promit de a nu-L mai supăra." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 66)

POCĂINŢA (bucuria iertării)

„Leacul acesta (pocăinţa – n.n.) da, mai cu seamă leacul acesta, ne va aduce atât de mare vindecare şi va tămădui aşa de bine rănile sufletelor noastre, încât nici urmă de ele nu va mai rămâne. Aşa ceva nu se poate vedea la rănile trupeşti. De-ai pune de nenumărate ori pe o rană trupească doctoriile făcute de doctor, neapărat tot va rămâne în trup urmă; şi pe bună dreptate pentru că e vorba de tămăduirea trupului; dar aici, pentru că e vorba de tămăduirea sufletului, sufletul se schimbă cu totul în bine când îşi arată însuşirile lui bine şi frumoase; pune pe fugă toate rănile cum fugăreşte un vânt puternic praful. Scripturile sunt pline de astfel de pilde." (*Omilii la Facere,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 2 17)

„… avem un Tată atât de bun, Care doreşte mult întoarcerea noastră. Dacă ne vom întoarce, El nu ne va mai acuza pentru cele de mai înainte, numai să ne întoarcem, fiindcă aceasta este cea mai bună justificare. Nu numai că nu ne-ar acuza, dar dacă altcineva ar îndrăzni să ne acuze, El l-ar face să tacă, oricât de priceput ar fi acuzatorul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 221)

„Mare, într-adevăr, a fost căderea lui Petru, că lepădarea de Hristos este un păcat fără asemănare; totuşi, după un păcat atât de mare, Hristos l-a pus din nou în cinstea de mai-mare şi i-a încredinţat conducerea Bisericii. Şi, ceea ce-i mai mult decât orice, este că Petru ne-a arătat că are pentru Stăpân o dragoste mai mare decât toţi apostolii.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a cincea, p. 83)

„Iertarea păcatelor este izvor al mântuirii şi răsplată a pocăinţei.” (*Omiliile despre pocăinţă,* omilia a şaptea, p. 121)

„- Dar pot să mă mântuiesc dacă mă pocăiesc?

- Da, poţi!

- Am trăit toată viaţa în păcate! Dacă mă pocăiesc, mă mântuiesc?

- Da!

- De unde ştiu?

- De la iubirea de oameni a Stăpânului tău!

- Să am, oare, încredere numai în pocăinţa de care îmi vorbeşti? Este, oare, în stare pocăinţa să şteargă atâtea păcate?

- Dacă ar fi numai pocăinţa, atunci, pe bună dreptate, teme-te! Dar când iubirea de oameni a lui Dumnezeu se alătură pocăinţei, prinde curaj!” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a opta, p. 157)

„Am făcut multe păcate! Cum voi putea să mă mai mântuiesc?

Tu nu poţi, Stăpânul tău poate! Şi într-atât, încât să-ţi şteargă păcatele! Uită-te cu luare-aminte la ce spun! Aşa îţi şterge Stăpânul păcatele, că nu mai rămâne nici urmă de păcat! Cu trupurile rănite nu-i cu putinţă asta; ci oricât de mult s-ar strădui doctorul, oricâte doctorii ar pune pe rană, rana nu dispare desăvârşit. Te loveşti la faţă; rana s-a tămăduit, dar rămâne urma, mărturia rănii, şi ea strică frumuseţea chipului; şi se străduieşte mult doctorul să şteargă urma, dar nu poate; i se împotrivesc şi slăbiciunea firii omeneşti, şi neputinţa artei medicale, şi neputinţa doctorilor. Dar când Dumnezeu şterge păcatele, nu lasă nici urmă, nici nu îngăduie să rămână semn, ci, o dată cu sănătatea, dăruieşte şi frumuseţea, o dată cu izbăvirea de

pedeapsă dă şi dreptate şi-l face pe cel ce păcătuise asemenea cu unul care n-a păcătuit. Dumnezeu pierde păcatul şi-l face să nu mai fie, nici să mai revină, atât de desăvârşit îl pierde! Nu tu urmă, nu tu semn, nu tu mărturie, nu tu dovadă!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, pp. 163-164)

POCĂINȚA (roadele pocăinței)

,,Pocăința deschide cerul, pocăința ne bagă în rai, pocăința biruie pe diavol, după cum încrederea în noi ne face să cădem." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a opta, p. 156)

,,… după cum praful fin nu poate sta în fața furiei unui vânt puternic, tot astfel nici mulțimea poftelor nesăbuite nu va putea sta în fața puterii căinței; în momentul în care căința pătrunde adânc în sufletul omului, poftele pier şi se împrăştie mai iute decât praful şi fumul." (*Despre căință (I),* 7, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 75)

,,Când binele acesta, căința, cuprinde cu adevărat sufletul oamenilor, atunci el are tot atâta putere de distrugere a răutăților pe câtă putere are focul asupra spinilor." (*Despre căință (II),* 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 95)

POCĂINȚA (lipsa pocăinței – gravitatea)

,,El, care înduioşează şi se milostiveşte chiar pentru micile noastre întristări, când nu vede din partea noastră nici măcar atâta (căință – n.n.) negreşit că este nemulțămit şi ne va pedepsi cu cea mai aspră pedeapsă, fiindcă o astfel de purtare din partea noastră este luată ca cea mai grozavă defăimare adusă lui. Cine s-a întristat vreodată pentru păcatele sale? Cine a suspinat? Cine şi-a bătut pieptul? Cine s-a neliniştit? Eu socotesc că nimeni! Ci oamenii plâng şi se bocesc nenumărate zile pentru cei morți din familia lor, pentru pierderea banilor, sau şi pentru altele de acest fel, în vreme ce sufletul pierzându-l în fiecare zi, noi nici măcar nu ne gândim. Deci cum vei putea îmblânzi pe Dumnezeu, când nici măcar nu simți când ai păcătuit?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 87)

,,Căci, spune-mi: Dacă tu ai avea o slugă care ar suferi multe rele din partea tovarăşilor săi, şi ea nu s-ar îngriji defel de altele, ci s-ar îngriji numai ca să nu mânie pe stăpân, oare nu ar fi de-ajuns numai acest fapt ca să-ți

împrăştie mânia? Dar ce? Dacă acea slugă nu ar avea nici o grijă pentru greşalele sale faţă de tine, ci s-ar îngriji numai de cele ce a făcut tovarăşilor săi, oare nu o vei pedepsi mai mult? Tot aşa face şi Dumnezeu, căci când noi nu ne îngrijim de supărarea lui, mai mare încă i-o facem, iar când ne îngrijim, i-o îmblânzim, sau mai bine zis, nici nu se va mai supăra pe urmă. El voieşte ca noi înşine să cerem pedeapsa păcatelor noastre şi după aceea el nu mai cere nimic. Pentru aceea ne şi ameninţă cu pedeapsa, pentru ca astfel cu frica să ne doboare dispreţul, şi când noi ne înfricoşăm numai din ameninţare, fireşte că acest fapt nu ne va lăsa a suferi pedeapsa." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, pp. 87-88)

„Dacă cineva nu se întristează pentru păcatele altora şi este vrednic de învinovăţire; dar încă atunci când pentru păcatele sale proprii stă nepăsător, cum să nu fie vrednic de pedeapsă?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XV, p. 215)

„Nu sunt vrednici atâta de plâns cei ce păcătuiesc cât cei care nu se pocăiesc de păcatele lor." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâia, p. 25)

,,Mai rău decât însuşi păcatul este împietrirea în păcat; şi încă şi mai rău este, la cădere, când cineva nu se scoală iarăşi. Aceasta o deplânge Pavel mai mult şi o socoteşte mai vrednică de tânguit, când scrie corintenilor: ‚*Mă tem ca nu cumva, venind iarăşi, să mă smerească Dumnezeul meu la voi şi să plâng pe mulţi care au păcătuit mai înainte şi nu s-au pocăit de necurăţia, de desfrânarea şi de necumpătarea pe care le-au făcut* (II Cor. 12, 21)." (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 31)

„Vrednici de plâns nu sunt numai cei care păcătuiesc, cât mai ales cei care nu se pocăiesc pentru păcatele lor." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 346)

„Ceea ce pierde omul nu este pe atâta păcătui pe cât nepocăinţa în păcat." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 463)

POFTELE (pofta trupească este înnăscută în noi pentru naşterea de prunci)

„… mânia şi pofta - sunt înnăscute în firea omenească, deşi amândouă ne sunt folositoare: mânia ca să pedepsim pe cei răi şi să îndreptăm pe cei care se uită urât, iar pofta ca să dăm naştere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moştenitori”. (*Omilii la Matei,* omilia XVII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 219)

POFTELE (păcătoase – naşterea lor)

„Satisfacerea poftelor lumeşti, de nicăieri nu vine decât că s-a răcit iubirea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 175)

POFTELE (satisfacerea poftelor păcătoase)

„Pofta, de altfel, nici nu are în sine vreo plăcere. De multe ori poftele acestea nasc pe altele mai înfierbântate, şi niciodată nu vei fi pe deplin satisfăcut, ci singur îţi vei provoca torturile cele mai grozave. După cum cel ce necontenit este însetat, chiar de ar avea în faţa lui mii de izvoare, totuşi cu nimic nu-i va folosi, neputându-şi stinge setea, sau mai bine zis boala lui, tot aşa şi cel ce necontenit trăieşte în pofte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, pp. 456-457)

POFTELE (înfrânarea poftelor)

„Să nu spui glume proste, nici măscărele, şi atunci tu ai strâns flacăra poftei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 164)

POFTELE (să nu poftim cele deşarte şi trecătoare, ci să ne îndreptăm dorinţa spre împlinirea binelui)

„Ea apare şi dispare imediat, ea se linguşeşte; înainte ca s-o ţii, ea a fugit; pofta trupului, pofta mesei, pofta bogăţiilor, în fiecare zi ea se uzează şi se strică. Şi cum la toate lucrurile acestea trebuie să se adauge chinul şi pedepsele, este ceva mai nefericit şi mai mizerabil ca cel ce caută plăcerile? Învăţaţi din aceste adevăruri, să suferim totul prin virtute; căci aşa ne vom bucura de adevărata poftă, prin harul şi mila Domnului nostru Iisus Hristos ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 175)

POFTELE (rele – remedii)

„… poftelor celor fără de rânduială să opunem cugetările cele sfinte.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 81)

„Pune în fața focului poftele ce te stăpânesc acum focul cel nestins, şi scapă odată de cuptor! Cine stinge desăvârşit focul de aici nu va încerca nici focul de acolo! Dar cine se lasă biruit, după ce pleacă de aici, focul de acolo îl va chinui mult mai cumplit.

Câți ani crezi că are să ți se mai prelungească desfătarea de aici? După părerea mea nu-ți rămâne mai mult de cincizeci de ani ca să ajungi la adânci bătrâneți, dar mai bine spus, nu sunt sigur nici atâția ani. Cum am putea nădăjdui în cincizeci de ani, când nu suntem siguri că ajungem până seara? Ne este necunoscut nu numai sfârşitul vieții, necunoscute sunt şi schimbările ce ni se pot întâmpla într-o viață. De multe ori viața ni se prelungeşte vreme îndelungată; desfătările însă nu se prelungesc tot atât de mult, ci apar şi dispar dintr-o dată. Să presupunem, dacă vrei, că vei trăi atâți ani câți doreşti şi că viața ta n-ar suferi nici o schimbare. Ce însemnă aceşti ani față veacurile cele fără de sfârşit, față de pedepsele acelea mari şi cu neputință de îndurat? Aici pe pământ, sfârşit are şi chinul, sfârşit, şi desfătarea. Dar pe acea lume, şi drumul, şi desfătarea țin de veacurile nesfârşite şi nimeni nu poate spune cât se deosebesc cele de aici.” (*Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 9, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 341)

PORUNCILE DIVINE (sublimitatea lor)

„... poruncile, aceste daruri tainice şi care sunt mai mari şi mai sublime decât cerurile, legile, morala, credința, nădejdea, făgăduințele bunurilor viitoare, Patima...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII, 3, p. 59)

PORUNCILE DIVINE („Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu … şi toate celelalte se vor adăuga vouă!”)

„Caută cele ale lui Dumnezeu, şi cele omeneşti vor veni cu multă uşurință.” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 102)

PORUNCILE DIVINE („Luați jugul Meu asupra voastră... ”)

„*Luați jugul Meu asupra voastră*. Veniți sub jugul Meu! Însă nu vă speriați când auziți de jug. Căci nici nu vă răneşte gâtul, nici nu vă face să vă plecați capul, ci ne învață să cugetăm la cele de sus şi ne arată[325] adevărata filosofie. *Luați jugul Meu asupra voastră şi învățați. Învățați* înseamnă: plecați-vă auzul ca să puteți învăța de la Mine. Căci nu voi cere de la voi ceva greu. Voi, robii, imitați-Mă pe Mine, Stăpânul; voi, care sunteți pământ şi cenuşă, râvniți să fiți ca şi Plăsmuitorul vostru şi Făcătorul cerului şi al pământului. *Învățați-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*.

Ai văzut pogorământul Stăpânului? Ai văzut iubirea Lui de oameni cea sinceră? Nu a cerut de la noi ceva greu sau de nesuportat. Fiindcă nu a zis: învățați-vă de la Mine că am făcut semne, că am înviat morții, că am arătat minuni, căci toate acestea atârnă numai de puterea Lui. Dar ce? *Învățați-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veți găsi odihnă sufletelor voastre*. Ai văzut cât este câştigul acestui jug, cât folos aduce?” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 34-35)

PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor)

„Că pe cei care au minte îi atrag spre ascultarea poruncilor mai mult binefacerile decât pedepsele”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„Să aveți aceeaşi voință şi acelaşi suflet ca şi dreptul Avram. Ar fi o nebunie să nu facem asta. Dreptul acesta a primit poruncă să se mute dintr-un pământ în altul şi a fost atât de supus, că nici bătrânețea, nici toate celelalte piedici pe care le-am enumerat, nici vitregia vremurilor, nici altceva din cele ce-l puteau opri, nu l-au făcut să nu asculte; dimpotrivă, rupând toate lanțurile, alerga şi se zorea bătrânul, ca un tânăr plin de vigoare, împreună cu femeia, cu nepotul şi slugile sale, să aducă la îndeplinire porunca lui Dumnezeu. Noi, însă, n-am primit poruncă să ne mutăm dintr-un pământ în alt pământ, ci de la pământ la cer, şi totuşi nu ne supunem acestei porunci cu graba cu care se supunea dreptul Avram, ci de multe ori punem înainte scuze zadarnice şi neîntemeiate; nu ne atrage nici măreția

[325] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Originalul grecesc (εκπαιδευω) este mai complet: ne educă pe măsură ce creştem. (n.s. 37, p. 34)

făgăduinţelor, nici lipsa de preţ al celor de pe pământ – că sunt pământeşti şi vremelnice – şi nici vrednicia Celui Ce ne porunceşte!” (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 406)

„Cu toţii avem aceleaşi legi de împlinit ca şi monahii, în afară de legea căsătoriei; dar mai bine spus, chiar şi în această privinţă Pavel ne porunceşte să fim în toate ca monahii, spunând: *Chipul lumii acesteia trece* (I Cor., 7, 31), aşa că aceia care au femei să fie ca şi cum n-ar avea (I Cor., 7, 29). Nu-ţi poruncesc, deci, să locuieşti în creierii munţilor, deşi aş dori-o, pentru că oraşele noastre fac ce făceau sodomenii; dar nu silesc pe nimeni. Rămâi în casa ta, lângă copiii tăi, lângă soţia ta, dar îţi cer: nu-ţi insulta soţia, nu-ţi bate joc de copii”. (*Omilii la Matei,* omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 100)

„Hristos ne îndeamnă pe două căi să-I urmăm spusele: şi prin cele ce ne sunt de folos şi prin cele ce ne vatămă. Ca un doctor înţelept, ne arată că ne îmbolnăvim dacă nu-I ascultăm sfaturile şi că ne facem sănătoşi de I le ascultăm”. (*Omilii la Matei,* omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 23, p. 272)

„Nici una din poruncile Domnului nu-i nici împovărătoare, nici grea, ci toate atât de uşoare şi lesnicioase, încât numai dacă voim pe toate le putem săvârşi”. (*Omilii la Matei,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

„*Jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară* (Matei 11, 30). (…)

- Cum asta, când aici spune că strâmtă e uşa şi îngustă calea?
- Dacă te uiţi bine la cuvintele Domnului, vezi că şi în ele arată că atât calea cât şi uşa este foarte uşoară, lesnicioasă şi lipsită de greutăţi
- Dar cum poate fi uşor ceea ce este strâmt şi îngust?
- Tocmai pentru că e cale, pentru că e uşă; după cum cealaltă cale, cealaltă uşă, chiar dacă e lată, chiar dacă e largă, e tot cale, tot uşă. Pe ele nu poate rămâne nimic, ci toate trec: şi supărările şi bucuriile vieţii.

Şi nu numai pentru aceasta este uşoară virtutea, ci şi pentru sfârşitul ei. Îndestulătoare mângâiere pentru cei ce se nevoiesc cu săvârşirea virtuţii este nu numai faptul că pe calea şi uşa care duc la virtute nu rămân nici oboselile, nici sudorile, ci şi faptul că şi calea şi uşa au un sfârşit bun: duc la viaţă. Deci şi vremelnicia oboselilor şi veşnicia cununilor; şi că oboselile sunt mai întâi, iar cununile mai târziu, uşurează nespus de mult oboselile. De aceea şi Pavel a numit necazul uşor, nu din pricina naturii necazului, ci din pricina voinţei celor care îndură necazurile şi din pricina nădejdii bunătăţilor

celor viitoare”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 301)

„*Dar nu te uita că e strâmtă şi anevoioasă calea, ne spune Hristos, ci uită-te unde sfârşeşte; nici nu te uita că cealaltă este largă şi lată, ci unde duce*”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 302)

„Să nu ne uităm la traiul bun al celor mulți, ci la ostenelile celor puțini. *Mulțimea*, ne spune Hristos, *nu numai că nu merge pe calea aceasta, dar nici n-o alege; şi aceasta-i cea mai mare vinovăție*. Noi, însă, nu trebuie să ne uităm la mulțime, nici să ne tulburăm din pricina asta, ci să imităm pe cei puțini; şi, fiind cu luare-aminte asupra noastră, aşa să mergem pe această cale.

Calea aceasta este într-adevăr strâmtă; dar, pe lângă aceasta, mai, sunt şi mulți care ne împiedică să mergem pe ea. De aceea Domnul a adăugat:

Păziți-vă de profeții mincinoşi, că vor veni la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori (Matei 7, 15).

Iată, în afară de câini şi porci, altfel de duşmani, mai cumpliți decât aceia. Pe câini şi pe porci îi recunoaşte şi-i vede toată lumea, dar pe aceştia nu. Sunt ascunşi. De aceea ne-a poruncit să ne ținem departe de câini şi de porci, dar pe profeții mincinoşi să-i cercetăm cu deosebită grijă, pentru că nu-i cu putință să-i cunoaştem de la primul lor atac. De aceea a şi spus: *Păziți-vă,* tocmai pentru a-i cunoaşte mai bine”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 302)

„Când sufletul şi mintea îți sunt curate primeşti cu uşurință cuvântul adevărului”. (*Omilii la Matei,* omilia XXV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 319)

„*Luați jugul Meu pe voi şi învățați de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veți afla odihna sufletelor voastre. Că jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară* (Matei 11, 29-30).

Nu vă temeți, spune Hristos, când auziți de jug! Că este bun! Nu vă înfricoşați că v-am vorbit de sarcină! Că e uşoară!

- Dar atunci pentru ce Hristos a spus mai înainte: *Strâmtă este uşa şi îngustă calea?* (Matei 7, 14).

- E strâmtă uşa şi îngustă calea când eşti trândav, când îți pierzi curajul. Dacă îndeplineşti poruncile lui Hristos, uşoară îți va fi sarcina! De aceea a şi numit-o acum sarcină!

- Dacă eşti smerit, blând şi îngăduitor. Această virtute este mama întregii filozofii. De aceea când pe Munte a început să dea legile acelea

dumnezeieşti, cu această virtute a început. Şi acum face iarăşi acelaşi lucru şi dă cea mai mare răsplată, spunând: *Nu vei fi numai altuia de folos, ci ție înaintea tuturora; tu te vei odihni, că veți afla odihnă sufletelor voastre.* Înainte de bunătățile cele viitoare îți dă aici pe pământ răsplată; şi-ți dă şi premiul. Dându-Se pe El însuşi ca pildă, Hristos face să fie bine primite cuvintele Sale”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXVIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 469)

„A vorbit de jug şi l-a numit bun; a vorbit de sarcină şi a adăugat: uşoară, ca să nu fugi de ele, că ar fi grele şi anevoioase, dar nici să le dispreţuieşti că ar fi foarte uşoare..

Dacă şi după toate câte ți-am spus, tot ți se pare grea şi anevoioasă virtutea, gândeşte-te că mai greu, mai anevoios este păcatul. Pentru a ne arăta lucrul acesta Hristos n-a spus mai întâi: *Luați jugul Meu*, ci mai întâi a spus *Veniți toți cei osteniți şi împovărați,* arătând că şi păcatul are osteneală şi povară, este greu şi cu anevoie de purtat. Nici n-a spus numai: *Cei osteniți,* ci şi: *cei împovărați*. Acelaşi lucru îl spunea şi profetul David, descriind natura păcatului: *Ca o sarcină grea s-au îngreuiat peste mine* (Ps., 37, 4); iar Zaharia, descriindu-l, zicea că păcatul e greu ca un talant (Zah., 5, 7) de plumb[326]”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 470)

„*Învățați de la Mine,* spune Domnul, *că sunt blând şi smerit cu inima şi veți afla odihnă sufletelor voastre.* Blândețea este mama tuturor bunătăților. Aşadar nu te teme, nici nu fugi de un jug care-ți uşurează toate greutățile din viață, ci pune-l, cu dragă inimă, pe grumazul tău şi atunci îi vei cunoaşte bine dulceața lui. Nu-ți striveşte grumazul, ci stă pe grumazul tău numai pentru buna rânduiala a vieții tale: să te înduplece să păşeşti frumos, să te ducă pe calea cea împărătească, să te ferească de prăpăstiile din dreapta şi din stânga, să te facă să mergi cu uşurință pe calea cea strâmtă”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 473)

„Acum îți voi spune şi aceea că, dacă suntem cu mintea trează, nici poruncile lui Hristos nu vor fi grele. Că iată, moartea s-a călcat, diavolul a căzut, legea păcatului s-a stins, harul Duhului s-a dat, viața durează puțini ani, greutățile vieții s-au împuținat. Şi ca să cunoşti acestea şi din fapte, uită-te cât de mulți oameni au făcut fapte mai mari decât cele poruncite de Hristos; tu însă te temi şi de cele ce a poruncit. Ce cuvânt de apărare vei

[326] Cam 26 kg.

avea când pregeți să îndeplineşti ceea ce ți-a poruncit, iar alții sar dincolo de semn? Pe tine te sfătuim să dai milostenie din averile tale; altul însă s-a despărțit de toate averile lui; pe tine te rugăm să trăieşti în castitate cu soția ta; altul însă nici n-a cunoscut femeie; pe tine te îndemnăm să nu fii invidios; altul însă din dragostea de om şi-a jertfit propria lui viață; pe tine te sfătuim să fii iertător, să nu fii aspru cu cei ce-ți greşesc; altul însă a fost pălmuit şi a întors şi celălalt obraz. Ce vom zice deci, spune-mi mie? Cum ne vom apăra când nu facem nici poruncile lui Hristos, iar alții ne întrec atât de mult? Şi nu ne-ar întrece, dacă poruncile lui Hristos n-ar fi fost uşoare. Spune-mi: Cine se topeşte: cel care pizmuieşte fericirea şi bunăstarea altora sau cel care se bucură şi se veseleşte împreună cu aceştia? Cine bănuieşte totul şi tremură necontenit: cel cast sau desfrânatul? Cine se bucură cu bune nădejdi: cel care răpeşte averile altora sau cel care miluieşte şi dă celui nevoiaş din cele ale lui?

Gândindu-ne dar la acestea, să nu ne trândăvim de a merge pe căile virtuții, ci să ne pregătim cu toată râvna pentru aceste lupte frumoase: să ne ostenim puțină vreme, ca să luăm cununile cele veşnice şi neveştejite". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 480-481)

„Hristos, fiind iubitor de oameni, nu le-a deschis numai o singură cale şi nici nu le-a spus: *Dacă nu dați rod însutit, vă arunc de la Mine!*, ci a arătat că se mântuie şi cel ce face şaizeci; şi nu numai acesta, ci şi cel ce face treizeci. A făcut aceasta ca să facă uşoară mântuirea.

Nu poți trăi în feciorie? Însoară-te şi fii cast căsătorit! Nu poți trăi în bogăție? Dă săracilor din averile tale! Nu suferi povara bogăției? Împarte cu Hristos averile tale! Nu vrei să-I dai Lui toate averile tale? Dă-I jumătate, dă-I a treia parte". (*Omilii la Matei,* omilia XLV, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 533-534)

„Ce lucru greu ne-a poruncit Hristos? Ne-a poruncit să tăiem munți? Să zburăm prin văzduh? Să trecem Marea Tireniană? Deloc! Ne-a poruncit să ducem o viață aşa de uşoară ca să nu avem nevoie de nici o unealtă, ci numai de suflet şi sârguință. Ce unelte au avut apostolii aceştia, care au săvârşit atâtea şi atâtea fapte mari? N-au mers în toată lumea cu o singură haină şi i-au biruit pe toți? Ce greutate au poruncile Lui? Să nu ai nici un duşman! Să nu vorbeşti pe nimeni de rău! Faptele potrivnice acestora sunt cu mult mai grele". (*Omilii la Matei,* omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1002)

„Gândiți-vă, zice, ce ați fost, şi ce ați devenit. Cine ați fost? Morți şi pierduți cu o pierdere ce de nicăieri nu se putea îndrepta, şi nici că era cine să vă poată ajuta. Şi ce ați devenit voi, din morți cum erați? Viețuind viața nemuritoare. Şi prin cine ați câştigat acest bun neprețuit? Prin Dumnezeu, Care poate totul. Prin urmare, drept este de a vă pune sub ordinele Lui cu atâta bunăvoință cu câtă e demn din partea celor înviați din morți." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 187)

„Omul cel vechi, stăpânit de păcat, a murit şi s-a îngropat, ceea ce o şi învederează prin expresia următoare: *murind aceluia în care eram ținuți robi*, ca şi cum pare că ar zice: *Legătura care ne ținea s-a rupt şi a murit, aşa că ceea ce ne ținea – adică păcatul – nu mai predomină acum*. Însă ca să nu cazi din nou, sau să devii mai nepăsător, deşi te-ai eliberat, totuşi vei sluji din nou în alt mod, adică *întru înnoirea Duhului, iar nu după slova cea veche*. Însă ce vrea să însemne ceea ce el spune aici? Era necesar să descopere aceasta aici, ca atunci când vom ajunge la pasajul ce tratează despre această chestiune, să nu ne tulburam. *După ce Adam a păcătuit* – zice (Sfântul Pavel – n.n.) *şi trupul lui a devenit muritor, şi a primit în el multe defecte naturale, după aceea şi calul a devenit mai puțin vioi şi mai nesupus. Însă Hristos, venind, ni l-a făcut mai sprinten prin botez, mişcându-l cu pintenul Duhului. De aceea nici nu ne mai stau acum în cale aceleaşi prăpăstii ca la cei vechi, din care cauză nici drumul nu era atât de uşor pe atunci. De aceea şi Hristos nu ne cere numai a fi curați de ucideri, după cum legea cerea celor vechi, ci şi a fi curați de mânie; nu ne porunceşte numai să fugim de desfrânare, ci chiar şi de privirea neînfrânată; nu ne porunceşte numai a fugi de jurământul fals, ci chiar de a ne păzi şi de jurămintele drepte; şi ne mai porunceşte ca pe lângă prietenii şi rudele noastre să iubim şi pe duşmani chiar. Şi, cu un cuvânt, în toate celelalte ne-a deschis un cerc mai larg de activitate spirituală, iar dacă noi nu vom asculta, ne amenință cu gheena, arătând că cele cerute nu depind de ambiția celor ce se luptă pentru ele, ca de pildă fecioria şi sărăcia de bună voie, ci că sunt impuse şi numaidecât trebuie a le săvârşi. Toate aceste porunci sunt dintre cele absolut necesare şi urgente, iar cel ce nu le îndeplineşte va fi aspru pedepsit*."(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 209)

„Hristos nu ne spune numai: *Să nu ucizi!*, ci merge mai departe, zicând: *ci nici să te mânii*; nu zice numai *Să nu desfrânezi!*, ci *nici să te uiți cu lăcomie*, ca astfel meritele noastre să nu fie rezultate din frica pedepsei prezente, ci din dorul după El şi din dragostea şi înclinarea către fapta bună.

El nu ne făgăduieşte miere şi lapte, ci ne face împreună-moştenitori cu Unul Născut al Său, îndepărtându-ne de toate cele prezente, şi făgăduindu-ne a ne da mai ales acelea, pe care cei ce au devenit fii ai lui Dumnezeu trebuie a le primi. Nimic sensibil, nimic trupesc, ci totul duhovnicesc.

Aşadar, deşi aceia se numeau fii, totuşi erau ca şi robi; noi însă, devenind liberi, am primit înfierea, şi aşteptăm împărăţia cerurilor. Acelora le vorbea prin alţii, nouă însă prin Sine Însuşi. Aceia făceau totul mişcaţi de frica pedepsei, iar noi, cei duhovniceşti, mişcaţi de dorinţa şi pofta către bine, şi aceasta se vede din aceea că ne silim chiar de a covârşi cele poruncite nouă. Aceia, întocmai ca şi argaţii şi nerecunoscătorii, niciodată nu lipseau a cârti, iar noi lăsăm totul la dorinţa Tatălui celui ceresc. Aceia primind binefaceri blestemau, pe când noi primejduindu-ne mulţumim." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 261)

„Când şi dragostea face lucrul uşor, şi duhul ajută, şi speranţa uşurează, când necazul te face mai încercat şi mai destoinic de a suferi totul cu bărbăţie, şi când împreună cu acestea mai ai şi o altă armă, adică rugăciunea şi ajutorul căpătat prin ea, ce ar mai putea fi greu de îndeplinit din cele poruncite? Nimic." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 414)

,,Nu poţi posti şi nu poţi să vieţuieşti în feciorie? – deşi ai putea dacă ai voi, căci ne învinuiesc cei ce pot – cu toate acestea, nici nu ne-a cerut Dumnezeu asemenea lucru, nici a poruncit sau legiuit aşa ceva, ci a lăsat la voia şi alegerea ascultătorilor, însă a fi întreg-cugetător în căsătorie şi a nu te îmbăta, aceasta o poţi face. Nu poţi goli punga dând săracilor? – Deşi ai putea, căci ne-o arată cei ce fac aşa. Însă el nu ne-a poruncit să facem aşa numaidecât; ci a poruncit să nu răpim, şi să ajutăm pe cei ce au trebuinţă. Şi dacă ar spune cineva că *Eu nu mă mulţumesc numai cu femeia mea*, apoi singur se amăgeşte pe sine şi aiurează, căci îl învinuiesc cei ce sunt întreg-cugetători şi fără femeie. Dar ce, spune-mi, a nu bârfi nu poţi? A nu blestema pe alţii nu poţi? Şi cu toate acestea, nu este greu lucru a nu face aşa, ci a face. Ce îndreptăţire vom putea avea, când noi nu plinim pe cele atât de lesnicioase? Nici una." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, pp. 91-92)

,,Căci Stăpânul nostru iubitor de oameni fiind, cu multe din poruncile Lui El a amestecat cea mai mare blândeţe, ca astfel nu numai din poruncă, ci

şi din propriul nostru îndemn să facem binele sub orice formă. Fiindcă dacă nu ar fi voit aceasta, apoi putea să întindă poruncile mai departe şi să zică, de pildă: *Cel ce nu posteşte defel să se pedepsească; cel ce nu păzeşte fecioria să se pedepsească; cel ce nu va lepăda de la sine tot ceea ce are, să fie pedepsit cu cea mai grea osândă.* Dar el nu a făcut aşa, dându-ţi prilej, dacă vei voi, ca să te târguieşti şi să faci din propriul tău îndemn binele. Pentru aceea, când vorbea despre feciorie, zicea: *Cela ce poate cuprinde, cuprindă* (Mt. 19, 12). Şi pentru bogat vorbind, el unele le-a poruncit, iar altele le-a lăsat la cugetele omului. Nu deodată a spus: *Vinde-ţi tot ce ai,* ci *De voieşti a fi desăvârşit, vinde-ţi ceea ce ai* (Mt. 19, 21)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 218-219)

„Că doară nu ni s-a poruncit nimic greu şi nici cu neputinţă a împlini. Deci cum de ni se par nouă grele cele poruncite? Negreşit că din pricina trândăviei noastre. După cum când suntem treji, până şi cele ce ni se par de nesuferit vor fi pentru noi uşoare şi cu înlesnire, tot aşa şi când suntem în trândăvie, chiar şi cele mai uşoare ni se vor părea grele şi de nesuferit." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 108)

„*Câte veţi voi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor* (Mt., 7, 12). Această poruncă nu are în sine nimic greu, nimic anevoios. *Ceea ce voieşti a se face ţie, aceasta fă-o tu aceluia, zice; răsplata este egală*. Şi nu a zis: *Ceea ce nu voiţi a vi se face, nici voi să nu faceţi*, ci a spus ceva mai mult. Aceea desigur că ar fi depărtare de rele, pe când aceasta este lucrarea celor bune. Aşa că şi una şi alta se cuprind în acest grai. Şi nici nu a zis numai *acestea şi voi să le voiţi*, ci *să faceţi lor*. Şi care este folosul? *Aceasta este legea*, zice, *şi prorocii*. Voieşti a fi miluit? Miluieşte şi tu pe alţii. Voieşti a te învrednici de iertare? Iartă şi tu altora. Voieşti a nu auzi vorbindu-te de rău? Nici tu nu vorbi. Pofteşti a fi lăudat? Laudă şi tu. Voieşti a nu se lacomi alţii? Nici tu nu răpi lucrul altuia. Ai văzut cum a arătat că binele este după fire şi că noi nu avem trebuinţă nici de legi omeneşti şi nici de dascăli? În cele ce voim a primi de la alţii, sau a nu primi, legiuim noi înşine." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, pp. 165-166)

„Iubiţilor, înţelegând dragostea pe care ne-a arătat-o prin toate şi ne-o arată, prin care a şi hotărât a se descoperi pe Sine nouă, care şi este cea mai de seamă dintre bunătăţile date nouă, şi lumină a cugetului, cum şi învăţătură a virtuţii; înţelegând apoi că El ne-a legiuit o viaţă bună, şi că toate făcându-le pentru noi, ne-a trimis şi pe Fiul Său, Care ne-a făgăduit împărăţia Cerurilor,

pregătindu-ne şi chemându-ne la bunătățile cele negrăite şi la o viață fericită - apoi toate să le facem şi grăim, ca şi de dragostea Lui să ne arătăm vrednici, şi de bunătățile viitoare să ne învrednicim.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 268)

„Care e greutatea? Spune-mi. Faceți totdeauna cele drepte, nu nedreptățiți pe nimeni, nici pe cel sărac, nici pe cel bogat, nici pe orăşan şi nici pe cel ce lucrează cu brațele, pentru că deseori se întâmplă ca nedreptatea să cuprindă şi pe cei săraci. Poate nu vedeți câte lupte şi certuri se petrec printre cerşetori, şi cum toate le răstoarnă pe dos? Fă uz de căsătorie, ai şi copii, căci şi Pavel unora ca acestora le ordona, unora ca acestora le scria. Lupta aceea este poate mare, stânca este poate prea înaltă şi vârful ei e aproape de cer, şi tu nu poți ajunge până la o aşa înălțime? Apoi atunci fă pe cele mai mici, aibi privirea ațintită la cele mai de jos. Nu poți ca să-ți goleşti pungile de bani? Cel puțin nu răpi averile altora, nu nedreptăți pe alții. Nu poți posti poate? Cel puțin nu te da pe sine-ți îmbuibărilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIII, p. 134)

„Şi care dintre poruncile lui Iisus Hristos sunt cu anevoie de împlinit? Nu poți trăi în feciorie? Ți se îngăduie a te căsători. Nu te poți lipsi de toate averile tale? Ți se îngăduie să dai celor lipsiți din averea ta. Prisosința voastră să împlinească lipsa altora (2 Cor., 8, 14). Iar cele greu de îndeplinit par a fi: disprețuirea averilor şi înfrânarea poftelor trupeşti, însă celelalte n-au nevoie de osteneală. Într-adevăr, ce pricină te poate face să-l vorbeşti de rău pe fratele tău şi să-l defaimi? Ce te face să pizmuieşti bunurile altora? Ce te împinge să umbli după slavă? A-şi ține cineva în frâu trupul său este rezultatul înfrânării; a cugeta cu înțelepciune în toate lucrurile sale, e rezultatul înfrânării; a răbda cineva lipsa celor de trebuință, a se lupta cu foamea şi cu setea, e rezultatul înfrânării. Dar când nu suferi nimic din toate acestea şi-ți este îngăduit să te bucuri de avutul tău, după cum se cuvine unui creştin, ce motiv te poate face să-i invidiezi pe alții?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 51)

„Cel ce împlineşte legea, nu de frică, ci din mai multă dragoste către virtute, acesta mai cu seamă împlineşte legea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, p. 28)

„Vă rog, să nu ne îngrijim de cele ale noastre, ci să ne îngrijim de cele ale lui Dumnezeu; să le disprețuim pe cele ale noastre, ca să le câştigăm pe acelea. Dacă noi le vom disprețui pe acestea, El se va îngriji de noi, iar dacă

noi ne vom îngriji de acestea, Dumnezeu ne va disprețui. Dacă ne ostenim în cele ale lui Dumnezeu, să nu ne obosim în cele ale noastre, şi mai ales în acestea, de vreme ce ale lui Dumnezeu sunt şi ale noastre” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia X, p. 120)

„În adevăr că aceasta e cea mai mare virtute, de a face înaintea lui Dumnezeu, ceea ce este plăcut Lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, p. 387)

„Vă îndemn, şi nu voi înceta de a vă îndemna, să îndepliniți fiecare poruncă una după alta şi să consfințiți fiecăreia două sau trei zile.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 81)

„Atunci când trebuie să împlinim o poruncă de-a lui Dumnezeu, nu e nevoie de timp, sau de un mare număr de zile ori de ani întregi, ci numai de teamă şi de un suflet plin de evlavie, şi atunci vom birui totul în scurtă vreme.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 199)

,,… faptele pe care ne porunceşte Hristos să le îndeplinim sunt uşoare şi lesnicioase celor care voiesc să le săvârşească, iar faptele oprite sunt şi mai grele şi cer şi mai multă osteneală, iar noi părăsim poruncile şi săvârşim cele oprite, când, deci, aşa stau lucrurile, nu vor spune oare duşmanii noştri că facem păcatele pentru că voim să ne războim cu Hristos? Că poruncile lui Hristos nu au nimic obositor în ele o spune El însuşi prin cuvintele: *Luați jugul Meu peste voi, că jugul Meu este bun şi sarcina Mea uşoară* (Matei 11, 29, 30).” (*Despre căință (I),* 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 71)

,,Nimic, nimic nu este atât de uşor, pe care multa noastră lenevie să nu-l considere foarte greu şi obositor, după cum nimic nu este atât de obositor şi de greu, pe care râvna şi dragostea noastră să nu-l facă foarte uşor.” (*Despre căință (I),* 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 71)

,,Pentru ce însă poruncile lui par a fi aşa grele? Aceasta provine de la lenevirea noastră şi de la uşurătatea minții, adică, precum cele mai grele şi ostenitoare sunt uşoare când noi avem râvnă, aşa pe de altă parte, când noi ne lenevim, până şi cele uşoare ni se par de tot grele şi de neîndurat.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 23)

„Un lucru poate fi prin natura sa greu şi împovărător; ajunge însă uşor prin sentimentele şi prin bunele nădejdi ce le pui la temelia acelui lucru. Din pricina aceasta poţi vedea că merg cu mai multă bucurie pe calea cea îngustă şi strâmtă cei care au ales această cale, decât cei care merg pe calea cea largă şi lată, şi nu pentru că nu se chinuiesc, ci pentru că sunt mai presus de chinuri şi nu suferă nimic din cele ce le suferă ceilalţi oameni." (*Despre Feciorie*, 64, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 113)

„Te înşeli amarnic, iubitule, şi greşeşti dacă socoteşti că laicului i se cere îndeplinirea unor porunci, iar monahului, a altora. Deosebirea dintre un laic şi un monah stă numai în aceea că unul este căsătorit, şi celălalt e necăsătorit. Pentru toate celelalte porunci, vor da socoteală la fel amândoi.

Cel care se mânie pe fratele său (Matei 5, 22), fie că e laic, fie că e monah, săvârşeşte acelaşi păcat înaintea lui Dumnezeu. Cel care se uită la o femeie spre a o pofti, dacă o face laicul sau monahul, la fel este pedepsit pentru desfrânare (Matei 5, 28). Judecând drept, am mai putea adăuga în această privinţă şi următoarele: dacă un laic se uită cu poftă la o femeie, săvârşeşte un păcat mai mare decât monahul. Nu-i acelaşi lucru când un om căsătorit, un om care are femeie, un om care se bucură de o mângâiere atât de mare, se uită cu ochi pofticioşi după o altă femeie, ca atunci când monahul ajunge să fie stăpânit de această cumplită poftă, el, care este lipsit cu totul de ajutorul pe care femeia îl dă laicului.

Iarăşi, cel care se jură, laic sau monah, este la fel pedepsit (Matei 5, 33-37). Când Hristos a dat această poruncă şi a legiuit aşa, n-a făcut deosebire între oameni şi nici n-a spus: Dacă un monah se jură, apoi jurământul lui este de Ia diavol, dar dacă nu-i monah, apoi jurământul nu i se socoteşte păcat. Hristos a dat această poruncă în general pentru toţi oamenii şi o dată pentru toate timpurile: *Iar Eu vă spun vouă să nu vă juraţi deloc!* (Matei, 5, 34). La fel, când Hristos a spus: *Vai de cei care râd* (Luca 6, 25), n-a mai adăugat şi aceste cuvinte: Vai de monahii care râd, ci a dat această poruncă tuturor oamenilor: şi laicilor, şi monahilor. Aşa este cazul şi cu celelalte porunci mari şi minunate date de Hristos. Într-adevăr, când spune: Fericiţi cei săraci cu duhul, cei ce plâng, cei blânzi, cei flămânzi şi însetaţi de dreptate, cei milostivi, cei curaţi cu inima, făcătorii de pace, cei prigoniţi pentru dreptate, cei care aud din gura necredincioşilor cuvinte de ocară, ce se pot rosti şi nu se pot rosti, din pricina lui Hristos (Matei 5, 3-11), Domnul n-a adăugat la aceste Fericiri nici numele laicului, nici numele monahului, ci a dat aceste porunci tuturor oamenilor, pornind de la noţiunea de om.

Scripturile nu cunosc deosebiri între oameni. Scripturile vor ca toţi oamenii să trăiască aşa cum trăiesc monahii, chiar dacă se întâmplă să fie căsătoriţi.” (*Apologia vieţii monahale*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 290-292)

„Lăudând dragostea şi vorbind despre multe fapte de virtute săvârşite de ea (I Cor., 13, 4-7), a arătat că laicii sunt datori să îndeplinească aceleaşi fapte de dragoste pe care şi Hristos le-a cerut de la ucenicii Lui. După cum Mântuitorul a spus că cea mai înaltă dovadă de dragoste este de a-şi pune cineva sufletul pentru prietenii lui (Ioan 51, 13), tot astfel şi Pavel a lăsat să se înţeleagă acelaşi lucru prin cuvintele: *Dragostea nu caută ale sale* (I Cor., 13, 3), şi porunceşte să se înfăptuiască o astfel de dragoste.

Prin urmare, dacă Pavel ar fi vorbit numai de datoria de a iubi pe toţi oamenii, numai atât ar fi o dovadă îndestulătoare că această poruncă este dată şi laicilor, şi monahilor. Într-adevăr, dragostea este legătura şi rădăcina întregii virtuţi, deşi în textul acesta Pavel o priveşte numai în ea însăşi.

Poţi cere oare de la monahi mai mult decât de la laici să pună în practică această filosofie?

Când Pavel ne porunceşte să fim mai presus de mânie, de iuţeală, de strigăt, de dragostea de bani, de pântece, de lux, de slava deşartă. În sfârşit, să fim mai presus de tot ce este lumesc, când cere să nu avem nimic comun cu pământul, când Pavel ne porunceşte să ne omorâm mădularele, este recunoscut de toată lumea ca ne cere să avem aceeaşi vieţuire desăvârşită cerută de Hristos şi ucenicilor Săi. Pavel vrea să fim tot aşa de morţi faţă de păcate ca şi cum am fi murit şi am fi deja îngropaţi (Rom., 6, 2; 7, 10; Gal., 6, 14). Pentru asta spune: *Pentru că cel care a murit este dezvinovăţit de păcat* (Rom., 6, 7).

În unele cazuri, Pavel ne îndeamnă să imităm, pe Însuşi Hristos, nu numai pe ucenicii Lui. Când ne sfătuieşte să iubim pe toţi oamenii, să fim cumpătaţi, să nu purtăm ranchiună nimănui, ne dă ca exemplu pe Hristos (I Cor., 11, 1; Efes., 5, 1).

Prin urmare, când ne porunceşte să imităm chiar pe Hristos, şi nu numai pe ucenicii Lui, pe monahi, când spune că mare osândă îi aşteaptă pe cei care nu-L imită chiar pe Hristos, mai poţi susţine că monahii sunt datori să aibă o vieţuire creştină superioară laicilor? Toţi oamenii trebuie să se urce la această vieţuire creştină superioară. Decăderea morală a societăţii omeneşti îşi are pricina în faptul că socotim că numai monahii trebuie să aibă o vieţuire creştină desăvârşită, pe când toţi ceilalţi au îngăduinţa să trăiască în trândăvie, dispreţuind poruncile lui Hristos. Nu-i adevărat, nu-i adevărat, ne strigă Pavel. Tuturor, monahi şi laici, ni se cere aceeaşi vieţuire

creştină desăvârşită. Susțin asta cu toată tăria, dar, mai bine spus, n-o susțin eu, ci Hristos care va judeca faptele noastre.” (*Apologia vieții monahale*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 293-294)

„Bogatul din Evanghelie n-a primit o pedeapsă mai mare pentru că ar fi fost un monah nemilostiv, ci pentru că, fiind laic, trăia în bogăție, se îmbrăca în porfiră şi vison şi disprețuia pe săracul Lazăr, căzut în cea mai neagră nenorocire (Luca 16, 19-25). Nu voi spune că bogatul din Evanghelie se chinuia în foc şi a primit o pedeapsă mai mare, nici pentru că era laic şi nici pentru că era monah, ci pentru că a fost crud şi nemilostiv. Tot astfel, cele cinci fecioare neînțelepte au fost alungate de Mire pentru că n-au avut iubire de oameni, pentru că n-au făcut milostenie (Matei 25, 1-2). În privința pedepsei date lor, sunt de părere că fecioria lor n-a fost o pricină de a li se mări pedeapsa. Dimpotrivă, poate că li s-a micşorat tocmai pentru că au trăit în feciorie. Celor cinci fecioare neînțelepte nu li s-a spus: *Duceți-vă de la Mine în focul pregătit diavolului şi îngerilor lui* (Matei 25, 41), ci numai atât: *Nu vă ştiu pe voi* (Matei 25, 12). Nu te contrazic dacă mi-ai obiecta că tot la pedeapsă duc şi cuvintele spuse fecioarelor neînțelepte, ca şi celelalte cuvinte amintite mai sus. Prin exemplul cu fecioarele am urmărit să dovedesc că viața monahilor nu atrage după sine pedepse mai grele din partea lui Dumnezeu, ci că şi laicii, dacă săvârşesc aceleaşi păcate ca şi monahii, sunt pedepsiți la fel ca şi aceştia. Tot astfel, şi cel care a intrat la nuntă fără haină de nuntă (Matei 22, 11-13), şi cel care a cerut fără milă suta de dinari de la datornicul său (Matei 18, 28-34) au suferit cele ce-au suferit nu din pricină că ar fi fost monahi, ci unul a fost dat pieirii din pricina curviei, iar altul, din pricina răutății lui. Şi dacă vei cerceta pe toți cei despre care Scriptura spune că au fost pedepsiți, vei vedea că au fost pedepsiți numai din pricina păcatelor lor, şi nu din pricină că au fost laici sau monahi.

Acelaşi lucru se vede nu numai când e vorba de pedepse, ci şi când este vorba de sfaturi. Astfel, când Hristos zice: *Veniți la Mine toți cei osteniți şi împovărați, şi Eu vă voi odihni. Luați jugul Meu asupra voastră şi învățați-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veți afla odihnă sufletelor voastre* (Matei 11, 28-29), aceste cuvinte nu sunt adresate numai monahilor, ci tuturor oamenilor.” (*Apologia vieții monahale*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 294-296)

„Într-adevăr, omul căsătorit va putea cu mai multă uşurință trăi în castitate, deoarece căsătoria îi uşurează mai mult lupta împotriva păcatului

desfrânării. Cu toate acestea, sunt mai mulți oameni însurați decât monahi care cad în acest păcat, nu sunt atât de mulți monahii care ies din mănăstire şi se duc la femei, pe cât sunt de mulți oamenii căsătoriți care se scoală de lângă soțiile lor spre a se duce la alte femei. Prin urmare, dacă laicii cad atât de lesne şi în număr atât de mare în acest păcat, împotriva căruia pot lupta cu mai multă uşurință decât monahii, ce vor face în fața celorlalte păcate care îi atacă mai cumplit decât pe monahi? Pe monahi pofta trupului îi chinuie mai cumplit decât pe laici pentru că ei n-au legături cu femeile. Celelalte păcate însă îi subjugă mai greu pe monahi, pe când pe laici îi urmăresc cu toată tăria şi-i aruncă numaidecât în prăpastie. Dacă față de păcatul trupului, care porneşte cel mai cumplit război, monahii rezistă mai greu decât laicii, care nu sunt chinuiți de această patimă pentru că sunt căsătoriți, apoi este neîndoielnic că monahii se vor împotrivi cu mult mai uşor decât laicii celorlalte păcate, care nici nu-i chinuie. Dragostea de bani, pofta de trai bun şi de putere şi toate celelalte păcate sunt biruite mai uşor de monahi decât de laici. După cum pe un câmp de bătălie spunem că lupta este mai uşoară în acea parte a câmpului de bătălie unde morții sunt mai puțini şi mai rari, şi nu unde morții cad necontenit unul după altul, tot astfel trebuie să judecăm lucrurile şi când e vorba de lupta dusă în lume şi în mănăstire. Mai uşor biruie lăcomia monahul care locuieşte în munți decât laicul care locuieşte în mijlocul lumii. Laicul este stăpânit cu uşurință de lăcomie, iar cel stăpânit de lăcomie trebuie, după cum hotărât spune Sfântul Apostol Pavel, să fie numărat printre închinătorii la idoli (Efes., 5, 5). Monahul, dacă ar avea avere, nu va trece cu vederea pe ai lui, ci cu dragă inimă le va da toată averea sa laicul însă nu numai că nu se va sinchisi de ei, dar îi va nedreptăți tot atât de mult ca şi pe străini. Iar nedreptățirea semenului este un alt chip de slujire la idoli, mai cumplit decât lăcomia. Trebuie oare să mai vorbim de celelalte păcate şi patimi, care sunt biruite cu uşurință de monahi, dar care doboară pe laici cu multă tărie?” (*Apologia vieții monahale*, 15, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 297-298)

„Dar pentru ce nu primim aceeaşi răsplată şi noi ca şi oamenii de pe timpul Vechiului Testament, când facem aceleaşi fapte de virtute ca şi ei? Pentru ce trebuie să facem mai mari fapte de virtute dacă vrem să primim aceeaşi răsplată ca şi ei?

De ce? Pentru că acum harul Duhului curge mai cu îmbelşugare. Pentru că mare este darul venirii lui Hristos. Belşugul harului Duhului şi darul venirii lui Hristos ne-au făcut, din prunci cum era, bărbați desăvârşiți.

Dumnezeu S-a purtat cu omenirea cum se poartă un tată cu copiii lui. Când copiii noştri ajung în floarea vârstei, le cerem să facă fapte mai mari decât cele săvârşite de ei în copilărie, şi pe aceste fapte ale lor le lăudăm; când ajung însă bărbaţi în toată puterea cuvântului şi săvârşesc aceleaşi fapte ca şi atunci când erau tineri, nu-i mai lăudăm deloc, ci, dimpotrivă, Ie poruncim să facă fapte cu mult mai mari decât acelea. Tot astfel şi Dumnezeu n-a cerut omenirii în primele timpuri fapte mari de virtute, pentru că omenirea se găsea în epoca sa de copilărie; dar după ce omenirea a ascultat cuvintele profeţilor, ale apostolilor, după ce a dobândit harul Duhului Sfânt, Dumnezeu i-a cerut să facă fapte mai mari de virtute. Şi pe bună dreptate Dumnezeu a făcut aceasta. Mai mult încă! Dumnezeu dă acum omenirii, ajunsă la vârsta bărbăţiei, răsplăţi mai mari şi recompense mai strălucitoare. Acum Dumnezeu nu mai răsplăteşte pe oamenii virtuoşi cu pământul şi cu bunurile pământeşti, ci cu cerul...” (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…*, pp. 142-143)

„N-ar fi, oare, absurd ca oamenii ajunşi în epoca de bărbăţie a omenirii să se îndeletnicească cu aceleaşi fapte de virtute pe care le săvârşea epoca de copilărie a omenirii? Pe vremea aceea, omul era într-o răzvrătire şi într-un război neîmpăcat cu el însuşi. Vorbind despre acest lucru, Pavel spunea astfel: *Dar văd o altă lege în mădularele mele, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele* (Rom., 7, 23). Acum însă, în epoca de bărbăţie a omenirii, nu mai este această luptă înlăuntrul omului: *Pentru că ceea ce nu era cu putinţă legii, fiind slabă prin trup, a săvârşit Dumnezeu, trimiţând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului şi pentru păcat a osândit păcatul în trup* (Rom., 8, 3). Pavel mulţumeşte pentru această binefacere revărsată asupra omenirii de Dumnezeu prin Fiul Său, spunând: *Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morţii acesteia? Mulţumesc lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos!* (Rom., 7, 24-25).

Pentru aceea, pe bună dreptate suntem pedepsiţi, că noi, cei dezlegaţi de lanţurile copilăriei omenirii, nu vrem să alergăm nici atât cât puteau alerga cei cu picioarele legate; mai bine spus, nu scăpăm de pedeapsă nici chiar dacă am alerga la fel cu ei.

- De ce?

- Pentru că noi, care am ajuns să ne bucurăm de o adâncă pace sufletească, avem datoria să câştigăm victorii cu mult mai mari şi cu mult mai strălucite decât cei care erau împovăraţi cumplit de războiul lor

sufletesc.” (*Despre Feciorie*, 84, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 143-144)

„Hristos a pătimit atâtea pentru tine. Chiar dacă era nevinovat şi fără de păcat, iar tu nu vrei să pătimeşti nimic de dragul Său, sau mai bine zis pentru mântuirea la. Cum te vei înfățişa dinaintea Lui în ziua Judecății?

Ce răspuns vei da pentru încălcarea poruncilor Sale? Nu te înşela pe tine însuți zicând: *Acum mă bucur de plăcerile acestei lumi, îmi nedreptățesc semenii, mă răzbun pe duşmanii rnei, fac tot felul de păcate, iar la bătrânețe o să mă pocăiesc*. Spune-mi: cine ți-a spus ție că o să trăieşti atât de mult? Nu vezi câți tineri sunt luați de moarte în fiecare zi? Şi chiar dacă ai trăi până la bătrânețe, cum vei apărea dinaintea Domnului, după ce o viață întreagă ai nesocotit poruncile Sale şi 1-ai slujit pe diavol?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 292-293)

PORUNCILE DIVINE (putința împlinirii lor)

„Şi tu, dar, vei râde în nas tuturor furtunilor vieții dacă vei voi să împlineşti, cu toată scumpătatea, poruncile lui Hristos. Dacă te vei întări cu filosofia îndemnurilor şi poruncilor lui Hristos, nimeni nu va putea să te întristeze.” (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 314)

„Nu învinui dar Stăpânul! Nu ți-a dat porunci cu neputință de îndeplinit. Vrei să afli dacă nu ți-a poruncit lucruri imposibile? Iată, mulți au făcut mai mult decât li s-a poruncit; dacă poruncile ar fi fost cu neputință de îndeplinit, nu le-ar fi depăşit prin propria lor voință. Dumnezeu n-a poruncit sărăcia de bunăvoie şi totuşi mulți aruncă averile lor, mărturisind cu fapta cât de uşoare sunt poruncile. Nu le-ar fi depăşit dacă poruncile n-ar fi fost uşoare.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, p. 106)

„Este cu putință, numai dacă am voi, să biruim orice slăbiciune a firii prin puterea voinței, căci nici o poruncă a lui Hristos nu este mai presus de puterile omeneşti.” (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 266)

PORUNCILE DIVINE (ajutorul lui Dumnezeu pentru împlinirea lor)

„Atunci când cineva voieşte să-şi rânduiască viața după voia lui Dumnezeu, se bucură de atâta ajutor de sus încât i se împlineşte tot ce voieşte”. (*Omilii la Facere,* omilia LIII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 198)

„Domnul pune acum şi coroana uşurinței îndeplinirii poruncilor, anume ajutorul pe care-l avem de pe urma rugăciunilor stăruitoare; El ne uşurează mult oboselile săvârşirii poruncilor. *Nu trebuie să vă străduiți singuri,* ne spune Domnul*, ci cereți şi ajutorul de sus*”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 297-298)

PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor - folosul)

„Dacă vom fi cu luare aminte asupra noastră şi ne vom îngriji de mântuirea noastră, vom putea să ne fim şi nouă de foarte mare folos, scăpând de chinurile cele viitoare şi să fim şi dascăli folositori celor ce privesc la viața noastră, pentru ca, sfârşind bine această viață să ne învrednicim în cea viitoare şi de iubirea de oameni a lui Dumnezeu…”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 67)

„Să ştim că Stăpânul nostru este larg la inimă şi darnic; pentru mici osteneli ne dă mari răsplăți şi ne pregăteşte nu numai în veacul ce va să fie bunătățile celor nemuritoare, ci şi în viața aceasta uşurează cu multe şi bogate daruri, slăbiciunile firii noastre.” (*Omilii la Facere,* omilia XL, III, în col. PSB, vol. 22, p. 75)

„Cine va putea vorbi vrednic de înțelepciunea poruncilor, de virtutea şi forța legilor cereşti, de frumusețea unei morale cu totul îngereşti? Căci, acela este felul pe care l-a introdus Iisus Hristos aici jos, acelea sunt legile pe care le-a stabilit El, şi morala pe care a întemeiat-o, încât cei ce-L urmează şi I se conformează devin imediat îngeri, şi asemănători cu Dumnezeu, atât cât îi este posibil omului, chiar când el ar fi cel mai rău dintre toți oamenii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII, 2, p. 59)

„Vezi că şi toate poruncile Lui au ca țintă şi ajută la odihna, mântuirea şi fericirea noastră. Că, de pildă, când zice: *Fericiți cei milostivi, fericiți cei curați cu inima, fericiți cei blânzi, fericiți cei săraci cu duhul, fericiți făcătorii*

de pace, El cu nimic nu se foloseşte de aici, ci ne porunceşte acestea împodobindu-ne şi orânduindu-ne viaţa noastră. Aşijderea şi când spune *am flămânzit*, nu o zice că ar avea trebuinţă de vreo slujbă din partea noastră, ci îndemnându-te spre iubire de oameni. Putea El hrăni pe cel flămând şi fără tine, dar ţi-a poruncit aceasta pregătind ţie comoară mare. Că dacă soarele, zidire fiind a lui Dumnezeu, şi nu are nici o trebuinţă de ochii noştri - căci el rămâne a-şi avea strălucirea sa, chiar dacă nu s-ar uita nimeni la el, iar cei ce se folosesc noi suntem, când ne bucurăm de razele sale - apoi cu atât mai mult aceasta se petrece cu Dumnezeu.

Poate că voieşti şi să afli ce depărtare este între Dumnezeu şi noi? Oare pe câtă este între noi şi ţânţari? Sau poate mai multă? Este vădit că mult mai mare şi nemărginită. Deci dacă noi, cei iubitori de slavă deşartă, nu avem trebuinţă de vreo slujbă sau slavă din partea ţânţarilor, apoi cu atât mai mult Dumnezeirea, care este fără patimă şi nu are trebuinţă de nimic. Întru atâta se bucură de noi, întrucât şi noi facem bine unul altuia, întrucât El se desfată cu mântuirea noastră. Pentru aceea de multe ori, lăsând la o parte cele ale Sale, El caută numai pe ale tale. *Dacă cineva,* zice, *are femeie necredincioasă, şi aceea ar voi să vieţuiască cu el, să nu o lase pe ea* (1 Cor., 7, 13). *Cel ce-şi va lăsa femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pe ea să preacurvească* (Mt., 5, 32). Ai văzut bunătate negrăită? *Dacă femeia,* zice, *este curvă, nu silesc a vieţui împreună cu ea; iar dacă este necredincioasă, nu împiedic*. Şi iarăşi: *Dacă eşti supărat pe cineva, poruncesc a lăsa darul tău şi a alerga la cel ce te-a supărat*. *Iar când tu aduci darul tău la altar, şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului şi mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău, şi atunci venind adu darul tău* (Mt., 5, 23-24). Dar încă pilda celui ce a mâncat stăpânului toată suma ce-i datora, oare nu tot aceasta arată? Căci când i-a mâncat mia de talanţi împrumutată, l-a miluit pe dânsul şi l-a iertat - iar când l-a văzut cum acela cerea de la fratele său o sută de dinari ce-i împrumutase, l-a numit şi viclean, în acelaşi timp l-a şi dat pedepsei. Aşa că vorba Lui cea multă este numai pentru odihna ta. Barbarul acela era să păcătuiască cu femeia dreptului Avraam, şi Dumnezeu îi zice: *Nu te-am lăsat să te atingi de dânsa* (Fac., 20, 6). Pavel prigoneşte pe Apostoli, iar Dumnezeu îi zice: *Ce Mă prigoneşti*?

Alţii flămânzesc, şi El spune că Dânsul flămânzeşte, şi că este gol şi străin, voind prin aceasta a te ruşina pe tine, şi cu chipul acesta a te aţâţa la milostenie." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, pp. 267-268)

„Dacă noi ne îndeplinim cu sfinţenie cele duhovniceşti, vor urma desigur şi cele ale vieţii de faţă." (*Comentariile sau explicarea Epistolei*

către Tit, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 167)

„Căci după cum pe cei ce păcătuiesc degrab îi ia Dumnezeu, căci zice: *vor fi fiii voştri orfani şi femeile voastre văduve*, aşa şi celor ce se încred întru toate în El le făgăduieşte că le va da şi bătrâneţe îmbelşugată şi toate bunătăţile dimpreună cu acestea.

Auzi-l şi pe Pavel, care zice la fel, că mulţimea păcatelor adesea cheamă moartea înainte de vreme. Căci zice: *pentru aceea sunt între voi slabi şi neputincioşi şi mulţi au adormit* (I Cor., 11, 30).” (*La cuvintele apostoleşti: <<Din pricina desfrâului fiecare să-şi aibă nevasta lui*>>, în vol. *Cateheze maritale,* p. 12)

PORUNCILE DIVINE (împlinirea poruncilor – semnul iubirii de Dumnezeu)

„Vindecarea sufletelor noastre, leacul rănilor noastre, calea cea mai bună pentru a bineplăcea lui Dumnezeu, semnul cel mai mare a unui suflet iubitor de Dumnezeu este să faci totul de dragul legii Stăpânului, să nu te laşi târât de slăbiciunea gândurilor, ci să fii mai presus de patimi, gândindu-te la binefacerile pe care în fiecare zi le face Dumnezeu cu noi”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VIII, în col. PSB, vol. 21, pp. 348-349)

„Hristos nu-ţi cere altceva decât să-L iubeşti din toată inima ta şi să-I împlineşti poruncile Lui. Cel care iubeşte pe Hristos cum trebuie iubit, negreşit se şi sileşte să-I împlinească poruncile Lui. Când iubeşti pe cineva din inimă te străduieşti să faci tot ce poţi ca să-ţi atragi dragostea lui. Şi noi, deci, dacă iubim pe Stăpân din inimă, vom putea să-I împlinim poruncile Lui şi să nu facem nimic din cele ce-ar putea să-L supere pe Cel Care Îl iubim”. (*Omilii la Facere,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 217)

PORUNCILE DIVINE (împlinirea lor de dragul lui Hristos)

„Să dăm, dar, ascultare poruncilor Domnului, să nu ne împotrivim lor şi nici să le discutăm! Că poruncile acestea, prin ele însele, ne pricinuiesc mai cu seamă plăcere şi folos, chiar înainte de primirea răsplăţilor. Dacă multora li se par împovărătoare şi cu anevoie de îndeplinit, tu gândeşte-te că le faci de dragul lui Hristos; şi atunci întristarea se va preface în bucurie. Dacă gândim totdeauna aşa, nu vom mai simţi povara poruncilor, ci vom culege pretutindeni numai bucurii; osteneala n-are să ni se mai pară

osteneală, ci, cu cât ne ostenim mai mult, cu atât osteneala ajunge mai plăcută şi mai dulce”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 216)

PORUNCILE DIVINE (încălcarea unei singure porunci – gravitatea)

„Dacă le facem pe unele, iar pe altele le lăsăm, nu avem nici un folos. Nu pierim din pricina celor pe care le facem, ci din pricina celor pe care le-am neglijat. Ce importanță are dacă nu pierim din pricina bogăției, dar pierim din pricina trândăviei; dacă nu pierim din pricina trândăviei, dar pierim din pricina lipsei de bărbăție? Că şi lucrătorul de pământ plânge la fel sământa fie că o pierde într-un chip, fie că o pierde în altul. Să nu ne mângâiem că nu pierim în toate chipurile, ci să plângem că pierim într-un chip oarecare! Să ardem spinii! Că ei înăbuşă cuvântul”. (*Omilii la Matei,* omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 527)

PORUNCILE DIVINE (prin încălcarea lor Îl jignim şi ofensăm pe Dumnezeu)

„N-ar fi, oare, un semn de mare nerecunoştință ca El, fiind Dumnezeu şi nemuritor, să ia firea noastră muritoare, ca El să nu se scârbească de trup pământesc, ca să slobozească firea noastră de vechea osândă, să o urce la cer, să-i dea cinstea de a şedea alături de Tatăl şi să o învrednicească de închinăciunea întregii oştiri cereşti, iar noi să nu ne sfiim a-L răsplăti cu fapte cu totul potrivnice, să lipim, cum ar spune cineva, sufletul nostru nemuritor de trup şi să-l facem să fie pământesc, mort şi neputincios? Nu, vă rog să nu fim atât de nerecunoscători față de Cel ce ne-a făcut atâta bine, ci să urmăm legile Lui, să facem cele poruncite de El şi bineplăcute Lui, ca să ne arate vrednici şi de veşnicile bunătăți…”. (*Omilii la Facere,* omilia XVII, X, în col. PSB, vol. 21, p. 206)

„Când e vorba de un câştig material, preferăm să îndurăm orice cu dragă inimă, fie oboseală, fie necaz, fie ruşine, fie chiar pedeapsă şi pe lumea aceasta şi pe lumea cealaltă; dar când e vorba de mântuirea noastră, când e vorba să atragem asupra-ne câştigul cel de sus, deodată ne cuprinde căscatul, lenea, plictiseala. Ce iertare mai putem avea noi, ce cuvânt de apărare când suntem atât de nepăsători, când nu vrem să iubim pe Dumnezeu

nici măcar cât a iubit Iacov pe Rahila? Şi ne purtăm aşa ştiind doar câte binefaceri ne-a făcut şi ne face Dumnezeu în fiecare zi!” (*Omilii la Facere,* omilia LV, II, în col. PSB, vol. 22, p. 216)

PORUNCILE DIVINE (ascultarea părerilor lumii în detrimentul poruncilor lui Dumnezeu)

„Cel ce are izbânzi în fapte bune, dacă judecă pe alții că nu ar fi vrednici de a şti şi prețui faptele sale, ci se mulțămeşte numai cu hotărârea lui Dumnezeu, acela nici în cele potrivnice nu va mai aştepta părerea altora.

Şi cum se poate aceasta? zici tu.

Dacă vei cugeta ce este omul şi cine este Dumnezeu, pe cine părăseşti şi la cine alergi, atunci degrabă vei îndrepta totul. Omul se găseşte sub acelaşi păcat ca şi tine, sub aceeaşi judecată şi sub aceeaşi osândă; omul în sine este deopotrivă cu deşertăciunea, ele este pământ şi cenuşă, şi chiar de te-ar lăuda, de multe ori te va lăuda la întâmplare, fie din hatâr, fie din disprețul ce are către tine, iar când te va defăima sau te va învinui, tot cu aceeaşi intenție o va face. Nu tot aşa însă este şi Dumnezeu, ci hotărârea lui este nepătată, iar judecata îi este dreaptă. Pentru aceea trebuie a ne adăposti totdeauna la dânsul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 122-123)

PORUNCILE DIVINE (neîmplinirea lor - gravitatea)

„Dacă primul om care a avut ca moştenire paradisul a suferit atâtea nenorociri din pricina unei singure neascultări săvârşite după ce primise cinstea, ce iertare vom avea noi, care am primit ca moştenire cerul, care am ajuns împreună-moştenitori cu Unul-Născut, dacă alergăm la şarpe, după ce S-a pogorât asupra noastră Porumbelul? Nu ni se va mai spune ca lui Adam: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!* (Fac. 3, 19) şi: *Vei lucra pământul!* (Fac. 4, 12), ci cuvinte cu mult mai cumplite: întunericul cel mai de afară, legăturile cele nedezlegate, viermele cel veninos, scrâşnirea dinților (Matei 8, 12). Şi pe bună dreptate. Omul care n-a ajuns mai bun după ce i s-a făcut un atât de mare bine merită să primească cea mai mare şi cea mai cumplită pedeapsă.” (*Omilii la Matei,* omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 151)

„Căci a face ceea ce este neplăcut lui Dumnezeu, este a trăi în mod inutil, sau nu este numai a trăi inutil, ci înseamnă a trăi şi pentru pierderea Sa.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXI, 2, p. 150)

„Ce am putea spune, când noi preferăm poruncile lui Satana înaintea poruncilor lui Hristos, înaintea legilor Lui, şi ne batem joc de mântuirea noastră, căci preferăm lucrurile cele rele înaintea Celui ce a pătimit toate pentru noi? De ce iertare sunt oare vrednice toate acestea? De nici una.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia V, p. 85)

„Nici un cuvânt nu este mai vrednic de slava lui Dumnezeu decât a spune că am fost iubiți de Dumnezeu, şi că şi noi iubim pe Cel ce ne iubeşte. Aceasta este cea care-i face pe îngeri mai străluciți, aceasta şi pe domnii şi pe începătorii le arată mai luminate, aceasta este superioară împărăției cerurilor. De aceea şi Pavel o punea înaintea împărăției cerurilor, de aceea fericea puterile cele netrupeşti, că Îl iubesc pe Dumnezeu şi se supun întru totul Lui. De aceea şi profetul se minuna, zicând: *Binecuvântați pe Domnul toți îngerii Lui cei tari la virtute, care faceți cuvântul Lui şi auziți glasul cuvintelor Lui* (Psalmii lui David 102, 20). De aici şi Isaia lăuda pe serafimi, arătând marea lor virtute, fiindcă stau lângă acea slavă, ceea ce este semnul celor mai iubiți.

Să imităm şi noi, iubiților, puterile cele de sus şi să ne silim nu numai de a sta alături de tronul celui Preaînalt, ci să şi avem în noi pe Cel ce stă pe acel tron. El ne-a iubit pe noi chiar când Îl uram, şi încă rămâne în această iubire, căci: *ca să fiți fiii Tatălui vostru celui din ceruri, că El face să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni şi trimite ploaie peste cei drepți şi peste cei nedrepți* (Matei 5, 45). Deci şi tu iubeşti pe cel ce te iubeşte, căci iubeşte cu adevărat.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 158)

„*Însă nu,* zici, *ci sunt silit de natură; eu iubesc în adevăr pe Hristos, însă de calc poruncile Lui, este că sunt silit de natura aceasta*. Dacă cu adevărat că ai fost silit, desigur că vei avea iertare; iar de cazi din cauza lenevirii tale, nu vei avea câtuşi de puțin. Haide, deci să cercetăm şi să vedem care din două: se fac oare păcatele din cauza vreunei necesități? Suntem oare forțați de a le face, sau că le facem din prea mare trândăvie şi din dispreț? *Să nu ucizi!*, zice. Care este necesitatea de a ucide? Care e sila ce te împinge? Nu este nici o silă care să împingă la omor. Cine dintre noi ar avea gustul ca să implanteze cuțitul în gâtul aproapelui şi să-şi moaie în sânge mâna lui? Nici unul. Aşadar, vezi că e cu totul din contra, adică că nu e necesitatea, nici sila care ne împinge la omor, ci pofta de a păcătui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia II, p. 19)

„Ci cum nu este o neghiobie, ca atunci când porunceşte împăratul lucrurile cele mai grele, să ne supunem, iar când Dumnezeu porunceşte ceva, care nu e nici greu, nici anevoios, ci uşor şi foarte lesnicios, noi să-I nesocotim porunca, să o luăm în râs şi să punem înainte obişnuința? Să nu nesocotim, rogu-vă, până într-atâta mântuirea noastră, ci să ne temem de Dumnezeu, măcar tot atât cât ne temem de un om. Ştiu că v-ați înspăimântat la auzul acestor vorbe, dar merită să vă înspăimântați că nu-I dați lui Dumnezeu nici măcar atâta cinste, ci păzind cu luare aminte legile împărăteşti, călcați în picioare pe cele ce se coboară din cer şi socotiți că osteneala cu acestea e zadarnică. De altfel, ce dezvinovățire veți mai putea avea? Ce iertare, când, după atâtea sfaturi, noi stăruim în aceleaşi greşeli?” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 77)

,,Dacă cel care calcă legile căpeteniilor de pe pământ suferă o pedeapsă de care nu poate scăpa, apoi cu mult mai mult va fi supus la chinuri de nesuportat cel care calcă poruncile Stăpânului ceresc.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,*p. 261)

,,... nu trebuie ca față de Dumnezeu să avem o astfel de dispoziție şi să socotim că este mai grozav decât orice gheenă să facem ceva din cele care Lui nu-I sunt pe plac?” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor...,* cuvântul V, p. 78)

„Cine nesocoteşte poruncile lui Dumnezeu ajunge în timp să se nesocotească pe sine însuşi.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 362)

POSTUL (ce este postul ?)

„ ... mama tuturor bunătăților, dascălul cuminţeniei şi al întregii virtuți, adică postul.” (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Postul este seninătatea sufletelor noastre, podoaba bătrânilor, pedagogul tinerilor, învățătorul celor ce trăiesc în curăţie trupească şi sufletească. Postul împodobeşte ca o diademă orice vârstă şi pe bărbați şi pe femei”. (*Omilii la Facere,* omilia II, I, în col. PSB, vol. 21, p. 39)

„Iubesc postirea, fiindcă este maica întregii înțelepciuni şi izvorul a

toată filosofia.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 75)

„Postul este temelia acestei vieţi spirituale; este învăţătorul nostru.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 58)

POSTUL (- unealtă a desăvârşirii)

„Avem Stăpân blând şi iubitor de oameni şi nu ne cere lucruri peste puterea noastră. Nici nu ne cere să ne abţinem de la mâncări şi să postim aşa de dragul postului, nici pentru asta să stăm nemâncaţi, ci ca să ne desprindem de lucrurile cele lumeşti şi să folosim tot răgazul cu cele duhovniceşti. Că dacă ne-am rândui viaţa noastră cu mintea trează, dacă am întrebuinţa tot răgazul vieţii noastre cu cele duhovniceşti şi am mânca atâta doar ca să plinim nevoia numai şi am cheltui toată viaţa noastră în fapte bune, nici n-am mai avea nevoie de ajutorul pe care ni-l dă postul. Dar pentru că firea omenească e trândavă şi se îndreaptă mai degrabă spre tihnă şi plăceri, de aceea Stăpânul cel iubitor de oameni, ca un tată iubitor, a izvodit leacul postului, ca să ne desprindă şi de plăceri şi să ne şi ducă de la grijile lumeşti la lucrarea celor duhovniceşti”. (*Omilii la Facere,* omilia X, I, în col. PSB, vol. 21, p. 116)

POSTUL (- terapie a lăcomiei pântecelui)

„De aceea a postit şi Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne înveţe pe noi. Pentru că păcatele săvârşite înainte de botez au adus robia pântecelui, Iisus - ca un doctor priceput, care porunceşte unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvârşească faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit - introduce după botez postul. Pe Adam neînfrânarea pântecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorât trăsnete peste sodomeni. Cu toate că păcatul sodomenilor era desfrâul, totuşi în neînfrânarea pântecelui îşi au originea şi o pedeapsă şi alta. Acest lucru l-a lăsat pe Iezechiel să se înţeleagă, când a spus: *Aceasta era fărădelegea sodomenilor: erau mândri, se îmbuibau cu pâine şi trăiau numai în chefuri şi în desfătări* (Iez., 16, 49). Aşa au ajuns şi iudeii să săvârşească cele mai mari păcate; de la beţie şi de la trai bun au alunecat în fărădelegi”. (*Omilii la Matei,* omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 154)

POSTUL (vechimea postului)

„Vă amintesc că cei doi mari prooroci ai Vechiului Testament, Moise şi Ilie, cu toate că aveau mare îndrăzneală la Dumnezeu, prin virtuțile lor, posteau adesea, iar postul îi apropia de Dumnezeu.

Chiar şi cu mult înainte de ei, la începuturile creației, atunci când Dumnezeu l-a plăsmuit pe om, i-a dat deîndată porunca să postească. Dacă Adam împlinea această poruncă, avea să se mântuiască. Din toți pomii din rai poți să mănânci, iar din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mănânci, căci, în ziua în care vei mânca din el, vei muri negreşit! (Facerea 2, 16-17). Aceasta nu era alta decât porunca de a posti.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 348-349)

POSTUL (necesitatea postirii)

„Dacă şi în Paradis era nevoie de post, cu atât mai mult este nevoie în afara sa. Dacă înainte ca omul să fie rănit sufleteşte, postul era pentru el medicament, cu atât mai mult este medicament acum, când sufletul său este rănit de păcat. Dacă înainte să înceapă războiul poftelor, era absolută nevoie de post, cu atât mai multă nevoie este acum, când suntem în război cu diavolul. Dacă Adam se supunea acestei porunci, nu ar mai fi auzit cuvintele: pământ eşti şi în pământ te vei întoarce (Facerea 3, 19). Pentru că Adam nu s-a supus, au urmat moartea, grijile, suferințele şi o viață mai grea decât orice moarte.

Vedeți cum Dumnezeu Se supără atunci când postul este disprețuit? Şi nu puteți să vă închipuiți cât Se bucură El când ținem post. Moartea a intrat în om pentru că a nesocotit postul şi este scoasă din el prin post.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 349)

POSTUL (însemnătatea postului)

„Postul şi fecioria, în ele însele, nu sunt nici bune, nici rele; ajung bune sau rele prin voința celor care le practică, prin gândul pus la temelia postului sau a fecioriei.” (*Despre Feciorie*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 10)

POSTUL (îndemn la postire)

„Rog dragostea voastră ca, odată ce cunoaşteți folosul postului, să nu pierdeți din pricina trândăviei folosul acesta, nici să vă întristați la venirea postului; dimpotrivă să vă bucurați şi să vă veseliți potrivit spuselor

fericitului Pavel: *cu cât se strică omul nostru din afară, pe atât se înnoieşte cel din lăuntru* (II Cor., 4, 16)." (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 35)

POSTUL (emulația dintre creştini în postire)

„Sunt unii printre voi care se întrec în abținerea de la mâncare, dedându-se la o luptă de nutriment." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 82)

POSTUL (de ce postim vinerea?)[327]

„… în ziua în care s-au săvârşit tainele mântuirii neamului nostru, în Vinerea în care Stăpânul tău se răstignea pentru lume, în care se aducea o jertfă ca aceasta, în care se deschidea raiul şi tâlharul se întorcea la patria cea veche, în care blestemul se dezlega şi se pierdea păcatul, în care a încetat vrajba cea de multă vreme şi s-a făcut împăcarea oamenilor cu Dumnezeu şi toate s-au prefăcut. În ziua aceea să posteşti, să te mărturiseşti şi să înalți rugăciuni de mulțumire către Cel ce a făcut atâtea bunătăți lumii." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 108)

POSTUL (Paştelui)

„ … sfântul post de patruzeci de zile, leacul sufletelor noastre." (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 31)

„Timpul acestui post de patruzeci de zile a fost rânduit cu oarecare socoteală. După cum pe drumul mare sunt stații de oprire şi case de odihnă pentru ca drumeții osteniți să se odihnească şi să se întremeze, ca aşa să-şi poată continua iarăşi călătoria, iar pe mare sunt țărmuri, coaste de mare şi porturi, pentru ca să alerge acolo corăbierii după ce i-au lovit valurile şi s-au împotrivit furiei vânturilor, pentru a se odihni puțin, şi aşa să plece mai departe, tot aşa şi acum, în postul acesta de patruzeci de zile. Ne-a dăruit Stăpânul aceste două zile din săptămână ca pe nişte stații de oprire, ca pe nişte case de odihnă, ca pe nişte coaste de mare, țărmuri şi porturi, ca să ne

[327] In ziua de miercuri din cursul săptămânii postim pentru că într-o zi de miercuri s-a făcut planul răstignirii şi uciderii Domnului. – n.n.

odihnim puţin, ca să ne întremăm puţin trupul de ostenelile postului şi să ne mângâiem sufletul, pentru ca iarăşi, după trecerea acestor două zile (de întremare – n.n.), să pornim din nou la drum cu tragere de inimă noi, care am pornit pe această cale bună şi folositoare”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

„Postul Paştilor este vindecarea relelor noastre spirituale. Este timpul în care noi cerem harul pentru stricăciunile noastre; este timpul de asemenea şi mai ales în care noi ne îndreptăm greşelile noastre şi defectele noastre. A se îndrepta, iată adevăratul post. Cei mai mulţi zic: eu am postit, eu am făcut abstinenţă, eu am putut continua postul în atâtea săptămâni. Oare acesta este adevăratul post, aşa cum îl vrea Dumnezeu de la noi? Nu sigur, aceasta nu este decât jumătate. Postul va fi adevărat: dacă ne vom face studioşi, dacă ne vom corecta greşelile noastre; dacă înlăturăm crimele. Eu am avut un duşman, eu m-am împăcat cu el. Eu aveam obiceiul de a vorbi de rău, eu m-am corectat. Eu huleam, acest obicei detestabil este schimbat. Ce ar importa o lungă navigare, dacă nava va intra goală în port? Ce va importa postul parcurs cu râvnă, dacă el nu va schimba sufletul nostru spre fapte bune? Căci, dacă noi vrem adevăratul medicament al relelor noastre duhovniceşti, să-1 cerem prin milostenie, care singură îi dă aurului nostru siguranţa sa şi rodirea sa. Vai, totul ne răpeşte acest aur: patimi, lume, fiscul, hoţii. Pentru ce să nu-1 asigurăm încredinţându-l milosteniei, care este rodirea lui veşnică? Să ne gândim încă la iertarea injuriilor, altă milostenie, alt rod al postului adevărat.

Postul Paştilor este revanşa sobrietăţii faţă de bunăstare.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 467-468)

„Timp binecuvântat! Căci atunci credincioşii vin la Biserică şi primesc cuvântul sfânt de care au fugit în restul anului. Timp binecuvântat, mai ales fiindcă ne foloseşte să recunoaştem, să plângem, să ştergem păcatele noastre.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 468)

POSTUL (Săptămâna mare)

„Iată am ajuns la sfârşitul sfântului post de patruzeci de zile; am terminat bogăţia postului şi cu harul lui Dumnezeu am ajuns la liman. Asta însă să nu ne facă să ne trândăvim, ci să ne sârguim şi să priveghem încă şi mai mult. Pentru că şi corăbierii, după ce au străbătut nenumărate mări, cu

pânzele întinse şi cu corabia plină până sus de mărfuri, îşi dau mai multă osteneală şi au mai multă grijă atunci mai cu seamă, când e vorba să intre în port, ca nu cumva să nu izbească corabia de vreo stâncă şi să facă nefolositoare toată munca lor de mai înainte. Tot aşa fac şi alergătorii în stadion; atunci aleargă mai iute când ajung la sfârşitul cursei, ca să ajungă la ţintă şi să dobândească premiul. Atleţii apoi după nenumărate lupte şi victorii luptă mai cu îndârjire când se dă lupta pentru cunună ca să plece încununaţi din stadion. Aşadar după cum corăbierii, alergătorii şi atleţii îşi măresc străduinţa şi luarea aminte atunci când ajung la sfârşit, tot aşa se cade să facem şi noi, pentru că am ajuns şi noi, cu ajutorul lui Dumnezeu în săptămâna mare. Acum mai cu seamă să postim mai mult, să ne rugăm cu mai multă tărie, să ne mărturisim din inimă păcatele, să facem fapte bune, să dăm bogate milostenii, să fim buni şi blânzi, să facem orice faptă de virtute pentru ca ajungând în ziua învierii, cu aceste fapte bune, să ne bucurăm de dărnicia Stăpânului." (*Omilii la Facere,* omilia XXX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 380)

„Pentru ce numim săptămâna aceasta săptămâna mare?

– Pentru că mari şi nespuse sunt bunătăţile care ne stau în faţă în această săptămână. În săptămâna aceasta războiul cel de veacuri s-a sfârşit, moartea s-a stins, blestemul a pierit, tirania diavolului s-a surpat, armele lui s-au sfărâmat, Dumnezeu cu oamenii s-au împăcat, cerul s-a deschis, oamenii s-au amestecat cu îngerii, cele despărţite s-au unit, zidul s-a luat, încuietorile s-au zdrobit, Dumnezeul păcii a împăcat pe cele de sus cu cele de pe pământ. Aşadar pentru aceasta numim noi săptămâna de acum săptămâna mare, pentru că în ea ne-a dăruit Stăpânul daruri foarte bogate. Asta e pricina că mulţi în săptămâna asta îşi înăspresc postul, prelungesc privegherile sfinte şi fac multe milostenii, arătând, prin cele ce fac, cinstea pe care o dau acestei săptămâni. Dacă Stăpânul ne-a dăruit în ea bunătăţi atât de mari, nu se cuvine, oare, ca şi noi să-I arătăm, cu ce putem, cinste şi respect? Chiar şi împăraţii, prin hotărârile ce le dau, îşi arată şi ei respectul pentru aceste zile sfinte: poruncesc să fie suspendate toate treburile publice, să se închidă tribunalele, să fie oprite pricinile şi procesele, pentru ca toată lumea să se poată grăbi, în linişte şi tihnă, spre săvârşirea faptelor duhovniceşti. Şi nu numai atât! Împăraţii mai fac şi un alt dar: liberează pe cei închişi în temniţe şi imită, după omeneasca lor putere, pe Stăpânul lor. Că spun ei: *După cum Stăpânul nostru ne-a slobozit din temniţa cumplită a păcatelor şi ne-a dăruit nenumărate bunătăţi, tot aşa se cuvine ca şi noi să fi, pe cât putem, imitatorii iubirii de oameni a Stăpânului*. Vedeţi că fiecare din noi îşi arată, prin tot ce face, cinstea şi respectul, pe care îl poartă zilelor

acestea, care ne-au adus bunătăți atât de mari?” (*Omilii la Facere,* omilia XXX, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 380-381)

„Deci precum corăbierii, alergătorii şi luptătorii atunci înmulțesc osârdia şi privegherea când se apropie de sfârşit, aşa şi noi, care am ajuns cu darul lui Dumnezeu la această Săptămână Mare, trebuie să arătăm mai multă osârdie la post; să facem rugăciunile mai cu tărie; să ne mărturisim mai cu de-amănuntul şi mai des păcatele noastre; să lucrăm faptele cele bune, milostenie îndestulată, blândețe, smerenie şi toate celelalte fapte bune, ca ajungând la Ziua cea domnească a Paştilor cu aceste isprăvi, să dobândim daruri de la Stăpânul.

Săptămâna aceasta o numim *mare* nu pentru că are mai multe ceasuri, nici pentru că are mai multe zile, căci are acelaşi număr de ceasuri şi zile. Dar pentru care pricină o numim *mare*? Pentru că bunătățile ce ni s-au făcut în ea sunt mari. În aceasta s-a stricat vrajba cea veche, moartea a fost biruită, blestemul a fost ridicat, tirania diavolului s-a risipit, mrejele lui s-au pierdut, împăcarea oamenilor cu Dumnezeu s-a făcut, cerul s-a deschis, oamenii cu îngerii s-au amestecat, cele despărțite s-au unit, zidul cel din mijloc s-a ridicat, încuietorile s-au stricat, Dumnezeul păcii a împăcat cele de sus cu cele de pe pământ. De aceea numim *mare* această săptămână, pentru atâta mulțime de daruri ce ne-a dăruit Stăpânul în ea. Şi din pricina aceasta mulți aspresc postul, fac privegheri mai întinse şi dau milostenii mai bogate, arătând prin cele ce fac cinstea față de această Săptămână. Şi dacă Stăpânul nostru ne-a dat atâtea bunătăți în ea, cum noi să nu ne arătăm recunoştința şi evlavia prin cele ce putem?

Şi împărații, arătând cât respectă aceste cinstite zile, poruncesc tuturor celor ce ocârmuiesc treburile statului să înceteze; să închidă uşile judecătoriilor; să se alunge orice fel de gâlceavă şi neînțelegere, ca toți să fie liberi să se silească în linişte şi pace la cele duhovniceşti. Şi nu numai aceasta, ci şi altă dăruire arată, căci liberează din legături pe cei din temnițe, urmând Stăpânului după puterea omenească. Căci precum Stăpânul ne liberează din temnița cea cumplită a păcatelor şi ne dăruieşte desfătarea bunătăților celor nenumărate, în acest fel şi noi trebuie să ne facem următori iubirii Lui de oameni în cele ce putem.

Ai văzut cum fiecare, prin ceea ce poate, îşi arată evlavia şi cinstea pentru zilele acestea ce ni s-au făcut nouă pricinuitoare de atâtea bunătăți?” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 163-165)

POSTUL (rostul postului)

„Şi de unde-i vine postului această putere extraordinară de sfinţire? Din aceea că, deodată, el slăbeşte şi deprimă forţele trupului păcatului şi-i dă sufletului o nouă vigoare.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 469)

POSTUL (puterea postului)

„Proorocul Daniel a fost aruncat în groapa leilor, dar pentru că postise, a ieşit nevătămat, ca şi cum ar fi fost aruncat între oi (Dan., 6, 16-23). Dar şi cei trei tineri, care au postit la rândul lor, au fost aruncaţi în foc şi au ieşit de acolo cu trupurile luminoase şi neatinse de flăcări (Dan., 3, 19-27). Dacă focul a fost adevărat, atunci cum de nu i-a ars pe aceşti oameni? Dacă trupurile lor erau adevărate, cum de nu au fost vătămate? Cum? Întreabă postul să-ţi spună. El o să te lămurească în legătură cu această taină, pentru că taină este, cu adevărat, ca trupurile să fie date fiarelor sălbatice sau focului şi să nu păţească nimic. Vezi ce luptă peste fire şi apoi ce biruinţă peste fire? Adu-ţi aminte mereu de puterea postului şi primeşte-1 cu sufletul deschis, pentru că este nebunie curată să ne îndepărtăm de el, atunci când şi de colţii leilor fereşte, şi de foc scapă, şi pe diavoli îi îndepărtează, potolind văpaia patimilor, liniştindu-ne gândul şi aducându-ne alte şi alte binefaceri.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 350)

POSTUL (modul postirii)

„Dacă doctorii, când au dat doctorii celor ce vor să-şi cureţe stomacul de sucuri rele şi stricate, poruncesc bolnavilor să se înfrâneze de la mâncare, ca să nu fie mâncarea piedică puterii doctoriei, ci să lucreze şi să-şi împlinească lucrarea ei, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi, cei ce avem să primim leacul acesta duhovnicesc, adică postul, acest fel deosebit de mâncare, să ne curăţim cugetul, să ne facem mintea mai uşoară, pentru ca întunecată de beţie, să nu ne fie postul zădarnic şi nefolositor”. (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Să nu aşteptăm numai să treacă săptămânile postului, ci să ne cercetăm cugetul, să ne examinăm gândurile, ca să vedem ce faptă bună am săvârşit în săptămâna asta, ce faptă bună în cealaltă, ce adaos am pus în următoarea şi ce patimă am îndreptat. De nu ne vom rândui aşa viaţa noastră

şi de nu vom avea o grijă atât de mare de sufletul nostru, de nici un folos nu ne va fi postul şi nici nemâncarea pe care o suferim…”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 130)

„Să nu căutăm atâta numai, să venim la biserică în fiecare zi, să ascultăm mereu predicile şi să postim tot postul mare; că dacă nu vom câştiga nimic din venitul regulat la biserică şi din ascultarea predicii, dacă nu vom pune ceva folositor în sufletul nostru în acest post, nu numai că nu vom avea nici un folos de pe urma tuturor acestora, ci ne vor fi pricină şi de mai mare osândă, că am avut parte de atâta învățătură, dar am rămas aceiaşi, că cel nervos nu s-a potolit, că cel mânios n-a ajuns blând, că cel invidios nu s-a urcat până la prietenie, că cel înnebunit după bani nu s-a depărtat de această patimă ca să fie gata să facă milostenie şi să hrănească pe săraci, că cel desfrânat nu s-a cumințit, că cel îndrăgostit de slava deşartă n-a învățat s-o dispreţuiască şi să îndrăgească adevărata slavă, şi, în sfârşit, că cel ce nu iubeşte pe semenul său nu s-a trezit ca să se învețe să nu fie numai mai prejos de vameşi – că spune Hristos: *Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce faceți mai mult? Oare nu şi vameşii fac la fel?* (Matei, 5, 46) –, ci să-şi pregătească cugetul să se uite cu drag la duşmani şi să le arate multă dragoste”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 131)

„*Iar când postiți nu fiți ca fățarnicii trişti, că îşi smolesc fețele lor ca să arate oamenilor că postesc* (Matei 6, 16).

Bine ar fi ca la auzul acestor cuvinte să suspinăm şi să plângem cu amar! Că nu numai că îi imităm pe fățarnici, dar îi şi întrecem. Cunosc, cunosc mulți oameni care nu postesc şi arată lumii că postesc; îşi pun mască de postitori deşi nu postesc; iar apărarea lor este mai rea chiar decât păcatul, că spun: *Fac asta ca să nu smintesc mulțimea!* Ce spui, omule? Dumnezeiască e legea care ți-a poruncit să posteşti, şi tu vorbeşti de sminteală? Păzindu-o, socoteşti că sminteşti, iar călcându-o, nu sminteşti? Poate fi, oare, o prostie mai mare decât aceasta? Nu încetezi odată să fii mai rău ca fățarnicii şi de două ori fățarnic? Nu te ruşinezi de tăria cuvintelor Domnului la gândul cât de mare e păcatul ce-l săvârşeşti? Domnul nu S-a mărginit să spună numai atât că aceia care arată lumii că postesc sunt nişte fățarnici, ci, voind să-i mustre mai mult, le spune *că-şi smolesc fețele lor,* adică şi le strică şi le pocesc”. (*Omilii la Matei,* omilia XX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 261)

„Şi după cum atunci când ne-a poruncit să intrăm în cămara noastră negreşit nu ne-a poruncit că neapărat numai acolo să ne rugăm, ci a arătat

acelaşi lucru şi acum, când ne porunceşte să ne ungem capul, negreşit nu ne porunceşte să-l şi ungem; că atunci toți am fi călcătorii acestei legi şi, înainte de toți, mai cu seamă cei care se străduiesc să o păzească, popoarele de monahi care acoperă munții. Hristos, deci, nu ne-a dat această poruncă; ci, pentru că cei vechi aveau obiceiul să-şi ungă capetele lor ori de câte ori erau veseli şi bucuroşi - şi asta o poți vedea destul de bine la David şi la Daniil – a spus să ne ungem şi noi capetele, nu ca neapărat să o facem, ci ca să ne dăm silința să ascundem cu mare grijă, prin toate mijloacele, bunul acesta, postul. Dar ca să vezi că Hristos aceasta a vrut să spună, a îndeplinit El însuşi, cu fapta, ceea ce poruncise cu cuvântul, postind patruzeci de zile; şi postind, ascuns de lume, nu Şi-a uns capul, nici nu S-a spălat; deşi n-a făcut asta, totuşi a săvârşit totul fără să urmărească slava deşartă. Aceasta ne-o porunceşte şi nouă, dând ca pildă pe fățarnici şi îndemnându-ne prin o îndoită poruncă. Prin pilda fățarnicilor Domnul vrea să ne mai arate încă ceva. Vrea să îndepărteze de la noi această dorință rea de a posti de ochii lumii, nu numai pentru că un astfel de post este de râs şi de batjocură, nici numai pentru că nu aduce nici un folos, ci şi pentru a arăta că o astfel de înşelare este trecătoare. Actorul pare strălucitor atâta vreme cât ține spectacolul; dar, mai bine spus, nici atunci nu-i socotit strălucitor de toți spectatorii, că mulți dintre ei ştiu cine este cel ce joacă rolul. Când, însă, spectacolul s-a terminat, actorii apar în fața lumii aşa cum sunt. Aşa pățesc şi cei care umblă după slava deşartă, cei care postesc numai de ochii lumii. Pe aceştia mulți îi cunosc şi aici pe pământ şi ştiu că nu sunt ce vor să pară, pentru că postul lor este numai o mască; dar, după ce se va termina spectacolul lumii acesteia, când toate vor fi goale şi descoperite, atunci vor fi dați pe față, în fața întregii lumi”. (*Omilii la Matei,* omilia XX, I, în col. PSB, vol. 23, p. 262)

„Dacă vrei să arăți oamenilor postul, aşteaptă puțin, şi-ți voi da cu prisosință prilej să te vadă o mulțime de oameni. Şi cu mult folos! Dar, dacă vrei să arăți oamenilor, aici pe pământ, postul tău, apoi pierzi slava ce vreau să ți-o dau; şi, dimpotrivă, o câştigi dacă dispreţuieşti laudele oamenilor. Atunci, pe lumea cealaltă, te vei bucura în toată voia de slavă. Dar, înainte de slava aceasta culegi mult folos chiar aici pe pământ, pentru că supui sub picioarele tale toată slava omenească, scapi de robia amară a oamenilor şi ajungi un adevărat postitor. Iar dacă posteşti ca să arăți oamenilor că posteşti, atunci, pe lumea cealaltă, te vei găsi ca într-o pustie: nu va fi nimeni care să te privească, pentru că de nicăieri nu se va vedea că ai postit. Insulți postul, dacă nu posteşti de dragul postului, ci ca să te vadă împletitorii de frânghii, fierarii, oamenii din piață! Insulți postul, dacă vrei să te admire

păcătoşii şi cei care nu postesc! Insulți postul, dacă chemi pe duşmanii postului să le arăți postul, să vadă postul”. (*Omilii la Matei,* omilia XX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 263)

„Este ştiut că nu foloseşte la nimic a posti, dacă cineva se mărgineşte la o simplă abținere de la hrană.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 58-59)

„Postul este o doctorie: dar o doctorie, chiar dacă a săvârşit mii de vindecări, este adese de felul hranei şi de alte multe împrejurări: lăsând la o parte una singură, înseamnă a ne pune în pericol.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 59)

„Cinstea postului nu este abținerea de la mâncare, ci fuga de păcate. A nu vedea în pos pe duşmanul tău, împacă-te cu el; dacă amicul tău săvârşeşte o faptă vrednică de laudă, nu-l invidia; dacă ochii zăresc o femeie frumoasă, treci înainte. Nu numai gura noastră trebuie să postească, ci şi ochii, urechile, picioarele, mâinile, toate membrele noastre. Mâinile noastre să postească, adică să fie curate de orice răpire sau avariție lumească; picioarele să postească, adică să se abțină de a alerga la spectacole nepermise; ochii să postească, adică să se deprindă de a nu arunca niciodată priviri nemodeste, a nu privi cu curiozitate obiecte periculoase. Căci spectacolul este hrana ochilor; dar dacă ele sunt nedrepte şi oprite, vatămă postul şi mântuirea sufletului este în pericol; dacă sunt însă drepte şi permise, ele sunt o podoabă a postului. Şi n-ar fi contra bunului simț de la a ne abține de la o mâncare altădată îngăduită şi de a ne sătura totuşi ochii cu un nutriment care le este oprit? Tu nu mănânci carne? Bine, dar nu te hrăni cu necurăție prin ochii tăi! Urechile, de asemenea, să postească şi postul lor este a nu asculta nici facerile de rău, nici clevetirile. *Nu ridica strigare mincinoasă*, zice Sfânta Scriptură (Exod 23, 1). Gura să postească, abținându-se de la orice vorbire necinstită şi batjocoritoare. La ce foloseşte ca să ne abținem de la carnea păsărilor şi peştilor, dacă noi sfâşiem şi mâncăm pe frații noştri? (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, pp. 60-61)

„,… dezbracă grijile cele vremelnice, căci timpul postului este un timp de luptă, armează-te cu armele duhului, căci nouă ne stă înainte un greu război împotriva Satanei şi a puterii lui.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 82)

,,Eu însă înțeleg nu postul cel obişnuit, ci postul cel adevărat, adică nu numai înfrânarea de la mâncare, ci încă şi înfrânarea de la păcate; căci nu singur bucatelor în sine, ci numai postul cel adevărat poate mântui pe om. Aşadar, pentru ca noi să nu ne osândim în zadar şi să ni se răpească folosul postului, să cercetăm cum şi în ce chip trebuie să postim. Fariseul acela din Evanghelie încă postea (Lc., 18, 10 şi urm.), dar aceasta nu i-a folosit la nimic, ci s-a întors deşert în casa sa, pe când vameşul, care nu postise, l-a întrecut. Ninivitenii au postit şi iarăşi au dobândit harul lui Dumnezeu. Dar şi jidovii posteau, fără ca aceasta să-i fi mântuit. Să vedem acum ce însuşiri a avut postul ninivitenilor şi prin ce au îmblânzit ei mânia cea mare a lui Dumnezeu. Era oare postul lor numai înfrânare de mâncare şi îmbrăcarea hainelor de jale? Nicidecum, ci era o schimbare a toată viața lor. De unde ştim aceasta? De la însuşi profetul. Când el vorbeşte despre mânia lui Dumnezeu şi despre postul ninivitenilor, şi despre iertarea dumnezeiască, cea dobândită, arată şi temeiul acestei iertări prin cuvintele: *Căci Dumnezeu a văzut faptele lor* (Iona 3, 10). Care fapte? Oare înfrânarea lor şi purtarea hainelor de jale? Nu, ci tăcând despre aceasta, zice: *Fiindcă fiecare a părăsit calea sa cea rea, Domnului i-a părut rău de nenorocirea ce voia a aduce asupra lor*. Aşadar, vezi că ninivitenii nu prin înfrânarea de la mâncare, ci prin schimbarea viețuirii lor au scăpat de primejdia cea mare şi iarăşi au împăcat pe Dumnezeu.

Dar eu zic aceasta nu pentru a înjosi postul, ci pentru a-l cinsti cu adevărat, căci cinstea postului stă nu întru înfrânarea de la mâncare, ci întru înfrânarea de la păcate, iar cine mărgineşte postul său numai de la a mânca, acela necinsteşte postul mai mult. Tu posteşti ! Bine, dar arată-mi aceasta prin fapte ! Prin ce fapte? – întrebi tu. Iată: când vezi un sărac, fie-ți milă de dânsul; când vezi un vrăjmaş, împacă-te cu dânsul. De vezi pe aproapele tău norocit, nu-l pizmui. Ține ochii tăi în frâu, ca să nu arunce priviri poftitoare şi necurate. Nu numai gura ta trebuie să postească, ci încă şi ochii şi urechile, picioarele şi mâinile şi toate membrele trupului tău. Mâinile tale să postească rămânând curate de averea cea nedreaptă şi de lăcomia câştigului. Picioarele tale trebuie să postească nemergând la desfătările cele necuviincioase. Ochii trebuie să postească neuitându-se cu poftă şi cu aprindere. Privirea este mâncarea ochilor. Dacă privirea este neiertată, păcătoasă, vatămă postul, ducând tot sufletul la pierdere. Ar fi cea mai mare nebunie a opri gurii chiar mâncarea cea învoită, iară ochiului, dimpotrivă, a-i îngădui privirea cea păcătoasă. Tu te înfrânezi de carne. Bine. Dar nu-ți lăsa nici ochii a căuta la pofta cărnii. Încă şi urechile tale trebuie să postească. Dar postul urechii stă în a nu asculta clevetirile şi vorbele cele rele asupra cuiva. Căci se zice în Sfânta Scriptură: *Să nu asculți vorbele cele mincinoase*

(Ieş. 23, 1). Încă şi gura trebuie să postească, înfrânându-se de la vorbele cele de ruşine şi de înjurături sau sudalme; căci ce ar folosi, dacă noi nu mânăm carnea dobitoacelor, dar tot ca nişte fiare sălbatice sfâşiem numele cel bun al fraților noştri? Defăimătorul, într-adevăr, sfâşie şi mănâncă pe aproapele său. Despre aceasta vorbeşte Pavel, când zice: *Iară de vă muşcați unul pe altul şi vă mâncați, căutați să nu vă mistuiți unul de către altul* (Gal. 5, 15). Deşi nu ai înfipt dinții tăi în carnea, nici în trupul aproapelui tău, dar ai muşcat sufletul lui cu clevetirea ta, l-ai rănit cu bănuiala ta cea rea, ți-ai pricinuit ție însuți, lui şi multor altora înmiite daune.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 82-85)

„… în acest sfânt timp al postului să alungăm toată defăimarea din gura noastră, fiind convinşi, că de am mânca numai cenuşă, această viață aspră nu va putea folosi, dacă nu ne vom înfrâna totodată de prihănire şi de defăimare. Să postim deci, iubiților, în aşa chip, ca noi să ne înfrânăm nu numai de la mâncare, ci şi de la păcate. Atunci noi încă din viața de acum vom avea bună nădejde de mântuire, iară în viața cea viitoare ne vom apropria de Hristos cu o veselă încredere şi vom putea gusta bunurile cele negrăite ale cerului, de care fie să ne împărtăşim cu toți, prin harul şi prin iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 89-90)

POSTUL (însoțit de rugăciune şi de milostenie)

„Postul sădeşte în sufletul omului filozofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupeşti; dar nu postul singur, ci e nevoie şi de rugăciune; şi în primul rând de rugăciune”. (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Dacă posteşti fără să faci milostenie, postul nu mai e socotit post; cel care posteşte, fără să facă milostenie, e mai rău decât unul care se îmbuibează, decât un bețiv; şi cu atât mai rău cu cât nemilostenia e mai mare păcat decât huzurul şi petrecerile”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

POSTUL (trupesc şi postul sufletesc)

„A trecut postul cel trupesc, dar n-a trecut postul cel duhovnicesc. Acesta e mai bun decât acela, iar acela pentru acesta s-a făcut. După cum, când posteați vă spuneam că puteți posti, dar să nu postiți, tot aşa şi acum vă spun că puteți să nu postiți, şi totuşi să postiți. Poate că vi se par o enigmă cuvintele mele. Dar vă voi da dezlegarea enigmei.

Cum puteți să nu postiți cu toate că postiți? Când vă abțineți de la mâncăruri, dar nu vă abțineți de la păcate. Şi cum puteți să postiți cu toate că nu postiți? Când vă înfruptați cu mâncăruri, dar nu gustați din păcat.

Acest post e mai bun decât acela. Dar nu numai mai bun, ci şi mai uşor. Pe vremea postului mulți spuneau că nu pot posti din pricina slăbiciunii trupului." (*Cuvânt la Înviere*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 136)

POSTUL (sufletesc)

„Toată grija noastră să ne fie pentru mântuirea sufletului, cum am putea înfrâna săltările trupului, ca să postim cu adevărat, adică să ne oprim de la rele. Acesta este postul. Că pentru aceasta ne oprim de la bucate, ca să înfrânăm tăria trupului, să facem calul uşor de strunit. Se cuvine ca acela care posteşte mai înainte de toate să-şi înfrâneze mânia, să fie învățat să fie bun şi blând, să aibă inima zdrobită, să smulgă din minte gândurile poftelor celor rele, să aibă înaintea ochilor ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu şi scaunul cel drept de judecată; să fie mai presus de bani, să fie darnic atunci când face milostenie şi să izgonească din sufletul său orice răutate față de semenul său. Acesta e adevăratul post, după cum spune şi Isaia, vorbind din partea lui Dumnezeu: *Nu acest post am ales Eu, zice Domnul; de ți-ai îndoi ca un cerc grumazul tău, de ai aşterne sub tine sac şi cenuşă, nici aşa nu veți chema post primit, zice Domnul* (Isaia, 58, 5).

– Dar spune-mi, care post?

– *Dezleagă învoielile cele făcute cu sila* (Isaia, 58, 6), *frânge cu cel flămând pâinea ta, adu în casa ta pe săracul fără adăpost* (Isaia, 58, 7). *Şi dacă vei face asta*, spune mai departe Dumnezeu, *atunci va ieşi dimineața lumina ta şi sănătatea ta va înflori* (Isaia, 58, 8).

Ai văzut, iubite, care este adevăratul post? Aşa să postim şi să nu gândim fără rost ca foarte mulți, care mărginesc postul la atâta numai că stau nemâncați până seara. Nu ni se cere atâta nouă, ci ca împreună cu oprirea de la mâncăruri să ne oprim şi de la faptele care ne vatămă şi să ne dăm multă sârguință pentru săvârşirea faptelor celor duhovniceşti. Cel care posteşte trebuie să fie smerit, liniştit, blând, disprețuitor al slavei vieții de aici. Cum a

dispreţuit trupul, aşa se cuvine să dispreţuiască şi slava deşartă şi să se uite numai la Acela Care cercetează inimile şi rărunchii (Ps., 7, 10); să se roage cu toată sârguinţa, să se mărturisească lui Dumnezeu şi să se ajute după putere prin facerea de milostenii". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, V-VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 104-105)

„Ce folos ai de post şi de privigheri, când limba îţi este ca beată şi se hrăneşte la o masă mai necurată decât mâncarea câinilor, fiind mâncătoare de sânge, vărsând dintr-însa bale şi gura făcându-se jgheab de scurgere a murdăriilor sau poate cu mult mai spurcată? Acestea eu le spun nu îngrijindu-mă de cei ce aud vorbindu-se rele pe nedrept pe socoteala lor, căci aceia sunt vrednici şi de cununi când sugeră cu bărbăţie cele vorbite împotriva lor — ci de voi cele ce le vorbiţi, căci Sfintele Scripturi îl fericesc pe cel ce aude vorbindu-se rele de dânsul pe nedrept, pe când pe cel ce grăieşte de rău pe alţii îl scot afară, sau îl îndepărtează de la sfintele Taine, sau mai bine zis, îl depărtează chiar de la Biserică. *Pe cel ce clevetea întru ascuns pre vecinul său, zice, pe acela l-am gonit.* (Ps. 100, 5), ba încă pe unul ca acesta îl făceau şi nevrednic a citi sfintele cărţi, după cum zice: *Pentru ce tu povesteşti dreptăţile mele şi iei aşezământul de lege al meu în gura ta* (Ps. 49, 15). Mai departe apoi punând şi pricina, zice: *Şezând împotriva fratelui tău, ai clevetit* (Ps. 49, 20). Aici el nu a hotărât dacă cele vorbite sunt adevărate sau mincinoase, pe când aiurea a oprit a vorbi chiar şi cele adevărate, arătând că chiar de ai spune adevărul, nu ţie se cade a le grăi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, p. 475)

„Dacă zelul nostru în timpul postului astfel este, dacă în această săptămână ne îndreptăm de obiceiul de a jura, dacă săptămâna următoare stingem în noi focul mâniei, dacă, în fine, distrugem din rădăcină patima de a vorbi de rău, dacă mai târziu facem să dispară alte greşeli, astfel progresând treptat, ne vom apropia puţin câte puţin de desăvârşire, vom scăpa de pericolul ce ne ameninţă şi ne vom face bine plăcuţi Domnului." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 82)

„La Păresimi toţi au obiceiul să se întrebe unii pe alţii, câte săptămâni au postit; şi poţi să auzi pe unii spunând că două, pe alţii că trei, iar ceilalţi că au postit toate săptămânile. Şi ce folos, dacă am trecut postul fără fapte bune? Dacă unul spune: *Am postit tot postul*, tu spune: *Aveam un duşman şi m-am împăcat cu el; aveam obiceiul să bârfesc, şi m-am lăsat de el; aveam*

năravul de a jura, acum m-am îndreptat. Nu e nici un folos pentru negustori că au făcut un lung drum pe mare, dacă nu duc cu ei o mare încărcătură şi multe mărfuri; nici noi n-avem nici un folos de pe urma postului, dacă îl trecem fără folos şi fără rost. Dacă postim numai de mâncare, după ce vor trece cele patruzeci de zile, va trece şi postul; dacă însă ne lăsăm de păcate, şi după trecerea postului de mâncare rămânem cu postul de păcate, atunci folosul pentru noi e necurmat şi, chiar înainte de împărăția cerurilor, Dumnezeu ne va da nouă aici multă răsplată." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVI-a, pp. 114-115)

„Căci acest lucru e vrednic de plăcere, aceasta e ce căutăm şi din pricina căruia se fac toate: să ne îndreptăm greşelile, ca să nu ieşim din post, aşa cum am intrat în post, ci curățindu-ne şi lepădându-ne de toate cele rele, apoi să prăznuim sfânta sărbătoare. Căci dacă nu se face aceasta, nu numai că nu vom avea nici un folos, ci ne vom alege cu cea mai mare pagubă după trecerea postului. Să nu ne bucurăm aşadar că am trecut lungimea postului (asta nu e mare ispravă), ci să ne bucurăm, când l-am trecut îndreptându-ne păcatele, pentru ca, după trecerea lui, să se vadă roada." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 138-139)

„Se poate să înduri osteneala postului şi să nu iei plata postului.

- Cum?

- Când ne abținem de la mâncări, dar nu ne abținem de la păcate; când nu mâncăm carne, dar mâncăm casele săracilor; când nu ne îmbătăm cu vin, dar ne îmbătăm cu pofte rele; când stăm toată ziua nemâncați, dar ne petrecem toată ziua la spectacole pline de desfrânare. Iată osteneală pentru post, dar fără plată pentru post!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, pp. 97-98)

„Spune-mi, te rog, ce folos ai de pe urma postului, când posteşti cu trupul, dar te desfrânezi cu ochii? Că desfrânare nu-i numai împreunarea trupurilor, ci şi privirea desfrânată." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, p. 100)

„Dar şi când postim, nu ajunge să ne abținem de la diferite mâncăruri, ci trebuie să postim şi sufleteşte. Există primejdia ca ținând posturile rânduite de Biserică, să nu avem nici un folos. Din ce cauză? Pentru că ne ținem departe de mâncăruri, dar nu ne ținem departe de păcat; nu mâncăm carne, dar mâncăm sufletele celor săraci; nu ne îmbătăm cu vin, dar ne îmbătăm cu pofte trupeşti;

petrecem ziua în post, dar ne uităm la lucruri ruşinoase. În felul acesta, pierdem folosul postului. De aceea, postul de mâncare trebuie însoțit de îndepărtarea de orice păcat, de rugăciune şi de luptă duhovnicească. Numai astfel vei aduce jertfă bine-plăcută Domnului şi vei avea mult folos.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 351)

„Acesta este de fapt postul cel mai spornic (postul de păcate – n.n.) şi pentru el se renunță la mâncăruri, ca să alergăm mai sprinteni pe drumul virtuții.” (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 82)

„Postul de alimente este fără îndoială prețios şi necesar, însă este un altul încă mai de lipsă: postul patimilor. Să facem să postească mândria noastră, avariția noastră, voluptatea noastră, poftele arzătoare ale trupului nostru. Să facem să postească ochii noştri, urechile noastre, limba noastră, simțurile noastre, inima noastră.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 447)

POSTUL (motivele pentru care poate fi întrerupt postul)

„Căci cel ce nu posteşte se cuvine să aibă şi iertare din cauza bătrâneților, alții de boala trupul

POSTUL (omului ce este bolnav)

„Deci dacă sunt aici unii care, împiedicați de vreo boală trupească, nu pot sta nemişcați, pe aceştia îi sfătui să-şi aline şi boala trupului şi să nu se lipească nici de această învățătură duhovnicească, ci acesteia să-i arate mai mare râvnă.

Sunt, da, sunt căi cu mult mai bune decât calea postului, care ne pot deschide uşile îndrăznirii celei către Dumnezeu. Cel ce mănâncă şi nu poate posti să facă milostenii mai bogate, să se roage cu mai multă stăruință, să fie cu mai multă râvnă la ascultarea cuvintelor dumnezeieşti, la acestea boala trupului nu-i o piedică. Să se împace cu duşmanii, să alunge din sufletul său orice gând de răzbunare. De vrea să facă asta, a postit postul cel adevărat, acela care mai presus de toate îl cere de la noi Stăpânul. Că pentru aceasta porunceşte şi această abținere de la mâncăruri, ca înfrânându-ne săltările trupului, să-l facem plecat pentru împlinirea poruncilor. Dar dacă din pricina unei boli trupeşti nu vrem să avem ajutorul ce ni-l dă postul şi arătăm şi mai multă trândăvie pentru împlinirea faptelor bune, atunci fără să ne dăm seama

ne păgubim cumplit. Dacă postul nu ne e de nici un folos de ne lipsesc faptele bune de care am vorbit mai sus, apoi vom fi şi mai trândavi de nu putem folosi nici leacul postului”. (*Omilii la Facere,* omilia X, I-II, în col. PSB, vol. 21, pp. 116-117)

„Iar pe fraţii voştri, care din pricina unei slăbiciuni trupeşti nu pot să postească, îndemnaţi-i să nu lipsească de la această învăţătură duhovnicească; învăţaţi-i, spuneţi-le cele grăite de mine, arătaţi-le că acela care mănâncă şi bea cu măsură nu-i nevrednic să vină la biserică şi să asculte predica; nevrednic e cel trândav, cel leneş. Spuneţi-le cuvântul apostolic: *Cel ce mănâncă pentru Domnul mănâncă; cel ce nu mănâncă pentru Domnul nu mănâncă; şi mulţumeşte lui Dumnezeu* (Rom., 14, 6). Deci şi cel ce posteşte mulţumeşte lui Dumnezeu, că a avut putere să ducă osteneala postului; şi iarăşi şi cel ce mănâncă mulţumeşte lui Dumnezeu, pentru că aceasta cu nimic nu-i poate vătăma mântuirea sufletului, dacă vrea”. (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„Dacă îţi este trupul neputincios şi nu poţi posti neîncetat, nu îţi este neputincios ca să te rogi, nici fără putere ca să dispreţuieşti poftele pântecelui. Chiar dacă nu poţi să posteşti, totuşi poţi să nu te îmbuibezi. Nu-i puţin lucru şi acesta, nici departe de post, ci în stare să pună capăt furiei diavolului”. (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Cel care n-a postit, poate fi iertat, când a făcut-o din pricina prea marii slăbiciuni a trupului, acela însă care nu şi-a îndreptat greşelile, e peste putinţă să găsească vreun temei de iertare.

N-ai postit din pricina slăbiciunii trupului. Dar - ia spune-mi - de ce nu te-ai împăcat cu duşmanii? Oare şi aici poţi să aduci ca temei slăbiciunea trupului? Şi iarăşi, dacă păstrezi ură şi pizmă, cu ce te poţi dezvinovăţi? Căci nimeni, când e vorba de asemenea greşeli, nu aleargă la slăbiciunea trupului. Şi acesta e un semn al bunătăţii lui Hristos, că poruncile cele mai de seamă, ce cuprind în ele toată viaţa noastră, nu pot fi întru nimic vătămate de slăbiciunea trupului.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 177)

„Căci cel care nu posteşte este firesc să fie iertat, aducând ca justificare boala sau slăbiciunea trupească, însă cel care nu şi-a îndreptat păcatele, e cu neputinţă să găsească justificare.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 168)

POSTUL (când postim, să nu privim la ostenelile postului, ci la folosul dobândit prin el)

„De posteşti, nu te gândi la traiul rău pricinuit de post, ci la tihna ce ți-o aduce traiul acesta rău." (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 530-531)

POSTUL (folosul postului)

„Că după cum îmbuibarea cu mâncare este pricină şi prilej de nenumărate rele pentru oameni, tot aşa şi postul şi dispreţul pântecelui ne este totdeauna pricină de nespuse bunătăți. La început, când Dumnezeu a făcut pe om, ştiind că postul trebuie să-i fie mai cu seamă leacul pentru mântuirea sufletului, îndată, chiar de la început, i-a dat celui întâi-zidit această poruncă şi i-a zis: *Din tot pomul cel din rai să mâncați, dar din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mâncați* (I Cor., 6, 10). Icoană a postului a fost spusa: *Din acesta mănâncă!* şi: *Din acesta nu mânca!*". (*Omilii la Facere,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 21, p. 33)

„Vezi-mi acum şi câte bunătăți aduce postul!

Moise a putut să ia plăcile legii după ce a postit patruzeci de zile. Dar când, la coborârea de pe munte, a văzut nelegiuirea poporului, a aruncat la pământ şi a sfărâmat plăcile pe care cu atâta înfrânare le dobândise, pentru că a socotit că este o nebunie ca un popor beat şi nelegiuit să primească legea Stăpânului. De aceea acest minunat prooroc a avut iarăşi nevoie de alte patruzeci de zile de post ca să poată primi şi aduce de sus alte plăci în locul celor sfărâmate din pricina fărădelegii poporului. Marele Ilie a postit atâtea şi atâtea zile; şi, pentru că a postit, a scăpat de tirania morții, s-a urcat în cer cu o căruță de foc şi nici până azi n-a ştiut ce-i moartea. Iar Daniil, bărbatul doririlor, după ce a postit multe zile, a fost învrednicit de acea minunată vedenie; a pus frâu furiei leilor şi i-a făcut blânzi ca nişte oi, nu schimbându-le firea, ci schimbându-le voința, cu toate că le rămăsese cruzimea. Ninivitenii, apoi, folosindu-se de post, au schimbat hotărârea Stăpânului. Au pus la post nu numai pe oameni, ci şi pe animale; şi aşa, despărțindu-se fiecare de obiceiurile lui rele, au aplecat spre milostivire pe Stăpânul tuturora. Dar pentru ce să mai vorbesc de robi – cu toate că pot înşira şi pe alții mulți, atât din Vechiul cât şi din Noul Testament, care au strălucit prin post – când ar trebui să venim la Stăpânul nostru obştesc al tuturora? Că şi Domnul nostru Iisus Hristos, şi El, după ce a postit patruzeci de zile, a

început lupta cu diavolul, dându-ne tuturor pildă, ca să ne înarmăm cu postul; şi după ce ne-am întărit cu postul să pornim la lupta cu diavolul.

Dar poate cineva din cei care au privirea pătrunzătoare şi sunt ascuţiţi la minte mă va întreba:

– Dar pentru ce Stăpânul a postit tot atâtea zile cât şi robii şi n-a depăşit numărul de zile?

– Nu s-a petrecut asta fără rost şi la întâmplare, ci cu înţelepciune şi potrivit nespusei Lui iubiri de oameni. Ca să nu se creadă că a venit în aparenţă pe pământ, ca să nu se creadă că n-a luat trup sau că a fost în afară de firea omenească, de aceea a postit tot atâtea zile şi n-a mai adăugat zile, ca să închidă gura celor cu gând neruşinat de ceartă. Dacă aşa, că a postit patruzeci de zile, şi tot mai sunt unii încă şi acum care îndrăznesc să spună că n-a avut trup omenesc, ce n-ar fi îndrăznit să zică dacă prin preştiinţa Lui nu le-ar fi tăiat şi acest prilej? De asta n-a vrut să postească mai multe zile, ci tot atâtea cât şi robii, ca să ne înveţe cu fapta că a avut şi El acelaşi trup ca şi noi, că nu era în afara firii omeneşti. Ne-au arătat, dar, şi robii, ne-a arătat-o şi Stăpânul, că mare e puterea postului şi mult e câştigul pe care postul îl aduce sufletului". (*Omilii la Facere,* omilia I, III-IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 34-35)

„Postul este hrană sufletului; şi după cum hrana trupească îngraşă trupul, tot aşa şi postul face mai puternic sufletul, îl face mai uşor, îi dă aripi, îl face să stea la înălţime, să se gândească la cele de sus şi să se ridice mai presus de plăcerile şi dulceţile acestei vieţi. Şi după cum corăbiile uşoare străbat mai iute mările, iar dacă sunt încărcate peste măsură se scufundă, tot aşa şi postul face mai uşoară mintea şi o pregăteşte să străbată cu uşurinţă oceanul acestei vieţi; o face să se îndrăgostească de cer şi de cele din cer, să socotească o nimica pe cele din lumea aceasta şi să treacă pe lângă ele cu mai multă nepăsare decât pe lângă umbră şi vis." (*Omilii la Facere,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 35-36)

„Nicăieri nu mai e astăzi turburare, nici strigăt, nici tăiere de vite, nici alergăturile bucătarilor. Toate s-au dus, iar oraşul nostru seamănă cu o femeie cuminte, cu bună-cuviinţă şi înţeleaptă. Când mă gândesc la schimbarea grabnică petrecută astăzi şi mă duc cu gândul la neorânduiala zilei de ieri, mă mir şi mă minunez de puterea postului; că a intrat în cugetul fiecăruia, i-a schimbat gândul, i-a curăţit mintea, nu numai a conducătorilor, ci şi a conduşilor; nu numai a bărbaţilor, ci şi a femeilor; nu numai a celor liberi, ci şi a robilor; nu numai a bogaţilor, ci şi a săracilor; nu numai a celor ce şi-au făcut cultura în limba grecească, ci şi a celor barbari. Dar pentru ce

vorbesc eu de conducători şi de supuşi? Chiar cugetul celui ce poartă pe cap diadema împărătească arată aceeaşi supunere ca şi ceilalți. Nu mai poți vedea astăzi deosebire între masa bogatului şi masa săracului. Pretutindeni mâncăruri simple: s-au dus mâncărurile scumpe şi gătite cu migală; astăzi ne apropiem de masa aceasta săracă cu mai multă plăcere decât atunci când ni se puneau în față mâncăruri pregătite cu fel de fel de dresuri şi mult vin". (*Omilii la Facere,* omilia II, I, în col. PSB, vol. 21, p. 39)

„Da, postul istoveşte trupul şi pune frâu zburdărilor celor fără de rânduială, dar face sufletul mai limpede, îl întraripează, îl face să se suie la înălțimi, îl face uşor". (*Omilii la Facere,* omilia X, II, în col. PSB, vol. 21, p. 117)

„Nouă ne e dulce primăvara postului fiindcă obişnuieşte a domoli talazuri nu de ape, ci de pofte dobitoceşti şi ne pune cunună nu din flori, ci de haruri duhovniceşti - că zice Scriptura: *Cunună a harurilor vei lua pe creştetul tău* (Pilde l, 9). Rândunica, venind, nu goneşte iarna precum goneşte postul, venind, iarna patimilor cugetului nostru. Nu se mai luptă sufletul cu trupul, nici nu se mai răscoală robul împotriva stăpânului, ci tot acest război al trupului se curmă." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 8)

„Postul sădeşte în sufletul omului filozofie, face din om înger, doboară puterile cele netrupeşti; dar nu postul singur, ci e nevoie şi de rugăciune; şi în primul rând de rugăciune". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Omul care se roagă cum trebuie şi posteşte nu are nevoie de multe lucruri; iar omul care nu are nevoie de multe lucruri nu poate îndrăgi banii şi averile, ci este înclinat spre milostenie. Cel care posteşte este uşor şi înaripat; se roagă cu mintea trează, postul stinge poftele cele rele, pogoară mila lui Dumnezeu, smereşte sufletul îngâmfat. De aceea şi apostolii posteau aproape totdeauna. Cel care se roagă şi posteşte are două aripi şi este mai uşor decât vântul. Când se roagă nu cască, nu se întinde, nu amorțeşte, cum pățesc cei mai mulți, ci este mai iute ca focul şi este mai presus de pământ. De aceea mai cu seamă unul ca acesta este duşman şi vrăjmaş demonilor. Nimic nu este mai puternic ca un om care se roagă cum trebuie. Dacă o femeie a avut puterea să înduplece pe un judecător crud care nici de Dumnezeu nu se temea şi nici de oameni nu se ruşina (Luca 18, 2-8), cu mult mai mult va atrage asupra sa mila lui Dumnezeu cel care se roagă

neîncetat Lui, care-şi înfrânează pântecele şi alungă de la el desfătarea şi îmbuibarea". (*Omilii la Matei,* omilia LVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 667)

„Nu vezi împotriva cui este îndreptată lupta noastră? Este îndreptată împotriva puterilor cele netrupeşti. Deci cum, dacă noi suntem trupuri, vom putea să ne apropiem de dânşii? Dacă cineva luptându-se cu un om, şi încă are nevoie de a se înfrâna în mâncări, dar mai vârtos când are a se lupta cu dracii!" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, pp. 136-137)

„Beția şi îmbuibarea, prin tirania patimii, ne leagă mâinile la spate şi ne dau patimii, ca unei cumplite stăpâne, prizonieri şi robi; postul, însă, găsindu-ne legați şi înrobiți, ne dezleagă legăturile, ne scapă de tiranie şi ne readuce la libertatea de mai înainte. Aşadar, când postul luptă cu duşmanii noştri, când ne scapă de robie şi când ne aduce din nou la libertate, ce altă dovadă mai mare cauți de prietenia postului, de prietenia lui pentru neamul omenesc? Iar dovada cea mai mare de prietenia postului este că iubeşte pe cei ce îl iubesc şi urăşte pe cei ce îl urăsc.

Vrei să afli câtă podoabă este pentru oameni postul, câtă pază şi câtă siguranță? Gândeşte-te la fericitul şi minunatul neam al monahilor! Aceştia au fugit de zgomotele lumii, s-au suit în vârfurile munților,şi-au făcut chilii în liniştea pustiei, ca într-un port liniştit, şi şi-au luat postul tovarăş şi împreună-locuitor pentru întreaga lor viață. Şi i-a făcut din oameni îngeri. Dar nu numai pe aceia! Nu, ci postul ridică la înălțime pe toți cei pe care-i găseşte cu dragoste de post. Moise şi Ilie, turnurile profeților din Vechiul Testament, deşi erau mari şi străluciți şi prin celelalte fapte ale lor şi aveau multă îndrăznire către Dumnezeu, totuşi, când voiau să se apropie de Dumnezeu şi să vorbească cu El, atât cât omeneşte este cu putință, la post fugeau; şi prin mâinile postului, se apropiau de Dumnezeu. De asta şi Dumnezeu, la început, când a făcut pe om, l-a dat îndată în brațele postului, încredințând postului, ca unei mame pline de iubire şi unui preabun dascăl, mântuirea omului.

Porunca dată omului: *Din tot pomul din rai să mâncați, dar din pomul cunoştinței binelui şi răului să nu mâncați* (Facerea 2, 16-17), este poruncă de post. Dacă în rai a fost neapărată trebuință postul, cu mult mai mult în afară de rai; dacă leacul a fost folositor înainte de rănire, apoi cu mult mai mult după rănire; dacă arma ne-a fost bună când încă nu se pornise împotriva noastră războiul dat de pofte, apoi cu mult mai mult ne este de neapărată trebuință ajutorul dat de post după ce a început lupta aceasta atât de mare, şi

a poftelor, şi a dracilor. Dacă Adam ar fi ascultat de această poruncă, n-ar mai fi auzit a doua poruncă, care zice: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce!* ; dar pentru că n-a ascultat de porunca postului, pentru aceasta: moarte, griji, osteneli, supărări şi o viață mai împovărătoare decât moartea; pentru aceasta spini şi ciulini; pentru aceasta, oboseli, dureri şi o viață plină de chin.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, pp. 79-81)

„Admiră dar postul şi primeşte-l cu brațele deschise! Când şi în cuptor te ajută şi în groapa cu lei te păzeşte, când alungă demoni, când schimbă hotărârea lui Dumnezeu, când potoleşte furia patimilor, când ne aduce din nou libertatea, când face multă linişte în gândurile noastre, cum să nu fie, oare, cea mai mare nebunie să fugim şi să ne temem de post, care are în el atât de multe bunătăți?

Vrei să spui că ne slăbănogeşte trupul? Dar *cu cât se strică omul nostru dinafară, cu atât se înnoieşte cel dinăuntru, zi de zi* (II Corinteni 4, 16). Dar, mai bine spus, dacă ai vrea să cercetezi cu de-amănuntul postul, vei vedea că este mama bună-stării trupului nostru. Dacă nu crezi cuvintelor mele, întreabă pe doctori şi te vor lămuri deplin. Doctorii numesc postul mama sănătății şi spun că guta, durerile grozave de cap, apoplexia, dropica, umflăturile, furunculele şi alte nenumărate boli vin din trai bun şi din îmbuibare; sunt ca nişte pârâiaşe rele dintr-un izvor foarte rău, care vatămă şi bunăstarea trupului, şi curățenia sufletului.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 92)

,,Dar vei zice, poate: postul slăbeşte trupul. Dar ascultă ce învață Sfânta Scriptură: *Chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinlăuntru însă se înnoieşte din zi de zi* (II Cor. 4, 16). Afară de aceasta, dacă vei cumpăni lucrul mai cu de-amănuntul, vei afla că postul este chiar folositor sănătății. Întreabă pe doctori, şi ei cumpătarea şi înfrânarea o vor numi mamă a sănătății, pe când din îmbuibare şi din viața cea desfătată provin mii de boli.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 37-38)

,,Secera duhului tău, care se tocise prin necumpătare, prin post iarăşi se va ascuți; pregăteşte-te de călătorie la cer, păşeşte pe calea cea aspră şi îngustă, căci cel subțiat prin post poate mai uşor să treacă prin uşa cea strâmtă. Furtuna patimilor trebuie acum să o linişteşti, valurile poftelor celor fără rânduială să le domoleşti, corăbioara sufletului tău să o scapi, să întrebuințezi toată prevederea şi vei fi un cârmaci duhovnicesc. La toate

acestea postul ne dă prilej şi învăţătură.” (*Cuvânt la Duminica a patra a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 82)

„Căci ce bunătate nu ne vine din post? Toate sunt pline de linişte şi pace curată. Oare nu şi casele sunt eliberate de tulburare şi alergătură şi de toată agitaţia? Dar mai înainte de case mintea celor ce postesc se bucură de această liniştire. Şi tot oraşul urmează [apoi] bunei rânduieli a munţii şi a caselor[328]. Căci nici seara nu se mai aud cântăreţi, nici ziua agitatori şi beţivi, nici cei ce strigă ori bătăioşi, ci peste tot se poate vedea multă liniştire.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* pp. 6-7)

„Trebuie să primim postul cu bucurie, nu cu frică şi părere de rău, căci nu este înfricoşător pentru noi, ci pentru diavoli, în cazul demonizaţilor, mult poate face postul, mai ales când este însoţit, de sora sa bună, care este rugăciunea. De aceea, Hristos a spus: Acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post (Mt., 17, 21).

Aşadar, dat fiind faptul că postul îi alungă departe pe vrăşmaşii mântuirii noastre, trebuie să îl iubim, nu să ne temem de el.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 348)

„De ce dovadă a binefacerilor postului mai avem nevoie, atunci când ştim că el luptă împotriva diavolului şi ne izbăveşte de robia păcatului?” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 348)

„*Mi-e frică de post pentru că strică şi slăbeşte trupul*, poate că spui tu. Dar să ştii că că cât se strică materia omului, pe atât se înnoieşte sufletul său (vezi 2 Cor., 4, 16). Pe de altă parte, dacă vrei să cercetezi bine lucrurile, vei vedea că postul are grijă de sănătatea trupului. Iar dacă nu crezi cuvintele mele, întreabă-î pe doctori, să-ţi zică ei mai bine. Aceştia spun că sănătatea este menţinută prin cumpătare la mâncare, pe când lăcomia duce la tot felul de boli, care distrug trupul.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 350)

---

[328] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Toate problemele sociale nu se rezolvă din exterior. Niciodată societatea nu va fi în pace dacă nu se va începe de la pacea persoanei, pe care o dobândeşte doar prin nevoinţă şi dăruire către celălalt. Această pace adâncă se va răsfrânge asupra familiilor fiecăruia şi abia apoi familiile se vor pune în acord unele cu altele generând binele cetăţenesc. (n. s. 6, p. 6)

„Nu aveați nevoie de atâta îndemn şi sfat în vremea sfântului post cât aveți acum. *Căci atunci postirea vă înțelepțea fără să vreți.* Acum însă mă tem şi mă înfricoşez de lipsa de atenție[329] şi de uşurătatea ce se nasc din ea." (*Îndemnul aceluiaşi ca să ne depărtăm de desfătări, de lux şi de beție mai mult decât orice, buna măsură. Cuvânt către neofiți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 87)

„Totul se înalță, se curăță, se sfințeşte prin post. Prin post Moise dă legea poporului lui Dumnezeu. Prin post Ilie merită apoteoza carului de foc, Daniel îmblânzeşte leii, cei trei tineri evrei ce postesc, îmblânzesc flăcările focului prin virtutea lor de cumpătare şi de post." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 469)

POSTUL (roadele postului)

„… iară el (Iona – n.n.) s-a dus apoi acolo şi a vestit hotărârea Domnului pentru pierderea cetății. Ninivitenii au auzit aceasta, au crezut cuvintele lui, nu le-au nesocotit, ci s-au grăbit îndată la post, bărbați şi femei, şi robi şi stăpâni, căpetenii şi supuşi, copii şi bătrâni; ba chiar nici animalele cele fără de minte n-au fost scutite de păzirea acestei datorii. Pretutindeni se vedeau haine de pocăință, pretutindeni cenuşă, pretutindeni lacrimi şi suspine. Însuşi împăratul s-a pogorât de pe tron, a depus coroana sa şi s-a îmbrăcat în vestmânt de pocăință; şi cu chipul acesta ei au mântuit cetatea de pieire. Aici s-a putut vedea ceva rar, adică porfira stând îndărăt, în dosul hainei celei de pocăință. Ceea ce n-a putut porfira, a isprăvit vestmântul cel de pocăință, iar ce n-a putut coroana, a putut cenuşa.

Aşadar, vezi cât de adevărat este ceea ce zic eu, că cineva nu trebuie să se teamă de post, ci să se teamă de viața cea desfătată, de lăcomie şi de îmbuibare. Îndoparea şi îmbuibarea au zguduit cetatea Ninivei şi au dus-o aproape de pieire. Postul însă iarăşi a întărit cetatea.

Cu postul a intrat Daniil în groapa leilor, umblând printre fiarele acelea grozave ca printre nişte oi. Cu postul au intrat cei trei tineri în cuptorul cel înfocat din Babilon, mult timp petrecând în flacără. Iată rodurile

---

[329] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Tensiunea postirii aduce o vigilență şi temere accentuată de a nu păcătui. Atmosfera generală a Bisericii ne ajută mult să progresăm duhovniceşte, mai ales dacă nu suntem destul de întăriți în harul dumnezeiesc. Acesta este unul din aspectele perioadelor de post în Biserică. (n.s. 6, p. 87)

cele mărite ale postului !” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 36-37)

,,Când tu însă vei lua doctoria postului cu cumpătare trupească şi cu trezvie sufletească, ea va putea curăţi multe din păcatele tale cele vechi.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de brânză,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 38)

POSTUL (nepostirea - gravitatea)

„Adam trebuia să păzească porunca şi n-a făcut-o. A fost biruit de neînfrângerea pântecelui; n-a ascultat şi a fost osândit la moarte. Vicleanul demon, vrăjmaşul acela cumplit a neamului nostru, a văzut traiul din paradis al celui dintâi-zidit, a văzut viaţa aceea lipsită de necazuri, a văzut că omul, îmbrăcat în trup, trăieşte ca un înger pe pământ; de aceea, vrând să-l împiedice şi să-l doboare, cu nădejdea unor mari făgăduinţe, i-a luat omului şi pe cele ce le avea în mâini. Atât de cumplit lucru este să nu rămâi în hotarele tale proprii, ci să doreşti mai mult! Asta o arată un înţelept care spune: *Prin pizma diavolului moartea a intrat în lume* (Înţ. Sol., 2, 24). Ai văzut, iubite, că de la început din pricina îmbuibării cu mâncare a venit moartea pe lume? Iată, însă, că şi mai târziu dumnezeiasca Scriptură învinuie necontenit îmbuibarea cu mâncare şi băutură. Uneori spune: *A şezut poporul de a mâncat şi a băut şi s-a îngrăşat şi s-a îngroşat şi a zvârlit din picioare cel iubit* (Deut., 32, 15). Locuitorii Sodomei au atras asupra lor urgia cea mare a lui Dumnezeu şi din pricina asta, pe lângă celelalte păcate. Ascultă că o spune proorocul: *Aceasta e fărădelegea Sodomei, că s-au desfătat cu săturare de pâine* (Iez., 16, 49). Îmbuibarea este, deci, un fel de izvor, un fel de rădăcină a tuturor relelor”. (*Omilii la Facere,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 33-34)

POTOPUL (din timpul lui Noe)

„Lumea, spune Dumnezeu, are, deci, nevoie de o curăţire; dar asta să nu te turbure, să nu-ţi întunece mintea! Văzând că nu se vindecă ranele lor, vreau să opresc valurile răutăţii, ca să nu-i fac vinovaţi de o pedeapsă şi mai mare. De aceea şi acum, voi continua cu iubirea Mea de oameni; voi amesteca bunătatea cu mânia Mea şi aşa voi pedepsi, ca pedeapsa să n-o simtă, să fie fără durere. Nu mă gândesc la mărimea păcatelor lor, nici la meritele unora din ei, ci la viitor; vreau să le dau acestora o pedeapsă potrivită, ca să-i scap pe cei din viitor de orice vătămare. Nu te întrista, nici

nu te tulbura, când auzi acestea”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 292)

„*Şi voi şterge de pe faţa pământului toată vieţuitoarea, pe care am făcut-o de la om până la dobitoc.*

Vezi că le spune de potop mai dinainte; o dată, de două ori, dar nu le pasă! Dumnezeu a făcut toate acestea, pentru ca să ne arate, că pe bună dreptate a adus peste ei o pedeapsă atât de mare şi pentru ca nici un om, din cei fără judecată, să nu poată huli şi să spună: *Dacă Dumnezeu ar fi amânat pedeapsa, s-ar fi îndepărtat de păcate şi s-ar fi întors la virtute!* Aceasta e pricina că ne face cunoscut numărul anilor şi porunceşte facerea corăbiei. Şi după toate acestea, le mai spune şi înainte cu şapte zile de potop, ca să lege limba cea neruşinată a celor ce ar fi voit să vorbească fără să gândească.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 298)

„Da, vreme de cinci sute de ani, dreptul lui Noe n-a încetat, prin numele ce-l purta[330], a le aminti şi a-i îndemna; dacă ar fi voit să ia aminte s-ar fi depărtat de rău şi s-ar fi îndreptat spre virtute. *Totuşi, spune Dumnezeu, iată făgăduiesc să mă mai îndur de ei încă o sută douăzeci de ani; să întrebuinţeze timpul acesta cum trebuie, ca să fugă de păcat şi să îmbrăţişeze virtutea.* Şi bunul Dumnezeu nu s-a mulţumit numai cu făgăduinţa celor o sută douăzeci de ani, ci a poruncit şi lui Noe să facă corabia, pentru ca vederea corăbiei să le trezească în chip îndestulător mintea, ca nimeni să nu uite pedeapsa grozavă ce avea să vină peste ei. Însuşi faptul că dreptul acesta, care ajunsese pe culmile virtuţii, îşi dădea atâta silinţă să facă corabia, era îndestulător să bage frica şi spaima în toţi cei ce judecau cât de cât şi să-i convingă să îmblânzească pe Stăpânul cel atât de bun şi atât de iubitor de oameni.” (*Omilii la Facere,* omilia XXV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 303)

„ … să vedeţi cât de mare era nesocotinţa oamenilor din timpul lui Noe şi cât de adâncă înţelepciunea celor din Ninevi. Ninevitenii erau în mare strâmtorare; aveau doar trei zile până să piară cetatea; şi nici aşa nu şi-au piedut nădejdea mântuirii lor! S-au grăbit să se pocăiască; şi-au spălat păcatele şi s-au făcut vrednici de iubirea de oameni a Stăpânului. Cei de pe timpul lui Noe au avut o sută douăzeci de ani vreme de pocăinţă şi nici aşa n-au câştigat ceva. De aceea şi Stăpânul, când a văzut răutatea lor covârşitoare, când a văzut că se tăvălesc în păcate mari, a adus peste ei

[330] Noe, în limba ebraică înseamnă odihnă – n.n.

grabnică îndreptare, nimicindu-i şi stârpindu-i şi pe ei şi răutatea lor.” (*Omilii la Facere,* omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 304-305)

„Noe era de cinci sute de ani când s-a mâniat Dumnezeu şi a prezis potopul; când a venit potopul, Noe era de şase sute de ani; deci un răgaz de o sută de ani. Şi nici în această sută de ani ei n-au câştigat nimic, cu toate că Noe îi dăscălea mereu, trebăluind la facerea corăbiei.

Dar poate că cineva ar vrea să ştie pentru ce Dumnezeu a spus: *Zilele lor vor fi o sută douăzeci de ani*? Pentru ce a adus prăpădul înainte de împlinirea acelor ani, dacă le-a făgăduit că are să-i mai rabde încă o sută douăzeci?

– Şi asta e o dovadă a prea marei Lui iubiri de oameni. Când Dumnezeu a văzut că zi de zi ei păcătuiesc mai mult şi că nu numai că nu câştigă nimic de pe urma acestei nespuse îndelungi răbdări, ci îşi adâncesc şi mai mult rănile, a scurtat timpul, ca să nu-i facă vinovaţi de o pedeapsă şi mai mare”. (*Omilii la Facere,* omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 305)

....

„Pentru ca nu cumva oamenii din vremea lui Noe să se facă vinovaţi de o pedeapsă şi mai mare, Stăpânul, ca un bun şi iubitor de oameni, văzând că nu se pocăiesc, le-a scurtat timpul pe care-l făgăduise din pricina îndelungii Lui răbdări. După cum Dumnezeu, pentru bunătatea Sa, revocă sentinţa pronunţată asupra unor păcătoşi, când îi vede că se îndreaptă, se apropie de cei care se pocăiesc şi îi scapă de pedeapsa care-i ameninţă, tot aşa îşi retrage şi făgăduinţa făcută, când vede că sunt nevrednici cei cărora le-a făgăduit să le facă vreun bine, fie să le dea vreme de pocăinţă. De aceea şi acum, iubitorul de oameni Dumnezeu, aproape justificându-se, arată pricina pentru care a adus potopul înainte de împlinirea termenului dat; pentru aceasta ne însemnează în Scriptură numărul anilor dreptului Noe, zicând: *Noe era de şase sute de ani*. Da, ce vor câştiga mai mult în douăzeci de ani cei care n-au voit să se schimbe în o sută de ani, decât doar să-şi facă adaos de păcate? Totuşi Dumnezeu îşi arată şi mai departe nespusa Sa iubire de oameni şi covârşitoarea-I bunătate şi nu refuză a le prezice că peste şapte zile are să vină peste ei potopul, doar-doar îşi vor veni în fire şi se vor schimba în timpul aceasta scurt.

Uită-te la iubirea de oameni a Stăpânului! Ca un doctor minunat încearcă felurite lacuri, ca să le vindece boala! Boala oamenilor de pe vremea lui Noe era greu de vindecat; de aceea Dumnezeu le-a dat răgaz îndelungat, cu gândul de a-şi întoarce hotărârea mâniei Lui, dacă oamenii îşi vor veni în fire în acest mare răstimp.” (*Omilii la Facere,* omilia XXV, II-III, în col. PSB, vol. 21, pp. 305-306)

„Mai întâi le dă vreme îndelungată pentru pocăință; apoi, pentru că a văzut că sunt nişte nesimțitori, că nu câştigă nimic de pe urma acestui timp îndelungat, le prezice că potopul este, ca să spun aşa, la uşă, peste şapte zile, nu peste trei zile ca la niniviteni. Cunoscând covârşitoarea iubire de oameni a Stăpânului nostru, am îndrăznirea să spun că oamenii de atunci ar fi putut scăpa de potop, dacă ar fi voit să arate desăvârşită pocăință numai în acele şapte zile. Dar pentru că nici anii îndelungați, nici cele câteva zile n-au putut pune capăt răutății lor, Dumnezeu a adus peste ei potopul în al şase sutelea an al vieții lui Noe." (*Omilii la Facere,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 307)

....

„O altă dovadă nespus de mare a iubirii Lui de oameni este şi aceea că a adus potopul pe pământ în patruzeci de zile şi patruzeci de nopți. Din pricina marii Lui bunătăți, voia ca măcar unii, dacă se înțelepțesc, să scape de pieire, văzând cu ochii lor pieirea semenilor lor şi prăpădul ce avea să-i cuprindă pe toți. Era firesc ca în ziua dintâi să piară o parte din oameni, în a doua zi altă parte, în a treia alta şi aşa mai departe. Şi aşa şi Dumnezeu a prelungit pieirea lor vreme de patruzeci de zile şi patruzeci de nopți, ca să le taie orice cuvânt de apărare. Că dacă Dumnezeu voia şi poruncea, putea într-o clipită acoperi pământul cu apă; dar El, mergând pe urmele iubirii Sale de oameni, a făcut asta în atâtea zile." (*Omilii la Facere,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 21, p. 308)

„Lumea avea nevoie, deci, de o completă curățenie; trebuia să-i fie curățită murdăria, să-i fie stârpită toată frământătura răutății de mai înainte, ca să nu mai rămână nici urmă de răutate. Lumea trebuia primenită." (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 313)

„Şi după cum un mare meşter preface, schimbă şi aduce la vechea frumusețe un vas învechit de vreme şi mâncat de rugină, ca să spun aşa, aruncându-l în foc şi dând jos după el toată rugina, tot aşa şi Stăpânul nostru a curățit toată lumea prin potopul de atunci; şi după ce a scăpat pe oameni de răutate, de întinăciune şi de multă stricăciune, Stăpânul a făcut lumea mai strălucitoare, ne-a arătat chipul ei luminos de la început şi n-a îngăduit să rămână nici urmă din urâțenia de mai înainte". (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 313)

„N-a adus (Dumnezeu) pe lume potopul pentru altă pricină, ci numai din grija ce-o purta celor care se dedaseră cu totul păcatului.

– Dar ce purtare de grijă e aceea, aş putea fi întrebat, să-i ucizi pe toți prin înec?

– Nu rosti, omule, cuvinte fără judecată, ci primeşte cu minte înțelegătoare cele făcute de Stăpân! Atunci vei cunoaşte cât e de mare – şi asta mai ales – purtarea de grijă a lui Dumnezeu! Nu-i, oare, cea mai mare purtare de grijă să scapi de răutate pe cei care săvârşesc păcate grele, pe cei care-şi măresc în fiecare zi rănile, pe cei care se umplu de bube de nevindecat? Acest fel de pedeapsă nu este plină de toată iubirea de oameni? Nu este, oare, dovadă de mare înțelepciune şi de bunătate, ca acei care şi fără de potop trebuiau să moară, să-şi termine, ca pedeapsă, aşa viața, fără să simtă, fără să-şi dea seama ce se petrece cu ei, iar pedeapsa să le fie fără durere şi fără chin? Şi iarăşi, dacă priveşti cu gând cucernic cele petrecute atunci, vei vedea că au avut parte de binefaceri nu numai cei care au fost pedepsiți atunci, ci şi cei de mai târziu; şi ei au cules de pe urma potopului două mari foloase: unul, de a nu cădea în aceleaşi păcate ca oamenii de pe vremea potopului; al doilea, de a ajunge mai înțelepți prin pățania celorlalți. Câtă mulțumire n-ar trebui să dea ei lui Dumnezeu că au ajuns mai înțelepți şi prin pedepsirea acelora şi prin frica sădită în sufletul lor, de a nu păți la fel cu ei! Câtă mulțumire n-ar trebui să dea lui Dumnezeu că a fost stârpit aluatul păcatului şi răutății, că n-a mai rămas pe pământ dascăl de păcate şi răutate!

Ai văzut că mustrările şi pedepsele lui Dumnezeu sunt mai degrabă binefaceri? Ai văzut că ele arată mai cu seamă purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de om?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 318-319)

„Iar ca dovadă că nu trag de păr tâlcuirea, ascultați din Scriptura însăşi: *A trăit Lameh ani o sută optzeci şi opt, şi a născut fiu şi a chemat numele lui Noe, zicând: Acesta va face să ne odihnim de ostenelile noastre şi de necazuri, şi de lucrurile mâinilor noastre, şi de pământul pe care l-a blestemat Dumnezeu* (5, 28-29). De ce zici, Lameh, *va face să ne odihnim* ? *De ce n-a zis*, întreabă unii, *acesta ne va omorî, acesta va face să fie potopul, ci a zis: va face să ne odihnim*? *Toată zidirea a fost schimbată, de jos s-au despicat adâncurile, de sus s-au deschis viituri de apă, toate se făcuseră o mare nemaivăzută şi ciudată şi înfricoşătoare, şi în mormântul cel de obşte a noroiului piereau ascunse şi trupurile oamenilor, şi trupurile cailor, şi ale dobitoacelor. Şi asemenea rele, şi asemenea necaz numeşti tu odihnă? - Da*, zice Lameh: *fiindcă de vreme ce oamenii trăiau în răutate, iar potopul a curmat răutatea, cei scăpați de răutate s-au odihnit*. Dacă moartea, venind, ia un trup care-i cuprins de felurite boli şi nu găseşte

vindecare, se cheamă că l-a odihnit: la fel şi pe neamul acelor oameni, ca pe un trup bolind fără chip de tămăduire şi aflat în gheara multor grozăvii neînsoţite de nici o mângâiere, venind potopul l-a răpit şi l-a odihnit. Că dacă *moartea este odihnă omului* (Iov 3, 23), cu atât mai mult este ea odihnă celor ce vieţuiesc în răutate fără de îndreptare, slobozindu-i de osteneli şi neîngăduindu-le a mai înainta în viclenie, nici a se îngreuna mai mult povara de păcate.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 139-141)

,,Nici nu este cu putinţă să spun cât este de mare câştigul sufletesc şi pentru cei care au murit atunci, şi pentru urmaşii lor. Cei morţi atunci au fost împiedicaţi de a păcătui mai mult, iar urmaşii lor au câştigat mai mult decât ei, căci o dată cu păcătoşii de dinainte de potop a dispărut, ca să spun aşa, atât aluatul, cât şi frământătura păcatelor. Dacă oamenii, fără să fie învăţaţi prin exemplul altora, pot descoperi cu uşurinţă căile păcatului, ce păcate n-ar fi săvârşit dacă aveau atâţia învăţători care să-i îndemne spre săvârşirea păcatului? Ca să nu se întâmple asta, şi pentru ca oamenii de după potop să nu aibă atât de mulţi dascăli ai păcatului, i-a pierdut cu totul pe toţi.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 131)

PRAZNICUL (pe cine se cuvine să invităm la praznic)

„Şi dacă vrei ca vreodată să oferi un prânz şi să faci un praznic, nu invita oameni necuvioşi şi imorali. Găseşte un sărac sfânt, care, intrând în casa ta, va aduce cu el toată binecuvântarea lui Dumnezeu, şi pe acesta invită-l.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p.117)

PREDESTINAREA

,,Hristos a zis: *Trebuie să vină smintelile*, însă prin aceste vorbe nu a vătămat întru nimic libertatea cugetării şi nici nu a adus vreo silnicie în viaţă, ci numai că a prevăzut ceea ce va urma numaidecât, din pricina relei voiri a oamenilor, ceea ce trebuia să se întâmple nu din pricină că el le-a prezis, ci din pricina celor ce aveau cugetarea şi voia de nevindecat. Nu fiindcă a prezis el s-au întâmplat acestea, ci fiindcă trebuiau negreşit a se întâmpla le-a prezis. Fiindcă dacă smintelile ar fi urmarea vreunei trebuinţe sau vreunei siliri, iar nu a voii şi a cugetării celor ce le aduc, apoi atunci degeaba a zis: *Vai omului aceluia prin care vine sminteala* (Mt. 18, 7).”

(*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 283)

PREDICA (definiția)

„Predica este faptă şi vindecare a sufletului." (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 533)

PREDICA (necesitatea predicii)

„Şi după cum trupul acesta are nevoie în fiecare zi de hrană trupească, ca nu cumva să nu mai poată lucra din pricina prea multei slăbiri, tot aşa şi sufletul are nevoie de hrană duhovnicească şi de viețuire curată, pentru ca, obişnuindu-se să facă cele bune, să nu mai poată fi biruit de uneltirile vicleanului". (*Omilii la Facere,* omilia IV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 64)

„Omul este nepăsător şi înclină spre pierzare, nu prin însăşi starea naturii lui, ci printr-o nepăsare a voinței. Iată pentru ce are el nevoie de repetări nenumărate şi pentru aceasta Sfântul Pavel, scriindu-le filipenilor, le zicea: *Nu-mi este greu, şi vouă să vă scriu aceleaşi lucruri* (Filip., 3, 1). Când pământul a primit odată sămânța, el aduce îndată rodul şi n-are nevoie de o nouă semănare; dar nu este aşa cu sufletul nostru: după ce s-a aruncat adesea sămânța în el şi a fost cultivat cu mare grijă, este mare fericire, dacă el a primit o singură dată sămânța. În sfârşit, ceea ce se spune nu se imprimă imediat în suflet, fiindcă solul este prea dur, umbrit de spini, şi sufletul este înconjurat de o mulțime de vrăjmaşi care nu încearcă decât să-i întindă piedici lui şi să smulgă sămânța. În al doilea rând, după ce sămânța a intrat şi a prins rădăcini, trebuie aceleaşi griji pentru ca să se întărească tulpina, ca ea să crească şi să aducă rodul său şi ca nimic să n-o împiedice. Privitor la seminţe, se poate spune că spinul odată format şi ajuns în vigoarea lui, nu mai este greu să se păstreze, de secetă, năpastă sau alte pericole; dar privitor la învățătură nu este la fel: chiar când lucrul s-a terminat, o furtună care vine, greutățile, tulburările care se nasc, bruscările celor răi, o mulțime de ispite pot dărâma tot edificiul.

Căci nu fără motiv spunem noi toate acestea; ci, precum Ioan Botezătorul, repetă aceleaşi lucruri ca voi să nu le luați ca ceva nepotrivit şi greu." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVIII, 1, pp. 86-87)

PREDICA (scopul predicii)

„Ştiu că multora nu numai că nu le plac cuvintele mele; dimpotrivă, când le aud le socotesc basme şi poveşti şi nu iau aminte la cele ce spun. Dar eu sufăr şi mă doare inima şi pentru aceea că nici viața cea de toate zilele, nici făgăduința asta mare a lui Dumnezeu, nici frica de cele viitoare, nici predicile mele din fiecare zi n-au putut mişca inima unora ca aceştia. Totuşi nici aşa n-am să încetez a predica până ce, prin continua predicare am să pot birui, până ce am să-i fac să se trezească pe aceia şi să-i ridic din somnul lor adânc şi din beția pe care a adus-o peste ei pofta de bani, întunecându-le mintea. Ştiu, ştiu că pe lângă harul lui Dumnezeu şi predicile mele continui şi râvna dată de post vor putea, în sfârşit, să-i scape de boala aceasta cumplită şi să-i facă deplin sănătoşi, ca să scape şi ei de pedeapsa gătită unora ca aceştia şi să scap şi eu de tristețe şi să înalț pentru toate slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh…”. (*Omilii la Facere,* omilia III, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 55)

„ ... mă aştept şi eu, ca, pentru folosul vostru, să-mi dea şi mie mai bogat cuvântul învățăturii spre zidirea dragostei noastre. Pentru voi şi pentru sporul vostru duhovnicesc îndur toată această osteneală; ca voi să urcați mai iute spre culmile virtuții şi să fiți tuturor celor ce se uită la voi dascăli ai viețuirii celei după Dumnezeu, iar eu să capăt şi mai multă îndrăznire, văzând că nu m-am ostenit în zadar şi fără de folos, ci că în fiecare zi a sporit sămânța aceasta duhovnicească şi că nu mi s-au întâmplat şi mie cele întâmplate semănătorului din pilda evanghelică. Acolo numai o parte din semințe a scăpat; trei părți s-au pierdut. O parte din semințe, căzută pe cale, a rămas fără rod; o altă parte a fost înăbuşită de spini; o altă parte căzută pe piatră, a rămas deasupra pietrei şi n-a putut să facă rod (Matei, 13, 3-8). Aici, însă, cu harul lui Dumnezeu, nădăjduiesc ca toate semințele să cadă pe pământ bun şi unele să aducă o sută, altele şaizeci, iar altele treizeci. Asta îmi va spori râvna, asta îmi va deştepta mintea, că ştiu că nu vorbesc în zadar şi fără rost, ci că primiți cuvintele mele cu urechi deschise şi cu mintea încordată!”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 56-57)

„Credeți că mă sârguiesc să vă predic numai pentru a vă încânta auzul sau pentru că doresc laudele voastre? Dacă n-ați câştiga nimic din predicile mele, atunci ar fi mai bine să tac. N-aş vrea să vă măresc osânda”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 78)

„E drept, cuvântul meu se adresează tuturora, dar fiecare din

ascultători să ia leacul potrivit. Cel cu păcate să pună capăt trândăviei, să nu meargă mai departe, ci cu sârguința pe care o va arăta să se ridice şi să-şi îndrepte păcatele; cel fără de păcate să se întărească şi mai mult, ca să nu fie prins în lațul diavolului şi nici să mai păcătuiască vreodată". (*Omilii la Facere,* omilia VI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 80)

„Mă silesc să predic după puterea mea cu şi mai mult zel şi tragere de inimă spre zidirea voastră, spre slava lui Dumnezeu şi lauda Bisericii". (*Omilii la Facere,* omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 147)

„Aş fi vrut să comentez şi cele spuse mai departe de Scriptură; dar trebuie să-mi opresc aici neapărat cuvântul de învățătură, ca să nu întunec amintirea celor ce-am spus până acum cu mulțimea celor ce aş mai spune. Ceea ce urmăresc nu este să vă spun multe lucruri. Nu! Ci vă vorbesc pentru ca să vă rămână înfipte necontenit în minte cele ce vă spun, pentru ca nu numai voi să ştiți cele cuprinse în dumnezeieştile Scripturi, ci să fiți şi dascălii altora, să fiți în stare să-i învățați şi pe alții". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Să ştiți că nu caut cu orice preț să vă grăiesc mult, ci vreau să vă grăiesc atât cât puteți ține minte, ca să plecați cu un folos acasă. Ce folos am avea dacă eu aş vorbi mai mult decât trebuie, iar voi n-ați culege nici o roadă din spusele mele? Ştiind, dar, că pentru folosul vostru îmi iau această osteneală, socot că primesc îndestulătoare răsplată, de văd propăşirea voastră, de văd că țineți bine minte spusele mele, că le strângeți în sânurile minții voastre, ca să le frământați şi să le gândiți mereu. Ținerea de minte a celor spuse până acum vă va face să rețineți cu mai multă uşurință şi cele ce vă vor mai fi spuse; şi aşa, cu trecerea vremii, să ajungeți şi altora dascăli. Aceasta-i toată grija şi strădania mea, ca voi să ajungeți desăvârşiți şi să nu vă fie nimic ascuns din cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 350)

„... şi plugarul, când vede că lucratul pământului îi aduce mare belşug de roade, lucrează şi el pământul cu şi mai multă râvnă. Tot aşa şi eu, când văd că propăşiți în viața cea după Dumnezeu, când vă văd că vă străduiți să împliniți cu fapta spusele mele, apoi îmi dau şi mai multă osteneală să vă predic, pentru că ştiu că nu semăn pe piatră, ci arunc semințele în pământ gras şi roditor.

De aceea vă predic în fiecare zi, ca voi câştigând ceva, să plecați cu un folos acasă şi să vi se înmulțească faptele de virtute, dar şi eu să mă bucur

văzând propăşirea voastră. Nu vreau să vă vorbesc la întâmplare şi în zadar, numai ca să culeg laudele voastre şi să plecați aplaudându-mă. Nu pentru aplauze vorbesc, Doamne fereşte, ci pentru folosul vostru. Pentru mine cea mai mare laudă – şi laudă îndestulătoare – este dacă se întoarce cineva de la păcat la virtute, dacă din trândav, cum era mai înainte, ajunge om vrednic în urma predicilor mele. Asta îmi aduce mângâiere şi cea mai mare laudă, iar vouă mult câştig şi bogăție duhovnicească”. (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I- II, în col. PSB, vol. 22, pp. 204-205)

„Eu am fost mai aspru în predica mea de azi, pentru ca, tăind mai adânc, să vă scap de puroiul care vă ameţeşte minţile şi să vă redau sănătatea sufletului”. (*Omilii la Matei,* omilia VI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 89)

„Nu-mi trebuie aplauzele voastre, zgomotele voastre, nici aprobările voastre! Un singur lucru vreau numai: Să mă ascultați în linişte şi cu mintea trează şi să faceți cele ce vă spun. Acestea-mi sunt aplauzele, aceasta-mi este lauda! Dar dacă-mi lauzi spusele şi nu faci ce lauzi, mai mare ţi-i osânda, mai multă vina, iar mie ruşine şi batjocură. Nu-i teatru aici; nu stați aici ca să vedeți tragedieni şi să aplaudați numai. Aici e şcoală duhovnicească! De aceea un singur scop am: să faceți ce vă spun şi prin fapte să-mi arătați ca mă ascultați. Atunci dobândesc totul”. (*Omilii la Matei,* omilia XVII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 230)

„Ceea ce vă vom spune, noi o zicem pentru a înmulți zelul vostru şi să vă facem să credeți în virtute.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XII,1, p. 61)

„,… deşi vi s-au spus poate mai lămurit decât trebuie, totuşi nimeni să nu mă învinovăţească, fiindcă eu nu caut a mă împodobi cu frumuseţea cuvintelor, ci să fac frumoşi şi cinstiţi pe cei ce mă ascultă. Pentru aceea şi Prorocii nu cruţă nici unul din aceste cuvinte voind a tăia din rădăcină neînfrânarea iudeilor, ci încă îi atacă mai pe faţă decât noi în toate cele ce v-am vorbit. De altfel şi doftorul care voieşte a tăia rana cea putredă nu se gândeşte cum să-şi ţină mâinile curate, ci cum bolnavul să scape de acea rană. De asemenea, şi cel ce voieşte a înălţa pe cel smerit, el cel întâi se smereşte. Şi cel ce încearcă a sfâşia fiara ce-i gândeşte răul se va însângera şi pe sine o dată cu acela, dar aceasta îl face încă şi mai strălucit.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, p. 401)

„... nu vom înceta niciodată a vorbi de aceleaşi lucruri, până ce nu le veţi îndeplini. Mai cu seamă noi facem aceasta din îngrijirea şi marea dragoste ce avem către voi, după aceea şi pentru primejdia ce ne stă nouă în faţă. Căci cel ce trâmbiţează, chiar dacă nimeni n-ar ieşi la război, trebuie totuşi să trâmbiţeze pentru a-şi face datoria sa. Noi facem aceasta nu cu scopul de a vă mări osânda, ci ca voi singuri să vă apăraţi." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, pp. 73-74)

„Poate se va părea că vorbirea mea a apucat pe alt drum, dar asta nu înseamnă a te abate din drum, căci eu nu stau aci să vă spun vouă poveţe goale, ci încerc să îndrept fiecare din păcatele ce vă bântuie. De aceea vă dojenim atâta, împletind felurite cuvântări, pentru că e firesc ca să fie felurite şi bolile aflătoare într-un norod aşa de mare. Şi ţinta noastră nu e să vindecăm doar o rană, ci multe şi felurite; de aceea şi leacul învăţăturii trebuie să fie felurit." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIV-a, p. 71)

„Nu spun aceste lucruri ca să mă lăudaţi, ca să mă aplaudaţi, ca să strigaţi, ci ca să vă aduceţi aminte la timp de aceste cuvinte şi să arătaţi rânduiala cuvenită." (*Cuvânt la Botezul Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 44)

,,Căci ce-mi foloseşte mie, când voi lăudaţi predicile mele, dar nu umblaţi după fapta cea bună; şi ce mă va vătăma pe mine, când voi îmi veţi retrage lauda voastră, dar eu voi vedea că fapta bună şi cucernicia voastră cresc? Nu aplauzele ascultătorilor, ci îndreptarea lor este adevărata laudă pentru un predicator. Cuvintele care plac pier repede în aer, iară îndreptarea ascultătorilor este pentru predicator şi pentru ascultători un folos durabil şi netrecător. Lauda voastră poate numai aici jos, pe pământ, să dea predicatorului însemnătate, iară îndreptarea sufletelor voastre îi va da lui duh de veselie, când se va înfăţişa la scaunul Judecăţii lui Hristos." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marţi*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 120)

,,Înfricoşez, ca să mântui. Fac predica mai tăioasă ca un cuţit, ca fiecare din voi să taie putregaiul din el." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,*p. 126)

,,Da, de aceea vă predicăm în fiecare zi, pentru ca tăind cu cuvântul, ca şi cu o seceră, patimile sălbatice ale sufletului, să ajungem pomi roditori,

să facem fructe coapte care să fie puse în jitnița cea împărătească, să aducă slava Stăpânului obştesc şi Plugarului sufletelor noastre, iar nouă, viață veşnică." (*Despre soartă şi Providență,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 170)

„Caut folosul vostru, nu lauda mea." (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 334)

„Nu vă spun aceste lucruri numai pentru a vă auzi aplaudând, ci pentru ca voi să vă dezvăluiți încântarea prin fapte." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 131)

„Nu aplauzele sunt lauda predicatorului, ci râvna în evlavie a celor ce-l ascultă, nu bătutul din palme în timpul cuvântării, ci râvna permanentă. Laudele, odată ieşite din gură, se împrăştie în văzduh şi pier, pe când îndreptarea vieții ascultătorilor aduce răsplată nepieritoare şi nemuritoare şi predicatorului, şi ascultătorilor. Cuvintele voastre de laudă fac aici strălucitor pe predicator, pe când evlavia sufletelor voastre dă mare îndrăznire dascălului. Un predicator, deci, nu trebuie să iubească aplauzele, ci folosul ascultătorilor." (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* pp. 102-103)

PREDICA (folosul predicării Cuvântului)

„Mare este puterea predicii! Frământătura dospită ajunge pe viitor aluat. Şi după cum scânteia când cade pe lemne le aprinde şi pe acestea şi mai aprinde şi altele, tot aşa cu predicarea Evangheliei". (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 540)

„Predica îl corectează pe păcătos şi îl depărtează de păcat pe omul de bine." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, p. 70)

„Şi am zis către mine însumi: *Deci, se vor înțelepți din acestea*? Nu vor trece două zile, şi cele întâmplate vor fi date uitării? Căci învățăturile erau rostite de curând. Din nou voi spune, din nou voi grăi. Ce folos? Mai da aşa folos! Căci chiar dacă nu vor auzi toți, cel puțin jumătate vor asculta, dacă nu jumătate, măcar un sfert, zece, cinci, chiar unul şi dacă nu este nici unul, am

plată neîmpărțită.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>*, pp. 28-29)

„... acesta (cuvântul – n.n.) hrăneşte mai mult decât pâinea, îndreaptă mai mult decât un leac, arde mai intens decât un foc, neproducând nici o durere şi reținând scurgerile împuțite ale gândurilor rele, taie mai ascuțit decât fierul şi fără durere părțile infectate, şi făcând aceasta nu produce nici o cheltuială de bani, nici nu sporeşte sărăcia. Pregătind deci acest leac, îl trimitem tuturor şi ştiu că toți se vor bucura de tratamentul lui, dacă vor lua aminte cu exactitate şi cu minte teafără la cele spuse.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, 4, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 263-264)

„Să ne închipuim că n-am convins pe nimeni cu cuvintele mele – cu toate că este cu neputință să ajungă neroditor un cuvânt răspândit în auzul atâtora –, dar să ne închipuim şi aceasta. Nici aşa nu îmi este fără câştig cuvântul meu. Da, au intrat în crâşmă, dar n-au mai intrat cu aceeaşi neruşinare! Adeseori, în timp ce şedeau la masă îşi aduceau aminte de cuvintele mele, de mustrările mele, de dojanele mele; aducându-şi aminte de el, se ruşinau, roşeau în cugetul lor şi nu mai săvârşeau cu atâta neruşinare cele ce făceau de obicei. Iar dacă cineva se ruşinează, dacă osândeşte faptele sale, atunci fapta aceasta este început de mântuire, de minunată schimbare. În afară de aceasta, am avut de pe urma predicii mele şi un alt câştig, şi nu mai mic.

- Care este acela?

- I-am făcut pe cei cuminți mai cumpătați şi i-am încredințat că lucrul cel mai bun dintre toate este hotărârea lor de a nu se lăsa târâți de mulțime.

N-am adus întremare celor bolnavi? Dar i-am făcut mai tari pe cei sănătoşi! N-a întors predica mea pe unii de la păcat? Dar i-a făcut mai cu luare-aminte pe cei virtuoşi.

Să-ți mai spun, pe lângă celelalte, şi un al treilea câştig! Nu i-am convins astăzi? Dar pesemne îi voi putea convinge mâine! Nu-i voi putea convinge nici mâine? Îi voi convinge poimâine sau poate răspoimâine! Cel care a auzit astăzi cuvântul meu şi nu l-a primit, mâine poate îl va auzi şi-l va primi. Iar cel care l-a nesocotit şi azi şi mâine, poate că după mai multe zile va lua aminte la spusele mele. Şi pescarul de multe ori scoate plasa goală ziua toată, iar seara, adeseori, când să plece acasă, se duce cu peştele

pe care nu l-a prins toată ziua. Dacă din pricina nereuşitelor ce ni se întâmplă adesea n-am mai vrea să muncim şi să ne apucăm de treabă, ni s-ar distruge toată viaţa; ar pieri nu numai cele duhovniceşti, ci şi toate cele pământeşti.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp.25-26)

„Dar mă vei putea întreba:

- Ce folos aduci dacă vorbeşti?

- Aduc folos dacă mă ascultă cineva. Eu îmi fac datoria mea. Semănătorul trebuie să semene. A ieşit semănătorul să semene. O parte din seminţe a căzut lângă cale, altă parte pe piatră, alta în spini, iar alta pe pământ bun. Trei părţi au pierit, şi numai una a fost salvată, dar el n-a încetat de a lucra ogorul. N-a încetat de a-l lucra tocmai pentru că a salvat o parte din seminţe.

Dar acum, e cu neputinţă ca sămânţa aruncată într-atâta mulţime de lume să nu-mi aducă rod? De nu vor asculta toţi, va asculta jumătate; de nu va asculta jumătate, va asculta a treia parte; de nu va asculta a treia parte, vor asculta zece; de nu vor asculta zece, va asculta unul! Să asculte acela! Nu-i puţin lucru să fie mântuită chiar o singură oaie. Pentru că şi păstorul acela a lăsat cele nouăzeci şi nouă de oi şi a alergat la una, care era rătăcită (Matei 18, 12).” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 127)

„… nu voi înceta de a predica, chiar de m-ar asculta numai unul. Sunt doctor, dau doctorii. Sunt învăţător, mi s-a poruncit să predic, să îndemn. Că spune Scriptura: *Străjer te-am pus pe tine casei lui Israel* (Iezechiel 3, 17). Nu îndrept pe nimeni? Şi ce va fi? Eu îmi am plata mea. Şi aceasta o spun exagerând, căci e cu neputinţă ca din mulţime de lume să nu se îndrepte cineva.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 128)

PREDICA (condiţii ale unei predici bune)

„Predicatorul trebuie să înlăture fastul care nu-i şade bine decât unui sofist ...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 3, p. 13)

„Cel mai minunat mijloc de predicare nu-i numai mustrarea, ci şi sfatul şi mângâierea. Aşa a poruncit şi Pavel: *Mustră, ceartă, mângâie*. Dacă mângâi mereu, îi faci pe ascultători trândavi. Dacă cerţi neîncetat, îi faci îndărătnici. Că, neputând îndura povara unor neîncetate mustrări,

fug îndată. De aceea trebuie ca predica să fie aşa: când să mustre, când să mângâie.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 459)

„Sunteţi în stare, prin darul şi dragostea voastră de predică, să întraripaţi chiar şi un suflet de piatră.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, p. 330)

„Dacă un predicator dispreţuieşte laudele, dar nu face ca predica sa să fie plăcută şi dreasă cu sare (Col., 4, 6), credincioşii îi întorc spatele şi nu are nici un folos de pe urma acestei măreţii sufleteşti; iar dacă vorbeşte plăcut şi cu gust, dar este subjugat de slava dată de aplauze, ajunge tot acolo: vorbeşte şi spre paguba lui sufletească şi spre paguba sufletească a ascultătorilor săi, pentru că, de dragul laudelor şi al aplauzelor, îşi dă silinţa să vorbească mai mult spre plăcerea ascultătorilor decât spre folosul lor. Şi după cum predicatorul care nu umblă după laude şi aplauze, dar nu ştie nici să vorbească, nu se pleacă într-adevăr plăcerilor credincioşilor, dar nici nu le poate fi de mare folos, tocmai pentru că nu ştie să vorbească, tot aşa şi predicatorul care este atras de dorul aplauzelor şi al laudelor şi ştie să vorbească, poate face într-adevăr pe credincioşi mai buni, dar el, în loc să-şi aleagă subiecte de zidire sufletească, alege mai mult subiecte care pot încânta pe credincioşi, pentru că prin acestea culege aplauze furtunoase.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a cincea, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, pp. 123-124)

„Dacă un predicator, suit pe amvon, rosteşte cuvinte care pot zgudui şi trezi sufletele celor care duc o viaţă stricată, dar dacă în timpul predicii se poticneşte, se întrerupe şi, din pricina sărăciei cuvintelor sale, este silit să roşească, ei bine, un astfel de predicator pierde îndată tot câştigul spuselor sale. Ascultătorii săi, ale căror păcate au fost biciuite, suferă de pe urma cuvintelor lui; şi pentru că nu pot să se răzbune altfel, îl batjocoresc, spunându-i că-i un neînvăţat şi un prost, crezând că aşa îşi acoperă ocara. De aceea predicatorul, ca un vizitiu prea bun, trebuie să ţină bine în mâinile sale aceste două însuşiri, ca să le poată întrebuinţa pe amândouă, după nevoie. Când nu i se poate găsi nici un cusur, atunci poate mustra şi mângâia pe toţi credincioşii săi cu câtă autoritate voieşte; înainte de asta, însă, nu-i este uşor s-o facă. Dar măreţia sufletească a conducătorului turmei nu trebuie să se

arate numai în dispreţuirea laudelor şi a aplauzelor, ci trebuie să se întindă şi mai departe, pentru ca să nu-i fie nedesăvârşit câştigul.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a cincea, cap. 3, în vol. *Despre preoţie*, pp. 124-125)

PREDICA (preotul predicator este dator să-şi pregătească cu sârguinţă cuvântul)

„Preotul nu-i scutit de muncă sârguincioasă şi continuă nici când are un deosebit talent oratoric - şi sunt puţini de aceştia! -, pentru că nu te naşti cu talent oratoric, ci îl dobândeşti prin studiu. De-ai ajunge în vârful lui, chiar atunci te părăseşte, dacă nu-ţi cultivi talentul oratoric prin necontenit studiu şi prin neîntrerupt exerciţiu. Prin urmare, predicatorii mari trebuie să muncească mai mult decât predicatorii slabi. Dacă nu muncesc, pagubă îi aşteaptă şi pe unii şi pe alţii; dar nu aceeaşi pagubă; ci paguba suferită de predicatorii mari este tot atât de mare pe cât de mare este şi deosebirea dintre talentul oratoric al unora şi al altora. Pe predicatorii slabi nimeni nu-i ţine de rău dacă vorbesc prost; pe predicatorii mari, însă, toţi îi critică dacă nu se întrec necontenit pe ei înşişi. Mai mult încă, predicatorii slabi sunt lăudaţi mult chiar pentru predicile bunicele; predicatorii mari, dimpotrivă, nu numai că nu sunt lăudaţi, ba şi mult criticaţi, dacă predicile lor nu sunt excepţionale şi surprinzătoare. Că ascultătorii judecă predica, nu după cuvintele predicii, ci după faima predicatorului.

Prin urmare, când un predicator mare întrece pe toţi ceilalţi predicatori în cuvânt, atunci mai cu seamă trebuie să muncească pentru pregătirea predicilor mai mult decât toţi. Lui nu-i este îngăduit să ţină o predică proastă, lucru care poate să i se întâmple în chip obişnuit oricărui om; dimpotrivă, dacă predica sa nu-i la înălţimea renumelui său, pleacă din faţa ascultătorilor încărcat de nenumăratele batjocuri şi critici. Nimeni nu se gândeşte că poate i-a fost întunecată limpezimea minţii de tristeţe, de nelinişte, de grijă, iar adeseori chiar de mânie, şi că din pricina aceasta gândurile sale n-au mai putut fi rostite aşa cum i s-au născut în minte. Nimeni nu se gândeşte că, în definitiv, este şi el om şi nu poate fi totdeauna la fel, nici nu poate fi excepţional în orice predică, că este firesc să greşească uneori şi să facă predici mai prejos de talentul său oratoric. Dar, după cum am spus, ascultătorii lui nu vor să se gândească la asta, ci îl critică, judecându-1 ca şi cum ar fi înger. De altfel, omul trece de obicei cu vederea faptele bune ale aproapelui său chiar când sunt multe şi mari; dar dacă face vreo greşeală, oricât de mică ar fi şi oricât de veche, o vede îndată, o critică cu uşurinţă şi şi-o aduce aminte totdeauna. Iar o greşeală de aceasta, mică şi neînsemnată, a

micşorat de multe ori slava marilor predicatori.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a cincea, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 126-127)

PREDICA (inspirația predicatorului)

„Poate că am lungit prea mult cuvântul, dar fără voia mea, târât, cum s-ar putea spune, de înlănțuirea cuvintelor, ca de un şuvoi puternic. Dar voi sunteți de vină, voi care ascultați cu plăcere cuvintele mele. Că nimic nu poate însufleți atâta pe vorbitor, nimic nu-i poate da o bogăție mai mare de gânduri ca atenția ascultătorilor. Şi după cum nişte auditori nepăsători şi neatenți îl fac mai trândav pe cel ce are darul vorbirii, tot aşa voi, cu harul lui Dumnezeu, chiar de-aş fi mai fără de glas decât pietrele, sunteți în stare să mă treziți din amorțeala mea, să mă deşteptați din somn şi să mă siliți să spun ceva folositor, ceva care să ducă la zidirea voastră sufletească”. (*Omilii la Facere,* omilia IV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 64)

„Fiecare dascăl când vede că şcolarii lui țin bine minte învățăturile date şi că dau roadă prin fapte, le predă cu mai mult drag mai departe învățăturile. Aşa şi eu; cu cât vă văd cu mintea mai trează, cu dorul înmulțit şi cu mintea înaripată, cu atât sunt mai plin de râvnă în a vă pune înainte mai din belşug învățătura. Cu cât văd că cresc mai mult în voi apele acestea duhovniceşti, cu atât creşte şi în mine izvorul pentru zidirea voastră şi pentru folosul sufletesc. Aici nu se întâmplă ce se întâmplă de obicei cu banii. Acolo, cel care dă vecinului bani îşi micşorează averea şi cu cât dă mai mult cu atât îşi împuținează mai mult avuția; aici cu totul dimpotrivă; atunci mai cu seamă îmi creşte avuția, atunci îmi sporeşte mai mult această bogăție duhovnicească, atunci când o revărs din belşug celor ce vor să se adape din această învățătură”. (*Omilii la Facere,* omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 98)

„Nu vă grăiesc gânduri ale minții mele, ci învățăturile dăruite mie de Stăpânul prin dumnezeieştile Scripturi; pe acestea vi le pun în față şi cu ele vă adăp necontenit auzul”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

„Poate, da, poate că bunul şi atotputernicul Stăpân, îmi va da, nu pentru mine, că eu sunt o nimic şi nevrednic, ci pentru voi şi pentru folosul vostru, cuvânt întru deschiderea gurii mele spre slava Lui şi spre zidirea voastră”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 286)

„N-am spus aşa ca să mă laud cu puterea minții mele; că cele ce am spus nu-s ale mele, ci ale harului Duhului, care trezeşte pe cei trândavi din lenevia lor, ca să nu treacă nepăsători pe lângă nimic.” (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, (La începutul Faptelor apostolilor – III)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 339)

PREDICA (conținutul predicii)

„Facă-se glasul meu ascultat de către voi toți, vorbirea mea vă prezintă vindecări pentru toți; dar este a fiecăruia din ascultătorii mei de a se vindeca şi de a alunga boala lui. Eu nu-i cunosc nici pe cei ce sunt bolnavi, nici pe cei ce sunt sănătoşi: iată pentru ce vorbesc despre toți, eu spun ceea ce i se potriveşte fiecăruia pentru boala sufletului lui; eu vorbesc pe atâta despre lăcomie, pe atâta despre plăcerile mesei, pe atâta despre cumpătare; apoi laud milostenia, vă îndemn să o faceți; de acolo eu trec la alte fapte bune. Căci ştiu că daca m-aş lega de un singur punct medicamentul propus nu va folosi rănilor voastre. Dacă n-aş avea aici decât o singură persoană care să mă asculte, eu nu m-aş crede obligat să îmbrățişez atâtea subiecte odată; dar precum se aflâ după toate aparențele printre atâția ascultători mulți bolnavi diferit, mie nu-mi este greu de a împărții subiectul şi de a trata o mulțime altele. În rest, nu se poate ca să nu se afle tot felul de boli într-o mulțime aşa mare, cu toate că ele nu se aflâ toate în fiecare în particular.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIII, 1, pp. 108-109)

„Ştiu, iubiților, că mulți dintre voi, auzind aceste cuvinte, nu ne ascultă cu plăcere. Dar nici eu nu le spun cu plăcere, fiindcă de ce aş vorbi despre ele? Aş fi voit să vă povestesc pururea despre împărăția cerurilor, despre repausul de acolo, despre acea apă a odihnei, despre locul cel înverzit. *La loc de păşune, acolo m-a sălăşluit; la apa odihnei m-a hrănit* (Ps., 22, 2). Aş fi dorit să vorbesc despre locul de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea. Aş fi voit să vă povestesc despre dulceața petrecerii cu Hristos – deşi toate acestea sunt mai presus de judecata omenească – dar totuşi aş fi voit să vă spun numai despre acestea, după puterile mele. Dar ce mă voi face? Nu e cu putință a vorbi despre împărăția cerurilor celui bolnav de friguri sau celui ce stă rău cu sănătatea; cu unul de acesta trebuie a vorbi despre sănătate. Nu trebuie să-i vorbeşti despre cinste celui acuzat de o faptă urâtă, ci trebuie să cauți a-l scăpa de osândă şi de pedeapsă.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 124-125)

„Trebuie să ştiţi că nu-i mărginit nici de timp, nici de zile cuvântul lui Dumnezeu, ci în orice zi se poate vorbi şi despre Cruce, şi despre Patimi, şi despre Înviere, şi despre Înălţare, şi despre a doua Venire.” (*Cuvânt la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 172)

„Poate că unii dintre voi vor spune cu nemulţumire: *Asta vorbeşte numai despre lacrimi şi suferinţă; pe toate le vede negre şi murdare*. Nu aş vrea una ca asta, credeţi-mă. Aş vrea să simt numai bucurie şi desfătare şi să pot aduce numai cuvinte de laudă. Dar nu este vremea cuvintelor frumoase. Cum să nu plâng, dacă suntem vrednici de plâns? Cum să nu jelesc, dacă faptele noastre sunt înfricoşătoare? Va supără plânsul meu? Dar de ce nu vă supără păcatele voastre? Cuvintele mele sunt dureroase? Dar dureroasă nu este şi viaţa voastră lipsită de Dumnezeu? Dacă vreţi să nu plâng, nu vă mai îndreptaţi spre iad. Dacă vreţi să nu jelesc, nu vă mai distrugeţi sufleteşte. Dar văzând cum vă pierdeţi, nu pot să nu jelesc. Sunt părintele vostru duhovnicesc, care vă iubeşte. Iată ce spune Pavel: *O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi!* (Gal., 4, 19). Nici o femeie aflată în durerile naşterii nu strigă cuvinte mai pline de durere ca ale Apostolului.

O, dacă aţi putea înţelege durerea mea, dacă aţi vedea focul care-mi arde inima, v-aţi da seama că sufăr mai mult decât femeia proaspăt căsătorită, care îşi pierde bărbatul, şi decât tatăl care îşi pierde fiul. Sufăr pentru că nu sporiţi duhovniceşte.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 325)

PREDICA („lumina rugăciunii să deschidă calea cuvântului”)

„Mai întâi rugăciunea şi apoi cuvântul. La fel grăiesc şi apostolii: *Iar noi vom stărui în rugăciune şi în slujirea cuvântului* (Fapt. 6, 7). La fel face şi Pavel când se roagă la începutul epistolelor, pentru ca, precum lumina unei făclii, lumina rugăciunii să deschidă calea cuvântului.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 76)

PREDICA (greutăţile şi poverile predicii)

„Predica are greutăţile şi poverile ei; Sfântul Pavel o declară şi o arată prin aceste cuvinte: *preoţii, care-şi ţin bine dregătoria, să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc cu cuvântul şi cu învăţătura* (1

Tim., 5, 17) poporului. Dar depinde de voi de a face această osteneală dulce sau grea. Dacă respingeți ceea ce vă zicem noi, sau chiar dacă, fără a respinge, nu faceți să se vadă rod în faptele voastre, osteneala ne va fi grea şi penibilă. Fiindcă noi vom cunoaşte că lucrăm în zadar şi fără folos; dar dacă sunteți atenți, şi dacă practicați ceea ce ați auzit, noi nu vom privi la sudorile noastre; rodul muncii nu face să se simtă osteneala şi să se simtă greul. Pentru aceasta, dacă vreți să ne încurajați, şi să însuflețiți râvna noastră, faceți roade, eu vi le cer din har; ca văzând roade frumoase şi bogate, susținuți de cunoştința că am ostenit bine şi înmulțind bogățiile noastre, noi nu ne vom lenevi într-un comerț atât de fericit şi de folositor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXII, 1, pp. 104-105)

PREDICA (convingerea auditorilor)

„Aceasta va să zică de a face vorba nesilnică, de a nu da peste tot locul concluzia, sau rezultatul ca de la dânsul, de a nu hotărî singur, ci a lăsa stăpân pe auditoriu, ca însuşi el să-şi dea părerea, ceea ce face auditoriul a fi cu mai multă bunăvoință. Lucrul acesta îl face şi în Vechiul Testament Prorocul Natan, şi în Noul Testament în Evanghelia lui Matei, Hristos, zicând: *ce va face lucrătorilor viei aceleia* (Mat., 21, 40)? - lăsându-i pe dânşii (auditorii) de a răspunde, căci aceasta este biruința cea mai mare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia III, pp. 76-77)

,,Ce iertare vom avea, dar, preaiubiților, ce cuvânt de apărare, dacă, în timp ce diavolul se slujeşte de o atât de mare furie împotriva noastră, noi nu aducem nici cea mai mică parte din atâta râvnă pentru mântuirea fraților noştri, cu toate că Dumnezeu ne stă în ajutor? Deci, când îl vezi pe fratele tău învârtoşat la inimă şi neînduplecat şi că nu ia aminte, spune în tine însuți: *Am să-l pot convinge cu timpul*. Aşa ne-a poruncit şi Pavel să facem: *Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând față cu toți, certând cu blândețe pe cei ce stau împotrivă, că doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoaşterea adevărului* (II Timotei 2, 24-25). Nu vezi adeseori că părinții, când copiii lor sunt bolnavi de moarte, se aşază lângă ei, plâng, se jelesc, îi sărută şi fac tot ce le stă în putință până la cea din urmă suflare? Aşa fă şi tu cu fratele tău! Şi totuşi părinții cu bocetele şi lacrimile lor nu pot alunga nici boala şi nu pot îndepărta nici moartea; dar tu vei putea de multe ori cu răbdare şi stăruință să întorci şi să ridici prin plânsete şi lacrimi un suflet bolnav de moarte. L-ai sfătuit, şi nu l-ai convins? Lăcrimează, ține-l adeseori de rău! Suspină cu amar, pentru ca ruşinat de purtarea ta de grijă, să se întoarcă spre mântuire. Dar ce voi putea să fac de

unul singur? Nu pot singur să vă întâmpin în fiecare zi pe voi toți, nici nu ajung să stau de vorbă numai eu singur cu o mulțime atât de mare. Dar voi, dacă ați vrea să împărțiți între voi grija mântuirii celorlalți şi dacă fiecare ar lua în seama lui pe un frate care nu se îngrijeşte de sufletul său, atunci îndată va spori zidirea noastră sufletească." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 29)

„Nimic altceva nu contribuie atât de mult la a convinge un om de cuvintele noastre, cât dacă înțelege că i le-am spus cu dragoste şi din dragoste." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 116)

,,Că nimic nu foloseşte aşa de mult ca să-l convingi pe ascultător să primească cele spuse decât faptul ca el să vadă că i se vorbeşte cu multă dragoste." (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 112)

PREDICA (predicile Sfântului Ioan Gură de Aur trezeau în ascultători o neîncetată dorință de a le audia)

„Socoteam că din pricina vorbirii neîncetate vă veți fi săturat de cuvintele mele. Dar văd că s-a întâmplat dimpotrivă, că din neîncetarea ei nu s-a făcut sațiu, ci dorință mai mare; nu greață, ci dulceață mai mare. Şi s-a întâmplat aici precum se întâmplă cu iubitorii de vin la ospețele cele lumeşti. Că aceia cu cât beau mai mult vin, cu atât mai mult îşi aprind setea. Iar noi cu cât prelungim învățătura, cu atât aprindem pofta, înmulțim dorința şi întărim dragostea. Şi cu toate că ştiu sărăcia mea, dar nu încetez a urma ospătătorilor dornici punându-vă deseori masa şi turnându-vă plin paharul învățăturii. Căci văd că după ce-l veți bea tot, iarăşi veți înseta. Aceasta s-a văzut în toată vremea..." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferințele celor drepți*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 9)

PREDICA (lungimea predicii)

,,... lungimea unei predici nu se măsoară cu mulțimea cuvintelor, ci cu dispoziția ascultătorilor. Când ai auditori nepăsători, pare că-i plictiseşti chiar când predica ți-e scurtă; dar când auditorii sunt aprinşi, treji şi numai

urechi, nu le potoleşti dorinţa oricât de mult ai lungi predica. Dar pentru că se întâmplă ca într-un popor atât de numeros să fie şi unii mai slabi, neputincioşi să urmărească toată lungimea predicii, vreau să-i sfătuiesc pe aceştia să plece după ce au ascultat cât pot asculta şi au luat cât le e de ajuns. Nimeni nu-i împiedică, nimeni nu-i sileşte să stea mai mult decât pot. Să nu silească pe predicator să scurteze predica înainte de vreme. Tu te-ai săturat; dar fratele tău e încă flămând. Tu te-ai îmbătat de mulţimea celor spuse; dar fratele tău e încă însetat. Nici acela să nu-ţi stânjenească slăbiciunea ta, silindu-te să asculţi mai mult decât poţi asculta, nici tu nu pune stavilă dorinţei aceluia, împiedicându-l de a asculta predica atât cât o poate asculta." (*Despre mărginita putere a diavolului*, omilia I, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 7)

PREDICA (cuvântările prea lungi)

„Eu ştiu căci cuvântările lungi obosesc sufletele oamenilor, dar aceasta nu se întâmplă decât atunci când sufletul oamenilor este ocupat cu grijile veacului. Căci precum ochiul când este curat vede clar şi distinct obiectele, şi nu se oboseşte deloc, chiar atunci când priveşte lucrurile cele mai mici şi cele mai fine, pe când, dimpotrivă, când i se ridică din cap oarecare vapori răi, sau când vine ceva ceaţă să i se aşeze pe ochi, el nu poate să vadă clar corpurile cele mai mari şi mai simţite; aşa, pe când sufletul rămâne curat şi sfânt şi nu este infectat de nici o boală, el priveşte fără greutate tot ceea ce trebuie să vadă, dar când este stăpânit de mii de patimi şi şi-a pierdut vechea sa vigoare, el nu poate să audă uşor lucrurile cereşti, ci se oboseşte imediat, el cade în griji, se lasă prins de somn şi de nepăsare, şi neglijează şi părăseşte astfel ceea ce l-ar conduce la virtute şi la o viaţă cinstită, pe când el nu se poartă decât moleşit şi slab." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 4, p. 15)

„De aceea voi şi conteni aici cu vorba, nemaidiscutând cu voi nimic din partea morală, după cum îmi este obiceiul a face, ca nu cumva să vă întunec memoria cu mulţimea celor vorbite." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVI, p. 334)

„Ce-ar trebui să fac azi? Când văd că sunteţi atât de mulţi, mă tem să vorbesc mult. Da, când predica se întinde mai mult, vă văd obosiţi, plictisiţi, iar oboseala pricinuită de plictiseală vatămă ascultarea cu luare-aminte a

predicii. Un ascultător care n-are sufletul liniştit nu poate urmări cu râvnă cele spuse.

Văzând deci, după cum am spus, atâta mulțime de lume, mă tem să vorbesc mult; totuşi, gândindu-mă la dorul vostru, mi-e teamă să scurtez cuvântul. Cel însetat nu duce cu bucurie la buze sticla dacă n-o vede plină mai întâi. Chiar dacă n-are s-o bea toată, tot plină doreşte s-o vadă. De aceea, nu ştiu cum să-mi fac predica. Aş vrea să vorbesc scurt, ca să pun capăt oboselii voastre, dar aş vrea să vorbesc şi mult, ca să satur dorul vostru. Adeseori am făcut şi una şi alta, dar niciodată n-am scăpat de vină. Da, ştiu, adesea am căutat să vă cruț terminând cuvântul înainte de sfârşit, dar au strigat împotriva mea cei cu sufletul nesăturat, cei care beau necontenit din apa cea dumnezeiască şi niciodată nu se satură: *Fericiți aceia care flămânzesc şi însetează de dreptate* (Matei 5, 6). Temându-mă de aceş-tia, am vorbit iarăşi mai departe, lungind mult predica; dar şi aşa mi-am găsit ponos. Într-adevăr, întâlnindu-mă cu cei cărora le plac predicile scurte, m-au rugat să țin seamă de neputința lor şi să scurtez predica. Deci, când vă văd obosiți, zoresc cuvântul spre tăcere; dar când văd că nu plecați, cu toată oboseala voastră, ci sunteți gata să mergeți mai departe, mă cuprinde dorința să-mi țin treaz cuvântul.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 22-23)

„Răsplata ascultării voastre, a ascultării predicii, nu-i o cunună de dafin, ci cununa dreptății! Eu nu vă țin aici până la amiază! Nu, din pricina trândăviei voastre vă slobozesc chiar la începutul zilei. Aerul e încă rece, nu-i încălzit de razele soarelui. Nu vă poruncesc să stați cu capetele goale în arşița soarelui, ci vă aduc sub acest minunat acoperiş; mă gândesc să vă dau toată uşurarea şi tihna, şi sub acoperişul acesta, şi în alt chip, pentru ca să puteți asculta în linişte predica. Să nu fim mai molatici decât copiii noştri care merg la şcoală. Şcolarii nu îndrăznesc să se ducă acasă înainte de amiază; copiii care abia au fost înțărcați, care abia au părăsit sânul mamei, care n-au împlinit încă cinci ani, dovedesc o minunată răbdare, cu tot trupul lor plăpând şi tânăr; de e zăduf, de le e sete, de-i supără orice altceva, rabdă până la amiază; se chinuie, dar rămân în şcoală. Dacă nu vrem să imităm pe un altul, atunci să-i imităm pe acei mici copii şi noi, bărbații care am ajuns la măsura vârstei. Dacă nu putem asculta cuvintele despre virtute, cine va putea să ne creadă că îndurăm ostenelile pentru virtute? Dacă stăm atât de nepăsători la predica, de unde să ştim că suntem treji la fapte? Dacă lăsăm nefăcut ce-i mai uşor, cum vom isprăvi ce-i mai greu?

- Dar mare e strâmtorarea aici şi mare sila!

- Ascultă, însă! *Cei silnici răpesc împărăţia cerurilor* (Matei 11, 12); şi: *Strâmtă şi îngustă este calea care duce la viaţă* (Matei 7, 14). Aşadar, pentru că mergem pe o cale strâmtă şi îngustă, trebuie să ne strâmtorăm şi noi şi să ne strângem, ca să putem merge pe calea cea strâmtă şi îngustă. Cel ce se lăbărţează nu poate merge cu uşurinţă pe calea cea strâmtă. Asta o poate face numai cel ce se strânge, cel ce se strâmtorează, cel ce se subţiază." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 24-25)

PREDICA (franchețea în predică)

„Eu dacă vă vorbesc de lucruri pe care le faceţi în realitate, vă supăraţi. Dar cum să nu fiu absurd?

Fie ca toate cele vorbite de mine să nu fie adevărate. Aş voi ca eu singur să capăt batjocură în acea zi, ca unul ce în zadar şi fără dreptate v-am batjocorit, decât să vă văd pe voi învinovăţiţi pentru astfel de păcate." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 203)

„De aceea şi cu toate că vă voi mâhni, nu voi cruţa nimic. Că este mai bine ca să ne mâhnim aici şi să ne izbăvim de judecata ce va să fie, decât îngăduindu-vă cu cuvinte blânde, să fim osândiţi atunci împreună cu voi." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 116-117)

„Nu voi înceta a zice şi a face totul, deşi va fi trebuinţă să mâhnesc. Cu toate că mă voi arăta aspru, dar o fac ca să pot sta înaintea acelui Divan înfricoşat, neavând întinăciune sau zbârcitură sau altceva de acest fel." (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 117)

PREDICA (asprimea predicii)

„Să ne ferim de a murmura pentru tratare; dimpotrivă, trebuie să ne bucurăm, când predica ne va pricinui dureri amare, rodul nu va fi decât prea delicios." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, p. 70)

PREDICA (auditoriul să nu se neliniştească de greutatea cuvintelor predicii)

„Să nu vă neliniştiţi deci de greutatea cuvintelor, căci greutatea cuvintelor face mai sprintene sufletele şi mai uşoare pentru a fugi de păcate. De altfel, şi fierul e greu, însă confecţionează obiecte din aur şi din argint foarte folositoare, iar pe cele strâmbe le îndreaptă; dacă însă nu ar fi greu, nu ar putea îndrepta acele obiecte strâmbe. La fel şi cuvântul nostru cel greu va putea îndrepta sufletul.

De aceea, iubiţilor, să nu fugim de greutatea cuvintelor şi nici de rănirile pe care, poate, ni le pricinuiesc. Rana nu este făcută cu scopul de a găuri sau de a face bucăţi sufletul, ci pentru a-l îndrepta. Ştim noi bine cum să lovim şi cum să deschidem rana cu harul lui Dumnezeu, pentru ca astfel să nu sfărâme vasul, ci să-l îndrepte, să-l netezească, pentru a fi de folos Stăpânului; în aşa fel încât bine lustruit, să-l aducă la o sănătate strălucitoare, pentru ca atunci când fluviul de foc îşi va înălţa flacăra peste păcătoşi să nu aibă nevoie de vâlvătaia focului.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 125-126)

„E mult mai bine să fiţi arşi prin cuvinte un timp scurt, decât să ardeţi pentru vecie în acea flacără.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 126)

PREDICA (biciuirea păcatelor în predică)

,,Poate că v-am atins prea tare, eu însă nu cred; căci dacă voi stăruiţi în aceleaşi lucruri, de unde pot şti că cele vorbite v-au atins? Aşadar, este nevoie de a vă atinge iarăşi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 393)

„Chiar de ar fi de o mie de ori nelinişţiţi de vorbele mele, eu totuşi nu voi înceta a vorbi. Dacă profeţii fiind împroşcaţi cu pietre, nu tăceau, cu atât mai mult trebuie noi a suferi dezgustul vostru, şi a nu vorbi numai ca să vă mulţumim, ca nu cumva înşelându-vă cu vorbele cele frumoase, noi înşine sî fim tăiaţi în două.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 261-262)

„După cum îi mustrăm pe aceia că sunt slabi în credință, tot astfel vă mustrăm şi pe voi că nu voiți să-i îndreptați pe cei slabi”. (*Către iudei,* cuv. VIII, 8, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 404)

„Nu voi înceta să vă spun aceste lucruri, chiar de ele nu vă vor plăcea. Dacă proorocii nu încetau să strige chiar şi când oamenii aruncau cu pietre în ei, cu atât mai mult am eu datoria să nu iau în seamă nemulțumirea voastră şi să vă spun adevărul, ca să nu fiu pedepsit de Dumnezeu ca înşelător. Să dea bunul Dumnezeu să luați în sfârşit vorbele acestea ale mele în serios şi să mergeți pe drumul dreptății, al iubirii şi al evlaviei — drumul binecuvântat al Domnului, care vă va duce spre noul, cerescul şi sfântul Ierusalim, la luminata cetate cugetătoare a lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 338)

PREDICA (e primejdios lucru şi pentru predicator şi pentru ascultător ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor)

„Şi trebuie neapărat ca acela căruia i s-a încredințat slujba cuvântului, sau să spună credincioşilor cu îndrăznire toate cele scrise în lege, urmărind totdeauna folosul, nu plăcerea ascultătorilor, sau, de teama supărării ascultătorilor săi, să piardă şi mântuirea sa, şi mântuirea credincioşilor săi, din pricină că vrea să le fie pe plac, aşa cum nu trebuie. Este foarte primejdios şi pentru predicator, şi pentru ascultători să se ascundă vreuna din legile dumnezeieşti. Sunt vinovați de ucidere predicatorii care nu tălmăcesc fără teamă toate poruncile lui Dumnezeu.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 462)

„Ucigaşul ucide numai trupul; pe când cel care predică spre a face plăcere ucide sufletul, căci îi împinge la păcat pe ascultătorii săi. Ucigaşul îi dă pe cei ucişi morții acesteia de aici; predicatorul însă, care predică spre a plăcea, ucide sufletul şi-l dă unei osânde şi pedepse fără de moarte.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor*

păcate, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 462-463)

„*Din mâna ta,* spune Domnul, *voi cere sufletele celor ce vor pieri* (Iezechiel 3, 18). Care este, dar, omul acela atât de crud, atât de neomenos, atât de nemilos, care să învinuiască pe un predicator că vorbeşte de urgia lui Dumnezeu, când predicatorul, de-ar tăcea, şi-ar atrage asupra lui o pedeapsă atât de mare?" (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 463)

„Să ne întristeze aici cuvintele predicii, ca să nu ne înfricoşeze dincolo faptele, să ne muşte aici predica, pentru ca să nu ne roadă dincolo viermele cel veninos. Să ne ardă aici mustrarea, ca să nu ne ardă dincolo gheena focului. Cei care vor plânge aici, dincolo se vor mângâia; cei care se desfătează aici, care râd, care n-au simțit aici păcatele lor, dincolo neapărat vor plânge, se vor văita, vor scrâşni din dinți." (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 465)

PREDICA (sfaturi pentru preotul predicator)

,,Dar nici predicatorul nu are nici un folos de la cuvântarea sa, dacă purtarea lui nu corespunde învățăturii sale şi dacă nu pune în concordanță viața sa cu cuvântarea sa. Ascultă ce zice Psalmistul şi Apostolul. Psalmistul scrie: *Păcătosului i-a zis Dumnezeu: pentru ce povesteşti dreptățile mele, şi iei aşezământul de lege al Meu prin gura ta, iară tu ai urât învățătura* (Ps. 49, 17-18). Iară Apostolul Pavel aşa grăieşte către cei ce se îngâmfează pentru învățătura lor: *Tu te bizuieşti a fi povățuitorul orbilor şi lumină celor din întunerec, îndreptător celor fără de minte, învățător celor neştiutori; dar pentru ce înveți numai pe alții, iară pe tine însuți nu te înveți*? (Rom. 2, 19-21). Deci, fiindcă mie predicarea, iară vouă ascultarea nimic nu ne folosesc, dacă nu facem ceea ce se zice, ba încă prin aceea mai mult se măreşte osânda noastră, de aceea noi să nu ascultăm numai în linişte cuvântul lui Dumnezeu, ci să-l şi aplicăm în fapte." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 132-133)

„Aşa trebuie să se poarte preotul cu credincioşii săi, cum se poartă un părinte cu copiii lui mici de tot. După cum părinţii nu se supără pe copilaşii lor când aceştia îi ocărăsc, îi lovesc sau când plâng, dar nici nu se îngâmfă când râd sau vorbesc cu drăgălăşenie, tot astfel nici preotul nu trebuie să se îngâmfe când credincioşii îi laudă predicile, dar nici să cadă abătut de durere când e criticat fără temei." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a cincea, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 125)

„Auditoriul este adesea nemulţumitor sub două raporturi: el judecă şi el îşi închipuie. Preotul să se înarmeze împotriva acestui duşman dublu şi să găsească în credinţa sa şi în râvna sa forţa de a-i rezista în mod victorios. Aproape totdeauna credincioşii merg la predică precum la un spectacol, gata să aplaude pe cine le place şi pentru a-şi arăta de asemenea nemulţumirea lor pentru cine n-a ştiut să aibă puterea să-i farmece. Ca preot, să-şi păzească în mod nobil rangul său. El este rege, nu supus; judecător, nu acuzator. Însă, pentru a rămânea stăpân al împărăţiei sale preoţeşti, predicatorul n-are decât două resurse: dispreţul faţă de laude, puterea cuvântului. Dacă el se află cuprins de favoruri şi de aplauze, el nu este decât un sclav rău al mulţimii, mai rău, încă el va supune doctrina la nişte satisfacţii mizerabile de iubire de sine, el nu va mai avea energiile apostolului, nici nobila independenţă care urmăreşte viciul şi care linguşeşte răul în care se află el. Pe de altă parte, cuvântul lui trebuie să fie sărat şi să nu fie lipsit de farmec şi de strălucire. Lipsit de această calitate, predica face să fugă ascultătorii şi să nu-i reţină decât în zadar. (...) Totul trebuie să fie respins de preot în criticile care-i sunt aduse? Nu. Dacă preotul trebuie să le dispreţuiască pe cele care sunt cu totul nejustificate, el poate scoate o parte foarte preţioasă din celelalte a căror justeţe el este forţat s-o recunoască." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 207-208)

„În rezumat, ce-i trebuie preotului în slujirea predicii? O singură virtute, un singur cuvânt în care tot restul este cuprins: puritatea intenţiei. Fără ea, el îşi pierde răsplata şi nu adună ca preţ al ostenelii sale decât dispreţul lui Dumnezeu. Ba mai mult, fără independenţa pe care i-o dă lui această intenţie curată, el îşi va pierde chiar elocvenţa sa, înălţările sale, insuccesele, decepţiile, concurenţa cu alte talente, îl vor lovi cu descurajarea şi cu moartea. Însă mai ales, fără această intenţie de a plăcea lui Dumnezeu şi de a-i plăcea Lui singur, el se va

vedea împins la nenumărate greşeli pe care le va face din îndemnul mândriei şi invidiei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 208-209)

„Pavel era departe de a neglija studiul. Sigur, viața sa, virtuțile sale, martiriile sale, minunile sale, ajungeau în mod amplu la învățarea sufletelor, cu toate acestea Pavel nu neglija nici una din condițiile umane impuse de slujirea cuvântului. Ce scuză îi mai rămâne oratorului creştin neglijent şi leneş, când îl vede pe apostolul neamurilor ocupat cu studiul şi cu regulile vorbirii bune? Oare nu prin elocvența lui irezistibilă, prin logica lui sfântă, prin antrenamentele cuvântului său îi convingea el pe unii, îi respingea pe alții, le dădea tuturor lumina credinței? Peste tot îl găsim înaintea auditoriului dornic să-l asculte şi subjugat de cuvântul său. Licaonienii vedeau în el zeul elocvenței, Mercur, iar semnul lui Mercur poate fi motivul ce vine din cauza elocvenței lui.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 213)

„Ascultătorul este prea frivol, totdeauna gata să ia biserica drept un teatru şi pe oratorul sfânt ca pe actorul pe care vine să-l aplaude sau să-l fluiere. Ascultătorul este mai incapabil de o ascultare mai îndelungată şi serioasă; întunecat, este gata să evadeze, şi plictisit, el este gata să devină dezertor. Ce va fi preotul în fața acestei atitudini duble a ascultătorilor săi? Ce virtuți îl vor salva de la un pericol dublu? Îi trebuie mai întâi uitarea de sine şi disprețul laudelor, ca să-i dea unui auditoriu frivol învățătura solidă şi serioasă, lipsită de orice împodobire profundă, de orice aliură de strălucire rea. Îi trebuie pe de altă parte puterea cuvântului, şi această forță magică care susține interesul şi alungă somnolența şi plictiseala. Fără acest caracter dublu cuvântul preoțesc va acționa fără succes. Când oratorul va fi laşul rob al laudelor poporului, el va jertfi asprimea şi adevărul gol dorinței populare de a fi aplaudat de nimicuri şi de acele banalități pe care le spune. Însă de altă parte, el fiind slab şi nedemn în cuvântul său, în gândirea sa, incorect sau monoton în forma sa, ascultătorii cuprinşi de plictiseală vor părăsi în mod fatal amvonul creştin. Slăbiciunea oratorului devine triumful ascultătorilor săi care nu cer spre profitul viciilor decât să nu fie deloc convinşi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 213-214)

„Să spunem în sfârşit care virtute generală va trebui să combată şi să învingă pe toți aceşti duşmani deodată: această virtute este curăția intenției. Cu ea, cu singura şi cu continua dorință de a plăcea lui

Dumnezeu, oratorul sfânt va respinge uşor pe fiecare din duşmanii săi. Fără ea, viaţa sa nu va mai fi decât o agitaţie, furtună dureroasă, decădere laşă, sau înălţare nebunească.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 215)

PREDICA (cel ce predică este dator să dispreţuiască laudele şi să nu aştepte slavă de la oameni)

„Un scriitor mare trebuie să fie el însuşi criticul operelor sale; el însuşi, cu ajutorul minţii care le-a creat, să judece de sunt bune sau rele; să nu ţină niciodată seama de părerea greşită şi necompetentă a altora.

Tot aşa şi cel ce a primit sarcina să lupte pentru învăţătura creştină, să nu ia aminte la laudele credincioşilor săi, dar nici să cadă abătut când nu este lăudat, ci să-şi alcătuiască aşa predicile lui, ca ele să placă lui Dumnezeu. Dumnezeu să-i fie lui singurul îndreptar şi singura călăuză pentru alcătuirea desăvârşită a predicilor lui, nu aplauzele, nici laudele. Dacă e lăudat şi de ascultători, să nu respingă laudele lor; dacă nu-l laudă, să nu le-o ceară, nici să se mâhnească. Îi este lui destulă mângâiere pentru ostenelile lui, mai mare decât toate, gândul că şi-a alcătuit şi şi-a întocmit predicile spre plăcerea lui Dumnezeu.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a cincea, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, pp. 129-130)

„Predicatorul care ajunge robit de dorinţa de a fi lăudat fără socoteală, nu mai are nici un folos nici de pe urma încordatei lui munci pentru alcătuirea predicii, nici de pe urma talentului său oratoric; că un suflet care nu poate suferi criticile nesocotite ale mulţimii, se descurajează şi pierde dragostea de a predica. De aceea predicatorul trebuie sa fie învăţat să dispreţuiască, mai mult decât orice, laudele. Pentru a-ţi păstra talentul oratoric nu-i de ajuns numai să ştii să vorbeşti, mai trebuie să ai şi puterea să dispreţuieşti laudele.

Dacă ai cerceta bine şi pe un predicator slab, ai vedea că are şi el tot atâta nevoie să dispreţuiască laudele ca şi un predicator mare. Este silit să facă multe greşeli, dacă urmăreşte slavă de la ascultători. Şi pentru că nu poate să se ridice la înălţimea marilor predicatori, nu se sfieşte să-i cleveteasca, să-i pizmuiască, să-i critice pe nedrept şi să facă şi alte multe păcate la fel cu acestea; va îndrăzni orice, de-ar trebui să-şi piardă chiar sufletul, numai şi numai să pogoare numele şi slava lor la nivelul propriei sale josnicii. În afară de asta, nu va mai transpira muncind la alcătuirea predicilor lui; un fel de toropeală îi va cuprinde sufletul. Neputând trăi fără laude, se descurajează şi-l cuprinde somn adânc, când vede că adună puţine

laude de pe urma îndelungatei sale munci. Că şi un plugar, care munceşte un pământ slab şi este silit să are un pământ pietros, se lasă repede de treabă dacă nu îi este dragă munca sau dacă nu-l sileşte teama că are să moară de foame.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a cincea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 130)

„Dacă nu-i scăpat predicatorul de dragostea de slavă, atunci va aduce peste sufletul lui fel de fel de lupte, necontenite tulburări, necurmate supărări şi roiul celorlalte patimi. Pentru ce să-ți mai înşir şi celelalte greutăți, pe care nici nu le poți spune, nici nu le poți cunoaşte, dacă nu le-ai trăit ?” (*Tratatul despre preoție,* cartea a cincea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 132)

PREDICA („De te-or asculta, de nu te-or asculta, tu vorbeşte-le!”)

„Noi nu vom conteni de a vă grăi aceleaşi, fie că veți crede, fie că nu veți crede. Ne temem însă, ca nu cumva vorbindu-vă într-una aceleaşi, şi voi neascultând, prin aceasta să facem ca mai mare pedeapsă să se dea celor ne-ascultători.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 146)

„Când păcătoşii şi după sfătuirile noastre rămân tot în păcatele lor, noi nu trebuie a înceta a sfătui în continuare. Fântânile curg chiar dacă nimenea nu scoate apă, izvoarele forfotesc şi când nimenea nu ia apă din ele şi pâraiele curg chiar când nimeni nu însetează. Aşadar şi învățătorul trebuie să-şi facă datoria sa cum se cuvine, chiar dacă nimeni nu l-ar asculta. Aşa dar Dumnezeu cel plin de dragoste a dat lege ca noi cei ce suntem puşi a propovădui cuvântul cel ceresc, să facem tot ce ne stă în putere, şi să nu tăcem niciodată, chiar dacă ne ascultă cineva sau nu. Când Ieremia primenea pe iudei şi le spunea nenorocirea ce avea să vie, el era batjocorit de ascultătorii săi şi în toate zilele era luat în râs de dânşii. El se hotărâse să lase dregătoria cea prooricească, căci îl cuprinsese slăbiciunea omenească, şi nu mai voia să sufere batjocura şi râsul. Dar ascultați-l pe el ce zice: *Eu în toată ziua sunt batjocorit şi fiecare îşi bate joc de mine. Şi au zis: nu voi mai pomeni de El şi nu voi mai grăi în numele Lui. Dar iată era în uimirea mea ceva, ca un fel de foc închis în oasele mele, şi eu mă sileam să-l înfrânez şi nu am putut* (Ier., 20, 7-9). El vrea să zică: gândeam în mintea mea să mă las de dregătoria prooricească, căci Iudeii nu mă ascultau, dar îndată am gândit aceasta, puterea duhului s-a aprins în sufletul meu ca un foc, care o ardea tot lăuntrul meu şi aşa de tare îmi mistuia oasele încât eu nu puteam suferi acest

pârjol. Deci dacă acel proroc care în toate zilele fusese luat în râs, batjocorit şi ocărât a trebuit să sufere o astfel de pedeapsă când s-a hotărât să tacă, cum vom fi iertaţi noi care suferim mult mai puţin, când ne împuţinăm cu duhul pentru uşurătatea minţii unora dintre ascultători şi vrem să încetăm a-i învăţa atunci când mai sunt încă care ne ascultă.

Eu ştiu că unii vor zice în batjocură şi în derâdere dispreţuitoare: dar ce tu ai întors pe toţi cu predica ta. Ce zici omule? Am făgăduit noi oare ca într-o zi să dobândim pe toţi? Dacă noi am mişcat numai zece, ori numai cinci, ba chiar numai pe unul nu este oare de ajuns spre a ne da mai mult curaj? Dar voi zice încă mai mult. Presupunem că noi prin predica noastră nu am dobândit pe nimeni, cu toate că nu se poate ca cuvântul semănat între atâta popor să rămână fără roadă, şi chiar dacă ar fi aşa şi atunci predica noastră nu ar rămânea nefolositoare. Atunci când ascultătorii noştri iarăşi au păcătuit, au făcut aceasta nu fără ruşine ca mai înainte, totuşi ei şi-au adus aminte după aceea în timpul unei beţii de mustrarea şi cearta noastră. Iar această amintire negreşit a produs ruşine, ei au roşit înlăuntrul lor şi au făcut păcatul nu cu obrăznicia cea mai dinainte. Iar acesta este începutul îndreptării şi al întoarcerii desăvârşite, când cineva se ruşinează de păcatul săvârşit şi singur osândeşte cele făcute.

În afară de aceasta noi mai avem şi alt câştig poate şi mai mare. Care oare? Noi i-am făcut pe cei care deşi luaseră aminte mai îmbunătăţiţi şi i-am convins că ceea ce gândeau ei era bine şi ei nu se lasă amăgiţi de mulţimea cea mare. Aşadar deşi eu nu am vindecat pe cel bolnav, totuşi am făcut mai tari pe cei sănătoşi. Cuvântul meu negreşit pe mulţi nu i-a oprit de la păcat, totuşi el a întărit pe cei îmbunătăţiţi.

Eu voi mai arăta încă şi al treilea folos.

Eu astăzi nu am întors pe nimeni, dar poate voi întoarce mâine, dacă nu mâine poate poimâine sau încă mai târziu. Cine nu ne ascultă şi ne respinge astăzi, poate va asculta şi primi mâine, cine nu bagă în seamă astăzi şi mâine, poate după mai multe zile va asculta şi vorbele noastre. Că şi pescarul adeseori toată ziua aruncă mreaja sa în zadar şi seara vroia chiar să plece şi tocmai atunci a prins ceva. Dacă noi pentru neizbânda lucrului nostru am înceta îndată şi ne-am lăsa de lucru, atunci s-ar risipi toată viaţa noastră cea trupească şi cea sufletească. Dacă de pildă lucrătorul de pământ pentru vremea rea ce s-a întâmplat odată sau de mai multe ori ar părăsi lucrarea pământului, atunci toţi ar trebui să pierim de foame. Şi dacă corăbierul pentru o furtună întâmplată odată, de două ori sau de mai multe ori ar fugi de mare, aceasta nu ar mai fi umblată şi ar fi mare pagubă la oameni. Deci dacă la toate meşteşugurile şi meseriile dacă ar lua cineva această hotărâre ar trebui ca totul să înceteze şi pământul s-ar pustii.

Deoarece toţi oamenii ştiu aceasta, ei întotdeauna iarăşi cu bărbăție se apucă de lucru şi de foarte multe ori nu au avut de pierdut.

Pe lângă aceasta se mai adaugă că în caz de neizbutire aceştia au numai pagubă, la noi însă nu se întâmplă aşa când predicăm şi sfătuim. Când tu împarți sămânța învățăturii şi ascultătorii nu o primesc şi nu au adus rodul ascultării, totuşi tu primeşti de la Dumnezeu plata cuvenită pentru sfătuirea ta şi când ei nu vor să te asculte tu vei primi tot atât de mare plată precum ai primit când ei te-au ascultat căci tu ai făcut tot ce atârnă de tine.” (*Cuvânt la 30 Ianuarie, în ziua Sfinților trei Ierarhi*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* pp. 271-273)

,,Că şi izvoarele curg, chiar dacă nimeni nu bea din apa lor, fântânile izvorăsc, chiar dacă nimeni nu scoate apa din ele, râurile aleargă la vale, chiar dacă nimeni nu se adapă din ele. Trebuie, dar, ca şi cel ce predică să-şi facă datoria lui, chiar dacă nimeni nu ia aminte. Lege ne-a fost rânduită de iubitorul de oameni Dumnezeu nouă, celor ce ni s-a încredințat slujba cuvântului, ca niciodată să nu lăsăm neîndeplinită slujba noastră, nici să tăcem, fie de ne ascultă, fie de nu ne ascultă cineva. Ieremia, când îi amenința cumplit pe iudei şi le vestea mai dinainte nenorocirile ce aveau să vină, era luat în râs de cei ce auzeau, batjocorit fiind toată ziua; de aceea s-a hotărât să nu mai proorocească aceste cuvinte; căci om fiind, nu mai putea îndura batjocura şi ocările lor. Ascultă-l, cum că însuşi o spune prin cuvintele: *Toată ziua am fost batjocorit şi am zis: Nu voi mai numi numele Domnului şi mai mult nu voi grăi întru numele Lui! Şi s-a făcut în mine ca focul ce arde şi pârjol în oasele mele. Sunt doborât de pretutindenea şi nu mai pot îndura* (Ieremia 20, 8-9). Cu alte cuvinte spune aşa: *Mă hotărâsem să nu mai propovăduiesc,* spune el, *pentru că nu mă ascultau iudeii, dar cum am luat această hotărâre, ca un foc a căzut în sufletul meu puterea Duhului şi a aprins toate cele dinlăuntrul meu, mistuindu-mi şi topindu-mi oasele, aşa că n-am mai putut îndura focul acela*. Dacă profetul acesta, pentru care s-a hotărât să tacă din pricină că era luat în râs, batjocorit şi ocărât în fiecare zi, a îndurat o pedeapsă atât de mare, de ce iertare aş fi vrednic eu, care n-am pătimit încă aşa ceva, dacă, din pricina nepăsării unora, m-aş descuraja şi-aş înceta de a mai predica celorlalți, mai cu seamă când sunt atâția care ascultă cuvântul meu?” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.24)

,,Nu spun aceste cuvinte spre mângâierea mea, nici ca să-mi fac curaj. Că am luat hotărârea ca atâta vreme cât voi avea suflare în mine şi cât va voi Dumnezeu să fiu în această viață, să împlinesc această slujbă şi să fac ce mi

s-a poruncit, fie de mă ascultă, fie de nu mă ascultă cineva. Dar pentru că sunt unii care slăbănogesc mâinile celor mulți, care nu aduc nici un folos în viață, şi mai slăbesc şi râvna altora râzând, batjocorind şi zicând: *Încetează cu predica! Nu mai cuvânta! Nu vor să te asculte! Nu te mai îngriji de ei!* –, aşadar, pentru că sunt unii care grăiesc astfel, am să țin un cuvânt mai lung, căci vreau să îndepărtez din sufletul multora acest gând viclean, lipsit de omenie, această uneltire diavolească." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 25)

„… dacă arunci semințele şi cel ce te aude nu le primeşte, nici nu aude rodul ascultării, tu ai de la Dumnezeu plată neştirbită pentru predica ta. Şi vei primi atâta răsplată, chiar de nu te ascultă, câtă ai fi primit de te asculta. Că tu ți-ai împlinit toată datoria ta. Nu ne sileşte nimeni să convingem pe cei ce ne ascultă, ci numai să-i sfătuim, să predicăm. A predica e datoria noastră; a se încredința de cuvântul nostru, datoria lor. Şi după cum, dacă ei săvârşesc mii de fapte bune, fără să le predicăm noi, toată răsplata li se cuvine numai lor, iar noi nu avem nici un câştig, pentru că n-am predicat; tot aşa şi dacă noi predicăm, fără să ne asculte, toată pedeapsa o primesc ei, iar noi n-avem nici o vină, ba, dimpotrivă, ne aşteaptă mare răsplată de la Dumnezeu, pentru că ne-am împlinit toată datoria noastră. Ni s-a poruncit atâta numai, să dăm arginții la zarafi (Matei 25, 27), să predicăm, să sfătuim." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 27)

„Ține cuvântul tău, dar şi sfătuieşte pe fratele tău! N-a ascultat!? Tu îți ai plată neştirbită, numai să predici mereu, să nu încetezi niciodată, până ce-i vei convinge, cât vei avea suflare în tine. Sfârşit predicii să-ți fie ascultarea celui ce-ți aude predica. Diavolul aleargă totdeauna împotriva mântuirii noastre, deşi nu câştigă nimic, ba, dimpotrivă, se vatămă foarte de pe urma sârguinței lui. Cu toate acestea este atât de pornit, că uneori încearcă lucruri cu neputință şi se năpusteşte nu numai asupra acelora pe care nădăjduieşte să-i smintească şi să-i piardă, ci şi asupra acelora care vor fi fiind poate mai presus de uneltirile lui. Nădăjduia că-l va putea pierde chiar pe Iov, deşi auzise că a fost lăudat de Dumnezeu, Cel ce ştie (din veac) toate cele ascunse (Iov 1, 8). Şi nu s-a oprit cel viclean de a pune în mişcare totul şi a uneltit totul, ca să-l doboare pe om (Iov 1, 13-19). Şi nu şi-a pierdut curajul acel spurcat drac şi preaviclean, deşi Dumnezeu vorbise atâta de virtutea dreptului. Cum, dar, te întreb, cum, dar, nu ne ruşinăm, cum nu roşim, când diavolul nu se deznădăjduieşte niciodată de pierderea noastră, ci mereu o aşteaptă, iar noi ne deznădăjduim de mântuirea fraților noştri?"

(*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 27-28)

,,Nu trebuie să ne îndepărtăm şi să lăsăm de o parte nici pe aceia care suferă de boli de nevindecat, chiar de-am şti bine mai dinainte că nu se vor îndrepta, cu toată sârguința şi sfătuirea ce le-am dat-o. Iar dacă acest cuvânt al meu vi se pare de necrezut, e bine de a-l întări cu cele ce-a făcut şi-a spus Hristos. Noi oamenii nu cunoaştem cele ce vor fi, şi de aceea nu putem spune despre cei ce ne ascultă, dacă vor fi încredințați sau nu de cuvintele noastre. Hristos însă ştia bine şi una, şi alta; cu toate acestea, nu înceta până la sfârşit de a sfătui pe un om care n-avea să-L asculte. Ştia că Iuda n-are să stea departe de trădare; şi totuşi nu înceta de a-l abate de la trădare prin sfaturi, prin îndemnuri, prin binefaceri, prin amenințări, prin orice fel de învățătură; neîncetat îl oprea cu cuvântul ca şi cu un frâu. A făcut aceasta spre a ne învăța că, şi dacă ştim mai dinainte că frații noştri nu ne vor asculta, noi totuşi să facem tot ce ne stă în putință pentru ca plata sfătuirii noastre să fie neştirbită.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 29-30)

,,Vreți să vă spun un lucru de mirare? Nu este vrednic de atâtea laude cel care ştie mai dinainte că va fi negreşit convins cel sfătuit, şi de asta sfătuieşte, cât cel care predică şi sfătuieşte de multe ori fără nici un rezultat, dar nici aşa nu încetează de a predica şi sfătui. Pe unul, de-ar fi mai trândav decât toți, îl îmboldeşte mai întâi spre predică nădejdea că are să ajungă să se convingă cel căruia îi predică; celălalt însă, care predică şi sfătuieşte necontenit şi nu-i ascultat, dar nu încetează, dă dovadă de o dragoste mai fierbinte şi mai curată; nu-i hrănit de nădejdea că are să convingă, dar, din pricina dragostei pentru cel căruia îi vorbeşte, nu încetează de a purta de grijă fratelui său.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 33)

,,Chiar dacă ucenicii se îndărătnicesc în aceeaşi lipsă de interes, chiar dacă nici unul nu se foloseşte de cele spuse, dascălul nu se păgubeşte cu nimic din cele ce i se cuvin şi astfel îşi ia cu prisosință plata ostenelilor, fiindcă iubitorul de oameni, Dumnezeu, nu-i taie câştigul din pricina delăsării acelora, ci şi dacă ascultă şi dacă nu ascultă, El tot îl răsplăteşte înmiit.

Dar, fiindcă nu urmărim doar să rămânem cu răsplătirile, ci ne îngrijim mult şi de câştigul şi folosul vostru, socotim delăsarea voastră ca o pagubă a noastră. De aceea şi cugetăm că ne-am ciopârțit bucuria; dar se

rupe bucuria mai ales când ne gândim că acest lucru se face pricină de şi mai mare osândă pentru cei care, după atâta îndemn, stăruie în aceeaşi delăsare şi nu vor să câştige nimic din neîntrerupta învăţătură.” (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 95)

„Predicatorul trebuie să vorbească, nu stă în puterea lui să înduplece. De aceea îi şi spune Dumnezeu: Te oblig numai să dai, nu să ceri înapoi ce ai dat.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 103)

„Dau fraţilor învăţătură, fie că-i conving, fie că nu. Dacă îi conving, au folos şi ei şi eu, iar dacă nu îi conving, ei îşi atrag asupra lor pedeapsă neîndurătoare, eu însă nu sunt vătămat cu nimic. Datoria mea mi-am făcut-o predicând. De nu se conving, nu sunt păgubit eu. Nu eşti vinovat dacă nu convingi, ci dacă nu predici. După ce am predicat, după ce am sfătuit mereu şi continuu, Dumnezeu nu mă va întreba pe mine, ci pe ei.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine…>>,* în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 104)

PREDICA (adresanţii ei)

„Predica e şi pentru voi, şi pentru mine; rănile sunt şi ale voastre, şi ale mele; de aceea şi leacurile ce le dau sunt şi pentru voi, şi pentru mine. Este opera lui Dumnezeu ca şi predicatorul şi ascultătorii să stea sub aceleaşi legi, ca fiecare să fie vinovat în faţa legii, dacă o calcă.
- Pentru ce?
- Ca să mustre cu măsură, ca să fie îngăduitor cu păcătoşii, ca, amintindu-şi de propria-i slăbiciune, să nu dea canon aspru.

Asta a fost pricina că Dumnezeu n-a pogorât îngeri din cer ca să-i pună predicatori oamenilor, ca să nu ne dea nişte canoane cu neputinţă de îndeplinit, din pricină că îngerii depăşesc firea omenească şi din pricină că nu cunosc slăbiciunea omenească; ci a pus predicatori şi preoţi oameni muritori, oameni cu slăbiciuni, pentru ca, fiind supuşi aceloraşi legi şi predicatorul şi ascultătorii, predicatorul să nu dea frâu liber limbii, să nu-şi îngăduie să osândească depăşind măsura.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca*

predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 460)

„Când e vorba de vindecarea trupurilor, cel care înfige cuţitul ca să vindece rana nu simte nici o durere, durerea o simte numai cel tăiat; cu vindecarea sufletelor nu-i aşa; ci, dacă nu greşesc judecând pe alţii după cele ce sunt eu, predicatorul simte el, în primul rând, durerea când mustră pe alţii. Nu sufăr atât când sunt mustrat de alţii, cât sufăr când mustru pe alţii pentru păcatele de care sunt vinovat şi eu. Conştiinţa îl mustră îndată pe predicator, când acesta, cu toate că are însărcinarea de a învăţa pe alţii, cade în aceleaşi păcate ca şi ucenicii săi, când împreună au nevoie de aceleaşi mustrări. Asta face ca durerea predicatorului să fie mai mare decât a ascultătorilor.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 461)

PREDICA (ascultarea predicii)

„Dacă vă veţi aduce aminte de cele spuse până acum şi dacă veţi primi cu şi mai multă tragere de inimă cele ce voi semăna mai târziu, apoi şi eu voi predica cu mai mult drag şi cu mai mult belşug cele date mie de harul lui Dumnezeu, când am să văd că au odrăslit seminţele pe care le-am aruncat. Pentru că şi plugarul cultivă cu mai multă tragere de inimă ogorul, când vede seminţele răsărite; atunci e gata să semene cu sârg şi altele”. (*Omilii la Facere,* omilia II, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 44)

„Încordaţi-vă, vă rog, mintea şi ascultaţi cu luare aminte cele spuse. Alungaţi din sufletele voastre orice gând lumesc, ca să pot arunca sămânţa cea duhovnicească în sufletul vostru ca într-o ţarină grasă şi adânc arată, curăţită de spini şi buruieni.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 286)

„Trebuie ca cei ce vin să asculte cuvântul lui Dumnezeu şi care cred în El, să arate o aşa de mare fierbinţeală pentru el precum au pentru apă cei pe care-i constrânge o sete arzătoare; trebuie ca sufletul lor să fie cuprins de dorinţă şi de iubire. Numai aşa îl vor putea păzi cu credincioşie şi în mod sigur în inima lor. În sfârşit, cei ce sunt însetaţi, beau cu o extremă lăcomie

paharul de apă care li se dă, şi prin aceea îşi potolesc setea. Deci cei ce beau din izvorul Scripturilor divine, dacă sunt stricaţi ca nişte oameni care au o sete prea arzătoare, nu vor înceta să bea până când nu vor consuma tot. Sfânta Scriptură zice, că trebuie să fim mereu însetaţi, că totdeauna trebuie să fim flămânzi, zice: *Fericiţi cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate* (Mt., 5, 6). Şi aici Iisus Hristos: *Dacă cineva însetează să vină la Mine şi să bea*, adică, Eu nu constrâng, nu forţez pe nimeni să vină la Mine ca să bea; dar dacă cineva are bunăvoinţă, dacă are râvnă şi iubire, chiar pe acela îl chem." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LI, 1, p. 248)

„Toate zilele vă spun aceste lucruri şi nu voi înceta niciodată să vi le spun. Dacă le ascultă cineva, se va folosi, şi dacă nu le ascultaţi acum, sigur le veţi asculta în ziua judecăţii, atunci când nu vă veţi mai putea folosi, şi atunci când vă veţi condamna voi înşivă; dar noi, vom fi lipsiţi de orice hulă şi de orice mustrare. Dar, ferească Dumnezeu ca noi să nu aducem toţi roadă pentru toată vorbirea mea ca o îndreptare a noastră! Facă cerul ca voi să fiţi mărirea noastră şi cununa noastră înaintea tronului lui Iisus Hristos, ca să ne bucurăm toţi împreună de bunurile veşnice." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXII, 4, p. 431)

„Ascultătorii mi-au arătat atâta dragoste, încât au plecat acasă luându-mi cuvânt cu cuvânt, şi n-au lăsat să se piardă nimic din cele ce-am spus". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 126)

„Binecuvântat fie Dumnezeu, Care a pus în sufletul vostru o dorinţă atât de mare pentru ascultarea cuvintelor duhovniceşti! Întocmai ca cei îndrăgostiţi de vin şi băutură, care se scoală în fiecare zi şi caută să afle şi iscodesc unde este vin bun de băut, unde sunt ospeţe, mese, petreceri, beţii, sticle, clondire şi pahare, tot aşa şi voi: în fiecare zi vă sculaţi şi căutaţi să aflaţi unde sunt îndemn, sfat, încurajare, învăţătură şi cuvânt îndreptat spre slava lui Hristos. De aceea şi eu cu mai multă râvnă vă voi vorbi şi cu toată dragostea voi depune în sufletele voastre ceea ce v-am făgăduit". (*Către iudei,* cuv. V, 1, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 307)

,,Către toţi vorbesc, dar mai cu seamă către cei bolnavi, către cei ce nu iau aminte la cele ce grăiesc. Dar, mai altfel spus, cuvântul este folositor şi celui bolnav, şi celui sănătos: celui bolnav ca să se însănătoşească, celui sănătos ca să nu se îmbolnăvească." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 126-127)

„Şi să auzim şi azi cele citite, cu mintea încordată şi adunată.” (*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 141)

„Nimic nu arată mai bine că cineva are suflet de om ca dragostea de cuvintele dumnezeieşti; după cum nu-i altă dovadă şi alt semn că cineva are suflet dobitocesc, de animal, ca dispreţul aruncat cuvintelor dumnezeieşti.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 7)

„Dar e timpul să vă întind masa mea sărăcăcioasă şi sărmană; pe dânsa e numai sărăcie, dar am o mâncare minunată, pofta voastră, a celor ce mă ascultaţi. Nu numai mâncărurile scumpe fac plăcută masa, ci şi pofta celor de la masă. O masă îmbelşugată pare masă de rând dacă oaspeţii nu vin la ea flămânzi. Un înţelept, dându-şi seama că o masă bogată nu se judecă după felul mâncărurilor, ci după pofta comesenilor, grăieşte aşa: *Sufletul sătul batjocoreşte fagurii iar sufletului celui flămând i se par dulci şi cele amare* (Prov., 27, 7). Nu se schimbă mâncărurile puse pe masă, ci foamea înşală simţurile mesenilor. Dacă cele amare par dulci comesenilor din pricina poftei de mâncare, cu atât mai mult vor părea bogate mâncărurile cele sărăcăcioase. De aceea şi eu, cu toate că sunt aşa de sărac, totuşi imit pe cei ce dau mese bogate şi vă chem la masa mea la fiecare slujbă. Fac asta nu pentru că sunt încredinţat că sunt bogat, ci pentru că îmi dă curaj ascultarea voastră.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 10-11)

„Să fim, dar, cu mare luare-aminte. De veţi urmări cea mai mare parte din predică, dar veţi scăpa, din neatenţie, o mică parte, nu veţi mai cunoaşte frumuseţea întregului, căci aţi întrerupt şirul ideilor. După cum călătorii care nu cunosc drumul au nevoie de conducători, iar dacă, din pricina neatenţiei lor, îşi pierd conducătorul, nu le mai este de nici un folos povăţuirea de mai înainte, cu toate că au fost însoţiţi cale lungă, ci se opresc neştiind încotro să se îndrepte, tot aşa şi cei care urmăresc pe un predicator: dacă le fuge gândul puţin în altă parte, cu toate că au fost atenţi la toată predica, pierd şi şirul, şi nu mai pot urmări până la sfârşit ideile. Ca să nu păţiţi aşa, urmăriţi-mă cu aceeaşi atenţie tot timpul predicii, până ce vom ajunge la sfârşit!” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune …,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 299)

PREDICA (ascultarea predicii - folosul)

„- Ascult în fiecare zi predica, mi-ar spune unul, dar nu fac ce-aud!

- Ascultă, chiar dacă nu faci! Că din auzit vine făcutul! Chiar dacă nu faci, ajungi, de îți este ruşine de păcat! Chiar dacă nu faci, ajungi, de îți schimbi părerea! Chiar dacă nu faci, ajungi, de te osândeşti tocmai pentru ceea ce nu faci. Iar această osândire a ta de unde vine? E rodul cuvintelor mele! Când spui: Vai, am auzit, şi n-am făcut, acest *vai* este începutul schimbării tale în bine. Ai păcătuit? Ai plâns? Ți-ai şters păcatul! *Spune tu mai întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi* (Isaia 43, 26). De te întristezi sau te amărăşti din pricina păcatului, tristețea aceasta este mântuitoare, nu din pricina tristeții, ci din pricina iubirii de oameni a Stăpânului. Cel ce are păcate are mare uşurare dacă se întristează: *Am văzut*, spune Domnul, *că s-a întristat şi s-a amărât şi i-am vindecat durerile lui* (Isaia 57, 17-18). O, iubire de oameni nespusă şi bunătate care nu poate fi tâlcuită! S-a întristat, şi l-a vindecat!" (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 128-129)

PREDICA (ascultarea predicii şi expunerea ideilor ei de către credincioşi şi altora)

„Iar la plecarea de aici, după ce ați stat la masă, întindeți şi masa cea duhovnicească. Bărbatul să spună unele din cele grăite aici; să le audă soția, să le învețe şi copiii, să le învețe şi slugile! Să ajungă, deci, casa biserică, pentru ca să fie pus pe fugă diavolul, să fie alungat acel demon rău, vrăjmaşul mântuirii noastre şi să se sălăşluiască acolo harul Sfântului Duh şi toată pacea şi înțelegerea să întărească pe cei din casă". (*Omilii la Facere,* omilia II, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 44)

„… să fiți şi dascălii altora, să fiți în stare să-i învățați şi pe alții.

Vă rog, dar, ca fiecare din voi, după ieşirea de la biserică, să repetați cu semenii voştri cele auzite aici; fiecare să spună ce-a ținut minte şi să primească de la celălalt cele ce el a reținut. În acest chip să strângeți în mintea voastră tot ce ați auzit şi aşa să plecați acasă; şi având vie în minte predica, să frământați în voi înşivă aceste dumnezeieşti învățături". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 164)

„Aşadar, să păstrăm în noi cu osârdie, iubiţilor, toate aceste învăţături, şi acasă plecând să aşternem îndoită masă – de mâncăruri şi de auzire – şi să grăiască bărbatul cele auzite aici, iar femeia să ia învăţătură, să asculte şi copii, şi nici slugile să nu rămână lipsite de auzirea aceasta. Fă casa ta biserică: căci eşti răspunzător şi pentru mântuirea copiilor tăi, şi pentru cea a slugilor – şi precum mie mi se cere socoteală pentru voi, aşa şi fiecare dintre voi dă seama şi pentru slugă, şi pentru soţie, şi pentru copil.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 81)

„Deci, ca să fie ceva mai mult şi mie şi vouă – mie din învăţătură, iar vouă din auzire – dimpreună cu masa trupului să aşterneţi şi masă duhovnicească: căci cuvintele de învăţătură se vor face vouă şi pază şi podoabă şi cele ale vieţii de acum vi le va îndrepta Dumnezeu spre folos, şi mai uşoare şi lesnicioase vă vor fi toate – că zice: *Căutaţi mai întâi Împărăţia Cerurilor, şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Mt., 6, 33; Lc., 12, 31). Deci, pe aceasta să o căutăm, iubiţilor, ca să avem parte şi de bunătăţile de aici, şi de cele de dincolo.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 82)

„Acestea să le ţineţi, şi să vi le amintiţi, şi să îi învăţaţi pe cei ce nu le-au auzit; cu acestea să se îndeletnicească fiecare şi în biserică, şi în oraş, şi acasă, fiindcă nimic nu e mai dulce ca ascultarea cuvintelor dumnezeieşti. Ascultă ce zice despre ea Prorocul: *Cât de dulci sunt gâtlejului meu cuvintele Tale, mai mult decât mierea şi fagurul, gurii mele* (Ps., 118, 103).” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 103)

„Voi să ascultaţi nu doar pentru voi înşivă, ci şi pentru alţii, ce vor primi povăţuire de la voi: căci după rânduiala mădularelor omului se hrăneşte şi trupul Bisericii. Mădularul, dacă ţine pentru sine mâncarea toată şi n-o împarte cu cel de lângă sine, şi pe sine însuşi se vatămă, şi restul trupului îl strică - de pildă, stomacul, de ţine numai pentru el mâncarea, şi pe restul trupului îl aduce în ruină prin înfometare, şi pe sine se strică prin lipsa de măsură; iar dacă, luând cât îi ajunge după rânduiala firească, trimite restul la celelalte mădulare, se păstrează sănătos pe sine şi păstrează sănătos şi restul trupului. Aşa şi tu acum, dacă auzind cuvintele mele le ţii doar pentru tine şi nu le împărtăşeşti altuia, şi pe acela îl păgubeşti, şi pe tine te-ai pierdut, atrăgând asupra ta foarte grele boli - lenevia şi zavistia. Că nu împărţim cu alţii fie din răutate, fie din lenevie şi nepăsare; iar dintre aceste neputinţe oricare e îndeajuns pentru a-l pierde pe cel ce-o are. De vei da,

însă, hrană din belşug şi altora, te vei folosi, şi totodată îl vei folosi şi pe cel miluit.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 125-126)

„Este important de a vă face atenţi să stăruiţi în acelaşi duh, şi nu numai de a aduce aici acest zel şi această iubire, ci de a vă întreţine în casele voastre despre ceea ce aţi auzit în predică: soţul cu soţia sa, tată cu fiul său; ca fiecare să spună ceea ce a reţinut şi să-i întrebe şi pe alţii; ca toţi din toate părţile să-şi aducă contribuţia lor la comoara comună a lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia III, 1, p. 16)

„Biserica nu este un teatru în care să ascultăm cuvântări plăcute: trebuie să ieşim de aici luminaţi şi mişcaţi, trebuie să aducem semenilor noştri nu o mulţumire deşartă, ci foloase solide: în zadar venim să ascultăm, dacă ne retragem goi, fără a culege nici un fruct din cele ce ni s-au spus.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, p. 39)

„După ce plecăm de aici, să nu ne ducem îndată la adunări nepotrivite, să nu vorbim cuvinte prosteşti şi să nu facem lucruri fără de folos, ci să alergăm iute acasă cât avem proaspete în minte cele spuse; să luăm lângă noi pe soţie şi pe copii şi să vorbim cu de-amănuntul despre cele spuse aici. Dacă nu vreţi să vă duceţi îndată acasă, atunci adunaţi pe prietenii voştri, cu care aţi luat parte la predică, şi fiecare să spună ce a putut reţine din cele spuse; să întruchipaţi din nou desăvârşit predica rostită, pentru ca să nu fie fără folos venirea voastră la biserică. Poruncile lui Dumnezeu sunt făclie: *Porunca legii,* spune Scriptura, *este făclie, lumina, viaţă, mustrare şi învăţătură.* Iar cel ce aprinde făclia nu zăboveşte în piaţă, ci aleargă acasă, ca nu cumva o suflare de vânt să-i stingă lumina şi nici să nu consume făclia din pricina unei zăboviri prelungite. Tot aşa să facem şi noi. A aprins în noi Duhul cel Sfânt învăţătura Lui. La ieşirea din biserică, când ne sunt încă vii în minte toate cuvintele predicii, să alergăm drept acasă, să ocolim pe oricine am întâlni pe cale, prieten, rudă sau cunoscut, pentru ca nu cumva, vorbind cu unul dintre aceştia vrute şi nevrute, să se stingă între timp lumina învăţăturii, ci să rămână strălucitoare în mintea noastră, ca într-o casă, să ardă ca într-un sfeşnic pe înălţimea gândirii noastre şi să lumineze toate cele dinăuntru.” (*Cuvânt la Sfinţii Mucenici*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 456)

„Nu trebuie să ascultăm cu trândăvie cele ce se grăiesc. Că dacă ieşi de aici şi te întreabă cineva: *Despre ce a vorbit predicatorul?*, şi-i

spui: *Despre eretici*, şi dacă te întreabă mai departe: *Ce a vorbit?*, şi nu ştii ce să-i spui, foarte mare va fi ruşinea ta. Dar dacă ştii ce să-i spui, îl mişti. De e eretic, îl îndrepți, de e un prieten trândav, îl atragi, de e o femeie cu purtări rele, o cumințeşti. Că trebuie să spui şi femeii cele ce s-au grăit în biserică. *Femeile,* spune Scriptura, *să tacă în biserică* (I Cor., 14, 34)*, iar dacă voiesc să învețe ceva, să întrebe pe bărbații lor* (I Cor., 14, 35). Când te întorci dar acasă, şi te întreabă femeia: *Ce mi-ai adus de la biserică?*, spune-i: *Nu ți-am adus nici carne, nici vin, nici aur, nici podoabe care împodobesc trupul, ci învățătură, care înțelepțeşte sufletul.* Când te duci acasă, întinde soției masa cea duhovnicească. Spune-i atunci când încă îți sună în minte cuvintele predicii: *Să ne desfătăm întâi de mâncărurile duhovniceşti, şi apoi să ne desfătăm de mâncărurile de pe masă! Dacă ne vom rândui aşa treburile noastre, vom avea pe Dumnezeu în mijlocul nostru ca să ne binecuvinteze masa şi să ne încununeze.*" (*La Sfântul sfințitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat"*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 523- 524)

„Nu vă spun acestea ca să mă auziți voi! Voi nu aveți trebuință de aceste leacuri, căci arătați prin fapte sănătate şi ascultare, căci arătați dragoste prin râvna voastră. Vă spun acestea vouă, ca să audă prin voi cei ce nu-s de față. Să nu le spuneți numai că am mustrat pe cei ce n-au venit aici, ci spuneți-le totul, luând cuvântul de la început. Amintiți-le de iudei; amintiți-le de grijile cele lumeşti; spuneți-le cu cât e mai bună slujba de aici, spuneți-le de râvna ce o au pentru lucrurile din lume; spuneți-le câtă răsplată au cei care vin aici. Dacă le veți spune numai că i-am mustrat, le-ați deşteptat mânia, i-ați rănit, dar nu le-ați dat leacul; dar dacă le veți spune că nu i-am mustrat ca duşman, ci ca un prieten care plânge, îi veți îndupleca – pentru că *mai vrednice de credință sunt rănile pricinuite de prieteni decât sărutările viclene date de duşmani* (Proverbe 27, 6) – şi vor primi mustrarea cu multă plăcere. Că nu se vor uita la cuvintele predicatorului, ci la gândul lui. Tămăduiți-i astfel pe frații voştri! Eu sunt răspunzător de mântuirea voastră, a celor de aici; voi însă, de mântuirea celor ce lipsesc. Nu pot să mă întâlnesc cu ei! Să mă întâlnesc atunci cu ei prin voi şi prin spusele voastre. Dragostea voastră să fie punte între ei şi mine. Faceți ca prin limba voastră cuvintele mele să ajungă la urechile lor." (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 302-303)

,,Are fiecare, dacă vrea, putere să învețe. Nu poți îndrepta o biserică întreagă? Dar poți să-ți sfătuieşti soția! Nu poți vorbi înaintea unei mulțimi atât de mari? Dar îl poți înțelepți pe fiul tău! Nu poți îndrepta prin cuvânt de învățătură un popor ca acesta? Dar o poți face mai bună pe sluga ta! Nu-i peste puterile tale acest cerc de ucenici! Nu-i peste priceperea ta măsura învățăturii! Mai uşor chiar decât mine îi poți îndrepta pe toți aceştia! Eu mă întâlnesc cu voi o dată-n săptămână sau de două ori adesea. Tu, însă, îi ai pe ucenici necontenit în casă, lângă tine, soția, copiii, slugile, şi-i poți îndrepta şi seara şi la masă, ziua întreagă. Şi pentru altă pricină voi îi puteți mai lesne vindeca. Eu, vorbind unei mulțimi aşa de mari, nu cunosc patimile ce necăjesc sufletele, de aceea sunt silit să dau toate leacurile în fiecare predică; voi, însă, nu sunteți siliți să faceți asta; ci puteți culege mai mult rod cu mai puțină osteneală. Cunoaşteți bine cusururile celor din casă; de asta îi şi puteți mai repede vindeca." (*Cuvânt despre pricina pentru care se citesc Faptele Apostolilor în timpul Rusaliilor, (La începutul Faptelor apostolilor – IV)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 349)

,,Aşa fac şi medicii. Căci doctorii, când îi cercetează pe cei neputincioşi, le vorbesc despre tămăduire nu numai acelora, ci şi celor care stau de față şi sunt sănătoşi. Ei rânduiesc şi tot ceea ce trebuie să facă cei din preajma suferindului. Lor le încredințează grija acestor lucruri şi nu pleacă până nu pun totul la punct. Aşadar şi noi, chiar dacă nu sunt de față cei suferinzi, vă încredințăm vouă, celor sănătoşi, instrucțiunile pentru vindecarea acelora şi vă dezvăluim durerea sufletului nostru ca voi să vă îngrijiți mai departe de mântuirea mădularelor voastre şi să pliniți cu fapta îndemnul apostolului: *fie de mâncați, fie de beți, fie altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.*

Şi când pleci de aici, fă ceva pentru mântuirea fratelui! Nu-l acuza doar, nici nu-l certa, ci sfătuieşte-l, mângâie-l, arata-i vătămarea ce vine din priveliştile păgâne, dar şi folosul şi câştigul învățăturii de aici. Lucrează spre slava lui Dumnezeu şi îți vei agonisi de două ori mai multă plată: pentru cele care le faci spre folosul mântuirii tale şi pentru cele prin care te zbați să vindeci mădularul tău. Căci aceasta este fala Bisericii, aceasta porunca Stăpânului: să nu te preocupi numai de cele ale tale, ci şi de cele ale aproapelui!" (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 101)

„Pe cei care n-au fost la o masă îi facem să ia parte la ea nu numai când le lăudăm bucatele, ci şi când putem să le dăm ceva din bucatele de la masă. Aşa să faceți şi voi. Şi din două, una se va întâmpla negreşit: sau îi veți convinge să vină la biserică, sau îi veți hrăni cu vorba voastră dacă stăruie în încăpățânarea lor. Dar, mai bine spus, vor veni negreşit aici. Nu vor voi să se hrănească numai cu puținele bucate aduse în dar, când pot să stea în toată voia la această masă părintească. Sunt încredințat şi cred că veți face aceasta! Ați făcut-o, şi-o veți face. Că eu n-am încetat să vă dau mereu acest sfat, iar voi sunteți plini de toată cunoştința, sunteți în stare să învățați pe alții.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 10)

PREDICA (ascultarea cu atenție a cuvintelor predicii şi împlinirea lor)

„Ştiind, dar, iubiților, că nu ne e de vreun folos ascultarea predicii, dacă nu-i urmează împlinirea ei prin fapte, să nu fim numai auzitorii predicii, ci şi făcătorii ei, pentru ca faptele ce urmează cuvintelor să ne fie temei de multă îndrăznire către Dumnezeu”. (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, p. 32)

„Eu, însă, să ştiți, îmi am săvârşită plata, fie de ascultați spusele mele, fie de nu le ascultați. Am făcut tot ce trebuia să fac: am dat argintul la zaraf, am predicat. Teamă mi-i şi mă neliniştesc numai de aceea, să nu vă fiu eu pricină de mai rea osândă. Că *sluga aceea*, spune Domnul, *care a ştiut voia Domnului său, dar n-a făcut-o, se va bate mult* (Luca, 12, 47). Nimeni din voi nu poate spune că n-a ştiut, că eu în fiecare zi am făcut să sune la urechile voastre aceleaşi învățături, în fiecare zi v-am arătat şi cursele diavoleşti şi uşurința mare a virtuții, dacă voim să fim cu mintea trează”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 77)

„Nu voi înceta de a-mi face lucrul meu, de a scrie pe inimile voastre cuvintele cele drepte şi adevărate. Dacă voi îmi veți zădărnici strădania mea, apoi să ştiți că plata mea e neştirbită, dar primejdia voastră nu mică. Nu vreau să vă spun, însă, nimic împovărător.” (*Omilii la Matei,* omilia XI, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 142)

„Dăscălirea necontenită este, pentru cei cu luare aminte, aducătoare de mântuire şi de folos, pentru cei nepăsători însă, vătămătoare şi primejdioasă. Căci, cu cât cineva aude (un sfat) şi nu face cele ce i se spun, cu atât îşi

atrage o mai mare pedeapsă.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 40)

„Să ne gândim dar la acestea şi să ne trezim, deci; căci dacă voi înşivă nu veți pune râvna trebuincioasă, tot ceea ce facem noi e zadarnic. De ce oare? Pentru că meşteşugul învățătorului nu e la fel cu celelalte meserii. Argintarul, cum va făuri vasul şi-l va pune bine, aşa îl va găsi a doua zi, când se va întoarce; şi arămarul şi pietrarul şi oricare alt meseriaş, cum va lăsa lucrul din mână aşa îl va găsi. La noi însă nu e tot aşa, ci tocmai dimpotrivă, căci noi nu făurim vase neînsuflețite, ci suflete cu judecată. De aceea noi nu v-am găsit aşa cum v-am lăsat, ci, după ce luându-vă, v-am prefăcut şi, încălzindu-vă, v-am dres cu multă trudă, pe voi împrejurările, după ce ați ieşit, înconjurându-vă din toate părțile, vă sucesc iarăşi şi ne dau şi mai mult de lucru ca înainte. De aceea vă rog din răsputeri să dați şi voi o mână de ajutor, şi câtă osteneală îmi dau eu aici pentru îndreptarea voastră, tot atâta grijă să aveți şi voi pentru mântuirea voastră, când plecați de aci. O, de ar fi cu putință să izbândesc eu pentru voi, şi voi să căpătați răsplată pentru ostenelile mele! Nu v-aş mai fi sâcâit atâta.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 56-57)

,,Iată, o singură parabolă cât folos ne-a adus! Nu ne-a făcut oare mai bun sufletul nostru? Ştiu bine că mulți s-au întors încărcați cu mult folos de pe urma ascultării predicii la această parabolă; iar dacă sunt unii care nu s-au folosit până într-atât, totuşi ziua în care mi-au ascultat predica au fost negreşit mai buni. Nu-i puțin lucru ca şi o singură zi să ți-o petreci căindu-te de păcate, să cauți spre înțelepciunea cea după Dumnezeu, să dai sufletului puțină odihnă de grijile cele lumeşti. Iar dacă facem astfel la fiecare liturghie, şi nu lipsim de la nici una, ascultarea neîncetată a predicării cuvântului lui Dumnezeu va săvârşi un mare şi minunat bine în sufletul nostru.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp.74-75)

,,Dacă lepădați cele grăite – sau chiar dacă nu le lepădați, nu le arătați nici cu fapta –, pentru noi grea va fi osteneala, căci muncim în zadar. Dacă însă luați aminte şi arătați cele spuse prin fapte, nu vom simți sudoarea ostenelii. Căci rodul ce se naşte din osteneală nu mai lasă să iasă la iveală greutatea muncii.

Aşadar, dacă vreți să se ațâțe sârgul [προθυμια] nostru şi să nu se stingă ori să slăbească, arătați-ne, vă rog, roada, ca văzând pe Cel Ce Se îngrijeşte de seceriş, şi noi să ne hrănim cu nădejdea unei recolte frumoase,

şi gândindu-ne la bogăția noastră, să nu facem doar de mântuială lucrarea aceasta frumoasă.” (*Ce este Mie şi ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale,* p.128)

,,Cuvântul este spus pentru toți şi leacul este de obşte pentru toți cei ce au trebuință. Dar fiecare din cei ce aud să ia ceea ce este potrivit pentru boala lui. Eu nu-i ştiu pe cei bolnavi. Nu-i ştiu nici pe cei sănătoşi.” (*Acest început al minunilor l-a făcut Iisus în Cana Galileii*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 141)

PREDICA (cugetarea îndelungată la cuvintele auzite din predică)

„De multe ori am rugat ieri dragostea voastră să-şi amintească de cele grăite aici şi seara să întindă îndoită masă, aşternând ospăț şi de mâncăruri, şi de cuvinte. Deci, cum e? Ați făcut aceasta, şi ați întins îndoită masă? Ştiu c-ați făcut-o, şi nu vă împărtăşiți numai de una, ci şi de cealaltă: că nu se poate să vă fi lenevit pentru ce e bun după ce ați sârguit pentru ceea ce este mai mărunt – căci masa de cuvinte este mai bună decât aceea de mâncăruri, aceasta fiind alcătuită de mâinile bucătarilor, iar cea dintâi pregătită de limbile Prorocilor; şi una are roadele pământului, iar cealaltă roadă Duhului; şi bucatele uneia dintre mese grăbesc spre stricăciune, iar ale celeilalte spre nestricăciune; şi una ține viața noastră cea vremelnică, iar cealaltă ne călăuzeşte spre viața viitoare.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, pp. 83-84)

„N-ar trebui ca, după ce plecăm de la biserică, să ne ocupăm cu lucruri care n-au nici o legătură cu Biserica, ci îndată ce ajungem acasă să luăm Biblia, să chemăm în jurul nostru soția şi copiii şi să le împărtăşim şi lor cele spuse la biserică şi numai după aceea să ne apucăm de treabă. Dacă atunci când ieşim de la baie nu ne ducem în piață, ca nu cumva cele din piață să ne strice buna dispoziție ce-o avem în urma băii, cu mult mai mult trebuie să facem aşa când ieşim de la biserică. Dar noi facem tocmai dimpotrivă. De aceea pierdem totul. Nu s-a întărit încă bine în sufletul nostru folosul celor spuse la predică, că furia cea mare a treburilor lumeşti se năpusteşte peste noi şi târăşte cu ea toate cele auzite în biserică. Ca să nu se întâmple asta, după ce pleci de la biserică nu fă altă treabă mai de neapărată trebuință decât repetarea celor spuse în predică. Ar fi cu totul lipsit de judecată să dăm treburilor lumeşti cinci-şase zile pe săptămână, iar celor duhovniceşti nici măcar o zi, dar, mai bine spus, nici

o mică parte din zi. Uitați-vă la copiii noştri! Nu citesc ei toată ziua lecțiile pe care le au de învățat? Aşa să facem şi noi". (*Omilii la Matei,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 23, p. 66)

„Şi întocmai ca şi copiii cei tâmpi, care întruna învață buchiile, dar când sunt întrebați pe sărite, neținând seamă de rânduiala lor, ei spun altele în locul celor adevărate, cu care prilej stârnesc râs – tot aşa şi voi, căci când noi vă înşirăm aici toate după rânduială, pare că ați lua seama la cele ce vă spunem, iar când ieşiți afară, dacă v-am întreba pe sărite care sunt vrednice a fi puse în rândul întâi şi care în rândul al doilea, şi, în sfârşit, care din aceste lucruri de care vă vorbim întruna trebuie a fi puse la urmă, voi, neştiind ce răspunde, vă faceți de râs." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 310)

„Că măcar de ar fi cu putință să fiu pururea cu voi, dar de vreme ce aceasta nu se poate, în locul meu vă aduceți aminte de cuvintele mele şi la masă şezând să vă pară că sunt tot cu voi şi stau şi vă învăț acestea. Însă dați-mi plata aducându-vă aminte de cele ce v-am spus." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 113)

PREOȚIA (- mare semn al dragostei de Hristos)

„Hristos, vorbind cu Petru, verhovnicul apostolilor, l-a întrebat: *Petre, Mă iubeşti?* Petru i-a mărturisit că da. Hristos atunci a adăugat: *Dacă Mă iubeşti, păstoreşte oile Mele!* (Ioan 21, 15-17). Învățătorul îl întreabă pe ucenic dacă Îl iubeşte. Nu-l întreabă ca să afle dacă este iubit de Petru – cum putea face asta Hristos, Care cunoaşte gândurile tuturora? -, ci ca să ne arate cât de mult Îi este la inimă purtarea de grijă de oile Sale cele cuvântătoare. Odată ce lucrul acesta este vădit, atunci vădit va fi şi celălalt, anume că Hristos dă mare şi nespusă plată celui care se osteneşte cu păzirea oilor Sale cele cuvântătoare, prețuite atât de mult de El. Dacă noi socotim râvna unor oameni, pe care îi vedem că poartă de grijă de slugile şi de vitele noastre, ca un semn al dragostei lor pentru noi, deşi pe toate acestea le avem cu bani, ce trebuie să spunem de răsplata mare pe care o va da Hristos păstorilor turmei Sale celei cuvântătoare, pe care a cumpărat-o nu cu bani, nici cu ceva asemănător, ci cu propria sa moarte şi Şi-a dat sângele Său ca preț al turmei Sale? (I Cor., 6, 20; 7, 23).

De aceea, după ce Petru I-a răspuns lui Hristos: *Tu ştii, Doamne că Te iubesc!* (Ioan 21,15) – şi a luat ca martor al dragostei sale chiar pe Cel pe

care-L iubea -, Mântuitorul nu S-a mulțumit cu atâta, ci a adăugat şi semnul dragostei de Hristos: păstorirea oilor Sale cuvântătoare (Ioan 21, 5, 16, 17). Hristos nu a vrut atunci să arate cât Îl iubea Petru pe Hristos – asta o ştim noi din atâtea alte fapte ale lui Petru -, ci a vrut să-i arate lui Petru şi nouă tuturora cât de mult îşi iubeşte El Biserica Sa, pentru ca şi noi să o iubim mult." (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, pp. 44-45)

„Hristos l-a întrebat pe Petru doar atât: *Petre, Mă iubeşti mai mult decât aceştia?* (Ioan 21, 15). Cu toate că ar fi putut să-i spună: *Petre, dacă Mă iubeşti, ține post, culcă-te pe pământul gol, priveghează îndelung, vino în ajutorul celor nedreptățiți, fii tatăl orfanilor, sprijinitorul văduvelor*! Aşa, însă, le-a lăsat la o parte pe toate acestea, şi ce i-a spus? Atât: *Paşte oile Mele* (Ioan 21, 15, 16, 17)." (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, pp. 46-47)

„Pe bună dreptate a spus Domnul că grija de turma Lui este un semn al iubirii de El." (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 51)

PREOȚIA (preoții – iconomi ai tainelor lui Dumnezeu)

„*Aşa pe noi să socotească omul, ca pe nişte slugi ale lui Hristos, şi ispravnici (iconomi) tainelor lui Dumnezeu* (1 Cor. 4, 1). Fiindcă le-a smerit cugetul lor, priveşte cum la urmă iarăşi îndreptează, zicând: *ca pe nişte slugi ale lui Hristos*. Aşadar, zice, *nu te numi cu numele slugilor care slujesc, lăsând pe stăpânul tău.* Aici îi numeşte ispravnici sau iconomi, arătând că tainele nu trebuie a le da tuturor, ci numai celor cari trebuie şi cari pot a le iconomisi cu vrednicie. *Iară ce este mai mult, caute-se aceasta între ispravnici, ca credincios să se afle cineva.* (1 Cor. 4, 2), adică să nu sfitarisască[331] cele ale stăpânului, să nu şi le însuşească ca stăpân, ci ca iconom să le chivernisească, căci treaba iconomului este de a chivernisi bine cele încredințate lui; să nu zică că cele ale stăpânului sunt ale sale, ci dimpotrivă, încă să spună că şi cele ale sale sunt ale stăpânului." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, p. 100)

[331] A şterpeli.

PREOȚIA (preoții sunt slujitorii celor mai mari daruri ale lui Dumnezeu)

„Dacă nu poți intra în împărăția cerurilor, de nu te naşti din nou din apă şi Duh (Ioan 3, 5), dacă pierzi viața veşnică, de nu mănânci trupul Domnului şi nu bei sângele Lui (Ioan 6, 54), iar dacă toate acestea nu se săvârşesc altfel decât numai prin mâinile acelea sfinte ale preoților, atunci cum vei putea, fără preoți să scapi de focul gheenei sau să dobândeşti cununile cele pregătite?

Preoții sunt aceia cărora li s-a încredințat zămislirea noastră cea duhovnicească; ei sunt aceia cărora li s-a dat să ne nască prin botez. Prin preoți ne îmbrăcăm în Hristos (Gal., 3, 27); prin preoți suntem îngropați împreună cu Fiul lui Dumnezeu (Rom., 6, 4; Cor., 2, 12); prin preoți ajungem mădularele fericitului cap al lui Hristos (Col., 3, 15). Prin urmare, e drept ca preoții sa fie pentru noi nu numai mai înfricoşători decât mai marii demnitari şi decât împărații, ci mai cinstiți şi mai iubiți chiar decât părinții. Părinții ne-au născut din sânge şi din voința trupului (Ioan 1, 13); preoții, însă, ne sunt pricinitorii naşterii noastre din Dumnezeu, ai acelei fericite naşteri din nou, ai libertății celei adevărate şi ai înfierii după har.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 66)

„Dumnezeu a dat preoților o putere mai mare decât părinților noştri trupeşti, nu numai când ne pedepsesc, ci şi când ne fac bine. Deosebirea dintre unii şi alții este tot atât de mare pe cât de mare este deosebirea între viața de acum şi viața viitoare. Părinții noştri ne nasc pentru viața de acum; preoții, pentru viața viitoare; unii nu ne pot apăra nici de moartea aceasta trupească şi nici nu pot îndepărta bolile ce vin peste noi; ceilalți, de multe ori, au mântuit chiar suflete bolnave şi pe cale de a pieri, pentru că le-au făcut unora mai uşoară pedeapsa, iar pe altele chiar de la început nu le-au lăsat să cadă în păcate, nu numai cu ajutorul învățăturilor şi al sfaturilor, ci şi cu ajutorul rugăciunilor. Preoții au puterea să ne ierte păcatele nu numai când ne nasc din nou prin sfântul botez, ci şi după ce ne-au botezat. *Este cineva bolnav dintre voi,* spune Scriptura, *să cheme preoții Bisericii şi să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn întru numele Domnului; şi rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav şi-l va ridica pe el Domnul şi de va fi făcut păcate i se vor ierta lui* (Iacov 5, 14-15). În afară de asta, părinții nu pot fi de vreun folos copiilor nici dacă greşesc față de vreunul din mărimile şi puternicii pământului; preoții, însă, au potolit de multe ori chiar mânia lui Dumnezeu, nu a unor dregători sau împărați.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 67)

PREOȚIA (preoții - mijlocitori la Dumnezeu pentru popor)

„Ce fel de om trebuie să fie cel ce se roagă pentru tot oraşul - dar pentru ce spun tot oraşul, pentru toată lumea -, care se roagă să facă pe Dumnezeu îndurător față de păcatele tuturora, nu numai ale celor vii, dar şi ale celor morți? Socot că nu-i de ajuns pentru o rugăciune atât de mare nici îndrăznirea lui Moise şi a lui Ilie. Ca şi cum i s-ar fi încredințat întreaga lume, ca şi cum ar fi tatăl tuturor oamenilor, aşa se aproprie preotul de Dumnezeu, rugându-se să se stingă războaiele de pretutindeni, să înceteze tulburările şi cerând, atât în rugăciunile din casă, cât şi în rugăciunile din biserică, pace, an îmbelşugat, izbăvire grabnică de toate necazurile ce supără pe fiecare. Preotul trebuie să se deosebească atât de mult în toate de toți cei pentru care se roagă cât se deosebeşte un conducător de supuşii săi.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 137-138)

PREOȚIA (preoții – „sarea pământului şi lumina lumii”[332]*)*

„Minunat este că au ajuns atât de doriți şi atât de dragi tuturora (apostolii) nu prin linguşeli, nici prin slugărnicii ci prin asprime, aşa cum lucrează sarea. *Să nu vă mirați,* le spune Hristos*, dacă las la o parte pe ceilalți şi vă grăiesc vouă şi vă atrag spre primejdii atât de mari! Gândiți-vă la câte oraşe, la câte popoare, la câte neamuri am să vă trimit ca păstori! De aceea vreau să nu fiți numai voi înțelepți, ci să faceți şi pe alții înțelepți. Trebuie să fiți foarte pricepuți, pentru că în mâinile voastre stă mântuirea celorlalți. Trebuie să aveți atâta belşug de virtute, pentru ca folosul ei să împrăştie şi la alții. Dacă nu veți fi aşa, nu vă veți fi nici vouă îndestulători.*

Nu vă întristați, le spune Hristos mai departe *că sunt împovărătoare cele ce vă spun.* Dacă ceilalți oameni se strică, pot, prin voi, să se mai întoarcă la starea lor de mai înainte; dar dacă voi vă veți strica, împreună cu voi veți pierde şi pe ceilalți. Deci cu cât vi se încredințează lucruri mai mari cu atât aveți nevoie de multă râvnă. Pentru aceea spune:

Dacă sarea se va strica cu ce se va săra? De nimic nu mai este bună decât să fie aruncată afară şi călcată de oameni (Matei 5, 13).

Ceilalți oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobândi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuieşte, e lipsit de orice apărare şi va primi cea mai mare pedeapsă”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 185)

[332] Matei V, 13-14.

„*Aşa să lumineze lumina voastră. Înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cel bune să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Matei 5, 15-16).

Hristos le spune ucenicilor Săi: *Eu am aprins lumina; grija voastră este ca lumina să rămână aprinsă nu numai pentru voi, ci şi pentru cei ce se vor bucura de strălucirea ei şi vor fi conduşi la adevăr. Bârfelile şi defăimările nu vor putea umbri strălucirea voastră, dacă veți duce o viață desăvârşită, ca unii ce veți aduce la învățătura Mea întreaga lume. Arătați, deci, o viață vrednică de harul ce-ați primit; după cum harul se propovăduieşte pretutindeni, tot astfel şi vestea faptelor voastre bune merge împreună cu el*.

Apoi împreună cu mântuirea oamenilor Hristos le mai dă şi un alt câştig, îndestulător să-i facă să lupte şi să le insufle râvnă. *Dacă veți trăi drept,* le spune Hristos*, nu numai că veți îndrepta lumea, dar veți face ca şi Dumnezeu să fie slăvit.* Dar dacă veți avea o viață păcătoasă, veți duce şi pe oameni la pieire şi veți face ca şi numele lui Dumnezeu să fie hulit”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 187)

„*Întru care,* zice, *să străluciți ca nişte luminători în lume* (Filipeni 2, 15). De aceea ne-a lăsat pe noi, ca să fim ca nişte luminători, ca să fim ca un aluat, ca să stăm ca dascăli ai altora, ca să ne învârtim ca nişte îngeri împrejurul oamenilor, ca să ne purtăm cu ei după cum se poartă bărbații cu copiii, ca bărbați duhovniceşti către cei trupeşti, ca ei să se folosească, ca să fim sămânța care să producă fruct mult şi bun. Nu ar fi nevoie de cuvinte multe, dacă viața noastră ar lumina aşa după cum ni se cere; nu ar fi nevoie de dascăli, dacă noi am arăta, din partea noastră, fapte bune. Nimeni n-ar mai fi elin (necredincios), dacă noi am fi creştini precum trebuie a fi, adică dacă am păzi cele poruncite de Hristos, dacă am suporta să fim asupriți, dacă batjocoriți fiind noi am binecuvânta, dacă pătimind rele noi am răsplăti cu bine; nimeni, zic, n-ar putea fi o aşa fiară sălbatică încât să nu se dea de partea cucerniciei, când mai cu seamă toți ceilalți fac astfel.

Şi ca să nu afli că lucrul este aşa, gândeşte-te singur că Pavel a fost unul singur şi totuşi pe atâția a atras de partea sa. Deci, dacă noi cu toții am fi astfel, câte lumi întregi n-am putea atrage spre noi? Iată, creştinii sunt mai mulți decât elinii, şi dacă în toate celelalte meşteşuguri unul singur poate învăța deodată o sută de copii, apoi aici, unde sunt mulți dascăli, şi ucenici cu mult mai mulți, totuşi nici unul nu se adaugă dintre elini.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, p. 107)

„*Să lumineze* – zice – *lumina voastră înaintea oamenilor*. Bine a zis *înaintea oamenilor*. Atât de puternică să fie lumina voastră încât nu numai pe voi să vă lumineze, ci să strălucească şi înaintea oamenilor, care au nevoie de călăuzirea ei. După cum lumina aceasta sensibilă alungă întunericul şi îi ajută să umble drept pe cei ce călătoresc, aşa şi lumina înțelegătoare ce vine dintr-o viețuire înaltă, celor ce au ochii minții încețoşați de întunericul înşelăciunii şi nu pot să vadă cu limpezime, le arată drumul virtuții şi le curăță albeața ochilor minții, apoi îi conduce pe drumul drept şi îi ajută să umble pe calea virtuții." (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 76)

PREOȚIA (preotul - părinte duhovnicesc)

„… trebuie a dori pe dascălii lor, astfel trebuie a-i căuta mai mult decât pe părinții lor. Prin părinții trupeşti căpătăm viața, însă prin cei sufleteşti căpătăm cunoştința de a viețui bine." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 135)

„Nimic nu e mai de preț, nimic mai dătător de bucurie ca părintele duhovnicesc, a cărui dragoste şi atenție către cel pe care-l iubeşte o întrece pe cea a oricărui părinte trupesc." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 93)

„Când tu cunoşti pe cel ce mijloceşte pentru tine către un om oarecare, faci totul pentru dânsul, şi mărturiseşti în gura mare recunoştința către el; şi acesta (preotul – n.n.) care este mai marele tău întru Domnul, şi care mijloceşte pentru tine, să nu-i mărturiseşti nici o recunoştință? Şi cum este mai mare el? Pentru aceea că se roagă pentru tine, pentru că te serveşte cu darul duhovnicesc cel luat prin botez, că te cercetează, te sfătuieşte şi te învață, şi chiar la miezul nopții de-l vei chema, el vine." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 264)

„Dând botezul, preotul devine părinte, nu părintele trupurilor, ci al sufletelor, şi paternitatea lui spirituală este cu atât mai înaltă pe cât este sufletul față de trup şi viața veşnică față de viața temporară." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 206)

PREOȚIA (preotul- doctor al sufletelor)

„Pavel, călcând pe urmele Învățătorului, își varia cuvântul după trebuința discipolilor; acum deci taie şi arde, iar altădată cu multă abilitate aplică medicamente cuvenite.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 4)

PREOȚIA (măreția preoției)

„…în altă parte Dumnezeiasca Scriptură numeşte pe preot înger, pentru ca să arate că preotul grăieşte acele cuvinte pe care i le insuflă harul Duhului”. (*Omilii la Facere,* omilia L, I, în col. PSB, vol. 22, p. 174)

,,Că mult mai de cinste şi respect este preotul decât împăratul, pe cât a fost chemat la mai mare stăpânire.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 37)

„Preoția este tot atât de superioară demnității împărăteşti, pe cât de superior este sufletul față de trup.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 60)

„Preoția se săvârşeşte pe pământ, dar are rânduiala cetelor cereşti. Şi pe foarte bună dreptate, că slujba aceasta n-a rânduit-o un om sau un înger sau un arhanghel sau altă putere creată de Dumnezeu, ci Însuşi Mângâietorul.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 63)

„Mai socoteşti oare, că mai eşti printre oameni şi că mai stai pe pământ, când vezi că Domnul stă jertfă pe Sfânta Masă, iar pe preot stând lângă jertfă rugându-se, când vezi că toți se înroşesc cu împărtăşirea cu cinstitul Sânge al lui Hristos? Mai socoteşti, oare, că mai eşti printre oameni şi că stai pe pământ? Nu socoteşti, oare, că te-ai mutat dintr-odată în cer, că ai scos din suflet orice gând trupesc şi că priveşti numai cu sufletul gol şi cu mintea curată cele din ceruri? O, minune! O, iubire de oameni a lui Dumnezeu! Fiul, Care stă sus cu Tatăl, este ținut în clipa aceea în mâini de toți şi se dă pe Sineşi tuturor celor ce voiesc să-L sărute şi să-L primească. Toți fac aceasta cu ochii credinței. Ți se par, oare, vrednice de disprețuit toate acestea sau sunt ele aşa, că poți să o faci pe mândrul față de ele?

Vrei să vezi şi dintr-o altă minune cât este de mare sfințenia preoției?

Închipuie-ți că vezi pe Ilie proorocul şi că nenumărat popor stă împrejurul lui; jertfa este aşezată pe pietre şi toți ceilalți stau liniştiți, în tăcere adâncă, numai proorocul Ilie se roagă; apoi dintr-odată vezi că se pogoară din cer peste jertfă flacăra (3 Regi 18, 18-36). Minunate sunt acestea şi pline de uimire! Dar mută-te acum cu mintea de la cele săvârşite de Ilie, la cele ce se săvârşesc de preot pe Sfânta Masă. Vei vedea nu numai fapte minunate, ci şi fapte care depăşesc orice uimire. Preotul stă în fața Sfintei Mese; nu pogoară foc din cer, ci pe Duhul cel Sfânt; se roagă vreme îndelungată, nu ca să se pogoare o flacără de sus, spre a mistui cele puse înainte, ci ca să se pogoare harul peste jertfă, spre a aprinde cu ea sufletele tuturora şi a le face mai strălucitoare decât argintul înroşit în foc.

Cine poate deci disprețui această prea înfricoşătoare slujbă? Numai un nebun sau un ieşit din minți! Oare nu ştii că sufletul omenesc n-ar putea suporta focul acela al jertfei, ci toți am pieri până la unul, dacă n-ar sta în mijlocul nostru din belşug harul lui Dumnezeu?" (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 63-64)

„Preotul! Cum să vorbeşti în mod vrednic despre această ființă divină, despre această creație cerească, cea mai înaltă, cea mai măreață dintre toate creațiile lui Dumnezeu? Cum să înțelegi şi să exprimi sublimitea ei, mărețiile originii ei, puterile acțiunii ei? Cum să descoperi destul eroismul virtuților ei? Însă, de asemenea, cum să semnalezi destul de energic pericolele ei?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 202)

„Cea mai mare dintre faptele Sale, Preoția." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 203)

„Preoția întrece în măreție, în putere, în sublimitate, tot ceea ce pot să dea cerul şi pământul mai strălucit." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 203)

„Unde trăieşte preotul? Desigur mai puțin pe pământ decât în ceruri. Care este societatea lui dacă nu cea a îngerilor, mai mult încă este cea a lui Dumnezeu, cea a Duhului Sfînt, de care el nu se separă în nici una din funcțiile lui? Unde este el, cu cine acționează el când oferă Jertfa divină? Ce să mai zici încă de puterea cheilor? Ceea ce Dumnezeu n-a dat arhanghelilor, ceea ce n-au heruvimii şi serafimii, preotul o posedă: ceea ce nu pot nici cerul nici pământul, o poate preotul. Ce este puterea regească față de aceasta a preoților? Puterile

pământeşti au putere peste viața trupească, preotul peste viața veşnică; aceia peste trupul care nu trăieşte decât o zi, acesta peste suflet, care trăieşte chiar anii lui Dumnezeu. Şi chiar acest preot care face sufletul să se nască prin har, care-l renaşte, care-l înviază, care-l hrăneşte cu Dumnezeu în Împărtăşanie, este acelaşi chiar care-l pregăteşte pentru veşnicie prin ungerea sfântă, când el este gata să apară înaintea Judecătorului său: *ungându-l cu ulei în numele Domnului*. Ce să mai zici încă de puterea preoțească de a mjloci, a îmblânzi mânia divină, a înlătura pedepsele pregătite să cadă peste cei vinovați?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 205)

PREOȚIA (mari sunt puterea şi cinstea preoților)

„Dacă ai putea să te gândeşti ce lucru mare este ca, om fiind şi îmbrăcat încă în trup şi sânge, să te poți apropia de fericita şi nemuritoarea fire a Dumnezeirii, atunci ai putea înțelege bine cu câtă cinste a învrednicit pe preoți harul Sfântului Duh. Prin preoți se săvârşesc şi sfânta jertfă şi alte slujbe, întru nimic mai prejos de sfânta jertfă şi în ce priveşte vrednicia preoțească şi în ce priveşte mântuirea noastră. Oamenii, care trăiesc pe pământ şi locuiesc pe el, au primit îngăduința să administreze cele cereşti şi au o putere pe care Dumnezeu n-a dat-o nici îngerilor, nici arhanghelilor. Nu s-a spus îngerilor, ci oamenilor: *Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate şi în cer şi oricâte veți dezlega pe pământ, vor fi dezlegate şi în cer* (Matei 18, 18). Au şi stăpânitorii pământului puterea de a lega; dar leagă numai trupurile. Puterea de a lega a preoților, însă, leagă sufletele şi străbate cerurile; Dumnezeu întăreşte sus în ceruri cele făcute de preoți jos pe pământ; Stăpânul întăreşte hotărârea dată de robi. Ce oare altceva a dat Dumnezeu preoților decât toată puterea cerească? Domnul a spus: *Cărora veți ierta păcatele, se vor ierta şi cărora le veți ține, vor fi ținute* (Ioan 20, 23). Ce putere poate fi mai mare ca aceasta? Domnul a spus iarăşi: *Tatăl a dat toată judecata Fiului* (Ioan 5, 22). Văd, însă, că toată această putere a fost încredințată de Fiul preoților. Au fost înălțați la slujba aceasta atât de mare, ca şi cum de acum s-ar fi mutat în ceruri, ca şi cum ar fi depăşit firea omenească, ca şi cum ar fi scăpat de toate patimile omeneşti. Te întreb acum: Când un împărat dă unuia dintre supuşii săi cinstea aceasta de a băga şi de a scoate de la închisoare pe cine vrea, cinstea dată lui îl va face cu vază înaintea tuturor şi demn de invidiat; dar când Dumnezeu dă preotului o putere cu atât mai mare cu cât este mai de preț cerul decât pământul şi sufletul decât trupul, cum poate să li se pară unora că preoția este o slujbă atât de neînsemnată, încât să poată să le treacă prin minte că un om, căruia i

s-a încredinţat preoţia, ar dispreţui darul? Doamne fereşte de o asemenea nebunie! Că e curată nebunie să dispreţuieşti o slujbă atât de mare, fără de care nu putem dobândi nici mântuirea, nici bunătăţile făgăduite.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 5, în vol. *Despre preoţie*, pp. 64-65)

PREOŢIA („Luaţi Duh Sfânt; cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute”)

„*Şi aceasta zicând, a suflat şi le-a zis: Luaţi Duh Sfânt* (Ioan 20, 22)

- Pentru ce a suflat Mântuitorul peste Apostoli chiar în ziua învierii? Oare nu putea să dea Duh Sfânt fără să sufle peste ei?

- Iată de ce: Când a făcut pe cel dintâi om, *a suflat în faţa lui şi s-a făcut om cu suflet viu* (Facerea 2, 7); dar omul, din pricina poruncii, a pierdut harul dat prin suflarea în faţă; pierzând puterea cea făcătoare de viaţă, s-a desfăcut în pământ, şi trupul lui, făcut de Dumnezeu, s-a stins în mormânt. Domnul, dar, ca să reînnoiască plăsmuirea Sa şi să dea darul cel vechi, a suflat în faţa Apostolilor şi a dat plăsmuirii Sale puterea aceea veche şi de viaţă făcătoare. Totodată a împlinit şi cele spuse mai dinainte de profeţi. Fericitul profet Naum, ştiind mai dinainte că Mântuitorul, după învierea Lui din morţi, are să sufle peste Sfinţii Apostoli şi are să-i umple de har dumnezeiesc, dă mărturie înaintea poporului, zicând: *Serbează, Iuda, sărbătorile tale, plineşte înaintea lui Dumnezeu făgăduinţele tale, ca să nu se adauge, încă să vină la învechire. S-a terminat, a pierit. Căci a înviat din pământ cel ce suflă în faţa ta şi scoate din necaz* (Naum 2, 1)

Atunci a zis: Pace vouă! Şi aceasta zicând, a suflat şi le-a zis lor: Luaţi Duh Sfânt (Ioan 20, 21-22). Domnul a văzut că firea omenească se înconvoaie în faţa durerilor, că din pricina slăbiciunii ei fuge de lupte; de aceea a împlinit ceea ce-i lipsea, prin puterea Duhului, pentru ca să întărească firea cea căzută prin slăbiciunea noastră. Prin harul cel dumnezeiesc a întărit-o ca şi cu un fier, ca să primească de la har ceea ce nu avea din fire şi ca să se apropie de lupte întărită cu puterea Duhului.” (*Cuvânt la Înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 175)

„*Luaţi Duh Sfânt. Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit şi Eu pe voi* (Ioan 20, 21-22).

Dar tu, Doamne, ai mers ca un Stăpân. Ai văzut pe păcătoşi şi i-ai miluit. Ai iertat păcatele noastre. Harul era mult mai mare. Noi cădem în adâncul păcatelor. Cei păcătoşi sunt mulţi; e nevoie de multă iubire de

oameni, de mult har. Nu avem atâta putere! Cum putem fi trimişi aşa cum ai fost trimis Tu?

De aceea, ca să se împlinească spusa Sa: *După cum M-a trimis pe Mine Tatăl, şi Eu vă trimit pe voi*, Domnul a zis Apostolilor: *Cărora veți ierta păcatele, se vor ierta lor, cărora le veți ține, vor fi ținute* (Ioan 20, 23). Mântuitorul a dat Apostolilor puterea pe care o avea El. După cum unei căpetenii nu i se poate încredința conducerea unui popor până ce nu ia de la împărat şi puterea de a pedepsi şi de a osândi la moarte, tot aşa şi Mântuitorul, când a fost să-i pună pe Apostoli căpetenii ale lumii, le-a dat puterea de a pedepsi şi ierta, prin cuvintele: *Cărora veți ierta păcatele, se vor ierta, cărora le veți ține, ținute vor fi*. Este cu neputință să suferi cu bărbăție mucenicia, sau să predici cu râvnă, sau să faci o faptă mare şi greu de săvârşit, dacă puterea Duhului Sfânt nu întăreşte curajul mucenicului. Astfel nu poate fi cineva mucenic. Iar mucenic numesc aici nu numai pe cel care a sfârşit prin suferințe pentru Hristos, ci şi pe cel care mărturiseşte pe Hristos cu cuvântul harului. Orice predicator al adevărului este mucenic al lui Dumnezeu." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului nostru Iisus Hristos*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 176)

PREOȚIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoți)

„*Rebeca a luat în pântece, spune Scriptura, şi au săltat pruncii în ea*; a cuprins-o mare durere şi a zis: *De era să fie mie aşa, pentru ce mie aceasta?* (Fac., 25, 21-22). Că Rebeca nu avea să nască un copil, ci doi; că purta în pântece doi copii în acelaşi timp; de aceea strâmtorarea îi pricinuia mari dureri.

Dar uită-mi-te aici la dragostea de Dumnezeu a femeii! N-a făcut cum fac azi multe femei, care voiesc să ducă o viață fără Dumnezeu! N-a alergat la ajutor omenesc; nu s-a dus la cei care judecă lucrurile pe temeiul presupunerilor, observațiilor şi judecăților lor; nu s-a lăsat pe mâna înşelătorilor şi a celor ce făgăduiesc lucrul peste puterile omeneşti. Nu, ci ea *s-a dus să întrebe pe Domnul* (Fac., 25, 22).

Uită-te la priceperea femeii! Când a văzut că Cel Care i-a deschis pântecele, că Cel Care i-a făcut dintr-o dată roditor pântecele cel neroditor este Stăpânul firii, când a văzut că pântecele ei se măreşte peste măsură *s-a dus să întrebe pe Domnul.*

- Ce înseamnă *S-a dus să întrebe pe Domnul?*
- Înseamnă: a alergat la adevărata cunoştință, a alergat la preot, slujitorul lui Dumnezeu; s-a grăbit să afle de la el ce nu ştia. Şi povestindu-i totul, că iubitorul de oameni, Dumnezeu, i-a descoperit lămurit totul prin gura

preotului. Iar răspunsul primit a făcut-o şi mai râvnitoare. Şi ca să vezi cât de mare era vrednicia preoților pe vremea aceea, Scriptura nu spune nicăieri că preotul i-a dat răspunsul, şi după ce a spus: *s-a dus să întrebe pe Domnul!* a adăugat:

- *Şi i-a zis Domnul prin preot: Două popoare ai în pântecele tău* (Fac., 25, 23).” (*Omilii la Facere,* omilia L, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 173-174)

„Dacă Dumnezeu nu lucrează nimic printr-însul, atunci nici botez nu ai, nici de taine nu te împărtăşeşti, nici de binecuvântări nu te bucuri şi, prin urmare, nici nu eşti creştin.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 25)

PREOȚIA (harul lucrează şi prin preoții nevrednici)

„Dacă Domnul a făcut să vorbească o asină, dacă El a dat binecuvântări duhovniceşti prin mâinile unui ghicitor; dacă prin gura unui animal şi prin limba necurată a lui Balaam, El a făcut o minune în folosul evreilor care erau răi, cu atât mai mult pentru voi, a căror viață şi purtare este bună, chiar când preoții ar fi răi şi stricați, îşi vor împlini ei toată dorirea lor, şi va trimite El Duhul Sfânt al Său. Nu, nu sufletul curat şi sfânt atrage şi face să se coboare Duhul Sfânt prin propria lui curăție, ci harul lucrează totul. *Căci toate sunt ale voastre, zice apostolul fie Pavel, fie Apolo, fie Chefa* (I Cor., 3, 22). Şi, în sfârşit, tot ce are preotul în puterea sa este un dar care nu-i aparține decât lui Dumnezeu singur şi oricât de mare şi de înaltă ar fi înțelepciunea omului, ea va fi totdeauna mai prejos de har. În sfârşit, eu zic acestea, frații mei, nu pentru a vă întări să duceți o viață leneşă şi mândră, ci ca, dacă este cineva dintre episcopii voştri sau preoți care-şi neglijează datoria lor, voi să nu vă faceți rău şi vouă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 462)

,,Se întâmplă câteodată ca cei ce stăpânesc să fie răi, netrebnici şi spurcați, iar cei stăpâniți să fie blânzi şi cumpătați; mireni cari să viețuiască în buna-cinstire şi preoți cari să se tăvălească în răutăți – şi nu ar fi mai fost nici un botez, nici trupul lui Hristos (euharistie) şi nici jertfă sau punere înainte prin aceia, dacă peste tot locul harul ar cere vrednicia celui pus în asemenea slujbe. Acum însă, Dumnezeu obişnuieşte a lucra şi prin cei nevrednici, şi cu aceasta întru nimic nu se va vătăma harul botezului prin viața preotului, fiindcă ar urma ca cel ce l-a primit să fie mai prejos de ceilalți. Astfel că, deşi foarte rar se întâmplă de acestea, totuşi se întâmplă.

Acestea le zic ca nu cumva vreunul dintre cei de față, cercetând cu amănunțime viața preotului, să se smintească de sfintele slujbe săvârşite de el. Nu omul aduce ceva în sfintele slujbe, ci totul este lucrul puterii Dumnezeieşti, iar el (preotul) este numai cel ce vă aduce la tainele credinței creştineşti." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VIII, p. 81)

„Dacă harul lui Dumnezeu a lucrat şi în asin şi în vrăjitor, pentru iconomia şi folosința israeliților, este învederat că nici în noi nu va refuza a lucra, şi va îngădui şi aceasta pentru voi.

Deci, nimeni să nu spună, că eu sunt de nimic şi nevrednic de vreo considerație, şi astfel să nu-mi dea atenție. Sunt în adevăr aşa, însă obişnuința lui Dumnezeu este de a îngădui şi pe unii ca aceştia pentru cei mulți. Şi ca să afli că aşa este, adu-ți aminte că însuşi El a vorbit cu Cain pentru fratele său Abel, cu diavolul a vorbit pentru Iov, lui Faraon i-a vorbit pentru Iosif, lui Nabucodonosor i-a vorbit pentru Daniel, lui Baltasar de asemenea. Apoi şi magii s-au învrednicit de revelație, şi Caiafa a profetizat, deşi a fost omorâtor a lui Hristos şi nevrednic, însă s-a învrednicit a profetiza din cauza demnității lui de arhiereu. Se zice apoi că şi Aaron, tot din această cauză nu a fost atins de lepră, căci de ce, spune-mi, dacă amândoi au clevetit pe fratele lor Moise, numai ea, Mariam, a fost lovită de lepră?

Nu te minuna, căci dacă şi în demniățile lumeşti de ar fi cineva oricât de mult acuzat, şi totuşi nu este dat în judecată până ce mai întâi nu este scos din slujbă, ca astfel să nu se disprețuiască acea demnitate, - apoi cu atât mai mult în cele duhovniceşti unde orice s-ar întâmpla, lucrează harul lui Dumnezeu, care nimiceşte pe toți care se împotrivesc.

Numai când se desparte cineva de acea demnitate, fie că se duce de aici, fie că rămâne aici, numai atunci, zic, el va da seamă şi va primi pedeapsa meritată. Să nu credeți că acestea sunt vorbele noastre proprii, adică: harul lui Dumnezeu lucrează în cel nevrednic nu pentru noi, ci pentru voi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 42)

„Harul lucrează şi prin cei nevrednici, nu pentru dânşii, ci pentru cei ce urmează a se folosi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia XI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 277)

„*Dar ce?* zici tu; *Dumnezeu îi hirotoneşte pe toți, chiar şi pe cei nevrednici?* Nu pe toți îi hirotoneşte Dumnezeu, însă prin toți lucrează – chiar de ar fi şi nevrednici – pentru mântuirea poporului. Căci, dacă Dumnezeu a vorbit pentru popor printr-un măgar şi prin Valaam (a se vedea Numerii, cap. 22-24), printr-un om spurcat, cu atât mai mult prin preot. Căci ce nu face Dumnezeu pentru mântuirea noastră? Ce nu grăieşte El? prin cine nu lucrează? Că, dacă El a lucrat prin Iuda şi prin cei ce proroceau, cărora le va zice: *Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea* (Matei 7, 23), iar alții încă şi alungau demoni, cu atât mai mult va lucra prin preoți." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 25)

„Dumnezeu continuă să lucreze printr-un preot nevrednic minunile operei Sale răscumpărătoare: *A lucrat prin asină, prin Balaam, prin Iuda; mult mai mult lucrează prin preoți*." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 221)

PREOȚIA (preotul eliberează sufletele din păcat şi le deschide poarta cerului)

„Ceea ce nu putea de la sine însăşi preoția veche, ceea ce nu putea nici o putere omenească, preotul, ca depozitar al puterilor lui Dumnezeu o împlineşte cu un singur cuvânt. Cu un cuvânt el eliberează sufletele, el le smulge din mâna iadului, el le deschide veşnica fericire a cerului. O semn! Ceea ce pronunță preotul pe pământ, Dumnezeu o ratifică în cer: *Precum face preotul asupra iadului în acelaşi fel sus o confirmă Dumnezeu*." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 206)

„Cât de mare şi puternică va fi reputația unui om la care împăratul îi va fi dat puterea de a condamna şi de a ierta pe toți? Ori ce a făcut Dumnezeu, dacă nu să dea preoților săi o putere asemănătoare, sau mai curând de mii de ori mai prețioasă şi mai întinsă?" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 206)

PREOȚIA (despre stăpânirea cea duhovnicească a preotului)

„… mai este şi o altă stăpânire mai presus de stăpânirea politică. Şi care este aceasta? Cea din Biserică, de care şi pomeneşte Pavel, zicând: *As-*

cultați pre învățătorii voştri şi vă supuneți lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea seamă (Evr., 13, 17). Această stăpânire este cu atât mai bună şi mai înaltă decât cea lumească, pe cât mai bun şi mai presus este cerul decât pământul, sau mai bine zis chiar şi mai înaltă. Mai întâi, că nu are ca scop din capul locului de a pedepsi păcatele ce s-ar face, ci scopul de căpetenie este ca să nu se facă începutul, ca să dobândească de partea sa pe cel bolnav, ca să piară de la el sămânța răului. Această stăpânire nu face vorbă multă de cele pământeşti, ci se îndeletniceşte numai de lucrurile ce sunt în ceruri. *Că petrecerea noastră în ceruri este* (Flp., 3, 20), zice, deci şi viața noastră acolo este, după cum zice: *că viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu* (Col., 3, 3). Şi deci şi răsplătirile sunt acolo, cum şi căile pentru cununile de acolo. Că această viață nici se sfârşeşte după încetarea noastră din viața de aici, ci după aceea încă străluceşte mai mult.

Pentru aceea tocmai, cei ce au această stăpânire au încredințată o cinste cu mult mai mare nu numai decât a ocârmuitorilor, ci chiar mai mare şi decât a celor ce poartă pe cap diademe împărăteşti, ca unii ce plăzmuiesc pe oameni întru mai mari şi pentru fapte mai mari. Dar nici cel ce se îndeletniceşte cu stăpânirea politică, nici cel ce se îndeletniceşte cu cea duhovnicească nu le vor putea întrebuința bine dacă mai întâi nu se vor stăpâni pe dânşii precum se cade şi dacă nu vor păzi cu toată băgarea de seamă amândouă legile acestea. Că după cum stăpânirea celor mulți este îndoită, astfel îndoită este şi cea de a se stăpâni cineva pe sine. Şi iarăşi şi de aici se vede că stăpânirea cea duhovnicească este cu mult mai bună decât cea politică, după cum a dovedit vorba de mai înainte." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 148)

„Pe câtă depărtare este între plante şi suflet, pe atâta depărtare este între stăpânirea cea lumească şi bisericească, şi pe atât este mai bună aceasta decât aceea. Stăpânitorii lumii acesteia iarăşi sunt cu atât mai prejos de cei ai Bisericii, pe cât este mai bine a stăpâni pe cel ce se supune de bunăvoie decât pe cel de nevoie, sau silit. Aceasta este stăpânirea cea de la fire. Acolo totul se face de frică şi de silă, iar aici izbânda este a bunei voiri şi a voii slobode.

Dar stăpânirea bisericească nu numai prin aceasta este mai bună decât cea lumească, ci şi prin aceea că este şi părintească, cum s-ar zice, fiindcă are în sine blândețea tatălui care, poruncind a se face chiar lucruri mari, încredințează. Stăpânitorul lumii de afară zice că dacă preacurveşti, ai murit; aceasta însă chiar numai de te-ai uitat la femeie cu căutătură desfrânată şi te amenință foarte tare. Căci tribunalul bisericesc este sfânt, şi îndreptător nu numai al trupului, ci şi al sufletului. Deci pe câtă depărtare este între suflet şi

trup, pe atâta iarăşi se găseşte între stăpânirea aceasta şi aceea. Acela este stăpânitor şi judecător al celor văzute, sau mai bine zis, nici al tuturor celor văzute, ci al celor dovedite numai, şi de multe ori se face chiar pârâşul acestora - pe când tribunalul acesta învață pe cei ce sunt inițiați în Tainele Bisericii că cel ce ne judecă pe noi va pune la mijloc şi în priveliştea întregii lumi toate în golătatea lor, şi că este cu neputință a se ascunde ceva.

Aşa încât creştinismul ține viața noastră cu mult mai bine decât legile din afară. Că dacă, tremurând omul până şi de cele ascunse, îl face a se teme, şi dacă chiar pentru lucrurile cele mici îi cere răspundere de fapte şi, prin urmare, îl ațâță către virtute, apoi este vădit că mai cu seamă această stăpânire ne încheagă viața." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, pp. 149-150)

„La stăpânirea lumească puterea ei se întinde până la a porunci cele ce trebuie să se facă - pe când la cea bisericească i se mai adaugă şi ajutorul rugăciunilor şi al harului. Mai mult încă, în cea dintâi nu este vorba de nici o filosofie, nici stă cineva să învețe ce este sufletul, ce este lumea, ce vom fi după aceasta, şi pentru ce ne vom duce de aici, şi cum ne vom îmbrăca, sau mai bine zis cum vom dăinui în virtute; ci vorba este mai mult de polițe şi de zapise, şi de bani, pe când de acestea nici o vorbă, nici o îngrijire. În Biserică însă pentru toate acestea ar putea vedea cineva facându-se vorbă, pentru care cu drept cuvânt ar putea numi cineva această stăpânire şi tribunal, şi loc de însănătoşire, şi şcoală de filosofie, precum şi dăscălie a sufletului, şi loc al alergărilor care duc către ceruri. Cum că această stăpânire este şi mai blândă decât toate - deşi cere mai mare străşnicie decât toate celelalte - aceasta se învederează de aici. Când stăpânitorul de afară prinde pe preacurvar, de îndată îl pedepseşte - deşi, de altfel, care este câştigul? - dar aceasta nu va să zică a doborî patima, ci trebuie a îndepărta rana din sufletul lui. Stăpânitorul bisericesc însă, aflând de preacurvar, nu se gândeşte cum să-l pedepsească, ci cum să-i dezrădăcineze patima din suflet. Tu faci acelaşi lucru ca şi cum, înfățişându-ți-se cineva cu o boală la cap, în loc să-i conteneşti boala, tu i-ai tăia capul. Eu însă nu fac aşa, ci tai boala din rădăcină. Pe bolnav îl închid înlăuntrul Tainelor şi îngrădirilor sfinte, după care, recâştigându-l izbăvit de toată răutatea şi făcându-se mai bun prin pocăință, îl primesc din nou în sânul Bisericii." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, pp. 150-151)

„Tu, dacă laşi pe vinovat nepedepsit, l-ai făcut mai rău, iară de l-ai pedepsit, l-ai lăsat totuşi nevindecat, în vreme ce eu nici nu-l las nepedepsit şi

nici pedepsesc ca tine, ci îi cer şi răspundere de fapte, aşa după cum mi se cuvine, în acelaşi timp şi îndrept ceea ce este stricat.
Voieşti poate şi să afli cum tu, scoţând din teacă sabia goală şi arătându-i tăişul celor păcătoşi, prin aceasta nu ai făcut nici o îndreptare, iar eu fără de acestea duc pe bolnav la adevărata sănătate? Apoi pentru aceasta nu am trebuinţă de foarte multe, ci voi pune la mijloc pământul şi marea, şi pe însăşi firea omenească. Şi cercetează cu amănunţime cum se găseau lucrurile omeneşti mai înainte de a sta acest tribunal, cum din toate cele ce se văd astăzi nici că se auzea vreodată de numele lor. Căci cine a dispreţuit pe atunci moartea? Cine şi-a bătut joc de averi? Cine a dispreţuit slava? Cine, părăsind vuietul din mijlocul lumii, a fugit în munţi şi prin pustietăţi, îmbrăţişând astfel pe maica filosofiei? Unde s-a auzit vreodată de numele fecioriei? Dar toate acestea, şi mai multe decât acestea, s-au făcut isprava acestui tribunal, lucruri ale acestei stăpâniri.

Acestea ştiindu-le, iubiţilor, şi aflând noi că de aici izvorăşte tot folosul acestei vieţi şi îndreptarea lumii, veniţi cât se poate de des spre a asculta sfintele cuvinte şi a lua parte la adunările de aici şi la rugăciuni. Căci dacă vă veţi pune astfel în rânduială, veţi putea arăta o viaţă vrednică de ceruri şi vă veţi învrednici de bunătăţile cele făgăduite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 151)

PREOŢIA (duhovnicul şi ucenicul)

„Căci este de datoria ucenicului să nu examineze cu prea multă curiozitate cuvintele învăţătorului său, ci să asculte, să se supună şi să aştepte ocazia pentru a cere apoi explicarea a ceea ce n-a înţeles.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVI, 2, p. 221)

PREOŢIA (iscusinţa duhovnicească a preotului)

„Blândeţea şi iertarea nu sunt întotdeauna folositoare; adesea un dascăl are nevoia să se folosească de cuvinte tari şi ameninţătoare. Spre exemplu, atunci când ucenicul său este moale şi mândru, el trebuie să se folosească de ac pentru a-l trezi din amorţeala lui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLIV, 1, p. 211)

„Nici nu-i linguşeşte în totul, ca nu cumva să-i facă a se îngâmfa, dar nici nu-i ceartă într-una, ci câte puţin mustrându-i, multă vindecare le aduce.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia X, p. 159)

PREOȚIA (preotul ca liturghisitor)

„Sufletul preotului trebuie să lumineze ca lumina, care luminează toată lumea.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 138)

„Se cade să nu fie ocărâtor cel curat, drept, deşteptat, blând, întreg la minte, orânduitor bun, neînvrăjbitor, smerit, postitor, lin, nepizmuitor şi să aibă toate sfințirile cu cântare şi cu rugăciune de-a pururea. Iar de nu va avea aceste fapte bune şi va sluji Liturghie, adună mare muncă în sufletul lui, fiindcă apucă cărbunele acela de care zice Isaia cum că nici serafimii n-au cutezat fără de cleşte să-l apuce iar tu, preotule, vezi pururea mântuirea lui Dumnezeu, adică pe Hristos şi Îl prinzi cu mâinile tale, pe care primitorul de Dumnezeu Simion numai o dată L-a văzut şi L-a ținut în brațe. Câtă sfințire trebuie să aibă preotul şi îndrăznire către Domnul, ca un împăciuitor al lui Dumnezeu şi al oamenilor, întru Sfânta şi Preacinstita Liturghie, ca nu cumva făcând Liturghie fără vrednicie să ia blestemul în loc de binecuvântare şi să dobândească întuneric în loc de lumină şi osândă şi muncă netrecută în loc de binecuvântare şi de fericire. Fiindcă am văzut eu pe mulți din cei slujesc nevrednici murind mai înainte de vreme, pentru că voiau să lase preoția şi aşa au fost trimişi în muncile Iadului cele de acolo. Un preot oarecare mândru avea cu înşelăciune sfințirea şi se arăta către toți cinstit şi se socotea că are fapte bune. Iar odată cântând el Liturghie, la rugăciunea Heruvicului plecând capul lui după obicei pe Sfântul Prestol, cum îşi deschise gura ca să zică: *Nimeni din cei legați*, fără de veste ticălosul se arătă mort şi precum era plecat aşa, îl părăsi sufletul lui. Şi oarecare, la o mănăstire ce era aproape de Constantinopol, s-a întâmplat când voia să săvârşească laudele Utreniei, şi amândouă stranele cântând, se întâmplă că erau în strană mulțime de preoți care cântau şi când începu a se lumina de ziuă, fără de veste se făcu strigare şi tunet groaznic cu fulger şi arse doi preoți din mijlocul celorlalți preoți. La fel am văzut şi pe alții mulți, care cu amară moarte şi grabnică şi-au pierdut viața, a căror păcate le erau curvii şi beții şi a unora preacurvii cu cumetrele lor. Iar deşi aici mulți nu s-au pedepsit, nici în gând n-au pus ce au pățit ceilalți, dar îi aşteaptă acolo plata cea vrednică a nevredniciei lor, munca cea înfricoşătoare şi nesfârşită.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 251)

„Era măreț fără îndoială cultul vechi, măreață scena în care profetul Ilie ne apărea chemând peste victimă focul cerului, şi în fața unui popor numeros oferind la rândul lui o jertfă uriaşă. Însă ce este

aceasta în comparație cu jertfa divină, cu noua jertfă a Fiului lui Dumnezeu jertfindu-Se pe altar? Iată preotul, el nu face să coboare din cer un foc material, ci Duhul Sfânt este Cel ce pluteşte peste jertfa cea mare. Rugăciunea lui este puternică ca rugăciunea unui Dumnezeu şi jertfa lui mântuieşte lumea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 205)

PREOȚIA (despre alegerea şi virtuțile păstorului duhovnicesc)

„Să vedem şi hirotonia sau numirea stăpânitorilor acestora, vom vedea şi aici o mare deosebire între dânşii. Nu cei ce dau bani pot să ia această stăpânire, ci cei ce arată viața cea mai strălucită şi neprihănită - iar cel hirotonisit în această stăpânire nu este pus acolo pentru slavă omenească sau pentru liniştea sa, ci pentru osteneli şi sudori şi pentru folosul celor mulți. Pentru aceea se şi bucură de mult ajutor din partea Duhului Sfânt.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 150)

„Se cade deci învățătorului de a fi şi neprihănit, şi iconomic, şi fără frică de primejdii şi didactic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VI, p. 58)

„Demnitatea învățăturii şi a Preoției este mare şi minunată, având cu adevărat nevoie de alegerea lui Dumnezeu, încât pe cel vrednic să-l pună la mijloc. Aşa se făcea în vechime, aşa se face şi acum, când fără vreo patimă omenească facem alegerea, când nu avem în vedere nimic pământesc, nimic care ar avea vreo legătură cu prietenia sau cu duşmănia.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 59)

„Acelea (credința şi buna ştiință) te-au ales pe tine şi deci în ceea ce ai fost ales războieşte-te, folosind lupta cea bună.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

„*Să fie fără de prihană*, prin această expresie el a spus de toate virtuțile de-odată. Aşa că dacă cineva cunoaşte că poartă în sine oarecare păcate, nu face bine dorind acest lucru, de care prin fapte el s-a depărtat, s-a scos pe sine însuşi, căci un asemenea om nu trebuie a stăpâni, ci a fi stăpânit. Cel ce stăpâneşte trebuie să fie mai strălucit decât orice luminător, şi să aibă viață nepătată, încât toți să se uite la el, şi la viața lui. Aceasta o face apostolul, nu oricum, ci întrebuințând mare sfat, fiindcă urma ca şi el să pună episcopi, ceea ce şi lui Tit scriindu-i, îl povățuia, şi fiindcă era natural ca mulți să poftească episcopia, de aceea recomanda toate cele spuse.

Veghetor, zice, adică prevăzător, având mii de ochi din toate părțile, cu privirea ageră. Căci sunt multe împrejurări care întunecă ochiul cugetului: şi supărări, şi griji, şi mulțimea afacerilor, şi, în fine multe năvălesc asupra lui în toate părțile. Deci, el trebuie să fie neadormit, să nu se îngrijească numai de ale sale ci şi de ale celorlalți. Trebuie să se găsească veşnic în picioare, să trăiască cu duhul şi să fie inimos, şi atât ziua, cât şi noaptea, mai mult decât un general trebuie să inspecteze tabăra, să muncească, să slujească şi să aibă grijă de toți şi de toate.

Destoinic să învețe pe alții, iubitor de străini. Acestea le au şi mulți dintre cei stăpâniți, şi fiindcă episcopul trebuie să aibă şi cele ale stăpânitorilor, de aceea a adăugat: *învățător*. Această însuşire nu se cere câtuşi de puțin celui stăpânit, şi mai cu seamă trebuie să fie proprietatea celui căruia i s-a încredințat stăpânirea. *Nebețiv*. Apostolul nu spune aici de cel bețiv de vin, ci de cel ce batjocoreşte şi de cel obraznic. *Nedeprins să bată.* Nu spune aici de cel ce bate cu mâinile. Deci, ce este *nedeprins să bată*? Fiindcă sunt unii care rănesc, aşa-zicând, cugetul fraților fără vreme, pe aceştia mi se pare că-i are în vedere aici. *Ci blând, paşnic, neiubitor de argint, bine chivernisind casa lui, având copii ascultători, cu toată buna cuviință.* Dar dacă cel însurat se îngrijeşte de cele ale lumii, iar episcopul nu trebuie a se îngriji de cele ale lumii, cum de zice: *bărbat al unei femei*? Unii zic că aici apostolul a făcut aluzie la cel rămas văduv de femeie; iar de nu este aşa, apoi face aluzie la cel ce are femeie, ca şi cum n-ar avea-o. Pe atunci, desigur, că era bine că se permitea aceasta, față de lucrurile ce se petreceau în acel timp. Se permitea să aibă femeie, cel ce voia, dar spre folos." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, pp. 102-103)

„*Deci,* zice, *se cuvine ca să aibă şi o bună mărturie unul ca acesta,* fiindcă Hristos zice: *să lumineze faptele voastre.* După cum n-ar putea spune cineva că soarele este întunecat, şi nici chiar un orb – fiindcă se ruşinează a se pune în luptă cu credința tuturor -, tot aşa şi pe un om foarte virtuos nu l-ar huli cineva. Pentru credința religioasă de multe ori ar defăima elinii pe cineva; pentru o viață curată însă nu s-ar lega de el, ci încă împreună cu ceilalți îl vor admira şi respecta." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, p. 106)

„Ce folos dacă tu eşti credincios, iar altora nu eşti în stare a le împărtăşi învățătura Evangheliei? Ce folos vei avea, dacă tu poate că nu vei trăda credința, însă nici nu eşti în stare de a-i face şi pe alții credincioşi? De aceea dascălul trebuie a avea cu sine aceste două însuşiri: a fi şi credincios, a fi şi didactic, adică învățător. Pentru aceea şi zice apostolul: *care vor fi*

destoinici să învețe şi pe alții." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IV, p. 43)

„*De este cineva,* zice, *fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioşi, nu sub învinuire de desfrâu sau neascultători*. Dar oare, de ce-l pune la mijloc pe un astfel de episcop? Voind a închide gura ereticilor care defăimau căsătoria şi ca să arate că faptul acesta nu este pângărit sau necurat, ci încă este atât de cinstit, încât cineva poate să se ridice chiar şi pe tronul sfânt fiind căsătorit; în acelaşi timp, îi biciuieşte şi pe cei desfrânați, şi nu permite ca să se încredințeze o astfel de stăpânire cuiva care are o a doua căsătorie. Căci cel ce nu mai păstrează nici o dragoste pentru memoria femeii celei dintâi, cum ar putea fi un sprijinitor bun? Ce acuzații nu va suferi? Voi ştiți foarte bine că, deşi după legi nu este împiedicată căsătoria a doua, totuşi multe ponoase are faptul acesta în sine. De aceea apostolul pune faptul acesta înaintea tuturor, căci el voieşte ca să nu se dea celor stăpâniți nici un motiv de hulă împotriva stăpânitorului. *De este cineva fără de prihană*, zice, adică dacă viața lui este liberă de orice hulă sau ponos, dacă nimeni nu are a-i arunca vreo hulă pentru viața sa. Căci ascultă ce spune Hristos: *Deci, dacă lumina care e în tine este întuneric, zice, dar întunericul cu cât mai mult!* (Matei 6, 23).

Având fii credincioşi, zice, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători. Să ne gândim bine cum are el multă îngrijire şi pentru copii. Căci, dacă cineva nu poate fi bun dascăl copiilor săi, cum ar putea fi al altora? Dacă pe cei ce îi avea cu sine de la început şi îi hrănea, şi asupra cărora avea putere atât după legi cât şi după natură, şi nu i-a putut pune în regulă, cum va putea folosi celor din afară?" (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 140-141)

„Cuvântul episcopului trebuie a fi încărcat de multă evlavie față de cei păcătoşi, a avea în sine pomenirea judecății viitoare şi curat de orice batjocură, iar dacă ar fi poate din cei ce împiedică cele ce trebuie a se face, el e dator de a se atinge de fapt cu toată autoritatea. *Paşnic*, zice. Dascălul este doctor al sufletelor; însă doctorul nu bate pe nimeni, ba încă pe cel bătut şi rănit îl îngrijeşte şi-l vindecă.

Nepoftitor de câştig urât, zice, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înțelept, drept, cuvios, cumpătat, ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii (1, 7-9). Ai văzut câtă atenție a cerut el în fapta bună? (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 142)

„De cuvântul cel credincios al învățăturii, ca să fie destoinic şi să îndemne la învățătura cea sănătoasă şi să mustre pe cei potrivnici (1, 9). Astfel că nu este nevoie de vorbe pompoase, ci ieşite din minte sănătoasă şi din experiența Sfintelor Scripturi, şi din puterea cugetărilor. Nu-l vezi pe Pavel îndreptând lumea întreagă şi făcând mai mari lucruri decât Platon şi decât toți ceilalți? *Prin semne şi minuni*, zici tu. Nu numai prin semne, căci, dacă vei citi Faptele Apostolilor, vei vedea că în multe împrejurări îl vei găsi stăpânind auditoriul şi prin învățătură, mai înainte de semne şi minuni, adică făcând întruna uz de învățătură.

Drept, zice, aşa că acesta este om, anume cel drept. *Ca să fie destoinic şi să îndemne la învățătura cea sănătoasă*, adică spre apărarea celor de pe lângă el, spre răsturnarea duşmanilor. *Şi să mustre pe cei potrivnici*, căci, dacă aceasta lipseşte, totul se răstoarnă pe dos. Cel ce nu ştie a se lupta cu duşmanii şi a robi orice cuget ascultării lui Hristos, precum şi a curăța raționamentele cuiva; cel ce nu ştie ceea ce trebuie a şti, ca să poată răspândi credința şi învățătura cea adevărată, departe să stea de tronul episcopal. Toate celelalte le-ar putea găsi cineva şi printre cei stăpâniți, ca de pildă: fără de prihană, având fii supuşi, primitor de străini, drept, cuvios, dar ceea ce-l caracterizează mai cu seamă pe dascăl, aceasta este de a putea să învețe pe cineva cuvântul adevărului, pentru care astăzi nu este nici o îngrijire.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 143-144)

„Spunea deci Hristos: *Cine este, oare sluga credincioasă şi înțeleaptă pe care o va pune domnul său peste casa lui?* (Matei 24, 45). Şi aici, cuvintele acestea par a fi cuvintele unui om nedumerit. Dar Hristos, Care a rostit aceste cuvinte, nu le-a rostit pentru că ar fi fost nedumerit, ci, după cum atunci când l-a întrebat pe Petru dacă Îl iubeşte, nu i-a pus această întrebare pentru că avea nevoie să ştie de-L iubeşte ucenicul Său, ci pentru că voia să arate covârşitoarea Sa dragoste pentru oile turmei Sale celei cuvântătoare, tot aşa şi acum, când a spus: *Cine este oare sluga credincioasă şi înțeleaptă?*, n-a rostit aceste cuvinte pentru că nu ştia cine este credincios şi înțelept, ci pentru că a voit să arate cât de rari sunt cei credincioşi şi înțelepți şi cât de măreață este această slujire a păstoririi turmei lui Hristos.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 46)

„Postul, culcatul pe pământul gol, privegherile prelungite şi toate celelalte pot fi îndeplinite cu uşurință de mulți credincioşi, nu numai de bărbați, ci şi de femei. Dar când e vorba de stat în fruntea Bisericii, când e

vorba de încredinţat purtarea de grijă a atâtor suflete, femeile să se dea la o parte din faţa unei slujbe atât de înalte, şi chiar cea mai mare parte din bărbaţi! Să fie puşi în această slujbă înaltă numai bărbaţii aceia care întrec cu mult pe toţi ceilalţi oameni, în virtutea sufletului, pe cât era mai înalt Saul decât iudeii în înălţimea trupului (I Regi 10, 23); şi chiar cu mult mai înalţi! Nu-mi căuta pentru preoţie oameni care întrec în înălţime pe ceilalţi numai cu un cap! Ci pe cât e de mare deosebirea dintre fiinţele necuvântătoare şi oameni, tot pe atât de mare să fie şi deosebirea dintre păstor şi păcătoşi, ca să nu spun chiar ceva mai mult. E vorba de primejdii cu mult mai mari!" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, p. 47)

„Dacă cei cărora li s-a încredinţat conducerea statelor au dus la pieire şi statele ce li s-au încredinţat spre conducere şi s-au pierdut şi pe ei, dacă n-au fost oameni pricepuţi şi cu mintea foarte ascuţită, câtă pricepere şi câtă putere, şi personală şi de sus, crezi oare că trebuie să aibă, ca să nu greşească, cel care a fost învrednicit să împodobească pe Mireasa lui Hristos?" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 68)

„Sunt multe alte însuşiri pe care trebuie să le aibă preotul (…) Şi, înainte de toate, aceasta: să nu-i fi fost sufletul cuprins de dorinţa de a dobândi această înaltă dregătorie. Dacă a dorit cu înfocare această dregătorie, apoi, atunci când a dobândit-o, îşi aprinde mai tare flacăra; şi, robit cu totul de dorinţă, îndură fel de fel de necazuri, numai şi numai ca să nu o piardă: linguşeşte, suferă umilinţe şi înjosiri, cheltuieşte bani, bani grei. Unii, luptându-se pentru această înaltă dregătorie, au umplut Biserica de crime şi au lăsat oraşele pustii. Dar să le trec sub tăcere pe acestea, ca să nu pară unora că spun lucruri de necrezut.

Ar trebui, socot, ca omul să aibă atât de mare respect de preoţie, încât să fugă chiar de la început de marile răspunderi ale preoţiei." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 73)

„Ce spune Pavel? *De doreşte cineva episcopie*, spune el, *bun lucru doreşte* (1 Tim., 3, 1). Nu spun că-i cumplit lucru să doreşti această cinste, ci-i cumplit lucru să o doreşti ca să ajungi stăpân şi puternic. Această dorinţă, socot eu, trebuie izgonită din suflet cu toată sârguinţa. De la început să n-o laşi să ţi se cuibărească în suflet, ca să poţi lucra în toată libertatea. Omul care n-a dorit să se împodobească cu această cinste, nici nu se teme că o va pierde; iar odată ce nu se teme, poate săvârşi orice faptă, cu libertatea ce se cuvine unor creştini. Dimpotrivă, dacă se teme şi tremură că are să fie

coborât din dregătorie, atunci suferă o amară robie, plină de o mulțime de necazuri şi este silit de multe ori să păcătuiască şi față de oameni şi față de Dumnezeu.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 74)

„Să nu te miri dacă eu caut cu atâta stăruință în altă parte decât în nevoințele trupeşti şi în viața aspră a preotului, dovada bărbăției sufletului său. Nu e lucru greu să mănânci prost, să bei puțin şi să te culci pe un aşternut tare. Vedem că mulți oameni, mai cu seamă cei de la țară, trăiesc aşa de când s-au născut, iar alții, tot mai mulți, o duc tot aşa de greu, pentru că şi alcătuirea trupului lor şi obişnuința le uşurează asprimea unui astfel de trai chinuit; dar nu pot mulți, ci unul sau doi, îndura ocara, asuprirea, cuvintele grele, zeflemelele de la cei mai mici, unele făcute fără gând rău, altele pe bună dreptate, mustrările nedrepte şi nemeritate şi din partea superiorilor şi din partea inferiorilor. Poți vedea oameni care indură cu multă tărie postul, privegherile, culcatul pe un aşternut prost, o viață oricât de aspră, dar îşi pierd atâta capul, că ajung mai sălbatici decât cele mai sălbatice fiare, când sunt ocărâți, luați în râs, mustrați pe drept sau pe nedrept. Pe aceştia mai cu seamă nu-i vom lăsa să intre în curțile preoției. Obştea Bisericii nu-i vătămată cu nimic dacă întâistătătorul Bisericii nu se înfrânează de la mâncări, dacă nu umblă desculț; dar pricinuieşte mari nenorociri şi lui şi credincioşilor dacă se mânie. Nu stă deasupra capului lui amenințarea lui Dumnezeu dacă nu posteşte, dacă nu se culcă pe pământul gol; dar îl amenință iadul şi focul iadului numai dacă se mânie pe cineva (Matei 5, 22). După cum cel care iubeşte slava deşartă, atunci când ajunge într-o slujbă înaltă, slujba aceasta îi aprinde şi mai mult focul, tot aşa şi cel care nu-şi poate stăpâni mânia, nici îndeseobi, nici în legăturile sale cu câțiva oameni, ci se mânie cu uşurință, ei bine, un astfel de om, când i se încredințează purtarea de grijă şi păstorirea unei întregi mulțimi, ca o fiară sălbatică, hăituită din toate părțile de mii de oameni, nu mai poate trăi în linişte nici el, şi aduce şi nenumărate rele peste cei încredințați păstoririi lui.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 76)

„Deci pentru preoție trebuie să se aleagă suflete aşa de tari pe cât de tari a arătat odinioară harul lui Dumnezeu, în cuptorul din Babilon, trupurile celor trei tineri (Dan., 3, 2-30).” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 79)

„N-aş îndrăzni să propun îndată pentru această dregătorie nici chiar pe unul cu multă evlavie, însuşire de neapărată trebuință pentru preoție, dacă în afară de evlavie nu are şi multă pricepere. Cunosc mulți oameni care au stat toată viața închişi în chilia lor, oameni istoviți de post, care, atâta vreme cât li s-a îngăduit să fie singuri şi să se îngrijească numai de mântuirea lor, bineplăceau lui Dumnezeu şi sporeau, nu puțin, în fiecare zi, filosofia lor. Dar când au venit între oameni şi au fost siliți să îndrepte neştiințele credincioşilor, unii chiar de la început şi-au părăsit posturile, pentru că nu erau destul de pregătiți pentru o slujire atât de mare; alții, siliți să rămână mai departe în posturile lor, n-au mai dus viața îmbunătățită de mai înainte şi s-au prăbuşit şi pe ei foarte mult şi nici altora nu le-au fost de vreun folos.

Mai mult. Nu voi ridica la dregătoria cea mai înaltă nici pe unul care toată viața şi-a cheltuit-o în cea mai de jos treaptă a slujirii bisericeşti şi a ajuns la adânci bătrânețe, numai pentru că-i respect vârsta înaintată. Pentru ce să fac asta, dacă el, cu toată vârsta lui înaintată, este tot nepotrivit pentru dregătoria aceea înaltă?

Nu spun acum aceste cuvinte cu gândul de a ocărî bătrânețile, nici cu gândul de a legiui să fie îndepărtați negreşit de la astfel de dregătorii cei ce provin din rândurile monahilor – că s-a întâmplat că mulți monahi au împodobit cu strălucire această dregătorie - , ci pentru că mă străduiesc să arăt că dacă nici evlavia singură, nici bătrânețile adânci nu sunt îndestulătoare spre a arăta pe cineva vrednic de preoție, apoi cu atât mai mult nu îndreptățesc, pentru preoție, pricinile amintite mai sus: familia strălucită, bogăția, prietenia sau rudenia.

Alții adaugă şi alte pricini, şi mai nesăbuite decât acestea: unii sunt primiți în cler ca să nu treacă cumva în rândurile vrăjmaşilor Bisericii; alții, din pricina răutăților lor, ca nu cumva să nu facă mari rele Bisericii, de sunt trecuți cu vederea.

Se poate închipui, oare, o mai mare nelegiuire? Când s-a pomenit ca oameni răi şi plini de nenumărate păcate să fie cinstiți tocmai pentru fapte pentru care ar trebui pedepsiți şi să fie ridicați la vrednicia preoțească tocmai pentru fapte pentru care ar trebui să nu li se îngăduie nici pragul bisericii să-l treacă?

Spune-mi, mai este nevoie să căutăm pricina mâniei lui Dumnezeu, când dăm unor oameni răi şi nevrednici să pângărească nişte lucruri atât de sfinte şi prea înfricoşătoare? Când păstorirea credincioşilor este încredințată unor oameni cu totul nepotriviți sau unor oameni pentru care preoția este cu mult mai presus decât puterile lor, atunci Biserica nu se deosebeşte cu nimic de frământarea şi învălmăşeala apelor din strâmtoarea Eurip."(*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, pp. 81-83)

„Dacă, însă, episcopul primeşte în cler pe cei care nu merită, ca să facă pe placul protectorilor în dauna mântuirii sale, atunci în locul lor şi-L face duşman pe Dumnezeu.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 85)

„Precum atunci când pe mare vânturile sălbatice, izbindu-se unele de altele din direcții potrivnice, înfurie şi umflă dintr-odată marea, liniştită până atunci, şi pierd pe călători, tot aşa se tulbură şi liniştea Bisericii şi pier o mulțime de credincioşi, când intră în cler oameni stricați.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 85)

„Trebuie să fie cucernic, dar lipsit de mândrie; temut, dar iubit; autoritar, dar popular; drept, dar larg la suflet; smerit, dar nu slugarnic; aspru, dar înțelegător. Trebuie ca episcopul să înalțe, cu multă autoritate, la treapta preoției numai pe cel vrednic, chiar dacă i-ar sta toți împotrivă; şi iarăşi, cu aceeaşi autoritate, să nu primească în cler pe un nevrednic, chiar dacă ar fi toți uniți pentru numirea unuia ca acesta, ci să urmărească numai un singur scop: zidirea Bisericii şi să nu facă nimic cu ură şi părtinire.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 86)

„Mulți, când văd pe cineva că nu-i iubitor de arginți, hotărăsc îndată că un astfel de om este nimerit pentru această slujire. Eu socot că nu-i de ajuns numai această măreție sufletească; dar e nevoie să o aibă şi pe aceasta înainte de celelalte însuşiri, că fără ea episcopul va fi mai degrabă pustiitor al Bisericii decât sprijinitor şi lup în loc de păstor. Pe lângă această însuşire sufletească trebuie căutat dacă are şi alta, răbdarea, care face bune raporturile dintre oameni, care duce şi ancorează sufletul ca într-un port liniştit.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, pp. 87-88)

„Nu numai atât de curat, ca unul care a fost învrednicit de o slujire atât de mare, trebuie să fie preotul, ci şi foarte priceput şi încercat în multe. Trebuie să cunoască viața în întregul ei tot atât de bine ca şi mirenii, dar să fie desfăcut de viață tot atât de mult ca şi monahii, care trăiesc în munți; pentru că preotul trebuie să aibă neapărat legături cu bărbați care au soții şi cresc copii, care au slugi şi slujnice, cu bărbați foarte bogați, cu bărbați care fac politică, cu bărbați cu funcții înalte. Deci pentru că preotul trebuie să aibă legături cu oameni atât de feluriți, felurită trebuie să fie şi purtarea lui față de ei. Iar când spun felurită, nu spun ca preotul să fie viclean, linguşitor, fățarnic,

ci liber la cuvânt şi plin de îndrăzneală. Să ştie să fie îngăduitor cu folos, când împrejurările o cer; să fie bun, dar şi aspru. Nu trebuie să se poarte la fel cu toți credincioşii. Că nici doctorii nu se folosesc de un singur mijloc pentru vindecarea bolnavilor şi nici căpitanii corăbiilor nu cunosc numai o singură cale în lupta cu vânturile. Dese vânturi şi dese furtuni înconjoară şi corabia Bisericii; iar furtunile acestea nu o lovesc numai din afară, ci se nasc şi înăuntru. Din pricina asta preotul trebuie să se poarte cu credincioşii săi cu multă îngăduință, dar şi cu deosebită luare-aminte.

Toată această felurită purtare a preotului are un singur scop: slava lui Dumnezeu, zidirea Bisericii." (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 139)

„Omul care intră în stadionul luptelor preoțeşti trebuie să disprețuiască mai cu seamă slava, să nu se mânie şi să fie tare priceput." (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, p. 143)

„Mă gândesc la un om care să aibă şi legături cu oamenii, care să se descurce şi în toate treburile vieții, dar să-şi poată păstra, întregi şi nezdruncinate, mai bine decât monahii, curăția vieții, liniştea sufletească, sfințenia, răbdarea, înfrânarea şi celelalte virtuți ale monahilor. Un om cu multe scăderi, dacă trăieşte în singurătate, poate să le ascundă şi să le facă nelucrătoare, pentru că nu are legături cu nici un om; dar dacă vine între oameni, nu va reuşi să facă altceva decât să se facă de râs şi să-şi primejduiască şi mai mult mântuirea." (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, pp. 143-144)

„Când cel care e dator să comande şi să instruiască pe ceilalți este mai nepriceput şi mai neputincios decât toți, iar din pricina nepriceperii lui îi dă pe mâna diavolului pe cei încredințați lui, atunci acela luptă mai mult pentru diavol decât pentru Hristos." (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 13, în vol. *Despre preoție*, p. 156)

„Iubirea este condiția preoției. Oare nu este condiția pe care i-o pune Iisus lui Petru: *Petre, Mă iubeşti tu pe Mine?* Pentru a fi preot trebuie să iubeşti. Trebuie să iubeşti pe Iisus Hristos. Ce devine preotul sau mai curând cum să ajungă preot dacă nu iubeşte pe Cel prin care şi cu Care este preot? (…) Însă iubirea care îl face pe preot trebuie să se întindă mai departe şi până la trupul mistic a lui Iisus Hristos, până la biserică. Cum să iubeşti în sfârşit pe Iisus Hristos, dacă nu iubeşti familia lui Iisus Hristos, oile staulului său, copiii casei sale, sufletele

pe care le-a iubit El Însuşi mai mult decât viața Sa? Este sensul întrebărilor puse lui Petru: *Mă iubeşti Tu*? Dacă tu Mă iubeşti, eu Mă asigur, Eu pot să-ți încredințez mieluşeii Mei, tu nu-Mi vei răni niciodată inima Mea parăsindu-le, neglijându-le, rănind pe cele pe care eu Mi le-am câştigat prin suferințele Mele şi prin moartea Mea." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 203)

PREOȚIA (cercetarea candidaților la hirotonie de către episcop)

„*Nu-ți pune mâinile degrabă pe nimeni, nici nu te face părtaş la păcatele altora.* Şi ce vrea să zică prin *degrabă (dinainte)*? Aceea că nu din cea dintâi încercare, nici din a doua, nici din a treia, ci observând de multe ori, şi cercetând cu amănunțime, fiindcă nu fără primejdii este acest fapt, căci şi tu care dai această stăpânire vei fi deopotrivă de vinovat pentru cele păcătuite de acela, atât pentru păcatele trecute, cât şi de cele ce le va face. Cel ce iartă pe cele dintâi fără de timp, vinovat va fi şi de cele ce se vor face în viitor; precum şi tu fiind pricina celor trecute, vinovat vei fi pentru că nu ai lăsat aceluia timp pentru a le plânge, şi nici pentru a se umili. Precum, deci, tu te împărtăşeşti sau iei parte la succesele lui, tot aşa şi la păcatele lui*."* (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XVI-a, p. 178)

„Şi chiar despre hirotonii îi scrise (episcopului Timotei – n.n.), zicând: *Nici nu pune îndată mâinile peste nimeni, nici nu te face părtaş de păcate străine. Păstrează-te curat pe tine însuți* (I Timotei V, 22). El (Apostolul Pavel – n.n.) a expus pericolul netolerat al unei astfel de călcări de lege, arătând că unii ca aceia se vor face răspunzători de pedeapsa relelor săvârşite de alții: fiindcă prin hirotonie rea predau puterea." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 7)

„Nu trebuie să te mulțumeşti numai cu părerea mulțimii, când e vorba să alegi un om vrednic de preoție, ci, odată cu aceasta, trebuie să-l cercetezi şi pe el mai mult decât orice şi, mai presus de toate, viața lui. Când fericitul Pavel a spus: *Trebuie să aibă şi mărturie bună de la cei din afară* (1 Tim., 3, 7), n-a înlăturat cercetarea amănunțită şi temeinică şi nici n-a spus că părerea mulțimii este o dovadă îndestulătoare a vredniciei lui. Că Pavel, după ce vorbise mai înainte multe despre însuşirile sufleteşti ale celui ce are să se facă preot (1 Tim., 3, 1-6), a adăugat mai pe urmă şi această condiție, ca să ne arate că la astfel de alegeri nu trebuie să ne mulțumim numai cu părerea mulțimii, ci trebuie adăugate şi celelalte însuşiri. Se întâmplă de multe ori ca

părerea mulțimii să fie greşită; dar dacă cercetezi mai înainte viața şi sufletul celui propus pentru preoție, nu mai poți bănui nici o primejdie din partea părerii mulțimii. De aceea Pavel cere să vezi şi care este părerea mulțimii, după ce i-ai cercetat mai înainte viața şi sufletul. Nu s-a mărginit să spună atât doar: *Trebuie să aibă o mărturie bună*, ci a adăugat: *şi de la cei din afară*, dar voind să arate că înainte de părerea mulțimii este nevoie de o cercetare amănunțită a celui propus pentru preoție." (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 53-54)

„Nu-i de vină preoția dacă noi suntem plini de păcatele de care am vorbit, ci noi suntem de vină, care o murdărim, atât cât atârnă de noi, cu atâtea întinăciuni, încredințând-o la întâmplare unor oameni care, fără să-şi cunoască bine mai dinainte propriul lor suflet şi fără să se uite ce lucru mare e preoția, primesc în grabă hirotonia, dar când vor să împlinească îndatoririle preoției, întunecați de nepriceperea lor, încarcă cu nenumărate păcate şi pe credincioşii încredințați lor spre păstorire." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 72)

„Spune-mi, te rog, de unde socoteşti că se nasc în Biserică tulburări atât de mari? După părerea mea, nu vin din altă parte decât de acolo că alegerile şi numirile întâistătătorilor Bisericilor se fac fără chibzuială şi la întâmplare. Capul Bisericii trebuie să fie înainte de toate foarte puternic, ca să poată ocârmui şi să pună în bună rânduială duhurile cele rele, care se ridică de jos, din restul trupului; dacă se întâmplă să-i fie capul slab, atunci, neputând respinge atacurile acestea aducătoare de boală, ajunge mult mai slab decât este şi duce la pieire, o dată cu el, şi restul trupului." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 73)

„După cum celui hirotonit nu-i este îndestulător pentru apărare să spună: *N-am venit de capul meu la hirotonie*, tot aşa şi celor care l-au hirotonit nu le poate folosi la ceva spusa că n-au cunoscut pe cel hirotonit. Dimpotrivă, tocmai pentru asta păcatul lor e mai mare; că au hirotonit pe unul pe care nu-l cunoşteau, iar aparenta lor apărare le măreşte vina. Nu-i oare absurd ca atunci când vrei să cumperi un sclav să-l arăți la doctori, să ceri garanții la vânzarea lui, să te interesezi de el de la vecini şi, după toate acestea, încă să nu te încrezi, ci să mai ceri şi timp îndelungat ca să-l pui la încercare, iar când e vorba să numeşti pe cineva într-o slujire atât de mare, să-l hirotoneşti fără cercetare şi la întâmplare, după cum i se pare cutăruia să dea mărturie, spre plăcerea sau necazul altora, fără să mai faci vreo altă

cercetare? Cine, oare, va mai mijloci pentru noi în ziua judecății, când cei ce trebuie să ne ajute au şi ei nevoie de sprijinitori?

Prin urmare, şi cel ce hirotoneşte trebuie să facă multă cercetare; dar, cu mult mai mult, cel hirotonit. Deşi cel hirotonit are tovarăşi de pedeapsă pentru păcatele săvârşite pe cei care l-au ales, totuşi nici el nu scapă de pedeapsă, ci primeşte una şi mai mare, afară numai de cazul când cei ce l-au ales au făcut asta mânați de vreun calcul oarecare omenesc, deşi îşi dădeau bine seama că cel ales de ei nu-i bun. Dar dacă alegătorii au făcut o astfel de faptă şi au hirotonit pentru vreo pricină oarecare pe unul pe care îl ştiau nevrednic, sunt pedepsiți la fel şi ei şi cel hirotonit. Poate, însă, că o pedeapsă mai mare se dă celui care a hirotonit pe cel nevrednic. Şi pe bună dreptate, că cel ce a dat puterea în mâna celui ce voieşte să strice Biserica, acela este vinovat de păcatele săvârşite de el. Dacă, însă, episcopul nu este vinovat de nici una din principiile de mai sus, ci spune că a fost înşelat de părerea mulțimii, ei bine nici aşa nu rămâne nepedepsit; dar i se dă o pedeapsă mai mică decât celui hirotonit. Pentru ce? Pentru că e firesc ca alegătorii să fie înşelați de faima mincinoasă a cuiva; dar cel hirotonit nu poate să spună: *Nu m-am cunoscut pe mine însumi*, aşa cum pot spune ceilalți despre el. Prin urmare, pentru că are să fie pedepsit mai cumplit decât cei care l-au urcat pe această treaptă, de aceea trebuie să se cerceteze pe el mai cu de-amănuntul decât îl cercetează aceia. Iar dacă aceia îl silesc, pentru că nu îi cunosc firea şi caracterul, el este dator să se ducă la ei, şi să le arate lămurit pricinele refuzului său. Aşa îi va face să nu se mai înşele; şi, dovedindu-le că este nevrednic de o astfel de slujire, va scăpa de povara unor îndatoriri atât de mari.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 102-103)

„Nu mi se pare să fie mulți din cei preoțiți să se mântuiască, ci cu mult mai mult merg în muncă şi pricina este că la lucrul preoției trebuie mare suflet; multe nevoi sunt care îl scot din obiceiurile lui şi trebuie să aibă mii de ochi ca să vadă în toate părțile şi să-mi zici că preotul a greşit sau diaconul, fiindcă toate răutățile şi vinile acestora asupra capului celui ce i-a hirotonit pe ei se aduc. Cel ce aduce pe cel nevrednic la episcopie şi-i porunceşte să grijească suflete, pentru toate câte lucrează acela el va da răspuns, fiindcă cel ce nu este smerit când este prost, cu mult mai vârtos e dacă ia stăpânirea, măcar de s-ar arăta unul ca acesta şi smerit mai pe urmă, pentru că mărirea deşartă şi dragostea banilor şi obrăznicia urmează stăpânirii.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 250)

PREOȚIA (vocația pentru preoție)

„... Dumnezeu te-a ales pe tine, El ți-a încredințat acest har, şi nu ai fost ales cu vot omenesc. Deci să nu batjocoreşti şi să necinsteşti votul lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 60)

PREOȚIA (hirotonia)

„Fără harul Duhului, niciodată n-ar fi Trupul şi Sângele cel de taină. N-am avea preoți. Căci nici nu s-ar putea face aceste hirotonii fără pogorârea harului.” (*Cuvânt despre învierea morților*, VIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 135)

PREOȚIA (intrarea în preoție)

„Nimic nu supără pe Dumnezeu ca a fi preot fără să meriți”. (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„Ascultă cum în vremea apostolilor în multe împrejurări credincioşii cu toții era luați ca părtaşi la părerea şi hotărârea adunării, căci când, de pildă, au hirotonisit sau au ales pe cei şapte diaconi, mai întâi au împărtăşit aceasta obştii întregi; şi când Petru a adus în ceata sfinților apostoli pe Matia, a vestit mai întâi tuturor celor de față, atât bărbați, cât şi femei. Că aici nu este nici trufia stăpânilor, şi nici robia celor stăpâniți, ci stăpânie duhovnicească, prisosind mai cu seamă în aceea că îşi ia pe spatele său ceva mai mult decât toată osteneala, îşi ia îngrijirea de voi, iar nicidecum nu caută cinstiri multe.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 172)

„Trebuie, dar, să te uiți cu grijă în toate părțile, să cercetezi cu de-amănuntul, ca nu cumva să se aprindă pe ascuns în sufletul tău vreo scânteie a dorinței de stăpânire şi putere. Ar fi de dorit ca, chiar cei care de la început au fost stăpâniți de această patimă, să poată scăpa de ea, când ajung preoți. Dar de creşti în sufletul tău, chiar înainte de a ajunge preot, această fiară cumplită şi nemiloasă, atunci nu-ți pot spune în ce vâlvătaie te aruncă dorința asta, după ce ai ajuns preot.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, pp. 74-75)

„Dacă tu însuți ai fi umblat să dobândeşti această înaltă dregătorie, atunci teama ta ar fi fost îndreptățită. Într-adevăr, cel ce umblă pe toate căile

să o dobândească, mărturiseşte prin asta că e în stare să o şi îndeplinească; iar dacă face greşeli după ce i s-a încredinţat, nu mai poate spune că a făcut aceste greşeli din nepricepere. Şi-a tăiat mai dinainte orice cuvânt de apărare, că singur a alergat şi a răpit pentru el slujirea aceasta. Cel care de bună voie şi nesilit de nimeni a venit la această slujire nu mai poate spune: *Fără să vreau am greşit cutare lucru! Fără să vreau am dus pe cutare pe calea pierzării!* Domnul, Care va judeca viaţa lui, îl va întreba: *Pentru ce ai umblat după această înaltă dregătorie, pentru ce ai îndrăznit să-ţi iei asupra-ţi îndatoriri mai mari decât puterile tale, dacă ştiai că eşti nepriceput şi n-ai destulă minte ca să întrebuinţezi fără greşeală arta aceasta? Cine te-a silit? Cine te-a tras cu forţa, când tu te zbăteai şi fugeai?*" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, p. 96)

„Sunt deci vrednici de cea mai mare pedeapsă oamenii care, după ce au dobândit preoţia prin stăruinţa lor, au întrebuinţat rău preoţia, fie din trândăvia lor, fie din viclenia lor, fie din nepriceperea lor. Asta nu înseamnă că sunt iertaţi de păcate cei care s-au făcut preoţi fără ca ei să fi umblat după preoţie! Nu! Ci şi aceştia sunt lipsiţi de orice apărare. După părerea mea, aceştia nu trebuia să se uite la cei care-i chemau şi-i sileau, de-ar fi fost mii şi mii, ci mai întâi să-şi fi cercat sufletul lor, să fi cercetat cu de-amănuntul toate şi numai după aceea să fi dat ascultare celor care-i sileau. Că nimeni nu îndrăzneşte să spună că va zidi o casă, dacă nu-i arhitect; nimeni nu încearcă să se apropie de un bolnav, dacă nu cunoaşte medicina; chiar de i-ar împinge mulţi cu sila, vor refuza şi nu se vor ruşina să-şi mărturisească neştiinţa lor. Dar cel căruia are a i se încredinţa purtarea de grijă a atâtor suflete, nu se va cerceta, oare, mai întâi pe sine însuşi? Va primi, oare, slujirea aceasta chiar dacă-i cel mai nepriceput om, numai pentru că-i porunceşte cutare, pentru că-l sileşte cutare, pentru ca să nu supere pe cutare? Nu se aruncă, oare, împreună cu cei ce l-au silit într-o mare primejdie? Înainte ar fi putut să se mântuie pe sine însuşi; dar aşa pierde şi pe alţii împreună cu el. De unde mai poate nădăjdui mântuirea? De unde mai poate dobândi iertare.

Deci, cine va mijloci pentru mine la dreapta judecată? Poate cei ce mă silesc acum şi care mă trag cu sila? Dar pe aceştia cine-i va mântui în timpul înfricoşătoarei judecăţi? Că şi ei au nevoie de alţi mijlocitori ca să scape de focul cel veşnic." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, pp. 101-102)

„Saul, fiul lui Chiş, n-a ajuns împărat umblând el singur după împărăţie, ci a plecat să-şi caute asinii. S-a dus să întrebe pe proorocul

Samuel despre ei, iar proorocul i-a vorbit de împărăție (1 Regi 9, 1-10, 16). Şi nici aşa n-a alergat după tronul împărătesc, deşi auzise asta de la un prooroc, ci pregeta şi refuza zicând: *Cine sunt eu şi ce este casa tatălui meu* ? (1 Regi 9, 21). Şi ce ? Au putut aceste cuvinte să-1 scape de mânia Celui ce l-a făcut împărat, odată ce a întrebuințat rău cinstea dată lui de Dumnezeu? Şi totuşi Saul ar fi putut să-i spună lui Samuel, când îl mustra: *Am alergat, oare, eu după împărăție? N-am refuzat eu această putere? Eu voiam să duc o viață de om simplu, lipsită de griji şi liniştită, dar tu m-ai tras spre această dregătorie! De-aş fi rămas acolo jos, în smerenia mea, aş fi evitat cu uşurință aceste greşeli. De-aş fi fost un om din mulțime, un om de rând, nu mi s-ar fi dat această însărcinare şi Dumnezeu nu m-ar fi pus să lupt cu amaleciții (1 Regi 15, 1 -35). Iar dacă nu m-ar fi pus să lupt, n-aş fi săvârşit acest păcat.* Dar toate aceste cuvinte ale lui Saul ar fi fost neputincioase pentru apărare; şi n-ar fi fost numai neputincioase, ci chiar primejdioase, că ar fi aprins şi mai mult mânia lui Dumnezeu. Că omul care a fost cinstit cu o funcție înaltă, nu trebuie să se servească de înălțimea funcției sale pentru a-şi scuza păcatele săvârşite în îndeplinirea acestei slujbe, ci trebuie să folosească dragostea mare a lui Dumnezeu față de el ca să-şi îmbunătățească din ce în ce mai mult viața. Iar omul care socoteşte că-i este îngăduit să păcătuiască tocmai pentru că a avut parte de o funcție mai mare, nu face altceva decât să arate că iubirea pe care i-a arătat-o Dumnezeu e de vină că păcătuieşte. Şi aşa au obiceiul să grăiască totdeauna oamenii necredincioşi şi cei care-şi duc viața cu nepăsare. Noi, însă, nu trebuie să ne purtăm aşa, nici să cădem în aceeaşi nebunie ca şi ei, ci să ne străduim să muncim cât ne stă în putere şi să avem pe limba şi în mintea noastră numai cuvinte de laudă pentru Dumnezeu.

Nici Eli preotul (1 Regi 4, 13-19) - ca să las demnitatea de împărat şi să vin acum la preoție, despre care ne este cuvântul -, nici Eli preotul n-a umblat după preoție. Le ce i-a folosit asta când a păcătuit ? Dar pentru ce spun că n-a umblat după preoție? Chiar dacă ar fi vrut să scape de ea, n-ar fi putut, pentru că Legea îl silea să se facă preot; era din seminția lui Levi, iar preoția se moştenea din tată în fiu. Cu toate acestea, şi el a fost pedepsit cumplit pentru nelegiuirea fiilor lui.

Ce să spunem apoi de Aaron, cel dintâi preot al iudeilor, despre care Dumnezeu a vorbit atâta lui Moise? Nu era aproape să piară, pentru că nu fusese în stare să se împotrivească nebuniei poporului iudeu, dacă mijlocirea fratelui său n-ar fi potolit mânia lui Dumnezeu? (Ieş., 32, 1-14).

Dar pentru că am pomenit de Moise, găsesc cu cale să arăt adevărul spuselor mele şi cu fapte din viața lui. Atât de departe era de acest mare şi fericit bărbat gândul de a lua asupră-şi conducerea poporului iudeu, încât, atunci când i s-a dat, a fugit (Ieş., 4, 10-13); când Dumnezeu i-a poruncit, nu

s-a plecat şi a mâniat pe Cel ce-i poruncea (Num., 11, 11-15). Nu numai atât; ci şi după ce a ajuns conducătorul iudeilor, Moise şi-ar fi dat cu plăcere viaţa numai să scape de această dregătorie: *Omoară-mă,* spune Moise, *dacă vrei să-mi faci mie asta*! (Num., 11, 15). Şi ce? Au putut oare neîncetatele lui refuzuri să-1 apere când a păcătuit la apa pricirii? Au putut ele să-L înduplece pe Dumnezeu să-1 ierte? Pentru care pricină Moise n-a intrat în pământul făgăduinţei? Nu pentru altă pricină, după cum toţi o ştim, ci numai din pricina acestui păcat (Num., 20, 12; Deut., 32, 48-52). Din pricina acestui păcat, acel minunat bărbat n-a putut să aibă parte de bunătăţile de care au avut parte cei de sub conducerea sa; şi după multe dureri, după multe suferinţe, după rătăcirea aceea negrăită din pustie, după atâtea războaie şi biruinţe, a murit în afara pământului pentru care s-a ostenit atâta (Deut., 34, 1-6). A îndurat valurile şi furtunile mării şi n-a putut să se bucure de bunătăţile portului.

Vezi, deci, că sunt lipsiţi de apărare, dacă greşesc, nu numai cei care umblă pe toate căile să ajungă preoţi, ci şi cei care ajung preoţi prin străduinţele altora. Dacă oamenii care au fugit de preoţie, deşi i-a hirotonit Dumnezeu, au fost pedepsiţi atât de mult şi nimic nu i-a putut scăpa de primejdia asta, nici pe Aaron, nici pe Eli, nici pe Moise, fericitul acela bărbat, sfântul, proorocul, minunatul, omul cel mai bun dintre toţi oamenii de pe pământ (Num., 12, 3), omul care vorbea cu Dumnezeu ca şi cu un prieten (Ieş., 33, 11), deci, dacă astfel de oameni n-au scăpat de pedeapsă, cu atât mai puţin noi, care suntem departe de virtutea lui Moise, nu vom putea avea îndestulătoare apărare conştiinţa că n-am umblat noi după preoţie, mai cu seamă când multe din aceste hirotonii nu se fac cu harul lui Dumnezeu, ci cu sârguinţa oamenilor.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, pp. 97-100)

„Spune-mi, pentru care pricină, când este vorba de oştire, de negustorie, de plugărie sau de altă îndeletnicire omenească, plugarul nu vrea să conducă corabia, ostaşul nu vrea să facă plugărie, iar căpitanul unei corăbii nu vrea să fie ostaş, chiar de i-ai ameninţa de mii de ori cu moartea? Nu, oare, pentru că fiecare vede mai dinainte primejdia ce-l aşteaptă dacă se apucă de o treabă pe care n-o cunoaşte ?

Prin urmare, dacă ne folosim de o atât de mare purtare de grijă în treburile în care paguba este mică şi nu dăm ascultare celor ce ne silesc să facem o treabă pe care n-o cunoaştem, pentru ce primim, la întâmplare şi fără să ne cercetăm, să facem o treabă plină de atâtea primejdii, cum e preoţia, unde e pedeapsă veşnică pentru cei ce nu ştiu să întrebuinţeze cum trebuie preoţia? Pentru ce căutăm să ne scuzăm păcatele spunând că ne-au silit alţii?

Hristos, Care ne va judeca în ziua cea mare a judecății, nu ne va primi o astfel de apărare. Ar trebui să arătăm mai multă grijă de cele duhovniceşti decât de cele trupeşti. Aşa, însă, vedem că nu arătăm nici măcar aceeaşi purtare de grijă.

Spune-mi, dacă am chema pe un om să ne facă o casă, crezând că-i arhitect, fără să fie, şi el ar veni; şi dacă, punând mâna pe materialul pregătit pentru construcție, ar strica lemnele, ar strica şi pietrele şi ar zidi în aşa fel casa încât să se dărâme îndată, spune-mi, ar putea un astfel de om să se apere spunând că a fost silit de alții şi că n-a venit el de capul lui ? Deloc! Şi pe foarte bună dreptate, că ar fi trebuit să refuze când a fost chemat. Dacă cel care strică lemnele şi pietrele nu are unde fugi ca să scape de pedeapsă, cum crede că poate folosi drept scuză silnicia altora spre a scăpa de pedeapsă cel care a pierdut suflete, cel care zideşte de mântuială ? Ar trebui să fie prea prost să creadă aşa ceva.

Nu mai spun că nimeni nu poate sili pe cine nu vrea. Dar să ne închipuim că i se face cuiva atât de mare silnicie şi se întrebuințează împotriva lui atâtea feluri de viclenii, încât este hirotonit. Această mare silnicie îl va scăpa oare de pedeapsă? Nu! Vă rog să nu ne înşelăm atât de mult, nici să ne facem că nu cunoaştem lucruri pe care le cunoaşte toată lumea! Această pretinsă neştiință nu ne va putea fi de nici un folos în ziua când vom da socoteală de faptele noastre.

Cauți să te aperi spunând că n-ai umblat tu singur după preoție, pentru că-ți ştiai slăbiciunea ? Bine ai făcut! Dar ar fi trebuit să fugi, mânat de acelaşi gând, şi când alții te-au chemat să te preoțească. Sau poate că te credeai slab şi nepotrivit pentru preoție când nu te chema nimeni, dar când s-au găsit cei care să-ți dea această cinste ai ajuns deodată vrednic ? Nu mai spune! Te faci de râs şi de basm cu astfel de cuvinte şi-s vrednice de cea mai cumplită pedeapsă.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 104-105)

„Din ziua aceea în care mi-ai împărtăşit bănuiala că e vorba sa fiu hirotonit, am fost adeseori în primejdia de a-mi amorți desăvârşit trupul; atâta frică şi atâta tristețe mi-a cuprins sufletul. Când mă gândeam la slava, la sfințenia, la frumusețea aceea duhovnicească, la înțelepciunea şi bună-cuviința Miresei lui Hristos şi mă gândeam şi la păcatele mele, nu conteneam să o plâng pe ea, iar pe mine să mă nefericesc, să suspin neîncetat şi să-mi spun plin de nedumerire aşa: Al cui a fost, oare, gândul să mă hirotonească pe mine? Cu ce a păcătuit aşa de greu Biserica lui Dumnezeu? Cu ce a mâniat aşa de cumplit pe Stăpânul ei, să-mi fie dată mie, celui mai netrebnic om dintre toți oamenii şi să sufere o atât de mare ruşine? Aceste gânduri îmi

treceau adeseori prin minte; şi nemaiputând suferi aducerea aminte de o necuviinţă atât de mare, zăceam cu gura deschisă, ca paralizaţii, fără să pot vedea sau auzi ceva. Când neputinţa asta aşa de cumplită mă lăsa - că uneori se depărta -, urmau lacrimi şi tristeţe. După ce mă săturam de lacrimi, venea în locul lor iarăşi frica, care-mi tulbura, îmi zăpăcea şi-mi zguduia mintea. Într-o aşa de mare tulburare şi frământare sufletească am trăit de când am auzit că e vorba să fiu hirotonit. Tu nu ştiai nimic, credeai că sunt tare liniştit. Acum voi încerca să-ţi descopăr furtuna sufletului meu! Poate aşa mă vei ierta că am fugit de hirotonie şi nu mă vei mai învinui. Cum, cum să ţi-o descopăr ? De-ai voi s-o vezi bine, apoi n-ar fi altă cale decât să-mi scot inima din piept şi să ţi-o arăt. Dar pentru că asta e cu neputinţă, voi încerca, pe cât voi putea, cu ajutorul unei pilde destul de palide, să-ţi arăt negura tristeţii mele; iar tu, din această pildă, culege numai tristeţea.

Să ne închipuim că fata unui împărat, care stăpâneşte tot pământul de sub soare, este logodită cu un tânăr. Fata aceea este neînchipuit de frumoasă; aşa de frumoasă, că întrece orice frumuseţe omenească; cu frumuseţea ei bate pe toate femeile din lume, iar cu virtutea sufletului ei lasă în urmă cu mult pe toţi bărbaţii, şi pe cei ce au fost şi pe cei ce vor fi. Cu bună-cuviinţa purtărilor ei depăşeşte toate hotarele filosofiei, iar faţă de frumuseţea chipului ei, frumuseţea celorlalte chipuri piere. Logodnicul ei nu-i mistuit de dragoste numai pentru însuşirile şi frumuseţea fecioarei, ci, în afară de acestea, o iubeşte cu atâta patimă, că prin patima lui pune în umbră pe cei mai mari îndrăgostiţi, care au trăit cândva. Şi pe când este îndrăgostit aşa de tare de fata de împărat, aude de undeva că minunata lui iubită se mărită cu un om de jos, cu o lepădătură, cu un om de neam prost, cu o pocitanie, cu un stricat fără pereche.

Ţi-am înfăţişat, oare, prin această pildă o mică parte din durerea mea ? E de ajuns, oare, să mă opresc aici cu pilda? Socot că e de ajuns, ca să cunoşti tristeţea mea. Că numai pentru aceasta am întrebuinţat-o.

Dar ca să-ţi arăt şi mărimea fricii şi a spaimei mele, am să-ţi dau iarăşi o altă pildă. Să ne închipuim o oştire, alcătuită din pedestraşi, călăreţi şi marinari. Marea e acoperită de mulţimea corăbiilor de luptă cu trei rânduri de vâsle; iar câmpiile şi vârfurile munţilor, pline cu trupe de pedestraşi şi călăreţi. Arama armelor scânteiază în bătaia soarelui, iar strălucirea coifurilor şi a platoşelor se ia la întrecere cu razele trimise de arama armelor. Zăngănitul suliţelor şi nechezatul cailor se înalţă până la cer. Nu se mai vede nici marea, nici pământul. Pretutindeni numai aramă şi fier. În faţa acestei oştiri stau şi duşmanii, oameni sălbatici şi cruzi. Timpul începerii luptei se apropie. Apoi deodată este adus pe câmpul de bătălie un tânăr crescut în mijlocul naturii, care nu cunoaşte altceva decât fluierul cel păstoresc şi

toiagul. Îl înarmează cu arme de aramă, îl poartă printre toți ostaşii, îi arată trupele şi pe mai-marii trupelor; pe arcaşi, pe aruncătorii cu praştia, pe căpetenii, pe generali, pe opliți[333], pe călăreți, pe lăncieri; îi arată corăbiile cele cu trei rânduri de vâsle, pe comandanții acestor corăbii, pe ostaşii care se găsesc în corăbii, mulțimea maşinilor de război din corăbii; îi arată şi toată tabăra duşmanilor, chipurile lor groaznice, diferitele feluri de arme, mulțimea nenumărată de ostaşi, văgăunele, prăpăstiile adânci şi munții greu de trecut; îi arată încă la duşmani şi cai care zboară cu ajutorul unei vrăjitorii, opliți care umblă prin văzduh şi tot felul de puteri vrăjitoreşti. Îi înşiră apoi şi nenorocirile războiului, norul de sulițe, ploaia de săgeți, ceața deasă, întunecimea şi noaptea aceea pe care o face mulțimea săgeților, care cu desimea lor opresc razele soarelui; colbul care întunecă vederea luptătorilor tot atât de mult ca şi întunericul; pâraiele de sânge, vaietele celor căzuți, chiotele şi strigătele celor care luptă, grămezile de morți, roțile carelor de luptă scăldate în sânge, caii, care, din pricina mulțimii morților, cad grămadă cu călăreți cu tot; pe pământ, cad de-a valma, la un loc, de toate: sânge, arcuri, săgeți, copite de cai, capete de oameni, brațe, gâturi, piepturi spintecate, creieri lipiți de săbii, vârfuri rupte de săgeți cu câte un ochi în ele. Îi înşiră şi nenorocirile luptei de pe mare: unele dintre corăbiile cu trei rânduri de vâsle aprinse în mijlocul apei, iar altele scufundate cu opliți cu tot; vuietul apelor mării, zgomotul marinarilor, strigătele soldaților, spuma valurilor amestecată cu sânge, care năvăleşte în toate corăbiile, morții de pe puntea corăbiilor, cei înecați, unii plutind pe mare, alții aruncați la țărm, iar alții, învălurați de valuri, încurcă drumul corăbiilor, îi arată cu de-amănuntul toate grozăviile războiului; apoi îi vorbeşte şi de grozăviile căderii în mâinile duşmanilor, robie mai cumplită ca moartea. Şi după ce îi spune toate acestea, îi porunceşte să încalece repede pe cal şi să ia comanda întregii oştiri. Crezi oare că tânărul acela va fi în stare să asculte tot ce i se spune ? Nu-şi va da, oare, sufletul chiar de la început ?” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 12, în vol. *Despre preoție*, pp. 151-153)

„Când vei pofti preoție, pune împotrivă gheena, pune împotrivă darea de seamă cea de acolo, pune împotrivă viața cea fără de grijă, pune împotrivă măsura muncii”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 478)

[333] Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Ostaş pedestru, greu înarmat, cu coif, platoşă, apărătoare pentru fluierele picioarelor, pavăză, sabie şi suliță. (n.s. 2, p. 152)

PREOȚIA (impedimente la intrarea în preoție)

„Nu trebuie judecată priceperea după vârstă, că nu trebuie cunoscut bătrânul după părul alb şi că, negreşit, trebuie oprit nu tânărul, ci neofitul, de la o astfel de slujire. Mare e deosebirea între unul şi altul.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 59)

PREOȚIA (simonia)

„Mulți au răpit preoția cu bani, dar n-a fost cine să-i vădească, n-au auzit cuvintele spuse de Petru odinioară lui Simon Magul (Fapte 8, 20-23). Aceasta nu înseamnă că au scăpat de pedeapsă; vor primi o pedeapsă cu mult mai cumplită decât aceea pe care ar fi primit-o pe pământ, pentru că istoria lui Simon Magul nu i-a învățat minte”. (*Despre Feciorie*, 24, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 39)

„Mai înainte râdeam de înalții funcționari laici, pentru că la numirea în posturile înalte nu aveau în vedere virtutea sufletului, ci averea, mulțimea anilor şi intervențiile altor oameni. Dar când am auzit că nesocotința asta a pătruns şi în treburile noastre bisericeşti, n-am mai socotit atât de ciudat lucrul acesta. Într-adevăr, pentru ce să ne mai mirăm că fac astfel de păcate oamenii din lume, care umblă după slava lumii, care fac totul de dragul banilor, când cei care se fățăresc că nu-i mai robesc nici banii, nici slava deşartă, fac acelaşi lucru şi nu sunt întru nimic mai buni decât aceştia; când cei care trebuie să lupte pentru cer se tocmesc la numirile în posturi clericale, ca şi cum s-ar tocmi la vânzarea moşiilor sau a altor lucruri.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 83)

PREOȚIA (multe păcate săvârşeşte un om care se face preot, dacă nu-i foarte destoinic)

„Să ne închipuim că e vorba de alegerea unui comandant de oşti, şi că cei care au puterea să facă numirea ar chema un fierar sau un cizmar sau un alt meseriaş şi i-ar încredința lui conducerea oştirii. Ei bine, eu n-aş lăuda pe ticălosul acela care ar primi o astfel de slujbă şi care şi-ar da toate silințele să se arunce de bună voie într-o primejdie sigură. Dacă pentru a fi preot este de ajuns numai să te numeşti păstor, să-ți îndeplineşti la întâmplare slujba şi nu-i nici o primejdie, atunci dau voie oricum să-mi aducă vina că am fugit de

preoție pentru că umblu după slavă deşartă. Dar dacă pentru a fi preot e nevoie de multă pricepere, iar înainte de pricepere e nevoie de mult har de la Dumnezeu, de purtări bune, de viață curată, de virtute mai mare decât cea omenească, atunci nu mă lipsi de iertare pe mine, care n-am vrut să mă pierd în zadar şi fără rost. Dacă m-ar duce cineva la o corabie mare, cu mulți vâslaşi şi încărcată cu mărfuri de mare preț, şi mi-ar porunci să mă sui la cârma vasului, ca să trec Marea Egee sau Marea Tireniană, l-aş refuza de la primul cuvânt. Iar dacă cineva m-ar întreba pentru ce fac asta, i-aş răspunde: *Ca să nu scufund corabia*. Nimeni nu mă va învinovăți că am fost atât de prevăzător acolo unde e vorba de pierderea de averi şi unde moartea se mărgineşte numai la moartea trupului. Pentru ce atunci, dar, vă mâniați şi mă urâți că nu m-am aruncat, fără să mă gândesc, într-o primejdie atât de mare, acolo unde credincioşii de sub conducerea mea n-aveau să se înece în marea aceasta, ci în adâncul cel de foc, unde n-avea să-i aştepte moartea aceasta, care desparte sufletul de trup, ci moartea cealaltă, care aruncă la chin veşnic şi sufletul împreună cu trupul?" (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, pp. 69-70)

PREOȚIA (primirea preoției)

„Căci după cum cel ce aleargă după o cinste care nu-i este dată de Dumnezeu, este vrednic de cea mai de pe urmă hulă, tot aşa şi cel ce a respins acea cinste şi a fugit, este răspunzător de alte păcate: de neascultare şi nesupunere." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 13)

„Căci nişte bărbați, oricât de mari ar fi ei, totuşi când primesc cârma şi guvernarea Bisericii, simt oarecare neplăcere şi îngreuiere, primejduindu-se din toate părțile în multele valuri ce le întâmpină." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, p. 7)

„Nu trebuie să fie slab, nici lipsit de curaj cel căruia i s-a încredința slujirea aceasta, ci bărbătos şi hotărât; nici nu trebuie să se apropie de această frumoasă însărcinare dacă nu-i gata să-şi dea de mii şi mii de ori sufletul morții şi primejdiilor, după cum spune Mristos: *Dacă cineva vrea să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea lui şi să-Mi urmeze Mie* (Matei 16, 24).

Cel care nu-i în stare să facă astfel de jertfe va pierde sufletul a nenumărați oameni şi e mai bine să stea liniştit, să se îngrijească de el însuşi decât să păşească în mijloc şi să primească însărcinări mai mari decât puterile lui; căci se pierde şi pe el, şi pierde şi pe cei încredințați

lui. Nici un om n-ar vrea, chiar dacă mii şi mii de oameni l-ar sili, să se aşeze la cârma corăbiei dacă nu ştie să o conducă şi dacă nu ştie să lupte cu valurile mării. Cum dar să nu fie o nebunie ca acela care va merge să propovăduiască Evanghelia să pornească la asta fără nici o pregătire şi la întâmplare şi să primească, fără să se gândească, o însărcinare pricinuitoare de mii şi mii de morţi? Nimeni, nici corăbierul, nici cel care se luptă cu fiarele sălbatice, nici cel care luptă piept la piept şi nimeni altcineva nu trebuie să aibă sufletul atât de pregătit de moarte şi de junghiere ca acela care primeşte însărcinarea predicării Evangheliei. Primejdiile sunt mai mari, potrivnicii sunt cumpliţi, iar o astfel de moarte nu este una dintre cele obişnuite. Pentru cei ce luptă bine, răsplata este cerul; pentru cei ce păcătuiesc, pedeapsa, gheena; este vorba de pierderea şi de mântuirea sufletului." (*Cuvântul al VI-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 271)

PREOŢIA (responsabilitatea preotului)

„Eu nu urmăresc atât ca să scap eu de pedeapsă, cât doresc ca voi să propăşiţi! Chiar de-aş fi de mii de ori nevinovat, socot ştirbită fericirea mea dacă râvna voastră nu-i la înălţimea ostenelilor mele. Atunci mi-i deplină fericirea când vă văd propăşind în cele duhovniceşti". (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 409)

„Noi nu vom înceta să vă repetăm adesea aceste adevăruri; poate că cei ce nu le ascultă azi, le vor asculta mâine. Căci dacă se află printre voi unii de necorectat, cu atât mai puţin nu va fi greşeala noastră şi noi nu vom mai fi răspunzători, pentru că ne-am împlinit slujba noastră. Facă cerul ca să nu mai fim umpluţi de ruşine cu privire la aceste cuvinte şi ca voi să nu fiţi alungaţi, ci ca noi să putem apărea toţi cu încredere înaintea tribunalului lui Iisus Hristos, în aşa fel ca noi înşine să ne putem slăvi prin voi şi să primim o mângâiere pentru osteneala noastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXVII, 3, p. 346)

„Voi n-aveţi grijă decât de voi înşivă şi dacă vă purtaţi bine, voi n-aveţi de dat seamă pentru alţii. Dar un preot, un păstor, dacă se mulţumeşte să trăiască numai el bine, dacă n-are o grijă destul de mare de voi şi de toţi cei ce-i sunt încredinţaţi lui, el va merge în iad cu cei răi; adesea el piere, nu pentru greşalele sale proprii şi pentru păcatele lui, ci pentru ale altora, dacă n-a făcut tot ceea ce-i stă în puterea sa ca să-i îndrepte. Văzând deci la ce

pericole sunt expuşi păstorii voştri, să aveți pentru ei iubire plină de sfială şi respectuoasă; Sfântul Pavel vă arată ce le datorați lor, zicând: *Ei priveghează pentru sufletele voastre* şi ei nu priveghează simplu, ci *ca având să dea seamă*, pentru aceasta trebuie cinstiți foarte mult şi respectați.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 461)

„Aş fi voit poate şi eu, şi încă mai mult decât toți, ca să nu fie gheenă. Pentru ce? Pentru că voi vă temeți fiecare pentru sufletul vostru numai, eu însă pe lângă sufletul meu am a da seamă şi de sufletele voastre, aşa că mie mai mult ca tuturor îmi este cu neputință de a fugi de ea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VIII, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 248)

„Cel ce are încredințată în sarcina sa stăpânirea Bisericii şi este cinstit cu demnitatea episcopală, dacă nu va propovădui poporului cele ce trebuie a face, nu va fi fără răspundere, în timp ce omul din lume nu are nici o răspundere pentru aceasta.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 132)

„Cu cât demnitatea este mai înaltă, cu atât şi primejdiile sunt mai mari pentru cel ce este îmbrăcat cu preoția. Este de ajuns ca un singur succes să ridice pe cineva de la episcopie la cer, precum şi un singur păcat să-l prăbuşească în gheena. Dar, lăsând la o parte multe altele ce se pot petrece în fiecare zi, de s-ar întâmpla vreodată cuiva sau pentru prietenie, sau pentru vreo altă cauză, ca să se arate nevrednic de episcopie, având stăpânirea unei mari cetăți, priveşte de câtă osândă se face vinovat. Căci, dacă el de pildă ar fi necucernic, nu numai de sufletele cele pierdute, ci şi de toate cele făcute va da seamă. Cel ce este necucernic ca mirean, cu atât mai mult va fi necucernic atunci când va avea stăpânire în Biserică; deci, e de dorit ca într-adevăr cel cucernic să rămână astfel, şi când are vreo demnitate în cler. Căci atunci şi slava deşartă îl ispiteşte mai mult, şi dragostea de bani, şi obrăznicia, şi dispreţul, şi batjocurile, şi bârfele, precum şi altele multe pe care i le înlesneşte, aşa-zicând, autoritatea ce o are.

Deci, dacă este necucernic cineva de mai înainte, atunci va fi încă şi mai necucernic după ce va avea vreo stăpânire în cler. Când unul ca acesta va deveni stăpân, se va face răspunzător de toate cele păcătuite de aceia. Dar, dacă acela care-l sminteşte pe un om «mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară şi să fie afundat în adâncul mării» (Matei 18, 6), apoi cel ce sminteşte atâtea suflete, atâtea cetăți şi pe atâția oameni, bărbați,

femei, copii, cetățeni, muncitori de pământ, pe toți cei din acea cetate, ca şi pe cei de prin alte cetăți, ce nu va suferi? De ai zice că de trei ori este răspunzător, totuşi n-ai spus nimic, de atâta pedeapsă făcându-se vinovat. Astfel că unul ca acesta mai ales are nevoie de harul şi pacea lui Dumnezeu, iar dacă el nu ocârmuieşte cu acestea pe popor, toate se pierd, toate se nimicesc, neavând el cârma cuvenită. Chiar de ar fi destoinic de ocârmuire totuşi dacă nu va avea, zic, aceste cârme – harul şi pacea lui Dumnezeu – va scufunda corabia şi pe cei din ea. Aşa că mie îmi vine a mă mira de cei ce doresc această greutate. Ticălosule şi nenorocitule om! Nu vezi ce doreşti tu? De ai fi tu cel mai prost şi nebăgat în seamă, şi de ai avea mii de păcate, totuşi vei da seamă numai de un suflet şi numai de acesta vei fi răspunzător; dar când te ridici în această demnitate, poți pricepe de câte capete vei fi răspunzător de pedeapsă.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 134-135)

„Pentru toți pe care îi stăpâneşti: femei, copii, bărbați, tu vei da seamă; atâta foc ți-ai pus singur pe cap de bună voie! M-aş mira dacă este cineva dintre stăpânitori, care să scape de osândă, față de o aşa amenințare şi față de lenevirea şi trândăvirea prezentă, văzând mai cu seamă pe unii alergând după aceste demnități, şi aruncându-se singuri într-o aşa de mare greutate a stăpânirii. Că dacă cei ce de nevoie atraşi la astfel de demnități, nu au nici o scuză şi nici o îndreptare, dacă neglijează şi conduc rău afacerile, - fiindcă şi Aaron de nevoie a fost atras, şi s-a primejduit, şi Moise iarăşi s-a primejduit, de multe ori lepădându-se, apoi cu atât mai mult cei ce se grăbesc de a lua astfel de demnități, expunându-se şi aruncându-se în primejdii, şi desigur că unul ca acesta este lipsit de orice iertare. Trebuia ca el să se teamă şi să se cutremure, atât pentru conştiință, cât şi pentru greutatea stăpânirii, şi nici atras fiind să nu se lepede, nici neatras, să nu alerge şi să se arunce pe sine în primejdii, ci mai bine să fugă prevăzând greutatea cea mare a demnității. Odată însă ce ai intrat, trebuie a arăta cea mai mare evlavie. Nimic fără măsură. Simțind aceasta mai înainte de a se împlini, pleacă, crezându-te nevrednic de aceasta, iar dacă vei fi luat cu sila, iarăşi fii bărbătos şi temător de Dumnezeu, pretutindeni arătând recunoştință.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, pp. 385-386)

„Păstorul care pierde oile, sau pentru că i le-au răpit lupii sau pentru că i le-au furat hoții sau pentru că a dat boala în ele sau pentru că a venit peste ele vreo altă nevoie, poate fi iertat de stăpânul turmei; iar dacă-i cere

socoteală, paguba se mărgineşte la bani. Dar omul căruia i s-a încredinţat turma cea cuvântătoare a lui Hristos, suferă mai întâi nu pagubă la bani, ci pagubă în propriul lui suflet.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, p. 47)

„Cât prăpăd şi cât foc se adună pe ticălosul cap al acelui dascăl pentru fiecare suflet pierdut, nu-i nevoie s-o afli de la mine, că tu însuţi ştii destul de bine acestea.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a patra, cap. 9, în vol. *Despre preoţie*, p. 120)

„Greutăţile de aici de pe pământ, pe care le-ai auzit, aşa sunt. Dar pe acelea de dincolo, cum le vom suferi, când vom fi siliţi să dăm socoteală de fiecare credincios încredinţat nouă? Paguba nu se mărgineşte la ruşine, ci ne aşteaptă chin veşnic.

Nu voi trece sub tăcere nici acum cuvintele apostolului Pavel, deşi le-am spus mai înainte: *Ascultaţi de mai-marii voştri şi supuneţi-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seama de ele* (Evr., 13, 17). Teama de această ameninţare îmi zguduie necontenit sufletul. Dacă celui care sminteşte numai pe un singur om, şi încă pe cel mai mic îi este de folos să i se atârne o piatră de moară de gât şi să fie aruncat în mare (Matei 18, 6) şi dacă toţi cei care lovesc cugetul fraţilor lor păcătuiesc faţă de Hristos (1 Cor., 8, 12), ce vor păţi oare preoţii, ce pedeapsă vor primi când pierd nu numai unul sau doi sau trei, ci un număr atât de mare de credincioşi? Nu pot da vina pe nepricepere, nu-şi pot găsi scăparea în neştiinţă, nici nu pot pune înainte silnicia sau forţa. Credincioşii ar putea întrebuinţa, dacă ar fi cu putinţă, această scuză pentru păcatele lor mai uşor decât întâistătătorii Bisericii pentru păcatele credincioşilor lor. Pentru ce? Pentru că cel rânduit să îndepărteze neştiinţa din sufletul păstoriţilor săi şi să vestească mai dinainte când se apropie războiul cel diavolesc, nu poate pune înainte neştiinţa, nici nu poate spune: *N-am auzit trâmbiţa, nu ştiam mai dinainte de război!* Ci pentru asta a fost pus, după cum spune Iezechiel, ca să trâmbiţeze şi celorlalţi şi să vestească mai dinainte greutăţile ce au să vină (Iez., 33, 3). De aceea pedeapsa e de neînlăturat, chiar de-ar fi unul cel care are să se piardă. Că spune proorocul Iezechiel: *Dacă atunci când vine sabia, străjerul nu trâmbiţează poporului şi nici nu dă semn, iar sabia, la venirea ei, ia un suflet, sufletul acela a fost luat din pricina fărădelegii lui, dar sângele lui îl voi cere din mâna străjerului* (Iez., 33, 6).” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 1, în vol. *Despre preoţie*, pp. 133-134)

„Şi eu aş vrea să nu existe iad. Eu mai mult decât toți. Deoarece, în vreme ce fieăruia dintre voi îi e teamă pentru sufletul lui, eu mă neliniştesc pentru voi toți, pentru atâtea suflete pe care mi le-a înredințat Dumnezeu. Astfel, este mai greu pentru mine să mă izbăvesc de iad.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 62)

„Adevărat spunea fericitul Pavel: „*Ascultați de mai marii voştri şi supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce au să dea seamă de ele* (Evrei 13, 17), Tu ai grijă doar de treburile tale; şi după ce le aranjezi bine, nu te mai preocupă alt gând. Preotul însă, dacă dincolo de viața lui nu se va îngriji şi de a ta cu aceeaşi sârguință, se va afla cu păcătoşii în iad. Şi deseori, în vreme ce pentru păcatele sale nu este pedepsit, îşi pierde sufletul pentru păcatele altora, pe care nu s-a îngrijit să-i îndrepteze.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 172)

„Căci fiecare din voi va da seama pentru sine, iar eu voi da seama pentru mântuirea tuturor.” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 117)

„Pentru aceea zice Apostolul: *Supuneți-vă şi ascultați de mai marii voştri, pentru că ei se ostenesc pentru sufletele voastre*, ca şi cum vor da seama, că tu de vei greşi pentru ale tale păcate şi de te vei nevoi bine, nu va fi ție să dai seama pentru altul. Iar preotul, de va griji bine numai de viața lui şi pentru a celorlalți frați nu va sta cu nevoință, împreună cu oamenii cei răi va merge în gheena focului. Pentru că de multe ori preotul, pentru ale lui greşeli nu se dă la muncă, iar pentru păcatele celor străini, se pierde, adică merge în iad.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 15)

„Vai de voi, povățuitori orbi şi neînvățați şi neîntăriți, care vă înfrumusețați cu hainele seamă la ziua judecății, în ce fel veți scăpa, negrijind de atâta mântuire!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 174)

„Voi, păstorilor, veți da seamă şi pentru voi şi pentru oi. Arhiereii şi preoții şi diaconii, fiecare precum s-a încredințat, dar socotiți să nu uitați talanții, socotiți-vă pe voi şi pe toată turma, păziți să nu lipsească vreo oaie din turmă, că bine să ştiți că de va rămânea vreo oaie din turmă pentru lenea voastră şi o vor mânca fiarele, toată viața voastră o va pierde, că sângele ei din mâna voastră îl va cere Judecătorul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 179)

„Preotul de va şi griji bine de viața lui, iar de a celor ce ascultă de el nu se va nevoi cu râvnă, cu curvarii va merge în matca focului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 250)

„Preotul are responsabilitatea sufletelor, a sufletelor nemuritoare, a sufletelor a căror soartă nu este alta decât o fericire sau un chin veşnic; sufletele pentru care un Om-Dumnezeu a venit să sufere şi să moară. Aici jos, în gestiunea lucrurilor omeneşti, mândria, neglijența, greşelile pot aduce vaste şi grozave ruine. Însă ce este aceasta față de prețul catastrofelor veşnice? Ca urmare, ce este o responsabilitate obişnuită fată de prețul unei responsabilități preoțeşti?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 204)

PREOȚIA (fuga de marile responsabilități ale preoției)

„Mă tem ca nu cumva să iau în primire turma lui Hristos înfloritoare şi bine hrănită, iar eu, din pricina lipsei mele de grijă, să o vatăm şi să pornesc împotriva mea mânia lui Dumnezeu, Care-Şi iubeşte atât de mult turma, încât S-a dat pe El pentru mântuirea şi răscumpărarea ei.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, p. 52)

„Nimeni n-a iubit pe Hristos mai mult ca Pavel; nimeni n-a arătat o râvnă mai mare ca el; nimeni n-a fost învrednicit de mai mult har; totuşi, după atâtea daruri, se temea încă şi tremura de această dregătorie şi pentru credincioşii lui. *Mă tem*, spunea el, *ca nu cumva, precum şarpele a amăgit pe Eva, aşa să strice gândurile voastre şi să le abată de la curăția cea întru Hristos* (2 Cor., 2, 3). Aşa grăia un om care a fost răpit până la al treilea cer şi a luat parte la tainele lui Dumnezeu (2 Cor., 12, 2-4), care, după ce a crezut în Hristos, a fost tot în atâtea primejdii de moarte câte zile a trăit (2 Cor., 4, 11; Rom., 8, 36). Aşa grăia un om, care n-a voit să se folosească nici de puterea dată lui de Hristos, ca să nu smintească pe vreunul din credincioşi (2 Tes., 3, 9). Aşadar, dacă Pavel, care a săvârşit fapte ce depăşesc poruncile lui Dumnezeu, care nu urmăresc deloc folosul său, ci folosul creştinilor (1 Cor., 10, 24; Filip., 2, 4; Rom., 14, 19; 15, 2), dacă, deci, Pavel se temea totodată când se gândea la măreția apostoliei sale, ce vom păți noi, oare, care urmărim în toate faptele noastre numai folosul nostru, noi, care nu numai că nu săvârşim fapte care să depăşească poruncile lui Hristos, ci chiar le călcăm în cea mai mare parte? Pavel spune: *Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte şi eu să nu ard?* (2 Cor., 11, 29). Aşa trebuie să fie preotul! Dar, mai bine spus, nu numai aşa! Mici sunt acestea şi o nimica față de cele ce

vreau să le spun. Ce anume? *Doream*, spune Pavel, *să fiu anatema de la Hristos pentru frații mei, rudele mele cele după trup* (Rom., 9, 3). Dacă poate cineva să sloboadă acest glas, dacă are cineva un suflet atât de mare încât să se înalțe până la o astfel de dorință, ei bine, un astfel de om merită să fie învinuit dacă fuge de preoție. Dar dacă este lipsit de această virtute a lui Pavel, atât cât sunt eu, ei bine, un astfel de om merită să fie urât, nu atunci când fuge de preoție, ci când primeşte preoția." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, pp. 68-69)

PREOȚIA (greutatea slujbei preoției)

„Bolile oilor le cunoaştem uşor: de le e foame, de a intrat molima în ele, de sunt rănite sau de a venit vreo altă nevoie peste ele. Şi nu-i puțin lucrul acesta pentru îndepărtarea pricinilor care le supără. Dar mai avem şi un alt mijloc, mai mare, care ne ajută să vindecăm grabnic bolile oilor. Care? Când oile nu vor să primească de bună voie leacurile, păstorii pot să le silească. Le e uşor să le lege, când trebuie să ardă sau să taie partea bolnavă; le e uşor să le țină închise vreme îndelungată, când e spre folosul lor, să le dea altă hrană în locul celei obişnuite, să le oprească de la adăpat şi să facă, cu multă uşurință, tot ceea ce duce la însănătoşirea lor. Cu bolile sufleteşti ale oamenilor, lucrurile nu stau aşa. Mai întâi nu le poți vedea uşor, că *nimeni dintre oameni nu ştie cele ale omului, în afară de duhul omului, care este în el* (I Cor., 2, 11). Ce doctorie să dea bolii când nu ştie felul ei, iar de cele mai multe ori nici nu poate bănui dacă e bolnav? Iar dacă ajunge să cunoască boala, atunci greutatea este şi mai mare, că preotul nu are atâta putere pentru vindecarea oamenilor, câtă putere are păstorul pentru vindecarea oilor. Şi aici trebuie să lege, să oprească de la mâncare, să ardă, să taie. Dar nu stă în puterea preotului ca bolnavul să primească leacurile, ci în puterea celui bolnav." (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoție*, pp. 48-49)

„Este nevoie de multă dibăcie ca bolnavii, de bună voie, să fie convinşi să se supună îngrijirilor preoților; şi nu numai atât, ci chiar să le mulțumească pentru îngrijire." (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoție*, p. 49)

„Cunosc măreția slujirii preoțeşti! Ştiu cât e de greu să fii preot!" (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 70).

„Mai multe sunt valurile care tulbură sufletul preotului decât valurile care frământă marea.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 70)

„Mare este lupta monahilor şi grea e truda lor! Dar dacă ai pune față în față sudorile unui călugăr cu sudorile unui preot care-şi îndeplineşte bine slujirea sa, ai vedea că este atâta deosebire între ei câtă este între un om de rând şi un împărat. Chiar dacă truda monahului e mare, totuşi la lupta aceasta iau parte deopotrivă şi sufletul şi trupul; dar, mai bine spus, cea mai mare parte din luptă e dusă de trup; că dacă trupul e slab, are numai râvnă pentru nevoințele călugăreşti, dar nu le poate săvârşi; că şi postul aspru şi culcatul pe pământul gol şi privegherile şi neîmbăiatul şi multa sudoare şi toate celelalte cu câte se îndeletnicesc monahii pentru chinuirea trupului lor, toate se lasă la o parte când nu-i puternic trupul care trebuie pedepsit. Preotul, însă, luptă numai cu sufletul; nu are nevoie de bunăstarea trupului, pentru ca sufletul să-şi afle virtutea lui. La ce ne ajută într-adevăr puterea trupului, ca să nu fim obraznici, certăreți, mânioşi, ci treji, cumpătați, cuviincioşi şi să avem şi toate celelalte însuşiri, cu care fericitul Pavel completează icoana preotului adevărat?” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 139-140)

„Să înşir toate greutățile preoției înseamnă să măsor marea. De-şi va curăți preotul sufletul de orice patimă, lucru cu neputință, chiar şi atunci va fi silit să înfrunte mii şi mii de greutăți, ca să îndrepte păcatele celorlalți. Dacă mai este, însă, încărcat şi cu păcate proprii, vezi-i noianul ostenelilor şi grijilor lui! Câte trebuie să sufere de vrea să biruie şi păcatele lui şi pe ale păstoriților săi!” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 146)

„Nimic nu se deosebeşte sufletul preotului de o corabie ce se bate de valuri. Despre toate părțile se împunge, de către prieteni, de către vrăjmaşi, de către ai săi, de către cei străini”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 477)

„Dacă ei (duşmanii - n.n.) se aruncă cu furie asupra oilor, cu atât mai mult caută ei să-l devoreze pe păstor. Ce să mai zici de mai multe greutăți şi de piedicile care-l aşteaptă pe preot în exercițiul Sfintelor Taine? Şi aceste dificultăți au cauze neîncetate: viciile de care sunt atacate sufletele, libertatea de care se bucură ele de a-l respinge pe cel care vrea să le vindece. Ce lucru, ce privire pătrunzătoare, ce atenție

susținută, ce tact, ce pătrundere îi trebuie păstorului pentru a descoperi relele multiple şi variate care atacă şi pierd suflete! Ce energie, deodată tare şi gingaşă, îi este mai necesară încă pentru a vindeca aceste rele pe care investigația lui priveghetoare a ştiut să le descopere? Ce blândețe! Ce răbdare! Ce dispreț de sine însuşi! Ce mărinimie, să sufere revoltele nefericiților care irită grijile sale şi devotamentul său!

La ce altceva decât la iubire poate fi încredințată o asemenea misiune şi un martiriu atât de sigur?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 204)

„Primejdiile se arată din leagănul preoției şi în cursul ei se înmulțesc şi se măresc. Unele vin chiar de la preot, altele reies din slujirea lui, toți cer de la el cele mai solide şi cele mai energice virtuți.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 209)

PREOȚIA (îndatoririle preotului)

„Aceasta este datoria celui ce învață: nu numai a sfătui, ci a se şi ruga şi a ajuta prin rugăciun

„Mare este cu adevărat, şi mai cu seamă mult contribuie spre edificarea Bisericii de a fi preoții didactici, sau învățători ai credincioşilor; iar dacă aceasta nu este, multe din cele ale Bisericii se pierd sau se răstoarnă pe dos.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 168)

„Dar tu grăieşte cele ce se cuvin învățăturii sănătoase (2, 1). Chiar de nu ar primi, tu însă fă cele ce se cuvin a face, chiar dacă nu se conving, tu însă îndeamnă şi sfătuieşte” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 157)

„Preotul trebuie să fie înfrânat, veghetor, să aibă ochii în patru, pentru că el trăieşte nu numai pentru el, ci şi pentru o atât de mare mulțime de oameni.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 75)

„Că Biserica lui Hristos este, după fericitul Pavel, trupul lui Hristos (Col., 1, 24). Şi trebuie ca acela căruia i s-a încredințat trupul lui Hristos, să se nevoiască să-1 țină în bună stare şi într-o frumusețe nemeşteşugită; să se uite în toate părțile, ca nu cumva vreo pată sau zbârcitură (Efes., 5, 27) sau

vreun alt cusur asemănător să strice frumusețea şi bună-cuviința lui. Ce altă îndatorire are, oare, preotul decât aceea de a arăta, după puterea lui omenească, trupul lui Hristos, Biserica, vrednică de Capul (Col., 1, 18) ei, Capul Acela nemuritor şi fericit? Dacă atleții, cei ce se străduiesc să-şi mențină trupurile lor în bune condiții fizice, au nevoie de doctori, de profesori, de o hrană aleasă şi bine chibzuită, de exercițiu neîntrerupt şi de multe supravegheri, iar cea mai mică neglijență strică şi dărâmă totul, ce grijă trebuie să aibă cei ce au primit însărcinarea să poarte grijă de trupul lui Hristos, preoții, care n-au de luptat cu trupurile, ci cu puterile cele nevăzute? (Efes., 6, 12). Cum vor putea să-1 păstreze întreg şi sănătos, dacă nu vor depăşi cu mult virtutea omenească şi dacă nu vor şti să dea fiecărui suflet leacul potrivit?” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 105-106)

„Negreşit, o viață îmbunătățită poate să ne ajute mult la săvârşirea poruncilor lui Dumnezeu, dar n-aş putea susține că ea săvârşeşte totul. Ce tărie va putea să-i dea cuiva viața sa îmbunătățită, când începe lupta pentru credință şi când toți luptă cu argumente din aceleaşi Scripturi? La ce-i va folosi mulțimea de sudori, când după acele osteneli cade, din pricina grozavei lui neştiințe, în erezie şi se desparte de trupul Bisericii? Cunosc mulți oameni care au pătit aşa. Care-i câştigul strădaniei lui? Nici unul! Şi, la fel, nu-i de nici un folos o credință sănătoasă alături de o viață stricată. Din pricina asta, mai mult decât toți, trebuie să fie iscusit în astfel de lupte cel care a primit sarcina de a învăța pe ceilalți. Chiar dacă el rămâne nezdruncinat şi nu-i vătămat cu nimic de cei potrivnici, totuşi, credincioşii care nu sunt destul de întăriți în credință, dacă ar vedea că povățuitorul lor este înfrânt şi că nu mai poate răspunde celor potrivnici, nu pun înfrângerea lui pe seama neştiinței lui, ci pe seama şubrezeniei învățăturii. Şi astfel, din pricina neştiinței unui singur om, este aruncat poporul cel mult în cea mai adâncă prăpastie a pierzării. Chiar dacă credincioşii nu trec cu totul de partea potrivnicilor, totuşi sunt siliți să pună la îndoială învățăturile în care credeau până atunci; nu mai pot crede cu aceeaşi tărie în învățăturile de care mai înainte se apropiau cu credință nezdruncinată. Înfrângerea dascălului strecoară atâta tulburare în sufletele credincioşilor, încât răul sfârşeşte prin a-i îneca.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 120)

„Cea mai mare parte din cei rânduiți sub supravegherea preotului sunt legați cu griji lumeşti şi asta îi face mai trândavi pentru lucrarea celor duhovniceşti. De aceea preotul trebuie neapărat să semene, ca să spun aşa, în

fiecare zi, ca, prin continuă repetare, cuvântul său de învățătură să poată fi ținut minte de cei ce îl aud. Bogăția mare, măreția funcției, trândăvia înnăscută de pe urma luxului şi a plăcerilor şi altele multe pe lângă acestea înăbuşă semințele aruncate; adeseori desimea spinilor nici nu lasă ca cele semănate să ajungă până la fața pământului. Dar şi supărările mari, nevoia sărăciei, necontenitele necazuri şi altele asemenea acestora, cu totul contrarii celor amintite mai înainte, îndepărtează pe credincioşi de râvna celor dumnezeieşti. Cât despre păcatele credincioşilor, preotul nu le poate cunoaşte nici în cea mai mică parte. Şi cum să le cunoască, când pe cei mai mulți nu-i cunoaşte nici din vedere?

Greutăți aşa de mari întâmpină preotul în îndeplinirea îndatoririlor sale față de credincioşi. Dar dacă ai cerceta îndatoririle lui față de Dumnezeu, ai vedea că cele față de credincioşi sunt o nimica; cer şi mai mare râvnă şi mai multă purtare de grijă.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, p. 137)

PREOȚIA (preotul este dator să predice cuvântul lui Dumnezeu spre slava Lui şi mântuirea oamenilor)

„În afară de pilda prin faptă, preoții n-au decât un singur mijloc, o singură cale de vindecare: învățătura cu cuvântul, predica. Acesta e instrumentul, aceasta e hrana, aceasta e cel mai bun aer; aceasta ține loc de medicament, aceasta ține loc de cauterizare, ține loc de bisturiu. Dacă preotul trebuie să ardă sau să taie, trebuie neapărat săse folosească de predică. Dacă predica nu-i în stare să facă asta, zadarnice sunt toate celelalte. Prin predică ridicăm sufletul deznădăjduit; prin predică smerim sufletul îngâmfat; prin predică tăiem ce-i de prisos; prin predică împlinim cele de lipsă; prin predică lucrăm pe toate celelalte câte ne ajută la însănătoşirea sufletului.

Viața îmbunătățită a unuia poate să-1 îndemne pe un altul la o viață îmbunătățită asemănătoare; dar când sufletul se îmbolnăveşte de învățăturile cele rele, atunci e mare trebuință de predică, nu numai pentru întărirea credincioşilor, dar şi pentru lupta cu duşmanii din afară. Dacă ai avea sabia duhului (Efes., 6, 17) şi pavăza credinței (Efes., 6, 16), încât să poți face minuni şi prin minuni să închizi gurile celor neruşinați, ei bine, atunci n-ai avea nevoie de ajutorul predicii. Dar, mai bine spus, nici atunci nu e fără de folos predica, ci e chiar de neapărată trebuință. Şi fericitul Pavel a întrebuințat-o, deşi uimea pretutindeni pe toți prin minunile sale. Şi altul, din aceeaşi ceată cu el, ne îndeamnă să ne îngrijim de această putere spunând: *Fiți gata de răspuns oricui vă cere vouă cuvânt despre nădejdea voastră* (1

Petru 3, 15). Iar atunci, în Ierusalim, toți apostolii, în deplină înțelegere, n-au încredințat lui Ştefan şi celorlalți diaconi purtarea de grijă a văduvelor pentru altă pricină decât pentru aceea ca ei să se îndeletnicească cu slujba cuvântului (Fapte 6, 1-4). Dacă am avea puterea să facem minuni, nici n-am mai avea nevoie de predică; dar pentru că n-a mai rămas în noi nici urmă din puterea facerii de minuni şi pentru că din toate părțile ne atacă mulți şi nenumărați duşmani, este neapărată nevoie să ne întărim cu puterea cuvântului, cu puterea de a predica, pentru ca să nu fim loviți de săgețile duşmanilor, ci să-i lovim noi pe ei.

De aceea trebuie să ne dăm toată silința să facem să locuiască din belşug în noi cuvântul lui Hristos (Col., 3, 16).” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 2, în vol. *Despre preoție*, pp. 106-107)

„Pentru a face față tuturor acestor greutăți, nu i s-a dat preotului alt ajutor decât ajutorul cuvântului. Dacă este lipsit de puterea cuvântului, atunci sufletele credincioşilor săi - vorbesc de credincioşii mai slabi în credință şi mai iscoditori - nu vor avea o soartă mai bună decât corăbiile veşnic amenințate de furtună. De aceea preotul trebuie să facă totul ca să dobândească această putere, puterea de a predica.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 5, în vol. *Despre preoție*, pp. 112-113)

„Dacă aş cere de la preot să aibă dulceața cuvântărilor lui Isocrate, majestatea lui Demostene, gravitatea lui Tucidide, înălțimea lui Platon, da, atunci ar trebui să mi se pună înainte această mărturie a lui Pavel (*neiscusit în cuvânt, dar nu în ştiință* - 2 Cor., 11, 6). Dar aşa nu cer de la preot nici una din aceste însuşiri. Nu cer nici podoaba căutată a cuvântărilor oratorilor păgâni şi nici nu mă interesează cum îi sunt fraza şi stilul. Să fie preotul sărac în cuvinte! Să-şi aranjeze simplu şi fără meşteşugire cuvintele în frază! Numai să nu fie neiscusit în ştiință, să nu fie neiscusit în precizia dogmelor; nici să răpească fericitului Pavel cea mai mare din bunătățile lui, capul laudelor lui, ştiința, ca să-şi acopere propria-i trândăvie!” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 115-116)

„Spune-mi cu ce putere a tulburat Pavel pe iudeii din Damasc (Fapte 9, 22), când încă nici nu începuse să facă minuni? Cu ce putere a învins pe elenişti? (Fapte 9, 29). Pentru ce a fost trimis în Tars? (Fapte 9, 30). Nu pentru că îi biruia desăvârşit prin cuvânt şi-i încolțea atât de mult, încât i-a ațâțat spre ucidere, nesuferind înfrângerea? Nu începuse încă să facă minuni, nici nu putea spune cineva că mulțimea îl socotea om minunat pentru slava

minunilor săvârşite şi că cei ce luptau cu el erau geloşi de faima lui Pavel! Deocamdată, îi biruia numai prin cuvânt.

Cu ce armă lupta şi discuta Pavel cu credincioşii din Antiohia, care încercau să trăiască la fel cu iudeii? (Gal., 2, 11-14). Iar vestitul Areopagit, cel din oraşul cel mai păgân, nu 1-a urmat pe Pavel împreună cu soția lui, numai în urma unei singure cuvântări ținute în public? (Fapte 17, 34). Pentru ce a căzut Eutih de pe fereastră? (Fapte 20, 7-12). Nu pentru că Pavel se îndeletnicea cu cuvântul învățăturii lui până noaptea târziu? Ce-a făcut în Tesalonic şi în Corint? Ce a făcut, oare, în Efes şi în Roma? Nu-şi petrecea, oare, toate zilele şi toate nopțile de-a rândul cu tălmăcirea Scripturilor? Ce poți spune de discuțiile (Fapte 17, 18-20) lui cu epicurienii şi cu stoicii. De aş vrea să înşir totul, s-ar lungi mult cuvântul." (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, p. 116)

PREOȚIA (misiunea preotului)

„... ne folosim de rugăciuni, de îndemnuri, de mustrări, de reproşuri, de laude, pentru a lucra mântuirea voastră." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, p. 70)

„*Ia aminte la tine însuți şi la învățătură; stăruie în aceasta* (4, 16), adică *ia aminte la tine însuți, şi învață şi pe alții. Că acestea făcând şi pe tine te vei mântui, şi pe cei ce te vor asculta.* Căci cel ce se obişnuieşte cu cuvintele învățăturii, el mai întâi se foloseşte, fiindcă prin cele cu care sfătuieşte pe alții se va umili şi pe el. Nu s-au spus acestea numai către Timotei, ci către toți." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 135)

„Propovăduieşte cuvântul, stăruieşte cu timp şi fără de timp, mustră, ceartă, îndeamnă, toată îndelunga-răbdare şi învățătura (4, 2). Dar oare ce vrea să zică: *cu timp şi fără de timp?* Adică să nu ai un timp hotărât, ci pururea să ai timp; nu în timp de pace numai, nu în timp de linişte, nici numai şezând în Biserică, iar în timp de primejdii ascunzându-te. Chiar de vei fi în închisoare, chiar de vei fi legat cu lanțuri, chiar de ar fi să mergi la moarte, tu ceartă şi în acel timp, să nu te ascunzi certând." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 103)

„Suferă răul, fă lucru de evanghelist, slujba ta fă-o deplin! Aşadar, acesta este lucrul evanghelistului: de a pătimi rău, şi prin sine, şi prin alții din afară. *Slujba ta fă-o deplin*, adică împlineşte-o. Iată aici şi o altă nevoie

de a pătimi răul.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 104)

„Păstorul de oi duce turma lui unde vrea, că oile îl urmează. Dacă vreo oaie se abate de la calea cea dreaptă, dacă lasă păşunea cea bună şi se duce să pască în locuri sterpe şi prăpăstioase, este de ajuns ca păstorul să strige mai tare, ca să aducă turma la oaia răzleţită. Dar dacă un om se rătăceşte de la dreapta credinţă, păstorul sufletesc are nevoie de multă muncă, de multă stăruinţă, de multă răbdare. Nu-l pot aduce cu sila la credinţă, nici nu-l pot sili cu ameninţări, ci trebuie să-l convingă, ca să-l poată întoarce iarăşi la adevărul de la care mai înainte s-a depărtat. De aceea trebuie ca preotul să aibă un suflet mare şi curajos, ca să nu se descurajeze de mântuirea celor rătăciţi. Trebuie să gândească şi să spună necontenit aşa: *Poate că le va da lor Dumnezeu pocăinţă spre cunoaşterea adevărului şi să scape de cursa diavolului* (2 Tim., 2, 25-26).

De aceea a spus Domnul ucenicilor Săi: *Cine este, oare, sluga credincioasă şi înţeleaptă?* (Matei 24, 45). Omul care se îngrijeşte numai de mântuirea lui, mărgineşte numai la el folosul strădaniei sale; dar păstorul de suflete întinde folosul strădaniei sale la tot poporul. Omul care dă bani celor nevoiaşi sau omul care ajută în alt chip pe cei nedreptăţiţi, este şi el cu ceva de folos celor din jurul lui, dar cu mult mai puţin decât preotul; deosebirea dintre unul şi altul este tot atât de mare pe cât e deosebirea dintre suflet şi trup.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 51)

„Cel care are de luptat cu toţi aceşti duşmani, trebuie să cunoască felul de luptă al fiecăruia. Acelaşi om trebuie să fie şi arcaş şi aruncător cu praştia şi căpetenie şi ostaş şi general şi pedestraş şi cavalerist; să ştie să lupte şi pe mare şi pe metereze. În bătăliile obşteşti, fiecare ostaş luptă cu arma pe care o are şi cu ea atacă şi se apără de duşmani; în lupta pe care o are de dus preotul, nu-i aşa. Dacă cel care vrea să învingă nu cunoaşte toate felurile de luptă, diavolul ştie să răpească oile, că bagă înăuntrul Bisericii pe tâlharii săi prin acea parte pe care preotul n-a păzit-o bine. Dar asta nu se întâmplă când diavolul simte că păstorul ştie toate ştiinţele şi cunoaşte bine toate vicleniile lui.

De aceea preotul trebuie să se întărească din toate părţile. O cetate, atâta vreme cât este înconjurată de ziduri puternice, îşi râde de asediatori, că e întărită bine; dar dacă se face în zid o spărtură, numai de mărimea unei portiţe, nu mai este de nici un folos celălalt zid înconjurător, deşi stă în picioare. Tot aşa şi cu cetatea lui Dumnezeu. Când înţelepciunea, ştiinţa şi

priceperea păstorului sufletesc o înconjoară din toate părțile, ca nişte ziduri puternice, toate meşteşugirile duşmanilor se termină cu ruşinea şi batjocura lor, iar locuitorii dinăuntrul cetății rămân nevătămați; dar dacă un duşman poate să dărâme o parte din zidul cetății, el, chiar dacă nu o cucereşte toată, totuşi prin acea parte vatămă, ca să spun aşa, tot restul.

Ce folos are preotul dacă se luptă bine cu păgânii, dar iudeii îi jefuiesc turma? Ce folos are preotul dacă îi biruie şi pe păgâni şi pe iudei, dar maniheii îi răpesc oile? Ce folos are preotul dacă, după ce îi doboară la pământ pe manihei, îi sfâşie oile duşmanii dinăuntru, care strecoară în sufletele credincioşilor credința că oamenii sunt supuşi destinului?

Dar pentru ce să înşir toate rătăcirile diavolului? Dacă păstorul nu ştie să combată bine toate aceste rătăciri diavoleşti, lupul poate mânca, cu o singură rătăcire, cele mai multe oi.

În războaie, victoria sau înfrângerea se aşteaptă de la soldații care stau şi luptă pe câmpul de bătaie; în luptele duse de preot, lucrurile stau cu totul dimpotrivă. Adeseori în lupta dusă împotriva duşmanilor credinței, victoria este de multe ori de partea acelora care n-au luat parte de la început la luptă, nici nu s-au ostenit, ci au stat liniştiți. Cel care nu-i destul de dibaci în aceste lupte se poate răni cu propria lui sabie şi ajunge de râsul prietenilor şi duşmanilor." (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 4, în vol. *Despre preoție*, pp. 108-109)

„Atunci eşti un învățător desăvârşit, când şi prin cele ce faci şi prin cele ce înveți duci pe ucenicii tăi, pe credincioşi, la viața fericită, pe care a poruncit-o Hristos. Pentru a învăța nu-i de ajuns numai să faci. Nu-i al meu cuvântul acesta, ci al Mântuitorului. El a spus: *Cel ce va face şi va învăța, acela mare se va chema* (Matei 5, 19). Dacă prin *a învăța* Hristos ar fi înțeles *a face*, n-ar mai fi trebuit să spună: *şi va învăța*, ci ar fi fost de ajuns să spună atât: *cel ce va face*. Dar aşa, din pricină că a vorbit separat de amândouă, a arătat că una este a face, şi altceva este a învăța cu cuvântul şi că e nevoie de amândouă pentru o desăvârşită zidire sufletească." (*Tratatul despre preoție,* cartea patra, cap. 7, în vol. *Despre preoție*, p. 119)

,,Ai putea vedea în fiecare din cei care stau lângă Sfântul altar şi citesc legea dumnezeiască şi îi învață pe ascultători un ostenitor asemenea celui ce se îngrijeşte de pământ. Şi ceea ce face țăranul când trage cu plugul şi despică brazdele pământului, şi aruncă semințele, şi le sădeşte în sânurile acestuia, aceasta face şi cel ce mânuie plugul învățăturii, sădind în sufletul ucenicilor sământa dumnezeieştilor învățături." (*Urările de bun venit ale*

aceluiaşi şi lauda celor care au venit din împrejurimile Antiohiei, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 120-121)

„Preoția este formată deodată pentru Dumnezeu şi pentru oameni; pentru Dumnezeu pe care-L slăveşte prin Jertfă, pentru oameni pe care-i sfințeşte prin iertarea Lui." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 205)

„Ceea ce-i sunt remediile numeroase medicinii, ceea ce-i sunt armele omului luptător, cuvântul îi este preotului, înlocuind totul, nefiind înlocuit de nimic. Dacă misiunea dublă a preotului este de a vindeca sufletele şi de a le apăra, singurul lui remediu, singura lui armă care le înlocuieşte pe toate celelalte, este cuvîntul său. La orice rău, la orice durere, la orice pieire, la orice durere zdrobitoare, sufletelor păcătoase, sufletelor mai uşuratice, sufletelor pline, sufletelor sfinte însă ispitite, preotul trebuie să le aducă ajutorul cuvântului său.

Însă sufletele nu sunt numai bolnave, ele sunt asaltate de duşmani numeroşi şi înspăimântători. Ar trebui pentru fiecare moment un medicament salvator care să se potrivească; trebuie acum o armă, armă unică, cuvântul, însă aşa de abil mânuit încât prin toate loviturile să înlăture orice fel de lupte." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 207)

„Dacă preotul este *sarea pamîntului,* misiunea lui este deci de a vindeca sufletele. Ori sufletele mai mult încă posedă remedii multiple şi medicamente variate, medicina sufletelor nu are decât un leac: este cuvântul sfânt.

Şi preotul nu este numai medicul sufletelor, ci el este şi apărătorul lor. Sufletele sunt înconjurate de rătăciri de tot felul, falsele profeții le asaltează, prejudecățile le falsifică, îndoielile le aprind, negările le tulbură. Ce va face preotul a cărui ştiință este scurtă şi limba mută? Biserica lui Dumnezeu este ca o fortăreață. Când are apărători din toate părțile îi lasă aici o spărtură deschisă, duşmanul pătrunde pe aici şi sufletele vor fi cucerite de rătăcire şi de viciu. Şi cine va putea număra duşmanii, cine va şti număra rătăcirile? Oricărui preot îi trebuie o împotrivire slăvită." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 212)

PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtăşească cineva stăpânit de vreun păcat)

„Cuvintele acestea vi le spun şi vouă care vă împărtăşiți şi vouă celor ce împărtăşiți. Este de neapărată trebuință să vi se spună şi vouă, ca să împărțiți aceste daruri cu multă băgare de seamă. Nu mică vă va fi osânda dacă îngăduiți să se împărtăşească de la această masă cineva pe care-l ştiți cu vreun păcat. Sângele lui Hristos din mâinile voastre se va cere. De-ar fi general, de-ar fi mare dregător, de-ar fi chiar cel cu diadema pe cap, opreşte-l dacă se apropie cu nevrednicie! Tu ai mai multă putere decât el. Dacă ți s-ar fi încredințat să ai grijă de curățenia apei unui izvor din care bea o turmă şi ai vedea că vine la apă o oaie plină toată de noroi la gură, n-ai lăsa-o să se aplece să bea, ca să nu tulbure izvorul; aici însă nu ți s-a încredințat izvorul unei ape, ci izvorul sângelui şi al Duhului". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 935-936)

„Când îi vezi pe unii că se apropie, deşi au păcate mai murdare decât pământul şi noroiul, nu te revolți şi nu-i opreşti? Ce iertare mai poți avea? Pentru aceasta v-a cinstit Dumnezeu pe voi, preoților, cu această cinste, ca să-i deosebiți pe unii de alții. Aceasta e vrednicia voastră; aceasta-i trăinicia voastră, aceasta-i toată cununa voastră, nu ca să umblați într-o haină albă şi strălucitoare.

- Dar de unde ştiu eu pe cutare şi pe cutare?
- Nu vorbesc de cei pe care nu-i cunoşti, ci de cei pe care-i cunoşti. Vrei să-ți spun ceva mai înfricoşător? Nu e atât de mare grozăvia să spunem că au călcat în picioare pe Hristos, că au socotit ceva de rând sângele Testamentului şi au batjocorit harul Duhului (Evr., 10, 29). Cel care păcătuieşte şi se apropie de sfintele Taine este mai rău decât un îndrăcit: îndrăciții, pentru că sunt stăpâniți de demoni, nu sunt pedepsiți; aceştia însă pentru că se apropie cu nevrednicie sunt dați osândei veşnice. Aşadar nu numai pe aceştia să-i alungăm, ci pe toți pe care-i vedem că se apropie cu nevrednicie. Nimeni să nu se împărtăşească, dacă nu-i ucenic! Nici un Iuda să nu se împărtăşească, ca să nu păţească ce-a păţit Iuda. Trup al lui Hristos este şi mulțimea aceasta. Vezi, dar, ca tu, care împărtăşeşti cu sfintele Taine, să nu mânii pe Stăpân dacă nu cureți trupul acesta! Vezi să nu-i dai sabie în loc de hrană! Dacă un om nevrednic vine din neştiință să se împărtăşească, opreşte-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, nu de om! Dacă te temi de om, vei fi dispreţuit de om. Dar dacă te temi de Dumnezeu, vei fi respectat şi de om. Dacă nu îndrăzneşti să opreşti de la sfânta Împărtăşanie pe unul nevrednic, adu-l la mine. Nu-i voi îngădui o astfel de îndrăzneală. Mai

degrabă mă voi despărţi de suflet decât să împărtăşesc cu sângele Stăpânului pe un nevrednic; mai degrabă îmi voi răspândi sângele meu decât să împărtăşesc cu sângele acesta atât de înfricoşător pe unul care nu merită. Nu ai nici o vină dacă nu cunoşti pe cel nevrednic, deşi l-ai cercetat cu de-amănuntul. Cele ce ţi le-am spus, le-am spus de cei pe care-i cunoşti. Dacă vom îndrepta pe cei pe care-i cunoaştem, Dumnezeu ni-i va face cunoscuţi repede şi pe cei pe care nu-i cunoaştem. Dar dacă îngădui să se împărtăşească cei pe care-i cunoaştem că sunt păcătoşi, pentru ce să ne mai facă Dumnezeu cunoscuţi pe cei pe care nu-i cunoaştem? Nu spun cuvintele acestea ca să oprim de la împărtăşire pe oameni, nici să-i alungăm din biserică, ci ca să-i aducem la Sfânta împărtăşire după ce s-au îndreptat, ca să ne dăm silinţa să-i îndreptăm. Aşa vom face îndurător şi pe Dumnezeu. Vom găsi mulţi oameni care să se împărtăşească cu vrednicie şi vom primi şi mare răsplată şi pentru râvna noastră şi pentru grija ce o purtăm de alţii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 936-937)

„Mulţi n-au putut să ridice nici povara uşoară a cercetărilor reţinute pe care le-am făcut asupra celor care se împărtăşesc cu nevrednicie. Astfel, după slujbă, au apărut în faţa mea, ca să-mi spună cu neplăcere şi furie: *Aşadar ne alungi din biserică? Ne lipseşti de Sfânta Împărtăşanie?* Nu, nu vă alung. Ba dimpotrivă, vă aduc mai aproape de ea. Căci teama de pedeapsă ne pătrunde în conştiinţă şi acţionează precum flacăra asupra cerii: topeşte şi nimiceşte păcatele noastre, pentru că rămâne neîncetat acolo, făcând astfel sufletul nostru mai strălucitor şi dăruindu-i mai mare îndrăzneală la Dumnezeu. Şi aşa cum doctorul care le dă bolnavilor leacuri amare îi scapă de microbii bolii, deschizându-le astfel pofta de mâncare şi făcându-i să-şi dorească mâncarea, la fel şi dascălul duhovnicesc, care spune cuvinte amare, îi dă conştiinţei prilejul de a respira cu uşurinţă şi-l pregăteşte pe om să guste cu mare bucurie Trupul Domnului." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 171-172)

„Voi, preoţii, trebuie să daţi aceste daruri sfinte cu multă luare-aminte, altfel veţi ajunge în iad. Dacă ştiţi că cineva a săvârşit păcat şi rămâne nepocăit, nu-i îngăduiţi să ia parte la cina pascală. Chiar de-ar fi general, chiar de-ar fi domnitor, chiar de-ar fi însuşi împăratul. Dacă se apropie fără a fi vrednic, îndepărtaţi-l. Voi aveţi putere mai mare decât acela. Nu vă fie teamă de el, orice rang ar avea. De Dumnezeu să vă fie teamă, nu de om. Altfel, şi omul vă va lua în râs şi pe Dumnezeu Îl veţi întrista. Oricum, în cazul în care nu îndrăzniţi să faceţi acest lucru, nu şovăiţi să mi-l încredinţaţi mie. Iar eu nu voi îngădui să se întâmple

asemenea necuviințe. Voi prefera să mor, decât să împărtăşesc un nevrednic cu Trupul lui Hristos. E mai de folos să-şi piardă cineva viața pentru Hristos, decât să-şi salveze viața de aici şi să fie lipsit totdeauna de Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 172)

„Că de veți cunoaşte pe cineva în răutate şi-l veți ierta pe el a se împărtăşi cu Sângele lui Hristos, din mâinile voastre se va cere de la Dumnezeu, chiar de va fi domn sau boier mare, sau chiar împărat să fie, nu te teme de va veni nevrednic să se cuminece, opreşte-l, că mai multă putere ai tu decât împăratul, preotule! Nu îndemna spre urgie pe Domnul Tău Iisus Hristos, să-L dai în trup necurat şi împuțit. Nu da la unii ca aceia în loc de hrană cuțit, ci de va veni acela pentru slăbiciune să se împărtăşească şi fiind nevrednic, opreşte-l, nu te teme! Teme-te de Dumnezeu, şi nu de oameni, şi aşa făcând vei fi cinstit de oameni şi iubit de Dumnezeu. Iar de ți-i frică şi nu îndrăzneşti, adu-l la mine şi nu voi ierta eu să facă acestă fărădelege, mai bine poftesc să-mi scoată sufletul meu mai înainte de vreme, decât dumnezeiescul Trup şi Sânge să-L dau nevrednicilor. Mai bine sângele meu să-l vărs mai înainte, decât să dau înfricoşătorul Sânge unde nu se cade şi mai bine să mă lipsesc de viață pentru Dumnezeu sau pentru viața lui Dumnezeu, Căruia i se cuvine slava în veci. Amin." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 15)

„Vai lor dacă prin laşitatea lor sau delăsarea lor funestă Sfintele Taine sunt profanate!" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 201)

PREOȚIA (trăirea duhovnicească a preotului)

„Încetează, dar, dragă prietene, de a mă împinge spre o pedeapsă de care n-aş putea scăpa. Nu e vorba aici de comanda unei oştiri, nici de ocârmuirea unei împărății, ci de o slujire care cere virtute de înger.

Sufletul preotului trebuie să fie mai curat decât înseşi razele soarelui, pentru ca Duhul cel Sfânt să nu-l părăsească niciodată şi ca să poată spune: *Iar de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine* (Gal., 2, 20).

Dacă cei ce locuiesc în pustie, care au scăpat de oraş, de piață şi de zgomotele din ele, care se bucură necontenit de adăpost şi linişte, nu vor să aibă încredere în paza ce le-o dă traiul lor departe de zgomotele lumii, ci adaugă şi alte nenumărate mijloace de pază: se îngrădesc din toate părțile şi se silesc să fie cu mare băgare de seamă în tot ce spun şi în tot ce fac, ca să se poată, atât cât omeneşte e cu putință, apropia de Dumnezeu cu îndrăznire şi curăție desăvârşită; deci, dacă monahii fac atât de mari sforțări ca să se

păstreze curaţi, spune-mi, te rog, câtă putere, câtă tărie socoteşti că-i trebuie preotului, ca să-şi poată smulge sufletul din orice întinăciune şi să-şi păstreze nevătămată frumuseţea cea duhovnicească? Şi preotul are nevoie de mult mai mare curăţie decât monahii. Iar cel care are nevoie de mai mare curăţie, acela este supus la mai mari ispite, care-l pot murdări, dacă nu-şi fereşte sufletul printr-o neîncetată priveghere şi dacă nu foloseşte mai multă tărie sufletească." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 2, în vol. *Despre preoţie*, pp. 134-135)

„Spune-mi, te rog, unde-l vom pune pe preot, când cheamă Duhul Cel Sfânt, când săvârşeşte prea înfricoşătoarea jertfă şi când atinge necontenit pe Stăpânul obştesc al tuturora? Cât de mare curăţie, cât de mare evlavie îi vom cere? Gândeşte-te ce fel trebuie să fie mâinile acelea care slujesc, ce fel trebuie să fie limba aceea care rosteşte acele cuvinte? Nu trebuie să fie oare mai curat şi mai sfânt decât oricine altul sufletul care a primit atâta Duh? Atunci şi îngerii stau împrejurul preotului. Tot altarul şi locul din jurul jertfelnicului se umple de puterile cereşti în cinstea Celui ce se află pe jertfelnic. Cele ce se săvârşesc atunci pe sfântul altar sunt îndestulătoare să ne încredinţeze de toate acestea. Am auzit odată pe cineva povestind că un bătrân, bărbat minunat, care avea adeseori descoperiri, i-a spus că a fost învrednicit odată de o vedenie ca aceasta: în timpul săvârşirii sfintei jertfe a văzut dintr-odată, atât cât i-a fost cu putinţă, mulţime de îngeri, îmbrăcaţi în veşminte strălucitoare, stând în jurul altarului, cu ochii plecaţi în jos, aşa cum stau soldaţii când împăratul este de faţă. Şi eu o cred. Un altul mi-a spus - n-o aflase de la altul, ci el însuşi fusese învrednicit să vadă şi să audă - că dacă cei care pleacă de pe lumea aceasta s-au împărtăşit cu Sfintele Taine cu conştiinţa curată, când îşi dau sufletul, sunt însoţiţi de aici de îngeri, din pricina sfintei Împărtăşanii pe care au luat-o." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a şasea, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 138)

PREOŢIA (sfinţenia preotului)

„Sfântul Duh a rânduit ca preoţii, încă pe când sunt în trup, să aducă lui Dumnezeu aceeaşi slujbă pe care o aduc îngerii în ceruri. Pentru aceea preotul trebuie să fie atât de curat, ca şi cum ar sta chiar în cer, printre puterile cele îngereşti." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 63)

„Preotul trebuie să fie sfânt pentru suflete. Şi cu atât este mai urgentă această sfinţenie, cu cât sunt mai grave şi mai numeroase obstacolele pe care le întâlneşte.

Ce este preotul fără sfinţenie? În fiecare din funcţiile sale, în predica sa, în raporturile sale cu lumea, el este modelul, exemplarul viu al sfinţeniei: totul în el este ceresc, este divin. Să-l presupunem lipsit de orice sfinţenie, ce va mai rămâne el dacă nu o fantomă fără realitate, sau mai curînd un comediant fără ruşine?

Preotul va fi sfânt, însă câte piedici sunt pentru această sfinţenie!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 211)

„Preotul trebuie să fie sfânt pentru Dumnezeu. Preotul este mijlocitor, el este ajutor pentru oamenii vinovaţi; fără încetare el trebuie să se prezinte la picioarele tronului lui Dumnezeu pentru a cere har. Dacă el este respins însuşi ca urât, ce har va mai putea el obţine?

Şi dacă noi îl contemplăm pe preot la altar, în timpul jertfei, când ţine el în mână dumnezeiasca jertfă, încât cerul şi pământul sunt cuprinse de frică şi plecate sub închinare (…) Om ceresc, om sfânt, oh, da. Însă, dacă el este păcătos, ce urâtă profanare!" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 211)

PREOŢIA (viaţa preotului trebuie să fie model pentru credincioşi)

„Îndeobşte, mulţimea păstoriţilor se uită la purtările conducătorilor lor ca la un model şi caută să se asemene în purtări cu ei. (Înţ. Sir., 10, 2). Cum ar putea, oare, un preot face pe credincioşii săi să nu se mânie, când el însuşi se mânie? Care dintre credincioşi ar dori să fie măsurat în purtări, când vede că preotul său se mânie?" (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 77)

„După cum faptele lor (ale preoţilor – n.n.) cele bune au fost de folos multor credincioşi, pentru că faptele i-au îndemnat şi pe ei la fapte bune, tot aşa şi păcatele lor i-au făcut mai trândavi spre săvârşirea virtuţii şi mai molatici pentru ostenelile faptelor bune.

De aceea trebuie ca frumuseţea sufletului preotului să strălucească în toate împrejurările din viaţa lui, ca să poată în acelaşi timp, şi bucura, dar şi lumina sufletele celor ce-l privesc." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 78)

PREOȚIA (purtarea preoților)

„Un adevărat conducător de oameni trebuie să fie cu totul dimpotrivă: să fie neiertător cu el însuşi şi aspru judecător al faptelor lui, iar cu cei de sub conducerea lui, iertător şi blând. Dar cărturarii şi fariseii făceau dimpotrivă”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 821)

„Şi după cum omul, oriunde s-ar arăta, trebuie să se vadă că se deosebeşte de animale, tot aşa şi învățătorul trebuie să arate că este învățător şi când grăieşte şi când tace şi când stă la masă şi când face orice altceva; trebuie să se vadă că este învățător şi din mers şi din privire şi din ținută, într-un cuvânt din totul”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 823)

„Preoţii din legea veche, ca şi regii şi proorocii erau unşi cu untdelemn (ἐλαιον) pentru că untdelemnul era simbolul iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Din aceasta ei învățau că şi stăpânitorul poporului trebuia să aibă milă de supuşii săi şi că Duhul vine în om prin milă, fiindcă Dumnezeu se milostiveşte către oameni şi este iubitor de oameni. *Şi miluieşti pe toți, pe toate le poți* (Sol., 11, 23). De aceea erau unşi cu untdelemn (ἐλαιον) pentru a arăta că preoția a fost dăruită din milă (ἐλεοσ) lui Dumnezeu; la fel şi regii erau unşi cu untdelemn din aceeaşi pricină. Chiar dacă cineva ar lăuda un stăpânitor, nu i-ar putea spune nimic mai potrivit decât mila ta, milostivirea ta, pentru că e propriu stăpânirii să fie milostivă.
E uşor de înțeles că şi lumea a fost făcută de Dumnezeu din milostivire, şi deci şi noi trebuie s

„Cel preoțit se cade să fie cu adevărat curat de toate patimile, iar mai ales de curvie şi de vrajbă, nici cât de subțire cuget să nu aibă, de vrea să nu fie ca un stricat şi bubos la mâini şi la obraz, care se apropie să se atingă de Împăratul pentru că ştie ce va păți acela.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 250)

„Dacă întâlneşte suflete învârtoşate, duşmănoase, nerăbdătoare, femei în vârstă, văduve arțăgoase, fiindcă viața le-a fost aşa de rea şi apăsătoare, îi este necesară o răbdare eroică, dacă nu vrea să zdrobească cu totul dintr-odată aceste flori deja atât de fragile.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 210)

PREOȚIA (purtarea nedemnă şi necuviincioasă a unor preoți)

,,Chiar dacă poate aţi avea dascăli stricaţi, şi cari răpesc totul, şi sunt lacomi, apoi nici aşa nu vă poate fi de îndreptăţire răutatea acelora. Căci iubitorul de oameni şi întrutot-înţeleptul unul-născut Fiu al lui Dumnezeu, carele toate vede, şi care ştie că în trecerea timpului şi în lumea întreagă se vor găsi poate şi mulţi preoţi stricaţi, nu cumva prin lenevirea unor asemenea preoţi să se prelungească încă mai mult lenevirea şi nepăsarea ucenicilor, răsturnând orice îndreptăţire pentru o astfel de lenevire, iată ce zice: *Pre scaunele lui Moisi au stătut Cărturarii şi Fariseii; deci toate câte vor zice vouă să faceţi, faceţi, însă după lucrurile lor nu faceţi* (Mt. 23, 2), arătându-ţi prin aceasta că, chiar dacă ai avea dascăl netrebnic, totuşi cu nimic te vei vătăma dacă vei asculta cuvintele lui. Nu din lucrurile ce a făcut dascălul, ci din vorbele ce le-ai auzit de la dânsul şi nu le-ai împlinit, din acestea, zic, Dumnezeu îţi va scoate vinovăţia. Încât, dacă tu vei face cele poruncite, vei sta atunci cu toată încrederea înaintea dreptului judecător, iar dacă nu vei asculta de cele ce ţi-a spus dascălul, apoi chiar de ai avea de arătat mii de preoţi stricaţi, totuşi aceasta cu nimic nu-ţi va folosi. Fiindcă şi Iuda a fost apostol, şi totuşi aceasta nu ar putea îndreptăţi pe iubitorii de arginţi sau şi pe furătorii de cele sfinte, şi nici că ar putea cineva dintr-aceştia să zică, fiind învinuit, că şi apostolul Domnului a fost tâlhar, furător de cele sfinte şi vânzător al Mântuitorului, ci mai cu seamă aceasta ne va osândi şi pedepsi, că nici după relele pătimite de alţii noi nu ne-am cuminţit. Dar tocmai pentru aceea sunt scrise asemenea fapte, ca astfel să fugim de dânsele. Pentru aceea, lăsând la o parte pe cutare şi pe cutare, noi să luăm seama la noi înşine şi la faptele noastre, căci fiecare din noi numai pentru dânsul va da seamă înaintea lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 223-224)

PREOŢIA (preotul să nu caute foloase materiale sug steagul lui Hristos)

,,Este vrednic de observat aici şi aceea că fericitul Pavel peste tot locul păstrează măsura, căutând numai cele de neapărată trebuinţă, şi nicidecum de prisos. Căci nu a zis: *Cine slujeşte în oaste şi nu se îmbogăţeşte?*, ci *Cine slujeşte în oaste cu leafa sa?*; nici nu zice: *Sau cine sădeşte vie şi nu strânge aur, sau nu culege întregul rod?* - ci *şi din rodul ei nu mănâncă*; şi nici nu a zis: *Sau cine paşte turmă şi nu vinde mieii?* - ci *şi din laptele ei nu mănâncă*; - nu zice *din mieii turmei*, ci din laptele ei, arătând prin aceasta că dascălul trebuie a se mulţumi cu o mică mângâiere şi numai cu hrana trebuitoare.

Aceste cuvinte sunt îndreptate împotriva celor ce vor a mânca totul şi a culege întregul rod al viei. Aşa a legiuit şi Domnul, zicând: *Vrednic este lucrătorul de hrana sa* (Mt. 10, 10). Deci el nu aduce aici pildele cum s-ar întâmpla, ci arată încă prin ele şi ce fel trebuie a fi preotul. Fiindcă el trebuie a avea şi voinicia ostaşului, şi îngrijirea păstorului, şi sârguinţa lucrătorului de pământ, şi pe lângă toate acestea încă, de a nu căuta nimic mai mult decât neapărata trebuinţă.

Arătând deci că şi după apostoli, şi după pildele din viaţă, dascălul nu este împiedecat a lua de la ucenici cele trebuitoare pentru hrana sa." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, p. 215)

PREOŢIA (nu se cade ca preoţii să-şi agonisească averi)

„Este (preotul – n.n.) îmbrăcat în haine de mătase? Are poate o mulţime de servitori când se duce la piaţă? Umblă poate călare? Îşi ridică oare case mari în care să locuiască? Dacă ar face aşa, eu însumi l-aş condamna şi nu l-aş cruţa nicidecum, ci l-aş arăta chiar ca fiind nevrednic de preoţie! Căci cum va putea el sfătui pe alţii să nu se ocupe cu acestea, dacă pe sine însuşi nu se poate sfătui?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 179)

PREOŢIA (preoţii să nu ia asupra lor purtări de griji lumeşti)

„După ce Hristos i-a lipsit pe ucenici de toate, le-a dat totul; le-a îngăduit să rămână în casele învăţăceilor lor, dar să nu aducă nimic cu ei când intră în casele lor. I-a scăpat astfel pe apostoli de grija cea de toate zilele, iar pe învăţăcei i-a convins că apostolii intră în casele lor numai pentru mântuirea lor; şi pentru că nu aduc cu ei nimic şi pentru că nu cer nimic mai mult decât cele de neapărată trebuinţă şi pentru că nu intră în casele tuturora. Domnul vrea ca apostolii Lui să fie străluciţi, nu numai datorită minunilor, ci, înainte de minuni, datorită virtuţii lor. Că nimic nu caracterizează atât filozofia ca simplitatea; şi, pe cât e cu putinţă, desăvârşirea". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 400)

„Că nu-i cu putinţă să urmezi pe Hristos cum trebuie dacă nu te desfaci de toată grija cea lumească şi legată de pământ. Aşa însă preoţii lui Dumnezeu stau la culesul viilor, la seceratul griului şi la vânzarea recoltelor. Slujitorii umbrei, preoţii Vechiului Testament, erau scutiţi de astfel de griji,

deşi li se încredinţase o slujire mai trupească; iar noi, ca suntem chemaţi să slujim la altarul cel ceresc, care intrăm în sfintele sfintei cele adevărate, ne îndeletnicim cu treburi de negustori şi de samsari. Din pricina aceasta nu mai citim deloc Scripturile, din pricina aceasta ne trândăvim la rugăciune, din pricina aceasta suntem nepăsători la toată fapta bună. Nici nu e cu putinţă să ne împărţim în amândouă părţile cu râvna cuvenită". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 963)

PREOŢIA (preoţii să transmită cele duhovniceşti credincioşilor, iar aceştia să-i ajute pe preoţi în cele necesare trupului)

„… când el strigă ca să nu se lege gura boului ce treieră, nimic alta nu lasă a se înţelege, fără numai că dascălii ce se ostenesc trebuie a se bucura de răsplata ostenelilor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, p. 216)

„*Dacă am semănat noi vouă cele duhovniceşti, au mare lucru este de vom secera noi ale voastre cele trupeşti?* Ai văzut pricină întru totul îndreptăţită şi vrednică de cuvânt? *Acolo, zice, sămânţa este trupească, trupească este şi roada, pe când aici nu este aşa, ci sămânţa este duhovnicească, iar răsplata trupească*. Ca nu cumva ei să cugete lucruri mai, ca unii ce ar da cele trebuitoare dascălilor, arată că dânşii iau mai mult decât dau. *Lucrătorii de pământ ceea ce seamănă, aceea şi iau, pe când noi, zice, semănând în sufletele voastre cele duhovniceşti, secerăm cele trupeşti*, căci aşa era hrana dată de dânşii apostolilor.

Mai departe apoi spune ceva mai aducător de sfială, zicând: *Dacă au parte alţii de stăpânirea voastră, au nu mai vârtos noi?* (1 Cor. 9, 12). Iată aici şi alt gând, şi acesta tot din pilde, însă nu la fel ca cele dinainte. Căci nu pomeneşte aici nici de Petru, şi nici de ceilalţi apostoli, ci de nişte vicleni, împotriva cărora se azvârle cu putere şi de care zice în altă parte: *Că suferiţi de vă robeşte cineva, de vă ia cineva, de se semeţeşte cineva, de vă bate cineva peste obraz* (2 Cor., 11, 20), şi deci prin cuvintele de mai sus el dă de veste deja despre lupta ce o va duce împotriva acelor înşelători. Pentru aceea nici nu a zis *Dacă alţii iau de la voi*, ci arătând obrăznicia acelora, tirania şi neguţătoria lor, zice: *Dacă au parte alţii de stăpânirea voastră*, adică *vă stăpânesc, şi se poartă cu voi ca şi cu nişte slugi, nu numai luând de la voi, ci încă cu multă obrăznicie*. Pentru aceea a adăogat: *au nu mai vârtos noi? –* ceea ce nu ar fi spus el dacă îi era aici vorba de apostoli. De aici se vădeşte

că el face vorbire prin aceste cuvinte la nişte şarlatani care îi asupreau. *Aşa că împreună cu legea lui Moisi, chiar şi voi ați pus prin aceasta lege, că trebuie a da dascălilor voştri hrana trebuitoare*. Zicând însă: *Au nu mai vârtos noi?*, el nu mai întinde vorba de ce cu atât mai vârtos ei ca apostoli trebuia a lua, ci lasă aceasta la judecata cugetului lor, voind prin aceasta a-i şi înfricoşa şi mai mult a-i ațâța.

Ci nu ne-am folosit de stăpânirea aceasta, adică *n-am luat nimic de la voi.* Ai văzut prin câte a pregătit el vorba că nu ar fi ceva nelegiuit dacă ar lua – şi cu toate acestea, nu a luat nimic – ca să nu se creadă că dacă nu a luat, apoi a fost împiedicat? *Nu fiindcă nu mi-este slobod nu iau, zice, căci îmi este slobod a face aceasta, după cum am dovedit cu apostolii, cu împrejurările din viață, cu ostaşul, cu lucrătorul şi cu păstorul, cu legea lui Moisi, cu însăşi firea lucrului, cu faptul că am semănat vouă cele duhovniceşti, cu faptul că voi vă îngrijiți şi dați altora cari nu merită* - totuşi, ca să nu se pară că el necinsteşte pe ceilalți apostoli cari luau, a pus toate acestea aici, spre a se sfii aceşti corinteni, dovedindu-le că nu pentru că ar fi fost împiedicat nu a luat." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 216-217)

„Căci dacă Dumnezeu făgăduieşte împărăția cerurilor în schimbul unor lucruri mici şi neînsemnate, atunci şi slujitorii săi trebuie să transmită altora cele duhovniceşti în schimbul celor mici şi necesare trupului, pentru că, pe drept cuvânt, El este Cel Care le dăruieşte şi pe unele şi pe altele." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 28)

„Fiindcă nu-i absurd să-i dăm împăratului pământesc şi armatei lui plecate la război toate cele necesare, haine şi hrană şi nu numai cât trebuie, ci chiar şi de prisos, iar Împăratului ceresc şi armatei Lui aflată în linie de bătaie în fața unor duşmani cu mult mai cumpliți – *Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui* (Ef., 6, 12) – să nu le oferim nici măcar strictul necesar? Vai, câtă nerecunoştință şi ce poftă nesfârşită de câştiguri nedrepte!" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, pp. 176-178)

„Şi cu toate acestea mulți dintre cei de față sunt mai prejos decât iudeii. Ia aminte, aşadar, la câte dări plăteau iudeii pentru preoții lor: zeciuieli, prinoase şi iarăşi zeciuieli, apoi zeciuială chiar şi a treia oară şi sicli, fără ca cineva să spună că preoții lor consumă mult. Cu cât mai mult vor primi cei săraci, cu atât şi plata celor ce fac milostenie va fi mai mare. Nu spuneau: *preoții primesc prea mult, îşi îmbuibă pântecele etc.*, vorbe ce

se aud astăzi din partea multora. Cei care-şi înalţă case mărețe şi-şi cumpără ogoare sunt considerați ca neavând mare lucru; dar dacă vreunul din preoți ar îmbrăca vreo haină mai frumoasă sau şi-ar procura haina necesară, sau ar avea vreo slugă – ca să nu fie silit a se arăta în ochii lumii fără orânduială – atunci acest fapt este socotit a fi bogăție!… într-adevăr, suntem bogați, dar în acuzațiile pe care ei ni le aduc, lucru pe care sunt siliți să-l recunoască. Noi, de-am avea oricât de puțin, suntem socotiți bogați, în timp ce aceia chiar de-ar trăi în belşug fără măsură, sunt socotiți săraci!” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, pp. 177-178)

„Ai văzut înțelepciunea lui Dumnezeu şi iubirea Lui de oameni? Aşa cum n-a căutat la slava Sa şi nici n-a avut în vedere pe cele ale Sale, ci, în slavă fiind, a ales pentru tine necinstea, la fel e şi cu învățătorii, care deşi puteau să fie slăviți, au preferat totuşi pentru tine să fie disprețuiți, pentru ca tu să te foloseşti, ca tu să te îmbogățeşti. Pentru a te îmbogăți tu în cele duhovniceşti, de aceea e lipsit el de cele trupeşti. Aşadar, Dumnezeu ar fi putut să-i facă fără nici o lipsă, dar a arătat că pentru tine i-a lăsat să fie săraci!” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 187)

„... trebuie să se acorde ajutoare cu îmbelşugare dascălilor pentru întreținerea lor ca nu cumva să sufere sau să se moleşească; ca nu cumva, ocupându-se cu cele mici, din această cauză ucenicii să fie lipsiți de cele mari; ca astfel lucrând cele duhovniceşti să nu se ocupe deloc cu cele pământeşti.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 167)

PREOȚIA („cel ce slujeşte la altar, de la altar să se hrănească”)

„*Cel învățat în cuvânt să comunice celui ce învață toate cele bune.* Aici e vorba de învățători, că trebuie a se bucura de multă grijă din partea discipolilor. Şi din ce cauză oare a legiferat Hristos aşa? Căci şi în Noul Testament astfel e hotărât, ca cei ce predică Evanghelia, din aceasta să trăiască; şi în Vechiul Testament se găsesc de asemenea multe dispozițiuni, după care leviții se bucurau de multe venituri din partea evreilor. Din ce cauză deci s-a ordonat acestea? Fiindcă aici este pusă mai înainte temelia umilinței şi a iubirii. Demnitatea didactică de multe ori îngâmfă pe cei ce o posedă; de aceea el reprimând astfel de apucături, pune în poziție pe dascăl de a avea nevoie de ajutorul discipolilor, iar pe aceştia-i motivează de a se face mai sprinteni spre binefacere, exercitându-i astfel de a deveni blânzi

către alții, precum sunt blânzi şi îndatoritori către dascălii lor. Pentru că de nu ar fi aşa, cum am zis, de ce pe iudeii cei nerecunoscători îi hrăneşte cu mană în pustiu, iar pe apostoli i-a lăsat ca cerşetori? Nu este invederat că de aici pregătind bunătățile cele mari, - umilința şi iubirea, - a învățat pe discipoli de a nu se ruşina de dascălii lor, ce erau batjocoriți? A cere de la alții pentru hrana zilnică, se pare a fi ruşinos; însă nu se poate zice tot aşa şi pentru dascăli, când ei cer de la discipolii lor, cu toată sinceritatea; aşa că şi de aici nu puțin câştigă discipolii, învățându-se de a dispreţui orice slavă. De aceea şi zice: *Cel învățat să împărtăşească pe cel ce învață în toate cele bune,* adică, să-şi arate toată dărnicia către el. Când el zice *în toate cele bune,* la aceasta face aluzie. Nimic să nu fie propriu al discipolului, ci toate să fie comune, pentru că mai mari va lua decât dă, şi încă cu atât mai mari, cu cât sunt mai bune cele cereşti decât cele pământeşti. Aceasta invederând-o şi în altă parte, zice: *dacă noi am semăna vouă cele spirituale, au este mare lucru de vom secera de la voi cele corporale?* (I Cor., 9, 11). Pentru aceasta şi numeşte faptul menționat *împărtăşire,* arătând că aici e un fel de schimb reciproc, cu care ocazie şi iubirea devine cu mult mai fierbinte şi mai statornică. Dacă dascălul caută sobrietatea, el rămâne statornic în acelaşi loc, primind ajutoare după demnitatea lui. A stărui în cuvânt, a se afla în sărăcie permanentă, a dispreţui toate cele pământeşti, ca la urmă să ai nevoie de alții, încă este laudă mare. Dacă, însă, dascălul întrece măsura cerută, apoi singur îşi vatămă demnitatea, nu pentru că primeşte ajutoare, ci pentru că primeşte fără măsură." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 118-120)

PREOȚIA (ispitele ce-l atacă pe preot)

„Este necesar ca dascălul să sufere primejdii, şi chiar mai multe decât ucenicii. *Bate-voi păstorul, zice, şi se vor risipi oile* (Matei, 26, 31). Deci, fiindcă se petrece acest fapt, diavolul suflă cu mai multă putere asupra lor, ca cel ce în nimicirea unora trage cu sine şi risipirea altora, adică risipirea turmei. Căci dacă ucide oile, împuținează turma; dar când pe păstor îl scoate din mijloc, desigur că va vătăma turma întreagă. Deci, dacă diavolul lucrează lucruri mari printr-o mică osteneală, şi dacă vatămă totul printr-un singur suflet, tocmai de aceea trebuie să ne îngrijim." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, pp. 14-15)

„Primul viciu de care trebuie să se teamă preotul este mândria. Demnitatea preoțească este atât de înaltă, împărăția ei atât de

puternică, încât ispita inerentă la orice împărăție vine de la sine. Din această rădăcină înveninată se naşte slava deşartă, căutarea onorurilor, aviditatea după laude, revendicarea geloziei şi a puterii celei mai înalte. De acolo încă invidia care roade, dispreţul care se sileşte să coboare pe altul care este mai sus decât el, demersurile necinstite pentru a ajunge concurentul dorit şi cel mai favorizat. De acolo încă amărăciunile, tristețile, abaterile urâte, când mândria nu mai are păşunea sa.

Un rău mai periculos în preot este ambiția vinovată de a plăcea femeii, unde se exercită de obicei preoția. Dacă el cade în această slăbiciune, adio la orice independență şi orice energie; el nu va mai fi decât sclavul laş al acelora a căror ambiție caută favorurile lor. Dacă o mulțime de preoți nu cunosc această ruşine, sunt prea mulți, vai, care cad în aceasta!

Un pericol de un alt gen, este pentru preot de a deveni lacom. Dacă-l munceşte avariția, dacă ambiția îl împinge la onoruri, noi îl vom vedea înainte de sfințirea sa asigurat pentru demersuri laşe ca să intre în cele Sfinte.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 209)

„Preotul trăieşte în mijlocul laturilor întinse din toate părțile pentru virtutea sa. Ce prudență, ce privire atentă, ce finețe de şarpe, ce măsură de limbaj, ce dibăcie şi ce abilitate îi sunt necesare în demersurile sale!

Cel mai adesea preotul este persecutat. El este prada desemnată a oricărei răutăți a celor răi. Calomnii, injurii, procedee nedrepte, adesea violențe şi ocări de fapte; el trebuie să se aştepte la totul. Ce va face el? În loc de a rămîne *miel*, se va face el *lup*, răpind în mijlocul lupilor răpitorii? Preotul răzbunător şi mânios pierde şi sufletele şi se pierde şi pe sine însuşi.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 210)

„Ce de duşmani pentru preotul ce stă în contact cu lumea, din spectacolele care se desfăşoară aici, continua imagine a viciului pe care-l are aici sub ochi! Că dacă la această primă piedică se mai adaugă a doua mai grozavă: laudele şi favorurile lumii, cum va scăpa el de o atât de îmbătătoare contagiere, infectare? Totodată lumea îi oferă lui doi duşmani de învins: atracția bogăției, sau contactul josnic cu plebea de jos, grosolană; aici este pumnalul ucigaş al laudei, cel mai tare dintre toate. Dacă preotul devine *omul lumii*, el este pierdut.

Şi el trebuie să trăiască în această lume de care trebuie să fugă! Este mult mai ameninţată sfinţenia lui şi mai grea decât a călugărului în siguranţa chiliei sale!” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 211)

PREOŢIA (neîncetata luptă duhovnicească a preotului)

„Cei ce voiesc să vateme o turmă de oi nu se războiesc cu ciobanul, când îl văd că fuge; lasă lupta cu el şi se mulţumesc cu răpirea oilor. Aici, nu. Chiar dacă duşmanii răpesc toată turma, nici aşa nu lasă în pace pe păstor. Dimpotrivă, îl atacă mai cumplit, se înverşunează mai mult împotriva lui şi nu se opresc până ce nu îl înving sau cad ei învinşi.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 3, în vol. *Despre preoţie*, p. 48)

PREOŢIA (chiar şi cele mai mici păcate ale preotului ies repede la iveală şi vatămă pe mulţi)

„Nu-i cu putinţă să rămână ascunse păcatele preoţilor. Dimpotrivă, ies repede la iveală chiar cele mai mici păcate.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 78)

„Păcatele credincioşilor de rând, ca şi cum ar fi săvârşite în întuneric, pierd numai pe săvârşitorii lor, pe când păcatul unui om de vază şi cunoscut de mulţi, cum este preotul, vatămă îndeobşte pe toţi; pe cei slabi îi face şi mai slabi pentru ostenelile cele spre virtute, iar pe cei ce vor să fie mai cu luare aminte asupra lor, pe cei care săvârşesc oarecari fapte de virtute, îi face de se mândresc. În afară de asta, păcatele credincioşilor de rând, chiar dacă sunt săvârşite în văzul lumii, nu zdruncină într-un chip deosebit sufletele oamenilor, pe când păcatele celor ce stau în fruntea acestei slujbe, mai întâi sunt cunoscute de toţi, apoi, chiar de-s foarte mici, ele par mari faţă de păcatele mici ale celorlalţi. Toţi măsoară păcatul nu cu mărimea păcatului săvârşit, ci cu dregătoria celui ce săvârşeşte păcatul.

De aceea preotul trebuie să se întărească din toate părţile, ca şi cu nişte arme de oţel, cu zel mare şi neîntreruptă supraveghere a vieţii sale. Trebuie să se uite mereu în jurul său, ca nu cumva să-i găsească cineva un loc descoperit şi nepăzit şi să-i dea o lovitură de moarte. Toţi stau în jurul lui gata să-l rănească şi să-l doboare; nu numai vrăjmaşii şi inamicii lui, ci chiar mulţi din cei ce-i arată pe faţă prietenie.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 78)

„Hrana focului care arde sufletul preotului, nu sunt smoala, câlții şi vreascurile, ci alte materii, cu mult mai complicate ca acestea; că pe suflet nu-l arde focul acela material, ci-l împresoară flacăra atotmistuitoare a invidiei, care se înalță împrejurul lui din toate părțile. Invidia iscodeşte viața preotului şi se năpusteşte asupra lui mai cu putere de cum se năpustea focul din cuptorul Babilonului asupra trupurilor celor trei tineri. De găseşte în viața lui numai o urmă de stuf, adică cel mai mic păcat, flacăra invidiei se lipeşte iute de el; arde, într-adevăr, partea putredă, dar odată cu ea îi pârleşte şi-i înnegreşte cu fumul ei toată viața, de-ar fi ea mai strălucitoare ca razele soarelui. Atâta vreme cât viața preotului este în toate privințele fără cusur, clevetirile nu-l pot atinge; dar dacă se întâmplă să săvârşească un mic păcat, cum este şi firesc, că e om şi el şi călătoreşte pe oceanul cel mult înşelător al acestei vieți, nu-i mai sunt de folos celelalte fapte bune ca să-l poată scăpa de gurile acuzatorilor, ci acel mic păcat le pune în umbră pe toate. Toți îl judecă pe preot, nu ca pe un om îmbrăcat cu trup şi el, cu fire omenească şi el, ci ca pe un înger, slobozit de orice slăbiciune omenească.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoție*, p. 79)

PREOȚIA (căderile preotului)

„Ceilalți oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobândi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuieşte, e lipsit de orice apărare şi va primi cea mai mare pedeapsă”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 185)

„Că spune Scriptura: *Cei tari, cumplit se vor certa* (Înț. Sol., 6, 6); şi: *Cel care a ştiut voia stăpânului său şi n-a făcut-o se va bate mult* (Luca 12, 47). Deci cu cât cunoşti mai mult, cu atât eşti mai mult pedepsit. De aceea preotul care face acelaşi păcat ca şi mireanul nu primeşte pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea”. (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 339)

„Orice om care calcă legea merită să fie pedepsit, dar mai ales cel care-i pus să învețe pe alții este drept să fie pedepsit îndoit şi întreit; o dată, pentru că el calcă legea; a doua oară, pentru că, fiind dator să îndrepte pe ceilalți, şchioapătă; de aceea este vrednic de o pedeapsă şi mai mare din pricina slujbei sale de cinste; a treia oară, pentru că îi strică pe ceilalți şi mai mult prin aceea că, fiind învățător, săvârşeşte astfel de călcări de lege”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 821)

„Când un om de rând cade, nu este un scandal pentru Biserică; dar când o persoană a cărei virtute înaltă e pusă ca pildă de urmat, care e cunoscut pretutindeni şi admirat în general, cedează ispitei, el cauzează o mare ruină şi o însemnată pagubă, nu numai pentru că el cade din înălţime, dar pentru că exemplul său pierde un mare număr care îl luase ca model. Şi după cum, când capul sau ochii sunt bolnavi, tot restul corpului lâncezeşte şi rămâne fără acţiune, tot astfel când aceste mari lumini ale creştinismului se întunecă prin păcat şi-şi pun o oarecare pată, tot corpul Bisericii suferă.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 13)

„De asta s-a rânduit şi s-a îngăduit lui Petru să păcătuiască, pentru că avea să i se încredinţeze popor mult; pentru ca nu cumva, din pricina firii sale aspre şi a lipsei de păcat, să fie neiertător cu fraţii lui. A căzut în păcat pentru ca, gândindu-se la păcatul lui şi la iertarea Stăpânului, să ierte şi el pe alţii după rânduiala dumnezeiască, potrivit lui Dumnezeu. I s-a îngăduit să păcătuiască celui căruia avea să i se încredinţeze Biserica, stâlpului Bisericii, limanului credinţei; i s-a îngăduit să păcătuiască lui Petru, dascălul lumii, pentru ca iertarea lui să ajungă pricină iertării altora. Dar pentru ce spun eu asta? Pentru că şi noi, preoţii, care stăm pe scaun şi învăţăm, suntem legaţi cu păcate. De aceea preoţia n-a fost încredinţată nici îngerilor, nici arhanghelilor - că ei sunt fără de păcat -, ca nu cumva din pricina sfinţeniei lor, necruţătoare fată de păcat, să trăsnească pe păcătoşii din popor, ci a încredinţat dregătoria aceasta unui om dintre oameni, legat şi el de plăceri şi de păcate, pentru ca, pe temeiul păcatelor sale, să fie bun cu păcătosul când prinde pe cineva în păcat. Dacă preotul ar fi înger şi ar prinde pe cineva făcând desfrânare, îndată l-ar ucide, de vreme ce el nu este încurcat cu aceste păcate. De aceea, dacă îngerul ar fi luat puterea preoţiei, îngerul n-ar fi predicat, ci îndată ar fi ucis; s-ar fi pornit cu urgie asupra unui păcătos, pentru că el nu este ca păcătosul. Acesta a fost motivul pentru care Dumnezeu a încredinţat preoţia oamenilor; omul, cunoscându-şi păcatele lui şi ştiind din experienţă ce e păcatul, iartă pe păcătoşi şi nu se porneşte cu mânie împotriva lor, iar Biserica îşi împlineşte astfel rostul ei.” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 547-548)

„După cum focul cearcă tăria metalelor, tot aşa şi preoţia arată cum e sufletul oamenilor; de e supărăcios, mic la suflet, iubitor de slavă, îngâmfat, de are vreun alt cusur, pe toate le descoperă; dezgoleşte toate cusururile; dar

nu le dezgoleşte numai, ci le face şi mai grozave şi mai mari. Rănile trupului, când sunt zgândărite, se vindecă mai greu; tot aşa şi patimile sufletului, când sunt ațâțate şi întărâtate, se sălbăticesc mai mult şi silesc pe cei ce le au să păcătuiască şi mai mult. Îl fac pe cel ce nu ia aminte de sine însuşi să îndrăgească slava, să ajungă mândru şi să-i placă banii, îl târăsc pe nesimțite spre desfătări, spre petreceri, spre tihnă şi trândăveală; şi încetul cu încetul îl împing la păcate mai mari decât acestea, la păcatele ce se nasc din acestea.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, p. 144)

„Înainte de vremea profeților, Dumnezeu, voind să arate că mult mai mare pedeapsă se cuvine păcatelor săvârşite de preoți decât celor săvârşite de oamenii de rând, a poruncit ca pentru păcatele preoților să se aducă o jertfă tot atât de mare cât se aducea pentru păcatele întregului popor (Lev., 4, 3, 14). Asta nu arată altceva decât că păcatele preotului au nevoie de mai mare ajutor, tot atât de mare cât ajutorul dat întregului popor. Şi n-ar avea nevoie de un ajutor mai mare dacă păcatele lui n-ar fi mai grele; şi sunt mai grele, nu prin natura lor, ci prin dregătoria preotului care le săvârşeşte (Lev., 21, 9).

Dar pentru ce vorbesc de preoți? Chiar fiicele preoților, care nu aveau nici o legătură cu preoția, erau pedepsite pentru aceleaşi păcate cu mult mai aspru, tocmai din pricină că părinții lor erau preoți. Păcatul săvârşit era acelaşi ca şi cel săvârşit de fetele oamenilor de rând - amândouă păcate de desfrânare -, totuşi fiicele preoților erau pedepsite cu mult mai aspru.

Vezi cât de lămurit îți arată Dumnezeu că pedepseşte pe preot cu mult mai mult decât pe credincioşi? Că Dumnezeu, Care pedepseşte pe fiica preotului mai mult decât pe fiicele celorlalți oameni, din pricina tatălui ei, nici pe tatăl ei, care a fost pricina sporului ei de pedeapsă, nu-1 va pedepsi la fel cu ceilalți oameni, ci cu mult mai mult. Şi pe bună dreptate, că prin păcatul său preotul nu mărgineşte paguba sufletească numai la el, ci vatămă şi sufletele credincioşilor mai slabi care îl văd. Asta vrea să spună şi Iezechiel, când desparte la judecată berbecii de oi (Iez., 34, 17).” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 11, în vol. *Despre preoție*, p. 148)

„Că de vei greşi deosebi, nimic ca de acest fel nu vei pătimi, iar dacă preot fiind – te-ai prăpădit. Socoteşte câte a suferit, câte a filosofat Moise, câte lucruri bune a arătat. Şi pentru că a greşit numai o greşeală, se pedepsea cu amar. Cu cuviință! Că cu paguba celorlalți s-a făcut aceasta. Pentru aceasta mai amar se pedepsea, nu pentru că s-a făcut arătat, ci pentru că şi de preot era greşeala. Că nu cu aceeaşi muncă ne pedepsim şi pentru greşelile cele arătate şi pentru cele în taină făcute. Că păcatul este acelaşi, iar paguba

nu este aceeaşi; iar mai ales nici păcatul. Că nu este aceeaşi în taină şi întru ascuns a greşi, şi arătat. Iar episcopul nu este cu putinţă întru ascuns a greşi. Că iubit lucru este, ca negreşind să se izbăvească de vine, cu cât mai vârtos greşind. Ori de se va mânia, ori de va râde, ori de va pofti odihnă în vis, mulţi sunt cei ce se ocărăsc, mulţi cei ce se smintesc, mulţi cei ce legiuiesc, mulţi cei ce pomenesc de cei mai dinainte şi pe cel de acum îl prihănesc. Şi acestea fac nu vrând să-i laude pe aceia, ci ca să-l împungă pe acesta pomenesc de cei împreună episcopi, de preoţi”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* pp. 478-479)

PREOŢIA (căderea unor preoţi în păcate grele)

„De i se întâmplă să săvârşească vreun păcat care-l face vrednic de caterisire, să nu aştepte să-l judece alţii, ci s-o ia înaintea judecăţii lor şi să părăsească singur această înaltă slujire. Aşa, îşi va atrage negreşit asupra lui mila lui Dumnezeu, dar dacă se îndărătniceşte să rămână, deşi-i nevrednic, se lipseşte de iertare, şi aprinde şi mai mult urgia lui Dumnezeu, că adaugă un al doilea păcat, şi mai grozav.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 10, în vol. *Despre preoţie*, p. 73)

PREOŢII (slujitorii lui Hristos distrug cele ale Lui mai funest decât vrăjmaşii Săi declaraţi)

„Cum să nu te minunezi de iubirea Lui de oameni? Cum să nu te uimească milostivirea Lui? Oamenii lui Hristos distrug pe cele ale lui Hristos mai cumplit decât vrăjmaşii şi inamicii lui Hristos, iar Hristos, tot bun, le face încă bine şi-i cheamă la pocăinţă. Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie! Cât de mare e adâncul iubirii Tale de oameni! Cât de mare e bogăţia răbdării Tale!” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 11, în vol. *Despre preoţie*, p. 84)

PREOŢIA (iubirea preotului pentru păstoriţii săi)

„Eu, îndrăgostit de frumuseţea sufletului vostru, am purtat mereu cu mine frumuseţea lui. Şi după cum pictorii, când fac tabloul cuiva, amestecă fel de fel de culori, tot aşa şi eu am zugrăvit chipul sufletului vostru, amestecând, ca pe nişte felurite culori de virtute, şi râvna voastră la slujbele din biserică, şi ascultarea cu dragoste a predicii, şi bunăvoinţa voastră pentru predicator, şi toate celelalte fapte bune. Puneam înaintea ochilor minţii mele tabloul acesta, şi el îmi uşura durerea despărţirii. Vă purtam mereu în suflet:

şi când stăteam în casă, şi când mă ridicam din pat, şi când eram în călătorie, şi când mă odihneam, şi când ieşeam din casă, şi când intram. Visam mereu chipurile voastre dragi: nu numai ziua, ci şi noaptea mă hrăneam cu aceste chipuri. Trăiam aievea cuvintele lui Solomon: *Eu dorm, dar inima mea veghează*. Nevoia de somn îmi lipea pleoapele, dar tirania dragostei de voi îmi ținea deschişi ochii minții mele. De multe ori mi se părea că vorbesc cu voi în vis. Aşa e sufletul! Visează noaptea ce gândeşte ziua. Asta s-a întâmplat şi cu mine. Nevăzându-vă cu ochii trupului, vă vedeam cu ochii dragostei. Nefiind între voi cu trupul, eram printre voi cu dragostea şi-mi sunau mereu în urechi aclamațiile şi aplauzele voastre." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, pp. 7-8)

„Pavel, fiind înlănțuit, întemnițat, în față cu mii şi mii de primejdii – dar se simțea în temniță ca într-o livadă – , îşi aducea aminte de frații lui şi scria: Precum îmi este drept să cuget aceasta despre voi, pentru că vă am în inima mea, în lanțurile mele, în apărarea mea şi în adeverirea Evangheliei? (Filipeni 1, 7). Pe dinafară lanțul duşmanilor, pe dinăuntru lanțul dragostei de ucenici. Lanțul cel din afară, făurit din fier; lanțul cel dinăuntru, țesut din dragoste. Pe acela Pavel îl lepăda adeseori, dar pe acesta niciodată nu l-a aruncat. Şi după cum femeile care au născut şi au ajuns mame sunt legate necontenit de copiii pe care i-au născut, oriunde ar fi ele, tot aşa şi Pavel; dar, mai bine spus, Pavel era mai puternic legat de ucenicii lui, cu atât mai mult cu cât naşterile duhovniceşti sunt mai puternice decât naşterile trupeşti. Şi Pavel nu i-a născut numai o dată, ci chiar de două ori pe aceiaşi ucenici, că striga spunând: *Copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii* (Galateni 4, 19). Cu o femeie nu se poate întâmpla niciodată asta, nici n-ar putea naşte din nou acelaşi copil." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 9)

„În naşterile trupeşti numai trupul suferă dureri; în naşterile cele duhovniceşti durerile nu muncesc pântecele, ci sfâşie însăşi tăria sufletului. Şi ca să afli că naşterile cele duhovniceşti sunt mai chinuitoare, te întreb: Cine a dorit vreodată să sufere iadul pentru copiii pe care i-a născut? Pavel, însă, nu numai că preferă să sufere iadul, dar chiar se roagă să fie anatema de la Hristos numai ca să poată naşte pe iudei pentru Hristos (Romani 9, 3). Pentru ei suferea necontenit durerile naşterii; iar pentru că nu putea să-i nască se plângea, zicând: *Mare îmi este întristarea şi necurmată durerea în inima mea* (Romani 9, 2); iar în altă parte, iarăşi: *Copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi* (Galateni 4, 19)." (*Omiliile despre pocăință*, omilia întâi, p. 10)

PREOȚIA (grija preotului pentru păstoriții săi)

„După cum sporul vostru duhovnicesc îmi dă mai multă îndrăznire şi bogăția mea duhovnicească este să vă văd propăşind în cele duhovniceşti, strălucind în virtute şi depărtându-vă de cele ce pot a vă vătăma, tot aşa mă umplu de tristețe şi, ca să spun aşa, ruşinea-mi stăpâneşte sufletul, când vă văd împiedicați şi subjugați de înşelăciunile drăceşti". (*Omilii la Facere,* omilia VII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 87)

„*Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc* (I Cor., 10, 23). Ai văzut pricepere apostolică? *Dacă îmi este îngăduit să fac ceva, spune Pavel, şi asta nu mă vatămă cu nimic, totuşi nu vreau să fac lucrul acela, dacă prin el nu zidesc pe semenul meu*. Ai văzut ce suflet plin de iubire? Ai văzut că niciodată nu caută pe ale sale, ci prin tot ce face arată că cea mai mare virtute este a te îngriji mult de zidirea semenilor?" (*Omilii la Facere,* omilia VII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 89)

„Aşadar, dacă eu îmi dau toată silința, dacă sunt mereu cu luare aminte ca să vă povățuiesc în fiecare zi pe calea virtuții, dar voi stăruiți în aceleaşi păcate, gândiți-vă cât de mare îmi este durerea şi vouă cât de mare vi-i osânda, ca să nu spun ceva mai mult. Da, eu n-am nici o vină, pentru că n-am lăsat nimic la o parte din cele ce țin de zidirea voastră sufletească; dar nu mi-i sufletul liniştit, pentru că eu port grija mântuirii voastre. Şi un învățător, când îşi dă seama că şcolarii săi nu câştigă nimic de pe urma strădaniei sale, se supără şi se amărăşte nu puțin când vede că munceşte în zadar". (*Omilii la Facere,* omilia XI, III, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

„Un doctor, de-ar da de mii de ori doctorii unui bolnav, dacă bolnavul nu vrea să ia doctoriile, dacă de multe ori se împotriveşte să primească pe doctor, nimeni din cei cu judecată n-are să mustre pe doctor, pentru că doctorul a făcut tot ce I-a stat în putință. Tot aşa şi eu; v-am dat doctoria învățăturii duhovniceşti, dar datoria voastră este, deci, să îndurați durerile, să primiți îngrijirile, să scăpați de boale şi să vă faceți deplin sănătoşi. Aşa, făcând, veți simți şi voi folosul, iar eu voi avea nu puțină mângâiere, văzând că s-au făcut repede sănătoşi cei ce fuseseră bolnavi mai înainte." (*Omilii la Facere,* omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Ce cuvânt de apărare mai pot avea cei cărora li s-au încredințat păstorirea turmelor cuvântătoare, care din pricina trândăviei lor nu vor să aibă nici o grijă de oi şi, după cuvântul profetului (Iez., 34, 3-6), în fiecare zi

pe unele le junghie, pe altele le văd sfâşiate de fiare, iar pe altele furate de străini? Şi doar aici osteneala e mai mică, iar grija de turmă e uşoară; că numai sufletul trebuie instruit.

Iată ce spune Iacov! *Ziua mă ardea arşiţa, iar noaptea suferеam de frig; şi nu se prindea somnul de ochii mei.*

Cine ar putea spune că pentru mântuirea celor păstoriţi păstorul de suflete înfruntă necazuri şi primejdii? Nici unul din cei de acum n-ar îndrăzni să spună. Numai lui Pavel, dascălul lumii, îi este îngăduit să spună cu îndrăznire acestea şi mai mari decât acestea.

– Dar unde, aş putea fi întrebat, a îndurat Pavel acestea?

– Ascultă-l, că însuşi o spune! *Cine este slab şi eu să nu fiu slab*? *Cine se sminteşte şi eu să nu ard?* (II Cor., 11, 29). Ce iubire de păstor! Căderile altora, spune Pavel, îmi măresc durerile mele. Smintelile altora îmi aprind cuptorul suferinţei mele. Pe Pavel să-l imite toţi cei cărora li s-a încredinţat păstorirea oilor cuvântătoare! Să nu fie mai răi ca Iacov, care a vegheat cu mare grijă oile cele necuvântătoare atâta număr de ani! La păstorirea turmelor de oi de este cineva trândav nu-i vreo vătămare! Dincoace, însă, de se pierde o oaie cuvântătoare sau de e sfâşiată de fiare, paguba e multă, vătămarea e foarte mare, iar osânda nespusă. Dacă Stăpânul nu s-a ferit să-şi verse propriul Său sânge pentru noi, ce iertare mai merită cel care dispreţuieşte pe cei cinstiţi atâta de Stăpân, cel care nu face tot ce-i stă în putinţă pentru paza oilor?” (*Omilii la Facere,* omilia LVII, VI-VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 242-243)

„Când vezi un duşman al adevărului, vindecă-l, îngrijeşte-l, reîntoarce-l la virtute. Dă-te tu pildă de viaţă curată; caută să nu poată fi osândite cuvintele tale; apără-l, poartă-i de grijă; fă totul ca să-l îndrepţi imitând pe marii doctori; aceia nu vindecă numai într-un singur chip, ci, când văd că o doctorie nu e de folos, se folosesc de o altă doctorie, apoi de alta; uneori taie rana, alteori o leagă. Şi tu eşti un doctor al sufletelor; foloseşte tot felul de doctorii, după legile lui Hristos, ca să iei plata: şi a mântuirii tale şi a folosului altora. Făcând totul spre slava lui Dumnezeu, eşti şi tu slăvit, că a spus Domnul: *Pe cei ce Mă slăvesc îi voi slăvi, iar cei ce Mă defaimă vor fi defăimaţi* (I Regi 2, 31)”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 367)

„Hristos folosea orice mijloc pentru mântuirea sufletelor, nu numai când vorbea, nici numai când vindeca, nici numai când mustra pe duşmani, ci şi când stătea la masă, pe mulţi păcătoşi îi îndrepta. Prin asta ne învaţă că orice timp şi orice faptă pot să ne fie de folos pentru a mântui. Deşi cele puse

pe masă atunci de Matei erau fructul nedreptății și lăcomiei, totuși Hristos n-a refuzat să mănânce din ele, pentru că mare era câștigul pe care avea să-l scoată de acolo; de aceea a și intrat în casă și a și stat la masă cu oameni care făcuseră niște păcate ca acelea. Așa e doctorul; dacă se îngrețoșează de puroiul bolnavilor nu-i scapă de boală”. (*Omilii la Matei,* omilia XXX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 370)

„Dacă doisprezece oameni au plămădit toată lumea, gândește-te cât de păcătoși și de răi suntem noi, când nu putem aduce la credință pe cei ce au rămas, deși suntem atât de mulți, deși suntem destul aluat pentru a plămădi mii de lumi.

Mi s-ar putea însă spune:

- Aceia au fost apostoli!

- Și ce-i cu asta? N-au trăit și ei cum trăiești și tu? N-au crescut și ei în orașe? Nu s-au bucurat de aceleași lucruri? N-au avut și ei câte o meserie? Erau, oare, îngeri? S-au pogorât din cer?

- Nu, dar au făcut minuni!

- Nu minunile i-au făcut pe ei minunați! Până când vom întrebuința minunile făcute de apostoli ca scuză pentru trândăvia noastră? Uită-te la ceata sfinților. Nu strălucesc datorită minunilor. Mulți au izgonit demoni, dar pentru că au săvârșit fărădelegi, n-au ajuns minunați, ci chiar au fost pedepsiți.

- Atunci, ce i-a făcut mari pe apostoli?

- Disprețul averilor, disprețul slavei, despărțirea de toate grijile și afacerile lumești. Dacă n-ar fi făcut asta, ci ar fi fost robii patimilor, chiar dacă ar fi înviat mii de morți, n-ar fi avut nici un folos, ci ar fi fost socotiți niște șarlatani. Așa că viața omului îl face pe om strălucit. Ea atrage harul Duhului. Ce minune a făcut Ioan Botezătorul, cel care a adus la pocăință atâtea orașe? Că n-a făcut nici o minune, ascultă-l pe evanghelist: *Ioan n-a făcut nici o minune* (Ioan 10, 4). Prin ce a ajuns Ilie minunat? Nu prin îndrăznirea lui față de împărat? Nu prin râvna lui față de Dumnezeu? Nu prin sărăcia lui de bunăvoie? Nu datorită cojocului, peșterii și munților? Minunile le-a făcut după toate acestea”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVI, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 540-541)

„Așadar, dacă Dumnezeu Se bucură atât de mântuirea unuia din aceștia mici, pentru ce să-i disprețuiești pe cei ce sunt atât de dragi lui Dumnezeu, când ar trebui să-ți dai chiar viața pentru unul din ei? Îmi spui că e un neputincios și un om de rând? Dar tocmai pentru aceasta trebuie să faci totul ca să-l mântui. Că și Hristos a lăsat cele nouăzeci și nouă de oi; n-a

avut putere mântuirea atâtor oi să acopere pierderea uneia singure. Evanghelistul Luca spune că a luat-o pe umeri (Luca 15, 5) şi că a spus: *Mai mare bucurie se face pentru un păcătos care se pocăieşte, decât pentru nouăzeci şi nouă de drepţi* (Luca 15, 7). A arătat marea Lui grijă de cel pierdut şi prin aceea că pentru el a lăsat pe cei mântuiţi şi prin aceea că Se bucură mai mult de mântuirea lui.

Să nu dispreţuim, dar, sufletele unor astfel de oameni! Pentru sufletele lor a spus Hristos toate cuvintele acestea.” (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 690-691)

„Este o încercare mare păzirea Bisericii, o primejdie mare care are nevoie de multă înţelepciune şi de un curaj ca cel despre care vorbeşte Iisus Hristos, acela ca să-şi dea viaţa pentru oile sale, ca niciodată să nu le părăsească, ca să fie tare să stea în faţa lupului. În aceea se deosebeşte păstorul de mercenar. Acesta se îngrijeşte puţin de oile sale şi nu veghează decât pentru propriul său interes; dar celălalt se uită pe sine însuşi, şi veghează în mod unic numai la mântuirea turmei sale.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXI, 1, p. 296)

„Iisus Hristos, voia să-l întărească pe Petru şi să-i arate că pata lepădării lui era deja ştearsă; pentru aceasta îi încredinţează lui grija conducerii fraţilor săi şi nu-i aminteşte, nu-i reproşează lepădarea, ci zice: Dacă Mă iubeşti primeşte conducerea fraţilor mei; arată acum iubirea fierbinte pe care ai arătat-o totdeauna şi cu care te slăveşti; viaţa care ai vrut s-o dai pentru mine, dă-o pentru oile mele.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 1, p. 470)

„Domnul îl întreabă pe Petru de trei ori, de trei ori îi dă aceeaşi poruncă, pentru a arăta câtă grijă are el de oi şi că această grijă este cea mai mare dovadă a iubirii pe care poate să i-o dea.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 1, p. 470)

„Să ne gândim şi la păstorii oilor celor din Capadocia, câte suferinţe întâmpină în apărarea acelor dobitoace. De multe ori stau câte trei zile în şir îngropaţi în zăpadă. Se spune că şi cei din Libia nu îndură suferinţe mai mici ca aceia, căci în timp de luni întregi îşi păstoresc oile prin acele pustietăţi întinse şi pline de fiare sălbatice. Deci, dacă avem o astfel de îngrijire pentru animalele necuvântătoare, apoi ce îndreptare vom avea pentru sufletele încredinţate nouă spre păstorire, când noi dormim somnul cel mai adânc? Avem oare timpul de a trândăvi? Avem timpul de a ne linişti? Oare nu este

nevoie de multe ori de a ne învârti în jurul lor, şi a ne pune pe noi în pericol de moarte pentru aceste oi? Sau poate nu ştiţi care este însemnătatea şi vrednicia acestei turme? Oare nu pentru ea Stăpânul tău a săvârşit mii de fapte, şi la urmă şi-a vărsat şi sângele Său? Şi tu cauţi odihnă? Dar ce ar putea fi mai rău ca asemenea păstori? Nu înțelegi că în preajma acestor oi stau lupi cu mult mai sălbatici şi mai iuţi decât cei de prin pustiuri? Nu te gândeşti în sinea ta ce fel de suflet trebuie să aibă cel ce voieşte să-şi ia asemenea stăpânire? Oamenii cei care conduc se sfătuiesc şi chibzuiesc pentru lucruri de puţină însemnătate, zi şi noapte la un loc priveghind, şi noi care purtăm lupta pentru cele cereşti, dormim chiar şi în timpul zilei? Dar atunci cine ne va scăpa de osânda pentru asemenea trândăvie? Dacă trebuie de a ne munci trupul şi a suferi mii de rele, apoi oare nu este nevoie de a priveghea neîncetat? Acestea să le audă nu numai păstorii, ci şi oile, ca astfel şi păstorii să se facă mai harnici, iar în acelaşi timp şi păstoriţii să arate toată supunerea şi ascultarea, căci numai acestea vor putea încă mai mult să-i încurajeze pe păstori şi să-i atragă la lucru. Tot aşa şi Pavel a poruncit, zicând: *Ascultaţi pe mai marii voştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie şi nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos* (Evrei 13, 17). Când el zice: *priveghează*, prin această expresie arată şi miile de osteneli, precum şi grijile şi primejdiile prin care trec, căci păstorul cel bun trebuie a fi aşa, după cum şi Hristos îl voieşte; adică să se întreacă cu miile de mucenici care au pătimit pentru El. Păstorul care o dată a murit pentru El, pentru turmă va muri de mii de ori, dacă va fi păstor aşa după cum trebuie a fi. Un asemenea păstor poate să moară în fiecare zi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIX, pp. 519-520)

„De aceea şi corifeului Apostolilor, care Îl iubea mai mult decât ceilalţi, aceasta i-a încredinţat, după ce mai întâi a fost întrebat dacă Îl iubeşte, ca tu să afli că înaintea tuturor celorlalte el a pus ca dovadă a dragostei îngrijirea de păstoriţi, căci această îngrijire are nevoie de un suflet tânăr şi sprinten în luptă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIX, p. 520)

„Aceasta este mai cu seamă însuşirea de căpătâi a dascălului plin de forţă, ca el nu numai prin cuvânt, ci şi prin rugăciuni să folosească ucenicilor. De aceea şi zicea: *Iar noi vom stărui în rugăciune şi în slujirea cuvântului* (Faptele Apostolilor 6, 4).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 553)

„*Şi al cărui lucru va rămânea, carele a zidit plată va lua, iar al cărui lucru va arde, se va păgubi*, deşi dacă ceea ce spune aici este cu privire la ucenici şi la dascăli, nu ar trebui ca să se păgubească, fiindcă a cui este vina dacă ucenicii n-au ascultat?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 93)

„*Fiecare va lua plata sa după osteneală*, nu după sfârşitul sau rezultatul lucrului, ci după osteneală. Căci ce sunt eu vinovat dacă nu sunt cu băgare de seamă cei ce mă ascultă?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IX, p. 93)

„*Tuturor toate m-am făcut, ca oricum pre vreunii să mântuiesc*. Ai văzut exageraţie la dânsul? Tuturor s-a făcut toate, nu aşteptând doar ca pe toţi să mântuiască, ci *măcar puţin din ei să-i mântuiesc* – zice. *Slujba şi râvna mea ce am pus-o a fost atât de mare, încât puteau şi toţi să se mântuiască, şi cu toate acestea, eu nu am nădăjduit că se vor mântui toţi*. Vorba aceasta este foarte însemnată, căci este plină de buna lui voire, şi încă voire fierbinte. Fiindcă şi cel ce seamănă, seamănă peste tot locul, şi deşi nu a încolţit toată sămânţa, totuşi el a făcut ceea ce a trebuit să facă. Zicând deci de numărul cel mic al celor mântuiţi, iarăşi pune particula *oricum* sau *cel puţin*, prin care mângâie pe cei ce se întristează pentru cei nemântuiţi. Că dacă nu este cu putinţă a încolţi toată sămânţa, cu toate acestea şi a se pierde toată este cu neputinţă. Pentru aceea zice *ca oricum*, că adică cel ce se osteneşte cu atâta râvnă şi căldură este mai presus de orice îndoială că va reuşi.

Şi aceasta fac pentru Evanghelie, ca împreună-părtaş ei să mă fac (1 Cor. 9, 23), adică *să se vadă că am făcut ceva şi de la mine, şi astfel să mă împărtăşesc cununilor celor date credincioşilor* (…) prin cuvintele *ca împreună-părtaş Evangheliei să mă fac*, adică *să pot a mă împărtăşi şi eu cu cei ce cred în Evanghelie*. Ai văzut smerenie? Cum el care a întrecut pe toţi cu ostenelile, când este vorba de răsplată se pune pe sine ca pe unul din cei mulţi? De aici însă este sigur că după cum cu ostenelile a întrecut pe toţi, tot asemenea şi cu răsplata covârşeşte pe mulţi. Şi cu toate acestea el nu cere a se bucura de întâietate, ci îi place, dacă s-ar putea, ca să se împărtăşească şi el din cununile celorlalţi. Acestea le spunea nu pentru că făcea aşa pentru plată, ci pentru ca să mişte pe aceia şi cu astfel de nădejdi să-i îndemne a face totul pentru fraţi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, pp. 230-231)

„Şi ştiu că acestea le vorbesc în zadar, însă nu voi înceta a vă vorbi, că dacă poate nu veţi asculta cu toţii, apoi fireşte că nici cu toţii nu vă veţi împotrivi, sau mai bine zis, chiar dacă şi cu toţii vă veţi împotrivi şi nu veţi asculta, apoi atunci şi plata mea va fi mai mare, în acelaşi timp şi osânda voastră va fi mai mare. Deci ca acestea să nu se întâmple, eu nu voi înceta a vă vorbi, că poate prin înşiruirea aceloraşi vorbe vă voi îmboldi cumva." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

„Eu iubesc foarte mântuirea voastră." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, p. 461)

„… şi în sarcina ta ţi se va pune un mare păcat; acela adică că, văzându-l pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci după cum legea Iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a duşmanului, dar încă cel ce nu vita, ci chiar sufletul prietenului şi a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptăţirea noastră faptul că acela are minte, fiindcă şi noi de multe ori sfătuind pe alţii, totuşi deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, şi nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă şi pentru cel ce păcătuieşte, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul şi, prin urmare, nu zice: *Ce mă priveşte pe mine?* Teme-te de păţania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu?* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca şi vorba *Ce mă priveşte pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică cele ale trupului nostru le credem străine de noi. Ce spui? Nu-ţi pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cine-ţi pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă şi-l ia în râs? De diavolul care-l împinge la rele şi-l trânteşte jos? *Şi de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i şi sfătuindu-l cu cele trebuitoare?* De unde se vădeşte că-l vei ajuta? Dar şi aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca sfârşitul fiind nesigur, tu să-ţi iei asupră un păcat. Iată că şi Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis, şi acela nu a făcut, şi totuşi nici aşa nu s-a depărtat de el, deşi ştia că nu-l va încredinţa. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a contenit de a-l îndrepta, apoi tu, care nu ştii viitorul defel, ce îndreptăţire vei avea moleşindu-te şi dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după

ce se deznădăjduiseră au izbutit. Şi chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuşi ți-ai făcut datoria.

Aşadar, nu fii neomenos şi fără milă, şi nici nepăsător față de fratele tău care păcătuieşte. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, şi nu mă priveşte* sunt izvorâte din cruzime şi lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un mădular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă?* – ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuşi să nu ai cuvânt a te învinovăți pe sineți că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularele trupului nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voi încredința pe tine, zicându-ți *Îngrijeşte-te de mădularul tău*, cel puțin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ți că şi tu eşti mădularul trupului lui Hristos. Şi atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit şi-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi şi să-l treci cu vederea – şi trupul lui Hristos văzându-l plin de râie şi de răni, tu îl treci cu vederea? Şi nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, pp. 473-474)

„... şi în sarcina ta ți se va pune un mare păcat; acela adică că, văzând pe fratele tău rătăcit, tu nu l-ai îndreptat. Căci dacă după legea iudeilor, nu trebuie a trece cu vederea nici vita cea de sub jug a duşmanului, dar încă ce nu vita, şi chiar sufletul prietenului ți a fratelui său îl trece cu vederea, ce iertare va avea? Nu este de ajuns spre îndreptățirea noastră faptul că acela are minte fiindcă şi noi de multe ori sfătuind pe alții, totuşi deseori nu am fost destoinici nici pentru noi, şi nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă şi pentru cel ce păcătuieşte, că poate este mai firesc a primi un sfat bun de la tine decât de la dânsul şi, prin urmare, nu zice: *Ce mă priveşte pe mine?*. Teme-te de pățania celui dintâi care a zis această vorbă, căci cuvintele: *Nu cumva sunt păzitorul fratelui meu* (Fac. 4, 9) la aceasta tocmai duce, ca şi vorba *Ce mă priveşte pe mine?*

De aici se nasc toate relele, că adică ale trupului nostru le credem străine de noi, ce spui? Nu-ți pasă defel ceea ce face fratele tău? Dar atunci de cinei pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă şi-l ia în râs? De diavolul care-l împinge la rele şi-l trânteşte jos? *Şi de unde este învederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i şi sfătuindu-l cu cele trebuitoare?*

De unde se vădeşte că-l vei ajuta? Dar şi aceasta este cea mai de pe urmă prostie, ca sfârşitul fiind nesigur, tu să-ți iei asupră un păcat. Iată că şi Dumnezeu, care vede viitorul, de multe ori a zis, şi acela nu a făcut, şi totuşi nici aşa nu s-a depărtat de el, deşi ştia că nu-l va încredința. Deci dacă cel ce a văzut că nu va face nimic mai mult nu a contenit de a-l îndrepta, apoi tu, care nu ştii viitorul defel, ce îndreptățire vei avea moleşindu-te şi dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe ori după ce se deznădăjduiseră au izbutit. Şi chiar dacă nu ai făcut nimic mai mult, tu totuşi ți-ai făcut datoria.

Aşadar, nu fii neomenos şi fără milă, şi nici nepăsător față de fratele tău care păcătuieşte. Cum că vorbele acelea că *nu-mi pasă, şi nu mă priveşte* sunt izvorâte din cruzime şi lene, aceasta se învederează de acolo. Pentru ce, de pildă, când un modular al trupului tău este bolnav, tu nu zici: *Ce-mi pasă* — ci totul faci ca astfel, chiar dacă cu nimic nu te-ai folosi, totuşi să nu ai cuvânt a te învinovăți pe sineți că ai trecut cu vederea ceva din cele ce erai dator a face. Apoi dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădularele trupului nostru, oare de ale lui Hristos să nu ne îngrijim? Dar de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voi încredința pe tine, zicându-ți *Îngrijeşte-te de mădularul tău*, cel puțin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ți că şi tu eşti mădularul trupului lui Hristos. Şi atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit şi-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar avea răni împuroiate pe trup, nu ai suferi ca să-l vezi şi să-l treci cu vederea — şi trupul lui Hristos văzându-l plin de râie şi de răni, tu îl trecu cu vederea? Şi nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? Pentru aceea toate sunt anapoda, din pricina neomeniei noastre, din pricina lenevirii noastre." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIV, pp. 473-474)

„Căci noi toate facem spre bucuria voastră, şi pentru această bucurie ne silim, de vreme ce şi noi ne împărtăşim de dânsa." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IV, p. 46)

„Aceasta este viață, aceasta mângâiere, aceasta este bucuria dascălului care are minte: propăşirea spre bine a ucenicilor.

Nimic nu arată atâta pe un stăpânitor ca iubirea de cei stăpâniți - fiindcă şi pe tată nu-l face numai faptul că a născut, ci că a şi iubi după ce a născut. Deci dacă unde este firea, şi încă este atâta trebuință de dragoste, apoi cu atât mai mult unde este harul. Astfel au strălucit toți cei vechi. Câți dintre evrei au fost slăviți, de aici s-au arătat aşa. Astfel s-a arătat Samuil mare, zicând: *Să nu-*

mi fie mie a păcătui lui Dumnezeu, încetând a mă ruga pentru voi (1 Imp., 12, 23). Astfel s-a arătat David, astfel Avraam, astfel Ilie, astfel fieştecare dintre drepții din Legământul Nou şi din cel Vechi. Că şi Moisi, părăsind bogății şi comori nespuse pentru cei stăpâniți, a voit mai bine a suferi rele împreună cu norodul lui Dumnezeu, în vreme ce mai înainte de hirotonia sau alegerea lui la această vrednicie era căpetenie a norodului prin faptele sale. Pentru aceea cu multă nerozie zicea către dânsul acel evreu: *Cine te-a pus pe tine stăpân şi judecător preste noi?* (Ieş., 2, 14). Ce spui? Vezi faptele şi te îndoieşti de numirea aceasta? Ca şi cum cineva, văzând un doctor strălucit tăind şi legând un mădular bolnav al trupului, i-ar zice: *Şi cine te-a pus pe tine doctor şi ți-a poruncit a tăia*? Meşteşugul, prietene, cum şi boala ta, i-ar răspunde doctorul. Tot asemenea şi pe Moise ştiința sau meşteşugul de a stăpâni l-a făcut aşa precum este.

Căci, iubiților, a stăpâni este un meşteşug - iar nu numai o vrednicie – şi încă un meşteşug mai înalt decât toate meşteşugurile din lume. Dar dacă stăpânirea celor din afară este meşteşug şi ştiință mai bună decât toate, apoi cu atât mai mult este stăpânirea celor duhovniceşti. Căci cu atât mai bună este stăpânirea aceasta decât aceea, cu cât şi aceea este mai bună decât altele, şi mai bine zis, cu mult mai bună.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 146)

„Aceasta este iubire părintească, ca înaintea laudelor noastre să protimisim (să preferăm) mântuirea ucenicilor; aceasta mai cu seamă ne scapă de legăturile trupului şi ne face a zbura de la pământ la cer.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIX, p. 260)

„Am arătat (eu, Pavel – n.n.) către voi îndelungă-răbdare, am amânat pedeapsa, nu am tăiat pe nimeni de la Biserică, am rugat, am sfătuit, am înfricoşat, am amenințat, ca astfel din toate părțile să vă adun şi să vă îndemn la pocăință.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXX, p. 264)

„Meritul dascălilor nu e de a căuta onoare, nici slavă din partea celor mai mici, ci mântuirea lor, şi pentru aceasta a face totul; iar acela care caută altfeliu de lucruri, nici că se poate numi dascăl, ci tiran. Nu doară pentru aceasta te-a pus Dumnezeu peste dânşii, pentru ca tu să te bucuri de o mai mare îngrijire, ci pentru ca cele ale tale să fie date la o parte toate, iar cele ale lor să fie bine îngrijite şi edificate. Aceasta e treaba dascălului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 71)

„Că dacă fericitul Iacov, ziua şi noaptea se trudea cu paza turmelor, cu atât mai mult trebuie a face cel ce i s-a încredințat sufletele altora spre pază, care, chiar de ar fi lucrul cât de greu, sau oricât de înjosit, el trebuie a face totul, având înaintea ochilor un singur lucru: mântuirea discipolilor şi slava lui Dumnezeu ce va rezulta de aici.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 182)

„Eu nu numai în biserică, ci şi acasă, mai înainte de orice, fac către Dumnezeu rugăciunea mea pentru sănătatea voastră sufletească şi trupească. Altă rugăciune nici nu este mai bună pentru un preot, decât a se ruga lui Dumnezeu pentru câştigarea celor bune de către păstoriții săi, mai înainte de a se ruga pentru sine. Dacă Iov, sculându-se în fiecare dimineață, de îndată făcea rugăciuni pentru fiii săi trupeşti, apoi cu cât mai mult oare nu suntem noi datori de a face aceasta pentru fiii cei duhovniceşti?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 326)

„Şi eu am născut pe mulți dintre voi (duhovniceşte – n.n.), însă după aceasta am simțit durerile. Mamele trupeşti mai întâi simt durerile facerii, şi apoi vine facerea, dar aici, în naşterile duhovniceşti, durerile se țin într-una până la suflarea cea mai de pe urmă, ca nu cumva cel născut să fie vreo stârpiciune, ceea ce doresc foarte mult să nu se întâmple.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 329)

„Preotul este ca un părinte obştesc al întregii lumi. Se cuvine deci ca el să se îngrijească de toți fără excepție, ca şi Dumnezeu, Căruia el Îi slujeşte în cele sfinte.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 67)

„... aceasta înseamnă a ține dregătoria, adică a nu cruța nimic pentru îngrijirea părintească a păstoriților.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 168)

„Astfel trebuie a se găsi dascălul; el să nu caute spre cinstea personală, ci să se gândească la interesul obştesc.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 140)

„Când trupul unui mort stă de faţă, tu voieşti ca toţi să jelească împreună cu tine, iar pe cei ce nu plâng îi crezi ca antipatici ţie, şi un suflet pierdut zici ca să nu-l plâng? Dar nu pot fi părinte fără să lăcrimez, căci sunt părinte ce are dragoste părintească.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIII, p. 283)

„Şi pentru unul a murit Hristos. Şi tu nu te îngrijeşti de acela pentru care a murit Hristos?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXI, p. 357)

„Doar un lucru mă macină: propăşirea celor care mă ascultă.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 30)

„Nu vreau să se mântuiască puţini, ci toţi. Şi dacă un singur rătăcit se pierde, mă pierd şi eu, şi mă văd următor acelui păstor care avea nouăzeci şi nouă de oi, dar a alergat după cea pierdută.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* p. 33)

„Când Domnul l-a întrebat: *Petre, Mă iubeşti*? şi când Petru i-a răspuns: *Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc*, Hristos nu i-a spus: *Azvârle averile, posteşte, du viaţă aspră, învie morţi, izgoneşte demoni!* Nu i-a spus nimic din acestea, nici nu i-a spus să facă alte minuni, nici alte fapte mari! Nu! A trecut peste toate astea şi i-a spus: *Dacă Mă iubeşti, paşte oile Mele* (Ioan 21, 16). A grăit acestea nu numai pentru că voia să ne arate care-i cel mai mare semn al dragostei noastre pentru El, ci a făcut din dragostea pe care Petru o arăta pentru oi, cea mai mare dovadă a dragostei lui pentru Hristos, ca şi cum ar fi zis : *Cel ce iubeşte oile Mele, pe Mine Mă iubeşte*.
Uită-te câte a îndurat Hristos pentru turma aceasta! S-a făcut om, a luat chip de rob, a fost scuipat, a fost pălmuit, în urmă nu S-a ferit nici de moarte, şi încă o moarte plină de ocară, căci pe cruce Şi-a vărsat sângele. Prin urmare, dacă vrei să fii lăudat de Hristos, poartă grija de oile acestea, caută folosul cel de obşte, îngrijeşte-te de fraţii tăi! Nu este o faptă mai de preţ înaintea lui Dumnezeu decât aceasta! De aceea şi în altă parte Domnul spune: *Simone, Simone, Satana a cerut să te cearnă ca pe un grâu; dar eu M-am rugat pentru tine, ca să nu piară credinţa ta* (Luca 22, 31-32). *Ce-mi dai, Petre în schimbul acestei purtări de grijă ce o am faţă de tine?* Oare ce-i cere Domnul lui Petru în schimb? *Şi tu,îi spune Domnul, când te vei*

întoarce, întăreşte pe fraţii tăi (Luca 22, 32). Tot aşa spune şi Pavel : *Fiţi următori ai mei, cum sunt şi eu al lui Hristos* (I Cor., 11, 1).

-Dar cum ai ajuns, Pavele, următor al lui Hristos?

-*Plăcând tuturor întru toate şi necăutând folosul meu, ci pe al celor mulţi, ca să se mântuiască* (I Cor., 10, 33)". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 97)

„Căci dacă Hristos, zicea el (Episcopul Flavian al Antiohiei – n.n.) S-a dat Însuşi pentru încredinţaţi?

Căci dacă patriarhul Iacov, zicea el, însărcinat de a păzi turme, oi lipsite de raţiune şi o puşi peste oi, nu lipsite de raţiune, ci spirituale, şi având să dăm socoteală nu unui om, ci lui Dumnezeu Însuşi, trebuie să nu ne temem de nimic sau să nu întoarcem spatele acelora care pot să ajute turmei noastre; cu cât mai mult preţuieşte această turmă decât cea a lui Iacov, cât de mult preţuiesc oamenii faţă de animale şi cât de mult Domnul faţă de oameni: cu atât mai mare grijă şi căldură trebuie să arătăm." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 53)

„Să nu mi se spună că mulţi s-au îndreptat; nu e vorba de asta, ci e vorba ca toţi să se îndrepte. Cât timp nu voi izbuti aceasta, nu voi putea răsufla. Păstorul acela care avea o sută de oi şi pierduse doar una, n-a simţit nici o plăcere pentru cele nouăzeci şi nouă, până ce n-a găsit pe cea rătăcită şi a adus-o iar la turmă. Nu vezi că şi cu trupul se întâmplă la fel? Căci dacă, lovind, suceşti măcar numai o unghie, tot trupul simte dureri, din pricina acestui mădular. Să nu zici aşadar: *Au rămas doar puţini care nu s-au îndreptat*, ci mai de grabă vezi ca aceşti puţini să nu strice pe mulţi alţii. Căci şi la Corint numai unul se dedase destrăbălării şi totuşi Pavel aşa se văita, de parcă s-ar fi prăpădit toată cetatea." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIII-a, pp. 55-56)

„Dacă nu vrea, nu-i din pricina mea, ci din pricina învârtoşării lui. Şi Hristos a avut doisprezece ucenici, şi unul a ajuns vânzător (Luca 6, 16), dar nu din pricina lui Hristos, ci din pricina voinţei lui stricate. Şi Elisei a avut un ucenic iubitor de arginţi (IV Regi 5, 20-27); dar nu din pricina slăbiciunii dascălului, ci din pricina trândăviei ucenicului. Eu arunc seminţele. Dacă pământul care primeşte e gras, dă şi rod; dar dacă e piatră neroditoare, eu n-am nici o vină. Fie că mă asculţi, fie că nu mă asculţi, eu nu voi conteni să-ţi cânt cântarea duhovnicească şi să-ţi oblojesc cu învăţătura rănile, ca să nu aud în ziua

aceea: *Slugă vicleană, trebuia să dai argintul meu la zarafi* (Matei 25, 26-27).” (*La Sfântul sfinţitul Mucenic Foca şi împotriva ereticilor, şi la cuvintele din Psalmul 141: „Cu glasul meu către Domnul am strigat, cu glasul meu la Dumnezeu m-am rugat”*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 519-520)

„Iar dacă s-ar întâmpla să nu-mi ajung scopul, voi avea cel puţin câştigul că n-am să mă pot acuza că am tăcut. Nu voi fi mai rău decât cei ce călătoresc pe mare. Aceştia, când văd pe alţi călători în primejdie de moarte, purtaţi pe scânduri în voia valurilor din pricină că le-a fost sfărâmată corabia de furtună, caută să salveze de la înec nişte oameni necunoscuţi, dar cunoscuţi numai după nenorocirea în care se zbat; coboară frânghii, dau drumul ancorei şi îi iau în bărci. Dacă însă cei naufragiaţi nu vor să primească ajutorul dat, nimeni n-ar putea să-i învinuiască de pierderea lor pe cei care au încercat să-i scape de la înec.” (*Către acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 388)

„O, omule, tu când cazi în boală pofteşti să te mângâie toţi şi să le fie milă de tine, iar pe
măcar de aţi putea să vedeţi para din inima mea şi văzând-o aţi cunoaşte durerea ce-o am pentru voi şi ca o văduvă când îşi pierde copilul mai multă durere am eu pentru voi, care sunteţi poporul şi turma lui Hristos, văzându-vă pe toţi în zavistie şi ocărându-vă unul pe altul şi petrecând toată vremea voastră în răutate, iar nu în bunătate.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 43)

„Dacă păstorul (Matei 18, 12) pentru o singură oaie rătăcită străbate munţi şi locuri neumblate, cum să nu arate râvnă multă când e vorba să scoată oi multe din trândăvie şi să le întoarcă de la rătăcire? Hristos nu dispreţuieşte nici pe cei puţini. Ascultă că Însuşi o spune: *Nu este voia Tatălui Meu ca să piară vreunul dintre aceştia mici* (Matei 18, 14). Nici numărul mic, nici starea noastră umilă nu-L fac să dispreţuiască mântuirea noastră.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi la <<Crezut-am, pentru aceea am grăit... >>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 266-267)

„*Nu vreau să nu ştiţi voi, fraţilor, că de multe ori m-am gândit să vin la voi, dar am fost împiedicat până acum, ca să am puţin rod şi între voi, ca şi între celelalte neamuri. Dator sunt şi elinilor şi barbarilor, şi înţelepţilor*

şi neînțelepților (Rom., 1, 13-14). În fiecare zi se îngrijea de ceea ce fac macedonienii, de ceea ce fac corintenii, filipenii, capadocienii, galatenii, atenienii, locuitorii Pontului, toți oamenii! Dar cu toate că i se încredințase tot pământul, nu se îngrijea numai de neamuri, ca un tot, ci şi de fiecare om. Scria când o Epistolă pentru Onisim, când o alta pentru desfrânatul din Corint. Nu se uita că păcătosul sau cel ce avea nevoie de ajutor era un singur om. Nu! Se uita că este om; om, ființa cea mai de preț a lui Dumnezeu, pentru care Tatăl nu a cruțat nici chiar pe Fiul Său (Ioan 3, 16; Rom., 8, 32).” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 336)

„Să nu-mi spui mie că e un rob fugar cutare, un tâlhar, un hoț, plin de mii şi mii de păcate, sau că este sărac, un om de lepădat, de rând şi de nimica. Ci gândeşte-te şi pentru el a murit Hristos, şi ți-e de ajuns temeiul acesta ca să-i porți de grijă. Gândeşte-te ce valoare trebuie să aibă acela pe care Hristos l-a prețuit atât, încât nici sângele Său nu Şi l-a cruțat! După părerea mea, dacă un rege ar prefera să se jertfească pentru cineva, apoi n-am mai căuta altă dovadă pentru valoarea omului aceluia. Moartea regelui e dovadă îndestulătoare pentru dragostea ce-i poartă. Acum, însă, nu un om, nici un înger, nici un arhanghel, ci Însuşi Stăpânul Cerurilor, Însuşi Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu a luat trup şi S-a jertfit pentru noi. Nu vom face oare totul, nu vom iscodi totul, ca să se bucure de toată grija noastră omul, cel care a fost atât de mult cinstit de Dumnezeu? Ce iertare vom avea? Ce cuvânt de apărare? Asta a vrut să arate şi Pavel prin cuvintele: *Nu pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos* (Rom., 14, 15). Vrând Pavel să-i mişte, să-i facă râvnitori şi să-i înduplece să se îngrijească de semeni pe cei ce îi disprețuiesc pe frați şi-i trec cu vederea ca pe nişte neputincioşi, a pus moartea Stăpânului în locul oricărei dovezi.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 336-337)

„Că Pavel era unit cu ucenicii săi nu mai e nevoie nici de dovadă, nici de cuvânt, o dată ce se îngrijea de ei chiar când era în lanțuri şi murea pentru ei în fiecare zi, arzând de dor.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos*

se propovăduieşte>>; şi despre smerenie, 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 337)

PREOȚIA („voi sunteți lauda apostoliei mele”)

„Virtutea voastră este atât de importantă, încât nu doar pe voi vă salvează, ci mă face şi pe mi

PREOȚIA (ascultarea față de cei din clerul bisericesc)

„Şi voi, cunoscând necazul şi oboseala păstorului, ajutați-l cu rugăciunile voastre, cu sârguința, cu bunăvoința, cu dragostea, ca astfel şi noi să fim lauda voastră, iar în acelaşi timp şi voi să fiți lauda şi mândria noastră.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIX, p. 520)

PREOȚIA (cinstea datorată celor din cler)

„*Şi le-a pus lor Iosif legea aceasta, ca să dea a cincea parte lui Faraon, afară de pământul preoților* (Fac., 47, 26).

Să audă ce grijă aveau cei din vechime de preoții idolilor! Să se învețe să dea măcar o cinste asemănătoare celor ce li s-a încredințat săvârşirea liturghiei Dumnezeului universului. Dacă aceea, nişte rătăciți şi nişte închinători de idoli, cinsteau atâta preoții lor, pentru că socoteau că prin asta idolii îi vor răsplăti, de ce osândă nu sunt vrednici cei care nu dau preoților cinstea cuvenită? Sau nu ştiți că cinstea trece la Stăpânul universului? Nu te uita la preotul care primeşte cinstea! Nu din pricina preotului trebuie să cinstiți pe preot, ci din pricina Aceluia Căruia preotul Îi slujeşte, pentru ca şi de la Acela să primeşti răsplată cu îmbelşugare. De aceea şi Hristos a zis: *Cel ce a făcut unuia din aceştia Mie Mi-a făcut* (Matei, 25, 40) şi: *Cel ce primeşte pe prooroc în nume de prooroc, plată de la prooroc va primi* (Matei, 10, 41). Crezi, oare, că Stăpânul îți ascultă cererile şi te răsplăteşte pentru vrednicia sau nevrednicia preotului? Nu! Pentru râvna ta te încununează sau te osândeşte! Şi după cum cinstea pe care o dai preoților îți dă multă îndrăznire – că Dumnezeu socoteşte ca dată Lui cinstea pe care o dai preotului – tot aşa şi disprețul pe care-l dai preoților îți aduce de sus mare osândă. Că după cum Dumnezeu socoteşte că-l cinsteşti pe El când cinsteşti pe preot, tot aşa şi cu disprețul. Cunoscând acestea să nu disprețuim niciodată slujirea preoților lui Dumnezeu. Nu spun asta pentru a-i susține atât pe ei cât pentru voi, pentru că vreau ca voi să aveți câştig în tot ce faceți”. (*Omilii la Facere,* omilia LXV, IV, în col. PSB, vol. 22, pp. 320-321)

„Dacă Dumnezeu făgăduieşte împărăția cerurilor celor care ajută şi au milă de cei săraci şi de cei aruncați pe stradă şi dacă socoteşti ajutorul dat acelora ca dat Lui, că spune: *Veniți binecuvântații Părintelui Meu, că am*

flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc (Matei, 25, 34), apoi cu mult mai mult va răsplăti, nu numai cu atâta răsplată, ci cu mai multă, pe cei care suferă pentru Dumnezeu şi cinstesc pe preoţi, că iubitorul de oameni Dumnezeu e mult mai darnic decât noi. Să nu fim, dar, mai răi decât păgânii, care, de dragul religiei lor, dau atâta cinste preoţilor lor, ci, pe cât de mare deosebirea între rătăcirea lor şi adevărul nostru, între preoţii lor şi preoţii lui Dumnezeu, tot atât de mare trebuie să fie şi cinstea pe care le-o dăm, pentru ca să putem primi bogate răsplătiri de sus". (*Omilii la Facere,* omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 22, pp. 321-322)

„Preotul ţine locul lui Hristos şi trebuie să-l primim cu toată dragostea în inima noastră". (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 401)

„Dumnezeu adaugă răsplăţile cele mari celor ce-i primesc pe slujitorii Săi şi care le fac bine şi câştigul pe care-l avem noi dintr-o asemenea purtare este imediat. Căci Iisus Hristos zice: *Cel ce vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte; şi cine Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine*. A-L primi pe Iisus Hristos, a-L primi pe Tatăl Său, oare cu ce se poate asemăna această fericire?" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXII, 1, p. 365)

„Să facem tot efortul nostru şi să nu cruţăm nimic pentru a-L avea cu noi pe Duhul Sfânt şi să-i cinstim mult pe cei ce au fost însărcinaţi cu lucrarea Lui, căci demnitatea preoţiei este mare. *Păcatele vor fi iertate,* zice Iisus Hristos, *cărora le veţi ierta*; pentru aceasta, zice Sfântul Pavel: *Ascultaţi pe conducătorii voştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre* (Evr., 13, 17)." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 461)

„Să ne temem de Dumnezeu, să-i respectăm pe preoţii Săi, să le dăm tot felul de datorii, ca faptele noastre cele bune şi cinstea şi respectul pe care-l dăm lor, să ne facă să obţinem de la Dumnezeu o răsplată mare, prin harul şi bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Dacă Mântuitorul, vorbind despre învăţătorii iudeilor, zice că de vreme ce stau pe scaunul lui Moise, e drept de a fi ascultaţi de învăţăcei, deşi aveau fapte viclene, pe care ordonă de a nu le imita învăţăceii, de ce iertare pot fi vrednici cei ce necinstesc şi dispreţuiesc pe mai marii Bisericii, care

viețuiesc cu blândețe şi după harul lui Dumnezeu? Deci dacă nu e permis de a ne judeca unii pe alții, cu atât mai mult pe învățătorii noştri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 23)

„Cel ce-l cinsteşte pe preot, şi pe Dumnezeu Îl va cinsti; iar cel ce se învață a-l disprețui pe preot, cu timpul Îl va disprețui şi pe Dumnezeu. *Cine primeşte proroc în nume de proroc plată de proroc va lua* şi: *Cine vă primeşte pe voi pe Mine Mă primeşte* (Matei 10, 41, 40), şi: *Cinsteşte pe preot şi dă-i partea lui* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 7, 32). De aici s-au învățat iudeii a-l disprețui pe Dumnezeu, fiindcă l-au disprețuit pe Moise, fiindcă l-au alungat cu pietre. Când cineva se poartă cu evlavie față de preot, cu atât mai mult se va purta față de Dumnezeu. Chiar de ar fi preotul rău, totuşi Dumnezeu, văzând că pentru cinstea Sa tu te porți cuviincios față de cel ce nu este vrednic de cinste, îți va răsplăti ție după dreptate. Căci dacă *cine primeşte proroc în nume de proroc plată de proroc va lua*, la fel şi cel ce se pleacă şi este supus preotului. Că, dacă fiind vorba de ospitalitate şi primeşti răsplată, deşi nu ştii cine este cel ospătat, apoi cu atât mai mult vei primi dacă te supui celui ce ți se porunceşte a te supune. *Cărturarii şi fariseii, zice, au şezut în scaunul lui Moise; deci toate câte vă vor zice vouă, faceți-le şi păziți-le; dar după faptele lor nu faceți* (Matei 23, 2-3). Nu ştii ce este preotul? Nu ştii că este îngerul Domnului? Nu cumva spune poate cele ale sale? Dacă îl disprețuieşti, nu pe el îl disprețuieşti, ci pe Dumnezeu, Care l-a hirotonit pe el.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, pp. 24-25)

„Dacă cel care vorbeşte de rău pe tatăl lui sau pe mama lui, cu moarte trebuie să moară, se înțelege de la sine că cel ce-i binecuvântează trebuie să se bucure negreşit de de viață; şi dacă se cade ca părinții cei trupeşti să se bucure de atâta dragoste din partea noastră, apoi cu mult mai mult cei duhovniceşti”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 92)

„Preoții iudeilor aveau numai puterea să vindece trupul de lepră (Lev., 14, 2-32); dar, mai bine spus, nici nu aveau puterea să vindece, ci numai să vadă dacă cineva a fost sau nu vindecat de lepră (Lev., 14, 2-3). Şi ştii doar cât de dorită era slujba preoților Vechiului Testament! Preoții Noului Testament, însă, au luat puterea să vindece, nu lepra trupului, ci necurăția sufletului; n-au luat numai puterea de a vedea dacă cineva a fost sau nu vindecat, ci puterea deplină de a vindeca. Deci cei care disprețuiesc pe preoți sunt cu mult mai nelegiuiți decât Datan şi cei dimpreună cu el (Num., 16, 1-

35) şi vrednici de mai mare pedeapsă. Aceia, deşi pretindeau o slujbă ce nu li se cuvenea, totuşi aveau o foarte bună părere despre preoție şi au arătat asta prin râvna ce-o aveau ca să ajungă preoți. Aceştia, însă, care privesc cu dispreț preoția acum, când a fost cu mult mai împodobită, când a fost ridicată la o atât de mare înălțime, săvârşesc un păcat cu mult mai mare decât aceia, pentru că pornesc de la un gând cu totul contrar gândului ce însuflețea atunci pe Datan şi pe cei împreună cu el. Că nici nu este egal disprețul de a dori o slujbă care nu ți se cuvine, cu disprețul de a nesocoti o slujbă cu atât de mari bunătăți; deosebirea dintre un dispreț şi altul este tot atât de mare pe cât de mare este şi deosebirea dintre admirație şi dispreț.

Care este, deci, sufletul acela atât de ticălos, încât să disprețuiască bunătățile atât de mari? Eu aş spune că nu-i nici unul, afară numai dacă ar suferi de streche drăcească.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, pp. 66-67)

„Zice oarecare dintre sfinți că se aseamănă preotul păcătos cu un om oarecare ce ar avea bube la mâini şi să împartă aur şi bubele stau pe mâinile lui, iar cei ce iau aurul cu nimic nu se vatămă. Cine cinsteşte pe cel vrednic preoției şi-i zice sfânt, pe om îl cinsteşte şi-l slăveşte; iar cele ce cinsteşte şi pe cel nevrednic, pe preoție o cinsteşte.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 251)

„A cinsti pe preot este o obligație de drept natural, căci este o obligație de dreptate şi de recunoştință. Ne gândim la obligația de dreptate şi de recunoştință. Ne gândim la obligațiile preoțeşti, atât de grave, atât de periculoase, atât de grele, antrenând atât de grozave responsabilități? Ei sunt şefii noştri, însă ce seamă vor avea de dat ei înşişi de administrarea lor? Ce judecată formidabilă îi aşteaptă! Ce pericole îşi asumă ei pentru noi pe capul lor! Ce cinste le-am putea noi da, care să echivaleze cu pericolele lor pentru mântuirea noastră?” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 220)

„Dacă noi ştim să înțelegem bine ce este un preot, niciodată nu vom avea curajul de a face ceva împotriva cinstei lui. Dacă refuzăm să vedem în el colaboratorul lui Dumnezeu în mulțimea tainelor răscumpărării noastre, dacă în el nu recunoaştem o slavă divină, puteri dumnezeieşti, fapte cereşti, haruri supraomeneşti, renunțăm la mântuirea noastră veşnică, căci această mântuire nu ne vine decât prin intermediul preotului.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 221)

PREOȚIA (credincioşii sunt datori să-şi iubească păstorul duhovnicesc)

„Printr-înşii (prin preoți – n.n.) câştigați Împărăția cerurilor, prin mâinile lor s-a făcut totul, printr-înşii vi se deschid porțile cerului. Deci, nimeni să nu se răscoale asupra lor, nimeni să nu se certe cu ei. Cel ce iubeşte pe Hristos iubeşte şi pe preot – oricine ar fi el -, pentru că printr-însul s-a învrednicit de înfricoşatele Taine. Spune-mi, te rog dacă tu ai voi să vezi palatul cel împărătesc strălucind de aurul cel mult şi răsfrângând raze strălucitoare prin pietrele cele neprețuite ce le are în el, şi pentru aceasta ai găsi pe cel ce poartă cheile şi l-ai ruga ca să-ți deschidă, iar el deschizându-ți cu mulțumire te-ar introduce în palat imediat, oare nu l-ai cinsti pe acesta, şi nu l-ai prefera înaintea tuturor? Nu l-ai iubi ca şi pe ochii tăi? Nu l-ai săruta? Ei bine, preotul ți-a deschis cerul, şi pentru aceasta, nu-l iubeşti, nu-l cinsteşti?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 265)

„Să-1 iubim pe preot. Să-l iubim ca trimis al lui Dumnezeu; să-1 iubim pentru bunurile imense pe care ni le procură." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 223)

„Dar că şi ucenicii erau strâns legați de Pavel, şi nu numai bărbații, ci şi femeile, o spune însuşi Pavel. Ascultă ce spune despre Febe. *Vă dau în grijă pe Febe, sora noastră, care este diaconiță în biserica din Chenhrea, ca să o primiți în Domnul, cu vrednicia cuvenită sfinților, şi să-i fiți de ajutor în orice ar avea nevoie de ajutorul vostru. Că şi ea a fost de ajutor multora, şi mie însumi* (Rom., 16, 1-2). În aceste cuvinte, Pavel dă mărturie de purtarea de grijă a Febei. Priscila şi Acvila, însă, au mers, în dragostea lor pentru Pavel, până la moarte. Despre ei, Pavel scrie aşa: *Vă îmbrățişează Acvila şi Priscila, care şi-au pus grumazul lor pentru viața mea* (Rom., 16, 3-4), adică şi-au oferit viața. Şi iarăşi, despre altul le scrie tot filipenilor, zicând: *Pentru că a fost până aproape* de *moarte, punându-şi viața* în *primejdie ca să mă slujească, împlinind lipsa voastră* (Filip., 2, 30). Ai văzut cum îl iubeau pe dascăl? Cu prețul vieții lor căutau binele lui! De aceea nu-i biruia nimeni atunci pe ucenici. Spun acestea nu numai ca să le auzim, ci ca să le şi urmăm. Cuvântul meu nu se îndreaptă numai către credincioşi, ci şi către conducători, pentru ca şi credincioşii să aibă multă grijă de învățătorii lor, dar şi învățătorii să-i iubească tot cu aceeaşi dragoste pe cei de sub conducerea lor, ca şi Pavel, nu numai când sunt de față, ci şi când sunt

departe.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 337-338)

PREOȚIA (clevetirea şi judecarea preoților de către mireni – gravitatea)

„Căci dacă vă uniți cu cei ce-i batjocoresc şi-i dispreţuiesc, vouă înşivă vă faceți rău în acelaşi timp. Atâta vreme cât pilotul este în linişte şi bucuros, mateloții şi tot echipajul sunt în siguranță, dar dacă, prin injuriile lor şi prin tratamentul lor, ei îi fac o viață dură şi nenorocită, dacă ei îl împiedică să-şi exercite meseria lui, el va merge în ciuda sa să-i arunce în pericole; aşa păstorii voştri, dacă le dați cinstea pe care le-o datorați, vor putea, veghind asupra voastră şi veghind asupra lor înşişi, să vă ajute în mântuirea voastră.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 461)

„Nouă cărora ne este oprit să-i judecăm pe frații noştri, noi ascuțim limba noastră împotriva preoților. Şi de ce iertare vom mai fi noi vrednici, noi care, nevăzând bârna din ochiul nostru, căutăm cu duritate şi cu asprime să descoperim un pai în ochiul altuia? Nu ştiți voi că atunci când judecați aşa vă pregătiți o judecată mai aspră?

Eu nu zic acestea, frații mei, pentru a-i scuza pe preoții răi, nici pentru a-i huli pe cei ce slujesc cu nevrednicie slujba lor; departe de aceea, eu îi deplâng, eu gem pentru soarta lor; dar chiar când ar fi răi şi nevrednici de caracterul lor, nu le este îngăduit celor ce sunt sub purtarea de grijă a lor, şi mai ales poporului şi celor mai simpli să-i judece. Oricât de rea ar fi viața lor, dacă sunteți atenți la datoriile voastre, voi nu veți primi nici un rău în ceea ce i-a încredințat Dumnezeu ca să slujească.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 462)

,,Chiar dacă poate ați avea dascăli stricați, şi care răpesc totul, şi sunt lacomi, apoi nici aşa nu vă poate fi de îndreptățire răutatea acelora. Căci iubitorul de oameni şi întrutot-înțeleptul unul-născut Fiu al lui Dumnezeu, carele toate vede, şi care ştie că în trecerea timpului şi în lumea întreagă se vor găsi poate şi mulți preoți stricați, nu cumva prin lenevirea unor asemenea preoți să se prelungească încă mai mult lenevirea şi nepăsarea ucenicilor, răsturnând orice îndreptățire pentru o astfel de lenevire, iată ce zice: *Pre*

scaunele lui Moisi au stătut cărturarii şi fariseii; deci toate câte vor zice vouă să faceți, faceți, însă după lucrurile lor să nu faceți (Mt. 23, 2), arătându-ți prin aceasta că, chiar dacă ai avea dascăl netrebnic, totuşi cu nimic te vei vătăma dacă vei asculta cuvintele lui. Nu din lucrurile ce a făcut dascălul, ci din vorbele ce le-ai auzit de la dânsul şi nu le-ai împlinit, din acestea, zic, Dumnezeu îți va scoate vinovăția. Încât, dacă tu vei face cele poruncite, vei sta atunci cu toată încrederea înaintea dreptului judecător, iar dacă nu vei asculta de cele ce ți-a spus dascălul, apoi chiar de ai avea de arătat mii de preoți stricați, totuşi aceasta cu nimic nu-ți va folosi. Fiindcă şi Iuda a fost apostol, şi totuşi aceasta nu ar putea îndreptăți pe iubitorii de arginți sau şi pe furătorii de cele sfinte, şi nici că ar putea cineva dintr-aceştia să zică, fiind învinuit, că şi apostolul Domnului a fost tâlhar, furător de cele sfinte şi vânzător al Mântuitorului, ci mai cu seamă aceasta ne va osândi şi pedepsi, că nici după relele pătimite de alții noi nu ne-am cumințit. Dar tocmai pentru aceea sunt scrise asemenea fapte, ca astfel să fugim de dânsele. Pentru aceea, lăsând la o parte pe cutare şi pe cutare, noi să luăm seama la noi înşine şi la faptele noastre, căci fiecare din noi numai pentru dânsul va da seamă înaintea lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXI, pp. 223-224)

„Preoții chiar dacă îndreptățit aud asemenea critici la adresa lor, adică dacă strâng într-adevăr bogății, nu pot fi cu nimic vătămați de voi; însă fie că i-ați judecat sau nu, vorbele voastre cu nimic nu-i vor vătăma, dar ei oricum vor da răspuns înaintea Dreptului Judecător. Nu tot aşa se petrec însă lucrurile cu voi pentru că chiar de-ar fi adevărate sau neadevărate cele pe care le spuneți despre ei, vă vătămați pe voi înşivă. Şi oare de ce? Pentru că, dacă de exemplu, ar fi adevărat ce spuneți, atunci vă faceți rău prin faptul că îi criticați pe învățătorii voştri şi răsturnați rânduiala stabilită în Biserică, fiindcă dacă nu trebuie să-l judeci pe fratele tău, cu atât mai mult nu trebuie să-i judeci pe învățătorii tăi. Dacă cele pe care le spui sunt neadevărate, atunci pedeapsa ta va fi nespusă, pentru că acolo vom da seamă de orice cuvânt rostit în zadar. Aşadar ceea ce vă spun acum e mai mult în interesul vostru.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a X-a, p. 182)

„Cum să nu fie absurd, ca după ce am primit pacea, de la preot în biserică, şi după ce şi noi i-am înapoiat-o, la urmă să-l războim pe preot afară din biserică? Când el îți spune *pace tuturor* şi tu îi răspunzi *şi duhului tău*, de ce, afară din biserică, îl defaimi? Vai, cum formele cele mai importante din biserică au devenit nişte forme seci, care numai adevăr nu

sunt. Vai, cum simbolurile taberei ostaşilor lui Hristos au ajuns a fi numai vorbe goale ! " (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, p. 41)

„*Dar tu, de ce judeci pe fratele tău?* (Romani 14, 10). Deci, dacă nu se cuvine a judeca pe frate, cu atât mai mult pe învățător." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 26)

„Dacă preotul are o credință stricată (greşită), chiar înger din cer de ar fi, tu nu te supune; iar dacă învață drept, nu uita la viață, ci la cuvintele lui." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 26)

„Multe se judecă numai din bănuială. Imită pe Stăpân, căci ascultă ce spune: *Pogorî-Mă-voi deci să văd dacă faptele lor sunt cu adevărat aşa cum s-a suit până la Mine strigarea împotriva lor, iar de nu, să ştiu* (Facere 18, 21). Iar dacă tu ai cercetat bine, te-ai convins sau ai văzut aşa, aşteaptă-l pe judecător; nu răpi mai dinainte locul lui Hristos; al Său este dreptul de a cerceta, şi nu al tău. Tu eşti cea de pe urmă slugă, iar nu stăpân. Tu eşti oaie, deci nu cerceta cu amănunțime pe păstor, ca nu cumva să ai răspundere şi tu pentru cele ce-l învinovățeşti pe dânsul. *Dar, zici tu, cum de îmi spune mie să fac, el care nu face?* Nu el îți spune – iar de îl vei crede că este aşa, plată nu vei avea – , ci Hristos este Cel care te îndeamnă la aceasta. Dar ce spun eu? Chiar lui Pavel nu trebuie a-i crede, dacă spune ceva de la sine, dacă spune ceva omenesc, ci Tu să-L crezi pe Hristos, Care vorbeşte prin apostol." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 26)

„Sfieşte-te, căci în fiecare zi el te slujeşte, citeşte Scripturile, pentru tine împodobeşte casa, pentru tine priveghează, pentru tine se roagă lui Dumnezeu, pentru tine face rugăciuni şi toată credința lui în Dumnezeu este pentru tine. De aceea te sfieşte, pe acestea le cugetă, pe acestea ți le însuşeşte cu toată evlavia." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 29)

„Ştiu ce spun mulți în sinea lor: *Dar ce, voi, clericii, care ne vorbiți mereu de virtute, sunteți cu toții plini de virtuți?* Bineînțeles că nu. Există clerici nevrednici - ştiu lucrul acesta -, aşa cum există clerici vrednici de veşmântul lor. Dar pe tine, omule, nici păcatul celor dintâi nu te poale vătăma cu nimic, dacă mergi pe drumul lui Dumnezeu, nici

virtutea celor din urmă nu-ţi foloseşte la nimic, dacă te afli pe drumul celui viclean. Oamenii care duc lupta cea bună, fie că sunt clerici sau mireni, vor moşteni împărăţia cerurilor, pe care a pregătit-o Dumnezeu de la începutul lumii. Iar cei care păcătuiesc fără să se pocăiască până la sfârşitul vieţii lor se vor duce la osânda veşnică, ce s-a pregătit pentru diavol şi pentru cei care se învoiesc cu el. Fără nici o îndoială, osânda clericilor nevrednici va fi foarte grea. Dar nevrednicia anumitor clerici nu este o scuză pentru lenea ta şi nu îţi va uşura cu nimic pedeapsa atunci când te vei afla la Judecată.

De altfel, acuzaţiile şi răutăţile pe care le spunem împotriva clericilor sunt ele însele un mare păcat, pentru că nu lovesc numai în acei oameni, ci mai ales în sfânta taină a preoţiei. Cu toţii cunoaştem porunca: *Nu judecaţi, ca să nu fiii judecaţi. Căci cu judecata cu care judecaţi, veţi fi judecaţi, şi cit măsura cu care măsuraţi, vi se va măsura* (Matei 7, 1-2). Dacă nu trebuie să ne judecăm semenii, în general, cu atât mai mult nu trebuie să-i judecăm pe preoţi, care oricât de păcătoşi ar fi, ne dăruiesc iertarea păcatelor şi harul lui Dumnezeu prin Sfintele Taine. Dar cu toate acestea, cât de uşor cădem în păcatul judecării! Uităm că vom fi judecaţi la fel cum judecăm şi că ni se va măsura cu aceeaşi măsură cu care măsurăm.

Vei spune: *Unii clerici pricinuiesc sminteli, vătămând astfel suflete*. Aşa este. Ce spune Evanghelia? Smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala (Matei 18, 7). Iar eu adaug: vai de cel care se sminteşte, pentru că sminteala sa arată cât de căldicele îi sunt credinţa şi evlavia. Iar pe cei căldicei, Domnul îi va vărsa din gura Sa, aşa cum este scris în Apocalipsă (Apoc., 3, 16). Oamenii care sunt cu adevărat credincioşi şi evlavioşi se feresc de sminteală. Ei tac şi se roagă pentru liniştirea celor care s-au smintit şi pentru întoarcerea lor în sânul Bisericii. Numai cei cu puţină credinţă sau cu credinţă falsă şi cei lipsiţi de evlavie se smintesc atunci când văd păcatele clericilor. Ei nu fac decât să sporească sminteala prin bârfele şi răutăţile pe care le scot pe gura lor. De ce se poartă aşa? Fie ca să facă rău Bisericii (lucru zadarnic), fie să justifice (tot zadarnic) propria lor ticăloşie." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 303-305)

„Chiar dacă preoţii ar fi vinovaţi de cele mai grele păcate, tot nu ai dreptul în faţa lui Dumnezeu să-i judeci." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 363)

,,Căci dacă cei care grăiesc de rău pe tată sau mamă se prăpădesc cu moarte, de ce pedeapsă nu va fi vrednic cel ce îndrăzneşte să-l vorbească de

rău pe cel care cu mult mai mult şi mai puternic decât acei născători trupeşti îi este părinte?

Şi nu te temi că se va căsca pământul şi vei pieri cu totul în el? Nici că fulger din cer vei atrage, care să-ți ardă limba cea care osândeşte? Nu ai auzit ce a pătimit sora lui Moise când s-a împotrivit în cuvânt conducătorului, cum a devenit necurată şi a cuprins-o lepra şi a răbdat astfel cea mai de pe urmă necinste? Şi chiar rugându-se fratele ei pentru ea şi căzând el la picioarele lui Dumnezeu, nu a avut nici o iertare, ci a fost scoasă din locul acela sfânt. Şi gândeşte-te că doar ea a conlucrat la creşterea lui şi a adus-o pe mama lui să-i fie doică şi că a făcut toate ca să nu fie crescut dintru început, copilul Moise, de mână barbară; iar după acestea, şi mai mare peste femeile evreilor a fost, după cum Moise peste bărbați. Şi ca una ce a fost alături de el în toate acele lucruri înfricoşate, ba fiindu-i pe deasupra şi soră, nimic din toate acestea nu i-a folosit să scape de mânia lui Dumnezeu, pentru grăirea de rău ce a făcut-o. Şi nici chiar Moise, care a izbăvit prin rugăciune atâta popor de vina acelei negrăite nelegiuiri, nici măcar acesta nu a putut să mijlocească şi să ceară iertare pentru sora sa şi nu a fost în stare să facă milostiv pe Dumnezeu pentru ea. Ba a fost certat aspru.

Prin urmare, să învățăm şi noi cât de mare năpastă este a grăi de rău pe cei ce conduc şi a judeca viețuirea celorlalți. Căci în acea Zi a Judecății, Dumnezeu ne va judeca cu amănunțime nu numai pentru cele pe care le-am păcătuit noi înşine, ci şi pentru judecățile pe care le-am făcut față de alții.” (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 174-175)

,,Vă îndemn şi vă rog să ne îndepărtăm de acest rău obicei. Căci pe de-o parte nu vătămăm cu nimic pe preoții care aud că-i vorbim de rău, nu numai dacă sunt minciuni, ci chiar de ar fi adevărate (fiindcă şi fariseul nu l-a rănit cu nimic pe vameş, ba i-a fost şi de folos, deşi adevărate erau cele spuse despre acela); iar pe de altă parte ne aruncăm pe noi înşine în cele mai cumplite rele. Căci şi fariseul, împotriva lui a folosit sabia şi, făcându-i o rană de moarte, singur s-a îndepărtat. Prin urmare, ca să nu pătimim şi noi aceleaşi necazuri, să ne ținem cu tărie înfrânarea limbii căci dacă grăindu-l de rău pe un vameş oarecare, nu a scăpat fariseul de pedeapsă, noi, vorbindu-i de rău pe părinții noştri duhovniceşti, ce apărare vom mai avea? Dacă Maria numai o dată l-a vorbit de rău pe fratele ei Moise şi a luat atâta pedeapsă, ce nădejde de mântuire mai avem noi, când împroşcăm cu mii de batjocoriri, în fiecare zi, pe mai-marii noştri? Să nu-mi spună cineva că acela era Moise. Căci voi putea să-i spun şi eu că aceea era Maria.” (*Despre*

Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2, în vol. *Cateheze maritale,* p.176)

,,Pentru aceea şi Pavel, ocărând pe arhiereul iudeilor şi zicându-i: *Te va bate Dumnezeu pe tine, perete văruit; tu şezi şi mă judeci* (Fapte 23, 3), când a auzit pe aceia că îi sar împotrivă, spunându-i *pe arhiereul lui Dumnezeu îl faci tu de ocară*?, voind să arate câtă cinste şi respect se cuvine a se da conducătorilor, a răspuns: *Nu am ştiut că era arhiereul lui Dumnezeu*." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 177)

,,Căci dacă fiecare, pentru orice pricină, şi-ar băga nasul în cele ale preoţiei, ca să îndrepte relele ce se întâmplă, nici pricina nu ar primi îndreptare cândva şi nu am deosebi cu limpezime, nici cine cârmuieşte, nici cine este cârmuit, fiindcă toţi ar fi amestecaţi unii cu alţii." (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 177)

,,Şi dacă aţi fi vrut părinţi duhovniceşti perverşi şi dascăli cumpliţi, nici aşa nu v-ar fi fost fără de primejdie şi fără urmări să-i vorbiţi de rău şi să-i batjocoriţi. Dacă despre părinţii trupeşti un înţelept zice: *Chiar dacă îi lipseşte priceperea are iertare. Căci ce le-ai dat tu asemenea cu ce ţi-au dat ei*?, cu atât mai mult trebuie să păzim această lege faţă de cei duhovniceşti şi fiecare să se îngrijească de propria vieţuire, ca nu cumva să auzim în acea Zi a Judecăţii: *Făţarnicule, pentru ce vezi paiul în ochiul fratelui, iar bârna din ochiul tău nu o iei în seamă*? (Mt., 7, 3)" (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 178)

„Dacă vezi pe vreun preot nevrednic, nu huli preoţia, ci pe cel ce face răul. De vreme ce nu defăimăm meşteşugul doftoriei, ci pe cei ce lucrează rău meşteşugul doftoriei. La fel şi corăbierii: mulţi îneacă multe corăbii, dar corăbieria n-are nici o vină, ci mintea cea rea şi pizma corăbierilor acelora, însă de nevoie este să vină sminteală, zice Hristos, dar vai şi amar de omul acela care scorneşte şi prin care vine sminteala." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 100-101)

„Ce-i zice Dumnezeu lui Samuel când poporul murmură împotriva Profetului şi se dă în insultător? *Nu pe tine te dispreţuiesc, ci pe Mine*. Aşa ia Dumnezeu pentru Sine procedeele rele de care se

folosesc credincioşii faţă de preoţi; Dumnezeu se declară batjocorit în persoana lor, şi cine va putea insulta pe Dumnezeu, nepedepsit? La fel, zice Iisus Hristos:

Oricine vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte, şi oricine vă dispreţuieşte pe voi, pe Mine Mă dispreţuieşte. Istoria lui Moise încheie în a ne lămuri despre acest punct. Când evreii se ridicau împotriva lui, îl înconjurau şi voiau să-l ucidă cu pietre, cui dăunau ei, dacă nu lor înşişi atrăgând asupra lor mânia lui Dumnezeu? Oare nu ştii cine e preotul? Îngerul Domnului este. Căci despre el s-a zis aşa: *Dacă aceia vă dispreţuiesc, Dumnezeu este însă Cel ce i-a sfinţit, o, netrebnicilor*! Şi dacă voi refuzaţi să credeţi în această origine divină a preoţiei, unde este credinţa voastră şi cum vă puteţi numi creştini? Creştini nu sunteţi.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 220-221)

……………………………………………………………………………………

„Apoi să nu uităm şi să nu dispreţuim niciodată demnitatea cu care este el îmbrăcat, purpura care-l acoperă, sceptrul care este în mâna sa. Este un cuvânt uşuratic, respins de Dumnezeu de a zice: *Eu sunt mai bun decât acest preot*, *aceste cuvinte sunt aroganţă*. Dacă este adevărat că tu ai fi mai bun decât preotul, geme şi fii în tristeţe pentru el. Aminteşte-ţi de cuvântul fariseului şi de al vameşului, aminteşte-ţi de judecata pe care vom suferi toţi.

Apoi ce te interesează starea în care se găseşte înaintea lui Dumnezeu preotul? Dacă un bolnav merge să-l găsească pe un medic, se interesează el cu curiozitate de istoria intimă a medicului? Ce-i cere el lui dacă nu remediile lui, sfaturile lui, o vindecare? Nu este de altfel o purtare denaturată şi criminală de a căuta în smerenia unui tată subiecte de bucurie rea şi de mândrie dispreţuită? Ascultă Scriptura: *Nu te mări în neruşinările tatălui tău*.

În sfîrşit, să facem o ultimă şi destul de gravă reflexie. Când judecăm un preot, când divin.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 222)

PREOŢIA (despre veşmintele preoţeşti)

„… (preotul – n.n.) se îmbracă cu o haină lungă de sus până jos, are pe ea clopoţei, şi îşi pune pe cap cunună, veşmântul sfinţit al preotului.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 185)

PREOŢIA (mântuirea preoţilor)

„Nu socotesc că sunt mulți între preoți cei ce se mântuiesc, ci mult mai mulți cei ce pier. Iar pricina este, că lucrul acesta are trebuință de mare suflet. Că multe nevoi are care îl scoate din năravul său, şi îi trebuie lui nenumărați ochi din toate părțile”. (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 478)

PREOȚIA (sfaturi pentru preoți)

„Că nu se cade doar a certa, nici doar a mângâia, ci, îmbinând certarea cu mângâierea, desăvârşit să lucrăm folosul: că dacă totdeauna voi certa, mai neruşinați îi voi face; iar dacă totdeauna voi mângâia, îi voi face mai leneşi. De aceea şi doctorii nu taie doar, ci şi leagă rănile; nu pun întotdeauna leacuri aspre, ci adeseori şi plăcute, prin cele dintâi curățind de putreziciune, iar prin acestea de pe urmă alinând durerea pricinuită de cele dinainte.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 119)

„Că dacă noi suntem lumină, şi aluat, şi luminători, şi sarea pământului, apoi atunci trebuie a lumina pe alții, iar nu a-i întuneca, a-i ține strânşi, iar nu a-i dezlega, a trage către noi pe necredincioşi, iar nu a-i lua la goană.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, p. 261)

„Dascălii mai ales au nevoie de o mai mare milă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia I, p. 17)

„... să nu luăm ca nedemne sfătuirile celor mai mari decât noi, chiar de am fi şi dascăli, căci dacă Timotei – de care noi toți nu suntem vrednici de asemănare – primeşte porunci, şi învățături, fiind şi el în rândul dascălilor, apoi cu atât mai mult noi.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

„Mai rău decât egiptenii şi decât Faraon s-au purtat cu el tot timpul cei conduşi de el, poporul care primise nenumărate bunătăți. Mai întâi, l-au atacat pricinuindu-i mari supărări; au cerut să le dea carnea pe care o mâncau în Egipt (Ieşirea 16, 3); nu erau mulțumiți cu cele pe care le aveau, ci le doreau pe cele din timpul robiei. Iar acest lucru îl copleşea pe Moise. Ar fi avut oare Moise o situație mai fericită dacă ar fi primit poruncă să conducă o armată de nebuni şi de smintiți? Cu toate acestea, acel fericit bărbat le

suporta pe toate cu bărbăție; dacă nu i-ar fi iubit, ar fi suportat cu ușurință purtarea lor. S-ar fi supărat numai de cele ce-i făceau lui personal; dar pentru că-i iubea mai mult decât îi iubiseră părinții lor, a avut din pricina acestei purtări de grijă și o altă supărare, pricinuită de păcătoșenia și răutatea lor. Nu-l amăra atât de mult ocara, cât stricăciunea și răutatea lor. Înainte chiar de a primi iudeii mana, hrana aceea minunată (Ieșirea 16, 4), pe Moise l-a amărât mult nerecunoștința lor; după ce au primit mana, după ce au fost înconjurați de noi minuni, ei continuau să-și arate răutatea fărădelegea și lăcomia în ce privește strângerea hranei[25]. Nu trecea multă vreme, și iarăși murmurau, iarăși criticau binefacerile lui Dumnezeu. Acel fericit bărbat plângea și se întrista pentru fiecare dintre ei, mai mult decât cei ce păcătuiau. Când au făcut vițelul de aur, ei jucau și chefuiau (Ieșirea 32, 1-6), iar el jelea și se întrista; și s-a blestemat cu acel cumplit blestem (Ieșirea 32, 32). Cu toate acestea, nimic nu l-a făcut să îndepărteze din sufletul lui în întregime dragostea ce le-o purta. Câtă durere, câte lacrimi nu va fi vărsat Moise când vedea că cei atât de dragi lui ajung din ce în ce mai răi! Ți-e viața cu neputință de trăit când ai un singur copil și-l vezi că alunecă spre rău, chiar dacă tu însuți ești mai stricat decât toți. Ce va fi simțit oare Moise, care avea de îngrijit ca pe niște copii zeci de mii, dar, mai bine spus, pe care-i iubea mai mult decât pe copii. Nici un tată, dacă n-ar fi făcut nici un păcat, nu s-ar fi rugat să moară împreună cu copilul lui, cum a făcut Moise. Cât crezi deci că a suferit Moise, care avea atât de mulți copii, omul care ura răul și iubea binele, când a văzut pe toți că se îndreaptă ca o turmă de oi spre prăpastia răutății?” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 207-208)

„Iată, eu îmi împlinesc slujba mea! Iată, rogu-vă, hirotonia nu dă putere de stăpân, nu înalță, nu duce la tiranie.” (*Despre anatemă,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență…,* p.375)

„Vasile: Socotești, oare, îndestulătoare puterea dragostei, m-a întrebat Vasile, pentru îndreptarea aproapelui?

Ioan: Mai cu seamă dragostea, i-am răspuns eu, poate ajuta în cea mai mare măsură la îndreptarea aproapelui nostru.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoție*, p. 56)

„Să nu-ți pui, după harul lui Dumnezeu, în nimic altceva nădejdea mântuirii decât în aceea să nu faci vreo faptă nevrednică de darul preoției și

de Dumnezeu, Care ți l-a dat.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a patra, cap. 1, în vol. *Despre preoție*, p. 101)

„Vicleanul diavol găseşte o mulțime de prilejuri ca să strecoare în sufletul preotului veninul ispitei sale. Ochiul oricărei femei aruncă săgeți şi tulbură sufletul; nu numai ochiul femeii desfrânate, ci şi ochiul femeii cuminți; linguşelile lor îl moaie, iar cinstea ce i-o dau îl robeşte. Şi astfel, dragostea clocotitoare de aproapele - această pricină a tuturor bunătăților - ajunge pricină a mii şi mii de păcate pentru cei care nu ştiu să o întrebuințeze bine.

În afară de asta, necontenitele griji ale preotului îi întunecă ascuțimea minții şi, din înaripată cum era, o fac mai grea decât plumbul. Mânia, apoi, când se năpusteşte asupra lui, învăluie ca fumul tot sufletul.” (*Tratatul despre preoție,* cartea a şasea, cap. 8, în vol. *Despre preoție*, pp. 144-145)

„Dacă iubirea singură a putut face să se nască preoția, iubirea singură poate s-o călăuzească şi s-o susțină în cariera ei cea grea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 204)

PREOȚIA (sfaturi pentru duhovnici)

„Hristos vorbea de lucruri prezente, dar vesteşte mai dinainte viitorul; de pildă, că ucenicii Lui vor fi noi mai târziu; până atunci însă nu trebuie să li se dea porunci grele şi aspre. *Cel care caută*, spune Hristos, *să pună înainte de vreme pe ucenici la îndatoriri prea mari, nu-i va avea destoinici la timpul cuvenit, pentru că i-a făcut dintr-o dată nefolositori.* Asta nu se întâmpla nici din pricina vinului, nici din pricina burdufurilor, ci din pricina acelora care nu toarnă vinul la timp”. (*Omilii la Matei,* omilia XXX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 375-376)

PREOȚIA (episcopul este mai cinstit decât împăratul)

„El, de asemenea, este împărat şi chiar mai cinstit decât împăratul: căci legile dumneze dreptății; are încingătoarea adevărului; încălțăminte cu mult mai cinstite, ale păcii evanghelice; el are o sabie nu de oțel, ci sabia spiritului şi pe capul său el poartă o măreață coroană. Această armură este mai strălucitoare, armele mai prețioase, încrederea mai mare, puterea mai mare.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 57)

PREOȚIA („de pofteşte cineva episcopie, bun lucru doreşte")

„*Dacă pofteşte cineva episcopie, nu-l învinovățesc*, zice; căci este aici mai mult un fapt de îngrijire, de protecție; şi dacă cineva are această poftă de a se bucura nu numai de întâietate şi de stăpânire, ci şi de protecție, eu nu-l învinovățesc căci *bun lucru doreşte,* zice. Fiindcă şi Moise a poftit acest lucru, însă nu numai întâietatea, şi astfel a dorit încât a auzit de-ndată: *cine te-a pus căpetenie şi judecător peste noi?* (Ieşirea 2, 14). Dacă cineva doreşte în felul acesta, să dorească, deoarece episcopia vine de la a episcopisi, a pândi pe toți.[334]" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a X-a, pp. 101- 102)

PREOȚIA (episcopii - purtarea lor)

„Chiar numai salutările, pe care le dă unuia sau altuia, aduc asupra episcopului o povară atât de mare de învinuiri, încât adeseori este scârbit şi doborât de supărare. I se cere socoteală şi de felul cum caută cu ochii. Mulțimea îi cercetează cu de-amănuntul faptele şi gesturile cele mai obişnuite: tonul glasului, expresia feței, tăria râsului. Şi spun: *Cu cutare a râs mai mult, era cu fața veselă şi l-a salutat în gura mare; pe mine mai puțin şi de mântuială*. Dacă episcopul este în vreun loc unde sunt adunați mulți oameni şi dacă nu-şi plimbă ochii pe la toți când vorbeşte, mulțimea socoteşte lucrul acesta o ocară.

Cum poate face față unor atât de mulți acuzatori, dacă nu este foarte tare de fire, fie pentru a nu i se aduce astfel de învinuiri, fie pentru a scăpa de ele, după ce i s-au adus.

Ar trebui ca episcopul nici să nu aibă acuzatori; dar dacă asta nu-i cu putință, atunci să caute să spulbere învinuirile lor; iar dacă nici acest lucru nu-i uşor, că unora le place să învinuiască pe degeaba şi la întâmplare, atunci să stea cu curaj în fața tristeții pricinuite de aceste învinuiri." (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoție*, p. 94)

„Episcopul trebuie să fie al tuturor, purtând sarcinile tuturor, cum că celorlalți de se vor mânia li se dă iertare, iar lui, nicidecum; cum că celorlalți de vor greşi este dezvinovățire şi lăsare multă, iar lui una". (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 477)

---

334 Tâlcuirea Pr. Prof. Vasile Gordon: Expresia ('Επίσκοπος) = pândaci, inspector, privighetor, derivă din verbul **(**'Επίσκοπέω ῶ**)** = a pândi de pe un loc înalt, şi este în legătură cu verbul **(**'Επίσκέπτομαι**)=** a inspecta, a priveghea necontenit. (n. s. 1, p. 107).

PREOȚIA (episcopul; - „Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ți pui, nici nu te face părtaş la păcate străine”)

„Mâinile degrabă pe nimeni să nu-ți pui, nici nu te face părtaş la păcate străine.

- Ce spui. Pavele? Altul a păcătuit, şi eu mă fac părtaş şi la păcatele lui şi la osânda lui?

- Da, răspunde Pavel! Pentru ce ai dat puterea în mâna răutății? După cum dacă pui în mâna unui nebun şi a unui smintit o sabie ascuțită, tu care ai dat sabia eşti vinovat de uciderea săvârşită de nebun, tot astfel şi cel care dă unui om ce trăieşte în păcat puterea acestei dregătorii, atrage asupra capului lui tot focul păcatelor şi nelegiuirilor săvârşite de acela. Cel ce pune rădăcina este totdeauna pricina vlăstarelor odrăslite din rădăcină.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 376-377)

PREOȚIA (episcopul – greutatea misiunii sale)

„Robul cel cumpărat cu bani are de făcut o treabă ce i s-a poruncit şi, după ce o sfârşeşte, devine la urmă stăpân pe sine, pe când episcopul este încurcat cu multe şi multe i se cer chiar peste puterile sale. Dacă nu-l vede cineva vorbind, mare este murmurul între credincioşi, iar de vorbeşte, iarăşi acuzații, că este iubitor de slavă deşartă. Dacă nu învie morții, *nu este bun de nimic, zice; cutare este evlavios, pe când acesta nu este*. Dacă se bucură de o hrană cumpătată, iarăşi acuzații. *Ar trebui ca el să-şi înăbuşe poftele*, zice. De cumva îl vede cineva spălându-se sau îmbăindu-se, iarăşi multe acuzații, ba unii zic că el nu trebuie să vadă nici soarele. *Apoi, zice, dacă el face ceea ce fac eu, dacă se îmbăiază, dacă mănâncă şi bea ca mine, dacă se îmbracă, dacă se îngrijeşte de casă şi de cei de pe lângă el, de ce să mai stea în fruntea altora? Are slugi, zice, şi din cei care îngrijesc de el, este purtat de cai; de ce atunci să stea înaintea altora?*

Dar ce? Spune-mi: oare nu trebuie a avea pe cineva care să-l slujească, ci el să-şi facă focul, să aducă apă, să taie lemne şi să se ducă în piață? Şi oare aceasta n-ar fi spre necinstea ta? Acei sfinți bărbați – apostolii – nu voiau să-l împiedice pe cel ce stăruia în propovăduirea Evangheliei, nici chiar cu slujba văduvelor, ci credeau că lucrul este nevrednic de dânsul, iar tu voieşti ca să-l atragi până şi în treburile slugilor? De ce, când ți se

poruncesc acestea tu nu le împlineşti, spune-mi? Oare nu-ți aduce el mai mari slujbe, decât cele trupeşti, pe care i le-ai aduce tu? De ce nu trimiți sluga ta ca să-l slujească pe el? Hristos a spălat picioarele ucenicilor, şi tu dacă ai face oarecare slujbă dascălului tău, ar fi mare lucru? Dar nici tu nu voieşti a-l sluji, ba îl împiedici şi pe el." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 136-137)

PREOȚIA (episcopul – „întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte grijă numai de Biserica încredințată lui de Duhul, ci şi de Biserica din întreaga lume")

„Era bine învățat (Sfântul Eustație – n.n.) de harul Domnului, că Întâistătătorul Bisericii nu trebuie să poarte de grijă numai de Biserica încredințată lui de Duhul, ci şi de Biserica din întreaga lume. Şi aceasta a învățat-o din sfintele rugăciuni de la sfintele slujbe. *Dacă trebuie să facem rugăciuni, îşi spunea el, pentru toată Biserica, cea de la o margine a lumii până la cealaltă, apoi cu mult mai mult trebuie să şi purtăm grijă de ea, trebuie să ne îngrijim de toate bisericile, să purtăm grijă de toate*." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 390)

PREOȚIA (ascultarea de episcop)

„Deci dacă vă poruncim vouă aceasta, apoi nu o facem noi, ci demnitatea episcopală cu care suntem învestiți, nu cutare persoană, ci episcopul. Nimeni să nu mă asculte pe mine personal, ci să asculte de demnitatea ce o am." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia III, pp. 43-44)

PREOȚIA (episcopul - responsabilitatea acestuia)

,,Episcopul, la fel, va avea să dea cu atât mai mare socoteală cu cât el stă pe o treaptă şi mai înaltă; va da socoteală nu numai pentru predicarea cuvântului lui Dumnezeu şi pentru ajutorarea săracilor, dar şi pentru hirotoniile ce le-a făcut şi pentru altele nenumărate. Arătându-le pe acestea, Pavel scria lui Timotei: *Mâinile degrab pe nimeni să nu-ți pui; nici nu te face părtaş la păcatele altora* (I Timotei 5, 22). Iar pe evrei sfătuindu-i cu

privire la mai-marii lor, îi înfricoşa în alt chip, grăindu-le aşa: *Ascultați de mai-marii voştri şi supuneți-vă lor; că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce au să dea seama de ele* (Evrei 13, 17).” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 231)

„La câte pedepse, dar, nu trebuie să se aştepte episcopul, când are de dat socoteală nu numai pentru păcatele săvârşite de el, ci este în cea mai mare primejdie şi pentru păcatele săvârşite de alții? Dacă noi tremurăm când ne gândim că avem de dat socoteală pentru păcatele noastre, că nu vom putea scăpa de focul iadului, ce trebuie să sufere acela care se aşteaptă să dea cuvânt înaintea lui Dumnezeu pentru atâția şi atâția? Că lucrul acesta e adevărat, ascultă-l pe fericitul Pavel, care spune: *Ascultați de mai marii voştri şi supuneți-vă lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da seamă de ele* (Evr., 13, 17). Oare este mică frica de această amenințare? Nu pot spune!” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 14, în vol. *Despre preoție*, p. 95)

„Nu vezi câte trebuie să aibă episcopul? Să fie învățător, suferitor de rele, ținându-se de cuvântul cel credincios al învățăturii. Câtă greutate are aceasta? Şi pricinile greşalelor ce se fac de ceilalți, el le are. Nu zic din celelalte nimic. Dacă numai unul va muri nebotezat, oare nu a răsturnat toată mântuirea lui? Pentru că pierzarea unui suflet are atâta pagubă, câtă nici un cuvânt nu poate să o arate. Că dacă mântuirea lui este atât de vrednică, cât Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om şi atâtea a pătimit, pierzarea socoteşte câtă muncă va aduce. Că dacă acela pentru care se prăpădeşte cineva în viața aceasta este vrednic de moarte, cu mult mai vârtos acolo. Ca să nu-mi zici că preotul a greşit; nici că diaconul, fiindcă pricinile tuturor acestora se aduc peste capul celui ce i-a hirotonisit!

Iarăşi alta voi zice: se întâmplă din bărbații cei răi să primească vreunul clir (cleric). Nu se dumireşte ce trebuie să facă pentru păcatele ce a apucat de s-au făcut. Fiindcă două sunt prăpăstiile: şi trebuie nici pe acela să-l lase, şi pe ceilalți să nu-i smintească; oare să-l oprească trebuie întâi?

Dar nu este pricina de față.

Să-l lase dar?

Aşa, zice, că a celui ce l-a hirotonisit este pricina. Ce face dar? Nu trebuie să-l hirotonisească, nici la ală treaptă să-l suie? Dar aceasta tuturor va fi arătată că acela este rău. Iarăşi dar în alt chip i-a smintit. Dar a-l sui la mai mare treaptă? Aceasta este cu mult mai cumplită! Pentru aceasta de ar fi alergat cineva la arhierie ca la o purtarea de grijă, ca la o osteneală şi

priveghere, nimeni nu ar fi primit-o degrabă. Iar acum, precum alergăm la datoriile cele de afară, aşa şi la aceasta. Deoarece ca să ne slăvim, ca să ne cinstim de oameni, pierim la Dumnezeu! Care este folosul cinstei? Cum s-a vădit că nimic nu este?” (*Din Cuvântul 3 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 478)

PREOȚIA (sfaturi pentru episcopi)

„Episcopul trebuie să fie foarte chibzuit, ca să lucreze în aşa fel, încât nici să înmulţească averea Bisericii, dar nici s-o micşoreze, ci să împartă îndată la cei nevoiaşi tot ce strânge, iar averile Bisericii să le adune în inimile credincioşilor săi, în voia lor cea bună.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 12, în vol. *Despre preoţie*, p. 89)

PRIETENIA (naşterea prieteniei)

„*Cu cinstea unul pe altul mai mare făcând*. Numai astfel vine prietenia şi dragostea, şi odată venită în acest mod, rămâne pentru totdeauna. Nimic nu face prietenia mai uşoară, ca a căuta cineva să biruiască cu cinstea pe aproapele său. De aici se naşte nu numai dragostea, ci şi o cinste mai mare. Cele vorbite mai înainte vin din dragoste, însă dragostea vine din cinstea şi valoarea acordată aproapelui, precum şi cinstea vine din dragoste.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXI, p. 412)

PRIETENIA (necesitatea prietenilor)

„A făcut (Dumnezeu – n.n) astfel încât să avem trebuinţă unii de alţii.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 364)

„Şi în ce fel crinii şi trandafirii dau mirosul cel frumos în tot locul cu floarea frumuseţii lor, aşa şi prietenii măcar în orice loc ar merge dăruiesc darul dragostei; mai bine este să umble omul în întuneric decât să nu aibă prieteni, că nu arde fierbinţeala frigului trupurile, precum aprinde darul prietenilor sufletele prietenilor când se desparte unul de altul, că aşa este pofta dragostei celei adevărate nu numai la cei de faţă, ci şi la cei ce lipsesc

de mai multă vreme, de multe ori şi în visuri îi vedem şi-i auzim şi vorbim cu dânşii şi ne sărutăm cu dragoste fără de saţiu şi numai cu pomenirea prietenului se bucură şi se veseleşte cineva.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 62)

PRIETENIA (cu Dumnezeu)

„Că după cum dacă El ne este duşman, chiar de ne-ar fi toţi oamenii prieteni, nu avem nici un folos, tot aşa şi dacă El ne este prieten, chiar de am avea pe toţi oamenii duşmani, nici o pagubă nu vom avea. *Nu mă voi teme,* zice, *ce-mi va face mie omul?*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 378)

PRIETENIA (criteriul alegerii prietenilor)

„Prieteniile de la ospeţele la care se bea şi se mănâncă peste măsură sunt mai groaznice decât duşmăniile; că de pe urma duşmanilor, dacă voim, putem chiar să câştigăm, să ne folosim; dar de pe urma prietenilor de la chefuri şi beţii nu putem avea decât pagubă. Nu ţine, dar, lângă tine prieteni care sunt dascălii pagubei tale! Nu ţine lângă tine prieteni care îndrăgesc mai mult masa ta decât prietenia ta! Că toţi aceştia termină şi cu prietenia odată ce au terminat masa şi petrecerea; ceilalţi însă, prietenii de dragul virtuţii, rămân veşnic lângă tine, îndură alături de tine toate durerile şi toate necazurile tale. Prietenii de masă şi de beţii, neamul paraziţilor, de multe ori se răzbună pe tine şi-ţi fac nume prost. Cunosc mulţi oameni vrednici care au căpătat o faimă proastă, făcută tocmai de prietenii lor de chefuri şi beţii; au spus despre dânşii că sunt nişte şarlatani, nişte desfrânaţi care strică casele altora, nişte corupători de copii. Şi lumea le dă crezare, crede că trăiesc cu copiii, odată ce nu se ocupă cu nimic şi-şi irosesc viaţa fără rost”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIII, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 565)

„… nici nu ne întărim cu dragostea cea după Dumnezeu, ci căutăm alte pricini de prietenie: unii neamurile, alţii obişnuinţa, alţii tovarăşii de slujbă, alţii vecinii; orice altă pricină, afară de credinţa în Dumnezeu; şi ar trebui ca numai credinţa în Dumnezeu să lege pe prieteni. Lucrurile însă se petrec cu totul dimpotrivă; suntem prieteni cu iudeii şi cu păgânii, şi nu suntem prieteni cu fiii Bisericii”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 692)

„,… nu umblăm după acele prietenii de pe urma cărora putem să tragem folos, de pe urma cărora suntem poftiți la masă, de pe urma cărora dobândim sprijin, ci căutăm a ne face prieteni pe aceia care pot să ne pună în bună rânduială totdeauna sufletele noastre, să ne dea sfaturi bune, să ne mustre când păcătuim, să ne arate când greşim, să ne ridice când cădem, să ne îndrepte spre Dumnezeu, ajutându-ne cu sfatul şi cu rugăciunile.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 16)

„Nimic nu te ajută mai mult să dobândeşti prieteni decât vorbirea frumoasă sufletul smerit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 374)

PRIETENIA (cu bărbații paşnici, frații duhovniceşti şi cu părinții sfinți)

„După cum întovărăşirea cu cei răi vatămă de obicei pe cei ce se amestecă cu ei, precum spune şi preafericitul Pavel: *Vorbele rele strică obiceiurile bune* (I Cor., 15, 33), tot aşa şi întovărăşirea cu cei buni foloseşte nespus de mult celor care se apropie de ei. Asta e pricina că Stăpânul nostru cel iubitor de oameni a îngăduit să se amestece cei buni cu cei răi, ca să câştige cei răi ceva din această întovărăşire şi să nu rămână mereu în răutatea lor, ci, având mereu sub ochi pilda acelora, să culeagă ceva din această întovărăşire”. (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

PRIETENIA (duhovnicească)

„Pentru că oamenii se unesc între ei pe temeiul acestor pricini trecătoare, de aceea nici prieteniile dintre ei nu sunt nici călduroase, nici nu dăinuiesc. Se întrerupe dragostea de se iscă între ei insulte, pagube de bani, invidie, dragoste de slavă deşartă şi altele la fel cu acestea. Se întrerupe dragostea, că nu are rădăcină duhovnicească. Dacă ar fi avut o astfel de rădăcină, nici o pricină lumească n-ar fi stricat dragostea duhovnicească. Dragostea de aproapele întemeiată pe dragostea de Hristos este trainică, nestricată, nebiruită, nesfărâmată. N-o pot sfărâma nici calomniile, nici primejdiile, nici moartea, nici altceva asemănător. Orice ar pătimi un om care iubeşte aşa pe aproapele său nu va înceta niciodată a-l iubi, pentru că se uită la pricina dragostei sale, la Hristos. Dar cel care iubeşte pentru că e iubit şi el la rândul său, o termină repede cu dragostea dacă prietenul său îl supără cu ceva; dimpotrivă, cel legat de semenul său cu lanțul dragostei de Hristos

niciodată nu va pune capăt prieteniei”. (*Omilii la Matei,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 702)

„Prietenii adevăraţi covârşesc pe părinţi şi pe fii, vorbesc de prietenii cei după Hristos.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 179)

PRIETENIA (îndatoririle unui bun prieten)

„Din ziua în care am îndrăgit prietenia ta, mi-am pus această lege: să nu te silesc niciodată să te dezvinovăţeşti de supărările ce mi-ai face. (Vasile – n.n.). (*Tratatul despre preoţie,* cartea întâi, cap. 4, în vol. *Despre preoţie*, p. 37)

„Când un prieten al nostru a fost calomniat că e un îngâmfat, că ocărăşte pe toată lumea şi era în mare primejdie, atunci tu, fără să te fi chemat cineva şi fără să te fi rugat cel primejduit, te-ai aruncat în mijlocul primejdiilor. Asta a fost fapta (…) Când unii te ţineau de rău pentru purtarea ta, iar alţii te lăudau şi te admirau, tu le-ai spus celor ce te ţineau de rău: *Ce să fac? Nu ştiu să iubesc altfel, decât să-mi dau sufletul când trebuie să scap pe un prieten de primejdie!* Ai rostit, cu alte cuvinte, dar cu acelaşi înţeles, cele spuse de Hristos ucenicilor Săi, când a definit dragostea desăvârşită: *Nimeni nu are o dragoste mai mare decât aceasta, ca să-şi pună cineva sufletul pentru prietenii săi* (Ioan 15, 13). Aşadar, dacă o dragoste mai mare decât aceasta nu se poate găsi, atunci tu ai ajuns la capătul ei; iar prin cele ce ai făcut şi prin cele ce-ai spus, te-ai suit pe culmile ei.” (*Tratatul despre preoţie,* cartea a doua, cap. 6, în vol. *Despre preoţie*, p. 56)

„Nu este în lume nimic vrednic prietenului credincios; că de vede pe prietenul său se bucură şi se veseleşte şi se roagă pentru dânsul ca şi pentru el. Eu ştiu pe cineva care se ruga lui Dumnezeu şi sfinţilor să-l ajute pe prietenul său şi apoi se ruga pentru sine, dar ştiu şi pe fericitul Pavel că, cu multă poftă şi făgăduinţă voia să fie în iad pentru prietenii săi; pentru aceea, cel ce iubeşte nu trebuie să stăpânească, ci alţii să-l stăpânească pe el.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 63)

PRIETENIA („Când mă laudă vreun vrăjmaş al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc”)

„Că şi eu îl iubesc pe cel ce mă iubeşte, iar când mă mustră şi mă huleşte pentru îndrept pe cel ce face lucruri bune sau îl mustră pe cel ce face cele rele, şi-l mustră în taină, adică să fie numai ei amândoi, atunci este lucru de prieten credincios şi iubit; şi când mă laudă vreun vrăjmaş al meu, nici nu primesc, iar pe prieten când mă ceartă, îl iubesc şi dragi îmi sunt rănile lui, precum zice cuvântul filosofic. Mai credincioase sunt rănile prietenului, decât sărutarea cea de bună voie a vrăjmaşului, pentru că vrăjmaşul, ori cu dreptate ori cu strâmbătate de ocărăşte şi mustră pe om, nu spre folosul lui o face, ci ca să-i facă ruşine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 62)

PRIETENIA („De dorit sunt rănile prietenului, iar de la duşmani sunt rele şi săruturile”)

„Despre un prieten spun că mă iubeşte nu doar când mă laudă, ci şi când mă critică şi caută să mă îndrepte. Nu-ți este prieten acela care te laudă mereu, şi când faci bine şi când faci rău! Acela nu-ți este prieten, ci înşelător, prieten fals. Prietenul, omul care caută să-ți fie de folos, te laudă când ai făcut o faptă bună, şi te critică atunci când ai greşit ceva. Şi ca să vedeți că nu-i faptă de prieten, ci de înşelător, să lauzi şi să proslăveşti orice, ascultă ce spune Scriptura: *Poporul Meu, cei ce vă spun cuvinte de laudă vă înşală şi cărarea picioarelor voastre o strică* (Is., 3, 12). Nu-l ascult pe duşman nici când mă laudă, dar stau lângă prieten chiar şi când mă învinuieşte. Acela îmi este nesuferit chiar când mă iubeşte; acesta îmi este drag şi când mă răneşte. Sărutarea aceluia geme de bănuială, rana acestuia e binefăcătoare. De aceea un înțelept spune: *Mai vrednice de credință sunt rănile pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de duşman* (Prov., 27, 6).

- Ce spui, înțelepte?

- Da, sunt mai bune rănile decât sărutările, răspunde înțeleptul. Nu mă uit la cele ce se fac, ci la gândul celor care le fac. Vrei să vezi că mai vrednice de credință sunt rănile pricinuite de prieten decât sărutările date de duşman? Pe Domnul L-a sărutat Iuda (Matei 26, 49; Luca 22, 47-48), dar sărutarea lui era plină de trădare; venin avea în gura lui, iar limba îi era plină de răutate. Pe desfrânatul din Corint l-a rănit Pavel, însă l-a mântuit.

- Cum l-a rănit?

- L-a dat Satanei. *Dați pe unul ca acesta Satanei* a spus Pavel, *spre pieirea trupului* (I Cor., 5, 5).

- Pentru ce?

- *Ca să se mântuiască duhul lui în ziua Domnului Iisus* (I Cor., 5, 5).

Ai văzut răni ce aduc mântuire? Ai văzut sărutare plină de trădare? Aşa că *mai vrednice de credinţă sunt rănile pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de duşman.* Dar să cercetăm acest lucru nu numai la om, ci şi la Dumnezeu, şi la diavol. Unul mi-e prieten, celălalt duşman; Unul mântuitor şi purtător de grijă, celălalt vrăjmaş şi înşelător. Odinioară diavolul a sărutat, iar Domnul a rănit.

- Cum a sărutat unul şi cum a rănit altul?

- Diavolul a spus: *Veţi fi ca nişte dumnezei* (Fac., 3, 5); Dumnezeu a spus: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Fac., 3, 19). Cine a fost de mai mare folos? Cel care a spus: *Veţi fi ca nişte dumnezei,* sau Dumnezeu Care a spus: *Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce?* Dumnezeu a ameninţat cu moartea, diavolul făgăduia nemurirea. Cel care făgăduise nemurirea l-a scos pe om din rai, iar Cel care ameninţase cu moartea l-a suit pe om în cer. Ai văzut că *mai vrednice de credinţă sunt rănile pricinuite de prieten decât sărutările viclene date de duşman* (Prov., 27, 6)?" (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 36-38)

„Când te critică prietenii, pe drept sau pe nedrept, nu o fac cu gând de ocară, ci ca să te îndrepte. Duşmanii, însă, chiar când te critică pe drept nu te critică pentru a te îndrepta, ci încearcă să te facă de ocară. Prietenii când te laudă caută să te facă mai bun; duşmanii, însă, chiar când te laudă se străduiesc să te doboare." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 38)

PRIETENIA (întărirea prieteniei)

„Nimic nu face şi nu întăreşte prietenia atât de mult precât a spune de cineva lucruri potrivite şi sănătoase." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 135)

PRIETENIA (dovada prieteniei)

„… şi noi când ne facem prieteni, aceasta o numim ca dovadă de prietenie către dânşii, să nu spunem tainele nimănui mai înainte de dânşii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 63)

PRIETENIA (folosul adevăratei prietenii)

„Nimic nu este egal cu unirea şi buna înțelegere; prin ea un om izolat devine partea unui mare întreg. Dacă două sau zece persoane sunt unite împreună din inimă, fiecare din ele nu mai este decât una singură; în acestea zece voi nu veți afla decât una şi în una veți afla zece. Dacă ei au un duşman, precum atunci nu este atacată numai una, ci cele zece, trebuie ca duşmanul să cedeze, pentru că el nu este respins de una singură, ci de zece. Dacă unul ar fi lipsă, el nu este pentru aceea în pericol; el este bogat prin partea cea mare, prin ceilalți nouă; şi partea care cade este astfel susținută, cea mai slabă, prin cel mai puternic. Fiecare din ei are douăzeci de mâini, douăzeci de ochi şi la fel douăzeci de picioare; el nu mai merge singur prin picioarele sale, ci şi prin cele ale celorlalți; el nu lucrează numai prin mâinile sale, ci şi prin ale celorlalți. Fiecare din ei are zece suflete; fiindcă nu are numai el unul singur grijă de lucrurile sale, ceilalți au la fel. Şi dacă ar fi aşa o sută uniți împreună, va fi la fel şi puterea se va adăuga în proporție cu numărul.

Nu vedeți frații mei frumusețea iubirii? Ea îl face pe om de neînvins, ea îl multiplică, dintr-unul singur ea face mai mulți. Cum va putea un singur om să fie şi în Persia şi în Roma? Ceea ce nu poate natura, iubirea o poate; o parte din el este aici şi cealaltă este acolo şi totul întreg aici. Dar dacă el are o mie sau zece mii de prieteni, gândiți-vă care va fi puterea lui, care va fi tăria lui. Vedeți ce putere de multiplicare are iubirea? În sfârşit, ca unul să devină o mie, este un lucru uimitor şi admirabil. Pentru ce nu ne câştigăm o aşa de mare iubire şi putere şi nu ne punem în siguranță? Aceea valorează mai mult decât orice demnitate şi bogății şi sănătate şi chiar mai mult decât lumina. Este izvorul bucuriei. Până când vom limita noi iubirea noastră la unul sau la doi?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, pp. 408-409)

„Nu i se poate întâmpla nimic rău celui ce este înconjurat de atâția; gărzile chiar, care veghează la siguranța împăratului, nu au nici atâta vigilență, nici atâta atenție. Aceştia îl păzesc pe regele lor din nevoie, aceia îl păzesc pe prietenul lor din iubire şi din afecțiune. Ori, iubirea are mai multă putere şi forță decât frica. Regele este în teamă față de gărzile sale, prietenul se încrede prietenului mai mult decât în sine însuşi şi cu acest ajutor el nu se teme de cursele nimănui.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 409)

„Pentru mine, cu adevărat, eu aş vrea aceasta, ca să putem trăi toți împreună şi ca iubirea să se păstreze în toată forța şi puterea ei.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 410)

„Chiar de ai spune de mii de tezaure, totuşi nimic nu ar fi mai de preț ca un prieten adevărat. Şi mai întâi să spunem despre prietenie, câtă plăcere şi mulțumire are în sine. Te bucuri văzând pe prietenul tău, te înveseleşti, şi sufletul tău având o mulțumire nespusă se contopeşte cu dânsul, şi chiar de ți-ai aminti numai de el, cugetul tău tresare şi se înaripează. Vorbesc aici despre prietenii adevărați, despre prietenii de un suflet şi de un cuget, despre prietenii care preferă să şi moară, despre prietenii care iubesc cu căldură, şi nu înțelegem pe prietenii simpli, pe cei ce iau parte pe la mesele noastre şi-i credem de prieteni în urma laudelor ce ne aduc, să nu credeți, zic, că vorbesc despre aceştia. Dacă cineva are vreun prieten aşa precum spun eu, va înțelege desigur cuvintele mele. Chiar de l-ar vedea în fiecare zi, el totuşi nu se satură; aceasta o doreşte atât pentru sine, cât şi pentru acela. Am cunoscut eu pe cineva, care se ruga de sfinți pentru prietenul său şi le zicea, ca mai întâi să facă rugăciuni lui Dumnezeu pentru dânsul (prietenul lui – n.n.) şi apoi pentru sine. Astfel este prietenul adevărat, încât nici timpul, nici locul nu-l pot împiedica de a iubi şi a fi iubit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 178)

„Cu adevărat că prietenul sincer este cu mult mai dorit decât chiar lumina. Şi să nu miri că zic aceasta, pentru că mai bine ne-ar fi dacă s-ar stinge soarele, decât a fi lipsiți de prieteni adevărați; mai bine ne-ar fi de a trăi în întuneric decât de a fi fără prieteni. Şi cum este aceasta, eu vă voi spune. Mulți văzând soarele, sunt în întuneric, pe când dacă sunt înconjurați de prieteni, nu ar suferi nici o scârbă. Eu vorbesc de prietenia cea duhovnicească şi de prietenii duhovniceşti, care nimic nu preferă înaintea prieteniei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 179)

„Prietenul adevărat este mai plăcut decât chiar viața prezentă, căci mulți după încetarea din viață a unor asemenea prieteni, nu mai doresc să trăiască. Cu un asemenea prieten cineva poate suferi şi exilul, iar fără prieten nu poate trăi nici în propria sa țară. Cu un asemenea prieten chiar şi sărăcia este suportabilă, iar fără dânsul şi sănătatea şi bogăția sunt de nesuferit. În persoana unui asemenea prieten el are pe un al doilea eu.” (*Comentariile sau*

Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 181)

„Nu ne apără atât nici venitul averilor, nici armele, nici zidurile, nici şanțurile, nici alte nenumărate maşini de război, cât o prietenie adevarată. Aceasta-i zid, aceasta-i tărie, aceasta-i avere, aceasta-i desfătare, aceasta ne face să petrecem şi viața de aici cu voioşie, şi ne dăruieşte şi viața ce va să fie". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 168)

„Ce este altceva mai dulce şi mai fericit în toată lumea, ca prietenii buni şi iubiți?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 7)

„Nu este în lumea toată mai bună tocmire decât dragostea şi unirea, pentru că unul singur este înmulțit, adică arată pe mulți prin dragoste, că de sunt doi într-un suflet şi iubiți, între zece nu este unul ci fiecare din ei, ca şi când s-ar lupta cu cei zece, că fiecare are câte douăzeci de mâini şi douăzeci de ochi şi câte douăzeci de picioare, iar suflete are zece, iar de ar fi şi o sută, tot în acest fel ar fi. Şi singur cel ce ar fi în Persia poate să fie şi la Roma şi ce nu poate să facă firea omenească, dragostea poate să facă. De va avea cineva o sută ori două de prieteni, socoteşte ce ajutor are şi aceasta este mai minunat să se facă dintr-unul o mie. Iar de vreme ce este atât de bună dragostea, de ce nu câştigăm şi noi ajutorul dragostei?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 62)

„Decât această viață trecătoare mai dulce este prietenul, că mulți oameni după moartea prietenilor nu mai vor nici ei să viețuiască în lumea aceasta, că mai bun îi este prietenul decât lumina soarelui şi a ochilor; mai bine ne este nouă să nu ne lumineze soarele, decât să ne lipsim de prieteni, că dacă are omul prieteni nici o voie rea nu are." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 63-64)

PRIETENIA (lipsa prietenilor)

„Aşa printre animale, cele ce nu se unesc cu turma sunt cele mai crude şi mai sălbatice. Iată pentru ce locuim noi în oraşe. Noi avem piețe publice; aceasta ca să ne vedem şi ca să trăim împreună. Sfântul Pavel porunceşte această societate, când zice: *Să nu ieşim din adunarea credincioşilor* (Evr., 10, 25). Nu este nimic mai rău ca a fi singur şi lipsit de societate." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 4, p. 409)

PRIETENIA („Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine ... dacă mâna ta cea dreaptă te sminteşte, tai-o şi arunc-o de la tine”[335])

„- Pentru ce deci, Hristos a vorbit de ochiul drept şi a mai adăugat şi mâna? (Matei 5, 30).

- Ca să afli că nu e vorba de mădularele trupului, ci de cei care sunt în strânsă legătura cu noi, cu prietenii noştri. Hristos îţi spune: *Dacă iubeşti pe cineva atât cât îţi iubeşti ochiul cel drept sau socoteşti că-ţi este tot atât de folositor cât de folositoare ţi-i mâna, tai-o, dacă-ţi vatămă sufletul!* Uită-te la tăria cuvintelor Lui. N-a spus: *Îndepărtează-te*, ci vrea o despărţire totală. De aceea spune: *Scoate-l şi-l aruncă de la tine!* Apoi, pentru că porunca Sa este neîndurătoare, arată folosul pentru amândouă părţile: şi pentru cei buni şi pentru cei răi, întărind comparaţia:

Că mai de folos îţi este să piară unul din mădularele tale şi nu tot trupul să fie aruncat în gheenă (Matei 5, 30).

Când prietenul tău nu se mântuie, ba te mai duce şi pe tine la pieire, ce fel de dragoste de prieten este aceea să pieriţi amândoi, când e cu putinţă să se mântuie unul dacă sunteţi despărţiţi?

- Atunci pentru ce Pavel dorea să fie anatema? (Rom., 9, 3).

- Nu dorea să fie anatema pentru ca să nu câştige nimic, ci ca să mântuie pe alţii. Aici, însă, paguba este pentru amândoi. De aceea n-a spus: *Scoate-l,* ci şi: *Aruncă-l de la tine!,* pentru ca să nu-l mai poţi lua înapoi dacă rămâne aşa. Făcând aceasta îl scapi şi pe el de păcat mai mare şi te scapi şi pe tine de pieire.

Dar ca să vezi mai bine folosul acestei porunci, să cercetăm, dacă vrei, spusele Domnului, aplicându-le chiar la mădularele trupului. Dacă ar fi vorba de ales şi ai fi silit sau să rămâi cu ochii teferi, dar să te arunce într-o groapă şi să pieri, sau să ţi se scoată ochii şi să-ţi mântui sufletul, oare n-ai alege a doua cale? Negreşit! N-ai făcut asta pentru că ţi-ai urât ochii, ci pentru că ţi-ai iubit întregul trup. Tot aşa trebuie să gândeşti şi de bărbaţii şi de femeile care-ţi sunt prieteni. Dacă tai orice legătură de prietenie cu acela care te vatămă sufleteşte cu prietenia lui, dar nu şi tămăduieşte boala, atunci te scapi şi pe tine de orice vătămare, dar şi pe el de un mare păcat, că nu va mai da socoteală, în afară de păcatele lui, şi de pierderea ta. Ai văzut de câta blândeţe şi de câta purtare de grija este plină această poruncă? Ai văzut câta

---

[335] Matei 5, 29-30.

iubire de oameni arată chiar aşa păruta multora asprime?”. (*Omilii la Matei,* omilia XVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 222-223)

„*Dacă mâna ta sau piciorul tău te sminteşte, taie-le şi aruncă-le de la tine. Că mai bine îți este să intri în viață şchiop sau ciung, decât să ai amândouă mâinile sau picioarele şi să fii aruncat în foc. Şi dacă ochiul tău cel drept te sminteşte, scoate-l. Că mai bine îți este să intri în viață cu un singur ochi, decât să ai doi ochi şi să fii aruncat în gheena focului* (Matei 18, 8-9).

Hristos nu vorbeşte aici de mădularele trupului - Doamne fereşte! -, ci de prieteni, de cunoscuți, de cei pe care-i socotim nişte mădulare de neapărată trebuință. Aceasta a spus-o şi mai înainte şi o spune şi acum. Că nimic nu este atât de vătămător ca prieteniile rele. Ce nu poate constrângerea, poate de multe ori prietenia, fie spre paguba, fie spre folosul nostru. De aceea Domnul ne porunceşte, cu toată asprimea, să îndepărtăm de lângă noi pe cei ce ne vatămă, lăsând să se înțeleagă că aceştia sunt cei care ne smintesc”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 688)

„*Curmă,* spune Hristos*, prietenia cu cei răi, chiar dacă ți-ar fi cei mai buni prieteni!* Şi dă şi un argument ce nu poate fi combătut: Dacă ți-i păstrezi ca prieteni, nici pe ei nu-i câştigi şi te pierzi şi pe tine; dar de curmi prietenia cu ei, îți câştigi mântuirea. Prin urmare, dacă cineva te vatămă cu prietenia lui, rupe orice legătură cu el. Dacă ne tăiem de multe ori unele din mădularele noastre, când nu mai pot fi vindecate şi mai îmbolnăvesc şi pe celelalte, apoi cu mult mai mult trebuie să facem aceasta cu prietenii”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 689)

„*Dacă te sminteşte ochiul tău, scoate-l şi dacă piciorul tău te sminteşte, taie-l* (Mt., 5, 29; 18, 9). Dacă trebuie să tăiem membrele rele de la trupul din care fac parte, cu atât mai mult trebuie să ne ferim de prietenii a căror însoțire ne pierde sufletul.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 283)

„Dacă tăiem membrele cu cangrenă care sunt de nevindecat, de teamă ca să nu strice şi restul trupului, dacă tăiem una din membrele noastre, nu din dispreț, ci în interesul celorlalte, cu cât mai mult trebuie să facem noi la fel privitor la cei a căror însoțire ne este dăunătore? Că dacă putem să-i vindecăm fără nici un risc, trebuie să facem tot efortul nostru pentru aceea. Dar dacă sunt de necorectat şi dacă ne sunt o ocazie de cădere, trebuie să-i tăiem şi să-i aruncăm de la noi. Adesea aceasta va fi un mare câştig. Pentru

aceasta le dă acest aviz Pavel corintenilor: *Ridicați răul din mijlocul vostru* (I Cor., 5, 13). Şi iarăşi: … *pentru a-l scoate din mijlocul vostru pe cel care a făcut o asemenea faptă atât de urâtă* (Ibid. 2). Căci însoțirea cu cei răi este periculoasă şi fatală. Ciuma nu face aşa de mari ravagii şi boala nu-i strică aşa de repede pe cei ce sunt infectați, ca nedreptatea prietenilor; în sfârşit, *însoțirile rele strică obiceiurile bune* (I Cor., 15, 33). Un prooroc zice iarăşi: *Fugi din mijlocul lor şi te depărtează de ei* (Ier., 51, 6). Deci nimeni să nu-şi facă prieten din cel ce este rău. Dacă, atunci când copii noştri sunt răi îi dezmoştenim, fără a privi atunci nici la natură, nici la legile ei, nici la legăturile pe care o formează ea, noi trebuie cu atât mai mult, să fugim de cunoştințele noastre şi de prietenii noştri, dacă sunt răi; căci, când nu ne-ar face nici un rău, cu toate acestea, nu ne putem feri ca ei să nu ne producă o faimă rea, fiindcă străinii nu cercetează viața noastră, ci judecă despre noi prin cei ce ne cercetează." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 284)

„Ce să mai spunem despre porunca ce o dă (…) despre prietenia necugetată şi păgubitoare de suflet (Matei 5, 29-30)? Prin ochiul drept şi prin mâna dreaptă, Hristos n-a lăsat să se înțeleagă altceva decât pe cei ce ne iubesc spre paguba noastră sufletească." (*Despre căință (I),* 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 64)

„*Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine* (Matei 5, 29); deci porunca este ca şi acei prieteni, care ne sunt la fel de scumpi ca lumina ochilor şi de mare trebuință pentru nevoile vieții, să-i îndepărtăm de la noi, să-i alungăm dacă ne primejduiesc mântuirea sufletului nostru." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 16)

„Dacă prietenia unora te-ar vătăma şi te-ar atrage către împărtăşirea lipsei de evlavie, îndepărtează-te de aceştia, chiar de ți-ar fi prieteni. Iar de-ar fi unul din ochii tăi, scoate-l. Căci este scris: *dacă ochiul tău te sminteşte, scoate-l* (Mat. 5, 29), fără să se aibă în vedere corpul. Cum altfel? Căci dacă se referea la natura corpului, am fi avut de-a face cu o acuzație care îl privea în cele din urmă pe creatorul acestei naturi. De altminteri, nu se impune scoaterea unui ochi, indiferent care dintre ei, căci dacă cineva s-ar fi lipsit de ochiul stâng, tot s-ar fi găsit în sminteală. Dar tocmai pentru a pricepe că nu despre ochi este cuvântul, a adăugat că-i vorba de ochiul drept, spre a arăta că de ți-ar fi cineva un prieten atât de apropiat pe cât de apropiată ți-e folosirea ochiului drept, să-l alungi chiar şi pe acesta şi să-l desprinzi din

legătura de prietenie pe care o are cu tine, dacă s-ar întâmpla să te smintească. Într-adevăr, la ce foloseşte să ai un ochi care duce la ruinarea restului corpului?

Aşadar, dacă, aşa cum spuneam, prieteniile avute ne-ar dăuna, să fugim de acestea şi să ne lipsim de ele. În situația în care pe oricare dintre asemenea prieteni nici nu-l ajuți şi capeți în schimb din partea lui numai pagubă, câştigă putința de a rămâne fără pierdere în urma destrămării prieteniei; să fugi de prieteniile acestora, dacă îți sunt dăunătoare. Doar fugi, nu te certa, nici nu purta război. La fel îndeamnă şi Pavel când spune: *dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în pace cu toți oamenii* (Rom. 12, 18).” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 30-31)

„Dacă ai vreun prieten şi cunoşti vreo vătămare sufletească de la el, lipseşte-te de prietenul acela, că dacă ne doare vreun mădular noi îl tăiem ca să nu le strice şi pe celelalte; deci cu mult mai vârtos se cade să facem pentru sufletele noastre, că nu este alt lucru mai rău decât dragostea şi unirea cea vicleană, că rele ce nu poate să le facă nevoia poate să le strice prietenia.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 64)

PRIETENIA (prieteniile rele)

„Unde domneşte invidia şi dragostea de slavă nu există prietenie sinceră.” (*Omilii la Matei,* omilia LVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 679)

PRIETENIA (întreruperea unei prietenii)

„Nimic nu poate destrăma prietenia, ca frica şi teama de trădare.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, p. 12)

PRIMEJDIILE (aruncarea cu bună ştiință în diferite primejdii)

„Dânşii (cei trei tineri – Daniel, cap. 3 - n.n.) au intrat în cuptor nu ca izbăviți, ci ca morți cu desăvârşire, căci ascultă ce spun ei. *Dacă, într-adevăr, Dumnezeul nostru Căruia Îi slujim poate să ne scape, El ne va scăpa din cuptorul cel cu foc arzător şi din inima ta, o, rege! Şi chiar dacă nu ne va scăpa, ştiut să fie de tine, o, rege, că noi nu vom sluji dumnezeilor tăi şi înaintea chipului de aur pe care tu l-ai aşezat nu vom cădea la pământ!* (Daniel 3, 17-18). Noi însă, ca şi cum pare că am da lecții lui Dumnezeu, hotărâm până şi timpul, zicând: *dacă până în cutare timp nu vom fi izbăviți*, şi de aceea nici că suntem izbăviți. Fiindcă şi Avraam nu ca

izbăvit l-a luat pe fiul său şi l-a adus ca pârgă lui Dumnezeu, ci ca jertfit, dar pe care contra aşteptării sale l-a luat, mântuit şi izbăvit.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia VI, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 190-191)

„A nu se arunca cineva în primejdii fără folos, este al bărbaților înțelepți (…) Deci, nici să ne azvârlim în primejdii cum s-ar întâmpla,— căci aceasta este cutezanță — nici luptându-ne şi împrejurările cerând aceasta, noi să ne împuținăm — căci aceasta este frică — ci dacă propovăduirea Evangheliei o cere noi să nu ne dăm la o parte;— iar dacă nu este nici o pricină, nici o necesitate cerută de buna cinstire de Dumnezeu, să nu alergăm, căci lucrul e mai mult un fel de fanfaronadă şi ambiție zădarnică.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, pp. 108-109)

„*Părinte, dacă este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta* (Matei 26, 39). Prin asta a învățat pe toți sfinții să nu înfrunte primejdiile, nici să se arunce în ele, ci să aştepte ca primejdiile să vină la ei, şi să-şi arate atunci tot curajul lor. Să nu sară mai înainte în ele şi nici să meargă ei mai întâi să le caute.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: ,,Părinte, dacă este cu putință…*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 259)

,,… prin rugăciunea Sa din grădină (Ghetsimani) Hristos ne-a învățat două lucruri: întâi, să nu înfruntăm primejdiile, ci să ne rugăm să nu cădem în ele, al doilea, să le îndurăm cu curaj, dacă vin peste noi, punând înaintea voinței noastre voința lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: ,,Părinte, dacă este cu putință…*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 260)

„Ceea ce trebuie să facem noi este să-L rugăm pe Dumnezeu să alunge ispita de la noi, aşa cum ne-a învățat El însuşi în Rugăciunea domnească: *Şi nu ne duce pe noi în ispită* (Mat., 6, 13). Dar dacă, prin îngăduința lui Dumnezeu, suntem încercați de ispite, să luptăm cu ele cu bărbăție. Mai întâi, trebuie să nu ne supunem primejdiilor - aşa cum fac oamenii înțelepți; apoi trebuie să răbdăm nenorocirile cu mult curaj - aşa cum fac oamenii viteji şi înțelepți. Aşadar, nu trebuie nici să ne avântăm, nici să dăm înapoi. Atunci când situația o cere, adică fie sufletul nostru este în primejdie din pricina păcatului, fie Biserica, din pricina ereziilor, suntem datori să ne luptăm cu bărbăție; însă când nu avem de-a

face cu o asemenea situație, nu trebuie să ne punem în primejdie degeaba. Un asemenea război ar avea drept unic motiv ambiția şi. ca scop, slăvirea noastră deşartă.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 334-335)

PROFEȚII

„Să nu te uimească, iubite, cuvântul meu. Acesta este obiceiul tuturor profeților: vorbesc de cele ce nu s-au întâmplat ca şi cum s-ar fi întâmplat. Profeții vedeau cu ochii cei duhovniceşti cele ce aveau să se întâmple după un mare număr de ani; de aceea priveau acele fapte ca şi cum s-ar afla înaintea ochilor lor; şi aşa vorbeau de toate. Şi ca să vezi lămurit lucrul acesta, ascultă ce spune fericitul David, profețind înainte cu atâtea generații de crucea lui Hristos, strigând: *Străpuns-au mâinile Mele şi picioarele Mele* (Ps., 21, 18); şi iarăşi: *Împărțit-au hainele Mele loruşi* (Ps., 21, 20). Vezi că vorbeşte mai dinainte de nişte fapte viitoare, care aveau să se întâmple după multă vreme ca şi cum s-ar fi şi întâmplat?” (*Omilii la Facere,* omilia X, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„… auzim pe Dumnezeu vorbindu-ne prin gura profeților”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 167)

„De aceea, harul lui Dumnezeu a rânduit ca sfinții profeți să stea pe locul înalt al profeției, ca să ne vestească mai dinainte când e vorba să vină asupra noastră urgia lui Dumnezeu, pentru ca noi, deşteptându-ne prin pocăință şi îndreptându-ne sufletul căzut, să îndepărtăm cu mult înainte de la noi pedeapsa trimisă de Dumnezeu.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 463)

PROFEȚII (lucrarea Duhului Sfânt în profeți)

„Uită-mi-te iarăşi la priceperea acestui minunat profet, dar mai bune spus, la învățătura Sfântului Duh!” (*Omilii la Facere,* omilia XII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 139)

PROFEȚII (cărțile profeților)

„Multe din cărțile profeților au dispărut. Poți vedea asta în istoria Paralipomenelor. Iudeii fiind nepăsători şi adesea abătându-se de la credința în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărți să se piardă, iar pe altele le-au ars şi le-au rupt. Ieremia istoriseşte că iudeii au ars unele cărți profetice (Ier., 36, 23), iar autorul cărții a patra a Regilor spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva şi pierdut acolo (IV Regi 22, 8). Dacă pe vremea când nu era nici un barbar în țara lor au aruncat cărțile, apoi cu mult mai mult când au venit peste ei barbarii". (*Omilii la Matei,* omilia IX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 115)

PROFEȚIILE (falsele profeții)

„Căci dacă uneori au făcut şi diavolii preziceri, ei n-au făcut decât a-i înşela pe nebuni; de aceea totdeauna profețiile lor s-au dovedit false." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIX, 2, p. 93)

PROOROCIILE

„Dumnezeu este înțelept şi iscusit şi îngăduie adeseori ca oameni nevrednici să prezică lucruri mari şi minunate. Şi lucrul acesta se vede nu numai în Vechiul Testament, ci şi în Noul Testament. Ascultă ce spune Evanghelistul despre Caiafa, arhiereul iudeilor: *Iar aceasta a spus-o nu de la sine; ci, fiind arhiereu în anul acela, a proorocit că Iisus avea să moară, nu numai pentru popor, ci ca să adune într-una şi neamurile cele risipite* (Ioan, 11, 51-52). Un lucru asemănător vei găsi iarăşi şi la Balaam. A fost chemat să blesteme pe poporul iudeu; dar el nu numai că l-a blestemat, ci a prezis chiar lucruri mari şi minunate; şi nu numai despre popor, ci şi despre venirea Mântuitorului (Num., 24, 1-9). (...) Atribuie totul lui Dumnezeu, Care rânduieşte pe toate prin înțelepciunea Lui cea mare". (*Omilii la Facere,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 252-253)

„După cum ochii trupului nu pot vedea altceva decât cele ce se văd, tot aşa şi ochii credinței, văd pe cele ce vor fi mai târziu, după multe generații". (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 328)

,,Dumnezeu însă nu-i împingea cu sila la proorocit, ci îi sfătuia, îi îndemna, îi amenința, însă nu le întuneca cugetul. Firea dracului este de a face vuiet şi tulburare, şi multă întunecime, pe când a lui Dumnezeu este a

lumina şi a învăța cu înțelepciune cele cuvenite.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 303)

„Este obiceiul proorocilor să prezică totdeauna viitorul ca pe un fapt întâmplat mai înainte. Şi după cum este cu neputință ca cele întâmplate să nu se fi întâmplat, tot aşa e cu neputință ca acestea să nu se întâmple, deşi aparțin viitorului. De aceea deci proorocii ne vestesc viitorul sub chip de trecut, tocmai pentru a ne arăta că faptele vestite mai dinainte de ei sunt fără greş şi se vor întâmpla negreşit.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 247)

PROOROCIILE (Dumnezeu a proorocit chiar şi prin intermediul unor păgâni)

„... (lucrarea înțelepciunii lui Dumnezeu – n.n.) şi pe Valaam l-a silit oarecând a grăi cele viitoare, vădindu-şi puterea ei, şi arătând că poate stăpâni nu numai într-ai săi, ci şi în cei străini.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, p. 138)

PROOROCIILE (proorocia şi glosolalia)

„… proorocia este potrivită şi folositoare nu numai ca semn, ci şi spre credința şi folosința amândurora. Ideea aceasta, deşi nu de-a dreptul, totuşi prin cele ce urmează a desluşit-o, zicând: *se vădeşte de toți, se judecă de toți*. *Dacă ar proroci toți, zice, şi în timpul acela ar intra în biserică vreun necredincios şi neînvățat sau prost, se vădeşte de toți, se judecă de toți. Şi aşa cele ascunse ale inimii lui arătate se fac, şi aşa căzând pe față se va închina lui Dumnezeu, zicând că: Cu adevărat Dumnezeu întru voi este*. Aşa că proorocia nu numai în aceasta este mai mare, că are putere asupra amândurora, ci că chiar şi pe cei mai neruşinați dintre necredincioşi îi trage spre credință. Nu era tot aceeaşi minune când, de pildă, Petru certa pe Safira – ceea ce era prorocie – şi când vorbea în limbi – căci atunci cu toții s-au înfricoşat[336], iar când grăia în limbi, chiar dacă nu lovea de-a dreptul, totuşi căpăta oarecare socotință.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 386)

---

[336] A se vedea cap. 5 din Fapt. Apost.

PROPOVĂDUIREA

„*Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare şi întorcându-se să vă sfâşie* (Matei 7, 6).

Deşi mai târziu Hristos a poruncit: *Ceea ce auziți la ureche propovăduiți de pe case!* (Matei 10, 27), totuşi porunca aceasta nu-i potrivnică celeilalte. Nu ne-a poruncit să spunem tuturora, fără deosebire, ci să spunem cu îndrăznire acelora cărora trebuie să le spunem.

Prin *câini* Hristos a arătat aici pe cei ce duc o viață nelegiuită, care nu mai au nici o nădejde de o schimbare în mai bine; prin *porci* a arătat pe aceia care duc necontenit o viață desfrânată. Şi despre unii şi despre alții, Domnul a spus că nu sunt vrednici să audă învățătura Sa. Acelaşi lucru l-a arătat şi Pavel, spunând: *Omul sufletesc nu primeşte pe cele ale Duhului, că pentru el sunt nebunie* (I Cor., 2, 14). Şi în alte locuri Pavel spune că viața stricată este de vină că nu sunt primite învățăturile cele desăvârşite. De aceea Domnul ne porunceşte să nu deschidem uşile unor astfel de oameni, că ajung mai obraznici după ce ne cunosc învățăturile. Pentru cei înțelepți şi cu judecată sunt sfinte când le descoperim lor; dar pentru cei fără de minte, atunci sunt de preț, când nu le cunosc. *Pentru că oamenii aceştia fără de minte,* spune Hristos*, nu pot cuprinde cu mintea lor învățăturile Mele, să nu le fie descoperite, ca să le prețuiască şi să le respecte tocmai pentru că nu le cunosc. Nici porcul nu ştie ce-i mărgăritarul; şi pentru că nu ştie, nici să nu-l vadă, ca să nu calce în picioare ceea ce nu ştie. Nişte oameni ca aceştia nici nu au vreun câştig dacă aud învățăturile Mele, ci mai multă pagubă. Cele sfinte sunt batjocorite de ei pentru că nu ştiu ce sunt; şi aceştia, mai cu seamă, se ridică şi se înarmează împotriva noastră.* Asta vrea să spună Domnul prin cuvintele: *Ca nu cumva să le calce în picioare şi întorcându-se să vă sfâşie.*

- Dar învățăturile acestea, m-ar întreba cineva, ar trebui să fie atât de puternice încât să rămână nebiruite după ce sunt cunoscute şi să nu dea prilej altora să le atace.

- Aceasta, însă, nu din pricină că învățăturile noastre sunt slabe, ci din pricină că aceia sunt porci. La fel cu mărgăritarul călcat în picioare; nu-i călcat pentru că e de disprețuit, ci pentru că a căzut între porci.

Și bine a spus Domnul: *Întorcându-se să vă sfâşie.* Aceştia iau chip de blândețe ca să cunoască învățăturile noastre; apoi după ce le-au cunoscut ajung cu totul alții: îşi bat joc de noi, ne batjocoresc, râd de noi spunând că suntem nişte înşelători. De aceea Pavel spunea lui Timotei: *Fereşte-te şi tu de el, pentru că s-a împotrivit foarte mult cuvintelor noastre* (II Tim., 4, 15);

şi iarăşi: *Fereşte-te de unii ca aceştia* (II Tim., 3, 5); şi: *De omul eretic, după întâia şi a doua povăţuire, fereşte-te!* (Tit., 3, 10). Deci nu învăţăturile noastre îi înarmează, ci ei, plini de îngâmfare, nu mai înţeleg nimic. De aceea nu e mic câştigul dacă nu le cunosc, pentru că aşa nu pot să le dispreţuiască; dacă le cunosc, paguba e dublă: nu au nici ei vreun folos din ele, ci mai mult se vatămă, şi-ţi pricinuiesc şi ţie o mulţime de necazuri". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 296-297)

„Nu atât de mult se ruşinează elinii când sunt biruiţi prin cei înţelepţi, ci atunci îşi acoperă faţa de ruşine când văd filosofând pe meşteşugar şi pe cel din piaţă mai mult decât dânşii. Pentru aceea şi zice Pavel: *Ca pre cei înţelepţi să ruşineze.* Şi nu numai pe înţelepţi a făcut aşa, ci şi celelalte însuşiri ale vieţii de aici. *Că pre cele nebune a ales Dumnezeu, ca pre cei înţelepţi să ruşineze, şi cele slabe ale lumii a ales Dumnezeu, ca să ruşineze pre cei tari*. El nu a chemat numai pe cei simpli şi neînvăţaţi, ci şi pe cerşetori şi pe cei dispreţuiţi şi nebăgaţi în seamă, ca astfel să smerească pe puternicii zilei.

Şi cele de neam prost ale lumii şi defăimate a ales Dumnezeu, şi cele ce nu sunt, ca pre cele ce sunt să strice (1 Cor. 1, 28). Dar care sunt cele ce nu sunt, despre care spune apostolul aici? Adică cei ce se socotesc că n-ar însemna nimic în această lume, pentru marea lor nimicnicie. Astfel că Dumnezeu a arătat marea lui putere, smerind pe cei mari prin cei păruţi mici şi crezuţi ca şi cum n-ar însemna nimic, ceea ce şi aiurea se vede a fi zis lui Pavel: *Că puterea mea întru neputinţă se săvârşeşte* (2 Cor. 12, 9). Într-adevăr, mare putere este aceea de a face pe cei dispreţuiţi şi care nici măcar nu s-au atins de vreo învăţătură oarecare ca deodată să filosofeze şi să înveţe şi pe alţii cele mai presus de ceruri – fiindcă şi pe doftori, şi pe ritori, şi pe toţi ceilalţi atunci mai cu seamă îi admirăm când învaţă şi încredinţează până şi pe cei mai proşti. Deci dacă este mare minune a învăţa pe cel prost şi a-i insufla gândiri de meşteşuguri omeneşti, apoi cu atât mai mare este a-l învăţa şi a-i insufla gândiri de o atât de înaltă filosofie.

Dar Dumnezeu nu a făcut aceasta numai ca să arate minunea, ci şi pentru ca să smerească pe cei mândri. Pentru aceea şi în urmă zicea: *Ca să ruşineze pre cei înţelepţi, şi pre cele slabe, ca pre cele ce sunt să strice*, şi aici iarăşi: *Ca să nu se laude tot trupul înaintea lui Dumnezeu* (1 Cor. 1, 29)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, pp. 44-45)

„Meritul vestitorului este de a spune întru totul faptul aşa precum este, iar nu de a adăuga sau de a ciunti ceva. Deci, dacă trebuie a propovădui, atunci trebuie a face aceasta cu curaj, căci altfel nu mai înseamnă a propovădui." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia I, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 131)

PROPOVĂDUIREA (măreția propovăduirii)

,,Căci ce este asemenea cu a propovădui? Acest fapt face pe cineva a se întrece cu îngerii." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 227)

RAIUL (Hristos – Raiul nostru)

„El este postul şi ospăţul credincioşilor. El este hrănitorul şi hrana. El este Păstorul şi Mielul.” (*Cuvânt la vânzarea lui Iuda*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 78)

RAIUL (tâlharul pocăit a *furat* Raiul)

„Cu toate că nici un împărat n-ar vrea să intre în oraş alături de un tâlhar, sau chiar de un om de rând, totuşi Hristos a făcut asta şi, când a intrat în patria cea sfântă, a avut alături de El şi pe tâlhar. N-a dispreţuit cu asta raiul, nici nu l-a făcut de râs cu picioarele tâlharului. Dimpotrivă, a cinstit mai mult raiul. A fost o cinste pentru rai că are un astfel de Stăpân, Care-l face vrednic chiar pe un tâlhar de desfătarea în rai. Când a băgat pe vameşi şi pe desfrânate în Împărăţia cerurilor, dimpotrivă, a cinstit-o mai mult şi arăta că Domnul Împărăţiei cerurilor este atât de puternic, încât făcea chiar pe desfrânate şi pe vameşi aşa de aleşi, încât erau vrednici de cinstea şi darul de acolo. După cum pe un doctor îl admirăm mai mult atunci când îl vedem că vindecă şi face sănătoşi oameni cu boli de nevindecat, tot astfel este drept să-L admirăm şi pe Hristos, când Îl vedem că tămăduieşte răni netămăduite, că face aşa de sănătoşi pe vameş şi pe desfrânată, încât îi arată vrednici de ceruri.

- Dar ce lucru mare a făcut tâlharul, ca după ce a fost răstignit pe Cruce să dobândească raiul?

- Vrei să-ţi spun pe scurt bărbăţia lui? Ascultă. Când Petru Îl tăgăduia jos, atunci tâlharul Îl mărturisea sus. Nu spun asta ca să învinuiesc pe Petru, Doamne fereşte! Ci pentru că vreau să arăt marele suflet al tâlharului. Ucenicul n-a îndurat ameninţarea unei feţe de rând, iar tâlharul, deşi vedea oameni mulţi stând împrejur, strigând, hulind şi batjocorind, totuşi nu i-a luat în seamă, şi nici nu s-a uitat la păruta nimicnicie a Celui răstignit; cu ochii credinţei a trecut peste toate, a lăsat la o parte pierderile cele pline de umilinţă, a recunoscut pe Stăpânul cerurilor şi, căzând înaintea Lui, I-a spus: *Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăţia Ta* (Luca 23, 42).

Să nu trecem cu uşurinţă pe lângă tâlharul acesta. Nici să ne ruşinăm să ne fie învăţător, de care nici Stăpânul nostru nu S-a ruşinat să-l ia pe el în rai. Să nu ne ruşinăm să ne fie învăţător un om care s-a arătat vrednic de vieţuirea cea din ceruri înainte de toţi oamenii. Dimpotrivă, că cercetăm cu de-amănuntul fiecare faptă a lui, ca să cunoaştem puterea Crucii.

Domnul n-a spus tâlharului, ca lui Petru: *Vino după Mine şi te voi face pescar de oameni* (Matei 4, 19), nici nu i-a spus precum celor doisprezece: *Veţi şedea pe douăsprezece tronuri, judecând pe cele douăsprezece seminţii ale lui Israel* (Matei 19, 28), dar, mai bine spus, nu l-a învrednicit deloc cu vreun cuvânt; nu i-a arătat o minune; nu i-a grăit un cuvânt despre Împărăţia cerurilor, nici despre iad; tâlharul nu L-a văzut înviind morţi, nici izgonind draci şi n-a văzut cum marea ascultă de El. Cu toate acestea L-a mărturisit. L-a mărturisit, cu toate că celălalt tâlhar, Îl hulea (Luca 23, 39). Căci celălalt tâlhar Îl hulea. Mai era răstignit cu El un alt tâlhar, ca să se împlinească cuvântul acela: *Cu cei fără de lege s-a socotit* (Isaia 53, 12). Voiau iudeii să-I întunece slava Lui şi-L defăimau pe cât puteau, dar adevărul strălucea de pretutindeni şi creştea tocmai prin piedicile ce I se puneau. Aşadar, celălalt tâlhar Îl hulea.

Ai văzut tâlhar şi tâlhar? Amândoi pe cruce, amândoi dintr-o viaţă de tâlhar, amândoi dintr-o viaţă plină de răutăţi, dar nu amândoi cu acelaşi sfârşit. Unul a moştenit Împărăţia, celălalt a fost trimis în iad." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 90-91)

„Ai văzut filosofia tâlharului? Ai văzut priceperea şi învăţătura lui? Dintr-o dată a sărit de pe cruce în cer." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 92)

„Ai văzut îndrăznirea tâlharului? Ai văzut că nu-şi uită meseria nici pe cruce? Ai văzut că fură Împărăţia cerurilor chiar prin mărturisirea lui?" (*Omilia a II-a la Cruce şi la tâlhar*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 106)

RAIUL (starea fericiţilor drepţi din Rai)

„După cum nu poţi prinde umbra, tot aşa nici lucrurile din viaţa aceasta. Pe unele le scapi din mâini la moarte, iar altele se scurg chiar înainte de moarte, mai iute ca şuvoiul. Cele viitoare nu sunt aşa. Nu cunosc schimbare, nici prefacere, nu le atacă bătrâneţea, nu se împuţinează, ci înfloresc mereu şi-şi păstrează frumuseţea lor." (*Cuvânt despre învierea morţilor*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 127)

„Ai auzit de asemenea de câmpiile elisee, de insulele celor fericiți, de livezi, de cununile de mirt, de adierea lină de vânt, de văzduhul parfumat, de cetele celor care locuiesc acolo, îmbrăcați în haine albe, care dănțuiesc şi cântă şi, ca să spun pe scurt, ai auzit de răsplata care se dă atât celor buni, cât şi celor răi după plecarea din lumea aceasta.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 238)

RĂBDAREA (definiția)

„Răbdarea este o virtute minunată, care scapă sufletul de aceste valuri ale mării furtunoase a duhurilor rele.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIV, 1, p. 441)

„... ştii bine că nimic nu egalează răbdarea, care este regina virtuților, temelia faptelor bune, portul cel neînviforat, pacea în războaie, seninul în vijelie, siguranța în uneltiri, care-l face pe cel pe care o realizează mai tare decât diamantul şi pe care nu o vor putea vătăma nici armele puse în mişcare, nici armatele puse în linie de bătaie, nici maşinile de război aduse, nici săgețile, nici lăncile, nici însăți armatele demonilor, nici falangele întunecoase ale puterilor potrivnice...” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 4d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 220-221)

RĂBDAREA (dobândirea ei)

„Noi avem nevoie de răbdare foarte mare, dragii mei frați; această virtute se formează şi creşte în noi, atunci când cuvântul lui Dumnezeu şi-a înfipt rădăcinile în inima noastră; şi, la fel ca şi vântul care cu toată violența şi furia sa, nu poate să dezrădăcineze un copac care are rădăcinile adânc înfipte în pământ, aşa nimeni nu va putea răsturna un suflet pe care frica l-a legat strâns de Dumnezeu. Căci, a fi țintuit, este mult mai tare ca a fi înrădăcinat.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIV, 1, p. 263)

„Căci luptele noastre sunt multe şi variate: sunt lupte lăuntrice, sunt şi lupte din afară; însă noi întărindu-ne şi mângâindu-ne din Scripturi, dăm dovadă de răbdare; şi când viețuim în răbdare, atunci stăm în nădejde. Amândouă acestea – răbdarea şi nădejdea – se sprijină una pe alta şi la un

loc vin din Scripturi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, pp. 493-494)

RĂBDAREA (ce o ajută?)

,,Pavel a mai adăugat şi alte izbânzi ale dragostei, zicând: *Se milostiveşte*. Fiindcă sunt unii cari nu întrebuințează îndelunga-răbdare pentru propria lor filosofie, ci pentru răzbunare împotriva celor ce i-au întărâtat, sfâşiindu-se pe ei înşişi, apoi apostolul zice că dragostea nu are nici acest cusur. Pentru aceea a şi adăogat: *Se milostiveşte*, căci nu este moral a aprinde flacăra celor ce ard de mânie, ci a o stinge, şi nu numai a răbda cu bărbăție, ci încă şi a se îngriji şi a vindeca rana acestora. *Nu pizmuieşte*, zice. Aşadar, este cu putință ca cineva să fie şi îndelung-răbdător şi pizmătareț, aşa că reuşita sau calitatea îndelungii sale răbdări este stricată prin pizma ce o are în inimă. Dar dragostea şi aceasta o înconjură.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 347)

,,Gândeşte-te bine: cel îndelung-răbdător nu este numaidecât şi milostiv, iar dacă nu este milostiv, îndelunga lui răbdare se face o viclenie şi este primejduit a cădea în păcatul răzbunării. Pentru aceea milostivirea, dând doftoria cuvenită, păstrează virtutea curată.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 347)

,,Cel îndelung-răbdător şi milostiv de multe ori se şi mândreşte, însă dragostea doboară şi această răutate.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 347)

RĂBDAREA (însoțită de mulțumirea către Dumnezeu)

„Iubiților, toate să le răbdăm cu mulțumire; şi sărăcie, şi boală, şi orice de acest fel, căci adevăratele noastre interese numai El le ştie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 380)

RĂBDAREA (răbdarea dreptului Iov)

„*Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm şi cele rele? Adu-ţi aminte, zice, de cele de mai înainte şi gândeşte-te la pricina lor, sau mai bine zis, la cel ce a fost pricina acelor bunătăţi, şi atunci vei răbda şi acestea cu bărbăţie*.

Ai văzut cumpătare de bărbat (Iov – n.n.)? Căci el nu socoteşte că răbdarea este urmarea bărbăţiei lui, ci urmarea faptelor. *De la care anume fapte ne-a dat nouă Dumnezeu cele ce am avut? Ce anume faptă ne-a răsplătit-o? Nici pe una, ci numai din bunătatea lui. Deci ceea ce am avut a fost dar, iar nu răsplată. Prin urmare, să le răbdăm şi pe acestea cu bărbăţie.* Aceste vorbe ale fericitului Iov, atât noi bărbaţii, cât şi femeile, să le avem întipărite în mintea noastră, şi acestea ca şi cele dinaintea acestora, şi istoria patimilor acestui fericit să o avem ca o icoană întipărită în cuget, adică pierderea averilor, pierderea fiilor, rănile trupului lui, batjocurile, primejduirile, uneltirile femeii şi, în sfârşit, toate patimile acelui drept să le clădim ca un liman mare şi puternic pentru ocrotirea noastră, ca astfel răbdându-le toate cu bărbăţie şi mulţămire, să putem a depărta de la noi orice tristeţe din viaţa aceasta, şi a ne bucura de plata unei astfel de veselii duhovniceşti, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 298-299)

RĂBDAREA (îndelunga răbdare)

„Nimic nu este egal cu îndelunga răbdare. Cel ce îndelung rabdă, niciodată nu poate fi dispreţuit, ci după cum trupurile cele vânjoase nu pot fi lovite, tot aşa şi astfel de suflete, care sunt mai presus de săgeţi. Cel ce îndelung rabdă este atât de înalt, încât nu-l poate ajunge săgeata ca să-l rănească." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXII, p. 273)

RĂBDAREA (folosul răbdării)

,,Căci în adevăr că îndelunga-răbdare este o armă neînvinsă, şi turn care nu se poate strica, şi cu multă uşurinţă ea leapădă toate cele supărăcioase. Şi după cum scânteia ce cade în mare nu a vătămat pe mare cu nimic, iar dânsa s-a stins uşor, tot aşa şi în sufletul cel îndelung-răbdător de s-ar întâmpla să cadă ceva din cele neaşteptate, aceasta piere cu uşurinţă, iar el (sufletul) nu se tulbură defel. Fiindcă îndelunga-răbdare este mai puternică ca orice; şi de ai spune de oştiri, sau de averi, sau de cai, sau de ziduri, sau de orice, nimic nu vei spune la fel cu îndelunga-răbdare. Cel ce stăpâneşte pe

cele arătate mai sus, de multe ori este stăpânit de mânie, şi întocmai ca şi un băiețandru prost se amețeşte, şi toate le umple de vuiet şi zăpăceală, pe când cel stăpânit de îndelunga-răbdare, ca şi într-un liman se bucură de o adâncă linişte. De-l vei atinge cu vreo pagubă oarecare, nu ai mişcat defel piatra, de l-ai batjocori, nu ai clătit defel turnul, de i-ai pricinui niscaiva răni, nu ai sfărâmat diamantul. Căci *îndelung-răbdător* (μακρόθυμος) pentru aceea se numeşte, fiindcă are sufletul mare şi îndelung, căci tot ce este îndelung (μακρόν) este ți mare. Dar acest mare bine numai din dragoste izvorăşte, şi atât celor ce au îndelunga-răbdare, cât şi celor ce se bucură de dânsa le aduce mare folos. Să nu-mi spui de cei deznădăjduiți, cari făcând rău şi nepătimind rău, se fac încă şi mai răi, căci aici faptul nu se petrece din pricina îndelungii-răbdări, ci din pricina acelora care întrebuințează rău îndelunga-răbdare. Deci să nu-mi spui de aceştia, ci de cei blânzi, cari mult câştigă de aici. Când, de pildă, cei ce fac rău altora nu pătimesc şi ei rău din partea acelora, atunci noi, admirând blândețea celui ce a suferit răul, de aici tragem cea mai mare învățătură de filosofie.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, pp. 346-347)

RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați)

„Când vezi pe un bogat răpind avutul celui sărac, lăsând la o parte pe cel nedreptățit, tu plângi pe cel ce a nedreptățit, pe cel ce a răpit avutul celui sărac. Unul leapădă de la sine murdăria, iar celălalt se îmbracă cu dânsa. Tot aşa a pătimit şi sluga lui Elisei în vremea lui Neeman, căci dacă nu a răpit, totuşi a nedreptățit - fiindcă a lua cu înşelăciune este nedreptățire. Deci ce a pătimit el? Împreună cu nedreptatea a luat şi lepra. Aşadar, cel nedreptățit s-a folosit, iar cel ce a nedreptățit s-a vătămat foarte tare. Întocmai aşa se petrec lucrurile şi cu sufletul. Şi atât de adevărat este, încât de multe ori numai faptul acesta a făcut pe Dumnezeu îndurat şi milostiv - deşi poate cel ce pătimeşte rele este nevrednic de ajutor (…) Nimic nu este care mânie pe Dumnezeu atât de mult precât a răpi, a nedreptăți şi a silui pe cineva. Şi pentru ce oare? Pentru că este foarte uşor, iubiților, de a se depărta cineva de acest păcat. Păcatul acesta nu este doar o poftă firească, care supără pe om, ci vine numai de la trândăvie.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIII, p. 211)

RĂPIREA (cea bună)

„… este şi răpire bună, răpirea cerurilor, zic, care cu nimic nu vatămă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 440)

RĂUL (definiția)

„Răul este de a fi sclav, rău este de a fi osândit la munci fără de câştig, fără cinste, fără nădejde.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 319)

RĂUL (existența răului)

„Tot răul este în reaua intenție a celui ce o săvârşeşte...” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 230)

RĂUL (îngăduința lui Dumnezeu pentru existența şi lucrarea răului)

„... omul nobil şi fixat solid (în Dumnezeu) nu numai că nu e vătămat cu nimic, chiar dacă l-ar năpădi zeci de mii de valuri şi furtuni, ci devine încă şi mai tare; iar cel slab, oscilant şi puțin la suflet cade de multe ori chiar dacă nu-l tulbură nimic. Iar de cauți să afli şi motivul, ascultă-l pe cel cunoscut de noi; căci pentru Cel Care rânduieşte în chip diferit şi variat cele ale noastre sunt şi multe altele, dar cel pe care-l ştim noi este acesta. Spunem deci că aceste scandaluri au fost lăsate pentru ca să nu se micşoreze premiile celor viteji; ceea ce a arătat şi Dumnezeu vorbind cu Iov şi spunând: *Crezi că am făcut cu tine altfel decât ca să te arați drept?* (Iov*,* 40, 8). Iar Pavel spune: *Trebuie să fie între voi şi erezii, ca să iasă la lumină cei încercați* (1 Cor., 11, 19). Tu însă când auzi: *Trebuie să fie şi erezii*, să nu socoteşti că spune acestea poruncind sau legiuind acest lucru. Să nu fie! Ci el face acest lucru spunând mai dinainte viitorul şi vestind anticipat câştigul care vine de aici pentru cei treji; căci atunci se va face mai limpede virtutea celor ce nu s-au lăsat amăgiți.

Pe lângă acestea, cei răi au mai fost lăsați dintr-un alt motiv: ca nu cumva fiind răpiți (de aici) mai înainte, să fie excluşi şi de la folosul care le vine din pocăință. Fiindcă aşa s-a mântuit şi Pavel, aşa şi tâlharul, aşa şi desfrânata, aşa şi vameşul, aşa şi mulți alții. Căci dacă ar fi fost răpiți de aici înainte de a se fi schimbat, nimeni din ei nu s-ar fi mântuit.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XII, 2-5, în vol. *Scrisori din exil. Către*

Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…, pp. 302-303)

„... aceia care pot să fie treji şi să vegheze şi să împletească de aici mii de cununi n-ar trebui să slăbească în ce priveşte primirea răsplătirilor din pricina nebăgării în seamă şi a nepăsării celorlalţi. Căci aceştia s-ar simţii jigniţi dacă n-ar avea prilejul acestor lupte, iar cei care vor fi vătămaţi de aici n-ar trebui să atribuie căderile lor nimănui altuia decât lor înşişi, căci i-ar putea învinui nu numai cei care nu s-au lăsat scandalizaţi, ci şi cei care au devenit prin aceasta mai strălucitori şi mai tari.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuţiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XII, 7, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 304)

RĂUL (complicii lui)

„Da, răul îl face altul, dar iau parte şi ei la săvârşirea lui, nu numai prin aceea că încuviinţează lucrul acesta şi că socot că prin asta le creşte averea şi li se înmulţeşte bogăţia, ci şi prin aceea că nu împiedică răul pus la cale. Cel care poate împiedica pe cineva să săvârşească un rău, dar n-o face, nu-i pedepsit mai puţin decât cel care săvârşeşte răul”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 432)

RĂUL (originea răului)

„Voinţa noastră este pricina tuturor relelor.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 298)

„Răutatea nu stă în firea omului, ci în gândul lui, în voinţa lui, în libera sa voie.” (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 369)

„Dacă noi alungăm răutatea şi în locul ei introducem virtutea, prin aceasta vom învăţa şi pe alţii lămurit că răul nu din natură este rău; iar celor ce întreabă de unde provine răul, le vom putea cu uşurinţă închide gura nu numai cu vorbe, ci şi cu fapte, deoarece împărtăşindu-ne de aceeaşi natură ca şi ei, noi totuşi ne-am izbăvit de răutatea lor.”(*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 218)

„Dar dacă cei mai mulți aleargă spre răutate, nimic nu este de mirat, fiindcă şi copiii de multe ori aleg pe cele mai puțin plăcute în locul celor cu adevărat plăcute şi pe care le dispreţuiesc. Încă şi cei bolnavi, pentru o plăcere trecătoare, au pierdut veselia cea neîntreruptă şi sigură. Dar aceasta vine numai din prostia şi slăbiciunea celor ce iubesc asemenea lucruri, şi nicidecum din firea lucrurilor." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 234)

RĂUL (manifestarea răului)

„Răul rămâne rău în orice împrejurare, dar mai cu seamă atunci este rău când socoteşti că nici n-ai nevoie de îndreptare; şi este încă şi mai cumplit răul când, rău fiind, socoti că mai poţi îndrepta şi pe alţii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 831)

„ De unde vine răul? Mă întrebați.

- Din a voi şi din a nu voi.
- Dar acest a voi şi a nu voi de unde vine?
- De la noi. Când îmi pui aceste întrebări faci la fel ca şi cum m-ai întreba de unde vine a vedea şi a nu vedea, iar eu răspunzându-ţi: de la aceea a închide şi a nu închide ochii, m-ai întreba iarăşi: Dar a închide şi a nu închide ochii de unde? Apoi, auzindu-mi răspunsul, că lucrul acesta depinde de noi şi de voința noastră, m-ai întreba iarăşi de altă pricină. Că răul nu este nimic altceva decât neascultarea de Dumnezeu.
- Dar de unde a descoperit omul neascultarea de Dumnezeu? mă întrebi.
- Spune-mi, îi era greu s-o descopere?
- Nici eu nu spun că-i era greu; dar de unde a voit să nu asculte de Dumnezeu?
- Din pricina trândăviei lui. Era stăpân să se îndrepte şi spre bine şi spre rău, să asculte şi să nu asculte de Dumnezeu; dar a înclinat mai mult spre rău, spre neascultarea de Dumnezeu.

Iar dacă încă mai eşti nedumerit şi te apucă amețelile când auzi acestea, nu-ți voi spune cuvinte grele de priceput şi încurcate, ci simple şi desluşite.

Nu-i aşa că ai fost uneori rău iar alteori bun? Da! Ceea ce vreau să spun este aceasta: Ți-ai înfrânat vreodată poftele şi apoi ai fost iarăşi biruit de pofte? Te-ai îmbătat şi apoi te-ai înfrânat de la beție? Te-ai mâniat vreodată şi apoi nu te-ai mâniat? Ai trecut vreodată cu vederea pe cel sărac şi apoi iarăşi nu l-ai trecut? Ai făcut vreodată desfrânare şi te-ai cuminţit

iarăşi? Spune-mi, de unde toate acestea? De unde? Chiar dacă nu-mi spui tu, ți-o spun eu! Pentru că într-un caz ți-ai dat toată silința, iar în celălalt caz ți s-a slăbit râvna şi te-ai trândăvit”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 686-687)

„Dacă voim, răul este nu un nume. Nu cerceta, dar, de unde vine răul, nici nu te mai îndoi, ci, ştiind că răul vine numai din trândăvie, fugi de rău”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 687)

„Iar dacă după toate cele ce ți-am spus încă mai întrebi: *De unde vine răul*?, îți voi spune: din trândăvie, din însoțirile cu cei răi, din disprețuirea virtuții. De aici vine şi răul şi întrebarea ce şi-o pun unii: De unde vine răul? Nici un om care săvârşeşte fapte bune, care alege o viață cinstită şi curată nu-şi pune această întrebare. Şi-o pun cei care săvârşesc păcate; ei împletesc pânză de păianjen, voind ca prin aceste învățături greşite să izvodească o mângâiere neroadă purtării lor stricate”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 687)

RĂUL (săvârşirea lui - gravitatea)

„Să nu fugim de cei ce ne fac rău, ci mai degrabă să ne ferim de a face noi altora rău. Pentru că numai cel ce voieşte să facă rău semenului său, numai acela suferă cu adevărat. Şi ca să vezi că spusele mele sunt adevărate uită-mi-te aici: Cine a suferit în chip rău? Cel ce a ucis sau cel ucis? Cain sau Abel? Negreşit, cel ce a ucis!

– De ce?

– Pentru că cel ucis este şi până acum cântat din gurile tuturora, este lăudat, este încununat ca cel dintâi mucenic al adevărului, precum spune şi fericitul Pavel: *Deşi a murit, Abel grăieşte încă* (Evr., 11, 4). Cel ce a ucis, dimpotrivă, a dus şi atunci o viață mai nenorocită decât toți oamenii, iar mai târziu continuă să fie învinuit de toată lumea. Dumnezeiasca Scriptură apoi îl dă ca pildă de om blestemat şi urât de Dumnezeu. Şi acestea în viața aceasta trecătoare de aici! Dar ce cuvânt va putea înfățişa binele sau răul, pe care trebuie să-l primească fiecare din cei doi, în veacul viitor, când dreptul Judecător va răsplăti fiecăruia după faptele sale?”. (*Omilii la Facere,* omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 231)

„Ştie toată lumea că aceia care fac rău sunt mai ticăloşi decât toți ticăloşii, pentru că poartă război propriului lor suflet”. (*Omilii la Matei,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 504)

„Când vrei să faci rău cuiva, gândeşte-te că ție îți faci rău, nu aceluia; îți legi păcatele tale, nu pe ale aproapelui. Orice rău ai face unui om îl faci ca un om şi numai pe lumea aceasta; Dumnezeu însă, nu aşa, ci te va pedepsi mai cumplit cu pedeapsa cea de pe lumea cealaltă". (*Omilii la Matei,* omilia LXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 711)

„Nici un rău nu este care să stea numai la cel ce pătimeşte, ci cuprinde şi pe cel ce face răul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, p. 54)

„Căci, după cum cel ce lucrează virtutea capătă răsplată nu numai pentru osteneala lui, ci şi pentru folosul adus celorlalți, aducându-i pe mulți la râvna şi imitarea virtuții sale, în acelaşi mod şi cei ce lucrează răutatea primesc pedepse mai mari prin aceea că dau prilej de uşurătate pentru alții." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 96)

„Uită-te la albină. Toată viața ei face bine, lucrând cu bucurie ca să strângă mierea cea bună şi folositoare. Dar îndată ce face răul, moare. Învață de la albină să nu faci rău semenului tău, căci tu vei pieri înaintea aceluia. Pe aproapele tăi îl vei răni şi îl vei face să sufere o vreme, însă tu vei muri pentru totdeauna." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 230)

RĂUL (săvârşirea răului şi suferirea răului)

„Este mai rău a face răul decât a suferi răul, dar, mai bine spus nu este rău a suferi răul, ci este rău a face răul. Suferirea răului te duce spre Împărăția cerurilor, dar facerea răului aduce asupră-ne iadul şi pedeapsa. *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor,* spune Domnul. Vezi dar că suferirea răului are ca răsplată Împărăția cerurilor? Ascultă acum, şi ai să vezi că facerea răului aduce chin şi pedeapsă. După ce Pavel a spus despre iudei că *pe Domnul a omorât şi pe prooroci au prigonit* (I Tes., 2, 15), a adăugat: *Al căror sfârşit va fi după faptele lor* (II Cor., 11, 15). Ai văzut că cei prigoniți primesc Împărăția cerurilor, iar prigonitorii moştenesc mânia lui Dumnezeu? Cuvintele acestea nu le-am spus acum ca să fie spuse acum, ci ca să nu mâniem pe duşmanii noştri, dimpotrivă, să-i miluim, să-i plângem şi să ne fie milă de ei. Ei, duşmanii noştri, ei sunt cei care suferă răul." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*,

I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 46)

„Totdeauna este drept să jelim nu pe cel ce suferă răul, ci pe cel ce face răul. Suferirea răului ne pricinuieşte Împărăția cerurilor, iar facerea răului ne este pricină de iad şi chin. *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate*, spune Domnul. Vezi, dar, că suferirea răului are răsplată Împărăția cerurilor? Ascultă că facerea răului aduce chin şi pedeapsă. După ce Pavel a spus despre iudei că au omorât pe Domnul şi au prigonit pe prooroci, a adăugat: *Al căror sfârşit este după fapta lor* (II Cor., 11, 15). Ai văzut că aceia care sunt prigoniți primesc Împărăția cerurilor, iar prigonitorii moştenesc mânia lui Dumnezeu?" (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 61)

RĂUL (suferirea răului)

„Să nu căutăm să fugim de suferirea răului, ci de facerea răului. Când faci rău, atunci suferi răul. Omul care caută să facă rău aproapelui său nu-l vatămă deloc pe aproapele său; iar dacă îl vatămă puțin, l-a vătămat în veacul de acum; lui, însă, îşi adună osândă veşnică şi pedeapsă cumplită de care nu putem scăpa altfel decât pregătindu-ne să fim gata să suferim răul; şi, după învățătura Stăpânului, să ne rugăm pentru cei ce ne fac rău". (*Omilii la Facere,* omilia XLI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 279)

„Nu săvârşirea răului te face mai puternic, ci suferirea răului". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 503)

„- Cutare m-a ocărât, m-a jefuit, m-a înconjurat cu primejdii!

- Acestea însă nu-ți pot face nici un rău! Dimpotrivă, dacă suntem treji la minte putem avea foarte mari foloase de pe urma lor. Cel care săvârşeşte aceste fapte, acela este cel ce-şi face luişi rău, nu cel care suferă răul ce i se face. Aceasta este mai cu seamă pricina tuturor relelor, că nu ştim cine este cel căruia i se face răul şi cine este cel ce face răul. Dacă am şti bine lucrul acesta nu ne-am mai face rău nouă înşine, nu ne-am mai ruga împotriva altuia, ştiind că este cu neputință ca altul să ne facă vreun rău. Nu este rău a fi jefuit, ci a jefui. Deci, dacă ai jefuit, acuză-te! Dacă ai fost jefuit, roagă-te pentru cel ce te-a jefuit, pentru că ți-a adus foarte mari foloase! Chiar dacă n-a fost aceasta intenția jefuitorului, tu însă, dacă suferi cu curaj răul, vei avea mult de câştigat. Pe jefuitor şi oamenii şi legile lui Dumnezeu

îl numesc un ticălos şi un nemernic; pe tine însă, cel jefuit, te încununează şi te laudă". (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„Ce spui? Ai duşmani şi nu îți este ruşine? Nu ne este de ajuns că ne este duşman diavolul? Pentru ce ne mai facem duşmani şi pe cei de aceeaşi fire cu noi, pe oameni? O, dacă nici diavolul n-ar voi să ne ducă război, atunci nici el n-ar mai fi diavol! Nu ştii, oare, cât de mare e plăcerea după împăcare? N-are importanță că nu-ți dai seama de ea când eşti cuprins de duşmănie. Atunci vei putea cunoaşte bine că e mai plăcut să iubeşti pe cel ce ți-a făcut rău decât să-l urăşti, când ai pus capăt duşmăniei.

Pentru ce imităm pe cei nebuni, sfâşiindu-ne unii pe alții, războindu-ne cu propriul nostru trup? Ascultă ce cuvinte grele se spun în legea veche despre unii ca aceştia! *Căile celor ce țin minte răul duc la moarte* (Prov., 12, 29); *Omul ține mânie asupra omului şi de la Dumnezeu cere vindecare* (Înț. Sir., 28, 3). Scriptura grăieşte aşa, deşi a îngăduit ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte (Ieş., 21, 24).

- Atunci pentru ce mai ține de rău?

- Pentru că legea veche a îngăduit asta nu ca să ne scoatem unii altora ochii şi dinții, ci pentru ca să ne abținem de la rău de frica de a nu ni se scoate ochiul sau dintele. De altfel cuvintele acestea vorbesc de o mânie trecătoare, pe când ținerea de minte a răului arată că sufletul cugetă numai la rău.

Spui că duşmanul tău ți-a făcut rău. Dar nu ți-a făcut atâta rău cât rău îți faci ție însuți ținând minte răul! De altfel nici nu-i cu putință ca un om bun să sufere ceva rău". (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 903-904)

„Să nu căutăm să punem la inimă relele ce ni le fac alții, că de le punem la inimă ne facem nouă înşine rău şi ne slăbănogim sufletul. Nu ne este atât de mare durerea pricinuită de răutatea semenului nostru cât durerea pricinuită de chinul nostru sufletesc. De aceea plângem şi suntem abătuți când ne ocărăşte cineva; de aceea când ne răpeşte cineva ceva pățim ce pățesc copiii cei mici, pe care îi zădărăsc cei mai în vârstă şi mai şugubeți supărându-i pentru nişte lucruri de nimic, nu pentru cine ştie ce mare lucru; aceia, dacă îi văd pe cei mici că se supără, continuă să-i necăjească; dar, dacă îi văd că râd, îi lasă în pace. Noi însă suntem şi mai nepricepuți decât copiii; plângem tocmai pentru acele lucruri pentru care ar trebui să râdem. De aceea, vă rog să lăsăm această judecată copilărească şi să îmbrățişăm cerurile. Hristos vrea să fim bărbați, bărbați desăvârşiți. Aşa a poruncit şi Pavel, zicând: *Fraților, nu fiți copii cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci* (I

Cor., 14, 20)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 904)

„Te-a bătut cutare? Ei, şi ce-i cu asta? Te-a făcut mai răbdător! Ți-a răpit averile? Ți-a luat cea mai mare parte din povară! Ți-a ciuntit slava? Îmi vorbeşti iarăşi de un alt chip de libertate! Ascultă ce spun şi filozofii păgâni! Ei spun: *Nu suferi răul, dacă nu ți-l însuşeşti.* Ți-a luat casa, casa aceea mare cu curte şi grădină? Dar iată, înaintea ta e tot pământul, clădirile publice, pe care le poți avea după cum vrei, fie spre desfătarea ta, fie spre folosul tău. Şi ce este mai încântător sau mai frumos decât bolta cerului? Până când sunteți sărmani şi săraci? Nu poți fi bogat dacă nu îți este bogat sufletul, după cum nu-i cu putință să fii sărac, dacă n-ai sărăcia în sufletul tău. Dacă sufletul este mai de preț decât trupul, atunci cele fără de preț nu pot atrage sufletul, ci sufletul, care e mai de preț, atrage spre el pe cele fără de preț şi le schimbă”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 912)

„Niciodată nu învingem când facem rău! Dar totdeauna învingem când suferim răul. Aşa ajunge şi victoria mai strălucitoare când, prin răbdare, învingem pe cei ce ne fac rău. De aici se vede că victoria vine de la Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 954)

„Spui că te-a supărat rău cutare? Ei, şi ce-i cu asta? Atunci trebuie să-ți arăți filozofia! Şi animalele sălbatice stau liniştite când nu-i nimeni care să le supere; că nici ele nu se sălbăticesc totdeauna, ci când le zădărăşte cineva. Şi noi, deci, ce câştig avem dacă suntem liniştiți numai atunci când nu ne supără nimeni? Fiarele sălbatice adeseori se înfurie şi au dreptate; că se înfurie când sunt mişcate şi împunse; ele, însă, sunt lipsite de rațiune şi sălbatice prin firea lor. Dar tu, care ai rațiune, spune-mi, ce iertare poți avea când te sălbăticeşti şi te înfurii? Îmi spui că ai suferit o nedreptate, că ai fost jefuit? Dar tocmai pentru aceea trebuie să înduri, ca să câştigi mai mult. Îmi spui că ți s-a luat slava? Şi ce-i cu asta? Cu nimic nu s-au micşorat prin aceasta cele ale tale dacă filozofezi. Iar dacă nu suferi nici un rău, pentru ce te mânii pe un om care nu ți-a făcut rău, ci, dimpotrivă, bine?”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 977-978)

„… dacă nu ne facem nouă înşine rău, nimeni nu poate să ne facă rău”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

„După cum atunci suferi pe bună dreptate şi înduri răul fără să murmuri, lumea te crede că suferi pe nedrept, tot aşa când suferi pe nedrept, dar te răzvrăteşti, lumea te bănuieşte că suferi pe bună dreptate şi ajungi de ocară, ca un prins de război care-şi pierde nobleţea de se lasă târât de mânie.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 977)

„Să nu stăm înaintea celor răi, fraţii mei dragi, ci să le lăsăm câmp liber atacurilor împotriva noastră, pe atât pe cât putem să nu ne compromitem virtutea noastră; aşa se opreşte şi se face inutilă toată furia lor. Şi precum un tăietor, dacă dă împotriva unui corp dur şi tare, revine cu mare izbitură asupra celui ce a dat şi l-a despicat; şi, precum el îşi pierde imediat violenţa şi toată puterea, dacă, cu toate că a dat cu tărie, el nu întâlneşte nimic din ceea ce ar fi fost tare şi rezistent; la fel, oamenii mânioşi şi nestatornici devin mai furioşi atunci când ne opunem lor; şi dacă cedăm, imediat se potoleşte mânia lor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLII, 1, p. 203)

„Însă nu în a suferi, ci în a face răul altuia stă adevărata suferinţă. Gândeşte-te bine: Cain a ucis, iar Abel a fost cel ucis; cine crezi tu că era cel mort? Oare cel ce şi după moarte striga, după cum zice: *Glasul sângelui fratelui tău strigă către Mine* (Facere 4, 10), sau poate cel ce trăia, însă tremura şi era înspăimântat? Acesta desigur, acesta a fost cel mai de plâns decât cel mort. Ai văzut că este cu mult mai bine a suferi cineva nedreptatea, chiar de ar ajunge până la moarte? Află deci cât de rău este a nedreptăţi pe altul, şi fii cu băgare de seamă la cele ce voi spune: Cain a doborât şi a ucis pe fratele său Abel, însă acesta s-a încununat, iară acela a fost pedepsit; acesta şi după moarte acuza şi ţinea în stăpânirea sa pe fratele său, iar acela trăind tăcea, se ruşina şi se topea, aşa că el a făcut totul contrar a ceea ce voise să facă. L-a ucis fiindcă l-a văzut mai iubit decât el, şi a nădăjduit ca prin moarte să-l scoată din iubirea lui Dumnezeu, însă prin aceasta a aţâţat şi mai mult dragostea Lui, fiindcă, chiar mort, Dumnezeu îl căuta încă mai mult. *Unde este Abel, fratele tău?*, zicea. *Nu mi-ai stins dorul prin moartea lui, ci încă mai mult l-ai aţâţat; nu ai împuţinat valoarea lui prin ucidere, ci încă mai mult ai mărit-o. Cu puţin mai înainte de aceasta Eu l-am pus sub stăpânirea ta, însă fiindcă tu l-ai ucis, atunci şi mort el te va pedepsi, atât de mare-Mi este dragostea faţă de el*. Aşadar, care este cel condamnat? Cel ce împilează şi chinuieşte, sau cel chinuit? Cel ce a primit atâta cinste de la Dumnezeu, sau cel ce singur s-a predat unei pedepse noi şi atât de curioase? *Nu te-ai temut de el – zice – fiind în viaţă; prin urmare te vei teme fiind mort. Nu ai tremurat când ai înfipt în el cuţitul; te va apuca însă tremur*

încontinuu după vărsarea sângelui. Trăind, era robul tău, şi nu tu erai supus lui; de aceea, fiindcă l-ai ucis, el a devenit stăpânul tău cel grozav!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 147-148)

„Căci Hristos, ceea ce a legiuit, în folosul nostru a legiuit, învăţându-ne care anume fapte ne fac slăviţi, şi care iarăşi ne fac necinstiţi. Dacă faptul acesta ar fi fost înjositor şi i-ar fi făcut de râs pe ucenicii Lui, nu ar fi poruncit aşa ceva; însă, fiindcă tocmai aceasta ne face mai străluciţi decât toţi, anume că auzind că suntem vorbiţi de rău, nu vorbim şi noi rău, că făcându-ni-se rău de către alţii, nu le facem şi noi rău, – de aceea a poruncit astfel. Deci, dacă a nu răsplăti răul cu rău este o mare virtute, cu atât mai mare este a vorbi de bine pe cei ce ne defaimă, a lăuda fiind batjocoriţi, a face bine celor ce ne urăsc. De aceea, El a orânduit şi acestea. El cruţă pe ucenicii Săi şi ştie bine ce anume poate face pe cineva mare sau mic. Deci, dacă El şi cruţă, şi ştie în acelaşi timp, de ce atunci te cerţi cu Dânsul, voind a păşi pe altă cale? Căci a birui prin faptul că ai făcut rău, aceasta este una din legile diavoleşti. De aceea în luptele olimpice, ce sunt consfinţite diavolului, astfel biruiesc toţi cei ce se luptă. Însă nu la fel se întâmplă în competiţia lui Hristos; nu aceasta este legea cununilor acordate, ci cu totul din contră, căci Hristos a legiuit să fie încununat nu cel ce loveşte, ci cel lovit, nu cel ce atacă, ci cel atacat. Astfel este competiţia lui Hristos; aici totul este rânduit invers, aşa că nu numai în biruinţa propriu-zisă, ci şi în modul biruinţei minunea se arată mai mare. Când armele biruinţei sunt venite din altă parte, atunci se învederează că în acea parte este cauza biruinţei. Aceasta este puterea lui Dumnezeu, acesta este competiţia cerului, aceasta este priveliştea îngerilor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 429-430)

„Iubiţilor, să nu ne sperim când pătimim rele, ci când facem rele – căci aceea este biruinţă, iar aceasta înfrângere. Pentru care şi Pavel zicea: *Pentru ce mai bine nu răbdaţi paguba? Pentru ce mai bine nu suferiţi strâmbătatea? Ci voi înşivă faceţi strâmbătate şi aduceţi pagubă, şi mai vârtos fraţilor* (I Cor., 6, 7-8) – fiindcă în a pătimi rele stau premiul, cununile şi vestirea în lumea întreagă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 251)

„Aceasta este voia lui Dumnezeu, ca noi pururea să mulţumim pentru cele ce întâmpinăm în viaţă; aceasta este datoria unui suflet filosof. Ai pătimit vreun rău? Dacă voieşti, nu este nici un rău; mulţumeşte lui

Dumnezeu, şi vei vedea cum acel rău s-a prefăcut în bine. Zii şi tu ca şi dreptul Iov: *Fie numele Domnului binecuvântat în veci* (Iov 1, 21). Ce ai pătimit tu din ale aceluia? Ai căzut poate în vreo boală? Dar nu e nimic străin, căci trupul este supus stricăciunii şi muritor. Poate că eşti sărac? Dar averea este ceva care se pierde tot aşa cum o câştigi, şi tot aici rămâne. Poate că ai suferit intrigi şi clevetiri din partea duşmanilor? Dar nu noi suntem cei nedreptățiți, ci acei care au făcut nedreptatea." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 267)

„Hristos a făcut puternici pe ucenicii Săi, zicând: *Iată vă trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor; fiți deci înțelepți ca şerpii şi blânzi ca porumbeii* (Mt., 10, 16). Ce spui? Suntem în mijlocul lupilor, şi Tu ne porunceşti de a fi ca oile şi ca porumbeii? *Da,* zice El; *nimic nu ruşinează atât de mult pe cel ce face rău, ca a suferi noi cu bărbăție cele întâmpinate, şi a nu ne apăra nici cu vorba, nici cu fapta*. Aceasta ne face şi pe noi mai filosofi, mai mare ne face şi plata, şi chiar şi pe aceia îi foloseşte. Te-a batjocorit cutare? Tu, binecuvintează-1. Priveşte câte câştigi de aici: răul l-ai stins, plată prin aceasta ți-ai câştigat, pe acela l-ai ruşinat, şi n-ai suferit nici un rău." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 352)

„Poate că ai păgubit bani? Aceasta ți-a uşurat mult intrarea pe calea cea strâmtă. Ai căzut poate din slavă? Altă uşurare. Ai fost poate clevetit? Au fost crezute cele vorbite contra ta, de care tu nu te ştii vinovat? Bucură-te şi te veseleşte, după cum zice: *Fericiți veți fi, când vă vor urî pe voi oamenii, şi vor grăi cuvânt rău împotriva voastră mințind pentru Mine. Bucurați-vă şi vă veseliți,* zice, *că plata voastră multă este în ceruri* (Mt., 11, 12)." „Să ne silim de a-I aduce mulțumire pentru toate, şi pe toate să le răbdăm cu bărbăție. Suntem poate săraci? Să-I mulțumim. Când pătimim rele să-I mulțumim. Suntem clevetiți? Să-I mulțumim. Suntem bolnavi? Să-I mulțumim. Aceasta numai ne face de a ne apropia de Dumnezeu, atunci şi noi vom avea pe Dumnezeu dator. Când întâmpinăm cele bune, atunci suntem datori lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, pp. 381-382)

„Să jelim mai cu seamă pe aceia care fac răul, nu pe aceia care suferă răul. Cei care suferă răul şi nedreptățile, aceia sunt mai vrednici de fericire. De aceea a şi spus Hristos: *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor* (Matei 5, 10). Ai văzut cât de mare câştig le dă

celor ce suferă răul?” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 60)

„... să ne învățăm să nu ne mâniem pe vrăjmaşii noştri, ci mai mult, să-i miluim, să-i plângem şi să ne întristăm pentru ei. Cei ce ne duşmănesc în zadar, aceia sunt cei ce suferă răul. De ne vom pregăti în aşa fel sufletul nostru încât să nu ne mâniem pe duşmanii noştri, ci, dimpotrivă, să ne întristăm pentru ei, atunci vom putea, după cuvântul Domnului, să ne şi rugăm pentru ei, şi cu asta vom atrage asupra noastră mare ajutor de Sus.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 61)

„A încercat, oare, să te omoare? Dacă tu te vei ruga pentru acel om ca Dumnezeu să-i ierte păcatele şi îl socoteşti binefăcătorul tău pentru păcatele pe care tu însuți le-ai săvârşit, atunci vei fi socotit de Dumnezeu mucenic. ....

Ca şi în cazul tău, nici pe David nu a îngăduit Dumnezeu ca Saul să-l omoare. Astfel, pe capul său au fost puse mai multe cununi muceniceşti, pentru că deşi era urmărit de cel care voia să-i ia viața, el l-a salvat. Şi pe cine a salvat? Pe cel care atâta vreme cât a trăit, nu a încetat să-l prigonească şi să încerce să îi ia viața. Este vădit că în ceea ce priveşte intenția de a fi ucis, David a fost ucis de mii de ori. Şi pentru că a fost omorât pentru Dumnezeu de mii de ori, i se cuvin mii de cununi muceniceşti.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 242)

„Nu cel ce pătimeşte nedreptate este vrednic de lacrimi şi de plâns, ci cel ce o face, pentru că se vatămă pe sine.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 138)

„Când vei vedea vreun om bun făcând multe bunătăți şi îngăduind mii de supărări şi nevoi, să-i râvneşti lui şi să-l fericeşti şi să te asemeni bunătății lui, căci acestora li se iartă aici toate păcatele şi acolo agonisesc multă plată, fiind gata la răbdare.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 41)

RĂUL (ținerea de minte a răului)

„A ține minte răul înseamnă a fi biruit de rău.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, p. 427)

RĂUL („progresul” în rău)

„Priveşte cum progresează răul. Amărăciunea naşte mânia, mânia naşte iuțimea, iuțimea naşte strigarea, şi din strigare se naşte hula, adică vorbele cele proaste, hula naşte bătăile, bătăile aduc răni, iar rănile cauzează moartea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XV, p. 153)

RĂUL (răsplătirea răului cu rău)

„Să facem bine celor care ne fac rău, chiar dacă aceştia rămân neîndreptați. Astfel, păcatele noastre vor fi iertate şi vom dobândi smerenie. Atunci când alungăm din sufletul nostru orice duşmănie, avem multă îndrăzneală în rugăciunea noastră către Domnul.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 353)

RĂUL (cel ce doreşte a pricinui rău aproapelui se vatămă doar pe sine, iar pe acela îl încununează)

„Răul o să recadă asupra celui ce l-a făcut şi nu asupra celui ce l-a primit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVI, 1, p. 76)

„Dacă noi am fi blânzi şi îngăduitori, am putea fi neînvinşi de nimeni, şi nici un om, fie mare sau mic, n-ar putea să ne vatăme vreodată. Dacă cineva te-ar vorbi de rău, pe tine nu te vatămă întru nimic, în timp ce prin acest fapt pe sine însuşi s-a vătămat; dacă te-ar nedreptăți, iarăşi vătămarea cade asupra lui. Nu vezi tu oare şi în tribunale, cum cei nedreptățiți sunt luminoşi la față şi vorbesc în toată libertatea, cu mult zel şi curaj, pe când cei ce au nedreptățit stau de regulă cu ochii în pământ şi sunt cuprinşi în inima lor de ruşine şi de frică?

Şi ce spun eu de acuzare şi nedreptate? Chiar de ar ridica cuțitul asupra ta, chiar de l-ar înfige în gâtul tău şi şi-ar mânji mâna lui dreaptă, totuşi pe tine cu nimic nu te va vătăma, ci pe el însuşi se sfâşie. Pentru aceasta ar putea mărturisi cel care a fost dintâi ucis de mână frățească. Acela

s-a dus către limanul cel liniştit şi a câştigat slava nemuritoare, pe când fratele său, Cain, a trăit o viață mai ticăloasă decât orice moarte, gemând şi tremurând întruna, şi purtând în trupul lui vinovăția faptului săvârşit.

Deci să nu râvnim viața acestuia, ci pe a aceluia. Cel ce pătimeşte rău din partea altuia, acel rău nu are loc să stea întru el, fiindcă nu el l-a născut, ci, primindu-l din altă parte, el a făcut binele prin răbdarea avută, pe când cel ce a făcut răul are în sine izvorul răului. Oare nu era Iosif în temniță, iar desfrânata aceea, care-l dorea trupeşte, nu stătea ea în casă strălucită şi vestită? Deci cine ai fi voit tu să fii, dintre aceştia doi? Şi să nu-mi spui de răsplată, ci cercetează faptele prin sine, şi atunci desigur că ai prefera să stai în temniță cu Iosif decât în casa cea strălucită a acelei desfrânate. Dacă ai voi să te uiți drept în sufletul amândurora, ai putea vedea atunci sufletul aceluia în toată libertatea şi plin de curaj, pe când pe al egiptencei l-ai vedea în mare strâmtorare, în frică şi nelinişte, ruşinat şi umilit, căci deşi părea că ea biruise, totuşi aceea numai biruință nu fusese.

Ştiind acestea, iubiților, să ne pregătim de a pătimi rele, pentru ca astfel să scăpăm de a pătimi rele, şi să ne învrednicim de bunurile viitoare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 430-431)

RĂUL (nimeni nu poate fi vătămat de cineva dacă nu se vatămă mai întâi el însuşi pe sine)

„Omul nu este liber decât dacă trăieşte în Hristos. Atunci e mai presus de dureri şi de necazuri. Dacă (omul – n.n.) nu vrea singur să-şi facă rău, nu va suferi nici un rău, căci nici un alt om nu va fi în stare să-i facă vre-unul.” (C*ătre acelaşi Teodor*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 386)

„Dacă tu nu te vei vătăma, o omule, nici prietenul, nici vrăjmaşul, nici diavolul nu te va putea vătăma.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândețe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 128)

RĂUL (lupta împotriva răului)

„Nimic nu este mai slab decât răutatea, şi nimic nu este mai uşor de a război, decât răul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 398)

RĂUL (ferirea de rău şi săvârşirea binelui)

„Laudă şi admirație se cuvin numai celor ce săvârşesc binele, nu celor ce se feresc de a face răul. Acestora le e de-ajuns cinstea că scapă de pedeapsă şi de suferință.” (*Despre Feciorie*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 6)

RĂUL (biruirea lui)

„Să ne fie, dar, ruşine nouă (…) care ca lupii ne năpustim asupra duşmanilor noştri! Dacă ne purtăm ca oile, învingem; învingem, biruim, chiar dacă ne-ar înconjura haite de lupi; dar dacă ne facem lupi, suntem biruiți, că se depărtează de la noi ajutorul Păstorului. Că Păstorul nu păstoreşte lupi, ci oi; iar Păstorul te părăseşte şi pleacă de la tine că tu nu-i îngădui să-Şi arate puterea Sa. Dacă suferind răul, îți arăți blândețea şi birui, atribuie-I Păstorului întreaga biruință; dar dacă răspunzi cu lovituri şi pumni, îi întuneci biruința”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 407)

„Nimeni nu ne poate face vreun rău dacă avem grijă de noi înşine”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 913)

„*Biruieşte răul cu binele*, fiindcă şi aceasta este o biruință. Şi cel ce se luptă fizic, atunci mai cu seamă biruieşte, când nu se aruncă asupra adversarului, spre a căpăta răni, ci când apărându-se îşi face adversarul să-şi consume puterile în aer. Şi astfel nici el nu va fi rănit în acea luptă, totodată şi puterea adversarului va fi cu totul doborâtă.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, p. 427)

RĂUTATEA (definiția)

„… răutatea este un lucru ce destramă şi nimiceşte neamul nostru omenesc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 365)

RĂUTATEA (- boală gravă a sufletului)

„Şi ceea ce este pentru trup boala, febra, hidropizia sau altceva de unele ca acestea, şi ceea ce este rugina pentru fier, molia pentru lâna şi cariul pentru lemn, aceasta este răutatea pentru suflet. Căci îl face sclav şi neliber; şi ce spun sclav şi neliber? Îl face un suflet de animal necuvântător, făcându-l suflet de lup, de câine, de şarpe, de viperă sau de altă fiară.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 218-219)

RĂUTATEA (manifestarea ei)

„Aşa e răutatea! Nu poate îndura în linişte fericirea altora”. (*Omilii la Facere,* omilia XXII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 261)

„E firesc ca atunci când răutatea nu mai poate fi stăpânită înăuntrul sufletului să izbucnească în afară prin cuvintele rostite cu gura. Deci când auzi pe un om spunând cuvinte rele, nu socoti că numai atâta răutate are în el cât o arată cuvintele, ci gândeşte-te că izvorul e cu mult mai mare. Răutatea rostită cu cuvântul numai prisosul răutății dinăuntru.

(…) limba, de multe ori, se ruşinează şi nu varsă toată răutatea; inima însă, neavând nici un martor, zămisleşte fără teamă oricâte rele vrea; că de Dumnezeu nu se sinchiseşte. Aşadar, întrucât cuvintele sunt rostite înaintea tuturora şi cercetate de oameni, iar gândurile inimii ascunse, de aceea răutatea limbii e mai mică, iar a inimii mai mare. Când mulțimea gândurilor interioare ajunge nespus de mare, atunci tainele inimii ies afară cu mult zgomot. După cum cei ce varsă la început se silesc să-şi țină înlăuntru sucurile care le dau asalt, dar când sunt biruiți scot pe gură multă murdărie, tot aşa şi oamenii care au în inimile lor gânduri rele şi vorbesc de rău pe semenii lor.

Omul cel bun din comoara cea bună scoate pe cele bune, iar omul rău din comoara cea rea scoate pe cele rele (Matei 12, 35).

Să nu socotiți, spune Hristos, că lucrul acesta se întâmplă numai când e vorba de răutate, ci şi când e vorba de bunătate. Bunătatea dinăuntrul unui om e mai mare decât o arată cuvintele”. (*Omilii la Matei,* omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 501-502)

„Aşa este în sfârşit răutatea: orice se zice şi orice se face, ea nu se schimbă deloc, ea îşi păstrează întotdeauna veninul ei.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLI, 2, p. 203)

„De multe ori mulți din cei ce par buni sunt mai răi decât toți oamenii.” (*Despre necazuri și biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 152)

RĂUTATEA (nu este ontologică)

„Răutatea e contra legilor naturii, după cum sunt boala și sănătatea.” (*Comentariile sau Expli*

„Într-adevăr, nimic nu este atât de vrăjmaș naturii noastre ca și răutatea.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 257)

RĂUTATEA (este pricină de pieire pentru cei cuprinși de ea)

„După cum virtutea este temei de mântuire pentru cei ce săvârșesc virtutea, tot așa răutatea este pricină de pieire”. (*Omilii la Facere,* omilia XLII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 96)

„Așa e răutatea! Cade în groapa săpată de ea însăși”. (*Omilii la Matei,* omilia VII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 93)

„... dușmanii nu vatămă cu nimic pe cei dușmăniți, ci îi fac mai străluciți”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 315)

„Cine lovește în diamant se rănește; cine dă cu pumnul în bold se înțeapă și-și face rană mai mare; iar cel care prigonește pe cei virtuoși se primejduiește singur. Cu cât păcatul se luptă mai mult cu virtutea, cu atât ajunge mai slab. Și după cum cel care bagă focul sub haină nu reușește să stingă flacăra, ci își arde haina, tot așa și cel care persecută pe cei virtuoși, pe cei care-i prinde și-i leagă, pe aceia îi face mai străluciți, dar pe el se distruge”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 316)

„Răutatea îl transformă pe om în animal, răutatea înfometează sufletul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 222)

„Întuneric este răutatea, iubitule, moarte și noapte adâncă, în care nu vedem nimic din cele ce trebuie a vedea, și nu facem nimic din cele ce trebuie a face. După cum trupurile celor morți sunt desfigurate și împuțite, tot așa sunt și sufletele celor ce trăiesc în răutate, și sunt pline de murdării.

Ochii lor sunt închişi, gura strânsă şi stau veşnic pe patul răutăţii, ba chiar sunt cu mult mai de jelit decât cei morţi, căci cel puţin aceştia sunt morţi şi către fapta bună, ca şi către fapta rea, pe când aceia trăind pentru răutate, sunt nesimţitori spre fapta bună.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 258)

RĂUTATEA (lepădarea răutăţii)

..........................„Nimic nu este atât de vrăjmaş sufletului nostru ca răutatea. Nimic nu iubeşte mai mult Dumnezeu ca faptul de a fi cineva fără răutate în inima sa. Ace
duşmănii ajungem să fim răzbunători. Scoate, deci, răul din rădăcină şi atunci nu va mai fi nici rodul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, pp. 260-261)

RĂZBOIUL ŞI PACEA

„Poate să fie o pace rea şi un război bun.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 283)

RĂZBUNAREA (cauzele răzbunării)

„Faptul răzbunării nu este rezultatul mâniei, sau al unei iuţimi necumpătate, ci al răutăţii inimii cu premeditare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, p. 160)

RĂZBUNAREA (gravitatea)

„Pentru ce cauţi masa, sau mai bine zis ospăţul dracilor răzbunători?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 250)

„Răzbunarea e un rău atât de mare pentru că ea a respins iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi a invalidat iertarea deja dată a nesfârşite păcate. Căci cel care a primit iertarea datoriei de zece mii de talanţi (Mt., 18, 24) şi s-a bucurat de un atât de mare dar plecând de la o simplă cerere, atunci când a cerut de la tovarăşul său de sclavie o sută de dinari, adică atunci pentru că a cerut socoteală pentru cele greşite faţă de el, prin asprimea sa faţă de tovarăşul său de robie şi-a pronunţat condamnarea împotriva lui înşişi. Şi pentru nimic altceva, ci doar pentru aceasta a fost predat chinurilor şi torturat şi i s-a poruncit să dea înapoi cei zece mii de talanţi şi nu s-a mai bucurat de

nici o iertare şi de nici o apărare, ci a suferit cele insuportabile poruncindu-i-se să achite toată datoria pe care iubirea de oameni a lui Dumnezeu i-o iertase mai înainte.” (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 10, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* pp. 249-250)

RĂZBUNAREA (nu este permisă creştinilor)

„Eşti slujitorul Dumnezeului păcii: al aceluia care, în timp ce alunga demonii şi înfăptuia mii de binefaceri, când îl numiră posedat de diavol nu a trimis foc din cer asupra defăimătorilor lui, nu i-a spulberat, nu le-a mistuit limba lor atât de neruşinată şi de neştiutoare, deşi toate acestea îi stăteau în putere, ci doar a răspuns acuzaţiei, spunând: *Eu nu am demon, ci îl cinstesc pe cel ce m-a trimis* (In. 8, 49). Iar când slujitorul arhiereului l-a lovit, ce spune? *Dacă am vorbit rău, dovedeşte că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce mă baţi?* (In. 18, 23).

Stăpânul îngerilor se apără şi dă socoteală unei slugi. Nu e nevoie de cuvântări care să cuprindă o mulţime de cuvinte. Zăboveşte numai asupra acestor vorbe în cugetul tău, meditează la ele fără întrerupere şi rosteşte: *dacă am vorbit rău, dovedeşte că este rău, iar dacă am vorbit bine, de ce mă baţi?* Şi ia seama la cel care vorbeşte, în faţa cui vorbeşte şi pricina pentru care vorbeşte, iar vorbele acestea îţi vor deveni un descântec divin nesfârşit, care va putea potoli orice răbufnire a spiritului tău. Ia seama la înălţimea celui jignit, la cât de joasă e condiţia celui care îl jigneşte şi la neasemuirea jignirii. Căci nu numai că l-a insultat, ba încă l-a şi lovit. Şi nu doar l-a lovit, l-a plesnit peste faţă, lovitură mai umilitoare decât oricare alta. Dar, cu toate acestea, le-a suportat pe toate pentru ca tu să ai din belşug de unde învăţa să fii cumpătat. Să nu cugetăm la acele cuvinte numai în clipa de faţă, ci şi de fiecare dată când ne amintim de ele.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea I, pp. 31-32)

RĂZBUNAREA (remedii)

„*Nu vă răzbunaţi singuri vouă, iubiţilor, ci lăsaţi loc mâniei (lui Dumnezeu), căci scris este: «A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul* (12, 19).

Cărei mânii să lase loc? Mâniei lui Dumnezeu. Fiindcă cel nedreptăţit mai cu seamă aceasta doreşte să vadă cu ochii: răzbunarea nedreptăţii lui.

Doreşte, cu alte cuvinte, să se vadă răzbunat; atunci tocmai aceasta i se dă din belşug. *Dacă tu nu te răzbuni singur, zice, Dumnezeu va fi Acela care te va răzbuna, El va pedepsi după cum trebuie. Dă-i voie, deci, Lui, să vină în apărarea ta*; căci aceasta înseamnă: *ci lăsaţi loc mâniei*.

Apoi, fiindcă a îndemnat îndeajuns, la urmă adaugă şi mărturia extrasă din Sfânta Scriptură, în puterea căreia atrăgând mai mult pe auditori, le cere totodată şi o mai înaltă filozofie, zicând: *Deci, dacă vrăjmaşul tău este flămând, dă-i de mâncare; dacă îi este sete, dă-i să bea, căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui* (12, 20). Iar după acestea imediat adaugă: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele* (12, 21).

Şi ce spun eu – zice – că trebuie a păstra pacea? Iată că poruncesc încă mai mult: poruncesc chiar de a face bine vrăjmaşului. Hrăneşte-l, zic, şi adapă-l. Apoi, fiindcă a poruncit un lucru foarte mare şi greu de îndeplinit, a adăugat: *căci, făcând aceasta, vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui*. Aceasta o zice Apostolul pentru ca şi pe acela să-l înfrâneze cu groaza, şi pe aceasta să-l facă mai binevoitor în fapta bună, prin nădejdea răsplăţii ce o va avea. Când cel nedreptăţit este slab cu duhul, nu se gândeşte atât de mult la propriile sale bunuri, pe cât se gândeşte la pedeapsa celui ce l-a îndurerat pe el; iar pentru el nimic nu este atât de plăcut, ca a vedea pe duşmanul său pedepsit. Deci, ceea ce el doreşte, aceasta îi şi oferă de la început. Iar după ce crede că furia l-a părăsit, îl îndeamnă spre lucruri mai înalte, zicând: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele*. Ştia bine Apostolul că de ar fi duşmanul chiar fiară sălbatică, nu va mai rămâne în duşmănie când vede că i se dă pâine fiind flămând; în acelaşi timp şi cel nedreptăţit, chiar de ar fi de mii de ori nesăbuit şi mic la suflet, totuşi hrănind şi potolind setea duşmanului, la urmă el însuşi nu va mai dori pedeapsa aceluia. De aceea la urmă încurajându-se, nu mai ameninţă pur şi simplu, ci vorbeşte de pedeapsa cea mai mare pe care o va lua acela; căci n-a zis: *îl vei pedepsi*, ci *vei grămădi cărbuni de foc pe capul lui*. Apoi, lăudându-l pentru acest fapt, zice: *Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele*, dându-ne de înţeles că nu trebuie a fi stăpâniţi de ideea răzbunării...” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXII, pp. 426-427)

„Tu crezi că dărâmi pe cele ale aproapelui, fără să te gândeşti că, mai înainte de cele ale aproapelui, dărâmi pe ale tale?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVII, p. 243)

„Cu adevărat că e culmea răutăţii, a hulei şi a dispreţului de a te arunca asupra celui ce pătimeşte, în loc să-l ajuţi şi să-i faci bine; pe când

purtându-te aşa, adică dacă nu te vei porni cu răutatea asupra-i, vei avea laudă şi aprobare din partea tuturor. Deşi de voieşti a-ți răzbuna, răzbună-ți în acest mod: răsplăteşte cu bine pe cei răi, pentru ca astfel să-i faci datornici ție, şi să câştigi o biruință strălucită. Ai suferit vreun reu? Răsplăteşte-i cu binele, pentru că astfel îți vei răzbuna pe duşman. Dacă tu te arunci asupra lui, toți te vor dispreţui tot aşa ca şi pe dânsul, iar dacă tu ai răbdat, se va întâmpla din contra, căci pe tine toți te vor aproba şi te vor admira, iar pe acela toți îl vor acuza. Ce suferință mai mare ar putea fi pentru un duşman, de cât de a vedea cu ochii lui pe victimă, cum este aprobată şi admirată de toți ceilalți? Ce poate fi mai amar pentru un duşman, decât de a se vedea hulit de toată lumea în fața victimii lui? Dacă tu te aperi şi îl şi pârăşti poate, atunci şi tu singur ți-ai răzbunat, pe când dacă îl ierți, în locul tău, toți te vor apăra contra lui. Aceasta este mai grozav de cât orice suferință, adică de a vedea pe contrariul său că are atâția apărători. De vei deschide tu gura contra lui, aceia vor tăcea, pe când dacă tu taci, nu numai gura ta, ci cu a multora îl vei acuza şi astfel mai mult îți vei răzbuna. Mulți te vor acuza, dacă tu îl insulți, pentru că vor lua cuvintele tale ca izvorâte din patimă, pe când dacă tu cel nedreptățit nu îl vei vorbi de rău, apoi mai cu seamă atunci răzbunarea ta va fi scutită de orice bănuială şi va fi curată. Când cei ce nu au pătimit nici un rău sufăr totuşi şi compătimesc şi ei ca nedreptățiți, aşa zicând, din cauza blândeții tale cele exagerate, o asemenea răzbunare pentru tine e curată de orice bănuială.

Dar ce? zici tu, *dacă nimeni nu mă va apăra?* Aflǎ însă, că nu sunt atât de petrificați omenii, încât văzându-te înzestrat de atâta filozofie, să nu te admire. Chiar de nu ți-ar lua apărarea atunci, o vor face aceasta mai în urmă, când ei vor judeca mai amănunțit împrejurările; atunci ei formându-şi convingerea nevinovăției tale, vor critica aspru şi vor acuza pe acela. Şi chiar dacă nimeni nu te-ar admira, tu singur te vei admira de răbdarea ta, de şi nu ai spune poate nimănui. Judecata binelui, care este sădită în noi, - chiar de am ajunge la răutatea cea mai mare, - este nepărtinitore şi nu se abate din calea cea dreaptă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVI, pp. 159-160)

„Bine a făcut apostolul că a adăugat: *şi mulțumitori vă faceți*, căci aceasta înseamnă de a fi mulțumitor cineva, când el se poartă deopotrivă cu ceilalți, după cum s-a arătat şi Dumnezeu față de el; a urma, cu alte cuvinte, Stăpânului, a se supune Lui, a mărturisi harul căpătat, chiar de l-ar insulta cineva, chiar de l-ar lovi. Această expresie în fine este foarte ațâțătoare de sfială, pentru cel ce mărturiseşte harul lui Dumnezeu, orişice ar pătimi din partea altuia, nu caută a se răzbuna, iar dacă se răzbună, apoi nu mărturiseşte

acel har. Dar să nu fim ca şi acel ce avea de luat de la altul o sută de dinari, ca să nu auzim şi noi: *slugă vicleană* (Mt., 18, 32) pentru că nimic nu este mai rău ca nemulțumirea. Aşadar cei ce se răzbună, sunt nemulțumitori harului lui Dumnezeu.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 96)

„Iubiților, să jelim şi să plângem pe cei ce ne nedreptățesc. Să nu ne înfuriem asupra lor, căci cu adevărat că sunt vrednici de lacrimi, iar noi căutând a ne răzbuna, ne facem singuri răspunzători de pedeapsa şi osânda ce se cuvenea lor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 209)

„Aceasta este filosofia cea mai înaltă, nu numai de a nu-ți răzbuna răul cu rău, ci de a răspunde cu bine la răul ce l-ai primit. Aceasta este cu adevărat răzbunare demnă, care aceluia aduce vătămare, iar ție folos, şi chiar aceluia-i poate aduce folos, dacă va voi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 267)

„Nu vedeți pe albină, cum moare de îndată ce te-a înțepat cu acul ei? Prin acea vietate ne învață pe noi Dumnezeu, ca să nu ne scârbim de cei de aproape ai noştri, care ne nedreptățesc, căci ei mai întâi vor muri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia X, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 268)

„Voieşti a lovi pe duşman? Roagă-te pentru el, însă nu cu gândul de a te răzbuna sau a lovi.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 71)

„Căci dacă vrei să te răzbuni tu însuți şi faci aceasta fie prin vorbe, fie prin fapte, fie rugându-te împotriva lui, atunci Dumnezeu nu îl va mai pedepsi, de vreme ce faci tu acest lucru; şi nu numai nu-l va pedepsi pentru nedreptățile ce ți-a făcut, dar te va mustra pe tine, pentru că l-ai nesocotit.

Şi dacă la oameni se întâmplă acest lucru, că dacă am bătut sluga cuiva, stăpânul ei se supără şi spune că l-am jignit; şi noi, dacă suntem năpăstuiți sau de slugi, sau de oameni slobozi, trebuie să aşteptăm hotărîrea stăpânilor sau a judecătorilor: dacă, prin urmare, în cele omeneşti nimeni nu

dă singur pedeapsa, cu cât mai mult trebuie să păzim acest lucru în acele lucruri, în care Dumnezeu a fost pus judecător?

Te-a asuprit - zici - te-a vătămat şi ți-a făcut nespus de multe rele; fereşte-te de a da tu singur pedeapsa ca să nu jigneşti pe Stăpânul tău (Dumnezeu); lasă aceasta în grija Domnului; El va face lucrul acesta mult mai bine decât doreşti tu.

Ție ți s-a poruncit doar atât: să faci rugăciuni pentru acel ce te-a vătămat; ce hotărâre trebuie să ia în privința acestuia, Dumnezeu şi-a lăsat-o pe seama Lui. Niciodată nu vei putea tu să te răzbuni cum te va răzbuna El, numai dacă laşi aceasta pe seama Lui şi nu blestemi pe cel vinovat, ci-l laşi pe Dumnezeu să hotărască. Căci chiar dacă iertăm celor ce ne-au greşit, şi ne împăcăm cu ei şi ne rugăm pentru dânşii, Dumnezeu nu-i iartă, dacă nu se schimbă şi dânşii şi nu se fac mai buni. Şi nu-i lasă, pentru că are în vedere folosul lor. Pe tine te laudă şi înțelepciunea ta o primeşte, pe acela însă îl pedepseşte, pentru ca să nu se facă prin iertarea (dată de înțelepciunea) ta mai rău." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, pp. 186-187)

„… când vezi pe vrăjmaşul tău întristându-se, nu-i arunca nici o vorbă amară, nici nu te ruga împotriva lui chiar dacă el te duşmăneşte. Ci intră în [cămara ta] şi pleacă genunchii; varsă lacrimi şi roagă-l pe Dumnezeu să dezlege mâhnirea şi să stingă întristarea." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul I, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 23)

„Poate că îmi vei spune acum: *Nu îl vorbesc de rău degeaba. Mi-a făcut nedreptate*. Ți-a făcut nedreptate? Atunci de ce te nedreptățeşti şi tu acum, judecându-l pe omul care ți-a făcut nedreptate? Astfel, semeni cu cel care, încercând să se apere, întoarce cuțitul înspre sine. Dacă vrei şi ție să-ți faci bine şi pe acela să-l cumințeşti, spune despre el cuvinte bune. Dacă spui cuvinte rele, nu vei fi crezut de ceilalți, care se vor gândi că vorbele tale izvorăsc din duşmănia pe care o ai față de el.

Nu-ți murdări, dar, sufletul cu răutate, ci împodobeşte-l cu virtuți. Nu arunca în semenul tău cu noroi, ci împleteşte-i cununi prin cuvinte de laudă. Nu scoate din gura ta necurății, căci tu vei fi primul care le va simți duhoarea, ci oferă bunătate şi dragoste, ca să fii tu primul care le simte mirosul plăcut. Nimeni nu-l iubeşte pe omul invidios, pe când pe omul bun, care ştie să spună cuvinte frumoase despre orice, cu toții îl iubesc ca pe un frate adevărat." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 235-236)

„Iată virtutea lui David: deşi i s-a dat în repetate rânduri ocazia să scape de urmăritorul său, nu a vrut să-şi mânjească mâinile de sânge. A preferat să înfrunte în fiecare zi primejdie de moarte, decât să facă ceva împotriva voii lui Dumnezeu. Ce înțelegem, aşadar, din pilda lui David? Că nu trebuie să ne răzbunăm nici măcar pe cei care voiesc să ne ia viața, cu atât mai puțin pe cei care ne pricinuiesc alte supărări.

Dar pentru că socoteşti că nu este cu putință ca vrăjmaşul tău să-şi schimbe gândul rău ce îl are asupra ta, îți voi spune doar atât: există vreun animal mai sălbatic decât leul? Cu toate acestea, şi pe el îl îmblânzesc oamenii. Dacă folosesc mijloacele potrivite, ei pot schimba chiar şi firea leului, transformându-1 într-un animal liniştit şi blând ca o oaie. Crezi că tu, care ai puternicele arme ale iubirii şi smereniei, nu vei putea îmblânzi un om care, oricât de rău ar fi, este totuşi o ființă rațională, făcută de Dumnezeu după chipul Său?

Ce răspuns vom da atunci când vom îmblânzi animale, dar nu şi oameni, chiar dacă blândețea este împotriva firii animalului, iar sălbăticia împotriva firii omului? Dacă putem transforma firea, cum de nu putem schimba un gând rău? Cu cât duşmanul tău este mai sălbatic, cu atât mai mare va fi răsplata cuvenită ție, dacă vei reuşi, cu răbdare şi insistență, să-l vindeci de răutatea sa.

Dar a spus atâtea despre mine, te plângi tu. Şi ce e cu asta? Dacă are dreptate, să te îndreptezi. Iar dacă nu are dreptate, să râzi şi să priveşti spusele lui cu dispreț." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 243)

„Iată de ce atunci când îl vezi pe vrăjmaşul tău sau îți aduci aminte de el, nu trebuie să spui: *Mi-a făcut asta şi asta* sau: *A spus despre mine cutare şi cutare lucru*. Pentru că în felul acesta, aprinzi şi mai tare în tine flacăra mâniei. Uită orice lucru urât pe care acela 1-a făcut sau l-a zis. Iar atunci când relele îți vin în minte fără să vrei, supără-te pe diavol, nu pe semenul tău. Să-ți aduci aminte numai de binele pe care ți l-a făcut sau ți l-a spus vreodată. În felul acesta, vei scăpa repede de mânia pe care o ai împotriva lui. Iar dacă este nevoie să-1 chemi ca să-i vorbeşti, înainte de aceasta, alungă din inima ta toată mânia, şi abia după aceea să discuți cu el. Pentru că dacă vei fi mânios, nu vei putea nici spune, nici asculta vreun lucru drept. Dar dacă eşti liniştit, nici tu nu vei scoate din gura ta vreun cuvânt rău, nici pe ceilalți nu îi vei auzi spunându-ți asemenea cuvinte. De obicei, nu ne înfurie atât cuvintele pe care le auzim de la celălalt, cât duşmănia pe care o simțim față de el. În timpul nopții, nu putem să recunoaştem un prieten de-al nostru din cauza

întunericului, pe când în timpul zilei, îl recunoaştem de departe. În acelaşi fel, din cauza mâniei, nu recunoaştem în semenul nostru chipul lui Hristos, şi ne purtăm cu el cu răutate, pe când dacă alungăm mânia, atunci chipul său ne pare prietenos şi cuvintele sale plăcute.

Să vedem acum cazul cel mai des întâlnit, când duşmanul tău te provoacă pentru un neajuns adevărat pe care îl ai sau pentru un păcat pe care 1-ai săvârşit cu adevărat. Dacă în loc să-l înjuri şi să-l provoci şi tu, oftezi cu amărăciune şi Î1 rogi pe Dumnezeu să te ierte, scapi de păcatul tău." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 246-247)

„Dar chiar dacă vrei să pedepseşti pe cineva care ți-a făcut rău, nu-i răspunde cu rău. Fă-i bine şi 1-ai pedepsit! Pentru că dacă te răzbuni pe el, vei fi judecat cu acela. Pe când dacă arăți bunătate, tu vei fi lăudat şi numai acela va fi judecat. Şi nu există pentru duşmanul tău o pedeapsă mai mare decât să vadă că tu eşti lăudat, iar el este judecat. Nu uita nici că Dumnezeu, Care este dreptul Judecător, îl va pedepsi pentru răul pe care ți 1-a făcut, în afară de cazul în care se va pocăi Ia timp. Şi cum se va pocăi? Văzându-ți îndelunga-răbdare." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 262-263)

„Căci, cu adevărat, nimic nu este mai bineplăcut lui Dumnezeu, mas minunat şi mai înțelept decât, să-ți ierți duşmanii. Şi nimic nu este mai nebunesc decât să te răzbuni pe duşmani şi să le faci rău. Cel care plăteşte la rău cu rău este pentru totdeauna mustrat de conştiința sa. Dimpotrivă, cel care nu se răzbună suferă pentru o vreme răutatea vrăşmaşului său, însă conştiința îi rămâne liniştită, avându-L pe Domnul alături de el. Nerăutatea îl face pe om să aibă îndrăzneală în rugăciune, atrăgând, ajutorul lui Dumnezeu asupra sa. în orice situație, ca un om care urmează pilda Creatorului său şi a sfinților. Dacă omul care nu nedreptățeşte este virtuos, cel care nu se răzbună atunci când i se face un rău este de-a dreptul un sfânt." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 317)

„Adu-ți aminte cum S-a purtat Domnul atunci când a fost trădat de Iuda. Cu toate că ştia răutatea şi intențiile sale necurate, nu 1-a îndepărtat până la sfârşit de lângă El, ci i-a arătat tot timpul dragoste părintească. Chiar şi în ceasul trădării, atunci când nerecunoscătorul ucenic L-a predat pe Învățătorul său în mâna iudeilor, trădându-L cu un sărut, preabunul lisus nu a făcut altceva decât să Se întoarcă înspre Iuda şi să-i spună cu durere: *luda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului?* (Luca 2-2, 48). Vocea aceea sfântă ar fi putut mişca şi pietrele din loc, ar fi putut muia şi

cea mai nesimțitoare inimă. Însă sufletul lui Iuda a rămas de piatră, la acele cuvinte. Dacă Domnul ar fi fost mâniat - şi cu dreptate ar fi fost să fie mâniat —, i-ar fi strigat ucenicului Său: *Trădătorule! Ticălosule! Nelegiuitule! Astfel Mă răsplăteşti pentru binele pe care ți 1-am făcut?* Cu toate acestea, chiar şi în momentele în care era prins şi legat. Domnului îi părea rău nu pentru răstignirea Sa, ci pentru pierzania ucenicului Său, El i-a spus acele cuvinte lui Iuda tocmai ca să-1 facă să-şi vină în fire şi să se pocăiască. L-a întrebat cu dragoste: Iuda, cu sărutare vinzi pe Fiul Omului? Nu a zis *pe învățătorul tău*, nici *pe Domnul tău*, nici *pe binefăcătorul tău*, ci *pe Fiul Omului*. Cu alte cuvinte, a spus: *Dai morții pe Cel care, chiar dacă n-ar fi fost Învățătorul, Domnul şi Binefăcătorul tău, a fost şi este atât de bun, încât te iubeşte şi în ceasul în care tu Îl trădezi.*

Astfel S-a purtat lisus cu trădătorul Său, Şi cum credeți că S-a purtat cu cei care veniseră înarmați să-L prindă? Chiar dacă, fiind Dumnezeu, putea să-i distrugă într-o clipită, i-a lăsat să-L târască ca pe un răufăcător până la casa arhiereului Caiafa şi le-a spus cu linişte în glas numai: *Ca la un tâlhar ați ieşit, cu săbii şi cu toiege* (Luca 22, 52).

Să fim şi noi, fraților, buni şi blânzi, la fel ca Hristos. El însuşi ne îndeamnă: *învățați-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veți găsi odihnă sufletelor voastre* (Mt., 11, 29). De asemenea, Sfântul Apostol Pavel ne porunceşte: *Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc, binecuvântați-i şi nu-i blestemați* (Rom., 12, 14). Nu a zis: *să nu țineți răul în inima voastră*, sau *să nu vă răzbunați pe ei*, ci a cerut mai mult; a cerut un fapt pozitiv, şi anume să ne rugăm pentru cei care ne fac rău şi să le dorim binele. A nu ține minte răul şi a nu te răzbuna sunt trăsături ale oamenilor virtuoşi, dar a te ruga pentru cei care îți fac rău este trăsătura îngerilor. Şi să nu uităm că cei care ne fac rău şi ne nedreptățesc, fără să vrea, ne fac, de fapt, un bine; căci cu cât aceia ne întristează mai mult, cu atât mila lui Dumnezeu şi bunătatea Sa sunt mai aproape de noi. Iar dacă vede că vrem binele duşmanilor noştri şi că în loc de a-i blestema, ne rugăm pentru ei, atunci Dumnezeu ne binecuvintează şi ne iubeşte de două ori mai mult. Totuşi, suntem datori să dovedim gândurile bune pe care le avem față de duşmanii noştri prin fapte." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 318-320)

„Blestemă dar pe diavolul, care ne face tuturor strâmbătate, învrăjbitorul oamenilor, pentru că omul oricât ar face, tot prieten este şi frate. Pentru ce dar laşi pe alesul diavol şi-ți muşti mădularele tale?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 158)

„*Nu te lăsa biruit* de *rău* (Rom., 12, 21). Cu alte cuvinte Pavel spune aşa: De continui să-ți aduci aminte de răul pe care l-ai suferit şi să porți în suflet dor de răzbunare, pari că birui pe duşman; de fapt, însă, eşti biruit de rău, adică de mânie. Prin urmare, dacă vrei să birui, împacă-te, nu căuta să te răzbuni. Atunci biruința e plină de strălucire, când birui răul cu binele, adică prin blândețe, când scoți din suflet mânia şi aducerea aminte de rău." (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...>>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 117)

RÂNDUIALA (buna rânduială)

„... nu zideşte atât de mult ca buna rânduială, ca pacea, ca dragostea, după cum şi cele potrivnice totul dărâmă. Şi aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în cele duhovniceşti, ci şi în toate celelalte. Dacă vei tulbura rânduiala, fie în cor, fie în corabie, fie în oaste, fie în hipodrom, şi scoțând pe cele mari din locul lor, vei pune pe cele mici în locul acelora, toate le-ai stricat şi toate sunt răsturnate pe dos." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVII, p. 398)

RÂSUL (râsul în sine nu este rău)

„Nu este rău râsul la sine, ci răul este când e fără măsură, şi fără timp. Râsul stă în noi, ca astfel când după trecere de un timp îndelungat vedem pe nişte prieteni, facem aceasta; când vedem pe unii uimiți şi înspăimântați, îi încurajăm pe dânşii cu surâsul, nu doar ca să râdem cu hohot şi într-una. Râsul stă în sufletul nostru, ca astfel sufletul să se înalte, iar nu să se moleşească." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XV, p. 216)

RÂSUL (râsul în sine nu este păcat dar poate da naştere la un roi de păcate)

„A râde şi a spune vorbe glumețe, nu pare a fi un păcat recunoscut, dar ne duce la greşală recunoscută: anume, din râs ies adesea vorbe ruşinoase şi din vorbe ruşinoase se ivesc fapte şi mai ruşinoase. Adesea din vorbe şi râs răsar ocări şi batjocuri; deci ocări şi batjocuri, răni şi loviri, din răni şi loviri, măceluri şi omoruri. Dacă, deci, ai grijă de tine, te vei feri nu numai de vorbe ruşinoase, nu numai de fapte ruşinoase, nu numai de răni, loviri şi omoruri, ci şi de râsul fără rost şi de vorbele de glumă, căci ele sunt de

obicei rădăcina unor astfel de nenorociri. De aceea spune Pavel: *Nici cuvinte nechibzuite, nici glume proaste să nu iasă din gura voastră* (Efes., 5, 3). Căci chiar dacă lucrul în sine pare mic, el ajunge pricina a mari rele pentru noi.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XV-a, p. 91)

„Râsul în sine nu este un păcat, dar ajunge un păcat când râdem peste măsură. Căci râsul duce la glumă, gluma la cuvinte de ruşine, cuvintele de ruşine la fapte de ruşine, iar faptele de ruşine, la pedeapsă şi osândă. Stârpeşte de la început rădăcina, ca să stârpeşti toată boala.” (*Cuvânt la Înviere*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 146)

„Râsul, de pildă, el în sine nu constituie păcat, atunci când este reținut şi firesc, însă poate conduce la păcat. Adică râsetele care de obicei provin în urma unei glume, care pot duce la glume şi mai *înțepate*. Acestea, iarăşi pot da naştere vorbelor porcoase şi acestea, la rândul lor, la fapte ruşinoase. Iată cum ajungem la păcat.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 46-47)

RÂSUL (batjocoritor şi fără frâu)

„Să nu căutăm să vedem dacă îşi bat joc de noi, ci să căutăm să vedem dacă râd de noi pe drept. Dacă râsul lor e pe bună dreptate, noi ar trebui să plângem, chiar dacă nimeni n-ar râde de noi, dar dacă râd pe nedrept, chiar dacă toată lumea ar râde de noi, noi ar trebui să ne fericim pe noi înşine, iar pe ei să-i plângem, pentru că sunt cei mai nenorociți oameni şi nu se deosebesc întru nimic de nebuni.” (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 239)

„Râsul fără de frâu ne moleşeşte şi desface orice resort al sufletului; el ne face risipiți, împiedică orice vigilență, stinge orice evlavie şi ne dă fără apărare în mâinile duşmanului. Prea adesea el îl răneşte pe prieten. Nepotrivirea ne va izbi dacă reflectăm cui îi împrumutăm aceste glume şi aceste râsuri. Cui! Mimilor şi istrionilor, paraziților şi la cei ce nu lucrează.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 636)

RÂSUL (sacrileg)

„Dacă credința şi rațiunea osândesc atât de drept râsul nestăpânit şi glumele nepotrivite, cum vom linguşi noi atâta râsul şi plăcerile care sunt acceptate în biserică şi chiar în timpul Sfintelor Taine? Da, sunt credincioşi destul de nedevotați, sunt femei ce uită orice rezervă şi orice pudoare pentru a-şi permite izbucniri ale unui râs sacrileg. Da, sacrileg!" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 637)

RÂSUL (luarea în râs)

„Odinioară, Mariam a râs de Moise; a râs puțin şi mai cu măsură. Nu şi-a bătut joc de Moise, n-a luat în râs virtutea acelui fericit bărbat; dimpotrivă, îl admira. Mariam, sora lui Moise, a spus numai atât, că şi ea are acelaşi har, că şi ea a vorbit cu Dumnezeu. Atât a zis; cu toate acestea, a venit peste ea o urgie atât de mare din partea lui Dumnezeu, încât nici rugăciunile lui Moise, cel insultat, n-au avut nici o putere, ba, dimpotrivă, pedeapsa dată ei s-a prelungit mai mult decât credea însuşi Moise." (*Despre Feciorie*, 21, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 36)

„Dar, pentru ce vorbesc de Mariam? Copiii aceia, care se jucau în jurul Betelelui, au spus numai atât profetului Elisei: *Hai, pleşuvule, hai!*. Vorbele acestea au mâniat atât de mult pe Dumnezeu, încât, la cuvintele spuse de profet, a trimis ursoaice împotriva mulțimii aceleia de copii – erau patruzeci şi doi de copii – şi toți au fost atunci îndată sfâşiați de fiare. Nu i-a apărat pe acei copii nici vârsta lor, nici numărul mare şi nici scuza că în glumă au spus lui Elisei acele cuvinte." (*Despre Feciorie*, 22, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 36)

RÂSUL (curmarea râsului dezmățat)

„Şi vei vedea că de multe ori Domnul lăcrimează; dar niciodată nu-L vei vedea râzând, nici zâmbind măcar. Nici unul din evanghelişti n-a spus-o. La fel şi Pavel; a lăcrimat şi el; şi a făcut asta trei ani, ziua şi noaptea; a spus-o şi el şi au spus-o şi alții despre el; dar că a râs, n-a spus-o nici el, nici altul; nici unul din sfinți n-a râs; şi n-au spus-o nici ei, nici despre alții. Numai despre Sarra s-a spus că a râs (Fac., 18, 22), când a fost ținută de rău, şi despre fiul lui Noe, când a ajuns din liber sclav (Fac., 9, 22-23).

Nu spun asta ca să opresc râsul, ci ca să curm râsul dezmățat. Spune-mi, te rog, pentru ce te strici de râs, pentru ce trăieşti nepăsător, când eşti vinovat de atâtea păcate, când trebuie să te înfățişezi înaintea înfricoşătoarei

judecăţi şi să dai amănunţită socoteală de toate faptele săvârşite pe pământ?" (*Omilii la Matei,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 85)

„... să nu râdem cu râsul din care se va ivi scrâşnirea dinţilor (...)" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 283)

„Ce a fost Hristos în cursul vieţii Sale muritoare? Unde Îl vedem noi dedat la râsuri şi la bucurie nestăpânită? Cu totul dimpotrivă, viaţa Sa este o viaţă de tristeţe şi de lacrimi şi de câte ori nu-L vedem noi cu ochii în lacrimi şi cu tristeţea cea amară în inimă? Acela a fost Hristos, acesta trebuie să fie creştinul, dacă nu în aceleaşi lacrimi, cel puţin nu de bucurie false, de râsuri zgomotoase, de glume deplasate. (…) Care-i sunt ideile divine ale Sale despre râs şi despre lacrimi? *Vai celor ce râd, zice El, că vor plânge!* Şi râsul nestăpânit i se potriveşte cu atât mai puţin creştinului, cu cât este el chiar prin profesiunea sa, prin mărturisirea sa un ispăşitor.

Râsul nu se potriveşte pentru timpul prezent. Care este timpul vieţii noastre de aici de jos? Un timp de lacrimi, un timp de ispăşire, un timp de luptă. Aşa l-au înţeles toţi sfinţii. Toţi după exemplul Sfântului Pavel, au trecut prin tristeţe şi prin lacrimi: *nu am încetat cu lacrimi*. Şi acelaşi Pavel, nu ne face să auzim de la un capăt la altul al creaţiei vocea de suspin a fiinţelor: *toată făptura suspină*? Un timp de ispăşire, a ispăşi, a suferi o încercare, a lucra la mântuirea sa *cu frică şi cu cutremur*: aceea este preocuparea noastră supremă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 636-637)

RÂSUL (permis şi binefăcător)

„Pentru ce ne-a dat Dumnezeu râsul? Pentru ce ni l-a lăsat în viaţa noastră de decădere şi de ispăşire? Ne este uşor să dăm cele trei motive ce urmează. Râsul dulce, spiritual, iubitor şi inofensiv este oaspetele natural al unei întâlniri şi al unei reuniuni a prietenilor. Acest râs va înveseli mesele noastre şi va aduce contribuţia sa la sărbătorile noastre. Moderat şi iubitor, el ne va rămâne ca un dar al celei mai graţioase bunătăţi a lui Dumnezeu. Poate avea o folosire mai sfântă şi mai preţioasă? Adesea noi întâlnim tristeţi, deznădejdi sumbre, suflete pe care pedepsele le-au zdrobit, sau pe care ceva catastrofă bruscă le aruncă într-o stare întunecată. Dacă în eforturile pe care le încercăm noi pentru a le smulge aceste suflete din starea lor de

dezolare, o veselie sfântă, un râs oportun poate să lucreze o diversiune fericită, noi facem folosindu-l la o operă binecuvântată de Dumnezeu.

În sfârşit, dacă ne folosim de veselie şi de râs care este expresia primară şi naturală ca remediu al tristeții altuia, de aici urmează că folosirea sa cea mai continuă priveşte viața noastră proprie şi nevoile noastre personale. Un serios fără relaxare va- obosi sufletul nostru şi va putea chiar să strice sănătatea noastră. Râsul este o detentă necesară şi ca un remediu lăsat de Dumnezeu în sânul unei existențe adesea întunecată de durere şi totdeauna îngenunchiată de pretențiile şi de poverile muncii." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 635-636)

RÂSUL (nevinovat şi cel deşănțat)

„Nu totul este de osândit în râs; însă, pe de altă parte, mărturisirea creştină, care se potriveşte mai bine cu melancolia exilului şi cu lacrimile ispăşirii, nu va şti tolera nestăpânirea râsului." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 635)

RÂVNA (în cele bune)

„Cel ce a dus stăpânului încă doi talanți, n-a adus mai puțin decât cel care a adăugat cinci (Matei 25, 14-23). Pentru ce? Pentru că şi unul şi altul au arătat aceeaşi râvnă, chiar dacă n-au adus acelaşi câştig; din pricina aceasta şi unul şi altul s-au învrednicit de aceeaşi cinste, căci fiecare dintre ei a auzit: *Intră întru bucuria Domnului tău* (Matei 25, 23)." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 186)

RECUNOŞTINȚA (noastră către Dumnezeu)

„Nimic altceva nu cere de la om Dumnezeul universului, după nenumăratele şi nespusele Lui binefaceri, decât sufletul recunoscător, care să ştie să-I mulțumească pentru binefacerile primite." (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 413)

„Deci dacă ai avea chiar mii de suflete, oare nu le-ai da pe toate pentru Hristos? Dacă ar trebui să intri în foc, oare nu ai primi să suferi de bună voie? Însuşi el (Sfântul pavel – n.n.) zice iarăşi: *Şi unde voi fi eu, acolo şi sluga mea va fi*. (Ioan 12, 26). Deci dacă ar trebui ca să fii tăiat şi

îmbucățit pe fiece zi, nu ar trebui oare a primi cu mulțumire pentru aceste bunătăți? Pricepe, deci, unde a şezut El. A şezut în cer sus, şi mai presus de orice începătorie şi stăpânie. Pricepe, cu cine vei sta împreună? Cu El. Cine fiind tu? Mort şi fiu al urgiei. Şi ce fapte ai săvârşit? Nimic! Cu adevărat că aici e timpul potrivit de a striga cu acelaşi apostol: *O adâncul bogăției, al înțelepciunii şi al cunoştinței de Dumnezeu!* (Rom., 11, 33).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 38)

„Nimic nu înveseleşte atât pe om, ca atunci când el este recunoscător.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 182)

„Iar cea mai bună răsplată este o viață curată şi un suflet treaz.” (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 143)

RELELE (cauza lor)

„Fiindcă toate relele de aici vin (…) de acolo că nu iubim cu putere şi nici nu cruțăm pe aproapele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 201)

RELELE (folosul rezultat din suferirea relelor)

„… cel ce suferă nefiind vinovat, acela mai vârtos este de fericit. Pentru aceea a zis Hristos: *Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerului* (Mt. 5, 10). Aşadar, vedeți ce folos aduce suferința relelor.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 162)

ROBII (cine sunt acei „robi ai lui Hristos Iisus”?)

„*Pavel şi Timotei, robi ai lui Hristos Iisus, tuturor sfinților întru Hristos Iisus, celor ce sunt în Filipi, împreună cu episcopii şi diaconii: har vouă şi pace, de la Dumnezeu, Tatăl Nostru, şi de la Domnul Iisus Hristos*. (Flp., 1, 1 -2).

Aici, fiindcă le scrie celor egali în cinste cu el, nu aduce vorba despre demnitatea lui de învățător, ci despre o alta la fel de mare. Care e aceasta? Nu cea de apostol, ci aceea de a fi *rob al lui Iisus Hristos*. Dar cu adevărat mare este şi aceasta! A fi rob al lui Iisus Hristos cu adevărat - iar nu doar a

purta acest nume - este întâiul dintre toate bunurile. Robul lui Iisus Hristos e cu adevărat liber de păcat, este slujitor adevărat al lui Hristos şi în afară de El nu mai slujeşte pe nimeni, pentru că altminteri n-ar fi robul lui decât pe jumătate. La fel le scria şi romanilor: Pavel, robul lui Iisus Hristos (Rm., 1, 1).” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a II-a, p. 23)

RUGĂCIUNEA (definiția)

„Rugăciunea este un mare bun şi un păzitor mântuitor al sufletelor noastre. Dar este un mare bun numai atunci când facem lucruri vrednice de rugăciune, şi nu ne arătăm nevrednici de dânsa.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia III, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 222)

„Rugăciunea este doctorie mântuitoare, împiedecătoare a păcatelor şi vindecătoare a nelegiuirilor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 321)

„Rugăciunea este liman celor înviforați, ancoră celor prinşi de vâltoare, tpioag celor neputincioşi, comoară celor săraci, linişte celor bogați, pieirea bolilor, paza sănătății”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 124)

„Rugăciunea este izgonitoare a toată întristarea, temei de bucurie, pricină de necontenită desfătare, mamă a înțeleptei cugetări”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 125)

,,Rugăciunea este un liman pentru cei zbuciumați de furtună, o ancoră pentru cei goniți de valuri, un toiag pentru cel ce se clatină, o comoară pentru cei săraci, o siguranță pentru cei bogați, un ajutor împotriva bolilor şi o ocrotire pentru sănătate. Rugăciunea face nepieritoare bunurile ce le posedăm şi cu toată graba preface relele ce ne bântuiesc. De vine o ispită, ea uşor se alungă, de se întâmplă pierderea averii, sau altceva ce tulbură sufletul, rugăciunea vindecă şi aceasta curând. Rugăciunea este scăpare contra tristeții, temelia veseliei, pricină de bucurie statornică, muma adevăratei înțelepciuni.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 92-93)

,,Rugăciunea este arma cea mai tare, vistierie care niciodată nu se deşartă, bogăţie nesecată, liman fără valuri, temelia a tot repausul, rădăcina, izvorul, mama tuturor bunătăţilor, mai puternică decât o împărăţie.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 93-94)

,,Şi totuşi, cine nu s-ar mira, cine nu s-ar minuna de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, pe care ne-o arată nouă oamenilor când ne dăruieşte atâta cinste, când ne învredniceşte să ne rugăm Lui şi să stăm de vorbă cu El? Da, în timpul rugăciunii, vorbim în adevăr cu Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 205)

,,… rugăciunea este armă de nebiruit, pavăză sigură, care pune pe fugă nu numai pe un duşman, ci multe zeci de mii de duşmani.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 209)

,,Toată lumea ştie că rugăciunea este începutul oricărui bine şi pricina mântuirii şi a vieţii veşnice.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 212)

,,Mi se pare că, dacă cineva ar spune că rugăciunile sunt nervii sufletului, ar grăi adevărul. După cum datorită nervilor trupul se menţine, aleargă, stă drept, trăieşte şi stă strâns unit, iar dacă tai nervii strici toată armonia trupului, tot aşa şi sufletele, datorită sfintelor rugăciuni îşi păstrează armonia lor, se menţin şi aleargă cu uşurinţă pe calea bunei credinţe.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 214)

,,Rugăciunea este pricină de mântuire, pricină pentru nemurirea sufletului; este zid tare al Bisericii, pavăză neclintită, înfricoşătoare demonilor, iar nouă, celor drept credincioşi, mântuitoare.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 220)

,,… rugăciunea este armă puternică, comoară fără fund, bogăţie care nicicând nu se risipeşte, liman ferit de furtună, pricină a liniştii; este rădăcină, izvor şi mamă a mii de lucruri bune şi întrece în putere chiar şi

stăpânirea împărătească.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 124-125)

„Rugăciunea este armă puternică, întărire neclătită, vistierie nejefuită, liman neînviforat, loc liniştit, numai de ne vom apropia de Stăpânul cu trezvie, strângându-ne mintea din toate părţile şi nedând nici o intrare vrăjmaşului mântuirii noastre.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 178)

„Rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu. Şi ca să te încredinţezi de aceasta ascultă pe Proorocul ce zice: *îndulcească-se Lui vorba mea* (Ps., 103, 35). Adică vorba mea să se arate dulce înaintea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 179)

,,Aceasta este mântuirea noastră, acesta, leacul sufletelor noastre, aceasta, tămăduirea patimilor ce se nasc în suflet. Rugăciunea este zidul credincioşilor, rugăciunea e arma noastră cea nebiruită, rugăciunea e curăţirea sufletelor noastre, rugăciunea e răscumpărarea păcatelor noastre, rugăciunea este pricina a mii de bunătăţi. Căci rugăciunea nu este nimic altceva decât convorbire cu Dumnezeu şi intimitate cu Stăpânul tuturor. Cine ar putea deci să fie mai fericit decât cel ce se învredniceşte neîncetat de vorbirea tainică cu Stăpânul?” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 115)

„Rugăciunea, care este hrana sufletului.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 86)

....

„Cum că rugăciunea este cap a toată bunătatea şi folosinţă şi mântuire vieţii veşnice, nimeni nu este să nu o ştie şi să nu o cunoască.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 87)

„Rugăciunea este un lucru mare pentru că fiecare ce face rugăciune vorbeşte cu Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 87)

„De ar zice cineva că rugăciunile sunt vinele sufletului, nimic n-ar greşi, că socotesc cu mintea mea că în ce chip se ţine trupul cu vinele şi

aleargă şi stă şi este viu şi se stinge şi de nu va tăia cineva vinele este tot cu bună tocmeală înşirat, iar dacă le va tăia cineva îndată strică toată tocmirea trupului, în acest fel şi sufletele cu sfintele rugăciuni se tocmesc şi se țin şi aleargă pe calea bunei credințe cu multă uşurință.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„Rugăciunea este pricină şi a mântuirii şi a nemuririi sufletului, este zidul Bisericii, care zid de nici o putere nu se poate strica; aceasta este mai mare decât toate armele. Groaznică dracilor, iar creştinilor ajutor şi mântuire.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 92)

„Rugăciunea este cap tuturor faptelor celor bune şi întărire şi rădăcină.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 93)

„Rugăciunea este mare bunătate, că prin ea vorbin cu Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Ce este rugăciunea dacă nu înălțarea sufletului nostru spre Dumnezeu? A se ruga înseamnă a părăsi pământul, pentru moment înseamnă a urca la cer, înseamnă *a merge la Tatăl*, înseamnă a ne uni cu Dumnezeu, suflet cu suflet, inimă către inimă. A se ruga înseamnă a trăi în intimitatea lui Iisus Hristos.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 94)

„Cât de drept a fost definită rugăciunea ca şi *o înălțare a sufletului*.” Prin rugăciune sufletul se uneşte în mod măreț cu Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 477)

RUGĂCIUNEA (- nervii sufletului)

„Rugăciunea devine forța noastră. Precum le este viața îngerilor, ea devine viața noastră. Ea îi este sufletului nostru ceea ce sunt nervii pentru trupul nostru, căci nervilor întinşi puternic le datorăm noi forța şi suplețea mişcărilor noastre. Prin rugăciune ne mişcăm noi puternic în bine.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 479-480)

RUGĂCIUNEA (- armă asupra diavolului)

„Arma cea mai puternică este rugăciunea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XIV, p. 206)

RUGĂCIUNEA (- maică a virtuților)

,,Socot ca fiind lămurit pentru toată lumea că e cu totul cu neputință să trăieşti virtuos fără rugăciune. Cum ar putea săvârşi virtutea un om care nu se apropie şi nu cade mereu înaintea Celui ce dă virtutea? Cum ar putea dori cineva să fie curat şi drept dacă nu stă de vorbă cu Cel care cere de la noi acestea, şi mai multe decât acestea?” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p.208)

,,... rugăciunea este temeiul bunătăților, temelia şi rădăcina unei vieți îmbunătățite! Nici curăția nu poate mântui fără celelalte fapte bune, nici grija față de săraci, nici bunătatea, nici altă faptă bună! Ci trebuie să-şi dea mâna toate în sufletele noastre. Dedesubtul lor însă stă rugăciunea ca o temelie, ca o rădăcină. După cum temeliile fac puternice casele şi corăbiile menținându-le trăinicia, tot aşa şi rugăciunile mențin trăinicia vieții noastre.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 210-211)

,,După cum când intră în oraş o împărătească trebuie neapărat să o însoțească toată bogăția, tot aşa şi când intră într-un suflet rugăciunea, intră o dată cu ea toată virtutea. Ceea ce-i temelie pentru o casă, aceea-i rugăciunea pentru suflet. Toți trebuie să punem întâi în suflete rugăciunea ca pe o rădăcină, ca pe o temelie, pe care să o zidim apoi, cu râvnă, şi curăția şi blândețea, şi grija de săraci, şi toate legile lui Hristos.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 221)

„De va zice cineva că este rugăciunea pricina tuturor faptelor celor bune şi a dreptății, nimic nu va greşi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„Că în ce chip vrea să intre o împărătească în cetate, trebuie să vină cu ea toată avuția ei, tot în acest fel şi rugăciunea când intră în vreun suflet, toate faptele cele bune urmează după ea. Că în ce chip este temelia la casă, aşa este şi la suflet rugăciunea. Deci se cade pretutindeni să o punem rugăciunea aceasta în sufletele noastre ca o rădăcină şi temei şi apoi să zidim

şi curăţie şi bunătate şi blândeţe şi dreptate şi grijă de săraci şi toată legea lui Hristos.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 92)

„Rugăciunea este, precum am zis, rădăcina şi întărirea tuturor celorlalte, precum ţine temelia casa, aşa şi rugăciunea chiverniseşte toată viaţa noastră şi, fără de rugăciune, nici un lucru bun şi mântuitor nu se va face la noi.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 93)

„Rugăciunea este pentru sufletul nostru ceea ce este temelia pentru clădire. Prin ea totul se ţine, totul devine solid şi de nepătruns! Să-i dăm această bază edificiului mântuirii noastre şi imediat toate virtuţile se vor găsi aici începute şi tari.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 485)

RUGĂCIUNEA (măreţia şi importanţa rugăciunii)

„Câtă cinste are cineva a fi om şi a vorbi cu Dumnezeu o cunosc şi o ştiu toţi, iar s-o d Dumnezeu şi laudele la Stăpân cu multă frică, având obrazele şi picioarele lor acoperite cu multă smerenie, iar cu cei ce zboară şi nu pot să se aşeze, arată frica ce o au şi aceasta mi se pare că o fac în acest fel, ca să ne înveţe pe noi la vremea rugăciunii să uităm firea cea omenească cu nevoinţa şi cu frica pe care o avem atunci să nu vedem, nici să ni se nălucească vreun lucru de ale lumii acesteia, ci să ni se pară că suntem în mijlocul îngerilor şi facem închinăciunea ce o fac ei, că celelalte ale noastre au multă despărţire şi firea şi umblarea şi înţelepciunea şi mintea şi toate celelalte, iar rugăciunea este un lucru de obşte şi îngerilor şi oamenilor şi nu este nimic între dânşii ca să despartă aceste două firi la rugăciune. Această rugăciune te deosebeşte de dobitoacele cele necuvântătoare, rugăciunea aceasta te face soţ cu îngerii, aceasta poate curând să te înalţe în viaţă şi purtarea şi cinstea şi norocul şi în înţelepciunea şi în înţelegerea ta cea bună. Şi te face să te nevoieşti în toată viaţa ta să fii în rugăciune şi la slujba lui Dumnezeu, pentru că ce lucru este atunci mai cinstit la om decât acesta? Adică să vorbească cu Dumnezeu, ce este mai drept şi mai înfrumuseţat şi mai înţelept decât aceasta? Că în vreme ce cei ce vorbesc cu oamenii cei înţelepţi se înţelepţesc curând şi ei ca şi aceia din vorba multă şi deasă ce o fac, dar de se cade să tăcem pentru cei ce vorbesc cu Dumnezeu şi se roagă, câtă înţelepciune şi câte fapte bune dă molitva şi rugăciunea?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 87-88)

RUGĂCIUNEA (necesitatea rugăciunii)

„Nu mai puţină nevoie au semenii de rugăciune decât pomii de apă. Nici pomii nu pot da roade dacă nu sug apa prin rădăcini, nici noi nu vom putea da fructele de mult preţ ale dreptei credinţe dacă nu adăpăm sufletul nostru cu rugăciunile.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 211)

„Că fără de aceasta, nici o faptă bună nu este la om să-l îndrepteze la buna credinţă, ci este ca o cetate ce n-are zid împrejur şi se ia prea lesne de cei ce o bat, nefiind opriţi de nimeni. În acest fel şi sufletul care nu este împrejmuit cu molitve şi dezlegări şi rugăciuni: nu cutează a se apropia de dânsul, că se teme de puterea şi de tăria rugăciunii. Sufletul neînconjurat de rugăciune este biruit uşor de diavoli. Că mai mult întăreşte rugăciunea sufletul decât pâinea trupul.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„De te vei lăsa pe tine de rugăciune, faci ca şi când ai scoate peşte din mare, că în ce chip este peştele viu în apă, aşa şi tu cu rugăciunea, şi cum înoată el în apă prea lesne şi merge unde-i este voia, aşa şi tu, cu rugăciunea, vei merge peste ceruri şi te vei apropia de Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„Trebuie să se roage totdeauna şi neîntrerupt şi cel necăjit, şi cel vesel, şi cel ce o duce rău, şi cel ce o duce bine. Cel vesel şi cel ce o duce bine, ca să rămână neschimbată veselia şi bunăstarea lor, şi să nu le piardă, iar cel necăjit şi cel ce o duce rău, ca să vadă şi ei o schimbare fericită şi să aibă linişte şi mângâiere. Ai o viaţă liniştită? Roagă-te lui Dumnezeu ca să nu ţi se tulbure liniştea. Vezi că se ridică furtună? Roagă stăruitor pe Dumnezeu să abată de la tine viforul şi să facă din furtună linişte.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 11, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 343)

RUGĂCIUNEA (ce ajută rugăciunea?)

„Totdeauna trebuie să fie rugăciunea unită cu postul. Că acesta e adevărul, ascultă-L pe Hristos că spune: *Acest neam de draci nu iese decât cu rugăciune şi post* iar despre apostoli se spune: *Rugându-se şi postind, i-au*

încredințat pe ei Domnului, în care crezuseră; şi iarăşi, apostolul spune: *Să nu vă lipsiți unul de altul decât numai pentru rugăciune şi post.* Ai văzut că postul are nevoie de ajutorul dat de rugăciune? Când rugăciunile se fac cu mintea trează atunci mai ales sufletul este mai uşor, pentru că nu-l îngreunează nimic, nici nu-i strivit de povara cea rea a desfătării." (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 389)

„Hristos ne-a arătat că rugăciunea noastră este nefolositoare dacă nu însoțim rugăciunea cu fapte; ne-a mai arătat apoi că nu trebuie să ne întemeiem numai pe puterile noastre, ci să cerem şi ajutorul lui Dumnezeu, aducând, însă, şi faptele noastre. Şi Domnul ne-a învățat necontenit şi una şi alta". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 300)

„Rugăciunea ajunge prin milostenie puternică şi înaripată. Că spune Scriptura: *Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit spre pomenire înaintea lui Dumnezeu* (Fapte 10, 4)". (*Omilii la Matei,* omilia LXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 883)

„*De asemenea şi Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre* (8, 26).

Cel dintâi fapt, adică răbdarea, este al tău, iar cel de-al doilea, adică ajutorul, este al Duhului, care te încurajează în speranță, şi tot prin aceasta uşurează durerile. Apoi, pentru ca tu să afli că acest har nu este prezent numai în necazuri şi primejdii, ci că el conlucrează chiar şi în cele ce par mai uşoare, şi că in orice îți dă ajutor, a adăugat, zicând: *căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie*. Acestea le-a spus spre a învedera marea îngrijire a Duhului față de noi, şi totodată ne învață să nu credem că toate cele ieşite din judecata noastră omenească sunt prin aceasta şi în interesul nostru. Căci spre exemplu e posibil să fim bătuți, alungați, sau să suferim mii de alte rele, şi noi să cerem din partea harului lui Dumnezeu linişte, crezând că aceasta ne este de folos. De aceea el ne şi zice: *să nu credeți că toate cele ce vi se par vouă că vă sunt de folos, sunt într-adevăr aşa. Tocmai de aceea şi avem nevoie de ajutorul Duhului, fiindcă omul este slab, şi prin sine singur nu este nimic*. De aceea a zis Apostolul: *căci noi nu ştim să ne rugăm cum trebuie*. Şi, ca nu cumva discipolul să se ruşineze de această neştiință, a arătat că şi dascălii sunt la fel, căci nu a zis *nu ştiți*, ci *nu ştim*. Cum că pe acestea nu le spune din moderație, a dovedit-o şi în alte împrejurări. Căci, de pildă, el se ruga necontenit ca să vadă Roma, dar nu a reuşit aceasta pe când se ruga; de asemenea se rugase de multe ori şi pentru boldul dat trupului său – adică primejdiile – şi nu a reuşit întru totul. De asemenea, vedem şi în Legea veche pe Moise rugându-se să vadă Palestina, şi pe Ieremia rugându-

se pentru iudei, şi pe Avraam stăruind pentru sodomiteni; însă fără succes. *Ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi*, zice, *cu suspine negrăite*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 273-274)

„Este cu neputință omului să stea de vorbă cu Dumnezeu fără lucrarea Duhului; harul trebuie să fie de față, să ne ajute în sfintele noastre nevoințe; şi aşa, să intre, să ne plece genunchii noştri ca să ne rugăm şi să cerem. Pentru că a sta de vorbă cu Dumnezeu e mai mult decât a sta de vorbă cu oamenii, de aceea trebuie să vină harul Duhului ca să ne întărească, să ne dea îndrăznire şi să ne arate cât e de mare cinstea de a sta de vorbă cu Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 214)

„… pentru a ne petrece viața prezentă cu bine, pentru a reuşi să fugim din calea tuturor păcatelor care ne încearcă, şi pentru a păşi cu încredere înaintea scaunului de judecată a lui Hristos, să ne pregătim neîncetat acest leac, (rugăciunea – n.n.) la prepararea căruia sunt folosite deopotrivă lacrimile, străduința, grija şi tăria sufletească.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 132)

„Că şi rugăciunile se fac atunci (când sunt împreunate cu postul – n.n.) mai uşor şi mai cu trezvie, fiindcă mintea este mai uşoară şi neîngrădită de nimic, nici strâmtorată de sarcina cea grea a desfătării.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 178)

„Nu spală apa aşa de bine murdăria trupului, cât poate milostenia şterge murdăria păcatului. După cum nu îndrăzneşti să vii să te rogi cu mâinile nespălate, deşi e mai mic păcatul acesta, tot aşa să nu vii niciodată la rugăciune fără milostenie. Şi doar adeseori, cu toate că avem mâinile curate, totuşi nu le înălțăm la rugăciune dacă nu ni le spălăm mai întâi cu apă. Atât de puternică e obişnuința! Să facem aşa şi cu milostenia. Chiar dacă nu ne ştim cugetul împovărat cu vreun păcat mare, totuşi să ne curățim cugetul cu milostenia.” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune …,* 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 314)

„Flacără este rugăciunea, mai ales când porneşte dintr-un suflet cuminte şi treaz. Flacăra aceasta însă are nevoie şi de untdelemn, ca să se

înalțe chiar până în înaltul cerului. Iar untdelemnul flăcării acesteia nu-i altul decât milostenia. Toarnă dar untdelemn din belşug pentru ca, bucuros de fapta ta, să-ți faci rugăciunea cu mai multă îndrăznire, cu mai multă tragere de inimă. După cum cei ce se ştiu că n-au făcut vreun bine nici nu pot să se roage cu îndrăznire, tot aşa şi cei ce au făcut vreo faptă bună, iar după fapta aceea de dreptate vin la rugăciune, îşi fac rugăciunea cu mai multă tragere de inimă, bucuroşi la amintirea faptei lor.

Deci, ca să ne fie şi prin aceasta rugăciunea mai puternică, fiindu-ne treaz sufletul în vremea rugăciunii datorită amintirii faptelor noastre bune, să venim la biserică însoțiți de milostenie şi să ne aducem aminte bine de toate cele spuse." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune ...,* 12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 315)

RUGĂCIUNEA („Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite")

„Noi, neştiind multe din cele ce ne sunt de folos, de multe ori cerem tocmai ceea ce nu ne foloseşte, pentru aceasta venea harul rugăciunii în vreunul din cei de atunci, şi acesta stătea şi se ruga pentru interesul obştesc al tuturor şi al întregii Biserici, şi învăța şi pe alții. Deci aici, prin expresia: *ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite*, el numeşte un astfel de har, cum şi sufletul care primeşte harul se roagă lui Dumnezeu şi suspină. Cel ce s-a învrednicit de un astfel de har, stând în rugăciune cu multă zdrobire de inimă şi umilință, şi căzând înaintea lui Dumnezeu cu multe suspine, cere în cugetul său cele folositoare tuturor. Simbol al acestuia este şi astăzi diaconul, care înalță rugăciuni pentru obştea credincioşilor. Aceasta învederând-o Pavel, zicea: *Ci Însuşi Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 274-275)

RUGĂCIUNEA (ce împiedică rugăciunea?)

„Aceasta este cursa pe care a născocit-o diavolul. Ştiind că la ceasul rugăciunii putem primi iertarea păcatelor noastre şi voind să ne închidă acest liman, se întărâtă şi ne depărtează gândul de la cuvintele rugăciunii, ca să plecăm păgubiți mai degrabă decât câştigați." (*Cuvânt la Săptămâna Mare*, PGB 35, 550. PG 55, 527-528, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 46)

„Şi fiindcă el (diavolul – n. n.) ştie că în vremea rugăciunii vorbim despre cele ce privesc mântuirea noastră, ne mărturisim păcatele şi arătăm Doctorului rănile noastre, ca să dobândim vindecare, pentru aceasta atunci mai ales se sileşte şi face totul ca să ne abată de la ea şi să ne arunce în lenevire.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 178)

„Când vrem să ne facem canonul, mii de gânduri rele ne aduce şi ne întunecă rugăciunea noastră şi nu ştim ce am zis. Când pățim aşa, să ne întoarcem a doua oară şi a treia oară, că dacă vede el (diavolul – n.n.) aşa, fuge cu ruşine văzând că nu foloseşte la nimic cu vicleşugul lui, căci ne rugăm cu grijă şi cu frică.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Că pe omul cu mintea trează, pe omul cu luare-aminte, pe omul cuprins de dor de Dumnezeu, pe acela nimic nu-l poate împiedica să stea de vorbă cu Dumnezeu.” (*La cuvântul Apostolului, care spune: <<Ştim că celor ce-L iubesc pe Dumnezeu toate li se lucrează spre bine>>; şi despre răbdare…,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 97)

RUGĂCIUNEA (cum trebuie să ne rugăm?)

„Ştiindu-i vicleniile lui, să ne străduim ca mai ales în timpul rugăciunii, ca şi cum diavolul ar fi de față şi l-am vedea stând înaintea ochilor noştri, să-l punem pe fugă, ca să alungăm orice gând care ne turbură mintea, să ne adunăm gândurile şi să ne facem rugăciunea aşa cum trebuie făcută, ca nu numai limba să grăiască, ci ca şi mintea să însoțească gândurile. Că dacă limba noastră rosteşte cuvintele rugăciunii, dar mintea colindă pe afară, dacă se duce să vadă ce e pe acasă sau se gândeşte ce se petrece în târg, apoi nu vom avea nici un folos, ba poate chiar mai multă osândă. Dacă atunci când ne apropiem de un om, pentru a-l ruga ceva, suntem atât de concentrați, că de multe ori nu vedem nici pe cei ce stau alături; dacă atunci mintea noastră ne este atât de încordată încât vede numai pe acela de care ne apropiem, apoi cu mult mai mult se cuvine să facem asta, când ne apropiem de Dumnezeu, cu mult mai mult se cuvine să stăruim neîntrerupt şi adeseori în rugăciune. De aceea spunea şi Pavel în epistolele sale: *Rugându-vă în toată vremea, rugați-vă şi în Duhul* (Efes., 6, 18). *Nu numai cu limba,* spune Pavel, *nici numai chiar cu priveghere continuă, ci şi cu tot sufletul, în Duhul. Cererile voastre să fie duhovniceşti,* spune Pavel;

gândul vostru să vă fie treaz, mintea voastră să însoțească spusele voastre. Cereți acele lucruri, pe care e firesc să le cereți de la Dumnezeu, pentru ca să şi dobândiți cele ce cereți. Privegheați în rugăciune cu mintea trează, fiți treji, fiți concentrați, nu stați cu gurile căscate, scărpinându-vă, şi cu gândurile ici şi acolo, ci cu frică şi cu cutremur lucrați la mântuirea voastră!". (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 389-390)

„Atunci ne ascultă mai mult Stăpânul când Îl chemăm cu sufletul smerit şi cu inima zdrobită şi când facem rugăciuni cu multă stăruință." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 60)

„Să ne străduim ca întotdeauna să scăpăm de turburări şi să avem gânduri liniştite, mai cu seamă în vreme de rugăciune, când avem multă trebuință de iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dacă Dumnezeu ne va vedea că ne rugăm aşa cum ne-a poruncit El, ne va dărui grabnic belşugul Său de daruri…". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 172)

„Dacă noi nu ne auzim rugăciunile şi cererile noastre, cum putem cere ca Dumnezeu să ni le audă? Totuşi sunt unii oameni care, după atâtea şi astfel de porunci, se schimonosesc când se roagă; îşi ascund trupul, dar ştie toată lumea că se roagă, pentru că strigă cât îi ține gura, făcându-se de râs şi cu trupul şi cu vocea. Nu vezi că chiar în piață, dacă s-ar apropia de tine, pe furiş, un cerşetor şi ți-ar cere de pomană, strigând în gura mare, te-ar speria; dar dacă-ți cere cu voce liniştită şi cu înfățişare cuviincioasă, îl miluieşti cu dragă inimă? Să nu ne facem, dar, rugăciunile cu înfățişarea trupului, nici cu strigătul vocii, ci cu râvna sufletului. Să nu ni le facem cu zgomot, cu strigăte şi cu gândul de a atrage asupra noastră luarea aminte a celor din jur, ci cu toată măsura, cu zdrobire de inimă şi cu lacrimile cele dinăuntru". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 248)

„Cheamă pe Dumnezeu dintru adâncuri, aşa cum a spus psalmistul: *Dintru adâncuri am strigat către Tine, Doamne* (Ps., 129, 1). Scoate-ți vocea din adâncul inimii! Fă taină din rugăciunea ta! Nu vezi că şi în palatele împărăteşti este alungat departe zgomotul şi pretutindeni e mare linişte? Şi tu, dar, când te rogi arată multă bună-cuviință, că intri în nişte palate împărăteşti, dar nu în cele de pe pământ, ci în unele cu mult mai înfricoşătoare decât acestea, în cele din ceruri. Dănțuieşti împreună cu îngerii, eşti la un loc cu arhanghelii, cânți împreună cu serafimii! Toate aceste popoare de îngeri cântă în bună rânduială, cu mult cutremur

împăratului, Dumnezeului universului, acea cântare tainică şi acele sfinte imne! Amestecă-te dar cu ele, când te rogi, şi imită tainica lor frumuseţe! Nu te rogi oamenilor, te rogi lui Dumnezeu Care-i de faţă pretutindeni, Care te aude înainte de a deschide gura, Care cunoaşte tainele inimii tale. Dacă te rogi aşa, vei primi mare plată! *Şi Tatăl tău, Cel ce vede întru ascuns, îţi va răsplăti ţie la arătare* (Matei 6, 6). Domnul n-a spus: *îţi va dărui*, ci *va răsplăti,* adică îţi va da înapoi. Tatăl a ajuns datornicul tău şi te cinsteşte şi de astă dată cu mare cinste. Şi pentru că este Dumnezeu nevăzut, vrea ca şi rugăciunea ta să fie nevăzută". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 248-249)

„Rugăciunii, însă, Domnul îi mai adaugă încă ceva: *să nu grăim multe.* După cum atunci când a vorbit de milostenie a batjocorit pe făţarnici, tot aşa acum pe păgâni, căutând totdeauna să ruşineze pe ascultătorii Săi, prin josnicia persoanelor pe care le dă ca pildă. Într-adevăr, nimic nu pişcă şi nu îndurerează atâta pe cineva, ca a-i spune că se aseamănă cu oamenii de nimic. Cu această pildă Domnul îndreaptă pe ascultătorii Săi spre rugăciunea cea plăcută Lui. Prin *grăire multă* Domnul înţelege flecăreala; de pildă când cerem de la Dumnezeu cele ce nu se cad: putere, slavă, biruinţă asupra duşmanilor, belşug de bani, bogăţie, pe scurt lucruri care nu ne sunt de folos.

Că ştie Tatăl vostru, spune Domnul, *de ce aveţi trebuinţă* (Matei 6, 8).

După părerea mea, odată cu acestea, Domnul ne porunceşte aici să nu facem rugăciuni lungi; lungi, nu în ce priveşte timpul, ci în ce priveşte mulţimea şi lungimea celor spuse. Trebuie, însă, să stăruim în a cere de la Dumnezeu aceleaşi lucruri. *Stăruind în rugăciune* (Rom., 12, 12), după cum zice Pavel. Însuşi Domnul, prin pilda cu văduva, care, prin stăruinţa rugăciunii ei, a înduplecat pe judecătorul cel crud şi nemilos (Luca 18, 2-8), şi prin pilda cu prietenul, care a venit la miezul nopţii şi l-a sculat din pat pe cel ce dormea, nu din pricina prieteniei, ci din pricina rugăminţii lui stăruitoare (Luca 11, 5-8), n-a legiuit altceva decât ca noi toţi să ne rugăm Lui stăruitor şi ne-a poruncit să ne apropiem de El şi să-I grăim simplu, nu alcătuind rugăciuni cu mii de stihuri (Matei 6, 9)". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 249-250)

„*... Că ştie de ce aveţi trebuinţă.*

- Dar dacă ştie de ce avem trebuinţă, pentru ce mai e nevoie să ne rugăm?

- Nu ca să-L înveţi, ci ca să-L înduplеci, ca să ţi-L apropii cu rugăciunea ta continuă, ca să te smereşti, ca să-ţi aduci aminte de păcatele tale". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 250)

„Hristos Se retrage des în pustie şi-Şi petrece de multe ori întreaga noapte în rugăciune, ca să ne învețe să căutăm timp potrivit şi loc potrivit în care să ne facem netulburați rugăciunea”. (*Omilii la Matei,* omilia L, I, în col. PSB, vol. 23, p. 578)

„Să ne apropiem de împărat, să cădem la picioarele Lui nu numai cu trupul, ci şi cu mintea. Să ne gândim de Cine ne apropiem, pentru ce ne apropiem şi ce voim să dobândim. Ne apropiem de Dumnezeu, pe Care văzîndu-L serafimii îşi feresc privirile neputând suferi strălucirea; ne apropiem de Dumnezeu, de Care pământul se cutremură văzîndu-L; ne apropiem de Dumnezeu, Care locuieşte în lumina cea neapropiată; ne apropiem de Dumnezeu, ca să scăpăm de iad, ca să ni se ierte păcatele, ca să ne izbăvim de muncile acelea grozave, ca să dobândim cerurile şi bunătățile cele din ceruri!

Să cădem, dar, înaintea Lui şi cu trupul şi cu sufletul, ca El să ne ridice pe noi cei de jos. Să-I grăim cu blândețe şi cu toată bunătatea”. (*Omilii la Matei,* omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 596)

„Pentru că aceşti ucenici (Petru, Iacov şi Ioan – n.n.) erau nedespărțiți de Hristos, Hristos i-a luat cu El şi le-a spus: *Rămâneți aici până ce voi merge să Mă rog* (Matei 26, 36-38). Că Hristos avea obiceiul să Se roage singur, fără ei. A făcut aceasta ca să ne învețe să ne rugăm în linişte şi înconjurați de multă tăcere.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 938)

„Adesea Iisus se retrăgea pe munte şi-şi petrecea acolo toată noaptea în rugăciune (Lc., 6, 12), pentru a învăța că cel ce vrea să se apropie de Dumnezeu, trebuie să aibă sufletul liber, lipsit de orice tulburare şi de orice risipire; şi să caute un loc plăcut şi liniştit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLII, 1, p. 204)

„Căci dacă altădată (Hristos – n.n.) vorbeşte despre rugăciune, dacă îl arată pe Domnul pe atât în genunchi, pe atâta ridică ochii săi la cer, nu vă tulburați deloc: aceasta o face pentru a ne învăța că trebuie să stăruim în rugăciune, că, noi stând jos trebuie să privim cerul, nu numai cu ochii trupului, ci şi cu ochii duhului; şi la fel trebuie să ne putem în genunchi şi să ne frângem inimile noastre. Căci Iisus Hristos n-a venit numai pentru a ni se arăta nouă, ci la fel pentru a ne învăța virtutea nespusă.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXX, 1, pp. 415-416)

„Să ştim când este timpul de rugăciune, să ne înălțăm mintea sus, să ne dezbrăcăm de cele pământeşti şi să ne atingem de înseşi bolțile cerului, ca astfel să putem face pe Dumnezeu îndurat şi să ne putem învrednici de bunătățile făgăduite.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 30)

„Orice rugăciune a nostră să aibă în sine şi mulțumire către Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 69)

„Dacă noi ne rugăm cu umilință, dacă ne batem pieptul ca şi vameşul, şi dacă grăim aceleaşi ca şi el: *Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului şi mă miluieşte* (Luca 8, 13), pe toate le vom câştiga.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 321)

„Dacă ar cerceta nepăsarea noastră în timpul rugăciunilor, şi nesocotința noastră, şi că, stând înaintea lui Dumnezeu şi chemându-L în ajutor, nici măcar atâta cinste şi ruşine față de El nu arătăm, cât arată robii pentru stăpân, ostaşii pentru căpeteniile lor şi prietenii față de prieteni? Căci când vorbeşti cu prietenul, eşti cu luare aminte față de el, însă când ai de a face cu Dumnezeu, cerându-I iertare pentru atâtea păcate şi greşeli, adesea te leneveşti, şi, pe când genunchii ți-s plecați jos la pământ, tu-ți laşi cugetul să rătăcească în târg şi acasă, pe când limba ta aiurează vorbe fățarnice şi fără rost; şi lucrul acesta îl facem nu o dată sau de două ori, ci adesea. Dacă ar vrea Dumnezeu să cerceteze numai asta, oare ne va ierta, vom putea să ne dezvinovățim în fața Lui ? - Eu nu cred.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XX-a, p. 179)

„Dumnezeu caută rugăciunea din cuget bun, nu din strigăt puternic.” (*Cuvânt la Fericitul Avraam*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 567)

,,Căci, precum copacii cei înrădăcinați adânc nu se răstoarnă şi nu se smulg nici de înmiitele năvăliri ale vijeliei, tocmai pentru că rădăcinile cele înfipte adânc în pământ sunt tari, aşa şi rugăciunea care se naşte din adâncul sufletului se suie cu siguranță la înălțime, pentru că rădăcina sa e tare şi nu poate fi răsturnată de nici o furtună a gândurilor. De aceea zice şi profetul: *Dintr-un adânc am strigat către Tine, Doamne* (Ps. 129, 1).

Dar mai sus se înalță către cer rugăciunea când iese dintr-o inimă strâmtorată şi evlavioasă. Precum apa când curge pe un câmp şes şi se poate

lăţi pe o mai mare întindere, nu se suie la înălţime, dar când se strânge şi se apasă, ţâşneşte la înălţime mai iute decât săgeata, tot aşa şi duhul omenesc, când se îndulceşte de o liberare mare, se împrăştie oricum; dar când se strânge sau se apasă prin vreo nenorocire, atunci transmite la înălţime o rugăciune curată şi binesunătoare. Şi, ca să ştii că rugăciunea care se săvârşeşte în nevoie mai întâi decât toată ascultarea, ascultă pe profetul ce zice: *În necazul meu l-am chemat pe Domnul, şi m-a auzit* (Ps. 119, 1). (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 94-95)

„Cei care se duc la împărat – dar pentru ce spun la împărat? ci chiar la cei mai mici funcţionari -, robii care se înfăţişează stăpânilor lor, fie pentru a se plânge pentru o nedreptate făcută de alţii, fie că au nevoie să li se facă un bine, fie că se grăbesc să potolească o mânie pornită împotriva lor, îşi fac rugăminţile cu ochii aţintiţi şi toată inima îndreptată spre ei; iar dacă îşi fac rugăminţile cu trândăveală, nu numai că nu li se satisfac cererile, dar pleacă încărcaţi şi cu vreo pedeapsă. Prin urmare, dacă noi, atunci când vrem să potolim mânia oamenilor, ne purtăm cu atâta grijă şi atenţie faţă de ei, ce vom păţi noi, ticăloşii, când ne înfăţişăm înaintea Stăpânului tuturor cu atâta trândăvie, mai cu seama când mâniem pe Dumnezeu cu mult mai mult decât pe oameni. Nu poate mânia o slugă pe stăpân şi un supus pe împărat atât de mult cât Îl mâniem noi pe Dumnezeu în fiecare zi. Hristos ne-a arătat cât de mult Îl mâniem noi pe Dumnezeu, prin pilda datornicului nemilostiv (Matei 18, 23-34): a preţuit greşelile pe care le facem faţă de aproapele la o sută de dinari[337], pe când greşelile noastre faţă de Dumnezeu, la zece mii de talanţi[338]. Când ne apropiem de Dumnezeu prin rugăciunile noastre, facem aceasta pentru a potoli o aşa de mare mânie a lui şi a ne plăti o atât de mare datorie; facem aceasta pentru a ni-L face prietene El, împotriva căruia ducem război în fiecare zi. Din pricina aceasta, pe bună dreptate Pavel ne cere să îndepărtăm de la noi orice legătură trupească dacă vrem să potolim mânia lui Dumnezeu. Aproape că ne spune: Este vorba de sufletul nostru! Suntem în primejdie de moarte! Trebuie să tremurăm, să ne temem, să ne smerim! Când ne rugăm, ne apropiem de un Stăpân înfricoşător, insultat de nenumărate ori de noi, Care poate să ne învinuiască de multe şi mari păcate, timpul acesta de mari şi amare suspine, de mătănii şi mărturisirea tuturor

[337] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru : O sută de dinari valorau aproximativ 43 grame de aur (n.s. 122, p. 49)
[338] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Zece mii de talanţi valorau aproximativ 25,800 kg aur, sau mai mult de două vagoane şi jumătate de aur. (n.s. 123, p. 50)

păcatelor, de litanii stăruitoare şi îndelungate rugăciuni. Fericit este omul care cade în genunchi în fața lui Dumnezeu cu o râvnă atât de mare, spre a putea, prin această atât de mare apropiere, să potolească mânia lui. Nu vreau să spun prin aceste cuvinte că Stăpânul nostru este aspru şi crud - căci este foarte blând şi iubitor de oameni – ci că păcatele noastre sunt atât de mari, încât ele nu-I îngăduie bunului, blândului şi mult-milostivului Dumnezeu să ne ierte degrabă. Din pricina aceasta Pavel spune: *Ca să vă îndeletniciți cu postul şi cu rugăciunea* (I Cor., 7, 5)." (*Despre Feciorie*, 32, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 49-50)

,,… se cuvine ca atunci când ne apropiem de Dumnezeu să o facem cu bucurie şi cu frică: cu frică, de teamă să nu părem nevrednici de rugăciune; cu bucurie, pentru că ne umplem de mulțumire pentru marea cinstire ce ni se face, că neamul nostru cel muritor a fost învrednicit de o atât de mare purtare de grijă, că ne desfătăm de bucuria de a sta de vorbă cu Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 206)

,,Că atunci când trupul zace la pământ şi gura bodogăneşte în zadar, iar mintea umblă peste tot prin casă şi în piață, cum mai poate zice unul ca acesta că s-a rugat înaintea lui Dumnezeu? Înaintea Domnului se roagă cel ce îşi adună sufletul din toate cele şi nu are nimic comun cu pământul, ci se mută cu totul către cer şi scoate din sufletul său tot gândul [*λογισμος*] omenesc." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 33)

,,Că spunând ucenicilor să nu se roage precum păgânii şi să nu spună multe în zadar, ne-a învățat şi măsura rugăciunii. Şi ne-a arătat că nu în mulțimea cuvintelor, ci în trezvia minții stă faptul de a fi ascultați." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 33)

,,Că dacă nu trebuie să ne întindem la multe cuvinte, dar [în acelaşi timp] să ne rugăm necontenit şi concentrat, una este potrivnică alteia. Dar nu sunt potrivnice, să nu fie, ci se potrivesc foarte. Că şi Hristos şi Pavel au poruncit să facem rugăciuni scurte şi dese la răstimpuri scurte. Dacă întinzi mult cuvântul [rugăciunii] şi adesea îți pierzi atenția, dai multă îndrăznire [siguranță] diavolului să intre şi să te împiedice şi să-ți abată mintea de la cele ce le zici. Dar dacă faci rugăciuni concentrate şi dese, împărțind toată vremea [pe care o ai] în dese [clipe de rugăciune], vei putea cu uşurință să

dobândeşti întreaga înțelepciune [σωφροσυνη] şi să-ți faci rugăciunile cu multă trezvie.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 34)

,,Iubesc ochii care lăcrimează şi pururea stăruie în rugăciuni şi buzele şi gura care nu se face de ruşine rostind ocări şi înjurături, ci este împodobită cu mulțumirea cea către Dumnezeu.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 62)

,,Căci rugăciunea nu are trebuință atât de glas cât de minte, nici de întinderea mâinilor cât de un suflet încordat şi adunat, nici de poziție exterioară cât de cuget de rugăciune.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 68)

,,Care este îndemnul obişnuit pe care vi-l adresăm? Să vă dedicați stăruitor rugăciunii cu un cuget treaz şi cu un suflet care stă de veghe.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea IV, p. 96)

,,Când vorbesc de rugăciune, nu mă refer la simpla bolborosire plină de neglijență, mă refer la rugăciunea făcută cu atenție, însoțită de îndurarea sufletului şi de freamătul cugetului. Aceasta din urmă este rugăciunea care se înalță la cer. Întocmai cum şuvoiul apelor, câtă vreme este lăsat să se scurgă pe un câmp neted se răspândeşte pe o suprafață întinsă şi nu se înalță spre cer, în schimb, când nişte mâini pricepute o supun făcând-o să se scurgă în jos prin nişte şanțuri, atunci se îndreaptă în sus mai repede decât orice săgeată, tocmai în acest mod, cugetul omenesc, când se bucură de multă uşurătate, se răspândeşte şi se pierde; însă, când este silit să se adune din pricina împrejurărilor grele, o dată ajuns în reculegere deplină, înalță către cer rugăciuni adevărate şi pline de tărie.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 125-126)

„Mulți oameni intră în biserică, spun câteva rugăciuni şi apoi ies. Ies din biserică fără să ştie ce au spus. Buzele lor se mişcă, dar urechile lor nu ascultă. Dacă tu însuți nu asculți rugăciunea pe care o rosteşti, cum vrei să o asculte Dumnezeu? Zici: *Am îngenuncheat*. Da, ai îngenuncheat, dar numai cu trupul, căci gândul tău zbura prin alte părți. Cu gura rosteai rugăciunea, iar cu mintea socoteai dobânzi, încheiai contracte, vindeai mărfuri, cumpărai proprietăți, te întâlneai cu prietenii tăi. Lucrul acesta se întâmplă pentru că diavolul, care ştie că prin rugăciune

multe putem să dobândim, tocmai atunci vine şi ne seamănă gânduri în minte. De multe ori, stăm în patul nostru şi nu ne gândim la nimic; ne ducem la biserică să ne rugăm şi atunci mii de gânduri ne trec prin minte. În felul acesta, pierdem roadele rugăciunii noastre, plecând din locul de unde ne-am rugat cu mâna goală.

De aceea, în ceasul rugăciunii noastre, de fiecare dată când ne dăm seama că gândul nostru s-a îndepărtat de Dumnezeu şi s-a apropiat de problemele ele zi cu zi, să-l aducem înapoi şi să-l silim să rămână atent şi nedezlipit de înțelesurile rugăciunii. Dacă ne-am pierdut atenția, să spunem rugăciunea din nou, de la capăt, şi dacă iarăşi gândul nostru se îndepărtează, să spunem rugăciunea şi a treia oară, şi a patra oară. Să nu ne oprim din rugăciune până când nu am reuşit să o spunem toată, de la un capăt la celălalt, având cuget treaz şi netulburat. Iar când diavolul va înțelege că nu depunem armele, atunci va renunța şi el să mai lupte cu noi.

Atunci când ne înfăţişăm cu vreo problemă dinaintea unui stăpân lumesc, suntem atât de atenți şi de concentrați, încât nu-i vedem nici pe cei din jur. În mintea noastră nu se mai află decât omul dinaintea căruia ne înfăţişăm şi problema despre care vrem să-i vorbim. Cu atât mai mult ar trebui să ne purtăm la fel atunci când ne aflăm dinaintea Preaînaltului Dumnezeu, ținând gândul lipit de rugăciune şi nelăsându-l să colinde pe unde vrea. Dacă limba noastră rosteşte cuvinte de rugăciune, iar în acelaşi timp mintea visează, nu avem nici un folos. Dimpotrivă, vom fi judecați pentru fapta noastră, pentru că ne-am purtat mai multă răbdare şi am vorbit mai limpede cu oamenii decât cu Domnul nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 190)

„Apele curgătoare nu dăruiesc plantelor atâta răcoare câtă dăruiesc lacrimile pomului rugăciunii, făcându-l să crească până la tronul lui Dumnezeu. Iar atunci cerescul Părinte ascultă rugăciunile noastre. Şi cum să nu asculte rugăciunea unui om care stă dinaintea Sa cu gândul neîmprăştiat, cu evlavie şi smerenie, care a ajuns cu mintea la cer, care a alungat orice gând omenesc, orice grijă pământească şi orice pornire pătimaşă, venind în tainică comuniune cu El?

Da, în felul acesta trebuie să se roage creştinul. Mai întâi să-şi adune toate gândurile şi apoi să se roage cu insistență lui Dumnezeu. Nu este nevoie să spună vorbe fără număr. Ajung cuvintele puține şi simple. Răspunsul lui Dumnezeu la rugăciunile noastre nu depinde de mulțimea cuvintelor pe care le rostim, ci de curăția gândului şi a inimii noastre.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 191-192)

„Aşadar, cel care se roagă, să nu spună cuvinte fără rost. De altfel, atât Hristos, cât şi Apostolul Pavel ne îndeamnă să ne rugăm des, cu rugăciune scurtă şi cu mici pauze, pentru că lungind rugăciunea, ne putem pierde atenția, dând astfel ocazia diavolului să se apropie de noi şi să ne umple mintea cu gânduri de la el. Dacă ne rugăm cu rugăciuni scurte şi dese, este mai uşor să ne concentrăm atenția şi să ne îndreptăm gândul spre Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 192)

„În fața evreilor era marea, iar din spate veneau amenințător egiptenii. Atunci, Moise a fost cuprins de o aşa de mare spaimă, încât a cerut ajutor lui Dumnezeu fără să spună nici un cuvânt. Şi chiar dacă vocea lui Moise nu se auzea, Domnul l-a întrebat: *Ce strigi către Mine?* (Ieş., 14, 15). Aşadar, Dumnezeu l-a auzit chiar dacă nu spusese nimic. Aşa şi tu, atunci când eşti ispitit, să ceri tainic ajutor de la Dumnezeu. El este tot timpul alături de tine, de aceea nu trebuie să I te adresezi într-un fel anume, aşa cum faci cu oamenii. *Vei striga, Domnul te va auzi; la strigătul tău El va zice: <<Iată-mă!>>* (Isaia 58, 9). Dacă ai mereu inima curată, Dumnezeu te va auzi oriunde şi oricând.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 196)

„… numai de ne vom apropia de Stăpânul cu trezvie, strângându-ne mintea din toate părțile şi nedând nici o intrare vrăjmaşului mântuirii noastre.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 178)

„Şi dacă pe Pavel rugăciunea mulțimii l-a izbăvit de primejdii, cum să nu nădăjduim şi noi că vom dobândi foloase mari de la această apărare? Când ne rugăm singuri suntem slabi, dar când ne adunăm, ne facem mai tari, îmblânzind pe Dumnezeu cu rugăciunea. De multe ori împăratul, trimițând pe cineva la moarte, nu se pleacă la unul ce se roagă pentru cel osândit, dar pentru o cetate întreagă ce se roagă se milostiveşte, şi, pe cel ce-l ducea la locul osândirii, pentru mulțimea celor ce l-a rugat, îl răpeşte de la osândă şi-l întoarce la viață. Aşa de mare este puterea rugăciunii mulțimii. De aceea ne adunăm toți aici, ca mai mult să plecăm spre milostivire pe Dumnezeu. Căci singuri rugându-ne, suntem slabi, precum am zis, dar prin legătura dragostei înduplecăm pe Dumnezeu să ne dea ceea ce cerem.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 85)

„Totdeauna să vă sârguiți la slujbele bisericești. Şi poate vei zice: *Ce, oare nu pot să mă rog acasă?* Poți cu adevărat să te rogi, dar rugăciunea aceea nu are atâta putere, precum când se face cu toate mădularele sale, adică când întreg trupul Bisericii înalță rugăciune cu un cuget şi cu un glas. Vrei să ştii câtă putere are rugăciunea ce se face în Biserică? Petru era legat oarecând în temniță şi înfăşurat cu multe lanțuri *iar rugăciunea se făcea neîncetat de la Biserică pentru el* (F. Ap., 12, 5) şi îndată l-a izbăvit pe el din temniță. Ce poate fi mai tare decât rugăciunea aceasta, care a folosit pe stâlpii şi turnurile Bisericii? Fiindcă Pavel şi Petru sunt stâlpii şi turnurile Bisericii. Unuia i-au dezlegat legăturile, iar celuilalt i-au deschis gura.

Şi pentru ca să vă arat îndoita putere a rugăciunii, lăsând pe cele ce s-au întâmplat atunci, să vă aduc aminte de cele ce se fac în fiecare zi şi anume de rugăciunea ce se face de popor. Dacă cuiva dintre voi cei mulți i se va porunci să se roage singur pentru mântuirea episcopului, s-ar fi lepădat, zicând că această sarcină este mai presus de puterea sa, dar când auziți toți pe diacon poruncind şi zicând: *Să ne rugăm pentru Episcopul, pentru bătrânețele, ajutorul şi pentru ca drept să învețe cuvântul adevărului; apoi şi pentru toți cei ce sunt aici şi pentru cei de pretutindeni*, nu vă lepădați a împlini porunca, ci cu osârdie înălțați rugăciune, ştiind puterea adunării voastre. Şi cele ce se zic le ştiu cei ce au învățat tainele, iar celor chemați nu li s-a dat voie să facă astfel de rugăciune, pentru că încă nu au ajuns la îndrăzneala aceasta. Vouă vi se porunceşte să faceți rugăciune pentru lume, pentru Biserica cea întinsă până la marginile pământului şi pentru toți episcopii ce o ocârmuiesc, şi ascultți cu osârdie, mărturisind cu lucru că mare este puterea rugăciunii care se înalță într-un glas de popor în Biserică." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 85-87)

„Să lepădăm tot gândul care tulbură mintea noastră şi să ne rugăm cu dinadinsul, ca nu numai limba să grăiască, ci şi mintea să se unească cu cele ce se grăiesc. Căci dacă limba va zice cuvintele, iar mintea se risipeşte în cele dinafară, socotind cele din casă, sau închipuindu-ne cele din târg, nici un folos nu ne va aduce, ci poate mai multă osândă. Şi dacă apropiindu-ne de oameni arătăm atâta atenție, încât şi pe cei ce stau aproape de ei nu-i vedem, ci ne fixăm mintea numai asupra aceluia de care ne apropiem, cu mult mai mult trebuie să facem aceasta când ne apropiem de Dumnezeu. Şi deseori şi neîncetat să petreceți în rugăciuni. Căci zice Pavel: *Faceți în toată vremea, întru Duhul, tot felul de rugăciuni şi de cereri* (Efes., 6, 18). Nu numai cu limba, ci şi cu sufletul întru Duhul. Şi cererile noastre să fie

duhovniceşti, trezvindu-se gândul şi înțelegând cu mintea cele ce se grăiesc. Aşa să cereți, cum se cuvine să cereți de la Dumnezeu, ca să dobândiți cele ce cereți. Şi vă nevoiți la aceasta scurtând somnul, trezvindu-vă cu mintea, iar nu căscând, moleşindu-vă şi învârtindu-vă cu gândul încoace şi încolo, ci să lucrați cu frică şi cu cutremur mântuirea voastră. Căci *fericit este omul care se teme de toate pentru evlavie* (Pilde 28, 14).” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 178-179)

„Că în ce chip cei ce se împrietenesc cu împăratul şi vorbesc cu dânsul şi au multă cins viclean.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 88)

„Că de se va întâmpla vreo nevoie pentru un lucru precum am mai zis să cerem de la un boier, ne strângem mintea noastră să ştim cum ne vom ruga şi numai la el căutăm, iar de şed alții cu el nu ne uităm la ei, cu mult dar mai vârtos se cade să facem aceasta la Dumnezeu, când ne rugăm şi cerem iertarea păcatelor noastre, să nu ne umble gândul încolo şi încoace, că pentru aceea nu luăm cele ce cerem şi nu numai cât nu luăm, ci ne şi osândim.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Cel ce se roagă înaintea lui Dumnezeu trebuie să-şi strângă toate cele dinăuntrul lui, împreună cu sufletul, precum zice Scriptura: *Binecuvintează suflete al meu pe Domnul şi toate cele dinăuntrul meu* şi să se desprindă de la pământ mintea lui şi gândul lui; atunci ajunge nu numai la cer, ci tocmai şi la scaunul lui Dumnezeu, căci cel ce se roagă aşa se cade să se roage cu suflet duios, iar nu cu multe cuvinte ştiutoare, ci cu puține şi simple şi cu minte deşteaptă vrea Dumnezeu să ne rugăm.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 154)

„Dar ce va zice păcătosul când se roagă? Ceea ce zicea şi cananeanca aceea: *Miluieşte-mă, Doamne, că fata mea rău se îndrăceşte*; aşa zi şi tu: *Miluieşte-mă, că sufletul meu rău se îndrăceşte*.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

„Nimic, nimic nu este mai puternic decât rugăciunea înflăcărată, făcută cu inimă curată.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 13, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 346)

RUGĂCIUNEA (însoțită de lacrimi)

„Spune-mi, sunt, oare, ochi mai frumoşi decât aceia plini necontenit de lacrimi, împodobiți ca de nişte mărgăritare?” (*Omilii la Facere,* omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 392-393)

RUGĂCIUNEA („În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh”)

„Dacă tu zici: *În numele Tatălui şi al Fiului şi al Duhului Sfânt* cu credință, totul ai făcut.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 113)

RUGĂCIUNEA („Tatăl Nostru”)

„*Deci aşa vă rugați: Tatăl nostru, Care eşti in ceruri* (Matei 6, 9).

Vezi că îndată a deşteptat luarea aminte a ascultătorilor, amintind, chiar, prin cel dintâi cuvânt al rugăciunii, de toate binefacerile lui Dumnezeu. Cel care numeşte Tată pe Dumnezeu, prin această singură numire, a mărturisit: iertarea păcatelor, ridicarea pedepsei, dreptatea, sfințenia, răscumpărarea, înfierea, moştenirea, însuşirea de frate cu Unul-Născut, dăruirea Duhului. Că nu-i cu putință să numeşti Tată pe Dumnezeu, dacă n-ai dobândit toate aceste bunătăți. Hristos, deci, deşteaptă luarea aminte a ascultătorilor Lui prin două lucruri: şi prin vrednicia Celui pe Care îl numesc Tată, şi prin măreția bunătăților de care se bucură. Când spune: *Care eşti în ceruri,* nu o spune ca să închidă pe Dumnezeu în cer, ci ca să îndepărteze de pământ pe cel ce roagă şi să-l ridice la locurile cele înalte şi la locaşurile cele de sus. Tot prin aceste cuvinte, ne mai învață să facem rugăciune de obşte pentru toți frații. Că n-a spus: *Tatăl meu care eşti în ceruri,* ci: *Tatăl nostru,* poruncindu-ne să înălțăm rugăciuni pentru toți oamenii şi să nu urmărim niciodată folosul nostru, ci totdeauna folosul aproapelui. Prin asta stârpeşte duşmănia, doboară mândria, alungă invidia, aduce dragostea, mama tuturor bunătăților, izgoneşte inegalitatea dintre oameni, arată că este de aceeaşi cinste şi împăratul şi săracul, pentru că participăm cu toții, în comun, la cele mai mari şi la cele mai necesare bunuri. Ce pagubă avem de pe urma obârşiei noastre de jos, când, de pe urma obârşiei noastre de sus, toți suntem la fel, nimeni nu are ceva mai mult decât altul, nici bogatul mai mult decât săracul, nici stăpânul mai mult decât sluga, nici domnul mai mult decât supusul, nici împăratul mai mult decât ostaşul, nici filozoful mai mult decât barbarul, nici înțeleptul mai mult decât prostul? Tuturor ni s-a dăruit aceeaşi noblețe, învrednicindu-ne pe toți la fel să-I

zicem lui Dumnezeu: *Tată*". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 250)

„*Sfinţească-se numele Tău* (Matei 6, 9).

Rugăciunea, vrednică de cel ce-L numeşte pe Dumnezeu Tată, este a nu cere nimic înainte de a slăvi pe Tatăl, ci de a socoti pe toate în urma laudei aduse Tatălui.

Sfinţească-se înseamnă: Slăvească-se.

Dumnezeu are deplină slava Sa şi este totdeauna aceeaşi; totuşi Hristos porunceşte ca acela ce se roagă să-L slăvească pe Tatăl, ca Tatăl să fie slăvit şi prin viaţa noastră. Acelaşi lucru îl spunea Domnul şi mai înainte: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei 5, 16); că şi serafimii, când slăvesc pe Dumnezeu, spun la fel: *Sfânt, Sfânt, Sfânt.* Prin urmare, *Sfinţească-se* înseamnă: Slăvească-se. Cu alte cuvinte, Hristos spune aşa: *Învredniceşte-ne să ducem o viaţă aşa de curată, încât prin noi să Te slăvească toţi oamenii*". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 251)

„*Vie împărăţia Ta!* (Matei 6, 10).

Şi aceste cuvinte sunt iarăşi cuvintele unui copil recunoscător, care nu-şi lipeşte sufletul de cele ce se văd, nici nu socoteşte mare lucru pe cele din lumea aceasta, ci se grăbeşte către Tatăl şi doreşte cu înfocare pe cele viitoare. Toate acestea se nasc dintr-o conştiinţă curată şi dintr-un suflet desprins de lucrurile de pe pământ". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 251)

„*Facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pământ* (Matei 6, 10).

Ai văzut ce urmare minunată! Ne poruncise să dorim bunătăţile viitoare şi să ne grăbim pentru plecarea noastră dincolo; dar atâta vreme cât nu se întâmplă asta şi locuim aici, ne porunceşte să ne dăm toată silinţa ca să vieţuim ca îngerii din cer. Hristos ne-a spus: *Trebuie să doriţi cerurile şi cele din ceruri!*; dar a poruncit ca, înainte de a ajunge în cer, să prefacem pământul în cer; să trăim pe pământ, ca şi cum am trăi în cer; să ne grăbim să facem aşa totul. Şi pentru acestea să-L rugăm pe Stăpânul nostru. Nimic nu ne împiedică să ajungem la viaţa desăvârşită a puterilor celor de sus, chiar dacă locuim pe pământ; că e cu putinţă ca acela care trăieşte aici să facă totul ca şi cum ar şi fi acolo.

Cererea aceasta vrea să spună: *După cum acolo sus în cer toate se petrec fără de nici o piedică, iar îngerii nu împlinesc numai unele porunci,*

iar pe altele le calcă, ci pe toate le fac şi cu toţii se supun - că sunt puternici în virtute, spune psalmistul *făcând cuvântul Lui* (Ps., 102, 21) -, *tot aşa învredniceşte-ne şi pe noi oamenii să nu facem pe jumătate voinţa Ta, ci să o împlinim în întregime, aşa cum Tu voieşti!*

Ai văzut că ne-a învăţat să fim modeşti, arătându-ne că virtutea nu se datoreşte numai râvnei noastre, ci şi harului de sus? Şi iarăşi, ne-a poruncit ca fiecare din noi, când ne rugăm, să ne rugăm şi pentru binele întregii lumi. Că Domnul n-a spus: *Facă-se voia Ta în mine sau în noi*, ci: *Facă-se voia Ta pretutindeni pe pământ*, ca să dispară înşelăciunea, să se sădească adevărul, să se stârpească orice păcat, să se întoarcă din nou virtutea, să nu mai fie nici o deosebire între pământ şi cer. *Dacă s-ar face asta*, spune Domnul, *nu s-ar mai deosebi cele de jos de cele de sus* - deşi prin firea lor sunt deosebite unele de altele -, *pentru că pământul ne-ar arăta alţi îngeri*". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 252)

„*Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi* (Matei 6, 11).

Ce înseamnă cuvintele: *Pâinea noastră cea de toate zilele?* Înseamnă: pâinea noastră cea din fiecare zi.

(…) prin cererea aceasta, face pogorământ slăbiciunii firii omeneşti, pentru că grăieşte oamenilor îmbrăcaţi cu trup, supuşi nevoilor firii omeneşti, care nu pot avea aceeaşi nepătimire ca îngerii. *Vă cer şi vouă, oamenilor*, spune Domnul, *să-Mi îndepliniţi poruncile Mele în chip desăvârşit ca şi îngerii, dar nu vă cer nepătimirea îngerilor, pentru că nu vă îngăduie tirania firii omeneşti, pentru că aveţi nevoie de hrana cea de toate zilele!*

Uită-mi-te câtă duhovnicie este şi în cele trupeşti! Nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din unele ca acestea, ci numai pentru pâine, anume pentru pâinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim de ziua cea de mâine! De aceea a şi adăugat: *Pâinea cea de toate zilele,* adică pâinea care ne trebuie astăzi pentru hrana noastră. Şi nu S-a mulţumit numai cu acest cuvânt, ci a adăugat şi un altul după acesta, spunând: *Dă-ne-o nouă astăzi,* pentru ca să nu ne mai zdrobim capul mai dinainte cu grija zilei de mâine. Pentru ce să te îngrijeşti de ea, odată ce nu ştii de vei vedea ziua de mâine? Porunca aceasta a dat-o şi mai târziu, spunând: *Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine* (Matei 6, 34). Hristos vrea ca noi să fim sprinteni şi într-aripaţi şi să-i dăm atâta firii cât nevoia firii o cere de la noi". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 252-253)

„Şi ne iartă nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri (Matei 6, 12).

Ai văzut ce covârşitoare iubire de oameni? După ce prin botez ne-a şters atât de multe păcate şi ne-a dat nespusa măreţie a darului Său, ne învredniceşte iarăşi de iertare după ce păcătuim! Că rugăciunea aceasta se cuvine să o spună numai cei botezaţi, o arată şi legile Bisericii, dar şi cuvintele de la începutul rugăciunii - că cel nebotezat nu poate să numească pe Dumnezeu Tată! Aşadar, dacă rugăciunea aceasta se cuvine să fie rostită numai de cei botezaţi, iar ei se roagă pentru că au nevoie să li se ierte păcatele, urmează că nici după botez n-a pierit câştigul pocăinţei. Dacă Domnul n-ar fi vrut să arate asta, nu ne-ar fi poruncit să ne rugăm aşa. (…) Astfel, pentru că ne pomeneşte de păcate, ne învaţă să fim smeriţi; pentru că ne porunceşte să iertăm altora greşelile, îndepărtează din sufletul nostru duşmănia; pentru că ne făgăduieşte şi nouă iertarea greşelilor dacă iertăm pe cei ce ne greşesc, ne dă bune nădejdi şi ne învaţă să filozofăm despre nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu.

Dar ceea ce trebuie mai cu seamă observat este că, în fiecare din cererile de până acum, Domnul a amintit întreaga virtute, cuprinzând în ea şi porunca de a nu purta duşmănie - că a sfinţi numele lui Dumnezeu înseamnă a duce o viaţă desăvârşită în toate privinţele; a se face voia Lui arată iarăşi acelaşi lucru; a putea să-I spui lui Dumnezeu: *Tată* înseamnă a arăta o vieţuire fără pată; în toate acestea este cuprinsă negreşit şi îndatorirea de a îndepărta din sufletul nostru orice ură faţă de cei ce ne-au greşit -, totuşi Hristos nu S-a mulţumit cu atâta, ci, vrând să arate cât de mult ţine la iertarea duşmanilor, o aminteşte în chip special; iar după ce termină rugăciunea, nu mai revine asupra nici unei alte porunci decât asupra acesteia, spunând aşa: *Că de veţi ierta oamenilor greşelile lor, vă va ierta şi vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Matei 6, 14). Prin urmare, noi facem începutul iertării noastre, noi suntem stăpânii judecării noastre. Şi pentru că nici unul din cei nesocotiţi, când este judecat, să nu-I poată aduce lui Dumnezeu nici o învinuire, mare sau mică, Dumnezeu te face pe tine stăpân, răspunzător al sentinţei şi-ţi spune: *După cum ai judecat, aşa te judec şi Eu! Dacă ierţi pe aproapele tău, te voi ierta şi Eu!* Cu toate că nu se potriveşte o iertare cu alta! Tu ierţi pentru că ai nevoie de iertare; Dumnezeu, însă, n-are nevoie de nimic; tu ierţi pe un om de aceeaşi fire cu tine; Dumnezeu, însă, iartă un rob; tu eşti vinovat de nenumărate păcate; Dumnezeu, însă, este fără de păcat. Şi cu toate acestea, şi aşa Dumnezeu îşi arată iubirea Lui de oameni. Ar putea, chiar fără asta, să-ţi ierte toate păcatele tale, dar vrea, şi pe această cale, să-ţi facă bine, dându-ţi nenumărate prilejuri să fii blând şi iubitor de oameni, să scoată din tine fiara, să stingă mânia şi prin toate să te înfrăţească cu

mădularul tău. Ce ai putea să spui? Că ți-a făcut rău pe nedrept semenul tău? Dar tocmai aceasta înseamnă greşeală! Dacă ți-ar fi făcut rău pe bună dreptate, fapta lui n-ar mai fi socotită greşeală". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 253-254)

„*Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este împărăția şi puterea şi slava în veci. Amin.* (Matei 6, 13).

În aceste cuvinte Domnul ne arată lămurit nimicnicia noastră şi ne potoleşte trufia, învățându-ne să fugim de lupte şi să nu le căutăm. Aşa victoria ne va fi mai strălucită, iar înfrângerea diavolului mai ruşinoasă. Când suntem târâți în lupte, da, atunci trebuie să le înfruntăm cu curaj; dar dacă nu suntem chemați, să stăm liniştiți şi să aşteptăm timpul luptelor, ca să arătăm şi că nu umblăm după slavă deşartă şi că suntem curajoşi.

Cel rău este numit aici diavolul. Domnul ne porunceşte să purtăm cu el război neîmpăcat şi ne arată că diavolul nu-i prin fire aşa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voință. Diavolul este numit prin excelență aşa din pricina covârşitoarei lui răutăți şi din pricină că duce cu noi război neîmpăcat, fără ca noi să-l fi nedreptățit cu ceva. De aceea Domnul nici n-a spus: *Izbăveşte-ne de cei răi*, ci: *de cel rău,* învățându-ne să nu purtăm ură semenilor noştri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor.

Aşadar, după ce prin amintirea duşmanului nostru ne-a pregătit de luptă şi ne-a stârpit toată trândăvia, ne dă iarăşi curaj şi ne ridică gândurile, amintindu-ne de Împăratul sub Care suntem rânduiți şi arătând că El este mai puternic decât toți, spunând: *Că a Ta este împărăția şi puterea şi slava.* Deci dacă a Lui este împărăția, nu trebuie să ne temem de nimeni, pentru că nu este nimeni care să I se împotrivească şi cu care să împartă stăpânirea.

Când spune: *A Ta este împărăția,* Hristos arată că şi diavolul, care se luptă cu noi, este supus lui Dumnezeu, chiar dacă pare că I se împotriveşte, Dumnezeu îngăduindu-i deocamdată aceasta. Că şi diavolul face parte din robii Lui, din cei cărora li s-a luat cinstea şi au fost izgoniți. De altfel diavolul n-ar îndrăzni să atace pe vreun om dacă n-ar lua mai întâi putere de la Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Nici împotriva porcilor n-a putut îndrăzni ceva până ce nu i-a îngăduit Domnul, nici împotriva turmelor eu oi, nici împotriva cirezilor cu vite, până ce n-a luat îngăduință de sus.

Şi puterea. Chiar de-ai fi slab de tot, drept este să ai curaj, pentru că ai un Împărat ca Acesta, Care poate săvârşi, şi prin tine, cu uşurință totul.

Şi slava în veci. Amin.

Dumnezeu nu te scapă numai de necazurile care vin peste tine, dar poate să te facă şi slăvit şi strălucitor. După cum puterea Lui e multă, tot aşa şi slava Lui e nespusă; toate ale Lui sunt fără de hotar şi fără de sfârşit.

Ai văzut cum Domnul a pregătit de luptă pe atletul Său şi l-a făcut să aibă curaj?" (*Omilii la Matei,* omilia XIX, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 255-256)

„De aceea când ne rugăm Îl numim Tată, amintindu-ne nu numai de harul Lui dat nouă, ci şi de virtutea Lui, ca astfel să nu facem nimic nevrednic de o astfel de înrudire." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 391)

„Când cel ce stă în faţă şi se roagă zicând: *facă-se voia Ta, precum în cer, aşa şi pe pământ*, nimic altceva nu lasă a se înţelege decât aceasta. Cum? În cer nu este nici un necredincios. Dacă era vorba numai de cei credincioşi, desigur că cele spuse nu aveau raţiune. Căci dacă numai credincioşii urmau a face voia Lui, iar cei necredincioşi deloc, atunci voia Lui nu ar mai fi ca în cer. Însă ce? *Precum în cer,* zice, *nu este nici un rău, nici pe pământ să nu fie; ci pe toţi îi atrage spre frica Ta, pe toţi oamenii fă-i îngeri, fie că ar fi duşmani, fie că ar fi persecutorii noştri.*" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 73)

„Din pământ am fost făcuţi, şi în pământ ne vom desface iarăşi după moarte! Gândind dar la acestea, spăimântează-te de bogăţia a cărei urmă nu o poţi găsi, a bunătăţii lui Dumnezeu faţă de noi, că a poruncit să-L numească Tată cel pământesc pe Cel ceresc, cel muritor pe Cel nemuritor, cel stricăcios pe Cel nestricăcios, cel vremelnic pe Cel veşnic, cel care mai deunăzi era pământ pe Cel ce este înainte de veci Dumnezeu. Dar nu în zadar ai fost învăţat să spui acest cuvânt, ci pentru ca, înfricoşat de numele de Tată, rostit de limba ta, să-I imiţi bunătatea Lui, aşa precum altundeva spune: *Fiţi asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui şi peste răi şi peste buni şi plouă şi peste drepţi şi peste nedrepţi* (Matei 5, 45). Nu poate să numească Tată pe Bunul Dumnezeu cel cu gând sălbatic, cel neomenos; că nu are în el însuşirile bunătăţii care sunt în Tatăl cel ceresc, ci s-a prefăcut în chip de fiară, a pierdut nobleţea dumnezeiască, aşa precum spune David: *Omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor* (Psalmi 48, 21)." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 265-266)

„Omul care e blând şi bun cu semenii săi şi nu se răzbună pe cei care i-au greşit, ci răsplăteşte răul cu bine, acela nu-i osândit de numeşte Tată pe Dumnezeu. Uită-te cu luare-aminte la temeinicia cuvintelor! Prin aceste cuvinte ne dă lege să ne iubim unii pe alții, să cuprindem cu dragostea noastră pe toți oamenii. Că n-a poruncit să spunem *Tatăl meu, carele eşti în ceruri*, ci: *Tatăl nostru Carele eşti în ceruri*, pentru ca, o dată ce suntem învățați că avem cu toții un Tată, să arătăm dragoste frățească unii față de alții. Apoi, pentru ca să ne învețe să lăsăm pământul şi cele de pe pământ şi să nu rămânem muți de admirație în fața celor de jos, ci să luăm aripile credinței şi să zburăm prin văzduh, să trecem dincolo de văzduh şi să căutăm pe Cel numit Tată, a poruncit să spunem: *Tatăl nostru Carele eşti în ceruri*; nu pentru că Dumnezeu este numai în ceruri, ci ca să ne facă pe noi, care peregrinăm jos pe pământ, să ne ridicăm capetele spre ceruri şi, luminați de frumusețea bunătăților cereşti, să ne mutăm acolo toată dorința noastră.

Apoi a adăugat al doilea cuvânt, zicând: *Sfințească-se numele Tău* (Matei 6, 9). Dar nimeni să nu se gândească prosteşte că noi dăruim lui Dumnezeu adaos de sfințenie când spunem: *Sfințească-se numele Tău*. El este sfânt, prea sfânt, şi cel mai sfânt dintre sfinți. Această cântare I-o aduc serafimii strigând cu netăcute strigări: *Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul şi pământul de slava Lui* (Isaia 6, 3). Şi după cum cei care aclamă pe împărați şi-i numesc împărați şi atotstăpânitori, nu le dăruiesc ce nu au, ci aclamă ce au, tot aşa şi noi, nu-I dăm lui Dumnezeu o sfințenie pe care n-o are atunci când spunem: *Sfințească-se numele Tău*, ci-I slăvim sfințenia pe care o are, căci *sfințească-se* s-a spus pentru *slăvească-se*. Aşadar prin cuvintele acestea am fost învățați să ducem viață virtuoasă, pentru ca oamenii văzând viața noastră să slăvească pe Tatăl nostru cel ceresc." (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 267-268)

„După acestea, am fost învățați să spunem: *Vie împărăția Ta* (Matei 6, 10). Tiranizați fiind de patimile sufletului şi loviți de mii de încercări, avem nevoie de împărăția lui Dumnezeu, ca să nu împărățească păcatul în trupul nostru muritor spre a asculta de el în poftele lui (Romani 6, 12), nici să nu facem mădularele noastre arme de nedreptate pentru păcat (Romani 6, 13), ci să le facem arme de dreptate pentru Dumnezeu şi să luptăm în oştirea Împăratului veacurilor. Pe lângă acestea, am mai fost învățați să nu ne zbatem mult pentru viața de aici, ci să disprețuim cele prezente şi să dorim cele viitoare, ca unele ce rămân, şi să căutăm Împărăția cea cerească şi veşnică. Să nu ne lăsăm prinşi de lucrurile cele încântătoare din lumea asta:

nici de frumusețea trupurilor, nici de mulțimea avuțiilor, nici de cea a moşiilor, nici de strălucirea pietrelor prețioase, nici de măreția caselor, nici de dregătoriile politice şi militare, nici de purpură şi de diademă, nici de mâncărurile pregătite cu ară şi sosuri alese, nici de luxul de tot felul şi nici de altceva din cele ce ne ademenesc simțurile noastre, ci să punem capăt tuturor acestora şi să dorim necontenit Împărăția lui Dumnezeu.

După ce ne-a învățat astfel şi această virtute, a poruncit să spunem: *Facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pământ* (Matei 6, 10). Deci, după ce a pus în noi dragostea de cele viitoare şi dorința după Împărăția cerurilor şi ne-a rănit cu dorul acela, ne pregăteşte să spunem: *Facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pământ*. Cu alte cuvinte, să spunem aşa: *Dă-ne, Stăpâne, să fim următori viețuirii celei din ceruri, ca să voim şi noi ce voieşti Tu. Vino dar în ajutorul voinței noastre slabe, care doreşte să facă cele ale Tale, dar e împiedicată de slăbiciunea trupului. Întinde-ne mână de ajutor nouă, carte ne grăbim să alergăm la Tine, dar suntem siliți să şchiopătăm. Într-aripat ne e sufletul, dar îl îngreunează trupul. Sufletul se grăbeşte spre cele cereşti, dar trupul îl trage în jos, spre cele pământeşti. Dacă am ajutorul Tău, vor fi cu putință şi cele tare cu neputință. «Facă-se», dar, «voia Ta, precum în cer şi pe pământ»*.

Şi pentru că a amintit de pământ şi pentru că cei făcuți din pământ şi care trăiesc pe pământ şi sunt îmbrăcați cu trup ieşit din pământ au nevoie de o hrană potrivită, a adăugat neapărat: *Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi* (Matei 6, 11). Ne-a poruncit să cerem pâinea cea de toate zilele; nu desfătare, ci hrană, care să împlinească ce lipseşte trupului nostru şi să împiedice moartea pricinuită de foame. Nu mese pline, nici născocirile brutarilor, nici buchetul vinului, nici celelalte toate câte plac gâtlejului, împovărează stomacul, întunecă mintea şi fac să salte trupul împotriva sufletului, ia calul să nu mai poată fi strunit de călăreț. Cuvântul nu ne-a poruncit să cerem acestea, ci *pâinea cea de toate zilele*; adică aceea care duce la ființarea trupului nostru, care-l poate face să se păstreze. Şi nu ne-a poruncit să cerem pâinea aceasta pentru un număr mare de ani, ci pe aceea care ne e de ajuns numai astăzi. *Nu vă îngrijiți*, spune Domnul, *de ziua de mâine* (Matei 6, 34). Pentru ce să ne îngrijim de ziua de mâine, când nu suntem siguri de vom vedea negreşit ziua de mâine, ci îndurăm numai osteneala, dar nu secerăm rodul? Încrede-te în Dumnezeu *Care dă hrană la tot trupul* (Ps., 103, 28). Cum te va lăsa în părăsire Cel care ți-a dat trup, a suflat asupra ta suflare de viață (Facere 2, 7), te-a făcut ființă cuvântătoare, Care înainte de a te crea ți-a pregătit toate bunătățile, cum te va lăsa în părăsire pe tine, făptura Lui, El, *Care răsare soarele Lui peste răi şi buni şi plouă peste drepți şi nedrepți* (Matei 5, 45)? încrezându-te dar în El, cere-I

numai hrana de azi şi lasă în seama Lui grija zilei de mâine, aşa cum spune şi fericitul David: *Aruncă spre Domnul grija ta, şi El te va hrăni* (Psalmi 54, 25). Astfel, prin aceste cuvinte ne-a învăţat să cugetăm cele înalte. Domnul însă ştia că este cu neputinţă să nu greşim, fiind oameni şi îmbrăcaţi în trup muritor. De aceea, ne-a învăţat zicând: *Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri* (Matei 6, 12). Prin aceste cuvinte ni se mijlocesc dintr-o dată trei lucruri bune: cel dintâi, învaţă pe cei virtuoşi să fie smeriţi şi le porunceşte să nu se încreadă în faptele lor bune pe care le săvârşesc, ci să se teamă, să tremure şi să-şi aducă aminte de păcatele lor de mai înainte." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 268-270)

„Deci celor mult virtuoşi Hristos le aduce cu temei prin aceste cuvinte trăinicia ce le-o dă smerenia, al doilea, pe cei ce au păcătuit după ce au primit harul botezului nu-i lasă să se deznădăjduiască de mântuirea lor, ci îi învaţă să ceară de la Tămăduitorul sufletelor leacurile iertării. Al treilea, pe lângă cele două, cuvintele acestea ne dau învăţătură despre iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu vrea să fim blânzi cu cei ce-s vinovaţi faţă de noi, să nu purtăm ură celor ce ne greşesc, ca prin iertarea ce le-o dăm acelora să ni se dăruiască şi nouă iertare şi să aducem asupra noastră mai dinainte măsurile iubirii Sale de oameni. Că atâta cerem să luăm, cât dăm şi noi semenilor noştri, şi cerem să dobândim tot atâta iertare câtă dăruim celor ce ne-au greşit.

Pe lângă acestea, ni s-a poruncit să spunem: *Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean* (Matei 6, 13). Multe necazuri vin peste noi din lucrarea diavolului, multe şi de la oameni, care sau ne fac rău pe faţă, sau uneltesc pe ascuns împotriva noastră. Uneori trupul se răzvrăteşte împotriva sufletului şi-i face mare pagubă; alteori este cuprins de felurite boli şi ne aduce dureri şi chinuri. Deci, pentru că multe şi felurite sunt necazurile care vin peste noi din multe părţi, de aceea am fost învăţaţi de Dumnezeul tuturor să cerem să scăpăm de ele. Când ne vine Dumnezeu în ajutor, toată tulburarea se stinge, furtuna se preface în vreme bună, cel viclean se dă îndărăt, aşa precum odinioară a ieşit din oameni şi a intrat în porci (Matei 8, 28-32); dar nici asta n-a îndrăznit să o facă fără poruncă. Dacă n-a avut putere asupra porcilor, cum va putea birui pe oamenii care priveghează şi sunt cu mintea trează, care sunt păziţi de Dumnezeu şi-L socot pe Dumnezeu Împăratul lor? De aceea şi la sfârşitul rugăciunii a arătat împărăţia şi puterea şi slava lui Dumnezeu, spunând: *Că a Ta este împărăţia şi puterea şi slava în veci. Amin* (Matei 6, 13). Cu alte cuvinte, spunem aşa:

Pe acestea le cer de la Tine, pentru că te ştiu Împăratul tuturor; ştiu că ai putere veşnică, ştim că poţi face tot ce voieşti şi ai slavă, care nu se poate lua. Pentru toate acestea Îi mulţumim lui Dumnezeu, care ne-a învrednicit cu atâtea bunătăţi, că Lui se cuvinte slavă, cinste şi putere, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin." (*Cuvânt despre vieţuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* pp. 270-271)

„Nu putem spune *Tată* până ce mai întâi nu ne spălăm păcatele în colimvitra apelor celor sfinte. Când ieşim din ele, lepădând povara aceea rea, atunci spunem: *Tatăl nostru Care eşti în ceruri* (Matei 6, 9)." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 288)

„Când zici, *Tatăl nostru, nostru* înseamnă mai multe persoane. Aşadar, Domnul este Părintele tuturor. Iar noi, pentru că avem acelaşi Părinte, suntem fraţi. De aceea, nu-l poţi vedea pe fratele tău ca vrăjmaş, şi, în acelaşi timp, să-L numeşti Părinte pe preabunul şi iubitorul de oameni Dumnezeu, Care te-a făcut după chipul şi după asemănarea Sa." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 262)

RUGĂCIUNEA (ridicarea mâinilor către cer în timpul rugăciunii)

„Iar a întinde mâinile înseamnă a chema, a trage spre tine, a ruga în fine pe Acela." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 356)

„*Ridicarea mâinilor mele jertfă de seară* (Ps., 140, 2), zice. Odată cu mâinile să ridicăm şi mintea în sus." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXII, p. 272)

„De altfel, deoarece cu mâinile săvârşim multe fapte viclene, trebuie să le ridicăm la cer atunci când ne rugăm, astfel încât gestul nostru să le îndepărteze de păcat. Acestea să-ţi aduci aminte atunci când vrei să răpeşti ceva sau să loveşti pe cineva cu mâinile tale; aceleaşi mâini le vei ridica mai apoi spre Dumnezeu, ele îţi vor fi mijlocitoare dinaintea Celui Preaînalt, cu ele vei aduce jertfa duhovnicească a rugăciunii. De aceea, nu le spurca, nu pune pe ele semnul ruşinii, nu le fă nevrednice de a le arăta Domnului prin

săvârşirea de păcate. Curăță-1e prin milostenie şi prin tot felul de fapte bune şi numai după aceea să le ridici spre cer în rugăciune. Dacă nu te rogi niciodată cu mâinile pline de noroi, cu atât mai mult să nu te rogi cu mâinile murdărite de păcat. Nu este bine să ridici spre Dumnezeu mâinile murdare de noroi, însă a le ridica murdare de păcate fără număr este un lucru înfricoşător, care abate asupra noastră mânia lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 200)

„Dar ce arată când întindem mâinile noastre spre cer şi ne rugăm? Că multe lucruri rele fac mâinile, acestea lăcomesc şi iau cele străine şi bat pe altul şi fură şi apucă pe altul sau de mădularele lor şi se pângăresc, căci nu poate fi alt păcat mai rău. Pentru acestea zice Apostolul: *tot păcatul este în afară de trup, iar cel ce cade în desfrânare păcătuieşte în trupul lui*; şi iar zice: *cele ce se fac în ascuns, grozav este a le şi grăi*; pentru aceasta îți aduc aminte şi mai mult te teme, căci cu mâinile aceastea vrei să aduci lui Dumnezeu jertfa cea sufletească. Deci nu le mai ruşina prin fapte urâte, ci le curățeşte pe ele cu milostenie, cu slujba fraților celor bolnavi spre ajutorul celor lipsiți şi atunci le ridică la rugăciune şi la smerenie, că de vreme ce nespălându-ți mâinile nu se cade să faci rugăciune, cu atât mai mult când păcătuieşti şi le pângăreşti pe ele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmaşii lor)

„Ce nădejde de mântuire mai poți avea când tu nu numai că nu ierți pe duşmanul tău, dar mai rogi şi pe Dumnezeu să-l pedepsească, când îl superi pe Dumnezeu tocmai atunci când cauți să ți-L faci îndurător, când iei chip de rugător, dar din gura ta ies urlete de fiară sălbatică şi ascuți împotriva ta însuți săgețile celui rău? De aceea şi Pavel, vorbind de rugăciune, n-a cerut nimic altceva decât paza acestei porunci, spunând: *Ridicând mâini cuvioase fără mânie şi fără şovaire* (I Tim., 2, 8). Dacă nu-ți laşi ura şi mânia împotriva duşmanului tău nici atunci când ai nevoie de mila lui Dumnezeu, ci atunci mai ales o pomeneşti, deşi ştii bine că prin asta îți împlânți sabia în inima ta, când vei putea ajunge iubitor de oameni, când vei putea scoate din tine veninul acestei răutăți? Dacă nu-ți dai încă seama de grozăvia faptei tale, închipuie-ți că te rogi de un om, aşa cum te rogi de Dumnezeu, şi atunci vei vedea cât de mare este insulta ce I-o aduci lui Dumnezeu! Închipuie-ți că s-ar apropia de tine, care eşti om, cineva şi ți-ar cere să-l miluieşti; apoi, pe când stă jos la pământ şi te roagă aceasta, văzând pe duşmanul său, ar înceta

să te mai roage şi ar începe să-l bată. Oare nu ți-ar spori şi mai mult mânia? Gândeşte-te, deci, că acelaşi lucru îl faci şi tu când te rogi aşa lui Dumnezeu. Că şi tu, în timp ce te rogi, îți întrerupi rugăciunea şi începi să loveşti cu cuvintele pe duşmanul tău şi să insulți legile lui Dumnezeu, chemând în ajutor tocmai pe Acela Care a poruncit să nu urâm pe cei ce ne-au făcut rău şi cerîndu-I Lui să lucreze El împotriva poruncilor Lui. Nu este, oare, destul motiv de pedeapsă că tu calci legea lui Dumnezeu, ci îl mai şi rogi să facă asta? Oare Dumnezeu a uitat ce-a poruncit? Oare este om cel ce a dat această poruncă? Este Dumnezeu, ştie totul, vrea să I se păzească cu toată scumpătatea legile Lui. Departe de El de a-ți împlini cererea! Dimpotrivă, îți întoarce spatele, te urăşte şi-ți dă cea mai mare pedeapsă numai pentru că îndrăzneşti să-L rogi să pedepsească pe duşmanul tău. Cum îi poți cere să-ți facă tocmai ceea ce ți-a interzis cu străşnicie să faci? Dar sunt unii oameni atât de nejudecați, care nu blestemă numai pe duşmanii lor, ci chiar şi pe copiii lor şi, dacă ar putea, le-ar mânca chiar trupurile. Dar, mai bine spus, chiar le mănâncă. Să nu-mi spui că nu-ți înfigi dinții în trupul duşmanului tău! Ai făcut un lucru şi mai grozav, atât cât ți-a stat în putere, cerând lui Dumnezeu să pogoare asupra lui mânia cea de sus, să fie pedepsit veşnic, să se aleagă praful de casa lui! Blestemele acestea nu-s, oare, mai grozave decât muşcăturile? Nu-s, oare, mai dureroase decât săgețile? Hristos nu te-a învățat acestea, nu ți-a poruncit să-ți umpli aşa gura de sânge! Limbile acestea sunt mai groaznice decât gurile mânjite de sânge omenesc. Cum poți să mai săruți pe fratele tău când te duci să te împărtăşeşti, cum te mai poți atinge de sfânta jertfă, cum mai poți bea sângele Stăpânului Hristos când ai atâta otravă în suflet? Nu te deosebeşti de un ucigaş, dar, mai bine spus, de o fiară care mănâncă oameni când spui: *Zdrobeşte-l, Doamne, fă praf din casa lui, prăpădeşte-i tot ce are!*, când te rogi să vină peste el mii de nenorociri!". (*Omilii la Matei,* omilia XIX, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 257-258)

„- Dar cine-i atât de ticălos şi de nemernic, mi s-ar putea spune, încât nici la rugăciune să nu fie blând?

- Cine? Cel care se roagă blestemând, cel plin de mânie împotriva semenilor săi, cel care strigă împotriva duşmanilor săi. Dacă vrei să învinuieşti, învinuieşte-te pe tine însuți! Dacă vrei să-ți ascuți limba ca să muşti, ascute-o împotriva păcatelor tale! Să nu-I spui lui Dumnezeu ce rău ți-a făcut altul, ci ce rău ți-ai făcut tu! Acesta este propriu-zis rău". (*Omilii la Matei,* omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 596)

„Când suntem atât de nepăsători şi în lucrurile mici şi în cele mari şi în ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu şi în fapte şi în afară de biserică şi în

biserică şi când, pe lângă toate acestea, ne mai rugăm şi împotriva duşmanilor noştri, de unde mai putem avea, oare, vreo nădejde de mântuire, când pe lângă toate aceste păcate atât de mari adăugăm şi celălalt păcat groaznic, tot atât de mare cât toate la un loc, rugăciunea aceea nelegiuită, prin care rugăm pe Dumnezeu să pedepsească pe duşmanii noştri? Mai este drept, dar, să ne mirăm că vin peste noi necazuri neaşteptate? Dimpotrivă, ar trebui să ne mirăm atunci când nu vin. Una este o urmare firească a faptelor noastre; cealaltă, mai presus de cuvânt şi aşteptare. Este mai presus de cuvânt că mai avem parte de soare, de ploi şi de toate celelalte binefaceri ale lui Dumnezeu, când suntem duşmani ai lui Dumnezeu, când Îl supărăm şi întrecem în sălbăticie fiarele sălbatice – deşi suntem oameni – şi ne luptăm unii cu alții, având limba mânjită de sânge de pe urma muşcăturilor făcute semenilor noştri! Şi aceasta după ce ne-am împărtăşit de la această masă duhovnicească, după ce am primit atâtea binefaceri, după ce am primit atâtea porunci!

Gândindu-ne la toate acestea, să vărsăm afară din noi veninul, să punem capăt duşmăniilor dintre noi şi să ne rugăm lui Dumnezeu aşa cum se cuvine! În locul sălbăticiei demonilor să luăm blândețea îngerilor!” (*Omilii la Matei,* omilia XIX, IX, în col. PSB, vol. 23, p. 260)

„Căci cel ce se roagă cu căldură, se aprinde, însă nu se arde cu totul, nu se mistuieşte, ci încă mai strălucit se face, după cum mai strălucit se face şi aurul purtat şi muncit în foc. Iar lângă toate acestea, şi aceea păzeşte, adică rugându-te, să nu zici nimic din cele ce ar putea mânia pe Stăpânul tău, nici să te apropii blestemând pe vrăjmaşii tăi. Că dacă a avea vrăjmaşi este ocară, apoi a-i şi blestema, pricepe cât rău poate să fie. Căci trebuind tu a da răspuns pentru ce ai vrăjmaşi, tu îi mai şi prihăneşti. Şi de care iertare te vei învrednici, şi prihănindu-i, şi încă întru o vreme ca aceea când ai trebuință de mila Lui cea mare? Că tu te-ai apropiat de Dumnezeu rugându-te pentru ale tale păcate; deci nu pomeni pe cele străine, ca nu cumva să aduci aminte de cele ale tale. Că de vei zice: *Bate pe vrăjmaşul*, prin aceasta singur ți-ai închis gura, nemaidând limbii îndrăzneală; întâi, fiindcă ai mâniat pe Judecătorul încă din capul locului, şi al doilea, pentru că ceri împotriva chipului rugăciunii. Căci dacă te rogi pentru iertarea păcatelor, cum oare pentru pedepsire vorbeşti? Cu totul dimpotrivă trebuia a face, a te ruga adică pentru păcatele lor, ca aceeaşi şi pentru noi cu îndrăzneală să o cerem. Acum însă, înaintea hotărârii judecătorului apucând cu a ta, ceri a-i pedepsi pe cei ce păcătuiesc, care lucru te şi lipseşte de toată iertarea. Iar dacă pentru ale lor păcate te vei ruga, măcar deşi nimic vei zice de ale tale, toată treaba ai săvârşit. Gândeşte-te câte jertfe sunt în legea veche: jertfa laudei, jertfa

mărturisirii, jertfa mântuirii, jertfa curățirilor şi altele multe, dară nici una nu este împotriva vrăjmaşilor, ci pentru ale sale păcate este fieştecare, sau şi pentru isprăvi. Au doară nu cumva la alt Dumnezeu te apropii? Ci la Acela te apropii, Carele a zis: *Ruga-ți-vă pentru vrăjmaşii voştri*. Deci cum de strigi împotriva lor? Cum de rogi pe Dumnezeu a strica legea Sa? Nu acesta este chipul celui ce se roagă; nimenea se roagă ca altul să piară, ci ca el să se mântuiască. Pentru ce dar porți numai chipul celui ce se roagă, iar graiuri ai de prihănitor? Iar când pentru noi înşine ne rugăm, atunci şi ne scărpinam, şi căscăm, şi în mii de gânduri cădem; dar când ne rugăm pentru vrăjmaşi, cu trezvire facem aceasta. Căci fiindcă ştie diavolul cum că asupra noastră împingem sabia, pentru aceasta nu ne trage înapoi, nici ne împiedică atunci, ca astfel mai mult să ne vătămăm.

Dar, zici tu, *am fost nedreptățit şi mă necăjesc.* Apoi atunci roagă-te împotriva diavolului, care mai vârtos ne nedreptățeşte pe noi toți. Aceasta chiar ți s-a poruncit a zice: *Ci ne izbăveşte de cel viclean.* Acela este vrăjmaşul nostru cel neîmpăcat, pe când omul, oricâte ne-ar face, prieten ne este şi frate. Deci împotriva diavolului să ne mâniem, împotriva lui să chemăm pe Dumnezeu şi să zicem: *Zdrobeşte pe Satana sub picioarele noastre.* (Rom., 16, 20), căci el naşte şi pe vrăjmaşi. Iar dacă împotriva vrăjmaşilor te vei ruga, rugăciunea pe care acela o voieşte o faci; precum dacă te vei ruga pentru vrăjmaşi, împotriva lui te rogi. Pentru ce dar, lăsând pe adevăratul vrăjmaş, muşti din mădularele tale, mai rău decât fiarele sălbatice prin aceasta făcându-te?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, pp. 63-64)

„*Adu-ți aminte pentru ce te-am îndemnat,* zice Dumnezeu*: Să ierți şi să laşi. Dară tu acum şi pe Mine Mă rogi ca să Mă fac părtaş răsturnării şi călcării poruncilor Mele şi te încerci a mânca, aşa zicând, pe fratele tău, şi-ți însângerezi limba, precum cei nebuni îşi însângerează dinții cu ale lor mădulări*. Cum să nu se bucure diavolul şi să nu râdă când aude o astfel de rugăciune? Cum să nu se întărâte Dumnezeu, să se întoarcă şi să urască, când Îl rogi pentru astfel de lucruri? Şi ce ar putea fi mai cumplit decât aceasta? Că dacă nu trebuie a te apropia de Sfintele Taine având vrăjmaşi - dar încă cel ce nu numai că are, dar se şi roagă împotriva lor, cum nu ar trebui să fie scos afară chiar şi din ograda bisericii?

Acestea dar cugetându-le, iubiților, şi pricina jertfei Lui ştiind, cum că pentru vrăjmaşi S-a jertfit (Dumnezeu), apoi nici vrăjmaş să avem; sau de vom avea, să ne rugăm pentru dânsul, ca astfel şi noi, iertarea celor păcătuite luând,cu îndrăzneală să stăm înaintea Divanului lui Hristos." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, p. 65)

„Atunci când cerem să se împlinească un lucru rău duşmanilor noştri, nu numai că nu suntem ascultaţi, dar Îl şi mâniem pe Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 187)

„Uită de păcatele altora, ca şi Dumnezeu să le uite pe ale tale. Dacă ai spus: *Pedepseşte-l pe vrăjmaşul meu*, nu mai ai dreptul să deschizi gura dinaintea lui Dumnezeu, în primul rând, pentru că L-ai mâniat şi în al doilea rând, pentru că ceri lucruri care sunt împotriva esenței rugăciunii. Dacă te rogi pentru iertarea păcatelor, cum de îndrăzneşti să mai rosteşti cuvântul *pedeapsă*?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 201-202)

„Dumnezeu ți-a poruncit să ierți, iar tu Îi ceri să nu țină seama de porunca Sa? Nu te gândeşti că diavolul se bucură şi râde când aude o asemenea rugăciune, iar Dumnezeu, Care este Creatorul, Binefăcătorul, şi Mântuitorul tău, se întristează?

Dar mi s-a făcut o nedreptate, vei spune, *şi sunt supărat*. Dacă-i aşa, roagă-te împotriva diavolului, care te nedreptățeşte mai mult decât oricine. El este cel care naşte duşmănia. El este singurul tău mare duşman, cu care nu te vei putea împăca niciodată. Pe când semenul tău, oricâte ți-ar face, îți este frate. De aceea eşti dator să te rogi pentru binele, pentru fericirea, pocăința şi mântuirea sa.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 202)

„Adu-ți aminte ce ți-a zis Dumnezeu să laşi şi să ierți pe cei ce-ți greşesc ție, *iar tu şi pe Mine, Dumnezeul cel blând, mă îndemni să-ți fiu şi Eu părtaş cu tine la sângele vrăjmaşului tău? Şi să-mi stric poruncile Mele?* Şi mănânci pe fratele tău şi-ți întinzi limba ta în sângele lui ca cei îndrăciți? Şi faci pe diavolul de se bucură şi râde de tine când aude rugăciune ca aceasta, de te rogi lui Dumnezeu să-L îndemni să Se mânie şi să te urască, ci când zici acestea, socoteşte cu mintea ta, la cine mergi? La om asemenea ție sau la Dumnezeu mergi, Care zice: *Rugați-vă pentru vrăjmaşii voştri*! În ce chip dar strigi către El? Cum te rogi lui Dumnezeu să strice legea pe care a făcut-o?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 158)

RUGĂCIUNEA (pentru iertarea şi bunăstarea vrăjmaşilor)

„Roagă-te lui Dumnezeu pentru duşmani, căci numai aşa vei fi deopotrivă Tatălui tău Celui ceresc... “ (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 73)

„Aceasta pururea să o judecăm în mintea noastră, că cel ce binecuvântează pe duşman, pe el singur se binecuvântează; că cel ce blestemă, pe el singur se blestemă, iar cel ce se roagă pentru duşman, pentru sine se roagă, şi nicidecum pentru acela. Şi cu chipul acesta vom putea ajunge de la vorbă la faptă, şi ne vom învrednici la bunurile făgăduite nouă.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 74)

„Să ne rugăm şi pentru noi dar şi pentru duşmanii noştri. Dacă vrei să înduplеci pe Judecătorul ca să vină în ajutorul sufletului tău şi să-l faci să fie de partea ta, nu-L ruga niciodată împotriva duşmanului tău. Aşa este felul de judecată al Judecătorului nostru. Face dreptate şi împlineşte cererile acelor care se roagă pentru duşmani, care nu poartă în suflet dor de răzbunare, care nu se ridică împotriva duşmanilor lor. Şi cu cât se roagă mai mult lui Dumnezeu aşa, cu atât Dumnezeu îi pedepseşte mai cumplit pe duşmanii lor, dacă ei nu se lasă de răutățile lor, dacă nu se pocăiesc.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 74)

„De sunt unii împietriți la inimă, mânioşi, greu de înduplecat, şi dacă nu dau ascultare cuvintelor mele despre rugăciunea pentru vrăjmaşi, să se ruşineze cel puțin de numărul zilelor de când vorbesc şi să arunce o dată de pe ei duşmănia şi ura.

Fă ce-a făcut Stăpânul tău. Era răstignit şi Se ruga Tatălui pentru cei ce-L răstigneau. Dacă vrei, poți. Cum ți-ar fi spus: *Învățați de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima* (Matei 11, 29), dacă n-ai putea face ce-a făcut El? De n-ai putea face, Pavel n-ar fi spus: *Fiți următori mie, precum şi eu sunt lui Hristos* (I Cor. 11, 1).

Nu vrei să faci ce-a făcut Stăpânul? Fă atunci ce-a făcut robul, adică Ştefan, Apostolul. Că şi acela a făcut ce a făcut Stăpânul. După cum Hristos, când era între cei care Îl răstigneau, nu S-a suit că era pe Cruce, nu S-a suit la El, ci S-a rugat Tatălui pentru cei ce L-au răstignit, tot aşa a făcut şi robul când era între cei ce aruncau cu pietre în el, era lovit de toți, primea loviturile pietrelor, dar nu se uita la durerile pricinuite de pietre, ci zicea: *Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!* (Fapte 7, 60). Ai văzut cum a grăit Fiul? Ai văzut cum a grăit robul? Acela a zis: *Tată. Iartă-le lor păcatul acesta!* Şi ca să afli că Ştefan se ruga din toată inima, uită-te că nu se ruga

aşa, de mântuială, nici în picioare, ci în genunchi, cu zdrobire de inimă şi cu multă durere sufletească.

Vrei să-ți arăt şi un alt rob care a suferit cu mult mai mult decât Ştefan? Pavel. El a spus: *Am fost bătut de iudei de trei ori cu toiege, o dată am fost bătut cu pietre şi o zi şi o noapte am petrecut-o în adânc* (II Cor., 11, 25). Ce-a făcut însă Pavel după atâtea suferințe? Spunea: *Aş dori să fiu eu însumi anatema pentru frații mei şi rudele mele după trup* (Rom., 9, 3).

Vrei să vezi şi un alt rob, nu din Noul Testament, ci din Vechiul Testament? Acesta este, mai cu seamă, lucru de mirare, că cei cărora nu li s-a poruncit să iubească pe vrăjmaşi, ci, dimpotrivă, să scoată ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte şi să răsplătească răul cu rău, aceia au ajuns la filosofia apostolică. Ascultă ce zice Moise, cel ce a fost deseori lovit cu pietre de iudei şi disprețuit de ei: *Dacă le ierți lor păcatul, iartă-l; dar dacă nu-l ierți, şterge-mă şi pe mine din cartea pe care ai scris-o!* (Ieş., 32, 32).

Ai văzut că fiecare pune mântuirea celorlalți mai presus de propria lui mântuire?

- N-ai păcătuit, Moise, cu nimic. Pentru ce vrei să suferi aceeaşi pedeapsă ca şi ei?

- Pentru că nu-mi face nici o bucurie fericirea, când alții suferă." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 96-98)

„Te întreb din nou acum: Mai putem fi noi iertați, când Stăpânul, robii, atât din Noul, cât şi din Vechiul Testament, cu toții ne îndeamnă să ne rugăm pentru duşmani, dar noi facem împotrivă şi ne rugăm împotriva duşmanilor?

Vă rog, fraților, să nu faceți aşa!

Cu cât sunt mai multe pilde, cu atât mai mare ne e şi pedeapsa de nu le vom urma. Mai mare faptă este rugăciunea pentru duşmani decât rugăciunea pentru prieteni. Nici nu te foloseşte aceasta precum aceea. *Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc,* spune Domnul, *nu faceți lucru mare. Că şi vameşii fac la fel* (Matei 5, 46). Prin urmare, dacă ne rugăm pentru prieteni nu suntem mai buni decât păgânii sau vameşii. Dar dacă iubim pe duşmani, ajungem asemenea lui Dumnezeu Care *răsare soarele Lui peste răi şi buni, şi plouă peste drepți şi nedrepți* (Matei 5, 45). Să fim asemenea Tatălui: *Fiți, dar,* spune Domnul, *asemenea Tatălui vostru celui din ceruri*, ca să merităm şi Împărăția cerurilor." (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 99)

„A poruncit Dumnezeu să ne rugăm pentru vrăjmaşii noştri şi nu numai să laşi datoriile lor şi răutățile ce ți le-au făcut, ci să-i ai prieteni mai mult decât alții.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 55-56)

RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru aproapele)

„Nu ni se îndeplinesc atâta cererile când se roagă alții pentru noi, cât atunci când ne rugăm noi înşine şi când ne apropiem de Dumnezeu, cu căldură şi cu suflet treaz. Iată femeia acesta! S-au rugat pentru ea (Matei, 15) ucenicii; şi n-a putut face nimic, până ce nu ea, prin rugăciunea ei stăruitoare a atras pe Stăpân.” (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 123)

„Hristos vrea ca pentru nevoile noastre să ne rugăm mai degrabă noi înşine decât alții pentru noi”. (*Omilii la Matei,* omilia LII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 604)

„La slujba noastră din biserică cea dintâi cerere către Dumnezeu este o cerere după mila lui Dumnezeu, rugându-ne să miluiască Dumnezeu pe cei stăpâniți de duhurile necurate; a doua cerere, tot o cerere după mila lui Dumnezeu: ne rugăm să miluiască Dumnezeu pe cei ce fac pocăință; a treia cerere iarăşi este pentru noi înşine; iar această cerere o rostesc copiii cei neprihăniți ai poporului, care se roagă lui Dumnezeu pentru milă. Pentru cei ce au săvârşit păcate multe şi care au nevoie de mustrare ne rugăm lui Dumnezeu noi preoții după ce noi înşine ne-am osândit păcatele noastre. Pentru noi însă se roagă copiii, pentru că împărăția cerurilor este a acelora care sunt nevinovați ca ei. Aceasta arată că mai cu seamă aceia care sunt nevinovați şi smeriți ca şi copiii, aceia pot să se roage lui Dumnezeu pentru cei păcătoşi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 818)

„Deci, imită pe Dumnezeu. Că dacă voieşte ca toți oamenii să se mântuiască, apoi cu drept cuvânt că trebuie să ne rugăm pentru toți. Dacă El voieşte ca toți să se mântuiască, voieşte şi tu, iar dacă voieşti, roagă-te, fiindcă pentru unii ca aceştia trebuie să te rogi.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VII-a, p. 77)

,,Haide să vă spun la câți din cei drepți le-a dat să mântuiască prin rugăciunile lor şi neamuri, şi oraşe, şi lumea toată. Iar când vorbesc de

rugăciune, primul vrednic de pomenire este Pavel. Pavel, care nu se mai sătura de a-I sluji lui Dumnezeu, Pavel, slujitorul obştesc, Pavel, strămoşul robilor lui Hristos. Aşadar, păzitorul acesta al lumii a mântuit toate neamurile prin rugăciunea lui şi prin rugămințile lui către Dumnezeu, spunându-ne mereu: *Pentru aceea îmi plec genunchii înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, din Care îşi trage numele orice neam în cer şi pe pământ, ca să vă dea, după bogăția slavei Sale, să fiți puternic întăriți, prin Duhul Lui, în omul cel lăuntric, ca să locuiască Hristos prin credință în inimile voastre* (Efeseni 3, 14-17). Vezi câtă putere are rugăciunea, cererea?" (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 217-218)

„- Şi are atâta putere rugăciunea, încât poate scăpa de chinuri şi pedeapsă pe unul care a supărat pe Stăpânul prin atâtea şi atâtea fapte?

- Da, are atâta putere, omule! Dar nu ea singură săvârşeşte totul, ci are aliat şi ajutor foarte puternic iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Care primeşte rugăciunea; iubirea Lui de oameni, care a săvârşit aici totul şi a făcut puternică rugăciunea." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 238)

„… noi dorim să fie chemat Dumnezeu în ajutorul celor bolnavi, al celor care muncesc în mine, al celor care îndură un regim crunt de sclavie şi în ajutorul celor posedați." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 74)

„Dacă te rogi pentru ceilalți, dobândeşti şi ceea ce voieşti tu, chiar dacă nici nu ai deschide gura să spui în rugăciune ceva despre problemele tale." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 202)

„Ce vei zice dar: *ce-mi trebuie mie rugăciunea altora, dacă fac eu voia lui Dumnezeu*? Ce zici, omule? Pavel n-a zis: *Ce mi-e bună rugăciunea altora*?, măcar că cei ce se rugau nu erau atât de vrednici ca şi el. Petru încă n-a zis că nu-i trebuie lui rugăciunea, că rugă neîncetată se făcea către Dumnezeu pentru el şi îndată scăpă din legături, iar tu zici că nu-ți trebuie rugăciunea." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 157)

RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii țării)

„*Pentru împărați (să faceți rugăciuni – n.n.) şi pentru toți cari sunt în dregătorii* – cum că aceştia erau necinstitori şi nelegiuiți, iarăşi nu mai încape vorbă: dar mai departe pune şi pricina rugăciunii, zicând: *Că acesta lucru bun şi primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, carele voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoaşterea adevărului* (1 Tim. 2, 1-4).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, pp. 353-354)

RUGĂCIUNEA (de laudă)

„Lauda cea mai mare este mai cu seamă atunci când Îl slăvim prin mii şi mii de guri. Fiecare om virtuos face pe toți cei din jurul lui care îl văd să-L laude pe Stăpânul său; iar lauda adusă de aceia aduce pricinuitorului laudei multă şi nespusă bunăvoință din partea Stăpânului. Nu suntem, oare, cei mai fericiți oameni când nu numai că slăvim noi cu limba noastră pe bunul Dumnezeu, dar mai facem şi pe alții să-L laude din pricina noastră? Puterea virtuții este atât de mare că poate face ca să fie lăudat de mii de guri Creatorul. Nimic nu este, iubite, la înălțimea vieții virtuoase. De asta şi Domnul spunea: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei, 5, 16). Ai văzut că după cum ivirea luminii alungă întunericul, tot aşa şi ivirea virtuții alungă şi păcatul, iar după izgonirea întunericului rătăcirii mişcă spre slavoslovie sufletele celor ce văd, virtutea?” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 331)

RUGĂCIUNEA (de mulțumire)

„Aşa obişnuieşte Dumnezeu: de facem o faptă cât de mică şi de neînsemnată, dar numai să o facem, Dumnezeu ne dă daruri cu mare dărnicie. Şi ca să vezi cât de covârşitoare e nimicnicia noastră omenească şi cât de mare dărnicia lui Dumnezeu, uită-te la cele ce am să-ți spun. Dacă am vrea să-I dăm ceva lui Dumnezeu, ce-I putem da altceva mai mult decât să-I arătăm prin cuvinte mulțumirea noastră? Dumnezeu, însă, ne dă prin fapte darurile Sale! Şi poate fi, oare, egalat cuvântul cu fapta? Fiind desăvârşit, Stăpânul nostru nu are nevoie de nimic de la noi decât numai de cuvinte; şi cere ca noi să-I mulțumim prin cuvinte; şi iarăşi, nu pentru că are nevoie de această mulțumire, ci ca să ne învețe să fim recunoscători şi să-L cunoaştem pe El, dătătorul bunătăților. De aceea şi Pavel spunea în epistola sa: *Mulțumiți* (Col., 3, 15). Nimic nu cere Stăpânul nostru de la noi decât

această faptă. Să nu fim nerecunoscători şi nici să ne trândăvim a mulţumi Stăpânului cu cuvântul, pentru binefacerile ce cu fapta ni le face nouă. Câştigul tot al nostru este. Dacă vom mulţumi lui Dumnezeu pentru bunătăţile date, apoi în afară de alte bunătăţi mai mari, pe care le vom căpăta, vom dobândi şi multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 329-330)

„Dumnezeu ne face bine chiar fără să ştim. Şi pentru aceste binefaceri trebuie să-I mulţumim. Dumnezeu se îngrijeşte de mântuirea noastră; de aceea ne face multe binefaceri fără ştirea noastră; ne scoate adeseori din primejdii şi ne dă alte daruri. Este izvor de bunătate şi niciodată nu-şi opreşte curgerile bunătăţii Sale, care se revarsă asupra firii omeneşti. Dacă, deci, ne gândim la toate acestea, dacă ne străduim să mulţumim Stăpânului şi pentru binefacerile date şi să-I fim mulţumitori şi pentru cele ce ni le va da, ca să nu ne arătăm nevrednici de binefacerile Lui, vom putea avea şi viaţă îmbunătăţită şi vom scăpa şi de căderea în păcat. Pomenirea binefacerilor Lui ne va fi dascăl îndestulător pentru o vieţuire plină de virtute. Pomenirea acestor binefaceri nu ne va lăsa să cădem vreodată în trândăvie şi uitare, nici să apucăm drumul păcatului. Un suflet veghetor şi treaz îşi arată recunoştinţa faţă de Dumnezeu nu numai atunci când totul îi merge din plin, ci şi când se abat asupra lui împrejurări potrivnice. Şi atunci mulţumeşte la fel ca şi mai înainte; schimbarea soartei nu-l slăbeşte, ci mai mult îl întăreşte; gândindu-se la nespusa purtare de grijă a lui Dumnezeu, este încredinţat că Dumnezeu, fiind bogat şi puternic, poate să-şi arate purtarea Sa de grijă chiar în împrejurările potrivnice nouă şi chiar dacă noi nu suntem în stare să le înţelegem bine.

Să lăsăm, dar, toate treburile noastre în grija lui Dumnezeu, în aşa fel încât oricum ar fi împrejurările din viaţa noastră, noi să facem un singur lucru, să mulţumim pentru toate necontenit lui Dumnezeu. Că de asta suntem înzestraţi cu grai şi ne deosebim de cele necuvântătoare, ca să înălţăm necontenit Creatorului universului laude, cântări şi necontenite slavoslovii. De aceea ne-a insuflat suflet şi ne-a dăruit limbă, pentru ca, având vii în minte binefacerile date de El, să-I recunoaştem stăpânirea, să ne arătăm recunoscători şi să-I înălţăm Stăpânului mulţumiri după putere. Dacă oamenii, care sunt de aceeaşi fire cu noi, cer ca să le mulţumim când ne fac vreun bine, adeseori mic şi neînsemnat, nu pentru că au nevoie de recunoştinţa noastră, ci ca să ajungă prin asta mai slăviţi, apoi cu mult mai mult trebuie să mulţumim noi iubitorului de oameni Dumnezeu, Care vrea să facem lucrul acesta numai şi numai spre folosul nostru. Când mulţumim oamenilor pentru binefacerile ce ni le-au făcut, mulţumirea noastră îi face

mai slăviți, dar când mulțumim lui Dumnezeu pentru binefacerile Lui, noi ajungem mai slăviți. Dumnezeu nu vrea să-I mulțumim pentru că are nevoie de lauda noastră, ci pentru ca să avem noi câştig, pentru ca noi să ajungem vrednici de şi mai mare ajutor.

– Dar dacă nu putem să-I mulțumim după vrednicie?

– Cum am putea-o face, când firea noastră e atât de slabă? Dar pentru ce vorbesc eu de firea omenească? Nici chiar puterile cele netrupeşti şi nevăzute, începătoriile şi stăpâniile, heruvimii şi serafimii nu vor putea, mulțumindu-I, să-I înalțe doxologie după vrednicie. Totuşi este drept să-I aducem lui Dumnezeu mulțumiri după putere, să slăvim necontenit pe Stăpânul nostru şi prin cuvinte de laudă şi prin viață curată”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, V-VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 330-331)

„Aşa e Dumnezeu! Când vede că suntem recunoscători pentru binefacerile primite, ne dă daruri şi mai bogate. Să ne silim, dar, şi noi să mulțumim după puterile Stăpânului pentru bunătățile date până acum, ca să fim vrednici de altele şi mai mari! Să nu uităm niciodată binefacerile făcute nouă de Dumnezeu, ci să le avem necontenit în minte, ca mânați de amintirea lor să-I mulțumim pururi, chiar dacă sunt atât de multe încât mintea noastră nici nu poate socoti darurile făcute de Dumnezeu nouă. Da, cine ar putea socoti binefacerile făcute nouă până acum, pe cele pe care ni le-a făgăduit şi pe cele pe care le primim în fiecare zi?” (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 332)

„Dacă am voi să ne gândim la aceste binefaceri, dacă am mulțumi pentru ele lui Dumnezeu după puterea noastră, am putea atrage asupra noastră şi mai mult bunăvoința Lui şi am putea face şi mai multe fapte de virtute” (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 334)

„Când Dumnezeu este binecuvântat de oameni şi I se aduc mulțumiri, atunci Dumnezeu revarsă mai din belşug binecuvântarea Sa peste cei de care e binecuvântat.” (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 376)

„Nimic nu-i atât de plăcut lui Dumnezeu ca sufletul plin de recunoştință, ca sufletul care-I mulțumeşte Lui pentru toate. Dumnezeu ne face nouă tuturora mii şi mii de binefaceri, cu voia şi fără voia noastră cu ştiința şi fără ştiința noastră, şi El nu cere nimic altceva de la noi decât să-I mulțumim pentru ceea ce ne face, ca şi pentru aceasta să ne dea în schimb mare răsplată”. (*Omilii la Facere,* omilia LII, III, în col. PSB, vol. 22, p.

188)

„Ar fi nechibzuit ca să ne bucurăm în fiecare zi de binefacerile Lui, dar să nu-I mulțumim nici cu cuvântul, mai ales când şi această mulțumire ne este tot nouă de folos. Nu Dumnezeu are nevoie de cele ale noastre, ci noi avem nevoie de toate cele ale Lui. Mulțumirea ce I-o dăm nu-I adaugă nimic; dar pe noi ne apropie mult de Dumnezeu. Dacă aducându-ne aminte de binefacerile primite de la oameni ni se aprinde şi mai mult dragostea de ei, cu mult mai mult dacă ne aducem aminte necontenit de binefacerile săvârşite de Dumnezeu asupra noastră suntem mai râvnitori în împlinirea poruncilor Lui. De aceea şi Pavel spunea: *Fiți mulțumitori!* (Col., 3, 15). Cea mai bună pază a binefacerii este aducerea aminte de binefacere şi necontenita mulțumire pentru binefacere”. (*Omilii la Matei,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 324)

„Să-I mulțumim, deci, necontenit! Mulțumirea noastră să facă începutul cuvintelor şi faptelor noastre! Să-I mulțumim nu numai pentru binefacerile făcute nouă, ci şi pentru binefacerile făcute de Dumnezeu altora. Făcând aşa, vom putea stârpi invidia, vom întări dragostea şi o vom face mai curată. Nici nu poți invidia pe aceia pentru care mulțumeşti Stăpânului. Din pricina aceasta, când jertfa cea înfricoşătoare stă înainte, preotul ne porunceşte şi mulțumim pentru întreaga lume, pentru cei ce au trăit înainte de noi, pentru cei din viață, pentru cele ce au fost mai înainte şi pentru cele ce vor fi după acestea. Mulțumirea aceasta ne dezlipeşte de pământ, ne mută în cer şi ne face din oameni îngeri. Şi îngerii, stând în cor, mulțumesc lui Dumnezeu pentru bunătățile date nouă, spunând: *Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace şi între oameni bunăvoire* (Luca 2, 14)”. (*Omilii la Matei,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 324-325)

„Să mulțumim necontenit lui Dumnezeu şi pentru binefacerile date nouă şi pentru cele date semenilor noştri, şi pentru cele mici şi pentru cele mari. Chiar dacă este mic darul, ajunge mare, pentru că-i dat de Dumnezeu; dar, mai bine spus, nici un dar al lui Dumnezeu nu este mic, nu numai pentru că e dat de Dumnezeu, dar şi pentru că e aşa prin însăşi natura lui”. (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 325)

„Dar pentru că de obicei omul nu mulțumeşte pentru binefacerile primite, de aceea însuşi Dumnezeu Se îngrijeşte de noi şi ne dă prilejuri să-I mulțumim. Şi ceea ce a făcut cu iudeii, amintindu-le de binefacerile date lor cu ajutorul locurilor, timpurilor şi sărbătorilor, o face şi acum; prin felul în

care se desfăşoară jertfa cea fără de sânge, ne aduce necontenit aminte de binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra noastră. Nimeni nu s-a străduit atâta să ne facă vrednici, cu vază şi recunoscători în toate, ca Dumnezeu, Creatorul nostru. De aceea, de multe ori, ne face bine chiar fără voia noastră; iar cele mai multe binefaceri ale Lui nici nu le ştim”. (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 325)

„Ce lucru mare ne cere Dumnezeu? Ne porunceşte să-I mulțumim pentru marea Sa purtare de grijă. Să ascultăm, dar, şi să-I mulțumim pururea. Că pe iudei nu i-a pierdut altceva decât aceea că n-au mulțumit lui Dumnezeu pentru binefacerile primite; aceasta, şi nu altceva, a adus peste ei acele multe şi repetate nenorociri; dar, mai bine spus, chiar înainte de a veni peste ei nenorocirile, aceasta le-a stricat sufletul şi i-a pierdut. *Nădejdea celui nemulțumitor,* spune Scriptura, *este ca gheața de iarnă* (Înț. Sol., 16, 29). După cum gerul iernii amorțeşte şi omoară trupurile, tot aşa şi nemulțumirea pentru binefacerile primite amorțeşte şi omoară sufletele. Aceasta vine din mândrie şi din socotința că suntem cineva. Omul smerit însă mulțumeşte lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile primite, ci chiar şi pentru aparentele necazuri şi nenorociri venite asupra lui; şi orice suferințe ar avea nu socoteşte că le suferă pe nedrept”. (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326)

„*Mulțumesc Dumnezeului meu pururea pentru voi, pentru harul lui Dumnezeu ce s-a dat vouă întru Hristos Iisus, că întru toate v-ați îmbogățit întru Dânsul* (I Cor., 1, 4-5).

Ceea ce face cu alții, când îi sfătuieşte zicând: *Întru toate prin rugăciune cu mulțumită cererilor voastre să se cunoască la Dumnezeu* (Flp. 4, 6), tot aceea a făcut şi cu sine, învățându-ne ca de aici să începem vorba pururea, şi înainte de toate să mulțămim lui Dumnezeu. Nimic nu este atât de plăcut lui Dumnezeu, precât a ne arăta mulțămitori către dânsul, şi pentru noi înşine, şi pentru alții. Pentru aceea apostolul în toate Epistolele sale o trece pe aceasta înaintea tuturor, şi dacă în celelalte Epistole a făcut aşa, apoi aici cu atât mai mult era nevoie să o facă. Cel ce mulțămeşte lui Dumnezeu, îi mulțămeşte şi pentru cele ce pătimeşte, şi îi mulțămeşte şi pentru har; iar harul nu este nici datorie, nici plată şi nici răsplată. Dacă aceasta era nevoie să o spună peste tot locul, cu atât mai mult era nevoie a o spune corintenilor, care se uitau cu gura căscată la cei ce tăiau şi dezbinau Biserica.

Dumnezeului meu. Din preaplinul stării sale sufleteşti, el răpeşte şi-şi însuşeşte ceea ce este de obşte, obicei pe care îl aveau şi prorocii, pururea

zicând: *Dumnezeul meu, Dumnezeul meu* – cu care prilej îi îndeamnă şi pe dânşii ca să facă aşa. Cel ce grăieşte aşa, se desparte de cele toate omeneşti şi păşeşte către Acela pe care-l cheamă cu multă însuflețire. Aceasta o poate zice cu adevărat numai cel ce se ridică pururea de la cele pământeşti spre cele cereşti, spre Dumnezeu, pe carele mai mult decât toate îl voieşte, căruia îi mulțămeşte necontenit nu numai pentru harul dat lui, ci chiar şi pentru cel mai mic bine ce a avut după aceasta şi pentru care îi înalță tot aceeaşi laudă şi mulțămire. Pentru aceea şi apostolul n-a zis simplu: *Mulțumesc lui Dumnezeu*, ci a mai adaos: *pururea pentru voi*, învățându-ne a cunoaşte pururea harul lui Dumnezeu şi nimănui altuia a mulțămi, fără numai lui Dumnezeu.

Pentru harul lui Dumnezeu. Ai văzut cum el îi îndreptează peste tot locul? Unde este Harul, acolo nu sunt fapte, iar unde sunt fapte, acolo nu este har. *Deci dacă este harul, zice, pentru ce cugetați lucruri mari? Pentru ce sunteți îngâmfați? Ce s-a dat vouă,* zice, *şi prin cine s-a dat? Poate prin mine, sau printr-un alt apostol? Nicidecum, zice; ci prin Hristos Iisus*, căci, *întru Hristos Iisus* aceea înseamnă. Priveşte cum în multe locuri acel *întru* este pus în loc de *prin*. Aşadar *întru* nu este de mai mică însemnătate decât *prin*.

Că întru toate v-ați îmbogățit întru Dânsul. Iarăşi, prin cine v-ați îmbogățit? *Întru Dânsul*, zice, adică *printr-Însul*. Şi nu zice simplu *v-ați îmbogățit*, ci şi *întru toate*. Deci când este şi bogăție, şi a lui Dumnezeu bogăție, şi întru toate, şi prin Unul-Născut al său Fiu, apoi cugetă singur ce negrăită comoară.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia II, pp. 14-15)

„... el, Apostolul Pavel, nu voieşte ca rugăciunile noastre să fie numai de cerere, ci şi de mulțumire pentru toate câte avem şi primim. Căci cum va cere cineva cele viitoare dacă nu ştie a da mulțumire pentru cele deja căpătate?

Ci întru toate, prin închinăciune şi prin rugă cu mulțumire (Flp., 4, 6), spune el. De aceea noi trebuie să mulțumim pentru toate, chiar şi pentru cele ce par a fi batjocoritoare, fiindcă aceasta înseamnă cu adevărat a mulțumi. A mulțumi pentru lucrurile plăcute pe care le-ai primit este un lucru firesc; însă a-i mulțumi pentru scârbele şi durerile pe care le întâmpini în calea vieții, aceasta este fapta unui suflet recunoscător şi foarte devotat lui Dumnezeu, în timp ce pe celelalte nu le cunoaşte. Deci astfel de rugăciuni trebuie să-I aducem şi noi, pentru a fi cunoscute şi primite de El. Căci El de toate are

grijă pentru sufletul nostru, chiar dacă noi nu ştim. Şi chiar aceasta este dovada cea mai mare că sunt spre folosul nostru: că noi nu ştim." (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XV-a, p. 254)

„Aceasta să fie treaba voastră, zice, ca întru rugăciuni să mulțumiți lui Dumnezeu şi pentru cele văzute, şi pentru cele nevăzute, şi pentru cele ce am făcut bine, fie de voie, fie de nevoie, şi pentru Împărăția cerurilor şi pentru gheenă şi pentru necazuri şi pentru linişte ce o avem. Căci acesta este obiceiul sfinților, a se ruga şi a mulțumi pentru binefacerile comune. Eu cunosc un bărbat sfânt care se ruga în aşa fel. Nimic nu zicea, decât acestea:

Mulțumesc Ție Doamne pentru binefacerile pe care din ziua întâi şi până astăzi le-ai făcut cu noi nevrednicii. Îți mulțumim pentru cele pe care le ştim şi pentru cele pe care nu le ştim, pentru cele arătate şi pentru cele nearătate, pentru cele cu fapta şi cu cuvantul, pentru cele de voie şi cele fără de voie şi pentru toate cele făcute cu noi nevrednicii. Îți mulțumim pentru necazuri şi pentru linişte, pentru gheenă şi pentru pedeapsa de acolo, pentru Împărăția cerurilor. Te rugăm, păzeşte sufletul nostru ca să fie sfânt, având cugetul curat şi vrednic de dragostea Ta. Tu Care ne-ai iubit pe noi până într-atât, încât ai dat şi pe Fiul Tău cel Unul Născut pentru noi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 119)

„... cu atât mai mult (trebuie să mulțumim lui Dumnezeu – n.n.) pentru cele întâmplate nouă în ascuns, fie de voie, fie de nevoie, precum şi pentru cele ce ni se par a fi supărătoare, fiindcă Dumnezeu toate le lucrează spre binele nostru." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 69)

„Nu numai dacă dobândim cele ce cerem de la Dumnezeu, ci şi când nu putem dobândi cele ce cerem, tot să-i mulțumim, că de multe ori se întâmplă când nu dobândim, că este mai de folos nedobândirea, pentru aceea nu se cade să ne pară rău că nu ne-a dat, în pripă, Dumnezeu. Că şi mai înainte până a nu cere, oare n-ar putea Dumnezeu să ne dea? Adevărat, poate, dar aşteaptă ca să aibă motiv de la noi, ca rugându-ne Lui cu dreptate, să dobândim dreapta Lui chivernisire. Deci de am dobândi, de n-am dobândi, se cade să mulțumim, că Dumnezeu când nu vrea să ne dea mai mult bine ne face, decât dacă ne-ar fi dat. De vreme ce noi folosul nostru nu-l cunoaştem cum îl cunoaşte El, că Dumnezeu pururea iubeşte şi vrea să-l tragă pe om spre El. Că şi un tată iubitor de fiu, din multe ce-i cere copilul

lui, nu-i dă, nu doar că nu vrea să-i dea, ci fiindcă iubeşte rugăciunea de-a pururea a copilului lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 151-152)

RUGĂCIUNEA (de cerere)

„Aşa e totdeauna obiceiul lui Dumnezeu: să întreacă şi să depăşească cererile noastre. Datornicul se rugase să-l păsuiască şi-i făgăduise că-i va plăti toată datoria; dar Cel Care cu bunătatea Sa depăşeşte păcatele noastre, milostivindu-se l-a slobozit şi i-a iertat lui toată datoria. Ai văzut ce-a cerut sluga şi cât i-a dăruit Stăpânul?” (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 344)

„– Oare Dumnezeu nu poate să-mi dea înainte de a-I cere?

– Poate, dar aşteaptă ca noi să-I dăm prilej, ca pe bună dreptate să fim vrednici de purtarea Sa de grijă. Să stăruim, deci, în rugăciune, fie de dobândim ce cerem, fie de nu dobândim. Să-I mulţumim lui Dumnezeu nu numai când dobândim cererile, ci şi când nu le dobândim. A nu dobândi ce cerem, când Dumnezeu o vrea, nu-i mai puţin decât a dobândi. Nu ştim noi atât ce ne este de folos, cât ştie Dumnezeu. Deci se cuvine să-I mulţumim fie de dobândim ce cerem, fie de nu dobândim. Şi pentru ce te minunezi dacă noi nu ştim ce ne este de folos? Pavel, omul acela atât de mare şi de înzestrat, care a fost învrednicit cu acele taine nespuse, nu ştia şi cerea ceea ce nu-i era de folos. Se vedea înconjurat de necazuri şi de încercări nenumărate şi se ruga să scape de ele; şi s-a rugat nu o dată, nici de două ori, ci de nenumărate ori: *De trei ori L-am rugat pe Domnul* (II Cor., 12, 8), spune el. Cuvântul *de trei ori* înseamnă că L-a rugat pe Dumnezeu de mai multe ori, dar n-a dobândit ceea ce cerea. Să vedem, însă, cum s-a purtat Pavel! S-a supărat oare? S-a trândăvit oare? I-a amorţit sufletul oare? Nu!

– Dar ce i-a spus Dumnezeu?

– Dumnezeu i-a spus: *De ajuns îţi este harul Meu, că puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte* (II Cor., 12, 9). Nu numai că Dumnezeu nu l-a slobozit de necazurile ce-l apăsau, dar l-a lăsat să le îndure mai departe.

– Bine! Dar de unde ştim că Pavel nu s-a supărat?

– Ascultă ce spune Pavel după ce a aflat cele hotărâte de Dumnezeu: *Deci cu mare plăcere mă voi lăuda cu slăbiciunile mele* (II Cor., 12, 9). *Nu numai că nu caut,* spune Pavel, *să scap de necazuri, dar cu şi mai multă bucurie mă voi lăuda cu ele!*

Ai văzut ce suflet înţelept? Ai văzut ce dor de Dumnezeu? Ascultă ce spune Pavel! *Nu ştim cum trebuie să ne rugăm* (Rom., 8, 26). *Nu-i cu*

putință, spune el, ca noi, care suntem oameni, să le știm bine pe toate! Se cuvine, deci, să lăsăm aceasta pe seama Creatorului firii noastre şi să primim cu bucurie şi cu multă plăcere pe acelea pe care le vrea El; să nu ne uităm la înfățişarea celor ce ni se întâmplă, ci la cele hotărâte de Stăpânul. Dumnezeu, ştiind mai bine decât noi ce ne este de folos, ştie cum trebuie să lucreze mântuirea noastră". (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 390-391)

„Grija noastră să ne fie, deci, una singură: să stăruim necontenit în rugăciune şi să nu ne supărăm dacă Dumnezeu întârzie cu împlinirea cererilor noastre; dimpotrivă, să arătăm şi mai multă răbdare. Dumnezeu nu amână împlinirea cererilor ca să ne refuze, ci o face pentru că vrea să ne învețe să stăruim în rugăciune, pentru că vrea să ne atragă necontenit la El. La fel face şi un tată, care-şi iubeşte copiii; de multe ori nu împlineşte cererea copilului lui, nu pentru că nu vrea să-i dea, ci pentru că vrea să-l aibă prin asta pe copil necontenit lângă el.

Cunoscând, deci, acestea, niciodată să nu ne descurajăm, nici să încetăm a ne apropia de Dumnezeu pentru a ne ruga. Dacă pe judecătorul cel crud şi fără de milă, care nici de Dumnezeu nu se temea, stăruința femeii l-a silit şi l-a făcut să o ajute (Luca, 18, 2-8), apoi cu mult mai mult noi, dacă am voi să facem ce a făcut femeia, vom îndupleca spre ajutorul nostru pe Stăpânul nostru cel blând şi iubitor de oameni, pe Stăpânul nostru cel milostiv, Care aleargă spre mântuirea noastră!" (*Omilii la Facere,* omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 391-392)

„Să nu pregetăm a ne ruga, dacă nu suntem ascultați îndată. Poate că Dumnezeu amână împlinirea rugăciunilor noastre tocmai pentru că vrea să primim plata răbdării şi pentru că ştie timpul când ne va fi de folos împlinirea dorințelor noastre. Nu ne cunoaştem noi folosul nostru aşa de bine cât ni-l cunoaşte Cel Care cunoaşte ascunsurile inimii fiecăruia. De aceea se cuvine să nu cercetăm, să nu iscodim cele făcute de Dumnezeu, ci să-I mulțumim…". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 168)

„Aşa obişnuieşte Stăpânul universului să facă cu drepții. Le făgăduieşte dar nu le împlineşte îndată făgăduințele, ci îi deprinde mai întâi pe drepți cu răbdarea şi cu ascultarea şi aşa le împlineşte cu prisosință cele făgăduite". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 209)

„…să imităm cu toții pe dreptul Iacov! Noi cei din har să imităm pe

cei de dinainte de lege! Să nu cerem de la Stăpân lucruri pământeşti. De altfel nici Dumnezeu nu aşteaptă să-I aducem noi aminte, ci chiar dacă nu-I cerem, ne dăruieşte cele de trebuinţă. Că Dumnezeu *răsare soarele peste răi şi buni şi plouă peste drepţi şi nedrepţi* (Matei, 5, 45). Să avem încredere în Cel Ce ne îndeamnă şi ne spune: *Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi toate acestea se vor adăuga vouă* (Matei, 6, 33). Vezi că este gata să ni le dea pe acelea ca adaos? Nu cere, dar, în primul loc pe acestea pe care ai să le iei ca adaos, nici nu strica rânduiala, ci să căutăm pe acelea, aşa cum ne-a poruncit Domnul în rugăciunea domnească, ne-a dat canoane şi hotare până unde se cuvine să mergem cu cererile noastre după cele pământeşti şi ne-a poruncit să rostim acele cuvinte, pline de multă filosofie: *Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi* (Matei, 6, 11), în loc de: Hrana zilnică. Aşa s-a rugat dreptul Iacov, fără să fi auzit aceste cuvinte, şi a spus: *Dacă-mi va da Domnul pâine să mănânc şi haină să mă îmbrac*. Să nu cerem dar, de la Dumnezeu altceva din cele pământeşti decât hrana cea de toate zilele. Este nevrednic să cerem de la un Stăpân aşa de darnic, de la un Stăpân Care are atâta bogăţie de putere, acelea care ţin atât cât ţine viaţa aceasta, acelea care se schimbă şi se prefac. Aşa sunt toate cele omeneşti, fie bogăţia, fie puterea, fie slava omenească! Dimpotrivă, să cerem acelea ce dăinuiesc veşnic, acelea ce rămân, acelea care nu cunosc schimbare. Ştiindu-I bunătatea Stăpânului, nici să nu-I vorbim de cele de aici, ci toată râvna noastră să o prefacem în dor de cele din ceruri. Dacă El *răsare soarele Lui peste răi şi buni şi plouă peste drepţi şi nedrepţi*, apoi cu atât mai mult nu va trece cu vederea pe cei care se depărtează de răutate şi fug de nedreptate, ci-i va învrednici de marea Lui purtare de grijă şi-i va ajuta în toate.

Cunoscând, dar, pe acestea, iubiţilor, să nu punem la îndoială făgăduinţele lui Dumnezeu, nici să facem fapte potrivnice poruncilor Lui". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, V, în col. PSB, vol. 22, p. 211)

„Dacă nu ni se împlinesc rugăciunile, să stăruim să ni se împlinească; dacă ni s-au împlinit, să stăruim tocmai pentru că ni s-au împlinit. Nici Dumnezeu nu vrea să amâne datul, dar prin întârzierea datului meşteşugeşte stăruinţa în rugăciune. De aceea şi amână împlinirea cererilor, iar adesea chiar îngăduie să vină încercări, ca să alergăm mereu la El; şi, alergând, să stăruim în rugăciune". (*Omilii la Matei,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 23, p. 129)

„*Căutaţi împărăţia cerurilor şi toate acestea se vor adăuga vouă.*

N-a spus: *se vor da vouă*, ci: *se vor adăuga vouă* ca să afli că darurile date de Dumnezeu pe lumea aceasta sunt o nimica în comparaţie cu măreţia

celor viitoare. De aceea ne şi porunceşte să nu le cerem pe acestea când ne rugăm, ci pe celelalte, fiind încredinţaţi că ni se vor adăuga şi acestea la celelalte. Caută, dar, pe cele viitoare şi vei primi şi pe cele de acum! Nu căuta pe cele văzute, şi le vei dobândi negreşit! Este nevrednic de tine să te apropii de Stăpân cu nişte cereri ca acestea! Te faci de râs pe tine însuţi de-ţi cheltuieşti toata râvna cu dorul de cele trecătoare, când eşti dator ca toată râvna şi grija ta să-ţi fie pentru bunătăţile cele nespuse.

- *Cum?* m-ar întreba cineva. *Nu ne-a poruncit Hristos să cerem pâine?*

- Da! Dar *pâinea cea de toate zilele*. Şi a mai adăugat: *Dă-ne-o nouă astăzi* (Matei 6, 11). Tot aşa facem şi acum. Că n-a spus *Nu vă îngrijiţi*, ci:

Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine (Matei 6, 34).

Prin această poruncă ne-a dat în acelaşi timp şi libertatea şi ne-a alipit şi sufletul de cele mai de neapărată trebuinţă. Tot acum ne porunceşte să-I cerem lui Dumnezeu şi cele de neapărată trebuinţă, nu pentru că Dumnezeu are nevoie să I le amintim, ci ca să cunoaştem că orice faptă bună ce săvârşim, o săvârşim cu ajutorul Lui şi ca să ne obişnuim să I le cerem necontenit.

Ai văzut că şi prin aceste cuvinte Domnul ne-a încredinţat că vom primi negreşit şi bunătăţile din lumea aceasta? Cel ce dă cele mai mari, cu atât mai mult va da cele mai mici". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 285)

„Şi totuşi Dumnezeu vrea să fie rugat de noi; ba încă îţi mai şi mulţumeşte când Îl rogi. El e singurul datornic care-şi mulţumeşte când Îi ceri şi-ţi dă ceea ce nu I-ai împrumutat. Dacă te vede cerând cu stăruinţă, îţi dă şi ce n-a luat de la tine; dar dacă te vede trândav, amână şi El, nu pentru că nu vrea să dea, ci pentru că-I place să fie rugat de noi". (*Omilii la Matei,* omilia XXI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 288)

„Să nu spui: *Sunt nevrednic! Nu mă rog!* Şi cananeanca era nevrednică! Să nu spui: *Am multe păcate! Nu pot Să-L rog că e mâniat pe mine!* Dumnezeu nu se uită la nevrednicia ta, ci la sufletul tău. Dacă văduva a înduplecat pe judecătorul care de Dumnezeu nu se temea şi de oameni nu se ruşina, cu mult mai mult rugăciunea ta continuă va îndupleca pe bunul Dumnezeu. Să te apropii de El chiar dacă nu-I eşti prieten, iar dacă-i ceri cele ce n-ai dreptul, chiar dacă ai risipit toată averea părintească şi de multă vreme nu te-ai mai arătat în faţa Lui (Luca 15, 11-32), chiar dacă eşti fără de cinste, chiar dacă eşti în urma tuturor, chiar dacă e mâniat şi supărat pe tine!

Arată-I că vrei să I te rogi şi să te reîntorci la El; vei primi totul şi vei stinge îndată şi mânia şi osânda.

.... - Dar iată, mă rog şi n-am nici un câştig.

- Da, pentru că nu te rogi cum se rugau aceia, aşa cum se ruga cananeanca de pildă (Matei 15, 22-28), ca prietenul care s-a dus la prietenul său la miezul nopții (Luca 11, 5-8), ca văduva care supăra necurmat pe judecător, (Luca 18, 2-8) ca fiul care a risipit toată averea tatălui său (Luca 15, 11-32). Dacă te-ai ruga ca ei, ai căpăta îndată.

- Este Tată!

- Chiar dacă S-a mâniat?

- Îşi iubeşte copilul! Un singur lucru caută Dumnezeu: nu să te pedepsească pentru insulte, ci să te vadă că te pocăieşti, că te rogi!". (*Omilii la Matei,* omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 289-290)

„Să ne apropiem de Dumnezeu cu timp şi fără timp; dar, mai bine spus, niciodată nu te apropii fără timp; fără timp este când nu te apropii de El mereu. Totdeauna este cu timp să ceri de la Cel Ce doreşte să-ți dea. După cum niciodată nu-i fără timp să respiri, tot aşa nu-i fără timp să ceri de la Dumnezeu; să nu ceri este fără timp. Şi după cum avem totdeauna trebuință de respirație, tot aşa avem totdeauna trebuință de ajutorul Lui. Dacă vrem, îl atragem cu uşurință lângă noi. Profetul, vrând să ne arate că Dumnezeu este totdeauna gata să ne facă bine, spune: *Gata ca zorile îl vom găsi* (Osea 6, 3). Ori de câte ori ne apropiem de El, Îl vedem că aşteaptă cererile noastre. Iar dacă nu scoatem nimic din izvorul cel pururea curgător al binefacerilor Sale, a noastră e întreaga vina. Învinuirea aceasta o aducea şi iudeilor, spunându-le: *Iar mila Mea ca norul cel de dimineață şi ca roua din zori se trece* (Osea 6, 4). Cu alte cuvinte Dumnezeu spune aşa: *V-am dat toate bunătățile Mele! Dar voi, prin marea voastră răutate, ați pus stavilă nespusei Mele dărnicii, aşa precum căldura soarelui risipeşte şi norul cel de dimineață şi roua cea din zori*. Şi acesta-i iarăşi un semn al purtării Sale de grijă. Când vede că suntem nevrednici de binefacerile Lui, nu ne mai face bine, ca să nu ajungem trândavi. Dacă, însă, ne schimbăm puțin, atât cât să recunoaştem că am păcătuit, îşi revarsă peste noi binefacerile Sale cu mai multă bogăție decât izvoarele apele lor şi ne scaldă cu darurile Sale cu mai multă dărnicie decât scaldă marea țărmurile sale. Cu cât primim mai mult cu atât se bucură mai mult. Aceasta îl face să dea şi mai mult. Că Dumnezeu socoteşte mântuirea noastră propria Sa bogăție şi o dă din belşug celor ce o cer. Acest lucru l-a arătat Pavel prin cuvintele: *Îmbogățeşte pe toți cei ce-L cheamă* (Rom., 10, 12). Se mânie atunci când nu-I cerem; ne întoarce spatele atunci

când nu-l rugăm. Pentru asta a sărăcit, ca să îmbogățească (II Cor., 8, 9); pentru asta a suferit patimile, ca să ne îndemne să-I cerem.

Să nu ne pierdem, dar, nădejdea, ci, pentru că avem atâtea prilejuri şi atât de bune nădejdi, chiar dacă am păcătui în fiecare zi, să ne apropiem de el, rugându-L, implorându-L, cerându-I iertare de păcate. Aşa vom pune capăt păcatelor, vom pune pe fugă pe diavol, vom atrage asupra noastră iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi vom dobândi bunătățile ce vor să fie". (*Omilii la Matei,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 290)

„Oamenilor le pari plicticos şi supărător dacă le ceri necontenit; pe Dumnezeu îl superi mai mult când nu-I ceri necontenit. Dacă stărui în cererea ta, se poate să nu primeşti îndată, dar negreşit primeşti. De aceea a închis uşa, ca să te facă să bați; de aceea nu-ți face îndată pe voie, ca să ceri. Nu înceta, deci, de a cere şi vei primi negreşit!". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 298)

„*Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său pâine, îi va da piatră?* Deci dacă nu primeşti, nu primeşti pentru că ai cerut piatră. Chiar dacă eşti fiu, nu-i de ajuns atâta ca să primeşti, ci tocmai faptul că eşti fiu te împiedică să primeşti. Nu cere, deci, nimic lumesc, ci pe cele duhovniceşti şi negreşit vei primi! Ca şi Solomon, pentru că a cerut ce trebuia să ceară, iată că a primit îndată! (II Regi 3, 5-14). Două lucruri trebuie să îndeplinească cel ce se roagă: unul, să ceară cu stăruință; altul, să ceară ce trebuie. *Pentru că şi voi,* ne spune Domnul*, deşi sunteți părinți, aşteptați ca fiii voştri să vă ceară; de vă cer ceva nefolositor, nu le dați; după cum dacă vă cer ceva folositor, le faceți voia şi le dați*.

Gândindu-te şi tu la acestea, nu te depărta până nu primeşti; nu pleca, până nu găseşti; nu-ți potoli râvna, până nu se deschide uşa! Dacă te apropii de Dumnezeu cu acest gând şi spui: *N-am să plec până nu iau*, vei lua negreşit, dacă ceri acele lucruri pe care se cade să le dea şi Cel rugat şi care îți sunt de folos şi ție, celui ce ceri.

- Ce să cer?

- Cere cele duhovniceşti! Iartă pe cei ce ți-au greşit şi aşa vino să ceri iertare! Înalță mâini sfinte, fără mânie şi fără şovăire (I Tim., 2, 8).

Dacă cerem astfel, vom primi. (…)

- Ce să fac dacă cer cele duhovniceşti şi nu le capăt?

- Negreşit, pentru că sau n-ai bătut cu stăruință sau ai fost nevrednic să primeşti sau ai plecat îndată". (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 299)

„Niciodată să nu-ți treacă prin minte să ceri bogăție de la Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 315)

„Dumnezeu stă totdeauna şi aşteaptă, doar - doar îl va chema una din slugile Sale; şi niciodată nu-Şi întoarce urechea dacă îl cheamă cum trebuie. De aceea ne spune: *încă grăind tu, nu aştept să termini şi îndată te ascult*". (*Omilii la Matei,* omilia LII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 630)

„- Pentru ce atunci nu dobândesc tot ce cer?

- Pentru că multe sunt pricinile care fac să nu dobândească ce cer; sau cer de multe ori cele ce nu le sunt de folos. Şi pentru ce te minunezi că se întâmplă aceasta unora, când şi Pavel a pățit la fel când a auzit: *Destul îți este harul Meu! Că puterea Mea în slăbiciune se desăvârşeşte* (II Cor., 12, 9); sau sunt nevrednici cei ce cer şi nu aduc lui Dumnezeu şi din partea lor ceea ce sunt datori să aducă; pentru că Hristos vrea ca aceia care cer să fie ca apostolii; de aceea a şi spus: *dintre voi,* adică virtuoşi, cu o viață îngerească; sau se roagă împotriva duşmanilor lor, cerând lui Dumnezeu să-i răzbune şi să-i pedepsească pe duşmani; iar aceasta nu-i îngăduit, că spune Domnul: *rugați-vă pentru duşmanii voştri* (Matei 5, 44); sau cer milă de la Dumnezeu, deşi păcătuiesc şi nu se pocăiesc; şi e cu neputință ca aceştia să primească, nu numai dacă se roagă ei, dar chiar dacă s-ar ruga pentru ei alții care au mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu; de pildă s-a rugat şi Ieremia pentru Iudei, dar a auzit: *Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta* (Ier., 11, 14). Dacă ai toate acestea, adică dacă ceri cele de folos, dacă aduci lui Dumnezeu şi tu din partea ta ceea ce eşti dator să aduci, dacă ai o viață apostolică, dacă ai dragoste de aproapele şi trăieşti cu el în bună înțelegere, roagă-te şi vei dobândi ce ceri, că iubitor de oameni e Stăpânul". (*Omilii la Matei,* omilia LX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 701)

„Să nu-I cerem nimic pământesc, ci iertare de păcate!" (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 169)

„ ... să-L rugăm să ne întărească slăbănogitul nostru suflet; şi, lăsând la o parte toate cele trupeşti, să-I vorbim numai de cele duhovniceşti. Iar dacă le vrei neapărat şi pe cele trupeşti, îngrijeşte-te de ele după cele duhovniceşti." (*Omilii la Matei,* omilia XIV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 170)

„De aceea îți poruncesc să nu le ceri (pe cele pământeşti – n.n.), cum spune Domnul, nu pentru ca să nu le primeşti, ci ca să le primeşti din belşug, să le primeşti într-un chip cuvenit ție, să le primeşti însoțite de un câştig

potrivit ție. Îți poruncesc să nu ceri hrană, băutură şi îmbrăcăminte, pentru ca nu cumva îngrijindu-te de ele şi risipindu-te în atâtea şi atâtea griji să ajungi nevrednic şi de aceste daruri pământeşti şi de darurile cele duhovniceşti, să te chinui în zadar şi să pierzi tocmai ceea ce ceri!" (*Omilii la Matei,* omilia XXII, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 285-286)

„Rugând (Pavel – n. n.) de trei ori pe Domnul, nu numai că nu a primit ceea ce a cerut, ci încă din contră neprimind, el a mulțumit cu totul pentru acest refuz de a fi ascultat, căci în toate întreprinderile sale el avea înaintea ochilor numai pe Dumnezeu. Aici, însă, a primit ceea ce a cerut nu chiar atunci, ci mai târziu, şi totuşi nu s-a neliniştit. Acestea le zic ca noi să nu ne tulburăm dacă nu suntem ascultați în rugăciunile noastre, sau suntem ascultați mai târziu. Fiindcă nu suntem noi mai buni decât Pavel, care în ambele împrejurări îşi mărturisea recunoştința. Şi cu drept cuvânt. Fiindcă, o dată ce s-a dat pe sine în mâna celui ce guvernează totul, şi cu atâta supunere, ca şi lutul în mâna olarului, el făcea ceea ce-i poruncea Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 33)

„Dumnezeu pentru aceea ne-a orânduit rugăciunea, ca să nu cerem de la El nimic pământesc, nimic omenesc." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VI-a, p. 72)

„*Şi cum voi putea crede că mi se va îndeplini cererea?*, zici tu. Dacă tu nu ceri de la El alte lucruri afară de cele cu care eşti gata a te mulțumi; dacă nu vei cere nimic nedemn de Împăratul a toate ; nimic din cele pământeşti ; ci toate cele duhovniceşti; dacă te vei apropia fără mânie; dacă ai mâinile curate şi neîntinate. Mâinile curate şi neîntinate sunt acelea ce fac milostenie. Dacă în felul acesta te apropii, nu mai încape nici o îndoială că ți se va îndeplini cererea: *Dacă voi, răi fiind, ştiți să dați daruri bune fiilor voştri, cu cât mai mult Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El* (Matei 7, 11) Prin expresia *cu cât mai mult,* el înțelege a nu cerceta cineva în amănunt sau a nu avea îndoială." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a VIII-a, p. 87)

„Fă-ți mai întâi datornic pe Dumnezeu, şi după aceea cere şi tu; împrumută-L, şi după aceea cere, ca să iei înapoi împrumutul cu procente. Dumnezeu o voieşte aceasta şi nu se dă în lături. Dacă tu ceri împreună cu milostenia, vei dobândi; dacă vei cere, zic, astfel, vei primi şi procente."

(*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia I, pp. 16-17)

„*Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit întru pomenire înaintea lui Dumnezeu* (Fp., 10, 4). Ai văzut conlegare eminentă? Ai văzut cum rugăciunile sunt unite cu milosteniile? Atunci suntem auziţi, când şi noi auzim pe săracii ce se apropie.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XI, p. 171)

„Dacă noi chiar şi avocaţilor şi judecătorilor pământeşti numai le povestim afacerile noastre, dar nu le prescriem chipul cum trebuie să ne apere, ci trebuie să lăsăm aceasta lor, apoi cu cât mai vârtos trebuie să facem noi aceasta cu Dumnezeu? Dacă te-ai jeluit lui pentru afacerea ta şi i-ai spus suferinţa ta, nu-i prescrie lui cum trebuie să te ajute, el ştie mai bine ce ţi-e de folos. Unui doctor nu-i ordonă bolnavii ce doctorii să întrebuinţeze el, ci se dedau în cura lui, oricât de neplăcută li s-ar părea ea lor. Tocmai aşa şi cei ce se află pe corabie, nu prescriu căpitanului cum trebuie să ţină cârma şi să conducă corabia, ci rămân la locurile lor şi se lasă la dibăcia lui, nu numai când vântul este favorabil, ci şi în primejdia cea mai mare. Numai lui Dumnezeu, care totuşi mai bine ştie, ce este bine şi folositor pentru noi, numai Lui nu voiesc a se încredinţa oamenii cei nepricepuţi, ci îi prescriu ce trebuie El să le dea.” (*Cuvânt la 26 Decembrie, a doua zi de Crăciun*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 233)

„Nu pregeta a te ruga, nici nu cere cu trândăveală iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Dumnezeu nu-ţi întoarce spatele de-L rogi cu stăruinţă, ci-ţi iartă păcatele şi-ţi îndeplineşte cererea. De-ţi împlineşte cererea, când Îl rogi, continuă să-i mulţumeşti, rugându-te! De nu ţi-o împlineşte, stăruie, rugându-te, ca să ţi se împlinească. Să nu spui: *M-am rugat mult şi nu mi-a dat ce I-am cerut!* Şi asta, de multe ori, se întâmplă în folosul tău. Dumnezeu ştie că eşti trândav şi nepăsător; ştie că dacă ţi se împlineşte cererea pleci şi nu I te mai rogi; te amână, tocmai pentru că ştie că ai nevoie să vorbeşti mai des cu El şi să zăboveşti la rugăciune. Dacă atunci când eşti în atâta nevoie şi ai atâta trebuinţă, te trândăveşti şi nu stărui în rugăciune, ce ai face dacă n-ai avea nevoie de nimic? Deci şi Dumnezeu face asta tot pentru folosul tău: vrea să nu te depărteze de rugăciune. Continuă dar să te rogi şi nu te trândăvi! Multe poate săvârşi, iubitule, rugăciunea!” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a treia, p. 56)

„Să alergăm totdeauna la Dumnezeu, Care vrea şi poate să ne scape de necazuri şi nenorociri. Când e vorba să rugăm pe oameni, trebuie neapărat să dăm mai întâi ochii cu portarii lor, să rugăm pe favoriţii şi pe linguşitorii lor, să batem cale lungă, dar când e vorba să rugăm pe Dumnezeu, nimic din toate acestea; pe Dumnezeu Îl rugăm fără mijlocitori, fără bani; el ne ascultă rugămintea fără cheltuieli. E de-ajuns numai să strigăm din inimă şi să vărsăm lacrimi, ca să intrăm îndată la Dumnezeu şi să-L atragem spre milă. Când rugăm pe un om, de multe ori ne temem ca nu cumva să fie de faţă un duşman sau unul dintre potrivnicii noştri, să audă cererea noastră şi să înfăţişeze spusele noastre altfel şi să strice dreptatea. Când însă rogi pe Dumnezeu nu poţi bănui nimic din acestea." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, pp. 72-73)

„Să nu ne rugăm de ochii lumii, nici împotriva duşmanilor noştri şi nici să-L învăţăm pe Dumnezeu cum să ne ajute. Dacă apărătorilor şi avocaţilor le spunem numai pricina pentru care ne judecăm şi lăsăm pe seama lor chipul apărării, să rânduiască ei lucrurile noastre cum vor, apoi cu mult mai mult trebuie să facem asta cu Dumnezeu. I-ai spus Lui pricina ta? I-ai spus ce ai păţit? Nu-i mai spune cum să te ajute! Dumnezeu ştie bine folosul tău. Sunt mulţi oameni care pun în rugăciunile lor mii de cereri, spunând: *Doamne, dă-mi sănătate trupului, îndoieşte-mi averile, pedepseşte pe duşmanul meu!*, cereri pline de multă nesocotinţă. Trebuie să laşi la o parte toate aceste cereri şi să te rogi lui Dumnezeu aşa cum s-a rugat vameşul: *Dumnezeule, milostiv fi mie, păcătosului!*, şi Dumnezeu ştie cum să te ajute. *Căutaţi,* spune Domnul, *mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi toate acestea se vor adăuga vouă*. Aşadar, iubiţilor, aşa să filosofăm: să ne rugăm cu durere în suflet şi cu smerenie, bătându-ne pieptul ca şi vameşul şi vom dobândi ceea ce cerem; dar dacă ne rugăm plini de mânie şi de furie, Dumnezeu se va scârbi de noi şi ne va urî." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a patra, pp. 73-74)

,,În aceasta stă mai cu seamă puterea lui Dumnezeu, că El găseşte ieşire acolo unde noi nu găsim ieşire." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 138)

,,Nu se poate, nu se poate să nu li se împlinească rugăciunea celor care cer de la Dumnezeu cuminţenie, dreptate, blândeţe, bunătate! *Cereţi,* spune Domnul, *şi vi se va da; căutaţi, şi veţi afla; bateţi, şi vi se va deschide! Că tot cel ce cere primeşte, cel ce caută găseşte şi celui ce bate i se va deschide*

(Matei 7, 7-8).” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 206)

„Nu îndrăzneşti? Dar tocmai de aceea poți îndrăzni, pentru că ți-e sufletul încărcat de păcate. Cea mai mare îndrăznire este să socoți că nu ai îndrăznire, după cum cea mai mare neruşinare este să te socoteşti drept înaintea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.236)

„Pentru că mulți suntem nedesăvârşiți, aplecați mai mult spre cele lumeşti şi încântați de gânduri iubitoare de plăceri lumeşti, şi nu ne facem cererile cum trebuie, de aceea Stăpânul cel obştesc ne-a învățat cum să ne rugăm, zicând: *Când vă rugați, nu grăiți multe ca păgânii, că lor li se pare că în multa lor vorbărie vor fi auziți* (Matei 6, 7). A numit *vorbărie multă* flecăreala care are multe cuvinte, dar e lipsită de orice folos. Domnul, oprind multa vorbărie ne dă a înțelege că nu trebuie să cerem în rugăciunile noastre cele trecătoare şi pieritoare; să nu cerem frumusețe trupului, care se veştejeşte devreme, se macină de boală şi se nimiceşte de moarte.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.263)

„Dar numai lui Dumnezeu, Celui ce cunoaşte bine de tot folosul tuturor, nu vor să I se supună cei ce nu judecă bine, ce-I cer cele vătămătoare ca şi cum ar fi folositoare; fac la fel cu un bolnav care l-ar ruga pe doctor să-i dea nu doctoriile care să-l scape de boală, ci pe acelea care hrănesc materia, mama bolii. Dar doctorul nu se va pleca rugăminții bolnavului; ci, chiar de l-ar vedea lăcrimând şi plângând, urmează mai bine rânduiala meseriei lui decât să se supună lacrimilor bolnavului. Iar noi nu numim neînduplecarea doctorului neomenie, ci iubire de oameni. Că dacă ar asculta de bolnav şi i-ar face pe plac, s-ar purta cu el ca un duşman; împotrivindu-i-se lui şi luptând cu voia lui, se poartă cu el cu milă şi iubire de oameni. Tot aşa şi Doctorul sufletelor noastre nu vrea să dea celor care cer cele ce sunt spre vătămarea lor. Nici părinții care-şi iubesc copiii nu fac gustul copiilor prea cruzi care cer cuțite sau cărbuni aprinşi; că ştiu bine că i-ar vătăma de le-ar face gustul.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 264-265)

„Rugăciunea este un lucru foarte bun atunci când se face cu gând curat, adică atunci când îi mulțumim lui Dumnezeu nu numai pentru că ne dă, dar şi pentru că nu ne dă ceea ce Îi cerem, pentru că şi binele şi răul

sunt spre folosul nostru. Aşadar, chiar şi atunci când nu primim, primim prin faptul că n-am primit ceea ce nu este bine pentru noi. Există cazuri în care neîmplinirea unei cereri este mai folositoare. Şi atunci, ceea ce socotim că este un eşec e de fapt o izbândă.

De aceea, să nu ne întristăm când Dumnezeu întârzie să ne împlinească rugăciunile. Să nu ne pierdem răbdarea. Oare nu are prea bunul Dumnezeu puterea să ne dea ceea ce cerem, chiar înainte ca noi să formulăm cererea? Fireşte că are putere, dar aşteaptă de la noi un pretext să ne ajute cu dreaptă socotinţă. De aceea, prin rugăciunea noastră, să-I oferim lui Dumnezeu pretext să ne ajute şi să aşteptăm cu credinţă şi nădejde ca El să ne dăruiască bunătatea Sa cu înţelepciune. Ne-a dat ceea ce am cerut? Atunci să-I mulţumim. Nu ne-a dat? Să-I mulţumim şi în acest caz, pentru că noi nu cunoaştem, ca El, ce este bine pentru noi.

Trebuie să mai spunem, că de multe ori, Dumnezeu nu refuză o anumită cerere, ci doar întârzie împlinirea ei. De ce? Pentru că folosindu-Se de lipirea inimii noastre de acea dorinţă, ne trage mai aproape de El. De multe ori, părinţii nu împlinesc dorinţele copiilor lor, dar nu pentru că nu i-ar iubi, ci pentru a-i ţine aproape de ei.

Cu alte cuvinte, rugăciunea noastră este eficientă dacă:

- suntem vrednici să primim ceea ce cerem;
- cererea noastră este potrivită cu voia lui Dumnezeu;
- ne rugăm neîncetat;
- alergăm mereu la Dumnezeu;
- cerem ceea ce este de folos pentru noi.

Nici chiar drepţii care se roagă lui Dumnezeu nu sunt ascultaţi dacă nu trebuie să fie ascultaţi. Cine este mai drept decât Apostolul Pavel? Şi totuşi, pentru că a cerut ceva ce nu îi era de folos, nu a fost ascultat. *De trei ori am rugat pe Domnul*, scrie acesta. Iar răspunsul lui Dumnezeu a fost: *Îţi este de ajuns harul Meu* (2 Cor., 12; 8-9). Oare Moise nu era drept? Ajunge! De acum să nu-Mi mai grăieşti de aceasta!, i-a răspuns lui Domnul (Deut., 3, 26) atunci când îi cerea să intre în Pământul Făgăduinţei.

Dincolo de aceasta, mai există un lucru care face ca rugăciunea noastră să fie zadarnică, şi anume lipsa pocăinţei. Ne rugăm, dar de la păcat nu ne înfrânăm." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 186-187)

„Dar dacă abia ne rugăm, întârzie împlinirea cererii noastre, nu pentru că ne-ar dispreţui, ci pentru că, aşa cum am mai spus, amânându-ne, ne ţine aproape de El.

Aşadar, dacă cererea ți-a fost împlinită, mulțumeşte-I lui Dumnezeu. Dacă nu ți-a fost împlinită, nu te îndepărta de El, ca să fii auzit." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 188)

„Nu înceta să te rogi până ce nu primeşti ceea ce doreşti, sau mai degrabă, nici când primeşti răspuns la cererea ta să nu încetezi să te rogi. Înainte să primeşti răspuns, să te rogi, iar după aceea, să mulțumeşti." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 189)

„De ce nu primim de la El ceea ce cerem? Vă mai spun încă o dată: pentru că, de obicei, Îi cerem lucruri vătămătoare pentru noi, crezând că sunt bune şi că ne sunt de folos. Nu ştii, tu, omule, care ți-e interesul. Dar Cel Care ştie nu îți ascultă rugăciunea pentru că are mai multă grijă decât tine de mântuirea ta. Părinții, uneori. nu dau copiilor lor ceea ce ei le cer, nu pentru că nu-i iubesc, ci pentru că-i iubesc foarte mult. Cu atât mai mult la fel va proceda şi Dumnezeu, Care ne iubeşte mult mai mult decât părinții noştri şi ştie mai bine decât oricine ce este spre binele nostru.

De aceea, atunci când te osteneşti rugându-te, iar Dumnezeu nu te ascultă, să nu te plângi. Pe de altă parte, adu-ți aminte de câte ori nu ai auzit pe câte un sărac cerându-ți ajutor, şi nu 1-ai băgat în seamă. Tu ai făcut aşa din neînduplecarea inimii tale, pe când Dumnezeu face din iubire de oameni. Tu nu vrei să fii judecat, deşi din pricina neînduplecării inimii nu ai ascultat cererea semenului tău. Atunci de ce-L judeci pe Dumnezeu, Care din iubire de oameni nu te ascultă?" (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 190-191)

„Ori de vom dobândi cele cerute ori de nu, să petrecem în rugăciune şi să mulțumim nu numai când dobândim, ci şi când nu. Că a nu dobândi ceea ce cerem, când nu voieşte Dumnezeu, nu este mai prejos decât a dobândi, fiindcă noi nu ştim aşa de bine cele ce ne folosesc precum ştie El. De aceea ori de dobândim, ori de nu, suntem datori să mulțumim.

Şi ce te miri când îți spun că noi nu ştim cele ce ne sunt de folos? Pavel cel atât de mare, care s-a învrednicit de darurile cele negrăite, nici el nu ştia, căci cerea cele care nu-i foloseau. Pentru că văzându-se înconjurat de nevoie şi de ispitele cele dese, s-a rugat să se izbăvească de ele, şi nu o dată sau de două ori, ci de multe ori, căci zice: *De trei ori am rugat pe Domnul* (Cor., 12, 8), iar cuvintele *de trei ori* înseamnă de multe ori, dar n-a dobândit cererea. Şi să vedem dar ce a pătimit. Oare s-a scârbit? Oare s-a făcut mai trândav? Nicidecum. Dar ce zice? Zice răspunsul pe care l-a primit: *îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în*

slăbiciune. Şi nu numai că nu l-a izbăvit de cele întristăcioase care-l asupreau, ci l-a lăsat să petreacă în ele. Aşa este, dar de unde se arată că nu s-a scârbit? De acolo că Pavel învățându-se cele ce plac Stăpânului, a zis: *Deci foarte bucuros mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele*. Şi nu numai că nu mai cer să mă izbăvesc de ele, ci mai ales cu multă bucurie mă voi lăuda cu ele. Ai văzut suflet mulțumitor? Ai văzut dragoste către Dumnezeu?" (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 179-180)

„Oameni fiind nu este cu putință să le ştim pe toate cu de-amănuntul, ci trebuie să le lăsăm la purtarea de grijă a Ziditorului nostru. Şi pe cele pe care le va voi El, să le primim cu bucurie multă, necăutând la cele ce se întâmplă, ci la faptul că ele sunt dorite de Stăpânul, Care ştie cum trebuie să iconomisească mântuirea noastră, ca Cel ce ştie mult mai bine decât noi cele ce ne sunt de folos.

Deci nouă ni se cere un singur lucru, să petrecem totdeauna în rugăciuni, netulburându-ne pentru întârzierea răspunsului, şi să arătăm multă îndelungată răbdare. Căci nu ne împlineşte cererile degrabă, nu lepădându-le pe ele, ci vânează stăruința noastră, vrând să ne tragă la El totdeauna. Pentru că şi un părinte iubitor de fii, deşi rugat de multe ori de fiul său nu se pleacă la rugămintea lui, nu pentru că nu vrea să-i dea, ci voieşte să-i vadă stăruința lui.

Ştiind toate acestea, niciodată să nu ne deznădăjduim, nici să ne lepădăm a ne apropia de El prin rugăciuni. Căci dacă pe judecătorul cel aspru, care nici de Dumnezeu nu se temea, stăruirea femeii l-a silit şi l-a înduplecat s-o apere şi s-o ajute, cu mult mai mult noi, de vom voi să urmăm acelei femei, vom îndupleca spre apărarea şi ajutorul nostru pe Stăpânul nostru cel blând, iubitor de oameni şi milostiv, Care aleargă spre mântuirea noastră." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 180-181)

„De ai mintea curată de patimile cele necuvioase, chiar de eşti în târg, în casă, pe drum, sau la judecată, pe mare, sau la case de oaspeți, în prăvălie, sau ori unde vei fi, vei putea dobândi cererea, chemând pe Dumnezeu." (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 184)

„Cine aduce aminte unui părinte de fiul său şi-l roagă să poarte grijă de el?, sau unui meşteşugar ori artist să nu lase să cadă lucrul său? La oameni vă mulțumiți ca dovadă a purtării de grijă cu firea şi meşteşugul, dar

credeți că am nevoie de cineva să mă cheme să-mi ajut copiii şi lucrurile mele? A spus însă acestea nu ca oamenii să nu-l mai cheme, ci ca să poată ştii că Dumnezeu face cele ale Sale înainte de a fi chemat, dar vrea să fie chemat fiindcă ştie că de aici vine un mare câştig celor ce-L cheamă." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, VI, 20-21, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 278)

„De acest fel sunt rugăciunile bărbaților adevărați. Mai înainte de a se împlini, ei sunt încredințați că Dumnezeu le acordă cele cerute." (*Laudă lui Maxim şi despre ce fel de soție trebuie să ne luăm*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 59)

„Cei ce vor să-i asculte Dumnezeu când se roagă, trebuie întâi să fie vrednici darului aceluia pe care-l cer, iar nu nevrednici. A doua, să se roage după legile lui Dumnezeu. A treia, să se roage pururea şi adesea şi în toată vremea. A patra, să nu ceară vreun lucru putred şi pământesc. A cincea, când cere să nu fie numai pentru folosul lui, ci pentru toți frații ortodocşi creştini; şi dacă se roagă aşa, cu aceste cinci cereri, i se ascultă rugăciunea, iar de cere în alt fel nu i se ascultă, măcar de ar fi şi drept cel ce cere. Că cine a fost altul mai sfânt şi mai drept decât Pavel? Iar că n-a cerut cele de folos, nu l-a ascultat Dumnezeu, pentru aceasta zice singur: *Pentru aceasta de trei ori m-am rugat lui Dumnezeu şi mi-a zis: <<Ajunge-ți darul Meu>>*; adică, *ajunge-ți darul ce ți-am dat de eşti tare şi rabzi toate supărările, că puterea Mea în neputință se desăvârşeşte*. La fel şi Moise, care era mai drept decât proorocii; nici pe el nu l-a ascultat Dumnezeu când se ruga să aducă pe poporul evreilor în Ierusalim, că nu era de folos. La fel nu ascultă Dumnezeu nici pe cel ce stă în păcate şi se roagă să-l asculte. Pentru aceasta îi zicea Dumnezeu proorocului Ieremia: *Nu te ruga pentru poporul evreilor, că nu te voi asculta!* Şi iarăşi nu ne ascultă Dumnezeu când Îl rugăm să facă rău vrăjmaşilor noştri, atunci cu adevărat nu ne ascultă, ci încă Se mânie pe noi că-L rugăm să fie şi El vrăjmaş vrăjmaşilor noştri." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 152)

„Tu singur nu cunoşti ce-ți este de folos, că de multe ori ceri de la Dumnezeu cele ce-ți sunt de stricăciunea sufletului tău, iar Dumnezeu care grijeşte mai mult de mântuirea sufletului tău, nu se uită la cererea ta, ci mai înainte până a nu cere tu cunoaşte ce-ți este de folos." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Iar când osteneşti rugându-te şi cerând, nu te ascultă Dumnezeu, adu-ţi aminte şi tu de tine cel nemilostiv dacă te faci milostiv.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Dumnezeu nu încetează să ne trateze ca mama cea mai gingaşă şi cea mai avidă de iubirea cu care-şi tratează fiul său. Cel mai adesea El ne atrage la El prin binefaceri fără număr, semne multiple ale gingăşiei Sale. Şi când El pare surd la rugăciunile noastre şi pare că ne ține departe de inima Sa, El nu are alt scop decât de a face mai stăruitor şi mai rapid elanul inimii noastre spre El. Cu cât mai mult se lasă o mamă rugată, cu atât mai mult savurează insistențele fiului său; şi Dumnezeu ne face adesea să vărsăm lacrimi, aceasta pentru a ne face să cădem în brațele Sale şi la inima Sa…” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 38)

„Ai fost auzit? Mulțumeşte pentru că ai fost auzit! N-ai fost auzit? Stăruie în rugăciune ca să fii auzit. Dacă Dumnezeu amână uneori datul, apoi n-o face pentru că te urăşte, nici pentru că îi eşti neplăcut, ci pentru că vrea, prin amânatul datului, să te aibă mereu lângă El, aşa cum fac şi părinții care-şi iubesc copiii: aceştia, ca să îi poată ține mereu lângă ei pe copiii zburdalnici, nu le dau îndată ce cer. N-ai nevoie de mijlocitori înaintea lui Dumnezeu, n-ai nevoie să mergi cale lungă, şi nici să linguşeşti pe alții. De-ai fi singur, fără nici un protector, roagă tu singur pe Dumnezeu, şi Dumnezeu îți va împlini negreşit cererea. De obicei, Dumnezeu nu-Şi pleacă aşa de uşor urechea atunci când se roagă alții pentru noi, cât atunci când ne rugăm noi pentru noi înşine, chiar de-am fi plini de mii de păcate. Dacă pe oamenii pe care i-am supărat mult îi rugăm şi dimineața, şi la amiază, şi seara, reuşim să le stingem ura ce ne-o poartă, datorită acestei necontenite stăruințe şi întâlniri, apoi, cu mult mai mult vom reuşi aceasta rugând neîncetat pe Dumnezeu.

Eşti nevrednic? Fii vrednic prin stăruință! Că şi cel nevrednic poate ajunge vrednic prin stăruință, că Dumnezeu ne împlineşte cererile mai degrabă când e rugat de noi, decât când punem pe alții să-L roage pentru noi, şi că adeseori amână împlinirea cererilor noastre nu pentru că vrea să ne refuze, nici să ne trimită cu mâinile goale, ci ca să ne dea şi mai mari bunătăți.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 11-12, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 343-344)

„Să nu ne descurajăm, chiar de suntem păcătoşi şi nevrednici de a ni se împlini cererea, ştiind că, prin stăruința sufletului nostru, vom putea ajunge vrednici să primim ce cerem; chiar de suntem lipsiți de sprijinitori şi singuri, ştiind că mare sprijin ne este tocmai apropierea noastră de Dumnezeu, cu multă râvnă a inimii. De zăboveşte Dumnezeu şi ne amână datul, să nu ne pierdem nădejdea, pentru că zăbovirea şi amânarea este semn de purtare de grijă şi iubire de oameni. Dacă suntem convinşi de aceste lucruri, dacă ne apropiem şi noi de Hristos cu sufletul plin de durere şi cald şi cu voință trează, aşa cum s-a apropiat şi canaaneanca, de-am fi câini, de-am fi săvârşit orice păcat, vom scăpa de păcatele noastre şi vom dobândi atâta îndrăznire, încât să putem ajuta şi pe alții.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 13, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 346)

RUGĂCIUNEA (de dimineață)

„Spune-mi, cum vei privi soarele dacă nu te-ai închinat Celui ce a trimis ochilor tăi prea dulcea lumină?” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.211)

RUGĂCIUNEA (la vremea mesei)

„Când (Domnul Hristos) a înmulțit pâinile (Matei 14), atunci Îşi ridică ochii la cer. Pentru ce? Pentru ca să ne arate, după cum am spus mai sus, dumnezeirea şi omenirea Sa, dar în acelaşi timp să ne şi învețe să nu ne aşezăm la masă până nu mulțumim Celui Ce ne-a dat hrana”. (*Omilii la Matei,* omilia XLVIX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 569)

„*Iar după ce au cântat laude, au ieşit la Muntele Măslinilor* (Matei 26, 30).

Să audă aceste cuvinte toți cei care mănâncă aşa cum mănâncă porcii, care izbesc cu picioarele când stau la masă şi se scoală de la masă beți. Să audă aceştia că trebuie să se scoale de la masă mulțumind şi cântând lui Dumnezeu laude”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 929)

„Când a binecuvântat pâinile, S-a rugat căutând la cer (Cf. Marcu 6, 41) ca să ne învețe să nu ne apucăm de mâncat până ce mai întâi nu-i

mulțumim lui Dumnezeu, Cel ce a făcut roadele”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 155)

„Iubitule, când şezi la masă, adu-ți aminte că după mâncare trebuie să mulțumeşti lui Dumnezeu, şi pentru aceasta satură-te cu cumpătare, ca să fii în stare a pleca genunchii şi a striga către Dumnezeu. Nu vedeți cum dobitoacele, care poartă poveri, îndată ce ies de la iesle, unde şi-au luat ospățul, numaidecât apucă iarăşi drumul şi fac iarăşi slujba lor? Dar tu oare după ospăț trebuie să fii nedestoinic de lucru? Dar atunci tu ai fi mai dispreţuit decât dobitocul, care poartă sarcinile. Pentru ce? Pentru că trebuie să fim mult mai treji decât acestea, pentru că timpul de după masă este un timp de rugăciune. După cină trebuie să ne întoarcem nu la pat, ci la rugăciune.” (*Cuvânt la Duminica a 22-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 161)

„Şi tu, dar, iubite, când stai la masă, adu-ți aminte că trebuie să te rogi după ce mănânci. Umpleți cu măsură stomacul, ca nu cumva, îngreunându-te, să nu-ți mai poți pleca genunchii ca să te rogi lui Dumnezeu.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.40)

„… după ce mănânci, mai cu seamă trebuie să fii treaz şi să priveghezi. Timpul de după masă e timp de mulțumire lui Dumnezeu; iar cel care mulțumeşte lui Dumnezeu nu trebuie să se îmbete, ci să fie treaz şi să privegheze. După ce mâncăm, să nu ne îndreptăm spre pat, ci spre rugăciune, ca să nu fim mai fără judecată decât animalele.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 40-41)

„Cum te vei bucura de masă dacă nu te-ai închinat Dătătorului şi Împărțitorului atâtor bunătăți?” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 211)

„… să ne rugăm după ce am stat la masă şi la ospăț. Cel ce se pregăteşte pentru acest lucru, niciodată nu va cădea în beție sau în vorbirea în doi peri[339], niciodată nu va fi sfâşiat de plăcerea gâtlejului, ci cu aşteptarea

---

[339] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Adică să avem dinainte gândul că după masă trebuie să ne rugăm. (n.s. 16, p. 40)

rugăciunii își pune frâu gândurilor și gustă din toate cele puse înainte cu cuvenita măsură și își umple și sufletul și trupul de multă binecuvântare[340]. Căci masa care începe de la rugăciune și se sfârșește la rugăciune, niciodată nu va fi cu vreo lipsă, ci ne va aduce toate bunătățile mai bogat decât un izvor. Să nu trecem cu vederea un atât de mare câștig." (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...,* p. 40)

,,Cel ce urmează să se întoarcă la rugăciune nu va îndrăzni să grăiască nimic necuvenit nici chiar în vremea mesei. Și chiar dacă grăiește își dă seama și se căiește degrabă. Pentru aceea trebuie ca și la începutul și la sfârșitul mesei să mulțumim lui Dumnezeu. Că, după cum am zis, atunci mai ales nu vom cădea cu ușurință în beție, când ne vom statornici în această obișnuință. Și chiar dacă te-ai ridica vreodată de la masă amețit și cu chef, nici așa să nu lași obiceiul. Ci chiar dacă ne-am îmbătat, chiar dacă ne împleticim și cădem la pământ, chiar și așa să ne rugăm și să nu dezlegăm obișnuința. Căci dacă în prima zi te rogi chiar dacă ești în halul acesta, a doua zi vei îndrepta necuviința din prima zi." (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor...,* p. 40)

„Atât înainte, cât și după masă, avem datoria să îl slăvim pe Dumnezeu și să Îi mulțumim. Cine are sufletul îndreptat spre mulțumire și slăvire nici nu va mânca prea mult, nici nu se va îmbăta vreodată. Dacă se va gândi că va urma să se roage, va gusta din toate cu măsură și, astfel, va avea multă binecuvântare trupească și sufletească. Așadar, fiecare masă a noastră trebuie să înceapă și să se sfârșească cu rugăciune." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 194)

„La fel, suntem datori, când mergem la masă să prânzim, și întâi (înainte masă – n.n.) și apoi (după masă – n.n.) să mulțumim lui Dumnezeu și nu vom cădea niciodată în beție și în lăcomie, ci cu măsura aceea ce se cuvine, gustând din toate, se veselește și trupul și sufletul, că masa ce se începe cu rugăciune și binecuvântare și se sfârșește tot cu rugăciunea,

340 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Măsura în hrană și lipsa de pofte aduce bucurie nu doar trupului, ci și sufletului. Căci există o bucurie firească pusă de Dumnezeu în hrană și atunci o sesizăm când socotim hrana dar al lui Dumnezeu și o folosim după scopul dat ei de Făcător. (n.s. 17, p. 40)

niciodată nu se va lipsi de tot binele.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 154)

RUGĂCIUNEA (de seară)

„Cu ce nădejde vei întâmpina vremea nopții? Ce vise te aștepți să ai dacă nu te îngrădești cu rugăciuni, ci te lași fără pază în voia somnului? Vei ajunge ușor batjocura duhurilor celor rele, vei fi ușor biruit de demonii care ne dau târcoale mereu, pândindu-ne ca să răpească iute pe cel pe care-l găsesc fără rugăciune. Dacă însă ne văd întăriți cu rugăciuni, fug îndată, ca niște tâlhari și răufăcători; că văd atârnată deasupra lor sabia ostașului. Dacă se întâmplă ca cineva să nu-și fi făcut rugăciunea, acela e luat cu forța de duhurile rele și împins la păcate, necazuri și răutăți. Temându-ne de toate acestea, să ne îngrădim totdeauna cu rugăciuni și cu cântări duhovnicești.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență…,* pp. 211-212)

RUGĂCIUNEA (din timpul nopții)

„…să nu ne desprindem de Dumnezeu; să stăm necontenit țintuiți în rugăciune; și ziua și noaptea, dar mai cu seamă noaptea, când nu ne turbură nimeni, când gândurile ne sunt potolite, când este multă liniște, când zgomotul e alungat din cameră, când nimeni nu ne poate bate al ușă, când nimeni nu se apropie de casa noastră, când mintea ne e trează și poate spune cum trebuie totul Doctorului sufletelor noastre. Dacă fericitul David, care era și împărat și profet, care era înconjurat de atâtea griji, care purta purpură și diademă, dacă fericitul David spunea: *La miezul nopții m-am sculat, ca să Te laud pe Tine pentru judecățile dreptății Tale* (Ps., 118, 62), ce putem face noi, niște oameni de rând și fără atâtea griji, când nu facem ce făcea David? David în timpul zilei era hărțuit de multe griji; mulțimea treburilor era mare, turburarea multă, așa că nu găsea timp potrivit pentru rugăciune; de aceea împăratul, care era prins de atâtea griji, prefăcea în timp de rugăciune timpul de odihnă, timpul pe care alții îl dau somnului, întinzându-se pe așternuturi moi și întorcându-se pe o parte și pe alta; atunci împăratul, cel prins de atâtea griji, prefăcea noaptea în timp de rugăciune și sta de vorbă îndeosebi cu Dumnezeu; și făcând rugăciuni curate și stăruitoare, dobândea ce voia”. (*Omilii la Facere,* omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 392)

„Crede-mi mie, nu aşa obişnuieşte focul să curețe rugina, precum rugăciunea cea de noapte rugina păcatelor noastre”. (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 72)

„Mai înainte am vorbit către voi; şi acum voi grăi: să ne sculăm noaptea. Şi chiar de nu vei face multe rugăciuni, una fă cu trezvie şi este de ajuns. Nimic mai mult nu cer! De nu în miezul nopții, măcar la însăşi zorile. Arată că noaptea nu este numai a trupului, ci şi a sufletului”. (*Din cuvântul 36 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 73)

„Să ne deprindem totdeauna cu rugăciuni, ziua şi noaptea, dar mai ales noaptea, când nu ne supără nimeni, când gândul ne este în multă alinare, când este linişte multă şi în casă nu este tulburare, nefiind nimeni să facă zgomot care să te abată de la rugăciune, când mintea fiind adunată poate să le aducă şi să le pună pe toate cu de-amănuntul înaintea Doctorului sufletelor. Şi dacă fericitul David, care era împărat şi prooroc, fiind supărat de atâtea necazuri, dar deşi îmbrăcat cu coroana şi cu porfira zicea: *în miezul nopții m-am sculat ca să Te laud pe Tine, pentru judecățile dreptății Tale* (Ps., 118, 62), ce vom zice noi cei ce trăim o viață obişnuită, fără pricini de tulburare şi nu facem nici cele ce făcea el? Şi fiindcă ziua multe îl răspândeau, pricinile, tulburarea şi nu avea vreme cuviincioasă spre rugăciune, vremea odihnei, pe care alții o petrec toată în somn culcați pe aşternuturi moi şi întorcându-se pe o parte şi pe alta, împăratul, asupra căruia zăcea atâta grijă, o făcea vreme de rugăciune, vorbind deosebi cu Dumnezeu şi săvârşea cele ce voia prin rugăciunile cele curate şi întinse către El.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 181-182)

RUGĂCIUNEA (privegherea)

„Când zic să priveghezi, nu înțeleg ca numai noaptea să te scoli, ci ca şi ziua să fii treaz în rugăciunile ce le faci, căci unul ca acesta se numeşte că priveghează. Se poate ca şi noaptea rugându-se cineva să doarmă, sau şi ziua nerugându-se să privegheze, când sufletul îi este îndreptat spre Dumnezeu, când se gândeşte cu Cine stă de vorbă, către Cine îi este îndreptat cuvântul, când îşi vine în minte şi se gândeşte că îngerii stau înaintea lui Dumnezeu cu frică şi cu cutremur.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 320)

„Ați făcut din noapte zi cu privegherile cele sfinte!” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 473)

„De priveghezi rugându-te, nu te uita la oboseala privegherii, ci la îndrăznirea ce ți-o dă rugăciunea. Aşa fac şi ostaşii. Nu se uită la răni, ci la răsplăti, nu la junghieri, ci la victorii, nu la morții căzuți, ci la eroii încununați. Aşa şi căpitanii de corăbii: înainte de valuri văd porturile, înainte de naufragii, neguțătoriile, înainte de greutățile călătoriei pe mare, bunătățile de după călătoria pe mare. Tot aşa fă şi tu! Gândeşte ce lucru bun este ca în adâncul nopții, când toți oamenii, fiarele şi dobitoacele dorm, când domneşte liniştea adâncă, numai tu să fii treaz şi să vorbeşti cu îndrăznire cu Stăpânul obştesc al tuturor! Vrei să spui că somnul e dulce? Da, dar nimic nu-i mai dulce decât rugăciunea! Dacă-I vorbeşti lui Dumnezeu îndeosebi, vei putea dobândi multe, că nu-i nimeni ca să te tulbure, nimeni care să te răpească de la rugăciune. Şi timpul îți stă în ajutor, ca să dobândeşti ce vrei.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 531)

„N-ați mai ştiut că e zi sau noapte, ci ați făcut din amândouă zi! N-ați schimbat văzduhul, ci ați luminat nopțile cu privegherile voastre! Nopțile v-au ajuns fără somn şi tirania somnului s-a dus. Da, dorul de Hristos biruie scăderile firii. Ați făcut ca trupurile voastre să nu mai fie trupuri omeneşti, imitând puterile cereşti; atâta osteneală pentru trup, dar tihnă pentru suflet.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 533-534)

„Unii îşi umpleau paharele, alții se adunau la ospețe satanice, iar alții pregăteau mese bogate. Voi, însă, ați petrecut timpul în priveghere şi ați curățit întreg oraşul cu călcătura sfintelor voastre picioare, călcând cu paşii voştri țărâna, sfințind văzduhul. Da, s-a sfințit şi văzduhul cu cântările voastre de psalmi, după cum ați auzit astăzi pe Dumnezeu spunând lui Moise: *Locul pe care stai pământ sfânt este* (Ieş., 3, 5). Ați sfințit caldarâmul, piața, mi-ați făcut din oraş biserică.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 535).

„Credeam că după o zi sau două privegherea va istovi trupurile voastre! Văd însă că, cu cât se prelungeşte privegherea, cu atât va creşte şi râvna. Cântăreţii au ostenit; dar voi sunteţi cu puteri de tânăr. Cântăreţii au slăbit, dar voi sunteţi tari.” (*Omilie după cutremur*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 536)

„Fiindcă aşa cum pentru alţii e ceva firesc să doarmă, aşa e pentru tine să veghezi.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 5c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 158)

RUGĂCIUNEA (folosul rugăciunii)

„Mare armă e rugăciunea, mare întărire, mare comoară, mare liman, loc fără de primejdii; cu o singură condiţie, să ne apropiem de Stăpân cu mintea trează, să ne strângem de pretutindeni gândurile! Să ne apropiem de Stăpân în aşa chip, ca să nu-i lăsăm duşmanului mântuirii noastre nici o portiţă de intrare. Duşmanul mântuirii noastre ştie că în timpul rugăciunii putem vorbi cu Dumnezeu de cele ce ţin de mântuirea noastră, că în timpul rugăciunii ne răscumpărăm păcatele, că în timpul rugăciunii arătăm doctorului rănile, că ne tămăduim; de aceea mai cu seamă atunci diavolul ne atacă, face şi unelteşte totul, ca să ne pună piedică să ne trândăvim. Pentru aceasta, vă rog, să fim cu mintea trează!” (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 389)

„Mare bun e rugăciunea! Dacă te foloseşti mult când vorbeşti cu un om virtuos, câte bunătăţi nu vei dobândi când eşti învrednicit să vorbeşti cu Dumnezeu? Că rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu. Şi ca să afli, ascultă pe proorocul ce spune: *Dulce să-I fie lui Dumnezeu vorba mea* (Ps., 103, 35), adică vorbirea mea să fie plăcută lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere,* omilia XXX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 390)

„Deşi Dumnezeu vine în ajutorul nostru prin îndurările şi mila Sa de noi, totuşi, mult fac şi rugăciunile noastre spre aceasta.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia II, p. 20)

„Diavolul ştie cât de mare folos aduce rugăciunea. Ştia şi Pavel cum se îngreuiau mulţi la rugăciune, şi de aceea şi zice: *Stăruiţi la rugăciune*!” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia X, p. 119)

„Nu este atât de strălucitor împăratul îmbrăcat cu purpură, cât este de strălucitor cel ce se roagă, împodobit cu vorbirea cea cu Dumnezeu. După cum, atunci când este toată oastea de faţă, când sunt de faţă generalii, căpeteniile şi voievozi mulţi şi se apropie cineva, şi stă de vorbă în deosebi cu împăratul, privirile tuturor se îndreaptă spre el, şi prin asta ajunge mai de cinste tot astfel se întâmplă şi cu cel ce se roagă. Gândeşte-te ce mare lucru este ca, atunci când îngeri stau de faţă, când se găsesc acolo arhangheli, Serafimi, Heruvimi şi toate celelalte puteri, tu, om fiind, să poţi să te apropii cu multă îndrăznire şi să vorbeşti cu Împăratul puterilor acelora! Ce cinste poate fi la fel cu aceasta? Nu numai de cinste avem parte de pe urma rugăciunii, ci şi de foarte mare folos, chiar înainte de a primi ceea ce cerem. Căci în clipa în care ai înălţat mâinile la cer şi ai chemat pe Dumnezeu, te-ai îndepărtat îndată de toate grijiile cele omeneşti; te-ai mutat cu mintea în viaţa ce va să fie şi trăieşti deci cu mintea cele din ceruri; în timpul rugăciunii, dacă te rogi cum trebuie, nu mai ai nici o legătură cu viaţa de aici. De-ţi clocoteşte în suflet mânia, adoarme lesne; de te arde pofta, se stinge; de te mistuie invidia, cu multă uşurinţă e izgonită”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 123-124)

„După cum când răsare soarele sunt alungate toate fiarele, care se ascund în culcuşurile lor, tot astfel şi când rugăciunea răsare ca un soare din gura şi de pe limba noastră, mintea ni se luminează şi toate patimile păcătoase şi sălbatice sunt alungate şi puse pe fugă şi se ascund în culcuşurile lor; numai dacă ne rugăm cum trebuie, cu suflet deştept şi minte trează. Atunci, de-ar fi diavol lângă tine, fuge; de-ar fi drac, pleacă! Dacă atunci când vorbeşte un stăpân cu o slugă, nimeni dintre slugi, nici din cei cu îndrăznire, nu cutează să se apropie şi să-i tulbure, cu mult mai mult diavolul şi ai lui, alungaţi fiind şi fără îndrăznire, nu pot să ne tulbure când vorbim cu Dumnezeu cu râvna cuvenită”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 124)

„Rugăciunea păstrează neştirbit bunul nostru trai şi preface îndată necazurile. De-ar veni ispite, îndată le alungă! De-ar veni pagubă de bani şi altceva din cele ce ne amărăsc sufletul, pe toate îndată le pune pe fugă”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 124)

„Nu te îndrepta spre rugăciune ca spre un lucru de mic preț! Rugăciunea ne iartă păcatele. Dumnezeieştile Evanghelii ne dau învățătura asta.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 56)

„… îndată ce ridică cineva mâinile sale la cer şi cheamă pe Dumnezeu, deodată retrage inima sa de la toate lucrurile cele pământeşti şi se strămută cu duhul în viața cea viitoare. El atunci gândeşte numai la cele cereşti şi în timpul rugăciunii nu are nimic în comun cu viața cea pământească, dacă însă se roagă bine. Dacă cumva se ațâță mânia lui, ea uşor se potoleşte prin rugăciune; dacă poftele lui se aprind, focul lor lesne se stinge; de l-ar chinui însă şi pizma, el lesne o va alunga, întâmplându-se ceea ce zice profetul despre răsăritul soarelui. Dar ce zice el? *Pus-ai întuneric şi s-a făcut noapte, când se mişcă toate fiarele pădurii*; puii leilor țipă după pradă şi cer de la Dumnezeu hrana lor; *când însă răsare soarele, ele fug şi se târăsc în culcuşurile lor* (Ps. 103, 20-22). Deci, precum la ivirea razelor soarelui toate fiarele o iau la fugă şi se ascund în culcuşurile lor, tot aşa, când rugăciunea, ca raza soarelui, iese din gura noastră şi se luminează sufletul nostru, fug toate patimile cele fără de minte şi dobitoceşti, ascunzându-se în cotloanele lor, însă numai dacă ne rugăm cu râvnă şi cu trezvie. De ar veni atunci şi Satana, el va trebui să se îndepărteze. Adică, precum stăpânul când vorbeşte cu o slugă a sa, nu cuteză vreo altă slugă a se apropia şi a-l stingheri, aşa cu atât mai puțin cutează duhurile cele rele a ne stingheri când noi vorbim cu Dumnezeu cu râvnă cuviincioasă.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 91-92)

„Rugăciunea, totodată, uşurează însuşi sufletul cel necăjit. Căci dacă cel necăjit capătă oarecare alinare când el poate povesti altor oameni patimile lui şi a se jelui de nenorocirea lui şi a o descrie, fiindcă prin această grăire el depărtează oarecum patimile, apoi nu oare cu atât mai vârtos vei afla mare mângâiere şi alinare, când vei spune Domnului patimile sufletului tău? Unui om adeseori îi este împovărător cel ce se jeluieşte de suferințele sale şi voieşte a plânge pe sânul său; se fereşte de el şi îl împinge de la sine; la Dumnezeu însă nu este aşa, El lasă la Sine pe oricine, ba încă îl atrage; şi cu cât mai îndelungat îi vei povesti suferințele tale, cu atât mai mult te iubeşte şi se pleacă la rugăciunea ta. Aceasta ne-o spune însuşi Hristos, când zice: *Veniți la mine toți cei osteniți şi însărcinați, şi eu vă voi odihni* (Mt. 11, 28). Aşadar, El ne cheamă la Sine, pentru aceea nu ne lasă neascultați; ne atrage la Sine, nu ne respinge; şi de am avea asupră-ne întunerice de păcate, cu atât mai grabnic să alergăm la Dânsul, căci El a venit nu ca să-i cheme pe

cei drepți, ci pe cei păcătoşi.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 95-96)

,,Numai noi înşine să ne predăm Lui, numai noi să alergăm la Dânsul şi să nu ne mai lăsăm de El şi ne vom încredința cât de adevărat este graiul: că nimica în lume nu ne poate în adevăr tulbura, când noi ne rugăm cu râvnă şi cu sinceritate. Întâmplă-se orice, totul se va depărta uşor prin rugăciune.

Şi ce este de mirat că rugăciunea poate depărta necazurile omeneşti, când ea aşa de uşor stârpeşte şi dezrădăcinează păcatul?” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 96)

,,… pentru ca noi să petrecem cu norocire viața aceasta de față, totodată să ne eliberăm de păcatele noastre şi să putem oricând cu bucurie a ne înfățişa la scaunul Judecății lui Hristos, de-a pururea să ne gătim nouă pentru acest scop locul cel mântuitor al rugăciunii amestecându-l cu lacrimi, cu râvnă, cu îndelungă răbdare. Atunci noi vom dobândi o îndestulare statornică şi îndulcirea de bunătățile cele cereşti.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 96-97)

,,După cum soarele e lumină pentru trup, tot aşa rugăciunea e lumină pentru suflet.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.205)

,,Prin rugăciune ne apropiem de îngeri şi ne depărtăm de tovărăşia celor necuvântătoare. Că rugăciunea este lucrul îngerilor, înălțându-i chiar mai presus de vrednicia lor, pentru că a sta de vorbă cu Dumnezeu, adică rugăciunea, este mai presus de vrednicia îngerilor.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 205)

,,Prin rugăciune încetăm de a mai fi muritori şi vremelnici – că prin fire suntem muritori –, ne mutăm prin vorbirea aceasta cu Dumnezeu în viața cea nemuritoare. Trebuie deci neapărat ca cel care stă de vorbă cu Dumnezeu să ajungă mai presus de moarte şi de orice stricăciune. Şi după cum cel ce stă în soare scapă neapărat de întuneric, tot aşa şi cel ce stă de vorbă cu Dumnezeu ajunge neapărat nemuritor. Da, cinstea aceasta mare ne face nemuritori! Şi după cum nu-i cu putință să fie săraci cei ce se bucură de cinstirea împăratului, tot aşa, cu mult mai mult, nu-i cu putință să aibă

suflete muritoare cei ce se roagă lui dumnezeu, cei ce stau de vorbă cu El. Că moartea sufletului sunt necredința şi viața nelegiuită; iar viața sufletului este slujirea lui Dumnezeu şi viață potrivită cu această slujire. Da, rugăciunea ne face viața sfântă şi potrivită slujirii lui Dumnezeu; ea adună comori minunate în sufletele noastre. De eşti îndrăgostit de feciorie, de te străduieşti să cinsteşti curăția în căsnicie, de te străduieşti să-ți înfrânezi mânia şi să fii blând, de doreşti să scapi de invidie sau să faci altceva din cele ce se cuvin, ei bine, spre toate acestea te povățuieşte rugăciunea; ea îți netezeşte drumul vieții, şi calea credinței îți va fi uşoară şi lesnicioasă.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 206)

„… slujirea lui Dumnezeu este semn de toată dreptatea; fiind o îmbrăcăminte duhovnicească şi dumnezeiască, revarsă multă podoabă şi frumusețe în sufletele noastre, îndreaptă viața fiecăruia, nu lasă să pună stăpânire pe sufletul nostru vreun gând rău şi nelalocul lui, ne convinge să ne temem de Dumnezeu şi de cinstea dată nouă; ne învață să fugim de orice momeală a celui viclean, alungă gândurile ruşinoase şi stricate, face ca sufletul nostru să disprețuiască plăcerea.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 208)

„Aş vrea să vă arăt pe scurt cum rugăciunea ne curățeşte iute, chiar de am fi plini de păcate. Ce poate fi mai mare şi mai dumnezeiesc decât rugăciunea, când ea este un leac aşa de bun pentru sufletele bolnave? Ninivitenii sunt aceia care şi-au şters prin rugăciune multele lor păcate (Iona 3, 10). Îndată ce au început să se roage, rugăciunea i-a făcut drepți; rugăciunea a îndreptat îndată un oraş obişnuit să trăiască în desfrâu, în păcate şi fărădelegi; rugăciunea a fost mai puternică decât vechea obişnuință; a umplut oraşul de legi cereşti, a adus o dată cu ea şi curăția şi iubirea de oameni şi blândețea şi grija de săraci. Fără aceste virtuți nu poate trăi rugăciunea în suflet; rugăciunea umple sufletul de toată dreptatea, îl îndreaptă spre virtute şi alungă din el păcatul. Într-adevăr, de-ar fi intrat atunci în Ninive un om care cunoştea oraşul mai dinainte, nu l-ar mai fi cunoscut; atât de iute trecuse de la o viață ticăloasă la una plină de dreapta credință! După cum n-ai mai cunoaşte pe o femeie săracă şi îmbrăcată în zdrențe de-ai vedea-o mai târziu împodobită cu haine de aur, tot aşa şi cel care ştia de mai înainte oraşul acela sărac în fapte bune şi lipsit de comori duhovniceşti, nu l-ar mai fi cunoscut! Atâta îl schimbase rugăciunea! Atâta virtute adusese în obiceiurile şi viața lui! O femeie care a trăit toată viața în

stricăciune şi desfrâu dobândeşte mântuire îndată ce cade la picioarele lui Hristos (Luca 7, 37-50).

Rugăciunea nu curăță numai păcatele, ci îndepărtează pe om de la mari primejdii. Minunatul David, care a fost şi împărat şi prooroc, a fost biruitor în multe şi grele războaie numai prin rugăciune! Numai această armă o punea înaintea oştirii sale, şi dădea prilej ostaşilor săi să biruie în linişte şi tihnă. Ceilalți împărați aveau nădejdea mântuirii lor în destoinicia căpeteniilor, în meşteşugul războiului, în arcaşi, în hopliți, în călăreți. Marele David însă îşi întărea oştirea lui cu sfintele rugăciuni; nu se uita la semeția comandanților săi, la semeția căpeteniilor pedeştrilor şi călăreților; nu aduna bani, nici nu-şi făurea arme, ci din cer pogora armură dumnezeiască. Armură cu adevărat cerească este dumnezeiasca rugăciune; numai ea poate păzi cu tărie pe cei ce se tem de Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, Cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 208-209)

„... puternică armă este pentru împăraţi rugăciunea în lupte; dar puternică este şi pentru noi rugăciunea în lupta cu demonii. Tot aşa şi împăratul Iezechia a fost biruitor în războiul cu perşii; nu a înarmat oştire, ci punând numai oştirile în faşa vrăjmaşului (IV Regi 19, 1-37); la fel a scăpat (regele) şi de moarte când a căzut înaintea lui Dumnezeu cu evlavia cuvenită şi numai rugăciunea i-a lungit viața (Isaia 38, 1-5).

Vameşul ne învață apoi că rugăciunea curăță uşor sufletul care a păcătuit; s-a rugat lui Dumnezeu să capete iertare, şi a căpătat (Luca 18, 13-14). Ne învață şi leprosul, care s-a curățit îndată ce a căzut înaintea lui Dumnezeu (Matei 8, 2-3). Dacă Dumnezeu a curățit iute un trup stricat de boală, cu mult mai mult va vindeca prin iubire de oameni un suflet bolnav. Cu cât e mai de preț sufletul decât trupul, cu atât mai multă grijă va avea şi Dumnezeu de el. Ți-aş putea da nenumărate exemple şi din Vechiul, şi din Noul Testament, dacă aş vrea să înşir pe toți cei mântuiți prin rugăciune.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 210)

„Vrei să vezi ce mare armă e rugăciunea? Apostolii au lăsat în seama altora grija pentru săraci numai ca să aibă mai mult răgaz pentru rugăciune: *Rânduiți dintre voi,* spune Scriptura, *şapte bărbați cu nume bun; iar noi vom stărui în rugăciune şi în slujirea cuvântului* (Faptele Apostolilor 6, 3-4).” (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 324-325)

„Că unde este rugăciune este şi mulţumire [*ευχαριστια*], unde harul Duhului Sfânt este de faţă şi demonii fug şi toată puterea potrivnică se alungă şi se surpă.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 40)

„Cu neputinţă este, cu neputinţă, ca un om care se roagă cu cuvenita sârguinţă [προθυμια] şi Îl cheamă necontenit pe Dumnezeu, [cu neputinţă] este să păcătuiască vreodată. Cum? Îţi spun eu! Cel ce îşi încălzeşte mintea şi îşi scoală sufletul şi se mută pe sine la cer şi astfel Îl cheamă pe Stăpân, [apoi] îşi aduce aminte de păcatele sale şi Îi vorbeşte despre iertarea lor şi Îl roagă ca să fie milostiv şi blând, [unul ca acesta] în timp ce grăieşte aceste cuvinte, leapădă orice grijă lumească şi se întraripează şi este mai presus de patimile omeneşti. Şi chiar dacă vede după rugăciune vreun duşman, nu îl mai priveşte ca duşman. Chiar dacă vede vreo femeie frumoasă, nu se prăbuşeşte la vederea ei, căci ***focul de după rugăciune rămâne înlăuntrul lui şi alungă cu totul orice gând necuviincios***. *Însă pentru că suntem oameni şi este cu putinţă să cădem în uşurătate şi slăbiciune, după ce trece o oră sau două sau trei după rugăciune, când vezi căldura care este în tine că vrea să se scurgă câte puţin, aleargă degrabă iarăşi la rugăciune şi încălzeşte cugetul tău cel răcit. Şi dacă vei face aceasta de-a lungul întregii zile, încălzindu-ţi intervalele de timp prin desimea rugăciunii, nu vei da diavolului prilej şi intrare împotriva cugetelor tale.*” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* pp. 67-68)

„Înfochează sufletul prin rugăciune”. (*Din cuvântul 26 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* p. 72)

„Căci nimic nu este întocmai cu rugăciunea.

Rugăciunea pe cele ce sunt cu neputinţă le face cu putinţă; pe cele dificile le face lesnicioase.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 157)

„Căci cu neputinţă este ca omul ce se roagă cu osârdie şi face cereri dese către Dumnezeu să cadă vreodată în păcat.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al*

doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 158)

„Cel ce şi-a concentrat mintea şi şi-a ridicat sufletul la cer, acela cheamă pe Stăpânul său şi vorbeşte cu El pentru iertarea păcatelor sale. Îl roagă să-i fie milostiv şi blând. Petrecând în cuvintele acestea, leapădă toată grija acestei vieţi, se întraripează şi se face mai înalt decât patimile cele omeneşti. Şi dacă va avea vreun vrăjmaş, după rugăciune nu-l mai vede ca pe un vrăjmaş. Sau de va vedea vreo femeie frumoasă, după rugăciune, nu va mai fi atras cu ochii la faţa ei, căci focul rugăciunii petrece înăuntrul lui şi alungă de acolo orice gând nebunesc. Dar, de vreme ce oameni fiind, cădem cu lesnire în lenevire, după un ceas, două sau trei de la rugăciune, fierbinţeala aceea ce s-a făcut în tine de la rugăciune puţin câte puţin se va stinge. De aceea aleargă iarăşi degrabă la rugăciune şi înfierbântă iarăşi mintea ta care s-a răcit. Iar de vei face aceasta toată ziua în răstimpuri, înfierbântându-te cu desimea rugăciunilor, nu vei da diavolului pricină şi intrare în gândurile tale. Şi dacă apa care s-a răcit o punem iarăşi la foc, ca să se înfierbânte degrabă, ca să putem prânzi, aşa să facem şi aici.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 158-159)

„Toate faptele tale din viaţa aceasta să le ţeşi cu desimea rugăciunilor, ca cu nişte legături şi aşa să-ţi întăreşti din toate părţile viaţa ta. Şi dacă vei face aşa, cu toate că vor sufla nenumărate vânturi ale ispitelor, scârbelor sau a oricăror gânduri urâte, sau va veni orice rău asupră-te, nu vor putea să-ţi surpe casa, fiind legată cu aşa dese rugăciuni.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 159)

„Lucru mare şi îmbunătăţit este rugăciunea. Căci dacă vorbeşte cineva cu un om îmbunătăţit dobândeşte mare folos de la el, oare cel ce s-a învrednicit a vorbi cu Dumnezeu câte bunătăţi nu va dobândi?” (*Cuvânt la*

cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1), în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 179)

„Şi ca să înveţi cât de mare bunătate este rugăciunea, ia gândeşte-mi-te la cei ce se agită pentru lucrurile vieţii de acum şi care nu se deosebesc cu nimic de nişte umbre. Aceştia, când văd pe cineva că este foarte apropiat împăratului pământesc, oare nu-l socotesc un om de seamă şi-l preafericesc şi îl măgulesc, admirându-l ca pe unul ce s-a învrednicit de cea mai înaltă cinste? Iar dacă unul ca acesta, când discută cu împăratul – care este şi el om – deşi se întreţine în chestiuni lumeşti şi în lucruri trecătoare, este socotit atât de important, ce s-ar putea spune despre cel ce este învrednicit să discute cu Dumnezeu nu despre lucruri pământeşti, ci despre lăsarea păcatelor, despre iertarea greşelilor, despre paza celor deja încredinţate[341], despre cele ce vor fi primite în veacul viitor, despre bunătăţile veşnice? Unul ca acesta este mai fericit decât cel ce poartă coroană, dacă prin rugăciunea sa atrage bunăvoinţa de sus." (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 115-116)

„Precum şi aurul şi pietrele scumpe cele frumoase şi marmura fac casele împărăteşti, în acest fel face şi rugăciunea pe om casă lui Hristos, să locuiască Hristos în inimile noastre. Dar cum şi cu ce poţi să lauzi rugăciunea, care te face pe tine biserică şi casă lui Dumnezeu? Cel pe care nu-L pot încăpea nici cerurile, vine şi intră în sufletul cel ce petrece în rugăciune." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 90)

„Cel ce se umileşte adesea şi se roagă lui Dumnezeu cu neputinţă este să greşească, că în ce chip adapă apa grădinile şi livezile şi le face desfătate şi frumoase, aşa şi sadul răgăciunii, adăpându-se cu izvorul lacrimilor, creşte şi se face mare şi se află înaintea lui Dumnezeu şi orice cere se ascultă." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 153-154)

„Rugăciunea ne deschide comorile harului Său." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 98)

---

[341] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Încredinţate omului de Dumnezeu, prin botez şi prin virtuţile făptuite după botez. (n.s. 27, p. 115)

„Prin rugăciune se face între noi şi Iisus Hristos cea mai dulce şi cea mai slăvită legătură. Prin rugăciune intrăm în corurile îngerilor, luând parte la adorările lor şi la laudele lor. Prin rugăciune noi încetăm să mai fim oameni muritori şi pătimitori şi ne îmbrăcăm deja mai dinainte cu strălucirile nemuririi noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 477)

„Când ne rugăm devenim sanctuare în care Iisus Hristos îşi face locuința Sa: *rugăciunea îi face pe oameni temple ale Lui Iisus Hristos*. Şi nu numai că rugăciunea construieşte templul şi-l înalță la măreția Celui Prea înalt, ci mai mult îl împodobeşte. Palatul regilor nu este atât de strălucitor în aur, în argint şi pietre prețioase, pe cât este sufletul de strălucitor sub podoabele cu care-l îmbracă rugăciunea. Şi când prin rugăciune, sufletul a devenit sanctuar, când mii de gânduri, mii de sentimente curate şi sfinte îi fac podoaba, Iisus Hristos îşi găseşte plăcerea aici şi-şi face locuința Sa: *ca să locuiască Hristos în inimile voastre*. Ce oaspete! Ce slavă! Cel pe Care măreția cerurilor nu-L poate cuprinde. Cel ce este Dumnezeul cel Prea înalt intră în sufletul care e în rugăciune, şi intră aici cu toate energiile şi cu toate puterile Sale. Apostolului Pavel mărturisitor în darurile sale, în faptele sale, în cuceririle sale, în martiriile sale: oare de unde-i vin Lui aceste minuni? Fără încetare noi îl vedem în rugăciune. Acolo şi numai acolo este secretul victoriilor sale. Cine l-a eliberat pe Petru din închisoarea sa, dacă nu rugăciunea stăruitoare a credincioşilor? Şi cum va fi altfel, pentru că rugăciunea dă ca oaspete şi apărător al sufletului nostru pe Iisus Hristos însuşi? *Dacă Dumnezeu este pentru noi, cine este împotriva noastră?*

Rugăciunea ne amestecă cu corurile îngereşti.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 478-479)

„Rugăciunea ne scapă şi de necazurile din lumea aceasta, şi ne scoate şi din chinurile cele viitoare. Ca să străbatem, dar, cu uşurință şi viața aceasta, şi să plecăm şi dincolo cu îndrăznire, să ne rugăm necontenit cu râvnă şi cu tragere de inimă. Aşa vom putea dobândi şi bunătățile cele gătite nouă şi ne vom desfăta şi de nădejdile cele bune.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 13, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 346)

RUGĂCIUNEA (puterea rugăciunii)

„Puternică armă este, iubiților, rugăciunea, dacă se face cu cuvenita băgare de seamă. Şi ca să afli câtă putere are, gândeşte-te la acestea: necontenita rugăciune are putere de a stăpâni neruşinarea, nedreptatea, sălbăticia şi cruzimea. (…) Dar apoi, rugăciunea chiar şi pe trândăvie o stăpâneşte.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 320)

„Să fim deci, iubiților, cu băgare de seamă la rugăciune. Puternică armă este rugăciunea, dacă se face într-una, dacă se face lipsită de slavă deşartă, dacă se face cu suflet sincer şi nevinovat. Rugăciunea a pus pe fugă pe duşmani. Rugăciunea a făcut bine unui neam întreg şi nevrednic, după cum zice: *Când am văzut necazul poporului meu în Egipt, M-am pogorât să-l scot din mâna egiptenilor* (Exod 3, 7. 8).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 321)

„Nu este, nu este nimic mai puternic decât rugăciunea şi nici la fel ca ea”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 123)

,,Desigur, nimic nu este mai puternic decât rugăciunea. Un împărat în haină de profiră nu este mai mărit decât rugătorul pe care îl împodobeşte vorbirea sa cu Dumnezeu. Precum un om, vorbind cu împăratul în prezența întregii oştiri, a Comandanților şi a Domnilor, prin aceasta atrage asupra-şi ochii tuturor şi capătă însemnătate, aşa se întâmplă şi cu cel ce se roagă. Socoteşte numai ce înseamnă când un om, în prezența tuturor Îngerilor, Arhanghelilor, Serafimilor, Heruvimilor şi a tuturor puterilor cereşti, cu toată bucuria şi siguranța, se apropie de împăratul împăraților şi cutează a vorbi către Dânsul? Care cinste s-ar putea asemăna cu aceasta? Dar nu numai cinste, ci şi un mare folos urmează pentru noi din rugăciune, chiar înainte de a fi primit lucrul pentru care ne rugăm.” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 91)

,,Adeseori domnitori împodobiți cu coroană au zăcut doborâți de friguri, chinuiți de arşița cea arzătoare; doctorii, soțiile, slugile şi generalii stăteau împrejurul lor, dar nici meşteşugul doctorilor, nici altceva de asemenea, n-a putut să aducă vreo ameliorare bolnavului. Atunci venea un om, care şi-a pus încrederea sa în Dumnezeu, numai se atingea de trupul celui bolnav, săvârşind o rugăciune curată, şi toată boala se depărta. Ceea ce

nu putuse nici bogăția, nici mulțimea slujitorilor, nici meşteşugul şi cercarea doctorilor, nici mărimea puterii împărăteşti, foarte adeseori a săvârşit rugăciunea unui singur sărac şi nevoiaş. Aşa puterea rugăciunii a stins şi puterea focului, precum la cei trei tineri în cuptorul cel înfocat; a domolit turbarea leilor, precum la Daniil, a pus capăt războaielor, a curmat bătăliile, a alungat furtunile, a izgonit duhurile cele rele, a deschis porțile cerului, a spart cătuşele morții, a alungat bolile, a abătut paguba şi nenorocirea, a întărit cetățile cele zguduite, a înlăturat şi ridicat pedepsele cele dumnezeieşti şi pânditurile cele omeneşti. Eu însă vorbesc de rugăciunea care nu zace numai pe buze, ci se suie în sus din adâncul inimii." (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 94)

„Hristos vrând să ne facă să ne rugăm şi vrând să ne înfățişeze folosul ce-l aduce rugăciunea în sufletele noastre, vorbeşte de un judecător rău şi îndărătnic, căruia îi dispăruse din ochi toată ruşinea, iar din suflet izgonise teama de Dumnezeu. Şi doar ar fi fost de-ajuns să ne fi înfățişat chipul unui judecător drept şi milostiv, şi să fi fost asemănată dreptatea aceluia cu iubirea de oameni a lui Dumnezeu, ca să arate puterea rugăciunii. Că dacă un om bun şi blând primeşte cu bunăvoință pe cei care i se roagă, cu mult mai mult Dumnezeu, a Cărui mare bunătate depăşeşte nu numai mintea noastră, ci chiar pe cea a îngerilor! Ar fi fost de ajuns, după cum am spus, să ne fi înfățişat chipul unui judecător drept; dar aşa, ne dă ca pildă un judecător crud, necredincios şi disprețuitor al oamenilor; acesta, nemilos față de ceilalți oameni, dar bun şi blând față de cei ce se roagă de el cu stăruință, ca să cunoşti că orice rugăminte atrage uşor spre milă şi îndurare chiar pe oamenii răi. De ce a făcut asta Hristos? Ca să cunoască toți puterea rugăciunii! De aceea, după ce duce pe văduvă înaintea celui mai rău dintre judecători şi după ce-l arată iubitor de oameni împotriva firii sale, mută cuvântul de la judecătorul cel rău la Tatăl Său, la Cel bun, Cel blând, Cel binevoitor, Cel iubitor de oameni, Cel ce trece cu vederea fărădelegile, Cel ce iartă multe păcate, Cel ce-i hulit în fiecare zi şi rabdă, Cel care suferă să vadă pe demoni cinstiți, iar pe El ocărât, pe Fiul Său hulit cu mii şi mii de hule, spuse şi nespuse. Deci, nu ne va milui El degrabă, cu toate că-i hulit, şi rabdă cu blândețe dacă ne vede că ne închinăm Lui în cuvenita frică?" (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 216)

„Poți vedea puterea sfintelor rugăciuni şi din aceea că Pavel, care a străbătut întreaga lume ca un întraripat, care a stat la închisoare, care a fost

bătut, care a purtat lanțuri, care a trăit vărsând sânge şi în primejdii, care a izgonit demoni, care a înviat morți, care a pus capăt bolilor, nu se încredea în nici nuna din aceste fapte mari pentru mântuirea oamenilor, ci în rugăciuni; cu ele întărea pământul. După ce făcea minuni, după ce învia morți, alerga la rugăciune, ca un atlet care aleargă, după ce primeşte cununa, la locul de exercițiu. Că rugăciunea este dătătoarea puterii de a învia morți şi de a face toate celelalte minuni. Puterea pe care apa o dă pomilor, pe aceea o dă rugăciunea vieții sfinților. În noaptea în care rugăciunea uda sufletul lui Pavel, el îndura cu uşurință chinurile, lăsând să fie lovit, ca o stâncă. Prin rugăciune a zguduit în Macedonia temnița; prin rugăciune a sfărâmat lanțurile ca un leu; prin rugăciune a smuls din rătăcire pe paznicul temniței; prin rugăciune a zdrobit tirania demonilor (Faptele Apostolilor 16, 22-34). Ştim apoi şi cuvintele pe care le-a scris tuturor oamenilor: *Stăruiți în rugăciune, priveghind în ea cu mulțumire, rugându-vă totodată şi pentru noi, ca Dumnezeu să-i deschidă cuvântului nostru o uşă spre a grăi taina lui Hristos…* (Coloseni 4, 2-3; Efeseni 6, 19). Ce spui, Pavele? Atâta îndrăznire ne dau rugăciunile, că putem îndrăzni să-L rugăm pe Dumnezeu pentru tine? Care soldat îndrăzneşte să roage pe împărat pentru comandantul său? Şi doar nici un comandant nu-i aşa de prieten cu împăratul cât de prieten e Pavel cu Dumnezeu! Cu toate acestea, la atâta cinste ne ridică rugăciunile, că putem îndrăzni să-L rugăm pe Dumnezeu pentru Pavel. Tot aşa şi marele Petru, cel mai strălucit decât cerul, a scăpat din închisoare, pentru mântuirea de obşte a oamenilor, mai întâi prin virtutea lui, apoi prin rugăciunea Bisericii care a deschis degrabă porțile încuiate ale temniței. Nu fără rost Luca a scris că se făceau de către toată Biserica rugăciuni stăruitoare pentru Petru (Faptele Apostolilor 12, 5), s-a scris, ca să cunoaştem câtă putere au în cer rugăciunile, ca să cunoaştem că pot scăpa de primejdii chiar pe Pavel şi Petru, stâlpii Bisericii, verhovnicii apostolilor, pe cei străluciți în cer, zidul lumii, pavăza de obşte a întregului pământ şi a mării.

Spune-mi, cum a scăpat Moise pe Israel în războaie? N-a dat ucenicului său arme şi oştire, ci el însuşi a pus rugăciunile lui înaintea mulțimii duşmanilor! Aceasta ne învață că rugăciunile drepților au cu mult mai mare putere decât armele, caii, boii şi oştirile. Din pricina asta toată oştirea şi multe zeci de mii de oameni aveau nădejdea mântuirii lor în rugăciunile proorocului. Când se ruga Moise, biruiau iudeii, când înceta rugăciunea, biruiau vrăjmaşii (Ieşire 17, 11). Aşa şi noi: când ne rugăm, biruim cu uşurință pe diavol." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilli la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* pp. 218-219)

,,Da, numai prin rugăciune a mântuit Moise pe poporul cel necredincios; numai prin rugăciune a avut parte de vederea cea dumnezeiască şi a dobândit mii şi mii de bunătăţi. Rugăciunea l-a ajutat să ducă o viaţă asemănătoare celor ce locuiesc în cer.

Rugăciunea a biruit puterea focului şi a îmblânzit leii; cei trei tineri, cu rugăciunea, au biruit puterea focului (Daniel 3, 8-28), Daniel, cu rugăciunea, a îmblânzit leii (Daniel 6, 16-23).

Prin faptele acestea, socot eu, Dumnezeu a făcut cunoscut tuturora că pe toţi care se roagă când sunt în primejdii, rugăciunea îi scapă din primejdiile ce-i ameninţă." (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilli la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 220)

,,Cu ajutorul rugăciunii a biruit David în atâtea şi atâtea războaie, nu mânuind arme, nici agitând lancea, nici scoţând sabia, ci încingându-se cu rugăciunile.

Cu ajutorul rugăciunii Iezechia a pus iute pe fugă mulţimea perşilor. Aceştia aduseseră la ziduri maşini de război; Iezechia a întărit zidul cu rugăciunile. Şi s-a terminat războiul fără arme, numai cu ajutorul rugăciunii! Trâmbiţa n-a sunat, oştirea a stat liniştită, armele nu s-au mişcat şi pământul nu s-a înroşit de sânge. A fost de ajuns rugăciunea ca să-i înspăimânte pe duşmani (IV Regi 19, 1-37).

Rugăciunea a mântuit şi pe niniviteni; a îndepărtat iute mânia venită din cer şi a îndreptat repede viaţa lor stricată. Atâta putere şi tărie are rugăciunea, încât ninivitenii, care trăiseră toată viaţa lor în fapte rele şi de ruşine, s-au schimbat îndată când a intrat în oraş rugăciunea; şi a adus o dată cu ea curăţia, dreptatea, prietenia, unirea, grija de săraci şi toate bunătăţile (Iona 3, 6-10)." (*Despre rugăciune*, Cuvântul II, în vol. *Omilli la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 220-221)

,,Să nu ne pierdem deci curajul, să nu ne trândăvim a ne ruga. De am fi căzut chiar în adâncul păcatului, chiar de acolo rugăciunea poate iute să ne scoată." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanţi*, în vol. *Omilli la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 237)

,,Nimic nu este deopotrivă cu rugăciunea." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 29)

,,Nimic nu este deopotrivă cu rugăciunea. Căci ea şi pe cele imposibile le face posibile, pe cele anevoioase uşoare şi pe cele greu de

ajuns le pune la îndemână.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 67)

,,Deseori s-a văzut că atunci când purtătorul coroanei împărăteşti este cuprins de febră şi zace în pat arzând, îi vin spre ajutor medici, paji, vindecători şi generali, însă nici arta medicinii, nici prezenţa prietenilor, nici îngrijirea slugilor, nici mulţimea leacurilor, nici luxul tratamentelor, nici abundenţa bunurilor şi nimic altceva dintre cele omeneşti nu are putere să uşureze în vreun fel povara bolii. Însă, dacă ar intra cineva care este înzestrat cu dreptul de a-i vorbi lui Dumnezeu, numai să se atingă de trupul acestuia şi să facă o rugăciune curată pentru el şi va pune pe fugă întreaga boală. Şi exact acolo unde bogăţia, mulţimea îngrijirilor, ştiinţa medicilor şi măreţia împărătească au fost lipsite de putere, a avut această putere rugăciunea unuia care deseori se întâmplă să fie sărac şi să se hrănească din pomană.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 125)

,,Puterea rugăciunii a întrecut puterea focului, a ţinut în frâu furia leilor, a destrămat războaie, a oprit lupte, a făcut să dispară furtuni, a alungat demoni, a deschis porţile cerului, a tăiat legăturile morţii, a risipit defăimări, a ţinut în loc tulburarea cetăţilor, a făcut să dispară nenorocirile venite de sus şi cele provocate de om, într-un cuvânt, rugăciunea a risipit tot ceea ce ne poate înspăimânta. Iar când vorbesc de rugăciune, nu mă refer la simpla rostire a rugăciunii, ci la acea rugăciune care izvorăşte din adâncul cugetului. Aşa cum, chiar de se vor abate asupră-le mii de vânturi potrivnice, copacii ale căror rădăcini sunt întinse în adâncime nu se frâng, nici nu sunt doborâţi, fiindcă rădăcinile le sunt înfipte cu străşnicie în adâncul pământului, întocmai în acelaşi chip se întâmplă şi cu rugăciunile care se înalţă de jos, din adâncul cugetului: înrădăcinate temeinic, se vor înălţa către cer şi nici o judecată potrivnică nu le abate din drum.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, pp. 130-131)

,,Şi ce-i de mirare în faptul că puterea rugăciunii înlătură nenorocirile care se abat asupra omului, câtă vreme se vede cum rugăciunea destramă cu uşurinţă natura păcatului şi o face să dispară?” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 132)

„Însă fiecare va cunoaşte puterea şi tăria sfintelor rugăciuni, când va socoti şi va cunoaşt de tot felul de hrane şi bogăţie şi viaţa şi mii de bunătăţi, toate acestea sunt date de Dumnezeu tuturor oamenilor într-un fel, şi drepţilor şi nedrepţilor, credincioşilor şi necredincioşilor, pentru multa Sa iubire de oameni. Deci, de

vreme ce în acest chip miluieşte şi mângâie în toate zilele pe cei ce nu i se roagă, nici nu-i cer, dar câte bunătăți se cade să ia şi să câştige cei ce se află şi duc toată viața lor în milostenie şi în rugăciune." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 90)

„Însă şi în aceasta poate să cunoască iarăşi cineva puterea rugăciunilor, că Pavel care al
morți îi scula şi bolnavi tămăduia şi nici la unele din acestea nu avea nădejde la ajutorul lumii ci numai cu rugăciunile străbătea pământul şi după ce făcea minuni şi scula morții, iarăşi alerga la rugăciune, ca un luptător ce aleargă de la luptă la încununare, pentru că şi învierea morților şi altele câte la făcea, tot cu rugăciunile le săvârşea, în ce chip se adapă copacii cu apa şi cresc, în acest fel şi viața sfinților se adapă şi se adaugă cu rugăciunile." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 91)

....

„Sfântul Pavel, în noaptea acestei vieți, adăpându-şi sufletul lui cu rugăciunile, câte întâmplări în veneau asupra şi răutăți, toate prea uşor le suferea şi-şi dădea trupul lui spre răni şi spre bătăi, ca un turn neclintit. Cu rugăciunea aceasta a cutremurat temința cea din Macedonia, cu aceasta a sfărâmat legăturile ca un leu, cu rugăciunea aceasta a scos pe temnicer de la înşelăciune, cu rugăciunea a stricat şi a risipit tirania dracilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 91)

„Şi Petru, mai marele apostolilor, cel mai luminat decât cerul, cu rugăciunea aceasta scă
deschiseră uşile temniței. Că nu scrie Luca în deşert, zicând că şi rugăciunea a toată Biserica era întinsă pentru Petru, ci ca să cunoaştem noi câtă putere au rugăciunile în cer, atâta cât să scoată din nevoie şi pe Petru şi pe Pavel, pe stâlpii Bisericii, pe verhovnicii Apostolilor, pe cei vestiți în cer, care sunt zid a toată lumea şi de obşte păzitori a tot pământul şi a mării." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 91)

„Moise oare cum a mântuit pe evrei la război? Oare nu a dat armele şi războiul pe mâna
şi decât caii şi decât banii şi decât alte oşti multe, mai mult biruiesc rugăciunile drepților; pentru aceea şi mii de războinici şi toată oastea, toată nădejdea mântuirii lor era la proorocul, căci făcând Moise rugăciuni biruiau şi câştigau evreii, iar când părăsea rugăciunea, atunci biruiau vrăjmaşii lui. Deci aşa facem şi noi când ne rugăm, prea lesne îl biruim pe diavol şi scăpăm de faptele şi de meşteşugirile lui. Iar când ne lenevim şi nu ne rugăm, atunci îl facem să se îmbărbăteze asupra noastră." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 91-92)

„Cu rugăciunea să nu ne temem nici de una din cele mai mari mizerii ale noastre, nici de tristețile noastre, nici de pericolele noastre, nici de forța şi de răcnetul duşmanilor noştri. O singură condiție este de trebuință: ca rugăciunea să nu fie din vârful buzelor, ci ca ea să iasă profund şi adânc dintr-un suflet atent şi dintr-o inimă înfrântă şi rugătoare.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 483)

„Cum a triumfat Moise peste duşmanii puternici şi atât de numeroşi care-i tăiau drumul spre Țara Făgăduită? Oare prin forța armelor, mulțimea luptătorilor, ştiința războiului? Nicidecum, Moise se ruga. Înceta el să se roage? Israeliții pierdeau în luptă. Se făceau rugăciunile lui fierbinți şi continui? Poporul lui câştiga victoria. Rugăciunea îl făcea să învingă mai mult încă decât triburile cananeene, eu vreau să spun propriul său popor în revoltă fără încetare împotriva lui Dumnezeu, fără încetare gata de a fi devorat de fulgerele mâniei divine. În aceste ceasuri solemne şi teribile, Moise se ruga şi rugăciunea sa făcea să cadă răzbunarea din mâinile lui Dumnezeu.

Rugăciunea l-a salvat pe Daniel în groapa cu lei. Rugăciunea a stins pentru cei trei evrei flăcările cuptorului.

Rugăciunea l-a născut pe profetul Samuel. Mama lui era stearpă, rugăciunea a făcut minunea naşterii sale. Şi acest copil din minune nu devine el însuşi profetul mare şi sfânt decât prin asiduitatea şi fierbințeala rugăciunilor sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 484-485)

RUGĂCIUNEA (roadele rugăciunii)

,,… chiar de la început, putem spune că cel mai mare bun al rugăciunii este acela că tot omul care se roagă stă de vorbă cu Dumnezeu; şi ştie bine orice om ce lucru mare este ca, om fiind, să vorbeşti cu Dumnezeu; dar ca să înfățişeze prin cuvânt cinstea aceasta, nimeni nu poate. Cinstea aceasta depăşeşte chiar strălucita dregătorie a îngerilor; îngerii ştiu asta bine, că, după se spune în prooroci, toți îngerii aduc cu multă frică Stăpânului cântări şi slujbe; îşi acoperă fețele şi picioarele cu multă evlavie, iar prin bătaia aripilor şi prin nestăvilitul lor freamăt îşi arată frica lor cea mare. Socot că în acest fel ne învață să uităm în vremea rugăciunii că suntem oameni; prinşi de râvnă şi de frică să nu mai vedem nimic din cele de pe pământ, să socotim că stăm în mijlocul îngerilor şi săvârşim aceeaşi slujbă ca şi ei. În celelalte privințe ne deosebim mult de îngeri; ne deosebim în ce priveşte firea, felul de viață, înțelepciunea, priceperea şi în multe altele dintre acestea; în

rugăciune, însă, facem o împreună-lucrare, şi îngerii şi oamenii. Când e vorba de rugăciune, nu este deosebire între firea îngerească şi firea omenească. Rugăciunea te deosebeşte de animale, rugăciunea te alătură îngerilor. Dacă te străduieşti să-ţi petreci toată viaţa în rugăciune şi în slujirea lui Dumnezeu, ai trecut îndată la o vieţuire îngerească, ai trecut la viaţa, cinstea, nobleţea, înţelepciunea şi priceperea îngerească. Poate fi oare sfinţenie mai mare decât a acelora ce stau de vorbă cu Dumnezeu? Poate fi oare cineva mai drept, mai bun şi mai înţelept? Dacă cei care vorbesc cu oamenii înţelepţi ajung iute de se aseamănă în înţelepciune cu aceia, în urma deselor convorbiri cu ei, ce se cuvine să spunem despre cei care vorbesc cu Dumnezeu şi se roagă Lui? De câtă înţelepciune, de câtă virtute, de câtă pricepere, de câtă frumuseţe morală, de câtă cuminţenie, de câtă bună-cuviinţă în deprinderi nu li se umple sufletul în urma rugăciunii şi rugăminţii lor! Deci nu păcătuieşti de spui că rugăciunea este pricina oricărei virtuţi şi dreptăţi. Nici un gând sau faptă care duce la dreapta credinţă nu poate intra în suflet fără ajutorul rugăciunii şi slujirii lui Dumnezeu. După cum un oraş care nu-i înconjurat cu ziduri cade uşor în mâna duşmanilor, pentru că-i lipseşte zidul care să-i împiedice, tot aşa şi sufletul care nu-i îngrădit cu rugăciuni este supus uşor de diavol şi umplut lesne cu orice păcat. Mai întâi, diavolul nu îndrăzneşte să se apropie când vede că sufletul e întărit cu rugăciuni; se teme de tăria şi puterea pe care i-o dau rugăciunile, care-l hrănesc mai bine de cum hrănesc mâncărurile trupul; apoi, cei care se roagă cu râvnă nu pot să facă o faptă nevrednică de rugăciune, ci, ruşinându-se de Dumnezeu, cu Care nu de mult vorbiseră, îndepărtează iute toate uneltirea vicleanului; ei singuri se gândesc ce rău mare este ca, după ce ai vorbit nu de mult cu Dumnezeu şi L-ai rugat să-ţi dea viaţă curată şi sfântă, să te îndrepţi îndată spre diavol, să primeşti în suflet plăcerile ruşinoase, să laşi pe diavol să intre în sufletul pe care de curând l-a cercetat Dumnezeu şi să îngădui duhurilor rele să pătrundă în sufletele faţă de care harul Duhului şi-a arătat marea sa iubire de oameni şi purtarea sa de grijă.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 212-214)

,,Cu ajutorul rugăciunii poţi să te înalţi la Dumnezeu, poţi să te urci la ceruri şi să te apropii de Dumnezeu.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 215)

,,Poţi cunoaşte tăria şi puterea sfintelor rugăciuni dacă te uiţi şi vezi mulţimea de bunătăţi primite în fiecare zi şi ceas de cei ce se roagă lui Dumnezeu pururea. Cine nu ştie că Dumnezeu dăruieşte tuturor oamenilor,

fără deosebire, şi drepţilor şi păcătoşilor, din pricina marii Lui iubiri de oameni ce-o are pentru noi, şi lumina soarelui şi a stelelor şi a lunii, buna întocmire a văzduhului, hrană de tot felul, bogăţie, viaţă şi mii şi mii de bunătăţi? (Matei 5, 45). Dacă pe cei care nu-L roagă, nici nu-I cer, aşa îi miluieşte şi-i mângâie în fiecare zi, câte bunătăţi nu va dărui celor ce-şi petrec toată viaţa în rugăciuni şi cereri?” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 217)

„Face pe oameni temple ale lui Hristos. Şi după cum palatele împărăteşti sunt făcute cu aur, pietre preţioase şi marmură, tot aşa şi templele lui Hristos sunt făcute cu rugăciuni: *Ca să locuiască Hristos*, spune Pavel, *în inimile voastre*. Poate fi oare o laudă mai mare a rugăciunii decât aceea că face temple ale lui Dumnezeu? Cel care e necuprins în cer, Acela intră în sufletul celui care trăieşte în rugăciune.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 218)

„Rugăciunea a născut pe sfântul prooroc Samuel (I Regi 1, 10-20); fiindcă firea trupului mamei era neputincioasă pentru naştere, a venit iute rugăciunea acesteia şi a îndreptat cusurul firii. De aşa fel este rodul rugăciunii! Rugăciunea a zămislit un prooroc precum acela. Tot prin rugăciune a ajuns Samuel vestit în ceruri, râvnitor îngerilor, fiind mai mult decât era în puterea omului. Socot că aşa trebuia să fie Samuel, spicul rugăciunii mamei! Să învingă pe ceilalţi prin frumuseţea sa morală, prin purtările lui pline de virtute; trebuia să-i întreacă pe sfinţii de dinainte de el, cum în holde spicele binecrescute le întrec pe celelalte.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 220)

„Cel care, astfel strâmtorat, prinde a se ruga ajunge ca, în urma rugăciunii, să resimtă în sufletul său o mare desfătare. Şi, aşa cum năvala norilor întunecă aerul la început, iar apoi, după ce îşi risipesc unul altuia cristalele de gheaţă şi fac să se reverse ploaia în întregime, dau aerului seninătate şi strălucire, în acelaşi chip, cât timp ni se adună deznădejdea în interior, ni se întunecă judecata, însă, după ce ne despovărăm de acest zbucium prin cuvintele rugăciunii şi prin lacrimile care le însoţesc, revărsându-se, astfel, în afara noastră, ne pătrunde în suflet o mare strălucire, răsplata lui Dumnezeu pătrunzând în cugetul celui care se roagă precum o rază de soare.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 126)

„Aceasta l-a născut pe Sfântul Prooroc Samuil, că de vreme ce firea i se împotrivea maicii lui şi nu o lăsa să nască, iar dacă se arată rugăciunea, îndată se îndreaptă sminteala firii. Acest fel de roadă a făcut rugăciunea, pentru aceea Samuil a fost vestit în cer, atâta cât nu se află altul pe pământ ca dânsul să râvnească să urmeze viața îngerilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 92)

RUGĂCIUNEA (stăruința în rugăciune)

„Şi ca să vezi că Dumnezeu nu vrea numai să facă bine şi să dea darurile Sale, ci are obiceiul să vrea să facă şi mai străluciți pe cei care le primesc, vezi-L că face asta cu femeia hananiancă (Matei, 15, 22-28). Amână şi întârzie cu răspunsul, nu numai ca s-o facă pe aceea să stăruie în cererea sa, ci s-o facă cunoscută în întreaga lume. Când hananianca s-a apropiat de El, rugându-L şi spunându-I: *Miluieşte-mă, Doamne, că fiica mea rău se îndrăceşte* (Matei, 15, 22), nici nu o învredniceşte cu răspuns mult îndurătorul, Iubitorul de oameni, Cel Care totdeauna o ia înaintea cererilor noastre. Şi ucenicii, care nu ştiau ce avea să fie, care nu ştiau că nu-i răspunde tocmai pentru că avea grijă de femeie şi nu voia să lase ascunsă comoara sufletului ei, ucenicii deci, ca mai milostivi, se apropie de El şi-L roagă, zicându-I: *Slobozeşte-o că strigă în urma noastră* (Matei, 15, 23). Aproape că Îi arată că n-o mai pot suferi. *Slobozeşte-o, spun ei, nu pentru că suferă, nici pentru că cererea ei este binecuvântată, ci pentru că strigă în urma noastră.*

- Dar Stăpânul ce face?
- Hristos vrând să descopere încetul cu încetul comoara sufletului ei şi să le arate ucenicilor cât de departe sunt de iubirea Sa de oameni, dă un răspuns în stare să-i amorțească cugetul femeii, dacă n-ar fi avut sufletul treaz, dorul clocotitor şi dorința vie, iar apostolilor să le taie pofta de a-L mai ruga pentru ea. *N-am fost trimis*, spune El, *decât la oile cele pierdute ale casei lui Israil* (Matei, 15, 24). Acest răspuns i-a oprit pe apostoli să-L mai roage pentru femeie; pe femeie, însă, răspunsul n-a descurajat-o, ci a făcut să stăruie şi mai mult. Aşa este sufletul îndurerat, care se apropie cu râvnă fierbinte; n-o abate din drum nici una din vorbele celor din jur, ci urmăreşte un singur lucru: să capete ce caută. Aşa a făcut hananeanca. Auzind acest răspuns*, s-a închinat Lui, zicând: Miluieşte-mă Doamne!* (Matei, 15, 25). Ştia cât de milostiv e Stăpânul, de aceea stăruie şi mai mult. Dar vezi-L iarăşi pe Cel înțelept şi iscusit! Nici aşa nu-i face voia, şi-i dă un răspuns mai aspru, mai crud. Stăpânul cunoştea curajul femeii şi voia să-i facă binele dezvăluindu-i şi curajul, voia să le arate şi ucenicilor din desfăşurarea faptelor pricina

îndelungii Sale întârzieri şi în sfârşit să-i învețe pe toți ceilalți câtă tărie are stăruința şi cât de mare este virtutea femeii. De aceea spune: *Nu este bine să iei pâinea fiilor şi să o arunci câinilor* (Matei, 15, 26). Aici, uită-mi-te la stăruința femeii! Înflăcărată de căldura râvnei, întraripată de credința în Dumnezeu, cu inima sfâşiată de durere, ca să spun aşa, şi cu multă milă de fiica ei, nici nu s-a uitat la insulta cuvântului lui Hristos; dimpotrivă, când a auzit că o numeşte câine, mărturiseşte că este câine, ca să scape de lipsa de judecată a câinilor şi să fie numărată dintr-o dată în rândul fiilor. Ascultă acum şi răspunsul femeii, ca să afli cât de mare e câştigul, când Dumnezeu întârzie cu darea binefacerilor Sale. Nu numai că n-a alungat-o pe femeie asprimea cuvintelor Sale, ci a făcut-o să fie şi mai râvnitoare. Când a auzit aceste cuvinte a zis: *Da, Doamne, dar şi câinii mănâncă din firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor* (Matei, 15, 27). Ai înțeles pentru ce Stăpânul a tot zăbovit cu împlinirea cererii? Ca să aflăm din cuvintele femeii covârşitoarea ei credință! Uită-te că îndată Stăpânul o laudă şi o încununează, zicând: *O femeie, mare este credința ta!* (Matei, 15, 28). Domnul o slobozeşte cu laude şi cu cuvinte de admirație pe aceea pe care l-a început n-o învrednicise nici de cuvânt! *Mare este credința ta!* îi spune El. Da, cu adevărat mare i-a fost credința, că n-a încetat, n-a plecat; deşi a văzut că o dată, de două ori şi de mai multe ori s-a rugat şi nu i s-a împlinit cererea, totuşi a stăruit mai departe până ce a dobândit tot ce cerea: *Fie precum voieşti* (Matei, 15, 28) îi spune mai departe Domnul. Ai văzut că o încarcă de daruri Cel Care mai înainte n-o învrednicise de răspuns? Nu i-a împlinit numai cererea ci şi a lăudat-o, a şi încununat-o! Prin cuvintele: *O femeie!*, a arătat că s-a minunat de credința ei, iar prin cuvintele: *Mare este credința!*, ne-a făcut cunoscută bogăția femeii. Apoi i-a spus: *Fie ție precum voieşti!* Cât vrei atâta îți dau! Atâta stăruință te face vrednică să ți se împlinească cererea. Ați văzut marea stăruință a femeii? Ați văzut pricina zăbavei lui Dumnezeu? Ați văzut că pentru asta a amânat împlinirea cererii, ca s-o facă mai strălucită!" (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, III, în col. PSB, vol. 22, pp. 53-55)

„*Şi se ruga Isaac pentru Rebeca, femeia lui, că era stearpă; şi l-a ascultat pe el Dumnezeu* (Fac., 25, 21).

Să nu socoteşti că a dobândit îndată ce a cerut, pentru că în Scriptură, cuvintele vin unele după altele. Nu! Isaac s-a rugat lui Dumnezeu, vreme de douăzeci de ani şi numai după aceea a dobândit ceea ce dorea." (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 171)

„Să nu spui: *Dumnezeu mi-i duşman, nu mă ascultă!* Îți răspunde îndată dacă-L rogi des! Dacă nu pentru prietenie, pentru stăruință! Nici duşmănia, nici timpul nepotrivit şi nici altceva nu-ți sunt piedică!” (*Omilii la Matei,* omilia XXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 289)

„... adesea prin stăruință ne facem vrednici să primim haruri şi binefaceri, oricât de nevrednici s-ar părea că suntem noi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXII, 2, p. 106)

„Să roşim, frații mei dragi, să roşim şi să vărsăm lacrimi peste laşitatea noastră. Acest om (paraliticul – n.n.) a stăruit treizeci şi opt de ani, fără a obține vindecarea pe care o dorea, el n-o obține şi totodată nu renunță, şi dacă nu obține acest har, aceasta nu se datora lipsei de grijă sau a buneivoințe, ci, fiindcă alții îl împiedicau şi se foloseau de forță față de el, pe când el nu s-a descurajat deloc. Noi, dimpotrivă, dacă stăruim să ne rugăm zece zile ca să obținem vreun har, nu mai avem nici aceeaşi râvnă, nici acelaşi zel. Noi care petrecem atâția ani pentru a obține o favoare de la un om, care nu ne temem pentru aceea de a merge chiar la război, de a ne pune în pericol viața noastră, de a petrece zilele noastre în necaz şi în mizerie, să ne punem la lucruri josnice şi urâte, şi care la sfârşit suntem lipsiți de frumoasele noastre speranțe, noi n-avem nici putere, nici curajul de a stărui lângă Domnul nostru cu zelul şi cu toată râvna pe care ar trebui s-o avem; cu toate că răsplata noastră este mult mai mare decât nu sunt chiar ostenelile; *Căci această nădejde,* zice Scriptura, *nu înşeală* (Rom., 5, 5). Şi de ce chin nu ne vom face noi vrednici purtându-ne aşa? În sfârşit, dacă n-avem nimic de aşteptat, nici răsplată de primit, cinstea de a se întreține adesea cu Dumnezeu nu este ea una care egalează, care întrece toate bunurile închipuite?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 173)

„Să te rogi mereu, să nu te descurajezi nicicând; chiar de nu primeşti, să stărui până ce primeşti.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a treia, p. 57)

„Dacă te ascultă, mulțumeşte-I şi continuă să te rogi. Dacă iarăşi nu te ascultă, nu numai că nu trebuie să deznădăjduieşti, ci trebuie să te rogi şi mai stăruitor. Nu spune: *Am făcut multe rugăciuni şi nu s-a întâmplat nimic*, căci şi asta spre binele tău se face. Adică, deoarece Dumnezeu ştie că eşti nesârguincios şi nepăsător şi că, dacă vei dobândi prin rugăciune cele cir care ai nevoie, vei înceta să te mai rogi, amână să-ți clc;i ceea ce-I ceri, pentru a te face stăruitor în rugăciune şi pentru a

comunica mai des cu El. întrucât dacă nu te rogi atunci când te afli într-o situație grea, ce vei face când toate-ți vor merge bine? Aşadar Dumnezeu se preface că nu te aude, spre binele tău, ca să te facă să nu părăseşti rugăciunea. De aceea, continuă să te rogi, nu fi nesârguincios. Nu subaprecia puterea rugăciunii, care poate izbândi multe.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 84-85)

,,Şi dacă suntem nevrednici, adeseori, tocmai prin stăruință ne facem vrednici de a primi.” (*Ce este Mie şi ție femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 131)

....

„Îți voi zice să te rogi lui Dumnezeu o dată şi de două ori şi de trei ori şi de zece şi de douăzeci de ori. Nu te lăsa până vei lua, tot cere ca să iei; iar când vei lua, mulțumeşte lui Dumnezeu că ți-a dat.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 152)

RUGĂCIUNEA („Totdeauna lucrul tău să-l începi cu Dumnezeu”)

„*Şi orice ați face cu cuvântul sau cu lucrul, toate întru numele Domnului Iisus, mulțumind lui Dumnezeu şi Tatăl prin El* (Col., 3, 17). Dacă noi facem aşa, dacă numele lui Hristos este invocat în faptele noastre, nimic necuviincios nu vom face, nimic necurat. Dacă mănânci, dacă bei, dacă te însori, dacă călătoreşti, toate în numele lui Dumnezeu să le faci, adică invocându-l pe El de ajutor. Mai înainte de orice, Lui să te rogi, şi după aceea să începi lucrul. Voieşti să-ți spun ceva? Ei bine, numele Lui pune-l înaintea oricărei întreprinderi.

De aceea şi noi în epistolele noastre punem la început numele Domnului nostru. Unde va fi numele lui Dumnezeu, toate sunt bune şi fericite. Dacă numele consulilor inspiră încredere în diferite acte publice, cu atât mai mult numele lui Hristos. (...) Mănânci, mulțumeşte-I lui Dumnezeu şi atunci, şi după aceasta. Te culci? Mulțumeşte lui Dumnezeu şi atunci, şi după sculare. Te duci în târg? Tot aşa fă. Nimic lumesc, nimic pământesc. Toate fă-le întru numele Domnului, şi totul va progresa. Dacă numele Lui scoate draci, alungă boli, atunci cu atât mai mult va putea să-ți fie de ajutor în întreprinderi. Prin faptul că L-ai invocat, l-ai cinstit, şi deci îți va înlesni lucrul tău cel din lume.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 112)

RUGĂCIUNEA (neîncetată)

„Cu rugăciuni neîncetate să ne întărim viaţa! Să nu ne stea în cale nici o piedică! Nimic nu ne poate împiedica de suntem cu mintea trează! Avem, oare, nevoie de loc sau de timp? Orice loc şi orice timp ne este potrivit pentru o astfel de faptă. Ascultă-l iarăşi pe dascălul lumii spunând: *În orice loc, ridicând mâini cuvioase, fără mânie şi fără şovăire* (I Tim., 2, 8). De ţi-i inima curată de patimi ruşinoase, vei putea, de ai fi în piaţă, în casă, pe cale, la tribunal, pe mare, în han, în atelier, oriunde ai fi, vei putea, rugând pe Dumnezeu, să capeţi ce ceri". (*Omilii la Facere,* omilia XXX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 393)

„Rugăciunea! Roagă-te în fiecare clipă!" (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a treia, p. 55)

„… se cuvine să trăim tot timpul în rugăciuni, să slujim lui Dumnezeu şi să cugetăm la Dumnezeu; se cuvine, deci, să socotim că viaţa noastră, sănătatea noastră, bogăţia noastră, cununa bunătăţilor noastre este rugăciunea către Dumnezeu, rugăciuni făcute cu suflet curat şi nestricat." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 205)

„Dacă-i o pagubă pentru un orb că nu vede soarele, apoi câtă pagubă nu-i pentru creştin că nu se roagă neîncetat, că nu aduce în suflet, prin rugăciune, lumina lui Hristos?" (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 205)

„Când văd, pe un altul că nu se mai satură de slujbele (aduse) lui Dumnezeu, că socoteşte cea mai mare pagubă să nu se roage mereu, mărturisesc din toată inima că un astfel de om împlineşte negreşit toată virtutea, că este biserică a lui Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 208)

„… trebuie să ne închinăm lui Dumnezeu când ne sculăm din pat, luându-o totdeauna înaintea răsăritului soarelui, când ne aşezăm la masă, când ne ducem la culcare; dar, mai bine spus, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu în fiecare ceas, făcând aceasta în tot timpul zilei. În vreme de iarnă să cheltuim cea mai mare parte din noapte în rugăciune, plecându-ne cu multă frică genunchii noştri, cu luare-aminte la rugăciune, fericindu-ne pe noi prin slujirea lui Dumnezeu." (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 211)

,,… şi umblând prin piaţă şi prin oraş, în acelaşi timp să ne rugăm în minte cu multă adunare şi încordare şi stăruinţă; şi să ne întâlnim cu prietenii, şi, [simplu spus], orice am face putem să-L chemăm pe Dumnezeu cu glas stăruitor şi pătrunzător – vorbesc de glasul dinăuntru – şi nimănui din cei de faţă să nu i se facă cunoscut acest glas." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 34)

,,*De şapte ori pe zi Te-am lăudat pentru judecăţile dreptăţii Tale* (Ps. 118, 164). Dacă un împărat, cufundat în mii de griji şi tras din toate părţile, de atâtea ori Îl ruga pe Dumnezeu într-o zi, ce iertare sau apărare mai putea avea noi, care, având atâta timp liber, nu Îl rugăm necontenit, deşi am putea avea atâta câştig?" (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 67)

,,Aşadar, să nu căutăm pretexte zicând că nu este aproape casa de rugăciune, căci, dacă suntem treji, harul Duhului ne-a şi făcut biserici ale lui Dumnezeu, aşa încât mare este uşurinţa [de a ne ruga] în tot [locul şi vremea]." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 69)

,,Oriunde ai fi, poţi sta înaintea altarului, numai să arăţi o voinţă trează [*προαιρεσις νηφουσα*]; şi nu te împiedică nici locul, nici timpul, ci chiar dacă nu pleci genunchii, chiar dacă nu-ţi baţi pieptul şi nu-ţi întinzi mâinile la cer, fă însă doar dovada unei minţi calde şi ai săvârşit tot ceea ce ţine de rugăciune." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 69)

„Să te rogi în fiecare ceas. N-o întrerupe. Nu fi nesârguincios. Nu înceta să chemi iubirea de oameni a lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 84)

„Şi cum se poate, vei zice, ca un om având atâtea griji şi cu dregătorie să se roage la fiecare trei ceasuri ale zilei şi să alerge la Biserică?

Se poate şi este foarte lesnicios. Că deşi a merge la Biserică nu se poate, dar stând acolo la slujba ta poţi să te rogi. Şi nu este trebuinţă de glas, ci de minte; nici de întinderea mâinilor, ci de suflet osârduitor; nici de poziţia trupului, ci de cugetarea minţii. Căci şi Ana a fost ascultată nu pentru că a slobozit glas tare, ci pentru că striga tare înăuntrul inimii, precum zice Scriptura: *Şi glasul ei nu se auzea* (I Împ., 1, 13). Şi mulţi de multe ori au

făcut aşa, căci stând afară la uşile stăpânilor care înăuntru strigau, se iuțeau, îngrozeau şi se turbau, ei însemnându-se cu semnul cel sfânt şi rugându-se cu mintea puțin, intrau la acela şi-l schimbau potolindu-l, făcându-l din sălbatec blând. Pe această rugăciune n-a oprit-o nici locul, nici vremea, nici faptul că n-a fost rostită în auz.

Fă şi tu aşa." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 159-160)

„Şi femeia care ține în mâini suveica şi țese poate să caute cu mintea la cer şi să cheme pe Dumnezeu cu fierbințeală. Şi omul mergând la târg poate face rugăciuni întinse. Şi cel ce şade la atelierul lui şi coase piei, poate să afierosească sufletul său Stăpânului. Şi slujitorul care aleargă şi vine, face cumpărături, sau şade la bucătărie, poate să facă rugăciuni întinse cu mintea trează, când nu-i este cu putință să vină la Biserică. Dumnezeu nu se ruşinează de loc, ci numai un lucru cere, minte fierbinte şi suflet înfrânat şi curat. Şi ca să cunoşti că nu este trebuință de locuri şi de vremi, ci de cugetare a minții vitează şi trează, caută la Pavel care zăcea întins în temniță, nu în picioare, căci butucul în care îi erau băgate picioarele nu-l lăsa. Dar fiindcă s-a rugat cu osârdie, a cutremurat temnița, a clătinat temeliile ei, iar pe temnicer l-a înfricoşat, pe care apoi l-a povățuit la Sfânta Taină." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 161)

„Vă sfătuiesc să mergeți adeseori la Biserică, iar dacă nu puteți şi acasă să vă rugați în multă linişte, plecându-vă genunchii fără tulburare şi întinzându-vă mâinile. Iar dacă vă veți întâmpla să fiți între mulți, nu se cuvine ca pentru aceasta să lăsați rugăciunile cele obişnuite, ci să vă rugați chemând pe Dumnezeu în felul în care v-am arătat. Şi nu veți avea mai puțin folos de la acest fel de rugăciune. Şi am zis acestea nu pentru ca să le lăudați şi să vă minunați de ele, ci să le împliniți cu lucru, cheltuind vremea zilei, a nopții şi a lucrării în rugăciuni şi în cereri. Dacă vom iconomisi aşa lucrurile noastre şi viața aceasta de acum o vom petrece întăriți şi împărăția cerurilor o vom câştiga." (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât*

zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 162)

„Pururea să vieţuim şi să petrecem cu laude şi cu rugăciuni şi mai mult să ne fie mintea şi trupul nostru spre credinţa şi lauda lui Dumnezeu decât spre alte griji lumeşti.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 93)

„Pururea să se roage şi să zică: *Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine păcătosul*.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 154)

RUGĂCIUNEA (orice loc poate fi loc de rugăciune)

„Pentru noi, creştinii, însă orice loc a ajuns loc de rugăciune, pentru că Hristos, prin venirea Lui, a curăţat tot universul. De asta şi Pavel, cu îndrăznire, ne îndeamnă să ne rugăm fără teamă pretutindeni, grăind aşa: *Voiesc, dar, ca bărbaţii să se roage în orice loc, ridicând mâinile cuvioase* (I Tim., 2, 8). Ai văzut că a fost curăţit universul? Putem ridica mâinile cuvioase pretutindeni, în orice loc, pentru că tot pământul a ajuns sfânt.” (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 89)

„Când nu te afli în biserică, să spui tainic în sinea ta *Miluieşte-mă, Doamne!* Strigă la Dumnezeu cu gândul tău, fără să-ţi mişti buzele. Dumnezeu ne aude şi atunci când tăcem. Nu este atât de important unde, ci cum ne rugăm. Chiar şi când te afli în baie să te rogi. Să te rogi oriunde ai fi. Întreaga zidire este biserica lui Dumnezeu. Tu însuţi eşti biserica lui Dumnezeu şi cauţi loc unde să te rogi?” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 196)

„Să nu afli motiv, să zicem că este greu fiind cineva cu griji domneşti, sau este departe de biserică şi pentru aceea nu se poate ruga, că locul nu împiedică, nici vremea nu opreşte, ci oriunde vei fi, poţi să pui jertfelnic, măcar de n-ai îngenunchea şi să te baţi în piept, nici spre cer să-ţi ridici mâinile; acestea toate de le-ai face numai cu mintea ta şi gândul să-l ai cu râvnă, plineşti toată rugăciunea, măcar în târg de eşti sau de umbli singur sau lucrezi la prăvălie şi alt lucru ai face, poţi să te uneşti cu Hristos cu gândul numai rugându-te. Încă şi cel ce slujeşte la bucătărie şi robul cel cumpărat

care slujeşte şi n-are vreme să meargă la biserică, poate să facă rugăciune bineplăcută lui Dumnezeu, că Dumnezeu de loc nu Se scârbeşte, ci numai una cere de la noi: gând fierbinte şi întreg şi suflet curat, pentru că şi Pavel nu în biserică, nici în casă, ci fiind închis în temniță, cu mâinile şi cu picioarele legate şi cu fața în sus zăcând făcea rugăciune aşa şi cutremura temnița din temelie şi pe temnicer îl legă şi spre cunoştință dumnezeiască îl îndreptă; şi împăratul Iezechia, zăcând în pat, numai cât se întoarse spre perete şi se rugă lui Dumnezeu cu lacrimi, a venit în sănătatea cea mai dinainte; iar şi tâlharul fiind întins pe cruce şi răstignit, cu puține cuvinte numai a moştenit Împărăția Cerurilor. Şi proorocul Ieremia, în groapa cea cu noroi şi proorocul Iona, în pântecele chitului, la fel şi Daniil în groapa cu lei, aceştia toți rugând pe Dumnezeu s-au izbăvit de multe răutăți cu rugăciunea cea fierbinte spre Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 154-155)

„Nu trebuie să-i căutăm loc rugăciunii, ci firii celei bune. Pe Ieremia l-au aruncat evreii zicem, oriunde vei fi, roagă-te de ai fi chiar şi în baie; nu alege loc de rugăciune, că omul este biserica lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 155)

RUGĂCIUNEA (şi citirea cărților sfinte)

„Când te rogi, oare nu vorbeşti cu Dumnezeu? Când citeşti Îl ai pe Dânsul Care-ți răspunde.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 229)

RUGĂCIUNEA (lipsa ei - gravitatea)

,,Cine poate a se ruga din toată puterea, fie cel mai sărac dintre toți, el totuşi va fi mai bogat decât toți; aceluia însă, căruia îi lipseşte rugăciunea, de ar şedea chiar pe tron, totuşi este cel mai sărac dintre toți. Achav nu era oare împărat, nu avea el oare aur şi argint cu prisosință? Dar fiindcă era lipsit de rugăciune, nu s-a dus el oare să-l caute pe Ilie, pe un om care nu avea locuință, nici altă haină decât un cojoc prost? *Ce înseamnă aceasta?*, am putea noi întreba; *tu, care posezi atât de multe, cauți pe acela care nu are nimic? Aşa,* ar răspunde el, *căci ce-mi folosesc mie visteriile mele, când acesta a încuiat cerul şi pe toate le-a făcut nefolositoare*. (Vezi că Ilie era mai bogat decât Ahav? Căci până ce el a vorbit şi a rugat ploaia de la Dumnezeu, împăratul şi cu toată oastea sa se aflau în mare nevoie). Aceasta

este puterea rugăciunii !” (*Cuvânt la Duminica a cincea a Sfântului şi Marelui Post*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 93)

,,Omul care nu se roagă lui Dumnezeu şi nu doreşte să stea de vorbă cu Dumnezeu este mort, fără suflet şi fără minte. Cel mai mare semn de smintire este acela să nu ştii ce mare cinste îți face Dumnezeu; cel mai mare semn de nebunie este să nu iubeşti rugăciunea, să nu socoteşti că ai murit sufleteşte când nu te mai rogi lui Dumnezeu. După cum trupul acesta al nostru este mort şi plin de miros urât când lipseşte din el sufletul, tot aşa şi sufletul este mort, ticălos şi plin de miros urât când nu se îndreaptă spre rugăciune. Daniel, marele prooroc, ne învață că se cuvine să socotim mai amară ca moartea lipsa rugăciunii; dar, mai bine spus, el voia mai bine să moară decât să fie lipsit treizeci de zile de rugăciune. Şi împăratul perşilor nu i-a dat această poruncă pentru ca Daniel să se lepede de legea lui, ci ca să-l facă pe Daniel să se gândească treizeci de zile la el (Daniel 6, 1-10). Fără ajutorul lui Dumnezeu nu ne poate veni în suflet nici un bine; iar ajutorul lui Dumnezeu stă alături de ostenelile noastre şi le uşurează mult, când dumnezeu vede că iubim rugăciunea, că ne rugăm mereu Lui şi că aşteptăm să se pogoare de la El toate bunătățile. Când văd că un om nu iubeşte rugăciunea, nici nu are dragoste fierbinte şi puternică de rugăciune, ştiu bine că omul acela nu are nimic de seamă în sufletul său.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 207)

,,Fără rugăciune nu avem nici un bine, nici nu ne mântuim.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 211)

,,Dacă te lipseşti de rugăciune, faci la fel ca şi cum ai scoate un peşte din apă. După cum pentru peşte apa este viața lui, tot aşa pentru tine, rugăciunea.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 215)

„Cel ce nu se roagă lui Dumnezeu, nici nu doreşte să vorbească cu Dumnezeu adesea, este mort şi fără suflet şi nu are nimic în minte (…) să-i pară când nu se roagă că este mort, că în ce fel trupul nostru fără de suflet este mort, în acelaşi fel, şi sufletul care nu se roagă este mort şi ticălos şi împuțit.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 93)

„Fericitul David avea multe griji ale împărăției şi tot se ruga lui Dumnezeu de şapte ori pe zi şi nu numai pentru dânsul, ci pentru toți cei ce erau sub ascultarea lui şi sub împărăția lui, dar noi ce răspuns vom da înaintea lui Dumnezeu căci neglijăm rugăciunea? Că pentru aceea află diavolul vreme şi ne trage la păcate." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 153)

„Trebuie să mărturisim că a nu se ruga înseamnă a muri. Este mort sufletul care nu se mai roagă. La fel precum trupul fără de sufletul său nu mai este decât un cadavru în descompunere, la fel sufletul fără de rugăciune nu mai este decât un fel de cadavru: cadavru dat viciilor ca şi putrezirii şi viermilor. Şi de fapt sfinții nu judecau altfel, ei care preferau să moară decât să rămână fără de rugăciune." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 480)

SADUCHEII

„- Cine sunt saducheii?

- Altă sectă la iudei în afară de aceea a fariseilor şi cu mult inferioară acesteia. Saducheii susţineau c nu există nici înviere, nici suflet. Erau oameni necredincioşi, îndrăgostiţi de cele materiale. Erau multe secte la iudei. De aceea şi Pavel spune: *Sunt fariseu, din secta cea mai riguroasă a legii noastre* (Fapte 26, 5)". (*Omilii la Matei,* omilia LXX, II, în col. PSB, vol. 23, p. 804)

SALUTUL

„*Har vouă şi pace*! O! Ce salutare frumoasă, şi care poartă cu sine mii de bunătăţi! Aceasta este salutarea pe care Hristos a poruncit Apostolilor a o adresa la început în casele în care vor intra. Şi de aceea şi Pavel, pretutindeni, aşa îşi începe cuvântarea, de la *har şi pace*. Nici Hristos nu a desfiinţat un război mic şi neînsemnat, ci variat, şi în multe feluri, şi de un timp îndelungat, iar aceasta nu a provenit deloc din ostenelile noastre, ci numai prin harul Lui. Fiindcă dragostea a hărăzit harul, iar harul a hărăzit pacea, de aceea Apostolul punându-le în ordinea lor în salutarea pe care le-o trimite, doreşte ca acestea să rămână în continuu printre ei înrădăcinate, ca nu cumva să reînceapă alt război. Pentru aceasta şi roagă pe Dătătorul lor de a le păstra printre ei, neclintite, zicând: *Har vouă şi pace de la Tatăl nostru şi de la Domnul Iisus Hristos!*" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 26)

SĂRĂCIA (definiţia)

„Căci sărac nu este cel care nu are nimic, ci acela care la multe râvneşte (...)". (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, p. 55)

„Acela este mai sărac decât toţi, care doreşte mai mult şi care niciodată nu poate stinge această poftă rea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 247)

„… (sărăcia – n.n.) este un loc sigur de scăpare, un liman liniştit, o siguranţă nedezminţită, o bucurie fără primejdie, o plăcere curată, o viaţă

fără nelinişte, muma înțelepciunii, frâu contra semeției, mijloc de mântuire de pedeapsă şi rădăcină a smereniei. Dar spune-mi, pentru ce tocmai de dânsa fugiți voi aşa de tare şi pentru ce o socotiți voi inferioară bogăției?” (*Cuvânt la Ziua Sfinților patruzeci de Mucenici,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 64)

„… nu-i sărac cel care n-are nimic, ci cel care doreşte multe.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 53)

SĂRĂCIA (cauza pentru care Dumnezeu a îngăduit să existe săraci)

„Nu vedeți frații mei, că Dumnezeu ne-a dat toate lucrurile în comun? Dacă El a îngăduit să fie săraci, El a permis-o din iubire față de bogați, ca ei să-şi poată curăți păcatele lor prin milostenie.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 5, pp. 402-403)

SĂRĂCIA (teama de sărăcie)

„Într-adevăr, sărăcia vi se pare grozavă şi înfricoşată, şi chiar numai auzind de ea. Apoi tocmai pentru aceea suntem săraci, fiindcă ne temem de sărăcie, chiar dacă am avea mii de talanți. Nu este sărac cel ce n-are nimic, ci cel ce se teme de sărăcie, pentru că în nenorociri noi nu plângem pe cei ce suferă rele mari, ci credem vrednici de plâns pe cei ce nu ştiu a suferi acele rele, chiar de ar fi cât de mici, iar pe cei ce ştiu a le suferi noi îi credem vrednici de laude şi de cununi. Şi cum că aşa este lucrul, apoi spune-mi: pe cine lăudăm noi în luptele Olimpice? Pe cei ce sunt loviți grozav şi nu simt dureri, ci țin capul sus, sau pe cei care fug de la cele dintâi răni căpătate? Oare nu pe cei dintâi îi şi încununăm ca voinici şi bărbătoşi, iar pe ceşti din urmă îi râdem ca pe nişte fricoşi şi fără vlagă în ei? Apoi tot aşa facem şi în privința faptelor vieții, căci pe cel ce suferă toate cu uşurință, noi îl încununăm, după cum încununăm pe atletul din luptele Olimpice, pe când pe celălalt noi îl plângem fiindcă îi este frică şi tremură de cele rele, ba încă este cuprins de frică chiar şi mai înainte de a primi vreo rană. Căci şi în luptele Olimpice, când luptătorul fuge chiar mai înainte de a ridica mâna potrivnicul lui şi mai înainte de a căpăta vreo rană, atunci el se face de râs ca fricos, molatic şi neînstare de nişte astfel de osteneli. Întocmai aşa se întâmplă şi cu cei ce se tem de sărăcie şi nu pot să sufere nici măcar a se gândi la ea.

Deci nu noi vă facem pe voi săraci, ci voi înşivă. Dar atunci, cum să nu-şi bată joc diavolul de tine, văzându-te înfricoşat şi tremurând chiar mai înainte de a te ataca? Şi când tu o iei aceasta ca un fel de spaimă de dânsul, apoi la urmă nici nu mai este nevoie a te ataca, ci lăsându-te să ai avere, el prin frica de pagubă a acelei averi te face mai moale decât ceara. Fiindcă, după cum am mai spus, după ce am pătimit un rău oarecare, noi nu-l mai credem atât de grozav – dacă s-ar întoarce – după cum îl credeam mai înainte. Deci ca nu cumva să câştige cineva o astfel de virtute, apoi el (diavolul) îl ține într-o frică neîncetată, şi mai înainte de orice ispită îl ține într-o frică mare, muindu-l astfel mai tare decât ceara. Căci un astfel de om este mai moale decât ceara şi cu o viață mai ticăloasă decât a lui Cain, temându-se pentru cele ce are cu prisosință şi scârbindu-se pentru cele ce nu are, şi iarăşi pentru cele ce are tremurând şi stăpânind averea ca un rob nemulțumitor, fiind înconjurat de o mulțime de patimi, care de care mai necuviincioase, fiindcă şi pofta dobitocească, şi frica cea de multe feluri, şi groaza îi stăpâneşte pe aceşti nenorociți, care seamănă cu o corabie purtată de vânturi în toate părțile şi trece prin multe furtuni.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, pp. 320-321)

„Pentru ce tremuri şi te înfricoşezi de sărăcie? Pentru ce alergi după bogăție? *Mă tem,* zici tu, *ca să nu fiu silit a ajunge să cer pe la uşile altora şi să mă rog de aproapele*. Aud pe mulți zicând şi rugându-se: *Nu mă lăsa, Doamne, niciodată în starea de a avea trebuință de oameni!* Dar auzind acestea, eu râd foarte mult, căci teama aceasta este copilărească. Într-adevăr, iubiților, că noi în fiecare zi, şi chiar în toate mişcările noastre, cum s-ar zice, ne găsim în nevoie unii de alții. Aşa că cuvintele acestea sunt ale unui suflet înfumurat şi fără judecată, şi care nu cunoaşte lămurit firea lucrurilor. Dar nu vezi că noi cu toții avem trebuință unul de altul? Nu vezi bunăoară cum ostaşul are trebuință de meşteşugar, meşteşugarul de neguțător, neguțătorul de lucrătorul de pământ, robul de cel slobod, stăpânul de slugă, săracul de cel bogat, bogatul de cel sărac, cel ce nu lucrează nimic de cel ce dă milostenie, cel ce dă de cel ce primeşte? - fiindcă chiar şi cel ce primeşte milostenia împlineşte o mare nevoie, şi mai mare încă decât toate. Că dacă nu ar fi săraci, toate cele ale mântuirii noastre s-ar răsturna pe dos, neavând unde să ne învistierim banii. Aşa că chiar şi săracul, care pare a fi mai netrebuitor, tocmai acesta este mai trebuitor decât toți oamenii. Dar dacă este ruşinos a avea trebuință de altul, apoi nu-i rămâne decât să moară, căci nu poate trăi temându-se de sărăcie. *Dar,* zici tu, *nu pot suferi căutătura înfumurată*. Şi de ce, defăimând pe altul pentru mândrie, te necinsteşti singur cu o astfel de

învinuire? - Pentru că este lucru de mândrie a nu suferi trufia unui suflet îngâmfat. Pentru ce te temi de lucruri ce nu sunt vrednice de nici un cuvânt, te temi, zic, şi tremuri şi de acestea, şi de sărăcie? Că chiar dacă vei fi bogat, totuşi prin aceasta te vei găsi în nevoie de mai mulți şi de mai multe, ba încă chiar şi de mai de rând lucruri.

Cu cât te îmbogăţeşti mai mult, cu atât mai mult te supui pe sineți acestui blestem. Întocmai aşa te rogi tu, cerând să ai bani şi să nu ai trebuință de nimeni, ca acela care, găsindu-se în mijlocul mării, unde are trebuință şi de corăbieri, şi de corabie, şi de mii de alte împrejurări, s-ar ruga totuşi ca să nu aibă trebuință de ajutorul nimănui. Apoi dacă voieşti cu orice preț a nu avea trebuință de nimeni, cere şi doreşte-ți sărăcia; iar dacă ar trebui a te ruga pentru ceva, să te rogi şi să ai grijă numai pentru pâine şi haină - iar dacă eşti bogat, ai grijă şi pentru țarină, şi pentru slugi, şi pentru dăjdii, şi pentru lefile slugilor, şi pentru cinstea slujbei ce o ai, şi pentru siguranța vieții şi a persoanei tale, şi pentru slavă, şi vei avea trebuință şi de stăpânitori, şi de cei supuşi acelora, şi de cei din cetate, ca şi de cei din sate, şi de neguțători, şi chiar şi de cârciumari.

Acum vezi că vorbele acestea sunt ieşite din cea mai mare prostie? Că cu cât mai mult te înfricoşezi şi voieşti a nu avea nevoie de nimeni, cu atâta nu-ți va fi cu putință de a scăpa de acea nevoie. Iară de voieşti a scăpa de mulțime - şi-ți este cu putință, dacă te vei refugia la limanul sărăciei - taie şi aruncă de la tine mulțimea lucrurilor, şi întru nimic să nu crezi că ar fi ruşine a avea trebuință de altul, fiindcă acest lucru este şi al înțelepciunii celei negrăite a lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, pp. 163-164)

„Nici să ne rugăm zicând *nu ne da pe noi a ne găsi în nevoia altora*, ci dimpotrivă să ne rugăm, zicând *nu ne lăsa pe noi, găsindu-ne în nevoie, a nu primi pe cei ce pot să ne folosească*. Greoi este nu a se găsi cineva în nevoie de a fi ajutat de alții, ci de a răpi cele ale altora. Însă pentru unele ca acestea nu ne rugăm vreodată şi nici nu zicem: *Nu-mi da, Doamne, gândul de a pofti cele străine*, iar a ne găsi în nevoie, aceasta ni se pare a fi de nesuferit. Deşi Pavel de multe ori s-a găsit în nevoie şi nu se ruşina pentru aceasta, ci încă se şi mândrea şi lăuda pe cei ce-l ajutaseră, zicând: *Că şi o dată, şi de două ori ați trimis cele spre trebuința mea* (Flp., 4, 16), şi iarăşi: *Alte biserici am jefuit, luând de cheltuială spre a sluji vouă* (2 Cor., 11, 8).

Deci a se ruşina cineva de acestea nu este fapt al unui suflet slobod, ci al unui suflet molatic, tâmp şi îndobitocit, fiindcă aceasta este hotărârea lui Dumnezeu, a ne găsi în nevoie unul de altul. Prin urmare, nu mai filosofa peste

măsura îngăduită.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, pp. 164-165)

„Spune-mi, te rog, de ce te înspăimânţi de sărăcie? De ce tremuri? Nu de teama foamei? Nu de teama setei, a frigului? Oare nu pentru toate acestea? Dar nimeni nu e lipsit cu desăvârşire de ele. Uitaţi-vă la neamurile cele de început şi vedeţi cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat? (Sir., 2, 10); şi iarăşi: *Priviţi la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitniţe, şi Tatăl vostru Cel ceresc le hrăneşte* (Mt., 6, 26). Nimeni nu poate arăta pe cineva care ar fi murit de foame sau de frig. Şi atunci de ce tremuri şi de ce te temi de sărăcie? Nu poţi răspunde la nimic. Dacă ai cele de trebuinţă, pentru ce această teamă? Că nu ai la îndemână acea mulţime de servitori? Aceasta înseamnă că ai scăpat de stăpâni, aceasta înseamnă fericirea neîncetată şi eliberarea de griji. Poate duci lipsa mobilei, a paturilor şi a vaselor de argint? Dar cel ce le are, prin ce e mai mare decât tine? Prin nimic, căci toate acestea sunt egale în modul de întrebuinţare, fie că sunt făcute dintr-un material sau din altul. Dar poate nu eşti considerat destul de grozav în ochii oamenilor? Nici să nu fii vreodată! Pentru că ce plăcere poate fi faptul că alţii se vor sfii de tine? Să nu fie nici aceasta! Sau poate că-ţi închipui că, bogat fiind, nu te vei mai teme de legile ţării şi de stăpânire? Ei bine, ascultă ce spune Apostolul în altă parte: *Voieşti, deci, să nu-ţi fie frică de stăpânire? Fă binele şi vei avea laudă de la ea* (Rom., 13, 3). Poate că suntem nebăgaţi în seamă şi de aceea prada multor necazuri şi multor rele, după cum judecă cei mai mulţi? Da, însă nu sărăcia aduce aceasta, ci răutatea. Fiindcă mulţi săraci şi-au petrecut întreaga viaţă fără griji sau supărări, şi, dimpotrivă, mulţi bogaţi, stăpânitori şi puternici, au avut întreaga lor viaţă plină de necazuri şi de suferinţe, mai grozave chiar decât ale tâlharilor şi făcătorilor de rele.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, pp. 56 - 57)

SĂRĂCIA (să nu ne temem de sărăcia materială ci de cea spirituală)

„Nu te teme de cuptorul sărăciei, ci de cuptorul păcatului. Acesta-i flacără şi chin; celălalt, rouă şi odihnă. Lângă cuptorul păcatului stă diavolul, lângă cuptorul sărăciei stau îngerii, care alungă flacăra”. (*Omilii la Matei,* omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 64)

SĂRĂCIA (adevărata sărăcie)

„Nimeni nu-i mai sărac decât păcătosul şi nimeni nu-i mai bogat decât făcătorul de dreptate. De aceea Pavel spune despre cei ce trăiesc în credinţă şi în bogăţie de fapte bune: *Mulţumesc lui Dumnezeu că în toate v-aţi îmbogăţit în El, în tot cuvântul şi în toată cunoştinţa* (I Cor., 1, 4-5). Iar despre cei necredincioşi fericitul Ieremia spune: *Poate că sunt săraci, de aceea n-au putut să asculte cuvântul domnului* (Ier., 5, 4). Vezi că numeşte săraci pe cei ce stau departe de dreapta credinţă?” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a şaptea, p. 128)

SĂRĂCIA (răbdarea ei cu nobleţe şi cu mulţumire)

„De multe ori am arătat că cei ce nu au nimic sunt cu mult mai bogaţi decât aceştia şi întru o mai mare mulţumire sufletească şi neprimejduire.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 97)

SĂRĂCIA (elogiu sărăciei)

„Nu te minuna că fug mulţi de sărăcie! Nechibzuiţii fug şi de celelalte virtuţi.

- Dar săracul e ocărât şi dispreţuit de bogat, mi se spune.

- Când îmi vorbeşti aşa, îmi vorbeşti tot de lauda sărăciei. Spune-mi, cine-i fericit: Cel ce ocărăşte sau cel ocărât? Negreşit cel ocărât. Deci iubirea de argint porunceşte să ocărăşti, pe când sărăcia te îndeamnă să suferi ocara.

- Săracul rabdă de foame, mi se spune.

- Şi Pavel a răbdat de foame şi a fost flămând.

- Săracul n-are odihnă.

- Nici Fiul Omului n-a avut unde să-Şi plece capul (Matei 8, 20). Ai văzut până unde urcă laudele sărăciei? Ai văzut unde te aşază? Lângă ce bărbaţi te pune? Ai văzut că te face imitator al Stăpânului? Dacă ar fi fost bine să avem aur, Hristos le-ar fi dat aur ucenicilor Săi, El, Care le-a dat acele bunătăţi nespuse. Dar aşa nu numai că nu le-a dat, ci i-a şi oprit să aibă aur. Din pricina aceasta şi Petru, nu numai că nu se ruşinează de sărăcie, ci se şi laudă cu ea, zicând: *Argint şi aur nu am, dar ce am aceea îţi dau* (Fapte 3, 6). Cine n-ar voi să rostească aceste cuvinte?

- Negreşit că toţi, mi-ai răspunde, poate.

- Atunci aruncă argintul, aruncă aurul!

- Şi dacă-l arunc, voi dobândi puterea lui Petru?

- Spune-mi, ce l-a făcut fericit pe Petru? Că a înzdrăvenit un olog? Nu! Nicidecum! Ci că n-a avut averi! Lucrul acesta i-a pricinuit cerul. Mulţi din cei ce au făcut averi au ajuns în iad, dar cei care au aruncat aurul şi

argintul au dobândit împărăția. Şi aceasta afl-o chiar de la Petru. Două lucruri a spus el. Unul: *Aur şi argint n-am;* al doilea: *în numele lui Iisus Hristos scoală-te şi umblă* (Fapte 3, 6). Ce l-a făcut pe Petru strălucitor şi fericit? Însănătoşirea ologului sau aruncarea banilor? Răspunsul caută-l chiar din gura Celui Ce răsplăteşte, din gura lui Hristos! Ce-a spus El bogatului care căuta viața veşnică? Nu i-a spus: însănătoşează ologi!, ci: *Vinde-ți averile tale şi le dă săracilor şi vino şi urmează Mie şi vei avea comoară în ceruri* (Luca 18, 22)". (*Omilii la Matei,* omilia XC, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 1005)

„Sărăcia este un folos însemnat pentru cel ce o îndură cu curaj; ea este un tezaur pe car
omilia II-a, p. 50)

„Unde se întâlnesc eroii? Unde va afla Biserica cei mai mărinimoşi apărători ai săi? Unde se arată o virtute mai curată, o forță mai generoasă? Unde au virtuțile o ieşire şi o maturitate mai îmbelşugată? Oare la bogat? Bogăția aduce chemări exclusive, un egoism de nevindecat, teroarea pericolului, voința fierbinte de a continua să se bucure (…)

Săracul dimpotrivă, lipsit de bunuri este liber de griji. El se devotează uşor; el se prinde de nişte cauze nobile; el este făcut pentru greutate şi suferința pentru oarecare întreprindere generoasă nu-l costă.

Vedeți de asemenea care au fost întemeietorii şi primii eroi ai Bisericii: săracii. Şi în cursul veacurilor cine munceşte şi se devotează mai continuu la lucrurile sfinte? Cei smeriți, cei mici, săracii." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 530)

SĂRĂCIA (care îmbogățeşte)

„Dacă nu crezi poate că sărăcia este făcătoare de bogăție, gândeşte-te la Stăpânul tău, şi atunci nu te vei mai îndoi. Că dacă Acela nu se făcea sărac, tu nu te-ai fi făcut bogat. Că minunea aceasta este: că sărăcia a îmbogățit pe bogăție. Însă bogăție aici el numeşte cunoaşterea bunei-cinstiri, curățirea păcatelor, dreptatea, sfințirea şi toate celelalte bunătăți nenumărate pe care ni le-a dat şi ni le va da.

Şi toate acestea prin sărăcie le-am câştigat. Prin care sărăcie? Prin faptul că a luat trup omenesc, s-a făcut om şi a pătimit ceea ce a pătimit - deşi pentru toate acestea el nu a fost dator cu nimic ție, ci tu îi datorezi Lui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVII, p. 161)

SĂRĂCIA („a moştenit înțelepciune”)

„- Dar ce folos are săracul de pe urma priceperii lui?

- Poate că n-o ştii! Nici orbul nu ştie care-i folosul luminii. Ascultă pe Solomon, care spune: *Pe cât este deosebirea între întuneric şi lumină, pe atât este mai presus înțeleptul de nebun* (Ecl. 2, 13). Cum să-l învățăm pe cel din întuneric? Că întuneric este dragostea de avuții şi nu lasă să se vadă cum sunt ele în realitate, ci le arată altfel. După cum cel care este în întuneric socoteşte o nimica vasele de aur, pietrele prețioase sau hainele de purpură, pentru că nu vede frumusețea lor, tot aşa şi cel stăpânit de iubirea de argint nu vede cum trebuie frumusețile celor ce merită să fie dorite. Împrăştie, te rog, întunericul pricinuit de patima aceasta şi vei vedea ce sunt avuțiile! Nicăieri nu se vede aceasta aşa de bine ca în sărăcie; nicăieri nu se vădesc bogățiile a fi o nimica, ca în filosofie!

O, oameni nebuni, care blestemați pe săraci şi spuneți că sărăcia face de ruşine şi viața oamenilor şi casele lor! Din pricina aceasta amestecați totul pe lume. Spune-mi, care e ruşinea casei unui sărac? Că nu are pat de fildeş, că nu are vase de argint? Că toate lucrurile din casa lui sunt de lut şi de lemn? Dar tocmai aceasta dă unei case cea mai mare slavă şi strălucire. Când nu te ocupi de cele lumeşti poți să-ți întrebuințezi timpul cu grija de suflet. Când vezi că te îngrijeşti numai de cele lumeşti, ruşinează-te de marea ta necuviință. Şi mai ales casele bogaților sunt lipsite de cuviință. Poate fi, oare, o mai mare necuviință decât aceea de a îmbrăca lemnele cu covoare, de a fereca paturile cu argint ca la teatru şi ca pe scenă? Care casă seamănă mai mult cu scena şi cu cele de pe scenă? Casa bogatului sau casa săracului? Nu-i aşa că a bogatului? Deci ea este plină de necuviință. Care casă seamănă cu casa lui Pavel, cu a lui Avraam? Nu-i aşa că a săracului? Deci ea este plină de podoabe şi de bună-cuviință. Şi ca să cunoşti că mai cu seamă aceasta este podoaba unei case, mergi în casa lui Zaheu şi află cum şi-a împodobit el casa când Hristos a vrut să intre în ea! Zaheu n-a alergat la vecini ca să ceară scaune şi paturi de fildeş, nici n-a scos din lăzi covoare țesute în Lacedemonia, ci şi-a împodobit casa cu podoaba potrivită lui Hristos.

- Care-i podoaba aceasta?

- *Voi da,* spune el, *jumătate din averile mele săracilor şi celui de la care am răpit îi voi întoarce împătrit!* (Luca 19, 8)

Aşa să ne împodobim şi noi casele noastre, ca să intre şi în casa noastră Hristos.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIII, III-IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 944-945)

SĂRĂCIA (- urzitoarea, ajutătoarea şi sprijinitoarea virtuților)

„Să nu dorim laude, să nu căutăm nici arginți, nici bogății şi să nu privim sărăcia ca pe un rău. Sărăcia este o stăpână mare care ne face prudenți şi răbdători, care ne ridică la cea mai înaltă şi la cea mai sublimă filosofie. Lazăr a trăit în sărăcie şi el a fost răsplătit cu o cunună; Iacob nu dorea decât să aibă pâine; Iosif s-a aflat în aceeaşi nevoie; el s-a văzut nu numai rob, ci încă şi prizonier; şi pentru aceea îi dăm noi cele mai multe laude. Da, noi nu-l admirăm pe atâta pe Iosif ca împărțitor al grâului din Egipt, pe cât pe Iosif cel închis în închisoare; noi nu-l admiră atâta pe Iosif, încoronat cu o diademă, pe cât pe Iosif legat în lanțuri; noi nu-l admirăm atât atunci când este aşezat pe un tron, ca atunci când i se întind curse ca să fie vândut.

Să luăm în seamă toate lucrurile acestea şi cununile care sunt pregătite acestor lupte, să nu lăudăm nici bogățiile, nici cinstea, nici demnitățile, nici plăcerile, nici puterea, ci, dimpotrivă, să lăudăm sărăcia, lanțurile, legăturile şi ostenelile şi necazurile care se suferă pentru virtute. Acelea se sfârşesc prin tumult şi tulburare şi se termină în această viață; dar acestea ne procură împărăția cerurilor şi bunurile cereşti *pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit* (I Cor., 2, 9).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVI, 3, pp. 395-396)

„Creştinul se arată mult mai încercat în sărăcie, decât în bogăție. Cum aceasta? Apoi când el cade în sărăcie, desigur că va fi şi mai umilit, mai înțelept, mai serios, mai îngăduitor, mai cinstit, pe când dacă se găseşte în bogăție, are multe piedici spre aceasta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 68)

„Sărăcia, dacă ar voi cineva, ar găsi că ne procură multe pricini de mulțumire. Cum aceasta? Apoi ne scapă de griji, de ură, de lupte, de certe, de împerecheri (nepermise) şi de mii de rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 69)

„Căci astfel de bun este sărăcia: ea este un conducător sigur care conduce pe om pe cărarea ce duce spre cer, alifie pentru luptători, gimnastică bună şi minunată, liman prielnic şi liniştit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVIII, p. 240)

SĂRĂCIA (urgisirea săracilor)

„Temeți-vă cei ce urgisiți pe cei săraci şi le faceți strâmbătate. Voi, bogații, aveți bogăți
de tot s-au prăpădit, atâta de mare este ajutorul lui Dumnezeu celor supărați. Mare armă este suspinul săracilor şi al necăjiților, pentru că lui Dumnezeu îi este milă de firea lor cea bună şi îngăduitoare când suferă răutățile şi nu hulesc sau blestemă, ci numai suspină plângându-şi răul lor şi se arată Dumnezeu blând celor ce pățesc strâmbătăți, iar pe cei ce-i supără pe dânşii îi pedepseşte. Deci, pentru aceasta să fugim fraților de facerea strâmbătății, ca să avem pe Dumnezeu blând şi iertător cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, a Căruia este slava şi puterea, în vecii vecilor. Amin!” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 29)

SĂRĂCIA (mângâiere pentru săraci)

„Este loc nejefuit şi sigur (sărăcia – n.n.), liman neînviforat, loc de exercițiu şi şcoală a filosofiei, imagine a vieții îngereşti. Auziți acestea toți câți sunteți săraci, dar, mai bine spus, toți câți doriți să vă îmbogățiți! Nu e o nenorocire să fii sărac, ci să nu voieşti să fii sărac. Nu socotiți sărăcia o nenorocire şi nu va fi o nenorocire. Nenorocirea nu stă în natura sărăciei, ci în judecata oamenilor cu suflet slab. Dar, mai bine spus, chiar m-aş ruşina de-aş spune numai atâta despre sărăcie, să spun atât numai că nu-i o nenorocire. Dacă filosofezi, sărăcia îți va fi izvor de mii şi mii de bunătăți. Dacă cineva ți-ar oferi o mare dregătorie, demnități politice, bogăție, desfătare, apoi ți-ar oferi şi sărăcia şi ți-ar da libertatea să alegi ce vrei, negreşit, dacă i-ai cunoaşte frumusețea, ai pune îndată mâna pe sărăcie.” (*Omilii la Matei,* omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1004)

„Mi se pare că sărăcia seamănă cu o fecioară cu bună-cuviință, frumoasă şi dulce la chip; iar iubirea de argint, cu o femeie cu chip de fiară, cu Scila şi Hidra şi cu alte fiare ca acestea, născocite de poeți.

Nu-mi da pildă pe oamenii care grăiesc de rău sărăcia, ci pe cei care au strălucit prin ea! Cu sărăcia Ilie crescut fiind, a fost răpit cu acea fericită răpire; cu sărăcia Elisei a strălucit; cu sărăcia, Ioan Botezătorul, cu sărăcia, toți apostolii; dar din pricina iubirii de arginți au fost osândiți Ahaav, Izabela, Ghiezi, Iuda, Neron, Caiafa. Dar dacă vrei, să nu privim numai la cei care au strălucit în sărăcie, ci să cercetăm însăşi frumusețea acestei fecioare. Ochiul este curat şi limpede; nu e tulbure, cum e ochiul iubirii de argint, când plin de mânie, când plin de poftă, când răvăşit de neînfrânare. Ochiul sărăciei nu-i aşa, ci potolit, liniştit; se uită dulce la toți; e dulce ca mierea, plin de bunătate; nu urăşte pe nimeni, nu şi-l întoarce de la nimeni. Dincolo, unde-s bani, pricină de vrajbă şi de mii şi mii de lupte. Gura iubirii

de argint e plină de ocări, de îngâmfare, de multă mândrie, de blestem, de viclenie; gura şi limba sărăciei sunt sănătoase, pline de necontenite mulţumiri, de binecuvântări, de cuvinte dulci şi iubitoare, de cuvinte de mângâiere, de laude, de cuvinte bune." (*Omilii la Matei,* omilia XC, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 1004)

„Nu te scârbi pentru sărăcia ta, căci sărăcia face mai uşoară călătoria la ceruri." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIX, p. 392)

„Nimeni, deci, să nu mai considere sărăcia ca o cauză de necinste. Că dacă virtutea este de faţă, toată bogăţia lumii faţă de dânsa nu preţuieşte nici cât un gunoi, sau o bucată de lut." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVIII, p. 240)

„Când cineva este lipsit de ajutorul lui Dumnezeu, de ar fi îmbrăcat cu toate bogăţiile pământului, totuşi este mai sărac decât toţi săracii, precum şi cel ce este sărac de toate, dacă are dragostea şi ajutorul lui Dumnezeu, mai bogat decât toţi este. *Domnul mă va paşte* zice, *şi nimic nu-mi va lipsi* (Ps., 22, 1). Spune-mi, te rog: dacă ai avea un bărbat mare şi minunat, iubindu-te foarte mult şi îngrijindu-se de tine, şi dacă ai şti că el va trăi într-una şi nu se va sfârşi înaintea ta, şi ţi-ar da totul cu cea mai mare plăcere, ca să te bucuri de ele ca de ale tale, oare ai voi să mai stăpâneşti ceva? Şi dacă ai pierde totul chiar, el însâ ar trăi, oare nu te-ai crede mai bogată decât toţi pentru aceasta? De ce dar te jeleşti?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XX, p. 253)

„Dacă tu trăieşti în sărăcie, chinuit de foame, expus la mii de pericole, adu-ţi aminte de Lazăr care, fiind părăsit de toţi, lupta contra sărăciei, bolii, contra tuturor relelor şi, cu toate acestea, rămase credincios în practica virtuţii; adu-ţi aminte de Apostoli, care luptau contra foamei, setei şi goliciunii; adu-ţi aminte de profeţi, de patriarhi şi de atâţia drepţi: toţi n-au trăit în bogăţie şi plăceri, ci în cumpătare, în suferinţă şi în lipsă." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 27)

„Altă demnitate a săracului: el este un alt Iisus Hristos, el este Iisus Hristos însuşi continuat şi eternizat. Cuvântul lui Iisus Hristos este: *Cine vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte*. A primi un sărac, înseamnă a-l primi pe Iisus Hristos. Săracul este îmbrăcat cu slujirile

regale, el este mandatarul lui Dumnezeu şi marele demnitar al împărăției Sale.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 530)

SĂRĂCIA (suportarea ei cu noblețe şi cu mulțumire)

„Nici să ne pierdem curajul de suntem săraci, ci cealaltă bogăție să o căutăm, bogăția în fapte bune!” (*Omilii la Matei,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 117)

„... sărăcia va fi pentru noi o creştere a odihnei şi a desfătărilor; căci ea şterge păcatele noastre, dacă o suferim cu mulțumire şi ştiind că noi ne vom câştiga o mare credință lângă Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 402)

,,… trebuie a fi liniştit şi a nu se împuțina cu Duhul, de ce unul este bogat şi altul sărac, mai ales că nu fiecare este îmbogățit de Dumnezeu, ci mulți din nedreptate, din răpiri şi lăcomii. Căci cel care a poruncit ca să nu ne îmbogățim, cum ar putea da ceea ce ne-a împiedicat a lua?

Dar pentru ca mai mult să pot astupa gura celor ce grăiesc împotriva acestora, haide să întoarcem cuvântul chiar de la început, pe când averea se da omului chiar de Dumnezeu, şi răspunde-mi: Pentru ce Avraam era bogat, iar Iacov avea lipsă şi de pâinea zilnică? Oare nu şi acesta era drept ca şi celălalt? Oare nu deopotrivă pentru câteştrei: *Eu sunt Dumnezeul lui Avraam, şi al lui Isaac, şi al lui Iacov?* Deci pentru ce unul era bogat, iar celălalt muncea pe plată la altul? Dar încă ceva mai mult: Pentru ce Isav era bogat, deşi era nedrept şi prigonitor de frate, pe când Iacov a fost în slujbă la străini atâta timp? Pentru ce iarăşi Isaac a trăit în linişte în toată vremea, pe când Iacov a trăit numai în scârbe şi necazuri, pentru care şi zicea: *Mici şi cumplite sunt zilele mele* (Fac. 47, 9)? Pentru ce oare David, proroc şi împărat fiind, a trăit toată viața în necazuri, în vreme ce Solomon, fiul său, vreme de patruzeci de ani a petrecut viața cea mai liniştită, bucurându-se de cea mai adâncă pace, de slavă, cinste, şi de toate dezmierdările omeneşti? Deci cum? Oare nu şi între proroci, unul era necăjit mai mult, iar altul mai puțin? Şi pentru ce aşa? Pentru că fiecăruia îi era spre folos.

Pentru aceea, iubiților, fiecare din noi este dator să zică: *Judecățile tale sunt adânc nemărginit* (Ps. 35, 7). Că dacă pe acei mari şi minunați bărbați Dumnezeu nu i-a încercat la fel, ci pe unul prin sărăcie, pe altul prin bogăție, pe unul prin linişte, pe altul prin zbucium şi scârbe, apoi cu atât mai mult trebuie a face aşa cu noi. Împreună cu acestea gândeşte-te şi la faptul că

multe din cele petrecute nu sunt după voia lui, ci după răutatea noastră. Deci nu zice: Pentru ce acela este bogat, deşi este om rău, iar celălalt este sărac, deşi este drept? Căci şi la acestea se poate răspunde şi zice că nici dreptul nu are vreo vătămare din sărăcie, ci încă îşi adaogă mai multă laudă, şi nici cel rău nu are vreun câştig din bogăţie, dacă nu se schimbă, ba încă chiar şi mai înainte de pedeapsa de acolo bogăţia de multe ori i-a fost pricină de multe rele şi l-a băgat în mii de necazuri. Dumnezeu însă lasă şi pe unul şi pe altul, ca pe de-o parte să arate că omul este înzestrat cu voie slobodă, iar pe de altă parte, ca să înveţe pe alţii a nu-şi ieşi din minţi pentru averi." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, pp. 308-309)

„Chiar de ai fi sărac, totuşi vei putea să trăieşti cu mulţămire filosofând, şi dimpotrivă, de ai fi bogat, vei fi cu toate acestea cel mai de jelit dintre toţi oamenii dacă vei fugi de virtute. Căci cele mai însemnate pentru noi sunt cele ce ţin de virtute; iar dacă aceasta n-o ai, apoi de celelalte nu ai nici un folos." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 310)

„Dar poate că vezi pe alţii dezmierdându-se în bogăţii, iar tu găsindu-te în sărăcie, pe alţii îmbrăcaţi în haine strălucite şi cu vază în lume? Însă nu te gândi numai la acestea, ci şi la supărările izvorâte din ele. De asemenea, şi fiind vorba de sărăcie, gândeşte-te nu numai la lipsurile ce le îndură cineva, ci şi la plăcerea ce izvorăşte de aici. Bogăţia are faţa veselă, pe când cele dinlăuntru sunt cuprinse de întuneric, în vreme ce sărăcia cu totul dimpotrivă. Dacă vei voi a deschide şi a cerceta fiecăruia din aceştia doi, vei găsi în sufletul săracului multă linişte şi slobozenie, pe când în al bogatului mult vuiet, multă tulburare şi nelinişte. Dacă tu te întristezi văzându-l pe acela bogat, apoi şi acela mai mult încă decât tine se întristează văzând pe un altul mai bogat decât dânsul; şi după cum tu te temi de acela, aşa şi el se teme de celălalt, aşa că prin acest fapt cu nimic nu te întrece. Dar poate că te întristezi văzându-l pe acela stăpân, pe când tu eşti dintre cei stăpâniţi de dânsul şi un om simplu. Dar gândeşte-te la ziua moştenirii lui, adică când altul îi va lua locul; gândeşte-te încă şi la tulburările ce le are chiar şi mai înainte de acea zi, la primejdiile şi ostenelile ce le are, la linguşirile ce le întrebuinţează faţă de cei mai mari decât dânsul, la nesomnul lui şi la toate celelalte ticăloşii pe care le îndură.

Acestea toate le grăim către cei ce nu voiesc a filosofa, pe când dacă ar şti, am putea să-i mângâiem prin alte cuvinte; acum însă este nevoie a le

grăi cu cuvinte mai aspre. Deci când tu vezi pe unul îmbogățit, gândeşte la cel mai bogat decât acela, şi atunci îl vei vedea şi pe acesta în aceleaşi nemulțămiri ca şi tine. După acesta, gândeşte-te apoi şi la cel mai sărac decât tine, şi câți poate s-au culcat flămânzi, câți au pierdut averile părinteşti, iar acum locuiesc prin temnițe şi-şi doresc moartea în fiecare zi.

Aşadar nici sărăcia nu poate fi pricină de tristețe şi nici bogăția nu zămisleşte plăcerea şi mulțămirea sufletească, ci numai cugetul nostru este care iscă şi pe una, şi pe alta." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, pp. 413-414)

,,Cel ce curăță umblătorile altora este trist şi amărât că nu poate scăpa de această breaslă socotită cea mai ruşinoasă – dar dacă l-ai scăpa de dânsa şi l-ai face ca el să sporească în cele trebuitoare, iarăşi va fi scârbit că nu poate să-şi agonisească mai mult decât îi trebuie. De i-ai da apoi mai mult, el iarăşi va voi a fi acestea îndoite, şi pentru aceea se va întrista încă mai mult ca la început. De i-ai da îndoit şi întreit, el iarăşi se va scârbi, că nu este într-o dregătorie. Dacă i-ai da şi aceasta, el se va crede cel mai ticălos, căci nu este cel dintâi dregător. Dar chiar şi această dorință de i-ai împlini-o, el se va văicări că nu stăpâneşte, iar când va stăpâni, va fi trist că nu stăpâneşte întregul neam. De va stăpâni întregul neam, va fi nemulțămit că nu stăpâneşte mai multe neamuri: iar când îl vei pune stăpân şi al mai multor neamuri, el va fi scârbit că nu este stăpânul tuturor neamurilor. Când ajunge ocârmuitor, el este amărât că nu este împărat, şi când se vede împărat, este trist că nu este singurul. Dar chiar singurul de ar fi, el este totuşi plin de scârbă şi amărăciune că nu este împărat şi asupra varvarilor, şi tot nemulțămit va fi, că nu este împărat al întregii lumi. Şi de ar fi împăratul întregii lumi, pentru ce nu ar fi adică şi al altei lumi? Şi tot aşa mergând cu cugetul înainte, nu-l lasă niciodată a fi mulțămit.

Ai văzut că chiar de vei face împărat pe cel mai nemernic sărac, tot nu ai nimicit nemulțămirea şi întristarea din sufletul lui dacă mai întâi nu ai îndreptat gândul lui cel iubitor de lăcomie?" (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, pp. 414-415)

,,Nu bogăția este pricină de plăcere sau mulțumire sufletească, şi nici sărăcia pricină de nemulțămire şi tristețe, ci numai părerea sau credința noastră, căci nu avem ochii cugetului curați îndeajuns, nici nu stau pe loc, ci se abat şi joacă în toate părțile. Şi după cum trupurile cele sănătoase, dacă le vei hrăni chiar numai cu pâine goală, ele tot sunt zdravene şi pline de viață,

iar cele bolnăvicioase de le-ai îndopa cu toate mâncărurile, cu atât mai mult încă se vor face mai şubrede şi fără nici o vlagă în ele, întocmai aşa se petrece şi cu sufletul. Cei mici cu sufletul nu vor fi veseli şi mulțămiți sufleteşte chiar de ar avea pe cap diadema împărătească şi cinstirile cele nespuse, pe când cei filosofi, chiar în temniță de s-ar găsi, chiar în lanțuri şi în cea mai neagră sărăcie, ei totuşi se vor bucura de cea mai nevinovată plăcere şi mulțămire sufletească." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 415)

,,Este şi o altă mângâiere cu mult mai mare, aceea adică de a ne gândi la relele şi la bunătățile viitoare, rele şi bunătăți cu adevărat simțite de fiecare din noi, şi de la acelea a ne mângâia." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 415)

,,Săracul de multe ori s-a văzut mergând înainte şi dăinuind în sărăcia lui şi până la o sută de ani, pe când bogatul, neputând a se dezmierda cu bogățiile sale nici chiar vreme de un an, de multe ori s-a văzut deodată sărac şi golit de toate bogățiile." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 416)

,,Căci pe păcătoşi trebuie întruna a-i jeli, mai vârtos când se bucură de bogăție şi multă îmbelşugare, ca şi pe cei bolnavi care se îmbuibă cu mâncărurile şi se îmbată." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 429)

,,*Vrednic de lacrimi sunt eu, care nimic nu am*. Bine ai spus că nu ai nimic, nu pentru că nu ai ceea ce are acela, ci fiindcă crezi faptul bogăției lui a fi un lucru fericit, pentru care dacă ai fi aşa, apoi ai fi vrednic de mii de jelanii. Căci şi cel sănătos, dacă fericeşte pe cel bolnav şi culcat în plapumă moale, este cu mult mai ticălos decât acel bolnav, pentru că nu are nici o simțire de bunătățile sale. Aceasta se petrece şi cu cei ce se plâng că sunt nenorociți din pricină că nu au bogății, pentru care şi viața lor întreagă este zbuciumată şi tulburată. Nişte astfel de graiuri au pierdut pe mulți, i-au jertfit diavolului şi i-au făcut mai nenorociți decât cei topiți de foame." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, pp. 429-430)

„Nu bogăția este aceea care aduce omului plăcere şi mulțumire, ci cugetarea cea înțeleaptă; iar dacă aceasta nu este, apoi chiar de ar avea cineva toate ale lumii, totuşi se va crede mai lipsit şi mai jelit decât toți. Căci şi cel despre care ne este vorba acum, deşi i se dăduse atâta cinste pe câtă voise, iarăşi s-a întristat că nu i s-a dat mai multă, şi dacă i s-ar fi dat şi mai multă, el ar fi căutat alta şi mai mare; şi de i s-ar da la îndemână o baniță de galbeni, el chiar şi atunci s-ar sfârşi de întristare, ca nu cumva să fie numai o jumătate de baniță. Dacă nu chiar de la început a arătat o astfel de lăcomie, tu să nu te minunezi, fiindcă nici bețivii nu se înfierbântă de la început, ci după ce îşi umplu pântecele de băutură, încă mai grozav li se aprinde pofta de băut. Tot aşa şi aceştia, cu cât îşi vor strânge mai multe bogății, cu atâta ei se găsesc parcă în mai mare sărăcie, şi cei ce agonisesc mai mult, aceştia sunt mai cu seamă cei săraci." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, p. 431)

„Pentru ce te boceşti? Că eşti sărac şi lipsit de cele trebuitoare? Dar de aceea mai cu seamă trebuie ca să te boceşti, că eşti mic de suflet, iar nu pentru că eşti sărac; nu pentru că nu ai avere, ci pentru că prețuieşti atât de mult banii. Pavel murea în fiecare zi şi nu plângea, ci încă se şi bucura; întruna se lupta cu sărăcia şi nu era trist, ci încă se şi mândrea. Dar tu, fiindcă nu ai toate cele trebuitoare în cursul anului, te întristezi şi te tulburi? *Da,* zici tu, *că acela se îngrijea numai de ale sale, iară eu trebuie să mă îngrijesc şi de slugi, şi de copii, şi de femeie*. Dar nici el nu se îngrijea numai de ale sale - ci de ale lumii întregi. Tu te îngrijeşti pentru o singură casă, iar el pentru săracii cei mulți ce erau în Ierusalim, pentru cei din Macedonia, pentru cei de pretutindeni care trăiau în sărăcie, pentru ca să se dea acelora nu mai puțin decât se primea. Căci îndoită era grija lui de lumea întreagă: şi ca să nu fie lipsită de cele trebuitoare, şi ca în cele duhovniceşti să se îmbogățească. Şi nu atât te întristează pe tine copiii cei flămânzi pe cât îl întristau pe dânsul toate treburile credincioşilor. Şi ce spun eu ale credincioşilor? Când el nu era slobod nici de cele ale necredincioşilor, ci încă atât de mult se topea din această pricină, încât se şi ruga ca să fie anatema pentru dânşii, iar tu chiar de ar fi de mii de ori foamete, nu ai primi să mori nici pentru nimeni din lume. Tu te îngrijeşti pentru o singură femeie, iar el se îngrijea pentru Bisericile de pe pământ. *Că grija mea, zice, este pentru toate Bisericile* (2 Cor., 11, 28).

Deci până când te vei juca, o, omule, asemănându-te pe tine cu Pavel, şi nu vei conteni o dată cu această micime de suflet? Aşadar, trebuie a plânge nu când suntem în sărăcie, ci când păcătuim. Aceasta cu adevărat că este

vrednic de plâns, pe când celelalte sunt de râs. *Dar nu numai aceasta mă întristează,* zici tu, *ci şi că cutare este cu stăpânire, iară eu sunt necinstit şi înjosit*. Şi ce este cu aceasta? Căci şi fericitul Pavel la mulți li se părea că este necinstit şi înjosit. *Dar acela era Pavel*, zici tu. Aşadar, nu firea lucrurilor face tristețea şi nemulțumirea ta, ci slăbiciunea părerii tale. Deci nu plânge sărăcia, ci pe tine, care te afli astfel, şi mai bine zis, nici pe tine să nu te plângi, ci te îndreaptă; nici umbla după averi, ci ceea ce face pe cineva de mii de ori mai vesel, adică filosofia şi virtutea, pe acestea le urmează necontenit. Când sunt acestea, nu este nici o pagubă sărăcia; iar dacă acestea lipsesc, nu este nici un folos din averi.

Căci ce folos este, spune-mi, au cei bogați, dacă sufletele le sunt sărace? Nu atâta te plângi tu pe sineți, pe cât se plânge acela că nu are încă averile tuturor. Iar dacă poate nu plânge ca tine, deschide conştiința lui şi vei vedea plângerile şi bocetele sale. Voieşti poate să-ți arăt bogăția ta, ca astfel să conteneşti a ferici pe cei bogați în bani? Vezi cerul acesta cât de mare şi de frumos este, cât de sus se găseşte? Dar de frumusețea aceea nu se bucură mai mult bogatul, şi nici că ar putea să te întreacă cu vederea şi să facă cu el ce ar voi, căci precum s-a făcut pentru dânsul, tot aşa s-a făcut şi pentru tine. Dar soarele, acest astru strălucit şi luminat, care încântă vederile noastre, oare nu este de obşte tuturor şi nu toți se bucură de el deopotrivă, şi săraci, şi bogați? Dar încă şi cununa stelelor şi crugul lunii, oare nu tuturor răsar deopotrivă? Dar mai drept vorbind, şi dacă ar trebui a spune ceva minunat, apoi noi cei săraci ne bucurăm mai mult de acestea decât cei bogați. Căci aceştia, cufundați de multe ori în beții şi petrecând în ospețe şi somn adânc, nici că simt însemnătatea acestora, găsindu-se sub acoperământul caselor şi la umbră - pe când săracii mai mult decât toți se găsesc desfătându-se sub frumusețea acestor stihii.

Dar dacă vei cerceta chiar şi aerul, cel ce este pretutindeni revărsat, vei vedea că săracul se bucură de un aer mai curat şi mai îmbelşugat. Căci călătorii şi lucrătorii de pământ se dezmiardă în mijlocul acestor stihii mai mult decât cei din cetate, ba încă chiar şi meşteşugarii se bucură de ele mai mult decât cei ce stau în cetate şi care se îmbată în fiecare zi.

Şi ce este pământul? Oare nu este de obşte tuturor? *Nu*, zici tu. Dar cum de zici acestea, spune-mi? *Apoi iată, zici tu, că cel bogat chiar şi în oraş are mai multe pogoane de pământ, şi că a înființat pe ele grădini întinse, dar apoi şi în țarină are multe ogoare însuşite lui*. Dar ce? Fiindcă el şi le-a însuşit, apoi el singur se bucură de ele? Deloc, chiar de ai spune cât de multe. Căci roadele acelor ogoare este silit a le împărți la toți, şi grâul, şi vinul, şi untde-lemnul pentru tine le face şi pretutindeni slujeşte ție. Dar chiar şi acele grădini întinse, cum şi casele, după cheltuielile cele nespuse, după acele osteneli şi

necazuri, ție îți aduc folosință, luând de la tine pentru atâtea slujbe puțin argint. Chiar şi la băi şi pretutindeni ar putea vedea cineva petrecându-se acelaşi lucru: pe cei bogați cheltuind şi bani, şi griji, şi osteneli, iară pe săraci cu puțini bani folosindu-se de toate acestea în linişte. Şi deci nu se foloseşte de pământ mai mult decât tine, căci doară acela nu umple zece pântece, şi tu numai unul.

Dar poate că el se împărtăşeşte din mâncăruri mai alese? Apoi nici nu este aici mare lăcomie; dar iată că chiar şi aici te vom găsi tot pe tine având mai mult. Belşugul mesei lui de aceea ți se pare ție a fi de râvnit, fiindcă poate el are mai multă plăcere; dar chiar şi plăcerea aceasta tot mai multă este la cel sărac, şi nu numai plăcere, ci şi sănătate. Bogatul poate că în aceasta covârşeşte pe cel sărac, că-şi făureşte singur trupul mai slab şi plăpând, şi că-şi adună mai multe izvoare de boli. Căci toate cele ale săracului sunt iconomisite după fire, iar cele ale bogatului, din pricina necumpătării şi a stricăciunii, se sfârşesc totdeauna în boli." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XII, pp. 124-126)

„Cel sărac, prin mâncarea lui cea simplă îşi câştigă sănătate, putere şi vigoare. Deci nu plânge pe mama sănătății, pentru sărăcie, ci încă te şi bucură, şi de voieşti a te îmbogăți, dispreţuieşte averile." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XII, p. 126)

„Dacă vreți, să vorbesc mai întâi de suferința care pare tuturora cel mai greu de îndurat, de sărăcie şi de chinurile pricinuite de ea. Că toți oamenii de pretutindeni o deplâng. Cine a fost mai sărac decât Iov? Nu era oare mai sărac decât cei ce stau întinşi lângă zidurile băilor, decât cei care dorm în cenuşa cuptoarelor, într-un cuvânt mai sărac decât toți oamenii? Aceştia au cel puțin o haină ruptă; Iov zăcea gol, avea pe el numai haina dată de Dumnezeu; pielea de pe trup, şi pe aceasta diavolul o ciuruise peste tot cu bube groaznice. Mai mult, săracii se mai pot adăposti sub acoperişul pridvoarelor băilor sau într-o colibă! Iov însă stătea zi şi noapte sub cerul liber; nici un acoperiş, cât de mic, nu-i uşura chinul. Mai mare grozăvie e alta. Săracii se ştiu pe ei cu o mulțime de păcate; Iov nu se ştia cu nimic vinovat. Lucrul acesta, de a nu se şti vinovat cu nimic, acest lucru, dintre toate necazurile lui, îi mărea şi mai mult durerea şi îi făcea şi mai mare suferința. Săracii, după cum spuneam, îşi pot găsi multe vini; şi nu-i puțin lucru pentru uşurarea suferinței să ştii că eşti pedepsit pe drept. Iov era lipsit însă şi de această mângâiere; dusese o viață plină de virtuți, şi iată că suferea ca unul dintre cei mai mari ticăloşi! Săracii sunt obişnuiți de multă vreme, de la început, cu suferința; Iov îndura o sărăcie necunoscută până atunci. A

ajuns dintr-o dată din bogat sărac. După cum ai mare mângâiere când ştii pentru ce suferi, tot aşa ai tot atâta mângâiere când trăind în sărăcie, eşti obişnuit de la început cu sărăcia. Dreptul acela însă era lipsit şi de o mângâiere, şi de alta. Totuşi n-a căzut. Ai văzut că a ajuns atât de sărac, cum nu mai putea fi altul? Este oare cineva mai sărac decât cel care n-are nici haină, nici adăpost? Dar, mai bine spus, Iov nu putea avea nici pământul gol. Nu zăcea pe pământ, ci pe gunoi. Aşadar şi tu, când te vei vedea ajuns în sărăcie, du-te cu mintea la suferința dreptului, şi îndată vei primi curaj, îndată vei îndepărta orice gând de tristețe." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a III-a, 5, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 50-51)

„Oare sărăcia e un lucru rău? Dar atunci de unde şi-a câştigat bunul renume Iov?" (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, IV, 16, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 274)

SĂRĂCIA (de bună voie)

„Nimeni nu poate fi mai bogat decât cel ce şi-a ales de bună voie sărăcia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVIII, p. 241)

SĂRBĂTORILE (definiția)

,,… sărbătoarea este arătarea săvârşirilor cele bune, evlavia sufletului şi străşnicia vieții. Dacă le ai pe acestea, apoi vei putea să prăznuieşti totdeauna." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 292)

SĂRBĂTORILE (adevărata sărbătoare)

„Că acolo e adevărată sărbătoare, acolo unde e mântuirea sufletelor, unde e pace şi înțelegere, unde e alungat orice gând lumesc, unde e izgonit strigătul, zgomotul, umbletele bucătarilor, tăierile de animale; unde, în locul acelora, sălăşluieşte liniştea, pacea, dragostea, bucuria, bunătatea şi alte nenumărate bunătăți". (*Omilii la Facere,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 31-32)

SĂRBĂTORILE (sărbătoresc cu adevărat doar cei ce au cugetul curat)

„Să sărbătorim, dar, necontenit şi să nu facem nici un păcat. Aceasta-i sărbătoare!”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 479)

,,De ai cugetul curat, totdeauna ai sărbătoare, căci te hrăneşti cu bune nădejdi şi te bucuri de aşteptarea bunătăților ce au să fie. Dimpotrivă, dacă n-ai cugetul curat, dacă eşti plin de păcate, de-ar fi sărbători şi praznice mii, nu vei fi întru nimic mai bun decât cei ce plâng. La ce-mi foloseşte sărbătoarea, când mă ştiu cu sufletul întunecat?” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 11)

,,Căci orice adunare [*συνοδος*][342] [a noastră] este prăznuire. De unde se vede aceasta? Din însele cuvintele lui Hristos când zice: *Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu acolo sunt şi Eu în mijlocul lor* (Mt. 18, 20). Când Hristos este în mijlocul celor adunați, ce dovadă mai mare vrei cum că acest lucru este prăznuire? Unde este învățătura [de credință] şi rugăciuni, unde sunt binecuvântările părinților [duhovniceşti] şi auzirea legilor dumnezeieşti, unde este adunarea [*συνοδος*] fraților şi legătura dragostei adevărate, unde este vorbirea [omului] cu Dumnezeu şi grăirea lui Dumnezeu către oameni, cum nu este prăznuire şi adunare sărbătorească? Căci praznice nu le face mulțimea celor adunați, ci virtutea lor[343]. Nu finețea hainelor, ci podoaba evlaviei şi a atenției. Nu mesele bogate, ci purtarea de grijă față de suflet. ***Căci cea mai mare sărbătoare este o conştiință bună***. Şi după în cazul sărbătorilor publice[344], cel care nu are haină strălucită şi care

---

[342] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *Συνοδος* (de unde românescul sinod) arată o realitate dinamică, nu o adunătură pur şi simplu, ca la piață. Etimologic, ea desemnează parcurgerea unui drum împreună. Deci orice Liturghie nu este o adunătură de creştini, ci un regiment care merge împreună spre împărăția cerurilor, spijinindu-se unii pe alții – nu de unii singuri. (n.s. 2, p. 73)

[343] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: La Sfânta Liturghie (ca de altfel la orice slujbă) nu e nevoie de multă lume (deşi este de dorit să fie mulți, dar pregătiți), ci de oameni dornici de pocăință sinceră, de oameni dornici de nevoință şi de împreună luptă pentru mântuire. Triumfalismul cantitativ al ortodoxiei în unele țări nu are nimic de a face cu duhul ortodox. (n.s. 3, p. 73)

[344] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Literal: sărbătorile de afară. Era vorba de manifestările ce însoțeau odinioară sărbătorile idolatre şi care se perpetuaseră şi în perioada bizantină, ca de altfel şi azi (carnavaluri, chefuri, sărbători când înving sportivii în competiții etc.). (n.s. 4, p. 73)

nu se bucură de o masă bogată, ci viețuiește în foame și sărăcie și în cele mai de pe urmă necazuri, nu simte acel timp ca sărbătoare chiar dacă ar vedea tot orașul dănțuind, ci cu atât mai mult se întristează și își mușcă limba de durere cu cât vede pe alții veselindu-se, iar pe sine în lipsuri; și după cum un bogat ce trăiește în desfătări și își schimbă hainele în fiecare zi și are parte de multă bunăstare și fericire [lumească], chiar dacă trece vremea sărbătorii el socotește că încă prăznuiește, așa este și în cele duhovnicești. Cel ce viețuiește în dreptate și fapte bune, chiar dacă nu este praznic, pentru el este prăznuire, căci el rodește din conștiința sa plăcerea [și bucuria] curată. Pe când cel ce trăiește în păcat și viclenie și în desfătare și multe rele are pe conștiință, chiar dacă este praznic, el este mai străin de praznic decât toți[345]. Așadar, ne stă în putere ca în fiecare zi să prăznuim dacă ne îngrijim de virtute și ne curățim temeinic conștiința." (*Cinci cuvântări despre Ana și Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii și cuvântări despre educația copiilor…,* pp. 73-74)

„Nu timpul face sărbătoarea, ci conștiința curată. Că sărbătoarea nu-i altceva decât conștiința faptelor bune; iar cel ce are conștiința curată și fapte bune poate sărbători totdeauna." (*Omilia I la Rusalii*, II, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 202)

SĂRBĂTORILE (în Vechiul Testament)

„Dumnezeu a dat iudeilor în fiecare an un număr de sărbători ca să-și aducă aminte de binefacerile primite de la Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia L, III, în col. PSB, vol. 23, p. 583)

SĂRBĂTORILE (Crăciunul)

„Că se apropie o sărbătoare, cea mai cinstită și cea mai înfricoșătoare dintre toate sărbătorile, pe care n-ai greși de-ai numi-o temelia tuturor sărbătorilor.

[345] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheș: Aproape tot ceea ce înconjoară azi atmosfera de Crăciun și de Paști în felul de sărbătorire este păgânesc și se rezumă la plăceri trupești. De pildă ce folos că se dau colinde la TV dacă după aceea urmează filme de acțiune sau sex. Până și cele duhovnicești care mai licăresc sunt folosite ca mijloace de dobândire a ceva lumesc. (n.s. 5, p. 74)

-Care-i aceasta?

-Naşterea după trup a lui Hristos!

De la acestă sărbătoare au luat început şi pricină: Teofania, adică Botezul Domnului; Paştile cele sfinte, Înălţarea şi Rusaliile. Dacă Hristos nu S-ar fi născut după trup, nu S-ar fi botezat, adică Boboteaza; nu s-ar fi răstignit, adică Paştile; nu ar fi trimis Duhul, adică Cinzecimea. Prin urmare, din sărbătoarea Naşterii Domnului izvorăsc aceste praznice, aşa cum dintr-un izvor curg felurite râuri. Dar nu numai de întâietate între sărbători, ci şi din pricină că ceea ce s-a petrecut într-însa e mai înficoşător decât ceea ce s-a petrecut în toate celelalte. Era firesc ca Hristos să moară, odată ce S-a făcut om; chiar dacă n-a făcut păcat, totuşi a luat trup muritor. Şi era şi acesta lucru minunat; dar să fie Dumnezeu, şi să voiască să fie om, şi să sufere să Se coboare atâta, cât nici mintea n-o poate primi, aceasta este ceea ce ne umple de frică şi de spaimă. De acest lucru minunându-se şi Pavel, spunea : *Cu adevărat mare este taina credinţei*.

- Ce este mare?

- Dumnezeu S-a arătat în trup (1 Tim., 3, 16). Şi iarăşi, în altă parte: Că nu pe îngeri i-a luat Dumnezeu în grijă, ci sămânţa lui Avraam a luat; pentru aceea trebuia întru toate să Se asemene fraţilor (Evr., 2, 16-17). De aceea, mai cu seamă, mi-e dragă, iubesc ziua aceasta şi vă mărturisesc dragostea, pentru ca să vă fac şi pe voi părtaşi iubirii mele”. (Cuvântări împotriva anomeilor, cuv. VI, în vol. Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei, pp. 99-100)

SĂRBĂTORILE (Paştele)

„La Cina cea de Taină s-au întâlnit amândouă paştele: şi paştele iudaic şi paştele nostru; Hristos a pus unuia capăt, iar celuilalt i-a dat început”. (*Omilii la Matei,* omilia XII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 150)

„Dacă pentru un păcătos care se pocăieşte se face bucurie pe pământ şi în cer (Luca 15, 10), apoi cu mult mai mult va fi bucurie în cer când toată lumea a fost răpită din mâinile diavolului. Acum saltă Îngerii, acum se bucură Arhanghelii, acum Heruvimii şi Serafimii împreună cu noi prăznuiesc praznicul de azi. Nu se ruşinează de noi cei împreună robi, ci se bucură împreună cu noi de bunătăţile noastre. Da, harul ce ni l-a dat Stăpânul este al nostru, dar bucuria este de obşte, şi a noastră, şi a lor. Dar pentru ce vorbesc eu de Îngeri şi Arhangheli? Însuşi Stăpânul lor şi al nostru nu Se ruşinează să sărbătorească împreună cu noi. Dar pentru ce trebuie să

spun că nu Se ruşinează să sărbătorească cu noi? Dar pentru ce trebuie să spun că nu Se ruşinează? El a spus: *Cu dor am dorit să mănânc cu voi Paştele acesta* (Luca 22, 16). Iar dacă a dorit să sărbătorească împreună cu noi Paştele, atunci negreşit că şi Învierea. Când Îngerii şi Arhanghelii se bucură, Stăpânul tuturor Puterilor cereşti prăznuieşte împreună cu noi, mai avem vreo pricină de întristare?

Nici un sărac să nu se plângă de sărăcie. Căci este praznic duhovnicesc aceasta. Nici un bogat să nu se îngâmfe cu bogăția lui, că nu poate aduce ceva din bogăția lui la bucuria sărbătorii acesteia." (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 140-141)

„O singură masă şi pentru bogat, şi pentru sărac. Eşti bogat? Nu poți adăuga mesei nimic. Eşti sărac? Sărăcia nu te împiedică să iei parte la masă. Da, că dumnezeiesc este harul." (*Cuvânt la Înviere*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 141)

„Iată, ne-a venit sărbătoarea cea dorită şi mântuitoare, ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, temeiul păcii, pricina împăcării, încetarea războaielor, călcarea morții, înfrângerea diavolului.

Astăzi, oamenii cu îngerii s-au amestecat, cei îmbrăcați cu trup cu puterile cele fără de trup înalță cântări. Astăzi s-a pus azi capăt tiraniei diavolului. Astăzi s-au dezlegat legăturile morții şi biruința iadului a dispărut. Astăzi este vreme potrivită să grăim iarăşi acele cuvinte profetice: *Unde-ți este moarte, boldul? Unde-ți este, iadule, biruința?* (Osea 13, 14; I Cor., 15, 55). Astăzi, Stăpânul nostru Hristos a sfărâmat porțile cele de aramă şi a pierdut însăşi fața morții. Dar pentru ce vorbesc eu de fața morții? I-a schimbat chiar numele morții. Acum moartea nu se mai numeşte moarte, ci adormire şi somn. Înainte de venirea lui Hristos şi de iconomia Crucii, chiar numele morții era înfricoşător." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 148)

„Datorită învierii ni s-au adus mii şi mii de bunătăți. Datorită învierii s-au pus capăt înşelăciunii dracilor. Datorită învierii noi râdem de moarte. Datorită învierii ne grăbim cu dor spre bunătățile cele viitoare. Datorită învierii, noi, cei îmbrăcați cu trup, nu suntem, dacă voim, cu nimic mai prejos de puterile cele de trup. Astăzi este strălucitoarea noastră biruință. Astăzi Stăpânul nostru, după ce a înfipt trofeul împotriva morții, după ce a pus capăt tiraniei diavolului, ne-a deschis, prin înviere, drum spre mântuire.

Toți, dar, ne bucurăm, să sărim, să ne veselim. Deşi Stăpânul nostru a învins, deşi El a înfipt trofeul, totuşi veselia, bucuria este comună, este a noastră. Căci pentru mântuirea noastră s-au făcut." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, I-II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 149-150)

„Astăzi îngerii saltă şi toate puterile cereşti se veselesc. Dacă pentru un păcătos, care se pocăieşte se face bucurie în cer şi pe pământ (Luca 15, 10), cu mult mai mult pentru mântuirea lumii.

Astăzi a eliberat Domnul din tirania diavolului firea omenească şi a întors-o la noblețea ei de mai înainte." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 151)

„Astăzi, pretutindeni, peste toată lumea, bucurie şi veselie duhovnicească. Astăzi poporul îngeresc şi corul puterilor celor de sus se veselesc de mântuirea oamenilor. Uită-te, iubite, cât de mare-i bucuria de prăznuire cu noi a puterilor de sus. Că se bucură împreună cu noi de bunătățile cele date nouă. E a noastră bucuria pe care ne-a dat-o Domnul, dar este şi bucuria lor. De asta nu se ruşinează că sărbătorească împreună cu noi. Dar pentru ce spun eu că puterile de sus nu se ruşinează să sărbătorească împreună cu noi? Însuşi Stăpânul lor şi al nostru nu Se ruşinează. Dar pentru ce am spus: nu Se ruşinează? Mai mult chiar, doreşte să sărbătorească împreună cu noi.

- Dar de unde ştim asta?

- Ascultă că Însuşi Domnul o spune: *Cu dor am dorit să mănânc cu voi Paştele acesta* (Luca 22, 15). Iar dacă a dorit să mănânce Paştele, atunci negreşit a dorit să şi prăznuiască

Când vezi, dar, nu numai pe îngeri şi pe poporul tuturor puterilor cereşti, dar chiar pe Însuşi Stăpânul îngerilor că prăznuieşte împreună cu noi, ce pricină de bucurie îți mai lipseşte oare?" (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 151)

„- Dar sărbătoarea Paştelui ce înseamnă? Care este pricina acestei sărbători?

- De Paşti vestim moartea Domnului. Asta înseamnă paşte. Dar nici Paştele nu-l săvârşim într-un timp anumit. Pavel, voind să ne scape de silnicia timpurilor de sărbătoare, şi voind să ne arate că putem sărbători totdeauna Paştele, zice: *Ori de câte ori mâncați pâinea aceasta şi beți paharul acesta, moartea Domnului vestiți* (I Cor., 11, 26). Aşadar, pentru că putem vesti întotdeauna moartea Domnului,

putem sărbători totdeauna Paştile." (*Omilia I la Rusalii*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 201)

„... la praznicul de astăzi al Paştilor, care constă în faptul că Hristos S-a jertfit pentru noi." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 69)

SĂRBĂTORILE (Paştele iudaic şi Paştele creştin)

„Ce vrea să zică aceasta: *Ci să mănânce Paştele?* Iisus Hristos nu le-a sărbătorit mai înainte cu pâine fără azimă? Sau Evanghelistul numeşte Paşti toată sărbătoarea, sau, mai scurt, în aceste zile evreii sărbătoreau Paştile lor; dar Iisus Hristos l-a făcut cu o zi mai înainte, rânduind pentru ziua morții Sale pe acela vechi şi al pregătirii în care se serba atunci Paştile." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 3, p. 437)

„Îl întreabă ucenicii: *Unde voieşti să-Ți gătim să mănânci Paştele?*

- Care Paşte?

- Nu acesta al nostru, ci celălalt, cel vechi, al iudeilor. Pe acela, ucenicii l-au pregătit, iar pe acesta, al nostru, l-a pregătit Însuşi Domnul; dar nu numai că l-a pregătit, ci El Însuşi a ajuns Paşte. *Unde voieşti să-Ți gătim Paştele?* Era Paştele acela iudaic, Paştele acela care a luat început în Egipt.

- Dar pentru ce Hristos a mâncat Paştele acela?

- Pentru că Hristos a împlinit toate poruncile Legii. Când S-a botezat a spus: *Căci aşa se cuvine să împlinim toată dreptatea* (Matei 3, 15). Am venit ca să răscumpăr pe om de blestemul Legii. Căci *Dumnezeu a trimis pe Fiul Său născut din femeie, născut sub Lege, ca să răscumpere pe cei de sub Lege* (Gal., 4, 4-5) şi să pună capăt Legii." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 53)

„- Dar pentru ce a poruncit Legea să se mănânce Paştele?

Iudeii erau nerecunoscători față de Binefăcătorul lor. Cu toate binefacerile lui Dumnezeu, ei uitau porunca lui Dumnezeu. Chiar când au ieşit din Egipt, când au văzut marea despărțită şi iarăşi unită, când au văzut alte mii de minuni, ziceau: *Să ne facem dumnezei care să meargă înaintea noastră* (Ieş., 32, 1).

Ce spui, iudeule? Minunile-ți stau înaintea ochilor şi ai uitat pe Binefăcător?

Aşadar, pentru că iudeii erau aşa de nesimţitori şi nerecunoscători, Dumnezeu a legat strâns ţinerea sărbătorilor cu pricina sărbătorilor. A poruncit să se jertfească Paştele, *că dacă te va întreba fiul tău: <<Ce sunt Paştele acestea?>>, să spui că strămoşii noştri, în Egipt, au uns atunci uşile cu sângele oii, ca nu cumva, venind pierzătorul şi văzând, să îndrăznească să aducă moartea* (Ieş., 12, 26-27). Era deci sărbătoarea Paştilor o veşnică aducere-aminte a mântuirii. Mai mult încă, sărbătoarea Paştilor avea şi scopul de a preînchipui cele viitoare. Mielul acela era o preînchipuire a unui alt Miel, duhovnicesc, iar oaia preînchipuia Oaia. Unul era umbra, celălalt Adevărul. Iar când S-a arătat Soarele dreptăţii, umbra a încetat, căci, atunci când răsare soarele, umbra se ascunde. De aceea la masa aceea de atunci s-a săvârşit şi un Paşte, şi un altul: şi cel al închipuirii, şi cel al adevărului. Şi după cum pictorii, în acelaşi tablou, schiţează întâi trăsăturile tabloului şi apoi pun în el adevărul culorilor, tot aşa a făcut şi Hristos: la aceeaşi masă a schiţat şi Paştele închipuirii şi a adăugat şi pe acela al adevărului.

Unde vrei să-Ţi gătim să mănânci Paştele? Era Paştele iudaic atunci. Dar de vreme ce a venit Soarele, să nu mai lumineze făclia. Dar de vreme ce a venit Adevărul, să înceteze umbra." (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 53-54)

„Paştele iudaic a fost o închipuire a Paştelui nostru, a Paştelui celui duhovnicesc. Şi ca să vezi că aşa este, uită-te ce mare înrudire este între ele! Miel, şi Miel! Dar unul necuvântător, unul cuvântător! Oaie, şi Oaie! Umbră, şi adevăr! s-a arătat însă Soarele dreptăţii şi umbra a încetat. Când e soare, umbra se ascunde. De asta este Miel la Masa cea de Taină, ca să ne sfinţim cu Sângele Lui. Dar de vreme ce a venit Soarele, să nu mai lumineze făclia. Cele vechi au fost închipuiri ale celor ce aveau să vină." (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 69)

„Ucenicii întrebau: *Unde voieşti să gătim pasca*? Care pască? Cea iudaică, care avea obârşia sa din Egipt. Însă pentru ce ţine Hristos această pască? Precum El în toate împlinise legea, aşa voia să o păzească şi în punctul acesta. De aceea a zis El şi lui Ioan Botezătorul: *Se cade nouă a împlini toată dreptatea* (Mt. 3, 15). Aşadar, ucenicii voiau a găti nu pasca noastră, ci cea iudaică. Însă pasca noastră, cea nouă, o gătea însuşi Hristos, ba El însuşi s-a făcut Mielul pascal, prin sfânta Sa patimă. Dar pentru ce se duce la patimă? Pentru a ne mântui de blestemul legii. De aceea a strigat Pavel: *Dumnezeu a trimis pe Fiul Său Cel născut din femeie, care s-a supus*

legii, ca pe cei de sub lege să-i răscumpere (Gal. 4, 4-5). Deci, ca să nu poată nimenea zice că El a ridicat legea, pentru că n-a putut să o păzească pentru greutatea şi povara ei, de aceea El a împlinit-o în toate punctele, iar apoi a desfiinţat-o. Şi pentru aceasta a ţinut El şi pasca. Iară pasca cea iudaică era o preînchipuire a celei creştineşti. Ca să vezi aceasta, uită-te numai la asemănarea lor. Acolo este un miel şi aici este un Miel. Acolo se jertfea un dobitoc, aici însuşi Stăpânul vieţii. Acolo este umbră, aici Adevărul. Soarele mântuirii a răsărit şi umbra a dispărut. Jertfa mielului pascal al iudeilor nu era numai o preînchipuire a viitorului Miel pascal, care a pătimit pe cruce.

Pe când ucenicii mâncau şi beau, a luat Iisus pâinea cu sfintele şi neîntinatele Sale mâini, a săvârşit rugăciunea cea de mulţumire, a frânt-o şi a zis către ucenici: *Luaţi şi mâncaţi; acesta este trupul Meu, care pentru voi se frânge, spre iertarea păcatelor*. Şi după aceea a luat paharul, l-a dat şi a zis: *Acesta este pentru sângele Meu, care pentru voi se varsă spre iertarea păcatelor* (Mt. 26, 26-28)." (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 169-170)

SĂRBĂTORILE (Paştele - data serbării Paştelui)

„Nici să mai ţinem (cu stricteţe) zilele, timpurile şi anii, ci să urmămn cu sârguinţă totdeauna şi în orice împrejurare Biserica, punând mai presus de toate dragostea şi pacea. Chiar dacă ar greşi Biserica, totuşi n-ar fi o faptă atât de mare prăznuirea Paştilor exact la vremea când a avut loc, cât păcat şi câtă pagubă avem de pe urma împărţirii şi dezbinării acesteia.

Acum dar nici un cuvânt n-am să mai spun despre timpul de prăznuire, pentru că, după cum am dovedit, nici Dumnezeu nu-i dă vreo importanţă! Ci un singur lucru cer: să facem totul în pace şi prin înţelegere, pentru ca nu cumva în timp ce postim noi şi tot poprul, în timp ce preoţii fac rugăciuni de obşte pentru întreaga lume, tu să stai acasă şi să petreci îmbătându-te pentru că prăznuieşti Paştile! Gândeşte-te cât de diavolească este lucrarea aceasta! Nu faci numai un păcat, nici două, nici trei, ci cu mult mai multe! Acest lucru te desparte de turmă, te face să-i osândeşti pe atâţia Părinţi, te face ambiţios, te împinge spre iudaism, te face pildă de sminteală şi pentru cei ai tăi, şi pentru cei străini". (*Către iudei,* cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 287)

„Nici Biserica nu cunoaşte timpul exact al prăznuirii Paştilor. Dar pentru că toţi Părinţii din diferite locuri au hotărât să se adune în sinod şi au

rânduit această zi, Biserica, ea, care cinsteşte totdeauna înţelegerea şi iubeşte unirea, a primit ce s-a hotărât.

V-am arătat îndeajuns, în cele spuse până acum, că nici eu, nici voi, nici altcineva nu poate arăta cu precizie ziua Domnului. Aşadar, să nu ne luptăm cu umbrele, nici să ne pricinuim pagube mari ambiţionându-ne pentru nişte lucruri de mică însemnătate. Nu e păcat să posteşti în cutare sau cutare vreme, ci e păcat de neiertat, vrednic de osândă şi aducător de multă pedeapsă, să dezbini Biserica, să pricinuieşti certuri în sânul ei, să dai naştere la discordie, să te lipseşti continuu de slujba din Biserică.

Ar trebui să spun chiar mai multe decât atât, dar sunt de ajuns acestea pentru cei ce le ascultă cu luare-aminte; cei ce nu le ascultă nu vor câştiga nimic, chiar dacă aş vorbi mai mult decât atât. De aceea, pun aici capăt cuvântului meu. Să ne rugăm dar cu toţii îndeobşte ca să se întoarcă fraţii noştri la noi, să îmbrăţişeze pacea şi să alunge ambiţia deşartă. Să-şi râdă de răceala ce le-a cuprins inima, să fie însufleţit de gânduri înalte şi mari şi să se elibereze de grija ţinerii zilelor, pentru ca toţi, într-un gând şi cu o gură, să slăvim pe Dumnezeu”. (*Către iudei,* cuv. III, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 288)

SĂRBĂTORILE (Înălţarea Domnului)

„Dar noi, care ne-am arătat nevrednici de pământ, am fost urcaţi astăzi în ceruri. Noi care nu eram vrednici nici de împărăţia cea de jos, am fost urcaţi la împărăţia cea de sus, am trecut dincolo de ceruri şi am luat tronul cel împărătesc. Iar firea omenească, din pricina căreia Heruvimii păzeau raiul, stă astăzi peste Heruvimi.” (*Cuvânt la Înălţarea Domnului*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 160)

„Dar cu toate că noi eram cei nesimţiţi şi nerecunoscători, cei fără de minte, cei mai simţitori decât pietrele, cei mai de jos decât toţi, cei necinstiţi, cei mai de nimica – ce să spun? Ce să grăiesc? Cum să rostesc acest cuvânt? -, totuşi firea noastră cea netrebnică, cea mai nepricepută decât toţi, a ajuns astăzi mai presus de toţi. Astăzi, au primit Îngerii ceea ce demult doreau. Astăzi, au văzut Arhanghelii ceea ce demult pofteau. Au văzut firea noastră strălucind ca fulgerul pe tronul cel împărătesc, strălucind de slavă şi frumuseţe nemuritoare. Asta doreau demult Îngerii, asta pofteau demult Arhanghelii. Îi depăşea cinstea dată firii noastre, dar se bucurau şi de bunătăţile noastre, căci se şi întristau când eram pedepsiţi. Da, Heruvimii păzeau raiul, dar se întristau. Şi după cum un slujbaş, când primeşte în închisoare pe un tovarăş al său, îl păzeşte pe tovarăş pentru că a primit

poruncă de la stăpân, dar se întristează de cele întâmplate din pricina dragostei ce-o are pentru tovarăşul său, tot aşa şi Heruvimii: au primit poruncă să păzească raiul, dar se întristau din pricina închisorii." (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 165)

„Dacă îngerii se bucură când văd pe un păcătos că se pocăieşte, cum nu vor arăta cea mai mare bucurie astăzi, când văd că prin pârga firii noastre a fost dusă toată firea noastră în cer?" (*Cuvânt la Înălțarea Domnului*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 166)

SĂRBĂTORILE (Cincizecimea)

„*Când s-a împlinit ziua Cincizecimii, li s-au arătat, împărțite, limbi ca de foc* (Fapte 2, 3). Nu *de foc*, ci *ca de f*oc, ca să nu gândeşti nimic material despre Duhul. După cum la râul Iordanului nu s-a pogorât un porumbel, ci în chip de porumbel (Luca 3, 22), tot aşa şi aici nu foc, ci în chip de foc. Şi iarăşi, mai sus: *ca de suflare de vânt ce vine repede* (Fapte 2, 2) n-a spus: *suflare de vânt repede*, ci: *ca de suflare de vânt ce vine repede*." (*Omilia I la Rusalii*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 210)

„Mai înainte am sărbătorit crucea, patimile, Învierea, apoi Înălțarea la cer a Domnului nostru Iisus Hristos. Iată, astăzi am ajuns la sfârşitul bunătăților, am ajuns la însăşi metropola sărbătorilor, am ajuns la însuşi fructul făgăduinței Domnului. *Dacă Mă voi duce, a spus Domnul, Eu vă voi trimite alt Mângâietor şi nu vă voi lăsa pe voi orfani* (Ioan 16, 7; 14, 18)." (*Omilia a II-a la Rusalii*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 216)

„Aveau şi apostolii limbi; dar ca să se arate puterea Celui care lucra, limba cea de tină tăcea şi grăia focul cel ceresc (Fapte 2, 2)." (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 408)

SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinților)

„Frumoase icoane de sfinți ne înalță nouă harul Domnului, prin pomenirea lor de fiecare an, şi păstrează necontenit proaspete faptele lor, pe care altfel timpul le-ar da uitării. Fiecare dintre cei ce prăznuim

pomenirea sfinților vedem ca într-o icoană frumusețea faptelor lor şi ne uităm la faptele lor încrustate în icoana pomenirii lor.” (*Cuvânt de laudă la întâia Muceniță şi întocmai cu Apostolii, Tecla*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 570)

SĂRBĂTORILE (pomenirea sfinților mucenici)

„Locurile de exercițiu ale atleților dau tărie trupurilor şi înmulțesc cunoştințele meşteşugului atletic; pomenirea mucenicilor, însă, ne înarmează sufletele împotriva meşteşugirilor şi ne deprind să luptăm împotriva lor. Pomenirile mucenicilor, vestindu-ne tăria lor mucenicească şi lupta lor neostoită împotriva bătăilor şi loviturilor, împing credința noastră până la îndrăznire, iar prin istorisirea suferințelor lor, ni se desfăşoară înaintea ochilor, ca într-un stadion, jertfa mucenicului.” (*Cuvântul al II-lea de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 405)

„Sărbătorile mucenicilor se judecă nu numai după ziua în care cade prăznuirea lor, ci şi după gândul celor ce prăznuiesc pe mucenici. De pildă: Ai imitat pe mucenic? Ai râvnit virtutea lui? Ai mers pe urma filosofiei lui? Ai prăznuit sărbătoarea mucenicului chiar dacă n-a fost ziua lui de pomenire. Cinstirea mucenicului e imitarea mucenicului. După cum cei care fac fapte rele nu prăznuiesc sărbătorile nici când țin sărbătorile, tot aşa cei virtuoşi prăznuiesc sărbătorile chiar când nu e zi de sărbătoare. Conştiința curată arată sărbătoarea.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 472)

„Omul cu viață curată, omul fără murdărie şi fără pete sărbătoreşte pe mucenici în fiecare zi, prăznuindu-i pururea, deşi nu-i nici ziua mucenicilor, şi nici nu-i în biserica mucenicilor, ci stă la el acasă.” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 472)

„Ai venit să vezi oameni cu cărnurile scrijelite, plini toți de sânge, împodobiți cu buchete de răni, oameni care s-au dezbrăcat de viața aceasta, şi au zburat la aceea ce va să fie. Fii vrednic de aceşti luptători! Ei au disprețuit viața, disprețuieşte şi tu plăcerea!” (*Omilie la*

Mucenici, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 474)

„Adunând aceste câştiguri sufleteşti, pleacă acasă. Arată tuturor prin înfăţişarea ta, că vii de la biserica mucenicilor. După cum toți îi cunosc pe cei ce vin de la teatru, că sunt tulburați, încurcați, moleşiți, şi în suflet cu chipurile tuturor celor jucate la teatru, tot aşa şi pe tine trebuie să te cunoască toți că vii de la biserica mucenicilor după privire, după îmbrăcăminte, după mers, după zdrobirea inimii, după seriozitatea sufletului. Foc să iasă din tine! Să fii smerit, zdrobit sufleteşte, veghetor!” (*Omilie la Mucenici*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 475)

„Pomenirea acestor sfinți mucenici alungă din sufletele celor ce se duc la prăznuirea lor duhurile rele şi necurate, gândurile ruşinoase şi orice tulburare. De intră aici omul, târând cu el tristețea pricinuită de treburile din afară sau de cele din casă, apoi aici îşi lasă toată tristețea lui şi pleacă fără ea; e mai uşor, mai sprinten nu pentru că a aruncat vâslele din mâini, nici pentru că a lăsat cârma, ci pentru că a scăpat de povara grea şi felurită a necazului din viață şi pentru că i s-a umplut sufletul de mare bucurie.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiți, fraților, că părinții noştri toți au fost sub nor şi toți prin mare au trecut*>>, 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 216-217)

SĂRBĂTORILE (prăznuirea creştinească a sărbătorilor)

,,Căci sărbătoarea pentru aceea este, nu ca noi să ne sluțim, nu ca să ne adăugăm păcate, ci ca şi pe cele făcute să le nimicim.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXVII, p. 290)

„Să nu facem, dar, vă rog, de ruşine o astfel de sărbătoare (a Învierii Domnului – n.n.), ci să avem cuget vrednic de darurile date nouă de harul lui Hristos. Să nu ne îmbătăm, să nu ne îmbuibăm, ci, gândindu-ne la dărnicia Stăpânului nostru, că a cinstit la fel şi pe bogați şi pe săraci, şi pe robi şi pe slobozi, că a revărsat peste toți îndeobşte darul Său, să-I răsplătim Binefăcătorului nostru pentru dragostea ce ne-a arătat-o. Iar o răsplată îndestulătoare este o viețuire plăcută Lui, un suflet treaz, un suflet veghetor.

Sărbătoarea şi praznicul acesta nu au nevoie de bani, nici de cheltuieli, ci numai de voință şi de suflet curat. Nimic trupesc nu se vinde aici. Toate

sunt duhovniceşti. Predicarea cuvintelor dumnezeieşti, rugăciunile şi binecuvântările preoţilor, împărtăşirea cu Dumnezeieştile şi Sfintele Taine, pacea, unirea; toate darurile duhovniceşti, vrednice de dărnicia Dăruitorului." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 153)

,,Să nu fim, aşadar, nerecunoscători faţă de un astfel de Binefăcător, nici să ne trândăvim pentru că a trecut postul. Dimpotrivă, acum, mai mult decât înainte, să avem mai mare grijă de suflet, pentru ca nu cumva să ne îngrijim de rob şi să nu mai luăm seama de stăpânul.

Te întreb: care ţi-i folosul de treci peste trebuinţă, de depăşeşti măsura? Asta vatămă şi trupul, vatămă şi nobleţea sufletului. Să prăznuim măsura şi trebuinţa ca să dăm şi sufletului şi trupului ce se cuvine, ca să nu pierdem dintr-o dată tot ce-am adunat prin post.

Vă opresc, oare, să mâncaţi şi să vă desfătaţi? Nu, nu vă opresc, dar vă îndemn să vă ţineţi în marginile trebuinţei, să puneţi stavilă petrecerilor mari, ca nu cumva să vă vătămaţi sănătatea sufletului, depăşind măsura. De altfel, nici nu simte atâta plăcere cel ce depăşeşte marginile trebuinţei. Asta o ştiu bine mai ales cei ce au încercat-o cu fapta. Depăşirea măsurii dă naştere la o mulţime de boli şi te fac şi de râs. Nu mă îndoiesc însă că voi veţi urma sfaturile mele, căci ştiu ascultarea voastră." (*Cuvânt la Sfintele Paşti*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 154)

SĂRBĂTORILE (viaţa creştinilor este o primăvară veşnică)

,,Pentru creştini orice vreme este vreme de sărbătoare, pentru mărimea bunătăţilor date nouă. Căci în adevăr, ce bun nu ni s-a dat? Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om pentru tine, te-a izbăvit de moarte, te-a chemat în Împărăţia Cerurilor. Deci dacă atâtea ai câştigat şi te-ai bucurat de ele, apoi cum să nu fii dator a prăznui orice vreme? Prin urmare, nimeni să nu fie trist din pricina sărăciei, sau a bolii, sau a uneltirilor sataniceşti, căci vremea ne este vreme de prăznuire. Pentru aceea şi zice Pavel: ‚*Bucuraţi-vă pururea întru Domnul, şi iarăşi zic, bucuraţi-vă!* (Flp. 4, 4)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XV, p. 153)

,,Creştinul nu trebuie să sărbătorească anumite luni, nici începuturile de lună, nici duminicile, ci se cuvine să-i fie o sărbătoare, cum i se potriveşte

lui, toată viața.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 11)

SCHISMA

„*Ca toți aceeaşi să grăiți,* zice, *şi să nu fie între voi împărecheri (schisme)*. Singură arătarea schismei (împărecherii) printre dânşii şi era de-ajuns spre a fi învinovățiți. Prin împărecheri, nu numai că întregul se desparte în nai multe părți, ci chiar se pierde la urmă, căci aşa este firea schismei. Apoi, fiindcă i-a atins foarte prin numirea schismei, iarăşi îndreaptă şi moaie vorba, zicând: *ci să fiți întemeiați într-un gând şi într-o înțelegere*. Fiindcă mai sus a spus: *ca aceeaşi să grăiți*, apoi să nu creadă ei că buna-înțelegere se mărgineşte numai la vorbe, le-a adaos: *ci să fiți întemeiați într-un gând şi într-o înțelegere*, ca şi cum le-ar fi zis: *cer de la voi buna-înțelegere pe care nu numai în vorbe, ci şi în cugetele voastre să o aveți*. Şi fiindcă se poate să se vorbească şi cu cugetul aceeaşi, şi să nu fie bună-înțelegere – deşi nu în toate lucrurile – pentru aceea a adăogat cuvintele: *să fiți întemeiați*, fiindcă cel unit în oarecari lucruri şi în altele dezbinat, nicidecum nu a fost întemeiat, ci a rămas străin de împreuna-glăsuire. Se poate apoi ca unii să împreună-glăsuiască în cugetări, dar nu în înțelegere, ca de pildă cei cari au aceeaşi credință, însă nu sunt uniți după dragoste. Astfel că după cugete suntem uniți, căci cugetăm aceleaşi, însă după înțelegere nu suntem uniți defel, ceea ce s-a întâmplat cu corintenii aceştia, că unii voiau pe cutare, iar alții pe cutare. Pentru aceea zice apostolul că trebuie a împreună-glăsui şi cu gândul, şi cu înțelegerea. Schisma între corinteni nu venise de acolo că se dezbinaseră şi se învrăjbiseră în credință, ci pentru că se dezbinaseră în înțelegere (părere), după ambiția omenească.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, pp. 22-23)

„Dar dacă cei care au fost orânduiți de a zidi pe alții, din capul locului ei nu numai că nu au zidit, ci chiar au dezbinat, oare ce vor suferi? Nimic nu este care să dezbine Biserica mai mult, ca iubirea de stăpânire; dar în acelaşi timp nimic nu poate irita pe Dumnezeu mai mult, ca aceea de a împărți Biserica. Chiar de ar săvârşi mii de bunuri, totuşi cei ce taie corpul Bisericii vor fi nu mai puțin răspunzători ca şi cei ce au crucificat corpul Lui; căci faptul acela a fost cel puțin spre folosul omenirii întregi, deşi nu a fost săvârşit cu o astfel de intenție; pe când ceea ce fac schismaticii, nu numai că nu aduce nici un folos, ci încă din contră, multă vătămare. Acestea nu le-am

zis numai cu privire la stăpânitori, ci şi cu privire la cei stăpâniţi. Un bărbat oarecare sfânt[346] a spus ceva care s-ar putea că e îndrăzneţ, dar cu toate acestea a spus. Şi ce a spus? *Nici sângele martirului nu va şterge păcatul acesta*, zice. Ia spune-mi, în ce scop mărturiseşti? Nu oare pentru slava lui Hristos? Deci tu care ţi-ai predat sufletul penru Hristos, cum de jefuieşti acea Biserică pentru care Hristos şi-a predat sufletul Său? Ascultă ce zice Pavel: *Nu sunt vrednic a mă chema apostol pentru că am prigonit biserica lui Dumnezeu* (I Cor., 15, 9). Vătămarea aceasta nu este mai mică decât acea adusă de duşmanii bisericii, ci încă cu mult mai mare, pentru că cea dintâi o face şi mai strălucită, pe când cea de-a doua o necinsteşte în ochii duşmanilor ei, când văd că este atacată chiar de proprii săi fii. Un astfel de fapt ei îl cred ca o dovadă mare de înşelăciune, când văd că tocmai acei născuţi şi crescuţi în Biserică, şi care au fost iniţiaţi cu exactitate în tainele ei, tocmai aceia, zic, schimbându-se fără de veste, se pun în rândurile duşmanilor ei." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XI, pp. 114-115)

SCRIERILE (sfinţilor)

„Noi dobândim vederea sfinţilor, citind vieţile şi lucrurile lor cele bune, nu doar având noi icoanele trupurilor lor, ci ale sufletului lor, că ceea ce au învăţat ei sunt icoanele sufletelor lor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 108)

SCRIPTURA (- scrisoare a Atotputernicului Dumnezeu către noi)

„O omule, tu nu ştii cine este Dumnezeul cel care-ţi vorbeşte, că Scriptura pe care ţi-o predicăm noi este scrisoarea solemnă a lui Dumnezeu trimisă pe pământ?" (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 616)

SCRIPTURA (cuvintele Sfintei Scripturi)

„Sunt dumnezeieşti şi duhovniceşti cuvintele Scripturii şi pot să nască în sufletele noastre multă bucurie duhovnicească." (*Omilii la Facere,* omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 156)

[346] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: Sfântul Ciprian al Cartaginei, în scrierea sa: *De unitate ecclesiae.* (n.s. 1, p. 114)

„Aşa sunt cuvintele dumnezeieşti! În puține cuvinte ne arată mare bogăție de idei şi dăruieşte nespusă comoară celor ce vor s-o cerceteze cu de-amănuntul.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 285)

„Nu-i nimic în Dumnezeiasca Scriptură care să nu fie spus cu scop, care să nu aibă ascuns mare folos.” (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 357)

„Că prin cuvinte ne stricăm sau ne mântuim sufletul. Cuvintele ne pornesc spre mânie şi tot ele ne îmblânzesc din nou. Un cuvânt de ruşine ne aprinde în suflet pofta, iar un cuvânt cuminte ne face curați la suflet şi la trup. Dacă un simplu cuvânt are atât de mare putere, spune-mi, te rog, cum de disprețuieşti cuvintele Scripturii? Dacă un sfat omenesc poate atât de mult, apoi cu mult mai mult, când sfaturile sunt date de Duhul lui Dumnezeu! Cuvântul scos din dumnezeieştile Scripturi înmoaie mai bine decât focul un suflet învârtoşat şi-l face în stare să săvârşească orice lucru bun. Aşa i-a potolit şi i-a îmblânzit Pavel pe îngâmfații şi semeții corinteni; că ei, corintenii, se laudă tocmai cu fapte de care trebuiau să se ruşineze şi să-şi acopere fețele.” (*Omilii la Matei,* omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 36)

„Aşa este harul Duhului, căci nu în mulțimea cuvintelor imprimă puține idei, ci în scurtimea vorbelor aşează, aşa zicând, o mulțime întreagă de cugetări.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 313)

„Mai lesne este să se stingă soarele decât să treacă cuvintele Domnului nostru.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 147-148)

……… SCRIPTURA (credința în cuvintele revelate ale Sfintei Scripturi)

„Când Dumnezeu spune ceva, nu trebuie să ne împotrivim celor spuse, ci să socotim mai vrednice de credință cele grăite de Dumnezeu decât cele ce cad sub ochii noştri. Să credem ce a spus Scriptura…”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 251)

„Când Avraam a fost rugat de bogatul din Evanghelie ca să trimită pe Lazăr, a răspuns: *Au pe Moise şi pe profeți; dacă nu ascultă de aceia, nici de*

morții înviați nu vor asculta (Luca 16, 29). Aici Hristos introduce pe Avraam vorbind, arătându-ne că Sfintele Scripturi trebuie a fi mai demne de credință, decât chiar morții înviați." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 24)

SCRIPTURA (ascultarea cuvintelor dumnezeieştii Scripturi şi împlinirea lor)

„… să ascultăm de învățătura dumnezeieştii Scripturi; şi, urmărind rânduiala ei, să depozităm în visteriile minții noastre învățăturile cele sănătoase; iar odată cu păzirea lor să ne îngrijim mult de mântuirea noastră şi să fugim de învățăturile care ne vatămă, ca nişte otrăvuri, sănătatea sufletului nostru. De toate învățăturile de acest fel să ne depărtăm! Mult mai mare e vătămarea asta şi cu atât mai mare cu cât e mai bun sufletul nostru decât trupul. Otrăvurile aduc moartea aceasta trupească, dar otrăvurile care vatămă sănătatea sufletului aduc moarte veşnică". (*Omilii la Facere,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 21, p. 74)

SCRIPTURA (inspirația Sfintei Scripturi)

„Acum primiți şi ce vă spun eu - sau, mai bine zis, nu ce vă spun eu, ci ce vă spune Dumnezeiasca Scriptură: că nu de la mine vorbesc, ci de la Sfântul Duh." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 99)

„În dumnezeieştile Scripturi, nimic nu este inutil, totul a fost dictat de către Duhul Sfânt." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia L, 2, p. 243)

„Vai! câtă înțelepciune la acest fericit apostol! Sau mai bine zis, nu înțelepciunea lui Pavel, ci a Duhului este de admirat aici. Căci nu din mintea sa a grăit acestea, şi nici că a putut scoate atâta înțelepciune de la dânsul. Şi de unde oare? Nu cumva din cuțitul său de curelar şi din pielea ce-o avea dinainte? Sau poate că de la camera lui de lucru? Dar aceasta a fost din lucrarea dumnezeiască, aşa zicând. N-a putut mintea lui să zămislească astfel de cugetări, fiind mai ales atunci atât de umilită, şi nefiind ceva mai mult de cât a precupeților din piață, căci cum era cu putință ca să facă aşa ceva acea minte, care se ocupa cu pieile şi cu cumpărarea lor? Nu, ci harul Duhului, care se arată acelora pe care-i voieşte." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia I, pp. 51-52)

„Să nu lăsăm la o parte nici chiar acele învățături ale Scripturilor care sunt socotite neînsemnate. Căci sunt prin harul Sfântului Duh; harul Sfântului Duh însă nu inspiră lucruri mici ci mari, minunate, cugetări adânci.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

,,Scripturile sunt mai vrednice de credință decât toate. Căci Stăpânul îngerilor şi Domnul celor vii şi al morților, Acela le-a legiuit pe acestea.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 98)

,,Fiindcă pe toate acestea, de la început până la sfârşit, harul le-a scris.” (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 144)

„Pe Pavel vă aduc mărturie vrednică de credință, pentru aceea şi eu năzuiesc ca şi Pavel, căci cuvintele lui sunt proorocíi şi legi dumnezeieşti, că nu este Pavel cel ce grăieşte, ci Hristos, care porneşte limba lui Pavel.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 112)

„Sfânta Scriptură este de la Dumnezeu, adevăr capital, dogmă esențială şi fundamentală pe care n-ar trebui s-o uite niciodată savanții, interpreții şi lingviştii. Toată Scriptura este inspirată de Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 504)

SCRIPTURA (importanța scrierilor Sfintei Scripturi)

„Şi pământul aurifer din mine este în ochii necunoscătorilor doar pământ, şi nimic altceva; dar în ochii cunoscătorilor este aur, căci ochii lor cunosc noblețea acestui pământ; îl supun probei focului şi scot la iveală bogăția lui. Tot aşa şi cu dumnezeieştile Scripturi. Cei care citesc cu nepăsare cuvintele Scripturii le socotesc simple cuvinte, şi nimic mai mult; dar cei care se uită la ele cu ochii credinței, ca aurarii cu uneltele meseriei lor, şi le probează cu focul Duhului văd cu uşurință tot aurul lor.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. II, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 25)

SCRIPTURA (conținutul Sfintei Scripturi)

„Scriptura nu se pleacă invidiei, ca să treacă cu vederea virtuțile drepților, şi nici dorul de părtinire n-o îndeamnă să le acopere păcatele; dimpotrivă, ne pune în față toate faptele lor, ca să ne fie pildă şi învățătură; pentru ca atunci când, din pricina slăbiciunii, cădem în vreun păcat, să ne întărim să nu mai cădem iarăşi în el." (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 372)

„Ei au repetat adesea istoria lor că Iisus vindeca bolile, că dădea viață morții, ceea ce a trezit admirația şi mirarea poporului. De altfel, când se prezintă ceva lucru minunat şi extraordinar, sau ceva învinuire adresată împotriva lui Iisus Hristos, ei o descriu, cum se vede acum, ei zic că frații Lui nu credeau în El; ceea ce putea deveni un subiect grav de învinuire. Şi sigur, este minunat de a vedea cât de credincioşi erau ucenicii şi adevărați în ceea ce spuneau şi au scris, ei care nu se tem să transmită posterității lucrurile care se păreau că sunt dăunătoare Învățătorului lor şi se pare chiar spuneau acest fel de lucruri mai mult decât celelalte." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLVIII, 1, p. 233)

„Că nimic n-a lăsat, nici n-a tăcut Sfânta Scriptură din cele ce ne sunt de folos nouă, ci pretutindenea strigă prin prooroci şi prin Apostoli şi prin Singurul Stăpânitorul tuturor, dându-ne veste mai înainte şi păzindu-ne pe toți ca o maică duioasă pe copiii ei, mărturiseşte mai înainte şi pomeneşte şi pentru cele trecute şi pentru cele viitoare şi nimic ascunzând din cele ce ne sunt de folos, precum am zis, nu să le grăiască acoperit ceva sau cu taină, ci strigând şi glăsuind pretutindeni cu multă trudă şi prin lege şi prin prooroci şi prin Apostoli şi prin Singur Stăpânul tuturor şi prin Isaia proorocul ce zice: *strigă cu tărie şi nu cruța şi cu trâmbița înalță glasul tău*; şi iarăşi zice: *pe munte înalt te suie cel ce vesteşti Sionului*; şi mai înainte zice: *înălțați şi nu vă temeți*. Şi David zice: *Ostenit-am strigând, uscatu-mi-s-a gâtlejul!* Şi Evanghelistul Ioan în epistola lui zice: *Socotiți-vă pe voi ca să nu pierdeți cele ce ați lucrat, că mulți înşelători au intrat în lume!* Iar Pavel a zis: *căutați cu amănuntul cum umblați*! Şi Domnul zice: *Eu pe față am grăit lumii şi în ascuns n-am grăit nimic* şi în alt loc zice Evanghelia, de Domnul, că stătea Iisus şi striga zicând: *De înseteză cineva, să vină la Mine şi să bea!* Vezi câtă nevoință, câtă osârdie, cum strigă dumnezeiasca Scriptură şi nimeni nu e să priceapă?" (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 172)

SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „faţă către faţă”, apoi prin făpturi şi prin Scripturi)

„La început, când a făcut Dumnezeu pe om, Dumnezeu vorbea cu oamenii, atât cât era cu putinţă oamenilor să-L audă. De pildă, a venit la Adam şi i-a vorbit; a certat pe Cain; a stat de vorbă cu Noe; a fost oaspetele lui Avraam. Dar nici când toţi oamenii au căzut în grele păcate, nici atunci Creatorul tuturora nu şi-a întors desăvârşit faţa de la neamul omenesc. Când, în sfârşit, oamenii au ajuns nevrednici de a mai vorbi cu Dumnezeu, Dumnezeu, vrând să reînnoiască prietenia cu ei, le-a trimis scrieri ca unor oameni care stau departe, pentru a atrage la El toată firea omenească”. (*Omilii la Facere,* omilia II, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 39-40)

„Pentru că dovada cea mare a nespusei Sale iubiri de oameni este aceea de a ne da învăţătură cu ajutorul unor astfel de cuvinte nepotrivite, de aceea se foloseşte de cuvintele omeneşti. Că dacă ne-ar vorbi pe măsura Dumnezeirii Sale, urechea omenească n-ar putea suporta înălţimea celor spuse”. (*Omilii la Facere,* omilia LX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 266)

„La început, Dumnezeu vorbea El însuşi cu oamenii, pe cât le este oamenilor în putinţă să-L audă. Aşa a venit la Adam; aşa l-a certat pe Cain; aşa a grăit cu Noe; aşa S-a făcut oaspete lui Avraam. Iar după ce s-a plecat spre răutate firea noastră şi ca într-o ţară depărtată s-a înstrăinat, atunci le-a trimis cărţi ca unora plecaţi departe, înnoind ca printr-o epistolă prietenia cea veche către noi şi cărţile acestea le-a trimis Dumnezeu, iar de adus le-a adus Moisi.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 11)

„Ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfintelor Scripturi, ci să avem o viaţă atât de curată încât harul Duhului să fi ţinut locul Scripturii în sufletele noastre. Şi după cum Sfintele Scripturi sunt scrise cu cerneală, tot aşa ar fi trebuit ca şi inimile noastre să fi fost scrise cu Duhul cel Sfânt.

Dar pentru că am îndepărtat harul acesta, haide să pornim pe o nouă cale, ca să-l dobândim iarăşi. Prima cale era negreşit mai bună; şi Dumnezeu a arătat aceasta şi prin spusele Sale, şi prin faptele Sale. Dumnezeu n-a vorbit prin scrieri cu Noe, cu Avraam şi cu urmaşii lui, cu Iov şi cu Moise, ci a vorbit cu ei faţă către faţă, pentru că a găsit curat sufletul lor. Când însă întregul popor a căzut în păcate grele, atunci da, atunci a fost nevoie de scrieri, de table, de însemnarea în scris a tuturor faptelor şi cuvintelor lui Dumnezeu. Şi vei

vedea că acelaşi lucru s-a petrecut nu numai pe vremea sfinţilor din Vechiul Testament, ci şi pe vremea sfinţilor din Noul Testament. Dumnezeu n-a dat ceva scris apostolilor, ci în loc de scrieri le-a făgăduit că le va da harul Duhului, zicând: *Acela vă va aduce aminte de toate* (Ioan 14, 26).

Şi ca să cunoşti că era mai bună această cale, ascultă ce spune Dumnezeu prin profetul Ieremia: *Şi voi face cu voi testament nou, dând legile Mele în mintea lor şi le voi scrie pe inimi şi toţi vor fi învăţaţi de Dumnezeu* (Ier., 31, 31, 33). (…) Şi, cu toate acestea, nici de acest de al doilea leac, de Sfintele Scripturi, nu ne-am folosit cum trebuie. Noi suntem de vină că am avut trebuinţă de Sfintele Scripturi şi că n-am atras asupra inimilor noastre harul Duhului. Gândeşte-te acum ce mare vină avem că nu voim să dobândim harul Duhului, nici după ce am primit ajutorul Sfintelor Scripturi, ba, dimpotrivă, dispreţuim Scripturile, zadarnice şi fără de rost! Prin aceasta ne atragem mai mare osândă. Dar, ca să nu se întâmple asta, să citim cu toată atenţia cele scrise în Scripturi". (*Omilii la Matei,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 15-16)

„Pentru ce ne-a scris Dumnezeu? Este deodată efectul bunătăţii Sale şi al dreptăţii Sale. El ne scrie aşa cum un părinte copiilor săi, cu toată efuziunea gingăşiei sale. Însă dacă El scrie, înseamnă că, copiii Lui sunt departe de El: iată dreptatea. Sfânta Scriptură este deodată dubla memorie şi iubirea lui Dumnezeu pe care-o arată faţă de noi şi pedeapsa exilului pe care l-am meritat noi pe drept. Ce se petrece la început? Dumnezeu îi vorbeşte în mod familiar lui Adam; El îi vorbeşte şi lui Cain, ucigaşul fratelui său, lui Noe în mijlocul stricăciunilor unei lumi care se pierde. Sfinţilor patriarhi El li se arată şi le vorbeşte. Însă neamul omenesc cu Israel în frunte, se adânceşte din ce în ce mai mult în crimă şi în pierzare. Dumnezeu trebuie să se ţină departe de acest fiu răzvrătit. Totuşi va rupe el orice legătură cu el? Nu, El îl va striga. El va striga fiindcă la greşelile sale, lumea adaugă stricăciunea rătăcirilor sale şi este important să fixeze prin Scriptură adevărurile pe care oamenii se străduiesc să le alunge din spiritul lor şi din inima lor." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 503-504)

SCRIPTURA (scopul şi rostul ei)

„Pentru aceea harul Duhului a făcut să ni se dea în scris cuvintele Domnului, pentru ca, luând din Scripturi leacuri împotriva patimilor noastre, să putem scăpa de pedeapsa ce atârnă deasupra capetelor noastre." (*Omilii la*

săracul Lazăr, cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 155)

„Dacă Dumnezeu a socotit demn să ne dea Sfintele Scripturi, să judecăm prin urmare că aceste cărţi părinteşti nu pot avea de scop decât mângâierea noastră, luminarea noastră, corectarea noastră, forţa noastră. Aceste cărţi venite din cer au în vedere credinţa, virtutea, îndreptarea vieţii noastre întregi. Vai! Pentru ce trebuie ca laşitatea noastră şi nebunia noastră să ne facă mai vinovaţi, pe noi care neglijăm un ajutor atât de preţios?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 508)

SCRIPTURA (Legea Veche)

„Ştiu că sunt unii ce învinovăţesc pe Legiuitor şi spun că legea a pricinuit căderea. Deci, mai întâi este nevoie a sta împotriva acestei clevetiri şi a arăta din fapte că nu din ură faţă de om, nici vrând să necinstească firea noastră, ci din dragoste şi purtare de grijă a dat Legea - iar ca să te încredinţezi că ne-a dat-o ca ajutor în luptă, ascultă ce zice Isaia: *Legea o a dat spre ajutor* (8, 20); şi iarăşi strigă Prorocul: *Făclie picioarelor mele este Legea Ta, şi lumină cărărilor mele* (Ps., 118, 105) - iar cel ce urăşte nu destramă întunericul prin făclie, nici nu călăuzeşte prin lumină pe cel rătăcit; şi, iarăşi, Solomon: *Porunca Legii este sfeşnic şi lumină şi calea vieţii şi mustrare şi învăţătură* (Pilde 6, 23). Iată că nu e numai ajutor, nu e numai făclie, ci şi lumină şi viaţă: şi nu dă aşa ceva cel care urăşte şi vrea să dea pierzării, ci cel ce tinde mână de ajutor şi ridică. De aceea şi Pavel, grăind cu înflăcărare către iudeu şi arătându-i cât câştig a adus Legea şi că ea e odihnă, iar nu povară firii noastre, grăia: *Iată, tu te numeşti iudeu, şi te culci pe Lege* (Rom., 2,17). Vezi că nu spre a împovăra firea noastră, ci spre a-i da odihnă a dat Dumnezeu Legea?” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, p. 109)

„… a arătat că darea Legii e mai de cinste decât toate acestea: dat fiind că ferirea de primejdie, şi decât depărtarea războaielor, şi decât naşterea de prunci buni, şi decât naşterea de prunci mulţi, şi decât belşugul celor de trebuinţă, cu mult mai mare dar este a primi Legea şi a învăţa îndreptările lui Dumnezeu, punând aceasta în urma tuturor binefacerilor ca pe o culme şi împreunare a bunătăţilor, a adaos zicând: *Nu a făcut aşa la tot neamul* (Ps., 147, 9). *Aşa*, *cum? Mulţi s-au bucurat adeseori şi de belşug, şi de celelalte bunătăţi arătate*. - Dar nu despre cele binefacerile zise la început spun că *nu a făcut aşa la tot neamul*, zice, *ci despre Lege* - şi de aceea a

adăugat: *Şi judecăţile Sale nu le-a arătat lor* (Ps., 147, 9). Vezi că Legea este mai mare decât bunătăţile pe care le-am înşirat?" (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, pp. 110-111)

„Că dacă ceea ce are mai mult iudeul faţă de celelalte noroade este faptul că ei singuri dintre ceilalţi oameni au fost cinstiţi cu darea Legii scrise, înseamnă că prin aceasta Dumnezeu nu a împovărat, ci a cinstit firea noastră. Şi nu i-a cinstit doar prin darea legii, ci şi prin faptul că le-a dat-o El însuşi, nu prin mijlocitor: că mare cinstire este şi acesta." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al optulea, p. 112)

„Aceştia (israeliţii – n.n.) în vreme ce nu duceau o viaţă plină de necaz, ci se bucurau de linişte, nemaimulţumindu-se cu traiul lor cel fericit, au alunecat la necinstire. Deci ce-a făcut Dumnezeu cu dânşii? Le-a dat o mulţime de legiuiri, împiedicând trândăvia şi moleşirea lor. Şi ca să afli că nişte astfel de legiuiri nu duceau spre vreo virtute oarecare, ci le erau date ca un frâu, aşa zicând, care să le dea pricină de muncă, ascultă ce spune Prorocul de dânşii: *Şi le-am dat lor porunci nu bune* (Iez. 20, 25). Dar ce va să zică: *nu bune?* Adică porunci care nu duc defel la fapta bună, pentru care a şi adăogat: *şi îndreptări întru care nu vor fi vii*." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 70)

„Legea a adus pedeapsa, a fost arătătoare a păcatului, iar nu făcătoare, căci a descoperit încă mai lămurit răul, şi-l pedepsea, însă nu împingea pe cineva la rău, şi slujea nu spre a se face păcatul sau moartea, ci spre a fi pedepsit cel ce păcătuia. Păcatul deci şi omoară, şi osândeşte, iar legea pedepsind, slăbea pe nesimţite puterea păcatului, şi prin frica de pedeapsă îl împiedica şi-l împuţina." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 72)

„Aş aduce iarăşi, cu plăcere, un iudeu în faţa mea, ca să-i vorbesc şi să-i arăt că Legea strică Legea, că Legea nu are în ea însăşi nici trăinicie, nici desăvârşire, că nu are adevărul, ci umbra. Cele poruncite de Lege erau umbră, ale noastre, adevăr; acelea, simboluri, ale noastre, realităţi. Cum se face, iudeule, că a fost hrănit de un corb Ilie, pe care tu îl cinsteşti, pe care-l aştepţi să vină, despre care vorbeşti multe şi pe care-l numeşti prooroc? După Lege, corbul este o pasăre necurată, că aşa a poruncit Legea, să fie necurat corbul. Cum, dar, a fost hrănit proorocul de un corb necurat? Dacă Legea numeşte pe corb necurat,

atunci negreşit trebuie să fie necurat şi cel hrănit de corb. Dar nu s-a întâmplat asta, Doamne fereşte! Ilie a fost hrănit de un corb pentru că Ilie nu socotea necurată nici una din făpturile lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la Petru Apostolul şi Ilie Proorocul*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 550)

„… legea dată iudeilor era un pedagog” (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 202)

SCRIPTURA (Legea veche şi Legea Nouă)

„Vreţi să începem prin ceea ce priveşte Patima Domnului nostru? Ce spune închipuirea? *Ia un miel pentru fiecare casă, junghie-l şi fă precum v-a poruncit Domnul, şi vă porunceşte* (Ieş., 12, 3). Iisus Hristos nu vorbeşte aşa, El nu porunceşte să facem aceea, ci El Se aduce şi Se jertfeşte pe Sine Însuşi Tatălui Său ca o ardere de tot grasă.

Vedeţi fraţilor, cum a fost dată închipuirea prin Moise, şi adevărul a fost adus de către Iisus Hristos. Şi încă: pe Muntele Sinai, atunci când amaleciţii au venit să-i atace pe evrei, braţele lui Moise erau ţinute ridicate de două părţi prin Or şi Aaron (Ieş., 17), dar Iisus Hristos şi-a ţinut El Însuşi mâinile întinse pe cruce. Vedeţi cum a fost dat chipul şi cum a fost adus adevărul. Legea zice: *Blestemat tot cel ce nu va plini toate cuvintele legii acesteia* (Deut., 27, 26). Dar ce zice harul? *Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi, şi Eu vă voi odihni* (Mt., 11, 28). Şi Sfântul Pavel: *Iisus Hristos ne-a răscumpărat din blestemul legii, făcându-se blestem El însuşi pentru noi* (Gal., 3, 13). Pentru că noi ne bucurăm de un aşa mare har, şi de adevăr, vă îndemn să avem grijă ca măreţia acestui dar să nu ne facă mai laşi şi mai mândri. Cu cât mai mare este cinstea pe care am primit-o, cu atât mai mare trebuie să fie şi virtutea noastră. Cel care primind puţin, aduce puţin, nu este de dispreţuit mult; se va judeca vrednic de un chin mai mare cel care, ridicat la cel mai înalt grad de cinstire, nu face apoi nimic în afară de ceea ce este josnic şi dispreţuit.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XIV, 4, pp. 69-70)

„În Legea Veche, toate lucrurile erau închipuiri, adică tăierea împrejur, jertfele, arderile de tot, miresmele. În cea nouă, nu este la fel, ci totul este adevăr. În sfârşit, nu carnea trebuie tăiată împrejur, ci gândurile cele rele; trebuie a se răstigni pe sine, şi a tăia, a arde poftele rele şi pofta trupului.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIII, 1, p. 158)

„*Desființăm noi legea prin credință? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim Legea* (3, 31).

Ai văzut înțelepciune negrăită şi iscusită? Căci expresia *întărim* arată că Legea nu mai era întărită, ci slabă şi desființată. Priveşte măreția puterii lui de argumentare, şi cu câtă mulțime de idei pregăteşte ceea ce voieşte a arăta, căci prin această expresie nu numai arată credința ca stricătoare a Legii, ci încă este ajutătoarea ei, după cum şi Legea este premergătoare credinței. După cum a afirmat credința ca mărturisită de Lege şi de prooroci: *fiind mărturisită de Lege şi de prooroci* (3, 21), tot aşa şi aici arată că această credință a făcut Legea neputincioasă. Şi cum a făcut-o neputincioasă? Ascultă: care era rolul Legii, din ce cauză făcea ea totul? Desigur că pentru a face pe om drept; însă tocmai la aceasta Legea nu a avut nici o putere, *căci toți au păcătuit*, zice. Deci credința venind a făcut acest lucru, adică omul deodată ce a crezut, s-a şi îndreptățit. Aşadar puterea Legii nu s-a mai manifestat, şi ceea ce Legea se silea ca să îndeplinească şi făcea fără succes, aceea credința a îndeplinit-o şi a adus-o la bun sfârşit. Aşadar credința nu a desființat Legea, ci a întărit-o." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 112-113)

„*Iar Legea a intrat şi ea ca să se înmulțească greşeala; iar unde s-a înmulțit păcatul, a prisosit harul* (5, 20).

Fiindcă a arătat că lumea a fost condamnată de la Adam, iar de Hristos mântuită şi izbăvită de osândă, de aceea, la timpul potrivit, vorbeşte şi despre Lege, iarăşi zădărnicind credința pe care iudeii o aveau în ea. *Nu numai că aceasta n-a folosit cu nimic*, zice, *ci s-a sporit boala introducându-se legea*. Particula *ca să se*, din acest pasaj, nu este cauzală, ci rezultativă, adică legea n-a fost dată ca greşeala să se înmulțească, ci ca să se micşoreze şi nimicească cu totul; însă s-a întâmplat cu totul invers, şi aceasta nu din cauza naturii legii, ci din lenevirea celor ce au primit-o. Însă de ce oare n-a zis *a fost dată*, ci *a intrat*? A arătat că legea a fost temporară, şi temporară a fost şi necesitatea ei, iar nu principială sau de la început, după cum spune şi în Epistola către Galateni, învederând acelaşi lucru: *Iar înainte de venirea credinței, noi eram păziți sub Lege, fiind închişi pentru credința care avea să se descopere* (Galateni 3, 23). Aşadar, nu pentru sine păzea turma, ci pentru altceva, adică pentru credință. Fiindcă anumiți iudei erau desfrânați şi grosolani, şi nepăsători chiar față de darurile ce li se acordaseră, li s-a dat Legea, ca aceasta să-i mustre mai mult, să-i învețe clar în ce se aflau şi, mărind vinovăția lor, să-i îngrădească încă mai mult. Însă nu te teme, căci aceasta s-a făcut nu ca pedeapsa să-ți fie mai mare, ci pentru ca

harul să se arate mai îmbelşugat. De aceea a şi adăugat: *Iar unde s-a înmulţit păcatul, a prisosit harul*. Nu a zis simplu *a prisosit*, ci *mai mult a prisosit*. Nu ne-a scăpat numai de pedeapsă, ci şi de păcate, şi ne-a dat viaţă şi toate celelalte, de care de multe ori am vorbit. După cum cineva nu numai că ar izbăvi pe un bolnav de friguri de boala lui, ci încă l-ar face şi frumos, puternic şi vrednic de respectat, sau pe cel flămând nu numai că l-ar hrăni, ci încă l-ar mai face şi stăpân peste mari averi, şi l-ar aşeza într-o demnitate foarte înaltă, întocmai aşa a făcut şi Hristos cu noi. *Dar cum a prisosit păcatul*?, zici tu. Legea a impus o mulţime de porunci, iar ei călcându-le pe toate, iată că ea a înmulţit greşeala. Ai văzut câtă deosebire şi câtă depărtare este între lege şi har? Aceea s-a făcut oarecum un adaos la condamnare, iar aceasta prisosinţă a harului." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, pp. 170-171)

„După cum legea, mustrând, a scos la iveală păcatul, tot aşa şi harul, iertând, nu mai îngăduie omului de a mai fi sub păcat. Aşa că tu eşti scăpat de două ori din această tiranie; întâi că nu mai eşti sub lege, şi al doilea că te bucuri de har." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XI, p. 189)

„Dacă sfârşitul Legii este Hristos, apoi cel ce nu are pe Hristos, chiar de s-ar părea că are dreptatea din Lege, totuşi n-o are, pe când cel ce are pe Hristos, chiar de nu ar fi avut merite în faptele Legii, totuşi el a primit totul. Şi finalitatea medicinii este sănătatea. Deci după cum cel ce poate face sănătos pe bolnav, chiar de nu ar stăpâni ştiinţa medicală, el totuşi posedă totul, pe când cel ce nu ştie a vindeca, chiar de s-ar părea că ştie arta medicală, totuşi a căzut din totul, tot aşa e şi cu dreptatea din Lege şi cu cea din credinţă; cel ce are pe aceasta, are şi sfârşitul aceleia, iar cel ce este afară de aceasta, este străin de amândouă. Că ce voia Legea? Să facă pe om drept, dar n-a putut, căci nimeni n-a împlinit Legea. Deci sfârşitul Legii acesta a fost, şi la aceasta erau îndreptate toate, şi în acest scop toate se făceau, şi sărbătorile, şi ritualurile, şi sacrificiile, şi, în fine, toate aveau în vedere acelaşi lucru: ca omul să se îndrepteze. Însă finalitatea aceasta a realizat-o Hristos mai mult prin credinţă. *Să nu te temi* – zice – *dacă ai călcat Legea, fiindcă te-ai apropiat prin credinţă. Atunci calci Legea, când pentru ea nu crezi în Hristos, iar când ai crezut în El, şi Legea ai împlinit-o, ba încă mai mult decât a poruncit, şi de aceea ai luat şi o mai mare dreptate*. Dar fiindcă toate acestea erau numai o părere a Apostolului, de aceea le adevereşte iarăşi cu citate din Scriptură: *Căci Moise scrie despre dreptatea care vine din Lege: «Omul care o va îndeplini va trăi prin ea»*. Dar în ce

fel? Şi în ce constă? Din îndeplinirea poruncilor, după cum zice: *Căci omul care le plineşte va trăi prin ele* (Levitic 18, 5). Nu este cu putinţă de a fi cineva drept prin Lege, decât dacă a împlinit toate poruncile ei, însă aceasta n-a fost cu putinţă nimănui. Deci a căzut această dreptate." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 336-337)

„Deci, când dreptatea din credinţă este şi mai mare, în acelaşi timp şi mai uşoară şi mai lesne de primit, iar în alt chip nu e cu putinţă a se îndrepta cineva, apoi atunci nu este oare cea mai proastă ambiţie de a umbla după cele neputincioase, şi a lăsa la o parte pe cele plăcute şi uşoare? Nu poţi spune, că lucrul fiind greu, s-au lăsat şi ei de a se mai ocupa cu realizarea lui. Ai văzut cum îi lipseşte de orice iertare? Într-adevăr, cum ar putea fi vrednici de vreo justificare, când ei preferă pe cele grele şi zadarnice, trecând cu vederea ceea ce este uşor şi poate a-i mântui, şi se ţin cu îndărătnicie de acele lucruri, cu care Legea n-a putut face nimic? Aceasta nimic altceva nu este decât o intenţie iubitoare de ceartă şi ambiţie, care se împotriveşte lui Dumnezeu. Legea este greoaie şi supărătoare, pe când harul este plăcut şi uşor. Legea, orişicât de mult s-ar certa ei, nu mântuieşte pe om, pe când harul acordă dreptatea, atât cea din sine, cât şi cea din Lege." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, Omilia XVII, p. 340)

„... împlinind toată Legea (între ale cărei porunci era şi tăierea împrejur), iar prin moartea Lui pe cruce izbăvindu-i de blestemul pentru călcarea ei, n-a lăsat ca făgăduinţa să cadă. Deci când Apostolul zice: *slujitor al tăierii împrejur*, aceasta înseamnă: venind Hristos şi împlinind toată Legea, fiind tăiat împrejur şi fiind şi sămânţa lui Avraam după trup, a dezlegat blestemul, a pus capăt mâniei lui Dumnezeu şi i-a făcut vrednici pe cei ce urmau a primi făgăduinţa, de îndată ce fuseseră izbăviţi de ceea ce îi împiedicase. Şi ca să nu zică cei ce învinovăţeau pe alţii pentru nepăzirea Legii: *Dar cum de S-a tăiat împrejur Hristos şi a păzit toată Legea?* Iată că Apostolul întoarce cuvântul la ceea ce este cu totul contrar. *N-a făcut aceasta* – zice – *pentru ca Legea să rămână, ci pentru a o dezlega, pentru a o desfiinţa, iar pe tine să te scape de blestemul cel vechi şi să te elibereze cu totul de puterea ei. Fiindcă tu ai călcat Legea, de aceea El a împlinit-o, iar nu ca şi tu să o împlineşti, ci ca El să întărească sau să adeverească făgăduinţele date părinţilor, pe care Legea le făcea să cadă, arătându-te pe tine îndepărtat şi nevrednic de moştenire. Astfel, deci, şi tu te-ai mântuit după har, căci şi tu erai scos afară şi depărtat. Deci nu te împotrivi, nici te certa ţinându-te cu încăpăţânare de Lege, fără nici un temei, fiindcă Legea*

te-ar fi scos cu totul din făgăduință, dacă n-ar fi pătimit Hristos atâtea pentru tine. Şi a El pătimit acestea toate nu doar pentru că tu erai vrednic de mântuire, ci pentru ca să se adeverească întocmai cuvintele lui Dumnezeu.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, pp. 500-501)

„În legea veche cel ce păcătuia era pedepsit - iară în legea nouă cel ce are păcat, apropiindu-se, se botează şi se face drept; dar drept facându-se, viază, fiind izbăvit de moartea păcatului. Legea veche, când prindea pe ucigaş îl omora, iară legea harului, când prinde pe ucigaş, îl luminează şi îl face viu. Şi ce spun eu de ucigaş? Chiar lemne de era prins cineva de lege că adună în ziua Sâmbetei, era ucis cu pietre. Aceasta va să zică că *slova omoară*. Dar harul prinde mii de ucigaşi şi de tâlhari, pe care botezându-i, îi izbăveşte de relele dinainte. Aceasta va să zică *iar duhul face viu*. Slova chiar din viu face pe cel prins de ea mort, iară harul, din mort face viu pe cel vinovat. *Veniți către Mine, zice, cei osteniți şi împovărați* (Mt., 11, 28), şi nu a zis: *vă voi pedepsi*, ci *vă voi odihni.*” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, p. 69)

„Iată şi suflet nou - căci s-a curățit - şi trup nou, şi slujire a lui Dumnezeu nouă, şi făgăduințe noi, şi Legământ, şi viață, şi masă, şi îmbrăcăminte - şi, în scurt, toate noi. Căci în locul Ierusalimului de jos am luat metropola cea de sus, şi în locul templului celui văzut şi simțit vedem templu duhovnicesc; în loc de lespezi de piatră vedem lespezi scrise în inimile noastre; în loc de tăierea împrejur, botezul; în loc de mană, trupul Stăpânului; în loc de apă din piatră, sânge din coastă; în loc de toiagul lui Moisi sau Aaron, crucea; în locul făgăduinței vechi, Împărăția Cerurilor; în loc de mii de preoți, un singur Arhiereu; în loc de miel necuvântător, Miel duhovnicesc. Acestea şi de acestea judecând Pavel, zicea: *toate s-au făcut noi*. Dar toate acestea de la Dumnezeu sunt, prin Hristos şi prin harul Său.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, p. 112)

„Ați primit Duhul Sfânt, zice, ați săvârşit minuni şi semne multe, înviind morții, vindecând pe cei leproşi, profetizând şi vorbind în limbi străine. Dar oare această putere v-a dat-o Legea? Dar mai înainte nimic n-ați făcut din acestea. Aşadar, credința v-a dat această putere? Apoi atunci nu este cea mai mare nebunie, ca voi care v-ați învrednicit de atâta binefacere de la credință, să o lăsați şi iarăşi să vă reîntoarceți la lege, care nu v-a procurat nimic din acestea?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 69)

„Fiindcă iudeii nici măcar că simţeau greutatea păcatelor lor, iar nesimţind, nici iertarea nu o doreau, a dat legea, ca să scoată la lumină rănile, şi astfel să dorească medicul.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 80)

„Deci, dacă legea a fost pedagog, şi sub dânsa eram păziţi şi închişi, nu era contra harului, ci chiar conlucrătoare; dar acum când harul a venit, şi legea încă stăpâneşte, desigur că e contra. Dacă noi suntem datori de a ieşi întru întâmpinarea harului şi a-l primi, iar legea ne îngrădeşte, atunci, desigur că este vătămată mântuirea noastră.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 81-82)

„Pentru că, în definitiv, cu ce se va alege la urmă cel ce şi legea o calcă, căci nu poate să se mântuiască de acolo, şi cade şi din har? Ce altceva va culege decât o pedeapsă indispensabilă, cea dintâi neputând a-l ajuta, iar cel de-al doilea (harul) neputându-l suferi?” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 99-100)

„Dacă n-ar fi fost Legea, harul nu ne-ar fi fost dăruit. De ce? Pentru că nu era cu putinţă ca omul să se ridice din adâncul în care se afla la o înălţime atât de mare, de aceea Legea a fost pentru el o scară, sau, mai bine zis, o punte de trecere. Cel ce urcă pe o scară, nu e legat de ea, ci îi poartă chiar o oarecare recunoştinţă. Tocmai această scară îl ajută să ajungă acolo unde nu va mai avea nevoie de ea. Şi cu toate acestea, scara aceea l-a slujit, adică l-a ajutat să se ridice, pentru ca apoi să nu mai aibă nevoie de ea; e normal să mărturisească această mulţumire, fiindcă altfel nu ar mai fi putut urca. La fel este şi cu Legea: ne-a ridicat la înălţime, ceea ce dovedeşte că a fost spre câştig; dar după aceasta noi o socotim pagubă. Pentru ce acest lucru? Nu pentru că, în sine, ea ar fi pagubă, ci pentru că harul la care ne-am ridicat este cu mult mai mare decât ea. Aşa cum se întâmplă cu un sărac pe timp de foamete, se întâmplă şi aici: cât timp săracul ar avea argint, ar scăpa de foame; însă când ar găsi aur şi n-ar putea să le aibă pe amândouă deodată, ar considera argintul pe care-l avea drept pagubă pentru el, şi, renunţând la el, ar alege aurul; tot aşa se întâmplă şi în cazul Legii: nu în sine este ea pagubă, căci când ne apropie de Hristos este de folos. De aceea şi spune *pagubă pentru Hristos* (Flp., 3, 7); când însă ne apropia de Hristos nu era pagubă, ci câştig.

Dar oare pentru ce Legea nu-l lăsa pe om să se apropie de Hristos? Fiindcă pentru aceasta a fost dată; împlinirea Legii este Hristos, aşa cum şi sfârşitul Legii este Hristos. Ne dă voie să ne apropiem doar dacă noi voim.

Căci sfârşitul Legii este Hristos (Rm., 10, 4), spune Pavel.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, pp. 209-210)

„Domnul a spus aceste cuvinte: *Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau profeţii*, ca să nu se socotească această desăvârşire a poruncilor o împotrivire faţă de Legea veche, şi nici cele adăugate, o luptă. Cu alte cuvinte Hristos a grăit aşa: *Am să spun cuvinte mai desăvârşite decât cele spuse mai înainte. De pildă, aţi auzit (că s-a zis): Să nu ucizi!, dar Eu spun: Să nu te mânii (Cf. Matei 5, 21-22). Aţi auzit: Să nu desfrânezi!, dar Eu spun: Cel ce se uită la femeie spre a o pofti, s-a şi desfrânat în inima lui (Cf. Matei 5, 27-28). Şi câte mai sunt la fel cu acestea! Să nu socotiţi deci desăvârşirea, stricare. Nu e stricare, ci împlinire*. Şi ceea ce a făcut cu trupurile, aceea a făcut şi cu Legea.

-Dar ce-a făcut cu trupurile?

-Venind şi găsind multe mădulare schiloade şi pe toate cu lipsuri, le-a îndreptat şi le-a adus din nou la cuviinţa potrivită lor. A făcut cunoscut tuturor, prin înseşi lucrurile acestea, că El a dat şi legile vechi, şi a creat şi firea noastră”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 158-159)

„Dar ceea ce am voit să spun a fost aceea că, după cum Domnul a îndreptat trupurile ce aveau lipsuri, tot astfel a luat şi Legea, care era nedesăvârşită, a îndreptat-o, a desăvârşit-o, a îmbunătăţit-o. Nimeni, când mă aude spunând că legea era nedesăvârşită, să nu creadă că învinuiesc pe Dătătorul Legii! Legea era nedesăvârşită nu din pricina firii ei, ci din pricina timpului. Pentru timpul în care a fost dată, Legea, era desăvârşită şi foarte potrivită celor ce o primiseră. Dar când oamenii au ajuns mai buni prin îmvăţătura lui Hristos, legea a ajuns nedesăvârşită nu din pricina firii ei, ci din pricina propăşirii în virtute a celor învăţaţi de Domnul. Şi după cum arcurile şi săgeţile pentru un copil împărătesc, făcute mai degrabă pentru deprindere decât pentru război, devin fără trebuinţă după ce se măreşte copilul şi după ce învinge în războaie, tot aşa şi cu firea noastră: când eram mai nedesăvârşiţi şi învăţam să ne desprindem, ne-a dat Dumnezeu arme potrivite nouă, pe care le putem purta cu uşurinţă; dar când am crescut în virtute, armele acelea au ajuns nedesăvârşite din pricina desăvârşirii noastre. De aceea a venit Hristos, ca să ne dea altele mai bune. Uită-te cu câtă pricepere citează şi legile vechi şi le adaugă pe cele noi! *Aţi auzit, spune El, că s-a zis celor de demult : Să nu ucizi!* (Matei 5, 21). Dar spune, Doamne, de către cine s-a zis? Tu ai zis asta sau Tatăl Tău? Dar Domnul nu o spune!

Pentru ce dar Domnul nu a spus asta? Pentru ce n-a făcut cunoscut pe Cel ce a spus? Pentru ce n-a spus numele Celui ce a dat legea veche? Dacă ar fi spus: *Tatăl a zis: Să nu ucizi, iar Eu vă zic vouă: Să nu te mânii*, ar fi părut greu cuvântul din pricina mândriei ascultătorilor, care încă nu puteau pricepe că nu dădea această lege ca să o strice pe cea veche, ci dimpotrivă, ca să o îmbunătăţească. Ascultătorii Lui i-ar fi spus: *Ce spui? Tatăl Tău a zis: Să nu ucizi, iar Tu zici: Să nu te mânii?*

Aşadar, ca să nu creadă cineva că este împotriva Tatălui sau că dă o Lege mai înţeleaptă decât Legea aceluia, n-a spus: *Aţi auzit de la Tatăl*. Iarăşi, dacă ar fi spus: *Aţi auzit că Eu am spus celor de demult*, ar fi părut de nesuferit şi aceasta tot atât de mult ca şi cea dinainte". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 161-162)

„După cum prin împlinirea mădularelor care lipseau i-a învăţat pe oameni că El este Acela care l-a făcut dintr-un început pe om, tot aşa, prin îndreptarea Legii şi prin adaosul ce lipsea, ne-a învăţat cine este Cel ce a dat Legea la început. Aceasta este pricina că şi atunci când a vorbit de facerea omului n-a pomenit nici de El, nici de Tatăl; şi aici vorbeşte nehotărât şi fără să numească pe cineva, spunând: *Cel ce i-a făcut dintru început, bărbat şi femeie i-a făcut* (Matei 19, 4); prin cuvânt L-a ascuns pe Făcător, dar cu lucru L-a arătat, căci a împlinit mădularele care lipseau din trupuri. Tot astfel şi aici; când a spus: *Aţi auzit că s-a zis celor de demult*, n-a spus de către cine s-a zis, dar prin fapte S-a arătat pe El. Căci Cel ce a împlinit lipsa Legii, Acela a şi dat la început Legea. Citează înseşi legile vechi pentru ca ascultătorii să cunoască prin contemplaţie că nu este împotrivire între aceste legi şi spusele Sale şi că are aceeaşi stăpânire ca şi Cel ce L-a născut. Acestea le-au priceput şi iudeii şi se minunau". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. X, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 162)

„Legile date de Hristos sunt superioare într-adevăr legilor date de Moise; dar scopul legiuitorului este acelaşi. Care este scopul? Să curme răutatea din sufletul nostru şi să ne ridice spre o virtute desăvârşită. Dacă Dumnezeu, în urmărirea acestui scop, n-ar fi dat legi mai bune decât cele de mai înainte, ci ar fi lăsat mereu aceleaşi legi şi n-ar fi căutat să ne izbăvească de josnicia în care eram, ar fi însemnat că El este în contradicţie cu Sine însuşi. După cum dacă, la început, când neamul omenesc se găsea în vârsta copilăriei sale, Dumnezeu ar fi legiuit această vieţuire superioară, oamenii n-ar fi dus nici viaţă pe măsura vârstei lor, ba, dimpotrivă, şi-ar fi pierdut

propria lor mântuire datorită vieţuirii superioare ce le-ar fi fost impusă, tot astfel, dacă, după trecerea epocii copilăriei omenirii, după ce lumea a fost călăuzită de lege, dacă atunci când timpul cerea filosofia cerească a Evangheliei, Dumnezeu ar fi lăsat să se rămână în picioare tot legiuirea de pe timpul copilăriei omenirii, n-am mai fi avut nici un folos de pe urma întrupării lui Hristos, pentru că nu ne-ar fi adus desăvârşirea pentru care El S-a întrupat." (*Despre Feciorie*, 16, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 29)

„Dumnezeu i-a pedepsit ca pe nişte copii neascultători, la frică neîncetată şi i-a osândit la chinuri şi ameninţări. Şi acum mulţi părinţi se poartă cu copiii lor nu aşa cum ar trebui să se poarte cu proprii fii, ci cu ameninţări potrivite slugilor. Şi nu-s de vină părinţii, ci copiii, care-i fac pe părinţi să se poarte cu ei ca şi cu slugile. Tot astfel şi Dumnezeu! S-a purtat atunci cu poporul iudeu cu atâta asprime şi cu atâtea pedepse, câte s-ar fi cuvenit unor slugi nerecunoscătoare. Dar pentru aceasta nu-i de vină nici Dumnezeu, şi nici legea, ci iudeii, care nu se supuneau şi aveau nevoie de un frâu mai tare. Ai să găseşti în Vechiul Testament mulţi oameni cu care Dumnezeu nu S-a purtat aşa, de pildă: Abel, Noe, Avraam, Isaac, Iacob, Iosif, Moise, Ilie, Elisei, şi toţi ceilalţi câţi au râvnit învăţătura Noului Testament. Aceştia au fost cum au fost nu de frica pedepsei sau din pricina ameninţării cu osânda, ci din pricina dragostei dumnezeieşti şi a dorului lor aprins de Dumnezeu. Ei n-au avut nevoie de porunci, nici de legi ca să îmbrăţişeze virtutea şi să fugă de păcat! Erau ca nişte copii nobili şi cuminţi care, cunoscându-şi vrednicia, se îndreaptă spre virtute, fără să fie mânaţi de frica de pedeapsă. Ceilalţi iudei însă, pentru că s-au abătut spre păcat, au avut nevoie de frâul Legii. Când au făcut viţelul şi s-au închinat chipului cioplit, au auzit: *Domnul Dumnezeul tău este singurul Domn* (Deut., 6, 4). Când au ucis şi s-au desfrânat cu femeile semenilor lor, au auzit: *Să nu ucizi, să nu faci desfrânare* (Deut., 5, 17-18), şi celelalte.

Prin urmare, nu-i de vină legea dacă aducea pedeapsă şi osândă şi dacă-i dăscălea şi înţelepţea pe iudei ca pe nişte slugi nerecunoscătoare, ci vrednică de foarte mare laudă. Şi nu de o laudă oarecare, pentru că a putut, datorită asprimii ei, să scape de răutate pe nişte oameni căzuţi atât de jos în păcat, a putut să-i moaie, să-i facă supuşi harului şi să-i ducă spre învăţătura Noului Testament." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 6-7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 289-290)

SCRIPTURA (când şi unde a fost dată Legea Veche?)

„- Legea Veche a fost dată după pieirea egiptenilor în Marea Roşie, a fost dată în pustie, în Muntele Sinai; s-a dat când fum şi foc se urca din Munte, când răsuna trâmbița, când tuna şi fulgera şi când Moisi a intrat în ceață (Ieş., 19, 18-19)". (*Omilii la Matei,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, p. 16)

SCRIPTURA (Vechiul Testament)

„Chiar cele din Vechiul Testament poartă cu ele un însemnat folos. *Şi toate acestea li s-au întâmplat acelora, ca preînchipuiri ale viitorului, şi au fost scrise spre povățuirea voastră* (I Corinteni 10, 11). De aceea şi lui Timotei îi zicea: *ia aminte la citit* (I Timotei 4, 13), prin care expresie îl îndeamnă la citirea cărților Vechiului Testament, pe el, care era un bărbat desăvârşit şi care avea cu el atâta har încât şi demonii îi alunga, şi morții îi învia." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 535)

„Legea Vechiului Testament nu este împotriva lui Hristos. Cum poate fi când a fost dată de El, când ne-a fost pedagog spre Hristos?" (*Către iudei,* cuv. II, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 268)

„După cum pentru un pedagog este cea mai mare laudă când tânărul educat de el a propăşit în virtute şi nu mai are nevoie de supravegherea lui pentru a trăi cu înțelepciune, tot astfel şi pentru Legea Vechiului Testament este cea mai mare laudă când noi nu mai avem nevoie de ajutorul ei. Legea Vechiului Testament ne-a făcut nouă acest bine: ne-a făcut sufletul mai destoinic pentru primirea unei cugetări mai înalte. Astfel, omul care stă lângă Lege, şi nu poate vedea ce este mai înalt decât cele scrise acolo, n-a câştigat mare lucru din Lege. Eu însă, care am părăsit-o şi am alergat spre învățăturile mai înalte ale lui Hristos, pot să laud Legea mai bine, pentru că ea a făcut din mine un astfel de om, încât am putut să depăşesc micimea celor scrise în Lege şi să mă urc la înălțimea învățăturii date nouă de Hristos.

Legea Vechiului Testament îi este de mare folos neamului omenesc, cu o condiție: să ducă la Hristos. Dacă nu face aceasta, ne vatămă, pentru că prin observarea unor porunci mai mici şi prin faptul că ne ține încă în nenumăratele răniri pricinuite de călcările de porunci, ne lipseşte de folosul unor învățături mai înalte". (*Către iudei,* cuv. II, 2, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 269)

SCRIPTURA (Vechiul Testament şi Noul Testament)

„Legea n-a omorât păcatul, ci numai l-a arătat, şi l-a făcut cunoscut oamenilor, pentru ca oamenii, întocmai ca nişte copii mici hrăniți cu lapte, să poată ajunge în floarea vârstei. Dar pentru că oamenii nici aşa n-au folosit nimic, pentru că ei se tăvăleau tot în păcate, deşi legea le arăta mărimea păcatelor, a venit Stăpânul nostru obştesc şi a dăruit neamului omenesc această legiuire virtuoasă şi duhovnicească.” (*Omilii la Facere,* omilia LXII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 283)

„În Legea cea Veche, Dumnezeu S-a pogorât după ce Moise s-a suit în munte; în Noul Testament, însă, Duhul Sfânt Se pogoară după ce firea noastră s-a urcat la cer, dar, mai bine spus, la tronul cel împărătesc. Dacă Duhul ar fi fost mai mic acum, faptele Duhului n-ar fi fost mai mari şi mai minunate decât cele din Legea Veche. Plăcile pe care au fost scrise acum cuvintele Duhului au fost cu mult mai bune, iar faptele mai minunate. Apostolii nu se coborau din munte, purtând, ca Moisi, în mâini table de piatră, ci purtând în sufletul lor Duhul cel Sfânt; erau o vistierie şi un izvor de învățături, de harisme şi de toate bunătățile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărți şi legi însuflețite. Aşa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, aşa pe cele cinci mii de suflete, aşa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de ei”. (*Omilii la Matei,* omilia I, I, în col. PSB, vol. 23, p. 16)

„Legea urmărea să facă pe om drept; dar nu putea, că era slabă, venind, însă, Hristos şi aducând un nou fel de dreptate, acela prin credință, a întărit voința legii; şi ce n-a putut legea, prin litera ei, aceea a săvârşit Hristos prin credință. De aceea a spus: *N-am venit să stric legea*”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 199)

„*Că zic vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor* (Matei 5, 20).

Dacă Hristos i-ar fi amenințat pentru călcarea poruncilor Vechiului Testament, pentru ce ar mai fi spus: *Dacă nu va prisosi?* Căci cei care săvârşeau faptele pe care le săvârşeau cărturarii şi fariseii nu săvârşeau un prisos de dreptate.

- Dar care era prisosul?

- Să nu te mânii, să nu te uiți cu gând de desfrânare la o femeie”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 201)

„- Ce? aş putea fi întrebat. Jurământul nu mai este de la diavol?

- Ba da, este de la diavol! Dar aceasta abia acum, după ce am primit o atât de înaltă filozofie, atuncea (în legea veche) nu!

- Dar cum se poate ca acelaşi lucru odată să fie bun şi altă dată rău?

- Eu spun cu totul dimpotrivă: Pentru ce nu poate fi un lucru o dată bun şi altă dată rău, când toate lucrurile o arată: meseriile, fructele, toate celelalte? Uită-te la trupul nostru! Cu el se întâmplă mai întâi lucrul acesta. Mersul în patru labe, atunci când eşti copil mic, e un lucru bun; mai târziu, o nenorocire; hrănitul cu mâncare mestecată în gură este un lucru bun la începutul vieții noastre, mai târziu, plin de scârbă; hrănitul cu lapte şi căutarea sânului, la început, este un lucru folositor şi mântuitor; mai târziu, ruinător şi vătămător. Vezi că aceleaşi fapte sunt bune într-un timp, iar în alt timp nu mai sunt bune?”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 228)

„Să ne sârguim, dar, de voim să avem parte de împărăția cerurilor, să facem mai mult decât cele poruncite de legea veche; altfel nu-i cu putință să dobândim cele cereşti. Dacă ne mulțumim cu măsura legilor vechi, vom rămâne dincoace de pridvoarele darurilor. *Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi fariseilor, nu veți putea intra întru împărăția cerurilor* (Matei 5, 20). Şi cu toate că stă deasupra noastră o atât de mare amenințare, totuşi sunt unii care nu numai că nu depăşesc dreptatea Vechiului Testament, ci sunt cu mult în urma ei”. (*Omilii la Matei,* omilia XVIII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 229)

„Domnul n-a călcat legea veche în totul, dar nici n-a păzit-o în totul; ci uneori o călca, alteori o împlinea; o călca, pentru a deschide drum filozofiei Sale; o împlinea, pentru a pune frâu gurii neruşinate a iudeilor, făcând pogorământ slăbiciunii lor. Pentru ce te minunezi dacă Domnul a făcut aceasta chiar de la începutul activității Sale, când chiar apostolii, după ce li s-a poruncit să predice păgânilor Evanghelia, să deschidă întregii lumi uşile învățăturii lui Hristos, să zăvorască legea, să înnoiască lucrurile şi să pună capăt tuturor celor vechi, uneori păzeau legea, alteori o treceau cu vederea?”. (*Omilii la Matei,* omilia XXV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 322)

„Uită-te şi cum vorbeşte Hristos de Vechiul Testament, comparându-l cu Noul Testament şi arătând că cele două Testamente sunt înrudite; unul este mai mare, altul mai mic, dar aparțin aceleiaşi familii. Domnul nu huleşte

Vechiul Testament, ci vrea să-l desăvârşească. Dacă ar fi fost rău, n-ar fi căutat să-l facă mai bun, n-ar fi căutat să-l îndrepte, ci l-ar fi aruncat.

- Dacă-i aşa, pentru ce atunci Vechiul Testament nu duce în împărăția cerurilor? m-ar putea întreba cineva.

- Acum, după venirea lui Hristos, Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; dar i-a dus pe toți cei care, înainte de venirea lui Hristos, au trăit după legile Lui. Că *mulți vor veni,* spune Hristos, *de la răsărit şi de la apus şi se vor odihni în sânurile lui Avraam, Isaac şi Iacov* (Matei 8, 11); iar săracul Lazăr se bucură de mari răsplătiri, fiind în sânurile lui Avraam (Luca 16, 23). Deci toți care au strălucit prin poruncile Vechiului Testament, toți au strălucit prin poruncile Vechiului Testament. În sfârşit, Hristos nu l-ar fi împlinit în întregime, când a venit pe pământ, dacă ar fi fost rău şi străin. Că dacă ar fi făcut aceasta numai ca să atragă pe iudei, şi nu ca să arate că este înrudit şi asemănător Noului Testament, atunci pentru ce n-a împlinit şi legiuirile şi moravurile elenilor, ca să-i atragă pe eleni?" (*Omilii la Matei,* omilia XVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 203)

„Să întrebăm, dar, pe cei ce aruncă legea Vechiului Testament: Porunca de a nu te mânia este, oare, potrivită poruncii de a nu omorî? Nu este mai degrabă desăvârşirea şi plinirea ei? Lămurit, este plinirea ei şi de aceea este mai mare decât ea. Cel care nu-i stăpânit de mânie cu atât mai mult nu va ucide; iar cel ce-şi înfrânează mânia, cu atât mai mult îşi va stăpâni mâinile." (*Omilii la Matei,* omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 205)

„Între Vechiul şi Noul Testament este atâta afinitate, încât toate acuzațiile şi mustrările se făceau ca mai strălucit să se deschidă ascultătorilor uşa credinței.

Fiindcă principala nenorocire a iudeilor a fost încrederea pe care o aveau în ei, despre care şi zice mai jos: *deoarece, necunoscând dreptatea lui Dumnezeu şi căutând să statornicească dreptatea lor, dreptății lui Dumnezeu ei nu s-au supus* (Romani 10, 3), de aceea şi legea, şi proorocii le-au surpat mai dinainte cugetările lor deşarte, şi le înfrânau mândria, ca astfel venind la cunoştința propriilor păcate, şi depărtând de la ei prostia, să alerge cu toată bunăvoința la Cel ce acordă iertarea păcatelor celor ce se văd ajunşi în cea mai mare primejdie, şi să primească harul prin credință. La acestea făcând aluzie Pavel aici, le zicea: *Dar ştim că cele câte zice Legea le spune celor care sunt sub Lege, ca orice gură să fie închisă şi ca toată lumea să fie vinovată înaintea lui Dumnezeu*." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 103-104)

„Între Vechiul şi Noul Legământ este mare împreună-glăsuire şi acelaşi Duh lucrează în amândouă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 95)

„Scopul Vechiului Testament a fost să-1 facă pe om din nou om, pe când scopul Noului Testament este să-1 facă pe om înger. Cu alte cuvinte, pentru că răutatea l-a făcut pe om să-şi piardă trăsăturile sale specifice, ajungând până la asemănarea cu animalele iraţionale şi cu fiarele sălbatice, legea mozaică l-a scăpat mai întâi de răutate, iar legea evanghelică, a harului i-a dat apoi virtutea îngerească. Scopul celor două Testamente este îndreptarea omului.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 354)

„Ce este dar tipul, chipul sau umbra şi ce este adevărul sau realitatea?

Ca să înţelegem aceasta, să luăm ca pildă tablourile pe care le pictează pictorii. Aţi văzut adesea tablourile împărăteşti colorate cu o culoare de albastru închis! Aţi văzut cum pictorul trage linii albe şi schiţează pe împărat, tronul împărătesc; schiţează caii şi garda, şi pe duşmani, legaţi sau îngenuncheaţi. Când vezi aceste schiţe, nu ştii totul, dar nici nu ignori totul. Ştii că e desenat un om, că sunt desenaţi nişte cai; dar nu ştii bine care e împăratul şi care sunt duşmanii, până ce pictorul nu lămureşte, cu adevărul culorilor, pe împărat, până ce nu-1 face mai evident. După cum în tabloul acela nu ceri totul înainte ca pictorul să fi dat, cu ajutorul culorilor, adevăratul chip al împăratului, şi socoteşti că schiţa e destul de bine făcută dacă îţi dă o slabă idee de (întregul) tablou, tot aşa gândeşte şi cu privire la Vechiul şi Noul Testament, şi nu-mi cere, când e vorba de tip, adică de Vechiul testament, desăvârşirea adevărului.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiţi, fraţilor, că părinţii noştri toţi au fost sub nor şi toţi prin mare au trecut>>,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 225-226)

„Nici nu trebuie să fie întru totul străin chipul de adevăr, pentru că n-ar mai fi chip; şi nici să egaleze adevărul, pentru că atunci şi el ar fi adevărul; ci trebuie să rămână în graniţele sale: nici să nu fie întru totul adevărul, dar nici să se deosebească de el întru totul. Dacă este întru totul adevărul, atunci este şi el adevărul; iar dacă se deosebeşte întru totul de el, nu mai poate fi chipul adevărului; ci trebuie să aibă o parte de adevăr, iar cealaltă să o restituie adevărului. Să nu ceri dar totul Vechiului Testament! Socoteşte o bucurie când găseşti în el mici şi slabe urme de adevăr.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiţi, fraţilor, că părinţii noştri toţi au*

fost sub nor şi toţi prin mare au trecut>>, 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 226)

„Pedagogia Vechiului Testament, legile lui au fost asemănate hranei cu lapte; învăţătura dumnezeiască a Noului Testament, legile lui au fost asemănate cu hrana tare (cf. I Cor., 3, 2; Evr., 5, 12). Nimeni nu dă hrană tare înainte de a hrăni cu lapte." (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 285)

SCRIPTURA (Noul Testament)

„*Când va veni ceea ce este desâvârşit,* spune Pavel, *atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa* (I Cor., 13, 10). Va suferi şi el ce-a suferit Vechiul Testament, de la Noul Testament. Dar din pricina asta nu hulim Noul Testament cu toate că va fi desfiinţat şi el când vom dobândi împărăţia cerurilor. *Atunci ceea ce este în parte se va desfiinţa,* spune Pavel. Aşa stau lucrurile; totuşi spunem că Noul Testament este mare. Iar pentru că răsplăţile Noului Testament sunt mai mari, iar puterea Duhului e mai multă, este firesc să ni se ceară şi mai mari străduinţe. Că răsplăţile nu mai sunt: pământ în care curge miere şi lapte, nici bătrâneţi fericite, nici copii mulţi, nici grâu şi vin, nici turme de oi şi cirezi de boi, ci cerul, bunătăţile cereşti, învierea, răsplata de a ajunge fraţi cu Unul-Născut, de a lua parte la moştenire, de a fi împreună slăviţi cu El, de a împăraţi împreună cu El şi alte nenumărate răsplăţi". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, V, în col. PSB, vol. 23, p. 204)

SCRIPTURA (textul Septuagintei)

„Textul Septuagintei este mai vrednic de credinţă decât toate celelalte traduceri ale Vechiului Testament. Cei care au tradus Vechiul Testament după venirea lui Hristos, rămânând iudei, pot fi pe bună dreptate bănuiţi că intenţionat au tradus greşit profeţiile, din ură faţă de Hristos. Cei şaptezeci, însă, au tradus Vechiul Testament cu mai bine de o sută de ani înaintea venirii lui Hristos şi au fost mulţi la număr, aşa că nu li se poate aduce o astfel de bănuială; ei sunt mai vrednici de credinţă şi din pricina timpului când au făcut traducerea şi din pricina mulţimii traducătorilor şi din pricina acordului dintre ei la facerea traducerii.

Dar chiar dacă iudeii aduc mărturia celorlalte traduceri ale Vechiului Testament, şi atunci biruinţa va fi tot de partea noastră”. (*Omilii la Matei,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 23, p. 69)

SCRIPTURA (mărturii împotriva celor care „dau alt Dumnezeu Noului Testament şi alt Dumnezeu Vechiului Testament”)

„Unde sunt acum cei care atacă Vechiul Testament, care sfâşie trupul Scripturii, care dau alt Dumnezeu Noului Testament, şi alt Dumnezeu Vechiului Testament? Să-l audă pe Pavel cum închide gurile cele lipsite de Dumnezeu, cum leagă limba cea luptătoare împotriva lui Dumnezeu, şi arată, prin spusa aceasta, că *acelaşi duh* este şi în Vechiul, şi în Noul Testament! Înseşi numele Testamentelor ne arată armonia dintre ele. Se numeşte Noul Testament din pricina Vechiului Testament, şi se numeşte Vechiul Testament din pricina noului Testament. Aşa precum spune şi Pavel: *Zicând <<Nou>>, a învechit pe cel dintâi* (Evr., 8, 13). Dacă cele două Testamente n-ar avea acelaşi autor, nu s-ar putea numi acesta *<<Noul>>,* iar celălalt *<<Vechiul>>*. Deci însăşi deosebirea de nume arată înrudirea dintre cele două. Iar deosebirea aceasta nu vine din pricina conţinutului lor, ci din pricina timpului când au apărut, numai prin aceasta se deosebeşte Noul de cel Vechi. Iar deosebirea de timp nu aduce cu sine nici deosebirea de autor şi nici micşorare. Şi aceasta a arătat-o iarăşi Hristos prin cuvintele: *Pentru aceea vă spun vouă: Orice cărturar care cunoaşte cele despre împărăţia cerurilor este asemenea omului gospodar care scoate din vistieria sa lucruri noi şi vechi* (Matei 13, 52). Vezi că lucrurile sunt deosebite, dar stăpânul este unul? După cum acela poate scoate lucruri noi şi vechi, deşi este un singur stăpân al casei, tot aşa şi aici este cu putinţă ca Noul şi Vechiul Testament să aibă un singur Dumnezeu. Tocmai aceasta arată bogăţia şi averea Lui, anume că nu are numai lucruri noi, ci că averea Lui se vădeşte şi prin aceea că are şi lucruri vechi.

Prin urmare, deosebirea dintre Testamente este numai o deosebire de nume. Între ele nu-i nici luptă, nici împotrivire. Lucrul vechi ajunge vechi din lucrul nou. Aceasta însă nu arată nici luptă, nici împotrivire, ci numai deosebire de nume. Eu însă merg mai departe şi susţin cu tărie că, şi dacă legile Vechiului Testament ar fi potrivnice legilor Noului Testament, nici atunci n-ar trebui să introducem un alt Dumnezeu. Dacă legiuitorul ar fi dat legi potrivnice în acelaşi timp şi aceloraşi oameni, care locuiesc în aceleaşi locuri şi se îndeletnicesc cu aceleaşi treburi, poate că ar avea oarecare tărie sofismul acesta; dar când legile Vechiului Testament au fost date unor oameni, iar legile Noului Testament altora, când au fost date în alt timp

unora, şi în alt timp altora, când unii duceau un fel de viețuire, iar alții alt fel de viețuire, ce nevoie constrângătoare este să introducem doi legiuitori potrivnici, din pricina deosebirii legilor? Eu nu văd nici una! Iar dacă aceia pot să spună, să o spună! Dar nu vor putea! Şi doctorul adeseori face multe lucruri potrivnice, dar nu cu gând potrivnic, ci unitar şi armonic. De multe ori, trupul aceluiaşi bolnav îl arde, şi nu-l arde, îl taie, şi nu-l taie; uneori îi dă să bea doctorii amare, alteori doctorii dulci. Cele făcute de doctor sunt potrivnice, dar gândul cu care face acestea este armonic şi unitar; că urmăreşte un singur scop: sănătatea celui bolnav. N-ar fi, oare, o prostie să nu ții de rău pe un doctor care face multe lucruri contrare aceluiaşi trup, iar pe Dumnezeu să-L mustrăm dacă a dat porunci diferite, la oameni diferiți, în timpuri diferite?” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 282-284)

„*Ați auzit,* spune Scriptura, *că s-a zis celor de demult: Să nu ucizi* (Matei 5, 21). Această lege este veche. Să vedem acum legea Noului Testament: *Iar Eu vă spun vouă: Oricine se mânie pe fratele lui în deşert ... vrednic va fi de gheena focului* (Matei 5, 22). Te întreb: Sunt potrivnice aceste porunci? Care om, cu puțină minte chiar, poate susține asta? Dacă Vechiul Testament ar fi poruncit să nu ucizi, iar Noul Testament ar fi poruncit să ucizi, da, atunci poate s-ar putea susține că cele două legi sunt contrare; dar când Vechiul porunceşte să nu ucizi, iar Noul porunceşte ca nici măcar să nu te mânii, atunci legea din urmă nu este o împotrivire la cea dintâi, ci o întărire a ei. Una taie fructul păcatului, uciderea; cealaltă îi smulge şi rădăcina, mânia; una opreşte cursul răutății, cealaltă îi seacă însuşi izvorul. Că mânia şi iuțeala sunt izvor şi rădăcină a uciderii. Legea cea dintâi a pregătit mai dinainte pe oameni; cealaltă lege, când a venit, a plinit ce lipsea. Ce împotrivire este între ele, când una taie sfârşitul păcatului, iar cealaltă chiar începutul? Legea cea veche a făcut ca mânia să fie curată de sânge; legea cea nouă scapă sufletul omului şi de gânduri rele. Iar aceasta înseamnă armonie între cele două legi, şi nu luptă, cum se străduiesc să susțină duşmanii adevărului.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 284-285)

„Căci acelaşi Duh a rânduit totul şi în Vechiul, şi în Noul Testament, deşi în chip diferit. De aceea şi Pavel spunea: *Dar având acelaşi duh al*

credinței, precum este scris: <<Crezut-am, pentru aceea am grăit>> (II Cor., 4, 13).” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi împotriva maniheilor…,* 7, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 290-291)

SCRIPTURA (combaterea celor ce susțin că Dumnezeul Vechiului Testament este crud şi aspru iar Dumnezeul Noului Testament este bun, paşnic şi blând)

„… aceşti fii ai diavolului, cercetând legea Vechiului Testament, care porunceşte să scoți ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte (Ieş., 21, 24), atacă îndată şi spun: Cum poate fi bun un Dumnezeu Care dă o astfel de poruncă?

Ce le vom răspunde? Le vom răspunde că o astfel de poruncă este cea mai mare dovadă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu n-a pus această lege ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne ferim de a face aşa ceva altora, de frică să nu pățim şi noi la fel. Precum pe niniviteni Dumnezeu i-a amenințat cu pieirea, nu ca să-i piardă - că dacă ar fi voit să-i piardă, ar fi trebuit să tacă -, ci ca prin frică să-i facă mai buni şi să înceteze mânia tot astfel a pus şi această pedeapsă pentru cei care sar iute să scoată ochii altora, pentru ca, dacă nu vor de bună voie să se lase de o astfel de cruzime, frica să-i împiedice de a vătăma ochii aproapelui. Dacă o astfel de poruncă ar fi semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, apoi tot semn de cruzime ar fi şi porunca de a opri uciderea, ca şi porunca de a împiedica desfrânarea. Dar un astfel de raționament nu pot face decât proştii şi nebunii, în ce mă priveşte, atât de departe e de mine gândul de a susține că această poruncă este un semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, încât afirm că a susține, pe temeiul acestei porunci, contrariul, înseamnă a păcătui împotriva rațiunii omeneşti. Tu spui că Dumnezeu este crud pentru că a poruncit să scoți ochi pentru ochi; dar eu îți spun că atunci ar fi părut Dumnezeu crud în ochii multora, dacă n-ar fi dat această poruncă. Să ne închipuim că s-au desființat toate poruncile legii vechi şi că nimeni nu se mai teme de nici o poruncă dată de lege şi că le este îngăduit tuturor celor răi să facă ce vor, în toată libertatea: şi desfrânaților şi ucigaşilor şi hoților şi călcătorilor de jurământ şi ucigaşilor de părinți. Oare n-ar ajunge totul cu susul în jos, nu s-ar umplea, oare, de mii de ticăloşii şi crime oraşele şi piețele şi casele şi marea şi pământul şi toată lumea? Este clar oricui. Că dacă atunci când sunt legi, când e frică şi amenințare, abia de pot fi înfrânate gândurile rele, ar mai putea, oare, ceva împiedica săvârşirea răului dacă ar fi desființată toată siguranța ce o avem de pe urma legilor? Câtă vătămare nu s-ar năpusti peste viața omenească! Nu este cruzime numai să laşi pe cei răi să facă ce vor, ci

şi o altă faptă, nu mai mică decât aceasta, anume de a trece cu vederea pe cel lipsit de apărare, pe cel care n-a făcut nimănui nici un rău, dar căruia i se face rău pe nedrept şi în zadar”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 206-207)

„Vezi, deci, că poruncile Vechiului Testament, departe de a fi pline de cruzime, sunt, dimpotrivă, pline, de dragoste de oameni? Iar dacă numeşti pe Legiuitorul Vechiului Testament nesuferit şi împovărător, te rog să-mi spui ce este mai împovărător şi mai greu: să nu ucizi sau să nu te mânii? Care legiuitor e aspru: cel care pedepseşte uciderea sau cel care pedepseşte şi mânia, cel care pedepseşte pe desfrânat, după ce a săvârşit fapta, sau cel care porunceşte să fie pedepsită - şi cu pedeapsă veşnică - chiar numai pofta? Vedeți că argumentul ereticilor s-a întors împotriva lor, că am ajuns la concluzia că este paşnic şi blând Dumnezeul Vechiului Testament, despre Care ei spun că e crud; şi, dimpotrivă, Dumnezeul Noului Testament, despre Care mărturisesc că este bun, este, după nebunia lor, împovărător şi crud?

Noi, însă, spunem că unul şi acelaşi este Legiuitorul celor două Testamente, că le-a întocmit pe amândouă pentru folosul oamenilor şi că deosebirea dintre ele se datoreşte deosebirii vremurilor în care au fost date. Deci nici poruncile Vechiului Testament nu sunt pline de cruzime şi nici cele ale Noului Testament nu sunt de nesuferit şi împovărătoare, ci şi unele şi altele izvorăsc din una şi aceeaşi purtare de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeul nostru a dat Vechiul Testament, ascultă ce zice profetul - dar, mai bine spus, pentru ce să nu spunem: Dumnezeul nostru şi Dumnezeul Vechiului Testament? -: *Voi face cu voi Testament, nu ca Testamentul pe care l-am făcut cu părinții voştri* (Ier., 31, 31-32)”. (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 207-208)

SCRIPTURA (pregătirea pentru citirea Sfintei Scripturi)

„În clipa în care luăm dumnezeieştile Scripturi ne reculegem şi ne spălăm mâinile noastre. Nu vedeți câtă grijă este înainte de a începe această respectabilă lectură? Dacă o continuăm cu grijă şi cu atenție vom dobândi destul de mari roduri.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, p. 261)

SCRIPTURA (citirea Sfintei Scripturi)

„Cu o comoară se aseamănă citirea dumnezeieştilor Scripturi. După

cum dacă ai putea lua dintr-o comoară o parte cât de mică, te poți îmbogăți cu ea, tot aşa şi cu dumnezeieştile Scripturi; într-un cuvânt cât de mic poți găsi putere mare de gânduri şi nespusă bogăție. Cuvintele dumnezeieşti, însă, nu-s numai comoară, ci imită şi izvorul care dă drumul la curgeri bogate de ape (...) Că mare este bogăția acestei comori şi mare este belşugul curgerilor de apă ale acestui izvor duhovnicesc! Să nu te minunezi că am pățit aceasta! Şi cei dinaintea mea au scos după puterea lor apă din acest izvor şi vor încerca să facă acelaşi lucru şi cei de după mine, dar cu toate acestea nu vor putea desăvârşit să-l sece; dimpotrivă, curgerile de apă cresc mereu şi apele se umflă. Aşa e natura apelor celor duhovniceşti! Cu cât ai vrea să scoți din dumnezeieştile Scripturi mai multă apă, cu atât mai mult harul cel duhovnicesc creşte şi izvorăşte. De asta şi Hristos spunea: *De înseteză cineva, să vină la Mine şi să bea. Din pântecele celui ce crede în Mine râuri de apă vor curge, precum a zis Scriptura* (Ioan, 7, 37-38)". (*Omilii la Facere,* omilia III, I, în col. PSB, vol. 21, p. 46)

„Vă rog, să nu citim superficial cuvintele Dumnezeieştilor Scripturi! Să le citim cu grijă, ca să culegem folosul ce-l au ele, ca să putem merge pe calea virtuții!" (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 255)

„Când luăm, deci, în mâini Sfânta Scriptură, să ne încordăm mintea, să ne adunăm gândurile şi să alungăm din suflet orice gând lumesc. Aşa să citim Scripturile! Cu multă evlavie, cu multă luare aminte, ca să putem fi povățuiți de Sfântul duh la înțelegerea celor ce sunt scrise şi să culeg mult folos din ele.

Eunucul acela, barbarul, dregătorul împărătesei Etiopiei, care era înconjurat de atâta lux şi era purtat în car, nici în acel timp nu neglija citirea dumnezeieştilor Scripturi, ci avea în mâini cartea profetului Isaia şi citea cu multă râvnă, deşi nu înțelegea cele scrise în ea (Fapte, 8, 26-39). Totuşi, pentru că a făcut tot ce depindea de dânsul – râvna, dragostea, luarea aminte – a avut parte de povățuitor. Gândeşte-te cât de râvnitor era, că nici în călătorie nu lăsa din mâini Scriptura, ci o citea chiar când era în car! Să audă aceasta cei care nici în casă nu vor să facă asta, ci socotesc că citirea dumnezeieştilor Scripturi trebuie lăsată la o parte, socotesc că nu se cuvine să se ocupe de citirea dumnezeieştilor Scripturi pentru că sunt căsătoriți, pentru că slujesc în armată, pentru că trebuie să-şi crească copiii, pentru că trebuie să se ocupe de slugi şi să se îngrijească şi de alte treburi. Şi iată-l pe acesta. Era şi barbar şi eunuc! Şi una şi alta îndestulătoare să-l mâne spre multă trândăvie". (*Omilii la Facere,* omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 22,

pp. 16-17)

„Orice timp este potrivit pentru citirea dumnezeieştilor Scripturi; că se poate citi Scriptura nu numai acasă, ci şi când mergem în piață şi când suntem în călătorie şi când suntem în adunare de lume şi când suntem prinşi de treburi, pentru ca, făcând tot ce depinde de noi, să dobândim iute şi îndrumător. Da, Stăpânul nostru, văzând dorința noastră de cele duhovniceşti, nu ne va trece cu vederea, ci ne va da lumina cea de sus, ca să ne lumineze mintea. Aşadar, vă rog, să nu neglijăm citirea dumnezeieştilor Scripturi, ci să le citim des, fie de cunoaştem înțelesul Scripturilor, fie de nu-l cunoaştem. Citirea continuă ne ajută să ținem bine minte ce citim; adeseori ceea ce nu putem înțelege ce citim astăzi, vom putea dintr-o dată înțelege mâine, dacă revenim şi citim, pentru că bunul Dumnezeu ne luminează pe nevăzute mintea”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXV, II, în col. PSB, vol. 22, pp. 18-19)

„Iată pentru ce Iisus Hristos, după ce a zis: *Cercetați Scripturile*, a adăugat *pentru că voi credeți că în ele aveți viața veşnică*. El n-a zis: voi puteți, ci, voi credeți că aflați. Prin care le arată că nu vor avea un câştig mare, atunci când cred că pot să-şi câştige mântuirea numai prin singura citire a Scripturilor, fără credință. Este ca şi cum El ar zice: Nu admirați Scripturile, nu le priviți voi ca nişte izvoare vii? Chiar pe ele mă întăresc Eu acum, căci ele mărturisesc despre Mine; dar voi nu vreți să veniți la Mine să aveți viață veşnică.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XL, 1, p. 200)

„Nu trebuie să citim Scripturile în fugă, trebuie să le meditați cu multă grijă şi atenție.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVIII, 1, p. 285)

„Lăsând la o parte ce gândeşte cutare sau cutare, toate să le cercetați şi să le căutați în sfintele Scripturi, şi, găsind acolo adevărata bogăție, pe aceasta să o vânăm, ca astfel să ne bucurăm şi de veşnicele bunătăți.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 135)

,,Să nu-mi spună cineva acele cuvinte deşarte şi vrednice de osândă: Am de apărat procese la tribunal, sunt ocupat cu treburile statului, am o meserie, am femeie, îmi cresc copiii, îmi gospodăresc casa, sunt bărbat care trăiesc în lume. Nu-i treaba mea să citesc Scripturile, ci a acelora care s-au lepădat de lume şi trăiesc în creştet de munte, care necontenit acolo îşi duc

viața. Ce vrei să spui, omule? Nu-i treaba ta să citești Scriptura, pentru că ești prins de nenumărate griji? Este mai degrabă treaba ta decât a călugărilor! Că nu au aceia atâta nevoie de ajutorul dumnezeieștilor Scripturi, câtă nevoie au cei ce trăiesc în mijlocul atâtor griji. Monahii au scăpat de piață și de zgomotul din piață; și-au făcut colibe în pustie și n-au nici o legătură cu oamenii; cugetă în tihnă în liniștea aceea adâncă și, stând ca într-un port, sunt feriți de orice primejdie. Noi însă, clătinați ca în mijlocul mării și asaltați de nenumărate păcate, avem nevoie totdeauna, mereu și mereu, de mângâierea Scripturilor. Călugării stau departe de luptă; de aceea nici nu primesc multe răni; tu, însă, ești necontenit pe câmpul de luptă și primești nenumărate răni; de aceea, ai nevoie și de mai multe leacuri. Te necăjește femeia, te supără copilul, te mânie sluga, te urmărește cu ura lui dușmanul, te pizmuiește prietenul, îți amărăște zilele vecinul, îți pune piedici pe la spate cel cu care slujești în armată, te amenință adeseori și judecătorul, te supără foamea, te acoperă jalea pierderii averilor, te îngâmfă bunăstarea, te doboară nenorocirea; multe sunt prilejurile de mânie, multe prilejurile de griji, multe pricinile de supărare și tristețe, multe prilejurile de slavă deșartă și de mândrie! Nevoile ne înconjoară de pretutindeni și mii și mii de săgeți de peste tot vin împotriva noastră! Drept aceea, avem nevoie neîncetat de armele Scripturii. *Să știi bine*, spune Scriptura, *că prin mijlocul lațurilor treci și mergi pe creste de ziduri de cetate* (Sirah 9, 13).” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență…,* pp. 69-70)

„Nu-i cu putință, nu-i cu putință să te mântui dacă nu citești necontenit cărți duhovnicești. Ar fi de dorit, într-adevăr, dacă prin aceasta ne-am putea mântui cândva, chiar citind continuu cărțile sfinte! Dar ce nădejde de mântuire să mai avem, când nu ne folosim deloc de puterea lor tămăduitoare, deși suntem răniți de păcate în fiecare zi? Nu vezi pe fierari, pe bijutieri, pe argintari, pe toți cei ce se îndeletnicesc cu orice fel de meserie, că-și au la număr toate instrumentele meseriei lor? Și de i-ar sili foamea, de i-ar apăsa sărăcia, aleg să sufere mai degrabă orice decât să se despartă de vreunul din uneltele meseriei lor, chiar pentru ca să trăiască? Adeseori mulți au voit mai degrabă să se împrumute și să-și piardă casa și copiii decât să se despartă de cel mai mic dintre instrumentele meseriei lor; și pe drept cuvânt. Fiindcă știu că, dacă având instrumentele, nu mai pot lucra și nu mai pot câștiga un ban. Dacă însă păstrează uneltele, e cu putință, muncind continuu, să stingă cu timpul împrumutul făcut; dar dacă se despart de ele și ajung în mâinile altora, nu mai pot născoci un alt mijloc ca să-și ușureze sărăcia și să scape de foame. Tot astfel trebuie să gândim și noi.

După cum pentru aceia instrumentele meseriei lor sunt: ciocanul, ilăul, cleştele, tot aşa şi pentru noi uneltele meseriei noastre sunt cărţile apostolice şi profetice şi toată Scriptura, de Dumnezeu insuflată şi de folos spre învăţătură (II Timotei 3, 16). Şi după cum aceia, cu instrumentele lor, fac toate obiectele ce li se cer, tot aşa şi noi, cu dumnezeieştile Scripturi, făurim sufletul nostru; dacă e stricat îl îndreptăm, dacă e învechit îl înnoim." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 70-71)

„Tu care în fiecare zi te lupţi cu valurile mării acestei vieţi cuprinse de furtună şi eşti încărcat cu atâtea păcate, ai nevoie în permanenţă de mângâierea Sfintelor Scripturi. Te afli în prima linie a luptei pentru supra-vieţuire şi eşti rănit în permanenţă. Femeia ta te mânie, fiul tău te supără, angajatul tău te enervează, duşmanul tău îţi face necazuri, prietenul te invidiază, vecinul te înjură, asociatul te sapă, iar judecătorul te ameninţă. La acestea se adaugă multe situaţii şi împrejurări care te tulbură, te nelinişte sc, te mâhnesc şi te întristează, ducându-te până în pragul deznădejdii. Săgeţile vrăşmaşilor văzuţi şi nevăzuţi te lovesc fără încetare de peste tot. De aceea ai nevoie de armele Sfintelor Scripturi. Te rog să le citeşti, fie că ştii, fie că nu ştii puterea cuvintelor lor. Dacă le citim de multe ori, cele ce învăţăm acolo nu se mai şterg din mintea noastră. Şi adesea, ce nu putem înţelege astăzi, dacă citim şi mâine, înţelegem imediat, pentru că bunul Dumnezeu ne luminează mintea în chip nevăzut." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 354-355)

„Căci, spuneţi-mi, cine dintre voi mergând acasă, a luat în mână o carte creştinească şi a citit cele ce se află în ea, sau a cercetat Scriptura? Nimeni nu poate zice că a făcut aşa. Ci oscioare de joc şi table vom găsi la mulţi, iar cărţi nicăieri, sau la foarte puţini. Dar şi aceştia sunt ca şi cei ce nu le au (cărţile creştineşti – n.n.), căci le leagă şi le pun prin lăzi. Şi toată osârdia lor este pentru membrane subţiri şi litere frumoase, iar nu pentru citire, şi de aceea nu le dobândesc pentru folos, ci pentru fală. Atât de mare este mulţimea slavei deşarte, încât pe nici unul nu-l aud lăudându-se că ştie cele ce sunt în ea, ci că are carte scrisă cu litere de aur. Şi care este folosul, spune-mi? Căci nu pentru aceasta s-au dat cele scrise, ca să le avem în cărţi, ci ca să le scriem şi pe inimi." (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 70)

„Dar cei ce sunt înnebuniţi după spectacolele de curse hipice pot să spună cu cea mai mare exactitate şi numele, şi herghelia, şi rasa, şi locul de provenienţă, şi modul de hrănire a cailor, şi vârsta lor, şi cum s-au comportat la curse, şi cine cu cine se întrece pentru a răpi premiul, şi care cal pleacă de pe fiecare pistă, şi care este călăreţul fiecăruia, care e favoritul alergării şi rivalul pe care trebuie să-l întreacă. Iar cei ce sunt preocupaţi de cele de pe scenele de spectacole nu sunt mai prejos decât aceştia, ba chiar arată mai multă nebunie pentru cei ce fac necuviinţe în teatre – adică pentru actori şi formaţii de muzică – şi le cunosc neamul şi de unde sunt şi cum au crescut şi toate celelalte. Iar noi, dacă întrebăm câte şi care sunt epistolele lui Pavel, nici măcar numărul lor nu ştim să-l spunem. Iar dacă totuşi ştim care sunt şi numărul lor, oraşele care au primit epistolele nu le cunoaştem. Iar eunucul acela barbar (Fapte 8), tras de mii de griji şi mii de treburi, aşa stăruia în citirea Bibliei, că nici în vremea călătoriei nu înceta, ci şezând în trăsură, cerceta cu mare stăruinţă şi amănunţime Scripturile. Iar noi, neavând aproape nimic din îndatoririle aceluia, care să ne cheltuie timpul, suntem străini şi de numele epistolelor, deşi le citim aici în fiecare duminică şi ne bucurăm de dumnezeiasca ascultare a lor." (*Îmbrăţişaţi pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 145)

„Când flămânzeşte cineva, este semn de sănătate a trupului; aşa şi nevoinţa ascultării du

„Mai puţin vinovat vei fi în a o contrazice şi în a o discuta, căci atunci noi o vom judeca vrednică de atenţia noastră. Însă nu, noi o dispreţuim în aşa măsură încât ea este pentru noi ca o cale neavenită. Mai puţin decât oricare cuvânt omenesc, cuvântul lui Dumnezeu obţine de la noi mai puţină atenţie. Dumnezeu ne vorbeşte, ce ne interesează? Noi trecem chiar fără a ne pleca urechea, semnul dispreţului suprem." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 505)

„Cei care scot aurul din mine nu încetează cu săpatul până ce nu scot tot aurul din mină; apoi, cu mult mai mult noi trebuie să fim cu mai multă tragere de inimă şi mai râvnitori în căutarea cuvintelor dumnezeieşti. Că şi noi săpăm căutând aur, nu aur material, ci duhovnicesc. Nu lucrăm în minele pământului, ci în minele Duhului. Căci mine de aur şi izvoare sunt epistolele lui Pavel! Sunt mine, pentru că ne dau o bogăţie mai preţioasă decât cel mai scump aur! Sunt izvoare, pentru că nu seacă niciodată. Dimpotrivă, cu cât scoţi din ele, cu atât izvorăsc mai mult." (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi pentru ce primim toţi*

îndeobşte cele bune ..., 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 297-298)

SCRIPTURA (citirea ei - folosul)

„De asta harul Duhului ne-a lăsat în scris în dumnezeieştile Scripturi viaţa şi traiul tuturor sfinţilor, ca să vedem că ei, de aceeaşi fire cu noi, au săvârşit toate virtuţile şi ca să nu ne mai trândăvim în împlinirea lor". (*Omilii la Facere,* omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 133)

„Ştia, doar, Stăpânul nostru cel iubitor de oameni că ni-i slabă voinţa, că alunecăm repede! De aceea ne-a lăsat mari leacuri: citirea din dumnezeieştile Scripturi, ca, luând din ele necontenit leacurile trebuitoare, să ne aprindem de râvnă, gândindu-ne la viaţa acelor mari şi minunaţi bărbaţi şi să nu părăsim virtutea, ci de păcat să fugim şi să facem totul ca să ajungem vrednici de acele bunătăţi nespuse". (*Omilii la Facere,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 146)

„Dacă cei care vor să găsească în mare pietre preţioase îndură atâtea necazuri şi osteneli şi se aruncă în furia apelor ca să afle ce caută, apoi cu mult mai mult trebuie să ne încordăm noi mintea şi să ne coborâm în adâncul spuselor Scripturii, ca aşa să punem mâna pe aceste pietre preţioase. Dar să nu te sperii, iubite, când auzi de adânc. Aici nu este iureş de ape fără rânduială! Aici harul Duhului ne luminează mintea, ne ajută să găsim cu uşurinţă ce căutăm şi ne uşurează toată osteneala. Găsirea celorlalte pietre nu-i aduce atât de mare folos celui ce dă peste ele; de multe ori îl păgubeşte chiar, punându-i de nenumărate ori viaţa în primejdie; iar bucuria găsirii lor nu-i atât de mare cât e de mare supărarea ce-o îndură după ce le-a găsit: deschide împotriva lui ochii invidioşilor şi porneşte la luptă împotriva lui pe lacomi. Aşa că găsirea acelor pietre nu numai că nu aduce vreun folos vieţii noastre, dar mai este şi pricină de multe lupte: hrăneşte lăcomia, aprinde cuptorul iubirii de argint, asaltează sufletul celor stăpâniţi de această patimă. Cu pietrele preţioase duhovniceşti n-ai a te teme de aşa ceva; bogăţia adunată din ele este nespusă, plăcerea neveştejită şi întrece cu mult bucuria pricinuită oamenilor de celelalte pietre". (*Omilii la Facere,* omilia XIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 155)

„…comoara duhovnicească, ce se împarte şi niciodată nu se cheltuieşte, îmbogăţeşte pe toţi şi cu nimic nu împuţinează, ci dimpotrivă, creşte. După cum dacă ai putea lua puţin de tot dintr-o comoară de aur, te-ai

îmbogăţi mult, tot aşa e şi cu dumnezeiasca Scriptură; într-un text scurt poţi găsi multă putere de gândire, bogăţie nespusă. Aşa e natura acestei comori! Îmbogăţeşte pe cei ce o primesc şi nu se împuţinează niciodată, că izvorul Duhului Sfânt revarsă comoara aceasta!" (*Omilii la Facere,* omilia XVI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 176)

„Dacă am vrea să fim cu luare aminte şi cu mintea trează, cunoaşterea Dumnezeieştilor Scripturi ne va îmbunătăţi foarte mult şi viaţa noastră şi ne va face şi mai râvnitori pentru a înfrunta ostenelile virtuţii. Când învăţăm din Scriptură că drepţii, care au dobândit multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, care şi-au petrecut toată viaţa lor în încercări şi în necazuri, care au avut multă răbdare, că aducând mulţumiri lui Dumnezeu şi că, făcând aşa, au fost învredniciţi de răsplată, nu ne vom strădui, oare, şi noi să mergem pe aceeaşi cale, ca să luăm şi noi, ca şi ei, aceleaşi răsplăţi?" (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 350-351)

„Că nu este patimă sufletească sau trupească, din cele care supără pe oameni, care să nu-şi poată găsi leacul în Sfânta Scriptură". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 363)

„Luaţi în mâini dumnezeieştile cărţi şi primiţi cu râvnă folosul cuprins în ele. Mare este câştigul ce ni-l dau ele! Mai întâi, prin citirea Scripturilor, ni se îmbogăţeşte limba; apoi sufletul se întraripează şi se înalţă; se luminează cu lumina Soarelui dreptăţii; scapă totodată de vătămarea gândurilor rele şi se bucură de tihnă şi linişte multă. Ceea ce este hrana trupească pentru menţinerea tăriei noastre trupeşti, aceea este pentru suflet citirea Dumnezeieştilor Scripturi. Este hrană duhovnicească; întăreşte cugetul, face puternic sufletul, îl face mai tare şi mai înţelept şi nu-l lasă să alunece spre patimi ruşinoase; îi dă aripi uşoare şi, ca să spun aşa, îl mută în cer. Să nu dispreţuiţi, vă rog, un câştig atât de mare! Când suntem acasă, să ne sârguim să citim cu luare aminte Dumnezeieştile Scripturi; iar când suntem aici, în Biserică, să nu ne cheltuim timpul stând la taifas şi vorbind deşertăciuni, ci să ne îndreptăm gândurile noastre pentru cele ce am venit, să fim cu luare aminte la cele ce se citesc, ca să plecăm acasă cu mai mare câştig. Dacă e vorba să veniţi aici ca să vă pierdeţi timpul vorbind vrute şi nevrute, fără să plecaţi acasă cu vreun câştig, atunci ce folos? Nu-i, oare, o prostie ca aceia care se duc la iarmaroacele cele lumeşti să se silească să ia din iarmaroc la întoarcerea acasă tot ce le trebuie şi să dea bani pentru ce iau, iar cei care vin la iarmarocul acesta duhovnicesc să nu-şi dea nici o silinţă să ia ceva din cele ce le sunt de folos, să le pună în suflet şi aşa să se

întoarcă acasă? Şi asta mai cu seamă când n-au nici nevoie să cheltuiască bani, ci le trebuie numai râvnă şi minte încordată”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 364-365)

„Ce mare bun este, iubiților, citirea dumnezeieştilor Scripturi! Ea ne face sufletul filozof, ea ne mută cu mintea la cer, ea ne face să mulțumim lui Dumnezeu pentru toate, ea ne face să nu ne minunăm de nimic din cele de aici, ea ne face ca mintea noastră să petreacă cu gândul numai la lumea cealaltă, ea ne face să săvârşim totul, căutând răsplata ce o vom primi de la Stăpân şi să înfruntăm cu multă râvnă ostenelile virtuții. Din citirea dumnezeieştilor Scripturi putem cunoaşte bine grabnica purtare de grijă a lui Dumnezeu, bărbăția drepților, bunătatea Stăpânului şi măreția răsplăților. Din citirea dumnezeieştilor Scripturi putem să ne trezim spre râvnirea şi imitarea filozofiei bărbaților iluştri, să nu ne pierdem curajul în fața nevoințelor virtuții, ci să avem deplină încredere în făgăduințele lui Dumnezeu, înainte de împlinirea lor.

De aceea, vă rog, să citim cu multă râvnă dumnezeieştile Scripturi. Dacă vom citi des cele scrise în ele, ne vom îmbogăți şi cunoştințele. Este cu neputință să rămâi fără de folos, când citeşti cu râvnă şi mult dor dumnezeieştile cuvinte. Dacă nu avem om, care să ne fie dascăl, atunci Însuşi Stăpânul, intrând de sus în inimile noastre, ne luminează mintea, ne lămureşte cugetul, face lumină în cele tăinuite, ne este dascăl al celor ce nu ştim”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 16)

„În celelalte cărți, în cele a înțelepciunii omeneşti adică, toată strădania stă în alcătuirea frazelor; în Scriptură cu totul dimpotrivă. În ea nici nu-i vorba de frumusețea cuvintelor şi de alcătuirea frumoasă a frazelor, pentru că Scriptura are frumusețea ei proprie, pentru că ea înfloreşte harul cel dumnezeiesc. În cărțile înțelepciunii lumeşti abia de poți scoate o idee după o întinsă şi bogată vorbărie; în Scriptură, după cum ştiți, adeseori un scurt cuvânt e îndestulător ca să țesem o întreagă învățătură”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 40)

„Prin multă cugetare asupra dumnezeieştilor Scripturi, să oprim orice atac al vicleanului demon. Când ne cede că studiem mult cărțile duhovniceşti, nu numai că nu ne atacă, dar nici nu îndrăzneşte să cate la noi, pentru că ştie că încercarea lui e zadarnică şi că îndrăzneala se întoarce pe capul lui”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 41)

„Comoară duhovnicească sunt cuvintele dumnezeieşti! Şi după cum

numai o singură piatră luată dintr-o comoară adeseori ne poate îmbogăţi, tot aşa şi virtuţile drepţilor, istorisite în Scriptură ne pot da atât de mare folos – dacă vrem să fim cu luare de aminte – încât ne aţâţă râvna să fim asemenea lor. Aşa, vom putea şi noi, la fel cu drepţii, să ne bucurăm de aceeaşi bunăvoinţă a lui Dumnezeu". (*Omilii la Facere,* omilia LX, III, în col. PSB, vol. 22, p. 268)

„Socotiţi că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieştile Scripturi, când de fapt voi aveţi cu mult mai multă nevoie de ele decât călugării, (pentru că voi trăiţi în lume, voi vă răniţi în fiecare zi; şi de aceea voi aveţi mai cu seamă nevoie de leacul Sfintelor Scripturi)". (*Omilii la Matei,* omilia II, V, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„Vrei să ştii ce mare folos ai de pe urma citirii Sfintelor Scripturi? Cercetează-te să vezi ce gânduri îţi vin în minte când auzi cântându-se un psalm şi ce gânduri îţi vin când auzi un cântec de lume! Ce gânduri îţi vin când eşti în biserică, şi ce gânduri când eşti la teatru! Şi vei vedea câtă deosebire este între o stare sufletească şi alta, deşi sufletul este unul". (*Omilii la Matei,* omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 35)

„ - Dar ce folos are un om dacă aude cuvintele lui Dumnezeu şi nu le face?

- Nu mic îi va fi folosul chiar numai dacă aude cuvintele lui Dumnezeu. Se va osândi, vă ofta şi va ajunge cândva şi la săvârşirea celor spuse de Dumnezeu. Că dacă nu are conştiinţa păcatului, când se va depărta de păcat, când se va osândi?

Să nu dispreţuim, dar, auzirea dumnezeieştilor Scripturi. Gândul acesta este un gând nu cumva noi să trecem de la auzirea cuvintelor lui Dumnezeu la săvârşirea lor". (*Omilii la Matei,* omilia II, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 36)

„Să auzim dar, toţi cei care neglijăm citirea Sfintelor Scripturi, câtă pagubă suferim, câtă sărăcie! Când vom putea vieţui creştineşte, când nici nu cunoaştem legile după care trebuie să vieţuim? Bogaţii şi cei care se dau în vânt după bani şi după averi îşi scutură mereu hainele lor ca să nu fie mâncate de molii. Tu însă, deşi vezi că uitarea îţi roade sufletul mai grozav decât o molie, nu deschizi cărţile sfinte, nu pui capăt prăpădului, nu-ţi împodobeşti sufletul, nu te uiţi mereu la icoana virtuţii". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 550)

„… tocmai pentru aceasta tu eşti de vină; că biserica e deschisă totdeauna dar tu nu intri în ea ca să te împărtăşeşti din izvoarele cele curate ale Sfintelor Scripturi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 827)

„- Arată lui Pavel sufletul tău bolnav! Adu în casa ta pe Matei! Aşază-te lângă Ioan! Ascultă de la ei ce trebuie să facă un bolnav ca tine! Ei nu îţi vor spune negreşit şi nu vor ţine tăinuite sfaturile lor. Ei n-au murit, ci trăiesc şi grăiesc”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 844)

„Adu înaintea lui (sufletului – n.n.) pe profeţi! Acestor doctori nu trebuie să le dai bani; nici nu cer plată pentru osteneala lor, nici pentru doctoriile ce le pregătesc. Te silesc însă să faci o cheltuială. Să dai milostenie! În celelalte privinţe îţi dau ei ţie bani; de pildă, când îţi poruncesc să trăieşti în castitate, te scapă de o mulţime de cheltuieli zadarnice şi prosteşti; când îţi poruncesc să te laşi de beţie, te fac mai bogat. Ai văzut arta acestor doctori? Te fac sănătos şi-ţi mai dau şi bani.

Aşează-te, dar, lângă ei şi află de la ei ce boală ai.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 844)

„Folosul care se scoate din Sfintele Scripturi este mare, câştigul este nemăsurat, cum o spune Sfântul Pavel: *Căci tot ceea ce s-a scris mai înainte s-a scris spre învăţătură, ca prin răbdarea şi mângâierea care vin din Scripturi, să avem nădejde* (Rom., 15, 4; 1 Cor., 10, 11). Aceste cărţi divine sunt o comoară cu tot felul de medicamente. Trebuie să înlăturăm mândria, să stingem pofta trupului, să călcăm în picioare bogăţiile, să dispreţuim durerile, să ridicăm inima, să-i dăm curajul ei şi tărie, s-o întărim în răbdare? Acolo vom afla pentru fiecare ajutorul cel mai sigur şi mai puternic. Care om, în sfârşit, printre cei ce de multă vreme luptă împotriva sărăciei sau cei pe care-i ţine o boală grea în patul lor, citind aceste frumoase cuvinte ale apostolului, nu se va simţi pătruns de o vie mângâiere?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVII, 1, pp. 175-176)

„Dacă citim cu multă grijă şi atenţie Sfintele Scripturi, nu cu uşurinţă şi în trecere, vom putea câştiga mântuirea; dacă le studiem şi le meditām în continuu, vom învăţa adevărata învăţătură şi felul de a trăi bine. Căci dacă ai fi dur şi violent, dacă ai avea un suflet molatic, sau ai fi leneş, dacă altădată nu ai profitat de această învăţătură şi lectură, acum vei câştiga şi vei avea mare folos.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, p. 261)

„Să ne aplecăm, iubiţi ascultători, la citirea Sfintei Scripturi, dar să citim mai ales Sfintele Evanghelii. Imediat ce veţi deschide Evanghelia, veţi zări numele lui Iisus Hristos, şi-L veţi auzi vorbind: *Iar naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece din Duhul Sfânt* (Mt., 1, 18). Ori, cel ce aude aceste cuvinte este luat imediat de iubirea faţă de feciorie, admiră această naştere minunată. Nu este un lucru mic faptul că Duhul Sfânt n-a socotit nevrednică s-o umple pe o fecioară cu harul Său, şi să vorbească un înger cu ea; totodată nu aceea se vede de la început. Dar dacă continuaţi citirea voastră până la sfârşit, sigur că veţi arunca toate lucrurile veacului, veţi râde de tot ceea ce este pământesc; dacă eşti bogat, tu nu te vei mai îngriji de bogăţii, când vei fi învăţat că această logodnică a unui tâmplar, stând într-o casă săracă, este Maica Domnului; dacă eşti sărac, tu nu vei mai roşi pentru sărăcia ta, atunci când vei fi învăţat că Creatorul lumii n-a roşit să locuiască într-o iesle smerită.

Dacă meditaţi aceste lucruri, nu veţi mai fura, nu veţi mai lăcomi, nu veţi mai răpi bunul altuia, ci mai bine veţi iubi sărăcia şi veţi dispreţui bogăţiile; prin aceea veţi alunga din sufletul vostru toate relele şi orice viciu. Şi încă, atunci când îl veţi vedea pe Iisus culcat într-o iesle, nu veţi avea invidie ca să-i daţi fiului vostru o haină ţesută cu aur, nici femeii tale un pat împodobit cu argint; şi odată liberi de aceste ocupaţii zadarnice, nu vă veţi mai da la lăcomie şi la răpiri. Vă vor veni încă şi alte foloase pe care nu vi le spun acum, ci le vor cunoaşte cei care fac experienţa aceasta. Pentru aceasta vă îndemn să umpleţi totul cu Sfintele Scripturi, să le studiaţi în sensul lor şi să le săpaţi în mintea voastră. Evreii, pentru că le-au neglijat, au primit poruncă să le poarte legate de mâna lor (Deut., 6). Pentru noi, noi nu le purtăm la mână, ci le lăsăm în casele noastre, în loc să le săpăm în inimile noastre cum trebuie; căci în acest fel, după ce ne-am spălat petele noastre, noi vom obţine bunurile viitoare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIII, 3, p. 262)

„În Scripturi ni se vorbeşte de cele prezente şi de cele viitoare, de cele văzute şi nevăzute ale zidirii lui Dumnezeu.

Aşa, de pildă, dacă ai voi să ştii despre cer, dacă el va rămâne aşa cum se găseşte, sau se va schimba, iată că Scriptura îţi va răspunde lămurit, zicându-ţi: *Acelea vor pieri, iar Tu vei rămâne şi toţi ca o haină se vor învechi şi ca un veşmânt îi vei schimba şi se vor schimba* (Psalmul 101, 27). Tot acolo vei găsi spunându-se şi despre felul sau forma cerurilor, căci zice: *Cel ce întinzi cerul ca un cort* (Psalmul 103, 3). Dacă ai voi să ştii şi despre

ceea ce este deasupra cerului, iarăşi îți va spune: *Cel ce acoperi cu ape cele mai de deasupra ale lui* (Psalmul 103, 3). Dar nu stă numai aici, ci încă îți vorbeşte şi despre lățimea şi înălțimea cerului, arătând că amândouă acestea sunt deopotrivă în măsura lor, căci zice: *Pe cât sunt de departe răsăriturile de la apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre. Cât este departe cerul de pământ, atât este de mare mila Lui, spre cei ce se tem de El* (Psalmul 102, 12, 77). De ai voi să cunoşti temeliile pământului, nici acestea nu ți le va ascunde fericitul David, ci îl vei auzi cântându-ți şi zicând: *Acesta pe mări l-a întemeiat pe el* (Psalmul 23, 2). De cumva ai dori să ştii de unde vin cutremurele de pământ, tot el te va izbăvi de această neştiință zicând: *Cel ce caută spre pământ, şi-l face pe el de se cutremură* (Psalmul 103, 33). Voieşti poate să cunoşti care este trebuința de noapte, adică pentru ce este făcută noaptea? Apoi şi aceasta o vei afla tot de la el, zicând: *Pus-ai întuneric şi s-a făcut noapte, când vor ieşi toate fiarele pădurii* (Psalmul 103, 21). Voieşti să cunoşti la ce folosesc munții? Tot el îți va răspunde zicând: *Munții cei înalți adăpost cerbilor* (Psalmul 103, 19). De ce sunt stâncile? *Stâncile scăpare iepurilor* (Psalmul 103, 19). De ce sunt făcuți copacii câmpului? *Acolo, zice, păsările îşi vor face cuib* (Psalmul 103, 18). De ce sunt izvoarele prin pustietăți? *Adăpa-se-vor toate fiarele câmpului, peste acelea păsările cerului vor locui* (Psalmul 103, 12, 13). De ce este făcut vinul? Nu ca să-l bei, căci pentru aceasta era de ajuns apa, ci ca să te veseleşti. *Vinul, zice, veseleşte inima omului* (Psalmul 103, 16), iar aflând tu aceasta, vei şti până la ce punct să întrebuințezi vinul. Cum se hrănesc păsările şi fiarele sălbatice? Vei auzi tot pe David zicând: *Toate către Tine aşteaptă ca să le dai lor hrană la bună vreme* (Psalmul 103, 28). De vei întreba de ce sunt animalele, El îți va răspunde că sunt făcute pentru tine. *Cel ce răsări iarbă dobitoacelor, zice, şi verdeață spre slujba oamenilor* (Psalmul 103, 15). Care este trebuința de lună? Ascultă-l tot pe dânsul zicând: *Făcut-ai luna spre vremi* (Psalmul 103, 20). Cum că toate cele văzute şi nevăzute sunt făcute de Dânsul, şi aceasta a arătat-o lămurit, zicând: *Că El a zis si s-au făcut, El a poruncit şi s-au zidit* (Psalmul 32, 9). Şi cum că va fi dezlegarea morții, şi aceasta ne învață, zicând: *Dumnezeu va izbăvi sufletul meu din mâna iadului* (Psalmul 48, 16). Cum s-a făcut trupul nostru? Şi aceasta o spune încă: *Adusu-şi-a aminte că țărână suntem* (Psalmul 102, 14). Şi unde oare se întoarce iar? *Lua-vei duhul lor, zice, şi se vor sfârşi, şi în țărână se vor întoarce* (Psalmul 103, 30). Şi de ce toate acestea? Pentru tine, căci zice: *Cu mărire şi cu cinste l-ai încununat pe el, pusu-l-ai pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale* (Psalmul 8, 5, 6). Oare noi, oamenii, avem ceva în comun cu îngerii? Şi aceasta ne-o spune, cântând astfel: *Micşoratu-l-ai pe dânsul cu puțin față de îngeri* (Psalmul 8, 5).

Despre dragostea lui Dumnezeu, îl vei auzi tot pe el zicând: *În ce chip miluieşte tatăl pe fii, aşa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El* (Psalmul 102, 13). Ne vorbeşte până şi de cele ce vor urma după trecerea noastră de aici, şi despre sfârşitul cel netulburat: *Întoarce-te, suflete al meu, la odihna ta, zice, că Domnul ți-a făcut ție bine* (Psalmul 114, 7). De ce sunt făcute cerurile? Şi aceasta îți spune, zicând: *Cerurile spun slava lui Dumnezeu* (Psalmul 18, 1). De ce s-a făcut noaptea şi ziua? Nu numai ca ele să se arate şi să se odihnească iarăşi, ci ca să ne şi învețe pe noi, după cum zice: *Ziua zilei spune cuvânt, şi noaptea nopții vesteşte ştiință. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă* (Psalmul 18, 2, 3). Cum înconjoară marea pământul? *Adâncul ca haină este îmbrăcămintea lui* (Psalmul 103, 7), cum zice textul evreiesc.

Făcând început prin cele vorbite până acum, voi veți şti şi toate celelalte, ca de pildă: cele pentru Hristos, cele pentru înviere, cele pentru viața viitoare, cele pentru odihna cea veşnică, cele pentru osândă, cele pentru viața morală, cele pentru dogme; şi, în fine, veți găsi cartea Psalmilor plină de mii de alte bunătăți. De vei cădea în oarecare ispite, aici vei găsi o mare mângâiere. De cumva vei cădea în păcate, tot în această carte vei găsi mii de leacuri. De vei ajunge în sărăcie sau în strâmtorare, uitându-te în această carte, vei vedea multe limanuri de scăpare. De eşti drept, multă siguranță găseşti în ea, iar de eşti păcătos, multă mângâiere." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, pp. 503-506)

„Deci pentru ca noi să fim folositori şi nouă şi altora, întruna să ne folosim de scrierile lui (Apostolului Pavel – n.n.) desfătându-ne cu ele în loc de orice grădină încântătoare. Căci numai aşa vom putea a ne izbăvi de rele şi a alege virtutea, precum şi a ne învrednici de bunătățile făgăduite nouă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 193)

„Auziți vă rog, toți muritorii, şi procurați-vă cărțile sfinte, medicamentele sufletului. (...) cel puțin procurați-vă Noul Testament, Apostolul, Faptele Apostolilor, Evangheliile, ca să le aveți dascăli în permanență. De vei avea vreo supărare, caută în el (Noul Testament) ca într-un depozit de medicamente, ia de acolo mângâierea în suferința ce ai. Dacă ai vreo pagubă, dacă s-a întâmplat vreo moarte, sau vreo pierdere a unuia dintre ai tăi, caută în el, şi încă nu numai să cauți, ci să iei de acolo totul şi să le ai în cugetul tău. Aceasta este cauza tuturor relelor, de a nu cunoaşte Sfintele Scripturi." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, pp. 107-108)

„De trebuie a îndrepta ceva sau a înțelepți, de lipseşte ceva sau de trebuie a adăuga, spre înviere, de acolo putem afla. *Astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit*. De aceea, zice, s-a dat mângâierea Scripturilor, *ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit*. Aşadar, nu se poate ca omul să fie deplin fără mângâiere, fără cunoştința Scripturilor.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia IX, p. 102)

„Să iei aminte la citirea Scripturilor, căci dacă iei seama la aceasta, pleacă de la tine mâhnirea şi se înfiripează înlăuntrul tău desfătarea, dispare răutatea, prinde rădăcini virtutea şi nu ajungi să pătimeşti în vâltoarea lucrurilor învârtoşate. Marea se învolburează, dar tu pluteşti senin pe ape, căci ai cârmaci citirea Scripturilor.” (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 25-26)

„Ceea ce este hrana pentru trup, aceea este învățătura cuvintelor dumnezeieşti pentru suflet”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. XI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 176)

„Căci ca şi într-o grădină văd multe feluri de flori de ales; pretutindeni trandafiri, multe au numai singurul miros gol, ci fruct, care poate nutri inimile.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

„Să arătăm care este tezaurul Scripturilor şi că totul este folositor şi nu fără pericol dacă adânci, cu mult mai ales acelea care anunță prin ele însele o mare bogăție de învățăminte, vor umplea spiritele noastre şi inimile noastre de tezaure nesfârşite.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 8)

„Scriitorii profani întrebuințează multe cuvinte atrăgând auditorii prin multa lor vorbire, ei ne aruncă mâinile goale şi nu aduc nici un fruct cu lungile şi nefolositoarele lor discursuri. Nu este tot astfel Sfânta Scriptură, ci cu totul din contră. Cele mai mici cuvinte inspiră înțelepciune şi nu trebuie adesea decât unul singur pentru a ne îndrepta în tot cursul vieții noastre.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 9)

„Întăritoare şi odihnitoare este citirea dumnezeieştilor Scripturi pentru sufletele cuprinse de tristețe. Citirea dumnezeieştilor Scripturi alungă din sufletul nostru tăria şi fierbințeala durerii şi ne mângâie mai dulce şi mai plăcut ca umbra.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, p. 62)

„Îmi place să vă citesc mai des cuvintele Legii! O de-aş putea să vi le citesc toată ziua! Dar, mai bine spus, nu vouă, ci celor vinovați de păcate; dar şi vouă, că şi voi veți ajunge mai întăriți, iar cei bolnavi îşi vor redobândi iute sănătatea." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, p. 104)

„Căci tâlcuim Scripturile nu numai ca să le învățați, ci ca să vă şi îndreptați năravurile. Şi de nu se va face aceasta, de prisos citim, de prisos tâlcuim. Şi pentru un luptător intrând în locul cel de luptă uns şi pregătit cu toată grija de mâinile antrenorului, dar venind lupta, acel meşteşug se va dovedi nefolositor, atunci de prisos a mai intrat în locul cel de luptă, aşa şi voi venind aici şi învățându-vă toate luptele şi meşteşugurile diavolului, dar dacă atunci când va veni vremea luptelor vă veți împiedica, văzând fața frumoasă, înălțându-vă cu mândria, sau biruindu-vă de orice alt gând rău, în zadar ați intrat aici." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 94-95)

„În ce fel bolnavilor nu le fac numai un fel de mâncare să le dea să mănânce, ci trebuie să gătească multe feluri de bucate, că de nu-i va plăcea bolnavului de un fel, să-i placă de altul; de nu de acela, de altul, iar de nu va primi nici de acela ci îl va refuza, tot va primi altul şi de multa nepoftă biruiesc greul gustului şi de multe feluri de bucate se tămăduieşte neplăcerea firii; deci aşa este şi la mâncările cele sufleteşti şi aşa se cade să facem când suntem bolnavi sufleteşte; din multe citanii şi pilde ale Sfintei Scripturi să aflăm prea lesne doftoria bolilor celor sufleteşti." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 111)

„Să cercetăm Scripturile, fraților, ca să nu flămânzim! Când va veni foametea cea stricătoare de suflet, să le cercetăm ca să nu ne înşelăm şi să ne clatine tot vântul, pentru care zice Domnul către cei leneşi: *vă înşelați necunoscând Scripturile*. Caută, iubitule, în Sfintele Scripturi că este învățătură şi poruncă stăpânească, cercetează cu osteneală, cercetează şi caută şi vei afla multă şi nenumărată avuție şi comoară ascunsă în țarină, cunoaşte dumnezeiasca Scriptură, caută şi vei afla şi dacă vei afla, vinde toate câte ai şi cumpără țarina aceea, adică cunoştința cea bună a dumnezeieştilor Scripturi, în care este ascuns Fiul şi adevărata înțelepciune a Tatălui, pe Care, dacă Îl vei afla, fericit vei fi, precum scrie, că fericit este omul cel ce a aflat înțelepciunea. Cercetează, iubitule, ori de eşti bogat ori de eşti sărac, ori slugă sau slobod, bărbat sau femeie, cercetează Scripturile, că

dumnezeiasca Scriptură este sărătură a toată bunătatea.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 173)

„Scriptura ne luminează destinul, ne învață despre drumul nostru pe care trebuie să-1 urmăm, despre pericolele de evitat, despre luptele de suferit; fiecare poziție primeşte învățături speciale; fiecare din peripețiile vieții prezente, lecții potrivite: dogma şi morala, simbolul şi decalogul, credința, nădejdea şi iubirea. Scriptura ne este şcoala noastră universală şi prin ea ne vedem acoperiți cu toată armătura, înzestrați victorios cu tot adevărul.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 507)

„Meditarea ei continuă ne păzeşte împotriva păcatului. Şi dacă ne lăsăm târâți şi după ce am comis păcatul cădem în tristețe şi în deznădejde, Scriptura pune balsamul pe această rană de descurajare, cea mai ucigaşă dintre toate. Ea are mii de cuvinte de încredere şi de nădejde; ea ne arată în multe scene pe cei căzuți în adâncul păcatului că s-au ridicat apoi la culmea celei mai sublime sfințenii. Dacă starea păcatului este rară, este o altă stare prin care trebuie să trecem fără încetare: ispita, pericolul, războiul grozav, pe care ni-l face răul. Toate gândurile unei opuneri curajoase ne sunt sugerate de Scriptură. Toate gândurile de virtute ne sunt sugerate şi oferite. În fața privirilor noastre Pavel face să treacă mulțimea slăvită de eroi care, înfruntând luptele sfinte şi suferind martiriile au ieşit din ele biruitori. Suntem noi drepți şi sfinți? Să ne păzim de a ne gândi că forța nu ne mai este necesară. Ori această forță ne-o va da încă Scriptura.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 507)

„Ce se întâmplă când stăm chiar numai o clipă într-o parfumerie? Ne imprimăm întreaga noastră făptură de miros. Aşa va fi cu sufletul nostru, dacă-l punem în contact cu Scripturile divine. Înainte ca el să fi dobândit virtuțile, el va mirosi a parfum.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 509)

SCRIPTURA (înțelegerea şi interpretarea ei)

„Să primim cu multă recunoştință cuvintele Scripturii; să nu depăşim măsura noastră, dar nici să iscodim cele mai presus de noi, aşa cum au pățit duşmanii adevărului, care, voind să cerceteze totul cu propriile lor gânduri, nu s-au gândit că este cu neputință omului să cunoască desăvârşit creația lui

Dumnezeu”. (*Omilii la Facere,* omilia II, II, în col. PSB, vol. 21, p. 40)

„Da, cuvintele sunt puţine, dar mare e comoara ascunsă în ele şi se cuvine ca acei cu mintea trează şi cu luare-aminte să nu se oprească la suprafaţa lor. Cei ce caută aur, această comoară materială, nu sapă numai la suprafaţă, nici nu caută aurul numai acolo, ci când se coboară în adâncul pământului, atunci sapă sânurile pământului şi aşa, cu măiestria lor, despart aurul de pământ şi, după multă osteneală, adeseori abia pot găsi o fărâmă de aur. Aici nu-i aşa. Osteneala e mică, iar averea nespusă. Aşa sunt toate cele duhovniceşti.” (*Omilii la Facere,* omilia VIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 99)

„După cum parfumurile dau miros mai puternic cu cât le freci mai mult în mână, tot aşa şi dumnezeieştile Scripturi: cu cât te străduieşti să le citeşti mai mult, cu atât poţi vedea mai bine comoara ascunsă în ele şi poţi scoate din ele şi multă şi nespusă bogăţie”. (*Omilii la Facere,* omilia XIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 148)

„Slăbiciunea minţii noastre este de vină că Scriptura foloseşte cuvinte atât de grosolane, adică cuvinte nepotrivite fiinţei Dumnezeirii. Auzul nostru omenesc nici n-ar fi putut înţelege altfel cuvintele Scripturii, dacă nu ar fi avut parte de un pogorământ atât de mare”. (*Omilii la Facere,* omilia XIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 149)

„Sunt legi dumnezeieşti pogorâte de sus, din ceruri, spre mântuirea noastră. Dacă la citirea scrisorilor împărăteşti se face multă linişte, dacă este alungat orice zgomot şi orice tulburare şi toţi stau cu urechile încordate, doritori să audă ce spun scrisorile împărăteşti, şi primejdie mare ameninţă pe cel ce face chiar un mic zgomot şi întrerupe firul cititului, apoi cu mult mai mult aici trebuie să staţi cu frică şi cu cutremur, să tăceţi molcum, să alungaţi tulburarea gândurilor, ca să şi puteţi înţelege cele spuse, iar Împăratul cerurilor, văzându-vă ascultarea, să vă învrednicească şi de mai mari daruri”. (*Omilii la Facere,* omilia XIV, II, în col. PSB, vol. 21, p. 157)

„Nu trebuie lăsat la o parte nici cel mai mic cuvânt, nici o silabă din cele ce se întâlnesc în dumnezeieştile Scripturi. Cuvintele Scripturii nu sunt cuvinte simple, ci cuvinte ale Sfântului Duh; de aceea poţi găsi, chiar într-o silabă, mare comoară”. (*Omilii la Facere,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 167)

„Dacă nici acum nu înţelegem exact cele scrise în Dumnezeieştile

Scripturi, acum, când este post, când ne bucurăm de atâta linişte, când suntem scăpaţi de gândurile care ne tulbură mintea, în ce altă vreme vom mai putea face lucrul acesta?”. (*Omilii la Facere,* omilia XIX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 229)

„Eu vă rog pe toţi să nu treceţi cu uşurinţă pe lângă cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi. Nu-i nici un cuvânt scris în Scriptură care să nu cuprindă în el multă bogăţie de idei; şi pentru că fericiţii profeţi au scris inspiraţi de Duhul Sfânt, de aceea cele scrise au mare comoară ascunsă în ele (...) Nu este silabă, nu este chiar virgulă din Scriptură, în care să nu se afle comoară pusă în adâncul ei. De aceea se cuvine ca, povăţuiţi de harul cel de sus şi luminaţi de Duhul Sfânt, cu astfel de gânduri să citim dumnezeieştile cuvinte. Dumnezeiasca Scriptură n-are nevoie de înţelepciunea omenească pentru înţelegerea celor scrise în ea, ci de descoperirea Duhului, pentru ca, aflând adevăratul înţeles al cuvintelor ei, să primim din ele mult folos. Dacă în actele întocmite de oameni pentru afaceri lumeşti, distruse adeseori de vreme, are mare putere data pusă în fruntea actului, iar adeseori chiar o silabă, apoi cu mult mai mult poţi vedea lucrul acesta în Dumnezeieştile Scripturi, scrise de Duhul Sfânt. Cu o singură condiţie: să fim cu mintea trează, să nu trecem cu uşurinţă peste ele, ci să ne încordăm mintea ca să vedem cu de-amănuntul totul; să nu fim mai răi decât cei care se străduiesc mult pentru cele materiale. Cei care caută aur în pământ nu sapă pământul la suprafaţă, ci se coboară adânc de tot, ca să poată găsi câteva firmituri de aur; apoi cu multă oboseală şi răbdare caută în pământul săpat; şi după munca aceea istovitoare abia de-şi mângâie puţin ostenelile; şi totuşi, cu toate că folosul le e mai mic decât ostenelile, iar de multe ori, după multă osteneală şi nesomn, îşi văd nădejdile înşelate, nici aşa nu contenesc munca, ci, mânaţi de nădejde, nici nu simt oboseala. Dacă aceştia se străduiesc atâtea pentru nişte lucruri stricăcioase şi pieritoare, în care de multe ori nici nu ştii de ai să câştigi ceva, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi să arătăm aceeaşi râvnă, ba chiar mai multă, când cercetăm Scripturile, în care şi bogăţia este nefurată şi comoara este neîmpuţinată, iar nădejdile nedezminţite, da să putem dobândi ce căutăm”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 244-245)

„Hristos spunea: *Cercetaţi Scripturile* (Ioan, 5, 39). Nu totdeauna putem găsi dintr-o dată înţelesul celor scrise, ci este nevoie de multă cercetare, ca să nu ne scape nimic din cele aflate în adâncul lor. (...) ce câştig nu vom avea, de vom citi cu luare aminte şi cu mintea trează fiecare cuvânt din Sfânta Scriptură? Avem un Stăpân iubitor de oameni; când ne vede că ne

îngrijim, că ardem de dorul înțelegerii dumnezeieştilor cuvinte, nu ne mai lasă să avem nevoie de altcineva, ci îndată ne luminează mintea, ne dăruieşte lumina Lui şi, potrivit iscusitei Lui înțelepciuni, pune în sufletul nostru învățătura cea adevărată. De aceea, ca să ne şi îndemne spre lucrul acesta şi ca să ne facă şi mai râvnitori, a fericit pe cei ce au o astfel de râvnă, zicând: *Fericiți cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate că aceia se vor sătura* (Matei, 5, 6). Uită-te la înțelepciunea Dascălului! Prin această fericire nu numai că ne-a îndemnat, dar prin cuvintele: *cei ce flămânzesc şi însetează de dreptate* ne-a învățat cu câtă râvnă se cuvine să ne pornim spre cercetarea duhovniceştilor cuvinte. După cum cei flămânzi, ne spune Domnul, se grăbesc destul de iute la mâncare, iar cei arşi de multă vreme de sete se apropie repede de băutură, tot aşa şi noi, ca şi cum am fi flămânziți şi însetați, trebuie să ne apropiem de învățătura cea duhovnicească. Unii ca aceştia sunt vrednici nu numai de fericiri, ci şi de dobândirea celor dorite. *Se vor sătura*, adică se vor umple, li se va împlini dorința lor duhovnicească". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, I, în col. PSB, vol. 21, p. 285-286)

„Să nu îngăduiți, deci, pe cei care încearcă să spună basme când tâlcuiesc Dumnezeiasca Scriptură, pe cei care introduc în dumnezeieştile dogme propriile lor gânduri". (*Omilii la Facere,* omilia XXIV, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 297)

„Iubitorul de oameni Dumnezeu n-a făcut lesne de înțeles, de la simpla citire, toate cuvintele Sfinte Scripturi şi nici n-a lăsat să ne fie clare şi lămurite toate, tocmai ca să ne trezească din trândăvie şi să fim cu mare luare aminte, ca aşa să culegem folosul din ele. De obicei rămân mai bine înfipte în mintea noastră cele pe care le găsim cu greu şi după multă cercetare, pe când cele pe care le descoperim uşor zboară iute din mintea noastră". (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Să trezim mintea noastră şi să privim bine în adâncul celor scrise de Scriptură, ca să avem din ele cât mai mult câştig." (*Omilii la Facere,* omilia XXXII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 408)

„Mare e puterea Dumnezeieştii Scripturi şi multă este bogăția gândurilor ascunse în cuvintele ei. De aceea se cuvine să o cercetăm cu deosebită luare aminte, ca să scoatem îmbelşugat folos din ea. Asta e pricina că şi Hristos ne-a poruncit, zicând: *Cercetați Scripturile*, ca să nu luăm aminte numai la citire, ci să pătrundem, adâncul ei, pentru a putea înțelege sensul adevărat al Scripturii. Aşa e obiceiul Scripturii! În puține cuvinte poți

găsi adeseori mare mulțime de idei. Că dumnezeieşti şi nu omeneşti sunt învățăturile Scripturii; de aceea poți vedea că întreaga Scriptură este alcătuită altfel decât cărțile înțelepciunii omeneşti.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 40)

„Cu evlavie şi cu frică mare să ascultăm, iubiților, cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi. Nu sunt scrise la întâmplare şi fără rost, ci toate spre binele şi folosul nostru, chiar dacă folosul unora nu-l ştim. Că nu putem cunoaşte cu de-amănuntul totul; dar chiar dacă am putea cunoaşte atât cât ne este cu putință pricinile unor fapte din Scriptură, totuşi şi aşa mai rămâne încă o comoară ascunsă, foarte tainică şi greu de tălmăcit.” (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 123)

„Să nu trecem cu uşurință peste cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi. Dacă cei care scot din pământ firişoarele de aur îndură orice oboseală şi se supun la tot felul de munci numai ca să poată despărți aurul de pământ, apoi cu mult mai mult se cuvine ca noi să căutăm cuvintele Duhului.” (*Omilii la Facere,* omilia LIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 256)

„Să nu trecem, dar cu uşurință pe lângă cele scrise în Dumnezeieştile Scripturi, nici să le citim fără multă luare aminte, ci coborându-ne în adâncul lor şi cunoscându-le bogăția aflată în ele, să slăvim pe Stăpânul nostru, Cel Ce cu atâta înțelepciune a rânduit totul.” (*Omilii la Facere,* omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 284)

„Oare vă amintiți de locurile grele din Scriptură pe care vi le-am înfățişat ieri? Că la atâta nebunie şi îndrăzneală m-ați împins încât deja am cutezat a face tâlcuiri la locurile grele din Scriptură. De fapt, asta nu e nici nebunie, nici cutezanță: că nu întru puterea mea îndrăznind, ci întru totul bizuindu-mă pe rugăciunile întâistătătorilor şi ale voastre m-am dezbrăcat ca să intru în arenă – iar rugăciunea Bisericii atâta-i de puternică, că şi mai mut decât pietrele să fi fost mi-ar fi făcut limba mai uşoară ca orice aripă: precum zefirul, căzând în pânzele corăbiei, o face să țâşnească înainte mai iute ca săgeata, aşa şi rugăciunea Bisericii, căzând în limba celui ce vorbeşte, face cuvântul a țâşni mai uşor ca zefirul.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al doilea, pp. 25-26)

„Dacă nu ne vom scufunda în adâncul Scripturilor acum (în timpul postului – n. n.), când mădularele ne sunt uşoare spre a înota, ochiul mai

pătrunzător (nefiind încă stingherit de şuvoiul viclean al dezmierdării), iar duhul mai tare[347], ca să nu se înăbuşe, când o să ne mai scufundăm? Când o să fie dezmierdare, şi ospăţ, şi beţie, şi masă plină de îmbuibare? Dar atunci nu va fi lesne nici să ne mişcăm, aşa de mult împovărează sufletul sarcina grea a dezmierdării." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al treilea, pp. 35-36)

„Avem nevoie de multe privegheri, de multe rugăciuni, ca să putem interpreta textul". (*Omilii la Matei,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 76)

„Când sufletul şi mintea îţi sunt curate primeşti cu uşurinţă cuvântul adevărului". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 319)

„Asupra acestei probleme nu vă voi spune numai părerile mele, ci voi aduce şi spusele altor interpreţi ai Scripturii, pentru ca prin compararea acestor păreri să fac mai clar adevărul. Este, dar, de neapărată trebuinţă să vă spun şi părerile altora". (*Omilii la Matei,* omilia XXXVI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 445)

„Dacă cineva ar vrea să interpreteze această minune (scoaterea diavolilor din oameni la porunca Mântuitorului şi intrarea lor în porci – n.n.) şi în sens spiritual, nimic nu-l opreşte. Dar istoria rămâne istorie." (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 358)

„Nu este voinţa lui Dumnezeu ca noi numai să ascultăm cuvintele Sfintei Scripturi, noi trebuie să meditām încă adânc sensul. Pentru aceasta a pus Fericitul David la cei mai mulţi psalmi titlul acesta: *Pentru înţelegere* şi el zicea: *Deschide ochii mei şi voi cunoaşte minunile din legea ta* (Ps., 118, 18). După el, fiul său Solomon ne învaţă că trebuie să cerem înţelepciunea la fel cum se caută argintul, sau că trebuie cinstită mai mult decât aurul. Domnul îi îndeamnă pe evrei să examineze cu grijă Sfintele Scripturi (Ioan 5, 39), şi pe noi ne îndeamnă să studiem cât mai mult; El n-ar fi vorbit aşa dacă, pentru a le înţelege, nu avem decât să le citim. Nimeni, în sfârşit nu se va îndemna să examineze amănunţit ceea ce prezintă în faţa ochilor săi, ci numai ceea ce este neînţeles, şi ceea ce are nevoie de un examen lung; El numeşte Scripturile o comoară ascunsă, pentru a ne îndemna s-o căutăm.

---

[347] Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Literal: *mai rezistent* (n. s., p. 36)

Eu spun acestea, ca noi să nu privim cu uşurinţă şi neglijenţă Sfintele Scripturi; eu o spun, ca voi să le ascultaţi cu mai multă atenţie. Dacă sunt ascultate fără pregătire, fără atenţie şi nu se ia decât după literă, se vor forma despre Dumnezeu idei destul de absurde: va fi crezut om, se va crede că El este în aer, mânios, furios şi vor fi acceptate încă şi alte învăţături mai rele. Dar dacă se pătrunde în duhul lor, dacă se intră în adâncimea lor, vei fi departe de aceste păreri ridicole.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 1, p. 71)

„Trebuie fraţilor, multă grijă, multă sârguinţă şi multă veghere, pentru a pătrunde în adâncul Sfintei Scripturi; cei leneşi şi îngâmfaţi nu vor dobândi niciodată înţelepciunea. Trebuie un exact şi un minuţios examen şi a nu înceta de a ne ruga, dacă vrem să pătrundem fie cât de puţin adâncimea acestor sfinte taine ale Scripturii.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXI, 1, p. 99)

„Noi avem nevoie de mai multă grijă şi atenţie, sau mai sigur de harul lui Dumnezeu, pentru a nu ne opri la suprafaţă şi la litera cu totul goală. Aceasta îi înşeală pe rătăciţi, greşeala de a nu examina care este scopul, care este intenţia celui ce vorbeşte; şi de asemenea, care este duhul, care sunt dispoziţiile celor cărora li se adresează cuvântul. Dacă nu suntem atenţi la aceste două lucruri, la persoana care vorbeşte şi la cei cărora li se vorbeşte, şi chiar la altele încă, precum la timp, la loc, la duh şi la cei ce ascultă, vor urma absurdităţi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XL, 1, p. 195)

„Motivul pentru care ni se porunceşte să citim cu grijă Sfintele Scripturi, este că (…) ceea ce părea mai uşor de înţeles ascunde ceea ce este cu un sens ascuns, care este de o adâncime destul de mare.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 1, p. 280)

„Ori, pentru a înţelege bine Scriptura, trebuie să fim atenţi la totul, să cercetăm cu exactitate toate lucrurile, şi caracterul persoanei care vorbeşte, şi subiectul, planul şi felul de a vorbi al Scripturii, fără de care se cade în mari greşeli.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXI, 2, pp. 423-424)

,,Şi ce spun eu de scăderi sau adăugiri în Sfânta Scriptură? Când chiar o virgulă, sau o citire prefăcută, sau mai bine zis o rostire preschimbată a

unui singur cuvânt, de multe ori a zămislit cele mai rele urmări.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIV, p. 367)

„… nici nu sunt toate lămurite, ca nu cumva să te lenevești, și nici nelămurite sau întunecate, ca să nu te dezamăgești. Dar iată că acel famen varvar[348] fiind împresurat de atâtea trebi și aflându-se în cale, el totuși avea cartea în mâini și citea, neștiind ceea ce citea – pe când tu, găsindu-te în îmbelșugare de dascăli și având pe mulți care să-ți citească, îmi pui înainte pricini. Nu știi cele ce se vorbesc? Roagă-te deci ca să afli. Dar este cu putință a nu le ști pe toate, fiindcă multe de la sine sunt destul de lămurite.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 394)

„Nu trebuie a examina cuvintele numai la suprafață, fiindcă atunci vor rezulta multe inconveniente (…) lucrul cel mai prudent este de a fi cu atenție la cugetul scriitorului. Chiar în conversațiile noastre, dacă nu vom avea în vedere această normă, și de nu vom examina intenția vorbitorului, vom suferi multe nemulțumiri, și toate se vor răsturna.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 32)

„Vă îndemn și vă sfătuiesc ceea ce totdeauna am sfătuit dragostea voastră: să nu treceți niciodată cu ușurință peste cuvintele Scripturii, ci să căutați să pătrundeți înțelesul lor; căci dacă te oprești numai la cuvinte și nu cauți nimic mai mult decât e scris, cazi în multe greșeli”. (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 127)

„Căci citirea și audierea cuvintelor nu ajută la nimic, dacă ele nu se și pricep.” (*Cuvânt la Sfânta și Marea Vineri*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 145)

„– Dar dacă nu înțeleg cele scrise?, m-ar putea întreba cineva.

– Chiar dacă nu înțelegi cele scrise, sfințenia e mare în urma citirii! De altfel, e cu neputință să nu înțelegi totul! Pentru aceea a rânduit harul Duhului ca aceste cărți să fie alcătuite de vameși, pescari, făcători de corturi,

[348] Fap. 8, 27-40.

păstori, păzitori de capre, oameni simpli, oameni neînvăţaţi, pentru ca nici unul din oamenii de jos să nu se folosească de acest pretext, pentru ca cele scrise să fie înţelese lesne de toţi, pentru ca să câştige şi să capete folos de pe urma citirii lor şi cel ce lucrează cu palmele, şi sluga, şi văduva, şi omul cel mai neînvăţat. Căci cei care de la început au fost învredniciţi de harul Duhului să scrie aceste cărţi, nu le-au scris pentru slavă deşartă, aşa cum fac scriitorii păgâni, ci pentru mântuirea celor ce le citesc şi le ascultă.

Filosofii, retorii şi scriitorii păgâni nu urmăresc folosul obştesc; urmăresc numai să fie admiraţi; iar dacă au spus ceva folositor, şi acest ceva l-au învăluit, ca într-un întuneric, în obişnuita lor lipsă de claritate. Apostolii şi prorocii au făcut însă cu totul dimpotrivă; cele spuse de ei sunt clare tuturor; fiind dascăli de obşte ai lumii, au scris aşa încât fiecare, şi prin el însuşi, să poată înţelege cele scrise numai din simpla citire. Vestind mai dinainte aceasta, proorocul spunea: *Vor fi toţi învăţaţi de Dumnezeu* (Isaia 54, 13; Ioan 6, 45); *şi nu va mai învăţa nimeni pe vecinul său: cunoaşte pe Domnul, că toţi Mă vor cunoaşte, de la cel mic până la cel mare al lor* (Ieremia 31, 34). Iar Pavel spune: *Şi eu, fraţilor, când am venit la voi, nu întru înălţarea cuvântului şi a înţelepciunii vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu* (I Corinteni 2, 1); şi iarăşi: *Cuvântul meu şi propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înţelepciunii omeneşti, ci în adeverirea Duhului şi a puterii* (I Corinteni 2, 4); şi iarăşi: *Că nu grăim înţelepciunea veacului acestuia, nici a stăpânitorilor acestui veac, care sunt pieritori* (I Corinteni 2, 6). Cărui om nu-i sunt limpezi toate cele scrise în Evanghelii? Care om, când aude: *Fericiţi cei blânzi* (Matei 5, 5), *Fericiţi cei milostivi* (Matei 5, 7), *Fericiţi cei curaţi cu inima* (Matei 5, 8) şi altele asemenea, are nevoie de învăţător ca să-i lămurească cele spuse? Nu sunt oare pe înţeles şi clare semnele, minunile şi istoriile din Evanghelie? Aşa că toate cele ce se spun sunt pretexte şi scuze, acoperăminte pentru trândăvie!

Nu înţelegi cele scrise în Scriptură? Dar cum vei putea înţelege dacă nici măcar nu vrei să-ţi pleci ochii asupra ei? Ia în mâini Biblia! Citeşte toată istoria; ţine minte ce-ai înţeles; citeşte de mai multe ori ce n-ai înţeles şi ţi s-a părut nelămurit. Dacă, după ce ai citit de mai multe ori, nu poţi găsi înţelesul celor scrise, du-te la unul mai învăţat, du-te la dascăl, spune-i despre cele ce nu le înţelegi, arată multă râvnă. De te va vedea Dumnezeu că ai atât de mare râvnă, nu-ţi va trece cu vederea nici veghea, nici grija; iar dacă nu vei găsi un om care să-ţi lămurească ce nu înţelegi, ţi-l va descoperi negreşit Dumnezeu. Adu-ţi aminte de famenul reginei Etiopiei (Fapte 8, 27-39) care era un barbar, prins de nenumărate griji, înconjurat din toate părţile de treburi; nu înţelegea cele ce citea, şi totuşi citea stând în carul său. Dacă fiind pe cale arăta atâta râvnă pentru cititul Scripturii, gândeşte-te ce râvnă

avea când era acasă! Dacă nu-şi îngăduia, în timp ce călătorea, să stea fără să citească Scriptura, cu atât mai mult când şedea acasă! Dacă neînţelegând cele ce citea, nu se oprea din citit, cu mult mai mult după ce înţelegea. Că nu înţelegea ce citea! Ascultă ce-i spune Filip: *Oare înţelegi cele ce citeşti*? Şi acela, când a auzit acestea, n-a roşit, nici s-a ruşinat, ci şi-a mărturisit neştiinţa zicând: *Cum voi putea de nu mă va povăţui cineva*?. Pentru că citea cu atâta râvnă, şi încă nu avea povăţuitor, de aceea a primit îndată povăţuitor. I-a văzut Dumnezeu râvna, i-a lăudat sârguinţa şi i-a trimis îndată învăţător.

Dar nu mai este Filip lângă noi acum!

Este însă Duhul, Care l-a mişcat pe Filip.

Să nu dispreţuim mântuirea noastră, iubiţilor! Dumnezeiasca Scriptură *s-a scris spre povăţuirea noastră, la care au ajuns sfârşiturile veacurilor* (I Corinteni 10, 11).” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp.72-74)

,,În aşa fel e bogăţia dumnezeieştii Scripturi. Cu cât sapi mai adânc, cu atât izvorăsc mai multe gânduri dumnezeieşti. Că este un izvor care nu seacă niciodată.” (*Omilii la săracul Lazăr,* Cuvântul IV, p.93)

,,Vreau să vă fac pătrunzători, să nu citiţi pe deasupra dumnezeieştile Scripturi, ci să coborâţi în adâncul lor, adânc fără de furtună, adânc cu mai multă siguranţă decât vremea senină. Cu cât cobori mai în adânc, cu atât găseşti mai multă siguranţă. Nu este acolo furie fără rânduială a apelor, ci aşezare bine rânduită de gânduri.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 145)

,,Să cunoaştem, fraţilor, înţelepciunea cea ascunsă în cuvintele Duhului, cercetând-o după puterea noastră, nu câtă este ea, ci cât putem noi. Cei care-şi fac viaţa pe mare coboară în adâncurile ei şi aduc celor de pe uscat pietre de mare preţ; şi eu, cercetând noianul dumnezeieştilor Scripturi, m-am coborât, pe cât am putut, în adâncul înţelepciunii celei duhovniceşti, ca să vă aduc comoară bună, care împodobeşte mai bine sufletele decât coroanele cele bătute cu pietre capetele împăraţilor.” (*Despre rugăciune*, cuvântul II, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 215)

,,Întocmai ca şi la o harpă: atinge coardele ei un maestru, şi le atinge şi un necunoscător; acesta din urmă supără pe cel care-l aude, celălalt desfătează şi încântă. Şi doar degetele-s la fel, şi coardele aceleaşi, dar nu şi

măiestria. Tot aşa şi cu dumnezeieştile Scripturi: citesc mulți dumnezeieştile cuvinte, dar nu toți câştigă, nu toți folosesc. Pricina e că nici nu adâncesc cele spuse în Scriptură, nici nu ating cu măiestrie harpa. Că ceea ce e măiestria cântatului din harpă, aceea e prefacerea în fapte a legilor lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 223)

,,Chiar dacă pare că se înțelege de la sine, totuşi are şi o comoară ascunsă şi nespusă de gânduri.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 229)

„Pentru înțelegerea Sfintelor Scripturi nu este nevoie de înțelepciune omenească, ci de descoperirea Duhului Sfânt. Dacă cercetăm Scriptura cu atenție şi nu în fugă, vom dobândi mântuirea propovăduită în ea. Căci dacă ne umplem sufletele de învățăturile sale, vom afla adevărurile dogmatice şi vom păşi spre viața desăvârşită.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 355)

„Să tâlcuim nu după puterea noastră, ci după darul cel dat de sus, nu pentru folosul nostru, ci pentru al vostru, urmând lui Pavel.” (*Cuvânt că de folos este să fie neluminate proorociile cele pentru Hristos, pentru neamuri şi căderea iudeilor*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 52)

,,Într-adevăr, preadulce este citirea Scripturilor, şi mai plăcută decât orice grădină şi mai desfătătoare decât raiul, mai ales când citirii îi urmează cunoştința[349].” (*Omilia aceluiaşi, rostită în biserica Sfintei Irina, despre râvna celor prezenți la biserică şi despre uşurătatea celor care lipsesc şi despre cântare; şi că firea nu este pricină s-o oprească pe femeie de a apuca pe calea virtuții*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 71)

,,Dacă aşa (în virtuți şi fapte bune – n.n.) ne vom modela [ρυθμιζειν] pe noi înşine şi vom fi cu luare-aminte la Scripturi, mai multe vom învăța din ele[350].” (*Omilia despre căsătorie. Din comentariul la Efeseni*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 119)

---

[349] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Când şi înțelegem ceea ce citim. (n.s. 148, p. 71)

[350] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Modelarea celor din jur ține de împrimarea în noi înşine, în mod practic, a unui ritm de viață duhovnicesc. Dacă vom avea acest program duhovnicesc, pe care să-l ținem cu acrivie (în duhul dragostei, nu al ritualismului), avem şanse să înțelegem şi Scriptura, căci dreapta nevoință, întru smerenia inimii, ne va deschide mintea spre înțelegerea adâncă a Cuvântului lui Dumnezeu, şi vom putea să

„Dar dacă Îl vom ruga chiar pe Cel Ce a făcut minunea, vom primi dezlegarea[351].” (*Ce este Mie şi ţie femeie? Nu a venit încă ceasul Meu*, în vol. *Cateheze maritale,* p.128)

„Căci nu trebuie pur şi simplu să cercetăm doar cele spuse, ci şi persoana căreia i-au fost adresate, şi vremea când i-au fost spuse, şi pricina; şi toate acestea trebuie scrutate în amănunţime.” (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoţii lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 162)

„O comoară ascunsă în pământ, pe care calci cu picioarele, nu-şi arată bogăţia, iar ca să descoperi toată bogăţia ei, trebuie mai întâi să sapi şi să te cobori în adânc. Tot aşa şi cu Scripturile. Nu este de ajuns numai citirea lor ca să descoperi comoara ascunsă în ele! Trebuie să cercetezi adâncul lor! Dacă ar fi fost de ajuns citirea, n-ar fi spus Filip eunucului: *Oare înţelegi ce citeşti?* (Fapte 8, 30). Dacă ar fi fost de ajuns citirea, n-ar fi spus Hristos iudeilor: *Cercetaţi Scripturile* (Ioan 5, 39). Cel care cercetează nu se opreşte la suprafaţă, ci se coboară în adânc.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 64-65)

„De la Pavel şi până acum au trecut deci cinci sute de ani; în tot acest timp, mulţi scriitori, mulţi predicatori şi exegeţi au dezvăluit multe gânduri din epistolele lui Pavel; şi totuşi, n-au secătuit bogăţia cuprinsă în ele. Că bogăţia lor nu-i materială. De aceea nu se termină, cu toată mulţimea mâinilor celor care sapă în aceste mine, ci, dimpotrivă, creşte şi prisoseşte. Dar pentru ce vorbesc despre cei de până acum? Câţi predicatori nu vor vorbi după aceştia, şi după aceia iarăşi alţii! Iar bogăţia nu va înceta de a izvorî, şi nici minele nu vor secătui. Da, sunt duhovniceşti, şi ele din fire nu secătuiesc nicicând.” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris>>; şi pentru ce primim toţi îndeobşte cele bune ...,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 298)

---

aplicăm principiile extrase din Scripturi în toate situaţiile concrete cu care ne confruntăm. (n.s. 280, p. 119)

[351] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Atitudinea fundamentală în cercetarea Scripturii: rugăciunea către cel implicat în acţiunea descrisă în Biblie. (n.s. 292, p. 128)

SCRIPTURA (chiar cel mai neînsemnat cuvânt, silabă sau semn ascund în ele o comoară)

„Nici un cuvânt din dumnezeiasca Scriptură nu-i pus în zadar şi fără rost, ci chiar cel mai neînsemnat cuvânt are în el mare comoară”. (*Omilii la Facere,* omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 119)

„Dumnezeiasca Scriptură nu vorbeşte în zadar şi la întâmplare, ci chiar o silabă, chiar un semn, are ascuns în el comoară”. (*Omilii la Facere,* omilia XVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 215)

„Precum tot omul priceput în a scoate aurul din minele care-l ascund nu neglijează nici cea mai mică vână, ştiind că el poate scoate mari bogății, la fel, în divinele Scripturi, voi nu veți şti fără mare pericol să treceți peste un singur *iota,* nici peste un singur punct; trebuie să vedem totul, să examinăm totul, căci Duhul Sfânt este Cel ce a dictat toate cuvintele acestea, şi ele nu conțin nimic nefolositor.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 1, p. 171)

„Adesea înțelegerea unui pasaj întreg depinde de un singur cuvânt...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia L, 2, p. 243)

„Fiecare din aceste vorbe este un noian nemărginit de cugetări. Noi, însă, trecem peste ele oricum; dar dacă am voi să le examinăm cu exactitate, am găsi în fiecare din ele o mare bogăție.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 507)

„… este cu putință a ne izbăvi de patimile ce stau în preajma noastră, căci când Scriptura nu ne lasă de a pizmui pe altul, nu ne lasă de a ne întrista fără nici un folos, când ne spune să nu credem că bogăția este ceva folositor, şi să nu credem că este vreun lucru mare sărăcia, sau întristarea, sau chiar însăşi viața noastră, apoi atunci ea este aceea care ne poate izbăvi de toate patimile.

Pentru toate acestea, să mulțumim lui Dumnezeu, şi să ne folosim de acest tezaur neprețuit, *ca prin răbdarea şi mângâierea, care vin din Scripturi, să avem nădejde* (Romani 15, 4), şi atunci ne vom bucura şi de bunurile viitoare.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 507)

„... nici cele mai mici şi nebăgate în seamă din Sfânta Scriptură nu sunt aşezate acolo în zadar şi fără scop.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXI, p. 535)

,,Am spus de multe ori dragostei voastre că trebuie cercetate şi silabele cuvintelor Scripturii: *Cercetați Scripturile*, spune Domnul (Ioan 5, 39). O iotă sau o cirtă deşteaptă adeseori gânduri. Şi ca să vezi că adaosul unei litere dă alt înțeles unui cuvânt, iată, de pildă, acest patriarh Avraam. El mai înainte se numea Avram. Şi i-a zis Dumnezeu: *Şi nu se va mai chema numele tău Avram, ci Avraam* (Facere 17, 5). Adăugând litera *a*, l-a făcut tată a mai multor neamuri. Iată, dar, că adaosul unei litere a arătat că va avea mulți urmaşi. Să nu treci deci în grabă pe lângă astfel de lucruri.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 144)

,,Nimic nu este de prisos în Sfânta Scriptură, nimic nu este în plus, chiar de-ar fi o sigură iotă ori virgulă, ci şi cea mai sărăcăcioasă adresare ne deschide un ocean de înțelesuri. Dar ce zic eu de adresare sărăcăcioasă, căci adesea şi o singură literă adăugată ne introduce în întreaga putere a înțelesurilor!” (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* p. 144)

,,Aceasta înseamnă, aceasta arată, că ne-am umplut de multă uşurătate şi nu mai scrutăm cu râvnire întreaga Scriptură, ci pe cele pe care le socotim mai clare, pe acestea le alegem, iar cu celelalte nu ne batem defel capul. Acest lucru a adus şi eresurile: faptul că nu vrem să ne avântăm către tot conținutul Scripturii şi socotim că există lucruri de prisos şi peste care se poate trece. De aceea toate celelalte ni se par nu numai de prisos, ci şi nefolositoare şi chiar vătămătoare.” (*Îmbrățişați pe Priscilla şi Aquila şi cele următoare*, cuvântul I, în vol. *Cateheze maritale,* pp. 144-145)

,,Oare v-ați lămurit că nimic din cele aşezate în dumnezeiasca Scriptură nu se poate socoti a fi trecute cu vederea? Oare v-ați convins că trebuie să ostenim şi asupra titlurilor, şi a numelor, şi a simplelor salutări scrise în dumnezeieştile cuvinte? Eu nu cred că există vreunul dintre cei iubitori de osteneală care să-şi îngăduie să treacă cu vederea ceva din cuvintele puse în Scriptură, fie ele o înşiruire de nume, date şi perioade de timp, simple salutări către oarecare etc.” (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 159)

„Am arătat altădată că în Scriptură nu-i pusă nici o iotă, nici o cirtă fără scop.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 14)

„După cum cu o piatră prețioasă, luată dintr-o podoabă împărătească sau dintr-o coroană, poți cumpăra, dacă vinzi acel mărgăritar care strălucește, moșii de mare preț, cete de robi și alte bogății mai mari ca acestea, tot așa și cu cuvintele dumnezeiești; dacă vrei să pătrunzi înțelesul unui singur cuvânt, vei găsi în el multă bogăție duhovnicească, iar aceasta îți aduce nu case, nici robi, nici hectare de pământ, ci pricină de cinstire de Dumnezeu și înțelepciune dacă sufletul ți-e cu mare luare-aminte.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 67-68)

SCRIPTURA (necunoașterea Scripturii – gravitatea și urmările)

„Căci de la necunoașterea Sfintelor Scripturi izvorăsc mii de rele; de aici au ieșit batjocura ereziilor, viața neîngrijită și necazurile cele mult păgubitoare. După cum cei lipsiți de lumină nu ar putea păși drept, tot așa și cei care nu se uită la raza Sfintelor Scripturi sunt siliți de multe ori a păcătui, de vreme ce pășesc în întunericul cel mai greu al necunoștinței.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, *Prolog*, p. 12)

SCRIPTURA (Psaltirea)

,,Trebuie să știm însă că nici nu sunt zise din partea lui David toate cele ce sunt în psalmii lui. Iată, de pildă, ce spune însuși el: *Sălășluitu-m-am cu sălașele lui Chidar* (Ps. 119, 5) și *La râul Vavilonului, acolo am șezut și am plâns* (Ps. 136, 1), deși el nu a văzut nici Vavilonul și nici sălașele lui Chidar.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIII, p. 353)

„Fiincă citirea aduce oarecare osteneală și este foarte plictisitoare, el nu-i îndreaptă la istorie ci la psalmi, care în același timp încântă sufletul celui ce îi pronunță, și totodată înlătură pe nesimțite oboseala. *Cu laude,* zice, *și cântări duhovnicești*. Acum însă copii voștri recită ode și cântări satanicești, ca și bucătarii, ca și cei ce vă târguiesc pentru case, ca și dănțuitorii, iar psalmi ei nu știu nici măcar unul, ba încă faptul acesta ar fi

considerat ruşinos şi ridicol. Şi de altfel din psalmi noi scoatem o mare filozofie, şi numai de acolo putem scoate mântuirea de relele cele multe. Din cauza aceasta toate răutățile se țin de dânşii. În ce fel de pământ se găseşte planta, de acelaşi fel va fi şi rodul ei; dacă pământul este nisipos şi sărat şi rodul va fi la fel; dacă el va fi dulce şi gras, asemenea va fi şi rodul. Tot aşa, învățăturile sunt pentru om ca un izvor, ca o sorginte de bunuri sau rele, după cum sunt şi ele.

Învață copilul tău de a cânta psalmi de aceia care sunt plini de filozofie, — mai ales în privința înțelepciunii; în privința îndepărtării de cei răi, găseşti sfaturi chiar la începutul cărții psalmilor. De aceea, şi Profetul de aici, adică de la înțelepciune, îşi începe psalmii zicând: *Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor* şi mai departe adaugă: *Şi pe scaunul pierzătorilor n-a şezut*, şi iarăşi: *Defăimează-se înaintea lui cel ce vicleneşte, iar pe cei ce se tem de Domnul îi măreşte* (Ps., 1,1. 2, 25, 4. 14, 4), care toate nu sunt decât sfaturi de a fi în contact numai cu cei buni. Şi de aceea vei găsi acolo multe. Vei găsi sfaturi date pentru înfrânarea pântecelui, pentru stăpânirea mâniei de furtişaguri, pentru desfrânare, pentru a nu fi lacom, pentru că bogățiile, slava şi altele de acest fel, nu înseamnă nimic.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia IX, p. 109)

„Ce avem să zicem alta pentru fericitul David, cum a tocmit darul Duhului Sfânt să se tocmească ziua şi noaptea, că este (Pslatirea – n.n.) în gurile lor ca nişte mir de mult preț, la deniile (Utreniile) cele bisericeşti şi întâi şi la mijloc şi la urmă David, la cântările de noapte întâi şi la mijloc şi la sfârşit David, la trupurile morților şi la casele fecioarelor şi la meşteşuguri începutul şi mijlocul şi sfârşitul David. O! Minune de lucruri ciudate, că mulți dintre cei ce nu ştiu carte şi încep să învețe dintâi, tot cartea lui David învață pe de rost şi nu numai în oraşe şi în biserici, ci în toată vremea şi în tot locul şi în toată vârsta aceasta luminează. La fel şi în cetăți şi în pustii, cu multă nevoință adună la Dumnezeu soboare sfinte, pe la mănăstiri adunare sfântă de cete îngereşti şi întâi şi la mijloc şi la sfârşit David, la sihăstriile fecioarelor, mulțime de călugărițe care urmează pe Mariam, în pustietăți la bărbații care stau pe stâlp şi vorbind cu Dumnezeu şi întâi şi la mijloc şi la urmă tot David. La fel şi toți oamenii, fiind îngreunați de somnul cel firesc al trupului noaptea, fără de vreme se scoală şi îndată David îi întâmpină şi tocmai pe slugile dumnezeieşti le îndeamnă spre cântări îngereşti, pe pământ îl face cer şi pe oameni îngeri şi toată viața noastră o înfrumusețează şi cu toți în toate se află, cu copiii împreună creşte, pe cei tineri îi cheamă spre cunoştință, feciorelnicilor le dăruieşte curăție, bătrânilor le dă pază, pe ticăloşi îi cheamă la pocăință, zicând: *Mărturiseşte-ți Domnului păcatele, că*

este bun! Pe cei îndreptați prin pocăință, întărindu-i, le zice: *Păcatele tinereților mele şi ale neştiinței mele nu le pomeni Doamne*! Pe cei ce au primit faceri de bine îndemnându-i spre mulțumire, le zice: *Ce vom da Domnului pentru toate câte ne-a dat nouă*? Pe cei ce păcătuiesc, adesea chemîndu-i la spovedanie, le zice: *De vei căuta la fărădelegi Doamne, Doamne, cine va suferi*? Pe cei ce poftesc milă de la Domnul, îndemnânu-i, zice: *Miluieşte-mă Dumnezeule după mare mila ta*! Pe cei chemați la preoție, întărindu-i, zice: *Nu mă lepăda de la fața Ta*! Pe cei ce-i trag la judecăți, îi învață zicând: *Izbăveşte-mă de năpăstuirea oamenilor*! Pe cei ce se tem de vrăjmaşi, învățându-i, zice: *Izbăveşte-mă de vrăjmaşii mei, Doamne*! Pe cei răbdători şi mulțumitori, îi îndeamnă spre mai multă mulțumire, zicând: *Ostenind, am aşteptat pe Domnul şi a luat aminte la glasul rugăciunii mele*." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 138-139)

SCRIPTURA (Evanghelia – definiția)

„Evanghelia este sursa mântuirii noastre, a vieții veşnice, că este puterea lui Dumnezeu spre mântuire, temeiul îndreptării noastre." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia III, p. 45)

SCRIPTURA (Evanghelia - vestea cea bună)

„Pe bună dreptate şi-a intitulat Matei lucrarea sa Evanghelie, adică Vestea cea bună. A vestit tuturora, duşmanilor, neştiutorilor, celor ce şedeau în întuneric: eliberare de pedeapsă, dezlegare de păcate, dreptate, sfințenie, răscumpărare, înfiere, moştenirea cerurilor, înrudirea cu Fiul lui Dumnezeu. Care bunătăți ar putea egala aceste bune vestiri ale Evangheliei Sale? Dumnezeu pe pământ, om în cer; toate s-au împreunat: îngerii dănțuiau împreună cu oamenii, oamenii petreceau împreună cu îngerii şi cu celelalte puteri de sus. Puteai vedea că războiul cel îndelungat s-a sfârşit şi s-a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii: diavolul a fost ruşinat, demonii au fugit, moartea a fost biruită, raiul s-a deschis, blestemul a pierit, păcatul s-a îndepărtat, înşelăciunea a fost izgonită, adevărul s-a reîntors, cuvântul credinței s-a semănat pretutindeni şi a crescut, petrecerea celor de sus pe pământ s-a răsădit, puterile cereşti cu slobozenie ne vorbesc, îngerii vin adesea pe pământ şi multă nădejde avem pentru bunătățile viitoare.

Pentru aceste pricini şi-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, Veste Bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conținut; vorbesc de pildă de avuția de bani, de măreția puterii, de funcții înalte,

de slavă, de cinste şi de celelalte câte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poţi să le numeşti cu adevărat şi pe bună dreptate bunevestiri, nu numai pentru că sunt bunuri sigure, statornice şi mai presus de vrednicia noastră, dar şi pentru că ne-au fost date şi cu uşurinţă. Am primit ceea ce am primit fără să ne ostenim, fără să asudăm, fără să ne trudim şi fără să ne chinuim, ci numai pentru că am fost iubiţi de Dumnezeu". (*Omilii la Matei,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 23, p. 17)

„... nu ne va vorbi el (Sfântul Evanghelist Ioan - n.n.) decât despre lucruri cereşti, decât despre lucruri pe care nimeni nu Le ştia înainte de El; El ne va învăţa o învăţătură atât de sublimă, o morală atât de minunată, şi o filosofie atât de frumoasă pe cât o poate face Cel ce s-a adăpat din izvoarele Duhului Sfânt, şi care a coborât direct din cer; sau mai sigur, şi este de crezut că chiar îngerii care sunt în cer nu ştiau încă, înainte ca El să fi vorbit, ceea ce ne va învăţa pe noi." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 1, p. 10)

„Evanghelia, adică vestea cea bună, care făgăduieşte credincioşilor vistierii nesfârşite de bunătăţi statornice şi neschimbătoare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 20)

SCRIPTURA (Evanghelia - cuvântul lui Hristos)

„Că toate cele spuse de Matei nu sunt ale lui, ci ale lui Hristos, Care a legiuit o astfel de vieţuire". (*Omilii la Matei,* omilia I, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 23)

SCRIPTURA (Evanghelia - a fost scrisă de bărbaţi sfinţi, inspiraţi de Duhul Sfânt)

„Puterile cereşti îl însoţesc pe acest apostol (Sfântul Evanghelist Ioan – n.n.), ele văd cu admiraţie frumuseţea sufletului lui, prudenţa lui şi această virtute strălucitoare, prin care el l-a atras pe însuşi Iisus Hristos în sufletul lui şi a primit daruri duhovniceşti, căci precum o liră ale cărei corzi sunt ornate cu aur, şi pietre preţioase o fac să strălucească, el face să răsune sunete duhovniceşti care au ceva măreţ şi sublim.

Pentru aceasta să-l ascultăm fraţilor, nu ca pe un pescar, sau ca pe fiul lui Zevedeu, ci ca pe un om plin de *duhul care pătrunde până în adânc chiar până în adâncul lui Dumnezeu* (I Cor., 2), ca pe o liră, zic eu, pe care o atinge Duhul Sfânt şi o face să sune. Nu este glasul unui om pe care voi vă

îndreptați să-l ascultați, ci este glasul lui Dumnezeu. Tot ceea ce vă va zice este scos din izvoarele divinității, din aceste secrete, din aceste taine pe care nici îngerii nu le-au cunoscut, înainte ca ele să se fi împlinit; căci cu noi, prin glasul lui Ioan, au învățat ei ceea ce cunoaştem noi înşine; un alt apostol ne-o spune el însuşi prin aceste cuvinte: *Pentru ca înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, domniilor şi stăpâniilor, în cereştile locaşuri* (Efes., 3, 10). Dacă Începătoriile, Puterile, Serafimii şi Heruvimii au învățat aceste lucruri de la Biserică, este învederat că le-au învățat cu mare atenție; şi este sigur că îngerii le-au învățat cu noi lucrurile pe care nu le ştiau, noi nu avem mai puțină slavă, căci chiar dacă ei au învățat-o aceasta de la noi, eu n-o voi mai explica acum.

Să-l ascultăm pe Sfântul Ioan cu smerenie, să păstrăm o tăcere adâncă, nu numai azi, sau numai în ziua în care îl ascultăm, ci la fel în toată viața noastră. Este folositor să fim tot timpul atenți la glasul lui. Dacă suntem curioşi pentru ceea ce se petrece la curte, ceea ce face împăratul, ce a hotărât el să facă pentru problemele sale, cu toate că nu este nimic ce ne priveşte în toate acelea, ne trebuie cu atât mai mult să dorim să ştim ceea ce a zis Dumnezeu, şi pentru că aceasta ne priveşte şi cu totul este pentru noi. Ioan ne va da cunoaşterea tuturor acestor lucruri, fiindcă el este prietenul Regelui, sau mai sigur pentru că el îl are chiar pe Rege în el care vorbeşte prin buzele lui, şi ştie tot de la el ceea ce-l învață Tatăl său. Iisus Hristos zice: *V-am numit prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute* (Ioan 15, 15). Ori, dacă am vedea coborând din cer dintr-odată ceva din ceea ce ne-a spus că se va întâmpla, noi am alerga cu toții lângă el; să alergăm şi acum la fel.

Acest om ne vorbeşte din înălțimea cerului; el nu este din această lume, Iisus Hristos însuşi este cel care a spus-o: *Voi nu sunteți din această lume* (Ioan 15, 19). Duhul Sfânt de care este el plin îi vorbeşte lui, acest Duh care este prezent pretutindeni, care cunoaşte ceea ce este Dumnezeu, la fel ca şi duhul omului care este în el, care cunoaşte ceea ce are în sine (I Cor. 2, 11), adică Duhul sfințeniei, Duhul adevărului, care îndreaptă şi duce la cer, care dă ochi noi, care ne face prezente lucrurile viitoare, şi care, cu toate că noi suntem încă în carnea aceasta, ne face să vedem lucrurile cereşti." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia I, 1-2, pp. 8-9)

„Dacă Ioan ar fi trebuit să ne vorbească despre el însuşi şi să ne spună ceva despre persoana sa, el ar fi făcut aşa fraților, v-ar fi spus istoricul familiei sale, patria sa şi despre educația sa; dar cum nu este vorba despre el, căci Dumnezeu este cel care vorbeşte prin gura lui, se pare că ar fi fără folos şi în plus să intrăm în acest amănunt; dar nu, aceasta nu este de folos, ci

dimpotrivă este bine, este important şi necesar să vă vorbesc despre el. Căci voi veţi şti de unde şi din ce părinţi a ieşit el, cine era el, şi când veţi auzi apoi glasul şi învăţătura lui, atunci veţi cunoaşte că ceea ce vă zice el, n-o zice de la el însuşi, ci că vorbeşte sub impulsul puterii divine.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 1, pp. 9-10)

„Sfântul Ioan este un om fără carte, de jos, fiul lui Zevedeu. Căci grecii se râd de starea de jos a acestor nume; eu nu voi vorbi pentru aceia cu mai puţină încredere, eu voi avea cu atât mai multă, căci cu cât le părea lor acest neam barbar şi departe de moravurile lor şi de obiceiurile lor, cu atât mai mult ceea ce spune Ioan va părea şi mai minunat. În sfârşit un barbar, un neştiutor, spune lucruri care au fost până în prezent necunoscute celorlalţi oameni; şi numai că le spune, ci le şi dovedeşte; să se fi oprit el numai să le spună, aceasta ar fi fost deja o minune destul de mare, dar iată ce o întrece, el nu încetează de a-i convinge pe toţi cei care-l ascultă, şi întăreşte prin această dovadă nouă că el este inspirat de Dumnezeu. Cine nu va admira o asemenea putere? Acest talent, acest dar de a convinge, cum sunt ale lui. Acest barbar a făcut dar să i se asculte glasul până la marginile pământului (Ps., 18, 4) şi a răspândit evanghelia sa în toată lumea. El a semănat-o prin sine însuşi în Asia, acolo unde filozofii şi înţelepţii greci îşi aveau şcolile lor de filozofie. De aceea este grozav demonilor, căci el străluceşte în mijlocul duşmanilor, el alungă întunericul lor şi răstoarnă întăriturile lor; dar sufletul lui s-a ridicat la cer, în ziua în care i-a bineplăcut celui ce face astfel de lucruri. Şi iată că toate învăţăturile filozofilor au căzut şi s-au întunecat, pe când învăţăturile lui Ioan câştigă în toate zilele tot mai multă putere şi o nouă splendoare. Abia a apărut cu ceilalţi pescari, căci învăţăturile lui Platon şi ale lui Pitagora, cad în tăcere şi în uitare, până acolo că azi mulţi nu ştiu nici măcar numele filozofilor acestora.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 2, pp. 11-12)

SCRIPTURA (Evanghelia este mai veche decât scrierile filosofilor elini)

„Apostolul arată că Evanghelia este mai veche decât scrierile filosofilor elini, şi că este descrisă mai înainte de profeţi. Dacă însă nu a fost dată de la început, cauza a fost că nu ar fi voit să o primească. Cei ce voiau însă aceasta, ca de exemplu Avraam, pentru care zice: *Avraam, părintele vostru, a fost bucuros să vadă ziua Mea şi a văzut-o şi s-a bucurat* (Ioan 8, 56), ar fi primit-o cu plăcere. Dar cum de se spune în alt loc: *Adevărat grăiesc vouă că mulţi prooroci şi drepţi au dorit să vadă cele ce priviţi voi,*

şi n-au văzut, şi să audă cele ce auziţi voi, şi n-au auzit (Matei 13,17)? Adică n-au văzut trupul Lui, şi n-au auzit de minunile Lui săvârşite faţă de toţi, după cum văd şi aud ei acum. Tu însă gândeşte-te cu câte sute de ani înainte s-au prevăzut şi profeţit acestea! Când Dumnezeu voieşte să pregătească anumite lucruri mari, pe acestea le grăieşte cu mult timp mai înainte, pregătind auzul pentru primirea lor atunci când se vor împlini." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, pp. 20-21)

SCRIPTURA (Evanghelia – conţinutul Evangheliei)

„Evangheliştii erau aşa de departe de a inventa ceva spre slava lui Iisus Hristos, încât dimpotrivă, ceea ce se părea că-L coboară, ei au spus-o toţi ca un cor, şi nu se va afla unul să fi comis ceva; ci, privitor la minuni, câţiva n-au vorbit de acelea care au fost amintite odată, şi sunt altele pe care ei le-au omis toţi împreună.

Eu nu spun acestea fără motiv, eu o spun pentru a mustra neruşinarea neamurilor. Căci ceea ce am spus despre caracterul evangheliştilor ajunge pentru a arăta zelul şi iubirea lor pentru adevăr, şi pentru a dovedi că ei n-au scris nimic din linguşire sau complăcere." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XVII, 3, p. 85)

„*Şi încă multe alte minuni a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi* (30). Sfântul Ioan, care descrie mai puţine minuni decât ceilalţi evanghelişti arată că chiar aceia nu le-au spus pe toate; ci numai atâtea pe cât erau necesare pentru a-i atrage pe ascultători la credinţă. *Căci, zice El, dacă s-ar fi scris cu dea-mănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărţile care s-ar fi scris* (Ioan 21, 25). Prin care se vede evident că evangheliştii n-au scris aceste fapte din vanitate, din mândrie, ci numai pentru folosul şi utilitatea noastră. În sfârşit, cum nişte scriitori care au omis multe lucruri, ar fi spus ei acestea din mândrie?

Pentru ce n-au spus evangheliştii tot amănunţit? Aceasta mai întâi din cauza numărului mare de lucruri care ar fi fost de spus; şi încă, fiindcă ei se gândeau bine că cel ce nu va crede prin aceea ce spunea Iisus, nu va mai crede, chiar când i se vor spune mai multe; în sfârşit, că cel ce va crede acestor fapte nu va mai avea nevoie de altele ca să creadă." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVII, 2, pp. 464-465)

„Se spune că acest evanghelist (Ioan – n.n.) a scris ultimul Evanghelia sa, îndemnat la aceea printr-o insuflare dumnezeiască; pentru acest motiv

aminteşte adesea despre iubirea sa, arătând prin aceea motivul care l-a îndemnat să scrie; şi repetă adesea acelaşi lucru pentru a face istoria Lui vrednică de crezut, şi pentru a arăta că el nu s-a pus s-o scrie decât prin îndemn de sus." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 2, p. 472)

„*Sunt încă şi alte multe câte a făcut Iisus, care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris. Amin* (25). De acolo, rezultă în mod evident că eu n-am scris din linguşire. Pe mine care, într-un subiect bogat şi abundent, în care sunt o mulțime de lucruri de spus, nu spun chiar atâta pe cât cei ce au scris primii, şi omit cea mai mare parte din evenimente pentru a spune de preferință cum i-au întins evreii cursă lui Iisus, au aruncat cu pietre în El, L-au urât, L-au acoperit cu batjocuri şi cu injurii, L-au numit demonizat şi înşelător; pe mine, zic eu, care am spus toate lucrurile acestea, eu nu pot fi învinuit că am scris istoria mea din linguşire. În sfârşit, pentru a fi istoric din plăcere, ar fi trebuit să procedez tocmai altfel, adică să ascund toate motivele ruşinoase şi să nu spun decât faptele strălucite şi slăvite.

Evanghelistul deci scriind ceea ce ştia mai sigur şi mai exact, nu refuză şi nu se teme să arate aşa mărturia sa, ca pentru a ne invita să verificăm mai pe larg tot ceea ce spune el. Este obiceiul nostru, al nostru la fel, să ne folosim de mărturia noastră pentru ceva pe care suntem siguri cu desăvârşire. Ori, dacă facem aşa, cu atât mai mult a putut-o face Sfântul Ioan însuşi, el care scria prin insuflarea Duhului Sfânt, şi aşa făceau toți ceilalți apostoli când predicau, zicând: *Şi suntem martori ai acestor cuvinte, noi şi Duhul Sfânt, pe Care Dumnezeu L-a dat celor care Îl ascultă* (Fapt., 5, 32) cu noi. Sfântul Ioan, zic eu, a putut să dea mărturia sa, el care era de față la totul, care nu l-a părăsit deloc pe Iisus, chiar sub cruce, şi căruia i-a încredințat dumnezeiescul Mântuitor pe mama Sa. Toate lucrurile acestea sunt atâtea semne ale iubirii lui Iisus față de ucenicul Său, şi mărturii sigure despre exacta cunoaştere pe care o avea cel ce a scris toate.

Căci dacă acest evanghelist îi atribuie lui Iisus atât de numeroase minuni, nu fiți surprinşi, ci, primiți cu credință ceea ce zice istoricul sfânt. Şi sigur, atât ne este de uşor a vorbi, cu atât şi încă mult mai mult îi este lui Iisus uşor să facă ceea ce voia, căci El n-avea decât să voiască şi efectul imediat urma voinței Lui." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVIII, 2-3, pp. 472-473)

„Dacă Evangheliştii ar fi scris ca să facă plăcere Dascălului lor, ca să-L laude în zadar şi fără rost, ar fi trebuit să treacă sub tăcere întâmplările

cele pline de tristețe, cele ce păreau o ocară în ochii celor mulți. Dar aşa, pentru a arăta adevărul faptelor, au stăruit mai cu seamă asupra faptelor pline de tristețe şi au grăit despre toate pe larg şi cu multă precizie, fără să lase deoparte vreun fapt mic sau mare; când a fost vorba de semne şi minuni, pe cele mai multe le-au lăsat deoparte; dar când a fost vorba de patimi şi de cele ce par de ocară, asupra acestora au stăruit şi toți au vorbit lămurit despre toate”. (*Către iudei,* 17, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 239)

SCRIPTURA (Evanghelia - valoarea şi importanța ei între cărțile Sfintei Scripturi)

„Citirea oricărei cărți din Scriptura cea de Dumnezeu insuflată este pentru cei cu luare-aminte cunoaştere a dreptei credințe; dar Scriptura Sfântă a Evangheliilor este covârşirea celor mai înalte învățături, căci cuvintele din Evanghelii sunt poruncile prea înaltului Împărat.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 261)

SCRIPTURA (Evanghelia - despre consonanța şi complementaritatea celor patru evanghelişti)

„Nu era de ajuns ca un singur evanghelist să spună totul?

- Era de ajuns! Dar dacă sunt patru cei care scriu Evangheliile şi dacă nu le scriu nici în acelaşi timp, nici în acelaşi loc, dacă nu le scriu adunați împreună, sfătuindu-se unii cu alții şi dacă totuşi istorisesc toate ca şi cum ar fi fost rostite de o singură gură, atunci avem cea mai mare dovadă că spun adevărul.

- Lucrurile nu stau însă tocmai aşa, ci dimpotrivă, pentru că în multe locuri cei patru evanghelişti se deosebesc.

- Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-amănuntul în ce priveşte timpul şi locul, iar asemănarea ar fi mers chiar până la cuvinte, nici unul din duşmani n-ar fi crezut că evangheliştii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune şi fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Şi pe bună dreptate, pentru că o asemănare atât de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întâmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evanghelişti, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială şi dovedeşte strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor”. (*Omilii la Matei,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 17-18)

„Sfântul Duh, pentru a înlătura mai dinainte bănuiala că Evangheliile ar fi plăsmuite, a îngăduit ca evangheliştii să scrie în armonie despre minunile Mântuitorului, dar în acelaşi timp a făcut ca unul să lase una la o parte, altul, alta, ca să dea dovadă vădită că evangheliştii n-au scris Evangheliile cu gând de înşelăciune, cu calcul, în înţelegere unii cu ceilalţi, nici pentru a face cuiva pe plac. Astfel toate Evangheliile înfăţişează adevărul curat, cu toate lipsurile ce se văd în una sau alta." (*Cuvântul la Lazăr cel de patru zile mort*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 443)

,,Este de neapărată trebuinţă să se ştie şi că unele din faptele şi învăţăturile lui Hristos au fost spuse de toţi cei patru evanghelişti, iar altele, numai de câte unul.

- Pentru ce?

- Pentru ca să ne fie de neapărată trebuinţă şi citirea celorlalte Evanghelii şi pentru ca să vedem cât de mare este apropierea dintre Evanghelii. Dacă toţi evangheliştii ar fi spus acelaşi lucru, nu i-am mai citi pe toţi cu râvnă, pentru că ar fi de ajuns citirea unuia ca să cunoaştem toată viaţa şi învăţătura lui Hristos; iar dacă toţi ar fi spus lucruri deosebite între ei, atunci nu s-ar mai fi vădit potrivirea dintre ei. Aceasta e dar pricina faptului că toţi au scris multe lucruri la fel, dar fiecare a scris şi lucruri deosebite de ceilalţi." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p.34)

,,Şi sunt în Evanghelii şi alte multe locuri de acest fel, care par că se contrazic; dar nu-i nici o contrazicere între ele, căci s-au întâmplat şi cele spuse de un evanghelist, şi cele spuse de celălalt evanghelist, deşi nu în acelaşi timp; ci un evanghelist a spus ce s-a întâmplat mai înainte, altul, ce s-a întâmplat mai târziu." (*Omilie la vindecarea slăbănogului coborât prin acoperiş,* în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 281)

SCRIPTURA (Evanghelia - despre prologul fiecărei Evanghelii)

„Ioan a văzut că ceilalţi trei evanghelişti au stăruit în chip deosebit asupra omenirii Mântuitorului, asupra firii Lui omeneşti; era deci primejdie să se treacă sub tăcere dogma Dumnezeirii lui Hristos, a firii Sale dumnezeieşti. Pentru aceasta Hristos l-a mişcat şi aşa a ajuns să-şi scrie Evanghelia, stăruind mai cu seamă asupra firii dumnezeieşti a lui Hristos. Lucrul acesta se vede foarte bine şi din cuprinsul Evangheliei sale şi din începutul ei. Nu-şi începe Evanghelia precum

ceilalți trei evangheliști, de jos, de pe pământ, ci de sus, din ceruri, spre care se grăbea, şi cu acest scop a şi scris întreaga sa carte. Ioan este mai înalt decât ceilalți trei evanghelişti nu numai în prolog, ci şi de-a lungul întregii sale Evanghelii. Despre Matei se spune că iudeii, care au crezut în Hristos, au venit la el şi l-au rugat să aştearnă în scris ce le-a spus cu cuvântul şi să compună Evanghelia în limba ebraică. Marcu a făcut acelaşi lucru în Egipt la rugămintea ucenicilor lui. Din pricina aceasta Matei, pentru că a scris evreilor, n-a căutat să dovedească altceva mai mult decât că Iisus Se pogoară din Avraam şi David; iar Luca, pentru că a scris tuturor oamenilor, urcă genealogia Mântuitorului şi mai sus, pornind de la Adam. Matei îşi începe Evanghelia sa chiar cu genealogia Domnului, deoarece ştia că nimic nu putea face plăcere mai mare iudeului decât să afle că Hristos era strănepot al lui Avraam şi al lui David; Luca, însă, nu face aşa”. (*Omilii la Matei,* omilia I, II, în col. PSB, vol. 23, p. 19)

„- Pentru care pricină, aş putea fi întrebat, evanghelistul Marcu nu procedează aşa şi nici nu face genealogia lui Hristos, ci pe toate le spune pe scurt?

- După părerea mea, Matei şi-a scris Evanghelia sa înaintea celorlalți; de aceea face cu mai multă grijă genealogia Mântuitorului şi stăruie asupra faptelor mai importante; evanghelistul Marcu a scris Evanghelia sa în urma lui Matei; de aceea urmează o cale mai scurtă, istorisind fapte spuse şi cunoscute deja.

- Dar atunci pentru ce evanghelistul Luca mai face genealogia Domnului, ba încă mai pe larg?

- Pentru că Matei deschisese această cale înaintea lui Luca, Luca vrea să ne învețe mai multe lucruri decât cele spuse de Matei. Fiecare din cei doi evanghelişti, Marcu şi Luca, a călcat pe urmele dascălilor lor. Luca l-a imitat pe Pavel, ale cărui cuvinte curgeau mai năvalnic şi mai bogat decât apa râurilor; Marcu l-a imitat pe Petru, care se îngrijea mai mult de scurtimea cuvintelor.

- Dar pentru ce Matei, când şi-a început Evanghelia, n-a spus aşa cum spuneau profeții: *Vedenia pe care am văzut-o* (Isaia 1, 1), sau: *Cuvântul care s-a făcut către mine* (Ieremia 1, 2).

- Pentru că şi-a adresat Evanghelia unor oameni de bună credință, care îl ascultau cu foarte mare atenție. În afară de asta, minunile săvârşite de Mântuitorul strigau încă în urechile lor, iar cei care primiseră Evanghelia erau nişte oameni foarte credincioşi. Pe timpul profeților nu s-au făcut atâtea minuni care să adeverească spusele lor; apoi profeții mincinoşi făceau un mare abuz de cuvinte, iar poporul iudeu le dădea lor mai multă atenție decât profeților adevărați. Din pricina asta era necesar ca profeții să-şi înceapă aşa

profețiile lor. Dacă se făceau minuni şi pe vremea lor, apoi acestea se făceau pentru barbari, ca să-i aducă la credința într-un singur Dumnezeu şi ca să le arate puterea lui Dumnezeu." (*Omilii la Matei,* omilia IV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 46-47)

„*La început era Cuvântul şi Cuvântul era de la Dumnezeu*. Pentru ce ceilalți evanghelişti, începând evanghelia lor prin întruparea lui Iisus Hristos (căci Sfântul Matei începe astfel: *Cartea neamului lui Iisus Hristos, Fiul lui David*; Sfântul Luca intră în materie prin istoria *Mariei*, şi Sfântul Marcu spune aproape aceleaşi lucruri, începând cu istoria lui Ioan Botezătorul); pentru ce, zic eu, Sfântul Ioan se mulțumeşte cu un cuvânt asupra acestui subiect: *Şi Cuvântul trup s-a făcut*, şi trecând sub tăcere tot restul, zămislirea Lui, copilăria Lui, creşterea Lui, educația Lui, ajunge imediat la naşterea Lui veşnică? Voi mă întrebați motivul? Eu vi-l voi explica imediat.

Cum ceilalți Evanghelişti s-au extins cam mult asupra Întrupării Cuvântului, era de temut ca spiritele mici, ca aceste suflete care se târăsc pe pământ, să nu se oprească la aceste singure învățături, ca şi Paul de Samosata. În mod drept preocupați de a se opri la aceste gânduri de jos cei ce erau ispitiți să cadă jos, şi voind să-şi ridice privirile lor spre cer, Sfântul Ioan are grijă să înceapă povestirea sa prin prezența veşnică şi cerească a Cuvântului. Sfântul Matei şi-a început istoria sa prin regele Irod; Sfântul Luca prin Cezar Tiberiu; Sfântul Marcu prin Ioan Botezătorul; Sfântul Ioan le lasă acolo toate lucrurile acestea, se ridică fără oprire şi mai presus de timp, şi de toate veacurile, fixează aici sufletele ascultătorilor săi, şi spune: *La început era*; el nu arată locul unde ne putem opri şi nu fixează epoca, cum fac ceilalți evanghelişti, care-l numesc pe Irod, pe Tiberiu şi pe Ioan Botezătorul. Mai mult, ceea ce este mai minunat, după ce s-a ridicat la cea mai sublimă înălțime, nu neglijează de a vorbi despre Întrupare şi deşi evangheliştii ceilalți n-au tăcut nici ei asupra existenței veşnice anterioare, ceea ce era cu dreptate, şi nu putea fi altfel, pentru că este un singur şi acelaşi Duh care-i insuflă şi-i face să vorbească; iată pentru ce se vede atâta potrivire, şi o aşa frumoasă armonie în ceea ce au scris ei." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IV, 1, pp. 22-23)

SCRIPTURA (Evanghelia – propovăduirea ei)

„Dar cu dragă inimă aş întreba: Cum au putut fi crezute de lume Evangheliile, dacă se deosebesc unele de altele? Cum au putut birui? Cum s-a făcut că evangheliştii, nişte oameni care în scrierile lor au spus lucruri potrivnice între ele, au fost admirați, au fost crezuți, au fost lăudați pretutindeni în lume?

Când evangheliştii au scris Evangheliile trăiau mulți oameni care au fost martori ai faptelor istorisite de ei, dar şi mulți duşmani şi mulți vrăjmaşi; n-au scris Evangheliile într-un colț al pământului şi le-au îngropat, ci le-au răspândit de-a lungul uscatului şi mării, în auzul tuturora. Când se citeau Evangheliile erau de față şi duşmani, aşa cum se întâmpla şi acum, dar nimic din cele spuse n-a scandalizat pe nimeni. Şi e uşor de înțeles de ce. Era puterea dumnezeiască; ea făcea şi săvârşea totul în toți. Dacă n-ar fi fost puterea dumnezeiască, cum ar fi putut, oare, şi vameşul şi pescarul şi neînvățatul să filozofeze unele ca acestea? Ceea ce filozofii păgâni n-au putut să-şi închipuie nici în vis, aceea evangheliştii au vestit lumii cu multă putere de convingere şi au fost crezuți nu numai pe când erau în viață, ci şi după moartea lor. N-au crezut în ei doi sau douăzeci de oameni, nici o sută sau o mie sau zece mii, ci oraşe, neamuri, popoare, pământul şi marea, Grecia şi țările barbare, locurile locuite şi pustia. Şi au vorbit de lucruri care depăşeau cu mult natura noastră. Lăsând deoparte pământul, vorbeau de cele din ceruri. Aducându-ne pe lume o altă viețuire şi un alt trai, toate au dobândit o nouă înfățişare: bogăția şi sărăcia, libertatea şi robia, viața şi moartea, lumea şi traiul în lume”. (*Omilii la Matei,* omilia I, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 20-21)

„Ca să nu-I spună cineva lui Hristos: *Atunci pentru ce propovăduieşti tuturora, dacă n-au să se supună toți*, Hristos le răspunde: *Ca să nu se pară că n-am făcut tot ce a depins de Mine; ca nimeni să nu Mă poată învinui că n-a auzit. Va da mărturie împotriva lor chiar propovăduirea Evangheliei şi nu vor putea spune după aceasta: N-am auzit!; că până la marginile lumii se va întinde cuvântul bunei credințe*”. (*Omilii la Matei,* omilia XXV, III, în col. PSB, vol. 23, p. 324)

„Căci predica Evangheliei nu a stat undeva pentru totdeauna, ci mai rapid decât focul s-a întins asupra lumii întregi. Aici însă spune numai atât, că se vesteşte. Bine a zis *că se vesteşte*, arătând prin aceasta că pe lângă cele vorbite nu mai trebuie a adăuga nimic, şi nici a sustrage ceva. Căci aceasta este treaba unui mesager, de a purta din loc în loc cele spuse. De aceea şi preotul se numeşte mesager sau înger, fiindcă el vesteşte nu cele ale sale, ci pe ale Celui Care l-a trimis.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 30)

SCRIPTURA (Evanghelia – luminează sufletele tuturor, până la marginile lumii)

„De te duci la indieni, de te duci la sciți, de te duci chiar la marginile

lumii, chiar la ocean de te-ai duce, pretutindeni vei vedea că învăţătura lui Hristos luminează sufletele tuturora. Lucru minunat şi nemaiîntâlnit până acum e că Evanghelia a schimbat chiar viaţa popoarelor barbare; popoarele acestea au învăţat să filosofeze, au părăsit vechile lor obiceiuri şi au îmbrăţişat credinţa. Şi după cum Creatorul universului a înmulţit printre aceşti trei fii neamul omenesc, tot aşa şi cu credinţa; prin cei unsprezece, prin nişte pescari, prin nişte neînvăţaţi, prin nişte oameni de rând, care nici nu îndrăzneau să deschidă gura, a atras toată lumea. Şi neînvăţaţii aceştia, oamenii aceştia de rând, pescarii au închis gurile filosofilor; au străbătut întreaga lume ca şi cum ar fi fost întraripaţi; au semănat cuvântul credinţei, au tăiat spinii, au smuls vechile obiceiuri şi au sădit pretutindeni legile lui Hristos. Nu le-a putut fi piedică nici numărul lor mic, nici lipsa lor de învăţătură, nici asprimea poruncilor împăraţilor, nici aceea că tot neamul omenesc este stăpânit de vechi obiceiuri şi credinţe. Nu, ci harul, deschizându-le cale, a strivit toate acestea piedici, a săvârşit totul cu uşurinţă şi oamenii au primit, chiar prin aceste piedici, cu mai multă râvnă credinţa". (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 358-359)

SCRIPTURA (Evanghelia; puterea Evangheliei se învederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar şi din pierderea celor răi)

„Chiar de se mântuieşte cineva, zice, sau de se pierde, Evanghelia rămâne aceeaşi, şi cu aceeaşi putere; căci după cum şi lumina, dacă întunecă pe cei slabi, tot lumină rămâne, deşi întunecă, şi mierea, măcar de s-ar părea amară celor bolnavi, totuşi firea ei rămâne tot dulce - aşa şi Evanghelia, cu bună mireasmă este, măcar de ar pieri unii necrezând într-însa. Căci pierderea sau nimicirea necredincioşilor nu este lucrul Evangheliei, ci a nerecunoştinţei lor. Şi buna mireasmă a Evangheliei mai cu seamă în aceea se arată, în care tocmai cei răi se pierd. Aşadar, preţul şi puterea Evangheliei se învederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar şi din pierderea celor răi. Fiindcă şi soarele, foarte strălucitor fiind, tocmai de aceea şi vatămă mai cu seamă pe cei bolnavi de ochi. Tot asemenea şi Mântuitorul este spre căderea şi ridicarea a multora, dară totuşi rămâne mântuitor, căzând chiar mii; precum şi venirea Lui mai mult a vătămat pe cei ce nu au crezut, şi cu toate acestea rămâne mântuitoare omenirii." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia V, pp. 59-60)

SCRIPTURA (Fericirile[352])

„Uită-te că Hristos a vorbit de suferirea prigoanelor, a ocărilor şi defăimărilor numai după ce a dat atâtea fericiri. N-a făcut asta fără rost, ci a vrut să arate că un om care nu s-a deprins şi n-a pus în practică fericirile nu poate ține piept prigoanelor, ocărilor şi defăimărilor. De aceea fericirea dinainte deschide totdeauna drum celei următoare, aşa că toate fericirile alcătuiesc un lanț de aur: omul smerit îşi va plânge negreşit păcatele; cel care plânge va fi şi blând şi drept şi milostiv; cel milostiv, drept şi cu sufletul zdrobit va fi negreşit curat cu inima; iar cel curat cu inima va fi făcător de pace. În sfârşit, cel care îndeplineşte toate aceste fericiri va înfrunta prigoanele, nu se va tulbura când va auzi că e vorbit de rău şi va fi în stare să sufere mii de necazuri”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 184)

SCRIPTURA (epistolele pauline)

„Prin ce a întrecut fericitul acesta şi pe ceilalți apostoli? Pentru ce numele său este de-a lungul şi de-a latul lumii şi în toate gurile? Pentru ce este Pavel admirat nu numai de noi, creştinii, dar şi de iudei şi mai ales de elini? Nu oare pentru tăria cuvintelor epistolelor sale, care au fost de folos nu numai credincioşilor de pe vremea lui, ci şi celor de după el şi până azi şi vor fi de folos şi celor ce vor fi, până la a doua venire a lui Hristos, şi nu vor înceta de a face asta cât va fi om pe pământ? Ca un zid făcut din oțel, epistolele lui Pavel întăresc Bisericile din întreaga lume. Ca un luptător prea viteaz stă şi acum Pavel în mijlocul nostru, *robind orice gând spre ascultarea lui Hristos şi surpând gândurile şi toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu* (2 Cor., 10, 5). Pe toate acestea le face prin minunatele lui epistole lăsate nouă, pline de dumnezeiască înțelepciune. Nu ne sunt de folos epistolele lui numai pentru combaterea învățăturilor celor greşite şi pentru întărirea celor drepte, ci ne ajută, nu puțin, la o bună viețuire. De acestea, încă şi acum, folosindu-se întâistătătorii Bisericilor, îndreptează şi întocmesc Biserica, fecioara cea curată, pe care a logodit-o cu Hristos (2 Cor., 11, 2), şi o duc spre frumusețea cea duhovnicească. Cu acestea izgonesc bolile ce vin asupra ei şi-i păstrează sănătatea dobândită.

Nişte doctorii ca acestea, care au atâta putere, ne-a lăsat omul cel neiscusit în cuvânt! Iar puterea lor o cunosc bine cei ce le citesc des.”

[352] Matei 5, 1-12.

(*Tratatul despre preoție,* cartea patra, cap. 7, vol. *Despre preoție*, pp. 117-118)

SCRIPTURA (răspândirea învățăturii ei în toată lumea)

„Da, livadă duhovnicească şi rai de desfătare este citirea dumnezeieştilor Scripturi, şi rai de desfătare mai bun decât raiul cel de altădată. Raiul acesta nu l-a sădit Dumnezeu pe pământ, ci în sufletele credincioşilor; raiul acesta nu l-a pus în Eden, într-un anumit ținut din răsărit, ci l-a întins pe tot pământul, l-a întins până la marginile lumii. Că a întins Dumnezeu Scripturile în toată lumea o spune profetul. Ascultă! *În tot pământul a ieşit vestirea lor şi la marginile lumii cuvintele lor* (Psalmi 18, 4). De te-ai duce la indieni, cei pe care îi vede întâi soarele la răsăritul lui, de te-ai duce în părțile scăldate de ocean, de te-ai duce în insulele britanice, de ai călători spre Marea Neagră, de te-ai duce spre părțile de miazăzi, pretutindeni vei auzi că oamenii cugetă la cele spuse de Scriptură; cu alt glas, dar nu cu altă credință, în limbi deosebite, dar cu acelaşi gând. Sunetul limbii e altul, dar nu-i altul chipul credinței. Cu limba vorbesc în graiuri barbare, dar cu mintea cugetă în credință; cu glasul fac greşeli de grai, dar cu viața trăiesc dreapta credință.

Ai văzut că raiul s-a întins până la marginile lumii?" (*Cuvânt despre folosul citirii Scripturii, La începutul Faptelor apostolilor – III*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 330-331)

SECRETELE (când s-a răcit dragostea dintre oameni au apărut secretele)

„O! Dacă toți am fi prieteni, nici că am avea nevoie de secrete, căci precum cineva nu poate avea secrete față de el însuşi, şi nici că ar putea să se ascundă pe sine, tot aşa nu s-ar ascunde nici de prieteni. Nefiind secrete, prietenia e imposibil de a fi întreruptă. Deci secretele pentru nimic nu le avem, decât că nu avem curaj şi sinceritate către toți. Aşadar răceala dragostei a născut secretele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 98)

SFATURILE (acceptarea şi urmarea sfaturilor bune)

„Dacă cutare, de pildă, nu spune ce trebuie a spune, iar un altul sculându-se să spună - chiar mic şi nebăgat în seamă de ar fi acesta, însă ar

spune ceva din cele de folos - primeşte-i părerea. Măcar de ar fi dintre cei mai proşti şi mai de rând, tu să nu-l dispreţuieşti. Căci nimeni nu poate fi atât de departe de aproapele său pe cât de departe era Moise de socrul său; şi totuşi nu a crezut că este nevrednic de a-l asculta, ci încă i-a şi primit părerea, a încuviinţat-o, ba încă a şi scris-o în cartea sfântă şi nu s-a ruşinat a o predanisi viitorimii, doborând prin aceasta trufia celor mulţi. Pentru care, scriind astfel de fapte în istoria sfântă ca pe stâlpul vieţii, le-a lăsat omenirii - fiindcă ştia că istoria aceasta va fi multora de folos.

Deci să nu trecem cu vederea pe cei ce ne sfătuiesc cu cele trebuitoare, fie că ar fi poate dânşii dintre cei mai mici, fie că dintre cei mai de rând." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, pp. 172-173)

„... bogatul din Evanghelie (Luca 16, 19-31), pe când trăia, socotea basme şi poveşti sfaturile şi îndemnurile profeţilor şi ale Legii. Când a ajuns însă pe lumea cealaltă, a preţuit sfaturile lor, dar n-a mai putut să aibă nici un folos de pe urma laudelor pe care le aducea acestor sfaturi; de asta a rugat pe patriarhul Avraam să trimită pe cineva din iad ca să spună celor de pe pământ păţania lui; se temea ca nu cumva ei, bătându-şi joc de dumnezeieştile Scripturi, să aibă soarta lui şi să pună preţ pe sfaturile Scripturilor doar atunci când nu vor mai avea nici un folos de pe urma preţuirii lor." (*Apologia vieţii monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 193)

„Suntem nesuferiţi când mustrăm, pentru că ne înfuriem când suntem mustraţi. Dacă ar şti fratele tău că ai să-l lauzi când te ceartă, ţi-ar da aceeaşi răsplată când ar fi certat.

Vrei să vezi că ai nevoie de sfătuitor, de cineva care să te îndrepte, care să te critice oricât de priceput ai fi, oricât de desăvârşit ai fi, de-ai fi ajuns chiar pe piscul virtuţii? Ascultă o istorie de demult. Nimeni nu-l egala pe Moise. *Era,* spune Scriptura, *cel mai blând dintre toţi oamenii* (Num., 12, 3)*,* era prieten cu Dumnezeu, cunoştea desăvârşit şi înţelepciunea lumească, şi era plin şi de pricepere duhovnicească. *Învăţase Moise toată înţelepciunea egiptenilor* (Fapte 7, 22). Ai văzut că avea o cultură desăvârşită? *Şi era puternic în cuvânt şi în fapte* (Fapte 7, 22). Dar ascultă şi altă mărturie. Cu mulţi prooroci a vorbit Dumnezeu, spune Scriptura, dar cu nimeni n-a vorbit aşa; cu ceilalţi a vorbit în ghicituri şi vise, cu Moise, faţă către faţă (Deut., 34, 10). Ce dovadă mai mare de virtute a lui mai vrei, când vezi că Stăpânul tuturor vorbeşte cu robul ca şi cu un prieten? Cunoştea şi înţelepciunea lumească, şi înţelepciunea duhovnicească! Era puternic în cuvânt şi în faptă. A poruncit chiar zidirii, pentru că era prieten cu Domnul

zidirii. A scos atâta popor din Egipt a despărțit marea şi a unit-o iarăşi (Ieş., 14, 21-22). Puteai vedea minune nemaivăzută. Atunci, pentru întâia oară, soarele a văzut că pe mare nu umblă corăbii, ci pedeştri, că marea nu e trecută cu corăbii şi cu vâsle, ci cu picioare de cai. Şi totuşi, omul acesta înțelept, puternic în cuvânt şi în faptă, prieten al lui Dumnezeu, omul care a poruncit zidirii, care a făcut atâtea minuni, n-a văzut un lucru uşor de observat pentru mulți oameni. Şi l-a văzut socrul lui, un necredincios şi om de rând, şi i l-a spus lui Moise. Moise nu-1 văzuse.

- Care-i acel lucru?

Ascultați, ca să pricepeți că fiecare are nevoie de un sfătuitor, chiar de-ar fi acela Moise, ca să înțelegeți că de cele mai multe ori lucruri care scapă unor bărbați mari şi minunați nu scapă unor oameni mici şi de rând. După ce Moise ieşise din Egipt, când era în pustie, tot poporul, şase sute de mii, stătea înaintea lui şi Moise judeca pricinile ce le aveau unii cu alții. L-a văzut făcând asta Ietro, socrul lui, un om şi neînvățat, şi trăitor în pustie, un om care nu cunoştea nici legile, nici viața într-un stat; mai mult, era şi necredincios, dovada cea mai mare a neştiinței lui. Că nu este om mai lipsit de ştiință ca un păgân. Cu toate acestea, când a văzut acel barbar, necredinciosul, neînvățatul, că Moise nu lucrează cum trebuie, a îndreptat pe Moise, pe înțeleptul, cel priceput, pe prietenul lui Dumnezeu. L-a întrebat pe Moise: *Pentru ce stau aceşti oameni înaintea ta?* (Ieş., 18, 14). Iar când a cunoscut pricina, i-a spus: *Ceea ce faci nu faci bine* (Ieş., 18, 17). Sfatul a fost însoțit de certare. Moise nu s-a supărat, ci a primit sfatul, el, înțeleptul, destoinicul şi prietenul lui Dumnezeu, înaintea atâtor mii şi mii de oameni. Nu este uşor lucru să te laşi sfătuit de un necredincios, de un om de rând! Nu l-au făcut să se trufească nici minunile pe care le săvârşise, nici măreția dregătoriei şi nici nu s-a înfuriat că fusese îndreptat înaintea supuşilor lui! S-a gândit că este om şi el şi poate greşi adesea multe, chiar dacă făcuse minuni mari. De aceea a primit sfatul cu voie bună. De multe ori oamenii, ca să nu pară că au nevoie de sfatul altora, preferă să piardă folosul pe care l-ar avea dacă ar primi povața, decât să primească sfatul care să le îndrepte greşeala. Vor mai bine să rămână proşti decât să învețe! Nu-şi dau seama că vină n-ai când ştii, ci când nu ştii; nu când înveți, ci când rămâi neînvățat; nu când eşti mustrat, ci când greşeşti şi nu te-ndrepți. Se poate, se poate să găseşti şi la un om mic şi neînsemnat un sfat bun, pe care adesea nu-l găseşti la un om mare şi înțelept. Asta a priceput-o Moise; de aceea a ascultat cu toată blândețea când socrul lui îl sfătuia, zicându-i: *Alegeți oameni ... căpetenii peste o mie, peste o sută, peste cincizeci, peste zece; pricinile grele să le aducă la tine, iar pe cele mici să le judece ei* (Ieş., 18, 21-22). Auzind aceasta, Moise nu s-a ruşinat, nu s-a înfuriat, nu s-a sfiit de supuşii săi, nu şi-

a zis în sine: *Mă vor dispreţui supuşii mei dacă eu, căpetenia lor, învăţ de la altul ce trebuie să fac*. Dimpotrivă, sfatul l-a convins şi a făcut ce a fost sfătuit. Şi nu numai că nu s-a ruşinat de cei de atunci, dar nici de noi, cei de mai târziu. Dimpotrivă, ca şi cum i-ar fi fost o podoabă sfatul dat de socrul lui, a învăţat, prin scrierile lui, nu numai pe oamenii din vremea lui, ci şi pe cei ce au fost de-atunci şi până acum şi vor fi de-acuma în toată lumea, până la venirea lui Hristos, că el n-a putut vedea ce trebuia făcut şi că a primit sfatul dat de socrul lui. Noi însă, când vedem că un om ne mustră şi ne dă sfat, ne tulburăm, ne ieşim din fire, socotim că ne-am pierdut viaţa. Dar Moise, nu! A văzut că are-n faţa lui atâtea mii de oameni, şi nu s-a ruşinat; dar, mai bine spus, atâtea mii de mii, pe toţi cei de atunci şi până azi, de pe întreg pământul! Dimpotrivă, tuturor le predică în fiecare zi, prin scrierile lui, că ceea ce nu văzuse el a văzut socrul lui." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 40-43)

„De-ţi dă unul un sfat bun, primeşte sfatul, chiar de-ar fi de la slugă; de-ţi dă altul un sfat rău, respinge sfatul, chiar de ţi l-ar da un mare dregător. Trebuie să te uiţi mereu la felul sfatului, nu la dregătoria celui ce-ţi dă povaţa. Aceasta a făcut-o şi Moise, învăţându-ne să nu roşim când suntem mustraţi, chiar de-ar fi de faţă poporul întreg. E cea mai mare slavă, nu întâmplătoare laudă, ci laudă a înţelepciunii depline, să înduri bărbăteşte mustrarea. Nu-l lăudăm şi nu-l admirăm atât pe Ietro, că a sfătuit pe Moise, cât ne minunăm de sfântul acela, că nu s-a ruşinat când a fost sfătuit de faţă cu atâţia, că a lăsat în scris faptul acesta, că a arătat prin toate înţelepciunea lui şi că a călcat în picioare cu tărie slava deşartă a lumii." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. III, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 43)

SFĂTUIREA (aproapelui)

„Când sfătuim pe cineva să facă vreo faptă bună să ne străduim să facem noi mai întâi fapta aceea, ca să dăm sfatul cu mai multă îndrăznire." (*Omilii la Facere,* omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 104)

„Spui că nu te ascultă, că nu-ţi suferă sfatul? De unde ştii? Ai încercat să-l sfătuieşti şi să-l îndrepţi?

- L-am sfătuit de multe ori! îmi spui.
- De câte ori?
- De multe ori! O dată şi de două ori!

- Vai de mine! Asta înseamnă de multe ori? N-ar fi trebuit să oboseşti, nici să deznădăjduieşti, chiar de-ai făcut asta tot timpul. Nu vezi că Dumnezeu ne sfătuieşte necontenit prin profeți, prin apostoli, prin evanghelişti? Ce? Am săvârşit tot ce ne-a sfătuit? Ne-am lăsat convinşi? Deloc! A încetat, oare, Dumnezeu de a ne sfătui? A tăcut oare?”. (*Omilii la Matei,* omilia LIX, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 693)

„Obiceiul lui Pavel este ca sfaturile sale să le încheie totdeauna cu rugăciuni şi doxologii, căci cunoştea el foarte bine că nu puțină importanță aveau acestea. Obişnuia de a face aşa din pricina iubirii lui celei părinteşti pe care o avea către discipoli şi din marea lui evlavie. Pentru că, într-adevăr, dascălul cel iubitor de copii şi iubitor de Dumnezeu nu se mărgineşte numai de a învăța cuvântul, ci şi prin rugăciunile sale el aduce în sprijinul discipolilor puternicul ajutor al lui Dumnezeu. Iată legătura şi continuitatea ideii dintre aceste trei versete: *Iar celui ce poate să vă întărească după Evanghelia mea (...) slavă în vecii vecilor. Amin!*” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVII, p. 488)

„Nici să socotim că ceea ce noi am sfătuit sau am povățuit pe cineva trebuie a fi numaidecât ascultat şi a se îndeplini întocmai, ci numai acele ce li s-ar părea de folos, numai acelea primească-se de toți. Că mulți din cei cu vederile scurte văd de multe ori mai bine decât cei cu vederile cele mai agere, pentru că cercetează poate mai cu amănunțime şi mai cu stăruință. Şi nici să zici: *Dar pentru ce mă chemi la sfat, dacă nu asculți de ceea ce-ți spun?* - fiindcă astfel de vorbe nu pot fi ale unui sfătuitor, ci ale unui tiran. Căci cel ce sfătuieşte este stăpân numai a spune cele ale lui; iar dacă cel sfătuit ar găsi că altceva i-ar fi lui de folos, pe când celălalt ar voi să se facă numai ceea ce el a spus, apoi atunci nu mai este sfătuitor, ci tiran, după cum am spus.

Deci dar să nu facem aşa, ci izbăvindu-ne sufletul de toată trufia şi uşurința, să avem ca scop nu numai ca părerile noastre să stea în picioare, ci ca să stăpânească totdeauna părerea care foloseşte, chiar de nu ar fi ieşită din capul nostru. Nu puțin vom câştiga şi atunci când, neputând găsi noi acele cuvenite, vom primi cele ce ni se pun înainte de alții, fiindcă şi de la Dumnezeu vom lua o mare plată şi ne vom bucura şi de o mai mare slavă. Că după cum cel ce spune care anume sunt foloasele noastre este înțelept, tot aşa şi noi, primind sfatul, vom avea laudă şi vom culege roadele înțelepciunii şi ale recunoştinței. Tot aşa deci şi casele, ca şi cetățile, tot aşa şi Biserica fiind iconomisită, va lua un mai mare avânt. Tot aşa de bine iconomisind şi noi viața de față, ne vom învrednici de bunătățile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 173)

„Deci când tu sfătuieşti pe altul ce trebuie să facă adresează-te lui cu multă graţie; când voieşti a-l învăţa, aibi gura plăcută în vorbă; când îl înveţi bunăoară ca pe nimeni să nu vorbească de rău, prin aceasta mai mult decât orice, l-ai învăţat un mare adevăr şi i-ai dat dar nepreţuit, *spre zidirea trebuinţei*, zice, *ca să dea dar celor ce aud*. Deci dacă tu conversezi despre pietate, despre evlavie, despre binefacere şi milostenie, toate acestea vorbite graţios vor muia sufletul auditoriului.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 142)

„Sfaturile trebuie date întotdeauna împreună cu laudele pentru ca atunci devin bine primite, deoarece îi îndemnăm pe cei sfătuiţi în propriul lor interes (…)” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 149)

„Ai văzut cum nu-i sfătuieşte de la bun început (Flp., 3 – n.n.), ci după ce mai întâi îi laudă şi îi admiră? Abia apoi îi sfătuieşte, ca din nou să-i laude la sfârşit. Dacă n-ar fi făcut aşa, cuvântul lui ar fi fost prea greu de primit, de unde se vede cum mereu avea grijă să aibă roade bune în cuvânt.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XI-a, p. 190)

„Învăţăturile, pe care le primeşti, nu sunt proprietatea ta, ci ele sunt ale Sfântului Duh; dar dacă tu faci dintr-însele o întrebuinţare dreaptă, vei trage din aceasta un folos duhovnicesc foarte mare.” (*Cuvânt la Duminica a 16-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 134)

„Gândiţi-vă în sfârşit că cel ce nu încetează cu sfătuirea, deşi ar face-o în deşert va câştiga o plată mai mare decât acela care este ascultat, căci acela care de-a pururi îndeamnă fără să fie ascultat totuşi nu oboseşte şi dă dovadă de cea mai adevărată şi călduroasă dragoste.” (*Cuvânt la 30 Ianuarie, în ziua Sfinţilor trei Ierarhi*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 274)

„Intenţionat şi cu un scop bine determinat nu le-a vorbit Pavel (corintenilor - n.n.) despre o virtute atât de mare cum este fecioria. Aşteaptă ca ei înşişi să ajungă să aibe această dorinţă, să dobândească prin ei înşişi o oarecare idee despre feciorie. Aşteaptă ca sufletele lor să se familiarizeze cu fecioria, pentru a putea semăna cu folos în sufletele lor sfaturile lor despre feciorie. Sfaturile sunt primite cu foarte multă uşurinţă de ascultători atunci când aceştia sunt familiarizaţi cu obiectul sfaturilor pe care vrei să li le dai.” (*Despre Feciorie*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieţii monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 23)

„Să încercăm să-i facem buni pe cei răi, dându-le sfaturile potrivite. Dar dacă ei disprețuiesc cuvintele noastre, să nu mai insistăm. Nimeni nu se face bun cu forța. Nici Dumnezeu nu vrea să urmăm calea virtuții cu forța, ci numai prin propria noastră voire. Poate că mă veți întreba: *Nu ar fi mai bine ca oamenii să devină buni cu forța decât să rămână răi?* Nu. Pentru că cel care se face bun cu forța nu rămâne bun pentru totdeauna. Cum scapă de constrângere, el se întoarce înapoi la răutate. Pe când cel care este bun pentru că aşa vrea el rămâne cu hotărâre pe calea virtuții." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 372-373)

SFĂTUIREA (duhovnicească)

„Cel ce se străduieşte să învețe pe semenul său nu face atât bine aceluia câtă răsplată îşi aduce luişi; are un îndoit câştig: dobândeşte şi mai multă răsplată de la Dumnezeu şi îşi împrospătează şi el în minte cele auzite în biserică prin învățătura pe care încearcă să o dea fratelui lui". (*Omilii la Facere,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 126)

SFINȚENIA (definiția)

,,Şi ce este sfințirea? Baia naşterii de a doua oară, curățirea de păcate." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 8)

„Sfânt este numai cel curat." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIII, p. 133)

„Sfințenie se numeşte înțelepciunea sau cumpătarea noastră, după cum şi necurăție se numeşte curvia şi preacurvia." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IV, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 206)

„Sfințenia constă înainte de toate în realizarea voințelor divine. Sfânt va fi acela care va face voința lui Dumnezeu, şi cum această voință este consemnată şi concretă în legea Lui, păzirea credincioasă a legii divine constituie în mod esențial sfințenia." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 344)

SFINȚENIA (caracteristicile sfințeniei)

„Căci aşa sunt sufletele sfinților lui Dumnezeu; ele sunt iubitoare de oameni şi blânde, atât către cei de aproape al lor, cât şi către cei străini; ba încă blândețea lor se întinde până şi asupra animalelor necuvântătoare. De aceea şi zicea un înțelept: *Cel drept are milă de vite, iar inima celui rău este fără îndurare* (Pildele lui Solomon 12, 10); şi dacă el are milă de vite, apoi câtă milă nu va avea de oameni?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIX, p. 519)

SFINȚENIA (sfinții - mari iubitori de Dumnezeu)

„Căci sfinților le este de ajuns această răsplată, practicarea iubirii de Dumnezeu; căci un omilia I, p. 21)

„Să-i consultăm pe sfinți. Cu ce îmbătare se poartă inima lor spre Dumnezeu !" (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 21)

SFINȚENIA (sfinții – lumina lumii)

„Nu numai când învăța, nici numai când grăia, ci chiar numai când se arăta era în stare să insufle celor ce-l vedeau toată învățătura virtuții." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 283)

SFINȚENIA (sfinții - biruința lui Dumnezeu şi triumful harului Său)

„Sfinții sunt biruința cea mare a lui Dumnezeu, triumful harului Său, triumful puterii Sale, triumful slavei Sale." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 338)

SFINȚENIA (sfinții - mijlocitorii noştri către Dumnezeu)

„Ei ne sunt călăuze care merg înaintea noastră în drumul sfințeniei. Ei ne sunt mijlocitorii care ne salvează de mânia divină şi de pedepsele pe care ni le atrag păcatele noastre." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 340)

SFINȚENIA (Hristos grăieşte prin sfinți)

„Ar putea oare rosti sau gândi altcineva decât ce gândeşte Hristos, mai cu seamă când dă legi de conduită în viață, Pavel, în care grăia Hristos (II Cor., 13, 3), Pavel, care nu voia să trăiască el, pentru a trăi Hristos într-însul (Gal., 2, 20; Filip., 1, 20), el, care punea şi Împărăția cerurilor, şi viața, şi îngerii, şi puterile, şi altă zidire şi, în general, totul în urma dragostei sale pentru Hristos? (Rom., 8, 38-39). Unele legi şi învățături nu le-a dat însuşi Hristos; pe unele, ni le-a dat prin apostoli. Ascultă că însuşi Hristos spune că nu ne-a dat El însuşi toate legile şi toate învățăturile! *Multe încă am a vă spune, dar nu le puteți purta* (Ioan 16, 12).” (*Despre Feciorie*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 20)

„Pavel spune: *Iar celorlalți le spun eu, nu Domnul: De are vreun frate femeie necredincioasă şi ea va voi să stea cu el, să nu o lase; şi femeia, de are bărbat necredincios şi acela va voi să stea cu ea, să nu-l lase. Pentru că bărbatul necredincios se sfințeşte prin femeia credincioasă, iar femeia necredincioasă se sfințeşte prin bărbatul credincios* (I Cor., 7, 12-14). Prin cuvintele: *Nu Domnul, ci eu*, Pavel n-a vrut să arate că spusele sale sunt omeneşti – pot fi ele, oare? –, ci a vrut să spună numai că porunca aceasta n-a dat-o Hristos pe când era cu ucenicii Săi, ci o dă acum, prin el. După cum cuvintele *Domnul, nu eu* nu sunt potrivnice poruncii lui Hristos, tot astfel şi cuvintele: *Eu, nu Domnul* nu înseamnă că-şi exprimă gândul său propriu, independent de voința lui Dumnezeu, ci arată atâta numai, că Hristos dă acum prin el această poruncă. Mai departe, când vorbeşte despre văduve, Pavel spune: *Dar mai fericită este văduva dacă rămâne aşa, după părerea mea* (I Cor., 7, 40). Dar pentru ca nu cumva la auzul cuvintelor *după părerea mea* să socoteşti că exprimă un gând omenesc, a curmat orice bănuială adăugând: *Mi se pare că şi eu am Duhul lui Dumnezeu* (I Cor., 7, 40). Prin urmare, după cum atunci când exprimă gândurile Duhului lui Dumnezeu spune că este părerea lui – şi pentru aceasta noi socotim spusele sale o hotărâre omenească –, tot astfel şi când spune: *Eu spun, nu Domnul,* să nu socoteşti, bazându-te pe cuvintele lui, că Pavel exprimă prin aceste cuvinte propriile sale idei. Pavel avea în el pe Hristos şi prin el vorbea Hristos: ca atare, n-ar fi îndrăznit să dea, ca o sentință, o învățătură atât de mare, dacă n-ar fi primit din gura lui Hristos această lege dată nouă.” (*Despre Feciorie*, 12, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 20-21)

SFINȚENIA (despre sfinți)

,,Sau cine poate face ceva care să poată nelinişti pe un asemenea om nobil? Presupuneți că cineva îi răpeşte averea. Dar el are o comoară în cer ! Cineva îl izgoneşte din patrie. Dar el are patria sa în cer ! Poate că cineva îl ferecă cu lanțuri. Dar el are o conştiință liberă, şi nu bagă în seamă închisoarea cea din afară! Însă poate că cineva ucide trupul lui. Totuşi el iarăşi va învia. Precum cel ce se luptă cu umbra şi bate aerul nu poate răni pe nimeni, aşa şi cel ce se luptă împotriva celui drept, se luptă numai cu umbra, cheltuieşte zadarnic puterea sa, şi nu poate să aducă aceluia nici o lovire. Dacă poți tu să-mi asiguri dobândirea cerului, atunci poți să mă omori astăzi, şi eu încă îți voi mulțumi pentru aceasta, că tu aşa de repede m-ai pus în stăpânirea acelor bunuri mărite." (*Cuvânt la Duminica a treia a Sfântului şi Marelui Post,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 78-79)

„Aşa e obiceiul sfinților! De fac vreo faptă rea, o dau în vileag, plâng în fiecare zi şi o fac cunoscută tuturor. De fac, însă, vreo faptă mare şi demnă de laudă, o ascund şi o dau uitării." (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 322)

SFINȚENIA (puterea sfinților)

„Atât de mare este puterea sfinților! Când sfinții trăiesc, demonii nu le suferă nici umbra (Fapte 5, 15), nici hainele (Fapte, 19, 12), iar când sunt morți, tremură şi de raclele lor." (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XIII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 329)

„Cu adevărat zic, în credință mult pot picioarele sfinților, când intră în casa cuiva, că nu-i binecuvintează numai pe oameni, ci şi pământul cel ce calcă pe el îl sfințesc aducând şi dăruind multe şi mari bunătăți credincioşilor, că orbirea cea din fire o îndreaptă, neputința şi foametea o vindecă şi multă uşurință şi bucurie aduc credincioşilor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 69)

„Sfinții sunt atât de înfricoşători încât se tem şi dracii de ei şi numai glasul lor să-l audă, ei fug, cum fug şi de fulgere." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 99)

SFINȚENIA (înfățişarea sfinților aduce mult folos duhovnicesc)

,,Căci – şi aceasta am spus-o înainte şi o spun şi acum, şi nu voi înceta a o spune – nu numai învățătura şi îndemnurile şi împreună-sfătuirea, ci şi înfățişarea sfinților aduce multă desfătare şi folos. Ba şi modul lor de a se îmbrăca şi a se purta, ca şi felul încălțărilor şi umbletul. Căci şi de aici poate să vină mult folos în felul nostru de viețuire: a învăța de la sfinți care este limita între ceea ce este necesar şi ceea ce nu este necesar traiului. Căci nu numai că măsura în cazul sfinților nu întrece niciodată trebuința, dar adesea nici nu-şi împlinesc toată nevoia ce o au.” (*Despre Aquila şi Priscilla; şi că nu se cuvine să grăim de rău pe preoții lui Dumnezeu. Cuvântul 2*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 160)

SFINȚENIA (nu numai trupurile, ci şi îmbrăcămintea sfinților este cinstită şi săvârşeşte minuni)

„Că nu numai cuvintele şi trupurile ci tocmai şi îmbrăcămințile lor au fost cinstite, că c piatră lovind izvorî apă şi adăpă poporul cel însetat, îmbrăcămitea lui Pavel alunga bolile oamenilor, umbra lui Pavel a alungat moartea, cenuşa din moaştele sfinților mucenici alunga dracii; pentru aceia se făceau toate minunile cu putere.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 98)

SFINȚENIA (chiar şi cei răi trag foloase de pe urma virtuții drepților şi a sfinților)

„Mulți, chiar dintre cei răi, trag foloase de pe urma virtuții unui singur om; dar pe un singur om, care face fapte bune în mijlocul unui popor rău, răutatea celor mulți nu-l doboară o dată cu ceilalți. Şi iarăşi: un singur om, care trăieşte drept, va putea smulge un popor întreg de la mânia lui Dumnezeu, dar un oraş întreg, care-i stricat, nu va putea pierde, nu va putea târî pe un om cu viață virtuoasă la osândă şi pedeapsă. Asta se vede din viața lui Noe. Toți au pierit şi numai el a scăpat. Asta se vede şi din viața lui Moise. El singur a avut puterea să îndepărteze prin rugăciunile lui mânia lui Dumnezeu de deasupra unui întreg popor. Eu însă am să-ți dau o altă pildă mai mare de bunătatea lui Dumnezeu. Când Dumnezeu nu găseşte printre cei vii oameni cu îndrăznire, care să se poată ruga pentru cei ce au păcătuit, recurge la cei morți şi spune că le iartă păcatele celor vii de dragul morților, aşa cum s-a întâmplat cu Iezechiel, căruia îi spune: *Voi apăra cetatea aceasta*

pentru Mine şi pentru David, robul Meu (IV Regi 20, 6), iar David murise de mult.” (*E primejdios lucru şi pentru predicator, şi pentru ascultători ca predicatorul să predice pe placul ascultătorilor. Folositor lucru şi semn de foarte mare dreptate e osândirea propriilor păcate*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 471)

SFINȚENIA (străluceşte pe chipurile sfinților)

„Omul virtuos străluceşte ca şi cum ar fi scăldat de razele soarelui, ba încă mai strălucitor chiar decât razele soarelui; că nu-şi trimite numai pe pământ lumina sa, ci depăşeşte chiar cerurile.” (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 188)

„Căci nu atât cuvintele sfinților, dar mai ales trăsăturile feței lor arată o bunăvoință cu to

„Iar cel lăudat de Dumnezeu, nu o singură zi, sau două, ori trei, ci în toată veşnicia, merge cu strălucire, purtând cunună, şi nu vei putea vedea capul unui asemenea om niciodată golit de slava aceea[353]. Căci timpul unei asemenea laude nu se restrânge la câteva zile, ci se întinde în nemurirea veacurilor viitoare.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul III, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 55)

SFINȚENIA (strălucirea lăuntrică a sfinților)

„*Şi căutând,* zice, *la fața lui Ştefan, i-au văzut fața lui ca a unui înger* (Fap., 4, 15). Dar această slavă nu este nimic față de cea dinlăuntru, ce străluceşte mai mult decât soarele. Ceea ce Moisi avea pe fața sa, aceştia o poartă în sufletul lor, ba încă şi mai mult. Slava lui Moisi era supusă mai mult simțurilor, în vreme ce slava sufletului este netrupească. Şi precum trupurile ce strălucesc în foc împrăştie din strălucirea lor şi altor trupuri de aproape, dând şi acelora din strălucirea lor, acelaşi lucru se întâmplă şi cu credincioşii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 81)

SFINȚENIA (slava sfinților)

[353] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Harul Duhului (simbolizat la propriu şi la figurat) în icoane de nimbul din jurul capetelor sfinților este o prezență permanentă a nevoitorului adevărat. Harul se face al lui, dinlăuntru, nu ceva exterior. (n.s. 22, p. 55)

„Cei care nu puteau să se apropie de Sfântul Meletie, simțeau că iese din acel sfânt cap un fel de slavă duhovnicească, care trecea până la cei mai de departe, şi plecau toți plini de toată binecuvântare numai uitându-se la chipul lui.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 283)

„Dumnezeu îi slăveşte pe Sfinții Săi până la a-i face reflexe mărețe ale perfecțiunii Sale şi ale puterii Sale. Sfinții vin la noi strălucind de frumusețea dumnezeiască, tari cu toate puterile lui Dumnezeu (…) Însă Dumnezeu, pentru ca limitele creatului şi ale necreatului să nu poată fi confundate niciodată, le lasă sfinților semenele slăbiciunii omeneşti. Pavel va fi *chinuit de un demon*; *Trofin va fi lăsat bolnav la Efes* căci *în vase de lut* se va confirma sfințenia. Dumnezeu astfel se manifestă în două feluri: prin strălucirea sfinților Săi şi prin slăbiciunea lor.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 33)

SFINȚENIA (faptele minunate ale sfinților)

„Cei trei au fost aruncați în cuptor şi totuşi nu au uitat să servească lui Dumnezeu, ca şi c
ținu loc de ziduri, flacăra de haine, cuptorul, un izvor de apă curată; el îi primise încărcat de lanțuri, dar îi făcu slobozi; el primise corpuri muritoare şi aceste corpuri le cruță ca şi cum ar fi fost nemuritoare; el nu cunoscu natura lor, el nu făcu decât să respecte pietatea lor. Tiranul a legat picioarele lor, dar picioarele au învins puterea focului. O, ce privelişte minunată! Flacăra arse legăturile lor şi, în fine, ea însăşi fu pusă în lanțuri; căci natura lucrurilor fu schimbată prin pietatea acestor tineri; sau, mai curând, nu natura se schimbă ci, ceea ce este mai minunat încă, fără ca să se schimbe, ea pierdu toată puterea sa, căci focul nu fu stins, dar căldura sa nu avu nici un efect; şi ce este mai de mirare, le cruță nu numai corpurile dar până şi hainele şi încălțămintele lor; şi, după cum hainele sfântului Pavel vindeca bolnavii şi gonea demonii (Faptele Apostolilor 5, 15) şi, după cum umbra sfântului Petru punea pe goană moartea, tot astfel încălțămintele tinerilor stinseră puterea flăcărilor. Eu nu ştiu ce spun: această minune e mai presus de orice exprimare, căci puterea focului era stinsă, fără a fi stins; când e vorba de corpurile lor, ea este stinsă; ea nu mai este stinsă când trebui să rupă lanțurile lor; aşadar, ea arse legăturile lor şi nu atinse deloc călcâiele lor. Picioarele şi legăturile se ating, focul îşi păstrează puterea sa şi, totuşi, nu îndrăzneşte să treacă peste legături. Tiranul îi legă, flacăra îi dezlegă,

pentru ca să vedeți cruzimea barbarului şi supunerea elementului natural.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, pp. 75-76)

„Timpul ne cheamă să istorisim faptele mari ale fericitului acestuia. Gândul nu se tulbură şi nu se cutremură. Nu ştiu ce să spun întâi, ce să spun în al doilea rând, ce să spun în al treilea rând! Atât de mare este mulțimea faptelor vrednice de laudă ce se revărsa de pretutindeni prin fața ochilor minții mele! Pățesc la fel ca un om care intră într-o grădină plină cu flori. Vede mulți trandafiri, multe violete, tot atâția crini şi alte multe şi felurite flori de primăvară. Este nedumerit! La care să se uite mai întâi, la care în al doilea rând? Fiecare din florile văzute îi cheamă către ea privirile. Şi eu, intrând în această livadă duhovnicească a faptelor mari ale lui Ignatie şi privind nu flori de primăvară, ci chiar rodul Sfântului Duh, felurit şi deosebit din sufletul lui, mă tulbur şi stau nedumerit! Nu ştiu la care să-mi opresc mai întâi gândul! Fiecare din faptele la care mă uit mă abate la cele învecinate şi-mi atrage ochii sufletului spre privirea frumuseții ei.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 374)

„Mantia proorocului llie a despărțit în două apele râului Iordan (4 Regi 2, 8); încălțămintea celor trei tineri - Anania, Azaria şi Misail — a călcat peste puterea focului din cuptor (Dan., 3, 20-27); lemnul lui Elisei a făcut ca securea de fier să iasă din apele râului (4 Regi 6, 1-7); toiagul lui Moise a despărțit Marea Roşie în două şi a scos apă din stânca lui Horeb (Ieş., 14, 15-22; 17, 5-6); şorțurile lui Pavel alungau duhurile rele (Fapte 19, 12); umbra, lui Petru, căzând peste bolnavi, îi vindeca (5, 15- 16), moaştele sfinților mucenici fac minuni nemaivăzute. Ce altceva trebuie să vă mai spun ca să vă arăt puterea virtuții şi să vă trezesc dorința să urcați spre sfințenie?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 299)

SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele)

„Hai să-ți arăt acum alungată şi frica fiarelor. Daniil a fost aruncat oarecând în puț în Babilon - dar leii nu au cutezat să se atingă de dânsul: că au văzut strălucind în el chipul cel vechi, chipul împărătesc, zăreau semnele

pe care le văzuseră la Adam înainte ca el să păcătuiască. Cu aceeaşi supunere au venit atunci la Adam ca să primească nume de la dânsul; şi nu numai atunci, ci şi cu fericitul Pavel s-a făcut aceasta: că şi el, nimerind în ostrovul de barbari, a şezut lângă foc ca să se încălzească, şi ieşind o năpârcă din vreascuri s-a prins cu dinții de mâna lui. Deci, ce s-a întâmplat după aceasta? Fiara a căzut îndată: că neaflând păcat, nici n-a putut să muşte: ci precum noi, când vrem să urcăm o stâncă netedă, cădem îndată fiindcă nu avem de ce să ne ținem, fie că este mare dedesubt, fie că e prăpastie, aşa şi fiara aceea, cu toate că era deasupra focului, nu a aflat locul de sprijin al păcatului, nici unde să se țină cu dinții, a căzut în foc şi a pierit." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al cincilea, pp. 66-67)

„Dar totdeauna fiarele respectă trupurile sfinților, spre ruşinea şi osânda celor dăruiți cu judecată şi învredniciți să fie oameni, dar care prin covârşirea cruzimii lor întrec sălbăticiunea fiarelor." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Iulian*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 482)

SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii)

„Lumina este vrăjmaş de moarte tâlharului, greoi este dreptul celor ce păcătuiesc, chiar numai arătându-se el, după cum zice: *Greu ne este nouă şi a-l vedea* (Înț. Sol., 2, 15) - fiindcă nu pot suferi razele lui, după cum cei bolnavi de ochi nu pot suferi pe ale soarelui. Multora dintre cei răi le este greu nu numai văzându-l, ci chiar şi auzindu-l." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 250)

,,Celor drepți le fac plăcere multă şi cele de dincolo, şi cele de aici, pe când cei răi şi lacomi sunt pedepsiți şi aici, şi dincolo. Sunt pedepsiți şi aici, prin pedeapsa ce-i aşteaptă dincolo, prin bănuiala rea a oamenilor, prin însuşi păcatul care le chinuie sufletul; iar după plecarea de aici, îndură pedepse de nesuferit. Drepții la rândul lor, chiar de îndură aici nenumărate suferințe, se hrănesc totuşi cu bune nădejdi, având o bucurie curată, trainică şi neschimbătoare; iar după plecarea de aici, vor primi bunătățile cele fără de număr." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 48)

SFINȚENIA (unii dintre sfinții Lui au dus o viață dezordonată şi păcătoasă înainte de a-L cunoaşte)

„Nu se cuvine să fie învinuit unul care a fost mai întâi rău şi apoi a ajuns bun, ci cel care a fost mai întâi vrednic şi apoi a ajuns rău. Lucrurile se judecă după sfârşitul lor. De ar suferi căpitanii de corăbii mii şi mii de naufragii, nu-i vorbim de rău dacă, atunci când se întorc în port, aduc corabia plină cu încărcătură, pentru că sfârşitul călătoriei acoperă cele trecute. Tot aşa şi cu atleții: de-ar fi fost înfrânți mai înainte de mii şi mii de ori, nu-i lipsim de laudele biruinței, din pricina înfrângerilor de mai înainte, dacă înving în luptă când se dă cununa. Să facem aşa şi cu Pavel. Şi el a suferit mii şi mii de naufragii, dar când a fost să aducă corabia în port, a dus-o plină de încărcătură. După cum lui Iuda nu i-a folosit la nimic faptul că a fost mai înainte ucenic, dacă a ajuns apoi vânzător, tot aşa şi Pavel, întru nimic n-a fost vătămat că a fost mai înainte prigonitor, dacă mai târziu a ajuns evanghelist. Acestea sunt laude pentru Pavel! Şi aceasta nu pentru că a voit să dărâme Biserica, ci pentru că el însuşi a ridicat-o iarăşi. Nu pentru că a prigonit cuvântul, ci pentru că el însuşi l-a răspândit." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. I, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 15)

SFINȚENIA (despre cel ce se socoteşte drept înaintea lui Dumnezeu)

„Cel care se socoteşte drept înaintea lui Dumnezeu este un spurcat, chiar dacă-i mai sfânt decât toți oamenii." (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 236)

SFINȚENIA (cuvintele şi învățăturile sfinților)

„Sfântul Ioan (Botezătorul – n.n.) nu ne-a spus nimic nici nu ne-a învățat nimic din ceea ce este omenesc, dimpotrivă tot ce porneşte de la acest suflet sublim, tot ce a venit de la el la noi arată o învățătură divină şi cu totul cerească. Glasul lui nu va striga, el nu va face să ne astupăm urechile. Vom auzi o învățătură simplă, fără faimă, fără mască, fără podoabe deşarte, tot lucrul foarte îndepărtat de iubirea de înțelepciune; nu vom găsi aici decât o forță de neînvins şi divină, o mulțime de adevăruri fără sfârşit, o comoară fără asemănare." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia II, 3, pp. 12-13)

„Într-adevăr, tolbe cu săgeți sunt gurile sfinților. Dau lovituri dese şi unele după altele în capul diavolului." (*Omilie de laudă la*

Sfinții Mucenici Iuventin şi Maximin care au suferit mucenicia pe timpul lui Iulian Apostatul, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 359)

SFINȚENIA (amintirea sfinților este vie în creştini)

„Atât de mare e strălucirea lui, încât amintirea sa e vie între noi în fiecare zi, cu toate că trupul lui e înmormântat în Tracia. Trupul lui e în acea țără barbară, dar dragostea sa e printre noi, deşi ne desparte atâta cale; şi după atâta vreme, dragostea lui creşte zi de zi.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 387)

„Fiecare din voi cei de față este mormânt sfântului, mormânt însuflețit şi duhovnicesc. Dacă aş deschide conştiința fiecăruia din cei de față, aş găsi pe sfânt locuind în sufletul vostru. Ați văzut că duşmanii n-au câştigat nimic că l-au surghiunit? Ați văzut că nu i-au stins slava, ci, dimpotrivă, i-au înălțat-o şi mai mult, au făcut-o mai strălucitoare? În loc de unul au făcut atâtea morminte, morminte însuflețite, morminte ce slobozesc glas, morminte care îndeamnă la aceeaşi râvnă.” (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 387-388)

SFINȚENIA (ajutorul sfinților la mântuirea noastră)

....

„Mare este puterea virtuții sfinților! Viața lor este pildă pentru cei leneşi, cuvintele lor simt îndreptare pentru cei mici la suflet, rugăciunile lor schimbă hotărârile lui Dumnezeu, ba chiar şi hainele şi obiectele lor personale sunt izvor de sfințire pentru cei care le ating.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 299)

SFINȚENIA (rugăciunile sfinților pentru mântuirea noastră)

„Când facem tot ce trebuie să facem, ne ajută nespus de mult şi rugăciunea drepților. Dar dacă ne trândăvim şi ne punem toată nădejdea mântuirii noastre numai în ei, nimic nu folosim. Nu pentru că drepții sunt

neputincioşi, ci pentru că noi ne pierdem singuri din pricina trândăviei noastre.” (*Omilii la Facere,* omilia XLIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 120)

„Aşa sunt sfinţii! Nu pun slava, cinstea sau altceva înaintea mântuirii aproapelui! Iată-i, stau în cuptor şi se roagă pentru tot poporul! Noi însă nu ne gândim la fraţii noştri nici când ne merge bine. (…) În orice împrejurare se sacrificau pe ei înşişi, când voiau să înduplece pe Dumnezeu; iar când vedeau că rugăciunile lor sunt neîndestulătoare, luau în ajutorul lor părinţii, spunând despre ei că nu pot aduce lui Dumnezeu decât duh umilit”. (*Omilii la Matei,* omilia IV, XI, în col. PSB, vol. 23, p. 63)

„Ascultă ce spune Dumnezeu lui Ieremia: *Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta!* (Ier., 11, 14). *Şi pentru ce te minunezi că nu te ascult, pare a-i spune Dumnezeu. Chiar dacă însuşi Moise ar fi alături de tine, chiar dacă ar fi Samuel, nu voi primi rugăciunea lor pentru poporul acesta!* De s-ar ruga chiar Iezechiel pentru ei, şi el va auzi: *Chiar dacă ar sta înaintea Mea Noe, Iov şi Daniel, fiii voştri şi fiicele voastre nu se vor mântui!* (Iez., 14, 14 – 16). Chiar de-ar fi patriarhul Avraam şi s-ar ruga pentru cei bolnavi de boli grele, dacă aceştia nu se întorc la Dumnezeu, Dumnezeu îşi va întoarce faţa de la el şi îl va părăsi, ca să nu audă glasul rugăciunii lui. Chiar de-ar fi Samuel, şi-ar face acelaşi lucru, Dumnezeu îi va spune şi lui: *Nu plânge pentru Saul* (I Regi 16, 1). De s-ar ruga cineva pentru sora lui, fără să aibă îndreptăţire, va auzi din nou ca şi Moise: *Dacă tatăl ei ar fi scuipat-o în obraz* (Num., 12, 14). Să nu stăm, dar, cu gura căscată aşteptând ajutor de la alţii. Au într-adevăr foarte mare putere rugăciunile sfinţilor, dar atunci când şi noi ne căim şi ne îndreptăm. Moise a scăpat de mânia dumnezeiască pe fratele său Aaron şi pe cele şase sute de mii de iudei, dar n-a putut s-o scape pe sora lui. Şi totuşi păcatul ei nu era la fel cu al celorlalţi. Maria insultase pe Moise; poporul îndrăznise să nu mai creadă în Dumnezeu”. (*Omilii la Matei,* omilia V, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 72)

„Deci, dacă ne trândăvim nu ne vom putea mântui nici cu rugăciunile altora; dar dacă suntem treji vom reuşi noi înşine, mai mult decât cu rugăciunile altora. Că şi Dumnezeu mai degrabă vrea să ne dea nouă harul decât altora care se roagă pentru noi, ca să avem şi îndrăznire şi să ne facem şi mai buni, silindu-ne să potolim mânia lui Dumnezeu. Aşa a miluit pe cananeanca (Matei 15, 21-28), aşa a mântuit pe femeia cea păcătoasă (Luca 7, 37-50), aşa şi pe tâlhar (Luca 23, 43). Nici unul n-a avut mijlocitor şi apărător.

Nu vă spun asta ca să nu ne mai rugăm sfinților, ci ca să nu ne trândăvim, şi nici cuprinşi de lenevie şi de somn să rugăm pe alții să facă ce trebuia să facem noi". (*Omilii la Matei,* omilia V, V, în col. PSB, vol. 23, p. 73)

„Toți dar, îndeobşte, dregători şi supuşi, femei şi bărbați, bătrâni şi tineri, robi şi liberi, cu toții să-l rugăm pe Fericitul Meletie, luându-l părtaş acestei rugăciuni, căci mai mare e acum rugăciunea lui către Dumnezeu şi mai fierbinte iubirea de voi, ca să crească în noi dragostea aceasta şi ca să ne învrednicim noi toți ca, după cum suntem aici alături de racla aceasta, tot astfel şi dincolo să putem fi alături de veşnicul lui sălaş şi să avem parte de bunătățile cele gătite." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți Părintele nostru Meletie, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari, şi despre râvna celor ce s-au adunat la această prăznuire*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 285)

„Rugăciunile oamenilor sfinți aduc asupra noastră mult ajutor dacă punem şi noi umărul. Dacă nu facem astfel, ajutorul acelora nu ne este de folos. Spre exemplu, la ce le-a folosit iudeilor rugăciunea lui Ieremia? De trei ori s-a rugat proorocul Ieeremia lui Dumnezeu şi de trei ori a auzit cuvintele: *Nu te ruga pentru acest popor şi nu înălța, rugăciune şi cerere pentru dânşii, nici nu mijloci înaintea Mea, că nu te voi asculta* (Ier., 7, 16). La ce i-a folosit lui Saul rugăciunea lui Samuel, care s-a rugat şi a jelit pentru el până în ultima zi, şi la ce le-a folosit israeliților? *Nu-mi voi îngădui să fac înaintea Domnului păcatul de a înceta să mă rog pentru voi* (1 Regi 12, 23), le-a zis el acestora. Şi totuşi, au pierit cu toții. De ce? Ne spune motivul Dumnezeu, prin gura proorocului leremia: *Chiar Moise şi Samuel de ar sta înaintea Mea, sufletul Meu tot nu s-ar îndupleca spre poporul acesta* (Ier., 15, 1).

Aşadar, rugăciunile nu aduc nici un folos? Ba da. Ne aduc un foarte mare folos, dar numai dacă punem şi noi umărul." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 198-199)

„Rugăciunile oamenilor sfinți pentru noi, ca şi ale noastre, sunt ascultate de Dumnezeu atunci când noi suntem drepți, plini de virtuți, milostivi şi iubitori față de semenii noştri. Însă, atunci când, dimpotrivă, săvârşim păcate cu mâinile, cu picioarele, cu limba, cu gândul şi cu inima, cum am putea îndrăzni să ne adresăm

Domnului, cerându-I ajutor şi binefaceri? Cum am putea atunci îndrăzni să ne rugăm sfinților?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp.199-200)

„Rugăciunile sfinților au o foarte mare putere atunci când ne pocăim şi ne facem mai buni.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 356)

SFINȚENIA (sfinții se bucură de izbânzile celor de pe pământ)

„Dacă aici pe pământ cei sfinți îşi dau şi sufletele pentru cei păcătoşi, cu mult mai mult dincolo, pe lumea cealaltă, se veselesc când îi văd pe alții bucurându-se de aceleaşi bunătăți; socotesc bucuria acelora propria lor bucurie”. (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 740)

SFINȚENIA (viața şi petrecerea sfinților)

„Dumnezeiasca Scriptură ne arată şi oameni drepți, care au greşit de multe ori, şi oameni păcătoşi, care s-au întors la credință, pentru ca să primim şi de la unii şi de la alții îndestulătoare întărire; pentru ca nici cel care stă să nu se încreadă, văzând că şi unii drepți au căzut, dar nici cel cu păcate să nu-şi piardă nădejdea, văzând că mulți păcătoşi s-au ridicat şi au putut ajunge chiar pe cele mai înalte culmi”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 362)

„…viața drepților este lecție de filozofie”. (*Omilii la Facere,* omilia LIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 207)

„Că dreptul, şi care nu are nimic cu dânsul, şi aici va trăi în cele ale tuturor celorlalți ca în ale sale, şi când va pleca către cer va vedea veşnicele sale lăcaşuri; şi chiar aici nu va pătimi ceva neplăcut, şi nici l-ar putea face cineva străin pe dânsul, care întregul pământ îl are drept cetate, şi câştigându-şi patria lui, va da pe față adevărata lui bogăție.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVI, pp. 158-159)

„Au trăit în sărăcie, dar erau bogați în dreapta credință. Erau urâți de oameni, dar iubiți de Dumnezeu!” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică, (La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 298)

„Ce grăieşti omule? Dar de au fost Petru şi Ilie, oare n-au avut şi ei aceeaşi fire ce-o avem şi noi? Sau nu s-au născut ei în această viață ca şi noi? Nu s-au hrănit şi ei cu acest fel de hrană? N-au viețuit cu lucrurile lumii ca şi noi? (…) unii au fost vameşi şi prigonitori ai Bisericii lui Hristos, iar dacă s-au pocăit, mult dar au dobândit de la Dumnezeu. Că unii din aceşti apostoli au sculat morți, ochii orbilor au deschis, stricații i-au curățit, şchiopii i-au îndreptat, dracii din oameni i-au alungat şi tămăduiri multe făceau bolnavilor. Iar de vei încerca viață şi petrecere şi acum se află la cei ce vor şi părăsire de răutăți şi ascultare." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 69)

SFINȚENIA (cunoaşterea amănunțită a vieților sfinților – folosul)

„Când cineva viețuieşte duhovniceşte, când şi mişcările, şi comportarea, şi cuvintele, şi faptele sunt ale unui astfel de om, şi prin aceasta foloseşte tuturor şi nu împiedică pe nimeni, desigur că viața acestuia ne interesează." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, Prolog, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 196)

„Să invidiați virtutea oamenilor sfinți, nerăutatea, îndelunga-răbdare şi înțelepciunea lor. Viețile sfinților ne învață cum să ne purtăm şi ne insuflă râvnă duhovnicească. Aceşti oameni nu au strălucit atât prin minunile lor, cât prin viața pe care au dus-o. Viața lor se arată luminoasă dinaintea tuturor, atrăgând harul Duhului Sfânt. Dacă nu suntem atenți, de multe ori minunile ne fac rău." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 355)

„Cei ce cercetează adeseori faptele bune ale sfinților vor câştiga mare râvnă spre urmarea acelora. Şi prin toate acestea cuprinzând întreg trupul Bisericii, vom putea şi noi, împreună cu adunarea aceasta desăvârşită, să intrăm în împărăția cerurilor." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 105)

„Şi de e cineva cuminte, dacă se gândeşte la el, (Iosif – n.n.) devine încă şi mai cuminte; dacă e neînfrânat, prin povestire se întoarce degrabă la cumințenie şi istorisirea îl face mai bun." (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui*

Dumnezeu, XXII, 15, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 327)

SFINŢENIA (urmarea vieţuirii sfinţilor)

„Că nu ne pune înainte de Sfântului Duh vieţile sfinţilor în zadar şi fără rost, ci ca să râvnim virtutea lor şi să imităm faptele lor mari". (*Omilii la Facere,* omilia XLIX, I, în col. PSB, vol. 22, p. 167)

„Văzând iubirea de Dumnezeu a dreptului să-i râvnim virtutea. Nu fără rost de harul Sfântului Duh ne-a lăsat în scris aceste istorii, ci ca să ne îndemne spre urmarea şi râvna oamenilor virtuoşi. Când auzim de răbdarea unuia, de curăţenia trupească şi sufletească a celuilalt, de graba cu care un altul găzduia străinii, de virtutea mare a fiecăruia din ei şi că toţi au strălucit şi au ajuns vestiţi, ei bine atunci ne cuprinde dorul de a fi ca ei". (*Omilii la Facere,* omilia LVII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 230)

„Viaţa bărbaţilor virtuoşi, istoria vieţii lor fericite, citirea Sfintelor Scripturi, legile date de Dumnezeu. Dacă ai vrea să te uiţi numai o dată la chipurile sfinţilor acelora, vei vedea şi urâţenia sufletului tău; şi odată ce ţi-ai văzut-o nu mai ai nevoie de altceva ca să scapi de urâţenia lui. La asta ne şi foloseşte oglinda: ne ajută să ne schimbăm cu uşurinţă înfăţişarea". (*Omilii la Matei,* omilia IV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 59)

„Astfel şi Pavel a devenit mare, deşi era de aceeaşi natură cu noi. Credinţa lui l-a făcut cu totul altul de cum era; şi atât de mare-i era credinţa în Stăpânul nostru, încât până şi hainele lui aveau o mare putere în alungarea demonilor şi vindecarea bolilor. Şi de ce îndreptare am putea fi noi vrednici, dacă pe atunci numai umbrele şi hainele apostolilor alungau moartea, iar astăzi, cu toate rugăciunile ce le facem, nu putem înfrâna nici măcar patimile ce ne stăpânesc? Deci care poate fi cauza? Nimic altceva decât marea deosebire în judecată, sau mai bine zis în predispoziţia sufletească a unora şi a altora. De altfel, cele ale naturii sunt egale şi comune. Căci şi Pavel s-a născut şi a crescut ca şi noi, a locuit pe pământ şi a respirat acelaşi aer ca şi noi; însă în celelalte a fost cu mult mai mare şi superior nouă, anume în zelul, credinţa şi dragostea lui.

Deci să-l imităm pe el." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 143)

„Pavel a fost om ca şi noi, împărtăşindu-se de aceeaşi fire ca şi noi, şi toate celelalte le-a avut deopotrivă cu noi. Dar fiindcă a arătat o atât de mare dragoste pentru Hristos, a covârşit şi cerurile, şi a stat împreună cu îngerii. Aşa că, dacă am voi şi noi să ne ridicăm cât de puţin şi să aprindem acel foc în noi, vom putea călca pe urma acelui sfânt. Dacă aceasta ar fi peste putinţele noastre, atunci n-ar fi mai strigat el, zicând: *Fiţi următori ai mei, precum şi eu sunt al lui Hristos* (I Corinteni 11, 1). Deci nu numai să-l admirăm şi să ne minunăm de dânsul, ci să-l şi imităm cu râvnă vie, ca astfel să ne învrednicim a-l vedea acolo, când ne vom muta de aici, şi să ne împărtăşim şi noi de cinstea lui cea mare." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXXII, p. 559)

„Se află în Scripturi mii de modele de viaţă virtuoasă. Ia pe care vei voi, şi după Învăţător intră în vorbă şi cu ucenicii Lui. De exemplu: unul a strălucit prin sărăcie, un altul prin bogăţie, precum Ilie prin sărăcie, iar Avraam prin bogăţie; ia deci ca exemplu una din aceste vieţi, care ţi se va părea mai uşoară şi mai la îndemână. Unul a strălucit prin căsătorie, un altul prin feciorie – Avraam a strălucit prin căsătorie, Ilie prin feciorie; ia ca exemplu pe care vrei şi mergi pe calea unuia sau a altuia, căci ambele căi duc la ceruri. Unul a strălucit prin post, altul prin lipsa postului – Ioan, de exemplu, a strălucit prin post, iar Iov prin lipsa lui. În afară de aceasta Iov mai avea şi femeie, fii şi fiice, case de care se îngrijea. Însă este cu putinţă a se lucra virtutea chiar fiind cineva în scaunul împărătesc, deşi palatul împărătesc e împovărat cu mai multe afaceri decât orice casă particulară. David a strălucit pe tron, dar porfira împărătească şi diadema întru nimic nu l-au moleşit. Lui Moise i s-a încredinţat însă grija întregii comunităţi, ceea ce e cu mult mai greu. Aici puterea era cu mult mai mare, de unde rezultă că şi greutatea era mai mare.

Ai văzut cum unii au progresat în fapte bune fiind bogaţi iar alţii fiind săraci? Ai văzut pe unii progresând fiind căsătoriţi, iar pe alţii păstrându-şi fecioria?" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, pp. 231-232)

„Gândeşte-te ce fel de primejdii, câte necazuri într-una a suferit el (Apostolul Pavel – n.n.), câte primejdii de moarte a înfruntat el, şi pe care le numeşte uşoare. Imită, deci, pe acest suflet tare ca diamantul, care era îmbrăcat cu acest trup, ca şi cum n-ar fi fost în trup." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVIII, p. 331)

„Pentru că dragostea este început şi sfârşit în toate bunătăţile, sa urmăm pe Pavel şi în aceasta. Căci prin dragoste a ajuns Pavel ceea ce a

ajuns. Să nu-mi vorbeşti de morții pe care i-a înviat, nici de leproşii pe care i-a curățit. Dumnezeu nu-ți cere astfel de fapte. Dobândeşte dragostea lui Pavel, şi vei avea o cunună desăvârşită.” (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 244)

„Să ne sârguim să mergem pe urmele lui, să ne silim să ajungem şi noi ca el, şi să nu socotim că asta e cu neputință. Ceea ce spuneam adeseori nu voi înceta să o spun: acelaşi trup a avut şi Pavel şi noi: aceeaşi hrană a mâncat şi el şi noi; acelaşi suflet a avut şi el şi noi. Dar voința i-a fost mare şi râvna strălucitoare. Acestea l-au făcut pe Pavel atât de mare.

Nimeni dar să nu-şi piardă curajul, nimeni să nu deznădăjduiască! De-ți înalți sufletul către Dumnezeu, nimic nu te împiedică să primeşti acelaşi har. Dumnezeu nu caută la fața omului. El l-a plăsmuit pe Pavel şi tot El te-a adus şi pe tine. După cum e Stăpânul lui, tot aşa e şi Stăpânul tău. După cum l-a încununat pe el, tot aşa vrea să te încununeze şi pe tine. Să ne făgăduim, deci, pe noi înşine lui Dumnezeu şi să ne curățim, ca, primind cu îmbelşugare harul, să avem parte de aceleaşi bunătăți.” (*Cuvântul al IV-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 255-256)

„Iar dacă mă întrebi cum e cu putință să ajungem următori unor astfel de oameni, ascultă ce-ți spune Pavel: *Fiți următori mie,* spune el*, precum şi eu sunt lui Hristos* (I Cor., 11, 1).

Te întreb şi eu acum: *Acela a putut fi următor lui Hristos, iar tu nu poți fi următor nici măcar unui om? Acela a râvnit pe Stăpânul, iar tu nici pe robul Stăpânului? Ce apărare mai poți avea?*” (*Cuvântul al VII-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 275)

„A dispreţuit acela foamea, să dispreţuim şi noi desfătarea, să stârpim tirania pântecelui, pentru ca, atunci când ar veni o vreme care să ceară de la noi o vitejie atât de mare, să ne arătăm şi noi strălucitori în lupte, deprinşi fiind mai dinainte cu luptele mai mici. Acela a avut îndrăznire înaintea voievozilor şi a împăraților; să facem şi noi asta acum: să mărturisim cu îndrăznire credința noastră când stăm în adunările păgânilor bogați şi cu vază şi să le facem de râs rătăcirea lor.

Când încearcă să laude credința lor cea păgânească şi s-o doboare pe a noastră, să nu tăcem, nici să ne purtăm cu blândețe, ci, dând pe față urâțenia credinței lor, să lăudăm cu multă înțelepciune şi cu multă îndrăznire toate învățăturile creştinilor. După cum împăratul poartă coroana pe cap, tot astfel să purtăm şi noi mărturisirea credinței. Nu-l împodobeşte pe împărat coroana cât ne împodobesc pe noi credința şi mărturisirea credinței. Să facem asta nu numai cu cuvântul, ci şi cu fapta; să arătăm, prin toate, viața vrednică de mărturisirea credinței, pentru ca să nu facem de ruşine învățăturile prin răutatea faptelor, ci, slăvind prin toate pe Stăpânul nostru, să ne bucurăm şi de cinstea cea de aici, şi de cea de dincolo." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Lucian*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 292)

„Mulțumind lui Dumnezeu, să imităm virtuțile acestor sfinți, ca să luăm şi noi parte cu ei la cununi." (*Cuvânt de laudă la cel întru Sfinți, Părintele nostru Eustație, arhiepiscopul Antiohiei celei Mari*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 395)

„Să imităm aici pe pământ virtutea acestor sfinți, iar dincolo să putem fi părtaşi cu ei la cununi. Să arătăm tot atâta răbdare în lupta cu patimile cele cu păcat: mânia, pofta de averi, de trupuri, de slavă deşartă şi de toate celelalte asemănătoare; câtă filosofie au arătat aceşti mucenici în primejdii! Dacă vom birui şi noi flacăra acestor patimi cum au biruit ei flacăra focului, vom putea sta alături de ei şi vom avea aceeaşi îndrăznire, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobândim." (*Omilia I la Sfinții Macabei şi la maica lor*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 418)

„,… ca să nu spună trândavii, când îi îndemnăm să imite pe apostoli şi când le spunem: *Imită pe Petru, calcă pe urmele lui Pavel, fii ca Ioan, urmează lui Iacov*!, deci ca să nu spună: *Nu putem, nu suntem în stare*! *Aceia au înviat morți, au curățit leproşi*! şi să ne închidă gura cu această apărare neruşinată a lor, să le spunem: *Taci, închide gura! Nu i-au dus pe aceia în Împărăția cerurilor minunile, ci faptele!*. Imită deci viețuirea apostolilor, şi nu vei avea mai puțin decât apostolii! Nu minunile i-au făcut pe ei apostoli, ci viața lor curată! Şi că viața curată e semnul după care cunoaştem icoana de apostol, că ea e trăsătura ucenicilor, ascultă pe Hristos că ne arată semnul după care putem să-i cunoaştem! Zugrăvind icoana

ucenicilor Săi şi arătând care-i semnul de recunoaştere a unui apostol, a grăit aşa: *Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei* (Ioan 13, 35).

- *Întru aceasta,* întru ce? Întru facerea de minuni? Întru învierea morţilor?

- Nu, răspunde Hristos.

- Dar întru ce?

- *Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă vă iubiţi unii pe alţii* (Ioan 13, 35), iar prin dragoste nu se înţeleg minunile, ci faptele. Că *dragostea este plinirea legii* (Romani 13, 10). Ai văzut chipul? Ai văzut pilda? Nu căuta mai mult! Stăpânul a hotărât că dragostea îi caracterizează pe ucenici. Deci dacă ai dragoste, ai ajuns apostol, primul dintre apostoli.

Vrei să afli asta şi din altă parte? Adresându-Se Hristos lui Petru, îi spune: *Petre, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?* (Ioan 21, 15). Nimic nu are atâta putere să ne ducă în Împărăţia cerurilor ca dragostea de Hristos, dacă-L iubim aşa cum trebuie. Şi a spus şi cum putem cunoaşte pe cel care iubeşte pe Hristos cu adevărat.

- Cum? Şi prin ce fapte putem să-L iubim pe Hristos mai mult decât apostolii? Oare înviind morţii sau făcând alte minuni?

- Deloc!

- Atunci, prin ce fapte?

- Să ascultăm, că ne-o spune Însuşi Hristos cel iubit! *Dacă Mă iubeşti mai mult decât aceştia,* spune El, *păstoreşte oile Mele!* (Ioan 21, 16).

Iată că şi aici este lăudată fapta. Grija de cei din jur, mila, ajutorul, căutarea folosului altuia şi toate celelalte însuşiri pe care trebuie să le aibă un păstor, toate acestea sunt fapte, nu minuni, nici semne.

- Dar apostolii, mi se poate răspunde, au ajuns apostoli din pricina minunilor.

- Nu din pricina minunilor, ci din pricina vieţuirii lor. Prin ea mai cu seamă au strălucit: *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă* nu minunile, ci *faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri* (Matei 5, 16). Vezi că peste tot sunt puse în lumină faptele? Vezi că peste tot este admirată viaţa virtuoasă?” (*Omilie la titlul Faptelor Apostolilor, (La începutul Faptelor apostolilor – II)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 321-322)

„Căci urmându-l pe Pavel, prin el îl vom urma întru totul pe Hristos, că şi el a scris acestea nu urmând sieşi, ci Aceluia.” (*Femeia este legată prin Lege câtă vreme îi trăieşte bărbatul; iar dacă moare, liberă este, dacă vrea, să se mărite, numai întru Domnul. Mai fericită este însă dacă rămâne aşa*, în vol. *Cateheze maritale,* p. 24)

SFINȚENIA (dobândirea sfințeniei)

„Sfințenia nu se capătă numai după osteneli şi nici că vine numai de la fapte, ci prin iubirea noastre, apoi prezența Lui, ca şi toate cele iconomisite pentru noi, ar fi fost de prisos. Aşadar nici din iubire numai şi nici din propria noastră virtute numai, ci din amândouă acestea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, pp. 8-9)

„Pe fericiții apostoli nu-i admirăm din pricina minunilor săvârşite de ei (căci minunile erau săvârşite în totul prin puterea lui Dumnezeu), ci pentru că au trăit ca îngerii; iar viețuirea lor se datora, pe lângă ajutorul dumnezeiesc, râvnei lor.” (*Despre căință (I),* 9, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 81)

„Dacă sădim dragostea în inimile noastre vom deveni sfinți. Da, fiindcă toți sfinții prin iubire s-au făcut plăcuți Iui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 139)

„Dacă eşti om, dovedeşte acest lucru prin purtarea ta. Ai fost creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu. Dacă El este Sfânt, şi tu trebuie să fii. De altfel, aşa ne-a poruncit Domnul să fim, încă de pe vremea Vechiului Testament: *Sfințiți-vă şi veți fi sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeul vostru, sfânt sunt* (Lev., 11, 44). Şi cum vei ajunge la sfințenie? Ținând toate poruncile lui Dumnezeu, fără să disprețuieşti nici una dintre ele.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 293)

„Unii pot spune: *Sfințenia şi virtutea sunt bune şi vrednice de laudă, dar nu le putem dobândi pentru că rudele şi prietenii noştri ne stau împotrivă, îşi bat joc de noi şi ne împing spre păcat*. Cu cei care ne împiedică să ducem o viață creştinească şi ne îndeamnă la rele, trebuie să întrerupem orice legătură. Bineînțeles că dacă avem şanse să îi îndreptăm fără să suferim noi înşine vreo pierdere sufletească, atunci trebuie să facem tot ce putem pentru ei. Dar dacă ei nu se îndreaptă, iar noi suntem în primejdie din cauza purtării lor, atunci este nevoie să fugim cât mai departe de ei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 299)

„Pentru a cuceri şi menține sfințenia ne sunt necesare trei lucruri. Primul este de a practica eroic virtutea contrară viciului, în care dincolo în viața noastră veche noi am fost căzuți mult timp şi în mod

grav. Dacă ne-am câştigat în mod rău soarta noastră, virtutea noastră specială trebuie să fie o generozitate inepuizabilă. Dacă curăția noastră a fost alterată adesea şi în mod grav, să ne abținem chiar de la ceea ce ne-ar fi permis. Dacă noi suntem răzbunători față de duşmanii noştri şi când suntem stăpâniți de mânie şi de urile criminale, să ştim de acum să iubim pe cei care ne urăsc şi să binecuvântăm pe cei care ne blestemă.

A doua condiție a sfințeniei este rugăciunea smerită şi răbdătoare. Să ştim să aşteptăm, să ştim să ne resemnăm. Să nu avem mândria impertinentă de a crede că Dumnezeu trebuie să ne acorde totdeauna şi la moment obiectul rugăciunii noastre.

A treia condiție a sfințeniei, cea mai indispensabilă dintre toate: a şti să suferi. Toți sfinții au suferit, toți în legea veche ca şi în cea nouă au trecut prin focul încercării. Pavel cere să fie eliberat de încercarea lui; el n-o obține. Cum se va arăta Iov? Cum cucereşte Iosif culmile sfințeniei? Cum ajung toți ceilalți sfinți la desăvârşire şi la desăvârşirea veşnicei slave? Prin încercarea suferită fără şovăire." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 345)

SLAVA (de la oameni – neprimirea ei)

„Poate că te vorbesc de bine? Dacă eşti aşa precum spun dânşii, tu să nu te moleşeşti de slava ce ți-o dau, iar de cumva nu eşti aşa, apoi atunci mai mult dispreţuieşte laudele şi socoteşte-le ca o bătaie de joc." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 123)

SLAVA DEŞARTĂ (definiția)

„De aceea se şi numeşte slava asta slavă deşartă, pentru că este goală, nesigură şi trecătoare; este numai o înşelare a ochilor şi dispare înainte de a apărea". (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 270)

„Slava deşartă este un tiran crud şi periculos; ea poate orbi ochii chiar ai înțelepților, dacă nu sunt atenți şi priveghetori." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia VIII, 1, p. 41)

„Iubirea de slavă este un păcat foarte rău; da, zic eu, foarte urât, şi rădăcina tuturor relelor. Este un spin care greu se scoate, o fiară care nu poate fi îmblânzită, o hidră cu o sută de capete înarmate împotriva celor ce o hrănesc." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXX, 1, p. 139)

„… slava cea deşartă, această fiară sălbatică, acest drac împieliţat, această molimă a lumii, această viperă otrăvicioasă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 379)

„Ce este, aşadar, slava? Este, va spune cineva, faptul de a fi admirat de toţi. Şi cum te vor admira, pe drept sau pe nedrept? Pe nedrept? Atunci nu e vorba de admiraţie, ci de linguşire şi batjocoră. Pe drept? Dar aste e cu neputinţă, pentru că oamenii judecă părtinitor. Sunt influienţaţi de patimile lor şi-i admiră pe cei care slujesc dorinţelor lor. Şi dacă vă îndoiţi, priviţi-i pe cei care-şi cheltuie banii şi le umplu pe femeile desfrânate, pe lăutari şi pe dansatori.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 37)

„Cu dreptate această patimă, despre care am vorbit şi pe care o au oamenii nesăbuiţi, se numeşte *slavă deşartă*, care înseamnă *slavă goală*, adică *fără conţinut*, pentru că nu are nimic folositor în ea. Este ca o mască, ce are trăsături nemaipomenit de frumoase, dar care nefiind adevărată şi neavând nimic pe dinăuntru, nu poate face pe nimeni niciodată să se îndrăgostească de ea.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 206)

SLAVA DEŞARTĂ (- mama tuturor relelor)

„Vă rog de a ne depărta de mama tuturor relelor, care este slava deşartă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 323)

SLAVA DEŞARTĂ (naşterea ei)

„Când diavolul ne vede că nu facem cu uşurinţă păcatul, ci că fugim de desfrânare şi îmbrăţişăm castitatea, şi iarăşi când ne vede că întoarcem spatele lăcomiei, că urâm nedreptatea, că ne batem joc de desfătări, că postim şi ne rugăm, că facem milostenii cu inimă largă, atunci unelteşte o altă viclenie, prin care să ne poată vătăma bogăţia noastră şi să facă fără folos toate faptele noastre bune. Diavolul îi face să se laude cu faptele lor bune pe cei care au biruit cu multă putere toate vicleniile lui; îi face să umble după slava de la oameni, ca să piardă slava cea adevărată”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 395)

SLAVA DEŞARTĂ (este zadarnică şi deşartă)

....

„Slava pământească şi faima lumească sunt trecătoare. Nu se deosebeşte cu nimic de piesele de teatru, care se termină în câteva ore, şi de florile de primăvară, care se ofilesc în câteva zile. Adevărat, ce este mai zadarnic şi deşert decât cinstirea lumească? Care este rolul ei? Care este folosul ei? La ce rezultat trebuincios ajunge? Şi măcar de-ar fi fost doar acest rău! Căci nu numai că nu aduce nici un câştig, dar provoacă şi mare vătămare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 35)

SLAVA DEŞARTĂ (manifestarea ei)

„Că precum o slugă nerecunoscătoare se mută tot timpul de la unul la altul, cam aşa e şi slava: că cel ce înainte vreme era slăvit şi vestit, dintr-o dată devine un oarecare neştiut de nimeni, precum şi dimpotrivă. Şi precum roata, care se învârte mereu, nu poate fi văzută sprijinindu-se pe aceeaşi parte, ci din pricina repeziciunii rostogolirii se întoarce mereu cu susul în jos şi înapoi: aşa e şi cu mersul treburilor noastre, ce se întoarce fără contenire, schimbând susul cu josul; aşa şi cu bogăția, cu stăpânirea şi toate celelalte.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al nouălea, pp. 131-132)

„Pe un om care umblă după slava lumii îl încântă uşor plăcerea slavei, dar tot atât de uşor îi şi pleacă la pământ capul. Totdeauna e în mijlocul furtunii; niciodată pe vreme bună! Înainte de a ieşi în public ca să-şi țină discursul, tremură şi se zbate; după ce se întoarce acasă sau moare de tristețe sau se bucură peste măsură; iar bucuria aceasta e mai cumplită decât tristețea. Că bucuria este un rău tot atât de mare ca şi tristețea se vede din urmările pe care le are bucuria asupra sufletului: îl face uşuratic, mândru, disprețuitor”. (*Omilii la Matei,* omilia XL, V, în col. PSB, vol. 23, p. 490)

„Cumplită este patima aceasta şi are multe capete. Din pricina slavei deşarte unii oameni iubesc cu înfocare slujbele înalte, alții banii şi averile, alții puterea. Şi, tot mergând aşa înainte, slava deşartă îi face pe unii ca, tot de dragul ei, să dea milostenii, să postească, să se roage, să predice. Multe sunt capetele acestei fiare. Nu e deloc de mirare ca oamenii să umble după slava deşartă când sunt bogați, când sunt puternici; dar să postească, să se roage de dragul slavei deşarte, asta e ciudat, asta merită multe lacrimi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, II, în col. PSB, vol. 23, p. 815)

„Pe cine să-i învăţ mai întâi? Pe cei care caută să fie lăudaţi şi slăviţi de lume pentru bogăţia lor sau pentru hainele lor frumoase şi scumpe sau pentru slujbele lor înalte sau pentru predica şi învăţătura lor sau pentru artă şi meseria lor sau pentru vigoarea trupului lor sau pentru frumuseţea lor sau pentru bijuteriile şi podoabele lor sau pentru cruzimea lor sau pentru iubirea lor de oameni sau pentru milostenia lor sau pentru răutatea lor sau pentru sfârşitul vieţii lor sau pentru soarta după sfârşitul vieţii lor? Că, după cum am spus, patima aceasta are multe gheare şi le întinde chiar dincolo de viaţa noastră. Se spune: Cutare a murit; iar ca să fie admirat şi lăudat se spune că a rânduit ce să se facă după moartea lui; de aceea cutare e sărac şi cutare e bogat. Grozăvia e aceea că oamenii găsesc în stări cu totul contrarii pricini pentru a umbla după laudele lumii". (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, II, în col. PSB, vol. 23, pp. 815-816)

„Să ne închipuim o milostenie făcută cu multă dărnicie, dar cu scopul de a fi văzută şi ştiută de oameni. În primul loc, slava deşartă o scoate din cămara cea părintească. Tatăl poruncise să nu fie văzută nici de mâna stângă (Matei 6, 3) dar slava deşartă o arată robilor, oricui se întâmplă, chiar celor care nici n-o cunosc. Ai văzut că o face desfrânată şi prostituată şi o împinge să facă dragoste cu oameni ticăloşi şi să se poarte cum vor aceia?" (*Omilii la Matei,* omilia LXXI, III, în col. PSB, vol. 23, p. 816)

„Slava deşartă este un monstru care ia toate felurile de forme şi chipuri, care-i înfige acul peste tot, peste bogăţii, peste plăceri, peste frumuseţea trupului. Ea este aceea care ne face să depăşim limitele necesarului. Din aceea provine acest lux în haine, această mulţime de robi; din aceea, acest dispreţ pentru ceea ce este de lipsă în casele noastre, în mobilele noastre, la masa noastră; peste tot domneşte fastul." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 3, p. 354)

,,Simon Magul[354], care, fiindcă avea privirea aţintită spre slavă deşartă, nu a văzut nici chiar ce-i era lui trebuitor; de acest fel erau şi Iudeii, cari, din pricina slavei deşarte, au dat diavolului propria lor mântuire. De aici s-au născut şi idolii, de aici şi filosofii cei din afară, fiind zădărâţi de această nebunie, s-au azvârlit în credinţele acelea mincinoase şi rele. Şi priveşte

---

[354] Tâlcuirea Arhim. Theodosie Athanasiu: A se vedea Fapte 8, 9-24, unde se descrie pe larg fapta urâcioasă a acestui vrăjitor, înfierată de Biserică încă de atunci şi cunoscută sub numele de Simonis. (n.s. 1, p.377)

până unde ajunge nefirescul acestei patimi, fiindcă unii dintre acei filosofi, pentru slava deşartă, s-au făcut săraci, iar alţii se băteau după bogăţii. Atât de grozavă este tirania acestei patimi, încât stăpâneşte pe cineva chiar în lucrurile potrivnice. De pildă unul este stăpânit de slavă deşartă pentru înţelepciunea şi cumpătarea lui, iar altul pentru curvăsăria şi desfrâul ce-l stăpâneşte; unul pentru dreptate, iar altul pentru nedreptate; altul pentru dezmierdare, sau pentru post, sau pentru blândeţe, sau pentru cutezanţa lui cea mare, sau pentru bogăţie, sau pentru sărăcie; fiindcă unii dintre acei filosofi, deşi puteau să dobândească cele bune, totuşi, pentru că se admirau singuri pe sine, nu le dobândeau." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, pp. 377-378)

„Căci ce ar putea fi mai sălbatic decât această fiară, care când mai cu seamă este răsfăţată, atunci şi ea mai mult se sălbăticeşte? – deşi nici fiarele sălbatice nu sunt aşa, ci prin multa îngrijire se îmblânzesc. Dar slava deşartă cu totul dimpotrivă; căci fiind dispreţuită se îmblânzeşte, în vreme ce, dacă este luată în seamă şi cinstită, ea se sălbăticeşte şi se întrarmează împotriva celui ce o cinsteşte. O asemenea slavă deşartă cinstind iudeii, s-au pedepsit cu toată asprimea, şi o asemenea slavă dispreţuind ucenicii Domnului, s-au încununat.

Şi ce spun eu de pedeapsă şi cununi? Că tocmai spre a-i arăta încă mai străluciţi ajută faptul de a o dispreţui." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIX, p. 260)

„Căci cu adevărat este un demon cu înfăţişarea fermecătoare. Slava deşartă, lauda lumii, este un demon care se strecoară pe furiş în sufletul nostru sub înfăţişarea unei curtezane: este înconjurată (de jur-împrejur) cu aur; este îmbrăcată cu haine noi şi scumpe; lasă în urma ei mirosul celor mai alese parfumuri. Slava deşartă, lauda lumii, are o înfăţişare atât de frumoasă şi de strălucitoare, încât întrece în frumuseţe pe orice femeie. Mai mult, este în floarea tinereţii, încât înnebuneşte de dragoste sufletele tinerilor. Mijlocul îi este încins cu centură de aur; îşi împleteşte părul cu măiestrie în nenumărate bucle după moda persană; îşi pune în jurul capului diademă în aşa fel, încât să i se poată vedea podoaba părului; în jurul gâtului ei străluceşte lanţ de aur şi pietre preţioase. Şi astfel stă vicleanul diavol, fără rival, sub înfăţişarea unei femei foarte tinere, în faţa trecătorilor şi-şi ia aerul unei femei cuminţi şi ruşinoase. Cine oare dintre cei ce trec pe lângă ea nu este atras de frumuseţea-i? Mai târziu însă, după ce l-a târât pe bărbat în casa ei, după ce a lepădat de pe ea toate podoabele acelea, îşi arată adevărata

înfățișare: neagră, focoasă, sălbatică, întocmai ca un demon. Frică şi cutremur îl cuprinde pe nenorocitul care a încăput pe mâinile ei. Se năpusteşte asupra-i, pune stăpânire pe sufletul lui şi-i tulbură mintea. Această înfățişare o are demonul cel viclean al slavei deşarte, al umbletului după laudele lumii. Ce pare oare mai frumos decât lauda lumii? Ce pare oare mai fermecător? Şi totuşi, dacă ne vom da seama că toate acestea nu sunt decât o nălucire, că nu sunt decât o înşelăciune şi o fățărie, nu vom fi prinşi în lațurile ei, nici nu vom cădea în mrejele înşelăciunii. Cuvintele spuse despre femeia desfrânată ai putea, pe bună dreptate, să le spui şi despre slava deşartă, despre laudele lumii. *Miere picură de pe buzele femeii desfrânate* (Pilde 5, 3). Nu păcătuieşti deloc spunând despre lauda lumii aceleaşi cuvinte.

Slava deşartă, lauda lumii, se aseamănă cu pomii Sodomei. Aceia la înfățişare sunt frumoşi şi din înfățişarea lor te-ai aştepta ca şi fructele lor să fie sănătoase şi bune Ia gust. Dar dacă iei în mână o rodie sau un măr, îndată se înmoaie când pui degetele pe el şi, zdrobindu-se coaja care-l înveleşte, lasă să-ți cadă în mâini praf şi cenuşă. Tot aşa-i şi cu laudele lumii, cu slava deşartă. Când te uiți la ea, ți se pare măreață şi grozavă, dar când este ținută în mâinile noastre, ne aruncă îndată sufletul în pulbere. Oricum ai privi-o, slava deşartă aşa este. Poate fi oare altfel?" (*Despre slava deşartă*, 2-3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 388)

„Ne bucurăm când ne laudă lumea chiar pentru faptele de care suntem conştienți că nu merităm deloc să fim lăudați. Cel sărac face tot ce-i stă în putință ca să se îmbrace cu haine frumoase nu pentru altceva decât ca să fie lăudat de oameni. Adeseori, deşi poate să-şi facă singur toate treburile, îşi tocmeşte un servitor nu pentru că are nevoie de el, ci pentru ca să nu pară sărac şi lipsit de cinste prin faptul că-şi face singur treburile. Dacă ar fi altfel, spune-mi, te rog, pentru care pricină tu, care-ți faci totdeauna singur treburile tale, vrei acum să fii servit de altul? Apoi, dacă se întâmplă ca săracul să se îmbogățească, îşi cumpără mobilier de argint şi casă mare şi luxoasă. Dar şi le cumpără nu pentru că are nevoie de ele, căci, dacă şi le-ar cumpăra din pricină că are nevoie de ele ca să poată trăi, ar urma atunci ca majoritatea oamenilor să piară şi să moară. Iată ce vreau să spun: sunt lucruri necesare fără de care nu putem să trăim, de pildă: roadele pământului sunt de neapărată trebuință vieții şi nu poți trăi dacă pământul nu rodeşte. Tot de neapărată trebuință sunt: acoperirea trupului cu haine, acoperişurile şi zidurile şi încălțămintea. Acestea într-adevăr sunt de neapărată trebuință; în schimb, toate celelalte sunt de prisos şi nefolositoare, Dacă ar fi de neapărată

trebuință pentru a trăi mobilierul de argint şi casa luxoasă şi dacă nu ar fi cu putință ca un om să trăiască fără slugi, după cum nu este cu putință de trăit fără roadele pământului, fără haine, încălțăminte, adăpost, ar trebui să piară cea mai mare parte din oameni, pentru că cei mai mulți oameni nu au slugi, nici case luxoase. Dacă ar fi de neapărată trebuință ca un om să se servească de vase de argint şi n-ar fi cu putință de trăit fără acestea, ar trebui să piară cea mai mare parte din oameni, pentru că nu toată lumea are vase de argint. Dacă ai întreba cumva pe unul dintre cei care au vase de argint: *Pentru ce vrei să ai acest vas de argint? Spune-mi, te rog, pricina. La ce-ți serveşte? Nu poate să-ți spună altă pricină decât că are aceste vase de argint pentru a fi cinstit de oameni*. *Le am,* îți va răspunde el, *ca să fiu admirat de lume, şi nu disprețuit; le ascund însă iarăşi ca să nu fiu pizmuit şi furat*. Poate fi oare o nebunie mai cumplită decât aceasta? Dacă le ții în casă ca să fii lăudat şi cinstit de lume, arată-le atunci tuturor, fără deosebire. Dar, dacă te temi că poți fi pizmuit pentru că le ai, atunci este mai bine să nu le ai!" (*Despre slava deşartă*, 13, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 396-397)

„Adeseori unii oameni, chiar când ajung să nu mai aibă cele de neapărată trebuință pentru trai şi ajung să moară de foame, nu se despart de aceste vase de argint. Dacă i-ai întreba pentru ce nu le vând, îți răspund: *Trebuie să-mi păstrez cinstea şi vaza!* Ce cinste, omule, ce vază? Nu vasele de argint fac cinstea şi vaza omului. Dacă ar fi aşa, atunci dreptul Ilie, Elisei şi loan Botezătorul ar fi fost cu totul lipsiți de cinste şi de vază, deoarece Ilie nu avea nimic mai mult decât un cojoc (IV Regi 2, 8) şi cerea cele pentru hrană de la o văduvă, săracă şi ea. Ilie ducea o viață de cerşetor; a venit la uşa femeii aceleia sărace şi a rostit cuvintele rostite de un cerşetor (III Regi 17, 10-11). Era fără cinste şi fără vază Elisei, care a fost hrănit la fel de o femeie săracă (IV Regi 4, 8-37)? Era, oare, fără cinste şi fără vază şi loan Botezătorul, care nu avea nici haină şi nici o pâine măcar (Marcu 1, 6)? (*Despre slava deşartă*, 14, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 397)

„Cel care caută laudele nu este om liber. Pentru că nu face ceea ce-i place lui, ci ceea ce place altora. Astfel, slava deşartă nu va întârzia să-l scoată de pe drumul virtuții." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 37)

„Slava deşartă este un rău foarte mare nu numai pentru că îl împinge pe om spre păcat, dar mai ales pentru că, adeseori, însoțeşte chiar virtutea! Dacă diavolul nu va reuşi să ne îndepărteze de pe drumul virtuții, atunci

se va folosi de virtute. Adică ne va îndemna să stăruim în nevoințe, dar ne va răpi roadele acestora îndemnându-ne să ne trufim cu ele. Nu se poate ca atunci când omul tânjeşte şi după virtute şi după slavă, să le dobândească pe amândouă. Le poate dobândi pe amândouă dacă urmăreşte doar virtutea cerească, pentru că la ea se poate adăuga şi slava. Dar când le doreşte pe amândouă, nimic nu izbândeşte." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 207)

....

„Cela ce se măreşte în deşert nu are nici o bunătate înăuntrul inimii lui, ci ca şi fețele cele zugrăvite se văd luminate, iar înăuntru sunt seci, aşa şi încă mai rău este slava la mulți oameni." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

SLAVA DEŞARTĂ (fuge de cel ce-o urmăreşte şi-l urmăreşte pe cel ce fuge de ea)

„Voi vreți să aflați slava, considerarea în mijlocul lumii? Dispretuiți-o şi vă va veni totul chiar în proporția în care a-ți dispretuit-o: *Dacă vrei să fii în slavă să nu doreşti slava. Nu te înălța pe tine, ci pe altul îl înalță. Cu cât mai mult urmărim slava, cu atât mai mult fuge de noi, când fugim de ea cu adevărat, ea însăşi ne urmăreşte*." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 596-597)

SLAVA DEŞARTĂ (şi dorința de a plăcea oamenilor)

„Când eşti lăudat de toată lumea, faci dovadă deplină că nu pui preț mare pe virtute. Cum poate fi lăudat de toată lumea omul virtuos, când el caută să smulgă pe cei nevinovați din mâna celor răi, pe cei asupriți din gheara celor ce vor să le facă rău? Şi iarăşi, dacă vrea să îndrepte pe cei păcătoşi şi să laude pe cei ce fac fapte de virtute, nu e firesc ca pe unii să-i laude, iar pe alții să-i țină de rău? De aceea spune Hristos: *Vai vouă când toți oamenii vă vor vorbi de bine!*" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 277)

SLAVA DEŞARTĂ (gravitatea)

„… goana nebună după slava omenească şi neştiința de a o dispreţui. Aceasta este pricina multor rele. Iar dacă avem oarecare bogăție duhovnicească, ne-o ia şi ne lasă lipsiți de folosul ei. Poate fi, oare, ceva mai cumplit decât această vătămare, când ne ia şi ceea ce ni se pare că avem?

Aşa a ajuns fariseul acela mai mic decât vameşul (Luca, 18, 9-14), pentru că n-a putut să-şi înfrâneze limba, ci prin ea, ca printr-o portiță, a dat afară toată bogăția lui. Atât de mare rău este slava deşartă!

Spune-mi, te rog, pentru ce umbli înnebunit după lauda oamenilor? Nu ştii că este ca umbra, ba mai trecătoare decât umbra? Aşa se risipeşte şi se pierde în aer lauda de la oameni! În afară de aceasta oamenii sunt schimbători şi nestatornici; aceiaşi oameni astăzi te laudă şi mâine te bârfesc. Cu lauda lui Dumnezeu nu se întâmplă niciodată asta! Să nu fim, dar, fără de minte, nici să ne înşelăm singuri în zadar şi fără rost. De facem o faptă bună şi n-o facem numai pentru aceea ca să plinim porunca Stăpânului nostru şi ca să fim cunoscuți numai de El, ne-am ostenit în zadar şi ne-am lipsit de rodul faptei noastre bune. Omul care face o faptă bună, ca să vâneze slavă de la oameni, poate că o dobândeşte, poate că nu; că de multe ori, tocmai pentru că o face cu acest scop, nici n-o poate dobândi; dar fie că o dobândeşte, fie că nu, şi-a luat îndestulătoare plată aici, şi nu va mai primi dincolo nici o răsplătire pentru fapta lui.

– Pentru ce?

– Pentru că luând-o înainte s-a lipsit de dărnicia Judecătorului, preferând cele de aici în locul celor viitoare şi slava de la oameni în locul laudei dreptului Judecător. Şi dimpotrivă, dacă facem o faptă duhovnicească numai cu scopul de a plăcea ochiului aceluia neadormit, căruia toate sunt goale şi descoperite, şi cămara noastră ne rămâne nefurată şi răsplata întreagă; iar aşteptarea aceasta bună ne dă şi multă mângâiere, pentru că, odată cu păstrarea răsplății noastre în vistieria cea nejefuită, va urma şi slava de la oameni. Atunci ne bucurăm de mai multă slavă când dispreţuim slava, când n-o căutăm, când n-o urmărim. Şi pentru ce te minunezi că se întâmplă asta cu cei care se îndeletnicesc cu filosofia cea duhovnicească, când chiar cei mai mulți dintre oamenii prinşi cu totul de treburile din această lume, chiar ei nesocotesc şi dispreţuiesc pe cei ce umblă după laudele oamenilor? Şi vei vedea că toți îşi bat joc de cei care se dau în vânt după slava deşartă! Poate fi, oare, o ticăloşie mai mare decât aceea ca noi, care ne îndeletnicim cu cele duhovniceşti, să ne dăm în vânt ca şi aceia după lauda de la oameni şi să nu ne mulțumim cu lauda cea de la Dumnezeu? Aşa precum spune şi Pavel: *A cărui laudă nu este de la oameni, ci de la Dumnezeu* (Rom., 2, 29)". (*Omilii la Facere,* omilia V-VI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 74-76)

„Da, cel care face o faptă bună, dar o face ca să fie slăvit de oameni, îşi şi primeşte aici plata şi nu mai are pe Dumnezeu datornic. A căutat să fie lăudat de oameni, s-a bucurat de laudele lor, aşa că s-a lipsit singur de făgăduinţele Stăpânului. A preferat lauda trecătoare, cea de la oameni, în

locul celei de la Creatorul universului". (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, p. 395)

„Laudele poporului, cu cât îl fac mai strălucitor, cu atât îi măresc şi mai mult primejdiile, grijile şi tristeţile. Un om ca acesta nu poate deloc să răsufle sau să se odihnească; atât de cumplit stăpân are! Şi pentru ce vorbesc de odihnă şi de răsuflare? Chiar de-ar face mii de fapte bune, unul ca acesta cu greu va intra în împărăţia cerurilor. Că nimic nu pierde atâta pe un om cât slava de la oameni. Îl face laş, rău, linguşitor, făţarnic". (*Omilii la Matei,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 489)

„… îngâmfatul, omul înnebunit după slavă, omul care se crede mare. Nu-i altul mai decăzut şi mai fără de onoare decât el. Oamenilor le place să se lupte, dar împotriva nimănui nu luptă cu atâta plăcere ca împotriva îngâmfatului, ca împotriva omului care se uită la toţi pe deasupra, ca împotriva celui robit de slavă. Acesta, pentru a-şi păstra lustrul mândriei, se poartă faţă de cei mai mulţi oameni ca un rob: linguşeşte, slugărniceşte, robeşte într-o robie mai cumplită decât robia unui sclav cumpărat cu bani". (*Omilii la Matei,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 725)

„Când tu umbli după laude omeneşti, atunci te batjocoreşti şi pe tine, şi în acelaşi timp batjocoreşti şi pe Dumnezeu. Dacă tu fiind de pildă zugrav, şi având un discipol care împins de mândrie ar expune afară tabloul cel făcut de tine, şi l-ar înfăţişa privitorilor ca făcut de el, şi încă nu ai suferi cu plăcere acest afront, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Deci dacă asemenea fapt e considerat şi de noi ca o insultă, apoi cu atât mai mult când e vorba de Stăpânul a toate." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 347-348)

,,Iubiţilor, să nu căutăm laudele altora, căci prin aceasta noi batjocorim pe Stăpânul nostru, fiindcă trecem pe lângă dânsul ca şi cum n-ar fi destoinic a ne admira izbândele noastre, şi alergăm la laudele celor deopotrivă cu noi. Şi după cum cei ce se luptă pentru câştigarea de premii în faţa unui public puţin numeros caută ceva mai mult, ceva mai mare, ca nefiind îndeajuns de destoinic spre lauda lor acel public, întocmai aşa se petrece şi cu cei ce, luptându-se înaintea lui Dumnezeu, nu se simt mulţămiţi numai cu laudele lui, ci mai umblă şi după laudele oamenilor; fiindcă şi aceştia, lăsând la o parte pe cele mari, aleargă după cele mici şi nebăgate în seamă, atrăgându-şi asupra lor cea mai mare osândă.

Aceasta a răsturnat totul pe dos, aceasta a tulburat întreaga lume, că noi uitându-ne la oameni, facem totul de ochii lor, şi chiar în faptele bune nu socotim întru nimic de a avea pe Dumnezeu ca admirator al nostru, ci căutăm aprobarea celor deopotrivă cu noi, precum şi în faptele cele rele noi, dispreţuindu-l încă pe dânsul, ne temem de oameni – deşi la judecata lui vor sta şi aceia, şi cu nimic ne vor putea folosi, în vreme ce Dumnezeu, pe care-l dispreţuim acum, el singur va rosti hotărârea asupra noastră. Şi cu toate acestea cunoscând şi ştiind bine asemenea împrejurări, moi totuşi alergăm cu gura căscată după laudele oamenilor, ceea ce este unul din păcatele cele mai mari.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 121)

„… patima aceasta sfâşie pe cel ce o naşte.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 379)

„Nimic nu este atât de drăcesc lucru, precât a face ceva pentru ochii lumii.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIV, p. 214)

„Aceasta este o nebunie cu mult mai grozavă decât nebunia cea venită de la draci sau cea venită din smintire. Aceasta cel puţin are iertare, pe când cealaltă este lipsită de toată îndreptăţirea; când sufletul este stricat, atunci şi dreapta judecată este pierdută. Nebunia venită din vătămarea minţii este o patimă trupească, pe când nebunia aceasta vine de la o minte stricată. După cum dintre cei ce zac de friguri, aceia sunt mai greu bolnavi şi de netămăduit care se ating de mâncăruri grele, de vreme ce boala frigurilor se ascunde în vine şi în artere - tot aşa şi nebunia aceasta, căci şi ea se ascunde în însuşi cugetul omului, pe care-l strică şi-l vatămă.

Căci într-adevăr, cum să nu fie aceasta o nebunie pe faţă şi lămurită, ba încă o patimă mai urâcioasă ca toate celelalte patimi, ca pe cele ce rămân veşnic să le dispreţuieşti, iar pe cele ce sunt stricăcioase şi vătămătoare să le iubeşti cu cea mai mare dorinţă? Căci spune-mi: Dacă cineva ar alunga vântul şi ar voi să-l prindă şi să-l stăpânească, oare nu l-am numi nebun? Dar ce? Dacă cineva ar avea în stăpânire umbra, iar pe cele adevărate şi în fiinţă le-ar neglija, şi-ar urî, de pildă, femeia, iar umbra femeii ar iubi-o, sau că pe fiul său l-ar dispreţui, iară umbra ar iubi-o iarăşi, apoi atunci ce semn ai căuta mai lămurit ca dovadă de nebunia aceluia? De acest fel sunt toţi cei ce sunt robiţi, aşa zicând, de cele de acum. Căci toate de aici sunt umbre, fie slavă, fie stăpânie, fie laudă, fie bogăţie, fie dezmierdare, sau orice pământesc.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIX, p. 262)

„De ar fi cineva pictor, ar râde de toți cei ce-l ridiculizează pe dânsul, câtă vreme sunt nepricepuți în pictură, şi nici că s-ar mişca de cele bârfite de aceia, ci îi este suficientă singură mărturia lui, - în timp ce noi depindem de părerea celor mulți? Dar cum pot fi acestea vrednice de iertare?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 68)

„,… unii oameni îşi dispreţuiesc atât de mult mântuirea sufletelor lor, încât nu mai dau nici o atenție poruncilor lui Hristos, iar alții, deşi voiesc să asculte de Hristos cât de cât, deşi se silesc să păzească unele porunci, totuşi sfârşesc prin a ajunge să fie tot atât de păgubiți ca şi ceilalți din cauză că nu vor să dezlege de pe ei lanțurile slavei deşarte, ale umblatului după laudele lumii. Unul nu face deloc milostenie, altul dă celor săraci ceva din averile sale, dar face aceasta ca să-l laude lumea; cel din urmă nu este întru nimic mai bun decât cel dintâi." (*Despre căință (I),* 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 67)

„Mai există încă şi o altă pornire sufletească ce are multă putere să risipească faptele bune adunate cu multă sudoare şi oboseală, şi anume vântul slavei deşarte, a umblatului după laudele lumii. Întocmai ca un vânt, slava deşartă, năpustindu-se asupra omului, îi spulberă toate vistieriile virtuții." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* 9, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 153)

„Dar, în afară că nu aduce nici un câştig cu adevărat folositor, slava deşartă sileşte pe cel ce se pune în slujba acestei stăpâne cu totul necruțătoare să sufere o mulțime de nenorociri, mulțime de necazuri. Slava lumii este o stăpână neîndurătoare față de cei stăpâniți de ea; cu atât este mai linguşită şi mai slugărnicită de sclavii ei, cu atât este mai crudă, cu atât îi chinuieşte cu porunci mai aspre. Față de cei care o scuipă şi o dispreţuiesc n-are însă nici o putere şi nici nu poate să se răzbune pe ei. Slava lumii este mai cumplită decât tiranii, mai cumplită decât fiarele sălbatice. Tiranii şi fiarele se îmblânzesc adeseori dacă le mângâi; slava deşartă însă mai cu seamă atunci se sălbăticeşte, când o asculți, când te supui ei mai mult. De găseşte un om gata să o asculte, să-i cedeze cu totul, nimic n-o opreşte să-i poruncească orice. În lupta sa împotriva oamenilor, slava deşartă are o ajutătoare; n-ai greşi de-ai numi-o fiica ei. Când slava deşartă, hrănită şi crescută de noi, prinde rădăcini adânci în sufletul nostru, dă naştere mândriei, fiica ei. iar mândria poate tot atât de bine ca şi slava deşartă să

arunce în prăpastie sufletele celor stăpâniți de ea.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 5, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 158)

„După cum multe femei desfrânate, prin fire urâte la chip şi hidoase, ațâță cu ajutorul sulimanurilor şi al fardurilor sufletele încă nepervertite ale tinerilor, iar după ce pun stăpânire pe sufletul lor se poartă cu ei mai obraznic decât sclavii cumpărați cu bani, tot astfel şi aceste patimi, slava lumii şi mândria, pângăresc sufletele oamenilor mai grozav decât orice murdărie.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 158-159)

„... cel ce suferă şi face totul ca să o dobândească, acela mai cu seamă nu o va dobândi, o va pierde, va avea parte numai de necinste, de acuzații, de batjocură, de scârbă şi de ură. Aceasta o pățesc nu numai bărbații, ci şi voi, femeile; şi mai ales voi. Pe o femeie simplă şi naturală la înfățişare, la mers şi la îmbrăcăminte, pe o femeie care nu urmăreşte cinstirea de către ceilalți, toată lumea o admiră, o laudă, o fericeşte şi-i urează tot binele; dar pe o femeie care umblă după slava deşartă, toată lumea o urăşte, îi întoarce spatele, o evită ca pe o fiară sălbatică şi o acoperă cu nenumărate blesteme şi ocări. Dacă nu umblăm după slava lumii, scăpăm de toate aceste neplăceri.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 159-160)

„Stânca slavei deşarte este mai primejdioasă decât stânca despre care poeții povestesc miturile cu sirenele[355].” (*Tratatul despre preoție,* cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoție*, p. 70)

[355] Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Homer povesteşte în *Odiseea* (XII, 51-200) despre o stâncă, o insulă din apropierea strâmtorii Mesina (între Italia şi Sicilia), care era locuită de sirene. Acestea, prin cântecul lor fermecător, ademeneau şi pierdeau pe toți corăbierii care se apropiau de insulă ca să le asculte cântecul. Ulise, pentru a scăpa şi el şi echipajul corăbiei sale de vraja cântecului sirenelor, la sfatul zeiței Circe, a astupat cu ceară urechile corăbierilor şi a pus să fie legat de mâini şi de picioare de catarg, ca să poată asculta cântecul sirenelor, dar să nu poată îndrepta corabia spre insulă. Numai aşa a scăpat de primejdie. (n.s. 4, pp. 70-71).

SLAVA DEŞARTĂ (urmările pierzătoare)

„Să fugim de acest păcat, iubiții mei. Dacă vom fugi, vom scăpa de iad; căci mai ales acest viciu atrage focul, atât se întinde domnia lui peste tot, atât îşi exercită tirania lui peste toate vârstele şi rangurile; acesta pune tulburare în Biserică, distruge republicile, ruinează casele, oraşele, popoarele, şi satele. Pentru ce vă mirați când a putut să ajungă până în pustiu unde şi-a făcut simțită toată puterea sa? Cei ce s-au dezbrăcat de bunurile şi de bogățiile lor, care au renunțat la luxul lumii, la toatele pompele şi zădărniciile ei, care au trecut peste dorințele cărnii şi urâtele patimi ale lăcomiei, au pierdut adesea totul lăsându-se vânați de slava deşartă. Prin acest viciu cel ce a lucrat mult a fost depăşit de cel ce a lucrat puțin, şi care, dimpotrivă, a făcut multe păcate. Eu vorbesc despre fariseu şi vameş. Dar a vorbi asupra acestui viciu şi a vă arăta relele pe care le produce, va fi timp pierdut, că toată lumea are aceeaşi părere asupra acestui păcat; şi ceea ce este de spus este de a potoli în sine acest viciu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIX, 3, p. 138)

„Precum viermele roade lemnul care-l hrăneşte, precum rugina roade fierul din care se naşte, şi molia mănâncă lâna, aşa slava deşartă îi dă moarte sufletului care-o hrăneşte.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXX, 1, pp. 139-140)

„Nimic nu este mai periculos decât slava deşartă. Ea strică adesea tot binele pe care l-ai făcut.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 1, p. 166)

„Dar poate că a fi cineva în slavă este lucru plăcut. Şi cu toate acestea, nimic nu poate fi mai amar ca această robie, fiindcă cel ce iubeşte slava deşartă este mai rob ca toți robii, căci voieşte a plăcea tuturor; iar cel ce calcă în picioare slava deşartă este mai presus de toți ceilalți, şi nici că se îngrijeşte de slava din partea altora.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 97)

„De aici vin luptele şi certurile, de aici invidia şi scandalul, de aici răcirea dragostei, pentru că iubim slava oamenilor, pentru că ne robim onorurilor celor mulți. Nu e cu putință să fii şi rob al onorurilor şi în acelaşi timp şi rob al lui Dumnezeu.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 96)

„Dacă umblați după slava oamenilor, veți pierde şi rugăciunea şi postul şi milostenia şi toată bogăția voastră duhovnicească. Vreți să păstrați aceste bunătăți? Plecați departe de patima slavei deşarte. Să cereți mereu sfatul lui Dumnezeu, lauda lui Dumnezeu, încuviințarea lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 37)

„Câştigăm totul atunci când lucrăm cu smerenie pentru Dumnezeu, şi pierdem totul când cu mândrie, tânjim spre slava omenească.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 207)

„Pentru că cine pofteşte slavă şi laudă de la oameni, orice bine ar face, pierdut este, căci îşi ia aici plata. Deci acolo, la judecata lui Dumnezeu, nu va lua nici un bine. Pentru că a cinstit mai mult slava oamenilor decât slava lui Dumnezeu (...) Deci ce este mai rău şi mai de ocărât decât acei care iau laudele oamenilor pentru bunătățile pe care le fac? Când postesc îşi posomorăsc fețele lor şi se roagă pe la drumuri şi ostenelile suferă iar de plată se lipsesc. Ce pui mărturie lucrurilor pe care le faci? Pe unul îl ai judecător şi pe altul îl pui de şade să te vadă, iar pe Împăratul îngerilor, care vede ostenelile bunătății tale şi a nevoinței tale, pe acela îl laşi şi alergi la fețele slugilor ca să te vadă. Pentru aceasta, cu acele osteneli multe şi cu sudorile bunătăților te duci neîncununat şi deşert de la cei ce încununează; deci să învățăm mintea cea bună a slugii, că atunci când face slujba stăpânului său nu vrea să placă nimănui slujba lui, ci numai stăpânului său să-i placă şi nimănui la altul, dar noi stăpân ca acesta avem pe Domnul nostru Iisus Hristos şi Dumnezeu şi umblăm să ne vadă alții, care nu pot să folosească nimic, şi pierde toată osteneala lui cela ce se mândreşte în isprăvile lui cele bune.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 31)

„Căutând slava lumii noi o pierdem pe cea care ne vine de la Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 597)

SLAVA DEŞARTĂ (despre patimile născute de aceasta)

„Mânia, tristețea, invidia, cearta, hula, pâra, minciuna, fățărnicia, uneltirea, pornirea împotriva celor care nu ne-au făcut nici un rău, bucuria şi mulțumirea sufletească pricinuită de cusururile şi greşelile celorlalți slujitori, mâhnirea pricinuită de succesele şi bunăstarea altora, dragostea de a fi lăudat, dorința după posturi de cinste - dintre toate patimile dorința aceasta duce cel mai mult la pieirea sufletului omenesc -, predicile rostite pentru a fi

pe placul credincioşilor, linguşelile slugarnice, dezmierdările josnice, dispreţuirea săracilor, linguşirea bogaţilor, onorurile nemeritate, hatârurile vătămătoare, care aduc primejdie şi celor ce le fac şi celor ce le primesc, frica servilă, vrednică numai de cei mai ticăloşi robi, lipsa de îndrăznire, smerenia mare de ochii lumii, nu smerenia adevărată, îndepărtarea dojenirii şi a mustrării, dar, mai bine spus, dojenirea şi mustrarea chiar peste măsură a celor smeriţi, dar faţă de cei puternici nici îndrăznirea de a deschide buzele. Pe toate aceste fiare şi mai multe decât acestea le hrăneşte şi le creşte stânca aceea a slavei deşarte." (*Tratatul despre preoţie,* cartea a treia, cap. 9, în vol. *Despre preoţie*, p. 71)

SLAVA DEŞARTĂ (remedii)

„Uită-te, iubite, la cei care conduc caii în hipodrom! Tot poporul este de faţă; se înalţă mii şi mii de aplauze, dar ei nu-şi întorc capetele, nici nu simt vreo plăcere de pe urma laudelor acelora, ci se uită numai la unul singur, la împăratul care stă în mijloc şi la semnul aceluia privesc, nesocotind mulţimea din popor; şi numai atunci se mândresc când împăratul le pune pe capul lor cunună. Fă şi tu, iubite, ce fac aceia! Nu pune mult temei pe laudele oamenilor, nici nu fi virtuos de dragul laudelor, ci aşteaptă lauda de la dreptul Judecător! Uită-te la semnul Aceluia şi aşa rânduieşte-ţi toată viaţa ta, ca şi aici să fii hrănit necontenit cu bune nădejdi, iar dincolo să te desfătezi de veşnicele bunătăţi". (*Omilii la Facere,* omilia V, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 76)

„Dacă aştepţi, omule, răsplată de la Acela, pentru ce mai vrei să mai fii lăudat de oameni? Dar pentru ce spun eu lăudat? De multe ori oamenii nu ne laudă, ci ne pizmuiesc. Sunt unii atât de răi, că întorc pe dos şi faptele cele bune făcute de noi. Şi acum te întreb: Pentru ce ţii atât de mult la judecata lor stricată? Ochiului celui neadormit nu-i este tăinuită nici una din faptele noastre…". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 105)

„Ce folos are omul să fie admirat şi lăudat de toată lumea, dar osândit în ziua cea înfricoşătoare de dreptul Judecător şi Creatorul universului?" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 276)

„După cum cei care sunt îndrăgostiţi de slava omenească pierd cu totul slava dată de Dumnezeu, tot aşa cei care urmăresc slava dată de Dumnezeu nu sunt lipsiţi nici de slava omenească". (*Omilii la Facere,*

omilia XXIV, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 299)

„Nu te gândi la aceea, îți spune Stăpânul, că nimeni dintre oameni nu te-a lăudat şi că fapta ta virtuoasă a rămas ascunsă! Gândeşte-te la aceea, că nu după multă vreme dărnicia Stăpânului va fi atât de mare, că te va lăuda, te va încununa şi-ți va răsplăti ostenelile virtuții tale, nu pe tăinuite, nici întru ascuns, ci în fața întregului neam omenesc de la Adam şi până la sfârşitul lumii.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, I, în col. PSB, vol. 21, pp. 395-396)

„Să nu ne facem singuri nevrednici de lauda Stăpânului de dragul laudei oamenilor, de dragul laudelor pe care de cele mai multe ori ni se aduc pentru ca oamenii să ne facă pe plac. Sunt pierzătoare şi vătămătoare mântuirii noastre şi una şi alta: şi a face fapte duhovniceşti, pentru a fi slăviți de oameni, şi a ne lăuda cu faptele bune, pe care le putem facem.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 396)

„Cu cât facem mai multe fapte de virtute cu atât mai mult să căutăm să ne smerim şi să ne micşorăm. Dacă am compara cu multă înțelepciune faptele noastre bune cu binefacerile primite de la Stăpân, atunci am vedea lămurit că, chiar de-am fi ajuns pe culmile virtuții, n-am făcut nici cea mai mică parte din cele ce ne-a făcut nouă bunul Dumnezeu. Prin aceasta au bineplăcut sfinții înaintea lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 397)

„Vrei să fii slăvit? Dispreţuieşte slava şi vei fi mai strălucit ca toți”. (*Omilii la Matei,* omilia IV, X, în col. PSB, vol. 23, p. 61)

„Ți-i dragă slava şi de dragul ei unelteşti împotriva aproapelui tău? Dispreţuieşte-o, pune capăt uneltirilor, şi te vei bucura de mai multă slavă! După cum afacerile sunt potrivnice zgârceniei, tot aşa şi dragostea de slavă este potrivnică dobândirii slavei. Dar dacă vreți, să cercetăm lucrul acesta cu de-amănuntul. (…)

Spune-mi, care sunt oamenii care se fac de râs? Nu sunt, oare, aceia care fac totul pentru a fi slăviți de mulțime? Care sunt acum oamenii vrednici de laudă? Nu sunt, oare, aceia care dispreţuiesc laudele mulțimii? Deci dacă dragostea de slava deşartă este un lucru de ruşine, iar dacă îndrăgostitul de slavă nu-şi poate tăinui dragostea, atunci urmează că el va ajunge de râs, iar dragostea sa de slavă a ajuns pricina dezonoarei sale. Nu numai aceasta îl face de ruşine, ci şi aceea că este silit să facă o mulțime de

lucruri ruşinoase, pline de cea mai josnică slugărnicie”. (*Omilii la Matei,* omilia LXII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 724)

„Dacă vrei să arăţi lumii o faptă bună, nu te lăuda, şi atunci te-ai arătat mai mare! Nu socoti că ai săvârşit mare lucru când ai făcut ce trebuia să faci.” (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

„Cum vom ajunge noi la ţintă? Opunându-i slava slavei. Cum, în sfârşit, dispreţuim bogăţiile acestui pământ? Atunci când ne gândim la celelalte; precum dispreţuim această viaţă, atunci când ne gândim la cealaltă care este mai bună; noi vom putea la fel să alungăm slava acestei lumi atunci când ne vom gândi la o slavă mai frumoasă, la aceea care este adevărată slavă. Aceea despre care vorbim nu este decât una falsă şi zadarnică, un nume fără realitate; dar aceea din cer este slava cea adevărată, care are ca lăudător nu pe oameni, ci pe îngeri, pe arhangheli şi pe Domnul arhanghelilor, sau chiar pe oameni. Dacă aţintiţi ochii asupra acestui teatru, de căutaţi să cunoaşteţi preţul acestor cununi, dacă vă veţi duce în locul unde răsună aplauzele, bunurile pământeşti nu vor fi de ajuns să vă mişte şi să vă oprească; nu vă veţi mai stingheri de a le avea, nu veţi căuta să le mai dobândiţi dacă ele vă lipsesc. (…) Cunoscând dar josnicia lucrurilor omeneşti, să trimitem, să punem toate bunurile noastre şi bogăţiile în aceste comori nestricăcioase, şi să căutăm slava care este statornică şi veşnică. Eu îl rog pe Dumnezeu să ne-o dea la toţi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXIX, 3, p. 139)

„Vreţi să vă bucuraţi de slavă? Faceţi milostenie; atunci vă vor aplauda îngerii, atunci veţi fi plăcuţi lui Dumnezeu.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 3, p. 354)

„Înţelegând nimicnicia laudelor omeneşti, fugi de această vătămare! Câţi crezi tu că sunt cei ce te laudă? O sută, sau de două ori pe atâta, de trei ori, sau de patru ori? Mai mult încă: de voieşti înzeceşte şi chiar însuteşte acest număr, şi fie două mii şi trei mii acei care te aplaudă, ba chiar mii de mii; ei bine, toţi aceştia cu nimic nu se deosebesc de ciorile care croncănesc pe sus, şi dacă te gândeşti la mulţimea aceea a îngerilor din cer, apoi lăudătorii tăi par a fi mai jos decât viermii, iar lauda lor mai slabă decât pânza păianjenului, mai uşoară decât fumul şi visurile de noapte. Ascultă pe Pavel, care a observat bine aceste lucruri, şi care nu numai că nu le caută, ci chiar se apără de ele, zicând: *Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în*

crucea Domnului nostru Iisus Hristos (Galateni 6, 14). Această laudă râvneşte-o şi tu, ca să nu mânii pe Stăpânul a toate...” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 347)

„Şi de voieşti a afla că şi din alt punct de vedere trebuie a dispreţui laudele omeneşti, apoi înalţă-ţi cugetul sus, râzi în sine de cei ce te privesc, sporeşte-ţi dragostea către adevărata slavă, umple-te de înţelepciune duhovnicească şi zi sufletului tău ca şi Pavel: *Nu ştiţi, oare, că noi vom judeca pe îngeri?* (I Corinteni 6, 3); şi înălţându-l de aici, ceartă-l la urmă şi zi-i: *Tu, suflete al meu, care ai a judeca pe îngeri, voieşti a fi judecat aici de gunoi, şi a fi lăudat împreună cu cei din orchestră, cu mimicii şi cu cei ce se luptă cu fiarele sălbatice?*. Căci aceştia alungă astfel de laude, însă tu nu aşa, ci ridică-ţi aripile mai sus de strigătul şi aplauzele lor, şi râvneşte a fi asemenea lui Ioan, cetăţean al pustiului; află de la el cum nu băga în seamă mulţimea celor ce veneau să-l vadă, şi cum fiind linguşit nu se întorcea să vadă pe linguşitori, ci privind pe toţi cei ce locuiau în Palestina şi veneau la el în pustie ca să-l laude şi să-l admire, el era insensibil la laudele lor şi chiar se răscula cu toată puterea asupra lor, îi înfrunta aspru şi le vorbea ca şi cum ar fi vorbit unei adunări de copii, zicându-le: *Şerpi, pui de viperă* (Matei 3, 7). Deşi aceia pentru el alergau în pustie, pentru el îşi părăseau cetăţile şi satele, ca să se învrednicească a vedea acel cap sfânt, totuşi nimic din acestea nu a putut să-l sensibilizeze, căci el stă departe de slavă, şi era liber de orice îngâmfare proastă. Tot aşa, Ştefan când a văzut acea mulţime adunată, nu ca să-l cinstească, ci înfuriată asupra lui şi scrâşnind din dinţi, el nu s-a intimidat deloc, ci ridicându-se mai presus de furia lor, iată că le zicea: *Voi cei tari în cerbice şi netăiaţi împrejur la inimă şi la urechi* (Faptele Apostolilor 7, 51). Tot aşa şi Ilie zicea acelei mulţimi adunate, fiind de faţă şi împăratul: *Până când veţi şchiopăta de ambele picioare?* (III Regi 18, 21).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 348-349)

„Deci cum ne putem izbăvi de această sclavie? Dacă vom iubi cealaltă slavă, care cu adevărat este slavă. După cum cei ce iubesc trupurile se îndepărtează de ele de îndată ce li se înfăţişează un alt trup mai strălucit şi mai aţâţător la vedere, tot aşa se va petrece şi cu cei ce doresc slavă din partea noastră, căci acea slavă neînserată din ceruri, care străluceşte în chip de negrăit, covârşind toată bunătatea şi toată frumuseţea lumii, ea singură îi va putea scoate pe unii ca aceştia din sărmana lor amăgire.

Să privim deci spre acea slavă şi să o cunoaştem bine, ca astfel, admirându-i frumuseţea cerească, să fugim de sluţenia celei de aici şi să ne

bucurăm cu bucurie nespusă, dezmierdându-ne necontenit întru ea.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

„… dispreţul de slava deşartă este pricina adevăratei slave.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, pp. 97-98)

„Poate că ai ajuns într-o slujbă înaltă, sau ai primit vreo stăpânire bisericească? Nu cugeta lucruri mari, căci nu ți-ai câştigat tu slava, ci Dumnezeu te-a îmbrăcat cu ea, el este cel care ți-a dat-o. Deci păstreaz-o ca pe un lucru străin, nefăcând silnicie şi nici întrebuințând-o în cele ce nu trebuie, nici îngâmfându-te, şi nici sfitarisind-o, sau mai bine zis, însuşindu-ți-o ca pe ceva al tău, ci socoteşte-te sărac şi fără slavă. Dacă ți s-a încredințat vreo porfiră împărătească spre a o păstra, apoi nu trebuie a te folosi de acea haină şi a vătăma pe cineva, ci a o păstra cu cea mai mare scumpătate, ca dată ție de Dumnezeu.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia X, p. 101)

„Lauda de la oameni se scurge degrab, şi de multe ori nici nu purcede din cuget curat, pe când lauda de la Dumnezeu rămâne veşnic şi străluceşte într-una. Căci când te laudă cel ce ştie totul, chiar şi de mai înainte de naşterea ta, şi când acea laudă este lipsită de orice patimă, atunci este dovada cea mai neîmpotrivită despre virtutea ta. Deci ştiind noi acestea, să facem aşa fel ca să fim lăudați de Dumnezeu şi să ne bucurăm de cele mai mari bunătăți.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XI, p. 115)

„… cum ar putea cineva găsi doftoria acestei boli atât de felurite? Aducând la mijloc pe toți aceia cari au călcat în picioare această patimă şi privind spre icoana acelora, şi astfel îşi va îndrepta viața sa.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 379)

„După cum cineva, văzând o fiară sălbatică, se grăbeşte a fugi şi a închide uşa intrând în casă, tot aşa şi în cea de față fugi cu cugetarea spre viața viitoare şi spre slava aceea nespusă. Fiindcă numai aşa şi pe aceasta de aici o vei călca în picioare, şi pe aceea o vei avea cu uşurință, şi te vei bucura

de adevărata slobozenie, şi de veşnicele bunătăţi.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIV, p. 220)

„Şi ai putea vedea chiar şi aici pe pământ pe cei ce o cinstesc vătămaţi în totul, iar pe cei ce o dispreţuiesc folosiţi. Ucenicii Domnului, care au dispreţuit slava deşartă – că nimic nu ne împiedică a folosi iarăşi aceeaşi pildă – şi care au ales cele ale lui Dumnezeu, strălucesc mai mult decât soarele, câştigându-şi pomenire nemuritoare şi după sfârşitul lor – în vreme ce iudeii cei robiţi de această patimă sunt fără oraşe, fără casă, necinstiţi, pribegi, gata de fugă, dispreţuiţi de toată lumea şi goniţi din patria lor.

Deci şi tu, dacă voieşti a avea slavă, dispreţuieşte slava (…) Şi de voiţi, apoi vorba aceasta să o întindem şi la cele pământeşti. Pe cine oare luăm noi în bătaie de joc în glumele noastre cele muşcătoare? Oare nu pe cei ce iubesc slava deşartă? Aşadar aceştia sunt mai cu seamă lipsiţi de slavă, având mii de pârâşi, şi de toţi dispreţuiţi. Deci pe cine să admirăm noi oare? Nu pe cei ce o dispreţuiesc pe dânsa? Aşadar, aceştia sunt cei slăviţi. După cum bogat este cel ce nu are trebuinţă de multe, ci cel ce nu are trebuinţă de nimic, tot aşa şi slăvit este nu cel ce iubeşte slava, ci tocmai cel ce o dispreţuieşte, fiindcă o astfel de slavă este umbră a slavei, iară nu slavă. Că nimeni, văzând pâine zugrăvită - măcar de ar fi de mii de ori stăpânit de foame - nu se atinge de zugrăveală. Deci, iubitule, nici tu nu vâna umbrele, căci aceasta este umbră a slavei, şi nu slava.

Şi ca să afli că lucrul este aşa şi că slava aceasta este umbră, gândeşte-te că faptul acesta este defăimat de oameni, că tuturor li se pare de dispreţuit, ba chiar şi celor ce îl doresc, că chiar cel ce are slava aceasta se ruşinează singur.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXIX, pp. 260-261)

„*Cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însusi* (Flp., 2,3). Vai! Cum ne arată el aici o învăţătură plină de înţelepciune pentru mântuirea noastră! *Dacă presupui,* spune el, *că cineva este mai presus decât tine şi aceasta n-o spui doar în cuvinte, ci te şi convingi pe tine însuţi, adică dacă ai aflat toate cele despre el, desigur că-i acorzi toată cinstea cuvenită şi acordându-i-o nu te vei tulbura când îl vei vedea cinstit şi de altcineva. Să nu-l consideri, însă, mai mare decât tine aşa, pur şi simplu, ci să crezi că într-adevăr îţi este mai presus, că te întrece în toate privinţele (fapt care poate părea un exces de umilinţă); făcând astfel, slava pe care el o va primi nu ţi se va mai părea nepotrivită şi nici nu te va mai întrista. Chiar de te-ar vorbi de rău, chiar de te-ar cleveti, chiar de ţi-ar face orice rău, tu vei răbda cu bărbăţie pentru că îl vezi mai mare decât tine. Când*

sufletul tău se va convinge că el este mai mare decât tine atunci nicicând nu se va mai mânia, nici nu va mai purta invidie, oricâte rele ar pătimi de la el. Iar când şi cel ce se bucură de cinste din partea ta se va purta la fel față de tine, vei înțelege cum acest lucru e un zid puternic de îngăduință şi de concesii reciproce. Când tu ai ceva vrednic de cinste şi el consideră tot aşa, niciodată nu va urma ceva trist. Când o asemenea purtare doar din partea unuia ajunge să împrăştie toate clevetirile, atunci, când va fi din partea amândurora cine va putea să strice această bună înțelegere, această reciprocă încredințare a dragostei? Nimeni, nici chiar diavolul, căci întreit şi împătrit, ba chiar înmiit este zidul dimprejurul cetății." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, pp. 96-97)

„Nu e cu putință să te bucuri de slavă în alt fel, decât numai fugind de ea. Când o alungăm, ea ne urmăreşte, iar când alergăm după ea, fuge de noi. Dacă vrei să fii slăvit, nu dori slava, dacă vrei să fii înalt nu te înălța. De altfel, aşa-i stă în fire acestui lucru: pe cel ce nu umblă după slavă îl respectă toți, în timp ce pe cel care o caută, toți îl disprețuiesc. Aşa sunt, pare-se, oamenii: plini de ambiție şi iubind în mod natural contradicția; le place să facă tocmai contrariul a ceea ce ar trebui..." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 142-143)

„Pavel era ocărât şi tu te necăjeşti în sine-ți că nu eşti lăudat?" (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 128)

„A disprețui banii este uşor pentru cel ce voieşte, dar a disprețui cinstea, cere celor mulți mult necaz, multă filozofie, un suflet îngeresc, care să se atingă chiar de înseşi porțile cerului. Nici o patimă nu este atât de tiranică precum aceasta, care să stăpânească pretutindeni – poate că mai mult sau mai puțin, însă pretutindeni.

Deci, cum am putea oare să o biruim, dacă nu cu totul, măcar o parte? Dacă privim spre cer, dacă Îl avem pe Dumnezeu înaintea ochilor, dacă avem o mai înaltă idee despre cele cereşti, decât despre cele pământeşti. Gândeşte-te singur: când tu doreşti slavă, după ce te-ai bucurat de ea, vezi-i sfârşitul şi nu vei afla nimic. Gândeşte-te câtă pagubă pricinuieşte acest păcat, de câte bunuri lipseşte pe cineva; căci va suferi ostenelile şi primejdiile, în timp ce de roade şi de premii va fi lipsit. Gândeşte-te totuşi că cei mai mulți sunt răi şi deci disprețuieşte slava lor. Gândeşte-te ce este fiecare în parte şi vei vedea că faptul acesta este încărcat de ridicol , vei vedea că este mai mult necinste decât slavă, iar după toate acestea, ridică-ți cugetul la priveliştea cea de sus. Când, făcând vreun bine, te gândeşti poate

că trebuie a le arăta aceasta şi oamenilor, şi cauți privitori ai lucrului şi ai necazului, închipuie-ți că Dumnezeu vede, şi atunci se va stinge pofta. Ridică-te de la pământ spre priveliştea cea din ceruri. Oamenii, chiar dacă laudă pentru moment, totuşi mai pe urmă hulesc, invidiază şi ceartă, în timp ce cu Dumnezeu nu se petrec lucrurile astfel, ci El se bucură lăudând succesele noastre.

Ai vorbit poate bine şi te-ai bucurat de aplauze? Şi care îți este folosul? De cumva s-au folosit cei ce au aplaudat, de cumva s-au prefăcut şi au devenit mai buni, depărtându-se de relele de dinainte, cu adevărat că trebuie a te bucura, însă nu pentru laudele şi aplauzele ce ai căpătat, ci pentru prefacerea cea minunată şi plăcută. Iar dacă ei îşi petrec timpul aplaudând, făcând vuiet şi lăudând întruna, iar din aceste aplauze nu scot nici un folos, trebuie mai mult a te mâhni, căci acestea sunt spre judecata şi osânda lor.

Poate că te bucuri de slavă pentru evlavia ce o ai? Dacă eşti evlavios cu adevărat şi nu ştii în sine-ți nimic rău, trebuie a te bucura nu pentru că lumea te crede aşa, ci pentru că eşti evlavios; iar dacă poate nu eşti evlavios, şi totuşi pofteşti slava celor mulți, gândeşte-te că nu aceştia ne vor judeca pe noi în acea zi, ci Cel ce cunoaşte cu exactitate cele ascunse. Iar dacă tu ştii păcatele tale, şi totuşi eşti crezut de toți ca fiind curat, apoi pentru aceasta nu numai că nu trebuie a te bucura, ci încă a te întrista şi a suspina cu amar, gândindu-te întruna la acea zi, când toate se vor descoperi, când cele ascunse ale întunericului se vor da la lumină.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 145-146)

„Eu nu împiedic pe cineva de a umbla după slavă, însă voiesc a căuta slava cea adevărată, de la Dumnezeu. *A cărui laudă,* zice, *nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu* (Romani 2, 29).” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 147)

„Nimic nu este mai vrednic de disprețuit, ca slava de la oameni. Căci spune-mi, te rog: dacă ai vedea o mulțime de copii mici, copii de lapte zic, oare ai dori slava lor? Tot aşa te găseşti şi față de toți oamenii, fiind vorba de slavă. De aceea se şi numeşte faptul acesta henodoxie sau slavă deşartă. Nu vezi măştile pe care le pun cei de pe scena teatrului? Nu vezi cum unele sunt frumoase, altele strălucite şi fabricate cu cea mai de pe urmă precizie a frumuseții? Poți să-mi arăți o astfel de față în realitate? Deloc. Oare te-ai

îndrăgostit de ele? Nu, desigur. Şi de ce? pentru că sunt seci şi lipsite de valoare intrinsecă; imită frumuseţea, dar nu este însăşi frumuseţea.

Tot aşa şi slava este seacă, imită slava, dar nu este însăşi slava. Aceea rămâne slavă, care este naturală, care este intrinsecă, iar aceasta, exterioară, de multe ori ascunde sluţenia cea mai greţoasă; o ascunde înaintea oamenilor şi numai până seara, iar după ce teatrul se sfârşeşte şi măştile se scot, fiecare se vede precum este în fiinţă. Deci, să nu întrebuinţăm adevărul întocmai ca pe scenă şi în mod fals. Căci, spune-mi: ce bine poate fi ca un om să fie privit cu admiraţie de cei mulţi? Aceasta este henodoxie sau slavă deşartă, şi nimic altceva, fiindcă, după ce te duci în casă şi rămâi singur, totul s-a împrăştiat. Te-ai dus în piaţă şi ai atras asupră-ţi privirile tuturor celor de faţă? Şi ce poate fi mai mult? Nimic, totul s-a stins şi s-a împrăştiat ca fumul. Deci, astfel, vedem noi pe cele ce nu fiinţează? Dar câtă prostie şi câtă dobitocie nu este aici! Numai spre un lucru să avem privirea aţintită, anume cum să facem ca Dumnezeu să ne laude.

Dacă avem în vedere aceasta, niciodată nu vom căuta laudele oamenilor, ci chiar de le-am avea, le vom dispreţui, le vom respinge, ne vom bate joc de ele; ca şi cum, iubind aurul, am lua în schimb ţărână, aşa ne vom găsi în faţa lor. Cutare nu te laudă; cu nimic nu ţi-a fost de folos, dar chiar de te-ar grăi de rău, cu nimic nu te va vătăma. Fiind vorba de Dumnezeu însă, amândouă acestea au în sine oarecare câştig şi pagubă, pe când cele de la oameni toate sunt deşarte. Şi prin aceasta noi ne egalăm cu Dumnezeu, căci nici El nu are nevoie de slava de la oameni. *Slavă de la oameni nu primesc* (Ioan 5, 41), zice. Puţin lucru este acesta? Spune-mi! Când tu nu voieşti a dispreţui slava, zi în sine-ţi că *mă fac egal cu Dumnezeu dispreţuind slava*, şi de îndată o vei dispreţui. Căci nu este omul rob slavei, de nu cumva poate este rob al tuturor, şi mai rob decât toţi robii. Nu poruncim noi lucruri din acestea robilor noştri, după cum slava deşartă porunceşte celor cuceriţi de dânsa; lucruri din acestea, zic, urâcioase şi încărcate de necinste, şi de a le grăi, precum şi de a le face. Ba chiar dacă vede pe cineva supus şi ascultător, atunci încă mai mult întinde şi ea poruncile.

Să fugim, vă rog, de robia aceasta. Cum am putea fugi? Dacă vom filosofa asupra celor de aici, dacă ne convingem că toate cele prezente sunt vis şi umbră, şi nimic altceva, atunci cu uşurinţă vom înconjura o asemenea slavă, şi după aceea nu vom putea fi cuceriţi nici de cele mici, şi nici de cele mari. Iar dacă nu le dispreţuim pe cele mici, cu uşurinţă vom cădea şi în cele mari. De departe deci să astupăm izvoarele acestui păcat, care sunt: lipsa de minte şi lipsa de umilinţă, pe care să ne silim a le câştiga. Şi când noi vom avea o cugetare înaltă, vom putea dispreţui şi cinstea de la cei mulţi, în

acelaşi timp ne vom ridica cu mintea la cer şi ne vom învrednici de bunurile de acolo.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp.147-149)

„Nu ai venit în lume slăvit, deci nu căuta slavă. Gol am venit, nu numai de bani, ci şi de slavă şi renume.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIII, p. 382)

„... slava omenească nu este nimic, ci, într-adevăr, aşa acum spune profetul: *Toată slava omului, ca floarea ierbii*. Cu cât e mai sus şi cu cât străluceşte mai mult, cu atât pricinuieşte o prăbuşire mai mare. Aceasta e adevărat nu numai când e vorba de slava oamenilor de rând, dar chiar şi când e vorba de slava împăraților.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 155)

„Acela-i ilustru, acela-i cu adevărat slăvit, care nu are în vedere slava, care socoteşte nimica slava dată de oameni.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 159)

„Aşadar cum putem birui aceste patimi înfricoşătoare, mândria şi slava deşartă? Dacă în locul unei slave punem o slavă mai mare. Deseori nesocotim o bogăție când ne aflăm în fața unei alte bogății. Nesocotim chiar şi viața noastră, când ne dăm seama că există alta, superioară. Aşa se întâmplă şi cu slava. Vom nesocoti cu totul slava lumii acesteai, când vom observa că există o alta, cu mult mai mare, slava cerească.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 36)

„Deci dacă-ți întorci privirea spre ceata aceea sfântă din ceruri, dacă socoteşti laudele care există acolo, dacă te gândeşti la cununile lor, nici nu te vor putea scoate din minți laudele şi cununile care există aici pe pământ. Dacă te bucuri de ele, nu le vei considera importante, iar dacă-ți lipsesc, nu le vei căuta.

Spune-mi, de ce nu poți învinge ispita slavei, pe când alți oameni pot? Nu cumva aceia nu au acelaşi suflet, acelaşi trup, aceeaşi viața? Gândeşte-te la Dumnezeu. Cugetă la slava cerului. Comar-o cu cea de pe pământ şi nu o vei nesocoti degrabă pe aceasta din urmă.

Ți-e sete de cinstire? Ei, atunci să-ți fie sete de cea adevărată.Ce cinstire este aceasta, care se transformă adesea în necinstire? Ce cinstire este

aceasta care piere atât de repede? Ce cinstire este aceasta, dată de oamenii muritori? Adevărata cinstire şi unica slavă provin, doar de la Dumnezeu. Dacă doreşti din tot sufletul slava lui Dumnezeu, vei nesocoti slava de pe pământ, considerând-o neimportantă. Însă dacă nu eşti atras de slava dumnezeiască, nu vei putea niciodată să înțelegi cât de ieftină şi batjocoritoare esta slava pământească.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 36-37)

„Vrei să dobândeşti prețuire? Fereşte-te de slavă. Alergi după ea? O vei pierde şi pe cea pe care-o ai.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 183)

SLAVA DEŞARTĂ (despre omul eliberat de slava deşartă)

„Omul care nu simte nevoie să fie slăvit şi lăudat de oameni, săvârşeşte fapte bune cu toată linıştea şi cu toată siguranța; nu-l supără nici necazurile, nici bucuriile vieții. Necazurile nu-l pot nici înconvoia, nici doborî; bucuriile nu-l pot nici îngâmfa, nici semeți. Rămâne neschimbat, rămâne acelaşi în mijlocul nestatorniciei şi tulburării vieții acesteia.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 160)

SLĂVIREA (lui Dumnezeu)

„Să-L slăvim (...) şi prin viața noastră curată; să nu mai cădem iarăşi în aceleaşi păcate! Să spunem adio înşelăciunilor diavoleşti şi să atragem bunăvoința cea de sus prin luare aminte de noi înşine, prin râvnă mare şi prin mărturisire cu inima zdrobită”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

„Nici nu ne cere Dumnezeu ceva greu şi împovărător, ci numai să mărturisim că ne-a făcut atâtea faceri de bine şi să-I mulțumim pentru ele; nu pentru că are nevoie de ele – că este desăvârşit – ci ca noi să învățăm să cunoaştem pe Dătătorul bunătăților; să nu fim nerecunoscători, ci să facem fapte de virtute vrednice de binefacerile Lui şi de o atât de mare purtare de grijă. Făcând aşa, Îl chemăm şi mai mult în ajutor”. (*Omilii la Facere,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 21, p. 112)

„Dacă ne aducem necontenit aminte de binefacerile făcute de

Dumnezeu neamului nostru, vom fi şi recunoscători şi vom şi propăşi mult pe calea virtuţii. E lămurit că cel ce-şi aduce aminte de binefacerile lui Dumnezeu se va sili să nu se arate nevrednic, ci să arate atâta râvnă şi recunoştinţă, ca să fie învrednicit şi de alte binefaceri. Stăpânul nostru e darnic, iar când vede că suntem recunoscători pentru binefacerile primite până acum, îşi revarsă asupra noastră şi mai din belşug harul şi ne învredniceşte iarăşi de mai mari daruri". (*Omilii la Facere,* omilia XV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 174)

„Dumnezeu, fiind bun şi iubitor de oameni, vrea să fie slăvit de noi, nu pentru că aceasta ar adăuga ceva la slava Sa – că El n-are nevoie de nimic –, ci ca să-I dăm noi prilej ca să merităm să ne facă şi mai mult bine". (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 376-377)

„Vă rog, dar, să nu trândăvim, ci fiecare din voi să se gândească în fiece clipă, de e cu putinţă, nu numai la binefacerea ce a făcut-o Dumnezeu cu tot neamul omenesc, ci şi la binefacerile făcute cu fiecare din noi; nu numai la cele mărturisite şi ştiute de toţi, ci şi la cele personale şi tăinuite celorlalţi oameni. Aşa vei putea mulţumi necontenit Stăpânului. Aceasta-i cea mai mare jertfă, cea mai desăvârşită ofrandă; aceasta ne este pricină de îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. Şi cum? Am să vă spun eu! Cel care frământă necontenit în mintea lui aceste gânduri, cel care-şi cunoaşte bine nimicnicia sa, cel care se gândeşte la nespusa şi covârşitoarea iubire de oameni a lui Dumnezeu, Care rânduieşte viaţa noastră nu după cum merită păcatele noastre, ci după bunătatea Lui, ei bine, un om ca acesta îşi pleacă gândirea, îşi zdrobeşte cugetul, îşi micşorează toată mândria şi îngâmfarea, învaţă să fie smerit, să dispreţuiască slava acestei vieţi, să-şi râdă de toate cele văzute, să se gândească la bunătăţile cele viitoare, la viaţa cea veşnică şi fără sfârşit. Un om cu un astfel de suflet aduce lui Dumnezeu jertfă adevărată şi bine plăcută, după cum spune profetul: *Jertfa lui Dumnezeu duh umilit; inimă înfrântă şi smerită, Dumnezeu nu va urgisi* (Ps., 50, 18). Pe slugile cele cu judecată sănătoasă nu-i îndreaptă atât pedepsele şi osândele, cât binefacerile şi conştiinţa că nu sunt pedepsiţi după cât merită pentru păcatele lor". (*Omilii la Facere,* omilia IX, V, în col. PSB, vol. 21, pp. 112-113)

„Iar Dumnezeu este slăvit nu numai prin dogme drepte, ci şi prin petrecere aleasă[356]." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul întâi, p. 20)

[356] *Petrecere aleasă* în sens de vieţuire duhovnicească aleasă – n.n.

„... cei ce trăiesc bine slăvesc pe Dumnezeu...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 284)

„Dacă oamenii, doar aclamând pe împăratul lor, se mândresc foarte, chiar de n-ar câştiga nimic altceva, atunci poţi înțelege câtă mândrie şi câtă slavă ar fi pentru noi de a slăvi pe Stăpânul nostru, şi de câtă osândă am fi vrednici dacă L-am batjocori. Deşi, altminteri, Dumnezeu voieşte a fi slăvit nu pentru că El ar avea nevoie de aceasta, ci pentru interesul nostru propriu. Câtă deosebire crezi tu că este între Dumnezeu şi oameni? Oare pe atâta pe câtă este între oameni şi viermi? Sau poate pe câtă este între îngeri şi viermi? Dar nimic n-am spus până acum, fiindcă nici nu e cu putinţă a stabili deosebirea între El şi noi! Oare ai voi tu să ai mare şi strălucită slavă de la viermi? Eu nu cred. Deci dacă tu, care iubeşti slava, totuşi n-ai voi aceasta, apoi cum e cu putinţă ca Dumnezeu, Care este scutit de asemenea patimi, şi Care e într-atâta măsură superior întregului univers, să aibă nevoie de slava ta? Şi cu toate acestea, deşi nu are nevoie, El o doreşte de la tine chiar pentru tine, adică pentru binele tău. Dacă El a suferit pentru tine, făcându-Se rob, apoi de ce să te minunezi dacă suferă şi altele, numai ca să-Şi atingă scopul? Nimic să nu crezi ca nevrednic de El, când ceea ce face nu are alt scop decât mântuirea noastră.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, p. 141)

„Nici cerurile nu slăvesc pe Dumnezeu glăsuind, ci prin privirea lor pregătesc pe alţii de a-L slăvi; şi, cu toate acestea, se zice că ele spun slava lui Dumnezeu. Tot aşa şi cei ce petrec o viaţă minunată, chiar dacă tac, ei slăvesc pe Dumnezeu, fiindcă printr-înşii mulţi alţii Îl slăvesc.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 364)

„Slăvirea lui Dumnezeu stă în a se uni oamenii la un loc, a-L lăuda pe El într-un cuget şi într-un duh, a fi îngăduitor celui mai slab şi a nu trece cu vederea mădularul rupt din trup.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVIII, p. 501)

„Dumnezeu nu este lipsit de nimic. Deci pentru ce voieşte a fi lăudat şi slăvit de noi? De aceea, ca iubirea noastră către Dânsul să se facă mai fierbinte. Pentru că în definitiv nu doreşte nimic din partea noastră, decât numai mântuirea noastră; nu are nevoie nici de serviciul nostru, nici de slavă, şi nici de altceva din partea noastră; totul El face numai pentru

mântuirea noastră." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia I, p. 10)

„Când Îl slăvim bine, însă nu viețuim bine, atunci mai mult Îl necinstim, pentru că recunoscându-L pe El de stăpân şi învățător, Îl disprețuim şi nu ne temem de judecata cea dreaptă şi înfricoşată." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 140)

„*Slăviți, dar, pe Dumnezeu, în trupul vostru şi în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu* (I Corinteni 6, 20). Şi cum Îl slăveşte cineva pe Dumnezeu în trupul său? Cum în sufletul său? În trup Îl slăveşte cel ce nu este desfrânat, cel ce nu se îmbată, cel ce nu se îmbuibează cu mâncărurile, cel ce nu se împodobeşte, cel ce are grijă de trup doar atât cât îi trebuie pentru sănătatea lui, cel ce nu se preadesfrânează, cea (femeia) care nu miroase a mirodenii, cea care nu-şi zugrăveşte fața cu vopsele, cea ce se mulțumeşte cu atâta cât a făcut Dumnezeu, şi nu mai adaugă nimic meşteşugit pe fața sa." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a IV-a, p. 53)

„Nimic nu laudă şi iubeşte atâta Dumnezeu ca sufletul blând, smerit şi recunoscător." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a patra, pp. 71-72)

„Să nu se ruşineze de noi Dumnezeu de a fi numit Dumnezeul nostru. Se ruşinează atunci, când este numit Dumnezeul oamenilor răi, precum şi atunci când cei buni şi care fac fapte bune, Îl slăvesc, El se slăveşte." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIV, p. 289)

„… să-L slăvim pe Dumnezeu în tot ce facem." (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 27)

„Că poți slăvi pe Dumnezeu şi prin felul cum mergi, şi prin îmbrăcăminte, ascultă ce spune un bărbat înțelept: *Îmbrăcămintea omului, dinții care râd şi călcătura lui îi vestesc firea* (Sirah 19, 27)." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 19)

„Nimeni nu va putea, necinstindu-l pe Dumnezeu, să-l păgubească cu ceva şi nimeni nu va putea, lăudându-l, să-l facă să apară mai strălucitor. De altminteri, cât priveşte slava ce îi este proprie, el rămâne pentru veşnicie

neschimbat, fără ca laudele noastre să-l facă să sporească sau ca blasfemiile să-l micşoreze. Oamenii care îl preamăresc potrivit cu vrednicia sa, sau mai bine spus după cât le stă lor în putere să îl preamărească – căci vrednicia sa nicicând nu va putea fi preamărită îndeajuns –, obţin folos din lauda pe care o aduc. În schimb, cei ce îl hulesc şi dispreţuiesc îşi pun în primejdie propria lor mântuire." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea III, p. 62)

„Să-L slăvim în toate, căci aşa vom atrage asupra noastră mai multă purtarea Lui de grijă şi dobândim mult ajutor, ne vom putea păzi de răutatea cea veşnică. Aşa vom dobândi bunătăţile ce vor să fie, cu darul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos." (*Cuvânt către cei ce cred că diavolii ocârmuiesc cele omeneşti şi se necăjesc pentru pedepsele lui Dumnezeu, şi se smintesc pentru îndestulările celor răi şi pentru suferinţele celor drepţi*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 34)

„Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Căci nu voi înceta să spun acest lucru pururea în toate cele ce mi se întâmplă." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IV, 1b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 138)

„Atunci când Stăpânul nostru este slăvit[357], ne revarsă cu multă generozitate darurile. Căci primind El dispoziţia noastră binevoitoare, ştie că nu dă binefacerile Sale unor nerecunoscători şi răuvoitori." (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 80)

„Fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi (I Cor., 10, 31). Ia aminte la exactitatea îndemnului! Toate – zice – pe care pui mâna şi le faci, să aibă rădăcina şi temelia aceasta: să fie spre slava lui Dumnezeu şi nimic să nu fie din partea ta care să nu aibă această temelie. Aşadar, *fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi.*

357 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: De către cei pe care i-am incitat noi prin vieţuirea noastră. (n.s. 30, p. 80)

Şi cum este aceasta: a mânca şi a bea spre slava lui Dumnezeu? Este atunci când şezând la masă mulţumeşti Celui Ce ţi-a dat-o, când Îl recunoşti ca Dătător, când nu porţi discuţii lumeşti, ci - cu multă cumpătare plinind trebuinţa trupului şi refuzând orice lipsă de măsură şi îmbuibare – când te scoli, mulţumeşti Celui Ce a dat hrana spre întremarea noastră. Aşa faci toate spre slava lui Dumnezeu. Căci zice: *fie de mâncaţi, fie de beţi, fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi.*

Ia uită-mi-te cum prin aceste puţine vorbe a cuprins tot modul nostru de trai! Căci zicând *fie altceva de faceţi*, s-a referit într-un singur cuvânt la toată viaţa noastră, vrând ca noi să lucrăm faptele virtuţii fără să privim deloc la slava oamenilor. Dar nu numai aceasta a vrut să ne spună prin *fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi*, ci ne mai dă de înţeles ceva: să ne depărtăm de orice faptă a răutăţii şi nimic să nu facem care nu aduce slavă Stăpânului tuturor." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 97)

,,Dar cum să-L slăvim pe Dumnezeu? Printr-o trăire spre slava lui Dumnezeu şi prin luminarea ce iese din viaţa noastră, după cum zice altundeva: *să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca ei să vadă faptele voastre bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri* (Mt., 5, 16). Căci nimic nu face să fie atât de mult slăvit Stăpânul nostru ca vieţuirea înaltă. După cum lumina soarelui luminează ochii celor ce o privesc, tot aşa şi virtutea îi atrage spre contemplarea ei pe toţi care o privesc şi îi mişcă spre slăvirea Stăpânului pe cei cu mintea sinceră. *Deci pe toate câte le facem, aşa să le facem, ca să mişte spre slavoslovie pe fiecare din cei ce ne privesc*. Căci zice: *fie altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi*." (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem faţă de fraţii căsătoriţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 98)

„Noi vom face mai mult decât a binecuvânta pe Dumnezeu cu buzele noastre, viaţa noastră va fi o acţiune de laudă continuă. *Jertfeşte lui Dumnezeu jertfă de laudă*. Şi care va fi victima? Faptele noastre sfinte, membrele noastre, corpul nostru, toată fiinţa noastră, viaţa noastră întreagă." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 20)

SLUGILE

„Şi de ce ai nevoie de multe slugi? După cum în haine şi în mâncăruri noi trebuie a căuta numai neapărata trebuinţă, tot asemenea şi în slujitori. Ce nevoie este a avea multe slugi? Nici una, fiindcă un singur stăpân are nevoie de o singură slugă numai şi mai drept vorbind, doi şi trei stăpâni se pot sluji cu o singură slugă. Iar dacă crezi că aceasta este greu lucru, apoi tu gândeşte-te la cei ce nu au nici o slugă, şi totuşi se bucură de mai lesnicioase îngrijiri. Căci Dumnezeu ne-a lăsat destul de destoinici spre slujba noastră, ba încă şi spre a aproapelui. Şi dacă nu crezi, apoi ascultă pe Pavel, care zice: *Singuri voi ştiţi că trebile mele şi a celora ce sunt cu mine au slujit mâinile acestea* (Fap., 20, 34). Apoi dacă dascălul lumii şi cel vrednic de ceruri nu se ruşina slujind multora – tu dacă nu târăşti după tine o droaie de slugi, o socoteşti ca ceva necinstit, şi nu ştii că tocmai aceasta este care te necinsteşte? Fiindcă pentru aceea Dumnezeu ne-a dat şi mâini, şi picioare, ca să nu avem trebuinţă de slugi. Nu din pricina nevoii s-au pus slugile, fiindcă atunci împreună cu Adam s-ar fi plăzmuit şi sluga – ci este mai mult certarea păcatului, osânda neascultării. Iar Hristos, venind în lume, a dezlegat şi aceasta, după cum zice apostolul: *Întru Hristos Iisus nu este rob sau slobod* (Gal., 3, 28).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XL, p. 442)

„Pentru aceea ne-a dat Dumnezeu mâini şi picioare, ca să nu ne trebuiască slugi. Că nu s-a dat să fie un neam de slugi, că nu s-au zidit împreună cu Adam şi slugi, ci aceasta este a neascultării certare şi muncă.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 130-131)

SLUJBELE (sfintele slujbe)

„Pentru mai multe pricini se cuvine să fericim şi să admirăm pe slujitorii lui Dumnezeu: mai întâi, că aveau în rugăciuni nădejdea mântuirii lor; apoi, că au lăsat în scris cântările şi slujbele pe care le aducem lui Dumnezeu cu bucurie şi cu frică; şi, în sfârşit, că ne-au transmis comoara aceasta a lor, ca să poată îndemna pe toţi cei ce vor veni după ei spre râvnă.” (*Despre rugăciune*, cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 205)

SMERENIA (definiţia)

„... mama tuturor bunurilor, anume smerenia.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 401)

„Ce este, deci, smerenia? A cugeta cele smerite. Dar pe cele smerite le cugetă nu cel silit de împrejurări să fie smerit, ci acela care se smereşte pe sine.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, p. 111)

„Ce înseamnă a se smeri? Nu oare a fi criticat, învinovăţit şi defăimat?” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 141)

„Atunci e smerenie, când unul mare se micşorează pe sine.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a doua, p. 40)

„Atunci e smerenie cu adevărat când te smereşti în toate şi te numeşti cel mai mic.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a doua, p. 41)

,,Smerenia nu înseamnă ca un păcătos să se socotească pe sine cu adevărat păcătos, ci aceea este smerenie, când cineva se ştie pe sine că a făcut multe şi mari fapte bune, şi totuşi nu cugetă lucruri înalte despre sine, ci zice ca Pavel: *Cu nimica pe mine nu mă ştiu vinovat, însă aceasta nu mă îndreptează pe mine* (I Cor. 4, 4). Şi iarăşi: *Iisus Hristos a venit pe lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu* (I Tim. 1, 15). Aceea este smerenie, când cineva cu faptele bune ale sale este mai presus de toţi, şi totuşi se înjoseşte înlăuntrul său.” (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 5)

,,… trăirea smereniei nu are loc când te socoteşti păcătos, fiind păcătos. Trăirea smereniei se găseşte la cel care, deşi are în el însuşi conştiinţa că a împlinit multe şi mari fapte bune, nu îşi închipuie nimic mare în privinţa sa.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 127)

,,Aceasta este trăirea smereniei: de la înălţimea la care ai ajuns prin împlinirea faptelor bune să te smereşti în cuget.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 127)

„Te smereşti când nu-ţi închipui lucruri mari despre tine, deşi ştii bine că ai făcut fapte mari.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 76)

SMERENIA (- începutul şi culmea virtuţilor creştine)

„Totdeauna Hristos căuta să potolească gândurile de mândrie ale ucenicilor, să-i convingă să se smerească şi să nu se laude cu faptele lor

bune; să ştie că mai cu seamă cea mai mare virtute din toate este să te smereşti când faci fapte bune”. (*Omilii la Facere,* omilia XXI, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 249-250)

„Să punem, ca temelie faptelor noastre bune, smerenia, ca să zidim cu trăinicie virtutea. Atunci e adevărată virtute, când virtutea e unită cu smerenia. Omul, care pune virtuții această temelie, poate înălța clădirea virtuții la orice înălțime vrea. Smerenia dă cea mai mare tărie; este zidul cel nedorit, este turnul cel nebiruit. Smerenia ține întreaga clădire a virtuții şi n-o lasă să cadă nici de lovitura ploilor, nici de furia vânturilor (Matei, 7, 25). Smerenia ridică virtutea mai presus de orice lovitură; ajunge ca diamantul; atât o face de puternică. În sfârşit, smerenia atrage asupra noastră marile răsplăți ale iubitorului de oameni Dumnezeu”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXV,VII, în col. PSB, vol. 22, pp. 26-27)

„Căci precum în trupul omenesc capul este stăpânul şi conducătorul la restul, aşa este smerenia, ea stăpâneşte, ea împărăteşte, totul îi este supus ei şi totul depinde de împărăția ei supremă, împărăție universală, căci dacă smerenia cucereşte lumea, cu atât a cucerit ea mai mult inima lui Dumnezeu. Dumnezeu spune că n-are priviri decât pentru cel smerit: *spre cine voi privi Eu, dacă nu spre cel smerit şi blând?*” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 439)

„Nimic, nimic nu ne poate întări şi susține atât de mult cât smerenia, cât umilința, cât gândul de a nu ne crede niciodată grozavi. Acelaşi lucru ne-a învățat şi Hristos. Când a început acea învățătură duhovnicească, a început-o vorbind despre smerenie. Deschizându-Şi gura, a dat mai întâi această lege, grăind aşa: *Fericiți cei săraci cu duhul* (Matei 5, 3). După cum omul care vrea să zidească o casă mare şi frumoasă îi pune o temelie potrivită, ca să poată ține greutatea clădirii, tot aşa şi Hristos, voind să zidească în suflete clădirea aceea mare a înțelepciunii, a pus mai întâi în suflete învățătura despre smerenie, ca o temelie tare şi neclintită. Ştia Domnul că o dată ce smerenia este înrădăcinată în inima oamenilor, pot fi zidite cu trăinicie şi celelalte virtuți. După cum, iarăşi, dacă-ți lipseşte smerenia, te osteneşti în zadar, degeaba şi fără de folos, chiar de-ai săvârşi toate celelalte virtuți! Te asemeni cu cel ce a zidit casa pe nisip, care a îndurat osteneala, dar n-a cules folosul, pentru că n-a pus casei sale temelie trainică (Matei 7, 26-27). Aşa că omul care face un bine, dar îl face fără smerenie, a pierdut totul şi a stricat totul. Iar când spun smerenie, nu mă gândesc la smerenia cuvântului, nici la smerenia în vorbă, ci la smerenia cea din adânc, din inimă, din suflet, din

cuget, pe care singur Dumnezeu o vede.” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 75)

„Smerenia e temelia înțelepciunii noastre! De-ai fi clădit de la începutul vieții tale mii de fapte bune, milostenie, post, rugăciune, tot felul de virtuți, dar dacă n-ai pus mai înainte ca temelie smerenia, ai clădit totul în zadar, de pomană, şi se va nărui iute clădirea, ca şi aceea zidită pe nisip (cf. Matei 7, 26-27). Nu este, nu este nici o faptă bună de-a noastră care să nu aibă nevoie de smerenie! Nu este nici una care să poată sta fără ea! De mi-ai vorbi de cuminţenie, de feciorie, de dispreţul averilor, de orice, toate virtuţile sunt necurate, blestemate, urâte când le lipseşte smerenia. Pretutindeni, dar, să ne însoţească smerenia: în cuvinte, în fapte, în gânduri; cu ea să clădim faptele noastre bune.

Am vorbit însă destul despre smerenie, deşi nu după vrednicia acestei virtuţi - că nimeni nu o va putea cânta după vrednicie -, ci pentru priceperea dragostei voastre.” (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din fățărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 2-3, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 332-333)

SMERENIA (- cauza tuturor bunătăților)

„Cauza tuturor bunătăților este smerenia.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p.

SMERENIA (măreţia şi importanţa acestei virtuţi)

„Prin smerenie suntem egali cu îngerii.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a VIII-a, p. 147)

„Iară pentru ca să cunoaşteţi cât de bine este a nu gândi cineva lucruri înalte despre sine, închipuiţi-vă două trăsuri care se întrec între ele. Trăgătorii uneia să fie dreptatea cu mândria, iar trăgătorii alteia – păcatul cu smerenia; şi veţi vedea că trăsura păcatului învinge pe cea a dreptăţii; nu pentru că păcatul ar fi având aşa de multă putere proprie, ci prin tăria smereniei celei legate cu dânsul. Şi trăsura dreptăţii rămâne în urmă, nu pentru că dreptatea ar fi foarte slabă, ci pentru greutatea şi povara mândriei. Adică, precum smerenia, prin puterea ei cea însemnată, covârşeşte puterea păcatului şi ne ridică până la cer, aşa pe de altă parte, mândria, prin greutatea şi povara ei cea mare, pune stăpânire pe dreptate şi o doboară la pământ.”

(*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 5-6)

,,Căci cu adevărat smerenia stă mai sus chiar decât mucenicia. Când fiii lui Zevedeu s-au rugat Domnului, ca să le dea locurile cele dintâi întru împărăția Sa, după povestirea evanghelistului Marcu, Domnul le-a zis aşa: *Deşi veți bea paharul Meu şi vă veți boteza cu botezul Meu [adică veți fi munciți ca şi Mine], însă a şedea de-a dreapta Mea şi de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor ce s-au gătit* (Mc. 10, 39-40). Din acest răspuns noi învățăm taina că chiar moartea mucenicească nu este de ajuns pentru cinstirea cea mai înaltă şi pentru locul cel mai de sus în cer. Căci vedeți, Domnul a zis către dânşii, că măcar de ar suferi ei moartea cea mucenicească, prin aceasta totuşi nu ar dobândi locurile cele dintâi. Aşadar, trebuie să fie alții, care vor putea să arate încă şi mai mare vrednicie. Aceasta a însemnat şi Hristos prin cuvintele: *Puteți să beți paharul pe care Eu îl beau, şi cu botezul, cu care Eu mă botez, să vă botezați; iară a şedea de-a dreapta Mea şi de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor ce s-au gătit*. El nu vorbeşte numai de şedere, ci de şedere de-a dreapta şi de-a stânga, spre a rosti îndulcirea de cea mai înaltă cinste, de posedarea locurilor celor mai de sus. El vrea să zică prin aceasta: *Preoția de a fi mai cinstiți decât alții şi de a fi ridicați peste toți, nu o puteți dobândi numai prin mucenicie. Deşi voi veți răbda acestea, nu stă în puterea Mea de a vă da vouă cea mai înaltă cinste, ci ea se cuvine acelora cărora li s-a gătit*. Dar care sunt aceştia? Voim să vedem cine sunt acei fericiți şi de trei ori fericiți, care vor dobândi aceste mărite cununi. Cine sunt ei oare, şi ce au făcut ei oare ca să se încununeze atât de mărit? Ascultă ce zice Domnul! Când ceilalți Apostoli s-au supărat pe cei doi fii ai lui Zevedeu, pentru că aceştia ar fi vrut să aibă numai pentru dânşii locurile cele dintâi, iată cum Hristos aduce orânduială patimii acelora şi acestora. El a strigat către dânşii şi a zis: *Căpeteniile neamurilor le stăpânesc pe ele, şi cei mai mari ai lor peste ele domnesc. Iară între voi nu va fi aşa; ci care vrea să fie mai mare între voi, să fie vouă slugă; şi care va vrea să fie mai întâi, să fie cel mai de pe urmă decât toți* (Mc. 10, 42-43). Vezi, ei voiau să fie cei dintâi, cei mai mari, cei mai însemnați, asemenea principilor. Pentru aceasta a zis Iisus: *Care vrea să fie cel mai mare, acela trebuie tuturor slugă să le fie. Dacă voi voiți să dobândiți locul cel dintâi şi cinstea cea mai înaltă, sârguiți-vă a fi cei mai de jos, cei mai smeriți, cei mai mici şi mai ascultători.* Aşadar, fapta bună a smereniei dă cinstea cea mai înaltă, precum şi Fiul lui Dumnezeu S-a smerit pe sine, spre a întemeia împărăția Sa cea mare şi a dobândi milioane şi milioane de slujitori. Iar tu, creştine, te vei teme oare ca nu cumva să te

înjoseşti prin smerenie? atunci vei tu mai mare şi mai înalt decât alții, mai strălucit şi mai mărit, când te vei înjosi pe tine însuți, când nu vei umbla după rangul cel dintâi, când vei răbda de bună voie umilința, jertfirea de sine şi primejdia, când tu te vei sârgui a fi sluga tuturor, gata a face şi a suferi toate pentru aceasta." (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 7-10)

SMERENIA (Hristos – model de smerenie)

„Hristos a ascultat şi a fost supus cu supunerea cea mai de pe urmă şi de aceea a primit cinstea cea de sus; S-a făcut rob şi de aceea este stăpânul tuturor, al îngerilor şi a tuturor celorlalte. Aşa că să nu considerăm nici noi că ne-am coborât din demnitatea noastră dacă ne smerim pe noi înşine. Aceasta înseamnă a ne înălța şi mai cu seamă acest lucru merită admirație, şi pe drept cuvânt." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, p. 141)

„Că dacă fiind Dumnezeu şi Stăpân, şi Fiul lui Dumnezeu, şi totuşi nu S-a înjosit a lua chip de rob, cu atât mai mult noi trebuie a face totul, chiar de ar fi cât de umilite." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 66)

„*Învățați-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima*" (Mat., 11, 29), a spus Domnul. Şi cu adevărat, dacă nu era smerit, fiind Fiu al Preaînaltului Dumnezeu, ar mai fi ales să-i fie mamă o fiică neînsemnată din popor? Dacă nu era smerit, El, Care este Ziditorul lumii văzute şi a celei nevăzute, ar mai fi venit din cer pe pământ? Dacă nu era smerit, El, Care este Dătătorul de viață al întregii zidiri, ar mai fi primit să se nască într-o iesle sărăcăcioasă? Dacă nu era smerit, El, Care este nevinovat şi fără de păcat, ar fi primit să fie biciuit şi batjocorit şi ar mai fi murit pe cruce, pentru mântuirea oamenilor păcătoşi şi vinovați? Hristos a fost atât de smerit, încât S-a jertfit pentru păcatele pe care le-am făcut noi. Este atât de smerit, încât ne roagă pe noi, care suntem făpturile create de El, să ne pocăim, ca să nu ne pierdem sufletele.

Eşti smerit? Atunci nu te minuna cu un lucru ca acesta! Gândeşte-te cât de jos a coborât Domnul, şi vei vedea nu numai că nu ai de ce te minuna, dar şi că lăudându-te cu smerenia ta, te faci de râs. Chiar de ai fi cel mai smerit dintre oameni, tot nu ai făcut nimic pe lângă ceea ce a făcut Hristos." (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 211-212)

„Dumnezeu S-a smerit dinaintea oamenilor, Ziditorul dinaintea zidirii, Binefăcătorul dinaintea celor cărora le face bine.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 216)

SMERENIA (sfinții – pildă de smerenie)

„Vrei acum să afli cine este smerit? Uită-te la Pavel, dascălul lumii, vasul ales, limanul liniştii, turnul nestricăcios, care cu trupul lui mărunt a cutreierat lumea ca să-L propovăduiască pe Hristos, a depus atâtea osteneli, i-a întins atâtea curse diavolului, a fost întemnițat, rănit, biciuit, a uimit lumea prin epistolele sale, a fost chemat la lucrarea lui prin glas ceresc... Şi cu toate acestea, se smerea şi spunea: *Eu sunt cel mai mic dintre apostoli; nici nu sunt vrednic să mă numesc apostol* (I Corinteni 15, 9). Vezi pe ce treaptă de smerenie se afla?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 80)

„În Vechiul Testament să ațintim ochii spre formidabilul patriarh Avraam. Pretutindeni şi totdeauna noi îl găsim ca duşman al fastului şi al mândriei, cedând înaintea lui Lot, primindu-i pe oaspeții săi cu cea mai smerită atitudine, trecând nezărit în Egipt, angajând fără de nici o împotrivire căsătoria lui Isaac; totdeauna modest, niciodată uimit de poziția sa înaltă, nici de bogățiile sale, nici de virtuțile sale.

Priviți la Sfântul Pavel în Testamentul Nou. Ce de smerenie în sânul celor mai sublime haruri! Ce de întunecime, obscuritate în viața sa, în felul lui de a trăi! Ce modestie arată când vorbeşte! Ce iubire smerită când pedepseşte şi mustră! Ce sărăcie învârtoşată păstrează când evanghelizează!” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 601)

SMERENIA (este foarte plăcută Domnului)

,,Pentru a pricepe că nu este bine în nici un chip să îți imaginezi lucruri mari despre tine, închipuie-ți cu mintea două care: unul la care stau înjugate dreptatea şi orgoliul şi celălalt tras de păcat şi smerenie. Vei vedea că jugul păcatului trece înaintea dreptății, nu prin propria mişcare, ci prin puterea smereniei împreună cu care trage la jug, aşa cum carul dreptății rămâne în spate nu din pricina slăbiciunii dreptății, ci din cauza greutății şi nemăsurării orgoliului. Căci, după cum smerenia biruieşte prin marea sa putere de înălțare chiar cel mai greu păcat, şi devine prima care ajunge să se înalțe la Dumnezeu, tot astfel şi orgoliul, prin marea sa greutate şi

nemăsurare capătă putere şi se înstăpâneşte asupra uşurătății dreptății, trăgând-o lesne în jos.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 128)

„Nimic nu este mai bine plăcut lui Dumnezeu decât gândul smerit.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 211)

„Nimic nu este mai plăcut lui Dumnezeu ca şi atunci când cineva se numără ultimul dintre păcătoşi. Acesta este întreg principiul filosofiei.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 565)

SMERENIA (necesitatea smereniei)

„Moise ne învață cât este de mare această virtute a smereniei, căci ea l-a făcut pe el aşa mare. Nimeni, în sfârşit, nu i se poate asemăna; iată pentru ce începe prin ea, Iisus Hristos fericirile (Mt., 5, 3). Voind să pună temelia unei clădiri înalte, El a pus smerenia prima. În sfârşit, fără ea nimeni nu poate obține harul mântuirii; dacă se posteşte, se roagă, se dă milostenie dacă acestea se fac din slava deşartă şi lăudăroşenie toate sunt zadarnice; precum dimpotrivă cu ea totul este plăcut, totul este blând şi iubit, totul este pace şi siguranță. Să ne purtăm dar smerit, frații mei dragi, sigur nouă ne va fi uşor să practicăm această virtute, dacă veghem asupra noastră înşine.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXIII, 1, p. 159)

„Ai săvârşit fapte bune fără număr? Ai dobândit multe virtuți? Toate acestea sunt zadarnice dacă nu eşti un om smerit. Orice izbândă este fără valoare dacă nu este însoțită de smerenie.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 209)

„De-ai face mii de bunătăți în toată viața ta, ori milostenie, ori rugăciuni, ori postiri, ori alte fapte bune şi nu vei pune smerenia temei, numai în deşert te osteneşti. Că nu este nici o faptă bună a noastră care să poată sta fără de smerenie, ci ori feciorie, ori curăție şi banii şi averea vei urî, ori altă bunătate de vei face, toate acelea necurate sunt şi pângărite şi mai urâte înaintea lui Dumnezeu, nefăcându-se împreună cu dragostea şi smerenia.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 120)

SMERENIA (naşterea smereniei)

„Să ne ocupăm de oamenii virtuoşi. De unde putem şti că n-au călcat în picioare cea mai mare virtute, smerenia, deşi au săvârşit celelalte virtuți? Pe aceştia Dumnezeu îi părăseşte ca să cunoască prin propria lor experiență că n-au săvârşit acele fapte de virtute prin puterea lor, ci prin harul lui Dumnezeu.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (I). Către Staghirie, ascetul care era chinuit de demon. Cuvânt de sfătuire,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 153)

„Adu-ți aminte, omule, de firea ta ce este şi aceasta îți ajunge ca să te smereşti pururea, cum că eşti pământ şi țărână şi ai moartea lângă tine.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 120)

SMERENIA (dobândirea smereniei)

„În alt chip nu se poate ca să se facă cineva smerit, fără numai prin iubirea celor sfinte şi dumnezeieşti şi prin dispreţuirea celor de aici. După cum cel ce urmează să se bucure de împărăţie, întru nimic ar socoti cinstea ce i-ar da-o un om de rând în locul porfirei împărăteşti, tot aşa şi noi ne vom bate joc de toate cele de aici dacă vom dori cinstea cea din viaţa viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„Chiar de nu ne-am smeri pentru Dânsul, totuşi prin supărări, prin nenorociri, prin stăpânirile lumii ne vom smeri.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 216)

„Smerenia este foarte importantă, pentru că ea nu ne aduce numai bunătăţile cereşti, ci foloseşte din plin şi în această viaţă.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 211)

„Aşadar, să nu ne mândrim nici cu bogăţia noastră, nici cu alte daruri pe care le avem de la Dumnezeu. Să încercăm, în schimb, să ne gândim la slăbiciunea firii noastre şi la păcatele pe care le săvârşim şi să aflăm astfel cine suntem cu adevărat. Cunoaşterea de sine va aduce în sufletele noastre gândul smerit.

Cel care a ajuns să înţeleagă că nu valorează nimic, acela a ajuns la deplina cunoştinţă a propriei persoane.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 211)

„Oarecine sfătuia zicând: *Ia aminte de sineți, cugetă la firea şi alcătuirea ta şi de-ajuns îți va fi aceasta pentru a fi totdeauna smerit.* Din această pricină dreptul acela Avraam în toată vremea avea acest gând întru sine şi niciodată nu cugeta înalt. Şi cel ce vorbea cu Dumnezeu şi-a dobândit atâta îndrăzneală, mărturisit fiind de El pentru fapta cea bună, zicea: *Iar eu sunt pământ şi cenuşă* (Fac., 18, 27).

Iar altul voind să smerească pe omul cel îngâmfat şi trufaş, nu aduce cuvinte lungi, ci îi aduce aminte numai de fire şi-l mustra tare zicând: *Ce se trufeşte pământul şi cenuşa?* (Înț. Sir., 10, 9)." (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 90)

„Precum spunea şi David: *Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Ps., 50, 18). N-a spus numai *smerită,* ci şi *înfrântă;* când e *înfrântă,* este şi *zdrobită.* Atunci, chiar dacă ar voi, nu se mai poate mândri! Tot aşa şi noi: să nu ne smerim numai sufletul nostru, ci să-l şi zdrobim şi să-l facem să fie pătruns de durere. Iar sufletul se zdrobeşte dacă-i aduci aminte mereu de păcatele lui. Dacă ne smerim aşa, sufletul nu va mai putea să se îngâmfe chiar de-ar voi, iar conştiința pune stăpânire pe el ca un frâu şi nu-l lasă să se mândrească, ci îl domoleşte şi-l înduplecă să aibă măsură în toate. Aşa făcând, vom putea găsi şi har înaintea lui Dumnezeu. *Cu cât eşti mai mare,* spune Scriptura, cu *atât smereşte-te mai mult şi vei afla har înaintea lui Dumnezeu* (Is. Sir., 3, 18)." (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 76-77)

SMERENIA (felurile ei)

„Smerenia este de mai multe feluri. Smerenia unuia e cu măsură, a altuia fără de hotar. Pe aceasta din urmă o laudă şi fericitul profet David, dându-ne ca pildă, nu smerenia aceea care ne pleacă puțin mintea, ci aceea care ne zdrobeşte desăvârşit, spunând: *Jertfă lui Dumnezeu: duh umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi* (Ps., 50, 18), iar cei trei tineri aduc lui Dumnezeu, în loc de mare jertfă, această smerenie, zicând: *Ci cu suflet zdrobit şi cu duh de smerenie să fim primiți* (Dan., 3, 39)". (*Omilii la Matei,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

SMERENIA (adevărata smerenie)

„Dacă ne socotim păcătoşi atunci când suntem păcătoşi, precum şi suntem, ne îndreptăm cum s-a îndreptat şi vameşul, cu cât mai mult ne vom îndrepta când ne socotim păcătoşi deşi suntem drepți? Dacă smerenia face din păcătoşi drepți - cu toate că aceasta nu-i smerenie, ci o recunoaştere a propriei stări sufleteşti -, deci dacă recunoaşterea propriei stări sufleteşti poate atât de mult asupra păcătoşilor, gândeşte-te ce minuni poate săvârşi smerenia asupra drepților”. (*Omilii la Matei,* omilia III, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 42)

„*Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor.*

- Cine sunt *cei săraci cu duhul?*

- Cei smeriți şi cu inima zdrobită. Aici sufletul şi voința liberă sunt numite *duh.* Şi pentru că sunt mulți oameni smeriți, dar nu de buna lor voie, ci constrânşi de împrejurări, Hristos îi lasă la o parte pe aceştia - că nici nu merită laudă! - şi fericeşte mai întâi pe cei ce de buna lor voie se smeresc şi se micşorează pe ei înşişi”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, I, în col. PSB, vol. 23, p. 174)

„*Cu toată smerenia*, zice, nu numai în vorbe şi nici numai în fapte, ci şi în purtare şi în grai; nu către unul smerit, iar către celălalt insolent, ci către toți fii smerit, fie mari sau mici, fie prieteni sau duşmani. Aceasta e adevărata smerenie. Fii umilit chiar în faptele cele bune pe care le săvârşeşti, căci ascultă ce zice Hristos: *Fericiți cei săraci cu duhul* (Math., 5, 3), adică chiar la început ne pune înainte umilința.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 95)

„A avea fapte bune şi a vă smeri este fapta bună cea mai mare decât toate celelalte.” (*Cuvânt la cuvântul ce zice: <<Şi era tot pământul o gură şi o limbă tuturor>> (Fac 10, 1)*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 167)

SMERENIA (îndemn la smerenie)

„Nimic nu face pe creştin atât de admirat ca smerita cugetare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 11)

„Gândindu-ne, dar, iubiților, la acestea, să urmărim smerenia cu multă tragere de inimă! Să le îndurăm cu plăcere pe toate, şi când suntem ocărâți, şi când suntem scuipați, şi când suferim cele mai grozave umilințe, şi când

suntem batjocoriți, şi când suntem dispreţuiţi. Nimic nu ne face atât de înalţi, nimic nu ne dă atâta slavă şi cinste, nimic nu ne arată atât de mari ca virtutea smereniei." (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 141)

„Dacă nu urmezi exemplul de smerenie al lui Hristos, nu vei avea loc lângă El în viața viitoare." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 211)

„Iubiţilor, să ne socotim în urma tuturor, chiar dacă am ajunge pe culmile virtuţii, ştiind că mândria poate doborî chiar din ceruri pe cel ce nu ia seama, iar smerenia poate ridica la înălţime, din adâncul păcatelor, pe cel smerit. Doar smerenia l-a dus pe vameş înaintea fariseului! Mândria, îngâmfarea, a biruit şi puterea netrupească a diavolului, pe când smerenia, recunoaşterea păcatelor, l-a dus pe tâlhar în rai înainte de Apostoli. Dacă cei care-şi mărturisesc păcatele dobândesc atâta îndrăznire, închipuie-ţi câte bunătăţi vor dobândi cei care ştiu că au făcut multe fapte bune! Când fugi aşa de iute dacă înjugi smerenia la carul păcatului, încât o iei înainte şi întreci carul virtuţii, la care-i mândria înjugată, gândeşte-te unde vei ajunge de-ai înjuga smerenia la carul virtuţii! Gândeşte-te câte ceruri n-ai străbate! Da, vei sta, cu multă îndrăznire, chiar înaintea tronului lui Dumnezeu, înconjurat de îngeri. Şi iarăşi, dacă înjungând mândria la carul virtuţii, pierzi toată îndrăznirea dată de virtute din pricina poverii şi covârşirii răului, gândeşte-te în ce adânc de iad te poţi prăvăli dacă înjugi mândria la carul păcatului!

Nu spun aceasta ca să dispreţuim virtutea, ci ca să fugim de mândrie! Nu ca să păcătuim, ci ca să fim smeriţi!" (*Împotriva celor care nu folosesc cum trebuie cuvântul Apostolului care spune: <<Fie din făţărie, fie întru adevăr, Hristos se propovăduieşte>>; şi despre smerenie,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie...,* p. 332)

SMERENIA (manifestarea ei)

„Cel smerit se face tuturor drag şi plăcut, este tovarăşul păcii neîntrerupte, şi nu are nici o pricină de ceartă sau război. Chiar dacă l-ai batjocori, chiar de l-ai defăima, chiar de i-ai zice orice, el tace şi este în totul liniştit; către toţi va avea o astfel de pace, cât nici nu se poate spune, fiindcă are cu sine pacea lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 11)

„… el (Pavel – n.n.) pururea toate le pune în seama lui Dumnezeu, cum de păcate necontenit îşi aduce aminte, pe când de isprăvile sale niciodată, afară numai dacă poate era nevoie vreodată a îndrepta pe ucenicii săi; şi chiar dacă se vedea silit a face aceasta, el numeşte faptul lipsă de minte; şi întâietatea el o dă lui Petru, şi nu se ruşinează a lucra pe lângă Prischila şi Achila; apoi pretutindeni el se sileşte a se arăta pe sine smerit, nu legănându-se alene prin târg, nici înconjurat de mulţime, ci punându-se pe sine printre cei nebăgaţi în seamă.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 380)

„... cel smerit se coboară singur din demnitatea lui pentru a săvârşi lucruri mari şi minunate.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 104)

„După cum se întâmplă cu corpurile – un corp moale nu se înfige în altul mai tare, ci mai degrabă se nimiceşte decât să pătrundă în celălalt – la fel se întâmplă şi cu sufletul umilit: va prefera mai degrabă să pătimească întotdeauna rele şi să moară, decât să se ridice asupra altuia şi să se răzbune.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 98)

SMERENIA (capcanele smereniei)

„Nimic nu vom putea, chiar de am face totul, şi chiar de am ajunge la cea mai mare umilinţă, căci şi atunci ne mai lipseşte ceva. Şi de ce, oare? Spune-mi! Pentru că, orice ai face tu, faci pentru fraţii tăi, pe când stăpânul a făcut pentru slugile tale. Ascultă şi te cutremură! Niciodată nu te vei îngâmfa, având smerenia cea adevărată. Poate că veţi râde de cele spuse întrebând dacă smerenia îngâmfă pe cineva. Dar nu vă miraţi, căci îl îngâmfă pe om când nu este adevărată smerenie. Cum şi în ce fel? Apoi şi aceasta este ceva drăcesc.

Precum sunt mulţi care par că nu sunt stăpâniţi de slavă deşartă, şi totuşi sunt stăpâniţi de acea patimă, tot aşa şi smerindu-se cineva se îngâmfă, prin aceea că el cugetă lucruri mari de dânsul. De pildă: a venit la tine un frate sau o slugă oarecare, l-ai primit în casa ta, i-ai spălat picioarele, dar imediat ai cugetat în sine lucruri mari, zicând: *Am făcut ceea ce nimeni n-a mai făcut; am câştigat smerenia*.

Deci, când rămâne cineva în smerenie? Când îşi aduce aminte de porunca lui Hristos: *Când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: Suntem slugi netrebnice* (Luca 17, 10), şi iarăşi de porunca dascălului lumii,

care zice: *Eu încă nu socotesc să o fi cucerit* (Filipeni 3, 13). Cel ce este convins că n-a făcut nimic mare, oricât ar face, numai acesta este cu adevărat cel ce se smereşte, cel ce nu crede că încă a ajuns la sfârşit. Mulți s-au îngâmfat din umilință. Dar şi noi pătimim aceasta. Ai făcut ceva din smerenie? Să nu cugeți lucruri mari, căci atunci totul ai pierdut.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 213-214)

„Când îți vine în minte de a te admira pe tine singur pentru smerenie, gândeşte-te la Stăpânul tău, unde S-a pogorât cu smerenia, şi nu te vei mai admira, nici nu te vei mai lăuda pe tine însuți, ci încă vei râde singur de tine, ca unul care n-ai făcut nimic. Consideră-te pe tine datornic pentru toate cele ce ai face.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Filimon*, omilia II, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* pp. 215-216)

SMERENIA (recunoaşterea adevăratei smerenii)

„Nu e smerenie atunci când eşti silit de datorie să cinsteşti pe altul; asta nu-i smerenie, ci datorie. Adevărata smerenie este atunci când dăm locul celor care par mai mici decât noi, când dăm cinste celor pe care-i socotim a fi cu mult mai prejos decât noi. Dacă, însă suntem cu mintea luminată, nu socotim pe nimeni mai prejos decât noi, ci pe toți oamenii superiori nouă. Şi aceasta n-o spun despre noi, care suntem cufundați în mii şi mii de păcate, ci o spun chiar celui care se ştie încărcat cu mii de fapte bune; şi acela, dacă nu socoteşte că este în urma tuturor, n-are nici un folos de pe urma tuturor faptelor sale bune. Atunci eşti smerit, când, deşi ai pricină să te lauzi, totuşi te micşorezi pe tine însuți, te smereşti, te umileşti. Atunci te urci la înălțimea cea adevărată, după făgăduința Domnului, Care spune că *cel ce se smereşte se va înălța*”. (*Omilii la Facere,* omilia XXXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 436)

„Că virtutea are şi cap şi mădulare mai frumoase decât trupul cel mai frumos şi mai bine făcut.

- *Care-i capul virtuții*? m-ai întreba.

- Smerenia. Din pricina asta Hristos cu ea şi-a început predica de pe munte, spunând: *Fericiți cei săraci cu duhul* (Matei 5, 3). Capul acesta nu-i împodobit cu păr, nici cu bucle, ci are o frumusețe ca aceea care atrage privirile lui Dumnezeu. *La cine voi privi,* spune Domnul, *dacă nu la cel blând şi smerit care tremură de cuvintele Mele?* (Isaia 66, 2). şi: *Ochii Mei*

peste blânzii pământului (Ps., 33, 14); şi: *Aproape este Domnul de cei smeriţi cu inima* (Ps., 33, 17). Capul acesta aduce lui Dumnezeu, în loc de păr şi bucle, jertfe bine plăcute. Este altar de aur şi jertfelnic duhovnicesc. Că *jertfa lui Dumnezeu, duh umilit* (Ps., 50, 18). Smerenia este mama înţelepciunii. Dacă ai smerenia le vei avea şi pe toate celelalte. Ai văzut capul? Un cap atât de frumos n-ai văzut niciodată! Vrei să-i vezi şi faţa? Dar, mai bine spus, vrei s-o cunoşti? Deocamdată cunoaşte-i culoarea! E roşie, înfloritoare şi plină de farmec! Află din ce pricină e aşa!

- Din ce pricină?

- Din pricină că roşeşte şi se ruşinează! De aceea un înţelept a şi spus: *înaintea celui ruşinos va merge farmecul* (Înţ. Sir., 32, 11). Frumuseţea chipului smereniei răspândeşte şi asupra celorlalte mădulare multă frumuseţe. De-ai amesteca mii de culori, nu vei reuşi să faci o frumuseţe ca aceasta. Dacă vrei să-i vezi şi ochii, vezi-i că sunt încondeiaţi minunat cu bună-cuviinţă şi cu cuminţenie; sunt atât de frumoşi şi de pătrunzători pentru că îl văd chiar pe Domnul. *Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5, 8). Gura smereniei este înţelepciune şi pricepere, cunoaşte cântările cele duhovniceşti; inima ei este iscusită în cercetarea Scripturilor, în păzirea adevăratelor învăţături, în milostenie, în bunătate. După cum nu-i cu putinţă să trăieşti fără inimă, tot aşa nici nu-i cu putinţă să te mântui cândva fără această inimă duhovnicească. Din ea se nasc toate cele bune. Smerenia are şi mâini şi picioare: faptele cele bune; are şi suflet: dreapta credinţă; are şi piept de aur şi mai tare decât diamantul: bărbăţia; îi e uşor să sfărâme orice, dar pieptul ei nimic nu-l poate sfărâma; în sfârşit, duhul smereniei, care este în cap şi în inimă, este dragostea". (*Omilii la Matei,* omilia XLVII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 550-551)

„... altceva este smerenia şi altceva servilismul, slugărnicia sau linguşeala." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VI-a, p. 101)

„Fiţi atenţi la ceea ce voi spune. De exemplu: când cineva ar putea să se gândească la lucruri mari şi totuşi se smereşte, acesta e cu adevărat smerit; când însă e silit să se umilească atunci nu se poate spune că e smerit. De exemplu, când împăratul se smereşte înaintea guvernatorului, el este în acest caz smerit pentru că s-a coborât din înălţimea demnităţii lui. Iar dacă guvernatorul este cel care face acest lucru, nu se poate spune despre el că este smerit, pentru că nu s-a coborât din înălţimea demnităţii lui pentru a se smeri. Nu este posibil să se smerească cineva dacă nu este mare, şi, prin urmare, având o autoritate asupra altora. Dacă însă necesitatea cere să te smereşti fără voie, atunci faptul acesta nu este rezultatul voinţei, nu este

izvorât din cuget, ci din silă, şi deci nu poate fi vorba de smerenie. Tocmai de aceea se numeşte smerenie, pentru că de bună voie te cobori mai prejos şi îţi smereşti cugetul.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VII-a, pp. 111-112)

„Însă smerenia ta trebuie să fie sinceră şi bogată, nu mincinoasă şi părelnică. Trebuie să fie statornică şi să se manifeste faţă de toţi oamenii, fie că sunt prieteni sau duşmani, oameni mari sau neînsemnaţi. Asemenea, smerenia nu trebuie să fie numai în purtarea ta, ci mai ales în inimă.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 214)

SMERENIA (folosul)

„Nimic nu ne ajută atâta de mult ca smerenia şi umilirea gândului nostru, ca smerirea îngâmfării sufletului nostru.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 60)

„Să ne ferim deci să vorbim de noi înşine. Aceasta atrage şi ura oamenilor, şi dispreţul lui Dumnezeu. De aceea cu cât facem fapte bune mai mari, cu atât vorbim mai puţin de noi. Că aşa vom dobândi cea mai mare slavă şi de la oameni, şi de la Dumnezeu; dar, mai bine spus, de la Dumnezeu nu dobândim numai slavă, ci şi mare plată şi mare răsplată. Nu cere deci plată ca să iei plată! Mărturiseşte că te mântui prin harul lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să-ţi mărturisească că ţi-i datornic nu numai pentru faptele tale bune, ci şi pentru smerenia ta cea mare. Când facem fapte bune, Îl avem pe Dumnezeu datornic numai pentru aceste fapte bune; dar când nici nu socotim că am făcut vreo faptă bună, atunci Dumnezeu ne este mai dator pentru starea noastră sufletească decât pentru faptele noastre bune. Deci starea sufletească cântăreşte mai mult ca faptele bune. Dacă nu avem o astfel de stare sufletească, atunci nici faptele bune nu sunt mari înaintea lui Dumnezeu. Avem şi noi slugi; şi atunci mai cu seamă le lăudăm când vedem că ne slujesc cu dragoste, fără să se gândească că au făcut cine ştie ce mare lucru”. (*Omilii la Matei,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, p. 44)

„Nimic nu este atât de plăcut lui Dumnezeu cât a te număra printre cei din urmă. Acesta este începutul întregii filozofii. Omul smerit şi cu inima zdrobită nu umblă după slava deşartă, nu se mânie, nu pizmuieşte pe aproapele, nu are nici o altă patimă. Nu putem să ridicăm mâna împotriva cuiva, oricât ne-am strădui, dacă mâna ni-i zdrobită; tot aşa, dacă ni-i

sufletul zdrobit, nu putem să ne îngâmfăm, chiar dacă nenumărate patimi ne-ar porni spre mândrie. Când jelim o pagubă materială alungăm din suflet toate celelalte patimi sufleteşti; ei bine, cu mult mai mult ne vom bucura de această filozofie dacă ne jelim păcatele”. (*Omilii la Matei,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 44-45)

„Pentru că mândria este unul din cele mai mari păcate, rădăcină şi izvor al oricărui păcat, Domnul a dat acestei boli leacul cel potrivit: smerenia; a pus în primul loc această lege vieţuirii creştine, ca o temelie puternică şi de nezdruncinat. Odată pusă această temelie, poţi clădi pe ea totul; dar fără ea, de-ai atinge cerurile cu vieţuirea ta, totul se dărâmă uşor şi o sfârşeşti amarnic. Şi postul şi rugăciunea şi milostenia şi castitatea, într-un cuvânt orice faptă bună fără smerenie dispare şi piere. Aşa s-a întâmplat şi cu fariseul. Ajunsese până la culmile virtuţii; dar când s-a pogorât de la templu îşi pierduse toate faptele lui bune, pentru că nu avusese smerenia, mama faptelor bune (Luca 18, 10-14). Că după cum mândria este izvorul oricărui păcat tot aşa smerenia este începutul oricărei filozofii. De aceea şi Hristos cu ea îşi începe predica, smulgând din sufletul ascultătorilor din rădăcini mândria”. (*Omilii la Matei,* omilia XV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 175)

„*După cum Fiul Omului n-a venit ca să se slujească, ci ca să slujească şi să-şi dea sufletul Lui răscumpărare pentru mulţi* (Matei 20, 28).

Nu m-am oprit la atâta, a spus Hristos, ci Mi-am dat şi sufletul răscumpărare. Şi pentru cine? Pentru duşmani. Tu, dacă te smereşti, te smereşti pentru tine însuţi; Eu însă Mă smeresc pentru tine!

Nu te teme, dar, iubite, că-ţi pierzi onoarea dacă te smereşti! Oricât te-ai smeri, nu te poţi coborî atâta cât S-a coborât Stăpânul Tău. Totuşi coborârea aceasta a Lui a ajuns înălţarea tuturora şi a făcut să strălucească slava Lui. Înainte de a Se face om, era cunoscut numai de îngeri; dar când S-a făcut om şi a fost răstignit, nu numai că nu I s-a micşorat slava aceea, ci a mai primit şi alta, aceea că L-a cunoscut întreaga lume. Nu te teme, dar, că ţi-ai pierde onoarea dacă te smereşti. Prin smerenie slava ta străluceşte şi mai mult; prin smerenie ajunge şi mai mare. Smerenia este uşa împărăţiei cerurilor. Să nu mergem dar, pe o cale potrivnică. Să nu ne ducem război nouă înşine! Dacă vrem să părem mari, nu vom fi mari, ci mai dezonoraţi ca toţi”. (*Omilii la Matei,* omilia LXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 755)

„Înălţimea pe care o dă lumea este cu silnicie şi plină de frică; înălţimea pe care o dă smerenia te face asemenea cu Dumnezeu. Un astfel de

om rămâne înalt, chiar dacă nu-i admirat de nimeni; celălalt, chiar dacă-i onorat de toți, este mai mic decât toți. Cinstea ce se dă este dată cu silnicie, de aceea se şi spulberă repede; cinstea cealaltă se dă de bună voie, de aceea e şi trainică. Pe sfinți, de aceea îi admirăm, pentru că se smereau mai mult decât toți, deşi erau mai mari decât toți. Aceasta-i face să rămână mari până în ziua de azi; nici moartea nu poate pune capăt înălțimii lor". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, V, în col. PSB, vol. 23, p. 756)

„Cel smerit nu-i stăpânit de nici o patimă. Pe el nu-l poate supăra mânia, nici dragostea de slavă, nici gelozia, nici invidia. Poate fi ceva mai înalt decât un suflet lipsit de toate aceste păcate? Îngâmfatul însă este stăpânit de toate aceste păcate; se tăvăleşte în ele ca un vierme în bălegar. Invidia, gelozia şi mânia îi supără veşnic sufletul. Te întreb acum: cine e înalt? Cel care-i mai presus de patimi sau robul lor? Cel care tremură şi se teme de ele sau cel nebiruit şi nestăpânit de ele?". (*Omilii la Matei,* omilia LXV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 757)

„Iubiților, să ne îndeletnicim cu smerenia, căci nimic nu este mai puternic decât aceasta. Smerenia este mai puternică decât piatra, mai tare decât diamantul, şi ne ține în mai mare siguranță decât toate turnurile şi zidurile cetăților, fiindcă ea este mai presus de toate uneltirile diavolului. După cum lipsa minții, sau uşurătatea, face ca lesne să cadă cineva în cele mai mici incidente ale vieții, fiindcă, după cum am zis, ea se sparge mai uşor decât un balon de săpun, se rupe mai repede decât pânza păianjenului şi se împrăştie mai iute decât fumul, tot aşa smerenia îl întăreşte pe om în orice împrejurare a vieții.

Deci, pentru a fi bine statorniciți, ca pe o stâncă tare, să lăsăm la o parte uşurătatea plină de sine şi să-i preferăm înțeleaptă smerenie, căci numai aşa vom afla linişte şi odihnă şi în viața aceasta, iar în cea viitoare ne vom putea învrednici tuturor bunurilor făgăduite, prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos..." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, pp. 404-405)

,,Moisi, conducând un popor atât de numeros, care întreaga oaste a egiptenilor împreună cu împăratul ei a afundat-o în Marea Roşie ca pe nişte muşte, care atât în Egipt, cât şi în Marea Roşie şi în pustie a făcut atâtea fapte mari şi minunate, care s-a bucurat de o aşa mărturie din partea lui Dumnezeu – şi cu toate acestea el se găsea ca unul dintre cei mulți, ba încă era mai smerit şi decât socrul lui, al cărui sfat îl primea. El nu se nelinişte şi

nu zicea: *Dară ce? După atâtea fapte minunate săvârşite, ai venit tu ca să ne sfătuieşti?* - ceea ce pătimesc cei mai mulți dintre noi, căci chiar de li s-ar da sfatul cel mai bun de cineva, totuşi ei dispreţuiesc acel sfat, fiindcă persoana ce l-a dat este poate smerită şi mai neînsemnată pentru dânşii. Nu însă aşa a fost şi Moisi, ci prin smerita cugetare el a rânduit totul. De aici el a dispreţuit şi palatele împărăteşti, fiindcă era cu adevărat smerit. Smerita cugetare este aceea care face cugetarea înaltă şi sănătoasă. Câtă măreţie de cuget crezi că a fost din partea lui şi câtă măreţie sufletească, ca să ajungă a dispreţui până şi palatul şi masa împărătească? Căci se ştie că împăraţii Egiptului erau socotiţi şi cinstiţi ca zei şi se bucurau de mari bogăţii şi comori. Dar el toate acestea lăsându-le şi aruncând la o parte până şi sceptrul Egiptului, a alergat în ajutorul celor robiţi şi chinuiţi; în ajutorul celor ce-şi petreceau timpul în cărămidării şi în mocirle de lut şi pe cari egiptenii îi asupreau şi-i dispreţuiau. *Şi-i asupreau pe dânşii egiptenii cu silă* (Ieş. 1, 13), zice. Deci alergând în ajutorul celor dispreţuiţi şi împilaţi şi punându-se de-a curmezişul asupritorilor, prin aceasta a dat dovadă că acest smerit era cu adevărat înalt şi cu mare la cuget. Lipsa de minte şi uşurinţa vin numai de la un suflet nenobil şi de la o cugetare josnică, pe când blândeţea purcede dintr-un cuget măreţ şi dintr-un suflet mare.

Şi dacă voiţi, să cercetăm pe fiecare din acestea prin pilde. Spune-mi, rogu-te: cine a fost mai înălţat decât Avraam? Căci deşi el a fost cel care a zis: *Eu sunt pământ şi cenuşă*, şi tot el care a zis: *Să nu fie vrajbă între mine şi tine* (Fac. 13, 8), totuşi acest suflet smerit a dispreţuit prăzile de război luate de la Perşi şi nu s-a uitat la trofeele cucerite de la varvari. Aceasta a făcut-o el de la o cugetare înaltă şi de la o cugetare mărinimoasă. Cel ce cu adevărat este smerit, acela este cel înalt, şi nicidecum linguşitorul, nicidecum prefăcutul." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, pp. 11-12)

„Smereşte-te şi ţi-ai şters şiruri de păcate." (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a doua, p. 39)

,,Atât de frumoasă este smerenia, duce la un atât de mare câştig, astfel încât nu se lasă doborâtă de jignirile celorlalţi! Şi nici nu se tulbură înaintea nedreptăţilor care vin din partea celor ce ne stau în preajmă. Căci pornind de la toate acestea se poate culege un mare bine şi de soi ales, aşa cum s-a petrecut cu vameşul. Primind jignirile, s-a lepădat de păcate şi, spunând: *Miluieşte-mă pe mine păcătosul*, a dobândit îndreptăţirea înaintea aceluia.

Şi cuvintele au trecut înaintea faptelor, iar vorbele au biruit acțiunile. Unul şi-a pus la vedere dreptatea, postul şi zeciuiala, celălalt a rostit numai nişte vorbe spre a se lepăda de toate păcatele. Dumnezeu nu a auzit numai vorbele, ci a privit şi la cugetul cu care le-a rostit, cuget pe care l-a găsit smerit şi tulburat, ceea ce l-a făcut să îşi reverse mila şi iubirea sa de oameni. Dar nu spun acestea pentru a ne îndemna să păcătuim, ci pentru a ne smeri. Iar dacă un vameş, cel din urmă dintre oamenii răi, fără să se smerească, ci numai arătând o conştiință bună când a glăsuit despre păcatele avute şi s-a recunoscut drept ceea ce era, şi-a atras atâta bunăvoință din partea lui Dumnezeu, cum să nu fie încă şi mai mare ajutorul divin pentru cei care fac cele bune, fără să-şi făurească o imaginație măreață despre ei înşişi?" (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 129)

„Smereşte-te, şi vei face să dispară multele tale păcate." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 79)

„Ea ar fi suficientă sieşi să ne facă să intrăm în harul lui Dumnezeu." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 312)

„Poate această virtute, chiar numai ea singură, să-L facă milostiv pe Dumnezeu. Aceasta a arătat-o vameşul (Luca 18, 13-14). Nu făcuse nici un bine, nici nu putea arăta vreo faptă bună, ci a spus atât: *Milostiv fii mie, păcătosului!* (Luca 18, 13), şi s-a coborât mai îndreptat decât fariseul. Şi doar nu erau cuvintele lui cuvinte de smerenie, ci numai de drepte simțăminte!" (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 75-76)

SMERENIA (este o mare slavă când cineva se umileşte mult)

„Pentru cineva mare este mare slavă când poate să se umilească mult". (*Omilii la Matei,* omilia III, II, în col. PSB, vol. 23, p. 38)

„Cu cât cineva se smereşte, pe atâta se înalță mai mult. Întocmai despre cum se petrece cu apa: cu cât ar apăsa-o cineva în jos, cu atât mai mult ea se ridică la înălțime." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XI, p. 110)

„Înger fiind Satana s-a înălțat pe sine. Şi ce s-a întâmplat? N-a fost oare umilit mai mult decât oricine? Nu are oare drept locuință pământul? Nu este oare defăimat de toți? Pavel, om fiind, s-a smerit pe sine. Şi ce s-a întâmplat? Nu a înfruntat el oare pe diavolul de mai multe ori, ca pe un rob al său? Oare nu a făcut el lucruri mai mari decât Hristos? Oare nu purta pe diavol încoace şi-ncolo, după cum călăul îl poartă pe cel condamnat? Oare nu-şi bătea joc de el? Oare nu avea sub picioarele lui capul sfărâmat al diavolului? Oare nu dorea el acelaşi lucru şi tuturor ucenicilor săi? Dar ce spun eu? S-a înălțat pe sine Abesalom, s-a smerit pe sine David; ei bine, care a devenit înalt? Cine a fost mai slăvit? Ce poate fi mai smerit decât cuvintele acestea pe care David le-a rostit pentru Şimei: *Lăsați-l să blesteme, căci Domnul i-a poruncit* (2 Rg., 16, 11)? Să cercetăm, de voiți, şi mai departe. Vameşul s-a smerit pe sine – cu toate că faptul nu era smerenie, ci mai mult recunoştință, iar fariseul s-a înălțat pe sine. Dar să examinăm lucrurile înseşi. Fie, de exemplu, doi oameni, amândoi deopotrivă de bogați, bucurându-se de multă cinste, şi amândoi cugetând lucruri mari în privința înțelepciunii, a stăpânirii şi a altor calități lumeşti; dacă unul dintre ei va cere onoruri de la toți şi, neprimind de la nimeni, se va înfuria sau va cere mai mult decât trebuie sau, în sfârşit, se va înălța pe sine; iar celălalt va disprețui acest lucru şi de i se vor da onoruri, el le va respinge; ei bine, care din amândoi va fi mai vrednic de cinste? Cel care caută onorurile şi nu le dobândeşte sau cel ce primindu-le le disprețuieşte? Negreşit că acesta din urmă." (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a VIII-a, pp. 141-142)

„Atunci vei fi mai sus, atunci când vei fi mare, atunci vei fi strălucit, atunci vei fi cu vază, când te vei smeri pe tine însuți, când nu vei îndrăgi şederile în frunte, când vei primi să fii umilit, să fii junghiat, să fii în primejdii, când vei căuta să slujeşti celor mulți, să-i îngrijeşti, să le porți de grijă şi să fii gata să faci şi să suferi orice în vederea acestui scop". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VIII, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 140-141)

SMERENIA (cu cât ajungem mai virtuoşi, cu atât să ne smerim mai mult)

„… şi noi, cu cât ajungem mai virtuoşi, cu atât să ne smerim mai mult pentru că şi asta e mai cu seamă virtute. După cum, cu cât avem privirea mai pătrunzătoare, cu atât mai mult cunoaştem cât de mare este depărtarea dintre noi şi cer, tot aşa, cu cât ajungem mai virtuoşi, cu atât mai mult învățăm să ştim cât de mare este depărtarea dintre noi şi Dumnezeu. Că nu e mică

filozofia de a ne putea cunoaşte propria noastră valoare. Şi acela, mai cu seamă, se cunoaşte pe sine, care socoteşte că nu e nimic. De aceea atât David cât şi Avraam, când s-au urcat pe cea mai înaltă culme a virtuții, atunci, mai cu seamă, au fost smeriți. Avraam a spus că este pământ şi cenuşă (Fac., 18, 27), iar David s-a numit vierme (Ps., 21, 6); la fel şi toți sfinții, tot aşa se smeresc". (*Omilii la Matei,* omilia XXV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 326)

SMERENIA (răsplata celor smeriți)

„Pentru smerenia ta vei primi întreaga plată chiar dacă ai lucrat din ceasul al unsprezecelea (Matei 20, 9). *Chiar dacă nu vei avea nici o pricină de mântuire,* zice Scriptura, *pentru Mine voi face, ca să nu se necinstească numele Meu*[358]. Suspinul tău numai, lacrimile tale, pe toate le ia în seamă Domnul şi le face pricină de mântuire. Aşadar să nu ne lăudăm, ci să ne numim nefolositori, ca să ajungem folositori! Dacă spui că eşti plin de fapte bune, le-ai pierdut pe toate, chiar dacă ai săvârşit într-adevăr fapte bune; dar dacă spui că nu eşti bun de nimica, ai ajuns folositor, chiar dacă n-ai făcut nici o faptă bună. De aceea este de neapărată trebuință să uităm toate faptele noastre bune". (*Omilii la Matei,* omilia III, V, în col. PSB, vol. 23, p. 43)

SMERENIA (roadele smereniei)

„Omul care se smereşte cu adevărat pe sine nu va putea niciodată să se supere, nici să se mânie pe semenul său, pentru că sufletul său e totdeauna potolit şi se gândeşte numai la viața şi faptele sale. Poate fi, oare, o mai mare fericire decât aceea, să ai un astfel de suflet? Unul ca acesta stă necontenit în port, e scăpat de orice furtună şi se bucură de linştea gândurilor. De aceea şi Hristos spunea: *Şi veți găsi odihnă sufletelor voastre*". (*Omilii la Facere,* omilia IX, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 113)

„Şi ca să vezi că un păcătos smerit întrece pe un drept mândru, adu-ți aminte de fariseul şi de vameşul din Evanghelie: *Mulțumesc ție, Dumnezeule, că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, desfrânați, sau ca şi acest vameş* (Lc. 18, 11). O, ce nebunie ! Mândria acestui fariseu nu numai că îl făcea să se înalțe pe sine mai presus de tot neamul omenesc, ci într-un chip nebunesc batjocorea pe vameşul, care sta nu departe de

[358] Tâlcuirea Pr. D. Fecioru: Ediția lui Migne dă: Iezechiel 36, 22, 32, dar n-am găsit în toată Biblia citatul acesta (n. s. 18, p. 43).

dânsul. Dar acesta ce a făcut? El nu a răsplătit ocara cu ocară, nu s-a aprins prin batjocorire, ci a suferit totul cu îngăduință. Însă săgeata vrăjmaşului a fost pentru el leac de vindecare, ocara i-a adus lui mărire, pâra – cununa de cinste. Astfel de bine este smerenia, astfel de câştig urmează, când cineva nu se tulbură de batjocoriri şi nu se iuţeşte de semeţia altora. Căci noi şi de la cei ce ne batjocoresc putem să tragem mare folos, precum aceasta s-a întâmplat cu vameşul. Adică, pe când el primea batjocora, s-a dezbrăcat de păcate, şi după ce a strigat: *Milostiv fii mie, păcătosului,* el s-a întors miluit la casa sa, iar acela nu.” (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 6)

„De am fi trataţi de alţii cu semeţie, de am fi batjocoriţi, luaţi în râs şi dispreţuiţi, să le suferim toate cu răbdare! Căci nimic nu ne poate aşa înălţa, nici face aşa de cinstiţi şi mari, ca fapta bună a smereniei. Dacă noi vom întipări-o în viaţa noastră, atunci vom fi părtaşi tuturor bunătăţilor, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt la Duminica Vameşului şi a Fariseului,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 10)

SMERENIA (lipsa ei - gravitatea)

„Dacă au dobândit toate virtuţile, iar de una — care este cea mai importantă, şi anume smerenia — nu s-au îngrijit, sunt părăsiţi de Dumnezeu, ca să-şi dea seama că nu au dobândit nimic prin puterea lor, ci prin harul şi ajutorul Său.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 211-212)

SMERENIA (şi pocăinţa)

„Ai simţăminte drepte faţă de tine când, păcătos fiind, mărturiseşti că eşti păcătos. Dacă vameşul, care nu se ştia cu vreo faptă bună pe cuget, a atras spre el atât de mult bunăvoinţa lui Dumnezeu numai pentru că a mărturisit cum era, de câtă îndrăznire nu se vor bucura înaintea lui Dumnezeu cei care pot să spună multe fapte bune, dar le uită pe toate acelea, şi se numără printre cei din urmă?” (*Despre schimbarea numelor,* cuv. IV, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 76)

SMERITA CUGETARE (definiţia)

„Smerită cugetare este atunci când cineva se smereşte pe sine, deşi este mare în virtute.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 80)

„Aceasta..este adevăra

SMINTEALA

„… pe omul slab îl vatămă şi Pavel, iar pe cel tare nici diavolul nu-l poate vătăma.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 3, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 34)

„… omul slab este vătămat de orice, pe când omul tare scoate folos din orice.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia a II-a, 4, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 34)

„Nimic din acestea deci să nu te scandalizeze: nici preotul devenit acum rău şi care calcă turma mai sălbatic decât orice lup, nici cineva din cei de la putere care arată multă cruzime. Gândeşte-te că pe vremea apostolilor s-au întâmplat lucruri încă şi mai cumplite. Căci acela care ținea pe atunci sceptrul (Nero) era taina fărădelegii – fiindcă aşa l-a numit Pavel (2 Tes., 2, 7) –, a făcut orice fel de rău şi i-a eclipsat pe toți prin răutate, dar n-a vătămat cu nimic nici Biserica, nici pe acei nobili bărbați, ci i-a arătat mai strălucitori. Şi preoții iudeilor erau atât de răi şi ticăloşi unii că Hristos a poruncit noroadelor să fugă de imitarea lor: *Căci pe scaunul lui Moise au şezut cărturarii şi fariseii. Dacă toate câte vă vor spune să faceți, faceți, dar după faptele lor să nu faceți* (Mt., 23, 2-3). Şi ce ar putea fi mai rău decât nişte preoți a căror imitare îi pierde pe cei care-i imită? Dar deşi aşa erau atunci cei de la putere, totuşi cei care au strălucit, care au fost încununați, n-au fost vătămați cu nimic, ci au fost încă şi mai mult slăviți. Aşadar, nu trebuie să fim surprinşi de cele făcute. Căci cei treji erau cuprinşi din toate părțile de încercări venite atât de la ai lor, cât şi de la străini.

De aceea şi Pavel, văzând norii de primejdii care se abăteau asupra lor şi temându-se ca unii din ucenici să nu se tulbure plecând de aici, spunea: *Vi l-am trimis pe Timotei, ca nimeni să nu se clatine în aceste necazuri; fiindcă ştiți că spre aceasta suntem puşi* (I Tes., 3, 2-3). Iar ceea ce vrea să spună este aceasta: faptul de a pătimii mii de rele este viața noastră, e urmarea firească a vieții apostolice.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XX, 1-5, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 321)

SMINTEALA („Nu fiți piatră de poticnire nici iudeilor, nici elinilor, nici Bisericii lui Dumnezeu”[359])

„Biruiți-vă obişnuința deşartă şi vătămătoare, gândindu-vă că grozăvia nu-i numai aceea că voi care veniți la biserică vă pricinuiți multă vătămare, că şi aceea că sunteți altora mulți pricină de poticnire. Când păgânii şi iudeii văd pe unul din voi că vine la biserică în fiecare zi, că ascultă necontenit predica şi când îl văd apoi că deodată se arată în hipodrom şi că se amestecă cu ei, cum să nu socotească înşelăciune credința noastră, cum să nu aibă despre noi toți aceeaşi părere? Oare nu auzi pe fericitul Pavel îndemnând cu glas puternic şi sfătuind: *Nu fiți poticnire* (I Cor., 10, 32). Apoi, ca să nu socoteşti că porunca aceasta îi priveşte numai pe creştini, a spus mai întâi: *Nici iudeilor, nici elenilor* şi apoi a adăugat: *nici Bisericii lui Dumnezeu* (I Cor., 10, 32)”. (*Omilii la Facere,* omilia VII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 88)

SMINTEALA (smintirea altora – gravitatea)

„Când necredincioşii văd pe unii din noi strălucind în virtute şi cu dispreț mare pentru lucrurile din lumea aceasta, unii din ei se înăbuşă în necaz, iar alții de multe ori rămân muți de uimire că nu ducem aceeaşi viață cu ei, deşi avem aceeaşi fire. Dar dacă văd pe unul din noi cu un păcat cât de mic, îndată îşi ascut limba împotriva noastră a tuturora şi pornind de la păcatul unuia osândesc pe toți creştinii. Şi nu se mărginesc la atâta, ci îndată, din pricina păcatelor creştinilor, încep să vorbească împotriva Stăpânului, îndrăznesc să hulească pe Stăpânul obştesc şi socot că le poate fi păcatul altora scuză pentru propria lor rătăcire.

Că nespus de mare primejdie aduc asupra lor cei ce dau prilej să fie hulită credința noastră, ascultă strigătul profetului, care vorbeşte ca din partea lui Dumnezeu: *Vai de voi, că din pricina voastră se huleşte numele Meu între neamuri* (Isaia, 52, 5). Înfricoşător este cuvântul acesta şi plin de cutremur. Cuvântul *Vai* este ca un plânset pentru cei care au să primească osânda cea înfricoşătoare.” (*Omilii la Facere,* omilia VII, I-II, în col. PSB, vol. 21, p. 88)

„Să facem dar, totul, iubiților, ca să fie slăvit Stăpânul nostru şi să nu dăm nimănui prilej de poticnire. Necontenit ne dă această învățătură dascălul lumii, fericitul Pavel, uneori spunând: *Dacă mâncarea face sminteală fratelui meu, nu voi mânca carne în veac* (I Cor., 8, 13), iar alteori, în alt loc,

[359] I Cor., 10, 32.

zice: *Aşa păcătuind împotriva fratelui şi lovind cugetul lui cel slab, păcătuiţi faţă de Hristos*. Cumplită e ameninţarea şi aduce cu ea grozavă osândă! *Să nu socoteşti, vrea să spună Pavel, că se mărgineşte numai la acela vătămarea! Se urcă la Însuşi Hristos, Care S-a răstignit pentru acela! Aşadar, dacă Stăpânul tău nu S-a dat în lături de a Se răstigni pentru el, oare tu să nu faci totul ca să nu-i dai fratelui tău prilej de poticnire?* Şi vei vedea că pretutindeni Pavel dă aceste sfaturi ucenicilor săi. Că aceasta este ceea ce ţine viaţa noastră.” (*Omilii la Facere,* omilia VII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 89)

„Gândeşte-mi-te de câte osânde nu sunt vrednici unii ca aceştia, când nu numai că adună focul cel nestins peste capetele lor, dar mai sunt şi altora pricină de pierzanie dacă stăruiesc în rătăcire, că le astupă urechile ca să nu mai audă învăţăturile despre virtute şi pe lângă asta mai dau şi pricină de hulire a celor virtuoşi. Dar grozăvia grozăviilor este că prin ei se huleşte Stăpânul tuturor. Vezi cât de mare e prăpădul acestui păcat? Vezi că cei ce săvârşesc acest păcat nu sunt vinovaţi de o osândă mică, ci de foarte grea osândă, de vreme ce au să fie osândiţi pentru toţi, nu numai pentru pierderea lor, ci şi pentru poticnirea celor prinşi în mrejele înşelăciunii, ale păgânilor adică, şi pentru învinuirea celor virtuoşi şi pentru hulirea lui Dumnezeu?” (*Omilii la Facere,* omilia VII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 96)

„Dacă facem fapte de virtute, primim de la Dumnezeu îndoită plată şi pentru faptele bune pe care le săvârşim şi pentru că atragem pe semenii noştri pe calea virtuţii; tot aşa şi când păcătuim; nu suntem pedepsiţi numai pentru păcatele ce le-am săvârşit, ci şi pentru că prin ele am făcut pe alţii să se poticnească.” (*Omilii la Facere,* omilia XL, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 78)

„*Dar cel care va sminti pe unul din aceştia mici, mai de folos i-ar fi să-şi atârne o piatră de moară de gât şi să se înece în adâncul mării* (Matei 17, 6).

(…) Dar pentru că oamenii sunt foarte nesimţitori şi greoi la minte, iar cuvintele acestea, deşi înfricoşătoare, nu i-ar fi mişcat atâta, Hristos dă ca pildă piatra de moară şi înecul. N-a spus: Va fi atârnată o piatră de moară de grumazul lui, ci: *Mai de folos i-ar fi să-şi atârne o piatră de moară,* arătând că îl aşteaptă o altă pedeapsă mai grozavă decât asta. Dacă pedeapsa aceasta prin înec e de nesuferit, apoi cu mult mai mult cealaltă. Ai văzut cum Domnul a făcut în două chipuri înfricoşătoare ameninţarea Sa? Mai întâi o face lesne de priceput, comparând-o cu un exemplu cunoscut nouă; apoi face

ca prin grozăvia acestei pedepse să ne gândim la cealaltă pedeapsă, cea de dincolo, cu mult mai mare decât pedeapsa aceasta trupească”. (*Omilii la Matei,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 676-677)

„Dacă te încarci de păcate când nu eşti de folos celor din jurul tău, ce iertare mai poţi avea când faci rău altora şi când împiedici pe alţii să facă bine?”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 828)

„… chiar aici pe pământ eşti de râsul tuturora dacă plimbi un suflet mort; aşa nu numai că eşti de râs, dar mai fug şi toţi de tine. Spune-mi, nu s-ar da toţi la o parte, n-ar fugi toţi de tine dacă ai plimba de colo până colo un cadavru? Gândeşte aşa şi de sufletul tău! E mult mai groaznic să plimbi prin lume un suflet omorât de păcate, un suflet stricat, decât un cadavru. Cine va avea, dar, milă de un astfel de suflet? Nimeni! Când nici tu nu ai milă de sufletul tău, cum va avea milă de el un alt om când tu te porţi atât de crud cu propriul tău suflet, ca un duşman, ca un vrăjmaş?”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 833)

„Să facem tot posibilul pentru a nu fi un subiect de sminteală şi de cădere aproapelui nostru. Oricât de curată şi de sfântă ar fi viaţa noastră, dacă îi smintim pe alţii, totul este pierdut pentru noi.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVII, 2, p. 284)

„Dacă a surpa biserica este un fapt mişelesc şi necuvios, apoi cu atât mai mult încă de a surpa un templu duhovnicesc, fiindcă omul este cu mult mai însemnat şi mai preţuit decât biserica. Hristos n-a murit pentru zidurile bisericii, ci pentru aceste temple duhovniceşti, pentru oameni.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXVI, p. 482)

„Cel ce cade este pedepsit nu numai pentru propria lui cădere, ci este osândit şi pentru că i-a făcut pe alţii să cadă; după cum şi cel ce stă nu este încununat numai pentru propria lui virtute, ci este admirat şi pentru că-i face şi pe alţii de aceeaşi râvnă”. (*Către iudei,* cuv. I, 5, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* p. 254)

„Noi vom avea mare grijă de a dispreţui sminteala şi de a o nesocoti, căci ea merge direct împotriva planului lui Dumnezeu şi a planului Său providenţial. Care este acest plan? Ca ai Săi credincioşi să fie *lumina lumii,* ca El să devină pentru nefericiţii necredincioşi ai

lumii o permanentă iluminare. Şi acest plan este din veci.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 592)

SOMNUL

„... hrana e mâncarea somnului.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 5c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 158)

SOMNUL („dulce este somnul lucrătorului”)

„Un somn dulce şi liniştit îl procură nu atât un aşternut moale, un pat măreț, unde strălu
îngreuiați se închid singuri şi aceasta o mărturiseşte experiența lucrurilor, mărturiseşte însă înainte de experiență învățăturile Sfintelor Scripturi. Solomon, nutrit în plăceri, voind să exprime acest adevăr zicea: *Dulce este somnul lucrătorului, de mănâncă mult sau puțin* (Eccl., 5, 12).

Pentru ce a adăugat aceste cuvinte: *fie că mănâncă mult sau puțin?* Foamea şi necump
dureri grozave; dar aşa fel este folosul muncii, că unul şi altul din aceste două neajunsuri nu împiedică pe sclav să doarmă. Căci, după ce a fost chinuit toată ziua pentru a servi pe stăpânii săi, fără să poată răsufla un moment, obosit, istovit, el găseşte la sfârşitul zilei plăcerea somnului ca cea mai dreaptă răsplată a ostenelilor sale. Şi aceasta este un efect al bunătății lui Dumnezeu, ca plăcerea să nu se cumpere cu prețul aurului, ci ea să fie fructul unui fel de vieți grele şi dureroase, urmată de regulă sau de necesitate. Dar bogații nu sunt astfel ci, culcați pe aşternuturi noi, veghează adesea toată noaptea, şi cu toate grijile lor ca să doarmă liniştiți, nu pot să se bucure de această plăcere. Săracul, după ce a lucrat toată ziua, având membrele sale obosite, înainte de a le întinde, gustă un somn liniştit şi adânc, vrednică şi dreaptă plată a muncii şi ostenelilor sale.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia II-a, pp. 48-49)

„Spune-mi, te rog, pentru care pricină Solomon zice că somnul slugii este dulce? Solomon grăieşte astfel: *Dulce este somnul slugii, fie de mănâncă mult, fie de mănâncă puțin* (Eccl., 5, 11). De ce e dulce? Din pricina aşternutului moale? Cele mai multe slugi se culcă pe pământul gol sau pe saltele de paie! Din pricină că stau degeaba? Dar n-au nici o clipită de timp liberă! Din pricină că se odihnesc? Dar sunt frânți de oboseală şi nu încetează o clipă de a se trudi! Prin urmare, ceea ce face ca somnul slugilor să fie dulce este tocmai nevoia pe care o simt atunci când se duc la culcare. Cu bogații, lucrurile nu se petrec aşa. Dacă nu vine somnul peste ei din

pricină că sunt beți turtă, trebuie să stea treji toată noaptea, să se răsucească şi să se frământe, deşi sunt culcați în aşternuturi moi.” (*Despre Feciorie*, 70, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 120)

SPECTACOLELE (luptele de gladiatori şi luptele cu fiarele sălbatice)

„Să nu-ți mai fie gândul la hipodrom şi la spectacolele nelegiuite din teatre – căci şi acelea aprind pe nesimțite desfrânarea, nici la cruda desfătare provocată de luptele cu animale. Spune-mi, ce desfătare este să vezi pe cel de un neam cu tine şi părtaş aceleaşi firi, sfâşiat de fiarele sălbatice? Nu te înspăimânți, nici nu te temi că se va coborî un fulger de sus şi-ți va zdrobi capul? Fiindcă se poate spune că tu întărâți dinții fiarei. Tu însuți îți dai aportul la ucidere prin strigătul tău, chiar dacă nu lucrezi cu mâna, însă omori cu limba[360].” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 41)

STATUL (despre autoritățile statului)

„*Voieşti să nu-ți fie frică de stăpânire? Fă bine şi vei avea laudă de la dânsa (…) Iar dacă faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabia* (Rom., 13, 3-4). Vezi că pentru cei care fac răul sunt şi dregătorul, şi sabia? Ascultă acest lucru rostit şi mai pe şleau: *Că este răzbunătoare (…) asupra celui ce face răul* (Rom., 13, 4). Şi nu a zis: *Că nu în zadar este stăpânire* - dar ce? *Că nu în zadar poartă sabia*: fiindcă precum un tată iubitor îşi dă pe mâna unor învățători şi dascăli temuți copiii care se poartă cu uşurătate față de el şi îl dispretuiesc din pricina iubirii lui părinteşti, aşa şi Dumnezeu, fiind dispretuit de firea noastră, din bunătatea Sa ne-a dat pe mâna stăpânitorilor, ca unor dascăli şi învățători.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 50-51)

„Să vedem însă şi din Vechiul Legământ că pentru răutatea noastră s-a făcut trebuință şi de stăpânirea aceasta. Oarecare dintre prooroci, întărâtându-se asupra celor nedrepți, grăieşte cam aşa: *Au tăcea-vei când va înghiți necredinciosul pe cel drept, şi vei face pe oameni ca peştii mării, şi*

---

[360] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Orice participare la un spectacol sportiv, artistic, nu este neutru. El ne cere acordul lăuntric prin care avem părtăşie cu cele ce se săvârşesc acolo. Spre exemplu, în fotbal se vântură sloganul (care nu este deloc lipsit de întemeiere) că publicul este al 12-lea jucător. (n.s. 55, p. 44)

ca jivinele ce n-au stăpân? (Avac., l, 13-14). Deci, pentru asta e stăpânire, ca să nu trăim ca jivinele; pentru asta sunt căpetenii, ca să nu ne înghițim unii pe alții precum peştii: că precum sunt pentru boli leacurile, aşa sunt pentru păcate pedepsele. Apoi, ca să vezi că pentru cel care vieţuieşte în virtute nu e nevoie de epistat[361], ascultă ce grăieşte Pavel: *Iar de voieşti să nu îți fie frică de stăpânire, fă binele şi vei avea laudă de la dânsa* (Rom., 13, 3-4). *Judecătorul*, zice, *îți este privitor - iar dacă trăieşti drept, nu numai privitor, ci şi lăudător, fiindcă cei ce cârmuiesc sunt la rândul lor cârmuiți de legi*. Ci totuşi, nici de legi nu are nevoie cel ce trăieşte cu blândețe şi auzi asta de la Pavel, care zice: *Dreptului lege nu este pusă* (l Tim., l, 9); iar dacă lege nu îi este pusă, cu atât mai mult nu e stăpânitor deasupra lui.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, pp. 51-52)

STATUL („Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri”)

„Porunca aceasta este dată tuturor fără excepție, şi preoților, şi monahilor, iar nu numai celor din lume, şi de aceea chiar de la început a proclamat acest principiu, zicând: *Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri*, adică chiar de ar fi Apostol, sau Evanghelist, sau profet, sau orice, căci o astfel de supunere nu jigneşte întru nimic evlavia. Şi nu zice pur şi simplu *să asculte*, ci *să se supună*. Dreptul principal al unei astfel de legiuiri este al lui Dumnezeu; de aceea şi pune înaintea credincioşilor acest raționament drept, că aceasta este poruncită de Dumnezeu: *Că nu este stăpânire, zice, fără numai de la Dumnezeu*. Dar ce spui? Aşadar orice stăpânitor este hirotonisit şi aşezat de Dumnezeu în slujba de stăpânitor? *Nu am spus aceasta* – zice – *şi nici că este vorba de fiecare dintre stăpânitori; ci deocamdată eu vorbesc de faptul în sine. A fi stăpâniri, şi unii să stăpânească, iar alții să fie stăpâniți, toate acestea nu se petrec în lume la voia întâmplării, nu se perpetuează printre popoare ca nişte valuri de mare purtate de vânt încoace şi încolo, ci toate sunt lucrarea lui Dumnezeu şi a tainicei Lui înțelepciuni*. De aceea nici n-a zis că *nu este stăpânitor, decât numai de la Dumnezeu*, ci vorbeşte de lucrul de sine, zicând: *că nu este stăpânire, fără numai de la Dumnezeu, şi stăpânirile care sunt rânduite*.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 432-433)

„Şi de ce să te minunezi că aşa se petrece cu comunitățile omeneşti, când vedem că acelaşi lucru l-a făcut şi cu trupul nostru? Fiindcă nici aici El

---

[361] Tâlcuirea D-lui Adrian Tănăsescu-Vlas: Supraveghetor (n.s. 18, p. 51)

n-a făcut deopotrivă în cinste toate mădularele, ci pe unele le-a făcut superioare, iar pe altele inferioare; pe unele ca să stăpânească pe celelalte, iar pe altele ca să fie stăpânite. Acest fapt l-ar putea vedea cineva şi printre animalele necuvântătoare, ca de pildă printre albine, printre cocori, printre turmele de oi sălbatice. Dar nici chiar marea nu este lipsită de aceasta ordine înțeleaptă, căci şi acolo multe specii de peşti se pun în subordinea unuia dintre ei, şi sunt astfel comandate încât fac călătorii foarte întinse, în cea mai perfectă ordine. Anarhia pretutindeni este un mare rău şi pricină a tuturor tulburărilor.

Aşadar, după ce a spus de unde este stăpânirea, a adăugat imediat: *Pentru aceea, cel ce se împotriveşte stăpânirii, se împotriveşte rânduielii lui Dumnezeu* (13, 2). Ai văzut unde a ridicat această problemă, cum i-a înfricoşat pe ascultători şi cum a arătat că îndeplinirea acestei porunci este din datorie? Ca să nu zică credincioşii că *ne înjoseşti şi ne faci vrednici de dispreţuit, ca noi, care avem făgăduința a ne bucura de bunurile împărăției celei cereşti, să fim supuşi stăpânitorilor lumii acesteia*, iată că Apostolul arată că făcând aceasta ei se supun nu stăpânitorilor vremelnici, ci lui Dumnezeu Însuşi. Însă Apostolul nu zice chiar aşa, ci cu ideea contrară îşi înfricoşează ascultătorii, şi face lucrurile înțelese, zicând că cel ce se împotriveşte stăpânitorului se luptă cu Dumnezeu, Care a legiuit toate acestea.

Prin toate mijloacele el încearcă a arăta ascultătorilor, că noi dăm această supunere stăpânitorilor nu dintr-un capriciu sau pentru mulțumirea lor, ci din datoria pe care o avem de a ne supune. Cu chipul acesta, chiar şi stăpânitorii cei necredincioşi puteau fi atraşi la evlavie şi la credința creştină, în acelaşi timp şi credincioşii se supuneau stăpânirilor fără murmur.

Se clevetea mult în vremurile acelea, şi Apostolii erau defăimați ca aducători de inovații şi de împotrivire, şi erau acuzați că nu numai vorbeau, ci şi făceau totul pentru răsturnarea legilor obşteşti. *Deci – zice – când tu vei arăta pe Stăpânul nostru, al tuturor, Care ne sfătuieşte a face aşa, atunci vei astupa şi gurile celor ce ne defăimau că introducem inovații, iar în acelaşi timp vei putea vorbi cu mult curaj şi despre dogmele credinței şi ale adevărului. Deci să nu te ruşinezi de o astfel de supunere, căci Dumnezeu le-a legiuit toate acestea, şi tot El este grozav răzbunător al celor ce-L dispreţuiesc. El nu-ți va aplica o pedeapsă oarecare, ci pe cea mai mare, şi nimic nu te va putea scăpa de acea pedeapsă, oricât te-ai împotrivi, ci vei suferi cea mai cruntă osândă – şi din partea oamenilor, căci nimeni nu-ți va veni în ajutor, dar şi din partea lui Dumnezeu, pe Care Îl mânii contra ta*.

Toate acestea lăsându-le a se înțelege, zice: *Iar cei ce se împotrivesc îşi vor lua osândă*. Apoi arătând şi câştigul ce-l vor avea după această frică,

îi convinge şi prin argumente raționale să se supună, zicând astfel: *Căci dregătorii nu sunt frică pentru fapta bună, ci pentru cea rea* (13, 3)." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 433-435)

„*Nu cumva dregătorul ceartă pe cel ce face bine? Nu cumva el este înfricoşător celor ce se îndeletnicesc cu faptele cele bune?* De aceea şi spune: *Voieşti, deci, să nu îți fie frică de stăpânire? Fă binele şi vei avea laudă de la ea*. Vezi cum îi împrieteneşte cu stăpânitorul, pe care îl arată chiar lăudător al lor? Ai văzut cum le-a alungat neîncrederea în el?

Căci ea este slujitoare a lui Dumnezeu spre binele tău (13, 4).

Atât de departe este el – zice *– de a te înspăimânta, încât te şi laudă; şi atât de departe este de a te împiedica în fapta bună, încât chiar el însuşi conlucrează cu tine în săvârşirea ei. Deci când tu îl ai şi lăudător, şi ajutător, de ce să nu te supui? Căci el şi în alt mod contribuie la uşurința faptei bune, deoarece pe cei răi îi pedepseşte, pe când pe cei buni îi răsplăteşte şi-i cinsteşte, şi cu un cuvânt el conlucrează la îndeplinirea voii lui Dumnezeu*.

De aceea l-a şi numit slujitor al lui Dumnezeu. Gândeşte-te bine: eu, de pildă, sfătuiesc pe fiecare să fie prudent, dar şi dregătorul acelaşi lucru îl spune prin legile pe care le aplică; îndemn pe fiecare să nu fie lacom şi nici să nu răpească dreptul altuia, dar şi dregătorul pentru asemenea fapte este pus să judece. Aşa că el este conlucrător nouă şi ajutător, şi pentru aceasta a fost trimis de Dumnezeu. Deci din amândouă părțile el este de respectat: şi pentru că a fost trimis de Dumnezeu, şi pentru că îndeplineşte astfel de slujbă." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 435-436)

„Deci, dacă şi pedepsind, şi cinstind, el slujitor al lui Dumnezeu este, săvârşind fapta bună şi alungând răul, ceea ce voieşte şi Dumnezeu, de ce să te certi cu El, care ne aduce atâtea bunuri şi ne înlesneşte în toate ale noastre?!

Mulți la început îndeletnicindu-se cu fapta bună de frica dregătorilor, după aceea fac aşa şi pentru frica de Dumnezeu. Pe oamenii proşti nu-i pot înfricoşa atât cele viitoare, pe cât cele prezente. Cel ce pregăteşte mai dinainte sufletele celor mai mulți cu frica şi cu cinstea, ca astfel să devină mai pricepuți în învățătura cuvântului lui Dumnezeu, unul ca acesta este numit după dreptate slujitorul lui Dumnezeu." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, pp. 436-437)

„Într-o altă epistolă porunceşte nu numai de a se supune, ci şi de a se ruga pentru ei, arătând şi folosul ce-l au dacă vor face aceasta: *Ca să petrecem viață paşnică şi liniştită, întru toată cuvioşia şi bună-cuviința* (I Timotei 2, 2).

Nu puțin contribuie ei la starea vieții prezente de a ne înarma, de a respinge pe duşmani, de a împiedica pe cei ce se răscoală prin cetăți şi de a împrăştia toate neînțelegerile. Să nu-mi spui că acela, bunăoară, îşi întrebuințează în rău slujba; uită-te numai la buna podoabă a acestei rânduieli, şi atunci vei vedea şi aici marea înțelepciune a Celui ce a rânduit aceasta dintru început." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIII, p. 438)

„*Ascultați pe mai marii voştri şi vă supuneți lor, că aceştia priveghează pentru sufletele voastre ca cei ce au să dea seama.* Audă acestea şi stăpânitorii şi cei stăpâniți, căci dacă trebuie a fi ca supuşi cei stăpâniți, apoi şi stăpânitorii trebuie a fi treji şi neadormiți." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXXIV, p. 384)

„Cel ce se supune stăpânirilor pământeşti, în realitate se supune lui Dumnezeu. Şi cel ce nu se supune stăpânirilor se împotriveşte lui Dumnezeu. Pentru că, după cum spune Scriptura, *nu este stăpânire decât de Ia Dumnezeu; iar cele ce sunt, de la Dumnezeu sunt rânduite* (Romani 13, 1). Faptul că unii stăpânesc şi alții sunt stăpâniți, unii administrează şi alții sunt administrați, încât să nu facă fiecare ce vrea şi societatea noastră să nu devină ca o mare furtunoasă, este lucrarea înțelepciunii lui Dumnezeu. Izgoneşte-l pe cârmaci de la cârma corăbiei, şi o vor înghiți valurile. Izgoneşte-l pe general de la conducerea oştirii, şi va fi nimicită de duşmani. Izgoneşte-i pe conducătorii unei societăți, şi aceasta va deveni junglă. Ceea ce sunt piroanele pentru întărirea unei case, aşa sunt şi conducătorii pentru buna funcționare a unei societăți şi a unei cetăți organizate.

Când un conducător este drept şi iubitor de oameni, atunci devine cu adevărat puternic şi iubit de popor. Nimic nu-i arată însuşirile sale de conducător, ca dragostea pe care o poartă pentru poporul pe care-l conduce. Vedeți cum şi un tată, nu este tată adevărat pentru că a contribuit la naşterea unui copil, ci mai ales pentru că-l iubeşte şi-l îngrijeşte cu blândețe.

Aşadar, stăpânitorii să cârmuiască cu nepărtinire, cu dreptate şi frică de Dumnezeu, urmărind mereu binele poporului. Iar cetățenii să nu

se împotrivească orânduirii pe care a întocmit-o Dumnezeu, căci altfel îşi vor atrage pedeapsă asupra lor. De stăpânire nu-i e frică celui ce face binele, ci celui ce face răul. Aşadar, faceţi cu toţii binele, nu numai pentru a vă feri de pedeapsa stăpânirii, ci şi pentru că asta v-o impune conştiinţa voastră. Astfel, veţi avea şi binecuvântarea Domnului şi veţi moşteni şi împărăţia cerurilor, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp.184-185)

STATUL (nu este stăpânire decât de la Dumnezeu)

„Cum, dar, spune Pavel că *nu e stăpânire decât de la Dumnezeu*? Fiindcă El ne-a rânduit-o spre folos, deoarece păcatul a adus trebuinţa aceasta, iar Dumnezeu ne-a întors-o spre folos; şi precum trebuinţa de leacuri vine de la răni, iar folosirea lor de la înţelepciunea doctorilor, aşa şi trebuinţa robiei de la păcat s-a făcut, iar întoarcerea ei spre folosul nostru - de la înţelepciunea lui Dumnezeu." (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al patrulea, p. 52)

STATUL (sfaturi pentru conducătorul statului)

„Căci adevăratul stăpânitor este cel care-şi poate înfrâna mânia, invidia şi iubirea de plăceri, cel ce ţine legea lui Dumnezeu, cel ce-şi păzeşte mintea liberă şi nu lasă patimile să-i cuprindă sufletul. Pe un astfel de om cu mare plăcere l-aş vedea conducător al întregii lumi. Pentru că cel care cârmuieşte cu cugetul peste patimile sufletului, lesne va putea să-i conducă pe oameni după legea lui Dumnezeu, cu dreptate, iubire de oameni şi jertfire de sine. Dimpotrivă, conducătorul care este rob al patimilor şi al plăcerilor, nu numai că este batjocorit şi scârbit de oamenii pe care-i conduce, dar nici nu-şi poate exercita cum trebuie puterea. Şi, adevărat, cum îi poate conduce pe alţii de vreme ce nu se poate conduce pe sine?

Nu trebuie, aşadar, ca cineva să aibă ca scop al vieţii sale urcarea pe tronul puterii şi dobândirea de cinstiri, ci cum să devină om virtuos şi învăţat. Puterea, de multe ori, ne târăşte în lucrări potrivnice legii lui Dumnezeu. Astfel, dacă deţinem o funcţie de conducere, avem nevoie de multă mărinimie ca să administrăm bine treburile şi să nu fim orbiţi de mândrie, care izvorăşte din slavă." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 182-183)

„Când un conducător este drept şi iubitor de oameni, atunci devine cu adevărat puternic şi iubit de popor. Nimic nu-i arată însuşirile sale de conducător, ca dragostea pe care o poartă pentru poporul pe care-l conduce. Vedeți cum şi un tată, nu este tată adevărat pentru că a contribuit la naşterea unui copil, ci mai ales pentru că-l iubeşte şi-l îngrijeşte cu blândețe.” (Din vol. *Problemele vieții*, p.184)

„Mulți conducători, când fură poporul, sunt blânzi, măsurați şi prietenoşi, nu datorită firii lor, ci silniciei conştiinței, că le lipseşte îndrăznirea din pricina hoțiilor - şi, dimpotrivă, mulți conducători care nu iau mită sunt împovărători şi aspri, iarăşi, nu datorită firii lor, ci slavei deşarte, că se ştiu curați de orice mită; rar poți găsi un conducător care să aibă aceste două însuşiri; să fie, adică, şi blând, şi nemitarnic.” (*La cuvântul apostolic: <<O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție!>>,* 9, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 328)

STĂRUINȚA

„… apa, picând necontenit pe o piatră, la sfârşit o găureşte. Ce este mai moale decât apa şi ce este mai vârtos decât piatra? Cu toate acestea, necontenirea picurării biruieşte firea cea vârtoasă a pietrei. Iară dacă necontenirea poate birui chiar firea, cu atât mai vârtos va putea ea să biruiască voia.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Marți*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 122)

SUFERINȚA (pentru Dumnezeu)

„Aşa e obiceiul drepților! Când suferă ceva pentru Dumnezeu, nu iau aminte la chipul celor ce se întâmplă, ci se gândesc la rostul lor şi suferă totul cu uşurință. De pildă Pavel, dascălul neamurilor, numea uşoare temnițele, lanțurile, primejdiile de fiecare zi, necazurile acelea multe şi nesuferite, nu pentru că ele erau prin fire aşa, ci pentru că rostul acestor suferințe îi întărea atât de mult voința, că nu se ferea de necazurile ce veneau asupra lui. Ascultă că o spune singur: *Necazul nostru de acum, trecător şi uşor ne aduce slavă veşnică mai presus de măsură* (II Cor, 4, 17). *Aşteptarea slavei viitoare pe care o vom dobândi, spune Pavel, şi a acelei fericiri veşnice, mă face să îndur aceste nenumărate necazuri şi să le socot mai uşoare*. Ai văzut că dorul de Dumnezeu taie tăria necazurilor şi că nici nu ne lasă să le simțim când vin peste noi?” (*Omilii la Facere,* omilia XXV, V, în col. PSB, vol. 21, p. 312)

„Căci chiar când voi ați fi amenințați cu focul, cu cele mai mari şi mai grozave chinuri, voi n-ar trebui pentru aceea să încetați de a cânta imne şi laude Domnului; ci ar trebui să suferiți totul pentru iubirea față de El; aşa trebuie să fie slujitorul credincios, aşa este un suflet ferm şi constant.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXV, 3, p. 171)

„Cele ce El a pătimit, deşi ni se par triste şi mâhnicioase, acelea sunt care au contribuit la eliberarea şi mântuirea întregii firi. Tot aşa, deci, şi tu, căci patimile pe care le vei suferi pentru el, acelea sunt care vor contribui la slava şi învrednicirea ta.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 291)

„… şi noi, când pătimim ceva pentru Hristos, nu numai că suferim cu bărbăție, ci încă ne şi bucurăm. Când postim, săltăm ca şi cum ne-am desfăta, când suntem batjocoriți, jucăm ca şi cum am fi fost lăudați, când cheltuim, ne înfierbântăm ca şi cum am câştiga; măcar de am da celor săraci - socotim aceasta ca şi cum am lua - căci cel ce nu dă cu acest gând nu va da cu mulțămire. Deci când tu voieşti a-ți împrăştia din avutul tău, nu numai la aceasta să te uiți, că adică cheltuieşti, ci că încă vei câştiga mai mult, şi aceasta să o ai în vedere înaintea aceleia. Şi nu numai fiind vorba de milostenie să te gândeşti aşa fel, ci la toată virtutea nu te gândi la asprimea şi amărăciunea durerilor, ci să ai în vedere şi dulceața răsplătirilor, iar mai presus de toate pe însăşi pricina acelor lupte, adică pe Domnul nostru lisus Hristos, şi atunci cu uşurință vei birui în lupte şi vei viețui în mulțumire toată viața.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XI, pp. 116-117)

„Unora desigur că li se pare lucru de râs, că a fi cineva necinstit şi batjocurit, poate a-i provoca bucurie, şi să se creadă încă fericit că s-a învrednicit de o asemenea cinste; dar cei ce ştiu şi cunosc bine pe Hristos, consideră aceasta ca cea mai mare fericire dintre toate plăcerile. Dacă cineva mi-ar dărui cerul întreg, sau acel lanț, eu desigur că aş prefera lanțul. Dacă cineva m-ar face să aleg una din două: sau cu îngerii a sta în cer, sau cu Pavel legat pentru Hristos, aş prefera lanțul şi închisoarea lui. Dacă cineva m-ar pune să stau cu vreuna dintre puterile cereşti de pe lângă tronul Stăpânului, sau cu vreun astfel de legat pentru Hristos, eu aş alege mai degrabă de a fi un astfel de legat. Nimic nu poate fi mai fericit ca acel lanț. (…) Cu drept cuvânt eu admir pe acei bărbați ai doririlor lui Hristos. Aş voi să văd acele lanțuri de care se tem demonii şi se înfricoşează, iar îngerii se sfiesc. Nimic nu e mai bun, ca a pătimi rele pentru Hristos. Nu fericesc atâta

pe Pavel că a fost răpit în rai, cum îl fericesc că a fost aruncat în închisoare! Nu îl fericesc atâta că a audit vorbe negrăite, pe cât îl fericesc că a suferit legăturile! Nu îl fericesc că a fost răpit la al treilea cer, cum îl fericesc pentru legăturile lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, pp. 72-73)

„Cu adevărat că acesta e cel mai mare har dintre toate, mai mare decât harul de a opri cursul soarelui şi al lunii mai mare de cât harul de a mişca pământul; acesta e mai mare decât harul de a stăpâni demonii sau de a-i alunga. Nu atât se întristează ei când se văd alungaţi prin credinţa noastră, ca cum se întristează când ne văd pătimind ceva cu curaj pentru Hristos, şi când suntem legaţi pentru El, că aceasta mai mult încă ne ridică curajul. Nu doar de aceea e bine de a fi legat pentru Hristos, pentru că adică faptul acesta ni-ar procura împărăţia cerurilor, ci pentru că suferim pentru Hristos. Nu fericesc pe cei legaţi pentru că se duc în ceruri ci pentru că sunt legaţi pentru Stăpânul cerurilor. Câtă mândrie sufletească nu este, când cineva scrie că a fost legat pentru Hristos! Câtă mulţumire, câtă onoare, câtă strălucire! Aş voi ca să vorbesc veşnic despre aceasta. Aş voi să mă învrednicesc de lanţul şi legăturile lui Pavel.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia VIII, p. 75)

„Iarăşi îi învăţa (pe filisteni - n.n.) să-şi smerească gândurile, lăsând totul pe seama lui Dumnezeu, iar faptul de a suferi pentru Hristos el îl numeşte har. Aşadar nu vă sfiiţi, nu vă ruşinaţi, căci a suferi pentru Hristos este un har cu mult mai minunat decât harul de a învia morţii şi de a face minuni. Înviind morţi, eu sunt datornicul, iar suferind pentru Hristos îl am datornic pe El. Astfel încât nu doar că nu trebuie să vă ruşinaţi, ci chiar să vă bucuraţi, ca unii ce aţi primit har.” (*Omilii la Epistola către Filipeni*, omilia a V-a, pp. 83-84)

„*… împlinesc în trupul meu lipsurile necazurilor lui Hristos* (Col., 1, 24), iar aici prin persecuţiile şi prin patimile lui este înţeleasă tocmai moartea. El nu a căutat ale sale, ci pe cele ale multora, aşa că şi persecuţiile, şi necazurile, şi supărările, nu numai că nu trebuie să ne alarmeze, ci chiar să ne bucure, pentru că prin ele noi ne conformăm morţii Lui, ca şi cum ar fi zis că *devenim o copie fidelă a chipului Său,* fapt pe care-l şi spune într-un loc: *Purtând totdeauna în trup omorârea lui Iisus* (2 Cor., 4, 10). Dar acest lucru izvorăşte dintr-o mare credinţă!” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XII-a, p. 214)

„Necazurile şi suferinţele pentru Hristos slavă se numesc, şi peste tot locul faptul acesta se numeşte slavă, şi orice necinste am suferi, fie ea cât de mare, slavă se numeşte, căci prin aceasta noi devenim cu mult mai străluciţi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia III, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 309)

„,… fericitul Pavel, mai înainte de bunătăţile puse lui deoparte, se bucura în întristările care i se întâmplau din pricina lui Hristos şi striga zicând: *Mă bucur în pătimirile cele pentru voi* (Col. 1, 24). Şi iarăşi: *Şi nu numai aceasta, ci mă şi laud cu necazurile* (Rom 5, 3). Şi în altă parte: *Că ne-a fost dăruit de la Dumnezeu nu numai să credem, ci să şi pătimim pentru El* (Flp. 1, 29). ***Fiindcă, într-adevăr, acesta este cel mai mare har: a fi învrednicit să pătimeşti pentru Hristos***. Aceasta este cununa cea frumoasă pregătită [unuia ca acesta] şi răsplătire nu mai mică decât răsplătirile vieţii viitoare. Şi acest lucru îl ştiu toţi care Îl iubesc pe Hristos cu sinceritate şi căldură.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul V, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educaţia copiilor…,* p. 78)

„Atleţii lui Hristos simt bucurie şi mulţumire chiar din timpul bătăliei. Ne-o dovedesc vieţile sfinţilor.Apostolul Iacob spune: *Luaţi-i fraţilor, drept pildă de suferinţă şi de îndelungă răbdare de profeţii care-au grăit în numele Domnului* (Iacob 5, 10). Şi apostolul Pavel, după ce mai întâi a amintit de nenumăratele suferinţe ale sfinţilor, a adăugat: *au trăit strâmtoraţi, necăjiţi, înjosiţi – ei, de care lumea nu era vrednică!* (Evrei 11, 37-38). Şi cu toate acestea se bucurau! ne încredinţează de asta şi Faptele apostolilor, unde se spune că Sfinţii Apostoli, după ce au fost bătuţi prin hotărârea membrilor sinedriului, *au plecat bucurându-se că au fost învredniciţi să sufere necinste pentru numele lui Hristos* (Fapte 5, 40-41). (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 27)

„Cât de mare şi de minunat era Pavel în încercările lui! Când îl târau prin tribunale şi temniţe, atunci se înfăţişa mai strălucitor, mai slăvit. Când îl puneau în lanţuri şi-l chinuiau, atunci devenea înfricoşător chiar şi pentru diavoli. Când naufragia, atunci făcea cele mai mari minuni. Cunoscând aşadar din experianţă căştigul pe care sufletul îl ia prin pătimire, spunea: *De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos; căci când sunt slab, atunci sunt tare...* (II Corineni 12, 10).

În Corint erau câţiva care simţeau mândrie pentru izbânzile lor şi-i nesocoteau pe ceilalţi creştini. Aşadar atunci Pavel a fodst nevoit să arate izbânzile lui. Care adică? Nu cumva minunile sau reuşitele sale sau cinstirile care i se aduceau? Nicidecum. Ca fapte vrednice de laudă a enumerat toate pătimirile, prigoanele şi suferinţele lui,eforturile şi primejdiile, întemniţările şi chinurile, biciuirile şi bătăliile, naufragiile şi foametea. Aşadar încheie cu următoarele cuvinte: *Dacă trebuie să mă laud, cu slăbiciunile mele mă voi lăuda* (II Corinteni 11, 30).

Vezi cum nu numai că nu-i pare rău şi se vaită pentru suferinţele îndurate, ci le consideră pricini de laudă şi mărire, de slavă şi cinstire.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 28)

„Cine Îl iubeşte pe Hristos înţelege ce înseamnă aceasta. Cine arde de dragoste faţă de Domnul, cunoaşte puterea lanţurilor. De aceea, un asemenea om vrea mai degrabă să fie legat în lanţuri pentru lisus, decât să fie în cer. Vrea mai degrabă să fie aruncat într-o închisoare întunecoasă, decât să stea de-a dreapta tronului lui Dumnezeu. Dacă ar trebui să aleg între cer şi lanţul acela cu care au fost legate mâinile lui Pavel, aş vrea mai degrabă lanţul. Dacă ar trebui să aleg între însoţirea cu îngerii şi însoţirea cu Pavel înlănţuit, aş alege să fiu şi eu în închisoare. De ce? Pentru că nu este un dar mai mare pe lumea aceasta decât să înduri suferinţe pentru Hristos.

Nu îl fericesc pe Pavel pentru că s-a ridicat până la al treilea cer şi în rai (2 Cor., 12, 2-4), cât pentru faptul că a fost aruncat în închisoare. Nu îl fericesc pentru că a auzit cuvinte pe care limba omenească nu are puterea să le rostească, cât pentru că a fost lovit şi legat. Pentru mine este mai bine să pătimesc din pricina credinţei mele în Hristos, decât să mă bucur de cinstire pentru această credinţă. Numai astfel îl urmez pe Pavel. Numai astfel îl urmez pe Însuşi Hristos, Care a lăsat slava cerească şi a venit pe pământ ca un om smerit, ca să fie slăvit şi mai mult prin dispreţ, batjocură şi moarte. De lucrul acesta ne-a încredinţat Domnul în rugăciunea pe care a adresat-o Părintelui Său, cu puţin timp înainte de moarte: *Şi acum, preaslăveşte-Mă Tu, Părinte* (loan 17, 5).

Ce spui, Doamne? Nu peste multă vreme vei fi prins, vei fi biciuit, scuipat şi răstignit ca un răufăcător între doi tâlhari, iar Tu vorbeşti despre slăvire? *Da*, ne răspunde El, *toate acestea sunt spre slava Mea, căci pătimesc pentru voi, oamenii, pe care vă iubesc*. Aşadar, dacă Domnul nostru, Care este nevinovat şi fără de păcat, socoteşte că suferind, şi murind de dragul nostru, este slăvit mai mult decât dacă ar fi rămas în cer să se bucure de fericirea Sa, între îngerii care Îl slăvesc fără încetare, cu

atât mai mult ar trebui să gândim astfel noi, păcătoşii şi nevrednicii, atunci când pătimim de dragul Celui care ne-a izbăvit de moartea veşnică şi ne-a dăruit mântuirea.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 278-179)

„... ce lucru greu e să locuieşti la închisoare şi să fii încins în lanțuri? Ce lucru greu e să suferi rău când faptul de a suferi rău e temei al unei atât de mari neguțătorii? Ce lucru greu e exilul? Ce lucru greu e confiscarea averilor? Acestea sunt cuvinte goale ale unei realități cumplite, simple cuvinte de întristare. Căci dacă-mi vorbeşti de moarte, îmi vorbeşti de o datorie a firii căreia negreşit trebuie să ne supunem chiar dacă nu ne-o aduce nimeni; iar dacă-mi vorbeşti de exil, nu spui nimic altceva decât faptul de a vedea un ținut şi multele lui oraşe; iar dacă-mi vorbeşti de confiscarea bunurilor, îmi vorbeşti de libertate şi de faptul de a fi în chip fericit dezlegat de ele.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 4e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 180-181)

„... Pavel fiind biciuit, fiind alungat, pătimind zeci de mii de lucruri cumplite, se bucura spunând aşa: *Mă bucur în pătimirile mele pentru voi* (*Col.,* 1, 24). Premiul virtuții stă numai în Împărăția cerurilor, ci în însuşi faptul de a pătimi, fiindcă acesta e premiul cel mai mare: a pătimi ceva pentru adevăr. De aceea şi corul Apostolilor a plecat bucurându-se de sinedriul iudeilor nu numai din pricina Împărăției cerurilor, ci şi pentru că s-au învrednicit să sufere necinste pentru Hristos (FA., 5,40-41). Căci însuşi acest lucru e în sine cea mai mare cinste, cea mai mare cunună şi cel mai mare premiu, şi temeiul unei plăceri neveştejite.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 4a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 219-220)

„Eu nu-i admir pe creştinii de atunci atât că erau loviți de necazuri, cât îi admir că se bucurau suferind pentru Dumnezeu necazul.” (*Iarăşi, la aceleaşi cuvinte: <<Dar având acelaşi duh al credinței, precum este scris>>; şi pentru ce primim toți îndeobşte cele bune …,* 5, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 302)

SUFERINȚA (sfinții – pilde de răbdare a suferinței)

„…Iov, care nu numai că n-a fost înecat de atâtea valuri, ba dimpotrivă a biruit valurile. A îndurat cu trupul său toate suferințele

cunoscute pe lume; şi ele l-au arătat şi mai strălucitor. Lanțul de nenorociri nu numai că nu l-a plecat de frică cu capul la pământ, ci l-a deşteptat să mulțumească şi mai mult; prin toate faptele sale şi-a arătat recunoştința sa; a dat diavolului lovitură de moarte şi i-a arătat că se străduieşte zadarnic şi că loveşte cu piciorul în bolduri". (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 280)

„Nu l-a tulburat pe Iov nici una din suferințele acelea mari şi cumplite care au căzut asupra lui. Dar nu mi te uita la pierderea averilor, nici la moartea copiilor, nici la bubele lui de nevindecat, nici la vorbele rele ale soției sale, ci la celelalte suferințe ale lui, cu mult mai cumplite decât acestea!

- Dar ce suferințe mai mari decât acestea a îndurat Iov? aş putea fi întrebat. Din istoria vieții sale nu cunoaştem altele!

- Pentru că dormim, nu le cunoaştem! Cel care caută cu grijă şi cercetează bine mărgăritarul, va afla suferințe cu mult mai mari decât acestea. Altele îi erau suferințele, mai cumplite şi mai mari, în stare să-i zguduie şi mai mult sufletul lui Iov. În primul rând că nu ştia nimic lămurit de împărăția cerurilor şi de înviere; de aceea şi spunea cu lacrimi: *Că nu voi trăi în veac, ca să rabd!* (Iov 7, 16). În al doilea rând, că ştia că a făcut mult bine; în al treilea rând, că ştia că n-a făcut nici un rău; şi în al patrulea rând, că socotea că suferă acestea de la Dumnezeu - că dacă ar fi ştiut că le suferă şi de la diavolul, şi asta l-ar fi scandalizat din destul -, în al cincilea rând, că auzea pe prietenii lui învinuindu-l de păcat: *N-ai fost biciuit pe cât ai păcătuit!* (Iov 11, 6); în al şaselea rând, că vedea că cei ce trăiesc în păcat sunt fericiți şi-şi bat joc de el; în al şaptelea rând, că n-a văzut vreodată pe un altul suferind atâta.

Iar dacă vrei să afli cât de mari au fost suferințele lui Iov, gândeşte-te la cele ce se petrec acum. Cu toate că acum aşteptăm împărăția cerurilor, că nădăjduim învierea şi bunătățile cele nespuse, că ne ştim vinovați cu mii de păcate, că avem înaintea noastră pilde atât de mari, că suntem părtaşi unei atât de înalte filozofii, totuşi dacă unii din noi pierdem o fărâma de aur, şi aceea de cele mai multe ori furată, apoi socotim viața cu neputință de trăit; mai mult: nici femeia nu ne pisează la cap, nici copiii nu ne sunt ucişi, nici prietenii nu ne ocărăsc, nici slugile nu ne batjocoresc, ci sunt chiar mulți cei care ne mângâie: unii cu cuvântul, alții cu fapta; gândeşte-te acum de câte cununi nu este vrednic Iov, care vedea agonisita sa, câştigată prin muncă cinstită, răpită fără rost şi fără pricină, care vedea că suferințele vin valuri-valuri peste el, el rămânând nemişcat în mijlocul tuturor acestor încercări şi

înălțând Stăpânului cuvenita mulțumire pentru toate?”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, VI, în col. PSB, vol. 23, pp. 417-418)

„Îngăduiți-mi să spun cu îndrăznire că acel fericit bărbat, dacă n-a fost mai mare chiar decât apostolii, apoi nicidecum n-a fost mai mic. Apostolii aveau o mângâiere în suferințele lor, că le îndurau pentru Hristos; şi leacul acesta era îndestulător să le înalțe sufletele în fiecare zi, că aveau în orice împrejurare pe Stăpânul, Care le spunea: *Pentru Mine! şi: Din pricina Mea* (Matei 5, 11) şi: *Dacă pe Mine, stăpânul casei, M-au numit Beelzebul* (Matei 10, 25); Iov, însă, era lipsit de această mângâiere; şi de mângâierea minunilor şi de mângâierea harului. Că Iov nici nu avea o atât de mare putere a Duhului. Şi grozăvia mare este că Iov a îndurat toate aceste suferințe, după ce dusese o viață îmbelşugată şi desfătată, după ce se bucurase de atâta cinste; că n-a fost un pescar sau un vameş sau un om care a trăit cum a putut. Şi ceea ce părea împovărător pentru apostoli, aceea a suferit şi Iov: ura prietenilor, a casnicilor, a duşmanilor, a celor cărora le făcuse bine; dar el nu putea vedea ancora aceea sfântă, portul acela neînvălurat, adică cele spuse de Domnul apostolilor: *Pentru Mine!*

Mă minunez şi de cei trei tineri din Babilon, că au îndrăznit să înfrunte cuptorul, că s-au împotrivit tiranului. Dar ascultă ce spun ei: *Dumnezeilor tăi nu slujim, iar icoanei pe care ai ridicat-o nu ne închinăm!* (Dan., 3, 18). Mare mângâiere le era lor că ştiau bine că pentru Dumnezeu îndură toate acele suferințe; dar Iov nu ştia că suferințele lui erau o luptă. Dacă ar fi ştiut, nici n-ar fi simțit suferințele. Gândeşte-te că atunci când a auzit pe Dumnezeu spunându-i: *Crezi, oare, că Eu ți-am răspuns pentru altă pricină, decât pentru că te arăți drept?* (Iov 40, 3), îndată, numai la auzul acestor cuvinte, a răsuflat uşurat, s-a smerit pe sineşi şi a socotit suferințele lui o nimica, grăind aşa: *Pentru ce să mai judec, când sunt sfătuit şi dăscălit de Domnul, auzind acestea, eu care nu sunt nimic?* (Iov 39, 34); şi iarăşi: *Mai înainte, cu urechea Te-am auzit; iar acum ochiul meu Te-a văzut; pentru aceea m-am smerit şi m-am topit şi m-am socotit pământ şi țarină* (Iov 42, 5-6).

Această vitejie, deci, această blândețe a celui care a trăit înainte de darea legii şi înainte de venirea harului să o râvnim şi noi cei care trăim după ce s-a dat legea şi a venit harul, ca să putem să ne sălăşluim în cerurile cele veşnice”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIII, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 418-419)

„Abel n-a pierit prin mâinile fratelui său pentru că adusese prinos lui Dumnezeu primii Dumnezeu şi martirul cu două coroane nemuritoare. Moise, ajutând pe un

israelitean apăsat pe nedrept, a întins pericole pentru zilele sale şi s-a văzut nevoit să ia fuga! (Exod 2). Dumnezeu a îngăduit, pentru ca să cunoaşteţi care este răbdarea sfinţilor. Dacă în întreprinderile noastre spirituale am fi asiguraţi de a nu suferi nici o nenorocire, am avea cu atât mai puţin merit cu cât ne vom teme mai puţin; dar ceea ce face pe cei drepţi mai de admirat în săvârşirea faptelor pioase, este că ei nu renunţă la ele cu toate pericolele care ameninţă averile şi viaţa lor, cu toate nenorocirile ce ei prevăd, teama acestor nenorociri este neputincioasă a slăbi ardoarea lor." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 28)

„Lumea îl cunoaşte astăzi (pe Iov – n.n.), după atâtea şi atâtea veacuri, nu pentru că dădea din averea sa săracilor, ci pentru că atunci când a rămas fără avere nu s-a pierdut cu firea; nu pentru că îi îmbrăca pe cei goi cu haine făcute din lâna oilor sale, ci pentru că atunci când a căzut foc din cer şi a ars toate turmele sale, el L-a slăvit pe Dumnezeu. Înainte, îmbrăcându-i pe săraci, era milostiv; după aceea, slăvindu-L pe Dumnezeu pentru nenorocirea sa, s-a făcut purtător al înţelepciunii cereşti. Înainte îi miluia pe săraci, după aceea L-a slăvit pe Dumnezeu. Nu a spus în sine: *De ce am păţit toate acestea? De ce s-au pierdut turmele mele din care hrăneam mii de oameni? Şi dacă eu nu eram vrednic să mă bucur de o asemenea avere, de ce nu S-a milostivit Dumnezeu măcar de săraci?* Nici un asemenea gând nu i-a trecut prin cap. Dimpotrivă, cunoscând că Dumnezeu pe toate le rânduieşte spre folosul nostru, I-a mulţumit. Să-I mulţumeşti lui Dumnezeu atunci când totul îţi merge bine nu este lucru de mirare. Dar să-I mulţumeşti pentru încercările cele mai mari este minunat şi vrednic de laudă.

Dacă cei care s-au îmbogăţit prin nedreptăţi şi furturi sunt cuprinşi de o mare tristeţe şi deznădejde atunci când pierd fie şi o parte mică din averea lor, câte laude nu i se cuvin lui Iov, care chiar dacă a pierdut dintr-odată tot ce agonisise prin muncă cinstită, nu şi-a pierdut nădejdea în Dumnezeu şi nu a încetat să-I mulţumească." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 266-267)

SUFERINŢA (drepţilor)

„De vezi că unui drept îi merge rău, adu-ţi aminte de Iov! Oricât de drept ar fi acela, nu va fi mai drept decât Iov, nici măcar pe departe! Oricât de multe nenorociri l-ar lovi, nu-l vor lovi atâtea câte l-au lovit pe Iov!

Să ne amintim de acestea, şi să încetăm de a învinui pe Dumnezeu, ştiind bine că Dumnezeu nu-l lasă pe un om drept să sufere pentru că l-a părăsit, ci pentru că vrea să-l încununeze şi să-l facă mai strălucitor.” (*Despre mărginita putere a diavolului,* omilia I, 7-8, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 25)

SUFERINȚA (celor drepți şi „norocirea” păcătoşilor)

„Când tu vezi pe X dezmierdându-se în ospețe luxoase, în băi luxoase, sau printre femei pierdute, să nu te caini pe tine că nu te poți bucura şi tu de astfel de plăceri, ci caină-l pe acela, pentru că el călătoreşte pe calea pierzării. Care este folosul lui din această călătorie, dacă sfârşeşte în scârbă şi amărăciune? Ce pagubă poți avea tu de la acea nemulțumire trecătoare, când ajungi la liniştea şi fericirea veşnică? Spune-mi, te rog: dacă cineva ar fi chemat de împăratul ca să se ducă la palat prin nişte drumuri prăpăstioase, şi în acelaşi timp ar trece prin mijlocul oraşului pe drumuri bune şi frumoase şi un condamnat la moarte, pe care din aceşti doi ai ferici tu? Pe care l-ai jeli? Oare nu pe cel ce călătoreşte pe drumul cel larg şi frumos?

Tot aşa şi în cazul de față, să nu fericim pe cei ce se dezmiardă în plăceri, ci pe cei ce se înfrânează, căci aceştia călătoresc spre cer, iar aceia spre gheenă.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia IX, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* pp. 260-261)

„Iubiților, să nu ne tulburăm şi nimeni să nu se neliniştească văzând pe cei răi progresând aici. Răsplata nu este aici, nici a virtuții şi nici a răutății; - iar dacă câteodată se vede parcă, fie a binelui, fie a răului, aceasta nu este după dreptate, ci la întâmplare, ca şi o gustare a judecății, aşa zicând, că cei ce nu cred în înviere, măcar prin acestea să se cumințească aici. Când deci vedem un om rău îmbogățindu-se, să nu ne neliniştim, precum şi când vedem pe unul bun pătimind să nu ne tulburăm, căci acolo vor fi cununile, acolo şi pedepsele. Dealtmintrelea, nu este nici un rău, care să fie în totul rău, ci are în sine şi ceva bun, precum şi nici un bine nu este care să nu aibă în sine şi ceva rău şi ceva păcat. Deci, când cel rău prosperă, să ştii că spre răul capului său prosperă, căci dacă în schimbul poate a puține bunătăți ia răsplata aici, desigur că acolo va fi pedepsit desăvârşit pentru aceea de care aici s-a bucurat.

Fericit este, însă, mai ales acela, care fiind pedepsit aici, ca astfel să lepede de la sine toate păcatele, se duce de aici încercat şi curat şi

nerăspunzător.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia V, pp. 106-107)

„Când vedeți un om mâhnit, persecutat, încărcat de slăbiciuni şi nevoi, nesfârşind viața decât după ce a încercat mii de nenorociri, ziceți în voi înşivă: dacă n-ar fi înviere şi judecată, Dumnezeu n-ar fi lăsat să iasă din această lume fără să bucure în vreun fel pe acei care au suferit atâta din cauza Lui; este neîndoios că El le-a pregătit o viață mult mai dulce, mult mai plăcută; altfel, n-ar fi lăsat pe atâția oameni răi să-şi petreacă zilele lor în plăceri şi atâți drepți să sufere nenorociri continui; dar fiindcă a pregătit o altă viață, în care trebuie a răsplăti pe fiecare după meritul său, a pedepsi greşelile şi a răsplăti binefacerile, pentru aceea El permite ca omul bun să trăiască în necazuri, iar cel rău în plăceri.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 23)

,,Nimica nu nelinişteşte pe cei mai mulți aşa de tare ca aceea că bogații cei mai prihăniți se îndulcesc de multă norocire, pe când drepții sau cei îmbunătățiți adeseori suferă cea mai amară sărăcie şi mii de alte răni încă mai cumplite decât sărăcia.

De aceea mulți zic: *Unde este pronia, unde este dreptatea cea dumnezeiască, unde este judecata cea dreaptă? Cel înfrânat şi cel îmbunătățit sunt nenorociți, pe când cel desfrânat şi cel rău sunt norociți; acesta este admirat, celălalt nesocotit, acesta trăieşte în îndestulare şi desfătare, celălalt este certat de sărăcie şi de mizeria cea mai mare.*

Aşa vorbeşte cel nepriceput, dar în adevăr păcătosul este omul cel mai ticălos şi mai nenorocit din lume, chiar când nu se pedepseşte îndată; el tocmai atunci este cel mai nenorocit când nu se pedepseşte şi când nu i se întâmplă nimic potrivnic.

La boli şi la rele noi nu deplângem pe cel ce se lasă a se vindeca, ci pe acei ce sunt nevindecabili. Iară ce este boala şi rana pentru trup, aceea este păcatul pentru suflet. Şi ceea ce este tăietură şi doctorie pentru trupul cel bolnav, aceea este nenorocirea pentru un suflet bolnav. Ați înțeles ce zic eu? Fiți cu luare aminte, căci eu voiesc să vă comunic o învățătură de adevărată înțelepciune. Presupune că tu vezi pe cineva care are o bubă rea, din care ies viermii şi curge puroi, iar acela îşi neglijează rana şi buba; dar mai vezi încă pe un altul, care suferind de aceeaşi boală, se slujeşte de mâinile doctoriceşti, lasă a se arde şi a se tăia, şi bea doctorii amare. Spune-mi mie, pe care din aceştia doi vei deplânge tu, pe bolnavul care nu se supune vindecării sau pe acela care întrebuințează leacurile? Fireşte că pe acela care nu se lasă a se vindeca. De asemenea, înfățişează-ți doi păcătoşi, căci şi păcătosul este un

bolnav; unul dintre ei se pedepseşte pe pământ, celălalt nu. Deci, să nu zic că acest din urmă este un norocit, căci este bogat, căci poate jefui sărmanii, căci împilează văduvele, se află bine, cu toate răpirile sale, se îndulceşte de cinste şi de considerație, are dregătorie şi putere, şi nu cunoaşte nici una dintre patimile cele obişnuite omeneşti, nici friguri, nici nenorocire, nici vreun fel de boală. Este înconjurat de-o grămadă de copii, se bucură de o vârstă norocită, ş.a. şi cu toate acestea, tocmai pe dânsul trebuie să-l deplângeți mai mult, căci el este bolnav fără a primi vindecarea. Cum aşa? Îți voi spune. Când vezi pe cineva suferind de hidropică şi trupul lui umflându-se, iară el cu toate acestea nu aleargă la doctor, ci mai vârtos robeşte plăcerii de a bea, ține o masă îmbuibătoare, se îmbată în toate zilele şi aşa tot mai mult sporeşte boala sa, spune mie, îl lauzi tu oare pe acesta ca pe un norocit, sau îl socoți nenorocit? Dacă, dimpotrivă, vezi pe un altul, care de asemenea este hidropic, însă caută ajutorul doctorilor, rabdă foamea, trăieşte foarte cumpătat, mănâncă şi bea neobişnuit de puțin şi primeşte cele mai amare doctorii, care deşi pricinuiesc dureri, însă tocmai prin aceasta restatornicesc sănătatea, nu-l vei socoti pe acesta mai norocit decât pe acela? Negreşit, că unul este bolnav şi nu se vindecă, celălalt este bolnav şi se vindecă. Cura este grea, dar folositoare. Aşa este şi în viața noastră cea de acum. Numai că aici nu este vorba de un trup bolnav, ci de un suflet bolnav. Locul bolii îl ține aici păcatul, doctoria amară fiind pedeapsa dumnezeiască. Adică ceea ce lucrează doctorul cu doctoria, cu tăierea şi cu arderea, Dumnezeu lucrează cu pedepsele. Precum la boli fierul şi focul cele adeseori întrebuințate, deşi ard dureros, opresc cangrena şi stârpesc buba şi sunt foarte mântuitoare, tot aşa la un suflet bolnav, foamea şi bolile şi alte rele de tot felul se întrebuințează în locul fierului şi al focului, spre a împiedica întinderea cangrenei sufletului şi a-l vindeca.

Gândiți iarăşi la doi desfrânați, unul bogat, altul sărac. Care din doi dă mai multă nădejde de mântuire? Negreşit cel sărac. De aceea, nu zice că cel bogat este norocit, pentru că trăieşte în desfătare şi prisosință; mi vârtos trebuie să socoteşti norocit, pe acela care, fiind desfrânat, este sărac şi se chinuieşte de foame, căci sărăcia este pentru dânsul dascălul unei vieți mai bune. Aşadar, când vezi un păcătos norocit, plângi, căci răul lui este îndoit; el este bolnav şi totodată nevindecabil. Iară când vezi un păcătos în nenorocire, mângâie-te, atât pentru că el prin nenorocire se va îmbunătăți pentru viitor, cât şi pentru că el prin aceasta curăță multe dintre păcatele săvârşite de dânsul.

Unii oameni se pedepsesc numai aicea pe pământ, alții se curăță în această lume, şi primesc pedeapsa deplină în această lume; şi apoi sunt şi din aceia care se pedepsesc şi în această lume şi în cealaltă. Pe care dintre cei

trei oameni îi socotiți voi cei mai norociți? Desigur, pe cei dintâi, căci ei încă aici se curăță de păcatele lor, iar acolo se fericesc veşnic. Iară după aceştia, pe care? Poate pe aceia care nu se pedepsesc aicea, dar în cea lume suferă pedeapsa deplină? Nicidecum aceştia nu sunt cel de al doilea în nenorocire, ci mai vârtos aceia care se pedepsesc şi aicea şi acolo. Căci fiind ei şi aicea pedepsiți, de bună seamă pedeapsa lor acolo va fi mai uşoară. Iară cine numai în acea lume va primi deplina pedeapsă, acela va trebui să sufere acolo un chin neîmblânzit, ca îmbuibatul cel bogat din Evanghelie, care nu putea dobândi nici măcar o picătură de apă, adică nici cea mai mică mângâiere în munca sa, căci el aici nu curățise nimic din păcatele sale.

Şi pe un asemenea om, care trebuie să sufere în acea lume o pedeapsă atât de grozavă, îl veți socoti oare fericit pentru traiul bun de pe pământ?" (*Cuvânt la Duminica Floriilor*, în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 99-103)

„Dacă unii se miră de norocirea celor prihăniți, apoi judec ei, că şi răpitorii, prădătorii de biserici, ucigaşii, corsarii (hoții de mare), înainte de a fi traşi la judecată, trăiesc întru desfătare şi îndestulare, se îmbogățesc prin nenorocirea altora, adună comori nedrepte şi în toate zilele se îmbuibează. Iară când judecătorul rosteşte hotărârea asupra lor, atunci se pedepsesc pentru toate acestea. Tot aşa se întâmplă şi celor ce țin femei posadnice, mănâncă la mese îmbuibătoare, semeții care înalță sprâncenele şi batjocoresc pe cei săraci. Când Unul Născut Fiu al lui Dumnezeu va veni la Judecată cu îngerii Săi şi va şedea pe tronul Său, şi toată lumea se va aduna împrejurul Lui, atunci ei vor fi aduşi goi şi lipsiți de toată mărirea lor, nu vor afla nici un mijlocitor şi fără milă vor fi aruncați în râul cel de foc. De aceea, nu-i lăuda ca pe nişte norociți pentru traiul lor cel bun pe pământ, ci deplânge-i pentru pedeapsa viitoare. Iar pe cel drept să nu-l socoteşti nenorocit, chiar de-ar fi sărac, ci laudă-l ca pe un norocit, pentru viitoarea sa bogăție cerească." (*Cuvânt la Duminica Floriilor,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 103-104)

„În viața aceasta tuturor li se aplică legea răsplătirii. De aceea cei virtuoşi sunt cuprinşi de necazuri. De aceea cei nedrepți se desfată în bunătăți. Primii sunt pedepsiți aici pentru puținele lor păcate, şi în felul acesta nu vor fi lipsiți de rai. Ceilalți sunt răsplătiți aici pentru puținele lor fapte bune, şi vor fi pedepsiți veşnic pentru multa lor răutate." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 18)

„Răsplata nu este dată în viața aceasta trecătoare. Aici este treapta nevoințelor. Premiile şi cununile se vor da în viața de dincolo.

Nu trebuie să ne pară rău pentru cei care sunt încercați şi suferă, ci pentru cei ce în vreme ce păcătuiesc nu sunt pedepsiți.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 20)

„Te tulburi şi te necăjeşti pentru că-i vezi pe mulți trăind în fericire şi desfătare, deşi sunt oameni răi şi păcătoşi? Adică suferi datorită îngăduinței şi îndelung-răbdării lui Dumnezeu? Spune-mi, câți fură, câți nedreptățesc, câți ucid? Nu cumva pentru aceştia îl osândim pe judecător? Nicicând! Îl vom osândi numai dacă, după ce vinovații sunt prinşi şi duşi în fața lui, acela îi găseşte nevinovați. Deci cum îi ceri socoteală judecătorului înainte ca criminalii să fie judecați de el? Dar să-ți spun şi altceva? Gândeşte-te ce ai făcut tu în viață, omule! Cercetează-ți bine conştiința. Atunci nu numai că nu te vei mândri cu faptele tale, dar şi părerea ți-o vei schimba, şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu o vei accepta, şi îndelung-răbdarea Lui o vei mărturisi, şi de neținerea Sa de minte a răului te vei minuna. Căci dacă ne-ar fi pedepsit pe fiecare dintre noi îndată ce păcătuiam, neamul omenesc ar dispărut cu mult înaintea noastră.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 179)

„Nu trebuie să plângem pentru cel care se zvârcoleşte de durere, atunci când doctorul îi cauterizează rănile, pentru că după durerea pricinuită de ardere va urma vindecarea rănilor sale. Să plângem pentru cel care zace în pat, fără nici o îngrijire din partea vreunui medic, pentru că rănile sale se vor infecta, ceea ce îi va aduce moartea. La fel, în cazul unui-suflet rănit de păcat, nu trebuie să ne pară rău atunci când Dumnezeu îi trimite pedepse, pentru că prin acestea, el dobândeşte vindecare. Să plângem şi să jelim acele suflete care păcătuiesc fără să primească nici o pedeapsă, pentru că le aşteaptă pedeapsa veşnică.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp.220-221)

„Atunci cînd vezi vreun om că trăieşte în evlavie şi dreptate, chiar dacă ar fi legat cu mii de lanțuri, chiar dacă ar fi aruncat în cea mai întunecoasă închisoare, chiar dacă ar fi chinuit de sărăcie sau dacă nu ar avea mâini sau picioare sau dacă ar fi măcinat de vreo boală fără vindecare, să-l fericeşti şi să-l invidiezi, pentru că pe acela îl aşteaptă viața veşnică şi fericirea nespusă. Iar atunci când vezi vreun om trăind în nedreptate şi dispreț față de poruncile lui Dumnezeu, în viclenie şi înşelăciune, chiar dacă ar fi slăvit de toți oamenii,

chiar dacă ar avea bogății nenumărate sau dacă ar fi stăpânul lumii, să-ți pară rău şi să plângi pentru el, căci îl aşteaptă iadul veşnic şi suferința neînchipuită.

Ce va câştiga cel care este bogat în bani, dar sărac în virtute? Ce va câştiga cel care are mult pământ, dar este robul patimilor sale? Ce va câştiga cel care este slăvit de oameni, dar este supus păcatului? Nimic altceva decât moarte sufletească şi despărțire pentru totdeauna de Domnul dătător de viață Pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu, viața veşnică, în Hristos lisus, Domnul nostru (Rom., 6, 23).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 294-295)

„Nimeni să nu se supere alunei când vede că cei răi şi nedrepți sunt fericiți în această viată, pentru că răsplata bunătății şi a răutății nu se face aici. pe pământ. Dacă uneori Dumnezeu ne pedepseşte după faptele noastre, plata aceasta nu este întreagă, ci o pregustate a ceea ce va fi în cealaltă viață. Iar lucrul acesta este lăsat de Dumnezeu pentru ca cei care nu cred în învierea morților şi în Judecata de apoi să se cumințească măcar cu cele ce pățesc pe pământ.

Vezi că vreun om rău se îmbogățeşte? Nu-ți pierde îndrăzneala! Vezi că, dimpotrivă, un om bun suferă? Să nu te smintească un asemenea lucru. Cei răi primesc şi răsplată şi pedepse, căci omul rău nu are numai fapte rele. Este posibil ca şi el să fi săvârşit nişte fapte bune. De asemenea, cel bun nu se poate să fie cu totul fără de păcat. Cu siguranță a făcut şi el anumite rele. Cel rău primeşte bunătățile pământeşti trecătoare ca răsplată pentru puținele sale fapte bune, iar în viata viitoare, va fi pedepsit aspru pentru toată răutatea sa. Pe de altă parte, cel bun suferă, în această viață pentru păcatele sale, iar în cealaltă, se va bucura de împărăția cerurilor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 331)

„Cel ce nu suferă nici o pagubă sau altă pedeapsă pentru păcatele lui şi cel ce are cinste multă şi odihnă, mare muncă va avea acolo. Pentru aceea, când vezi pe cineva îmbogățindu-se din strâmbătăți şi din lăcomie, pe acel om nu-l lăuda, ci să-l plângi, că bogăția adaugă munca acolo, de vreme ce adună la dânsul blesteme şi urgie de la cei ce le face strâmbătate şi muncile păcatelor sunt de multe feluri, după vreme şi după obraji şi după vrednicie şi după cunoştință şi necunoştință.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 40-41)

„De vezi un om făcând multe răutăți şi este tot în bine, nu te mira de el, ci zi: Acest om ce face atâtea răutăți şi nu pățeşte nici o nevoie, poate fi că a făcut oarecând vreun bine şi acum îşi ia plata bunătăților aici, ca să nu aibă acolo plata binelui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 165)

....

„Pentru aceea, când vezi pe cel drept muncindu-se şi pedepsindu-se, nu te mira, ci numai zi că Dumnezeu vrea să-l curățească aici, şi de se pedepseşte şi mai mult decât sunt păcatele lui, i se adaugă dreptatea lui.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 165)

„Două lucruri ne tulbură, dacă nu ne revoltă: prima este prosperitatea păcătoşilor, a doua este suferința drepților.

Păcătoşii sunt actualmente nepedepsiți? Însă mai întâi dacă Dumnezeu ar pedepsi fiecare crimă în momentul în care omul o comite, ce ar mai rămâne din nemul omenesc? Şi fără a privi în afară spre alții, să ne întrebăm noi înşine unde am fi? Apoi dacă Dumnezeu pedepsea totul în această lume, ce va mai rămâne despre credința în altă viață? În sfârşit, dacă Dumnezeu ar lovi păcătoşii pentru crimele lor, cum vor fi răsplătite cele câteva fapte bune ale lor?

Însă, pe de altă parte, dacă Dumnezeu nu ar lovi niciodată viciul în această lume, cum nu va fi slăbită ideea de dreptate a Sa? El va amesteca la păcătoşi binele cu răul, prosperitatea cu suferința.

Față de drepți este mai uşor încă de a înțelege şi de a răzbuna divina Providență. Dreptul suferă? Însă nu trebuie, prin suferință să se facă cucerirea împărăției sale veşnice? Pe de altă parte dacă acest drept a comis ceva greşeli, nu este natural şi mântuitor ca el să le expieze în timp, pentru a evita pedeapsa veşniciei? (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 37)

SUFERINȚA (motivele suferinței sfinților)

„Eu pot zice că opt sunt motivele suferinței sfinților. Pentru aceea, ascultați-le pe toate c

Aşadar, primul motiv este pentru a împiedica ca nu cumva virtuțile mărețe şi lucrurile m

Al doilea, ca lumea să nu-i cinstească mai mult decât trebuie a-i cinsti ca oameni şi ca să

Al treilea, pentru ca puterea lui Dumnezeu să strălucească mai mult servindu-se pentru a

Al patrulea, pentru ca răbdarea sfinților însăşi să apară cu mai multă strălucire şi ca să se

Al cincilea, pentru a ne gândi la învierea morților, căci când se vede un drept, plin de răsplată pe acei care lucrează pentru ei, cu cât mai mult Dumnezeu nu va lăsa niciodată fără răsplată pe acei care s-au sfârşit de suferințe şi de munci

pentru El? Dacă însă nu e posibil ca să-i lipsească de răsplata lor, este netăgăduit că neprimind-o în această lume, o vor primi în alta.

Al şaselea, pentru ca acei care suferă nenorociri să fie încurajaţi şi mângâiaţi văzând că c

Al şaptelea, pentru ca atunci când suntem îndemnaţi să privim virtutea drepţilor, şi când mari modele.

Al optulea, în fine, pentru a vă arăta în ce constă cu adevărat fericirea şi nefericirea, care

Acestea sunt motivele pentru care Dumnezeu îngăduie ca drepţii să fie necăjiţi pe pămân

„Astfel, când vezi un om cu o mare înţelepciune şi cu o mare virtute, un amic al lui Dum găsesc decât oameni slabi care să zică: unul, mergând spre a vizita locurile sfinte cu scopul de a încuraja pe săracii din Ierusalim, a pierit prin naufragiu; un altul, pentru acelaşi scop, a căzut în mâinile tâlharilor, a pierdut totul, cu anevoie s-a putut scăpa pe sine. Ce vom răspunde la acestea? Nici una din aceste întâmplări nu trebuie să ne întristeze. Căci chiar dacă a naufragiat, totuşi el are tot meritul şi culege tot fructul bunei sale întreprinderi: el n-a cruţat nimic din ce a putut, a strâns bani, i-a pus la păstrare, i-a luat şi s-a îmbarcat; nenorocirea care a făcut să înlăture planul său, nu trebuie a-i fi imputată.

Dar pentru ce Dumnezeu a îngăduit aceasta? Pentru ca să încerce virtutea lui. Da, dar bin altele mai îmbelşugate.

Să n-avem deci cutezanţă de a-i cere socoteală de purtarea Sa, să-L mărim în toate şi să c

SUFERINŢA (sensul suferinţei)

„Suferinţele şi încercările sunt răscumpărarea păcatelor pe care le-am săvârşit.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 333)

SUFERINŢA (Dumnezeu îngăduie suferinţa omului)

„Fără suferinţă, nici coroane; fără luptă, nici răsplată; fără stadiu, nici cinste; fără mâhnir

„Să ne amintim de un alt episod pilduitor din viaţa Sfântului Apostol Pavel. De ani de zile îl chinuia o boală. Şi de trei ori s-a rugat lui Dumnezeu să-l vindece. Dar răspunsul pe care l-a primit a fost: *Îţi este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (2 Cor., 12, 9). De ce se vădeşte puterea lui Dumnezeu în slăbiciunea omenească? Pentru că omul, prin puterile sale, nu reuşeşte cine ştie ce, dar dacă este întărit de Dumnezeu, poate să înfăptuiască lucruri mari şi minunate: să scoale morţi din morminte, să vindece orbi, să curețe leproşi şi multe alte minuni. Dar să nu ceară să scape de frică, de

primejdii şi de boli. Pe acestea Dumnezeu le îngăduie, pentru ca omul să se smerească.

Sau poate suferi pentru că oamenii uneltesc împotriva ta, te prigonesc şi te lovesc? Să nu crezi că păţeşti toate acestea din cauza faptului că Dumnezeu nu are putere să te ajute, ci pentru ca în suferinţa pe care o înduri, să se arate, în fapt, puterea Sa: atunci când eşti prigonit şi izbuteşti să-ţi învingi duşmanul, când eşti chinuit şi te arăţi mai puternic decât cel care te chinuieşte, când eşti întemniţat şi schimbi inima celor care te păzesc, când eşti batjocorit şi ierţi, la fel cum a făcut Hristos." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 257)

„Vezi, aşadar, că atunci când a văzut că Iov era plin de fapte bune, diavolul a avut ceva de spus împotriva lui. *Oare degeaba se terne Iov de Dumnezeu?* Dar când, în atâtea nenorociri, Iov s-a arătat îndelung-răbdător, diavolul şi-a acoperit ruşinat chipul şi a fugit, nemaiavând nimic a spune împotriva lui Iov.

Aşadar, atunci când vezi vreun om drept care, deşi are multe virtuţi, este încercat de nenumărate nenorociri, să nu te miri. Şi când vezi că cineva care face multă milostenie şi multe fapte plăcute lui Dumnezeu, ajunge să cadă în ispită sau este pândit de primejdii, să nu te întrebi de ce. Motivul pentru care se întâmplă aşa ceva este atacul diavolului, care aruncă ispite asupra omului aceluia. Vei întreba: *Cum de a îngăduit Domnul aşa ceva?* Ca să pună pe capul celui drept mai multe cununi şi ca să-l pedepsească mai mult pe diavol." (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 268-269)

„Şi ascultă bine acest cuvânt ce vreau să-ţi zic: Iov era om drept, nevinovat, adevărat, bun, credincios şi trupul lui se pedepsi aici ca să ia plata acolo, în cer, că grăieşte Dumnezeu către dânsul: *Pentru aceasta te-am lăsat să te pedepseşti, ca să te arăţi în lume drept pentru răbdarea ta*." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 165)

SUFERINŢA (îndurată pe nedrept)

....

„Când suferim pe nedrept trebuie să ştim că asta se întâmplă cu îngăduinţa lui Dumnezeu, fie pentru a ne spăla păcatele, fie pentru a primi cunună. Împăratul David, când a fost hulit şi blestemat de Şimei, n-a lăsat pe nimeni să se atingă de el. *Lăsaţi-l să mă blesteme* a spus, *căci dacă Domnul îmi va vedea umilirea, îmi va răsplăti cu bine pentru blestemul lui de astăzi* (I Regi 16, 11-12). Dar despre acel corintean viclean ce a spus apostolul

Pavel? *Să fie dat Satanei spre pieirea trupului, pentru ca sufletul să i se mântuiască în ziua Domnului Iisus*. (parafrază la I Corinteni 5, 5).” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 18-19)

SUFERINȚA (suferința şi ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă şi sunt ocărâți)

„... dacă suferința şi ocara poartă în sine răsplată pentru cei ce suferă şi sunt ocărâți, atunci urmează că acela care împiedică suferința şi ocara lor nu face un serviciu celor ocărâți, ci celor care ocărăsc şi care pricinuiesc suferința. Celor ocărâți şi celor ce suferă le pricinuiesc pagubă, căci le curmă prilejul de a fi răsplătiți şi le răpesc ocazia de a se bucura şi a sălta de veselie.” (*Apologia vieții monahale*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 193)

SUFERINȚA (răbdarea ei)

„Poate că îmi vei spune că tu petreci mereu în sărăcie şi nefericire. Ei, atunci uită-te la un om sărac evlavios, la un om şchiop evlavios, la un om nenorocit care este evlavios şi învață de la el să-I mulțumeşti lui Dumnezeu. Aşa cum aceia nu se revoltă, nu deznădăjduiesc şi nu blestemă, ci îşi ridică crucea cu răbdare, la fel să faci şi tu: ridică-ți crucea şi ai multă răbdare. Şi nu uita niciodată că nu eşti tu cel care suferă cel mai tare pe lumea asta. Nu ai un ochi? Să ştii că există oameni orbi cu desăvârşire. Ai de ani de zile o anumită boală? Alții suferă de boli aducătoare de moarte. Ți-ai pierdut copilul? Altul şi-a pierdut amândoi copiii. Ai suferit vreo pierdere mare? Altul a ajuns să cerşească pe drumuri.

Aceste cuvinte nu-ți sunt de ajuns? Atunci adu-ți aminte de Iov - stâlpul neclintit al răbdării. Cine a sărăcit mai mult ca el? Şi cei mai săraci dintre oameni rămân măcare cu ceva care se poate numi un acoperiş deasupra capului, dar el a rămas sub cerul liber. Şi cei mai săraci oameni au o haină, pe când el a rămas gol. Cine a suferit mai mult decât el? A avut zece copii şi i-a pierdut pe toți într-o clipită. Cine a fost lovit de o boală mai înfricoşătoare? Era plin de răni şi de viermi din cap până în picioare. Dacă şi una din aceste nenorociri este de nesuportat, gândiți-vă ce om a fost acela care a avut puterea să le îndure pe toate la un loc şi fără să aibă nici cel mai mic sprijin din partea celorlalți. Vedeți, doar, cu toții, atunci când suferim, avem alături de noi pe cineva care să ne mângâie. Însă Iov nu a avut pe nimeni. Dimpotrivă, a băut şi paharul trădării

prietenilor săi, nerecunoştinţa celor cărora le făcuse bine, mânia şi deznădejdea femeii sale şi batjocura semenilor săi.” (Din vol. *Problemele vieţii*, pp. 269-270)

SUFERINŢA (răbdarea ei - folosul)

„Nu vă temeţi, nici nu vă tulburaţi! De vreme ce Tatăl vostru ştie ce suferiţi şi poate să şi oprească suferinţa voastră, atunci este lămurit că nu pune capăt suferinţei voastre pentru că vă poartă de grijă şi pentru că se grijeşte de voi!”. (*Omilii la Matei,* omilia IX, III, în col. PSB, vol. 23, p. 113)

„Să suferim puţin pe pământ, pentru a ne desfăta în ceruri. Să ne întristăm în această viaţă vremelnică, pentru a ne bucura de veşnica odihnă.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 283)

....

„Dar pentru ca să vă conving că nenorocirile sfinţilor sunt probe limpezi despre Înviere, ascultaţi pe însuşi Sfântul Pavel, care zice: *Dacă m-am luptat, ca om, cu dobitoacele sălbatice în Efes, care-mi-este folosul, dacă morţii nu înviază?* (I Cor., 15, 32); şi în altă parte: *Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viaţa aceasta, suntem mai de plâns decât toţi oamenii* (I Cor., 15, 19). Noi suferim multe nenorociri în viaţa prezentă, zice el; dacă n-avem nădejde într-o altă viaţă, cine e mai de plâns ca noi? De unde rezultă că totul nu se va sfârşi cu viaţa prezentă. Nenorocirile sfinţilor arată aceasta: căci Dumnezeu nu va lăsa niciodată fără răsplată şi fără o răsplată îndestulătoare suferinţele şi muncile servilor săi, care în cursul vieţii lor au trecut prin mii de ispite, au fost expuşi la mii de pericole.

Dar dacă trebuie a-i răsplăti, este sigur că El a pregătit o viaţă mai fericită şi mai străluci

„Vedeţi că încercarea produsă de întristare ne dă speranţa bunurilor viitoare, şi cu cât suntem mâhniţi, cu atât mai mult ni se pune înainte un viitor fericit.

Aşadar, după cum am spus, nu vă temeţi, pentru că aceste suferinţe ne dau speranţa învie

....

„Dacă noi avem oarecare pete, prin suferinţe le înlăturăm.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

....

„Coroanele noastre şi răsplata noastră se înfrumuseţează şi se înmulţesc pe măsură ce nenorocirile noastre se măresc şi se grămădesc.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 24)

„Gândeşte încă, că cu cât mai mare este suferinţa, cu atât mai slăvită este şi cununa răsplătirii; cu cât mai mult aurul arde în cuptor, cu atâta se face mai curat.” (*Cuvânt la Duminica a 31-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 194)

Aşa, răbdarea în suferinţă este o faptă bună atât de mare, încât ea chiar şi pe cei mai mari păcătoşi îi slobozeşte de datoria lor cea grea; iar când se află la un om mai dinainte drept, ea îi dă cea mai mare siguranţă despre fericirea cea cerească. Pentru cei drepţi răbdarea în suferinţă este o cunună strălucită, care luceşte mai luminat decât soarele; iar celui păcătos ea îi este de-ajuns pentru iertarea călcărilor de lege ale sale.” (*Cuvânt la Duminica a 31-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 194)

„Când noi suntem pedepsiţi atunci precum s-a zis plătim datorită propriilor noastre păcate, dacă noi însă cu toate faptele noastre bune primim nenorociri, atunci Dumnezeu voieşte a ne încununa. Aşadar oricum am fi drepţi sau păcătoşi este spre mântuirea noastră de a primi pedeapsă şi nenorocire. Prin aceasta cei buni se fac mai slăviţi, iar păcătoşii se îndreaptă şi îşi micşorează pedeapsa viitoare. Omul care s-a pedepsit de Dumnezeu aici şi a primit pedeapsa cu mulţumire va suferi mai puţin în lumea cealaltă.” (*Cuvânt la 23 aprilie, la pomenirea Sfântului Marelui mucenic Gheorghe*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 286)

,,Că nu suferinţa e un rău, ci păcatul e un rău. Păcatul ne depărtează de Dumnezeu, pe când suferinţa ne apropie de Dumnezeu şi pune capăt mâniei Lui.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 79)

,,Îndeobşte vorbind, orice suferinţă, dacă o îndură un păcătos, îi micşorează povara păcatului; dacă o îndură un drept, îi face mai strălucitor sufletul, aşa că şi unuia şi altuia suferinţa le aduce foarte mare câştig, numai dacă îndură suferinţa dând slavă lui Dumnezeu; căci aceasta este ceea ce se cere de la noi.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul III, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 88)

„Aşa cum meşterul aurar bagă aurul în cuptor şi-l lasă în flăcări până ce se va curăţi, la fel şi Dumnezeu lasă sufletele în cuptorul suferinţelor, până ce vor dobândi curăţie.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 30)

„Cu adevărat, nimic nu face sufletul mai bun şi mai înţelept decât suferinţa.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 194)

„Dar eşti lipsit şi sărac cu totul, şi bolnav cu trupul, şi nici a umbla nu poţi? Sufere acestea toate cu mulţumire şi mare răsplată ai dobândit. Pentru că şi a lui Lazăr aceasta a fost isprava, fiindcă nici acela nu a ajutat cuiva cu bani – căci cum cel ce nu avea nici hrana cea de nevoie? Nu a intrat în temniţă – căci cum cel ce nu putea nici să se ridice sus? Nu a cercetat bolnav – căci cum cel ce era pus înainte la limbile câinilor?

Însă şi fără de acestea a răpit Darul faptei bune pentru că a suferit cu bărbăţie toate”. (*Din Tâlcuirea la Psalmul 127,* în vol. *Puţul şi Împărţirea de grâu,* pp. 118-119)

„Căci cei care se ştiu pe ei înşişi vinovaţi de păcate multe, chiar dacă suferă cumplit, pot găsi măcar motivul celor întâmplate socotind păcatele lor şi desfiinţând astfel tulburarea care vine din nedumerire. Iarăşi, cei care n-au nimic pe conştiinţă, ci sunt plini de virtuţi, dacă suferă ceva asemănător, cunoscând cuvântul despre înviere şi gândindu-se la răsplătirile acelea, ştiu că cele întâmplate sunt nişte lupte şi cauza a zeci de mii de cununi. Dar acesta (Iov), fiind drept şi neştiind nimic despre înviere, era lovit de valuri neştiind cauza pentru care suferea şi era înţepat de această nedumerire mai mult decât de viermi şi de dureri.

Şi ca să afli că aşa stau lucrurile, atunci când Iubitorul de oameni Dumnezeu a socotit vrednic să-i spună cauza acestor lupte: *Au fost îngăduite acestea ca să te arăţi drept*, a răsuflat uşurat ca şi cum n-ar fi suferit de nimic din acele lucruri întristătoare, şi acest lucru e vădit din cele pe care le-a rostit atunci. Dar şi înainte de a afla cauza a suferit, dar a suportat cu nobleţe şi, după ce a pierdut toate, a lăsat acea minunată vorbă: *Domnul a dat, Domnul a luat. Cum I s-a părut Domnului aşa s-a întâmplat. Fie Numele Domnului binecuvântat în veci* (Iov, 1, 21).” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 8e-f, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 164)

„... cu cât lucrul e mai dureros, cu atât mai mare câştig vei avea dacă-l suporţi cu mulţumire. Căci nu numai loviturile date trupului, ci şi durerea sufletului aduce cununi negrăite, iar durerea sufletului le aduce încă mai mult decât cea a trupului, atunci când cei loviţi le suportă cu mulţumire. Deci aşa cum, dacă având trupul sfâşiat şi biciuit suporţi aceasta cu nobleţe slăvind pe Dumnezeu pentru acestea, vei primi mare răsplată, tot aşa atunci

când sufletul tău pătimeşte acestea, aşteaptă multe răsplătiri. Aşteaptă şi negreşit ne vei vedea iarăşi şi, fiind eliberată de durerea aceasta, vei primi şi atunci şi acum marele câştig care vine din durere.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea VIII, 13b, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 172)

„Nu ţi se pare că şi dacă nu ni s-ar fi întâmplat nimic altceva, chiar şi numai pătimirile acestea pot să-mi desfiinţeze mulţime de păcate şi să-mi dea un mare prilej de glorie?” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea IX, 3e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 178)

„... vino şi umblă cu mine spre registrul pătimirilor lui (Iov) şi să vedem prin comparaţie când era mai strălucitor: când le făcea pe acelea sau când suferea cele dureroase şi când îl năpădea o mare deprimare? Deci când a fost mai strălucitor Iov? Când deschidea casa lui tuturor trecătorilor sau când, surpându-se aceasta, n-a rostit nici un cuvânt amar, ci Îl binecuvânta pe Dumnezeu? Una fiind o virtute, iar alta o pătimire.

Când era mai strălucitor, spune-mi? Când aducea jertfe pentru copiii lui şi-i aduna spre bună înţelegere sau când, fiind ei îngropaţi sub dărâmături şi sfârşindu-şi viaţa într-un mod atât de amarnic, a suportat ce s-a întâmplat cu multă iubire şi înţelepciune? Când a strălucit mai mult? Când încălzea din lâna mieilor lui umerii cei goi sau când, foc căzând din cer şi mistuind turma împreună cu păstorii, nu s-a tulburat, nici nu s-a frământat, ci a suportat nenorocirea cu blândeţe?

Când a fost mai mare? Când se folosea de sănătatea trupului său spre ocrotirea celor nedreptăţiţi, zdrobind măselele celor nedrepţi şi smulgând din dinţii lor prăzile şi făcându-li-se liman, sau când vedea trupul lui, arma celor nedreptăţiţi, mâncat de viermi şi, şezând pe gunoi, şi-l răzuia cu un ciob? *Căci topeam bulgări de pământ cu puroiul pe care-l răzuiam* (Iov, 7, 5), spune el. Şi toate acelea sunt virtuţi, iar toate acestea erau pătimiri. Dar totuşi acestea l-au arătat mai strălucit. Fiindcă aceasta e mai cu seamă partea cea mai amarnică a luptei şi care are nevoie de o bărbăţie mai mare, de un suflet mai încordat, de o gândire mai iubitoare de înţelepciune şi care are o mai mare iubire de Dumnezeu.

De aceea, când se făceau acelea, diavolul, chiar dacă cu neruşinare şi foarte neobrăzat, replica totuşi: *Nu degeaba cinsteşte Iov pe Dumnezeu* (*1, 9*). Dar când s-au întâmplat acestea, ascunzându-se a plecat întorcându-şi spatele şi n-a mai putut rosti nici umbră de replică neruşinată. Fiindcă

aceasta e culmea cununii, aceasta e floarea virtuții, aceasta e dovada clară a bărbăției, aceasta e încordarea cea mai riguroasă a iubirii de înțelepciune.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 7a-d, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 192-193)

„... dreptului i se împleteau cununi din pătimiri şi ajutorul lui Dumnezeu curgea cu mult belşug.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 14e, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* pp. 205-206)

„Nimic nu egalează în glorie, Olimpiado, răbdarea în suferințe. Căci mai cu seamă ea este regina celor mai bune şi cununa cununilor. Şi aşa cum ea domină celelalte virtuți, aşa în ea ajunge mai strălucitor şi chipul celorlalte.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVII, 2a, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 228)

„Suferința are încă un alt scop, ea ne face mai smeriți, mai primitori, mai accesibili harului, mai desprinşi de bunurile false ale acestei lumi, într-un cuvânt mai apți la strălucitele *destine* pe care ni le pregăteşte Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 148)

„Când Dumnezeu ne face să suferim, El ne împleteşte cununi veşnice. Durerea are în ideea ei, un alt destin; ea dezvoltă în noi toate virtuțile, ea înmoaie puternic sufletele noastre, ea stinge cele mai arzătoare pofte ale noastre. În sfârşit, al treilea rol al durerii, este că ea ne face să nu fim încântați de această lume şi ne face să aspirăm la ceruri.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 411)

SUFERINȚA (îndulcirea relelor prezente prin speranța bunurilor viitoare)

„Uită-te că săracul, că cel plin de bube – spun iarăşi aceasta – este numărat împreună cu patriarhul şi rânduit în ceata drepților! Că spune Avraam: *Între noi şi voi*. Ai văzut ce soartă a primit cel care a îndurat cu răbdare şi mulțumire boala şi foametea aceea cumplită?” (*Omilii la săracul*

Lazăr, cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 163)

„Oamenii virtuoşi, chiar dacă suferă mult aici, ascund în ei nădejdea bună a mântuirii, năzuința raiului, care le dăruieşte plăcere nevinovată şi mulțumire schimbătoare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

SUFERINȚA (însoțită de pocăință este mântuitoare)

„După cum cariul se naşte din lemn şi macină lemnul, tot aşa şi suferința se naşte din păcat, dar distruge păcatul când e însoțită de pocăință.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şaptea, p. 143)

SUFLETUL (denumirea de „suflet”)

„Suflet[362], nu mi se pare că acest nume reprezintă esența lui, ci doar este numai reprezentațiunea verbului ψύχειν. Acea reprezentațiune o numim şi suflet, şi inimă, şi minte. *Inimă curată,* zice, *zideşte întru mine Dumnezeule* (Ps. 50). Şi nu numai aceasta, dar de multe ori îl găsim numit şi duh.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia II, p. 62)

SUFLETUL (geneza sufletului)

„Sufletul nostru nu este de esență divină, ci Dumnezeu, pentru a vorbi aşa, l-a scos din adâncimile iubirii Sale, şi noi suntem, ne-am putea zice, suflul lui Dumnezeu.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 128)

SUFLETUL (însuşirile sufletului, aşa cum a fost creat de Dumnezeu)

„... spunea Moise despre animale: *Sângele animalului este sufletul animalului* (Lev., 17, 11). Sufletul omului, însă, este netrupesc şi nemuritor, mult superior trupului şi atât de deosebit de el cât e de deosebit trupescul de netrupesc”. (*Omilii la Facere,* omilia XIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 150)

„Se spune că mânia, partea irascibilă a sufletului, îşi are locuința în piept, în inima din piept, pofta îşi are locuința în ficat, iar rațiunea, în creier.

---

[362] Tâlcuirea P.S. Theodosie Athanasiu: ψυχή vine de la verbul ψύχω = *suflu, fac aer, aerez, svântez, răcoresc*, şi la urmă cade în însemnare de *a avea viață, a fi viu.* Ψυχή înseamnă şi *fluture,* care se ia ca simbol al nemuririi sufletului. (n.s.1, p. 62)

Fiecare dintre ele are virtuți şi vicii.” (*Despre creşterea copiilor*, 65, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 417)

SUFLETUL (nemurirea sufletului)

„Sufletul este nemuritor prin fire, iar muritor prin fire este trupul.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaptelea, p. 99)

„Noi numim nemurirea sufletului cel mai mare dar al lui Dumnezeu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVI, p. 235)

,,Ştiu la fel de bine apoi că sufletul este cinstit cu nemurirea, că e făcut după chipul lui Dumnezeu.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 262)

SUFLETUL (valoarea sufletului)

„Sufletul este mai de preț decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort”. (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preț nu are trupul când este părăsit de suflet!” (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Hristos pune pe fiecare față în față cu sufletul lui. Ce folos va avea de-ar dobândi toată lumea, dar şi-ar pierde sufletul? Spune-mi, ce ai câştiga din faptul că eşti stăpân, dar ai vedea pe slugile tale desfătându-se, iar tu suferind cumplit? Nimic! Acelaşi lucru gândeşte-l şi de sufletul tău! Când trupul se desfătează şi se îmbogățeşte, sufletul îşi aşteaptă pieirea. *Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?* Hristos stăruie iarăşi, asupra aceluiaşi lucru. Ai, oare, alt suflet, îți spune Domnul, ca să-l dai în schimbul sufletului tău? Nu ai! Dacă pierzi bani, paguba o poți repara tot cu bani; aşa e şi dacă pierzi case, robi sau orice altceva din averile tale; dar dacă-ți pierzi sufletul, nu mai poți da în schimbul lui alt suflet. De-ai avea lumea toată, de-ai fi împăratul lumii, n-ai putea să cumperi un singur suflet, chiar de-ai da pentru el toate bogățiile lumii, cu lumea la un loc! Şi ce e de mirare dacă se întâmplă aceasta cu sufletul, când şi cu trupul se întâmplă la fel? De-ai purta nenumărate coroane pe cap, dar dacă îți este bolnav trupul de o boală de nevindecat, nu-ți vei putea însănătoşi trupul de-ai da toată împărăția ta, de-ai

adăuga nenumărate trupuri, oraşe şi bani! Acelaşi lucru gândeşte-l şi despre suflet; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult despre suflet. Lasă, dar, totul la o parte şi cheltuieşte-ți toată râvna numai pentru suflet!”. (*Omilii la Matei,* omilia LV, III, în col. PSB, vol. 23, pp. 637-638)

„Dacă trupul se îngraşă, iar sufletul se ofileşte nu îți este de vreun folos buna stare a trupului, după cum când slujnica e veselă, bunăstarea slujnicei nu-i de nici un folos stăpânei ei pe moarte şi nici frumusețea îmbrăcămintei, de vreun folos pentru un trup bolnav. Dar Hristos îți va spune iarăşi: *Ce va da omul în schimb pentru sufletul lui?* Mereu şi mereu îți porunceşte să te îngrijeşti”. (*Omilii la Matei,* omilia LV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 638)

„Atât de drag Îi este lui Dumnezeu sufletul fratelui tău, că nu Şi-a cruțat nici propriul Său Fiu (Ioan 3, 16; Rom. 8, 32).” (*Omilii la Matei,* omilia LIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 691)

,,Nimic nu este de preț ca sufletul omului, nici chiar lumea întreagă. Aşa că, chiar de ai da săracilor mii de averi, totuşi nimic n-ai făcut dacă n-ai întors la credință măcar un suflet omenesc.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia III, pp. 30-31)

„Dacă pierzi bani, poți să-i faci înapoi. La fel se întâmplă dacă îți pierzi casa sau orice alt lucru pe care îl ai. Dar dacă îți pierzi sufletul, un alt suflet nu vei putea dobândi. Şi dacă toată lumea ar fi a ta, dacă ai fi stăpân peste tot pământul, chiar şi dând tot ce ai, nu ai putea cumpăra un suflet.

Chiar de ai purta nu una, ci o mie de coroane împărăteşti şi ai fi stăpân peste multe trupuri sănătoase, atunci când trupul tău este lovit de o boală ce nu cunoaşte vindecare, poți să dai întreaga ta împărăție, şi nu vei căpăta din nou sănătatea. Dacă nu poți face asta pentru trup, o să poți pentru suflet?

Dumnezeu ne-a dat două mâini, două picioare, doi ochi, două urechi, astfel încât dacă una pățeşte ceva, să ne slujim de cealaltă. Dar dacă pierdem sufletul, de unde mai găsim altul?” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 218-219)

SUFLETUL („Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?”)

„De va pierde cineva bani omeneşti, va putea să-i câştige, să-i dea. La fel sau casă, sau s putea să răscumperi sufletul. Pentru aceea, Dumnezeu le-a dat toate perechi firii noastre, doi ochi, două urechi, două mâini, două picioare, că de se va îmbolnăvi o parte, cu cealaltă să avem mângâiere spre trebuința noastră, iar suflet numai unul ne-a dat şi dacă-l vom pierde şi pe acela, cu ce vom trăi?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 123)

SUFLETUL (grija pentru suflet)

„Spuneți-mi, nu suntem, oare, alcătuiți din două părți, din suflet şi din trup? Pentru ce nu avem tot atâta grijă de amândouă, ci de trup ne străduim să-i dăm tot felul de îngrijiri, dăm bani la doctori, îl căutăm cu multă grijă, îl îmbrăcăm cu haine luxoase, îl hrănim mai mult decât îi trebuie, vrem să fie mereu odihnit şi să nu fie supărat de nici o boală, iar de se întâmplă să sufere puțin, facem totul ca să-l însănătoşim? Aşa ne purtăm cu trupul, de partea cea de mai puțin preț! Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preț nu are trupul când este părăsit de suflet! Când ai, deci, de trup atâta grijă, pentru care pricină disprețuieşti atât de mult grija pe care trebuie s-o ai de suflet? Pentru ce nu-i dai hrana potrivită, adică învățătura Dumnezeieştilor Scripturi? Pentru ce nu pui doctoriile cele potrivite pe rănile lui, pe buboaiele care-i distrug tăria şi-i curmă îndrăznirea? Pentru ce suferi să-l vezi disprețuit, să-l vezi topit de foame, stricat de bube? Pentru ce-l laşi pradă, ca unor câini, ca să spun aşa, gândurilor rele şi pline de ruşine, ca să-l mistuie şi să-i ia toată tăria lui? Pentru ce nu ne îngrijim de suflet, care-i imaterial şi netrupesc, aşa cum avem grijă de trupul cel văzut, când grija de suflet nu-i numai lesnicioasă şi uşoară, dar şi fără cheltuială şi fără oboseală? Când e vorba de grija de trup şi de bolile trupeşti, facem mari cheltuieli de bani; o parte din bani îi cheltuim cu doctorii, iar altă parte o cheltuim cu altă îngrijire: cu hrana, cu îmbrăcămintea; şi nu mai spun că cei mai mulți din oameni, cu lipsă de măsură, cheltuiesc pe acestea mai mult decât le trebuie. Sufletul nu cere atâta cheltuială; ci, dacă vrei, după cum trupului îi dai hrană în fiecare zi cheltuind bani, dă-i şi sufletului! Nu-l lăsa să piară de foame, dă-i şi lui hrana potrivită: citirea Scripturilor şi auzirea cuvântărilor duhovniceşti. *Nu numai cu pâine va trăi omul*, spune Hristos, *ci şi cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu* (Matei, 4, 4). Făcând aşa, vei face o împărțire minunată şi vei gândi cum se cuvine de partea cea mai apropiată nouă. După cum trupului îi dai felurite haine şi ții seamă de vreme în felul îmbrăcămintei, tot aşa şi sufletul! Nu-l lăsa să umble gol de fapte bune, ci îmbracă-l cu hainele ce i se cuvine. Făcând aşa, îndată îi vei da curaj şi-l vei

readuce la sănătatea lui firească.

– Care sunt hainele lui?

– Milostenia şi dărnicia cu săracii. Aceasta-i cea mai frumoasă haină a sufletului; aceasta-i haina lui strălucitoare. Iar dacă vrei să-i dai nu numai haine, ci vrei să-l împodobeşti cum îți împodobeşti trupul, adaugă-i şi ajutorul rugăciunilor, mărturisirea păcatelor şi nu conteni a-i curăța fața cu lacrimi necurmate. După cum în fiecare zi îți speli cu toată râvna fața, ca să nu rămână pe ea nici pic de murdărie, grăbeşte de fă şi cu sufletul la fel!” (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Pentru ce stăm atât de nepăsători când e vorba de mântuirea noastră şi luăm hotărâri despre sufletul nostru, ca şi cum ar fi vorba de ceva străin? Nu auzi pe Hristos spunând: *Ce va da omul în schimb pentru sufletul său?* (Matei, 16, 26); şi iarăşi: *Ce ar folosi omul de ar câştiga toată lumea, dar şi-ar pierde sufletul?* (Matei, 16, 26). Ai, oare, ceva la fel de valoros ca sufletul? De mi-ai vorbi de întreaga lume, nu mi-ai spus nimic! Ce-ai folosi, după cum a spus Hristos, de-ai câştiga întreaga lume, dar ți-ai pierde sufletul, decât care nimic nu-i mai de preț? Şi totuşi acest suflet, care-i aşa de scump, care trebuie să ne fie atât de drag, îl disprețuim şi-l sfâşiem atâta în fiecare zi! Uneori îl asaltăm cu pofta de bani şi-l sfâşiem cu desfrânarea, iar uneori îl facem de ruşine cu mânia noastră şi-l chinuim cu fel de fel de patimi! Niciodată nu ne îngrijim de el! Ce iertare mai merităm, oare, sau cine ne va scăpa de pedeapsa care ne amenință? […] vă rog ca, atâta vreme cât mai avem timp, să spălăm cu bogate milostenii murdăria sufletului nostru şi să stingem cu ajutorul milosteniei văpaia păcatelor noastre. Ce spune Scriptura: *Apa stinge focul arzător, iar cu milosteniile se curățesc păcatele* (Înț. Sir., 3, 29).” (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 407)

„Pentru ce lăsăm sufletul să se topească de foame? Şi doar sufletul este mai de preț decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort. Se cuvine, dar, ca şi sufletului să-i dăm mâncare bună şi potrivită. Prin necumpătarea noastră, vătămăm şi trupul şi sufletul; pe unul îl îngrăşăm peste măsură, iar pe celălalt îl slăbim prin foamete. Altădată Stăpânul universului, mâniat foarte tare pe poporul iudeu, l-a amenințat zicând: *Vă voi da vouă, nu foamete de pâine, nici sete de apă, ci foamete de auzirea cuvântului lui Dumnezeu* (Amos., 8, 11). Altfel spus, ne-a învățat că foamea de pâine poate slăbi trupul, pe când foamea de cuvântul lui Dumnezeu omoară sufletul. Ei bine, pedeapsa cu care i-a amenințat Stăpânul pe iudei o atragem acum asupră-ne cu voia noastră, cu toate că Dumnezeu ne poartă

atâta de grijă, cu toate că a rânduit ca, în afară de îndemnurile Scripturii, să avem şi îndemnurile dascălilor. De aceea rog dragostea voastră să scuturaţi de pe voi orice trândăvie, să vă deşteptaţi puţin şi să vă daţi toată osteneala pentru mântuirea sufletului vostru". (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Dacă li se îmbolnăveşte trupul fac tot ce pot, dar dacă văd că li se strică; sufletul - nu fac nimic, ci privesc cu nepăsare (…) Pui pe tine aurării în valoare de mii de talanţi, iar mădularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toate zilele". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998)

„Pentru ce vă împodobiţi trupul vostru, pe când sufletul este întinat? Pentru ce nu aveţi grijă de sufletul vostru pe cum aveţi de trupul vostru, pe când voi ar trebui să aveţi o grijă mai mare, sau mai puţin o asemenea grijă? Spuneţi-mi, vă rog, dacă v-ar întreba cineva, ce iubiţi voi mai mult: sau ca trupul vostru să fie viguros, frumos şi bine făcut, în mod simplu acoperit cu stofe obişnuite şi de puţin preţ, sau ca el să fie neputincios, nesănătos, dar acoperit cu stofe de aur. Nu veţi răspunde că veţi prefera în locul fastului cu haine un trup sănătos, bine făcut şi proporţionat? Pentru trupul vostru veţi face această alegere şi pentru sufletul vostru n-o veţi face? Sufletul vostru este neputincios, negru, urât şi voi credeţi că este îmbrăcat, îl înălţaţi şi-l împodobiţi cu aur? Ce nebunie!" (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXIX, 3, p. 354)

„Nu este oare o nebunie ca, atunci când se apropie sărbătorile Naşterii Domnului, să ne îngrijim aşa de mult, cu multe zile înainte, de cele trupeşti, să avem mai dinainte gata hainele, scoţându-le pe cele mai frumoase din lăzi, să ne cumpărăm încălţăminte, să avem o masă mai îmbelşugată, să ne facem rost din toate părţile de venituri cât mai multe, ca în orice chip să ne împodobim şi să ne veselim în aceste zile, iar despre suflet să nu suflăm nici un cuvânt, să-l lăsăm părăsit, murdar, uscat, stricat de foame, necurat? Nu e o nebunie să aducem aici, la biserică, trupul împodobit, iar sufletul, gol şi lipsit de podoabă? Trupul ţi-l vede un om, şi nu te vatămi cu nimic oricum ai fi îmbrăcat; sufletul însă ţi-l vede Stăpânul, şi te va osândi cumplit pentru nepăsarea ta". (*Cuvântări împotriva anomeilor,* cuv. VI, în vol. *Cuvântări împotriva anomeilor. Către iudei,* pp. 103-104)

„Cultivă cu îngrijire sufletul tău, smulge din el spinii, seamănă în el cunoştinţa iubirii de Dumnezeu, înfige în el frumoasele plante ale

înțelepciunii, cultivă-l în cea mai mare grijă şi vei fi asemenea unui agricultor.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a III-a, p. 58)

„Ce lucru curios! Cu toții urmăresc cu sufletul la gură evenimentele trecătoare ale acestei vieți scurte, dar la viața ce va să fie nici nu le trece prin cap să se gândească. La ospețe şi prilejuri de îndulcire a trupului mereu sunt primii, dar sufletele lor le lasă să se usuce de foame duhovnicească. Se îngrijesc de trup şi îl înfrumusețează, însă sufletul le este indiferent. Când se îmbolnăveşte trupul, cheamă doctorul, cumpără medicamente şi cheltuiesc o grămadă de bani, până când se vindecă, însă atunci când sufletul lor se îmbolnăveşte de boala aducătoare de moarte a păcatului, nu fac nimic. Şi cel mai trist este faptul că, deşi îl îngrijesc cum nu se poate mai bine, trupul lor moare, iar sufletul este osândit la iadul veşnic.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 220)

„Care cal este folositor: cel ce se desfătează, sau cel care lucrează? Care corabie: cea care înoată sau cea care stă nelucrătoare? Care apă: aceea ce curge, sau ceea ce stă? Care fier: acela ce se mişcă, sau acela ce nu se lucrează? Oare nu unul străluceşte şi este asemenea cu argintul, iar altul s-a ruginit pretutindeni fiind nefolositor şi pierzând din materia sa ceva? Aşa ceva se face şi la sufletul cel nelucrător. Oare care rugină se întinde asupra lui, şi mănâncă şi strălucirea şi celelalte toate?” (*Din Cuvântul 35 la Faptele Apostolilor,* în vol. *Puțul şi Împărțirea de grâu,* p. 239)

„Este deci o nebunie a se ocupa de orice în afară de sufletul său, de a-şi pune slava sa şi bucuria sa în lucrurile pământeşti, nelăsându-i sufletului său decât mizeria, necinstea şi moartea.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 131)

SUFLETUL (paza sufletului)

„Corpul nostru este stricăcios, iar sufletul nestricăcios. Deci să nu-l stricăm şi pe el. Păcatul cel dintâi a făcut corpul stricăcios şi pieritor, iar păcatul săvârşit după baia renaşterii poate strica şi sufletul, şi îl face ca să poată fi uşor de luat în stăpânire şi ros de viermele cel nemuritor. Viermele nu se atinge de diamant, şi chiar de s-ar atinge cu nimic nu-l poate vătăma. Aşadar nu-ți corupe sufletul, căci tot ce e corupt e plin de infecție.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XXIV, pp. 251-252)

„De ce sufletul nostru decât toate să-l socotitm mai prost şi mai necinstit? Că în ele s-a turnat mirul cel duhovnicesc, sfântul Botez şi mai vârtos zic Sfânta Împărtăşanie, şi să punem în acest sfinţit suflet cântări diavoleşti şi ascultări sataniceşti ce sunt pline de curvie? Dar cum va îngădui Dumnezeu aceste răutăţi, ia spune-mi?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 47)

SUFLETUL (împodobirea sufletului cu virtuţi)

„Căci El este stăpânul hranei trupeşti, pe când hrana cea duhovnicească ne-a încredinţat-o nouă, şi deci noi singuri suntem stăpâni a arăta ţarinile inimii noastre înverzite şi înfrunzite. Aceste ţarini nu au nevoie de ploi sau de anotimpuri, ci numai de o bună voire, şi atunci vom ajunge până la ceruri.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, p. 183)

SUFLETUL (tinereţea sufletului)

„În ce priveşte trupul, oricât te-ai strădui, oricât te-ai nevoi ca să nu-ţi prăpădeşti trupul, de ai face să stea mereu în casă, de nu l-ai pune la munci şi la necontenite osteneli, negreşit, potrivit legilor firii, chiar şi aşa îl va cuprinde bătrâneţea. Dar cu sufletul nu se întâmplă aşa; ci, dacă nu ţi-l ponoseşti, dacă nu-l amesteci cu grijile lumeşti şi pământeşti, rămâne mereu curat, păstrându-şi tinereţea lui.” (*Omilie împotriva celor care n-au venit la biserică*, *(La începutul Faptelor Apostolilor – I)*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 310)

SUFLETUL (viaţa sufletului)

„Sufletul să-l păstrăm într-una viu. Şi ce anume este viaţa sufletului, află aceasta de la trup. Căci şi trupul atunci spunem că este viu, când păşeşte cu paşi sănătoşi - iar când el se istoveşte parcă păşind şi se mişcă fără rânduială, măcar de s-ar părea că este viu, sau că păşeşte, totuşi o astfel de viaţă este mai groaznică decât orice moarte. Măcar că şi grăieşte ceva, totuşi nimic nu spune sănătos, ci vorbele lui sunt ale unui om smintit, vede cu totul altele în locul celor adevărate; deci un astfel de trup este mai de jelit decât al celor morţi.

Tot aşa şi sufletul, când nu are cu sine nimic sănătos, măcar de s-ar părea că trăieşte, totuşi a şi murit. Când aurul nu-l vede ca aur, ci precum ceva mare şi preţios, când cele viitoare nu le pricepe defel, când se târăşte pe pământ, când face cu totul altceva în locul celor cuvenite, atunci este mort.

Căci, într-adevăr, de unde cunoaştem noi că avem suflet? Oare nu din lucrările sale? Şi când el nu lucrează cele ale sale, oare nu a şi murit?" (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, p. 70)

SUFLETUL (după moartea trupului)

„Nimeni din cei care nu şi-au şters aici pe pământ păcatele, nu poate scăpa dincolo de pedeapsă; ci, după cum cei din închisori sunt duşi cu lanţurile lor la tribunal, tot aşa toate sufletele, când pleacă de aici, sunt duse la înfricoşătorul scaun de judecată, având în jurul lor fel de fel de lanţuri de păcate". (*Omilii la Matei,* omilia XIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 171)

„Nici nu este cu putinţă ca sufletul, odată despărţit de trup, să mai rătăcească pe pământ. Că spune Scriptura: *sufletele drepţilor sunt în mâna lui Dumnezeu* (Înţ. Sol. 3, 1). Sufletele păcătoşilor, îndată după moarte, sunt duse de aici; şi se vede asta din pilda bogatului nemilostiv şi a lui Lazăr (Luca 16, 19-31), iar în altă parte Hristos spune: *Astăzi vor cere sufletul tău de la tine* (Luca 12, 20). Nu este cu putinţă ca sufletul odată ieşit din trup, să mai rătăcească pe pământ." (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 356)

SUFLETUL (moartea sufletului)

„*Sufletul care păcătuieşte, acela va muri* (Iez., 18, 4). Moartea sufletului nu este ca a corpului, ci e cu mult mai grozavă. Moartea corpului despărţind corpul de suflet, pe corp l-a liniştit de multele griji şi dureri, iar pe suflet l-a trimis la locul cunoscut; apoi corpul descompunându-se cu timpul şi risipindu-se în mai multe părţi, acestea iarăşi se unesc împreună cu aceeaşi rânduială ca şi mai înainte şi aşa fel corpul îşi reia sufletul său. Moartea sufletului însă e cu mult mai înfricoşată şi mai grozavă pentru că după ce se desparte de corp, iarăşi se uneşte cu acesta la timpul hotărât, după care apoi este aruncat în focul cel nestins." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVIII, p. 174)

„Necurăţia şi viaţa ceea ce este afară de poruncile lui Hristos se cheamă moarte sufletului." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 92)

„Moartea sufletului este păcatul." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 253)

SUFLETUL ŞI TRUPUL

„Sufletul este mai de preț decât trupul; că dacă pleacă sufletul, trupul rămâne mort”. (*Omilii la Facere,* omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, p. 204)

„Că te întreb: este la fel sufletul cu trupul? Iar dacă vrei să vezi deosebirea dintre ele, uită-te că nici un preț nu are trupul când este părăsit de suflet!” (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 255-256)

„Dacă sufletul dă trupului atâta frumusețe şi atâta viață, atunci sufletul e cu mult mai bun decât trupul; dacă sufletul menține trupul, care-i atât de urât şi de hidos, atunci cu mult mai mult pe el însuşi. Nu trupul e frumos, ci alcătuirea şi înflorirea cu care sufletul colorează trupul. Iubeşte, dar, sufletul, care face ca şi trupul să fie frumos!

Dar de ce să vorbesc de trupul mort? Îți voi arăta că chiar atunci când trupul este viu, toată frumusețea lui se datoreşte sufletului. Dacă sufletul se bucură, înfloresc trandafirii în obraji; dar dacă suferă, toată frumusețea aceea piere şi obrajii se îmbracă în haină de doliu. Dacă sufletul se bucură mereu, înfloreşte şi trupul; dar dacă suferă mereu, ajunge mai slab şi mai plăpând ca pânza de păianjen. Dacă sufletul se mânie, trupul ajunge dezgustător şi fără de ruşine; dar dacă se uită cu ochi liniştiți, fața e plină de farmec. Dacă sufletul pizmuieşte, paloarea şi gălbeneala îi inundă fața; dar dacă iubeşte, chipul străluceşte de multă frumusețe. Din pricina aceasta multe femei, deşi nu sunt frumoase la chip, au mult farmec, pentru că sufletul le dă acest farmec; altele dimpotrivă, nespus de frumoase, pierd din frumusețe tocmai pentru că sufletul lor e urât. Gândeşte-te cum se înroşeşte un chip nevinovat! Cât de plăcut, cât de frumos se face, când, cuprins de ruşine, se împurpurează cu fel de fel de culori! Când, însă, este neruşinat, atunci fața e mai urâtă ca fața unei fiare.

Nimic nu-i mai frumos, nimic nu-i mai plăcut ca frumusețea sufletului! Dragostea trupească este însoțită de durere; cea sufletească, însă, e curată şi neînvăluratā. Care este omul care să admire pe crainic şi nu pe împărat? Care este omul care se minunează de tâlcuitor şi nu de filozof? Ai văzut nişte ochi frumoşi? Caută să afli cum sunt ochii sufletului! Dacă aceia nu-s frumoşi, dispreţuieşte-i pe aceştia! Niciodată n-ai să te îndrăgosteşti de o femeie urâtă, care şi-a pus pe față o mască frumoasă, după cum n-ai să suferi ca o femeie frumoasă şi cu chip plăcut să-şi acopere cu mască frumusețea ei, ci îi dai masca la o parte şi vrei să-i vezi frumusețea ei în toată splendoarea ei. Aşa fă şi cu sufletul şi caută să-l cunoşti pe el mai întâi! Sufletul este acoperit de trup ca de o mască. Tocmai din pricina aceasta

trupul rămâne ceea ce este; sufletul, însă, chiar dacă este lipsit de frumusețe, poate iute să ajungă frumos. Dacă ochiul sufletului este urât, aspru şi întunecat, poate să ajungă frumos, potolit, liniştit, dulce, prietenos.

Această frumusețe, deci, s-o căutăm! Cu această frumusețe să ne împodobim chipul, ca şi Dumnezeu să poftească frumusețea noastră şi să ne dăruiască bunătățile cele veşnice”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXIV, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 428-429)

„Dacă li se îmbolnăveşte trupul fac tot ce pot, dar dacă văd că li se strică sufletul - nu fac nimic, ci privesc cu nepăsare (…) Pui pe tine aurării în valoare de mii de talanți, iar mădularul lui Hristos nu are nici hrana cea de toate zilele”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXIX, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 998)

„Noi însă, mărturisim că trupul este mai mic decât spiritul, şi inferior acestuia, nu însă şi contrar şi în luptă cu el, sau rău față de spirit, ci, ca şi harfa în raport cu cel ce cântă la ea, sau ca şi corabia în raport cu cârmaciul ei, aşa şi trupul se găseşte față de spirit. Căci nici acelea nu sunt contrare celor ce le poartă şi fac uz de ele, ci chiar se învoiesc foarte mult, deşi nu sunt de aceeaşi cinste față de maistru. După cum cel ce zice că meşteşugul nu stă în harfă, nici în corabie, ci în cântăreț sau în cârmaci, prin aceasta el nu le-a defăimat pe acelea, ci le-a arătat numai ca organe sau mijloace față de maestru, tot aşa şi Pavel zicând *că nu locuieşte în mine ce este bun*, prin aceasta n-a defăimat trupul, ci a arătat numai superioritatea spiritului față de trup. Spiritul este care dirijează totul, fie în conducerea corabiei, fie în cântarea armonioasă la harfă, ceea ce şi Pavel arată aici, stabilind superioritatea spiritului. Deci despărțind pe om în aceste două, spirit şi trup, zice că trupul este inferior şi lipsit de pricepere, şi că spiritul este mai înțelept, putând a cunoaşte şi ce trebuie a face, şi ce nu trebuie, şi destoinic de a înfrâna calul după cum voieşte, însă că nefăcând aşa, vinovăția nu este numai a trupului, ci şi a spiritului, care ştiind ce trebuie şi ce nu trebuie a face, totuşi n-a pus în lucrare cele nădăjduite.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 229-230)

„*Căci cei ce sunt după trup, aceia cugetă cele ale trupului, iar cei ce sunt după Duh, cele ale Duhului* (8, 5).

Însă nici aceasta nu este vreo pâră adusă trupului, căci întrucât noi îl păzim în bună rânduială, nu se întâmplă nimic nelalocul lui, dar când îi permitem totul, iar el iese din marginile sale, şi ajunge de se împotriveşte

sufletului, atunci totul se prăpădeşte şi se strică, nu doar prin natura sa, ci prin necumpătarea şi prin neorânduiala urmată din ea.

Iar cei după Duh, cele ale Duhului, zice. *Pentru că dorința cărnii este moarte, dar dorința Duhului este viață şi pace* (8, 6).

Nu zice *natura trupului*, nici *ființa sau esența lui*, ci *cugetul* este ceea ce s-ar putea îndrepta şi ridica din nou. Aceasta o spune Apostolul nu cu scopul de a da trupului o judecată aparte – să nu fie! –, ci arătând numai aplecarea cea josnică a cugetului. Iar prin faptul că-l numeşte atât de rău şi căzut, ceea ce obişnuieşte Apostolul în multe părți a face, ca de pildă când nu numai trupul, ci omul întreg, cu sufletul împreună, este numit de el cu denumiri înjositoare, nu înseamnă altceva decât că voieşte a ne face atenți în săvârşirea lucrărilor noastre." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 240-241)

„Când deci corpul stăpâneşte, adică când i se ridică autoritatea sufletului, atunci păcătuieşte. Prin urmare, meritul corpului stă în a urma sufletului, adică a se supune lui, fiindcă sufletul prin sine singur nu este nici rău, nici bun. De asemenea şi corpul, ce ar putea el oare face prin sine singur? Aşa că numai prin contactul lui cu spiritul şi prin supunerea lui spiritului devine bun, fiindcă de altfel şi el nu este nici bun şi nici rău, sau mai bine zis, apt şi către una şi cătră cealaltă extremitate, având către amândouă înclinare." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia V, p. 50)

„Vizitiul se îmbătase şi trăsura mergea anapoda. Ceea ce sunt vizitiul şi trăsura aceea sunt sufletul şi trupul. De ți-este întunecat sufletul, trupul se rostogoleşte în mocirlă. Câtă vreme vizitiul e treaz, aleargă şi trăsura bine; când vizitiului i se slăbesc puterile şi nu mai e stăpân pe hățuri, ajunge şi trăsura în prăpastie. Aşa şi cu omul. Atâta vreme cât sufletul e treaz şi priveghează este şi trupul curat; dar când sufletul se întunecă, se rostogoleşte şi trupul în mocirlă, în plăcere." (*Omiliile despre pocăință*, omilia a doua, p. 31)

„În ce chip este cărăuşul cu carul, aşa este şi sufletul cu trupul. Dacă se întunecă sufletul, şi trupul se tăvăleşte în tină, că până este cărăuşul zdravăn şi carul merge bine, iar dacă slăbeşte nu poate să țină hățurile cailor, atunci şi carul umblă rău. Aşa şi la om este: până este sufletul treaz şi stă deşteptat se află şi trupul curat, iar dacă se întunecă sufletul, atunci se tăvăleşte şi trupul împreună în împuțiciunea poftelor." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 148)

SUFLETUL ŞI TRUPUL (obârşia lor)

,,Sufletul este lucrul lui Dumnezeu, iar nu omenesc, şi trupul se asemenea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 134)

SUFLETUL ŞI TRUPUL (unirea deplină şi tainică dintre suflet şi trup)

,,Dar ce vorbesc eu despre cum ar putea fi esenţa sufletului? Nu putem spune nici măcar care este modalitatea în care se află în prezent în trupul nostru. Cine oare ar avea de spus ceva în privinţa unui asemenea lucru? Să fie adevărat cum că s-ar răspândi prin întreaga masă a corpului? Dar o asemenea afirmaţie este lipsită de sens, deoarece este o modalitate de a fi proprie fiinţelor corporale. Că nu poate fi vorba despre aşa ceva în privinţa sufletului reiese limpede şi din următoarele: de fiecare dată când se întâmplă să fie amputate mâinile sau picioarele, sufletul rămâne întreg, nu este mutilat cu nimic în urma ciuntirii corpului. Atunci, dacă nu se află în întreg corpul, să se afle în schimb reunit într-o anume parte a corpului? În acest caz, urmează cu necesitate ca celelalte părţi rămase să fie moarte, deoarece lucrul neînsufleţit este mort pe de-a-ntregul. Însă nu se poate afirma nici aşa ceva, se poate spune în schimb că noi cunoaştem că sufletul se găseşte în corpul nostru, dar nu cunoaştem modul în care este prezent. Iar Dumnezeu nu ne-a îngăduit o asemenea cunoaştere pentru ca noi să punem frâu gurii noastre, şi să ne stăpânim în şi mai mare măsură şi spre a fi convinşi să rămânem la cele de jos, să nu le iscodim şi să fim stăpâniţi de curiozitate în privinţa celor care se află dincolo de noi." (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea V, p. 117)

SUFLETUL ŞI TRUPUL (,,se împotrivesc unul altuia ca să nu faceţi cele ce aţi voi")

,,… mare este legătura sufletului cu trupul – ziditorul găsind cu cale a face aşa ceva, ca nu cumva unii să fie înduplecaţi a-şi urî trupul ca străin. Dumnezeu, de pildă, a poruncit a iubi pre vrăjmaşi, iar diavolul atâta putere a avut, că a înduplecat pe unii de a-şi urî chiar trupul lor. Căci când dânşii spun că trupul este al diavolului, nimic alta nu fac decât aceasta, ceea ce este cea mai mare bârfire; fiindcă dacă trupul este al diavolului, apoi de unde vine acea împreună-glăsuire cu sufletul, încât face trupul destoinic din toate părţile spre lucrările sufletului filosof? *Dar, zici tu, dacă trupul este destoinic spre a urma pe suflet în lucrările sale, pentru ce atunci îl orbeşte?*

Însă nu trupul este care orbeşte pe cineva, omule, să nu fie una ca aceasta, ci dezmierdarea. Şi dezmierdarea pentru ce o iubim? Nu fiindcă se găseşte în trupul nostru, nicidecum; ci din pricina doririi sau voii rele. Căci trupul are nevoie de hrană, iar nu de dezmierdare, are nevoie a fi hrănit, iar nu a fi alintat şi dezmierdat. Aşadar, dezmierdarea este duşmancă nu numai a sufletului, ci şi a trupului celui hrănit, căci el atunci se face mai slab în loc de puternic, mai greoi în loc de uşurel, mai bicisnic în loc de zdravăn, mai slut în loc de mai frumos, mai puturos în loc de mirositor, mai necurat în loc de curat, mai scârbit în loc de liniştit, netrebnic în loc de trebuitor, bătrân în loc de tânăr, puhav în loc de țeapăn, trândav şi greoi la mers în loc de grabnic, olog în loc de țanțoş şi vioi. Dar dacă trupul ar fi al diavolului, apoi nu ar trebui ca să fie vătămat tocmai de ai diavolului – vorbesc de răutate îndeobşte, care este de la diavol.

Aşadar, nici trupul, nici mâncărurile ce i le dăm nu sunt ale diavolului, ci numai dezmierdarea, fiindcă printr-însa acel demon viclean săvârşeşte miile de rele." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXIX, pp. 432-433)

„Dacă însă zice: *Trupul pofteşte împotriva sufletului,* el (Pavel – n.n.) vorbeşte aici despre cele două idei, despre bine şi rău, căci acestea sunt care se împotrivesc, iar nu sufletul şi trupul. Dacă trupul şi sufletul ar fi contrare, s-ar nimici unul pe altul, după cum apa nimiceşte focul, şi lumina pe întuneric. Dacă însă sufletul se îngrijeşte de trup, şi mii de neajunsuri suferă din cauza lui, numai ca să nu se despartă de el; dacă apoi şi trupul, la rândul lui, serveşte sufletului, şi prin cele cinci simțuri îi introduce multă cunoştință din lumea exterioară, şi a fost creat tocmai pentru a servi de organ al energiei sufletului, cum ar putea să fie contrare şi să se lupte unul contra celuilalt? Eu însă, le văd nu numai că sunt contrare, ci încă într-un mare acord (…) Aşadar, apostolul nu vorbeşte despre acestea, că adică se opun unul altuia, ci despre lupta dintre gândurile cele bune şi cele rele; căci a voi sau a nu voi, este acțiunea sufletului. De aceea zice: *acestea se împotrivesc,* adică să nu permiți sufletului de a purcede spre poftele lui cele rele şi viclene. Acestea le-a zis Apostolul, întocmai cum face pedagogul sau dascălul." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, pp. 111-112)

,,Ceea ce este vizitiul pentru căruță, căpitanul pentru o corabie, muzicantul pentru un instrument muzical, aceea a legiuit Plăsmuitorul să fie sufletul pentru acest vas pământesc. Sufletul are frâiele, el întoarce cârma, el loveşte coardele; iar când face asta bine, scoate cântarea aceea plină de

armonie a virtuții, dar când slăbeşte coardele sau le struneşte mai mult decât trebuie, vatămă şi arta, şi armonia.” (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 262)

„Căci sufletul este pentru trup ceea ce este cărăuşul pentru car. S-a îmbătat cărăuşul? Şi carul înaintează în dezordine. S-a întunecat sufletul de patimă? Şi trupul se tăvăleşte prin mocirlă.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 73-74)

SUPERSTIȚIILE

„Îl vei vedea că după ce se va întoarce de la vreo înmormântare se spală, dar de păcatele cele de moarte niciodată; îl vei vedea încă punând mult interes pentru bani, îl vei vedea apoi superstițios până la ridicol, bună-oră crezând că la cântarea vreunui cocoş va veni sau va pleca cineva. Cu adevărat că sunt întunecați cu mintea. Spiritul lor e încărcat de mai multe spaime, ca de exemplu: *Astăzi, după ce am ieşit din casă, m-a întâlnit X, cel dintâi, deci numai decât mi se vor întâmpla multe rele. Mişelul de servitor aducându-mi ciubotele mi-a dat mai întâi pe cea stângă; dar aceasta înseamnă că vor veni asupră-mi nenorociri mari şi insulte. Chiar eu ieşind apoi din casă am păşit cu piciorul stâng mai înteiu; deci e semn de nenorociri!*, acestea sunt relele cele de pe lângă casă. *Ieşind astăzi din casă, mi s-a bătut ochiul drept dedesubt; acesta e semn de lacrimi*.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XII, p. 125)

„În mijlocul vaietelor şi tulburării aceleia intră apoi şi preotul care le înspăimântă pe rude mai rău ca febra, părând mai necruțător ca moartea; se pare că, dacă intră un preot în casa unui bolnav, le umple pe rude de o deznădejde mai mare decât deznădejdea din cuvintele doctorului; ele socotesc că prezența preotului e mai degrabă un semn aducător de moarte decât făgăduiala vieții veşnice.” (Cateheze IX, PGB 30, PG 522, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 110)

„Bărbați şi femei, ocoliți oracolele şi prezicerile după zborul sau măruntaiele păsărilor, pentru că sunt nimicuri ale idolatrilor şi ale rătăciților ce spun că croncănitul corbului, zgomotul pe care-l face un şoricel sau o bârnă care trozneşte sunt semne prevestitoare.

Lor le sunt plăcute întâlnirile cu oamenii păcătoşi şi se feresc de cei ce trăiesc în virtute şi cucernicie, ca şi cum ar fi pricină a mii de rele.

Fii atent câte sunt meşteşugurile diavolului. Nu se mulţumeşte să ne vadă despuiaţi de virtute şi să avem mintea la rele şi la păcate, ci ar voi să ne facă să-i urâm şi pe cei ce duc o viaţă curată.

Nu voieşte numai să ne vadă făcând rele, ci grija lui este să ne obişnuiască cu relele şi cu păcatul, ca să ne pregătească să ne predăm cu totul lor, fericiţi.

Să nu credeţi că sunt lucruri mici sau întâmplătoare, ci sunt lucruri ce au putere să scufunde un suflet şi să-l facă să cadă până în fundul iadului." (Cateheze I PGB 30, PG 352-354, în vol. *Diavolul şi magia,* pp. 129-130)

„Mă rog ca şi bărbaţii şi femeile să fugă deplin de divinaţie şi practicile superstiţioase. Căci aceste fleacuri sunt ale păgânilor şi ale celor încă robiţi de înşelare: preocuparea pentru croncănitul corbilor, pentru chiţăiturile şoarecilor, pentru trosniturile grinzilor, a primi cu plăcere întâlnirile cu oameni ce trăiesc ruşinos, dar a fugi de cei ce trăiesc întru evlavie şi sfinţenie, considerându-i pricini a mii de rele. Vezi câte sunt meşteşugirile diavolului? Căci vrea nu numai să fim pustii de virtute şi să ne aplecăm spre răutate, ci şi să sădească în noi ura, ca să ne întoarcem de către cei ce urmează virtuţii. Sau altfel: vrea nu numai să urmăm cele rele, ci ne zoreşte şi ne împinge să ni le însuşim, făcând tot posibilul să le primim cu plăcere.

Să nu socotiţi că sunt lucruri mici, nici fără importanţă, ci sunt suficiente ca să scufunde sufletul şi să-l coboare în însuşi adâncul răutăţii. Căci aceasta, aceasta este perversitatea vicleanului demon: *să ne împiedice prin lucruri mărunte* (s.n.). Dar voi, noi ostaşi ai lui Hristos, şi bărbaţi şi femei – căci în această armată a lui Hristos nu se face deosebire de sex – îndepărtând de acum orice asemenea obiceiuri, ca unii ce veţi primi pe Împăratul tuturor, aşa să vă curăţiţi mintea, încât nici o pată să nu vă întunece gândurile." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 39-40)

ŞTIINȚA

,,Nimic nu vei cunoaşte vreodată precum trebuie a cunoaşte." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 201)

,,El (Pavel – n.n.) nu a spus că *nu aveți cunoaşterea cuvenită pentru cele ce vă stau de față*, ci *nu aveți cunoaştere pentru orice lucru*. Şi nu a zis că *voi*, ci oricine, fie Petru, fie Pavel, fie oricine. Prin aceasta el i-a şi mângâiat, în acelaşi timp i-a şi smerit cu putere. (cap. 8, 2)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XX, p. 201)

TAINELE (definiția)

,,Taina nu are nevoie de înfrumusețare meşteşugită, ci numai ce este, aceea se vesteşte, fiindcă dacă vei mai adăoga şi ceva de la tine, apoi nu va mai fi taină dumnezeiască şi întreagă.

Se numeşte taină şi din alt punct de vedere, adică nu ceea ce vedem, vedem aievea, ci unele vedem, altele credem. Aceasta este firea tainelor noastre. Altfel mă găsesc eu în fața acestor taine şi altfel se găseşte necredinciosul. Eu de pildă, aud că Hristos s-a răstignit şi îndată admir iubirea Sa de oameni; aude aceasta şi necredinciosul, însă el o crede slăbiciune. Aud că el s-a făcut rob şi îndată admir părinteasca lui purtare de grijă pentru om; aude şi acela, însă el o socoate ca necinste. Aud că a murit, şi de îndată mă minunez de puterea lui, că fiind în stăpânirea morții, nu a fost stăpânit, ci a dezlegat puterea morții; aude şi acela, însă el o socoteşte ca neputință. Aud de învierea Lui – el zice că este un basm – şi primind dovezile din desfăşurarea împrejurărilor, eu mă închin şi slăvesc iconomia lui Dumnezeu. Acela auzind de baia naşterii din nou, îşi închipuie că este o simplă apă, pe când eu nu văd numai ceea ce se vede aievea, ci mai văd şi curăția sufletului prin Duhul Sfânt. Acela crede că eu mi-am spălat numai trupul, dară eu am crezut că şi sufletul s-a făcut curat şi sfânt, şi am în vedere mormântul, învierea, sfințirea, dreptatea, răscumpărarea, înfierea, moştenirea, împărăția cerurilor, dăruirea Duhului Sfânt, fiindcă eu nu judec aceste înfățişări cu ochii cei trupeşti, ci cu ochii cugetului. Aud de trupul lui Hristos (în euharistie), şi altfel înțeleg eu lucrul, altfel îl înțelege necredinciosul. După cum copiii cei mici când se uită la cărți nu cunosc puterea literelor şi nici nu ştiu ce văd, şi chiar de s-ar găsi vreun bărbat necercat în ale literelor, totuşi nu i-ar putea încredința, pe când cel cunoscător va găsi o mare putere în acele litere, va găsi istorii şi o întreagă viață; de asemenea, cel necercat, dacă ar primi vreo scrisoare, ar socoti-o ca pe o hârtie simplă şi mâzgâlită cu cerneală, pe când cel cercat, luând-o în mână, va auzi chiar şi glasul celui ce scrie şi va vorbi cu cel ce lipseşte, şi iarăşi ceea ce ar voi, ar spune prin litere – tot aşa se petrece şi cu tainele. Necredincioşii, deşi ascultă, totuşi nu pare că aud, iar credincioşii, fiindcă au prin Duhul cercarea, văd puterea celor ce sunt puse în păstrare (celor viitoare)." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, pp. 63-64)

„,… ni s-a poruncit, zice, ca aceea ce am auzit cu urechile să spunem deasupra caselor, tot aşa ni s-a poruncit a nu da cele sfinte câinilor şi nici să aruncăm mărgăritarele în râtul porcilor. Fiindcă unii sunt trupeşti şi nu pricep, iar ceilalți au acoperământ pe inima lor şi nu văd. Prin urmare, aceasta este taină mai cu seamă, ca ceea ce se propovăduieşte pretutindeni să nu se ştie de către cei ce nu au cugetare dreaptă; şi se acoperă nu de înțelepciune, ci de Duhul Sfânt, întrucât ne este nouă cu putință a primi. Pentru aceea nici nu ar greşi cineva dacă şi pentru această pricină ar numi-o taină negrăită, căci chiar nici nouă celor credincioşi nu ni s-ar încredința toată lămurirea şi toată desluşirea asupra ei." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia VII, p. 65)

TAINELE SFINTE

„Pretutindeni vestim moartea Lui şi la taina sfintei Euharistii şi la botez şi la toate celelalte". (*Omilii la Matei,* omilia XLII, II, în col. PSB, vol. 23, p. 510)

„Mila nu este consumată, Tainele ne vor reface nevinovăția botezului." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 155)

TAINELE SFINTE (toate în Taine le săvârşeşte Dumnezeu împrumutând limba şi mâna preotului pentru a sonoriza şi a face văzută prezența Lui)

„Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt fac totul; preotul, slujitorul numai împrumută limba Sa şi mâna Sa." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXVI, 4, p. 462)

„Preotul este dator a deschide gura, iar celelalte toate Dumnezeu le lucrează. El ține numai locul unui sfetnic. Gândeşte-te câtă deosebire este între Ioan (Botezătorul) şi Iisus, şi totuşi ascultă-l pe Ioan ce spune: *Eu am trebuință să fiu botezat de tine* şi *Nu sunt vrednic să-I desfac cureaua încălțămintei* (Matei 3, 14; Ioan 1, 27). Şi cu toate acestea, zic, atât de mare deosebire fiind, Duhul s-a pogorât; ceea ce Ioan nu avea, după cum se spune: *Şi din plinătatea Lui noi toți am luat*»(Ioan 1, 16). Cu toate acestea, Duhul nu s-a pogorât mai înainte de a se boteza şi nici Ioan nu L-a făcut a Se pogorî. De ce deci s-a făcut aşa? Pentru ca tu să afli că preotul ține locul unui sfetnic. Nimeni dintre oameni nu stă atât de departe de alt om, pe cât de departe stă Ioan de Iisus, şi totuşi, cu el, Duhul s-a pogorât, ca tu să afli că Dumnezeu lucrează totul, că Dumnezeu face totul. Voiesc chiar a spune ceva

paradoxal, însă voi să nu vă minunați, nici să vă tulburați. Şi ce voiesc a spune? Producerea sau jertfa aceeaşi este – chiar da ar face-o Pavel sau Petru, sau oricine altul – , aceeaşi este, zic, cu cea pe care Hristos a dat-o ucenicilor Săi şi pe care acum o săvârşesc preoții. Cu nimic nu este mai prejos aceasta decât aceea. De ce oare? Pentru că şi pe aceasta nu o sfințesc oamenii, ci Acela care a sfințit-o şi pe aceea. Căci precum cuvintele pe care Hristos Dumnezeu le-a grăit aceleaşi sunt, pe care preotul le grăieşte acum, tot aşa şi jertfa aceeaşi este, precum acelaşi este şi botezul pe care L-a dat. Astfel deci totul este al credinței. A stat de îndată Duhul asupra lui Corneliu, fiindcă încă mai dinainte a arătat cele ce se cuveneau şi, pe lângă acestea, a avut şi credință. Şi acesta este trupul lui Hristos, ca şi acela, iar cel ce-şi închipuie că acesta este mai prejos de acela nu ştie că Hristos este de față şi acum, că şi acum lucrează.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, pp. 29-30)

....

„Dumnezeu le-a dat preoților darul cel desăvârşit să slujească preacuratele Taine ale Domnului nostru Iisus Hristos, iar nu îngeri şi arhangheli să slujească, ci Preasfântul Duh le săvârşeşte toate, numai ce se împrumută cu mâinile şi cu limba preotului. Pentru aceasta se cade să fie curat şi cu sufletul şi cu trupul preotul şi să stea în scaunul cel ceresc al lui Dumnezeu.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 251)

TAINELE SFINTE (primirea lor)

„Pentru aceea săvârşim Sfintele Taine cu uşile încuiate şi împiedicăm pe cei ce nu sunt botezați să ia parte la ele. Nu pentru că recunoaştem slăbiciunea tainelor săvârşite, ci pentru că mulți nu sunt încă destul de desăvârşiți ca să ia parte la ele”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 297)

TALISMANELE

,,Noapte adâncă nu este numai printre eretici şi printre elini, ci şi printre mulți de-ai noştri, din pricina vieții şi a credinței lor. Fiindcă sunt mulți cari nu cred în înviere, mulți cari țin zilele, mulți cari se folosesc de descântece, de vrăji, de semne şi de ghiciri în zborul păsărilor, mulți cari cred în puterea hârtiuțelor atârnate la gâtul bolnavilor şi în alte nimicuri de felul acestora.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia IV, p. 41)

,,În adevăr, ce ar putea zice cineva de acele hârtiuțe, sau de acei clopoței atârnați de mâna copilului, sau de acel mărțişor roş atârnat la gât, şi celelalte multe, pline de nebunie, în vreme ce ar trebui a-l nu înfăşura cu nimic alta afară de puterea crucii? Acum însă este dispreţuit ceea ce a întors din rătăcire întreaga lume, ceea ce a pricinuit diavolului rana cea mai adâncă şi i-a nimicit orice putere, căci încredințează copilul nu puterii Celui Preaînalt, ci puterii şi ocrotirii diavolului." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, pp. 127-128)

TĂCEREA (spre slava lui Dumnezeu)

,,... poți să taci spre slava lui Dumnezeu, dacă înduri cu bărbăție atunci când eşti ocărât, când eşti batjocorit, când suferi nenumărate nedreptăți şi nu scoți nici un cuvânt de ocară împotriva celui ce ți-a făcut acestea." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 17)

TEATRUL (despre participarea la spectacolele de teatru păgâne şi orgiastice)

„De aceea (diavolul – n.n.) a zidit şi teatre în oraşe, a făcut iscusiți pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspândească o ciumă ca aceasta în tot oraşul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm - vorbele proaste şi glumele - pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Şi ceea ce-i mai cumplit din toate sunt lucrurile de care se râde. Când actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de ruşine mulți oameni proşti râd şi se veselesc; aplaudă vorbe şi gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sunt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească aşa; de aceea e şi drept ca ei să fie pedepsiți şi pentru pedeapsa ce-i amenință pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar când vă văd că părăsiți atelierele, meseriile, câştigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsați totul la pământ ca să vă duceți la teatru, atunci actorii capătă şi mai mult curaj şi-şi dau şi mai mare silință ca să joace cât mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovățesc, ci ca să aflați că voi sunteți pricina şi rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeți toată ziua la teatru, bătându-vă joc de sfințenia căsătoriei şi făcând de ocară această taină mare. Nu este atât de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cât tu, mai mult decât el, tu care-i porunceşti să facă asta; dar mai bine spus, nu-i porunceşti numai, ci prin râvna, prin veselia, prin râsul şi prin

dudele jocului lor contribui în toate chipurile la înfiinţarea unor astfel de oficine drăceşti. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poţi uita acasă la femeia ta când o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roşeşti, gândindu-te la tovarăşa ta de viaţă, când vezi că pe scenă toate femeile sunt făcute de ocară? (…)

- Dar tocmai pentru asta sunt vrednici de pedeapsă şi cei ce le fac şi cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfăţişeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrâul este un rău, apoi este un rău şi prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cât de desfrânaţi sunt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrâul şi adulterul pe scenă! Nu mai spun cât de neînfrânaţi şi de neruşinaţi îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrânată şi mai neînfrânată decât privirea celui care doreşte să vadă astfel de spectacole. În ce te priveşte, n-ai dori să-ţi vezi nevasta umblând în pielea goală prin oraş; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară şi pe bărbaţi şi pe femei, ca să-ţi faci de ruşine proprii tăi ochi!". (*Omilii la Matei,* omilia VI, VII, în col. PSB, vol. 23, pp. 87-88)

„Când şi statura desfrânatei şi căutătura şi vocea şi mersul ei, când toate acestea aţâţă poftele spectatorilor, spectatorii pleacă de la teatru înfocaţi şi se întorc acasă cu sufletul robit. De aici ocările şi necinstea; de aici învrăjbirea dintre soţi, certurile şi uneori chiar moartea; de aici viaţa celor robiţi de desfrânatele de pe scenă, nu mai e viaţă; nu le mai plac soţiile, nu-şi mai iubesc copiii, căsniciile lor se întorc pe dos şi li se pare că-i supără chiar lumina soarelui". (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 788)

„De aceea (diavolul – n.n.) a zidit şi teatre în oraşe, a făcut iscusiţi pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspândească o ciumă ca aceasta în tot oraşul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm – vorbele proaste şi glumele – pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Şi ceea ce-i mai cumplit din toate sunt lucrurile de care se râde. Când actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de ruşine mulţi oameni proşti râd şi se veselesc; aplaudă vorbe şi gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sunt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească aşa; de aceea e şi drept ca ei să fie pedepsiţi şi pentru pedeapsa care-i ameninţă pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar când vă văd că părăsiţi atelierele, meseriile, câştigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsaţi totul la pământ ca să vă duceţi la teatru, atunci actorii capătă şi mai mult curaj şi-şi dau şi mai mare

silință ca să joace cât mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovățesc, ci ca să aflați că voi sunteți pricina şi rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeți toată ziua la teatru, bătându-vă joc de sfințenia căsătoriei şi făcând de ocară această taină mare. Nu este atât de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cât tu, mai mult ca el, tu care-i porunceşti să facă asta; dar mai bine spus, nu-i porunceşti numai, ci prin râvna, prin veselia, prin râsul şi prin laudele jocului lor contribui în toate chipurile la înființarea unor astfel de oficine drăceşti. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poți uita acasă la femeia ta când o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roşeşti, gândindu-te la tovarăşa ta de viață, când vezi că pe scenă toate femeile sunt făcute de ocară?

Nu-mi spune că sunt ficțiuni piesele de teatru! Ficțiunile acestea au făcut pe mulți să ajungă desfrânați şi multe case s-au stricat! Şi mai cu seamă pentru asta suspin, pentru că văd că nu vi se par rele cele de pe scenă, ci le aplaudați, strigați şi râdeți când desfrâul este prezentat fără ruşine.

- Ce spui? Spui că piesele jucate sunt ficțiuni?

- Dar tocmai pentru asta sunt vrednici de pedeapsă şi cei ce le fac şi cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfățişeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrâul este un rău, apoi este un rău şi prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cât de desfrânați sunt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrâul şi adulterul pe scenă! Nu mai spun cât de neînfrânați şi de neruşinați îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrânată şi mai neînfrânată decât privirea celui care doreşte să vadă astfel de spectacole. În ce te priveşte, n-ai dori să-ți vezi nevasta umblând goală prin oraş; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară şi pe bărbați şi pe femei, ca să-ți faci de ruşine proprii tăi ochi!" (*Omilii la Matei,* omilia VI, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 87-88)

„ ... din pricina teatrului, se dărâmă totul. Spune-mi, din ce pricină se întind curse căsniciilor? Nu din pricina celor ce se petrec pe scenă? Din ce pricină se strică casele? Nu din pricina teatrului acestuia? Nu din pricina teatrului bărbații se poartă rău cu soțiile lor? Nu din pricina teatrului bărbații socotesc uşuratice pe toate femeile? Nu din pricina teatrului bărbații săvârşesc adulter? Deci cel ce dărâmă totul este cel ce se duce la teatru! El aduce în viață această cumplită tiranie." (*Omilii la Matei,* omilia XXXVII, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 462)

„Teatrele cele desfrânate vă învață să vă desfrânați; teatrele, această ciumă cu nevoie de stârpit, aceste farmece pline de otravă, aceste curse cumplite pentru cei nepăsători, această pieire însoțită de plăcere pentru cei

neînfrânați. De aceea şi profetul mustrând, zicea: *Nu sunt buni nici ochii tăi, nici inima ta* (Ier. 22, 17). Ar fi mai bine ca astfel de oameni să fie orbi, ar fi mai bine să fie bolnavi decât să-şi folosească la aceasta ochii.” (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 834)

,,Se fac teatre şi în ele se aduc femei curve şi copii stricați, care batjocoresc firea chiar; acolo în teatre stă sus întregul public, şi aceştia sunt care înveselesc cetatea, aceştia sunt care încununează pe marii împărați pentru trofeele şi biruințele lor, cei pe care veşnic îi admiră. Dar ce ar putea fi mai rece ca această cinste? Ce ar putea fi mai scârbavnic ca această plăcere?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XII, p. 124)

„Care e câştigul celor ce postesc, când se duc la spectacole teatrale nelegiuite, când intră în şcoala obştească a desfrânării, în locul cel public de deprindere a desfrâului, ca să şadă pe scaunul ciumaților? (Ps., 1, 1) N-ai greşi dacă ai da teatrului, locului aceluia prearău, plin de tot felul de boli, cuptorului din Babilon, toate aceste nume preaurâte: scaun de ciumați, şcoală de desfrânare, loc de deprindere a desfrâului. Când diavolul duce pe locuitorii oraşului la teatru[363], îi azvârle ca într-un cuptor! Aşa îi arde! Nu pune dedesubt vreascuri, ca atunci barbarul acela din Babilon, nici păcură, nici câlți, nici smoală, ci alte materii, cu mult mai cumplite: chipuri desfrânate, cuvinte de ruşine, trupuri dezgolite, cântece pline de păcate. Cuptorul cel din Babilon a fost aprins de mâini barbare; cuptorul acesta este aprins de gânduri mai nesocotite decât mâinile barbarilor. Mai cumplit este cuptorul acesta decât cel din Babilon, pentru că şi focul e mai cumplit; nu arde trupul, ci buna stare a sufletului; iar grozăvia e că cei care ard nici nu-şi dau seama; că de şi-ar da seama, n-ar râde cu gura plină de cele ce văd pe scenă. Grozăvia cea mai mare e atunci când cel bolnav nu ştie că-i bolnav, când cel ce arde în chip ticălos şi netrebnic nu simte că stă pe jeratec.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, pp. 98-99)

„Că toți cei care se duc la teatru sunt neapărat cuprinşi de păcatul desfrânării; nu pentru că fac desfrânare cu femeile de acolo, ci pentru că le privesc cu ochi desfrânați. Că şi aceştia sunt cuprinşi de desfrâu!” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a şasea, p. 101)

---

[363] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Este vorba despre teatrul care promovează imoralitatea. Sf. Ioan Gură de Aur a luat atitudine atât împotriva reprezentațiilor obscene, cât şi împotriva actorilor care le dădeau. (n.s. 4, p. 98)

„Când te duci la teatru şi-ţi laşi ochii să se sature de lucruri necuviincioase şi desfrânate, nu simţi doar atunci puţină plăcere, ci plecând iei împreună cu tine multe amintiri înflăcărate şi îmbolditoare. Când auzi povestiri şi cântece care nu au altă temă decât amorul nelegiuit, cum vei putea să-ţi păstrezi curăţia? Toate acestea înrobesc mintea şi inima.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 39)

„Nimic nu-l face pe om să dispreţuiască mai mult legile lui Dumnezeu decât priveliştile necuviincioase. De aceea, în repetate rânduri i-am rugat pe cei care participă la sfintele Liturghii, care ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi sunt părtaşi ai înfricoşătoarei Taine, care este împărtăşania, să nu meargă pe la tot felul de spectacole, ca să nu le amestece pe cele sfinte cu cele drăceşti.” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 371)

„Nu ai auzit ce zice Solomon: *Oare va călca cineva pe cărbuni aprinşi şi nu-şi va arde picioarele? Oare de va ascunde cineva foc în sân, nu-şi va arde hainele? Aşa cel ce intră la femeie străină* (Pilde 6, 27-29). Că deşi nu te-ai împreunat cu desfrânata, dar cu pofta te-ai împreunat cu ea, şi cu mintea ai lucrat păcatul. Şi nu numai în acel timp, ci terminându-se spectacolul şi după ce ea s-a dus, idolul ei zace în sufletul tău, luând de acolo cuvintele, gesturile, privirile, umbletul podoaba, cântecele cele desfrânate si alte nenumărate rele. Oare nu de aici sunt stricările caselor? Oare nu de aici divorţurile? Oare nu de aici luptele şi vrajbele? Oare nu de aici toate cele urâte, care nu se pot spune în cuvinte? Căci după ce te-ai umplut de ea şi te duci acasă înrobit, femeia nu-ţi va mai părea drăgăstoasă, ci urâtă, copiii ca o sarcină, slugile îngreuietoare, casa de prisos, iar grijile cele obişnuite spre chiverniseala lucrurilor de nevoie ţi se vor părea supărăcioase, şi oricine se va apropia de tine ţi se va părea ca o greutate şi o sarcină.

Lucru şi mai grav este că nu te întorci singur acasă, ci împreună cu tine ai pe desfrânata, nu cu trupul, ci cu imaginea. Şi ar fi fost mai uşor să fi fost cu trupul, căci degrabă ar fi alungat-o femeia ta. Dar ea stă în mintea şi imaginaţia ta şi-ţi aprinde dinăuntru cuptorul cel babilonesc, sau mult mai cumplit ca acela. Căci hrana focului acestuia nu este smoala şi catranul, ci ceea ce s-a zis mai sus, şi toate se întorc în sus şi în jos. Şi precum cei bolnavi de friguri, cu toate că n-au nici o pricină să învinuiască pe cei ce îi slujesc, dar din cauza bolii, se îngreuiază de toţi, aruncă bucatele, prihănesc pe doctori, se necăjesc pe cei de acasă şi se turbează asupra celor ce îi slujesc, aşa şi cei ce bolesc cu această boală cumplită se mâhnesc, se

necăjesc, văzând totdeauna pe aceea. O lucruri cumplite!” (*Cuvânt Către cei ce au lăsat biserica şi s-au dus la alergările de cai şi la teatre*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 111-112)

„Căci dacă unde sunt psalmi şi rugăciuni, unde este ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu, unde este frică şi multă evlavie, de multe ori a intrat în taină pofta, cu atât mai mult cei ce stau la teatru şi nu văd nici nu aud nimic sănătos, ci sunt plini de nesaţiu prin urechi şi prin ochi şi prin toate celelalte mădulare, nu vor putea fi mai presus de acea poftă rea. Şi neputând, cum vor putea cândva să se izbăvească de păcatul preadesfrânării?” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândeţe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 120)

„Oare nu de aici se strică moravurile, se încep divorţurile, neînţelegerile şi vrăjbile în case? Căci îndată te vei umplea de desfrânare privind la cele de acolo, te faci slăbănog la virtute şi înverşunat şi vrăjmaş curăţiei şi înfrânării, iar întorcându-te acasă, femeia ta îţi va părea mai urâtă. Şi fiind aprins de pofta cea de la teatru şi biruit de privirea cea străină şi amăgitoare, ocărăşti, necinsteşti şi aduci nenumărate prihane tovarăşei tale de viaţă, cu toate că nu ai nici un motiv s-o învinuieşti. Ci ruşinându-te să-ţi spui patima şi să arăţi rana pe care ai primit-o de acolo, pricinuieşti alte motive, căutând prilejuri necuvioase de ceartă. Trecând cu vederea pe toate cele de acasă, gândeşti numai la pofta cea spurcată şi necurată de la care ai primit rana. Şi nu mai priveşti nimic din cele din casă cu plăcere pentru că glasul ei stă în sufletul tău, precum şi forma, privirea, mişcările şi toţi idolii desfrânării. Şi ce zic femeia şi casa? Căci şi biserica o vei vedea fără plăcere, părându-ţi-se cuvintele cele despre curăţire şi înfrânare urâte. Acestea nu-ţi vor mai fi ca învăţătură, ci acuzarea ta, care trăgându-te puţin la deznădejde, te va rupe cu totul de această folositoare învăţătură de obşte.

De aceea vă rog pe voi pe toţi să fugiţi de spectacolele cele rele de la teatre, iar pe cei ce merg să-i trageţi de acolo. Căci cele ce se fac acolo nu aduc mângâiere, ci pierzanie, pedeapsă şi osândă.” (*Cuvânt cum că este primejdios a merge la teatre imorale care provoacă la desfrânări; cum că David, în cele ce a făcut lui Saul, a covârşit întru totul virtutea iertării; şi cum că a suferit cu blândeţe nedreptatea este la fel cu a da milostenie*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, p. 122)

„Acolo omul tânăr face o învăţătură a dezordinilor cu care se va necinsti el însuşi şi victimele stricăciunii sale. Acolo bătrânul le inspiră perilor săi albi cele mai ucigătoare necinstiri. Totul îşi pierde aici sentimentul de cinste şi vigoarea datoriei. În zadar va zice că acolo adulterul nu este decât un ecou zadarnic fără de realitate! Sufletul nu este oare nimic în noi? Hristos n-a pronunţat El că acolo unde este o privire cu pofta, deja s-a comis adulterul în inimă? Ce ajunge un fruct, o plantă, un copac a cărui inimă este roasă? Ce ajunge o căruţă, când vizitiul zace la pământ rănit şi muribund? Aşa e când se dă sufletul la voluptate nemaiavând în faţa sa nici un ideal divin, el încetează să conducă şi să-şi înfrâneze simţurile, şi acestea îl aruncă în mod rapid în adâncurile neînfrânării.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 639-640)

„La teatru sunt drame imorale. Că piesele de la teatru ar fi imorale, este suficient pentru a se convinge de aceasta când se văd urzeala, obiectul, peripeţiile, intrigile. Totul aici este desfrânare şi adulter.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 643)

„La teatru se pune în scenă desfrâul. Singură vederea şi ascultarea unei piese imorale ar ajunge pentru a corupe virtutea cea mai tare, însă ce se va zice despre punerea ei în scenă? Cine va şti spune rănile pe care pot să i le facă sufletului aceste vederi diferite, cu totul voluptoase şi pline de îndemn la viciul necurat?

(…) Cum să te ridici spre regiunile curate şi sublime ale cerului, spre obiectele nobile care compun substanţa învăţăturii creştine cu un suflet plin de beţiile scenei, de rămăşiţele necurate, de vederile voluptoase aduse de la teatru?” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 644)

TIMPUL (anii de la facerea lumii)

,,Vezi cât de frumos este cerul acesta, cât de mare, cum este el încununat cu un cor al feluritelor stele? De câtă vreme durează? Se menţine în fiinţă de cinci mii de ani şi mai bine, şi timpul îndelungat nu l-a îmbătrânit.” (*Despre necunoaşterea lui Dumnezeu,* cuvântarea II, p. 45)

TIMPUL (anii de la izgonirea lui Adam din Rai)

„Vrei să afli şi altă faptă a Crucii? Astăzi ne-a deschis raiul, încuiat de mai bine de cinci mii de ani.” (*Omilia I la Cruce şi la tâlhar*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 89)

TIMPUL (prețuirea timpului şi valorificarea lui)

,,Tu, fiindcă ți-ai petrecut vremea fără folos în trândăvie, vei fi învinovățit cu drept cuvânt, pe când săracul şi meşteşugarul, cheltuindu-şi vremea rămasă în cele folositoare, se va bucura de mari cununi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia V, p. 53)

,,Scurt este timpul de pe pământ, iubiților! Să ne trezim, să priveghem, să punem rânduială în noi înşine, să arătăm toată râvna cea adevărată față de toți, să fim evlavioşi în toate.” (*Cuvânt la ziua Naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută atunci, dar a fost făcută cunoscută cu puțini ani înainte, de către unii care au venit din Apus şi au vestit-o,* VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 22)

TIMPUL (orice lucru trebuie făcut la timpul său)

,,Orice lucru se face la timpul său. Ce se face în afara timpului potrivit nu numai că este nefolositor, dar poate fi şi vătămător.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 361)

TIMPUL (timpul acordat îndeletnicirilor duhovniceşti)

,,Şi tot timpul[364] zilei să-l împărțim astfel: o parte pentru rugăciuni şi mărturisiri[365], iar alta pentru citire şi străpungerea sufletului; şi toată râvna noastră să fie îndreptată spre convorbiri despre cele duhovniceşti. Mare atenție trebuie să avem ca să nu fim prinşi în cursele celui rău. Căci dacă

[364] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *καιρος* Fiecare îşi alege personal momentul prielnic pentru îndeletnicirile spirituale enumerate (a se vedea următoarea propoziție referitoare la atenție). Aşadar, este vorba de perioadele calitative ale timpului, deşi nu se exclude şi o drămuire cantitativă a lui. (n.s. 57, p. 42)

[365] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Poate fi vorba de mărturisirea inimii în rugăciune, de mărturisirea în fața unui martor sau de a da mărturie prin fapte şi comportament. Rezolvarea problemei ar necesita un studiu asupra utilizării cuvântului *εξομολογησις* la Sfântul Ioan Gură de Aur. Spre exemplu, în comentariul la Psalmi, referindu-se la mărturisirea inimii în rugăciune, pentru păcate, spune: *Aşadar, acestei mărturisiri să-i urmăm şi noi. Căci dacă nu vrem să plângem aici, neapărat ne vom îndurera şi vom plânge dincolo*. (P.G. 55, 76). Sau, în altă parte a aceloraşi comentarii, spune: *Îndoit este chipul mărturisirii*: *fie este osândirea păcatelor proprii, fie mulțumirea adusă lui Dumnezeu* (P.G. 55, 121). (n.s. 58, pp. 42-43)

dăm seama pentru fiecare cuvânt nelucrător[366] cu atât mai mult pentru palavrele inoportune şi discuţiile lumeşti." (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminaţi*, în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 42-43)

TIMPUL (la sfârşitul fiecărui an se cuvine să facem bilanţul şi să mulţumim lui Dumnezeu pentru toate)

„Când vezi că s-a încheiat anul, mulţumeşte Domnului că te-a adus la acest sfârşit de an! Zdrobeşte-ţi inima, numără anii vieţii tale şi spune-ţi în sinea ta: *Zilele se duc şi trec, anii se adaugă, am străbătut o lungă cale a vieţii. Ce lucru bun am făcut? Nu voi pleca oare din viaţa aceasta gol şi pustiu de orice faptă bună? Judecata e la uşă! Viaţa mea se grăbeşte spre bătrâneţe*.

La acestea cugetă în ziua întâi a anului! De acestea adu-ţi aminte la sfârşitul anului! Să ne gândim la ziua ce va să fie, ca nu cumva să ni se spună şi nouă ceea ce s-a spus iudeilor de către proroc: *S-au stins întru deşertăciune zilele lor şi anii lor cu grabă* (Psalmi 77, 37)." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 11)

TINEREŢEA (ispitele tinereţii)

„Căci nimic nu poate fi atât de greu şi de obositor, ca a împiedica plăcerile cele absurde la o asemenea vârstă. Nici dragostea de bani, nici pofta de slavă şi nici altceva din acestea nu-l poate tulbura pe un tânăr la asemenea vârstă, ca dragostea trupurilor." (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei...,* p. 164)

„Tinereţea este neîmblânzită, nestatornică şi, de aceea, poate fi înşelată foarte uşor şi la fel de uşor poate aluneca înspre rău. Tânărul este ca un cal nărăvaş şi ca o fiară sălbatică. Dar dacă de mic îi insuflăm principii bune, nu va fi nevoie după aceea să ne ostenim prea mult." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 370)

---

[366] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: *Λογος αργος* poate fi şi un cuvânt despre cele dumnezeieşti, dar dacă este plasat nepotrivit, fără un efect pozitiv asupra interlocutorului, poate să ne provoace mustrări de conştiinţă (oare să fie vorba şi de cazul în care spunem cuvinte pe care nu le-am pus în faptă, pe care nu le-am lucrat cu osteneală, chiar dacă ele pot fi corecte sub raport doctrinar?). (n.s. 59, p. 43)

TINEREȚEA (cheltuirea tinereții în păcate - gravitatea)

„Vezi pe alții întru tot înțelepți şi petrecându-şi viața întreagă cu demnitate, şi tu nu te stăpâneşti nici chiar în timpul tinereții? Vezi pe alții luptându-se necontenit contra poftelor, şi tu nu poți răbda nici măcar o dată? Dacă voiți, eu vă voi spune cauza. Nu tinerețea este cauza, căci dacă ar fi aşa, apoi toți tinerii ar trebui să fie desfrânați, - ci noi înşine suntem cauza, noi înşine ne împingem în foc." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia V, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 218)

„Cei care în tinerețile lor se îmbată de plăceri nu sunt în stare să înțeleagă mărimea necuprinsă a robirii sufletului lor." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 370)

TINEREȚEA (cumințenia tinerilor)

„Atunci e lucru de mirare, când cumințenia străluceşte în viața tânărului! Dacă eşti cuminte la bătrânețe, n-ai mare merit; vârsta te ajută să fii cuminte! Minunat lucru este să fii liniştit în mijlocul valurilor, să nu te arzi când eşti în cuptor, să nu fii desfrânat când eşti tânăr". (*Omilii la Matei,* omilia XLIX, V, în col. PSB, vol. 23, p. 577)

,,Căci cine nu se va sfii în fața unui tânăr cumpătat şi cu mintea întreagă? Cine nu va iubi şi nu va îmbrățişa pe cel ce pune frâu poftelor necuviincioase şi fără de rânduială? Şi cine, fie şi dintre cei foarte bogați, nu va alege cu multă dorire pe unul ca acela, ca să-i încredințeze fiica lor, chiar dacă acela ar fi mai sărac decât toți? Că după cum nimeni nu este aşa de ticălos şi nenorocit, chiar de ar fi mai bogat decât toți, încât să vrea să-şi ia ca ginere pe cel ce viețuieşte în neorânduială şi destrăbălări şi ia aminte la desfrânate, tot aşa nimeni nu este aşa de lipsit de minte ca cel ce disprețuieşte şi necinsteşte pe cel întreg la minte şi cu viață cinstită." (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul II, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* pp. 42-43)

TINEREȚEA (sfaturi pentru tineri)

,,Şi fiindcă mai puternice sunt poftele pentru tineri şi flacăra dorințelor li se face mai aprinsă, e de-ajuns fie şi numai puțin lemn să primească din afară şi [îndată] se aprind toate. Că pentru tânăr este mult mai uşor să cadă în

mânie şi în pofte. De aceea şi este trebuință de mai multă pază, de a se ține mai tare în frâu, de a-şi pune ziduri şi oprelişti mai sigure.” (*Cinci cuvântări despre Ana şi Samuel*, cuvântul IV, în vol. *Omilii şi cuvântări despre educația copiilor…,* p. 60)

TOACA (bătutul în toacă)

„Noe când făcea corabia în atâția ani şi striga şi le zicea să se pocăiască, ei nici unii
porumbelul; şi când a fost seară, ele veneau toate şi aşteptau vremea când le va porunci Noe şi le va băga în corabie, pentru aceea şi noi tocăm în toacă şi ne strângem în corabia cea nouă, adică în biserica lui Hristos, şi în ce chip s-au înecat cei ce n-au intrat în corabie, aşa vor păți şi acum cei ce nu intră în Biserică şi aceştia, ca şi cei ce se înecau atunci de apa potopului, care plouase 40 de zile şi 40 de nopți, iar fiarele şi cele târâtoare fiindcă au intrat în corabie nu s-au înecat, iar oamenii, când se înecau atunci, credeau şi fără de voia lor.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 44)

TRADIȚIA (Sfânta Tradiție)

„Pavel chiar şi propovăduirea nescrisă o numeşte tot evanghelie.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XVIII, p. 168)

TRÂNDĂVIA (naşterea ei)

„Începutul lenei este amânarea. De aceea, să nu lăsăm pe mâine îndreptarea noastră. *Nu te lăuda cu ziua de mâine, că nu ştii la ce poate da naştere* (Pilde 27, 1).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 360)

TRÂNDĂVIA (urmările patimii trândăviei)

„Nu cumva, trândăvindu-ți-se sufletul, să cazi în vreun păcat greu, dând loc uneltirilor diavolului, care caută orice împrejurare ca să ne dea lovitură de moarte”. (*Omilii la Facere,* omilia X, VIII, în col. PSB, vol. 21, p. 126)

„Că pe toate le suferim de pe urma trândăviei noastre, o strigă însăşi viața. După cum dacă voim să ne ridicăm puțin, scuturăm de pe noi, ca pe praf, toate uneltirile diavolului, tot aşa dacă ne împiedicăm cândva, apoi nu ne împiedicăm datorită silniciei diavolului, ci trândăviei noastre ”. (*Omilii la*

Facere, omilia LX, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 270)

„Fiindcă obişnuinţa sufletului este de a lucra, apoi când îi vei înceta lucrarea în cele bune - fiindcă el nu poate sta în nelucrare - se va vedea silit a naşte pe celelalte. După cum pământul, când nu este semănat sau sădit, sloboade din el buruieni de rând - tot aşa şi sufletul, când nu are ce face din cele neapărat trebuitoare; şi fiindcă dânsul doreşte în tot chipul a lucra, se predă pe sine în faptele cele rele. Şi după cum ochiul nu încetează a vedea, şi de aceea, când cele bune nu-i stau înainte, vede şi rele, tot aşa şi cugetul omului, când se va fi depărtat de la cele bune şi folositoare, se va întoarce la cele nefolositoare." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VII, p. 84)

„Precum lenea vatămă trupul, tot aşa slăbeşte şi vatămă şi sufletul, făcându-l molatic şi neputincios spre fapte bune." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia X, p. 161)

„E mama tuturor relelor şi de la început a învăţat păcatul pe cei ce au îndrăgit-o." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XIX-a, p. 158)

TRÂNDĂVIA (remedii)

„Că duşmanul nostru, adică vicleanul diavol, când vede că am strâns bogăţia duhovnicească, se înnebuneşte, scrâşneşte din dinţi şi stă nespus de atent ca să găsească prilej potrivit să ne ia ceva din cele puse înăuntrul sufletului nostru. Şi nu-i alt prilej potrivit pentru el decât numai trândăvia noastră. De aceea se cuvine să fim necontenit treji ca să oprim atacurile lui. Dacă diavolul vede că suntem treji şi cu multă luare aminte de noi înşine, după un atac sau două îşi dă seama că încearcă zadarnic şi pleacă ruşinat, cunoscând că nu va avea nici un câştig, pentru că paza noastră e mare". (*Omilii la Facere,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, p. 68)

„Dar poate că eşti leneş şi trândav? Apoi atunci gândeşte-te la cel ce a ascuns talantul, şi te vei face mai iute decât focul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 108)

„Ia şi tu, deci, cea mai bună pildă de hărnicie de la acest animal şi admiră pe Stăpânul tău nu numai pentru că a făcut cerul şi pământul, dar şi pentru că a făcut pe furnică. Căci aceasta deşi e mică, ne dă o mare dovadă de adâncimea înţelepciunii lui Dumnezeu. Gândeşte-te aşadar, cât e de isteaţă şi miră-te cum a putut Dumnezeu să pună într-un trup aşa de mic

atâta dar de muncă.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XII-a, p. 27)

TREZVIA (îndemn la trezvie)

„O clipă de nu eşti atent, te-ai şi prăbuşit. Că nu suntem doar noi mai cu luare aminte decât David, care o clipă şi-a lăsat sufletul nesupravegheat şi s-a şi prăbuşit în prăpastia păcatului. Dar s-a ridicat îndată.” (*Omilii la Matei,* omilia XXVI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 338)

„Te întreb: Este oare ceva mai grozav decât pofta cea păcătoasă, care, ca un câine turbat, sare mereu şi te supără în fiecare zi? Nu trebuie oare să ai necontenit treaz sufletul ca să o poţi birui?” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, p. 120)

TRISTEŢEA (definiţia)

„Tristeţea este o boală a sufletului care cere multă putere pentru a-i rezista în mod curajos...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 1, p. 403)

TRISTEŢEA (cea bună şi folositoare)

„Acum mă bucur nu că v-aţi întristat - căci ce folos am eu din a vă întrista voi?, ci că v-aţi întristat spre pocăinţă, adică întristarea voastră a avut un folos oarecare. Fiindcă şi tatăl când vede pe copil operat de doctor nu se bucură doar pentru că copilul are dureri şi se vaită, ci pentru că se îndreaptă.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, pp. 142-143)

„Întristarea aceasta, nu numai că nu v-a adus în stare de a vă împuţina şi deznădăjdui, ca şi cum aţi fi făcut aceasta în zadar, ci încă v-a făcut şi mai sârguitori.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 144)

„Astfel se întrista Pavel pentru cei ce păcătuiau, astfel îi plângea: *Căci din multă supărare şi cu multă inimă strânsă de durere, v-am scris cu multe lacrimi* (2 Cor., 2, 4). Şi fiindcă el nu avea de plâns pe casnicii săi, deoarece nu-i avea, făcea aceasta pentru cei străini, considerându-i pe aceştia mai mult chiar decât pe ai săi, după cum zic cei ce plâng pe alţii. Alţii se scandalizau,

iar el se aprindea; alții se îmbolnăveau, iar el, la rându-i, se îmbolnăvea.”(*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 282)

„Deci să ne întristăm cu acea întristare care este maica bucuriei şi să nu ne bucurăm cu bucuria care naşte întristarea. Să ne întristăm cu acea întristare din care răsar pacea şi odihna veşnică (...)” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XVI-a, p. 283)

„Iată: în lumea aceasta adesea omul se bucură când vede că duşmanului său îi merge prost, şi din pricina acestei bucurii îşi atrage pedeapsă pe capul său; pe altul iarăşi îl doare, când vede căzând pe fratele său (întru Hristos) şi prin această mâhnire îşi pregăteşte multă bunăvoință din partea lui Dumnezeu.

Vezi cum întristarea întru Domnul e mai bună şi mai folositoare decât bucuria lumească? Astfel şi Pavel era mâhnit pentru cei greşiți, pentru cei ce nu credeau în Dumnezeu şi plată pentru această supărare i se strânsese lui multă în cer.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, pp. 146-147)

„Adesea plânsul poate să întremeze sufletele îndurerate şi să uşureze cugetul încărcat; multe femei, când şi-au pierdut copiii lor nespus de dragi, dacă sunt oprite de a plânge, de a se jeli şi tângui, crapă şi mor; dacă însă sunt lăsate să se poarte ca ființele îndurerate, se mângâie şi se uşurează de durerea lor. Şi ce e de mirare că se întâmplă aşa cu femeile, când vedem că şi proorocul pățeşte la fel? De aceea spunea într-una: *Lăsați-mă, voi plânge amarnic; nu stăruiți să mă mângâiați pentru nenorocirea fiicei poporului meu* (Isaia 22, 4). Aşa că este adesea o mâhnire ce aduce cu ea mângâiere. Şi dacă în cele lumeşti este aşa ceva, cu atât mai mult în lumea duhului. De aceea spune: *Când întristarea e după voia lui Dumnezeu, aduce o pocăință ce duce la mântuire* (II Cor. 7, 10).” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 147)

„Dacă te-ai întristat pentru un păcat, ți-ai şters acest păcat şi te-ai ales şi cu cea mai mare bucurie; dacă te-ai mâhnit pentru frații tăi căzuți, te-ai înviorat şi te-ai mângâiat pe tine şi i-ai câştigat iarăşi şi pe aceia. Şi chiar dacă nu i-ai ajutat întru nimic, vei avea cea mai mare răsplată.” (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 148)

„Teama de Dumnezeu trebuie să fie temeiul nostru în tot ce facem sau suferim, şi, dacă aceasta a prins rădăcină în noi, nu numai tihna şi rangurile

şi slava şi luarea aminte ce ni se arată, dar chiar şi asuprirea, clevetirile, batjocurile, ruşinea şi caznele şi îndeobşte totul va rodi pentru noi bucurie. Şi precum rădăcinile pomilor sunt amare, dar ne dau roade foarte dulci, tot aşa, de bună seamă, şi tristețea după voia lui Dumnezeu ne va aduce multă desfătare. Oricine s-a rugat adesea în durere şi a vărsat lacrimi, ştie cu câtă bucurie s-a ales, cum şi-a curățat cugetul, cum s-a sculat plin de bună nădejde, căci după cum spun de atâtea ori, nu firea lucrurilor, ci cugetul nostru ne mâhneşte sau ne veseleşte." (*Predicile despre statui,* Partea a II-a, predica a XVIII-a, p. 150)

„- Eu te voi întreba: Nu-i cu putință oare să nu te întristezi? Nimeni nu te împiedică să te întristezi! Fii trist, plângi, dacă ai fi desfrânat, dacă ai ucide, dacă ai face alt păcat de acest fel, care te aruncă din împărăția cerurilor. Dar dacă, prin ajutorul lui Dumnezeu, eşti departe de a săvârşi un astfel de păcat, pentru ce plângi în zadar? Dumnezeu ne-a sădit în suflet tristețea nu pentru a ne folosi de ea fără socoteală, când nu trebuie şi în locuri potrivnice, nici pentru a ne distruge pe noi înşine, ci pentru ca, prin ea, să câştigăm cele mai de seamă bunuri.

- Cum le putem câştiga?

- Dacă ne întristăm la timp; iar timpul tristeții nu este atunci când suferim răul, ci când facem răul." (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie,* 13, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință...,* p. 238)

„Trebuie să înțelegem bine: pentru creştin există doar două pricini de tristețe. Prima, când se împotriveşte lui Dumnezeu, adică atunci când lucrează împotriva voii sfinte a Acestuia; şi a doua, când îl vede pe aproapele său împotrivindu-se lui Dumnezeu." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 31)

„Dumnezeu a pus tristețea în noi. Dar nu ca să ne facem rău, la vreme şi în situații nepotrivite, distrugându-ne astfel sănătatea sufletului şi a trupului, ci ca să dobândim prin ea cât mai mult folos duhovnicesc. De aceea, nu trebuie să ne întristăm atunci când pățim ceva rău, ci atunci când săvârşim ceva rău." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 251)

„Tristețea şi mâhnirea, nu ne-au fost date ca să suferim când ne moare o persoană apropiată, când pierdem bani sau când suntem încercați de vreo nenorocire, ci ca să ne ajute în lupta noastră duhovnicească. Să ne întristăm nu pentru răul pe care ni-l pricinuieşte

aproapele, ci pentru păcatele noastre, cu care îl întristăm pe Dumnezeu. Păcatele îl alungă pe Dumnezeu, pe când supărările pe care ni le pricinuiesc ceilalți îl aduc aproape de noi, ca să ne apere.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 251)

„Creştinul nu se poate întrista decât atunci când el sau aproapele său fac ceva împotriva voii lui Dumnezeu.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 252)

„Dacă oaia se află în gura lupului, să o tragem înapoi, înainte ca lupul să o înghită. Dacă barca este primejduită de furtună, să o salvăm înainte să se scufunde. Căci aşa cum barca se scufundă atunci când sunt valuri mari, la fel şi sufletul se îneacă în valurile tristeții daca nu este cineva pe aproape care să-i ofere ajutor.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 343)

TRISTEȚEA (despre ,,întristarea cea după Dumnezeu”)

,,Poți nu numai să lauzi şi să mustri spre slava lui Dumnezeu, nici numai să stai în casă sau să ieşi în oraş, nici numai să grăieşti sau să taci, ci să şi plângi, să te întristezi, să te bucuri şi să te veseleşti spre slava lui Dumnezeu.

Când vezi că aproapele tău păcătuieşte, sau când tu însuți, căzând în păcat, suspini şi te întristezi, atunci ai câştigat de pe urma acestei întristări mântuirea, fără părere de rău; după cum spune Pavel: *Că întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău* (II Corinteni 7, 10).” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p.17)

TRISTEȚEA (cea pierzătoare)

„Nu întotdeauna (întristarea) este rea, ci numai când ea este după lume. Deci ce va să zică *întristarea lumii*? Dacă te întristezi, zice, pentru bani, pentru slavă, pentru cel ce a părăsit lumea sau pentru cel mort, toate acestea sunt după lume, sau întristări de ale lumii. Pentru aceea şi moarte lucrează. Căci cel întristat pentru slavă pizmuieşte şi este silit de multe ori a se prăbuşi şi a se pierde, ca, de pildă, întristarea cu care s-a întristat Cain, Isav şi alții. Deci aceasta o numeşte el (Pavel) întristare a lumii, sau *după lume*, care este spre vătămarea celor întristați.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, p. 143)

TRISTEȚEA (cea mântuitoare şi cea pierzătoare)

„Atunci când am păcătuit, sau cineva păcătuieşte, atunci numai tristețea este bună şi folositoare; dar ea nu este de folos atunci când este pricinuită de nenorociri omeneşti...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVIII, 1, p. 403)

„Numai întristarea după Dumnezeu este folositoare, iar aceasta se învederează din cele ce urmează. Cel ce se întristează de pierderea banilor nu înlătură paguba. Cel ce se întristează pentru cel mort nu-l poate învia. Cel ce se întristează pentru boală, nu numai că nu se vindecă, ci încă mai mult ațâță boala. Cel ce se întristează însă pentru păcate este singurul care se foloseşte cu ceva din întristare, căci cheltuieşte, aşa zicând, şi nimiceşte păcatele. Deci fiindcă pentru aceasta a fost pregătită doctoria, apoi numai aici are putere şi îşi arată folosința, pe când în celelalte chiar vatămă.

Iată că Cain, zice, *fiindcă nu a fost încuviințat de Dumnezeu, era întristat.* Dar nu de aceasta era întristat, ci pentru că vedea pe fratele său strălucind. Dar dacă el simțea durere de aceasta, trebuia negreşit a face la fel ca dânsul şi a se bucura cu acela; dar acum el, întristându-se, a arătat că era întristat după lume, iar nu după Dumnezeu. Nu însă tot aşa şi David, nu Petru, şi nici unul din ceata drepților. Pentru aceea dânşii erau totdeauna în câştig, fie că se întristau pentru ale lor păcate, fie că pentru păcatele străine. Căci ce este mai împovărător ca întristarea? – Dar cu toate acestea, când ea este după Dumnezeu, este mai bună decât bucuria cea din lume. Pentru că întristarea şi bucuria aceasta a lumii se sfârşesc cu nimic, pe când întristarea cea după Dumnezeu, *pocăință spre mântuire lucrează.* Lucrul minunat al acestei întristări este că nici nu se căieşte cineva fiind întristat astfel, ceea ce mai cu seamă este osebirea întristării lumeşti.

Ce poate fi mai de dorit decât dobândirea unui copil? Şi ce poate fi mai sfâşietor ca moartea unui asemenea copil? Dar cu toate acestea, părinții lui, în toiul jelaniei, neputând suferi pe nimeni şi bătându-se cu pumnii, iată că după trecerea vremii, aceştia se căiesc fiindcă s-au întristat peste măsură, ca unii ce nu au câştigat nimic de aici, ba încă mai mult s-au vătămat. Nu tot aşa este şi întristarea cea după Dumnezeu, ci aceasta are două însuşiri bune: a nu fi biruit cineva din pricina celor pentru care este trist, şi că această întristare se sfârşeşte în mântuire, în vreme ce întristarea lumească este lipsită de amândouă acestea. Fiindcă se întristează unii ca aceştia, şi după întristare foarte mult se împuținează şi se învinuiesc pe sine, dând prin aceasta dovada cea mai mare că ceea ce au făcut a fost spre vătămarea lor. Pe când cea după Dumnezeu cu totul dimpotrivă, pentru care şi zice: *pocăință spre mântuire*

lucrează, - căci nimeni nu se va împuțina şi deznădăjdui dacă se întristează pentru păcat, dacă se tânguie şi se zdrobeşte pe sine.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XV, pp. 143-144)

„Sfântul Apostol Pavel, acest Dascăl al credincioşilor, acest Doctor ales, ne învață că sunt două feluri de întristare. Una este bună, alta rea, una folositoare, alta nefolositoare, una aduce mântuire, alta pieire. El zice anume: *Întristarea, care este după Dumnezeu, pocăință spre mântuire fără părere de rău* (II Cor., VII, 10). Aceasta este întristarea cea bună. După aceea adaugă el: *întristarea lumii moarte aduce* (Ibid. st. 10).” (*Cuvânt la Duminica a 20-a după cincizecime*, în vol. *Predici la duminici şi sărbători…,* p. 147)

„Dacă ai săvârşit crimă sau desfrâu sau alt păcat de moarte care nu te lasă să intri în împărăția cerurilor, atunci să te întristezi şi să plângi. Însă dacă, cu harul lui Dumnezeu, n-ai făcut asemenea fapte, de ce te tulburi şi te vaiți la primul necaz care te-a cuprins? Dumnezeu nu ne-a dat simțământul tristeții ca să-l folosim nesăbuit şi nepotrivit, ci atunci când trebuie şi când ne este de folos. Să ne întristăm aşadar nu atunci când suntem vătămați, ci când vătămăm; nu când suntem nedreptățiți, ci când nedreptățim; nu când suntem îndurerați, ci când provocăm durere. Aşa a întocmit Ziditorul nostru.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 30-31)

TRISTEȚEA (adevăratele pricini de întristare)

,,Un creştin, dacă se întristează vreodată, trebuie să aibă numai două pricini de întristare: sau când păcătuieşte el înaintea lui Dumnezeu, sau când păcătuieşte aproapele său.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (III). Cuvânt către Staghirie,* 14, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 240)

TRISTEȚEA (manifestarea ei)

„După cum un nor des care vine să acopere suprafața soarelui ne ascunde toată strălucire

TRISTEȚEA (gravitatea)

,,… pentru ce te întristezi, omule, pentru toate nimicurile? Că dacă chiar întristarea de păcate – singură folositoare – când este necumpătată, vatămă pe cineva, apoi cu atât mai mult va vătăma când este pentru alte

pricini.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p.413)

TRISTEȚEA (urmările tristeții)

„Iudeii apăsați de un rege crud, supuşi la munci grele, n-aveau curajul de a asculta pe Mo

,,După cum hoții pot, cu multă uşurință, să fure lucrurile din casă şi să ucidă pe stăpânii casei după ce s-a înnoptat şi s-a stins lumina, tot astfel şi diavolul, după ce răspândeşte în suflet, în loc de noapte şi întuneric, tristețea, încearcă să răpească toate gândurile care păzesc sufletul pentru ca, odată ce l-a lăsat pustiit şi neajutorat, să-l umple cu nenumărate răni.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 158)

,,Nu-i diavolul cel care pricinuieşte tristețea, ci tristețea face puternic pe diavol şi ne bagă în cap gândurile cele rele.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeții (II). Către Staghirie. Tristețea este mai cumplită chiar decât demonul*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* p. 159)

TRISTEȚEA (vindecarea de patima tristeții)

„Noe a voit să găsească în vin mângâierea marii lui tristeți care-i stăpânea sufletul, aşa cum spune şi un bărbat înțelept: *Dați vin celor ce sunt în supărări, dați vin să bea celor ce sunt în dureri* (Prov., 31, 6), ca să arate că nu poate fi un leac mai bun pentru tristețe ca folosirea vinului; numai lipsa de măsură să nu vatăme folosul vinului”. (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, II, în col. PSB, vol. 21, pp. 365-366)

,,Pentru ce deci eşti scârbit? Că ai pierdut averea? Dar gândeşte-te la cei ce nu au nici pâine de toate zilele, şi atunci degrab vei căpăta mângâiere. Şi pentru orice rele, tu să nu plângi cele petrecute, ci să fii mulțămit că nu s-au întâmplat mai rău. Ai avut averi şi le-ai pierdut? Nu vărsa lacrămi pentru pagubă, ci să fii mulțămit pentru vremea în care te-ai folosit de ele. Zi şi tu ca şi Iov: *Dacă am luat cele bune de la Domnul, cele rele să nu le suferim?* (Iov 2, 10). După aceea gândeşte-te că deşi ai pierdut averile, totuşi ai trupul tău sănătos, şi deci o dată cu sărăcia nu jeleşti şi vătămarea acestuia. Dar poate şi trupul tău a suferit vreun beteşug? Însă nu aceasta este temelia

relelor omeneşti, ci trebuie a răbda cineva tot ce s-ar întâmpla. Mulți sunt cari, împreună cu sărăcia şi cu ciuntirea sau beteşugul trupului, se mai luptă şi cu dracii, sau că rătăcesc prin pustietăți, iar alții iarăşi suferă alte rele şi mai grozave decât acestea. Să nu fie, iubiților, a pătimi toate câte le putem răbda!

Acestea deci gândindu-le pururea, cugetă la cei ce au pătimit altele mai rele decât tine şi nu te întrista de nimic, ci numai când păcătuieşti să oftezi din inimă, numai atunci să plângi. Atunci, zic, supără-te, căci eu nu te împiedic, ci chiar te îndemn, însă şi atunci întristarea ta să fie cumpătată, gândindu-te că este şi întoarcere de la păcat, este şi împăcare cu Dumnezeu, şi cu cugetul tău.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 413)

„… dacă chiar de sus vei coborî în jos pe cel înțelept, totuşi nu-l vei aduce în tristețe sau supărare. Şi de voieşti, pe aceeaşi scară să ne coborâm. Aşadar, coborând din scaun pe ocârmuitor, lipseşte-l de acea vrednicie. Ei bine, acesta întru nimic nu se va tulbura de aici dacă va voi să cugete cele ce am spus. Nici nu se gândeşte măcar la ceea ce i se ia, ci numai la ceea ce i-a rămas, adică la slava ce o are de la început. Dacă însă i-o vei lua şi pe aceasta, se va gândi la cei proşti, cari niciodată nu s-au ridicat la astfel de stăpânire, şi bogăția ce o are îi va fi de ajuns spre a-l mângâia. Dar dacă i-o vei lua şi pe aceasta, el se va gândi la cei ce stăpânesc averi potrivite, iar de-i vei lua şi acestea şi-l vei împărtăşi numai cu hrana trebuitoare, el va putea să se gândească la cei ce nu se bucură nici de aceasta, ci se luptă întruna cu foamea şi locuiesc prin temnițe. Şi dacă îl vei băga şi în acea locuință, el îşi va aduce aminte de cei ce zac în boli fără leac, de cei ce sunt în scârbe şi supărări nepovestite, şi atunci se va vedea pe sine într-o stare cu mult mai bună decât a acelora. Şi după cum curățitorul acela de umblători nu va avea mulțămire şi veselie în sufletul său chiar de l-ai pune şi împărat, tot aşa şi acesta nu se va tulbura şi nelinişti, chiar de l-ai băga şi în temniță.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVIII, p. 415)

„Nimic nu este mai întristător lucru decât a te împotrivi lui Dumnezeu. Nefiind însă aceasta, apoi nici necazurile, nici zavistiile şi nici altceva nu poate fi în stare a întrista un suflet ce cugetă bine, ci precum pe o scânteie mică ce ar cădea într-o prăpastie mare o ai putea stinge îndată, tot aşa şi cea mai mare tristețe, dacă cade într-un cuget bun, se nimiceşte şi piere cu uşurință. Pentru

aceea tocmai şi Pavel se bucura pururea, fiindcă se îmbărbăta în cele către Dumnezeu, şi nici măcar nu simţea ceva cât de mic în toate relele ce cădeau asupra lui. Negreşit că se supăra ca om, însă nu se împuţina. Tot aşa şi Patriarhul acela (Avraam – n.n.) se găsea în mulţumire sufletească, pătimind multe rele. Căci tu te gândeşte bine: a părăsit patria lui, a săvârşit călătorii întinse şi grele, venind în ţară străină, unde nu avea nici o palmă de pământ. De aici iarăşi, dând peste dânsul o foamete mare, s-a făcut din nou pribeag, şi după acea foamete a dat peste dânsul răpirea femeii, şi frica morţii, şi lipsa de copii, şi război, şi primejdii, şi zavistii, iar la urmă ceea ce a pus vârf tuturor luptelor, adică jertfirea singurului său fiu, acea dureroasă şi nepovestită încercare a dragostei lui de părinte. Dacă el a ascultat cu uşurinţă de porunca lui Dumnezeu, de aici să nu-ţi închipui că le-a suferit toate acelea cu nepăsare. Că de ar fi fost de o mie de ori drept, precum şi era, totuşi era în acelaşi timp şi om, şi deci supus legilor firii. Dar nimic din acestea nu l-a doborât, ci a stat drept, ca un luptător viteaz şi încununat, vestit aşa de fieştecare din aceste ispite. Tot aşa şi fericitul Pavel, văzând în fieştecare zi venind peste dânsul vifor de ispite, se bucura şi se veselea ca şi cum s-ar fi găsit în mijlocul Raiului.

Deci după cum cel ce se bucură cu o astfel de bucurie nu este lesne biruit de tristeţe, tot aşa şi cel ce nu are o astfel de bucurie lesne se biruieşte de toate ispitele şi suferă acelaşi lucru ca şi cel ce ar avea arme stricate în mâini şi s-ar răni el singur la cel dintâi prilej. Nu însă tot aşa şi cel ce este bine apărat din toate părţile; ci orice săgeată ce i s-ar arunca de către vrăjmaş se turteşte lovindu-se de dânsul.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia I, pp. 11-12)

„După cum corabia se scufundă când marea se ridică şi valurile se înalţă de pretutindeni, tot aşa şi sufletul se sufocă iute dacă nu are pe cineva să-i întindă mâna de ajutor, când e înconjurat de pretutindeni de tristeţe; căci tristeţea, mântuitoare pentru iertarea păcatelor, e pierzătoare când depăşeşte măsura.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia întâi, p. 19)

,,- Dar cum este cu putinţă să nu te întristezi?

- Dacă părăseşti ideea pe care o are lume despre această boală şi te gândeşti la cele cereşti. Toată lumea socoteşte că boala aceasta este ceva groaznic; de asta ai şi tu aceeaşi părere. Dar dacă, eliberându-te de această părere neîntemeiată şi greşită, vei cerceta boala în ea însăşi, vei vedea că ea nu constituie o pricină de tristeţe.” (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (II). Către Staghirie. Tristeţea este mai cumplită chiar decât demonul*, 1, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 160)

„Cum ne-ar putea lua tristețea în stăpânire dacă suntem atât de buni la suflet, încât şi vrăjmaşilor noştri le facem bine?” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 263)

„Chiar şi tristețea mântuitoare, pe care o simțim pentru păcatele noastre, poate să ne distrugă dacă este prea mare.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 343)

TRUPUL (mădularele trupului – funcționalitatea şi frumusețea lor)

„Fiecare din mădularele trupului nostru are o lucrare a sa şi una de obşte, şi în acelaşi timp frumusețea lui este şi a sa, şi de obşte în trupul omului.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXX, p. 317)

TRUPUL (este stricăcios sau nestricăcios?)

„*Nu vrem să lepădăm trupul, ci stricăciunea; nu trupul, ci moartea*. Altceva este trupul, şi altceva este moartea. Altceva este trupul, şi altceva este stricăciunea. Nici trupul nu este stricăciune, nici stricăciunea trup. Trupul este stricăcios, dar nu-i stricăciune trupul. Trupul este muritor, dar nu-i moarte trupul. Trupul au fost opera lui Dumnezeu, pe când stricăciunea şi moartea au fost aduse de păcat. *Vreau să mă dezbrac de ce îmi este străin,* spune Pavel, *nu de ce este al meu. Iar străin nu îmi este trupul, ci stricăciunea*. Pentru aceea am spus: *Pentru că nu voim să ne dezbrăcăm*, adică de trup, ci să îmbrăcăm deasupra trupului nestricăciunea. Trupul este la mijloc între stricăciune şi nestricăciune. Se dezbracă, deci, de stricăciune şi se îmbracă, pe deasupra, cu nestricăciunea. Lepăda ce a luat de la păcat şi ține ce i-a dat harul lui Dumnezeu. Şi ca să vezi că dezbrăcatul nu-l spune despre trup, ci despre stricăciune şi moarte, ascultă cuvintele adăugate îndată. Când a spus: *Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra*, n-a spus: *Ca să fie înghițiți de stricăciune*.

- Dar ce-a spus?

- *Ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață* (II Cor., 5, 4). Cu alte cuvinte ca să dispară, ca să piară. Prin urmare, nu vorbeşte de pieirea trupului, ci de pieirea morții şi a stricăciunii. Când vine viața, nu trupul îl face să dispară, nici nu-l mistuie, ci stricăciunea din trup şi moartea. Suspinul nu este pentru trup, ci pentru stricăciunea adăugată trupului. Într-adevăr, trupul este greu împovărător şi supărător, nu prin firea lui, ci prin

moartea sa, nestricăcios. Atât de mare este noblețea lui, căci îşi arată vrednicia lui chiar când este stricăcios. Umbrele Apostolilor au alungat puterile cele netrupeşti (Fapte 5, 15), praful şi cenuşa au biruit pe draci, iar hainele purtate de trupurile lor au alungat bolile şi au dat sănătate (Fapte 19, 12).

Nu-mi spune mie de scuipat, de fiere, de sudoare, de murdărie şi de toate celelalte despre care vorbesc cei ce învinuiesc trupul. Acestea nu sunt părți constitutive ale firii trupului, ci ale stricăciunii adăugate pe urmă trupului. Dacă vrei să cunoşti bine tăria trupului, uită-te la felul în care sunt plăsmuite mădularele trupului, la forma lor, la lucrările lor şi la armonia dintre ele. Vei vedea că mădularele trupului trăiesc unele cu altele mai bine decât ar trăi un oraş cu legi bune şi cu toți cetățenii filosofi." (*Cuvânt despre învierea morților*, VI-VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 130-131)

„Că trupul nu numai că n-a avut vreo pagubă de pe urma stricăciunii şi dispariției lui, ci, dimpotrivă, a adus chiar câştig neamului omenesc, aceasta se va vedea din cele ce voi spune. Toți sfinții au trăit cu trupul şi au dus viață de îngeri; stricăciunea şi moartea trupului nu le-au adus vreo vătămare în calea virtuții, iar celor necredincioşi nu mică piedică le-a fost în calea răutății lor stricăciunea trupului, căci nu i-a lăsat să meargă mai departe cu fărădelegea lor. Mulți oameni îmbrăcați cu acest trup stricăcios şi pătimitor şi-au închipuit că sunt egali cu Dumnezeu şi au făcut totul ca să se înconjoare de o astfel de slavă. Oare aceştia s-au înşelat pentru oamenii cu mai puțină pricepere, dacă n-ar fi avut un trup stricăcios, dovada slăbiciunii lor? Mai pot avea vreo iertare cei ce hulesc trupul şi spun că este rău, când trupul acesta este piedica necredinței – cea mai mare răutate -, iar sfinților le dă prilejul să-şi arate bărbăția sufletului lor? Dar nu avem numai atâtea de spus despre trup; mai mult încă, avem de spus că el ne ajută să cunoaştem pe Dumnezeu. Căci dacă *cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la zidirea lumii, înțelegându-se din făpturi* (Rom., 1, 20), iar dacă *credința este din auzire* (Rom., 10, 17), atunci e vădit că sufletul a cunoscut pe Dumnezeu, Făcătorul lui, îndrumat fiind de ochi şi de urechi. Pentru asta Pavel iubeşte trupul şi strigă zicând: *Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra cu nemurire* (II Cor., 5, 4: I Cor., 15, 53)." (*Cuvânt despre învierea morților*, VII, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 131)

TRUPUL (este o bună slugă, dar un rău stăpân)

„Îngrijiți trupul vostru, căci îi datorăm această îngrijire; însă să nu viețuim după trup, adică să nu facem din trup stăpânul vieții noastre. Este necesar ca trupul să meargă după noi, iar nu el să ne conducă, şi nici să ne ordoneze viața, ci să primească legile Duhului." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 257-258)

TRUPUL (îngrăşarea şi îngreunarea trupului – păgubirea sănătății duhovniceşti)

„Cu cât trupul se îngraşă mai mult, cu atât şi sufletul se ruşinează mai mult; devine mai slab şi mai mult se îngroapă şi afundă în păcate. Şi după cum se petrece cu lumina ochiului, când albeața ochilor este îngroşată pe deasupra, iar vederea nu are putere să se întindă atât cât trebuie, fiind împiedicată raza de acea îngroşare, şi din această cauză de multe ori se găseşte bolnavul în cel mai mare întuneric, tot asemenea e şi cu trupul care, îmbuibat prin mâncăruri şi băuturi se îmbracă cu grăsime, sau mai bine zis, cu tâmpirea minții." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIII-a, p. 140)

TRUPUL (înfrânarea şi strunirea lui)

„Dacă Pavel, omul acela atât de mare şi atât de sfânt, care ca un întraripat a străbătut întreaga lume, care a fost mai presus de nevoile trupeşti şi a fost învrednicit să audă acele graiuri tainice (II Cor., 12, 4), pe care până azi nici un alt om nu le-a auzit, dacă Pavel spunea în epistolele sale: *Îmi chinuiesc trupul şi-l supun robiei, ca nu cumva propovăduind altora, eu însumi să mă fac netrebnic* (I Cor., 9, 27); deci, dacă Pavel, care a fost învrednicit de atâta har, a avut nevoie, după ce făcuse fapte atât de mari şi de sfinte, să-şi chinuiască trupul, să-l robească, să-l supună stăpânirii sufletului şi să facă roabe ale virtuții săltările trupului – că chinuieşti pe cine nu ascultă şi robeşti pe cel ce se răscoală –, ce mai putem spune noi, care suntem lipsiți de orice faptă bună, care suntem încărcați cu poveri de păcate şi pe lângă toate acestea mai suntem şi tare trândavi?" (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VII, în col. PSB, vol. 21, p. 271)

„(Zice Sfântul Pavel – n.n.): *câți sunt mânați de Duhul lui Dumnezeu*, arătând că astfel voieşte el de a fi Duhul în viața noastră, după cum este cârmaciul față de corabie, sau vizitiul față de caii înhămați. Şi nu numai trupul, ci chiar şi sufletul trebuie a-l supune unor astfel de frâne, căci nici acesta nu e bine de a fi deplin stăpân, ci trebuie a-l pune sub stăpânirea

Duhului.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, p. 259)

„După cum un ostaş care poartă arme grele de tot nu este înfricoşător pentru duşmani, chiar de-ar fi tare viteaz şi războinic, pentru că greutatea armelor îi stânjeneşte iuţeala picioarelor şi iscusinţa la luptă, dar dacă ia arme uşor şi lesne de mânuit se aruncă asupra duşmanului ca o pasăre, tot astfel şi cel care nu-şi îngraşă trupul cu beţii, cu lene şi cu desfătări, ci trăieşte în post, în rugăciuni şi în răbdarea strâmtorărilor, îşi face trupul mai uşor şi mai zvelt, şi, întocmai ca o pasăre care se aruncă asupra prăzii, aşa se aruncă şi el cu multă iuţeală asupra prăzii, aşa se aruncă şi el cu multă iuţeală asupra cetelor de draci, doboară cu uşurinţă puterile cele potrivnice şi le supun.” (*Cuvânt despre învierea morţilor*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi*, pp. 123-124)

„Dar nici trupul nu 1-a strunit atât de mult încât să împiedice calul să fie folositor pentru slujire şi nici nu 1-a lăsat să fie prea sănătos, ca, prinzând iarăşi multă carne, să se ridice împotriva minţii conducătoare, ci se îngrijea în acelaşi timp şi de sănătatea trupului şi de buna rânduială a sufletului.” (*Omilia rostită când a fost hirotonit preot, către sine, către episcop şi către mulţimea de popor,* în vol. *Despre preoţie*, p. 165)

TRUPUL („cei ai lui Hristos şi-au răstignit trupul dimpreună cu patimile şi cu poftele”)

„*Iar cei ai lui Hristos şi-au răstignit trupul dimpreună cu patimile şi cu poftele* (Gal., 5, 23). Ca şi cum ar zice: nu au mai lăsat să se facă în el lucrarea răutăţii şi l-au statornicit să fie nelucrător faţă de rău. Şi atât l-au războit, încât l-au ridicat mai presus de patimi şi de pofte. Acesta este înţelesul lui *şi-au răstignit*[367]. Căci după cum cel pironit pe cruce şi străpuns de acele cuie, fiind sfâşiat de dureri şi îmboldit din toate părţile, nu mai poate fi supărat de poftele trupeşti şi sunt alungate de la el toate patimile şi orice poftă rea – durerea fiind mai aprinsă decât acele patimi – în acelaşi mod şi cei ce s-au oferit pe sine lui Hristos s-au pironit asemenea Lui şi au dispreţuit sila trupului, încât s-au răstignit pe ei înşişi împreună cu patimile şi cu poftele.” (*Cateheza aceluiaşi către neofiţi şi tâlcuire la cuvântul*

[367] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Trupul nu se distruge prin asceză, ci se personalizează, devine un instrument prin care se manifestă deplin harul. (n.s. 29, p. 79)

Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17), în vol. *Cateheze baptismale,* pp. 79-80)

TRUPUL (batjocorirea şi necinstirea lui – gravitatea)

,,Dacă trupul vostru, este străin, apoi atunci nu aveți putere a batjocori trup străin, şi mai ales trupul stăpânului, şi nici a spurca biserica duhului. Dacă cineva, intrând într-o casă deosebi şi-ar îngădui a se îmbăta acolo şi a o necinsti, fireşte că-şi va lua pedeapsa cuvenită de la stăpânul casei – dar încă cel ce face biserica împărătească sălaş de tâlhari, ce rele oare nu va pătimi?

Acestea dar înțelegându-le, iubiților, să vă ruşinați de cel ce locuieşte în voi, căci acela este Mângâietorul. Înfricoşează-te, Creştine, de cel ce este unit şi lipit de tine, căci acesta este Hristos. Nu cumva tu singur te-ai făcut pe sineți mădular al lui Hristos? Deci gândeşte-te la aceasta şi rămâi în înțelepciune; gândeşte-te al cui mădular ai fost şi al cui ai ajuns. Mai înainte ai fost mădular al curvei, iar Hristos te-a făcut mădular al trupului său. Deci tu nu mai ai acum stăpânire pe tine, căci slujeşti celui ce te-a slobozit din robie. Dacă tu, având o fată, ai da-o cu plată unui stăpân al unei curvăsării, şi ai face-o tu singur să curvească, iar mai apoi venind fiul împăratului, a slobozit-o din acea robie şi a luat-o sieşi ca soție, apoi tu atunci nu mai eşti stăpân a o da iarăşi la curvăsării, fiindcă ai dat-o o dată şi ai vândut-o. întocmai aşa este şi cu trupul nostru. Şi noi ne-am dat cu plată trupul nostru diavolului, cumplitului samsar de curve, însă Hristos, văzând ticăloşia noastră, ne-a izbăvit de vicleanul, scăpându-ne de tirania răutății lui, şi deci după aceea trupul nu mai este al nostru, ci al celui ce ne-a mântuit. Dacă voieşti a-l întrebuința ca pe mireasa lui Hristos, nimeni nu te împiedică, iar de voieşti a-l duce iarăşi la cele de dinainte, apoi atunci vei pătimi aceleaşi rele ca şi cei ce-şi bat joc de trupul stăpânului. Pentru aceea noi trebuie a împodobi trupul cu virtuți, iar nu a-l necinsti! Nu ai stăpânirea trupului în poftele cele rele, ci în lucrurile pe care le porunceşte Dumnezeu. Gândeşte-te din ce batjocoră l-a izbăvit Dumnezeu. Căci cu adevărat mai neruşinată decât orice curvă era firea noastră mai înainte de aceasta, fiindcă hoțiile, şi omorurile, şi orice gând intra în sufletul omului şi se cuibărea acolo, în schimbul unei plăți mici şi nebăgate în seamă – vreau să zic de plăcerea vieții acesteia. Căci sufletul omului fiind tulburat de cugete şi fapte rele, numai această plată şi-a câştigat. Dar dacă mai înainte de botez acestea erau un rău mare, apoi după ce am primit botezul, după ce ni s-a făgăduit Cerul

cu Împărăția lui Dumnezeu, după ce ne-am bucurat de înfricoșatele Taine, după toate acestea, zic, ce iertare vom avea dacă ne murdărim?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVIII, p. 183)

TRUPUL (îngrijirea lui)

„…vă rog, aşa cum spune fericitul Pavel, *să nu prefaceți grija de trup în pofte* (Rom., 13, 14), ci să vă îngrijiți de trup atât cât să puteți trăi şi săvârşi cu râvnă faptele cele duhovniceşti”. (*Omilii la Facere,* omilia X, III, în col. PSB, vol. 21, p. 118)

„*Şi grija de trup să nu o faceți spre pofte*. După cum n-a împiedicat de a bea, ci de a se îmbăta, şi nici de a se împreuna cu femeie, ci de a se desfrâna şi a face fapte necinstite, tot aşa n-a împiedicat de a se purta de grijă trupului; ci ca acea îngrijire să nu fie spre pofte, căci atunci covârşeşte ceea ce este de trebuință. Cum că Apostolul porunceşte a ne îngriji de trup pentru cele trebuincioase, ascultă ce-i spune el lui Timotei: *De acum nu bea numai apă, ci foloseşte puțin vin, pentru stomacul tău şi pentru desele tale slăbiciuni* (I Timotei 5, 23), de unde se vede că el se îngrijeşte pentru sănătatea trupului, iar nu pentru necinstirea şi pângărirea lui, pentru că nici n-ar mai fi atunci îngrijire, ca să aprinzi flacăra din el şi să-l faci mai înfierbântat decât cuptorul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, pp. 450-451)

„Caută doar un singur lucru, anume să ai trupul sănătos. Până aici numai îngrijeşte-te de trup, iar mai departe nu, ci toata grija ta să o cheltuieşti în sârguința celor duhovniceşti.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 451)

„Mănâncă, deci, atâta numai cât să-ți potoleşti foamea; îmbracă-te numai cât să-ți acoperi trupul, şi nicidecum să nu ți-l împodobeşti cu haine scumpe, ca să nu-l pierzi, fiindcă atunci tu îl moleşeşti, îi vatămi sănătatea şi-l slăbeşti prin multa moleşire. Deci, pentru a avea trupul ca pe o corabie bună a sufletului, pentru a sta căpitanul în siguranță la cârmă şi pentru ca ostaşul să mânuiască arma cu uşurință, fă ca totul să fie bine potrivit şi în toată regula” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 456)

„Îngrijirea trupului nu trebuie a o face spre plăcere. *Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi să fim* (1 Tim. 6, 8).” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 136)

TRUPUL (răsfăţarea trupului)

„Cu cât mai mult acest trup al nostru este răsfăţat de noi, cu atât mai mult i se adaugă durerea. Cu cât îl înconjurăm cu o stare mai bună, cu atât mai mult moartea, sub miile de forme şi miile de maniere face din el prada ei.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 136)

TRUPUL (perisabilitatea lui)

„Fiindcă şi trupul nostru nu este cu nimic mai presus sau mai bun decât lutul; tot aşa este de lesne supus stricăciunii prin moarte, prin boale, prin schimbăciunile aerului şi prin altele multe, prin care el se face iute stricăcios.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VIII, p. 90)

TRUPUL (mortificarea trupului)

„Aceasta va să zică a-şi omorî cineva trupul, a vieţui viaţă nemuritoare, a avea chiar de pe acum garanţia învierii din morţi, a păşi cu uşurinţă pe calea virtuţii, aşa că un astfel de om este încununat la urmă, fără alte fapte sau osteneli. De aceea a şi adăugat expresia *pentru păcat*, ca să afli, o dată pentru totdeauna, că el n-a omorât natura trupului, ci numai păcatul, fiindcă dacă s-ar omorî natura trupului, s-ar omorî în acelaşi timp şi multe altele de care s-ar putea folosi sufletul. Deci el nu spune aceasta, ci voieşte ca trupul, chiar trăind, să rămână mort. A avea pe Fiul în noi, cum şi a fi în noi Duhul, este semn că trupurile noastre, în ceea ce priveşte săvârşirea păcatului, cu nimic să nu se deosebească de trupurile cele moarte din coşciuge. Dar tu nu te speria auzind de moarte, căci o astfel de moarte are în ea adevărata viaţă, pe care nici o moarte nu o va atinge. Astfel este viaţa Duhului; ea nu se supune morţii, ci consumă şi nimiceşte moartea, iar ceea ce a primit, ea păstrează pentru totdeauna nemuritor.

De aceea, zicând că trupul este mort pentru păcat, nu a spus că *Duhul viază*, ci că *Duhul viază pentru dreptate* , ca să arate că Duhul poate să dea viaţă şi altora, după cum voieşte.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, pp. 247-248)

„Iubitule, nu lăsa ca trupul să vieze acum, ca astfel să vieze atunci, fă să moară aici, ca să nu moară acolo niciodată. Dacă va rămânea aici viețuind, nu va viețui, iar de va muri, atunci va trăi. Aceasta se petrece şi cu învierea cea de obşte, căci mai întâi trebuie a muri trupul şi a se îngropa, şi după aceea a se face nemuritor. Aceasta se petrece şi în baia renaşterii (botezul), fiindcă mai întâi trupul se răstigneşte, apoi se îngroapă, şi după aceea învie. Aceasta s-a petrecut şi cu trupul Domnului, fiindcă şi El a fost răstignit, îngropat, şi apoi a înviat. Aceasta să facem şi noi, omorând fiecare trupul său necontenit, în fapte. Eu nu spun de ființa trupului, sa nu fie una ca aceasta, ci vorbesc de aplecările spre fapte rele. Aceasta este adevărată viață, ba mai bine zis aceasta este singura viață, de a nu se supune cineva la nimic omenesc, şi nici de a sluji plăcerilor. Cel ce se supune singur plăcerilor, nici nu poate a mai viețui pe urmă liniştit din cauza nemulțumirii ce izvorăşte din ele, din cauza fricii, a primejdiilor şi a nenumăratelor patimi. Dacă se gândeşte la moarte şi o aşteaptă ca fiecare muritor, el a murit deja de frică mai înainte de moarte. Dacă ar bănui vreo boală, vreo batjocoră, vreo sărăcie, sau şi altceva din cele neaşteptate, el este prăpădit deja şi demoralizat cu totul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIII, p. 249)

,,*Ci îmi chinuiesc trupul meu şi-l supun robiei*. Nu a zis *îl nimicesc* sau *îl pedepsesc* - fiindcă trupul nu este duşmanul omului – ci *îl chinuiesc şi îl supun robiei*, ceea ce o face numai stăpânul, şi nu războinicul, dascălul, iar nu duşmanul, pedagogul, iar nu stricătorul.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIII, p. 238)

TRUPUL (valoarea trupului)

,,Nu pentru aceea a fost făcut trupul, ca tu să fii neînfrânat şi să curveşti, după cum nici pântecele ca să fie necumpătat în mâncăruri, ci ca să meargă după capul Hristos, iar Domnul stăpâneşte trupul. Să ne ruşinăm deci şi să ne înfricoşăm, căci învrednicindu-ne de o atât de mare cinste, de vreme ce ne-am făcut mădulare ale celui ce şade sus pe Heruvimi, noi totuşi ne necinstim cu atâtea fapte rele.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XVII, pp. 173-174)

„Trupul omenesc era minunat prin frumusețe când în paradisul pământesc el ieşise din mâinile Creatorului. El rămâne o capodoperă

chiar în cursul degradărilor şi a ruinelor pe care le-a acumulat în el păcatul.” (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 134)

TULBURAREA (adevărata tulburare)

„… adevărata tulburare şi neorânduială nu stă în curgerea lucrurilor, ci în gândirea noastră, în stare să vadă în lume tulburare şi neorânduială. Dacă nu îndepărtăm neorânduiala şi tulburarea din cugetul nostru, nu vom avea nici un câştig de buna rânduială din lucruri, chiar de ne-ar merge toate din plin. Întocmai ca ochiul: dacă îţi este ochiul bolnav, vei vedea noapte şi în miezul zilei, vei vedea lucrurile pe dos şi nu-ţi va fi de nici un folos raza de soare; dar dacă îţi este ochiul sănătos şi bun, poţi merge fără primejdie şi noaptea.” (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 166)

„… dacă purtăm grijă de sufletul nostru, n-avem să vedem în lume nici tulburare, nici neorânduială, n-avem să vedem nici un necaz, chiar dacă întâmplările din viaţa noastră ne-ar frământa mai grozav ca vâltoarea.” (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 167)

UCIDEREA (sinuciderea)

„Dar pe unii ca aceştia (sinucigaşi – n.n.) şi Dumnezeu îi pedepseşte mai mult ca pe ucigaşi, şi noi cu toţii îi detestăm, cu drept cuvânt; căci dacă a omorî pe alţii este un fapt rău, cu atât mai mult încă a se omorî pe sine.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 14)

„,… sau din pricina calomniilor, sau din pricina pagubelor de bani, sau din pricina primejdiei ce-i ameninţa, sau de frica loviturilor, sau din altă teamă ce-i pândea, au căutat să se smulgă unor nenorociri mai mari şi şi-au găsit scăparea şi uşurarea în moarte; au alergat la moarte ca la un loc de refugiu, s-au pornit cu grabă spre moarte ca la un port liniştit, ca să scape de furtunile ce-i ameninţau.” (*Despre soartă şi providenţă,* cuvântul VI, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 200)

UMILINŢA (definiţia)

„Dar ce este umilinţa? A răbda când un altul ne batjocoreşte, a ne cunoaşte păcatul, a răbda vorbele cele proaste.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXVII, p. 322)

UMILINŢA (- mama tuturor bunătăţilor)

„... mama tuturor bunătăţilor, care este umilinţa. Aceasta îi face pe robi a fi buni, aflând că nu vor fi întru nimic vătămaţi din cauza robiei lor, şi tot aceasta îi face şi pe stăpâni a fi mai cumpătaţi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia I, p. 25)

„Umilinţa izvorăşte din bunătate, iar din umilinţă blândeţea, şi din aceasta îndelunga răbdare.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 93)

UMILINŢA (şi relevarea virtuţilor proprii)

„Este chiar cu putinţă a vătăma pe alţii şi umilindu-se cineva fără de vreme, precum iarăşi este cu putinţă a folosi pe alţii vorbind la vreme ceva

minunat despre sine.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXII, p. 198)

UNELTIRILE (urzite de alții asupra noastră)

„Uneltirile asupra vieții mele sunt pentru mine munți de cununi, lande sunt pentru mine decorații. Nu mi-e teamă de uneltiri.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 155)

UNELTIRILE (cine sapă gropi altora, cade singur în ele)

„... așa cum valurile care se izbesc de stânci dispar și pier din însăși elanul lor năpraznic, tot așa și aceștia prin uneltirile lor își sapă gropi mai degrabă lor înșiși decât altora.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile și persecuțiile comise și despre Pronia lui Dumnezeu*, XXIV, 2, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada și cei rămași credincioși. Despre deprimare, suferință și Providență…,* p. 328)

URA (este urâciune înaintea lui Dumnezeu)

„Pe nimeni, da, pe nimeni nu urăște atâta Dumnezeu, nimănui nu-i întoarce atâta spatele ca omului care poartă ură în sufletul său, ca omului care dușmănește fără încetare pe semenul său. Prăpădul acestui păcat este atât de mare, încât face să dispară chiar iubirea de oameni a lui Dumnezeu”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 344)

„Nimic nu urăște atât Dumnezeu ca pe omul care ține ură și clocotește răzbunare, ca pe omul cu inimă umflată, ca pe omul cu sufletul prins de mânie.” (*Omilia I la Vânzarea lui Iuda*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți*, p. 57)

„… ura față de semenii noștri este un îndoit păcat: întâi, că nu are iertare înaintea lui Dumnezeu, și apoi, deoarece cheamă din nou și ridică împotriva noastră și celelalte păcate de moarte, chiar dacă ne fuseseră iertate. Așa cum a făcut și cu sluga aceasta (Matei 18 – n.n.). Da, nimic nu urăște atâta Dumnezeu, de nimic nu e așa scârbit ca de omul care dorește să se răzbune, ca de omul care ține mânie. Asta mai ales a vrut să arate Hristos prin pilda aceasta, iar din rugăciune ne-a poruncit să zicem așa: *Și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri* (Matei 6, 12).”

(*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 241)

URA (gravitatea)

„Nu pricepi tu, spune-mi, că, dacă urăşti oile lui Hristos, te lupți cu Păstorul? Urăşti oile acelea, pentru care Hristos şi-a vărsat sângele, şi pentru care ne-a poruncit nouă de a face totul şi chiar de a pătimi?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, pp. 115-116)

„Dacă a iubi pe cei ce ne iubesc nu ne face de a avea nimic mai mult decât păgânii, dar încă cel ce urăşte pe cei ce-l iubesc unde va sta? Spune-mi, fiindcă a urî pe cineva este mai rău decât a-l război. Cel ce poartă război altuia, de îndată ce a dispărut cauza războiului, a aruncat duşmănia la o parte, pe când cel ce urăşte niciodată nu va fi prieten celui urât. Unul cel puțin dă războiul pe față, dar acesta în ascuns; unul de multe ori cel puțin are o cauză binecuvântată de a se război cu altul, pe când celălalt este împins de o pornire şi de o cugetare demonice.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VII, p. 116)

„De-am avea mii şi mii de fapte bune, dar dacă ținem ură şi avem gând de răzbunare, am făcut totul în zadar şi fără de folos. Nici una din ele nu poate aduce rod de mântuire.” (*Omilia a II-a la Vânzarea lui Iuda (Cuvânt în Sfânta şi Marea Joi)*, VI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 73)

„... păcatul acesta este mai greu decât orice păcat.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 241)

„Ce să mai spunem despre oamenii care urăsc şi fac rău celor care nu le-au pricinuit nici un rău? ‚*Nu-l pot suferi pe cutare*, zic ei. Sau: *Pe cutare nu-l pot înghiți*. Şi dacă îi întreb de ce, nu prea au ce să-mi răspundă. Unde vor ajunge aceşti oameni? În ce stare se vor arăta dinaintea lui Dumnezeu, la Judecată? Cum se vor izbăvi de iadul cel veşnic, când sunt mai răi şi decât idolatrii? Şi uite, idolatrii, de multe ori, chiar dacă nu aşteaptă nici o răsplată, propovăduiesc iubirea şi bunătatea. Iar noi, creştinii, îi urâm pe cei pentru care Hristos S-a răstignit, pe cei cu care avem aceeaşi credință şi nădejde, pe cei împreună cu care alcătuim un

singur trup - trupul teantropic al lui Hristos, adică Biserica." (Din vol. *Problemele vieții*, p. 250)

„Cel ce nu-l iubeşte pe aproapele lui, de şi-ar da şi toată avuția lui săracilor, sau mucenic să se facă, nimic nu-i va folosi." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 56)

URA („veți fi urâți de toți pentru numele Meu"[368])

„Dar pentru că era firesc ca apostolii în afara necazurilor acestea să mai capete şi o faimă rea - lucru ce pare multora mai împovărător ca orice, uită-te cu ce îi mângâie şi acum Domnul: cu propria Sa persoană şi cu toate cuvintele spuse de lume despre El; iar mângâierea aceasta cu nimic nu se poate egala. După cum mai înainte spusese: *Veți fi urâți de toți* şi adăugase: *Pentru numele Meu* (Matei 10, 22), tot aşa şi acum". (*Omilii la Matei,* omilia XXXIV, I în col. PSB, vol. 23, p. 421)

URA (remedii)

,,Pentru nimic altceva deci să nu ne străduim atâta cât pentru a ne curăți de mânie şi a ne împăca cu cei care ne poartă duşmănie, ştiind că nici rugăciunea, nici milostenia, nici postul, nici împărtăşirea cu Sf. Taine, nici altceva din acestea nu ne vor putea apăra în ziua aceea dacă purtăm în sufletul nostru ură şi dorință de răzbunare împotriva semenului nostru; după cum, iarăşi, dacă biruim acest păcat, vom putea dobândi oarecare iertare, chiar de-am avea nenumărate păcate. Nu-i al meu cuvântul, ci chiar al lui Dumnezeu, Cel ce ne va judeca în vremea aceea. După cum în pilda aceasta a spus: *Aşa vă va face şi vouă Tatăl Meu dacă nu veți ierta fiecare fratelui său, din toată inima* (Matei 18, 35), tot aşa şi în alt loc spune: *De veți ierta oamenilor greşalele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru cel ceresc* (Matei 6, 14).

Deci, ca să ducem şi aici viață tihnită şi liniştită, şi să dobândim iertare şi slobozire din păcate, să ne străduim şi să lucrăm cu totul ca să ne împăcăm cu duşmanii pe care-i avem. Aşa, vom împăca şi pe Stăpânul nostru, chiar de-am fi făcut păcate nenumărate, şi vom dobândi şi bunătățile

[368] Matei 10, 22.

ce vor să fie.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* pp. 242-243)

URA (să urâm păcatul, nu păcătosul)

„Nu urăsc pe oameni, ci urăsc păcatul.” (*Cuvânt la ceea ce s-a spus: „Părinte, dacă este cu putință...*”, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 244)

URCUŞUL DUHOVNICESC

„Să nu treacă nici o zi din întreaga noastră viață, în care să nu punem în noi înşine vreun folos duhovnicesc sau cu rugăciunea sau cu mărturisirea sau cu facerea de fapte bune sau cu vreo altă faptă duhovnicească”. (*Omilii la Facere,* omilia XI, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 132)

URMAREA LUI HRISTOS

„*Dacă vrea cineva să vină după Mine.* Nu silesc, nu constrâng, ci las pe fiecare să fie stăpân pe voința sa. De aceea-şi spun: *Dacă vrea cineva.* Chem la bine, nu la rău şi la greu; nu la pedeapsă sau osândă, ca să constrâng. Însăşi natura lucrului spre care vă chem este în stare să vă atragă. Grăindu-le acestea, Hristos îi atrăgea la El şi mai mult. Cel care întrebuințează sila de multe ori îndepărtează; dar cel care-l lasă pe ascultător să fie el stăpân pe el însuşi, îl atrage mai mult. Cuvântul bun e mai puternic decât constrângerea. De aceea şi Hristos spunea: *Dacă vrea cineva.* Mari sunt bunătățile pe care vi le dau, le spune Hristos. Sunt atât de mari încât voi, de buna voastră voie, veți alerga spre ele! Dacă cineva ți-ar da aur, dacă ți-ar oferi comori, n-ar avea nevoie să întrebuințeze sila ca să te cheme. Dacă pentru ca să te cheme la aur şi la comori nu-i nevoie de silă, apoi cu mult mai mult atunci când Hristos te cheamă la bunătățile cele din ceruri. Dacă natura lucrului nu te sileşte să alergi după el, atunci nici nu eşti vrednic să-l primeşti; iar dacă l-ai primit, atunci nici nu-ți dai seama bine ce-ai primit. De aceea nu ne sileşte Hristos, ci ne îndeamnă, având grijă de noi”. (*Omilii la Matei,* omilia LV, I, în col. PSB, vol. 23, pp. 633-634)

„Dacă nu vrem să suferim dureri de dragul lui Hristos, totuşi dureri suferim neapărat şi din altă parte. Nici n-ai să fii nemuritor, dacă nu mori pentru Hristos! Nici n-ai să pleci de pe lumea aceasta cu bani, dacă nu-i arunci pentru Hristos! Pe acestea le cere Hristos de la tine; şi pe acestea le vei da, chiar dacă nu ți le-ar cere El, pentru ca eşti muritor. Pe acestea vrea, Hristos să le faci de buna ta voie. Numai atât îți cere Hristos: să faci pentru El acelea care datorită lor se duc şi pier. Ai văzut îți spune: Primeşte să suferi pentru Mine acelea pe care vrând-nevrând trebuie să le suferi! Adaugă faptei tale numai asta şi am din partea ta îndestulătoare ascultare! Aurul pe care vrei să-l împrumuți altuia, împrumută-Mi-l Mie şi cu mai mult câştig şi spre mai multă siguranță. Trupul, pe care vrei să-l dai să lupte în armata altuia, dă-l să lupte pentru Mine şi te voi răsplăti din belşug cu răsplăți mai presus de ostenelile tale! În toate afacerile tale preferi pe cel care-ți dă mai mult şi când dai bani cu împrumut, şi când cumperi şi când intri în oştire; dar numai pe Hristos Care-ți dă mai mult decât toți şi infinit mai mult pe Hristos? Ce înseamnă atâta ură împotriva Lui? De unde vei avea iertarea, de unde cuvânt de apărare, când nu vrei să preferi pe Dumnezeu oamenilor nici în lucrurile în care preferi pe oameni oamenilor? Pentru ce dai pământului comoara ta? Dă-o în mâinile Mele, îți spune Hristos. Nu ți se pare, oare, a fi mai vrednic de credință Stăpânul pământului decât pământul?” (*Omilii la Matei,* omilia LXXVI, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 868)

„Dacă te loveşte jale mare, caută ca nu cumva tirania tristeții să-ți schimbe graiul gurii, ci să grăieşti aşa cum a grăit Hristos; a jelit şi El pe Lazăr (Ioan 11, 33-35) şi pe Iuda (Ioan 13, 21). Dacă te cuprinde frica, caută să grăieşti iarăşi aşa cum a grăit El; L-a cuprins şi pe El frica pentru tine, potrivit dogmei întrupării; spune şi tu: *Dar nu cum vreau Eu, ci cum vrei Tu* (Matei 26, 39). Dacă plângi, plânge potolit ca El. De cazi în lațurile vrăjmaşului, de te cuprinde durerea, poartă-te ca Hristos; şi Lui I s-au întins lanțuri şi El a fost îndurerat, dar a spus: *Întristat este sufletul Meu până la moarte* (Matei 26, 38). Ți-a dat tot felul de pilde ca să păstrezi măsura şi să nu strici canoanele date ție. Dacă păstrezi măsura în întristare, în mânie, în jale şi în nelinişte, vei putea avea o gură la fel cu gura lui Hristos; şi încă de pe când calci pe pământ ne vei arăta o limbă asemănătoare Celui Ce locuieşte în ceruri. Câți dintre noi nu dorim să vedem chipul Domnului? Iată, este cu putință nu numai să-l vedem, dar să şi fim asemenea Lui, dacă ne sârguim.

Să nu amânăm, dar, de pe o zi pe alta!” (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 894)

„Dar, veți zice voi, cum vom putea noi fi imitatorii lui Iisus Hristos? Noi o vom face dacă vom raporta totul la folosul public, şi dacă nu vom căuta propriul nostru interes. Zice Sfântul Pavel: *Că şi Iisus Hristos n-a căutat plăcerea Sa, ci precum este scris: <<Ocările celor ce Te ocărăsc pe Tine au căzut asupra Mea>>*” (Rom., 15, 3; Ps., 68, 12). *Ca nimeni să nu caute numai ale sale* (I Cor., 10, 24). Aşa se caută propriile sale interese, dacă se are în vedere binele aproapelui nostru, căci binele aproapelui nostru este propriul nostru bine. *Noi nu suntem toți decât un singur trup, şi toți mădulare unii altora* (Rom., 12, 5) şi părți.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XV, 2, p. 75)

„Se loveşte peste fața Lui, şi voi vă împodobiți cu haine scumpe cu bijuterii şi cu pietre prețioase, şi dacă nu vă dă toată lumea semne de cinste şi de venerare, voi credeți că nu mai trăiți. Iisus Hristos este batjocorit, scuipat, primeşte lovituri groaznice peste față şi voi vreți ca să fiți cinstiți pentru totdeauna, şi nu vreți să luați parte la batjocurile lui Iisus Hristos. Voi nu ascultați totdeauna ceea ce vă zice Sfântul Pavel: *Urmați mie, precum şi eu urmez lui Iisus Hristos* (I Cor., 10, 1).” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXIII, 5, p. 439)

„Te supără cineva şi te atacă? Aceasta te pregăteşte spre a fi treaz şi-ți dă motiv de a fi deopotrivă cu Dumnezeu. Dacă tu iubeşti pe cel ce te duşmăneşte, eşti deopotrivă cu Cel ce face să răsară soarele şi peste cei răi, şi peste cei buni. Un altul ți-a răpit poate averea? Dacă tu suferi cu bărbăție, atunci vei primi aceeaşi plată ca şi cei ce cheltuiesc totul cu săracii. *Iar răsplătirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie, bine ştiind că voi aveți o mai bună şi statornică avere* (Evrei 10, 34).” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia X, p. 178)

„*Rogu-vă dar, fiți mie următori (imitatori), precum şi eu lui Hristos* (1 Cor., 4, 16). Vai, câtă neprefăcătorie la dascăl! Cât de adevărată icoană ne înfățişează, îndemnând şi pe alții a o urma. El face aceasta nu ca şi cum s-ar lăuda pe sine, ci ca să arate că virtutea este uşoară. *Să nu-mi spui, zice, că nu pot să te imit, căci tu eşti dascăl, şi mare - căci nu este atât de mare deosebire între mine şi voi, pe cât este între Hristos şi mine. Şi cu toate acestea, eu am urmat lui.* Când scrie Efesenilor, nu se pune pe sine la mijloc, ci deodată îi îndreaptă către Dumnezeu de-a dreptul: *Fiți următori lui Dumnezeu* (Efes., 5, 1), zice, iar aici, fiindcă vorba îi era îndreptată către cei slabi, s-a pus pe sine la mijloc. De altminteri, el arată că şi aşa este cu putință

a urma pe Hristos, căci cel ce urmează pecetea cea adevărată, acela a urmat chipului celui dintâi.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 133)

,,Această urmare nu are nevoie de timp şi de meşteşug, ci numai de bunăvoire.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIII, p. 133)

,,Nimic nu poate face pe cineva a fi următor al lui Hristos, precum a se îngriji de fratele şi aproapele său. Dar chiar de ai posti, sau te-ai culca jos pe pământ, sau te-ai sugruma pe sineți, însă de aproapele tău nu te îngrijeşti, nu ai făcut atunci nici un lucru mare, căci purtându-te astfel, tu ai stat încă şi mai departe de această icoană.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXV, pp. 261-262)

,,Dar urmarea lui (Hristos – n.n.) nimic alta nu este decât a iubi pe alții.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXII, p. 339)

„*Fac să răsară soarele peste cei răi şi peste cei buni; deci imită-Mă şi tu,* zice (Dumnezeu – n.n.). *Dă din ale tale şi celor buni şi celor răi. Fiind batjocorit, Eu sufăr şi fac bine celor ce Mă batjocoresc; imită-Mă şi tu, căci poți. Fac bine, nu pentru răsplată; imită-Mă şi tu, şi să nu faci binele pentru răsplată. Am aprins luminători pe cer; aprinde şi tu astfel de luminători, căci poți. Luminează pe cei rătăciți, căci a Mă cunoaşte pe Mine este mai mare binefacere decât a vedea soarele de pe cer. Om nu poți face, dar drept şi plăcut lui Dumnezeu poți face. Eu am lucrat esența sau ființa, iar tu împodobeşte buna intenție. Vezi cât te iubesc, şi cum ți-am dat putere chiar şi în cele mari.”* (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 175)

„Nimic altceva nu ne face următori ai lui Hristos ca viețuirea pentru binele obştesc şi căutarea folosului fiecărui om.” (*Cuvântul al III-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 239)

„Nici firea, nici slăbiciunea trupului, nici vârsta, nici altceva din unele ca acestea nu poate să ne împiedice pe cei ce mergem pe drumul credinței, de ne este râvna mare, de ne e cugetul treaz, de este înrădăcinată în sufletele noastre frica fierbinte şi înflăcărată de Dumnezeu.” (*Cuvânt de laudă la Sfântul sfințit Mucenic Ignatie, Purtătorul de Dumnezeu, care a fost arhiepiscop al Antiohiei celei Mari; a fost dus la Roma şi a suferit acolo mucenicia şi de acolo a fost adus iarăşi în Antiohia*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 373)

VANITATEA (manifestarea acestei patimi)

„Deci ce poate fi mai costisitor ca vanitatea? Ce ar putea fi mai urâcios şi mai de nesuferit? Cum că boala aceasta este costisitoare, faptul acesta se vede din cheltuielile ce se fac în zadar prin teatre, hipodromuri şi în alte vanităţi de felul acestora, din risipa celor ce clădesc case luxoase şi strălucite, şi din toate celelalte care se fac cu o îmbelşugare fără scop şi fără vreun folos, pe care nu putem a le mai înşira cu vorba acum. Cum că un asemenea om cheltuitor şi iubitor al luxului şi hrăpăreţ va lua şi averi străine, faptul este învederat, căci pentru ca să aibă de unde procura hrană acestei fiare sălbatice, va băga mâinile sale şi în averile altora. Şi de ce spun eu numai de averi? Un asemenea om, întocmai ca şi un foc puternic, nu va consuma numai bani, ci şi suflete. Un asemenea om nu-şi agoniseşte numai moartea prezentă, ci şi cea viitoare. Mama gheenei este vanitatea; ea aprinde acel foc puternic, şi tot ea hrăneşte şi acel vierme neadormit. Ar putea-o vedea cineva stăpânind până şi printre morţi. Şi ce ar putea fi mai rău ca această boală? Toate celelalte patimi se sfârşesc odată cu moartea, însă patima aceasta chiar şi după moarte se sileşte şi se ambiţionează de a-şi arăta firea sa în trupul cel mort. Căci, după moartea lor li se ridică monumente strălucite cu care se consumă toată averea lor, şi când se ocupă de a le face cheltuieli luxoase la înmormântarea lor; când fiind în viaţă ei batjocoreau pe săraci pentru un obol sau o bucată de pâine, iar după moarte procură o masă îmbelşugată viermilor, apoi de ce mai cauţi atunci vreo altă exagerare a tiraniei acestei boli?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 342-343)

„Omul cel vanitos se aseamănă cu cei înviforaţi de o furtună năprasnică: veşnic tremură, veşnic se teme şi slujeşte la mii de stăpâni, pe când cel ce este în afară de această tiranie se aseamănă cu cei ce stau la limanuri liniştite şi se bucură de o adevărată libertate şi pace. Vanitosul are atâţia stăpâni pe câte persoane cunoscute ar avea, fiind silit de a-i sluji, într-un fel sau altul, pe toţi.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 349)

VANITATEA (gravitatea)

„După cum femeia curvă stând în bordel se dă pe sine tuturor, tot aşa şi sclavii vanităţii, ba încă mai neruşinaţi sunt aceştia decât curvele, fiindcă

acelea de multe ori au dispreţuit pe amanţii lor, pe când tu te-ai expus tuturor, şi robilor, şi tâlharilor, şi pungaşilor, căci din aceştia şi prin aceştia se compune teatrul, adică spectatorii aceia care vă laudă pe voi. Şi pe aceia pe care singur îi crezi că nu sunt vrednici de nimic, pe aceia, zic, îi preferi mântuirii tale, dovedind prin aceasta că eşti mai nevrednic decât toţi aceia. Şi cum nu este nevrednic cel ce are nevoie de laudele altora, şi care nu crede că este destoinic prin sine însuşi, dacă nu va căpăta slava şi laudă din partea altora?

Nu înţelegi, spune-mi, că împreună cu ei găsindu-te, tu te expui priveliştii tuturor, şi că dacă greşeşti, apoi ai contra ta mii de acuzatori, pe când dacă stai necunoscut te găseşti în siguranţă? *Da*, zici tu, *însă şi când am merite, am mii de admiratori*. Apoi aici este răul cel mare, că boala vanităţii te vatămă nu numai când greşeşti, ci şi când ai merit în faptele tale; atunci eşti vătămat fiindcă a amăgit pe cei mulţi, iar acum fiindcă te lipseşte de orice plată.

Mare rău, iubiţilor, este vanitatea! Mare şi încărcat de toată necinstea. Dacă chiar şi în faptele omeneşti a iubi slava este un mare rău, dar când şi în cele duhovniceşti suferi de această boală, apoi ce iertare mai poţi avea? Ce iertare poţi avea, când tu nu voieşti a acorda lui Dumnezeu măcar atâta cinste şi valoare, pe câtă ai tu din partea slugilor tale? Sluga se uită în ochii stăpânului, lucrătorul iarăşi îşi are privirea îndreptată asupra celui ce urmează a-i plăti simbria pentru lucrul său, iar discipolul îşi are privirea aţintită asupra dascălului, pe când tu faci cu totul dimpotrivă, căci lăsând la o parte pe Stăpânul a toate, şi pe Cel ce te plăteşte, îţi întorci privirile la cei deopotrivă cu tine, deşi ştii bine că Dumnezeu îşi aduce aminte de faptele tale şi după aceasta, pe când omul se uită numai în prezent; şi în timp ce ai teatrul în cer, tu îţi aduni spectatori aici pe pământ. Luptătorul unde se luptă, acolo voieşte a fi încununat, pe când tu luptându-te în cer, cauţi să fii încununat jos pe pământ. Şi ce ar putea fi mai rău ca această smintire?

Să vedem încă şi cununile căpătate aici. Una, de pildă, este compusă din lipsă de minte, alta din zavistie către altul, cealaltă din ironie şi linguşire, o alta din bani, şi alta din vreun serviciu umil. Şi după cum copiii care se joacă îşi pun unii altora cununi de buruieni pe cap, iar cel încununat neştiind cauza se miră când vede pe cei din urma lui râzând, întocmai aşa fac şi cu tine cei ce te laudă, căci şi aceştia, punându-ţi pe cap o cunună de buruieni, râd cu hohot în sufletul lor. Şi dacă acea cunună ar fi compusă numai din buruieni, însă acum acea cunună este plină de toată vătămarea, care nimiceşte toate meritele noastre.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 346-347)

VANITATEA (consecințele)

„Şi de ce ar mai trebui să spunem de toate celelalte rele care izvorăsc de aici? De mii de ori aş prefera să fiu sclav barbarilor decât o singură dată sclav vanității; fiindcă aceia nici nu poruncesc astfel de lucruri robilor, precum cele pe care le porunceşte vanitatea supuşilor săi. *Tuturor fii sclav – zice ea –, de ar fi aceia mai străluciți decât tine, sau mai înjosiți chiar decât tine. Dispreţuieşte sufletul, neglijează virtutea, bate-ți joc de libertate, jertfeşte mântuirea ta. De faci vreun bine, să nu-l faci pentru mulțumirea lui Dumnezeu, ci pentru ochii celor mulți, ca astfel să pierzi cununa ce ți s-ar cuveni. De faci milostenie, sau de posteşti, dă pe față osteneala ce o depui şi te sileşte de a pierde astfel câştigul*.

Deci ce ar putea fi mai crud ca aceste porunci? De aici îşi are începutul şi invidia, de aici şi lipsa de minte, de aici şi iubirea de argint, care e mama tuturor relelor. Mulțimea aceea de slugi, caii cei împodobiți cu aur, linguşitorii, trăsurile cele ferecate cu argint şi toate celelalte, mai ridicole încă decât acestea, nu sunt pentru plăcere sau pentru vreo trebuință, ci numai spre satisfacerea vanității." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, p. 343)

VANITATEA (remedii)

„*Da*, zici tu, *cum că patima aceasta este rea, nu mai încape nici o îndoială; dar cum să putem fugi de ea, aceasta ar trebui să ne-o spui acum*. Înainte de toate, dacă te vei convinge bine că această boală este urâtă, vei câştiga prin aceasta un început bun de îndreptare, fiindcă şi cel ce este bolnav repede va chema pe doctor, dacă, mai înainte de orice se va convinge că este bolnav. Iar de mai cauți şi altă cale de scăpare, caută cu privirea necontenit spre Dumnezeu, şi mulțumeşte-te numai cu slava Lui. Patimă aceasta te face să te simți bine şi te îndeamnă ca să spui şi altora succesele tale, tu gândeşte-te iarăşi, că după ce vei spune nu vei avea de aici nici un câştig, şi prin aceasta ai stins acea poftă absurdă.

Spune sufletului tău: *Iată că te-ai trudit atâta timp ca să spui altora succesele tale, şi nu te-ai putut stăpâni impunându-ți tăcerea, ci le-ai expus înaintea tuturor; ei, şi ce ai câştigat mai mult de aici? Nimic mai mult, ci numai cea mai mare pagubă, şi că pe lângă toate acestea, apoi, te-ai lipsit şi de toate cele agonisite cu multă osteneală*. Pe lângă toate acestea mai gândeşte-te şi la faptul, că judecata şi hotărârea celor mai mulți este coruptă, şi nu numai coruptă, ci încă şi repede se vestejeşte. Chiar dacă pentru

moment te admiră, cu trecerea timpului însă le uită toate, şi cununa cea dată ție de Dumnezeu ți s-a răpit, în acelaşi timp nici lauda lor nu a avut putere să ți-o păstreze pentru un timp mai îndelungat. Dar chiar dacă ar rămâne cununa lor pe un timp mai îndelungat, totuşi e cea mai mare ticăloşie de a o schimba cu acea acordată de Dumnezeu, căci dacă după un timp oarecare acea cunună se va nimici, apoi ce justificare am putea avea, când noi trădăm pe cea care rămâne pentru totdeauna pentru cea care nu rămâne, şi pentru laudele câtorva pierdem atâtea bunuri? Deşi dacă ar fi cât de mulți cei ce ne laudă, noi tot suntem vrednici de jelit, ba încă atunci suntem mai de jelit, când ne laudă cei mai mulți. Şi dacă poate rămâi mirat auzind aceste cuvinte, ascultă pe Hristos care hotărăşte: *Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot aşa făceau proorocilor mincinoşi părinții lor* (Luca 6, 26). Şi cu drept cuvânt, fiindcă pentru fiecare meşteşug maiştrii trebuie să caute judecători, apoi tu cum de îngădui celor mulți ca să cerceteze şi aprecieze virtutea ta, şi nu îngădui mai cu seamă celui ce ştie totul, care poate să unească la un loc toate faptele tale, să le aprecieze şi să te şi încununeze? Cuvintele acestea ale Mântuitorului ar trebui ca să le scriem şi pe pereții casei, şi pe uşi, şi în cugetul nostru, şi necontenit să zicem către noi înşine: *Vai nouă! Când ne vor zice de bine toți oamenii*. Fiindcă aceştia care ne grăiesc de bine acum, mai pe urmă tot ei ne defaimă ca vanitoşi, iubitori de cinste şi de laudele lor. Nu tot aşa însă se petrec lucrurile şi cu Dumnezeu; ci când te vede că tu iubeşti slava cea de la El, atunci mai cu seamă te va lăuda, te va admira şi te va proclama, pe când cu omul e din contră, căci luându-te ca sclav în loc de om liber, şi printr-o simplă vorbă de multe ori aducându-ți laude mincinoase, ți-a răpit adevărata plată şi te-a supus lui mai abitir ca pe un sclav cumpărat cu argint. Pe sclavi îi au stăpânii lor sub ascultare după poruncile ce le dau, pe când tu slujeşti celor ce te laudă chiar şi fără porunci. Nici nu mai aştepți să mai auzi ceva de la ei, ci dacă numai simți ceea ce le place şi-i încântă, chiar neporuncind ei tu faci totul. Deci, de câtă osândă nu suntem noi vrednici, dacă pe mişei căutăm a-i încânta şi a-i sluji chiar şi mai înainte de a ne porunci, iar pe Dumnezeu, Care pe fiecare zi ne îndeamnă şi ne porunceşte, nici măcar nu voim a-L asculta? Deşi dacă tu iubeşti laudele şi slava, ar trebui să fugi de lauda oamenilor, căci numai atunci te vei învrednici de slavă; ar trebui să respingi aprobările oamenilor, fiindcă numai atunci te vei bucura de mii de laude, şi din partea lui Dumnezeu, şi din partea oamenilor. Pe nimeni nu obişnuim noi a slăvi, după cum slăvim pe cel ce respinge slava, şi nici a lăuda şi admira, decât pe cel ce dispreţuieşte a fi lăudat şi admirat. Şi dacă noi facem aşa, apoi cu atât mai mult Dumnezeul tuturor.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 343-345)

„Când Dumnezeu te laudă şi te slăveşte, cine ar putea fi mai fericit decât tine? Căci câtă deosebire este între slavă şi necinste, pe atâta este şi între slava cea de sus şi acea omenească, ba încă şi mai mare, fiindcă necomparată cu nimic şi încă este murdară şi urâtă, dar când o punem în comparaţie cu slava cea de la Dumnezeu, îţi poţi închipui cât de murdară şi urâtă ni se va arăta." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XVII, pp. 345-346)

VĂDUVIA (definiţia)

„Văduvia este un îndoit lucru.

- Cum este îndoit?

- Este şi săvârşire de fapte bune, dar şi o cinste covârşitor de mare. După cum dregătoria de conducător de popoare este un îndoit lucru. Este şi săvârşire de fapte, dar şi vrednicie. Este vrednicie, pentru că dregătoria îţi dă putere şi cinste din partea oamenilor. Este, însă, şi săvârşire de fapte, căci ajuţi pe cei nedreptăţiţi, împiedici pe cei ce fac rău, guvernezi oraşele, priveghezi îngrijindu-te de ne voile obşteşti, şi altele, mii şi mii. Tot aşa şi văduvia este şi vrednicie, dar este şi săvârşire de fapte. Este cea mai mare vrednicie, tocmai pentru că aceea este văduvă, aşa precum am arătat mai înainte. Este săvârşire de fapte, pentru că nu s-a căsătorit cu un alt bărbat, ci s-a mărginit la cel dintâi, pentru că a născut copii, pentru că a ospeţit străini, pentru că a spălat picioarele sfinţilor, pentru că a ajutat pe cei strâmtoraţi, pentru că a fost următoare la tot lucrul bun (cf. I Tim., 5, 10). Deci Pavel, când vorbeşte de faptele văduvelor, le lasă pe ele să săvârşească toate faptele văduviei." (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 352-353)

VĂDUVIA (adevărata văduvie)

„Văduvia nu este numai aceea de a nu se mărita a doua oară, precum şi fecioria nu este numai a rămâne nemăritată; însă, ce? După cum principalul în feciorie este modestia şi statornicia în credinţă, tot aşa şi în văduvie principalul este de a trăi singuratic, a stărui în rugăciuni, a se izbăvi de desfătări şi petreceri. *Iar cea care trăieşte în desfătări, zice, deşi vie, este moartă* (I Timotei 5, 6). Că, dacă ar urma ca aceea rămasă văduvă să aibă împrejurul său tot acelaşi vuiet şi tot aceleaşi fantezii, şi tot aceleaşi haine pe

care le avea pe când trăia bărbatul ei, apoi e mai bine să se mărite căci nu relaţia cu un bărbat este ceva rău, ci iscodirea şi limbuţia. De aceea s-au întors unele ca acestea în urma satanei, fiindcă nu au ştiut să văduvească bine.

Voieşti poate să ştii ce este o văduvă şi ce calităţi se cer ei? Ascultă-l pe Pavel ce spune: *dacă a crescut copii, zice, dacă a fost primitore de străini, dacă a spălat picioarele sfinţilor, dacă a venit în ajutorul celor strâmtoraţi, dacă s-a ţinut stăruitor de tot ce este lucru bun*. (I Timotei 5, 10). Dar, dacă după moartea bărbatului te desfeţi în bogăţii multe, desigur că nu vei putea suferi văduvia. Strămută însă bogăţia aceasta în ceruri, şi atunci îţi va fi uşoară sarcina văduviei. *Dar dacă eu am copii, zici tu, moştenitori ai averii părinteşti?* Învaţă-i ca şi ei să dispreţuiască averile. Strămută pe cele ce ţi se cuvin ţie şi opreşte pentru copii atât cât le ajunge; învaţă-i apoi ca şi ei să fie mai buni decât banii." (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VII, p. 84)

„Că văduva nu-i numai aceea care nu se căsătoreşte a doua oară, ci aceea care e plină de fapte bune, care face milostenie, care e bună şi îngrijeşte pe străini. Că dacă fecioarelor acelora nu le-a fost cu nimic de folos fecioria - şi doar cu mult mai mare-i fecioria decât văduvia -, ci au plecat cu necinste, stingându-li-se lumina candelelor, pentru că n-au putut arăta rod de milostenie şi iubire de oameni (Matei 25, 1-13), apoi cu mult mai mult văduvele. Pavel a auzit pilda aceasta şi, temându-se pentru ele, vorbeşte cu deosebită grijă de văduvie ca nu cumva văduvele să dispreţuiască celelalte virtuţi, încredinţate că le e de ajuns, pentru mântuire, de nu se mai căsătoresc a doua oară. De aceea spune Pavel: *Având mărturie de fapte bune* (I Tim., 5, 10). După cum fecioria e un lucru bun, dar fără fapte a ajuns fără de rod şi este izgonită din cămara de nuntă, tot aşa şi văduvia e un lucru bun, dar fără celelalte virtuţi e zadarnică şi de prisos. De aceea Pavel nu-i dă văduvei numai sfatul să nu se mărite a doua oară, ci-i cere şi altele, mai multe şi mai mari. După cum cei care înscriu ostaşi în armată caută oameni cu trupurile sănătoase, tot aşa şi Pavel, înscriind pe văduvă în oştirea lui Hristos, caută sănătate sufletească, tărie şi râvnă spre orice faptă bună." (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puţin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 355)

VĂDUVIA (elogiu văduviei)

„Văduvia este vrednicie, cinste, slavă foarte mare! Nu-i ocară, ci cunună! E drept că văduva nu are un bărbat care să locuiască împreună cu ea, dar are pe Hristos alături, şi El îndepărtează toate relele ce năvălesc asupră-i.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 347)

VĂDUVIA (crucea văduviei)

„Nu iubi pe bărbat mai mult decât pe Dumnezeu, şi atunci nu vei simți niciodată greutatea văduviei. Chiar de s-ar întâmpla să rămâi văduvă, tu nu o vei simți. Şi de ce oare? Fiindcă tu ai în locul bărbatului pe Dumnezeu şi protectorul tău Cel nemuritor.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni,* omilia VI, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 225)

„... femeia care îşi trăieşte cu uşurință văduvia s-a înfrânat de multe ori şi pe când îi trăia bărbatul...” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor,* 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 167)

„Da, ai dreptate, mi s-ar putea răspunde. Dar este foarte greu pentru o femeie, nepricepută în treburile bărbăteşti, să fie silită să facă tot ce fac bărbații. O femeie nu va putea să facă treburile bărbaților cu toată priceperea trebuincioasă şi va avea numai necazuri, va strica totul.

Vrei să spui, oare, că o femeie văduvă, care nu s-a mai măritat, şi-a pierdut toată averea? Vrei să spui că este lipsită de cele de trebuință? Vrei să spui că nu se găseşte nici o femeie în fruntea treburilor unei gospodării? Acestea sunt scuze şi pretexte menite să acopere numai slăbiciunile. Multe văduve şi-au condus treburile gospodăriei mai abitir decât bărbații; şi-au crescut copii rămaşi fără tată; unele şi-au mărit averea, iar altele nu şi-au împuținat deloc averea lăsată de soț.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 4, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 173)

„... să uşurăm truda văduviei cu gândul la bunele nădejdi ce le avem. Dar nu este nimic şi nimeni care să ne dezmintă nădejdile noastre dacă noi nu voim să ne fie dezmințite. Să nu voim! Să ne gândim că văduvia nu stă cu mult în urma fecioarei. Sunt cazuri când văduva chiar o întrece, atunci când fecioara se încurcă cu grijile lumii, iar văduva, după spusele lui Pavel, *a*

rămas singură şi-a pus nădejdea în Dumnezeu şi stăruie în cereri şi rugăciuni (I Tim., 5, 5) şi se îndepărtează de toate grijile vieții. Să ne gândim, deci, că văduva nu stă cu mult în urma fecioarei. Să intrăm în lupta aceasta, ca să dobândim cununile cuvenite luptei.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 181-182)

„Numai cele ce suferă văduvia pot cunoaşte bine greutățile ei.” (*Tratatul despre preoție,* cartea întâi, cap. 2, în vol. *Despre preoție,* p. 30)

VĂDUVIA (mângâiere pentru o tânără văduvă)

„E bine însă ca cei răniți să nu-şi irosească vremea în lacrimi şi suspine; se cade să se îngrijească şi de tămăduirea rănilor, ca nu cumva, din pricina lacrimilor, rana neîngrijită să se facă mai mare, iar vâlvătaia durerii, mai puternică. E bine să îngădui ca auzul rău să primească cuvânt de mângâiere.

Opreşte, dar, pentru puțină vreme izvoarele lacrimilor tale. Dă puțină ascultare şi celor ce vor să-ti aducă mângâiere!

Ți-am văzut marea ta durere. Aceasta m-a făcut să nu te supăr când durerea-ți era fără hotar. Nu te-am supărat îndată ce căzuse trăznetul. Am aşteptat să treacă timp şi te-am lăsat ca plânsul să te sature. Dar acum, când văd că întunecimea din jurul tău s-a risipit, când văd că poți privi mai limpede cele din preajma ta, când văd că poți asculta glasul celor ce încearcă să te mângâie, acum şi numai acum caut să adaug şi eu cuvinte de îmbărbătare alături de cele ale casnicilor tăi. Când furtuna e puternică, jalea răvăşeşte sufletul, iar cuvintele de mângâiere, departe de a potoli durerea, o ațâță şi mai mult, dau drumul la plânsete şi mai amare. Un om ca acesta reuşeşte să se facă urâcios; şi, pe lângă faptul ca aprinde şi mai mult focul durerii, se mai încarcă şi cu faima de prost şi de duşman al celui îndurerat.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 1, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 146)

„Îndeobşte femeile sunt mai înclinate spre suferință. Suferința se măreşte şi mai mult când loveşte o tânără femeie, rămasă de timpuriu văduvă, fără experiență în viață, înconjurată de nenumărate griji, crescută până în pragul văduviei în fast, veselie şi bogăție. Dacă o astfel de femeie n-are parte de ajutorul cel de sus, şi cel mai mic gând poate s-o doboare. Tu n-ai fost doborâtă. Asta mă face să spun că este ca mai mare şi cea dintâi

dovadă că Dumnezeu îți poartă mult de grijă. N-ai fost strivită de durere când sau năpustit asupra-ți necazuri atât de mari şi nici nu ți-ai ieşit din minți; iar aceasta nu se datoreşte ajutorului omenesc, ci mâinii care poate face totul, înțelepciunii lui nemărginite, priceperii Lui neînțelese de mintea omenească; aceasta se datoreşte Tatălui îndurător şi Dumnezeului întregii mângâieri. Scriptura spune: *El, după ce ne-a rănit, ne tămăduieşte, iar după ce ne-a bătut, ne leagă rănile noastre* (Osea 6, 1).

Pe când trăia fericitul tău bărbat, te bucurai de cinstea, îngrijirea şi dragostea lui. Te bucurai de tot ce era firesc să te bucuri din partea unui soț. Dumnezeu l-a luat la El. În locul lui a rămas lângă tine Dumnezeu, nu-s ale mele cuvintele acestea, ci ale fericitului profet David. El a spus: *Pe orfan şi pe văduvă va primi* (Ps., 145, 9); iar în altă parte îl numeşte pe Dumnezeu tatăl orfanilor şi judecătorul văduvelor (Ps., 67, 5). Vezi, dar, că Dumnezeu se îngrijeşte mult de oameni care au căzut astfel de nenorociri?

Cuvântul *văduvă* să nu-ți tulbure sufletul deloc! Să nu ți se zăpăcească mintea că ai rămas văduvă chiar în floarea vârstei! Aceasta mă face mai întâi să-ți vorbesc despre văduvie şi să-ți arăt că numele de văduvie nu este nume de nenorocire, ci nume de cinste, de cea mai mare cinste. Să nu-mi aduci ca mărturie părerea greşită a celor mai mulți oameni! Îți voi aduce ca mărturie legiuirea fericitului Pavel, dar, mai bine spus, legiuirea lui Hristos, deoarece, cele rostite de Pavel au fost rostite de Hristos prin el, după cum însuşi Pavel o mărturiseşte: *De vreme ce voi căutați dovadă că Hristos grăieşte întru mine* (II Cor., 13, 3). Ce spunea deci Pavel? *Văduva să nu fie înscrisă pe lista dacă are mai puțin de şaizeci de ani* (I Tim., 5, 9). Iar puțin mai jos: *Pe văduvele tinere nu le primi*. Prin aceste două texte Pavel vrea să arate ce lucru mare este văduvia. Când dă legi despre alegerea episcopilor nu vorbeşte de numele anilor; aici spune precis cât trebuie să aibă o văduvă ca să fie trecută pe listă. Pentru ce oare face aceasta? N-o face pentru că văduvia este superioară preoției, ci pentru că văduvele au de întâmpinat mult mai multe osteneli decât preoții; ele sunt asaltate din toate părțile de o mulțime de necazuri, atât din afară, cât şi din lăuntru. O văduvă tânără este ca o cetate lipsită de ziduri. După cum o cetate lipsită de ziduri este la bunul plac al tuturor jefuitorilor, tot astfel şi o văduvă tânără este asaltată de o mulțime de oameni care-i întind fel de fel de curse: unii îi doresc averile, iar alții caută să-i strice curăția sufletească şi trupească. Mai sunt în afară de acestea, şi alte prilejuri de cădere: dispreţul slugilor, treburi gospodăreşti rămase nefăcute, prețuirea mai mică decât prețuirea avută pe vremea când îi trăia bărbatul, fericirea celorlalte femei de-o vârstă cu ea, cărora le trăiesc soții. Adeseori chiar dorința de a trăi în lux şi desfătare înseamnă pe tinerele văduve să se căsătorească a doua oară.” (*Către o femeie rămasă văduvă de*

tânără, 1-2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 147-149)

„Unele văduve însă nu vor să se căsătorească legitim cu alt bărbat; trăiesc cu bărbații pe-ascuns, în taină. Fac aceasta ca să le laude lumea că trăiesc în văduvie. Tocmai această purtare a lor face dovada că oamenii nu socot văduvia un lucru de ocară, ci un lucru vrednic de admirație şi de cinste. Socotința aceasta o au nu numai creştinii, ci şi păgânii. Mi-amintesc că odinioară, pe când eram tânăr, dascălul meu de retorică[369] (şi era un păgân convins până în măduva oaselor) a lăudat-o în fața multora pe mama. După cum îi era obiceiul, a întrebat pe cei de lângă el cine sunt. Unii i-au spus că sunt fiul unei văduve. M-a întrebat atunci câți ani am şi de când este văduvă. Când i-am spus că are patruzeci de ani şi că sunt de douăzeci de ani de când a pierdut pe tatăl meu, s-a minunat şi a strigat cu glas mare, spunând celor de față: *Ah, ce femei au creştinii!* De o atât de mare admirație şi laudă se bucură văduvia nu numai în ochii creştinilor, ci şi a păgânilor! Pavel spunea, cunoscând toate acestea: *Văduva să nu fie trecută pe listă dacă are mai puțin de şaizeci de ani!* (I Tim., 5, 9). Mai mult încă! Nici după atât de mare mărturie de ani nu-i îngăduie să fie rânduită în ceata sfântă a văduvelor; îi mai cere să aibă şi alte calități. Iată-le: *Având mărturie de fapte bune: dacă a crescut copii, dacă a primit pe străini, dacă a spălat picioarele sfinților, dacă a ajutat pe cei strâmtorați, dacă a fost următoare la tot lucrul bun!* (I Tim., 5, 10). Vai câtă cercetare! Câtă examinare! Cât de mare virtute cere Pavel de la văduvă! Cât de precis este în cuvinte! N-ar fi făcut aceasta dacă n-ar fi fost vorba să-i încredințeze un lucru de preț şi vrednic. Pavel spune mai departe: *Pe văduvele tinere nu le primim* (I Tim., 5, 11). Adaugă apoi şi pricina pentru care dă o astfel de poruncă: *Deoarece, atunci când disprețuiesc pe Hristos, vor să se mărite* (I Tim., 5, 11). Prin aceste cuvinte lasă să se înțeleagă că femeile care şi-au pierdut bărbații sunt unite cu Hristos. Pavel se exprimă astfel ca să arate că unirea dintre văduvă şi Hristos este mai uşoară decât orice legătură între soți, că unirea aceasta este o unire uşor de suportat. Cu alte cuvinte, văduvele vor să se mărite deoarece disprețuiesc pe Hristos, ca şi cum ar disprețui pe un bărbat blând, care nu se poartă cu ele cu autoritate, care le lasă să trăiască după capul lor. Dar Pavel nu se mărgineşte la atâta; purtarea lui de grijă de văduvă este mare, căci, de

[369] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: E vorba de Libaniu. (n.s. 8, p. 149).

pe altă parte spune: *Văduva care trăieşte în desfătare a murit de vie; iar cea cu adevărat văduvă, rămasă singură, şi-a pus nădejdea în Dumnezeu şi stăruie în cereri şi rugăciuni ziua şi noaptea* (I Tim., 5, 6, 5). În Epistola către Corinteni, spune: *Mai fericită este văduva dacă rămâne necăsătorita* (I Cor., 7, 40). Vezi cât de lăudată este văduvia? Şi laudele acestea sunt aduse pe timpul Noului Testament, când străluceşte o altă virtute mare, virtutea fecioriei. Cu toate aceste, virtutea fecioriei nu poate ascunde mărgăritarele văduviei. Strălucesc şi ele, căci văduvia îşi are propria ei vrednicie." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 149-150)

„Nu socoti văduvia o ocară. Dacă văduvia ar fi o ocara, apoi cu atât de mult fecioria. Dar nu! Văduvia nu-i o ocară, ferească Sfântul! Dacă admirăm şi lăudăm cu toții pe femeile care se înfrânează, când le trăiesc bărbații, cum să nu admirăm, cum să nu lăudăm pe femeile care arată tot atât de mare dragoste față de soț după moartea lor. Îți spuneam şi mai înainte: Pe când trăiai cu fericitul Tirasie te-ai bucurat de prețuirea lui cea multă, de marea sa purtare de grijă, aşa cum, de altfel, era şi firesc să te bucuri din partea unui soț. Acum, după moartea soțului tău, ai în locul lui pe Dumnezeu, Stăpânul tuturora. Dumnezeu îți purta de grijă şi mai înainte; acum însă o face mai mult şi cu mai mult drag. Îți aminteam şi mai înainte că Dumnezeu ți-a şi dat o mare dovadă de deosebită grijă ce îți poartă: te-a păstrat sănătoasă şi nevătămată, deşi ai fost azvârlită într-un cuptor atât de mare de griji şi de dureri; nu te-a lăsat să suferi ceva neplăcut şi nedorit. Dumnezeu, Care n-a îngăduit să te îneci într-o furtună atâta de cumplită, cu atât mai mult acum, pe vreme liniştită, îți va păzi sufletul şi-ți va uşura văduvia cu părutele ei greutăți." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 150-151)

„Dacă soțul tău ar fi pierit desăvârşit, şi cu sufletul, nu numai cu trupul, da, ar trebui să te tulburi şi să suferi. Dar nu! Tu nu trebuie să plângi, ba, dimpotrivă, să te bucuri că soțul tău a călătorit spre un port liniştit şi s-a dus la Împăratul lui cel adevărat! Moartea lui nu-i moarte, ci călătorie, mutare de la o stare mai rea la una mai bună, de pe pământ la cer, de la oameni la îngeri şi arhangheli, la Stăpânul îngerilor şi arhanghelilor. Pe când trăia pe pământ şi slujea în armata împăratului pământesc, era firesc să se aştepte la primejdii şi la fel de fel de uneltiri din partea celor invidioşi. Da, cu cât îi creştea mai mult cinstea şi bunul nume, cu atât mai mult se mărea şi ura duşmanilor săi. Odată plecat pe celălalt tărâm, astfel de bănuieli au

dispărut cu totul. Deci, în loc să te boceşti că ți-a fost luat de Dumnezeu, deşi era un bărbat bun şi plin de virtuți, ar trebui mai degrabă să te bucuri că a plecat împăcat cu Dumnezeu, încărcat de cerească slavă, că a scăpat de toată neliniştea venită peste el de la primejdiile din viață şi că a ajuns într-un loc unde se bucură de multă pace şi de multă linişte. Nu este oare o nebunie să mărturiseşti că cerul este mai bun decât pământul, şi totuşi să jeleşti că bărbatul tău s-a mutat de pe pământ la cer? (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 151-152)

„Dacă vrei să-l vezi pe soțul tău față către față (şi ştiu că asta ți-i dorința cea mai mare), atunci păstrează-i patul neatins de alt bărbat, sârguieşte-te să duci viața pe care a dus-o el! Şi negreşit vei pleca în acelaşi loc în care este el şi vei trăi cu el nu cinci ani, câți ai trăit aici pe pământ, nici douăzeci, nici o sută, nici o mie, nici două mii, nici zece mii, nici de mai multe ori pe atâtea, ci veacuri nenumărate, veacuri nesfârşite.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 152-153)

„Te întreb: Dacă cineva ți-ar fi făgăduit să-l facă pe bărbatul tău împăratul întregului pământ, cu condiția ca să stai departe de el douăzeci de ani, iar apoi ți-ar fi făgăduit ca, după trecerea acestor ani să-ți dea şi ție o coroană împărătească, mantie de purpură, şi aceeaşi cinste ca şi soțului tău, spune-mi, te rog, n-ai fi suferit fără revoltă şi cu înțelepciunea cuvenită despărțirea de bărbatul tău? Nu te-ai fi bucurat, oare, de acest dar, n-ai fi socotit, oare, că este vrednică de dorit făgăduința? Prin urmare, îndură şi acum această despărțire; nu pentru dobândirea împărăției celei pământeşti, ci pentru dobândirea împărăției celei cereşti. Suferă acum, ca să primeşti înapoi pe bărbatul tău îmbrăcat, nu cu haină de aur, ci cu nemurire şi cu slavă, aşa cum sunt îmbrăcați locuitorii cerului. Dacă totuşi ți-i greu să stai despărțit atâta vreme, apoi visurile să-ți dea o mare mângâiere. Îl vei vedea din când în când în vis. Vei sta de vorbă cu el, aşa cum stăteai înainte. Îi vei privi chipul lui dorit. Să te mângâie visurile cum te mângâiau scrisorile! Dar, mai bine spus, visurile pot să te mângâie mai mult decât scrisorile. În scrisori vedeai numai literele şi cuvintele; în vis vezi chipul lui, râsul lui dulce, statura şi mersul lui; în vis auzi cuvintele lui şi-i recunoşti glasul mult iubit.” (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 153-154)

„Dacă însă doreşti siguranța vieții pe care ți-o dădea bărbatul tău; dacă doreşti ca averea ta să-ți fie păzită tot atât de bine şi-o păzea el; dacă doreşti să nu cazi pradă uneltirilor celor ce caută fericirea lor în nefericirea altora, atunci *aruncă spre Domnul grija ta şi El te va hrăni* (Ps., 54, 25). Scriptura spune: *Uitați-vă la neamurile cele din început şi vedeți cine a nădăjduit în Domnul şi a fost ruşinat? Cine L-a chemat şi a fost trecut cu vederea? Sau cine a rămas în poruncile Lui şi a fost părăsit?* (Înț. Sir., 2, 10-11). Domnul, Care a ridicat de pe sufletul tău o durere atât de mare şi atât de greu de suportat, Domnul, Care a făcut să fii acum liniştită, tot El a îndepărtat de la tine şi necazurile viitoare. Cred că eşti de aceeaşi părere cu mine, că, de acum înainte, nu vei mai primi o rană sufletească mai cumplită decât cea trecută. Tu, care ai suportat cu curaj nenorocirea trecută, şi ai suportat-o tocmai când erai lipsită de experiență, vei suporta cu uşurință şi necazurile viitoare, dacă ar veni peste tine; dar să dea Dumnezeu să nu vină! Caută, deci, cerul şi pe cele ce duc la cer, şi atunci nimic dintre cele de pe pământ nu va putea să te vatăme, nici chiar stăpânitorul lumii întunericului (Efes., 6, 12). Cu o singură condiție: să nu ne vătămăm pe noi înşine. Dacă ne rămâne sufletul sănătos, nu ne supără nici luarea averii, nici tăierea trupului." (*Către o femeie rămasă văduvă de tânără*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 160-161)

VĂDUVIA (ajutorarea văduvelor)

„O văduvă este o femeie care, putând să se recăsătorească, suferă, din frică de Dumnezeu, greutățile şi necazurile văduviei. Să le întindem deci mâna, noi toți şi bărbați şi femei, de teamă ca într-o zi să nu fim în aceleaşi greutăți. (…) Lacrimile văduvelor nu au puțină virtute şi putere, ele pot să deschidă chiar cerul. Să ne ferim de a le insulta, de a înmulți greul lor şi necazul lor; ci, dimpotrivă, să le ajutăm în toate felurile. Dacă o vom face, ne vom procura un ajutor sigur şi în lumea aceasta şi în cealaltă. Nu numai aici jos ne vor fi aceste femei de un mare ajutor, ci chiar şi în cealaltă viață; căci binele pe care îl vom fi făcut lor va înlătura şi va şterge cea mai mare parte din păcatele noastre şi ne va face să apărem cu încredere înaintea tronului lui Iisus Hristos." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXX, 3, p. 359)

VĂDUVIA (purtarea văduvelor)

„… văduva nu ar fi dată ca pildă doar fiindcă nu trece în a doua căsătorie, ci fiindcă ar fi împodobită cu alte multe, precum iubirea de străini,

iubirea de săraci, iubirea de stăruință în rugăciuni şi toate celelalte pe care le cere Pavel în Epistola către Timotei.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXVI, p. 391)

VĂDUVIA (meritul văduvelor)

„Da, acestea sunt armele văduviei: lacrimile, suspinele şi rugăciunile neîntrerupte. Prin ele poate îndepărta nu numai răutatea omenească, ci şi ostenelile diavoleşti. Văduva este scăpată de grijile lumeşti şi merge, deci, pe calea ce duce către cer. Grija şi dragostea ce trebuie să le arate bărbatului ei, le va putea cheltui în lucrurile cele duhovniceşti. Iar dacă vrei să-mi spui că în vechime văduvia era o nenorocire, îți voi spune că şi moartea era blestem, dar a ajuns cinste şi vrednicie pentru cei ce-o poartă cu îndrăznire. Precum se încununează cu moartea mucenicii, tot aşa şi văduva dobândeşte, prin văduvie, mare vrednicie. Văduvia este vrednicie, cinste, slavă foarte mare! Nu-i ocară, ci cunună! E drept că văduva nu are un bărbat care să locuiască împreună cu ea, dar are pe Hristos alături, şi El îndepărtează toate relele ce năvălesc asupră-i.” (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 348)

„Vrei să vezi cât de însemnată e văduva, cât de cinstită şi iubită e de Dumnezeu şi ce apărător strălucit este (El)? Numai ce se înfățişează înaintea lui Dumnezeu, că şi scoate de la osândă, împăcând cu Dumnezeu pe cei osândiți, pe cei deznădăjduiți, pe cei lipsiți de îndrăznire, pe cei ce sunt în război cu Dumnezeu şi sunt lipsiți de apărare. Nu le aduce numai iertare şi scăpare de pedeapsă, ci le dă şi multă îndrăznire şi strălucire, şi-i face mai curați ca razele de soare, de-ar fi ei cei mai murdari dintre oameni. Ascultă ce spune Dumnezeu iudeilor! *Când veți întinde mâinile voastre către Mine, îmi voi întoarce ochii Mei de la voi; de veți înmulți rugăciunea voastră, nu vă voi auzi, că mâinile voastre sunt pline de sânge* (Is., 1, 15). Totuşi, acestor spurcați, acestor ucigaşi, acestor oameni care n-au îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, acestor oameni lipsiți de cinste, acestora le făgăduieşte Dumnezeu împăcare dacă iau în ajutor văduvele nedreptățite. Da, după ce a spus: *Voi întoarce ochii Mei de la voi şi nu vă voi auzi,* zice: *Judecați cu dreptate pe orfan şi faceți dreptate văduvei; şi veniți să vorbim! Şi dacă vor fi păcatele voastre roşii ca purpura, ca zăpada le voi înălbi* (Is., 1, 17-18). Ai văzut câtă putere are văduva?

Unde îşi arată văduva ajutorul ei? Nu înaintea stăpânitorului şi împăratului celor de pe pământ, ci chiar înaintea Împăratului cerurilor! Are puterea să potolească mânia lui Dumnezeu, să împace pe Stăpân cu cei care zac de boli de nevindecat, să-i smulgă din pedepse de nesuferit, să spele sufletul mânjit de murdăria păcatelor şi să-l curețe bine de tot. Să nu o disprețuim, dar, pe văduvă, ci să-i dăm toată îngrijirea. Apărător ne este adevărata văduvă!" (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 2, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 349)

VĂDUVIA (vrednicia văduvei)

„Când vorbeşte Pavel de vrednicia văduvei, nu o lasă să intre în ceata văduvelor, în rândul lor, până ce n-a împlinit şaizeci de ani. Aproape că îi spune: *Să facă faptele pe care trebuie să le facă o văduvă; dar de vrednicia de văduvă să se învrednicească atunci când a săvârşit toate acele fapte, când vârsta îi dă tărie, când faptele o dovedesc, când are mărturie din afară*.

Nimeni să nu socotească potrivite cuvintele lui Pavel numai femeilor! Se potrivesc şi bărbaților!" (*La cuvintele: <<Văduva să nu fie înscrisă dacă are mai puțin de şaizeci de ani>>; şi despre creşterea copiilor; şi despre milostenie,* 4, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 353)

VĂDUVIA (îndemn la purtarea jugului văduviei)

„Văduvia este văduvie fie că ai rămas văduvă de tânără, fie că ai rămas văduvă la bătrânețe. Cu toate acestea, nu toate văduvele vor primi aceleaşi răsplătiri de la Dumnezeu; unele vor primi mai mari răsplăți, altele mai mici. Cele care au primit jugul văduviei din tinerețe se vor bucura şi de mai multă cinste şi de mai mult dar; cele care au primit jugul văduviei chiar la bătrânețe se vor bucura de altfel de cinste, de altfel de dar.

- De ce?

- Pentru că unele, din pricina fricii de Dumnezeu, au îndurat toate greutățile văduviei, deşi le stăteau în cale atâtea piedici; iar celelalte nici n-au asudat, nici n-au ostenit. Cum ar fi asudat, cum s-ar fi ostenit de vreme ce nimic şi nimeni nu le silea? Prin urmare, după cum văduva căsătorită a doua oară este inferioară celei căsătorite o singură dată, tot astfel văduva rămasă văduvă chiar de la tinerețe va putea să întreacă cu mult pe aceea care şi-a pierdut bărbatul la tinerețe. Şi una, şi alta au avut un singur bărbat; totuşi cea

dintâi a mers multă vreme pe drumul înfrânării şi al curăției trupeşti şi sufleteşti, pe când cealaltă a rămas cu multe stadii în urmă.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 181)

„Ați fost dezlegate de lanțurile căsniciei? Rămâneți libere! Căutați cerul! Arătați prin viața voastră că trăiți ca în cer. Uniți-vă cu Hristos! Purtați-vă aşa cum se cuvine unor femei care au un astfel de Mire...” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 6, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 182)

VĂDUVIA (încălcarea făgăduinței văduviei)

„... văduva care a făgăduit că va rămâne văduvă, dar îşi calcă apoi legământul făcut față de Dumnezeu, cade din acelaşi păcat şi va primi aceeaşi pedeapsă ca şi fecioara care şi-a călcat făgăduința fecioriei. Trebuie însă să spun chiar ceva mai mult, că săvârşeşte un păcat şi mai mare şi va primi o pedeapsă mai grozavă. Am spus şi la început: nu-i tot una să cadă în aceleaşi ispite o femeie care a încercat toate greutățile şi neajunsurile căsniciei, şi alta care n-are cunoştință de ele.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 3, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 171)

VĂDUVIA (şi fecioria)

„N-ai avut putere să te urci pe culmea cea mai înaltă, al fecioriei? Caută să nu cazi de pe culmea cealaltă, care stă îndată după feciorie, a văduviei! Întru atât este superioară fecioria, întrucât pe ea n-a învins-o măcar o singură pofta trupului; pe tine însă, după ce te învinsese mai înainte, n-a putut să te biruie mai târziu. Tu ai biruit după ce fuseseşi învins; ea însă biruie fără să aibă o umbră de înfrângere. Deosebirea între tine şi ea este numai la început; la sfârşit însă, stai alături de fecioară” (*Despre Feciorie*, 37, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 63-64)

„Văduva este inferioară fecioarei numai prin aceea că a fost la început căsătorită; la sfârşit însă, este egală cu fecioara şi-şi dă mâna cu ea.” (*Despre căsătoria a doua a văduvelor*, 2, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 167)

VEDENIILE

„*Şi a luat o piatră şi şi-a pus-o sub cap.*
Uită-te la bărbăţia lui Iacov! S-a folosit de o piatră în loc de pernă şi s-a culcat pe pământul gol. De aceea, pentru că avea suflet de filozof şi cuget de bărbat, pentru că era desprins de orice viaţă luxoasă, Dumnezeu l-a învrednicit şi de vedenia aceea minunată. Aşa-i Stăpânul nostru! Când vede că un om are suflet simţitor, că nu face multă vorbă de cele de aici, are de el nespus de multă grijă." (*Omilii la Facere,* omilia LIV, III, în col. PSB, vol. 22, p. 208)

VIAŢA (creştină)

„Într-adevăr, Dumnezeu voieşte sau doreşte ca toate cele ale noastre să fie bune; deci ceea ce El voieşte, aceea este şi în interesul nostru. Şi ce oare voieşte Dumnezeu? A vieţui în sărăcie, în umilinţă, în dispreţuirea slavei, în înfrânare, iar nu în dezmierdări; în nevoi şi necazuri, şi nicidecum în linişte şi trândăvie; în a plânge, iar nu în a fi distraţi şi râzând, şi în toate celelalte pe care El le-a legiuit." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XX, p. 399)

„Pe cel credincios nu-l poate întrista nimic din cele de aici, se deosebeşte de necredincioşi chiar din viaţa aceasta, înainte de bunătăţile cele ce au să fie, căci primeşte aici, pe pământ, nu mici bunătăţi de pe urma învăţăturii lui Hristos, ci culege datorită ei foarte mare fericire şi necontenită bucurie. De aceea şi Pavel zice: *Bucuraţi-vă pururea întru Domnul; şi iarăşi zic: bucuraţi-vă* (Filipeni 4, 4). Prin urmare, chiar înainte de înviere, primim mare răsplată, prin aceea că nu cădem doborâţi de nenorocirile ce ne lovesc, ci avem multă uşurare prin nădejdea bunătăţilor ce au să fie." (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul V, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă...,* p. 117)

„Să audă acestea şi cei ce au fost învredniciţi de curând de darul botezului şi noi toţi, care ne-am împărtăşit de acest har mai demult, şi să primim sfatul dascălului lumii şi să luăm aminte, cum vrea el să fie cei ce s-au împărtăşit o dată de Sfintele Taine, cât de înstrăinaţi să fie de viaţa aceasta! Aceasta nu înseamnă că trebuie să locuiască undeva în afară şi departe de lumea aceasta, ci, vieţuind în mijlocul ei, să nu se deosebească cu nimic de cei ce sunt departe, ci să lumineze precum stelele şi să arate, prin

fapte, necredincioşilor că ei s-au mutat în altă cetate şi nu au nimic comun cu pământul şi cu lucrurile pământeşti.

Şi după cum prin hainele strălucitoare atrageţi acum privirile tuturor spre voi, şi covârşitoarea curăţie a sufletelor voastre este exprimată şi prin strălucirea veştmintelor, aşa şi de acum încolo – şi voi, care aţi fost învredniciţi acum de dar, şi noi, toţi care ne-am împărtăşit deja de aceeaşi cinste ca şi voi – drept este ca să ne arătăm înaintea tuturor prin cea mai înaltă vieţuire şi să luminăm ca o lumină pe toţi care ne privesc. Căci haina aceasta duhovnicească, dacă am vrea să-i păstrăm strălucirea, pe măsură ce trece timpul, mai strălucitoare îşi trimite lumina şi devine mai orbitoare, ceea ce nu se poate întâmpla niciodată cu hainele materiale. Căci şi dacă ne îngrijim în fel şi chip de ele, se uzează în timp şi se învechesc, ori sunt mâncate de molii şi multe altele strică hainele acestea materiale. Dar haina virtuţii, dacă ne sârguim şi noi să facem cele din partea noastră, nici pată nu primeşte vreodată, nici nu se învecheşte, ci pe cât trece vremea, pe atât frumuseţea mai mult sporeşte şi se face mai strălucitoare şi împrăştie mai multă lumină.” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 114)

VIAŢA (în Hristos)

„Să ne îmbrăcăm întru Domnul nostru Iisus Hristos şi cu El să fim în toată vremea, fiindcă şi aceasta înseamnă a ne îmbrăca întru El, anume a nu fi lipsiţi de El niciodată, de a-L avea veşnic în noi, prin sfinţenia şi prin blândeţea noastră. Tot aşa vorbim şi de prieteni, când zicem: *Cutare s-a îmbrăcat [legat] cu cutăriţă*, arătând prin aceasta marea dragoste dintre ei şi convieţuirea lor neîntreruptă. Căci cel îmbrăcat se arată a fi ceea ce este cel cu care s-a îmbrăcat. Deci să Se arate şi în noi totdeauna Hristos, cu Care suntem îmbrăcaţi. Şi cum Se arată? Dacă vom face toate cele pe care le porunceşte, şi ceea ce a făcut şi El.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 456)

„Iar noi, fiind ai lui Hristos, şi îmbrăcându-L, şi fiind învredniciţi de hrana şi băutura Lui cea duhovnicească, aşa să trăim, încât să nu avem nimic comun cu lucrurile lumii acesteia. Căci ne-am înscris în altă cetate, în Ierusalimul cel de sus. De aceea, vă rog, să arătăm fapte vrednice de acea cetate, ca şi prin cele care ne fac virtuoşi şi prin cele pe care îi stârnim pe alţii să-L slăvească pe Stăpân, să atragem multă bunăvoinţă de sus.”

(*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi” (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 80)

„Viața creştină este în noi reproducerea vieții lui Iisus Hristos. Sau chiar, dacă noi voim să-l urmăm pe apostolul în definiția lui, *este Hristos viu în noi înşine*. Totul prin Iisus Hristos, totul pentru Iisus Hristos, totul în Iisus Hristos. De când prin întruparea Sa, Fiul lui Dumnezeu a socotit demn să devină al nostru, El singur este centrul spre care converg toate, punctul de plecare de unde ființa noastră, viața noastră, actele noastre trebuie să-şi ia cursul lor şi să-şi urmeze drumul lor. A trăi cu viață creştină, înseamnă a ține seamă de Iisus Hristos în toate lucrurile. A iubi pe Iisus Hristos, a primi pe Iisus Hristos, a ne da lui Iisus Hristos, a trăi din Iisus Hristos: iată toată viața creştină,

A iubi pe Iisus Hristos. Înseamnă mai întâi a recunoaşte tot ceea ce a făcut Iisus Hristos pentru noi şi a adânci în această iubire răceala din inimile noastre. Însă iubirea lui Hristos nu constă în emoții sterile, ea se arată prin realități generoase. El împlineşte poruncile, el face fapte, el plasează în obiectul iubit toate plăcerile lui şi toate bucuriile lui. Cerul pe pământ este de a iubi pe Iisus Hristos. Suprema nenorocire este de a nu-L iubi.

A primi pe Iisus Hristos. Cum să-1 respingi când El Însuşi vine la noi? Şi cu câtă iubire! Şi cu ce elan! Mai înainte de creația lumii, El se gândeşte la noi, El ne iubeşte, El ne pregăteşte bunurile noastre veşnice. La timpul arătat, El coboară din ceruri, *ieşind din sânul Tatălui*, ia sclavia noastră, se face părtaş la viața noastră, suferă toate mizeriile, se supune la o ispăşire îngrozitoare, şi zdrobit de dureri, moare pe lemnul de osândă al criminalilor. Iată-l pe Iisus pe care-L primim noi, pe care ni-L dă Dumnezeu şi pe care viața creştină ne face să-L primim în mod iubitor.

A ne da lui Iisus Hristos (…) În mod sigur Iisus S-a dat pentru omenirea întreagă; însă nu-L auzim noi pe Sfântul Pavel strigând: *El m-a iubit, El S-a dat pentru mine?* Cuvinte delicioase! Răscumpărarea se concentrează în mine, binele general devine binele meu propriu şi eu însumi mă dau cu totul întreg celui care se dă cu totul întreg mie. De asemenea, eu părăsesc totul, eu abandonez totul, creaturile nu-mi mai sunt nimic, lumea a încetat să mai fie, Iisus Hristos singur este binele meu, fericirea mea, viața mea.

A trăi prin Iisus Hristos. Chiar aici ajungem noi la vârful cel mai înalt al vieții creştine. Sfântul Pavel îndrăzneşte să formuleze astfel

această viață prin Iisus Hristos: *Eu trăiesc, însă nu mai trăiesc eu, ci Iisus Hristos trăieşte în mine*. Ce înseamnă a trăi aşa? Mai întâi înseamnă a nu mai avea altă țintă în toate actele noastre decât aceea de a plăcea lui Iisus Hristos. Înseamnă apoi a-I împlini voințele Lui şi a asculta de poruncile Lui. Să mergem mai înainte. A trăi prin Iisus Hristos înseamnă a gândi, a vorbi, a judeca, a acționa ca şi El; înseamnă a muri pentru tot restul şi a nu mai trăi decât pentru El singur." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* pp. 326-327)

„Să nu ne facem prieteni decât pentru Dumnezeu şi în Dumnezeu. Să nu ne facem duşmani, decât pentru cauza lui Dumnezeu. Vorbim noi? Aceasta s-o facem pentru Dumnezeu. Păstrăm tăcerea? S-o facem în vederea lui Dumnezeu. Bucuriile noastre să-1 aibă pe Dumnezeu ca şi izvor; durerile noastre să-1 aibă pe Dumnezeu ca şi sfârşit. Reproşurile şi laudele, onorurile şi umilirile, să le primim toate pentru Dumnezeu şi numai pentru Dumnezeu. Pentru Dumnezeu să ne înfrânăm patimile noastre; pentru Dumnezeu să respingem bucuriile periculoase ale lumii şi ale simțurilor." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 405)

VIAȚA („Intrați pe uşa cea strâmtă")

„*Intrați prin uşa cea strâmtă, că largă este uşa şi lată calea care duce la pieire şi mulți sunt cei care o află* (Matei 7, 13). Când auzi de uşa cea largă şi de calea cea lată, să nu te înşele aceste cuvinte dintru început, nici să nu te uiți că merg mulți pe ea, ci gândeşte-te că sfârşitul este strâmt. Gândeşte-te aşa cum trebuie şi la aceea că nu vorbeşte aici de o uşă palpabilă, nici de o cale obişnuită, ci de toată viața noastră, că îndemnul se referă la virtute şi păcat. Pentru aceasta, chiar de la început ne spune aşa: *Intrați prin uşa cea strâmtă*; numeşte aşa uşa virtuții. Apoi, după ce ne spune: *Intrați prin uşa strâmtă*, ne arată şi pricina pentru care ne dă acest sfat. Chiar dacă e strâmtă, spune El, şi e plină de osteneli la intrare; dar dacă vă osteniți puțin, veți da de lărgime, care are să vă dea multă tihnă. Să nu vă uitați că este strâmtă, spune El. Începutul să nu vă tulbure şi nici îngustimea intrării să nu vă facă să pregetați! Uşa cea largă şi calea cea lată duc la pieire. De aceea, mulți sunt înşelați la începutul căii; nu văd mai dinainte cele ce vor urma şi se pierd. De aceea spune Domnul că *largă este uşa şi lată calea care duce la pieire şi mulți sunt cei care o află*. Bine a numit această uşă largă şi lată calea care duce la pieire!" (*Omilii la săracul Lazăr,*

cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 154-155)

„*Intraţi prin uşa cea strâmtă*. O numeşte strâmtă nu pentru că uşa în sine e strâmtă, ci pentru că voinţa noastră, aplecată mai mult spre trândăvie, o socoteşte strâmtă. N-a numit-o strâmtă ca să ne abată paşii de la ea, ci ca mai mult să alegem această cale, fugind de lărgimea celeilalte şi cunoscând pe fiecare după sfârşitul ei.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul VII, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 155)

VIAŢA („Hristos trăieşte în mine”)

„El (Pavel – n.n.) nu zice: *viez eu,* ci *viază în mine Hristos.* Cine ar putea să scoată o astfel de voce? Fiindcă el s-a dat supus lui Hristos, căci a îndepărtat toate cele lumeşti, şi totul făcea după voinţa Aceluia, nu a zis: *viez în Hristos,* ci mai mult încă: *viază în mine Hristos.*” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 62)

VIAŢA (- „chip şi înşelăciune”)

„Toată viaţa aceasta este chip şi înşelăciune, nedeosebindu-se întru nimic de vise. De aceea şi fericitul Pavel spunea în epistola sa: *Trece chipul lumii acesteia*! (I Cor.,7, 31), arătând că fiecare din cele omeneşti este numai chip, trece ca umbra şi visul, n-are nimic adevărat şi trainic. N-ar însemna, oare, să ai minte de copil, să te luminezi de umbre, să te lauzi cu visurile şi să-ţi lipeşti inima de cele de care după puţină vreme pier? *Trece chipul lumii acesteia*! Când auzi că *trece*, pentru ce-l mai cauţi? Când auzi că toate cele omeneşti sunt numai chip, lipsite de orice realitate, pentru ce te laşi de bună voie înşelat, pentru ce nu te gândeşti că sunt uşor schimbătoare şi nesigure, pentru ce nu te fac să treci pe lângă ele şi să-ţi muţi dorinţa la cele veşnice, la cele nemişcătoare, la cele sigure, la cele care nu se schimbă?” (*Omilii la Facere,* omilia XXXV,VII, în col. PSB, vol. 22, p. 27)

„Precum relele din această viaţă nu sunt adevărate, la fel, bunurile nu sunt bunuri adevărate.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LVI, 1, p. 275)

VIAŢA („viaţa aceasta este umbră şi vis”)

„Viața aceasta este o scenă de teatru şi vis, căci precum când se ridică cortina pe scena teatrului toate se risipesc, şi toate visurile zboară când se arată raza luminii, tot aşa şi acum când se întâmplă sfârşitul unuia, sau sfârşitul obştesc de s-ar întâmpla, toate se strică, toate se nimicesc şi dispar.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 172)

„Ascultă ce spune Solomon, el care a avut o mare experiență a faptelor şi a lucrurilor prezente. *Am început lucrări mari: am zidit case, am sădit vii, am făcut grădini şi parcuri şi am sădit în ele tot felul de pomi roditori; mi-am făcut iazuri, ca să pot uda din ele o dumbravă unde creşteau copacii; am cumpărat robi şi roabe şi am avut feciori născuți în casă, asemenea şi turme de oi fără de număr, mai mult decât toți cei care au fost înaintea mea în Ierusalim. Am strâns aur şi argint şi număr mare de regi şi de satrapi; am adus cântăreți şi cântărețe şi desfătarea fiilor omului mi-am agonisit : o prințesă şi alte prințese* (Ecclesiastul 2, 4-8). Nimeni, cu un cuvânt, n-a fost atât de dezmierdat, atât de slăvit; nimeni n-a fost atât de înțelept, şi nimănui nu i-au mers lucrurile aşa de bine, după cum le-a văzut mai înainte cu mintea sa. Ei, şi ce a fost cu aceasta? Cu nimic nu s-a folosit din toate acestea, şi iată ce spune: *Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciune.* (Ecclesiastul 1, 2). Şi priveşte că n-a spus simplu *deşertăciune*, ci a exagerat cuvântul prin exagerare.

Să-i credem deci lui vă rog, ca unul ce a ajuns la această convingere în urma unei mari experiențe.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XV-a, p. 173)

VIAȚA (lupta vieții)

„Viața de aici, de pe pământ, este o luptă, o întrecere în stadion; viața viitoare, răsplata, cunună, premii. După cum atletul în arenă trebuie să lupte, să asude, să se umple de praf, să transpire, să se ostenească şi să sufere, tot aşa şi omul drept trebuie să sufere aici multe şi să sufere, tot aşa şi omul drept trebuie să sufere aici multe şi să le îndure pe toate cu bărbăție dacă vrea să primească dincolo cununi strălucitoare.” (*Cuvânt despre învierea morților*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 117)

VIAȚA (efemeritatea acestei vieți)

„N-ai simțit că viata de acum este o drumeție, că nu eşti cetățean, ci călător? Ai înțeles ce am zis? Nu eşti cetățean, ci drumeț şi trecător! Să nu

zici: am această cetate sau pe cealaltă. Nu ai nici o cetate! Aceea este sus, iar cele de aici sunt calea.

Aşadar, mărşăluim în fiecare zi câtă vreme firea aleargă. Unul este pe un drum aşternut cu averi, altul pe un drum înfundat cu aur.

Deci, când stai într-un han, îl înfrumuseţezi? Nu, ci mănânci şi bei în grabă pentru a pleca. Viaţa de aici este un han. Intrăm, încheiem prezenta viaţă, cercetăm ca să ieşim cu nădejde bună şi nu lăsăm nimic aici, ca să nu pierdem acolo. Când intri în han, ce-i spui copilului? Vezi cum aşezi lucrurile, ca să nu-ţi laşi ceva aici, ca să nu se piardă nici cel mai mic, cel mai ieftin lucru, ca pe toate să le ducem acasă. La fel şi noi în viaţa aceasta, s-o considerăm ca pe un han şi să nu uităm nimic în el, ci toate să le aducem în cetatea mamă.

Eşti călător şi drumeţ, mai degrabă un trecător neînsemnat. În ce fel? Vă voi spune: călătorul ştie când intră în han şi când iese, căci este important şi să ieşi şi să intri. Eu ştiu când am intrat în han, cu toate că din viaţa prezentă nu ştiu când ies. Şi uneori îmi pregătesc hrană pentru mult timp, dar stăpânul mă cheamă silit, şi-mi zice: *Nebunule, cele pe care le-ai gătit, ale cui vor fi? Căci în noaptea aceasta voi lua sufletul tău*! Ieşirea este nesigură, zidirea nestatornică, pretutindeni mii de dărâmături şi de valuri. Ce te înnebuneşti după acestea, şi de ce laşi adevărul, ca să alergi după umbre?" (Din vol. *Despre Rai şi Scriptură. Despre iubirea lui Dumnezeu pentru noi. Despre <<Şezut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta>>,* pp. 33-34)

„Adevărat, viaţa ta atârnă de un fir de aţă! Aţa se rupe şi toate se sfârşesc." (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 100)

VIAŢA (petrecerea pe pământ a vieţii)

„Să fim smeriţi şi să râdem de toată fericirea vieţii de aici, ca să ne bucurăm de fericirea cea adevărată şi trainică şi să fim învredniciţi a vedea pe Hristos." (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 39)

„Răstignindu-te pentru lume şi răstignind lumea în tine, trăieşte cu toată cumpătarea vieţuirea cea din cer! Să nu socoteşti că ai ceva comun cu pământul, pentru că trupul tău nu-i mutat la cer! Ai sus în cer Capul, pe Hristos! Pentru asta Stăpânul, la venirea Lui cea dintâi, a adus şi pe îngeri, iar la întoarcere te-a luat pe tine, adică firea ta omenească, pentru ca să ştii că poţi trăi pe pământ ca în cer, chiar înainte de a te urca la cer. Să stăruim, dar, să ne păstrăm nobleţea, pe care am primit-o dintr-un început, să căutăm

în fiecare zi palatele cele împărăteşti din cer şi să socotim pe toate cele de aici umbră şi vis. Dacă un împărat de pe pământ te-ar lua pe tine, un sărac şi un cerşetor, şi te-ar face pe neaşteptate fiul său, nici nu te-ai mai gândi la coliba ta, nici la sărăcia colibei tale, deşi nu-i mare deosebire între palatul împărătesc şi coliba ta. Aşadar şi acum, nu te mai gândi la ceea ce erai înainte de a fi înfiat de Dumnezeu! La o viață cu mult mai bună ai fost chemat. Cel ce te-a chemat este Stăpânul îngerilor, iar bunătățile date ție depăşesc mintea şi cuvântul. Nu te mută de pe un pământ pe alt pământ, ca împăratul pământesc, ci de pe pământ în cer, de la o fire muritoare la o slavă nemuritoare şi nesupusă, care se poate cunoaşte bine numai atunci când ne vom bucura de ea. Când e vorba să participi la bunătăți atât de mari, te mai poți, oare gândi la bani, mai poți fi, oare, robit de nălucirea celor de aici? Nu socoteşti, oare, tot ce vezi mai de puțin preț decât zdrențele unui cerşetor?” (*Omilii la Matei,* omilia XII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 150-151)

„Ştiind, dar, iubiților, că toți prietenii lui Dumnezeu au avut parte de o viață grea, aspră şi plină de nenumărate dureri, să nu căutăm o viață lesnicioasă, stricată şi plină de tihnă, ci una aspră, chinuită, plină de necazuri, plină de strâmtorări. După cum atletul nu poate dobândi cununi, ostaşul victorii, corăbierul portul, iar lucrătorul de pământ aria plină, cu somn, cu lene şi desfrâu, tot aşa nici credinciosul nu poate dobândi bunătățile făgăduite ducându-şi în trândăvie viața.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 514)

„Uitându-ne la sfinții aceştia, la aceşti atleți curajoşi şi plini de răbdare, care ne-au fost dați ca luminători, să ne călăuzim viața după statornicia şi răbdarea lor, ca, prin rugăciunile lor, după plecarea de aici, să-i putem vedea şi îmbrățişa şi să fim rânduiți în cereştile corturi, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobândim, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.” (*Cuvânt de laudă la Mucenicii Egipteni*, II, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 514)

„În toată viața noastră suntem datori ne pregătim încât, îndată ce vom fi chemați de Dumnezeu să rostim împreună cu psalmistul: *Gata este inima mea*! (Psalmi 107,02).” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 70)

VIAȚA (folosirea vieții prezente pentru a o dobândi pe cea viitoare)

„E cu putință, dacă vrem, să călătorim spre cer trăind pe pământ, când facem fapte vrednice de cer, când nu rămânem uimiți de cele din lume, când nu umblăm după slava deşartă a acestei lumi, ci dispreţuind-o, dorim cu toată râvna slava cea adevărată, slava aceea care rămâne veşnic.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVII, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 47)

„Ce câştig avem de pe urma vieții acesteia dacă nu ne folosim de ea ca să o câştigăm pe cea viitoare?”. (*Omilii la Matei,* omilia XC, III, în col. PSB, vol. 23, p. 1003)

„Şi ce rod vom avea noi în această viață, dacă nu vom ieşi din ea cu virtute?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XLIX, 2, p. 242)

„Căci doar n-a venit Hristos ca să ne omoare şi să ne scoată din viața prezentă, ci ca lăsându-ne în lume, să ne pregătească de a ne face vrednici de viața cea din ceruri.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Galateni*, p. 14)

„Să nu ne aruncăm, aşadar, în trândăvie şi în desfătări păcătoase, şi astfel pentru o clipă – căci toată viața noastră pământească nu-i decât o clipă – să ajungem în iadul veşnic. Dimpotrivă, să ne ostenim şi să ne nevoim o clipă, ca să câştigăm cununa slavei veşnice.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 57)

„Dacă ai fi chemat să te fac împărat şi, pentru a ajunge în oraşul în care s-ar săvârşi încoronarea ta, ai fi nevoit să-ți petreci o noapte într-un han mizarabil, plin de fum, murdărie, gălăgie, zgomote, o mie şi una de greutăți şi deranjuri, n-ai face asta cu bunăvoință, având în minte tronul împărătesc?

Este drept, aşadar, ca cel sortit a deveni împărat să rabde fără murmur toate greutățile, luând putere din aşteptarea nădăjduitoare a stemei împărăteşti, iar cel ce urmează să intre în împărăția cerească şi veşnică să se teamă şi să se tulbure din pricina necazurilor care îl cuprind aici, în adăpostul nostru trecător?

Da, adăpost trecător şi casă de oaspeți şi han este viața noastră pământească. Sfinții lui Dumnezeu, ca să arate acest adevăr, spuneau că sunt străini şi trecători pe pământ.Voiau în felul acesta să ne învețe că trebuie să nesocotim, şi chiar să batjocorim atât bucuriile cât şi necazurile vieții

acesteia, că trebuie să urcăm mai sus de pământ şi să ne agăţăm sufletul de cer.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 64)

VIAȚA (viața rea naşte dogme rele)

„... şi cu drept cuvânt, când este o viaţă deşănţată şi depărtată de buna ştiinţă, atunci şi credinţa se strică şi devine la fel cu viaţa (...)” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a V-a, p. 61)

VIAȚA (virtuoasă)

„Să se ostenească să facă toate în aşa chip să nu fie osândit nici ochiul cel neadormit, să nu fie învinuit nici de conştiinţă şi nici să pornească pe cei ce-l văd la hulă împotriva Stăpânului.” (*Omilii la Facere,* omilia VII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 90)

„Când punem pe cele a lui Dumnezeu înaintea celorlalte, toate lucrurile ne merg după voia noastră.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVIII, VII, în col. PSB, vol. 22, p. 61)

„Nu este cu putinţă să trăieşti cum trebuie dacă nu eşti plin de harul Sfântului Duh, după cum nu este cu putinţă să faci o faptă bună sau mare dacă nu te bucuri de ajutorul lui Hristos.” (*Omilii la Matei,* omilia LV, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 642)

„Voinţa lui Dumnezeu este ca omul să aibă viaţă curată şi dreaptă.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VI, p. 68)

„Pretutindeni şi în toate începutul este greu, dar când începutul îl vom face, toate ni se vor părea şi uşoare, şi cu înlesnire de împlinit.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia IX, p. 154)

„Nimic nu mulţumeşte atât pe Dumnezeu, ca o viaţă bună. *De Mă iubiţi pe Mine,* zice, - nu spune doar *veţi face minuni* - ci *poruncile Mele veţi păzi,* şi iarăşi: *Prietenii Mei veţi fi* - nu când veţi scoate dracii, - ci *când veţi păzi cuvintele Mele,* căci acelea sunt din darul lui Dumnezeu, pe când acestea odată cu darul lui Dumnezeu sunt şi din sârguinţa noastră.

Să ne silim deci de a deveni prietenii lui Dumnezeu, şi să nu rămânem duşmanii Lui.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIV, p. 291)

„Nici botezul, nici iertarea păcatelor, nici cunoştinţa, nici împărtăşirea cu Sfintele Taine, nici Sfânta Masă, nici cuminecarea cu Trupul şi Sângele Domnului, nici altceva dintre acestea nu ne va putea fi de folos dacă nu avem viaţă curată, viaţă minunată şi lipsită de păcat.” (*La cuvântul apostolic: <<Nu vreau să nu ştiţi, fraţilor, că părinţii noştri toţi au fost sub nor şi toţi prin mare au trecut>>,* 6, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 231)

VIAŢA (de acum şi viaţa viitoare)

„Spune-mi, te rog, dacă ţie, celui îmbătrânit şi care trăieşti în sărăcie, ţi-ar făgădui cineva a te face fără de veste tânăr, şi te-ar aduce în această floare a vârstei, şi te-ar face foarte frumos şi mai puternic decât toţi, şi ţi-ar da împărăţire asupra pământului întreg timp de o mie de ani, oare ce nu ai prefera să faci şi să pătimeşti în schimbul acestei făgăduinţe? Dar iată că Hristos nu numai acestea, ci şi altele cu mult mai mari decât acestea ţi-a făgăduit, fiindcă nu este într-atât de mare deosebirea între bătrâneţe şi tinereţe, pe cât de mare este între stricăciune şi nestricăciune; şi nici nu este vreo deosebire atât de mare între împărăţie şi sărăcie, pe cât este deosebire între vise şi adevăr; şi pe atâta este şi între slava de faţă şi cea viitoare. Şi, mai drept vorbind, n-am spus nimic până acum, fiindcă nici un cuvânt nu este de ajuns pentru a ne reprezenta mărimea deosebirii celor viitoare de cele prezente, şi din cauza timpului în care ne aflăm, nici nu putem pricepe întru totul acea deosebire. Cum ar putea cineva să pună în ochii celor de faţă o viaţă fără de sfârşit? Dar şi între pacea viitoare şi cea de acum este atâta deosebire, pe câtă vedem între pace şi război. De asemenea şi între stricăciune şi nestricăciune este într-atât deosebire, pe cât este între un bulgăre de pământ şi un mărgăritar curat. Însă oricâte ar spune cineva, totuşi nu va putea reprezenta exact deosebirea. Chiar de aş compara frumuseţea trupurilor de atunci cu lumina focului, sau cu fulgerul cel mai strălucit, totuşi nu voi putea spune nimic vrednic de acea strălucire.

Pentru toate acestea, deci, cum să nu fie vrednice de dispreţ atât bani cât şi trupurile, sau mai bine zis, câte vieţi chiar nu ar fi vrednic a dispreţui pentru câştigarea unor asemenea bunuri nepreţuite? Acum însă, dacă cineva te-ar conduce în palatele împărăteşti, şi ar face în aşa fel ca împăratul să

vorbească cu tine în fața tuturor celor prezenți, ba încă te-ar așeza cu el la masa împărătească, tu te-ai crede pe tine ca cel mai fericit decât toți; iar când urmează a te ridica la cer, şi a sta lângă Împăratul tuturor, a străluci deopotrivă cu îngerii, şi a te bucura de slava cea negrăită, te mai îndoieşti că trebuie a dispreţui banii, deşi ar trebui să arunci de la tine chiar viaţa, să salţi, să te bucuri şi să zbori de plăcere? Tu însă, dacă ai primi vreo slujbă care-ţi procură mijloace de furtişaguri – deşi eu nu aş zice că aceasta poate fi un câştig –, ai fi în stare să arunci de la tine şi averile, dându-le altora, şi, de ar trebui, n-ai întârzia să amanetezi chiar pe femeia şi pe copiii tăi; când e vorba însă de împărăţia cerurilor, care nu are nici un moştenitor hotărât, sau mai bine zis cu toţii vom fi moştenitori dacă ne vom strădui, şi când Dumnezeu porunceşte a lua în stăpânire nu o parte din pământ, ci cerul întreg, tu te leneveşti şi te lepezi, stai cu ochii aţintiţi la bani şi nu înţelegi că părţile acelea ale cerului sunt faţă de noi atât de frumoase şi încântătoare, pe cât de frumoase ne par acum cele de deasupra noastră, şi cerul cerului?” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XIV, pp. 281-282)

„... câtă deosebire este între un fir de nisip, sau între o picătură de apă şi abisul cel fără sfârşit, pe atâta este între viaţa prezentă şi cea viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 116)

,,Sau oare viaţa cea de acum are ea ceva aşa de statornic, aşa de minunat, aşa de rar, încât noi să întoarcem spre ea toată râvna noastră? Nu vedem noi oare cum toate în lume de învârtesc, vin şi se duc, schimbându-se ca ziua şi noaptea, ca vara şi iarna? De aceea noi întotdeauna să aţâţăm în noi mai mult dorinţa bunurilor cele viitoare şi veşnice, căci pe cei drepţi îi aşteaptă o mare mărire, care nu se poate spune prin cuvânt.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 24)

,,Negreşit, noi nu putem cunoaştem cu desăvârşire mărirea ce ne aşteaptă la Înviere; eu însă mă voi încumeta, pe cât este cu putinţă, a lămuri aceasta printr-un exemplu luat din viaţa cea pământească. Închipuieşte-ţi că tu ai fi bătrân şi foarte sărac, şi că cineva ţi-ar făgădui deodată a-ţi da iarăşi tinereţea, a te face iarăşi înfloritor şi puternic, ca oricine, ba încă a-ţi da pe o mie de ani o împărăţie mare şi întinsă, care se va îndulci de cea mai mărită pace; ce nu ai face şi ce nu ai suferi tu oare pentru ca să dobândeşti cu adevărat o asemenea făgăduinţă? Dar, iată, Hristos îţi făgăduieşte nu numai atâta, ci încă cu mult mai mult. Căci deosebirea între tinereţe şi bătrâneţe nu este aşa de mare, ca între putreziciune şi neputreziciune, iar depărtarea dintre

împărăție şi sărăcie nu este aşa de mare ca între viața cea de acum şi mărirea cea viitoare. Aseamănă-le una cu alta şi vei vedea că ele stau una către alta ca umbra şi adevărul. Dar eu nicidecum n-am zis îndeajuns, căci marea deosebire între viața cea viitoare şi aceasta de acum nu se poate rosti prin cuvinte. Dacă se uită cineva la deosebirea duratei timpului, deosebirea între amândouă viețile este atât de mare că nici o gândire nu o poate cuprinde; sau cum ar putea cineva să pună în alăturare viața noastră cea scurtă de acum cu cealaltă, care nu are margine şi care durează veşnic? Ba încă orice ar voi cineva să aducă, deosebirea între amândouă viețile nu se poate descrie după cuviință.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 24-25)

„Dacă un împărat pământesc te-ar primi în palatul său şi te-ar face mai însemnat decât toți ceilalți, te-ar cinsti şi te-ar dărui, nu te-ai crede tu oare cel mai norocit? Iară când Dumnezeu voieşte a te primi în palatul Său cel împărătesc din cer, când împăratul împăraților voieşte a te cinsti şi a te face însemnat, când tu ai să străluceşti între îngeri şi ai să te îndulceşti de mărirea cea negrăită, tu te stânjeneşti, pe când ar trebui cu bucurie şi săltând să jertfeşti însăşi viața ta pentru aceasta. Tu faci toate numai ca să dobândeşti o dregătorie, un post de cinste pe pământ; iară când ți se făgăduieşte împărăția cerului, o împărăție veşnică, atunci tu te leneveşti şi te retragi.” (*Cuvânt la Duminica Lăsatului sec de carne,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* pp. 25-26)

„Ce este un vis față de o sută de ani, aceea este viața de aici față de viața viitoare. Dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mult: cât este o picătură de apă față de nemărginitul ocean, atâta este o mie de ani față de slava şi desfătarea vieții viitoare. Şi ce poți spune mai mult decât că viața viitoare nu are capăt şi nu cunoaşte sfârşit şi că, pe cât e de mare deosebirea dintre vis şi realitate, tot pe atât de mare e şi deosebirea dintre starea de aici şi cea de dincolo.” (*Omilii la săracul Lazăr,* cuvântul I, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 47)

„Un vis este viața de aici, cu bucuriile şi desfătările ei trecătoare, dacă o comparăm cu viața viitoare şi cu odihne ei nesfârşită. Ceea ce este un vis în comparație cu un veac, aşa este viața de acum în comparație cu cea de dincolo. Sau poate şi mai mult. Ceea ce este o picătură de apă în comparație cu oceanul infinit, aşa este o mie de ani în lumea noastră în comparaşie cu slava şi veselia netrecătoare a împărăției cereşti.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 67)

„Privind desenul unei pâini, oricât ț i-ar fi de foame, nu te vei putea sătura. La fel de mincinoase sunt toate bunătățile vieții de aici, în comparație cu cele din viața de dincolo.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 183)

VIAȚA (viitoare)

„Stăruie în ostenelile cele pentru virtute, şi atunci vei şti lămurit că viața noastră nu se mărgineşte la viața de aici.

Iar dacă cineva te-ar întreba: Dar cine a venit de pe lumea cealaltă şi ți-a spus ce-i acolo?, tu răspunde-i aşa:

- N-a venit nici un om şi chiar dacă ar fi venit tot n-ar fi fost crezut; i s-ar fi spus că se laudă şi că înfloreşte lucrurile. Dar Stăpânul îngerilor ne-a vorbit lămurit despre acelea. Aşadar pentru ce să mai avem nevoie de un om de pe cealaltă lume, când Cel Ce are să ne ceară socoteală de faptele noastre ne strigă în fiecare zi că a pregătit şi iadul şi a gătit şi împărăția, dându-ne dovezi clare de toate acestea? Dacă Domnul nu ne-ar judeca pe lumea cealaltă, apoi nu ne-ar pedepsi nici aici, pentru că atunci cum s-ar explica faptul că pe lumea aceasta unii păcătoşi sunt pedepsiți, alții nu?” (*Omilii la Matei,* omilia XIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 163)

„Pe lumea cealaltă nimeni nu va putea să ne dea o mână de ajutor dacă nu ne vor da o mână de ajutor faptele noastre. Nu pentru că nimeni nu vrea, ci pentru că nu poate. Tot aşa şi fecioarele cele nebune; caută să-şi găsească scăparea acolo unde nu-i putință de scăpare. Acelaşi lucru l-a arătat şi fericitul Avraam, când a spus că *prăpastie mare este între voi şi noi şi nu se poate trece chiar dacă ar vrea cineva* (Luca 16, 26)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, I, în col. PSB, vol. 23, p. 888)

„Dacă pregetăm şi trăim aici pe pământ în trândăvie, nimeni nu ne va milui acolo, pe lumea cealaltă, chiar dacă am vărsa mii şi mii de lacrimi. S-a osândit pe el însuşi, prin tăcerea sa, şi cel care s-a dus la nuntă cu haine murdare, dar nu s-a folosit; a dat înapoi talantul încredințat şi cel ce a primit un talant, dar a fost osândit; s-au rugat şi fecioarele cele nebune, s-au apropiat de uşa cămării de nuntă, au bătut, dar totul în zadar şi fără de folos”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, III, în col. PSB, vol. 23, p. 891)

„Nimeni din cei ce viețuiesc drept nu se îndoieşte de cele viitoare, după cum sunt mulți din aceia cu viață necumpătată, care, apăsați de o

conştiinţă rea şi vicleană, nu vor să mai existe judecată şi nici răsplată!” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia IX, p. 154)

,,Să judecăm cu luare aminte firea lucrurilor omeneşti, pentru ca astfel să ne aprindem de dorul celor viitoare.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia I, p. 13)

„Iubiţilor, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iară cele ce nu se văd sunt veşnice, către acelea să avem privirea aţintită. Căci ce răspuns vom avea dacă vom alege pe cele trecătoare în locul celor veşnice? Că dacă poate cel de faţă este plăcut, totuşi nu este pentru totdeauna.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 96)

„Dar cine a venit de acolo, zici, ca să ne vestească acestea? Dintre oameni nu a venit nici unul; însă Dumnezeu, Care este mai vrednic de credinţă decât toţi oamenii, El ne-a arătat acestea. Dar nu vezi cele de acolo? Apoi nu vezi nici pe Dumnezeu; şi atunci vei crede poate că nu este Dumnezeu, fiindcă nu-L vezi cu ochii? *Cred foarte mult*, zici tu.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 96)

„…cei ce fac binele aici, unde anume se vor bucura de cele bune? Unde anume cei vicleni vor lua răsplata faptelor lor, dacă nu va fi după aceasta viaţa viitoare, dacă nu va fi răsplata faptelor săvârşite?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia IX, p. 97)

„Ştim că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, *zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veşnică în ceruri*. Unii sub numele de *casă* înţeleg lumea aceasta, dar eu mai curând aş crede că se face vorbire aici de trup. Dară tu te gândeşte cum apostolul şi prin numirile acestea arată că mai mari sunt cele viitoare decât cele de acum, căci spunând *cea pământească*, a pus îndată în faţă pe cea *veşnică în ceruri* - fiindcă numirea de *cort* de multe ori arată nestatornicia. Pentru aceea şi zice: *În casa părintelui meu multe lăcaşuri sunt* (In., 14, 2). Dar dacă numeşte locul de odihnă al sfinţilor corturi, apoi nu a zis simplu *corturi*, ci cu adaos, fiindcă nu a zis *ca să fie primiţi în corturile lor*, ci *în veşnicile corturi* (Lc., 16, 9). Zicând apoi *nefăcută de mână*, a dat a înţelege pe cea făcută de mână. Deci ce? Oare trupul este făcut de mână? Nicidecum, însă el aici face vorbire sau de casele cele făcute de mână, sau dacă nu de aceasta, apoi a numit trupul cel

nefăcut de mână casă a cortului celui veşnic. El nu a pus acest trup spre deosebire de cel pământesc, ci ca să mărească laudele aduse acestuia.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, pp. 101-102)

„Să aprindem în noi acel dor şi să-1 ațâțăm întruna. Că dacă numai gândirea la acele bunătăți - deşi este cam întunecată - şi încă ne aduce plăcere nespusă, apoi gândeşte-te ce fel de mulțămire ne va da înfăp^ tuirea acelor bunătăți. Fericiți vor fi, şi de trei ori fericiți, cei ce se vor bucura de acele bunătăți, după cum şi cei ce vor lua cele dimpotrivă vor fi de jelit, ba încă de trei ori vrednici de jelit.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia X, p. 108)

„... de cumva vedem vreunul murind, ne văicărim şi-l bocim, deşi ştim că nu pentru totdeauna ne despărțim, ci că şi noi peste puțin timp, ducându-ne acolo, îl vom vedea.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a III-a, p. 44)

„Viața nu ni se termină o dată cu viața aceasta de pe pământ. Nu, ci ne grăbim spre o altă viață cu mult mai fericită, dar, mai bine spus, spre una care nu are sfârşit. Acolo, da, săracul care a trăit drept va primi răsplata acestor osteneli, iar pe cel desfrânat, şarlatanul, va primi pedeapsa pentru păcătoşenia lui, pentru desfătarea lui nelegiuită.” (*Cuvânt despre învierea morților*, I, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 117)

„Noi, pentru care sfârşitul de aici este începutul altei vieți mai strălucitoare.” (*Cuvânt la Fericitul Vavila, şi împotriva lui Iulian, şi către elini*, XI, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 324)

,,Dacă te-ar pofti cineva să te facă împărat pământesc, şi, înainte de a intra în oraş spre a te încorona, ar trebui să poposeşti la un han plin de glod şi de fum, zgomotos din pricina drumeților, tulburat din pricina hoților de drumul mare, în care ai avea multe necazuri şi supărări, spune-mi, te rog, te-ai întoarce din drum din pricina acestor neplăceri? N-ai dispreţui totul ca pe o nimica? Nu-i oare curată nebunie ca, atunci când e vorba să ajungi stăpân peste pământ, să nu te descurajeze nici una din greutățile ce-ți ies în cale, pentru că te trufeşti cu nădejdile tronului împărătesc, iar când e vorba să te pregăteşti să pleci în ceruri, să-ți pierzi curajul şi să te tulburi de tot ce ți se întâmplă în spelunca asta a pământului? Într-adevăr, nu-i nici o deosebire

între traiul nostru de pe pământ şi traiul dintr-o speluncă sau dintr-un han. Sfinţii, voind să arate acest lucru, se numeau pe ei înşişi străini şi călători; prin aceste cuvinte ne învaţă că trebuie să ne batem joc şi să nu dăm nici o importanţă tuturor celor din viaţă, fie vesele, fie triste, ne învaţă să ne dezlipim sufletul de pământ şi să-l lipim de cer." (*Despre necazuri şi biruirea tristeţii (III). Cuvânt către Staghirie,* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căinţă…,* p. 201)

„Celor care socot că după moarte nu mai e nimic, ci, odată stins sufletul nostru, n-avem să mai dăm nici cuvânt (de îndreptare), nici socoteală, acelora este poate chiar de râs să le răspundem, cum nu răspunzi unor nebuni şi ieşiţi din minţi. Nici nu este cu cale să cauţi a convinge prin cuvânt şi a-l aduce la adevăr pe un om care spune că ziua nu e zi, care tăgăduieşte lucruri recunoscute de toţi." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* pp. 185-186)

„Dar înseşi lucrurile strigă că există Dumnezeu; or, El e şi drept; iar dacă dă fiecăruia după merit, trebuie neapărat să existe o altă viaţă, în care fiecare va primi după merit sau va fi pedepsit şi osândit pentru cele ce-a făcut." (*Despre soartă şi Providenţă,* cuvântul IV, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providenţă…,* p. 187)

VICLENIA (gravitatea)

„Şi ceva mai rău, fiecare din dobitoacele cele necuvântătoare o greşeală are, lupul pe p
răpitor şi ca şarpele înşelător şi ca aspida otrăvitor şi răutăţile tuturor dobitoacelor celor necuvântătoare le are strânse în sufletul său." (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 16)

VICLENIA (manifestarea)

„Cuvintele sunt de frate, dar gândul de ucigaş!

Pentru ce iei chip de dragoste frăţească, dar vrei să te porţi cu el ca un duşman?" (*Omilii la Facere,* omilia XIX, I, în col. PSB, vol. 21, p. 222)

„Sunt unii omeni care muşcă pe furiş ca şi cânii, care nici nu hămăiesc şi nici nu supără pe cel ce trece pe lângă dânşii; când însă sunt neteziţi cu mâna şi li se arată un fel de blândeţe, ei luându-l ca nepăsător şi fără băgare de seamă, se reped şi-şi înfig dinţii. Aceştia sunt cu mult mai primejdioşi,

decât acei care ți se dau pe față de duşmani. Nişte astfel de oameni sunt în toată puterea cuvântului câini, căci nici nu strigă, nici nu se iuțesc, nici nu amenință pe cineva când sunt neliniştiți şi pe furiş împletesc tot felul de viclenii, făuresc mii de rele." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XV, pp. 153-154)

„Sau poate nu ştii că focurile atunci sunt mai grozave, când ard înăduşit şi nu sunt văzute de cei ce stau afară?" (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XV, p. 154)

„... proorocii făcând cunoscută tuturor schimbarea produsă de răutate, unul zicea: *Câinii muți care nu pot lătra* (Is., 56, 10), comparându-i cu nişte câini turbați pe oamenii vicleni care uneltesc în ascuns – căci atunci când turbează, câinii nu se năpustesc lătrând, ci apropiindu-se în tăcere, fac mai mult rău celor pe care-i muşcă decât cei care latră (...)" (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XIII, 3c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 219)

VICLENIA (vicleanul cade în cursele pe care el însuşi le întinde)

„Ori slăbiciunea vicleniei este că ea se înşeală însăşi şi cade în cursele pe care le întinde victimelor ei." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 170)

VINUL (nu vinul în sine este rău, ci consumul lui peste măsură)

„Dar poate că mă vei întreba: – Pentru ce a mai fost adusă pe lume vița de vie, dacă e plină de atâtea rele?

– Nu grăi, omule, tot ce-ți trece prin minte! Nu e rea vița de vie, nu e rău vinul, ci băutul de vin peste măsură! Nu vinul dă naştere la păcatele pierzătoare, ci voința şi gândul stricat; lipsa de măsură pângăreşte folosul pe care-l dă vinul. De aceea îți arată Scriptura acum că după potop s-a folosit vinul, tocmai ca să ştii că şi înainte de folosirea vinului, când încă nu se văzuse vinul, şi atunci oamenii alunecaseră în covârşitoarea desfrânare şi făcuseră mari şi multe păcate. Aceasta, pentru ca atunci când vezi că se bea vin, să nu dai toată vina pe vin, ci pe voința stricată a omului, care-l împinge spre păcat. De altfel, gândeşte-te la ce se întrebuințează vinul şi cutremură-

te, omule! Prin el se săvârşeşte temeiul bunurilor mântuirii noastre. Cei botezați ştiu ce vreau să spun!” (*Omilii la Facere,* omilia XXIX, III, în col. PSB, vol. 21, pp. 367-368)

„Nu vinul prin sine face beția, fiindcă dacă ar fi aşa, apoi toți ar trebui să se îmbete. *Dar,* zici tu, *nu ar fi trebuit să vatăme nici chiar mult.* Vorbele acestea sunt ale celor beți. Apoi dacă vinul mult vatămă, şi totuşi nici aşa nu te depărtezi de lăcomie, dacă acesta este urâcios şi vătămător, şi totuşi nici aşa nu conteneşti cu această poftă urâtă - dar încă dacă s-ar putea ca şi mult să bei, în acelaşi timp şi cu nimic să nu fii vătămat, unde ai ajunge oare cu lăcomia? Oare nu ai pofti ca şi râurile să se prefacă în vin?” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XX, pp. 184-185)

„Aşadar nu este rău să mâncăm. Nicidecum. Îmbuibarea este rea. Nu este, de asemenea, rău să bem vin. Vinul fără măsură, care duce la beție, este rău.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 152)

VINUL (vinul este al Domnului iar beția este lucrul diavolului)

„Vinul este lucrul Domnului, beția este lucrul diavolului: nu vinul, ci necumpătarea duce
Aşadar, după ce am auzit aceste cuvinte, să închidem gura acelora care se ridică contra
ale sufletului, pentru a vindeca bolile unuia, dar nu pentru a ruina sănătatea celuilalt. Deci, să ne ferim de a da loc la neprevederi şi nebunii, întrebuințând fără cumpătare darul lui Dumnezeu. Ce este mai trist şi mai de compătimit ca beția?” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 15)

VINUL (consumul lui cu multă cumpătare)

„*Nu în ospețe şi în beții*, prin care vorbe nu împiedică pe cineva de a bea, ci numai de a bea fără cumpătare; nu împiedică de a se folosi de vin, ci împiedică numai de a bea vin fără rânduială.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XXIV, p. 449)

„Sunt unii care iau sfatul ce-l dă Sfântul Pavel (I Timotei 5, 23) ca o îngăduire de a bea vin cu necumpătare. Dar ei se înşeală şi, dacă am voi să examinăm cu atenție cuvintele Apostolului, am găsi că ele cuprind o lecție de cumpătare mai ales decât de necumpătare.

El nu sfătuieşte pe Timotei să întrebuințeze vin decât după ce a recunoscut că sănătate
discipolului său; el ne arată marginile în care trebuie să ne ținem, nepermițându-ne a bea vin decât atât cât e necesar pentru sănătatea noastră;

el voieşte ca aceasta să fie o doctorie, iar nu o otravă, ca el să vindece un rău fără a pricinui altul.” (*Primele patru omilii despre statui*, omilia I, p. 14)

VINUL (consumul vinului fără cumpătare - urmări)

„O întrebuințare continuă de apă n-ar putea fi aşa de vătămătoare la anumite temperar sângeroase şi furtuni puternice.

O prea mare abundență de ploi nu înmoaie şi nu distruge atât pământul cât o mare cantit ale cărnii. Vinul a fost dat de Dumnezeu, nu pentru ca să ne îmbătăm, ci să fim cumpătați, ca să ne veselim iar nu să ne întristăm. Căci *vinul înveseleşte*, zice David, *inima omului* (Ps., 103, 16), tu însă faci din el un lucru de întristare.

Rațiunea persoanelor bețive este adormită şi învelită în întunecimi dese.” (*Primele patru*

VINUL („veseleşte inima omului”)

„Voieşti să afli în ce împrejurare vinul este bun? Ascultă Scriptura, care zice: *Dați băutură care îmbată celor ce sunt în supărări, şi vin să bea celor ce sunt în dureri* (Pilde 31, 6), şi cu drept cuvânt, căci vinul moaie pe omul aspru şi posomorât, şi-i împrăştie norii mâniei. *Vinul veseleşte inima omului* (Ps., 103, 16).” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIX, p. 180)

VINUL (efectele consumului de vin)

„Vinul face pe cineva a se poticni încoace şi încolo, zice, chiar dacă nu s-ar îmbăta, slăbeşte activitatea sufletului, şi sfărâmă soliditatea lui.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XI-a, p. 114)

VINUL (puterea vindecătoare a vinului)

„Vinul luat cu cumpătare deşteaptă imaginația şi este unul din mijloacele cele mai bune

VIRTUȚILE (definiția)

„A fi virtuos înseamnă a dispreţui toate cele omeneşti, a te gândi în fiecare clipă la cele viitoare, a nu rămâne uimit de nimic din cele de aici, ci dimpotrivă a şti că toate cele omeneşti sunt umbră şi vis, dacă nu chiar mai puțin decât atât. A fi virtuos înseamnă a sta ca un mort față de lucrurile din

viața aceasta; şi ca un mort, aşa de nesimțitor să fii față de cele ce vatămă mântuirea sufletului. A fi virtuos înseamnă să trăieşti numai pentru cele duhovniceşti şi numai pe acelea să le săvârşeşti, precum zice şi Pavel: *Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine* (Gal., 2, 20)". (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 106)

VIRTUȚILE (- rezultatul conlucrării omului cu harul divin)

„Când Dumnezeu va vedea că ne întoarcem, că ne potolim, într-un cuvânt, că punem început de faptă bună, atunci ne ajută şi El; face ca totul să ne fie uşor şi lesnicios şi nu ne lasă să simțim ostenelile virtuții." (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, III, în col. PSB, vol. 21, p. 355)

„Să nu pregetăm a face fapte de virtute, ci împlinind fiecare virtute, să o săvârşim cu atâta râvnă, încât să atragem asupra noastră ochiul cel neadormit spre a ne răsplăti. Da, Cel ce cunoaşte inimile noastre, când ne vede că avem voință tare şi străduință mare, spre nevoințele virtuții, ne dă îndată şi ajutorul Lui, uşurându-ne totodată ostenelile, întărindu-ne slăbiciunea firii şi dăruindu-ne bogate răsplăți." (*Omilii la Facere,* omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„Nu-mi vorbi de oboseli şi de sudori, pentru că Dumnezeu ne uşurează săvârşirea virtuții nu numai prin nădejdea bunătăților ce vor să fie, ci şi în alt chip, ajutându-ne şi sprijinindu-ne totdeauna. De-ai vrea să-ți dai cât de mică osteneală, toate celelalte vin de la sine. Dumnezeu vrea ca tu să te osteneşti puțin, pentru ca întreaga biruință să fie a ta. După cum un împărat vrea ca fiul său să fie şi să se arate pe câmpul de bătaie, pentru a pune pe seama lui victoria, tot aşa face şi Dumnezeu în lupta noastră cu diavolul. Numai un singur lucru îți cere Dumnezeu: să urăşti pe diavol din toată inima. De faci asta, duce Dumnezeu până la capăt lupta! De te-ar arde mânia sau dragostea de bani sau orice altă patimă tiranică, Dumnezeu le potoleşte iute dacă te vede că te înarmezi şi te pregăteşti de luptă. Pe toate le face uşoare şi te înalță deasupra flăcării, ca odinioară pe tinerii din cuptorul Babilonului (Dan., 3, 23). Că şi aceia n-au adus nimic mai mult decât gândul şi voința". (*Omilii la Matei,* omilia XVI, XVI, în col. PSB, vol. 23, p. 217)

„Strădania omului nu e îndestulătoare, dacă omul nu se bucură de ajutorul cel de sus; şi iarăşi: nu câştigăm nimic de pe urma ajutorului de sus dacă nu ne străduim. (…) Din acestea două se împleteşte virtutea: din ajutorul cel de sus şi din strădania noastră. De aceea, vă rog, nici să nu

dormiți, lăsând totul pe seama lui Dumnezeu, dar nici, străduindu-vă şi muncind, să socotiți că toate faptele voastre se datoresc numai ostenelilor voastre. Dumnezeu nu vrea să fim nepăsători; de aceea nu face El totul; dar nici nu vrea să fim îngâmfați; de aceea n-a lăsat totul în puterea noastră, ci, înlăturând ce este vătămător şi dintr-o parte şi din alta, ne-a lăsat ce ne este de folos". (*Omilii la Matei,* omilia LXXXII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 933-934)

„Aşadar a nu se clătina cineva, ci a sta drept nemişcându-se, este şi al harului lui Dumnezeu. Dar tu când auzi de har, să nu-ți închipui că plata ostenelilor tale este prin aceasta desființată; el nu vorbeşte aici de har cu scopul de a disprețui ostenelile rezultate din buna voință." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia II, p. 34)

„Numai dacă vei vrea şi tu va lucra şi Dumnezeu. Nu te teme şi nici nu te lenevi, pentru că El ne dăruieşte şi bunăvoință pentru a împlini lucrul, şi în acelaşi timp şi puterea. În sfârşit, dacă noi vom vrea atunci şi El va spori voința noastră, cum de exemplu, atunci când vreau să fac un bine oarecare, El e Cel ce lucrează pentru a-mi ajuta şi voia.

Sau poate că spune aceste cuvinte din multa-i evlavie, aşa cum face şi atunci când numeşte faptele noastre cele bune *daruri*. Deci, aşa cum nu ne lipseşte de liberul arbitru nici când le numeşte *daruri*, la fel nu ne lipseşte nici când zice că *Dumnezeu este Cel ce lucrează în noi.*" (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 153)

„Cel ce ne-a mântuit pe noi numai prin har, în timp ce eram duşmani, când ne va vedea şi lucrând cele bune, oare nu va lucra împreună cu noi?" (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia II, p. 21)

„Nici a Lui n-a voit Dumnezeu ca să fie totul, ca să nu se pară că ne încununează fără merite, şi nici ale noastre numai, pentru ca să nu cădem în îngâmfare şi prostie." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XII, p. 182)

„Să facem tot ce stă în puterea noastră, şi atunci vom dobândi negreşit şi cele de la Dumnezeu." (*Cuvânt de laudă la Sfântul Mucenic Roman*, IV, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 404)

VIRTUȚILE (firea virtuții)

„Însăşi firea noastră este înclinată mai mult spre bine, şi virtutea este după fire, iar nu împotriva firii, ci împotriva firii este răutatea, după cum sunt boala şi sănătatea." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXII, p. 232)

VIRTUȚILE (bogăția virtuții)

„Bogăția virtuții este foarte mare, este. Cu mult mai plăcută şi cu mult mai dorită decât bogăția din lume. Cei care au această bogăție a virtuții n-o vor schimba niciodată cu bogăția lumească, chiar dacă tot pământul, cu munții, mările şi râurile lui, s-ar preface în aur. Dacă ar fi cu putință să ai această bogăție a virtuții, ai vedea tu însuti că vorbele mele nu sunt o lăudăroşenie. Mai mult încă, dacă ar exista o bogăție şi mai mare decât aceea din exemplul de mai sus, chiar bogăția aceasta va fi disprețuită de cei care au bogăția virtuții, şi niciodată nu o vor schimba cu bogăția lor. Dar pentru ce întrebuințez cuvântul *a schimba*? Nici n-ar voi să primească să stea alături de bogăția lor. Chiar voi, dacă vi s-ar oferi bogăția virtuții o dată cu bogăția de bani, ați primi-o cu brațele deschise. Prin asta mărturisiți că este mare şi minunată bogăția virtuții. Monahii însă, deci şi fiul tău, n-ar voi să aibă, alături de bogăția lor, bogăția voastră, alături de virtute, averile. Atât sunt de convinşi de mica lor valoare!" (*Apologia vieții monahale*, 7, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* pp. 217-218)

VIRTUȚILE (măreția virtuții)

„Vai, ce mare lucru e virtutea şi disprețuirea lucrurilor prezente! Prin uneltiri ea câştigă, prin cei ce uneltesc e încununată, prin cei ce fac cele rele străluceşte mai mult, prin cei care încearcă să o târască spre rău îi face mai puternici, pe cei care o urmează îi face mai înalți, mai neatinşi, mai neaprinşi, neavând nevoi de arme, nici de lăncii, nici de ziduri, nici de şanțuri, nici de turnuri, nici de bani, nici de armate, nici de o voință tare şi de un suflet de neîntors şi care demască orice uneltire omenească." (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XI, 1c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 208)

VIRTUȚILE (elogiu virtuții)

„Apostolii Îl puteau întreba:

- Dar cum se va slăvi Dumnezeu prin noi, când oamenii au să ne defaime?

N-au să vă defaime toți; dar chiar aceia care, minați de invidie, vă vor defăima, şi ei în cugetul lor, vă vor admira aşa după cum alții bârfesc cu mintea lor pe cei cu viață stricată, deşi în față îi laudă şi-i linguşesc". (*Omilii la Matei,* omilia XV, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 187)

„Cât sunt de frumoşi ochii virtuții, aceşti ochi care se închid la orice necurăție, care se deschid în mod vioi şi clar la toate viziunile nobile şi sfinte; ochi atât de pătrunzători şi atât de curați încât ei *îl văd pe Dumnezeu*." (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 439)

VIRTUȚILE (puterea virtuții)

„Minunată este şi în ea însăşi virtutea! Dar când e săvârşită între oameni care îi pun piedică, atunci virtutea este cu mult mai minunată!" (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 274)

„Da, virtutea are atât de mare putere, că iese cu mult mai strălucitoare, chiar dacă se întâmplă să i se ducă război. Nimic nu-i mai tare, nimic nu-i mai puternic ca virtutea; nu pentru că prin ea însăşi are atâta putere, ci pentru că omul virtuos se bucură de ajutorul celui de sus, cel care-i învrednicit de acest ajutor, este mai puternic decât toți, este nebiruit, nedoborât, nu numai de vicleniile oamenilor, dar nici de uneltirile diavolului." (*Omilii la Facere,* omilia LXI, V, în col. PSB, vol. 22, p. 279)

„Atât de puternică este virtutea! Oriunde se arată, biruie şi stăpâneşte. După cum soarele când răsare alungă întunericul, tot aşa virtutea când se arată, izgoneşte răul şi păcatul." (*Omilii la Facere,* omilia LXII, III, în col. PSB, vol. 22, p. 285)

„Şi după cum mărgăritarul îşi păstrează frumusețea proprie, chiar dacă îl arunci în mocirlă, tot aşa şi virtutea îşi arată propria sa putere oriunde ai arunca-o, în robie, în închisoare, între necazuri sau desfătări". (*Omilii la Facere,* omilia LXIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 290)

„Fiindcă astfel este rodul virtuții, pe aceasta să o urmărim, pe aceasta să o îmbrățișăm. Dacă avem aceasta, toate ni se par ușoare, nimic nu este greu. De am trece chiar prin foc și prin apă, toate se dau înapoi din fața virtuții și se trag la o parte, până chiar și moartea.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 170)

„Întru pomenire veșnică va fi dreptul. Omul de belșug, geniul înfumurat, puternicul, nu lasă din el decât o țărână mai curând uitată. Vedeți sfântul, cum străbate el veacurile, tot mai aclamat, tot mai strălucitor în slavă: *Așa este puterea virtuții, nu cedează la timp, nu ajunge în întunecime*.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 443)

VIRTUȚILE (virtutea biruie și pe cei care o fac să sufere)

„Păcatul se pornește totdeauna cu multă furie împotriva virtuții; dar nu numai că nu o vatămă, dimpotrivă o face mai puternică în luptă. Atât de mare e puterea virtuții, că biruie pe cei ce o fac să sufere; iar când e pusă să lupte este mai tare decât cei ce-i duc război. Și lucrul acesta se poate vedea din multe exemple. Și ca să vă dau prilej de înțelegere – că spune Scriptura: *Dă prilej înțeleptului și mai înțelept va fi* (Prov., 9, 9) - trebuie neapărat să vă dau exemple și din Vechiul și Noul Testament. Gândește-mi-te dar la Abel! N-a fost ucis de Cain? Nu era aruncat la pământ? Nu te uita că l-a biruit, că a ucis pe cel invidiat, pe cel care nu-i făcuse nici un rău! Gândește-te la ce s-a întâmplat după aceea! Cel ucis este lăudat de atunci și până azi, este încununat și amintirea nu i-a veștejit-o atâta trecere de vreme; cel ce a ucis, cel ce a biruit a dus și atunci o viață mai grea decât moartea și de atunci și până acum este țintuit la stâlpul infamiei și învinuit de toți; celălalt, dimpotrivă, este cântat de gura tuturora în fiecare zi. Și acestea în viața de aici! Dar cele din veacul viitor, care cuvânt sau care minte le poate zugrăvi? Știu că, fiind înțelepți, veți găsi în Scripturi multe și felurite exemple de acestea. ” (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 275)

„Atât e de puternică și de neînvinsă virtutea, că biruie chiar pe cei care o fac să sufere!” (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, II, în col. PSB, vol. 21, p. 276)

VIRTUȚILE (virtutea este admirată și de cei ce nu o cultivă)

„Răutatea este învederată, de vreme ce toți sunt acuzatorii ei, chiar şi cei ce o fac, - pe când virtutea este de aşa fel, că este admirată până şi de cei ce nu o râvnesc. Pentru că şi curvarul de pildă, va lăuda înțelepciunea, şi hrăpărețul va învinovăți nedreptatea, şi cel ce se înfurie va admira bunătatea, iar micimea de suflet o va huli, precum şi cel desfrânat va grăi de rău desfrânarea.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIV, p. 286)

VIRTUȚILE (virtutea uimeşte şi pe împotrivitorii ei)

„Atât de puternică este virtutea şi are pomenirea atât de nemuritoare, încât numai prin cuvinte pune în uimire pe împotrivitorii ei.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, p. 249)

VIRTUȚILE (cunoaşterea virtuții este sădită în firea noastră)

„Că fiecare din noi are sădită în firea lui cunoaşterea virtuții. Şi nimeni n-ar pierde-o vreodată, dacă n-ar voi, din pricina trândăviei, să-şi vândă noblețea sufletului său”. (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 330)

„Virtutea este înnăscută în noi; că toți ştim, prin fire, ce trebuie să facem şi că nu putem da vina pe neştiință”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 301)

VIRTUȚILE (intenția virtuții)

„... şi Avraam, deşi nu şi-a înjunghiat aievea fiul, l-a înjunghiat în intenție şi a auzit de sus un glas care i-a spus: *N-ai cruțat pe fiul tău cel iubit pentru Mine* (Fc., 22, 12). Astfel şi intenția virtuții, care e desăvârşită, primeşte întreaga cunună.” (*Scrisori din exil, Către cei ce se scandalizează de fărădelegile şi persecuțiile comise şi despre Pronia lui Dumnezeu*, XIX, 8, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferință şi Providență…,* p. 319)

VIRTUȚILE (scopul cultivării virtuților)

,,Dacă urmăm virtutea, să fim atenți, mai întâi de toate, dacă ne aduce laudă din partea singurului Dumnezeu; să nu avem sub nici o formă ca motiv

faima din partea oamenilor.” (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 97)

VIRTUȚILE (îndemn la virtute)

„Nu mai socoti virtutea un lucru cu neputință, nici nu te mai trândăvi la săvârşirea ei, odată ce ai primit de la Stăpânul atâtea pricini ca s-o îmbrățişezi cu uşurință.” (*Omilii la Facere,* omilia XII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 146)

„Care fapt de pe lumea asta nu-i în stare să te îndemne spre virtute? Nu vezi cât de trecător e traiul pe pământ? Nu vezi cât de puțin eşti sigur de ziua de mâine? Nu vezi de te oboseşti pentru lucrurile de pe lumea aceasta? Nu vezi câtă sudoare? Săvârşeşti, oare, virtutea cu osteneală, iar păcatul, fără osteneală? Nu! Ei bine, dacă şi pentru virtute şi pentru păcat trebuie să te osteneşti, pentru ce nu vrei să te osteneşti pentru virtute, care îți aduce mare câştig? Dar, mai bine spus, sunt virtuți care nu cer nici o osteneală. Ce oboseală cere să nu vorbeşti de rău, să nu minți, să nu te juri, să laşi ura ce o porți semenului tău? Nici o oboseală! Dimpotrivă, săvârşirea acestor păcate cere oboseală şi aduce peste tine multe griji. Ce cuvânt de apărare mai putem avea noi, ce iertare, când nu facem nici aceste fapte bune care nu ne costă nici un pic de oboseală? De aici se vede că noi din lene şi trândăvie nu facem nici acele fapte bune care nu ne cer vreo osteneală”. (*Omilii la Matei,* omilia XLII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 506-507)

„Timpul de aici este scurt şi osteneala puțină. Dar chiar de-ar fi osteneala mare, nici aşa n-ar trebui să deznădăjduieşti. De nu te osteneşti cu această prea frumoasă osteneală, făcând pocăință şi săvârşind virtutea, te osteneşti şi te chinuieşti cu cele lumeşti. Iar dacă şi aici şi dincolo e osteneală, pentru ce nu alegem osteneala aceea care are mult rod şi multă răsplată?” (*Omilii la Matei,* omilia LXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 778)

„Noi ne temem foarte mult că, pătând această haină prin mândria şi prin păcatele noastre, să nu fim alungați din camera de nuntă, ca şi cele cinci fecioare nebune (Mt., 25, 2), şi la fel ca cel ce nu avea haină de nuntă (Mt., 22, 11). Acest om era din numărul celor chemați, a fost invitat la nuntă, dar fiind chemat, primind o aşa de mare cinste, el Îl înfruntă şi Îl înjură pe Cel ce l-a chemat. Ascultați urmarea, voi veți vedea cât de vrednică de lacrimi este pedeapsa ce a urmat lui. Venit pentru a se aşeza la această masă măreață şi

frumoasă, nu numai că a fost scos de la sărbătoare, ci cu picioarele legate, el a fost aruncat în întunericul cel mai din afară, unde este plângerea şi scrâşnirea dinţilor fără de sfârşit (Mt., 22, 13).

Să nu credem, fraţilor, că credinţa noastră ne este de ajuns singură pentru mântuire; dacă nu facem viaţa noastră curată şi sfântă, şi dacă ne apropiem de rege îmbrăcaţi cu o haină nevrednică de chemarea noastră fericită, nimic nu va împiedica, ca noi să fim trataţi ca şi acest mizerabil. Este absurd ca Celui care este Dumnezeu şi Rege totodată, să nu roşească să-i cheme pe oamenii răi şi dispreţuiţi de pe la garduri pentru a-i invita la masa Sa, iar noi să fim aşa de laşi şi de nebuni, ca, chiar după o cinste aşa de mare, să nu ne facem mai buni, şi cu toate că aşa chemaţi, să stăruim în răutatea noastră, să dispreţuim şi să călcăm cu picioarele nespusa bunătate a lui Dumnezeu care a binevoit să ne cheme." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia X, 3, pp. 51-52)

„... să ne ostenim puţin pentru a ne odihni veşnic." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LIV, 4, p. 268)

„Dacă cei din Legea veche – zice (Sfântul Pavel), care aveau ca plată ostenelii pământ şi celelalte care se sfârşesc în viaţa prezentă, şi încă dispreţuiau această viaţă, ca şi ispitele şi primejdiile de aici, apoi ce iertare vom putea avea noi, care ne moleşim fiind vorba chiar de cer, de împărăţia cea de sus şi de bunurile cele negrăite de acolo, şi nu ajungem măcar la măsura acelora?" (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XV, p. 297)

„Să izgonim dar orice nelinişte şi orice grijă zadarnică, să intrăm în noi înşine, să îmbrăcăm corpul şi sufletul nostru cu podoaba virtuţii, să întrebuinţăm membrele noastre ca arme pentru dreptate, să nu fie niciodată instrumente pentru păcat." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 80)

„Aşadar, ştiind că prin virtute ne întărim din toate părţile şi prin ea îndepărtăm mânia Domnului, să facem din membrele corpului instrumente ale virtuţii, să deprindem ochii, mâinile, picioarele, inima, limba, tot corpul nostru, a nu servi decât virtuţii." (*Primele patru omilii despre statui*, omilia a IV-a, p. 81)

„Gândindu-ne la ziua cea înfricoşătoare a Judecăţii, la focul iadului şi la muncile cele înfricoşătoare de acolo, să ne întoarcem de pe calea noastră

cea rătăcită. Va veni vremea când teatrul lumii acesteia se va risipi. Atunci nu mai putem lupta; după trecerea acestei vieți, nu mai putem neguțători; după ce s-a închis stadionul, nu mai putem fi încununați. Timpul de acum e timp de pocăință; acela, de judecată! Timpul de acum e timpul luptelor; acela al cununilor! Timpul e acum e timp de osteneală; acela, de odihnă! Timpul de acum e timp de muncă; acela, de răsplată! Deşteptați-vă, vă rog, deşteptați-vă şi să ascultăm cu râvnă cele spuse! Am trăit în trândăvie, să trăim şi în pocăință!" (*Omiliile despre pocăință*, omilia a noua, p. 180)

„… plângând cu amar neştiința răspândită în sufletele oamenilor şi adâncul întuneric ce le cuprinde sufletul, aş voi să găsesc un foişor înalt de tot din care să pot vedea toate neamurile pământului; aş voi să am şi o voce care să răsune până la marginile pământului, să intre în urechile tuturor celor de pe pământ şi să strige cuvintele acelea ale lui David: *Fiii oamenilor, până când grei la inimă*? *Pentru ce iubiți deşertăciunea şi căutați minciuna*?, alegând cele pământeşti în locul celor cereşti? Până când închideți ochii, vă astupați urechile şi nu auziți glasul lui Dumnezeu?" (*Cuvânt despre viețuirea după Dumnezeu*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 263)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților)

„ ... să ne străduim pentru virtute până asudăm. Aşa vom atrage asupră-ne şi mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, Îl vom îndupleca să ne ajute în ostenelile noastre şi vom dobândi şi bunătățile cele veşnice ..." (*Omilii la Matei,* omilia VIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 108)

„Să avem zel, credință şi dragoste, încât Hristos să vorbească prin noi. Acest lucru El îl doreşte mai mult decât noi; fiindcă pentru acest motiv ne-a făcut acest organ (gura), şi nu voieşte să rămână nelucrător şi nefolositor, ci totdeauna să fie în lucrare împreună cu mâinile. De ce, deci, nu pregăteşti acest organ potrivit cu mâinile meşterului, ci îi slăbeşti coardele, moleşindu-le cu desfătări şi astfel făcându-te singur ca o alăută nefolositoare? Este nevoie, deci, a o încorda bine şi a întinde strunele, şi a le unge cu sare duhovnicească. Căci atunci, de o va vedea bine încordată şi armonizată, va răsuna şi prin sufletul nostru Hristos. Aceasta făcându-se, vei vedea şi pe îngeri săltând de bucurie, şi pe arhangheli, şi pe heruvimi. Aşadar, să ne facem noi vrednici de mâinile Lui cele neprihănite. Să-L rugăm să atingă cu mâinile Lui şi inima noastră, deşi nici nu are nevoie de rugămintea noastră.

Căci dacă noi o facem vrednică de acea atingere, El cel dintâi va alerga la noi. Dacă Hristos aleargă în ajutorul celor ce se trudesc pentru cele viitoare – nici lui Pavel, care a devenit atât de mare, nu i-a împletit încă o asemenea laudă -, atunci, când va vedea inima noastră desăvârşită, ce nu ar face? Dacă Hristos răsună în inimile noastre, atunci de îndată va zbura deasupra noastră şi Duhul Sfânt, şi vom deveni superiori cerului; nu soarele şi luna avându-le gravate pe trupul nostru, ci chiar pe Însuşi Stăpânul soarelui, al lunii şi al îngerilor Îl vom avea locuind şi petrecând împreună cu noi." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia VIII, pp. 143-144)

„Să nu ne uităm numai la aceea că virtutea este însoțită de multe osteneli, ci şi la faptul că este cu putință a o îndeplini; şi dacă vom încerca cu stăruință, vom vedea cât de uşor ne va fi în realizarea ei." (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 218)

,,Să ne îndeletnicim cu virtutea, ca astfel să ne bucurăm şi aici de plăcere, şi să ne învrednicim şi de bunătățile viitoare." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 148)

„Căci dacă lucrurile cele pământeşti, trecătoare şi supuse stricăciunii, niciodată nu vin de-a gata oamenilor, fără muncă şi sudori, apoi cu atât mai mult cele sufleteşti." (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XII-a, p. 128)

„După cum atleții primesc mare răsplată de pe urma exercițiilor chiar înainte de a fi încununați şi premiați, pentru că prin exerciții îşi fac trupurile mai sănătoase şi mai puternice şi alungă boala din trup, tot astfel la luptele cele pentru virtute, chiar înainte de a se deschide cerul, chiar înainte de a veni Fiul lui Dumnezeu, chiar înainte de a primi răsplățile, dobândim de pe urma acestor lupte mare răsplată, pentru că ni se înțelepțeşte sufletul, ajunge mai filosof. Mulți pleacă cu corăbiile pe mare, înfruntă mii şi mii de valuri, se luptă cu fiarele mării, îndură multe furtuni, dar, chiar înainte de câştigul lor din comerțul lor, dobândesc câştig foarte mare din această lungă călătorie, câştigul acela că au curaj să înfrunte marea şi să facă aceste călătorii pe mare fără frică şi cu plăcere.

Tot astfel şi în viața aceasta, cel ce îndură multe strâmtorări pentru Hristos, cel ce suferă multe necazuri ia răsplata înainte de a primi Împărăția cerurilor, pentru că dobândeşte chiar de aici de pe pământ mare îndrăznire

înaintea lui Dumnezeu, pentru că îşi face sufletul mai bun, că pe viitor îşi râde de toate necazurile.” (*Cuvânt despre învierea morților*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 122)

„Cine vrea poate să se ridice de pe pământ la cer. Nu are nevoie pentru aceasta decât de bunăvoință şi de virtute! *Vreau, dar nu pot,* spun mulți, *pentru că virtutea este greu de dobândit.* Să ştii că nu e deloc greu de dobândit, dacă ai râvnă şi tânjeşti spre Dumnezeu.

Gândeşte-te puțin la cei care pustnicesc prin mulți şi prin locuri neumblate. Ce au făcut ei? Şi-au lăsat casă, rude, avere şi s-au închis într-o chilie mică, unde îşi nevoiesc trupul prin post, priveghere şi chinuri. Tu îmi vei spune: *Aceia pot să facă aşa ceva, dar eu nu pot.* De ce, oare, mulți călugări, cu toate că trăiau mai bine decât tine şi erau mai slabi trupeşte, au hotărât să lase totul pentru viața în pustie? Mai spui: *Lupta aceasta este atât de mare, încât nu mulți o pot duce până la capăt.* Dacă-i aşa, atunci nevoieşte-te mai puțin, pentru mai puțină virtute.

Nu poți să dai banii tăi săracilor? Atunci măcar nu răpi ce este al altora. Nu poți posti? Atunci măcar nu te deda plăcerilor trupeşti. Nu poți să te rogi pentru cei care te batjocoresc? Atunci măcar îndură răutățile lor în tăcere şi cu răbdare. Nu poți face bine celor care te nedreptățesc? Atunci măcar nu te răzbuna pe ei.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 292)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților din iubire față de Dumnezeu)

„Virtutea este grea; trebuie să-i schimbăm aspectul pentru măreția răsplăților care-i sunt făgăduite. Oamenii buni, fără nici un motiv o iubesc pentru ea însăşi; ei o cinstesc pentru acest motiv singur că o găsesc frumoasă şi plăcută; ei o exercită şi o practică din iubire față de Dumnezeu şi nu pentru iubirea răsplății; ei privesc înfrânarea ca o virtute destul de mare, nu din teamă față de chinuri, ci din porunca pe care a dat-o Dumnezeu; dar dacă eşti slab, închipuie-ți răsplățile.” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXVII, 4, p. 401)

VIRTUȚILE (cultivarea virtuților atrage uneori ura celor răi)

„Atunci când sunt persecutați oamenii buni de către cei răi, atunci când cei ce practică virtutea şi o caută sunt obiecte de râs şi de bătaie de joc oamenilor, nu trebuie să ne supărăm pentru aceia şi să ne necăjim. Este propriu virtuților să atragă din toate părțile ura celor răi. Precum ei poartă invidie celor ce trăiesc bine şi se cred acoperiți micşorând slava altora; ei îi

urăsc necruțând nimic pentru a-i necinsti, fiindcă merg pe o altă cale, fiindcă duc o viață cu totul diferită de a lor. Dar să nu ne necăjim, dragii mei frați, acela este un semn după care se recunoaşte virtutea. Iară pentru ce zice Iisus Hristos: *Dacă ați fi din lume, lumea ar iubi ce este al ei* (Ioan 15, 19); şi în alt loc: *Vai vouă când vă vor vorbi toți oamenii de bine!* (Lc., 6, 26), iată pentru ce zice şi aici: *Eu le-am dat cuvântul Meu şi lumea i-a urât.* Și explică pentru care motiv sunt ei vrednici ca Tatăl Său să aibă o grijă aşa de mare de ei; aceasta aşa este, zice El, fiindcă ei păzesc cuvântul Tău, chiar dacă sunt urâți; ei sunt vrednici totodată de toată grija Ta şi de protecția Ta." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia LXXXII, 1, pp. 425-426)

VIRTUȚILE (cultivarea unei virtuți în mod despărțit de celelalte)

„Dacă neglijăm o parte din virtute, aducem mari rele asupra noastră! De pildă, dacă nu faci milostenie, eşti aruncat în iad; şi doar milostenia nu-i toată virtutea, ci numai o parte a ei! Fecioarele cele nebune, de aceea au fost osândite, că n-au făcut milostenie (Matei 25, 1-12), bogatul, tot de aceea s-a pârjolit în iad (Luca 16, 19-26). Cei care nu hrănesc pe cel flămând, de asta sunt osândiți împreună cu diavolul (Matei 25, 41-42). Iarăşi, a nu ocărî pe semenul tău e o parte foarte mică a virtuții; cu toate acestea, şi aceasta scoate din împărăția cerului pe cei ce nu o săvârşesc, că *Cel care va zice fratelui său: Nebunule vinovat va fi gheenei focului* (Matei 5, 22). Iarăşi castitatea este şi ea numai o parte a virtuții; cu toate acestea fără ea nimeni nu va vedea pe Dumnezeu, că spune Pavel: *Căutați pacea şi sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu* (Evr., 12, 14). Smerenia, la fel, este o parte a virtuții; cu toate acestea, dacă săvârşeşti toate celelalte fapte bune, dar n-o săvârşeşti pe aceasta eşti necurat înaintea lui Dumnezeu; dovadă fariseul care, deşi s-a dus la templu cu nenumărate fapte bune, le-a pierdut pe toate, că i-a lipsit smerenia (Luca 18, 10-14).

Vreau însă să vă spun ceva mai mult; nu ni se încuie cerul numai dacă nu facem o singură virtute din toate virtuțile, ci pățim acelaşi lucru dacă le facem pe toate, dar nu le facem cum trebuie şi cu prisosință." (*Omilii la Matei,* omilia LXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 743)

„Căci precum avem cinci simțuri şi de toate trebuie a face uz la nevoile noastre, tot aşa trebuie de a săvârşi toate virtuțile. Dacă cineva bună-oră ar fi înțelept, însă nemilostiv; sau ar fi milostiv, însă răpitor de averi străine; sau că poate nu s-ar atinge de cele străine, însă nu ar împărtăşi pe nimeni din al său, apoi atunci toate sunt în zadar. Nu e de ajuns numai o

singură faptă bună, spre a ne prezenta cu curaj înaintea tronului lui Hristos, ci ne trebuie multe şi variate, şi cu un cuvânt toate faptele bune.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IV, p. 39)

„După cum la chitară nu-i de ajuns să loveşti o singură coardă ca să cânți o melodie, ci trebuie să treci peste toate cu ritmul cuvenit, tot aşa şi cu virtutea sufletului: nu ne e de ajuns pentru mântuire, precum am mai spus, numai o singură lege, ci trebuie să le păzim cu chibzuială pe toate chiar, de vrem să glăsuim o cântare mai plăcută şi mai de folos decât orice cântare plină de armonie.” (*Cuvânt la pilda celui ce datora zece mii de talanți*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 224)

„Aşa cum o chitară care are doar o strună nu poate scoate muzică, la fel nici creştinul, dacă ține doar o parte din poruncile lui Dumnezeu, nu poate dobândi virtutea. Cu ce credeți că se alege cel care se roagă mult, dar nu face milostenie? Cu ce se alege cel care face milostenie, dar din bani pe care i-a câştigat pe nedrept? Cu ce se alege cel care câştigă cinstit banii, dar face milostenii ca să îl vadă şi să îl laude oamenii? Cu ce se alege cel care se fereşte să-l vadă oamenii, dar se mândreşte în sinea lui cu faptele bune pe care le-a făcut? Cu ce se alege cel care nu se mândreşte, dar se dedă lăcomiei, desfrâului şi altor plăceri? Cu ce se alege cel care nu se dedă plăcerilor, dar este iubitor de argint?

De aceea, să ne luptăm ca să ținem toate poruncile şi să dobândim toate virtuțile, în această luptă duhovnicească a noastră, ne sunt aproape oamenii buni şi plini de virtuți, care prin sfaturi folositoare şi prin exemplul lor ne ajută să ne îndreptăm spre o viață a sfințeniei.” (Din vol. *Problemele vieții*, pp. 293-294)

„În ce chip este alăuta, că numai într-o coardă nu poate să facă cântare şi de lipseşte vreuna, nu face vers deplin, aşa sunt şi faptele cele bune care se fac pentru suflet, că nu ajunge să facem numai o poruncă a faptelor bune, ci toate poruncile lui Dumnezeu să la facem cu multă nevoință. Că, te rog, ia spune-mi, ce folos este să postească cineva şi să se roage şi apoi să nu miluiască pe cineva? Sau să miluiască cineva şi apoi să lăcomească şi să răpească ale altuia?” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* p. 96)

„Numai o faptă bună nu este de ajuns spre mântuire, că nu poate niciodată vulturul să zb

VIRTUȚILE (virtutea izvorăşte din dragoste)

„Virtutea izvorăşte din dragoste, şi dragostea din virtute. Cum este, vă spun eu. Cel virtuos nu preferă banii înaintea prieteniei, nici că este răzbunător, nici nu nedreptățeşte pe aproapele, nici nu-l bârfeşte, ci toate le suferă cu curaj. Dragostea de acestea depinde; şi iarăşi, cel ce iubeşte, toate acestea le suferă. Astfel deci toate acestea la un loc sunt între dânsele legate, şi una pe alta se fortifică. Cum că iubirea izvorăşte din virtute se dovedeşte şi de aici; căci a zice: *Când se vor înmulți fărădelegile, se va răci dragostea* tocmai aceasta a invederat; iar când zice: *Cel ce iubeşte pe aproapele, a îndeplinit legea* (Rom., 13, 8), arată că virtutea purcede din dragoste. Aşa că e absolut necesar a fi una din două: ori foarte iubitor, ori foarte virtuos. Pentru că cel ce are una din două, va avea şi pe cealaltă, şi viceversa: cel ce nu ştie a iubi, săvârşeşte şi multe viclenii, iar cel viclean nu ştie a iubi.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia IX, p. 98)

VIRTUȚILE (felurile virtuților)

„Multe sunt căile virtuții, după cum şi deosebirea dintre mărgăritare este mare, deşi toate se numesc mărgăritare, căci unul este strălucitor şi rotund din toate părțile, iar altul poate că nu are această frumusețe, ci o alta.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a XIV-a, p. 159)

„Virtuțile părții irascibile ale sufletului sunt: răbdarea şi blândețea, iar viciile sunt: arțagul şi încăpățânarea. Virtutea poftei este castitatea, iar viciul: desfrânarea. Virtutea rațiunii este înțelepciunea, iar viciul: prostia.” (*Despre creşterea copiilor*, 65, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 417)

,,Toată strânsura virtuții constă în disprețuirea[370] celor din veacul acesta, dorința pentru cele din veacul viitor, nesocotirea bunurilor de aici, deschiderea față de cei săraci, îngăduința, blândețea, înțelepciunea[371], pacea şi liniştea sufletului, a nu fi pornit spre slava vieții de acum, ci a avea

---

370 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Cuvântul υπεροψια (a privi pe deasupra) nu trebuie luat în sensul unui dispreț, ca şi cum cele din lume ar fi rele (în acest caz cuvântul grec ar putea fi βδελυγμα). Acestea sunt *disprețuite* nu în sine, ci prin raportare la cele veşnice, cele din urmă fiind mai vrednice de dorit decât cele dintâi. (n.s. 46, p. 38)

371 Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Textual: *filosofia*. Dar la Părinți aceasta desemnează modul de viață creştin (cu fapta, nu cu vorba). (n.s. 47, p. 38)

privirea ațintită la cele de sus şi a te îngriji necontenit pentru cele de acolo şi a te avânta către acea slavă.” (*Prima cateheză către cei ce urmează a fi luminați*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 38)

VIRTUȚILE („calea cea strâmtă” a virtuții)

„Nu este cu putință ca un om care păşeşte pe calea virtuții să fie fără de necaz, fără întristare, fără suferințe, şi fără ispite. Şi cum s-ar putea fără de acestea pentru cel ce călătoreşte pe calea cea strâmtă, pentru cel ce a auzit că *În lume necazuri veți avea*?” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 92)

„Nu este cu putință să se lupte cineva şi în acelaşi timp să se şi desfăteze sau cel ce se războieşte să se şi desfăteze în mâncăruri şi băuturi. Nimeni deci dintre luptători să nu caute linişte, nimeni să nu fie în veselie. Toate cele prezente sunt: război, luptă, necazuri, strâmtori, ispite, arenă a unor veşnice lupte. Altele sunt timpurile de linişte, iar timpul de față este timp de sudori, timp de munci. Nimeni dintre luptători care se aruncă în ring nu caută linişte.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei*, omilia VIII, p. 92)

VIRTUȚILE (ostenelile depuse pentru dobândirea virtuților)

„Creându-ne, Dumnezeu ne-a dat o viață liberă de nelinişte şi de greutăți; noi am abuzat de acest har şi fiind lipsiți de un aşa de mare bine din laşitatea noastră, noi am pierdut paradisul. Iată pentru ce a făcut Domnul viața oamenilor grea şi ostenitoare şi se poate spune că El se justifică față de neamul omenesc în acest fel: la început Eu v-am dat plăcerile, dar voi v-ați făcut mai răi, pentru că Eu v-am dat să trăiți prin bunătatea pe care v-am dat-o; iată pentru ce v-am dat să trăiți prin osteneală şi în sudori (Fac., 3, 19). Şi cum această osteneală nu v-a împiedicat să faceți rău, El v-a dat încă şi legea, care are multe prescripții, precum se pune frâu unui cal iute şi nestăpânit pe care nu poate să-l ducă, căci aşa fac dresorii cu caii lor. Ni s-a poruncit deci să ducem o viață ostenitoare fiindcă moleşeala are obiceiul de a ne strica. În sfârşit, natura noastră nu poate susține o natură molatică, ci uşor cade de la nelucrare în păcat. Să presupunem că un om cumpătat şi virtuos n-are nevoie să lucreze şi că totul îi vine lui dormind, însă această viață uşoară, la ce-l va duce pe el? Nu ne va face ea deşerți şi neruşinați?

Dar pentru ce, ziceți voi, însoțesc atâtea plăceri păcatul, şi atâtea griji şi sudori urmează virtutea? Şi ce merit veți avea voi, la ce răsplată veți avea

voi dreptul, dacă virtutea n-ar fi grea şi ostenitoare?” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, pp. 173-174)

„Nu vedeți voi că inima se leagă mai mult de ceea ce a costat mai multe sudori şi greutăți? Domnul a amestecat greul cu virtuțile, cu care vrea să-l obişnuiască pe suflet; pentru acest motiv admirăm noi virtutea...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 174)

„Multă sudoare varsă țăranul pentru a-şi cultiva orgoliul – pregăteşte boii, ară, seamănă, înfruntă greutățile iernii, sapă şanțuri adânci pentru ca apa prisositoare să se scurgă, face atâtea şi atâtea lucrări necesare şi obositoare. Toate însă sunt făcute cu bunăvoință de țăran, cu o singură nădejde: ca atunci când va veni vara va secera grâul auriu, îşi va umple hambarele cu roade bogate, se va bucura de recolta îmbelşugată.

Căpitanul corabiei, de asemenea, nu ține cont de marea sălbatică şi de valurile cumplite care amenință corabia sa. Nesocoteşte orice primejdie, gândindu-se la câştigul pe care-l va avea din transportul mărfurilor.

La fel şi ofițerul este obligat să lipsească vreme îndelungată de acasă, să rabde lipsuri şi suferințe, să se primejduiască în război şi să fie rănit în lupte, gândindu-se la biruințe, la decorații şi la slavă.

De ce însă spun toate acestea? Pentru a-i mângâia şi încuraja pe toți cei care se trudesc pentru cucerirea virtuții. Dacă țăranul, căpitanul şi ofițerul se nevoiesc atâta pentru a avea câştig în viața aceasta, cu atât mai mult noi trebuie sa ridicăm cu bărbăție povara greutăților şi a necazurilor, pentru a câştiga viața veşnică.

Aceia se luptă pentru o nădejde nu numai trecătoare, dar şi nesigură; căci adeseori nu reuşesc să-şi împlinească dorințele.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 23)

VIRTUȚILE (să ne îndreptăm privirile la răsplata virtuții, nu la ostenelile ei)

„Să nu ne uităm la ostenelile virtuții, ci să îndurăm totul cu uşurință, gândindu-ne că după osteneală vine şi răsplată. Negustorul când părăseşte portul şi pleacă pe întinsul mărilor, nu se gândeşte numai la pirați, la naufragii, la fiarele din mare, la furia vânturilor, la desele furtuni şi la neizbândă, ci şi la câştigul ce-l va avea după ce scapă de toate aceste necazuri; hrănit cu această nădejde, primeşte cu uşurință să înfrunte aceste greutăți, ca să se întoarcă şi mai bogat acasă. Plugarul la fel: nu se gândeşte numai la greutățile plugăriei, la ploile prea multe, la nerodirea pământului, la

atacul ruginii, la paguba adusă de lăcuste, ci se duce cu mintea şi la aria plină de snopi şi îndură totul cu uşurință; nădejdea câştigului – cu toate că-i nesigură – îl face de nici nu simte oboseala; hrănit cu aceste bune nădejdi, nu-l descurajează ostenelile; face tot ce trebuie să facă, aşteptând să ia răsplata ostenelilor. Ostaşul, iarăşi, îşi pune armele şi se duce la război şi nu se gândeşte numai la răni, la moarte, la atacurile duşmanilor şi la celelalte nenorociri, ci se duce cu mintea şi la victorie şi la trofee şi aşa îşi pune pe el toate armele; nesiguranța şi nereuşita e mare; cu toate acestea, cu bune nădejdi, îndepărtează orice ezitare şi, luându-şi armele, porneşte la luptă cu duşmanii; aşadar, iubiților, dacă şi negustorul şi plugarul şi ostaşul nu se descurajează în fața ostenelilor, ci sunt întraripați de bune nădejdi, cu toate că nădejdile le sunt fără temei, cu toate că neşansele, după cum ați auzit, sunt mai mari, iar piedicile, multe şi felurite, ce iertare mai putem avea noi, care fugim speriați de ostenelile virtuții şi nu înfruntăm fără ezitare orice osteneală, când ştim doar că nădejdea ne e atât de întemeiată, când ne sunt gătite bunătăți atât de mari, când răsplata ce o vom avea întrece mult de tot toate faptele făcute de noi?”. (*Omilii la Facere,* omilia XXV, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 315-316)

„Vă rog, să dorim mult pe Dumnezeu ca să putem îndura cu uşurință ostenelile virtuții, să ne ațintim mintea la El, ca nimic din lumea aceasta să ne împiedice drumul, care duce către El; să ne gândim la continua desfătare ale bunătăților celor viitoare, ca să putem îndura în linişte toate necazurile din viața de aici; să nu ne întristăm că nu avem dregătorii de mare cinste, să nu ne simțim pierduți de suntem săraci”. (*Omilii la Facere,* omilia XXVIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 361)

„Nădejdea bunătăților este îndestulătoare să ne facă să înfruntăm şi primejdiile şi să suportăm cu bărbăție ostenelile virtuții. ” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Să nu ne uităm, dar, la ostenelile virtuții, ci, gândindu-ne la folosul pe care-l avem de pe urma lor, să fim gata a îmbrățişa ostenelile cele pentru săvârşirea virtuții. Dacă cei care se îndeletnicesc cu lucrurile din lumea aceasta, dacă cei care se înnebunesc pentru strângerea de bani, înfruntă cu dragă inimă totul şi primejdiile de pe mare şi naufragiile; dacă aceştia ştiu mai dinainte că vor fi atacați de hoți de mare şi nici aşa nu se dau în lături şi nici nu-şi pierd curajul să meargă până la capăt, apoi ce vânt de apărare mai putem avea noi, oare, când de dragul acelor bunătăți nemuritoare nu îmbrățişăm cu toată râvna şi tragerea de inimă luptele cele pentru virtute?”

(*Omilii la Facere,* omilia LIV, I, în col. PSB, vol. 22, pp. 203-204)

„Nici să ne gândim la ostenelile virtuții, ci să ne gândim la răsplăți.” (*Omilii la Facere,* omilia XXXVI, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 38)

„Legea aceasta a lui Hristos este grea şi tare împovărătoare, dar are şi mare cunună. Aşa sunt lucrurile pline de osteneală! Au mare răsplată. Tu însă nu te uita la osteneală, ci gândeşte-te la răsplată. Să faci cum faci cu lucrurile din viața de toate zilele! Dacă te uiți la osteneala celor ce ai de săvârşit ți se pare greu şi împovărător; dar dacă te uiți la răsplată, treaba ce-ți stă în față este uşoară, lesnicioasă.” (*Omiliile despre pocăință*, omilia a cincea, p. 102)

„Negustorul care face comerț pe mare, îndură pe mare multe furtuni, învolburări, scufundarea corăbiei şi alte mii şi mii de greutăți, dar, după furtunile de pe mare, se bucură de bogăție, căci vinde mărfurile aduse cu corabia şi face bună negustorie. Totuşi, mai întâi furtunile, şi apoi mărfurile. Cel ce iese din port vede marea şi valurile, dar câştigul nu-l vede, este încă în nădejdi. Dar dacă nu s-ar uita mai întâi la câştigul care nu se vede, care nu-i stă în față, nici nu-l are în mâini, ci-i în nădejdi, nu s-ar mai apuca nici de cele ce se văd şi-i stau în față. Tot aşa şi plugarul. Înjugă boii, pune mâna pe coarnele plugului, trage brazda adâncă, aruncă semințele şi cheltuieşte tot ce are; îndură frigul, gheața, ploile şi alte multe necazuri; iar după toată această osteneală aşteaptă să vadă lanurile acoperite de rod şi aria plină. Vezi şi aici că mai întâi este osteneala, şi după aceea răsplata? Răsplata este nesigură, pe când osteneala, sigură şi vădită. Răsplata în nădejdi, pe când osteneala de față, în mâini. Dar şi plugarul, dacă nu s-ar uita mai întâi la câştig, care nu-i sigur, nici vădit, care se vede cu ochii trupului, nu numai că nu va înjuga boii, nu va pune mâna pe coarnele plugului, nu va arunca semințele, dar nici nu se va mişca vreodată de acasă ca să se apuce de lucru. Nu-i oare nesocotit ca în lucrurile cele din viața aceasta să te uiți la cele ce nu se văd, înaintea celor ce se văd, să înduri osteneli înaintea răsplății, să înduri, mai întâi, toate greutățile, şi apoi să aştepte câştigul lor, să te apuci de lucru, să te apropii de cele ce se văd, iar când e vorba de lucrurile lui Dumnezeu să şovăi, să te îndoieşti, să ceri răsplata înainte de a te apuca de lucru şi să fii mai mic la suflet ca plugarii şi negustorii?

Dar noi suntem mai răi decât plugarii şi negustorii nu numai prin aceea că ne îndoim de răsplata cea viitoare, ci şi în alt chip, nu mai prejos de cele amintite mai sus.

- Care?

- Plugarii şi negustorii n-au nici o încredințare că se va termina cu bine munca lor, cu toate acestea nu se lasă de muncă. Tu, însă, pentru cununile ce le vei primi, ai un garant vrednic de credință; cu toate acestea, nu ai stăruința plugarilor şi negustorilor.” (*Cuvânt despre învierea morților*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, pp. 126-127)

„Cea mai bună metodă şi cea mai uşoară cale către virtute este să nu te uiți numai la osteneli, ci şi la răsplăți, o dată cu ostenelile, şi nu numai la osteneli singure.” (*Cuvânt de laudă la toți Sfinții din toată lumea care au suferit mucenicia*, III, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 530)

„Este obositor pentru plugar să înjuge boii, să țină coarnele plugului, să taie brazdă, să semene sămânța, să îndure vijeliile, să sufere frigul, să sape de jur împrejur şanțuri, să oprească şuvoiul de ape să nu năpădească semințele, să înalțe malurile râurilor şi să sape şanțuri adânci prin mijlocul ogorului! Obositoare sunt toate acestea şi se fac cu multă sudoare dar ajung uşoare şi lesnicioase când plugarul, prin nădejde, vede ogoarele cu roade bogate, vede secera ascuțită, vede aria plină de snopi, iar rodul câmpului e adus acasă cu mare veselie. La fel, şi corăbierul! Înfruntă valurile sălbatice şi de multe ori nici nu vrea să ştie de furtună şi de furia mării; îndură nestatornicia vânturilor, învălmăşeala valurilor mării, călătorii îndepărtate, îndură toate acestea pentru că se gândeşte la marfa pe care o are în corabie, la porturile în care va vinde marfa şi vede născându-i-se de aici bogăție nemăsurată. Tot aşa şi ostaşul! Îndură rănile, stă în fata norilor de săgeți, îndură foamea, frigul, înstrăinarea şi primejdiile câmpului de bătălie, pentru că se gândeşte la trofeele, biruințele şi cununile aduse de aceste suferințe.

Dar pentru ce am amintit de toți aceştia? Sau ce vreau să spun cu aceste pilde? Vreau ca ele să vă îndemne să ascultați cu luare-aminte predica, vreau ca ele să vă uşureze ostenelile cele pentru virtute! Dacă oamenii despre care am vorbit socotesc uşoară osteneala din pricina nădejdii câştigului ce-l vor avea - cu toate că acest câştig, chiar dacă-l pot dobândi, se duce o dată cu viața aceasta - apoi cu mult mai mult noi trebuie să ascultăm cu răbdare cuvântul de învățătură duhovnicească şi să îndurăm cu mult curaj ostenelile şi luptele ce le dăm pentru viața cea veşnică.” (*La cuvântul apostolic ce spune: <<Dar nu numai atât, ci ne şi lăudăm în necazuri, ştiind că necazul aduce răbdare…>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* pp. 78-79)

VIRTUȚILE (împotrivitorii virtuților)

„Virtutea se arată totdeauna mai mare când se săvârşeşte în mijlocul celor care luptă împotriva virtuții, când îşi arată frumusețea în mijlocul celor care-i pun piedici.” (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, V, în col. PSB, vol. 21, p. 281)

„Aşa este un suflet fierbinte, un suflet treaz! Nimic nu-l poate împiedica să-şi arate virtutea; dimpotrivă, cei ce-l împiedică, aceia îl ațâță mai mult şi-i aprind mai mare flacăra dorinței.” (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, II, în col. PSB, vol. 22, p. 107)

„Omul virtuos, de s-ar găsi chiar în robie sau în temniță, sau chiar în fundul pământului, nimic nu-l va putea face să se abată de la fapta bună.” (*Comentariile sau explicarea Epistolei către Tit*, omilia IV, în vol. *Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei…,* p. 170)

„Nimeni, dar, să nu se plângă de sărăcie, nimeni să nu fie scârbit că-i om din popor, nimeni să nu sufere că-i dintre cei de jos! Să se plângă numai aceia care au sufletul moleşit şi mintea fără putere! Numai răutatea sufletului şi moleşirea voinței sunt o piedică pentru virtute. Fără de astea, nimic din celelalte!” (*Cuvântul al V-lea la Sfântul Apostol Pavel*, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 257)

VIRTUȚILE (nimic nu ne poate împiedica de la împlinirea virtuților)

„Pretutindeni virtutea străluceşte şi e neînvinsă şi nimic nu o poate împiedica. Dar ce zic eu de sărăcie şi de sclavie? Nici foamea, nici rănile cele învechite şi nici chiar boala cea mai grea nu o poate împiedica. Astfel a fost Lazăr, astfel a fost Iov şi astfel a fost şi Timotei cel adeseori bântuit de boală. Ai văzut că nimic nu poate împiedica pe cineva de la virtute? Nici bogăția, nici sărăcia, nici puterea, nici dorul de a stăpâni, nici boala, nici înjosirea, nici disprețul, căci pe toate acestea virtutea le lasă jos, pe pământ, şi se urcă la ceruri. Doar sufletul să fie curajos şi nimic nu-l poate împiedica pe omul care lucrează virtutea. Când lucrătorul e sănătos şi puternic, nimic din cele exterioare nu-l pot împiedica. Când meşterul are experiență şi stăruință şi îşi cunoaşte perfect meseria, chiar bolnav fiind, el posedă această meserie şi chiar de ar fi sărac, de ar avea sau nu uneltele în mâinile sale, chiar de ar lucra sau nu, cu nimic nu poate fi mai prejos, deoarece

cunoaşterea meşteşugului său este cu el. La fel se întâmplă şi cu omul virtuos şi iubitor de Dumnezeu: chiar de l-ai îmbogăți, el îți va arăta meşteşugul (virtutea), şi chiar de l-ai aduce la sărăcia cea mai neagră, de ar fi bolnav sau sănătos, de ar fi în slavă sau în necinste, el acelaşi va fi, adică stăruitor în virtute.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, p. 233)

VIRTUȚILE (dobândirea lor)

„Din pricina marii lui iubiri de oameni, lui Dumnezeu Îi este de ajuns numai să ne depărtăm de păcate. Dacă vom face asta, vom porni cu uşurință spre săvârşirea faptelor bune”. (*Omilii la Facere,* omilia VI, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 86)

„…să nu mai socoți nicicând că poate sta vreo piedică în calea ce duce la virtute. Dacă cei care au trăit înainte de darea legii au ajuns la o atât de înaltă virtute numai prin învățătura ce le-o dădea firea, ce putem spune noi, care stăm departe de virtute, după ce am primit atâta ajutor, după ce a venit Hristos, după ce s-au făcut minuni nenumărate?” (*Omilii la Facere,* omilia XXI, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 254-255)

„Dacă nu ne îndreptăm spre virtute cu dragoste şi dor, dacă nu suntem plini de ură față de păcat, nu vom putea scăpa nici de vătămarea păcatului şi nu vom putea nici îmbrățişa virtutea. Că virtutea are nevoie de oameni care s-o poftească, care să ardă de dorul ei, o spune profetul. Ascultă! *Judecățile Domnului sunt adevărate, îndreptățite toate; dorite-s mai mult decât aurul şi piatra de mare preț* (Ps., 18, 10-11). Nu pentru că sunt numai atât de dorite, ci pentru că nu se găseşte în lume altceva mai de preț decât aurul şi piatra prețioasă; de aceea a şi adăugat: *Şi mai dulci decât mierea şi fagurele* (Ps., 18, 11). Iarăşi şi aici, pentru că n-a găsit ceva mai dulce decât mierea, s-a folosit această imagine. După cum cei care strâng averi, fiind înnebuniți de dor şi de poftă, îşi îndreaptă spre strângerea de avuții toată strădania lor şi nicicând nu se satură, pentru că beție fără saț este iubirea de arginți; şi după cum bețivilor le creşte pofta de băut cu cât toarnă mai mult vin în ei, tot aşa şi cei ce strâng averi nu-şi pot opri nicicând această neostoită nebunie, ci, cu cât văd că le creşte avuția, cu atât li se aprinde şi pofta şi nu pun capăt acestei dorințe rele decât atunci când cad în adâncul răutății. Aşadar, dacă aceştia îşi vădesc cu atâta tărie pofta lor pierzătoare, care e pricina tuturor relelor, apoi cu mult mai mult este drept ca noi să ne gândim neîncetat la

Judecățile Domnului, care-s cu mult mai de preț decât aurul şi pietrele prețioase. Să nu socotim că poate sta ceva înaintea virtuții, ci să tăiem din sufletul nostru şi aceste patimi pierzătoare…”. (*Omilii la Facere,* omilia XXII, VI, în col. PSB, vol. 21, pp. 268-269)

„Oraşul nu-i o piedică pentru cel ce vrea să fie virtuos, pentru cel ce vrea să privegheze şi să fie treaz la minte, după cum pustia nu-i poate fi de folos celui nepăsător şi leneş – că nu locul te face virtuos, ci voința şi purtările – tot aşa nici oraşul nu-l poate vătăma pe cel veghetor şi treaz la minte. De asta aş vrea ca aşa cum a fost fericitul acesta în mijlocul sodomiților să fie mai virtuoşi în mijlocul oraşelor, mai ales ca să-i îndrepte pe mulți pe calea virtuții, fiind ca un aluat între ceilalți”. (*Omilii la Facere,* omilia XLIII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 106)

„Trebuie să ne îngrijim de virtute. Să luptăm în această viață ca într-un loc de exerciții atletice, pentru ca, după ce se lasă cortina teatrului acestei lumi, să putem pune pe capetele noastre cununi, strălucitoare, ca să nu ne căim fără de folos”. (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, II, în col. PSB, vol. 22, p. 325)

„Dar iarăşi mă rog şi mă cucernicesc vouă, fiți tot atât de silitori ca şi copiii mici. Aceştia învață mai întâi forma literelor, apoi caută să recunoască literele una câte una şi în sfârşit pornesc şi la citirea cuvintelor. Tot aşa să facem şi noi; să împărțim virtutea; să învățăm mai întâi să nu înjurăm, să nu jurăm strâmb, să nu blestemăm; apoi să trecem la altă literă: să nu clevetim, să nu ne fie dragi trupurile, să nu ne îmbuibăm, să nu ne îmbătăm, să nu fim cruzi, să nu fim trândavi; de la acestea iarăşi să trecem la cele duhovniceşti; să învățăm înfrânarea, disprețul pântecelui, cumințenia, dreptatea; să învățăm să ne arătăm superiori slavei lumii; să fim buni la inimă, să fim cu inima zdrobită; acestor litere ale virtuții să adăugăm mereu altele; să le înscrim pe toate în sufletele noastre. Să căutăm să punem în practică aceste virtuți în casă, față de prieteni, față de soție, față de copii. Să începem deocamdată cu cele dintâi litere ale virtuții, cu cele mai uşoare: de pildă cu a nu înjura; să studiem necontenit această literă în casă, că şi în casă sunt mulți care ne împiedică să învățăm această literă: ne supără slugile, ne supără soția şi ne face să ne înfuriem, ne supără copiii când nu învață şi sunt obraznici şi ne fac să-i amenințăm şi să-i înjurăm. Dacă ajungi, deci, să nu mai înjuri în casă, când eşti necăjit adesea de ai tăi, uşor vei putea să nu înjuri nici când eşti în oraş”. (*Omilii la Matei,* omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 142-143)

„Dacă transformi în obişnuință această frumoasă filozofie, nici când te-ai trândăvi, nu vei putea călca vreuna din hotărârile luate, pentru că obişnuința ta a ajuns a doua natură. După cum ne e uşor să dormim, să mâncăm, să bem şi să respirăm, tot aşa de uşor ne va fi să săvârşim şi virtutea; vom simți o curată bucurie, pentru că stăm în portul cel neînvălurat, ne bucurăm de vreme bună, şi pornind cu corabia încărcată spre oraşul cel împărătesc". (*Omilii la Matei,* omilia XI, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 144)

„*Dar,* zici tu, *virtutea este grea şi cu anevoie de împlinit, pe când răul poartă cu sine multă plăcere; răutatea este largă şi încăpătoare, pe când virtutea este strâmtă şi anevoioasă.* Apoi oare din început, spune-mi, au fost amândouă aşa? Dar iată că cele ce spui acum, tu le spui fără să vrei în apărarea virtuții – atât de mare este adevărul. Că dacă două au fost căile, una care ducea la cuptorul cel cu foc, iar cealaltă la Rai – una era largă şi încăpătoare şi ducea la cuptorul cel cu foc, pe când cealaltă, deşi strâmtă, ducea totuşi la Rai – apoi atunci pe care ai fi ales-o? Chiar de mi te voi împotrivi, totuşi nu mi te voi putea împotrivi în cele mărturisite de toți, oricât ai fi fără de ruşine. Cum că virtutea care are un început greu – nu însă şi sfârşitul – este mult mai de dorit, voi încerca a vă încredința chiar din împrejurările care sunt în mâna voastră. Şi dacă voiți, apoi mai întâi să luăm în cercetare meşteşugurile, căci ele au începutul totdeauna încărcat de durere şi necazuri, pe când sfârşitul este încărcat de foloase şi de mulțămiri. *Dar, zici tu, nimeni nu s-a atins vreodată de vreun meşteşug, dacă nu a avut pe cineva care să-l silească. Căci când tânărul este stăpân pe sine, el mai curând va alege ca la început să se dezmierde în desfătări, fie chiar de ar suferi mii de rele la sfârşit, decât să se muncească la început, iar după aceasta să se bucure din acele osteneli*. Însă cel ce ar face aşa, fireşte că este orfan de cuget şi robul unei trândăvii copilăreşti – pe când cel ce face dimpotrivă dă dovadă de înțelepciune şi bărbăție. Tot aşa deci şi noi, dacă nu am fi copii cu mintea, fireşte că nu ne-am asemăna cu cel orfan de cuget şi prost, ci cu cel ce are tată.

Deci trebuie a lunga de la noi cugetarea orfanicească şi să nu mai învinovățim împrejurările; şi să punem frâu conştiinței, care nu o va lăsa să se dezmierde mai mult, ci să alerge şi să se lupte. Şi cum nu este fără noimă ca pe copii să-i ducem şi să-i îndrumăm în lucrări al căror început este greu şi obositor, iar noi să ne găsim cu totul dimpotrivă în treburile duhovniceşti? – Deşi chiar şi în treburile lumeşti nu se poate susține numaidecât că sfârşitul

va fi bun întotdeauna.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, pp. 144-145)

„Dar poate că iarăşi veți întreba: De ce calea virtuții este strâmtă? În palatele împărăteşti cele de pe pământ nu ceri ca să intre cineva dintre curvari, sau bețivi, sau neînfrânați – iar în ceruri ceri ca să intre toți oamenii, fie că sunt încărcați de dezmierdări, de beții, de lăcomii şi de toată răutatea? Şi cum vor fi acestea vrednice de iertare?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, p. 145)

„… dacă am voi, ar fi foarte uşor de îndeplinit săvârşirea cea bună. Căci, în adevăr, ce este mai uşor, spune-mi, a sparge cineva zidul, şi după ce a luat cele ce erau în casă, a cădea în temniță, sau ca mulțămindu-se cu cele ce are, să fie slobod de orice frică? Şi încă nu am spus totul; ce este mai uşor, spune-mi, a vătăma pe toți, şi după ce scurtă vreme s-a desfătat, la urmă să fie bătut şi muncit în veci – sau a trăi în sărăcie şi a suferi o scurtă vreme, iar la urmă a se desfăta pururea? Până acum nu am cercetat ce este mai folositor, ci ce este mai uşor. Ce este mai plăcut, spune-mi, a vedea un vis plăcut şi a fi pedepsit la urmă, sau a vedea un vis urât şi a se desfăta la urmă cu adevărat? Nu se vădeşte că aceasta din urmă? Deci cum de numeşti virtutea grea şi obositoare? Este obositoare numai față de lenevirea noastră, dar cum că este lesnicioasă şi uşor de împlinit, ascultă ce spune Hristos: *Jugul meu este bun, zice, şi sarcina mea uşoară* (Mt. 11, 30) – dar dacă tu nu simți uşurința ei, apoi este dovadă că nu ai bunăvoință puternică. După cum când aceasta este cu adevărat, toate cele grele par uşoare, tot aşa şi când ea lipseşte, toate cele uşoare par grele. Că ce poate fi mai plăcut şi mai fără osteneală ca mana din pustie, ce se găsea pe mesele israelitenilor? Şi cu toate acestea, ei se nemulțămeau, deşi se îmbuibau în ea. Ce este mai amar ca foamea şi ca celelalte greutăți pe care le suferea Pavel? Dar iată că el sălta, se bucura şi zicea: *Acum şi eu mă bucur întru pătimirile mele* (Col. 1, 24). Deci care este pricina? Deosebirea de păreri numai, şi când tu vei izbuti să-ți faci o părere aşa cum trebuie, atunci vei vedea uşurința virtuții. Că dacă virtutea ar fi cu totul obositoare, iar răutatea întru totul uşoară şi plăcută, cu drept cuvânt ar putea zice cineva dintre cei lipsiți de voință că răutatea este mai uşoară decât virtutea – dar când amândouă au început, una început greu şi anevoios, iar cealaltă uşor şi plăcut, pe când sfârşitul este cu totul potrivnic la dânsele, fiindcă sfârşitul uneia este plăcut, în timp ce al celeilalte greoi şi de nesuferit – apoi care este mai de dorit şi totodată mai uşoară?

Dar, zici tu, pentru ce oare cei mai mulți nu doresc ceea ce este mai uşor? Fiindcă unii nu cred în viața viitoare, iar alții deşi cred, au totuşi o părere greşită şi voiesc mai bine plăcerea trecătoare în locul veşnicei plăceri. *Aşadar răutatea, zici tu, este mai uşoară?* Nu este mai uşoară, ci urmarea unui suflet slab. După cum cei ce suferă de friguri doresc băutura răcoritoare nu fiindcă le este plăcut a se dezmierda pentru o scurtă vreme, în loc să sufere arşița într-una, ci fiindcă nu-şi pot stăpâni dorința fără noimă de a bea – tot aşa şi aceştia.

Ai văzut deci cum răutatea nu este uşoară?” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XIV, pp. 145-146)

„Să începem a face fapte bune, până când avem timp. Să împărțim virtuțile noastre, precum cultivatorii de pământ împart munca câmpului. În luna aceasta de pildă să stăpânim bârfa, batjocura, mânia nedreaptă, şi să ne punem nouă înşine lege, zicând: *Astăzi voi face cutare faptă bună*, în luna cealaltă să ne învățăm a nu fi răzbunători, iar în altă lună, altă virtute, adică să ajungem la alta, întocmai ca şi învățarea lecțiilor, reținând în minte pe cele învățate, şi învățând pe altele din nou. După aceea vom ajunge la dispretuirea averilor, mai întâi oprind mâinile de la răpirea celor străine, şi apoi făcând milostenie. Să nu le amestecăm unele cu altele, adică cu aceleaşi mâini şi răpind, şi făcând milostenie; după aceasta la altă virtute, şi apoi la alta.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXIV, p. 292)

„Dispreţuieşte bogățiile, şi vei fi bogat. Dispreţuieşte slava, şi vei fi slăvit. Dispreţuieşte răzbunările duşmanilor, şi atunci vei reuşi. Dispreţuieşte liniştea, şi atunci o vei avea, ca astfel luând-o, nu ca sclav să o iei, ci ca liber. Că precum se petrece cu copiii cei mici, căci când copilul doreşte lucruri copilăreşti, noi cu multă grabă le ascundem - ca de pildă mingea, sau altceva de acest fel - ca nu cumva să fie împiedecat de la cele trebuitoare; iar când el le dispreţuieşte acestea şi nu le mai doreşte atunci i le dăm fără grijă, ştiind bine că nu i se va întâmpla nici o vătămare de astă dată, căci pofta de ele n-a putut să-l împiedice de la cele trebuitoare, - tot aşa şi Dumnezeu când vede că noi nu mai dorim nimic din cele de aici, ne îngăduie la urmă de a ne folosi de ele, şi noi atunci le avem ca liberi şi bărbați desăvârşiți, iar nu ca nişte copii.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXV, pp. 296-297)

VIRTUȚILE (dobândirea lor - folosul)

„În chipul în care aceia (necredincioşii - n.n.), scandalizați de păcatele unora, îşi ascut limba împotriva Stăpânului nostru, tot aşa, când oamenii vă văd că sunteți virtuoşi, nu se mărginesc să vă laude numai pe voi, ci, văzând că faptele voastre vă luminează şi vă umplu de strălucire fețele voastre, aduc slavă Tatălui vostru Celui din ceruri. Iar când se va face asta, iarăşi vi se înmulțeşte răsplata; în col. PSB, vol. 21, p. 89)

„Nimic nu este egal virtuții, iubite! În veacul ce va să fie virtutea ne scoate din gheenă şi ne dăruieşte desfătarea împărăției cerurilor, iar în veacul de acum ne face să fim mai presus de cei ce uneltesc în zadar şi fără rost împotriva noastră; ne face mai puternici nu numai față de oameni, ci şi față de demoni şi de duşmanul mântuirii noastre, diavolul. Cu ce poate fi egală virtutea, când face pe cei ce o practică să fie mai presus nu numai de oamenii vicleni, ci chiar şi de demoni?” (*Omilii la Facere,* omilia VIII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 106)

„…să îmbrățişăm virtutea, care pogoară peste noi şi dragostea lui Dumnezeu şi ne scapă şi de iad”. (*Omilii la Facere,* omilia XX, IV, în col. PSB, vol. 21, p. 241)

„Şi după cum aici pe pământ, când vin necazuri peste noi, virtutea ne ridică deasupra necazurilor, tot aşa şi în veacul viitor ne smulge din muncile acelea, purtați pe aripile ei.” (*Omilii la Facere,* omilia XXIII, I, în col. PSB, vol. 21, p. 273)

„În luptele olimpice, după victorie, cununa nu-i altceva decât frunze de laur, apoi aplauzele şi strigătele mulțimii, toate acestea se veştejesc şi pier o dată la lăsarea serii. Cununa pentru virtute şi pentru ostenelile ei, însă, n-are nimic material; nu piere odată cu veacul acesta ci, este veşnică, nemuritoare, trăieşte de-a lungul veacurilor. Osteneala pentru virtute este scurtă, pe când răsplata ostenelilor nu are sfârşit, nu se supune timpului, nu se vestejeşte. Şi ca să vă încredințați, iată! Au trecut atâția şi atâția ani, au trecut atâtea generații, de când patriarhul acesta (Avraam – n.n.) şi cununile virtuții lui sunt atât de strălucitoare că ți se pare că a trăit ieri sau că trăieşte astăzi. Şi până la sfârşitul lumii viața lui va fi temei de învățătură pentru toți cei ce gândesc bine”. (*Omilii la Facere,* omilia XLII, I, în col. PSB, vol. 22, p. 93)

„…să săvârşim fapte de virtute, ca să putem găsi deschise uşile îndrăznirii către El”. (*Omilii la Facere,* omilia LXVI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 329)

„Cât este de mare puterea virtuții chiar în viața aceasta pământească!

- Care este puterea ei?
- Te face să trăieşti în deplină siguranță, să nu fii doborât de necazuri şi supărări, să fii mai presus de toți cei ce te supără şi te duşmănesc. Ce poate egala o astfel de putere? Nu poate să şi-o făurească nici cel cu diadema pe cap, ci numai omul virtuos. Numai el singur are o astfel de putere, că se bucură de adâncă linişte, deşi trăieşte în viitoarea lucrurilor din lumea aceasta”. (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, II, în col. PSB, vol. 23, p. 313)

„Virtutea dă adevărata libertate. Chiar în robie, virtutea te face să te socoteşti liber. Nu rupe lanțurile robiei, dar face mai vrednici de respect pe robi decât pe liberi, că le dă ceva mai mult decât le dă libertatea. Virtutea nu-l face bogat pe cel sărac, dar face pe sărac mai fericit decât bogatul”. (*Omilii la Matei,* omilia XXXII, VIII, în col. PSB, vol. 23, p. 404)

„Virtutea dă nădejdi de nezdruncinat celor ce o practică, îi face plăcuți Lui Dumnezeu, cu nume bun înaintea oamenilor şi-i umple de bucurie nespusă. Chiar dacă virtutea cere osteneală pentru săvârşirea ei, totuşi umple conştiința de multă bucurie, face atâta plăcere sufletului câtă nici un cuvânt n-o poate înfățişa”. (*Omilii la Matei,* omilia LIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 618)

„... bucuria pe care o dă virtutea este nemuritoare şi osteneala trecătoare. Virtutea, înainte de a împărți coroanele ucenicilor ei, îi alăptează şi-i hrăneşte prin nădejde...” (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia XXXVI, 2, p. 175)

„… virtutea, ci ea are cu sine numai plăcere şi siguranță, şi cel ce o are este neînvins de cei zavistnici.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXXV, p. 381)

„După cum mirul nu ține închis în el mirosul cel plăcut, ci îl împrăştie mai departe, şi umple aerul de miros, şi astfel atinge simțurile aproapelui, tot aşa şi bărbații curajoşi şi minunați nu țin în ei închisă virtutea, ci prin faima răspândită despre dânşii pe mulți folosesc şi-i fac mai buni.” (*Comentariile*

sau Explicarea Epistolei I către Tesaloniceni, omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 170)

„Aşa-i puterea virtuţii! Face înger pe om, înaripează sufletul spre cer.” (*Omiliile despre pocăinţă*, omilia a doua, p. 42)

„Cel care îşi curăţă sufletul de păcat şi îl împodobeşte cu virtuţi se face pe sine casă pentru Hristos. Şi cine este mai fericit decât acela care îl are în el pe Hristos, Care este Izvorul vieţii, al bucuriei şi al nemuririi?” (Din vol. *Problemele vieţii*, p. 221)

„Căci nimic nu obişnuieşte să producă atât de mult cinstirea ca virtutea, o cinstire neconstrânsă, o cinstire nefăţarnică şi care nu se ascunde sub masca unei înşelăciuni, ci una adevărată şi sinceră şi nedemascată de nici o greutate a vremurilor.” (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 9, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă...,* p. 249)

VIRTUŢILE (semnul de recunoaştere desăvârşită a virtuţilor)

,,Căci mărimea virtuţii voastre se va arăta mai ales atunci când, biruiţi cugetul trupului, vă faceţi morţi faţă de lume[372] şi rămâneţi aşa faţă de toate cele lumeşti[373].” (*Cateheza aceluiaşi despre faptul că moaştele sfinţilor mucenici sunt un prilej de mare folos pentru noi*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 113)

VIRTUŢILE (paza virtuţilor)

„Uită-te la cei care au multe averi! Câtă grijă nu au de paza lor când se aşteaptă la un atac duşman! Unii le încuie cu uşi şi cu zăvoare, ca să le pună în siguranţă; alţii le îngroapă în pământ, ca nimeni să nu poată şti unde au fost puse. Tot aşa se cuvine ca şi noi, care strângem bogăţie de virtute, să o păzim cu toată grija; să n-o punem în văzul tuturora, ci s-o ascundem în visteria cea mai sigură a sufletului nostru; s-o ferim de toate atacurile celui

---

[372] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Aşa l-am tradus pe *βιος*. Sensul este deci: morţi pentru toate obiceiurile şi exigenţele vieţii biologice, pătimaşe, lumeşti. (n.s. 22, p. 113)

[373] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Important nu este că am murit o dată faţă de lume prin botez, ci să rămânem neîncetat morţi faţă de păcat. (n.s. 23, p. 113)

ce se străduieşte să ne-o ia, pentru ca, păzind-o nefurată, s-o putem avea ca merinde la plecarea noastră din viața de aici”. (*Omilii la Facere,* omilia V, I, în col. PSB, vol. 21, p. 69)

„Arhitectul, fie el cât de priceput, fie el chiar cel mai priceput dintre arhitecți, stă totuşi cu frică pentru ca nu cumva să cadă de pe clădirea pe care o ridică. Şi tu ai ajuns la credință, şi tu ai făcut multe fapte bune, te-ai ridicat la înălțime. Păzeşte-te, deci în siguranță, veghează şi fii cu frică să nu cazi, căci multe sunt lucrurile cele viclene care voiesc să te arunce jos!” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a IX-a, p. 151)

„Nimic nu lipseşte virtuțile de valoarea ce li se cuvine, ca amintirea bunurilor pe care le-am săvârşit. Două rele se nasc de aici: pe de o parte devenim mai leneşi, iar pe de alta, alunecăm în uşurătate.” (*Omilii la Epistola către Filipeni,* omilia a XIII-a, p. 223)

VIRTUȚILE (răsplătirea virtuților de către Hristos Domnul)

„Chiar de ne primejduim, sau de am pătimi orice, noi să ne întrarmăm cu o mai mare bunăvoință pentru durerile şi ostenelile virtuții, fiindcă nu este timpul de răsplată aici pe pământ. Prin urmare, să nu cerem cununile aici, ca nu cumva în timpul cununilor să împuținăm răsplata cuvenită nouă. După cum se întâmplă şi cu meşteşugarii cari lucrând şi hrănindu-se cu hrana lor iau o mai mare plată, pe când cei hrăniți cu mâncarea celor ce-i plătesc li se va tăia o parte nu mică din plată, tot aşa şi cu sfinții. Cel ce a făcut multe fapte bune, şi în acelaşi timp a suferit şi multe rele, va avea plata întreagă, şi încă mai mult decât plata întreagă, nu numai pentru bunătățile ce le-a săvârşit, ci şi pentru relele ce a suferit – iar cel ce s-a bucurat aici de linişte şi dezmierdări, fireşte că nu va avea acolo cununi aşa de strălucite. Dumnezeu ne învistiereşte acolo nu numai plata izbânzilor, ci şi acea a ispitelor. Şi pentru ca ceea ce spun să o fac şi mai lămurită, fie de pildă doi bogați milostivi, cari să dea milostenie săracilor; după aceea unul rămâne bogat şi se bucură de toată îmbelşugarea, pe când celălalt cade în sărăcie, în boli şi nenorociri. Deci după ce se vor duce acolo amândoi, care dintr-înşii va lua cununa cea mai mare? Oare nu se vădeşte că cel ce a pătimit şi s-a ticăloşit, căci el şi făcând bine, şi pătimind rele, nu a suferit nimic omenesc? Nu mai încape nici o îndoială, căci acesta este acea statuie de diamant, iar acela este sluga cea recunoscătoare. Că dacă noi nu trebuie a face binele pentru nădejdea împărăției cerurilor, ci pentru că aşa este plăcut lui

Dumnezeu – ceea ce este mai mare decât orice împărăție – apoi de ce răsplată este vrednic cel ce se face zăbavnic în fapta bună din pricină că nu ia plata aici?

Deci să nu ne tulburăm când vedem că cutare bogat, care chema pe văduve în casa sa şi le dădea ospețe întruna, şi-a pierdut casa fiind arsă, sau că a pătimit vreo altă nenorocire – fiindcă şi pentru aceasta va lua plată. Nici Iov nu era admirat atâta pentru milostenie, cât pentru cele ce a pătimit după aceasta. Pentru aceea şi prietenii lui sunt dispreţuiţi de toţi cei ce citesc istoria lui, şi sunt socotiţi ca nefiind vrednici de vreun cuvânt, fiindcă căutau răsplata de aici, şi din acestea apoi se puneau mereu împotriva celui drept.

Aşadar să nu căutăm plata aici, ca nu cumva să ne facem săraci şi lipsiţi, căci este cel mai de pe urmă dispreț când, fiind vorba de ceruri, noi să ne uităm împrejur la cele de aici. Deci să nu facem aşa, ci oricum s-ar desfăşura cele neaşteptate, noi să ne ţinem strânşi de poruncile lui Dumnezeu." (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XLIII, pp. 464-465)

VIRTUȚILE (şi păcatele)

„Atât de mare putere are virtutea, că este respectată şi mult lăudată chiar de cei care nu o practică; tot aşa şi păcatul; îl osândesc necontenit chiar ce-i cel săvârşesc. Atât de evident şi de lămurit este lucrul acesta, că n-ai să găseşti repede pe cineva care să se laude cu păcatul; şi ceea ce-i mai minunat este că adeseori îl osândesc cu cuvântul şi caută să ascundă de oameni ceea ce săvârşesc cu fapta". (*Omilii la Facere,* omilia V, II, în col. PSB, vol. 21, p. 70)

„Păcatul se stinge şi piere chiar dacă luptă şi biruie, pe când virtutea ajunge mai strălucită, mai luminoasă chiar când i se aduce război şi suferă mii şi mii de lovituri." (*Omilii la Facere,* omilia XXI, II, în col. PSB, vol. 21, p. 246)

„Virtutea biruie şi când e prigonită, pe când păcatul îşi arată slăbiciunea chiar când lucrează". (*Omilii la Facere,* omilia LI, III, în col. PSB, vol. 22, p. 183)

„Mare e şi puterea virtuţii, dar mare e şi slăbiciunea păcatului". (*Omilii la Facere,* omilia XLI, IV, în col. PSB, vol. 22, p. 277)

„Atât de mare este puterea virtuții, că, chiar după moarte, omul virtuos este mai puternic decât cei vii. De aceea pe când trăia Botezătorul veneau la el cei ce aveau bani şi-l întrebau: *Ce să facem?* (Luca 3, 10) Aveți atâtea bogății şi vreți să aflați calea fericirii voastre de la cel care n-are nimic? Cei bogați de la cel sărac? Ostaşii de la cel care n-avea nici casă?” (*Omilii la Matei,* omilia XXIV, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 317)

„Dacă cumva îmi vei vorbi de plăcerea izvorâtă din rău, spune-mi totodată şi despre sfârşitul răului, fiindcă totdeauna răul duce la moarte, după cum şi virtutea ne conduce la viață. Mai mult încă, dacă crezi, să examinăm pe fiecare din acestea două chiar mai înainte de sfârşit, şi vom vedea răutatea plină de dureri, iar virtutea încărcată de plăcere. Ce poate fi mai dureros, spune-mi, ca o conştiință rea? Şi ce poate fi mai plăcut ca o speranță bună? Nimic nu ne apasă şi nu ne strâmtorează atât de mult, ca o conştiință rea, şi nimic nu ne linişteşte şi nu ne face chiar de a zbura câte puțin, ca o conştiință bună. Aceasta se poate şti şi din cele ce se petrec cu noi. Cei ce stau prin închisori şi-şi aşteaptă osânda, chiar de s-ar bucura de cele mai mari desfătări, totuşi trăiesc mai dureros decât cerşetorii, care, deşi întră aşa-zicând pe uşa cea strâmtă şi îngustă, au însă cu ei conştiința bună şi liniştită. Aşteptarea relelor nu-i lasă pe aceia să simtă desfătările ce le au la îndemână. Şi ce vorbesc eu de cei închişi? Meşteşugarii, care muncesc şi îşi petrec întreaga zi în osteneli, stau cu mult mai bine decât cei ce se învârtesc pe drumuri degeaba, şi caută să se îmbogățească, având conştiința rea. Şi pe gladiatori de aceea îi deplângem, deşi de altfel îi vedem prin cârciumi îmbătându-se, ospătându-se şi desfătându-se mai înainte de a intra în lupte, şi-i considerăm mai nenorociți decât toți, pentru că nenorocirea sfârşitului ce-i aşteaptă este cu mult mai mare decât plăcerile pe care le-au gustat cu puțin mai înainte. Însă dacă li s-ar părea plăcută această viață a lor, aduceți-vă aminte de cuvântul pe care necontenit vi-l spun, că nimic nu este de mirare ca cel care vieţuieşte în răutate să nu caute a fugi de întristarea şi amarul răului. Căci iată, de pildă, cum un fapt atât de blestemat, celor ce-l fac li se pare a fi vrednic de iubit. Însă noi nu-i fericim pentru aceasta, ci încă mai mult îi plângem, fiindcă nici nu cunosc relele în care se găsesc.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, pp. 218-219)

„Cel ce voieşte a răpi avutul altuia şi a se arunca asupra averilor străine, oare nu suferă o mulțime de dureri, spune-mi, alergând el în toate părțile, linguşind slugile, şi pe cei liberi, şi pe paznici, amenințând, înfricoşând, purtându-se cu neruşinare, priveghind, tremurând în fiece

moment, şi fiind bănuitor cu toate? Însă nu tot aşa este cel ce dispreţuieşte averile, ci el se bucură de cea mai mare mulţumire, trăind în linişte şi în cea mai mare siguranţă. Şi toate celelalte părţi ale răului dacă ar voi cineva să le examineze, le-ar vedea pline de tulburări, pline de piedici. Şi, ceea ce e mai mult, că cele ale virtuţii la început par foarte obositoare, şi numai după aceasta sunt plăcute, pe când cele ale răului cu totul dimpotrivă, căci după o plăcere scurtă vin durerile şi torturile, astfel că de aici dispare plăcerea cu totul. După cum cel ce aşteaptă cununa nu simte nimic din greutăţile de faţă, tot aşa şi cel ce după plăcere îşi aşteaptă osânda nu poate să se folosească de o veselie curată, din cauza fricii ce-l tulbură într-una. Mai mult încă, dacă ar examina cineva cu exactitate, ar putea găsi la el multă durere chiar mai înainte de osânda faptelor lui, ar putea să găsească durere, zic, chiar în faptul că a îndrăznit a face răul.” (*Omilii la Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel*, omilia XII, p. 220)

„Facem întocmai ca şi unul care, neştiind a deosebi frumuseţea trupurilor – ci totul el pune pe seama hainelor şi podoabelor dinafară – pe femeia cea cu adevărat frumoasă şi cu firească gingăşie el o trece cu vederea, iar pe cea murdară şi slută, şi cu trupul beteag, dar care este îmbrăcată în haine frumoase, el o găseşte vrednică de dânsul şi o ia de nevastă. Cam astfel pătimesc mulţi şi astăzi, fiind vorba de virtute sau de răutate, fiindcă deşi răutatea este urâcioasă prin firea sa, totuşi prin podoaba dinafară este plăcută lor şi şi-o apropie, în vreme ce pe virtute, cu toate că după firea sa este frumoasă şi plăcută, ei o ocolesc, pentru că nu are acea podoabă dinafarnică, pentru care mai ales ar trebui să fie dorită.” (*Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni,* omilia XXIX, p. 309)

„Nimic deci nu este mai curat ca virtutea şi nimic nu este mai necurat ca răutatea. Aceea este mai strălucitoare decât soarele, iară aceasta este mai puturoasă decât murdăria cea din mlaştină. Şi acest fapt l-ar putea mărturisi chiar şi cei ce se tăvălesc în acele mlaştini puturoase, şi cei ce trăiesc în întuneric, când cineva i-ar face oarecum ca să vadă câte puţin. Întrucât însă ar rămâne în halul acela, şi vor fi ca beţi de patimă, apoi dânşii dăinuind a se învârti în întuneric, vor zăcea acolo în chip necuviincios şi cu toată necurăţenia, simţind ei, desigur, şi atunci unde anume se găsesc, dar nu cu străşnicie. Dar când ar vedea pe cineva dintre cei ce trăiesc în virtuţi că îi ceartă, fie chiar numai în faţă, abia atunci îşi dau seama mai bine de dânşii şi îşi cunosc treapta ticăloşiei, şi mustrarea aceea ca şi o rază de lumină

pogorându-se asupra lor, le acoperă parcă sluțenia, şi pe cel cu conştiință îl ruşinează, fie el rob sau slobod, împărat sau supus.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXVIII, pp. 248-249)

„Mai înainte de a se face, (păcatul – n.n.) are în sine oarecare plăcere, dar după ce s-a săvârşit, plăcerea conteneşte şi se stinge cu totul, iar tristețea şi mâhnirea îi iau locul.

Virtutea, însă, din contră, căci la început are cu sine osteneli, iar la sfârşit, placere şi linişte. Precum acolo, plăcerea nu este plăcere, prin aşteptarea ruşinii şi a pedepsei, tot aşa şi aici osteneala nu mai este osteneală, prin speranță de răsplată. Ce este beția? Spune-mi. Oare plăcerea nu este numai în a bea? Sau, mai bine zis, beția nu se află nici în a bea. Căci când bețivanul cade în nesimțire şi nu vede pe nimeni din cei de față, ci se găseşte mai rău decât cei nebuni, ce plăcere poate fi? Şi mai drept vorbind, nici chiar în desfrânare nu este plăcere. Căci când sufletul, fiind cuprins de patimă, îşi pierde judecata, ce plăcere poate fi? Apoi atunci dacă aceasta este plăcere, atunci şi râia este o plăcere. Plăcere adevărată, aceea aş numi-o eu, când sufletul nu este stăpânit şi încleştat de patimă. Şi atunci, ce plăcere este aceasta, de a scrâşni din dinți, de a holba ochii, de a fi gâdilat şi de a se infierbânta mai mult decât trebuie? Astfel, nu poate fi plăcere, fiindcă ne grăbim să scăpăm de ea, şi scăpând, simțim părere de rău. Dacă este plăcere, nu te grăbi să scapi de ea, ci rămâi în acea plăcere. Ai văzut că este numai numele de plăcere?

Însă, nu de acest fel sunt plăcerile cele duhovniceşti, ci cu adevărat sunt plăceri; nu prin aprindere, ci lăsându-i sufletul slobod, vesel şi liniştit.

De acest fel era plăcerea lui Pavel, zicând: *Şi în aceasta ma bucur şi mă voi bucura* şi *Bucura-ți-vă pururea întru Domnul !* (Filipeni 1, 18; 4, 4). Plăcerea aceea are cu ea necinste şi ruşinea, are cu sine părerea de rău; aceea se face pe ascuns şi este încărcată de mii de scârbe; pe când aceasta este liberă de toate acestea.

Această plăcere deci să o căutăm, ca astfel să ne învrednicim şi de bunurile viitoare.” (*Tâlcuiri la Epistola întâi către Timotei*, omilia a II-a, pp. 34-35)

„Cei ce beau doctorii amare, suferă mai întâi un oarecare dezgust, iar după aceea simt folosul. De felul acesta este virtutea, de felul acesta şi răutatea. Acolo mai întâi este plăcerea, şi după aceea dezgustul, pe când aici mai întâi este neplăcerea, iară după aceea plăcerea. Dar nimic nu este egal, căci nu este totuna: de a fi cineva mai întâi întristat, apoi mulțumit, cu a fi mai întâi mulțumit, şi după aceea întristat. Cum aşa? Apoi aici aşteptarea

viitoarei nemulțumiri, micşorează plăcerea prezentă, în timp ce acolo aşteptarea viitoarei plăceri şi mulțumiri, taie şi îndepărtează violența nemulțumirii prezente, şi precum se întâmplă acolo, ca niciodată să nu fie mulțumit, tot aşa şi aici niciodată nu va fi întristat.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXX, p. 350)

„Virtutea e de folos şi celor vii şi celor morți, păcatul vătămă şi aici şi dincolo, ruşinând pe cei ce-l săvârşesc şi ducându-i la pedepse veşnice.” (*Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida şi despre aducerea aminte de moarte*, V, în vol. *Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinți*, p. 509)

„… nu-i decât un singur rău, păcatul, şi un singur bine, virtutea, şi dorința de a plăcea în toate lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 10)

„Virtutea este prin ea însăşi vrednică de laudă. Iar atunci când omul luptă pentru virtute în mijlocul oamenilor răi, ea este mai strălucitoare şi cu atât mai vrednică de laudă. Din virtutea unui om se pot folosi mulți oameni răi, în vreme ce răutatea multora nu poate vătăma pe un om care lucrează cu adevărat virtutea. Un om sfânt poale izbăvi un întreg popor de mânia lui Dumnezeu, în vreme ce un popor întreg de păcătoşi nu poate abate de la calea sa pe un om sfânt.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 298)

„Răutatea arată întotdeauna multă duşmănie față de virtute. Dar atunci când luptă împotriva ei, nu numai că nu o vătăma, ci o şi întăreşte. Atât de mare este puterea virtuții, încât chiar şi când pare că este învinsă de răutate, ea este, de fapt, învingătoare. Lucrul acesta este vădit de pomenirea dreptului Abel. Cu toate că a fost omorât de Cain, eî a primit cununa sfințeniei de la Dumnezeu şi este fericit de oameni până în ziua de astăzi. Pe când Cain, dimpotrivă, a fost osândit de Dumnezeu, iar de oameni este înfierat ca ucigaş de frate.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 300)

„Răutatea are o oarecare dulceață vremelnică, iar durerea şi mâhnirea este pentru totdeauna. Fapta bună are însă puțină osteneală, iar folosul şi veselia cea din ea este pururea. Unul s-a rugat lui Dumnezeu, a lăcrimat şi s-a mâhnit puțin în vremea rugăciunii. Altul a dat milostenie, a postit, sau a făcut altceva din lucrurile cele bune. Altul a fost ocărât, dar n-a ocărât

împotrivă. Deci osteneala este de puţină vreme, dar totdeauna se bucură şi se veseleşte aducându-şi aminte de isprăvile acelea. La răutate nu este aşa, ci dimpotrivă. A ocărât cineva, sau a răspuns la ocară cu ocară. Dar după ce va merge acasă se roade pe sine cugetând la cuvintele pe care le-a zis, care de multe ori i-au adus multă vătămare.” (*Cuvânt către cei ce lasă slujbele bisericeşti şi se duc la petreceri. Cum că mult mai folositoare este petrecerea în biserică decât zăbava la teatre şi mult mai dulce. Despre al doilea cuvânt la rugăciunea Anei; şi cum că trebuie a ne ruga adeseori în tot locul, chiar de vom fi în târg, pe cale, sau în pat*, în vol. *Din ospăţul stăpânului*, pp. 149-150)

„Răutatea pururea se luptă cu bunătatea şi nu numai că nu-i poate strica nimic ci, cu cât îi stă răutatea împotrivă, ea mai tare se face, atât de mare este puterea bunătăţii încât şi luptă având de la răutate, mai mare se face.” (Din vol. *Mărgăritarele Sfântului Ioan Gură de Aur,* pp. 99-100)

VISELE

„… căci lucrurile cu care obişnuieşte sufletul a se îndeletnici în timpul zilei, acelea şi noaptea ni se nălucesc.” (*Cele dintâi omilii la Facere*, cuvântul al şaselea, p. 81)

VOINŢA

,,Voinţa este pricina binelui şi a răului.” (*Cuvânt la Sfânta şi Marea Joi,* în vol. *Omilii la Postul Mare…,* p. 169)

VOINŢA (şi putinţa)

„Când sufletul ţi-i hotărât şi treaz, înfrângi toate piedicile, te faci una cu ceea ce-ţi doreşti, şi nu te împiedică nici una din aparentele greutăţi; pe toate le învingi şi nu te opreşti până nu dobândeşti tot ce-ţi doreşti!” (*Omilii la Facere,* omilia XXXI, V, în col. PSB, vol. 21, p. 403)

„Dar dacă vom voi, vom face chiar din cele ce nu ne sunt cu putinţă, după cum a făcut Pavel, sau Petru, sau sfinţii toţi.” (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XXII, p. 199)

„Aş vrea să ştiţi bine că trebuie să-i sfătuiţi necontenit pe fraţii voştri; dacă ei vor rămâne mai departe în trândăvia lor, eu n-am să vă mai supăr niciodată. Dar îmi este teamă că ei rămân neîndreptaţi din pricina dispreţului şi nepăsării voastre. Că este cu neputinţă ca un om să nu ajungă mai bun, mai vrednic, dacă-l sfătuieşti şi-l înveţi mereu. Este şi un proverb popular pe care vreau să vi-l spun. Şi vine în ajutorul meu. *Picătura de apă ce cade mereu găureşte piatra*, spune proverbul. Şi ce-i mai slab decât apa? Şi ce-i mai tare ca piatra? Cu toate acestea, stăruinţa biruie firea. Iar dacă stăruinţa biruie firea, apoi cu mult mai mult poate birui voinţa.” (*Către cei ce n-au venit la biserică; şi la cuvântul apostolic care zice: <<Dacă flămânzeşte duşmanul tău, dă-i pâine...>>,* 1, în vol. *Despre schimbarea numelor. Despre răbdare. Despre milostenie…,* p. 104)

VOINŢA (unită cu fapta)

„Spune-mi, te rog: în toate celelalte acţiuni omeneşti, vreau să zic de meşteşuguri, oare dacă voim a le cunoaşte, este de-ajuns numai de a voi, sau este nevoie şi de fapte? De pildă iată ce spun: voieşte cineva să fie căpitan al unei corăbii; dar el nu zice: *voiesc*, ca şi cum ar fi de-ajuns aceasta, ci se apucă şi de treabă. Voieşte a fi negustor, dar nu zice numai: *o voiesc*, ci se apucă şi de treabă. În fine, în toate întreprinderile nu e de-ajuns numai de a voi, ci trebuie a şi face, pe când cel ce voieşte a se sui în cer o poate face numai cu voinţa? Cum se poate însă face aceasta? Odată cu voinţa trebuie a fi unite şi faptele, trebuie a ne apuca de lucru, trebuie a ne osteni, cu care ocazie avem împreună lucrător pe Dumnezeu. Numai să voim, iar pe lângă voinţă să ne apucăm de lucru, să ne îngrijim, numai să ne punem în minte, şi apoi toate vor urma.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XVI, p. 224)

VOIOŞIA

„... cele ale voioşiei nu stau în legile imuabile ale firii pe care ne este cu putinţă să le îmblânzim şi schimbăm, ci în gândurile libere ale alegerii voinţei noastre pe care ne este uşor să le mânuim.” (*Scrisori din exil*, *17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea X, 1c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 183)

VORBIREA (vorbele - căile pe care călătoresc faptele)

„Vorbele sunt căile pe care călătoresc faptele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XVII, p. 164)

VORBIREA (deşartă)

„N-ai greşi dacă ai compara gurile majorităţii oamenilor care fac afaceri în piaţă, care se dau în vânt după cele lumeşti cu canalele unei haznale. (…) Iar dacă cuiva nu i-ar plăcea că am comparat gura majorităţii oamenilor cu canalele unei haznale, să ştie acela că i-am cruţat mult când am grăit aşa. Scriptura nu foloseşte această măsură, ci comparaţii cu mult mai tari, că spune: *Venin de aspidă sub buzele lor şi groapă deschisă gâtlejul lor* (Rom., 3, 13)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 789)

VORBIREA (cuvintelor de ruşine)

„Un porc, dacă ar avea grai omenesc, ar grăi oare, altfel? Ar grăi oare, altfel, câinii cei necuraţi? Dar poate că nici porcii, nici câinii n-ar rosti cuvintele pe care diavolul îi pune pe oameni să le rostească. De aceea vă rog, daţi-vă seama de grozăvia acestor cuvinte!”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 836)

„Să vedem însă cum se plăsmuieşte o gură a diavolului, ca să nu ne facem niciodată o gură ca aceea.

- Cum se plăsmuieşte?

- Cu blesteme, cu ocări, cu invidie, cu înjurături. Când rosteşti cuvintele diavolului, iei (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 893)

„După cum atunci când se întâmplă ca judecătorul să fie un roman, nu te ascultă dacă nu te aperi în limba ştiută de el, tot aşa şi Hristos, dacă nu grăieşti cum grăieşte El, nu te va asculta şi nici nu Se va uita la tine (la judecată)”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 894)

„Şi dacă vrei să-mi arați lămurit că nu te bucuri să rosteşti cuvinte de ruşine, atunci nici nu suferi să le auzi! Când vei putea ajunge om virtuos, când îți hrăneşti auzul cu astfel de cuvinte? Când vei putea să înduri sudorile cele pentru castitate, când îți scurgi încetul cu încetul viața în râs, în cântecele desfrânate şi în cuvinte de ruşine? Abia de poate să se păstreze sfânt şi curat un suflet neîntinat de toate aceste murdării, dar unul hrănit cu astfel de cuvinte şi cântece? Nu ştiți, oare, că suntem înclinați spre viciu? Cum vom putea fugi de cuptorul acela când facem din viciu, o artă, o meserie? N-ai auzit ce spune Pavel? *Bucurați-vă în Domnul!* (Filip. 4, 4) N-a spus: *În diavolul*!" (*Omilii la Matei,* omilia XXXVII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 461)

„Căci ce poate fi mai urâcios ca un bărbat care grăieşte vorbe murdare? Ce poate fi mai necinstit? Nişte astfel de oameni singuri se împing pe dânşii în rândul mimilor sau a măscăricilor din teatru, şi în rândul muierilor curve, sau mai drept vorbind, acelea se ruşinează mai mult decât voi. Dar atunci cum vei putea a-ți cuminți femeia, şi învățându-o cu astfel de vorbe, cum vei putea a o trage din faptele cele necurate? Mult mai bine este a slobozi din gura ta putregai împuroiat, decât un cuvânt murdar." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, pp. 71-72)

„Nimic nu întărâtă pe cel sfânt şi curat ca nişte astfel de cuvinte murdare. Nimic nu poate face pe cineva obraznic şi neruşinat ca a grăi astfel de murdării şi a le auzi. Nimic nu slăbeşte puterea înțelepciunii ca flacăra aprinsă prin asemenea vorbe urâte. Dumnezeu a pus în gura ta mir de mult preț, iar tu slobozeşti din ea vorbe mai puturoase ca un mort, omori sufletul şi-l faci nemişcător. Căci când tu batjocoreşti, aceasta nu este glasul sufletului, ci al mâniei. Când rosteşti cuvinte necuviincioase, nu sufletul tău a grăit, ci neînfrânarea; când vorbeşti de rău, zavistia; când unelteşti rău, lăcomia. Toate acestea deci nu sunt fapte de-ale sufletului, ci de-ale patimilor lui, de-ale bolilor de care suferă." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia VI, p. 72)

„Dacă nu se îngăduie nici unui gând stricat şi rău să-i calce pragurile, nu va face greutăți nici gurii. Cel care nu aude lucruri ruşinoase sau rele nici nu rosteşte lucruri de ruşine. Dar dacă va fi larg deschisă tuturor, o va pângări şi pe aceea şi va produce tulburare tuturor celor dinlăuntru. Poate că ar fi trebuit să spun toate aceste lucruri despre auz mai înainte, ca să astup mai dinainte intrarea." (*Despre creşterea copiilor*, 36, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 406)

„Diavolul ne vatămă prin orice mădular, dar înainte de toate, slujindu-se de limbă şi de gură (Iac., 3,5-12). Nici o unealtă nu e mai potrivită pentru el ca să ne înşele şi să ne piardă decât limba neînfrânată şi gura neferecată. Ele ne pricinuiesc cele mai multe căderi, mai multe chiar decât fărădelegile înfricoşate.” (*Cateheze* VI PGB 30, 536, în vol. *Diavolul şi magia,* p. 42)

„Mormântul este locul care primeşte trupurile moarte, şi în acest fel sunt gurile acelora care prihănesc pe Ziditorul şi gurile oamenilor care grăiesc cuvinte de ocară şi care scot cuvinte spurcate şi rele din gurile lor.

O, omule, umple-ți gura de bună mireasmă, nu de putoare; fă-o vistierie împărătească, iar nu groapă satanicească. Şi de este groapă, astup-o, ca să iasă afară putoarea. Ai gânduri rele? Nu le scoate afară prin cuvinte. Lasă-le să zacă jos şi degrabă se vor sugruma. Oameni suntem şi de multe ori gândim sfaturi rele, necuvioase şi de ocară, dar să nu lăsăm ca gândurile să se facă cuvinte, ci strâmtorându-le jos să se facă slabe şi să piară. Şi precum de va pune cineva într-o groapă multe feluri de fiare neîmblânzite, de va astupa groapa le omoară cu lesnire, însă de le va lăsa o gaură mică spre răsuflare le face multă mângâiere, nelăsându-le să piară şi sălbătăcindu-le mai rău, aşa se face şi cu gândurile cele rele când se vor naşte înăuntru. Căci de le vom închide ieşirea lor, degrabă le prăpădim, iar dacă le vom scoate afară prin cuvinte, mai tari le-am făcut, dându-le răsuflare prin limbă, şi noi cădem degrabă în prăpăstiile faptelor celor necuvioase de la rostirea cuvintelor celor de ocară.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, pp. 96-97)

„Căci nu numai pe sine se ruşinează cel ce grăieşte cuvintele cele de ocară, ci şi pe cei de aproape şi pe cei care petrec împreuna cu el îi umple de multă vătămare. Şi precum de vom deschide gropile şi mormintele, vom umplea oraşele de ciumă şi boală molipsitoare, tot aşa de se vor deschide gurile cele de ocară, pe toți acei cu care petrec împreună îi va umplea de boală cumplită. De aceea trebuie să punem la gură uşă, încuietoare şi zăvor.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții*, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 97)

VORBIREA (evitarea cuvintelor nesocotite şi defăimătoare)

„Şi cel ce va zice fratelui său: <<raca>>, vinovat va fi sinedriului (Matei 5, 22).

Prin *sinedriu* se înțelege aici tribunalul evreilor. A pomenit aici de *sinedriu*, ca să nu pară că vine mereu cu noutăți şi cu lucruri străine. Cuvântul *raca* nu este un cuvânt de mare insultă, ci mai mult de dispreț şi de lipsă de prețuire din partea celui ce-l rosteşte. După cum noi, când poruncim slugilor sau unora mai mici ca noi, le spunem: *Pleacă tu! Spune tu cutăruia!*, tot astfel şi cei care vorbesc limba siriană folosesc cuvântul *raca* în loc de *tu*. Dar iubitorul de oameni Dumnezeu înlătură chiar cele mai nevinovate cuvinte de ocară şi ne porunceşte să vorbim unii cu alții cum trebuie, cu cinstea cuvenită, ca prin acestea să stârnească şi ocările mai mari.

Iar cel care va zice: <<Nebunule>>, vinovat va fi gheenei focului (Matei 5, 22).

Multora li s-a părut porunca aceasta aspră şi împovărătoare, dacă e vorba să fim pedepsiți atât de cumplit pentru acest simplu cuvânt; alții susțin că este o exagerare. Eu, însă, mă tem ca nu cumva să ne înşelăm aici pe pământ cu cuvintele şi să suferim dincolo, cu faptele, cea mai cumplită pedeapsă.

Spune-mi, pentru ce ți se pare împovărătoare porunca? Nu ştii, oare, că cele mai multe pedepse şi cele mai multe păcate îşi au începutul în cuvinte? Prin cuvinte iau naştere hulele, lepădarea de Dumnezeu, înjurăturile, ocările, jurămintele false, mărturiile mincinoase şi uciderile. Nu te uita, dar, la cuvânt, că este un simplu cuvânt, ci dacă nu cuprinde în el mare primejdie! Asta cerceteaz-o! Nu ştii, oare, că atunci când eşti în vrajbă cu cineva, când fierbi de mânie, când ți-i sufletul aprins, cel mai neînsemnat cuvânt ți se pare mare, iar o înjurătură cât de mică ajunge de nesuferit? De multe ori nişte lucruri mici au dat naştere la crime şi au distrus oraşe întregi.” (*Omilii la Matei,* omilia XVI, VII-VIII, în col. PSB, vol. 23, pp. 209-210)

„Să ne astupăm urechile la vorbele cele zadarnice, căci asemenea vorbe sunt un mare rău, şi de la dânsele vin toate relele. Dacă ne deprindem cugetul a fi băgător de seamă la cuvintele lui Dumnezeu, nu vom da atenție la cuvinte de acelea, şi nedând atenție nu vor pătrunde în sufletul nostru cele rele.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei II către Tesaloniceni,* omilia II, în vol. *Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni, I şi II Tesaloniceni,* p. 304)

„Limba este sabie ascuțită, dar să nu facem răni altora cu ea, ci să tăiem cu ea putrejunile noastre.” (*Cuvânt la neluminarea scripturii celei*

vechi, la iubirea de oameni a lui Dumnezeu şi cum că nu se cuvine a ne învinui unii pe alții, în vol. *Din ospățul stăpânului*, p. 99)

„Cu multă frică să grăim – ca şi cum cineva ar sta de față şi le-ar scrie – aducându-ne aminte de spusa Domnului: *Zic vouă că pentru tot cuvântul nelucrător pe care îl vor grăi, oamenii vor da seama de rațiunea Lui în Ziua Judecății* (Mt., 12, 36).

Să nu fie din parte-vă nici o discuție lumească, nefolositoare şi fără nici un câştig duhovnicesc. Căci noi am ales o viețuire nouă şi se cuvine să urmăm acestei viețuiri cu fapta, ca să nu devenim nevrednici de ea." (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că „dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 77)

VORBIREA (să punem strajă şi frâu gurii şi limbii)

„Păziți-vă, dar, limba mai mult decât lumina ochilor! Limba este cal împărătesc; dacă-i pui frâu şi o înveți să meargă frumos, împăratul se va odihni pe ea şi va sta pe ea; dar dacă o laşi să umble fără frâu şi să zburde, ajunge căruța diavolului şi a demonilor!". (*Omilii la Matei,* omilia LI, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 595-596)

„Să învățăm deci gura ca să se deprindă a vorbi şi a pronunța cuvinte plăcute, pentru că de aici vom avea mare câştig, pe când de la insulte ne vom alege cu mari pagube. Pentru a ajunge la această țintă, nu ni se cer cheltuieli mari. Să punem gurii uşă şi încuietoare. Să muşcăm limba, când va scote vreun cuvânt nepotrivit; să ne înăduşim pe noi înşine, când vreun cuvânt greu va ieşi printre dinți." (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Efeseni*, omilia XIV, p. 145)

„Limba este o sabie cu două tăişuri. Ascute-o ca să fie osânditoarea păcatelor pe care le săvârşeşti, şi nu o îndrepta împotriva fraților tăi, ca să le faci rău. Iată de ce Dumnezeu a aşezat limba în spatele buzelor şi a zidului dublu al dinților: ca să nu vorbească orice şi oricând. De aceea, să ne păzim gura cu făclia rațiunii, nu pentru a nu o mai deschide niciodată, ci pentru a o lăsa să vorbească numai atunci când se cuvine. Marile rele sunt pricinuite de uşurătatea cu care vorbim, pe când cele bune izvorăsc din chibzuință în vorbire. De multe ori, tăcerea este mai de folos decât vorba, desigur, la fel cum,

în anumite cazuri, mai folositor este să deschidem gura decât să tăcem.” (Din vol. *Problemele vieții*, p. 367)

VORBIREA (îndemn la discuții ziditoare de suflet)

,,Dacă discutăm cu cineva, s-o facem cu multă îngăduință şi blândețe şi să nu lăsăm să ne întindem în convorbiri lumeşti, care nu au nici un folos, ci să discutăm acele lucruri care şi ascultătorilor le sunt de mare folos şi pe noi ne feresc de orice acuză[374].” (*A aceluiaşi certare către cei ce pleacă de la slujbă şi se duc la hipodrom şi la spectacole. Asemenea şi câtă grijă se cuvine să avem față de frații căsătoriți*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 99)

VORBIREA (convorbirile duhovniceşti)

,,Dacă, fiind la un loc cu mai mulți oameni, nu vorbeşti de lucruri lumeşti, de cele fără însemnătate, de ceea ce nu se cade nouă, ci despre învățătura noastră, de credință, de iad, despre Împărăția cerurilor. Să nu vorbeşti de lucruri de prisos şi nefolositoare, cum ar fi: Cine a ajuns la putere? Cine a căzut de la putere? Pentru ce a primit amendă cutare? Pe ce căi a făcut un anume avere de s-a îmbogățit? Ce a lăsat unul altuia la moartea lui? Cum de n-a fost trecut cutare în testament, când se aştepta să fie trecut printre primii moştenitori?, şi altele multe de felul acesta. Să nu vorbim de astfel de lucruri şi nici să îngăduim altora a vorbi despre ele, ci să căutăm să vedem prin ce fapte sau prin ce cuvinte putem plăcea lui Dumnezeu.” (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență…,* p. 17)

,,Să ne ostenim limba numai spre cântări de laudă, spre slavoslovire, spre citirea dumnezeieştilor cuvinte[375] şi spre convorbiri duhovniceşti! Căci zice: *Grăiți dacă aveți cuvânt bun spre zidire, ca să dea har celor ce ascultă. Şi nu întristați Duhul lui Dumnezeu întru Care ați fost pecetluiți*

[374] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Reproşul ar putea veni atât din partea celor care ne aud şi apoi gândesc rău despre noi, cât şi din partea conştiinței noastre. (n.s. 8, p. 99)

[375] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Creştinii de atunci citeau cu voce tare. Este un obicei antic cu multiple implicații educaționale şi mnemotehnice. Vorbind la un nivel psihologic, nu se exersează doar memoria vizuală, ci şi cea auditivă şi *cea vocală*. Este foarte folositor a rosti sonor bucățile lecturate, dovadă fiind psalmodierea şi rugăciunea făcută cu buzele de părinții pustiei. (n.s. 25, p. 78)

(Efes., 4, 29). Vedeți că a nu respecta acestea duce la întristarea Sfântului Duh? De aceea, vă rog, să râvnim să nu facem ceva ce întristează pe Sfântul Duh, ci dacă trebuie să mergem în oraş să nu ne ducem la adunările vătămătoare ori la întâlnirile nefolositoare şi pline de flecăreli. Să nu avem nimic mai de cinste decât Biserica şi casele de rugăciune[376] şi întâlnirile cu discuții duhovniceşti." (*Cateheza aceluiaşi către neofiți şi tâlcuire la cuvântul Apostolului că ,,dacă cineva e în Hristos este zidire nouă. Cele vechi au trecut, iată, toate sunt noi" (I Cor., 5, 17)*, în vol. *Cateheze baptismale,* p. 78)

VORBIREA (orice vorbim, orice săvârşim şi orice gândim să fie Dumnezeu)

,,Dacă ai încerca să cântăreşti cu un cântar bun cuvintele rostite de fiecare dintre noi, ai găsi abia o sută de dinari de cuvinte duhovniceşti între zece mii de talanți de cuvinte lumeşti; dar mai bine spus, nu vei găsi nici zece oboli[377]. Nu este, oare, o ruşine şi cea mai mare batjocură ca pe o slugă de-a noastră s-o punem să ne facă cele mai de seamă treburi, iar gura noastră, propriul nostru mădular, să nu o folosim nici ca pe o slugă, ci dimpotrivă s-o întrebuințăm la lucruri nefolositoare şi de prisos? Şi de-am întrebuința-o numai la lucruri de prisos! Dar nu; o întrebuințăm la lucruri potrivnice, vătămătoare şi la nimic folositoare. Că de ne-ar fi nouă de folos cele ce rostim, atunci negreşit spusele noastre ar fi plăcute şi lui Dumnezeu. Dar aşa, grăim tot ce ne sfătuieşte diavolul când râdem, când spunem glume, când blestemăm şi ocărâm, când ne jurăm, când mințim şi jurăm strâmb, când suntem morocănoşi, când vorbim prea mult, când flecărim mai mult decât babele, discutând numai fleacuri." (*Omilii la Matei,* omilia II, V, în col. PSB, vol. 23, pp. 34-35)

,,Dacă iei parte la adunări şi ții acolo un cuvânt lung, fă-o şi aceasta tot pentru Dumnezeu! Iar dacă taci, taci tot pentru Dumnezeu." (*Cuvânt la calende*, în vol. *Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă şi Providență...,* p. 16)

---

[376] Tâlcuirea Pr. Marcel Hancheş: Poate se referă la casele de asceți din care şi Sfântul Ioan făcuse parte în tinerețe. (n.s. 26, p. 78)

[377] Tâlcuirea Pr. Prof. D. Fecioru: Un obol era a şasea parte dintr-un dinar; o sută de dinari valora 0, 87 franci; un talant avea 6000 de dinari, adică 5220 franci aur, deci (exact 5560, 90 franci de aur); deci zece mii de talanți valorau 52 200 000 franci aur. (n.s. 15, p. 34)

VRĂJITORIA (este idolatrie)

„După cum deci acea babă care descântă şi face vrăji, fie copilului, bărbatului, fie femeii sau altuia dintre cei iubiţi — este idololatră, tot aşa idololatră este şi cea care a chemat-o, pentru că şi ea ar fi jertfit idolilor, dacă trebuia să jertfească, şi chiar a făcut cele premergătoare jertfei.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Coloseni*, omilia VIII, p. 101)

VRĂJITORIA (efectul vrăjilor)

„Nimeni nu-ţi va putea face vreun rău dacă nu-ţi faci tu rău”. (*Omilii la Matei,* omilia LI, VI, în col. PSB, vol. 23, p. 597)

„… dacă nu ne facem nouă înşine rău, nimeni nu poate să ne facă rău”. (*Omilii la Matei,* omilia LXXXVII, IV, în col. PSB, vol. 23, p. 979)

VRĂJITORIA (cum să înfruntăm şi să golim de putere vrăjile)

„Nimeni altul nu-l va putea vătăma pe cel care nu-şi face nedreptate lui însuşi (...)” (*Scrisori din exil, 17 scrisori către Olimpiada*, scrisoarea XVII, 4c, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 233)

„... nimeni nu va putea nedreptăţi pe cel care nu s-a nedreptăţit pe sine însuşi, chiar dacă toată lumea ar dezlănţui un război cumplit împotriva lui.” (*Scrisori din exil, Către toţi credincioşii, că nimeni nu va putea vătăma pe cel care nu se nedreptăţeşte pe sine însuşi*, 12, în vol. *Scrisori din exil. Către Olimpiada şi cei rămaşi credincioşi. Despre deprimare, suferinţă şi Providenţă…,* p. 253)

ZAVISTIA (consecințele)

„Zavistnicul se pare că vatămă pe altul, iar mai întâi el singur se *bucură* de nedreptatea ce o face, frământându-se in sine, şi fiind urât de toți.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către evrei,* omilia I, p. 54)

ZAVISTIA (remedii)

„Până când oare ne nom zavistui unii pe alții, ca fiarele cele sălbatice, ca peştii? Şi, mai bine zis, fiarele nu se urăsc unele pe altele fiind de acelaşi neam, ci numai pe cele străine, ca de pildă, ursul nu sfâşie pe alt urs, nici şarpele pe alt şarpe, sfiindu-se aşa zicând de neamul său; şi tu care ai mii de privilegii împreună cu cel de acelaşi neam, ființă logică, care cunoşti pe Dumnezeu, care ai aceeaşi putere de natură ca dânsul, care eşti consângen şi părtaş aceleiaşi naturi ca dânsul, pe acesta zic, îl răpui, şi-l încurci în mii de rele. Şi ce va să zică, dacă poate n-ai băgat într-însul sabia, sau nu ți-ai încleştat mâna ta cea dreaptă în grumazul lui? Faci multe altele încă mult mai răle, căci îl înconjuri de mii de necazuri, pe când dacă ai fi făcut aşa, cel puțin îl slobozeai de griji, iar acum îl înconjuri cu sărăcia, cu sclavia, cu deznădăjduirea şi multe alte păcate.” (*Comentariile sau Explicarea Epistolei către Evrei,* omilia XXV, p. 299)

ZEII (- simple născociri ale oamenilor cufundați în pofte şi în năluciri trupeşti)

„De unde porneşte idolatria? Care îi este originea, rațiunea de a fi? Omul personifică viciile sale, a făcut din ele idolul său şi li s-a închinat. Aşa regăsim noi în păgânism, sub nume şi divinități diferite toate viciile care muncesc omenirea căzută: Marte, Venus, Mercur etc. care nu sunt în ultimă analiză decât personificarea viciilor noastre.” (Din vol. *Bogățiile oratorice,* p. 625)

ZEII (absurditatea închinării la zei)

„Într-adevăr, cinstiți cu rațiunea, oameni care au primit de la Creator un rang atât de înalt, care sunt mai de preț decât toate făpturile cele văzute, ei bine aceştia au coborât la atâta lipsă de judecată că s-au închinat câinilor, maimuțelor, crocodililor şi la alte animale şi mai necinstite decât acestea. Dar pentru ce vorbesc eu de animale necuvântătoare? Mulți dintre ei au

căzut în atât nebunie şi nesimțire, că s-au închinat şi la ceapă şi la alte buruieni mai de nimic. De aceea profetul, arătându-le, pe acestea, spunea: *S-au alăturat dobitoacelor celor fără de minte şi s-au asemănat lor* (Ps., 48, 21). *Omul care a fost cinstit cu rațiune, vrea să spună profetul, şi învrednicit cu atâta înțelepciune, a ajuns asemenea animalelor necuvântătoare, ba poate şi mai rău*. Acelea, pentru că sunt lipsite de judecată, nici nu sunt osândite; pe când omul, cinstit cu rațiune care s-a coborât la lipsa de rațiune a acelora, va fi, pe bună dreptate, pedepsit mult, pentru că s-a arătat un nerecunoscător față de atâta binefacere". (*Omilii la Facere,* omilia VII, VI, în col. PSB, vol. 21, p. 95)

„Poate fi o batjocură mai mare? Cei înzestrați cu rațiune şi învredniciți cu atâta cinste de iubirea de oameni a lui Dumnezeu, primesc să se închine unor pietre neînsuflețite şi nu se ruşinează, nu-şi dau seama de nebunia lor cea mare, ci se lasă duşi de obicei ca vitele! De aceea şi Pavel spunea în epistolele sale: *Ştiți că pe când erați păgâni vă duceați la idolii cei fără glas ca şi cum erați mânați?* (I Cor., 12, 2). Bine a spus: *cei fără glas*. Voi care aveți glas, care aveți auz şi rațiune, vă lăsați duşi ca nişte vite la idolii care n-au nici o simțire! Ce iertare mai pot avea unii ca aceştia?" (*Omilii la Facere,* omilia LVII, VI, în col. PSB, vol. 22, p. 241)

ZEII (jertfele aduse zeilor)

„… zei al căror cult nu consta decât în cuvinte murdare şi fapte încă mai murdare şi mai necurate, şi care erau cinstiți prin sărbători; zei cărora li se aduceau omagii prin jertfele şi uciderile urâte şi prin uciderea copiilor, în care cinstitorii lor nu făcea decât să urmeze exemplul lor." (*Comentar la Evanghelia de la Ioan,* omilia IX, 1, p. 45)

ZELUL

„Nimic nu poate fi mai mare şi mai însemnat decât ceea ce poate face râvna sau dorința de a întrece pe altul." (*Tâlcuiri la Epistola a doua către Corinteni,* omilia XIX, p. 175)

ZGÂRCENIA (manifestarea)

„Zgârcitul (…) e ca iadul, care pe toți îi cuprinde, pe toți îi înghite. E duşman obştesc al întregului neam omenesc; vrea să nu mai fie om pe pământ, ca să stăpânească el toate averile pământului. Şi nici aici nu se

oprește, ci, după ce a omorât pe toți cu pofta sa, dorește să schimbe și natura pământului; vrea să-l vadă prefăcut în aur; și nu numai pământul, ci și munții, dumbrăvile, izvoarele, într-un cuvânt tot ce se vede. Dar ca să cunoașteți că încă n-am zugrăvit îndeajuns nebunia zgârcitului, închipuiți-vă că n-ar fi nimeni care să-l țină de rău, că n-ar avea de cine să se teamă; desființați cu mintea frica de legi, și-l veți vedea pe zgârcit punând mâna pe sabie și trecându-i pe toți prin sabie; nu va cruța pe nimeni: nici prieten, nici rudă, nici frate, nici chiar pe cel ce l-a născut". (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„Dar să nu vă temeți de fiară când o vom avea în toată goliciunea ei! Lucrurile se petrec în închipuire, și nu aievea. Închipuie-ți un om care slobozește foc din ochi, negru la față; din amândoi umerii îi ies șerpi în loc de mâini; să aibă și gură; în loc de dinți să-i fie împlântate în gingii săbii ascuțite, în loc de limbă, o fântână din care să izvorască otravă și venin; pântecele lui, mai mistuitor decât cuptorul, să înghită tot ce intră în el; picioarele, întraripate și mai iuți decât flacăra; fața lui, față de câine și de lup; glasul lui să nu aibă grai omenesc, ci să fie aspru, groaznic, înfricoșător; să aibă și în degete flăcări. Vi se par poate înfricoșătoare cuvintele mele, dar totuși nu l-am zugrăvit încă pe zgârcit așa cum merită." (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, V, în col. PSB, vol. 23, p. 360)

„Zgârcitul, pierzându-1 din vedere pe Dumnezeu, sufletul său, destinul său, face din aur dumnezeul său, din pământ patria sa unică, din bunurile sale, unica lui preocupare. Vedeți încă în zgârcit lipsa completă a forței și a mărinimiei. Zgârcitul este laș în orice întâmplare, incapabil de nici o acțiune bărbătească și generoasă.

Comparați-1 pe zgârcit cu demonizatul, îl veți afla mai crud și mai periculos. Demonizatul nu este niciodată crud decât față de sine, și dacă săltările lui dezordonate îi ating pe alții, cel puțin furiile lui sunt inconștiente. Zgârcitul, el este crud față de toți; el va face să piară lumea întreagă pentru a-și păstra aurul său. Zgârcitul este biciul familiei pe care o tiranizează, al cetății pe care o întunecă pe cât îi este posibil s-o facă. Zgârcenia este dușmanul neamului omenesc întreg.

Vrem să ne închipuim printr-o imagine sensibilă sufletul zgârcitului? Iată un monstru care scoate pe gură flăcări, ai cărui dinți mâncători sfâșie o pradă, al cărui pântece este cu totul nesătul și este cu totul deschis ca o gură largă. Furia lui niciodată nu se potolește; peste tot unde trece el lasă ruine și nu lasă decât tristețe și moarte.

Totdeauna este în căutarea victimelor să le devoreze, niciodată nu cunoaşte odihna (…)

Însă să lăsăm imaginile, cruzimea zgârcitului este destul de urâtă şi destul de respingătoare pentru cine o contemplă în ea însăşi. Zgârcitul este nemulţumit. Nici o binefacere nu-l atinge, nici un procedeu bun nu-l atrage. El îi urăşte pe toţi ceilalţi şi ar vrea să-şi aşeze norocul lui pe ruina universală. Ce-l interesează nefericirea altuia? Ce-i fac lui lacrimile şi deznădejdile victimelor pe care el le dezbracă? Lumea întreagă va pieri din uzurile sale, cel zgârcit nu va găsi din aceasta decât o ocazie de triumf şi un subiect de bucurie.

Înşelătorie grosolană. Trebuie mai mult decât exemplul lui Iuda pentru a dovedi că zgârcitul nu va da înapoi în faţa nici unei răutăţi, a nici unei trădări? Este vorba pentru el de ceva veselie; el va simula prietenia, el va capta încrederea prin aere de sinceritate, de protestări prin devotament: este sărutul lui Iuda." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* pp. 623-624)

„Zgârcitul care-l dispreţuieşte pe Dumnezeul său nu va şti recunoaşte în semenul său un frate şi un copil al lui Dumnezeu. Să nu aşteptăm de la cel zgârcit nici o consideraţie, nici o privire faţă de oricine ar putea fi. Zgârcitul îi dispreţuieşte pe toţi oamenii: el îl dispreţuieşte încă şi mai mult pe cel sărac şi pe cei nevoiaşi." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 626)

„Oricât de dur şi fără milă ar fi regimul osânditului, munca lui nu este veşnică; i se acordă o oarecare odihnă; el poate noaptea să-şi destindă şi să-şi odihnească membrele sale obosite zdrobite de oboseală. Zgârcitul nu cunoaşte nici odihnă, nici sfârşit, nici chiar un somn binefăcător. Ziua, grija aurului său îl supraexcită şi-l înlănţuie, este robul care munceşte fără încetare sub biciul stăpânului său. Noaptea este departe de a-i aduce odihna, dă temerilor sale, ca şi poftelor sale proporţii fantastice." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 628)

ZGÂRCENIA (gravitatea)

„Zgârciţii trăiesc ca în pustie, deşi locuiesc în mijlocul oraşelor. Care om cu judecată ar vrea să aibă de-a face cu astfel de oameni? Mai bine spus, eu aş prefera să trăiesc cu mii de îndrăciţi decât cu unul care zace de această

boală. Şi nu greşesc când spun asta! Ne-o arată boala de care suferă şi îndrăciţii şi zgârciţii. Zgârciţii socotesc duşmani chiar pe cei care nu le-au făcut rău; vor să facă rob pe cel liber şi aduc peste el nenumărate rele; îndrăciţii nu fac aşa, ci-şi poartă boala în ei înşişi. Zgârciţii ruinează multe case, fac să se hulească numele lui Dumnezeu, sunt o pacoste pentru ţară şi pentru întreaga lume; îndrăciţii sunt mai degrabă vrednici de milă şi de plâns; cele mai multe fapte le fac fără să-şi dea seama; zgârciţii, dimpotrivă, păcătuiesc cu bună ştiinţă, îşi dezlănţuiesc furia în mijlocul oraşelor şi sunt cuprinşi de o nebunie nouă. Au îndrăznit, oare, toţi îndrăciţii ce-a îndrăznit Iuda, care a săvârşit cea mai mare nelegiuire? Toţi care merg pe urmele lui Iuda, toţi iubitorii de argint, ca nişte fiare sălbatice scăpate din cuşti, tulbură oraşele şi nimeni nu-i poate opri. Au şi zgârciţii de jur împrejurul lor lanţuri şi legături: frica de judecători, ameninţarea legilor, osânda oamenilor şi altele mai multe ca acestea; totuşi pe toate le sfărâmă şi le răstoarnă. Şi dacă ai îndepărta din jurul zgârciţilor aceste legături, atunci ai cunoaşte bine că demonul, care stă în sufletul iubitorilor de argint, este mai sălbatic şi mai furios decât demonii pe care i-a scos Domnul din cei doi îndrăciţi". (*Omilii la Matei,* omilia XXVIII, IV, în col. PSB, vol. 23, pp. 359-360)

ZGÂRCENIA (zgârcitul posedă fără a poseda şi munceşte fără a se bucura)

„Viaţa osânditului este mizerabilă, munca lui este ingrată şi dureroasă, şi ceea ce completează această nenorocire este că el niciodată nu se bucură de nici o bucurie, nici nu ia parte la nici un câştig. În zadar se epuizează el, şi muncile lui la suferinţa lor adaugă blestemul sterilităţii. Aceea este viaţa zgârcitului: el posedă fără a poseda, el munceşte fără a se bucura." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 628)

ZGÂRCENIA (alimentează celelalte patimi)

„Fără zgârcenia care adună mulţimea izvoarelor pentru patimile noastre, patimile s-ar stinge ca şi flacăra căreia nu i se mai dă hrană." (Din vol. *Bogăţiile oratorice,* p. 622)

ZIUA (a şaptea)

„ – Ce înseamnă: *Şi s-a odihnit în ziua a şaptea de toate lucrurile Lui pe care le-a făcut?*

- Priveşte cât de omeneşte ne spune toate dumnezeiasca Scriptură, pentru pogorământul ce-l face faţă de noi! Că de altfel nici n-am putea înţelege ceva din cele spuse în ea, dacă n-am fi avut parte de un atât de mare pogorământ! *Şi s-a odihnit Dumnezeu în ziua a şaptea de toate lucrurile Lui pe care le-a făcut*. S-a oprit, spune Scriptura, de a mai crea şi de a mai aduce de la nefiinţă la fiinţă. Le-a adus la fiinţă pe toate câte erau de trebuinţă şi a creat şi pe cel care avea să se desfăteze de toate acestea.

Şi a binecuvântat Dumnezeu, spune Scriptura ziua a şaptea şi a sfinţit-o, că în ea s-a odihnit de toate lucrurile Lui, pe care a început Dumnezeu să le facă (Fac., 2, 3).

Pentru că a încetat să creeze şi pentru că a adus pe lume, prin porunca sa, toate câte a voit, potrivit iubirii Sale de oameni, a pus capăt creaţiei în ziua a şasea. N-a mai voit să creeze altceva în ziua a şaptea, pentru că împlinise de făcut tot ce voise; dar ca să aibă şi ziua aceasta o cinste şi să nu pară mai mică pentru că nu s-a creat în ea nimic, Dumnezeu o învredniceşte cu binecuvântare. *Şi a binecuvântat Dumnezeu,* spune Scriptura*, ziua a şaptea şi a sfinţit-o.*

- Ce? Zilele celelalte nu erau binecuvântate?

- Da! Dar lor le era de ajuns în loc de orice binecuvântare, aducerea la fiinţă în fiecare zi a creaturilor. Asta e pricina că în celelalte zile n-a spus: *a binecuvântat*, şi numai în ziua a şaptea a spus cuvântul acesta şi a adăugat: *şi a sfinţit-o.*

- Ce înseamnă cuvintele: *a sfinţit-o?*

- A deosebit-o. Dumnezeiasca Scriptură, apoi ca să ne arate şi pricina pentru care a spus: *şi a sfinţit-o* a adăugat: *Că în ea s-a odihnit de toate lucrurile Lui pe care a început Dumnezeu să le facă.* Iată aici, chiar de la început, ne dă Dumnezeu în chip enigmatic o învăţătură; ne învaţă ca o zi din săptămână s-o afierosim, s-o dăm întreagă lucrării faptelor duhovniceşti. De asta şi Stăpânul în şase zile a împlinit de făcut toată creaţia, iar ziua a şaptea, învrednicind-o cu binecuvântare, a sfinţit-o pentru că în ea *S-a odihnit de lucrurile Lui pe care a început să le facă.*” (*Omilii la Facere,* omilia X, VII, în col. PSB, vol. 21, pp. 124-125)

ZIUA (a opta)

„Care este această a opta zi? Nu este alta decât *ziua cea mare şi înfricoşătoare* (Maleahi 3, 23), *care va arde ca un cuptor* (Maleahi 3, 19), care va face ca puterile cele de sus să tremure – căci Domnul spune: *Şi puterile cerurilor se vor clătina* (Matei 24, 29) –; este ziua în care foc va merge înaintea paşilor Împăratului cerurilor. Psalmistul a numit această zi a

opta spre a arăta că atunci starea şi înfăţişarea lumii se va schimba, că în viaţa viitoare se va petrece o reînnoire. Viaţa aceasta de acum nu este altceva decât o săptămână, şapte zile, începe din ziua întâi şi se termină în ziua a şaptea; astfel zilele săptămânii se învârt într-un cerc cu distanțe egale de timp, pornesc din prima zi şi se termină în ultima. Din această pricină nimeni nu poate spune că Duminica este ziua a optam ci prima zi, deoarece ciclul zilelor unei săptămâni nu se întinde până la numărul de opt zile. Când va înceta şi va pieri ciclul acesta de şapte zile ale săptămânii, îşi va începe cursul cea de a opta zi. Ziua aceasta nu o va mai lua de la început, ci-şi va continua mai departe, fără întoarcere, drumul său." (*Despre căință (II),* în vol. *Despre mărginita putere a diavolului. Despre căință…,* pp. 96-97)

ZODIILE

„Spune-mi, te rog, cine a putut da naştere doctrinei atât de mult răspândite că oamenii sunt supuşi destinului? Pentru care pricină mulți oameni atribuie mişcării oarbe a stelelor desfăşurarea evenimentelor din lume? Pentru care pricină unii oameni cred în soartă, în întâmplare? Din pricina cui unii oameni socotesc că totul în lume n-are nici un rost şi nici un scop? Oare din pricina celor care trăiesc în cumpătare şi cu măsură sau din pricina celorlalți care, după susținerea ta, mențin societatea, dar care, după cum ți-am demonstrate, sunt pricina pierderii obşteşti a întregii lumi? Evident că din pricina acestora din urmă." (*Apologia vieții monahale*, 10, în vol. *Despre Feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creşterea copiilor…,* p. 274)

INDEX TEMATIC

ACTIVITATEA. *Vezi* şi MUNCA;
ADAM (starea primordială). *Vezi* şi ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele), SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele);
ADAM (consecințele căderii primilor oameni în păcat şi eliberarea de ele). *Vezi* şi CRUCEA, DUMNEZEU FIUL (Hristos – Răscumpărătorul nostru);
ADAM. *Vezi* şi BINELE ŞI RĂUL (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră);
ADULTERUL. *Vezi* DESFRÂNAREA (adulterul);
AGAPELE. *Vezi* MASA (agapele frățeşti);
AJUTORAREA (aproapelui). *Vezi* şi BINELE (săvârşirea binelui), FAPTELE BUNE, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), MILOSTENIA, PREOȚIA (preoții să transmită cele duhovniceşti credincioşilor, iar aceştia să-i ajute pe preoți în cele necesare trupului), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții);
AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor). *Vezi* şi CREDINȚA, NĂDEJDEA (în Dumnezeu), PRIETENIA (cu Dumnezeu);
ALTARUL. *Vezi* BISERICA (altarul);
ANIMALELE. *Vezi* şi ADAM (starea primordială), ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele), SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele);
ANTIHRISTUL. *Vezi* şi DIAVOLUL, LUMEA (sfârşitul lumii);
APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel). *Vezi* şi SCRIPTURA (epistolele pauline);
APOSTOLII (propovăduirea Evangheliei – greutățile întâmpinate). *Vezi* şi PROPOVĂDUIREA;
APOSTOLII. *Vezi* şi SFINȚENIA;
ATEISMUL. *Vezi* şi CREDINȚA, DUMNEZEU (existența lui Dumnezeu), DUMNEZEU FIUL (Învierea Domnului Hristos din morți; îndoiala lui Toma), DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morți – argumente şi mărturii);
BATJOCURA. *Vezi* şi DEFĂIMAREA (aproapelui), INSULTELE, OCARA;
BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit). *Vezi* şi FEMEIA (purtarea acoperământului capilar), RUGĂCIUNEA;
BEȚIA. *Vezi* şi ÎNFRÂNAREA (de la alimente), LĂCOMIA PÂNTECELUI;

BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”). *Vezi* şi IERTAREA APROAPELUI, RĂUL (biruirea lui), RĂUL (suferirea răului), RĂZBUNAREA (remedii);
BINEFACERILE. *Vezi* DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră);
BINELE (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră). *Vezi* şi CONŞTIINȚA;
BINELE (săvârşirea binelui). *Vezi* şi AJUTORAREA (aproapelui), FAPTELE BUNE, MILOSTENIA, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții);
BISERICA („porțile iadului nu o vor birui”). *Vezi* şi BISERICA (opozanții Bisericii), BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica);
BISERICA (despre rugăciunea de acasă şi cea săvârşită în biserică, cu preoții, îngerii şi credincioşii). *Vezi* şi BISERICA (frecventarea bisericii), RUGĂCIUNEA;
BISERICA (frecventarea bisericii). *Vezi* şi BISERICA (despre rugăciunea de acasă şi cea săvârşită în biserică, cu preoții, îngerii şi credincioşii), RUGĂCIUNEA;
BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica). *Vezi* şi BISERICA („porțile iadului nu o vor birui”), BISERICA (opozanții Bisericii);
BISERICA (opozanții Bisericii). *Vezi* şi BISERICA (nimic nu este mai puternic decât Biserica), BISERICA („porțile iadului nu o vor birui”);
BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei). *Vezi* şi AJUTORAREA (aproapelui), MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), PREDICA (ascultarea predicii şi expunerea ideilor ei de către credincioşi şi altora);
BISERICA. *Vezi* şi CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioşii în biserică), FEMEIA („în biserică să tacă”);
BLÂNDEȚEA. *Vezi* şi ÎNȚELEPCIUNEA (şi blândețea);
BLESTEMUL. *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), DUŞMĂNIA, IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (să iubim pe păcătos şi să urâm păcatul), IUBIREA (vrăjmaşilor), RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmaşii lor), URA;
BOGĂȚIA (îmbogățirea în chip nedrept şi lacom – gravitatea). *Vezi* şi MILOSTENIA (să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie), RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați), SĂRĂCIA (urgisirea săracilor);
BOGĂȚIA (nefericirea celor bogați). *Vezi* şi FERICIREA (aparenta fericire a celor bogați);

BOLILE. *Vezi* şi ISPITELE (folosul răbdării ispitelor), ÎNCERCĂRILE, NECAZURILE (răbdarea necazurilor), NENOROCIRILE, SUFERINȚA, TRISTEȚEA (remedii);
BOTEZUL. *Vezi* şi CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioşii în biserică), MIRUNGEREA, POCĂINȚA (- „al doilea botez”);
BUCURIA. *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (Naşterea după trup a Domnului Hristos – despre bucuria de la Naşterea Domnului), VOIOŞIA;
CARNEA. *Vezi* HRANA (consumul cărnii);
CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioşii în biserică). *Vezi* şi ERETICII, EREZIILE, SCHISMA;
CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă). *Vezi* şi CHEFURILE, DANSURILE, DISTRACȚIILE, PETRECERILE;
CĂSĂTORIA („iar femeia să se teamă de bărbat”). *Vezi* şi CĂSĂTORIA (femeia să asculte de bărbat);
CĂSĂTORIA (femeia să asculte de bărbat). *Vezi* şi CĂSĂTORIA („iar femeia să se teamă de bărbat”), FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute);
CĂSĂTORIA (fidelitatea conjugală). *Vezi* şi DESFRÂNAREA (adulterul), GELOZIA;
CĂSĂTORIA (împreunarea soților – înfrânarea la bună vreme). *Vezi* şi AVORTUL, CONTRACEPȚIA, ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ, POFTELE (pofta este înnăscută în noi pentru naşterea de prunci);
CERŞETORIA. *Vezi* şi MILOSTENIA;
CERTAREA (Domnului). *Vezi* şi PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor);
CHEFURILE. *Vezi* şi CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă), DANSURILE, DISTRACȚIILE, PETRECERILE;
CITIREA. *Vezi* şi CREDINȚA (dreaptă…), DOGMELE, ÎNVĂȚĂTURA (adevărată şi mântuitoare), PROFEȚII (cărțile profeților), RUGĂCIUNEA (şi citirea cărților sfinte), SCRIERILE (sfinților), SCRIPTURA;
CLEVETIREA. *Vezi* şi JUDECAREA APROAPELUI, PREOȚIA (clevetirea şi judecarea preoților de către mireni – gravitatea);
CONŞTIINȚA (legea conştiinței). *Vezi* şi BINELE (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră);
CONTRACEPȚIA. *Vezi* şi AVORTUL, CĂSĂTORIA (împreunarea soților – înfrânarea la bună vreme), ÎMPREUNAREA TRUPEASCĂ, POFTELE (pofta este înnăscută în noi pentru naşterea de prunci);
COPIII. *Vezi* şi EDUCAȚIA, NAŞTEREA (de prunci), PĂRINȚII TRUPEŞTI;

CREAREA LUMII. *Vezi* şi CREAREA OMULUI, ÎNGERII (crearea îngerilor);
CREAREA OMULUI. *Vezi* şi OMUL;
CREAŢIA. *Vezi* şi DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Pronia dumnezeiască), OMUL (- coroana şi regele creaţiei);
CREDINŢA (şi fapta). *Vezi* şi DOGMELE (şi viaţa duhovnicească);
CREDINŢA. *Vezi* şi AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor), ATEISMUL, BOLILE (mintale), DRAGOSTEA (şi credinţa), DUMNEZEU FIUL (Învierea Domnului Hristos din morţi; îndoiala lui Toma), DUMNEZEU FIUL (Învierea lui Hristos din morţi – argumente şi mărturii), ÎNVĂŢĂTURA, NĂDEJDEA (în Dumnezeu), OMUL (credincios), PĂRINŢII SFINŢI (- apărători ai dreptei credinţe), SCRIERILE (sfinţilor);
CREŞTINISMUL (prigonirea creştinilor). *Vezi* şi MARTIRIUL;
CREŞTINISMUL. *Vezi* şi BUNURILE (comuniunea bunurilor în epoca primară a creştinismului);
CRUCEA (- capul tuturor bunătăţilor). *Vezi* şi CRUCEA (mântuirea ne-a venit prin cruce);
CUVÂNTUL (şi fapta). *Vezi* şi FAPTELE, VORBIREA (şi făptuirea);
DANSURILE. *Vezi* şi CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă), CHEFURILE, DISTRACŢIILE, PETRECERILE;
DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu). *Vezi* şi DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt), OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui şi mântuirea noastră), PROOROCIILE (proorocia şi glosolalia);
DEFĂIMAREA (aproapelui). *Vezi* şi BATJOCURA, INSULTELE, ÎNJURĂTURILE, OCARA;
DEPRINDEREA (puterea deprinderii). *Vezi* şi OBICEIUL (puterea obiceiului);
DESĂVÂRŞIREA. *Vezi* şi ÎNGERII (desăvârşirea îngerilor);
DESCÂNTECELE. *Vezi* şi DESTINUL, ORACOLELE, GHICIREA VIITORULUI, PREDESTINAREA, SUPERSTIŢIILE, VRĂJITORIA;
DESFRÂNAREA (adulterul). *Vezi* şi CĂSĂTORIA (fidelitatea conjugală);
DESFRÂNAREA. *Vezi* şi ÎNFRÂNAREA;
DESTINUL. *Vezi* şi ORACOLELE, DESCÂNTECELE, GHICIREA VIITORULUI, PREDESTINAREA, SUPERSTIŢIILE, VRĂJITORIA, ZODIILE;
DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră). *Vezi* şi MÂNTUIREA;

DEZNĂDEJDEA (de pe urma păcatelor – remedii). *Vezi* şi POCĂINȚA (exortație la pocăință), POCĂINȚA (nu există păcate care să poată birui generozitatea Stăpânului);
DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră). *Vezi* şi ISPITELE, LUPTA DUHOVNICEASCĂ, PATIMILE, PĂCATELE;
DIAVOLUL. *Vezi* şi OMUL (posedat de diavol), POCĂINȚA (- izgonitoare şi biruitoare de demoni);
DISCERNĂMÂNTUL. *Vezi* şi BINELE ŞI RĂUL (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră), DREAPTA SOCOTEALĂ;
DISTRACȚIILE. *Vezi* şi CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă), CHEFURILE, DANSURILE, PETRECERILE;
DOGMELE (şi viața duhovnicească). *Vezi* şi CREDINȚA (şi fapta);
DOGMELE. *Vezi* şi CREDINȚA (dreaptă…), ÎNVĂȚĂTURA, PĂRINȚII SFINȚI, SCRIERILE (sfinților), SCRIPTURA;
DRAGOSTEA. *Vezi* şi IUBIREA;
DREAPTA SOCOTEALĂ. *Vezi* şi BINELE ŞI RĂUL (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră), DISCERNĂMÂNTUL;
DUHOVNICUL. *Vezi* PREOȚIA;
DUMNEZEU (atribute – veşnicia). *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (eternitatea lui Dumnezeu Cuvântul);
DUMNEZEU (contemplarea lui Dumnezeu). *Vezi* şi CREAȚIA (contemplarea creației);
DUMNEZEU (cunoaşterea lui Dumnezeu). *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL („lumea nu L-a cunoscut”);
DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu). *Vezi* şi MILA;
DUMNEZEU (Revelația divină). *Vezi* şi SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „față către față”, apoi prin făpturi şi prin Scripturi);
DUMNEZEU (sălăşluirea lui Dumnezeu în noi). *Vezi* şi DUMNEZEU VIAȚA SFINTEI TREIMI (sălăşluirea Sfintei Treimi în noi);
DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră). *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (Hristos – Binefăcătorul nostru);
DUMNEZEU VIAȚA SFINTEI TREIMI (egalitatea persoanelor Sfintei Treimi). *Vezi* şi DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (I se cuvine aceeaşi cinstire ca şi Tatălui şi Fiului);
DUMNEZEU VIAȚA SFINTEI TREIMI (sălăşluirea Sfintei Treimi în noi). *Vezi* şi DUMNEZEU (sălăşluirea lui Dumnezeu în noi);
DUMNEZEU FIUL (Hristos – Binefăcătorul nostru). *Vezi* şi DUMNEZEU (binefacerile Lui revărsate asupra noastră);

DUMNEZEU FIUL. *Vezi* şi CRUCEA (Hristos, în cer, este nedespărţit de Cruce), NECAZURILE (Domnul Hristos – ajutor şi mângâiere în necazuri), SMERENIA (Hristos – model de smerenie);
DUMNEZEU FIUL („lumea nu L-a cunoscut”). *Vezi* şi DUMNEZEU (cunoaşterea lui Dumnezeu);
DUMNEZEU FIUL (eternitatea lui Dumnezeu Cuvântul). *Vezi* şi DUMNEZEU (atribute – veşnicia);
DUMNEZEU FIUL (Hristos – Răscumpărătorul nostru). *Vezi* şi ADAM (consecinţele căderii primilor oameni în păcat şi eliberarea de ele), CRUCEA, SĂRBĂTORILE (Paştele);
DUMNEZEU FIUL (Înălţarea Domnului Hristos la cer). *Vezi* şi SĂRBĂTORILE (Înălţarea Domnului);
DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos). *Vezi* şi SĂRBĂTORILE (Crăciunul);
DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos). *Vezi* şi MINUNILE;
DUMNEZEU FIUL. *Vezi* şi PILDELE („Şi fără pilde nu le grăia nimic”);
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul…). *Vezi* şi PREOŢIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoţi), PREOŢIA (harul lucrează şi prin preoţii nevrednici);
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (I se cuvine aceeaşi cinstire ca şi Tatălui şi Fiului). *Vezi* şi DUMNEZEU. VIAŢA SFINTEI TREIMI (egalitatea persoanelor Sfintei Treimi);
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt). *Vezi* şi DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu), GLOSOLALIA, OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui şi mântuirea noastră), PROOROCILE (proorocia şi glosolalia);
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (Pronia dumnezeiască). *Vezi* şi CREAŢIA;
DUMNEZEU DUHUL SFÂNT. *Vezi* şi OMUL (duhovnicesc), PROFEŢII (lucrarea Duhului Sfânt în profeţi);
DUPLICITATEA. *Vezi* şi FĂŢĂRNICIA, VICLENIA;
DUŞMĂNIA (remedii). *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc”), IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (vrăjmaşilor), RĂUL (biruirea lui), RĂUL (suferirea răului), RĂUL (ţinerea de minte a răului), RĂZBUNAREA (remedii);
DUŞMĂNIA. *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc”), BLESTEMUL, IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (să iubim pe păcătos şi să urâm păcatul), IUBIREA (vrăjmaşilor), RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiţi vrăjmaşii lor), URA;
EDEN. *Vezi* ADAM (grădina Edenului);

EDUCAȚIA. *Vezi* şi COPIII, PĂRINȚII TRUPEŞTI (nu firea, ci virtutea îi face pe oameni părinți);
ERETICII. *Vezi* şi CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioşii în biserică), ETERODOCŞII, SCHISMA;
EREZIILE. *Vezi* şi ÎNVĂȚĂTURA (învățăturile rele);
ETERODOCŞII. *Vezi* şi CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioşii în biserică), ERETICII, SCHISMA;
EUHARISTIA (primirea ei). *Vezi* şi EUHARISTIA (să-i oprim pe cei ce vor să se împărtăşească, nevrednici fiind), PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtăşească cineva stăpânit de vreun păcat);
EVLAVIA. *Vezi* şi ÎNȚELEPCIUNEA (şi evlavia);
FAPTA. *Vezi* şi CUVÂNTUL (şi fapta), VORBIREA (şi fãptuirea);
FAPTELE (bune). *Vezi* şi AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârşirea binelui), MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), MILOSTENIA, RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alții), VIRTUȚILE;
FAPTELE (despre destăinuirea faptelor noastre bune). *Vezi* şi MÂNDRIA;
FAPTELE. *Vezi* şi CUVÂNTUL (şi fapta);
FĂGĂDUINȚA. *Vezi* şi DUMNEZEU (făgăduințele lui Dumnezeu);
FĂȚĂRNICIA. *Vezi* şi MÂNDRIA, SLAVA DEŞARTĂ;
FECIORIA. *Vezi* şi MONAHISMUL;
FECIORIA. *Vezi* şi VĂDUVIA;
FEMEILE (purtarea acoperământului capilar). *Vezi* şi BĂRBAȚII (se cuvine ca bărbații să se roage cu capul descoperit);
FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute). *Vezi* şi CĂSĂTORIA, SFĂTUIREA;
FERICIREA. *Vezi* şi BOGĂȚIA (nefericirea celor bogați), BUCURIA, SCRIPTURA (Fericirile), VOIOŞIA;
FRICA. *Vezi* şi IADUL (frica de chinurile Iadului), MOARTEA (frica de moarte);
FURTUL. *Vezi* şi PAGUBELE, POCĂINȚA (tâlharul de pe cruce – pildă de pocăință), RAIUL (tâlharul pocăit a „furat" Raiul);
GHICIREA VIITORULUI. *Vezi* şi DESCÂNTECELE, DESTINUL, ORACOLELE, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE, VRĂJITORIA, ZODIILE;
GLOSOLALIA. *Vezi* şi DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu), DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt), PROOROCILE (proorocia şi glosolalia);
GLUMELE. *Vezi* şi RÂSUL;
HARISMELE. *Vezi* DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harismele);
HARUL. *Vezi* DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul…);

HOMOSEXUALITATEA. *Vezi* DESFRÂNAREA (homosexualitatea);
HULA. *Vezi* şi ÎNJURĂTURILE;
IADUL. *Vezi* şi ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR, MÂNTUIREA, RAIUL;
IADUL (nu a fost făcut pentru noi ci pentru diavol). *Vezi* şi ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi);
IDOLATRIA. *Vezi* şi ZEII;
IERTAREA APROAPELUI. *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc"), BLESTEMUL, DUŞMĂNIA (remedii), IUBIREA (vrăjmaşilor), OCARA (răbdarea ocărilor), RĂUL (suferirea răului), RĂUL (biruirea lui), RĂUL (ținerea de minte a răului), RĂZBUNAREA (remedii), RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmaşii lor), URA;
INSULTELE (despre cel ce-L insultă pe Dumnezeu). *Vezi* şi HULA (împotriva Duhului Sfânt);
INSULTELE. *Vezi* şi BATJOCURA, DEFĂIMAREA (aproapelui), ÎNJURĂTURILE, OCARA;
IOAN. *Vezi* APOSTOLII (despre Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan);
ISPITELE (folosul răbdării ispitelor). *Vezi* şi BOLILE, ÎNCERCĂRILE, NECAZURILE (răbdarea necazurilor), SUFERINȚA, TRISTEȚEA (remedii);
ISPITELE. *Vezi* şi DIAVOLUL (lansează ispite şi tentații, însă multe din ele au drept cauză nepăsarea noastră);
IUBIREA (vrăjmaşilor). *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc"), BLESTEMUL, IERTAREA APROAPELUI, DUŞMĂNIA (remedii), IUBIREA (să iubim pe păcătos şi să urâm păcatul), RĂUL (suferirea răului), RĂUL (biruirea lui), RĂUL (ținerea de minte a răului), RĂZBUNAREA (remedii), RUGĂCIUNEA (pentru iertarea şi bunăstarea vrăjmaşilor), URA;
IUBIREA. *Vezi* şi DRAGOSTEA, DUMNEZEU (iubirea lui Dumnezeu pentru noi), FUNCȚIILE (iubirea de onoruri şi funcții lumeşti), IUBIREA DE ARGINȚI, ÎNDRĂGOSTIȚII, PĂRINȚII TRUPEŞTI (iubirea datorată şi arătată părinților trupeşti);
IUBIREA DE STRĂINI. *Vezi* şi OSPITALITATEA;
IUDEII. *Vezi* şi DUMINICA (păzirea sâmbetei de către iudei), DUMINICA (înlocuirea sabatului cu Duminica), DUMNEZEU FIUL (suferințele provocate Binefăcătorului nostru de furia iudeilor), PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu poporului iudeu);
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (pierderea Împărăției cerurilor). *Vezi* şi IADUL;

ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR. *Vezi* şi ADAM (grădina Edenului), ADAM (starea primordială), IADUL, RAIUL, VIAȚA (viitoare);
ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR (a fost pregătită dintru început pentru noi). *Vezi* şi IADUL (nu a fost făcut pentru noi ci pentru diavol);
ÎNDEMNURILE. *Vezi* şi FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute), MUSTRAREA, SFĂTUIREA;
ÎNFRÂNAREA (de la alimente). *Vezi* şi BEȚIA, HRANA, LĂCOMIA PÂNTECELUI;
ÎNFRÂNAREA. *Vezi* şi DESFRÂNAREA (şi înfrânarea);
ÎNFRÂNAREA (de la păcate). *Vezi* şi PĂCATELE (remedii şi eliberarea de ele);
ÎNJURĂTURILE. *Vezi* şi HULA;
ÎNVĂȚĂTURA (adevărată şi mântuitoare). *Vezi* şi CITIREA, CREDINȚA (dreaptă…), DOGMELE, PĂRINȚII SFINȚI, SCRIERILE (sfinților), SCRIPTURA, SFINȚENIA, ŞTIINȚA;
ÎNVIEREA. *Vezi* DUMNEZEU FIUL (Învierea …), ÎNVIEREA (trupurilor);
JUDECAREA APROAPELUI. *Vezi* şi CLEVETIREA, PREOȚIA (clevetirea şi judecarea preoților de către mireni – gravitatea);
JUDECATA (universală). *Vezi* şi CUVÂNTUL (pentru orice cuvânt deşert vom da seamă în ziua Judecății), DUMNEZEU FIUL („Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului”);
JURĂMÂNTUL. *Vezi* şi DUMNEZEU (jurământul lui Dumnezeu);
LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii). *Vezi* şi MASA (cumpătarea la masă);
LĂCOMIA PÂNTECELUI. *Vezi* şi BEȚIA, HRANA, ÎNFRÂNAREA (de la alimente);
LIBERUL ARBITRU. *Vezi* şi BINELE ŞI RĂUL (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră), DISCERNĂMÂNTUL, LIBERTATEA;
LINGUŞIREA. *Vezi* şi MUSTRAREA, PRIETENIA (de dorit sunt rănile prietenului, iar de la duşmani sunt rele şi săruturile);
LITURGHIA (Hristos săvârşeşte toate în Sfânta Liturghie, împrumutând mâna şi limba preotului). *Vezi* şi TAINELE (Sfinte; toate în Taine le săvârşeşte Hristos împrumutând mâna şi limba preotului pentru a sonoriza şi a face văzută prezența Lui);
LITURGHIA. *Vezi* şi EUHARISTIA, PREOȚIA (preotul ca liturghisitor), SLUJBELE (sfintele slujbe);
LUMEA. *Vezi* şi VIAȚA;
LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile). *Vezi* şi MARTIRIUL („buni, biruitori mucenici”);

LUMEA (sfârşitul lumii). *Vezi* şi MOARTEA (necunoaşterea ceasului morţii);
LUPTA DUHOVNICEASCĂ. *Vezi* şi DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră), ISPITELE, PATIMILE, PĂCATELE (lupta cu păcatul), VIAŢA (lupta vieţii);
LUXUL ŞI ÎMPODOBIRILE. *Vezi* şi OMUL (starea exterioară a omului descoperă starea interioară a lui şi o înrâureşte pe aceasta), PARFUMURILE ŞI MIRESMELE;
MAMA. *Vezi* şi PĂRINŢII TRUPEŞTI;
MÂNDRIA. *Vezi* şi FAPTELE (bune; despre destăinuirea faptelor noastre bune), FĂŢĂRNICIA, SLAVA DEŞARTĂ, VANITATEA;
MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire). *Vezi* şi AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârşirea binelui), BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei), FAPTELE (bune), MILOSTENIA, PREDICA (ascultarea predicii şi expunerea ideilor ei de către credincioşi şi altora), PREOŢIA (preoţii să transmită cele duhovniceşti credincioşilor, iar aceştia să-i ajute pe preoţi în cele necesare trupului), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alţii);
MÂNTUIREA. *Vezi* şi DEZNĂDEJDEA (să nu deznădăjduim de mântuirea noastră), PREOŢIA (mântuirea preoţilor);
MARTIRIUL. *Vezi* şi BISERICA (mucenicii întăresc Biserica şi sfarmă uneltirile şi ereziile), IUBIREA (de Dumnezeu), PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos), SUFERINŢA (pentru Dumnezeu);
MARTIRIUL (persecutorii). *Vezi* şi MOARTEA (groaznicul sfârşit al persecutorilor);
MARTIRIUL („buni, biruitori mucenici”). *Vezi* şi LUMEA (este învinsă de ucenicii lui Hristos din toate timpurile);
MASA (cumpătarea la masă). *Vezi* şi LĂCOMIA PÂNTECELUI (remedii);
MILA. *Vezi* BLÂNDEŢEA (şi mila);
MILA. *Vezi* şi DUMNEZEU (mila lui Dumnezeu);
MILOSTENIA (lipsa ei – gravitatea). *Vezi* şi ZGÂRCENIA;
MILOSTENIA. *Vezi* şi AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârşirea binelui), CERŞETORIA, FAPTELE (bune), MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), PRAZNICUL, PREOŢIA (preoţii să transmită cele duhovniceşti credincioşilor, iar aceştia să-i ajute pe preoţi în cele necesare trupului), RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alţii);
MINCIUNA. *Vezi* şi ADEVĂRUL (şi minciuna);
MINUNILE. *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (minunile Domnului Hristos), DUMNEZEU FIUL (proorociile şi minunile Mântuitorului);

MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului). *Vezi* şi OMUL (păcătos), PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii), VIRTUȚILE (şi păcatele);
MOARTEA (frica de moarte). *Vezi* şi FRICA;
MOARTEA (necunoaşterea ceasului morții). *Vezi* şi LUMEA (sfârşitul lumii);
MOARTEA. *Vezi* şi CRUCEA (străjuieşte la căpătâiul celor adormiți), EUHARISTIA (primirea ei înaintea morții), MONAHISMUL (moartea îi eliberează pe monahi din această lume şi îi introduce în ceruri), POCĂINȚA (în fața morții), PRAZNICUL, SUFLETUL (după moartea trupului), SUFLETUL (moartea sufletului);
MONAHISMUL. *Vezi* şi CĂSĂTORIA (şi monahismul), FECIORIA, LEPĂDAREA DE SINE, SĂRĂCIA;
MUCENICIA. *Vezi* MARTIRIUL;
MULȚUMIREA (adusă lui Dumnezeu). *Vezi* şi RĂBDAREA (însoțită de mulțumirea către Dumnezeu), RECUNOŞTINȚA (noastră către Dumnezeu), RUGĂCIUNEA (de mulțumire);
MUNCA. *Vezi* şi ACTIVITATEA;
MUSTRAREA. *Vezi* şi IUBIREA (să iubim pe păcătos şi să urâm păcatul), ÎNDEMNURILE, LINGUŞIREA, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), PRIETENIA, SFĂTUIREA;
NĂDEJDEA (în Dumnezeu). *Vezi* şi AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor), CREDINȚA;
NECAZURILE (răbdarea necazurilor). *Vezi* şi BOLILE, ISPITELE (folosul răbdării ispitelor), SUFERINȚA, TRISTEȚEA (remedii);
NECREDINȚA. *Vezi* ATEISMUL;
NEDREPTATEA. *Vezi* DREPTATEA (nedreptatea);
NENOROCIRILE. *Vezi* şi ÎNCERCĂRILE, NECAZURILE, PAGUBELE;
NEPĂSAREA. *Vezi* şi DEZNĂDEJDEA (şi nepăsarea);
NOROCUL. *Vezi* şi ORACOLELE, SUFERINȚA (celor drepți şi „norocirea” păcătoşilor);
OBICEIUL (puterea obiceiului). *Vezi* şi DEPRINDEREA (puterea deprinderii);
OCARA. *Vezi* şi BATJOCURA, INSULTELE, ÎNJURĂTURILE;
OCARA (răbdarea ocărilor). *Vezi* şi IERTAREA APROAPELUI;
OMUL (despre cei virtuoşi şi drepți). *Vezi* şi OMUL (virtuos), SFINȚENIA;
OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui şi mântuirea noastră). *Vezi* DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt), DARURILE (primite de noi de la Dumnezeu), GLOSOLALIA, PROOROCIILE (proorocia şi glosolalia);

OMUL (duhovnicesc). *Vezi* şi DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul …), TRUPUL (mortificarea trupului);
OMUL (păcătos). *Vezi* şi MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului), OMUL (pătimaş), PATIMILE, PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii), VIRTUȚILE (şi păcatele);
OMUL (pătimaş). *Vezi* şi MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului), OMUL (păcătos), PATIMILE, PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii), VIRTUȚILE (şi păcatele);
OMUL (valoarea omului). *Vezi* şi SUFLETUL (valoarea sufletului);
OMUL. *Vezi* şi CREAREA OMULUI;
OMUL (Dumnezeu ne-a înzestrat cu multe daruri pe care trebuie să le folosim spre slava Lui şi mântuirea noastră). *Vezi* şi DARURILE, DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (darurile Duhului Sfânt);
ORACOLELE. *Vezi* şi DESTINUL, DESCÂNTECELE, GHICIREA VIITORULUI, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE, VRĂJITORIA, ZODIILE;
OSPITALITATEA. *Vezi* şi IUBIREA DE STRĂINI;
PAGUBELE (suportarea cu uşurință a răpirii bunurilor proprii). *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc"), DREPTATEA (nedreptatea – suferirea nedreptății), IERTAREA APROAPELUI, RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați), RĂUL (biruirea lui), RĂUL (suferirea răului), RĂZBUNAREA (remedii), URA;
PARASTASELE. *Vezi* MOARTEA (rugăciunile şi milosteniile pentru cei chemați la Domnul), PRAZNCIUL;
PARFUMURILE ŞI MIRESMELE. *Vezi* şi LUXUL ŞI ÎMPODOBIRILE;
PATIMILE. *Vezi* şi MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului), OMUL (păcătos), OMUL (pătimaş), PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii), VIRTUȚILE (şi păcatele);
PAVEL. *Vezi* APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel), SCRIPTURA (epistolele pauline);
PĂCATELE. *Vezi* şi FRICA (de păcat), IUBIREA (să iubim pe păcătos şi să urâm păcatul), MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului), OMUL (pătimaş), POCĂINȚA (lipsa pocăinței – gravitatea), SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii), VIRTUȚILE (şi păcatele);
PĂCATELE (nerecunoaşterea păcatelor – gravitatea). *Vezi* şi POCĂINȚA (lipsa pocăinței - gravitatea);
PĂCATELE (păcatul săvârşit de cineva cu o funcție mai înaltă are o gravitate mai mare şi aduce mai multă sminteală). *Vezi* şi SMINTEALA;

PĂCATELE (lupta cu păcatul). *Vezi* şi DIAVOLUL (războiul purtat de el împotriva noastră), LUPTA DUHOVNICEASCĂ, VIAȚA (lupta vieții);
PĂCATELE (remedii şi eliberarea de ele). *Vezi* şi ÎNFRÂNAREA (de la păcate);
PĂRINȚII SFINȚI. *Vezi* şi SCRIERILE (sfinților), SFINȚENIA;
PĂRINȚII TRUPEŞTI. *Vezi* şi COPIII, EDUCAȚIA, MAMA;
PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos). *Vezi* IUBIREA (de Dumnezeu), MARTIRIUL, SUFERINȚA (pentru Dumnezeu);
PEDEPSELE (trimise de Dumnezeu oamenilor). *Vezi* şi CERTAREA (Domnului);
PEDEPSELE. *Vezi* şi COPIII (pedepsirea copiilor pentru păcatele părinților), ÎNCHISOAREA (pedepsirea cu închisoarea a celor ce se fac vinovați de fapte rele), POTOPUL;
PEDEPSELE (motivele pentru care nu toți cei răi sunt pedepsiți aici şi nu toți cei buni sunt cinstiți). *Vezi* şi SUFERINȚA (celor drepți şi „norocirea” păcătoşilor);
PERSECUTORII. *Vezi* MARTIRIUL (persecutorii), MOARTEA (groaznicul sfârşit al persecutorilor);
PETRECERILE. *Vezi* şi CĂSĂTORIA (petrecerea de nuntă), CHEFURILE, DANSURILE, DISTRACȚIILE;
PETRU. *Vezi* APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Petru);
PLÂNSUL (pentru păcate). *Vezi* şi LACRIMILE (de pocăință), MĂRTURISIREA PĂCATELOR, POCĂINȚA;
POCĂINȚA (nu există păcate care să poată birui generozitatea Stăpânului). *Vezi* şi DEZNĂDEJDEA (de pe urma păcatelor – remedii);
POCĂINȚA. *Vezi* şi LACRIMILE (de pocăință), MĂRTURISIREA PĂCATELOR, PLÂNSUL (pentru păcate);
POCĂINȚA. *Vezi* şi SMERENIA (şi pocăința);
POCĂINȚA (lipsa pocăinței - gravitatea). *Vezi* şi PĂCATELE (nerecunoaşterea păcatelor – gravitatea);
POMENIRILE. *Vezi* MOARTEA (rugăciunile şi milosteniile pentru cei chemați la Domnul), PRAZNICUL;
PREACURVIA. *Vezi* DESFRÂNAREA (adulterul);
PREDESTINAREA. *Vezi* şi DESTINUL, DESCÂNTECELE, GHICIREA VIITORULUI, ORACOLELE, SUPERSTIȚIILE, VRĂJITORIA;
PREDICA (ascultarea predicii şi expunerea ideilor ei de către credincioşi şi altora). *Vezi* şi BISERICA (să-i îndemnăm pe cei ce nu frecventează biserica, să participe la slujbele ei);
PREDICA (ascultarea predicii şi expunerea ideilor ei de către credincioşi şi altora). *Vezi* şi MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire);

PREDICA. *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (în cuvântări şi, în general, în vorbire, Mântuitorul S-a coborât la puterea de înțelegere a ascultătorilor Săi), MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viața şi faptele lor), PREOȚIA (preotul este dator să predice cuvintele lui Dumnezeu spre slava Lui şi mântuirea oamenilor);
PREOȚIA (clevetirea şi judecarea preoților de către mireni – gravitatea). *Vezi* şi CLEVETIREA, JUDECAREA APROAPELUI;
PREOȚIA (preotul ca liturghisitor). *Vezi* şi EUHARISTIA, LITURGHIA;
PREOȚIA (preotul este dator să predice cuvintele lui Dumnezeu spre slava Lui şi mântuirea oamenilor). *Vezi* şi PREDICA;
PREOȚIA (harul lucrează şi prin preoții nevrednici). *Vezi* şi DUMNEZEU DUHUL SFÂNT (harul…), PREOȚIA (harul dumnezeiesc lucrător prin preoți);
PREOȚIA (episcopul – responsabilitatea acestuia). *Vezi* şi PREOȚIA (responsabilitatea preotului);
PREOȚIA (responsabilitatea preotului). *Vezi* şi PREOȚIA (episcopul – responsabilitatea acestuia);
CREAȚIA (contemplarea creației). *Vezi* şi DUMNEZEU (contemplarea lui Dumnezeu);
PREOȚIA (să nu îngăduie preotul să se împărtăşească cineva stăpânit de vreun păcat). *Vezi* şi EUHARISTIA (primirea ei …), EUHARISTIA (să-i oprim pe cei ce vor să se împărtăşească, nevrednici fiind);
PREOȚIA. *Vezi* şi DUMNEZEU DUHUL SFÂNT („Luați Duh Sfânt…”), MĂRTURISIREA PĂCATELOR (canonul), MĂRTURISIREA PĂCATELOR (în fața preoților);
PRIETENIA (cu Dumnezeu). *Vezi* şi AJUTORUL (dat de Bunul Dumnezeu oamenilor);
PROOROCII. *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (proorociile şi minunile Mântuitorului);
PROPOVĂDUIREA. *Vezi* şi APOSTOLII (propovăduirea Evangheliei …), SCRIPTURA (Evanghelia – propovăduirea ei);
PSALTIREA. *Vezi* SCRIPTURA (Psaltirea);
RAIUL. *Vezi* şi ADAM (grădina Edenului), ADAM (starea primordială), IADUL, ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR, VIAȚA (viitoare);
RÂSUL. *Vezi* şi GLUMELE;
RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați). *Vezi* şi BOGĂȚIA (îmbogățirea în chip nedrept şi lacom - gravitatea), DREPTATEA (nedreptatea), SĂRĂCIA (urgisirea săracilor);

RĂUL (biruirea lui). *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc"), IERTAREA APROAPELUI, RĂUL (suferirea răului), RĂZBUNAREA (remedii);
RĂUL (suferirea răului). *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc"), DREPTATEA (nedreptatea – suferirea nedreptăţii), IERTAREA APROAPELUI, PAGUBELE (suportarea cu uşurinţă a răpirii bunurilor proprii), RĂUL (biruirea lui), RĂZBUNAREA (remedii);
RĂUL (ţinerea de minte a răului). *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc"), IERTAREA APROAPELUI, RĂUL (suferirea răului), RĂUL (biruirea lui), RĂZBUNAREA (remedii);
RĂUL. *Vezi* şi BINELE (cunoaşterea binelui şi a răului este sădită în firea noastră), BINELE (şi răul);
RĂZBUNAREA (remedii). *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântaţi pe cei ce vă prigonesc"), IERTAREA APROAPELUI, RĂUL (biruirea lui), RĂUL (suferirea răului);
RECUNOŞTINŢA (noastră către Dumnezeu). *Vezi* şi MULŢUMIREA (adusă lui Dumnezeu), RUGĂCIUNEA (de mulţumire);
REVELAŢIA. *Vezi* DUMNEZEU (Revelaţia divină), SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „faţă către faţă", apoi prin făpturi şi prin Scripturi);
RUGĂCIUNEA (de mijlocire pentru alţii). *Vezi* şi AJUTORAREA (aproapelui), BINELE (săvârşirea binelui), FAPTELE BUNE, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), MILOSTENIA;
RUGĂCIUNEA (de mulţumire). *Vezi* şi MULŢUMIREA (adusă lui Dumnezeu), RECUNOŞTINŢA (noastră către Dumnezeu);
RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiţi vrăjmaşii lor). *Vezi* şi BLESTEMUL, DUŞMĂNIA, IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (vrăjmaşilor), URA;
RUGĂCIUNEA. *Vezi* şi BĂRBAŢII (se cuvine ca bărbaţii să se roage cu capul descoperit), BISERICA (frecventarea bisericii), BISERICA (despre rugăciunea de acasă şi cea săvârşită în biserică, cu preoţii, îngerii şi credincioşii), PĂRINŢII TRUPEŞTI (rugăciunea părinţilor pentru părinţii lor);
RUGĂCIUNEA. *Vezi* şi PREOŢIA (rugăciunile păstoriţilor pentru părintele lor duhovnicesc), PREOŢIA (rugăciunile părintelui duhovnicesc pentru păstoriţii săi), SFINŢENIA (rugăciunile sfinţilor pentru mântuirea noastră);
RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii ţării). *Vezi* şi STATUL;
SĂRĂCIA (urgisirea săracilor). *Vezi* şi BOGĂŢIA (îmbogăţirea în chip nedrept şi lacom – gravitatea), DREPTATEA (nedreptatea), MILOSTENIA

(să nu judecăm pe cei cărora le oferim milostenie), RĂPIREA (bunurilor celor săraci de către cei bogați);
SĂRĂCIA. *Vezi* şi BOGĂȚIA (şi sărăcia);
SĂRBĂTORILE (Crăciunul). *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (Întruparea Domnului Hristos);
SĂRBĂTORILE (Înălțarea Domnului). *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (Înălțarea Domnului Hristos la cer);
SĂRBĂTORILE (Paştele). *Vezi* şi CRUCEA, DUMNEZEU FIUL (Hristos – Răscumpărătorul nostru);
SÂMBĂTA. *Vezi* DUMINICA (păzirea sâmbetei de către iudei), DUMINICA (înlocuirea sabatului cu Duminica);
SCHISMA. *Vezi* şi CATEHUMENII (nu este permis catehumenilor să se roage împreună cu credincioşii în biserică), ERETICII, EREZIILE;
SCLAVIA. *Vezi* SLUGILE;
SCRIPTURA (Dumnezeu a vorbit oamenilor „față către față", apoi prin făpturi şi prin Scripturi). *Vezi* şi DUMNEZEU (Revelația divină);
SCRIPTURA (Evanghelia). *Vezi* şi MARTIRIUL (martirii ne predică Evanghelia prin viața şi faptele lor);
SCRIPTURA (epistolele pauline). *Vezi* şi APOSTOLII (despre Sfântul Apostol Pavel);
SCRIPTURA (Fericirile). *Vezi* şi FERICIREA;
SFĂTUIREA. *Vezi* şi FEMEILE (sfaturile femeilor decăzute), ÎNDEMNURILE, MÂNTUIREA (ajutorarea altora la mântuire), MUSTRAREA;
SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii). *Vezi* şi MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului), OMUL (păcătos), OMUL (pătimaş), PĂCATELE, VIRTUȚILE (şi păcatele);
SFINȚENIA. *Vezi* şi MARTIRIUL, MOARTEA (sfinții în fața morții), POCĂINȚA (sfinții – modele de pocăință), SMERENIA (sfinții – pildă de smerenie);
SFINȚENIA. *Vezi* şi APOSTOLII;
SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii). *Vezi* şi MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului), VIRTUȚILE (şi păcatele);
SFINȚENIA. *Vezi* şi MOARTEA (sfinții în fața morții), OMUL (despre cei virtuoşi şi drepți), OMUL (virtuos), PĂRINȚII SFINȚI, SĂRBĂTORILE (pomenirea mucenicilor), SMERENIA (sfinții – pildă de smerenie), SUFERINȚA (motivele suferinței sfinților);
SFINȚENIA (sfinții au trăit în bună pace cu animalele). *Vezi* şi ADAM (starea primordială), ADAM (primii oameni trăiau în bună pace cu animalele), ANIMALELE;

SIMONIA. *Vezi* PREOȚIA (simonia);
SIMPLITATEA. *Vezi* ÎNȚELEPCIUNEA (şi simplitatea);
SIMȚURILE. *Vezi* OMUL (simțurile);
SLAVA DEŞARTĂ. *Vezi* şi FĂȚĂRNICIA, MÂNDRIA, VANITATEA;
SLUJBELE (sfintele slujbe). *Vezi* şi LITURGHIA, TAINELE;
SMERENIA. *Vezi* şi BLÂNDEȚEA (şi smerenia), MÂNDRIA (remedii pentru eliberarea de patima mândriei);
SMINTEALA. *Vezi* şi PĂCATELE (păcatul săvârşit de cineva cu o funcție mai înaltă are o gravitate mai mare şi aduce mai multă sminteală);
SOARTA. *Vezi* DESTINUL, NOROCUL, ORACOLELE, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE;
SODOMIA. *Vezi* DESFRÂNAREA (homosexualitatea);
STATUL. *Vezi* şi BISERICA (şi statul), LEGEA (civilă), RUGĂCIUNEA (pentru conducătorii țării);
STĂRUINȚA. *Vezi* şi RUGĂCIUNEA (stăruința în rugăciune);
SUFERINȚA (pentru Dumnezeu). *Vezi* şi IUBIREA (de Dumnezeu), MARTIRIUL, PĂTIMIRILE (răbdate pentru Hristos);
SUFERINȚA. *Vezi* şi BOLILE, ISPITELE (folosul răbdării ispitelor), ÎNCERCĂRILE, NECAZURILE (răbdarea necazurilor), SUFERINȚA (sfinții – pildă de răbdare a suferinței), TRISTEȚEA (remedii);
SUFERINȚA (celor drepți şi „norocirea” păcătoşilor). *Vezi* şi PEDEPSELE (motivele pentru care nu toți cei răi sunt pedepsiți aici şi nu toți cei buni sunt cinstiți);
SUFLETUL (valoarea sufletului). *Vezi* şi OMUL (valoarea omului);
SUFLETUL. *Vezi* şi ANIMALELE (sufletul animalelor), FRUMUSEȚEA (sufletului), LINIŞTEA (sufletească), MILOSTENIA (sufletească), MULȚUMIREA (sufletească cea după Dumnezeu), PACEA (lăuntrică), POSTUL (sufletesc), TRUPUL;
SUFLETUL. *Vezi* şi MOARTEA (- ieşirea sufletului din trup);
SUPERSTIȚIILE. *Vezi* şi DESTINUL, DESCÂNTECELE, GHICIREA VIITORULUI, NOROCUL, ORACOLELE, PREDESTINAREA, VRĂJITORIA;
ŞTIINȚA. *Vezi* şi CREDINȚA, DOGMELE, ÎNVĂȚĂTURA;
TESTAMENTUL. *Vezi* MOARTEA (testamentul);
TRISTEȚEA (remedii). *Vezi* şi BOLILE, BUCURIA, DEZNĂDEJDEA, ISPITELE (folosul răbdării ispitelor), NECAZURILE (răbdarea necazurilor), SUFERINȚA, VOIOŞIA;
TRUPUL (mortificarea trupului). *Vezi* şi OMUL (duhovnicesc);
TRUPUL. *Vezi* şi FRUMUSEȚEA (trupului);
TRUPUL. *Vezi* şi MOARTEA (- ieşirea sufletului din trup);

UCENICUL. *Vezi* PREOȚIA (duhovnicul şi ucenicul);
UNELTIRILE. *Vezi* şi DIAVOLUL (uneltirile diavolului);
URA. *Vezi* şi BINECUVÂNTAREA („Binecuvântați pe cei ce vă prigonesc”), BLESTEMUL, DUŞMĂNIA, IERTAREA APROAPELUI, IUBIREA (să iubim pe păcătos şi să urâm păcatul), IUBIREA (vrăjmaşilor), RUGĂCIUNEA (Îl supără pe Dumnezeu cei ce se roagă pentru a fi pedepsiți vrăjmaşii lor);
VANITATEA. *Vezi* şi FĂȚĂRNICIA, MÂNDRIA, SLAVA DEŞARTĂ;
VĂMILE VĂZDUHULUI. *Vezi* MOARTEA (vămile văzduhului);
VIAȚA (lupta vieții). *Vezi* şi LUPTA DUHOVNICEASCĂ;
VIAȚA (viitoare). *Vezi* şi IADUL, MÂNTUIREA, ÎMPĂRĂȚIA CERURILOR, MOARTEA, RAIUL;
VIAȚA. *Vezi* şi DUMNEZEU FIUL (Hristos – viața noastră), LUMEA, VIRTUȚILE (viața trăită în virtuți face pe cei din jur să o admire şi să o urmeze);
VIAȚA (lupta vieții). *Vezi* şi LUPTA DUHOVNICEASCĂ;
VIRTUȚILE (şi păcatele). *Vezi* şi MOARTEA (dreptului şi moartea păcătosului), OMUL (virtuos şi omul păcătos), PĂCATELE, SFINȚENIA (sfinții şi păcătoşii);
VIRTUȚILE. *Vezi* şi FAPTELE (bune), MOAŞTELE (sfinte – ne sunt nouă şi veşnică aducere aminte de virtute), SUFLETUL (împodobirea sufletului cu virtuți);
VOIOŞIA. *Vezi* şi BUCURIA;
VRĂJITORIA. *Vezi* şi DESCÂNTECELE, DESTINUL, GHICIREA VIITORULUI, ORACOLELE, SUPERSTIȚIILE;
ZAVISTIA. *Vezi* INVIDIA;
ZEII. *Vezi* şi IDOLATRIA;
ZGÂRCENIA. *Vezi* şi MILOSTENIA (lipsa ei – gravitatea);
ZODIILE. *Vezi* şi DESTINUL, GHICIREA VIITORULUI, NOROCUL, ORACOLELE, PREDESTINAREA, SUPERSTIȚIILE;